TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 1

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
A. PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU GÖRÜŞME PROGRAMI VE RAPORU	**11**
1. 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile 2024 Yılı Sayıştay Raporlarının Plan ve Bütçe Komisyonu Görüşme Takvimi	13
2. Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeleri	19
3. Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu	23
4. Cumhurbaşkanlığının "2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi"ni Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına Sunuş Yazısı	51
5. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi Genel Gerekçe ve Madde Gerekçeleri	55
6. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	63
B. PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER	**69**
1. Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Sonuçları Cetveli	71
2. Genel Bütçeli İdarelerin Bütçe İcmalleri	75
GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ	77
GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ	80
3. Genel Bütçeli İdarelerin Bütçe Uygulama Sonuçları Cetvelleri	81
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ	83
CUMHURBAŞKANLIĞI	84
ANAYASA MAHKEMESİ	85
YARGITAY	86
DANIŞTAY	87
HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU	88
SAYIŞTAY	89
ADALET BAKANLIĞI	90
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	91

	Sayfa
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	92
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	93
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI	94
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	95
SAĞLIK BAKANLIĞI	96
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI	97
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI	98
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	99
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	100
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	101
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI	102
TİCARET BAKANLIĞI	103
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	104
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	105
MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	106
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI	107
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	108
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	109
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	110
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	111
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	112
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	113
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	114
METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	115
GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI	116
AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI	117
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI	118
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI	119
MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI	120
STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI	121
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	122
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI	123
4. Özel Bütçeli İdarelerin Bütçe İcmalleri	125
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ	127
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ	129
5. Özel Bütçeli İdarelerin Bütçe Uygulama Sonuçları Cetvelleri	131
A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ	133

	Sayfa
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU	135
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	136
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	137
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	138
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	139
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	140
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	141
BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	142
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	143
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	144
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	145
EGE ÜNİVERSİTESİ	146
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	147
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	148
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	149
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	150
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	151
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	152
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	153
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	154
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	155
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	156
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	157
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	158
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	159
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	160
DİCLE ÜNİVERSİTESİ	161
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	162
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	163
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	164
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	165
HARRAN ÜNİVERSİTESİ	166
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	167
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	168
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	169
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	170
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	171
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	172
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	173
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	174

	Sayfla
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	175
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	176
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	177
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	178
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	179
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	180
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ	181
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	182
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	183
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	184
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	185
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	186
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	187
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	188
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ	189
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	190
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	191
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	192
UŞAK ÜNİVERSİTESİ	193
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	194
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	195
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	196
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	197
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	198
HİTİT ÜNİVERSİTESİ	199
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ	200
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ	201
ORDU ÜNİVERSİTESİ	202
AMASYA ÜNİVERSİTESİ	203
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ	204
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ	205
SİNOP ÜNİVERSİTESİ	206
SİİRT ÜNİVERSİTESİ	207
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ	208
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	209
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	210
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	211
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	212
BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ	213
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	214

	Sayfa
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	215
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	216
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	217
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	218
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	219
BATMAN ÜNİVERSİTESİ	220
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	221
BARTIN ÜNİVERSİTESİ	222
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	223
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	224
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ	225
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ	226
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ	227
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ	228
YALOVA ÜNİVERSİTESİ	229
TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ	230
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ	231
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	232
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	233
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	234
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	235
ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ	236
ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	237
ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	238
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	239
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	240
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	241
İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	242
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	243
İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ	244
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ	245
YÜKSEKÖĞRETİM KALİTE KURULU	246
ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	247
GAZİANTEP İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	248
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	249
KÜTAHYA SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	250
MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ	251
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA	252
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	253
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	254

	Sayfa
SAMSUN ÜNİVERSİTESİ	255
SİVAS BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	256
TARSUS ÜNİVERSİTESİ	257
TRABZON ÜNİVERSİTESİ	258
KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ	259
KAHRAMANMARAŞ İSTİKLAL ÜNİVERSİTESİ	260
ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	261
ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	262
AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	263
B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER	265
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU	267
ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI	268
SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI	269
ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU	270
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ	271
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	272
TÜRK DİL KURUMU	273
TÜRK TARİH KURUMU	274
TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU	275
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ	276
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	277
DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	278
DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	279
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	280
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	281
TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	282
MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	283
SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	284
TÜRK AKREDİTASYON KURUMU	285
TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ	286
TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU	287
KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞL. GEL. VE DEST. İDARESİ BŞK.	288
TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI	289
GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ	290
ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI	291
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU	292
CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞ YURTLARI KURUMU	293
MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU	294
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI	295
TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI	296
DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	297
KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	298

	Sayfa
DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	299
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	300
TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ	301
TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBÎ CİHAZ KURUMU	302
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU	303
TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI	304
HELAL AKREDİTASYON KURUMU	305
MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	306
TÜRKİYE UZAY AJANSI	307
KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI	308
TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ	309
TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU	310
ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI	311
KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI	312
6. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Bütçe İcmalleri	313
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ	315
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ	316
7. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Bütçe Uygulama Sonuçları Cetvelleri	317
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU	319
BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU	320
SERMAYE PİYASASI KURULU	321
BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	322
ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU	323
KAMU İHALE KURUMU	324
REKABET KURUMU	325
KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU	326
KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU	327
NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU	328
SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	329
C. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ, 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORU İLE 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU DİZİNİ (CİLT 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9)	**330**

A) PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU GÖRÜŞME TAKVİMİ VE RAPORU

1. 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ VE 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ İLE 2024 YILI SAYIŞTAY RAPORLARININ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU GÖRÜŞME TAKVİMİ

TARİH	KAMU İDARELERİ
23 Ekim 2025 Perşembe (Saat: 14.30)	2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin Yürütme Tarafından Plan ve Bütçe Komisyonuna Sunuluşu
30 Ekim 2025 Perşembe (Saat: 10.00)	2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin Geneli ile Sayıştay Raporları Üzerinde Görüşmeler
31 Ekim 2025 Cuma (Saat: 10.00)	**-TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ** (Bütçe + Kesin Hesap) -Kamu Denetçiliği Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -SAYIŞTAY (Bütçe + Kesin Hesap)
4 Kasım 2025 Salı (Saat: 10.00)	**-SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türk Standardları Enstitüsü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Türk Patent ve Marka Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Türkiye Bilimler Akademisi (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye Uzay Ajansı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Kalkınma Ajansları Denetim Raporları (Ankara, Bursa Eskişehir Bilecik, Karacadağ, Trakya, Zafer)
5 Kasım 2025 Çarşamba (Saat: 10.00)	**-TİCARET BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Helal Akreditasyon Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Rekabet Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu)
6 Kasım 2025 Perşembe (Saat: 10.00)	**-HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Gelir İdaresi Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye İstatistik Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Sermaye Piyasası Kurulu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Kamu İhale Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (Sayıştay Raporu) -Yatırımcı Tazmin Merkezi (Sayıştay Raporu) -Bankalararası Kart Merkezi Anonim Şirketi (Sayıştay Raporu)

7 Kasım 2025 Cuma (Saat: 10.00)	**-ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Nükleer Düzenleme Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu)
11 Kasım 2025 Salı (Saat: 10.00)	**-ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI** (Bütçe+ Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Mesleki Yeterlilik Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Sosyal Güvenlik Kurumu (Sayıştay Raporu) -Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (Sayıştay Raporu)
12 Kasım 2025 Çarşamba (Saat: 10.00)	**-AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu)
13 Kasım 2025 Perşembe (Saat: 10.00)	**-GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Spor Toto Teşkilat Başkanlığı (Sayıştay Raporu)
14 Kasım 2025 Cuma (Saat: 10.00)	**-KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Vakıflar Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Atatürk Araştırma Merkezi (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Atatürk Kültür Merkezi (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türk Dil Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türk Tarih Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Kapadokya Alan Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Uludağ Alan Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı (Sayıştay Raporu)
17 Kasım 2025 Pazartesi (Saat: 11.00)	**-İÇİŞLERİ BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Emniyet Genel Müdürlüğü (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Jandarma Genel Komutanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Sahil Güvenlik Komutanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Göç İdaresi Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu)

18 Kasım 2025 Salı (Saat: 10.00)	**-DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Avrupa Birliği Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türk Akreditasyon Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) (Sayıştay Raporu)
19 Kasım 2025 Çarşamba (Saat: 10.00)	**-ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Karayolları Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu)
20 Kasım 2025 Perşembe (Saat: 10.00)	**-MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Yükseköğretim Kurulu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Yükseköğretim Kalite Kurulu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap) -Üniversiteler (Özel Bütçe), (*127 Bütçe + 127 Kesin Hesap + 100 Sayıştay Raporu*)
21 Kasım 2025 Cuma (Saat: 10.00)	**-SAĞLIK BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap +Sayıştay Raporu) -Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu)
24 Kasım 2025 Pazartesi (Saat: 11.00)	**-TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Orman Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye Su Enstitüsü (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (Özel Bütçe), (Bütçe) -Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (Sayıştay Raporu)
25 Kasım 2025 Salı (Saat: 10.00)	**-ADALET BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Hakimler ve Savcılar Kurulu (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Türkiye Adalet Akademisi (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -Kişisel Verileri Koruma Kurumu (DDK Bütçesi), (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -ANAYASA MAHKEMESİ (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -YARGITAY (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -DANIŞTAY (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu)
26 Kasım 2025 Çarşamba (Saat: 10.00)	**-MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Akaryakıt İkmal ve NATO Pol Tesisleri İşletme Başkanlığı (Sayıştay Raporu)

27 Kasım 2025 Perşembe (Saat: 10.00)	**-ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Meteoroloji Genel Müdürlüğü (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -İklim Değişikliği Başkanlığı (Bütçe+ Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Kentsel Dönüşüm Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Türkiye Çevre Ajansı (Sayıştay Raporu)
01 Aralık 2025 Pazartesi (Saat: 10.00)	**-CUMHURBAŞKANLIĞI** (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği (Bütçe + Kesin Hesap+ Sayıştay Raporu) -İletişim Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Diyanet İşleri Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Devlet Arşivleri Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Savunma Sanayi Başkanlığı (Özel Bütçe), (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Strateji ve Bütçe Başkanlığı (Bütçe + Kesin Hesap + Sayıştay Raporu) -Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (Sayıştay Raporu) -Yatırım Ofisi Başkanlığı (Sayıştay Raporu) -Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı (Sayıştay Raporu) -Finans Ofisi Başkanlığı (Sayıştay Raporu) -İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığı (Sayıştay Raporu) ---------- **-2026 YILI GELİR BÜTÇESİ** **-2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ MADDELERİ** **-2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ MADDELERİ**

2. PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU ÜYELERİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU ÜYELERİ

Başkan	:	Mehmet MUŞ	(AK PARTİ)	SAMSUN
Başkanvekili	:	İsmail Faruk AKSU	(MHP)	İSTANBUL
Sözcü	:	Orhan ERDEM	(AK PARTİ)	KONYA
Kâtip	:	Nilgün ÖK	(AK PARTİ)	DENİZLİ

AK PARTİ

Resul KURT	ADIYAMAN
Hüseyin ALTINSOY	AKSARAY
Orhan YEGİN	ANKARA
Ahmet KILIÇ	BURSA
Ejder AÇIKKAPI	ELÂZIĞ
Yaşar KIRKPINAR	İZMİR
Necmettin ERKAN	KIRŞEHİR
Seydi GÜLSOY	OSMANİYE
Ertuğrul KOCACIK	SAKARYA
Ersan AKSU	SAMSUN
İsmail GÜNEŞ	UŞAK
Süleyman ŞAHAN	YOZGAT

CHP

Cavit ARI	ANTALYA
Mustafa ERDEM	ANTALYA
Ümit ÖZLALE	İZMİR
Cevdet AKAY	KARABÜK
Veli AĞBABA	MALATYA
Ahmet Vehbi BAKIRLIOĞLU	MANİSA
Tahsin OCAKLI	RİZE

DEM PARTİ

Hakkı Saruhan OLUÇ	ANTALYA
Adalet KAYA	DİYARBAKIR
Kamuran TANHAN	MARDİN

MHP

Mustafa Baki ERSOY	KAYSERİ
Mustafa KALAYCI	KONYA

İYİ PARTİ

Ayyüce TÜRKEŞ TAŞ	ADANA
Erhan USTA	SAMSUN

YENİ YOL

Sadullah KISACIK	ADANA

3. PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU RAPORU

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu *4/12/2025*

Esas No: 1/279, 3/1191

Karar No: 4

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1/279 esas numaralı *"2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi"*, Anayasa'nın 161 inci maddesi uyarınca Cumhurbaşkanı tarafından 27/6/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş ve Başkanlıkça aynı tarihte Komisyonumuza havale edilmiştir.

Diğer taraftan, Sayıştay Başkanlığınca 9/9/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan;

➢ 3/1191 esas numaralı "*2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine İlişkin Genel Uygunluk Bildirimi ile 2024 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, 218 Adet Kamu İdaresine Ait Sayıştay Denetim Raporu, 2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu ve 2024 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporunun Sunulduğuna Dair Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi"*

Başkanlık tarafından 1/10/2025 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

25/12/2023 tarihli ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu; 41 genel bütçeli idare, 175[1] özel bütçeli idare ve 11 düzenleyici ve denetleyici kurum olmak üzere toplam 227 kamu idaresi bütçesini içermektedir. Bu çerçevede, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi; 41 genel bütçeli idare, 175 özel bütçeli idare ve 11 düzenleyici ve denetleyici kurum olmak üzere toplam 227 kamu idaresinin kesin hesaplarını içermektedir.

➢ 16/10/2023 tarihli ve 153 sayılı *"Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"* ile kurulan Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, 7/11/2023 tarihli ve 7471 sayılı Kanun ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun *"Özel Bütçeli Diğer İdareler"* bölümüne eklenmiştir. Bu kapsamda, ilgili Başkanlığın kesin hesabı da söz konusu düzenlemeler doğrultusunda hazırlanmıştır.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin görüşmelerine Komisyonumuzun 23/10/2025 tarihli 4 üncü Birleşiminde Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ tarafından gerçekleştirilen Bütçe ve Kesin Hesap Sunuşu ile başlanmıştır. Verilen aranın ardından 30/10/2024 tarihinde Teklifin geneli üzerinde görüşmeler gerçekleştirilmiş, söz

[1] 175 Adet özel bütçeli idare bütçeleri kapsamında; 129 adet (127 üniversite ve Yükseköğretim Kurulu ile Yükseköğretim Kalite Kurulu) özel bütçeli idare bütçeleri ile 46 adet özel bütçeli diğer idare bütçeleri yer almaktadır.

konusu görüşmelerin tamamlanmasını müteakip 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin maddelerine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Komisyonumuz; 23/10/2025, 30/10/2025, 31/10/2025, 4/11/2025, 5/11/2025, 6/11/2025, 7/11/2025, 11/11/2025, 12/11/2025, 13/11/2025, 14/11/2025, 17/11/2025, 18/11/2025, 19/11/2025, 20/11/2025, 21/11/2025, 24/11/2025, 25/11/2025, 26/11/2025, 27/11/2025 ve 1/12/2025 tarihlerinde gerçekleştirilen 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 üncü birleşimlerde; 41 genel bütçeli idare, 175 özel bütçeli idare ve 11 düzenleyici ve denetleyici kurum olmak üzere toplam 227 kamu idaresinin kesin hesapları ile 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin maddeleri görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Bununla birlikte, bu süreçte Komisyonumuz tarafından 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine İlişkin Genel Uygunluk Bildirimi ile 2024 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, 2024 Yılı Genel Faaliyet Değerlendirme Raporu, 2024 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu ve 218 adet kamu idaresine ait Sayıştay Denetim Raporu olmak üzere toplam 222 adet Sayıştay raporu görüşülmüştür. Teklifin maddelerinin kabul edilmesinin ardından Teklifin tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER

1. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ VE GEREKÇESİ ÜZERİNDE YAPILAN ANALİZLER 29

1.1. Bütçe Giderleri 29

1.2. Bütçe Gelirleri 29

1.3. Bütçe Dengesi 30

1.4. Kullanılmayan Ödenek 30

1.5. Devlet Borçları 30

2. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ VE SAYIŞTAY RAPORLARI ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞMELER 31

2.1. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ'ın Sunuş Konuşması 32

2.2. Teklifin Geneli Üzerinde Yapılan Görüşmeler 33

2.3. Kamu İdarelerinin Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları Üzerinde Yapılan Görüşmeler 34

2.4. Komisyonun Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin Maddeleri Hakkında Kararı 48

1. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ VE GEREKÇESİ ÜZERİNDE YAPILAN ANALİZLER

1.1. Bütçe Giderleri

5018 sayılı Kanuna ekli;

➢ (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 11.007.879.053.000 TL bütçe başlangıç ödeneği verilmiş, ayrıca bu ödenek yıl içerisinde bütçe kanunu ve çeşitli kanunların verdiği yetkilere dayanılarak yapılan değişiklikler sonucu toplam 11.311.948.080.018,43 TL'ye ulaşmış ve yıl sonunda toplam 10.721.863.763.428,72TL bütçe gideri,

➢ (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelere 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.085.217.713.000,00 TL bütçe başlangıç ödeneği verilmiş, ayrıca bu ödenek yıl içerisinde bütçe kanunu ve çeşitli kanunların verdiği yetkilere dayanılarak yapılan değişiklikler sonucu toplam 1.274.361.684.156,52 TL'ye ulaşmış ve yıl sonunda ise toplam 1.094.937.668.875,44 TL bütçe gideri,

➢ (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlara 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 38.381.178.000 TL başlangıç ödeneği verilmiş, ayrıca bu ödenek yıl içerisinde bütçe kanunu ve çeşitli kanunların verdiği yetkilere dayanılarak yapılan değişiklikler sonucu toplam 45.706.847.030,99 TL'ye ulaşmış ve yıl sonunda ise toplam 41.437.318.699,56 TL bütçe gideri,

gerçekleşmiştir.

❖ 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe gideri 10.780.614.067.443,16 TL'dir.

1.2. Bütçe Gelirleri

5018 sayılı Kanuna ekli;

➢ (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin gelirleri 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda bütçe geliri toplam 8.353.029.549.000 TL olarak tahmin edilmiştir. Ancak, yıl içinde toplam 9.563.799.831.178,15 TL tahsilât yapılmış ve bu tutardan 1.096.973.280.970,91 TL ret ve iadeler düşüldükten sonra net bütçe tahsilatı 8.466.826.550.207,24 TL,

➢ (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin gelirleri 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda 66.912.570.000 TL öz gelir, 1.021.217.703.000 TL Hazine yardımı olmak üzere toplam 1.088.130.273.000 TL olarak tahmin edilmiştir. Ancak, yıl içinde toplam 1.073.528.246.058,93 TL tahsilât yapılmış ve bu tutardan 1.150.675.917,53 TL ret ve iadeler düşüldükten sonra net bütçe tahsilatı 1.072.377.570.141,40 TL,

➢ (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda 37.379.503.000 TL öz gelir, 1.001.675.000 TL Hazine yardımı olmak üzere toplam 38.381.178.000 TL olarak tahmin edilmiştir. Ancak, yıl içinde

toplam 44.973.380.021,88 TL tahsilât yapılmış ve bu tutardan 112.390.259,24 TL ret ve iadeler düşüldükten sonra net bütçe tahsilatı 44.860.989.762.64 TL,

olarak gerçekleşmiştir.

❖ 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe geliri 8.672.832.067.897,10 TL'dir.

1.3. Bütçe Dengesi

Bütçe giderleri ile bütçe gelirleri arasında, 5018 sayılı Kanuna ekli;

➢ (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin 2.255.037.213.221,48 TL bütçe gider fazlası,

➢ (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin 22.560.098.734,04 TL bütçe gider fazlası,

➢ (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların 3.423.671.063,08 TL bütçe gelir fazlası,

gerçekleşmiştir.

❖ 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe gider fazlası 2.107.781.999.546,06 TL'dir.

1.4. Kullanılmayan Ödenek

5018 sayılı Kanuna ekli;

➢ (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin 590.084.316.589,71,

➢ (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin 179.424.015.281,08,

➢ (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların 4.269.528.331,43,

TL tutarındaki ödeneği kullanılmamıştır.

1.5. Devlet Borçları

2024 yılı sonu itibarıyla;

➢ 4.959.910.326.330,09 TL kısa, orta ve uzun vadeli Devlet iç borcu,

➢ 4.247.390.066.763,24 TL Devlet dış borcu,

➢ 787.407.772.301,18 TL Hazine garantili borç,

bulunmaktadır.

2. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ VE SAYIŞTAY RAPORLARI ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞMELER

Komisyonumuzun 23/10/2025 tarihli 4'üncü Birleşiminde, 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay tezkerelerinin Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmelerinde uygulanacak usule ilişkin olarak;

1) Komisyonda konuşma sürelerinin bütçe geneli üzerindeki görüşmelerde siyasi parti gruplarının sözcüleri için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için yirmi dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika; kamu idarelerinin bütçeleri üzerindeki görüşmelerde ise siyasi grupların sözcüleri için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika şeklinde belirlenmesi, siyasi parti grupları adına konuşmaların en fazla iki milletvekili tarafından kullanılabilmesi,

2) Öngörülen konuşma sürelerine bağlı kalınması, grup adına konuşmalar hariç, toplantıda bulunan Komisyon üyelerinin konuşma süresinin yarısının Komisyon üyesi olmayan milletvekiline aktarılabilmesi ve bu süre aktarımının üç. maddedeki kontenjanı aşmamak kaydıyla bir birleşimde en fazla üç Komisyon üyesi olmayan milletvekilli ile paylaşılabilmesi, bu kapsamda komisyon üyesi olmayan milletvekilinin yalnızca bir komisyon üyesinin süresini kullanabilmesi, Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin kendilerine tanınan konuşma sürelerinin uzatılmaması,

3) Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz talepleriyle ilgili olarak; her bir siyasi parti grubunun komisyonda sahip olduğu üye sayısının en fazla iki katı kadar üye olmayan milletvekiline söz verilebilmesi, grubu bulunmayan her siyasi parti için iki milletvekilinin söz talebinin karşılanması, söz kaydının müzakerelerin başlamasını takiben iki saat içinde, kendi siyasi parti gruplarıyla istişare ederek Komisyon sözcüleri aracılığıyla Komisyon Başkanlık Divanına bildirilmesi, bu süreden sonra yapılacak başvuruların dikkate alınmaması,

4) Sayın Bakanların bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarına ilişkin sunuş konuşmalarının otuz dakika, sorulara verecekleri cevapların otuz dakika olarak belirlenmesi,

5) Söz ve soru sırasında Komisyon üyelerine öncelik verilmesi,

6) Soru sorma süresinin Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika olmak üzere toplam on beş dakika şeklinde belirlenmesi,

7) 2026 yılı bütçe görüşmeleri sırasında ihtiyaç duyulabilecek teknik düzeltmelere ilişkin olarak bütçe ve kesin hesap raporu ve eklerinde Komisyon Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesi,

8) Gerekli hâllerde, ivediliği olan kanun tekliflerinin Komisyon gündemine alınıp müzakere edilebilmesi,

9) Bütçe görüşmelerinde görüntü alınmasına ilişkin hususla alakalı olarak Plan ve Bütçe Komisyonunda uygulanmakta olan teamülün devam ettirilmesi,

10) Müzakere programında meydana gelebilecek yer değişiklikleri konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesi,

kabul edilmiştir.

Ayrıca, Komisyon Başkanlığınca, görüşmelerde milletvekilleri tarafından Sayın Bakanlara sorulan sorulardan süre kısıtı nedeniyle cevaplanamayanların yazılı olarak 7 gün içinde cevaplandırılarak Komisyon Başkanlığına iletilmesi Bakanlıklardan talep edilmiştir.

Komisyonumuz; 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve Sayıştay Raporları üzerindeki görüşmelerine 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu 4'üncü Birleşimde Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ'ın Komisyona yaptığı sunuş konuşması ile başlamıştır.

2.1. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ'ın Sunuş Konuşması

Komisyonumuzda 23.10.2025 tarihinde Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ tarafından 2024 yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi üzerine yapılan değerlendirmelerde;

- 2023 yılında yaşanan tarihimizin en büyük depremi sonrasında bölgenin yeniden imarı ve depremin etkilerinin bertaraf edilmesine yönelik yapılan harcamalar nedeniyle 2023 yılı bütçe açığının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranının yüzde 5,1 olarak gerçekleştiği, deprem harcamaları hariç tutulduğunda ise bu oranın yüzde 1,6 seviyesinde kaldığı,

- 2024 yılında; bütçe giderlerinin 10 trilyon 781 milyar TL, bütçe gelirlerinin 8 trilyon 673 milyar TL, bütçe açığının 2 trilyon 108 milyar TL, faiz dışı açığın ise 837 milyar TL olarak gerçekleştiği, mezkûr yılda bütçe açığının GSYH'ye oranının yüzde 4,7 olarak kaydedildiği, ancak deprem harcamaları hariç tutulduğunda bütçe açığının GSYH'ye oranının yüzde 3 seviyesinde kaldığı, bütçe giderlerinin detaylarına bakıldığında ise; personel giderlerinin 2 trilyon 666 milyar TL, Sosyal Güvenlik Kurumlarına devlet primi giderlerinin 332 milyar TL, mal ve hizmet alım giderlerinin 747 milyar TL, cari transferlerin 3 trilyon 864 milyar TL, sermaye giderlerinin 944 milyar TL, sermaye transferlerinin 640 milyar TL, borç verme giderlerinin 317 milyar TL ve faiz giderlerinin ise 1 trilyon 270 milyar TL olarak gerçekleştiği,

- Kamu kaynaklarının daha etkili, ekonomik ve verimli şekilde kullanımına sağlayacağı etki ve mevzuata aykırılıkların ortadan kaldırılmasına yapacağı katkı dikkate alındığında, Anayasal bir denetim kurumu olan ve denetim yetkisini TBMM adına yerine getiren Sayıştay Başkanlığının denetimlerinin önemsendiği,

- 2024 yılında merkezi yönetim kapsamında toplam 197 kamu idaresinin denetiminin gerçekleştirildiği, Sayıştay Başkanlığınca tespit edilen bulgular üzerinde hassasiyetle çalışıldığı ve Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki birimlerin vasıtasıyla süreçlerin takip edildiği, bu bağlamda Sayıştay tarafından 2024 yılında merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ilişkin toplam 1.049 bulgunun tespit edildiği, söz konusu bulgu sayısının 2023 yılına ait Sayıştay raporlarında 1.350 iken, titizlikle yapılan iyileştirme, düzeltme ve alınan diğer tedbirlerle bulgu sayısının yaklaşık yüzde 22'lik azalış ile 1.049'a geriletildiği, nitekim TBMM'nin verdiği bütçe yetkisi çerçevesinde harcama ve gelir süreçlerinde planlı ve programlı çalışmalar ortaya koymanın, süreçleri verimli bir şekilde

yürütmenin ve bunu yaparken üretken ve şeffaf olmanın önemli olduğu, dolayısıyla Sayıştay Başkanlığının raporlarının hassasiyetle değerlendirildiği ve gereken tedbirlerin alındığı

ifade edilmiştir.

2.2. Teklifin Geneli Üzerinde Yapılan Görüşmeler

Komisyonumuzda 30.10.2025 tarihinde 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin geneli ile Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim görevinin daha etkin bir şekilde yerine getirilmesini teminen kesin hesap kanunu teklifi ve Sayıştay denetim raporlarının oluşturulacak ayrı bir komisyon tarafından görüşülmesine imkân tanıyacak şekilde gerekli düzenlemelerin yapılmasının yerinde olacağı,

- Anayasal bir denetim kurumu olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetim yetkisini yerine getiren Sayıştay tarafından yapılan incelemelerin kamu menfaatlerinin korunması ve idarenin denetim yoluyla geliştirilmesi açısından önem taşıdığı, Sayıştay'ın 2024 yılında yürütülen düzenlilik ve performans denetimleri kapsamında kamu idarelerinde 2.798'inin mali rapor ve tabloları etkileyen, 7.482'sinin mevzuata uygunluğa ve 289'unun kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin hataları içeren toplam 10.569 bulgunun tespit edildiği, 2023 yılında olduğu gibi 2024 yılında da en fazla bulgunun 9.471 bulgu ile mahalli idarelere ilişkin olduğu, ayrıca kamu idarelerinde sıklıkla yapılan hataların başında tapu kayıtlarında idare adına kayıtlı taşınmazların kurum mali tablolarında yer almamasının geldiği, bu çerçevede söz konusu hataların tekrarlanmaması için Sayıştay ile kamu kurumları arasında etkin bir iletişim ve bilgilendirme mekanizmasının oluşturulmasının önem arz ettiği,

- 2024 yılı kesin hesabında taşıtlar hesabı kapsamında yıl içerisinde 15 milyar 190 milyon TL tutarında taşıt alımının gerçekleştirildiği, tasarruf tedbirlerinin uygulandığı bir dönemde bu düzeyde bir alımının yapılmasının acil ve zorunlu bir duruma ilişkin olup olmadığının açıklanmasının yerinde olacağı,

- 2024 yılı Cumhurbaşkanlığı kesin hesabında dış politika programı kapsamında barışı destekleyen ve koruma harekât giderleri için yaklaşık 10 milyar 835 milyon TL tutarında kaynağın ilgili kurumlara aktarılmak suretiyle harcandığı, söz konusu ödeneğin hangi kurumlara aktarıldığı bilgisinin paylaşılmasının yararlı olacağı,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ tarafından yapılan açıklamalarda;

- Tasarruf Tedbirlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesinin taşınmaz mal edinimi, kiralama, resmî taşıt, haberleşme, personel görevlendirme, basın yayın, kırtasiye, demirbaş, enerji, su, temsil, tanıtım ve personel servisi gibi birçok harcama alanını kapsadığı, Genelge kapsamında ilk kez izleme, denetleme ve raporlama esasına dayalı bir uygulama modelinin tesis edildiği, bu kapsamda 257 kamu idaresi ve 1.958 harcama biriminin tasarruf uygulamalarının düzenli olarak takip edildiği, 2024 yılında Genelge kapsamındaki harcamaların faiz ve deprem

kaynaklı harcamalar hariç olmak üzere bütçe içerisindeki payının önceki on yılın ortalaması olan yüzde 4,6 seviyesinden yüzde 3,1 seviyesine gerilediği,

- Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mülkiyetinde toplam 125.311 adet taşıtın bulunduğu, bu taşıtların 80.951'inin savunma ve güvenlik hizmetlerinde, 11.652'sinin sağlık hizmetlerinde, 7.556'sının tarım, hayvancılık ve ormancılık hizmetlerinde, 6.584'ünün eğitim hizmetlerinde, 5.253'ünün adalet hizmetlerinde, 14.315'inin ise diğer idarelerde yürütülen hizmetlerde kullanıldığı, bunlar arasında makam aracı olarak kullanılan araçların toplam araç sayısının yüzde 1,6'sını oluşturmakta olup söz konusu araçların vali, kaymakam, genel müdür ve dengi üst düzey yöneticilere tahsis edildiği, bununla birlikte ekonomik koşullara bağlı olarak bazı dönemlerde taşıtların kiralanmasının bazı dönemlerde ise satın alınmasının maliyet açısından avantajlı olabileceği, içinde bulunulan dönemde taşıt kiralama bedellerinde yaşanan artış nedeniyle satın alma yönteminin daha ekonomik bir seçenek olacağına yönelik değerlendirmelerin yapıldığı, bu nedenle taşıt temininde tek bir yöntemin esas alınmasının uygun olmayacağı,

- Cumhurbaşkanlığı bütçesinde barışı destekleme ve koruma ödeneğinin önemli bir yer tuttuğu, söz konusu ödenek kapsamında Kosova, Bosna Hersek, Libya, Somali, Katar ve Azerbaycan'da hayatın normalleştirilmesi, ülkemize göç baskısının azaltılması, güvenliğin idamesi ile düzen ve istikrarın sağlanması gibi amaçlarla ihtiyaç duyulan harcamaların gerçekleştirildiği, bu kapsamda başta Dışişleri Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığı olmak üzere görev verilen kamu idarelerinin bütçelerine ödenek aktarıldığı,

ifade edilmiştir.

2.3. Kamu İdarelerinin Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları Üzerinde Yapılan Görüşmeler

Komisyonumuzda 31.10.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay Başkanlığının Kesin Hesapları ile Kamu Denetçiliği Kurumunun Kesin Hesabı ve Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun olarak kamu kaynaklarının elde edilmesi ve harcanmasının denetimini Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yerine getiren Sayıştayın hazırladığı yargılamaya esas raporların sonuçlarına ilişkin olarak Plan ve Bütçe Komisyonunun bilgilendirilmesinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun olacağı, öte yandan Sayıştayın denetim alanının genişliği dikkate alındığında bütçesinin yetersiz olduğu kanaatinin oluştuğu,

şeklindeki görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

TBMM Başkanı Numan KURTULMUŞ ve Sayıştay Başkanı Metin YENER tarafından yapılan açıklamalarda;

- Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetim yapan Sayıştayın 2024 yılı denetim programı kapsamında 218 adet Sayıştay denetim raporunun TBMM'ye sunulduğu, ayrıca

mahalli idarelerle ilgili olarak 14 il özel idaresi, 30 büyükşehir belediyesi, 31 büyükşehir bağlı idaresi, 29 il belediyesi, 259 ilçe belediyesi, 78 mahalli idare şirketi ve birliği, 7 yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı olmak üzere toplam 448 kamu idaresinin denetlendiği ve söz konusu denetimlere ilişkin hazırlanan raporların ilgili mercilere gönderildiği, bu çerçevede 2024 yılına ilişkin düzenlilik denetimleri kapsamında mali rapor ve tabloları etkileyen 2.798 adet bulgu tespit edildiği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 4.11.2025 tarihinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türk Standardları Enstitüsü, Türk Patent ve Marka Kurumu, Türkiye Bilimler Akademisi, Türkiye Uzay Ajansı, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Ankara, Bursa Eskişehir Bilecik, Karacadağ, Trakya ile Zafer Kalkınma Ajanslarının Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2024 yılı kesin hesabında başlangıç ödeneğine göre yaklaşık 10 milyar 32 milyon TL tutarında bir ödenek aşımının bulunduğu ve söz konusu aşılan bu tutarın ödenek aktarımlarıyla giderildiğinin görüldüğü, bu kapsamda Bakanlığın tekrar yıl içerisinde ödenek aktarımına ihtiyaç duymayacak şekilde başlangıç ödeneklerinin titizlikle tespit edilmesinin daha doğru olacağı, öte yandan kalkınma ajanslarının bütçeleri üzerinden kendilerinin takip ettikleri projelerle ilgili denetlemelerin ve takiplerin titizlikle yapılmasına karşılık kendi projeleri dışında kalan bazı bölgesel kalkınma projelerinin yeterince takip edilemediğinin ve denetlenemediğinin Sayıştay tarafından tespit edildiği, bunun yanı sıra yine Sayıştay tarafından beş yıllık kalkınma planı ile bölgesel kalkınma planlarının güncel olmadığı ve birbirleriyle uyumsuz olduğundan bahisle söz konusu planların yakından takip edilmesi gerektiğinin ifade edildiği, diğer taraftan Bakanlığın bütçe disiplinine ve tasarruf tedbirlerine uygun harcamalar yapmasının memnuniyetle karşılandığı,

- Bakanlığın 2024 Faaliyet Raporuna göre yaklaşık 310 milyar TL'nin üzerinde yatırım teşvik belgesi düzenlediği, ancak bu belgelerin ne kadarının yatırıma dönüştüğünün bilinemediği, bu kapsamda Bakanlığın bütçesinin büyüklüğü kadar harcamalarının da etkinliğinin önemli olduğu, öte yandan Bakanlığın 2024 yılı kesin hesabına göre cari transferlerinin %97'sinin hazine yardımı ve büyük sermaye transferlerinden oluştuğu, ancak KOBİ'lere ve OSB'lere ayrılan payın %3'ün altında olduğunun görüldüğü, bu kapsamda söz konusu payın ihracatçı ve üretici KOBİ'lerin Ar-Ge'ye erişimini kolaylaştırma, OSB'lerde enerji maliyetlerini düşürme ve yerli üretimi teknolojiye dönüştürme amaçlarını gerçekleştirmekten uzak olduğunun düşünüldüğü,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih KACIR tarafından yapılan açıklamalarda;

- KOSGEB, TÜRKPATENT, GAP Bölge Kalkınma idaresi Başkanlığı, TUA, Karacadağ Kalkınma Ajansı ve Trakya Kalkınma Ajansının 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında herhangi bir bulgunun yer almadığı, bunun yanı sıra Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile bu kurumlar dışındaki bağlı ve ilgili kuruluşların ve Bakanlık tarafından koordine edilen kalkınma ajanslarının 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında bazı bulgulara yer verilmiş olmakla birlikte Sayıştay tarafından mali tablo ve raporların önemli yönleri ile doğru ve güvenilir bilgi sunduğu görüşünün ifade edildiği, öte yandan denetim raporlarında yer alan bulguların denetim görüşünü etkilemeyen ve herhangi bir kamu zararına neden olmayan uygulamaya dönük bazı hususlar ile muhasebe işlemlerine ilişkin konulardan oluştuğu, bu bulguların da büyük kısmının Sayıştayın tespitleri çerçevesinde düzeltildiği,

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Bakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşlarına 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunuyla 127 milyar 123 milyon 648 bin Türk lirası ödenek verildiği, yıl içinde yapılan eklemelerle 169 milyar 264 milyon 622 bin 112 Türk lirasına ulaşan söz konusu ödeneğin 158 milyar 802 milyon 291 bin 503 Türk liralık kısmının harcandığı, bunun yanı sıra 1 milyar 76 milyon 20 bin 475 Türk liralık kısmının ise 2025 yılı bütçesine aktarıldığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 5.11.2025 tarihinde Ticaret Bakanlığı, Helal Akreditasyon Kurumu ve Rekabet Kurumunun Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Sayıştayın 2024 yılı denetim raporuna göre; Ticaret Bakanlığı denetimlerinde 2,1 milyar TL ceza kesildiği ancak Türkiye Ziraat Odaları Birliği verilerine göre üreticiden alınan fiyatla market satış fiyatı arasındaki farkın hala çok yüksek seyrettiği, bu durumun cezaların konuyu engellemekte yetersiz kaldığını ve piyasa üzerinde beklenen etkiyi doğurmadığını gösterdiği,

- Sayıştayın 2024 yılı denetim raporuna göre; Helal Akreditasyon Kurumuna 58 milyon 486 bin TL ödenek tahsis edildiği, yıl sonunda bu ödeneğin %87'sine tekabül eden 51 milyon 40 bin TL'lik kısmının harcandığı, harcamaların büyük kısmının personel giderlerinden oluştuğu, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri kaleminin Kurumun piyasa faaliyetlerinden yani akreditasyon belgesi yenileme ve denetim hizmetlerinden elde ettiği ücretleri kapsadığı, Kurumun bütçesinin her yıl artmasına karşılık faaliyet yoğunluğunun sınırlı kaldığı ve Kurumun kendi gelirleriyle ayakta duramadığı, dolayısıyla, Kurumun gelirlerinin büyük bir kısmının kamu bütçesinden sağlandığı, 2025 yılında Kurum için ayrılan ödenek 73,5 milyon TL iken 2026 yılı için ödeneğin 105,7 milyon TL olarak talep edildiği, buna karşın 2026 yılında sadece 8 akreditasyon yapılacağının tahmin edildiği, bu durumda bir akreditasyonun kamuya maliyetinin yaklaşık 13 milyon TL'ye ulaştığı, Kurum bütçesinin yaklaşık yüzde 70'inin personel giderlerine ayrıldığı, Yönetim Kurulu üyelerinin doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmasının liyakat ve kurumsal bağımsızlık açısından tartışmaları beraberinde getirdiği,

ayrıca, TÜRKAK kısaltmasıyla tanınan Türk Akreditasyon Kurumunun ulusal akreditasyon hizmetini karşıladığı göz önünde bulundurulduğunda, HAK gibi yeni bir yapının kurulmasının gerekçeleri hususunda kamuoyunun yeterince aydınlatılamadığı,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Ticaret Bakanı Ömer BOLAT tarafından yapılan açıklamalarda;

- Sayıştay denetim raporunda; Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Ticaret Bakanlığına ayrılan kaynakların Bakanlık tarafından etkin, verimli ve sürdürülebilir bir anlayışla kullanıldığının ifade edildiği, Sayıştay denetim raporunda yer verilen hususların dikkate alındığı, önümüzdeki dönemde Sayıştay raporlarında belirtilen hususlara ilişkin çalışmaların da kararlılık içinde sürdürüleceği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 6.11.2025 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ve Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Yatırımcı Tazmin Merkezi ve Bankalararası Kart Merkezi Anonim Şirketinin Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Sayıştay raporlarında yer alan bulguların sayısında yıllar itibarıyla azalma olduğunun görüldüğü, bu durumun Sayıştay denetimlerinin etkinliğini ve raporların güvenilirliğini olumsuz yönde etkilediğine ilişkin olarak kamuoyunda olumsuz bir algının oluşturduğu, bunun yanında 2024 yılı bütçe giderlerindeki "Kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferler" kalemindeki 1 milyar 177 milyon 59 bin TL'lik harcamanın hangi dernek ve vakıflara yapıldığının kamuoyuna açıklanmasının yerinde olacağı,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet ŞİMŞEK tarafından yapılan açıklamalarda;

- Kamu mali yönetiminde saydamlık ve hesap verilebilirliğin artırılmasına katkı sağlayan Sayıştay denetim raporlarına önem verildiği ve denetim bulgularının çözümüne yönelik çalışmaların titizlikle yürütüldüğü, 2024 yılı Hazine ve Maliye Bakanlığı Sayıştay Denetim Raporunda 7 bulgunun yer aldığı, söz konusu bulgulara yönelik 5 bulgunun gereği Bakanlık birimlerince çözümlendiği, buna ek olarak yazılım, iyileştirme ve entegrasyon çalışmaları devam eden bir bulgunun gereğinin en kısa zamanda yerine getirileceği ve bir diğer bulgunun çözümüne yönelik yasal düzenlemeye gereksinim duyulduğu,

- 2024 yılı için 4,67 trilyon TL olan Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinin 4,55 trilyon TL'sinin, Gelir İdaresi Başkanlığının 2024 yılı itibarıyla 37,3 milyar TL olan bütçesinin 36,9 milyar TL'sinin, 405 milyon TL olan Özelleştirme İdaresi Başkanlığı bütçesinin 280,8 milyon

TL'sinin, 3,5 milyar TL olan Türkiye İstatistik Kurumu bütçesinin 3,2 milyar TL'sinin kullanıldığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 7.11.2025 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ile Nükleer Düzenleme Kurumunun Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan BAYRAKTAR tarafından yapılan açıklamalarda;

- Bakanlığın 2024 yılı bütçesi başlangıç ödeneğinin 48,3 milyar Türk lirası olduğu, uygulanan tasarruf tedbirleriyle bu rakamın 40,8 milyar Türk lirasına düşürüldüğü ve bu ödeneğin de kullanılmayan 2,6 milyar Türk lirasının da yıl sonunda iptal edildiği, Bakanlığın merkez teşkilatıyla birlikte MTA, MAPEG, TENMAK, EPDK ve Nükleer Düzenleme Kurumunun 2024 yılı giderinin 51,8 milyar Türk lirası olarak gerçekleştiği,

- Sayıştay Başkanlığı tarafından Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2024 mali yılı faaliyetlerine yönelik hazırlanan 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda Bakanlığın mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varıldığına yer verildiği, bu kapsamda söz konusu Raporda Bakanlığa yönelik herhangi bir denetim bulgusu tespitinin bulunmadığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 11.11.2025 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Mesleki Yeterlilik Kurumunun Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Sosyal Güvenlik Kurumu ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünün Sayıştay Raporları üzerine yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Sayıştay raporlarında SGK'nin muhasebe kayıtlarına ve alacak takip sistemine ilişkin eksikliklerin tespit edildiği, icra ve haciz süreçlerinde de entegrasyon sorunlarının bulunduğu, bunun yanı sıra Sayıştay raporlarına göre zamanında tebligat işlemlerinin yapılmadığı, bu çerçevede son beş yılda icra tahsilat oranının yüzde 37 seviyesinde kaldığının görüldüğü,

-Emekli aylıklarındaki düşüklüğün belediyelerin SGK'ya olan prim borçlarıyla ilişkilendirilmesinin doğru olmadığı, söz konusu borçların önemli bir kısmının 2009 yılından günümüze kadar biriken alacaklardan oluştuğu, bu durumun Sayıştay raporlarında da yer aldığı, ayrıca belediyelerin prim borçlarının toplam alacak içindeki payının görece sınırlı olduğu, öte yandan SGK'nın alacaklarının büyük bölümünün büyük ölçekteki işverenlerden ve şirketlerden yeterli tahsilat yapılamamasından kaynaklandığı, diğer taraftan 5502 sayılı Kanun kapsamında prim borcu ödeme tarihi altı aydan fazla gecikmiş işverenlerin her yıl kamuoyuna açıklanmasının SGK'nın alacaklarını tahsil edebilmesinde kolaylaştırıcı etkisi olacağının düşünüldüğü,

-SGK'nın belediyelerden prim alacaklarına karşılık edindiği çok sayıda taşınmazının bulunduğu, Kurumun satış amacıyla bünyesine aldığı bu taşınmazların sayısının yıllar içinde giderek arttığı, Sayıştay raporuna göre prim borcuna karşılık satış amacıyla edinilen 1.739 taşınmazdan 2024 yılı sonu itibarıyla alım bedelleri esas alındığında yalnızca yüzde 3,34'ünün nakde dönüştürülebildiği, bu kapsamda taşınmazların gerçek değerleri üzerinden daha hızlı satılarak kaynağa dönüştürülememesinden kaynaklı kamu zararının doğabileceği,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat IŞIKHAN tarafından yapılan açıklamalarda;

-2024 yılı kesin hesabında görüldüğü üzere Bakanlığa tahsis edilen bütçenin ödenek üstü harcamaya yol açılmaksızın tasarruf ilke ve tedbirleri doğrultusunda kamu yararı gözetilerek etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığı, Bakanlık ile bağlı ve ilgili kuruluşlarda Sayıştay tarafından yapılan denetimlerde 2024 yılı mali rapor ve tabloların önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi sunduğu kanaatine varıldığı, anılan yıl için düzenlenen Sayıştay denetim raporlarında toplam 27 bulguya yer verildiği, bunlardan 12'sinin muhasebe işlemlerinden kaynaklandığının tespit edildiği,

- SGK'ya olan borçların tahsil edilmesinin Kurumun mali yapısını güçlü tutmak ve SGK'nın ödemelerinin sağlıklı biçimde gerçekleştirilebilmesi açısından zorunlu olduğu, bu kapsamda SGK'ya en fazla prim borcu bulunan kurumların önemli bir kısmını belediye şirketlerinin oluşturduğu, söz konusu şirketlere mevzuat çerçevesinde gerekli tüm kolaylıkların sağlanmasına rağmen borçların tahsiline yönelik işlemlerde önemli anlamda ilerleme kaydedilemediği, diğer taraftan belediyelerin SGK'ya ödenmemiş prim borçlarının toplamının yaklaşık 59 milyar TL'ye ulaştığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 12.11.2025 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Kesin Hesabı ve Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinin 34'üncü maddesinde *"Hizmet binasında bakılan engelli sayısının 72'yi geçmesi durumunda eklenen her 12 engelli için ilave bir bakıcı personel çalıştırılır."* hükmünün yer aldığı, ancak bazı özel engelli rehabilitasyon merkezlerinde söz konusu Yönetmelik hükmüne riayet edilmediği, bu bağlamda söz konusu hususa ilişkin değerlendirmenin Bakanlık Sayıştay raporuna da sirayet ettiği, dolayısıyla ilgili Yönetmelik hükmünün uygulanması hususunda azami önem verilmesinin beklenildiği,

-3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 4'üncü maddesinde; Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından engellilere ve yaşlılara yönelik olarak hazırlanan veya hazırlatılan projeler ile yapım ve kiralama işleri ve anılan Genel Müdürlüğün bu konudaki faaliyetlerine yönelik olarak kullanılmak üzere, Fon gelirlerinin %5'e kadarının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu kararıyla Aile ve Sosyal

Hizmetler Bakanlığı emrine tahsis edileceğinin hüküm altına alındığı, bu kapsamda 2021 yılından itibaren tahsis edilen toplam fon kaynağının 644.277.954,25 TL olduğu, tahsis edilen kaynağın 258.923.724,54 TL'sinin ilgili Genel Müdürlüğe aktarılmasına karşılık 385.354.229,71 TL'sinin ise henüz aktarılmadığı ve bu durumun da Sayıştay raporlarında yer aldığı,

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ilişkin Sayıştay raporunda Bakanlığın bazı yardım kalemlerinde kayıt dışı ödemelerin, denetimsiz aktarmaların ve belgelendirilmemiş giderlere ilişkin bulgulara yer verildiği,

şeklindeki görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ tarafından yapılan açıklamalarda;

- 2024 yılı kesin hesap döneminde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesinin yüzde 94,7'sine tekabül eden 316,6 milyar TL ödeneğin kullanıldığı, ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Bakanlığa ilişkin Sayıştay raporunda yer alan bulguların titizlikle değerlendirildiği ve bu doğrultuda gerekli işlemlerin yapıldığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 13.11.2025 tarihinde Gençlik ve Spor Bakanlığının Kesin Hesabı ve Sayıştay Raporu ile Spor Toto Teşkilat Başkanlığının Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Gençlik ve Spor Bakanlığının 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu incelendiğinde Bakanlığın taşra teşkilatının önemli bir bölümünde standart bir muhasebe ve dijital kayıt sisteminin bulunmadığı, ayrıca Bakanlığın taşra teşkilatının muhasebe işlemlerini yapacağı mevzuat hükümlerinin uzun yıllardır güncellenmediği, öte yandan kamu kurum ve kuruluşları tarafından bildirilen 2 bin 400 yüksek öğretim öğrencisine yönelik burs ödemelerinin Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünce herhangi bir denetime tabi tutulmaksızın yapıldığı yönünde bulguların yer aldığı, söz konusu bulguların kurum içi süreçlerde standartlaştırma, denetim ve liyakat esaslı uygulamaların güçlendirilmesine yönelik ihtiyaçlara işaret ettiği,

- Yasa dışı bahis ve kumarın gençler açısından önemli bir risk alanı haline geldiği, ekonomik zorluklar yaşayan gençlerin kolay kazanç vaadiyle yasa dışı bahis sitelerine yönelme eğiliminin arttığı, buna karşın Spor Toto Teşkilatının 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda Başkanlığın yasa dışı bahisle mücadele faaliyetlerinin yalnızca sekiz personel tarafından yürütüldüğüne ilişkin bulgunun yer aldığı ve bu durumun söz konusu mücadelede kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ihtiyacını ortaya koyduğu,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanı Osman Aşkın BAK tarafından yapılan açıklamalarda;

- Bakanlığın 2024 yılı bütçe gerçekleşmeleriyle ilgili olarak 2024 Yılı Kesin Hesap Kanun Teklifinde 174 milyar 495 milyon 238 bin 552 Türk lirası olan toplam ödeneğin 1 milyar

843 milyon 721 bin 517 Türk lirasının personel giderleri, 257 milyon 928 bin 621 Türk lirasının SGK giderleri, 1 milyar 407 milyon 714 bin 4 Türk lirasının mal ve hizmet alımları, 131 milyar 187 milyon 632 bin 715 Türk lirasının cari transferler, 12 milyar 96 milyon 485 bin 443 Türk lirasının sermaye giderleri, 6 milyar 581 milyon 22 bin 100 Türk lirasının sermaye transferleri ve 19 milyar 568 milyon 987 bin 97 Türk lirasının borç verme giderleri olmak üzere toplam 172 milyar 943 milyon 491 bin 499 Türk lirasının kullanıldığı, bu kapsamda Bakanlığın ödenek üstü herhangi bir harcamasının olmadığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 14.11.2025 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk Kültür Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Kapadokya Alan Başkanlığı, Uludağ Alan Başkanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Sayıştay Başkanlığının kamu kurumları üzerinde gerçekleştirdiği denetimin verimliliğin ve hesap verebilirliğin sağlanması açısından önemli bir denetim olarak görüldüğü, buna göre Bakanlığın 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer alan birtakım bulguların Bakanlığın 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda da aynen yer aldığı, bu kapsamda ilgili bulguların düzeltilmesi için ciddi bir çalışma yapılmasının ve bulgularda yer alan sorunlara çözüm üretilmesinin yerinde olacağı,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri ERSOY tarafından yapılan açıklamalarda;

- Bakanlığa 2024 yılı için tahsis edilen bütçenin belirlenen hedefler doğrultusunda etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanıldığı, bunun yanında Sayıştay Başkanlığının gerçekleştirdiği denetim sonucunda Bakanlığın 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer alan bulguların ağırlıklı olarak usule ilişkin hatalardan kaynaklandığı, bu kapsamda ilgili bulgularda yer alan sorunların giderilmesi için Bakanlık birimlerinin yetkilendirildiği ve sorunların en kısa sürede giderilmesinin beklendiği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 17.11.2025 tarihinde İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- İçişleri Bakanlığının 2024 yılı kesin hesabına göre başlangıç ödeneğine kıyasla 3,6 milyar Türk lirası tutarında bir ödenek aşımı görüldüğü, bu kapsamda Bakanlığın tekrar yıl içerisinde ödenek aktarımına ihtiyaç duymayacak şekilde başlangıç ödeneklerini titizlikle tespit ederek bütçe uygulamalarını daha sağlıklı ve düzenli yürütülebileceğinin değerlendirildiği,

- Emniyet Genel Müdürlüğünün 2024 yılı kesin hesabına göre Bağımlılıkla Mücadele Programı için 5 milyar 937 milyon Türk lirası ödenek ayrıldığı, ancak yıl sonunda harcamanın 1 milyar 40 milyon Türk lirası seviyesinde kalarak bu ödeneğin yalnızca yaklaşık yüzde 17'sinin kullanılabildiği,

- AFAD'ın 6 Şubat depremleri sonrasında etkin biçimde yönetilemediği, Sayıştay raporlarında hayati öneme sahip lojistik depolardaki malzemelerin kayıt altına alınmadığının ve AFAD'ın özel hesaplarında yer alan yaklaşık 100 milyar Türk lirasının ihale ve denetim süreçlerine tabi olmadan harcandığının tespit edildiği, ayrıca 2023'ten beri tekrarlanan Sayıştay bulgularının giderilmediğinin görüldüğü,

- Doğrudan temin uygulamalarında belediyeler ile diğer kamu idareleri arasında farklı muamele yapıldığının iddia edildiği, bu çerçevede birkaç kez doğrudan temin yapan belediyeler hakkında Sayıştay denetimleri sonucunda kamu zararı kararı verilirken aynı yöntemi daha fazla kullanan diğer idareler için herhangi bir işlem tesis edilmediğinin görüldüğü,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Komisyonumuzda 18.11.2025 tarihinde Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı ve Türk Akreditasyon Kurumunun Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Dışişleri Bakanlığı Sayıştay Raporunda Bakanlığın mali raporlarında tüm tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerdiğinin ifade edilmesinin Bakanlığın kurumsallık ve hesap verilebilirlik ilkelerine uygun bir yapıda olduğunu gösterdiği,

şeklindeki görüş dile getirilmiştir.

Dışişleri Bakanı Hakan FİDAN tarafından yapılan açıklamalarda;

- Bakanlığa tahsis edilen bütçenin şeffaflık, hesap verilebilirlik ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda, kamu kaynaklarının en etkin şekilde kullanılmasına azami önem göstererek ve tasarruf tedbirlerini titizlikle uygulayarak kullanıldığı, 2024 yılı kesin hesabına göre Bakanlığa yılsonu itibarıyla toplam 29,5 milyar TL ödenek tahsis edildiği, bu ödenekten 26,6 milyar TL harcama gerçekleştirildiği, dolayısıyla tasarruf tedbirlerine uyarak etkin şekilde kullanılan bütçenin gerçekleşme oranının %90,3 olduğu,

- 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda mali rapor ve tablolara ilişkin herhangi bir denetim bulgusunun tespit edilmediği, Raporun "Denetim Görüşü" bölümünde mali rapor ve tabloların tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varıldığının kaydedildiği, Sayıştay raporunun "Diğer Bulgular" bölümünde ise 1 bulguya yer verildiği ve bahse konu bulgunun mevzuat düzenlemesine yönelik öneri içerdiği, raporda yer verilen

bulguya ilişkin olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının koordinasyonunda ilgili kurumlarla birlikte gerekli çalışmaların yürütüldüğü,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 19.11.2025 tarihinde Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir URALOĞLU tarafından yapılan açıklamalarda;

- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Sayıştay denetimlerinde ortaya konan bulguların Bakanlık birimlerince titizlikle takip edildiği, 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında yer alan 23 bulgunun 14'ünün çözüme ulaştırıldığı, kalan 9 bulgunun ise ortadan kaldırılması için gereken çalışmaların yakından izlendiği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 20.11.2025 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı ve Üniversitelerin Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Yükseköğretim Kalite Kurulunun Kesin Hesabı üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- 2024 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifine göre kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transfer kaleminden 2024 yılında 3 milyar 423 milyon Türk lirası harcandığı, bu kapsamda Bakanlık bütçesinden aktarma yapılan kuruluşların isimlerine ve yapılan transferin detaylarına ilişkin bilgilerin kamuoyuyla paylaşılması gerektiği, diğer taraftan tüketime yönelik mal ve hizmet alımları için ayrılan başlangıç ödeneğinin üzerinde harcama yapıldığı, buna mukabil okul yapımı gibi projeleri de içeren sermaye yatırımlarına ayrılan kaynağın hedeflenenin oldukça altında kullanıldığı,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Millî Eğitim Bakanı Yusuf TEKİN tarafından yapılan açıklamalarda;

- Bakanlığın sadece hukuken tanınan gerçek veya tüzel kişilerle protokol imzalayabileceği, bu çerçevede cemaat veya tarikat adıyla bir tüzel kişilik tanımının hukuken mevcut olmadığı, bu kapsamda kamuoyunca bilinen sivil toplum kuruluşları ile protokoller imzalandığı, bu doğrultuda İçişleri Bakanlığı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından akredite edilmiş her sivil toplum kuruluşu ile protokol yapılabileceği, bu çerçevede Bakanlığın sivil toplum örgütü, dernek, vakıf ya da meslek örgütleri ile imzaladığı protokollerde söz konusu tüzel kişilere hiçbir surette kamu kaynağı transfer edilmediği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 21.11.2025 tarihinde Sağlık Bakanlığı, Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu ile Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığının Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları üzerine yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Sayıştay denetim raporlarında şehir hastanelerine ilişkin çok sayıda bulguya yer verildiği, nihai tamamlama süreçlerinin yapılmaması, yer teslimi yapılmadan inşaat işlerine başlanması, yaptırılmayan ve yapılmayan imalatlar için revizyon yapılmaması ve bunlar için hizmet değişikliğine gidilmemesi gibi bulguların dikkat çekici olduğu, uzman tabip dışındaki personellere icap nöbeti adı altında nöbet tutturulmasının uygun bulunmadığı,

- Kamu Özel İş Birliği Modeli ile işletilen şehir hastanelerinde ticari alanlara ilişkin sıkıntıların bulunduğu,

şeklindeki görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Sağlık Bakanı Kemal MEMİŞOĞLU tarafından yapılan açıklamalarda;

- Sayıştayın Sağlık Bakanlığı Denetim Raporu'nda yer alan bulguların dikkatle değerlendirildiği, söz konusu bulgular rehber alınarak gerekli adımların atılmasının sağlandığı, bu doğrultuda Sayıştayın 2023 Yılı Denetim Raporu'nda toplam 19 bulgu yer almışken yapılan iyileştirmeler sonucunda 2024 Yılı Denetim Raporu'ndaki bulgu sayısının 12'ye düşürüldüğü, denetim süreçlerine hassasiyet göstererek 2024 yılı denetim raporlarındaki tüm hususlar üzerinde çalışıldığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 24.11.2025 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Su Enstitüsünün Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Tarım ve Orman Bakanlığına 283,1 milyar TL ödenek verildiği, ancak Tarım ve Orman Bakanlığının 2024 yılı kesin hesabında bütçe giderinin 305,5 milyar TL olarak yer aldığı, bu kapsamda bütçe başlangıç ödeneğinin üzerinde bir bütçe gideri gerçekleştirilmesinin hangi giderlerden kaynaklandığının anlaşılamadığı,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim YUMAKLI tarafından yapılan açıklamalarda;

- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından Sayıştay Başkanlığınca gerçekleştirilen denetimlere büyük önem atfedildiği ve denetimler sonucunda hazırlanan raporların titizlikle dikkate alındığı, bu bağlamda Bakanlığa tahsis edilen kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanımını sağlamak amacıyla gerekli çalışmaların yapıldığı, nitekim 2024 yılı Sayıştay denetim raporlarında kamu zararına yönelik bir bulgunun yer almadığı, ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından Bakanlığın bağlı, ilgili kuruluşların Sayıştay raporlarının da yakından takip edildiği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 25.11.2025 tarihinde Adalet Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Türkiye Adalet Akademisi, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ile Danıştayın Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Bakanlığın 2024 yılında toplam giderinin 200 milyar Türk lirası olduğu, bu tutarın yaklaşık yüzde 4'ünü yatırım harcamalarının oluşturduğu, ancak Bakanlığın mevcut yapıların iyileştirilmesi ve yeni yatırımların yapılması için ayrılan 18 milyar 146 milyon Türk lirası ödeneğin 8 milyar 607 milyon Türk lirasının harcanmasının doğru karşılanmadığı, bu ödeneğin cezaevi ve adliyelerin fiziki koşullarının iyileştirilmesi ve yargıda dijitalleşmenin sağlanmasına yönelik değerlendirilmesinin yerinde olacağı,

- 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda Bakanlığın "Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması ve Genel İş Tanımları Üzerinden Alım Yapılması"na yönelik bulgusunun yer aldığı, söz konusu işin adının, harcama biriminin, yüklenici firmanın, başlangıç ve bitiş tarihlerinin kamuoyu ile paylaşılmasının yerinde olacağı,

şeklindeki görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ tarafından yapılan açıklamalarda;

- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunuyla Bakanlığa 198 milyar 703 milyon 54 bin Türk lirası ödenek tahsis edildiği, yıl içinde eklenen ve düşülenlerle birlikte toplam ödeneğin 204 milyar 556 milyon 975 bin 938 Türk lirası olduğu, yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri personel ve sosyal güvenlik giderlerinde 144 milyar 956 milyon 140 bin 566 Türk lirası, mal ve hizmet alımlarında 37 milyar 539 milyon 695 bin 851 Türk lirası, cari transferlerde 4 milyar 829 milyon 965 bin 410 Türk lirası, sermaye giderlerinde 8 milyar 607 milyon 655 bin 263 Türk lirası, sermaye transferlerinden 4 milyar 498 milyon 445 bin Türk lirası olmak üzere toplamda 200 milyar 431 milyon 902 bin 91 Türk lirası olarak gerçekleştiği,

- Sayıştay denetim raporunda kamu zararına sebebiyet veren bir tespitin bulunmadığı, Sayıştay tarafından tespit edilen hususlarla ilgili olarak kurumlarla iletişim hâlinde çalışmaların sürdürüldüğü,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 26.11.2025 tarihinde Millî Savunma Bakanlığının Kesin Hesabı ve Sayıştay Raporu ile Akaryakıt İkmal ve NATO Pol Tesisleri İşletme Başkanlığının Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Bakanlığın 2023 yılı kesin hesabında ek ödeneğe gereksinim duymasına rağmen 2024 yılı kesin hesabında kendine ayrılan ödeneklerin altında bir harcama yaparak tasarruf tedbirlerine uymasının takdirle karşılandığı, bunun dışında dış politika programı için 1 milyar TL bile olmayan bütçe tahsisine karşılık 9,5 milyar TL'ye yakın gider kaydedildiği, yurt dışı barış destek programları için 8,3 milyar TL ve dış ülkelere yapılacak yardımlar için 194,5

milyon TL civarında ek bütçe alındığının Bakanlığın kesin hesap raporunda görüldüğü ancak bu ödeneklerin neden bu şekilde kullanıldığına ilişkin daha ayrıntılı bir açıklamaya gereksinim duyulduğu,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Millî Savunma Bakanı Yaşar GÜLER tarafından yapılan açıklamalarda;

- Sayıştay Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen denetim sonucunda hazırlanan Millî Savunma Bakanlığı 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda 1 adet bulguya rastlandığı ve bu bulgunun çözümü için gerekli önlemlerin hızla alındığı, buna ek olarak Bakanlığın iç denetim birimi tarafından da Bakanlığın tüm işlemlerinin etkili, ekonomik, verimli ve mevzuata uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için denetim ve danışmanlık görevinin yerine getirildiği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuzda 27.11.2025 tarihinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, İklim Değişikliği Başkanlığı ve Kentsel Dönüşüm Başkanlığının Kesin Hesapları ve Sayıştay Raporları ile Türkiye Çevre Ajansının Sayıştay Raporu üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Başkanlığının mali yönetimine ilişkin birtakım tereddütlerin bulunduğu, resmî muhasebe kayıtlarında 57 milyon Türk lirası değerinde bina yatırımının ve 179 milyon Türk lirası değerinde hak bedelinin eksik olarak yer aldığı,

- 2022 döneminde toplanan ve afet amaçlı olması gereken özel iletişim vergilerinin genel bütçeye gelir kaydedilmesi sebebiyle hangi projelere harcandığının izlenemediği,

- Sosyal konut üretiminden sorumlu TOKİ'nin merkezî bütçe içinde denetlenebilir bir ödenek kalemine sahip olmadığı, bu durumda yüksek miktardaki kaynakların hangi kriterlere bağlı kalarak harcandığının takip edilemediği,

- Kentsel Dönüşüm Başkanlığının 2025 yılı bütçesi yaklaşık 136 milyar TL iken haziran sonu itibarıyla yalnızca 3 milyar civarında bir harcamanın yapıldığı, bu durumda son dönemde gündemde olan kanun teklifiyle Başkanlığa kamu bankalarından borçlanma yetkisi verilmek istenmesinin gerekçesinin anlaşılamadığı, ayrıca Başkanlığın yürüttüğü projelerin kapsamı dikkate alındığında bütçede görünmeyen denetim dışı başkaca harcamaların bulunduğuna dair tereddütlerin oluştuğu,

- Kentsel Dönüşüm Başkanlığı bünyesinde kullandırılan dış proje kredilerinin kimler tarafından hangi koşullarda kullanıldığı ve projelerin tamamlanma oranları ile kredilerin geri ödeme durumlarına ilişkin bilgilendirme yapılması gerektiği,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Komisyonumuzda 1.12.2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, İletişim Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı, Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı,

Savunma Sanayii Başkanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının Kesin Hesap ve Sayıştay Raporları ile Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, Yatırım Ofisi Başkanlığı, Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı, Finans Ofisi Başkanlığı ve İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığının Sayıştay Raporları üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- TBMM çatısı altında bir önceki yılın hesaplarını incelemeye ve kesin hesap kanun teklifini görüşmeye ihtisaslaşmış, Plan ve Bütçe Komisyonunun dışında müstakil bir kesin hesap komisyonu kurulmasının önemli bir gereklilik olduğu, bu hususun hem hesap verilebilirlik hem şeffaflık hem de denetim açısından kamu güvenini artırarak bütçe hakkının sağlanmasına katkı sunacağı,

- Milli Saraylar İdaresi Başkanlığının 2024 yılı kesin hesabında başlangıç ödeneği 1 milyar 909 milyon Türk lirası olmasına karşın yıl sonu harcamasının 5 milyar 290 milyon Türk lirasına ulaşarak başlangıç ödeneğinin 2,5 katına çıkmasının açıklığa kavuşturulması gerektiği, özellikle Restorasyon Dairesi Başkanlığının 420 milyon Türk lirası başlangıç ödeneğine karşılık 2 milyar 563 milyon Türk lirası harcama yapmasının, Teknik Uygulamalar Dairesi Başkanlığının 11 milyon 717 bin Türk lirası ödeneğe karşın 836 milyon Türk lirası harcama gerçekleştirmesinin ve tüketime yönelik mal ve malzeme alımlarında 231 bin Türk lirası ödeneğe karşılık 398 milyon Türk lirası harcanmasının şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle bağdaşmadığının değerlendirildiği, bu kapsamda tüm kamu kurumlarının bütçede kendileri için öngörülen sınırlara uyması gerektiği,

- İletişim Başkanlığının 2024 yılı kesin hesabı incelendiğinde hizmet alımlarına 2 milyar 738 milyon Türk lirası ve temsil tanıtım harcamalarına 1 milyar 190 milyon Türk lirası harcandığının görüldüğü, özellikle Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığının 2024 yılı başlangıç ödeneğinin 295 milyon Türk lirası olmasına karşın yıl sonu harcamasının 873 milyon liraya ulaştığı, bununla birlikte hizmet alımı kaleminde 7 milyon Türk lirası ödeneğe karşılık 252 milyon Türk lirası yani ödeneğin 36 katı düzeyinde harcama yapıldığının tespit edildiği, söz konusu bütçe kalemlerinde yapılan harcamaların yüksekliği ile 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunuyla belirlenen başlangıç ödeneklerinin çok üstünde gerçekleşen harcamaların nedenlerinin kamuoyuyla paylaşılmasının yerinde olacağı,

şeklindeki görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ tarafından yapılan açıklamalarda;

- Cumhurbaşkanlığı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanan denetim raporlarını dikkatle incelediği ve raporlarda yer alan hususların gereğinin hassasiyetle yerine getirildiği,

- Milli Saraylar İdaresi Başkanlığının 2024 yılı kesin hesap giderlerine ilişkin yapılan kurumlar arası aktarmaların yasal dayanağının olduğu, bu kapsamda söz konusu aktarımların yüzde 10'luk bir limit dahilinde gerçekleştirildiği, bir kuruma başlangıç ödeneği tahsis edildiği halde, ihale iptali, teknik zorluklar veya afet gibi olağanüstü durumlar nedeniyle harcama yapılamadığında bu kaynağın daha fazla ihtiyacı bulunan kurumlara aktarılmasının son derece doğal olduğu, bahse konu limitlerin aşılması durumunda ek bütçe için TBMM'ye başvurulması

gerektiği ve keyfi şekilde bütçe artırımının söz konusu olmadığı, Milli Saraylar İdaresi Başkanlığının bütçesindeki artışın ise büyük ölçüde tarihi eserlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılan restorasyon projelerinden kaynaklandığı,

ifade edilmiştir.

2.4. Komisyonun Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin Maddeleri Hakkında Kararı

1/12/2025 tarihinde Teklifin maddeleri üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin 1 ilâ 5 inci maddeleri ile yürürlüğe ilişkin 6 ncı ve yürütmeye ilişkin 7 nci maddeleri; Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerinin kabul edilmesinin ardından Teklifin tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Ayrıca, İçtüzüğün 45 inci maddesi uyarınca Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonu temsil etmek üzere;

-Adıyaman Milletvekili Resul KURT,

-Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY,

-Ankara Milletvekili Orhan YEGİN,

-Bursa Milletvekili Ahmet KILIÇ,

-Denizli Milletvekili Nilgün ÖK,

-Elazığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI,

-İzmir Milletvekili Yaşar KIRKPINAR,

-Kayseri Milletvekili Mustafa Baki ERSOY,

-Kırşehir Milletvekili Necmettin ERKAN,

-Konya Milletvekili Orhan ERDEM,

-Konya Milletvekili Mustafa KALAYCI,

-Osmaniye Milletvekili Seydi GÜLSOY,

-Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK,

-Samsun Milletvekili Ersan AKSU,

-Uşak Milletvekili İsmail GÜNEŞ,

-Yozgat Milletvekili Süleyman ŞAHAN;

özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan
Mehmet Muş
Samsun

Kâtip
Nilgün Ök
Denizli
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Resul Kurt
Adıyaman
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Cavit Arı
Antalya
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Ahmet Kılıç
Bursa
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Ümit Özlale
İzmir
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Mustafa Baki Ersoy
Kayseri
(Bu raporun özel sözcüsüdür, ek görüşümüz vardır)

Üye
Veli Ağbaba
Malatya
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Seydi Gülsoy
Osmaniye
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Erhan Usta
Samsun
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Başkanvekili
İsmail Faruk Aksu
İstanbul
(Ek görüşümüz vardır)

Üye
Ayyüce Türkeş Taş
Adana
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Hüseyin Altınsoy
Aksaray
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Hakkı Saruhan Oluç
Antalya
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Adalet Kaya
Diyarbakır
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Yaşar Kırkpınar
İzmir
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Necmettin Erkan
Kırşehir
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu
Manisa
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Tahsin Ocaklı
Rize
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Ersan Aksu
Samsun
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Süleyman Şahan
Yozgat
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Sözcü
Orhan Erdem
Konya
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Sadullah Kısacık
Adana
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Orhan Yegin
Ankara
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Mustafa Erdem
Antalya
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Ejder Açıkkapı
Elâzığ
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
Cevdet Akay
Karabük
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Mustafa Kalaycı
Konya
(Bu raporun özel sözcüsüdür, ek görüşümüz vardır)

Üye
Kamuran Tanhan
Mardin
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Ertuğrul Kocacık
Sakarya
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye
İsmail Güneş
Uşak
(Bu raporun özel sözcüsüdür)

4. CUMHURBAŞKANLIĞININ "2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ"Nİ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA SUNUŞ YAZISI

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

Sayı: Z-75929249-160.99-311911 *27 Haziran 2025*

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ekleriyle birlikte Anayasanın 161 inci maddesi uyarınca ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN

Cumhurbaşkanı

Ek:

1- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve Gerekçesi

2- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesabı

3- Genel Bütçeli İdareler Listesi

4- Özel Bütçeli İdareler Listesi

5- Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Listesi

6- Genel Bütçeli İdareler Kesin Hesabı

7- Özel Bütçeli İdareler Kesin Hesabı

8- Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Kesin Hesabı

5. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ GENEL GEREKÇE VE MADDE GEREKÇELERİ

GENEL GEREKÇE

Bu Kanun Teklifi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 161 inci maddesi ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 42 nci maddesi hükümlerine göre 25/12/2023 tarihli ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun uygulama sonuçlarını göstermek üzere hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Maddede, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine, özel bütçeli idarelere ve düzenleyici ve denetleyici kurumlara verilmiş olan ödenekler ile bütçe giderleri gerçekleşmeleri yer almakta olup ayrıntısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

MERKEZİ YÖNETİM 2024 YILI BÜTÇE ÖDENEK VE GİDERLERİ TABLOSU

(TL)

AÇIKLAMA	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	11.007.879.053.000,00	11.311.948.080.018,43	10.721.863.763.428,72	0,00	590.084.316.589,71
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	1.085.217.713.000,00	1.274.361.684.156,52	1.094.937.668.875,44	0,00	179.424.015.281,08
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	38.381.178.000,00	45.706.847.030,99	41.437.318.699,56	0,00	4.269.528.331,43

MADDE 2- Maddede, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar için tahmin edilen bütçe gelirleri ile bu tahminlere karşılık kamu idarelerinin bütçe gelir gerçekleşmeleri yer almakta olup ayrıntısı aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN 2024 YILI BÜTÇE GELİRLERİ TABLOSU

(TL)

GELİRLER	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER (-)	NET BÜTÇE GELİRİ
Vergi Gelirleri	7.407.706.981.000,00	8.386.878.197.252,19	1.081.599.206.279,99	7.305.278.990.972,20
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	137.577.486.000,00	135.941.615.226,58	275.901.048,74	135.665.714.177,84
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	42.804.371.000,00	166.123.933.314,29	257.719.917,26	165.866.213.397,03
Diğer Gelirler	722.277.939.000,00	830.609.292.130,46	14.711.061.608,20	815.898.230.522,26
Sermaye Gelirleri	33.118.003.000,00	32.516.487.106,20	126.353.559,13	32.390.133.547,07
Alacaklardan Tahsilat	9.544.769.000,00	11.730.306.148,43	3.038.557,59	11.727.267.590,84
TOPLAM	**8.353.029.549.000,00**	**9.563.799.831.178,15**	**1.096.973.280.970,91**	**8.466.826.550.207,24**

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN 2024 YILI BÜTÇE GELİRLERİ TABLOSU

(TL)

GELİRLER	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER (-)	NET BÜTÇE GELİRİ
Vergi Gelirleri	2.249.681.000,00	6.637.311.675,85	15.735.089,85	6.621.576.586,00
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	44.262.169.000,00	105.277.670.159,50	684.525.340,91	104.593.144.818,59
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.021.230.463.000,00	918.217.059.782,01	15.159.360,78	918.201.900.421,23
Diğer Gelirler	18.973.789.000,00	29.781.058.560,98	433.484.258,63	29.347.574.302,35
Sermaye Gelirleri	885.473.000,00	10.860.058.893,50	1.461.703,23	10.858.597.190,27
Alacaklardan Tahsilat	528.698.000,00	2.755.086.987,09	310.164,13	2.754.776.822,96
TOPLAM	**1.088.130.273.000,00**	**1.073.528.246.058,93**	**1.150.675.917,53**	**1.072.377.570.141,40**

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN 2024 YILI BÜTÇE GELİRLERİ TABLOSU

(TL)

GELİRLER	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER (-)	NET BÜTÇE GELİRİ
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	28.241.008.000,00	33.467.624.037,00	85.931.844,72	33.381.692.192,28
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.001.675.000,00	881.716.000,00	0,00	881.716.000,00
Diğer Gelirler	9.137.495.000,00	10.624.039.984,88	26.458.414,52	10.597.581.570,36
Sermaye Gelirleri	1.000.000,00	0,00	0,00	0,00
TOPLAM	**38.381.178.000,00**	**44.973.380.021,88**	**112.390.259,24**	**44.860.989.762,64**

MADDE 3- Maddede, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların 2024 yılı bütçe giderleri ile bütçe gelirleri arasındaki fark yer almakta olup ayrıntısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

DENGE TABLOSU

(TL)

BÜTÇE GİDERİ		BÜTÇE GELİRİ		BÜTÇE GELİR/GİDER FARKI
GENEL BÜTÇE	**10.721.863.763.428,72**		**8.466.826.550.207,24**	**-2.255.037.213.221,48**
ÖZEL BÜTÇE	**1.094.937.668.875,44**		**1.072.377.570.141,40**	**-22.560.098.734,04**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**41.437.318.699,56**		**44.860.989.762,64**	**3.423.671.063,08**
HAZİNE YARDIMI (-)	**1.051.579.041.062,84**		**887.420.306.542,86**	**164.158.734.519,98**
01 - TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ	540.386.500,00	ÜNİVERSİTELER	346.570.121.460,07	
08 - ADALET BAKANLIĞI	6.525.352.600,00	ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER	539.968.469.082,79	
12 - HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI	361.038.176.399,84	DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	881.716.000,00	
13 - MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	1.900.000.000,00			
14 - SAĞLIK BAKANLIĞI	1.183.887.970,00			
15 - ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI	252.480.886.884,00			
17 - ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	6.067.468.300,00			
18 - KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	11.970.931.750,00			
19 - SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	44.090.989.607,00			
20- ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI	217.134.299.000,00			
21 - TİCARET BAKANLIĞI	36.905.000,00			
23 - TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	148.609.757.052,00			
DÜZ. VE DEN. KURUMLARDAN AKTARILAN GELİR FAZLALARI (-)	**26.045.642.497,72**		**23.812.735.671,32**	**2.232.906.826,40**
87 - RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU	48.303.483,62	12 - HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI	16.108.944.507,05	
88 - BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU	21.609.333.039,19	15 - ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI	7.703.791.164,27	
89 - SERMAYE PİYASASI KURULU	1.454.492.487,00			
90 - BANKACILIK DÜZ. VE DEN. KURUMU	909.771.395,48			
91 - ENERJİ PİYASASI DÜZ. KURUMU	933.775.332,57			
92 - KAMU İHALE KURUMU	444.766.288,51			
93 - REKABET KURUMU	528.971.028,47			
103 - SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZ. VE DEN. KURUMU	116.229.442,88			
MERKEZİ YÖNETİM (NET) (*)	**10.780.614.067.443,16**		**8.672.832.067.897,10**	**-2.107.781.999.546,06**

*Eliminasyon yapılmış konsolide rakamları göstermektedir.

MADDE 4- Maddede, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların 2024 yılı kullanılmayan ödenekleri yer almakta olup özeti aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

KULLANILMAYAN ÖDENEKLER TABLOSU

(TL)

AÇIKLAMA	KULLANILMAYAN ÖDENEK
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	590.084.316.589,71
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	179.424.015.281,08
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	4.269.528.331,43
TOPLAM	**773.777.860.202,22**

MADDE 5- Devlet iç ve dış borçları ile Hazine garantili borçlara ilişkin uygulama sonuçları 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine dâhil edilmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanmıştır. Ayrıntısı kesin hesap cetvellerinde gösterildiği üzere;

a- İç Borç

2023 yılından 2024 yılına 3.211.796.554.690,45 Türk lirası iç borç devretmiş ve 2024 yılında ihraç edilen 3.361.043.047.072,64 Türk lirası Devlet tahvili ve Hazine bonosunun ilavesiyle iç borç toplamı 6.572.839.601.763,09 Türk lirasına ulaşmış, yıl içinde bu tutarın 1.612.929.275.433 Türk liralık kısmı ödenmiş ve 2025 yılına toplam 4.959.910.326.330,09 Türk lirası iç borç devretmiştir.

b- Dış Borç

2023 yılından 2024 yılına 3.489.022.896.061,81 Türk lirası dış borç devretmiş ve 2024 yılında alınan 1.666.721.004.544 Türk lirası dış borcun ilavesiyle toplam dış borç 5.155.743.900.605,81 Türk lirasına ulaşmış, yıl içinde bu tutarın 908.353.833.842,57 Türk liralık kısmı ödenmiş ve 2025 yılına toplam 4.247.390.066.763,24 Türk lirası dış borç devretmiştir.

c- Hazine Garantili Borç

2023 yılından 2024 yılına 656.435.199.838,26 Türk lirası Hazine garantili borç devretmiş ve 2024 yılında sağlanan 893.357.202.272,60 Türk lirası Hazine garantisinin ilavesiyle Hazine garantili borçlar toplamı 1.549.792.402.110,86 Türk lirasına ulaşmış, yıl içinde ödenen tutarlar sonrası 2025 yılına toplam 787.407.772.301,18 Türk lirası Hazine garantili borç devretmiştir.

MADDE 6- Yürürlük maddesidir.

MADDE 7- Yürütme maddesidir.

6. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ İLE PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

CUMHURBAŞKANININ TEKLİF ETTİĞİ METİN	PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN
2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ	**2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ**
Gider **MADDE 1-** (1) 25/12/2023 tarihli ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli; a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 11.007.879.053.000 Türk lirası, b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelere 1.085.217.713.000 Türk lirası, c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlara 38.381.178.000 Türk lirası, ödenek verilmiştir. (2) Kanunların verdiği yetkiye dayanarak yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenekler sonrası 2024 yılı merkezi yönetim kesin hesap gider cetvellerinde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli; a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin bütçe giderleri 10.721.863.763.428,72 Türk lirası, b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin bütçe giderleri 1.094.937.668.875,44 Türk lirası, c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçe giderleri 41.437.318.699,56 Türk lirası, olarak gerçekleşmiştir. (3) 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe gideri 10.780.614.067.443,16 Türk lirasıdır.	**Gider** **MADDE 1-** Teklifin 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
Gelir **MADDE 2-** (1) 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve 5018 sayılı Kanuna ekli; a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçenin gelirleri 8.353.029.549.000 Türk lirası,	**Gelir** **MADDE 2-** Teklifin 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Cumhurbaşkanının Teklif Ettiği Metin)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin gelirleri 66.912.570.000 Türk lirası öz gelir, 1.021.217.703.000 Türk lirası Hazine yardımı olmak üzere toplam 1.088.130.273.000 Türk lirası, c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri 37.379.503.000 Türk lirası öz gelir, 1.001.675.000 Türk lirası Hazine yardımı olmak üzere toplam 38.381.178.000 Türk lirası, olarak tahmin edilmiştir. (2) 2024 yılı merkezi yönetim kesin hesap gelir cetvellerinde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli; a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçenin gelirleri 8.466.826.550.207,24 Türk lirası, b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin gelirleri 185.838.979.598,54 Türk lirası öz gelir, 886.538.590.542,86 Türk lirası Hazine yardımı olmak üzere toplam 1.072.377.570.141,40 Türk lirası, c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri 43.979.273.762,64 Türk lirası öz gelir, 881.716.000 Türk lirası Hazine yardımı olmak üzere toplam 44.860.989.762,64 Türk lirası, olarak gerçekleşmiştir. (3) 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe geliri 8.672.832.067.897,10 Türk lirasıdır.	
Denge **MADDE 3-** (1) 2024 yılı bütçe giderleri ile bütçe gelirleri arasında, 5018 sayılı Kanuna ekli; a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin 2.255.037.213.221,48 Türk lirası gider fazlası, b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin 22.560.098.734,04 Türk lirası gider fazlası,	**Denge** **MADDE 3-** Teklifin 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Cumhurbaşkanının Teklif Ettiği Metin)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların 3.423.671.063,08 Türk lirası gelir fazlası, gerçekleşmiştir. (2) 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe gider fazlası 2.107.781.999.546,06 Türk lirasıdır.	
Kullanılmayan ödenek **MADDE 4-** (1) 2024 yılı merkezi yönetim kesin hesap gider cetvellerinde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli; a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin 590.084.316.589,71 Türk lirası, b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin 179.424.015.281,08 Türk lirası, c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların 4.269.528.331,43 Türk lirası, ödeneği kullanılmamıştır.	**Kullanılmayan ödenek** **MADDE 4-** Teklifin 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
Devlet borçları **MADDE 5-** (1) Devlet borçlarına ilişkin cetvellerde gösterildiği üzere, 2024 yılı sonu itibarıyla; a) 4.959.910.326.330,09 Türk lirası Devlet iç borcu, b) 4.247.390.066.763,24 Türk lirası Devlet dış borcu, c) 787.407.772.301,18 Türk lirası Hazine garantili borç, mevcuttur.	**Devlet borçları** **MADDE 5-** Teklifin 5 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
Yürürlük **MADDE 6-** (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	**Yürürlük** **MADDE 6-** Teklifin 6 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
Yürütme **MADDE 7-** (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.	**Yürütme** **MADDE 7-** Teklifin 7 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

B) PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER

1. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

MERKEZİ YÖNETİM
BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024

(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ					
	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
Genel Bütçeli İdareler	11.007.879.053.000,00	11.311.948.080.018,43	10.721.863.763.428,72	0,00	590.084.316.589,71
Özel Bütçeli İdareler	1.085.217.713.000,00	1.274.361.684.156,52	1.094.937.668.875,44	0,00	179.424.015.281,08
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	38.381.178.000,00	45.706.847.030,99	41.437.318.699,56	0,00	4.269.528.331,43
TOPLAM	**12.131.477.944.000,00**	**12.632.016.611.205,94**	**11.858.238.751.003,72**	**0,00**	**773.777.860.202,22**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ					
	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
Genel Bütçeli İdareler	8.353.029.549.000,00	11.816.099.940.696,87	9.563.799.831.178,15	1.096.973.280.970,91	8.466.826.550.207,24
Özel Bütçeli İdareler	1.088.130.273.000,00	1.593.325.873.482,49	1.073.528.246.058,93	1.150.675.917,53	1.072.377.570.141,40
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	38.381.178.000,00	45.498.607.519,84	44.973.380.021,88	112.390.259,24	44.860.989.762,64
TOPLAM	**9.479.541.000.000,00**	**13.454.924.421.699,20**	**10.682.301.457.258,96**	**1.098.236.347.147,68**	**9.584.065.110.111,28**

2. GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇE İCMALLERİ

GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN
PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

PROGRAM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
1	HUKUK VE ADALET	187.939.679.000,00	0,00	-588.050.300,00	6.808.808.500,00	5.916.171.000,00	1.295.740.980,00	201.372.349.180,00	199.112.726.236,82	0,00	2.259.622.943,18
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	686.810.286.000,00	124.579.981,63	-466.216.550,00	-88.420.591.767,62	689.037.000,00	124.188.858.128,48	722.925.952.792,49	718.422.397.417,38	0,00	4.503.555.375,11
3	AİLENİN KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ	11.904.918.000,00	127.321.137,55	-2.123.331.123,00	-124.404.146,00	0,00	802.810.000,00	10.587.313.868,55	10.048.575.391,09	0,00	538.738.477,46
4	AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA	8.579.113.000,00	108.167.525,80	3.603.061.598,00	-221.668.992,00	0,00	796.526,19	12.069.469.657,99	10.944.779.105,95	0,00	1.124.690.552,04
5	ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	26.619.724.000,00	111.065.355,60	2.910.957.438,00	-242.507.418,00	6.842.000,00	65.302.173,18	29.471.383.548,78	27.852.520.705,46	0,00	1.618.862.843,32
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	135.643.743.000,00	59.346.974,84	5.746.949.580,60	-47.808.029,00	3.678.108.000,00	2.848.696,60	145.083.188.223,04	142.874.742.857,08	0,00	2.208.445.365,96
7	İSTİHDAM	238.131.763.000,00	16.555.918,05	100.664.918.600,00	-3.382.396.400,00	0,00	0,00	335.430.841.118,05	335.314.554.487,35	0,00	116.286.630,70
8	KADININ GÜÇLENMESİ	3.817.148.000,00	11.634.562,35	310.943.016,00	-11.353.381,00	0,00	98.585.978,96	4.226.958.176,31	4.045.154.325,57	0,00	181.803.850,74
9	SOSYAL GÜVENLİK	1.237.249.854.000,00	0,00	-105.199.875.800,00	-33.310.616.000,00	0,00	33.500.000.000,00	1.132.239.362.200,00	1.104.216.433.376,66	0,00	28.022.928.823,34
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	11.028.077.000,00	4.046.651,28	6.513.000,00	318.482.905,94	238.200.000,00	3.098,05	11.595.322.655,27	11.551.777.720,39	0,00	43.544.934,88
11	YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	280.035.971.000,00	0,00	-1.942.140.000,00	-8.700.534.000,00	0,00	10.373.367.241,00	279.766.664.241,00	275.239.460.310,35	0,00	4.527.203.930,65
12	MİLLİ KÜLTÜR	23.348.886.000,00	1.478.348.943,65	586.849.562,00	-776.573.005,00	2.060.177.492,00	11.849.606.893,53	38.547.295.886,18	32.545.559.764,67	0,00	6.001.736.121,51
13	DIŞ POLİTİKA	35.715.933.000,00	139.190.699,88	-738.819.726,00	2.407.164.350,00	4.296.000.000,00	0,00	41.819.468.323,88	39.351.326.925,95	0,00	2.468.141.397,93
14	FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	33.345.211.000,00	0,00	17.642.512.000,00	0,00	50.000.000,00	1.500.000.000,00	52.537.723.000,00	50.985.033.931,26	0,00	1.552.689.068,74
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	5.987.758.000,00	7.055.005.183,07	284.074.077,00	-4.704.000,00	1.170.000.000,00	3.807.261.475,94	18.299.394.736,01	7.809.898.978,27	0,00	10.489.495.757,74
16	CUMHURBAŞKANLIĞI	5.406.908.000,00	0,00	-160.000.000,00	-220.182.700,00	5.012.000.000,00	0,00	10.038.725.300,00	9.854.150.774,62	0,00	184.574.525,38
17	SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	75.008.376.000,00	698.609.437,62	3.243.950.135,00	6.749.162.600,00	1.709.000.000,00	101.086.070,00	87.510.184.242,62	84.945.779.237,55	0,00	2.564.405.005,07
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	526.613.593.000,00	0,00	-49.890.066.100,00	-103.754.229.050,00	1.100.000.000,00	17.764.016,00	374.087.061.866,00	300.484.951.007,61	0,00	73.602.110.858,39
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	1.284.817.069.000,00	4.875.047.236,67	-423.778.800,00	-4.300.362.020,00	70.000.000,00	28.138.382.500,00	1.313.176.357.916,67	1.289.505.991.972,77	0,00	23.670.365.943,90
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	2.098.789.000,00	14.476.877,40	210.067.400,00	37.728.100,00	0,00	97.565.770,00	2.458.627.147,40	2.280.216.495,62	0,00	178.410.651,78
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	12.970.287.000,00	13.304,50	-222.203.300,00	-45.423.710,00	21.200.000,00	3.113.726.000,00	15.837.599.294,50	14.297.821.996,75	0,00	1.539.777.297,75
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	901.167.460.000,00	11.612.359,00	-348.883.019,00	-7.799.799.236,00	3.498.807.000,00	3.540.308.851,39	900.069.505.955,39	890.260.487.584,00	0,00	9.809.018.371,39
23	SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	2.289.270.000,00	154.868.753,62	177.281.868,00	36.208.100,00	158.200.000,00	172.674.700,00	2.988.503.421,62	2.800.330.848,57	0,00	188.172.573,05

GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN
PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

PROGRAM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	1.796.000.000,00	0,00	81.439.400,00	134.557.800,00	0,00	0,00	2.011.997.200,00	1.958.652.038,57	0,00	53.345.161,43
25	ULUSLARARASI EĞİTİM İŞ BİRLİKLERİ VE YURTDIŞI EĞİTİM	12.813.103.000,00	0,00	-1.660.420.000,00	-92.200.000,00	485.045.000,00	0,00	11.545.528.000,00	11.379.599.331,14	0,00	165.928.668,86
26	DİN HİZMETLERİ VE YAYGIN DİN EĞİTİMİ	79.718.344.000,00	6.881.248,22	3.710.289.723,64	3.541.721.900,00	486.733.000,00	32.242.782,38	87.496.212.654,24	87.251.022.651,67	0,00	245.190.002,57
27	BÖLGESEL KALKINMA	2.980.834.000,00	0,00	150.565.600,00	-51.850.000,00	0,00	0,00	3.079.549.600,00	3.072.811.119,22	0,00	6.738.480,78
28	BAĞIMLILIKLA MÜCADELE	9.343.722.000,00	1.540.455,00	-6.753.168.883,00	-9.000.000,00	285.900.000,00	0,00	2.868.993.572,00	2.853.394.761,28	0,00	15.598.810,72
29	TOPLUM GÜVENLİĞİ	477.707.276.000,00	4.374.969.999,02	8.066.466.876,00	30.643.157.128,85	12.210.300.000,00	1.195.480.060,48	534.197.650.064,35	518.273.534.665,58	0,00	15.924.115.398,77
30	TRAFİK GÜVENLİĞİ	12.191.517.000,00	63.178.805,00	-5.222.798.453,00	72.610.000,00	100.000.000,00	1.732.000.000,00	8.936.507.352,00	8.477.393.284,76	0,00	459.114.067,24
31	KAMU GELİRLERİ YÖNETİMİ	21.143.188.000,00	0,00	7.539.814.000,00	1.837.745.330,00	1.251.582.000,00	0,00	31.772.329.330,00	31.595.832.676,17	0,00	176.496.653,83
32	KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	13.667.926.000,00	0,00	-88.403.501,00	-116.374.500,00	79.391.000,00	80.000.000,00	13.622.538.999,00	13.376.474.137,17	0,00	246.064.861,83
33	GENÇLİK	8.527.496.000,00	1.873.754,34	561.164.000,00	-67.036.900,00	0,00	300.000.000,00	9.323.496.854,34	9.185.252.922,58	0,00	138.243.931,76
34	SPORUN GELİŞTİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ	27.484.143.000,00	7.506.442,88	4.194.579.000,00	-222.464.671,00	440.000.000,00	2.305.822.000,00	34.209.585.771,88	33.582.489.257,20	0,00	627.096.514,68
35	GÖÇ YÖNETİMİ	21.589.103.000,00	138.478.012,76	-5.859.000,00	1.213.361.923,11	3.760.853.000,00	0,00	26.695.936.935,87	26.263.512.310,17	0,00	432.424.625,70
36	KIRSAL KALKINMA	26.717.749.000,00	20.132.536,52	-2.161.769.951,00	-829.262.754,00	380.525.000,00	4.500.000,00	24.131.873.831,52	23.848.226.673,49	0,00	283.647.158,03
37	ORTAÖĞRETİM	335.939.310.000,00	623.964.166,70	-10.790.343.089,70	-1.741.945.348,00	2.810.481.000,00	442.404.194,00	327.283.870.923,00	318.145.511.629,23	0,00	9.138.359.293,77
38	STRATEJİK YÖNETİM VE KAYNAK TAHSİSİ	5.665.143.000,00	0,00	2.730.752.500,00	-2.050.000,00	2.000.000,00	0,00	8.395.845.500,00	8.305.891.564,66	0,00	89.953.935,34
39	TARIM	294.115.061.000,00	460.502.800,39	7.186.143.597,00	1.627.999.188,00	301.500.000,00	28.689.319,64	303.719.895.905,03	302.624.526.645,50	0,00	1.095.369.259,53
40	TEMEL EĞİTİM	584.471.540.000,00	3.962.611.157,30	6.345.682.524,01	130.649.350,00	3.124.707.000,00	366.305.793,49	598.401.495.824,80	589.043.536.633,08	0,00	9.357.959.191,72
41	TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	41.286.796.500,00	247.702,00	366.768.365,00	3.825.378.850,00	641.900.000,00	1.013.655.537,00	47.134.746.954,00	46.723.820.534,66	0,00	410.926.419,34
42	KARAYOLU ULAŞIMI	6.503.997.000,00	0,00	-939.057.220,00	0,00	349.019.000,00	0,00	5.913.958.780,00	4.635.423.152,31	0,00	1.278.535.627,69
43	ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	617.777.870.000,00	1.082.411.630,32	-383.680.323,00	69.871.497.311,65	23.986.236.000,00	32.509.037.501,39	744.843.372.120,36	590.240.056.469,33	0,00	154.603.315.651,03
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	16.129.273.500,00	29.951.157,87	308.306.937,00	1.389.124.652,00	124.650.000,00	31.950,22	17.981.338.197,09	17.580.330.664,26	0,00	401.007.532,83
45	VATANDAŞLIK VE SİVİL TOPLUM	15.162.167.000,00	384.000.981,00	-3.238.541.900,00	867.094,00	883.150.000,00	0,00	13.191.643.175,00	12.753.091.074,95	0,00	438.552.100,05
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	5.196.288.000,00	237.180.796,29	-84.740.616,00	143.723.106,00	652.695.000,00	3.001.802.547,81	9.146.948.834,10	8.360.033.131,45	0,00	786.915.702,65
49	TABİİ KAYNAKLAR	14.308.000,00	0,00	10.115.400,00	0,00	0,00	0,00	24.423.400,00	23.427.893,10	0,00	995.506,90
50	METEOROLOJİ	3.096.942.000,00	0,00	-48.026.532,00	-82.500.000,00	65.000.000,00	0,00	3.031.415.468,00	2.802.759.505,69	0,00	228.655.962,31
51	HAYAT BOYU ÖĞRENME	21.109.466.000,00	0,00	1.448.675.475,32	-66.829.001,00	2.193.635.000,00	0,00	24.684.947.474,32	23.945.137.440,54	0,00	739.810.033,78

GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN
PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

PROGRAM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
52	ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME	468.003.000,00	0,00	137.110.000,00	-16.925.000,00	78.000,00	0,00	588.266.000,00	563.587.038,27	0,00	24.678.961,73
53	KORUYUCU SAĞLIK	202.463.783.000,00	4.344.921,42	-10.909.147.966,06	1.824.742.500,00	216.300.000,00	130.227.624,21	193.730.250.079,57	191.805.000.523,87	0,00	1.925.249.555,70
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	523.206.810.000,00	4.861.578,10	15.859.189.220,58	39.855.539.803,79	17.690.876.184,00	33.916.629,64	596.651.193.416,11	590.076.232.390,90	0,00	6.574.961.025,21
55	DIŞ DENETİM VE HESAP YARGILAMASI	1.710.755.000,00	0,00	29.290.000,00	141.357.500,00	0,00	0,00	1.881.402.500,00	1.860.334.500,19	0,00	21.067.999,81
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.842.565.000,00	0,00	4.870.837.800,00	1.735.754.000,00	0,00	0,00	11.449.156.800,00	11.449.154.173,64	0,00	2.626,36
57	ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ	197.714.000,00	0,00	-2.222.000,00	0,00	18.500.000,00	0,00	213.992.000,00	188.638.271,28	0,00	25.353.728,72
58	TAPU VE KADASTRO	6.826.372.000,00	317.399.004,14	4.138.400,00	261.500.000,00	229.744.000,00	628.393.685,01	8.267.547.089,15	7.176.668.141,79	0,00	1.090.878.947,36
60	YASAMA	6.503.782.000,00	0,00	49.415.590,00	547.450.000,00	421.000.000,00	0,00	7.521.647.590,00	7.514.429.403,38	0,00	7.218.186,62
62	YÜKSEKÖĞRETİM	132.990.126.000,00	1.802.203,25	-5.143.665.000,00	-3.559.416.439,00	2.938.250.000,00	162.741.567,00	127.389.838.331,25	127.215.119.582,35	0,00	174.718.748,90
63	UZAY VE HAVACILIK	2.045.646.000,00	0,00	-363.540.992,00	-591.187.400,00	0,00	0,00	1.090.917.608,00	1.068.373.993,75	0,00	22.543.614,25
64	DEMİRYOLU ULAŞIMI	215.182.334.000,00	0,00	12.717.118.650,00	-11.098.659.668,00	6.203.000.000,00	0,00	223.003.792.982,00	208.592.576.353,52	0,00	14.411.216.628,48
65	DENİZYOLU ULAŞIMI	4.321.176.000,00	0,00	1.145.858.092,00	-167.679.260,00	387.246.000,00	28.792.340,00	5.715.393.172,00	4.816.971.313,80	0,00	898.421.858,20
66	KOMBİNE TAŞIMACILIK, LOJİSTİK VE TEHLİKELİ MAL TAŞIMACILIĞI	1.304.093.000,00	0,00	648.125.437,00	0,00	0,00	0,00	1.952.218.437,00	86.514.793,33	0,00	1.865.703.643,67
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	265.923.752.000,00	5.057.401.641,95	-3.683.967.717,39	-7.054.780.745,72	11.117.025.000,00	3.305.937.489,86	274.665.367.668,70	253.674.374.137,31	0,00	20.990.993.531,39
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	1.241.213.763.000,00	0,00	32.793.000,00	101.978.978.548,00	-123.511.063.676,00	2.327.270.000,00	1.222.041.740.872,00	1.054.729.375.191,84	0,00	167.312.365.680,16
	Toplam Eklenen Ödenek			581.158.971.831,55	541.022.462.019,94	186.999.376.676,00	272.295.940.121,45				
	Toplam Düşülen Ödenek			581.158.971.831,55	541.020.507.019,94	186.999.376.676,00	0,00				
	GENEL TOPLAM	**11.007.879.053.000,00**	**31.771.131.896,98**	**0,00**	**1.955.000,00**	**0,00**	**272.295.940.121,45**	**11.311.948.080.018,43**	**10.721.863.763.428,72**	**0,00**	**590.084.316.589,71**

GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN
BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ (I)

YILI: 2024

(TL)

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	BÜTÇE GELİRİ
01	Vergi Gelirleri	8.335.575.951.000,00	8.386.878.197.252,19
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	137.764.901.000,00	135.941.615.226,58
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	42.804.371.000,00	166.123.933.314,29
05	Diğer Gelirler	741.574.217.000,00	830.609.292.130,46
06	Sermaye Gelirleri	33.160.535.000,00	32.516.487.106,20
08	Alacaklardan Tahsilat	9.544.769.000,00	11.730.306.148,43
	BRÜT TOPLAM	**9.300.424.744.000,00**	**9.563.799.831.178,15**
	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER(-)	**947.395.195.000,00**	**1.096.973.280.970,91**
01	Vergi Gelirleri	927.868.970.000,00	1.081.599.206.279,99
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	187.415.000,00	275.901.048,74
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00	257.719.917,26
05	Diğer Gelirler	19.296.278.000,00	14.711.061.608,20
06	Sermaye Gelirleri	42.532.000,00	126.353.559,13
08	Alacaklardan Tahsilat	0,00	3.038.557,59
	NET TOPLAM	**8.353.029.549.000,00**	**8.466.826.550.207,24**

3. GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELLERİ

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 1 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
60	YASAMA	6.503.782.000,00	7.521.647.590,00	7.514.429.403,38	0,00	7.218.186,62
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	2.530.624.000,00	2.902.958.410,00	2.891.804.103,18	0,00	11.154.306,82
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	502.180.000,00	540.428.000,00	540.386.500,00	0,00	41.500,00
GENEL TOPLAM		**9.536.586.000,00**	**10.965.034.000,00**	**10.946.620.006,56**	**0,00**	**18.413.993,44**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 2 CUMHURBAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	477.000.000,00	477.000.000,00	477.000.000,00	0,00	0,00
7	İSTİHDAM	219.000.000,00	219.000.000,00	219.000.000,00	0,00	0,00
13	DIŞ POLİTİKA	4.335.000.000,00	19.200.000,00	18.900.000,00	0,00	300.000,00
14	FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	92.000.000,00	142.000.000,00	142.000.000,00	0,00	0,00
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	293.000.000,00	493.000.000,00	493.000.000,00	0,00	0,00
16	CUMHURBAŞKANLIĞI	5.406.908.000,00	10.038.725.300,00	9.854.150.774,62	0,00	184.574.525,38
17	SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	507.000.000,00	507.000.000,00	507.000.000,00	0,00	0,00
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	953.935.000,00	1.047.041.500,00	861.383.442,95	0,00	185.658.057,05
GENEL TOPLAM		**12.283.843.000,00**	**12.942.966.800,00**	**12.572.434.217,57**	**0,00**	**370.532.582,43**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 3 ANAYASA MAHKEMESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	379.878.000,00	434.168.000,00	392.509.412,54	0,00	41.658.587,46
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	178.921.000,00	161.431.000,00	112.541.488,18	0,00	48.889.511,82
GENEL TOPLAM		**558.799.000,00**	**595.599.000,00**	**505.050.900,72**	**0,00**	**90.548.099,28**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 4 YARGITAY

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	1.949.861.000,00	1.883.606.000,00	1.766.279.995,39	0,00	117.326.004,61
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	960.676.000,00	1.048.967.000,00	1.033.334.598,20	0,00	15.632.401,80
GENEL TOPLAM		**2.910.537.000,00**	**2.932.573.000,00**	**2.799.614.593,59**	**0,00**	**132.958.406,41**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 5 DANIŞTAY

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	953.734.000,00	1.026.951.000,00	1.013.132.162,05	0,00	13.818.837,95
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	726.437.000,00	763.915.610,00	690.409.261,75	0,00	73.506.348,25
GENEL TOPLAM		**1.680.171.000,00**	**1.790.866.610,00**	**1.703.541.423,80**	**0,00**	**87.325.186,20**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 6 HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	759.957.000,00	855.217.000,00	842.120.883,37	0,00	13.096.116,63
GENEL TOPLAM		**759.957.000,00**	**855.217.000,00**	**842.120.883,37**	**0,00**	**13.096.116,63**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 7 SAYIŞTAY

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
55	DIŞ DENETİM VE HESAP YARGILAMASI	1.710.755.000,00	1.881.402.500,00	1.860.334.500,19	0,00	21.067.999,81
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	620.991.000,00	582.367.850,00	555.146.176,58	0,00	27.221.673,42
GENEL TOPLAM		**2.331.746.000,00**	**2.463.770.350,00**	**2.415.480.676,77**	**0,00**	**48.289.673,23**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 8 ADALET BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	176.816.986.000,00	189.476.549.240,00	187.402.826.719,01	0,00	2.073.722.520,99
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	14.906.323.000,00	8.062.051.698,48	6.503.722.772,68	0,00	1.558.328.925,80
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	6.979.745.000,00	7.018.375.000,00	6.525.352.600,00	0,00	493.022.400,00
GENEL TOPLAM		**198.703.054.000,00**	**204.556.975.938,48**	**200.431.902.091,69**	**0,00**	**4.125.073.846,79**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 9 MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	200.000.000,00	302.975.596,00	302.749.376,17	0,00	226.219,83
13	DIŞ POLİTİKA	972.546.000,00	9.489.855.200,00	9.489.855.200,00	0,00	0,00
43	ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	431.480.900.000,00	557.739.499.805,27	412.383.637.757,77	0,00	145.355.862.047,50
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	7.843.514.000,00	8.309.358.220,15	6.805.246.779,76	0,00	1.504.111.440,39
GENEL TOPLAM		**440.496.960.000,00**	**575.841.688.821,42**	**428.981.489.113,70**	**0,00**	**146.860.199.707,72**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 10 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	82.490.000,00	74.000.000,00	74.000.000,00	0,00	0,00
13	DIŞ POLİTİKA	0,00	138.500.000,00	138.500.000,00	0,00	0,00
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	14.496.725.000,00	19.615.791.455,39	19.595.914.351,59	0,00	19.877.103,80
29	TOPLUM GÜVENLİĞİ	23.440.642.000,00	18.816.621.000,00	18.406.890.082,23	0,00	409.730.917,77
42	KARAYOLU ULAŞIMI	1.552.000.000,00	1.901.019.000,00	1.303.304.713,98	0,00	597.714.286,02
45	VATANDAŞLIK VE SİVİL TOPLUM	15.162.167.000,00	13.191.643.175,00	12.753.091.074,95	0,00	438.552.100,05
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	21.561.412.000,00	29.641.159.797,86	27.632.349.232,14	0,00	2.008.810.565,72
GENEL TOPLAM		**76.295.436.000,00**	**83.378.734.428,25**	**79.904.049.454,89**	**0,00**	**3.474.684.973,36**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 11 DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	8.501.000,00	9.501.000,00	8.366.776,38	0,00	1.134.223,62
12	MİLLİ KÜLTÜR	1.862.533.000,00	1.787.533.000,00	1.645.898.239,05	0,00	141.634.760,95
13	DIŞ POLİTİKA	25.616.949.000,00	23.300.321.205,88	20.862.956.026,48	0,00	2.437.365.179,40
25	ULUSLARARASI EĞİTİM İŞ BİRLİKLERİ VE YURTDIŞI EĞİTİM	1.512.244.000,00	1.407.244.000,00	1.355.814.135,49	0,00	51.429.864,51
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	2.373.420.000,00	2.979.823.928,00	2.751.597.844,64	0,00	228.226.083,36
GENEL TOPLAM		**31.373.647.000,00**	**29.484.423.133,88**	**26.624.633.022,04**	**0,00**	**2.859.790.111,84**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 12 HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	7.079.263.000,00	7.695.857.940,00	7.695.857.064,46	0,00	875,54
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	230.397.000,00	230.397.000,00	150.980.399,32	0,00	79.416.600,68
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	6.418.100.000,00	8.495.717,00	8.495.716,18	0,00	0,82
7	İSTİHDAM	9.053.000,00	9.053.000,00	9.000.000,00	0,00	53.000,00
8	KADININ GÜÇLENMESİ	916.335.000,00	1.014.611.186,00	1.014.611.185,04	0,00	0,96
9	SOSYAL GÜVENLİK	851.594.483.000,00	1.019.934.114.200,00	1.019.932.212.838,27	0,00	1.901.361,73
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	10.181.045.000,00	10.500.437.000,00	10.500.436.655,94	0,00	344,06
11	YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	58.174.149.000,00	74.745.506.161,00	74.623.706.151,15	0,00	121.800.009,85
14	FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	33.253.211.000,00	52.395.723.000,00	50.843.033.931,26	0,00	1.552.689.068,74
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	607.822.000,00	607.822.000,00	0,00	0,00	607.822.000,00
17	SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	43.215.406.000,00	45.584.178.860,00	45.524.843.251,90	0,00	59.335.608,10
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	519.005.713.000,00	364.579.718.566,00	292.084.405.026,12	0,00	72.495.313.539,88
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	1.283.534.414.000,00	1.311.186.523.345,67	1.287.687.063.940,61	0,00	23.499.459.405,06
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	61.299.000,00	152.664.770,00	152.664.769,50	0,00	0,50
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	2.726.347.000,00	2.726.347.000,00	1.726.347.000,00	0,00	1.000.000.000,00
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	849.901.112.000,00	849.901.112.000,00	840.424.372.366,00	0,00	9.476.739.634,00
32	KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	7.353.088.000,00	9.620.391.600,00	9.422.508.818,78	0,00	197.882.781,22
34	SPORUN GELİŞTİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ	79.383.000,00	79.383.000,00	0,00	0,00	79.383.000,00
36	KIRSAL KALKINMA	6.906.747.000,00	5.000.000.000,00	5.000.000.000,00	0,00	0,00
37	ORTAÖĞRETİM	4.651.533.000,00	481.748.161,00	481.748.158,49	0,00	2,51
38	STRATEJİK YÖNETİM VE KAYNAK TAHSİSİ	5.173.018.000,00	7.859.896.000,00	7.832.322.392,67	0,00	27.573.607,33
39	TARIM	190.542.361.000,00	193.909.555.309,00	193.899.594.077,08	0,00	9.961.231,92
40	TEMEL EĞİTİM	9.907.300.000,00	687.261.413,00	687.261.411,68	0,00	1,32
41	TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	12.067.086.000,00	12.886.851.737,00	12.886.851.735,71	0,00	1,29
43	ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	168.563.491.000,00	164.563.491.000,00	155.576.602.469,38	0,00	8.986.888.530,62
51	HAYAT BOYU ÖĞRENME	32.067.000,00	28.442.852,00	28.442.851,85	0,00	0,15
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	4.875.000.000,00	4.875.000.000,00	4.873.335.083,48	0,00	1.664.916,52
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.442.564.000,00	11.449.154.800,00	11.449.154.173,64	0,00	626,36
64	DEMİRYOLU ULAŞIMI	124.213.369.000,00	129.968.398.905,00	129.968.398.905,00	0,00	0,00
65	DENİZYOLU ULAŞIMI	38.296.000,00	67.088.340,00	67.088.339,65	0,00	0,35
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	18.001.441.000,00	19.487.931.850,06	17.295.519.572,14	0,00	2.192.412.277,92
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	340.658.532.000,00	366.844.193.426,00	364.188.510.528,84	0,00	2.655.682.897,16
	GENEL TOPLAM	**4.564.413.425.000,00**	**4.669.081.350.138,73**	**4.546.035.368.814,14**	**0,00**	**123.045.981.324,59**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 13 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	56.922.916.000,00	70.889.776.784,55	70.131.454.869,41	0,00	758.321.915,14
25	ULUSLARARASI EĞİTİM İŞ BİRLİKLERİ VE YURTDIŞI EĞİTİM	11.300.859.000,00	10.138.284.000,00	10.023.785.195,65	0,00	114.498.804,35
37	ORTAÖĞRETİM	331.287.777.000,00	326.642.437.338,00	317.504.078.114,95	0,00	9.138.359.223,05
40	TEMEL EĞİTİM	574.564.240.000,00	596.692.831.883,22	587.335.069.424,10	0,00	9.357.762.459,12
51	HAYAT BOYU ÖĞRENME	21.077.399.000,00	24.656.504.622,32	23.916.694.588,69	0,00	739.810.033,63
52	ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME	468.003.000,00	588.266.000,00	563.587.038,27	0,00	24.678.961,73
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	94.608.474.000,00	95.718.278.230,79	94.069.961.801,98	0,00	1.648.316.428,81
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	1.900.000.000,00	1.900.000.000,00	1.900.000.000,00	0,00	0,00
GENEL TOPLAM		**1.092.129.668.000,00**	**1.127.226.378.858,88**	**1.105.444.631.033,05**	**0,00**	**21.781.747.825,83**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 14 SAĞLIK BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
28	BAĞIMLILIKLA MÜCADELE	3.373.023.000,00	1.798.471.246,00	1.785.853.890,29	0,00	12.617.355,71
53	KORUYUCU SAĞLIK	202.463.783.000,00	193.730.250.079,57	191.805.000.523,87	0,00	1.925.249.555,70
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	518.331.810.000,00	591.776.193.416,11	585.202.897.307,42	0,00	6.573.296.108,69
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	6.352.730.000,00	3.357.116.499,48	3.063.966.889,73	0,00	293.149.609,75
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	2.041.032.000,00	1.944.742.250,00	1.183.887.970,00	0,00	760.854.280,00
GENEL TOPLAM		**732.562.378.000,00**	**792.606.773.491,16**	**783.041.606.581,31**	**0,00**	**9.565.166.909,85**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 15 ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	1.523.218.000,00	12.714.460.291,01	2.894.031.965,48	0,00	9.820.428.325,53
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	0,00	1.471.633,60	0,00	0,00	1.471.633,60
29	TOPLUM GÜVENLİĞİ	0,00	612.449.189,00	214.940.531,75	0,00	397.508.657,25
39	TARIM	625.743.000,00	964.192.287,00	699.948.067,21	0,00	264.244.219,79
42	KARAYOLU ULAŞIMI	4.951.997.000,00	4.012.939.780,00	3.332.118.438,33	0,00	680.821.341,67
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	242.485.000,00	114.821.166,00	95.769.305,55	0,00	19.051.860,45
63	UZAY VE HAVACILIK	2.045.646.000,00	1.090.917.608,00	1.068.373.993,75	0,00	22.543.614,25
64	DEMİRYOLU ULAŞIMI	90.968.965.000,00	93.035.394.077,00	78.624.177.448,52	0,00	14.411.216.628,48
65	DENİZYOLU ULAŞIMI	4.282.880.000,00	5.648.304.832,00	4.749.882.974,15	0,00	898.421.857,85
66	KOMBİNE TAŞIMACILIK, LOJİSTİK VE TEHLİKELİ MAL TAŞIMACILIĞI	1.304.093.000,00	1.952.218.437,00	86.514.793,33	0,00	1.865.703.643,67
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.191.792.000,00	1.472.383.656,00	1.442.234.259,92	0,00	30.149.396,08
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	261.945.318.000,00	256.127.150.902,00	252.480.886.884,00	0,00	3.646.264.018,00
GENEL TOPLAM		**369.082.137.000,00**	**377.746.703.858,61**	**345.688.878.661,99**	**0,00**	**32.057.825.196,62**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 16 AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
3	AİLENİN KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ	11.904.918.000,00	10.587.313.868,55	10.048.575.391,09	0,00	538.738.477,46
4	AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA	8.579.113.000,00	12.069.469.657,99	10.944.779.105,95	0,00	1.124.690.552,04
5	ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	26.591.046.000,00	29.442.705.548,78	27.838.059.042,01	0,00	1.604.646.506,77
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	72.302.727.000,00	74.152.539.307,49	72.702.415.860,77	0,00	1.450.123.446,72
8	KADININ GÜÇLENMESİ	2.900.813.000,00	3.212.346.990,31	3.030.543.140,53	0,00	181.803.849,78
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	75.041.000,00	78.298.123,33	68.292.728,02	0,00	10.005.395,31
11	YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	205.861.822.000,00	189.021.158.080,00	184.615.754.159,20	0,00	4.405.403.920,80
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	6.134.445.000,00	7.701.858.116,56	7.413.452.575,17	0,00	288.405.541,39
GENEL TOPLAM		**334.349.925.000,00**	**326.265.689.693,01**	**316.661.872.002,74**	**0,00**	**9.603.817.690,27**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 17 ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	3.568.611.000,00	4.150.055.300,00	4.112.695.861,21	0,00	37.359.438,79
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	0,00	636.018.848,00	605.516.060,61	0,00	30.502.787,39
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	12.756.000,00	1.367.000,00	832.408,42	0,00	534.591,58
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	35.305.000.000,00	26.880.323.000,00	26.634.066.833,25	0,00	246.256.166,75
49	TABİİ KAYNAKLAR	14.308.000,00	24.423.400,00	23.427.893,10	0,00	995.506,90
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	728.692.000,00	779.095.500,00	736.675.996,83	0,00	42.419.503,17
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	8.693.809.000,00	8.404.314.000,00	6.067.468.300,00	0,00	2.336.845.700,00
GENEL TOPLAM		**48.323.176.000,00**	**40.875.597.048,00**	**38.180.683.353,42**	**0,00**	**2.694.913.694,58**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 18 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	19.732.792.000,00	31.638.669.540,00	25.889.334.671,49	0,00	5.749.334.868,51
23	SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	2.289.270.000,00	2.988.503.421,62	2.800.330.848,57	0,00	188.172.573,05
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	2.311.130.000,00	5.915.575.007,48	5.283.067.538,83	0,00	632.507.468,65
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	3.654.567.000,00	3.506.021.196,27	3.436.276.611,90	0,00	69.744.584,37
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	10.976.347.000,00	12.062.443.000,00	11.970.931.750,00	0,00	91.511.250,00
GENEL TOPLAM		**38.964.106.000,00**	**56.111.212.165,37**	**49.379.941.420,79**	**0,00**	**6.731.270.744,58**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 19 SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
17	SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	31.285.970.000,00	41.419.005.382,62	38.913.935.985,65	0,00	2.505.069.396,97
27	BÖLGESEL KALKINMA	2.980.834.000,00	3.079.549.600,00	3.072.811.119,22	0,00	6.738.480,78
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	1.483.722.000,00	1.617.910.646,00	1.560.145.196,86	0,00	57.765.449,14
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.360.470.000,00	1.469.291.129,57	1.389.415.068,68	0,00	79.876.060,89
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	41.884.073.000,00	44.401.226.707,00	44.090.989.607,00	0,00	310.237.100,00
GENEL TOPLAM		**78.995.069.000,00**	**91.986.983.465,19**	**89.027.296.977,41**	**0,00**	**2.959.686.487,78**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 20 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	16.083.879.000,00	154.035.595.242,60	149.713.677.306,79	0,00	4.321.917.935,81
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	0,00	32.376.414,00	32.376.410,72	0,00	3,28
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	356.000.000,00	323.552.905,94	318.831.500,00	0,00	4.721.405,94
11	YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	16.000.000.000,00	16.000.000.000,00	16.000.000.000,00	0,00	0,00
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	4.039.269.000,00	5.357.288.000,00	4.287.850.120,28	0,00	1.069.437.879,72
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	1.282.655.000,00	1.353.815.723,00	1.213.411.971,55	0,00	140.403.751,45
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	1.323.162.000,00	1.295.027.377,40	1.167.933.812,91	0,00	127.093.564,49
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	10.043.870.000,00	12.784.585.660,90	12.269.770.805,14	0,00	514.814.855,76
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	1.291.954.000,00	1.315.579.500,00	1.249.434.033,16	0,00	66.145.466,84
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	135.579.000,00	142.860.200,00	137.899.420,68	0,00	4.960.779,32
37	ORTAÖĞRETİM	0,00	159.685.424,00	159.685.355,79	0,00	68,21
40	TEMEL EĞİTİM	0,00	1.021.402.528,58	1.021.205.797,30	0,00	196.731,28
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.444.987.000,00	4.116.846.350,36	3.035.389.532,08	0,00	1.081.456.818,28
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	219.740.028.000,00	219.747.528.000,00	217.134.299.000,00	0,00	2.613.229.000,00
GENEL TOPLAM		**271.741.383.000,00**	**417.686.143.326,78**	**407.741.765.066,40**	**0,00**	**9.944.378.260,38**

KURUMU: 21 TİCARET BAKANLIĞI

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
32	KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	3.829.384.000,00	3.731.670.057,00	3.695.825.056,92	0,00	35.845.000,08
41	TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	29.219.710.500,00	34.247.895.217,00	33.836.968.798,95	0,00	410.926.418,05
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	971.068.500,00	672.441.191,00	633.502.357,08	0,00	38.938.833,92
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	4.437.814.000,00	4.929.884.316,68	4.785.062.298,53	0,00	144.822.018,15
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	43.730.000,00	43.730.000,00	36.905.000,00	0,00	6.825.000,00
	GENEL TOPLAM	**38.501.707.000,00**	**43.625.620.781,68**	**42.988.263.511,48**	**0,00**	**637.357.270,20**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 22 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
28	BAĞIMLILIKLA MÜCADELE	33.690.000,00	28.690.000,00	27.387.021,38	0,00	1.302.978,62
33	GENÇLİK	8.527.496.000,00	9.323.496.854,34	9.185.252.922,58	0,00	138.243.931,76
34	SPORUN GELİŞTİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ	27.404.760.000,00	34.130.202.771,88	33.582.489.257,20	0,00	547.713.514,68
62	YÜKSEKÖĞRETİM	132.990.126.000,00	127.389.838.331,25	127.215.119.582,35	0,00	174.718.748,90
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	2.074.652.000,00	3.623.010.594,60	2.933.242.716,03	0,00	689.767.878,57
GENEL TOPLAM		**171.030.724.000,00**	**174.495.238.552,07**	**172.943.491.499,54**	**0,00**	**1.551.747.052,53**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 23 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	714.328.000,00	1.010.935.000,00	959.617.913,21	0,00	51.317.086,79
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	8.500.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	1.660.421.000,00	1.869.137.000,00	1.820.752.617,89	0,00	48.384.382,11
36	KIRSAL KALKINMA	19.811.002.000,00	19.131.873.831,52	18.848.226.673,49	0,00	283.647.158,03
39	TARIM	102.946.957.000,00	108.846.148.309,03	108.024.984.501,21	0,00	821.163.807,82
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	13.674.483.000,00	15.690.986.360,09	15.386.683.110,32	0,00	304.303.249,77
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	2.642.673.000,00	3.116.552.660,62	2.981.196.287,07	0,00	135.356.373,55
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	11.149.554.000,00	9.418.627.707,53	8.905.355.629,56	0,00	513.272.077,97
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	130.516.882.000,00	151.446.228.902,00	148.609.757.052,00	0,00	2.836.471.850,00
GENEL TOPLAM		**283.124.800.000,00**	**310.530.489.770,79**	**305.536.573.784,75**	**0,00**	**4.993.915.986,04**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 24 MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
43	ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	286.061.000,00	283.241.000,00	260.641.187,69	0,00	22.599.812,31
GENEL TOPLAM		**286.061.000,00**	**283.241.000,00**	**260.641.187,69**	**0,00**	**22.599.812,31**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 25 MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
13	DIŞ POLİTİKA	0,00	1.908.000.000,00	1.908.000.000,00	0,00	0,00
43	ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	17.447.418.000,00	22.257.140.315,09	22.019.175.054,49	0,00	237.965.260,60
GENEL TOPLAM		**17.447.418.000,00**	**24.165.140.315,09**	**23.927.175.054,49**	**0,00**	**237.965.260,60**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 26 JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	125.000.000,00	306.558.030,00	279.100.683,88	0,00	27.457.346,12
13	DIŞ POLİTİKA	0,00	72.000.000,00	72.000.000,00	0,00	0,00
29	TOPLUM GÜVENLİĞİ	175.284.331.000,00	197.076.601.730,83	188.033.407.325,53	0,00	9.043.194.405,30
30	TRAFİK GÜVENLİĞİ	4.777.194.000,00	4.976.029.590,00	4.628.885.022,32	0,00	347.144.567,68
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	9.507.063.000,00	10.542.731.760,23	10.024.648.657,75	0,00	518.083.102,48
GENEL TOPLAM		**189.693.588.000.00**	**212.973.921.111.06**	**203.038.041.689,48**	**0.00**	**9.935.879.421,58**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 27 SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
29	TOPLUM GÜVENLİĞİ	11.494.517.000,00	11.198.132.748,20	10.931.849.166,63	0,00	266.283.581,57
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	22.820.000,00	21.641.500,00	14.266.830,86	0,00	7.374.669,14
GENEL TOPLAM		**11.517.337.000,00**	**11.219.774.248,20**	**10.946.115.997,49**	**0,00**	**273.658.250,71**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 28 EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
13	DIŞ POLİTİKA	422.041.000,00	407.713.918,00	401.954.509,98	0,00	5.759.408,02
28	BAĞIMLILIKLA MÜCADELE	5.937.009.000,00	1.041.832.326,00	1.040.153.849,61	0,00	1.678.476,39
29	TOPLUM GÜVENLİĞİ	267.487.786.000,00	302.281.554.396,32	297.851.322.454,43	0,00	4.430.231.941,89
30	TRAFİK GÜVENLİĞİ	7.414.323.000,00	3.960.477.762,00	3.848.508.262,44	0,00	111.969.499,56
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	24.218.543.000,00	28.813.877.528,92	21.805.392.271,66	0,00	7.008.485.257,26
GENEL TOPLAM		**305.479.702.000,00**	**336.505.455.931,24**	**324.947.331.348,12**	**0,00**	**11.558.124.583,12**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 29 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
26	DİN HİZMETLERİ VE YAYGIN DİN EĞİTİMİ	79.718.344.000,00	87.496.212.654,24	87.251.022.651,67	0,00	245.190.002,57
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	12.106.461.000,00	10.061.962.276,36	10.008.384.925,13	0,00	53.577.351,23
GENEL TOPLAM		**91.824.805.000,00**	**97.558.174.930,60**	**97.259.407.576,80**	**0,00**	**298.767.353,80**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 32 AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	670.019.010.000,00	568.182.960.549,89	568.080.739.711,27	0,00	102.220.838,62
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.298.150.000,00	1.747.622.100,00	1.648.855.231,08	0,00	98.766.868,92
GENEL TOPLAM		**671.317.160.000,00**	**569.930.582.649,89**	**569.729.594.942,35**	**0,00**	**200.987.707,54**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 33 GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
31	KAMU GELİRLERİ YÖNETİMİ	21.143.188.000,00	31.772.329.330,00	31.595.832.676,17	0,00	176.496.653,83
32	KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	2.485.454.000,00	270.477.342,00	258.140.261,47	0,00	12.337.080,53
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	8.475.868.000,00	5.290.346.102,00	5.072.229.034,77	0,00	218.117.067,23
GENEL TOPLAM		**32.104.510.000,00**	**37.333.152.774,00**	**36.926.201.972,41**	**0,00**	**406.950.801,59**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 34 TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
58	TAPU VE KADASTRO	6.826.372.000,00	8.267.547.089,15	7.176.668.141,79	0,00	1.090.878.947,36
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.334.599.000,00	1.858.398.188,67	1.758.285.063,16	0,00	100.113.125,51
GENEL TOPLAM		**8.160.971.000,00**	**10.125.945.277,82**	**8.934.953.204,95**	**0,00**	**1.190.992.072,87**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 35 METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
50	METEOROLOJİ	3.096.942.000,00	3.031.415.468,00	2.802.759.505,69	0,00	228.655.962,31
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	495.657.000,00	538.183.532,00	504.281.728,33	0,00	33.901.803,67
GENEL TOPLAM		**3.592.599.000,00**	**3.569.599.000,00**	**3.307.041.234,02**	**0,00**	**262.557.765,98**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 36 GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
13	DIŞ POLİTİKA	0,00	338.500.000,00	338.500.000,00	0,00	0,00
29	TOPLUM GÜVENLİĞİ	0,00	4.212.291.000,00	2.835.125.105,01	0,00	1.377.165.894,99
35	GÖÇ YÖNETİMİ	21.589.103.000,00	26.695.936.935,87	26.263.512.310,17	0,00	432.424.625,70
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	42.639.000,00	60.798.000,00	58.949.667,27	0,00	1.848.332,73
GENEL TOPLAM		**21.631.742.000,00**	**31.307.525.935,87**	**29.496.087.082,45**	**0,00**	**1.811.438.853,42**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 37 AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
13	DIŞ POLİTİKA	4.369.397.000,00	6.145.378.000,00	6.120.661.189,49	0,00	24.716.810,51
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	277.389.000,00	295.903.000,00	280.719.673,56	0,00	15.183.326,44
GENEL TOPLAM		**4.646.786.000,00**	**6.441.281.000,00**	**6.401.380.863,05**	**0,00**	**39.900.136,95**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 38 DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	324.013.000,00	343.446.000,00	311.566.650,65	0,00	31.879.349,35
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	88.904.000,00	69.284.000,00	58.891.326,85	0,00	10.392.673,15
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	444.906.000,00	436.343.000,00	402.955.090,49	0,00	33.387.909,51
GENEL TOPLAM		**857.823.000,00**	**849.073.000,00**	**773.413.067,99**	**0,00**	**75.659.932,01**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 39 İLETİŞİM BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	3.474.814.000,00	4.414.828.445,00	4.363.975.685,94	0,00	50.852.759,06
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	651.781.000,00	710.076.555,00	693.721.527,12	0,00	16.355.027,88
GENEL TOPLAM		**4.126.595.000,00**	**5.124.905.000,00**	**5.057.697.213,06**	**0,00**	**67.207.786,94**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 40 MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	1.429.548.000,00	4.777.647.346,18	4.698.760.203,48	0,00	78.887.142,70
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	470.598.000,00	560.871.894,13	552.119.055,38	0,00	8.752.838,75
GENEL TOPLAM		**1.900.146.000,00**	**5.338.519.240,31**	**5.250.879.258,86**	**0,00**	**87.639.981,45**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 41 STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	172.669.000,00	2.356.700.000,00	2.356.700.000,00	0,00	0,00
38	STRATEJİK YÖNETİM VE KAYNAK TAHSİSİ	492.125.000,00	535.949.500,00	473.569.171,99	0,00	62.380.328,01
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	400.001.000,00	2.000,00	0,00	0,00	2.000,00
57	ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ	197.714.000,00	213.992.000,00	188.638.271,28	0,00	25.353.728,72
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	588.742.000,00	591.346.500,00	542.299.123,60	0,00	49.047.376,40
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	215.332.087.000,00	151.561.380.685,00	0,00	0,00	151.561.380.685,00
GENEL TOPLAM		**217.183.338.000,00**	**155.259.370.685,00**	**3.561.206.566,87**	**0,00**	**151.698.164.118,13**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 105 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
5	ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	28.678.000,00	28.678.000,00	14.461.663,45	0,00	14.216.336,55
7	İSTİHDAM	237.903.710.000,00	335.202.788.118,05	335.086.554.487,35	0,00	116.233.630,70
9	SOSYAL GÜVENLİK	385.655.371.000,00	112.305.248.000,00	84.284.220.538,39	0,00	28.021.027.461,61
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	2.192.665.000,00	2.055.845.569,00	1.963.177.604,54	0,00	92.667.964,46
GENEL TOPLAM		**625.780.424.000,00**	**449.592.559.687,05**	**421.348.414.293,73**	**0,00**	**28.244.145.393,32**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 106 İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	178.814.000,00	323.828.000,00	300.871.783,19	0,00	22.956.216,81
GENEL TOPLAM		**178.814.000,00**	**323.828.000,00**	**300.871.783,19**	**0,00**	**22.956.216,81**

4. ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇE İCMALLERİ

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN
PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

PROGRAM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
1	HUKUK VE ADALET	13.760.877.000,00	0,00	0,00	0,00	18.110.000,00	22.638.123.100,00	36.417.110.100,00	31.121.517.869,12	0,00	5.295.592.230,88
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	219.684.619.000,00	0,00	-19.240.000,00	0,00	7.500.000,00	625.950.000,00	220.298.829.000,00	99.206.290.599,91	0,00	121.092.538.400,09
12	MİLLİ KÜLTÜR	4.427.998.000,00	13.984.378,73	20.568.738,68	-12.987.000,00	16.991.000,00	15.529.844.199,43	19.996.399.316,84	18.196.685.040,02	0,00	1.799.714.276,82
13	DIŞ POLİTİKA	0,00	0,00	0,00	27.000.000,00	0,00	800.000,00	27.800.000,00	27.085.037,99	0,00	714.962,01
17	SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	7.173.151.000,00	0,00	-3.080.700,00	36.113.000,00	2.219.062.000,00	8.821.496.000,00	18.246.741.300,00	16.817.564.190,92	0,00	1.429.177.109,08
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	7.237.529.000,00	933.368,59	-206.225.200,00	-445.155.700,00	7.400.000,00	420.217.836,78	7.014.699.305,37	6.283.105.269,06	0,00	731.594.036,31
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	116.021.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	80.000,00	116.101.000,00	109.739.220,68	0,00	6.361.779,32
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	19.651.404.000,00	90.334.676,23	810.069.000,00	2.180.500.000,00	1.266.300.000,00	1.765.825.274,41	25.764.432.950,64	23.697.633.638,65	0,00	2.066.799.311,99
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	464.130.000,00	0,00	-193.392.500,00	-189.000.000,00	30.000.000,00	0,00	111.737.500,00	111.595.585,57	0,00	141.914,43
23	SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	4.909.639.000,00	0,00	16.272.400,00	50.106.000,00	915.856.000,00	95.057.042,47	5.986.930.442,47	5.822.837.958,20	0,00	164.092.484,27
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	118.948.158.000,00	152.437.570,27	175.000.200,00	-6.940.982.398,00	24.081.330.000,00	13.149.849.858,97	149.565.793.231,24	148.387.922.606,94	0,00	1.177.870.624,30
25	ULUSLARARASI EĞİTİM İŞ BİRLİKLERİ VE YURTDIŞI EĞİTİM	0,00	0,00	0,00	0,00	25.000.000,00	0,00	25.000.000,00	25.000.000,00	0,00	0,00
27	BÖLGESEL KALKINMA	2.151.926.000,00	0,00	-36.788.116,00	-204.607.257,00	21.606.000,00	121.397.552,00	2.053.534.179,00	1.898.528.816,54	0,00	155.005.362,46
30	TRAFİK GÜVENLİĞİ	15.465.425.000,00	0,00	-624.996.127,00	-1.159.250.000,00	1.060.000.000,00	33.746.280,08	14.774.925.153,08	14.702.597.531,20	0,00	72.327.621,88
36	KIRSAL KALKINMA	3.291.807.000,00	0,00	-168.426.000,00	569.690.000,00	176.000.000,00	312.500.000,00	4.181.571.000,00	4.084.665.443,23	0,00	96.905.556,77
42	KARAYOLU ULAŞIMI	246.687.331.000,00	3.737.666.889,72	375.723.531,00	-25.036.594.098,00	18.999.637.000,00	28.451.017.949,05	273.214.782.271,77	265.214.907.301,34	0,00	7.999.874.970,43
43	ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	704.948.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	222.783.758,00	927.731.758,00	920.551.773,14	0,00	7.179.984,86
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	2.826.852.000,00	0,00	-209.084.600,00	-85.000,00	0,00	1.273.250.696,94	3.890.933.096,94	3.371.343.072,05	0,00	519.590.024,89
46	KAMU DENETÇİLİĞİ	214.749.000,00	0,00	1.485.000,00	5.000.000,00	27.198.000,00	115.000,00	248.547.000,00	242.151.212,99	0,00	6.395.787,01
47	İNSAN HAKLARI	153.155.000,00	0,00	8.097.188,00	8.999.000,00	8.018.000,00	0,00	178.269.188,00	168.880.788,89	0,00	9.388.399,11
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	98.697.000,00	0,00	-24.308.788,68	-1.803.000,00	0,00	2.664.000,00	75.249.211,32	40.346.962,60	0,00	34.902.248,72
49	TABİİ KAYNAKLAR	7.343.656.000,00	0,00	-16.571.100,00	-258.912.850,00	8.012.000,00	1.129.954.174,44	8.206.138.224,44	7.321.888.692,73	0,00	884.249.531,71
52	ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME	4.262.117.000,00	0,00	17.000.000,00	0,00	0,00	977.705.590,00	5.256.822.590,00	5.100.461.811,49	0,00	156.360.778,51
53	KORUYUCU SAĞLIK	681.714.000,00	0,00	-43.308.210,00	-466.000,00	0,00	102.640.620,00	740.580.410,00	640.763.282,57	0,00	99.817.127,43
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	49.834.608.000,00	2.271.084,44	6.108.661.344,03	2.842.433.250,00	3.336.811.000,00	3.771.191.169,03	65.895.975.847,50	59.432.126.116,59	0,00	6.463.849.730,91

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN
PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

PROGRAM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	35.431.669.000,00	7.845.350,49	-1.022.626.500,00	158.341.964,00	491.373.000,00	18.586.872.309,83	53.653.475.124,32	48.378.384.364,15	0,00	5.275.090.760,17
57	ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ	3.618.687.000,00	18.170.985,28	-65.380.800,00	-8.700.000,00	0,00	545.619.667,00	4.108.396.852,28	3.285.833.430,62	0,00	822.563.421,66
59	SINAİ MÜLKİYET HAKLARI	512.071.000,00	0,00	-1.300.000,00	0,00	0,00	87.552.000,00	598.323.000,00	585.261.515,12	0,00	13.061.484,88
61	İSTATİSTİK	2.483.129.000,00	0,00	-17.095.740,00	117.092.600,00	0,00	1.148.998,00	2.584.274.858,00	2.462.300.114,66	0,00	121.974.743,34
62	YÜKSEKÖĞRETİM	246.382.646.000,00	35.378.584,99	-2.702.467.887,88	6.752.542.116,00	9.141.677.000,00	9.745.329.177,89	269.355.104.991,00	251.599.402.342,05	0,00	17.755.702.648,95
63	UZAY VE HAVACILIK	2.038.162.000,00	0,00	-1.942.200,00	-235.500.000,00	0,00	440.403.095,50	2.241.122.895,50	2.105.857.204,24	0,00	135.265.691,26
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	64.555.370.000,00	2.179.093,72	-2.176.642.932,15	2.854.371.560,00	1.630.432.000,00	11.379.499.637,24	78.245.209.358,81	73.317.186.114,85	0,00	4.928.023.243,96
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	105.468.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	253.675.000,00	359.143.000,00	257.253.967,33	0,00	101.889.032,67
	Toplam Eklenen Ödenek			71.908.219.922,66	21.743.504.000,00	63.488.313.000,00	140.486.325.987,06				
	Toplam Düşülen Ödenek			71.908.219.922,66	40.635.357.813,00	0,00	16.000,00				
	GENEL TOPLAM	1.085.217.713.000,00	**4.061.201.982,46**	**0,00**	**-18.891.853.813,00**	**63.488.313.000,00**	**140.486.309.987,06**	1.274.361.684.156,52	1.094.937.668.875,44	**0,00**	**179.424.015.281,08**

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN
BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ (I)

YILI: 2024

(TL)

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	BÜTÇE GELİRİ
01	Vergi Gelirleri	2.250.289.000,00	6.637.311.675,85
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	44.262.180.000,00	105.277.670.159,50
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.021.230.463.000,00	918.217.059.782,01
05	Diğer Gelirler	18.973.789.000,00	29.781.058.560,98
06	Sermaye Gelirleri	885.473.000,00	10.860.058.893,50
08	Alacaklardan Tahsilat	528.698.000,00	2.755.086.987,09
	BRÜT TOPLAM	**1.088.130.892.000,00**	**1.073.528.246.058,93**
	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER(-)	**619.000,00**	**1.150.675.917,53**
01	Vergi Gelirleri	608.000,00	15.735.089,85
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.000,00	684.525.340,91
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00	15.159.360,78
05	Diğer Gelirler	0,00	433.484.258,63
06	Sermaye Gelirleri	0,00	1.461.703,23
08	Alacaklardan Tahsilat	0,00	310.164,13
	NET TOPLAM	**1.088.130.273.000,00**	**1.072.377.570.141,40**

5. ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELLERİ

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 401 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
62	YÜKSEKÖĞRETİM	622.906.000,00	871.960.800,00	723.825.432,88	0,00	148.135.367,12
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	56.301.000,00	327.149.500,00	216.717.573,37	0,00	110.431.926,63
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	105.468.000,00	359.143.000,00	257.253.967,33	0,00	101.889.032,67
GENEL TOPLAM		**784.675.000,00**	**1.558.253.300,00**	**1.197.796.973,58**	**0,00**	**360.456.326,42**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
401	YÜKSEKÖĞRETİM KURULU	784.675.000,00	3.170.420.284,25	2.768.770.984,12	13.520,84	2.768.757.463,28
GENEL TOPLAM		**784.675.000,00**	**3.170.420.284,25**	**2.768.770.984,12**	**13.520,84**	**2.768.757.463,28**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 402 ANKARA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	2.949.955.000,00	3.533.995.868,53	3.427.056.390,91	0,00	106.939.477,62
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	216.598.000,00	431.529.333,27	429.476.618,54	0,00	2.052.714,73
62	YÜKSEKÖĞRETİM	5.984.881.000,00	6.365.269.114,57	6.153.481.713,06	0,00	211.787.401,51
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.452.368.000,00	1.573.004.669,20	1.536.815.843,38	0,00	36.188.825,82
GENEL TOPLAM		**10.603.802.000,00**	**11.903.798.985,57**	**11.546.830.565,89**	**0,00**	**356.968.419,68**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
402	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	10.603.802.000,00	12.072.582.123,59	11.446.192.449,92	19.289.204,08	11.426.903.245,84
GENEL TOPLAM		**10.603.802.000,00**	**12.072.582.123,59**	**11.446.192.449,92**	**19.289.204,08**	**11.426.903.245,84**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 403 ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
25	ULUSLARARASI EĞİTİM İŞ BİRLİKLERİ VE YURTDIŞI EĞİTİM	0,00	25.000.000,00	25.000.000,00	0,00	0,00
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	308.928.000,00	290.546.098,38	278.266.267,25	0,00	12.279.831,13
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.265.760.000,00	3.567.261.508,19	3.366.452.565,18	0,00	200.808.943,01
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.054.230.000,00	1.202.292.690,00	1.136.644.483,14	0,00	65.648.206,86
	GENEL TOPLAM	**4.628.918.000,00**	**5.085.100.296,57**	**4.806.363.315,57**	**0,00**	**278.736.981,00**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
403	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	4.628.918.000,00	5.352.020.020,00	5.029.975.136,24	5.298.661,55	5.024.676.474,69
	GENEL TOPLAM	**4.628.918.000,00**	**5.352.020.020,00**	**5.029.975.136,24**	**5.298.661,55**	**5.024.676.474,69**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 404 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	2.526.693.000,00	2.904.515.734,36	2.559.312.965,13	0,00	345.202.769,23
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	126.250.000,00	335.307.853,58	331.906.509,00	0,00	3.401.344,58
62	YÜKSEKÖĞRETİM	6.149.864.000,00	6.537.907.856,88	6.094.206.349,74	0,00	443.701.507,14
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.325.773.000,00	1.608.962.675,76	1.569.905.605,62	0,00	39.057.070,14
GENEL TOPLAM		**10.128.580.000,00**	**11.386.694.120,58**	**10.555.331.429,49**	**0,00**	**831.362.691,09**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
404	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	10.128.580.000,00	12.061.078.379,61	10.060.211.741,74	12.551.636,07	10.047.660.105,67
GENEL TOPLAM		**10.128.580.000,00**	**12.061.078.379,61**	**10.060.211.741,74**	**12.551.636,07**	**10.047.660.105,67**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 405 GAZİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	2.000.729.000,00	3.070.143.000,00	2.952.342.813,75	0,00	117.800.186,25
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	194.896.000,00	351.229.000,00	346.304.000,00	0,00	4.925.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	5.162.071.000,00	5.245.638.427,06	4.857.648.051,57	0,00	387.990.375,49
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.057.884.000,00	890.023.636,00	882.366.511,94	0,00	7.657.124,06
GENEL TOPLAM		**8.415.580.000,00**	**9.557.034.063,06**	**9.038.661.377,26**	**0,00**	**518.372.685,80**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
405	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	8.415.580.000,00	9.462.425.905,44	8.495.535.287,34	4.872.961,10	8.490.662.326,24
GENEL TOPLAM		**8.415.580.000,00**	**9.462.425.905,44**	**8.495.535.287,34**	**4.872.961,10**	**8.490.662.326,24**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 406 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	2.039.010.000,00	2.104.445.137,52	1.563.240.879,34	0,00	541.204.258,18
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	160.153.000,00	279.537.027,65	278.018.853,04	0,00	1.518.174,61
62	YÜKSEKÖĞRETİM	7.026.096.000,00	8.180.353.814,22	7.173.573.001,50	0,00	1.006.780.812,72
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.412.120.000,00	1.707.371.288,61	1.663.356.037,06	0,00	44.015.251,55
GENEL TOPLAM		**10.637.379.000,00**	**12.271.707.268,00**	**10.678.188.770,94**	**0,00**	**1.593.518.497,06**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
406	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	10.637.379.000,00	13.023.915.939,05	11.138.333.009,02	57.640.402,30	11.080.692.606,72
GENEL TOPLAM		**10.637.379.000,00**	**13.023.915.939,05**	**11.138.333.009,02**	**57.640.402,30**	**11.080.692.606,72**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 407 İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	54.908.000,00	118.254.860,00	111.867.860,00	0,00	6.387.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.420.188.000,00	4.300.752.703,33	4.093.810.876,46	0,00	206.941.826,87
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	672.365.000,00	882.245.180,00	848.201.577,58	0,00	34.043.602,42
GENEL TOPLAM		**4.147.461.000,00**	**5.301.252.743,33**	**5.053.880.314,04**	**0,00**	**247.372.429,29**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
407	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	4.147.461.000,00	5.410.218.563,44	5.275.805.237,27	6.024.136,06	5.269.781.101,21
GENEL TOPLAM		**4.147.461.000,00**	**5.410.218.563,44**	**5.275.805.237,27**	**6.024.136,06**	**5.269.781.101,21**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 408 BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	142.251.000,00	158.600.800,00	134.239.797,01	0,00	24.361.002,99
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.011.852.000,00	2.164.052.121,67	2.014.628.124,24	0,00	149.423.997,43
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	806.789.000,00	957.334.683,49	945.631.304,72	0,00	11.703.378,77
GENEL TOPLAM		**2.960.892.000,00**	**3.279.987.605,16**	**3.094.499.225,97**	**0,00**	**185.488.379,19**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
408	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	2.960.892.000,00	3.383.840.118,71	3.251.373.486,22	2.205.373,88	3.249.168.112,34
GENEL TOPLAM		**2.960.892.000,00**	**3.383.840.118,71**	**3.251.373.486,22**	**2.205.373,88**	**3.249.168.112,34**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 409 MARMARA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	277.036.000,00	302.453.000,00	296.271.195,51	0,00	6.181.804,49
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	67.086.000,00	91.296.329,35	86.499.235,50	0,00	4.797.093,85
62	YÜKSEKÖĞRETİM	4.646.480.000,00	5.213.387.812,07	4.982.727.544,39	0,00	230.660.267,68
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	607.611.000,00	797.667.400,70	774.050.172,75	0,00	23.617.227,95
GENEL TOPLAM		**5.598.213.000,00**	**6.404.804.542,12**	**6.139.548.148,15**	**0,00**	**265.256.393,97**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
409	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	5.598.213.000,00	6.652.198.988,56	6.012.583.199,32	1.359.685,75	6.011.223.513,57
GENEL TOPLAM		**5.598.213.000,00**	**6.652.198.988,56**	**6.012.583.199,32**	**1.359.685,75**	**6.011.223.513,57**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 410 YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	39.466.000,00	82.587.927,57	81.603.187,57	0,00	984.740,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.573.698.000,00	2.869.330.386,17	2.761.890.180,37	0,00	107.440.205,80
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	406.014.000,00	509.927.600,00	494.352.212,82	0,00	15.575.387,18
GENEL TOPLAM		**3.019.178.000,00**	**3.461.845.913,74**	**3.337.845.580,76**	**0,00**	**124.000.332,98**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
410	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	3.019.178.000,00	3.626.277.488,96	3.313.212.923,42	857.460,87	3.312.355.462,55
GENEL TOPLAM		**3.019.178.000,00**	**3.626.277.488,96**	**3.313.212.923,42**	**857.460,87**	**3.312.355.462,55**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 411 MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	7.492.000,00	8.501.017,26	6.513.734,85	0,00	1.987.282,41
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.087.955.000,00	1.203.366.705,34	1.013.741.568,57	0,00	189.625.136,77
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	282.920.000,00	337.735.836,81	333.344.700,97	0,00	4.391.135,84
GENEL TOPLAM		**1.378.367.000,00**	**1.549.603.559,41**	**1.353.600.004,39**	**0,00**	**196.003.555,02**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
411	MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	1.378.367.000,00	1.554.131.759,44	1.503.751.244,49	171.005,10	1.503.580.239,39
GENEL TOPLAM		**1.378.367.000,00**	**1.554.131.759,44**	**1.503.751.244,49**	**171.005,10**	**1.503.580.239,39**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 412 EGE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.913.531.000,00	2.744.173.321,00	2.712.561.767,98	0,00	31.611.553,02
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	132.304.000,00	313.409.263,72	312.500.431,72	0,00	908.832,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	5.618.268.000,00	5.333.391.216,20	5.243.543.543,44	0,00	89.847.672,76
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.070.103.000,00	1.055.849.814,00	968.753.335,95	0,00	87.096.478,05
GENEL TOPLAM		**8.734.206.000,00**	**9.446.823.614,92**	**9.237.359.079,09**	**0,00**	**209.464.535,83**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
412	EGE ÜNİVERSİTESİ	8.734.206.000,00	9.989.383.621,97	9.214.411.457,92	3.081.315,34	9.211.330.142,58
GENEL TOPLAM		**8.734.206.000,00**	**9.989.383.621,97**	**9.214.411.457,92**	**3.081.315,34**	**9.211.330.142,58**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 413 DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.382.304.000,00	2.123.690.443,00	2.019.406.396,89	0,00	104.284.046,11
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	124.877.000,00	236.609.563,18	236.288.563,18	0,00	321.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	4.756.778.000,00	4.899.087.894,17	4.647.098.016,23	0,00	251.989.877,94
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	868.862.000,00	837.707.990,77	825.225.037,83	0,00	12.482.952,94
GENEL TOPLAM		**7.132.821.000,00**	**8.097.095.891,12**	**7.728.018.014,13**	**0,00**	**369.077.876,99**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
413	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	7.132.821.000,00	8.292.870.305,89	7.785.241.449,68	7.885.302,39	7.777.356.147,29
GENEL TOPLAM		**7.132.821.000,00**	**8.292.870.305,89**	**7.785.241.449,68**	**7.885.302,39**	**7.777.356.147,29**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 414 TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.054.384.000,00	1.452.248.700,00	1.317.397.239,04	0,00	134.851.460,96
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	37.140.000,00	50.614.000,00	44.390.119,12	0,00	6.223.880,88
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.635.720.000,00	2.669.361.451,05	2.504.907.675,12	0,00	164.453.775,93
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	480.538.000,00	439.824.600,00	361.283.077,66	0,00	78.541.522,34
GENEL TOPLAM		**4.207.782.000,00**	**4.612.048.751,05**	**4.227.978.110,94**	**0,00**	**384.070.640,11**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
414	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	4.207.782.000,00	4.781.410.375,66	4.228.000.767,65	446.854,87	4.227.553.912,78
GENEL TOPLAM		**4.207.782.000,00**	**4.781.410.375,66**	**4.228.000.767,65**	**446.854,87**	**4.227.553.912,78**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 415 BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.436.387.000,00	1.509.607.000,00	1.484.726.028,33	0,00	24.880.971,67
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	82.956.000,00	166.389.357,04	165.580.388,11	0,00	808.968,93
62	YÜKSEKÖĞRETİM	4.101.614.000,00	4.240.554.828,50	4.071.795.250,70	0,00	168.759.577,80
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	630.791.000,00	746.112.595,00	644.505.136,84	0,00	101.607.458,16
GENEL TOPLAM		**6.251.748.000,00**	**6.662.663.780,54**	**6.366.606.803,98**	**0,00**	**296.056.976,56**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
415	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	6.251.748.000,00	6.795.235.883,06	6.388.571.263,12	1.930.149,86	6.386.641.113,26
GENEL TOPLAM		**6.251.748.000,00**	**6.795.235.883,06**	**6.388.571.263,12**	**1.930.149,86**	**6.386.641.113,26**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 416 ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	148.250.000,00	165.125.736,00	164.018.072,30	0,00	1.107.663,70
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.455.209.000,00	3.571.733.718,82	2.984.583.666,95	0,00	587.150.051,87
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	756.038.000,00	751.825.000,00	734.061.666,75	0,00	17.763.333,25
GENEL TOPLAM		**4.359.497.000,00**	**4.488.684.454,82**	**3.882.663.406,00**	**0,00**	**606.021.048,82**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
416	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	4.359.497.000,00	4.049.293.550,33	4.046.227.986,43	1.503.865,41	4.044.724.121,02
GENEL TOPLAM		**4.359.497.000,00**	**4.049.293.550,33**	**4.046.227.986,43**	**1.503.865,41**	**4.044.724.121,02**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 417 SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	773.551.000,00	1.080.027.590,00	1.033.176.646,76	0,00	46.850.943,24
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	62.758.000,00	117.634.000,00	88.624.200,00	0,00	29.009.800,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.945.097.000,00	4.145.842.636,54	3.864.047.786,19	0,00	281.794.850,35
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.119.606.000,00	1.242.297.009,00	1.191.698.700,06	0,00	50.598.308,94
GENEL TOPLAM		**5.901.012.000,00**	**6.585.801.235,54**	**6.177.547.333,01**	**0,00**	**408.253.902,53**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
417	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	5.901.012.000,00	6.730.275.834,84	6.339.283.733,50	3.098.257,12	6.336.185.476,38
GENEL TOPLAM		**5.901.012.000,00**	**6.730.275.834,84**	**6.339.283.733,50**	**3.098.257,12**	**6.336.185.476,38**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 418 AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.222.842.000,00	2.268.774.600,00	1.587.462.665,93	0,00	681.311.934,07
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	114.839.000,00	272.167.888,00	240.912.612,54	0,00	31.255.275,46
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.941.691.000,00	4.078.405.879,00	3.891.268.343,98	0,00	187.137.535,02
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	407.050.000,00	360.991.400,00	325.639.225,98	0,00	35.352.174,02
GENEL TOPLAM		**5.686.422.000,00**	**6.980.339.767,00**	**6.045.282.848,43**	**0,00**	**935.056.918,57**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
418	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	5.686.422.000,00	7.278.509.844,45	6.057.390.266,20	1.113.685,11	6.056.276.581,09
GENEL TOPLAM		**5.686.422.000,00**	**7.278.509.844,45**	**6.057.390.266,20**	**1.113.685,11**	**6.056.276.581,09**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 419 ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.155.735.000,00	1.518.506.400,00	1.422.414.853,78	0,00	96.091.546,22
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	95.260.000,00	255.959.000,00	255.716.184,39	0,00	242.815,61
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.675.255.000,00	3.596.827.975,45	3.309.997.703,56	0,00	286.830.271,89
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	628.803.000,00	605.227.848,95	571.334.464,66	0,00	33.893.384,29
GENEL TOPLAM		**5.555.053.000,00**	**5.976.521.224,40**	**5.559.463.206,39**	**0,00**	**417.058.018,01**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
419	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	5.555.053.000,00	5.902.319.395,31	5.625.651.761,92	2.148.045,85	5.623.503.716,07
GENEL TOPLAM		**5.555.053.000,00**	**5.902.319.395,31**	**5.625.651.761,92**	**2.148.045,85**	**5.623.503.716,07**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 420 SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.468.869.000,00	1.801.148.800,00	1.784.360.243,59	0,00	16.788.556,41
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	39.963.000,00	39.663.000,00	36.674.110,15	0,00	2.988.889,85
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.242.997.000,00	3.636.637.700,00	3.450.605.499,25	0,00	186.032.200,75
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	485.690.000,00	454.447.000,00	443.239.442,84	0,00	11.207.557,16
GENEL TOPLAM		**5.237.519.000,00**	**5.931.896.500,00**	**5.714.879.295,83**	**0,00**	**217.017.204,17**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
420	SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	5.237.519.000,00	5.944.365.120,58	5.687.016.039,64	912.508,97	5.686.103.530,67
GENEL TOPLAM		**5.237.519.000,00**	**5.944.365.120,58**	**5.687.016.039,64**	**912.508,97**	**5.686.103.530,67**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 421 ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.407.256.000,00	2.191.581.363,10	1.895.719.964,16	0,00	295.861.398,94
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	65.714.000,00	88.523.076,38	0,00	0,00	88.523.076,38
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.327.888.000,00	3.208.134.522,91	2.995.631.198,81	0,00	212.503.324,10
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	969.440.000,00	962.487.900,00	950.376.441,57	0,00	12.111.458,43
GENEL TOPLAM		**5.770.298.000,00**	**6.450.726.862,39**	**5.841.727.604,54**	**0,00**	**608.999.257,85**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
421	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	5.770.298.000,00	6.685.496.192,51	5.921.242.826,24	748.504,77	5.920.494.321,47
GENEL TOPLAM		**5.770.298.000,00**	**6.685.496.192,51**	**5.921.242.826,24**	**748.504,77**	**5.920.494.321,47**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 422 ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.136.200.000,00	1.258.153.216,91	1.208.098.819,47	0,00	50.054.397,44
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	61.642.000,00	175.219.665,00	174.807.881,06	0,00	411.783,94
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.835.943.000,00	4.202.431.731,20	4.067.133.228,12	0,00	135.298.503,08
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	550.659.000,00	486.846.749,30	470.424.634,56	0,00	16.422.114,74
GENEL TOPLAM		**5.584.444.000,00**	**6.122.651.362,41**	**5.920.464.563,21**	**0,00**	**202.186.799,20**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
422	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	5.584.444.000,00	6.213.704.077,86	5.885.697.994,97	9.242.698,98	5.876.455.295,99
GENEL TOPLAM		**5.584.444.000,00**	**6.213.704.077,86**	**5.885.697.994,97**	**9.242.698,98**	**5.876.455.295,99**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 423 KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.134.660.000,00	1.274.908.982,00	1.044.823.361,24	0,00	230.085.620,76
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	50.191.000,00	156.779.288,92	156.251.971,00	0,00	527.317,92
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.984.868.000,00	3.276.265.125,00	3.031.898.109,57	0,00	244.367.015,43
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	665.429.000,00	694.831.773,72	655.202.771,00	0,00	39.629.002,72
GENEL TOPLAM		**4.835.148.000,00**	**5.402.785.169,64**	**4.888.176.212,81**	**0,00**	**514.608.956,83**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
423	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	4.835.148.000,00	5.507.396.083,03	5.211.153.771,41	142.974,99	5.211.010.796,42
GENEL TOPLAM		**4.835.148.000,00**	**5.507.396.083,03**	**5.211.153.771,41**	**142.974,99**	**5.211.010.796,42**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 424 ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	992.350.000,00	1.147.992.483,48	1.126.319.976,13	0,00	21.672.507,35
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	82.540.000,00	267.587.231,82	267.124.477,04	0,00	462.754,78
62	YÜKSEKÖĞRETİM	4.915.155.000,00	5.113.910.771,60	4.771.557.083,10	0,00	342.353.688,50
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	820.497.000,00	813.217.917,49	759.467.309,56	0,00	53.750.607,93
GENEL TOPLAM		**6.810.542.000,00**	**7.342.708.404,39**	**6.924.468.845,83**	**0,00**	**418.239.558,56**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
424	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	6.810.542.000,00	7.576.615.766,03	6.998.794.386,91	11.184.655,70	6.987.609.731,21
GENEL TOPLAM		**6.810.542.000,00**	**7.576.615.766,03**	**6.998.794.386,91**	**11.184.655,70**	**6.987.609.731,21**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 425 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.391.649.000,00	1.989.966.580,00	1.900.315.638,70	0,00	89.650.941,30
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	53.424.000,00	93.424.000,00	93.424.000,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.251.232.000,00	2.935.961.449,00	2.659.999.834,12	0,00	275.961.614,88
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	807.143.000,00	769.163.500,00	748.533.827,13	0,00	20.629.672,87
GENEL TOPLAM		**5.503.448.000,00**	**5.788.515.529,00**	**5.402.273.299,95**	**0,00**	**386.242.229,05**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
425	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	5.503.448.000,00	6.102.999.322,81	5.423.432.345,66	2.710.380,53	5.420.721.965,13
GENEL TOPLAM		**5.503.448.000,00**	**6.102.999.322,81**	**5.423.432.345,66**	**2.710.380,53**	**5.420.721.965,13**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 426 FIRAT ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.279.469.000,00	1.950.613.500,00	1.439.279.483,06	0,00	511.334.016,94
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	57.159.000,00	121.614.766,00	121.614.766,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.416.376.000,00	3.456.286.221,00	3.050.342.202,46	0,00	405.944.018,54
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	666.987.000,00	532.776.000,00	510.676.617,36	0,00	22.099.382,64
GENEL TOPLAM		**5.419.991.000,00**	**6.061.290.487,00**	**5.121.913.068,88**	**0,00**	**939.377.418,12**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
426	FIRAT ÜNİVERSİTESİ	5.419.991.000,00	6.111.636.014,22	5.440.019.663,97	2.129.424,77	5.437.890.239,20
GENEL TOPLAM		**5.419.991.000,00**	**6.111.636.014,22**	**5.440.019.663,97**	**2.129.424,77**	**5.437.890.239,20**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 427 DİCLE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.153.776.000,00	1.515.432.000,00	1.472.824.605,88	0,00	42.607.394,12
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	59.197.000,00	141.384.000,00	138.786.153,48	0,00	2.597.846,52
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.083.880.000,00	3.103.038.490,00	2.985.310.601,02	0,00	117.727.888,98
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	877.205.000,00	762.900.642,25	734.674.752,91	0,00	28.225.889,34
GENEL TOPLAM		**5.174.058.000,00**	**5.522.755.132,25**	**5.331.596.113,29**	**0,00**	**191.159.018,96**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
427	DİCLE ÜNİVERSİTESİ	5.174.058.000,00	5.815.122.067,71	5.309.143.992,98	6.984.915,77	5.302.159.077,21
GENEL TOPLAM		**5.174.058.000,00**	**5.815.122.067,71**	**5.309.143.992,98**	**6.984.915,77**	**5.302.159.077,21**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 428 VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.158.685.000,00	1.389.267.600,00	1.209.361.684,02	0,00	179.905.915,98
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	26.007.000,00	94.458.000,00	94.210.485,45	0,00	247.514,55
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.038.512.000,00	3.261.309.750,00	3.021.722.945,90	0,00	239.586.804,10
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	682.006.000,00	636.292.300,00	619.203.172,90	0,00	17.089.127,10
GENEL TOPLAM		**4.905.210.000,00**	**5.381.327.650,00**	**4.944.498.288,27**	**0,00**	**436.829.361,73**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
428	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	4.905.210.000,00	5.505.540.088,56	4.975.965.989,79	115.526,53	4.975.850.463,26
GENEL TOPLAM		**4.905.210.000,00**	**5.505.540.088,56**	**4.975.965.989,79**	**115.526,53**	**4.975.850.463,26**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 429 GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.050.212.000,00	1.646.779.000,00	1.640.163.310,26	0,00	6.615.689,74
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	36.147.000,00	102.725.000,00	102.705.113,00	0,00	19.887,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.025.706.000,00	3.090.649.879,00	2.937.678.832,55	0,00	152.971.046,45
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	533.584.000,00	425.226.500,00	411.024.678,73	0,00	14.201.821,27
GENEL TOPLAM		**4.645.649.000,00**	**5.265.380.379,00**	**5.091.571.934,54**	**0,00**	**173.808.444,46**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
429	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	4.645.649.000,00	5.439.234.828,94	5.068.352.221,99	5.907.362,47	5.062.444.859,52
GENEL TOPLAM		**4.645.649.000,00**	**5.439.234.828,94**	**5.068.352.221,99**	**5.907.362,47**	**5.062.444.859,52**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 430 İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	96.365.000,00	122.146.387,00	122.146.387,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.034.470.000,00	1.132.868.170,00	937.364.550,50	0,00	195.503.619,50
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	288.928.000,00	334.689.058,00	322.844.636,59	0,00	11.844.421,41
GENEL TOPLAM		**1.419.763.000,00**	**1.589.703.615,00**	**1.382.355.574,09**	**0,00**	**207.348.040,91**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
430	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	1.419.763.000,00	1.603.059.501,16	1.350.991.937,29	172.508,62	1.350.819.428,67
GENEL TOPLAM		**1.419.763.000,00**	**1.603.059.501,16**	**1.350.991.937,29**	**172.508,62**	**1.350.819.428,67**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 431 GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.973.000,00	25.111.000,00	25.011.200,00	0,00	99.800,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.035.600.000,00	1.149.044.042,20	1.125.542.861,42	0,00	23.501.180,78
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	191.648.000,00	219.202.011,00	215.530.359,07	0,00	3.671.651,93
GENEL TOPLAM		**1.229.221.000,00**	**1.393.357.053,20**	**1.366.084.420,49**	**0,00**	**27.272.632,71**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
431	GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1.229.221.000,00	1.411.356.611,51	1.407.845.254,82	344.361,80	1.407.500.893,02
GENEL TOPLAM		**1.229.221.000,00**	**1.411.356.611,51**	**1.407.845.254,82**	**344.361,80**	**1.407.500.893,02**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 432 HARRAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	657.663.000,00	964.302.000,00	942.857.653,17	0,00	21.444.346,83
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	39.264.000,00	39.255.000,00	0,00	0,00	39.255.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.034.809.000,00	2.020.963.961,00	1.918.964.515,70	0,00	101.999.445,30
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	402.051.000,00	404.023.037,00	391.749.857,90	0,00	12.273.179,10
GENEL TOPLAM		**3.133.787.000,00**	**3.428.543.998,00**	**3.253.572.026,77**	**0,00**	**174.971.971,23**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
432	HARRAN ÜNİVERSİTESİ	3.133.787.000,00	3.506.873.984,33	3.448.783.843,26	77.533.628,25	3.371.250.215,01
GENEL TOPLAM		**3.133.787.000,00**	**3.506.873.984,33**	**3.448.783.843,26**	**77.533.628,25**	**3.371.250.215,01**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 433 SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	662.556.000,00	990.977.961,00	946.917.107,57	0,00	44.060.853,43
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	26.466.000,00	92.460.147,00	91.858.294,17	0,00	601.852,83
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.326.037.000,00	3.206.782.713,83	3.043.519.188,85	0,00	163.263.524,98
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	373.058.000,00	333.703.130,00	322.882.689,13	0,00	10.820.440,87
GENEL TOPLAM		**4.388.117.000,00**	**4.623.923.951,83**	**4.405.177.279,72**	**0,00**	**218.746.672,11**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
433	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	4.388.117.000,00	4.655.083.718,93	4.573.096.917,25	1.506.447,04	4.571.590.470,21
GENEL TOPLAM		**4.388.117.000,00**	**4.655.083.718,93**	**4.573.096.917,25**	**1.506.447,04**	**4.571.590.470,21**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 434 AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	756.229.000,00	1.230.741.859,00	1.196.077.001,70	0,00	34.664.857,30
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	85.085.000,00	135.430.928,00	135.179.734,43	0,00	251.193,57
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.098.175.000,00	3.036.015.268,96	2.876.765.884,68	0,00	159.249.384,28
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	375.319.000,00	336.361.557,00	311.348.089,52	0,00	25.013.467,48
GENEL TOPLAM		**4.314.808.000,00**	**4.738.549.612,96**	**4.519.370.710,33**	**0,00**	**219.178.902,63**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
434	AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	4.314.808.000,00	4.675.034.269,78	4.444.237.434,91	783.508,94	4.443.453.925,97
GENEL TOPLAM		**4.314.808.000,00**	**4.675.034.269,78**	**4.444.237.434,91**	**783.508,94**	**4.443.453.925,97**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 435 ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	580.504.000,00	659.449.412,17	649.090.875,45	0,00	10.358.536,72
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	27.185.000,00	75.192.301,00	75.187.301,00	0,00	5.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.125.923.000,00	2.371.559.058,15	2.243.706.791,41	0,00	127.852.266,74
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	343.816.000,00	308.478.300,00	288.285.535,09	0,00	20.192.764,91
	GENEL TOPLAM	**3.077.428.000,00**	**3.414.679.071,32**	**3.256.270.502,95**	**0,00**	**158.408.568,37**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
435	ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	3.077.428.000,00	3.371.715.985,56	3.234.101.721,85	1.151.399,42	3.232.950.322,43
	GENEL TOPLAM	**3.077.428.000,00**	**3.371.715.985,56**	**3.234.101.721,85**	**1.151.399,42**	**3.232.950.322,43**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 436 MERSİN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	824.639.000,00	1.025.386.163,05	975.860.870,11	0,00	49.525.292,94
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	33.386.000,00	151.339.179,94	151.256.902,39	0,00	82.277,55
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.857.985.000,00	3.004.394.209,79	2.948.147.281,58	0,00	56.246.928,21
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	503.491.000,00	433.704.088,00	421.423.153,71	0,00	12.280.934,29
GENEL TOPLAM		**4.219.501.000,00**	**4.614.823.640,78**	**4.496.688.207,79**	**0,00**	**118.135.432,99**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
436	MERSİN ÜNİVERSİTESİ	4.219.501.000,00	4.708.576.041,81	4.563.707.677,26	1.486.714,04	4.562.220.963,22
GENEL TOPLAM		**4.219.501.000,00**	**4.708.576.041,81**	**4.563.707.677,26**	**1.486.714,04**	**4.562.220.963,22**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 437 PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.054.951.000,00	1.126.614.906,10	1.038.082.962,27	0,00	88.531.943,83
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	24.717.000,00	103.717.000,00	103.614.200,00	0,00	102.800,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.271.944.000,00	3.535.216.225,74	3.227.980.470,04	0,00	307.235.755,70
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	675.704.000,00	730.696.375,57	699.868.161,82	0,00	30.828.213,75
GENEL TOPLAM		**5.027.316.000,00**	**5.496.244.507,41**	**5.069.545.794,13**	**0,00**	**426.698.713,28**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
437	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	5.027.316.000,00	5.459.208.893,31	5.242.498.296,56	638.588,15	5.241.859.708,41
GENEL TOPLAM		**5.027.316.000,00**	**5.459.208.893,31**	**5.242.498.296,56**	**638.588,15**	**5.241.859.708,41**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 438 BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	490.619.000,00	599.577.500,00	498.269.447,93	0,00	101.308.052,07
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	8.991.000,00	46.299.700,00	46.040.148,00	0,00	259.552,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.901.793.000,00	2.178.576.930,00	2.031.290.511,52	0,00	147.286.418,48
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	254.480.000,00	275.286.755,00	247.168.637,05	0,00	28.118.117,95
GENEL TOPLAM		**2.655.883.000,00**	**3.099.740.885,00**	**2.822.768.744,50**	**0,00**	**276.972.140,50**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
438	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	2.655.883.000,00	3.256.632.548,91	2.849.827.115,13	1.048.631,18	2.848.778.483,95
GENEL TOPLAM		**2.655.883.000,00**	**3.256.632.548,91**	**2.849.827.115,13**	**1.048.631,18**	**2.848.778.483,95**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 439 KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	877.249.000,00	1.296.335.500,00	1.283.785.249,75	0,00	12.550.250,25
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	41.184.000,00	140.301.624,00	140.270.624,00	0,00	31.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	3.351.437.000,00	3.214.740.871,94	3.051.796.120,16	0,00	162.944.751,78
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	552.020.000,00	528.078.900,00	512.266.215,81	0,00	15.812.684,19
GENEL TOPLAM		**4.821.890.000,00**	**5.179.456.895,94**	**4.988.118.209,72**	**0,00**	**191.338.686,22**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
439	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	4.821.890.000,00	5.231.975.363,61	5.011.868.913,04	1.079.408,98	5.010.789.504,06
GENEL TOPLAM		**4.821.890.000,00**	**5.231.975.363,61**	**5.011.868.913,04**	**1.079.408,98**	**5.010.789.504,06**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 440 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	8.026.000,00	11.726.000,00	11.726.000,00	0,00	0,00
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	5.765.000,00	12.015.000,00	11.878.000,00	0,00	137.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.553.800.000,00	2.770.524.465,96	2.682.501.312,67	0,00	88.023.153,29
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	362.378.000,00	406.784.535,32	400.938.722,13	0,00	5.845.813,19
GENEL TOPLAM		**2.929.969.000,00**	**3.201.050.001,28**	**3.107.044.034,80**	**0,00**	**94.005.966,48**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
440	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	2.929.969.000,00	3.381.302.702,66	3.264.931.779,48	3.721.348,40	3.261.210.431,08
GENEL TOPLAM		**2.929.969.000,00**	**3.381.302.702,66**	**3.264.931.779,48**	**3.721.348,40**	**3.261.210.431,08**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 441 MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	754.298.000,00	1.184.405.016,03	1.088.894.165,65	0,00	95.510.850,38
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	28.376.000,00	83.594.385,98	83.031.555,84	0,00	562.830,14
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.596.207.000,00	2.628.452.730,04	2.433.327.799,48	0,00	195.124.930,56
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	399.947.000,00	367.489.061,85	335.024.784,12	0,00	32.464.277,73
GENEL TOPLAM		**3.778.828.000,00**	**4.263.941.193,90**	**3.940.278.305,09**	**0,00**	**323.662.888,81**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
441	MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	3.778.828.000,00	4.211.004.588,16	3.957.603.506,47	602.434,46	3.957.001.072,01
GENEL TOPLAM		**3.778.828.000,00**	**4.211.004.588,16**	**3.957.603.506,47**	**602.434,46**	**3.957.001.072,01**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 442 BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	159.011.000,00	182.706.000,00	180.363.726,67	0,00	2.342.273,33
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	6.066.000,00	17.196.610,77	17.196.610,77	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.077.125.000,00	2.324.577.535,00	2.177.724.180,25	0,00	146.853.354,75
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	346.017.000,00	349.917.000,00	337.793.902,23	0,00	12.123.097,77
GENEL TOPLAM		**2.588.219.000,00**	**2.874.397.145,77**	**2.713.078.419,92**	**0,00**	**161.318.725,85**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
442	BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	2.588.219.000,00	2.918.515.774,69	2.798.794.487,97	767.539,93	2.798.026.948,04
GENEL TOPLAM		**2.588.219.000,00**	**2.918.515.774,69**	**2.798.794.487,97**	**767.539,93**	**2.798.026.948,04**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 443 HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	643.318.000,00	839.140.678,25	632.201.588,68	0,00	206.939.089,57
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	17.333.000,00	83.864.287,93	83.682.787,93	0,00	181.500,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.188.673.000,00	2.569.738.791,80	2.280.376.381,79	0,00	289.362.410,01
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	301.209.000,00	314.609.001,18	285.688.941,19	0,00	28.920.059,99
GENEL TOPLAM		**3.150.533.000,00**	**3.807.352.759,16**	**3.281.949.699,59**	**0,00**	**525.403.059,57**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
443	HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	3.150.533.000,00	3.840.092.337,35	3.136.358.842,34	5.034.105,00	3.131.324.737,34
GENEL TOPLAM		**3.150.533.000,00**	**3.840.092.337,35**	**3.136.358.842,34**	**5.034.105,00**	**3.131.324.737,34**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 444 AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	13.566.000,00	14.722.846,47	14.544.546,47	0,00	178.300,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.513.354.000,00	1.634.999.748,61	1.588.457.083,54	0,00	46.542.665,07
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	352.759.000,00	448.691.625,44	415.035.937,01	0,00	33.655.688,43
GENEL TOPLAM		**1.879.679.000,00**	**2.098.414.220,52**	**2.018.037.567,02**	**0,00**	**80.376.653,50**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
444	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	1.879.679.000,00	2.137.541.993,49	2.050.672.682,18	444.609,20	2.050.228.072,98
GENEL TOPLAM		**1.879.679.000,00**	**2.137.541.993,49**	**2.050.672.682,18**	**444.609,20**	**2.050.228.072,98**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 445 KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	326.120.000,00	437.455.250,00	388.378.487,71	0,00	49.076.762,29
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	16.231.000,00	20.625.519,00	20.464.531,02	0,00	160.987,98
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.670.260.000,00	1.818.430.422,05	1.687.292.866,79	0,00	131.137.555,26
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	197.628.000,00	208.019.215,44	199.731.937,97	0,00	8.287.277,47
GENEL TOPLAM		**2.210.239.000,00**	**2.484.530.406,49**	**2.295.867.823,49**	**0,00**	**188.662.583,00**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
445	KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	2.210.239.000,00	2.469.469.504,05	2.403.129.628,03	787.813,30	2.402.341.814,73
GENEL TOPLAM		**2.210.239.000,00**	**2.469.469.504,05**	**2.403.129.628,03**	**787.813,30**	**2.402.341.814,73**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 446 ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	520.592.000,00	871.896.806,00	837.649.859,42	0,00	34.246.946,58
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	14.745.000,00	49.245.000,00	33.874.100,00	0,00	15.370.900,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.893.722.000,00	2.982.755.586,40	2.845.003.098,49	0,00	137.752.487,91
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	579.471.000,00	551.494.682,31	516.508.782,55	0,00	34.985.899,76
GENEL TOPLAM		**4.008.530.000,00**	**4.455.392.074,71**	**4.233.035.840,46**	**0,00**	**222.356.234,25**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
446	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	4.008.530.000,00	4.468.267.965,80	4.158.681.973,05	1.068.043,91	4.157.613.929,14
GENEL TOPLAM		**4.008.530.000,00**	**4.468.267.965,80**	**4.158.681.973,05**	**1.068.043,91**	**4.157.613.929,14**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 447 NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	5.688.000,00	6.388.000,00	6.266.862,90	0,00	121.137,10
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	10.449.000,00	12.360.531,00	12.200.631,00	0,00	159.900,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.427.243.000,00	1.700.693.800,95	1.578.823.478,54	0,00	121.870.322,41
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	321.673.000,00	332.717.200,00	325.651.881,82	0,00	7.065.318,18
GENEL TOPLAM		**1.765.053.000,00**	**2.052.159.531,95**	**1.922.942.854,26**	**0,00**	**129.216.677,69**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
447	NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ	1.765.053.000,00	2.080.477.541,26	2.007.238.816,43	842.237,78	2.006.396.578,65
GENEL TOPLAM		**1.765.053.000,00**	**2.080.477.541,26**	**2.007.238.816,43**	**842.237,78**	**2.006.396.578,65**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 448 KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	22.430.000,00	26.430.000,00	26.233.900,00	0,00	196.100,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.799.825.000,00	1.988.425.333,91	1.744.363.877,18	0,00	244.061.456,73
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	286.859.000,00	312.074.500,00	298.450.912,46	0,00	13.623.587,54
GENEL TOPLAM		**2.109.114.000,00**	**2.326.929.833,91**	**2.069.048.689,64**	**0,00**	**257.881.144,27**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
448	KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	2.109.114.000,00	2.321.649.727,46	2.001.028.660,58	1.850.954,26	1.999.177.706,32
GENEL TOPLAM		**2.109.114.000,00**	**2.321.649.727,46**	**2.001.028.660,58**	**1.850.954,26**	**1.999.177.706,32**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 449 TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	554.457.000,00	882.396.000,00	869.303.094,54	0,00	13.092.905,46
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	24.307.000,00	59.308.658,55	58.846.658,00	0,00	462.000,55
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.418.763.000,00	2.598.610.488,64	2.396.845.910,09	0,00	201.764.578,55
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	393.588.000,00	341.203.900,00	329.191.974,63	0,00	12.011.925,37
GENEL TOPLAM		**3.391.115.000,00**	**3.881.519.047,19**	**3.654.187.637,26**	**0,00**	**227.331.409,93**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
449	TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	3.391.115.000,00	3.901.366.557,74	3.658.134.919,60	1.411.442,05	3.656.723.477,55
GENEL TOPLAM		**3.391.115.000,00**	**3.901.366.557,74**	**3.658.134.919,60**	**1.411.442,05**	**3.656.723.477,55**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 450 MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	70.787.000,00	73.347.700,00	29.700.609,30	0,00	43.647.090,70
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	5.813.000,00	6.013.700,00	4.827.266,00	0,00	1.186.434,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.148.985.000,00	2.367.214.715,09	2.200.321.592,46	0,00	166.893.122,63
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	575.712.000,00	627.928.625,53	590.310.536,54	0,00	37.618.088,99
GENEL TOPLAM		**2.801.297.000,00**	**3.074.504.740,62**	**2.825.160.004,30**	**0,00**	**249.344.736,32**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
450	MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	2.801.297.000,00	3.142.120.016,24	2.883.694.128,10	649.841,33	2.883.044.286,77
GENEL TOPLAM		**2.801.297.000,00**	**3.142.120.016,24**	**2.883.694.128,10**	**649.841,33**	**2.883.044.286,77**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 451 KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	636.403.000,00	779.826.557,70	750.133.030,73	0,00	29.693.526,97
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	32.130.000,00	70.684.904,00	70.332.804,00	0,00	352.100,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.084.636.000,00	2.318.703.734,18	2.192.423.838,48	0,00	126.279.895,70
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	525.280.000,00	536.661.000,00	446.972.010,97	0,00	89.688.989,03
GENEL TOPLAM		**3.278.449.000,00**	**3.705.876.195,88**	**3.459.861.684,18**	**0,00**	**246.014.511,70**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
451	KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	3.278.449.000,00	3.745.164.301,42	3.532.707.984,29	480.384,05	3.532.227.600,24
GENEL TOPLAM		**3.278.449.000,00**	**3.745.164.301,42**	**3.532.707.984,29**	**480.384,05**	**3.532.227.600,24**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 452 KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	257.699.000,00	283.711.000,00	282.190.521,22	0,00	1.520.478,78
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	36.541.000,00	53.169.697,40	52.719.645,63	0,00	450.051,77
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.995.072.000,00	2.197.367.721,82	2.079.383.253,31	0,00	117.984.468,51
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	309.308.000,00	311.438.296,00	288.436.862,10	0,00	23.001.433,90
GENEL TOPLAM		**2.598.620.000,00**	**2.845.686.715,22**	**2.702.730.282,26**	**0,00**	**142.956.432,96**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
452	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	2.598.620.000,00	2.820.175.820,66	2.647.118.296,55	63.664,76	2.647.054.631,79
GENEL TOPLAM		**2.598.620.000,00**	**2.820.175.820,66**	**2.647.118.296,55**	**63.664,76**	**2.647.054.631,79**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 453 ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.186.956.000,00	1.357.563.759,00	1.263.094.840,37	0,00	94.468.918,63
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	57.217.000,00	212.781.302,00	212.510.230,00	0,00	271.072,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.823.889.000,00	2.951.542.033,00	2.821.340.279,33	0,00	130.201.753,67
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	507.799.000,00	551.566.892,00	512.079.736,49	0,00	39.487.155,51
GENEL TOPLAM		**4.575.861.000,00**	**5.073.453.986,00**	**4.809.025.086,19**	**0,00**	**264.428.899,81**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
453	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	4.575.861.000,00	5.230.554.768,88	4.893.993.785,06	568.778,63	4.893.425.006,43
GENEL TOPLAM		**4.575.861.000,00**	**5.230.554.768,88**	**4.893.993.785,06**	**568.778,63**	**4.893.425.006,43**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 454 GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	8.552.000,00	16.167.341,42	16.093.525,10	0,00	73.816,32
62	YÜKSEKÖĞRETİM	623.138.000,00	723.219.772,50	675.884.107,78	0,00	47.335.664,72
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	163.115.000,00	168.226.400,00	159.220.839,21	0,00	9.005.560,79
GENEL TOPLAM		**794.805.000,00**	**907.613.513,92**	**851.198.472,09**	**0,00**	**56.415.041,83**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
454	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	794.805.000,00	944.881.293,51	863.342.534,78	1.648.268,10	861.694.266,68
GENEL TOPLAM		**794.805.000,00**	**944.881.293,51**	**863.342.534,78**	**1.648.268,10**	**861.694.266,68**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 455 KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	22.381.000,00	21.755.000,00	21.526.000,00	0,00	229.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.289.607.000,00	1.449.178.734,37	1.387.095.548,27	0,00	62.083.186,10
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	190.464.000,00	203.657.939,00	195.117.531,78	0,00	8.540.407,22
GENEL TOPLAM		**1.502.452.000,00**	**1.674.591.673,37**	**1.603.739.080,05**	**0,00**	**70.852.593,32**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
455	KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ	1.502.452.000,00	1.689.559.547,18	1.611.478.827,88	1.088.093,40	1.610.390.734,48
GENEL TOPLAM		**1.502.452.000,00**	**1.689.559.547,18**	**1.611.478.827,88**	**1.088.093,40**	**1.610.390.734,48**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 456 KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	22.168.000,00	21.077.548,82	21.077.548,82	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.390.794.000,00	1.770.432.459,68	1.638.018.700,88	0,00	132.413.758,80
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	386.875.000,00	251.645.800,00	243.239.028,02	0,00	8.406.771,98
GENEL TOPLAM		**1.799.837.000,00**	**2.043.155.808,50**	**1.902.335.277,72**	**0,00**	**140.820.530,78**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
456	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	1.799.837.000,00	2.110.767.944,14	2.049.348.112,47	1.237.376,69	2.048.110.735,78
GENEL TOPLAM		**1.799.837.000,00**	**2.110.767.944,14**	**2.049.348.112,47**	**1.237.376,69**	**2.048.110.735,78**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 457 DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	567.359.000,00	691.081.200,00	652.009.836,90	0,00	39.071.363,10
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	31.003.000,00	71.181.131,95	69.543.163,86	0,00	1.637.968,09
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.806.104.000,00	1.854.090.160,94	1.643.323.046,97	0,00	210.767.113,97
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	256.605.000,00	218.168.425,00	214.442.307,86	0,00	3.726.117,14
GENEL TOPLAM		**2.661.071.000,00**	**2.834.520.917,89**	**2.579.318.355,59**	**0,00**	**255.202.562,30**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
457	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	2.661.071.000,00	2.848.345.216,78	2.641.703.546,54	1.073.850,02	2.640.629.696,52
GENEL TOPLAM		**2.661.071.000,00**	**2.848.345.216,78**	**2.641.703.546,54**	**1.073.850,02**	**2.640.629.696,52**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 458 BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	51.763.000,00	57.563.000,00	57.384.317,30	0,00	178.682,70
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	23.231.000,00	29.546.900,00	29.316.700,00	0,00	230.200,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.777.986.000,00	2.087.968.107,00	2.015.314.462,79	0,00	72.653.644,21
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	118.987.000,00	113.857.000,00	112.702.170,22	0,00	1.154.829,78
GENEL TOPLAM		**1.971.967.000,00**	**2.288.935.007,00**	**2.214.717.650,31**	**0,00**	**74.217.356,69**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
458	BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	1.971.967.000,00	2.322.731.475,43	2.173.675.641,63	527.504,36	2.173.148.137,27
GENEL TOPLAM		**1.971.967.000,00**	**2.322.731.475,43**	**2.173.675.641,63**	**527.504,36**	**2.173.148.137,27**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 459 UŞAK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	83.862.000,00	156.061.750,00	43.524.190,15	0,00	112.537.559,85
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.931.000,00	8.157.312,47	8.055.112,47	0,00	102.200,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.104.995.000,00	1.301.889.000,20	1.184.124.163,18	0,00	117.764.837,02
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	360.665.000,00	404.206.381,17	396.547.725,80	0,00	7.658.655,37
GENEL TOPLAM		**1.551.453.000,00**	**1.870.314.443,84**	**1.632.251.191,60**	**0,00**	**238.063.252,24**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
459	UŞAK ÜNİVERSİTESİ	1.551.453.000,00	1.902.410.290,12	1.881.400.426,17	106.179,84	1.881.294.246,33
GENEL TOPLAM		**1.551.453.000,00**	**1.902.410.290,12**	**1.881.400.426,17**	**106.179,84**	**1.881.294.246,33**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 460 RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	83.599.000,00	86.549.000,00	86.089.947,68	0,00	459.052,32
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	7.423.000,00	21.814.500,00	21.145.109,07	0,00	669.390,93
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.943.603.000,00	2.246.599.223,44	2.156.297.325,86	0,00	90.301.897,58
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	182.038.000,00	164.425.900,00	151.144.782,20	0,00	13.281.117,80
GENEL TOPLAM		**2.216.663.000,00**	**2.519.388.623,44**	**2.414.677.164,81**	**0,00**	**104.711.458,63**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
460	RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	2.216.663.000,00	2.557.459.238,87	2.394.009.702,46	500.382,51	2.393.509.319,95
GENEL TOPLAM		**2.216.663.000,00**	**2.557.459.238,87**	**2.394.009.702,46**	**500.382,51**	**2.393.509.319,95**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 461 TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	541.800.000,00	690.474.006,00	547.955.981,35	0,00	142.518.024,65
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	30.171.000,00	65.370.064,53	64.036.064,53	0,00	1.334.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.930.850.000,00	1.984.035.463,37	1.826.938.364,32	0,00	157.097.099,05
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	313.628.000,00	330.622.100,00	324.047.004,35	0,00	6.575.095,65
GENEL TOPLAM		**2.816.449.000,00**	**3.070.501.633,90**	**2.762.977.414,55**	**0,00**	**307.524.219,35**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
461	TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	2.816.449.000,00	3.016.241.599,99	2.905.459.032,96	441.019,71	2.905.018.013,25
GENEL TOPLAM		**2.816.449.000,00**	**3.016.241.599,99**	**2.905.459.032,96**	**441.019,71**	**2.905.018.013,25**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 462 ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.064.000,00	1.288.402,00	75.000,00	0,00	1.213.402,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.407.271.000,00	1.497.320.380,24	1.332.712.355,58	0,00	164.608.024,66
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	425.331.000,00	434.958.903,28	408.819.472,00	0,00	26.139.431,28
GENEL TOPLAM		**1.833.666.000,00**	**1.933.567.685,52**	**1.741.606.827,58**	**0,00**	**191.960.857,94**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
462	ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	1.833.666.000,00	2.020.200.719,77	1.901.855.601,55	498.120,92	1.901.357.480,63
GENEL TOPLAM		**1.833.666.000,00**	**2.020.200.719,77**	**1.901.855.601,55**	**498.120,92**	**1.901.357.480,63**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 463 AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	14.000.000,00	15.420.000,00	15.247.131,22	0,00	172.868,78
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	3.683.000,00	5.259.694,98	5.219.894,98	0,00	39.800,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.256.641.000,00	1.469.594.588,00	1.379.572.908,98	0,00	90.021.679,02
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	162.628.000,00	162.830.600,00	158.196.395,01	0,00	4.634.204,99
GENEL TOPLAM		**1.436.952.000,00**	**1.653.104.882,98**	**1.558.236.330,19**	**0,00**	**94.868.552,79**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
463	AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	1.436.952.000,00	1.654.913.233,88	1.563.044.948,91	432.849,07	1.562.612.099,84
GENEL TOPLAM		**1.436.952.000,00**	**1.654.913.233,88**	**1.563.044.948,91**	**432.849,07**	**1.562.612.099,84**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 464 GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	60.205.000,00	87.579.846,00	86.906.974,59	0,00	672.871,41
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	7.860.000,00	8.669.742,00	8.398.151,60	0,00	271.590,40
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.483.703.000,00	1.667.709.317,00	1.653.390.716,30	0,00	14.318.600,70
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	209.642.000,00	213.375.842,00	186.596.410,25	0,00	26.779.431,75
GENEL TOPLAM		**1.761.410.000,00**	**1.977.334.747,00**	**1.935.292.252,74**	**0,00**	**42.042.494,26**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
464	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	1.761.410.000,00	2.005.769.287,39	2.002.580.052,07	368.463,27	2.002.211.588,80
GENEL TOPLAM		**1.761.410.000,00**	**2.005.769.287,39**	**2.002.580.052,07**	**368.463,27**	**2.002.211.588,80**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 465 HİTİT ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	11.435.000,00	10.935.755,36	10.460.259,56	0,00	475.495,80
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.295.269.000,00	1.503.042.094,81	1.430.232.386,59	0,00	72.809.708,22
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	186.422.000,00	188.738.348,00	183.263.157,06	0,00	5.475.190,94
GENEL TOPLAM		**1.493.126.000,00**	**1.702.716.198,17**	**1.623.955.803,21**	**0,00**	**78.760.394,96**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
465	HİTİT ÜNİVERSİTESİ	1.493.126.000,00	1.785.537.240,66	1.719.265.804,26	365.957,16	1.718.899.847,10
GENEL TOPLAM		**1.493.126.000,00**	**1.785.537.240,66**	**1.719.265.804,26**	**365.957,16**	**1.718.899.847,10**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 466 YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	343.760.000,00	431.085.000,00	412.710.396,65	0,00	18.374.603,35
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	21.504.000,00	30.179.511,00	28.804.708,77	0,00	1.374.802,23
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.360.259.000,00	1.475.619.456,50	1.436.992.636,15	0,00	38.626.820,35
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	298.358.000,00	280.409.095,00	266.808.082,34	0,00	13.601.012,66
GENEL TOPLAM		**2.023.881.000,00**	**2.217.293.062,50**	**2.145.315.823,91**	**0,00**	**71.977.238,59**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
466	YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ	2.023.881.000,00	2.231.237.784,78	2.147.054.791,26	937.018,93	2.146.117.772,33
GENEL TOPLAM		**2.023.881.000,00**	**2.231.237.784,78**	**2.147.054.791,26**	**937.018,93**	**2.146.117.772,33**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 467 ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	218.770.000,00	247.993.000,00	246.843.411,78	0,00	1.149.588,22
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.924.000,00	1.924.000,00	1.780.800,00	0,00	143.200,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.446.040.000,00	1.872.446.623,50	1.634.986.734,38	0,00	237.459.889,12
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	287.474.000,00	265.975.700,00	256.186.030,65	0,00	9.789.669,35
GENEL TOPLAM		**1.954.208.000,00**	**2.388.339.323,50**	**2.139.796.976,81**	**0,00**	**248.542.346,69**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
467	ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ	1.954.208.000,00	2.345.098.472,82	1.995.008.845,70	94.757,96	1.994.914.087,74
GENEL TOPLAM		**1.954.208.000,00**	**2.345.098.472,82**	**1.995.008.845,70**	**94.757,96**	**1.994.914.087,74**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 468 ORDU ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	61.524.000,00	61.411.025,00	58.062.953,08	0,00	3.348.071,92
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	2.663.000,00	4.641.000,00	3.808.453,51	0,00	832.546,49
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.293.753.000,00	1.529.979.225,00	1.489.937.144,61	0,00	40.042.080,39
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	150.684.000,00	161.482.950,00	154.647.194,07	0,00	6.835.755,93
GENEL TOPLAM		**1.508.624.000,00**	**1.757.514.200,00**	**1.706.455.745,27**	**0,00**	**51.058.454,73**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
468	ORDU ÜNİVERSİTESİ	1.508.624.000,00	1.786.506.088,57	1.710.565.367,06	229.757,75	1.710.335.609,31
GENEL TOPLAM		**1.508.624.000,00**	**1.786.506.088,57**	**1.710.565.367,06**	**229.757,75**	**1.710.335.609,31**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 469 AMASYA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	465.000,00	958.318,15	958.318,15	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.046.740.000,00	1.162.195.317,00	1.128.383.458,28	0,00	33.811.858,72
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	203.952.000,00	212.985.700,00	201.576.825,68	0,00	11.408.874,32
GENEL TOPLAM		**1.251.157.000,00**	**1.376.139.335,15**	**1.330.918.602,11**	**0,00**	**45.220.733,04**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
469	AMASYA ÜNİVERSİTESİ	1.251.157.000,00	1.379.541.780,24	1.338.406.202,55	436.310,05	1.337.969.892,50
GENEL TOPLAM		**1.251.157.000,00**	**1.379.541.780,24**	**1.338.406.202,55**	**436.310,05**	**1.337.969.892,50**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 470 KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	20.559.000,00	21.739.000,00	21.295.672,19	0,00	443.327,81
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	12.574.000,00	16.526.842,00	12.447.384,91	0,00	4.079.457,09
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.087.338.000,00	1.324.772.043,00	1.262.706.401,48	0,00	62.065.641,52
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	204.455.000,00	146.876.455,00	135.490.071,87	0,00	11.386.383,13
GENEL TOPLAM		**1.324.926.000,00**	**1.509.914.340,00**	**1.431.939.530,45**	**0,00**	**77.974.809,55**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
470	KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ	1.324.926.000,00	1.585.968.626,14	1.464.568.904,92	413.731,00	1.464.155.173,92
GENEL TOPLAM		**1.324.926.000,00**	**1.585.968.626,14**	**1.464.568.904,92**	**413.731,00**	**1.464.155.173,92**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 471 AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	989.000,00	1.651.680,00	1.651.680,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.109.823.000,00	1.216.615.756,00	1.136.382.171,69	0,00	80.233.584,31
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	132.398.000,00	124.465.750,00	115.805.231,13	0,00	8.660.518,87
GENEL TOPLAM		**1.243.210.000,00**	**1.342.733.186,00**	**1.253.839.082,82**	**0,00**	**88.894.103,18**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
471	AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ	1.243.210.000,00	1.329.959.995,13	1.301.072.981,37	215.559,12	1.300.857.422,25
GENEL TOPLAM		**1.243.210.000,00**	**1.329.959.995,13**	**1.301.072.981,37**	**215.559,12**	**1.300.857.422,25**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 472 SİNOP ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	757.000,00	3.913.279,34	3.912.044,82	0,00	1.234,52
62	YÜKSEKÖĞRETİM	993.847.000,00	1.161.759.698,65	1.072.512.611,58	0,00	89.247.087,07
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	166.468.000,00	141.490.000,00	138.386.300,90	0,00	3.103.699,10
GENEL TOPLAM		**1.161.072.000,00**	**1.307.162.977,99**	**1.214.810.957,30**	**0,00**	**92.352.020,69**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
472	SİNOP ÜNİVERSİTESİ	1.161.072.000,00	1.288.422.948,34	1.250.405.338,26	374.969,99	1.250.030.368,27
GENEL TOPLAM		**1.161.072.000,00**	**1.288.422.948,34**	**1.250.405.338,26**	**374.969,99**	**1.250.030.368,27**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 473 SİİRT ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	18.479.000,00	23.121.000,00	13.473.391,00	0,00	9.647.609,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.171.451.000,00	1.455.269.700,00	1.397.283.871,49	0,00	57.985.828,51
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	150.871.000,00	144.283.400,00	134.906.982,19	0,00	9.376.417,81
GENEL TOPLAM		**1.340.801.000,00**	**1.622.674.100,00**	**1.545.664.244,68**	**0,00**	**77.009.855,32**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
473	SİİRT ÜNİVERSİTESİ	1.340.801.000,00	1.549.936.525,70	1.477.268.370,08	1.491.494,19	1.475.776.875,89
GENEL TOPLAM		**1.340.801.000,00**	**1.549.936.525,70**	**1.477.268.370,08**	**1.491.494,19**	**1.475.776.875,89**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 474 NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	125.638.000,00	192.823.010,00	164.927.969,79	0,00	27.895.040,21
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	21.235.000,00	21.235.000,00	21.017.000,00	0,00	218.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.031.383.000,00	1.165.582.454,65	1.112.617.093,87	0,00	52.965.360,78
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	189.161.000,00	190.539.900,00	172.070.470,73	0,00	18.469.429,27
GENEL TOPLAM		**1.367.417.000,00**	**1.570.180.364,65**	**1.470.632.534,39**	**0,00**	**99.547.830,26**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
474	NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ	1.367.417.000,00	1.601.270.480,04	1.545.316.673,44	890.522,58	1.544.426.150,86
GENEL TOPLAM		**1.367.417.000,00**	**1.601.270.480,04**	**1.545.316.673,44**	**890.522,58**	**1.544.426.150,86**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 475 KARABÜK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	3.126.000,00	9.512.282,93	7.713.599,02	0,00	1.798.683,91
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.834.831.000,00	2.002.403.903,80	1.822.816.808,16	0,00	179.587.095,64
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	252.049.000,00	246.606.079,48	240.103.087,59	0,00	6.502.991,89
GENEL TOPLAM		**2.090.006.000,00**	**2.258.522.266,21**	**2.070.633.494,77**	**0,00**	**187.888.771,44**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
475	KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	2.090.006.000,00	2.464.168.747,93	2.204.537.461,30	4.040.694,38	2.200.496.766,92
GENEL TOPLAM		**2.090.006.000,00**	**2.464.168.747,93**	**2.204.537.461,30**	**4.040.694,38**	**2.200.496.766,92**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 476 KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	500.000,00	659.884,27	659.884,27	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	704.457.000,00	777.105.388,20	700.207.532,40	0,00	76.897.855,80
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	154.923.000,00	135.868.000,00	127.666.631,34	0,00	8.201.368,66
GENEL TOPLAM		**859.880.000,00**	**913.633.272,47**	**828.534.048,01**	**0,00**	**85.099.224,46**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
476	KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	859.880.000,00	967.444.119,01	856.183.333,02	939.798,21	855.243.534,81
GENEL TOPLAM		**859.880.000,00**	**967.444.119,01**	**856.183.333,02**	**939.798,21**	**855.243.534,81**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 477 ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	0,00	4.043.776,00	3.048.500,41	0,00	995.275,59
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	7.804.000,00	9.393.431,14	8.760.687,14	0,00	632.744,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.156.036.000,00	1.339.485.413,94	1.179.460.864,40	0,00	160.024.549,54
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	218.042.000,00	192.880.663,00	176.596.487,69	0,00	16.284.175,31
GENEL TOPLAM		**1.381.882.000,00**	**1.545.803.284,08**	**1.367.866.539,64**	**0,00**	**177.936.744,44**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
477	ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	1.381.882.000,00	1.535.252.570,00	1.420.793.435,97	1.840.392,13	1.418.953.043,84
GENEL TOPLAM		**1.381.882.000,00**	**1.535.252.570,00**	**1.420.793.435,97**	**1.840.392,13**	**1.418.953.043,84**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 478 ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	13.447.000,00	12.359.019,00	12.359.019,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	763.437.000,00	875.517.700,00	842.929.803,64	0,00	32.587.896,36
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	151.730.000,00	153.559.400,00	147.424.963,63	0,00	6.134.436,37
GENEL TOPLAM		**928.614.000,00**	**1.041.436.119,00**	**1.002.713.786,27**	**0,00**	**38.722.332,73**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
478	ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	928.614.000,00	1.049.710.234,55	1.027.428.486,06	553.401,04	1.026.875.085,02
GENEL TOPLAM		**928.614.000,00**	**1.049.710.234,55**	**1.027.428.486,06**	**553.401,04**	**1.026.875.085,02**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 479 BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.114.000,00	3.468.650,00	3.391.550,00	0,00	77.100,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.045.266.000,00	1.225.939.817,39	1.165.129.931,14	0,00	60.809.886,25
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	213.007.000,00	226.024.157,86	212.289.193,35	0,00	13.734.964,51
GENEL TOPLAM		**1.259.387.000,00**	**1.455.432.625,25**	**1.380.810.674,49**	**0,00**	**74.621.950,76**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
479	BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ	1.259.387.000,00	1.490.052.021,17	1.423.285.222,54	545.261,37	1.422.739.961,17
GENEL TOPLAM		**1.259.387.000,00**	**1.490.052.021,17**	**1.423.285.222,54**	**545.261,37**	**1.422.739.961,17**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 480 BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.437.000,00	2.417.409,00	2.273.709,00	0,00	143.700,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	856.658.000,00	958.343.039,00	898.152.814,67	0,00	60.190.224,33
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	183.937.000,00	199.071.328,00	187.608.606,45	0,00	11.462.721,55
GENEL TOPLAM		**1.042.032.000,00**	**1.159.831.776,00**	**1.088.035.130,12**	**0,00**	**71.796.645,88**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
480	BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	1.042.032.000,00	1.165.614.980,37	1.125.443.853,70	201.507,22	1.125.242.346,48
GENEL TOPLAM		**1.042.032.000,00**	**1.165.614.980,37**	**1.125.443.853,70**	**201.507,22**	**1.125.242.346,48**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 481 KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	7.500.000,00	10.500.000,00	8.670.000,00	0,00	1.830.000,00
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.047.000,00	4.830.751,81	4.830.751,81	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.113.610.000,00	1.317.364.016,91	1.243.199.593,63	0,00	74.164.423,28
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	198.491.000,00	178.181.392,84	169.880.227,64	0,00	8.301.165,20
GENEL TOPLAM		**1.323.648.000,00**	**1.510.876.161,56**	**1.426.580.573,08**	**0,00**	**84.295.588,48**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
481	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	1.323.648.000,00	1.509.731.535,01	1.471.035.967,44	487.500,00	1.470.548.467,44
GENEL TOPLAM		**1.323.648.000,00**	**1.509.731.535,01**	**1.471.035.967,44**	**487.500,00**	**1.470.548.467,44**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 482 OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.949.000,00	8.022.453,16	8.022.453,16	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	881.882.000,00	957.976.590,17	908.296.136,18	0,00	49.680.453,99
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	196.525.000,00	221.211.704,63	214.850.188,86	0,00	6.361.515,77
GENEL TOPLAM		**1.083.356.000,00**	**1.187.210.747,96**	**1.131.168.778,20**	**0,00**	**56.041.969,76**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
482	OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	1.083.356.000,00	1.155.066.998,98	1.130.100.272,44	490.697,25	1.129.609.575,19
GENEL TOPLAM		**1.083.356.000,00**	**1.155.066.998,98**	**1.130.100.272,44**	**490.697,25**	**1.129.609.575,19**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 483 BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	125.000.000,00	317.000.000,00	254.920.432,82	0,00	62.079.567,18
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	15.963.000,00	14.439.000,00	0,00	0,00	14.439.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.078.773.000,00	1.269.656.351,87	1.219.546.687,60	0,00	50.109.664,27
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	215.685.000,00	243.040.773,00	224.656.461,32	0,00	18.384.311,68
GENEL TOPLAM		**1.435.421.000,00**	**1.844.136.124,87**	**1.699.123.581,74**	**0,00**	**145.012.543,13**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
483	BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	1.435.421.000,00	1.797.139.455,72	1.730.796.880,28	147.891,14	1.730.648.989,14
GENEL TOPLAM		**1.435.421.000,00**	**1.797.139.455,72**	**1.730.796.880,28**	**147.891,14**	**1.730.648.989,14**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 484 MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	5.257.000,00	4.857.000,00	4.765.900,00	0,00	91.100,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.007.011.000,00	1.095.222.327,00	1.038.496.824,71	0,00	56.725.502,29
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	166.195.000,00	168.974.673,00	162.629.913,64	0,00	6.344.759,36
GENEL TOPLAM		**1.178.463.000,00**	**1.269.054.000,00**	**1.205.892.638,35**	**0,00**	**63.161.361,65**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
484	MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	1.178.463.000,00	1.286.828.874,18	1.257.244.325,40	45.344,93	1.257.198.980,47
GENEL TOPLAM		**1.178.463.000,00**	**1.286.828.874,18**	**1.257.244.325,40**	**45.344,93**	**1.257.198.980,47**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 485 MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.868.000,00	3.031.978,00	2.921.678,00	0,00	110.300,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.138.375.000,00	1.230.479.980,00	1.163.131.647,07	0,00	67.348.332,93
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	221.511.000,00	205.071.768,00	198.368.814,36	0,00	6.702.953,64
GENEL TOPLAM		**1.361.754.000,00**	**1.438.583.726,00**	**1.364.422.139,43**	**0,00**	**74.161.586,57**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
485	MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	1.361.754.000,00	1.439.747.504,57	1.396.740.385,72	974.451,08	1.395.765.934,64
GENEL TOPLAM		**1.361.754.000,00**	**1.439.747.504,57**	**1.396.740.385,72**	**974.451,08**	**1.395.765.934,64**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 486 BATMAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	115.000.000,00	137.400.000,00	55.135.434,36	0,00	82.264.565,64
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	11.772.000,00	13.093.212,25	13.009.064,44	0,00	84.147,81
62	YÜKSEKÖĞRETİM	985.414.000,00	1.120.803.165,66	1.030.486.637,35	0,00	90.316.528,31
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	186.143.000,00	191.554.416,23	182.143.084,45	0,00	9.411.331,78
GENEL TOPLAM		**1.298.329.000,00**	**1.462.850.794,14**	**1.280.774.220,60**	**0,00**	**182.076.573,54**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
486	BATMAN ÜNİVERSİTESİ	1.298.329.000,00	1.508.127.182,62	1.441.734.359,06	380.215,91	1.441.354.143,15
GENEL TOPLAM		**1.298.329.000,00**	**1.508.127.182,62**	**1.441.734.359,06**	**380.215,91**	**1.441.354.143,15**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 487 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.215.000,00	1.215.000,00	1.159.000,00	0,00	56.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	616.334.000,00	753.222.432,96	690.977.541,12	0,00	62.244.891,84
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	165.703.000,00	153.829.192,04	98.500.673,77	0,00	55.328.518,27
GENEL TOPLAM		**783.252.000,00**	**908.266.625,00**	**790.637.214,89**	**0,00**	**117.629.410,11**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
487	ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	783.252.000,00	984.529.772,11	874.297.480,97	40.035,40	874.257.445,57
GENEL TOPLAM		**783.252.000,00**	**984.529.772,11**	**874.297.480,97**	**40.035,40**	**874.257.445,57**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 488 BARTIN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	22.067.000,00	21.022.539,00	20.879.539,00	0,00	143.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	890.476.000,00	1.062.992.645,00	935.513.912,22	0,00	127.478.732,78
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	224.124.000,00	239.065.188,00	221.142.425,55	0,00	17.922.762,45
GENEL TOPLAM		**1.136.667.000,00**	**1.323.080.372,00**	**1.177.535.876,77**	**0,00**	**145.544.495,23**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
488	BARTIN ÜNİVERSİTESİ	1.136.667.000,00	1.365.438.993,24	1.321.629.763,08	330.109,22	1.321.299.653,86
GENEL TOPLAM		**1.136.667.000,00**	**1.365.438.993,24**	**1.321.629.763,08**	**330.109,22**	**1.321.299.653,86**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 489 BAYBURT ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	857.000,00	1.147.100,00	1.075.800,00	0,00	71.300,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	756.967.000,00	869.262.470,00	814.673.175,05	0,00	54.589.294,95
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	167.009.000,00	147.821.660,00	144.300.977,20	0,00	3.520.682,80
GENEL TOPLAM		**924.833.000,00**	**1.018.231.230,00**	**960.049.952,25**	**0,00**	**58.181.277,75**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
489	BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	924.833.000,00	1.024.871.642,23	1.014.597.941,79	278.593,41	1.014.319.348,38
GENEL TOPLAM		**924.833.000,00**	**1.024.871.642,23**	**1.014.597.941,79**	**278.593,41**	**1.014.319.348,38**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 490 GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	14.658.000,00	16.409.905,80	16.038.327,01	0,00	371.578,79
62	YÜKSEKÖĞRETİM	939.498.000,00	1.062.145.720,00	1.013.788.264,27	0,00	48.357.455,73
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	152.624.000,00	132.651.500,00	121.431.387,96	0,00	11.220.112,04
GENEL TOPLAM		**1.106.780.000,00**	**1.211.207.125,80**	**1.151.257.979,24**	**0,00**	**59.949.146,56**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
490	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	1.106.780.000,00	1.228.948.828,94	1.182.982.791,56	359.645,12	1.182.623.146,44
GENEL TOPLAM		**1.106.780.000,00**	**1.228.948.828,94**	**1.182.982.791,56**	**359.645,12**	**1.182.623.146,44**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 491 HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.024.000,00	1.343.985,86	1.276.985,86	0,00	67.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	659.791.000,00	723.650.473,22	650.876.237,52	0,00	72.774.235,70
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	135.939.000,00	150.785.706,17	145.779.529,08	0,00	5.006.177,09
GENEL TOPLAM		**796.754.000,00**	**875.780.165,25**	**797.932.752,46**	**0,00**	**77.847.412,79**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
491	HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ	796.754.000,00	899.340.060,12	877.003.218,16	5.323,88	876.997.894,28
GENEL TOPLAM		**796.754.000,00**	**899.340.060,12**	**877.003.218,16**	**5.323,88**	**876.997.894,28**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 492 IĞDIR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.247.000,00	1.854.350,67	1.729.650,67	0,00	124.700,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	768.553.000,00	885.361.943,68	837.211.821,51	0,00	48.150.122,17
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	173.191.000,00	133.599.000,00	126.649.754,41	0,00	6.949.245,59
GENEL TOPLAM		**942.991.000,00**	**1.020.815.294,35**	**965.591.226,59**	**0,00**	**55.224.067,76**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
492	IĞDIR ÜNİVERSİTESİ	942.991.000,00	1.030.983.057,09	1.030.259.854,06	14.413,42	1.030.245.440,64
GENEL TOPLAM		**942.991.000,00**	**1.030.983.057,09**	**1.030.259.854,06**	**14.413,42**	**1.030.245.440,64**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 493 ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.770.000,00	4.470.000,00	4.188.500,00	0,00	281.500,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	507.610.000,00	603.387.839,59	573.565.020,75	0,00	29.822.818,84
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	157.968.000,00	141.404.100,00	122.252.050,33	0,00	19.152.049,67
GENEL TOPLAM		**670.348.000,00**	**749.261.939,59**	**700.005.571,08**	**0,00**	**49.256.368,51**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
493	ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ	670.348.000,00	777.821.754,44	754.592.588,31	1.271.134,10	753.321.454,21
GENEL TOPLAM		**670.348.000,00**	**777.821.754,44**	**754.592.588,31**	**1.271.134,10**	**753.321.454,21**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 494 MUNZUR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.935.000,00	26.341.978,12	26.283.978,12	0,00	58.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	731.999.000,00	809.458.716,00	759.387.765,91	0,00	50.070.950,09
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	149.093.000,00	138.160.159,00	129.200.775,65	0,00	8.959.383,35
GENEL TOPLAM		**886.027.000,00**	**973.960.853,12**	**914.872.519,68**	**0,00**	**59.088.333,44**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
494	MUNZUR ÜNİVERSİTESİ	886.027.000,00	1.045.349.876,87	1.016.341.905,81	2.316.340,11	1.014.025.565,70
GENEL TOPLAM		**886.027.000,00**	**1.045.349.876,87**	**1.016.341.905,81**	**2.316.340,11**	**1.014.025.565,70**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 495 YALOVA ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.069.000,00	2.260.400,00	2.260.400,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	902.144.000,00	1.042.153.314,00	934.344.308,26	0,00	107.809.005,74
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	223.434.000,00	208.306.100,00	203.407.255,91	0,00	4.898.844,09
GENEL TOPLAM		**1.126.647.000,00**	**1.252.719.814,00**	**1.140.011.964,17**	**0,00**	**112.707.849,83**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
495	YALOVA ÜNİVERSİTESİ	1.126.647.000,00	1.240.893.225,32	1.178.164.361,55	1.068.959,58	1.177.095.401,97
GENEL TOPLAM		**1.126.647.000,00**	**1.240.893.225,32**	**1.178.164.361,55**	**1.068.959,58**	**1.177.095.401,97**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 496 TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	13.349.000,00	13.349.000,00	2.528.000,00	0,00	10.821.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	641.553.000,00	814.021.120,12	799.365.888,18	0,00	14.655.231,94
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	133.462.000,00	137.116.734,88	131.212.014,55	0,00	5.904.720,33
GENEL TOPLAM		**788.364.000,00**	**964.486.855,00**	**933.105.902,73**	**0,00**	**31.380.952,27**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
496	TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ	788.364.000,00	966.141.726,79	893.860.564,27	371.516,25	893.489.048,02
GENEL TOPLAM		**788.364.000,00**	**966.141.726,79**	**893.860.564,27**	**371.516,25**	**893.489.048,02**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 497 ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	45.058.000,00	45.650.800,00	42.791.305,54	0,00	2.859.494,46
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	25.125.000,00	26.935.133,63	26.605.133,63	0,00	330.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.982.211.000,00	2.445.481.443,30	2.220.485.608,08	0,00	224.995.835,22
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	527.431.000,00	468.762.200,03	434.755.447,06	0,00	34.006.752,97
GENEL TOPLAM		**2.579.825.000,00**	**2.986.829.576,96**	**2.724.637.494,31**	**0,00**	**262.192.082,65**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
497	ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ	2.579.825.000,00	3.123.161.646,96	2.749.327.869,05	4.667.247,59	2.744.660.621,46
GENEL TOPLAM		**2.579.825.000,00**	**3.123.161.646,96**	**2.749.327.869,05**	**4.667.247,59**	**2.744.660.621,46**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 498 BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	14.234.000,00	17.241.743,77	16.990.763,17	0,00	250.980,60
62	YÜKSEKÖĞRETİM	737.747.000,00	837.545.855,02	808.949.038,44	0,00	28.596.816,58
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	165.665.000,00	166.838.296,19	155.976.108,23	0,00	10.862.187,96
GENEL TOPLAM		**917.646.000,00**	**1.021.625.894,98**	**981.915.909,84**	**0,00**	**39.709.985,14**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
498	BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	917.646.000,00	1.072.244.983,37	1.027.224.107,91	41.897,83	1.027.182.210,08
GENEL TOPLAM		**917.646.000,00**	**1.072.244.983,37**	**1.027.224.107,91**	**41.897,83**	**1.027.182.210,08**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 499 İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	34.471.000,00	35.971.000,00	33.779.952,48	0,00	2.191.047,52
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	623.000,00	3.222.252,00	3.222.252,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.295.034.000,00	1.369.027.487,00	1.276.036.654,58	0,00	92.990.832,42
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	173.417.000,00	235.902.000,00	212.020.581,28	0,00	23.881.418,72
GENEL TOPLAM		**1.503.545.000,00**	**1.644.122.739,00**	**1.525.059.440,34**	**0,00**	**119.063.298,66**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
499	İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	1.503.545.000,00	1.634.553.987,61	1.525.542.196,54	0,00	1.525.542.196,54
GENEL TOPLAM		**1.503.545.000,00**	**1.634.553.987,61**	**1.525.542.196,54**	**0,00**	**1.525.542.196,54**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 500 İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	185.187.000,00	247.283.579,00	211.806.152,44	0,00	35.477.426,56
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.549.000,00	10.404.122,24	9.972.591,99	0,00	431.530,25
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.521.894.000,00	1.742.399.945,60	1.616.005.678,18	0,00	126.394.267,42
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	269.604.000,00	272.502.814,00	263.743.003,01	0,00	8.759.810,99
GENEL TOPLAM		**1.981.234.000,00**	**2.272.590.460,84**	**2.101.527.425,62**	**0,00**	**171.063.035,22**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
500	İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	1.981.234.000,00	2.302.339.478,32	2.191.836.863,29	4.501.857,36	2.187.335.005,93
GENEL TOPLAM		**1.981.234.000,00**	**2.302.339.478,32**	**2.191.836.863,29**	**4.501.857,36**	**2.187.335.005,93**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 501 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.420.869.000,00	1.715.230.000,00	1.666.346.669,26	0,00	48.883.330,74
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	40.988.000,00	161.941.119,00	161.941.119,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	2.756.279.000,00	2.917.670.854,00	2.823.938.630,57	0,00	93.732.223,43
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	421.097.000,00	387.217.650,00	373.862.857,79	0,00	13.354.792,21
GENEL TOPLAM		**4.639.233.000,00**	**5.182.059.623,00**	**5.026.089.276,62**	**0,00**	**155.970.346,38**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
501	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	4.639.233.000,00	5.257.094.126,39	4.981.056.910,08	607.796,56	4.980.449.113,52
GENEL TOPLAM		**4.639.233.000,00**	**5.257.094.126,39**	**4.981.056.910,08**	**607.796,56**	**4.980.449.113,52**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 502 ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	921.000,00	1.091.143,00	1.024.243,00	0,00	66.900,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	367.100.000,00	420.591.793,57	395.842.585,77	0,00	24.749.207,80
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	235.243.000,00	249.118.870,90	245.291.738,74	0,00	3.827.132,16
GENEL TOPLAM		**603.264.000,00**	**670.801.807,47**	**642.158.567,51**	**0,00**	**28.643.239,96**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
502	ABDULLAH GÜL ÜNİVERSİTESİ	603.264.000,00	712.208.686,34	678.976.058,76	54.507,48	678.921.551,28
GENEL TOPLAM		**603.264.000,00**	**712.208.686,34**	**678.976.058,76**	**54.507,48**	**678.921.551,28**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 503 ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	867.000,00	1.223.896,00	1.092.067,76	0,00	131.828,24
62	YÜKSEKÖĞRETİM	476.758.000,00	568.708.424,34	519.308.617,31	0,00	49.399.807,03
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	145.953.000,00	141.744.931,77	135.638.209,40	0,00	6.106.722,37
GENEL TOPLAM		**623.578.000,00**	**711.677.252,11**	**656.038.894,47**	**0,00**	**55.638.357,64**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
503	ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	623.578.000,00	714.070.053,84	654.762.618,03	83.504,39	654.679.113,64
GENEL TOPLAM		**623.578.000,00**	**714.070.053,84**	**654.762.618,03**	**83.504,39**	**654.679.113,64**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 504 ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	609.000,00	1.233.015,09	1.233.015,09	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	635.208.000,00	775.441.933,81	745.384.292,69	0,00	30.057.641,12
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	167.204.000,00	156.240.440,88	153.123.054,68	0,00	3.117.386,20
GENEL TOPLAM		**803.021.000,00**	**932.915.389,78**	**899.740.362,46**	**0,00**	**33.175.027,32**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
504	ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	803.021.000,00	943.020.101,73	897.710.823,51	113.600,00	897.597.223,51
GENEL TOPLAM		**803.021.000,00**	**943.020.101,73**	**897.710.823,51**	**113.600,00**	**897.597.223,51**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 505 ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	6.575.000,00	6.575.000,00	852.152,00	0,00	5.722.848,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	579.212.000,00	698.720.495,27	635.246.884,50	0,00	63.473.610,77
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	102.240.000,00	108.921.000,00	101.464.950,37	0,00	7.456.049,63
GENEL TOPLAM		**688.027.000,00**	**814.216.495,27**	**737.563.986,87**	**0,00**	**76.652.508,40**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
505	ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	688.027.000,00	826.195.471,85	772.605.846,24	170.327,25	772.435.518,99
GENEL TOPLAM		**688.027.000,00**	**826.195.471,85**	**772.605.846,24**	**170.327,25**	**772.435.518,99**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 506 SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
13	DIŞ POLİTİKA	0,00	27.800.000,00	27.085.037,99	0,00	714.962,01
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	88.942.000,00	102.292.000,00	66.005.756,39	0,00	36.286.243,61
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.807.000,00	10.060.956,00	10.038.156,00	0,00	22.800,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	4.962.245.000,00	6.390.997.237,35	6.071.153.765,28	0,00	319.843.472,07
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	603.229.000,00	567.113.950,00	503.605.163,69	0,00	63.508.786,31
GENEL TOPLAM		**5.656.223.000,00**	**7.098.264.143,35**	**6.677.887.879,35**	**0,00**	**420.376.264,00**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
506	SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	5.656.223.000,00	7.151.252.297,34	6.636.550.359,17	5.140.597,05	6.631.409.762,12
GENEL TOPLAM		**5.656.223.000,00**	**7.151.252.297,34**	**6.636.550.359,17**	**5.140.597,05**	**6.631.409.762,12**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 507 BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	20.632.000,00	32.145.700,00	32.082.687,25	0,00	63.012,75
62	YÜKSEKÖĞRETİM	947.657.000,00	1.093.900.059,55	1.056.163.554,47	0,00	37.736.505,08
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	110.873.000,00	99.195.236,80	88.083.843,03	0,00	11.111.393,77
GENEL TOPLAM		**1.079.162.000,00**	**1.225.240.996,35**	**1.176.330.084,75**	**0,00**	**48.910.911,60**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
507	BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	1.079.162.000,00	1.267.455.082,35	1.248.940.963,70	66.244,98	1.248.874.718,72
GENEL TOPLAM		**1.079.162.000,00**	**1.267.455.082,35**	**1.248.940.963,70**	**66.244,98**	**1.248.874.718,72**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 508 İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	18.226.000,00	19.051.000,00	18.704.000,00	0,00	347.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	770.420.000,00	840.078.213,79	642.741.209,65	0,00	197.337.004,14
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	87.511.000,00	122.085.920,00	111.980.957,78	0,00	10.104.962,22
GENEL TOPLAM		**876.157.000,00**	**981.215.133,79**	**773.426.167,43**	**0,00**	**207.788.966,36**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
508	İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	876.157.000,00	1.019.190.711,96	867.884.473,10	112.545,47	867.771.927,63
GENEL TOPLAM		**876.157.000,00**	**1.019.190.711,96**	**867.884.473,10**	**112.545,47**	**867.771.927,63**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 509 ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	102.388.000,00	34.738.000,00	24.230.176,57	0,00	10.507.823,43
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	16.683.000,00	22.062.688,11	9.253.952,92	0,00	12.808.735,19
62	YÜKSEKÖĞRETİM	844.622.000,00	1.177.734.591,82	1.047.822.492,23	0,00	129.912.099,59
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	157.700.000,00	141.593.600,00	137.099.621,84	0,00	4.493.978,16
GENEL TOPLAM		**1.121.393.000,00**	**1.376.128.879,93**	**1.218.406.243,56**	**0,00**	**157.722.636,37**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
509	ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	1.121.393.000,00	1.394.648.999,73	1.167.366.291,36	211.623,97	1.167.154.667,39
GENEL TOPLAM		**1.121.393.000,00**	**1.394.648.999,73**	**1.167.366.291,36**	**211.623,97**	**1.167.154.667,39**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 511 İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	14.405.000,00	14.414.759,82	13.197.475,72	0,00	1.217.284,10
62	YÜKSEKÖĞRETİM	491.651.000,00	651.196.728,00	609.967.155,84	0,00	41.229.572,16
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	157.305.000,00	139.337.700,00	133.184.837,22	0,00	6.152.862,78
GENEL TOPLAM		**663.361.000,00**	**804.949.187,82**	**756.349.468,78**	**0,00**	**48.599.719,04**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
511	İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ	663.361.000,00	813.259.208,14	764.548.615,02	21.030,00	764.527.585,02
GENEL TOPLAM		**663.361.000,00**	**813.259.208,14**	**764.548.615,02**	**21.030,00**	**764.527.585,02**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 512 İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.729.000,00	1.729.000,00	1.465.300,00	0,00	263.700,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	522.897.000,00	682.051.690,05	666.342.431,56	0,00	15.709.258,49
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	125.680.000,00	107.169.509,95	103.422.923,29	0,00	3.746.586,66
GENEL TOPLAM		**650.306.000,00**	**790.950.200,00**	**771.230.654,85**	**0,00**	**19.719.545,15**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
512	İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ	650.306.000,00	790.163.979,45	789.765.622,66	181.115,22	789.584.507,44
GENEL TOPLAM		**650.306.000,00**	**790.163.979,45**	**789.765.622,66**	**181.115,22**	**789.584.507,44**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 513 YÜKSEKÖĞRETİM KALİTE KURULU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
62	YÜKSEKÖĞRETİM	32.392.000,00	42.466.052,00	32.424.700,85	0,00	10.041.351,15
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	8.294.000,00	6.812.400,00	2.226.823,57	0,00	4.585.576,43
GENEL TOPLAM		**40.686.000,00**	**49.278.452,00**	**34.651.524,42**	**0,00**	**14.626.927,58**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
513	YÜKSEKÖĞRETİM KALİTE KURULU	40.686.000,00	55.545.939,49	55.544.286,13	0,00	55.544.286,13
GENEL TOPLAM		**40.686.000,00**	**55.545.939,49**	**55.544.286,13**	**0,00**	**55.544.286,13**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 514 ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	54.000,00	54.000,00	13.087,92	0,00	40.912,08
62	YÜKSEKÖĞRETİM	321.828.000,00	369.941.450,00	305.005.544,26	0,00	64.935.905,74
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	84.281.000,00	109.461.200,00	102.449.378,95	0,00	7.011.821,05
GENEL TOPLAM		**406.163.000,00**	**479.456.650,00**	**407.468.011,13**	**0,00**	**71.988.638,87**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
514	ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	406.163.000,00	454.617.049,54	411.008.579,35	5.967,63	411.002.611,72
GENEL TOPLAM		**406.163.000,00**	**454.617.049,54**	**411.008.579,35**	**5.967,63**	**411.002.611,72**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 515 GAZİANTEP İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.142.000,00	1.237.880,00	1.237.880,00	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	284.377.000,00	343.030.620,00	301.649.427,50	0,00	41.381.192,50
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	100.637.000,00	92.233.900,00	89.280.666,88	0,00	2.953.233,12
GENEL TOPLAM		**386.156.000,00**	**436.502.400,00**	**392.167.974,38**	**0,00**	**44.334.425,62**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
515	GAZİANTEP İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	386.156.000,00	462.673.448,39	396.679.535,52	576.737,94	396.102.797,58
GENEL TOPLAM		**386.156.000,00**	**462.673.448,39**	**396.679.535,52**	**576.737,94**	**396.102.797,58**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 516 KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	3.608.000,00	5.686.287,91	5.420.587,91	0,00	265.700,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	745.752.000,00	759.336.616,46	628.225.570,12	0,00	131.111.046,34
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	241.726.000,00	271.532.600,00	199.522.196,82	0,00	72.010.403,18
GENEL TOPLAM		**991.086.000,00**	**1.036.555.504,37**	**833.168.354,85**	**0,00**	**203.387.149,52**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
516	KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	991.086.000,00	1.095.869.794,80	994.963.043,33	477.915,67	994.485.127,66
GENEL TOPLAM		**991.086.000,00**	**1.095.869.794,80**	**994.963.043,33**	**477.915,67**	**994.485.127,66**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 517 KÜTAHYA SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	124.366.000,00	151.908.000,00	128.371.572,25	0,00	23.536.427,75
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	21.473.000,00	27.910.136,00	27.466.501,30	0,00	443.634,70
62	YÜKSEKÖĞRETİM	715.565.000,00	814.420.982,61	766.246.959,64	0,00	48.174.022,97
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	137.214.000,00	174.336.734,54	170.204.981,09	0,00	4.131.753,45
GENEL TOPLAM		**998.618.000,00**	**1.168.575.853,15**	**1.092.290.014,28**	**0,00**	**76.285.838,87**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
517	KÜTAHYA SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	998.618.000,00	1.174.315.324,11	1.123.553.377,97	20.576,23	1.123.532.801,74
GENEL TOPLAM		**998.618.000,00**	**1.174.315.324,11**	**1.123.553.377,97**	**20.576,23**	**1.123.532.801,74**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 518 MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	2.648.000,00	3.073.617,00	2.855.117,00	0,00	218.500,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	770.021.000,00	954.289.469,00	899.192.205,91	0,00	55.097.263,09
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	91.021.000,00	164.879.415,00	160.123.878,07	0,00	4.755.536,93
GENEL TOPLAM		**863.690.000,00**	**1.122.242.501,00**	**1.062.171.200,98**	**0,00**	**60.071.300,02**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
518	MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ	863.690.000,00	1.108.235.848,67	1.097.677.395,53	40.670,63	1.097.636.724,90
GENEL TOPLAM		**863.690.000,00**	**1.108.235.848,67**	**1.097.677.395,53**	**40.670,63**	**1.097.636.724,90**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 519 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.220.955.000,00	1.452.192.400,00	1.053.019.514,06	0,00	399.172.885,94
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	79.394.000,00	267.965.849,87	266.989.849,87	0,00	976.000,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	4.879.908.000,00	5.657.140.296,16	5.282.385.488,72	0,00	374.754.807,44
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	873.656.000,00	1.018.172.272,77	968.874.780,24	0,00	49.297.492,53
GENEL TOPLAM		**7.053.913.000,00**	**8.395.470.818,80**	**7.571.269.632,89**	**0,00**	**824.201.185,91**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
519	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA	7.053.913.000,00	8.530.424.345,92	7.592.681.502,06	535.618,01	7.592.145.884,05
GENEL TOPLAM		**7.053.913.000,00**	**8.530.424.345,92**	**7.592.681.502,06**	**535.618,01**	**7.592.145.884,05**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 520 ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	4.952.000,00	5.604.700,32	5.604.700,32	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.636.167.000,00	1.807.815.905,87	1.642.252.827,61	0,00	165.563.078,26
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	477.037.000,00	520.000.027,43	493.390.777,99	0,00	26.609.249,44
GENEL TOPLAM		**2.118.156.000,00**	**2.333.420.633,62**	**2.141.248.305,92**	**0,00**	**192.172.327,70**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
520	ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	2.118.156.000,00	2.265.963.423,94	2.178.583.264,96	167.324,86	2.178.415.940,10
GENEL TOPLAM		**2.118.156.000,00**	**2.265.963.423,94**	**2.178.583.264,96**	**167.324,86**	**2.178.415.940,10**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 521 SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	2.286.000,00	5.986.500,00	5.760.400,00	0,00	226.100,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.023.501.000,00	1.150.949.510,24	1.086.921.454,59	0,00	64.028.055,65
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	147.147.000,00	154.284.378,76	150.511.556,91	0,00	3.772.821,85
GENEL TOPLAM		**1.172.934.000,00**	**1.311.220.389,00**	**1.243.193.411,50**	**0,00**	**68.026.977,50**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
521	SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	1.172.934.000,00	1.330.590.172,30	1.275.736.827,97	1.570.695,31	1.274.166.132,66
GENEL TOPLAM		**1.172.934.000,00**	**1.330.590.172,30**	**1.275.736.827,97**	**1.570.695,31**	**1.274.166.132,66**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 522 SAMSUN ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	438.000,00	1.748.532,95	1.748.532,95	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	613.543.000,00	902.508.464,63	843.906.234,82	0,00	58.602.229,81
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	86.826.000,00	117.516.435,37	111.235.824,98	0,00	6.280.610,39
GENEL TOPLAM		**700.807.000,00**	**1.021.773.432,95**	**956.890.592,75**	**0,00**	**64.882.840,20**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
522	SAMSUN ÜNİVERSİTESİ	700.807.000,00	967.108.795,78	897.521.434,86	167.677,68	897.353.757,18
GENEL TOPLAM		**700.807.000,00**	**967.108.795,78**	**897.521.434,86**	**167.677,68**	**897.353.757,18**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 523 SİVAS BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	13.876.000,00	38.672.200,00	37.131.431,65	0,00	1.540.768,35
62	YÜKSEKÖĞRETİM	295.797.000,00	376.630.282,66	357.410.669,64	0,00	19.219.613,02
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	80.503.000,00	95.345.454,18	89.396.463,63	0,00	5.948.990,55
GENEL TOPLAM		**390.176.000,00**	**510.647.936,84**	**483.938.564,92**	**0,00**	**26.709.371,92**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
523	SİVAS BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	390.176.000,00	510.496.099,85	488.701.099,85	1.430,35	488.699.669,50
GENEL TOPLAM		**390.176.000,00**	**510.496.099,85**	**488.701.099,85**	**1.430,35**	**488.699.669,50**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 524 TARSUS ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	616.000,00	616.000,00	460.908,29	0,00	155.091,71
62	YÜKSEKÖĞRETİM	487.017.000,00	578.729.527,03	538.383.870,91	0,00	40.345.656,12
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	87.862.000,00	83.046.000,00	78.519.357,76	0,00	4.526.642,24
GENEL TOPLAM		**575.495.000,00**	**662.391.527,03**	**617.364.136,96**	**0,00**	**45.027.390,07**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
524	TARSUS ÜNİVERSİTESİ	575.495.000,00	645.164.929,49	642.712.008,31	13.979,55	642.698.028,76
GENEL TOPLAM		**575.495.000,00**	**645.164.929,49**	**642.712.008,31**	**13.979,55**	**642.698.028,76**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 525 TRABZON ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.272.000,00	1.496.090,52	1.496.090,52	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	865.328.000,00	957.274.753,00	913.320.145,05	0,00	43.954.607,95
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	87.882.000,00	64.961.247,00	56.258.435,53	0,00	8.702.811,47
GENEL TOPLAM		**954.482.000,00**	**1.023.732.090,52**	**971.074.671,10**	**0,00**	**52.657.419,42**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
525	TRABZON ÜNİVERSİTESİ	954.482.000,00	1.110.370.141,56	950.301.719,39	1.033.759,73	949.267.959,66
GENEL TOPLAM		**954.482.000,00**	**1.110.370.141,56**	**950.301.719,39**	**1.033.759,73**	**949.267.959,66**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 526 KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.270.000,00	2.781.069,08	2.781.069,08	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	521.501.000,00	595.876.034,74	529.623.812,74	0,00	66.252.222,00
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	75.377.000,00	76.811.505,13	68.619.505,18	0,00	8.191.999,95
GENEL TOPLAM		**598.148.000,00**	**675.468.608,95**	**601.024.387,00**	**0,00**	**74.444.221,95**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
526	KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ	598.148.000,00	692.436.376,32	631.745.743,11	374.134,30	631.371.608,81
GENEL TOPLAM		**598.148.000,00**	**692.436.376,32**	**631.745.743,11**	**374.134,30**	**631.371.608,81**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 527 KAHRAMANMARAŞ İSTİKLAL ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.631.000,00	1.631.000,00	1.467.900,00	0,00	163.100,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	333.779.000,00	500.495.900,00	372.951.160,51	0,00	127.544.739,49
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	117.032.000,00	129.899.000,00	126.496.925,27	0,00	3.402.074,73
GENEL TOPLAM		**452.442.000,00**	**632.025.900,00**	**500.915.985,78**	**0,00**	**131.109.914,22**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
527	KAHRAMANMARAŞ İSTİKLAL ÜNİVERSİTESİ	452.442.000,00	635.712.217,98	459.137.937,21	2.458,42	459.135.478,79
GENEL TOPLAM		**452.442.000,00**	**635.712.217,98**	**459.137.937,21**	**2.458,42**	**459.135.478,79**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 528 ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	23.884.000,00	41.264.071,56	41.264.071,56	0,00	0,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.465.816.000,00	1.692.751.674,87	1.633.989.022,39	0,00	58.762.652,48
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	103.900.000,00	116.129.277,23	108.359.491,32	0,00	7.769.785,91
GENEL TOPLAM		**1.593.600.000,00**	**1.850.145.023,66**	**1.783.612.585,27**	**0,00**	**66.532.438,39**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
528	ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1.593.600.000,00	1.851.221.765,60	1.848.508.259,13	79.233,54	1.848.429.025,59
GENEL TOPLAM		**1.593.600.000,00**	**1.851.221.765,60**	**1.848.508.259,13**	**79.233,54**	**1.848.429.025,59**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 529 ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	1.454.000,00	2.373.580,99	2.274.380,99	0,00	99.200,00
62	YÜKSEKÖĞRETİM	1.309.180.000,00	1.406.579.906,90	1.299.601.411,97	0,00	106.978.494,93
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	93.356.000,00	123.435.770,00	116.803.851,57	0,00	6.631.918,43
GENEL TOPLAM		**1.403.990.000,00**	**1.532.389.257,89**	**1.418.679.644,53**	**0,00**	**113.709.613,36**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
529	ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	1.403.990.000,00	1.515.894.008,90	1.448.082.436,55	464.807,41	1.447.617.629,14
GENEL TOPLAM		**1.403.990.000,00**	**1.515.894.008,90**	**1.448.082.436,55**	**464.807,41**	**1.447.617.629,14**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 530 AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	800.571.000,00	1.035.811.000,00	1.006.140.285,03	0,00	29.670.714,97
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	36.246.000,00	125.798.932,00	102.955.137,10	0,00	22.843.794,90
62	YÜKSEKÖĞRETİM	925.302.000,00	1.076.735.800,00	975.887.751,61	0,00	100.848.048,39
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	174.451.000,00	173.015.873,00	159.320.653,71	0,00	13.695.219,29
GENEL TOPLAM		**1.936.570.000,00**	**2.411.361.605,00**	**2.244.303.827,45**	**0,00**	**167.057.777,55**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
530	AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	1.936.570.000,00	2.447.139.384,02	2.199.461.442,23	36.713,26	2.199.424.728,97
GENEL TOPLAM		**1.936.570.000,00**	**2.447.139.384,02**	**2.199.461.442,23**	**36.713,26**	**2.199.424.728,97**

B. ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 31 TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
61	İSTATİSTİK	2.483.129.000,00	2.584.274.858,00	2.462.300.114,66	0,00	121.974.743,34
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	570.298.000,00	872.026.240,00	774.000.162,51	0,00	98.026.077,49
GENEL TOPLAM		**3.053.427.000,00**	**3.456.301.098,00**	**3.236.300.277,17**	**0,00**	**220.000.820,83**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
31	TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU	3.053.427.000,00	3.378.446.487,74	3.375.580.964,66	55.691,04	3.375.525.273,62
GENEL TOPLAM		**3.053.427.000,00**	**3.378.446.487,74**	**3.375.580.964,66**	**55.691,04**	**3.375.525.273,62**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 42 ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
52	ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME	4.262.117.000,00	5.256.822.590,00	5.100.461.811,49	0,00	156.360.778,51
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	430.715.000,00	518.289.631,20	476.311.332,64	0,00	41.978.298,56
GENEL TOPLAM		**4.692.832.000,00**	**5.775.112.221,20**	**5.576.773.144,13**	**0,00**	**198.339.077,07**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
42	ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI	4.692.832.000,00	6.322.798.532,47	5.921.834.290,21	21.495,00	5.921.812.795,21
GENEL TOPLAM		**4.692.832.000,00**	**6.322.798.532,47**	**5.921.834.290,21**	**21.495,00**	**5.921.812.795,21**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 43 SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
43	ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	704.948.000,00	927.731.758,00	920.551.773,14	0,00	7.179.984,86
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	132.104.000,00	132.104.000,00	81.744.514,09	0,00	50.359.485,91
GENEL TOPLAM		**837.052.000,00**	**1.059.835.758,00**	**1.002.296.287,23**	**0,00**	**57.539.470,77**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
43	SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIĞI	837.052.000,00	1.060.782.634,67	1.060.779.395,71	1.138,43	1.060.778.257,28
GENEL TOPLAM		**837.052.000,00**	**1.060.782.634,67**	**1.060.779.395,71**	**1.138,43**	**1.060.778.257,28**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 44 ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	118.867.000,00	122.192.900,00	106.284.439,91	0,00	15.908.460,09
GENEL TOPLAM		**118.867.000,00**	**122.192.900,00**	**106.284.439,91**	**0,00**	**15.908.460,09**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
44	ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU	118.867.000,00	120.261.765,29	120.261.765,29	0,00	120.261.765,29
GENEL TOPLAM		**118.867.000,00**	**120.261.765,29**	**120.261.765,29**	**0,00**	**120.261.765,29**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 45 ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	60.021.000,00	60.775.000,00	50.867.059,51	0,00	9.907.940,49
GENEL TOPLAM		**60.021.000,00**	**60.775.000,00**	**50.867.059,51**	**0,00**	**9.907.940,49**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
45	ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ	60.021.000,00	59.746.570,93	58.985.038,73	0,00	58.985.038,73
GENEL TOPLAM		**60.021.000,00**	**59.746.570,93**	**58.985.038,73**	**0,00**	**58.985.038,73**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 46 ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	65.927.000,00	71.544.400,00	59.346.579,34	0,00	12.197.820,66
GENEL TOPLAM		**65.927.000,00**	**71.544.400,00**	**59.346.579,34**	**0,00**	**12.197.820,66**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
46	ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	65.927.000,00	63.514.022,71	63.290.652,52	0,00	63.290.652,52
GENEL TOPLAM		**65.927.000,00**	**63.514.022,71**	**63.290.652,52**	**0,00**	**63.290.652,52**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 47 TÜRK DİL KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	135.346.000,00	1.504.516.271,77	1.110.302.742,21	0,00	394.213.529,56
GENEL TOPLAM		**135.346.000,00**	**1.504.516.271,77**	**1.110.302.742,21**	**0,00**	**394.213.529,56**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
47	TÜRK DİL KURUMU	457.172.000,00	964.549.319,32	963.479.066,30	0,00	963.479.066,30
GENEL TOPLAM		**457.172.000,00**	**964.549.319,32**	**963.479.066,30**	**0,00**	**963.479.066,30**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 48 TÜRK TARİH KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	236.961.000,00	1.363.701.570,69	1.082.351.700,61	0,00	281.349.870,08
GENEL TOPLAM		**236.961.000,00**	**1.363.701.570,69**	**1.082.351.700,61**	**0,00**	**281.349.870,08**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
48	TÜRK TARİH KURUMU	427.200.000,00	954.982.301,86	954.544.866,90	254.258,21	954.290.608,69
GENEL TOPLAM		**427.200.000,00**	**954.982.301,86**	**954.544.866,90**	**254.258,21**	**954.290.608,69**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 49 TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	31.247.831.000,00	45.445.591.718,70	40.562.341.232,96	0,00	4.883.250.485,74
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	836.750.000,00	2.412.036.200,88	2.227.024.529,07	0,00	185.011.671,81
GENEL TOPLAM		**32.084.581.000,00**	**47.857.627.919,58**	**42.789.365.762,03**	**0,00**	**5.068.262.157,55**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
49	TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU	32.083.081.000,00	53.280.910.964,84	44.922.344.610,07	2.213.022,35	44.920.131.587,72
GENEL TOPLAM		**32.083.081.000,00**	**53.280.910.964,84**	**44.922.344.610,07**	**2.213.022,35**	**44.920.131.587,72**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 50 TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
56	ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	107.673.000,00	123.835.280,57	121.278.138,60	0,00	2.557.141,97
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	11.465.000,00	11.701.364,19	11.318.787,50	0,00	382.576,69
GENEL TOPLAM		**119.138.000,00**	**135.536.644,76**	**132.596.926,10**	**0,00**	**2.939.718,66**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
50	TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ	118.638.000,00	127.413.406,22	127.413.406,22	2.400,30	127.411.005,92
GENEL TOPLAM		**118.638.000,00**	**127.413.406,22**	**127.413.406,22**	**2.400,30**	**127.411.005,92**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 51 KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
30	TRAFİK GÜVENLİĞİ	15.465.425.000,00	14.774.925.153,08	14.702.597.531,20	0,00	72.327.621,88
42	KARAYOLU ULAŞIMI	246.687.331.000,00	273.214.782.271,77	265.214.907.301,34	0,00	7.999.874.970,43
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	4.980.092.000,00	5.636.000.619,66	5.364.500.450,21	0,00	271.500.169,45
GENEL TOPLAM		**267.132.848.000,00**	**293.625.708.044,51**	**285.282.005.282,75**	**0,00**	**8.343.702.761,76**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
51	KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	267.112.848.000,00	348.831.178.399,01	316.134.265.684,27	16.253.168,99	316.118.012.515,28
GENEL TOPLAM		**267.112.848.000,00**	**348.831.178.399,01**	**316.134.265.684,27**	**16.253.168,99**	**316.118.012.515,28**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 52 DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
23	SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	2.402.459.000,00	3.067.084.000,00	2.958.073.925,37	0,00	109.010.074,63
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	348.668.000,00	436.503.000,00	419.829.766,37	0,00	16.673.233,63
GENEL TOPLAM		**2.751.127.000,00**	**3.503.587.000,00**	**3.377.903.691,74**	**0,00**	**125.683.308,26**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
52	DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2.750.627.000,00	3.524.207.957,37	3.518.220.343,69	979.587,37	3.517.240.756,32
GENEL TOPLAM		**2.750.627.000,00**	**3.524.207.957,37**	**3.518.220.343,69**	**979.587,37**	**3.517.240.756,32**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 53 DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
23	SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	2.507.180.000,00	2.919.846.442,47	2.864.764.032,83	0,00	55.082.409,64
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	189.568.000,00	236.916.600,00	209.056.092,43	0,00	27.860.507,57
GENEL TOPLAM		**2.696.748.000,00**	**3.156.763.042,47**	**3.073.820.125,26**	**0,00**	**82.942.917,21**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
53	DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2.695.748.000,00	3.229.644.569,37	3.228.791.577,05	177.181,87	3.228.614.395,18
GENEL TOPLAM		**2.695.748.000,00**	**3.229.644.569,37**	**3.228.791.577,05**	**177.181,87**	**3.228.614.395,18**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 54 ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	19.651.404.000,00	25.764.432.950,64	23.697.633.638,65	0,00	2.066.799.311,99
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	3.112.219.000,00	3.543.084.000,00	3.379.123.504,85	0,00	163.960.495,15
36	KIRSAL KALKINMA	3.291.807.000,00	4.181.571.000,00	4.084.665.443,23	0,00	96.905.556,77
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.692.689.000,00	2.197.447.600,00	1.725.382.945,16	0,00	472.064.654,84
GENEL TOPLAM		**27.748.119.000,00**	**35.686.535.550,64**	**32.886.805.531,89**	**0,00**	**2.799.730.018,75**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
54	ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	27.728.119.000,00	239.080.535.126,48	33.312.432.505,10	110.683.911,66	33.201.748.593,44
GENEL TOPLAM		**27.728.119.000,00**	**239.080.535.126,48**	**33.312.432.505,10**	**110.683.911,66**	**33.201.748.593,44**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 55 VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	3.384.235.000,00	16.352.082.285,70	15.280.227.371,68	0,00	1.071.854.914,02
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	342.390.000,00	7.350.603.783,00	7.326.602.073,15	0,00	24.001.709,85
GENEL TOPLAM		**3.726.625.000,00**	**23.702.686.068,70**	**22.606.829.444,83**	**0,00**	**1.095.856.623,87**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
55	VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.115.630.000,00	25.066.921.122,73	23.881.375.516,10	463.243.225,80	23.418.132.290,30
GENEL TOPLAM		**5.115.630.000,00**	**25.066.921.122,73**	**23.881.375.516,10**	**463.243.225,80**	**23.418.132.290,30**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024

KURUMU: 56 TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
53	KORUYUCU SAĞLIK	467.500.000,00	556.290.900,00	466.595.000,82	0,00	89.695.899,18
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	11.827.000,00	917.127.000,00	204.342.407,80	0,00	712.784.592,20
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	239.313.000,00	331.082.200,00	283.333.369,98	0,00	47.748.830,02
GENEL TOPLAM		**718.640.000,00**	**1.804.500.100,00**	**954.270.778,60**	**0,00**	**850.229.321,40**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
56	TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	1.800.000.000,00	4.795.994.101,54	4.756.760.356,64	7.630.130,26	4.749.130.226,38
GENEL TOPLAM		**1.800.000.000,00**	**4.795.994.101,54**	**4.756.760.356,64**	**7.630.130,26**	**4.749.130.226,38**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 57 MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
49	TABİİ KAYNAKLAR	3.730.894.000,00	4.352.204.517,43	4.328.026.109,88	0,00	24.178.407,55
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.019.093.000,00	1.098.822.450,00	1.042.056.629,82	0,00	56.765.820,18
GENEL TOPLAM		**4.749.987.000,00**	**5.451.026.967,43**	**5.370.082.739,70**	**0,00**	**80.944.227,73**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
57	MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.744.987.000,00	5.950.034.007,21	5.557.176.611,42	16.678.920,86	5.540.497.690,56
GENEL TOPLAM		**4.744.987.000,00**	**5.950.034.007,21**	**5.557.176.611,42**	**16.678.920,86**	**5.540.497.690,56**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 58 SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
63	UZAY VE HAVACILIK	347.898.000,00	384.792.800,00	350.532.122,77	0,00	34.260.677,23
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	160.399.000,00	353.469.800,00	345.902.116,58	0,00	7.567.683,42
GENEL TOPLAM		**508.297.000,00**	**738.262.600,00**	**696.434.239,35**	**0,00**	**41.828.360,65**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
58	SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	508.297.000,00	691.759.837,01	691.661.431,31	5.119.840,36	686.541.590,95
GENEL TOPLAM		**508.297.000,00**	**691.759.837,01**	**691.661.431,31**	**5.119.840,36**	**686.541.590,95**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 59 TÜRK AKREDİTASYON KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	223.073.000,00	304.405.500,00	274.105.166,95	0,00	30.300.333,05
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	43.660.000,00	58.220.000,00	45.784.163,45	0,00	12.435.836,55
GENEL TOPLAM		**266.733.000,00**	**362.625.500,00**	**319.889.330,40**	**0,00**	**42.736.169,60**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
59	TÜRK AKREDİTASYON KURUMU	256.733.000,00	351.702.601,45	330.417.442,64	12.425,10	330.405.017,54
GENEL TOPLAM		**256.733.000,00**	**351.702.601,45**	**330.417.442,64**	**12.425,10**	**330.405.017,54**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 60 TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	2.456.906.000,00	3.392.318.096,94	2.950.460.971,34	0,00	441.857.125,60
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	756.559.000,00	1.586.374.869,98	1.529.283.715,31	0,00	57.091.154,67
GENEL TOPLAM		**3.213.465.000,00**	**4.978.692.966,92**	**4.479.744.686,65**	**0,00**	**498.948.280,27**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
60	TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ	3.178.911.000,00	6.973.958.777,19	5.876.776.855,19	35.175.888,34	5.841.600.966,85
GENEL TOPLAM		**3.178.911.000,00**	**6.973.958.777,19**	**5.876.776.855,19**	**35.175.888,34**	**5.841.600.966,85**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 61 TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
59	SINAİ MÜLKİYET HAKLARI	512.071.000,00	598.323.000,00	585.261.515,12	0,00	13.061.484,88
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	336.856.000,00	363.708.600,00	279.956.613,54	0,00	83.751.986,46
GENEL TOPLAM		**848.927.000,00**	**962.031.600,00**	**865.218.128,66**	**0,00**	**96.813.471,34**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
61	TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU	955.711.000,00	1.433.357.897,57	964.290.692,59	813.570,41	963.477.122,18
GENEL TOPLAM		**955.711.000,00**	**1.433.357.897,57**	**964.290.692,59**	**813.570,41**	**963.477.122,18**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024

KURUMU: 64 KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI

(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
17	SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	7.173.151.000,00	18.246.741.300,00	16.817.564.190,92	0,00	1.429.177.109,08
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	560.173.000,00	735.135.000,00	663.394.457,32	0,00	71.740.542,68
	GENEL TOPLAM	**7.733.324.000,00**	**18.981.876.300,00**	**17.480.958.648,24**	**0,00**	**1.500.917.651,76**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
64	KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI	7.733.324.000,00	15.908.734.475,03	15.053.260.289,44	457.359,15	15.052.802.930,29
	GENEL TOPLAM	**7.733.324.000,00**	**15.908.734.475,03**	**15.053.260.289,44**	**457.359,15**	**15.052.802.930,29**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024

KURUMU: 65 TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI

(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
57	ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ	1.988.908.000,00	2.425.287.805,28	1.695.155.785,44	0,00	730.132.019,84
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	623.583.000,00	781.272.800,00	691.272.275,20	0,00	90.000.524,80
GENEL TOPLAM		**2.612.491.000,00**	**3.206.560.605,28**	**2.386.428.060,64**	**0,00**	**820.132.544,64**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
65	TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI	2.611.491.000,00	2.948.603.093,17	2.947.845.951,14	0,00	2.947.845.951,14
GENEL TOPLAM		**2.611.491.000,00**	**2.948.603.093,17**	**2.947.845.951,14**	**0,00**	**2.947.845.951,14**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 66 GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
27	BÖLGESEL KALKINMA	691.880.000,00	701.250.740,00	626.036.093,68	0,00	75.214.646,32
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	147.436.000,00	234.614.416,00	190.094.477,41	0,00	44.519.938,59
GENEL TOPLAM		**839.316.000,00**	**935.865.156,00**	**816.130.571,09**	**0,00**	**119.734.584,91**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
66	GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ	837.816.000,00	936.081.542,68	936.081.542,68	0,00	936.081.542,68
GENEL TOPLAM		**837.816.000,00**	**936.081.542,68**	**936.081.542,68**	**0,00**	**936.081.542,68**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 67 ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	116.021.000,00	116.101.000,00	109.739.220,68	0,00	6.361.779,32
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	259.994.000,00	288.523.000,00	171.089.923,73	0,00	117.433.076,27
GENEL TOPLAM		**376.015.000,00**	**404.624.000,00**	**280.829.144,41**	**0,00**	**123.794.855,59**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
67	ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI	376.015.000,00	388.699.926,35	388.699.926,35	0,00	388.699.926,35
GENEL TOPLAM		**376.015.000,00**	**388.699.926,35**	**388.699.926,35**	**0,00**	**388.699.926,35**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 68 KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
46	KAMU DENETÇİLİĞİ	214.749.000,00	248.547.000,00	242.151.212,99	0,00	6.395.787,01
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	21.225.000,00	26.290.000,00	14.642.053,24	0,00	11.647.946,76
GENEL TOPLAM		**235.974.000,00**	**274.837.000,00**	**256.793.266,23**	**0,00**	**18.043.733,77**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
68	KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU	235.974.000,00	274.386.922,39	274.295.858,45	0,00	274.295.858,45
GENEL TOPLAM		**235.974.000,00**	**274.386.922,39**	**274.295.858,45**	**0,00**	**274.295.858,45**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 69 CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞ YURTLARI KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	13.560.987.000,00	36.193.196.100,00	30.933.934.688,49	0,00	5.259.261.411,51
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	14.502.000,00	101.805.800,00	14.074.187,64	0,00	87.731.612,36
GENEL TOPLAM		**13.575.489.000,00**	**36.295.001.900,00**	**30.948.008.876,13**	**0,00**	**5.346.993.023,87**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
69	CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞ YURTLARI KURUMU	13.548.489.000,00	39.400.665.009,60	34.257.833.994,82	12.635.262,10	34.245.198.732,72
GENEL TOPLAM		**13.548.489.000,00**	**39.400.665.009,60**	**34.257.833.994,82**	**12.635.262,10**	**34.245.198.732,72**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 70 MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	117.009.000,00	158.125.500,00	116.046.240,36	0,00	42.079.259,64
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	55.687.000,00	159.528.500,00	145.001.523,67	0,00	14.526.976,33
	GENEL TOPLAM	**172.696.000,00**	**317.654.000,00**	**261.047.764,03**	**0,00**	**56.606.235,97**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
70	MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU	170.696.000,00	319.150.221,25	318.986.987,79	181.425,00	318.805.562,79
	GENEL TOPLAM	**170.696.000,00**	**319.150.221,25**	**318.986.987,79**	**181.425,00**	**318.805.562,79**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024

KURUMU: 71 YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
57	ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ	1.629.779.000,00	1.683.109.047,00	1.590.677.645,18	0,00	92.431.401,82
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	364.879.000,00	410.361.540,00	403.674.969,12	0,00	6.686.570,88
GENEL TOPLAM		**1.994.658.000,00**	**2.093.470.587,00**	**1.994.352.614,30**	**0,00**	**99.117.972,70**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
71	YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI	1.994.458.000,00	2.059.871.264,44	1.874.275.129,58	0,00	1.874.275.129,58
GENEL TOPLAM		**1.994.458.000,00**	**2.059.871.264,44**	**1.874.275.129,58**	**0,00**	**1.874.275.129,58**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 72 TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	237.123.000,00	252.109.100,00	242.937.208,89	0,00	9.171.891,11
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	268.169.000,00	217.529.800,00	197.315.069,47	0,00	20.214.730,53
GENEL TOPLAM		**505.292.000,00**	**469.638.900,00**	**440.252.278,36**	**0,00**	**29.386.621,64**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
72	TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI	505.092.000,00	467.651.285,76	467.411.382,20	17.505,06	467.393.877,14
GENEL TOPLAM		**505.092.000,00**	**467.651.285,76**	**467.411.382,20**	**17.505,06**	**467.393.877,14**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024

KURUMU: 73 DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
27	BÖLGESEL KALKINMA	358.255.000,00	365.482.041,00	313.496.545,30	0,00	51.985.495,70
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	46.833.000,00	62.132.726,00	49.093.613,89	0,00	13.039.112,11
GENEL TOPLAM		**405.088.000,00**	**427.614.767,00**	**362.590.159,19**	**0,00**	**65.024.607,81**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
73	DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	403.088.000,00	366.704.786,24	366.704.786,24	39.514,53	366.665.271,71
GENEL TOPLAM		**403.088.000,00**	**366.704.786,24**	**366.704.786,24**	**39.514,53**	**366.665.271,71**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 74 KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
27	BÖLGESEL KALKINMA	402.647.000,00	383.300.450,00	359.820.036,93	0,00	23.480.413,07
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	37.052.000,00	70.535.200,00	62.994.357,29	0,00	7.540.842,71
GENEL TOPLAM		**439.699.000,00**	**453.835.650,00**	**422.814.394,22**	**0,00**	**31.021.255,78**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
74	KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	438.699.000,00	434.589.312,56	434.406.094,05	450,00	434.405.644,05
GENEL TOPLAM		**438.699.000,00**	**434.589.312,56**	**434.406.094,05**	**450,00**	**434.405.644,05**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 75 DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
27	BÖLGESEL KALKINMA	699.144.000,00	603.500.948,00	599.176.140,63	0,00	4.324.807,37
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	43.133.000,00	74.101.600,00	70.448.860,89	0,00	3.652.739,11
GENEL TOPLAM		**742.277.000,00**	**677.602.548,00**	**669.625.001,52**	**0,00**	**7.977.546,48**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
75	DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	741.277.000,00	693.592.012,81	693.589.554,90	164.445,36	693.425.109,54
GENEL TOPLAM		**741.277.000,00**	**693.592.012,81**	**693.589.554,90**	**164.445,36**	**693.425.109,54**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 76 DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	5.962.010.000,00	5.787.921.735,82	5.284.765.028,88	0,00	503.156.706,94
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	464.130.000,00	111.737.500,00	111.595.585,57	0,00	141.914,43
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	115.806.412.000,00	145.993.826.331,24	144.984.086.273,60	0,00	1.009.740.057,64
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.346.784.000,00	1.201.864.600,00	1.158.735.950,93	0,00	43.128.649,07
GENEL TOPLAM		**123.579.336.000,00**	**153.095.350.167,06**	**151.539.182.838,98**	**0,00**	**1.556.167.328,08**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
76	DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	123.559.336.000,00	196.394.246.304,25	145.468.108.544,44	122.978.315,41	145.345.130.229,03
GENEL TOPLAM		**123.559.336.000,00**	**196.394.246.304,25**	**145.468.108.544,44**	**122.978.315,41**	**145.345.130.229,03**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 77 TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	29.527.000,00	28.882.900,00	24.712.828,49	0,00	4.170.071,51
GENEL TOPLAM		**29.527.000,00**	**28.882.900,00**	**24.712.828,49**	**0,00**	**4.170.071,51**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
77	TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ	29.527.000,00	26.637.766,47	26.637.766,47	0,00	26.637.766,47
GENEL TOPLAM		**29.527.000,00**	**26.637.766,47**	**26.637.766,47**	**0,00**	**26.637.766,47**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 78 TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBÎ CİHAZ KURUMU

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
53	KORUYUCU SAĞLIK	214.214.000,00	184.289.510,00	174.168.281,75	0,00	10.121.228,25
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	604.394.000,00	605.483.067,30	591.653.376,96	0,00	13.829.690,34
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	480.301.000,00	570.950.142,70	530.814.236,10	0,00	40.135.906,60
GENEL TOPLAM		**1.298.909.000,00**	**1.360.722.720,00**	**1.296.635.894,81**	**0,00**	**64.086.825,19**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
78	TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBÎ CİHAZ KURUMU	1.296.909.000,00	1.495.302.742,65	1.490.279.353,25	3.140.367,23	1.487.138.986,02
GENEL TOPLAM		**1.296.909.000,00**	**1.495.302.742,65**	**1.490.279.353,25**	**3.140.367,23**	**1.487.138.986,02**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 79 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
47	İNSAN HAKLARI	153.155.000,00	178.269.188,00	168.880.788,89	0,00	9.388.399,11
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	26.337.000,00	21.742.812,00	20.278.796,87	0,00	1.464.015,13
GENEL TOPLAM		**179.492.000,00**	**200.012.000,00**	**189.159.585,76**	**0,00**	**10.852.414,24**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
79	TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU	179.492.000,00	201.390.873,89	201.281.911,94	0,00	201.281.911,94
GENEL TOPLAM		**179.492.000,00**	**201.390.873,89**	**201.281.911,94**	**0,00**	**201.281.911,94**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024
(TL)

KURUMU: 80 TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
54	TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	842.193.000,00	761.193.000,00	721.424.912,54	0,00	39.768.087,46
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	354.987.000,00	350.337.000,00	213.698.065,01	0,00	136.638.934,99
GENEL TOPLAM		**1.197.180.000,00**	**1.111.530.000,00**	**935.122.977,55**	**0,00**	**176.407.022,45**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
80	TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI	1.197.180.000,00	950.968.004,11	950.598.409,65	0,00	950.598.409,65
GENEL TOPLAM		**1.197.180.000,00**	**950.968.004,11**	**950.598.409,65**	**0,00**	**950.598.409,65**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 81 HELAL AKREDİTASYON KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	29.864.000,00	36.084.000,00	30.730.693,40	0,00	5.353.306,60
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	21.016.000,00	22.402.000,00	20.310.125,68	0,00	2.091.874,32
GENEL TOPLAM		**50.880.000,00**	**58.486.000,00**	**51.040.819,08**	**0,00**	**7.445.180,92**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
81	HELAL AKREDİTASYON KURUMU	50.780.000,00	45.771.489,32	45.771.489,32	0,00	45.771.489,32
GENEL TOPLAM		**50.780.000,00**	**45.771.489,32**	**45.771.489,32**	**0,00**	**45.771.489,32**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 83 MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
49	TABİİ KAYNAKLAR	3.171.668.000,00	3.397.838.680,00	2.763.234.073,33	0,00	634.604.606,67
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	402.383.000,00	453.501.320,00	354.772.738,14	0,00	98.728.581,86
GENEL TOPLAM		**3.574.051.000,00**	**3.851.340.000,00**	**3.118.006.811,47**	**0,00**	**733.333.188,53**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
83	MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.554.051.000,00	3.219.804.573,30	3.084.286.977,54	12.236.333,50	3.072.050.644,04
GENEL TOPLAM		**3.554.051.000,00**	**3.219.804.573,30**	**3.084.286.977,54**	**12.236.333,50**	**3.072.050.644,04**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 84 TÜRKİYE UZAY AJANSI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
63	UZAY VE HAVACILIK	1.690.264.000,00	1.856.330.095,50	1.755.325.081,47	0,00	101.005.014,03
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	12.500.000,00	10.625.000,00	625.166,48	0,00	9.999.833,52
GENEL TOPLAM		**1.702.764.000,00**	**1.866.955.095,50**	**1.755.950.247,95**	**0,00**	**111.004.847,55**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
84	TÜRKİYE UZAY AJANSI	1.702.764.000,00	1.744.697.012,32	1.744.599.426,79	0,00	1.744.599.426,79
GENEL TOPLAM		**1.702.764.000,00**	**1.744.697.012,32**	**1.744.599.426,79**	**0,00**	**1.744.599.426,79**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 85 KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
12	MİLLİ KÜLTÜR	189.518.000,00	269.477.788,68	264.367.937,87	0,00	5.109.850,81
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	41.771.000,00	15.962.211,32	6.341.608,50	0,00	9.620.602,82
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	50.668.000,00	57.315.300,00	54.185.797,96	0,00	3.129.502,04
GENEL TOPLAM		**281.957.000,00**	**342.755.300,00**	**324.895.344,33**	**0,00**	**17.859.955,67**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
85	KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI	281.757.000,00	376.860.475,76	293.345.274,60	488.376,53	292.856.898,07
GENEL TOPLAM		**281.757.000,00**	**376.860.475,76**	**293.345.274,60**	**488.376,53**	**292.856.898,07**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 102 TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
1	HUKUK VE ADALET	199.890.000,00	223.914.000,00	187.583.180,63	0,00	36.330.819,37
GENEL TOPLAM		**199.890.000,00**	**223.914.000,00**	**187.583.180,63**	**0,00**	**36.330.819,37**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
102	TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ	199.490.000,00	201.121.487,72	200.738.074,46	23.910,00	200.714.164,46
GENEL TOPLAM		**199.490.000,00**	**201.121.487,72**	**200.738.074,46**	**23.910,00**	**200.714.164,46**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 104 TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	1.275.519.000,00	1.226.777.569,55	998.340.240,18	0,00	228.437.329,37
49	TABİİ KAYNAKLAR	441.094.000,00	456.095.027,01	230.628.509,52	0,00	225.466.517,49
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	393.391.000,00	459.071.500,00	329.855.114,05	0,00	129.216.385,95
GENEL TOPLAM		**2.110.004.000,00**	**2.141.944.096,56**	**1.558.823.863,75**	**0,00**	**583.120.232,81**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
104	TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU	2.105.004.000,00	1.580.554.757,09	1.580.473.893,82	9.833.367,61	1.570.640.526,21
GENEL TOPLAM		**2.105.004.000,00**	**1.580.554.757,09**	**1.580.473.893,82**	**9.833.367,61**	**1.570.640.526,21**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 107 ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	56.926.000,00	59.287.000,00	34.005.354,10	0,00	25.281.645,90
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	4.000.000,00	4.403.000,00	4.401.831,54	0,00	1.168,46
GENEL TOPLAM		**60.926.000,00**	**63.690.000,00**	**38.407.185,64**	**0,00**	**25.282.814,36**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ						
KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
107	ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI	60.926.000,00	62.373.141,07	46.378.215,27	1.815.220,00	44.562.995,27
GENEL TOPLAM		**60.926.000,00**	**62.373.141,07**	**46.378.215,27**	**1.815.220,00**	**44.562.995,27**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 108 KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	219.684.619.000,00	220.298.829.000,00	99.206.290.599,91	0,00	121.092.538.400,09
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	55.409.000,00	75.675.000,00	70.273.320,94	0,00	5.401.679,06
GENEL TOPLAM		**219.740.028.000,00**	**220.374.504.000,00**	**99.276.563.920,85**	**0,00**	**121.097.940.079,15**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
108	KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI	219.740.028.000,00	217.762.375.302,92	34.926.695.259,86	120.331,75	34.926.574.928,11
GENEL TOPLAM		**219.740.028.000,00**	**217.762.375.302,92**	**34.926.695.259,86**	**120.331,75**	**34.926.574.928,11**

6. DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN BÜTÇE İCMALLERİ

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN
PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

PROGRAM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
14	FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	3.879.920.000,00	0,00	-64.634.962,78	0,00	0,00	0,00	3.815.285.037,22	1.420.207.505,92	0,00	2.395.077.531,30
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	4.769.509.000,00	0,00	-278.894.328,08	0,00	0,00	40.820.000,00	4.531.434.671,92	4.528.033.119,77	0,00	3.401.552,15
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	1.527.435.000,00	0,00	-54.845.988,87	0,00	0,00	418.700.000,00	1.891.289.011,13	1.694.520.417,38	0,00	196.768.593,75
41	TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	1.039.197.000,00	0,00	-29.200.000,00	0,00	0,00	7.390.000,00	1.017.387.000,00	707.640.392,06	0,00	309.746.607,94
47	İNSAN HAKLARI	321.100.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	19.000.000,00	340.100.000,00	254.157.044,51	0,00	85.942.955,49
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	6.622.876.000,00	0,00	921.461.936,51	0,00	0,00	405.602.587,79	7.949.940.524,30	6.787.117.722,20	0,00	1.162.822.802,10
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	20.221.141.000,00	0,00	-493.886.656,78	0,00	0,00	6.434.156.443,20	26.161.410.786,42	26.045.642.497,72	0,00	115.768.288,70
	Toplam Eklenen Ödenek			6.386.513.831,15	0,00	0,00	7.325.669.030,99				
	Toplam Düşülen Ödenek			6.386.513.831,15	0,00	0,00	0,00				
	GENEL TOPLAM	**38.381.178.000,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**7.325.669.030,99**	**45.706.847.030,99**	**41.437.318.699,56**	**0,00**	**4.269.528.331,43**

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN
BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ (I)

YILI: 2024

(TL)

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	BÜTÇE GELİRİ
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	28.251.008.000,00	33.467.624.037,00
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.001.675.000,00	881.716.000,00
05	Diğer Gelirler	9.147.495.000,00	10.624.039.984,88
06	Sermaye Gelirleri	1.000.000,00	0,00
	BRÜT TOPLAM	**38.401.178.000,00**	**44.973.380.021,88**
	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER(-)	**20.000.000,00**	**112.390.259,24**
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.000.000,00	85.931.844,72
05	Diğer Gelirler	10.000.000,00	26.458.414,52
	NET TOPLAM	**38.381.178.000,00**	**44.860.989.762,64**

7. DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELLERİ

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 87 RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	376.578.000,00	383.758.000,00	380.356.447,85	0,00	3.401.552,15
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	705.187.000,00	916.012.000,00	888.742.265,18	0,00	27.269.734,82
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	1.000,00	48.305.000,00	48.303.483,62	0,00	1.516,38
GENEL TOPLAM		**1.081.766.000,00**	**1.348.075.000,00**	**1.317.402.196,65**	**0,00**	**30.672.803,35**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
87	RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU	1.081.766.000,00	1.316.404.599,83	1.304.984.594,29	0,00	1.304.984.594,29
GENEL TOPLAM		**1.081.766.000,00**	**1.316.404.599,83**	**1.304.984.594,29**	**0,00**	**1.304.984.594,29**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 88 BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
15	BİLGİ VE İLETİŞİM	4.392.931.000,00	4.147.676.671,92	4.147.676.671,92	0,00	0,00
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	2.143.269.000,00	3.156.021.813,99	3.156.021.813,99	0,00	0,00
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	18.463.800.000,00	21.721.301.514,09	21.609.333.039,19	0,00	111.968.474,90
GENEL TOPLAM		**25.000.000.000,00**	**29.025.000.000,00**	**28.913.031.525,10**	**0,00**	**111.968.474,90**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
88	BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU	25.000.000.000,00	29.356.108.618,96	28.914.776.765,24	1.745.240,14	28.913.031.525,10
GENEL TOPLAM		**25.000.000.000,00**	**29.356.108.618,96**	**28.914.776.765,24**	**1.745.240,14**	**28.913.031.525,10**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 89 SERMAYE PİYASASI KURULU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
14	FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	404.840.000,00	501.354.000,00	458.465.901,95	0,00	42.888.098,05
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	657.160.000,00	560.646.000,00	471.033.608,75	0,00	89.612.391,25
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	438.000.000,00	1.454.492.487,00	1.454.492.487,00	0,00	0,00
GENEL TOPLAM		**1.500.000.000,00**	**2.516.492.487,00**	**2.383.991.997,70**	**0,00**	**132.500.489,30**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
89	SERMAYE PİYASASI KURULU	1.500.000.000,00	2.767.751.211,83	2.765.131.943,15	3.736.321,76	2.761.395.621,39
GENEL TOPLAM		**1.500.000.000,00**	**2.767.751.211,83**	**2.765.131.943,15**	**3.736.321,76**	**2.761.395.621,39**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 90 BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
14	FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	3.306.750.000,00	3.156.890.000,00	804.704.979,19	0,00	2.352.185.020,81
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	292.250.000,00	342.110.000,00	195.562.908,05	0,00	146.547.091,95
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	810.000.000,00	910.000.000,00	909.771.395,48	0,00	228.604,52
GENEL TOPLAM		**4.409.000.000,00**	**4.409.000.000,00**	**1.910.039.282,72**	**0,00**	**2.498.960.717,28**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
90	BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	4.409.000.000,00	4.415.053.633,75	4.414.458.822,67	0,00	4.414.458.822,67
GENEL TOPLAM		**4.409.000.000,00**	**4.415.053.633,75**	**4.414.458.822,67**	**0,00**	**4.414.458.822,67**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 91 ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	870.942.000,00	1.236.130.011,13	1.121.012.929,80	0,00	115.117.081,33
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	812.425.000,00	827.553.200,29	706.315.352,93	0,00	121.237.847,36
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	100.000.000,00	933.775.332,57	933.775.332,57	0,00	0,00
GENEL TOPLAM		**1.783.367.000,00**	**2.997.458.543,99**	**2.761.103.615,30**	**0,00**	**236.354.928,69**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
91	ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU	1.783.367.000,00	2.857.588.642,57	2.788.918.675,97	27.815.060,67	2.761.103.615,30
GENEL TOPLAM		**1.783.367.000,00**	**2.857.588.642,57**	**2.788.918.675,97**	**27.815.060,67**	**2.761.103.615,30**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 92 KAMU İHALE KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
41	TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	196.166.000,00	193.556.000,00	183.993.468,67	0,00	9.562.531,33
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	607.494.000,00	781.752.000,00	757.120.393,64	0,00	24.631.606,36
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	396.340.000,00	446.340.000,00	444.766.288,51	0,00	1.573.711,49
GENEL TOPLAM		**1.200.000.000,00**	**1.421.648.000,00**	**1.385.880.150,82**	**0,00**	**35.767.849,18**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
92	KAMU İHALE KURUMU	1.200.000.000,00	1.475.475.689,18	1.475.469.229,57	62.057.128,45	1.413.412.101,12
GENEL TOPLAM		**1.200.000.000,00**	**1.475.475.689,18**	**1.475.469.229,57**	**62.057.128,45**	**1.413.412.101,12**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 93 REKABET KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
41	TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	465.251.000,00	446.051.000,00	291.709.748,31	0,00	154.341.251,69
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	442.802.000,00	462.002.000,00	330.641.106,72	0,00	131.360.893,28
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	5.000.000,00	529.200.000,00	528.971.028,47	0,00	228.971,53
GENEL TOPLAM		**913.053.000,00**	**1.437.253.000,00**	**1.151.321.883,50**	**0,00**	**285.931.116,50**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
93	REKABET KURUMU	913.053.000,00	1.368.035.503,16	1.367.953.930,81	4.872.036,88	1.363.081.893,93
GENEL TOPLAM		**913.053.000,00**	**1.368.035.503,16**	**1.367.953.930,81**	**4.872.036,88**	**1.363.081.893,93**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 94 KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
41	TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	377.780.000,00	377.780.000,00	231.937.175,08	0,00	145.842.824,92
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	26.920.000,00	26.920.000,00	24.829.863,13	0,00	2.090.136,87
GENEL TOPLAM		**404.700.000,00**	**404.700.000,00**	**256.767.038,21**	**0,00**	**147.932.961,79**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
94	KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU	404.700.000,00	280.659.206,34	280.399.734,70	13.450,00	280.386.284,70
GENEL TOPLAM		**404.700.000,00**	**280.659.206,34**	**280.399.734,70**	**13.450,00**	**280.386.284,70**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 95 KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
47	İNSAN HAKLARI	321.100.000,00	340.100.000,00	254.157.044,51	0,00	85.942.955,49
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	21.200.000,00	21.200.000,00	15.032.369,41	0,00	6.167.630,59
GENEL TOPLAM		**342.300.000,00**	**361.300.000,00**	**269.189.413,92**	**0,00**	**92.110.586,08**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
95	KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU	342.300.000,00	343.289.364,58	343.132.471,12	2.657,18	343.129.813,94
GENEL TOPLAM		**342.300.000,00**	**343.289.364,58**	**343.132.471,12**	**2.657,18**	**343.129.813,94**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

KURUMU: 96 NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU

YILI: 2024
(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	656.493.000,00	655.159.000,00	573.507.487,58	0,00	81.651.512,42
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	762.999.000,00	803.261.000,00	189.713.344,94	0,00	613.547.655,06
GENEL TOPLAM		**1.419.492.000,00**	**1.458.420.000,00**	**763.220.832,52**	**0,00**	**695.199.167,48**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
96	NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU	1.419.492.000,00	987.618.792,72	987.613.855,53	12.148.364,16	975.465.491,37
GENEL TOPLAM		**1.419.492.000,00**	**987.618.792,72**	**987.613.855,53**	**12.148.364,16**	**975.465.491,37**

BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

YILI: 2024

KURUMU: 103 SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

(TL)

BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
14	FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	168.330.000,00	157.041.037,22	157.036.624,78	0,00	4.412,44
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	151.170.000,00	52.462.510,02	52.104.695,46	0,00	357.814,56
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	8.000.000,00	117.996.452,76	116.229.442,88	0,00	1.767.009,88
	GENEL TOPLAM	**327.500.000,00**	**327.500.000,00**	**325.370.763,12**	**0,00**	**2.129.236,88**

BÜTÇE GELİRLERİ KESİN HESAP İCMALİ

KODU	ADI	BÜTÇE GELİRİ TAHMİNİ	TAHAKKUK	BÜTÇE GELİRİ	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RED VE İADELER	NET BÜTÇE GELİRİ
103	SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	327.500.000,00	330.622.256,92	330.539.998,83	0,00	330.539.998,83
	GENEL TOPLAM	**327.500.000,00**	**330.622.256,92**	**330.539.998,83**	**0,00**	**330.539.998,83**

C. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ, 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORU İLE 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU DİZİNİ (CİLT 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 VE 9)

2024 YILI GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ	CİLT 2
2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU	
2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU	
2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORU	

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ SAYIŞTAY RAPORLARI (5018 SAYILI KANUNA EKLİ I SAYILI CETVEL)

1. CUMHURBAŞKANLIĞI	CİLT 2
2. ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI	
3. YARGITAY BAŞKANLIĞI	
4. DANIŞTAY BAŞKANLIĞI	
5. HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU	
6. ADALET BAKANLIĞI	
7. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI	
8. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	
9. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI	
10. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	
11. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	
12. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	
13. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI	
14. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	
15. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	
16. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	
17. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	CİLT 3
18. SAĞLIK BAKANLIĞI	
19. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	
20. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	
21. TİCARET BAKANLIĞI	
22. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI	
23. DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI	
24. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	

25. İLETİŞİM BAŞKANLIĞI	CİLT 3
26. MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	
27. MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI	
28. MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI	
29. STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI	
30. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	
31. SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	
32. EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
33. AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	
34. GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	
35. TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
36. METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
37. GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI	
38. AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI	
39. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI	

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER (A) SAYIŞTAY RAPORLARI (5018 SAYILI KANUNA EKLİ II SAYILI CETVEL)

1. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU	CİLT 4
2. ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI	
3. ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	
4. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	
5. AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	
6. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ	
7. AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	
8. ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	
9. AMASYA ÜNİVERSİTESİ	
10. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	
11. ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	
12. ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	
13. ANKARA ÜNİVERSİTESİ	
14. ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ	
15. ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	
16. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	
17. AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	
18. BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	

19. BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	CİLT 4
20. BARTIN ÜNİVERSİTESİ	
21. BATMAN ÜNİVERSİTESİ	
22. BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	
23. BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ	
24. BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	
25. BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	
26. BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	
27. BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	
28. BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	
29. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	
30. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	CİLT 5
31. ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	
32. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	
33. DİCLE ÜNİVERSİTESİ	
34. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
35. DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	
36. EGE ÜNİVERSİTESİ	
37. ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	
38. ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	
39. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	
40. ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	
41. FIRAT ÜNİVERSİTESİ	
42. GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	
43. GAZİ ÜNİVERSİTESİ	
44. GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	
45. GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	
46. GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	
47. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	
48. HARRAN ÜNİVERSİTESİ	
49. HİTİT ÜNİVERSİTESİ	
50. ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	
51. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	
52. İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	
53. İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	CİLT 6
54. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	
55. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA	

56. İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ	CİLT 6
57. İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ	
58. İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	
59. İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	
60. KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	
61. KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	
62. KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	
63. KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ	
64. KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	
65. KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ	
66. KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	
67. KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	
68. KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ	
69. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	
70. KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	
71. KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	
72. MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ	
73. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	
74. MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	
75. MARMARA ÜNİVERSİTESİ	
76. MERSİN ÜNİVERSİTESİ	CİLT 7
77. MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	
78. MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	
79. MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	
80. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	
81. NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ	
82. NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ	
83. ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	
84. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	
85. PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	
86. RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	
87. SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ	
88. SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	
89. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	
90. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	
91. SİNOP ÜNİVERSİTESİ	
92. SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	

93. SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	CİLT 7
94. ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ	
95. TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	
96. TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	
97. TRABZON ÜNİVERSİTESİ	
98. TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	
99. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	
100. YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	
101. YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ	
102. ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	

ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER (B) SAYIŞTAY RAPORLARI (5018 SAYILI KANUNA EKLİ II SAYILI CETVEL)

1. ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ	CİLT 8
2. ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	
3. ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU	
4. CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞYURTLARI KURUMU	
5. DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
6. DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
7. DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
8. DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	
9. DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	
10. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	
11. HELAL AKREDİTASYON KURUMU	
12. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU	
13. KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI	
14. KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
15. KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI	
16. KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	
17. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI	
18. MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
19. MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
20. MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU	
21. ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
22. ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI	
23. SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI	

24. SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	CİLT 8
25. TÜRK AKREDİTASYON KURUMU	
26. TÜRK DİL KURUMU	
27. TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI	
28. TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU	
29. TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ	
30. TÜRK TARİH KURUMU	
31. TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ	
32. TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ	
33. TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU	
34. TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU (TENMAK)	
35. TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
36. TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU	
37. TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU	
38. TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU	
39. TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI	CİLT 9
40. TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ	
41. TÜRKİYE UZAY AJANSI	
42. TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI	
43. ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI	
44. VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
45. YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI	

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR SAYIŞTAY RAPORLARI (5018 SAYILI KANUNA EKLİ III SAYILI CETVEL)

1. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU	CİLT 9
2. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU	
3. SERMAYE PİYASASI KURULU	
4. BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	
5. ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU	
6. KAMU İHALE KURUMU	
7. REKABET KURUMU	
8. KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU	
9. KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU	
10. NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU	
11. SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI SAYIŞTAY RAPORLARI
(5018 SAYILI KANUNA EKLİ IV SAYILI CETVEL)

1. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU	CİLT 9
2. TÜRKİYE İŞ KURUMU	

DİĞER KAMU İDARELERİ SAYIŞTAY RAPORLARI

1. DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ BAŞKANLIĞI	CİLT 9
2. FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI	
3. İNSAN KAYNAKLARI OFİSİ BAŞKANLIĞI	
4. TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU	
5. YATIRIM OFİSİ BAŞKANLIĞI (YATIRIM VE FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI)	
6. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI AKARYAKIT İKMAL VE NATO POL TESİSLERİ İŞLETME BAŞKANLIĞI	
7. SPOR-TOTO TEŞKİLAT BAŞKANLIĞI	
8. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI	
9. YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ	
10. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU	
11. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ BAŞKANLIĞI (TÜRKİYE ULUSAL AJANSI)	
12. ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALAN BAŞKANLIĞI	
13. TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI	

KALKINMA AJANSLARI

1. ANKARA KALKINMA AJANSI	CİLT 9
2. BURSA ESKİŞEHİR BİLECİK KALKINMA AJANSI	
3. KARACADAĞ KALKINMA AJANSI	
4. TRAKYA KALKINMA AJANSI	
5. ZAFER KALKINMA AJANSI	

DİĞER KAMU ŞİRKETLERİ

1. BANKALARARASI KART MERKEZİ ANONİM ŞİRKETİ	CİLT 9

TBMM Basımevi - 2025

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Sıra Sayısı: 227)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 2

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

C. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)....v

1. 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi....3
2. 2024 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu....105
3. 2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu....249
4. 2024 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu....281

D. 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORLARI....323

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ
(5018 Sayılı Kanuna Ekli I Sayılı Cetvel)....325

1. CUMHURBAŞKANLIĞI....327
2. ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI....345
3. YARGITAY BAŞKANLIĞI....361
4. DANIŞTAY BAŞKANLIĞI....375
5. HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU....391
6. ADALET BAKANLIĞI....405
7. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI....433
8. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI....485
9. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI....519
10. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI....575
11. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI....599
12. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI....615
13. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI....657
14. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI....693
15. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI....709
16. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI....767

C. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

Sayı : 35047883-190.01-25051837 09.09.2025
Konu : 2024 Yılı Denetim Raporları

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 41'inci maddesi gereğince hazırlanan 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine ilişkin Genel Uygunluk Bildirimi, Kanunun 38'inci maddesi gereğince hazırlanan 2024 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu ile 218 adet kamu idaresine ait Sayıştay denetim raporu, Kanunun 39'uncu maddesi gereğince hazırlanan 2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu ve Kanunun 40'ıncı maddesi gereğince hazırlanan 2024 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu ekte sunulmuştur.

Saygılarımla arz ederim.

Metin YENER
Başkan

Ek:
1 - 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi
2 - 2024 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu
3 - 218 Adet Sayıştay Denetim Raporu (Taşınır Bellek)
4 - 2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu
5 - 2024 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu

1. 2024 YILI GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ

2024 YILI GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Eylül 2025

2024 yılı Genel Uygunluk Bildirimi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 161'inci, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 43'üncü ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 41'inci maddeleri gereğince hazırlanmış, Sayıştay Genel Kurulunun 03.09.2025 tarihli ve 5467 sayılı Kararıyla son hali verilerek Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Sıra Sayısı: 227)

SUNUŞ

Bütçe; harcamalar ile gelirlerin geleceğe yönelik tahminlerini gösteren, giderlerin yapılması ve gelirlerin toplanmasına ilişkin hükümleri düzenleyen belgedir. Hukuki olarak bütçeler, yasama organı tarafından yürütme organına yıllık ya da çok yıllı olarak, kamu gelirlerinin toplanması ve giderlerin yapılması için izin ve yetki verilmesini düzenleyen kanunlardır. Yürütmeye verilen bu izin ve yetki, özünde yasama organının halktan aldığı bütçe hakkının gereğidir.

Parlamentoların, hükümete harcama yapma ve gelir toplama yetkisini verdikten sonra mali yılın bitiminden itibaren geçecek makul bir süre sonunda vermiş olduğu yetkinin nasıl kullanıldığını denetlemesi bütçe hakkının bir gereğidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçe uygulama sonuçlarının denetlenmesine ilişkin hakkını, muhasebe kayıtları dikkate alınarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklifi ve Sayıştay tarafından buna ilişkin hazırlanan genel uygunluk bildirimini görüşüp karara bağlamak suretiyle gerçekleştirmektedir.

Anayasa ve ilgili mevzuatta öngörülen hükümler uyarınca, Sayıştayın Meclis adına gerçekleştirdiği dış denetime ilişkin raporları, idare faaliyet raporları ve genel faaliyet raporu dikkate alınarak hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan genel uygunluk bildirimi; kesin hesap kanunu teklifinde yer alan bütçe uygulama sonuçları ile kamu idare hesaplarında saptanan sonuçların karşılaştırılması ve kamu idare hesaplarını oluşturan mali rapor ve tablolar ile kesin hesap kanunu teklifi ekinde yer alan cetvel ve belgelerin güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin güvence beyanıdır.

Kesin hesap sürecinde saydamlık ve hesap verilebilirliğin geliştirilmesine yönelik tespit ve önerilere genel uygunluk bildiriminde yer verilmesi suretiyle bütçe denetim sistemi ile kamu mali yönetimi ve kontrolünün geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

Sayıştay Genel Kurulunun 03.09.2025 tarihli ve 5467 sayılı Kararı ile kabul edilen 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi, Türkiye Büyük Millet Meclisine saygıyla sunulur.

Metin YENER
Sayıştay Başkanı

TABLOLAR

Tablo 1: Merkezi Yönetim Bütçesine Dâhil Kamu İdareleri ve Muhasebe Birimleri
Tablo 2: Merkezi Yönetim Bütçesi Konsolide Uygulama Sonuçları
Tablo 3: Merkezi Yönetim Bütçesi Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri
Tablo 4: Merkezi Yönetim Bütçesi Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri
Tablo 5: 2025 Yılına Devredilen Devlet Borçları ve Verilen Hazine Garantileri
Tablo 6: 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Silinen Kamu Alacakları
Tablo 7: 2025 Yılına Devredilen Kesinleşen Sayıştay İlamları
Tablo 8: 2025 Yılına Devredilen Merkezi Yönetim Taşınır Tutarları
Tablo 9: Program Bazında 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri ve Ödenekleri
Tablo 10: Merkezi Yönetim Bütçe Ödenekleri
Tablo 11: Yedek Ödenek Tertibinden (99-41.32-01-09.06) Yapılan İşlemler
Tablo 12: Yedek Ödenekten Aktarma Yapılan Kamu İdareleri
Tablo 13: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerce Yapılan Harcama Tutarının En Yüksek Olduğu İller
Tablo 14: Yol Yapımına İlişkin Harcamaların İller İtibarıyla Dağılımı
Tablo 15: Merkezi Yönetim Bütçesi 2024 Yılı Bütçe Gelirleri
Tablo 16: Özel Bütçeli İdarelerin (Yükseköğretim Kurumları) Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapmalar
Tablo 17: Özel Bütçeli Diğer İdarelerin Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapmalar
Tablo 18: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Öz Gelirindeki Bazı Tertiplerde Tahmin ve Net Tahsilat Tutarlarının Yıllar İtibarıyla İncelenmesi
Tablo 19: Özel Bütçeli İdarelerin Yıllar İtibarıyla Ertesi Yıla Devredilen Tahakkuk Artıkları
Tablo 20: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerce Tahsil Edilen Gelir Tutarının En Yüksek Olduğu İller
Tablo 21: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerde En Yüksek Harcama Yapılan 10 İlin Harcama ve Gelir Tutarları
Tablo 22: 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Denge Tablosu
Tablo 23: İç Borç Hareketleri
Tablo 24: Devlet İç Borçları
Tablo 25: Dış Borç Hareketleri
Tablo 26: Devlet Dış Borçları
Tablo 27: Hazine Garantisi Hareketleri
Tablo 28: Verilen Hazine Garantileri
Tablo 29: 2024 Yılı Net Borçlanma Limiti
Tablo 30: 2024 Yılı Net Borçlanma Tutarı
Tablo 31: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (TL)
Tablo 32: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (Yabancı Para Birimi)
Tablo 33: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Yıllara Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Sayıştay İlamları
Tablo 34: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (TL)
Tablo 35: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (Yabancı Para Birimi)
Tablo 36: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Yıllara Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları (TL)
Tablo 37: Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (TL)

EKLER

EK 1: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Bütçe Giderleri Kesin Hesap İcmali
EK 2: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Bütçe Giderleri Kesin Hesap İcmali
EK 3: Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Bütçe Giderleri Kesin Hesap Icmali
EK 4: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin İller İtibarıyla Harcama Tutarları
EK 5: Bütçe Gelirleri Kesin Hesap İcmali (Özel Bütçeli Kamu İdareleri)
EK 6: Bütçe Gelirleri Kesin Hesap İcmali (Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar)
EK 7: Özel Bütçeli İdarelerin (Yükseköğretim Kurumları) Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapma
EK 8: Özel Bütçeli Diğer İdarelerin Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapma
EK 9: Kamu İdareleri Bazında Tahakkuku Yapılıp Tahsili Yapılamayan Hazine Yardım Tutarları
EK 10: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin İller İtibarıyla Gelir Tutarları
EK 11: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin İller İtibarıyla Harcama ve Gelir Tutarları
EK 12: Gelecek Yıla Devir Yönünden Muhasebe Kayıtları ile Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli Arasındaki Fark

1. GENEL ÇERÇEVE

Kesin hesap ve genel uygunluk bildirimine ilişkin düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Bütçe ve kesinhesap*" başlıklı 161, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "*Kesin hesap kanunu*" başlıklı 42, "*Genel uygunluk bildirimi*" başlıklı 43, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "*Genel uygunluk bildirimi*" başlıklı 41 ve 13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2'nci maddelerinde yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri ile kurum kesin hesaplarının hazırlanmasında merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine, merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklif taslağının hazırlanmasında Hazine ve Maliye Bakanlığına, söz konusu taslağın incelenerek nihai teklif taslağı haline getirilmesinde Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına ve genel uygunluk bildiriminin hazırlanmasında Sayıştaya görev ve sorumluluklar verilmiştir. Bu görev ve sorumluluklar aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır.

1.1. MERKEZİ YÖNETİM KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİNİN SORUMLULUĞU

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin sorumluluğu, 5018 sayılı Kanun'un 42'nci maddesi uyarınca yayımlanmış olan Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (R.G. 20.01.2022 - 31725) ile düzenlenmiştir. Anılan Yönetmelik'in "*Kesin hesap cetvellerinin hazırlanması ve gönderilmesi*" başlıklı 4'üncü maddesinde;

"*Kesin hesap cetvelleri mali hizmetler birimi tarafından, Genel Müdürlükçe belirlenen kurallara uygun olarak, bütçe uygulamasına esas muhasebe kayıtları dikkate alınarak hazırlanır.*

Merkezi yönetim kapsamında yer alan kamu idarelerine ait kesin hesaplar, Genel Müdürlükçe hazırlanan kesin hesaba ilişkin genel yazıda belirlenen sürelerde ilgili bakan ve üst yönetici tarafından imzalanmış olarak dört nüsha halinde ilgili idareler tarafından Bakanlığa gönderilir.

İdarelerin kesin hesaplarının Genel Müdürlüğe elektronik ortamda gönderilmesine ilişkin düzenlemeler Bakanlıkça yapılır".

hükümlerine yer verilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca, 2024 yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi Taslağı'nın mevzuatında öngörülen süre içerisinde hatasız ve noksansız olarak hazırlanmasını sağlamak üzere yayınlanan genel yazıda ise;

"*İlgili bakan ve/veya üst yönetici tarafından imzalanmış, (Bütçe Uygulama Sonuçları Cetveli ve İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetvelinin son sayfaları olmak üzere) ciltlenmiş kamu idaresi kesin hesapları en geç 2 Mayıs 2025 tarihine kadar ıslak imzalı dört nüsha olarak Bakanlığımıza (Muhasebat Genel Müdürlüğü) teslim edilecektir.*

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı ile Sayıştay Başkanlığında üst yönetici, düzenleyici ve denetleyici kurumlarda ise ilgili bakan ve/veya üst yönetici tarafından imzalanmış kamu idaresi kesin hesapları aynı süre içinde dört nüsha halinde merkezi yönetim kesin hesabına eklenmek üzere Bakanlığımıza (Muhasebat Genel Müdürlüğü) gönderilecektir.

...

Kesin hesap kanun teklifi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu ile Plan ve Bütçe Komisyonunda yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülüp karara bağlanacağından; genel ve özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumlarca kesin hesaplar bastırılarak on nüshası (üniversitelerce beş nüshası) Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına, bir nüshası da Sayıştay Başkanlığına Ekim ayının ilk haftasına kadar gönderilecektir."

denilmektedir.

Yukarıdaki hükümler uyarınca, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri hazırladıkları kesin hesap cetvellerini Hazine ve Maliye Bakanlığına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve Sayıştay Başkanlığına göndermekle sorumludur.

1.2. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞININ SORUMLULUĞU

Hazine ve Maliye Bakanlığının sorumluluğu 5018 sayılı Kanun'un 42'inci maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddede;

"...Kesin hesap kanunu teklifi, muhasebe kayıtları dikkate alınarak, merkezî yönetim bütçe kanununun şekline uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanır. Bu teklif, bir yıllık uygulama sonuçlarını karşılaştırmalı olarak gösteren değerlendirmeleri içeren gerekçesiyle birlikte izleyen malî yılın Haziran ayı sonuna kadar Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur ve bir örneği Sayıştaya gönderilir."

Kesin hesap kanun teklifinin ekinde;

a) Genel mizan,

b) Bütçe gelirleri kesin hesap cetveli ve açıklaması,

c) Bütçe giderleri kesin hesap cetvelleri ve açıklaması,

d) Bütçe gelir ve giderlerinin iller ve idareler itibarıyla dağılımı,

e) Devlet borçları ve Hazine garantilerine ilişkin cetveller,

f) Yılı içerisinde silinen kamu alacakları cetveli,

g) (Ek: 22/12/2005-5436/10 md.) Mal yönetim hesabı icmal cetvelleri,

h) Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından gerekli görülen diğer belgeler,

yer alır.

Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri bütçelerinin kesin hesabının düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenir.

hükmü yer almaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile de bu kapsamda yer alan kamu idarelerinin kesin hesaplarının düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Bu düzenlemeler kapsamında nihai şekli Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca verilen kesin hesap kanunu teklifi taslağını, Hazine ve Maliye Bakanlığı hazırlamakla sorumludur.

1.3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Genel uygunluk bildiriminin hazırlanmasında Sayıştayın sorumluluğu Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 5018 sayılı Kanun ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nda düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Bütçe ve kesinhesap*" başlıklı 161'inci maddesinde;

"Merkezî yönetim kesinhesap kanunu teklifi, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Meclise sunar. ...",

5018 sayılı Kanun'un "Genel uygunluk bildirimi" başlığını taşıyan 43'üncü maddesinde;

"Sayıştay, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri için düzenleyeceği genel uygunluk bildirimini, kesin hesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmiş beş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Genel uygunluk bildirimi; dış denetim raporları, idare faaliyet raporları ve genel faaliyet raporu dikkate alınarak hazırlanır…",

6085 sayılı Kanun'un "*Genel Uygunluk Bildirimi*" başlığını taşıyan 41'inci maddesinde ise;

"(1) Sayıştay, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri için düzenleyeceği genel uygunluk bildirimini, kesin hesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

(2) Genel uygunluk bildirimi taslağı; denetim grup başkanlıklarınca denetim sonuçları ve faaliyet raporları dikkate alınarak hazırlanır. Uygunluk değerlendirmesinde kesin hesap kanunu teklifinde yer alan merkezi yönetim bütçe kanunu uygulama sonuçları, kamu idare hesapları esas alınarak saptanan sonuçlarla karşılaştırılır. Bu karşılaştırmada bunların uygunluk derecesiyle birlikte kamu idare hesaplarını oluşturan mali rapor ve tablolar ile kesin hesap kanunu teklifi ekinde yer alan cetvel ve belgelerin güvenilirliği ve doğruluğu da değerlendirilir. Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması gereken diğer hususlar da belirtilerek düzenlenen genel uygunluk bildirimi taslakları grup başkanlıklarınca Sayıştay Başkanlığına sunulur.

(3) Genel uygunluk bildirimi taslakları Sayıştay Genel Kurulunda görüşülerek son şekli verilir. Genel uygunluk bildiriminin görüşülmesi sırasında açıklamalarda bulunması için ilgili kamu idaresinin üst yöneticisi veya görevlendireceği yardımcısı çağrılabilir. Bu görüşmeler sırasında Maliye Bakanlığı adına bir yetkili ile Sayıştay Başsavcısı da hazır bulunur..."

hükümlerine yer verilmiştir.

Bu hükümler uyarınca Sayıştay, genel uygunluk bildirimini hazırlayıp mevzuatta öngörülen süre içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmakla sorumludur.

1.4. 2024 YILI GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİNİN HAZIRLANMA SÜRECİ VE İÇERİĞİ

5018 sayılı Kanun'un 42'nci maddesi gereğince muhasebe kayıtları esas alınarak hazırlanan 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler ve düzenleyici ve denetleyici kurumların kesin hesapları, Cumhurbaşkanlığı tarafından 2025 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla Sayıştaya gönderilmiştir.

6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddesi gereğince genel uygunluk bildirimi çalışmalarında; kesin hesap kanunu teklifinde yer alan merkezi yönetim bütçe kanunu uygulama sonuçları ile kamu idareleri hesapları esas alınarak saptanan sonuçlar arasında karşılaştırma yapılarak, kesin hesaplarda yer alan cetvel ve tabloların incelenmesi ve ortaya çıkan uyumsuzluklar ile mevzuata aykırılık teşkil eden diğer bulguların genel uygunluk bildirimlerine alınması esastır.

Uygunluk karşılaştırmaları ve incelemelerinde;

6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddesi hükmü gereğince denetim sonuçları ile faaliyet raporları dikkate alınmak suretiyle, ayrıntısı aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, 2.344 muhasebe birimine ait verinin, 227 kamu idaresi kesin hesabına ve söz konusu kamu idaresi kesin hesaplarının da merkezi yönetim kesin hesabına doğru yansıtılıp yansıtılmadığı ele alınmıştır.

Tablo 1: Merkezi Yönetim Bütçesine Dâhil Kamu İdareleri ve Muhasebe Birimleri

Bütçe Türü	Kamu İdaresi Sayısı	Muhasebe Birimi Sayısı
Genel Bütçe	41	1.591
Özel Bütçe (YÖK, ÖSYM ve Üniversiteler)	130	130
Diğer Özel Bütçe	45	612
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri	11	11
Toplam	**227**	**2.344**

Muhasebe kayıtlarından kamu idareleri kesin hesaplarına, kesin hesaplardan da merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklifine uzanan süreç, karşılaştırma ve inceleme çalışmalarıyla değerlendirilmiş ve genel uygunluk bildirimi görüşüne ulaşılmıştır.

5018 sayılı Kanun'un "*Merkezî yönetim bütçe kanun teklifinin görüşülmesi*" başlıklı 19'uncu maddesi gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisi, merkezi yönetim bütçe kanun teklifinin metnini maddeler, gider ve gelir cetvellerini kamu idareleri itibarıyla görüşmekte ve oylamaktadır.

Merkezi yönetim bütçe kanununun şekline uygun olarak hazırlanan ve kamu idarelerinin bütçe gider ve gelir tahminlerinin yılsonu uygulama sonuçlarını gösteren merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklifi ve ekleri, bütçe giderlerinde "*program bazında bütçe giderleri icmali cetvelleri*", bütçe gelirlerinde ise "*bütçe gelirleri kesin hesap icmali cetvelleri*" üzerinden kanunlaşmaktadır.

Genel uygunluk bildirimi çalışmalarında da merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklifleri madde metinlerinin yanı sıra, söz konusu cetvellerin karşılaştırma ve inceleme çalışmaları yoluyla değerlendirilmesi, tespit olunan uyumsuzlukların ilgili madde başlığı altında açıklanması, ilgili cetvellerin uygun bulunan son hallerinin de gerekli açıklamalarıyla birlikte bildirime eklenmesi gerekmektedir. Ancak, 2024 yılı için bu cetvellere ilişkin tespit olunan herhangi bir uyumsuzluk bulunmadığından, bildirime düzeltme cetveli eklenmemiştir.

Söz konusu cetvelleri etkilemeyen ya da bu cetvellere ilişkin olmayan diğer bulgulara ise maddeler halinde ve ekleriyle birlikte genel uygunluk bildiriminde yer verilmiştir.

Merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklifi ve eki cetvellerin değerlendirilmesi başlığında; gider bütçesi, gelir bütçesi, merkezi yönetim bütçe dengesi ve finansmanı, devlet borçları ve borçlanma limitleri, yıl içinde silinen kamu alacakları, kesinleşen Sayıştay ilamları uygulama sonuçları cetveli ve mal yönetimi hesabı ile ilgili tespit edilen hususlar ve diğer hususlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

Gider bütçesi alt başlığında;

- Yedek ödenek kullanımı,
- Bütçe giderlerinin iller itibarıyla dağılımını gösteren cetvel,
- Bütçe giderleri kesin hesap cetveli açıklamaları

ile ilgili tespit ve önerilere yer verilmiştir.

Gelir bütçesi alt başlığında;

- Özel bütçeli idarelerin yıllar itibarıyla öz gelir karşılaştırmaları,
- Ertesi yıla devredilen tahakkuk artığı,
- Bütçe gelirlerinin iller itibarıyla dağılımı,
- Bütçe gelirleri kesin hesap cetveli açıklamaları

ile ilgili tespit ve öneriler yer almıştır.

Merkezi yönetim bütçe dengesi alt başlığında; merkezi yönetim brüt ve net bütçe açığı tespit edilerek aradaki fark incelenmiştir.

Devlet borçları ve borçlanma limitleri alt başlığında iç borçlar, dış borçlar, hazine garantileri incelenmiş ve borçlanma limitlerinin uygulamada aşılıp aşılmadığı hususları ele alınmıştır.

Kesinleşen Sayıştay ilamları uygulama sonuçları cetveli alt başlığında, genel bütçeli idareler için merkezi yönetim kesin hesabına, özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumlar için ise kamu idaresi kesin hesaplarına eklenen "*Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları Cetveli*"ne ilişkin yapılan inceleme sonuçları ele alınmıştır.

Mal yönetimi hesabı icmal cetvelleri alt başlığında, 253-Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı, 254-Taşıtlar Hesabı ve 255-Demirbaşlar Hesabına ilişkin kamu idarelerinin taşınır mal yönetim hesabı icmal cetvelleri ile bu hesapların mizanlardaki tutarları arasında yapılan karşılaştırma ve incelemeler sonucunda tespit olunan bulgulara yer verilmiştir.

Diğer hususlar başlığında; faaliyet raporları ile ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir.

Genel uygunluk bildirimi görüşü başlığında ise kesin hesap kanunu teklifi ekinde yer alan cetvel ve belgeler ile kamu idare hesaplarını oluşturan mali rapor ve tabloların güvenilirliği ve doğruluğu değerlendirilerek, kesin hesap kanunu teklifinde yer alan merkezi yönetim bütçe kanunu uygulama sonuçlarının, kamu idare hesapları esas alınarak saptanan sonuçlarla karşılaştırılması suretiyle oluşturulan genel uygunluk bildirimine ilişkin görüşe yer verilmiştir.

2. MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ VE EKİ CETVELLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. GENEL GÖRÜNÜM

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nde yer alan bütçe kanunu uygulama sonuçları ile 2025 yılına devreden tutarları gösteren ve Genel Uygunluk Bildirimi'nin ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınan başlıklara ilişkin özet tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Merkezi Yönetim Bütçesi Konsolide Uygulama Sonuçları

(TL)

I- Merkezi Yönetim Bütçe Ödenekleri	
Merkezi Yönetim Bütçesi Başlangıç Ödenekleri Toplamı	**12.131.477.944.000,00**
Genel Bütçe	11.007.879.053.000,00
Özel Bütçe	1.085.217.713.000,00
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	38.381.178.000,00
Merkezi Yönetim Bütçesi Yıl Sonu Ödenekleri Toplamı (a)	**12.632.016.611.205,94**
Genel Bütçe	11.311.948.080.018,43
Özel Bütçe	1.274.361.684.156,52
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	45.706.847.030,99
Merkezi Yönetim Bütçesi Kullanılmayan Ödenekler Toplamı (b)	**773.777.860.202,22**
Genel Bütçe	590.084.316.589,71
Özel Bütçe	179.424.015.281,08
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	4.269.528.331,43
II- Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Gelirleri Toplamı (c)	**9.584.065.110.111,28**
Genel Bütçe	8.466.826.550.207,24
Özel Bütçe	1.072.377.570.141,40
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	44.860.989.762,64
Merkezi Yönetim Kapsamındaki Gelirleştirmeler (-) (ç)	**911.233.042.214,18**
Hazine Yardımı	887.420.306.542,86
Özel Bütçeli İdarelerden Alınan Paylar	0,00
Özel Bütçeli İdarelere Verilen Paylar	0,00
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Gelir Fazlası	23.812.735.671,32
Merkezi Yönetim NET Bütçe Gelirleri Toplamı (d) = (c - ç) (*)	**8.672.832.067.897,10**

III- Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Giderleri Toplamı (e)	**11.858.238.751.003,72**
Genel Bütçe	10.721.863.763.428,72
Özel Bütçe	1.094.937.668.875,44
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	41.437.318.699,56
Merkezi Yönetim Kapsamındaki Giderleştirmeler (-) (f)	**1.077.624.683.560,56**
Hazine Yardımı	1.051.579.041.062,84
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Gelir Fazlası	26.045.642.497,72
Merkezi Yönetim NET Bütçe Giderleri Toplamı (g) = (e - f) (**)	**10.780.614.067.443,16**
IV- Denge	
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Açığı (ğ)= (c - e)	**-2.274.173.640.892,44**
Merkezi Yönetim NET Bütçe Açığı (h)= (d - g)	**-2.107.781.999.546,06**
Merkezi Yönetim Brüt ve Net Bütçe Açığı Farkı (ı)= (ğ-h)	**-166.391.641.346,38**

(*) Merkezi yönetim brüt bütçe gelirinden, hazine yardımı ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar gelir fazlası düşülerek merkezi yönetim net bütçe gelirine ulaşılmıştır.
(**) Merkezi yönetim brüt bütçe giderlerinden, hazine yardımı ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar gelir fazlası düşülerek merkezi yönetim net bütçe giderine ulaşılmıştır.

Tablo 3: Merkezi Yönetim Bütçesi Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri

(TL)

Gider Ekod 1	Gider Açıklama	Tutar	Oran (%)
01	Personel Giderleri	2.666.027.314.807,15	22,48
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	332.217.235.670,51	2,80
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	747.046.121.162,19	6,30
04	Faiz Giderleri	1.270.455.340.531,85	10,71
05	Cari Transferler	4.608.832.048.036,50	38,87
06	Sermaye Giderleri	944.083.031.079,19	7,96
07	Sermaye Transferleri	973.064.690.799,87	8,21
08	Borç Verme	316.512.968.916,46	2,67
Genel Toplam		**11.858.238.751.003,72**	**100**

Tablo 4: Merkezi Yönetim Bütçesi Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

(TL)

Gelir Ekod 1	Gelir Açıklama	Tutar	Oran (%)
01	Vergi Gelirleri	7.311.900.567.558,20	76,30
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	273.640.551.188,71	2,90
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.084.949.829.818,26	11,30
05	Diğer Gelirler	855.843.386.394,97	8,90
06	Sermaye Gelirleri	43.248.730.737,34	0,50
08	Alacaklardan Tahsilat	14.482.044.413,80	0,20
Genel Toplam		**9.584.065.110.111,28**	**100**

Tablo 5: 2025 Yılına Devredilen Devlet Borçları ve Verilen Hazine Garantileri

(TL)

Devlet Borçları Toplamı *(a+b)*	**9.207.300.393.093,33**
İç Borçlar *(a)*	4.959.910.326.330,09
Dış Borçlar *(b)*	4.247.390.066.763,24
Hazine Garantileri	**787.407.772.301,18**

Tablo 6: 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Silinen Kamu Alacakları

(TL)

Bütçe Türü	Silinen Kamu Alacak Tutarı
Genel Bütçeli Kamu İdareleri	713,15
Özel Bütçeli Kamu İdareleri	468,37
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri	0,00
Toplam	**1.181,52**

Tablo 7: 2025 Yılına Devredilen Kesinleşen Sayıştay İlamları

Bütçe Türü	TL Cinsinden Devredilen Borç Tutarı	Avro Cinsinden Devredilen Borç Tutarı
Genel Bütçeli Kamu İdareleri	8.651.508,74	487,50
Özel Bütçeli Kamu İdareleri	54.200.571,42	22.089.995,43
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri	1.610.333,03	0,00
Toplam	**64.462.413,19**	**22.090.482,93**

Tablo 8: 2025 Yılına Devredilen Merkezi Yönetim Taşınır Tutarları

(TL)

Bütçe Türü	Taşınır Hesabı Kodu-Adı	2025 Yılına Devreden Taşınır Tutarları	Toplam
Genel Bütçe	253-Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	116.759.538.342,11	346.307.648.155,35
	254-Taşıtlar Hesabı	32.715.656.681,32	
	255-Demirbaşlar Hesabı	196.832.453.131,92	
Özel Bütçe	253-Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	63.980.470.139,86	119.537.731.347,00
	254-Taşıtlar Hesabı	27.037.908.658,44	
	255-Demirbaşlar Hesabı	28.519.352.548,70	
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri	253-Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	3.122.054.512,42	4.693.292.598,14
	254-Taşıtlar Hesabı	170.278.035,75	
	255-Demirbaşlar Hesabı	1.400.960.049,97	
Toplam			**470.538.672.100,49**

2.2. GİDER BÜTÇESİ

Merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklifi ve eklerinde yer alan ödenek ve bütçe gideri tutarlarının kanunlaşmasında, kamu idareleri kesin hesaplarında yer alan "*program bazında bütçe giderleri icmali cetvelleri*"ndeki tutarlar ile bu tutarların genel toplamları esas alınmaktadır.

6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddesinde yer alan, genel uygunluk bildirimi taslağının denetim sonuçları ve faaliyet raporları dikkate alınarak hazırlanacağına ilişkin hükme istinaden, denetim raporlarındaki bulguların kamu idareleri kesin hesaplarında yer alan "program bazında bütçe giderleri icmali cetvelleri"ndeki tutarlarda doğrudan bir değişikliğe yol açıp açmadığı hususunda gerekli incelemeler yapılmıştır. Merkezi yönetim bütçesinin program bazında genel görünümü Tablo 9'da, bütçe ödenekleri ve gider gerçekleşmeleri Tablo 10'da, kamu idarelerinin bütçe giderleri kesin hesap icmalleri ise bütçe türüne göre EK 1, EK 2 ve EK 3'te verilmiştir.

Sayıştay denetim raporlarının incelenmesi sonucunda, ödenek ve bütçe gideri tutarlarında değişikliğe yol açan bir tespitin bulunmadığı görülmüştür.

Tablo 9: Program Bazında 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri ve Ödenekleri

(TL)

Bütçe Türü	Program Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
Genel Bütçe	Hukuk ve Adalet	187.939.679.000,00	201.372.349.180,00	199.112.726.236,82	2.259.622.943,18
	Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi	686.810.286.000,00	722.925.952.792,49	718.422.397.417,38	4.503.555.375,11
	Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi	11.904.918.000,00	10.587.313.868,55	10.048.575.391,09	538.738.477,46
	Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma	8.579.113.000,00	12.069.469.657,99	10.944.779.105,95	1.124.690.552,04
	Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması	26.619.724.000,00	29.471.383.548,78	27.852.520.705,46	1.618.862.843,32
	Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim	135.643.743.000,00	145.083.188.223,04	142.874.742.857,08	2.208.445.365,96
	İstihdam	238.131.763.000,00	335.430.841.118,05	335.314.554.487,35	116.286.630,70
	Kadının Güçlenmesi	3.817.148.000,00	4.226.958.176,31	4.045.154.325,57	181.803.850,74
	Sosyal Güvenlik	1.237.249.854.000,00	1.132.239.362.200,00	1.104.216.433.376,66	28.022.928.823,34
	Şehit Yakını ve Gaziler	11.028.077.000,00	11.595.322.655,27	11.551.777.720,39	43.544.934,88
	Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma	280.035.971.000,00	279.766.664.241,00	275.239.460.310,35	4.527.203.930,65
	Milli Kültür	23.348.886.000,00	38.547.295.886,18	32.545.559.764,67	6.001.736.121,51
	Dış Politika	35.715.933.000,00	41.819.468.323,88	39.351.326.925,95	2.468.141.397,93
	Finansal Sistemin Geliştirilmesi ve Sigortacılık	33.345.211.000,00	52.537.723.000,00	50.985.033.931,26	1.552.689.068,74
	Bilgi ve İletişim	5.987.758.000,00	18.299.394.736,01	7.809.898.978,27	10.489.495.757,74
	Cumhurbaşkanlığı	5.406.908.000,00	10.038.725.300,00	9.854.150.774,62	184.574.525,38
	Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi	75.008.376.000,00	87.510.184.242,62	84.945.779.237,55	2.564.405.005,07
	Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası	526.613.593.000,00	374.087.061.866,00	300.484.951.007,61	73.602.110.858,39
	Hazine Varlıklarının ve Yükümlülüklerinin Yönetimi	1.284.817.069.000,00	1.313.176.357.916,67	1.289.505.991.972,77	23.670.365.943,90
	Ormanların ve Doğanın Korunması ile Sürdürülebilir Yönetimi	2.098.789.000,00	2.458.627.147,40	2.280.216.495,62	178.410.651,78
	Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği	12.970.287.000,00	15.837.599.294,50	14.297.821.996,75	1.539.777.297,75
	Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi	901.167.460.000,00	900.069.505.955,39	890.260.487.584,00	9.809.018.371,39
	Sanat ve Kültür Ekonomisi	2.289.270.000,00	2.988.503.421,62	2.800.330.848,57	188.172.573,05
	Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi	1.796.000.000,00	2.011.997.200,00	1.958.652.038,57	53.345.161,43
	Uluslararası Eğitim İş Birlikleri ve Yurtdışı Eğitim	12.813.103.000,00	11.545.528.000,00	11.379.599.331,14	165.928.668,86
	Din Hizmetleri ve Yaygın Din Eğitimi	79.718.344.000,00	87.496.212.654,24	87.251.022.651,67	245.190.002,57
	Bölgesel Kalkınma	2.980.834.000,00	3.079.549.600,00	3.072.811.119,22	6.738.480,78
	Bağımlılıkla Mücadele	9.343.722.000,00	2.868.993.572,00	2.853.394.761,28	15.598.810,72

Bütçe Türü	Program Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
	Toplum Güvenliği	477.707.276.000,00	534.197.650.064,35	518.273.534.665,58	15.924.115.398,77
	Trafik Güvenliği	12.191.517.000,00	8.936.507.352,00	8.477.393.284,76	459.114.067,24
	Kamu Gelirleri Yönetimi	21.143.188.000,00	31.772.329.330,00	31.595.832.676,17	176.496.653,83
	Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele	13.667.926.000,00	13.622.538.999,00	13.376.474.137,17	246.064.861,83
	Gençlik	8.527.496.000,00	9.323.496.854,34	9.185.252.922,58	138.243.931,76
	Sporun Geliştirilmesi ve Desteklenmesi	27.484.143.000,00	34.209.585.771,88	33.582.489.257,20	627.096.514,68
	Göç Yönetimi	21.589.103.000,00	26.695.936.935,87	26.263.512.310,17	432.424.625,70
	Kırsal Kalkınma	26.717.749.000,00	24.131.873.831,52	23.848.226.673,49	283.647.158,03
	Ortaöğretim	335.939.310.000,00	327.283.870.923,00	318.145.511.629,23	9.138.359.293,77
	Stratejik Yönetim ve Kaynak Tahsisi	5.665.143.000,00	8.395.845.500,00	8.305.891.564,66	89.953.935,34
	Tarım	294.115.061.000,00	303.719.895.905,03	302.624.526.645,50	1.095.369.259,53
	Temel Eğitim	584.471.540.000,00	598.401.495.824,80	589.043.536.633,08	9.357.959.191,72
	Ticaretin Düzenlenmesi, Geliştirilmesi ve Kolaylaştırılması	41.286.796.500,00	47.134.746.954,00	46.723.820.534,66	410.926.419,34
	Karayolu Ulaşımı	6.503.997.000,00	5.913.958.780,00	4.635.423.152,31	1.278.535.627,69
	Ulusal Savunma ve Güvenlik	617.777.870.000,00	744.843.372.120,36	590.240.056.469,33	154.603.315.651,03
	Tüketicinin Korunması, Ürün ve Hizmetlerin Güvenliği ve Standardizasyonu	16.129.273.500,00	17.981.338.197,09	17.580.330.664,26	401.007.532,83
	Vatandaşlık ve Sivil Toplum	15.162.167.000,00	13.191.643.175,00	12.753.091.074,95	438.552.100,05
	Turizmin Geliştirilmesi	5.196.288.000,00	9.146.948.834,10	8.360.033.131,45	786.915.702,65
	Tabii Kaynaklar	14.308.000,00	24.423.400,00	23.427.893,10	995.506,90
	Meteoroloji	3.096.942.000,00	3.031.415.468,00	2.802.759.505,69	228.655.962,31
	Hayat Boyu Öğrenme	21.109.466.000,00	24.684.947.474,32	23.945.137.440,54	739.810.033,78
	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme	468.003.000,00	588.266.000,00	563.587.038,27	24.678.961,73
	Koruyucu Sağlık	202.463.783.000,00	193.730.250.079,57	191.805.000.523,87	1.925.249.555,70
	Tedavi Edici Sağlık	523.206.810.000,00	596.651.193.416,11	590.076.232.390,90	6.574.961.025,21
	Dış Denetim ve Hesap Yargılaması	1.710.755.000,00	1.881.402.500,00	1.860.334.500,19	21.067.999,81
	Araştırma, Geliştirme ve Yenilik	4.842.565.000,00	11.449.156.800,00	11.449.154.173,64	2.626,36
	Uluslararası Kalkınma İşbirliği	197.714.000,00	213.992.000,00	188.638.271,28	25.353.728,72
	Tapu ve Kadastro	6.826.372.000,00	8.267.547.089,15	7.176.668.141,79	1.090.878.947,36
	Yasama	6.503.782.000,00	7.521.647.590,00	7.514.429.403,38	7.218.186,62

Bütçe Türü	Program Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
	Yükseköğretim	132.990.126.000,00	127.389.838.331,25	127.215.119.582,35	174.718.748,90
	Uzay ve Havacılık	2.045.646.000,00	1.090.917.608,00	1.068.373.993,75	22.543.614,25
	Demiryolu Ulaşımı	215.182.334.000,00	223.003.792.982,00	208.592.576.353,52	14.411.216.628,48
	Denizyolu Ulaşımı	4.321.176.000,00	5.715.393.172,00	4.816.971.313,80	898.421.858,20
	Kombine Taşımacılık, Lojistik ve Tehlikeli Mal Taşımacılığı	1.304.093.000,00	1.952.218.437,00	86.514.793,33	1.865.703.643,67
	Yönetim ve Destek Programı	265.923.752.000,00	274.665.367.668,70	253.674.374.137,31	20.990.993.531,39
	Program Dışı Giderler	1.241.213.763.000,00	1.222.041.740.872,00	1.054.729.375.191,84	167.312.365.680,16
Genel Bütçe Toplamı		**11.007.879.053.000,00**	**11.311.948.080.018,43**	**10.721.863.763.428,72**	**590.084.316.589,71**
Özel Bütçe	Hukuk ve Adalet	13.760.877.000,00	36.417.110.100,00	31.121.517.869,12	5.295.592.230,88
	Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi	219.684.619.000,00	220.298.829.000,00	99.206.290.599,91	121.092.538.400,09
	Milli Kültür	4.427.998.000,00	19.996.399.316,84	18.196.685.040,02	1.799.714.276,82
	Dış Politika	0,00	27.800.000,00	27.085.037,99	714.962,01
	Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi	7.173.151.000,00	18.246.741.300,00	16.817.564.190,92	1.429.177.109,08
	Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası	7.237.529.000,00	7.014.699.305,37	6.283.105.269,06	731.594.036,31
	Hazine Varlıklarının ve Yükümlülüklerinin Yönetimi	116.021.000,00	116.101.000,00	109.739.220,68	6.361.779,32
	Ormanların ve Doğanın Korunması ile Sürdürülebilir Yönetimi	19.651.404.000,00	25.764.432.950,64	23.697.633.638,65	2.066.799.311,99
	Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği	464.130.000,00	111.737.500,00	111.595.585,57	141.914,43
	Sanat ve Kültür Ekonomisi	4.909.639.000,00	5.986.930.442,47	5.822.837.958,20	164.092.484,27
	Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi	118.948.158.000,00	149.565.793.231,24	148.387.922.606,94	1.177.870.624,30
	Uluslararası Eğitim İş Birlikleri ve Yurtdışı Eğitim	0,00	25.000.000,00	25.000.000,00	0,00
	Bölgesel Kalkınma	2.151.926.000,00	2.053.534.179,00	1.898.528.816,54	155.005.362,46
	Trafik Güvenliği	15.465.425.000,00	14.774.925.153,08	14.702.597.531,20	72.327.621,88
	Kırsal Kalkınma	3.291.807.000,00	4.181.571.000,00	4.084.665.443,23	96.905.556,77
	Karayolu Ulaşımı	246.687.331.000,00	273.214.782.271,77	265.214.907.301,34	7.999.874.970,43
	Ulusal Savunma ve Güvenlik	704.948.000,00	927.731.758,00	920.551.773,14	7.179.984,86
	Tüketicinin Korunması, Ürün ve Hizmetlerin Güvenliği ve Standardizasyonu	2.826.852.000,00	3.890.933.096,94	3.371.343.072,05	519.590.024,89
	Kamu Denetçiliği	214.749.000,00	248.547.000,00	242.151.212,99	6.395.787,01
	İnsan Hakları	153.155.000,00	178.269.188,00	168.880.788,89	9.388.399,11

Bütçe Türü	Program Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
	Turizmin Geliştirilmesi	98.697.000,00	75.249.211,32	40.346.962,60	34.902.248,72
	Tabii Kaynaklar	7.343.656.000,00	8.206.138.224,44	7.321.888.692,73	884.249.531,71
	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme	4.262.117.000,00	5.256.822.590,00	5.100.461.811,49	156.360.778,51
	Koruyucu Sağlık	681.714.000,00	740.580.410,00	640.763.282,57	99.817.127,43
	Tedavi Edici Sağlık	49.834.608.000,00	65.895.975.847,50	59.432.126.116,59	6.463.849.730,91
	Araştırma, Geliştirme ve Yenilik	35.431.669.000,00	53.653.475.124,32	48.378.384.364,15	5.275.090.760,17
	Uluslararası Kalkınma İşbirliği	3.618.687.000,00	4.108.396.852,28	3.285.833.430,62	822.563.421,66
	Sınai Mülkiyet Hakları	512.071.000,00	598.323.000,00	585.261.515,12	13.061.484,88
	İstatistik	2.483.129.000,00	2.584.274.858,00	2.462.300.114,66	121.974.743,34
	Yükseköğretim	246.382.646.000,00	269.355.104.991,00	251.599.402.342,05	17.755.702.648,95
	Uzay ve Havacılık	2.038.162.000,00	2.241.122.895,50	2.105.857.204,24	135.265.691,26
	Yönetim ve Destek Programı	64.555.370.000,00	78.245.209.358,81	73.317.186.114,85	4.928.023.243,96
	Program Dışı Giderler	105.468.000,00	359.143.000,00	257.253.967,33	101.889.032,67
Özel Bütçe Toplamı		**1.085.217.713.000,00**	**1.274.361.684.156,52**	**1.094.937.668.875,44**	**179.424.015.281,08**
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri	Finansal Sistemin Geliştirilmesi ve Sigortacılık	3.879.920.000,00	3.815.285.037,22	1.420.207.505,92	2.395.077.531,30
	Bilgi ve İletişim	4.769.509.000,00	4.531.434.671,92	4.528.033.119,77	3.401.552,15
	Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası	1.527.435.000,00	1.891.289.011,13	1.694.520.417,38	196.768.593,75
	Ticaretin Düzenlenmesi, Geliştirilmesi ve Kolaylaştırılması	1.039.197.000,00	1.017.387.000,00	707.640.392,06	309.746.607,94
	İnsan Hakları	321.100.000,00	340.100.000,00	254.157.044,51	85.942.955,49
	Yönetim ve Destek Programı	6.622.876.000,00	7.949.940.524,30	6.787.117.722,20	1.162.822.802,10
	Program Dışı Giderler	20.221.141.000,00	26.161.410.786,42	26.045.642.497,72	115.768.288,70
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri Toplamı		**38.381.178.000,00**	**45.706.847.030,99**	**41.437.318.699,56**	**4.269.528.331,43**
Genel Toplam		**12.131.477.944.000,00**	**12.632.016.611.205,94**	**11.858.238.751.003,72**	**773.777.860.202,22**

Tablo 10: Merkezi Yönetim Bütçe Ödenekleri

(TL)

	Genel Bütçe	Özel Bütçe	Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	Toplam
Başlangıç Ödeneği	11.007.879.053.000,00	1.085.217.713.000,00	38.381.178.000,00	12.131.477.944.000,00
Akreditif Artığı Karşılığı Eklenen Ödenek	3.610.134.796,84	720.318.577,23	0,00	4.330.453.374,07
Yüklenme Artığı Karşılığı Eklenen Ödenek	24.963.160.852,90	0,00	0,00	24.963.160.852,90
Geçen Yıldan Devreden Dış Proje Kredisi Akreditif ve Avans Artığı	0,00	0,00	0,00	0,00
5018 sayılı Kanun'un 39. Maddesi Kapsamında Geçen Yıldan Devreden Ödenek	192.183.777,20	0,00	0,00	192.183.777,20
5018 sayılı Kanun'un 40. Maddesi Kapsamında Geçen Yıldan Devreden Ödenek	1.204.702.599,92	1.591.750.233,90	0,00	2.796.452.833,82
Diğer Kanunlar Gereğince Geçen Yıldan Devreden Ödenekler	30.374.245.519,86	2.469.451.748,56	0,00	32.843.697.268,42
Kurum Dışı Eklenen Ödenek	541.022.462.019,94	21.743.504.000,00	0,00	562.765.966.019,94
Kurum Dışı Düşülen Ödenek (-)	541.020.507.019,94	40.635.357.813,00	0,00	581.655.864.832,94
Kurum İçi Eklenen Ödenek	581.158.971.831,55	71.908.219.922,66	6.386.513.831,15	659.453.705.585,36
Kurum İçi Düşülen Ödenek (-)	581.158.971.831,55	71.908.219.922,66	6.386.513.831,15	659.453.705.585,36
Yedek Ödenekten Aktarmalarla Eklenen Ödenek	186.999.376.676,00	63.488.313.000,00	0,00	250.487.689.676,00
Yedek Ödenek Aktarmalarla Düşülen Ödenek (-)	186.999.376.676,00	0,00	0,00	186.999.376.676,00
Yıl İçinde Eklenen Ödenek	**230.969.717.136,92**	**134.672.154.590,12**	**7.325.669.030,99**	**372.967.540.758,03**
Gelir Fazlası Karşılığı Ödenek Kaydı	270.000,00	65.221.607.655,54	2.536.732.030,99	67.758.609.686,53
Gelirli Ödenek Kaydı	16.416.384.949,88	316.943.911,73	0,00	16.733.328.861,61
Hizmet Sunumu Karşılığı Ödenek Kaydı	126.698.498.486,26	28.414.746.208,80	0,00	155.113.244.695,06
Likit Karşılığı Ödenek Kaydı	0,00	40.699.278.087,46	3.056.932.000,00	43.756.210.087,46
Ödenek Ekleme	87.854.563.700,78	19.578.726,59	1.732.005.000,00	89.606.147.427,37
Yıl İçi Eklenen Özel Ödenek/ Özel Gelir	11.251.935.398,57	0,00	0,00	11.251.935.398,57
Yıl İçi Eklenen Özel Ödenek/Şartlı Bağış	1.500.991.936,22	5.093.852.819,71	0,00	6.594.844.755,93
Yıl İçinde İptal Edilen Ödenek (-)	0,00	16.000,00	0,00	16.000,00
Ödenekler Toplamı	**11.311.948.080.018,43**	**1.274.361.684.156,52**	**45.706.847.030,99**	**12.632.016.611.205,94**
Kullanılmayan Ödenek	**590.084.316.589,71**	**179.424.015.281,08**	**4.269.528.331,43**	**773.777.860.202,22**
Gider	**10.721.863.763.428,72**	**1.094.937.668.875,44**	**41.437.318.699,56**	**11.858.238.751.003,72**

2.2.1. Yedek Ödenek Kullanımı

5018 sayılı Kanun'un "*Yedek ödenek*" başlıklı 23'üncü maddesinde;

"Merkezî yönetim bütçe kanununda belirtilen hizmet ve amaçları gerçekleştirmek, ödenek yetersizliğini gidermek veya bütçelerde öngörülmeyen hizmetler için, bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan idareler ile (II) sayılı cetvelde yer alan idarelerden merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilecek olanların bütçelerine aktarılmak üzere, genel bütçe ödeneklerinin yüzde ikisine kadar (...) yedek ödenek konulabilir. Bu ödenekten aktarma yapmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Malî yıl içinde yedek ödenekten yapılan aktarmaların tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılımı, yılın bitimini takip eden on beş gün içinde Cumhurbaşkanlığı tarafından ilan edilir."

hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm uyarınca, genel bütçeli idarelerin yedek ödenek miktarına getirilen %2'lik sınırlama, başlangıç ödeneklerine ilişkindir. Bununla birlikte 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında;

"Bu Kanunla verilen ödeneklerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılması amacıyla, kamu idarelerinin yıl içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaç fazlası ödeneklerinin diğer kamu idarelerinin ödenek ihtiyacının karşılanmasında kullanılmasını temin etmek veya ödeneklerin öncelikli hizmetlerde kullanılmasını sağlamak üzere genel bütçe ödeneklerinin yüzde 10'unu aşmamak kaydıyla; genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine konulan (01), (02), (03), (05), (06), (07), (08) ve (09) ekonomik kodlarındaki ödenekleri kamu idareleri bütçeleri arasında veya Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin 'Yedek Ödenek' tertibine aktarmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir."

hükmü yer almaktadır.

Merkezi yönetim kesin hesabı ile kamu idareleri kesin hesapları ödenek bilgileri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2024 Yılı Kesin Hesabının yedek ödenek tertibindeki (99-41.32-01-09.06) tutarın, yapılan ödenek aktarmaları sonucunda 217.401.353.361,00 TL'ye ulaştığı görülmüştür. Bu tutar 11.311.948.080.018,43 TL'lik genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık %1,92'sine tekabül etmektedir.

Yedek ödenek tertibinden (99-41.32-01-09.06) kullanılan toplam 66.667.378.000,00 TL yedek ödeneğe ilişkin tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılım bilgileri Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca yayımlanan 14.01.2025 tarihli duyuru ve eki tablolarda ilan edilmiştir. Söz konusu tertipte yapılan işlemlere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 11: Yedek Ödenek Tertibinden (99-41.32-01-09.06) Yapılan İşlemler

(TL)

Başlangıç Ödeneği (a)	Aktarma ile Eklenen Ödenek		Toplam Yedek Ödenek (ç=a+b+c)	Yedek Ödenekten Aktarmalar ile Düşülen (d)	Kalan Yedek Ödenek (ç-d)
	Kurum Dışı (b)	Kurum İçi (c)			
96.499.683.000,00	120.868.877.361,00	32.793.000,00	217.401.353.361,00	66.667.378.000,00	150.733.975.361,00

Tablo 11'de görüldüğü üzere toplam 217.401.353.361,00 TL yedek ödeneğin 66.667.378.000,00 TL'si aktarmalarla düşülmüş olup geriye 150.733.975.361,00 TL kalmıştır.

2.2.1.1. Yedek Ödenekten Aktarmalar ile Düşülen Ödeneklerin İncelenmesi

Yedek ödenekten aktarmalar ile düşülen 186.999.376.676[1] TL ödenek, kamu idarelerine ait 105 adet bütçe tertibine eklenmiştir. Tablo 12'de 108.649.648.184,00 TL ile bu tutarın %58,10'unu oluşturan ilk 20 bütçe tertibine yer verilmiştir.

[1] Bu tutar yedek ödenekler hesabından yapılan aktarmaların tamamını içermektedir.

Tablo 12: Yedek Ödenekten Aktarma Yapılan Kamu İdareleri

Kamu İdaresi	Bütçe Tertibi	Tutar
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	24-76.65-02-06.05	20.926.588.000,00
Milli Savunma Bakanlığı	43-9.30-01-03.02	19.000.000.000,00
Sağlık Bakanlığı	54-14.47-01-06.05	12.575.876.184,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.33-02-06.05	7.954.362.417,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.65-02-06.04	7.817.010.583,00
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	64-15.38-01-06.05	6.010.000.000,00
Jandarma Genel Komutanlığı	29-26.1-01-01.01	4.450.000.000,00
Jandarma Genel Komutanlığı	29-26.1-01-03.02	3.343.000.000,00
Milli Eğitim Bakanlığı	6-13.42-01-03.05	3.000.000.000,00
İçişleri Bakanlığı	98-10.67-01-06.05	2.443.000.000,00
Göç İdaresi Başkanlığı	35-36.38-01-05.04	2.350.000.000,00
Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı	43-25.5-01-01.09	2.350.000.000,00
Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı	43-25.4-01-06.09	2.300.000.000,00
Adalet Bakanlığı	1-8.67-01-03.05	2.200.000.000,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.34-02-06.07	2.200.000.000,00
Strateji ve Bütçe Başkanlığı	22-41.32-01-07.03	2.184.031.000,00
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	17-64.36-02-08.01	2.000.000.000,00
Sağlık Bakanlığı	54-14.47-07-06.05	1.870.000.000,00
Gençlik ve Spor Bakanlığı	62-22.36-01-06.04	1.858.250.000,00
Milli Eğitim Bakanlığı	51-13.72-01-01.04	1.817.530.000,00
Genel Toplam		**108.649.648.184,00**

2.2.2. Bütçe Giderleri

Merkezi yönetim kesin hesabı ile kamu idareleri kesin hesapları bütçe giderleri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde tespit olunan hususlara aşağıda yer verilmiştir.

2.2.2.1. Bütçe Giderlerinin İller İtibarıyla Dağılımı

Merkezi yönetim bütçesine dâhil kamu idarelerinin bütçe giderleri il dağılımı icmali cetvelleri, 5018 sayılı Kanun'un 42'inci maddesi gereği düzenlenip kesin hesap kanun teklifine eklenmektedir.

Bu cetvellerin düzenlenmesinde, bütçe giderinin yapıldığı muhasebe biriminin bulunduğu ilin esas alındığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak, 11.858.238.751.003,72 TL merkezi yönetim bütçe giderinin %73,69'una karşılık gelen 8.737.971.602.262,87 TL, Ankara

ve İstanbul'da bulunan muhasebe birimlerine kaydedildiği için, bu harcamalara ilişkin hizmetlerin tamamı bu iki ilde yapılmış gibi görünmektedir.

"Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin İller İtibarıyla Harcama Tutarları"na EK 4'te; en yüksek harcamanın yapıldığı illerin toplam harcama tutarlarına ise Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 13: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerce Yapılan Harcama Tutarının En Yüksek Olduğu İller

(TL)

Program Adı	Genel Bütçe Harcama Tutarı	Özel Bütçe Harcama Tutarı	Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Harcama Tutarı	İlin Toplam Harcama Tutarı	Oran (%)
Ankara	7.811.859.969.654,64	434.158.735.130,49	39.201.908.653,72	8.285.220.613.438,85	69,87
İstanbul	369.821.627.409,36	80.693.951.368,82	2.235.410.045,84	452.750.988.824,02	3,82
İzmir	165.765.296.243,50	43.175.232.830,45	0,00	208.940.529.073,95	1,76
Diyarbakır	82.791.944.608,30	23.589.392.115,57	0,00	106.381.336.723,87	0,90
Adana	84.798.976.505,30	19.726.897.192,83	0,00	104.525.873.698,13	0,88
Konya	78.821.143.873,08	24.882.083.435,13	0,00	103.703.227.308,21	0,87
Bursa	81.874.339.756,50	20.398.519.886,95	0,00	102.272.859.643,45	0,86
Antalya	77.013.524.157,18	20.832.232.734,46	0,00	97.845.756.891,64	0,83
Mersin	66.993.596.431,21	25.221.813.785,23	0,00	92.215.410.216,44	0,78
Kocaeli	67.386.054.866,59	18.011.020.330,77	0,00	85.397.075.197,36	0,72
Diğer İller	1.834.737.289.923,06	384.247.790.064,74	0,00	2.218.985.079.987,80	18,71
Genel Toplam	**10.721.863.763.428,72**	**1.094.937.668.875,44**	**41.437.318.699,56**	**11.858.238.751.003,72**	**100**

Örnek olarak yol yapım giderlerine ilişkin bütçe giderlerinin sadece 21 ilde gösterilebilmesi bu uygulamanın başka bir sonucudur. Detayı Tablo 14'te gösterildiği üzere, yol yapımına ait 124.975.334.093,74 TL harcamanın %45,20'sine karşılık gelen 56.488.149.776,96 TL tutarındaki harcama, yol yapımlarının gerçekleştirildiği iller yerine, kaydolduğu muhasebe birimi sebebiyle Ankara'da yapılmış gibi görülmektedir.

Tablo 14: Yol Yapımına İlişkin Harcamaların İller İtibarıyla Dağılımı

(TL)

İl Adı	Toplam Harcama Tutarı	Oran (%)
Ankara	56.488.149.776,96	45,20
Samsun	9.326.951.348,11	7,46
Trabzon	9.106.357.948,07	7,29
İzmir	6.433.372.867,61	5,15
Mersin	6.085.139.495,28	4,87
Bursa	5.410.656.896,16	4,33
İstanbul	4.425.117.685,95	3,54
Antalya	3.789.327.600,42	3,03

İl Adı	Toplam Harcama Tutarı	Oran (%)
Kastamonu	3.780.212.252,54	3,02
Elazığ	3.396.717.441,04	2,72
Diyarbakır	3.117.193.414,03	2,49
Sivas	3.088.316.573,34	2,47
Konya	2.815.967.244,76	2,25
Erzurum	2.742.868.259,37	2,19
Kayseri	2.637.234.255,38	2,11
Van	1.477.831.568,55	1,18
Kars	825.628.909,42	0,66
Ağrı	15.858.000,00	0,01
Bartın	8.953.867,74	0,01
Hakkari	3.365.438,28	0,00
Bingöl	113.250,73	0,00
Genel Toplam	**124.975.334.093,74**	**100**

Kesin hesap kanun teklifinde yer alan bütçe giderlerinin iller itibarıyla dağılımını gösteren icmal cetvelleri, bütçe giderine ilişkin muhasebe kaydının yapıldığı illerdeki kayıtlı tutarları göstermektedir. Bu durumda, bütçe giderleri ile bu giderlere ilişkin hizmetlerin fiilen gerçekleştirildiği iller arasında bağ kurulamamaktadır.

Bu itibarla, bütçe giderlerinin iller itibarıyla dağılımını gösteren icmal cetvellerinin, bütçe giderine ilişkin muhasebe kaydının yapıldığı il yerine yapılan hizmetin fiilen gerçekleştirildiği ili gösterecek şekilde düzenlenmesi uygun olacaktır.

2.2.2.2. Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklamaları

5018 sayılı Kanun'un 42'nci maddesi hükmü uyarınca merkezi yönetim kesin hesabına ve kamu idareleri kesin hesaplarına bütçe giderleri kesin hesap cetveli açıklaması eklenmektedir. Söz konusu açıklamaların, Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 16'ıncı maddesinde yer alan;

"*Bütçe giderleri kesin hesap cetvelinin açıklaması, bütçe hazırlama rehberi dikkate alınarak hizmet gerekçeleri belirtilmek suretiyle açık ve anlaşılır biçimde yapılır. Ödenek ve bütçe gideri arasındaki farklar, nedenleri, kullanılmayan ödenekler ve kullanılmama nedenleri açıklanır. Ödeneklerin bütçe giderlerine oranı gösterilerek, hedef, malî ve fiziki gerçekleşme durumu, bütçe başlangıç ödeneğine göre sapmalar ve nedenleri hakkında yeterli bilgi verilir.*

hükmüne göre düzenlenmesi gerekmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca her yıl yayımlanan kesin hesabın hazırlanmasına ilişkin genel yazıyla, gider kesin hesabı cetvelleri açıklamalarının, yukarıda yer verilen mevzuat hükmüne uygun ve ayrıntılı olarak hazırlanmasına özen gösterilmesi gerektiği kamu idarelerine duyurulmaktadır.

Kamu idarelerinin 2024 yılı kesin hesap cetvelleri gider açıklamaları incelendiğinde;

- Kamu idarelerinden bazılarının açıklamalarda ödenek ve gider arasındaki farkın nedenlerine, ödenek iptal edilme nedenlerine, başlangıç ödeneğine göre sapmalara ve nedenlerine yer vermediği,

- Bunun yerine genel ifadeler kullanarak ödeneğin kullanım durumu hakkında bilgiler verdiği

görülmektedir.

Kamu idareleri bütçe giderleri kesin hesap cetveli açıklamalarında, sapmalar ve nedenleri hakkında yeterli bilgi verilmemesi, hizmet gerekçesi ve hedeflerinin gerçekleşen bütçe ile karşılaştırmasını zorlaştırmaktadır.

Bu çerçevede, açıklamaların, analitik bütçe sınıflandırma düzeyi bakımından kamu idareleri arasında karşılaştırmaya imkân verecek bir biçimde, bütçe hazırlama rehberi dikkate alınarak hizmet gerekçeleri belirtilmek suretiyle açık ve anlaşılır olarak, ödenek ve gider arasındaki sapmalar ile ödenek iptal nedenlerini içerecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

2.3. GELİR BÜTÇESİ

Merkezi yönetim kesin hesap kanunu teklifi ve eklerinde yer alan bütçe gelir tutarlarının kanunlaşmasında, genel bütçeli idareler açısından "*genel bütçeli idarelerin bütçe gelirleri kesin hesap icmali cetveli*" ile diğer kamu idareleri kesin hesaplarında yer alan "*bütçe gelirleri kesin hesap icmali cetveli*"ndeki gelir tahmini ve tahsilat tutarları esas alınmaktadır.

6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddesinde yer alan hükme istinaden, denetim raporlarındaki bulguların kamu idareleri kesin hesaplarında yer alan bütçe gelirleri kesin hesap icmali cetvellerindeki bütçe gelirleri tutarlarında doğrudan bir değişikliğe yol açıp açmadığı hususunda gerekli incelemeler yapılmış olup bu incelemeler sonucunda, bütçe gelirleri tutarlarında değişikliğe yol açan bir tespitin bulunmadığı görülmüştür.

Merkezi yönetim bütçesinin gelir çeşitlerine (birinci düzey) göre genel görünümü Tablo 15'te, özel bütçeli kamu idareleri ile düzenleyici ve denetleyici kurumların kesin hesaplarında yer alan "*bütçe gelirleri kesin hesap icmali cetveli*"ndeki gelir tahmini ve tahsilat tutarları ise EK 5 ve EK 6'da verilmiştir.

Tablo 15: Merkezi Yönetim Bütçesi 2024 Yılı Bütçe Gelirleri

(TL)

Bütçe Türü	Gelirler	Bütçe Gelir Tahmini	Red ve İadeler Tahmini	Net Tahmin	Tahsilat	Red ve İadeler Gerçekleşme	Net Tahsilat
Genel Bütçe	Vergi Gelirleri	8.335.575.951.000,00	927.868.970.000,00	7.407.706.981.000,00	8.386.878.197.252,19	1.081.599.206.279,99	7.305.278.990.972,20
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	137.764.901.000,00	187.415.000,00	137.577.486.000,00	135.941.615.226,58	275.901.048,74	135.665.714.177,84
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	42.804.371.000,00	0,00	42.804.371.000,00	166.123.933.314,29	257.719.917,26	165.866.213.397,03
	Diğer Gelirler	741.574.217.000,00	19.296.278.000,00	722.277.939.000,00	830.609.292.130,46	14.711.061.608,20	815.898.230.522,26
	Sermaye Gelirleri	33.160.535.000,00	42.532.000,00	33.118.003.000,00	32.516.487.106,20	126.353.559,13	32.390.133.547,07
	Alacaklardan Tahsilat	9.544.769.000,00	0,00	9.544.769.000,00	11.730.306.148,43	3.038.557,59	11.727.267.590,84
Genel Bütçe Toplamı		**9.300.424.744.000,00**	**947.395.195.000,00**	**8.353.029.549.000,00**	**9.563.799.831.178,15**	**1.096.973.280.970,91**	**8.466.826.550.207,24**
Özel Bütçe	Vergi Gelirleri	2.250.289.000,00	608.000,00	2.249.681.000,00	6.637.311.675,85	15.735.089,85	6.621.576.586,00
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	44.262.180.000,00	11.000,00	44.262.169.000,00	105.277.670.159,50	684.525.340,91	104.593.144.818,59
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.021.230.463.000,00	0,00	1.021.230.463.000,00	918.217.059.782,01	15.159.360,78	918.201.900.421,23
	Diğer Gelirler	18.973.789.000,00	0,00	18.973.789.000,00	29.781.058.560,98	433.484.258,63	29.347.574.302,35
	Sermaye Gelirleri	885.473.000,00	0,00	885.473.000,00	10.860.058.893,50	1.461.703,23	10.858.597.190,27
	Alacaklardan Tahsilat	528.698.000,00	0,00	528.698.000,00	2.755.086.987,09	310.164,13	2.754.776.822,96
Özel Bütçe Toplamı		**1.088.130.892.000,00**	**619.000,00**	**1.088.130.273.000,00**	**1.073.528.246.058,93**	**1.150.675.917,53**	**1.072.377.570.141,40**
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri	Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	28.251.008.000,00	10.000.000,00	28.241.008.000,00	33.467.624.037,00	85.931.844,72	33.381.692.192,28
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.001.675.000,00	0,00	1.001.675.000,00	881.716.000,00	0,00	881.716.000,00
	Diğer Gelirler	9.147.495.000,00	10.000.000,00	9.137.495.000,00	10.624.039.984,88	26.458.414,52	10.597.581.570,36
	Sermaye Gelirleri	1.000.000,00	0,00	1.000.000,00	0,00	0,00	0,00
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri Toplamı		**38.401.178.000,00**	**20.000.000,00**	**38.381.178.000,00**	**44.973.380.021,88**	**112.390.259,24**	**44.860.989.762,64**
Genel Toplam		**10.426.956.814.000,00**	**947.415.814.000,00**	**9.479.541.000.000,00**	**10.682.301.457.258,96**	**1.098.236.347.147,68**	**9.584.065.110.111,28**

2.3.1. Özel Bütçeli İdare Öz Gelirlerinin Tahmin ve Net Tahsilat Tutarlarının İncelenmesi

Özel bütçeli kamu idarelerinin bütçe gelirleri, hazine yardımı ve öz gelirden oluşmaktadır. Bütçe hazırlanırken öz gelirleri ile karşılanamayan bütçe giderleri için hazine yardımı hesaplandığından, öz gelir tahminlerinin isabetli yapılması önem arz etmektedir.

2023-2025 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberinin "*4.1.Genel İlkeler*" başlıklı bölümünün 9'uncu maddesinde;

"…İdareler, gelir tahminlerinde döner sermaye ve fon gelirleri dışında kalan tüm gelir kaynaklarını dikkate alacaklar, önceki yıllar gerçekleşmeleri ve geleceğe yönelik beklentiler doğrultusunda yapılacak gelir tahminlerini gelir bütçe fişlerine yansıtacaklardır."

ifadesi yer almaktadır.

Bu çerçevede, özel bütçeli kamu idarelerinin öz gelirlerine ait tahmin ile net tahsilat tutarları arasında sapma olup olmadığı incelenmiş ve tahmin ile net tahsilat tutarları arasındaki sapmaların yıllar itibarıyla karşılaştırmasına aşağıdaki maddelerde yer verilmiştir.

i) Yükseköğretim Kurumlarının 2024 yılı öz gelir tahmin ve net tahsilat tutarları arasındaki sapma oranları, 2023 yılındaki tutar ve oranlarla karşılaştırmalı olarak EK 7'de verilmiştir. Söz konusu tablo incelendiğinde, bazı yükseköğretim kurumlarınca yapılan gelir tahminlerinin yeterli düzeyde gerçekçi temellere dayanmadığı görülmüştür.

2024 yılı içinde öz gelir tahmin ve net tahsilat tutarları arasındaki fark tutarı en yüksek olan 20 özel bütçeli idarenin (Yükseköğretim Kurumları) bilgileri ise Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16: Özel Bütçeli İdarelerin (Yükseköğretim Kurumları) Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapmalar

(TL)

Kamu İdaresi	2024 Bütçe Öz Gelir Tahmini (a)	2024 Net Tahsilat (b)	(*) Fark (c=b-a)	Sapma Oranı (c/a)(%)	2023 Sapma Oranı (%)	2024 Yılı İçinde Eklenen Ödenek
ÖSYM	2.792.832.000,00	4.421.441.795,21	1.628.609.795,21	58,31	-28,49	1.082.280.221,20
Yükseköğretim Kurulu	30.970.000,00	1.642.922.267,28	1.611.952.267,28	5.204,88	13.839,83	774.410.400,00
Ankara Üniversitesi	313.043.000,00	999.544.245,84	686.501.245,84	219,30	91,90	857.659.511,93
Atatürk Üniversitesi	270.386.000,00	713.497.090,21	443.111.090,21	163,88	154,15	191.546.404,39
Hacettepe Üniversitesi	353.956.000,00	779.058.105,67	425.102.105,67	120,10	121,26	735.691.622,00
İstanbul Üniversitesi	421.962.000,00	761.237.106,72	339.275.106,72	80,40	147,47	775.272.144,74
Gaziantep Üniversitesi	178.835.000,00	422.787.359,52	243.952.359,52	136,41	114,79	287.031.379,00
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	201.407.000,00	428.483.790,05	227.076.790,05	112,75	53,32	516.824.185,45
Mersin Üniversitesi	145.288.000,00	366.926.813,22	221.638.813,22	152,55	161,63	236.794.507,85
İnönü Üniversitesi	118.988.000,00	316.324.965,13	197.336.965,13	165,85	77,53	242.067.529,00
Dokuz Eylül Üniversitesi	349.226.000,00	545.019.847,29	195.793.847,29	56,07	47,19	389.327.951,26
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	265.438.000,00	451.678.795,99	186.240.795,99	70,16	132,89	283.947.471,96
Akdeniz Üniversitesi	198.874.000,00	374.589.581,09	175.715.581,09	88,36	134,61	260.615.607,00
Necmettin Erbakan Üniversitesi	130.212.000,00	297.189.113,52	166.977.113,52	128,23	107,22	185.326.623,00
Bursa Uludağ Üniversitesi	240.879.000,00	401.525.613,26	160.646.613,26	66,69	66,27	139.916.780,54
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	136.180.000,00	293.491.506,43	157.311.506,43	115,52	87,46	303.492.986,00
Kocaeli Üniversitesi	146.904.000,00	299.448.376,47	152.544.376,47	103,84	61,75	129.566.895,94
Erciyes Üniversitesi	260.897.000,00	411.807.216,07	150.910.216,07	57,84	69,69	237.588.198,10
Karabük Üniversitesi	110.928.000,00	258.943.966,92	148.015.966,92	133,43	221,37	49.131.125,84
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	77.630.000,00	224.569.162,12	146.939.162,12	189,28	240,09	257.076.534,16
Diğer Üniversiteler	8.303.682.000,00	12.748.582.630,45	4.444.900.630,45	53,53	59,01	10.820.793.094,98
Toplam	**15.048.517.000,00**	**27.159.069.348,46**	**12.110.552.348,46**			**18.756.361.174,34**

(*) Bu sütuna göre sıralanmıştır.

ii) Özel bütçeli diğer kamu idarelerinin 2024 yılı öz gelir tahmin ve net tahsilat tutarları arasındaki sapma oranı, 2023 yılındaki tutar ve oranlarla karşılaştırmalı olarak EK 8'de verilmiştir.

2024 yılı içinde öz gelir tahmin ve net tahsilat tutarları arasındaki fark tutarı en yüksek olan 10 özel bütçeli diğer idarenin bilgileri Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17: Özel Bütçeli Diğer İdarelerin Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapmalar

(TL)

Kamu İdaresi	2024				2023	2024
	Bütçe Öz Gelir Tahmini (a)	Net Tahsilat (b)	(*) Fark (c=b-a)	Sapma Oranı (c/a)(%)	Sapma Oranı (%)	Yılı İçinde Eklenen Ödenek
Karayolları Genel Müdürlüğü	5.167.530.000,00	32.484.453.158,49	27.316.923.158,49	528,63	142,54	25.542.701.497,24
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	7.282.619.000,00	28.525.198.732,72	21.242.579.732,72	291,69	222,67	22.719.512.900,00
Vakıflar Genel Müdürlüğü	5.115.630.000,00	23.418.132.290,30	18.302.502.290,30	357,78	235,50	19.109.788.170,00
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	750.000.000,00	13.884.427.264,72	13.134.427.264,72	1.751,26	1.219,07	14.971.448.807,34
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	5.000.000.000,00	17.828.754.709,03	12.828.754.709,03	256,58	143,41	13.143.863.405,09
Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü	1.800.000.000,00	4.749.130.226,38	2.949.130.226,38	163,84	141,36	1.087.060.100,00
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	698.543.000,00	3.259.898.930,29	2.561.355.930,29	366,67	8,55	8.919.503.300,00
Türk Standardları Enstitüsü	3.178.911.000,00	5.470.045.966,85	2.291.134.966,85	72,07	84,23	1.765.227.966,92
Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	358.350.000,00	1.230.855.690,56	872.505.690,56	243,48	159,43	875.244.700,00
Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	1.239.800.000,00	2.100.323.344,04	860.523.344,04	69,41	107,85	285.289.000,00
Diğer İdareler	21.272.670.000,00	25.728.689.936,70	4.456.019.936,70	20,95	47,24	7.496.153.569,19
Toplam	**51.864.053.000,00**	**158.679.910.250,08**	**106.815.857.250,08**			**115.915.793.415,78**

(*) Bu sütuna göre sıralanmıştır.

iii) 5018 sayılı Kanun'a ekli (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin 2023 ve 2024 yıllarında öz gelir tahmini ile net tahsilat yapılan bütçe gelir tertiplerinden 2024 yılında sapma oranı en yüksek olan 20 adet bütçe gelir tertibi ile ait olduğu idareler Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Öz Gelirindeki Bazı Tertiplerde Tahmin ve Net Tahsilat Tutarlarının Yıllar İtibarıyla İncelenmesi

(TL)

Kamu İdaresi	Bütçe Gelir Tertibi	Hesap Adı	Gelir Tahmini		Net Tahsilat		Sapma Tutarı (Mutlak)		Sapma Oranı (%)	
			2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	03.09.09.99	Diğer Çeşitli Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.000,00	3.000,00	1.186.127,83	2.484.029,18	1.183.127,83	2.481.029,18	39.437,59	82.700,97
Sinop Üniversitesi	05.02.06.16	Araştırma Projeleri Gelirleri Payı	4.000,00	4.000,00	958.313,86	2.887.049,34	954.313,86	2.883.049,34	23.857,85	72.076,23
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	03.01.02.06	Laboratuvar Deney ve Analiz Gelirleri	637.000,00	729.000,00	126.562.155,91	206.261.490,33	125.925.155,91	205.532.490,33	19.768,47	28.193,76
Mersin Üniversitesi	03.01.02.99	Diğer Hizmet Gelirleri	4.555.000,00	50.000,00	3.774.990,03	12.817.461,74	-780.009,97	12.767.461,74	-17,12	25.534,92
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	03.01.02.04	Kurs, Toplantı, Seminer, Eğitim vb. Faaliyet Gelirleri	78.000,00	89.000,00	9.547.125,22	21.174.585,99	9.469.125,22	21.085.585,99	12.139,90	23.691,67
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	05.09.01.99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	1.000,00	1.000,00	111.710,20	201.740,37	110.710,20	200.740,37	11.071,02	20.074,04
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	03.01.02.02	Muayene, Denetim ve Kontrol Ücretleri	10.000,00	12.000,00	871.992,00	2.066.005,00	861.992,00	2.054.005,00	8.619,92	17.116,71
Türk Tarih Kurumu	05.09.01.99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	262.000,00	66.000,00	315.815,99	10.329.617,15	53.815,99	10.263.617,15	20,54	15.550,94
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	03.01.02.46	Uzaktan Öğretim Materyal Gelirleri	12.000,00	22.000,00	1.331.872,69	3.073.048,12	1.319.872,69	3.051.048,12	10.998,94	13.868,40
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	03.01.02.99	Diğer Hizmet Gelirleri	11.069.000,00	20.000.000,00	861.169.623,08	2.707.640.658,32	850.100.623,08	2.687.640.658,32	7.680,01	13.438,20
Aksaray Üniversitesi	05.02.06.16	Araştırma Projeleri Gelirleri Payı	10.000,00	15.000,00	461.684,36	1.768.551,33	451.684,36	1.753.551,33	4.516,84	11.690,34
Türk-Alman Üniversitesi	05.02.06.16	Araştırma Projeleri Gelirleri Payı	3.000,00	5.000,00	303.371,25	568.320,20	300.371,25	563.320,20	10.012,38	11.266,40
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	03.01.02.05	Danışmanlık / Bilgilendirme Gelirleri	522.000,00	598.000,00	52.233.444,88	67.729.010,05	51.711.444,88	67.131.010,05	9.906,41	11.225,92
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	03.01.02.36	Sosyal Tesis İşletme Gelirleri	1.382.000,00	2.000.000,00	30.825.458,05	198.959.841,90	29.443.458,05	196.959.841,90	2.130,50	9.847,99
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	05.01.09.99	Diğer Faizler	207.000,00	300.000,00	9.388.048,18	27.843.393,95	9.181.048,18	27.543.393,95	4.435,29	9.181,13
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	03.01.02.99	Diğer Hizmet Gelirleri	724.000,00	26.000,00	4.642.148,96	2.346.912,33	3.918.148,96	2.320.912,33	541,18	8.926,59
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	03.01.02.64	Yeraltı Suları Sondaj Kuyusu Gelirleri	1.323.000,00	4.000.000,00	11.211.188,35	317.014.068,21	9.888.188,35	313.014.068,21	747,41	7.825,35
Tarsus Üniversitesi	03.06.01.99	Diğer Taşınmaz Kira Gelirleri	10.000,00	18.000,00	375.519,18	1.336.903,27	365.519,18	1.318.903,27	3.655,19	7.327,24
Anadolu Üniversitesi	03.01.02.45	Uzaktan Öğretimden Elde Edilen Gelirler	280.000,00	506.000,00	15.411.905,00	34.529.499,90	15.131.905,00	34.023.499,90	5.404,25	6.724,01
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	03.01.02.99	Diğer Hizmet Gelirleri	1.565.000,00	1.791.000,00	86.869.837,85	118.968.734,65	85.304.837,85	117.177.734,65	5.450,79	6.542,59

Yukarıdaki tablolarda ortaya konulduğu üzere, öz gelirlere ilişkin bütçe tahmini ile net tahsilat arasındaki sapma oranlarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, ilgili idarelerce bütçe hazırlama sürecinde 5018 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde belirtilen bütçe ilkelerine uyum konusunda titizlik gösterilmemesinden ve Bütçe Hazırlama Rehberi hükümlerinin yeterince dikkate alınmamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

2.3.2. Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Ertesi Yıla Devredilen Tahakkuk Artıkları

Özel bütçeli kamu idarelerinin bütçe gelirleri kesin hesap cetvelleri incelendiğinde 519.797.627.423,56 TL tahakkuk tutarının 2025 yılına devredildiği görülmüştür. Devredilen bu tutarın %50,14'üne tekabül eden 260.641.941.159,41 TL, tahakkuk ettiği halde ilgili olduğu bütçe yılı içinde tahsil edilemeyen "*hazine yardımları*"ndan; kalan tutarın büyük bir kısmı ise sözleşme veya diğer yükümlülükler kaynaklı, tahsilatı uzun vadede doğacak gelirlerden oluşmaktadır. Ertesi yıla devredilen tahakkuk artıklarının 2023 ve 2024 yılları itibarıyla görünümü Tablo 19'da; tahakkuku yapılıp tahsili yapılamayan hazine yardım tutarlarının kamu idareleri bazında dağılımı ise EK 9'da verilmiştir.

Tablo 19: Özel Bütçeli İdarelerin Yıllar İtibarıyla Ertesi Yıla Devredilen Tahakkuk Artıkları

(TL)

Gelirin Ekonomik Kod Açıklaması	2023		2024	
	Devredilen Tahakkuk Artığı	Toplam İçindeki Oranı (%)	Devredilen Tahakkuk Artığı (*)	Toplam İçindeki Oranı (%)
Hazine Yardımı	96.483.206.639,43	48,20	260.641.941.159,41	50,14
Ormancılık Faaliyetleri İçin Arazi İzin Bedeli Geliri	70.573.038.939,11	35,26	177.795.308.387,16	34,21
İçme, Kull.ve End. Suyu Tesis İliş. Yatırım Bedeli Geri Ödemeleri	13.738.022.723,76	6,86	33.286.667.012,67	6,40
Özel Bütçeli İdarelere Ait Diğer Paylar	81.663,58	0,00	13.122.079.531,52	2,52
Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrol Gelirleri	6.976.818,28	0,00	6.433.063.072,09	1,24
Kullanma İzni Gelirleri	5.484.028.030,99	2,74	5.183.300.443,80	1,00
Etüt ve Proje Gelirleri	2.253.405.895,65	1,13	4.911.950.118,77	0,95
Diğer Taşınmaz Kira Gelirleri	2.826.458.326,92	1,41	3.715.314.259,85	0,72
Diğer Çeşitli Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.577.092.702,58	1,29	2.688.875.483,83	0,52
Alacağın Aslı	1.129.314.474,65	0,56	2.420.407.760,05	0,47
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.589.002.493,88	0,79	2.373.495.744,01	0,46
Diğer Mal Satış Gelirleri	458.590.925,59	0,23	1.272.758.137,68	0,25
Yol, Köprü ve Tünel Ücret Gelirleri	326.812.517,50	0,16	1.003.260.563,00	0,19
Muayene, Denetim ve Kontrol Ücretleri	306.735.224,29	0,15	571.038.604,15	0,11
Hidroelektrik Kaynak Katkı Payı Gelirleri	266.395.237,84	0,13	553.014.231,57	0,11
Patent Gelirleri	268.788.646,42	0,13	469.036.486,41	0,09
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	190.816.860,79	0,10	464.791.113,45	0,09

Ağaçlandırma Bedeli Geliri	205.443.493,73	0,10	444.292.550,95	0,09
Teftiş ve Denetleme Ücret ve Payları	162.649.758,05	0,08	300.393.848,59	0,06
Laboratuvar Deney ve Analiz Gelirleri	147.836.035,57	0,07	258.731.310,26	0,05
Ölçü ve Ayar Hizmet Gelirleri	3.662.300,23	0,00	199.841.903,07	0,04
Sulama Tesisi İşletme Gelirleri	42.312.456,47	0,02	186.290.186,08	0,04
Diğer Hizmet Gelirleri	86.556.412,04	0,04	185.658.278,58	0,04
Taşınır Kira Gelirleri	184.230.404,79	0,09	161.657.612,19	0,03
Ecrimisil Gelirleri	103.057.687,81	0,05	148.045.455,31	0,03
Orman Köylülerini Kalkındırma Gelirleri	85.720.712,91	0,04	121.605.552,18	0,02
Diğer Faizler	88.996.991,57	0,04	103.076.861,09	0,02
Maden ve Jeotermal Kaynak Ruhsat Saha Devir Payları	123.051.592,84	0,06	85.414.066,04	0,02
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Para Cezaları	22.071.067,83	0,01	82.948.113,19	0,02
Diğer Paylar	67.315.303,84	0,03	67.139.247,29	0,01
Alacağın Faizi	31.772.917,36	0,02	60.564.305,98	0,01
Maden Arama Ruhsat Bedeli Gelirleri	51.841.335,72	0,03	45.018.979,07	0,01
Buluculuk ve Katkı Payları	34.300.900,10	0,02	43.852.401,05	0,01
İrtifak Hakkı Gelirleri	37.410.080,36	0,02	43.554.765,82	0,01
Danışmanlık / Bilgilendirme Gelirleri	13.346.202,12	0,01	36.535.171,20	0,01
Gemi Sağlık Resmi	24.409.001,73	0,01	36.509.996,17	0,01
KKTC'ye Su Temini Projesi Kapsamında Elde Edilen Gelirler	0,00	0,00	30.301.948,95	0,01
Mevduat Faizleri	19.669.741,86	0,01	25.120.396,56	0,01
İkinci Öğretimden Elde Edilen Gelirler	2.770.746,17	0,00	21.303.679,15	0,00
Mahalli İdarelerden Alınan Paylar	10.145.179,22	0,01	19.816.373,65	0,00
Kurs, Toplantı, Seminer, Eğitim vb. Faaliyet Gelirleri	7.638.414,80	0,00	17.008.906,57	0,00
Diğerlerinden Alınan Paylar	0,01	0,00	15.994.925,81	0,00
Sosyal Tesis Kira Gelirleri	8.485.119,01	0,00	13.343.697,91	0,00
Ön İzin Gelirleri	1.192.079,11	0,00	13.299.500,79	0,00
Ruhsat Taban Bedeli Gelirleri	8.514.469,37	0,00	12.619.694,37	0,00
Su Yapıları Denetim Hizmet Gelirleri	12.047.398,60	0,01	11.306.335,10	0,00
Sosyal Tesis İşletme Gelirleri	5.505.309,31	0,00	10.861.945,35	0,00
Yurt Yatak Ücreti Gelirleri	25.282.537,11	0,01	10.485.023,36	0,00
İrat Kaydedilecek Teminat Mektupları	9.113.064,65	0,01	9.113.064,65	0,00
Maden İşletme Ruhsat Bedeli Payları	8.033.688,39	0,00	8.269.859,36	0,00
Diğer İdari Para Cezaları	4.828.083,38	0,00	6.640.551,54	0,00
Kitap, Yayın vb. Satış Gelirleri	3.576.107,75	0,00	6.437.258,40	0,00
Örgün ve Yaygın Öğretimden Elde Edilen Gelirler	4.208.894,73	0,00	5.871.042,75	0,00
İşletme Mükelleflerinden Tahsil Olunan Amortisman	4.538.426,49	0,00	4.542.826,49	0,00
İrat Kaydedilecek Nakdi Teminatlar	4.423.246,16	0,00	4.519.294,16	0,00
Tezsiz Yüksek Lisans Gelirleri	1.474.042,83	0,00	3.980.335,66	0,00
Madenlerden Devlet Hakkı	3.957.241,61	0,00	3.799.635,10	0,00
İşyurtları Kantin Satış Gelirleri	1.914.521,22	0,00	3.459.322,26	0,00
Araştırma Projeleri Gelirleri Payı	19.887.205,55	0,01	3.402.882,72	0,00
Özel Bütçeli İdarelerden Alınan Paylar	0,00	0,00	3.398.332,51	0,00
Tezli Yüksek Lisans Gelirleri	1.825.289,28	0,00	3.208.098,67	0,00
Spor Tesisi Kira Gelirleri	1.704.825,42	0,00	2.931.823,51	0,00

Şartname, Basılı Evrak, Form Satış Gelirleri	1.968.610,10	0,00	2.152.564,28	0,00
Lojman Kira Gelirleri	1.912.347,91	0,00	1.858.612,68	0,00
667 s. KHK Kapsamında Tahsil Edilen Eğitim-Öğretim Ücretleri	1.907.655,64	0,00	1.497.662,59	0,00
Kantin Kafeterya İşletme Gelirleri	1.675.048,05	0,00	860.818,00	0,00
Sınav, Kayıt ve Bunlara İlişkin Diğer Hizmet Gelirleri	0,00	0,00	525.456,35	0,00
Kalite Kontrol Hizmet Gelirleri	236.646,23	0,00	476.649,79	0,00
Avukatlık Vekalet Ücreti Gelirleri	437.410,74	0,00	378.019,82	0,00
Sergi ve Fuar Gelirleri	0,00	0,00	346.320,00	0,00
Aidat Gelirleri	1.021.168,05	0,00	320.996,93	0,00
Doktora Gelirleri	67.271,00	0,00	253.295,99	0,00
Eğitim Hizmetlerine İlişkin Gelirler	227.564,59	0,00	227.564,59	0,00
Alacağın Faizi	96.564,53	0,00	96.530,53	0,00
Uzaktan Öğretimden Elde Edilen Gelirler	111.400,00	0,00	45.910,00	0,00
YÖK Burs Destekleri	43.350,00	0,00	43.350,00	0,00
Sivil Havacılık Ruhsat Gelirleri	23.570,00	0,00	23.570,00	0,00
Menkul Kıymet ve Gecikmiş Ödemeler Faizleri	0,00	0,00	17.574,40	0,00
İlan ve Reklam Gelirleri	11.952,42	0,00	11.952,42	0,00
Kişilerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0,00	0,00	10.000,00	0,00
AB'den Alınan Bağış ve Yardımlar	0,00	0,00	3.656,04	0,00
Gemi Sağlık Cüzdanı Bedelleri	1.975,00	0,00	3.600,00	0,00
Otopark İşletmesi Gelirleri	32.428,43	0,00	3.161,70	0,00
Kurumlardan Alınan Bağış ve Yardımlar	0,00	0,00	600,00	0,00
Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Gelirleri	0,00	0,00	88,57	0,00
Takipteki Kurum Alacakları Faizleri	35.841,37	0,00	0,00	0,00
Genel Toplam	**200.175.299.212,42**	**100**	**519.797.627.423,56**	**100**

(*) Birikimli tutarları göstermektedir. Bu sütuna göre sıralanmıştır.

2.3.3. Bütçe Gelirlerinin İller İtibarıyla Dağılımı

Merkezi yönetim bütçesine dâhil kamu idarelerinin bütçe gelirleri il dağılımı icmalleri, 5018 sayılı Kanun'un 42'inci maddesi gereği düzenlenip kesin hesap kanun teklifine eklenmektedir. Bu icmallerin düzenlenmesinde, bütçe gelirlerinin muhasebe kaydının yapıldığı muhasebe biriminin bulunduğu ilin esas alındığı görülmektedir.

Bunun sonucu olarak, 9.584.065.110.111,28 TL merkezi yönetim bütçe gelirinin %64,22'sine karşılık gelen 6.154.518.339.009,77 TL başka illeri de kapsıyor olmasına rağmen, muhasebe kayıtlarında sadece İstanbul ve Ankara illerinde elde edilmiş gibi görünmektedir.

Merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin iller itibarıyla gelir tutarları EK 10'da; en yüksek gelir elde edilen 10 ilin gelir tutarları ise Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerce Tahsil Edilen Gelir Tutarının En Yüksek Olduğu İller

(TL)

İl Adı	Genel Bütçe Gelir Tutarı	Özel Bütçe Gelir Tutarı	Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri Gelir Tutarı	İlin Toplam Gelir Tutarı	İl Gelir Tutarının Toplam Gelir Tutarı içindeki Oranı (%)
İstanbul	3.814.527.452.766,35	63.957.351.215,74	4.744.998.821,50	3.883.229.802.803,59	40,52
Ankara	1.555.417.836.393,16	675.754.708.871,88	40.115.990.941,14	2.271.288.536.206,18	23,70
Kocaeli	765.781.312.013,70	18.467.805.357,46	0,00	784.249.117.371,16	8,18
İzmir	702.980.658.709,16	25.980.613.070,74	0,00	728.961.271.779,90	7,61
Bursa	195.847.708.027,88	9.328.596.727,01	0,00	205.176.304.754,89	2,14
Mersin	160.007.284.488,17	6.432.922.863,51	0,00	166.440.207.351,68	1,74
Antalya	127.024.381.401,49	9.242.506.767,88	0,00	136.266.888.169,37	1,42
Adana	83.190.337.003,71	8.282.989.226,24	0,00	91.473.326.229,95	0,95
Tekirdağ	78.471.586.283,03	3.261.466.911,11	0,00	81.733.053.194,14	0,85
Hatay	58.471.386.382,13	4.649.364.268,57	0,00	63.120.750.650,70	0,66
Diğer İller	925.106.606.738,46	247.019.244.861,26	0,00	1.172.125.851.599,72	12,23
Genel Toplam	**8.466.826.550.207,24**	**1.072.377.570.141,40**	**44.860.989.762,64**	**9.584.065.110.111,28**	**100**

Diğer taraftan, il bazında gelir-gider karşılaştırmasının görülebilmesi için yukarıda yer verilen iller itibarıyla gelir tutarları ile 2.2.2.1 numaralı bölümde bulunan iller itibarıyla harcama tutarlarına EK 11'de; en yüksek gider yapılan 10 il ile bu illere ait gelir tutarlarını gösteren tabloya ise aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 21 incelendiğinde, 10 ile ait gelir tutarının toplam gelir tutarı içindeki oranı %81,29 iken, bu illere ait harcama tutarının toplam harcama tutarı içindeki oranının %87,43 olduğu görülmektedir.

Tablo 21: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerde En Yüksek Harcama Yapılan 10 İlin Harcama ve Gelir Tutarları

(TL)

İl Adı	Toplam Harcama Tutarı	İl Harcama Tutarının Toplam Harcama Tutarına Oranı (%)	Toplam Gelir Tutarı	İl Gelir Tutarının Toplam Gelir Tutarına Oranı (%)
Ankara	8.285.220.613.438,85	69,87	2.271.288.536.206,18	23,70
İstanbul	452.750.988.824,02	3,82	3.883.229.802.803,59	40,52
İzmir	208.940.529.073,95	1,76	728.961.271.779,90	7,61
Diyarbakır	106.381.336.723,87	0,90	39.682.229.360,65	0,41
Adana	104.525.873.698,13	0,88	91.473.326.229,95	0,95
Konya	103.703.227.308,21	0,87	72.813.631.317,37	0,76
Bursa	102.272.859.643,45	0,86	205.176.304.754,89	2,14
Antalya	97.845.756.891,64	0,83	136.266.888.169,37	1,42
Mersin	92.215.410.216,44	0,78	166.440.207.351,68	1,74
Kocaeli	85.397.075.197,36	0,72	784.249.117.371,16	8,18
Diğer İller	2.218.985.079.987,80	18,71	1.204.483.794.766,54	12,57
Genel Toplam	**11.858.238.751.003,72**	**100**	**9.584.065.110.111,28**	**100**

Gider Bütçesi bölümünde bütçe giderlerinin iller itibarıyla dağılımını gösteren icmallerin, bütçe giderine ilişkin muhasebe kaydının yapıldığı il yerine, hizmetin fiilen gerçekleştirildiği ili gösterecek şekilde düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Bütçe gelirleri bakımından da aynı durum söz konusu olup, bütçe gelirlerinin iller itibarıyla dağılımını gösteren icmallerin, bütçe gelirlerinin muhasebe kaydının yapıldığı il yerine, gümrük vergisi ve özel tüketim vergisi gibi belli noktalarda tahsil edilen ancak tüm ülkeyi ilgilendiren gelirler ayrıştırıldıktan sonra gelirin fiilen elde edildiği ili gösterecek şekilde düzenlenmesi uygun olacaktır.

2.3.4. Bütçe Gelirleri Kesin Hesap Cetveli Açıklamaları

5018 sayılı Kanun'un 42'nci maddesi hükmü uyarınca merkezi yönetim kesin hesabına ve kamu idareleri kesin hesaplarına, bütçe gelirleri kesin hesap cetveli açıklaması eklenmektedir. Söz konusu açıklamaların, Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 22'inci maddesinde yer alan;

"Bu cetvel, ekonomik sınıflandırmanın dördüncü düzeyine göre kamu idaresinin bütçe gelir tahmini ve gerçekleşmeleri ile bunlar arasındaki sapmaların nedenlerini içerecek şekilde ayrıntılı olarak düzenlenir."

hükmüne göre hazırlanması gerekmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca her yıl yayımlanan kesin hesabın hazırlanmasına ilişkin genel yazılar ile kamu idarelerine, gelir kesin hesabı cetvelleri açıklamalarını yukarıda yer verilen mevzuat hükmüne uygun ve ayrıntılı olarak hazırlama konusunda özen göstermeleri gerektiği duyurulmaktadır.

Kamu idarelerinin 2024 yılı kesin hesap cetvelleri gelir açıklamaları incelendiğinde;

- Kamu idarelerinden bazılarının, mevzuatın öngördüğü şekilde gelir tahmini, tahakkuku, tahsili ile ret ve iade konularındaki sapma oranlarına ilişkin açıklamalara yer verirken, bazılarının sapma nedeninden ziyade genel ifadelere yer verdiği,

- Beklentinin üzerinde ya da altında gerçekleşen tahsilatlar gibi genel ifadelerin sapma nedenleri arasında sayıldığı,

- Sapma oranları ve nedenleri hakkında bilgi verilirken tahsilat ya da net tahsilat tutarının verilmesi konusunda da kurumlar arasında bir uygulama birliğinin bulunmadığı

görülmektedir.

Bütçe gelir tahminleri ile yılsonu net tahsilatları arasındaki sapma oranlarına ilişkin açıklamaların, kurumlar arası karşılaştırmaya imkân verecek şekilde net tahsilat tutarları kullanılarak, standart bir biçimde ve sapmaların nedenlerini içerecek şekilde yapılması bütçe disiplininin ve gerçekleşmelerinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

2.4. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE DENGESİ

Merkezi yönetim brüt bütçe dengesine genel ve özel bütçeli idarelerin ve düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçe gelirleri toplamından, bütçe giderlerinin çıkarılmasıyla ulaşılmaktadır. Merkezi yönetim net bütçe dengesi ise aynı raporlama döneminde gelir ve gider olarak yazılan tutarların karşılıklı mahsup edilmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

2024 yılında genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde 2.255.037.213.221,48 TL gider fazlası, özel bütçeli idarelerde 22.560.098.734,04 TL gider fazlası ve düzenleyici ve denetleyici kurumlarda 3.423.671.063,08 TL gelir fazlası gerçekleşmiş olup, 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe açığının 2.107.781.999.546,06 TL olduğu görülmüştür. Söz konusu tutarlara ilişkin hesaplamalara Tablo 22'de yer verilmiştir.

Tablo 22: 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Denge Tablosu

I- Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri ve Giderleri Karşılaştırması			
Merkezi Yönetim Konsolide Bütçeye Dahil İdareler	**Merkezi Yönetim Konsolide BRÜT Bütçe Gelirleri**	**Merkezi Yönetim Konsolide BRÜT Bütçe Giderleri**	**Merkezi Yönetim Konsolide BRÜT Bütçe Gelir / Gider Fazlası**
Genel Bütçeli İdareler	8.466.826.550.207,24	10.721.863.763.428,72	-2.255.037.213.221,48
Özel Bütçeli İdareler	1.072.377.570.141,40	1.094.937.668.875,44	-22.560.098.734,04
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	44.860.989.762,64	41.437.318.699,56	3.423.671.063,08
Toplam	**9.584.065.110.111,28**	**11.858.238.751.003,72**	**-2.274.173.640.892,44**

II- Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri		
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Gelirleri Toplamı (a)		**9.584.065.110.111,28**
Genel Bütçe		8.466.826.550.207,24
Özel Bütçe		1.072.377.570.141,40
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi		44.860.989.762,64
Merkezi Yönetim Kapsamındaki Gelirleştirmeler (-) (b)	**911.233.042.214,18**	
Hazine Yardımı (-) (c)	887.420.306.542,86	
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Gelir Fazlası (-) (ç)	23.812.735.671,32	
Merkezi Yönetim NET Bütçe Gelirleri Toplamı (d)=(a - b)		**8.672.832.067.897,10**
III- Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri		
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Giderleri Toplamı (e)		**11.858.238.751.003,72**
Genel Bütçe		10.721.863.763.428,72
Özel Bütçe		1.094.937.668.875,44
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi		41.437.318.699,56
Merkezi Yönetim Kapsamındaki Giderleştirmeler (-) (f)	**1.077.624.683.560,56**	
Hazine Yardımı (-) (g)	1.051.579.041.062,84	
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Gelir Fazlası (-) (ğ)	26.045.642.497,72	
Merkezi Yönetim NET Bütçe Giderleri Toplamı (h)=(e - f)		**10.780.614.067.443,16**
IV- Denge		
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Açığı (ı)=(a - e)		**-2.274.173.640.892,44**
Merkezi Yönetim NET Bütçe Açığı (i)=(d - h)		**-2.107.781.999.546,06**
Merkezi Yönetim Brüt ve Net Bütçe Açığı Farkı (j)=(ı –i)		**-166.391.641.346,38**
Gelirleştirilen ve Giderleştirilen Hazine Yardımı Farkı (k) = (c - g)	-164.158.734.519,98	
Gelirleştirilen ve Giderleştirilen Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Gelir Fazlaları Farkı (l)= (ç - ğ)	-2.232.906.826,40	

2.5. DEVLET BORÇLARI VE BORÇLANMA LİMİTLERİ

2.5.1. İç Borçlanma

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde 2025 yılına devreden devlet iç borcu 4.959.910.326.330,09 TL olarak gösterilmektedir.

2024 yılı iç borç mizan hesaplarına ilişkin olarak yapılan incelemede, orta ve uzun vadeli devlet iç borç miktarında devir, borçlanma, ödeme ve düzeltme gibi işlemler sonucunda Tablo 23'te gösterilen hareketlerin gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 23: İç Borç Hareketleri

(TL)

2023 Yılından Devreden İç Borç (a)	2024 Yılında Yapılan Giriş İşlemleri (b)	2024 Yılında Yapılan Çıkış İşlemleri (c)	2025 Yılına Devreden İç Borçlar (a+b-c)
3.211.796.554.690,45	3.361.043.047.072,64	1.612.929.275.433,00	4.959.910.326.330,09

Ayrıntısı Tablo 24'te gösterildiği üzere, 2024 yılında kur farkı hariç 2.403.566.645.043,25 TL iç borçlanmaya karşılık 909.012.122.381,88 TL iç borç geri ödemesi yapılmış, bunun sonucu 1.494.554.522.661,37 TL net iç borçlanma gerçekleşmiştir.

2025 yılına devreden iç borç stoku ile ilgili olarak, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesabına ekli "*Devlet İç Borçları Cetveli*"nde de aynı tutarlar yer aldığından uyumsuzluk bulunmamaktadır.

Tablo 24: Devlet İç Borçları

(TL)

Önceki Yıldan Devreden İç Borçlar		
2023 Yılından Devreden İç Borçlar Toplamı (a)		**3.211.796.554.690,45**
Kısa Vadeli İç Borçlar		659.342.759.972,61
Bono	1.251.183.524,08	
Özel Tertip Bono	123.962.523.534,59	
Tahvil	534.129.052.913,94	
Uzun Vadeli İç Borçlar		2.552.453.794.717,84
Tahvil	2.362.116.046.738,14	
Özel Tertip Tahvil	190.337.747.979,70	
Yıl İçi İç Borç İşlemleri		
2024 Yılında Alınan İç Borçlar (b)		**3.361.043.047.072,64**
Kısa Vadeli İç Borçlar		800.494.160.344,85
Bono (c)	66.319.983.678,91	
Tahvil (ç)	0,00	
Tahvil Kısa Vadeye Aktarma	676.731.782.309,28	
Kur Farkı	57.442.394.356,66	
Düzeltme ve Projeksiyon Farkı (d)	0,00	
Uzun Vadeli İç Borçlar		2.560.548.886.727,79
Tahvil Borçlanma (e)	2.143.363.101.181,18	
İkrazen Özel Tertip İhraç	24.167.360.000,00	
Kur Farkı	199.134.865.363,45	
Düzeltme ve Projeksiyon Farkı (f)	193.883.560.183,16	
2024 Yılında Ödenen İç Borçlar (g)		**1.612.929.275.433,00**
Kısa Vadeli İç Borçlar		716.785.154.329,27
Ödeme (ğ)	715.128.462.198,72	
Kur Farkı	1.656.692.130,55	
Düzeltme ve Projeksiyon Farkı (h)	0,00	
Uzun Vadeli İç Borçlar		896.144.121.103,73
Tahvil Kısa Vadeye Aktarma	676.731.782.309,28	
Ödeme (ı)	100.000,00	
Senet İadesi		
Düzeltme ve Projeksiyon Farkı (i)	193.883.560.183,16	
Kur Farkı	25.528.678.611,29	
Ertesi Yıla Devreden İç Borçlar		
2025 Yılına Devreden İç Borçlar (j)=(a+b-g)		**4.959.910.326.330,09**
Kısa Vadeli İç Borçlar		743.051.765.988,19
Bono	66.319.983.678,91	
Özel Tertip Bono	0,00	
Tahvil	676.731.782.309,28	
Uzun Vadeli İç Borçlar		4.216.858.560.341,90
Tahvil	4.001.980.078.163,19	
Özel Tertip Tahvil	214.878.482.178,71	
Net İç Borçlanma		
2024 Yılı İç Borç Kullanımı (k)=(c+ç+d+e+f)	**2.403.566.645.043,25**	
2024 Yılı İç Borç Ödemesi (l)=(ğ+h+ı+i)	**909.012.122.381,88**	
2024 Net İç Borçlanma Tutarı (m)=(k-l)	**1.494.554.522.661,37**	

2.5.2. Dış Borçlanma

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde 2025 yılına devreden devlet dış borcu 4.247.390.066.763,24 TL olarak gösterilmektedir.

2024 yılı dış borç mizan hesaplarına ilişkin olarak yapılan incelemede, devlet dış borç miktarında devir, borçlanma, ödeme, kur farkı ve düzeltme gibi işlemler sonucunda Tablo 25'te gösterilen hareketlerin gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 25: Dış Borç Hareketleri

(TL)

2023 Yılından Devreden Dış Borç (a)	2024 Yılında Yapılan Giriş İşlemleri (b)	2024 Yılında Yapılan Çıkış İşlemleri (c)	2025 Yılına Devreden Dış Borçlar (a+b-c)
3.489.022.896.061,81	1.666.721.004.544,00	908.353.833.842,57	4.247.390.066.763,24

Ayrıntısı Tablo 26'da gösterildiği üzere, 2024 yılında kur farkı hariç 513.347.625.862,07 TL dış borç kullanımına karşılık 391.861.490.254,05 TL dış borç geri ödemesi yapılmış, bunun sonucu 121.486.135.608,02 TL net dış borçlanma gerçekleşmiştir.

2025 yılına devreden dış borç stoku ile ilgili olarak, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesabına ekli "*Devlet Dış Borçları Cetveli*"nde de aynı tutarlar yer aldığından uyumsuzluk bulunmamaktadır.

Tablo 26: Devlet Dış Borçları

(TL)

Önceki Yıldan Devreden Dış Borçlar		
2023 Yılından Devreden Dış Borçlar (a)		**3.489.022.896.061,81**
Kısa Vadeli Dış Borçlar		310.035.263.059,80
Uzun Vadeli Dış Borçlar		3.178.987.633.002,01
Yıl İçi Dış Borç İşlemleri		
2024 Yılında Alınan Dış Borçlar (b)		**1.666.721.004.544,00**
Kısa Vadeli Dış Borçlar		498.947.879.283,17
Uzun Vadeden Kısa Vadeye Aktarma	459.318.385.293,49	
Kur Farkı	39.549.632.970,52	
Düzeltme ve Projeksiyon Farkları (c)	79.861.019,16	
Uzun Vadeli Dış Borçlar		1.167.773.125.260,83
Yapılan Kullanımlar (ç)	510.335.915.350,19	
Kur Farkı	654.505.360.417,92	
Düzeltme ve Projeksiyon Farkları (d)	2.931.849.492,72	
2024 Yılında Ödenen Dış Borçlar (e)		**908.353.833.842,57**
Kısa Vadeli Dış Borçlar		349.664.757.049,48
Kreditörlere Yapılan Ödemeler (f)	346.187.430.981,10	
Kur Farkı	2.367.232.762,37	
Düzeltme ve Projeksiyon Farkı (g)	1.110.093.306,01	
Uzun Vadeli Dış Borçlar		558.689.076.793,09
Uzun Vadeden Kısa Vadeye Aktarma	459.318.385.293,49	
Tahvil Geri Alımı (ğ)	42.566.455.324,20	
Kreditöre Yapılan İadeler (h)	95.893.436,87	
Kur Farkı	54.806.725.532,66	
Düzeltme ve Projeksiyon Farkları (ı)	1.901.617.205,87	
Ertesi Yıla Devreden Dış Borçlar		
2025 Yılına Devreden Dış Borçlar (i)=(a+b-e)		**4.247.390.066.763,24**
Kısa Vadeli Dış Borçlar		459.318.385.293,49
Uzun Vadeli Dış Borçlar		3.788.071.681.469,75
Net Dış Borçlanma		
2024 Yılı Dış Borç Kullanımı (j)=(c+ç+d)		**513.347.625.862,07**
2024 Yılı Dış Borç Ödemesi (k)=(f+g+ğ+h+ı)		**391.861.490.254,05**
2024 Yılı Net Dış Borçlanma Tutarı (l)=(j-k)		**121.486.135.608,02**

2.5.3. Hazine Garantileri

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde 2025 yılına devreden hazine garantili borç tutarı 787.407.772.301,18 TL olarak gösterilmektedir.

2024 yılı hazine garantili borç hesaplarına ilişkin olarak yapılan incelemede, hazine garantili borç miktarında devir, garanti verilmesi, ödeme, kur farkı ve düzeltme gibi işlemler sonucunda Tablo 27'de gösterilen hareketlerin gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 27: Hazine Garantisi Hareketleri

(TL)

2023 Yılından Devreden Hazine Garantili Borç (a)	2024 Yılında Yapılan Giriş İşlemleri (b)	2024 Yılında Yapılan Çıkış İşlemleri (c)	2025 Yılına Devreden Hazine Garantili Borçlar (a+b-c)
656.435.199.838,26	893.357.202.272,60	762.384.629.809,68	787.407.772.301,18

Ayrıntısı Tablo 28'de gösterildiği üzere, 2024 yılında kur farkı hariç verilen garanti tutarı 105.226.749.557,05 TL olarak gerçekleşmiştir.

2025 yılına devreden hazine garantili borç stoku ile ilgili olarak, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesabına ekli "*Hazine Garantili Borçlar Cetveli*"nde de aynı tutarlar yer aldığından uyumsuzluk bulunmamaktadır.

Tablo 28: Verilen Hazine Garantileri

(TL)

Önceki Yıldan Devreden Verilen Garantiler		
2023 Yılından Devreden Hazine Garantili Borçlar (a)		**656.435.199.838,26**
Yıl İçi Verilen Garanti İşlemleri		
2024 Yılı İçinde Sağlanan Garantili Borçlar (b)		**893.357.202.272,60**
Verilen Garanti Tutarı (c)	105.226.749.557,05	
Anlaşma Tadilatı ile Verilen Garanti Tutarı (ç)	0,00	
Kur Farkı	123.762.155.718,18	
Düzeltme Kaydı	57.298.821.998,48	
Garantili Kredi Anlaşmalardan Kullanımlar	64.858.384.549,32	
Detay Hesaplar Arası Aktarım*	542.211.090.449,57	
Verilen Garantiler Hesabından Yapılan Çıkış İşlemleri (d)		**762.384.629.809,68**
Kreditörlere Ödenen Garantili Borçlar	62.184.834.067,82	
Hazinece Risk Hesabından Ödenen Hazine Garantileri	577.512.801,48	
Garantili Kredi Anlaşmalarından Kullanımlar	64.858.384.549,32	
Kur Farkı	20.502.707.563,65	
Düzeltme Kaydı	70.794.247.600,40	
Detay Hesaplar Arası Aktarım*	542.211.090.449,57	
Yıl İçinde İptal Edilen Hazine Garantileri	1.255.852.777,44	
Ertesi Yıla Devreden Verilen Garantiler		
2025 Yılına Devreden Verilen Garantiler Toplamı (e)=(a+b-d)		**787.407.772.301,18**
Verilen Garanti ve Bütçe Limiti		
2024 Yılı Verilen Garanti Tutarı (c+ç)		**105.226.749.557,05 TL**
2024 Yılı Verilen Garantinin ABD Doları Cinsinden Tutarı (f)		**3.702.216.120,00 USD**
2024 Yılı İkrazlı Kredi Anlaşmaları Tutarı (g)		**50.000.000,00 USD**
2024 Yılı Garanti ve İkrazlı Kredi Tutarı Toplamı (f+g)		**3.752.216.120,00 USD**
2024 Bütçe Limiti		**9.000.000.000,00 USD**

(*) 23.02.2024 tarih ve 32469 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapan Yönetmelik'te Hazine Garantili Anlaşmalara yönelik yapılan değişiklikler çerçevesinde detay hesaplar arasında aktarım yapılmasından kaynaklanmıştır.

2.5.4. 2024 Yılı Net Borçlanma Limiti

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun "*Denge*" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"(1) 1 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen ödenekler toplamı ile 2 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan tahmini gelirler toplamı arasındaki fark, net borçlanma ile karşılanır.",

Aynı Kanun'un,

"Gider" başlıklı 1'inci maddesinde;

(1) Bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli;

a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 11.007.879.053.000 TL,

...
ödenek verilmiştir.",

"*Gelir ve finansman*" başlıklı 2'nci maddesinde;

"(1) Gelirler: Bu Kanuna bağlı (B) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli;

a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçenin gelirleri 8.353.029.549.000 TL,

...
olarak tahmin edilmiştir."

hükümleri yer almaktadır.

Diğer taraftan 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un "*Borçlanma, ikraz ve garanti limiti*" başlıklı 5'inci maddesi;

"Mali yıl içinde 1 inci maddede belirtilen ilkeler ve mali sürdürülebilirlik de dikkate alınarak yılı bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar net borç kullanımı yapılabilir.

(Değişik ikinci fıkra: 16/7/2008-5787/3 md.) Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Cumhurbaşkanı kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir.

Vadesinde nakden ödenenler hariç, çeşitli kanunlara dayanılarak ikrazen ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Malî yıl içerisinde ikrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin limiti her yıl bütçe kanunlarıyla belirlenir.

(Değişik son fıkra: 16/7/2008-5787/3 md.) Mali yıl içinde sağlanacak garantili imkân ve dış borcun ikrazı limiti, yılı bütçe kanunuyla belirlenir."

şeklindedir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun "*Denge*" başlıklı 3'üncü maddesine göre tespit edilen net borçlanma limiti, yukarıdaki hükümler uyarınca bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler toplamı arasındaki fark miktarı kadar olabilir. Bu limit en fazla %5 oranında, bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda ise ilave %5'lik tutar kadar artırılabilir.

Yapılan incelemede, 2024 yılı için borçlanma limit artışına gidilmediği görülmüştür.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu hükümleri uyarınca hesaplanan ve ayrıntısı Tablo 29'da gösterilen 2024 yılı net borçlanma limiti 2.654.849.504.000,00 TL'dir.

Tablo 29: 2024 Yılı Net Borçlanma Limiti

(TL)

2024 Yılı Borçlanma Limiti	
Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 1/1-a Maddesi ile Verilen Ödenek ***(a)***	11.007.879.053.000,00
Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 2/1-a Maddesi ile Tahmin Edilen Gelir ***(b)***	8.353.029.549.000,00
2024 Yılı Borçlanma Limiti *(c)=(a-b)*	**2.654.849.504.000,00**

Ayrıntısı Tablo 30'da gösterildiği üzere 2024 yılında 1.616.040.658.269,39 TL borçlanma yapıldığından net borçlanma limiti aşılmamıştır.

Tablo 30: 2024 Yılı Net Borçlanma Tutarı

(TL)

2024 Yılı Net Borçlanma Limiti		
Net Borçlanma Limiti		**2.654.849.504.000,00**
2024 Yılı Net Borçlanma Tutarı		
Net İç Borçlanma	***(a)***	1.494.554.522.661,37
Net Dış Borçlanma	***(b)***	121.486.135.608,02
2024 Yılı Net Borçlanma	***(c)= (a+b)***	**1.616.040.658.269,39**

2.5.5. 2024 Yılı Hazine Garanti Limiti

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun "*Hazine garantili imkân ve dış borcun ikraz limiti ile borç üstlenim taahhüt limiti ve borçlanmaya ilişkin işlemler*" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrasında;

"(1) 2024 yılında, 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna göre sağlanacak garantili imkân ve dış borcun ikraz limiti 9 milyar ABD dolarıdır."

hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda, yılı içerisinde imzalanan garanti ve ikrazlı kredi anlaşmaları tutarının 3.752.216.120,00 ABD doları olduğu ve bu tutarın 2024 yılı için 9.000.000.000,00 ABD doları olarak belirlenen garanti ve ikraz limitinin altında olduğu tespit edilmiştir.

2.5.6. 2024 Yılı İkrazen Özel Tertip Devlet İç Borçlanma Limiti

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun *"Hazine garantili imkân ve dış borcun ikraz limiti ile borç üstlenim taahhüt limiti ve borçlanmaya ilişkin işlemler"* başlıklı 12'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre, Bütçe Kanunu'nun 1'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile belirlenen başlangıç ödeneklerinin %3'üne kadar ikrazen özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç edilebilmektedir.

Buna göre malî yıl içerisinde ikrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin limiti (11.007.879.053.000 *0,03) 330.236.371.590,00 TL olmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda, Devlet iç borçları cetvelinin dipnotunda da belirtildiği üzere 2024 yılında, 24.167.360.000,00 TL ikrazen özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç edildiğinden, limit aşımının söz konusu olmadığı tespit edilmiştir.

2.5.7. 2024 Yılı Borç Üstlenim Taahhüt Limiti

4749 sayılı Kanun'a 21.02.2013 tarihli ve 6428 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi ile eklenen 8/A maddesinde;

"...Bu madde kapsamında mali yıl içinde taahhüt edilecek borç üstleniminin limiti, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile belirlenir. Söz konusu limiti bir katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir... Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ihale ilanına çıkılmış olan projeler açısından uygulama sözleşmeleri taslağına ilişkin ihale öncesi

Müsteşarlık görüşü, kısmi üstlenim taahhüdü ve borç üstlenim hükümleri uygulanmaz. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelik ile düzenlenir."

hükmü yer almaktadır.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun

"*Hazine garantili imkan ve dış borcun ikraz limiti ile borç üstlenim taahhüt limiti ve borçlanmaya ilişkin işlemler*" başlıklı 12'nci maddesinin üçüncü fıkrasında;

"2024 yılında 4749 sayılı Kanunun 8/A maddesi çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığınca sağlanacak borç üstlenim taahhüt limiti 1,5 milyar ABD dolarıdır."

denilmek suretiyle limit belirlenmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı 2025 yılı Ocak ayı Kamu Borç Yönetim Raporunun incelenmesi sonucunda, 2024 yılında 794.876.664,00 ABD doları borç üstlenim taahhüdü gerçekleştirildiği ve bu tutarın 1.500.000.000,00 ABD doları olarak belirlenen borç üstlenim taahhüt limitinin altında olduğu tespit edilmiştir.

2.6. YIL İÇİNDE SİLİNEN KAMU ALACAKLARI CETVELİ

6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddesinde yer alan, genel uygunluk bildirimi taslağının denetim sonuçları ve faaliyet raporları dikkate alınarak hazırlanacağına ilişkin hükme istinaden, denetim raporlarındaki bulguların kamu idareleri kesin hesaplarındaki yıl içinde silinen kamu alacakları cetvelindeki tutarlarda doğrudan bir değişikliğe yol açıp açmadığı hususunda gerekli incelemeler yapılmıştır.

5018 sayılı Kanun'un *"Kamu Alacaklarının Silinmesi"* başlıklı 79'uncu maddesi ve Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu hükümleri gereğince merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin silinen kamu alacakları toplamı 2023 yılında 22.925,00 TL iken 2024 yılında 1.181,52 TL olmuştur.

Sayıştay denetim raporlarının incelenmesi sonucunda, yıl içinde silinen kamu alacakları tutarlarında değişikliğe yol açan bir tespitin bulunmadığı görülmüştür.

2.7. KESİNLEŞEN SAYIŞTAY İLAMLARI UYGULAMA SONUÇLARI CETVELİ

Sayıştay Dairelerince verilen kararlar sonucu düzenlenen ilamlar, ilgililerce temyize başvurulması durumunda Sayıştay Temyiz Kurulu kararıyla; temyize başvurulmaması veya süresi içinde başvuru yapılmaması halinde temyiz süresinin geçmesiyle kesinleşmiş olmaktadır. 6085 sayılı Kanun'un *"İlamların infazı"* başlıklı 53'üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü gereğince kesinleşen ilamların doksan gün içerisinde yerine getirilmesi gerekmektedir. Yine anılan madde hükmü gereğince bu yükümlülük, ilamın gönderildiği kamu idaresinin üst yöneticisine ait olup, yükümlülüğün yerine getirilmesi sırasında tazmin tutarlarına daire kararı (hüküm) tarihinden itibaren kanuni faiz işletilmesini de içermektedir.

6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddesi ve Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesi gereğince, idarelerin kesin hesaplarına, kesinleşen ilamların yerine getirilme durumunu gösteren "Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları Cetveli" eklenmektedir.

2.7.1. Genel Bütçeli Kamu İdareleri

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne ekli "*Genel Bütçeli İdarelerin Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları İcmali*" verileri ile Sayıştay verilerinin karşılaştırılması sonucunda;

Genel bütçe muhasebe birimlerinde önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden Sayıştay ilam tutarının 16.580.119,57 TL ile 9.449.466,69 Avro olduğu,

Bu tutarlardan 7.928.610,83 TL'nin ve 9.448.979,19 Avronun tahsil edildiği, kalan 8.651.508,74 TL ile 487,50 Avronun ertesi yıla devredildiği

tespit olunmuştur.

Bu tespitler çerçevesinde, TL cinsinden kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden ilam tutarlarının tahsilat oranı %47,82 iken, yabancı para birimi cinsinden kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden ilam tutarlarının tahsilat oranı %99,99 olarak gerçekleşmiştir.

Bu tutarlara ilişkin Sayıştay ilamlarının muhasebe birimlerine göre dağılımlarına Tablo 31 ve Tablo 32'de; yıllara göre dağılımına ise Tablo 33'te yer verilmiştir.

Tablo 31: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (TL)

Muhasebe Birimi	(*) Kesinleşen Borç Tutarı *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	(*) Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(a-c)*	Tahsilat Oranı *(%) (c/a)*
Bakanlık Merkez Saymanlıkları	12.662.885,22	1.091.638,61	5.759.530,00	6.903.355,22	45,48
Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü	3.081.352,49	0,00	1.974.547,60	1.106.804,89	64,08
Mal Müdürlükleri	331.212,71	0,00	96.514,95	234.697,76	29,14
Askeri Saymanlıklar	257.137,21	0,00	34.209,35	222.927,86	13,30
Diğer Kurum Saymanlıkları	247.531,94	0,00	63.808,93	183.723,01	25,78
Toplam	**16.580.119,57**	**1.091.638,61**	**7.928.610,83**	**8.651.508,74**	**47,82**

(*) Önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsil edilen tutarlardır.

Tablo 32: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (Yabancı Para Birimi)

Kamu İdaresi	(*) Kesinleşen Borç Tutarı (Avro) *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	(*) Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(Avro)* *(a-c)*	Tahsilat Oranı *(%)* *(c/a)*
Dışişleri Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü	487,50	0,00	0,00	487,50	0,00
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	9.448.979,19	9.418.979,19	9.448.979,19	0,00	100
Toplam	**9.449.466,69**	**9.418.979,19**	**9.448.979,19**	**487,50**	**99,99**

(*) Önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsil edilen tutarlardır.

Tablo 33: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Yıllara Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Sayıştay İlamları

(TL)

(*)İlamın Kesinleştiği Yıl	Kesinleşen Borç Tutarı *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(a-c)*
2002	11.713,90	0,00	7.889,72	3.824,18
2004	118.056,61	0,00	75.987,89	42.068,72
2005	1.280.919,87	0,00	869.632,03	411.287,84
2006	125.449,06	0,00	103.090,24	22.358,82
2007	566.127,18	0,00	277.132,00	288.995,18
2008	198.494,84	0,00	103.668,99	94.825,85
2009	40.926,79	0,00	5.450,60	35.476,19
2010	77.592,57	0,00	53.868,38	23.724,19
2011	491.748,23	0,00	270.525,00	221.223,23
2012	476.747,22	0,00	68.313,51	408.433,71
2013	2.803.205,08	0,00	505.419,36	2.297.785,72
2014	316.161,17	22.337,23	96.432,93	219.728,24
2015	3.411.328,08	0,00	265.520,99	3.145.807,09
2016	115.503,52	0,00	48.653,93	66.849,59

(TL)

(*)İlamın Kesinleştiği Yıl	Kesinleşen Borç Tutarı *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(a-c)*
2017	471.435,44	0,00	0,00	471.435,44
2018	549.762,27	38.904,08	288.108,32	261.653,95
2019	138.911,19	0,00	0,00	138.911,19
2020	286.407,36	7.658,52	286.407,36	0,00
2021	661.004,07	393.990,22	540.588,10	120.415,97
2023	2.175.287,31	609.278,56	1.925.140,38	250.146,93
2024	2.263.337,81	19.470,00	2.136.781,10	126.556,71
Toplam	**16.580.119,57**	**1.091.638,61**	**7.928.610,83**	**8.651.508,74**

(*) Tabloda belirtilmeyen yıllarda tahsilat süreci devam eden Sayıştay ilamı bulunmamaktadır.

2.7.2. Özel Bütçeli Kamu İdareleri

Özel bütçeli idareler kesin hesaplarına ekli "*Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları Cetveli*" verileri, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne ekli "*Özel Bütçeli İdarelerin Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları İcmali*" verileri ile Sayıştay verilerinin karşılaştırılması sonucunda;

Özel bütçe muhasebe birimlerinde önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden Sayıştay ilam tutarının 95.661.021,53 TL ile 22.089.995,43 Avro olduğu,

Bu tutarlardan 41.460.450,11 TL'nin tahsil edildiği, kalan 54.200.571,42 TL ile 22.089.995,43 Avronun ise ertesi yıla devredildiği

tespit olunmuştur.

Bu tespitler çerçevesinde TL cinsinden kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden ilam tutarlarının tahsilat oranı %43,34 iken, yabancı para birimi cinsinden kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden ilam tutarlarının tahsilat oranı %0 olarak gerçekleşmiştir.

Bu tutarlara ilişkin Sayıştay ilamlarının muhasebe birimlerine göre dağılımlarına Tablo 34 ve Tablo 35'te; yıllara göre dağılımına ise Tablo 36'da yer verilmiştir.

Tablo 34: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (TL)

Kamu İdaresi	(*) Kesinleşen Borç Tutarı *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	(*) Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(a-c)*	Tahsilat Oranı *(%) (c/a)*
Adnan Menderes Üniversitesi	151.539,83	151.539,83	151.539,83	0,00	100
Akdeniz Üniversitesi	802.393,75	0,00	267.937,92	534.455,83	33,39
Ankara Üniversitesi	156.000,00	0,00	0,00	156.000,00	0,00
Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu	26.450,70	6.065,51	26.450,70	0,00	100
Atatürk Üniversitesi	28.962,51	0,00	27.210,32	1.752,19	93,95
Boğaziçi Üniversitesi	406.476,42	137.853,05	405.748,53	727,89	99,82
DSİ Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı	49.275.765,64	7.929.763,95	32.713.549,34	16.562.216,30	66,39
Ege Üniversitesi	1.298.728,89	84.107,57	397.120,44	901.608,45	30,58
Erciyes Üniversitesi	104.000,00	64.034,70	69.888,02	34.111,98	67,20
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1.066.651,07	113.251,01	974.289,44	92.361,63	91,34
Gazi Üniversitesi	615.674,04	1.956,99	572.567,24	43.106,80	93,00
Giresun Üniversitesi	64.349,71	18.047,28	64.349,71	0,00	100
İstanbul Teknik Üniversitesi	404.408,24	0,00	0,00	404.408,24	0,00
İstanbul Üniversitesi	29.882,64	0,00	29.882,64	0,00	100
İnönü Üniversitesi	171.048,84	0,00	101.241,63	69.807,21	59,19
Kafkas Üniversitesi	205.444,09	3.401,98	155.541,37	49.902,72	75,71
Kırıkkale Üniversitesi	54.462,30	28.199,43	48.528,21	5.934,09	89,10
Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	4.692,70	44,28	4.692,70	0,00	100
Konya Teknik Üniversitesi	307.537,83	0,00	307.537,83	0,00	100
Korkut Ata Üniversitesi	166.162,36	0,00	0,00	166.162,36	0,00
KOSGEB Merkez Muhasebe Müdürlüğü	236.107,24	106.305,60	236.107,24	0,00	100
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	984,45	0,00	984,45	0,00	100
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	25.305,97	25.305,97	25.305,97	0,00	100
Mardin Artuklu Üniversitesi	208.887,41	5.259,23	208.117,65	769,76	99,63
Marmara Üniversitesi	207.848,41	0,00	207.848,41	0,00	100
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	88.476,40	0,00	0,00	88.476,40	0,00
Mersin Üniversitesi	133.074,76	102.421,41	104.922,40	28.152,36	78,84
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	164.304,98	53.272,93	164.304,98	0,00	100
MTA Genel Müdürlüğü	9.214,92	0,00	0,00	9.214,92	0,00
Namık Kemal Üniversitesi	56.262,24	33.605,06	56.262,24	0,00	100
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	115.795,40	115.795,40	115.795,40	0,00	100
Ordu Üniversitesi	40.880,84	0,00	0,00	40.880,84	0,00
ÖSYM	80.064,72	66.709,47	66.709,47	13.355,25	83,32
Süleyman Demirel Üniversitesi	387.729,96	140,93	186.523,20	201.206,76	48,11

Kamu İdaresi	(*) Kesinleşen Borç Tutarı *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	(*) Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(a-c)*	Tahsilat Oranı *(%) (c/a)*
Sakarya Üniversitesi	41.659,65	34.402,19	34.402,19	7.257,46	82,58
Siirt Üniversitesi	3.317,64	0,00	3.317,64	0,00	100
Karayolları Genel Müdürlüğü	33.069.845,31	953.616,65	2.569.518,67	30.500.326,64	7,77
Türkiye İstatistik Kurumu	2.400.000,00	123.875,57	123.875,57	2.276.124,43	5,16
Vakıflar Genel Müdürlüğü	738.471,64	111.856,68	711.234,34	27.237,30	96,31
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	203.879,58	12.647,65	193.919,75	9.959,83	95,11
Yıldız Teknik Üniversitesi	2.106.999,97	0,00	132.763,37	1.974.236,60	6,30
Yükseköğretim Kurulu	1.278,48	0,00	461,30	817,18	36,08
Toplam	**95.661.021,53**	**10.283.480,32**	**41.460.450,11**	**54.200.571,42**	**43,34**

(*) Önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsil edilen tutarlardır.

Tablo 35: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Muhasebe Birimine Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (Yabancı Para Birimi)

Kamu İdaresi	(*) Kesinleşen Borç Tutarı (Avro) *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	(*) Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(Avro) (a-c)*	Tahsilat Oranı *(%) (c/a)*
DSİ Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı	22.089.995,43	0,00	0,00	22.089.995,43	0,00

(*) Önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsil edilen tutarlardır.

Tablo 36: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Yıllara Göre Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları (TL)

(TL)

(*) İlamın Kesinleştiği Yıl	Kesinleşen Borç Tutarı *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(a-c)*
2005	140.390,25	0,00	140.104,04	286,21
2007	654.176,66	0,00	201.074,12	453.102,54
2009	5.479.086,99	0,00	3.795.144,79	1.683.942,20
2011	1.371.586,04	12.647,65	591.054,48	780.531,56
2012	962.317,24	0,00	942.513,47	19.803,77
2013	1.395.698,26	0,00	1.269.825,05	125.873,21
2014	1.911.181,59	0,00	341.459,41	1.569.722,18
2015	1.526.726,69	0,00	1.328.239,67	198.487,02
2016	263.959,63	0,00	7.376,90	256.582,73
2018	1.073.633,46	139.810,04	980.056,76	93.576,70
2019	4.514.286,99	143.507,77	1.357.803,02	3.156.483,97
2021	12.708.517,78	1.031.984,16	2.666.976,56	10.041.541,22
2022	5.525.371,94	159.578,53	655.741,22	4.869.630,72
2023	17.316.680,16	164.225,90	17.286.697,34	29.982,82
2024	40.817.407,85	8.631.726,27	9.896.383,28	30.921.024,57
Toplam	**95.661.021,53**	**10.283.480,32**	**41.460.450,11**	**54.200.571,42**

(*) Tabloda belirtilmeyen yıllarda tahsilat süreci devam eden Sayıştay ilamı bulunmamaktadır.

2.7.3. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

Düzenleyici ve denetleyici kurumların kesin hesaplarına ekli "*Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları Cetveli*" verileri, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne ekli "*Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları İcmali*" verileri ile Sayıştay verilerinin karşılaştırılması sonucunda;

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar muhasebe birimlerinde önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden Sayıştay ilam tutarının 3.116.425,46 TL olduğu, bu tutarın 1.506.092,43 TL'sinin tahsil edildiği, kalan 1.610.333,03 TL'sinin ise ertesi yıla devredildiği

tespit olunmuştur.

Bu tespitler çerçevesinde TL cinsinden kesinleşen ve tahsilat süreci devam eden ilam tutarlarının tahsilat oranı %48,33 olarak gerçekleşmiştir. Bu tutarlara ilişkin Sayıştay ilamlarının düzenleyici ve denetleyici kurumlara göre dağılımına Tablo 37'de yer verilmiştir.

Tablo 37: Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Tahsilat Süreci Devam Eden Kesinleşen Sayıştay İlamları Uygulama Sonuçları (TL)

Kamu İdaresi	(*) Kesinleşen Borç Tutarı *(a)*	2024 Yılı Tahsilat Tutarı *(b)*	(*) Toplam Tahsilat Tutarı *(c)*	2025 Yılına Devredilen Borç Tutarı *(a-c)*	Tahsilat Oranı *(%) (c/a)*
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	1.538.909,89	0,00	0,00	1.538.909,89	0,00
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	1.502.517,92	506.048,23	1.431.094,78	71.423,14	95,25
Sermaye Piyasası Kurulu	74.997,65	74.997,65	74.997,65	0,00	100,00
Toplam	**3.116.425,46**	**581.045,88**	**1.506.092,43**	**1.610.333,03**	**48,33**

(*) Önceki yıllardan 31.12.2024 tarihine kadar kesinleşen ve tahsil edilen tutarlardır.

2.8. MAL YÖNETİM HESABI İCMAL CETVELLERİ

5018 sayılı Kanun'un 42'nci maddesinin üçüncü fıkrasının (g) bendi hükmü gereğince, aşağıda belirtilen beş adet genel bütçeli kamu idaresi dışında merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerince, taşınır mal yönetim hesabı icmal cetvelleri düzenlenmiş ve kesin hesaplara eklenmiştir.

Aynı Kanun'un 44'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Millî İstihbarat Teşkilâtı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün taşınırlarının kayda alınması ile bunların yönetim ve iç denetimine ilişkin usul ve esasların Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, Millî İstihbarat Teşkilâtı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Taşınır Mal Yönetmeliği 2010/616 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 01.01.2011 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe konulmuştur. Ancak söz konusu Yönetmelik'te bu kamu idareleri için kesin hesaplara, taşınır mal yönetim hesabı icmal cetvellerinin eklenmesi öngörülmemiştir.

6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddesinde, genel uygunluk bildirimi taslağının denetim sonuçları ve faaliyet raporları dikkate alınarak hazırlanacağı hükmü yer almaktadır.

Bu hükme istinaden, denetim raporlarındaki bulguların kamu idareleri kesin hesaplarında yer alan taşınır mal yönetim hesabı icmal cetvellerindeki tutarlarda doğrudan bir değişikliğe yol açıp açmadığı hususunda gerekli incelemeler yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda, mal yönetimi hesabı icmal cetveli tutarlarında değişikliğe yol açan bir tespitin bulunmadığı görülmüştür.

Diğer taraftan 5018 sayılı Kanun'un 42'nci maddesi hükmü gereğince Haziran ayı sonunda Sayıştaya gönderilen 2024 yılı kamu idareleri kesin hesapları eki taşınır mal yönetim hesabı icmal cetvelleri ile mizanların 253-Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı, 254-Taşıtlar Hesabı ve 255-Demirbaşlar Hesabı tutarları arasında yapılan karşılaştırma ve genel incelemeler sonucunda, 24 kamu idaresinin bilgisinde uyumsuzluk tespit edilmiş ve söz konusu uyumsuzluklar EK 12'de gösterilmiştir.

3. DİĞER HUSUSLAR

3.1. FAALİYET RAPORLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun'un 43'üncü ve 6085 sayılı Kanun'un 41'inci maddelerinde genel uygunluk bildiriminin idare faaliyet raporlarının da dikkate alınarak hazırlanacağı belirtilmiştir.

Bu kapsamda 2024 yılı idare faaliyet raporlarının incelenmesi neticesinde; bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin bilgilerin içerik ve şekil yönünden standart bir şekilde yayımlanmadığı, yayımlanan bilgiler ile kesin hesap kanun teklifindeki gerçekleşme tutarlarının karşılaştırılması neticesinde ise bazı kamu idarelerinde uyumsuzluğun olduğu tespit edilmiştir. Bu uyumsuzlukların, faaliyet raporlarında, düzenlenme tarihi itibarıyla henüz kesinleşmemiş verilerin kullanılmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

4. GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ GÖRÜŞÜ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Bütçe ve kesinhesap*" başlıklı 161'inci ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "*Kesin hesap kanunu*" başlıklı 42'nci maddeleri gereğince, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesabı ve genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların 2024 yılı kesin hesapları, Cumhurbaşkanı tarafından 2025 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve bir örneği de Sayıştaya gönderilmiştir.

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "*Genel uygunluk bildirimi*" başlıklı 41'inci maddesi uyarınca, denetim grup başkanlıklarınca yürütülen denetimler ve faaliyet raporlarının değerlendirilmesi suretiyle tespit edilen bulgular da dikkate alınarak yürütülen genel uygunluk bildirimi çalışmalarında, 2024 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nde yer alan merkezi yönetim bütçe kanunu uygulama sonuçlarının kamu idare hesapları esas alınarak saptanan sonuçlarla karşılaştırılması sonucunda 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin;

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na uygun bir şekilde muhasebe kayıtları esas alınarak hazırlandığı, bir yıllık uygulama sonuçlarını karşılaştırmalı olarak gösteren değerlendirmeleri de içeren gerekçesinin bulunduğu anlaşılmıştır.

2024 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi'ndeki maddeler, tespitler ve bu Bildirimle birlikte sunulan diğer raporlarda ifade edilen hususlar çerçevesinde; kamu idarelerinin hesaplarını oluşturan mali rapor ve tablolar ile 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ekinde yer alan cetvel ve belgelerin güvenilirliği ve doğruluğunun değerlendirilmesi sonucunda;

Program bazında bütçe giderleri icmali cetvellerinde yer alan tutarların, bütçe gelirleri kesin hesap icmali cetvellerinde yer alan gelir tahmini ve tahsilat tutarlarının,

Bu bağlamda 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nde gösterilen tutarların

kabulünün uygun olacağı arz olunur.

EKLER

EK 1: Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin Bütçe Giderleri Kesin Hesap İcmali

(TL)

Kamu İdaresi	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
Türkiye Büyük Millet Meclisi	9.536.586.000,00	10.965.034.000,00	10.946.620.006,56	18.413.993,44
İçişleri Bakanlığı	76.295.436.000,00	83.378.734.428,25	79.904.049.454,89	3.474.684.973,36
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	625.780.424.000,00	449.592.559.687,05	421.348.414.293,73	28.244.145.393,32
İklim Değişikliği Başkanlığı	178.814.000,00	323.828.000,00	300.871.783,19	22.956.216,81
Dışişleri Bakanlığı	31.373.647.000,00	29.484.423.133,88	26.624.633.022,04	2.859.790.111,84
Hazine ve Maliye Bakanlığı	4.564.413.425.000,00	4.669.081.350.138,73	4.546.035.368.814,14	123.045.981.324,59
Milli Eğitim Bakanlığı	1.092.129.668.000,00	1.127.226.378.858,88	1.105.444.631.033,05	21.781.747.825,83
Sağlık Bakanlığı	732.562.378.000,00	792.606.773.491,16	783.041.606.581,31	9.565.166.909,85
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	369.082.137.000,00	377.746.703.858,61	345.688.878.661,99	32.057.825.196,62
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	334.349.925.000,00	326.265.689.693,01	316.661.872.002,74	9.603.817.690,27
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	48.323.176.000,00	40.875.597.048,00	38.180.683.353,42	2.694.913.694,58
Kültür ve Turizm Bakanlığı	38.964.106.000,00	56.111.212.165,37	49.379.941.420,79	6.731.270.744,58
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	78.995.069.000,00	91.986.983.465,19	89.027.296.977,41	2.959.686.487,78
Cumhurbaşkanlığı	12.283.843.000,00	12.942.966.800,00	12.572.434.217,57	370.532.582,43
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	271.741.383.000,00	417.686.143.326,78	407.741.765.066,40	9.944.378.260,38
Ticaret Bakanlığı	38.501.707.000,00	43.625.620.781,68	42.988.263.511,48	637.357.270,20
Gençlik ve Spor Bakanlığı	171.030.724.000,00	174.495.238.552,07	172.943.491.499,54	1.551.747.052,53
Tarım ve Orman Bakanlığı	283.124.800.000,00	310.530.489.770,79	305.536.573.784,75	4.993.915.986,04
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	286.061.000,00	283.241.000,00	260.641.187,69	22.599.812,31
Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı	17.447.418.000,00	24.165.140.315,09	23.927.175.054,49	237.965.260,60
Jandarma Genel Komutanlığı	189.693.588.000,00	212.973.921.111,06	203.038.041.689,48	9.935.879.421,58
Sahil Güvenlik Komutanlığı	11.517.337.000,00	11.219.774.248,20	10.946.115.997,49	273.658.250,71
Emniyet Genel Müdürlüğü	305.479.702.000,00	336.505.455.931,24	324.947.331.348,12	11.558.124.583,12

Diyanet İşleri Başkanlığı	91.824.805.000,00	97.558.174.930,60	97.259.407.576,80	298.767.353,80
Anayasa Mahkemesi Başkanlığı	558.799.000,00	595.599.000,00	505.050.900,72	90.548.099,28
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	671.317.160.000,00	569.930.582.649,89	569.729.594.942,35	200.987.707,54
Gelir İdaresi Başkanlığı	32.104.510.000,00	37.333.152.774,00	36.926.201.972,41	406.950.801,59
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	8.160.971.000,00	10.125.945.277,82	8.934.953.204,95	1.190.992.072,87
Meteoroloji Genel Müdürlüğü	3.592.599.000,00	3.569.599.000,00	3.307.041.234,02	262.557.765,98
Göç İdaresi Başkanlığı	21.631.742.000,00	31.307.525.935,87	29.496.087.082,45	1.811.438.853,42
Avrupa Birliği Başkanlığı	4.646.786.000,00	6.441.281.000,00	6.401.380.863,05	39.900.136,95
Devlet Arşivleri Başkanlığı	857.823.000,00	849.073.000,00	773.413.067,99	75.659.932,01
İletişim Başkanlığı	4.126.595.000,00	5.124.905.000,00	5.057.697.213,06	67.207.786,94
Yargıtay Başkanlığı	2.910.537.000,00	2.932.573.000,00	2.799.614.593,59	132.958.406,41
Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı	1.900.146.000,00	5.338.519.240,31	5.250.879.258,86	87.639.981,45
Strateji ve Bütçe Başkanlığı	217.183.338.000,00	155.259.370.685,00	3.561.206.566,87	151.698.164.118,13
Danıştay Başkanlığı	1.680.171.000,00	1.790.866.610,00	1.703.541.423,80	87.325.186,20
Hâkimler ve Savcılar Kurulu	759.957.000,00	855.217.000,00	842.120.883,37	13.096.116,63
Sayıştay	2.331.746.000,00	2.463.770.350,00	2.415.480.676,77	48.289.673,23
Adalet Bakanlığı	198.703.054.000,00	204.556.975.938,48	200.431.902.091,69	4.125.073.846,79
Milli Savunma Bakanlığı	440.496.960.000,00	575.841.688.821,42	428.981.489.113,70	146.860.199.707,72
Genel Toplam	**11.007.879.053.000,00**	**11.311.948.080.018,43**	**10.721.863.763.428,72**	**590.084.316.589,71**

EK 2: Özel Bütçeli Kamu İdarelerinin Bütçe Giderleri Kesin Hesap İcmali

(TL)

Kamu İdaresi	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
Türkiye İstatistik Kurumu	3.053.427.000,00	3.456.301.098,00	3.236.300.277,17	220.000.820,83
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı	4.692.832.000,00	5.775.112.221,20	5.576.773.144,13	198.339.077,07
Savunma Sanayii Başkanlığı	837.052.000,00	1.059.835.758,00	1.002.296.287,23	57.539.470,77
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu	118.867.000,00	122.192.900,00	106.284.439,91	15.908.460,09
Atatürk Araştırma Merkezi	60.021.000,00	60.775.000,00	50.867.059,51	9.907.940,49
Atatürk Kültür Merkezi	65.927.000,00	71.544.400,00	59.346.579,34	12.197.820,66
Türk Dil Kurumu	135.346.000,00	1.504.516.271,77	1.110.302.742,21	394.213.529,56
Türk Tarih Kurumu	236.961.000,00	1.363.701.570,69	1.082.351.700,61	281.349.870,08
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	32.084.581.000,00	47.857.627.919,58	42.789.365.762,03	5.068.262.157,55
Türkiye Bilimler Akademisi	119.138.000,00	135.536.644,76	132.596.926,10	2.939.718,66
Karayolları Genel Müdürlüğü	267.132.848.000,00	293.625.708.044,51	285.282.005.282,75	8.343.702.761,76
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü	2.751.127.000,00	3.503.587.000,00	3.377.903.691,74	125.683.308,26
Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü	2.696.748.000,00	3.156.763.042,47	3.073.820.125,26	82.942.917,21
Orman Genel Müdürlüğü	27.748.119.000,00	35.686.535.550,64	32.886.805.531,89	2.799.730.018,75
Vakıflar Genel Müdürlüğü	3.726.625.000,00	23.702.686.068,70	22.606.829.444,83	1.095.856.623,87
Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü	718.640.000,00	1.804.500.100,00	954.270.778,60	850.229.321,40
Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	4.749.987.000,00	5.451.026.967,43	5.370.082.739,70	80.944.227,73
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü	508.297.000,00	738.262.600,00	696.434.239,35	41.828.360,65
Türk Akreditasyon Kurumu	266.733.000,00	362.625.500,00	319.889.330,40	42.736.169,60
Türk Standardları Enstitüsü	3.213.465.000,00	4.978.692.966,92	4.479.744.686,65	498.948.280,27
Türk Patent ve Marka Kurumu	848.927.000,00	962.031.600,00	865.218.128,66	96.813.471,34
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	7.733.324.000,00	18.981.876.300,00	17.480.958.648,24	1.500.917.651,76
Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı	2.612.491.000,00	3.206.560.605,28	2.386.428.060,64	820.132.544,64

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	839.316.000,00	935.865.156,00	816.130.571,09	119.734.584,91
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	376.015.000,00	404.624.000,00	280.829.144,41	123.794.855,59
Kamu Denetçiliği Kurumu	235.974.000,00	274.837.000,00	256.793.266,23	18.043.733,77
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	13.575.489.000,00	36.295.001.900,00	30.948.008.876,13	5.346.993.023,87
Mesleki Yeterlilik Kurumu	172.696.000,00	317.654.000,00	261.047.764,03	56.606.235,97
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı	1.994.658.000,00	2.093.470.587,00	1.994.352.614,30	99.117.972,70
Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı	505.292.000,00	469.638.900,00	440.252.278,36	29.386.621,64
Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	405.088.000,00	427.614.767,00	362.590.159,19	65.024.607,81
Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	439.699.000,00	453.835.650,00	422.814.394,22	31.021.255,78
Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	742.277.000,00	677.602.548,00	669.625.001,52	7.977.546,48
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	123.579.336.000,00	153.095.350.167,06	151.539.182.838,98	1.556.167.328,08
Türkiye Su Enstitüsü	29.527.000,00	28.882.900,00	24.712.828,49	4.170.071,51
Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu	1.298.909.000,00	1.360.722.720,00	1.296.635.894,81	64.086.825,19
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	179.492.000,00	200.012.000,00	189.159.585,76	10.852.414,24
Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı	1.197.180.000,00	1.111.530.000,00	935.122.977,55	176.407.022,45
Helal Akreditasyon Kurumu	50.880.000,00	58.486.000,00	51.040.819,08	7.445.180,92
Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	3.574.051.000,00	3.851.340.000,00	3.118.006.811,47	733.333.188,53
Türkiye Uzay Ajansı	1.702.764.000,00	1.866.955.095,50	1.755.950.247,95	111.004.847,55
Kapadokya Alan Başkanlığı	281.957.000,00	342.755.300,00	324.895.344,33	17.859.955,67
Türkiye Adalet Akademisi	199.890.000,00	223.914.000,00	187.583.180,63	36.330.819,37
Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu	2.110.004.000,00	2.141.944.096,56	1.558.823.863,75	583.120.232,81
Uludağ Alan Başkanlığı	60.926.000,00	63.690.000,00	38.407.185,64	25.282.814,36
Kentsel Dönüşüm Başkanlığı	219.740.028.000,00	220.374.504.000,00	99.276.563.920,85	121.097.940.079,15
Yükseköğretim Kurulu	784.675.000,00	1.558.253.300,00	1.197.796.973,58	360.456.326,42
Ankara Üniversitesi	10.603.802.000,00	11.903.798.985,57	11.546.830.565,89	356.968.419,68
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	4.628.918.000,00	5.085.100.296,57	4.806.363.315,57	278.736.981,00

Hacettepe Üniversitesi	10.128.580.000,00	11.386.694.120,58	10.555.331.429,49	831.362.691,09
Gazi Üniversitesi	8.415.580.000,00	9.557.034.063,06	9.038.661.377,26	518.372.685,80
İstanbul Üniversitesi	10.637.379.000,00	12.271.707.268,00	10.678.188.770,94	1.593.518.497,06
İstanbul Teknik Üniversitesi	4.147.461.000,00	5.301.252.743,33	5.053.880.314,04	247.372.429,29
Boğaziçi Üniversitesi	2.960.892.000,00	3.279.987.605,16	3.094.499.225,97	185.488.379,19
Marmara Üniversitesi	5.598.213.000,00	6.404.804.542,12	6.139.548.148,15	265.256.393,97
Yıldız Teknik Üniversitesi	3.019.178.000,00	3.461.845.913,74	3.337.845.580,76	124.000.332,98
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1.378.367.000,00	1.549.603.559,41	1.353.600.004,39	196.003.555,02
Ege Üniversitesi	8.734.206.000,00	9.446.823.614,92	9.237.359.079,09	209.464.535,83
Dokuz Eylül Üniversitesi	7.132.821.000,00	8.097.095.891,12	7.728.018.014,13	369.077.876,99
Trakya Üniversitesi	4.207.782.000,00	4.612.048.751,05	4.227.978.110,94	384.070.640,11
Bursa Uludağ Üniversitesi	6.251.748.000,00	6.662.663.780,54	6.366.606.803,98	296.056.976,56
Anadolu Üniversitesi	4.359.497.000,00	4.488.684.454,82	3.882.663.406,00	606.021.048,82
Selçuk Üniversitesi	5.901.012.000,00	6.585.801.235,54	6.177.547.333,01	408.253.902,53
Akdeniz Üniversitesi	5.686.422.000,00	6.980.339.767,00	6.045.282.848,43	935.056.918,57
Erciyes Üniversitesi	5.555.053.000,00	5.976.521.224,40	5.559.463.206,39	417.058.018,01
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	5.237.519.000,00	5.931.896.500,00	5.714.879.295,83	217.017.204,17
Çukurova Üniversitesi	5.770.298.000,00	6.450.726.862,39	5.841.727.604,54	608.999.257,85
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	5.584.444.000,00	6.122.651.362,41	5.920.464.563,21	202.186.799,20
Karadeniz Teknik Üniversitesi	4.835.148.000,00	5.402.785.169,64	4.888.176.212,81	514.608.956,83
Atatürk Üniversitesi	6.810.542.000,00	7.342.708.404,39	6.924.468.845,83	418.239.558,56
İnönü Üniversitesi	5.503.448.000,00	5.788.515.529,00	5.402.273.299,95	386.242.229,05
Fırat Üniversitesi	5.419.991.000,00	6.061.290.487,00	5.121.913.068,88	939.377.418,12
Dicle Üniversitesi	5.174.058.000,00	5.522.755.132,25	5.331.596.113,29	191.159.018,96
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	4.905.210.000,00	5.381.327.650,00	4.944.498.288,27	436.829.361,73
Gaziantep Üniversitesi	4.645.649.000,00	5.265.380.379,00	5.091.571.934,54	173.808.444,46
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1.419.763.000,00	1.589.703.615,00	1.382.355.574,09	207.348.040,91
Gebze Teknik Üniversitesi	1.229.221.000,00	1.393.357.053,20	1.366.084.420,49	27.272.632,71
Harran Üniversitesi	3.133.787.000,00	3.428.543.998,00	3.253.572.026,77	174.971.971,23

Süleyman Demirel Üniversitesi	4.388.117.000,00	4.623.923.951,83	4.405.177.279,72	218.746.672,11
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	4.314.808.000,00	4.738.549.612,96	4.519.370.710,33	219.178.902,63
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	3.077.428.000,00	3.414.679.071,32	3.256.270.502,95	158.408.568,37
Mersin Üniversitesi	4.219.501.000,00	4.614.823.640,78	4.496.688.207,79	118.135.432,99
Pamukkale Üniversitesi	5.027.316.000,00	5.496.244.507,41	5.069.545.794,13	426.698.713,28
Balıkesir Üniversitesi	2.655.883.000,00	3.099.740.885,00	2.822.768.744,50	276.972.140,50
Kocaeli Üniversitesi	4.821.890.000,00	5.179.456.895,94	4.988.118.209,72	191.338.686,22
Sakarya Üniversitesi	2.929.969.000,00	3.201.050.001,28	3.107.044.034,80	94.005.966,48
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	3.778.828.000,00	4.263.941.193,90	3.940.278.305,09	323.662.888,81
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2.588.219.000,00	2.874.397.145,77	2.713.078.419,92	161.318.725,85
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	3.150.533.000,00	3.807.352.759,16	3.281.949.699,59	525.403.059,57
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1.879.679.000,00	2.098.414.220,52	2.018.037.567,02	80.376.653,50
Kafkas Üniversitesi	2.210.239.000,00	2.484.530.406,49	2.295.867.823,49	188.662.583,00
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	4.008.530.000,00	4.455.392.074,71	4.233.035.840,46	222.356.234,25
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1.765.053.000,00	2.052.159.531,95	1.922.942.854,26	129.216.677,69
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	2.109.114.000,00	2.326.929.833,91	2.069.048.689,64	257.881.144,27
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	3.391.115.000,00	3.881.519.047,19	3.654.187.637,26	227.331.409,93
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2.801.297.000,00	3.074.504.740,62	2.825.160.004,30	249.344.736,32
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	3.278.449.000,00	3.705.876.195,88	3.459.861.684,18	246.014.511,70
Kırıkkale Üniversitesi	2.598.620.000,00	2.845.686.715,22	2.702.730.282,26	142.956.432,96
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	4.575.861.000,00	5.073.453.986,00	4.809.025.086,19	264.428.899,81
Galatasaray Üniversitesi	794.805.000,00	907.613.513,92	851.198.472,09	56.415.041,83
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1.502.452.000,00	1.674.591.673,37	1.603.739.080,05	70.852.593,32
Kastamonu Üniversitesi	1.799.837.000,00	2.043.155.808,50	1.902.335.277,72	140.820.530,78
Düzce Üniversitesi	2.661.071.000,00	2.834.520.917,89	2.579.318.355,59	255.202.562,30
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1.971.967.000,00	2.288.935.007,00	2.214.717.650,31	74.217.356,69
Uşak Üniversitesi	1.551.453.000,00	1.870.314.443,84	1.632.251.191,60	238.063.252,24
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2.216.663.000,00	2.519.388.623,44	2.414.677.164,81	104.711.458,63
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	2.816.449.000,00	3.070.501.633,90	2.762.977.414,55	307.524.219,35

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	1.833.666.000,00	1.933.567.685,52	1.741.606.827,58	191.960.857,94
Aksaray Üniversitesi	1.436.952.000,00	1.653.104.882,98	1.558.236.330,19	94.868.552,79
Giresun Üniversitesi	1.761.410.000,00	1.977.334.747,00	1.935.292.252,74	42.042.494,26
Hitit Üniversitesi	1.493.126.000,00	1.702.716.198,17	1.623.955.803,21	78.760.394,96
Yozgat Bozok Üniversitesi	2.023.881.000,00	2.217.293.062,50	2.145.315.823,91	71.977.238,59
Adıyaman Üniversitesi	1.954.208.000,00	2.388.339.323,50	2.139.796.976,81	248.542.346,69
Ordu Üniversitesi	1.508.624.000,00	1.757.514.200,00	1.706.455.745,27	51.058.454,73
Amasya Üniversitesi	1.251.157.000,00	1.376.139.335,15	1.330.918.602,11	45.220.733,04
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1.324.926.000,00	1.509.914.340,00	1.431.939.530,45	77.974.809,55
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1.243.210.000,00	1.342.733.186,00	1.253.839.082,82	88.894.103,18
Sinop Üniversitesi	1.161.072.000,00	1.307.162.977,99	1.214.810.957,30	92.352.020,69
Siirt Üniversitesi	1.340.801.000,00	1.622.674.100,00	1.545.664.244,68	77.009.855,32
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1.367.417.000,00	1.570.180.364,65	1.470.632.534,39	99.547.830,26
Karabük Üniversitesi	2.090.006.000,00	2.258.522.266,21	2.070.633.494,77	187.888.771,44
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	859.880.000,00	913.633.272,47	828.534.048,01	85.099.224,46
Çankırı Karatekin Üniversitesi	1.381.882.000,00	1.545.803.284,08	1.367.866.539,64	177.936.744,44
Artvin Çoruh Üniversitesi	928.614.000,00	1.041.436.119,00	1.002.713.786,27	38.722.332,73
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	1.259.387.000,00	1.455.432.625,25	1.380.810.674,49	74.621.950,76
Bitlis Eren Üniversitesi	1.042.032.000,00	1.159.831.776,00	1.088.035.130,12	71.796.645,88
Kırklareli Üniversitesi	1.323.648.000,00	1.510.876.161,56	1.426.580.573,08	84.295.588,48
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	1.083.356.000,00	1.187.210.747,96	1.131.168.778,20	56.041.969,76
Bingöl Üniversitesi	1.435.421.000,00	1.844.136.124,87	1.699.123.581,74	145.012.543,13
Muş Alparslan Üniversitesi	1.178.463.000,00	1.269.054.000,00	1.205.892.638,35	63.161.361,65
Mardin Artuklu Üniversitesi	1.361.754.000,00	1.438.583.726,00	1.364.422.139,43	74.161.586,57
Batman Üniversitesi	1.298.329.000,00	1.462.850.794,14	1.280.774.220,60	182.076.573,54
Ardahan Üniversitesi	783.252.000,00	908.266.625,00	790.637.214,89	117.629.410,11
Bartın Üniversitesi	1.136.667.000,00	1.323.080.372,00	1.177.535.876,77	145.544.495,23
Bayburt Üniversitesi	924.833.000,00	1.018.231.230,00	960.049.952,25	58.181.277,75
Gümüşhane Üniversitesi	1.106.780.000,00	1.211.207.125,80	1.151.257.979,24	59.949.146,56

Hakkari Üniversitesi	796.754.000,00	875.780.165,25	797.932.752,46	77.847.412,79
Iğdır Üniversitesi	942.991.000,00	1.020.815.294,35	965.591.226,59	55.224.067,76
Şırnak Üniversitesi	670.348.000,00	749.261.939,59	700.005.571,08	49.256.368,51
Munzur Üniversitesi	886.027.000,00	973.960.853,12	914.872.519,68	59.088.333,44
Yalova Üniversitesi	1.126.647.000,00	1.252.719.814,00	1.140.011.964,17	112.707.849,83
Türk-Alman Üniversitesi	788.364.000,00	964.486.855,00	933.105.902,73	31.380.952,27
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2.579.825.000,00	2.986.829.576,96	2.724.637.494,31	262.192.082,65
Bursa Teknik Üniversitesi	917.646.000,00	1.021.625.894,98	981.915.909,84	39.709.985,14
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1.503.545.000,00	1.644.122.739,00	1.525.059.440,34	119.063.298,66
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1.981.234.000,00	2.272.590.460,84	2.101.527.425,62	171.063.035,22
Necmettin Erbakan Üniversitesi	4.639.233.000,00	5.182.059.623,00	5.026.089.276,62	155.970.346,38
Abdullah Gül Üniversitesi	603.264.000,00	670.801.807,47	642.158.567,51	28.643.239,96
Erzurum Teknik Üniversitesi	623.578.000,00	711.677.252,11	656.038.894,47	55.638.357,64
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	803.021.000,00	932.915.389,78	899.740.362,46	33.175.027,32
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	688.027.000,00	814.216.495,27	737.563.986,87	76.652.508,40
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	5.656.223.000,00	7.098.264.143,35	6.677.887.879,35	420.376.264,00
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	1.079.162.000,00	1.225.240.996,35	1.176.330.084,75	48.910.911,60
İskenderun Teknik Üniversitesi	876.157.000,00	981.215.133,79	773.426.167,43	207.788.966,36
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	1.121.393.000,00	1.376.128.879,93	1.218.406.243,56	157.722.636,37
İzmir Bakırçay Üniversitesi	663.361.000,00	804.949.187,82	756.349.468,78	48.599.719,04
İzmir Demokrasi Üniversitesi	650.306.000,00	790.950.200,00	771.230.654,85	19.719.545,15
Yükseköğretim Kalite Kurulu	40.686.000,00	49.278.452,00	34.651.524,42	14.626.927,58
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	406.163.000,00	479.456.650,00	407.468.011,13	71.988.638,87
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	386.156.000,00	436.502.400,00	392.167.974,38	44.334.425,62
Konya Teknik Üniversitesi	991.086.000,00	1.036.555.504,37	833.168.354,85	203.387.149,52
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	998.618.000,00	1.168.575.853,15	1.092.290.014,28	76.285.838,87
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	863.690.000,00	1.122.242.501,00	1.062.171.200,98	60.071.300,02
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	7.053.913.000,00	8.395.470.818,80	7.571.269.632,89	824.201.185,91

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2.118.156.000,00	2.333.420.633,62	2.141.248.305,92	192.172.327,70
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1.172.934.000,00	1.311.220.389,00	1.243.193.411,50	68.026.977,50
Samsun Üniversitesi	700.807.000,00	1.021.773.432,95	956.890.592,75	64.882.840,20
Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	390.176.000,00	510.647.936,84	483.938.564,92	26.709.371,92
Tarsus Üniversitesi	575.495.000,00	662.391.527,03	617.364.136,96	45.027.390,07
Trabzon Üniversitesi	954.482.000,00	1.023.732.090,52	971.074.671,10	52.657.419,42
Kayseri Üniversitesi	598.148.000,00	675.468.608,95	601.024.387,00	74.444.221,95
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	452.442.000,00	632.025.900,00	500.915.985,78	131.109.914,22
Eskişehir Teknik Üniversitesi	1.593.600.000,00	1.850.145.023,66	1.783.612.585,27	66.532.438,39
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1.403.990.000,00	1.532.389.257,89	1.418.679.644,53	113.709.613,36
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	1.936.570.000,00	2.411.361.605,00	2.244.303.827,45	167.057.777,55
Genel Toplam	**1.085.217.713.000,00**	**1.274.361.684.156,52**	**1.094.937.668.875,44**	**179.424.015.281,08**

EK 3: Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Bütçe Giderleri Kesin Hesap İcmali

(TL)

Kamu İdaresi	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu	327.500.000,00	327.500.000,00	325.370.763,12	2.129.236,88
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	1.081.766.000,00	1.348.075.000,00	1.317.402.196,65	30.672.803,35
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	25.000.000.000,00	29.025.000.000,00	28.913.031.525,10	111.968.474,90
Sermaye Piyasası Kurulu	1.500.000.000,00	2.516.492.487,00	2.383.991.997,70	132.500.489,30
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	4.409.000.000,00	4.409.000.000,00	1.910.039.282,72	2.498.960.717,28
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	1.783.367.000,00	2.997.458.543,99	2.761.103.615,30	236.354.928,69
Kamu İhale Kurumu	1.200.000.000,00	1.421.648.000,00	1.385.880.150,82	35.767.849,18
Rekabet Kurumu	913.053.000,00	1.437.253.000,00	1.151.321.883,50	285.931.116,50
Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu	404.700.000,00	404.700.000,00	256.767.038,21	147.932.961,79
Kişisel Verileri Koruma Kurumu	342.300.000,00	361.300.000,00	269.189.413,92	92.110.586,08
Nükleer Düzenleme Kurumu	1.419.492.000,00	1.458.420.000,00	763.220.832,52	695.199.167,48
Genel Toplam	**38.381.178.000,00**	**45.706.847.030,99**	**41.437.318.699,56**	**4.269.528.331,43**

EK 4: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin İller İtibarıyla Harcama Tutarları

(TL)

İl Adı	Genel Bütçe	Özel Bütçe	Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	Toplam Harcama Tutarı	Oran (%)
Ankara	7.811.859.969.654,64	434.158.735.130,49	39.201.908.653,72	8.285.220.613.438,85	69,87
İstanbul	369.821.627.409,36	80.693.951.368,82	2.235.410.045,84	452.750.988.824,02	3,82
İzmir	165.765.296.243,50	43.175.232.830,45	0,00	208.940.529.073,95	1,76
Diyarbakır	82.791.944.608,30	23.589.392.115,57	0,00	106.381.336.723,87	0,90
Adana	84.798.976.505,30	19.726.897.192,83	0,00	104.525.873.698,13	0,88
Konya	78.821.143.873,08	24.882.083.435,13	0,00	103.703.227.308,21	0,87
Bursa	81.874.339.756,50	20.398.519.886,95	0,00	102.272.859.643,45	0,86
Antalya	77.013.524.157,18	20.832.232.734,46	0,00	97.845.756.891,64	0,83
Mersin	66.993.596.431,21	25.221.813.785,23	0,00	92.215.410.216,44	0,78
Şanlıurfa	75.908.871.962,63	10.879.311.132,60	0,00	86.788.183.095,23	0,73
Gaziantep	79.896.937.738,07	6.299.751.283,88	0,00	86.196.689.021,95	0,73
Kocaeli	67.386.054.866,59	18.011.020.330,77	0,00	85.397.075.197,36	0,72
Samsun	54.500.708.763,25	26.560.452.623,64	0,00	81.061.161.386,89	0,68
Hatay	75.095.482.144,85	4.875.881.593,00	0,00	79.971.363.737,85	0,67
Kayseri	57.826.059.942,20	18.165.612.654,76	0,00	75.991.672.596,96	0,64
Van	51.898.442.548,17	12.941.580.919,72	0,00	64.840.023.467,89	0,55
Trabzon	32.905.208.242,28	30.926.547.436,84	0,00	63.831.755.679,12	0,54
Balıkesir	51.835.105.130,46	10.011.113.557,81	0,00	61.846.218.688,27	0,52
Kahramanmaraş	45.499.555.970,53	16.229.168.264,99	0,00	61.728.724.235,52	0,52
Eskişehir	39.641.672.836,87	15.885.350.433,88	0,00	55.527.023.270,75	0,47
Erzurum	37.761.962.316,90	17.273.625.536,32	0,00	55.035.587.853,22	0,46
Manisa	47.656.882.047,16	4.491.157.657,20	0,00	52.148.039.704,36	0,44
Malatya	41.822.151.530,31	6.885.365.702,29	0,00	48.707.517.232,60	0,41
Elazığ	31.278.796.045,64	17.339.837.863,74	0,00	48.618.633.909,38	0,41
Aydın	37.710.311.516,74	10.385.973.552,36	0,00	48.096.285.069,10	0,41
Muğla	39.678.504.773,24	4.825.324.235,87	0,00	44.503.829.009,11	0,38
Şırnak	41.352.355.400,12	747.898.821,18	0,00	42.100.254.221,30	0,36

Sakarya	36.616.024.338,98	5.415.374.218,68	0,00	42.031.398.557,66	0,35
Mardin	38.520.629.293,54	2.298.892.199,29	0,00	40.819.521.492,83	0,34
Denizli	34.541.378.811,12	6.226.668.798,41	0,00	40.768.047.609,53	0,34
Sivas	26.288.542.413,60	13.771.067.307,36	0,00	40.059.609.720,96	0,34
Tekirdağ	35.288.872.057,93	3.093.263.854,73	0,00	38.382.135.912,66	0,32
Adıyaman	34.095.248.212,63	2.171.440.601,10	0,00	36.266.688.813,73	0,31
Isparta	24.589.281.747,64	10.913.302.727,64	0,00	35.502.584.475,28	0,30
Kastamonu	18.040.037.706,46	16.797.507.473,14	0,00	34.837.545.179,60	0,29
Hakkari	33.681.216.277,17	804.671.736,43	0,00	34.485.888.013,60	0,29
Afyonkarahisar	27.739.779.089,73	4.671.953.362,26	0,00	32.411.732.451,99	0,27
Çanakkale	25.498.271.277,08	5.236.425.049,69	0,00	30.734.696.326,77	0,26
Ordu	27.296.113.263,80	1.820.838.820,56	0,00	29.116.952.084,36	0,25
Edirne	19.170.995.218,48	8.896.250.386,92	0,00	28.067.245.605,40	0,24
Batman	26.083.658.080,52	1.404.016.661,44	0,00	27.487.674.741,96	0,23
Tokat	23.404.541.924,90	4.025.594.354,43	0,00	27.430.136.279,33	0,23
Osmaniye	25.877.430.728,18	1.420.942.534,10	0,00	27.298.373.262,28	0,23
Kütahya	22.295.499.363,61	4.091.068.988,87	0,00	26.386.568.352,48	0,22
Ağrı	23.347.992.569,24	1.370.672.506,95	0,00	24.718.665.076,19	0,21
Zonguldak	19.300.085.985,79	4.366.635.034,74	0,00	23.666.721.020,53	0,20
Bitlis	21.054.087.935,22	1.480.754.627,72	0,00	22.534.842.562,94	0,19
Siirt	20.483.449.012,59	1.581.419.667,77	0,00	22.064.868.680,36	0,19
Giresun	18.599.533.380,12	3.379.826.295,57	0,00	21.979.359.675,69	0,19
Çorum	19.757.780.462,66	1.861.373.424,02	0,00	21.619.153.886,68	0,18
Yozgat	19.232.212.658,45	2.377.473.668,79	0,00	21.609.686.327,24	0,18
Kars	15.496.780.722,20	5.944.817.366,62	0,00	21.441.598.088,82	0,18
Bingöl	18.539.160.721,83	1.707.216.737,74	0,00	20.246.377.459,57	0,17
Amasya	16.684.797.055,98	2.585.947.589,68	0,00	19.270.744.645,66	0,16
Muş	17.789.963.903,43	1.228.708.343,49	0,00	19.018.672.246,92	0,16
Bolu	14.996.139.469,47	3.594.142.449,58	0,00	18.590.281.919,05	0,16
Kırklareli	16.304.432.790,25	1.574.886.512,60	0,00	17.879.319.302,85	0,15
Niğde	14.432.155.224,17	3.424.069.080,62	0,00	17.856.224.304,79	0,15

Erzincan	15.350.431.084,16	1.875.470.667,70	0,00	17.225.901.751,86	0,15
Rize	14.246.306.296,16	2.576.195.487,60	0,00	16.822.501.783,76	0,14
Aksaray	15.030.479.880,29	1.643.483.051,69	0,00	16.673.962.931,98	0,14
Tunceli	15.385.506.910,77	915.515.287,62	0,00	16.301.022.198,39	0,14
Kırıkkale	13.203.451.564,98	2.976.998.197,61	0,00	16.180.449.762,59	0,14
Düzce	12.966.808.964,36	2.647.401.751,87	0,00	15.614.210.716,23	0,13
Burdur	13.184.441.567,71	2.387.001.451,55	0,00	15.571.443.019,26	0,13
Nevşehir	12.404.509.657,99	1.882.174.948,12	0,00	14.286.684.606,11	0,12
Uşak	12.408.118.362,05	1.772.110.961,97	0,00	14.180.229.324,02	0,12
Karabük	11.848.532.899,71	2.168.451.722,08	0,00	14.016.984.621,79	0,12
Kırşehir	11.452.239.063,69	1.847.258.942,67	0,00	13.299.498.006,36	0,11
Kilis	12.100.378.913,87	944.068.870,54	0,00	13.044.447.784,41	0,11
Iğdır	11.978.383.723,73	995.767.994,26	0,00	12.974.151.717,99	0,11
Artvin	8.464.622.611,28	3.841.432.760,94	0,00	12.306.055.372,22	0,10
Yalova	10.971.210.415,39	1.144.332.486,13	0,00	12.115.542.901,52	0,10
Sinop	10.086.113.055,51	1.723.302.190,01	0,00	11.809.415.245,52	0,10
Bilecik	10.154.857.989,04	1.571.481.513,91	0,00	11.726.339.502,95	0,10
Karaman	10.155.710.121,77	1.502.088.664,43	0,00	11.657.798.786,20	0,10
Çankırı	9.384.830.832,67	1.383.381.364,83	0,00	10.768.212.197,50	0,09
Bartın	8.315.088.413,66	1.216.454.855,13	0,00	9.531.543.268,79	0,08
Gümüşhane	6.743.691.090,10	1.175.826.526,35	0,00	7.919.517.616,45	0,07
Bayburt	5.919.043.641,15	985.498.835,52	0,00	6.904.542.476,67	0,06
Ardahan	5.667.432.256,83	810.915.881,19	0,00	6.478.348.138,02	0,05
Genel Toplam	**10.721.863.763.428,72**	**1.094.937.668.875,44**	**41.437.318.699,56**	**11.858.238.751.003,72**	**100**

EK 5: Bütçe Gelirleri Kesin Hesap İcmali (Özel Bütçeli Kamu İdareleri)

(TL)

Kamu İdaresi	Bütçe Gelir Tahmini	Tahsilat	Red ve İadeler Gerçekleşme	Net Tahsilat
Abdullah Gül Üniversitesi	603.264.000,00	678.976.058,76	54.507,48	678.921.551,28
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	803.021.000,00	897.710.823,51	113.600,00	897.597.223,51
Adıyaman Üniversitesi	1.954.208.000,00	1.995.008.845,70	94.757,96	1.994.914.087,74
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1.879.679.000,00	2.050.672.682,18	444.609,20	2.050.228.072,98
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	1.936.570.000,00	2.199.461.442,23	36.713,26	2.199.424.728,97
Akdeniz Üniversitesi	5.686.422.000,00	6.057.390.266,20	1.113.685,11	6.056.276.581,09
Aksaray Üniversitesi	1.436.952.000,00	1.563.044.948,91	432.849,07	1.562.612.099,84
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	1.121.393.000,00	1.167.366.291,36	211.623,97	1.167.154.667,39
Amasya Üniversitesi	1.251.157.000,00	1.338.406.202,55	436.310,05	1.337.969.892,50
Anadolu Üniversitesi	4.359.497.000,00	4.046.227.986,43	1.503.865,41	4.044.724.121,02
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2.118.156.000,00	2.178.583.264,96	167.324,86	2.178.415.940,10
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	406.163.000,00	411.008.579,35	5.967,63	411.002.611,72
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	688.027.000,00	772.605.846,24	170.327,25	772.435.518,99
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2.579.825.000,00	2.749.327.869,05	4.667.247,59	2.744.660.621,46
Ankara Üniversitesi	10.603.802.000,00	11.446.192.449,92	19.289.204,08	11.426.903.245,84
Ardahan Üniversitesi	783.252.000,00	874.297.480,97	40.035,40	874.257.445,57
Artvin Çoruh Üniversitesi	928.614.000,00	1.027.428.486,06	553.401,04	1.026.875.085,02
Atatürk Araştırma Merkezi	60.021.000,00	58.985.038,73	0,00	58.985.038,73
Atatürk Kültür Merkezi	65.927.000,00	63.290.652,52	0,00	63.290.652,52
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu	118.867.000,00	120.261.765,29	0,00	120.261.765,29
Atatürk Üniversitesi	6.810.542.000,00	6.998.794.386,91	11.184.655,70	6.987.609.731,21
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	4.314.808.000,00	4.444.237.434,91	783.508,94	4.443.453.925,97
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1.243.210.000,00	1.301.072.981,37	215.559,12	1.300.857.422,25
Balıkesir Üniversitesi	2.655.883.000,00	2.849.827.115,13	1.048.631,18	2.848.778.483,95
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	1.079.162.000,00	1.248.940.963,70	66.244,98	1.248.874.718,72
Bartın Üniversitesi	1.136.667.000,00	1.321.629.763,08	330.109,22	1.321.299.653,86
Batman Üniversitesi	1.298.329.000,00	1.441.734.359,06	380.215,91	1.441.354.143,15
Bayburt Üniversitesi	924.833.000,00	1.014.597.941,79	278.593,41	1.014.319.348,38

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	1.259.387.000,00	1.423.285.222,54	545.261,37	1.422.739.961,17
Bingöl Üniversitesi	1.435.421.000,00	1.730.796.880,28	147.891,14	1.730.648.989,14
Bitlis Eren Üniversitesi	1.042.032.000,00	1.125.443.853,70	201.507,22	1.125.242.346,48
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2.588.219.000,00	2.798.794.487,97	767.539,93	2.798.026.948,04
Boğaziçi Üniversitesi	2.960.892.000,00	3.251.373.486,22	2.205.373,88	3.249.168.112,34
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1.971.967.000,00	2.173.675.641,63	527.504,36	2.173.148.137,27
Bursa Teknik Üniversitesi	917.646.000,00	1.027.224.107,91	41.897,83	1.027.182.210,08
Bursa Uludağ Üniversitesi	6.251.748.000,00	6.388.571.263,12	1.930.149,86	6.386.641.113,26
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	13.549.108.000,00	34.257.833.994,82	12.635.262,10	34.245.198.732,72
Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü	2.695.748.000,00	3.228.791.577,05	177.181,87	3.228.614.395,18
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	123.559.336.000,00	145.468.108.544,44	122.978.315,41	145.345.130.229,03
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü	2.750.627.000,00	3.518.220.343,69	979.587,37	3.517.240.756,32
Dicle Üniversitesi	5.174.058.000,00	5.309.143.992,98	6.984.915,77	5.302.159.077,21
Dokuz Eylül Üniversitesi	7.132.821.000,00	7.785.241.449,68	7.885.302,39	7.777.356.147,29
Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	403.088.000,00	366.704.786,24	39.514,53	366.665.271,71
Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	741.277.000,00	693.589.554,90	164.445,36	693.425.109,54
Düzce Üniversitesi	2.661.071.000,00	2.641.703.546,54	1.073.850,02	2.640.629.696,52
Ege Üniversitesi	8.734.206.000,00	9.214.411.457,92	3.081.315,34	9.211.330.142,58
Erciyes Üniversitesi	5.555.053.000,00	5.625.651.761,92	2.148.045,85	5.623.503.716,07
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	1.833.666.000,00	1.901.855.601,55	498.120,92	1.901.357.480,63
Erzurum Teknik Üniversitesi	623.578.000,00	654.762.618,03	83.504,39	654.679.113,64
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	4.575.861.000,00	4.893.993.785,06	568.778,63	4.893.425.006,43
Eskişehir Teknik Üniversitesi	1.593.600.000,00	1.848.508.259,13	79.233,54	1.848.429.025,59
Fırat Üniversitesi	5.419.991.000,00	5.440.019.663,97	2.129.424,77	5.437.890.239,20
Galatasaray Üniversitesi	794.805.000,00	863.342.534,78	1.648.268,10	861.694.266,68
Gazi Üniversitesi	8.415.580.000,00	8.495.535.287,34	4.872.961,10	8.490.662.326,24
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	386.156.000,00	396.679.535,52	576.737,94	396.102.797,58
Gaziantep Üniversitesi	4.645.649.000,00	5.068.352.221,99	5.907.362,47	5.062.444.859,52
Gebze Teknik Üniversitesi	1.229.221.000,00	1.407.845.254,82	344.361,80	1.407.500.893,02
Giresun Üniversitesi	1.761.410.000,00	2.002.580.052,07	368.463,27	2.002.211.588,80
Gümüşhane Üniversitesi	1.106.780.000,00	1.182.982.791,56	359.645,12	1.182.623.146,44

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	837.816.000,00	936.081.542,68	0,00	936.081.542,68
Hacettepe Üniversitesi	10.128.580.000,00	10.060.211.741,74	12.551.636,07	10.047.660.105,67
Hakkari Üniversitesi	796.754.000,00	877.003.218,16	5.323,88	876.997.894,28
Harran Üniversitesi	3.133.787.000,00	3.448.783.843,26	77.533.628,25	3.371.250.215,01
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	3.150.533.000,00	3.136.358.842,34	5.034.105,00	3.131.324.737,34
Helal Akreditasyon Kurumu	50.780.000,00	45.771.489,32	0,00	45.771.489,32
Hitit Üniversitesi	1.493.126.000,00	1.719.265.804,26	365.957,16	1.718.899.847,10
İnönü Üniversitesi	5.503.448.000,00	5.423.432.345,66	2.710.380,53	5.420.721.965,13
İskenderun Teknik Üniversitesi	876.157.000,00	867.884.473,10	112.545,47	867.771.927,63
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1.403.990.000,00	1.448.082.436,55	464.807,41	1.447.617.629,14
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1.503.545.000,00	1.525.542.196,54	0,00	1.525.542.196,54
İstanbul Teknik Üniversitesi	4.147.461.000,00	5.275.805.237,27	6.024.136,06	5.269.781.101,21
İstanbul Üniversitesi	10.637.379.000,00	11.138.333.009,02	57.640.402,30	11.080.692.606,72
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	7.053.913.000,00	7.592.681.502,06	535.618,01	7.592.145.884,05
İzmir Bakırçay Üniversitesi	663.361.000,00	764.548.615,02	21.030,00	764.527.585,02
İzmir Demokrasi Üniversitesi	650.306.000,00	789.765.622,66	181.115,22	789.584.507,44
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1.981.234.000,00	2.191.836.863,29	4.501.857,36	2.187.335.005,93
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1.419.763.000,00	1.350.991.937,29	172.508,62	1.350.819.428,67
Iğdır Üniversitesi	942.991.000,00	1.030.259.854,06	14.413,42	1.030.245.440,64
Kafkas Üniversitesi	2.210.239.000,00	2.403.129.628,03	787.813,30	2.402.341.814,73
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	452.442.000,00	459.137.937,21	2.458,42	459.135.478,79
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	3.278.449.000,00	3.532.707.984,29	480.384,05	3.532.227.600,24
Kamu Denetçiliği Kurumu	235.974.000,00	274.295.858,45	0,00	274.295.858,45
Kapadokya Alan Başkanlığı	281.757.000,00	293.345.274,60	488.376,53	292.856.898,07
Karabük Üniversitesi	2.090.006.000,00	2.204.537.461,30	4.040.694,38	2.200.496.766,92
Karadeniz Teknik Üniversitesi	4.835.148.000,00	5.211.153.771,41	142.974,99	5.211.010.796,42
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1.324.926.000,00	1.464.568.904,92	413.731,00	1.464.155.173,92
Karayolları Genel Müdürlüğü	267.112.848.000,00	316.134.265.684,27	16.253.168,99	316.118.012.515,28
Kastamonu Üniversitesi	1.799.837.000,00	2.049.348.112,47	1.237.376,69	2.048.110.735,78
Kayseri Üniversitesi	598.148.000,00	631.745.743,11	374.134,30	631.371.608,81
Kentsel Dönüşüm Başkanlığı	219.740.028.000,00	34.926.695.259,86	120.331,75	34.926.574.928,11

Kilis 7 Aralık Üniversitesi	859.880.000,00	856.183.333,02	939.798,21	855.243.534,81
Kocaeli Üniversitesi	4.821.890.000,00	5.011.868.913,04	1.079.408,98	5.010.789.504,06
Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	438.699.000,00	434.406.094,05	450,00	434.405.644,05
Konya Teknik Üniversitesi	991.086.000,00	994.963.043,33	477.915,67	994.485.127,66
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	2.109.114.000,00	2.001.028.660,58	1.850.954,26	1.999.177.706,32
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	998.618.000,00	1.123.553.377,97	20.576,23	1.123.532.801,74
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi	7.733.324.000,00	15.053.260.289,44	457.359,15	15.052.802.930,29
Kırklareli Üniversitesi	1.323.648.000,00	1.471.035.967,44	487.500,00	1.470.548.467,44
Kırıkkale Üniversitesi	2.598.620.000,00	2.647.118.296,55	63.664,76	2.647.054.631,79
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1.502.452.000,00	1.611.478.827,88	1.088.093,40	1.610.390.734,48
Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	4.744.987.000,00	5.557.176.611,42	16.678.920,86	5.540.497.690,56
Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	3.554.051.000,00	3.084.286.977,54	12.236.333,50	3.072.050.644,04
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	863.690.000,00	1.097.677.395,53	40.670,63	1.097.636.724,90
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	3.778.828.000,00	3.957.603.506,47	602.434,46	3.957.001.072,01
Mardin Artuklu Üniversitesi	1.361.754.000,00	1.396.740.385,72	974.451,08	1.395.765.934,64
Marmara Üniversitesi	5.598.213.000,00	6.012.583.199,32	1.359.685,75	6.011.223.513,57
Mersin Üniversitesi	4.219.501.000,00	4.563.707.677,26	1.486.714,04	4.562.220.963,22
Mesleki Yeterlilik Kurumu	170.696.000,00	318.986.987,79	181.425,00	318.805.562,79
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1.378.367.000,00	1.503.751.244,49	171.005,10	1.503.580.239,39
Munzur Üniversitesi	886.027.000,00	1.016.341.905,81	2.316.340,11	1.014.025.565,70
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2.801.297.000,00	2.883.694.128,10	649.841,33	2.883.044.286,77
Muş Alparslan Üniversitesi	1.178.463.000,00	1.257.244.325,40	45.344,93	1.257.198.980,47
Necmettin Erbakan Üniversitesi	4.639.233.000,00	4.981.056.910,08	607.796,56	4.980.449.113,52
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1.367.417.000,00	1.545.316.673,44	890.522,58	1.544.426.150,86
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1.765.053.000,00	2.007.238.816,43	842.237,78	2.006.396.578,65
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	5.584.444.000,00	5.885.697.994,97	9.242.698,98	5.876.455.295,99
Ordu Üniversitesi	1.508.624.000,00	1.710.565.367,06	229.757,75	1.710.335.609,31
Orman Genel Müdürlüğü	27.728.119.000,00	33.312.432.505,10	110.683.911,66	33.201.748.593,44
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	4.628.918.000,00	5.029.975.136,24	5.298.661,55	5.024.676.474,69
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	1.083.356.000,00	1.130.100.272,44	490.697,25	1.129.609.575,19
Pamukkale Üniversitesi	5.027.316.000,00	5.242.498.296,56	638.588,15	5.241.859.708,41

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2.216.663.000,00	2.394.009.702,46	500.382,51	2.393.509.319,95
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1.172.934.000,00	1.275.736.827,97	1.570.695,31	1.274.166.132,66
Sakarya Üniversitesi	2.929.969.000,00	3.264.931.779,48	3.721.348,40	3.261.210.431,08
Samsun Üniversitesi	700.807.000,00	897.521.434,86	167.677,68	897.353.757,18
Savunma Sanayii Başkanlığı	837.052.000,00	1.060.779.395,71	1.138,43	1.060.778.257,28
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	5.656.223.000,00	6.636.550.359,17	5.140.597,05	6.631.409.762,12
Selçuk Üniversitesi	5.901.012.000,00	6.339.283.733,50	3.098.257,12	6.336.185.476,38
Siirt Üniversitesi	1.340.801.000,00	1.477.268.370,08	1.491.494,19	1.475.776.875,89
Sinop Üniversitesi	1.161.072.000,00	1.250.405.338,26	374.969,99	1.250.030.368,27
Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	390.176.000,00	488.701.099,85	1.430,35	488.699.669,50
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	5.237.519.000,00	5.687.016.039,64	912.508,97	5.686.103.530,67
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü	508.297.000,00	691.661.431,31	5.119.840,36	686.541.590,95
Süleyman Demirel Üniversitesi	4.388.117.000,00	4.573.096.917,25	1.506.447,04	4.571.590.470,21
Tarsus Üniversitesi	575.495.000,00	642.712.008,31	13.979,55	642.698.028,76
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	2.816.449.000,00	2.905.459.032,96	441.019,71	2.905.018.013,25
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	3.391.115.000,00	3.658.134.919,60	1.411.442,05	3.656.723.477,55
Trabzon Üniversitesi	954.482.000,00	950.301.719,39	1.033.759,73	949.267.959,66
Trakya Üniversitesi	4.207.782.000,00	4.228.000.767,65	446.854,87	4.227.553.912,78
Türk Akreditasyon Kurumu	256.733.000,00	330.417.442,64	12.425,10	330.405.017,54
Türk Dil Kurumu	457.172.000,00	963.479.066,30	0,00	963.479.066,30
Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı	2.611.491.000,00	2.947.845.951,14	0,00	2.947.845.951,14
Türk Patent ve Marka Kurumu	955.711.000,00	964.290.692,59	813.570,41	963.477.122,18
Türk Standardları Enstitüsü	3.178.911.000,00	5.876.776.855,19	35.175.888,34	5.841.600.966,85
Türk Tarih Kurumu	427.200.000,00	954.544.866,90	254.258,21	954.290.608,69
Türk-Alman Üniversitesi	788.364.000,00	893.860.564,27	371.516,25	893.489.048,02
Türkiye Adalet Akademisi	199.490.000,00	200.738.074,46	23.910,00	200.714.164,46
Türkiye Bilimler Akademisi	118.638.000,00	127.413.406,22	2.400,30	127.411.005,92
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	32.083.081.000,00	44.922.344.610,07	2.213.022,35	44.920.131.587,72
Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (Tenmak)	2.105.004.000,00	1.580.473.893,82	9.833.367,61	1.570.640.526,21
Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü	1.800.000.000,00	4.756.760.356,64	7.630.130,26	4.749.130.226,38
Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu	1.296.909.000,00	1.490.279.353,25	3.140.367,23	1.487.138.986,02

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	179.492.000,00	201.281.911,94	0,00	201.281.911,94
Türkiye İstatistik Kurumu	3.053.427.000,00	3.375.580.964,66	55.691,04	3.375.525.273,62
Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı	1.197.180.000,00	950.598.409,65	0,00	950.598.409,65
Türkiye Su Enstitüsü	29.527.000,00	26.637.766,47	0,00	26.637.766,47
Türkiye Uzay Ajansı	1.702.764.000,00	1.744.599.426,79	0,00	1.744.599.426,79
Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı	505.092.000,00	467.411.382,20	17.505,06	467.393.877,14
Uludağ Alan Başkanlığı	60.926.000,00	46.378.215,27	1.815.220,00	44.562.995,27
Uşak Üniversitesi	1.551.453.000,00	1.881.400.426,17	106.179,84	1.881.294.246,33
Vakıflar Genel Müdürlüğü	5.115.630.000,00	23.881.375.516,10	463.243.225,80	23.418.132.290,30
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	4.905.210.000,00	4.975.965.989,79	115.526,53	4.975.850.463,26
Yalova Üniversitesi	1.126.647.000,00	1.178.164.361,55	1.068.959,58	1.177.095.401,97
Yozgat Bozok Üniversitesi	2.023.881.000,00	2.147.054.791,26	937.018,93	2.146.117.772,33
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı	1.994.458.000,00	1.874.275.129,58	0,00	1.874.275.129,58
Yükseköğretim Kalite Kurulu	40.686.000,00	55.544.286,13	0,00	55.544.286,13
Yükseköğretim Kurulu	784.675.000,00	2.768.770.984,12	13.520,84	2.768.757.463,28
Yıldız Teknik Üniversitesi	3.019.178.000,00	3.313.212.923,42	857.460,87	3.312.355.462,55
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	3.077.428.000,00	3.234.101.721,85	1.151.399,42	3.232.950.322,43
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	4.008.530.000,00	4.158.681.973,05	1.068.043,91	4.157.613.929,14
Çankırı Karatekin Üniversitesi	1.381.882.000,00	1.420.793.435,97	1.840.392,13	1.418.953.043,84
Çukurova Üniversitesi	5.770.298.000,00	5.921.242.826,24	748.504,77	5.920.494.321,47
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı	4.692.832.000,00	5.921.834.290,21	21.495,00	5.921.812.795,21
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	376.015.000,00	388.699.926,35	0,00	388.699.926,35
Şırnak Üniversitesi	670.348.000,00	754.592.588,31	1.271.134,10	753.321.454,21
Genel Toplam	**1.088.130.892.000,00**	**1.073.528.246.058,93**	**1.150.675.917,53**	**1.072.377.570.141,40**

EK 6: Bütçe Gelirleri Kesin Hesap İcmali (Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar)

(TL)

Kamu İdaresi	Bütçe Gelir Tahmini	Tahsilat	Red ve İadeler Gerçekleşme	Net Tahsilat
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	4.409.000.000,00	4.414.458.822,67	0,00	4.414.458.822,67
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	25.000.000.000,00	28.914.776.765,24	1.745.240,14	28.913.031.525,10
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	1.803.367.000,00	2.788.918.675,97	27.815.060,67	2.761.103.615,30
Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu	404.700.000,00	280.399.734,70	13.450,00	280.386.284,70
Kamu İhale Kurumu	1.200.000.000,00	1.475.469.229,57	62.057.128,45	1.413.412.101,12
Kişisel Verileri Koruma Kurumu	342.300.000,00	343.132.471,12	2.657,18	343.129.813,94
Nükleer Düzenleme Kurumu	1.419.492.000,00	987.613.855,53	12.148.364,16	975.465.491,37
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	1.081.766.000,00	1.304.984.594,29	0,00	1.304.984.594,29
Rekabet Kurumu	913.053.000,00	1.367.953.930,81	4.872.036,88	1.363.081.893,93
Sermaye Piyasası Kurulu	1.500.000.000,00	2.765.131.943,15	3.736.321,76	2.761.395.621,39
Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu	327.500.000,00	330.539.998,83	0,00	330.539.998,83
Genel Toplam	**38.401.178.000,00**	**44.973.380.021,88**	**112.390.259,24**	**44.860.989.762,64**

EK 7: Özel Bütçeli İdarelerin (Yükseköğretim Kurumları) Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapma

(TL)

Kamu İdaresi	2024				2023	2024
	Bütçe Öz Gelir Tahmini (a)	Net Tahsilat (b)	(*) Fark (c=b-a)	Sapma Oranı (c/a) (%)	Sapma Oranı (%)	Yılı İçinde Eklenen Ödenek
ÖSYM	2.792.832.000,00	4.421.441.795,21	1.628.609.795,21	58,31	-28,49	1.082.280.221,20
Yükseköğretim Kurulu	30.970.000,00	1.642.922.267,28	1.611.952.267,28	5.204,88	13.839,83	774.410.400,00
Ankara Üniversitesi	313.043.000,00	999.544.245,84	686.501.245,84	219,30	91,90	857.659.511,93
Atatürk Üniversitesi	270.386.000,00	713.497.090,21	443.111.090,21	163,88	154,15	191.546.404,39
Hacettepe Üniversitesi	353.956.000,00	779.058.105,67	425.102.105,67	120,10	121,26	735.691.622,00
İstanbul Üniversitesi	421.962.000,00	761.237.106,72	339.275.106,72	80,40	147,47	775.272.144,74
Gaziantep Üniversitesi	178.835.000,00	422.787.359,52	243.952.359,52	136,41	114,79	287.031.379,00
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	201.407.000,00	428.483.790,05	227.076.790,05	112,75	53,32	516.824.185,45
Mersin Üniversitesi	145.288.000,00	366.926.813,22	221.638.813,22	152,55	161,63	236.794.507,85
İnönü Üniversitesi	118.988.000,00	316.324.965,13	197.336.965,13	165,85	77,53	242.067.529,00
Dokuz Eylül Üniversitesi	349.226.000,00	545.019.847,29	195.793.847,29	56,07	47,19	389.327.951,26
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	265.438.000,00	451.678.795,99	186.240.795,99	70,16	132,89	283.947.471,96
Akdeniz Üniversitesi	198.874.000,00	374.589.581,09	175.715.581,09	88,36	134,61	260.615.607,00
Necmettin Erbakan Üniversitesi	130.212.000,00	297.189.113,52	166.977.113,52	128,23	107,22	185.326.623,00
Bursa Uludağ Üniversitesi	240.879.000,00	401.525.613,26	160.646.613,26	66,69	66,27	139.916.780,54
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	136.180.000,00	293.491.506,43	157.311.506,43	115,52	87,46	303.492.986,00
Kocaeli Üniversitesi	146.904.000,00	299.448.376,47	152.544.376,47	103,84	61,75	129.566.895,94
Erciyes Üniversitesi	260.897.000,00	411.807.216,07	150.910.216,07	57,84	69,69	237.588.198,10
Karabük Üniversitesi	110.928.000,00	258.943.966,92	148.015.966,92	133,43	221,37	49.131.125,84
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	77.630.000,00	224.569.162,12	146.939.162,12	189,28	240,09	257.076.534,16
Yıldız Teknik Üniversitesi	131.407.000,00	271.898.962,55	140.491.962,55	106,91	116,89	124.958.008,67
Dicle Üniversitesi	176.146.000,00	315.302.077,21	139.156.077,21	79,00	88,77	252.697.132,25
İstanbul Teknik Üniversitesi	271.658.000,00	407.718.901,41	136.060.901,41	50,09	53,89	206.609.035,37
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	382.915.000,00	516.077.474,69	133.162.474,69	34,78	19,79	98.444.296,57
Sakarya Üniversitesi	154.888.000,00	284.992.431,08	130.104.431,08	84,00	121,10	128.810.379,95
Marmara Üniversitesi	260.929.000,00	387.654.513,57	126.725.513,57	48,57	55,44	265.941.581,59

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	30.119.000,00	155.658.819,95	125.539.819,95	416,81	153,20	154.875.623,44
Pamukkale Üniversitesi	135.370.000,00	258.222.208,41	122.852.208,41	90,75	41,66	147.427.750,81
Süleyman Demirel Üniversitesi	137.504.000,00	258.865.470,21	121.361.470,21	88,26	58,23	119.526.951,83
Karadeniz Teknik Üniversitesi	122.391.000,00	238.717.796,42	116.326.796,42	95,05	68,02	242.081.169,64
Trakya Üniversitesi	136.887.000,00	251.944.412,78	115.057.412,78	84,05	89,25	149.392.585,20
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	86.837.000,00	199.275.429,14	112.438.429,14	129,48	136,46	153.540.931,00
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	30.114.000,00	125.525.228,97	95.411.228,97	316,83	204,71	213.272.105,00
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	148.555.000,00	242.022.425,97	93.467.425,97	62,92	54,16	141.041.572,59
Düzce Üniversitesi	63.311.000,00	150.033.548,52	86.722.548,52	136,98	120,14	117.746.325,88
Balıkesir Üniversitesi	68.643.000,00	153.746.285,95	85.103.285,95	123,98	81,11	83.607.885,00
Fırat Üniversitesi	144.905.000,00	224.581.914,20	79.676.914,20	54,99	79,53	488.249.487,00
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	54.230.000,00	129.673.237,34	75.443.237,34	139,12	24,00	632.538.293,91
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	90.780.000,00	164.079.477,55	73.299.477,55	80,74	68,18	176.193.447,19
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	77.193.000,00	149.129.454,04	71.936.454,04	93,19	44,71	91.058.145,77
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	170.848.000,00	240.265.267,67	69.417.267,67	40,63	29,17	192.377.700,00
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	114.389.000,00	181.679.874,32	67.290.874,32	58,83	85,23	144.305.830,91
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	97.721.000,00	164.373.919,24	66.652.919,24	68,21	1,64	75.277.195,88
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	40.208.000,00	105.469.715,93	65.261.715,93	162,31	218,89	72.102.082,42
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	116.884.000,00	180.513.315,39	63.629.315,39	54,44	69,82	207.637.650,00
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	36.607.000,00	98.960.382,71	62.353.382,71	170,33	237,45	41.256.389,00
Samsun Üniversitesi	6.095.000,00	68.040.194,18	61.945.194,18	1.016,33	389,36	136.566.432,95
Ege Üniversitesi	565.316.000,00	623.905.942,58	58.589.942,58	10,36	29,53	301.510.814,92
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	122.052.000,00	179.578.033,43	57.526.033,43	47,13	62,33	147.697.776,00
Boğaziçi Üniversitesi	147.534.000,00	204.663.406,52	57.129.406,52	38,72	32,27	123.086.565,56
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	152.231.000,00	207.497.488,01	55.266.488,01	36,30	55,40	129.973.978,87
Uşak Üniversitesi	42.890.000,00	97.367.646,62	54.477.646,62	127,02	87,76	170.357.976,26
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	103.265.000,00	157.148.621,46	53.883.621,46	52,18	30,60	164.465.576,96
Kastamonu Üniversitesi	38.232.000,00	91.250.579,19	53.018.579,19	138,68	139,45	64.138.708,50
Eskişehir Teknik Üniversitesi	19.625.000,00	71.531.048,64	51.906.048,64	264,49	187,51	103.815.024,66
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	104.404.000,00	155.838.381,25	51.434.381,25	49,26	60,43	103.870.601,90
Bartın Üniversitesi	20.253.000,00	70.956.716,99	50.703.716,99	250,35	266,86	79.033.372,00

Ordu Üniversitesi	26.989.000,00	72.407.509,31	45.418.509,31	168,29	102,87	30.390.200,00
Selçuk Üniversitesi	420.479.000,00	465.333.476,38	44.854.476,38	10,67	2,63	97.509.235,54
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	54.344.000,00	98.727.877,49	44.383.877,49	81,67	124,10	53.788.007,00
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	23.870.000,00	67.911.718,72	44.041.718,72	184,51	337,43	41.778.996,35
Bursa Teknik Üniversitesi	10.979.000,00	54.894.246,08	43.915.246,08	399,99	493,68	29.992.998,38
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	75.368.000,00	117.674.286,77	42.306.286,77	56,13	54,64	81.608.509,00
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	13.974.000,00	55.293.875,54	41.319.875,54	295,69	285,79	61.581.639,00
Gebze Teknik Üniversitesi	24.132.000,00	64.341.493,39	40.209.493,39	166,62	228,74	19.191.053,20
Kırklareli Üniversitesi	35.091.000,00	74.732.467,79	39.641.467,79	112,97	84,76	49.828.161,56
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	31.388.000,00	70.706.878,17	39.318.878,17	125,27	202,91	29.409.952,00
Afyon Kocatepe Üniversitesi	60.107.000,00	98.617.372,98	38.510.372,98	64,07	35,50	23.655.220,52
Yozgat Bozok Üniversitesi	41.780.000,00	80.057.072,78	38.277.072,78	91,62	120,85	55.596.062,50
Galatasaray Üniversitesi	61.037.000,00	98.029.831,68	36.992.831,68	60,61	63,64	75.215.326,42
Hitit Üniversitesi	22.573.000,00	57.876.673,10	35.303.673,10	156,40	441,58	59.130.168,17
İzmir Demokrasi Üniversitesi	13.287.000,00	47.681.007,64	34.394.007,64	258,85	629,32	33.894.200,00
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	23.380.000,00	55.174.947,67	31.794.947,67	135,99	91,09	73.590.815,00
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	36.388.000,00	67.825.441,76	31.437.441,76	86,40	77,26	63.477.899,36
Kırıkkale Üniversitesi	73.757.000,00	105.155.131,79	31.398.131,79	42,57	39,23	51.951.615,22
Mardin Artuklu Üniversitesi	16.779.000,00	45.851.235,80	29.072.235,80	173,27	185,31	17.829.926,00
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	18.110.000,00	47.009.667,39	28.899.667,39	159,58	345,76	122.634.879,93
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	27.427.000,00	54.806.639,22	27.379.639,22	99,83	178,57	52.808.240,00
Bayburt Üniversitesi	21.046.000,00	47.720.148,38	26.674.148,38	126,74	146,14	21.498.230,00
Adıyaman Üniversitesi	26.606.000,00	53.206.587,74	26.600.587,74	99,98	63,18	346.431.323,50
Konya Teknik Üniversitesi	17.669.000,00	44.035.127,66	26.366.127,66	149,22	373,01	22.066.460,36
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	17.635.000,00	43.877.020,19	26.242.020,19	148,81	153,59	57.414.747,96
Türk-Alman Üniversitesi	6.560.000,00	31.801.064,02	25.241.064,02	384,77	310,92	113.622.855,00
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	33.860.000,00	58.073.150,86	24.213.150,86	71,51	71,70	50.223.564,65
Kayseri Üniversitesi	6.100.000,00	30.217.743,81	24.117.743,81	395,37	894,63	30.028.344,15
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	38.663.000,00	62.684.017,63	24.021.017,63	62,13	44,87	16.008.182,00
Yalova Üniversitesi	23.995.000,00	47.558.499,97	23.563.499,97	98,20	149,13	32.712.814,00
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	32.108.000,00	55.553.234,48	23.445.234,48	73,02	74,09	23.679.101,00

Abdullah Gül Üniversitesi	15.491.000,00	38.424.407,28	22.933.407,28	148,04	153,20	19.560.214,60
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	3.600.000,00	26.454.227,58	22.854.227,58	634,84	905,19	13.906.400,00
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	46.465.000,00	69.121.340,10	22.656.340,10	48,76	99,46	78.464.633,62
İskenderun Teknik Üniversitesi	19.602.000,00	41.522.923,63	21.920.923,63	111,83	44,47	67.558.133,79
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	20.592.000,00	42.444.085,31	21.852.085,31	106,12	224,93	42.599.257,89
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	5.891.000,00	27.281.801,74	21.390.801,74	363,11	635,58	45.158.053,15
Giresun Üniversitesi	45.328.000,00	66.409.689,22	21.081.689,22	46,51	-31,25	11.474.347,00
Çankırı Karatekin Üniversitesi	39.179.000,00	60.194.043,84	21.015.043,84	53,64	223,79	87.521.284,08
İzmir Bakırçay Üniversitesi	5.856.000,00	26.326.322,02	20.470.322,02	349,56	197,07	34.088.187,82
Aksaray Üniversitesi	30.067.000,00	50.221.099,84	20.154.099,84	67,03	82,22	94.887.172,98
Iğdır Üniversitesi	15.375.000,00	35.364.040,64	19.989.040,64	130,01	214,67	9.574.294,35
Muş Alparslan Üniversitesi	13.081.000,00	33.049.980,47	19.968.980,47	152,66	99,91	54.411.000,00
Gümüşhane Üniversitesi	40.658.000,00	60.258.146,44	19.600.146,44	48,21	23,08	18.211.925,80
Batman Üniversitesi	17.857.000,00	37.036.214,15	19.179.214,15	107,40	175,04	95.851.522,81
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	7.550.000,00	26.685.518,99	19.135.518,99	253,45	504,84	73.189.395,27
Amasya Üniversitesi	20.572.000,00	39.101.942,50	18.529.942,50	90,07	64,58	32.660.734,15
Ardahan Üniversitesi	17.681.000,00	35.412.409,01	17.731.409,01	100,29	76,11	15.539.625,00
Siirt Üniversitesi	40.594.000,00	56.596.675,89	16.002.675,89	39,42	89,53	155.382.100,00
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	16.090.000,00	31.593.534,81	15.503.534,81	96,36	127,81	17.753.272,47
Tarsus Üniversitesi	2.718.000,00	18.173.528,76	15.455.528,76	568,64	405,13	57.196.520,00
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	6.165.000,00	20.987.225,33	14.822.225,33	240,43	154,47	109.052.501,00
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	19.156.000,00	33.596.625,65	14.440.625,65	75,38	92,05	31.373.186,00
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	4.411.000,00	17.661.723,51	13.250.723,51	300,40	371,13	57.994.389,78
Bingöl Üniversitesi	30.242.000,00	43.414.609,14	13.172.609,14	43,56	13,17	92.628.079,87
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	45.274.000,00	57.752.147,39	12.478.147,39	27,56	35,40	40.745.672,66
Erzurum Teknik Üniversitesi	5.410.000,00	17.667.510,64	12.257.510,64	226,57	291,73	18.699.251,11
Sinop Üniversitesi	14.960.000,00	26.432.758,27	11.472.758,27	76,69	81,24	28.630.977,99
Şırnak Üniversitesi	7.171.000,00	18.636.454,21	11.465.454,21	159,89	130,02	16.233.939,59
Hakkari Üniversitesi	8.501.000,00	19.729.613,43	11.228.613,43	132,09	200,60	28.026.065,25
Artvin Çoruh Üniversitesi	17.831.000,00	28.366.085,02	10.535.085,02	59,08	57,13	7.252.019,00
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	3.000.000,00	12.348.438,86	9.348.438,86	311,61	158,17	28.141.000,00

Bitlis Eren Üniversitesi	17.680.000,00	26.988.704,48	9.308.704,48	52,65	142,65	24.729.776,00
Gazi Üniversitesi	325.102.000,00	334.381.826,24	9.279.826,24	2,85	27,84	525.510.193,45
Trabzon Üniversitesi	14.979.000,00	24.139.959,66	9.160.959,66	61,16	215,51	23.090.090,52
Munzur Üniversitesi	8.773.000,00	16.873.565,70	8.100.565,70	92,34	116,02	10.953.853,12
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	1.716.000,00	9.518.478,79	7.802.478,79	454,69	48,29	117.983.900,00
Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	1.776.000,00	8.786.169,77	7.010.169,77	394,72	90,76	4.719.018,66
Yükseköğretim Kalite Kurulu	10.000,00	79.236,63	69.236,63	692,37	-	8.694.652,00
Kafkas Üniversitesi	73.133.000,00	72.562.457,73	-570.542,27	-0,78	-0,77	88.591.406,49
Çukurova Üniversitesi	212.236.000,00	208.357.321,47	-3.878.678,53	-1,83	37,58	225.824.521,67
Harran Üniversitesi	102.487.000,00	69.656.615,01	-32.830.384,99	-32,03	8,33	87.756.998,00
Anadolu Üniversitesi	1.020.605.000,00	699.977.121,02	-320.627.878,98	-31,42	-4,50	135.138.414,82
Toplam	**15.048.517.000,00**	**27.159.069.348,46**	**12.110.552.348,46**			**18.756.361.174,34**

(*) "Fark" isimli sütun verisi esas alınarak tablo sıralaması yapılmıştır.

EK 8: Özel Bütçeli Diğer İdarelerin Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapma

(TL)

Kamu İdaresi	2024				2023	2024
	Bütçe Öz Gelir Tahmini (a)	Net Tahsilat (b)	(*) Fark (c=b-a)	Sapma Oranı (c/a) (%)	Sapma Oranı (%)	Yılı İçinde Eklenen Ödenek
Karayolları Genel Müdürlüğü	5.167.530.000,00	32.484.453.158,49	27.316.923.158,49	528,63	142,54	25.542.701.497,24
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	7.282.619.000,00	28.525.198.732,72	21.242.579.732,72	291,69	222,67	22.719.512.900,00
Vakıflar Genel Müdürlüğü	5.115.630.000,00	23.418.132.290,30	18.302.502.290,30	357,78	235,50	19.109.788.170,00
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	750.000.000,00	13.884.427.264,72	13.134.427.264,72	1.751,26	1.219,07	14.971.448.807,34
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	5.000.000.000,00	17.828.754.709,03	12.828.754.709,03	256,58	143,41	13.143.863.405,09
Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü	1.800.000.000,00	4.749.130.226,38	2.949.130.226,38	163,84	141,36	1.087.060.100,00
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	698.543.000,00	3.259.898.930,29	2.561.355.930,29	366,67	8,55	8.919.503.300,00
Türk Standardları Enstitüsü	3.178.911.000,00	5.470.045.966,85	2.291.134.966,85	72,07	84,23	1.765.227.966,92
Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	358.350.000,00	1.230.855.690,56	872.505.690,56	243,48	159,43	875.244.700,00
Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	1.239.800.000,00	2.100.323.344,04	860.523.344,04	69,41	107,85	285.289.000,00
Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu	450.000.000,00	1.233.887.016,02	783.887.016,02	174,20	109,06	72.203.470,00
Orman Genel Müdürlüğü	15.800.000.000,00	16.488.471.193,44	688.471.193,44	4,36	26,12	2.532.184.700,00
Türk Tarih Kurumu	427.200.000,00	954.290.608,69	527.090.608,69	123,38	407,88	1.126.740.570,69
Türk Dil Kurumu	457.172.000,00	963.479.066,30	506.307.066,30	110,75	386,38	1.369.170.271,77
Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (Tenmak)	112.083.000,00	480.303.526,21	368.220.526,21	328,52	178,27	76.704.900,00
Savunma Sanayii Başkanlığı	837.052.000,00	1.060.778.257,28	223.726.257,28	26,73	69,64	222.783.758,00
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü	508.297.000,00	686.541.590,95	178.244.590,95	35,07	49,93	229.965.600,00
Mesleki Yeterlilik Kurumu	170.696.000,00	318.805.562,79	148.109.562,79	86,77	-39,50	145.043.000,00
Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü	65.695.000,00	156.843.395,18	91.148.395,18	138,74	189,30	21.624.042,47
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü	56.547.000,00	147.580.756,32	91.033.756,32	160,99	52,40	76.880.000,00
Türk Akreditasyon Kurumu	256.733.000,00	330.405.017,54	73.672.017,54	28,70	40,45	95.892.500,00
Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	11.000.000,00	63.158.494,05	52.158.494,05	474,17	155,71	68.929.300,00
Kapadokya Alan Başkanlığı	12.182.000,00	54.138.198,07	41.956.198,07	344,41	79,66	75.901.300,00

Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	4.021.000,00	43.478.961,54	39.457.961,54	981,30	1.392,12	21.180.600,00
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı	2.814.000,00	31.706.129,58	28.892.129,58	1.026,73	853,36	8.394.540,00
Uludağ Alan Başkanlığı	100.000,00	25.253.995,27	25.153.995,27	25.154,00	-	3.964.000,00
Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	14.000.000,00	34.591.456,71	20.591.456,71	147,08	641,71	78.350.352,00
Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	3.000.000,00	21.495.012,68	18.495.012,68	616,50	1.438,62	11.455.626,00
Türkiye Adalet Akademisi	6.550.000,00	24.154.164,46	17.604.164,46	268,77	220,95	5.914.000,00
Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı	3.057.000,00	19.962.409,65	16.905.409,65	553,01	170,69	250.000,00
Türkiye İstatistik Kurumu	9.000.000,00	22.125.673,62	13.125.673,62	145,84	228,68	79.228.098,00
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	376.015.000,00	388.699.926,35	12.684.926,35	3,37	38,00	29.279.000,00
Türk Patent ve Marka Kurumu	955.711.000,00	963.477.122,18	7.766.122,18	0,81	62,10	113.104.600,00
Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı	4.403.000,00	6.441.877,14	2.038.877,14	46,31	11,27	4.083.900,00
Helal Akreditasyon Kurumu	7.050.000,00	8.866.489,32	1.816.489,32	25,77	160,83	7.606.000,00
Atatürk Araştırma Merkezi	912.000,00	2.567.088,73	1.655.088,73	181,48	353,07	1.754.000,00
Türkiye Bilimler Akademisi	1.000.000,00	2.214.505,92	1.214.505,92	121,45	58,15	4.998.644,76
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu	134.000,00	1.080.165,29	946.165,29	706,09	215,68	627.900,00
Türkiye Su Enstitüsü	100.000,00	903.766,47	803.766,47	803,77	693,77	0,00
Atatürk Kültür Merkezi	780.000,00	1.379.152,52	599.152,52	76,81	109,13	7.017.400,00
Kamu Denetçiliği Kurumu	932.000,00	1.047.358,45	115.358,45	12,38	-32,36	615.000,00
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	384.000,00	495.891,94	111.891,94	29,14	-63,95	0,00
Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı	25.000.000,00	19.268.951,14	-5.731.048,86	-22,92	-20,71	600.514.400,00
Türkiye Uzay Ajansı	693.050.000,00	542.877.226,79	-150.172.773,21	-21,67	-78,28	401.566.095,50
Toplam	**51.864.053.000,00**	**158.679.910.250,08**	**106.815.857.250,08**			**115.915.793.415,78**

(*) "Fark" isimli sütun verisi esas alınarak tablo sıralaması yapılmıştır.

EK 9: Kamu İdareleri Bazında Tahakkuku Yapılıp Tahsili Yapılamayan Hazine Yardım Tutarları

(TL)

Kamu İdaresi	Tahakkuku Yapılıp Tahsili Yapılamayan Hazine Yardımı Tutarı
Abdullah Gül Üniversitesi	30.051.755,90
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	43.375.000,00
Adıyaman Üniversitesi	345.550.100,00
Afyon Kocatepe Üniversitesi	84.366.396,00
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	247.018.622,77
Akdeniz Üniversitesi	1.210.244.600,00
Aksaray Üniversitesi	89.653.199,93
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	226.641.300,00
Amasya Üniversitesi	40.302.500,00
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	86.443.000,00
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	43.318.477,00
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	52.990.700,00
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	365.298.600,00
Ankara Üniversitesi	607.277.056,89
Ardahan Üniversitesi	107.491.763,00
Artvin Çoruh Üniversitesi	22.199.900,00
Atatürk Üniversitesi	563.515.679,85
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	223.436.300,00
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	25.949.903,00
Balıkesir Üniversitesi	404.021.401,80
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	18.162.399,00
Bartın Üniversitesi	41.287.063,00
Batman Üniversitesi	54.632.071,00
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	64.705.406,00
Bingöl Üniversitesi	57.965.720,00
Bitlis Eren Üniversitesi	39.606.758,00
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	93.150.005,90

Kamu İdaresi	Tahakkuku Yapılıp Tahsili Yapılamayan Hazine Yardımı Tutarı
Boğaziçi Üniversitesi	125.097.694,00
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	145.940.440,00
Bursa Teknik Üniversitesi	9.690.336,00
Bursa Uludağ Üniversitesi	297.425.600,00
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	3.651.152.845,00
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	10.683.809.052,00
Dicle Üniversitesi	228.285.700,00
Dokuz Eylül Üniversitesi	400.983.000,00
Düzce Üniversitesi	193.157.451,63
Ege Üniversitesi	85.483.000,00
Erciyes Üniversitesi	272.204.300,00
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	114.202.887,00
Erzurum Teknik Üniversitesi	59.077.898,00
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	332.255.400,00
Fırat Üniversitesi	668.265.900,00
Galatasaray Üniversitesi	81.103.265,00
Gazi Üniversitesi	962.571.299,88
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	65.765.229,50
Gaziantep Üniversitesi	351.401.599,51
Gebze Teknik Üniversitesi	2.500.000,00
Gümüşhane Üniversitesi	45.628.698,00
Hacettepe Üniversitesi	1.933.266.501,00
Hakkari Üniversitesi	14.561.819,00
Harran Üniversitesi	57.000.000,00
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	697.959.083,89
Hitit Üniversitesi	51.142.856,00
İnönü Üniversitesi	636.496.900,00
İskenderun Teknik Üniversitesi	150.399.596,00
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	66.536.356,00

Kamu İdaresi	Tahakkuku Yapılıp Tahsili Yapılamayan Hazine Yardımı Tutarı
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	97.902.778,52
İstanbul Teknik Üniversitesi	130.165.000,00
İstanbul Üniversitesi	1.882.752.213,73
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	936.724.953,81
İzmir Bakırçay Üniversitesi	46.582.236,64
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	102.912.000,00
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	238.971.819,00
Kafkas Üniversitesi	63.351.943,00
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	176.317.400,00
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	203.602.415,00
Karabük Üniversitesi	253.256.300,00
Karadeniz Teknik Üniversitesi	295.747.359,84
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	110.828.765,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	31.547.384.408,00
Kastamonu Üniversitesi	41.755.443,00
Kayseri Üniversitesi	59.872.435,00
Kentsel Dönüşüm Başkanlığı	182.835.644.000,00
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	110.165.300,00
Kocaeli Üniversitesi	217.891.133,54
Konya Teknik Üniversitesi	95.750.999,50
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	315.518.971,00
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	50.123.100,00
Kırklareli Üniversitesi	37.192.900,00
Kırıkkale Üniversitesi	169.564.695,94
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	76.443.300,00
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	10.000.700,00
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	250.664.215,90
Mardin Artuklu Üniversitesi	43.000.000,00
Marmara Üniversitesi	634.020.899,76

Kamu İdaresi	Tahakkuku Yapılıp Tahsili Yapılamayan Hazine Yardımı Tutarı
Mersin Üniversitesi	142.483.450,00
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	47.243.808,00
Munzur Üniversitesi	28.596.699,56
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	247.370.799,61
Muş Alparslan Üniversitesi	19.012.000,00
Necmettin Erbakan Üniversitesi	254.941.350,00
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	49.722.000,00
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	67.663.463,00
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	325.936.899,95
Ordu Üniversitesi	67.864.000,00
Orman Genel Müdürlüğü	1.375.000.000,00
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	225.090.699,70
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	22.686.500,00
Pamukkale Üniversitesi	203.518.000,00
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	150.711.300,00
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	51.318.950,00
Sakarya Üniversitesi	113.062.399,85
Samsun Üniversitesi	69.471.037,00
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	513.426.849,82
Selçuk Üniversitesi	253.208.099,64
Siirt Üniversitesi	64.557.000,00
Sinop Üniversitesi	37.897.190,00
Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	21.795.000,00
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	253.515.337,00
Süleyman Demirel Üniversitesi	76.808.499,82
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	100.616.000,00
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	239.341.820,87
Trabzon Üniversitesi	158.009.300,00
Trakya Üniversitesi	521.761.299,69

Kamu İdaresi	Tahakkuku Yapılıp Tahsili Yapılamayan Hazine Yardımı Tutarı
Türk-Alman Üniversitesi	64.761.616,00
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	3.065.134.764,00
Uşak Üniversitesi	18.811.450,00
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	511.838.852,00
Yalova Üniversitesi	58.993.998,00
Yozgat Bozok Üniversitesi	79.043.000,00
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı	185.526.000,00
Yükseköğretim Kurulu	390.040.160,00
Yıldız Teknik Üniversitesi	283.035.150,00
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	133.368.711,00
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	302.029.199,94
Çankırı Karatekin Üniversitesi	113.533.530,00
Çukurova Üniversitesi	704.280.099,56
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı	399.629.000,00
Şırnak Üniversitesi	23.157.802,77
Genel Toplam	**260.641.941.159,41**

EK 10: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin İller İtibarıyla Gelir Tutarları

(TL)

İl Adı	Genel Bütçe Gelir Tutarı	Özel Bütçe Gelir Tutarı	Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçeleri Gelir Tutarı	İlin Toplam Gelir Tutarı	Oran (%)
İstanbul	3.814.527.452.766,35	63.957.351.215,74	4.744.998.821,50	3.883.229.802.803,59	40,52
Ankara	1.555.417.836.393,16	675.754.708.871,88	40.115.990.941,14	2.271.288.536.206,18	23,70
Kocaeli	765.781.312.013,70	18.467.805.357,46	0,00	784.249.117.371,16	8,18
İzmir	702.980.658.709,16	25.980.613.070,74	0,00	728.961.271.779,90	7,61
Bursa	195.847.708.027,88	9.328.596.727,01	0,00	205.176.304.754,89	2,14
Mersin	160.007.284.488,17	6.432.922.863,51	0,00	166.440.207.351,68	1,74
Antalya	127.024.381.401,49	9.242.506.767,88	0,00	136.266.888.169,37	1,42
Adana	83.190.337.003,71	8.282.989.226,24	0,00	91.473.326.229,95	0,95
Tekirdağ	78.471.586.283,03	3.261.466.911,11	0,00	81.733.053.194,14	0,85
Konya	58.832.173.716,33	13.981.457.601,04	0,00	72.813.631.317,37	0,76
Hatay	58.471.386.382,13	4.649.364.268,57	0,00	63.120.750.650,70	0,66
Gaziantep	49.692.428.333,32	6.045.340.845,11	0,00	55.737.769.178,43	0,58
Manisa	45.672.079.783,67	4.506.736.333,25	0,00	50.178.816.116,92	0,52
Muğla	43.166.416.848,11	5.154.244.716,52	0,00	48.320.661.564,63	0,50
Samsun	40.524.547.349,93	7.521.641.337,89	0,00	48.046.188.687,82	0,50
Kayseri	38.963.466.712,93	7.772.761.235,62	0,00	46.736.227.948,55	0,49
Balıkesir	39.440.263.181,19	5.617.300.225,35	0,00	45.057.563.406,54	0,47
Eskişehir	28.919.321.294,57	11.640.676.132,39	0,00	40.559.997.426,96	0,42
Diyarbakır	33.743.987.061,90	5.938.242.298,75	0,00	39.682.229.360,65	0,41
Denizli	31.757.960.392,95	5.997.817.201,80	0,00	37.755.777.594,75	0,39
Aydın	29.151.266.003,73	5.679.109.167,06	0,00	34.830.375.170,79	0,36
Sakarya	28.009.554.144,29	5.666.873.579,99	0,00	33.676.427.724,28	0,35
Trabzon	26.233.273.900,16	6.659.456.940,25	0,00	32.892.730.840,41	0,34
Çanakkale	21.878.564.812,54	4.971.070.648,93	0,00	26.849.635.461,47	0,28
Yalova	24.267.340.140,35	1.181.550.291,00	0,00	25.448.890.431,35	0,27
Şanlıurfa	20.811.903.838,36	4.130.556.809,17	0,00	24.942.460.647,53	0,26

Erzurum	15.567.151.458,45	9.120.237.905,30	0,00	24.687.389.363,75	0,26
Zonguldak	19.392.551.275,85	3.637.146.432,40	0,00	23.029.697.708,25	0,24
Edirne	15.420.944.440,00	5.499.219.854,27	0,00	20.920.164.294,27	0,22
Sivas	11.780.635.339,82	6.406.683.927,51	0,00	18.187.319.267,33	0,19
Elazığ	11.878.198.725,80	6.056.962.084,20	0,00	17.935.160.810,00	0,19
Van	12.513.357.717,82	5.255.714.217,08	0,00	17.769.071.934,90	0,19
Afyonkarahisar	12.922.619.780,47	4.690.723.341,90	0,00	17.613.343.122,37	0,18
Isparta	10.399.061.133,14	6.884.708.342,83	0,00	17.283.769.475,97	0,18
Malatya	10.224.094.287,86	6.643.565.085,61	0,00	16.867.659.373,47	0,18
Kütahya	11.780.912.079,51	4.137.075.108,69	0,00	15.917.987.188,20	0,17
Aksaray	13.050.979.113,46	1.637.914.201,47	0,00	14.688.893.314,93	0,15
Kastamonu	10.786.708.154,32	2.589.057.263,29	0,00	13.375.765.417,61	0,14
Kahramanmaraş	8.483.005.922,98	4.625.922.110,75	0,00	13.108.928.033,73	0,14
Bolu	8.792.789.305,29	3.290.367.910,43	0,00	12.083.157.215,72	0,13
Çorum	9.977.700.655,16	1.966.460.044,35	0,00	11.944.160.699,51	0,12
Ordu	9.844.659.492,90	1.844.040.671,66	0,00	11.688.700.164,56	0,12
Düzce	8.767.351.621,79	2.716.020.230,56	0,00	11.483.371.852,35	0,12
Rize	8.575.987.562,40	2.574.279.479,78	0,00	11.150.267.042,18	0,12
Tokat	7.272.713.593,30	3.830.508.214,08	0,00	11.103.221.807,38	0,12
Kırklareli	9.033.175.576,30	1.641.477.617,49	0,00	10.674.653.193,79	0,11
Giresun	5.903.739.363,92	3.031.270.052,67	0,00	8.935.009.416,59	0,09
Niğde	5.047.241.916,13	3.692.316.017,66	0,00	8.739.557.933,79	0,09
Mardin	7.159.850.394,92	1.492.325.313,28	0,00	8.652.175.708,20	0,09
Nevşehir	6.764.935.450,67	1.876.955.268,97	0,00	8.641.890.719,64	0,09
Batman	6.877.960.791,35	1.578.165.285,15	0,00	8.456.126.076,50	0,09
Adıyaman	5.516.609.744,12	2.039.798.936,68	0,00	7.556.408.680,80	0,08
Ağrı	6.083.037.212,87	1.425.689.274,62	0,00	7.508.726.487,49	0,08
Uşak	5.415.401.780,96	2.039.330.334,42	0,00	7.454.732.115,38	0,08
Siirt	5.975.658.972,51	1.475.803.030,14	0,00	7.451.462.002,65	0,08
Osmaniye	5.874.176.840,90	1.470.999.456,25	0,00	7.345.176.297,15	0,08
Burdur	4.942.859.493,80	2.341.977.100,07	0,00	7.284.836.593,87	0,08

Yozgat	4.528.251.701,95	2.396.322.569,60	0,00	6.924.574.271,55	0,07
Kırşehir	4.724.748.755,97	1.836.589.955,98	0,00	6.561.338.711,95	0,07
Kırıkkale	3.502.090.711,62	2.944.496.816,73	0,00	6.446.587.528,35	0,07
Bilecik	4.799.239.375,04	1.642.639.508,17	0,00	6.441.878.883,21	0,07
Karabük	4.093.219.248,40	2.309.589.219,83	0,00	6.402.808.468,23	0,07
Amasya	4.558.533.127,67	1.740.608.891,13	0,00	6.299.142.018,80	0,07
Kars	2.824.531.919,42	2.894.704.690,05	0,00	5.719.236.609,47	0,06
Erzincan	3.580.974.039,92	2.042.178.200,46	0,00	5.623.152.240,38	0,06
Artvin	4.130.070.964,47	1.233.142.756,97	0,00	5.363.213.721,44	0,06
Bitlis	3.855.218.761,12	1.280.645.392,38	0,00	5.135.864.153,50	0,05
Sinop	3.119.625.932,69	1.510.852.509,41	0,00	4.630.478.442,10	0,05
Şırnak	3.809.297.603,09	803.974.286,07	0,00	4.613.271.889,16	0,05
Bartın	3.175.117.925,58	1.358.260.738,07	0,00	4.533.378.663,65	0,05
Karaman	2.967.521.850,24	1.532.804.571,07	0,00	4.500.326.421,31	0,05
Bingöl	2.644.659.795,35	1.741.301.725,35	0,00	4.385.961.520,70	0,05
Muş	2.906.767.481,90	1.275.865.798,65	0,00	4.182.633.280,55	0,04
Iğdır	2.487.289.160,24	1.060.165.311,49	0,00	3.547.454.471,73	0,04
Çankırı	2.013.692.243,86	1.433.208.020,62	0,00	3.446.900.264,48	0,04
Hakkari	2.074.205.374,21	884.310.873,31	0,00	2.958.516.247,52	0,03
Kilis	1.733.209.098,47	963.160.023,91	0,00	2.696.369.122,38	0,03
Gümüşhane	1.332.565.739,24	1.208.301.545,29	0,00	2.540.867.284,53	0,03
Tunceli	1.131.461.834,62	1.014.693.169,79	0,00	2.146.155.004,41	0,02
Ardahan	1.150.648.814,99	894.097.741,06	0,00	2.044.746.556,05	0,02
Bayburt	873.048.565,30	1.039.781.068,19	0,00	1.912.829.633,49	0,02
Genel Toplam	**8.466.826.550.207,24**	**1.072.377.570.141,40**	**44.860.989.762,64**	**9.584.065.110.111,28**	**100**

EK 11: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin İller İtibarıyla Harcama ve Gelir Tutarları

(TL)

İl Adı	Toplam Harcama Tutarı	Oran (%)	Toplam Gelir Tutarı	Oran (%)
Adana	104.525.873.698,13	0,88	91.473.326.229,95	0,95
Adıyaman	36.266.688.813,73	0,31	7.556.408.680,80	0,08
Afyonkarahisar	32.411.732.451,99	0,27	17.613.343.122,37	0,18
Aksaray	16.673.962.931,98	0,14	14.688.893.314,93	0,15
Amasya	19.270.744.645,66	0,16	6.299.142.018,80	0,07
Ankara	8.285.220.613.438,85	69,87	2.271.288.536.206,18	23,70
Antalya	97.845.756.891,64	0,83	136.266.888.169,37	1,42
Ardahan	6.478.348.138,02	0,05	2.044.746.556,05	0,02
Artvin	12.306.055.372,22	0,10	5.363.213.721,44	0,06
Aydın	48.096.285.069,10	0,41	34.830.375.170,79	0,36
Ağrı	24.718.665.076,19	0,21	7.508.726.487,49	0,08
Balıkesir	61.846.218.688,27	0,52	45.057.563.406,54	0,47
Bartın	9.531.543.268,79	0,08	4.533.378.663,65	0,05
Batman	27.487.674.741,96	0,23	8.456.126.076,50	0,09
Bayburt	6.904.542.476,67	0,06	1.912.829.633,49	0,02
Bilecik	11.726.339.502,95	0,10	6.441.878.883,21	0,07
Bingöl	20.246.377.459,57	0,17	4.385.961.520,70	0,05
Bitlis	22.534.842.562,94	0,19	5.135.864.153,50	0,05
Bolu	18.590.281.919,05	0,16	12.083.157.215,72	0,13
Burdur	15.571.443.019,26	0,13	7.284.836.593,87	0,08
Bursa	102.272.859.643,45	0,86	205.176.304.754,89	2,14
Denizli	40.768.047.609,53	0,34	37.755.777.594,75	0,39
Diyarbakır	106.381.336.723,87	0,90	39.682.229.360,65	0,41
Düzce	15.614.210.716,23	0,13	11.483.371.852,35	0,12
Edirne	28.067.245.605,40	0,24	20.920.164.294,27	0,22
Elazığ	48.618.633.909,38	0,41	17.935.160.810,00	0,19
Erzincan	17.225.901.751,86	0,15	5.623.152.240,38	0,06

Erzurum	55.035.587.853,22	0,46	24.687.389.363,75	0,26
Eskişehir	55.527.023.270,75	0,47	40.559.997.426,96	0,42
Gaziantep	86.196.689.021,95	0,73	55.737.769.178,43	0,58
Giresun	21.979.359.675,69	0,19	8.935.009.416,59	0,09
Gümüşhane	7.919.517.616,45	0,07	2.540.867.284,53	0,03
Hakkari	34.485.888.013,60	0,29	2.958.516.247,52	0,03
Hatay	79.971.363.737,85	0,67	63.120.750.650,70	0,66
Isparta	35.502.584.475,28	0,30	17.283.769.475,97	0,18
İstanbul	452.750.988.824,02	3,82	3.883.229.802.803,59	40,52
İzmir	208.940.529.073,95	1,76	728.961.271.779,90	7,61
Iğdır	12.974.151.717,99	0,11	3.547.454.471,73	0,04
Kahramanmaraş	61.728.724.235,52	0,52	13.108.928.033,73	0,14
Karabük	14.016.984.621,79	0,12	6.402.808.468,23	0,07
Karaman	11.657.798.786,20	0,10	4.500.326.421,31	0,05
Kars	21.441.598.088,82	0,18	5.719.236.609,47	0,06
Kastamonu	34.837.545.179,60	0,29	13.375.765.417,61	0,14
Kayseri	75.991.672.596,96	0,64	46.736.227.948,55	0,49
Kilis	13.044.447.784,41	0,11	2.696.369.122,38	0,03
Kocaeli	85.397.075.197,36	0,72	784.249.117.371,16	8,18
Konya	103.703.227.308,21	0,87	72.813.631.317,37	0,76
Kütahya	26.386.568.352,48	0,22	15.917.987.188,20	0,17
Kırklareli	17.879.319.302,85	0,15	10.674.653.193,79	0,11
Kırıkkale	16.180.449.762,59	0,14	6.446.587.528,35	0,07
Kırşehir	13.299.498.006,36	0,11	6.561.338.711,95	0,07
Malatya	48.707.517.232,60	0,41	16.867.659.373,47	0,18
Manisa	52.148.039.704,36	0,44	50.178.816.116,92	0,52
Mardin	40.819.521.492,83	0,34	8.652.175.708,20	0,09
Mersin	92.215.410.216,44	0,78	166.440.207.351,68	1,74
Muğla	44.503.829.009,11	0,38	48.320.661.564,63	0,50
Muş	19.018.672.246,92	0,16	4.182.633.280,55	0,04
Nevşehir	14.286.684.606,11	0,12	8.641.890.719,64	0,09

Niğde	17.856.224.304,79	0,15	8.739.557.933,79	0,09
Ordu	29.116.952.084,36	0,25	11.688.700.164,56	0,12
Osmaniye	27.298.373.262,28	0,23	7.345.176.297,15	0,08
Rize	16.822.501.783,76	0,14	11.150.267.042,18	0,12
Sakarya	42.031.398.557,66	0,35	33.676.427.724,28	0,35
Samsun	81.061.161.386,89	0,68	48.046.188.687,82	0,50
Siirt	22.064.868.680,36	0,19	7.451.462.002,65	0,08
Sinop	11.809.415.245,52	0,10	4.630.478.442,10	0,05
Sivas	40.059.609.720,96	0,34	18.187.319.267,33	0,19
Tekirdağ	38.382.135.912,66	0,32	81.733.053.194,14	0,85
Tokat	27.430.136.279,33	0,23	11.103.221.807,38	0,12
Trabzon	63.831.755.679,12	0,54	32.892.730.840,41	0,34
Tunceli	16.301.022.198,39	0,14	2.146.155.004,41	0,02
Uşak	14.180.229.324,02	0,12	7.454.732.115,38	0,08
Van	64.840.023.467,89	0,55	17.769.071.934,90	0,19
Yalova	12.115.542.901,52	0,10	25.448.890.431,35	0,27
Yozgat	21.609.686.327,24	0,18	6.924.574.271,55	0,07
Zonguldak	23.666.721.020,53	0,20	23.029.697.708,25	0,24
Çanakkale	30.734.696.326,77	0,26	26.849.635.461,47	0,28
Çankırı	10.768.212.197,50	0,09	3.446.900.264,48	0,04
Çorum	21.619.153.886,68	0,18	11.944.160.699,51	0,12
Şanlıurfa	86.788.183.095,23	0,73	24.942.460.647,53	0,26
Şırnak	42.100.254.221,30	0,36	4.613.271.889,16	0,05
Genel Toplam	**11.858.238.751.003,72**	**100**	**9.584.065.110.111,28**	**100**

EK 12: Gelecek Yıla Devir Yönünden Muhasebe Kayıtları ile Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli Arasındaki Fark

(TL)

Kamu İdaresi	Hesap Kodu	Hesap Adı	İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveline Göre Ertesi Yıla Devreden Tutar (a)	Muhasebe Kayıtlarına Göre Ertesi Yıla Devreden Tutar (b)	Ertesi Yıla Devreden Eksik/Fazla Taşınır Tutarı (a-b)
Adalet Bakanlığı	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	1.876.423.842,41	1.876.489.408,67	-65.566,26
Adalet Bakanlığı	254	Taşıtlar Hesabı	3.918.984.403,06	3.923.671.003,33	-4.686.600,27
Adalet Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	7.803.037.307,16	7.804.466.812,29	-1.429.505,13
Dışişleri Bakanlığı	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	99.185.762,76	100.036.317,45	-850.554,69
Dışişleri Bakanlığı	254	Taşıtlar Hesabı	784.034.009,43	800.234.709,10	-16.200.699,67
Dışişleri Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	1.545.570.919,67	1.543.488.875,84	2.082.043,83
Hazine ve Maliye Bakanlığı	254	Taşıtlar Hesabı	109.633.915,42	112.090.211,53	-2.456.296,11
Milli Eğitim Bakanlığı	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	4.606.031.910,02	4.631.539.949,80	-25.508.039,78
Milli Eğitim Bakanlığı	254	Taşıtlar Hesabı	460.188.473,10	461.761.035,71	-1.572.562,61
Milli Eğitim Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	59.221.410.227,46	59.438.256.727,28	-216.846.499,82
Sağlık Bakanlığı	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	89.020.572.250,19	89.021.246.165,50	-673.915,31
Sağlık Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	18.104.993.954,45	18.104.968.528,77	25.425,68
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	239.824.216,55	239.859.227,12	-35.010,57
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	1.392.622.399,83	1.392.768.515,14	-146.115,31
Kültür ve Turizm Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	3.488.479.150,90	3.488.586.670,79	-107.519,89
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	853.462.213,29	852.248.761,13	1.213.452,16
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	254	Taşıtlar Hesabı	602.055.884,62	599.225.439,71	2.830.444,91
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	1.463.978.979,43	1.449.708.095,69	14.270.883,74
Ticaret Bakanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	1.405.744.107,97	1.405.799.358,11	-55.250,14
Göç İdaresi Başkanlığı	255	Demirbaşlar Hesabı	85.390.827.652,97	85.390.816.287,92	11.365,05
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	4.951.096.330,80	4.951.143.116,71	-46.785,91
Vakıflar Genel Müdürlüğü	255	Demirbaşlar Hesabı	194.905.861,84	194.912.041,89	-6.180,05

Kamu İdaresi	Hesap Kodu	Hesap Adı	İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveline Göre Ertesi Yıla Devreden Tutar (a)	Muhasebe Kayıtlarına Göre Ertesi Yıla Devreden Tutar (b)	Ertesi Yıla Devreden Eksik/Fazla Taşınır Tutarı (a-b)
Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	20.633.501,17	21.420.309,24	-786.808,07
İstanbul Üniversitesi	255	Demirbaşlar Hesabı	424.567.706,49	424.612.310,47	-44.603,98
Harran Üniversitesi	255	Demirbaşlar Hesabı	125.337.789,46	125.326.449,97	11.339,49
Kocaeli Üniversitesi	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	736.184.508,31	736.705.289,12	-520.780,81
Kocaeli Üniversitesi	255	Demirbaşlar Hesabı	243.011.233,61	243.480.942,04	-469.708,43
Siirt Üniversitesi	255	Demirbaşlar Hesabı	43.082.198,12	43.176.178,01	-93.979,89
Şırnak Üniversitesi	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	18.941.686,85	24.317.686,86	-5.376.000,01
Munzur Üniversitesi	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	25.308.431,83	25.338.478,21	-30.046,38
Munzur Üniversitesi	255	Demirbaşlar Hesabı	43.805.731,28	44.002.221,92	-196.490,64
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	697.452.890,35	697.492.326,80	-39.436,45
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	255	Demirbaşlar Hesabı	609.300.823,59	609.586.540,24	-285.716,65
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	255	Demirbaşlar Hesabı	99.068.691,81	99.125.489,05	-56.797,24
Kamu İhale Kurumu	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	1.545.753,49	12.120.126,86	-10.574.373,37
Kamu İhale Kurumu	254	Taşıtlar Hesabı	328.939,87	5.443.790,63	-5.114.850,76
Kamu İhale Kurumu	255	Demirbaşlar Hesabı	44.480.681,03	444.843.544,85	-400.362.863,82
Rekabet Kurumu	254	Taşıtlar Hesabı	3.206.436,35	3.226.459,12	-20.022,77
Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu	253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	137.184,34	155.956,97	-18.772,63

2. 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

2024 YILI
DIŞ DENETİM
GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

Eylül 2025

2024 yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 68 ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 38'inci maddeleri gereği hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Sıra Sayısı: 227)

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yıllar İtibarıyla Sayıştay Denetim Raporu Sayıları
Tablo 2: TBMM'ye Sunulan Kamu İdaresi Raporlarındaki Bulgu Sayısı
Tablo 3: Mahallî İdare ve YİKOB Raporlarındaki Bulgu Sayısı
Tablo 4: Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu
Tablo 5: Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri İtibarıyla Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu
Tablo 6: Mahallî İdareler İtibarıyla Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu
Tablo 7: Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri İtibarıyla Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu
Tablo 8: İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri Puanlama Tablosu
Tablo 9: 5018 sayılı Kanuna Tabi Olan Kurum ve Kuruluşların İç Kontrol Sistemi Ortalama Puanları

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Bütçe/Bilanço Büyüklükleri İtibarıyla Denetlenme Oranları
Şekil 2: Kontrol Ortamı Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları
Şekil 3: Risk Değerlendirme Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları
Şekil 4: Kontrol Faaliyetleri Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları
Şekil 5: Bilgi ve İletişim Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları
Şekil 6: İzleme Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları

KISALTMALAR

BİLGE	:	Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi
CBS	:	Coğrafi Bilgi Sistemi
DSİ	:	Devlet Su İşleri
DYS	:	Denetim Yönetim Sistemi
EKAP	:	Elektronik Kamu Alımları Platformu
GİB	:	Gelir İdaresi Başkanlığı
MOSİP	:	Mali Otomasyon Sistemi Projesi
MYMY	:	Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
SCADA	:	Veri Kontrol ve İzleme Sistemi
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜFE	:	Tüketici Fiyat Endeksi
YİKOB	:	Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL ÇERÇEVE

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu bütçelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrol süreçlerini, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini ve raporlanmasını düzenlemektedir. 5018 sayılı Kanun'da; şeffaflık ve hesap verebilirlik temelinde kamu kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanıldığı bir kamu mali yönetim sistemi hedeflenmektedir. Bu hedefi gerçekleştirmek için Kanun'da düzenlenen önemli unsurlardan biri dış denetimdir.

5018 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinde dış denetimin amacı, "genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin mali faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanması" şeklinde ifade edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), kamu gelirlerini toplama ve bu gelirleri harcama konusunda yürütme organına yetki vermekte ve bu yetkinin uygulama sonuçlarını da Sayıştay aracılığıyla denetlemektedir. Bu bağlamda TBMM'nin denetim faaliyetinin etkin bir şekilde yürütülmesinde Sayıştay denetim raporlarının rolü büyüktür. Zira TBMM, idarelerin kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasına ilişkin yönetim ve hesap verme sorumluluğunu bu raporlar çerçevesinde görüşmekte ve değerlendirmektedir.

1.1. Sayıştay Denetimi

Anayasa'nın 160'ıncı maddesine göre Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Mahallî idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması da Sayıştay tarafından yapılmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 68'inci maddesinde dış denetim; genel kabul görmüş uluslararası denetim standartları dikkate alınarak kamu idaresi hesapları ve bunlara ilişkin belgeler üzerinden mali tabloların güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin mali denetimi ile kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin mali işlemlerin

kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespiti ve kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve performans bakımından değerlendirmesi şeklinde tanımlanmıştır.

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'na göre Sayıştay denetimi; kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespiti, kamu idarelerinin mali rapor ve tablolarına dayanak oluşturan ve ihtiyaç duyulan her türlü belgelerin değerlendirilerek mali rapor ve tabloların güvenilirliği ve doğruluğu hakkında görüş bildirilmesi, mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde idarelerce belirlenen hedef ve göstergelerle ilgili olarak faaliyet sonuçlarının ölçülmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir.

Denetimin amacı, 6085 sayılı Kanun'da, bütçe hakkının gereği olarak kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında TBMM'ye ve kamuoyuna güvenilir ve yeterli bilgi sunulması, kamu mali yönetiminin hukuka uygun olarak yürütülmesi ve kamu kaynaklarının korunması, kamu idarelerinin performansının değerlendirilmesi, hesap verme sorumluluğu ile mali saydamlığın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Sayıştay; kamu idarelerinin mali faaliyet, karar ve işlemlerini hesap verme sorumluluğu çerçevesinde denetleyerek sonuçları hakkında TBMM'ye ve kamuoyuna güvenilir, doğru, yeterli, zamanlı bilgi ve raporlar sunmaktadır.

1.2. Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunun Amacı ve Kapsamı

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 38'inci maddesi hükmü gereğince düzenlenen Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, kamu idarelerinin denetimleri sonucunda düzenlenen denetim raporlarında yer alan konulardan önemli görülen ve genellik arz eden hususları, yürütülen denetimlere ilişkin genel bilgileri ve mali konularda belirtilmesi uygun görülen diğer hususları içerecek şekilde hazırlanarak TBMM'ye sunulmakta ve kamuoyuna duyurulmaktadır.

Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesi, kullanılması, muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemleri almasına katkı sağlayan önemli bir araçtır. Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Standartlarının temel prensiplerinin yer aldığı Lima Deklarasyonu da denetim sonuçlarının yıllık olarak parlamentoya sunulduğu raporların önemini açıkça

vurgulamaktadır. Bu kapsamda ülkemizdeki tek dış denetim kurumu olan Sayıştayın hazırlamış olduğu Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu'nun, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli biçimde elde edilmesi ve kullanılmasına katkı sağlanmasında önemli bir rolü bulunmaktadır.

Sayıştayın denetim süreci, bulguların tespiti ve ilgili idarelere sunulması ile sınırlı değildir. Denetim süreci, mevcut sorunların tespitini, çözümü için önerilerin geliştirilmesini ve kurumsal gelişimin takibini içine alan geniş bir perspektifi içermektedir. Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu'nda bütçe türlerine göre kamu idareleri bazında en fazla tespiti yapılan denetim bulguları belirlenerek mali yönetim ve kontrol sistemlerinde risk oluşturabilecek alanlarla ilgili tüm kamu idarelerine rehberlik sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu Rapor'da yer alan tespit ve değerlendirmeler, kamu yönetiminde iyi yönetişim ilkelerinin yerleşmesinde kamu idarelerine yol gösterici bir fonksiyona sahiptir.

Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu'nun hazırlanmasında, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları, mahallî idareler ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamında olmayan ancak Sayıştay denetimine tabi diğer kamu idarelerinin denetim sonuçları esas alınmıştır. 6085 sayılı Kanun'un 43'üncü maddesinde, 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamına giren kamu kurum, kuruluş ve ortaklıkları için genel rapor düzenlenmesi öngörüldüğünden söz konusu idarelerin denetimine ilişkin hususlar bu Rapor'un kapsamı dışında tutulmuştur.

Rapor'da denetimler sırasında tespit edilen kamu zararına ilişkin hususlara yer verilmemiştir. Söz konusu hususlar denetçiler tarafından düzenlenen yargılamaya esas raporlara konu edilerek Sayıştay dairelerinde hükme bağlanmaktadır.

1.3. Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunun Hazırlanma Yöntemi ve İçeriği

2024 yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, Sayıştayın TBMM'ye sunmuş olduğu on üçüncü dış denetim genel değerlendirme raporudur. Bu Rapor'un hazırlanmasında mevzuatın öngördüğü kalite kontrol süreçlerinden geçerek kamu idareleri itibarıyla düzenlenen denetim raporları ile bu raporlara ilişkin kamu idaresi cevapları ve Sayıştayca mali konularda belirtilmesi uygun görülen diğer hususlar dikkate alınmıştır.

2024 yılı Denetim Programı kapsamında yürütülen denetimler sonucunda kamu idareleri itibarıyla tespit edilmiş olan ortak konular ile Sayıştay dairelerince ve denetim grup başkanlıklarınca dış denetim genel değerlendirme raporunda yer alması önerilen konular; önemli görülme ve genellik arz etme, TBMM'nin bilgisine sunulma gerekliliği kriterleri çerçevesinde değerlendirilerek Rapor taslağı hazırlanmış ve Rapor Değerlendirme Kurulu'nun görüşü alınarak Rapor'a son şekli verilmiştir.

Rapor beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel çerçeve izah edilmiş, ikinci bölümde 2024 yılı denetimleri ile denetim sonuçlarına ilişkin genel bilgi ve istatistiklere yer verilmiş, üçüncü bölümde kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerine ilişkin değerlendirme ve tespitler belirtilmiştir. Rapor'un dördüncü bölümünde, kamu idarelerine ilişkin önemli görülen ve genellik arz eden konular belirtilmiş olup beşinci bölümde mevzuat önerileri ile denetimler üzerine kamu idarelerince yapılan mevzuat düzenlemelerine yer verilmiştir. Rapor'un ekinde ise 2024 yılında denetim raporu düzenlenen kamu idareleri listesi ile yıllar itibarıyla dış denetim genel değerlendirme raporlarında yer alan bulguların izleme cetveli yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM
2024 YILI DENETİMLERİ VE DENETİM SONUÇLARINA İLİŞKİN GENEL BİLGİ VE İSTATİSTİKLER

2024 yılına ilişkin denetimler, kamu idarelerinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek, mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idarelerinde denetim çalışmaları, mali tablolar, ilgili muhasebe birimlerindeki cetveller, yevmiye kayıtları, yevmiye kayıtlarına esas belgeler ve bunlara dayanak oluşturan kanıtlayıcı diğer belgelerde yer alan bilgilerin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere sistem tabanlı ve risk odaklı denetim yaklaşımına göre uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması suretiyle gerçekleştirilmiştir.

2024 yılı denetimleri sonucunda genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde tespit edilen kamu zararlarına ilişkin hususlara denetim raporlarında yer verilmemiş, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'na göre yargılamaya esas raporlarda yer verilmiştir. Yargılamaya esas raporlar hüküm tesis edilmek üzere birer hesap mahkemesi olan Sayıştay dairelerine intikal ettirilmektedir.

2.1. 2024 Yılı Denetimlerine İlişkin Genel Bilgi ve İstatistikler

2024 yılı Denetim Programı; kalkınma planları ve yıllık programlardaki öncelikler, Sayıştay Denetim Stratejik Planı (2024-2028), TBMM, kamuoyu ve denetlenen kamu idarelerinin beklentileri, faaliyetlerinin nitelik ve niceliği, bütçe büyüklükleri, kamuoyu ilgisi, denetlenme sıklığı, ihbar ve şikâyetler ile geçmiş yıl denetim sonuçları dikkate alınarak 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 31'inci maddesi uyarınca Denetim, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Kararı ile hazırlanmıştır.

2024 yılı Denetim Programı kapsamında Ek-1'de listesine yer verilen toplam 666 kamu idaresinde düzenlilik denetimi gerçekleştirilmiştir. Bunlardan 39 genel bütçeli idare, 147 özel bütçeli idare, 11 düzenleyici ve denetleyici kurum, 2 sosyal güvenlik kurumu, 5 kalkınma ajansı, 13 diğer kamu idaresi ve 1 diğer kamu şirketinin raporları TBMM'ye sunulmuştur. Mahalli idarelere ilişkin olarak 349 adet belediye ve bağlı idare, 14 adet il özel idaresi ve 78

adet mahalli idare şirketi ve birliği olmak üzere toplam 441 adet Sayıştay denetim raporu yetkili organlarında görüşülmek üzere ilgili kamu idarelerine, 7 adet yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına ilişkin Sayıştay denetim raporu da İçişleri Bakanlığına ve ilgili valiliklere mevzuatta öngörülen kalite kontrol süreçleri tamamlandıktan sonra gönderilmektedir. Denetim Programı kapsamında ayrıca 6085 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrası gereğince 102 adet kamu işletmesi denetlenmiş olup raporlama süreci tamamlandıktan sonra TBMM'ye sunulmaktadır.

Nihai olarak bu raporlardan 197'si merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerine, 2'si sosyal güvenlik kurumlarına, 13'ü diğer kamu idarelerine, 5'i kalkınma ajanslarına, 1'i diğer kamu şirketlerine ve 102'si kamu işletmelerine ait olmak üzere toplam 320 adedi TBMM'ye sunulmaktadır. TBMM'ye sunulanlar dışında kalan 448 rapor ise yetkili organlarında görüşülmek ve gereği yapılmak üzere ilgili kamu idarelerine gönderilmektedir.

Kamu idareleri hakkında düzenlenen Sayıştay denetim raporları yıllar itibarıyla sayısal olarak aşağıda gösterilmektedir. Bunların yanı sıra Genel Uygunluk Bildirimi, Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu ve Kamu İşletmeleri Genel Raporu da her yıl TBMM'ye sunulmakta ve kamuoyuna duyurulmaktadır.

Tablo 1: Yıllar İtibarıyla Sayıştay Denetim Raporu Sayıları

A. TBMM'ye Sunulan ve İlgili Kamu İdaresine Gönderilen Rapor Sayısı	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Genel Bütçeli İdareler	36	36	39	39	39
Özel Bütçeli İdareler	129	135	148	156	147
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	8	8	11	11	11
Sosyal Güvenlik Kurumları	2	2	2	2	2
Kalkınma Ajansları	9	6	6	3	5
Diğer Kamu İdareleri	9	12	13	13	13
Diğer Kamu Şirketleri	1	2	3	1	1
Kamu İşletmeleri	95	108	109	102	102[1]
Toplam	**289**	**309**	**331**	**327**	**320**
B. İlgili Kamu İdaresine Gönderilen Rapor Sayısı					
İl Özel İdareleri	9	9	11	20	14
Büyükşehir Belediyeleri	30	30	23	30	30
Büyükşehir Bağlı İdareleri	17	26	26	28	31
İl Belediyeleri	21	17	22	27	29
İlçe Belediyeleri	103	97	116	167	259
Mahallî İdare Şirket ve Birlikleri	33	39	43	61	78
YİKOB	7	8	6	8	7
Toplam	**220**	**226**	**247**	**341**	**448**
GENEL TOPLAM	**509**	**535**	**578**	**668**	**768**

[1] 2024 yılı kamu işletmeleri denetimlerine ilişkin raporlama süreci devam etmektedir.

Aşağıda 2024 yılında yürütülen denetimlerin kamu idarelerinin türlerine göre bütçe/bilanço büyüklüğü itibarıyla denetlenme oranlarına Şekil 1'de yer verilmiştir.

Şekil 1: Bütçe/Bilanço Büyüklükleri İtibarıyla Denetlenme Oranları

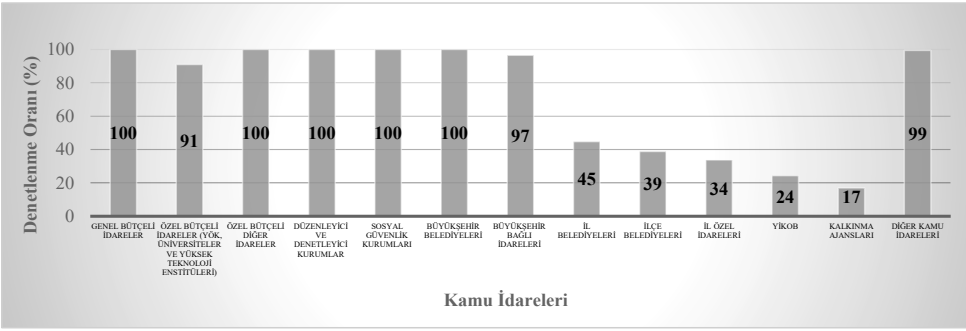

2.2. 2024 Yılı Denetim Sonuçlarına İlişkin Genel Bilgi ve İstatistikler

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 5'inci maddesine göre Sayıştay, kamu idarelerinin mali faaliyet, karar ve işlemlerini hesap verme sorumluluğu çerçevesinde denetleme ve sonuçları hakkında TBMM'ye doğru, yeterli, zamanlı bilgi ve raporlar sunma görevini temel olarak Sayıştay raporları ile yerine getirmektedir. Bu kapsamda Sayıştay, denetim programıyla belirlenen kamu idarelerinin düzenlilik ve performans denetimleri sonuçlarını TBMM'ye raporlamakta, bunun yanı sıra kamu idareleri raporlarında önemli görülen ve genellik arz eden konular ile mali konularda ayrıca belirtilmesi uygun görülen hususları da Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu ile TBMM'nin bilgisine sunmaktadır.

6085 sayılı Kanun'un 36'ncı maddesinde belirtilen çerçevede düzenlilik denetimleri sonucunda tespit edilen hususlar; mevzuata uygunluğa, mali rapor ve tablolara ve mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin hatalar olarak sınıflandırılmaktadır. Bu çerçevede 2024 yılında yürütülen düzenlilik denetimleri kapsamında kamu idarelerinde tespit edilen bulgu sayıları, hata türleri ve kamu idareleri itibarıyla aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 2: TBMM'ye Sunulan Kamu İdaresi Raporlarındaki Bulgu Sayısı

Kamu İdaresi	Mali Rapor ve Tabloları Etkileyen Hataları İçeren Bulgular	Mevzuata Uygunluğa İlişkin Hataları İçeren Bulgular	Mali Yönetim ve İç Kontrol Sistemine İlişkin Hataları İçeren Bulgular	TOPLAM
Genel Bütçeli İdareler	73	84	13	170
Özel Bütçeli İdareler (YÖK, Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri)	184	515	48	747
Özel Bütçeli Diğer İdareler	46	70	5	121
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	6	5	-	11
Sosyal Güvenlik Kurumları	11	11	-	22
Kalkınma Ajansları	-	8	-	8
Diğer İdareler	4	13	2	19
TOPLAM	**324**	**706**	**68**	**1.098**

Not: Sayıştay denetim raporlarında yer alan bulgu sayıları olup 09.09.2025 tarihli Denetim Yönetim Sistemi (DYS) verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Tabloda görüleceği üzere denetimler sonucunda TBMM'ye sunulan kamu idareleri raporlarında, 324'ü mali rapor ve tabloları etkileyen, 706'sı mevzuata uygunluğa ilişkin, 68'i kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin hataları içeren toplam 1.098 bulgu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Mahallî İdare ve YİKOB Raporlarındaki Bulgu Sayısı

Kamu İdaresi	Mali Rapor ve Tabloları Etkileyen Hataları İçeren Bulgular	Mevzuata Uygunluğa İlişkin Hataları İçeren Bulgular	Mali Yönetim ve İç Kontrol Sistemine İlişkin Hataları İçeren Bulgular	TOPLAM
Mahallî İdareler	2.304	6.103	165	8.572
Mahallî İdare Şirketleri	152	571	54	777
YİKOB	18	102	2	122
TOPLAM	**2.474**	**6.776**	**221**	**9.471**

Not: Taslak denetim raporlarında yer alan bulgu sayıları olup 09.09.2025 tarihli Denetim Yönetim Sistemi (DYS) verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Tabloda görüleceği üzere denetimler sonucunda gereği için mahalli idarelere gönderilen raporlarda, 2.474'ü mali rapor ve tabloları etkileyen, 6.776'sı mevzuata uygunluğa ilişkin, 221'i kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin hataları içeren toplam 9.471 bulgu tespit edilmiştir.

Tüm idare türleri açısından toplamda 2.798 mali rapor ve tabloları etkileyen, 7.482 mevzuata uygunluğa ilişkin, 289'u kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin hataları içeren 10.569 bulgu bulunmaktadır.

2024 yılında yürütülen düzenlilik denetimleri kapsamında kamu idarelerinde tespit edilen bulgu sayıları ve hata türleri ile mali rapor ve tabloları etkileyen hatalardan en fazla tespit edilen konulara ilişkin bilgi ve istatistikler bütçe türleri itibarıyla aşağıda ilgili tablolarda gösterilmiştir. Sayıştay, sistem tabanlı ve risk odaklı denetim faaliyetlerini genel olarak bu veriler ışığında yürütmekte ve kamu idarelerinde hesap verme sorumluluğu ile mali saydamlığın yerleşmesine katkı sağlamak amacıyla faaliyetlerini bu alanlar üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

Sayıştayın TBMM'yi doğru, zamanında ve yeterli bilgilendirmesi görevine istinaden dış denetim sonuçlarına ilişkin aşağıda yer alan, mali rapor ve tabloları etkileyen hatalara ilişkin sonuçlar Denetim Yönetim Sistemi'nde bulunan bulgu kodlama modülü aracılığıyla üretilmiş olup değerlendirmeler bu çerçevede yapılmıştır.

Kamu idareleri itibarıyla mali rapor ve tablolara ilişkin en fazla tespit edilen on konu ve tespitin yapıldığı kamu idaresi sayısına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu

	Bulgu Konusu	Kamu İdaresi Sayısı
1	Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)	120
2	Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	115
3	Maddi Duran Varlıklar İçin Amortisman Ayrılmaması veya Amortismanların Hatalı Hesaplanması	111
4	Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması	95
5	Maddi Duran Varlıklara İlişkin Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Maddi Duran Varlık Hesaplarında İzlenmeyerek Doğrudan Giderleştirilmesi	64
6	Faaliyet Konusu Olmayan Giderlere İlişkin Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılması	62
7	Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Ayrılmaması	59
8	Kamu İdaresinin Ortağı Olduğu Kuruluşlarda Bulunan Sermayesi ile Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının Borç Bakiyesinin Uyumsuz Olması	54
9	İlk Madde ve Malzeme Hesabına Kaydedilmesi Gereken Mal ve Malzemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi	39
10	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	34

Not: 09.09.2025 tarihli DYS verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Tablo incelendiğinde, sıklıkla yapılan hataların başında kamu idarelerinin tapu kayıtlarında idare adına kayıtlı olan taşınmazların kurum mali tablolarında yer almaması gelmektedir.

Genel bütçeli idareler, mahallî idareler ve özel bütçeli idareler (Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri) itibarıyla en fazla tespit edilen on konu ise aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri itibarıyla mali rapor ve tablolara ilişkin en fazla tespit edilen on konu ve tespitin yapıldığı kamu idaresi sayısına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5: Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri İtibarıyla Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu

	Bulgu Konusu	Kamu İdaresi Sayısı
1	Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	4
2	Kurumsal Kodun Hatalı Kullanılması Nedeniyle Kamu İdaresine Ait Olmayan Mali İşlemlerin Mali Tablolarda Yer Alması/Kamu İdaresine Ait Olan Mali İşlemlerin Mali Tablolarda Yer Almaması	2
3	Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)	2
4	Verilen Depozito, Teminat, Güvence Bedeli vb. Tutarların Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	2
5	Kurum Tarafından Kesilen İdari Para Cezalarının Mali Tablolarda Yer Almaması/Eksik Yer Alması	2
6	Faaliyet Alacaklarının Tahakkuk Kayıtları Yapılmadan Tahsil Edilmesi	2
7	Maddi Duran Varlıklar İçin Amortisman Ayrılmaması	2
8	Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Tahsise İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması	2
9	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	1
10	Tek Hazine Cari Hesabının Bakiye Vermesi	1

Not: 09.09.2025 tarihli DYS verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Mahallî idareler itibarıyla mali rapor ve tablolara ilişkin en fazla tespit edilen on konu ve tespitin yapıldığı kamu idaresi sayısına ilişkin tablo aşağıdaki şekildedir.

Tablo 6: Mahallî İdareler İtibarıyla Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu

	Bulgu Konusu	Kamu İdaresi Sayısı
1	Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)	114
2	Maddi Duran Varlıklar İçin Amortisman Ayrılmaması veya Amortismanların Hatalı Hesaplanması	107
3	Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	98
4	Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Tahsise İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması	84
5	Faaliyet Konusu Olmayan Giderlere İlişkin Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılması	61
6	Kamu İdaresinin Ortağı Olduğu Kuruluşlarda Bulunan Sermayesi ile Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının Borç Bakiyesinin Uyumsuz Olması	54
7	Maddi Duran Varlıklara İlişkin Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Maddi Duran Varlık Hesaplarında İzlenmeyerek Doğrudan Giderleştirilmesi	53
8	İlk Madde ve Malzeme Hesabına Kaydedilmesi Gereken Mal ve Malzemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi	38
9	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	27
10	Kamu İdaresi Tarafından Satılan Maddi Duran Varlıkların Kayıtlı Değeri Üzerinden Değil Satış Değeri Üzerinden Muhasebeleştirilmesi	27

Not: 09.09.2025 tarihli DYS verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri itibarıyla mali rapor ve tablolara ilişkin en fazla tespit edilen on konu ve tespitin yapıldığı kamu idaresi sayısına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7: Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri İtibarıyla Mali Rapor ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen On Konu

	Bulgu Konusu	Kamu İdaresi Sayısı
1	Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	8
2	Maddi Duran Varlıklara İlişkin Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Maddi Duran Varlık Hesaplarında İzlenmeyerek Doğrudan Giderleştirilmesi	7
3	Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Tahsise İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması	7
4	Tahakkuk Ettirilen Alacaklardan Takibe Alınanların Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	4
5	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	4
6	Faaliyet Alacaklarının Tahakkuk Kayıtları Yapılmadan Tahsil Edilmesi	4
7	Üniversitenin Teknokentte Bulunan Hissesinin Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	3
8	Kamu İdaresinin Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının Borcunun, Kamu İdaresine Bağlı Döner Sermaye İşletmesinin Sermayeler Hesabının Alacağı ile Uyumlu Olmaması	3
9	Peşin Tahsil Edilen Gelecek Dönemlere İlişkin Gelirlerin Gelecek Aylara Ait Gelirler ve/veya Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesaplarında Muhasebeleştirilmemesi	3
10	Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)	2

Not: 09.09.2025 tarihli DYS verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Tablolarda da görüleceği üzere, “Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması”, “Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi”, “Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması” ile “Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)” hususları belirtilen üç bütçe türünde de en fazla tespit edilen konulardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAMU İDARELERİNİN İÇ KONTROL SİSTEMLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE TESPİTLER

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55'inci maddesinde iç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünü olarak tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun ile getirilen çağdaş yönetim anlayışı kamu kurumlarına, Kanun'un 56'ncı maddesinde belirtilen amaçları sağlamaya yönelik organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontrolleri içeren iç kontrol sistemlerini kurma ve etkin bir şekilde yürütme görevi vermiştir. İç kontrol sisteminin etkin bir şekilde kurulması kamu idarelerinin sorumluluğunda olmakla birlikte bu sistemlerin değerlendirilmesi görevi 6085 sayılı Sayıştay Kanunu ile Sayıştaya verilmiştir. Mezkûr Kanun'un 36'ncı maddesi uyarınca Sayıştay, yapacağı düzenlilik denetimleri kapsamında idarelerin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirecektir.

Sayıştay gerek bu görevi gereği gerekse denetim esnasında riskli alanların tespit edilerek denetimin yoğunlaştırılacağı alanların belirlenmesine yardımcı olmak üzere idarelerin iç kontrol sistemlerini değerlendirmektedir. Sayıştay, bu kapsamda, iç kontrol sistemi değerlendirme prosedürleri ile düzenlilik denetim raporunda yer alan "İç Kontrol Sisteminin Değerlendirilmesi" bölümünde yer verdiği tespit ve önerileri aracılığıyla çağdaş denetim anlayışına uygun olarak kamu kurumlarına rehberlik etme faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un iç kontrol ile ilgili düzenlemelerine tabi olmayan idareler için iç kontrole ilişkin kendi iç düzenlemelerinden kaynaklanan gereklilikler ve/veya fiili uygulamalar bulunduğundan, bu bölümde sadece 5018 sayılı Kanun'un iç kontrol ile ilgili düzenlemelerine tabi olan kurum ve kuruluşlar değerlendirmeye dahil edilmiştir.

3.1. İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürlerine İlişkin Sonuçların Analizi

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 36'ncı maddesine göre, mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi düzenlilik denetiminin bir parçasıdır. Bu değerlendirmeyi gerçekleştirmek amacıyla "İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri" oluşturulmuştur.

Bu prosedürler tasarlanırken öncelikle, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'un ilgili alt mevzuatı ile yapılan düzenlemeler dikkate alınmıştır. Bu çalışmada ayrıca, iç kontrol sistemi alanında tüm dünyada genel kabul görmüş olan standartlara uygun bir değerlendirme yöntemi benimsenmiştir.

Değerlendirme belirlenen bu prosedürler aracılığı ile yapılmıştır. Her prosedür için 0 (sıfır) ve 4 (dört) puan aralığında bir değerlendirme yapılmaktadır. Değerlendirme sonucunda alınan puanların toplanması ile "Kurum Toplam Puanı"na ulaşılmaktadır. Bu puanlara göre, idarelerin iç kontrol sistemlerinin kurulup kurulmadığı ve etkin çalışıp çalışmadığı değerlendirilmektedir. Puanlar ve karşılıkları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 8: İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri Puanlama Tablosu

0	Hayır, bu konuda bir çalışma mevcut değildir.
1	Bu konuda çalışmalar mevcuttur; ancak tamamlanmamıştır.
2	Bu konudaki çalışmalar tamamlanmıştır ancak uygulamaya henüz geçilmemiştir.
3	Bu konudaki çalışmalar tamamlanmış, uygulamaya geçilmiş ancak uygulamada yetersizlikler mevcuttur.
4	Evet, bu konuda etkin bir uygulama mevcuttur.

2024 yılında düzenlilik denetimleri gerçekleştirilen 5018 sayılı Kanun'a tabi kamu idarelerinin İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri çerçevesinde iç kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi sonucu elde ettikleri ortalama puanlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 9: 5018 sayılı Kanuna Tabi Olan Kurum ve Kuruluşların İç Kontrol Sistemi Ortalama Puanları

Kamu İdareleri	Ortalama Puan (100 Puan Üzerinden)	Kurum Sayısı
Genel Bütçeli İdareler	86,71	39
Sosyal Güvenlik Kurumları	94,72	2
Özel Bütçeli İdareler A-Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri	81,37	102
Özel Bütçeli İdareler B-Özel Bütçeli Diğer İdareler	80,14	45
Mahallî İdareler	47,75	366
TOPLAM İDARE SAYISI		**554**

Kamu idarelerinin mali ve mali olmayan tüm işlemlerinde uymakla yükümlü bulundukları Kamu İç Kontrol Standartları çerçevesinde iç kontrol bileşenleri; "kontrol ortamı", "risk değerlendirme", "kontrol faaliyetleri", "bilgi ve iletişim" ile "izleme"den oluşmaktadır. İç Kontrol Sistemini Değerlendirme Prosedürlerinde yer alan sorulara ilişkin değerlendirmeleri iç kontrol sisteminin bileşenleri bazında ele almak gerekmektedir.

3.1.1. Kontrol Ortamı

İç kontrol sisteminin temel bileşeni olan kontrol ortamı, çalışanların iç kontrol bilincinin oluşmasını sağlar ve iç kontrolün diğer bileşenleri için bir temel oluşturur. Bu açıdan iç kontrol sisteminin etkin biçimde işleyebilmesi için eksiği olmayan bir kontrol ortamına ihtiyaç duyulmaktadır.

İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri'nde yer alan kontrol ortamına ilişkin sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda kamu idarelerinin;

- %41'inde kontrol ortamı bileşeninin gereklilikleri sağlanmış ve etkin bir şekilde çalışmaktadır.
- %20,2'sinde bileşen gereklilikleri sağlanmış ve uygulamaya geçilmiş, ancak uygulamada yetersizlikler mevcuttur.
- %10,9'unda bileşen gereklilikleri sağlanmış, ancak uygulamaya tam olarak geçilmemiştir.
- %10,8'inde çalışmalara başlanmış, ancak henüz tamamlanmamıştır.
- %17,1'inde kontrol ortamı bileşeninin gereklilikleri henüz sağlanmamıştır.

Şekil 2: Kontrol Ortamı Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları

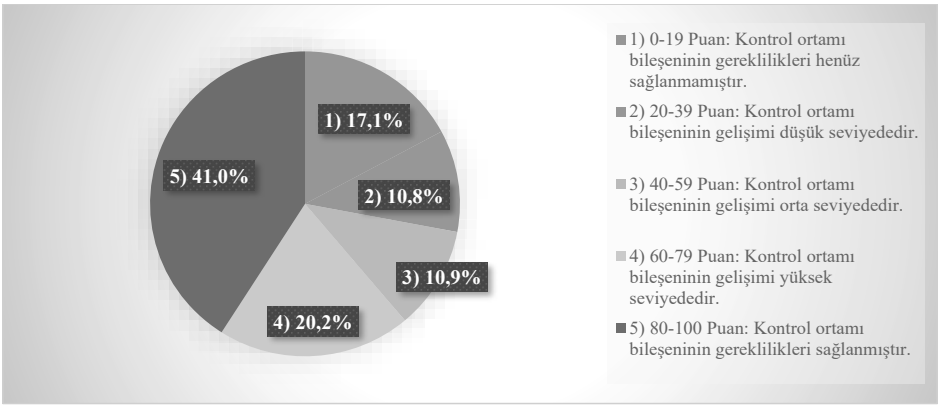

3.1.2. Risk Değerlendirme

İç kontrol sisteminin risk değerlendirme bileşeni, risklerin tespit edilmesi, gerçekleşme ihtimali ve olası etkilerinin değerlendirilerek önceliklendirilmesi, risklere cevap verilmesi ile risklerin izlenmesi ve raporlanmasını içermektedir.

İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri'nde yer alan risk değerlendirme bileşenine ilişkin sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda kamu idarelerinin;

- %33,2'sinde risk değerlendirme bileşeninin gereklilikleri sağlanmış ve etkin bir şekilde çalışmaktadır.
- %16,2'sinde bileşen gereklilikleri sağlanmış ve uygulamaya geçilmiş, ancak uygulamada yetersizlikler mevcuttur.
- %17,7'sinde bileşen gereklilikleri sağlanmış, ancak uygulamaya tam olarak geçilmemiştir.
- %5,1'inde çalışmalara başlanmış, ancak henüz tamamlanmamıştır.
- %27,8'inde risk değerlendirme bileşeninin gereklilikleri henüz sağlanmamıştır.

Şekil 3: Risk Değerlendirme Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları

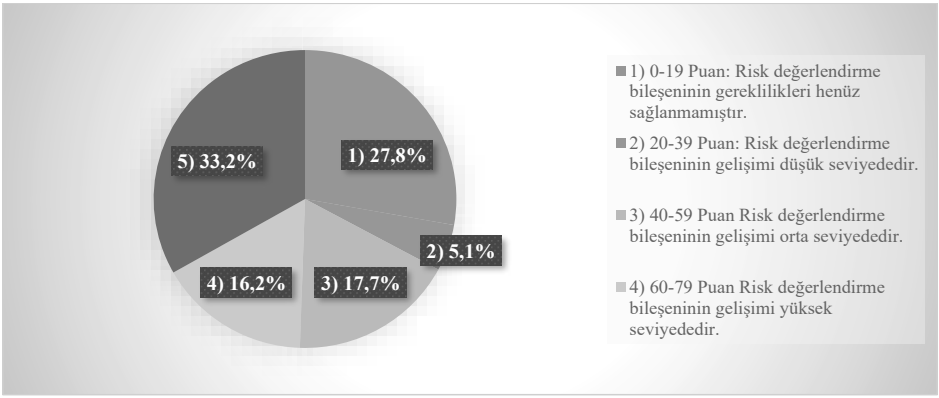

3.1.3. Kontrol Faaliyetleri

Kontrol faaliyetleri, idarenin hedeflerinin gerçekleştirilmesini sağlamak ve belirlenen riskleri yönetmek amacıyla oluşturulan politika ve prosedürlerdir.

İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri'nde yer alan kontrol faaliyetleri bileşenine ilişkin sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda kamu idarelerinin;

- %30,9'unda kontrol faaliyetleri bileşeninin gereklilikleri sağlanmış ve etkin bir şekilde çalışmaktadır.
- %9,9'unda bileşen gereklilikleri sağlanmış ve uygulamaya geçilmiş, ancak uygulamada yetersizlikler mevcuttur.
- %20,2'sinde bileşen gereklilikleri sağlanmış, ancak uygulamaya tam olarak geçilmemiştir.
- %20,2'sinde çalışmalara başlanmış, ancak henüz tamamlanmamıştır.
- %18,8'inde kontrol faaliyetleri bileşeninin gereklilikleri henüz sağlanmamıştır.

Şekil 4: Kontrol Faaliyetleri Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları

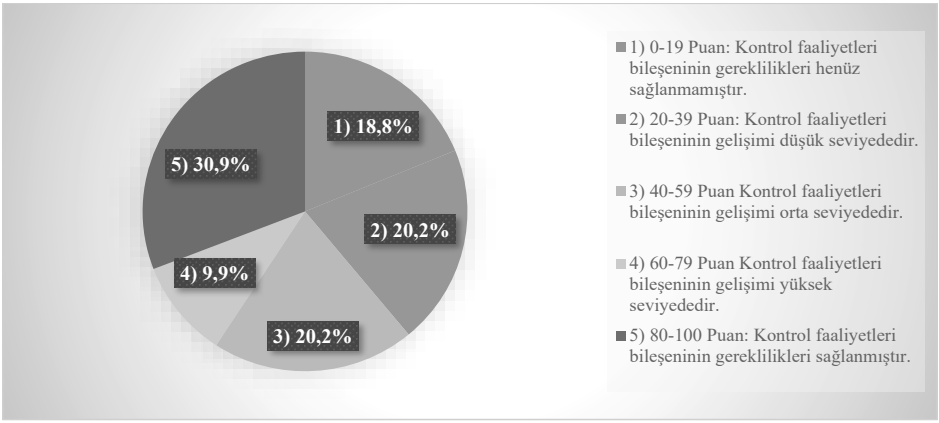

3.1.4. Bilgi ve İletişim

İç kontrol sisteminin bilgi ve iletişim bileşeni, gerekli bilginin ihtiyaç duyan kişi, personel ve yöneticiye belirli bir formatta ve ilgililerin iç kontrol ve diğer sorumluluklarını yerine getirmelerine imkân verecek bir zaman dilimi içinde iletilmesini sağlayacak bilgi, iletişim ve kayıt sistemini kapsar.

İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürleri'nde yer alan bilgi ve iletişim bileşenine ilişkin sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda kamu idarelerinin;

- %66,8'inde bilgi ve iletişim bileşeninin gereklilikleri sağlanmış ve etkin bir şekilde çalışmaktadır.
- %13,7'sinde bileşen gereklilikleri sağlanmış ve uygulamaya geçilmiş, ancak uygulamada yetersizlikler mevcuttur.
- %9,4'ünde bileşen gereklilikleri sağlanmış, ancak uygulamaya tam olarak geçilmemiştir.
- %4,7'sinde çalışmalara başlanmış, ancak henüz tamamlanmamıştır.
- %5,4'ünde bilgi ve iletişim bileşeninin gereklilikleri henüz sağlanmamıştır.

Şekil 5: Bilgi ve İletişim Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları

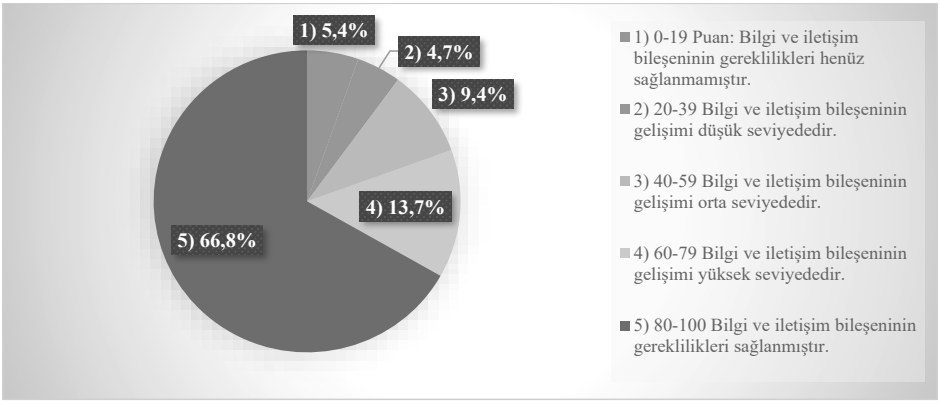

3.1.5. İzleme

İdareler belirlenmiş amaçlarına ulaşmak üzere faaliyetlerin misyonlarına uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğini tespit etmek ve buna güvence sağlayan iç kontrol sisteminin yeterliliğini, işleyişini ve etkinliğini düzenli olarak izlemek durumundadırlar. İzleme iç kontrol sisteminin diğer bileşenleriyle etkileşim hâlindedir.

İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Prosedürlerinde yer alan izleme bileşenine ilişkin sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda kamu idarelerinin;

- %21,8'inde izleme bileşeninin gereklilikleri sağlanmış ve etkin bir şekilde çalışmaktadır.
- %16,4'ünde bileşen gereklilikleri sağlanmış ve uygulamaya geçilmiş, ancak uygulamada yetersizlikler mevcuttur.
- %13'ünde bileşen gereklilikleri sağlanmış, ancak uygulamaya tam olarak geçilmemiştir.
- %14,1'inde çalışmalara başlanmış, ancak henüz tamamlanmamıştır.
- %34,7'sinde izleme bileşeninin gereklilikleri henüz sağlanmamıştır.

Şekil 6: İzleme Bileşeninin Değerlendirme Sonuçları

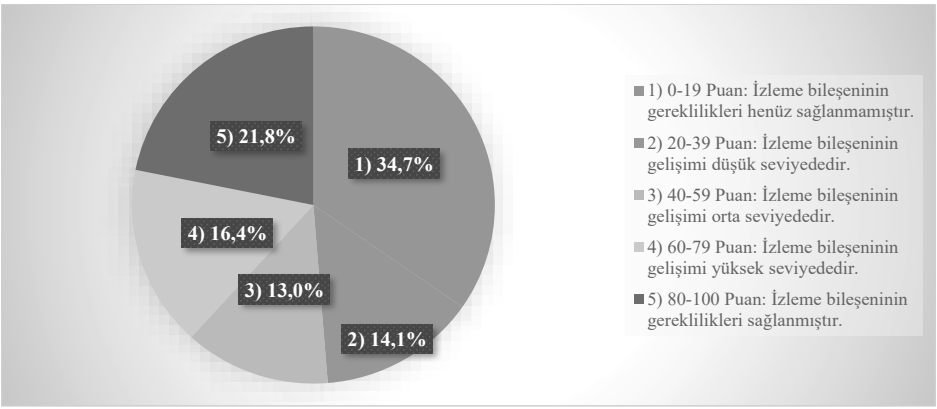

3.2. Düzenlilik Denetimi Raporlarında Yer Alan Mali Yönetim ve İç Kontrol Sistemlerine İlişkin Tespitlerin Değerlendirilmesi

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 36'ncı maddesi uyarınca Sayıştay, düzenlilik denetimleri kapsamında idarelerin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmektedir. 2024 yılında düzenlilik denetimleri gerçekleştirilen kurumlar için mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin olarak tespit edilen hususlara aşağıda ayrıntıları ile yer verilmiştir.

3.2.1. Kontrol Ortamı Bileşenine İlişkin Tespitler

2024 yılı denetim raporlarında yer alan iç kontrol sistemi kontrol ortamı bileşenine ilişkin tespitler aşağıda gösterilmektedir.

3.2.1.1. Kontrol Ortamının Oluşturulmasına İlişkin Eksiklikler

Kontrol ortamı, iç kontrolün diğer unsurlarına temel teşkil eden genel bir çerçeve olup kişisel ve mesleki dürüstlük, yönetim ve personelin etik değerleri, iç kontrole yönelik destekleyici tutum, mesleki yeterlilik, organizasyon yapısı, insan kaynakları politikaları ve uygulamaları ve yönetim felsefesine ilişkin hususları kapsar.

Bu bağlamda bazı kamu idarelerinde; iç kontrol sisteminin temelini oluşturan ve etkin işlemesinin ön koşulu olan kontrol ortamının sağlanmasında, aşağıda belirtilen birtakım eksiklikler bulunduğu tespit edilmiştir.

- Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlenmediği veya bunların belirlenip yazılı hâle getirilmesi konusunda eksiklikler bulunduğu,
- İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarında eksiklikler olduğu veya bu çalışmaların yapılmadığı veya yeterli olmadığı,
- Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının belirlenmediği veya bunların belirlenip duyurulmasında yetersizlikler olduğu

tespit edilmiştir.

3.2.1.2. Hassas Görevlere İlişkin Tespitler

Kamu iç kontrol standartlarına göre, idarenin yöneticileri, faaliyetlerin yürütülmesinde hassas görevlere ilişkin prosedürleri belirlemeli ve personele duyurmalıdır.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinde hassas görevlerin belirlenmesine ilişkin herhangi bir çalışmanın yapılmadığı veya bu çalışmaların tamamlanması, tüm birimleri kapsaması ve personele duyurulması konusunda eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

3.2.2. Risk Değerlendirme Bileşenine İlişkin Tespitler

2024 yılı denetim raporlarında yer alan iç kontrol sistemi risk değerlendirme bileşenine ilişkin tespitler aşağıda gösterilmektedir.

Denetimlerde kamu idarelerinden;

- Birinde stratejik plan hazırlanmadığı, bazılarında mevzuata uygun hazırlanmakla birlikte zamanında yayımlanmadığı veya zamanında yayımlanmakla birlikte içerik olarak mevzuata uygun olmadığı,
- Bazılarında ise idare performans programının mevzuata uygun şekilde hazırlanmamış ve zamanında yayımlanmamış olduğu veya zamanında yayımlanmakla birlikte içeriğinin mevzuata uygun olmadığı,
- İç kontrol risklerinin belirlenmediği veya belirlenmesine ilişkin yapılan çalışmaların yetersiz olduğu,

- Bu çalışmanın yapıldığı bazı idarelerde ise risk değerlendirme bileşeninin sonraki aşamaları olan risklerin gerçekleşme ihtimali ve önceliklendirilmesinin yapılmadığı veya çalışmalar yapılmakla birlikte yeterli olmadığı

tespit edilmiştir.

3.2.3. Kontrol Faaliyetleri Bileşenine İlişkin Tespitler

2024 yılı denetim raporlarında yer alan iç kontrol sistemi kontrol faaliyetleri bileşenine ilişkin tespitler aşağıda gösterilmektedir.

3.2.3.1. İş Akış Süreçleri Hakkında Tespitler

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile Kamu İç Kontrol Rehberi'nde, idarelerde faaliyetlere ait iş akış süreçlerinin yazılı olarak oluşturulması ve bu süreçlerde görev alanların yetki sınırları ile sorumluluklarının belirlenmesi gerektiği; belirlenen süreçlerin analiz edilerek süreçlerdeki hangi yetkilerin kimlere devredileceğinin tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, yürütülen faaliyetlere ilişkin iş akış süreçlerinin belirlenmesine ilişkin herhangi bir çalışmanın yapılmadığı veya yapılan çalışmalarda eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

3.2.3.2. Görevler Ayrılığı Hakkında Tespitler

Kamu iç kontrol standartlarına göre hata, eksiklik, yanlışlık, usulsüzlük ve yolsuzluk risklerini azaltmak için faaliyetler ile mali karar ve işlemlerin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrol edilmesi görevleri personel arasında paylaştırılmalıdır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, kurum içi görevlendirmelerde görevler ayrılığı ilkesine aykırı uygulamalar bulunduğu tespit edilmiştir.

3.2.3.3. Kontrol Faaliyetleri Hakkındaki Diğer Tespitler

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- İç kontrol risklerinin belirlenmesi çalışmalarına başlanmış olmakla birlikte risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve bu faaliyetlerden sorumlu olanların belirlenmediği veya bu konuda eksiklikler olduğu,
- Yetki devirlerinin mevzuata uygun olmadığı veya bazı aykırılıklar taşıdığı,

- Ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmadığı veya kurulmuş olmakla birlikte iyileştirilmesi gerektiği,
- Ön mali kontrol yönergesi olmadığı veya mevcut olmakla birlikte eksiklikler barındırdığı

tespit edilmiştir.

3.2.4. Bilgi ve İletişim Bileşenine İlişkin Tespitler

2024 yılı denetim raporlarında yer alan iç kontrol sistemi bilgi ve iletişim bileşenine ilişkin olarak denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- Faaliyet raporlarının hazırlanmadığı veya hazırlanmakla birlikte mevzuata uygunluk ve zamanında yayımlanma yönlerinden eksiklikleri bulunduğu

tespit edilmiştir.

3.2.5. İzleme Bileşenine İlişkin Tespitler

2024 yılı denetim raporlarında yer alan iç kontrol sistemi izleme bileşenine ilişkin tespitler aşağıda gösterilmektedir.

3.2.5.1. İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planları Hakkında Tespitler

Kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerinin, kamu iç kontrol standartlarına uyumunu sağlamak üzere Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi'ne uygun olarak iki yıllık İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planları hazırlamaları gerekmektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinin;

- İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlamadığı,
- Eylem planı hazırlayan idarelerin bir kısmında ise bu planların güncellenmediği veya Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olmadığı

tespit edilmiştir.

3.2.5.2. İç Denetim Hakkında Tespitler

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak yürürlüğe konulan İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile iç denetim biriminin amacı, teşkilat yapısı ve görevleri belirlenmiştir. Kamu idarelerinin belirtilen hükümler çerçevesinde iç denetim birimini oluşturmaları ve iç denetim faaliyeti gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- İç denetim birimi oluşturulmadığı veya iç denetçi ataması yapılmadığı,
- İç denetçisi bulunan kurumlarda ise iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışmalarının yapılmadığı veya denetim çalışmaları mevcut olmakla birlikte raporlamada bazı aksaklıklar bulunduğu

tespit edilmiştir.

3.2.5.3. İç Kontrol Sisteminin Yıllık Değerlendirmesinin Yapılmaması

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, Kamu İç Kontrol Rehberi uyarınca idarelerin iç kontrol sistemlerini yılda en az bir kez değerlendirmeleri ve üst yöneticiye raporlamaları gerekmektedir. İç kontrol sistemlerinin izlenmesinde sorumluluk üst yöneticiye ait olup üst yönetici bu sorumluluğu iç denetim birimi, strateji geliştirme birimi ve harcama yetkilileri aracılığıyla yerine getirir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, iç kontrol sisteminin tüm birimler tarafından yıllık değerlendirmesinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KAMU İDARELERİNE İLİŞKİN ÖNEMLİ GÖRÜLEN VE GENELLİK ARZ EDEN KONULAR

Sayıştay Denetim Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında dış denetim genel değerlendirme raporunun merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idareler ile diğer kurumlar itibarıyla düzenleneceği belirtilmiştir. 2024 yılı denetimleri sonucunda kamu idarelerine ilişkin tespit edilen hususlar bütçe türlerine uygun olarak sınıflandırılmış, birden fazla bütçe türünü ilgilendiren konular "Kamu İdarelerine İlişkin Genel Konular" başlığı altında incelenmiştir. Bütçe türleri itibarıyla kamu idarelerine ilişkin önemli görülen ve genellik arz eden konular aşağıda belirtilmiştir.

4.1. Kamu İdarelerine İlişkin Genel Konular

4.1.1. Mali Tabloların Hazırlanması ve Raporlanmasına İlişkin Tespitler

4.1.1.1. Yevmiye Kayıtlarının Usulüne Uygun Biçimde Tutulmaması

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde; kamu idarelerinin muhasebe işlemlerinin yevmiye tarih ve numara sırasına göre ve maddeler hâlinde yevmiye defterine günlük olarak kaydedileceği, buradan da usulüne göre büyük defter ve yardımcı defterlere sistemli bir şekilde dağıtılacağı, gerçekleşme sırasına göre düzenli bir şekilde hesap dönemi başında "1" den başlamak üzere hesap döneminin sonuna kadar numaralandırılacağı ve muhasebe kayıtlarının ancak yeni bir muhasebe kaydı ile düzeltileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinin yevmiye defterlerinde yevmiye numaralarının boş bırakıldığı, geçmiş tarih verilmek suretiyle geriye dönük yevmiye kaydı yapıldığı ve daha önceden yapılan kayıtların değiştirildiği görülmüştür.

Kamu idareleri tarafından gerçekleştirilen iş ve işlemlere ilişkin muhasebe kayıtlarının mevzuatın öngördüğü biçimde tutulması ve muhasebe sisteminin bu tür usulsüzlüklere imkân vermeyecek şekilde kurgulanması, kamu idaresi mali tablolarının doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlayacaktır.

4.1.1.2. Mali Yıla İlişkin Mahsup İşlemleri Dışındaki Muhasebe Kayıtlarının İzleyen Yılda Yapılmaya Devam Edilmesi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 51'inci, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 346'ncı ve Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 534'üncü maddeleri gereğince; kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulmakta, mali yıl bitimine kadar fiilen yapılmış olan ödemelerden mahsup edilmemiş olanların, ödenekleri saklı tutulmak suretiyle, mahsup işlemleri mali yılın bitiminden itibaren bir aylık mahsup döneminde tamamlanabilmektedir. Zorunlu hâllerde bu süre, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından bütçe giderleri için bir ay, diğer işlemlerde iki ayı geçmemek üzere uzatılabilmektedir. Mahsup dönemi işlemleri, mahsuba ilişkin işlemlerin ait olduğu yılın muhasebe kayıtlarında gösterilmektedir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri ile mali yıla ilişkin işlemlerin mali yılın bitimine kadar kayıt altına alınması esas kural olarak benimsenmiş olup mahsup dönemine ilişkin işlemler ise bu kuralın istisnası olarak belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle, mali yıl bitiminden sonra yapılabilecek işlemler, mahsup işlemlerinin yapılması ile sınırlandırılmıştır.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinde 2024 mali yılına ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılmasına raporlama tarihi olan mali yılın bitiminden sonra da devam edildiği, mahsup işlemleri dışında işlemler yapıldığı görülmüştür.

Mali yıl bitiminden sonra yapılabilecek işlemler ilgili mevzuat ile sınırlandırıldığından, mahsup işlemleri dışındaki kayıtların yapılmaması ve muhasebe kayıtlarının ait oldukları mali yılda tamamlanarak mali tabloların zamanında düzenlenmesi gerekmektedir.

4.1.1.3. Muhasebe Kayıtlarında Kurumsal Kodun Hatalı Kullanılması Sonucu Gelirlerin Hatalı Raporlanması

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 310'uncu maddesinde; kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve mali raporlama birimi olduğu, ayrıca genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin her biri için ayrı mali raporlama yapılacağı belirtilmiştir.

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 8'inci maddesinde, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin hesap planlarında yer alan tüm hesaplara kayıt yapılırken

kurumsal kod kullanılmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. 41 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesinde de genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe kayıtları yapılırken kurumsal kod kullanılması zorunluluğu vurgulanmıştır. Ayrıca bütçe gelirlerinin yardımcı hesap kodları itibarıyla yapılan tahsilatın hangi kamu idaresinin kurumsal koduyla gelir kaydedileceğine ilişkin uygulama birliğinin sağlanması için Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından ilgili kamu idarelerine yazı ile bilgi verilmiştir.

Denetimlerde, kurumsal kodun hatalı kullanılması nedeniyle bazı idarelerde, kamu idarelerine ait olmayan gelir ve alacakların mali tablolarında yer aldığı ya da kamu idarelerine ait olan gelir ve alacakların mali tablolarında yer almadığı tespit edilmiştir.

Kurumsal kodun hatalı kullanılması, gelir ve alacakların kamu idareleri itibarıyla izlenmesini güçleştirmektedir.

4.1.2. Kamu İdaresi Taşınmazlarına İlişkin Tespitler

4.1.2.1. Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kayıtlara Alınmasında Hatalı Uygulamalar Bulunması

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların, mali saydamlığı ve hesap verebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu itibarla, taşınmazların fiili envanterinin yapılması ve mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden tam ve doğru şekilde mali tablolara alınması önem arz etmektedir.

Kamu idarelerince yapılacak envanter çalışmaları, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen kayıt işlemleri çerçevesinde yürütülmektedir. Kayıt işlemleri, taşınmazların fiili envanter ve değerleme çalışmalarının tamamlanması ile bu bilgilerin taşınmaz kayıtlarına işlenerek muhasebeleştirilmesini kapsamaktadır.

Taşınmazların fiili envanteri, mevcutların miktar ve cinsi ile yıl içerisindeki değişimlere ilişkin bilginin elde edilmesini ifade etmektedir. Miktar tespiti, taşınmazın tescile tabi olup olmamasına bağlı olarak değişmektedir. Tescile tabi taşınmazların mülkiyet bilgisinin tapu sicilinden elde edilmesi mümkün olup tescile tabi olmamakla birlikte kurumun tasarrufunda bulunan ve ekonomik değer taşıyan taşınmazlara ilişkin özel bir çalışma yapılması gerekmektedir. Fiili envanter çalışmaları kapsamında ayrıca taşınmazların cinsinin de tespit edilmesi, taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kayıtlarının farklılık arz etmesi

durumunda anılan Yönetmelik'in 10'uncu maddesi uyarınca cins tashihinin yapılması ve taşınmazların mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınması gerekmektedir.

Taşınmazların kayıtlı değerlerine ilişkin düzenleme ise bahse konu olan Yönetmelik'in 5'inci maddesinde yer almaktadır. Buna göre; tapuda kayıtlı taşınmazların maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden, bu değerleri belirlenemeyenler veya tapuda kayıtlı olmayanlardan ekonomik değer taşıyan ve kamusal ihtiyaçlarda kullanılanlar ile orta malları ve genel hizmet alanlarının ise iz bedeli ile kayıtlara alınması gerekmektedir. Ayrıca edinim sonrasında taşınmazın değerini ve kullanım süresini artıran maliyetler de Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 27'nci maddesi hükmü uyarınca kayıtlı değere ilave edilmelidir.

Fiili envanter ve değerleme çalışmaları sonucunda Yönetmelik'te öngörülen form ve cetveller oluşturularak taşınmazlar kayıt altına alınmalıdır. Bu bilgilerin aynı zamanda muhasebe birimine de intikal ettirilerek mali tabloların taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunması sağlanmalıdır. Muhasebe kayıtlarının bu bilgiler ışığında ve ilgili yönetmeliklere uygun oluşturulması, kamu idaresine ait taşınmazların miktar, cins ve değerine ilişkin bilgileri içerecek şekilde ilgili hesaplarda takip edilmesi gerekmektedir. Özetle mali tabloların taşınmazlara ilişkin doğru bilgi sunması için varlık mevcudu tespit edilmeli ve taşınmaz kayıt sistemi ile muhasebe sistemi öngörülen şekilde ve birbiri ile uyumlu yürütülmelidir.

Denetimlerde;

- Bazı kamu idarelerine ait taşınmazlara ilişkin fiili envanter çalışmalarının tamamlanmadığı,
- Bazı kamu idarelerinde Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in hükümleri çerçevesinde taşınmazların değerlerinin belirlenmediği,
- Taşınmazların edinimi ve elden çıkarılmasının takibinin yapılmaması nedeniyle taşınmazların eksik veya fazla tutarlarla muhasebeleştirildiği ya da hatalı muhasebe hesaplarına kaydedildiği,
- Değer artırıcı harcamaların uygun şekilde muhasebeleştirilmediği,
- Cins tashihinin yapılmadığı, muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı ve ilgili hesaplarda takip edilmediği

tespit edilmiştir.

Kamu idarelerine ait taşınmazların envanter ve değerleme çalışmalarının mevzuatta öngörülen şekilde tamamlanarak muhasebeleştirilmesi ile cins tashihlerinin yapılması, kamu

idareleri taşınmaz kayıtları ile mali tablolarının taşınmazlar ve taşınmazların mevcut kullanım şekilleri hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunulmasını sağlayacaktır.

4.1.2.2. Taşınmaz Satışlarının Doğru Muhasebeleştirilmemesi

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170'inci maddesi ile Mahallî İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 187'nci maddesi hükümleri uyarınca, taşınmaz satış işleminin varlıktaki azalmayı ve satış bedeli ile kayıtlı veya net değer arasında oluşan farkı yansıtacak şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Net değer, amortismana tabi taşınmazlarda kayıtlı değerden birikmiş amortisman düşüldükten sonra kalan tutarı ifade etmektedir.

Bu itibarla satışa konu taşınmazların kayıtlı değer ve varsa birikmiş amortisman tutarları esas alınarak kayıtlardan çıkarılması gerekmektedir. Öte yandan satış bedeli ile kayıtlı veya net değer arasında oluşan fark; olumlu ise 600 Gelirler Hesabına, olumsuz ise 630 Giderler Hesabına kaydedilerek Faaliyet Sonuçları Tablosuna yansıtılmalıdır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, satış işleminin muhasebeleştirilmesinde;

- Taşınmazların kayıtlı değeri yerine satış bedelinin esas alındığı,
- Satış bedelinin tamamının gelirler hesabına aktarıldığı,
- Taşınmazların satış işlemi tamamlanmamasına rağmen ilgili hesaplardan düşüldüğü

tespit edilmiştir.

Bu durum, elden çıkarılan varlığın kayıtlı değerinden farklı bir tutarın ilgili hesaptan düşülmesine ya da hiç düşülmemesine ve satış nedeniyle oluşan olumlu veya olumsuz farkın hatalı raporlanmasına yol açmaktadır.

4.1.2.3. Taşınmazların İşgalli Kullanımına İlişkin Yaptırımların Uygulanmaması

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 48'inci maddesinde, kamu idarelerinin taşınmazlarını mevzuatta öngörülen kurallar dâhilinde hizmet amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yönetmek ve kullanmakla sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Bu sorumluluğun gereğinin yerine getirilebilmesi için taşınmazların kullanım durumlarına yönelik tespit çalışmalarının düzenli olarak yürütülmesi ve mevzuata uygun olmayan işgallerin tespit edilerek öngörülen yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan, özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların işgalli kullanımına ilişkin temel düzenleme, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde yer almaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15'inci maddesi ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 7'nci maddesinde yapılan atıf ile söz konusu madde hükmü, belediye ve il özel idaresi taşınmazlarına da uygulanmaktadır.

Mezkûr düzenleme uyarınca; taşınmaz üzerinde işgalin tespit edilmesi hâlinde geriye dönük kullanımlar için beş yılı geçmemek üzere ecrimisil tahakkuk ettirilirken, aykırılığın gelecekte devam etmesini engellemek üzere işgal edilen taşınmazın tahliye edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, ecrimisil tahakkuk ettirilmiş olması işgalciye herhangi bir hak tesis etmemekte olup söz konusu aykırılığın kaldırılmasını teminen taşınmaz üzerindeki işgalli kullanımın sona erdirilmesi gerekmektedir.

Bahse konu yaptırımların uygulanması için kişinin kusurlu olması ya da kamu idaresinin bir zarara uğraması şartları aranmadığı gibi bir başka kamu idaresince işgalli kullanılması da yaptırım uygulanmasını engellememektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde; taşınmazın işgalli kullanımının tespitine yönelik çalışmaların mevzuat gereklerine uygun şekilde yürütülmediği, işgal tespit edilenlerde ecrimisil tahakkuk ettirilmediği ya da eksik tahakkuk ettirildiği veyahut ecrimisil tahakkuk ettirilmekle birlikte taşınmaz tahliye ettirilmediğinden mevzuata aykırı kullanımların devam ettiği, bazılarında ise bu taşınmazlara ilişkin giderlerin ilgili idareler tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

4.1.2.4. Taşınmaz Kiralanması ve Sınırlı Ayni Hak Tesis Edilmesinde Bazı Sözleşme Hükümlerine Uyulmaması

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Müteahhit veya müşterinin sözleşmenin bozulmasına neden olması" başlıklı 62'nci maddesinde, sözleşme yapıldıktan sonra müşterinin taahhüdünü, şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi üzerine, idarenin en az 10 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi hâlinde, ayrıca protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatın gelir kaydedileceği ve sözleşmenin feshedilerek hesabın genel hükümlere göre tasfiye edileceği düzenlenmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerine ait taşınmazların kiralanması ya da taşınmazlar üstünde sınırlı ayni hak tesis edilmesinde;

- Sözleşmelerde yer alan hükümlere aykırı bir şekilde kullanım alanlarının genişletildiği,
- İdareden izin alınmadan onaylı projelerde yer almayan imalatların yapıldığı,
- Sözleşmede yer almayan gelir getirici faaliyetlerde bulunulduğu ve sözleşmede yer alan faaliyetlerin eksik yapıldığı veya taşınmazın sözleşmede belirtilen amaca aykırı kullanıldığı,
- Tahsilatlarının öngörülen sürelerde yapılamadığı,
- Gider aboneliklerinin devralınmadığı ve/veya ilgili giderlerin idare bütçesinden ödendiği,
- Taşınmazın sözleşmeye aykırı bir şekilde üçüncü kişilere devredildiği,
- Müşteri tarafından karşılanması gereken bakım-onarım, sigorta vb. giderlerin idare tarafından ödendiği

tespit edilmiş, buna rağmen kamu idareleri tarafından sözleşmeye aykırılıkların düzeltilmediği ve sözleşmenin feshine ilişkin süreçlerin başlatılmadığı görülmüştür.

Kamu idarelerine ait taşınmazların kiralanması ya da taşınmazlar üstünde sınırlı ayni hak tesisinde mevzuat ve sözleşmelerden doğan genel gözetim ve kontrol yükümlülüklerinin ilgili idareler tarafından yerine getirilmesi, aykırılıkların giderilmesi aksi hâlde sözleşmenin feshedilerek hesabın genel hükümlere göre tasfiye edilmesi gerekmektedir.

4.1.2.5. Taşınmazların İhale Yapılmaksızın Kullandırılması

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde, genel bütçeye dâhil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin; alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği, "İhale usullerinin neler olduğu" başlıklı 35'inci maddesinde ihale usulleri ve işin gereğine göre bu usullerden hangisinin uygulanacağının bu Kanun hükümlerine uyularak idarelerce tespit edileceği belirtilmektedir.

Söz konusu idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmazların hangi amaçlar doğrultusunda olursa olsun özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, kiralama ve gayri ayni hak tesisi işlemlerinin 2886 sayılı Kanun kapsamında belirtilen usul ve esaslar dâhilinde yapılması gerekmektedir. Buna ek olarak istisnaları olmakla beraber kiraya verilecek taşınır ve taşınmaz

malların kira süresinin on yıldan çok olamayacağı “Kiralarda sözleşme süresi” başlıklı 64’üncü madde ile hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile kiralama işlemleri hakkında yeni düzenlemeler getirilerek 339’uncu maddede; kamu kurum ve kuruluşlarının hangi usul ve esaslarla yapılmış olursa olsun konut ve çatılı işyeri kiralamalarında Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş, 347’nci maddesinde ise belirli ve belirsiz süreli kira sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin şartlara yer verilmiştir. Madde hükmünde; belirli süreli sözleşmelerde süre bitiminden en az onbeş gün önce kiracı bildirimde bulunmadıkça sözleşmenin aynı koşullarda bir yıl için uzatılmış sayılacağı, kiraya verenin, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremeyeceği ancak on yıllık uzama süresi sonunda kiraya verenin herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebileceği, belirsiz süreli kira sözleşmelerinde ise kiraya verenin kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebileceği düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere taşınmaz kiralama ve gayri ayni hak tesisi işlemlerinin 2886 sayılı Kanun’da öngörülen ihale usulleri ile yapılması gerekmektedir. Kira sözleşmesi ise kiracı bildirimde bulunmadıkça on yıl süre ile uygulanmaya devam edecek olup bu sürenin sonunda kiraya veren tarafından sona erdirilebilecektir. Kiralama akdinin ve gayri ayni hak tesisinin sona ermesini takiben taşınmazın tekrar üçüncü kişilerin kullanımına bırakılması ancak 2886 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak yeniden ihaleye çıkılması ile mümkündür.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- Bu idarelerin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınmaz malların ihale düzenlenmeksizin doğrudan kiraya verildiği ya da bu taşınmazlarda gayri ayni hak tesis edildiği,
- 2886 sayılı Kanun’a göre ihaleye çıkılarak kiralanan ya da gayri ayni hak tesis edilen taşınmazların, süre sonunda yeniden ihale düzenlenmeden süre uzatımı yoluyla aynı kişilere kiralandığı,
- Bazı belediye taşınmazlarının ise 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nda düzenlenen işgal harcı alınarak kullandırıldığı

tespit edilmiştir.

Taşınmazların ilk kez yahut sürelerinin dolmasını takiben yeniden kiralanması veya gayri ayni hak tesis edilmesi işlemleri, 2886 sayılı Kanun hükümleri uyarınca düzenlenecek ihalelere uygun olarak gerçekleştirilmelidir.

4.1.2.6. Kamu İdarelerinin Taşınmaz Kiralama İşlemlerinde Mevzuatta Öngörülen Şartlar Oluşmadığı Hâlde Pazarlık Usulünün Kullanılması

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esas olup Kanun kapsamındaki işlerde tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu belirtilmiş ve istisnai olarak Kanun'un 51'inci maddesinde sayılan işlerin pazarlık usulüyle yaptırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

İlgili maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde ise kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisinin pazarlık usulü ile ihale edilebileceği belirtilmiştir.

Aynı Kanun'da geçen "Devletin özel mülkiyetindeki" ve "Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler" ifadeleri ile Hazine taşınmazları tarif edilmekte olup belediye, il özel idaresi, üniversite gibi kamu idarelerinin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Denetimlerde, yukarıda bahsedilen kamu idarelerine ait bazı taşınmazların 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında pazarlık usulüyle kiraya verildiği tespit edilmiştir.

Devletin özel mülkiyeti veya hüküm ve tasarrufu altında olmayan taşınmazların kiralanmasında 2886 sayılı Kanun'da öngörülen esas ihale usulü yerine pazarlık usulünün kullanılması, ihalelerde açıklık ve rekabetin sağlanması ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

4.1.2.7. Kira Bedellerinin Mevzuata Uygun Belirlenmemesi ve Güncellenmemesi

Genel bütçeye ve özel bütçeye dâhil kamu idareleri ile özel idare ve belediyelere ait taşınmazların kiraya verilmesine yönelik işlemler, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nda

düzenlenmiştir. Buna göre taşınmaz kiralamalarında kira bedelinin anılan Kanun hükümlerine istinaden belirlenmesi esastır.

Taşınmaz kiralamalarında ilk yıl kira bedeli, yapılacak ihale sonucunda belirlenen uygun bedeldir. 2886 sayılı Kanun'un "Uygun bedelin tespiti" başlıklı 28'inci maddesinde uygun bedel; tahmin edilen bedelden aşağı olmamak üzere teklif edilen bedellerin en yükseği olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla taşınmazların mevzuata uygun olarak kiraya verilmesinde idarenin en önemli sorumluluklarından biri, tahmin edilen bedelin doğru şekilde belirlenmesidir.

Mezkûr Kanun'un "Tahmin edilen bedelin tespiti" başlıklı 9'uncu maddesine göre tahmin edilen bedelin veya bu bedelin hesabında kullanılacak fiyatların, belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturularak tespit edilmesi ve bu tespite ilişkin dayanaklara da tahmin edilen bedelin gösterildiği hesap tutanağı ekinde yer verilmesi gerekmektedir.

Yine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Uygulama alanı" başlıklı 339'uncu maddesinde, konut ve çatılı iş yeri kiralarına ilişkin hükümlerin kamu kurum ve kuruluşlarının, hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun yaptıkları bütün kira sözleşmelerine de uygulanacağı açıkça ifade edilmiştir.

6098 sayılı Kanun'un kira bedelinin belirlenmesini düzenleyen 344'üncü maddesine göre tarafların yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedeline ilişkin anlaşmaları, bir önceki kira yılında Tüketici Fiyat Endeksindeki (TÜFE) oniki aylık ortalamalara göre değişim oranını geçmemek koşuluyla geçerlidir. Bu kural, bir yıldan daha uzun süreli kira sözleşmelerinde de uygulanır ve taraflarca bu konuda bir anlaşma yapılmamışsa, kira bedelinin, bir önceki kira yılının TÜFE'deki oniki aylık ortalamalara göre değişim oranını geçmemek koşuluyla hâkim tarafından, kiralananın durumu göz önüne alınarak hakkaniyete göre belirlenmesi gerekmektedir. Aynı maddeye göre taraflarca bu konuda bir anlaşma yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın beş yıldan uzun süreli veya beş yıldan sonra yenilenen kira sözleşmelerinde ve bundan sonraki her beş yılın sonunda, yeni kira yılında uygulanacak kira bedeli, hâkim tarafından TÜFE'deki oniki aylık ortalamalara göre değişim oranı, kiralananın durumu ve emsal kira bedelleri göz önünde tutularak hakkaniyete uygun biçimde belirlenir. Her beş yıldan sonraki kira yılında bu biçimde belirlenen kira bedeli, önceki fıkralarda yer alan ilkelere göre değiştirilebilmektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, ihale aşamasında tahmin edilen kira bedelinin belirlenmesine yönelik çalışmaların mevzuatta öngörülen şekilde yürütülmemesi nedeniyle ilk yıl kira bedelinin rayiç değeri yansıtacak şekilde belirlenmediği; beş yıldan uzun süreli kiraya verilen veya beş yıldan kısa süreli olmakla beraber beş yıldan sonra yenilenen kira sözleşmesi bulunan taşınmazların kira bedellerinin mevzuatta öngörülen şekilde güncellenmediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak kamu idarelerinin taşınmaz kiralama işlemlerinde gelir kaybına uğramaması amacıyla mevzuat hükümleri doğrultusunda işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

4.1.3. Taşınırların Yönetilmesinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

10.10.2024 tarihli ve 32688 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınır mal yönetim hesabı" başlıklı 34'üncü maddesine göre taşınır mal yönetim hesabı; önceki yıldan devredilen, yılı içinde giren, çıkan ve ertesi yıla devredilen taşınırlar ile yıl sonu sayımında bulunan fazla ve noksanları göstermektedir. Maddede taşınır mal yönetim hesabının hangi cetvellerden oluştuğu ve nasıl hazırlanacağı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in "Kayıt zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesine göre taşınırlar, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hâle geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hâllerinde çıkış kaydedilir ve bu giriş ve çıkış kayıtları varlık işlem fişine dayanılarak yapılır.

Aynı Yönetmelik'in "Taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin muhasebe birimine bildirilmesi" başlıklı 30'uncu maddesinde yer verilen hükümler gereğince 150 İlk Madde ve Malzemeler Hesabı'nda izlenen tüketim malzemelerinin çıkışları için düzenlenen Varlık İşlem Fişleri muhasebe birimine gönderilmeyecek, bunun yerine aylık dönemler itibarıyla Taşınır II. Düzey Detay Kodu bazında düzenlenen onaylı bir liste ilgili dönemi takip eden dönemde, son dönem listesi ise en geç yılın son iş günü mesai bitimine kadar muhasebe birimine gönderilecektir.

Bahse konu Yönetmelik'in "Taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri" başlıklı 6'ncı maddesinde; taşınır kayıt ve işlemleri ile kontrol işlemlerini yürütmek üzere taşınır kayıt yetkilileri ile taşınır kontrol yetkililerinin görevlendirileceği ve bu iki görevin aynı kişide birleşemeyeceği, "Ambar devir işlemleri" başlıklı 33'üncü maddesine göre de taşınır

kayıt yetkilileri, sorumlulukları altındaki ambarlarda bulunan taşınırları ve bunlara ilişkin kayıt ve belgeleri, yerlerine görevlendirilenlere devretmeden görevlerinden ayrılamayacakları ve söz konusu devrin "Ambar Devir ve Teslim Tutanağı" düzenlenerek yapılacağı belirtilmektedir.

Mezkûr Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların numaralandırılması" başlıklı 36'ncı maddesinde ise; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, sicil numarası verilmesi ve bu numaranın taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dayanıklı taşınırların kişilerin kullanımına verilmesi durumunda da Taşınır Teslim Belgesi düzenlenmesi gerekmektedir. Taşınır Kod Listesinde gösterilen taşınırlardan ortak kullanım alanlarına tahsis edilen taşınırlar için ise Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmelidir. Ayrıca Yönetmelik'in "Defterler" başlıklı 9'uncu maddesinde taşınır işlemlerinde özelliklerine göre hangi defterlerin tutulacağı belirtilmiştir.

Ayrıca, 10.10.2024 tarihinden önce yürürlükte olan *mülga Taşınır Mal Yönetmeliği*'nde de benzer düzenlemeler yer almaktadır.

Amortisman ve Tükenme Paylarına ilişkin 47 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinde, dayanıklı taşınırların her biri için yapılan harcamalardan belirli limiti aşanların değer artırıcı harcama olarak kabul edilmesi gerektiği ve henüz amortisman ayırma süresini tamamlamamış olan duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamaların varlığın maliyet bedeline eklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ve Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri; kamu idaresi faaliyetlerinde kullanılmak veya tüketilmek üzere edinilen malzemelerin öncelikle 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına borç ve ilgili hesaplara alacak kaydedilmesi, söz konusu malzemelerden tüketilmek amacıyla kamu idaresinin ilgili birimlerine verilenlerin veya kullanılanların ise ilgili gider hesabına borç, 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına alacak kaydedilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Yine aynı Yönetmeliklere göre kamu idaresi faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü dayanıklı taşınırın edinildiğinde ilgili varlık hesabına kaydedilmesi gerekmektedir. Elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıkların hurdaya ayrılması işlemleri de yine bu Yönetmeliklerde yer alan hükümlere göre yapılmalıdır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- Taşınır mal yönetim hesabının hazırlanmadığı,
- Taşınırların yıl sonu sayımlarının yapılmadığı,
- Bedelsiz olarak kuruma intikal eden taşınırların muhasebeleştirilmediği, hatalı muhasebeleştirildiği ya da bütçe geliri ile ilişkilendirildiği,
- Taşınır kayıtları ile muhasebe kayıtları arasında, fiilen idare stoklarında bulunan taşınırlar ile taşınır kayıtları arasında veya fiilen idare stoklarında bulunan taşınırlar ile muhasebe kayıtları arasında tutarsızlık bulunduğu,
- İlk Madde ve Malzeme Hesabına kaydedilmesi gereken mal ve malzemelerin ilgili hesaba kaydı yapılmaksızın doğrudan giderleştirildiği, tüketilmediği hâlde giderleştirildiği veya tüketim malzemesi çıkışlarının düzenli olarak muhasebe birimine bildirilmediği,
- Kamu idaresi bünyesinde üretilen mal ve malzemelerin taşınır kayıtlarına alınmadığı,
- Varlık hesaplarına kaydedilmesi gereken dayanıklı taşınırların ilgili hesaba kaydı yapılmaksızın doğrudan giderleştirildiği veya dayanıklı taşınırlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlıkların maliyet bedeline eklenmeyerek doğrudan giderleştirildiği,
- Taşınır konsolide görevlilerinin belirlenmediği,
- Taşınır kayıt yetkilileri ile kontrol yetkililerinin belirlenmediği veya bu görevlerin aynı kişilerde birleştiği,
- Taşınır kayıt yetkililerinin görevden ayrıldıkları durumlarda devir işlemlerinin yapılmadığı ve Ambar Devir ve Teslim Tutanağının düzenlenmediği,
- Dayanıklı taşınırlara sicil numarası verilmediği veya sicil numaralarının taşınır üstünde bulunmadığı, ortak kullanıma verilen taşınırlar için Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmediği,
- Taşınır işlemlerinin özelliklerine göre tutulması gereken defterlerin tutulmadığı,
- Taşınır teslim belgesi ve taşınır işlem fişlerinin/varlık işlem fişlerinin düzenlenmediği,
- Hurdaya ayrılan taşınırların ve bunlara ilişkin amortismanların muhasebeleştirilmediği veya eksik muhasebeleştirildiği, hurdaya ayrılan varlıklardan elden çıkarılmış olanların muhasebe kayıtlarından çıkışının yapılmadığı, fiilen kullanım özelliği taşımayan ve hurdaya ayrılması gereken taşınırların hurdaya ayrılmadığı, hurdaya ayrılan taşınırların ise ilgili Kuruma satışının yapılmadığı

tespit edilmiştir.

Taşınır mal yönetiminde mevzuat hükümlerine uygun bir şekilde işlem yapılması, taşınır mal kayıt ve yönetim sisteminin sağlıklı bir şekilde kurulup işletilmesini sağlayacaktır.

4.1.4. Kamu İhale Mevzuatına Göre Yürütülen İşlemlere İlişkin Tespitler

4.1.4.1. İhalelere İlişkin Temel İlkelere Uyumun Tam Sağlanmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve ikincil mevzuatı, kamu idarelerinin mal ve hizmet satın alma ile yapım işleri gibi harcama niteliğindeki faaliyetleri için uygulanmaktadır. 4734 sayılı Kanun'a göre yapılan ihalelere ilişkin sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması ise 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ve ilgili ikincil mevzuata göre yürütülmektedir.

4734 sayılı Kanun'un "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesi ile idareler; ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu tutulmuşlardır. Maddede ayrıca söz konusu Kanun uyarınca yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel ihale usulleri olduğu ve aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işlerinin bir arada ihale edilemeyeceği belirtilmiştir.

4735 sayılı Kanun'un sözleşme kapsamında yaptırılabilecek ilave işleri düzenleyen 24'üncü maddesinde; öngörülemeyen durumlarda, işin sözleşmeye esas proje içinde kalması ve idareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması hâllerinde iş artışına gidilebileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılan ihaleler ile bu ihaleler neticesinde imzalanan sözleşmelerin uygulama aşamalarına ilişkin olarak;

- İhale hazırlık çalışmalarında gerekli özenin gösterilmemesi nedeniyle ihale süreçlerinde gecikmelerin yaşanması, ihalelerin iptal edilmesi ve belirlenen yeterlilik kriterini karşılamayan yüklenicilerin seçilmesi gibi sorunların yaşandığı, bu nedenlerle iş artışı ve azalışlarının yaygın hâle geldiği,
- Kamu ihale mevzuatındaki sınırlamalar dışında, isteklilerin ihalelere katılımını sınırlayacak şekilde bilgi ve belge istendiği, teknik şartnamelerde belirli marka ve modellere işaret edildiği,
- İhale dokümanını oluşturan belgelerde çelişkiler ve noksanlıklar olduğu,

- Farklı istekliler tarafından karşılanması mutat olan ihtiyaçların tek bir ihalede birleştirildiği,
- Aralarında doğal bir bağlantı bulunmadığı hâlde mal ve hizmet alımı ile yapım işinin bir arada ihale edildiği

tespit edilmiştir.

Yapılan ihalelerde temel ilkelere uyulması amacıyla işlemlerin mevzuat hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesi ve sözleşmelerin ihale dokümanlarına uygun şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

4.1.4.2. İhtiyaçların Mevzuatta Öngörülen Koşullar Sağlanmadığı Hâlde İstisna Kapsamında Satın Alınması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 2'nci maddesinde, Kanun kapsamındaki idarelerin her türlü kaynaktan temin edecekleri mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin bu Kanun'a tabi olduğu belirtilmiş olup 3'üncü maddesinde, Kanun'dan istisna tutulan iş ve işlemler sınırlı olarak sayılmıştır. Öte yandan hem bu Kanun'da hem de diğer kanunlarda 4734 sayılı Kanun'dan istisnaları düzenleyen hükümler bulunmaktadır.

4734 sayılı Kanun'un "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde ise idarelerin; ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu vurgulanmış ve Kanun uyarınca yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ile belli istekliler arasında ihale usulünün temel ihale usulleri olduğu belirtilmiştir.

Yukarıdaki hükümlerden de anlaşılacağı üzere kamu idareleri tarafından yapılacak ihalelerde uyulması gereken temel ilkeler ile Kanun'dan istisna edilmiş alımlara ilişkin şartlar Kanun'da açıkça sayılmıştır. Dolayısıyla kamu idareleri tarafından gerçekleştirilecek herhangi bir mal veya hizmet alımı ile yapım işinin Kanun'dan istisna tutulabilmesi için 3'üncü maddede sayılan ve şartları açıklanmış olan alımlardan olması veya başka bir düzenleme ile açıkça Kanun'dan istisna edilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, 4734 sayılı Kanun kapsamında karşılanması gereken ihtiyaçların, ilgili mevzuatta belirtilen şartlar gerçekleşmemiş olmasına rağmen istisna hükümleri kapsamında temin edildikleri tespit edilmiştir.

Kamu idareleri tarafından yapılan ihalelerde mevzuatta belirtilen şartlar sağlanmadığı hâlde istisna hükümlerinin uygulanması 4734 sayılı Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

4.1.4.3. Mevzuatta Öngörülen Koşullar Sağlanmadığı Hâlde Pazarlık Usulünün Uygulanması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin dördüncü fıkrasında, açık ihale usulü ile belli istekliler arasında ihale usulünün temel ihale usulleri olduğu ve diğer ihale usullerinin sadece Kanun'da belirtilen özel hâllerde kullanılabileceği ifade edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde ise temel ihale usulleri arasında sayılmayan pazarlık usulü ile ihale yapılabilecek hâller sayılmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde, doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya yapım tekniği açısından özellik arz eden veya yapı veya can ve mal güvenliğinin sağlanması açısından ivedilikle yapılması gerekliliği idarece belirlenen hâllerde veyahut idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması hâlinde pazarlık usulü ile ihale yapılabileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, temel ihale usulleri (açık ihale ve belli istekliler arasında ihale) ile karşılanması gereken ihtiyaçların, 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sayılan şartlar gerçekleşmemesine rağmen pazarlık usulü ile karşılandığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sayılan şartlar gerçekleşmeden bu kapsamda alım yapılması Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

4.1.4.4. İhale Usulleri ile Temin Edilmesi Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin ile Satın Alınması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 5'inci maddesinde idarelerin; ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Maddede ayrıca, bu Kanun uyarınca yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel ihale usulleri olduğu ve eşik

değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un 22'nci maddesinde ise ilan yapma, teminat alma, ihale komisyonu kurma ve yeterlik kurallarını arama koşullarına bağlı olmaksızın ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak doğrudan temin ile alım yapılabilecek hâller sınırlı olarak sayılmıştır. Maddenin birinci fıkrasının (d) bendine göre ise her yıl Kamu İhale Kurumunca belirlenen parasal limitlerin altında kalan ihtiyaçların doğrudan temin ile alınması mümkün bulunmaktadır. Ancak yukarıda da açıklandığı üzere temel ihale usulleri ile karşılanması gereken ihtiyaçların maddenin birinci fıkrasının (d) bendi için belirlenmiş olan parasal limitlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünerek doğrudan temin ile karşılanması Kanun'un 5'inci maddesinde sayılan ilkelere aykırılık taşımaktadır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, temel ihale usulleri ile karşılanması gereken ihtiyaçların, her yıl Kamu İhale Kurumunca belirlenmiş olan parasal limitlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin ile karşılandığı tespit edilmiştir.

Süreklilik arz eden mal ve hizmet alımları ile yapım işlerine yönelik ihtiyaçların temininde, Kanun'da öngörülen temel ihale usullerinin öncelikli olarak kullanılması gerekmektedir.

4.1.4.5. Doğrudan Temin ile Yapılan Alımlarda Hatalı Uygulamalar Bulunması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinde; bu maddeye göre yapılacak alımlarda, ihale komisyonu kurma, 4734 sayılı Kanun'da sayılan yeterlik kurallarını arama, ilan yapma ve teminat alma zorunluluklarına uyulmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçların temin edileceği ifade edilmiştir.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinde; teslimi, sunumu veya yapımı belli süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması gerektiği, yapım işlerine ilişkin fiyat araştırmasının Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nde belirlenen yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslara göre yapılmasının mecburi olduğu, 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca belirtilen parasal limit

dâhilinde yapılan alımlarda, alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kamu İhale Kurumunun internet sayfasındaki yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığının kontrol edilmesi ve yasaklı olduğunun belirlenmesi durumunda söz konusu kişiden alım yapılmaması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Tebliğ'in "Doğrudan temin kaydının yapılması" başlıklı 5'inci maddesinde de doğrudan temin yoluyla yapılan alımların, idareler tarafından Elektronik Kamu Alımları Platformuna (EKAP) kaydedilerek doğrudan temin kayıt numarasının oluşturulacağı ifade edilmiştir.

Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin "Hakediş raporu" başlıklı 6'ncı maddesinde ihale veya doğrudan temin usulüyle yapılacak yapım işleri ile hizmet alımlarında, sözleşme ve/veya şartname hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenmesinde hakediş raporlarının düzenleneceği belirtilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- Belli süreyi gerektiren doğrudan temin tedariklerinde sözleşme yapılmadığı,
- Alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kamu İhale Kurumunun internet sayfasındaki yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığının kontrol edilmediği,
- Yaklaşık maliyetin mevzuata uygun olarak belirlenmediği,
- Hakediş raporunun düzenlenmediği,
- Piyasa araştırmasının yapılmadığı,
- Doğrudan Temin Kayıt Formu'nun EKAP üzerinden doldurulup kayıt altına alınmadığı

tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında yapılacak alımlarda ilgili mevzuat hükümlerine riayet edilmesi gerekmektedir.

4.1.4.6. Yapım İşlerine İlişkin Projelerin Hazırlanması ve Uygulanmasında Eksiklik ve Hatalar Bulunması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde projeler; ön proje, kesin proje ve uygulama projesi olarak sayılmakta;

Belli bir yapının kesin ihtiyaç programına göre; gerekli arazi ve zemin araştırmaları yapılmadan, bilgilerin hâlihazır haritalardan alındığı, çevresel etki değerlendirme ve fizibilite

raporları dâhil elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan plan, kesit, görünüş ve profillerin belirtildiği bir veya birkaç çözümü içeren proje "ön proje",

Belli bir yapının onaylanmış ön projesine göre; mümkün olan arazi ve zemin araştırmaları yapılmış olan, yapı elemanlarının ölçülendirilip boyutlandırıldığı, inşaat sistem ve gereçleri ile teknik özelliklerinin belirtildiği proje "kesin proje",

Belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği proje ise "uygulama projesi"

olarak tanımlanmaktadır.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (c) bendinde; yapım işlerinde uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamayacağı belirtilmiş, ayrıca uygulama projesi bulunan yapım işlerinde anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale yapılmasının zorunlu olduğu, ancak doğal afetler nedeniyle uygulama projesi yapılması için yeterli süre bulunmayan yapım işlerinde ön veya kesin proje üzerinden, her türlü onarım işleri ile işin yapımı sırasında belli aşamalarda arazi ve zemin etütleri gerekmesi veya uygulamada imar ve güzergâh değişikliklerinin muhtemel olması nedenleriyle ihaleden önce uygulama projesi yapılamayan, bina işleri hariç yapım işlerinde ise kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde,

- Gerçekleştirilen yapım işi ihalelerinde, uygulama projelerinin yapım işinin her türlü ayrıntısını göstermediği, bu nedenle işin yapımı sırasında proje değişikliğine gidilmesi, iş artışı ve azalışı yapılması gibi hususların yaygın olduğu,
- Yapım işinin ihale ilanı ve dokümanında kesin proje üzerinden birim fiyat teklif alınmak suretiyle ihaleye çıkılacağı belirtilmiş olmasına rağmen kesin projeler hazırlanmadan veya ön proje niteliğinde hazırlanan projelerle ihaleye çıkıldığı,
- Uygulama projesi çizilerek anahtar teslim götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale edilmesi gereken bina yapım işlerinde, birim fiyat teklif alınmak suretiyle ihaleye çıkıldığı

tespit edilmiştir.

Yapım işleri ihalelerine ilişkin uygulama projelerinin yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri doğrultusunda, yapının her türlü detayını eksiksiz biçimde gösterecek ve ihale

sürecinde isteklileri, uygulama aşamasında ise tarafları tereddüt altında bırakmayacak şekilde ayrıntılı olarak hazırlanması, ihale dokümanında kesin proje üzerinden ihaleye çıkılacağı belirtilen işlerde kesin proje hazırlanmadan ihaleye çıkılmaması, onarım işleri hariç olmak üzere bina yapım işinin uygulama projesi çizilerek anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihalesinin yapılması gerekmektedir.

4.1.4.7. Yapım İşlerinde Alt Yüklenici Çalıştırılmasında Hatalı Uygulamalar Bulunması

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Alt yüklenicilerin çalıştırılması ve sorumlulukları" başlıklı 20'nci maddesinde; yapım işlerinde işin tamamının alt yüklenicilere yaptırılamayacağı ayrıca işin niteliğinden kaynaklanan sebeplerle veya teknik zorunluluklar nedeniyle ihale dokümanında farklı oranlar belirlenmesi durumu hariç, tek bir alt yükleniciye yaptırılacak iş bölümlerinin toplam bedelinin sözleşme bedelinin %30'unu, alt yüklenicilere yaptırılacak işlerin toplam bedelinin ise sözleşme bedelinin %50'sini geçemeyeceği, ihale dokümanında, sözleşme imzalanmadan önce alt yüklenicilerin listesinin idarenin onayına sunulmasının istendiği hâllerde, yüklenicinin alt yüklenici listesini idareye sunarak onay almak zorunda olduğu; eğer ihale dokümanında alt yüklenicilere yaptırılması düşünülen işlerin belirtilmesi istenmekle birlikte yüklenici teklifi kapsamında liste vermese dahi işin yürütülmesi sırasında yüklenici tarafından ihtiyaç duyulması hâlinde idarenin onayı ile alt yüklenici çalıştırılabileceği, idare tarafından onay verilmeyen alt yüklenicinin hiçbir suretle iş yerinde çalıştırılamayacağı belirtilmiştir.

Alt yüklenici ile asıl yüklenici arasındaki sözleşme ilişkisinin idarenin bilgisi ve onayı dâhilinde resmi çerçevede kurulması ve yürütülmesi, hangi alt yüklenicinin işin hangi bölümünü yapacağının idarece bilinmesi gerekmektedir. Zira alt yükleniciler 4735 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi uyarınca yaptıkları işlerden dolayı idareye karşı asıl yüklenici ile birlikte on beş yıl süreyle sorumludur. Bunun yanında 4734 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinde sayılan ihaleye katılamayacak olanların aynı zamanda alt yüklenici de olamayacakları hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca anılan Şartname'nin 20'nci maddesinde yüklenicinin, idare tarafından onaylanan alt yükleniciler ile bunlar işe başlamadan önce sözleşme yapması ve bir örneğini idareye vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Şartname gereğince idarenin onayına sunulan sözleşmelerin damga vergisinin ödenip ödenmediğinin 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun 26'ncı maddesi uyarınca idareler tarafından kontrol edilmesi gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmelik'in "Hakedişten kesinti ve mahsup" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; idarenin işverene yapacağı her hakediş ödemesinden önce işverenin ve varsa alt işverenlerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) borcunun olup olmadığının üniteye yazı ile sorması gerektiği, ünite tarafından söz konusu işveren ve varsa alt işverenlerin borcu bulunmadığı idareye yazı ile bildirilmedikçe işverene hakediş ödenmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde,

- Kamu idaresinin onayı alınmadan alt yüklenici çalıştırıldığı,
- Yapım işlerinde alt yükleniciye yaptırılabilecek işler ile ilgili sınırlamalara uyulmadığı,
- Alt yüklenicilerin yasaklılık sorgulamalarının yapılmadığı,
- İdareye sunulan alt yüklenici sözleşmelerinde damga vergisinin ödenip ödenmediğinin kontrolünün sağlanmadığı,
- Alt yüklenicilerin SGK'ya olan borcunun sorgulanmadığı

tespit edilmiştir.

Sonuç olarak idarenin onaylamadığı alt yüklenicilerin çalıştırılması durumunda; ihalelerden yasaklı kişilerin alt yüklenici olarak görevlendirilmesi ihtimali ortaya çıkabileceği gibi işin hangi kısmının kim tarafından yürütüldüğü ve toplam sözleşme bedelinin ne kadarının alt yüklenicilere devredildiği hususlarının tespiti de güçleşecektir. Bu nedenle, idareler tarafından onaylanmayan alt yüklenicilerin çalıştırılmaması hususunda gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

4.1.4.8. Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alımlarda Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Olmadan Limitin Aşılması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendi; pazarlık ve doğrudan temin usullerinde parasal limitlerin olduğu 21'inci maddenin birinci fırkasının (f) bendi ile 22'nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında yapılacak harcamaların yıllık toplamlarının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşamayacağını hükme bağlamıştır.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinde bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşıldığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri kapsamında gerçekleştirilen mal ve hizmet alımı ile yapım işlerinde her biri için ayrı ayrı bütçeye bu amaçla konulan ödeneklerin %10'u tutarındaki sınırın, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

4.1.5. Devlet İhale Mevzuatına Göre Yürütülen İşlemlere İlişkin Tespitler

4.1.5.1. İhale Aşamasında Yapılan İşlemlerde Hatalı Uygulamalar Bulunması

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde, genel bütçeye dâhil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde, bu Kanun'un yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının esas olduğu ifade edilmiştir.

2886 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde; ihale konusu işlerin her türlü özelliğini belirten şartname ve varsa eklerinin idarelerce hazırlanacağı ve bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen genel hususların şartnamelerde gösterilmesinin zorunlu olduğu ve 18 ila 22'nci maddeleri arasında ilana ilişkin usul ve esaslar hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Kanun'un "Tahmin edilen bedelin tespiti" başlıklı 9'uncu maddesinde ise tahmin edilen bedelin idarelerce tespit edileceği veya ettirileceği, işin özelliğine göre gerektiğinde bu bedel veya bu bedelin hesabında kullanılacak fiyatların belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulacağı ve sonucunda belirlenen tahmini bedelin, dayanaklarının da eklendiği bir hesap tutanağında gösterilerek ihale dosyası arasında saklanacağı düzenlenmiş olup yine aynı Kanun'un 28'inci maddesinde, uygun bedel, tahmin edilen bedelden aşağı olmamak üzere "teklif edilen bedellerin en yükseği" olarak ifade edilmiştir. Bu çerçevede idarelerin, gelir getirici bir niteliğe sahip olan faaliyetlerinin ihale edilmesinden önce değerinin mevzuata uygun tahminlerle tespit edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan 2886 sayılı Kanun'un "İhaleye katılamayacak olanlar" başlıklı 6'ncı maddesinde, bu Kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanların ihaleye katılamayacakları belirtilmiştir. Kamu İhale Kurumu tarafından geliştirilen sistem ve sorgulama yöntemleri ile elektronik olarak yasaklılık sorgulaması yapılma imkânı uzunca bir süredir mevcuttur. Böylece kamu ihalelerine

katılması yasaklı olan kişi veya firmaların 2886 sayılı Kanun kapsamındaki ihalelere katılması engellenebilmektedir.

Denetimlerde 2886 sayılı Kanun kapsamında yürütülen ihalelerde;

- Kanun'da yer alan ilkelere aykırı hususlar bulunduğu,
- Şartnamelerde bulunması zorunlu olan hususların eklenmediği,
- İlanların usulüne uygun yapılmadığı,
- Tahmini bedelin mevzuata uygun bir şekilde belirlenmediği,
- İhalelere katılmaya ilişkin yasaklılık kontrollerinin yapılmadığı

tespit edilmiştir.

4.1.5.2. İhale Sonuçlandıktan Sonra Yapılan İşlemlerde Hatalı Uygulamalar Bulunması

2886 sayılı Devlet İhale Kanun'un 53'üncü maddesinde, bu Kanun'da belirtilen özel hâller haricinde bütün ihalelerin bir sözleşmeye bağlanacağı; 54'üncü maddesinde, sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla sözleşme yapılmasından önce müteahhit veya müşteriden ihale bedeli üzerinden hesaplanmak suretiyle %6 oranında kesin teminat alınacağı; Kanun'un 57'nci maddesinde ise, müteahhit veya müşterinin onaylanan ihale kararının veya Hazine ve Maliye Bakanlığının vizesi gereken hâllerde bu vizenin yapıldığının bildirilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde geçici teminatı kesin teminata çevirerek noterlikçe tescil edilmiş sözleşmeyi idareye vermek zorunda olduğu hüküm altına alınmış olup Kanun'un 61'inci maddesinde, bu süre içinde taahhüdün şartname hükümlerine göre yerine getirilmesi ve bunun idarece uygun bulunması hâlinde sözleşme yapılması ve kesin teminat alınmasının zorunlu olmadığı ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un 62'nci maddesine göre; sözleşme ve şartnamelere aykırı davranan müteahhit veya müşterilere, idarenin, en az 10 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtar çekmesi, aynı hâlin devamında da ayrıca protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatı gelir kaydedip sözleşmeyi feshederek hesabı genel hükümlere göre tasfiye etmesi gerekmekte olup Kanun'un "İdarelerce ihalelere katılmaktan geçici yasaklama" başlıklı 84'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında ise üzerine ihale yapıldığı hâlde usulüne göre sözleşme yapmayan istekliler ile sözleşme yapıldıktan sonra taahhüdünden vazgeçen ve mücbir sebepler dışında taahhüdünü sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirmeyen müteahhit veya müşteriler hakkında da ihaleyi yapan bakanlık veya ilgili bakanlık tarafından,

bir yıla kadar ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verileceği ve bu kararlar Resmi Gazete'de ilan ettirildiği gibi ilgililerin müteahhitlik sicillerine işleneceği hükmü yer almaktadır.

Öte yandan, Kanun'un 66'ncı maddesine göre sözleşmenin ita amirinin yazılı izni ile başkasına devredilebileceği, ancak izinsiz devir yapılması hâlinde sözleşmenin bozulacağı ve müteahhit veya müşteri hakkında 62'nci madde hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

Denetimlerde 2886 sayılı Kanun kapsamında ihale sonuçlandıktan sonra yapılacak işlemlerde;

- Sözleşme yapılması gereken durumlarda sözleşmenin hiç yapılmadığı ya da ihale koşullarına uygun yapılmadığı,
- Bazı idarelerde kesin teminatın alınmadığı, bazı idarelerde ise oranların doğru belirlenmediği ya da her yıl cari yıl tutarlar üzerinden kesin teminatın güncellenmediği,
- Yapılan sözleşmelerin notere tasdik ettirilmediği,
- Sözleşmelerin devrinde gerekli iznin alınmadığı,
- Sözleşme hükümlerinin yerine getirilmediği durumlarda mevzuat çerçevesinde uygulanması gereken yaptırımların (fesih, yasaklama, kesin teminatın gelir kaydedilmesi vb.) uygulanmadığı

tespit edilmiştir.

Sonuç itibarıyla 2886 sayılı Kanun kapsamında yapılan ihale ve sözleşme süreçlerinin; kamu idarelerinin gelirleri ve varlıklarının etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılmasını sağlayacak şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

4.1.6. İdari Para Cezası Uygulamalarında Mevzuat Hükümlerine Uyulmaması

İdari para cezaları, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda idari yaptırımlar arasında sayılmış olup anılan Kanun'da idari para cezalarının tahakkuk ve tahsilatına ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

5326 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği" başlıklı 26'ncı maddesinde idari para cezalarına ilişkin yaptırım kararının ilgili kişiye tebliğ edilmesi gerektiği, "Başvuru yolu" başlıklı 27'nci maddesinde, idari para cezalarına ilişkin idari yaptırım kararına karşı, kararın tebliği tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde yargı yoluna başvurulmaması hâlinde idari para cezasının kesinleşeceği, "İdari para cezası" başlıklı 17'nci maddesinde idari para cezasını

kanun yoluna başvurmadan ödeyen kişiden dörtte üçünün tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

İdari para cezalarının muhasebeleştirilmesi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve ilgili mevzuat hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. 5018 sayılı Kanun'da gelir ve giderlerin muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esaslı bir sistem öngörülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesine göre tahakkuk esası, bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesini ifade etmektedir.

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) ve Mahalli İadreler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde ise kurumun gelirlerine isabet eden tutarların tahakkuk kaydının yapılarak gelir kayıtlarına alınması ve takip edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte MYMY'ye göre daha önce tahakkuk ettirilen gelirlerde indirim söz konusu olduğunda 120 Gelirden Alacaklar Hesabına alacak ve 610 İndirim, İade ve İskontolar Hesabına borç kaydı ile indirimin muhasebeleştirilmelidir.

Öte yandan, MYMY'nin "Diğer nazım hesaplar" başlıklı 533'üncü maddesinde söz konusu hesabın, nazım hesaplarda tanımlanmamış olan diğer yönetim ve bilgi ihtiyaçlarına ilişkin işlemlerin izlenmesi için kullanılacağı, Muhasebat Genel Müdürlüğünce bu hesaba yardımcı hesap açmak suretiyle izlenmesine karar verilen tutarların bu hesabın ilgili yardımcı hesabına borç, 999 Diğer Nazım Hesaplar karşılığı hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Söz konusu idari para cezalarının muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 26.02.2013 tarihli ve 2261 sayılı yazısında, 5018 sayılı Kanun'a ekli (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri tarafından verilen idari para cezalarının "998.51 Verilen İdari Para Cezaları" yardımcı hesaplarında izleneceği belirtilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- İdari para cezalarının tebliğ edilmediği ve bu suretle tahakkuk ettirilmediği,
- Kesilen idari para cezalarının muhasebe birimlerince faaliyet alacakları hesap grubunda izlenmediği, tahsil edildiğinde muhasebeleştirildiği ve bu suretle idari para cezalarına ilişkin işlemlerin tahakkuk esasına göre yürütülmediği,

- İdari para cezası peşin ödeme indirimlerinin İndirim, İade ve İskontolar Hesabında muhasebeleştirilmeksizin gelir kaydı yapıldığı,
- Kesilen idari para cezalarının nazım hesaplarda izlenmediği

tespit edilmiştir.

Kamu idarelerince verilen idari para cezalarının tahakkuk, takip ve tahsili işlemlerinin ilgili hesaplarda muhasebeleştirilmemesi, bu alacakların tutar, vade, tahsilat anlamında takibini güçleştirmekte ve mali tabloların doğru ve anlaşılır olmasını engellemektedir.

4.1.7. Vadesinde Tahsil Edilemeyen Alacakların İlgili Kamu İdarelerince Takip ve Tahsil İşlemlerinin Başlatılmaması

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde; üst yöneticilerin sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesinden ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, mali yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinden sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

Kanun'un "Gelirlerin toplanması sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanların, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 54 ve 55'inci maddeleri ve Mahallî İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 89 ve 90'ıncı maddelerinde ayrıntılı şekilde açıklanan 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirlerinden, mahallî idarelerde ise mevzuatı gereği tahakkuk ettirilen faaliyet alacaklarından takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için kullanılmaktadır. Ayrıca Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 82 ve 83'üncü maddeleri ve Mahallî İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 110 ve 111'inci maddelerinde ayrıntılı şekilde açıklanan 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı, kamu idarelerinin faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan ve kamu idarelerince tespit edilen kamu zararından doğan alacaklar ile diğer alacakların izlenmesi için kullanılmaktadır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, vadesi geçmiş alacaklar için takip ve tahsil işlemlerinin yapılmadığı ve söz konusu alacakların ilgili hesaplara kaydedilmediği tespit edilmiştir.

Vadesi geçmiş alacakların ilgili alacaklar hesabında izlenmesi, kamu idaresi alacaklarının vadesinin geçip geçmediği ile takip ve tahsil sürecinin izlenmesini kolaylaştırarak mali tabloların alacak hesapları hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunmasını sağlayacaktır.

4.1.8. Kamu Haznedarlığı Mevzuatına Aykırı Uygulamaların Bulunması

Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde kamu sermayeli bankalar; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile T.C. Ziraat Bankası A.Ş., T. Halk Bankası A.Ş., T. Vakıflar Bankası T.A.O. ve sermayesinin yarısından fazlası doğrudan ve/veya dolaylı olarak kamuya ait olan diğer mevduat ve katılım bankaları olarak tanımlanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Uygulama ve kullanılacak araçlar" başlıklı 5'inci maddesinde idarelerin kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan her türlü mali kaynaklarını kamu sermayeli bankalarda maddede sayılan araçları kullanarak değerlendirmesi gerektiği, idarelerce gerçekleştirilen tahsilat tutarlarının, özel kanunların verdiği yetki kapsamında yapılan düzenlemelerde yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla takip eden iş günü içinde, yurt içinde yerleşik tüm bankalar aracılığıyla kredi kartları ile yapılan tahsilatın ise azami 20 gün içerisinde ilgili kurumun kamu sermayeli bankadaki hesabına aktarılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Yaptırım" başlıklı 10'uncu maddesinde kamu kaynaklarının bu Yönetmelik hükümlerine aykırı şekilde değerlendirilmesinden elde edildiği tespit edilen nemaların genel bütçeye gelir kaydedileceği de belirtilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik'in "Diğer hususlar" başlıklı 12'nci maddesinde; kurumların, bankalarla yapacakları protokollerde bu Yönetmelik hükümlerine uygun düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- Kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan mali kaynakların kamu sermayeli bankalar dışında değerlendirildiği,
- Kredi kartları ile yapılan tahsilatların banka hesaplarına aktarılma süresinin 20 günü aştığı,

- Banka ile yapılan protokol hükümlerine göre kredi kartları ile yapılan tahsilatın hesaplara aktarılması sürecinde bankaya komisyon ödendiği,
- İhtiyaç fazlası olan mali kaynağın uygun değerlendirme araçları ile değerlendirilmediği

tespit edilmiştir.

Mali kaynakların etkin ve verimli kullanılması ve izlenebilmesi için Yönetmelik hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

4.1.9. Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Karşılanan Dağıtım Tesis Giderlerinin Elektrik Dağıtım Şirketinden Talep Edilmemesi

6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 3'üncü maddesinde dağıtım şirketi ve dağıtım tesisinin tanımı yapılmış olup bu tanımlardan enerjinin bina giriş noktalarına kadar getirilmesinin dağıtım şirketlerinin sorumluluğunda olduğu anlaşılmaktadır.

Elektrik Piyasası Bağlantı ve Sistem Kullanım Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesinde bağlantı taleplerinin hangi süreler içerisinde dağıtım şirketince karşılanacağı belirlenmiştir. Aynı Yönetmelik'in 21'inci maddesinde ise bağlantı talebinin karşılanabilmesi için dağıtım şirketi tarafından bildirilen sürenin başvuru sahibi tarafından uzun bulunması ve bağlantı talebinin dağıtım şebekesi yapılarak karşılanabilir olması hâlinde gerekli yatırımın başvuru sahibi tarafından üstlenilebileceği, bu durumda yatırım bedelinin en fazla on iki eşit taksitle ve kanuni faizleri ile birlikte dağıtım şirketi tarafından yatırımı yapan veya finanse eden gerçek veya tüzel kişiye geri ödenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Öte yandan, söz konusu Yönetmelik'in 10/B maddesinde, dağıtım tesislerinin dağıtım şirketine ne zaman ve ne şekilde devredileceği de açıklanmıştır.

Denetimlerde, enerji müsaadesi alınabilmesi amacıyla bazı kamu idareleri tarafından karşılanan trafo kurulumları ve diğer ilk yatırım giderlerinin elektrik dağıtım şirketlerinden talep edilmediği, ayrıca söz konusu tesis ve trafoların bakımının yüksek maliyet, teknik donanım ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bu tesislerin kaydi olarak da müştemilatı ile birlikte ilgili dağıtım şirketine devredilmesi gerekirken devredilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idarelerince karşılanan bedellerin dağıtım şirketlerinden talep edilmemesi, ayrıca söz konusu tesis ve trafoların dağıtım şirketlerine devredilmemesi, ilgili şirketler tarafından karşılanması gereken giderlerin kamu idarelerince yüklenilmesine yol açmaktadır.

4.1.10. Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Yapılması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun, idarelerce mal veya hizmet alımları ile yapım işleri için ihaleye çıkılmadan önce uyulması zorunlu hususların düzenlendiği "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (1) numaralı alt bendinde; kamu idareleri ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar tarafından personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı veya niteliği itibarıyla bu sonucu doğuracak şekilde alım yapılamayacağı ve buna imkân sağlayan diğer mevzuat hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, bu kapsamda personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idarelerinin personel ihtiyaçlarının mevzuat hükümleri çerçevesinde karşılanması, personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı veya niteliği itibarıyla bu sonucu doğuracak şekilde hizmet alımı yapılmaması gerekmektedir.

4.1.11. Yasal İzin Hakları Kullandırılmayan İşçilere Toplu Ödeme Yapılması Nedeniyle İlgili Yıl Bütçesinde Yük Oluşması

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" başlıklı 53'üncü maddesinde, en az bir yıl çalışmış olan işçilere işyerinde işe başladığı günden itibaren deneme süresi de içinde olmak üzere yıllık ücretli izin verileceği belirtildikten sonra hizmet süresi dikkate alınarak işçilere verilecek yıllık asgari ücretli izin süreleri tespit edilmiş ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Aynı Kanun'un 59'uncu maddesinde de iş akdinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği belirtilmiştir.

Yine aynı Kanun'un 60'ıncı maddesine istinaden çıkarılan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Yıllık ücretli izinlerin, 4857 sayılı Kanun'un "Yıllık ücretli izinlerin uygulanması" başlıklı 56'ncı maddesi ve Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği hükümlerine göre kullandırılması gerekmektedir. Nitekim Kanun'un 103'üncü maddesinde de Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'ne aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işverene bu durumda olan her işçi için idari para cezası verilmesi öngörülmüştür.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı'nın 17.05.2024 tarihli ve 32549 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu 2024/7 sayılı Genelge'sinde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içinde kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin ilgili yıl içerisinde, önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık izin sürelerinin de yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Yıllık izin hakkının çalışanların dinlenmesi ve işyerindeki veriminde düşüş yaşanmaması için tanınan bir sosyal hak olmasına rağmen mali bir hak olarak görülmesi nedeniyle denetimlerde bazı kamu idarelerinde, işçilerin yıllık ücretli izinlerini kullanmayarak biriktirdiği, bunun sonucunda iş akdinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçilere önceki yıllarda kullanmadıkları yıllık izinler için sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücret üzerinden toplu olarak ödeme yapılmak zorunda kalındığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak bu durumun kamu idarelerinin bütçe dengesini olumsuz etkileyeceği ve maddi külfet oluşturabileceği değerlendirilmektedir.

4.1.12. Tasarruf Tedbirleri Genelgesine Aykırı Uygulamalar Bulunması

"Tasarruf Tedbirleri" konulu 2024/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde, kamu kaynaklarının maksadına uygun azami tasarruf prensiplerine riayet edilerek kullanılmasının her kamu kurum ve kuruluşu ile görevlisi için bir görev ve aynı zamanda bir mecburiyet olduğu belirtilerek kamu kurum ve kuruluşlarının harcamalarında tasarruf sağlanması, bürokratik işlemlerin azaltılması ve kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanımına ilişkin olarak tasarruf tedbirlerinin alındığı ifade edilmiştir.

"Resmî Taşıtların Edinilmesi ve Kullanılması" başlıklı bölümünde, kamu kurum ve kuruluşlarınca, acil ve zorunlu hâller haricinde, her ne şekilde olursa olsun yeni taşıt edinilmeyeceği, mevcut taşıtların ihtiyaç analizleri ve tasarruf anlayışı çerçevesinde ivedilikle gözden geçirileceği, Genelge kapsamında edinimine izin verilen taşıtların, kullanım süresi ve maliyet analizleri dikkate alınarak en ekonomik yöntemle temin edileceği, ilgili mevzuatında belirtilen makam ve hizmetler hariç olmak üzere hibe dâhil her ne suretle olursa olsun yabancı menşeli taşıt edinilmeyeceği, hizmet aracı olarak kullanılacak taşıtlarda baz veya standart donanımlı, binek ve station wagon cinsi taşıtlarda 1600 cc ve altındaki motor hacimli, işletme maliyetleri düşük ve ekonomik olan taşıtların tercih edileceği, ayrıca hizmet alımı suretiyle edinilecek taşıtlarda model yılı yeni araçlar yerine ekonomik olması durumunda binek ve

station wagon cinsi taşıtlarda 10 yaşını, diğer taşıtlarda 15 yaşını doldurmamış olmak kaydıyla model yılı yeni olmayan araçlara öncelik verileceği hüküm altına alınmıştır.

"Personel Görevlendirmeleri" başlıklı bölümünde, kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet içi eğitim, konferans, seminer, çalıştay, sempozyum, toplantı, organizasyon ve benzeri her türlü faaliyetlerinin uzaktan erişim yöntemleriyle yapılması gerektiği, söz konusu faaliyetlerin yüz yüze yapılmasının zorunluluk arz ettiği durumlarda kamu tesisleri kullanılacağı, bu faaliyetlerin mümkün olduğunca kamu personeli tarafından yürütüleceği, görev süresi ve görevli sayısının asgari seviyede tutulacağı açıklanmıştır.

"Basın ve Yayın Giderleri" başlıklı bölümünde, idareyi ve faaliyetlerini tanıtmaya yönelik rapor, kitap, dergi, bülten ve benzeri yayınların basılmayacağı, bu dokümanların hazırlanması ve paylaşımının elektronik ortamda yapılacağı belirtilmiştir.

"Temsil, Tören, Ağırlama ve Tanıtım Giderleri" başlıklı bölümünde, uluslararası toplantılar ile millî bayramlar hariç açılış, konferans, seminer, yıl dönümü ve benzeri kutlama ve organizasyonlara ilişkin faaliyetler nedeniyle gezi, kokteyl, yemek ve benzeri davetler düzenlenmeyeceği, hediye verilmeyeceği ve diğer adlar altında ödeme yapılmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Benzer hükümler denetim dönemini kapsayan Mülga 2021/14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde de bulunmaktadır.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde tasarruf tedbirleri genelgelerine aykırı olarak;

- Kurum taşıtlarının bakım onarım harcamalarının yüksek olduğu, genelgede belirtilen taşıt yaş sınırlarına, yerlilik şartlarına ve motor hacmi sınırlarına riayet edilmediği,
- Hizmet içi eğitim ve kurum içi istişare toplantısı gibi organizasyonların hizmet alım yöntemi kullanılarak otelde gerçekleştirildiği,
- Tanıtıma yönelik basım hizmet ihaleleri gerçekleştirildiği ve kitapçık, takvim, ajanda, el ilanı, katalog gibi dokümanlar için basım hizmeti harcaması yapıldığı,
- Uluslararası toplantılar ve milli bayramlar haricindeki faaliyetler sebebiyle temsil ve tören harcaması yapıldığı

tespit edilmiştir.

Kamu harcamalarının yapılmasında kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını teminen kamu kaynaklarının maksadına uygun azami tasarruf prensiplerine riayet edilerek gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

4.1.13. Genel Bütçeye Aktarılması Gereken Gelir Fazlalarının Zamanında ve Tam Gönderilmemesi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kurumlardan alınacak hasılat payı" başlıklı 78'inci maddesinin ikinci fıkrasında, düzenleyici ve denetleyici kurumların üçer aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlalarını, her üç ayda bir izleyen ayın onbeşine kadar genel bütçeye aktaracağı, söz konusu tutarların süresi içinde ödenmemesi hâlinde, ödenmeyen tutarların 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre gecikme zammı da uygulanmak suretiyle takip ve tahsil edileceği ifade edilmiştir.

Anılan hüküm gereğince, düzenleyici ve denetleyici kurumların gelir fazlalarını üçer aylık dönemler hâlinde izleyen ayın on beşine kadar Hazine ve Maliye Bakanlığı hesaplarına göndermesi ve Bakanlık'ın da söz konusu gelirlerin gönderim süresi ve tutarını kontrol etmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, genel bütçeye aktarılması gereken gelir fazlalarının bazı düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından zamanında gönderilmediği; bazılarının ise hem zamanında göndermediği hem de eksik gönderdiği tespit edilmiştir.

Gelir fazlalarının tam ve zamanında aktarılması, gerçekçi bir bütçe planlaması yapılmasını sağlayarak gelir ve harcama dengesine olumlu katkıda bulunacaktır.

4.1.14. Sosyal Güvenlik Kurumuna Fiilen Ödenmeyen SGK Primlerinin Kurum Kazancının Tespitinde Gider Olarak Dikkate Alınması

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Safi kurum kazancı" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında kurumlar vergisinin, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplandığı belirtilmiş olup anılan maddenin 2'nci fıkrasında ise, safi kurum kazancının tespitinde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun ticarî kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

193 sayılı Kanun'un "İndirilecek giderler" başlıklı 40'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde, Türkiye'de bulunan sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım

sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla hizmetli ve işçilerin sigorta primleri ve emekli aidatı indirilecek giderler arasında sayılmıştır.

Ayrıca 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Primlerin ödenmesi" başlıklı 88'inci maddesinin onbirinci fıkrasında da; SGK'ya fiilen ödenmeyen prim tutarlarının, gelir vergisi ve kurumlar vergisi uygulamasında gider yazılamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Denetimlerde, bazı kamu idareleri tarafından SGK'ya fiilen ödenmeyen primlerin dönem kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alındığı ancak ticari bilanço karına kanunen kabul edilmeyen gider olarak eklenmediği tespit edilmiştir.

Kanunen kabul edilmeyen giderler arasında sayılan fiilen ödenmeyen sigorta primlerinin dönem kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması, kurumlar vergisi matrahının aşınmasına yol açmaktadır.

4.2. Genel Bütçeli İdarelere İlişkin Konular

4.2.1. Gelir İdaresi Başkanlığı Tarafından Yapılan Faaliyet ve Alacak Hesaplarına İlişkin Tahsilatın Emanetler Hesabında İzlenmesi

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 180'inci ve Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 262'nci maddelerinde; 333 Emanetler Hesabının emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı hükme bağlanmıştır.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından yapılan çeşitli mahiyetteki tahsilatın faaliyet ve alacak hesaplarına alınmadan önce uzun süre 333 Emanetler Hesabında izlendiği, yapılan tahsilattan tahakkuk kayıtları ile bağlantısı kurulamadığı için veya ilgili olduğu hesaplara aktarılmadığı için özellikle diğer niteliği belli olmayan paralar, kişilere ait diğer emanetler, diğer çeşitli emanetler hesaplarında bekletilen tutarların yüksek olduğu tespit edilmiştir. Başka muhasebe birimleri ile bankalar tarafından GİB adına yapılan tahsilat, nitelikleri araştırılmak üzere önce Emanetler Hesabına alınmakta, daha sonra tahsili gerçekleştirilen tutarlardan tahakkuk kayıtları ile eşleştirilenler emanet hesaplarından çıkarılarak ilgili faaliyet ve alacak hesaplarına aktarılmaktadır. Ancak özellikle bankalar aracılığıyla yapılan tahsilatlarda, açıklama ya da kişi bilgilerindeki eksikliklerden dolayı tahakkuk kayıtları ile bağlantı kurulamamakta ve bu nedenle yapılan tahsilat emanet hesaplarından mahsup edilememektedir.

Gelir ve alacaklarla ilgili tahsilatın emanetler hesabında izlenmesi faaliyet ve alacak hesap bakiyelerinin mali tabloda hatalı tutarlar üzerinden raporlanmasına neden olmaktadır. Kurum alacaklarının takip ve tahsil süreçlerinin tahakkuk esaslı muhasebe sistemi üzerinden yürütülerek emanet hesaplarının amacı dışında kullanımının engellenmesi ve yapılan tahsilattan gelir ve alacaklara ilişkin olanların ilgili hesaplara kaydedilmesi gerekmektedir.

4.2.2. Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılan Kredilerden Alacakların ve Yapılan Tahsilatın Mali Tablolarda Doğru Şekilde Gösterilmemesi

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve bütçe kanunlarının ilgili hükümleri gereğince Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşlarının projeli faaliyetlerine 1967 yılından beri düşük faizle uzun vadeli kredi kullandırılmaktadır. Kredilerin programlama, tahsis, geri ödeme, sarf esas ve usulleri "Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik" hükümleriyle belirlenmiş olup mahallî banka şubesine intikal ettirilen bu kredilerin Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mülga Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü) ile T.C. Ziraat Bankası arasında yapılacak protokol hükümleri çerçevesinde Tarım İl Müdürlüklerince kontrollü olarak kullandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik düzenlemesinin yanı sıra, Bakanlık ve T.C. Ziraat Bankası arasında yapılan protokol hükümleri çerçevesinde; kooperatif ve ortaklarına kullandırılan krediden yapılan faiz ve anapara tahsilatlarının bekletilmeksizin Bakanlık Merkez Saymanlığının T.C. Ziraat Bankası şubesindeki ilgili hesaba aktarılacağı hükme bağlanmış olup bankanın kredi kullandırılan kooperatif ve ortaklarının borçlarının ayrı ayrı açılacak kredi hesaplarında izleneceği öngörülmüştür.

Denetimlerde, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından T.C. Ziraat Bankası aracılığı ile tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan sabit yatırım ve işletme sermayesi niteliğinde krediler ile yeniden yapılandırma kapsamındaki kredi geri dönüşlerinin takip ve tahsilinin usulüne uygun gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği idare kayıtlarından teyit edilememiştir.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğünde kayıtlı bilgilere göre; Bakanlıkça 1990-2017 yılları arasında 1.739 kooperatif ve 86.950 kişiye tarımsal amaçlı krediler kullandırılmış, kredi geri ödemeleri ise borçlu kooperatifler tarafından 13.02.2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanun, 03.04.2013 tarihli ve 6456 sayılı Kanun, 03.08.2016 tarihli ve 6736 sayılı Kanun, 18.05.2017

tarihli ve 7020 sayılı Kanun ile 11.11.2020 tarihli ve 7256 sayılı Kanun kapsamında olmak üzere yeniden yapılandırmaya tabi tutulmuştur.

31.12.2024 tarihli bilanço günü itibarıyla aracı banka kanalıyla, hangi kooperatiflere ne şartlarda kredi verildiği bilgileri ve verilen bu kredilerin geri dönüşlerine ilişkin yeterli veriye ulaşılamadığından, Tarım ve Orman Bakanlığına tahsis edilmiş ödeneklerden bugüne kadar verilen kredilerin ne kadarının geri döndüğü, ne kadarının zamanında ödenmediği, Bakanlıkça bilinmemekte ve izlenememektedir.

Dolayısıyla kurum hesaplarından kullandırılan krediler ile bu kredilerden yapılan tahsilatların hangi kooperatiflere ait olduğu, borcunu ödemeyen kooperatifler, zamanaşımına uğrayan alacaklar, alacakların yeniden yapılandırılması hakkında Kanun hükümlerinden yararlananlar, vadesinde tahsil edilemeyen kredilerden takibe düşenler, terkin veya tecil edilen tutarlar ve terkin veya tecilin iptalinden doğan tutarlar ile vadesi bir yılın altına düşen alacaklardan 132 Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar Hesabı'nda takip edilmesi gereken tutarlar olup olmadığı hususları ayrıntılı biçimde değerlendirilememektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı bütçesinin "Borç Verme" tertibinden T.C. Ziraat Bankası aracılığı ile tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan krediler ile kredi geri dönüşlerinin mevzuatla belirlenen usulüne uygun olarak tahakkuk ve tahsilinin sağlanabilmesi amacıyla Bakanlıkça alacakların izlenmesi, takip ve tahsiline yönelik her türlü tedbirin alınması gerekmektedir.

4.2.3. Bilişim Sistemleri Arasında Entegrasyon Sağlanamaması Nedeniyle Muhasebe Kayıtlarının Gerçeği Yansıtmaması

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesinde; muhasebe sisteminin, mali raporların düzenlenmesi ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde kurulup yürütüleceği; kamu hesaplarının, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemler ile garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un 51'inci maddesinde ise kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği, bütçe gelirlerinin tahsil edildiği yılda

kaydedileceği, bütçe giderlerinin ise ödendiği yılda muhasebeleştirileceği, kamu hesaplarının mali yıl esasına göre tutulacağı belirtilerek muhasebe sisteminin temel ilkeleri ortaya konulmuştur.

Yukarıdaki hükümler çerçevesinde kamu idarelerinin gelir ve giderlerinin muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esası benimsenmiş olup kurum alacaklarının oluştuğu anda tahakkuk ettirilmesi ve tahsilat işlemlerinin söz konusu tahakkuk kayıtlarına dayalı olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, Ticaret Bakanlığı Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi (BİLGE) ile Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi arasında entegrasyon sağlanamaması nedeniyle;

- Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü kayıtlarında yer alan tescil edilen gümrük beyannamelerine ilişkin tahakkuk kayıtları ile bunların muhasebeleştirildiği 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabının uyumlu olmadığı,
- Gümrükler Genel Müdürlüğü BİLGE kayıtlarında yer alan tescil edilen gümrük beyannamelerine ilişkin vergi tahsilatı kayıtları ile bunların muhasebeleştirildiği 600 Gelirler Hesabının uyumlu olmadığı,
- Bazı tahsilatlar ile beyannameler arasında ilişki kurulamadığı, 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı yerine 333 Emanetler Hesabının çalıştırıldığı ve söz konusu hesabın bazı ayrıntı kodları kapatılamadığından emanetlerin yıldan yıla artış gösterdiği,
- Bazı tahsilatlar ile idari para cezaları arasında ilişki kurulamadığından tahsilat gerçekleştiği hâlde 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabının kapatılamadığı

tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsi geçen bilişim sistemleri arasındaki entegrasyonun sağlanması suretiyle mali işlemlerin 5018 sayılı Kanun'da öngörülen tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi ve ilgili oldukları dönem mali tablolarında tam ve doğru olarak raporlanması gerekmektedir.

4.3. Özel Bütçeli İdarelere İlişkin Konular

4.3.1. Bilimsel Araştırma Projelerine Yapılan Desteklerde Hatalı Uygulamalar Bulunması

Bilimsel araştırma projeleri, tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime evrensel veya ulusal ölçülerde katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi ve/veya dışı, ulusal ve/veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla yapılabilecek projelerdir.

Üniversiteler tarafından yürütülen bilimsel araştırma projeleri kapsamındaki faaliyetler, başta 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu olmak üzere Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik ve Yükseköğretim Kurumları Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü Maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin Karar hükümlerine tabidir. Ayrıca her üniversite, bu hükümler doğrultusunda bilimsel araştırma projelerine yönelik çalışmalarını çıkardığı yönergeler doğrultusunda sürdürmektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- Bilimsel araştırma projelerinin finansmanı için tahsis edilen kaynakların, bilimsel araştırma projesi tanımına ve amacına uygun olmayan yerlerde kullanıldığı,
- Bilimsel araştırma projelerine ilişkin projenin başlama tarihinden itibaren her altı ayın son haftası içinde ara rapor verilmesi ve proje neticesinde kesin rapor sunulması gerekmekte iken projelere ait ara ve sonuç raporlarının teslim edilmediği veya geç teslim edildiği,
- Desteklenen projeler kapsamında edinilen taşınırların, projenin sona ermesini müteakip proje yürütücülerinin zimmetinde bırakılması nedeniyle diğer personel tarafından kullanılabilmesine imkân sağlanmadığı,
- Süresi geçtiği halde tamamlanmayan projelerin bulunduğu,
- Projelerde taahhüt edilen yayın şartlarının yerine getirilmediği

tespit edilmiştir.

Bilimsel araştırma projesi kapsamında üniversiteler tarafından verilen desteklere ilişkin mevzuata aykırı uygulamaların giderilerek söz konusu projelerin işlevsel hâle getirilmesi, proje

sürecinin ve sonuçlarının izlenmesi için etkin bir takip sisteminin kurulması ve ilgili mevzuatında öngörülen yaptırımların uygulanması önem arz etmektedir.

4.3.2. Sağlık Hizmetinin Danışmanlık Adı Altında Yürütülmesi ve Elde Edilen Gelirin Ek Ödeme Olarak Dağıtılması

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun "Temel Esaslar" başlıklı 3'üncü maddesinin (c) bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü" başlıklı 355'inci maddesinin "ç" bendi ile sağlık hizmetlerinin ücret tarifelerini belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

Sağlık Bakanlığı tarafından anılan yetki kapsamında yayımlanan Kamu Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Turizmi, Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifeleri Usul ve Esasları'na göre tarifenin amacı; Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları, devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları ile belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. Öte yandan Usul ve Esaslar'da bu fiyat tarifesinin kapsamının, SGK tarafından finansmanının karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın "insan sağlığına yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması uygun görülen" sağlık hizmetleri olduğu ifade edilmiştir. Bahsedilen tarifede, dijital çağın da gereği olarak sunulan "uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri"nin fiyatı belirlenmiş ve güncellenmiştir.

Denetimlerde bazı üniversitelerde, üniversite tıp fakültesi hastanesi yönetim kurulu kararı ile Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyatın üzerinde bir fiyat belirlendiği, söz konusu sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirin danışmanlık hizmeti olarak değerlendirilmesi sonucunda öğretim üyelerine herhangi bir tavan uygulanmaksızın ek ödeme olarak dağıtıldığı tespit edilmiştir.

Bu itibarla, üniversite tıp fakültesi hastanelerinin uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetlerini danışmanlık hizmeti olarak değerlendirmemesi, söz konusu hizmetin fiyatını belirlerken Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen tarifeyi esas alması gerekmektedir.

4.3.3. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı Ek 35'inci maddesinde; Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi düzenlenmiş, bu sistemin, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içerdiği belirtilmiştir.

2547 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kalite güvencesi ve iyileştirme çalışmaları kapsamındaki harcamalar" başlıklı 25'inci maddesindeki ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Dış Değerlendirme Yönergesi'nin "Harcamalar" başlıklı 13'üncü maddesindeki hükümlerle yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin her türlü harcamanın, yükseköğretim kurumlarının bütçelerine ilgili konuda tahsis edilecek ödenekle karşılanacağı belirtilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu giderinin, kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine dayanılarak yaptırılacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla yönetmelik, yönerge gibi alt hukuki metinlerle yapılan düzenlemelerle yeni bir harcama türünün ihdas edilmesi mümkün olmadığı gibi alt hukuk normlarının da üst hukuk normlarına aykırı olmaması gerekir.

Ayrıca 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de Yükseköğretim Kalite Kurulu hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Yükseköğretim Kalite Kurulu üyelerinin, dış değerlendirme programı çerçevesinde bulundukları dönemdeki konaklama, ulaşım ve yolluk giderlerinin üniversite bütçelerinden karşılandığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak kanuni dayanağı olmayan söz konusu giderlerin üniversite bütçelerinden karşılanmaması gerekmektedir.

4.3.4. Teknoloji Transfer Ofisinin Anonim Şirket Olarak Kurulmaması Nedeniyle İşlemlerinin Başka Birimlerce Yürütülmesi

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Teknoloji Transfer Ofisi" başlıklı ek 32'nci maddesinde; yükseköğretim kurumlarının, ar-ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile iş birliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak üzere, Yükseköğretim Kurulundan önceden izin almak kaydıyla, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisi kurabileceklerine ve ofisin kuruluş sermayesinin ise bilimsel araştırma projesi kaynaklarından veya döner sermaye gelirlerinden karşılanabileceğine yönelik düzenleme yapılmıştır.

Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde, teknoloji transfer ofislerinin yükseköğretim kurumlarının, ar-ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör işbirliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak üzere Yükseköğretim Kurulundan önceden izin almak kaydıyla yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla kurabilecekleri sermaye şirketleri olduğu ifade edilmiştir.

Denetimlerde, bazı üniversitelerde anonim şirket olarak kurulması gereken teknoloji transfer ofisinin kurulmadığı ya da rektörlüklere bağlı koordinatörlük olarak kurulduğu veya iş ve işlemlerinin teknokent anonim şirketi eliyle yürütüldüğü tespit edilmiştir.

Bu itibarla, teknoloji transfer ofisinin anonim şirket olarak kurulması ve iş ve işlemlerinin bu mevzuata göre yürütülmesi gerekmektedir.

4.4. Sosyal Güvenlik Kurumlarına İlişkin Konular

4.4.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Alacaklarının Takibinde Kuruma Ait Bilgi İşlem Sistemleri Arasında Entegrasyonun Sağlanmamış Olması

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesinde; muhasebe sisteminin, mali raporların düzenlenmesi ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde kurulup yürütüleceği; kamu hesaplarının, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemler ile garantilerin

ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un 51'inci maddesinde ise kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği, bütçe gelirlerinin tahsil edildiği yılda kaydedileceği, bütçe giderlerinin ise ödendiği yılda muhasebeleştirileceği, kamu hesaplarının mali yıl esasına göre tutulacağı belirtilerek muhasebe sisteminin temel ilkeleri ortaya konulmuştur.

Yukarıdaki hükümler çerçevesinde kamu idarelerinin gelir ve giderlerinin muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esası benimsenmiş olup kurum alacaklarının oluştuğu anda tahakkuk ettirilmesi ve tahsilat işlemlerinin söz konusu tahakkuk kayıtlarına dayalı olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

SGK muhasebe hizmetleri, Mali Otomasyon Sistemi Projesi (MOSİP) adı verilen bir sistem üzerinden yürütülmektedir. Kurum gelirleri arasında önemli bir yer tutan genel sağlık sigortası primleri, kamu hizmetlerinde çalışanlardan prim gelirleri (memurlar) ile ek karşılık primlerinin tahakkuk işlemleri MOSİP Sisteminde kayıt altına alınmaktadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4/1-b maddesi kapsamındaki primlerin, süresinde ödenmeyen 4/1-a kapsamındaki primlerin, gecikme cezası ve zamların ve sosyal güvenlik destek primi gelirlerinin tahakkuk işlemleri ise MOSİP dışındaki bilgi sistemlerinde (Güvence ve İşveren Sistemleri) gerçekleştirilmektedir. Hizmet akdine dayalı prim gelirleri (4/1-a kapsamında olanların prim gelirleri) tahakkuku tahsiline bağlı bir gelir gibi tahsilat yapıldığında prim gelirinin hem tahakkuku hem de tahsilatı aynı muhasebe işlem fişinde yapılmaktadır.

Denetimlerde, SGK'nın alacaklarına ilişkin işlemlerin tahakkuk esasına göre gerçekleştirilmemesi nedeniyle mali tabloların cari ve geçmiş dönemde Kurum alacağına dönüşmüş tutarları tam olarak yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Kurum alacaklarına ilişkin mali işlemlerin 5018 sayılı Kanun'da öngörülen tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi ve ilgili oldukları dönem mali tablolarında tam ve doğru olarak raporlanması gerekmektedir.

4.4.2. Sosyal Güvenlik Kurumunun Faaliyet ve Alacak Hesaplarına Ait Tahsilatın Emanetler Hesabında İzlenmesi

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 180'inci ve Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin 126'ncı maddelerinde, 333 Emanetler Hesabının muhasebe birimlerince emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı hükme bağlanmıştır.

Denetimlerde, cari yıl prim gelirleri ve geçmiş dönem alacaklarına ait tahsilatın emanetler hesabında izlenmesi nedeniyle SGK'nın varlık ve yükümlülükleri ile faaliyet sonuçlarının hatalı raporlandığı tespit edilmiştir. Alacakların takip ve tahsilinde yazılımlar arası entegrasyonun tam olarak sağlanamaması nedeniyle bankalar aracılığıyla yapılan tahsilat niteliği araştırılmak üzere önce emanetler hesabına alınarak muhasebe kayıtlarına yansıtılmakta, daha sonra tahsil edilen tutarlardan tahakkuk kayıtları ile eşleştirilen tutarlar emanetler hesabından mahsup edilerek ilgili faaliyet ve alacak hesaplarına aktarılmaktadır. Ancak yapılan tahsilatın tahakkuk kayıtları ile bağlantısının kurulamaması durumunda yapılan tahsilat emanetler hesabından mahsup edilememektedir. Bu durum, bir taraftan emanetler hesabında yapılan işlemlerde artışa neden olurken, diğer taraftan faaliyet ve alacak hesaplarının sağlıklı bir şekilde kontrolüne imkân vermemekte, bir yıllık mali işlemlerin yansıması olan temel mali tabloların güvenilirliğini zedelemektedir.

Kurum alacaklarıyla ilgili programlar arasında entegrasyon sağlanarak alacakların takip ve tahsil süreçlerinin tahakkuk esaslı muhasebe sistemi üzerinden yürütülmesi suretiyle emanetler hesabının amacı dışında kullanımının engellenmesi ve yapılan tahsilattan gelir ile alacaklara ilişkin olanların ilgili hesaplara kaydedilmesi gerekmektedir.

4.5. Mahallî İdarelere İlişkin Konular

4.5.1. Mahallî İdare Taşınmazlarına İlişkin Tespitler

4.5.1.1. Belediye ve İl Özel İdarelerinin Taşınmazlarının Tahsis İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Diğer kuruluşlarla ilişkiler" başlıklı 75'inci maddesi ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun "Diğer kuruluşlarla ilişkiler" başlıklı 64'üncü maddesinde belediye ve il özel idarelerinin; belediye meclisi ve il genel meclisinin kararı üzerine yapacakları anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda

mülkiyetlerindeki taşınmazları sadece asli görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere yirmi beş yılı geçmemek koşuluyla mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına tahsis edebileceği, bu taşınmazların tahsis amacı dışında kullanılması hâlinde tahsis işleminin iptal edileceği ayrıca söz konusu taşınmazların kamu konutu ve sosyal tesis olarak kullanılamayacağı ifade edilmiştir.

Bahse konu olan madde hükümleri uyarınca; belediye ve il özel idaresi taşınmazları yalnızca kamu idarelerine ve sadece mevzuatta öngörülen hizmetleri yürütmek amacıyla tahsis edilebilecektir. Ayrıca bu iki koşulun sadece işlemin tesisi sırasında değil taşınmazın bu suretle kullanılması sırasında da sağlanması gerekmektedir. Taşınmazın, lehine tahsis edilen kamu idaresince bu koşullara uygun kullanılıp kullanılmadığı malik idarece belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve tahsis amacı dışında kullanımın tespiti hâlinde tahsis işlemi iptal edilmelidir.

5393 sayılı Kanun'un 18'inci, 5302 sayılı Kanun'un 10'uncu maddeleri uyarınca; bu idarelerin taşınmazlarının tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına meclisleri yetkilidir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- Meclis kararı olmaksızın taşınmaz tahsis edildiği,
- Taşınmazların yirmi beş yılı geçecek şekilde ya da süresiz tahsis edildiği,
- Kamu hizmeti amacı dışında taşınmaz tahsis edildiği,
- Tahsisli taşınmazların kullanımına ilişkin tespitlerin sağlıklı yürütülmediği ve bazı taşınmazların tahsis amacı dışında kullanıldığı ya da atıl bekletildiği,
- Taşınmazların kamu konutu ve sosyal tesis olarak tahsis edildiği,
- Kendisine tahsis edilen taşınmazlar üzerinde, bir başka kamu idaresine tahsis ya da kiraya verme gibi çeşitli tasarruflarda bulunulduğu,
- Meclis kararı ile tahsisi kaldırılan yerlerin kullanımına devam edildiği,
- Mülkiyetinde olmayan taşınmazların tahsis edildiği

tespit edilmiştir.

Belediye ve il özel idaresi taşınmazlarının tahsis işlemlerinin mevzuat hükümlerine uygun şekilde gerçekleştirilmesi, mevzuattan doğan genel gözetim ve kontrol yükümlülüklerinin malik idare tarafından yerine getirilmesi, tahsisli taşınmazların amacına uygun kullanımının sağlanması aksi hâlde tahsis işleminin iptal edilmesi gerekmektedir.

4.5.1.2. Belediye ve İl Özel İdaresi Taşınmazlarının Bedelsiz Kullandırılması

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 44'üncü maddesinde; kamu taşınmazlarının edinilmesi, yönetilmesi ve elden çıkarılması gibi hususların ilgili kanunlarında düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu açıdan, belediye ve il özel idarelerinin taşınmazlar üzerindeki tasarruf yetkisinin kapsamı hakkında çeşitli yasal düzenlemeler bulunmakla birlikte bu konu ile ilgili temel düzenlemeler 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nda yer almaktadır.

5393 sayılı Kanun ve 5302 sayılı Kanun hükümleri uyarınca belediye ve il özel idaresi taşınmazları; asli görev ve hizmetlerini ifa etmek üzere kamu idarelerine tahsis edilebileceği gibi hem gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin hem de kamu idarelerinin ticari kapsamda değerlendirilebilecek faaliyetleri için özel hukukta düzenlenen irtifak hakkı, kira gibi haklara dayanılarak kullanıma sunulabilmektedir. Dolayısıyla bu kişilere kural olarak kamu taşınmazının bedelsiz kullandırılması mümkün bulunmamaktadır. Bu durumun belediyeler için istisnası, 5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde belirtildiği üzere, sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla taşınmaz tahsis edilmesine yöneliktir.

Kiralama ve irtifak hakkına ilişkin temel düzenlemeler özel hukukta düzenlenmiş olsa da konusu kamu kaynağı olduğundan hakkın tesis edilmesinde kamu hukuku hükümleri geçerlidir. Belediye ve il özel idaresi taşınmazlarının gelir getirecek şekilde kiralanması veya irtifak hakkı tesis edilmesinde uygulanacak esas ve usullere ilişkin düzenlemelere ise 2886 sayılı Kanun'da yer verilmektedir.

Anılan Kanun'a göre bedelin; 9'uncu maddede belirlenen tahmin edilen bedel esas alınarak yapılacak ihale sonucunda belirlenmesi gerekmektedir. Bu madde uyarınca da belediye ve il özel idaresi taşınmazlarının gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerine bedelsiz tahsis edilmesi mümkün değildir.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerine ait ya da bu idareler tarafından kiralanan taşınmazların mevzuatta öngörülen istisnai koşullar oluşmaksızın; vakıf, dernek ve kooperatiflere, spor kulüplerine, belediye şirketlerine, elektrik şirketlerine, meslek odalarına, vakıf üniversiteslerine, gerçek ve tüzel kişilere bedelsiz kullandırıldığı ve bu yerlerin elektrik, su vb. giderlerinin bu idareler tarafından ödendiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak belediye ve il özel idaresi taşınmazlarının istisnai düzenlemeler haricinde kamu hukukuna özgü bir hak olan tahsise ya da bedelsiz kira veya irtifak hakkına dayanarak gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerine kullandırılması mümkün bulunmamaktadır.

4.5.1.3. İşletme Hakkı Şirketlere Devredilen Büyükşehir Belediyesi Taşınmazlarına İlişkin Hatalı Uygulamalar Bulunması

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Şirket kurulması" başlıklı 26'ncı maddesinde; büyükşehir belediyelerinin mülkiyeti veya tasarrufundaki hafriyat sahalarını, toplu ulaşım hizmetlerini, sosyal tesisler, büfe, otopark ve çay bahçelerini işletebileceği; ya da bu yerlerin belediye veya bağlı kuruluşlarının %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketler ile bu şirketlerin %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 2886 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebileceği; bu yerlerin belediye şirketlerince üçüncü kişilere devrinde ise 2886 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinden büyükşehir belediyesinin 5216 sayılı Kanun'da sayılan taşınmazlarının işletme hakkı, meclis kararı ile belirlenen süre ve bedelle belediye şirketlerine devredilebilecek; bu yerlerin üçüncü kişilere devrinde ise belediye şirketlerince 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

Öte yandan, Mahallî İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre hizmet imtiyazına konu edilen taşınmazların, işletme süresinin başladığı tarihten itibaren ilgili varlık hesaplarından çıkarılıp 256 Hizmet İmtiyaz Varlıkları Hesabı'nda takip edilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde;

- Maddede sayılanlar dışında kalan unsurların ihalesiz olarak büyükşehir belediye şirketlerine devredildiği,
- İşletme hakkı devredilen yerlerin meclis kararıyla verilen yetkiye (süre, bedel vb.) uygun kullanılmadığı,
- Bazı büyükşehir belediye şirketlerinde, işletme hakkının devri kapsamındaki taşınmazların mevzuata aykırı bir şekilde 2886 sayılı Kanun kapsamında ihale yapılmaksızın üçüncü kişilere kiralandığı,
- İşletme hakkı devredilen yerlerin giderlerinin karşılandığı,

- İşletme hakkı devredilen taşınmazların Hizmet İmtiyaz Varlıkları Hesabında izlenmediği

tespit edilmiştir.

Sonuç itibarıyla büyükşehir belediye şirketlerine işletme hakkı devredilen yerlerin mahallî müşterek faydayı sağlayacak şekilde kullanılması gerekmektedir.

4.5.2. Belediye Gelirleri Kanunu'nda Yer Alan Bazı Gelirlerin Tahakkuk ve Tahsilatının Yapılmaması

Denetimlerde, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre belediyeler tarafından tahakkuk ve tahsili gereken gelirlerle ilgili olarak;

- Belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan her türlü ilan ve reklam üzerinden ilan ve reklam vergisi alınması gerekirken, bazı belediyelerde söz konusu verginin tahakkuk ve/veya tahsilinin bazı mükellefler için yapılmadığı, bazıları için ise eksik/hatalı yapıldığı, yetki alanında bulunan yerlerden alınması gereken ilan ve reklam vergisinin farklı belediyelerce tahsil edildiği,
- Belediye sınırları ile mücavir alanları içerisinde bulunan eğlence işletmelerinin faaliyetleri eğlence vergisine tabi iken bazı belediyelerde bu verginin tahakkuk ve/veya tahsilinde eksiklikler bulunduğu, ilçe belediyelerine veya ilgili diğer kurumlara aktarılması gereken eğlence vergisinin aktarılmadığı,
- Elektrik enerjisini tedarik eden veya havagazını dağıtan bazı kuruluşlarca elektrik ve havagazı tüketim vergisi beyannamelerinin verilmediği veya süresinde verilmediği veya bu beyanların doğruluğunun kontrolüne ilişkin bir çalışma yapılmadığı, bazı belediyelerce elektrik ve havagazı tüketim vergisine ilişkin takip ve tahakkuk işlemlerinin yapılmadığı veya eksik yapıldığı,
- Ulusal bayram günlerinde çalışmaları belediyelerce izne bağlı iş yerlerinden tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı alınması gerekirken bazı belediyelerce tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı tahsilatının yapılmadığı,
- Müze giriş ücretlerinden alınması gereken belediye paylarının takip ve tahsilinin bazı belediyelerce yapılmadığı veya eksik yapıldığı,
- Bazı idarelerce yol, kanalizasyon ve su tesisleri harcamalarına katılma paylarının tahakkuk ve/veya tahsilinin yapılmadığı, eksik yapıldığı veya katılma paylarının hatalı hesaplandığı

tespit edilmiştir.

Belediyelerin kendi öz gelirlerinin tahakkuk ve tahsilinin yapılmaması, mali yapılarının bozulmasına neden olmakta ve belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin çeşitliliği ve kalitesi üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

4.5.3. İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşyerlerinin Takip ve Denetiminin Yapılmaması

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun "İşyeri açma izni harcı" başlıklı 81'inci maddesine göre belediye sınırları veya mücavir alanlar içinde bir işyerinin açılması işyeri açma izni harcına tabidir.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in; "İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca 1608 sayılı Umuru Belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında 16 Nisan 1340 Tarih ve 486 Numaralı Kanunun Bazı Maddelerini Muaddil Kanun'un 1'inci maddesinde, belediyelerin yetkili organlarının mevzuat çerçevesinde aldıkları kararlara aykırı davrananlarla belediye mevzuatının yapılmasını men ettiği fiilleri işleyenlere veya emrettiği fiilleri yapmayanlara belediye encümenince 5326 sayılı Kanun'un 32'nci maddesi hükmüne göre para cezası verileceği hükmüne yer verilmiştir.

Denetimlerde, bazı belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan faaliyette bulunan işletmeler bulunduğu ve bu işyerlerinden işyeri açma izni harcı alınmadığı, ayrıca bu işyerleri hakkında kapatma kararı ve idari para cezası verilmediği tespit edilmiştir.

Belediyelerin, işyeri açma izni harcına ilişkin gelir kaybına uğramasının önlenmesi amacıyla ruhsatsız faaliyet gösteren iş yerlerine ilişkin denetimlerin ve gerekli yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

4.5.4. Emlak Vergisinin Tahakkuk ve Tahsilinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda binaların bina vergisine, arsa ve arazilerin de arazi vergisine tabi olduğu, verginin matrahının ise bu Kanun hükümlerine göre belirlenen vergi

değeri olduğu ifade edilmiş olup bina vergisinin oranı meskenlerde binde bir, diğer binalarda ise binde iki olarak belirlenmiştir. Aynı Kanun'un 3'üncü maddesinde bina vergisini, binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenlerin ödeyeceği belirtilmiştir. Emlak vergisi bildiriminin süresinde verilmemesi hâlinde ise vergi, idarece tarh edilecektir.

Söz konusu Kanun'un "Matrah" başlıklı 7'nci maddesinde, bina vergisinin matrahının, binanın bu Kanun hükümlerine göre tespit olunan vergi değeri olduğu belirtilmiştir. Vergi değeri ise anılan Kanun'un 29'uncu maddesinde binalar için, Hazine ve Maliye ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlıklarınca müştereken tespit ve ilan edilecek bina metrekare normal inşaat maliyetleri ile arsa veya arsa payı değeri esas alınarak 31'inci madde uyarınca hazırlanmış bulunan Yönetmelik hükümlerinden yararlanılmak suretiyle hesaplanan bedel olarak tanımlanmıştır. Yönetmelik'te; bina, arsa ve arazinin vergi değerlerinin takdirinde şehir, kasaba ve köylerin tabii, iktisadi ve bölgesel şartlarına göre nazara alınacak normlar ile uyulacak usul ve esaslar belirtilmektedir.

Söz konusu maddede bahsedilen Yönetmelik ibaresi 02.07.2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 59'uncu maddesiyle Kanun'a işlenmiş olup eski hâli "tüzük" şeklindedir. Bu kapsamda Bakanlar Kurulunca Emlak Vergisine Matrah Olacak Vergi Değerlerinin Takdirine İlişkin Tüzük 15.03.1972 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan Tüzük'ün, "Binaların inşaat sınıflarına göre ayrımı" başlıklı 10'uncu maddesinde bina sınıfları tanımlanmış ve bu sınıflamanın binanın yapılış tarzı, işçiliği, çeşitli kısımlarında kullanılan malzemenin cinsi, kalitesi ve benzeri hususlar dikkate alınarak yapılacağı düzenlenmiştir. Anılan Tüzük'ün 20'nci maddesinde ise hesaplanan metrekare normal inşaat maliyet bedeline, ilan olunan bedelde nazara alınmamış ise, kalorifer veya klima tesisatı için %8, asansör tesisatı için ayrıca %6 oranında ilave yapılacağı belirtilmiştir.

Öte yandan, 1319 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi ile verilen yetkiye dayanılarak çıkarılan 2006/11450 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2007 ve müteakip yıllar için gelirleri münhasıran kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıktan ibaret bulunanların Türkiye sınırları içinde brüt 200 m^2'yi geçmeyen tek meskene sahip olmaları hâlinde bu meskene ait bina vergisi oranı sıfır olarak belirlenmiştir.

Denetimlerde bazı belediyelerde;

- Zamanında bildirim vermeyen emlak vergisi mükelleflerinin tespit edilmediği,
- Emlak vergisine esas bina sınıflarının hatalı belirlendiği,
- Bazı iş yerlerinde emlak vergisi tahakkuklarının mesken oranı üzerinden yapıldığı,
- Emlak vergisinin hesabında asansör tesisatı, kalorifer ve klima farklarının vergi değerine ilave edilmediği,
- İndirimli emlak vergisi hükümlerinden yararlanan mükelleflerin, söz konusu indirim şartlarını koruyup korumadığının idareler tarafından kontrol edilmediği ve bu kontrollerin etkin yapılmasına yönelik bir takip mekanizması bulunmadığı,
- Yapı ruhsatı olmayan bazı binalardan emlak vergisi alınmadığı,
- Yapı kayıt belgesi bulunan yerlerden emlak vergisi alınmadığı

tespit edilmiştir.

Belediyelerin vergi gelirleri arasında önemli bir yer teşkil eden emlak vergisinin tahakkuk ve tahsilinin yapılmaması, belediyelerin önemli bir gelir kaleminden yoksun kalmasına neden olmaktadır.

4.5.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yapılan Kamulaştırmaların Tapu Müdürlüğü Nezdinde Takibinin Yapılmaması

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile belediyeler tarafından tahsil edilen ve önemli bir gelir kalemi olan emlak vergisini güvence altına almak amacıyla tapu dairelerine, kamulaştırma işlemleri ve devir gibi mülkiyet değişimlerini ilgili belediyeye bildirme zorunluluğu getirilmiştir.

1319 sayılı Kanun'un "Bildirim verme ve süresi" başlıklı 23'üncü maddesinde bu Kanun'un 33'üncü maddesinde yazılı vergi değerini tadil eden nedenlerin bulunması hâlinde emlak vergisi bildirimi verilmesinin zorunlu olduğu ve bildirimlerin taşınmazın bulunduğu yerdeki ilgili belediyeye verileceği düzenlenmiştir.

Aynı Kanun'un "Ödeme süresi" başlıklı 30'uncu maddesinde ise tapu müdürlüklerinin devir ve ferağ işlemini, işlemin yapıldığı ayı takip eden ayın 15'inci günü akşamına kadar ilgili belediyelere elektronik ortamda bildireceği hükmü yer almaktadır.

Denetimlerde bazı belediye sınırları içerisinde yapılan kamulaştırmalara ait bilgilerin tapu müdürlükleri tarafından belediyelere aktarılmadığı ve belediyelerin de yapılan kamulaştırmalara ait bilgileri talep ederek takibini yapmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak tapu müdürlüklerince 2942 sayılı Kanun ve 1319 sayılı Kanun kapsamındaki işlemler konusunda idarelerin bilgilendirilmesinin ve verilerin paylaşılmasının sağlanması, belediyeler tarafından ise bilgilerin takibinin yapılarak emlak vergisi tahakkuk ve tahsil işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

4.5.6. Otopark Gelirlerinin Takibi, Tahsili, Değerlendirilmesi ve Aktarılmasında Hatalı Uygulamalar Bulunması

3194 sayılı İmar Kanunu'na dayanılarak yürürlüğe konulan Otopark Yönetmeliği'nde; otopark ihtiyacının parselinde karşılanmasının esas olduğu, parselinde otopark ihtiyacı karşılanamayan durumlarda Yönetmelik'te yer alan hükümlere göre belirlenecek otopark bedelinin alınacağı, bu bedellerin ayrı bir banka hesabında tutulacağı, bu hesapta toplanan meblağa yasaların öngördüğü faiz oranının uygulanacağı ve bu meblağın sadece otopark tesisi için gerekli arsa alımları ile bölge otoparkları veya genel otoparklar için kullanılacağı, otopark hesabında toplanan meblağın otopark tesisi yapımı dışında başka bir amaçla kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Yönetmelik'in "Otoparkların amacı dışında kullanılamayacağı" başlıklı 11'inci maddesinde ise idarelerin, bina otoparklarının kullanımını engelleyici her türlü ihlalleri önlemekle yetkili ve görevli oldukları, Yönetmelik'in yayımı tarihinden sonra yapı kullanma izin belgesi düzenlenen yapılardaki otoparkların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını, yapı kullanma izin belgesi tarihinden itibaren beş yıl içerisinde denetlemekle yükümlü oldukları ifade edilmiştir.

Ayrıca, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesinin ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerini düzenleyen ikinci fıkrasının (d) bendinde; bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapma, yaptırma, işletme, işlettirme veya ruhsat verme yetkisi ilçe belediyelerine verilmiştir.

Öte yandan, 5216 sayılı Kanun'un "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde, karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumlukları arasında sayılmıştır. Kanun'un "Büyükşehir belediyesinin gelirleri" başlıklı 23'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde de yukarıda belirtilen hükme göre tespit edilen park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe ve ilk kademe belediyelerine nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak %50'si büyükşehir belediyelerinin gelirleri arasında sayılmıştır.

Denetimlerde bazı belediyelerde,

- Otopark için ayrı bir banka hesabının açılmadığı, Otopark Yönetmeliği'ne göre tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin yapılmadığı ya da tahsil edilen otopark harçlarının otopark hesabı dışındaki hesaplarda toplandığı,
- Otopark Yönetmeliği'ne göre otopark gelirlerinin toplandığı banka hesabının mevzuatın öngördüğü şekilde vadeli olarak değerlendirilmediği,
- Otopark Yönetmeliği'ne göre otopark hesabında toplanan bedellerin amacı dışında kullanıldığı,
- Parselinde otopark ihtiyacı karşılanamayan durumlarda yapı sahiplerinden alınması gereken birim otopark bedellerinin Otopark Yönetmeliği hükümlerine aykırı olarak belirlendiği,
- Yönetmelik'in 11'inci maddesine göre ilgili otoparkların yapılmadığı ve/veya otoparkların kontrol edilmediği,
- İlçe belediyelerince tahsil edilmesi gereken otopark bedellerinin büyükşehir belediyelerince tahsil edildiği,
- Büyükşehir belediyesince ilçe belediyelerine nüfuslarına göre aktarılması gereken yol vb. üzerinde yer alan araç park yerleri gelirlerinin aktarılmadığı ve ilçe belediyelerince söz konusu gelirlerin takip ve tahsilinin yapılmadığı,
- Yetkili belediyeler tarafından ruhsatlandırma yapılmadan otopark işletildiği

tespit edilmiştir.

Belediyelerce otopark bedellerinin mevzuat hükümlerine göre tahsil edilmesi, değerlendirilmesi ve kullanılması ayrıca yol üstü otopark gelir paylarının büyükşehir belediyelerince ilgili ilçe belediyelerine gönderilmesi gerekmektedir.

4.5.7. Gecekondu Fon Gelirlerinin Yönetilmesinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun "Fonların teşkili ve kullanılması" başlıklı 12'nci maddesinde, bu maddede belirtilen kaynaklardan sağlanacak gelirlerin, ilgili belediyelerce açılacak özel hesaplarda toplanarak birer fon teşkil edileceği, 13'üncü maddesinde de toplanan bu kaynakların Toplu Konut İdaresi Başkanlığının izni veya onayı alınmak şartıyla hangi amaçlar için kullanılacağı açık bir şekilde belirtilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Belli bir amaca tahsisli gelirler ve alınan paylar" başlıklı 18'inci maddesinde ise 775 sayılı Kanun'un 12'nci maddesi gereği kurulan fonda toplanacak paraların gelir bütçesinin ilgili bölümüne gelir kaydedileceği ve diğer taraftan gider bütçesinin ilgili tertibine tahsis amacı doğrultusunda kullanılmak üzere ödenek konulacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde bazı belediyelerde,

- Fon gelirlerinin belediyelerce, özel hesap yerine başka banka hesaplarında takip edildiği, Toplu Konut İdaresi Başkanlığının izni olmaksızın ve/veya amacının dışında kullanıldığı,
- Hazineye ait taşınmazların satış bedellerinden aktarılması gereken %10 oranındaki payın fon hesabına aktarılmadığı ve ilgili belediyeler tarafından takibinin yapılmadığı,
- Fon gelirlerinin hatalı muhasebeleştirildiği ve gider bütçesine ödenek kaydedilmediği

tespit edilmiştir.

Fon gelirlerinin mevzuatın öngördüğü şekilde kullanımının sağlanması açısından uygun kayıtların yapılarak takibinin yapılması gerekmektedir.

4.5.8. Telekomünikasyon Altyapı ve Şebekelerinden Alınması Gereken Geçiş Hakkı Bedellerinin Takip ve Tahsil Edilmemesi

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (s), (ş) ve (z) fıkralarında; "Geçiş hakkı", "Geçiş hakkı sağlayıcısı" ve "İşletmeci" tanımlamaları yapılmıştır.

Aynı Kanun'un 22'nci maddesinde "Geçiş hakkının kapsamı" belirlenmiş, 25'inci maddesinde de işletmeci ile geçiş hakkı sağlayıcısının anlaşma serbestisi çerçevesinde geçiş hakkına ilişkin anlaşmalar yapabileceği düzenlenmiştir.

Sabit ve Mobil Haberleşme Altyapısı veya Şebekelerinde Kullanılan Her Türlü Kablo ve Benzeri Gerecin Taşınmazlardan Geçirilmesine İlişkin Yönetmelik'te de; işletmeci ve geçiş hakkı sağlayıcısının geçiş hakkına ilişkin anlaşmaları, belirlenen ilkeler doğrultusunda serbestçe yapabileceği, anlaşma yapmaya ve geçiş hakkına ait ücretlerin tahsiline ise geçiş hakkına konu olan taşınmazın sahibi veya taşınmaz üzerinde hak sahibi olanların yetkili olduğu ifade edilmiştir. Yönetmelik'te gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine ait mülkiyet alanları

dışında kalan yerler için geçiş hakkı ücretlerinin, bu Yönetmelik'e ekli Geçiş Hakkı Ücret Tarifesi'nde belirtilen fiyatları aşamayacağı ve bu fiyatların her mali yılın başında Türkiye İstatistik Kurumunca yayımlanan üretici fiyatları endeksi oranında artırılacağı düzenlenmektedir.

Buna göre belediyeler tarafından tarifede tavan olarak belirtilen miktarlara da riayet edilmek suretiyle geçiş hakkı talep eden telekomünikasyon firmalarından tahsil edilmek üzere geçiş hakkı ücreti belirlenmesi ve bu ücretlerin geçiş hakkını kullanan işletmecilerden tahsil edilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, bazı belediyelerin yetki ve sorumluluk alanları içerisinde kalan sabit ve mobil haberleşme altyapısı veya şebekelerinde kullanılan her türlü kablo ve benzeri gerece ilişkin üst sınırı Yönetmelik'te belirtilen geçiş hakkı ücreti tarifelerinin ilgili belediyeler tarafından belirlenmediği ve dolayısıyla herhangi bir tahsilat yapılmadığı, tarife belirlenmesine rağmen bazı belediyelerce geçiş hakkı ücretlerinin takip ve tahsil edilmediği ve ilçe belediyelerinin tasarrufunda ve/veya sorumluluğunda olan yerler için büyükşehir belediyesi tarafından tahsil edilen geçiş hakkı bedellerinin ilçe belediyelerine aktarılmadığı tespit edilmiştir.

4.5.9. Harç Alınan Hizmetler İçin Ayrıca Ücret Talep Edilmesi

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Vergi ödevi" başlıklı 73'üncü maddesinde vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulup değiştirileceği veya kaldırılabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükme uygun olarak belediyeler tarafından bazı hizmetler için alınacak harçlar 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda düzenlenmiştir.

2464 sayılı Kanun'un "Çeşitli harçların uygulama esasları ve ödenmesi" başlıklı 85'inci maddesinde; harçların uygulanmasına ilişkin esas ve usullerin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirleneceği belirtilmiştir. Bu kapsamda da 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Çeşitli Harçlarla İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Harca Konu İşlemlerden Ayrıca Ücret Alınamayacağı" başlıklı 18'inci maddesinde; Yönetmelik'te sayılan harç konusu hizmetlerden dolayı mükelleflerden her ne ad altında olursa olsun başkaca bir karşılık istenemeyeceği ve 2464 sayılı Kanun'un 97'nci maddesindeki ücrete tabi işlerle ilgili hükümlerin saklı olduğu ifade edilmiştir. 2464 sayılı Kanun'un "Ücrete tabi işler" başlıklı 97'nci maddesinde; belediyelerin,

bu Kanun'da harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

2464 sayılı Kanun ve ilgili Yönetmelik hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; Kanun'da belirtilen ve harç konusu yapılan işlerde belediye tarafından verilen hizmetin karşılığında ilgililerden harç tahsilatı yapılacağı, söz konusu hizmetler veya bu hizmetlerin unsurlarından olan bazı kısımlar için her ne ad altında olursa olsun ayrıca ücret istenemeyeceği, belediye meclislerince belirlenecek ücret tarifesine göre ilgililerden alınacak ücretlerin ise ancak harç konusu yapılmayan, zorunlu tutulmayan ve ilgililerin isteği doğrultusunda sunulan hizmetlere münhasır olduğu anlaşılmaktadır.

Denetimlerde, bazı belediyelerde harç alınan hizmetler veya bu hizmetlerin içinde yer alan bazı kısımlar için ayrıca ücret tarifesi belirlendiği, söz konusu ücretlerin zorunlu tutulduğu, ödenmemesi durumunda harç konusu hizmetin de ilgili idare tarafından tamamlanmadığı tespit edilmiştir. Bu hususa ilişkin örneklere aşağıda yer verilmiştir:

- "Yapı kullanma izni harcı" yanında, "iskân ücreti" talep edilmesi,
- "İşyeri açma izni harcı" yanında, "işyeri açma ruhsatı ücreti" (yeni açılacak iş yerlerinden) talep edilmesi.

Sonuç itibarıyla harç konusu olan hizmetler için ayrıca ücret talep edilmemesi gerekmektedir.

4.5.10. Belediyeler Tarafından Tahsil Edilen Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Katkı Payının İlgili İdarelere Aktarılmaması

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun "Taşınmaz kültür varlıklarının onarımına yardım sağlanması ve katkı payı" başlıklı 12'nci maddesinde, belediyelerin ve il özel idarelerinin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u nispetinde Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı tahakkuk ettirileceği, bu payın ilgili belediye tarafından emlak vergisi ile birlikte tahsil edilerek takip eden ayın onuncu günü akşamına kadar il özel idarelerine bir bildirim ile beyan edilerek aynı süre içinde ödeneceği ve buna uymayan belediyeler hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının

Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı uygulanacağı hükümlerine yer verilmiştir.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un "Çeşitli hükümler" başlıklı 3'üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasında 2863 sayılı Kanun'un 12'nci maddesi kapsamında il özel idarelerince kullanılan haklar ve yetkiler ile yürütülen görevlerin, il özel idaresi bulunmayan illerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığınca (YİKOB) kullanılacağı ve yürütüleceği düzenlenmektedir. Bu hüküm gereği bu payların büyükşehir olan illerde ilçe belediyeleri tarafından ilgili YİKOB'lara aktarılması gerekmektedir.

Ayrıca, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 87 ve 88'inci maddelerinde yer alan hükümler çerçevesinde; belediyelerden taşınmaz kültür varlıklarının korunması katkı paylarına dair bildirimler geldiğinde tahakkuk kayıtlarının yapılması, katkı payı banka hesabına yatırıldığında ise gelen tutarın ilgili idare bütçesine gelir kaydedilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde;

- Bazı belediyelerce tahsil edilen taşınmaz kültür varlıklarının korunması katkı paylarının, il özel idarelerine ve il özel idaresi bulunmayan illerde YİKOB'lara aktarılmadığı veya geç aktarıldığı ve bu nedenle ilgili belediyelere faiz yükü oluşturduğu,
- Belediyelerden taşınmaz kültür varlıklarının korunması katkı paylarına dair bildirimler geldiğinde ilgili bazı il özel idareleri veya YİKOB'lar tarafından gerekli tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, katkı payı banka hesabına yatırıldığında ise gelen tutarın ilgili idare bütçesine gelir kaydedilmediği, payların banka hesabına yatırılmasıyla birlikte emanet hesaplarında izlendiği

tespit edilmiştir.

Belediyelerce tahsil edilen katkı paylarının aktarımına ilişkin takibin ilgili il özel idareleri veya YİKOB'lar tarafından düzenli bir biçimde yapılması ve gerekli muhasebe kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

4.5.11. İmar Mevzuatına İlişkin Tespitler

4.5.11.1. İmar Mevzuatına Uygun Olmayan Yapılarla İlgili İdari Müeyyidelerin Uygulanmaması

3194 sayılı İmar Kanunu'nun "İdari müeyyideler" başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrasında; maddede belirtilen ve imar mevzuatına aykırılık teşkil eden fiil ve hâllerin tespit edildiği tarihten itibaren on iş günü içinde ilgili idare encümenince sorumlular hakkında, üstlenilen her bir sorumluluk için ayrı ayrı olarak maddede belirtilen idari müeyyideler uygulanacağı ifade edilmiş olup bu maddenin ikinci fıkrasının (c) bendinde; (a) ve (b) bentlerine göre cezalandırmayı gerektiren aykırılığa konu yapı için hesaplanan para cezasına uygulanacak artırım sebepleri ve oranları belirtilmiştir. Bentte sayılan durumların tespiti hâlinde uygulanacak idari para cezasının belirtilen oranda artırılması gerekmektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde,

- Aykırılık teşkil eden fiil ve hâllerin tespit edildiği tarihten itibaren 10 iş günü içinde encümence idari müeyyidelerin uygulanmasına ilişkin karar alınmadığı,
- Karara bağlanmış olan idari para cezalarının takip ve tahsilinin yapılmadığı,
- Mevzuat uyarınca artırımlı uygulanması gereken idari para cezaların artırımsız uygulandığı,
- İdare mahkemelerince usulden bozulan idari para cezalarına ilişkin işlemlerin yeniden tesis edilmediği

tespit edilmiştir.

İmara aykırı yapılaşmayı engellemek için mevzuat hükümlerine göre uygulanması gereken idari müeyyidelerin yerine getirilmesi önem arz etmektedir.

4.5.11.2. Geliştirme Alanı Vasfı Taşımayan Bölgelerde Yapılan Binalardan Teknik Altyapı Bedeli Alınması

3194 sayılı İmar Kanunu'nda yapı ruhsatı konusunda açıklamalara yer verilmiş, Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerinde yapı ruhsatı ve ruhsat alma şartları ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Söz konusu maddelerde yapı ruhsatı almak isteyen ilgililerden teknik altyapı bedelinin tahsil edileceğine ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir.

Anılan Kanun'un "Geliştirme alanlarında yapı ruhsatı" başlıklı 23'üncü maddesinde ise özel ve istisnai bir düzenleme yapılmış ve iskân hudutları içinde olup da "imar planında beldenin inkişafına ayrılmış bulunan sahalarda yapı izni verilebilmesi" için gereken şartlar detaylı bir şekilde düzenlenmiş ve bu maddede, mezkûr sahalarda yapı izni verilebilmesi için ilgili sahanın yol, pis ve içme suyu şebekeleri gibi teknik altyapısının yapılmış olması zorunlu tutulmuştur. Teknik altyapısı henüz tamamlanmamış olan yerlerde ise; ancak belli şartlar dâhilinde yapı izni verilebileceği belirtilmiş, bu kapsamda ya ilgili idarenin izni ve ilgili idarece hazırlanacak projeye uygun olarak teknik altyapının ilgili kişilerce yaptırılması ya da parselleri hizasına rastlayan ve hissesine düşen teknik altyapı bedelinin kuruma ödenmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

3194 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesinde yapı ruhsatı alınırken yol ve kanalizasyon yapımı için "Teknik Altyapı Bedeli" alınması öngörülmüş ancak bu bedel "geliştirme alanları" ve "bu alanlarda hâli hazırda yol, pis ve içme suyu şebekeleri gibi teknik altyapısı tamamlanmamış yerler" ile sınırlandırılmış, teknik altyapısı tamamlanmış yerleşik alanlar kapsama dâhil edilmemiştir. Bu gibi yerlerde yapılacak masrafların ilgililerden nasıl tahsil edileceği ise 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun "Harcamalara katılma payları" başlıklı üçüncü kısmında detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.

Denetimlerde, bazı idarelerin tasarrufunda bulunan yerler için bina inşaat ruhsatı alacak yapı sahiplerinden bölgenin geliştirme alanı olup olmadığına ve teknik altyapısının tamamlanıp tamamlanmadığına bakılmaksızın "Stabilize Yol Teknik Altyapı Bedeli" alındığı tespit edilmiştir.

4.5.11.3. Taşınmazlara Hukuki El Atma Davaları Nedeniyle Tazminat Ödenmesi

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 10'uncu maddesinde; belediyelerin imar planlarının yürürlüğe girmesinden en geç üç ay içinde, bu planı tatbik etmek üzere beş yıllık imar programlarını hazırlayacağı, bu program içinde bulunan kamu kuruluşlarına tahsis edilen alanların, ilgili kamu kuruluşlarına bildirileceği ve beş yıllık imar programları sınırları içinde kalan alanlardaki kamu hizmet tesislerine tahsis edilmiş olan yerlerin ilgili kamu kuruluşları tarafından bu program süresi içinde kamulaştırılacağı hükmü yer almaktadır.

Ayrıca 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun Ek 1'inci maddesinde, uygulama imar planlarında umumi hizmetlere ve resmî kurumlara ayrılmak suretiyle mülkiyet hakkının özüne dokunacak şekilde tasarrufu hukuken kısıtlanan taşınmazlar hakkında, uygulama imar

planlarının yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıllık süre içerisinde imar programları veya imar uygulamalarının yapılacağı ve bütçe imkânları dâhilinde bu taşınmazların ilgili idarelerce kamulaştırılacağı veya her hâlde mülkiyet hakkını kullanmasına engel teşkil edecek kısıtlılığı kaldıracak şekilde imar planı değişikliği yapılacağı/yaptırılacağı belirtilmektedir.

3194 sayılı Kanun ve 2942 sayılı Kanun hükümleri uyarınca uygulama imar planlarında kamu hizmet tesislerine tahsis edilmek suretiyle tasarrufu hukuken kısıtlanan taşınmazlar hakkında, uygulama imar planlarının yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıllık süre içerisinde imar programları veya imar uygulamalarının yapılması ve bütçe imkânları dâhilinde bu taşınmazların ilgili idarelerce kamulaştırılması veya her hâlde mülkiyet hakkını kullanmasına engel teşkil edecek kısıtlılığı kaldıracak şekilde imar planı değişikliğinin yapılması/yaptırılması gerekmektedir. Yargı kararlarında, taşınmaza doğrudan el konulmayıp idari bir işlemle mülkiyet hakkının herhangi bir gerekçe olmadan uzun süre kullanılamamasına sebebiyet verilmesi hukuki el atma olarak nitelendirilmiştir.

Denetimlerde, bazı belediyeler tarafından yapılan imar planlarının beş yıllık sürede fiilen hayata geçirilmemesi sonucunda özel mülkiyetteki imar kısıtlılığı nedeniyle zarara uğrayan taşınmaz maliklerinin açtıkları davalarla belediyelerin tazminat ödemeye mahkum edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca kamulaştırma yapılmamasına rağmen mülkiyet hakkının kısıtlılığını kaldıracak şekilde imar planı değişikliği de yapılmamaktadır. Bu sebeple belediyeler tarafından tazminat, faiz, vekâlet ücreti ve yargılama gideri ödenmek zorunda kalınmaktadır.

Hukuki el atma nedeniyle tazminat davasına taraf olmamak için bahsi geçen mevzuat hükümlerine uygun işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

4.5.12. Belediye, Bağlı İdareleri ve Belediye Şirketlerinin Borç İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15'inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde belediyelerin borç alabilmesi belediyelerin yetki ve imtiyazları arasında sayılmış olup aynı Kanun'un 18'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre borçlanmaya karar vermek belediye meclisinin görev ve yetkisindedir. Kanun ile belediye meclisine verilen bu yetki kural olarak devredilemeyeceğinden ilgili meclis kararında sınır ve kapsamı açıkça belirtilerek uygulanmasına ilişkin görevler belirlenmelidir.

Öte yandan Kanun'da belediyelerin borçlanmasına ilişkin düzenlemeler yer almakla birlikte borç verebileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

5393 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinde ise, belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarının, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının yeniden değerleme oranıyla güncellenen miktarını aşamayacağı, bu miktarın büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca Kanun'da iç borçlanma ilkeleri de belirlenmiş ve belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yeniden değerleme oranıyla güncellenen miktarının yılı içinde toplam %10'unu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; %10'unu geçen iç borçlanmayı ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile yapabileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde;

- Belediye, bağlı kuruluş ve belediye şirketlerinde meclis kararı alınmaksızın borçlanıldığı,
- Mevzuatta öngörülmediği hâlde belediyeler tarafından borç verildiği veya kefil olunduğu,
- Belediye ve bağlı kuruluşlarında 5393 sayılı Kanun'da belirlenmiş borçlanma limitlerine uyulmadığı,
- Mevzuatta yer alan borçlanma araçları dışındaki borç ve yükümlülüklerin zamanında ödenmeyerek borçlanma aracına dönüştürüldüğü

tespit edilmiştir.

Söz konusu hatalı uygulamalar Kanun'a aykırılığın yanı sıra belediye hizmetlerinin devamlılığına ve belediyelerin mali yapısının sürdürülebilirliğine karşı risk oluşturmaktadır.

4.5.13. Belediye Şirketlerinin Yasal Dayanak Olmaksızın Borç Vermesi

5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda kazanç elde etme amacıyla ödünç para verebilecek olanlar;

bankalar, finansal kiralama, faktöring, finansman ve tasarruf finansman şirketleri olarak sayılmıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Pay sahiplerinin şirkete borçlanma yasağı" başlıklı 358'inci maddesinde pay sahiplerinin şirketten belli şartlarda borçlanabileceği zımni olarak ifade edilmiş; "Şirketle işlem yapma, şirkete borçlanma yasağı" başlıklı 395'inci maddesinde ise şirketler topluluğuna dâhil şirketlerin birbirlerine kefil olabileceği ve garanti verebileceği düzenlenmiş, ancak şirketlerin başka şirketlere veya birbirlerinin ortağı konumunda olan bu şirketlerin birbirlerine kazanç sağlamak amacıyla faizli borç verebileceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda da şirketlerin borç verebileceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Denetimlerde belediye şirketlerinin yasal dayanağı olmamasına rağmen kamu idarelerine ve diğer şirketlere borç verdiği tespit edilmiştir.

4.5.14. Personel Giderlerinin Mevzuatta Belirlenen Sınırların Üzerinde Olması

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Norm kadro ve personel istihdamı" başlıklı 49'uncu maddesinde; belediyenin yıllık toplam personel giderlerinin, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerleme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşamayacağı, nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oranın yüzde kırk olarak uygulanacağı, yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları ile Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esaslar'ın "Personel giderlerinin toplam giderler içindeki payına ilişkin üst sınır" başlıklı 5'inci maddesine göre; idarelerin, şirket personeli de dâhil yıllık toplam personel giderleri, idarenin gerçekleşen en son yıl bütçe gelirleri toplamının her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Kanun uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında artırılması sonucu bulunacak miktarın yüzde kırkını aşamayacak, bu oran büyükşehir belediyelerinde yüzde otuz olarak uygulanacaktır. Yine aynı madde hükmünde, belirlenen oranı aşan idarelerin Çevre,

Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından izin almadan şirketlerine işçi alımı yapamayacağı düzenlenmiştir.

Denetimlerde, bazı belediyelerde şirket personeli hariç yıllık toplam personel giderlerinin gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Kanun'a göre belirlenen yeniden değerleme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan miktarın yüzde otuzunu, şirket personeli dâhil olmak üzere yıllık toplam personel giderlerinin ise yüzde kırkını, bazı büyükşehir belediyeleri ile su ve kanalizasyon idarelerinde yüzde otuzunu aştığı ve personel giderlerinin belirlenen oranların altına inmemesine rağmen personel alımına devam edildiği ve limit aşılmasına rağmen şirketlerine yapılan işçi alımlarına ilişkin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından herhangi bir izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak kamu idareleri tarafından yapılan personel alımlarında, personel giderlerine ilişkin belirlenmiş olan sınır orana riayet edilmesi ve bu ödemeler açısından mali disiplinin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

4.5.15. İstihdam Edilecek Personelin Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Süreçleri Tamamlanmadan İşe Başlatılması

7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu'nun 3'üncü maddesinde; arşiv araştırmasının, statüsü veya çalıştırma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacaklar hakkında yapılacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un 4'üncü maddesinde arşiv araştırmasının kişinin adli sicil kaydının, kolluk kuvvetleri tarafından hâlen aranıp aranmadığının, kişi hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının, kişi hakkında kesinleşmiş mahkeme kararları ve devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların, kamu görevinden çıkarılma ya da kesinleşmiş memurluktan çıkarma cezası olup olmadığının, mevcut kayıtlardan tespit edilmesi olduğu ifade edilmiştir. Kanun'un 5'inci maddesinde güvenlik soruşturması, arşiv araştırmasındaki hususlara ilave olarak kişinin, görevin gerektirdiği niteliklerle ilgili kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerindeki olgusal verilerin, yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişiğinin, terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olup olmadığının, mevcut kayıtlardan ve kişinin görevine yansıyacak hususların denetime elverişli olacak yöntemlerle yerinden araştırılmak suretiyle tespit edilmesi şeklinde belirtilmiştir.

Ayrıca Kanun'un 7'nci maddesinde ise yaptırılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla değerlendirme komisyonu kurulacağı ve komisyonun kendisine iletilen verilere ilişkin nesnel ve gerekçeli değerlendirmelerini yazılı olarak atamaya yetkili amire sunacağı ifade edilmiştir.

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 20'nci maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak çıkarılan İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları ile Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esaslar'ın "Şirket personelinde aranacak şartlar" başlıklı 4'üncü maddesinin altıncı fıkrasında, güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının yapılmış olmasının zorunlu olduğu hükmü yer almaktadır.

Denetimlerde, bazı belediyelerde ve belediye şirketlerinde alımı yapılan personelin güvenlik soruşturmalarını ve arşiv araştırmalarını yapan ilgili kurumdan nihai cevap gelmeden işe başlatıldığı, bazı personel hakkında güvenlik soruşturmalarını ve arşiv araştırmalarını yapan ilgili kurumca olumsuz görüş bildirilmesine rağmen söz konusu personelin iş akitlerinin devam ettiği tespit edilmiştir.

Kamu görevine başlatılmadan önce personel ile ilgili güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması süreçlerinin tamamlanmış olması gerekmektedir.

4.5.16. Bütçe Emanetlerine Alınan Tutarların Mevzuatta Öngörülen Sıralamaya Uygun Ödenmemesi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Ödenemeyen giderler ve bütçeleştirilmiş borçlar" başlıklı 34'üncü maddesinde, kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması hâlinde giderlerin, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödeneceği hüküm altına alınmıştır. Kanun'a göre, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi hâlinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilecektir.

Aynı Kanun'un "Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesinde ise muhasebe yetkililerinin, 34'üncü maddesinde belirtilen hükümlerle ilgili ödemeye ilişkin kontrol yükümlülüklerinden dolayı sorumlu olacağı belirtilmiştir.

Mevzuat hükmünden anlaşılacağı üzere, idarelerin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması nedeniyle emanetler hesaplarına alınan tutarların mevzuatında belirtilen ödemelere öncelik vermek şartıyla muhasebe kaydına alınma sırasına göre ödenmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinde bütçe emanetlerine alınan tutarlara ilişkin ödemelerin muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre yapılmadığı tespit edilmiştir.

Bütçe emanetlerindeki tutarların, idarelerin aleyhine bir durumun oluşmaması, alacaklılar arasında adil ve eşit uygulama birliğinin temini ve kamu yararının sağlanabilmesi için mevzuatında belirtilen esas ve usullere göre Kanun'da öngörülen sıralamaya uygun olarak ödenmesi gerekmektedir.

4.5.17. Kamu Gelirinin Özel Firmalarca Tahsil Edilmesi ve Gelirin Gayrisafi Olarak Kaydedilmemesi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesi kamu gelirini, kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler, şeklinde tanımlamıştır.

İlgili Kanun'un "Yetkisiz tahsil ve ödeme" başlıklı 72'nci maddesinde, kanunların veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin öngördüğü şekilde yetkili kılınmamış hiçbir gerçek veya tüzel kişinin, kamu adına tahsilat veya ödeme yapamayacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Bütçe ilkeleri" başlıklı 13'üncü maddesinin (f) fıkrasında tüm gelir ve giderlerin gayri safi olarak bütçelerde gösterileceği ifade edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Gayri safilik ilkesi" başlıklı 39'uncu maddesinde gelir ve giderlerin herhangi bir düzenleme veya standart ile aksi kararlaştırılmadıkça netleştirilmeden kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, Akıllı Bilet Yönetim Sistemi ile tahsil edilen toplu taşıma hizmet gelirlerinin özel bir firma tarafından tahsil edildiği, bu firma kendine düşen payı aldıktan sonra kalan toplu taşıma hizmet gelirlerini idarelere gönderdiği ve dolayısıyla elde edilen gelirlerin idareler tarafından gayrisafi olarak kaydedilmediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak toplu taşıma bilet satışlarından elde edilen gelirlerin belediyelerce tahsil edilmesi ve sözleşmeye göre ilgili firmaya ödeme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

4.5.18. Belediyelerin Ortak Bir Otomasyon Sisteminin Bulunmaması ve Otomasyon Sistemlerine Yüksek Miktarlarda Ödeme Yapılması

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "3. Kontrol faaliyetleri standartları bölümü" bölümünde yer alan "Standart: 12. Bilgi sistemleri kontrolleri"nde, bilişim sistemleri ile ilgili standartlar ve genel şartlar belirlenmiştir. Söz konusu Standart uyarınca idareler tarafından bilgi sistemlerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için gerekli kontrol mekanizmaları geliştirilmeli, bilgi sistemlerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlayacak kontroller yazılı olarak belirlenmeli ve uygulanmalı, bilgi sistemine veri ve bilgi girişi ile bunlara erişim konusunda yetkilendirmeler yapılmalı, hata ve usulsüzlüklerin önlenmesi, tespit edilmesi ve düzeltilmesini sağlayacak mekanizmalar oluşturulmalı ve bilişim yönetişimini sağlayacak mekanizmalar geliştirilmelidir.

Denetimlerde, bazı belediyeler tarafından otomasyon sistemleri için özel firmalara yüksek miktarlarda ödemeler yapıldığı ancak otomasyon sistemlerinin özel firmalar tarafından yönetilmesi ve bilgi sistemine veri ve bilgi girişi ile bunlara erişim konusunda özel firma çalışanlarının yetkisinin bulunması nedeniyle bilgi sistemlerinin sürekliliği ve güvenilirliğinin sağlanması hususunda riskler bulunduğu tespit edilmiştir.

Bilgi ve iletişim sistemlerinde bulunan güvenlik zafiyetleri, bu sistemlerin hizmet dışı kalmasına veya kötüye kullanılmasına, büyük ölçekli ekonomik zarara, kamu düzeninin bozulmasına veya güvenlik ihlaline neden olabilmektedir.

Bilgi sistemlerinin sürekliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması ve kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması bakımından belediyelerin Türkiye genelinde ortak bir otomasyon sistemine geçişinin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

4.5.19. Taşıt Kiralaması ile İlgisi Olmayan İhaleler Kapsamında Binek Araç Temin Edilmesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesine göre; idarelerin, bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu oldukları, aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işlerinin bir arada ihale edilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

237 sayılı Taşıt Kanunu'nun 12'nci maddesinde; hizmet alımı suretiyle edinilecek taşıtların cinsi, adedi, yaşı, hangi hizmetlerde kullanılacağı, kaynağı, yabancı menşeli olup olmayacağı ve diğer hususlar için gerekli esas ve usullerin düzenlenmesi ilişkin Cumhurbaşkanına yetki verilmiştir. 237 sayılı Kanun'un 12'nci maddesine dayanılarak 2006/10193 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Hizmet Alımı Suretiyle Taşıt Edinilmesine İlişkin Esas ve Usuller çıkarılmış ve söz konusu Esas ve Usuller'in "Temel amaç" başlıklı 5'inci maddesinde; kamu hizmetlerinin gerektirdiği taşıt ihtiyacının hizmet alımı yoluyla karşılanmasının temel amacının, kamudaki taşıt giderlerinin asgari seviyeye indirilmesi ve kaynakların savurganlığa yol açılmadan, bütçe olanaklarıyla uyumlu şekilde kullanımının sağlanması olduğu hüküm altına alınmıştır. Yine Esas ve Usuller'in "Genel esaslar" başlıklı 6'ncı maddesinde de hizmet alımı suretiyle taşıt edinilebilmesinin genel esasları belirlenmiştir.

Tasarruf tedbirlerine ilişkin 2024/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde de kamu idarelerinin taşıt edinimleri ile ilgili sınırlayıcı hükümler bulunmaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinden; kamu idarelerinin, farklı istekliler tarafından sağlanabilecek ve aralarında doğal bağlantı olmayan mal alımı, hizmet alımı ve yapım işlerini bir arada ihale edemeyecekleri, ayrıca taşıtlar özelinde de taşıtların hizmet alımı yolu ile temininde asıl amacın, giderlerin asgari seviyeye indirilmesi ve kaynakların savurganlığa yol açılmadan araç temin edilmesi olduğu ve bu araçların belirli esaslar dâhilinde temin edilebileceği anlaşılmaktadır.

Denetimlerde bazı kamu idareleri tarafından gerçekleştirilen yapım işi, mal ve hizmet alımı ihalelerinde kontrollük aracı, hizmet aracı vb. adlar altında, ihale konusu işin yürütülmesi ile doğrudan ilgisi bulunmayan ve ayrı bir ihale konusu olabilecek taşıtların ihale dokümanlarına özel hüküm konularak temin edildiği ve niteliği itibarıyla bu usulün bir araç

temin etme yöntemi olarak kullanıldığı, neticede temin edilen araçların mevzuatın öngördüğü şartları sağlayıp sağlamadığının takibinin zorlaştığı tespit edilmiştir.

4.5.20. Kadınlar ve Çocuklar İçin Konukevlerinin Açılmaması

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin görev ve sorumlulukları" başlıklı 14'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre; büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'in "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 3'üncü maddesine göre; kadın konukevleri, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Mezkûr Yönetmelik'in "Konukevinde sunulacak hizmetler" başlıklı 19'uncu maddesinde; konukevlerinin, kadın ve çocuklara güvenlik, danışmanlık, yönlendirme, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi destek, geçici maddi yardım, iş bulma, kreş, mesleki eğitim kursları, grup çalışmaları, çocuklar için burs, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyet konularında doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle hizmetler sunduğu belirtilmektedir.

Denetimlerde; mevzuat hükümlerine göre kadınlar ve çocuklar için açılması zorunlu konukevlerine ilişkin bazı belediyeler tarafından herhangi bir faaliyette bulunulmadığı tespit edilmiştir.

Mevzuat hükümleri çerçevesinde kadınlara ve çocuklara yönelik konukevlerinin açılması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

4.5.21. Belediyelerce Sahipsiz Hayvanlara İlişkin Görev ve Sorumlukların Yerine Getirilmemesi

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun "Sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların korunması" başlıklı 6'ncı maddesinde, sahipsiz veya güçten düşmüş hayvanların en hızlı şekilde yerel yönetimlerce kurulan veya izin verilen hayvan bakımevlerine götürülmesinin

zorunlu olduğu ve bu hayvanların öncelikle söz konusu merkezlerde oluşturulacak müşahede yerlerinde tutulmasının sağlanacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Yerel yönetimlerin sorumluluğu" başlıklı Ek 1'inci maddesinde;

- Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyelerin, sahipsiz veya güçten düşmüş ya da tehlike arz eden hayvanların korunması ve sahiplendirilinceye kadar bakımının yapılması ile rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla hayvan bakımevlerini kuracağı,
- Birinci fıkrada belirtilen hayvanların, ilgili belediyeler tarafından hayvan bakımevine götürüleceği, hayvan bakımevi kurma zorunluluğu olmayan belediyeler ile il özel idarelerinin ise sorumluluk alanındaki bu hayvanları en yakın hayvan bakımevine götüreceği, bakımevlerine alınan hayvanların Bakanlık veri sistemine kaydedileceği ve rehabilite edilen köpeklerin, sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılacağı,
- Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler bakımından, geçici 4'üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kaynağı ayırmayan belediye başkanı ve meclis üyeleri ile ayrılan kaynağı hayvan bakımevi kurmak, sahipsiz hayvanları toplamak, rehabilite etmek veya sahiplendirilinceye kadar bakmak için sarf etmeyen ya da bu kaynağı başka amaçlar için sarf eden belediye başkanı ve belediye yetkililerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verileceği

ifade edilmiştir.

İlgili Kanun'un Geçici 4'üncü maddesinde ise büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyelerin 31.12.2028 tarihine kadar ek 1'inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen hayvan bakımevlerini kurmakla ve mevcut bakımevlerinin koşullarını iyileştirmekle yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Belediyeler 31.12.2028 tarihine kadar birinci fıkra gereğince hayvan bakımevleri kurmak, rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek ve sahipsiz hayvanlara sahiplendirilinceye kadar bakmak için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi oranında kaynak ayırır. Bu oran büyükşehir belediyelerinde binde üç olarak uygulanır. Bu fıkra uyarınca ayrılan ödeneklerin başka bir amaç doğrultusunda kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinde;

- Hayvan bakımevleri kurulmadığı,

- Hayvan bakımevi kurmak ve rehabilitasyon işlemleri için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinden ayrılması gereken bütçe ödeneğinin hiç ayrılmadığı ya da mevzuatta öngörülmüş orandan daha düşük tutarda ödenek ayrıldığı,
- Toplatılması zorunlu olduğu hâlde başıboş sokak köpeklerinin toplatılmadığı

tespit edilmiştir.

Sahipsiz hayvanların korunması, insanlara ve diğer canlılara zarar vermeyecek şekilde rehabilite edilebilmesi ve sahiplendirilene kadar hayvan bakım evlerinde kontrol altında tutulabilmesi için belediyelerin 5199 sayılı Kanun'da öngörülen görev ve sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir.

4.5.22. Afet ve Acil Durum Planlarının Hazırlanmaması

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Acil durum plânlaması" başlıklı 53'üncü maddesinde; belediyelerin; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum planlarını yapacağı, ekip ve donanımı hazırlayacağı, halkın eğitimi için gerekli önlemleri alarak kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak programlar yapacağı ve belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde, beldelerin özellikleri de dikkate alınarak gerekli afet ve acil durum planlarının henüz yapılmadığı tespit edilmiştir.

İdareler tarafından, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla afet ve acil durum planlarının en kısa sürede hazırlanması, gerekli ekip ve donanım hazırlıkları ile diğer gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

4.5.23. Yangın Afetine Uğraması Muhtemel Olan Sahaların Belirlenmemesi

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 2'nci maddesinde, mahallî şart ve özellikler dolayısıyla yangın afetine uğraması muhtemel olan sahaların, şehir ve kasabalarda belediye meclisleri, köylerde ihtiyar heyetleri tarafından tespit ve kaymakamların mütalaası alındıktan sonra valilerin tasvibi üzerine ilgili bölgelerde ilan olunacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde bazı idarelerde, il ve ilçe belediye meclislerince mahallî şart ve özellikler dolayısıyla yangın afetine uğraması muhtemel olan sahaların henüz belirlenmediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak bazı idareler tarafından sorumluluğu olan bölgelerde mahallî şart ve özellikler dolayısıyla yangın afetine uğraması muhtemel olan sahaların belediye meclislerince belirlenmesi ve ilan edilmesi gerekmektedir.

***4.5.24.* Yeraltı Suyu Kuyularının İzinsiz Açılması**

167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un "Yeraltı sularının mülkiyeti" başlıklı 1'inci maddesine göre; yeraltı suları umumi sular meyanında olup Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bu suların her türlü araştırılması, kullanılması, korunması ve tescili bu Kanun hükümlerine tabidir.

167 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesine göre sınırları ve yapısal özellikleri belirlendikçe yeraltı suyu sahaları, Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Tarım ve Orman Bakanlığınca "Yeraltı Suyu İşletme Alanları" kabul ve ilan edilmektedir.

Anılan Kanun'un 4'üncü maddesine göre, yeraltı suyu işletme sahaları içinde 8'inci madde hükmüne göre belge alınarak açılması gereken kuyuların adedi, yerleri, derinlikleri ve diğer vasıflarıyla çekilecek su miktarı DSİ Genel Müdürlüğü tarafından tayin ve tespit edilmektedir.

Aynı Kanun'un "Belge alınması ve bilgi verilmesi mecburiyeti" başlıklı 8'inci maddesinde, maddede açıklanan nitelikte su tedariki amaçlı kazıların yapılması veya kuyuların açılması için DSİ Genel Müdürlüğünden belge alınması zorunlu tutulmuştur.

Denetimlerde, bazı su ve kanalizasyon idarelerince açılan su kuyularının ve bu kuyulardan çekilen su miktarı bilgisinin DSİ Genel Müdürlüğüne bildirilmediği ve DSİ Genel Müdürlüğünden alınması gereken yeraltı suyu kullanma belgesi olmayan su kuyularının bulunduğu tespit edilmiştir.

Sürdürülebilir bir yeraltı suyu yönetiminin sağlanabilmesi için yeraltı sularının etkin şekilde kullanımı ve izlenmesi açısından gerekli olan izin prosedürlerinin ve ruhsatlandırma işlemlerinin tamamlanması, ayrıca açılan su kuyularına ve faydalı tüketime ilişkin verilerin DSİ Genel Müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir.

4.5.25. Sondaj İzni Verilen Kuyulardan Faydalı Tüketim Miktarına İlişkin Takip ve Denetimlerin Yapılmaması

167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un "Yeraltı sularının mülkiyeti" başlıklı 1'inci maddesinde; yeraltı sularının umumi sular kapsamında sayıldığı, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ve bu suların her türlü araştırılması, kullanılması, korunması ve tescilinin bu Kanun hükümlerine tabi olduğu hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Kanun'un "Terimler" başlıklı 2'nci maddesinde; faydalı kullanım yeraltı suyunun içmede, temizlikte, belediye hizmetlerinde, hayvan sulamada, zirai sulamada, maden ve sanayide, sportif vesair tesislerde kullanılması, faydalı ihtiyaç ise yeraltı suyunu kullanacak kimsenin faydalı kullanışları için muhtaç olduğu su miktarı şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı Kanun'un 4'üncü maddesinde; kuyu açan kimsenin, bulunan suyun ancak kendi faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmaya yetkili olduğu, bu miktarı aşan suların 2886 sayılı Kanun hükümlerine uyularak il özel idarelerince kiraya verileceği belirtilmekle beraber, kuyu adedi, yeri, derinliği ve faydalı ihtiyaç miktarının DSİ Genel Müdürlüğü tarafından tayin ve tespit edileceği hükme bağlanmıştır.

İlgili Kanun'un uygulanması için çıkarılan Yeraltı Suları Tüzüğü'nün "Yeraltı suyu ile ilgili işlerin kontrolü" başlıklı 11'inci maddesinde; yeraltı suyu aranması, kullanılması, işletilmesi ve tesislerin ıslah ve tadil edilmesi işlerinin verilen belgelere, teknik yönetmeliklere uygun olarak yapılıp yapılmadığını kontrol yetkisinin DSİ Genel Müdürlüğünde olduğu belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere sondaj kuyularına ilişkin olarak tüm yetki DSİ Genel Müdürlüğünde bulunmaktadır. Dolayısıyla sondaj ile çıkartılan sularda kuyu açan kimseye tahsis edilecek su miktarı, kişinin ihtiyaç bildirimi de dikkate alınarak DSİ Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmekte olup bu miktar, faydalı ihtiyaç olarak anılmaktadır. Ancak sondajdan faydalı ihtiyacı aşan bir su miktarı temin edilmekte ise bu sular için, 2886 sayılı Kanun hükümlerine uyularak il özel idarelerince tespit, izleme, suyun kiralanması ve bu sudan gelir elde edilmesi işlemlerinin yürütülmesi gerekirken; 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile büyükşehir olan illerde il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılmış olması sebebiyle söz konusu işlemleri yürütecek kamu idaresi bakımından belirsizlik bulunmaktadır.

Denetimlerde, yeraltı sularının mevcut durumunun korunması, izinsiz ve gereğinden fazla kullanılmasına engel olmak için faydalı tüketim miktarını aşan sularla ilgili il özel idarelerince tespit, izleme ve suyun ücretlendirilerek gelir elde edilmesine yönelik işlemlerin yapılmadığı, DSİ Genel Müdürlüğü ile koordineli bir izleme sistemi kurulmadığı tespit edilmiştir. Yeraltı sularının kullanımında faydalı ihtiyaç miktarının belirlenmemesi ve fiilen kullanılan miktarın ölçülememesi sonucu; faydalı ihtiyaç miktarının üzerindeki kullanımların tespit edilemediği ve buna ilişkin idari para cezalarının uygulanamadığı görülmüştür.

DSİ Genel Müdürlüğü ile il özel idareleri arasında koordineli yürüyen bir iş akış ve bilgi paylaşım ağının oluşturularak faydalı tüketim miktarını aşan kısmın tespit edilmesi ve izlenmesi, ayrıca ücretlendirilmesi gereken kısımların ücretlendirilip tahsilatının sağlanmasına yönelik çalışmalara başlanılması, yeraltı sularının korunmasıyla ilgili gerekli tedbirlerin alınması ve 6360 sayılı Kanun ile tüzel kişiliği kaldırılan il özel idarelerinin yerine ilgili işlemlerin hangi idare tarafından yürütüleceğine ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

4.5.26. Su Kayıplarını Azaltmaya Yönelik Faaliyetlerin Yerine Getirilmemesi

Su kaynaklarının korunması ve verimliliğin arttırılması, içme-kullanma suyunun etkin kullanılması ve su kayıplarının kontrolüne ilişkin usul ve esasları düzenleyen İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği'nin, "Su kayıplarının tespiti" başlıklı 8'inci maddesinde; içme suyu temin ve dağıtımı ile ilgili idarelerin, su kayıp miktarlarını tespit etmekle yükümlü olduğu, bu bağlamda sisteme giren su hacmi ve debisinin sürekli ölçülerek elde edilen verilerin elektronik ortamda muhafaza edilmesi ve şebekeden izinli tüketim miktarının belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Su kayıplarının azaltılması" başlıklı 9'uncu maddesine göre; büyükşehir ve il belediyeleri su kayıplarını 2023 yılına kadar en fazla %30, 2028 yılına kadar ise en fazla %25 düzeyine; diğer belediyeler su kayıplarını 2023 yılına kadar en fazla %35, 2028 yılına kadar ise en fazla %30, 2033 yılına kadar ise en fazla %25 düzeyine indirmekle yükümlüdür.

Söz konusu Yönetmelik'in 11'inci maddesinde ise; bu Yönetmelik'te belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyenlerin 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve ilgili diğer mevzuata göre sorumlu oldukları, idarelerin, stratejik planlarında su kayıplarını azaltmaya yönelik faaliyetlerine yer vermeleri gerektiği vurgulanmıştır.

İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği'nin 5'inci maddesinde, su ve kanalizasyon idareleri ile belediyelerin; idari ve fiziki su kayıplarının ölçüme dayalı olarak belirlenmesini, şebekenin ve sistemin şartnamelere ve uygulama projelerine uygun yapılmasını, kullanılan malzemelerin standartlara uygun olarak temin edilmesini, sistemde ana basınç bölgesi ve alt bölgelerin oluşturulmasını, şebekede etkili bir basınç ve debi yönetimi ile optimum işletme şartlarının sağlanmasını, sistemin izlenmesi ve kayıt altına alınmasını ve etkili bir su yönetim sistemini sağlamakla yükümlü olduğu hükmü yer almaktadır. Tebliğ'in 6'ncı ve devamı maddelerinde ise, su kayıplarının önlenmesi, kullanılacak malzemeler, abonelik hizmetleri ve izinsiz su kullanımı konularında idarenin yapacağı işler hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

- İçme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemi planlarının sayısallaştırma çalışmalarının tamamlanmadığı,
- İçme ve kullanma suyu sistemindeki kritik noktalarda su basıncının sürekli ölçülüp izlenmediği, lüzum üzerine yerinde manuel olarak ölçümler yapıldığı,
- Bazı su depolarının boru hattı üzerinde debi ölçer cihazı bulunmadığı, terfi merkezleri çıkışı boru hattı debi ölçer cihazının bulunmadığı ve sisteme verilen su miktarının ölçülemediği,
- Sistemin hidrolik modellemesinin bitirilemediği; hidrolik sistemin kalibrasyonunun yapılmadığı,
- Yüksek tüketimli abonelerin su kullanım miktarlarını uzaktan izleme sistemi olmadığı,
- Veri Kontrol ve İzleme Sisteminin (SCADA) Tebliğ'de öngörülen yeterlilik kriterlerini karşılamadığı, SCADA bulunmayan bölgeler olduğu,
- Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) veri tabanının bazı ilçelerde oluşturulmadığı ve veri girişinin tamamlanmadığı,
- CBS veri tabanı ile SCADA sisteminin idarenin ana veri tabanı ile uçtan uca entegre olmadığı,
- Abone bilgi sisteminin ulusal adres veri tabanı ile entegrasyonunun yapılmadığı

tespit edilmiştir.

Dolayısıyla bu durum su kayıplarının mevzuatta öngörülen şekilde takip edilememesine ve içme suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki su kayıp ve kaçak oranının yüksek olmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak su kayıpların azaltılabilmesi için içme-kullanma suyunun etkin şekilde kullanılması, su israfının önlenmesi ve kayıp-kaçak oranının belirlenen seviyelere düşürülmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

***4.5.27.* Bütçe İçi İşletmelere Ait Hesap ve İşlemlerde Hatalı Uygulamalar Bulunması**

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "İşletme tesisi" başlıklı 71'inci maddesinde, belediyelerin özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurarak yapabileceği düzenlenmiş olup aynı Kanun'un 18'inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde bütçe içi işletme kurulmasına karar vermek meclisin görev ve yetkisi olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede kurulacak işletmelere ilişkin usul ve esaslar Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliği'nde belirlenmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliği'nin "Muhasebe yetkilisi" başlıklı 7'nci maddesinde, mahallî idarenin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe yetkilisinin işletmenin de muhasebe yetkilisi olduğu ve işletmenin hesabının, muhasebe yetkilisi tarafından, mahallî idare kesin hesabına dâhil edilerek ilgili mercilere verileceği ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Bütçe işlemleri" başlıklı 8'inci maddesinde; işletme adına ayrılan ödeneklerin, fonksiyonel sınıflandırılmada ekonomik işler ve hizmetler kodunda gösterileceği, işletmenin iktisadi ticari işlerine ilişkin giderler dışında kalan personel giderleri, sosyal güvenlik kurumuna devlet primi giderleri, mal ve hizmet alımı giderleri, sermaye giderleri ile transferlerinin mahallî idare bütçesinden yapılacağı, işletme ödeneğinin iktisadi ve ticari işler için nakit sermaye olarak kullanılacak kısmının ise ekonomik sınıflandırmada borç verme kodunda gösterileceği, bu ödeneğin işletme adına açılmış bir özel hesaba aktarılmak suretiyle kullanılacağı, işletme ödeneğinden kullanılmayan kısmının yıl sonunda iptal edileceği, işletme faaliyetlerinden sağlanan gelir fazlası veya kârın mahallî idare bütçesine gelir kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde ise; işletme faaliyetlerinin muhasebe işlemlerinin Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mahallî idarenin muhasebe biriminde tutulacağı, işletmenin kurumlar vergisine tabi faaliyetlerinin, hesap planı bakımından, sadece bütçe işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına

ilişkin olarak Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine tabi olduğu, işletmenin ticari mal ve hizmet alım satımlarına ilişkin (kurumlar vergisine tabi) faaliyetleri için, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 175'inci ve mükerrer 257'nci maddeleri hükümleri uyarınca belirlenen muhasebe standartları, tek düzen hesap planı ve mali tabloların çıkarılmasına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde defter tutacağı, mahallî idare bütçesi içinde yapılan personel ve diğer yönetim ve donatım giderlerinin kurum kazancının tespitinde ve kurumlar vergisi beyannamesinin düzenlenmesinde ayrıca dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde,

- Bazı belediyelerin ticari faaliyetlerde bulunmak üzere kurduğu işletmeler için belediye meclis kararı ve bakanlık izni almadığı ya da bütçe içi işletme kurmadan ticari faaliyetlerde bulunduğu,
- İşletmenin muhasebesinin Yönetmelik'te belirtildiği şekliyle belediye muhasebe biriminde tutulmayıp hesapların serbest muhasebeci mali müşavire tutturulduğu,
- Bütçe içi işletmeye ilişkin muhasebe kayıtlarının Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde tam, doğru ve zamanında yapılmadığı,
- İşletme ödeneğinden iktisadi ve ticari işler için nakit sermaye olarak kullanılacak kısmın özel bir hesapta tutulmadığı ve bahsedilen ödeneğin bütçe giderinin ekonomik sınıflandırmasında borç verme kodunda gösterilmediği ya da bütçe gideri hesabının hiç kullanılmadığı,
- Belediye kaynaklarından karşılanması gereken giderlerin bütçe içi işletme özel hesabından karşılandığı,
- Bütçe içi işletmede kullanılmak üzere edinilen taşınır malların kamu idaresinin taşınır ve muhasebe kayıtlarına alınmadığı,
- Hesaplanan kurumlar vergisinin tek düzen hesap planı ve mali tabloların çıkarılmasına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde bütçe içi işletme hesabında tutulması gerekirken mükellefiyet kurulmadığı ya da belediye hesaplarında kayda alındığı,
- Bütçe içi işletme faaliyetlerinden sağlanan gelir fazlası veya kârın mahallî idare bütçesine gelir kaydedilmediği

tespit edilmiştir.

Bütçe içi işletmelere ait hesap ve işlemlerde hatalı uygulamaların olması mali tabloların tam ve doğru raporlanmamasına neden olmaktadır.

4.5.28. Belediye Şirketi Personelinin Sözleşme Olmaksızın Belediyede Görevlendirilmesi

Belediye şirketleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na tabi şirketlerdir. 6102 sayılı Kanun'un 16 ve 18'inci maddelerinde belirtildiği üzere belediye tarafından ticari şekilde işletilmek üzere kurulan kuruluşlar da tacirdir ve her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir tüccar gibi davranması gerekmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personelin bu kurumlar arasında geçiş yapabilmesine veya geçici görevlendirilmesine ilişkin yasal düzenlemeler bulunmasına karşın, 6102 sayılı Kanun'a tabi, kurumlar vergisi mükellefi olan, bu kapsamda gelir ve giderini tam olarak beyan etme yükümlülüğü bulunan ve kâr amacı güden belediye şirketlerinde görevli personelin başka kurum, kuruluş ve şirketlerde bedelsiz çalışabileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Denetimlerde bazı belediye şirketlerinde personelin, ücretlerinin şirket tarafından ödenmesine rağmen şirket bünyesinde hizmette bulunmadığı, herhangi bir hizmet sözleşmesi bulunmadan ve bir bedel alınmadan fiilen ortağı olan ilgili belediyenin bünyesinde çalıştırıldığı görülmüştür. Ayrıca bazı belediyelerde, şirket personelinin görevlendirilmesi yolu izlenmesi sonucunda norm kadro cetvelinde yer alan kadroların büyük bir kısmının boş kaldığı görülmüştür.

Bu doğrultuda belediyeler, ortağı olduğu bir şirketin personelini kendi bünyesinde çalıştırmak istiyorsa, 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen Ek Madde 20 uyarınca doğrudan hizmet alma suretiyle bu işlemi gerçekleştirmelidir. Aksi bir uygulama, hukuki dayanaktan yoksun olarak personel istihdamına sebebiyet vermektedir.

Belediye şirketlerinin, tüm giderleri ve doğabilecek hukuki sorumlulukları kendilerine ait olan personelini herhangi bir sözleşme olmadan belediyede çalıştırmasının mevzuata uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

4.5.29. Belediye Şirketi Çalışanları ve Aile Fertlerinin Özel Sağlık Sigortası Harcamalarının Belediye Şirketi Bütçesinden Karşılanması

Belediye şirketlerinin tabi olduğu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Tacir olmanın hükümleri" başlıklı 18'inci maddesinde her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli

bir iş adamı gibi hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Sermayeleri kısmen veya tamamen belediyeye ait olan şirketlerin, kaynaklarını ekonomik kullanması konusunda özen yükümlülüğü de bulunmaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların, madde kapsamında sigortalı sayılacakları ifade edilmiştir. Aynı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanların, genel sağlık sigortalısı sayılacakları belirtilmiştir.

Bu itibarla, özel sağlık sigortası yaptırılan personel ile bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler, 5510 sayılı Kanunu'nun 60'ıncı maddesi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmakta ve kendileri için SGK'ya genel sağlık sigorta primi ödenmektedir.

Denetimlerde bazı belediye şirketlerinde, şirket çalışanları ile bunların aile fertleri için özel sağlık sigortası yaptırılarak poliçe bedellerinin şirket bütçesinden ödendiği tespit edilmiştir. Özel sigorta poliçeleri belediye şirketi bütçesinden ödenen kişiler, 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır ve kendileri için SGK'ya genel sağlık sigorta primi ödemesinde bulunulmaktadır. Dolayısıyla bu kişiler ve aile fertleri için özel sağlık sigortası yaptırılması, ilgililer için mükerrer sağlık sigortası uygulaması anlamına geldiğinden, bu durumun şirket kaynaklarının etkin, ekonomik ve verimli kullanılmasıyla ilgili özen sorumluluğunun ihmal edilmesine neden olduğu değerlendirilmektedir.

5510 sayılı Kanun kapsamında ödenen primler ile hem şirket çalışanlarının kendileri hem de aile fertlerinin kamu hastanelerinden sağlık hizmeti alabilmesi mümkün olduğundan, bu standartlar dışında alınmak istenen sağlık hizmeti giderlerinin, sermayesi kısmen veya tamamen kamuya ait olan belediye şirketi bütçesinden karşılanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

4.5.30. Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Kapsamında Belediye Şirketlerine Hakedişlerin Vergi ve Sosyal Güvenlik Prim Tutarı Kadar Eksik Ödenmesi

696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 375 sayılı KHK'ya eklenen Ek 20'nci maddede, il özel idareleri, belediyeler ile bağlı kuruluşları ve bunların üyesi olduğu mahallî idare birliklerinin, personel çalıştırılmasına dayalı hizmetleri 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesindeki

limit ve şartlar ile 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendindeki sınırlamalara tabi olmaksızın doğrudan hizmet alımı suretiyle birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlası bu idarelere ait ve hâlen bu kapsamda hizmet alımı yaptığı mevcut şirketlerinden birine, bu nitelikte herhangi bir şirketi bulunmuyorsa münhasıran bu amaçla kuracakları bir şirkete gördürebileceği düzenlemesi yapılmıştır.

696 sayılı KHK ile yapılan düzenleme sonucunda belediyeler tarafından belediye şirketlerinden 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesindeki limit ve şartlar ile 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendindeki sınırlamalara tabi olmaksızın personel alımı yapılmaktadır. Söz konusu personel alımı neticesinde belediyeler tarafından kendi şirketlerine sözleşme koşullarına göre tespit edilen hakedişler ödenmektedir.

Denetimlerde, bazı belediyelerin kendi şirketlerinden temin ettiği personele yönelik olarak yaptığı ödemelerin net ücret, bireysel emeklilik kesintisi ve icra kesintisi toplamından oluştuğu, hakedişin gider kalemlerinden olan sosyal güvenlik primleri ve vergi tutarlarının ise zamanında ödenmediği, söz konusu ödeme usulü nedeniyle belediye şirketlerinin bu personelin sosyal güvenlik primleri ile ücretlerinden kesilen gelir ve damga vergisini alacaklı kurumlara zamanında ödeyemediği, bu nedenle söz konusu borçlara gecikme zammı işlediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak belediye şirketlerine ödenmesi gereken personel hizmeti bedellerinin sadece net ücret, bireysel emeklilik tutarı ve icra kesintisi toplamı üzerinden yapılan hesaplama sonucu bulunan tutar üzerinden değil, ilgili kamu idarelerine ödenmesi gereken ve hakedişin gider kalemlerinden SGK primi ve çeşitli vergi tutarlarının dâhil edilerek ödenmesi gerekmektedir.

4.5.31. Belediye Şirketlerince İstihdam Edilen İşçilerin Belediyelerde Zabıta ve İtfaiye Personeli Olarak Görev Yapması

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 128'inci maddesinde; genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetlerinin gerektirdiği görevlerden asli ve sürekli nitelik taşıyanların memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle gördürüleceği belirtilmiştir.

Belediye Zabıta Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde;

Belediye zabıtası; beldenin düzenini muhafaza eden, belde halkının esenlik, sağlık ve huzurunu koruyan, yetkili organların bu amaçla alacakları kararları uygulayan özel zabıta kuvveti,

Belediye zabıta personeli; belediye zabıta teşkilatındaki daire başkanı, müdür, şube müdürü, amir, komiser ve memurları,

Zabıta teşkilatı ise belediye bünyesinde zabıta görev ve hizmetlerini yürütmek üzere, Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik hükümleri çerçevesinde oluşturulan birim

olarak tanımlanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Kadro ve unvanlar" başlıklı 6'ncı maddesinde; belediye zabıta teşkilatı personel kadro ve unvanlarının; Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik'e göre belirlenmiş; zabıta daire başkanı, zabıta müdürü, zabıta şube müdürü, zabıta amiri, zabıta komiseri ve zabıta memuru unvanlı kadrolar ile hizmet için gerekli diğer kadrolardan oluşacağı ifade edilmiştir.

Aynı şekilde, itfaiye teşkilatında görev yapanların mesleğe kabulü, atamaları gibi hususlar da Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nde düzenlenmiş olup belediye şirketinde istihdam edilen işçilerin fiilen zabıta ve itfaiye personeli olarak görev yapmalarının mevzuata uygun düşmediği değerlendirilmektedir.

Denetimlerde, bazı belediyelerde belediye şirket kadrosunda bulunan ve hizmet alımı kapsamında çalıştırılan bazı işçilerin zabıta personeli olarak bazılarının ise itfaiye personeli olarak görevlendirildiği görülmüştür.

Sonuç olarak zabıta ve itfaiye hizmetlerinin ilgili yönetmeliklerde belirtilen şartları sağlayan kişiler tarafından yerine getirilmesi sağlanmalıdır.

4.5.32. Köylere Hizmet Götürme Birliklerine Usulüne ve Amacına Uygun Olmayan Ödenek Aktarımı Yapılması

5355 sayılı Mahallî İdare Birlikleri Kanunu'nun "Köylere hizmet götürme birlikleri" başlıklı 18'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları ile il özel idareleri; köye yönelik hizmetlere ilişkin yapım, bakım ve onarım işleri, bölünmüş yol, elektrifikasyon, köy yolu, içme suyu, sulama suyu ve kanalizasyon yatırımlarını, kendi

bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri köylere hizmet götürme birliklerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilirler. Merkezî idare kuruluşlarında ilgili bakanın, il özel idarelerinde valinin onayıyla aktarılan bu ödenekler tahsis amacı dışında kullanılamaz ve bu işler, birliğin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılır. Aynı maddenin beşinci fıkrasında, il özel idaresi bütçe gelirlerinin ne kadarının köylere hizmet götürme birliklerine aktarılacağı, köylere hizmet götürme birliklerinin sunacağı yatırım planı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre il genel meclisince kararlaştırılacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde, bazı il özel idare bütçelerinden köylere yönelik hizmetlere ilişkin yapım, bakım ve onarım işleri, bölünmüş yol, elektrifikasyon, köy yolu, içme suyu, sulama suyu ve kanalizasyon yatırımları dışındaki işler için de köylere hizmet götürme birliklerine aktarmalar yapıldığı; köylere hizmet götürme birliklerine yapılan aktarmaların, birlik tarafından sunulan yatırım planı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine dayalı olarak il genel meclisince kararlaştırılmadan encümen veya üst yönetici kararı ile yapıldığı tespit edilmiştir.

Köylere hizmet götürme birliklerine yapılacak ödenek aktarmalarının mevzuata uygun olarak il genel meclisi kararı ile köylere yönelik tahdidi olarak sayılan hizmetler için ve yatırım planı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine dayanılarak yapılması gerekmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
MEVZUAT ÖNERİLERİ VE DENETİMLER ÜZERİNE KAMU İDARELERİNCE YAPILAN MEVZUAT DÜZENLEMELERİ

5.1. Mevzuat Önerileri

5.1.1. Üniversitelere Ait İktisadi İşletmelerin Hukuki Altyapısının Bulunmaması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 47'nci maddesine göre, yükseköğretim kurumları, öğrencilerin beden ve ruh sağlığının korunması, barınma, beslenme, çalışma, vb. sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve bu amaçla bütçe imkânları nispetinde okuma salonları, yataklı sağlık merkezleri, mediko-sosyal merkezleri, vb. yerleri sağlamakla ve bunlardan öğrencilerin en iyi şekilde yararlanmaları için gerekli önlemleri almakla görevlidir.

Uygulamada üniversiteler söz konusu ihtiyaçları ya Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı aracılığıyla doğrudan kendisi karşılamakta veya söz konusu yerlerin işletme hakkını özel sektöre kiralamakta ya da kendi bünyesinde ticari esaslara göre işlem yapmak üzere iktisadi işletme kurarak karşılamaktadırlar. Ancak söz konusu işletmelerin hukuki altyapısına bakıldığında, gerek 2547 sayılı Kanun'da gerekse diğer mevzuat hükümlerinde üniversitelerin iktisadi işletme kurmalarına dayanak teşkil edecek bir düzenleme bulunmamaktadır.

Denetimlerde, söz konusu işletmeler fiili bir ihtiyaç dolayısıyla ortaya çıkmış olsa da mevcut hâli ile bu işletmelerin hukuki statüsü, buralarda kimlerin görevlendirilebileceği gibi esasen kanun veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılması gereken diğer hukuki dayanaklarının eksik olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ticari esaslara göre işlem yapması gereken bir kuruluşun tam manasıyla bu fonksiyonunu yerine getirememesine neden olmaktadır.

Üniversiteler bünyesinde faaliyet gösteren iktisadi işletmelerin kuruluş ve işleyişini hukuki temellere dayandırmak, iktisadi işletme kurulmasıyla ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmek için iktisadi işletmelerin mevzuat altyapısının oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.

5.1.2. Üniversitelerde Araştırma Dekanlığı, Öğrenci Dekanlığı ve Öğrenci İşleri Dekanlığı Kurulmasının Hukuki Altyapısının Bulunmaması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hükmü mevcuttur.

Adı geçen Kanun'un "Senato" başlıklı 14'üncü maddesinde senatonun görevleri sayılmakta olup bunlar arasında dekanlık kurma veya dekanlık kaldırma şeklinde bir görev bulunmamaktadır.

Kanun'un "Fakülte organları" başlıklı 16'ncı maddesinde ise fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekanın, rektörün önereceği üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçileceği ve normal usul ile atanacağı, süresi biten dekanın ise yeniden atanabileceği düzenlemesine yer verilmek suretiyle, kanunla kurulan fakültelere dekan atama yetkisinin Yükseköğretim Kurulunda olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Denetimlerde bazı üniversitelerde, üniversite senatosu kararı ile araştırma dekanlığı, öğrenci dekanlığı ve öğrenci işleri dekanlığı kurulduğu, söz konusu dekanlıklara rektör onayıyla dekan ve dekan yardımcıları görevlendirildiği tespit edilmiştir.

Araştırma, öğrenci ve öğrenci işleri dekanlıkları üniversitelerde son dönemde ortaya çıkan ihtiyaçların bir sonucu olarak kurulmaya başlansa da bu dekanlıkların kurumsal yapılanması ve yetkilerinin 2547 sayılı Kanun ile kurulan fakültelerden tamamen farklı olduğu, bu birimlerin kurulması ve personel görevlendirmesinin hukuki altyapısının mevcut olmadığı görülmektedir.

Söz konusu dekanlıkların üniversitelere beklenen katkıyı sağlayabilmesi için yükseköğretim mevzuatında bu birimlerin kurulması ve işleyişini düzenleyen gerekli değişikliklerin yapılarak hukuki altyapılarının oluşturulması gerekmektedir.

5.1.3. Üniversitelerin Kütüphane Veri Tabanı Alımlarında Koordinasyon ve İş Birliği Bulunmaması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kurulunun görevleri" başlıklı 7'nci maddesinde; yükseköğretim kurumlarına tahsis edilen kaynakların, plan ve programlar

çerçevesinde etkili bir biçimde kullanılmasının gözetim ve denetimi ile yükseköğretim kurumları arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak görevi Yükseköğretim Kuruluna verilmiştir. Bu çerçevede, Yükseköğretim Kurulu bünyesinde "Ulusal Tez Merkezi", "Yükseköğretim Açık Bilim ve Açık Erişim Çalışma Grubu" ve "Üniversite Kütüphaneleri Çalışma Grubu" oluşturulmuştur. 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesinde; Kurulun bünyesinde oluşturulan Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığının, yükseköğretim kurumlarının akademik kaynak ihtiyacını karşılamakla görevli ve sorumlu tutulduğu belirtilmektedir.

Üniversitelerin akademik kaynak ihtiyacının bir kısmı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu bünyesinde Ulusal Akademik Ağ Bilgi Merkezinin Cahit Arf Bilgi Merkezi tarafından ücretsiz sağlanmaktadır. Bunun yanında, üniversiteler 27.01.2012 tarihinde üniversite kütüphanelerinin iş birliği ve dayanışma içinde hareket etmelerine aracılık etmek ve üniversitelerin daha az maliyetle daha çok bilgi kaynağı temin etmelerini sağlamak amacıyla kurulmuş olan Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Derneği kanalı ile kütüphane veri tabanı hizmetini söz konusu derneğin belirlediği fiyat üzerinden ilgili veri tabanı lisans sahibine ödeme yapmak suretiyle temin edebilmektedir. Ayrıca üniversiteler akademik birimlerin talepleri doğrultusunda ücretli veri tabanı abonelikleri de yaptırabilmektedir.

Gerek ilgili dernek aracılığıyla gerekse tekil olarak üniversitelerce alınan bu veri tabanları, doğası gereği 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin usulü" başlıklı 22'nci maddesinin (a) fıkrası kapsamında "tek satıcı" esasına göre temin edildiğinden, fiyatlandırma konusunda ilgili derneğin veya lisans sahibi firmanın belirlediği ücretler esas alınmaktadır. Dolayısıyla hem teknik bilgi gerektiren hem de rekabet ortamının oluşmadığı bu hizmet alımlarında alınan hizmetin kapsamı ve fiyatlandırma kriterlerinin neler olduğu tam olarak anlaşılamadığı gibi üniversitelerce aynı veri tabanına farklı fiyatların ödendiği de görülmektedir.

Denetimlerde, üniversitelerin çok sayıda ve farklı veri tabanı aboneliklerine farklı ücretler ödediği, veri tabanı aboneliklerinin üniversitelerin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tek bir kaynaktan yürütülmesi için gerekli koordinasyonun sağlanamadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uyarınca üniversitelerin akademik kaynak ihtiyaçlarını karşılayan kütüphane veri tabanı hizmet alımlarının tüm kamu üniversitelerini

kapsayacak biçimde Yükseköğretim Kurulu "Üniversite Kütüphaneleri Çalışma Grubu"nca gündeme alınarak koordine edilmesinin, tüm üniversitelerin ortak bir çalışma yürütmesinin ve bu kapsamda gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

5.1.4. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünden İzin Alınmadan Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisi Açılması

15.10.1999 tarih ve 23847 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisleri Yönetmeliği uyarınca beden eğitimi ve spor çalışmaları yapmak amacıyla gerçek veya tüzel kişiler tarafından açılan tesislerin sağlık, güvenlik, yangın vb. açılardan gerekli şartları sağladığını ve hizmet verecek tesisin Yönetmelik'te belirtilen fiziki nitelikleri haiz olduğunun belgelendirilmesi gerekmektedir.

Yönetmelik'in "Açılış izninin verilmesi" başlıklı 11'inci maddesinde Yönetmelik'in ilgili maddelerinde belirtilen belgelerin gençlik ve spor il müdürlüklerine verilmesinden sonra tesisin hizmete açılması için bir komisyon vasıtasıyla yerinde tetkik edileceği, tesisin Yönetmelik hükümlerine uygun görülmesi hâlinde yeterlilik belgesi düzenlenerek valinin onayına sunulacağı, valinin onayını müteakip açılacak tesisin özelliği ve ilin gelişmişlik düzeyi göz önüne alınarak Genel Müdürlükçe tespit edilecek bir tescil ücretinin tesis sahibinden tahsil edileceği de hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik'in "Tesislerin vizesi" başlıklı 13'üncü maddesinde ise, açılış izni alan özel beden eğitimi ve spor tesislerinin faaliyetlerinin Yönetmelik hükümlerine uygunluğunun Yönetmelik'in 12'nci maddesi uyarınca kurulan komisyonca her yıl kontrol edileceği ve uygun olanların il müdürlüğünce yıllık olarak vize edileceği hükmü yer almaktadır.

Yapılan denetimlerde; belediyelerden ruhsat almak suretiyle faaliyet gösteren işletmeler arasında il müdürlüğünden açılış izni almayan tesisler olduğu, açılış izni verilmeden faaliyete başlayan tesislerin, Yönetmelik'in 13'üncü maddesi çerçevesinde yapılacak yıllık kontrol ve vize mekanizmasının dışında kaldığı ve dolayısıyla tesislerin faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunun devam edip etmediğinin kontrolünün sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Diğer taraftan Yönetmelik'te açılış izni almış ve faaliyet gösteren tesislere ilişkin denetim, ceza ve tesislerin kapatılmasına dair hükümler mevcutken; izin almadan faaliyette bulunan özel tesislere ilişkin herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Yönetmelik'te, izinsiz

faaliyet gösteren tesislere uygulanacak müeyyidenin ne olacağına dair düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak açılış izni bulunmayan tesisler nedeniyle gerek mahrum kalınan tescil ücreti geliri gerekse de bu tesislerin sağlık, güvenlik, yangın vb. açılardan oluşturabileceği risklerin giderilmesi amacıyla gerekli kontrollerin gerçekleştirilmesi ve izin almadan açılan tesisler için gerekli yaptırımların mevzuatta düzenlenmesi gerekmektedir.

5.1.5. Bağış Yoluyla Edinilen Belediye Şirketlerine İlişkin Düzenlemeye İhtiyaç Duyulması

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 70'inci maddesinde, belediyenin, kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurmasına imkân tanınmıştır. Aynı Kanun'un "Meclisin görev ve yetkileri" başlıklı 18'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na tabi şirket kurulması konusunda belediye meclisi yetkilidir.

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 26'ncı maddesinde ise belediyeler tarafından ticari amaçla faaliyette bulunmak üzere ticari kuruluşlar kurulması, mevcut veya kurulacak şirketlere sermaye katılımında bulunulması Cumhurbaşkanının iznine tabi kılınmıştır.

Uygulamada belediyeler, şirket kurmanın ya da mevcut veya kurulacak şirketlere sermaye katılımında bulunmanın yanı sıra bağış yoluyla da şirket edinebilmektedir. Dolayısıyla bağış yoluyla şirket edinilmesi hususunda 4046 sayılı Kanun'un nasıl uygulanacağına ilişkin düzenleme ihtiyacı bulunmaktadır.

Denetimlerde mevzuat gereği zorunlu olan sermaye payı ödenerek kurulan ve kurulduktan kısa bir süre sonra henüz bir ticari faaliyeti dahi bulunmadan belediyeye bağış yoluyla devredilen şirketlerin bulunduğu ve bu yöntemle Cumhurbaşkanının izninin alınmasına ilişkin düzenlemenin uygulamasından kaçınıldığı tespit edilmiştir.

5393 sayılı Kanun ve 4046 sayılı Kanun'da yer alan belediyelerin şirket edinmesine ilişkin usul ve esasların tam ve amacına uygun olarak uygulanabilmesi için mevzuatta bağış yoluyla edinilecek şirketlere ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

5.2. Denetimler Üzerine Kamu İdarelerince Yapılan Mevzuat Düzenlemeleri ve Gerekçeleri

KAMU İDARESİNİN ADI	DEĞİŞİKLİK/DÜZENLEME YAPILAN MEVZUAT	DEĞİŞİKLİK/DÜZENLEME GEREKÇESİ
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	Uluslararası Acil Yardım Harcamaları Yönetmeliği	Yurt dışında meydana gelen afet ve acil durum hâllerinde ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması amacıyla sınırlı olmak üzere özel hesaptan ve insani yardım kampanya hesaplarından yapılacak harcamaların 5018 sayılı Kanun ile 4734 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmadığı; aktarılan bu tutarların harcanması, muhasebeleştirilmesi, denetlenmesi ve alımlarda kullanılacak ihale yöntemlerine ilişkin esas ve usullerin, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı tarafından müştereken belirleneceği hüküm altına alındığından söz konusu mevzuatın çıkarılması
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği	Döner sermaye işletmesi yönetmeliklerinin dayanağını teşkil eden kanun maddeleri yürürlükten kaldırıldığı ve yeni mevzuat çerçevesinde yeniden düzenlenmesi gerekliliği
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	Taşkın ve Rüsubat Kontrolü Yönetmeliği (03.05.2019 tarihli ve 30763 sayılı R.G.)	Yönetmeliğin 14'üncü maddesinin birinci fıkrasında; İmar planı yapılacak yerleşim alanında DSİ tarafından taşkın sınırları belirlenmemiş ise jeolojik ve jeoteknik etüt raporu ile eş zamanlı olarak plan sahasının taşkın durumunun değerlendirildiği hidrolojik ve hidrolik etüt raporunun, planı yapan kurum veya kuruluş tarafından planın bir parçası olarak hazırlatılarak DSİ'nin uygunluk görüşünün alınmasına yönelik değişiklik yapılması
Emniyet Genel Müdürlüğü	Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesisleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği	Sosyal tesis ile genel bütçe taşınır işlemleri arasındaki uygulama farklılıkların giderilmesi
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Yerli Aksam Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nunda;10.04.2023 tarih ve 32159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikler sonrasında ülkemizde desteklenmesi uygun görülen tesis türlerinin yerli katkı ilave fiyatından faydalanabilmesi ve yerli katkı ilave fiyatı uygulaması için başvurularda yaşanan zorlukların giderilmesi amacıyla Yerli Aksam Yönetmeliğinde değişiklerin yapılması
Gençlik ve Spor Bakanlığı	Spor Federasyonları Yönetmeliği (25.07.2024 tarih ve 32612 sayılı Resmî Gazete)	Spor federasyonlarının çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi ve Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yapılacak ayni ve nakdî yardıma ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla ilgili mevzuat düzenleme gerekliliği
Gençlik ve Spor Bakanlığı	Spor Kulüpleri, Spor Anonim Şirketleri ve Üst Kuruluşların Denetimi Hakkında Yönetmelik (12.10.2024 tarih ve 32690 sayılı Resmî Gazete)	Spor kulüpleri, spor anonim şirketleri ve üst kuruluşların Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından denetimi ile spor kulüpleri ve spor anonim şirketleri tarafından beyanname düzenlenmesine ilişkin usul ve esasların gerekliliği
Göç İdaresi Başkanlığı	Göç İdaresi Başkanlığı Ön Mali Kontrol Yönergesi	İdare için mal ve hizmet alımları ile yapım işleri için ön mali kontrole tabi tutulma limitlerinin güncellenmesi

Hacettepe Üniversitesi	Yükseköğretim Kurumları, Mediko-Sosyal Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği	2547 sayılı Kanun'un 47'nci maddesinde, üniversitelerin SKS birimleri aracılığıyla gerçekleştireceği faaliyetlerin kurulacak döner sermaye işletmeleri aracılığıyla da gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir. Ancak üniversitelerin iktisadi işletme kurması durumunda bu işletmelerin hukuki statüsünün ne olacağı mevzuatta net olarak düzenlenmemiştir. Bu düzenlemelerin 2547 sayılı Kanun'a ve ilgili Yönetmelik'e eklenmesi ile söz konusu hukuki boşluğun giderilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Zira üniversiteler tarafından kurulan ve ayrı bir bütçesi bulunan ancak tüzel kişiliği haiz olmayan iktisadi işletmelerin varlıklarının hukuki dayanaktan yoksun olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda üniversitelerin tüzel kişiliği haiz iktisadi işletme kurup kuramayacağı konusu da yine mevzuattaki boşluk sebebiyle muğlak olarak değerlendirilmektedir.
Hazine ve Maliye Bakanlığı	Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği	Türev ürünlere ilişkin hesapları ve işleyişlerinin Devlet Muhasebe Standartlarına uyumlu hâle getirilmesi
Hazine ve Maliye Bakanlığı	Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği	Türev ürünlere ilişkin hesapları ve işleyişlerinin Devlet Muhasebe Standartlarına uyumlu hâle getirilmesi
Sağlık Bakanlığı	Aile hekimlerine yapılacak kiralama işlemlerine ilişkin Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan Protokol tadili	Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik gereğince kira bedellerinin ödenmesinde üçer aylık dönemler hâlinde ödemelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Uygulamada aile sağlığı merkezi kira tahsilatları, aile hekimlerinin aile sağlığı merkezi gider ödemesinden kesinti yapılarak gerçekleştirilmekte olup, bazı kiralama işlemlerinde bu hükme uyulmadığı ve kesintilerin üçer aylık dönemler yerine bir aylık dönemler hâlinde yapıldığı görülmüştür. Protokolün tadil edilmesi neticesinde aile hekimlerinden yapılacak kiralama işlemlerinde uygulanan vade konusunda düzeltici işlem tesis edilmesi
Sağlık Bakanlığı	Kamu Sağlık Tesisleri Ruhsatlandırma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (02.04.2024 tarihli ve 32508 sayılı Resmî Gazete)	Kamu Sağlık Tesisleri Ruhsatlandırma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Kamu Sağlık Tesisleri Ruhsatlandırma Yönetmeliği'nin 15'inci maddesine eklenen on sekizinci fıkrası ile bulunduğu bölgede sağlık hizmet sunumuna acil ihtiyaç duyulan ve ruhsatlandırma için eksiklikleri olan sağlık tesislerine yönelik düzenleme yapılması
Sağlık Bakanlığı	Özel Sağlık Tesislerinin Denetimi Hakkında Yönetmelik (17.11.2023 tarihli ve 32372 sayılı Resmî Gazete)	Sağlık hizmet sunumunun ve sağlık hizmeti sunan gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerine ait sağlık kurum, kuruluş ve müesseselerin ilgili mevzuat ve Sağlık Bakanlığınca belirlenen politika ve düzenlemelere uygunluğunun denetlenmesine ve uygulanacak idari yaptırımlara ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi
Sosyal Güvenlik Kurumu	Büyükşehir Belediyeleri, İl Özel İdareleri Belediyeler ve Bunların Bağlı Kuruluşlarının Borçlarına Karşılık Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilat Toplamı Üzerinden Ayrılacak Paylardan Yapılacak Kesintilere İlişkin Esaslarda Değişiklik Yapılmasına Dair	Genel bütçe vergi gelirleri üzerinden ayrılacak paylardan kesinti yapılacak kurumlar il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşlarken düzenlemeyle bu idarelerin tüzel kişiliklerinin borçları da kesinti kapsamına alınmıştır. Bu mevzuat değişikliğiyle birlikte belediye şirketlerinin Kuruma olan prim borçlarının genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylardan kesilmesi

	Esaslar (R.G.:27.11.2024 – 32735)	
Sosyal Güvenlik Kurumu	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (4'üncü Madde) (09.01.2024 tarihinde mecliste onaylandı ancak Resmî Gazete'de yayımlanmadı.)	Bu düzenlemeyle birlikte Sağlık Uygulama Tebliği EK-4C'de yer alan yurt dışından ithal edilen ilaçların Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından temini ile genel sağlık sigortalılarına dağıtımı sürecinde yaşanan aksaklıkların ve zorlukların giderilmesi amacıyla bu alım süreci 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'ndan istisna hâle getirilmiştir.
Tarım ve Orman Bakanlığı	7521 sayılı Kanun ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6'ncı maddesi	Bakanlık taşra teşkilatı tarafından gerçekleştirilen projelerin il özel idarelerine ödenek aktarılma suretiyle gerçekleştirilmesinde, 5018 sayılı Kanun'da belirlenen gider gerçekleştirme usulüne ve ilgili mevzuatına uygun hâle getirilmiştir.
Ticaret Bakanlığı	Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (R.G.: 03.04.2024 - 32509	3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde yaptırılan sınır kapıları ve gümrük tesislerine ilişkin yap-işlet-devret sözleşmeleri kapsamında alınan Bakanlık payının Döner Sermaye İşletmesi gelirleri arasında sayarak kamu Mali yönetim sürecine dâhil edilmiştir.
Beşiktaş Belediye Başkanlığı	Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü- Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliğinin revize edilmesi (05.09.2024 Tarihli - 2024/49 Sayılı Meclis Kararı)	İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin 13'üncü maddesinin 1. fıkrasında geçen "İşyeri açma ve çalışma ruhsatı verilen işyerleri, yetkili idareler tarafından ruhsat verildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde kontrol edilir." hükmü gereği düzenleme yapılması
Bursa Büyükşehir Belediyesi	Bursa Büyükşehir Belediyesi İlan ve Reklam Uygulama Yönetmeliğinin 18.maddesinde değişiklik yapılması (Meclis Kararı ve Tarihi 1122-14.09.2023)	Araçların dış ve iç kısımlarına reklam uygulaması yapılması ve bulundurulmasında uyulması gereken esaslar hakkında değişiklik gerekliliği
Bursa Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	Spor Ödül Yönetmeliği'nde revizyon yapılması (Meclis Kararı ve Tarihi 745-23.05.2023)	Sporculara verilen ödül ücretlerinin düşük kalması nedeniyle ilgili yönetmelikte güncelleme yapılması
Bursa Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı Görev Yetki ve Sorumluluk Esaslarına İlişkin Yönetmelik (Meclis Kararı ve Tarihi 1134-14.11.2024)	Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığının teşkilat yapısının değiştirilmesi
Bursa Büyükşehir Belediyesi Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı	Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumluluk Esaslarına İlişkin Yönetmeliği (Meclis Kararı ve Tarihi 565-21.05.2024)	Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığının teşkilat yapısında değişiklik yapılması
Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	Gelişen ve değişen ihtiyaçlara uyum sağlamak için Tarifeler Yönetmeliği'nin bazı maddelerinde değişiklik yapılması

	Tarifeler Yönetmeliği (Değişiklik)	
DİSKİ	Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler Yönetmeliği	20 Kasım 1981 tarih ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 05.06.1986 tarih ve 3305 sayılı Kanun ile değişik 23'üncü maddesi hükmü gereği su satışı ve kullanılmış suların uzaklaştırılması ile çevreyi kirletmeyecek önlemlerin alınması ve aldırılması ile ilgili tarifelerin hangi kriterlere göre tespit edileceğini ve bu şekilde tespit edilen bedellerin hangi usul ve esaslara göre tahsil edileceğinin belirlenmesi
Erzurum Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Dairesi Başkanlığı	Toplu Taşıma Araçları Çalışma Yönetmeliği (2024/670 Sayılı Meclis Kararı)	a)15.08.2014 tarihli D Plaka çalışma yönetmeliği, b)15.08.2015 tarihli Ticari hatlı minibüslerin çalışma yönetmeliği c)12.01.2017 tarihli taksi durakları ve ticari taksi taşımacılık esasları yönetmeliği ç)11.12.2019 tarihli Erzurum Büyükşehir Belediyesi Özel Toplu Ulaşım araçları H Plaka Çalışma Yönetmeliği d)14.10.2020 tarihli Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği e)14.03.2023 tarihli Erzurum Büyükşehir Belediyesi Özel Toplu Ulaşım araçları H Plaka Çalışma Yönetmeliği
Erzurum Su ve Kanalizasyon İdaresi Abone İşleri Dairesi Başkanlığı	Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği (16.05.2024/2024-05 nolu Genel Kurul Kararı)	Madde 38'e işlerlik kazandırmak amacıyla Madde 38-(1) de fıkra değişikliği ve 38'inci maddesine (2) nolu fıkranın eklenmesi
Eskişehir Teknik Üniversitesi	Eskişehir Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği	18.06.2020 tarihinde yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in Geçici 1'inci maddesiyle, Yükseköğretim kurumlarının kendi yönetmeliklerini Yönetmelik'in yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde bu Yönetmelik'e uygun hâle getirmeleri için gerekli değişikliklerin yapılması
İSKİ Genel Müdürlüğü	Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesinde Değişiklik Yapılması	İbare değişikliği yapılması ve 7'nci maddenin düzenlenmesi
İSKİ Genel Müdürlüğü	Ön Mali Kontrol Yönergesinde Değişiklik Yapılması	İbare değişikliklerinin yapılması
İSKİ Genel Müdürlüğü	Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesinde Değişiklik Yapılması	Bazı Bendler eklenmiş olup mevcut metinde olan (ı) Bendinin (l) Bendi olarak değiştirilmesi
İSKİ Genel Müdürlüğü	Taşınır, Taşınmaz Kaynak ve Hakların Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yönetmelik'in 25'inci maddesinin birinci fıkrasına (c) bendinin eklenmesi
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği (Büyükşehir Belediye Meclisi: 12.06.2024-753)	Faaliyetlerin ve hedeflerin Strateji Geliştirme Müdürlüğü tarafından daha etkin, verimli, sürdürülebilir ve sonuç odaklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nde değişiklik yapılması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Mahalli İdareler ile İlişkiler ve Yatırımları Koordinasyon Şube Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği (Büyükşehir Belediye Meclisi: 16.10.2024-1303)	Kurum il dışı yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılmasını, izlenmesini ve koordinasyonunu sağlamak amacıyla ayrı bir birim kurulması
İstanbul Şişli Belediyesi	T.C. Şişli Belediye Başkanlığı Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü Sporcular ve Amatör Spor Kulüplerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik	06.06.2024 tarih ve 58 sayılı Belediye Meclisi Kararı ile kabul edilmesi
Malatya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	MASKİ Tarifeler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	MASKİ Tarifeler Yönetmeliği'nde Tarifelerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik'in düzenlenmesi
Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	Tarifeler Yönetmeliğinin 6, 21, 23, 52'inci maddelerinde yapılan değişiklikler	Abonelik türleri, İnşaatlarda ölçüm ve hesap kesme, Kanal bağlantısı olmayan aboneler, Kaçak su kullanımı maddelerinde değişiklik ihtiyacı
Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Tanımlar kısmı ile zamana göre gelişen değişen abonelik şartlarının, verilen hizmetlerin, yapılan işlerin yeniden düzenlenmesi
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelikte Değişiklik yapılması hakkında Yönetmelik (31.01.2024 tarih ve 32446 sayılı Resmi Gazete)	Ek-4 Taban Ödeme Katsayı Cetvelinde yer alan kadro unvanları için katsayıların; 09.03.2022 tarihli ve 31942 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği'ne göre, yan dal uzmanlık eğitimini tamamlamış olanlar için %100, yan dal uzmanlık eğitimi alan asistan/araştırma görevlileri için %50 artırımlı uygulanması
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	Engelli Bireylere Yönelik Sınav Uygulamalarında ve Engelli Kontenjanında Aranacak Sağlık Şartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (RG13.12.2024/32751-01.02.2024/32447)	1'inci maddesinde yer alan "yükseköğretime geçişte" ibaresinden sonra gelmek üzere "yurt dışından öğrenci kabul sınavı hariç olmak üzere" ibaresi eklenmiştir. 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "ilköğretime başlama yaşı öncesi" ibaresi "altı yaşını doldurmadan önce" şeklinde değiştirilmesi

EK 1: 2024 YILI İÇİN DENETİM RAPORU DÜZENLENEN KAMU İDARELERİ LİSTESİ

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ

1. CUMHURBAŞKANLIĞI
2. ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI
3. YARGITAY BAŞKANLIĞI
4. DANIŞTAY BAŞKANLIĞI
5. HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU
6. ADALET BAKANLIĞI
7. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
8. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
9. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
10. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
11. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
12. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
13. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI
14. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
15. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
16. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
17. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI
18. SAĞLIK BAKANLIĞI
19. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
20. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
21. TİCARET BAKANLIĞI
22. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI
23. DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI
24. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
25. İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
26. MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ
27. MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI
28. MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI
29. STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI
30. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI
31. SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI
32. EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
33. AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI
34. GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI
35. TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
36. METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
37. GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI
38. AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI
39. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER-A

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

1. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
2. ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI
3. ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
4. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
5. AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
6. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
7. AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
8. ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ
9. AMASYA ÜNİVERSİTESİ
10. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
11. ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
12. ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
13. ANKARA ÜNİVERSİTESİ
14. ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
15. ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
16. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
17. AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
18. BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
19. BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
20. BARTIN ÜNİVERSİTESİ
21. BATMAN ÜNİVERSİTESİ
22. BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
23. BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ
24. BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
25. BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
26. BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
27. BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
28. BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
29. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
30. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
31. ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
32. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
33. DİCLE ÜNİVERSİTESİ
34. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
35. DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
36. EGE ÜNİVERSİTESİ
37. ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
38. ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
39. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
40. ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
41. FIRAT ÜNİVERSİTESİ
42. GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
43. GAZİ ÜNİVERSİTESİ
44. GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

45. GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
46. GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
47. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
48. HARRAN ÜNİVERSİTESİ
49. HİTİT ÜNİVERSİTESİ
50. ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
51. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
52. İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
53. İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
54. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
55. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
56. İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ
57. İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ
58. İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
59. İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
60. KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
61. KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
62. KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
63. KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
64. KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
65. KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ
66. KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
67. KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
68. KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
69. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
70. KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
71. KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
72. MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
73. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
74. MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
75. MARMARA ÜNİVERSİTESİ
76. MERSİN ÜNİVERSİTESİ
77. MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
78. MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
79. MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
80. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
81. NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
82. NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
83. ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
84. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
85. PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
86. RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
87. SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
88. SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
89. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
90. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

91. SİNOP ÜNİVERSİTESİ
92. SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
93. SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
94. ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
95. TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
96. TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
97. TRABZON ÜNİVERSİTESİ
98. TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
99. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
100. YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
101. YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
102. ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER-B
ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER

1. ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ
2. ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
3. ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
4. CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞYURTLARI KURUMU
5. DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
6. DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
7. DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
8. DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI
9. DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI
10. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI
11. HELAL AKREDİTASYON KURUMU
12. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
13. KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI
14. KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
15. KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI
16. KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI
17. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI
18. MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
19. MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
20. MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU
21. ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
22. ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI
23. SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI
24. SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
25. TÜRK AKREDİTASYON KURUMU
26. TÜRK DİL KURUMU
27. TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI
28. TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU
29. TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ
30. TÜRK TARİH KURUMU
31. TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ

32. TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
33. TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU
34. TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU (TENMAK)
35. TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
36. TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU
37. TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
38. TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU
39. TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI
40. TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ
41. TÜRKİYE UZAY AJANSI
42. TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI
43. ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI
44. VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
45. YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

1. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU
2. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU
3. SERMAYE PİYASASI KURULU
4. BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU
5. ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU
6. KAMU İHALE KURUMU
7. REKABET KURUMU
8. KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU
9. KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU
10. NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU
11. SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

1. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU
2. TÜRKİYE İŞ KURUMU

İL ÖZEL İDARELERİ

1. AĞRI İL ÖZEL İDARESİ
2. ARTVİN İL ÖZEL İDARESİ
3. ÇANKIRI İL ÖZEL İDARESİ
4. ERZİNCAN İL ÖZEL İDARESİ
5. HAKKARİ İL ÖZEL İDARESİ
6. ISPARTA İL ÖZEL İDARESİ
7. KARAMAN İL ÖZEL İDARESİ
8. KARS İL ÖZEL İDARESİ
9. KIRŞEHİR İL ÖZEL İDARESİ
10. NİĞDE İL ÖZEL İDARESİ
11. SİİRT İL ÖZEL İDARESİ
12. SİVAS İL ÖZEL İDARESİ
13. ŞIRNAK İL ÖZEL İDARESİ

14. ZONGULDAK İL ÖZEL İDARESİ

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

1. ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
2. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
3. ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
4. AYDIN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
5. BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
6. BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
7. DENİZLİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
8. DİYARBAKIR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
9. ERZURUM BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
10. ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
11. GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
12. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
13. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
14. İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
15. KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
16. KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
17. KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
18. KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
19. MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
20. MANİSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
21. MARDİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
22. MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
23. MUĞLA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
24. ORDU BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
25. SAKARYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
26. SAMSUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
27. ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
28. TEKİRDAĞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
29. TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
30. VAN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

BÜYÜKŞEHİR BAĞLI İDARELER

1. ANKARA ELEKTRİK, HAVAGAZI VE OTOBÜS İŞLETME MÜESSESESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (EGO)
2. ADANA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
3. ANKARA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (ASKİ)
4. ANTALYA SU VE ATIK SU İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
5. AYDIN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
6. BALIKESİR SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
7. BURSA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (BUSKİ)
8. DENİZLİ SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
9. DİYARBAKIR SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (DİSKİ)
10. ERZURUM SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
11. ESKİŞEHİR SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
12. GAZİANTEP SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

13. İSTANBUL ELEKTRİK, TRAMVAY VE TÜNEL İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (İETT)
14. İSTANBUL SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (İSKİ)
15. İZMİR ELEKTRİK, SU, HAVAGAZI, OTOBÜS VE TROLEYBÜS GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (ESHOT)
16. İZMİR SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
17. KAYSERİ SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
18. KOCAELİ SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (İSU)
19. KONYA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
20. MALATYA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
21. MANİSA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
22. MARDİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
23. MERSİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
24. MUĞLA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
25. ORDU SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
26. SAKARYA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
27. SAMSUN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
28. ŞANLIURFA SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
29. TEKİRDAĞ SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
30. TRABZON İÇMESUYU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
31. VAN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İL BELEDİYELERİ

1. AĞRI BELEDİYESİ
2. AKSARAY BELEDİYESİ
3. AMASYA BELEDİYESİ
4. ARTVİN BELEDİYESİ
5. BARTIN BELEDİYESİ
6. BATMAN BELEDİYESİ
7. BİLECİK BELEDİYESİ
8. BİNGÖL BELEDİYESİ
9. BOLU BELEDİYESİ
10. BURDUR BELEDİYESİ
11. ÇANAKKALE BELEDİYESİ
12. DÜZCE BELEDİYESİ
13. EDİRNE BELEDİYESİ
14. ELAZIĞ BELEDİYESİ
15. ERZİNCAN BELEDİYESİ
16. GİRESUN BELEDİYESİ
17. GÜMÜŞHANE BELEDİYESİ
18. HAKKARİ BELEDİYESİ
19. IĞDIR BELEDİYESİ
20. KARS BELEDİYESİ
21. KIRIKKALE BELEDİYESİ
22. KIRKLARELİ BELEDİYESİ
23. KİLİS BELEDİYESİ
24. NEVŞEHİR BELEDİYESİ
25. SİİRT BELEDİYESİ

26. SİNOP BELEDİYESİ
27. SİVAS BELEDİYESİ
28. UŞAK BELEDİYESİ
29. ZONGULDAK BELEDİYESİ

İLÇE BELEDİYELERİ

1. ADANA KARAİSALI BELEDİYESİ
2. ADANA POZANTI BELEDİYESİ
3. ADANA SARIÇAM BELEDİYESİ
4. ADANA SEYHAN BELEDİYESİ
5. ADANA YUMURTALIK BELEDİYESİ
6. ADANA YÜREĞİR BELEDİYESİ
7. AĞRI DİYADİN BELEDİYESİ
8. AĞRI PATNOS BELEDİYESİ
9. AKSARAY AĞAÇÖREN BELEDİYESİ
10. AKSARAY ESKİL BELEDİYESİ
11. AKSARAY SARIYAHŞİ BELEDİYESİ
12. ANKARA AKYURT BELEDİYESİ
13. ANKARA ALTINDAĞ BELEDİYESİ
14. ANKARA ÇAMLIDERE BELEDİYESİ
15. ANKARA ÇANKAYA BELEDİYESİ
16. ANKARA ELMADAĞ BELEDİYESİ
17. ANKARA ETİMESGUT BELEDİYESİ
18. ANKARA EVREN BELEDİYESİ
19. ANKARA GÖLBAŞI BELEDİYESİ
20. ANKARA GÜDÜL BELEDİYESİ
21. ANKARA KEÇİÖREN BELEDİYESİ
22. ANKARA MAMAK BELEDİYESİ
23. ANKARA SİNCAN BELEDİYESİ
24. ANKARA YENİMAHALLE BELEDİYESİ
25. ANTALYA AKSU BELEDİYESİ
26. ANTALYA ALANYA BELEDİYESİ
27. ANTALYA FİNİKE BELEDİYESİ
28. ANTALYA KONYAALTI BELEDİYESİ
29. ANTALYA KUMLUCA BELEDİYESİ
30. ANTALYA MURATPAŞA BELEDİYESİ
31. ARTVİN KEMALPAŞA BELEDİYESİ
32. ARTVİN MURGUL BELEDİYESİ
33. ARTVİN YUSUFELİ BELEDİYESİ
34. AYDIN EFELER BELEDİYESİ
35. AYDIN İNCİRLİOVA BELEDİYESİ
36. AYDIN KUŞADASI BELEDİYESİ
37. AYDIN SULTANHİSAR BELEDİYESİ
38. BALIKESİR BALYA BELEDİYESİ
39. BALIKESİR BİGADİÇ BELEDİYESİ
40. BALIKESİR BURHANİYE BELEDİYESİ

41. BALIKESİR EDREMİT BELEDİYESİ
42. BALIKESİR GÖMEÇ BELEDİYESİ
43. BALIKESİR HAVRAN BELEDİYESİ
44. BALIKESİR İVRİNDİ BELEDİYESİ
45. BALIKESİR KARESİ BELEDİYESİ
46. BALIKESİR KEPSUT BELEDİYESİ
47. BALIKESİR SINDIRGI BELEDİYESİ
48. BATMAN KOZLUK BELEDİYESİ
49. BİLECİK GÖLPAZARI BELEDİYESİ
50. BİLECİK İNHİSAR BELEDİYESİ
51. BİLECİK OSMANELİ BELEDİYESİ
52. BİLECİK PAZARYERİ BELEDİYESİ
53. BİLECİK YENİPAZAR BELEDİYESİ
54. BİNGÖL SOLHAN BELEDİYESİ
55. BİTLİS ADİLCEVAZ BELEDİYESİ
56. BİTLİS GÜROYMAK BELEDİYESİ
57. BİTLİS TATVAN BELEDİYESİ
58. BOLU MENGEN BELEDİYESİ
59. BOLU YENİÇAĞA BELEDİYESİ
60. BURDUR AĞLASUN BELEDİYESİ
61. BURDUR BUCAK BELEDİYESİ
62. BURDUR ÇELTİKÇİ BELEDİYESİ
63. BURDUR KEMER BELEDİYESİ
64. BURDUR TEFENNİ BELEDİYESİ
65. BURSA BÜYÜKORHAN BELEDİYESİ
66. BURSA HARMANCIK BELEDİYESİ
67. BURSA NİLÜFER BELEDİYESİ
68. BURSA ORHANELİ BELEDİYESİ
69. BURSA OSMANGAZİ BELEDİYESİ
70. ÇANAKKALE BİGA BELEDİYESİ
71. ÇANAKKALE BOZCAADA BELEDİYESİ
72. ÇANAKKALE ECEABAT BELEDİYESİ
73. ÇANAKKALE EZİNE BELEDİYESİ
74. ÇANKIRI ELDİVAN BELEDİYESİ
75. ÇANKIRI ILGAZ BELEDİYESİ
76. ÇANKIRI KIZILIRMAK BELEDİYESİ
77. ÇANKIRI KORGUN BELEDİYESİ
78. ÇANKIRI ORTA BELEDİYESİ
79. ÇANKIRI YAPRAKLI BELEDİYESİ
80. DENİZLİ ÇİVRİL BELEDİYESİ
81. DENİZLİ MERKEZEFENDİ BELEDİYESİ
82. DENİZLİ TAVAS BELEDİYESİ
83. DİYARBAKIR BİSMİL BELEDİYESİ
84. DİYARBAKIR ÇERMİK BELEDİYESİ
85. DİYARBAKIR ÇÜNGÜŞ BELEDİYESİ
86. DİYARBAKIR ERGANİ BELEDİYESİ

87. DİYARBAKIR SİLVAN BELEDİYESİ
88. DÜZCE GÖLYAKA BELEDİYESİ
89. DÜZCE GÜMÜŞOVA BELEDİYESİ
90. EDİRNE ENEZ BELEDİYESİ
91. EDİRNE HAVSA BELEDİYESİ
92. EDİRNE İPSALA BELEDİYESİ
93. EDİRNE MERİÇ BELEDİYESİ
94. ELAZIĞ KARAKOÇAN BELEDİYESİ
95. ELAZIĞ MADEN BELEDİYESİ
96. ELAZIĞ PALU BELEDİYESİ
97. ERZİNCAN ÜZÜMLÜ BELEDİYESİ
98. ERZURUM KARAYAZI BELEDİYESİ
99. ERZURUM PALANDÖKEN BELEDİYESİ
100. ERZURUM TEKMAN BELEDİYESİ
101. ERZURUM YAKUTİYE BELEDİYESİ
102. ESKİŞEHİR ÇİFTELER BELEDİYESİ
103. ESKİŞEHİR ODUNPAZARI BELEDİYESİ
104. ESKİŞEHİR SİVRİHİSAR BELEDİYESİ
105. ESKİŞEHİR TEPEBAŞI BELEDİYESİ
106. GAZİANTEP NİZİP BELEDİYESİ
107. GAZİANTEP ŞAHİNBEY BELEDİYESİ
108. GAZİANTEP ŞEHİTKAMİL BELEDİYESİ
109. GÜMÜŞHANE KELKİT BELEDİYESİ
110. GÜMÜŞHANE KÖSE BELEDİYESİ
111. GÜMÜŞHANE KÜRTÜN BELEDİYESİ
112. GÜMÜŞHANE ŞİRAN BELEDİYESİ
113. GÜMÜŞHANE TORUL BELEDİYESİ
114. HAKKARİ ÇUKURCA BELEDİYESİ
115. HAKKARİ DERECİK BELEDİYESİ
116. HAKKARİ ŞEMDİNLİ BELEDİYESİ
117. IĞDIR ARALIK BELEDİYESİ
118. IĞDIR KARAKOYUNLU BELEDİYESİ
119. IĞDIR TUZLUCA BELEDİYESİ
120. ISPARTA ATABEY BELEDİYESİ
121. ISPARTA EĞİRDİR BELEDİYESİ
122. ISPARTA GELENDOST BELEDİYESİ
123. ISPARTA GÖNEN BELEDİYESİ
124. ISPARTA YALVAÇ BELEDİYESİ
125. İSTANBUL ADALAR BELEDİYESİ
126. İSTANBUL ATAŞEHİR BELEDİYESİ
127. İSTANBUL BAHÇELİEVLER BELEDİYESİ
128. İSTANBUL BEŞİKTAŞ BELEDİYESİ
129. İSTANBUL GAZİOSMANPAŞA BELEDİYESİ
130. İSTANBUL GÜNGÖREN BELEDİYESİ
131. İSTANBUL PENDİK BELEDİYESİ
132. İSTANBUL SARIYER BELEDİYESİ

133. İSTANBUL ŞİLE BELEDİYESİ
134. İSTANBUL ŞİŞLİ BELEDİYESİ
135. İZMİR ALİAĞA BELEDİYESİ
136. İZMİR BAYRAKLI BELEDİYESİ
137. İZMİR BEYDAĞ BELEDİYESİ
138. İZMİR BUCA BELEDİYESİ
139. İZMİR KARŞIYAKA BELEDİYESİ
140. İZMİR KİRAZ BELEDİYESİ
141. İZMİR KONAK BELEDİYESİ
142. İZMİR ÖDEMİŞ BELEDİYESİ
143. İZMİR TORBALI BELEDİYESİ
144. KARABÜK EFLANİ BELEDİYESİ
145. KARABÜK ESKİPAZAR BELEDİYESİ
146. KARABÜK OVACIK BELEDİYESİ
147. KARABÜK SAFRANBOLU BELEDİYESİ
148. KARABÜK YENİCE BELEDİYESİ
149. KARS AKYAKA BELEDİYESİ
150. KARS ARPAÇAY BELEDİYESİ
151. KARS DİGOR BELEDİYESİ
152. KARS SELİM BELEDİYESİ
153. KARS SUSUZ BELEDİYESİ
154. KAYSERİ FELAHİYE BELEDİYESİ
155. KAYSERİ HACILAR BELEDİYESİ
156. KAYSERİ SARIZ BELEDİYESİ
157. KAYSERİ TOMARZA BELEDİYESİ
158. KIRIKKALE BAHŞILI BELEDİYESİ
159. KIRIKKALE ÇELEBİ BELEDİYESİ
160. KIRIKKALE KARAKEÇİLİ BELEDİYESİ
161. KIRIKKALE KESKİN BELEDİYESİ
162. KIRKLARELİ LÜLEBURGAZ BELEDİYESİ
163. KIRŞEHİR AKÇAKENT BELEDİYESİ
164. KIRŞEHİR AKPINAR BELEDİYESİ
165. KIRŞEHİR BOZTEPE BELEDİYESİ
166. KIRŞEHİR ÇİÇEKDAĞI BELEDİYESİ
167. KIRŞEHİR KAMAN BELEDİYESİ
168. KIRŞEHİR MUCUR BELEDİYESİ
169. KİLİS ELBEYLİ BELEDİYESİ
170. KİLİS MUSABEYLİ BELEDİYESİ
171. KİLİS POLATELİ BELEDİYESİ
172. KOCAELİ KANDIRA BELEDİYESİ
173. KOCAELİ KARTEPE BELEDİYESİ
174. KONYA BOZKIR BELEDİYESİ
175. KONYA CİHANBEYLİ BELEDİYESİ
176. KONYA DOĞANHİSAR BELEDİYESİ
177. KONYA HÜYÜK BELEDİYESİ
178. KONYA KADINHANI BELEDİYESİ

179. KONYA KARAPINAR BELEDİYESİ
180. KONYA SARAYÖNÜ BELEDİYESİ
181. KONYA SELÇUKLU BELEDİYESİ
182. KONYA SEYDİŞEHİR BELEDİYESİ
183. KONYA YUNAK BELEDİYESİ
184. MALATYA BATTALGAZİ BELEDİYESİ
185. MANİSA AHMETLİ BELEDİYESİ
186. MANİSA GÖLMARMARA BELEDİYESİ
187. MANİSA KÖPRÜBAŞI BELEDİYESİ
188. MANİSA SALİHLİ BELEDİYESİ
189. MARDİN DARGEÇİT BELEDİYESİ
190. MARDİN DERİK BELEDİYESİ
191. MERSİN AKDENİZ BELEDİYESİ
192. MERSİN AYDINCIK BELEDİYESİ
193. MERSİN ÇAMLIYAYLA BELEDİYESİ
194. MERSİN YENİŞEHİR BELEDİYESİ
195. MUĞLA BODRUM BELEDİYESİ
196. MUĞLA FETHİYE BELEDİYESİ
197. MUĞLA KAVAKLIDERE BELEDİYESİ
198. MUĞLA MARMARİS BELEDİYESİ
199. MUĞLA ULA BELEDİYESİ
200. NEVŞEHİR AVANOS BELEDİYESİ
201. NEVŞEHİR DERİNKUYU BELEDİYESİ
202. NEVŞEHİR HACIBEKTAŞ BELEDİYESİ
203. NİĞDE ALTUNHİSAR BELEDİYESİ
204. NİĞDE ÇAMARDI BELEDİYESİ
205. NİĞDE ÇİFTLİK BELEDİYESİ
206. NİĞDE ULUKIŞLA BELEDİYESİ
207. ORDU ALTINORDU BELEDİYESİ
208. ORDU GÖLKÖY BELEDİYESİ
209. ORDU GÜLYALI BELEDİYESİ
210. ORDU MESUDİYE BELEDİYESİ
211. ORDU PERŞEMBE BELEDİYESİ
212. SAKARYA AKYAZI BELEDİYESİ
213. SAKARYA GEYVE BELEDİYESİ
214. SAKARYA SAPANCA BELEDİYESİ
215. SAKARYA SÖĞÜTLÜ BELEDİYESİ
216. SAMSUN TEKKEKÖY BELEDİYESİ
217. SAMSUN VEZİRKÖPRÜ BELEDİYESİ
218. SİİRT BAYKAN BELEDİYESİ
219. SİİRT KURTALAN BELEDİYESİ
220. SİNOP AYANCIK BELEDİYESİ
221. SİNOP ERFELEK BELEDİYESİ
222. SİNOP TÜRKELİ BELEDİYESİ
223. SİVAS ALTINYAYLA BELEDİYESİ
224. SİVAS GEMEREK BELEDİYESİ

225. SİVAS HAFİK BELEDİYESİ
226. SİVAS ŞARKIŞLA BELEDİYESİ
227. ŞANLIURFA AKÇAKALE BELEDİYESİ
228. ŞANLIURFA BİRECİK BELEDİYESİ
229. ŞANLIURFA BOZOVA BELEDİYESİ
230. ŞANLIURFA CEYLANPINAR BELEDİYESİ
231. ŞANLIURFA HALFETİ BELEDİYESİ
232. ŞANLIURFA HALİLİYE BELEDİYESİ
233. ŞANLIURFA HARRAN BELEDİYESİ
234. ŞANLIURFA HİLVAN BELEDİYESİ
235. ŞANLIURFA SURUÇ BELEDİYESİ
236. ŞIRNAK BEYTÜŞŞEBAP BELEDİYESİ
237. ŞIRNAK CİZRE BELEDİYESİ
238. TEKİRDAĞ ÇORLU BELEDİYESİ
239. TEKİRDAĞ ERGENE BELEDİYESİ
240. TEKİRDAĞ SÜLEYMANPAŞA BELEDİYESİ
241. TEKİRDAĞ ŞARKÖY BELEDİYESİ
242. TRABZON AKÇAABAT BELEDİYESİ
243. TRABZON ARSİN BELEDİYESİ
244. TRABZON BEŞİKDÜZÜ BELEDİYESİ
245. TRABZON MAÇKA BELEDİYESİ
246. TRABZON ORTAHİSAR BELEDİYESİ
247. TRABZON SÜRMENE BELEDİYESİ
248. TRABZON VAKFIKEBİR BELEDİYESİ
249. TRABZON YOMRA BELEDİYESİ
250. UŞAK BANAZ BELEDİYESİ
251. UŞAK EŞME BELEDİYESİ
252. UŞAK KARAHALLI BELEDİYESİ
253. UŞAK SİVASLI BELEDİYESİ
254. UŞAK ULUBEY BELEDİYESİ
255. YALOVA ALTINOVA BELEDİYESİ
256. ZONGULDAK GÖKÇEBEY BELEDİYESİ
257. ZONGULDAK KARADENİZ EREĞLİ BELEDİYESİ
258. ZONGULDAK KİLİMLİ BELEDİYESİ
259. ZONGULDAK KOZLU BELEDİYESİ

MAHALLİ İDARE ŞİRKETLERİ VE BİRLİKLERİ

1. 7 ARALIK PARK BAHÇE TEMİZLİK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
2. ADANA ULAŞIM ORGANİZASYON TURİZM ZİRAAT SU VE SU TESİSLERİ GIDA VE ET ÜRÜNLERİ TEMİZLİK HİZMETLERİ TİCARET VE SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
3. AKBEL TOPRAK ÜRÜNLERİ TEMİZLİK HİZMETLERİ TAŞIMACILIK MATBAA TANITIM BASIN YAYIN AJANS ORGANİZASYON İNŞAAT GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
4. AKKENT ÇEVRE TEMİZLİK HİZMETLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
5. ALANYA BELEDİYESİ PERSONEL LİMİTED ŞİRKETİ
6. ALBEL ALTINOVA AKARYAKIT, İNŞAAT ÇİÇEKÇİLİK, TAŞIMACILIK, TEMİZLİK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
7. ANFA ANKARA ALTINPARK İŞLETMELERİ LİMİTED ŞİRKETİ
8. ANFA GÜVENLİK HİZMETLERİ VE SİSTEMLERİ LİMİTED ŞİRKETİ

9. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PORTAŞ PROJE İNŞAAT TAAHHÜT ASFALT SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
10. ANTALYA İNSAN KAYNAKLARI ANONİM ŞİRKETİ
11. ATAŞEHİR BELEDİYESİ PERSONEL LİMİTED ŞİRKETİ
12. AYDIN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
13. BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
14. BATMAN BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
15. BAYBEL KENTSEL YAPI TASARIM DÖNÜŞÜM YENİLEME PLANLAMA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
16. BELBİM ELEKTRONİK PARA VE ÖDEME HİZMETLERİ ANONİM ŞİRKETİ
17. BELDE ÖZEL SAĞLIK VE EĞİTİM HİZMETLERİ ORTAK SAĞLIK GÜVENLİK BİRİMİ SOSYAL HİZMETLER GIDA VE İHTİYAÇ MADDELERİ PAZARLAMA VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
18. BELKA ANKARA KATI ATIKLARI AYIKLAMA ENERJİ DEĞERLENDİRME BİLGİSAYAR İNŞAAT NAKLİYAT VE TAAHHÜT YEMEK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
19. BELTAŞ İMAR SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
20. BELTUR BÜYÜK İSTANBUL EĞİTİM TURİZM VE SAĞLIK YATIRIMLARI İŞLETME VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
21. BELVAN ULAŞIM SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
22. BESOT MANİSA BELEDİYESİ MÜŞAVİRLİK MÜHENDİSLİK MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ ULAŞIM TOPLU TAŞIMACILIK SOSYAL TESİSLER İŞLETMECİLİĞİ TURİZM VE ENERJİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
23. BİLECİK KAYI GIDA TEMİZLİK TURİZM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
24. BİNTED BURSA İNSAN KAYNAKLARI TAAHHÜT EĞİTİM DANIŞMANLIK HİZMETLERİ İMAR İNŞAAT VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
25. BOLUYU SEVİYORUM PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
26. BURDUR AKARYAKIT HİZMETLERİ PAZARLAMA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
27. BURKENT BURSA KENT YAPI İMAR BİLİŞİM ENERJİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
28. ÇANAKKALE KENTSEL HİZMETLER MÜHENDİSLİK MÜTEAHHİTLİK TİCARET VE SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
29. ÇANKAYA BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
30. DİYARBAKIR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
31. DÜZCE BELKA İNSAN KAYNAKLARI ANONİM ŞİRKETİ
32. EDİRNE BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
33. EGEŞEHİR YAPI PLANLAMA MÜŞAVİRLİK VE TEKNOLOJİ ANONİM ŞİRKETİ
34. ELAZIĞ BELEDİYESİ PERSONEL HİZMETLERİ ANONİM ŞİRKETİ
35. ESPARK ESKİŞEHİR PARK BAHÇE PEYZAJ TEMİZLİK ANONİM ŞİRKETİ
36. ESTRAM HAFİF RAYLI SİSTEMLER ULAŞIM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
37. FALEZ ÇEVRE YÖNETİM DANIŞMANLIĞI TURİZM İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
38. GBB TESİS İŞLETMECİLİĞİ GIDA VE ÜRETİM ANONİM ŞİRKETİ
39. GÜMÜŞHANE ŞEHİRCİLİK VE SOSYAL HİZMETLER ANONİM ŞİRKETİ
40. HAKBEL HAKKARİ BELEDİYESİ PERSONEL HİZMET ÜRETİM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
41. HATAY İMAR SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
42. IĞDIR BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
43. İSPARK İSTANBUL OTOPARK İŞLETMELERİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
44. İSPER İSTANBUL PERSONEL YÖNETİM ANONİM ŞİRKETİ
45. İSTANBUL ASFALT FABRİKALARI SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
46. İSTANBUL İMAR İNŞAAT ANONİM ŞİRKETİ
47. İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT ÜRÜNLERİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
48. İZDOĞA İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUNMASI İYİLEŞTİRİLMESİ MÜŞAVİRLİK VE PROJE HİZMETLERİ TİCARET VE SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
49. İZELMAN GENEL HİZMET OTOPARK ÖZEL EĞİTİM DANIŞMANLIK İTFAİYE VE SAĞLIK HİZMETLERİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
50. İZENERJİ İNSAN KAYNAKLARI TEMİZLİK BAKIM ONARIM ENERJİ GÜVENLİK HİZMETLERİ İLAÇLAMA VE TURİZM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ

51. İZMİR KÜLTÜR ORGANİZASYON TANITIM VE SANAT TURİZM YAYINCILIK TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
52. İZTARIM EĞİTİM KURUMLARI DANIŞMANLIK TARIMSAL ÜRETİM GIDA MARKETÇİLİK SATIŞ PAZARLAMA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
53. KARİYER ORGANİZASYON İNSAN KAYNAKLARI TOPLU ULAŞIM İNŞAAT TAAHHÜT ENERJİ TİCARET VE SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
54. KAYMEK KAYSERİ MESLEKİ EĞİTİM VE KÜLTÜR ANONİM ŞİRKETİ
55. KAYSERİ SPOR ETKİNLİKLERİ TURİZM İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
56. KEÇTAŞ İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
57. KİPTAŞ İSTANBUL KONUT İMAR PLAN TURİZM ULAŞIM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
58. KONYA GÜVENLİK HİZMETLERİ VE SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
59. MARDİN KENT ANONİM ŞİRKETİ
60. MELİD ULAŞIM VE HİZMET GRUPLARI SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
61. MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ DENİZKIZI TURİZM ANONİM ŞİRKETİ
62. MUĞLA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ EMEK PERSONEL LİMİTED ŞİRKETİ
63. MUTLU İNSANLAR PERSONEL ORGANİZASYON TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
64. NEVŞEHİR BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
65. ORBEL İNŞAAT GÜVENLİK TAAHHÜT HİZMETLERİ NAKLİYE TURİZM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
66. ÖZ AĞRI İNŞAAT TEMİZLİK YEMEK TAŞIMACILIK PERSONEL TURİZM İTHALAT İHRACAT SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
67. PERAŞ DENİZLİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PERSONEL TEMİZLİK ULAŞIM SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
68. SAMSUN ANAKENT TURİZM TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
69. SASAY SAKARYA ÇEVRE ENERJİ İHTİYAÇ MADDELERİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
70. SİİRT BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
71. SİNOP BELEDİYESİ PERSONEL LİMİTED ŞİRKETİ
72. TEKİRDAĞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ
73. TİJ ENERJİ KURUMSAL HİZMETLER TİCARET VE SANAYİ LİMİTED ŞİRKETİ
74. TRABEL GIDA HAYVANCILIK TURİZM İNŞAAT MADENCİLİK TEMİZLİK GÜVENLİK DANIŞMANLIK HİZMETLERİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
75. UŞAK BELEDİYESİ PERSONEL LİMİTED ŞİRKETİ
76. TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ
77. TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
78. VİLAYETLER BİRLİĞİ

YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIKLARI

1. ADANA VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI
2. ANKARA VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI
3. DENİZLİ VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI
4. ESKİŞEHİR VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI
5. ERZURUM VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI
6. HATAY VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI
7. TEKİRDAĞ VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI

DİĞER KAMU İDARELERİ

1. DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ BAŞKANLIĞI
2. FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI
3. İNSAN KAYNAKLARI OFİSİ BAŞKANLIĞI
4. TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU
5. YATIRIM OFİSİ BAŞKANLIĞI (YATIRIM VE FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI)
6. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI AKARYAKIT İKMAL VE NATO POL TESİSLERİ İŞLETME BAŞKANLIĞI
7. SPOR-TOTO TEŞKİLAT BAŞKANLIĞI
8. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
9. YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ
10. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU
11. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ BAŞKANLIĞI (TÜRKİYE ULUSAL AJANSI)
12. ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALAN BAŞKANLIĞI
13. TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI

KALKINMA AJANSLARI

1. ANKARA KALKINMA AJANSI
2. BURSA ESKİŞEHİR BİLECİK KALKINMA AJANSI
3. KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
4. TRAKYA KALKINMA AJANSI
5. ZAFER KALKINMA AJANSI

DİĞER KAMU ŞİRKETİ

1. BANKALARARASI KART MERKEZİ ANONİM ŞİRKETİ

EK 2: YILLAR İTİBARIYLA DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORLARINDA YER ALAN BULGULARIN İZLEME CETVELİ

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
Kamu İdarelerinin Mali Yönetim ve İç Kontrol Sistemlerine İlişkin Tespitlerin Değerlendirilmesi					
Kontrol Ortamı Bileşenine İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
Risk Değerlendirme Bileşenine İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
Kontrol Faaliyetleri Bileşenine İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
Bilgi ve İletişim Bileşenine İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
İzleme Bileşenine İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
Kamu İdarelerine İlişkin Genel Konular					
Mali Tabloların Hazırlanması ve Raporlanmasına İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
• Yevmiye Kayıtlarının Usulüne Uygun Biçimde Tutulmaması	X	X		X	X
• Mali Yıla İlişkin Mahsup İşlemleri Dışındaki Muhasebe Kayıtlarının İzleyen Yılda Yapılmaya Devam Edilmesi				X	X
• Muhasebe Kayıtlarında Kurumsal Kodun Hatalı Kullanılması Sonucu Gelirlerin Hatalı Raporlanması	X			X	X
• Bütçeye Dâhil Edilmeyen ve Mali Tablolarda Raporlanmayan Hesapların Bulunması	X	X	X	X	
• Mali Tabloların Ekinde Önemli Muhasebe Politikaları ve Açıklayıcı Notların Sunulmaması		X		X	
• Açılış Yevmiyesinde Hesapların Borç ve Alacak Tutarları ile Kaydedilmesi	X				
Kamu İdaresi Taşınmazlarına İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
• Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kayıtlara Alınmasında Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X
• Taşınmaz Satışlarının Doğru Muhasebeleştirilmemesi	X	X	X	X	X
• Taşınmazların İşgalli Kullanımına İlişkin Yaptırımların Uygulanmaması	X	X	X	X	X
• Taşınmaz Kiralanması ve Sınırlı Ayni Hak Tesis Edilmesinde Bazı Sözleşme Hükümlerine Uyulmaması		X	X	X	X
• Taşınmazların İhale Yapılmaksızın Kullandırılması			X	X	X
• Kamu İdarelerinin Taşınmaz Kiralama İşlemlerinde Mevzuatta Öngörülen Şartlar Oluşmadığı Hâlde Pazarlık Usulünün Kullanılması	X	X		X	X
• Kira Bedellerinin Mevzuata Uygun Belirlenmemesi ve Güncellenmemesi	X	X		X	X
• Tahsis İşlemine Konu Edilen Taşınmazların Doğru Muhasebeleştirilmemesi	X	X	X	X	
• Amortisman İşlemlerinin ve Kaydının Mevzuata Uygun Yapılmaması	X				

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
Taşınırların Yönetilmesinde Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X
Kamu İhale Mevzuatına Göre Yürütülen İşlemlere İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
• İhalelere İlişkin Temel İlkelere Uyumun Tam Sağlanmaması	X	X	X	X	X
• İhtiyaçların Mevzuatta Öngörülen Koşullar Sağlanmadığı Hâlde İstisna Kapsamında Satın Alınması	X	X	X	X	X
• Mevzuatta Öngörülen Koşullar Sağlanmadığı Hâlde Pazarlık Usulünün Uygulanması	X	X	X	X	X
• İhale Usulleri ile Temin Edilmesi Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin ile Satın Alınması	X	X	X	X	X
• Doğrudan Temin ile Yapılan Alımlarda Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X
• Yapım İşlerine İlişkin Projelerin Hazırlanması ve Uygulanmasında Eksiklik ve Hatalar Bulunması	X	X	X	X	X
• Yapım İşlerinde Alt Yüklenici Çalıştırılmasında Hatalı Uygulamalar Bulunması		X	X	X	X
• Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alımlarda Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Olmadan Limitin Aşılması				X	X
• Fiyat Farkı Ödemeleri ile İş Artışlarından Kaynaklanan Ek Kesin Teminatın Alınmaması			X	X	
• Yapım İşlerinde İnşaat Sigortasına (Bütün Riskler) İlişkin Yükümlülüklerin Tam Olarak Yerine Getirilmemesi	X	X	X	X	
• Yapım İşlerinde Yeni Birim Fiyat Tespiti İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması			X	X	
• İhale Komisyonu, Kontrol Teşkilatı ve Muayene Kabul Komisyonunun Usulüne Uygun Kurulmaması			X	X	
• Yapım İşleri Kapsamında İşin Yürütülmesi ile Doğrudan İlişki Kurulamayan Araç Temin Edilmesi	X	X			
• Yaklaşık Maliyetin Gerçekçi Hazırlanmaması	X				
• Sözleşmesi Feshedilen Yüklenicilerden Alınan Kesin Teminat Mektuplarının Güncelleme Yapılmadan Gelir Kaydedilmesi	X				
• Yapım İşlerinde Kesin Kabul Tarihine Kadar Kesin Teminat Mektubu Tutarının Yarısının Tutulması Zorunluluğuna Uyulmaması	X				
Devlet İhale Mevzuatına Göre Yürütülen İşlemlere İlişkin Tespitler				X	X
• İhale Aşamasında Yapılan İşlemlerde Hatalı Uygulamalar Bulunması				X	X
• İhale Sonuçlandıktan Sonra Yapılan İşlemlerde Hatalı Uygulamalar Bulunması				X	X

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
• Devlet İhale Kanunu Uyarınca Yapılan İhalelerde İsteklilerin Yasaklı Olup Olmadığına İlişkin Kontrollerin Yapılmaması			X		
İdari Para Cezası Uygulamalarında Mevzuat Hükümlerine Uyulmaması	X				X
Vadesinde Tahsil Edilemeyen Alacakların İlgili Kamu İdarelerince Takip ve Tahsil İşlemlerinin Başlatılmaması	X	X	X	X	X
Kamu Haznedarlığı Mevzuatına Aykırı Uygulamaların Bulunması	X		X	X	X
Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Karşılanan Dağıtım Tesis Giderlerinin Elektrik Dağıtım Şirketinden Talep Edilmemesi	X	X	X	X	X
Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Yapılması				X	X
Yasal İzin Hakları Kullandırılmayan İşçilere Toplu Ödeme Yapılması Nedeniyle İlgili Yıl Bütçesinde Yük Oluşması	X				X
Tasarruf Tedbirleri Genelgesine Aykırı Uygulamalar Bulunması				X	X
Genel Bütçeye Aktarılması Gereken Gelir Fazlalarının Zamanında ve Tam Gönderilmemesi					X
Sosyal Güvenlik Kurumuna Fiilen Ödenmeyen SGK Primlerinin Kurum Kazancının Tespitinde Gider Olarak Dikkate Alınması					X
Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Karşılanan Çeşitli Ceza, Faiz, Tazminat ve Benzeri Ödemelerin Kişisel Sorumluluğu Bulunan Personele Rücuuna Yönelik Süreçlerin İşletilmemesi	X	X	X	X	
İşletme Hakkının Devri Niteliğindeki Kiralamalardan Katma Değer Vergisinin Alınmaması			X	X	
Koruyucu Giyim Malzemesi Verilmesinde Toplu Sözleşme Hükümlerine Uyulmaması	X	X	X	X	
Bazı Kamu Gelirlerinin Tahsilat Süreçlerinde İdareler Arasında Koordinasyonu Sağlayan Bir Sistemin Bulunmaması	X	X	X		
Gayrimaddi Hak Alımlarının Hatalı Muhasebeleştirilmesi			X		
Kamu İdaresi Adına Açılmış Bazı Banka Hesaplarının Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması	X		X		
Yapım İşi İhalelerinde Hafriyat Döküm Alanlarının Belirlenmemesi ve Takibinin Yapılmaması	X	X			
İlgili Mevzuatında Zorunlu Tutulmamasına Rağmen Elektrik ve Su Abonelikleri İçin Güvence Bedeli Ödenmesi		X			

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
Kanunda Sayılan Hâller Dışında Dolu Kadroya Vekâlet Ettirilmesi ve Vekâlet Ettirilen Kişinin Harcama Yetkililiği Görevini Yapması		X			
Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Ayrılmaması	X				
Mali Konuları İçeren Yönetmeliklerin Sayıştayın Görüşü Alınmadan Yürürlüğe Konulması	X				
Mali Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmemesi	X				
Kamu Özel İşbirliği Modeli Çerçevesinde Yaptırılan Yatırım ve Hizmetlere İlişkin Tespitler	X				
Kişilerden Alacaklar Hesabına İlişkin Tespitler	X				
Döner Sermaye Mali Yönetim Sisteminin Güncellenmesine İhtiyaç Bulunması	X				
Araç Kiralamalarında Taşıtların Menşei ve Silindir Hacimlerine İlişkin Mevzuat Hükümlerine Uyulmaması	X				
İşçilere Yıllık Fazla Çalışma Sınırı Olan İki Yüz Yetmiş Saatin Üzerinde Fazla Çalışma Yaptırılması	X				
Genel Bütçeli Kamu İdarelerine İlişkin Konular					
Gelir İdaresi Başkanlığı Tarafından Yapılan Faaliyet ve Alacak Hesaplarına İlişkin Tahsilatın Emanetler Hesabında İzlenmesi			X	X	X
Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılan Kredilerden Alacakların ve Yapılan Tahsilatın Mali Tablolarda Doğru Şekilde Gösterilmemesi				X	X
Bilişim Sistemleri Arasında Entegrasyon Sağlanamaması Nedeniyle Muhasebe Kayıtlarının Gerçeği Yansıtmaması					X
Kentsel Dönüşüm Uygulaması Yapan Belediyelerin Yükümlülüklerine İlişkin Takip Mekanizmasının İlgili Bakanlıkça Oluşturulmaması				X	
Katma Değer Vergisi İade İşlemlerine İlişkin Tespitler	X	X	X		
Yüklenilen KDV Listelerinde Yüklenilemeyecek Giderlerin Bulunması ve Bu Giderlerin Kabulü Hususunda Vergi Daireleri Arasında Uygulama Birliğinin Bulunmaması	X	X	X		
İndirimli Oran Uygulaması Kapsamında Yapılan KDV İadelerine İlişkin Tespitler			X		
İptal Edilen Yatırım Teşvik Belgeleri Kapsamında Sağlanan Destek Unsurlarının Geri Alınmasına İlişkin Mevzuat Hükümlerine Uyulmaması	X	X	X		
KDV İadesi İşlemlerinden Elde Edilen Verilerin Tapu Harcı ve Diğer Vergiler Açısından Değerlendirmeye Alınmaması	X	X			
Özel Bütçeli Kamu İdarelerine İlişkin Konular					
Bilimsel Araştırma Projelerine Yapılan Desteklerde Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
Sağlık Hizmetinin Danışmanlık Adı Altında Yürütülmesi ve Elde Edilen Gelirin Ek Ödeme Olarak Dağıtılması					X
Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması					X
Teknoloji Transfer Ofisinin Anonim Şirket Olarak Kurulmaması Nedeniyle İşlemlerinin Başka Birimlerce Yürütülmesi					X
Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Yapılmaması ve İade Edilmesi Gereken Kurum Katkısının Takip Edilmemesi	X	X	X	X	
Tıbbi Cihaz Alımlarında Hatalı Uygulamalar Bulunması				X	
Atıl Durumda Olan Fakülte, Yüksekokul ve Enstitüler Bulunması, Akademik ve İdari Personel İstihdam Edilmesi				X	
Üniversite Uygulama ve Araştırma Hastanesi Döner Sermaye İşletmelerinin Mali Açıdan Sürdürülebilir Bir Yapıda Olmaması	X	X	X		
Döner Sermaye Kapsamında Bulunan İşletmelere Ait Giderlerin (Elektrik, Doğalgaz vs.) Üniversite Bütçesinden Ödenmesi		X			
Bazı Üniversitelerde Akademik Kadro İlanlarında Objektif Olmayan Ek Koşullara Yer Verilmesi	X				
Maden Sahalarının Rehabilitasyon Çalışmalarının Tam ve Zamanında Yapılmaması ve Kontrol Eksikliği	X				
Ulusal Orman Envanterinin Geliştirilmesi İhtiyacının Bulunması	X				
Tek Muhasebe Birimi Bulunmasına Rağmen Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabının Kullanılması	X				
Sosyal Güvenlik Kurumlarına İlişkin Konular					
Sosyal Güvenlik Kurumu Alacaklarının Takibinde Kuruma Ait Bilgi İşlem Sistemleri Arasında Entegrasyonun Sağlanmamış Olması	X	X	X	X	X
Sosyal Güvenlik Kurumunun Faaliyet ve Alacak Hesaplarına Ait Tahsilatın Emanetler Hesabında İzlenmesi	X	X	X	X	X
Sosyal Güvenlik Kurumunun Belediyelerden ve Belediye Şirketlerinden Prim Alacaklarının Tahsil Edilememesi		X	X	X	
Hazine ve Maliye Bakanlığından Yapılan Tahsilatın Emanetler Hesabında Bekletilmesi	X				
Mahallî İdarelere İlişkin Konular					
Mahallî İdare Taşınmazlarına İlişkin Tespitler	X	X	X	X	X
• Belediye ve İl Özel İdarelerinin Taşınmazlarının Tahsis İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
• Belediye ve İl Özel İdaresi Taşınmazlarının Bedelsiz Kullandırılması	X	X	X	X	X
• İşletme Hakkı Şirketlere Devredilen Büyükşehir Belediyesi Taşınmazlarına İlişkin Hatalı Uygulamalar Bulunması		X	X	X	X
Belediye Gelirleri Kanunu'nda Yer Alan Bazı Gelirlerin Tahakkuk ve Tahsilatının Yapılmaması	X	X	X	X	X
İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşyerlerinin Takip ve Denetiminin Yapılmaması	X	X	X	X	X
Emlak Vergisinin Tahakkuk ve Tahsilinde Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X
Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yapılan Kamulaştırmaların Tapu Müdürlüğü Nezdinde Takibinin Yapılmaması					X
Otopark Gelirlerinin Takibi, Tahsili, Değerlendirilmesi ve Aktarılmasında Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X
Gecekondu Fon Gelirlerinin Yönetilmesinde Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X
Telekomünikasyon Altyapı ve Şebekelerinden Alınması Gereken Geçiş Hakkı Bedellerinin Takip ve Tahsil Edilmemesi	X	X	X	X	X
Harç Alınan Hizmetler İçin Ayrıca Ücret Talep Edilmesi			X	X	X
Belediyeler Tarafından Tahsil Edilen Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Katkı Payının İlgili İdarelere Aktarılmaması	X	X	X	X	X
İmar Mevzuatına İlişkin Tespitler				X	X
• İmar Mevzuatına Uygun Olmayan Yapılarla İlgili İdari Müeyyidelerin Uygulanmaması				X	X
• Geliştirme Alanı Vasfı Taşımayan Bölgelerde Yapılan Binalardan Teknik Altyapı Bedeli Alınması					X
• Taşınmazlara Hukuki El Atma Davaları Nedeniyle Tazminat Ödenmesi					X
Belediye, Bağlı İdareleri ve Belediye Şirketlerinin Borç İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	X
Belediye Şirketlerinin Yasal Dayanak Olmaksızın Borç Vermesi					X
Personel Giderlerinin Mevzuatta Belirlenen Sınırların Üzerinde Olması	X	X	X	X	X
İstihdam Edilecek Personelin Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Süreçleri Tamamlanmadan İşe Başlatılması					X
Bütçe Emanetlerine Alınan Tutarların Mevzuatta Öngörülen Sıralamaya Uygun Ödenmemesi	X	X	X	X	X
Kamu Gelirinin Özel Firmalarca Tahsil Edilmesi ve Gelirin Gayrisafi Olarak Kaydedilmemesi					X

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
Belediyelerin Ortak Bir Otomasyon Sisteminin Bulunmaması ve Otomasyon Sistemlerine Yüksek Miktarlarda Ödeme Yapılması					X
Taşıt Kiralaması ile İlgisi Olmayan İhaleler Kapsamında Binek Araç Temin Edilmesi				X	X
Kadınlar ve Çocuklar İçin Konukevlerinin Açılmaması				X	X
Belediyelerce Sahipsiz Hayvanlara İlişkin Görev ve Sorumlukların Yerine Getirilmemesi			X	X	X
Afet ve Acil Durum Planlarının Hazırlanmaması				X	X
Yangın Afetine Uğraması Muhtemel Olan Sahaların Belirlenmemesi					X
Yeraltı Suyu Kuyularının İzinsiz Açılması		X		X	X
Sondaj İzni Verilen Kuyulardan Faydalı Tüketim Miktarına İlişkin Takip ve Denetimlerin Yapılmaması			X	X	X
Su Kayıplarını Azaltmaya Yönelik Bazı Faaliyetlerin Yerine Getirilmemesi	X	X	X	X	X
Bütçe İçi İşletmelere Ait Hesap ve İşlemlerde Hatalı Uygulamalar Bulunması			X	X	X
Belediye Şirketlerinin Personel İstihdamına İlişkin Tespitler		X	X	X	X
• Belediye Şirketi Personelinin Sözleşme Olmaksızın Belediyede Görevlendirilmesi		X	X	X	X
• Belediye Şirketlerinin Diğer Belediye Şirketlerinden Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Yapması		X			
Belediye Şirketi Çalışanları ve Aile Fertlerinin Özel Sağlık Sigortası Harcamalarının Belediye Şirketi Bütçesinden Karşılanması		X	X	X	X
Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Kapsamında Belediye Şirketlerine Hakedişlerin Vergi ve Sosyal Güvenlik Prim Tutarı Kadar Eksik Ödenmesi					X
Belediye Şirketlerince İstihdam Edilen İşçilerin Belediyelerde Zabıta ve İtfaiye Personeli Olarak Görev Yapması					X
Köylere Hizmet Götürme Birliklerine Usulüne ve Amacına Uygun Olmayan Ödenek Aktarımı Yapılması	X	X	X	X	X
Belediyelerde Gelir Tahsilat Oranının Düşük Düzeyde Olması	X			X	
Çevre Temizlik Vergisinin Tahakkuk, Tahsil ve Aktarımında Eksiklikler Bulunması	X	X	X	X	
Belediyelerde Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılmasında Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X	X	X	
Toplu Taşıma İmtiyaz Hakkının İhalesiz Devredilmesi veya İhalelerde Süre Belirtilmemesi	X	X		X	

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
Belediye ve Özel İdarelerin Kanunen Muaf Olmalarına Rağmen Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi Ödemeleri	X	X	X	X	
Yağmur Sularının Uzaklaştırılması İçin Yapılan Harcamaların İlgili Belediyelerden Tahsil Edilmemesi			X	X	
Atık Su Arıtma Tesisleri İçin Elektrik Enerjisine İlişkin Teşvikten Yararlanılmaması			X	X	
Ambalaj Atıklarının Toplanmasına İlişkin İmtiyaz Hakkının İhale Düzenlenmeksizin ve Gelir Elde Edilmeksizin Devredilmesi	X	X			
Sosyal Denge Sözleşmelerinde Mevzuata Aykırı Hususlara Yer Verilmesi ve Hatalı Uygulamalar Bulunması	X	X			
Sözleşmeli Personelin İdari Kadroda Görevlendirilmesi		X			
Belediye Şirketlerinin İŞKUR'a Bildirim Yapmadan Personel Alması		X			
Büyükşehir Belediyesi Tarafından İlçe Belediyelerine Aktarılması Gereken Kazı Bedellerinin Aktarılmaması	X	X			
Belediyeler Tarafından Sivil Toplum Kuruluşlarına Ayni ve Nakdi Yardım Yapılmasında Mevzuat Hükümlerine Uyulmaması	X				
Engelli Personel Çalıştırılması ile Sosyal Hizmetler Kanunu Gereğince Çalıştırılması Gereken Personele Dair Kurallara Uyulmaması	X				
Mevzuatında Belirtilen Koşulları Taşımayan Personelin İstihdam Edilmesi	X				
Özel Kalem Müdürlüğü Kadrosuna Yapılan Atamaların Amacına Uygun Olmaması	X				
Hidrolik Kaynaklara Dayalı Elektrik Üretim Lisans Harcının Takip ve Tahsilinin Yapılmaması	X				
Mevzuat Önerileri					
Üniversitelere Ait İktisadi İşletmelerin Hukuki Altyapısının Bulunmaması	X			X	X
Üniversitelerde Araştırma Dekanlığı, Öğrenci Dekanlığı ve Öğrenci İşleri Dekanlığı Kurulmasının Hukuki Altyapısının Bulunmaması				X	X
Üniversitelerin Kütüphane Veri Tabanı Alımlarında Koordinasyon ve İş Birliği Bulunmaması	X				X
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünden İzin Alınmadan Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisi Açılması					X
Bağış Yoluyla Edinilen Belediye Şirketlerine İlişkin Düzenlemeye İhtiyaç Duyulması					X
Üniversite Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esasların Belirlenmemiş Olması				X	

BULGU BAŞLIĞI	2020	2021	2022	2023	2024
Belediye Borçlanmasına İlişkin Hükümlerin Açık/Anlaşılır Olmaması				X	
Amatör Spor Kulubü Kavramının Tanımlanması İhtiyacının Bulunması	X	X	X		
Yurtdışı Tedavi Giderlerinin Ödenmesinde Karşılaşılan Sorunları Gidermek Amacıyla Mevzuat Düzenlemesine İhtiyaç Duyulması	X		X		
Yurtdışı Teşkilatına Gönderilen Avansların Kapatılma Sürelerine İlişkin Düzenlemenin Mevcut İhtiyacı Karşılayamaması	X	X			
Kamu İdareleri Aleyhine Adli Yargıda Sonuçlanan Davalarda Hükmolunan Tutarlar İçin Doğrudan İcraya Gidilmesinin Kamu İdareleri Bütçelerine İlave Mali Yük Getirmesi		X			
Gençlik ve Spor Bakanlığı İl ve İlçe Müdürlüklerinin Mali İş ve İşlemlerinin Bakanlığın Muhasebe Sistemi Dışında Yürütülmesi, Bütçe, Kesin Hesap ve Mali Tablolarına Dâhil Edilmemesi		X			

3. 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

2024 YILI

FAALİYET GENEL

DEĞERLENDİRME RAPORU

Eylül 2025

2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 39'uncu maddeleri gereği hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Sıra Sayısı: 227)

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Değerlendirme Kapsamına Alınan Kurum Sayısı
Şekil 2: Sunum ve İçerik Yönünden Değerlendirme
Şekil 3: Mali Tablo Bilgisinin Değerlendirilmesi
Şekil 4: Bütçe Uygulama Sonuçlarının Raporlanmasının Değerlendirilmesi
Şekil 5: Performans Bilgisinin Değerlendirilmesi

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL ÇERÇEVE

1.1. Giriş

Sayıştay tarafından yürütülen denetimlerin amacı; bütçe hakkının gereği olarak kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine ve kamuoyuna güvenilir ve yeterli bilgi sunulması, kamu mali yönetiminin hukuka uygun olarak yürütülmesi ve kamu kaynaklarının korunması, kamu idarelerinin performansının değerlendirilmesi, hesap verme sorumluluğu ile mali saydamlığın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Sayıştay, bu amaçlar doğrultusunda kamu idarelerinin mali faaliyet, karar ve işlemlerini hesap verme sorumluluğu çerçevesinde denetleyerek sonuçları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine doğru, yeterli, zamanlı bilgi ve raporlar sunar.

Bu kapsamda 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 6085 sayılı Sayıştay Kanunu gereğince Sayıştay tarafından düzenlenmesi gereken raporlar arasında yer alan Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu; kamu idareleri tarafından Sayıştaya gönderilen idare faaliyet raporları, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından Sayıştaya gönderilen Genel Faaliyet Raporu ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Sayıştaya gönderilen Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nun değerlendirme sonuçları dikkate alınarak hazırlanmaktadır.

Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu'nun amacı stratejik plan, performans programı ve bütçe ilişkisi bağlamında üst yöneticilerin güvence beyanı vererek kamuoyuna açıkladığı mali bilgi ve performans bilgisinin doğruluğuna güvence vermektir.

Faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin denetim sonuçları ile karşılaştırılması sonucunda hazırlanan Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, kamu kaynaklarını kullananların faaliyet sonuçları hakkında doğru ve güvenilir bilgi sağlaması ve kamu hizmeti yürütenlerin yönetsel hesap verme sorumluluklarını geliştirmesi yoluyla kamu mali yönetiminde saydamlık ve hesap verme sorumluluğuna dayalı stratejik yönetim anlayışının geliştirilmesinde önemli bir araçtır.

2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, 5018 sayılı Kanun'un 41'inci ve 6085 sayılı Kanun'un 39'uncu maddeleri ile Faaliyet Raporları Değerlendirme Rehberi'ne göre;

- Kamu idareleri üst yöneticileri tarafından hesap verme sorumluluğu çerçevesinde kamu idarelerinin faaliyet sonuçlarını gösterecek şekilde hazırlanan 2024 yılı idare faaliyet raporlarında,
- Merkezi yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının 2024 yılındaki faaliyet sonuçlarına ve mahalli idarelerin mali yapılarına ilişkin genel değerlendirmeleri içerecek şekilde Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan 2024 Yılı Genel Faaliyet Raporu'nda,
- Mahalli idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporları esas alınarak mahalli idarelerin genel durumunu ortaya koymak üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan 2024 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nda

yer alan bilgilerin kanunlar ve diğer hukuki düzenlemelerle belirlenen sunum kriterlerini ve süreç gerekliliklerini karşılayıp karşılamadığının tespit edilmesi ile 2024 yılı dış denetim sonuçları dikkate alınarak ilgili raporlardaki bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi suretiyle hazırlanmıştır.

2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu ile Sayıştay, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasına ilişkin olarak kamu idarelerinin yönetim ve hesap verme sorumluluklarının Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesini teminen kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında yeterli ve güvenilir bilgiler sunmayı ve kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

1.2. Değerlendirmelerin Dayanağı, Amacı, Yöntemi ve Kapsamı

Değerlendirmelerin dayanağı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, ilgili yönetmelikler ile Sayıştay denetim ve değerlendirme rehberleridir.

Değerlendirmeler stratejik plan, performans programı ve bütçe ilişkisi bağlamında üst yöneticilerin güvence beyanı vererek kamuoyuna açıkladığı mali bilgi ve performans bilgisinin doğruluğuna güvence vermek amacıyla yapılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda değerlendirmeler; Genel Faaliyet Raporu, Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu ve İdare Faaliyet Raporlarının 5018 sayılı Kanun ile ilgili yönetmeliklerde belirtilen sunum kriterlerine ve süreç gerekliliklerine uygunluğu ile raporlarda

yer alan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği bakımından Sayıştay Faaliyet Raporları Değerlendirme Rehberi'ne göre yapılmıştır.

5018 sayılı Kanun ile mali yönetim ve kontrol sistemi sonuç odaklı bir anlayış çerçevesinde; etkinlik, verimlilik, ekonomiklik, saydamlık ve hesap verebilirlik kavramları üzerine inşa edilmiştir. 5018 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte kamu idarelerinin, orta ve uzun vadeli amaç ve hedefleri ile göstergelerine stratejik planlarında yer vermeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda stratejik planda yer alan amaç ve hedeflerin performans programlarında yıllık performans hedeflerine dönüştürülerek bütçe bağlantısının kurulması öngörülmüştür. Mali yılın sonunda ise kamu idareleri performanslarını, hazırlayacakları faaliyet raporları aracılığıyla yine ilgili hedef ve göstergelerle ilişkilendirerek raporlamakla sorumludur. Bu itibarla söz konusu üç doküman; stratejik yönetim süreci, hesap verebilirlik ve mali saydamlığa esas teşkil eden en önemli belgelerdir.

6085 sayılı Kanun'un Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu başlıklı 39'uncu maddesinde ise, kamu idareleri tarafından gönderilen idare faaliyet raporlarının, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nun ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca hazırlanan Genel Faaliyet Raporu'nun denetim grup başkanlıklarınca denetim sonuçları da dikkate alınarak değerlendirileceği belirtilmiştir.

Yukarıda adı geçen düzenlemelerin gereği olarak bu raporda yer alan tespitler, yürütülen düzenlilik denetimleri ile idare faaliyet raporları değerlendirme sonuçları esas alınarak yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM
İDARE FAALİYET RAPORLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İdare faaliyet raporları, idarelere ilişkin genel bilgi, amaç ve hedefler ile hesap verebilirlik ve mali saydamlık ilkeleri çerçevesinde faaliyet sonuçlarını gösterecek şekilde üst yönetici tarafından hazırlanır ve idarenin kurumsal kapasitesi ile mali bilgi ve performans bilgisini içerir.

Bu bölümde idare faaliyet raporlarına ilişkin yapılan değerlendirmeler; 5018 sayılı Kanun ile ilgili yönetmeliklerde belirtilen sunum kriterlerine ve süreç gerekliliklerine uygunluğu ile raporlarda yer alan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği bakımından Faaliyet Raporları Değerlendirme Rehberi'ne göre yapılmıştır.

Değerlendirmeler aşağıdaki grafikte gösterildiği üzere; 35 genel bütçeli kamu idaresi, 102 özel bütçeli idare (yükseköğretim kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri), 45 özel bütçeli diğer idare, 2 sosyal güvenlik kurumu, 14 il özel idaresi, 211 belediye, 31 bağlı idare ve 3 mahalli idare birliği olmak üzere toplam 443 kamu idaresinin faaliyet raporu değerlendirmeleri ve denetim sonuçları dikkate alınarak yapılmıştır.

Şekil 1: Değerlendirme Kapsamına Alınan Kurum Sayısı

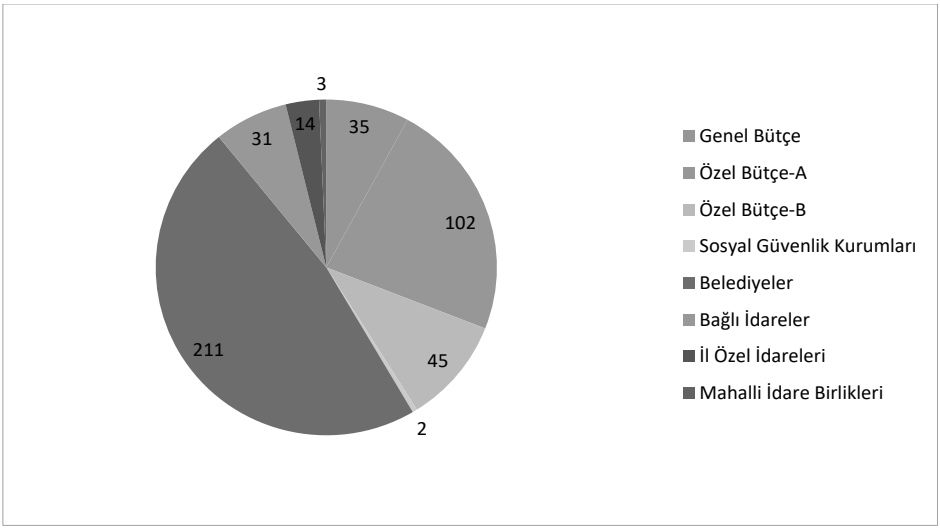

2.1. Sunum ve İçerik Yönünden Değerlendirme

Bu bölümde idare faaliyet raporları, sunum ve içeriğe ilişkin ilgili mevzuat hükümleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda yapılan tespitler ve genellik arz eden eksiklikler şu şekilde sıralanabilir:

1) İdare faaliyet raporlarının; genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler ile sosyal güvenlik kurumlarınca izleyen mali yılın en geç Şubat ayı, il özel idarelerince Mart ayı, belediyeler ile mahalli idare birlikleri tarafından ise izleyen mali yılın en geç Nisan ayı sonuna kadar kamuoyuna açıklanması gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde, Sayıştay tarafından değerlendirmeye tabi tutulan kamu idarelerinden 2'sinin faaliyet raporunu hazırlamadığı; 4'ünün ise faaliyet raporunu hazırladığı halde yayımlamadığı görülmüştür. Bu idarelerin tamamı belediyedir.

2) İdare faaliyet raporunu yayımlayan kamu idarelerinden ise 72'sinin yayımlama tarihinin mevzuat gerekliliğine uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu idarelerden 5'i genel bütçeli idare, 7'si özel bütçeli idare, 4'ü özel bütçeli diğer idare, 40'ı belediye, 12'si bağlı idare, 3'ü il özel idaresi ve 1'i mahalli idare birliğidir.

3) Mali saydamlık ilkesi gereğince idare faaliyet raporlarında bulunması gereken başlıklar ve içerikler ilgili yönetmeliklerde belirlenmiştir.

Bu kapsamda yapılan değerlendirme neticesinde idare faaliyet raporunu hazırlayan 441 kamu idaresinden 315'inin öngörülen tüm bölümleri (genel bilgiler, amaç ve hedefler, öneri ve tedbirler gibi) içerecek şekilde faaliyet raporlarını hazırladığı, diğer 126 kamu idaresinin ise öngörülen bölümlerden en az birine idare faaliyet raporlarında yer vermediği görülmüştür. Bu idarelerden 7'si genel bütçeli idare, 21'i özel bütçeli idare, 9'u özel bütçeli diğer idare, 81'i belediye, 2'si bağlı idare, 3'ü il özel idaresi, 2'si mahalli idare birliği ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

4) İdare faaliyet raporlarında "Mali Bilgiler" başlığı altında kullanılan kaynaklar hakkında bilgi verilmelidir.

Yapılan inceleme neticesinde kamu idarelerinden 36'sının kullanılan kaynaklar hakkında faaliyet raporunda bilgi vermediği tespit edilmiştir. Bu idarelerden 5'i genel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli idare, 27'si belediye, 1'i bağlı idare ve 1'i il özel idaresidir.

İdare faaliyet raporlarının, öngörülen tarihte hazırlanmasının ve mevzuatın öngördüğü tüm bilgileri içermesinin, mali saydamlık ve tam açıklama ilkeleri açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 2: Sunum ve İçerik Yönünden Değerlendirme

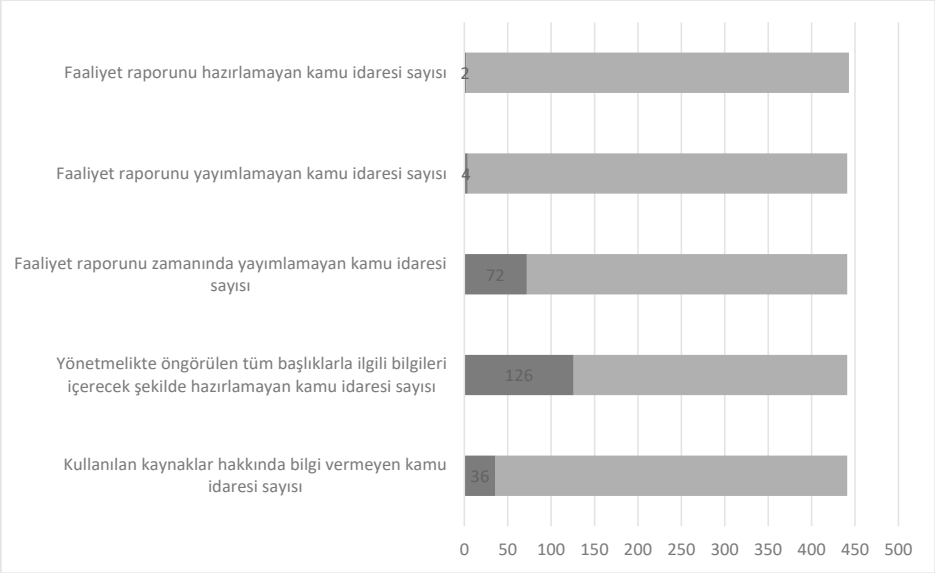

2.2. Mali Bilginin Değerlendirilmesi

2.2.1. Mali Tablo Bilgisinin Değerlendirilmesi

1) İdare faaliyet raporlarında "Mali Bilgiler" başlığı altında bilanço, faaliyet sonuçları tablosu ve nakit akış tablosu gibi temel mali tablolara ve bu tablolara ilişkin açıklamalara yer verilmelidir.

Yapılan inceleme neticesinde 254 kamu idaresinin faaliyet raporunda temel mali tablolara ve bu tablolara ilişkin açıklamalara yer vermediği görülmüştür.[1] Bu idarelerden 20'si genel bütçeli idare, 64'ü özel bütçeli idare, 21'i özel bütçeli diğer idare, 2'si sosyal güvenlik kurumu, 123'ü belediye, 12'si bağlı idare, 3'ü mahalli idare birliği ve 9'u il özel idaresidir.

[1] Faaliyet raporlarında temel mali tablolara yer vermeyen kamu idareleri de dahil olmak üzere tüm kamu idareleri; ilgili tablo, defter ve belgeleri Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına vermiştir.

2) "Mali Bilgiler" başlığı altında yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin bilgilere yer verilmesi gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde, 127 kamu idaresi tarafından bazı birlik, kurum ve kuruluşlara yardım yapıldığı, bu idarelerden 86'sının yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşlara ilişkin bilgilere idare faaliyet raporunda yer verdiği; 41 kamu idaresinin ise yer vermediği görülmüştür. Bu idarelerden 4'ü genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli diğer idare, 32'si belediye, 2'si bağlı idare ve 1'i mahalli idare birliğidir.

3) İdare faaliyet raporlarında "Mali Bilgiler" başlığı altında tüm varlık ve yükümlülüklerin açıklanması gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde kamu idarelerinden 121'inin varlık ve yükümlülüklerinin tamamını faaliyet raporlarında açıklamadığı tespit edilmiştir. Bu idarelerden 9'u genel bütçeli idare, 24'ü özel bütçeli idare, 7'si özel bütçeli diğer idare, 75'i belediye, 2'si bağlı idare, 3'ü il özel idaresi ve 1'i mahalli idare birliğidir.

Şekil 3: Mali Tablo Bilgisinin Değerlendirilmesi

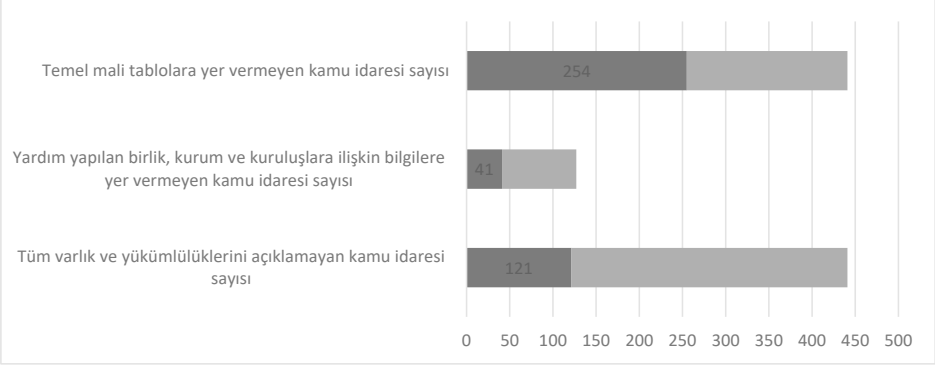

Yukarıda da bahsedildiği gibi değerlendirmeye tabi tutulan kamu idarelerinin yaklaşık %58'i faaliyet raporunda temel mali tablolara ve bu tablolara ilişkin açıklamalara yer vermemiş, yaklaşık %27'si ise varlık ve yükümlülüklerinin tamamını açıklamamıştır. Bu durum, faaliyet raporlarıyla amaçlanan mali bilgiye yönelik kamuya hesap verme sorumluluğunun tam olarak yerine getirilmesini engellemektedir.

Faaliyet raporlarının stratejik yönetim süreci ve hesap verebilirliğe temel olacak bir nitelik taşıyabilmesi için bu raporların kurumların mali tablolarını içermesi ve kurumların tüm varlık ve yükümlülüklerini açıklaması gerekmektedir.

2.2.2. Bütçe Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Değerlendirmeye tabi tutulan idare faaliyet raporlarında yer alan bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin bilgilerin, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasında meydana gelen sapmaların nedenlerinin açıklanması dışında, büyük ölçüde mevzuata uygun şekilde raporlandığı görülmüştür. İdare faaliyet raporlarında "Mali Bilgiler" başlığı altında yer alan bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin bilgiler bu hükme göre değerlendirilmiş ve aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

1) İdare faaliyet raporlarında "Mali Bilgiler" başlığı altında, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerine yer verilmesi gerekmektedir.

Faaliyet raporunu hazırlayan kamu idarelerinden 377'sinin bütçe hedef ve gerçekleşmelerini faaliyet raporunda açıkladığı, 64'ünün ise açıklamadığı görülmüştür. Bu idarelerden 3'ü genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 51'i belediye, 2'si bağlı idare, 3'ü il özel idaresi ve 2'si mahalli idare birliğidir.

2) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 381'inde bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasında sapma olduğu, ancak bu idarelerden 275'inin sapmaların nedenleri hakkında açıklama yapmadığı görülmüştür. Bu idarelerden 13'ü genel bütçeli idare, 68'i özel bütçeli idare, 21'i özel bütçeli diğer idare, 148'i belediye, 17'si bağlı idare, 5'i il özel idaresi, 2'si mahalli idare birliği ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

3) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 291'inin bütçe ile tahsis edilen ödeneklerin dışında idarenin kullanımına tahsis edilen özel ödenek, dış proje kredisi veya bağış ve yardım gibi kaynaklara sahip olduğu; bu idarelerden 92'sinin söz konusu bütçe dışı kaynakları faaliyet raporunda göstermediği görülmüştür. Bu idarelerden 8'i genel bütçeli idare, 18'i özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 55'i belediye, 6'sı bağlı idare, 2'si il özel idaresi ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

4) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 77'sinin bütçe ödeneklerini başlangıç ve yılsonu ödenekleri olarak ayrı ayrı göstermediği görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 1'i sosyal güvenlik kurumu, 61'i belediye, 6'sı bağlı idare, 2'si mahalli idare birliği ve 3'ü il özel idaresidir.

5) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 54'ünün bütçe hedefleri ödenek cetvelleri ile karşılaştırıldığında, hedeflerin doğru gösterilmediği görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli diğer idare, 45'i belediye, 3'ü bağlı idare, 2'si mahalli idare birliği ve 1'i il özel idaresidir.

6) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 19'unun yılsonu ödeneklerini doğru kaydetmediği görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 13'ü belediye, 1'i il özel idaresi ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

7) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 19'unun ödenek artış, eksiliş ve aktarmalarını mevzuata uygun olarak yapmadığı görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli diğer idare, 2'si özel idare, 13'ü belediye ve 1'i mahalli idare birliğidir.

8) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 19'unun bütçe gerçekleşmelerinin, düzenlilik denetimi sonuçları itibarıyla kontrol edildiğinde, gerçeği yansıtmadığı görülmüştür. Bu idarelerden 3'ü genel bütçeli idare, 4'ü özel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli diğer idare, 1'i sosyal güvenlik kurumu ve 10'u belediyedir.

Şekil 4: Bütçe Uygulama Sonuçlarının Raporlanmasının Değerlendirilmesi

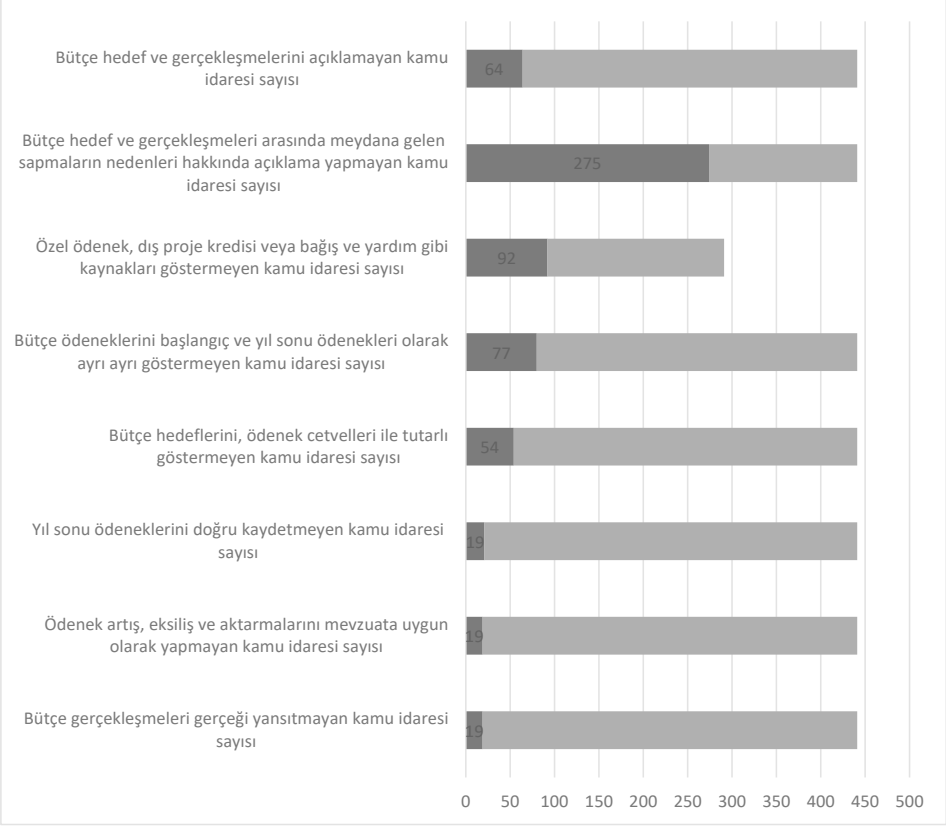

Faaliyet raporlarında bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasındaki sapma nedenlerinin açıklanması ve bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin yukarıda sayılan diğer hususlara uygun bir şekilde raporlama yapılması önem arz etmektedir.

2.3. Performans Bilgisinin Değerlendirilmesi

İdare faaliyet raporlarında, idarenin stratejik plan ve performans programı uyarınca yürütülen faaliyet ve projelerine, performans programında yer alan performans hedef ve göstergelerinin gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerine, diğer performans bilgilerine ve bunlara ilişkin değerlendirmelere yer verilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda yapılan inceleme neticesinde şu hususlar tespit edilmiştir:

1) Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 338'inin performans programında belirlenen hedef ve göstergelere ilişkin gerçekleşmeleri raporladığı, 103'ünün ise raporlamadığı görülmüştür. Bu idarelerden 3'ü özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 87'si belediye, 2'si bağlı idare, 3'ü mahalli idare birliği ve 6'sı il özel idaresidir.

2) Faaliyet raporunu hazırlayan kamu idarelerinden 354'ünde hedef ve göstergelere ilişkin sapma olduğu görülmüştür. Ancak bu idarelerden 170'inin performans hedef ve göstergeleri ile gerçekleşmeler arasında meydana gelen sapmaların nedenlerine ilişkin açıklama yapmadıkları veya yapılan açıklamaların geçerli ve ikna edici sebeplere dayanmadığı tespit edilmiştir. Bu idarelerden 7'si genel bütçeli idare, 53'ü özel bütçeli idare, 8'i özel bütçeli diğer idare, 2'si sosyal güvenlik kurumu, 82'si belediye, 10'u bağlı idare, 1'i mahalli idare birliği ve 7'si il özel idaresidir.

Tutarlılık ilkesi gereğince performans programında belirlenen performans hedef ve göstergelerine faaliyet raporunda aynen yer verilmesi; tam açıklama ilkesi gereğince de faaliyet sonuçlarının tüm yönleriyle açıklanması; raporlanan performans bilgisinin ölçülebilir ve doğrulanabilir olması ve faaliyet raporunda performans hedefleri ile gerçekleşmeler arasında meydana gelen sapmalar hakkında geçerli ve ikna edici nedenler sunulması gerektiği değerlendirilmektedir.

Şekil 5: Performans Bilgisinin Değerlendirilmesi

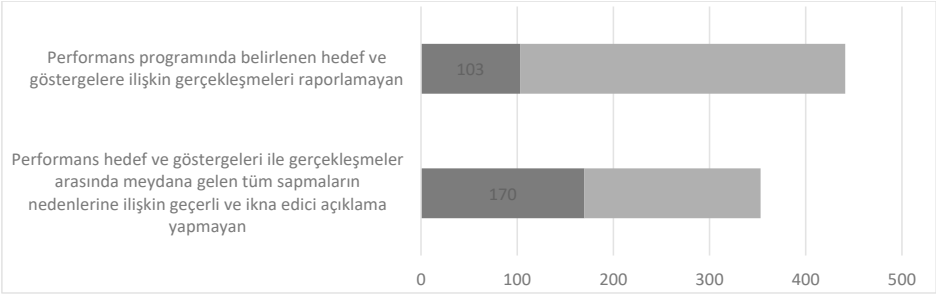

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
GENEL FAALİYET RAPORUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, merkezi yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının bir mali yıldaki faaliyet sonuçlarının Cumhurbaşkanlığınca hazırlanacak genel faaliyet raporunda gösterileceği; altıncı fıkrasında ise raporlarda yer alacak hususların ve raporların hazırlanması, ilgili idarelere verilmesi, kamuoyuna açıklanması ve bu işlemlere ilişkin süreler ile diğer usul ve esasların, Sayıştayın görüşü alınarak Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Anılan düzenlemeye istinaden yürürlüğe konulan Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 23'üncü maddesinde, faaliyet raporlarının mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğunu sağlayacak şekilde hazırlanması gerektiği ve faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin doğru, güvenilir ve tarafsız olmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan Genel Faaliyet Raporu 5018 sayılı Kanun'un 41'inci maddesi ile Sayıştay Başkanlığına verilen görevin gereği olarak Kanun ve Yönetmelik'te belirlenen esas ve usullere uygunluk ile sunulan bilgilerin doğruluk ve güvenilirliği yönünden değerlendirilmektedir.

Mali saydamlık ilkesi gereğince, her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesi, raporların açık ve ulaşılabilir olması zorunludur. Nitekim Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 30'uncu maddesine göre; genel faaliyet raporunun izleyen mali yılın Haziran ayı sonuna kadar kamuoyuna açıklanması ve Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda 2024 Yılı Genel Faaliyet Raporu, mali saydamlığı sağlayacak şekilde ve mevzuatta öngörülen sürede kamuoyuna açıklanmış ve aynı süre içerisinde Sayıştay Başkanlığına gönderilmiştir.

Ayrıca Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Genel faaliyet raporunun kapsamı" başlıklı 31'inci maddesi uyarınca genel faaliyet raporunda aşağıda sıralanan bilgilerin yer alması gerekmektedir:

a) Merkezi yönetim bütçesi gelir ve gider hedefleri ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenleri,

b) Kamu borç yönetimi raporu kapsamında borç stokundaki gelişmeler ve borçlanmaya ilişkin diğer bilgiler,

c) Yıl sonundaki varlık ve yükümlülüklerin durumunu gösterir cetvel ile bunlara ilişkin bilgiler,

ç) Ödenek aktarmaları ve diğer ödenek işlemlerini gösteren cetvel,

d) Bütçenin uygulamasına ilişkin olarak Başkanlık tarafından yapılan faaliyetler,

e) Program gerçekleşmeleri hakkında genel değerlendirmeler,

f) İdarelerin stratejik plan ve performans esaslı program bütçe uygulamaları hakkında genel değerlendirmeler,

g) Mahalli idarelerin mali yapılarına ilişkin genel değerlendirmeler,

ğ) Bütçeden yardım alan dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllerin faaliyetlerine ilişkin değerlendirmeler,

h) Başkanlıkça gerekli görülen diğer bilgiler.

3.1. Sunulan Bilgilere İlişkin Değerlendirme

3.1.1. Bütçe Hedef ve Gerçekleşmelerinin Değerlendirilmesi

5018 sayılı Kanun'da kamu politikalarının kalkınma planı ve orta vadeli programda belirlenmesi, kaynak tahsisinin ise bahse konu olan politika belgelerine dayanılarak hazırlanan bütçeler vasıtasıyla yapılması öngörülmektedir. Nitekim anılan Kanun'un 17'nci maddesinde gider tekliflerinin, orta vadeli programda belirlenen temel büyüklükler ile ilke ve esaslar dikkate alınarak hazırlanacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Genel ve özel bütçe kapsamındaki idarelerin, bu belge ile belirlenen sınırlar içinde kendi kurumsal önceliklerini saptayarak bütçelerini hazırlamaları gerekmektedir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nde bütçe giderleri 11.089.037 milyon TL, bütçe gelirleri 8.437.100 milyon TL olarak belirlenmiş ve bütçe dengesinin 2.651.937 milyon TL,

faiz dışı dengenin ise 1.397.937 milyon TL açık vermesi öngörülmüştür. Yıl sonu itibarıyla ise bütçe açığı 2.107.782, faiz dışı denge açığı 837.327 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

3.1.2. Yıl Sonundaki Varlık ve Yükümlülüklere İlişkin Bilgilerin Değerlendirilmesi

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 31'inci maddesi ile genel faaliyet raporunun kapsamı belirlenmiş olup, maddenin birinci fıkrası (c) bendi hükmüne göre "Yıl sonundaki varlık ve yükümlülüklerin durumunu gösterir cetvel ile bunlara ilişkin bilgiler"e raporda yer verilmesi gerekmektedir. 2024 yılı Genel Faaliyet Raporu'nda, "Yıl sonundaki varlık ve yükümlülüklere ilişkin bilgiler" başlığı altında; rapor ekinde yer alan merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumu ve mahalli idarelere ait bilançoların büyüklüklerinde bir önceki yıla kıyasla ortaya çıkan değişikliklere ve bu değişikliklerin hangi bilanço kalemlerinden kaynaklandığına dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1.3. Ödenek Aktarmaları ve Diğer Ödenek İşlemlerine İlişkin Cetvelin Değerlendirilmesi

Kamu idarelerinin bütçelerine ilişkin olarak yapılan ödenek aktarmaları ve diğer ödenek işlemlerini gösteren cetvel Genel Faaliyet Raporu eklerinde sunulmuştur.

3.1.4. Bütçenin Uygulamasına İlişkin Olarak Yapılan Faaliyetlerin Değerlendirilmesi

2024 yılı Genel Faaliyet Raporu'nda, "Bütçe Yönetimine İlişkin Faaliyetler" başlığı altında; mali mevzuatı ve merkezi yönetim bütçe hazırlık ve uygulamasını yönlendirmek amacıyla 2024 yılında çıkarılan Cumhurbaşkanı kararları, yönetmelik, bütçe uygulama tebliği, usul ve esas, genel yazı ve genelgeler ile mali kontrol faaliyetlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1.5. Bütçeden Yardım Alan Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Değerlendirmeler

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 31'inci maddesi birinci fıkrası hükmü uyarınca genel faaliyet raporunda, bütçeden yardım alan dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllerin faaliyetlerine ilişkin değerlendirmelere yer verilmesi gerekmektedir. 2020, 2021, 2022 ve 2023 yıllarında eleştiri konusu edilmesine

rağmen 2024 yılı Genel Faaliyet Raporu'nda da bu kapsamda yardım yapılan kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmeksizin sadece yardım yapan idarelerin açıklandığı görülmüştür. Sorumluluk, mali saydamlık ve tam açıklama ilkelerinin yerine getirilmesi açısından faaliyetlere ilişkin bilgilere yer verilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

3.2. Sosyal Güvenlik Kurumunun Mali Bilgilerine İlişkin Değerlendirme

2024 Yılı Genel Faaliyet Raporu'nda, Sosyal Güvenlik Kurumunun bütçe hedef ve gerçekleşmelerine ilişkin bilgilerin yer aldığı bölümün incelenmesi neticesinde; Sosyal Güvenlik Kurumu bütçe gelir/gider gerçekleşmesi tablolarında yer alan tutarlarla SGK tarafından Sayıştay denetimine sunulan 2024 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları Tablosunda yer alan tutarların uyumlu olduğu görülmüştür.

3.3. Kamu Borç Yönetimi Kapsamında Sunulan Mali Bilginin Değerlendirilmesi

2024 Yılı Genel Faaliyet Raporu'nun "Kamu Borç Yönetimi Gelişmeleri" başlıklı bölümünün incelenmesi sonucu;

İç Borçlanma bölümünde yer alan; 2024 yılında 1.700 milyar TL iç borç servisine karşılık olarak 2.200 milyar TL tutarında iç borçlanma gerçekleştirildiği; yurt içi piyasada yaklaşık 83,3 milyar TL tutarında TL cinsinden kira sertifikası ihraç edildiği; yurt içi piyasada kurumsal yatırımcılara yönelik olarak döviz cinsi tahvil ile kira sertifikası ihraçları da gerçekleştirilerek ABD Doları cinsi tahvil ve kira sertifikası ile yaklaşık 2,3 milyar ABD doları tutarında, avro cinsi tahvil ve kira sertifikası ile de yaklaşık 1,2 milyar avro tutarında finansman sağlandığı, borçlanmanın ağırlıklı olarak TL cinsinden yapılması ve yurt içi döviz cinsi borç stokunun azaltılması stratejisine 2024 yılında da devam edildiği, bu çerçevede 2020 yılı sonu itibarıyla 36,2 milyar ABD doları karşılığı tutarda olan döviz ve altın cinsi iç borç stokunun, 2024 yıl sonu itibarıyla 26 milyar ABD doları seviyesine gerilediği belirtilmiştir.

Dış Borçlanma bölümünde yer alan; Şubat, Mart, Temmuz ve Ekim aylarında yapılan dört konvansiyonel tahvil ihracı ve Kasım ayında yapılan kira sertifikası ihracı ile uluslararası sermaye piyasalarından yaklaşık 13 milyar ABD doları tutarında finansman sağlandığı; Şubat ayında gerçekleştirilen yılın ilk işleminin 3 milyar ABD Doları tutarında 10 yıl 3 ay vadeli

tahvil ihracı olduğu, tahvilin kupon oranının yüzde 7,625, getiri oranının yüzde 7,875 olarak gerçekleştiği; Mart ayında 2 milyar avro tutarında 6 yıl 2 ay vadeli bir tahvil ihracı gerçekleştirildiği, tahvilin kupon oranının yüzde 5,875, getiri oranının yüzde 6,125 olarak gerçekleştiği; Temmuz ayında 1,75 milyar dolar tutarında 8 yıl vadeli tahvil ihraç edildiği, bu tahvilin kupon oranının yüzde 7,125, getiri oranının yüzde 7,300 olarak gerçekleştiği, Ekim ayında ise 10 yıl 3 ay vadeli ve 3,5 milyar ABD doları tutarında tahvil ihracının, bir yükümlülük yönetimi işlemi ile eş zamanlı olup tahvilin kupon oranının yüzde 6,500, getiri oranının ise yüzde 6,750 olarak gerçekleştiği, son olarak Kasım ayında 2,5 milyar ABD doları tutarında 5 yıl 5 ay vadeli bir kira sertifikası ihraç edildiği ve kira sertifikasının kira oranının yüzde 6,50, getiri oranının ise yüzde 6,55 olarak gerçekleştiği,

Böylelikle 2024 yılında, uluslararası sermaye piyasalarında yaklaşık 13 milyar ABD doları tutarında borçlanma işlemi gerçekleştirilerek yaklaşık 11,1 milyar ABD doları tutarında nakit finansman temin edildiği, 2024 yılı için hedeflenen 10 milyar ABD doları tutarı karşılığı dış finansman hedefinin, bir miktar da ön finansman ile tamamlandığı ifade edilmiştir.

Borç Stoku bölümünde yer alan; 2024 yılı sonu itibarıyla merkezi yönetim borç stokunun 9.257,3 milyar TL olarak gerçekleştiği, söz konusu borcun 4.959,9 milyar TL'sinin iç borçlardan, 4.302,3 milyar TL'sinin dış borçlardan oluştuğu, merkezi yönetim borç stokunun yüzde 69'unun sabit faizli, yüzde 24,7'sinin değişken faizli; yüzde 43,9'unun Türk Lirası ve yüzde 56,1'inin ise döviz cinsi borçlardan oluştuğu; merkezi yönetim borç stokunun GSYH'ye oranının 2023 yılı sonunda yüzde 25,4 iken 2024 yılı sonunda yüzde 21,3'e gerilediği,

Nakit Yönetimi bölümünde yer alan; 2024 yılı Hazine nakit gerçekleşmelerine göre; nakit bazda toplam 8.878,6 milyar TL gelir elde edildiği, 9.809,0 milyar TL faiz dışı harcama yapıldığı ve faiz dışı açığın 930,4 milyar TL olduğu, toplam 1.175,5 milyar TL faiz ödemesi ile özelleştirme ve fon gelirleri dâhil edildiğinde ise Hazine nakit dengesinin 2.093,0 milyar TL açık verdiği, net borçlanmanın 1.541,2 milyar TL düzeyinde gerçekleşerek kur etkisi de dâhil edildiğinde yıl sonu kasa seviyesinde yaklaşık 341,8 milyar TL azalış olduğu,

Yönünde verilen bilgiler Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Kamu Borç Yönetimi Raporu ile karşılaştırılmış ve sunulan verilerin doğru ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MAHALLİ İDARELER GENEL FAALİYET RAPORUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesinin ikinci fıkrasında, mahalli idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneğinin Sayıştay ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına gönderileceği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren mahallî idareler genel faaliyet raporunu hazırlayacağı ve kamuoyuna açıklayacağı, aynı zamanda söz konusu raporun birer örneğinin Sayıştaya ve Cumhurbaşkanlığına gönderileceği ifade edilmiştir.

Söz konusu Kanun metninin devamında Sayıştayın, mahallî idarelerin raporları hariç idare faaliyet raporlarını, mahallî idareler genel faaliyet raporunu ve genel faaliyet raporunu, dış denetim sonuçlarını dikkate alarak görüşlerini de belirtmek suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine sunacağı da belirtilmiştir.

Mali saydamlık ilkesi gereğince her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesi ve raporların açık ve ulaşılabilir olması zorunludur. Ayrıca yukarıda bahsedilen Kanun'a göre malî saydamlığın sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınmasından da kamu idareleri sorumludur. Bu amaçla Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nun, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından izleyen mali yılın Haziran ayının on beşine kadar kamuoyuna açıklanması ve Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gerekmektedir.

Bu itibarla, Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü tarafından 5018 sayılı Kanun ve Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik gereğince hazırlanmıştır. Söz konusu Rapor 28.07.2025 tarihinde resmi internet sitesinde yayımlanmak suretiyle kamuoyuna açıklanmış ve Sayıştay Başkanlığına gönderilmiştir.

Yönetmelik'e göre Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunda aşağıda sıralanan bilgilerin yer alması gerekmektedir:

a) Mahallî idare bütçeleri gelir ve gider hedefleri ile gerçekleşmelerine ilişkin bilgi ve değerlendirmeler,

b) Mahallî idareler, mahallî idarelere bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklıklarının iç ve dış borçlarına ilişkin bilgi ve değerlendirmeler,

c) Mahallî idarelerin insan kaynakları ile fiziki kaynaklarına ilişkin bilgi ve değerlendirmeler,

ç) Mahallî idare bütçelerinden yapılan yardımlar ile sosyal hizmet harcamalarına ilişkin bilgi ve değerlendirmeler,

d) Mahallî idarelerin stratejik planlama ve performans esaslı program bütçeleme uygulamaları hakkında genel değerlendirmeler,

e) Mahallî idarelere ilişkin iç denetim sonuçları hakkında bilgi ve değerlendirmeler,

f) Mahallî idarelere ilişkin olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yürütülen denetim ve gözetim faaliyetleri hakkında özet bilgiler,

g) Mahallî idarelerin yıl içerisinde yapmış olduğu yatırımlar ile gelecek yıllara yaygın yüklenmelerine ilişkin bilgiler,

ğ) Başkanlık ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca gerekli görülen diğer bilgiler.

4.1. Sunulan Bilgilere İlişkin Değerlendirme

Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nun mahalli idarelerin faaliyet raporları esas alınarak hazırlanması gerekmektedir. Bununla amaçlanan, mahalli idarelerin mali durum ve performansı hakkında genel bir değerlendirme yaparak analize uygun bir zemin hazırlamaktır. Raporda, mahalli idarelerin faaliyet raporlarında yer alan mali bilgi, performans bilgisi ve diğer bilgiler birleştirilerek değerlendirilmiştir.

Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu üzerinde yapılan inceleme sonucunda aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır:

4.1.1. Mahalli İdare Bütçeleri Gelir ve Gider Hedefleri ile Gerçekleşmelerine İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler

Raporda, bütçe gelir ve gider hedefleri ile gerçekleşmelerine ilişkin bilgilere ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

4.1.2. Mahalli İdareler, Mahalli İdarelere Bağlı Kuruluş ve İşletmeler ile Belediye Ortaklıklarının İç ve Dış Borçlarına İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler

Rapor'da, mahalli idarelerin borç dağılımlarını ve 2024 yılı itibarıyla toplam borç yükünü gösterir bilgilere yer verilmiş; ancak bu bilgilere ilişkin değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca, Rapor'da mahalli idarelere bağlı kuruluşlar ve işletmeler ile belediye ortaklıklarının borçlarına ilişkin herhangi bir bilgi ve değerlendirmeye yer verilmemiştir.

4.1.3. Mahalli İdarelerin İnsan Kaynakları ile Fiziki Kaynaklarına İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler

Rapor'da, mahalli idarelerin insan kaynakları ile fiziki kaynaklarına ilişkin bilgi ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

4.1.4. Mahalli İdare Bütçelerinden Yapılan Yardımlar ile Sosyal Hizmet Harcamalarına İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler

Rapor'da, mahalli idarelerin yaptıkları yardım ve harcamalar; mahalli idarelere ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlara, hane halkına ve yurtdışına yapılan transferler ile sermaye transferleri şeklinde sınıflandırılmış ve bilgilerine yer verilmiştir. Ancak sosyal hizmet harcamalarına ilişkin detaylı bilgi ve değerlendirmelere yer verilmemiştir.

4.1.5. Mahallî İdarelerin Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Program Bütçeleme Uygulamaları Hakkında Değerlendirmeler

Mahalli idare faaliyet raporları esas alınarak mahalli idarelerin stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme uygulamaları hakkında yapılması gereken genel bir değerlendirmeye Rapor'da yer verilmemiştir.

4.1.6. Mahalli İdarelere İlişkin İç Denetim Sonuçları Hakkında Bilgi ve Değerlendirmeler

Rapor'da, mahalli idarelere ilişkin iç denetim sonuçları hakkında sadece yapılan denetim sayılarına, iç denetçi kadroları ile bunlara yapılan atamalara ilişkin sayısal bilgiye, denetim komisyonlarının oluşum sürecine ve türler itibarıyla düzenlenen rapor sayısına yer verilmiş ancak denetim konuları hakkında değerlendirmeye yer verilmemiştir.

4.1.7. Mahallî İdarelere İlişkin Olarak İçişleri Bakanlığınca Yürütülen Denetim ve Gözetim Faaliyetleri Hakkında Bilgiler

Rapor'da İçişleri Bakanlığınca yürütülen denetim ve gözetim faaliyetleri hakkında özet bilgilere yer verilmiştir.

4.1.8. Mahallî İdarelere İlişkin Olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Yürütülen Denetim ve Gözetim Faaliyetleri Hakkında Bilgiler

Rapor'da Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yürütülen denetim ve gözetim faaliyetleri hakkında özet bilgilere yer verilmiştir.

4.1.9. Mahalli İdarelerin Yıl İçinde Yapmış Olduğu Yatırımlar ile Gelecek Yıllara Yaygın Yüklenmelerine İlişkin Bilgiler

Rapor'da yıl içinde yapılan yatırımlara ve gelecek yıllara yaygın yüklenmelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

4.1.10. Strateji ve Bütçe Başkanlığı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Gerekli Görülen Diğer Bilgiler

Rapor'da Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile mahalli idarelerin birlikte yürüttüğü iş ve projelere detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

EKLER

EK 1: 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM BİLANÇOSU (Bin TL)

AKTİF (VARLIKLAR)	2024	PASİF (KAYNAKLAR)	2024
1 DÖNEN VARLIKLAR	**3.663.454.060,9**	**3 KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**3.086.537.005,9**
10 HAZIR DEĞERLER	**1.132.186.735,6**	**30 KISA VADELİ İÇ MALİ BORÇLAR**	**755.296.556,3**
100 KASA	119.326,3	304 CARİ YILDA ÖDENECEK TAHVİLLER HESABI	676.731.782,3
101 ALINAN ÇEKLER	5.949.313,7	305 BONOLAR	66.319.983,7
102 BANKA	520.874.070,3	307 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR HESABI	16.157.974,1
103 VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ (-)	-1.066.690,8	308 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ HESABI	-4.603.838,6
104 PROJE ÖZEL HESABI	30.850.342,9	309 KISA VADELİ DİĞER İÇ MALİ BORÇLAR	690.654,9
105 DÖVİZ	478.582.675,8	**31 KISA VADELİ DIŞ MALİ BORÇLAR**	**460.400.051,4**
106 DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ (-)	-7.920,8	310 CARİ YILDA ÖDENECEK DIŞ MALİ BORÇLAR	460.400.051,4
107 ELÇİLİK VE KONSOLOSLUK NEZDİNDEKİ PARALAR	4.764.742,4	**32 FAALİYET BORÇLARI**	**986.981.043,7**
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER	10.764.761,1	320 BÜTÇE EMANETLERİ	88.857.539,0
109 BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR	81.356.114,7	322 BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR	156,7
11 MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR	**100.032,8**	325 NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ	605.796.699,9
110 HİSSE SENETLERİ HESABI	96.286,0	329 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	292.326.648,2
111 ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	5,0	**33 EMANET YABANCI KAYNAKLAR**	**482.758.836,6**
117 MENKUL VARLIKLAR	3.741,8	330 ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	34.605.801,8
12 FAALİYET ALACAKLARI	**1.916.124.453,1**	332 OKUL PANSİYONLARI	1.588.158,9
120 GELİRLERDEN ALACAKLAR	657.110.267,4	333 EMANETLER	353.984.450,3
121 GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR	1.215.103.313,7	335 TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN BORÇLAR HESABI	78.595.562,6
122 GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR	32.523.743,2	337 MUTEMETLİK CARİ HESABI	53.047,1
126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	186.854,6	339 RİSK HESABI	13.931.815,9
127 DİĞER FAALİYET ALACAKLARI	11.200.274,2	**34 ALINAN AVANSLAR**	**4.235.419,8**
13 KURUM ALACAKLARI	**262.353.310,0**	340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	4.224.777,5
130 DIŞ BORCUN İKRAZINDAN DOĞAN ALACAKLAR	2.985.836,1	349 ALINAN DİĞER AVANSLAR	10.642,3
132 KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR	12.392.314,2	**36 ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	**24.470.771,6**
134 TÜREV URUN ALACAKLARI HESABI	3.856.793,8	361 ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	7.871.023,9
137 TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI	239.235.117,9	362 FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAH.	6.422.840,3
138 TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI (-)	-62.300,1	363 KAMU İDARELERİ PAYLARI	8.985.306,4
139 DİĞER KURUM ALACAKLARI	3.945.548,1	368 VADESİ GEÇMİŞ ERT. VEYA TAK. VERGİ VE DİĞ. YÜKÜMLÜLÜKLER	1.191.601,0
14 DİĞER ALACAKLAR	**9.159.652,4**	**37 BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**8.948.284,5**
140 KİŞİLERDEN ALACAKLAR	9.159.652,4	370 DÖNEM KARI VERGİ VE DİGER YÜK.KAR.HES.	62.468,3
15 STOKLAR	**78.293.980,2**	371 DÖNEM KARI VE PEŞİN ÖD. VERGİLER VE DİGER YÜK KAR.HES. (-)	-40.279,4
150 İLK MADDE VE MALZEME	76.290.872,4	372 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	8.925.303,6
151 YARI MAMÜLLER - ÜRETİM	196.833,4	379 DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	792,1
152 MAMULLER	315.678,3	**38 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	**363.405.686,2**
153 TİCARİ MALLAR	1.481.981,5	380 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER	39.491.176,6
157 DİĞER STOKLAR	8.614,5	381 GİDER TAHAKKUKLARI	323.914.509,6
16 ÖN ÖDEMELER	**216.708.873,7**	**39 DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**40.355,7**
160 İŞ AVANS VE KREDİLERİ	87.651.889,7	397 SAYIM FAZLALARI	40.355,7
162 BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER	116.141.508,3	**4 UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**10.058.493.221,8**
164 AKREDİTİFLER	4.986.438,5	**40 UZUN VADELİ İÇ MALİ BORÇLAR**	**4.268.211.007,3**
166 PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER	2.871.307,7	403 KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	4.990.080,2
167 DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ KULLANIMLARI AVANS VE AKREDİFL	5.057.729,5	404 TAHVİLLER HESABI	4.216.858.560,3
18 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	**47.303.397,8**	407 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR HESABI	137.065.992,2
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	43.515.819,6	408 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ HES	-97.758.086,2
181 GELİR TAHAKKUKLARI	3.787.578,2	409 UZUN VADELİ DİĞER İÇ MALİ BORÇLAR	7.054.460,7
19 DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	**1.223.625,3**	**41 UZUN VADELİ DIŞ MALİ BORÇLAR**	3.845.725.875,0
190 DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ	1.220.242,6	410 DIŞ MALİ BORÇLAR	3.845.725.875,0

197 SAYIM NOKSANLARI	3.382,7	**42 FAALİYET BORÇLARI**	**177,0**
2 DURAN VARLIKLAR	**50.726.409.964,4**	429 DİĞER FAALİYET BORÇLARI	177,0
21 MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR	**2.441.824,8**	**43 DİĞER BORÇLAR**	**7.377.095,9**
217 MENKUL VARLIKLAR	2.441.824,8	430 ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	7.047.724,1
22 FAALİYET ALACAKLARI	258.478.852,2	438 VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE	7.294,7
220 GELİRLERDEN ALACAKLAR	237.391.441,4	439 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	322.077,1
222 GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR	4.256.240,9	**44 ALINAN AVANSLAR**	3.966,3
226 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	1.213.875,1	440 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	3.966,3
227 DİĞER FAALİYET ALACAKLARI	15.617.294,9	**47 BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	77.449.139,1
23 KURUM ALACAKLARI	**376.186.965,3**	472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	77.420.269,7
230 DIŞ BORCUN İKRAZINDAN DOĞAN ALACAKLAR	20.376.227,1	479 DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	28.869,4
232 KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR	330.775.353,2	**48 GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	**1.859.725.961,1**
234 TÜREV URUN ALACAKLARI HESABI	18.590.868,5	480 GELECEK YILLARA AİT GELİRLER	197.108.325,1
239 DİĞER KURUM ALACAKLARI	6.444.516,5	481 GİDER TAHAKKUKLARI	1.662.617.636,0
24 MALİ DURAN VARLIKLAR	**823.866.084,8**	**5 ÖZ KAYNAKLAR**	**41.244.833.797,7**
240 MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER	419.375.649,4	**50 NET DEĞER**	**5.360.546.840,1**
241 MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER	857.468.665,2	500 NET DEĞER	5.360.546.840,1
242 DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER	24.281.689,8	**51 DEĞER HAREKETLERİ**	**-20.811.535,5**
247 SERMAYE TAAHHÜTLERİ (-)	-477.560.556,0	519 DEĞER HAREKETLERİ SONUÇLARI	-20.811.535,5
248 DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR	300.636,4	**57 GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI**	**44.512.833.104,3**
25 MADDİ DURAN VARLIKLAR	**48.836.384.675,1**	570 GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI	44.512.833.104,3
250 ARAZİ VE ARSALAR	42.879.771.108,9	**58 GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI**	**-16.700.643.876,9**
251 YER ALTI VE YER ÜSTÜ DÜZENLERİ	2.064.812.709,2	580 GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI	-16.700.643.876,9
252 BİNALAR	4.176.281.443,5	**59 DÖNEM FAALİYET SONUÇLARI**	8.092.909.265,6
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	183.862.063,0	590 DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU	8.092.909.265,6
254 TAŞITLAR	59.923.843,4	591 DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU (-)	0,0
255 DEMİRBAŞLAR	226.752.765,7		
256 DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR	102.044.132,3		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-2.866.195.223,7		
258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	1.993.851.644,6		
259 YATIRIM AVANSLARI	15.280.188,2		
26 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	**141,1**		
260 HAKLAR	36.614.077,2		
263 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ	0,0		
264 ÖZEL MALİYETLER	765.369,9		
267 DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	28.343,3		
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-37.407.649,3		
28 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	**428.389.771,4**		
280 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	90.654.961,2		
281 GELİR TAHAKKUKLARI	337.734.810,2		
29 DİĞER DURAN VARLIKLAR	**661.649,8**		
294 ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR	3.651.352,9		
297 DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR	650.972,6		
299 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-3.640.675,6		
AKTİF TOPLAMI	**54.389.864.025,3**	**PASİF TOPLAMI**	**54.389.864.025,3**
9- BORÇLU NAZIM HESAPLAR		**9- ALACAKLI NAZIM HESAPLAR**	
91 NAKİT DIŞI TEMİNAT VE KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER	**720.933.818,8**	**91 NAKİT DIŞI TEMİNAT VE KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER**	**720.933.818,8**
910 TEMİNAT MEKTUPLARI	718.545.862,9	911 TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ	718.545.862,9
912 KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER	938.878,1	913 KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ	938.878,1
914 VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.449.077,7	915 VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.449.077,7
92 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	**1.799.517.213,8**	**92 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	**1.799.517.213,8**
920 GİDER TAAHHÜTLERİ	1.651.114.522,7	921 GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI	1.651.114.522,7
922 KAMU-ÖZEL İŞBİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ HESABI	148.402.691,2	923 KAMU-ÖZEL İŞBİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	148.402.691,2
93 VERİLEN GARANTİLER	**2.323.559.551,9**	**93 VERİLEN GARANTİLER**	**2.322.192.975,6**
930 VERİLEN GARANTİLER	1.502.625.048,3	931 VERİLEN GARANTİLER KARŞILIĞI	1.502.625.048,3
932 VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ	439.603.610,5	933 VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI	438.237.034,2

934 BORÇ ÜSTLENİM TAAHHÜTLERİ HESABI	381.330.893,2	935 BORÇ ÜSTLENİM TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	381.330.893,2
94 DEĞERLİ KAĞIT VE ÖZEL TAHAKKUK	**133.079.871,7**	**94 DEĞERLİ KAĞIT VE ÖZEL TAHAKKUK**	**133.079.871,7**
940 DEĞERLİ KAĞIT AMBARLARI	9.119.359,0		
942 ZİMMETLE VERİLEN DEĞERLİ KAĞITLAR	5.788.901,6		
944 YOLDAKİ DEĞERLİ KAĞITLAR	36.638,0	945 DEĞERLİ KAĞIT İŞLEMLERİ	14.944.898,6
946 ÖZEL TAHAKKUKLARDAN ALACAKLAR	18.528.439,9	947 ÖZEL TAHAKKUKLAR	18.528.439,9
948 BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR	99.606.533,3	949 BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ	99.606.533,3
95 DIŞ BORÇLANMA İLE İLGİLİ HESAPLAR	**479.589.393,8**	**95 DIŞ BORÇLANMA İLE İLGİLİ HESAPLAR**	**479.589.393,8**
950 KULLANILACAK DIŞ KREDİLER	475.514.853,6	951 KREDİ ANLAŞMALARI	475.514.853,6
954 RİSK HESABI ALACAKLARI	4.068.932,9	955 RİSK HESABI ALACAKLARI KARŞILIĞI	4.068.932,9
956 GENEL BÜTÇE DIŞI İDARELER TEYİTSİZ DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ KULLANIMLARI	5.607,4	957 GENEL BÜTÇE DIŞI İDARELER DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ KULLANIMLARI	5.607,4
96 KURUMCA VERİLEN EMANETLER	293.238.720,5	**96 KURUMCA VERİLEN EMANETLER**	293.238.720,5
962 BİLİMSEL PROJELER HESABI	293.180.839,3	963 BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	293.180.839,3
964 KAMU İDARELERİNE TAHSİSLİ BİNALAR VE ARAZİLER HESABI	57.808,4	965 KAMU İDARELERİNE TAHSİSLİ BİNALAR VE ARAZİLER KARŞILIĞI HESABI	57.808,4
968 İZ BEDELLE İZLENEN KIYMETLER HESABI	72,8	969 İZ BEDELLE İZLENEN KIYMETLER KARŞILIĞI HESABI	72,8
97 DİĞER NAZIM HESAPLAR	**477.897.969,0**	**97 DİĞER NAZIM HESAPLAR**	**477.897.969,0**
970 TÜREV PİYASASI BORÇLARI HESABI	230.890.369,0	971 TÜREV PİYASASI BORÇLARI KARŞILIĞI HESABI	230.890.369,0
972 TÜREV PİYASASI ALACAKLARI HESABI	247.007.600,0	973 TÜREV PİYASASI ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI	247.007.600,0
99 DİĞER NAZIM HESAPLAR	**1.471.355.269,0**	**99 DİĞER NAZIM HESAPLAR**	**1.472.721.845,2**
990 KİRAYA VERİLEN DURAN VARLIKLAR	86.561.629,2		
991 MAZBUT VAKIFLAR TAŞINMAZ SATIŞLARI VE TAVİZ BEDELLERİ	1.198.355,2	992 MAZBUT VAKIFLAR İÇİN YAPILAN GİDERLER HESABI	1.198.355,2
993 MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ	8.377.929,1		
998 DİĞER NAZIM HESAPLAR	1.375.217.355,5	999 DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.471.523.490,1
GENEL TOPLAM	**62.089.035.833,9**	**GENEL TOPLAM**	**62.089.035.833,9**

1) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinde tanımlanan merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin verilerini içermektedir.

2) Borçlanma senetleri muhasebe kayıtlarındaki değerler üzerinden raporlanmıştır.

3) Konsolide bilanço tek bir raporlama birimine aitmiş gibi kabul edildiğinden 590-Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu ve 591-Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu Hesabı netleştirilerek raporlanmıştır.

4) Mali raporlama tabloları dış denetimden geçmemiş mali veriler kullanılarak hazırlanmaktadır.

5) Merkezi yönetim kapsamındaki idarelerce tahsisli olarak kullanılan taşınmazın değeri 21 trilyon 310 milyar 745 milyon TL'dir.

6) Merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin kendi aralarında yaptıkları işlemlere uygulanan konsolidasyon işleminin detayları Bilançonun Eki olan "Konsolide Edilen / Edilemeyen Tutarlar" tablosunda yer almaktadır.

7) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu idarelerinin muhasebe sistemlerinin uluslararası standartlara uyumlu olmasını ve gerçeğe uygun mali tablolar üretmesini öngörmektedir. Bu doğrultuda genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe kayıt ve işlemlerinin belirli standartlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı (Muhasebat Genel Müdürlüğü) tarafından Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği yayımlanmıştır. Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinde parasal olmayan varlıkların raporlama tarihinde gerçeğe uygun değerleriyle gösterilmesi amacıyla, enflasyon düzeltmesine tabi tutulması hükmü yer almaktadır. Bu hüküm doğrultusunda 2023 ve 2024 yıllarında genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından enflasyon düzeltmesi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Enflasyon düzeltmesi uygulaması ilk defa 2023 yılında gerçekleştiği için "Enflasyon Düzeltmesi Sonucu" doğrudan Özkaynak ana hesap grubu içerisindeki Net Değer'e aktarılmış olup 2024 yılında ise Faaliyet Sonuçları Tablosuna yansıtılmıştır.

EK 2: 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU (Bin TL)

	2024	% Dağılım
FAALİYET GİDERLERİ TOPLAMI (A)	**13.201.112.752,0**	**100,0**
Personel Giderleri	**2.697.018.544,1**	**20,4**
Memurlar	2.163.739.364,0	16,4
Sözleşmeli Personel	189.437.057,8	1,4
İşçiler	250.507.430,5	1,9
Geçici Süreli Çalışanlar	45.312.670,0	0,3
Diğer Personel	34.476.022,6	0,3
Milletvekilleri	1.246.479,9	0,0
Cumhurbaşkanı Ödeneği	2.196,0	0,0
İstihbarat Personeli	12.297.323,4	0,1
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	**333.515.351,0**	**2,5**
Memurlar	246.519.347,7	1,9
Sözleşmeli Personel	19.294.925,2	0,1
İşçiler	48.132.728,9	0,4
Geçici Süreli Çalışanlar	8.520.097,3	0,1
Diğer Personel	10.016.708,6	0,1
Milletvekilleri	50.261,3	0,0
İstihbarat Personeli	894.751,3	0,0
Sosyal Güvenlik Primi Ödemeleri Gecikme Cezası ve Zamları	86.530,7	0,0
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	**717.298.058,0**	**5,4**
Üretime Yönelik Mal ve Malzeme Alımları	5.945.192,1	0,0
Tüketime Yönelik Mal ve Malzeme Alımları	294.620.081,6	2,2
Yolluklar	22.372.637,3	0,2
Görev Giderleri	57.916.514,2	0,4
Hizmet Alımları	316.770.271,1	2,4
Temsil ve Tanıtma Giderleri	2.462.209,0	0,0
Menkul Mal, Gayrimaddi Hak Alım, Bakım ve Onarım	11.009.530,7	0,1
Gayrimenkul Mal Bakım ve Onarım Giderleri	2.393.845,4	0,0
Tedavi ve Cenaze Giderleri	3.807.776,6	0,0
Faiz Giderleri	**1.818.329.523,2**	**13,8**
Diğer İç Borç Faiz Giderleri	1.435.555.059,7	10,9
Dış Borç Faiz Giderleri	206.953.582,1	1,6
İskonto Giderleri	37.316.155,2	0,3
Türev Ürün Giderleri	16.132.161,9	0,1
Kira Sertifikası Giderleri	120.276.219,2	0,9
Finansal Kiralama Borçlanma Maliyeti Giderleri	2.096.345,2	0,0
Cari Transferler	**3.930.435.271,6**	**29,8**
Görevlendirme Giderleri	1.265.455.684,6	9,6
Hazine Yardımları	980.854.153,2	7,4
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	141.813.735,1	1,1
Hanehalkı ve İşletmelere Yapılan Transferler	451.898.084,2	3,4
Yurtdışına Yapılan Transferler	29.955.914,8	0,2
Gelirden Ayrılan Paylar	1.060.457.699,7	8,0
Sermaye Transferleri	**666.781.794,7**	**5,1**
Kurum, İşletme ve Hanehalkına Yapılan Sermaye Transferleri	608.213.795,4	4,6
Yurtdışı Sermaye Transferleri	1.854.962,6	0,0
Hazine Yardımları	56.713.036,7	0,4
Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	**1.284.147.222,7**	**9,7**
Döviz Mevcudunun Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Kur Farkları	84.512.698,3	0,6
Menkul Kıymet ve Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	339.246,3	0,0
Stokların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	5.348,4	0,0
Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	1.386.341,0	0,0
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	0,0	0,0
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Artış	803.987.633,8	6,1
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsinden Alacaklardaki Azalışlar	6.817.548,2	0,1
Kur Değişikliği Dışındaki Değer ve Miktar Değişimlerinden Kaynaklanan Giderler	0,0	0,0

Türev Ürünlerin Değişiminden Kaynaklanan Giderler	21.900.675,7	0,2
Diğer Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	365.197.731,0	2,8
Amortisman Giderleri	**664.306.150,8**	**5,0**
Maddi Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	639.788.537,7	4,8
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	24.416.052,9	0,2
Diğer Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	101.560,2	0,0
İlk Madde ve Malzeme Giderleri	**103.771.905,1**	**0,8**
Kırtasiye Malzemeleri	5.952.814,8	0,0
Beslenme/Gıda Amaçlı ve Mutfakta Kullanılan Tüketim Malzemeleri	521.485,5	0,0
Tıbbi ve Laboratuvar Sarf Malzemeleri	7.709.572,6	0,1
Yakıtlar, Yakıt Katkıları ve Katkı Yağlar	4.684.958,3	0,0
Temizleme Ekipmanları	2.889.873,3	0,0
Giyecek, Mefruşat ve Tuhafiye Malzemeleri	3.144.267,8	0,0
Yiyecek	17.435.211,9	0,1
İçecek	800.115,9	0,0
Canlı Hayvanlar	39.020,6	0,0
Zirai Maddeler	737.964,0	0,0
Yem	65.107,1	0,0
Bakım Onarım ve Üretim Malzemeleri	12.751.305,3	0,1
Yedek Parçalar	5.502.775,4	0,0
Nakil Vasıtaları Lastikleri	271.195,4	0,0
Değişim, Bağış ve Satış Amaçlı Yayınlar	14.880.696,2	0,1
Spor Malzemeleri Grubu	268.362,8	0,0
Basınçlı Ekipmanlar	51.468,2	0,0
Diğer Tüketim Amaçlı Malzemeler	26.065.710,2	0,2
Karşılık Giderleri	**23.306.745,3**	**0,2**
Takipteki Kurum Alacakları Karşılıkları	26.823,7	0,0
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	23.190.250,2	0,2
Kurumlar Vergisi Karşılıkları	62.468,3	0,0
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	27.203,2	0,0
Satışların Maliyeti	**21.261.494,1**	**0,2**
Satılan Mamuller Maliyeti	5.561.295,3	0,0
Satılan Ticari Mallar Maliyeti	14.313.578,3	0,1
Satılan Hizmet Maliyeti	1.386.620,5	0,0
Dönem Giderleri	**5.057,4**	**0,0**
Araştırma ve Geliştirme Giderleri	1.811,2	0,0
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri	1.272,4	0,0
Genel Yönetim Giderleri	699,9	0,0
Çalışmayan Kısım Gider ve Zararlar	6,7	0,0
Finansman Giderleri	1.267,1	0,0
Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	**505.322.224,1**	**3,8**
Gelirlerden Alacaklardan Silinenler	502.865.861,4	3,8
Kişilerden Alacaklardan Silinenler	1.724.398,4	0,0
Kurum Alacaklarından Silinenler	731.477,8	0,0
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Giderler	486,5	0,0
Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	**2.710.343,8**	**0,0**
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	2.515.961,9	0,0
Özel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderleri	57.778,4	0,0
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlara Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	1.613,3	0,0
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	111.663,8	0,0
Mahalli İdarelere Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	23.326,5	0,0
Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	**161.763.544,8**	**1,2**
Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	161.763.544,8	1,2
Diğer Giderler	**271.139.521,2**	**2,1**
Hazine Taşınmazlarının Satışından Mahalli İdarelere Paylar	24.543,9	0,0
Tarımsal Alan Satış İndirimi	35,4	0,0
2/B Satış İndirimi	1.107,8	0,0
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Giderler	271.113.834,1	2,1

FAALİYET GELİRLERİ TOPLAMI (B)	**11.716.726.699,9**	100,0
Vergi Gelirleri	**8.957.747.995,0**	**76,5**
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	2.639.664.879,1	22,5
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	86.878.936,2	0,7
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	4.138.771.564,7	35,3
Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergi	1.707.249.615,1	14,6
Damga Vergisi	162.650.657,0	1,4
Harçlar	222.417.146,8	1,9
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	115.196,1	0,0
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	**484.251.980,5**	**4,1**
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	112.963.585,8	1,0
Malların kullanma veya faaliyette bulunma izni gelirleri	36.937.434,4	0,3
KIT ve Kamu Bankaları Gelirleri	61.761.523,1	0,5
Kurumlar Hasılatı	28.743,9	0,0
Kurumlar Karları	28.149.926,1	0,2
Kira Gelirleri	206.263.400,2	1,8
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	38.147.367,1	0,3
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	**242.226.137,1**	**2,1**
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	33.312.142,0	0,3
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan	480,8	0,0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	2.710.607,5	0,0
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	34.036.221,3	0,3
Proje Yardımları	7.627.938,8	0,1
Özel Gelirler	17.904.811,7	0,2
Hizmet Sunumu Karşılığı Alınan Gelirler	146.633.934,9	1,3
Diğer Gelirler	**1.426.472.651,8**	**12,2**
Faiz Gelirleri	532.324.107,8	4,5
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	280.671.154,4	2,4
Para Cezaları	449.393.550,0	3,8
Diğer Çeşitli Gelirler	164.083.839,5	1,4
Sermaye Gelirleri	**10.552.618,5**	**0,1**
Taşınmaz Satış Gelirleri	1.493.421,1	0,0
Taşınır Satış Gelirleri	149.576,7	0,0
Menkul Kıymet ve Varlık Gelirleri	275.486,1	0,0
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	8.634.134,7	0,1
Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	**586.178.479,5**	**5,0**
Döviz Mevcudunun Değerlemesinden Oluşan Olumlu Kur Farkları	132.903.815,2	1,1
Menkul Kıymet ve Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	873.653,2	0,0
Stokların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	92,4	0,0
Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	3.058.495,0	0,0
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	36.086,7	0,0
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Azalış	96.776.559,6	0,8
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsinden Alacaklardaki Artışlar	51.051.923,7	0,4
Kur Değişikliği Dışındaki Değer ve Miktar Değişimlerinden Kaynaklanan Gelirler	87.471,2	0,0
Türev Ürünlerin Değişiminden Kaynaklanan Gelirler	35.105.563,8	0,3
Diğer Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	266.284.818,8	2,3
Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	**214.532,5**	**0,0**
Takipteki Kurum Alacakları Karşılıklarından Kaynaklananlar	9,9	0,0
Kıdem Tazminatı Karşılıklarından Kaynaklananlar	213.648,9	0,0
Diğer Borç ve Gider Karşılıklarından Kaynaklananlar	873,7	0,0
Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde Edilen Gelirler	**2.632.899,4**	**0,0**
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G.	301.051,7	0,0
Özel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G.	162.942,9	0,0
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlardan Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G.	26.730,9	0,0
Sosyal Güvenlik Kurumlarından Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G.	51.626,7	0,0
Mahalli İdarelerden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G.	1.434.772,8	0,0
Döner Sermayeli İşletmelerden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G.	655.774,3	0,0
Diğer Gelirler	**6.449.405,7**	**0,1**
Özel Hesap Gelirleri	6.449.405,7	0,1

İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR TOPLAMI (C)	**1.086.604.875,4**	
Vergi Gelirleri	**1.070.313.011,1**	
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	56.448.078,8	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	439.383,4	
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	1.007.061.374,7	
Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergi	2.109.381,8	
Damga Vergisi	1.386.451,0	
Harçlar	2.796.791,6	
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	71.549,8	
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	**1.110.443,0**	
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	519.914,3	
Malların kullanma veya faaliyette bulunma izni gelirleri	56.227,5	
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	16.817,5	
Kurumlar Hasılatı	30,6	
Kurumlar Karları	15.297,0	
Kira Gelirleri	493.933,3	
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.222,9	
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	**371.989,5**	
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	11.588,9	
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	125.510,2	
Proje Yardımları	79.557,3	
Özel Gelirler	155.333,2	
Hizmet Sunumu Karşılığı Alınan Gelirler	0,0	
Diğer Gelirler	**14.687.129,6**	
Faiz Gelirleri	439.767,7	
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	889.367,7	
Para Cezaları	12.323.416,8	
Diğer Çeşitli Gelirler	1.034.577,4	
Sermaye Gelirleri	**120.738,9**	
Taşınmaz Satış Gelirleri	117.042,0	
Taşınır Satış Gelirleri	2.833,8	
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	863,1	
Diğer Gelirler	**1.563,3**	
Özel Hesap Gelirlerinden İade	1.563,3	
NET GELİR (D = B - C)	10.630.121.824,5	
ENFLASYON DÜZELTMESİ KARLARI (E)	**112.551,7**	
ENFLASYON DÜZELTMESİ TOPLAMI (F)	**10.663.787.641,4**	
Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	47.367,4	
Mali ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	943.443,4	
Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	8.118.069,4	
Arazi ve Arsalar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	9.372.154.240,0	
Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	361.605.801,2	
Binalar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	676.596.983,1	
Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	27.037.890,1	
Taşıtlar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	9.235.609,0	
Demirbaşlar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	6.563.124,6	
Maddi Duran Varlıkların Birikmiş Amortismanlarına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi (-)	-235.032.083,5	
Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri (-)	-108.413.483,5	
Binalar (-)	-115.634.434,2	
Tesis, Makine ve Cihazlar (-)	-5.721.310,7	
Taşıtlar (-)	-3.597.413,0	
Demirbaşlar (-)	-1.665.442,2	
Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	436.517.196,7	
FAALİYET SONUCU ((D+E+F) - A)	**8.092.909.265,6**	

1) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinde tanımlanan merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin verilerini içermektedir.

2) Faaliyet gelirleri ve giderleri, muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak mali yıl içerisinde tahakkuk eden ve tahsilat veya ödeme şartına bağlı kalınmaksızın hesaplara kaydedilen her türlü kamu gelir ve giderinden oluşmaktadır.

3) Nakit esasına göre kayıt ve takip edilen bütçe giderleri ve bütçe gelirleri; yasama organı tarafından analitik bütçe sınıflamasına uygun olarak kamu kaynaklarından ödeme yapma yetkisi (ödenek) ve tahsilat yapma yetkisinin takibine yönelik olarak kullanılırlar. Nazım karakterli olarak kullanılan bütçe giderleri ve bütçe gelirleri hesaplarının; faaliyet hesapları grubundaki gelirler ve giderler hesaplarından bağımsız olarak değerlendirilmesi ve yorumlanması gerekir.

4) Mali raporlama tabloları dış denetimden geçmemiş mali veriler üzerinden derlenmektedir.

5) Merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin kendi aralarında yaptıkları işlemlere uygulanan konsolidasyon işleminin detayları Bilançonun Eki olan "Konsolide Edilen / Edilemeyen Tutarlar" tablosunda yer almaktadır.

6) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu idarelerinin muhasebe sistemlerinin uluslararası standartlara uyumlu olmasını ve gerçeğe uygun mali tablolar üretmesini öngörmektedir. Bu doğrultuda genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe kayıt ve işlemlerinin belirli standartlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı (Muhasebat Genel Müdürlüğü) tarafından Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği yayımlanmıştır. Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinde parasal olmayan varlıkların raporlama tarihinde gerçeğe uygun değerleriyle gösterilmesi amacıyla, enflasyon düzeltmesine tabi tutulması hükmü yer almaktadır. Bu hüküm doğrultusunda 2023 ve 2024 yıllarında genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından enflasyon düzeltmesi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Enflasyon düzeltmesi uygulaması ilk defa 2023 yılında gerçekleştiği için "Enflasyon Düzeltmesi Sonucu" doğrudan Özkaynak ana hesap grubu içerisindeki Net Değer'e aktarılmış olup 2024 yılında ise Faaliyet Sonuçları Tablosuna yansıtılmıştır.

4. 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORU

2024 YILI
MALİ İSTATİSTİKLERİ
DEĞERLENDİRME RAPORU

Eylül 2025

2024 yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 54'üncü maddesi ile 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 40'ıncı maddesi gereği hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Sıra Sayısı: 227)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Genel Yönetim Sektörü Net Faaliyet Dengesi
Tablo 2. Genel Yönetim Sektörü Geliri
Tablo 3. Genel Yönetim Sektörü Vergi Gelirleri
Tablo 4. Genel Yönetim Sektörü Gideri
Tablo 5. Genel Yönetim Sektörü Giderinin Alt Sektörler Arasında Dağılımı
Tablo 6. Genel Yönetim Sektörü Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırılması
Tablo 7. Genel Yönetim Sektörü Varlık ve Yükümlülükleri
Tablo 8. Genel Yönetim Sektörü Mali Olmayan Varlıkları
Tablo 9. Genel Yönetim Sektörü Mali Varlıkları
Tablo 10. Genel Yönetim Sektörü Yükümlülükleri
Tablo 11. Genel Yönetim Sektörü Yükümlülüklerinin Dağılımı
Tablo 12. Genel Yönetim Sektörü Brüt Faaliyet Dengesi
Tablo 13. Genel Yönetim Sektörü Net Borç Verme (+) / Net Borçlanma (-) Tutarı
Tablo 14. Genel Yönetim Sektörü Net Değeri (Öz Kaynaklar)
Tablo 15. Genel Yönetim Sektörü Net Mali Değeri
Tablo 16. Genel Yönetim Sektörü Nakit Fazlası (+) / Nakit Açığı (-)
Tablo 17. Genel Yönetim Sektörü Nakit Stokundaki Net Değişim
Tablo 18. 510 Nakit Hareketleri Hesabının Bütçe Türleri İtibarıyla Bakiye Tutarları
Tablo 19. 511 Birimler Arası İşlemler Hesabının Bütçe Türleri İtibarıyla Bakiye Tutarları

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Mali İstatistiklere Esas Genel Yönetim Sektörü Kapsamı
Şekil 2. 2024 Yılı Genel Yönetim Sektörü Kapsamındaki Birim Sayısı
Şekil 3. Veri Derleme ve Tablo Üretim Süreci
Şekil 4. Genel Yönetim Sektörü Net Faaliyet Dengesi
Şekil 5. Genel Yönetim Sektörü Geliri
Şekil 6. Genel Yönetim Sektörü Vergi Gelirleri
Şekil 7. Genel Yönetim Sektörü Gideri
Şekil 8. Genel Yönetim Sektörü Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırılması
Şekil 9. 2024 Yılı Genel Yönetim Sektörü Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırılması
Şekil 10. Genel Yönetim Sektörü Varlık ve Yükümlülükler
Şekil 11. Devlet Mali İstatistikleri (GFS) Analitik Çerçevesi
Şekil 12. Genel Yönetim Sektörü Brüt Faaliyet Dengesi
Şekil 13. Genel Yönetim Sektörü Net Borç Verme (+) / Net Borçlanma (-)
Şekil 14. Genel Yönetim Sektörü Net Değeri (milyon TL)
Şekil 15. Genel Yönetim Sektörü Net Mali Değeri
Şekil 16. Genel Yönetim Sektörü Nakit Fazlası (+) / Nakit Açığı (-)
Şekil 17. Genel Yönetim Sektörü Nakit Stokundaki Net Değişim

KISALTMALAR LİSTESİ

BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BKMYBS : Bütünleşik Kamu Mali Yönetim ve Muhasebe Bilişim Sistemi

DMİS : Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi

GFS : Devlet Mali İstatistikleri (Government Financial Statistics)

GFSM : Devlet Mali İstatistikleri Kılavuzu 2014 (Government Financial Statistics Manual-GFSM 2014)

IMF : Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)

KBS : Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

SEDDK : Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu

SPK : Sermaye Piyasası Kurulu

TL : Türk Lirası

NOB : Net Faaliyet Dengesi (Net Operating Balance)

GOB : Brüt Faaliyet Dengesi(Gross Operating Balance)

NLB : Net Borçlanma (+)/Net Borç Verme (-) (Net Lending (+) / Net Borrowing (-))

CIO : Faaliyetlerden Sağlanan Net Nakit Girişi (Net Cash Inflow from Operating Activities)

CSD : Nakit Fazlası (+) / Nakit Açığı (-) (Cash Surplus (+) / Cash Deficit (-))

NFB **:** Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Girişi (Net Cash Inflow from Financing Activities)

NCB **:** Nakit Stokundaki Net Değişim (Net Change in the Stock of Cash)

CSDz **:** İstatistiksel Hata

1. GENEL ÇERÇEVE

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 2024 yılı Genel Yönetim Mali İstatistikleri[1], 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 54'üncü maddesi ile 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 40'ıncı maddesi hükümlerine istinaden hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından değerlendirilerek 2024 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu hazırlanmıştır.

Bu kapsamda Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu'nun;

- **Denetimin Konusu** bölümünde, mali istatistiklerin kapsamı, veri derleme ve tablo üretim süreci, yayımlanan mali istatistik tabloları ile tablo büyüklükleri hakkında bilgilere,
- **Temel Gösterge ve Denkliklerin Analizi** bölümünde, genel yönetim sektörü yıllık tablolarında yer verilen ekonomik büyüklükler hakkında bilgiler ile başlıca gösterge ve denkliklerin analizine,
- **2024 Yılı Genel Yönetim Mali İstatistiklerine İlişkin Değerlendirme** bölümünde, hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından eksik veya yetersiz olduğu değerlendirilen hususlara ilişkin tespitlere,
- **Değerlendirme ve Öneriler** bölümünde, denetim kriterleri esas alınarak yapılan incelemeler sonucunda ulaşılan denetim görüşü ile mali istatistiklerin güvenilirliğinin artırılması ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine katkı sağlayacak değerlendirme ve önerilere

yer verilmektedir.

[1] Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Genel Yönetim Sektörü Mali İstatistiklerine https://muhasebat.hmb.gov.tr/mali-istatistikler-gfsm-2014e-uyumlu web adresinden ulaşılabilir.

2. DENETİMİN KONUSU

2024 yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu'nun konusu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile bu Kanun'un ilgili maddelerine dayanılarak çıkarılan Mali İstatistik Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesinde sayılan genel yönetim mali istatistik tablolarıdır.

5018 sayılı Kanun'un 52, 53 ve 54'üncü maddeleri ile genel yönetim sektörü kapsamındaki kamu idarelerinin mali istatistiklerine ilişkin hususlar belirlenmiş ve bu doğrultuda genel yönetim sektörü kapsamının belirlenmesi, belirlenen kapsama dâhil birimlerin verilerinin derlenmesi ve bu veriler doğrultusunda mali istatistiklerin üretilmesi yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmiştir.

5018 sayılı Kanun'a göre mali istatistikler, uluslararası standartlara uygun olarak bütünlük, güvenilirlik, kullanışlılık, yöntemsel geçerlilik ve ulaşılabilirlik ilkeleri çerçevesinde, muhasebe kayıtlarındaki verilere dayanılarak ve istatistiksel yöntemler kullanılarak hazırlanan konsolide mali tabloları içermektedir.

Mali İstatistik Yönetmeliği'nde mali istatistik, *"genel yönetim sektörü kapsamındaki idarelerin gelir, gider, varlık, yükümlülük ve öz kaynaklarına ilişkin bilgiler sunan ve istatistiki temellere dayanılarak oluşturulan konsolide mali tablolar"* şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu raporun konusunu oluşturan genel yönetim mali istatistikleri, merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareler alt sektörlerinin gelirlerini, giderlerini, varlık ve yükümlülüklerini konsolide olarak gösteren mali tablolardır.

İstatistiki temellere dayanılarak oluşturulan konsolide mali tabloların esas amacı, genel yönetim sektörünün faaliyetlerinin ekonomi üzerindeki etkisinin ölçülmesi ve performansının analiz edilmesidir. Devlet Muhasebesi Standardı 22'de de mali raporlamanın istatistiksel temelleri uyarınca hazırlanan mali tabloların amacının, genel yönetimin ve daha genel bağlamda kamu sektörünün performansının analiz edilmesi ve değerlendirilmesi için uygun olan bilgilerin sağlanması olduğu ifade edilmiştir.

Bu anlamda genel yönetim sektörünün mali durumu ve performansı hakkında kamuoyuna tek elden bilgi sağlayan mali istatistikler, uluslararası karşılaştırmaya olanak verecek şekilde genel yönetim sektörünün tamamı için makro bir bakış açısı sunmaktadır.

Ülkemizde ilk kez 2003 yılında 5018 sayılı Kanun ile mali istatistiklerin yasal çerçevesi belirlenmiş, 2006 yılında merkezi yönetim ve mahalli idareler alt sektörleri için konsolide mali tablo üretilmeye başlanmıştır. Sosyal güvenlik kurumları alt sektörünü de içeren genel yönetim mali istatistikleri ise 2008 yılından bu yana hazırlanmaktadır.

Mali istatistik tabloları 2017 yılına kadar Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği doğrultusunda hazırlanmaktayken, 24.02.2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Mali İstatistik Yönetmeliği ile uygulama değişikliğine gidilmiştir. Ayrıca genel yönetim sektörü mali istatistik tablolarını detaylı şekilde açıklamak ve kullanıcıların bu tablolar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarına yardımcı olmak amacıyla Bakanlık tarafından Genel Yönetim Sektörü Mali İstatistikleri Kılavuzu yayımlanmıştır.

Mali İstatistik Yönetmeliği veri derleyiciler tarafından yapılacak çalışmalar için "geçerli raporlama çerçevesi"ni, Sayıştay denetimi açısından ise "denetim kriteri"ni temsil etmektedir. Yönetmelikte, mali istatistiklerin hazırlanmasına esas teşkil edecek uluslararası standart olarak Uluslararası Para Fonu'nun (International Monetary Fund-IMF) yayımlamış olduğu Devlet Mali İstatistikleri Kılavuzu 2014 (Government Financial Statistics Manual-GFSM 2014) esas alınmış olup, 2017 mali yılından itibaren Yönetmelik ve Devlet Mali İstatistikleri Kılavuzu ile uyumlu bir tablo seti hazırlanmaya başlanmıştır.

2.1. MALİ İSTATİSTİKLERİN KAPSAMI

5018 sayılı Kanun'un 52'nci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığı, aynı Kanun'un 2 ve 3'üncü maddelerinde belirlenen genel yönetim kapsamına bağlı kalmaksızın, mali istatistiklerin derlenmesine ilişkin "Genel Yönetim Sektörü" adıyla yeni bir kapsam belirlemeye yetkili kılınmıştır[2]. Bu yetkiye istinaden, ilk olarak 2008 yılında yayımlanan 5 sıra numaralı Genel Yönetim Mali İstatistikleri Genel Tebliği ile kapsam belirlenmiş ve bu Tebliğ'de her üç yılda bir kapsamın güncellenmesi hükme bağlanmıştır. Kapsam güncelleme toplantılarının sonuncusu 2024 yılında gerçekleştirilmiş ve Bakanlık tarafından 90 sıra numaralı Tebliğ (R.G. Tarih: 15 Haziran 2024, Sayı: 32577) yayımlanmıştır. Söz konusu Tebliğ ile 2023 yılında 2.589 adet birimden oluşan genel yönetim sektörünün kapsamı 4.246 adet birime ulaşmıştır. Bu çerçevede genel yönetim sektörü kapsamındaki birimler için ana revizyon işlemleri de yapılmıştır.

Genel yönetim sektörü, merkezi yönetim, mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumları alt sektörlerinden oluşmaktadır. Genel yönetim sektörü kapsamına Şekil 1'de, kapsamda yer alan birim sayısına ise Şekil 2'de yer verilmiştir.

[2] 5018 sayılı Kanun'un 52'inci maddesi gereğince genel yönetim sektörünün kapsamı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Türkiye İstatistik Kurumunun görüşleri alınarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenmektedir.

Şekil 1. Mali İstatistiklere Esas Genel Yönetim Sektörü Kapsamı

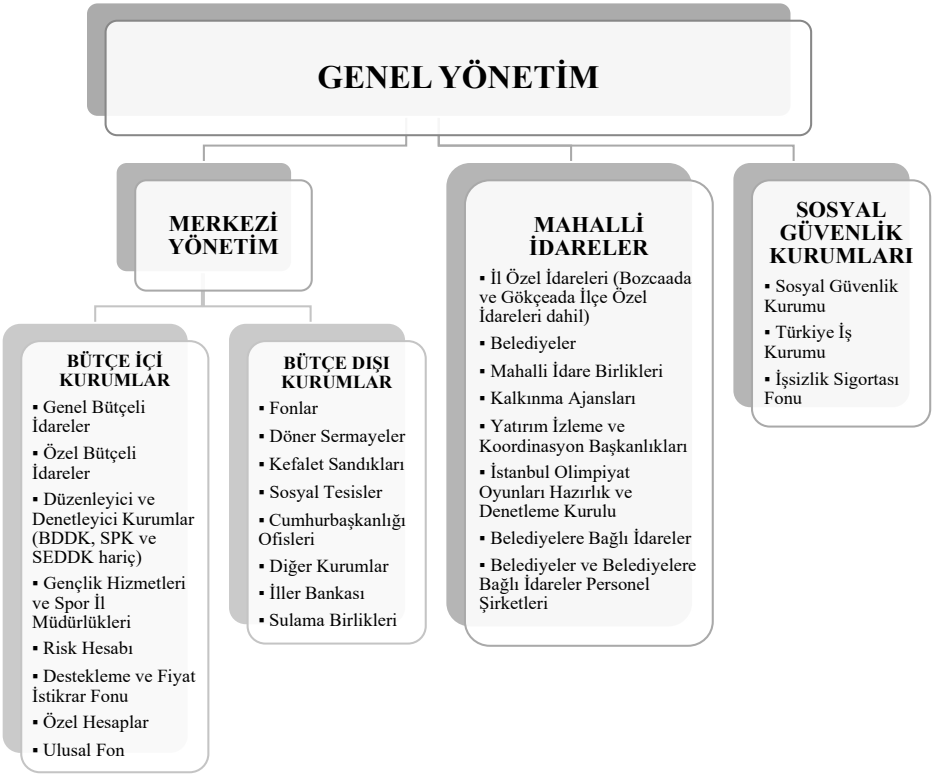

Şekil 2. 2024 Yılı Genel Yönetim Sektörü Kapsamındaki Birim Sayısı

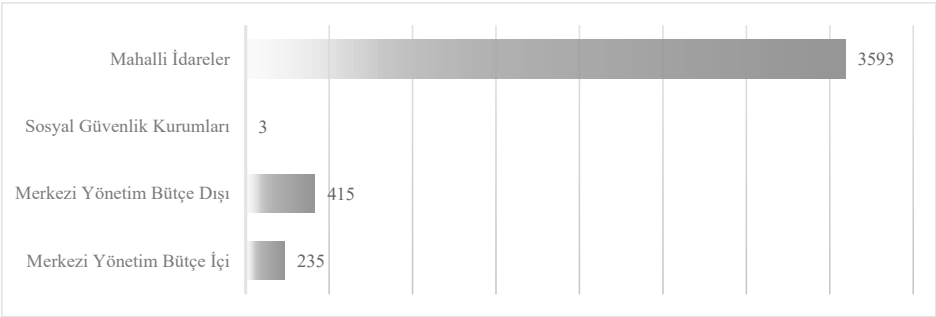

2.2. VERİ DERLEME VE TABLO ÜRETİM SÜRECİ

Mali İstatistik Yönetmeliği'nin 8'inci maddesinde, mali istatistiklere esas teşkil edecek verilerin derlenmesinde genel yönetim sektörü kapsamındaki idarelerin muhasebe kayıtlarının dikkate alınacağı; Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen hesap planını kullanmayan kamu idareleri için, Bakanlıkça hazırlanan dönüşüm tabloları dikkate alınarak verilerin derleneceği; birimlerin mizanlarını, mali tablolarını ve mali istatistik kapsamındaki diğer tüm bilgi ve belgelerini Bakanlıkça belirlenen şekil, yöntem ve sürede Bakanlığa göndermekle yükümlü oldukları ifade edilmektedir.

Devlet Mali İstatistikleri Kılavuzu-GFSM 2014'le uyumlu konsolide mali tablolara esas verilerin derleme süreci Şekil 3'te yer verildiği üzere beş ana aşamadan oluşmaktadır.

Şekil 3. Veri Derleme ve Tablo Üretim Süreci

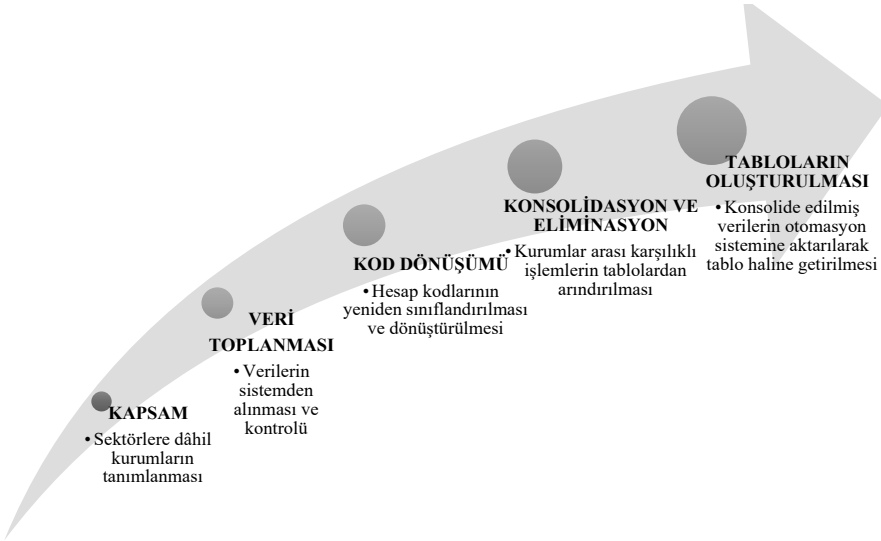

Mali istatistiklerin derlenmesi amacıyla, öncelikle uluslararası standartlar çerçevesinde kapsam belirlemesi yapılmakta, bir başka deyişle genel yönetim sektörüne dâhil edilecek kurumlar belirlenmektedir.

Kapsam dâhilindeki birimlerden muhasebe işlemlerini Bakanlığın Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi (BKMYBS) ve Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi (DMİS) üzerinden yürüten kamu idarelerinin verileri söz konusu sistemler üzerinden, diğer kurumların verileri ise Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemine (KBS) yüklenen kurum mizanları üzerinden derlenmektedir.

Mali istatistik tabloları oluşturulurken muhasebe kayıtları ve mizanlarda yer alan hesap kodları, analiz edilerek sınıflandırılmakta ve GFS (devlet mali istatistikleri) kod yapısına uygun hale dönüştürülmektedir.

Kod dönüşümünün ardından kapsam dâhilindeki birimlerin mizanları bir araya getirilerek konsolide edilmekte ve tüm birimlerin karşılıklı ilişkilerinden doğan tutarlar ilgili hesaplardan silinerek elimine edilmektedir.

Son aşamada, kapsam dâhilindeki birimlerin konsolide verileri üzerinde, tabloların doğruluk ve güvenilirliğini etkilediği değerlendirilen hususlara ilişkin düzeltmeler yapılması neticesinde tablolar otomasyon sistemi üzerinden oluşturulmaktadır. Mali İstatistik Yönetmeliği'nde öngörülen durumların gerçekleşmesi halinde yayımlanmış mali istatistikler üzerinde sonradan revizyon[3] yapılmakta ve revizyon ölçüm tablosu ile söz konusu değişikliklerin dengelere etkisi yayımlanmaktadır.

2.3. MALİ İSTATİSTİK TABLOLARI

Mali istatistik seti kapsamında Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde belirtildiği üzere aşağıdaki tablolar yayımlanmaktadır:

1) Faaliyet Tablosu,
2) Nakit Kaynak ve Kullanımları Tablosu,
3) Stok Durumu ve Akış Tablosu,
4) Öz Kaynaklardaki Toplam Değişimler Tablosu,
5) Gelir Tablosu,
6) Gider Tablosu,
7) Varlık ve Yükümlülüklerdeki İşlemler Tablosu,
8) Varlık ve Yükümlülükleri Elde Tutma Kazanç ve Kayıpları Tablosu,
9) Varlık ve Yükümlülüklerdeki Diğer Değer Değişimleri Tablosu,
10) Mali Durum Tablosu (Bilanço),
11) Harcamaların Fonksiyonel Sınıflandırılması Tablosu,
12) Varlık ve Yükümlülüklerdeki Toplam Diğer Ekonomik Akışlar Tablosu

Söz konusu mali tablolar, genel yönetim sektörü ve bu sektörü oluşturan merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareler alt sektörlerinin her biri için konsolide olarak hazırlanmaktadır.

[3] Bu raporda yer alan 2022 ve 2023 yılına ilişkin mali istatistikler rutin revizyon sebebiyle 2022 ve 2023 yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporlarında yer alan istatistiklerden farklılık göstermektedir.

Yukarıda yer verilen tablolardan Mali Durum Tablosu (Bilanço) üçer aylık, Stok Durumu ve Akış Tablosu ile Öz Kaynaklardaki Toplam Değişimler Tablosu yıllık, diğer tablolar ise Resmi İstatistik Programında belirlenen takvime uygun olarak üçer aylık dönemler halinde ve yıllık olarak yayımlanmaktadır.

2.4. GENEL YÖNETİM MALİ TABLO BÜYÜKLÜKLERİ

Mali istatistikler, genel yönetim sektörünün mali büyüklüklerini ölçmek ve analiz etmek için tasarlanmış tabloları içermektedir. Bu büyüklükler gelirler, giderler ve bunların sonucunda ortaya çıkan açık veya fazla (Net Faaliyet Dengesi) ile varlık ve yükümlülüklerin farkını ortaya koyan Net Değerdir (Özkaynaklar).

2.4.1. Faaliyet Sonuçları

Genel yönetim sektörünün gelirleri ile giderleri arasındaki farkı ifade eden Net Faaliyet Dengesi 2023 yılında -918.351.181.695,03 TL iken, 2024 yılında -780.067.156.041,23 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Genel Yönetim Sektörü Net Faaliyet Dengesi (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
1	Gelirler	4.377.028,63	9.311.933,34	14.359.113,35	112,75%	54,20%
2	Giderler	4.690.535,87	10.230.284,52	15.139.180,51	118,10%	47,98%
NOB	**Net Faaliyet Dengesi (1–2)**	**-313.507,24**	**-918.351,18**	**-780.067,16**	**192,93%**	**-15,06%**

Tablo 1'de yer verildiği üzere 2024 yılı gelirlerindeki artış önceki yıla kıyasla yaklaşık %54 iken, aynı dönemde giderlerde meydana gelen artış ise yaklaşık %48 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre Net Faaliyet Dengesindeki açık 2023 yılına kıyasla yaklaşık %15 azalmıştır.

Genel Yönetim Sektörü Net Faaliyet Dengesinin yıllar itibarıyla durumuna Şekil 4'te yer verilmiştir.

Şekil 4. Genel Yönetim Sektörü Net Faaliyet Dengesi (milyon TL)

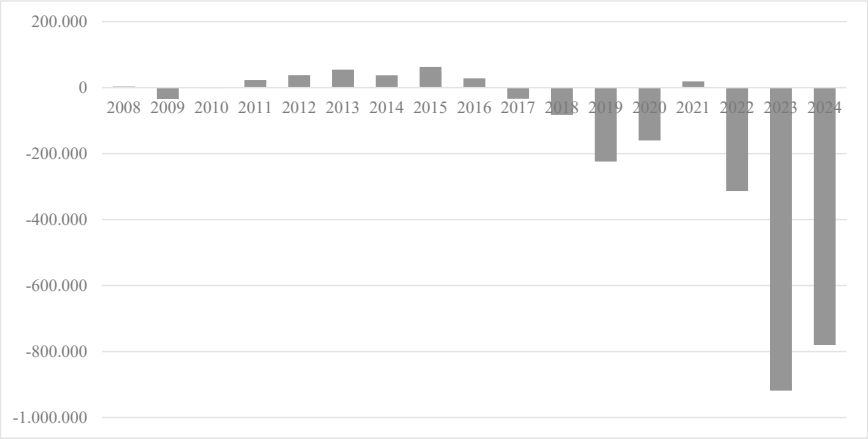

2.4.2. Gelir

2024 yılı vergi gelirleri 7.945.499.077.144,05 TL, sosyal güvenlik prim gelirleri 3.268.748.260.001,26 TL, diğer gelirler 3.106.834.730.801,00 TL ve hibeler de 38.031.284.685,04 TL olmak üzere genel yönetim sektörü geliri toplamda 14.359.113.352.631,30 TL olmuştur.

Tablo 2. Genel Yönetim Sektörü Geliri (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23	2024 Dikey Analiz
1	**GELİR**	**4.377.028,63**	**9.311.933,34**	**14.359.113,35**	**112,75%**	**54,20%**	**100,00%**
11	Vergi Gelirleri	2.666.174,71	4.985.309,16	7.945.499,08	86,98%	59,38%	55,33%
12	Sosyal Güvenlik Prim Gelirleri	807.021,07	1.687.788,38	3.268.748,26	109,14%	93,67%	22,76%
13	Hibeler	13.054,38	27.749,59	38.031,28	112,57%	37,05%	0,26%
14	Diğer Gelirler	890.778,47	2.611.086,21	3.106.834,73	193,12%	18,99%	21,64%

Tablo 2'de görüldüğü üzere 2024 yılı genel yönetim sektörü gelirinde 2023 yılına kıyasla yaklaşık %54'lük artış meydana gelmiştir. Gelirlerdeki değişim incelendiğinde vergi gelirlerinin yaklaşık %59, sosyal güvenlik prim gelirlerinin %94, hibelerin %37 ve diğer gelirlerin ise %19 arttığı görülmektedir. Genel yönetim sektörü gelirlerinin yaklaşık %55'i vergi gelirlerinden, %23'ü sosyal güvenlik prim gelirlerinden, %22'si diğer gelirlerden ve %0,26'sı ise hibelerden oluşmaktadır.

Genel yönetim sektörü gelirinin son 3 yıldaki dağılımına Şekil 5'te yer verilmiştir.

Şekil 5. Genel Yönetim Sektörü Geliri (milyon TL)

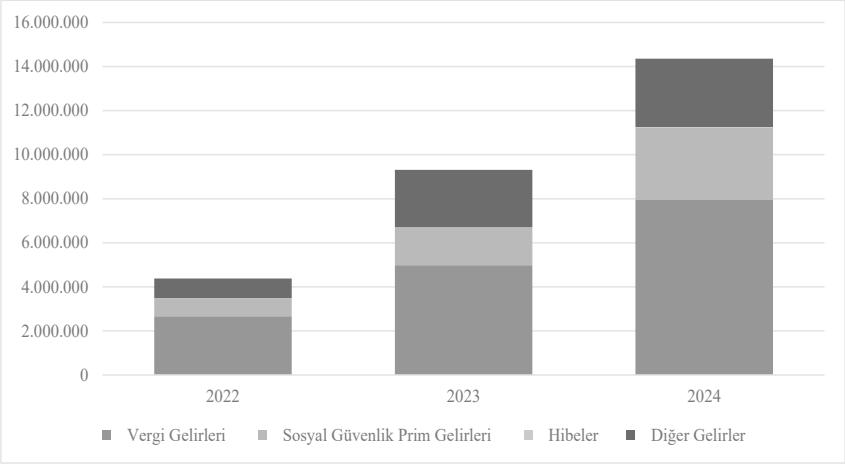

Tablo 3'te genel yönetim sektörü geliri içinde en yüksek paya sahip olan vergi gelirlerinin türlerine göre dağılımına yer verilmiştir. Buna göre, mal ve hizmetler üzerinden alınan vergiler yaklaşık %63 ile en yüksek paya sahipken, gelir, karlar ve sermaye kazançları üzerinden vergilerin payı yaklaşık %32, uluslararası ticaret ve işlemlerden alınan vergilerin payı ise yaklaşık %3 olmuştur. Diğer vergiler ise yaklaşık %2'lik paya sahiptir.

Tablo 3. Genel Yönetim Sektörü Vergi Gelirleri (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23	2024 Dikey Analiz
11	**Vergi Gelirleri**	**2.666.174,71**	**4.985.309,16**	**7.945.499,08**	**86,98%**	**59,38%**	**100,00%**
111	Gelir, Karlar ve Sermaye Kazançları Üzerinden Vergiler	928.616,11	1.606.682,43	2.530.124,97	73,02%	57,48%	31,84%
112	İstihdam Vergileri	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00%
113	Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	29.114,97	45.717,40	50.254,11	57,02%	9,92%	0,63%
114	Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Vergiler	1.580.790,71	3.096.659,81	4.973.378,20	95,89%	60,60%	62,59%
115	Uluslararası Ticaret ve İşlemlerden Alınan Vergiler	81.865,64	148.578,54	234.957,98	81,49%	58,14%	2,96%
116	Diğer Vergiler	45.787,29	87.670,98	156.783,82	91,47%	78,83%	1,97%

Vergi gelirlerinin 2023 yılına göre değişimi incelendiğinde,

- Gelir, Karlar ve Sermaye Kazançları Üzerinden Vergilerin yaklaşık %57'lik artışla 2.530.124.970.423,28 TL,
- Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergilerin yaklaşık %10 artışla 50.254.105.873,68 TL,
- Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Vergilerin yaklaşık %61'lik artışla 4.973.378.199.694,80 TL,
- Uluslararası Ticaret ve İşlemlerden Alınan Vergilerin yaklaşık %58 artışla 234.957.983.456,96 TL,
- Diğer Vergilerin ise yaklaşık %79'luk artışla 156.783.817.695,33 TL

olduğu görülmüştür.

Genel yönetim sektörü vergi gelirlerinin son üç yıldaki dağılımına Şekil 6'da yer verilmiştir.

Şekil 6. Genel Yönetim Sektörü Vergi Gelirleri (milyon TL)

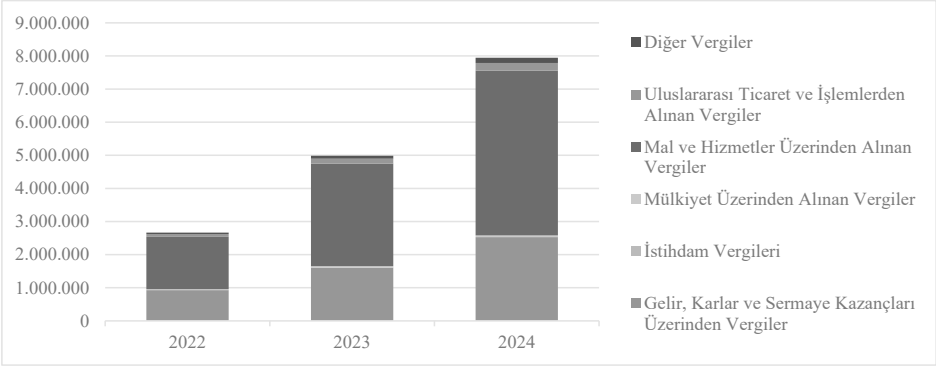

2.4.3. Gider

2024 yılı genel yönetim sektörü gideri önceki yıla kıyasla yaklaşık %48 artışla 15.139.180.508.672,60 TL olmuştur.

Tablo 4. Genel Yönetim Sektörü Gideri (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23	2024 Dikey Analiz
2	**GİDER**	**4.690.535,87**	**10.230.284,52**	**15.139.180,51**	**118,10%**	**47,98%**	**100,00%**
21	Personel Giderleri	1.005.001,97	2.146.957,36	4.253.682,41	113,63%	98,13%	28,10%
22	Mal ve Hizmet Kullanım Giderleri	617.720,26	1.128.188,10	1.693.123,77	82,64%	50,07%	11,18%
23	Amortisman Giderleri	304.628,74	564.419,85	861.743,28	85,28%	52,68%	5,69%
24	Faiz Giderleri	658.615,10	1.017.097,10	1.714.481,57	54,43%	68,57%	11,32%
25	Sübvansiyonlar	182.305,07	548.649,55	972.446,61	200,95%	77,24%	6,42%
26	Hibeler	14.010,51	24.360,44	34.823,50	73,87%	42,95%	0,23%
27	Sosyal Yardımlar	1.245.363,99	2.638.524,62	4.586.298,84	111,87%	73,82%	30,29%
28	Diğer Giderler	662.890,24	2.162.087,49	1.022.580,53	226,16%	-52,70%	6,75%

Tablo 4'te yer verilen genel yönetim sektörü gider türlerinin 2023 yılına göre değişimi ve 2024 yılındaki dağılımı incelendiğinde,

- Personel Giderlerinin yaklaşık %98 artışla 4.253.682.408.011,95 TL olduğu, bu tutarın genel yönetim sektörü giderinin yaklaşık %28'ini oluşturduğu,
- Sübvansiyonların yaklaşık %77 artışla 972.446.606.461,47 TL olduğu, bu tutarın genel yönetim sektörü giderinin yaklaşık %6'sını oluşturduğu,
- Sosyal Yardımların yaklaşık %74 artışla 4.586.298.840.040,06 TL olduğu ve bu tutarın yaklaşık %30 ile genel yönetim sektörü gideri arasında en yüksek paya sahip olduğu,
- Faiz Giderlerinin yaklaşık %69 artışla 1.714.481.566.887,48 TL olduğu, bu tutarın genel yönetim sektörü giderinin yaklaşık %11'ini oluşturduğu,
- Amortisman Giderlerinin yaklaşık %53 artışla 861.743.280.287,43 TL olduğu, bu tutarın genel yönetim sektörü giderinin yaklaşık %6'sını oluşturduğu,
- Mal ve Hizmet Kullanım Giderlerinin yaklaşık %50 artışla 1.693.123.770.729,95 TL olduğu, bu tutarın genel yönetim sektörü giderinin yaklaşık %11'ini oluşturduğu,
- Hibelerin yaklaşık %43 artışla 34.823.504.692,81 TL olduğu, bu tutarın genel yönetim sektörü giderinin %0,23'ünü oluşturduğu,
- Diğer Giderlerin yaklaşık %53 azalışla 1.022.580.531.561,42 TL olduğu, bu tutarın genel yönetim sektörü giderinin %6,75'ini oluşturduğu

görülmektedir.

Genel yönetim sektörü giderinin son üç yıldaki dağılımına Şekil 7'de yer verilmiştir.

Şekil 7. Genel Yönetim Sektörü Gideri (milyon TL)

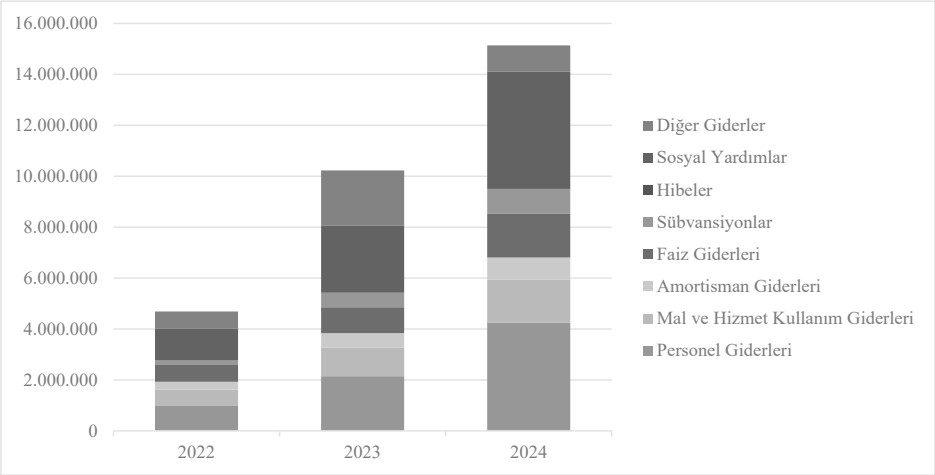

Tablo 5'te genel yönetim sektörü giderinin alt sektörler arasında dağılımı gösterilmektedir. Buna göre 15.139.180.508.672,60 TL'lik genel yönetim sektörü giderinin 11.828.236.094.941,60 TL'lik kısmı merkezi yönetim alt sektörüne dahil bütçe içi ve bütçe dışı kurumlar kapsamındaki birimler, 3.733.058.139.911,01 TL'lik kısmı sosyal güvenlik kurumları alt sektörü kapsamındaki birimler ve 1.452.809.494.435,92 TL'lik kısmı da mahalli idareler alt sektörü kapsamındaki birimler tarafından gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen konsolidasyon tutarı ise (748.909.093.944,74 TL + 1.874.923.220.615,99 TL) 2.623.832.314.560,73 TL olmuştur.

Tablo 5. Genel Yönetim Sektörü Giderinin Alt Sektörler Arasında Dağılımı (milyon TL)

	2022	2023	2024	2024 Dikey Analiz
Merkezi Yönetim Alt Sektörü	**3.888.870,59**	**8.517.006,80**	**11.828.236,09**	**78,13%**
Bütçe İçi Kurumlar	3.786.262,35	8.133.539,41	11.339.986,49	74,90%
Bütçe Dışı Kurumlar	364.164,06	790.219,78	1.237.158,70	8,17%
Merkezi Yönetim Birimleri Arası Konsolidasyon	*-261.555,81*	*-406.752,39*	*-748.909,09*	
Sosyal Güvenlik Kurumları Alt Sektörü	**1.009.429,65**	**1.993.440,04**	**3.733.058,14**	**24,66%**
Mahalli İdareler Alt Sektörü	**398.488,55**	**840.942,59**	**1.452.809,49**	**9,60%**
Alt Sektörler Arası Konsolidasyon	*-606.252,92*	*-1.121.104,91*	*-1.874.923,22*	
Genel Yönetim Sektörü	**4.690.535,87**	**10.230.284,52**	**15.139.180,51**	**100,00%**

Genel yönetim sektörünün 2024 yılında gerçekleştirdiği harcamaların fonksiyonel sınıflandırılması ise Tablo 6'da gösterilmiştir. Bir yılda gerçekleştirilen gider ile net mali olmayan varlık edinimi toplamını ifade eden harcamaların yaklaşık %28'lik kısmı sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri, %19'luk kısmı genel kamu hizmetleri, %16'lık kısmı sağlık hizmetleri, %11'lik kısmı ekonomik işler ve hizmetler, %9'luk kısmı eğitim hizmetleri ve %4'lük kısmı da savunma hizmetleridir.

Tablo 6. Genel Yönetim Sektörü Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırılması (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23	2024 Dikey Analiz
2	Gider	4.690.535,87	10.230.284,52	15.139.180,51	118,10%	47,98%	95,86%
31	Net Mali Olmayan Varlık Edinimi	148.624,92	308.542,04	654.226,28	107,60%	112,04%	4,14%
2M	**HARCAMALAR (2+31)**	**4.839.160,79**	**10.538.826,56**	**15.793.406,79**	**117,78%**	**49,86%**	**100,00%**
701	Genel Kamu Hizmetleri	993.264,45	1.708.143,76	3.078.429,13	71,97%	80,22%	19,49%
702	Savunma Hizmetleri	186.698,23	447.071,87	636.894,36	139,46%	42,46%	4,03%
703	Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	222.409,60	447.883,11	826.747,29	101,38%	84,59%	5,23%
704	Ekonomik İşler ve Hizmetler	1.055.050,34	2.116.015,46	1.795.831,69	100,56%	-15,13%	11,37%
705	Çevre Koruma Hizmetleri	47.034,07	80.212,50	153.888,63	70,54%	91,85%	0,97%
706	İskân ve Toplum Refahı Hizmetleri	140.440,05	349.417,30	534.086,55	148,80%	52,85%	3,38%
707	Sağlık Hizmetleri	661.529,34	1.385.090,39	2.504.916,22	109,38%	80,85%	15,86%
708	Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	89.970,73	171.748,94	319.215,40	90,89%	85,86%	2,02%
709	Eğitim Hizmetleri	416.160,63	801.054,64	1.466.422,53	92,49%	83,06%	9,29%
710	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	1.026.603,35	3.032.188,59	4.476.975,01	195,36%	47,65%	28,35%

Genel yönetim sektörü harcamalarının fonksiyonel sınıflandırılmasının son üç yıldaki durumuna Şekil 8'de, 2024 yılındaki dağılımına ise Şekil 9'da yer verilmiştir.

Şekil 8. Genel Yönetim Sektörü Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırılması (milyon TL)

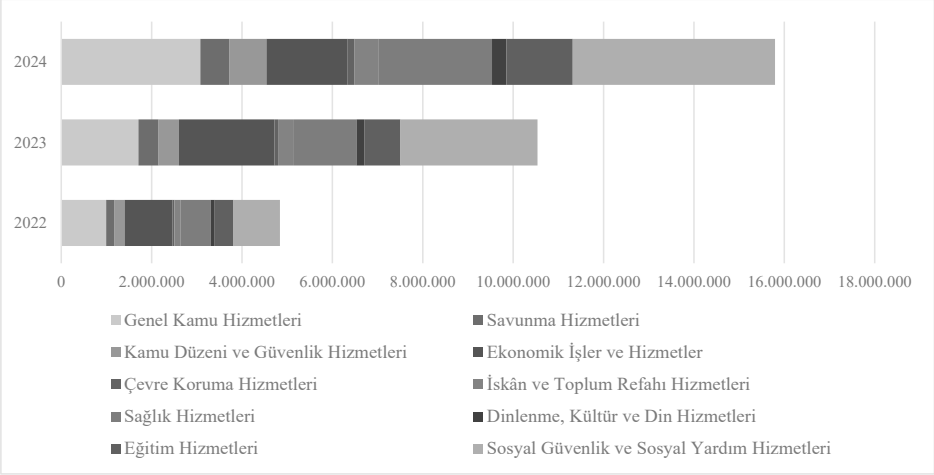

Şekil 9. 2024 Yılı Genel Yönetim Sektörü Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırılması (milyon

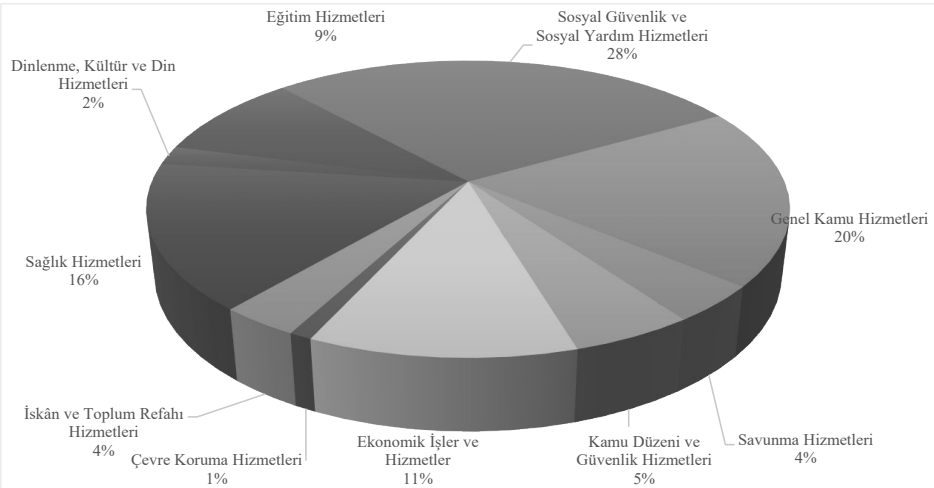

2.4.4. Varlıklar ve Yükümlülükler

2024 yılında varlıklar (mali olmayan varlıklar + mali varlıklar) önceki yıla kıyasla yaklaşık %32 artışla 59.354.511.004.032,90 TL olmuştur. Tablo 7'de görüldüğü üzere bu tutarın 53.841.793.413.468,70 TL'lik kısmı mali olmayan varlıklardan, 5.512.717.590.564,21 TL'lik kısmı ise mali varlıklardan oluşmaktadır. Mali olmayan varlıklar yaklaşık %32 artarken, mali varlıklar %30 artmıştır. Yükümlülükler ise yaklaşık %33 artışla 12.481.128.717.033,50 TL olmuştur.

Tablo 7. Genel Yönetim Sektörü Varlık ve Yükümlülükleri (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
6	**ÖZ KAYNAKLAR [61+62-63]**	**2.206.086,97**	**35.648.128,01**	**46.873.382,29**	**1.515,90%**	**31,49%**
61	Mali Olmayan Varlıklar	5.496.700,03	40.809.329,70	53.841.793,41	642,43%	31,94%
62	Mali Varlıklar	2.349.689,63	4.229.673,95	5.512.717,59	80,01%	30,33%
	Varlıklar Toplamı	**7.846.389,66**	**45.039.003,65**	**59.354.511,00**	**474,01%**	**31,78%**
63	Yükümlülükler	5.640.302,70	9.390.875,64	12.481.128,72	66,50%	32,91%

Tablo 8'de yer verilen genel yönetim sektörü mali olmayan varlıklarının detayı incelendiğinde 2023 yılına kıyasla; kıymetli eşyaların[4] yaklaşık %49 artışla 34.281.526.144,89 TL, stokların yaklaşık %48 artışla 241.986.790.848,42 TL, duran varlıkların yaklaşık %38 artışla 9.487.662.641.274,31 TL ve üretilmeyen varlıkların[5] yaklaşık %31 artışla 44.077.862.455.201,00 TL olduğu görülmüştür.

[4] Kıymetli eşyalar üretim süreçlerinde ilk madde ve malzeme ve/veya yarı mamul olarak kullanılması amaçlanmayan parasal olmayan altın ile diğer değerli taşlar ve metaller, sanat eseri veya antika olarak kabul edilen tablolar, heykeller ve diğer nesneler ile değerli taşlardan ve metallerden yapılmış, önemli değere sahip mücevherler, koleksiyonlar ve diğer çeşitli değerli eşyaları kapsamaktadır.

[5] Üretilmeyen Varlıklar, mülkiyet hakkına konu edilebilen maddi, doğal olarak oluşan varlıklardan (doğal kaynaklar) ve maddi olmayan üretilmeyen varlıklardan oluşur. Doğal kaynaklar arazi, maden ve enerji kaynakları ile diğer doğal varlıklardan (işlenmemiş doğal kaynaklar, su kaynakları, radyo frekans spektrumu gibi diğer doğal kaynaklar) oluşmaktadır. Maddi olmayan üretilmeyen varlıklar (sözleşmeler, finansal kiralamalar, lisanslar, şerefiye, vs.) sahiplerine belirli faaliyetlerde bulunma veya belirli mal ve hizmetleri üretme yetkisi verir. Bu tür varlıkların sahipleri bahse konu varlıkların kullanımını/üretimini sadece kendileri gerçekleştirmek suretiyle tekel kârı elde edebilirler.

Tablo 8. Genel Yönetim Sektörü Mali Olmayan Varlıkları (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
61	**Mali Olmayan Varlıklar**	**5.496.700,03**	**40.809.329,70**	**53.841.793,41**	**642,43%**	**31,94%**
611	Duran Varlıklar	1.783.842,82	6.854.281,20	9.487.662,64	284,24%	38,42%
612	Stoklar	91.700,62	163.912,49	241.986,79	78,75%	47,63%
613	Kıymetli Eşyalar	864,46	22.992,11	34.281,53	2559,70%	49,10%
614	Üretilmeyen Varlıklar	3.620.292,13	33.768.143,90	44.077.862,46	832,75%	30,53%

Tablo 9'da yer verilen genel yönetim sektörü mali varlıkları incelendiğinde 2023 yılına kıyasla; borçlanma senetlerinin yaklaşık %58 artışla 34.369.330.802,10 TL, hisse senetleri ve yatırım fonları payının yaklaşık %48 artışla 706.077.485.244,41 TL, kredilerin yaklaşık %18 artışla 972.832.890.062,93 TL, nakit ve mevduatların yaklaşık %3 artışla 1.531.384.948.534,44 TL, diğer alacakların yaklaşık %68 artışla 1.991.133.186.874,22 TL ve mali türevler ve çalışanların stok opsiyonlarının da 22.447.662.230,09 TL olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Genel Yönetim Sektörü Mali Varlıkları (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	24-'23
62	**Mali Varlıklar**	**2.349.689,63**	**4.229.673,95**	**5.512.717,59**	**80,01%**	**30,33%**
6201	Parasal Altın ve Özel Çekme Hakları	135.463,72	214.886,37	249.672,09	58,63%	16,19%
6202	Nakit ve Mevduatlar	818.319,68	1.490.894,56	1.531.384,95	82,19%	2,72%
6203	Borçlanma Senetleri	19.042,52	21.700,61	34.369,33	13,96%	58,38%
6204	Krediler	433.063,08	823.175,88	972.832,89	90,08%	18,18%
6205	Hisse Senetleri ve Yatırım Fonları Payı	255.458,86	477.920,64	706.077,49	87,08%	47,74%
6206	Sigorta, Emeklilik ve Standartlaştırılmış Garantiler	494,95	19.243,93	4.800,00	3788,02%	-75,06%
6207	Mali Türevler ve Çalışanların Stok Opsiyonları	0,00	0,00	22.447,66	-	-
6208	Diğer Alacak Hesapları	687.846,82	1.181.851,97	1.991.133,19	71,82%	68,48%

Tablo 10'da yer verilen genel yönetim sektörü yükümlülüklerinin detayı incelendiğinde 2023 yılına kıyasla; sigorta, emeklilik ve standartlaştırılmış garantilerin yaklaşık %62 artışla 238.941.596.186,48 TL, nakit ve mevduatların yaklaşık %52 artışla 18.796.524.466,29 TL borçlanma senetlerinin yaklaşık %37 artışla 9.102.621.548.528,58 TL, kredilerin yaklaşık %23 artışla 1.140.486.000.790,36 TL, diğer yükümlülük hesaplarının yaklaşık %19 artışla 1.728.661.811.447,94 TL, özel çekme haklarının yaklaşık %16 artışla 249.672,09 TL ve

toplam yükümlülüklerin de yaklaşık %33 artışla 12.481.128.717.033,50 TL olduğu görülmüştür.

Tablo 10. Genel Yönetim Sektörü Yükümlülükleri (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
63	**Yükümlülükler**	**5.640.302,70**	**9.390.875,64**	**12.481.128,72**	**66,50%**	**32,91%**
6301	Özel Çekme Hakları	135.463,72	214.886,37	249.672,09	58,63%	16,19%
6302	Nakit ve Mevduatlar	7.831,96	12.386,57	18.796,52	58,15%	51,75%
6303	Borçlanma Senetleri	4.327.877,81	6.640.070,81	9.102.621,55	53,43%	37,09%
6304	Krediler	556.558,73	926.829,18	1.140.486,00	66,53%	23,05%
6305	Hisse Senetleri ve Yatırım Fonları Payı	0,00	0,00	0,00	-	-
6306	Sigorta, Emeklilik ve Standartlaştırılmış Garantiler	72.231,57	147.463,06	238.941,60	104,15%	62,03%
6307	Mali Türevler ve Çalışanların Stok Opsiyonları	0,00	0,00	1.949,15	-	-
6308	Diğer Yükümlülük Hesapları	540.338,91	1.449.239,64	1.728.661,81	168,21%	19,28%

Tablo 11'de görüldüğü üzere genel yönetim sektörü toplam yükümlülüklerinde yerleşiklerin oranı %63,17, yerleşik olmayanların oranı ise %36,83'tür.

Tablo 11. Genel Yönetim Sektörü Yükümlülüklerinin Dağılımı (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	23-'22	24-'23	2024 Dikey Analiz
63	**Yükümlülükler**	**5.640.302,70**	**9.390.875,64**	**12.481.128,72**	**66,50%**	**32,91%**	**100,00%**
631	Yerleşik	3.504.256,94	5.619.279,15	7.884.328,60	60,36%	40,31%	63,17%
632	Yerleşik Olmayan	2.136.045,76	3.771.596,49	4.596.800,12	76,57%	21,88%	36,83%

Genel yönetim sektörü varlık ve yükümlülüklerinin son üç yıldaki dağılımına Şekil 10'da yer verilmiştir.

Şekil 10. Genel Yönetim Sektörü Varlık ve Yükümlülükler (milyon TL)

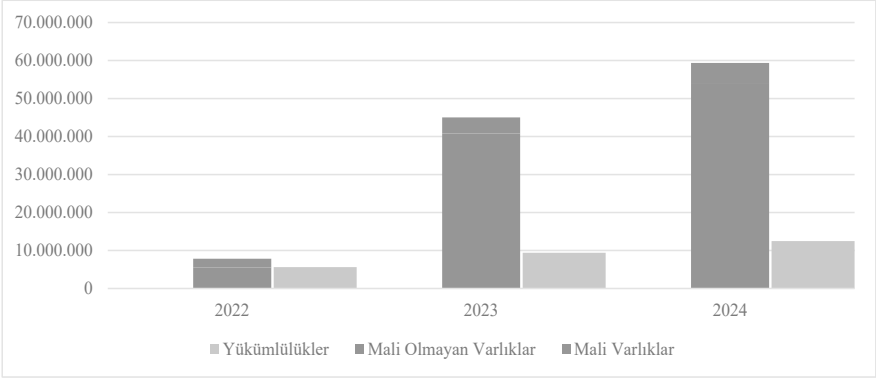

3. TEMEL GÖSTERGE VE DENKLİKLERİN ANALİZİ

Mali istatistiklerin hazırlanmasında ana kaynak olan GFSM 2014'te Faaliyet Tablosu, Mali Durum Tablosu, Diğer Ekonomik Akışlar Tablosu ile Nakit Kaynak ve Kullanımları Tablosu olmak üzere dört temel tablo öngörülmektedir. Bu bölümde söz konusu tablolardan elde edilen temel gösterge ve denklikler üzerinden yapılan analizlere yer verilmektedir.

Şekil 11'de GFSM 2014'te öngörülen analitik çerçeve kapsamında yatay ve dikey eşitlikler ile denge kalemlerinin hesaplanma prensiplerine yer verilmiştir. Buna göre, dönem başı stok durumu ile dönem içerisindeki akımların toplanması sonucunda dönem sonu stok mevcuduna, dolayısıyla kapanış bilançosundaki tutarlara ulaşılmaktadır.

Şekil 11. Devlet Mali İstatistikleri (GFS) Analitik Çerçevesi

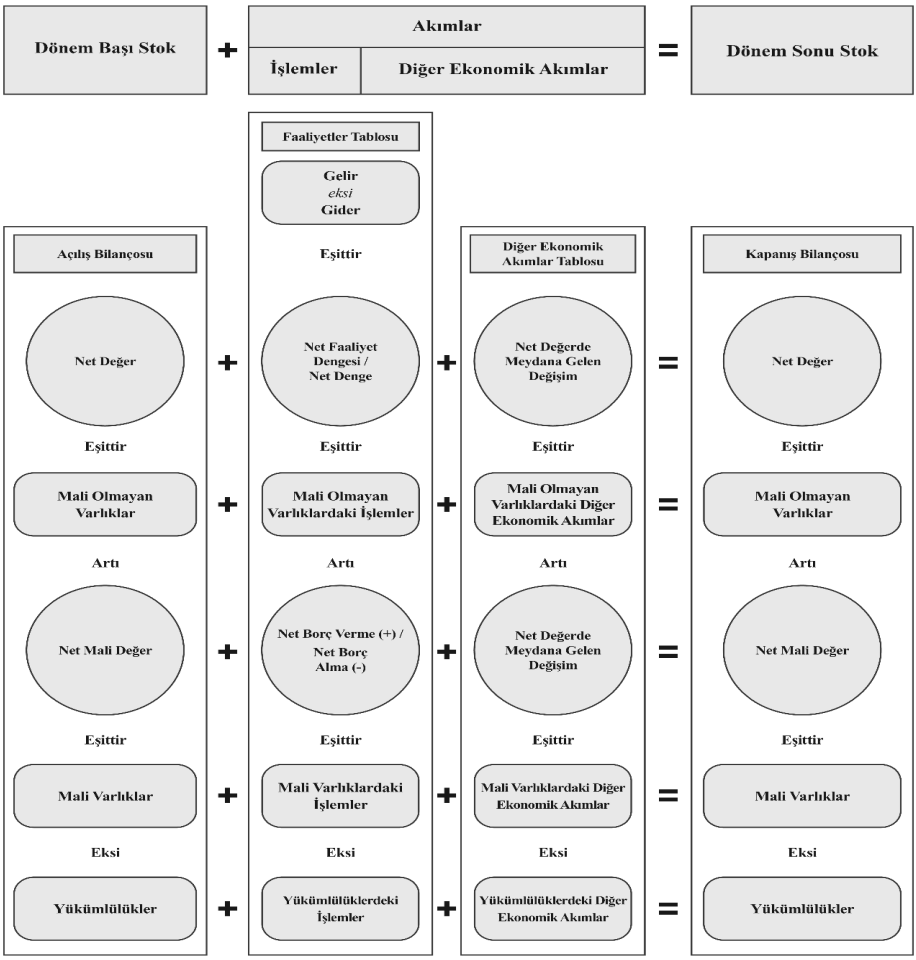

Yukarıda bahsedilen temel mali istatistik tablolarından brüt faaliyet dengesi, net borç verme (+) / net borçlanma (-), net değer ile nakit fazlası (+) / nakit açığı (-) olarak adlandırılan önemli gösterge ve denkliklere ulaşılmaktadır. Bu gösterge ve denklikler makroekonomik analizlerin yapılmasına imkân sağlayarak ulusal performansın değerlendirilmesine ve uluslararası karşılaştırılabilirliğe katkı sunmaktadır.

Mali istatistik tablolarından üretilen temel gösterge ve denkliklere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

3.1. BRÜT FAALİYET DENGESİ

Brüt Faaliyet Dengesi = Gelirler - (Giderler - Amortisman Giderleri)

Brüt faaliyet dengesi, faaliyet tablosundan hesaplanmakta olup, gelirlerin amortismanlar haricindeki giderleri karşılama durumunu göstermektedir. Gelir kalemleri vergi, sosyal güvenlik primleri, hibe ve diğer gelirlerden oluşmakta iken, gider kalemleri personel, mal ve hizmet, faiz, sübvansiyon, hibe, sosyal yardım giderleri ve diğer giderlerden oluşmaktadır.

Brüt faaliyet dengesi ilgili yıldaki gelirler ile amortismanlar haricindeki giderlerin karşılaştırılmasını sağlayarak, cari faaliyetler sonucunda ortaya çıkan açık ya da fazlayı ortaya koymaktadır.

Tablo 12. Genel Yönetim Sektörü Brüt Faaliyet Dengesi (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
1	Gelirler	4.377.028,63	9.311.933,34	14.359.113,35	112,75%	54,20%
2	Giderler	4.690.535,87	10.230.284,52	15.139.180,51	118,10%	47,98%
23	Amortisman Giderleri	304.628,74	564.419,85	861.743,28	85,28%	52,68%
GOB	**Brüt Faaliyet Dengesi 1-(2-23)**	**-8.878,50**	**-353.931,33**	**81.676,12**	**3886,39%**	**-123,08%**

Tablo 12’de görüldüğü üzere 2024 yılında brüt faaliyet dengesi 81.676.124.246,21 TL fazla vermiştir. Önceki yıl görülen 353.931.328.805,02 TL’lik açığa kıyasla, brüt faaliyet dengesinde yaklaşık %123’lük iyileşme görülmektedir.

Genel yönetim sektörü brüt faaliyet dengesinin yıllar itibarıyla dağılımına Şekil 12'de yer verilmiştir.

Şekil 12. Genel Yönetim Sektörü Brüt Faaliyet Dengesi (milyon TL)

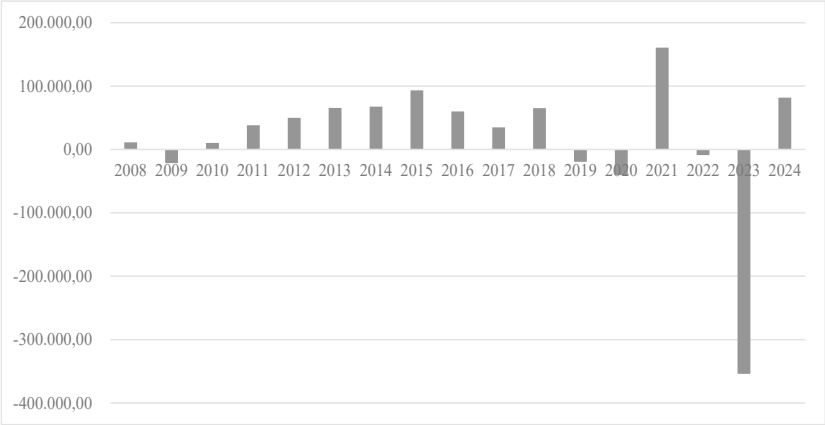

3.2. NET BORÇ VERME (+) / NET BORÇLANMA (-)

Net Borç Verme (+) / Net Borçlanma (-) = Gelirler – Harcamalar*

*** Harcamalar = Giderler + Net Mali Olmayan Varlık Edinimi**

Net borç verme (+) / net borçlanma (-), genel yönetim sektörünün bir ekonomideki mali kaynakları ne şekilde kullandığını gösteren özet bir ölçüdür. Net borç verme (+) / net borçlanma (-) kaleminin pozitif (+) olması genel yönetim sektörünün ekonominin diğer sektörlerine finansman sağladığını, negatif (-) olması ise genel yönetim sektörünün diğer sektörler tarafından sağlanan mali kaynakları kullandığını belirtir.

Net borç verme (+) / net borçlanma (-) tutarı, net faaliyet dengesi tutarından net mali olmayan varlık edinimi tutarının düşülmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

Tablo 13. Genel Yönetim Sektörü Net Borç Verme (+) / Net Borçlanma (-) Tutarı (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
1	Gelirler	4.377.028,63	9.311.933,34	14.359.113,35	112,75%	54,20%
2	Giderler	4.690.535,87	10.230.284,52	15.139.180,51	118,10%	47,98%
NOB	**Net Faaliyet Dengesi (1–2)**	**- 313.507,24**	**- 918.351,18**	**- 780.067,16**	**192,93%**	**- 15,06%**
31	Net Mali Olmayan Varlık Edinimi	148.624,92	308.542,04	654.226,28	107,60%	112,04%
2M	Harcamalar (2+31)	4.839.160,79	10.538.826,56	15.793.406,79	117,78%	49,86%
NLB	**Net Borç Verme(+)/Net Borçlanma(-) (1-2-31) veya (1-2M)**	**- 462.132,16**	**- 1.226.893,22**	**- 1.434.293,44**	**165,49%**	**16,90%**

Tablo 13 incelendiğinde genel yönetim sektörü net borçlanma (-) gereğinin 2024 yılında önceki yıla kıyasla yaklaşık %17 artarak -1.434.293.439.803,98 TL olduğu görülmektedir.

Genel yönetim sektörü net borç verme (+) / net borçlanma (-) denkliği verilerine yıllar itibarıyla Şekil 13'te yer verilmiştir.

Şekil 13. Genel Yönetim Sektörü Net Borç Verme (+) / Net Borçlanma (-) (milyon TL)

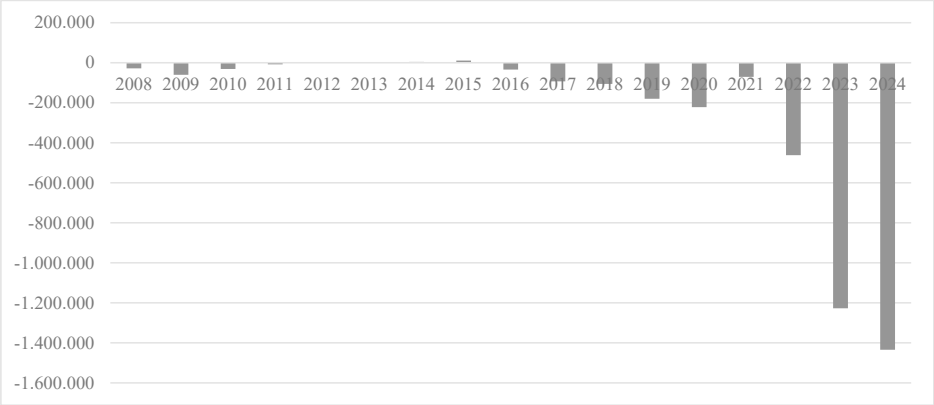

Net borç verme (+) / net borçlanma (-) tutarının çizgi-üstü işlemler olarak tanımlanan gelirler ile harcamalar arasındaki farka ve çizgi-altı işlemler olarak tanımlanan mali varlık ile yükümlülüklerin net değişimleri arasındaki farka eşit olması esastır. Ancak, mali istatistiklerin hazırlanma sürecinde ortaya çıkabilen çeşitli sebeplerle söz konusu eşitlik genellikle sağlanamamaktadır. İstatistiksel hata olarak tanımlanan bu tutarın Mali İstatistik Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinin 6'ncı fıkrasına göre mali tablo dipnotlarında gösterilmesi gerekmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Genel Yönetim Sektörü Mali İstatistiklerinde gösterilen istatistiksel hata tutarı 2023 yılında -578.097.549,78 TL iken, 2024 yılında 108.969.913,69 TL olmuştur.

3.3. NET DEĞER (ÖZ KAYNAKLAR)

Net Değer (Öz Kaynaklar) = Varlıklar - Yükümlülükler

Net Değer (Öz Kaynaklar), varlıklar toplamından yükümlülükler toplamının düşülmesiyle hesaplanmaktadır. Mali durum tablosunda yer alan net değer, genel yönetim sektörünün varlık ve yükümlülük durumuna ilişkin analizlerin yapılmasına olanak sağlamaktadır. GFSM 2014'teki terminolojiden farklı olarak mevzuatımızda "net değer" için "öz kaynaklar" ifadesi kullanılmaktadır.

Tablo 14. Genel Yönetim Sektörü Net Değeri (Öz Kaynaklar) (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
6	**ÖZ KAYNAKLAR [61+62-63]**	**2.206.086,97**	**35.648.128,01**	**46.873.382,29**	**1515,90%**	**31,49%**
[61+62]	Varlıklar	7.846.389,66	45.039.003,65	59.354.511,00	474,01%	31,78%
63	Yükümlülükler	5.640.302,70	9.390.875,64	12.481.128,72	66,50%	32,91%

Tablo 14'te görüldüğü üzere net değer (öz kaynaklar) önceki yıla kıyasla yaklaşık %31 artışla 46.873.382.286.999,40 TL olmuştur. Varlıklar (mali olmayan varlıklar + mali varlıklar) önceki yıla kıyasla yaklaşık %32 artışla 59.354.511.004.032,90 TL, yükümlülükler ise yaklaşık %33 artışla 12.481.128.717.033,50 TL olmuştur.

Net değerin (öz kaynaklar) yıllar itibarıyla durumu Şekil 14'te yer almaktadır. Genel yönetim sektörü net değeri 2022 yılına kadar yatay seyrederken, 2023 ve 2024 yıllarında uygulanan enflasyon düzeltmesinin genel yönetim sektörü envanterindeki mali olmayan varlıkların değerinde yol açtığı artış kaynaklı olarak son iki yılda önemli bir yükseliş sergilemiştir.

Şekil 14. Genel Yönetim Sektörü Net Değeri (milyon TL)

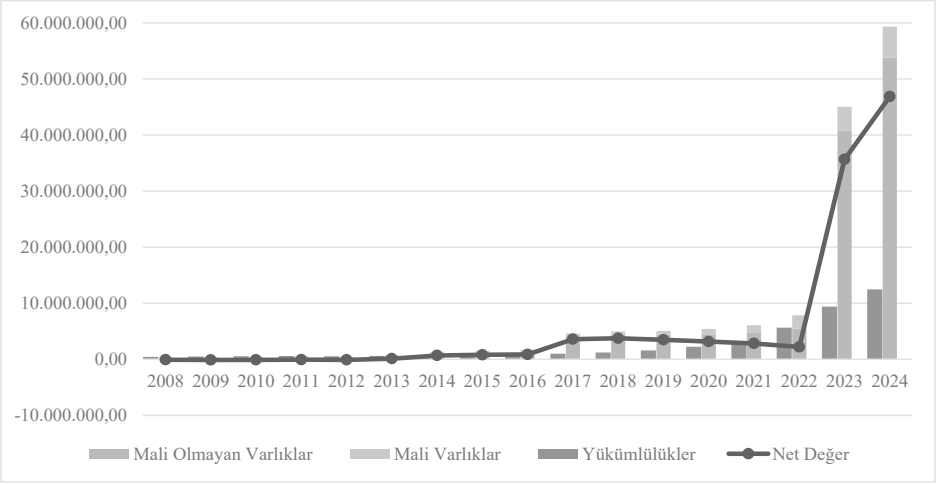

3.4. NET MALİ DEĞER

Net Mali Değer = Mali Varlıklar - Yükümlülükler

Mali varlıklardan yükümlülüklerin düşülmesiyle hesaplanan net mali değer, genel yönetim sektörünün borçlarına karşılık ne kadarlık likit varlık (nakit, mevduat, alacak, hisse senedi vb.) sahibi olduğunu göstermektedir.

Net mali değer, finansman dengesini dolayısıyla net borç pozisyonunu ortaya koyması açısından önemli bir göstergedir. Mali olmayan varlıkları içermediğinden, bina, arazi vb. gibi sabit varlık değeri yüksek ülkelerde, finanse edilmesi gereken açığın tutarını göstermesi açısından net değerden daha anlamlı bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

Tablo 15. Genel Yönetim Sektörü Net Mali Değeri (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
6M2	**Net Mali Değer**	**- 3.290.613,06**	**- 5.161.201,69**	**- 6.968.411,13**	**56,85%**	**35,02%**
62	Mali Varlıklar	2.349.689,63	4.229.673,95	5.512.717,59	80,01%	30,33%
63	Yükümlülükler	5.640.302,70	9.390.875,64	12.481.128,72	66,50%	32,91%

Tablo 15'te görüldüğü üzere net mali değer, 2023 yılına kıyasla yaklaşık %35 artışla 6.968.411.126.469,24 TL açık vermiştir. Mali varlıklar yaklaşık %30 artışla 5.512.717.590.564,21 TL olurken, yükümlülükler yaklaşık %33 artışla 12.481.128.717.033,50 TL'lik tutara ulaşmıştır.

Genel yönetim sektörü net mali değerinin yıllar itibarıyla durumu Şekil 15'te yer almaktadır.

Şekil 15. Genel Yönetim Sektörü Net Mali Değeri (milyon TL)

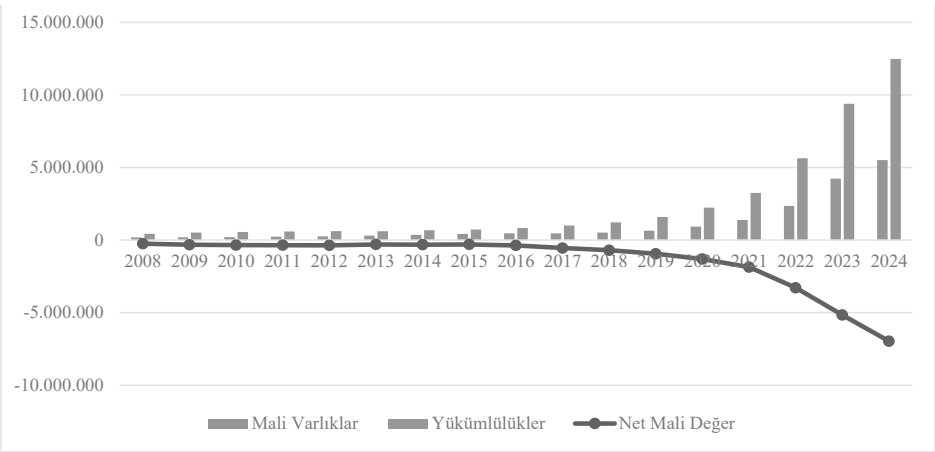

3.5. NAKİT DENGESİ

Nakit Dengesi = Faaliyetlerden Sağlanan Net Nakit Girişi - Mali Olmayan Varlıklardaki Yatırımlardan Kaynaklanan Nakit Hareketi

Nakit dengesi [nakit fazlası (+) / nakit açığı (-)], nakit kaynak ve kullanımları tablosundan elde edilmektedir. Bu tablo, nakit ve benzeri varlıkların giriş ve çıkışlarını takip ederek likiditede meydana gelen değişimleri göstermektedir. Nakit benzeri varlıklar kısa vadede paraya dönüştürülebilen likiditesi yüksek varlıklardır.

Nakit dengesi, negatif olması halinde devletin faaliyetlerini finanse edebilmek için piyasadan borçlanması gereken tutarı, pozitif olması halinde ise devletin piyasanın kullanımına nakdi olarak sağlayabileceği kaynak miktarını ifade eden önemli bir göstergedir.

Tablo 16. Genel Yönetim Sektörü Nakit Fazlası (+) / Nakit Açığı (-) (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Akışları						
C1	Gelir Nakit Hareketleri	4.137.746,78	8.025.125,52	13.666.188,72	93,95%	70,29%
C2	Gider Nakit Hareketleri	3.584.066,95	7.531.886,62	13.483.770,63	110,15%	79,02%
CIO	**Faaliyetlerden Sağlanan Net Nakit Girişi (C1–C2)**	**553.679,83**	**493.238,90**	**182.418,10**	**-10,92%**	**-63,02%**
Mali Olmayan Varlıklardaki İşlemlerden Kaynaklanan Nakit Akışları						
C31	Mali Olmayan Varlıklardaki Yatırımlardan Kaynaklanan Nakit Hareketi*	445.625,21	783.175,55	1.516.789,21	75,75%	93,67%
C2M	Harcamalar Nakit Hareketleri (C2+C31)	4.029.692,16	8.315.062,17	15.000.559,84	106,34%	80,40%
CSD	**Nakit Fazlası (+) / Nakit Açığı (-) (C1–C2–C31)**	**108.054,62**	**-289.936,65**	**-1.334.371,11**	**-368,32%**	**360,23%**

* Pozitif olması nakit çıkışı olduğu, negatif olması nakit girişi olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 16'da görüldüğü üzere faaliyetlerden sağlanan net nakit girişi, önceki yıla kıyasla yaklaşık %63 azalışla 182.418.096.483,01 TL, mali olmayan varlıklardaki yatırımlardan kaynaklanan nakit çıkışı ise yaklaşık %94 artışla 1.516.789.209.849,76 TL olmuştur. Buna göre genel yönetim sektörü nakit açığı önceki yıla kıyasla yaklaşık %360 artışla 1.334.371.113.366,75 TL olmuştur.

Genel yönetim sektörü nakit dengesinin yıllar itibarıyla durumu Şekil 16'da yer almaktadır.

Şekil 16. Genel Yönetim Sektörü Nakit Fazlası (+) / Nakit Açığı (-) (milyon TL)

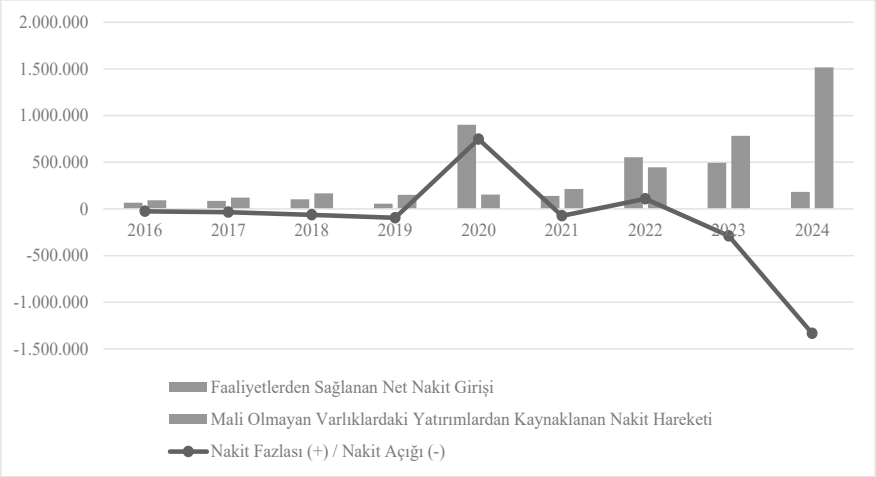

3.6. NAKİT STOKUNDAKİ NET DEĞİŞİM

Nakit Stokundaki Net Değişim =

Nakit Fazlası (+)/Nakit Açığı (-) + Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Girişi

Nakit stokundaki net değişim, nakit fazlası (+)/nakit açığı (-) kalemi ile finansman faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit girişi kaleminin toplanmasıyla elde edilmektedir. Devletin likiditesinin değerlendirilmesi için kullanılan nakit stokundaki net değişim, ilgili dönemde faaliyetlerin, yatırımların ve finansman faaliyetlerinin nakit stokuna etkisini göstermektedir.

Tablo 17. Genel Yönetim Sektörü Nakit Stokundaki Net Değişim (milyon TL)

GFSM 2014 Kodları		2022	2023	2024	'23-'22	'24-'23
CSD	Nakit Fazlası (+) / Nakit Açığı (-) (C1-C2-C31)	108.054,62	-289.936,65	-1.334.371,11	-368,32%	360,23%
NFB	Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Girişi (C33-C32x)	264.150,94	829.907,85	1.311.281,15	214,18%	58,00%
NCB	**Nakit Stokundaki Net Değişim (CSD+NFB=3202=3212+3222)**	**372.260,10**	**539.393,10**	**-22.981,00**	**-**	**-**
CSDz	İstatistiksel Hata (C32x+NCB-C33-CSD)	-54,54	578,10	-108,97	-1159,96%	-118,85%

Tablo 17’de görüldüğü üzere, önceki yıla kıyasla yaklaşık %360 artışla 1.334.371.113.366,75 TL olarak gerçekleşen nakit açığına karşılık, finansman faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit girişi yaklaşık %58 artışla 1.311.281.145.806,78 TL olmuştur. Dolayısıyla, 2024 yılında nakit stokundaki net değişim -22.980.997.646,34 TL olarak gerçekleşmiştir.

Genel yönetim sektörü nakit stokundaki net değişimin yıllar itibarıyla durumu Şekil 17’de yer almaktadır.

Şekil 17. Genel Yönetim Sektörü Nakit Stokundaki Net Değişim (milyon TL)

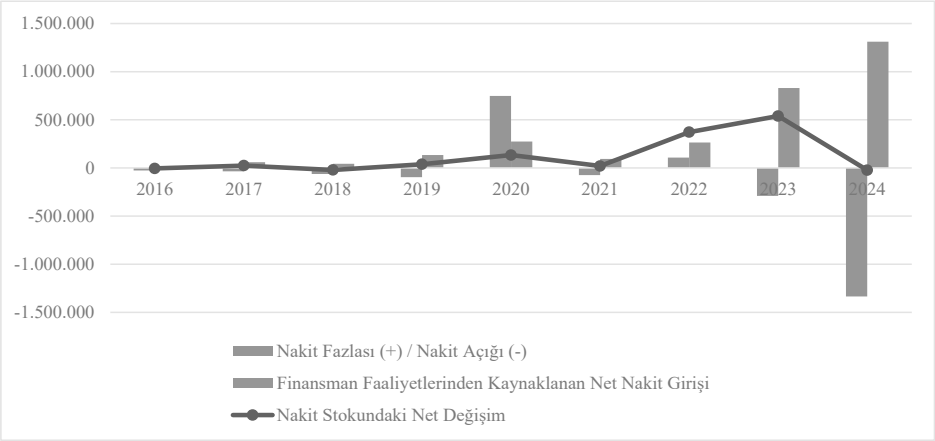

4. 2024 YILI GENEL YÖNETİM MALİ İSTATİSTİKLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

2024 yılı Genel Yönetim Mali İstatistikleri 5018 sayılı Kanun'un 54'üncü maddesi gereğince Sayıştay tarafından hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından değerlendirilmiştir.

Hazırlanma bakımından değerlendirmede, genel yönetim sektörünün kapsamı, kaynak verilerin birleştirilme usulleri ve hesap planlarının birbirleri ile uyumlu olup olmadıkları, uyumlaştırma aşamasında yapılan çalışmalarla ilgili açıklamalara dipnot ve açıklamalar kısmında yer verilip verilmediği ile verilerin derlenme süreci ve bu süreçte uygulanacak istatistiksel yöntemlerin geçerliliği hususları ele alınmıştır.

Yayımlanma bakımından değerlendirme, mali istatistik tablolarının mevzuatta öngörülen süre ve usule uygun olarak yayımlanıp yayımlanmadığı yönünde yapılmıştır.

Doğruluk ve güvenilirlik bakımından değerlendirme, verilerin derlenmesinde uygulanan prosedürler ve konsolidasyon aşamaları da dâhil olmak üzere, konsolide tabloların doğruluk ve güvenilirliğini içermektedir.

Önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından değerlendirme ise mali istatistik tablolarının Yönetmelik, GFSM 2014, uluslararası kabul görmüş standart ve kılavuzlara uygun olup olmadığı açısından yapılmıştır.

Bu kriterler kapsamında yapılan değerlendirmeler neticesinde ulaşılan tespitlere aşağıda yer verilmiştir.

4.1. HAZIRLANMA VE YAYIMLANMA BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Mali istatistikler, Bakanlık tarafından muhasebe kayıtlarındaki verilere dayanılarak ve Yönetmelik'te belirlenen yöntemler çerçevesinde hazırlanır ve yayımlanır.

Genel yönetim mali istatistik tablolarının Bakanlık tarafından mevzuatta öngörülen takvim ve usule uygun olarak yayımlandığı görülmüş olup bu kapsamda yayımlanma kriterine uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Mali istatistiklerin hazırlanma süreci ise kurumlardan mizanların temin edilmesiyle başlayarak verilerin kontrol edilmesi ve dondurulması, sonrasında GFSM 2014'te yer alan sınıflandırmaya uygun hale dönüştürülmesi ve bu verilere istatistiksel yöntemlerin uygulanması sonucu mali istatistik tablolarının yayımlanmaya hazır hale getirilmesini kapsamaktadır. Bu süreçte kamu idarelerinin yöneticileri de gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler.

Hazırlanma kriteri açısından eksik ve yetersiz olduğu değerlendirilen hususlara aşağıda yer verilmektedir.

4.1.1. Kullanılan İstatistiki Yöntemler Hakkında Yeterli Bilgi Verilmemesi

Mali istatistik tablolarının temelini oluşturan ve muhasebe yönetmeliklerine göre hazırlanan kurum mizanlarına, GFSM 2014'te öngörülen metodolojiye uygun hale getirilmesi amacıyla Bakanlık tarafından çeşitli istatistiksel yöntemler uygulanmaktadır. Yapılan bu işlemler hakkında yeterli bilgi verilmemesine ilişkin tespitlere aşağıda yer verilmiştir.

a) Metaverinin Yeterli ve Açıklayıcı Bilgi İçermemesi

Genel Yönetim Mali İstatistikleri, Bakanlık tarafından mevzuatta öngörülen takvime uygun olarak metaveri ile birlikte yayımlanmaktadır. 16.02.2023 tarih ve 32106 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan değişiklikle metaverinin tanımı, *"mali istatistiklerin kapsamı, dönemselliği, zamanlılığı, bütünlüğü, kalitesi ve notları ile kamuoyunun bilgiye erişimini içeren kaynağı ifade eder."* şeklinde değiştirilmiştir[6].

Yukarıdaki tanımda metaveride yer verilecek başlıklar sıralanmakla birlikte, eliminasyon sürecinde işlem türü bazında hangi istatistiksel yöntemin kullanıldığına yer verilmemektedir. Yayımlanan metaveride, konsolidasyon işleminde karşılıklı olarak elimine edilecek tutarların eşit olmasının esas olduğu belirtilmiş, aksi halde uygulanabilecek istatistiki yöntemler *(tek taraf kuralı, yukarıdan aşağıya kuralı ve borç veren taraf kuralı)* ise teorik olarak açıklanmıştır. Buna karşın mali istatistik tablolarının hazırlanma sürecinde, metaveride sayılan istatistiki yöntemlerin kullanılması suretiyle yapılan düzeltmenin tutarına ve hangi işlemler için hangi istatistiki yöntemin uygulandığına yer verilmemiştir.

Eliminasyon sürecinde düzeltilen tutarlar hakkında detaylı bilgi verilmesinin, mali istatistiklerin Yönetmelik'te belirtilen açıklık ilkesine daha uygun olarak hazırlanmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

b) Gelir ve Faaliyet Tablolarındaki Nakit Uyarlaması Tutarlarının Açıklanmaması

Mali istatistik tabloları temelde tahakkuk esaslı muhasebe kayıtlarına dayanmakta, gelir, gider ve işlemler için tahakkuk tutarları esas alınmaktadır. Ancak bu kuralın bir istisnası olarak GFSM 2014'e göre vergi ve sosyal güvenlik prim gelirleri için nakit uyarlaması yapılmaktadır.

Vergi ve sosyal güvenlik prim gelirlerinin tahakkuk eden kısmı ile fiilen tahsil edilebilecek kısmı arasında, mevzuattan veya mükelleflerden kaynaklanan sorunlar nedeniyle farklılıklar oluşabilmektedir. Bu farklılıkları ortadan kaldırmak için GFSM 2014, tahakkuk kayıtları yerine tahsil edilen tutarların kullanılmasına imkân tanımaktadır.

---

[6] Değişiklik öncesinde *"Metaveri: Mali istatistiklerin tanımları, yayımlanma dönemi, kurumsal kapsamı, hazırlanma amacı, veri derleme şekli, hazırlama yöntemleri, dayanakları ve iletişim bilgilerini içeren kaynağı ifade eder."* şeklinde tanımlanmakta idi.

Gelir Tablosu ve Faaliyet Tablosu oluşturulurken vergi ve sosyal güvenlik prim gelirleri ile vergi gibi kabul edilen bazı gelir türleri için tahakkuk tutarlarının kaydedildiği 600 Gelirler hesabı yerine, tahsilat tutarlarının kaydedildiği 800 Bütçe Gelirleri hesabında kayıtlı olan tutarlar kullanılmaktadır. Her ne kadar nakit uyarlamasına konu olacak gelir türleri hakkında bilgi verilmiş olsa da gerçekleştirilen nakit uyarlaması tutarları hakkında bilgi verilmemektedir.

Nakit uyarlaması tutarlarının, Yönetmelik'te yer verilen açıklık ve ulaşılabilirlik ile bütünlük temel ilkeleri doğrultusunda açıklanmasının mali tablo kullanıcıları için daha faydalı ve yön gösterici olacağı değerlendirilmektedir.

4.1.2. Bakanlık Tarafından Üretilmeyen Verilerle İlgili Olarak Diğer Kamu İdareleriyle Ortak Bir Çalışma Yapılmaması

Mali istatistik kapsamında üretilen bazı mali tablolarda yer alan belirli hesap grupları ile ilgili verilerin Bakanlık tarafından üretilemediği ve bu hususun ilgili tablonun dipnotunda açıklandığı görülmüştür.

Mali İstatistik Yönetmeliği'ne göre mali istatistik tabloları kullanıcıların ihtiyaçlarına uygun olmak üzere, güvenilir, açık ve anlaşılır bir şekilde ve uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanır ve yayımlanır. Bu kapsamda örtük koşullu yükümlülüklerin bir türü olan **gelecekteki sosyal güvenlik faydaları için net örtük koşullu yükümlülüklere**[7] ilişkin bilgilerin de mali durum tablosunda yer alması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim GFSM 2014, belirli koşulların gerçekleşmesi halinde yükümlülüğe dönüşerek mali risk yaratma potansiyeli bulunan örtük yükümlülüklerin de mali durum tablosunun (bilanço) "diğer açıklayıcı notlar" kısmında ve **sosyal güvenlik faydaları için net örtük yükümlülükler** adı altında bir açıklama kalemi olarak sunulması gerektiğini öngörmektedir.

Dolayısıyla, aktüerya hesabı gerektireceği düşünülen söz konusu örtük yükümlülükler kalemine ilişkin mali istatistiklerin yayımlanabilmesi için ilgili idarelerle gerekli çalışmaların yapılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

4.2. DOĞRULUK VE GÜVENİLİRLİK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Doğruluk ve güvenilirlik bakımından değerlendirme, genel yönetim mali istatistik tablolarını oluşturan merkezi yönetim, mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumları alt sektörlerine ait mali istatistik tabloları ve konsolidasyon aşamalarının doğruluk ve güvenilirliğini içerecek şekilde yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan tespit, değerlendirme ve önerilere aşağıda yer verilmektedir.

---

[7] Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından genel yönetim sektörü mali istatistikleri kapsamında yayımlanan Mali Durum Tablosunun (Bilanço) Açıklayıcı Notlar kısmında **Sosyal Güvenlik Faydaları İçin Net Örtük Yükümlülükler** olarak tanımlanmıştır.

4.2.1. Tabloların GFSM 2014'e Uyarlanması Kapsamında Yapılan İşlemlere İlişkin Değerlendirme

Mali istatistikler, uluslararası kabul görmüş standart ve kılavuzlar ile Yönetmelik'e uygun olarak kapsamdaki idarelerin mizan verilerinin derlenmesiyle oluşturulmaktadır. Söz konusu derleme çalışmaları kapsamında ulusal mevzuat hükümleri uyarınca ve detaylı hesap planları çerçevesinde hazırlanan kurum mizanları, uluslararası standart olarak kabul edilen GFS metodolojisinin kod yapısı ile uyumlu hale getirilerek konsolide edilmektedir.

Bahse konu uyumlaştırma süreci işlemlerin yeniden sınıflandırılması ve ekonomik mahiyetlerine uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmesi, nakit ve/veya zaman uyarlaması gibi çeşitli istatistiki yöntemlerin kullanımını gerektirmektedir. Nitekim Bakanlık da Yönetmelik'in 9'uncu maddesi ile bu yöntemlerin uygulanması hususunda açıkça yetkilendirilmiştir.

Mali istatistiklerin oluşturulması sürecinde yapılan işlemlerin, Yönetmelik ve GFSM 2014'te öngörülen temel ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. GFSM 2014, bahsi geçen istatistiki yöntemleri soyut ve temel ilkeler bağlamında ortaya koyarken, Yönetmelik'te ise sadece eliminasyon sırasında kullanılan yöntemlere ilişkin açıklayıcı metodolojik bilgilere yer verilmiştir.

Hatalı işlemlerin düzeltilmesi ile mali tabloların doğruluk ve güvenilirliğini etkileyen hususlara ilişkin istatistiki yöntemlerin, işlemlerin gerçek ekonomik mahiyetlerini ortaya çıkaracak şekilde uygulanması için Bakanlığın ilgili kurumlarla iş birliği halinde olması gerekmektedir. Ancak kapsama dâhil kurumların yaygınlığı ve veri sayısının fazlalığı, veri derleme sürecinin bu şekilde yürütülmesini zorlaştırmaktadır. Örneğin; öz kaynak hesapları, kayıtların mahiyetine ilişkin değerlendirme yapılabildiği ölçüde ilgili tablolarla ilişkilendirilirken, değerlendirme yapılamayan hesaplardaki tutarlar ise istatistiksel hataya yol açarak yatay ve dikey dengeleri bozan bir fark olarak tablo dipnotlarına yansımaktadır.

Yönetmelik'te uyarlama işlemlerine ilişkin metodolojinin açık olarak düzenlenmemesi ve kurumlarla ilişkilerdeki güçlükler, işlemlerin her sektörde veri derleyicinin kanaati ve detay bilgiye (muhasebe kaydı vb.) erişebilme durumuna göre yapılmasına sebep olmaktadır. Nitekim bütçe içi kurumlarda muhasebe verisinin detayına ulaşılabildiği için istatistiki yöntem uygulanabilirken, mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumları alt sektörleri ile merkezi yönetim alt sektörü kapsamındaki bütçe dışı kurumlarda mizanların dayanağı yevmiyelere ulaşılamadığı için bu yöntemler daha sınırlı düzeyde uygulanmaktadır.

Söz konusu istatistiki yöntemlerin çerçevesi, parasal uygulama limitleri, teyit edici belgeleri gibi temel ilkelerinin ulusal düzenlemelerde ayrıntılı olarak belirlenmesinin tabloların

doğruluğuna ve güvenilirliğine, uygulama ile standart arasındaki bağın somutlaştırılmasına ve tabloların paydaşlarca tereddüde mahal bırakmayacak şekilde anlaşılmasına katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, bu kapsamda tesis edilen işlemlerin Yönetmelik'in 9'uncu maddesi hükmü uyarınca sistematik olarak ve ivedilikle Sayıştay'a bildirilmesi gerekmektedir.

Kullanılan istatistiki yöntemlerin standartlar referans gösterilerek, düzeltme tutarları ve bunların tablolara etkisi ile kaynak verilerdeki tutarsızlıklara ilişkin bilgileri içerecek şekilde sunulması, Sayıştay tarafından bu yöntemlere ilişkin daha doğru değerlendirme yapılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca kaynak verideki hatalı kayıtların düzeltilmesini sağlayacak bu uygulama, veri kalitesini artırarak veri derleyicilerin yıllar itibarıyla aynı düzeltme işlemini yapmasının da önüne geçecektir.

4.2.2. Konsolidasyon ve Eliminasyon İşlemlerine İlişkin Değerlendirmeler

Konsolidasyon, alt sektörleri veya kurumları tek bir birim olarak kabul edip bir araya getirerek mali tablo hazırlama yöntemidir. Konsolide mali tabloların düzenlenme amacı, bir kurumlar topluluğuna dâhil tüm birimlerin aktif, pasif, gelir ve giderlerini tek birime aitmiş gibi göstererek, topluluğun bir bütün olarak finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında mali tablo kullanıcılarına bilgi vermektir. Konsolidasyon işlemi önce merkezi yönetim, mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumları alt sektörleri düzeyinde, daha sonra da genel yönetim sektörü düzeyinde yapılmaktadır.

Bu kapsamda kurumların birbirleri arasındaki mali sonuç doğuran işlemlerinin konsolide mali tablolarda mükerrer olarak yer almasını önlemek için aşağıda belirtilen işlemler karşılıklı olarak elimine edilmektedir:

- Cari ve sermaye transferleri
- Faiz gelirleri/giderleri
- Vergi mükellefi sıfatıyla ödenen vergiler
- Mal ve hizmet alımı/satımı
- Mali olmayan varlıkların edinimi/elden çıkarılması
- Krediler, borçlanma senetleri ile diğer borç ve alacaklar
- Yatırılan sermayeler

Konsolidasyon sonucunda ortaya çıkan mali tablolar, kamu idareleri arasındaki işlemlerden kaynaklanan karşılıklı gelir, gider, borç ve alacak doğuran işlemler elimine edildikten sonra ilgili alt sektörlerin ve genel yönetimin mali durumunu ve performansını göstermektedir.

Konsolidasyon ve eliminasyon sürecine ilişkin sorunlar, tespitler ve öneriler aşağıda yer almaktadır.

4.2.2.1. Konsolidasyon ve Eliminasyon İşlemlerine İlişkin Sorun ve Tespitler

Konsolidasyon ilkeleri gereği eliminasyonun, alt sektörü oluşturan birimlerin veya genel yönetim sektörünü oluşturan alt sektörlerin birbirleri ile olan ilişkilerine ait tutarların ilgili hesaplardan karşılıklı olarak düşülmesiyle gerçekleştirilmesi esastır. Bu esasın uygulanabilirliği ise mali sonuç doğuran her işlemin mahiyetine uygun ve birbiriyle tutarlı olarak kayıt altına alınmasıyla mümkündür.

Ancak, uygulamada bir kurumda borç veya gider olarak muhasebeleştirilen mali işlemin, işlemin tarafı olan karşı kurumun hesabında alacak veya gelir olarak görünmemesi ya da farklı tutarda görünmesi şeklinde tutarsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum genellikle hatalı kod kullanımı ile kurumlar arası kayıt zamanı ve tutar farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

Bakanlık mali istatistik hazırlama sürecinde yukarıda ifade edilen tutarsızlıklarla karşılaştığında, birimlerin kaydettiği tutarlar arasındaki farkı ilgili hesaplara eklemek ya da çıkarmak suretiyle, doğru olduğu değerlendirilen tutar üzerinden Mali İstatistik Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesinde öngörülen istatistiksel yöntemleri uygulayarak eliminasyona tabi tutmaktadır. Kurumlar arası tutarsız kayıtlar arttıkça düzeltme yapılması gereken tutarlar da artmaktadır.

Geçmiş yıllar Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporlarında da yer verilen bahse konu tutarların asgari düzeye indirilebilmesi için, genel bütçeli idarelerden hazine yardımı alan özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların gelir ve gider tahakkuk kayıtlarının karşılıklı olarak BKMYBS'de oluşturulması için Bakanlıkça çalışmalar yürütülmüştür. 2024 yılı sonu itibarıyla idari kayıtlar arasında farklılıkların azalmış olduğu görülmekle birlikte hazine yardımı kayıt farklılıkları tam anlamıyla düzeltilememiştir.

Konsolidasyon sürecinde ortaya çıkan kayıt farklılıklarının genel yönetim düzeyinde en aza indirilebilmesi için tahakkuk esaslı muhasebe sisteminin ilke ve kurallarıyla uygulanması ve bilişim sistemlerindeki hata önleyici kontrollerin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

4.2.2.1.1. Eliminasyon İşlemlerine İlişkin Bulgu Örnekleri

➢ 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun mükerrer 44'üncü maddesine göre ilçe belediyelerince Büyükşehir belediyelerine aktarılması gereken iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisi paylarına ilişkin eliminasyon işleminin, "*120.05.02.02.55 İşyeri ve Diğer Şekillerde Kullanılan Binalara Ait Çevre Temizlik*

Vergisinden Alınan Büyükşehir Belediyesi Payı" detay kodu yerine "*120.05.02.08.99 Mahalli İdarelere Ait Diğer Paylar*" detay kodu üzerinden yapıldığı görülmüştür.

➢ 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun gereğince Belediyelerce Kalkınma Ajanslarına aktarılması gereken payların, kapsam dahilindeki bazı belediyelerce 630.07.01.09.12 detay kodunda izlenmemesi sebebiyle mahalli idareler alt sektörü için yapılan eliminasyon işlemlerine dahil edilemediği görülmüştür.

4.2.2.2. Konsolidasyon ve Eliminasyon İşlemlerine İlişkin Öneriler

Eliminasyon işlemlerinde karşılaşılan sorunların giderilmesi, bu hataların tekrar ortaya çıkmasının önlenebilmesi ve kurumların karşılıklı işlemlerinin doğru tutarlar üzerinden kaydedilebilmesi için muhasebe bilişim sisteminin geliştirilmesi, kurumların bu konudaki farkındalıklarının artırılması, konsolidasyonun sistem üzerinden ve daha güvenilir yapılmasına imkân tanırken, bireysel ve konsolide mali tabloların doğruluk ve güvenilirliğine de katkı sağlayacaktır.

4.2.3. Bütçe İçi Kurumlarda 510 Nakit Hareketleri Hesabı ile 511 Birimler Arası İşlemler Hesabının Bakiye Vermesi

510 Nakit Hareketleri Hesabı ve 511 Birimler Arası İşlemler Hesabı, aynı bütçeli kamu idaresi muhasebe birimleri ile aynı kamu idaresinin harcama birimleri arasındaki nakit ve nakit dışı değer hareketlerine ait işlemlerin izlenmesi amacıyla kullanıldığından borç ve alacak bakiyelerinin birbirine eşit olması beklenmektedir.

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 363 ve 366'ncı maddelerine göre 510 ve 511 no'lu hesapların dönem sonu itibarıyla borç veya alacak bakiyesi vermesi durumunda, bakiye tutar 519-Değer Hareketleri Sonuç Hesabına borç veya alacak olarak kaydedilmektedir. Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 372'nci maddesine göre ise malî yıl sonu itibarıyla muhasebe birimlerince 519 no'lu hesaba kaydedilen tutarlar, Bakanlıkça merkezde birleştirilmektedir. Birleştirme sonucunda hesabın borç veya alacak bakiyesi vermesi durumunda ise hesabın denkliğinin sağlanması amacıyla Bakanlıkça merkezde ve yerinde gerekli incelemeler yapılmaktadır.

Yapılan incelemelerde, uygulamada 511 no'lu hesaba borç kaydı yapılmadığı halde hesaba alacak kaydı yapıldığı ve 511 no'lu hesabın bakiye verdiği görülmüştür. Ortaya çıkan bu sorunların giderilebilmesi için söz konusu işlemlerin izlenmesinde kullanılacak her bir işleme ait benzersiz bir takip numarasının belirlenmesi ve bir muhasebe birimi tarafından 510 ve 511 no'lu hesaplara kayıt yapıldığı takdirde, işlemin diğer ayağını oluşturan muhasebe birimi tarafından da ters kaydının bu takip numarası kullanılarak yapılmasının zorunlu hale

getirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu şekilde hesaplarda oluşacak bakiyelerin minimize edilmesi amacıyla, 519 no'lu hesap kullanılmadan dönem sonu işlemleri kapsamında açık kalan takip numaraları yoluyla 510 ve 511 no'lu hesapların kapatılması, buna rağmen muhtelif sebeplerle 510 ve 511 no'lu hesaplarda açık kalması durumunda 519 no'lu hesabın Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirtildiği şekilde işlemlerinin tamamlanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. 510 Nakit Hareketleri Hesabının bütçe türleri itibarıyla bakiye tutarlarına Tablo 18'de, 511 Birimler Arası İşlemler Hesabının Bütçe Türleri İtibarıyla Bakiye Tutarlarına ise Tablo 19'da yer verilmiştir.

Tablo 18. 510 Nakit Hareketleri Hesabının Bütçe Türleri İtibarıyla Bakiye Tutarları

Bütçe Tipi	Borç Bakiye (TL)	Alacak Bakiye (TL)
Genel Bütçe	7.386.411.103.406,40	7.414.288.691.617,11
Özel Bütçe	1.009.484.550,74	306.336.113,80
TOPLAM	**7.387.420.587.957,14**	**7.414.595.027.730,91**

Tablo 19. 511 Birimler Arası İşlemler Hesabının Bütçe Türleri İtibarıyla Bakiye Tutarları

Bütçe Tipi	Bakiye Tutar (TL)	Alacak Tutar (TL)
Genel Bütçe	24.543.658.173,60	48.616.432.691,87
Özel Bütçe	504.295.183,65	885.370.000,24
Üniversiteler	43.609.192,80	83.002.344,16
TOPLAM	**25.091.562.550,05**	**49.584.805.036,27**

4.3. ÖNCEDEN BELİRLENMİŞ STANDARTLARA UYGUNLUK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Mali istatistikler açısından raporlama çerçevesi Mali İstatistik Yönetmeliği'dir. Söz konusu Yönetmelik, mali istatistiklerin hazırlanmasında uluslararası standart olarak GFSM 2014'ü esas almış olup, bu standart tahakkuk esaslı muhasebe ve raporlama esasını benimsemiştir.

Mali istatistikler, ulusal mevzuat hükümleri çerçevesinde hazırlanan bireysel mali tabloların, raporlama çerçevesi ve dolayısıyla uluslararası standart olarak kabul edilen GFS metodolojisi ile uyumlu hale getirilmesi suretiyle oluşturulmaktadır. Mali istatistiklerin metodolojik temelinin önceden belirlenmiş ve uluslararası kabul görmüş standartlara uygunluğundan söz edebilmek için bu uyumlaştırmaların Yönetmelik ve GFSM 2014'te yer verilen temel ilkeler çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

Bakanlık tarafından yayımlanan genel yönetim mali istatistik tablolarının önceden belirlenmiş standartlara uygun olduğu değerlendirilmiştir.

5. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Devletin faaliyetlerinin ekonomi üzerindeki etkisinin ölçülmesi ve genel yönetimin performansının analiz edilmesini amaçlayan mali istatistikler, aynı zamanda kamuoyunun, genel yönetim sektörünün varlık, yükümlülük, gelir ve giderleri hakkında bilgilendirilmesini de sağlamaktadır.

2024 Yılı Genel Yönetim Mali İstatistikleri hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından değerlendirilmiş, Raporun ilgili bölümünde belirtilen tespitler dışında,

- Hazırlanma ve yayımlanma bakımından, mali istatistik tablolarının mevzuatta öngörülen takvime uygun olarak yayımlandığı ve GFSM 2014'ün öngördüğü usule uygun olarak hazırlandığı,
- Doğruluk ve güvenilirlik bakımından, mali istatistik tablolarının doğru ve güvenilir bilgi içerdiği,
- Önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından, mali istatistik tablolarının Yönetmelik, GFSM 2014 ve uluslararası standartlarla uyumlu olduğu

değerlendirilmiştir.

Veri derleyiciler tarafından yapılan çalışmalar neticesinde mali istatistiklerin kalitesi yıllar itibarıyla iyileştirilmiştir. Bununla birlikte, yapılacak analizlerin ve sonraki dönemlere ilişkin stratejilerin güvenilir olmasını sağlamak ve tablo kullanıcılarına daha sağlıklı bilgi sunulmasını teminen,

- Mali istatistik tablolarıyla beraber yayımlanan ve açıklık ilkesi bakımından önem arz eden açıklayıcı notlar, metaveri ve dipnotlardaki eksikliklerin giderilerek, kamuoyuna veri derleme şekli ve kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi,
- Mali istatistik tablolarındaki yatay ve dikey eşitlikler ile dengeleri bozan farkın büyüklüğü, tablolara esas verilerin kalitesi ve tutarlılığı açısından önem arz ettiğinden, anılan farkın ortaya çıkma nedenlerinin araştırılması ve gerekli önlemlerin alınmasında Bakanlığın diğer kurumlara yol gösterici olması,
- Konsolide tabloların oluşturulması sürecinde eliminasyon hatalarının giderilmesi ve tekerrürünün önüne geçilmesini teminen, genel yönetim sektörü içindeki kurumların karşılıklı işlemlerinin doğru tutarlar üzerinden kaydedilmesi amacıyla muhasebe bilişim sisteminin geliştirilmesi ve kurumların farkındalıklarının arttırılması,

- Yönetmelik'te öngörülen Sayıştay'a bildirim mekanizmasının, zamanında ve Sayıştay tarafından daha sağlıklı bir değerlendirme yapılmasına imkân tanıyacak şekilde işletilmesi

gerektiği değerlendirilmektedir.

D) 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORLARI

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ
(5018 Sayılı Kanuna Ekli I Sayılı Cetvel)

CUMHURBAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Tablo 3: 2024 Yılı Ödenekler Tablosu (TL)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 104'üncü maddesinde Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri şu şekilde ifade edilmektedir;

- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasa'nın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder, gerekli gördüğü takdirde yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar, ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.

- Kanunları yayımlar, kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.

- Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanları atar ve görevlerine son verir.

- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.

- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.

- Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.

- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

- Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.

- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

- Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar,

kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir. Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir. Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer. Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Anayasa'nın 105'inci maddesinde Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu, 106'ncı maddesinde Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanların Cumhurbaşkanınca atanması ve Cumhurbaşkanına vekâlet konuları düzenlenerek, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olduğu belirtilmiştir.

116'ncı maddesinde de Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin yenilenmesi yer almıştır.

124'üncü maddesinde; Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişilerinin, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabileceği, hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımlanacağının ise kanunda belirtileceği düzenlenmiştir.

Ayrıca 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre; Cumhurbaşkanı, yetkilerinden bir kısmını gerektiğinde sınırlarını yazılı olarak belirterek astlarına devredebilir. Ancak devrettiği yetkiyi, gerek gördüğünde kendisi de doğrudan kullanabilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1.2.1. Teşkilat Yapısı

174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile değişik 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre; *"Cumhurbaşkanlığı Makamı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği,*

Cumhurbaşkanı Yardımcılıkları ve Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarından oluşan Cumhurbaşkanlığı Merkez Teşkilatının kadroları, Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenir."

Aynı Kararnamenin 37'nci maddesinde *"Aşağıda yer alan kurum ve kuruluşlar Cumhurbaşkanlığına bağlı olup, kanunları ve/veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerindeki hükümlere tabidir.*

a) Devlet Arşivleri Başkanlığı

b) Devlet Denetleme Kurulu

c) Diyanet İşleri Başkanlığı

ç) (Mülga: RG-15/7/2018-30479 - CK-4/799 md.)

d) İletişim Başkanlığı

e) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği

f) Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı

g) Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı

ğ) Savunma Sanayi Başkanlığı

h) Strateji ve Bütçe Başkanlığı

ı) Türkiye Varlık Fonu"

olarak belirtilmiştir.

Anılan Kararnamenin Altıncı Kısmında Bakanlıklara ilişkin hükümlere yer verilmiş olup, Yedinci Kısım Birinci Bölümünün "Kuruluş" başlıklı 525'inci maddesinde Yatırım ve Finans Ofisiyle ilgili olarak;

"(1) Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin bu kısmında; verilen görevleri yerine getirmek üzere Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip, Yatırım ve Finans Ofisi kurulmuştur.

*(2) (Ek:RG-24/10/2019-30928-CK-48/7 md.) Yatırım ve Finans Ofisinin merkezi Ankara'dadır. Yatırım ve Finans Ofisi gerekli görmesi halinde yurtiçinde ve yurtdışında çalışma bürosu açabilir."*denilmektedir.

1.2.2. İnsan Kaynakları

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin;

"Kadrolar" başlıklı 11'inci maddesinde;

"Cumhurbaşkanlığı Makamı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Cumhurbaşkanı Yardımcılıkları ve Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarından oluşan Cumhurbaşkanlığı Merkez Teşkilatının kadroları, Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenir.

Genel Sekreter, dolu kadrolarda derece değişikliğine, boş kadrolarda ise sınıf, unvan ve derece değişikliğine yetkilidir."

"Atama ve görevlendirmeler" başlıklı 12'nci maddesinde;

"Genel Sekreter, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü, Başdanışmanlar, Danışmanlar ve Genel Müdürler Cumhurbaşkanı tarafından; diğer personel ise üçüncü ve beşinci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla Genel Sekreter tarafından atanır veya görevlendirilir.

..."

"Personelin statüsü" başlıklı 13'üncü maddesinde;

" Merkez Teşkilatında;

a) Kadrolu personel,

b) Kadroya bağlı süreli personel,

c) Kadroya bağlı olmayan süreli personel,

ç) Kısmi zamanlı personel,

d) Sözleşmeli personel,

görev yapar.

....."

düzenlemeleri yer almaktadır.

1.3. Mali Yapı

Cumhurbaşkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) Sayılı Cetvelde “Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri” kısmında yer almaktadır. Muhasebe sistemi ise yine aynı Kanunun 49’uncu maddesine istinaden yayımlanan “Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği” ile “Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği” çerçevesinde yürütülmektedir. Kamu İdaresi ayrıca “Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği” kapsamında da bulunmaktadır.

Kamu İdaresine 2024 yılında, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 12.283.843.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenekler sonucunda yıl sonu ödeneği 12.942.966.800,00 TL olup bu ödenekten 12.572.434.217,57 TL harcama yapılmıştır.

2024 yılında Kamu İdaresinin faaliyet gideri 12.603.688.197,90 TL, faaliyet net geliri ise 303.513.077,87 TL olarak gerçekleşmiş olup enflasyon düzeltmesi ile yıl sonu dönem olumsuz faaliyet sonucu 10.292.058.697,82 TL’dir.

2024 yılı bütçesi ile yıl içerisinde 228.744.422,45 TL bütçe geliri elde edilmiş, buna karşılık ise 12.572.434.217,57 TL bütçe gideri yapılmıştır.

Kamu İdaresinin 2024 yılı bütçe giderleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Gider Türü	**Gerçekleşen**
Personel Giderleri	2.206.060.152,93
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri	145.064.496,34
Mal ve Hizmet Alım Gideri	7.373.803.187,10
Cari Transferler	1.909.500.000,00
Sermaye Giderleri	938.006.381,20
TOPLAM	**12.572.434.217,57**

Kamu İdaresinin 2024 yılı bütçe gelirleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Gelir Türü	Gerçekleşen
01-Vergi Gelirleri	132.568.295,04
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	50.454.910,13
05-Diğer Gelirler	45.721.217,28
TOPLAM	**228.744.422,45**

Kamu İdaresinin 2024 yılı ödenekleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 3: 2024 Yılı Ödenekler Tablosu (TL)

Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yılı İçindeki Ödemeler	Ödenek Üstü Harcama
12.283.843.000,00	12.942.966.800,00	12.572.434.217,57	-

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Cumhurbaşkanlığı mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanunun 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre

tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir"* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ile Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316/B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Cumhurbaşkanlığının muhasebe hizmetleri Destek ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü

tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve diğer mevzuat hükümlerinde yer alan tanımlar uyarınca İç Kontrol; İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem, süreç ile iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür. İç kontrol idarenin yönetim sorumluluğu çerçevesinde mali ve mali olmayan tüm işlemlerini kapsayan ve idarenin kanunlara, diğer hukuki düzenlemelere uygun hareket etmesini sağlayan zamanında ve düzgün raporlamayı gerektiren kontrollerdir.

Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) “Kamu Sektörü İç

Kontrol Standartları Rehberi"ne göre iç kontrol; kamu idaresinin üstlenmiş olduğu misyon doğrultusunda, kamu kaynaklarının kaybolma, çalınma, yanlış kullanım vb. zarar görme risklerine karşı korunması, kamu idaresi faaliyetlerinin etik kurallar, etkinlik, ekonomiklik ve etkililik ilkeleri çerçevesinde, hesap verebilir şekilde yürütülmesi ve ilgili kanun ve düzenlemelere uyularak kurum amaçlarının gerçekleştirilmesi konusunda makul bir güvence sağlayan, riskleri karşılamak amacıyla tasarlanan ve kamu idaresi yönetimi ve çalışanları tarafından etkilenen bütüncül bir süreçtir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 31.12.2005 tarih ve 26040–3. mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç Kontrol Standartları" başlıklı 5'inci maddesinde; *"İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür. Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir."* hükmü yer almaktadır.

Mezkûr hüküm gereği Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kamu İdarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla gerekli standart ve temel şartları belirlemiş ve "Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği" adı altında 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kamu idarelerinin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesine rehberlik etmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ayrıca Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi hazırlanmıştır.

Belirtilen rehberde yer alan temel ilkeler doğrultusunda Kamu İdaresinin, kendi eylem planını hazırlaması ve 30.06.2009 tarihine kadar tamamlayıp üst yöneticinin onayına sunması, akabinde Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermesi ve Eylem Planı doğrultusunda yapması gereken çalışmalarını da 30.06.2011 tarihine kadar tamamlayacağını öngörmesi gerekmektedir.

Ancak, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda bu şekilde öngörülmüş ve eki 1 Sayılı Cetvelde de Cumhurbaşkanlığına yer verilmiş olmakla beraber; 2879 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin son fıkrasında; "*Cumhurbaşkanlığı hizmetlerinin özelliği ve güvenlik şartına uygun şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla; 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 5/1/1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanunu, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet*

İhale Kanunu, 9/11/1983 tarihli ve 2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu Cumhurbaşkanlığı Makamı ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği hakkında uygulanmaz. Söz konusu kanunlarda düzenlenen hususlar ile mali iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığınca belirlenir" denilmiştir.

Diğer taraftan, 26.02.2018 tarih ve 30344 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 2'nci maddesinin ikinci fıkrasında da; *"yerine getirmekle yükümlü oldukları hizmetlerin niteliği nedeniyle Cumhurbaşkanlığı, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ve Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının stratejik plan hazırlaması zorunlu değildir"* denilerek yukarıda belirtilen muafiyetler getirilmiştir.

Bununla birlikte, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere gerekli çalışma ve kontrollerin yapıldığı görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Cumhurbaşkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

KURUM : 02 - T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

YILI :2024
TL

		CARI YIL (2024) TL
	AKTİF	
I	**DÖNEN VARLIKLAR**	**363.870.012,02**
A	**HAZIR DEĞERLER**	**127.521.038,99**
102	BANKA HESABI	334.430.835,96
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-206.909.796,97
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
E	**DİĞER ALACAKLAR**	**25.210,00**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	25.210,00
F	**STOKLAR**	**129.707.723,68**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	129.707.723,68
G	**ÖN ÖDEMELER**	**106.616.039,35**
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0,00
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	106.616.039,35
II	**DURAN VARLIKLAR**	**9.484.338.344,61**
C	**FAALİYET ALACAKLARI**	**1.673.177,89**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.673.177,89
F	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	**9.482.665.166,72**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	4.658.718.267,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	228.521.463,96
254	TAŞITLAR HESABI	4.881.019.537,41
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	594.424.919,08
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-5.467.347.537,76
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	4.587.328.517,03
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
G	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	36.082.509,38
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-36.082.509,38
	AKTİF TOPLAMI	**9.848.208.356,63**

		CARI YIL (2024) TL
	PASİF	
III	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**182.757.950,51**
C	**FAALİYET BORÇLARI**	**161.263.838,96**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	161.263.838,96
D	**EMANET YABANCI KAYNAKLAR**	**5.646.441,21**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.859.918,88
333	EMANETLER HESABI	2.786.522,33
G		**15.847.670,34**
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	15.794.487,72
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TA	53.182,62
V	**ÖZ KAYNAKLAR**	**9.665.450.406,12**
A	**NET DEĞER**	**-5.104.413.443,84**
500	NET DEĞER HESABI	-5.104.413.443,84
B	**DEĞER HAREKETLERİ**	**40.352.751.594,43**
510	NAKİT HAREKETLERİ HESABI	0,00
511	MUHASEBE BİRİMLERİ ARASI İŞLEMLER HESABI	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	40.352.751.594,43
H	**GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI**	**8.628.046.004,35**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.628.046.004,35
I	**GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI**	**-23.918.875.051,00**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (	-23.918.875.051,00
J	**DÖNEM FAALİYET SONUÇLARI**	**-10.292.058.697,82**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-10.292.058.697,82
	PASİF TOPLAMI	**9.848.208.356,63**

BİLANÇO

KURUM : 02 - T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI **YILI :2024**

Bilanço Dipnotları :

900	GÖNDERİLECEK BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
901	BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	12.572.434.217,57
902	BÜTÇE ÖDENEK HAREKETLERİ HESABI	12.572.434.217,57
903	KULLANILACAK ÖDENEKLER HESABI	0,00
904	ÖDENEKLER HESABI	12.572.434.217,57
905	ÖDENEKLİ GİDERLER HESABI	12.572.434.217,57
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	81.502.701,73
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	81.502.701,73
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	6.000.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	6.000.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	458.542.823,77
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	458.542.823,77

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

KURUM : 02 - T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

YILI :2024

TL

HESAP KODU	EKONOMİK I	GİDERİN TÜRÜ	CARI YIL (2024) TL
630	01	Personel Giderleri	2.206.060.152,93
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	145.064.496,34
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	7.229.467.823,85
630	05	Cari Transferler	1.929.914.085,00
630	13	Amortisman Giderleri	165.182.014,60
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	138.405.691,36
630	25	Kamu İd Bedelsiz OI Devr Mali Olmayan Varlıklardan Kay Gid	827.405,30
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	788.766.528,52
T O P L A M			12.603.688.197,90

HESAP KODU	EKONOMİK I	GELİRİN TÜRÜ	CARI YIL (2024) TL
600	01	Vergi Gelirleri	132.568.295,02
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	50.454.910,13
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.375.705,70
600	05	Diğer Gelirler	66.609.410,06
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan VEIEd Gel	51.688.295,04
610	01	Vergi Gelirleri (-)	36.743,32
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Ret ve İadesinden Kay (-)	134.803,60
610	05	Diğer Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Gid (-)	11.991,16
T O P L A M			303.513.077,87

	CARI YIL (2024)
GİDER TOPLAMI	12.603.688.197,90
GELİR TOPLAMI	303.513.077,87
ENFLASYON DÜZELTMESİ	2.008.116.422,21
FAALİYET SONUCU	-10.292.058.697,82

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa Mahkemesi, ilk kez 1961 Anayasası ile kurulmuştur. 1982 Anayasası, Anayasa Mahkemesini 146 ila 153'üncü maddelerinde düzenlemiştir. 1982 Anayasası döneminde Anayasa Mahkemesine ilişkin ilk kanuni düzenleme, 10.11.1983 tarih ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile yapılmıştır. Bu Kanun'u 03.04.2011 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldıran 30.03.2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun halen yürürlüktedir.

Anayasa Mahkemesinin temel görevi, yasama organının kimi işlemlerinin Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve bireysel başvuruları karara bağlamaktır. Anayasa Mahkemesinin görevleri bizzat Anayasa'da sayma suretiyle belirtilmiştir. 1982 Anayasası'nın başta 148'inci maddesi olmak üzere ilgili diğer maddelerinde Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- Anayasa Mahkemesi, kanunların, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil ve esas bakımından Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz.

-Anayasa Mahkemesi; Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcıvekilini, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar.

- Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.

Siyasî Partilerin kapatılması Anayasa'nın 69'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından karara bağlanır. Anayasa Mahkemesi, temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir.

Siyasî partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesi tarafından yerine getirilir. Anayasa

Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştaydan yardım sağlar.

Anayasa'nın "*İptal davası*" başlıklı 150'nci maddesinde de; *"Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir. "* denilmektedir.

Anayasa'nın "*Anayasa Mahkemesinin kararları*" başlıklı 153'üncü maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında; *"Anayasa Mahkemesi bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.*

Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar. " denilmektedir.

Anayasa'da düzenlenen görev ve yetkiler 6216 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde de ayrıca düzenlenmiştir.

6216 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü 12.07.2012 tarihli ve 28351 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anayasa Mahkemesinin; iç düzeni, işleyişi, teşkilatı, bölüm ve komisyonlarının oluşumu, çalışma, yargılama usul ve esasları, tutulacak defter ve kayıtları, elektronik ortam da dâhil evrakın akış düzeni ve arşivlenmesi, Mahkeme kütüphanesi, Genel Sekreterlik ile idari teşkilatı, idari personelin görev ve sorumlulukları, Başkan, Başkanvekilleri, üyeler ile raportörler ve raportör yardımcılarının özlük dosyalarının tutulması, disiplin işleri, izinleri, giyecekleri kisvelerin şekli ile bunların giyilme zaman ve yerleri, müzakere ve duruşmaların yönetimi ve kayda alınmasının esasları anılan İçtüzüğe göre düzenlenmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Anayasa'nın “Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu” başlıklı 146’ncı maddesine göre; Anayasa Mahkemesi onbeş üyeden kurulur.

6216 sayılı Kanun'un 20’nci maddesine göre; Anayasa Mahkemesi teşkilatı; Başkanlık, Genel Kurul, bölümler, komisyonlar, Genel Sekreterlik ve idari birimlerden oluşur. Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliği görevini ise Anayasa Mahkemesi Başkanının seçeceği bir raportör yerine getirmektedir.

Anayasa Mahkemesinde; Heyet, Özel Kalem ve Genel Sekreterlik adı altında üç ayrı harcama birimi yer almaktadır. Anayasa Mahkemesinde idari hizmetler; Yazı İşleri Müdürlüğü, İdari ve Mali İşler Müdürlüğü, Personel Müdürlüğü, Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Dış İlişkiler Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Teknik Hizmetler Müdürlüğü, Özel Kalem Müdürlüğü, Basın Müşavirliği tarafından yürütülmektedir.

2024 yılında 15 üye, 109 raportör, 148 idari personel, 6 sözleşmeli mütercim, 52 sürekli işçi, 2 sözleşmeli bilişim personeli ve 5 sözleşmeli personel (4B) olmak üzere Mahkemede toplamda 337 çalışan bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi Başkanlığına tahsis edilmiş 285 hâkim-savcı sınıfı kadro pozisyonunun 124’ü dolu, 161’i boş durumda olup kadro sayısının %80’i kullanılmıştır. Mahkemede 15 üye, 109 Raportör olmak üzere toplamda 124 yargı mensubu bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi Başkanlığında görev yapan hâkim ve savcıların atama ve nakil işlemleri Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından yürütülmektedir.

1.3. Mali Yapı

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

2024 yılı Bütçesiyle Anayasa Mahkemesine 558.799.000 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiştir. Yıl içinde eklenen ve düşülen ödeneklerle beraber yıl sonu ödeneği 683.131.800 TL olmuştur. Bu ödeneğin 505.050.901 TL’si harcanmış olup harcamanın yıl sonu ödeneğine oranı %74, 2024 yılı içerisinde gerçekleşen bütçe gideri 505.050.901 TL, bütçe geliri de

28.781.244,19 TL'dir. Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre Anayasa Mahkemesi Başkanlığının ödenek üstü harcaması bulunmamaktadır.

Kurumun 2024 yılı giderleri ile gelirleri aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir:

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Ekonomik Kod 1	Bütçe Giderinin Türü	2024 Yılı Bütçe Başlangıç Ödeneği	2024 Yıl Sonu Ödeneği	2024 Yılı Harcama	Kullanılmayan Ödenek
01	Personel Giderleri	306.614.000	408.536.800	327.593.839	80.937.961
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	32.415.000	45.178.000	34.200.959	10.977.041
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	175.899.000	189.253.400	118.995.514	70.257.886
05	Cari Transferler	21.371.000	24.143.600	12.123.396	12.020.204
06	Sermaye Giderleri	22.500.000	16.020.000	12.137.192	3.882.808
	Toplam	**558.799.000**	**683.131.800**	**505.050.901**	**178.075.900**

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Ekonomik Kod 1	Bütçe Gelirinin Türü	2024
	Bütçe Gelirleri Hesabı	**28.814.871,58**
01	Vergi Gelirleri	25.924.625,87
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	607.233,56
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	232.744,84
05	Diğer Gelirler	2.050.267,31
	Bütçe Gelirlerinden Ret ve İadeler Hesabı (-)	**33.627,39**
	Net Bütçe Gelirleri Toplamı	**28.781.244,19**

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 512.361.540,74 TL, net faaliyet geliri 28.781.244,19 TL ve enflasyon düzeltmesi 115.227.284,32 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 368.353.012,23 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir"* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir

mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ile Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316/B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı muhasebe hizmetleri, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı Saymanlık Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55'inci maddesinde İç Kontrol; *"İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür."* şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla iç kontrol; idarenin yönetim sorumluluğu çerçevesinde, mali ve mali olmayan tüm işlemleri kapsayan ve idarenin kanunlara, diğer hukuki düzenlemelere uygun hareket etmesini sağlayan, zamanında ve düzgün raporlamayı gerektiren kontrollerdir.

Aynı Kanun'un 56'ncı maddesinde iç kontrolün amacının; Kamu gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini, kamu idarelerinin kanunlara ve diğer düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini, her türlü malî karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini, varlıkların kötüye kullanılması ve israfını önlemek ve kayıplara karşı korunmasını sağlamak olduğu, 57'nci maddesinde; kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemlerinin harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluştuğu ifade edilmiş, 58'inci maddesinin son fıkrasında da; harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılacak asgarî kontroller, malî hizmetler birimi tarafından ön malî kontrole tâbi tutulacak malî karar ve işlemlerin usûl ve esasları ile ön malî kontrole ilişkin standart ve yöntemlerin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirleneceği açıklanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un 55, 56, 57 ve 58'inci maddelerine dayanılarak hazırlanan "İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar" 31.12.2005 tarihli ve 26040 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde Anayasa Mahkemesinde iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi ile yürürlükteki iç kontrol mevzuatı gereklerinin yerine getirilmesine ilişkin olarak;

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlerin neler olduğu, hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare, "İş Süreçlerinin Yeniden Yapılandırılması ve Verimlilik Kontrolü Projesi" sonuçlarına göre iç kontrol risklerini belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmamıştır.

Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı" mevcut değildir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından, iç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirilmesi ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanması yapılmamıştır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

Sonuç olarak, idare tarafından uluslararası standartlar temelinde iç kontrolün “kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme” bileşenleri çerçevesinde ulusal mevzuat hükümlerinde öngörülen birtakım gereklilikler yerine getirilmiş olmakla birlikte kamu iç kontrol standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların devam ettiği görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 3 **ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	24.185.019,63
12	**Faaliyet Alacakları**	5.669,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.669,00
14	**Diğer Alacaklar**	26.316,06
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	26.316,06
15	Stoklar	10.404.251,66
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.404.251,66
16	**Ön Ödemeler**	13.748.782,91
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	13.748.782,91
2	DURAN VARLIKLAR	510.982.030,12
25	**Maddi Duran Varlıklar**	510.982.030,12
252	BİNALAR HESABI	702.647.963,14
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.274.886,69
254	TAŞITLAR HESABI	11.683.987,16
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	23.198.766,19
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-228.823.573,06
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	3.869.203,09
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.869.203,09
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	51.407,88
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-51.407,88

AKTİF TOPLAMI 535.167.049,75

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.749.758,00
32	**Faaliyet Borçları**	1.153.867,84
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.153.867,84
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	35.681,30
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
333	EMANETLER HESABI	35.681,30
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	560.208,86
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	522.498,26
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	37.710,60
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.271.074,88
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.271.074,88
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.271.074,88
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	532.146.216,87
50	**Net Değer**	40.114.723,85
500	NET DEĞER HESABI	40.114.723,85
51	**Değer Hareketleri**	1.029.522.432,26
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.029.522.432,26
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	505.446.577,95
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	505.446.577,95
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-674.584.504,96
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-674.584.504,96
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-368.353.012,23
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	8.700,10
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-368.361.712,33

PASİF TOPLAMI 535.167.049,75

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.525.000,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.525.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.480.689,70
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.480.689,70
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	592.375,54
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	592.375,54

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 3 **Adı : ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	512.361.540,74
630	01	Personel Giderleri	327.593.839,34
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	34.200.958,93
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	104.847.251,74
630	05	Cari Transferler	12.123.396,38
630	13	Amortisman Giderleri	23.776.740,88
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	8.081.978,79
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.737.374,68
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **512.361.540,74**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	28.814.871,58
600	01	Vergi Gelirleri	25.924.625,87
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	607.233,56
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	232.744,84
600	05	Diğer Gelirler	2.050.267,31
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **28.814.871,58**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	33.627,39
610	01	Vergi Gelirleri	1.204,10
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.765,78
610	05	Diğer Gelirler	27.657,51

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **33.627,39**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **28.781.244,19**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **115.227.284,32**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-368.353.012,23**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**512.361.540,74**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**28.814.871,58**	**NET GELİR (D=B-C)**	**28.781.244,19**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**33.627,39**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-368.353.012,23**

YARGITAY BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Yargıtay Başkanlığının görev ve yetkileri ile Birinci Başkan, Birinci Başkanvekilleri, Daire Başkanları, Üyeler, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcıvekilinin seçilme esasları, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Yargı" başlıklı üçüncü bölümünün "II. Yüksek mahkemeler" kısmında yer alan "B. Yargıtay" başlıklı 154'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Ayrıca ilgili madde hükmünde, Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Birinci Başkan, Başkanvekilleri, Daire Başkanları ve Üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcıvekilinin nitelikleri ve seçim usullerinin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

Anayasanın bu maddesine istinaden çıkarılan 2797 sayılı Yargıtay Kanunu 08.02.1983 tarihli ve 17953 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yargıtay Kanunu'nun 1'inci maddesinde Yargıtay;

"*Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile bu Kanun ve diğer kanunların hükümlerine göre görev yapan bağımsız bir yüksek mahkemedir.*" şeklinde tanımlanmış,

13'üncü maddesinde de Yargıtayın görevleri;

"*1- Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümleri ilk ve son merci olarak inceleyip karara bağlamak,*

2- Yargıtay Başkan ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı vekili ve özel kanunlarda belirtilen kimseler aleyhindeki görevden doğan tazminat davalarına ve bunların kişisel suçlarına ait ceza davalarına ve kanunlarda gösterilen diğer davalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakmak,

3- Kanunlarla verilen diğer işleri görmek." olarak sayılmıştır.

Yargıtay asıl amacı olan yargısal faaliyetini Daireler, Hukuk Genel Kurulu, Ceza Genel Kurulu ve Yargıtay Büyük Genel Kurulu aracılığıyla yürütmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 2'nci maddesine göre Yargıtay; Birinci Başkanlık, Daireler, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, bürolar ve idari birimlerden oluşmaktadır. Aynı Kanun'un 3'üncü maddesine göre Yargıtayın karar organları ise; Daireler, Hukuk Genel Kurulu, Ceza Genel Kurulu, Büyük Genel Kurul, Başkanlar Kurulları, Birinci Başkanlık Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu ve Yönetim Kuruludur.

Yargıtayın yargısal faaliyetlerinde bulunan kurullarından Hukuk Genel Kurulu, hukuk dairelerinin başkan ve üyelerinden, Ceza Genel Kurulu ise ceza daireleri başkan ve üyelerinden oluşmaktadır. Büyük Genel Kurul ise Birinci Başkan, Birinci Başkanvekilleri, Daire Başkanları, Üyeler ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekilinden teşekkül etmektedir.

12.12.2014 tarihli ve 29203 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6572 sayılı "Hakimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 21'inci maddesi ile 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 5'inci maddesinde yapılan değişiklik ile Yargıtayda 23 hukuk ve 23 ceza dairesi bulunmasına karar verilmiş; 01.07.2016 tarihli ve 6723 sayılı Kanun'un 15'inci maddesi ile Yargıtay Kanunu'nun 5'inci maddesinde yapılan değişiklik kapsamında, Yargıtayın 23'erden 46 olan daire sayısı 24'e indirilmiştir. Yargıtayda 12 Hukuk ve 12 Ceza Dairesi mevcut olup toplam 340 üye kadrosu bulunmaktadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı; Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcıvekili ile Cumhuriyet Savcılarından oluşmaktadır.

Kurumda, 894 Yargıtay Tetkik Hâkimi ile 203 Cumhuriyet Savcısı görev yapmaktadır. Yargıtay Tetkik Hakimleri ve Yargıtay Cumhuriyet Savcıları, Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları arasından Hakimler ve Savcılar Kurulunca atanmaktadır. Tetkik hakimleri ve Yargıtay Cumhuriyet savcılarının özlük işleri, kadrolarının bulunduğu Adalet Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca Kurumda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi memur statüsünde, 657 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi (B) fıkrası ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 6'ncı maddesi kapsamında (bilişim personeli) sözleşmeli statüsünde ve 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi işçi statüsünde personel de çalışmaktadır.

Yönetimde Birinci Başkana yardımcı olmak üzere bir Genel Sekreter ve Yargıtay'da görev yapan birinci sınıfa ayrılmış tetkik hakiminden oluşan beş Genel Sekreter Yardımcısı bulunmaktadır.

Yargıtay Başkanlığında bulunan idari birimler ise Yayın Kurulu, Tasnif Kurulu, Yayın İşleri Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü, Eğitim ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Yazı İşleri Büroları ve Bilgi İşlem Merkezi Müdürlüğü şeklinde Yargıtay Kanunu'nda yer bulmuş, Strateji İşleri, Personel ve Eğitim, İdari ve Mali İşler, Daire, Genel Yazı İşleri, Kütüphane, Üye Sicil işlerini yürütmek amacıyla kurulmuş müdürlükler de idari birimler içerisinde yer almıştır.

1.3. Mali Yapı

Yargıtay, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Yargıtay Başkanlığına 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.910.537.000,00 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiş, yıl sonu ödenek tutarı olan 2.932.573.000,00 TL'nin 2.799.614.594,00 TL'lik kısmı yılı içinde kullanılmış ve kalan 132.958.406,00 TL tutarındaki ödenek ise tenkis edilmiştir. 2024 yılı içerisinde gerçekleşen bütçe gideri 2.799.614.594,00 TL, bütçe geliri 139.971.660,92 TL'dir. Bütçe giderleri ve ödenekler tablosuna göre kurumun ödenek üstü harcaması bulunmamaktadır.

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş ödenekler ve bütçe giderlerinin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Ekonomik Kod	Açıklama	Bütçe Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Yılı Ödemeleri (TL)
01	Personel Giderleri	1.819.763.000,00	1.912.104.000,00	1.894.429.885,00
02	Sos. Güv. Kurumlarına Dev. Primi Giderleri	221.759.000,00	224.934.000,00	214.728.364,00
03	Mal ve Hiz. Alım Gid.	657.788.000,00	507.563.000,00	410.287.015,00
05	Cari Transferler	101.227.000,00	152.472.000,00	152.436.788,00
06	Sermaye Giderleri	110.000.000,00	135.500.000,00	127.732.542,00
	Toplam	**2.910.537.000,00**	**2.932.573.000,00**	**2.799.614.594,00**

Bütçe giderleri ana kalemler itibarıyla; personel gideri, mal ve hizmet satın alma ile transfer giderlerinden oluşmaktadır.

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe gelirlerine ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Ekonomik Kod	Bütçe Gelirinin Türü	Tutar (TL)
01	Vergi Gelirleri	128.125.725,49
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.855.766,16
05	Diğer Gelirler	7.990.169,27
	Toplam	**139.971.660,92**

Bütçe gelirleri; vergi, teşebbüs ve mülkiyet ile diğer gelirlerden oluşmaktadır. Vergi gelirleri grubu içerisinde; gelir vergisi, tevkif suretiyle kesilen katma değer vergisi, damga vergisi, yargı harçları, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri grubu içerisinde; lojman kira gelirleri, diğer gelirler grubu içerisinde; kişilerden alacaklar ile yukarıda tanımlanmayan diğer çeşitli gelirler bulunmaktadır.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 2.879.368.523,00 TL, net faaliyet geliri 140.571.067,74 TL ve enflasyon düzeltmesi tutarı 370.415.419,29 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 2.368.382.035,97 TL olarak gerçekleşmiştir.

Yargıtay bünyesinde, Yargıtay bütçesi içinde gösterilmeyen Yargıtay Yayınları Döner Sermaye İşletmesi bulunmaktadır. 04.02.1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 55'inci maddesi uyarınca görevini sürdüren Yargıtay Yayınları Döner Sermaye İşletmesi, Yargıtay Yayınları Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği çerçevesinde Yargıtay Birinci Başkanlığına bağlı olarak Yargıtay Dergisi ve Yargıtay Kararları Dergisi'nin basım ve dağıtımını yapma faaliyetlerini yürütmektedir. İşletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için Kanun’un 55'inci maddesi ile on milyon (10.000.000,00) TL sermaye verilmesi öngörülmüştür.

Yargıtay Yayınları Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı bütçesi 3.340.000,00 TL olarak karara bağlanmıştır. Döner Sermaye İşletmesinin ana gelir kalemini, Yargıtay Dergisi ve Yargıtay Kararları Dergisi’nin satışından elde edilen gelirleri; ana gider kalemini de söz konusu dergilerin basım ve dağıtım giderleri oluşturmaktadır. İşletmede 2024 yılında 1.663.688,55 TL net satış gerçekleşmiştir. Buna mukabil 865.636,51 TL satış maliyeti ile 947.619,69 TL faaliyet gideri oluşmuş olup 149.567,65 TL dönem zararı elde edilmiştir. 31.12.2024 tarihi itibarıyla banka mevcudu 314.786,68 TL’dir.

Kurumun bütçesi ve hesaplarıyla ilişkilendirilmeyen; kamu bankasında ayrı bir hesapta izlenen ve sosyal tesis statüsünde bulunan birimlere ait faaliyetlerden 31.12.2024 tarihi itibarıyla toplam 43.773.913,78 TL gelir elde edilmiş, toplam 38.116.555,15 TL'lik gider yapılmıştır. Anılan tarih itibariyle bankada 5.657.358,63 TL bakiye mevcuttur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetveldeki Genel Bütçeli İdareler arasında sayılan Yargıtayın mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve mali raporlarının hazırlanmasında Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri uygulanmaktadır. Kullanılan muhasebe sistemi Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebesi Sistemidir.

Kurumun mali raporlama işlemleri, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 313'üncü ve 27.12.2014 tarihli ve 29218 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 539'uncu maddesinde sayılan defter, cetvel ve tablolardan oluşmaktadır.

Kurum, 5018 sayılı Kanun'da yer alan işlemlerin elektronik ortamda ve bütünleşik bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak üzere; ilgili mevzuatında tutulması ya da düzenlenmesi öngörülen defter, kayıt, belge ve benzeri içeriklerin elektronik ortamda oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafaza ve ibraz edilmesi ile mezkûr Kanun kapsamındaki süreçlere yönelik bilişim sistemleri arasındaki birlikte işlerlik standartlarının ve güvenlik politikalarının belirlenmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürütülen "Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi" ve "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi"ni kullanmaktadır.

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 8'inci maddesine dayanılarak hazırlanan ve 17.09.2020 tarihli ve 31247 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar"ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda belirtilenler denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

· Birleştirilmiş veriler defteri,

· Geçici ve kesin mizan,

· Bilanço,

· Faaliyet sonuçları tablosu,

· Öz kaynak değişim tablosu,

· Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

· İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55'inci maddesinde İç Kontrol; *"İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür."* şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı Kanun'un 56'ncı maddesinde iç kontrolün amacının; Kamu gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini, kamu idarelerinin kanunlara ve diğer düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini, her türlü malî karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini, varlıkların kötüye kullanılması ve israfını önlemek ve kayıplara karşı korunmasını sağlamak olduğu, 57'nci maddesinde; kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemlerinin harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluştuğu ifade edilmiş, 58'inci maddesinin son fıkrasında da; harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılacak asgarî kontroller, malî hizmetler birimi tarafından ön malî kontrole tâbi tutulacak malî karar ve işlemlerin usûl ve esasları ile ön malî kontrole ilişkin standart ve yöntemlerin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirleneceği açıklanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un 55, 56, 57 ve 58'inci maddelerine dayanılarak hazırlanan "İç

Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar”da 31.12.2005 tarihli ve 26040 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde Yargıtayda iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi ile yürürlükteki iç kontrol mevzuatı gereklerinin yerine getirilmesine ilişkin olarak;

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlerin neler olduğu, "İş Süreçlerinin Yeniden Yapılandırılması ve Verimlilik Kontrolü Projesi" sonucunda net olarak belirleneceğinden İdarede proje çıktıları beklenmektedir. Bu nedenle hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare, "İş Süreçlerinin Yeniden Yapılandırılması ve Verimlilik Kontrolü Projesi" sonuçlarına göre iç kontrol risklerini belirleyecektir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun

olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı" mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

Sonuç olarak, idare tarafından uluslararası standartlar temelinde iç kontrolün "kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme" bileşenleri çerçevesinde ulusal mevzuat hükümlerinde öngörülen birtakım gereklilikleri yerine getirilmiş olmakla birlikte, kamu iç kontrol standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların devam ettiği görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yargıtay Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 4 **YARGITAY BAŞKANLIĞI** **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	84.203.743,74
14	**Diğer Alacaklar**	732.414,72
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	732.414,72
15	Stoklar	8.556.235,73
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.556.235,73
16	**Ön Ödemeler**	74.915.093,29
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	74.915.093,29
2	DURAN VARLIKLAR	1.662.763.850,28
22	**Faaliyet Alacakları**	827.579,76
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	827.579,76
24	**Mali Duran Varlıklar**	50.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	50.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.661.886.270,52
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.567.276.950,53
252	BİNALAR HESABI	107.061.140,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	12.444.689,92
254	TAŞITLAR HESABI	280.530.566,10
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	91.772.925,55
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-397.200.001,58
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	33.544.189,63
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-33.544.189,63
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	283.514,26
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-283.514,26

AKTİF TOPLAMI 1.746.967.594,02

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.889.789,75
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	857.716,66
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	813.527,23
333	EMANETLER HESABI	44.189,43
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.032.072,99
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.032.072,99
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,10
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,10
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	154.935.162,10
43	**Diğer Borçlar**	54.310,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	54.310,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	154.880.852,10
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	154.880.852,10
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.590.142.642,17
50	**Net Değer**	173.866.975,53
500	NET DEĞER HESABI	173.866.975,53
51	**Değer Hareketleri**	5.591.264.114,15
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	5.591.264.114,15
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.143.881.698,45
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.143.881.698,45
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.950.488.109,99
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.950.488.109,99
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-2.368.382.035,97
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.368.382.035,97

PASİF TOPLAMI 1.746.967.594,02

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	11.798.294,46
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	11.798.294,46
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	33.715,98
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	33.715,98
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.483.831,94
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.483.831,94

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 4 **Adı : YARGITAY BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.879.368.523,00
630	01	Personel Giderleri	1.965.288.066,12
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	214.728.364,42
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	363.993.863,44
630	05	Cari Transferler	152.436.787,52
630	13	Amortisman Giderleri	88.731.900,66
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	42.800.054,88
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	74.616,67
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	48.193,35
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	51.266.675,92
630	99	Diğer Giderler	0,02

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.879.368.523,00**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	140.698.065,15
600	01	Vergi Gelirleri	128.446.583,04
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.639.853,21
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
600	05	Diğer Gelirler	9.563.435,55
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	48.193,35

GELİRLER TOPLAMI (B) **140.698.065,15**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	126.997,41
610	01	Vergi Gelirleri	92.441,37
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.447,96
610	05	Diğer Gelirler	18.108,08

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **126.997,41**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **140.571.067,74**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **370.415.419,29**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-2.368.382.035,97**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.879.368.523,00**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**140.698.065,15**	**NET GELİR (D=B-C)**	**140.571.067,74**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**126.997,41**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-2.368.382.035,97**

DANIŞTAY BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

1868 yılında "Şûrâ-yı Devlet" adı ile kurulmuş olan ve 1924 Anayasası ile anayasal bir kurum haline getirilen Danıştay, 1961 ve 1982 Anayasalarında yüksek idare mahkemesi olarak yerini almıştır.

1982 Anayasası'nın 155'inci maddesi uyarınca Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakmaktadır.

Danıştay; davaları görmek, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

Bu çerçevede Danıştay, yönetimin yargı yoluyla denetlenmesinde etkin ve önemli görevleri haiz bir yargı kurumu olmasının yanı sıra yürütme erkine yardımcı bir inceleme, danışma ve karar merciidir.

Danıştayın:

- Yargı Görevleri;

İlk derece mahkemesi sıfatıyla; Cumhurbaşkanı kararlarını, Cumhurbaşkanınca çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemleri, Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemleri, Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemleri, birden çok idare ve vergi mahkemesinin yetki alanına giren işleri, Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanıyla ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine karşı açılacak iptal ve tam yargı davalarını, tahkim yolu öngörülmeyen kamu hizmetleriyle ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları, çeşitli kanunlarda ilk derecede Danıştayda görüleceği belirtilen davaları ve belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri incelemek ve karara bağlamaktır.

Temyiz mercii sıfatıyla; idare mahkemelerinin ivedi yargılama usulüne tabi

uyuşmazlıklar ile merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulüne tâbi uyuşmazlıklar hakkında verdikleri kararları, bölge idare mahkemelerinin temyiz yolu açık olan nihai kararlarını, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayın ilgili dairelerinin verdiği nihai kararlar ile bölge idare mahkemelerince verilen ısrar kararlarını temyizen incelemek ve bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasındaki veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasındaki aykırılık veya uyuşmazlıkları kesin olarak karara bağlamaktır.

- Danışma ve İnceleme Görevleri;

Kamu hizmetleriyle ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini, kanunlarında Danıştaydan alınacağı yazılı bulunan düşüncelere ilişkin istekleri, Kamulaştırma Kanunu hükümleri uyarınca kamu idareleri arasında taşınmaz devri işlemlerine ilişkin uyuşmazlıkları, İl Özel İdaresi Kanunu hükümleri uyarınca Danıştaya verilen işleri, belediye mevzuatı ile Danıştaya verilip idari davaya konu olmayan işleri, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmalarına ilişkin mevzuat uyarınca görülecek işleri incelemek ve gereğine göre karara bağlamak veya düşüncesini bildirmektir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Danıştay, 1982 yılında yürürlüğe giren 2575 sayılı Danıştay Kanunu'na göre teşkilat yapısını kurmuştur. 2575 sayılı Kanun uyarınca Danıştay bağımsızdır ve yönetimi ile temsili Danıştay Başkanına aittir.

Danıştay Başkanı, Danıştayın karar organlarından olan Danıştay Genel Kurulu ile İçtihatları Birleştirme Kuruluna, İdari İşler Kuruluna, İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarına, Yüksek Disiplin Kuruluna, Başkanlar Kuruluna ve Başkanlık Kuruluna başkanlık eder.

Danıştay Başkanlığında iki başkanvekili bulunmakta olup, başkanvekilleri Danıştay Başkanına ait görevlerden Danıştay Başkanınca verilenleri yapar, Danıştay Başkanının yokluğunda kıdem sırasına göre ona vekillik eder ve Danıştay Başkanının katılmadığı kurullara başkanlık ederler.

Danıştayda; Danıştay Başkanı, Başsavcı, Başkanvekilleri, Daire Başkanları ve Üyeler'in yanı sıra dava dosyalarını inceleyerek daire veya görevli kurullara gerekli açıklamaları yapmak, tutanakları hazırlamak ve karar taslaklarını yazmakla görevli, tetkik hâkimleri ve davalar hakkında hukuki düşüncelerini bildirmek üzere savcılar bulunmaktadır.

01.07.2016 tarihli ve 6723 sayılı Danıştay Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 3'üncü maddesi ile Danıştay Kanunu'nun 13'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile daha önce toplam on beş olan daire sayısı; dokuzu dava ve biri idari olmak üzere on daireye indirilmiştir. Değişikliğe ilişkin mezkur Kanun'un 12'nci maddesi ile 2575 sayılı Kanun'a eklenen Geçici 27'nci maddesinde, Başkanlık Kurulunca 6723 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı yıl içerisinde daire sayısının ona indirilmesi öngörülmüş ise de 23.06.2022 tarihli ve 7413 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesi ile Danıştay Kanunu'nun ilgili maddesindeki "altı" ibaresi "on" şeklinde değiştirilmiştir.

Danıştayın idari yönetimi, Danıştay Başkanı, Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ile idari hizmetler için kurulan müdürlükler ve bürolar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Danıştay Genel Sekreterliği görevini, Danıştay Başkanının seçeceği bir üye yerine getirmektedir.

Danıştay Başkanlığının çalışan toplam kadrolu personel sayısı 1630 olup; 603 personel hak ve yükümlülükler açısından 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'na, 682 personel de 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak görev yapmaktadır. Kurumda 657 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi (B) fıkrasına göre görev yapan sözleşmeli personel sayısı 82, işçi sayısı da 263'tür.

1.3. Mali Yapı

Danıştay Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

2024 yılı bütçesiyle Danıştay Başkanlığına 1.680.171.000,00 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiştir. Yıl içinde eklenen ve düşülen ödeneklerle beraber yıl sonu ödeneği 1.790.866.610,00 TL olmuştur. Bu ödeneğin 1.703.541.423,80 TL'si harcanmış olup harcamanın yıl sonu ödeneğine oranı %95,12'dir.

2024 yılı içerisinde gerçekleşen bütçe gideri 1.703.541.423,80 TL, bütçe geliri de 101.413.010,58 TL'dir. Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre Danıştay Başkanlığının ödenek üstü harcaması bulunmamaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe giderleri ile gelirleri aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir:

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Hesap Kodu	Ekonomik Kod 1	Bütçe Giderinin Türü	2024 Bütçe Başlangıç Ödeneği	2024 Yıl Sonu Ödeneği	2024 Yılı Harcama	Kullanılmayan Ödenek
830	01	Personel Giderleri	1.281.960.000,00	1.393.195.000,00	1.377.858.273,20	15.336.726,80
830	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	140.756.000,00	150.341.000,00	146.699.012,16	3.641.987,84
830	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	155.680.000,00	150.080.000,00	106.969.812,82	43.110.187,18
830	05	Cari Transferler	34.275.000,00	39.875.000,00	39.673.871,46	201.128,54
830	06	Sermaye Giderleri	67.500.000,00	57.375.610,00	32.340.454,16	25.035.155,84
		Kurum Toplamı	**1.680.171.000,00**	**1.790.866.610,00**	**1.703.541.423,80**	**87.325.186,20**

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Hesap Kodu	Ekonomik Kod 1	Bütçe Gelirinin Türü	2024
800		**Bütçe Gelirleri Hesabı**	**101.413.010,58**
800	01	Vergi Gelirleri	93.664.321,38
800	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.024.222,69
800	05	Diğer Gelirler	5.724.466,51
810		**Bütçe Gelirlerinden Ret ve İadeler Hesabı (-)**	**145.170,84**
810	01	Vergi Gelirlerinden Ret ve İadeler	61.116,34
810	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.339,43
810	05	Diğer Gelirler	74.715,07
		Net Bütçe Gelirleri Toplamı	**101.267.839,74**

Bütçe gelirleri; vergi, teşebbüs ve mülkiyet ile diğer gelirlerden oluşmaktadır. Vergi gelirleri grubu içerisinde; gelir vergisi, tevkif suretiyle kesilen katma değer vergisi, damga vergisi, yargı harçları, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri grubu içerisinde; lojman kira gelirleri ve

kitap yayın satış gelirleri, diğer gelirler grubu içerisinde; kişilerden alacaklar ile yukarıda tanımlanmayan diğer çeşitli gelirler bulunmaktadır.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 1.726.176.173,51 TL, net faaliyet geliri 102.142.901,20 TL ve enflasyon düzeltmesi tutarı 56.103.972,69 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 1.567.929.299,62 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Danıştay Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, anılan Kanun'a ekli I Sayılı Cetvel (Genel Bütçeli İdareler)'de yer almaktadır.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında; "*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

"Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın

çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir." hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddeleri ile 316-A ve 316-B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

5018 sayılı Kanun'un 61'inci maddesinde *"Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürütülür.*" denilmektedir. Bu kapsamda, Danıştay Başkanlığının muhasebe kayıt ve işlemleri 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 93'üncü maddesinin ikinci fıkrası gereğince Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı Danıştay nezdinde kurulan muhasebe teşkilatı tarafından yürütülmektedir.

Kurumun harcamayı ve muhasebeleştirmeyi içeren iş ve işlemleri, 5018 sayılı Kanun'un temel prensipleri çerçevesinde tasarlanan ve geliştirilen Yeni Devlet Muhasebesi Bilişim Sistemi olarak da adlandırılan "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden gerçekleştirilmektedir. Muhasebe yetkilisi görevini ise Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından atanan muhasebe yetkilisi yürütmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle

sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55'inci maddesinde İç Kontrol; *"İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür."* şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla iç kontrol; idarenin yönetim sorumluluğu çerçevesinde, mali ve mali olmayan tüm işlemleri kapsayan ve idarenin kanunlara, diğer hukuki düzenlemelere uygun hareket etmesini sağlayan, zamanında ve düzgün raporlamayı gerektiren kontrollerdir.

Aynı Kanun'un 56'ncı maddesinde iç kontrolün amacının; Kamu gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini, kamu idarelerinin kanunlara ve diğer düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini, her türlü malî karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini, varlıkların kötüye kullanılması ve israfını önlemek ve kayıplara karşı korunmasını sağlamak olduğu, 57'nci maddesinde; kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemlerinin harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluştuğu ifade edilmiş, 58'inci maddesinin son fıkrasında da; harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılacak asgarî kontroller, malî hizmetler birimi tarafından ön malî kontrole tâbi tutulacak malî karar ve işlemlerin usûl ve esasları ile ön malî kontrole ilişkin standart ve yöntemlerin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirleneceği açıklanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un 55, 56, 57 ve 58'inci maddelerine dayanılarak hazırlanan "İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar" 31.12.2005 tarihli ve 26040 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde Danıştayda iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi ile yürürlükteki iç kontrol mevzuatı gereklerinin yerine getirilmesine ilişkin olarak, iki yıllık dönemler halinde İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planları hazırlanmakta ve bu planların uygulanması takip edilmektedir. Bu kapsamda;

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlerin neler olduğu**,** hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve

zamanında yayımlanmıştır.

İdare, stratejik, program-proje ve faaliyet düzeylerindeki risklerini belirlemiş, bu risklere yönelik kontrol faaliyetlerini içeren "Risk Eylem Planı"nı hazırlamıştır.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak yürütülmüştür. Bu usul ve esaslar dışında kalan mali karar ve işlemler harcama yetkilisi ve gerçekleştirme görevlileri ile hiyerarşik yapıya uygun olarak harcama birimlerinin çeşitli kademelerinde kontrol edilmektedir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı" mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. Ancak İdarenin 15.12.2023 tarihli ve E.309/5953 sayılı Olur’ları ile 2024 yılının Ocak ayında uygulamaya konulan “Danıştay Başkanlığı 2024-2025 İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı”nda “İzleme” bileşeninin

“İS 18- İç denetim” standardı başlığı altında iç denetçi kadrosuna atama yapılması eyleminin planlanarak takvime bağlandığı görülmüştür.

Sonuç olarak, idare tarafından uluslararası standartlar temelinde iç kontrolün “kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme” bileşenleri çerçevesinde ulusal mevzuat hükümlerinde öngörülen birtakım gereklilikler yerine getirilmiş olmakla birlikte kamu iç kontrol standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların devam ettiği görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Danıştay Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 5 | **DANIŞTAY BAŞKANLIĞI** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	69.304.406,13
14	**Diğer Alacaklar**	737.903,06
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	737.903,06
15	Stoklar	8.569.182,84
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.569.182,84
16	**Ön Ödemeler**	59.997.320,23
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	59.997.320,23
2	DURAN VARLIKLAR	231.652.230,27
25	**Maddi Duran Varlıklar**	231.652.230,27
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	278.866.830,47
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	21.562.757,30
254	TAŞITLAR HESABI	84.588.193,61
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	106.623.053,59
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-259.988.604,70
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	321.777,74
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-321.777,74

AKTİF TOPLAMI 300.956.636,40

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	9.664.463,71
32	**Faaliyet Borçları**	6.211.142,20
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.211.142,20
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.690,59
333	EMANETLER HESABI	2.690,59
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	3.450.630,92
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.225.800,30
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	224.830,62
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	46.558.222,73
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	46.558.222,73
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	46.558.222,73
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	244.733.949,96
50	**Net Değer**	4.958.275,90
500	NET DEĞER HESABI	4.958.275,90
51	**Değer Hareketleri**	3.516.705.514,27
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	3.516.705.514,27
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	76.521.378,03
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	76.521.378,03
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.785.521.918,62
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.785.521.918,62
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-1.567.929.299,62
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.567.929.299,62

PASİF TOPLAMI 300.956.636,40

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.154.517,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5.154.517,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.380.235,24
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.380.235,24
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	7.464.315,43
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	7.464.315,43

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 5 **Adı : DANIŞTAY BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.726.176.173,51
630	01	Personel Giderleri	1.386.581.039,79
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	146.699.012,16
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	92.433.434,36
630	05	Cari Transferler	39.673.871,46
630	13	Amortisman Giderleri	34.861.996,32
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	17.055.232,87
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	10.273,75
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	8.861.312,75
630	99	Diğer Giderler	0,05

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.726.176.173,51**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	102.288.072,04
600	01	Vergi Gelirleri	93.659.821,38
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.024.222,69
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	502.379,58
600	05	Diğer Gelirler	6.101.648,39
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **102.288.072,04**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	145.170,84
610	01	Vergi Gelirleri	61.116,34
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.339,43
610	05	Diğer Gelirler	74.715,07

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **145.170,84**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **102.142.901,20**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **56.103.972,69**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-1.567.929.299,62**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.726.176.173,51**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**102.288.072,04**	**NET GELİR (D=B-C)**	**102.142.901,20**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**145.170,84**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-1.567.929.299,62**

HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ödenekler ve Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları başta 1982 Anayasası'nın 159'uncu maddesi olmak üzere, 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nda belirtilmiştir. Bunun dışında bazı kanunlarda da Hâkimler ve Savcılar Kuruluna görev ve sorumluluklar yükleyen hükümler bulunmaktadır. Buna göre Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görev ve sorumluluk alanı ile ilgili mevzuat, şu başlıklardan oluşmaktadır.

-2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

-6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu

-2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu

-2797 sayılı Yargıtay Kanunu

-2575 sayılı Danıştay Kanunu

-6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

-5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun

-Hâkimler ve Savcılar Kurulu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

-Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu Bürolarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Söz konusu mevzuat çerçevesinde Hâkimler ve Savcılar Kurulunun görev ve sorumlulukları temel olarak aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

-Bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki Adalet Bakanlığının tekliflerini karara bağlamak,

-Hâkim ve savcılarla ilgili olarak; mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapmak,

-Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, İdarî görevleri yönünden savcılar ile Komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleri görevlerindeki hâkim ve savcılar hariç olmak üzere; hâkim ve savcıların görevlerini kanun ve diğer mevzuata (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek, görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yürütmek,

-Adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma ile hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması konularına münhasır olmak üzere genelge düzenlemek,

-Yargıtay ve Danıştaya üye seçmek,

-Kanunlarla açıkça Bakanlığa verilenler dışında, hâkim ve savcıların tüm özlük işlerini yerine getirmek,

-Anayasa ve Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Hâkimler ve Savcılar Kurulu on üç üyeden oluşur, iki daire halinde çalışır. Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı ilgili bakan yardımcısı Kurulun üyesidir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu; Adalet Bakanı, Adalet Bakanlığı ilgili bakan yardımcısı ile Cumhurbaşkanınca seçilen dört ve Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen yedi üyeden oluşur.

Hâkimler ve Savcılar Kurulunda, Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu olmak üzere iki hizmet birimi bulunmaktadır.

Kurulda 2024 yıl sonu itibarıyla 7'si geçici olmak üzere 323 hakim ve savcı görev yapmaktadır. Kurulda 58'i geçici görevli olmak üzere toplam 351 idari hizmetler sınıfında görevli personel bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

25.10.2010 tarihinde yaptığı ilk genel kurul toplantısı ile faaliyetlerine başlayan Kurul, 11.12.2010 tarihinde 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından hizmet birimlerini oluşturarak teşkilatlanmasını sağlamıştır. 6087 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte bağımsız bir bütçeye sahip olan Kurul, merkezi yönetim kapsamında genel bütçeli idareler arasında yer almaktadır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 2024 yılına ait ödenekleri ve gider gerçekleşmeleri aşağıdaki Tablo'da gösterilmiştir.

Tablo 1: Ödenekler ve Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Giderin Türü	2024 Bütçe Ödeneği (TL)	2024 Yılı Sonu Ödeneği (TL)	2024 Yılı Gerçekleşmeleri (TL)
01	Personel Giderleri	573.498.000,00	661.227.000,00	650.994.777,16
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	58.199.000,00	65.266.000,00	64.681.157,78
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	95.734.000,00	99.198.000,00	97.346.581,65
05	Cari Transferler	2.526.000,00	2.526.000,00	2.150.746,50
06	Sermaye Giderleri	30.000.000,00	27.000.000,00	26.947.620,28
Toplam		**759.957.000,00**	**855.217.000,00**	**842.120.883,37**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu gereği, Kurumun bütçe başlangıç ödeneği 759.957.000,00-TL'dir. Yılı içerisinde bu ödeneğe toplamda 95.260.000,00-TL ödeneğin eklenmesi suretiyle 2024 mali yılı ödeneği 855.217.000,00-TL olmuştur. Yıl sonu itibarıyla bütçe gerçekleşmesi 842.120.883,37-TL'dir.

2024 yılı sonu itibarıyla gerçekleşen 842.120.883,37-TL'lik bütçe giderinin %77,3'ünü personel giderleri, %11,56'sını mal ve hizmet alım giderleri, %3,2'sini sermaye giderleri oluşturmaktadır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 2024 yılına ait gelir gerçekleşmeleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Gelirin Türü	Gerçekleşen Gelir (TL)
01	Vergi Gelirleri	43.803.255,51
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	161.007,28
05	Diğer Gelirler	789.018,67
Bütçe Gelirleri Toplamı		**44.753.281,46**
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler (-)		**2.575,07**
Net Bütçe Gelirleri Toplamı		**44.750.706,39**

2024 yılında elde edilen gelirin %97,88'ini vergi gelirleri, %1,76'sını diğer gelirler, %0,36'sını teşebbüs ve mülkiyet gelirleri oluşturmaktadır.

Faaliyet Sonuçları Tablosu'na göre Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 2024 yılı faaliyet gideri 853.036.280,02-TL; net faaliyet geliri 44.854.884,76-TL olup enflasyon düzeltmesi ile birlikte dönem olumsuz faaliyet sonucu 754.938.129,70-TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Hâkimler ve Savcılar Kurulu mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Buna göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslı ve mali yıl esasına göre tutulmakta olup Kurumun bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanması ile mali istatistiklerin hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul, esas, ilke ve standartların belirlenmesidir.*" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların henüz tamamlanmamasından dolayı eksiklikler bulunmaktadır.

İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları Etik Rehberi hazırlama çalışmaları henüz tamamlanmadığından kısmen yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlanmasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber, iç kontrol riskleri henüz tamamen belirlenmemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak risklerin gerçekleşme olasılığı ve muhtemel etkilerin belirlenerek, analiz edilmesi çalışmaları devam etmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuş olup çalışmalar devam etmektedir.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen bazı birimlerde belirlenmiştir. Bu faaliyetlerin tüm birimlerde belirlenmesi için çalışmalar devam etmektedir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, çalışmaların henüz tamamlanmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 6 | **HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	39.842.295,10
14	**Diğer Alacaklar**	51.601,14
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	51.601,14
15	Stoklar	8.100.714,19
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.100.714,19
16	**Ön Ödemeler**	31.689.979,77
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	31.689.979,77
2	DURAN VARLIKLAR	231.590.402,94
25	**Maddi Duran Varlıklar**	231.590.402,94
252	BİNALAR HESABI	244.795.003,72
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.082.258,63
254	TAŞITLAR HESABI	67.172.752,86
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	29.286.214,56
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-110.745.826,83
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	585.957,20
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-585.957,20
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 271.432.698,04

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	21.077.468,47
32	**Faaliyet Borçları**	15.195.667,26
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	15.195.667,26
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.706.934,74
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	528.597,50
333	EMANETLER HESABI	5.178.337,24
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	174.866,47
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	174.866,47
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.801.537,74
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	13.801.537,74
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	13.801.537,74
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	236.553.691,83
50	**Net Değer**	25.348.772,15
500	NET DEĞER HESABI	25.348.772,15
51	**Değer Hareketleri**	1.588.441.259,08
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.588.441.259,08
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	162.333.929,31
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	162.333.929,31
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-784.632.139,01
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-784.632.139,01
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-754.938.129,70
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-754.938.129,70

PASİF TOPLAMI 271.432.698,04

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.745.417,20
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	4.745.417,20
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	528.683,33
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	528.683,33
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	446.805,31
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	446.805,31

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 6 **Adı : HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	853.036.280,02
630	01	Personel Giderleri	654.090.080,24
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	64.681.157,78
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	82.967.575,99
630	05	Cari Transferler	2.150.746,50
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	22.560.165,56
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	10.620.165,66
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	12.568,24
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	58.328,44
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	15.895.491,60
630	99	Diğer Giderler	0,01

GİDERLER TOPLAMI (A) **853.036.280,02**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	44.857.459,83
600	01	Vergi Gelirleri	43.803.255,51
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	160.194,58
600	05	Diğer Gelirler	835.681,30
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	58.328,44

GELİRLER TOPLAMI (B) **44.857.459,83**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.575,07
610	01	Vergi Gelirleri	144,34
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	812,70
610	05	Diğer Gelirler	1.618,03

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.575,07**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **44.854.884,76**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **53.243.265,56**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-754.938.129,70**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**853.036.280,02**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**44.857.459,83**	**NET GELİR (D=B-C)**	**44.854.884,76**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**2.575,07**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-754.938.129,70**

ADALET BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ödenekler ve Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

KISALTMALAR

KDV Katma Değer Vergisi

No. Numara

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Tek Hazine Cari Hesabının Bakiye Vermesi

2. Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının Borç Bakiyesi ile Birikmiş Amortismanlar Hesabının Alacak Bakiyesinin Eşit Olmaması

3. Verilen Depozito, Teminat, Güvence Bedellerinin Doğrudan Giderleştirilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Personel Yemek Hizmeti Karşılığında Yapılan Ödemelerden Katma Değer Vergisi Tevkifatı Yapılmaması

2. Tapuda Kayıtlı Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

3. Taşınır Mal Devirlerinde Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabının Kullanılmaması

4. Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması ve Genel İş Tanımları Üzerinden Alım Yapılması

5. Arabuluculuk Aidatlarının Takibinin Yapılmaması

6. Bütçe Emanetleri Hesabının Hatalı Kullanılması

7. Süresi İçinde Kesin Kabulü Yapılmayan Yapım İşlerinin Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Adalet Bakanlığı, 29.03.1984 tarihli ve 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun hükümleri uyarınca teşkilatlanmıştır. 10.05.2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak yayımlanan 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 2992 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış olup 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 38 ila 64'üncü maddelerinde Bakanlık teşkilat yapısı, görevleri ve yetkileri düzenlenmiştir.

Adalet Bakanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kanunlarda kurulması öngörülen mahkemeleri açmak ve teşkilatlandırmak, ceza infaz kurumları, icra ve iflas daireleri gibi her derece ve türdeki adalet kurumlarını planlamak, kurmak ve idari görevleri yönünden gözetim ve denetimini yapmak ve geliştirmek,

b) Bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konularında Hakimler ve Savcılar Kuruluna teklifte bulunmak,

c) Kamu davasının açılması ile ilgili olarak mevzuatla Adalet Bakanına verilen yetkinin kullanılması ile ilgili çalışma ve işlemleri yapmak,

ç) Adli sicilin tutulması ile ilgili hizmetleri yürütmek,

d) Adalet hizmetlerine ilişkin konularda, yabancı ülkelerle ilgili işlemleri yerine getirmek,

e) Adalet hizmetleriyle ilgili konularda, gerekli araştırmalar ve mevzuat hazırlıklarını yapmak ve görüş bildirmek,

f) Bakanlıklarca gönderilen mevzuat taslaklarının Türk hukuk sistemine ve mevzuat tekniğine uygunluğunu incelemek ve bu konularda görüş bildirmek,

g) İlgili mevzuat hükümleri uyarınca infaz işlerini düzenlemek,

ğ) İcra ve iflas daireleri vasıtasıyla, icra ve iflas iş ve işlemlerini yürütmek,

h) Görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerileri geliştirmek,

ı) Ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek,

i) Görev alanıyla ilgili kamu ya da özel kurum veya kuruluşlarla iş birliği yapmak,

j) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Adalet Bakanlığı, merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşur. Bakanlıkta 31.12.2024 tarihi itibarıyla kadrolu, sözleşmeli ve sürekli işçi statüsünde görev yapan toplam 180.930 personel bulunmaktadır.

Bakanlık Merkez Teşkilatı:

Merkez teşkilatında ana hizmet birimleri ve yardımcı birimler ile danışma ve denetim birimleri bulunmaktadır.

Buna göre, Bakanlık merkez teşkilatı; Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Mevzuat Genel Müdürlüğü, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Personel Genel Müdürlüğü, Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, Eğitim Dairesi Başkanlığı, İcra İşleri Dairesi Başkanlığı, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü, İç Denetim Birimi Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Özel Kalem Müdürlüğü birimlerinden oluşmaktadır.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı kendi iş ve işlemlerinde bağımsız ve Adalet Bakanlığına bağlı veya ilgili kuruluş olmamakla birlikte, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 181'inci maddesi gereği Yüksek Seçim Kurulu giderleri ile her türlü seçim işleri giderleri genel bütçeden karşılanmakta olup gerekli ödenek tahsisi Adalet Bakanlığı içinde yer alan 08.69.00.04 Seçim Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurumsal kodu ile takip edilmektedir.

Bakanlık Taşra Teşkilatı:

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 57'nci maddesi ile taşra teşkilatı kurma yetkisi verilmiştir. Aynı madde ile uygun görülen yer İl Cumhuriyet Başsavcılıkları nezdinde bilgi işlem müdürlüklerinin kurulabileceği belirtilmiştir.

Anayasanın 140'ıncı maddesi gereğince Cumhuriyet savcıları idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlı olmakla birlikte, mahkemeler ve Cumhuriyet Savcılıkları, taşra teşkilatı kapsamında değerlendirilmemektedir. Zira Anayasa'nın 138'inci maddesinin ikinci fıkrasında, Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanan mahkemelere hiçbir makamın emir veremeyeceği, görülmekte olan dava hakkında görüş bildiremeyeceği ve genelge gönderemeyeceği belirtilmiştir. Bu nedenle, Bakanlığın yargı görevleri yönüyle hâkimler ve mahkemeler üzerinde denetim ve gözetim yetkisi bulunmamaktadır.

Ayrıca 10.06.2020 tarihli ve 31151 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 63 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile adalet komisyonu bulunan yerlerde Bakanlığa bağlı olarak Cumhuriyet başsavcılığının gözetimi ve denetiminde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri kurulmasına imkan tanınmıştır.

Yurt Dışı Teşkilatı:

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 58'inci maddesi ile Bakanlığa yurt dışı teşkilatı kurma yetkisi verilmiştir. Aynı madde ile yurt dışı teşkilatında yer alan Adalet Müşavirliği kadrolarına, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az beş yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile yurt dışı hizmetlerinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından atama yapılacağı belirtilmiştir.

2024 yılı sonu itibarıyla, 11 farklı ülkede 17 adalet müşaviri görevli olup müşavirlerin 9'u büyükelçilikler nezdinde, 8'i ise daimi temsilcilikler nezdinde görev yapmaktadır. Görev yapılan büyükelçilikler; Berlin, Brüksel, Lahey, Lefkoşa, Londra, Moskova, Paris, Vaşington ve Saraybosna Büyükelçilikleridir. Görev yapılan daimi temsilcilikler ise Brüksel, Viyana, Strazburg ve Cenevre'de bulunmaktadır.

Bakanlığın Bağlı Kuruluşları:

- Adli Tıp Kurumu Başkanlığı

- Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu

Bakanlığın İlgili Kuruluşu:

- Türkiye Adalet Akademisi

Bakanlığın İlişkili Kuruluşları:

- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, bu Kanun'un uygulanmasında, Kanun'a ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri olduğu belirtildikten sonra, Kanun'a ekli "Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri" başlıklı (I) sayılı Cetvel'de Adalet Bakanlığına yer verilmiştir.

Adalet Bakanlığının bütçesi, bir yıllık kaynak ve kullanım tahminleri ile gerçekleşmelerinden oluşmakta ve bütçe süreci Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Bakanlık, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Adalet Bakanlığının 2024 yılına ait ödenekleri ve gider gerçekleşmeleri aşağıdaki Tablo'da gösterilmiştir.

Tablo 1: Ödenekler ve Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Giderin Türü	2024 Bütçe Ödeneği (TL)	2024 Yılı Sonu Ödeneği (TL)	2024 Yılı Gerçekleşmeleri (TL)
01	Personel Giderleri	125.355.199.000,00	131.254.074.000,00	130.483.081.200,45
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	13.951.288.000,00	14.527.095.000,00	14.473.059.366,18
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	31.667.808.000,00	38.008.246.332,56	37.539.695.851,03
05	Cari Transferler	5.079.482.000,00	5.546.717.000,00	4.829.965.410,89
06	Sermaye Giderleri	18.146.832.000,00	10.722.398.605,92	8.607.655.263,14

07	Sermaye Transferleri	4.502.445.000,00	4.498.445.000,00	4.498.445.000,00
Toplam		**198.703.054.000,00**	**204.556.975.938,48**	**200.431.902.091,69**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu gereği, Kurumun bütçe başlangıç ödeneği 198.703.054.000,00-TL'dir. Yılı içerisinde bu ödeneğe toplamda 5.853.921.938,48-TL ödeneğin eklenmesi suretiyle 2024 mali yılı ödeneği 204.556.975.938,48-TL olmuştur. Yıl sonu itibarıyla bütçe gerçekleşmesi 200.431.902.091,69-TL'dir.

2024 yılı sonu itibarıyla gerçekleşen 200.431.902.091,69-TL'lik bütçe giderinin %65,1'ini personel giderleri, %18,7'sini mal ve hizmet alım giderleri, %7,2'sini sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri, %4,3'ünü sermaye giderleri, %2,4'ünü cari transferler ve %2,3'ünü sermaye transferleri oluşturmaktadır.

2024 yılına ait gelir gerçekleşmeleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	**Gelirin Türü**	**Gerçekleşen Gelir (TL)**
01	Vergi Gelirleri	30.852.997.203,81
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	250.196.760,23
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	0,04
05	Diğer Gelirler	2.688.514.397,60
06	Sermaye Gelirleri	1.865,07
08	Alacaklardan Tahsilat	0,95
Bütçe Gelirleri Toplamı		**33.791.710.227,70**
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler (-)		**763.210.139,49**
Net Bütçe Gelirleri Toplamı		**33.028.500.088,21**

2024 yılında elde edilen gelirin %91,3'ünü vergi gelirleri, %7,9'unu diğer gelirler, %0,7'sini teşebbüs ve mülkiyet gelirleri oluşturmaktadır.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre Adalet Bakanlığının 2024 yılı faaliyet gideri 205.589.044.805,17-TL, net faaliyet geliri 36.960.284.998,56-TL olup enflasyon düzeltmesi ile birlikte dönem olumsuz faaliyet sonucu 141.359.352.785,75-TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Adalet Bakanlığı, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Bakanlığın muhasebe kayıt ve işlemleri Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir. Mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmakta olup Bakanlığın bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemleri mali yıl esasına göre tutulmaktadır.

Muhasebe ve raporlama işlemleri Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Bakanlık merkez teşkilatı mali işlemlerine ilişkin muhasebe hizmetleri Adalet Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü tarafından; taşra birimlerinin mali işlemlerine ilişkin muhasebe hizmetleri de ilçelerde Mal Müdürlüğü ve illerde Defterdarlık Muhasebe Müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosu'na verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları:

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

Risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik eğitim takvimi oluşturularak, iç kontrol birim temsilcilerine yönelik Risk Eğitimi düzenlenmiştir.

Risk çalışmalarında yardımcı olması amacıyla "Süreç Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Çalışma Rehberi" hazırlanmıştır.

Merkez Birimlerine ait tüm iş akış süreçlerine ilişkin riskler belirlenerek, bu risklerin etki ve olasılık hesaplaması yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri sadece merkez birimler için hazırlanmış ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

Yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen süreç risklerine ilişkin kontrol faaliyetleri belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut olup içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Bakanlığın tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemine yönelik yürütülecek olan iç kontrol çalışmalarında yer almak ve birimlerde koordinasyonu sağlamak üzere "İç Kontrol Birim Temsilcileri" ekibi oluşturulmuştur.

Bakanlıkta iç denetim birimi kurulmuş olup 20 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 17'si doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Adalet Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tek Hazine Cari Hesabının Bakiye Vermesi

Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Ödeme ve Tahsilat İşlemlerinin Elektronik Ortamda Gerçekleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar'a göre 102.5 Tek Hazine Cari Hesabının bakiye vermemesi gerekirken, söz konusu Hesabın bakiye verdiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 18'inci maddesinin beşinci fıkrasında, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri muhasebe birimleri tarafından nakit ihtiyacı veya nakit fazlası hakkında yapılacak işlemlerin 18.06.2011 tarih ve 27968 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Ödeme ve Tahsilat İşlemlerinin Elektronik Ortamda Gerçekleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar'a göre yerine getirileceği belirtilmektedir.

Söz konusu Usul ve Esaslar'ın "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde, Bankanın, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasını; Tek Hazine Hesabının, Tek Hazine Tahsilat ve Tek Hazine Ödeme Hesaplarının üst hesabını ifade ettiği belirtilmiş olup "Ödeme hesabı bakiyesinin tek hazine hesabına aktarılması" başlıklı 16'ncı maddesinde, Tek Hazine Ödeme Hesabının bakiyesinin gün sonunda bankaca Tek Hazine Hesabına aktarılacağı; "Tahsilatın tek hazine hesabına aktarılması" başlıklı 18'inci maddesinde ise muhasebe birimlerinin ve vergi dairelerinin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki tahsilat hesaplarındaki tutarların da Tek Hazine Tahsilat Hesabına aktarılması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesi, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe birimlerince İç Ödemeler Muhasebe Birimine aktarılan tutarların, 103 Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri Hesabıyla ilişkilendirilmeksizin 102 Banka Hesabına alacak, 510 Nakit Hareketleri Hesabına borç kaydedilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır.

Buna göre, muhasebe birimlerinin tahsilat ve ödeme hesaplarındaki tutarların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından gün sonlarında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Hazine İç Ödemeler Muhasebe Birimi adına açılmış Tek Hazine Tahsilat ve Tek Hazine Ödeme Hesaplarına aktarılması; muhasebe birimlerinin ise bu aktarma işlemini 510 Nakit Hareketleri Hesabı ve 102 Banka Hesapları kullanarak muhasebeleştirmesi; dolayısıyla 102.5 Tek Hazine Cari Hesabının bakiye vermemesi gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, 2024 yılı kesin mizanında 102.5.2 Muhasebe Birimi Tahsilat Hesabının 1.951.041,05-TL bakiye verdiği, dolayısıyla Tek Hazine Hesabına aktarma ve/veya muhasebeleştirilme işleminin yapılmadığı tespit edilmiştir.

İdarece, konunun Muhasebat Genel Müdürlüğüne yazıldığı ve sorunun Bakanlık taşra teşkilatının 102.05.02-Muhasebe Birimi Tahsilat Hesaplarında kalan bakiyelerin 31 Aralık mesai saati bitiminden sonra ilgili hesaba geçişinden kaynaklandığı bildirilmiştir. Ayrıca, ilgili hususun tüm merkez ve merkez dışı harcama birimlerine yazılarak, gerekli bilgilendirmenin yapıldığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, tahsilat ve ödeme hesaplarındaki tutarlara ilişkin aktarma işlemleri ile muhasebe kayıtlarının Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Ödeme ve Tahsilat İşlemlerinin Elektronik Ortamda Gerçekleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının Borç Bakiyesi ile Birikmiş Amortismanlar Hesabının Alacak Bakiyesinin Eşit Olmaması

Kullanılma olanağını yitirmesi nedeniyle 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmeye başlanan duran varlıkların amortisman ayrılmamış kısımlarının tamamının amortismana tabi tutularak giderleştirilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 214'üncü maddesinde, 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının, çeşitli nedenlerle kullanılma

olanaklarını yitiren maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabının işleyişini açıklayan 219'uncu maddesinde ise elden çıkarılacak maddi duran varlıklar ile diğer çeşitli duran varlıklar için ayrılmış olan amortisman tutarlarının bu hesaba alacak, 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabı veya ilgili diğer hesaplara borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Öte yandan, "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin (Sıra No: 47) "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin yedinci fıkrasında, çeşitli nedenlerle kullanılma olanaklarını yitiren amortismana tabi maddi duran varlıklardan 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmesine karar verilenlerin, amortismana tabi tutulmamış kısmının tamamının amortismana tabi tutulacağı belirtilmiştir.

Buna göre, maddi duran varlıklardan 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmesine karar verilenlerin, amortismana tabi tutulmamış kısımlarının tamamının amortismana tabi tutularak giderleştirilmesi ve dolayısıyla yıl sonu mali tablolarında 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı tutarı ile 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabı tutarının birbirine eşit olması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, kullanılma olanağını yitiren ve bu nedenle 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenen toplam 106.717.610,16-TL tutarında maddi duran varlık bulunduğu; fakat söz konusu maddi duran varlıklar için 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabında ayrılan amortisman tutarının 106.402.671,58-TL olduğu tespit edilmiştir.

Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmesine karar verilen varlıkların amortisman ayrılmamış kısımlarının tamamının amortismana tabi tutulmaması nedeniyle, 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabı ve 630 Giderler Hesabı 2024 yılı mali tablolarında 314.938,58-TL tutarında eksik yer almıştır.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların merkez ve merkez dışı harcama birimlerine bildirildiği ve gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, kullanılma olanağını yitiren ve Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmesine karar verilen varlıkların, amortismana tabi tutulmamış kısımlarının tamamının yıl sonunda amortismana tabi tutulması gerekmektedir.

BULGU 3: Verilen Depozito, Teminat, Güvence Bedellerinin Doğrudan Giderleştirilmesi

Harcama birimleri tarafından verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerden 126/226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabına kaydedilmeyerek doğrudan giderleştirilenlerin olduğu tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin, Verilen Depozito ve Teminatlar Hesaplarının işleyişini açıklayan 61 ve 143'üncü maddelerinde, kamu idarelerince bir işin yapılmasının üstlenilmesi veya bir sözleşmenin ya da diğer işlemlerin karşılığı olarak kamu idarelerine veya kişilere bir yıldan daha az süreli verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerin izlenmesi için 126 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabının; bir yıldan daha uzun süreli verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerin izlenmesi için ise 226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabının kullanılması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Buna göre, doğalgaz, elektrik, su ve benzeri abonelikler için ödenen depozito ve güvence bedellerinin, mali tabloların gerçek ve doğru bilgi üretmesini teminen, vadesine göre 126/226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

Verilen depozito ve teminatların muhasebeleştirilmemesi, kamu idarelerince yaptırılan bir işin karşılığı olarak verilen değerlerin izlenmesini güçleştirmekte olup kamu idarelerine ait mali tablolarının faaliyet alacakları hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunmasını engellemektedir. Bununla birlikte, kurumların ileride doğması muhtemel alacaklarının takip edilmesini zorlaştırmaktadır.

Yapılan incelemeler neticesinde, geri alınmak üzere ödenmiş olan depozito ve teminat niteliğindeki elektrik, su, doğalgaz gibi aboneliklerden doğan güvence bedeli ve benzeri değerlerin, Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabına kaydedilmeyerek doğrudan giderleştirildiği görülmüş olup sadece 2024 yılı için bu tutarın 13.140.043,83-TL olduğu tespit edilmiştir.

İdarece, bulgu konusunun Bakanlık merkez dışı harcama birimlerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, aboneliklerden doğan güvence bedeli ve benzeri değerlerin gerektiğinde geri alınabilmesi için geçmiş yıllarda verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerin kayıt ve defterlerden tespit edilerek muhasebeleştirilmesinin sağlanması; depozito ve teminat

niteliğindeki değerlerin izlenebilmesi ve gerektiğinde geri alınabilmesi amacıyla harcama birimlerinde yardımcı defter veya kayıt sistemi oluşturulması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Personel Yemek Hizmeti Karşılığında Yapılan Ödemelerden Katma Değer Vergisi Tevkifatı Yapılmaması

Personel yemek hizmeti karşılığında KDV tevkifatı yapılmayan ödemelerin olduğu görülmüştür.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun "Verginin konusunu teşkil eden işlemler" başlıklı 1'inci maddesinde, ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin katma değer vergisine tabi olduğu, hüküm altına alınmıştır.

26.04.2014 tarih ve 28983 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nin "2.3. Kamu Kuruluşlarınca Personele Sağlanan Hizmetler" başlıklı bölümünde, kamu kurumlarına ait yemekhanelerin işletilmesi veya yönetilmesi suretiyle yürütülen faaliyetler kar amacı taşımamaları nedeniyle ticari faaliyet kapsamına girmediğinden, münhasıran ilgili kurum ve kuruluş mensuplarına hitap etmeleri şartıyla vergiye tabi tutulmayacağı belirtilmiştir. Ancak bu kuruluşlara yapılan mal teslimlerinin ve hizmet ifalarının, 3065 sayılı Kanun'un genel hükümleri çerçevesinde vergilendirileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Tebliğ'in "Mükellef ve Vergi Sorumlusu" başlıklı bölümünün "Kısmi Tevkifatın Mahiyeti ve Tevkifat Uygulayacak Alıcılar" başlıklı 2.1.3.1'inci maddesinde, Tebliğ'in Kısmi Tevkifat Uygulanacak Hizmetler ve Kısmi Tevkifat Uygulanacak Teslimler başlıklı bölümleri kapsamındaki işlemlerde, işlem bedeli üzerinden hesaplanan KDV'nin tamamının değil, bu işlemler için Tebliğ'in izleyen bölümlerinde belirlenen orandaki kısmının alıcılar tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilip ödeneceği; tevkifata tabi tutulmayan kısımların ise satıcılar tarafından mükellef sıfatıyla beyan edilip (beyannamede ödenmesi gereken KDV çıkması halinde) ödeneceği belirtilmiştir. Tebliğ'in "Vergilendirme Dönemi ve Beyan Esası" başlıklı bölümünde, 5018 sayılı Kanun'a ekli cetvellerde yer alan idare, kurum ve kuruluşların tevkifat uygulayacak alıcılar olduğu hüküm altına alınmış olup Tebliğ'de her türlü yemek servis ve

organizasyon hizmetlerinde alıcılar tarafından 5/10 oranında KDV tevkifatı uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Yemek bedelinin kendi bütçe ödenekleri dışında bir kaynaktan karşılanması halinde ise yemek alımıyla ilgili olarak tevkifat yapılacağı; yemeğin tevkifat yapmakla sorumlu idare, kurum veya kuruluşlara ait bir yerde hazırlanması veya tüketilmeye hazır halde temin edilmesinin tevkifat uygulanmasına engel olmadığı belirtilmiştir.

Yapılan incelemeler neticesinde, e-fatura düzenleme yükümlülüğü bulunan kişilerden temin edilen personel yemek hizmeti alımlarında sistemsel olarak KDV tevkifatı uygulandığı, e-fatura düzenleme yükümlülüğü bulunmayan kişilerden temin edilen personel yemek hizmeti alımlarında ise KDV tevkifatı uygulanmayan harcama birimlerinin olduğu tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların merkez dışı harcama birimlerine bildirildiği ve gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, personel yemek hizmetinin gerçek veya tüzel kişilerden temin edilmesi halinde KDV tevkifatının yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Tapuda Kayıtlı Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Tapuda kayıtlı taşınmazlarından cins tashihi yapılmayanların olduğu görülmüştür.

02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde, cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır.

Aynı Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde;

"*(1) Kamu idarelerince; mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kaydının birbirine uygun olmaması durumunda, taşınmazlar mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınır. Kamu idareleri taşınmazların cins tashihinin yapılması için gerekli işlemleri yaparlar. ...*

(2) Tahsis edilen ve üzerinde irtifak hakkı tesis edilen taşınmazlar açısından bu yükümlülük kullanan idarenin veya gerçek veya tüzel kişilerin durumu tespit eden yazısı üzerine taşınmaz maliki idareye aittir. Ancak cins tashihine ilişkin gerekli belgeler ile buna ilişkin malî yükümlülükler kullanıcılar tarafından karşılanır." hükmü yer almaktadır.

Buna göre, kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların, mevcut kullanım şekilleri ile tapuda kayıtlı bilgilerinin farklı olması halinde, tapu kayıtlarının taşınmazların mevcut kullanım şekilleri esas alınarak düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, mevcut kullanım şekli ile tapuda yer alan bilgileri farklı olan taşınmazların olduğu tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların merkez dışı harcama birimlerine bildirildiği ve gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca, tapuda kayıtlı taşınmazların kullanım şekilleri ile tapu bilgilerinin uyumlu hale getirilmesi amacıyla cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Taşınır Mal Devirlerinde Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabının Kullanılmaması

Harcama birimleri arasında yapılan taşınır mal devirlerinde 511 Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabının kullanılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi Duran Varlıklar Hesap Grubuna ilişkin işlemleri düzenleyen 170'inci maddesinde; aynı kamu idaresine bağlı harcama birimleri arasındaki maddi duran varlık aktarmalarının muhasebe birimleri arası işlemler hesabına kayıt yapılmak suretiyle gerçekleştirileceği düzenlenmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabının, 254 Taşıtlar Hesabının ve 255 Demirbaşlar Hesabının işleyişinin düzenlendiği 178, 180 ve 182'nci maddelerinde, maddi duran varlıklar grubundaki hesaplara kayıtlı maddi duran varlıklardan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin harcama birimleri arasında bedelsiz olarak devredilenlerin, devreden muhasebe birimince kayıtlı değerleri üzerinden ilgili olduğu hesaba alacak, 511 Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabına borç, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarlarının aynı hesaba alacak, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına borç kaydedileceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu maddi duran varlıkları devralan muhasebe birimince ise kayıtlı değerleri üzerinden ilgili olduğu hesaba borç, 511 Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabına alacak, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman

tutarlarının aynı hesaba borç, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemeler neticesinde, harcama birimleri arasındaki bedelsiz taşınır devirlerinde, sadece ilgili taşınır kaydının ve taşınıra ilişkin birikmiş amortisman tutarının ilgili harcama birimlerine aktarılması gerekirken, 600 Gelirler Hesabı ve 630 Giderler Hesabının kullanıldığı tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların merkez dışı harcama birimlerine bildirildiği ve gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, mali tabloların taşınırlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmasını teminen, harcama birimleri arasında yapılan taşınır mal devirlerinde 511 Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabının kullanılması gerekmektedir.

BULGU 4: Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması ve Genel İş Tanımları Üzerinden Alım Yapılması

Doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde yüklenici ile sözleşme imzalanmadığı ve ayrıntısına yer verilmeden genel iş tanımları ile yapılan alımların olduğu görülmüştür.

Kamu İhale Kurumu tarafından hazırlanarak 11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesi uyarınca, teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması gerekmekte olup aynı Tebliğ uyarınca 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi kapsamında gerçekleştirilecek yapım işlerine ilişkin fiyat araştırmasının, 04.03.2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde belirlenen yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslara göre yapılması zorunludur.

Buna göre, teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde, alımın bir sözleşmeye bağlanarak mevzuata uygun işlem tesis edilmesi; özellikle yapım işlerinde iş tanımının açık ve detaylı bir şekilde, iş kalemi

miktarlarının cinsine göre metraj, ağırlık, adet ve benzeri tüm teknik detaylar göz önünde bulundurularak belirlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, işlerin eksik yapılması, istenen niteliklerde veya sürelerde yapılmaması yahut hiç yapılmaması hallerinde, yüklenicilere herhangi bir yaptırım uygulanabilmesi ve dolayısıyla oluşması muhtemel kamu zararlarının tespiti ve ispatı imkansız hale gelecektir.

Yapılan incelemeler neticesinde, doğrudan temin yöntemiyle yapılan ve alımı belirli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinden sözleşme imzalanmayan; piyasa araştırması yapılırken hiçbir teknik detayı ortaya konulmadan genel bir başlıkla gerçekleştirilen alımların olduğu tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların Bakanlık merkez dışı harcama birimlerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, doğrudan temin yöntemiyle yapılan ve belirli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde yüklenici ile sözleşme imzalanması ve alımlara ait iş tanımlarının açık ve detaylı bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

BULGU 5: Arabuluculuk Aidatlarının Takibinin Yapılmaması

Özel hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk yapma yetkisini kazanmış kişiler tarafından yatırılması gereken yıllık arabuluculuk aidatlarının takibinin yapılmadığı görülmüştür.

22.06.2012 tarih ve 28331 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun "Aidat ödenmesi" başlıklı 12'nci maddesinde, arabuluculardan sicile kayıtlarında giriş aidatı ve her yıl için yıllık aidat alınarak genel bütçeye gelir kaydedileceği; "Arabulucular sicilinin tutulması" başlıklı 19'uncu maddesinde ise Arabuluculuk Daire Başkanlığının, özel hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk yapma yetkisini kazanmış kişilerin sicilini tutacağı ve bu sicilde yer alan kişilere ilişkin bilgilerin, Daire Başkanlığı tarafından elektronik ortamda da duyurulacağı belirtilmiş olup arabulucu sicillerinin tutulmasına ilişkin usul ve esasların Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenleneceği, hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un "Arabulucular sicilinden silinme" başlıklı 21'inci maddesinin ikinci fıkrasında, Arabuluculuk Daire Başkanlığının 6325 sayılı Kanun'un öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmediğini tespit ettiği arabulucuyu yazılı olarak uyaracağı ve bu uyarıya uyulmaması

halinde arabulucunun savunmasını aldıktan sonra gerekirse adının sicilden silinmesini Arabuluculuk Kurulundan talep edeceği belirtilmiştir. Arabuluculuk Kurulunun görevlerinin sayıldığı 32'nci maddede ise arabulucuların ödeyecekleri sicile kayıt aidatını ve yıllık aidatları tespit etmekle görevli Kurulun, Kanun'un yukarıda belirtilen 21'inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında arabulucunun sicilden silinmesine karar vereceği de hükme bağlanmıştır.

6325 sayılı Kanun'un 12'inci maddesi ile Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesi uyarınca 2024 yılı için arabuluculardan, sicile kayıtlarında alınacak giriş aidatı 1.143,35-TL; yıllık aidat tutarı ise 1.372,07-TL olarak belirlenmiştir.

Yapılan incelemeler neticesinde, arabuluculuk aidatlarının takibine ilişkin herhangi bir takip sisteminin oluşturulmadığı; 2024 yılı içinde 1.133 adet arabuluculuk sicil kaydının yapıldığı ve yılı sonu itibarıyla toplam sicile kayıtlı arabulucu sayısının 45.727 olduğu; yıl boyunca yatırılmış olan toplam 45.656.927,90-TL tutarındaki aidatın 2024 yılına ait aidatlar olduğu varsayılsa dahi sadece 2024 yılına ilişkin toplam 18.379.132,54-TL tutarında eksik aidat tahsilatının yapıldığı; fakat aidat ödemeyenlere ilişkin herhangi bir bildirimde bulunulmadığı ve yaptırım uygulanmadığı tespit edilmiştir.

İdarece, bulgu konusu ile ilgili olarak Bakanlık Bilgi İşlem Genel Müdürlüğünce UYAP üzerinde gerekli yazılımsal çalışmalara başlanıldığı ve 01.01.2026 tarihinden itibaren sicile kayıtlı olup sicili aktif durumda olduğu için yıllık aidat ödeme yükümlülüğü bulunan arabulucuların aidat borçlarının sene başında tahakkuk ettirilerek Hazine ve Maliye Bakanlığına elektronik ortamda bildiriminin yapılacağı bildirilmiştir.

Bu itibarla, 6325 sayılı Kanun'da belirlenmiş olan mali yükümlülüklerini yerine getirmeyen arabulucuların tespitine yönelik bir sistemin ivedilikle kurulması ve ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere ilişkin olarak gerekli yaptırımların uygulanmasına dair düzenlemelerin oluşturulması gerekmektedir.

BULGU 6: Bütçe Emanetleri Hesabının Hatalı Kullanılması

Bütçe Emanetleri Hesabının mevzuatta tanımlandığı şekliyle kullanılmadığı ve bütçe emaneti niteliğinde olmayan giderlerin ilgili hesapta takip edildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 241'inci maddesinde, 320 Bütçe Emanetleri Hesabının mali yıl içinde ödeme emri belgesine bağlandığı

halde nakit yetersizliği veya hak sahibinin müracaat etmemesi nedeniyle ilgililerine ödenemeyen tutarların izlenmesi için kullanılacağı; "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 242'nci maddesinde, herhangi bir tutarın bütçe emanetine alınabilmesi için hizmetin yapılmış veya malın teslim edilmiş olması gerektiği; "Hesabın İşleyişi" başlıklı 243'üncü maddesinde ise bütçe gideri olarak tahakkuk ettirilen tutarlardan herhangi bir nedenle hak sahiplerine ödenemeyenlerin bir taraftan bu hesaba alacak, 630 Giderler Hesabı veya ilgili varlık hesabına borç, diğer taraftan 835 Gider Yansıtma Hesabına alacak, 830 Bütçe Giderleri Hesabına borç kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Buna göre, 320 Bütçe Emanetleri Hesabının kullanılabilmesi için hizmetin yapılmış veya malın teslim edilmiş olması kaydıyla yıl içinde tahakkuk eden ancak nakit yetersizliği veya hak sahibinin müracaat etmemesi nedeniyle ilgililerine ödenemeyen bir tutarın söz konusu olması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, 320 Bütçe Emanetleri Hesabına yapılan kayıtların, bütçe emaneti niteliğinde olmayıp alım sürecinin tamamlanmasına yönelik kayıtlardan oluştuğu tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların merkez ve merkez dışı harcama birimlerine bildirildiği ve gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, Bütçe Emanetleri Hesabının mevzuatta tanımlandığı şekliyle kullanılması ve ilgili hesaba sadece mali yıl içinde ödeme emri belgesine bağlandığı halde nakit yetersizliği veya hak sahibinin müracaat etmemesi nedeniyle ödenemeyen tutarların kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Süresi İçinde Kesin Kabulü Yapılmayan Yapım İşlerinin Olması

Geçici kabulünden sonra süresi içinde kesin kabulünün yapılmadığı yapım işlerinin bulunduğu görülmüştür.

Yapım işlerinde kesin kabul, işin fen ve sanat kurallarına uygun yapıldığı; yüklenicinin bütün yükümlülüklerini yerine getirdiği ve yapılan işte bir eksiklik ve kusur olmadığı anlamına gelmekte olup kesin kabul işlemlerine ilişkin hükümler 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, Yapım İşleri Genel Şartnamesi ve Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği'nde yer almaktadır.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Kesin kabul" başlıklı 44'üncü maddesinde, kesin kabulün belirlenen tarihte, yüklenicinin yazılı müracaatı üzerine kesin kabul komisyonu oluşturularak yapılacağı düzenlenmiş ve kesin kabul komisyonunun işin fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmamasından kaynaklanabilecek herhangi bir bozukluğun veya geçici kabulden sonra ortaya çıkan bir kusurun olup olmadığını inceleyeceği; teminat süresi içinde yüklenicinin, bütün yükümlülüklerini yerine getirerek kendisine yüklenebilecek kesin kabulü engelleyecek bir kusur ve eksiklik görülmediği takdirde kesin kabul tutanağını düzenleyeceği hükme bağlanmıştır.

Buna göre, kesin kabul işlemi yapılmadığı sürece yapım işi tamamlanmış sayılamayacağı gibi yapılan işin fen ve sanat kurallarına uygunluğundan da bahsedilemez. Kesin kabul, yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine göre yüklenicinin müracaatına bağlı olarak sözleşmede belirtilen teminat süresinin bitimiyle yapılır. Teminat süresi ise yapım işlerine ait tip sözleşmenin 20'nci maddesinde belirtilmiş olup genellikle on iki ay olarak uygulanır.

Yapılan incelemeler neticesinde, geçici kabul sürelerinin üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen kesin kabul işlemleri yapılmamış yapım işlerinin olduğu tespit edilmiştir.

İdarece, bulgu konusu yapım işlerinin kesin kabul işlemlerine başlanıldığı ve en kısa sürede tamamlanmasının planlandığı bildirilmiştir.

Bu itibarla, yapım işlerinin sözleşme ve şartname hükümlerine uygunluğunun ispatı ve kamu kaynaklarının mevzuata uygun şekilde harcandığının gösterilmesi açısından kesin kabul işlemlerinin yapılması zorunlu olup ilgili işlere ait kesin kabul işlemlerinin ivedilikle yapılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tek Hazine Cari Hesabının Bakiye Vermesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda aynı başlıkla bulgu konusu yapılmıştır.
Tapuda Kayıtlı Bazı Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Denetim Raporunda "Tapuda Kayıtlı Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması" başlığı ile bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 8 **Adı : ADALET BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	205.589.044.805,17
630	01	Personel Giderleri	130.629.827.841,09
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	14.473.856.051,00
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	24.775.841.842,44
630	05	Cari Transferler	4.797.154.975,08
630	07	Sermaye Transferleri	4.507.663.717,03
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	6.709.805,38
630	13	Amortisman Giderleri	11.278.883.483,34
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.271.237.073,06
630	15	Karşılık Giderleri	55.805.756,45
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	11.759.824,17
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	11.655.872,14
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.367.938.876,61
630	99	Diğer Giderler	1.400.709.687,38

GİDERLER TOPLAMI (A) **205.589.044.805,17**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	37.736.081.023,51
600	01	Vergi Gelirleri	30.964.203.890,21
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	252.670.801,74
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.324.877.988,46
600	05	Diğer Gelirler	5.098.158.691,13
600	06	Sermaye Gelirleri	0,00
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	10.487.795,75
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	98.488,75
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	84.309.358,19
600	99	Diğer Gelirler	1.274.009,28

GELİRLER TOPLAMI (B) **37.736.081.023,51**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	775.796.024,95
610	01	Vergi Gelirleri	699.921.843,77
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.530.743,89
610	05	Diğer Gelirler	73.721.022,59
610	06	Sermaye Gelirleri	0,00
610	99	Diğer Gelirler	622.414,70

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **775.796.024,95**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **36.960.284.998,56**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **27.269.407.020,86**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-141.359.352.785,75**

GİDERLER TOPLAMI(A) **205.589.044.805,17**
GELİRLER TOPLAMI(B) **37.736.081.023,51**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **775.796.024,95**

NET GELİR (D=B-C) **36.960.284.998,56**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-141.359.352.785,75**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8 **ADALET BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	18.932.114.261,30
10	**Hazır Değerler**	14.639.661,82
100	KASA HESABI	103.418,76
102	BANKA HESABI	3.089.422,80
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.560.809,49
105	DÖVİZ HESABI	183.000,96
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	195.805,81
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	3.507.204,00
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	1.457.739,58
117	MENKUL VARLIKLAR HESABI	1.457.739,58
12	**Faaliyet Alacakları**	577.143.579,67
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	398.634.389,76
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	166.264.894,22
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	5.248,43
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.239.047,26
14	**Diğer Alacaklar**	142.214.410,40
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	142.214.410,40
15	Stoklar	11.830.873.474,21
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.830.823.053,45
157	DİĞER STOKLAR HESABI	50.420,76
16	**Ön Ödemeler**	6.359.093.352,86
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	6.359.093.352,86
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	6.507.804,61
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	6.507.804,61
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	184.238,15
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	184.238,15
2	DURAN VARLIKLAR	123.227.091.356,32
22	**Faaliyet Alacakları**	124.707.932,71
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,06
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	124.707.932,65
24	**Mali Duran Varlıklar**	40.006.099,78
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	40.006.099,78
25	**Maddi Duran Varlıklar**	123.061.315.260,57
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	68.570.311.399,98

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.795.941.673,83
32	**Faaliyet Borçları**	3.892.614.076,26
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	109.542.740,57
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	382,00
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	3.783.070.953,69
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	654.068.574,46
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	296.246.258,58
333	EMANETLER HESABI	357.822.315,88
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	228.684.999,09
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	210.654.307,88
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	18.030.691,21
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	19.657.209,95
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	19.657.209,95
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	141,48
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	141,48
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	916.672,59
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	916.672,59
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	405.463.706,33
43	**Diğer Borçlar**	35.895.305,46
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	35.895.305,46
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	369.568.400,87
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	369.568.400,87
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	136.957.800.237,46
50	**Net Değer**	53.768.972.749,94
500	NET DEĞER HESABI	53.768.972.749,94
51	**Değer Hareketleri**	334.091.045.692,75
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	334.091.045.692,75
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	78.207.670.986,96
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	78.207.670.986,96
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-187.750.536.406,44
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-187.750.536.406,44
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-141.359.352.785,75
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	14.034.058.997,02
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-155.393.411.782,77

251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	46.342.959,57
252	BİNALAR HESABI	68.000.636.682,64
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.876.489.408,67
254	TAŞITLAR HESABI	3.923.671.003,33
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.804.466.812,29
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-47.773.187.615,70
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	20.347.172.260,18
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	265.412.349,61
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	336.875.615,61
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	6.443.536,30
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	2.000,10
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-343.321.152,01
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	1.027.312,25
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	1.027.312,25
29	**Diğer Duran Varlıklar**	34.751,01
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	106.582.905,31
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-106.548.154,30

AKTİF TOPLAMI 142.159.205.617,62

PASİF TOPLAMI 142.159.205.617,62

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.439.090.121,70
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.439.090.121,70
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	40.341,87
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	40.341,87
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	11.340.564.833,01
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	11.340.564.833,01
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	838.984.252,55
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	838.984.252,55
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.803.115,93
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.803.115,93

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Merkez, Taşra ve Döner Sermaye Teşkilatı Personel Dağılımı

Tablo 2: Ödenek Durumu

Tablo 3: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması (1. Düzey)

Tablo 4: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması (1.Düzey)

KISALTMALAR

BKMYBS: Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi

CK: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

DMS: Devlet Muhasebesi Standardı

EKAP: Elektronik Kamu Alımları Platformu

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarına Uygulanan İdari Para Cezalarına İlişkin Alacakların Tahakkuk Esasına Göre Muhasebeleştirilmemesi

2. Kamu İdaresinin Bazı Alacaklarının Mali Tablolarda Yer Almaması

3. Kamu İdaresinin Kullanımında Bulunan Taşınmazların Muhasebeleştirilmesinde Eksiklikler Bulunması

4. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Tam ve Doğru Bilgi Sunmaması

5. Hurdaya Ayrılan Bazı Varlıkların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında İzlenmemesi

6. Hizmet Alım İhalelerinin Bazılarında Fiyat Farkı Teminat Kesintisi Yapılmaması ve Muhasebeleştirilmemesi

7. Mutemetlikler Cari Hesabının Amacı Dışında Kullanılması

8. Kişi veya Kurumlar Tarafından Yapılan Şartlı Bağış ve Yardımların Yükümlülük Hesaplarında İzlenmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Özel Engelli Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalıştırılması Zorunlu Personel Sayıları ile Söz Konusu Merkezlere Yapılan Personel Teşvik Ödemelerinde Standart Bir Uygulamanın Bulunmaması

2. Bakım Personeli Olarak Görev Yapmayan Sürekli İşçilere İş Primi Ödenmesi

3. Toplu Sözleşmede Belirtilen Kuruluşlarda Fiilen Görev Yapmayan Personelin Ek Ödeme Oranının Artırılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

08.06.2011 tarihli ve 27958 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasıyla, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü bu Bakanlık çatısı altında birleştirilmiştir.

09.07.2018 tarihli ve 30473 (3. Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görev alanına giren tüm faaliyetler Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı çatısı altında birleştirilmiştir. 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığının görev ve yetkileri, teşkilat yapısı ve hizmet birimleri düzenlenmiştir. 04.08.2018 tarihli ve 30499 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlığın adı "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" olarak değiştirilmiştir.

21.04.2021 tarihli ve 31461 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (73 No.lu CK) ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur. Bu tarih itibarıyla Bakanlık, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak görevlerini yürütmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli bir kamu idaresidir.

İdare, bütçesinin büyük bir kısmını sosyal yardım ve sosyal hizmet görevlerine ayırmıştır. Sosyal yardım ve hizmetler ise genel olarak Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve il müdürlükleri ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca yürütülmektedir.

633 sayılı Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun teşkiline ilişkin hükümleri 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmış olup, Fon Kurulunun görevleri 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Cumhurbaşkanına, Sosyal Politikalar Kuruluna ve Bakanlığa verilmiştir.

Bakanlığın yürütmüş olduğu sosyal yardım ve sosyal hizmet görevlerine ilişkin temel mevzuat aşağıda belirtildiği şekildedir:

- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
- 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu
- 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu
- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu
- 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- Şehit Yakınları ve Gazilere Hukuki Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik
- Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Yönetmeliği
- Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılacak Gelir Desteği Ödemesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik
- Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Bakımı Sağlanan Engelli ve Yaşlı Bireylere Harçlık Ödenmesine İlişkin Yönetmelik
- Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği
- Evde Bakım Yardımı Yönetmeliği
- Koruyucu Aile Yönetmeliği
- Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 66'ncı maddesinde, Aile ve Sosyal

Hizmetler Bakanlığının merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluştuğu belirtilmiş olup, "Hizmet Birimleri" başlıklı 67'nci maddesinde ise Bakanlığın hizmet birimleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

a) Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

b) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

c) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,

d) Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

e) Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü,

f) Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,

g) Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

h) Personel Genel Müdürlüğü,

ı) Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü,

j) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı,

k) Strateji Geliştirme Başkanlığı,

l) Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı,

m) Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı,

n) Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

o) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

p) Özel Kalem Müdürlüğü.

İdarenin taşra birimleri, il müdürlükleri şeklinde örgütlenmiştir. İl müdürlüklerine bağlı hizmet birimleri ise Aile ve Toplum Hizmetleri, Kadına Yönelik Hizmetler, Çocuk Hizmetleri, Sosyal Yardımlar ve STK'larla Koordinasyon, Engelli Hizmetleri, Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Hizmetler, Yaşlı Hizmetleri ile İdari ve Mali İşler birimleridir. Bakanlığın 81 ilde taşra birimi bulunmakta olup yurt dışı teşkilatı da mevcuttur. Yurt dışı teşkilatı 1'i müşavirlik, 4'ü ataşelik olmak üzere Almanya'da toplam beş merkezde faaliyetini yürütmektedir.

08.07.2011 tarihli ve 27988 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Kuruluşların Bağlı ve İlgili Oldukları Bakanlıkların Değiştirilmesi ile İlgili İşlem" ile Darülaceze Müessesesi Müdürlüğü Bakanlık ile ilgilendirilmiş olup, Darülaceze Başkanlığı Bakanlığın bağlı (özel statülü) kuruluşudur.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile döner sermaye işletmesi kurulmasına ilişkin olarak İdare yetkilendirilmiş olup, Bakanlık bünyesinde 2024 yılı sonu itibarıyla; 118 Huzurevi Müdürlüğü ile 2 Engelsiz Yaşam ve Gündüz Bakım Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü bünyesinde toplam 120 döner sermaye işletmesinden oluşan Döner Sermaye Merkez Müdürlüğü bulunmaktadır.

Bununla birlikte 25.12.2024 tarihli ve 32763 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 171 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile aile yapısının korunması ve güçlendirilmesine ilişkin veri üretme ve politika geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak üzere Aile Enstitüsü Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Söz konusu Genel Müdürlük doğrudan Bakanlık Makamına bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında memur, sözleşmeli personel ve kadrolu işçi istihdam edilmekte olup, Bakanlığın personel dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Merkez, Taşra ve Döner Sermaye Teşkilatı Personel Dağılımı

	Memur	Sözleşmeli Personel	İşçi	Toplam
Merkez	1.399	133	372	1.904
Taşra	20.836	7.091	28.226	56.153
Döner Sermaye	41	-	218	259
Toplam	**22.276**	**7.224**	**28.816**	**58.316**

1.3. Mali Yapı

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına 334.349.925.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu tutar genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine verilen ödeneğin yaklaşık %3,04'üne tekabül etmektedir. Yıl içerisinde, kurum içi aktarma işlemleri ile 28.342.469.876,00 TL ödenek eklenmiş, bu tutardan 36.426.705.183,00 TL düşülmüş ve yıl sonu itibarıyla Bakanlığın nihai ödenek toplamı 326.265.689.693,00 TL olmuştur.

Tablo 2: Ödenek Durumu

Kurum Başlangıç Ödeneği (TL)	Eklenen Ödenek (TL)	Düşülen Ödenek (TL)	Nihai Ödenek (TL)
334.349.925.000,00	28.342.469.876,00	36.426.705.183,00	326.265.689.693,00

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına 2024 yılı bütçesi ile tahsis edilen 326.265.689.693,00 TL nihai ödeneğin 316.661.872.002,74 TL'si bütçe gideri olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu bütçe giderinin %11,16'sını personel giderleri, %1,87'sini sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri, %4,63'ünü mal ve hizmet alım giderleri, %81,46'sını cari transferler, %0,62'sini sermaye giderleri, %0,002'sini sermaye transferleri ve %0,25'ini borç verme oluşturmaktadır.

Tablo 3: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması (1. Düzey)

Ekonomik Kod		Harcama (TL)
830	**Bütçe Giderleri**	316.661.872.002,74
01	**Personel Giderleri**	35.330.752.931,91
02	**Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri**	5.933.187.757,46
03	**Mal ve Hizmet Alım Giderleri**	14.658.866.185,20
04	**Faiz Giderleri**	0,00
05	**Cari Transferler**	257.951.682.500,58
06	**Sermaye Giderleri**	1.978.945.467,71
07	**Sermaye Transferleri**	5.787.159,88
08	**Borç Verme**	802.650.000,00
Bütçe Giderleri Toplamı		**316.661.872.002,74**

Bakanlığın 2024 yılı toplam bütçe geliri 6.358.815.549,23 TL olarak gerçekleşmiştir. Yıl içerisinde bu tutardan 7.453.532,86 TL ret ve iade yapılmış olup, yıl sonu itibarıyla net bütçe gelirleri tutarı 6.351.362.016,37 TL olmuştur. Net bütçe gelirleri içerisinde %60,90 oranla en yüksek paya sahip gelir kalemi vergi gelirleri olmuş, bunu sırasıyla %17,96 oranla teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, %13,59 oranla alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve %7,55 oranla diğer gelirler izlemiştir. Sermaye gelirleri ise net bütçe gelirleri içerisinde en düşük paya sahip gelir kalemidir.

Tablo 4: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması (1.Düzey)

Ekonomik Kod		Bütçe Gelirleri (TL)
800	**Bütçe Gelirleri**	6.358.815.549,23
01	**Vergi Gelirleri**	3.870.861.415,45
03	**Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri**	1.140.560.512,74

04	**Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler**	863.605.094,43
05	**Diğer Gelirler**	483.738.516,03
06	**Sermaye Gelirleri**	50.010,58
08	**Alacaklardan Tahsilat**	0,00
810	**Bütçe Gelirlerinden Ret ve İadeler**	7.453.532,86
01	**Vergi Gelirleri**	2.697.799,47
03	**Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri**	39.618,09
04	**Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler**	400.000,00
05	**Diğer Gelirler**	4.314.912,80
06	**Sermaye Gelirleri**	0,00
08	**Alacaklardan Tahsilat**	1.202,50
Net Bütçe Gelirleri Toplamı		**6.351.362.016,37**

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; Faaliyet Gideri Toplamı 520.527.896.569,09 TL, Faaliyet Geliri Toplamı 32.000.649.157,78 TL, İndirim, İade ve İskonto Toplamı 7.536.716,59 TL, Net Faaliyet Geliri Toplamı 31.993.112.441,19 TL ve Enflasyon Düzeltmesi 20.574.350.421,88 TL olup, Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu 467.960.433.706,02 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi uyarınca, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince uygulanacak çerçeve hesap planı ile düzenlenecek raporların şekil, süre ve türlerine ilişkin hususlar Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile; muhasebe işlemlerine, hesap planlarına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerin şekil ve türlerine ilişkin hususlar Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile; harcamalarda ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgeler ile bunlardan ilgili yönetmelikle düzenlenmesi gerekenlerin şekil ve türlerine ilişkin hususlar ise Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu çerçevede 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde genel bütçeli kurumlar arasında sayılan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, mali iş ve işlemlerini Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde yürütmektedir.

Kamu İdaresi hesaplarında tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmakta olup, muhasebe kayıtları, mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Muhasebe işlemleri, İdare Merkez Saymanlık Müdürlüğü ile çevre birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Çevre birimlerindeki işlemler ise Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi (BKMYBS) üzerinden illerdeki muhasebe müdürlükleri tarafından muhasebeleştirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler esas alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici mizan,
- Kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede “Kamu Görevlileri

Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesinde 5x5 boyutunda L-Tipi Matris Risk Analizi yöntemi kullanılmış ve her bir riskin etki ve olasılık puanları çarpılmak suretiyle riskin önem düzeyi belirlenmiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Bakanlık iç kontrol sistemi, "İç Kontrol Sistemi Risk Değerlendirme Raporu" ve "Hassas Görev Envanteri" ile birlikte yılda bir kez değerlendirilmekte ve önlem, faaliyet ve düzenlemelerin uygulama sonuçları 6 ayda bir izlenmektedir. Kamu idaresinde iç denetim

birimi kurulmuş olup, 20 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 17'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarına Uygulanan İdari Para Cezalarına İlişkin Alacakların Tahakkuk Esasına Göre Muhasebeleştirilmemesi

Kamu İdaresi tarafından özel sosyal hizmet kuruluşlarında yapılan kontrol ve denetim sonucunda uygulanan idari para cezalarına ilişkin alacakların tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmediği görülmüştür.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun "Müeyyideler" başlıklı 35/A maddesinin birinci fıkrasında; gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişilerine ait sosyal hizmet kuruluşlarında yapılan kontrol ve denetim sonucunda, yönetmelikle belirlenen koşullara göre eksiklik veya aykırılığın tespiti hâlinde, il müdürleri tarafından, 16 yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının on katından elli katına kadar idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı maddenin son fıkrasında ise söz konusu idari para cezalarının, tebliğinden itibaren bir ay içinde ödeneceği, bu süre içinde ödenmeyen idari para cezalarının kesinleşmesini müteakiben Bakanlığın bildirimi üzerine vergi daireleri tarafından 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre takip ve tahsil edileceği ifade edilmiştir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17'nci maddesinde; 5018 sayılı Kanun'a ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri tarafından verilen idari para cezalarının, ilgili kanunlarında aksine bir hüküm bulunmadıkça, genel bütçeye gelir kaydedileceği, genel bütçeye gelir kaydedilmesi gereken idari para cezalarına ilişkin kesinleşen kararların, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek tahsil dairelerine gönderileceği belirtilmiş olup, söz konusu alacakların tahsilini sağlama görevi Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 137'nci maddesi ile Gelir İdaresi Başkanlığına verilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (z/ff) bendinde tahakkuk esası; bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesi olarak tanımlanmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı'nın niteliğine ilişkin 51'inci maddesinde bu hesabın; mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler, duran varlıklar ana hesap grubu içindeki gelirlerden alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan dönem sonunda vadesi bir yılın altına inenler ile bunlardan yapılan tahsilat veya terkinlerin izlenmesi için kullanılacağı hükmüne yer verilmiş, hesabın işleyişine ilişkin 51'inci maddesinde ise Gelirlerden Alacaklar Hesabı'na ilişkin borç ve alacak kayıtları bentler halinde gösterilmiştir.

Vergiler ve karşılıksız diğer gelirler hakkındaki 23 numaralı Devlet Muhasebesi Standardı'nda (DMS 23) para cezaları, karşılıksız diğer gelirler arasında sayılmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 21.10.2024 tarihli, E-90192509-210.11.01-3485376 sayılı ve "Gelirlerin İdarelerin Kurumsal Koduna Kaydı" konulu Genel Yazı'sında genel bütçe gelirlerinin, bütçe gelirleri hesabının yardımcı hesap kodları itibarıyla hangi idarelerin kurumsal koduna gelir kaydedileceğini gösteren cetvelde değişiklik yapıldığı belirtilerek söz konusu cetvelin "Açıklamalar" bölümünün 5'inci bendinde vergi dairelerince genel bütçeli idareler adına yapılan tahsilatların Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından ilgili idarelerin kurumsal koduyla muhasebeleştirileceği, ancak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından konuya ilişkin yürütülen yazılım çalışmaları tamamlanıncaya kadar ilgili tahsilatların kendi kurumsal koduyla muhasebeleştirilebileceği belirtilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 25.11.2024 tarihli, E-90192509-210.11.01-3549219 ve "İdari Para Cezaları" konulu Genel Yazı'sında ise 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı'nda yer alan tutarlardan, cezayı düzenleyen birim tarafından 6183 sayılı Kanun kapsamında takip ve tahsili için yetkili vergi dairesine bildirilen tutarlara ilişkin olarak geçmiş yıllarda tahakkuk edenlerin 500 Net Değer Hesabı'na (09 Geçmiş Dönem Faaliyet Sonuçlarından Aktarılanlar), cari yıl içerisinde tahakkuk edenlerin de 600 Gelirler Hesabı'na borç, 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı'na alacak kaydıyla kayıtlardan çıkarılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri doğrultusunda özel sosyal hizmet kuruluşlarının kontrol ve denetimi sonucunda uygulanan idari para cezalarının 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı'na borç, 600 Gelirler Hesabı'na alacak kaydedilerek tahakkuk kayıtlarının yapılması, süresi içerisinde ödenmeyen ve kesinleşen idari para cezalarının ise 6183 sayılı Kanun gereğince takip ve tahsili için ilgili vergi dairesine intikal ettirilmesi ve kayıtlardan çıkarılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede taşra teşkilatınca özel sosyal hizmet kuruluşlarında ilgili mevzuat hükümleri gereğince yapılan kontrol ve denetim sonucunda tespit edilen eksikliklere ilişkin uygulanan idari para cezalarının tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, ödeme süresi içinde tahsil edilen idari para cezalarının tahsilat aşamasında doğrudan gelir kaydedildiği, tahsil edilemeyen idari para cezalarının ise muhasebe kayıtlarına alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususa 2025 yılı Mali Yönetim Direktifi ile Bütçe ve Muhasebe Uygulama Rehberi'nde yer verildiğini ve bulguda belirtilen işlemlerin yerine getirilmesi için il müdürlüklerine talimat yazısı gönderildiğini belirtmiştir.

Mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunmasını sağlamak için Kamu İdaresince özel sosyal hizmet kuruluşlarına uygulanan idari para cezalarına ilişkin alacakların tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilerek 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı'nda izlenmesi, takip ve tahsili için ilgili vergi dairesine intikal ettirilenlerin de muhasebe kayıtlarından çıkarılması gerekmektedir.

BULGU 2: Kamu İdaresinin Bazı Alacaklarının Mali Tablolarda Yer Almaması

Kamu İdaresi tarafından haklı nedenle tek taraflı feshedilen sözleşmelere ait kesin teminat ve ek kesin teminatların irat kayıtları yapılırken İdare lehine ortaya çıkan ve

yüklenicisinden tahsil edilemeyen güncelleme farklarının 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'nda izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 82'nci maddesinde 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'nın niteliği açıklanmış olup, bu hesabın kamu idarelerinin faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan ve kamu idarelerince tespit edilen kamu zararından doğan alacaklar ile diğer alacakların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Aynı Yönetmelik'in "Hesaba İlişkin İşlemler" başlıklı 83'üncü maddesinde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'na kaydedilmesi gerektiği bildirilen tutarların bu hesapta izleneceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede bazı mal ve hizmet alım ihalelerinde yüklenicilerin mali acz içinde bulunması nedeniyle ihale konusu işlere ait sözleşmelerin Kamu İdaresi tarafından haklı nedenle tek taraflı feshedildiği, feshedilen sözleşme konusu işler için yükleniciden alınan kesin teminat ve ek kesin teminatların ise güncelleme işlemleri yapıldıktan sonra bütçeye gelir kaydedildiği anlaşılmıştır. Yapılan güncelleme işlemleri sonucunda Kamu İdaresi lehine ortaya çıkan güncelleme farkları için Elektronik Kamu Alımları Platformu (EKAP) üzerinden yüklenicilere tebligat gönderilerek söz konusu borçlarını ödemeleri istenmiş, ödemede bulunmayan yüklenici firmalardan bazıları için dava yoluna başvurulmuş, bazıları için ise ihtarname çekilmek suretiyle icra takibi başlatılmıştır.

Kamu İdaresinin mali hesap ve işlemleri incelendiğinde ise tahsili için dava yoluna başvurulan veya icra takibi başlatılan söz konusu alacakların 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'na kaydedilmediği, bu alacakların muhasebe sistemi dışında takip edildiği tespit edilmiştir. Bu durum bir taraftan alacakların takibini ve tahsilini zorlaştırmakta diğer taraftan mali tablolarda 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'nın olması gerekenden daha düşük görünmesine sebebiyet vermektedir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak 81 il müdürlüğüne talimat yazısı gönderildiğini ve personele hizmet içi eğitim verildiğini belirtmiştir.

Kesin teminat ve ek kesin teminatların irat kayıtları yapılırken Kamu İdaresi lehine ortaya çıkan güncelleme farklarının Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri gereğince muhasebe sistemine dahil edilerek Kişilerden Alacaklar Hesabı'nda izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Kamu İdaresinin Kullanımında Bulunan Taşınmazların Muhasebeleştirilmesinde Eksiklikler Bulunması

Kamu İdaresinin kullanımında bulunan taşınmazlara ilişkin olarak mevzuat gereği yapılması gereken muhasebe kayıtlarının hatalı yapıldığı görülmüştür.

a) Değer Artırıcı Nitelikteki Harcamaların İlgili Maddi Duran Varlığın Değerine Eklenmemesi

Kamu İdaresinin maddi duran varlıkları için yapılan değer artırıcı nitelikteki harcamaların, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekirken doğrudan 630 Giderler Hesabı'na kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170'inci maddesinde; değer artırıcı harcamanın maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya mal ve hizmetlerin üretim maliyetlerini azaltan her türlü maliyet olduğu, maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım ve onarım harcamalarının ise gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

"Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 sıra numaralı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Amortisman ve Tükenme Payı Süre ve Oranları" başlıklı 6'ncı maddesinde; taşınmaz hesaplarında kayıtlı duran varlıklar için yapılan harcamalardan 34.000,00 TL'lik limiti aşanların değer artırıcı harcama olarak kabul edileceği ve henüz amortisman ayırma süresini tamamlamamış olan duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamaların, varlığın maliyet bedeline eklenerek kalan amortisman süresince eşit olarak amortisman ayrılacağı hüküm altına alınmış olup, taşınmazlar için uygulanacak limit 07.11.2023 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığınca 114.000,00 TL olarak güncellenmiştir.

Yapılan incelemede Kamu İdaresinin taşınmazlara yönelik yaptığı değer artırıcı nitelikteki toplam 125.814.783,36 TL tutarındaki harcamanın söz konusu varlıkların maliyet bedeline eklenmeyerek giderleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından taşınmazlara yönelik olarak yaptırılan 114.000,00 TL'nin üzerindeki harcamaların ilgili maddi duran varlığın değerine eklenmesi gerekmektedir.

b) Yeşil Alanların, Otoparkların ve Spor Sahalarının Muhasebe Kayıtlarında Görünmemesi

Kamu İdaresinin taşınmaz dosyalarının incelenmesi sonucunda çocuk bahçesi ve park gibi yeşil alanların, imar planında otopark olarak görünen alanların ve spor sahalarının bazılarının muhasebe kayıtlarına alınmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 173'üncü maddesi uyarınca; 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı, herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için yeraltında veya yerüstünde inşa edilmiş her türlü yol, köprü, baraj, tünel, bölme, sarnıç, iskele, hark ve benzeri yapılar ile bunların eklenti ve bütünleyici parçalarının ve bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılmaktadır.

Aynı Yönetmelik'in 175'inci maddesinde ise 252 Binalar Hesabı'nın eklenti ve bütünleyici parçaları dâhil olmak üzere, kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede bazı çocuk bahçesi ve park gibi yeşil alanlar ile otoparkların 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı'nda, spor sahalarının ise 252 Binalar Hesabı'nda izlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak 81 il müdürlüğüne yazı ile talimat verildiğini belirtmiştir.

Genel Bütçe Ortak Detaylı Hesap Planı'na göre; parklar ve yeşil alanlar ile otoparkların 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı'nın, spor sahalarının ise 252 Binalar Hesabı'nın yardımcı hesaplarında takip edilmeleri gerekmektedir.

BULGU 4: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Tam ve Doğru Bilgi Sunmaması

Kamu İdaresi tarafından yıl içerisinde yapılan bazı harcamaların hatalı muhasebeleştirilmesi nedeniyle Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'nda kayıtlı tutarların gerçeği yansıtmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 187'nci maddesinde; 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'nın, kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hallerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hallerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte ilgili maddi

duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılan bir hesap olduğu belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in 188'inci maddesinde ise gerek yılı içinde gerekse yıllara sari olarak yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak tutarların bir taraftan 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'na borç, kesintilerin ilgili hesaplara, ödenecek tutarların ise 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı, 325 Nakit Talep ve Tahsisleri Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak kaydedileceği; diğer taraftan bütçe kaydı için de 830 ve 835 no.lu hesapların kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yine aynı maddede, 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'nda takip edilirken tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarların anılan hesabın alacağına karşılık, ilgili maddi duran varlık hesabının borcuna kaydedileceği ifade edilmiştir.

Mezkûr Yönetmelik'in 401'inci maddesinde de 630 Giderler Hesabı'nın bütçe ile ilgili olsun veya olmasın tahakkuk ettirilen her türlü giderin izlenmesi için kullanılan bir hesap olduğu belirtilmiş, 402'nci maddesinde ise söz konusu hesaba ilişkin borç ve alacak kayıtları maddeler halinde açıklanmıştır.

Yapılan incelemede Kamu İdaresi tarafından yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, il özel idareleri ve diğer kurumlar aracılığıyla girişilen inşaat yapımı, bina onarımı, büyük onarım, tadilat ve güçlendirme işlerine ilişkin bazı harcamaların 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı yerine 630 Giderler Hesabı'na; kira ödemesi, gazete ilan bedeli, tazminat ödemesi, kamera sistemi alım bedeli, kombi bakım ve onarım bedeli gibi doğrudan gider yazılması gereken bazı tutarların ise 630 Giderler Hesabı yerine 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'na kaydedildiği, ayrıca 258 no.lu hesapta izlenen ve geçici kabul işlemi tamamlanan yapım işlerinin 252 Binalar Hesabı'na aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan hatalı muhasebeleştirme işlemleri sebebiyle 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında, 630 Giderler Hesabında ve ilgili maddi duran varlık hesaplarında yer alan tutarlar mali tablolarda gerçek durumu yansıtmamaktadır.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususla ilgili bilgi edinilmesi için Bütçe ve Muhasebe Uygulama Rehberi'nin 81 il müdürlüğüne gönderildiğini belirtmiştir.

Mali rapor ve tabloların tam, doğru ve güvenilir bilgi sunmasını sağlamak için yatırım mahiyetindeki maddi duran varlık işleri için yapılan harcamaların Yönetmelik hükümlerine

uygun olarak 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'nda izlenmesi, yapımı tamamlanıp geçici kabulü yapıldığında da ilgili duran varlık hesabına aktarılması, bu işlere ilişkin tahakkuk eden giderlerin ise 630 Giderler Hesabı'nda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Hurdaya Ayrılan Bazı Varlıkların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında İzlenmemesi

Kamu İdaresinin envanterinde kayıtlı olup çeşitli nedenlerle kullanılma olanağını yitirerek komisyon kararına istinaden hurdaya ayrılan bazı taşınır varlıkların muhasebeleştirme işlemlerinin hatalı yapıldığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 28'inci maddesinde; ekonomik ömrünü tamamlamış olan veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılması gerektiği ilgililer veya özel mevzuatı çerçevesinde oluşturulan komisyon tarafından bildirilen taşınırların, biri işin uzmanı olmak kaydıyla harcama yetkilisinin belirleyeceği en az üç kişiden oluşan komisyon tarafından değerlendirileceği, komisyonca yapılacak değerlendirme sonucu hurdaya ayrılmasına karar verilenler için "Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı"nın düzenleneceği, hurdaya ayrılan veya imha edilen taşınırların ise "Varlık İşlem Fişi" düzenlenmek suretiyle kayıtlardan çıkarılacağı belirtilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 214'üncü maddesinde 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı'nın niteliği açıklanmış olup söz konusu hesabın, çeşitli nedenlerle kullanılma olanaklarını yitiren gelecek yıllar ihtiyacı stoklar ile maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Mezkûr Yönetmelik'in söz konusu hesabın işleyişinin açıklandığı 215'inci maddesinde ise kullanılma olanağını yitiren maddi duran varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba borç, ilgili maddi duran varlık hesabına alacak; ayrılmış olan amortisman tutarlarının ise 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı'na borç, 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabı'na alacak kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede hurdaya ayrılan bazı varlıkların muhasebeleştirme işlemlerinin yukarıda açıklanan Yönetmelik hükümlerine uygun olarak yapılmadığı, hurdaya ayrılan taşınır varlıkların muhasebe kayıtlarının 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı kullanılmadan, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı'nın borcuna karşılık, ilgisine göre 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı, 254 Taşıtlar Hesabı veya 255 Demirbaşlar Hesabı alacaklı çalıştırılarak yapıldığı ve 2024 yılı bilançosunda 294 Elden

Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı'nın olması gerekenden daha düşük tutarda göründüğü tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususla ilgili bilgi edinilmesi için Bütçe ve Muhasebe Uygulama Rehberi'nin 81 il müdürlüğüne gönderildiğini ve konuya 2025 yılı Mali Yönetim Direktifi'nde yer verildiğini belirtmiştir.

Mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunmasını sağlamak için kayıttan düşme teklif ve onay tutanağı düzenlenerek hurdaya ayrılan ve varlık işlem fişi ile kayıtlardan çıkarılan taşınırların ilgili mevzuat hükümleri dikkate alınarak tam ve doğru bir şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Hizmet Alım İhalelerinin Bazılarında Fiyat Farkı Teminat Kesintisi Yapılmaması ve Muhasebeleştirilmemesi

Kamu İdaresi birimleri tarafından fiyat farkı ödenen işler için düzenlenen hakedişlerden bazılarında fiyat farkı teminat kesintilerinin yapılmadığı, bazılarında da yapılan kesintilerin muhasebe kayıtlarına alınmadığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Ek Kesin Teminat" başlıklı 12'nci maddesinde; fiyat farkı ödenmesi öngörülerek ihale edilen işlerde fiyat farkı olarak ödenecek bedelin, sözleşme bedelinde artış meydana gelmesi halinde bu artış tutarının %6'sı oranında teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden ek kesin teminat alınacağı, ek kesin teminatın hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle de karşılanabileceği ifade edilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 18.6.1'inci maddesinde de 4734 sayılı Kanun'un 43'üncü maddesinde öngörülen oranlar dikkate alınarak hesaplanan tutarın üzerinde kesin teminat veren istekliye, 4735 sayılı Kanun kapsamında yüklenici sıfatıyla fiyat farkı veya iş artışı şeklinde ödeme yapılacak olması halinde, ek kesin teminat tutarının verilen kesin teminat tutarı dikkate alınarak belirleneceği hükmü bulunmaktadır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "330 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabı" başlıklı 257'nci maddesinde; üzerinde ihale kalan isteklilerden nakden alınan veya hakedişlerinden kesilmek suretiyle tahsil edilen kesin teminat ve ek kesin teminatların bu hesapta izleneceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre, sözleşmede fiyat farkı ödenmesi öngörülmüş ve bu durum sözleşme bedelinde artış meydana getirmiş ise kesin teminat tutarının

dışında artış tutarının %6'sı oranında ek kesin teminat alınması ve bu tutarların 330 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabı'nda izlenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede bazı işlerde fiyat farkı teminat kesintilerinin yapılmadığı, bazılarında da yapılan kesintilerin muhasebeleştirilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak personele hizmet içi eğitim verildiğini belirtmiştir.

Kamu İdaresi tarafından fiyat farkı ödemesi yapılan hakedişlerden ek kesin teminat kesintisi yapılması ve bu kesintilerin, mevzuatta belirlenen muhasebe hesaplarında doğru bir şekilde takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Mutemetlikler Cari Hesabının Amacı Dışında Kullanılması

Mutemetlikler Cari Hesabı'nın amacı dışındaki muhasebe işlemleri için kullanıldığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 337 Mutemetlikler Cari Hesabı'nı düzenleyen 265'inci maddesinde, ilgili hesabın gümrük muhasebe birimlerinin kendilerine bağlı muhasebe yetkilisi mutemetlikleriyle olan nakit ilişkilerinin izlenmesi için kullanılacağı; 266 ve 267'nci maddelerinde ise gümrük gelirlerinin tahsil ve ödeme işlerinin, gümrük muhasebe birimi olan yerlerde bu muhasebe birimlerince, gümrük muhasebe birimi bulunmayan yerlerde ise bu konuda yetki verilmiş olan muhasebe birimlerince yapılacağı; mutemetliklerin bir ay içinde tahsil ettiği tutarlar ile iade ettiği emanetlerden kalan bakiyeyi salı, cuma ve ayın son iş gününde muhasebe biriminin banka hesabına yatıracağı ve bu tutarların 337 Mutemetlikler Cari Hesabı'na kaydedileceği; mutemetliklerin ay içinde yaptıkları işlemlerin belgelerini ayın son iş gününde muhasebe birimine teslim edeceği ve bu belgelere dayanılarak 337 no.lu hesaptaki tutarların ilgili hesaplara aktarılacağı belirtilmiştir.

Ayrıca mezkûr Yönetmelik'te, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinden gümrük muhasebe birimleri dışında bu hesabı kullanmasına Hazine ve Maliye Bakanlığınca karar verilen muhasebe birimleri ile bunlara bağlı mutemetliklerin hesap ve işlemlerine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirleneceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede gümrük muhasebe birimleri dışında olan Kamu İdaresinin 337 Mutemetlikler Cari Hesabı'nı kullanmasına Hazine ve Maliye Bakanlığınca karar verilerek usul

ve esasların belirlenmesi gerekirken bu şartın sağlanmadığı, huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi gibi kuruluşlarda kalan yaşlılara ait ödemelere ilişkin işlemlerin kuruluş personeline mal müdürlüğü tarafından "mutemet" yetkisi verilerek söz konusu hesapta izlendiği, dolayısıyla Kamu İdaresince kullanılmaması gereken bir hesabın kullanılması sonucunda mali tablolarda hataya sebebiyet verildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususa ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılması yönünde yazı ile talimat verildiğini belirtmiştir.

Mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunmasını sağlamak için 337 Mutemetlikler Cari Hesabı'nın mevzuat hükümleri doğrultusunda amacına uygun kullanılması gerekmektedir.

BULGU 8: Kişi veya Kurumlar Tarafından Yapılan Şartlı Bağış ve Yardımların Yükümlülük Hesaplarında İzlenmemesi

Kamu İdaresinin farklı faaliyet alanlarında kullanılmak üzere kişi veya kurumlar tarafından yapılan ayni ve nakdi nitelikteki şartlı bağış ve yardımların hatalı muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 41'inci maddesinde; şartlı bağış ve yardımların alındıklarında, tahsis amacına uygun olarak kullanılmak üzere ilgili hesaplara, karşılıklarının ise yükümlülük hesabına kaydedileceği, şartlı bağış ve yardımların tahsis amacının gerçekleşmesi durumunda yükümlülük tutarının gelir olarak muhasebeleştirileceği; ayni olarak alınan şartlı bağış ve yardımların ise edinildikleri tarihteki gerçeğe uygun değeri ile kayıtlara alınacağı ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 297'nci maddesinde; faaliyet dönemi sonuna kadar şart kılınan amaçlar çerçevesinde kullanıldıklarında gelirler hesabına aktarılmak üzere tahsil olunan şartlı bağış ve yardımların 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı'na kaydedileceği belirtilmiştir.

Mezkur Yönetmelik'in 298'inci maddesinde ise anılan hesaba ilişkin borç ve alacak kayıtlarının işleyişi açıklanmış olup, muhasebe birimlerince şartlı bağış ve yardım olarak alınan tutarların bir taraftan ilgisine göre bu hesaba ya da 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı'na alacak; diğer taraftan 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç

olarak kaydedileceği, nakden tahsil edilen tutarlar için ise ayrıca 800 Bütçe Gelirleri Hesabı'na alacak, 805 Gelir Yansıtma Hesabı'na borç kaydı yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yine aynı maddeye göre şartlı bağış ve yardım olarak tahsil edilen gelirlerden şart kılınan amaç doğrultusunda kullanılmadığı için ilgilisine iade edilenler ilgisine göre bir taraftan bu hesaba ya da 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı'na, kullanılmış tutarlar ise 630 Giderler Hesabı'na borç; diğer taraftan 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı, 325 Nakit Talep ve Tahsisleri Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak olarak kaydedilir. Nakden iade edilmesi gereken tutarlar için ise ayrıca 830 Bütçe Giderleri Hesabı'na borç, 835 Gider Yansıtma Hesabı'na alacak kaydı yapılır.

Yapılan incelemede kişi veya kurumlar tarafından yapılan ayni ve nakdi nitelikteki şartlı bağış ve yardımların 600 Gelirler Hesabı'nın "Kişilerden/Kurumlardan Alınan Şartlı Bağış ve Yardımlar" alt hesap kodunda takip edildiği ve ilgili Yönetmelik hükmü gereğince kullanılması gereken yükümlülük hesaplarının kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Şartlı bağış ve yardımların hatalı muhasebeleştirilmesi Kamu İdaresinin yıl sonu bilançosunda 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ile 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı toplamının yaklaşık 15 milyon TL eksik, faaliyet sonuçları tablosunda ise 600 Gelirler Hesabı'nın aynı tutar kadar fazla görünmesine neden olmuştur.

Kamu İdaresi Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı Merkez Saymanlık Müdürlüğüne bulgu konusu hususla ilgili yazı yazıldığını belirtmiştir.

Mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunmasını sağlamak için kişi veya kurumlar tarafından yapılan ayni veya nakdi nitelikteki şartlı bağış ve yardımların ilgili mevzuat hükümleri dikkate alınarak tam ve doğru bir şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Özel Engelli Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalıştırılması Zorunlu Personel Sayıları ile Söz Konusu Merkezlere Yapılan Personel Teşvik Ödemelerinde Standart Bir Uygulamanın Bulunmaması

Özel engelli rehabilitasyon merkezlerinde çalıştırılması zorunlu personel sayılarının hesaplanmasında ve sunulan hizmetin kalitesini artırmak maksadıyla merkezlere yapılan personel teşvik ödemelerinde iller arasında farklı uygulamalar bulunduğu görülmüştür.

Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği'nin "Teşvik" başlıklı 66'ncı maddesinde; bakıma ihtiyacı olan engelli bireylerin yeterli yaşam standardına ulaştırılması, yaşam kaliteleri ile aldıkları hizmetlerin iyileştirilmesi, memnuniyet düzeylerinin artırılması ile yatılı özel bakım merkezlerinin personel, hizmet ve kalite standardının yükseltilmesi amacıyla teşvik verileceği hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Yönetmelik'in "Çalıştırılması Zorunlu Personel ve Sayısı" başlıklı 34'üncü maddesine göre; merkeze kabul edilen engelli birey sayısı 12'yi geçtikten sonra çalıştırılacak bakıcı personel sayısı merkezde bakılan engelli birey sayısının üçte birinden az olamaz. Hesaplamada küsuratlı sayılar bir üst sayıya tamamlanır. Hizmet binasında bakılan engelli sayısının 72'yi geçmesi durumunda eklenen her 12 engelli için ilave bir bakıcı personel çalıştırılır. Merkezlerde bakılan engelli bireylere yönelik bakım kalitesinin artırılması amacıyla çalıştırılması zorunlu personel sayısına ek olarak her 10 engelli birey için ilave bir personel çalıştırılabilir.

Yapılan incelemede merkezlerde çalıştırılması gereken zorunlu personel sayılarının hesaplanmasında ve personel teşvik ödemelerinde farklı uygulamalar bulunduğu, özel bakım merkezlerinde çalışan personelin yıllık izinlerinin takibinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Zorunlu personel sayısının hesabında merkezde istihdam edilen toplam engelli sayısı dikkate alınmalı, aynı bahçe içerisinde farklı iki girişi olan ve iki bloktan oluşan merkezler için bakıcı ve temizlik personeli her blok için ayrı ayrı; meslek elemanı, sağlık personeli ve nöbet sorumlusu ise her iki blok için birlikte hesaplanmalıdır. Zorunlu çalıştırılması gereken personele ilave olarak çalıştırılan meslek personeli, sağlık personeli, bakıcı personel veya temizlik personeli için teşvik hesaplaması, ücreti Bakanlıkça ödenen engelli birey sayısı üzerinden yapılmalı, ayrıca personelin SGK primlerinin 30 gün üzerinden ödenmesi nedeniyle teşvik ödemeleri de 30 gün üzerinden uygulanmalıdır.

Personel teşviki özel bakım merkezlerinde istihdam sayısını artırmak amacıyla yapılan bir ödemedir. Bu sebeple zorunlu çalıştırılması gereken personel sayısına ilave istihdam sağlanması durumunda teşvikten yararlandırılması gerekir.

Kamu İdaresi teşvik ödemelerinde uygulama birliğinin sağlanması için 81 il müdürlüğüne yazı yazıldığını belirtmiştir.

Kamu İdaresi tarafından personel teşvik ödemelerinde fazla personel olarak kabul edilecek kişiler ile sunulması gereken belgelerin açık bir şekilde belirlenmesi, personel izinlerinin takibinin yapılması ve ödeme işlemlerinde yaşanması muhtemel sorunların önüne geçilmesi için uygulama birliğinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Bakım Personeli Olarak Görev Yapmayan Sürekli İşçilere İş Primi Ödenmesi

Kamu İdaresi bünyesindeki çeşitli kuruluşlarda bakım personeli olarak istihdam edilen ancak bu görevi fiilen yerine getirmeyen sürekli işçi kadrosundaki bazı personele iş primi ödendiği görülmüştür.

696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen geçici 23'üncü maddede; sürekli işçi kadrolarına geçirilenlerin birinci fıkrada öngörülen şartları taşıdıkları sürece ve çalıştırıldıkları teşkilat ve birimde geçiş işlemi yapılmadan önceki ihale sözleşmesi kapsamındaki hizmetleri yürütmek üzere istihdam edilebileceği belirtilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı ile Öz Sağlık ve Sosyal Hizmet İşçileri Sendikası arasında 11.05.2022 tarihinde imzalanan 01.11.2021-31.10.2024 yürürlük süreli Toplu İş Sözleşmesi'nin "Bakım Personeli İş Primi ve Bakım Personeli Gece Zammı" başlıklı ek 1'inci maddesinde; anılan sözleşme kapsamındaki bakım personeline hiçbir ödemeyi etkilememek ve müktesep hak sayılmamak kaydıyla imza tarihinden itibaren geçerli olmak üzere fiilen çalıştıkları günlerde gün başına günlük brüt çıplak ücretin %7'si oranında bakım personeli iş primi ödeneceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan açıklamalar ve ilgili mevzuat hükmü birlikte değerlendirildiğinde sürekli işçi kadrosuna geçmeden önce bakım personeli olarak görev yapan taşeron bir işçi ancak aynı görev ve hizmeti yürütmek üzere Kamu İdaresinde sürekli işçi kadrosunda istihdam edilebilir. Ancak her ne kadar bakım personelinin kadroya geçtikten sonra bakım hizmeti hariç başka bir hizmette

görevlendirilmesi ilgili mevzuatta uygun görülmemişse de bu kişilerin farklı görevlerde hizmetine ihtiyaç duyulması halinde kamusal faaliyetlerin etkin, verimli ve kesintisiz yürütülmesi adına diğer hizmetlerde görevlendirilmesinin mümkün olabileceği ancak bu kişilerin, bakım personeli olması sebebiyle kanun, yönetmelik, toplu iş sözleşmesi vb. ile tanınan mali ve sosyal haklardan yararlanmasının ise uygun olmayacağı değerlendirilmektedir.

Yapılan incelemede sürekli işçi kadrosuna geçmeden önce bakım personeli olarak görev yapan bazı işçilerin kadroya geçtikten sonra il müdürlüklerine bağlı çeşitli kuruluşlarda büro personeli, sekreter, mutemet, santral görevlisi, berber, teknisyen, evrakçı, aşçı, şoför, güvenlik görevlisi gibi bakım hizmeti faaliyetleri kapsamında değerlendirilemeyecek görev ve hizmetlerde çalıştığı halde yaşlı, engelli ve çocuklara yönelik bakım hizmeti sunan personele ödenmesi gereken iş priminin bu kişilere de ödendiği tespit edilmiştir. Ayrıca aynı il müdürlüğüne bağlı farklı kuruluşlarda aynı görevi yapan personelden bazılarına iş primi ödenirken bazılarına ise iş primi ödenmemektedir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususla ilgili olarak 81 il müdürlüğüne talimat yazısı gönderildiğini belirtmiştir.

Personel ödemelerinde uygulama birliğinin sağlanabilmesi ve çalışma barışının temin edilebilmesi için bakım personeli iş primi ödemelerinin fiilen bakım hizmeti sunan sürekli işçi kadrosundaki personele yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Toplu Sözleşmede Belirtilen Kuruluşlarda Fiilen Görev Yapmayan Personelin Ek Ödeme Oranının Artırılması

7. Dönem Toplu Sözleşmede belirtilen kuruluşlarda fiilen görev yapmayan bazı personele yararlanmakta oldukları ek ödeme oranına 25 puan ilave edilerek ek ödemede bulunulduğu görülmüştür.

Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2024 ve 2025 Yıllarını Kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşme'nin "Sağlık ve Sosyal Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlıklı bölümünün 34'üncü maddesinde; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında yaşlı, ağır engelli ve çocuklara yönelik hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında, kadın konukevlerinde, şiddet önleme ve izleme merkezlerinde, çocuk evi koordinasyon merkezlerinde ve sosyal hizmet merkezlerindeki şiddetle mücadele irtibat noktalarında fiilen görev yapan memur ve sözleşmeli personelin 375 sayılı Kanun Hükmünde

Kararname'ye göre yararlanmakta oldukları ek ödeme oranına 25 puan ilave edileceği hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr Sözleşme'de hangi kuruluşlarda çalışan personelin ek ödeme oranına 25 puan ilave edileceği açıklanmış, personelin söz konusu ilave ödemeden yararlanabilmesi için de bu yerlerde fiilen çalışması gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Sözleşme'de sayılan kuruluşlar dışındaki başka bir yerde görev yapan personelin ilave 25 puanlık ek ödemeden yararlanması mümkün değildir.

Ayrıca Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 07.06.2024 tarihli ve 11588714 sayılı Genel Yazı'sında; sosyal hizmet merkez müdürlüklerindeki şiddetle mücadele irtibat noktalarında vaka yönetimi, mesleki uygulamalar, eğitim, rehberlik, koordinasyon ve veri girişlerine ilişkin iş ve işlemlerinin yürütülmesi sebebiyle bu yerlerde meslek elemanlarının görev alabileceği, yönetici pozisyondaki kadrolar olan kuruluş müdürü ve kuruluş müdür yardımcılığı görevini yapanların ise asli görev ve sorumluluklarının kuruluşlardaki idari işlerin yürütülmesi olduğundan şiddetle mücadele irtibat noktalarında görev alamayacağı ifade edilmiştir.

Personel ödemelerine yönelik yapılan inceleme sonucunda bazı il müdürlüklerinde il müdür yardımcısı, psikolog ve sosyal çalışmacı olarak görev yapanlar ile bazı sosyal hizmet merkez müdürlüklerindeki şiddetle mücadele irtibat noktalarında görevlendirilen kuruluş müdürleri ve kuruluş müdür yardımcılarına 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye göre yararlanmakta oldukları ek ödeme oranına 25 puan ilave edilerek ek ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususla ilgili olarak 81 il müdürlüğüne talimat yazısı gönderildiğini ve konuya Mali Rehber'de yer verildiğini belirtmiştir.

Personel ödemelerinde fazla veya yersiz ödemeye mahal vermemek için ilave 25 puanlık ek ödemeden yararlanacak kişiler belirlenirken ilgili Genel Müdürlük Yazısı ile Toplu Sözleşme hükümlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kamu İdaresinin Kullanımında Bulunan Taşınmazların Muhasebeleştirilmesinde Eksiklikler Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde 3 numaralı bulguda yer almaktadır.
Hizmet Alım İhalelerinin Bazılarında Fiyat Farkı Teminat Kesintisi Yapılmaması ve Muhasebeleştirilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde 6 numaralı bulguda yer almaktadır.
Hurdaya Ayrılan Bazı Varlıkların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında İzlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde 5 numaralı bulguda yer almaktadır.
Kişi veya Kurumlar Tarafından Yapılan Şartlı Bağış ve Yardımların Yükümlülük Hesaplarında İzlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde 8 numaralı bulguda yer almaktadır.
Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarına Uygulanan İdari Para Cezalarına İlişkin Alacakların Muhasebeleştirilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde 1 numaralı bulguda yer almaktadır.

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

TYP: Toplum Yararına Programlar

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Fon Gelirlerinden Kamu İdaresi İçin Ayrılan Payların Hatalı Muhasebeleştirilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Çalışabilir Durumdaki Sosyal Yardım Yararlanıcılarının İstihdama Kazandırılmasına Yönelik Yükümlülüklerin Tam Olarak Yerine Getirilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

14.06.1986 tarihli ve 19134 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile bu Kanun'da öngörülen hizmetlerin gerçekleştirilmesi için Başbakanlığa (02.07.2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 104'üncü maddesiyle "Başbakanlığa" ibaresi "Cumhurbaşkanınca görevlendirilen Cumhurbaşkanı yardımcısına veya bakana" şeklinde değiştirilmiştir.) bağlı ve T.C. Merkez Bankası nezdinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur. Kurulduğu tarihten 09.12.2004 tarihine kadar Fonun idari işleri Başbakanlığa bağlı bir birim olarak faaliyet gösteren Fon Genel Sekreterliği eliyle yürütülmüştür.

09.12.2004 tarihli ve 25665 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Fon Genel Sekreterliği, Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmış ve Fon Kurulu oluşturulmuştur.

08.06.2011 tarihli ve 27958 sayılı mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Bu KHK'nin adı 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 3'üncü maddesiyle "Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" şeklinde değiştirilmiştir.) ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun yapısına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

633 sayılı KHK'nin 11'inci maddesinin (b) bendinde, *"3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamak için gerekli idari ve mali tedbirleri almak"* Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün görevleri arasında sayılmıştır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu ise 633 sayılı KHK'nin 34'üncü maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Buna göre; Fon Kurulunun, *"Bakanın başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, Müsteşar, İçişleri, Maliye ve Sağlık Bakanlıklarının Müsteşarları ile Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen"* oluşacağı belirtilmiştir. Ancak Kararname'nin Fon Kurulunun teşkiline ilişkin hükümleri 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmış, 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Fonun görevleri Cumhurbaşkanı, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı (21.04.2021 tarihli ve 31461 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 73 No.lu Cumhurbaşkanlığı

Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur.) ile Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kuruluna verilmiştir.

2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile *"Fonda toplanan kaynakların, Bakanlıkça ve il ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yürütülecek sosyal yardım proje ve programları ile yatırım programları çerçevesinde dağıtım önceliklerini belirleme ve dağıtımına karar verme"* ve *"İl ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında çalıştırılacak personelin nitelikleri ile özlük hakları ve diğer hususlarla ilgili belirlenecek kriterleri görüşme ve karara bağlama"* yetkisi Cumhurbaşkanı Makamına*, "İl ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile diğer kurum ve kuruluşlardan gelen sosyal yardım amaçlı talep ve teklifleri değerlendirme ve hazırlanan projelere destek sağlama"* görevi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, *"Toplumda dayanışma ve paylaşma bilincini geliştirmek ve desteklemek üzere bilimsel, sosyal ve kültürel programlar ve projeler önerme"* görevi Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kuruluna verilmiştir.

Buna göre; Fonda toplanan kaynakların dağıtım önceliklerini belirlemek ve dağıtımına karar vermek yetkisi Cumhurbaşkanı Makamında iken, sosyal yardım amaçlı talep ve teklifleri değerlendirmek Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yetkisindedir. Bakanlıkta da bu işlemler Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun yürütmüş olduğu görevlere ilişkin temel mevzuat aşağıda belirtilmiştir.

- 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun
- 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu
- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu
- 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 5737 sayılı Vakıflar Kanunu
- 633 sayılı Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

- Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük
- 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik
- Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına Yapılan Şartlı Bağışlardan Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Verilmesi Hakkında Yönetmelik
- Sosyal Yardım Verilerinin Kaydedilmesine ve Paylaşılmasına İlişkin Yönetmelik
- Sosyal Yardım Yararlanıcılarının İstihdamına İlişkin Yönetmelik
- Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik
- Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönerge

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun temel görevleri, 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle Cumhurbaşkanı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına devredilmiştir. Fonun ayrı bir teşkilatı ve personeli bulunmamakta olup, il ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile diğer kurum ve kuruluşlardan gelen sosyal yardım amaçlı talep ve teklifleri değerlendirme, hazırlanan projelere destek sağlama ve benzeri görevler Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir.

Yardım almaya hak kazanacak kişilerin tespiti ve kontrolü, yardımlara ilişkin sahada yapılacak işlemlerin gerçekleştirilmesi ve bunlara ilişkin verilerin bilişim sistemine yüklenmesi gibi görevler ise her il ve ilçede bulunan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

3294 sayılı Kanun ile kurulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na tabi olup, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir.

Söz konusu vakıflar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının idari yapılanması içerisinde yer almamakla birlikte 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile *"Fonun gelirlerinin yerinde, zamanında ve ihtiyaçlara göre kullanılmasını sağlamak, SYDV'lerin harcamalarını, iş ve işlemlerini denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek"* gibi görevler Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Dolayısıyla sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının denetim ve kontrol işlemleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığının da denetim alanında bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Fonun mali işlemleri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Kaynak Yönetimi Daire Başkanlığının Fon Muhasebesi Kayıt ve Kontrol Birimi, Vakıf Muhasebesi ve Mevzuatı Danışma Birimi, Banka Hesapları Takip ve Raporlama Birimi ile Ödeme Talimatları Birimlerince yürütülmektedir.

Fonun gelirleri; kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Cumhurbaşkanı kararıyla %10'a kadar aktarılacak miktardan, bütçeye konulacak ödeneklerden, trafik para cezası hâsılatının yarısından, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hâsılatından aktarılacak %15'lik miktardan, her nevi bağış ve yardımlardan, diğer gelirlerden, gelir ve kurumlar vergisi tahsilat toplamının %2,8'inden oluşmaktadır.

Bu kapsamda 2024 yılında kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan fonlardan 68.992.595,46 TL, trafik para cezası hasılatından 20.355.977.449,14 TL, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hasılatından 73.121.576,00 TL, alınan bağış ve yardımlardan 3.122.102,19 TL, gelir ve kurumlar vergisi tahsilat toplamından 64.795.601.068,88 TL, iade ve geri ödeme gibi sebeplerle edinilen diğer gelirlerden 1.387.736.533,30 TL, Bütçe Kanunu ile aktarılan Hazine yardımlarından 17.900.000.000,00 TL, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereği ödenen katılım paylarına ilişkin hazine geri ödemelerinden 37.033.223,20 TL gelir elde edilmiştir.

Fonun başlıca giderleri ise düzenli merkezi yardımlar, SYDV'lere aylık düzenli olarak gönderilen periyodik pay tutarları ve SYDV'lerin amaca yönelik faaliyetlerine uygun bir şekilde talep ettikleri kaynakların aktarılması yoluyla oluşan giderlerdir.

Bu çerçevede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun 2024 yılında 104.621.584.548,17 TL gelirine karşılık 104.117.103.367,75 TL gideri olmuş ve dönem olumlu faaliyet sonucu 504.481.180,42 TL olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılına kıyasla Fonun gelirlerinde %15,91 oranında, giderlerinde ise %12,82 oranında bir artış olmuştur.

Periyodik pay, 3294 sayılı Kanun gereğince kurulan SYDV'lerin cari giderleri ile amaca yönelik faaliyetlerinin finansmanında kullanılmak üzere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan, Fonun nakit durumu dikkate alınarak, SYDV'lerin hesaplarına düzenli olarak aktarılan paydır.

Vakıfların cari harcamaları ile vatandaşların her türlü ihtiyaçlarının mahallinde karşılanması amacıyla il/ilçe SYDV'lere periyodik olarak nüfus, sosyo-ekonomik gelişmişlik durumu ve SYDV uygulamaları (10 ayrı kriter) dikkate alınarak Fondan her ay yapılan aktarımlardan oluşmaktadır. Bu kaynağın kullanım inisiyatifi Vakıf Mütevelli Heyetindedir. 2024 yılında ek periyodik paylarla birlikte aktarılan toplam periyodik pay miktarı 15.508.058.393,94 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Fon, muhasebe işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun geçici 11'inci maddesinin değişik üçüncü fıkrası ve ek 2'nci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince, bu Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi gereğince, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince uygulanacak çerçeve hesap planı ile düzenlenecek raporların şekil, süre ve türlerine ilişkin hususlar Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile; muhasebe işlemlerine, hesap planlarına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerin şekil ve türlerine ilişkin hususlar ise Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Fon hesaplarında tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmaktadır. Muhasebe kayıtları, mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Muhasebe işlemleri, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Kaynak Yönetimi Daire Başkanlığı tarafından Bütünleşik Sosyal Yardımlar Bilgi Sistemi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Fonun muhasebe işlemleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Muhasebe Yönergesi'ne göre yürütülmekte ve mali tabloları, anılan Yönerge'nin 32, 33 ve 34'üncü maddelerinde geçen defter, cetvel ve tablolardan oluşmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler esas alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Fon Gelirlerinden Kamu İdaresi İçin Ayrılan Payların Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne çeşitli projeler için 3294 sayılı Kanun uyarınca her yıl Fon hesabından tahsis edilen %5'lik payın 363 Kamu İdareleri Payları Hesabı'nda takip edilmediği görülmüştür.

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 4'üncü maddesinde; Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından engellilere ve yaşlılara yönelik olarak hazırlanan veya hazırlatılan projeler ile yapım ve kiralama işleri ve anılan Genel Müdürlüğün bu konudaki faaliyetlerine yönelik olarak kullanılmak üzere, Fon gelirlerinin %5'e kadarının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu kararıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı emrine tahsis edileceği hüküm altına alınmıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun geçici 11'inci maddesinin değişik üçüncü fıkrasında fonların muhasebesinin de bu Kanun'un öngördüğü muhasebe sistemine göre yürütüleceği ifade edilmiştir. Uygulamada fonların muhasebe iş ve işlemleri için Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan genel bütçeye ilişkin hesap planları kullanılmaktadır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 77/A maddesinde; 135 Tek Hazine Kurumlar Hesabından Alacaklar Hesabı'nın, kamu idarelerinin tek hazine kurumlar hesabı kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığınca değerlendirilen mali kaynaklarından dolayı anılan Bakanlıktan olan alacaklarının izlenmesi için kullanılan bir hesap olduğu belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 194'üncü maddesinde ise 363 Kamu İdareleri Payları Hesabı'nın, nakden veya mahsuben tahsil edilip, özel kanunları gereğince mahallî idareler ve fonlar ile diğer kamu idarelerine aktarılmak üzere hesaplanan tutarların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede 2021 yılından itibaren Fon gelirlerinin %5'e kadarının engelli ve yaşlılara yönelik çeşitli proje ve ihtiyaçlarda kullanılmak üzere Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne tahsis edildiği, son dört yıl içerisinde tahsis edilen toplam fon kaynağının 644.277.954,25 TL olduğu, tahsis edilen kaynağın 258.923.724,54 TL'sinin ilgili Genel Müdürlüğe aktarıldığı, 385.354.229,71 TL'sinin ise henüz aktarılmadığı, söz konusu tahsis ve aktarma işlemlerinin 135.10 Tek Hazine Kurumlar Hesabından Alacaklar Hesabı'nda izlendiği tespit edilmiştir.

Fon gelirlerinden %5'lik pay ayırma işlemi 3294 sayılı Kanun uyarınca yapılmakta olup Fon hesabından ilgili Genel Müdürlüğe her yıl tahsis edilen ve aktarılan payların ilgili yükümlülük hesaplarında takip edilmemesi, 363 Kamu İdareleri Payları Hesabı'nın mali tablolarda eksik görünmesine sebebiyet vermiştir.

Kamu İdaresi hatalı muhasebeleştirme işlemlerinin düzeltilmesine yönelik çalışmaların yapılacağını belirtmiştir.

Fon gelirlerinden Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü için ayrılan payların fon muhasebesinde takibinin sağlanabilmesi için söz konusu payların 363 Kamu İdareleri Payları Hesabı'nda izlenmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Çalışabilir Durumdaki Sosyal Yardım Yararlanıcılarının İstihdama Kazandırılmasına Yönelik Yükümlülüklerin Tam Olarak Yerine Getirilmemesi

Kamu İdaresinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında sosyal yardım yararlanıcılarının istihdamına ilişkin yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmediği görülmüştür.

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun ek 5'inci maddesinde; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu (01.08.2018 tarihli ve 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Kurulun görevleri Cumhurbaşkanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kuruluna verilmiştir.) tarafından belirlenen nakdî düzenli sosyal yardımlardan işe başladığı tarihten önceki son bir yıl

içerisinde en az bir defa yararlanmış olanların ikamet ettiği hanede 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında bulunanlardan çalışabilir durumda olanların, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bütünleşik sosyal yardım sistemi üzerinden İŞKUR sistemine kaydedilerek bu kişilerin İŞKUR tarafından mesleki eğitime veya diğer aktif iş gücü programlarına tabi tutulacağı, mesleki eğitimi veya aktif iş gücü programlarını ya da İŞKUR tarafından teklif edilen işi üçüncü kez kabul etmeyenlerin nakdî düzenli sosyal yardımlarının, durumun bütünleşik sosyal yardım sistemi üzerinden İŞKUR veri tabanından tespit edilmesini takip eden ay başından itibaren bir yıl süreyle kesileceği hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Yardım Yararlanıcılarının İstihdamına İlişkin Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde de; çalışabilir durumda olan kişilerin İŞKUR tarafından durumlarına uygun işlere yönlendirilerek mesleki eğitime veya diğer aktif iş gücü programlarına tabi tutulacağı ifade edilmiş olup, çalışabilir olarak nitelendirilerek sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından sosyal yardımlara ilişkin tüm iş ve işlemlerin yürütüldüğü, sosyal yardım verileri ile yararlanıcıların sosyo-ekonomik verilerinin tutulduğu Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden İŞKUR sistemine kaydedilecek kişilerin haiz olması gereken şartlar şu şekilde belirlenmiştir:

a) Son bir yıl içerisinde nakdî düzenli sosyal yardımlardan en az bir defa yararlanmış olanların ikamet ettiği hanede bulunmak ve 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında olmak,

b) 18 yaşını doldurmuş ve 55 yaşından gün almamış olmak,

c) 01.07.1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında aylık almıyor olmak,

d) 24.05.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun ek 7'nci maddesi kapsamında engelli yakını olarak engellilerin evde bakımına destek için yapılacak sosyal yardımlardan yararlanmıyor olmak.

Aynı Yönetmelik'in "Müeyyide" başlıklı 11'inci maddesinde ise mesleki eğitimi veya aktif iş gücü programlarını ya da İŞKUR tarafından teklif edilen işi haklı bir sebep olmaksızın üçüncü kez kabul etmeyenlerin nakdî düzenli sosyal yardımlarının, durumun İŞKUR sistemi üzerinden bütünleşik sisteme bildirilmesini takip eden ay başından itibaren bir yıl süreyle kesileceği belirtilmiştir.

(Mülga) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun 02.07.2015 tarihli ve 2015/4 sayılı Kararı ile kişinin iş görüşmesine gitmesi ve işe başvuru/kabul aşamasında gereken sağlık raporu, fotoğraf vb. giderleri için bir yıl içinde azami 3 kere olmak üzere 40 TL ile 100 TL arası, kişinin işe yerleşmesi durumunda ise aynı yıl içinde bir defaya mahsus olmak üzere 16 yaşından büyükler için belirlenen aylık asgari ücretin brüt tutarının 1/3'ü kadar nakdi yardım verilmesi uygun görülmüştür. 23.03.2021 tarihli Cumhurbaşkanı Onayı ile işe yönlendirme yardımı kapsamında "bir yıl içinde azami 3 kere olmak üzere 40 TL ile 100 TL arası"nda yapılan yardım miktarı "aylık net asgari ücretin en fazla %10'una kadar" olarak güncellenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama kazandırılması amacıyla çalışabilir durumdaki yararlanıcıların Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden İŞKUR sistemine kaydedilerek İŞKUR tarafından durumlarına uygun işlere yönlendirilmeleri, mesleki eğitime veya diğer aktif iş gücü programlarına tabi tutulmaları, mesleki eğitimi veya aktif iş gücü programlarını ya da İŞKUR tarafından teklif edilen işi haklı bir sebep olmaksızın üçüncü kez kabul etmeyenlerin ise nakdî düzenli sosyal yardımlarının, durumun İŞKUR sistemi üzerinden bütünleşik sisteme bildirilmesini takip eden ay başından itibaren bir yıl süreyle kesilmesi gerekmekte olup, İŞKUR tarafından durumlarına uygun işlere yönlendirilenlere aylık net asgari ücretin en fazla %10'una kadar işe yönlendirme yardımı, kişinin işe yerleşmesi durumunda ise aylık asgari ücretin brüt tutarının 1/3'ü kadar işe başlama yardımı verilmektedir.

Yapılan incelemede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından çalışabilir olarak nitelendirilen kişilerin bir kısmının Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden İŞKUR'a bildirilmediği, İŞKUR'a bildirilen kişilerden durumlarına uygun işlere yerleştirilen kişi sayısı ile işe yönlendirme ve işe başlama yardımlarından yararlanan kişi sayısının oldukça düşük olduğu, İŞKUR tarafından teklif edilen işi haklı bir sebep olmaksızın üçüncü kez kabul etmeyenlerin nakdî düzenli sosyal yardımlarının bir yıl süreyle kesilmesine ilişkin müeyyidenin de yeterince uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinden alınan verilere göre; 2024 yılı içerisinde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından çalışabilir olarak nitelendirilen 607.000 kişiden 137.820'si Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden İŞKUR sistemine kaydedilmiştir. İŞKUR tarafından durumlarına uygun işlere yönlendirilen kişi sayısı 167.838, yüz yüze istihdam danışmanlık hizmeti verilen kişi sayısı 104.266'dır. Bu kişilerden 19.847'si işe, 9.677'si

TYP'ye, 2.064'ü mesleki eğitime veya diğer aktif iş gücü programlarına yerleştirilmiş olup, 213 kişiye işe yönlendirme, 305 kişiye ise işe başlama yardımı ödenmiştir. İŞKUR tarafından teklif edilen işi haklı bir sebep olmaksızın üçüncü kez reddettiği için nakdî düzenli sosyal yardımları kesilen kişi sayısı da 103'tür.

Kamu İdaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına gerekli uyarı ve bilgilendirme yazılarının gönderildiğini belirtmiştir.

Sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama kazandırılarak sosyal yardım ihtiyacının azaltılmasını teminen çalışabilir durumdaki yararlanıcıların İŞKUR'a bildirimlerinin düzenli bir şekilde yapılması, işe yönlendirme ve işe başlama yardımı gibi desteklerden yararlanmaları konusunda bilinçlendirilmeleri ve İŞKUR tarafından teklif edilen işi haklı bir sebep olmaksızın üçüncü kez kabul etmeyenlere yönelik müeyyidelerin uygulanması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Çalışabilir Durumdaki Sosyal Yardım Yararlanıcılarının İstihdama Kazandırılmasına Yönelik Yükümlülüklerin Tam Olarak Yerine Getirilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Diğer Bulgular bölümünde 1 numaralı bulguda yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 16 **AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	11.082.659.904,05
10	**Hazır Değerler**	9.319.573.988,89
100	KASA HESABI	6.808,30
102	BANKA HESABI	108.558.739,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	9.208.176.268,13
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-3.338,45
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	2.835.511,91
12	**Faaliyet Alacakları**	4.179.442,09
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	8.019,01
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.171.423,08
14	**Diğer Alacaklar**	219.755.095,78
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	219.755.095,78
15	Stoklar	704.003.342,64
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	703.821.768,72
157	DİĞER STOKLAR HESABI	181.573,92
16	**Ön Ödemeler**	818.650.515,72
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	818.650.515,72
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	16.495.779,65
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	16.495.779,65
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	1.739,28
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	1.739,28
2	DURAN VARLIKLAR	93.695.639.945,41
22	**Faaliyet Alacakları**	22.300.556,56
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	22.300.556,56
23	**Kurum Alacakları**	802.650.000,00
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	802.650.000,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.069.940,05
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-3.930.059,95
25	**Maddi Duran Varlıklar**	92.869.606.923,11
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	76.004.726.176,10
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	18.046.718,72
252	BİNALAR HESABI	214.639.625.645,23
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	239.859.227,12
254	TAŞITLAR HESABI	615.327.930,08

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.511.726.319,33
32	**Faaliyet Borçları**	498.294.265,67
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	496.360.825,28
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	1.933.440,39
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.390.812.048,55
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	23.030.832,19
333	EMANETLER HESABI	1.367.757.239,38
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	23.976,98
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	313.303.143,10
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	291.332.615,73
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	21.959.836,91
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	10.690,46
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	308.728.100,34
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	308.728.100,34
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	588.761,67
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	588.761,67
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	7.348.177.928,46
43	**Diğer Borçlar**	3.603.765,41
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.603.765,41
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	7.344.574.163,05
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	7.344.574.163,05
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	94.918.395.601,67
50	**Net Değer**	181.538.050.459,07
500	NET DEĞER HESABI	181.538.050.459,07
51	**Değer Hareketleri**	895.157.343.190,94
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	895.157.343.190,94
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	53.062.657.956,09
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	53.062.657.956,09
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-566.879.222.298,41
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-566.879.222.298,41
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-467.960.433.706,02
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	10.403.332.910,55
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-478.363.766.616,57

255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.392.768.515,14
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-201.054.280.896,86
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.013.533.607,58
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	123.910.420,78
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	468.732,26
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-124.379.153,04
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	12.525,69
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	12.525,69
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	79.473.898,26
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-79.473.898,26

AKTİF TOPLAMI 104.778.299.849,46

PASİF TOPLAMI 104.778.299.849,46

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	726.509.811,42
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	726.509.811,42
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	3.223.999.979,76
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	3.223.999.979,76
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	291.980.047,73
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	291.980.047,73
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.022,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.022,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 16 **Adı : AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	520.527.896.569,09
630	01	Personel Giderleri	37.109.329.841,15
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	5.950.350.627,18
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	14.770.437.737,71
630	05	Cari Transferler	270.841.631.066,62
630	07	Sermaye Transferleri	178.573.974,96
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	383.969.154,78
630	13	Amortisman Giderleri	183.073.365.297,00
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	1.736.336.387,47
630	15	Karşılık Giderleri	1.870.088.595,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	27.395.839,67
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	2.332.231,49
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	942.090.599,49
630	99	Diğer Giderler	3.641.995.216,57

GİDERLER TOPLAMI (A) **520.527.896.569,09**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	32.000.649.157,78
600	01	Vergi Gelirleri	3.870.861.146,16
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.155.592.840,80
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	13.315.933.841,63
600	05	Diğer Gelirler	2.515.765.239,92
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	11.096.144.932,18
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	7.181.500,66
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	39.169.656,43

GELİRLER TOPLAMI (B) **32.000.649.157,78**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	7.536.716,59
610	01	Vergi Gelirleri	2.697.799,47
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	80.296,51
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	400.000,00
610	05	Diğer Gelirler	4.358.620,61

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **7.536.716,59**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **31.993.112.441,19**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **20.574.350.421,88**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-467.960.433.706,02**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**520.527.896.569,09**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**32.000.649.157,78**	**NET GELİR (D=B-C)**	**31.993.112.441,19**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**7.536.716,59**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-467.960.433.706,02**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 24.00.93.01

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	14.870.048.317,36
10	**Hazır Değerler**	67.649,55
102	Bankalar Hesabi	67.649,55
13	**Kurum Alacakları**	14.869.980.667,81
135	Tek Hazine Kurumlar Hesabından Alacaklar Hesabı	14.869.980.667,81

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	14.870.048.317,36
50	**Net Değer**	3.511.059.463,96
500	Net Deger Hesabi	3.511.059.463,96
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	12.882.104.100,32
570	Geçmis Yillar Olumlu Faaliyet Sonuçlari Hesabi	12.882.104.100,32
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.027.596.427,34
580	Geçmis Yillar Olumsuz Faaliyet Sonuçlari Hesabi	-2.027.596.427,34
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	504.481.180,42
590	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu Hesabi	504.481.180,42
591	Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu Hesabi	0,00

AKTİF TOPLAMI 14.870.048.317,36

PASİF TOPLAMI 14.870.048.317,36

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 24.00.93.01 **Adı : SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		Giderler Hesabi	104.117.103.367,75
630	05	Cari Transferler	104.116.612.015,29
630	12	Gelirlerin Ret ve Iadesinden Kaynaklanan Giderler	214.853,88
630	99	Diğer Giderler	276.498,58

GİDERLER TOPLAMI (A) **104.117.103.367,75**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		Gelirler Hesabi	104.621.584.548,17
600	04	Alinan Bagis ve Yardimlar ile Özel Gelirler	17.903.122.102,19
600	05	Diger Gelirlerden Alacaklar	86.718.462.445,98

GELİRLER TOPLAMI (B) **104.621.584.548,17**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **104.621.584.548,17**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **504.481.180,42**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**104.117.103.367,75**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**104.621.584.548,17**	**NET GELİR (D=B-C)**	**104.621.584.548,17**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**504.481.180,42**

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bakanlık 2024 Yılı Ödenek Durumu

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması (1. Düzey)

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması (1. Düzey)

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

ÇASGEM: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi

ÇSGB: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

GYMY: Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

IPA: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

MYMY: Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

OECD: Organisation for Economic Co-Operation and Development

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

TL: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bakanlığa Devrolunan Döner Sermaye İşletmelerinin Yönetmeliklerinin Mevzuat Değişikliklerine Göre Güncellenmesi Çalışmalarının Tamamlanmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görev ve teşkilatına ilişkin düzenlemeler 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 86 ve 97'nci maddeleri arasında yer almaktadır.

21.04.2021 tarihli ve 31461 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 73 numaralı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur.

Kararname'ye göre Bakanlığın temel görevleri çalışma hayatını düzenlemek ve denetlemek; çalışma hayatındaki sorunları ve çözüm yollarını araştırmak; çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları koruyucu ve çalışmayı destekleyici tedbirleri almak; iş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak tedbirlerin uygulanmasını izlemek; sosyal güvenliği yaygınlaştıracak tedbirler almaktır.

Kararname'de Bakanlığın görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Çalışma hayatını düzenleyici, işçi - işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler almak,

Çalışma hayatındaki mevcut ve muhtemel meseleleri ve çözüm yollarını araştırmak, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları koruyucu ve çalışmayı destekleyici tedbirleri almak,

Ekonominin gerektirdiği insan gücünü sağlamak için gerekli tedbirleri araştırmak ve uygulanmasının sağlanmasına yardımcı olmak,

İstihdamı ve tam çalışmayı sağlayacak, çalışanların hayat seviyesini yükseltecek tedbirleri almak,

Uluslararası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları yapmak ve belirlenen politikanın uygulanmasına ilişkin ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyette bulunmak,

Çalışanların meslekî eğitimlerini sağlayıcı tedbirler almak,

İş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak tedbirlerin uygulanmasını izlemek,

Çalışma hayatını denetlemek,

Sosyal adalet ve sosyal refahın gerçekleşmesi için gerekli tedbirleri almak,

Çeşitli fizyolojik, ekonomik ve sosyal risklere karşı sosyal sigorta hizmetlerini uygulamak, sosyal güvenlik imkânını sağlamak, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için gerekli tedbirleri almak,

Yabancı ülkelerde çalışan Türk işçilerinin çalışma hayatı ve sosyal güvenlikle ilgili meselelerine çözüm yolları aramak, hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek,

İş istatistiklerini derlemek ve yayınlamak,

İşyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önleyici ve koruyucu hizmetleri yürütenlerin niteliklerini belirlemek, eğitimlerini ve sertifikalandırılmalarını sağlamak,

Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bakanlık, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre merkez ve yurt dışı teşkilatından oluşmaktadır. Bakanlık, mevzuattan kaynaklanan ve taşrada yürütülmesi gereken görevlerini Bakanlık bağlı ve ilgili kuruluşlarının taşra teşkilatları aracılığıyla yürütebilir.

Bakanlığın hizmet birimleri şunlardır:

• Çalışma Genel Müdürlüğü

• İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü

• Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü

• Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü

• Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

• Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü

• Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

• Strateji Geliştirme Başkanlığı

• Personel Dairesi Başkanlığı

• Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

• Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

• Özel Kalem Müdürlüğü.

Ayrıca, İç Denetim Başkanlığı da merkez teşkilatı içinde yer almaktadır.

Bakanlığın, çeşitli ülkelerde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Ateşeliği olmak üzere yurt dışı teşkilatı da bulunmaktadır. Yurt dışı birimlerinin 3'ü uluslararası kuruluşlar nezdindeki daimi temsilciliklerde (BM Cenevre, AB Brüksel ve OECD Paris) hizmet vermektedir.

Bakanlığın bağlı kuruluşları, Ereğli Kömür Havzası Amelebirliği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı Başkanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Başkanlığıdır. İlgili kuruluşları ise Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Mesleki Yeterlilik Kurumu Başkanlığı ile Sosyal Güvenlik Kurumudur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2024 Yılı Faaliyet Raporuna göre, 2024 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla Bakanlık merkez ve yurt dışı teşkilatında toplam 3050 personel görev yapmaktadır. Toplam personelin 2660'ı memur, 390'ı işçi ve sözleşmeli personelden oluşmaktadır. Toplam personel içerisinde genel idare hizmetleri sınıfında çalışan personel oranı %78,46'dir.

Toplam personel içerisinde Daire Başkanı ve üstü yönetici oranı %2,23; müfettiş ve müfettiş yardımcısı oranı %30,13; uzman ve uzman yardımcısı oranı %21,74; şube müdürü oranı %2,95'dir.

1.3. Mali Yapı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 625.780.424.000,00 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiş olup, bu tutar genel bütçeli idarelere (I sayılı cetvel) verilen toplam ödenek tutarının 11.007.879.053.000,00 TL ile %5,7'sine tekabül etmektedir.

Tablo 1: Bakanlık 2024 Yılı Ödenek Durumu

Başlangıç Ödeneği (TL)	Eklenen (TL)	Düşülen (TL)	Toplam Ödenek (TL)
625.780.424.000,00	151.656.642.082,05	327.844.506.395,00	449.592.559.687,05

Kaynak: 2024 Yılı Masraf Cetveli

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması (1. Düzey)

Ekonomik Kod		Harcama (TL)
01	Personel Giderleri	2.385.791.567,73
02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	279.006.159,48
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	328.574.624,73
05	Cari Transferler	418.065.431.980,07
06	Sermaye Giderleri	56.240.241,54
07	Sermaye Transferleri	233.369.720,18
Genel Toplam		**421.348.414.293,73**

ÇSGB'nin 449.592.559.687,05 TL olan toplam ödeneğinin 421.348.414.293,73 TL'si bütçe gideri olarak gerçekleşmiştir. Bütçe giderinin %99,22'si olan en büyük kısmını cari transferler oluşturmaktadır. Bütçe giderinin %0,57'si personel giderleri, kalan kısmı ise sermaye transferleri, mal ve hizmet alım giderleri, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri ile sermaye giderlerinden oluşmaktadır.

2024 yılında Bakanlık giderlerinin ağırlığını oluşturan cari transferlerin 256,3 milyar TL'si sigorta prim teşvikleri kapsamında olmak üzere diğer unsurları ile birlikte toplam 340,6 milyar TL'si SGK'ya ve 54,1 milyar TL'si İşsizlik primi devlet payı kapsamında olmak üzere toplam 73,6 milyar TL'si İşsizlik Sigortası Fonuna ve 3,7 milyar TL'si giderlere katılım kapsamında İŞKUR'a olmak üzere toplam 417,9 milyar TL'si ilgili kamu idareleri bütçeleri içerisinde yer almaktadır.

Aşağıdaki tablodan görüleceği üzere, 2024 yılında Bakanlığın bütçe gelirleri toplamı 189.117.615,34 TL olarak gerçekleşmekle birlikte, 201.622,55 TL tutarındaki bütçe gelirlerinden ret ve iadeler düşüldükten sonra net bütçe gelirleri toplamı 188.915.992,79 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması (1. Düzey)

Ekonomik Kod		Bütçe Geliri (TL)
800	Bütçe Gelirleri	189.117.615,34

1	Vergi Gelirleri	176.928.427,42
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	962.307,05
5	Diğer Gelirler	11.226.880,87
810	Bütçe Gelirlerinden Ret ve İadeler	201.622,55
1	Vergi Gelirlerinden Ret ve İadeler	43.960,35
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	743,15
5	Diğer Gelirlerden Ret ve İadeler	156.919,05
Net Bütçe Gelirleri Toplamı		**188.915.992,79**

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; Faaliyet Gideri Toplamı 421.527.167.741,22 TL, Faaliyet Geliri Toplamı 347.605.856,40 TL, İndirim, İade ve İskonto Toplamı 205.639,05 TL, Net Faaliyet Geliri Toplamı ise 347.400.217,35 TL ve Enflasyon Düzeltmesi ise 242.741.576,06 TL olup, Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu 420.937.025.947,81 TL olarak gerçekleşmiştir.

ÇASGEM Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılında 3.850.526,00 TL gelir elde etmiş, giderleri ise 2.301.955,45 TL olarak gerçekleşmiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelirleri 204.081.822,00 TL, giderleri 90.805.516,52 TL olarak gerçekleşmiş olup, İşletme 2024 yılında 88.172.242,33 TL dönem net kârı elde etmiştir.

Çalışma Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı dönem sonu mali tablolarına göre, 2024 yılında 175.527,53 TL gelir elde etmiş, giderleri 38.749,50 TL olarak gerçekleşmiş, dönem kârı da 136.778,03 TL olmuştur.

ÇASGEM Sosyal Tesis İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 11.574.721,70 TL ve gider toplamı 17.017.769,50 TL'dir.

Ayrıca, uluslararası antlaşmalar gereğince Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında, Bakanlık birimlerinin (ÇASGEM dahil) faydalanıcısı olduğu sözleşmelere ilişkin olarak 2024 yılında 10.838.575,38 Avro AB katkısı, 1.912.496,90 Avro TR katkısı olmak üzere toplam 12.751.072,28 Avro ödemede bulunulmuştur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Kanun'un 49'uncu maddesi gereğince, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince uygulanacak çerçeve hesap planı ile düzenlenecek

raporların şekil, süre ve türlerine ilişkin hususlar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile (GYMY); muhasebe işlemlerine, hesap planlarına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerin şekil ve türlerine ilişkin hususlar ise Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne uygun olarak Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) ile belirlenmiştir.

İdare hesaplarında tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmaktadır. Muhasebe kayıtları, mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Muhasebe işlemleri, Bakanlık Merkez Saymanlık Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, İş Teftiş Grup Başkanlıkları ile İş Sağlığı ve Güvenliği Bölge Laboratuvar Müdürlüklerine genel bütçeden ödenek gönderilmekte ve bu birimlere ilişkin işlemler, gerçekleştirme görevlisi ve harcama yetkilisi tarafından Muhasebat Genel Müdürlüğüne ait Mali Yönetim Sistemi üzerinden muhasebeleştirilmektedir.

İdare 5018 sayılı Kanun'a göre çıkarılan GYMY ile MYMY hükümlerine göre tek düzen muhasebe sistemi uygulamaktadır.

İdarenin bütçe işlemleri Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Muhasebat Genel Müdürlüğünce kurulan e-bütçe sistemi ve Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi aracılığı ile yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,

Geçici ve kesin mizan,

Bilanço,

Faaliyet sonuçları tablosu,

Öz kaynak değişim tablosu,

Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol

faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 25 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 14'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bakanlığa Devrolunan Döner Sermaye İşletmelerinin Yönetmeliklerinin Mevzuat Değişikliklerine Göre Güncellenmesi Çalışmalarının Tamamlanmaması

Kamu İdaresi bünyesindeki döner sermaye işletmelerinin iş ve işleyişini düzenleyen yönetmeliklerin dayanağını teşkil eden kanun maddelerinin yürürlükten kalkmasına rağmen yönetmeliklerin mevzuat değişikliklerine göre güncellenmesi çalışmalarının tamamlanmadığı görülmüştür.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 96/Ğ'nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, Bakanlığa döner sermaye işletmeleri kurabilme yetkisi verilmiştir. Maddenin (2) numaralı fıkrasında, döner sermayenin; bütçeye bu amaçla konulacak ödeneklerle ayni yardımlar, döner sermaye faaliyetlerinden elde edilecek karlar, bağış ve yardımlardan oluşacağı belirtilmiştir. Anılan maddenin (3) numaralı fıkrasında bağış ve yardımların tahsis olunan sermaye ile sınırlı olmaksızın tahsis olunan sermaye tutarına ekleneceği, (4) numaralı fıkrasında ise döner sermayenin işletilmesinden doğan karların ve ödenmiş sermayenin tahsis edilen sermaye tutarına ulaşıncaya kadar döner sermayeye ekleneceği düzenlenmiştir. Maddenin (5) numaralı fıkrasında da işletmelerin faaliyet alanlarının, gelirlerinin, giderlerinin ve denetimi ile ilgili hususların Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenmesi öngörülmüştür.

Kamu İdaresi bünyesinde varlığını devam ettiren; İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi; ÇASGEM Döner Sermaye İşletmesi ile ÇSGB Çalışma Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi (Mülga Devlet Personel Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi) bulunmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM) Döner Sermaye İşletmesi Yönetmenliği 12.06.2024 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile ÇSGB Çalışma Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi (Mülga Devlet Personel Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi) Yönetmeliği çalışmalarına başlanılmış ancak sonuçlandırılmamıştır.

Öte yandan Anayasa Mahkemesinin 14/3/2024 tarihli ve E: 2021/63, K: 2024/78 sayılı Kararı ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 96/Ğ'nci maddesi iptal edilmiştir. Karar'ın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra (24/6/2025) yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu Karar'da döner sermaye işletmesinin faaliyeti neticesi elde edilecek gelirin kamu geliri niteliğinde olduğu gözetildiğinde işletmenin kuruluşu,

sermaye yapısı, gelir getirici faaliyetlerine yönelik düzenlemelerin de münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa ilşkin olarak, döner sermaye işletmeleri yönetmeliklerinin güncellenmesine yönelik çalışmaların devam ettiği ancak, yönetmelik çıkarılabilmesine dayanak oluşturan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Döner Sermaye İşletmesi" başlıklı 96/Ğ maddesinin Anayasa Mahkemesinin 14/3/2024 tarihli ve E: 2021/63, K: 2024/78 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olması dolayısıyla güncelleme çalışmalarının kanuni düzenleme sonrasında yapılabileceği belirtilmiştir.

Kamu İdaresi bünyesinde faaliyet gösteren döner sermayelerin yönetmeliklerine ilişkin süreçlerin tamamlanması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Bakanlığa Devrolunan Döner Sermaye İşletmelerinin Yönetmeliklerinin Mevzuat Değişikliklerine Göre Güncellenmesi Çalışmalarının Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bakanlık bünyesinde yer alan bir DSİ yönetmeliğinin güncellendiği ancak iki DSİ yönetmeliğinin ise henüz tamamlanmadığı dikkate alınarak bulgu konusu edilmiştir.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi ve Gerçekleşmesi

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ÇSGB: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

İSG DSİ: İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi

İSGÜM: İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı

TL: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Döner Sermaye İşletmesi, 09.01.1985 tarihli ve 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 39'uncu maddesine dayanılarak hazırlanmış 31.03.2010 tarihli ve 27538 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği kapsamında faaliyet göstermektedir. İşletmenin kuruluşuna ilişkin Yönetmelik'in güncellenmesi çalışmaları devam etmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nde işletmenin faaliyet alanları şu şekilde belirlenmiştir:

Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla ortak projeler geliştirmek,

Standart çalışmaları yapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek,

Kişisel koruyucuların standartlara uygunluğunu test etmek veya ettirmek,

İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konularında inceleme ve araştırma yapmak ve araştırma sonuçlarının uygulanmasını sağlamak,

Mesleki eğitim görenler, rehabilite edilenler, özel risk grupları ve kamu hizmetlerinde çalışanlar da dâhil olmak üzere tüm çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmalar yapmak,

Faaliyet konuları ile ilgili yayın ve dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri düzenlemek,

İş sağlığı ve güvenliği alanında hizmet verecek gerçek ve tüzel kişi ve kuruluşlara verilecek yetki belgelerini üretmek ve ücreti karşılığında vermek,

İş sağlığı ve güvenliği alanında ulusal ve uluslararası seminer, sempozyum, panel, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek veya söz konusu etkinliklere katılmak,

İş sağlığı ve güvenliği alanında ölçüm, analiz, teknik kontrol, risk analizi ve değerlendirmesi, eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmetlerini yapmak,

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilimsel araştırmalar yayımlamak,

İş sağlığı ve güvenliği alanında faaliyet gösteren birimler ile ortak faaliyetlerde bulunmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Döner Sermaye İşletmesinin, işletme müdürü, işletme müdür yardımcısı, sayman, şef ve veri hazırlama ve kontrol işletmeni ünvanlarında toplam 59 kişilik kadrosunun dönem sonu itibarıyla 34'ü işçi olmak üzere 43'ü dolu durumdadır.

İşletme, faaliyet alanına giren konularda İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü ve İSGÜM ile yoğun bir iş birliği içerisinde faaliyetlerini yürütmektedir.

İşletmenin bütçesinin onaylanması İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürünün teklifi üzerine Bakan tarafından yapılmaktadır. Harcama yetkilisi; İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü olup, tutarı da esas alarak harcama yetkisi devri yapıldığı anlaşılmıştır.

1.3. Mali Yapı

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesinin (İSG DSİ) mali işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir. İşletmenin bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve muhasebeleştirilmesi ile raporlanması işlemleri bu Yönetmelik'te belirlenen usul ve esaslara göre yürütülmektedir.

İSG DSİ'nin 2024 yılı gider bütçesi 210.100.000,00 TL'dir. Aşağıdaki tablolarda görüleceği üzere, İSG DSİ'nin 2024 yılı gider gerçekleşmesi 90.805.516,52 TL olup, giderler içindeki en büyük payı,cari transferler, personel giderleri ve mal ve hizmet alım giderleri oluşturmaktadır. İşletme giderleri içerisinde yer alan cari transferler, esasen Hazine payı ve sosyal hizmetler payı olarak ilgili idarelere aktarımları ifade etmektedir.

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi ve Gerçekleşmesi

Giderin Çeşidi	2024 Yılı Gider Bütçesi Tahmini (TL)	2024 Yılı Gider Gerçekleşmesi (TL)
Personel Giderleri	36.277.000,00	25.453.226,72
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	7.219.000,00	5.468.219,13
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	116.662.000,00	21.123.815,47
Cari Transferler	33.752.850,00	32.683.119,00
Sermaye Giderleri	16.189.150,00	6.077.136,20
Genel Toplam	**210.100.000,00**	**90.805.516,52**

İSG DSİ'nin 2024 yılı gelir tahmini 210.100.000,00 TL iken, gerçekleşen gelir tutarı 204.081.822,00 TL olmuştur. Gelirlerin ağırlığını mal ve hizmet satış gelirleri oluşturmakta olup, bu gelirler içindeki en büyük pay da yetki belgesi ve izin hizmeti gelirlerine aittir.

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi ve Gerçekleşmesi

Gelirin Çeşidi	2024 Yılı Gelir Tahmini (TL)	2024 Yılı Gelir Gerçekleşmesi (TL)
Mal ve Hizmet Gelirleri	209.477.200,00	188.937.112,23
Diğer Gelirler	622.800,00	15.144.709,77
Genel Toplam	210.100.000,00	204.081.822,00

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İşletmede, muhasebe sistemi olarak; Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi kullanılmaktadır. Fatura kesmek için ise Zirve Programı kullanılmaktadır.

İşletmenin tabi olduğu hesap planı Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde belirlenmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda sayılanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,

Geçici ve kesin mizan,

Bilanço,

Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine

uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi 2023 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması

İşletme tarafından, Döner Sermaye ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre kullanılması gereken maliyet hesaplarının kullanılmadığı görülmüştür.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin "Alınacak Bedeller ve Fiyat" başlıklı 19'uncu maddesinde, İşletmenin, hiçbir kurum, kuruluş veya kişiye işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç olmak üzere, bedelsiz ve emsaline nazaran düşük bedelle iş yapamayacağı, hizmet veremeyeceği, mal satamayacağı veya herhangi bir menfaat sağlayamayacağı hüküm altına alındıktan sonra mal ve hizmetlerin fiyatlarının, maliyet, işletme giderleri ve kâr unsurları dikkate alınmak suretiyle hesaplanarak harcama yetkilisinin teklifi Bakan onayı ile kesinleşeceği düzenlenmiştir. Anılan hükümler uyarınca işletmenin maliyetlerinin altında satış yapmasına imkan bulunmamaktadır.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin “Hizmet Üretim Maliyeti” başlıklı 495’inci maddesinde; Hizmet Üretim Maliyeti hesap grubunun; hizmet işletmelerinin üretim maliyeti hesaplarının izlenmesi için kullanılacağı; 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ve 742 Hizmet Üretim Maliyeti Fark Hesabından oluştuğu ve izleyen maddelerde bu hesaplara yapılacak borç ve alacak kayıtları düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in 516'ncı maddesinde işletmenin yönetim fonksiyonu ile ilgili faaliyetlerinin izlenmesinde kullanılan gider, yansıtma ve fark hesaplarının izlenmesi için kullanılan Genel Yönetim Giderleri hesap grubunun; 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı, 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı ve 772 Genel Yönetim Gider Farkları Hesabı'ndan oluştuğu ve izleyen maddelerde bu hesaplara yapılacak borç ve alacak kayıtları düzenlenmiştir.

Söz konusu hükümler uyarınca hizmet üretimi için katlanılan maliyetlerin 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı'na; yönetim fonksiyonuyla ilgili giderlerin de 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı'na kaydedilmesi ve dönem sonunda bu kayıtların yansıtma hesapları kullanılarak 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı'nda bulunan bakiyenin 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı'na; 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı'na kayıtlı bakiyenin de 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabı'na devredilmesi gerekmektedir.

İşletmede hizmet üretim maliyet hesapları kullanılmadığı için, İşletmece katlanılan tüm giderler 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı'nda muhasebeleştirilmekte ve raporlanmaktadır.

Bu nedenle, işletmenin hizmet üretim maliyetleri mali tablolardan çıkarılamamakta ve fiyat politikası ile karşılaştırılamamaktadır. Ayrıca işletme gelir tablosunda satılan hizmet maliyeti görünmemekte; genel yönetim giderleri ise hem satılan hizmet maliyetini hem de genel yönetim giderlerini içermektedir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa ilişkin olarak maliyet muhasebesi sisteminin tesis ve işleyişine ilişkin teknik çalışmalara başlandığı ifade edilmiş olup ayrıca bulguda işaret edilen 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı'nın kullanımına başlanılmıştır. Ancak 2025 yılında yapılan işlemin 2024 yılı mali tablolarında oluşan hatayı düzeltici etkisi bulunmamaktadır.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği hükümleri uyarınca maliyet hesaplarının kullanılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2025 yılı içerisinde düzeltildiği ve bunun 2024 yılı mali tablolarını değiştirmeyeceğinden dolayı bulgu konusu edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 105 **ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	262.220.987,49
10	**Hazır Değerler**	122.091.404,26
102	BANKA HESABI	99.179.807,68
104	PROJE ÖZEL HESABI	22.911.596,58
12	**Faaliyet Alacakları**	800,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	800,00
14	**Diğer Alacaklar**	24.222.472,17
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	24.222.472,17
15	Stoklar	11.821.744,75
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.821.744,75
16	**Ön Ödemeler**	103.927.855,43
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	103.927.855,43
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	156.710,88
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	156.710,88
2	DURAN VARLIKLAR	1.063.316.287,68
22	**Faaliyet Alacakları**	57.390,03
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	57.390,03
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.130.476,61
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.130.476,61
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.061.997.972,25
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	1.199.847.906,50
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	24.638.262,59
254	TAŞITLAR HESABI	41.761.001,61
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	175.517.729,70
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-379.766.928,15
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	16.170.460,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-16.170.460,00
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	130.448,79
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	130.448,79
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN	2.017.381,83

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	23.930.198.069,09
32	**Faaliyet Borçları**	23.911.186.401,85
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	14.810.680,68
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	23.896.375.721,17
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	12.930.545,12
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	82.214,15
333	EMANETLER HESABI	12.848.330,97
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	6.081.122,12
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	5.111.154,42
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	969.967,70
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	98.723.760,02
43	**Diğer Borçlar**	6.552,66
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.552,66
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	98.717.207,36
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	98.717.207,36
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-22.703.384.553,94
50	**Net Değer**	420.009.939,42
500	NET DEĞER HESABI	420.009.939,42
51	**Değer Hareketleri**	762.022.366.340,86
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	762.022.366.340,86
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	580.017.901,41
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	580.017.901,41
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-364.788.752.787,82
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-364.788.752.787,82
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-420.937.025.947,81
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.111.107,78
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-420.942.137.055,59

	VARLIKLAR HESABI	
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.017.381,83

AKTİF TOPLAMI 1.325.537.275,17

PASİF TOPLAMI 1.325.537.275,17

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	12.902.063,38
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	12.902.063,38
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.548.342,17
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.548.342,17
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	14.076.008,52
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	14.076.008,52
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	0,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 105 **Adı : ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	421.527.167.741,22
630	01	Personel Giderleri	2.451.829.682,97
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	278.904.029,86
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	334.888.491,02
630	05	Cari Transferler	418.100.543.762,21
630	07	Sermaye Transferleri	239.046.072,93
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.775.852,73
630	13	Amortisman Giderleri	78.032.800,43
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.968.302,92
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	95.498,40
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.609.517,48
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	27.473.720,94
630	99	Diğer Giderler	9,33

GİDERLER TOPLAMI (A) **421.527.167.741,22**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	347.605.856,40
600	01	Vergi Gelirleri	176.928.427,42
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	962.307,05
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	39.429.528,38
600	05	Diğer Gelirler	124.296.678,92
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	4.379.397,15
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	1.609.517,48

GELİRLER TOPLAMI (B) **347.605.856,40**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	205.639,05
610	01	Vergi Gelirleri	43.960,35
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	743,15
610	05	Diğer Gelirler	160.935,55

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **205.639,05**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **347.400.217,35**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **242.741.576,06**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-420.937.025.947,81**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**421.527.167.741,22**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**347.605.856,40**	**NET GELİR (D=B-C)**	**347.400.217,35**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**205.639,05**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-420.937.025.947,81**

BİLANÇO

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Kurum Kodu : 8105.1 **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	111.965.767,50
10	**HAZIR DEĞERLER**	111.125.336,65
102	BANKALAR HESABI	111.641.855,81
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-541.912,82
105	DÖVİZ HESABI	25.393,66
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	30.019,16
120	ALICILAR HESABI	30.019,16
13	**DİĞER ALACAKLAR**	213.927,39
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	1.863,74
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	212.063,65
15	STOKLAR	596.484,30
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	596.484,30
2	DURAN VARLIKLAR	14.948.118,18
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	453.881,88
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	453.881,88
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	14.494.236,30
252	BİNALAR HESABI	10.785.113,84
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	9.674.132,66
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.392.689,16
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-13.357.699,36
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	5.101,58
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.101,58

AKTİF TOPLAMI 126.913.885,68

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	26.367.873,95
32	**TİCARİ BORÇLAR**	1.206.330,51
320	SATICILAR HESABI	1.099.980,98
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	106.349,53
33	**DİĞER BORÇLAR**	364.730,19
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	252.143,62
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	112.586,57
34	ALINAN AVANSLAR	1.511.262,73
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.511.262,73
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	15.624.179,66
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.543.206,38
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	402.162,75
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	7.817.297,55
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	861.512,98
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	7.661.370,86
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	29.390.939,54
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-21.729.568,68
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR** HESABI	0,00
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.240.802,88
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	4.240.802,88
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.240.802,88
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	96.305.208,85
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	8.389.322,72
500	SERMAYE HESABI	330.476,61
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	8.058.846,11
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	642.050,04
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	642.050,04
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-898.406,24
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-898.406,24
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	88.172.242,33
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	88.172.242,33

PASİF TOPLAMI 126.913.885,68

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	733.670,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	733.670,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	77.649,60
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	77.649,60

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8105.1

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	189.013.920,44
1- Yurtiçi Satışlar	188.937.112,23
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	76.808,21
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	0,00
1- Satıştan İadeler (-)	0,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	189.013.920,44
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	0,00
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	189.013.920,44
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	86.505.566,61
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	86.505.566,61
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	102.508.353,83
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	13.778.476,19
3- Faiz Gelirleri	13.722.352,83
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	56.123,36
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	13.073,46
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	13.073,46
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	116.273.756,56
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.289.425,37
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	14.899,82

2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	1.274.525,55
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,06
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,06
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	117.563.181,87
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	29.390.939,54
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	88.172.242,33

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bakanlık Merkez ve Taşra Kadrolarının Dağılımı

Tablo 2: Bakanlık Personelinin İstihdam Şekline Göre Dağılımı

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Tablo 5: Bakanlık Harcama Birimlerince Kullanılmak Üzere Döner Sermaye İşletme Bütçesinden Alımı Gerçekleştirilen ve Bakanlığın Varlık Hesaplarında İzlenmeyen Tutarlar

KISALTMALAR

MEBİS	Milli Emlak Bilgi Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Çevre İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması ve Faaliyet Alacakları Hesap Grubunda İzlenmemesi

2. Yapımı Süren Maddi Duran Varlıklar İçin Yapılan Ödemelerin Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Muhasebeleştirilmesi Gerekirken Doğrudan Giderleştirilmesi

3. Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

4. Döner Sermaye İşletmesi Bütçesinden Bakanlık İhtiyacı İçin Yapılan Alımların Varlık Hesaplarında İzlenmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce Pazarlık Usulü ile Kiraya Verilen Yerlere Ait Kira Sözleşmelerine Olura Aykırı Hüküm Konulması

2. Orman Vasfı Dışına Çıkarılan Araziler ile Tarım Arazilerinin Satışına İlişkin Taksit Ödemesi Geciken Hak Sahiplerine Yönelik Gerekli Müeyyidelerin Tesis Edilmemesi

3. Okul Aile Birliğine Kiralanan Kantinlerde Tahsil Edilmesi Gereken Arz Bedellerinin Takibinin Yeterince Yapılmaması

4. İşgal Edilen Hazine Taşınmazlarına İlişkin Tahliye Mekanizmasının İşletilmemesi

5. Ecrimisil Kıymet Takdirinde Yeterince Araştırma Yapılmadan Birim Bedeli Belirlenmesi

6. Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Üyelik ve Katkı Payı Ödemelerinin İlgili Hesaplarda İzlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının teşkilat yapısı, görev ve yetkileri 10.07.2018 tarihine kadar, 29.06.2011 tarihli ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile, 10.07.2018 tarihinden itibaren 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir. Söz konusu Kararname'nin 97 ile 126'ncı maddeleri arasında Bakanlığın görev ve yetkileri yer almaktadır.

30.12.2020 tarih ve 31350 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile çevre kirliliğini önlemek, yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Bakanlıkla ilgili tüzel kişiliğe haiz Türkiye Çevre Ajansı kurulmuştur.

29.10.2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde değişiklik yapılarak Bakanlığın ismi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. Bunun yanında, Bakanlık bünyesinde çölleşme, erozyon ve iklim değişikliğiyle mücadele etmek; toprağın korunması ve tabii kaynakların geliştirilmesi amacıyla Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Ayrıca, 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde değişiklik yapılarak; Bakanlığa bağlı küresel iklim değişikliği ve ozon tabakasının incelmesi ile ilgili tedbirlerin alınmasına ve yeşil kalkınmaya yönelik plan, politika ve stratejilerin belirlenmesine ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmaları yapmak, gerekli müzakereleri gerçekleştirmek ve diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak üzere İklim Değişikliği Başkanlığı kurulmuştur. Öte yandan, Meteoroloji Genel Müdürlüğü Bakanlığın bağlı kuruluşları arasına dahil edilmiştir.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), Başbakanlığa bağlı iken, 09.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bakanlığa bağlanmıştır. Öte yandan, 2001 yılında

tasfiye sürecine giren Türkiye Emlak Bankası AŞ, 7020 sayılı Kanun ile tasfiye sürecinden çıkarılmıştır. Türkiye Emlak Bankası AŞ'nin yeniden bankacılık faaliyetinde bulunmasına karar verilmiş olup söz konusu Kuruluş Bakanlığa bağlı olarak faaliyette bulunmaktadır.

16.10.2023 tarihli ve 32341 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 153 sayılı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 6306 sayılı Kanun kapsamındaki iş ve işlemleri yürütmek üzere Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı kuruluş olarak Kentsel Dönüşüm Başkanlığı kurulmuştur.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı teşkilatı, Bakanlık merkez teşkilatı ve merkeze bağlı taşra teşkilatından oluşmaktadır. Taşra teşkilatı; 81 ilde yer alan İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlükleri ve Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü altında yer alan 8 adet Temiz Hava Sahası Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığında dört bakan yardımcısı bulunmaktadır.

Bakanlığın merkez teşkilatında;

- Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü,
- Milli Emlak Genel Müdürlüğü,
- Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü,
- Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü,
- Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü,
- Yapı İşleri Genel Müdürlüğü,
- Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü,
- Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü,
- Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü,
- Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü,
- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,
- Personel Genel Müdürlüğü,
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı,
- Strateji Geliştirme Başkanlığı,

- Yüksek Fen Kurulu Başkanlığı,
- Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı,
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,
- Özel Kalem Müdürlüğü ve
- Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü yer almaktadır.

Bakanlığın bağlı kuruluşları; İklim Değişikliği Başkanlığı, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, ilgili kuruluşları ise Türkiye Çevre Ajansı, Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi ve İller Bankası Anonim Şirketi'dir.

31.12.2024 tarihi itibarıyla Bakanlığın merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatında toplam 17.425 personel istihdam edilmektedir.

Tablo 1: Bakanlık Merkez ve Taşra Kadrolarının Dağılımı

Personel Sayısı	Merkez			Taşra			Yurt Dışı			Genel Toplam		
	Dolu	Boş	Toplam	Dolu	Boş	Toplam	Dolu	Boş	Toplam	Dolu	Boş	Toplam
Memur	2.918	4.320	7.238	11.080	9.336	20.416	9	1	10	14.007	13.657	27.664
Sözleşmeli Personel-4/B	34	172	206	1.359	563	1.922	0	0	0	1.393	735	2.128
Bilişim Uzmanı (Sözleşmeli)	14	11	25		0	0	0	0	0	14	11	25
İşçi	490	860	1.350	1.521	1.767	3.288	0	0	0	2.011	2.627	4.638
Döner Sermaye	0	22	22	0	0	0	0	0	0	0	22	22
Toplam	**3.456**	**5.385**	**8.841**	**13.960**	**11.666**	**25.626**	**9**	**1**	**10**	**17.425**	**17.052**	**34.447**

Tablo 2: Bakanlık Personelinin İstihdam Şekline Göre Dağılımı

İstihdam Şekli	Personel Sayısı	Oran (%)
Memur	**14.007**	**80,39**
Genel İdare Hizmetleri	5.901	33,87
Teknik Hizmetleri Sınıfı	7.573	43,46
Sağlık Hizmetleri Sınıfı	92	0,53
Yardımcı Hizmetleri Sınıfı	312	1,79
Avukatlık Hizmetleri	129	0,74
Memur Toplamı	**14.007**	**80,39**
İşçi	2.011	11,54
Sözleşmeli Personel-4/B	1.393	7,99
Bilişim Uzmanı (Sözleşmeli)	14	0,08
Toplam	**17.425**	**100**

1.3. Mali Yapı

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

2024 yılı bütçesiyle Bakanlığa 271.741.383.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir.

Bakanlıkça, bütçeyle verilen ödenekler dışında, uluslararası antlaşmalar gereğince Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı kapsamında 2024 yılında sağlanan fonlardan 38.087.982,18 Avro kaynak kullanılmıştır.

Ayrıca, Bakanlık faaliyetlerinin finansmanında, bütçe dışında olan döner sermaye işletmesinden temin edilen kaynaklar da kullanılmaktadır. Döner sermaye işletmesinin 2024 yılı bütçesi 8.000.000.000,00 TL'dir.

Bakanlıkça sunulan Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre, Bakanlığın 2024 yılı bütçe gideri ve ödenek kullanımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Açıklama	2024 Başlangıç Ödeneği (TL)	2024 Revize Ödeneği (TL)	31.12.2024 İtibarıyla Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	11.510.094.000,00	12.754.369.510,94	11.769.751.194,91	92,28
02	SGK Devlet Primi Giderleri	1.503.685.000,00	1.759.132.993,12	1.547.131.589,13	87,95
03	Mal ve Hizmet Alim Giderleri	725.012.000,00	1.801.807.241,43	1.267.469.380,99	70,34
05	Cari Transferler	224.845.034.000,00	226.319.526.308,66	223.431.121.535,62	98,72
06	Sermaye Giderleri	14.624.871.000,00	151.913.059.459,13	146.749.832.469,93	96,60
07	Sermaye Transferleri	18.282.187.000,00	22.912.796.413,50	22.804.633.895,82	99,53
08	Borç Verme	250.500.000,00	225.451.400,00	171.825.000,00	76,21
Genel Toplam		**271.741.383.000,00**	**417.686.143.326,78**	**407.741.765.066,40**	**97,62**

Bakanlığın 2024 yılı başlangıç ödenekleri toplamı 271.741.383.000,00 TL olup, yıl içerisinde eklenen ödeneklerle birlikte yıl sonu toplam ödenek tutarı 417.686.143.326,78 TL olmuştur. Bakanlığın, 2024 yıl sonu harcaması ise 407.741.765.066,40 TL olarak gerçekleşmiştir.

Bakanlık tarafından sunulan Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosuna göre 2024 yılı tahsil edilen bütçe gelirleri, ret ve iade tutarları, net bütçe gelirleri ile gelir türü itibarıyla net bütçe gelirlerinin toplam net bütçe gelirine oranı aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Kod	Bütçe Gelirlerinin Türü	Gelirler (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
1	Vergi Gelirleri	15.564.546.820,79	24.988.417,47	15.539.558.403,32	99,83
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.994.298.110,72	62.435.678,79	12.931.862.431,93	99,51
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	144.635.212.583,29	751.323,70	144.634.461.259,59	99,99
5	Diğer Gelirler	4.379.797.049,85	48.989.901,68	4.330.807.148,17	98,88
6	Sermaye Gelirleri	14.705.227.848,63	126.484.578,30	14.578.743.270,33	99,13
Genel Toplam		**192.279.082.413,28**	**263.649.899,94**	**192.015.432.513,34**	**99,86**

Tabloya göre Bakanlığın 2024 yılı net bütçe geliri 192.015.432.513,34 TL'dir. Bu gelirlerden teşebbüs ve mülkiyet geliri toplam 12.931.862.431,93 TL, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler toplam 144.634.461.259,59 TL, sermaye gelirleri ise toplam 14.578.473.270,33 TL'dir.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Bakanlığın faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı faaliyet gideri 360.836.719.882,14 TL, faaliyet geliri 161.995.846.839,66 TL olup enflasyon düzeltmesi sonucunda dönem olumlu faaliyet sonucu ise 4.907.812.096.239,06 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip, Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre, muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir."* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde, kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde, kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen

standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde, kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde, kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde, bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri, merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince, hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Etkin bir iç kontrol sisteminin kurulması, sistemin değerlendirilmesi ve raporlanması ile ilgili işlemler İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu yerine, Strateji Geliştirme Başkanlığı koordinasyonunda yapılmaktadır. İç kontrole ilişkin gelişmeler ve yürütülen çalışmalar, haftalık birim amirleri toplantısında gündeme getirilmektedir. Bakanlık tarafından geçmiş dönemlerde oluşturulan bu Kurul etkin faaliyet gösterememektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve tavsiye niteliğinde olan Kamu İç Kontrol Rehberinde, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun oluşturulması, idareler için bağlayıcılığı olmayan ve zaruri görülmemiş bir uygulamadır.

Bakanlık merkez ve taşra teşkilatının organizasyon şemaları, yetki devirleri ve görev dağılımları tanımlanmıştır. Birimlerin bünyesinde görev yapan yönetici ve personelin görev tanımları yazılı olarak belirlenmiştir. Birimlerdeki iş ve işlemlere göre, gerçekleştirilen faaliyetlerin basamak basamak, sırasıyla ve uygun şekillerle ifade edildiği iş akış şemaları çizilmiş, hizmet adımları detaylı şekilde yazılmıştır. Ayrıca, iş akışlarındaki imza süreçleri, Bakanlık "Merkez Teşkilatı İmza Yetkileri Yönergesi" kapsamında yürütülmektedir.

Bakanlığın iç kontrol uygulamalarının, mevzuatının ve birimlere ait iç kontrol çalışmalarının yer aldığı bir "İç Kontrol Web Sayfası" oluşturulmuştur. Bakanlıkça oluşturulan gerekli yazılı prosedür ve talimatlar, birimlere ait iş süreçleri, organizasyon yapısı, teşkilat şemaları, hassas görevler vb. iç kontrol çalışmaları bu uygulama ile erişilebilir hale getirilerek, iç kontrol sisteminin daha çok benimsenmesi ve bilinirliğinin artırılması sağlanmıştır. Söz konusu web sayfasının güncellenmesi çalışmaları da devam etmektedir.

Yönetim bilgi sistemi çalışmaları kapsamında; yönetimin ihtiyaç duyduğu raporların üretilebilmesi için "İl Faaliyet Sistemi" hazırlanmış, bu sistem aracılığıyla Bakanlık birimlerine ait veriler toplanarak "Faaliyet İzleme Sistemi" ile verilerin görselleştirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca, üretilen verilerin analizlerinin gerçekleştirilmesinde ve üst yönetime sunulmasında kullanılmak üzere "Karar Destek Sistemi" projesi çalışmalarına başlanmıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Mali raporların ve faaliyet raporlarının hazırlanması, gözden geçirilmesi, takibi düzenli ve kontrollü bir şekilde yapılmaktadır.

İdarenin personeline ve hizmet verilenlere adil ve eşit davranma genel şartı gereği, personel ve hizmet alan memnuniyet anketleri yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir.

Merkez ve taşra teşkilatı birimlerinde iç kontrol farkındalık ve değerlendirme anketi sonucuna göre, iç kontrol standartları incelenerek iyileştirilecek alanlar tespit edilmiş ve gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

Etik değerler ve dürüstlük standardı kapsamında; Bakanlık etik kuralları belirlenmiş ve etik ilkelere ve etik komisyonuna, örnek uygulamalara, etkinliklere ve önerilere yer verilen ayrı bir web sayfası düzenlenmiştir. Etik ilkelerin personel tarafından benimsenmesi için "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Etik Broşürü" hazırlanmış ve Bakanlık hizmet içi eğitimlerinde personele dağıtılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Elektronik Belge Yönetim Sisteminin tüm birimlerde kullanımı sağlanarak görevlerin sonucunu izlemeye yönelik mekanizmalar oluşturulması sağlanmıştır.

İç kontrol sisteminin değerlendirilmesi amacıyla her yıl "İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu" hazırlanmakta, güçlü ve zayıf yönleri ve alınması gerekli tedbirler yönetimin ve ilgililerin bilgisine sunulmaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi kapsamında; Bakanlıkça prosedür ve talimatlar hazırlanmış, buna bağlı olarak risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesinin yapılacağı formlar oluşturulmuştur. Stratejik plan ve performans programı çalışmalarında risk belirleme çalışması yapılmış, ana hizmet birimleriyle koordine sağlanarak her birime ait 2024-2028 Stratejik Planında yer alan stratejik amaç ve hedeflere ilişkin riskler ve risklere ilişkin kontroller belirlenmiştir. Belirlenen risklere risk puanlaması yapılmış ve önceliklendirilmiştir.

Merkez ve Taşra Teşkilatında; "Risk Yönetimi Prosedürü" ve "Risk Değerlendirme Talimatı" hazırlanmıştır. Bu prosedür ve talimata uygun şekilde her süreç için ayrı olarak "Risk Kontrol Matrisi Formu" oluşturulmuştur. Matris formlarında yer alan riskler, "Risk Envanteri Formuna" işlenerek tek bir formda konsolide edilmektedir.

Performans hedeflerine ve faaliyetlere ilişkin bütçe gerçekleşmelerini takip edecek bir sistem kurulmamıştır. Yılı faaliyet raporunda hangi faaliyet için ne kadar harcama yapıldığı raporlanmamaktadır. Bu durum, performans esaslı bütçeleme sisteminin temelini oluşturan "plan-program-bütçe bağı"nın etkin bir şekilde kurulamamasına yol açmaktadır. Bu nedenle, bütçe uygulaması ve muhasebeleştirilmesi aşamalarının stratejik yönetim sürecine entegre

edilmesi için gerekli tedbirler alınmalı ve faaliyetler için tahsis edilen ödeneklerin yıl sonu gerçekleşmelerini izleyebilecek bir sistem kurulmalıdır.

İzleme Standartları

Bakanlıkta ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş ve uygulanmaktadır. Bakanlıkta İç Denetim Birimi Başkanlığı kurulmuş ve doğrudan Bakan'a bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Bakanlıkta 25 İç Denetçi kadrosu mevcut olup 11'i dolu, 14'ü boştur. Bakanlık tarafından iç denetim biriminin işlevsel bağımsızlığa sahip olduğu, "Üst Yöneticiler İçin İç Kontrol ve İç Denetim Rehberi"nde yer aldığı üzere iç denetçiler için uygun çalışma ortamının sağlandığı ve iç denetçi olarak atanan personelin, ilgili mevzuatın öngördüğü temel nitelikleri taşıdığı belirlenmiştir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Çevre İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması ve Faaliyet Alacakları Hesap Grubunda İzlenmemesi

Çevre Kanunu'nda yer alan idari nitelikteki cezaların tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı ve faaliyet alacakları hesap grubunda izlenmediği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre, idari para cezaları kamu geliri olarak kabul edilmekte olup aynı Kanun'un 37'nci maddesinde kamu gelirlerinin ilgili kanunlarında belirtilen usullere göre tarh, tahakkuk ve tahsil edileceği belirtilmektedir. Anılan

Kanun'un 51'inci maddesinde ise tahakkuk esaslı muhasebe sistemi benimsenmiş olup kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun "İdari nitelikteki cezalar" başlıklı 20'nci maddesinde; idari nitelikteki cezaların neler olduğu tahdidi olarak sayılmıştır. Anılan Kanun'un "İdarî yaptırımların uygulanması, tahsil usûlü ve itiraz" başlıklı 25'inci maddesinde; idari yaptırım kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde idare mahkemesinde dava açılabileceği, dava açmış olmanın idarece verilen cezanın tahsilini durdurmayacağı, idari para cezalarının tahsil usûlü hakkında 30.3.2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabını düzenleyen "Hesabın niteliği" başlıklı 51'inci maddesinde, Gelirlerden alacaklar hesabı; mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 53'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendinin ilk kısmında vergi dairelerinde vergilendirme bölümünden, diğer muhasebe birimlerinde ise ilgili servislerinden verilen gelir tahakkuku tutarlarının bu hesaba borç, 600-Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, Bakanlık merkez veya taşra teşkilatınca verilen idari nitelikteki cezaların tahsili için kesinleşmesine gerek olmadığı dolayısıyla kamu geliri niteliğinde olan idari para cezalarının ait oldukları mali yılın mali tablolarında gösterilmesi adına tahakkuk esaslı muhasebe sisteminin gereği olarak tahakkuk kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde, Bakanlık merkez veya taşra teşkilatınca verilen idari nitelikteki cezaların tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, sadece tahsilat aşamasında tahsilat kayıtlarının yapıldığı görülmüştür. Bu durum, cezalara ilişkin tahakkuk tahsilat oranlarının izlenememesi, verilen cezaların caydırıcılığının ve çevre üzerinde yaratmış olduğu etkinin analizinin yapılamaması gibi hususlara yol açmaktadır.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; Gelir İdaresi Başkanlığınca yapılan çalışmalar neticesinde Kamu Alacakları Tahsilat Platformu ile ilgili e-denetim sisteminde gerekli düzenlemelerin yapıldığı ve protokol imzalandığı, e-denetim ve

Kamu Alacakları Tahsilat Platformu uygulamaları arasında entegrasyon çalışmalarının tamamlanmış olduğu, idari yaptırım kararlarının ilgili uygulamaya gönderilmesine ilişkin olarak 24.03.2025 tarihi itibarıyla İl Müdürlüklerine gerekli talimatların verildiği hususları beyan edilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlık ve İl müdürlükleri tarafından Çevre Kanunu hükümleri uyarınca düzenlen idari nitelikteki cezaların, mali tablolarda tahakkuk kayıtlarının tahakkuk esaslı muhasebe sisteminin gereği olarak gösterilmesi gerekmekte olup 2024 yılı mali tablolarında 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabı ile 600-Gelirler Hesabı itibarıyla hataya neden olunmuştur.

BULGU 2: Yapımı Süren Maddi Duran Varlıklar İçin Yapılan Ödemelerin Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Muhasebeleştirilmesi Gerekirken Doğrudan Giderleştirilmesi

Bakanlık tarafından yaptırılan ve ilgili duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmesi gereken yatırım harcamalarına ilişkin tutarların 630-Giderler Hesabına kaydedilerek doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 25-"Maddi Duran Varlıklar" başlıklı 169'uncu maddesinde;

"Maddi duran varlıklar hesap grubu, kamu idarelerince faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıklar ile bunların birikmiş amortismanlarının izlenmesi için kullanılır."

"Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinin (a) ve (b) bentlerinde;

"a) Maddi duran varlıkların hesaplara alınması;

1) Edinilen maddi duran varlıklar, maliyet bedeli ile hesaplara alınır. Maliyet bedeline varlıkların elde edilmesinde faiz hariç yapılan her türlü gider ilave edilir. Bağış veya hibe olarak edinilen maddi duran varlıklar varsa bilinen değeriyle, yoksa değerlemesi yapıldıktan sonra tespit edilen değeriyle hesaplara alınır.

...

b) Maddi duran varlıklar için yapılan değer arttırıcı harcamalar;

1) Maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı arttıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyet, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edilir ve amortisman hesaplamasında dikkate alınır."

258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde;

"Yapılmakta olan yatırımlar hesabı; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılır."

"Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinde;

"Gerek yılı içinde gerekse yıllara sari olarak yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak tutarlar, bir taraftan bu hesaba borç, kesintiler ilgili hesaplara, ödenecek tutar 103-Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak; diğer taraftan 830-Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835-Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedilir. Söz konusu tutar, taahhütler hesabında izlenen bir taahhüde ilişkin ise taahhüt tutarı sözleşme birim fiyatları üzerinden 921-Gider Taahhütleri Karşılığı Hesabına borç 920-Gider Taahhütleri Hesabına alacak kaydedilir.

...

Tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarlar bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedilir." denilmektedir.

Buna göre, kamu idarelerince faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıkların, maliyet bedeli ile "Maddi Duran Varlıklar" hesap grubunda izlenmesi, maliyet bedeline ise varlıkların elde edilmesi ile ilgili olarak yapılan faiz hariç her türlü giderin dahil edilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, ilgili varlıklara ilişkin yapılan değer artırıcı harcamalar da ilgili duran varlığın değerine ilave edilmelidir. Duran varlıklar için yapılan bu tür harcamaların belirli bir zaman dilimine yayılarak yapılması halinde ise, iş tamamlanıncaya kadar 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde; Bakanlık tarafından yaptırılan, inşaat, bina onarımı, büyük onarım, tadilat ve güçlendirme işlerine ilişkin giderlerin 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına kaydedilmeksizin, 630-Giderler Hesabı kullanılarak doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; muhasebe hatalarının düzeltilmesi amacıyla ilgili birimlere ve Muhasebat Genel Müdürlüğüne gerekli yazıların yazıldığı beyan edilmiştir.

Sonuç olarak, 2024 yılı içinde merkez ve taşra teşkilatınca ödemesi yapılan ve 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmesi gereken inşaat, bina onarımı, büyük onarım, tadilat ve güçlendirme işlerine ilişkin toplam 14.804.408.403,29 TL ödeme 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabıyla ilişkilendirilmeyerek 630-Giderler Hesabı'na kaydedilmiştir. Bu durum, mali tablolarda 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı bakiyesinin 14.804.408.403,29 TL noksan, 630-Giderler Hesabı bakiyesinin ise 14.804.408.403,29 TL fazla görünmesine neden olmaktadır.

BULGU 3: Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

Bakanlık tarafından yazılım lisans yenileme ve güncelleştirme işlemlerinin 260-Haklar Hesabı yerine 630-Giderler Hesabı kullanılarak muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Bütçe Muhasebe Yönetmeliği'nin 260-Haklar Hesabının niteliğinin belirtildiği 194'üncü maddesinde; bu hesabın, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Bahse konu Yönetmelik'in 202'nci maddesine göre, hakların maliyet bedellerinin, kullanılabilecekleri süre içerisinde yok edilmesini izlemek için 268-Birikmiş Amortismanlar Hesabının kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

04.11.2015 tarihli ve 29522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 47 sıra numaralı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesinde, Maddi Olmayan Duran Varlıklar ve Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar hesap gruplarında izlenen varlıklar için amortisman oranının %100 olduğu belirtilmiştir. Yani, haklar hesabında takip edilen maddi olmayan duran varlıklar, hesaplara alındığı yıl sonunda tamamen amorti edilmelidir.

Yapılan inceleme sonucunda, toplam 153.342.490,41 TL maliyet değerindeki bilgisayar yazılımı ve lisans alımlarının 260-Haklar Hesabına kaydedilmeyip doğrudan 630-Giderler Hesabına kaydedildiği dolayısıyla 268-Birikmiş Amortismanlar hesabının da kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; muhasebe hatalarının düzeltilmesi amacıyla ilgili birimlere ve Muhasebat Genel Müdürlüğüne gerekli yazının yazıldığı beyan edilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlığın 2024 yılı mali tablolarında 260-Haklar Hesabı ile 268-Birikmiş Amortismanlar Hesabı söz konusu tutar kadar hatalı görünmektedir.

BULGU 4: Döner Sermaye İşletmesi Bütçesinden Bakanlık İhtiyacı İçin Yapılan Alımların Varlık Hesaplarında İzlenmemesi

Bakanlığın faaliyetlerinde kullanılmak üzere bedeli döner sermaye bütçesinden karşılanarak edinilen varlıkların ilgili oldukları hesaplarda izlenmediği görülmüştür.

27.12.2014 tarih ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "25 Maddi duran varlıklar" başlıklı 169'uncu maddesinin birinci fıkrasında; maddi duran varlıklar hesap grubunun, kamu idarelerince faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıkların, bunların birikmiş amortismanları ile ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarının izlenmesi için kullanılacağı, 255-Demirbaşlar Hesabını düzenleyen "Hesabın niteliği" başlıklı 181'inci maddesine göre ise kamu idarelerinin faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi uzun süre kullanılabilen varlıkların 255-Demirbaşlar hesabında izleneceği ifade edilmiştir.

Mezkur Yönetmeliğin, 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde göre ise kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabı kullanılacaktır. Ayrıca geçici kabulü tamamlanan maddi duran varlıkların 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabından ilgili varlık hesabına aktarılması gerekmektedir.

Aynı Yönetmeliğin, 260-Haklar Hesabına ilişkin “Hesabın niteliği” başlıklı 194’üncü maddesine göre, 260-Haklar Hesabı, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılmaktadır.

Anılan mevzuat hükümlerine göre; edinilen maddi duran varlıkların ilgili maddi duran varlık hesaplarına, edinilen maddi olmayan duran varlıkların 260-Haklar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 9’uncu maddesinde, İşletmenin ve Bakanlığın faaliyetleriyle ilgili iş ve işlemlerin yürütülebilmesi için gerekli mal ve hizmet alım giderleri işletmenin giderleri arasında sayılmıştır.

Bakanlık harcama birimleri anılan Yönetmelik hükmü uyarınca, Döner Sermaye bütçesinden harcama yetkisi alarak faaliyet alanları kapsamında yer alan mal ve hizmet alım giderlerini finanse edebilmektedirler.

Bu kapsamda, Bakanlık harcama birimlerince kullanılmak üzere döner sermaye bütçesinden maddi duran varlık ve maddi olmayan duran varlık niteliğinde alım yapılmakta ve bu tutarlar döner sermaye işletmesi tarafından doğrudan gider kaydedilmektedir. Genel bütçe muhasebe kayıtlarında ise herhangi bir işlem yapılmamaktadır.

Her ne kadar ödenmesi Döner Sermaye İşletmesi bütçesinden yapılmış olsa da maddi duran varlık ve maddi olmayan duran varlık niteliğinde alımlarının Bakanlık muhasebe sisteminde ilgili varlık hesaplarına kaydedilerek Bakanlık bilançosunda varlık hesaplarında yer almasının sağlanması gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde 2024 yılı Döner Sermaye İşletme bütçesinden Bakanlık harcama birimlerince kullanılmak üzere maddi ve maddi olmayan duran varlık alımları ile yatırım harcamaları gerçekleştirildiği, bu harcamaların tamamının Döner Sermaye İşletmesince gider olarak kaydedildiği görülmüştür. Söz konusu alımlar genel bütçe için yapılmasına rağmen Döner Sermaye İşletmesi tarafından giderleştirildiği için Bakanlık muhasebe kayıtlarına alınmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Bakanlık Harcama Birimlerince Kullanılmak Üzere Döner Sermaye İşletme Bütçesinden Alımı Gerçekleştirilen ve Bakanlığın Varlık Hesaplarında İzlenmeyen Tutarlar

Döner Sermaye İşletmesi Muhasebesinde Yer Alan;			Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Muhasebe Sisteminde Yer Alması Gereken;	
Hesap Kodu	**Hesap Adı**	**Tutar (TL)**	**Hesap Kodu (Ekod 1)**	**Hesap Adı**
770.06.05.07.90	Diğerleri	9.132.712,23	252	Binalar
770.03.08.01.90	Diğer Hizmet Binası Bakım ve Onarım Giderleri	48.348.112,87	252	Binalar
770.05.03.01.90	Diğerleri (Bina Kimlik Sistemi Hakediş Ödemeleri)	113.688.442,82	260	Haklar
770.03.05.09.90	Diğer Hizmet Alımları (Plan, Proje, Yazılım)	60.860.850,90	260	Haklar
770.03.07.02.01	Bilgisayar Yazılım Alımları ve Yapımları	5.037.799,40	260	Haklar

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; muhasebe hatalarının düzeltilmesi amacıyla ilgili birimlere ve Muhasebat Genel Müdürlüğüne gerekli yazının yazıldığı beyan edilmiştir.

Söz konusu hatalı uygulama sebebiyle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı muhasebe kayıtlarında 252-Binalar Hesabı toplam 57.480.825,10 TL; 260-Haklar Hesabı ise 179.587.093,12 TL eksik olarak yer almaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce Pazarlık Usulü ile Kiraya Verilen Yerlere Ait Kira Sözleşmelerine Olura Aykırı Hüküm Konulması

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün, pazarlık usulü ile kiraya verdiği günübirlik alanların kira sözleşmelerine amaca aykırı hüküm konulduğu görülmüştür.

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü" başlıklı 109'uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde; Genel Müdürlüğün görevlerinden biri, Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerine ilişkin olarak her türlü tasarrufta

bulunmak, işletmek, işlettirmek ve kullanım izinlerini vermek, korunan alanlara ilişkin insan ve finansman kaynağı sağlamak olarak belirtilmiştir.

02.05.2013 tarih ve 28635 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları ile Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik" in "Dayanak" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"Bu Yönetmelik, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır."

hükmüne yer verilmiş olup;

"Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde bu Yönetmelikte geçen "Kanun" kelimesinin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nu ifade ettiği belirtilmiştir.

Ayrıca aynı Yönetmeliğin "İhale esasları" başlıklı 55'inci maddesinde;

" 1-(Değişik:RG-23/6/2018-30457) Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerin kiraya verilmesinde tahmin edilen yıllık kira bedeli, Kanunun 45 inci maddesine göre her yıl merkezî yönetim bütçe kanunuyla belirlenen parasal sınıra kadar olan ihalelerde açık teklif usulü, bu sınırı aşanlarda ise kapalı teklif usulü uygulanır. Kapalı veya açık teklif usulüyle kiraya verilemeyen Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yer, yeniden aynı usulle kira ihalesine çıkarılır veya idare yararı görüldüğü takdirde, ihalenin bitiş tarihinden itibaren 15 gün içinde iş pazarlıkla kiralanabilir.

2- Kullanışlarının özelliği veya İdareye yararlı olması nedeniyle kapalı veya açık teklif usulleriyle ihalesi uygun görülmeyen taşınmazlar, Kanunun 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre pazarlıkla kiraya verilebilir.

3- Aşağıda belirtilen durumlarda Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler Kanunun 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre pazarlıkla kiraya verilebilir:

"...

f-) Sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getiren eski kiracısı tarafından kiralanması talep edilen Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin (otoparklar hariç) kiraya verilmesi,"

4-Aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşlara Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler Kanunun 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre pazarlıkla kiraya verilebilir.

"c) (Danıştay Onüçüncü Dairesinin 2/11/2021 tarihli ve E.:2021/3498 sayılı kararı ile yürütmesi durdurulan bent: En az on yıl süreli, çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin en uygun şekilde korunması, kullanması, izlenmesi, proje geliştirilmesi, iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesi amacı ile faaliyet gösteren vakıflara veya bu vakıfların kuruluşlarına kiraya verme.)"

denilmiştir.

Danıştay Onüçüncü Dairesinin 02.11.2021 tarihli ve E.:2021/3498 sayılı kararında; Bakanlığın 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve kamu taşınmazlarıyla ilgili esas alınması gereken 2886 sayılı Kanun'un kendisine tanıdığı görev ve yetkilerle sınırlı olarak yönetmelik çıkarma yetkisinde olduğu, tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinde bulunan Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve anılan taşınmazlarla ilgili olarak kullanma izni veya işletme hakkı verilmesinin 2886 sayılı Kanun ve uyuşmazlığa konu Yönetmelikte genel usul olarak benimsenen ihale usulüne tabi olduğu, dolayısıyla 55'inci maddenin dördüncü fıkrasının (c) bendinde yer alan kurum ve kuruluşlar için pazarlık usulü ile taşınmaz kiralanmasının üst hukuk kurallarına aykırı olduğu ifade edilmiştir.

Diğer taraftan yukarıdaki yönetmeliğin dayanağı olmamakla birlikte uygulanılacak kanun olarak atıfta bulunulan ve Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin işletilmesi, işlettirilmesi ve diğer yollarla ekonomiye kazandırılmasına ilişkin temel kanun olan 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51/g maddesinde;

"g) Kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi,"

hükümlerine yer vermiştir.

Yukardaki ilgili kanun ve yönetmelik hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının, temel ilke ve prensiplerden olduğu ve bu ilke ve prensibin

gereği olarak, kapalı teklif usulünün 'Esas' usul olduğu, diğer usullerin ise belirli şartlar dahilinde uygulanacak istisnai usuller mahiyetinde olduğu anlaşılmaktadır.

Yönetmeliğin, ihalelerin pazarlık usulü ile yapılmasını,kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeme şartına bağlı kıldığı görülmektedir.

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce bazı günübirlik alanların pazarlık usulü ile kiraya verildiği görülmüştür. İlgili yerlerin pazarlık usulü ile kiraya verilmesine ilişkin olarak Bakan Olurları alınmış olup ilgili Olurlarda;

"Özel Çevre Koruma Bölgeleri; kirliliğe karşı korunması (Barselona), sözleşmenin taraf ülkelere getirdiği bir yükümlülük gereği ülkemiz ve dünya ölçeğinde ekolojik öneme haiz çevre kirlenmesine ve bozulmaya hassas, tarih ve tabiat varlıkları bulunan alanların gelecek nesillere intikalini sağlamak, getirilecek koruma ve gelişme kararları ile bu vasıflarının devamlılığını temin etmek amacıyla özel koruma altına alınan tespit ve ilan edilen alanlardır.

Özel çevre Koruma Bölgelerinde ilgili mevzuat hükümlerine göre çevrenin korunması, geliştirilmesi ve yapılaşması hakkında esas ve usuller Bakanlığımızın (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) görev ve yetkileri içerisindedir.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, Bakanlığımızın (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) görev ve yetkileri kapsamında kiralamaya konu edilecek alan ülkemizin önemli biyolojik çeşitlilik değerlerini barındıran ulusal ve uluslararası mevzuatlarla korumaya alınmış, ülke ve dünya ölçeğinde tanınırlığı sahip önemi olan alanlardır. Yoğun günübirlik ziyaretçi kullanımının olması alanı kirliliğe açık hale getireceğinden alanların bir bütün olarak düzenlenmesi ve işletilmesi esnasında kullanımların denetlenmesi ile alanın azami korunması önem arz etmektedir."

denilmektedir.

Yukardaki Bakanlık oluru ve konuyla ilgili aynı mahiyetteki diğer olurlardan anlaşılacağı üzere ilgili alanların özel korunma gerektirmesi nedeniyle pazarlık usulüyle kiralandığı ya da kira sürelerinin uzatıldığı anlaşılmaktadır.

Şirket ile imzalanan bu kapsamdaki aynı tip Kira sözleşmelerinin 9'uncu maddesinde;

"Kiracı, idarenin izni olmadan sözleşmenin bir kısmını veya tamamını devredemez, ortak alamaz, kiraya verilen yeri genişletemez, değiştiremez ve amacı dışında kullanamaz."

Teknik Şartnamelerin "E) Alanın kullanma ve İşletme Esasları" başlıklı kısmın 22'inci maddesinde;

"Her türlü sorumluluk ihaleyi idareden alanda kalması şartıyla üçüncü kişiye kiralama yapılabilir" denilmiş olsa da Kiralayanın üçüncü kişilere yapacağı kiralamalarla ilgili olarak gerekli izinleri Bakanlıktan aldığı ancak bazı izinlerde kime kiralayacağını bildirmediği görülmüştür.

Yapılan incelemede, Muğla ilindeki günübirlik alanlarının işletilmesi için yapılan pazarlık ihalelerini alan kiracının ilgili alanları üçüncü şahıslara işlettirdiği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; pazarlık usulü ile kullandırma yönteminin mevzuata uygun olduğu belirtilmiştir.

Ancak, bulguda bahsedilen husus özellikli alanların pazarlık usulü ile kullandırılması değil nitelikleri ve özelliklerinden dolayı yoğun günübirlikçi ziyaretçi kullanımının alanları kirliliğe açık hale getirmesi ve alanların bir bütün olarak düzenlenmesi, işletilmesi, denetlenmesi ve azami korunmasının önemine ilişkindir. Kamu yararı da gözetilerek pazarlık usulü ile ihale edilen alanların, kiracı tarafından ihale edilerek üçüncü şahıslara işlettirilmesi kısıtlayıcı bir usul olan Pazarlık usulünün amacına aykırılık teşkil etmektedir.

Bu itibarla; Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce pazarlık usulü ile kiraya verilen yerlere ait kira sözleşmelerindeki üçüncü şahıslara işlettirme ile ilgili hükümlerin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Orman Vasfı Dışına Çıkarılan Araziler ile Tarım Arazilerinin Satışına İlişkin Taksit Ödemesi Geciken Hak Sahiplerine Yönelik Gerekli Müeyyidelerin Tesis Edilmemesi

26.05.2012 tarihli ve 28275 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6292 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun uyarınca yapılan taksitli satışlarda, taksit tutarlarını vadesinde ödemeyen hak sahiplerine Kanun'da belirtilen yaptırımın uygulanmadığı görülmüştür.

6292 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde: "*2/B alanları: 6831 sayılı Kanunun 20/6/1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesi ile 23/9/1983 tarihli ve 2896 sayılı, 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı kanunlarla değişik 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendine veya kesinleşmiş mahkeme kararlarına göre Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan ve çıkarılacak yerleri,*

...

ifade eder." hükmü ile 2/B alanları tanımlanmıştır.

Aynı Kanun'un 6'ncı maddesinin dokuzuncu fıkrasında: "*Peşin satışlarda satış bedelinin tamamını, taksitli satışlarda ise peşinatı veya taksitleri vadesinde ödememek suretiyle yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerin doğrudan satın alma hakları düşer. Ancak, taksitli satışlarda, taksit süresinin sonuna kadar ödenmek kaydıyla taksitlerden ikisinin vadesinde ödenmemesi yükümlülüklerin ihlali anlamına gelmez. Vadesinde ödenmeyen taksit tutarlarına 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre belirlenen oranda gecikme zammı uygulanır.*" ifadesi hüküm altına alınmıştır.

345 Sıra No'lu Milli Emlak Genel Tebliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde: "*Bu Genel Tebliğin amacı, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 2 nci maddesinin (B) bendine göre Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan ve çıkarılacak yerlerin değerlendirilmesine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesidir.*" ifadesi yer almaktadır.

Söz konusu Milli Emlak Genel Tebliği'nin "Başvuru bedeli, tebligat, satış bedelinin tespiti ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinin onuncu fıkrasında: "*Peşin satışlarda satış bedelinin tamamını, taksitli satışlarda ise peşinatı süresi içinde ödemeyenler ile hak sahibi adına mülkiyet devredilmeden yapılan taksitli satışlarda yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmeyenlerin doğrudan satın alma hakları düşecektir. Vadesinde ödenmeyen taksit tutarlarına 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre belirlenen oranda gecikme zammı uygulanacaktır.*" hükmüne yer verilmiştir.

15.04.2022 tarihli ve 31810 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 4706 sayılı Kanun'da değişiklikler yapan 7394 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un "Başvuru ve ödeme sürelerinin uzatımı" başlıklı geçici 1'inci maddesinin birinci fıkrasında: "*2/B alanlarında bulunan taşınmazların 19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının*

Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun kapsamında, Hazineye ait tarım arazilerinin ise 6292 sayılı Kanun ile 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında satışına ilişkin olarak;

a) Süresi içinde başvuru yapmayanların başvuru süresi,

b) Kendilerine yapılan tebligatta belirtilen bedeli süresi içerisinde ödemeyenlerin ödeme süresi,

c) Taksitli satışlarda, sözleşmesinde belirtilen taksitlerden ikiden fazlasını vadesinde ödemeyenlerin ödeme süresi,

31/12/2022 tarihine kadar uzatılmıştır." hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; 6292 sayılı Kanun'un tanımladığı 2/B alanlarının söz konusu Kanun hükümlerine göre taksitli veya peşin olarak satılabileceği, taksitli satışlarda vadesinde ödenmeyen taksitlere 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51'inci maddesine göre belirlenen oranda gecikme zammı uygulanacağı, hak sahiplerince taksitlerden ikiden fazlasının vadesinde ödenmemesinin yükümlülüklerin ihlali anlamına geleceği, 4706 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesi uyarınca taksitlerinden ikiden fazlasını vadesinde ödemeyenlerin ödeme süresinin 31.12.2022 tarihine kadar uzatıldığı, bu tarihe kadar yükümlülüklerini yerine getirmeyen hak sahiplerinin satın alma haklarının düşeceği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine dayanılarak taksitli satışı yapılan 2/B alanlarına ait vadesi geçmiş ikiden fazla taksit ödemesi olan satış işlemlerinin bulunduğu buna rağmen mevzuatta belirlenen müeyyidelerin ilgili hak sahiplerine uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; 6292 sayılı Kanunda ve 345 sayılı Tebliğde hak sahipliğinin düşürülmesi ve sözleşmenin feshi için süre kısıtlaması getirilmediği, feshedilme süresi bakımından İdareyi bağlayıcı hükmün bulunmadığı, İdarenin bu durumu tespit ettiği herhangi bir zamanda sözleşmeyi feshedebileceği, öte yandan, 2014 yılında 6527 sayılı Kanun ile, 2016 yılında 6745 sayılı Kanun ile, 2018 yılında 7144 sayılı Kanun ile, 2019 yılında 7181 sayılı Kanun ile başvuru ve ödeme sürelerinin uzatıldığı, en son

2022 yılında ve 7394 sayılı Kanunla başvuru ve ödeme sürelerinin 31 Aralık 2022 tarihine kadar uzatıldığı, benzer düzenlemeler yapılarak ödeme sürelerinin uzatılması talebini içeren hak sahiplerinin ve ilgililerin yoğun başvurularının İdareye iletildiği ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından hak sahipliğinin düşürülmesi ve sözleşmenin feshedilme süresi bakımından İdareyi bağlayıcı hükmün bulunmadığı ifade edilse de 6292 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilerin satın alma haklarının düşeceği ifadesi açık olup 31.12.2022 tarihi ile bu durumda olan kişilere ilişkin tespit ve işlemlerin İdarece başlatması gerekmektedir.

Sonuç olarak; yükümlülüklerini ihlal eden hak sahiplerine yönelik olarak mevzuatta belirtilen müeyyidelerin uygulanması gerekmektedir.

BULGU 3: Okul Aile Birliğine Kiralanan Kantinlerde Tahsil Edilmesi Gereken Arz Bedellerinin Takibinin Yeterince Yapılmaması

Mülkiyeti Hazineye ait olup Millî Eğitim Bakanlığına tahsisli ve bu Bakanlığa bağlı okul ve kurumlardaki kantinlerin Millî Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimindeki okul aile birliklerince işletilerek elde etmiş olduğu gelirden Hazineye arz bedeli olarak ödenmesi gereken tutarların İdarece takip ve tahsilinin yeterince yapılmadığı görülmüştür.

19.06.2007 tarihli ve 26557 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in, "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin (h) bendinde İdare; merkezde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (Millî Emlak Genel Müdürlüğü); illerde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü (Millî Emlak Dairesi Başkanlığı veya Millî Emlak Müdürlüğü) ve ilçelerde Millî Emlak Müdürlüğü yoksa Millî Emlak Şefliği olarak tanımlamıştır.

Mezkûr Yönetmelik'in, "Tahsisli ve kiralanmış yerlerdeki işlemler" başlıklı 70'inci maddesinde ise; tahsisli taşınmazların ticari amaçla kullanılması mümkün olan yerlerin, tasarruf eden kuruluş amirinin görüşü alınmak suretiyle, ilde müdürünün, ilçede kaymakamın onayı ile İdarece kiraya verilebileceği ve tahsisli taşınmazların ticari amaçla kullanılması mümkün olan yerlerinin kiralanmasına ilişkin özel mevzuatlarda yer alan hükümlerin saklı olduğu ifade edilmiştir.

09.02.2012 tarihli ve 28199 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin, "Birlik gelirleri" başlıklı 15'inci maddesinde, resmi

okullarda okulların bünyesindeki kantin ve benzeri yerlerin işlettirilmesi, gerektiğinde işletilmesinden elde edilen gelirlerin birlik gelirlerinden biri olduğu ifade edilmiştir.

İlgili Yönetmeliklerin hangi esaslar çerçevesinde uygulanacağına ilişkin 300 Sıra No'lu Milli Emlak Genel Tebliği'nin XVIII. Özellik Arzeden Kiralama İşlemleri maddesinin, "B - Milli Eğitim Bakanlığına Tahsisli ve Bu Bakanlığa Bağlı Okul ve Kurumlardaki Kantin, Açık Alan, Salon ve Benzeri Yerlerin Kiraya Verilmesi" başlıklı bölümünde resmi okullarda yer alan kantinlerin 2886 sayılı Kanunun 51/g maddesi gereğince pazarlık usulüyle okul aile birliğine kiraya verileceği ve okul aile birliğine kiraya verilmesi işlemleri sonucunda tebliğ ekinde yer alan sözleşmenin düzenleneceği ifade edilmiştir. Tebliğde, sözleşmede ve Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliğinde de yer alan resmî okullarda kantin ve benzeri yerlerin birliklerce kiraya verilmesi hâlinde elde edilecek gayri safi gelirin %3'ü, birliklerce işletilmesi hâlinde işletilen yerin gayri safi hâsılatının %1'i birlikçe üçer aylık dönemler hâlinde, takip eden ayın yirmisine kadar Hazineye arz bedeli olarak defterdarlık/mal müdürlüğü hesabına ödeneceği ve süresinde ödenmeyen arz bedellerine ilişkin 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51'inci maddesi gereğince belirlenen gecikme zammının uygulanacağı ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; Mülkiyeti Hazineye ait olup Millî Eğitim Bakanlığına tahsisli ve bu Bakanlığa bağlı okul ve kurumlardaki kantinlerin İdarece okul aile birliğine kiralandığı görülmüş ancak İdarenin kiralamaya ilişkin tahsil etmesi gereken arz bedellerinin büyük bir kısmının takip ve tahsilatının gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir. Şöyle ki;

2024 yılı sonu itibarıyla Türkiye genelinde yaklaşık 58.195 adet okulun 16.762 adedinde kantin kiralaması yapıldığı ancak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikli Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü Milli Emlak Bilgi Sistemi (MEBİS) İş Zekasından alınan veriye göre bu okullardan 1.667 adedince arz bedellerinin Bakanlık hesabına yatırıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında yetkililerle yapılan görüşmelerde MEBİS'e sağlıklı veri aktarımı yapılmaması sebebiyle bu rakamın gerçek durumu tam olarak yansıtmadığı anlaşılmıştır.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; Milli Eğitim Bakanlığına hitaben yazılan yazı ile kantin kiralamalarına ilişkin tahsil edilmesi gereken arz bedellerinin süresi içerisinde Hazine hesabına ödenmesi ve bu ödemelere yönelik bilgilerin Bakanlığa gönderilmesine yönelik ilgili birimlerinin talimatlandırılması istenmiş ve 81 İl Valiliklerinde bulunan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerinden İl Milli Eğitim

Müdürlükleri ile de iletişime geçilerek arz bedellerinin takibine yönelik gerekli hassasiyetin gösterilmesinin istenildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, resmi okullarda yer alan kantinlerin okul aile birliğine kiralanması sonucu ödenmesi gereken arz bedellerinin takibine ilişkin sistemin işlerliğinin sağlanarak bunun sonucunda ilgili tutarların İdarece takibinin sağlıklı bir şekilde yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: İşgal Edilen Hazine Taşınmazlarına İlişkin Tahliye Mekanizmasının İşletilmemesi

İdare tarafından Kiraya verilen, irtifak hakkı kurulan veya kullanma izni verilen taşınmazlardan sözleşme süresi dolduğu hâlde işgali devam eden, sözleşmesi feshedilen veya herhangi bir sözleşmeye dayanmaksızın fuzuli olarak işgal edilen Hazine taşınmazlarının tahliye işlemlerinin yapılmadığı, tahliyeye dair kontrol mekanizmasının kurulmadığı tespit edilmiştir.

10.09.1983 tarih ve 18161 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2886 sayılı Devlet İhale Kanunun "Ecrimisil ve Tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde; Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malların, gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil bedelinin isteneceği, ecrimisil talep edilebilmesi için, Hazinenin işgalden dolayı bir zarara uğramış olmasının gerekmediği ve fuzuli şagilin kusurunun aranmadığı, kira sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren, işgalin devam etmesi halinde, sözleşmede hüküm varsa ona göre hareket edileceği, aksi halde ecrimisil alınacağı, işgal edilen taşınmaz malın da, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemelerde; Ecrimisil bedeli alınan taşınmazlara ilişkin veri ve istatistiklerin Bakanlık tarafından tutuluyor olmasına karşılık taşınmazlardan tahliyesi gerçekleştirilenlere ilişkin güvenilir bir veriye erişilememiştir. Tahliye mekanizmasının etkin çalışmaması nedeniyle işgal edilen taşınmaz sayısının her yıl arttığı anlaşılmaktadır. Öyle ki Milli Emlak Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporlarına göre;

-2021 yılında toplam 82.846 adet taşınmaz için ecrimisil ihbarnamesi düzenlenmiş olup 681 milyon TL ecrimisil geliri tahsil edilmiştir.

-2022 yılında toplam 93.463 adet taşınmaz için ecrimisil ihbarnamesi düzenlenmiş olup 1 milyar 106 milyon TL ecrimisil geliri tahsil edilmiştir.

-2023 yılında toplam 161.522 adet taşınmaz için ecrimisil ihbarnamesi düzenlenmiş olup 1 milyar 952 milyon TL ecrimisil geliri tahsil edilmiştir.

-2024 yılında ise toplam 406.052 adet taşınmaz için ecrimisil ihbarnamesi düzenlenmiş olup 3 milyar 248 milyon TL ecrimisil geliri tahsil edilmiştir.

Hazine taşınmazları üzerindeki ecrimisil uygulamalarının büyük kısmının önceki yıllarda başladığı ve fuzuli şagillerin tahliye edilememesi sonucunda uygulamanın artarak devam ettiği görülmektedir. Özellikle işgal edilen taşınmazların daha sonra doğrudan satış hakkıyla işgal edene satılacağı saikiyle hareket edilmesi taşınmazlarda gerçekleşen işgal sayılarını arttırmaktadır.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; 81 İl Valiliğine, bulguya esas teşkil etmek üzere, Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlarının gerçek veya tüzel kişilerce işgale uğradığının tespit edilmesi hâlinde, işgal edilen Hazine taşınmazlarına ilişkin tahliye mekanizmasının işletilmesi hususunun istenildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, işgale konu taşınmazların tahliyesinin sağlanarak Hazine taşınmazlarının mevzuata uygun kullandırılması gerekmektedir.

BULGU 5: Ecrimisil Kıymet Takdirinde Yeterince Araştırma Yapılmadan Birim Bedeli Belirlenmesi

İdare tarafından yapılan ecrimisil tespit ve takdir işlemlerinde mevzuatta öngörülen fiyat tespit araştırmaları yapılmadan alt sınırlardan ya da maktu tutarlardan ecrimisil bedeli takdiri yapıldığı görülmüştür.

10.09.1983 tarihli ve 18161 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve Tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde;

"*Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların, gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden, bu Kanun'un 9'uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerleme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve*

takdir edilecek ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, Hazinenin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve fuzuli şagilin kusuru aranmaz. ... İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edilir."

hükmü yer almaktadır.

19.06.2007 tarih ve 26557 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in 85'inci maddesinin birinci fıkrasında;

"*Ecrimisilin tespit ve takdirinde; idarenin zarara uğrayıp uğramadığına ve işgalcinin kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın, taşınmazın işgalci tarafından kullanım şekli, fiili ve hukuki durumu ile işgalden dolayı varsa elde ettiği gelir, aynı yer ve mahalde bulunan emsal nitelikteki taşınmazlar için oluşmuş kira bedelleri veya ecrimisiller, varsa bunlara ilişkin kesinleşmiş yargı kararları, ilgisine göre belediye, ticaret odası, sanayi odası, ziraat odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulmak suretiyle edinilecek bilgiler ile taşınmazın değerini etkileyecek tüm unsurlar göz önünde bulundurulur. İşgalin şekli, Hazine taşınmazının konumu ve taşınmazdan elde edilen gelir gibi unsurlar itibariyle asgari ecrimisil tutarlarını belirlemeye Bakanlık yetkilidir.*"

denilerek ecrimisilin nasıl tespit ve takdir edileceği düzenlemiştir

Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin işgalen kullanıldığının tespiti halinde, İdarece yürütülecek ecrimisil tespit, takdir ve tahsil işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere yayımlanan 336 sıra Numaralı Milli Emlak Genel Tebliğinin 5'inci maddesinde;

"(3)... tarımsal amaçlı kullanımlar ile belediye ve mücavir alan sınırları dışında gelir getirici unsur taşımayan kullanımlar için taşınmazın emlak vergisine esas asgari değerinin yüzde birbuçuğundan; belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve planlı alanlarda tarım dışı kullanımlar için ise taşınmazın emlak vergisine esas asgari değerinin yüzde üçünden az olmamak üzere ecrimisil tespit ve takdir edilir.

(4) Belediye ve mücavir alan sınırları dışında veya köy sınırları içinde olan ve tarımsal amaçla kullanılmakta iken, belediye sınırlarının genişlemesi sonucunda belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalan ve/veya imar planına tabi tutulan taşınmazların tarımsal amaçlı kullanımından dolayı ecrimisil tespit ve takdirinde, tarımsal kullanım dikkate alınır. Ancak, bu

taşınmazların ecrimisil bedeli; taşınmazın sınırları içerisinde bulunduğu ilçede taban, kıraç ve sulu arazi için belirlenen emlak vergisine esas asgari arazi metrekare birim bedellerinin yüzde bir buçuğundan az olamaz."

hükümlerine yer verilerek ecrimisil birim bedellerinin alt sınırı belirlenmiştir.

Ayrıca, anılan Tebliğin aynı maddesinin onikinci fıkrasında ise;

"*Ecrimisilin tespitinde ayrıca; aynı yer ve mahalde bulunan emsal nitelikteki taşınmazlar için oluşmuş kira bedelleri veya ecrimisiller, varsa bunlara ilişkin kesinleşmiş yargı kararları, ilgisine göre belediye, ticaret odası, sanayi odası, ziraat odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulmak suretiyle edinilecek bilgiler ile taşınmazın değerini etkileyecek tüm unsurlar göz önünde bulundurulur. Ecrimisil tespit ve takdirinde göz önünde bulundurulacak bilgiler, gerektiğinde köy, mahalle, cadde ve sokak itibariyle sorulabilir.*"

hükmüne yer verilerek ecrimisilin tespitinin nasıl yapılacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemelerde; mevzuatta yer alan gerekli fiyat araştırması yapılmadan doğrudan 336 sıra numaralı Milli Emlak Genel Tebliği'nde belirtilen emlak vergisi alt sınırından ecrimisil takdir işlemleri yapıldığı veyahut bölge, ilçe veya mahalle bazlı maktu metrekare birim fiyatları belirlenerek ecrimisil tutarı tespit edildiği görülmüştür. Genel itibarıyla belirlenmiş olan emlak vergi değerleri de çok düşük kaldığı için bu durum ecrimisil birim bedellerinin düşük belirlenmesine neden olmaktadır.

Özellikle tarımsal amaçlı doğrudan kullanıcısına 10 yıllık kiralama işlemlerinde, en az 3 yıl süreyle tarımsal olarak kullanarak taşınmazı işgal eden şagillere, kiralama için baz alınan tutar, son düzenlenen ecrimisil tutarının yarısı olması sebebiyle tarımsal amaçlı kiralamalarda tutarlar çok düşük kalmaktadır.

Bunun yanında ecrimisil tutarının belirlenmesine ilişkin olarak İdarede sistematik bir usul belirlenmediği, taşra teşkilatlarında farklı usuller izlendiği, ecrimisil ihbarnamelerine karşı kişilerce açılan davalarda mahkemelerin bedelin nasıl tespit edildiğine ilişkin bilgi istemlerine karşı İdarece sistematik bir çalışma sunulamaması nedeniyle dava kayıplarına yol açıldığı görülmektedir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; 81 İl Valiliğine, bulguya esas teşkil etmek üzere, Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki

taşınmazlarının gerçek veya tüzel kişilerce işgale uğradığının tespit edilmesi hâlinde, Ecrimisil Kıymet Takdirine esas birim bedellerinin belirlenmesinde, mevcut mevzuat hükümleri doğrultusunda araştırma ve incelemenin sağlıklı bir şekilde yapılması suretiyle işlem tesis edilmesinin istenildiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri çerçevesinde işgale konu taşınmazlarla ilgili ayrıntılı çalışmaların yapılarak ecrimisil birim bedellerinin sağlıklı bir şekilde belirlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Üyelik ve Katkı Payı Ödemelerinin İlgili Hesaplarda İzlenmemesi

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından, uluslararası kuruluşlara üyelik nedeniyle yapılan üyelik veya katkı payı ödemelerinin ilgili nazım hesaplarda takip edilmediği görülmüştür.

23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Nazım hesaplara ilişkin ilkeler" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; kamu idarelerinin varlık, kaynak, gelir ve gider hesaplarının dışında, muhasebenin bilgi verme ve izleme görevi yüklediği işlemleri, muhasebe disiplini altında toplanması istenen işlemleri ile gelecekte doğması muhtemel hak ve yükümlülüklerine ilişkin işlemlerini izlemek üzere nazım hesapların kullanılacağı hükme bağlanmaktadır.

27.12.2024 tarih ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "932-Verilen Taahhüt Belgeleri Hesabı"nı düzenleyen "Hesabın niteliği" başlıklı 487'nci maddesinde, verilen taahhüt belgeleri hesabı, uluslararası kuruluşlara çağrılabilir sermaye karşılığı, sermaye paylarının değerlerinin korunması karşılığı, kullanılacak krediler karşılığı ve uluslararası kuruluşlara üyelik nedeniyle bu kuruluşların giderlerine katılım payı karşılığı olarak verilen taahhüt belgeleri ile yerine getirilen taahhütlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, muhasebenin bilgi verme ve izleme görevi yüklediği işlemler, muhasebe disiplini altında toplanması istenen işlemler ile gelecekte doğması muhtemel hak ve yükümlülüklerin nazım hesaplar vasıtasıyla takip edileceği, uluslararası kuruluşlara üyelik nedeniyle yapılan üyelik ödemeleri veya katılım paylarının ya da taahhütlerin verilen taahhüt belgeleri hesabı aracılığıyla nazım hesaplarda ayrıca takip edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemeler neticesinde, Bakanlık tarafından “Uluslararası kuruluşlara üyelik aidatı ödemeleri” ve “uluslararası kuruluşlara katkı ödemeleri” kapsamında 2024 yılı içerisinde toplamda 133.520.110,14 TL tutarında ödeme yapıldığı ancak söz konusu tutarın ilgili nazım hesaplarda takip edilmediği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; muhasebe hatalarının düzeltilmesi amacıyla ilgili birimlere ve Muhasebat Genel Müdürlüğüne gerekli yazıların yazıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, söz konusu hatalı uygulama sonucunda 2024 yılı Bilanço dipnotlarında, 932-Verilen Taahhüt Belgeleri Hesabı ile 933-Verilen Taahhüt Belgeleri Karşılığı Hesabı eksik gözükmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Çevre İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması ve Faaliyet Alacakları Hesap Grubunda İzlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Çevre Para Cezalarına ilişkin Sistemle Hazine Bilgi Yönetim Sisteminin karşılıklı entegrasyonunu sağlanamadığı için bulgu konusu husus yerine getirilmemiştir. Aynı başlıkta ve Denetim Görüşünün Dayanakları bölümünde 1'inci bulgu olarak yer almaktadır.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmesi 2024 Yılı Gider Bütçesi ve Gerçekleşmesi Tablosu

Tablo 2: Döner Sermaye İşletmesi 2024 Yılı Gelir Bütçesi ve Gerçekleşmesi Tablosu

KISALTMALAR

TVK	Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesinin, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü İşlemlerinden Elde Edilen Gelirleri Takip Edememesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi, mülga 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Döner sermaye" başlıklı 28'inci maddesi uyarınca kurulmuştur. Söz konusu Kanun Hükmünde Kararnamenin anılan maddesine dayanılarak, Bakanlık tarafından, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği çıkarılmıştır. Yönetmelik, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesinde faaliyette bulunan döner sermaye işletmesinin malî ve idarî işlemlerine, gelir kaynaklarına, giderlerine, faaliyet alanlarına, bütçesinin hazırlanmasına, uygulanmasına ve sonuçlandırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

Öte yandan, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına ilişkin dördüncü bölümünde yer alan "Döner sermaye" başlıklı 122'nci maddesinde, Bakanlığın döner sermaye kurmaya yetkili olduğu ve döner sermaye işletmelerinin görevleri, gelirleri, işleyişi ve denetimi ile diğer hususların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'ne göre, Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanı, Bakanlığın görevleri ile ilgili olarak ortaya çıkan, fiyatlandırılması mümkün ve uygun nitelikteki mal ve hizmetlerin üretim veya satışını gerçekleştirmek olarak belirtilmiştir. İşletmenin faaliyet alanı, Yönetmeliğin "Faaliyet alanı" başlıklı 7'nci maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

İşletmenin mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamındadır.

İşletme bütçesinden yapılacak harcamalarda ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgeler hakkında, Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümleri uygulanmaktadır.

İşletmece yapılacak ön ödeme işlemleri, Ön Ödeme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre yapılmaktadır.

İşletmenin taşınırları ile ilgili işlemleri Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerine tabidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İşletmenin hizmetleri; Yönetim Kurulu, işletme yöneticisi, harcama yetkilisi, gerçekleştirme görevlisi, muhasebe yetkilisi, muhasebe birim personeli ve teknik eleman ile yeteri kadar diğer görevlilerden oluşan İşletme İdaresi tarafından yürütülmektedir. Yönetim Kurulu, işletmenin en üst karar organı olup, işletme hizmetlerinin Yönetmelik'te yer alan esaslar çerçevesinde yürütülmesini sağlamakla görevlidir.

İşletmede, 1 İşletme Müdürü, 8 memur ve 7 işçi olmak üzere 16 personel görev yapmaktadır. İşletmede görev yapan personelin kadroları Bakanlık teşkilatı içerisindeki muhtelif birimlerde bulunmakta, görevlendirme suretiyle İşletmede çalışmaktadırlar.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Ancak, harcama yetkilisi, işletmenin taşra teşkilatında gerçekleşecek giderler için harcama yetkisinin bir kısmını veya tamamını Bakanlık il müdürlerine devredebilmektedir.

1.3. Mali Yapı

Döner sermaye işletmesinin bütçesinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve muhasebesi ile kontrol ve denetimi Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürürlüğe konulan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmektedir.

İşletmenin mali verileri, Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Harcama Yönetim Sistemi üzerinde tutulmaktadır.

İşletmenin sermayesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile 50.000.000,00 TL olarak belirlenmiş ve 20.10.2012 tarih ve 2012/3799 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 200.000.000,00 TL'ye çıkarılmıştır. 2024 yılı sonu itibarıyla ödenmiş sermayesi 121.965.120,91 TL, ödenmemiş sermayesi 78.034.879,09 TL'dir.

Aşağıdaki tablolarda görüleceği üzere, İşletmenin 2024 yılı gider toplamı 6.396.339.792,33 TL olup en büyük gider kalemlerini cari transferler ile mal ve hizmet alım giderleri oluşturmaktadır. Cari transferlerin büyük kısmını genel bütçeye yapılan hizmet sunumu karşılığı aktarılan tutarlar ile dönüşüm projeleri özel hesabına aktarılan tutarlar ve Hazine payı oluşturmaktadır.

Bunun yanında, gelir toplamı ise 6.519.225.320,65 TL olarak gerçekleşmiş olup en büyük gelir kalemini mal ve hizmet gelirleri oluşturmaktadır. Mal ve hizmet gelirlerinin büyük kısmını belgelendirme ve izin verme gelirleri, kontrol ve denetim gelirleri, ile diğer mal ve hizmet gelirleri oluşturmaktadır.

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmesi 2024 Yılı Gider Bütçesi ve Gerçekleşmesi Tablosu

Giderin Çeşidi	2024 Yılı Tahmin Edilen (TL)	2024 Yılı Gerçekleşen (TL)
Personel Giderleri	4.400.000,00	3.997.300,54
Mal ve Hizmet Alım Giderleri ve Diğer Giderleri	2.860.864.467,00	1.502.382.807,88
Cari Transferlere Ait Giderler	4.485.542.505,00	4.256.465.905,39
Sermaye Giderleri	322.993.028,00	329.507.047,55
Sermaye Transferleri	326.200.000,00	303.986.730,97
Toplam	**8.000.000.000,00**	**6.396.339.792,33**

Tablo 2: Döner Sermaye İşletmesi 2024 Yılı Gelir Bütçesi ve Gerçekleşmesi Tablosu

Gelirin Çeşidi	2024 Yılı Tahmin Edilen (TL)	2024 Yılı Gerçekleşen (TL)
Mal ve Hizmet Gelirleri	7.566.665.000,00	5.777.436.247,10
Alınan Bağış ve Yardımlar	20.000,00	-
Diğer Gelirler	433.315.000,00	741.789.073,55
Toplam	**8.000.000.000,00**	**6.519.225.320,65**

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Döner Sermaye İşletmesi, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabi olup, uygulanan muhasebe sistemi belirtilen mevzuatta da öngörülen tahakkuk esaslı muhasebe sistemidir. Muhasebe işlemleri, 2011 yılına kadar tek düzen hesap planına paralel bir hesap planı ile yürütülürken, 2012 yılından itibaren hesap planına bütçe işlemleri de eklenmiş ve bu sayede işlemlerin bütçe ile de bağlantısı kurulmaya başlanmıştır.

Yapılan işlemin türüne göre ilgili birimlerce gerçekleştirilen işlemler karşılığı düzenlenen evraklar, muhasebe birimine gelmekte; muhasebe biriminde gerekli kontroller yapıldıktan sonra Döner Sermaye Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi'ne giriş yapılmak sureti ile muhasebe işlemleri gerçekleştirilmektedir. Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince, hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp

sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, Kurumun tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Gelir Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesinin, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü İşlemlerinden Elde Edilen Gelirleri Takip Edememesi

Döner Sermaye İşletmesinin, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü (TVK) işlemlerinden elde edilen gelirleri takip edemediği bunun sonucu olarak gelir tahakkuk ve takip kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

28.12.2011 tarihli ve 28156 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Döner Sermaye Yönetmeliği'nin "Faaliyet Alanları" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (y) bendinde;

"Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerine ilişkin olarak; hâlihazır haritaları aldırmak, gerekli görülen projeleri yapmak, yaptırmak, her türlü araştırma ve inceleme yapmak, yaptırmak, izlemek, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmek, kullanım yasağı getirilen alanların kamulaştırma veya benzer yollarla kamunun eline geçirilmesini sağlamak, gerekli görülen alanların korunması ve kirliliğin önlenmesi amacıyla yatırım yapmak veya ilgili idarelerin yatırım projelerini desteklemek, bu alan ve bölgelerde Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlere ilişkin her türlü tasarrufta bulunmak, işletmek, işlettirmek ve kullanım izinlerini vermek, korunan alanlara ilişkin insan ve finansman kaynağı sağlamak. Plan yapılması için gerekli haritaları yapmak, yaptırmak ve temin etmek. Her ölçekteki yeni plan ve projeyi yapmak ve yaptırmak. Altyapıyı planlamak, altyapı proje ve tesislerini yapmak veya yaptırılmasını temin etmek. Orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının Bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek"

İşletmenin görev alanları arasında sayılmıştır.

Aynı Yönetmeliğin "Gelirler ve gelirlerden iadeler" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde; Yönetmeliğin 7'nci maddesinde sayılan faaliyetlerle ilgili her türlü mal ve hizmet satış gelirleri ile Bakanlığın asli görevleri dışında, diğer mevzuatla verilen iş ve hizmetlerden elde edilen gelirlerin, İşletmenin gelirleri arasında olduğu belirtilmiştir.

Yine söz konusu Yönetmeliğin mezkûr maddelerinde işletme yöneticisinin, yönetim kurulunun, muhasebe yetkilisinin ve gerçekleştirme görevlilerinin işletmenin elde edeceği gelirle ilgili sorumlulukları bulunmaktadır.

Uygulamada, TVK tarafından yukarıda yönetmelikte sayılan işlemlerin yapılması sürecinde yapılacak hizmet fiyatlandırılabilir ise bu hizmetten yararlanan kişiler tarafından ödenecek tutarlar Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırılmaktadır. Döner Sermaye İşletmesi, TVK tarafından yapılan işlemlerden elde edilecek gelirin sadece tahsilat kısmında yer almaktadır. TVK tarafından yapılan işlemlerin Döner Sermaye İşletmesine bildirilmesi neticesinde Döner Sermaye İşletmesi tahsilat işlemlerini yapmaktadır. İlgili birimin bildirmemesi veyahut geç bildirmesi durumunda takip ve tahsilat işlemlerinde aksaklıklar yaşanmaktadır.

Kullanma izni ve kiralama işlemlerinde; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri, TVK ve Döner Sermaye İşletmesi olmak üzere üçlü yapı bulunmaktadır. Taşınmazın bulunduğu yer İl Müdürlüğü taşınmazla ilgili yerel işlemleri yapmakta, taşınmazın kiralama, kullanma izni ihalesi işlemleri, İl Müdürlüğü tarafından gelen bilgiler neticesine TVK tarafından gerçekleştirilmektedir. İhale yapıldıktan sonra yer teslimi ve sözleşmedeki diğer şartların takibi için sorumluluk İl Müdürlüğüne verilmekte, sözleşmeden kaynaklanan borçların tahsilatı için ise Döner Sermaye İşletmesi yetkilendirilmektedir.

Ancak birimler arası koordinasyon eksiliğinin olması ya da işlerin takibine ilişkin bir sistemin olmaması sebebiyle; TVK tarafından yapılan kullanma izni ve kiralama işlemlerinde kullanma izni verilen kişilerden veya kiralama işlemi yapılan kiracılardan hangi dönemler itibarıyla tahsilat işlemi yapılacağı veyahut ilgililerin sözleşmeden kaynaklanan ödemelerini gerçekleştirip gerçekleştirmediği durumu Döner Sermaye İşletmesi tarafından bilinmemekte dolayısıyla da takip işlemleri de yapılamamaktadır.

01.05.2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 120-Alıcılar Hesabı'nın niteliğine ilişkin 96'ncı maddesinde; alıcılar hesabının, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 97'nci maddesinde ise Mal ve hizmet satışlarından doğan senetsiz alacakların bu hesaba borç, satış bedeli “60 Brüt Satışlar” grubunun ilgili hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemelerde; İşletme Müdürlüğünce kullanma izinleri ile kiralama işlemlerine ilişkin tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, sadece ilgililer tarafından sözleşmeler kapsamında yapılan ödemelerin tahsilat kayıtlarının takip edildiği tespit edilmiştir.

Bunun yanında kullanma izinleri ile kiralama işlemlerinde bazı ilgililerin sözleşmeden kaynaklanan borçlarını ödemediği veyahut geç ödediği görülmüştür. Ayrıca, kullanma izni, kiralama işlemi yapılan kişilerce Döner Sermaye İşletmesine banka uygulamaları üzerinden ödeme yapıldığında, bu ödemenin hangi işleme ait olduğu dahi İşletme tarafından bilinememektedir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ile Döner Sermaye İşletmesi arasında elde edilen gelirlerin takibi konusunda gerekli koordinasyon çalışmalarının yapılmakta olduğu ve bundan sonraki süreçte gelirlerin takip işlemlerine gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, birimler arasında gerekli koordinasyonun sağlanarak takip ve tahsil işlemlerinde etkinliğin sağlanması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 20

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	14.575.699.972,23
10	**Hazır Değerler**	372.157.061,43
100	KASA HESABI	127.165,58
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	337.597.455,68
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	32.549.876,83
105	DÖVİZ HESABI	7.901,18
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	1.407.298,47
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	467.363,69
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	19.839,50
117	MENKUL VARLIKLAR HESABI	19.839,50
12	**Faaliyet Alacakları**	12.164.559.965,46
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.229.944.726,82
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	14.094.773,48
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	371,02
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	516.523,63
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	10.920.003.570,51
13	**Kurum Alacakları**	20.676.960,00
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	18.505.440,00
137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	2.171.520,00
14	**Diğer Alacaklar**	78.529.858,58
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	78.529.858,58
15	Stoklar	358.621.969,02
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	358.620.947,16
157	DİĞER STOKLAR HESABI	1.021,86
16	**Ön Ödemeler**	1.580.746.903,25
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	980.124.240,44
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	600.622.662,81
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	380.135,75
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	380.135,75
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	7.279,24
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	7.279,24
2	DURAN VARLIKLAR	23.495.460.657.906,46

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	423.686.197.465,41
32	**Faaliyet Borçları**	185.218.534.163,57
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	168.743.113,88
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	185.049.791.049,69
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	237.302.053.700,02
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.616.919.293,41
333	EMANETLER HESABI	235.685.134.406,61
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	941.040.191,02
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	36.407.917,46
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	417.668.131,00
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	486.964.142,56
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	215.235.741,18
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	215.235.741,18
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	9.331.948,26
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	9.331.948,26
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	1.721,36
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	1.721,36
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	991.415.303,45
43	**Diğer Borçlar**	397.173.517,54
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	397.173.517,54
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	591.954.570,73
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	591.954.570,73
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.287.215,18
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	2.287.215,18
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	23.085.358.745.109,83
50	**Net Değer**	2.018.313.265.368,99
500	NET DEĞER HESABI	2.018.313.265.368,99
51	**Değer Hareketleri**	73.934.549.844,39
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	73.934.549.844,39
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	16.308.530.536.253,53
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	16.308.530.536.253,53
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-223.231.702.596,14
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-223.231.702.596,14
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.907.812.096.239,06

22	**Faaliyet Alacakları**	15.536.437.008,85
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.693.964,48
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.663.270,80
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	15.525.079.773,57
23	**Kurum Alacakları**	539.855.789,94
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	539.855.789,94
24	**Mali Duran Varlıklar**	33.401.507,03
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	200.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-166.598.492,97
25	**Maddi Duran Varlıklar**	23.479.350.830.160,19
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	21.481.229.606.674,35
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	451.244.096.876,44
252	BİNALAR HESABI	2.092.085.233.869,50
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	852.248.761,13
254	TAŞITLAR HESABI	599.225.439,71
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.449.708.095,69
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-733.071.481.103,46
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	182.112.732.532,38
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	2.849.459.014,45
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	266.342.734,87
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	2.214.962,74
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-268.557.697,61
29	**Diğer Duran Varlıklar**	133.440,45
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	142.755.100,44
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-142.621.659,99

AKTİF TOPLAMI 23.510.036.357.878,69

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.189.327.599.265,01
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-281.515.503.025,95

PASİF TOPLAMI 23.510.036.357.878,69

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	33.113.654.357,88
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	33.113.654.357,88
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	961.824,30
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	961.824,30
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	103.001.355.807,35
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	103.001.355.807,35

948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	359.440.561,07
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	359.440.561,07
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	917.047.578,27
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	5.182.907.667,27
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	228.203.827.587,30
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	234.303.782.832,84

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 20 **Adı : ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	360.836.719.882,14
630	01	Personel Giderleri	11.815.369.639,67
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.547.131.589,13
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.452.388.104,02
630	05	Cari Transferler	223.439.064.013,83
630	07	Sermaye Transferleri	22.804.643.526,79
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	738.055.746,39
630	13	Amortisman Giderleri	78.150.380.704,18
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	260.156.533,30
630	15	Karşılık Giderleri	166.846.693,69
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	184.086.471,17
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	36.193.716,41
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.407.267.565,54
630	99	Diğer Giderler	835.135.578,02

GİDERLER TOPLAMI (A) **360.836.719.882,14**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	161.995.846.839,66
600	01	Vergi Gelirleri	15.245.439.406,93
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.779.058.256,11
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	126.737.490.261,28
600	05	Diğer Gelirler	5.393.120.411,26
600	06	Sermaye Gelirleri	927.919.992,12
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	857.059.086,43
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	55.759.425,53
600	99	Diğer Gelirler	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **161.995.846.839,66**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	255.994.619,79
610	01	Vergi Gelirleri	24.987.992,77
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	62.723.765,67
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	48.823.619,53
610	06	Sermaye Gelirleri	119.459.241,82

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **255.994.619,79**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **161.739.852.219,87**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **5.106.908.963.901,33**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.907.812.096.239,06**

GİDERLER TOPLAMI(A) **360.836.719.882,14**
GELİRLER TOPLAMI(B) **161.995.846.839,66**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **255.994.619,79**

NET GELİR (D=B-C) **161.739.852.219,87**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **4.907.812.096.239,06**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8020

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK ve İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**529.608.497,83**
10	**HAZIR DEĞERLER**	**326.629.266,00**
102	BANKALAR HESABI	326.629.266,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	**202.649.119,28**
120	ALICILAR HESABI	32.171.029,98
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	170.478.089,30
13	**DİĞER ALACAKLAR**	**135.061,46**
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	4.397,52
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	130.663,94
15	**STOKLAR**	**61.987,29**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	61.987,29
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	**133.063,80**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	133.063,80
2	**DURAN VARLIKLAR**	**43.894.228,02**
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	**1.217.797,50**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.217.797,50
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	**53.271,55**
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	20.727,72
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	97.126,54
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-64.582,71
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	**23.840,00**
260	HAKLAR HESABI	16.762,71
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	730.931,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**437.988.742,34**
32	**TİCARİ BORÇLAR**	**32.433.578,69**
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	32.433.578,69
33	**DİĞER BORÇLAR**	**86.875.480,48**
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	86.875.480,48
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	**318.679.683,17**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	115.266.072,70
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.112,62
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	202.309.088,90
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.102.408,95
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	4.384.071,83
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-4.384.071,83
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**396.647,10**
42	**TİCARİ BORÇLAR**	**396.647,10**
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	396.647,10
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**135.117.336,41**
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	**121.965.120,91**
500	SERMAYE HESABI	200.000.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-78.034.879,09

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-723.853,71
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	**42.599.318,97**
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	42.599.318,97

AKTİF TOPLAMI **573.502.725,85**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	**0,00**
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	0,00
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	**13.152.215,50**
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	13.152.215,50

PASİF TOPLAMI **573.502.725,85**

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	351.902.345,40
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	351.902.345,40
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	519.601.792,80
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	519.601.792,80

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8020

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK ve İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	4.104.184.944,20
1- Yurtiçi Satışlar	3.534.465.350,00
3- Diğer Gelirler	569.719.594,20
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	118.799.386,25
1- Satıştan İadeler (-)	118.728.026,10
3- Diğer İndirimler (-)	71.360,15
C- NET SATIŞLAR	3.985.385.557,95
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	3.985.385.557,95
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	3.985.385.557,95
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	173.115.112,31
3- Faiz Gelirleri	166.769.307,20
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	6.345.805,11
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	4.158.500.670,26
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	3.599.736,65
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	3.599.736,65
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**17.536.287,33**
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	**13.152.215,50**

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Personel Durumu Tablosu

Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Tablo 4: 2024 yılı Bütçe Giderleri Tablosu

KISALTMALAR

İDKK: İç Denetim Koordinasyon Kurulu

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

SUT: Sağlık Uygulama Tebliği

TÜRKAK: Türk Akreditasyon Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Yurt Dışı Tedavi Evrakının İncelenmesi ve Tedavi Giderlerinin Ödenme Süreçlerinde Bakanlık ve Sosyal Güvenlik Kurumu İncelemeleri İçin Öngörülen Mevzuat Düzenlemelerinin Tamamlanmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kurumun kuruluş kanunu 12 Ağustos 2010 tarihinde yürürlüğe giren 6004 sayılı Dışişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun iken; 09.07.2018 tarih ve 30473 sayılı Resmi Gazete'nin 3'üncü mükerrer sayısında yayımlanan 703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile mevcut durum düzenlenmiştir.

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Dışişleri Bakanlığı'nın kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin esaslar düzenlenmiş; 10.01.2019 tarih ve 30651 sayılı, 06.02.2021 tarih ve 31387 sayılı, 06.04.2024 tarih ve 32512 sayılı Resmi Gazeteler'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile Bakanlık teşkilat yapısına ilişkin bazı değişiklikler yapılmıştır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 510-519 numaralı maddelerinde, kamu kurum ve kuruluşlarının yurt dışı teşkilatının kurulması, görevleri, yetkileri, dış temsilciliklerdeki memur ve diğer görevliler, yurt dışı görevlere atanacaklarda aranacak nitelikler, yurt dışı teşkilatı arasındaki ilişkiler, protokol ile yurt dışı teşkilatı ile merkez arasındaki yazışmalara ilişkin esaslar ile Dışişleri Bakanlığına bağlı bulunan misyonların kuruluş, görev ve yetkileri düzenlenmektedir.

Üst kademe kamu yöneticileri ile ilgili usul ve esaslar ile kamu kurum ve kuruluşlarında atama usul ve esasları 3 sayılı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

09.07.2018 tarih ve 30473 Sayılı Resmi Gazete'nin 32'nci mükerrer sayısında yayımlanan 703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 6'ncı maddesi ile 6004 sayılı Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un adı "Dışişleri Bakanlığı Personeline İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" olarak değiştirilmiştir.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 128'inci maddesine göre Dışişleri

Bakanlığı'nın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının tespiti için hazırlık çalışmaları yapmak ve tekliflerde bulunmak, Cumhurbaşkanı tarafından tayin ve tespit edilen hedef ve esaslara göre dış politikayı uygulamak ve koordine etmek,

b) Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Cumhurbaşkanını yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlar nezdinde yetkili makam olarak temsil etmek, yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlarla temas ve müzakereleri ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliğinde bulunmak suretiyle yürütmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış ilişkilerini tüm boyutlarıyla ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak suretiyle tesis etmek, yürütmek, yönlendirmek, geliştirmek ve ülkenin çıkarlarını korumak,

c) Devlet organlarının uluslararası temaslarının yürütülmesinde bu organlara yardımcı olmak,

ç) 5/5/1969 tarihli ve 1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun çerçevesinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca dış politika ile bağlantılı olarak yurt dışında yürütülen faaliyetlerin Cumhurbaşkanınca saptanan dış politikaya uygunluğunu gözetmek, bu faaliyetleri koordine etmek ve bunlara katılım sağlamak,

d) Cumhurbaşkanını dış dünyadaki gelişmeler ve değişen şartlar konusunda bilgilendirmek,

e) Türkiye Cumhuriyeti hakkında yurt dışında bilgilendirici faaliyetler yürütmek,

f) Yurt dışında yaşayan vatandaşların hak ve menfaatlerini korumak ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar yürütmek, ülke dışındaki vatandaşlara ve Türkiye Cumhuriyeti uyrukluğunu taşıyan tüzel kişilere destek, yardım ve konsolosluk himayesi sağlamak,

g) Milletlerarası Andlaşmalara ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çerçevesinde, diğer devletlerle ve uluslararası kuruluşlarla akdedilen andlaşmalara ilişkin temas, müzakere, yetki belgesi, imza, onay ve tescil süreçlerini ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde yürütmek, bu andlaşmaları veya tescil edilmiş kopyalarını muhafaza etmek ve sicillerini tutmak, andlaşma taslaklarının mevzuata uygunluğunu incelemek ve görüş bildirmek,

ğ) Uluslararası hukukun ve uluslararası hukuk içtihadının gelişimine yönelik süreçleri

takip etmek ve bu süreçlere iştirak etmek,

h) Türkiye Cumhuriyeti'nin tarafı olduğu siyasi nitelikli uluslararası davaları ve Adalet Bakanlığı ile iş birliği yapmak suretiyle Avrupa insan Hakları Mahkemesi'ndeki davaları ikame ve takip etmek,

ı) Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil yetkisine sahip olarak Cumhurbaşkanı kararı ile belli bir geçici görevle görevlendirilen temsilciler ve temsil heyetlerine Türkiye Cumhuriyeti'ni bağlayan hususlarda Cumhurbaşkanının talimatlarını iletmek, bu temsilci ve temsil heyetlerinin ihtisasa dair hususlarda ihtiyaç duyacakları talimatları ilgili bakanlıklar ile istişare suretiyle tespit edip onlara iletmek, heyetlerin başkanları diğer bakanlıklardan ise bu heyetlerde temsilci bulundurmak,

i) Kamu kurum ve kuruluşları tarafından yurtdışı teşkilatı kurulması ve dış temsilcilik açılması taleplerini değerlendirerek görüş bildirmek,

j) Mali, iktisadi ve diğer teknik konularda ilgili kurum ve kuruluşlarca yürütülmesi gereken veya statülerinde, üyelerinin ve ortaklarının belirli bakanlık veya merci vasıtasıyla işlem yapacağı belirtilen uluslararası kuruluşlarla yürütülen dış temas ve müzakerelerin dış politikaya uygun olarak yürütülmesini gözetmek, gerekirse bunlara katılmak,

k) Diplomasi ve konsolosluk ilişkilerinin yürütülmesi ile bağlantılı olarak uluslararası andlaşmalardan kaynaklanan iş ve görevleri yerine getirmek,

l) Uluslararası kuruluşlarla iş birliğini geliştirmek,

m) 1173 sayılı Kanun çerçevesinde ve Cumhurbaşkanının politikaları doğrultusunda Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanmasına yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi, izlenmesi ve koordinasyonu ile üyelik sonrası çalışmaların koordinasyonunu yürütmek,

n) Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Teşkilat Yapısı

Bakanlık, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı

Kararnamesi'nin 129'uncu maddesi ile merkez ve yurtdışı teşkilatı şeklinde yapılandırılmıştır.

Bakanlığın merkez teşkilatı aşağıdaki hizmet birimlerinden oluşur:

a) İkili İlişkiler Genel Müdürlükleri,

b) Uluslararası Güvenlik Genel Müdürlüğü,

c) Çok Taraflı İlişkiler Genel Müdürlükleri,

ç) İnsani ve Teknik Yardımlar Genel Müdürlüğü,

d) Dış Politika Plan ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü,

e) Uluslararası Ekonomik İşler Genel Müdürlüğü,

f) Uluslararası Hukuk ve Andlaşmalar Genel Müdürlüğü,

g) Konsolosluk Hizmetleri ve Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlar Genel Müdürlüğü,

ğ) Göç Politikaları ve Vize İşlemleri Genel Müdürlüğü,

h) İstihbarat ve Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü,

ı) Kamu Diplomasisi ve Stratejik İletişim Genel Müdürlüğü,

i) Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İşler Genel Müdürlüğü,

j) Protokol ve Diplomatik İşlemler Genel Müdürlüğü,

k) Personel Genel Müdürlüğü,

l) Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

m) Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

n) Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü,

o) Enerji, Çevre ve Sınıraşan Sular Genel Müdürlüğü,

ö) Bilim ve Teknoloji Politikaları Genel Müdürlüğü,

p) Uluslararası Arabuluculuk Genel Müdürlüğü,

r) Diplomatik Arşiv Genel Müdürlüğü,

s) Diplomatik Güvenlik Genel Müdürlüğü,

ş) Dış Politika Danışma Kurulu,

t) Teftiş Kurulu Başkanlığı,

u) Strateji Geliştirme Başkanlığı,

ü) Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanlığı,

v) Diplomasi Akademisi Başkanlığı,

y) Özel Kalem Müdürlüğü.

Bunlardan İkili İlişkiler Genel Müdürlükleri 16 genel müdürlükten, Çok Taraflı İlişkiler Genel Müdürlükleri 3 genel müdürlükten oluşmaktadır. Bu genel müdürlüklerin sorumlu oldukları görev alanları, genel müdürlükler için anılan Kararname'de belirtilen görevler itibarıyla Bakan onayı ile belirlenmektedir.

Yurt içinde, dış ilişkilerin yürütülmesi açısından önem ve gereklilik taşıyan yerlerde Bakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile toplam sayıları 10'u geçmemek üzere irtibat bürosu açılabilmektedir. Mevcut halde İdarenin İstanbul, Edirne, İzmir, Antalya, Gaziantep Hatay, Diyarbakır, Van ve Trabzon olmak üzere toplam dokuz adet irtibat bürosu bulunmaktadır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 159'uncu maddesine göre Bakanlığın yurtdışı teşkilatı; büyükelçilikler, daimi temsilcilikler, başkonsolosluklar, büyükelçilik konsolosluk şubeleri ile fahri başkonsolosluk ve fahri konsolosluklardan oluşmaktadır. İhtiyaç halinde, elçilik, konsolosluk, irtibat ofisi, büyükelçilik bürosu, başkonsolosluk bürosu, muavin konsolosluk ve konsolosluk ajanlığı ile diplomatik temsil ve konsolosluk hizmeti amaçlı benzer temsilcilikler, Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı kararı ile kurulabilmektedir.

31.12.2024 tarihi itibarıyla kurumun yurt dışında 261 dış temsilciliği bulunmaktadır. Dış temsilciliklerin 146'sı Büyükelçilik, 13'ü Daimi Temsilcilik, 99'u Başkonsolosluk, 1'i Ticaret Ofisi, 1'i Konsolosluk Ajanlığı ve 1'i Konsolosluk Bürosu'dur.

2024 yılı itibariyle Bakan'a bağlı 4 Bakan Yardımcısı bulunmaktadır. Bu sayı 2025 yılında 5'e çıkarılmıştır.

3 sayılı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca, Büyükelçiler, Daimi Temsilci/Delegeler ile Bakanlık Genel Müdürlerinin görev süresi, atandıkları tarihte görevde bulunan Cumhurbaşkanının görev süresini geçemez. Cumhurbaşkanının görevi sona erdiğinde, bunların görevi de sona erer. Ancak bunlar, yerlerine atama yapılıncaya kadar görevlerine devam eder. Görev süreleri sona erenler, yeniden atanabilir. Bunlar, görev süreleri sona ermeden de Cumhurbaşkanınca görevden alınabilir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Avrupa Birliği Başkanlığı Bakanlığın bağlı kuruluşu, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) ise ilgili kuruluşu olarak belirlenmiştir. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşudur.

İnsan Kaynakları

Bakanlıkta memur, sözleşmeli personel ve işçi statüsünde personel istihdam edilmektedir. Personelin istihdam şekline göre taşıyabilecekleri kadro/pozisyon unvanları ile hizmet sınıfları, kadro dereceleri ve serbest kadro sayıları 2 sayılı Genel Kadro Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ekinde yer alan (I), (IV) ve (V) sayılı cetvellerde belirtilmiştir.

Diğer yandan, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Bakanlık personeli" başlıklı 160'ıncı maddesinde; Bakanlık personeli unvan olarak meslek memuru, konsolosluk ve ihtisas memuru, danışman, uzman müşavir, dışişleri uzmanı, mali hizmetler uzmanı, merkez teşkilatında görev yapan merkez memuru, mütercim ve koruma görevlileri olarak belirtilmiştir.

Kurum verilerine göre 31.12.2024 tarihi itibarıyla Bakanlığın merkez ve yurtdışı teşkilatında toplam 7.314 çalışanı bulunmaktadır. Bunlardan 1.267'si meslek memuru ve 1.051'i konsolosluk ve ihtisas memuru olarak görev yapmaktadır. 120’si merkezde, 2846’sı yurt dışında olmak üzere 2.966 sözleşmeli personel ve 299 sürekli işçi mevcuttur.

Sözleşmeli personelden dış temsilciliklerde görev yapanlar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4/B maddesine göre istihdam edilmekte ve 06.06.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar'a uygun olarak çalıştırılmaktadırlar.

Tablo 1: 2024 Yılı Personel Durumu Tablosu

Personel Kadro/Pozisyon Unvanı	Toplam
Bakan Yardımcısı	4
Diplomatik Kariyer Memurları ve Üst Yönetim	2322
Hukuk Müşaviri	17
Uzman Müşavir	8
Danışman	14
Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri	7
Dışişleri Uzmanı	23
İç Denetçi	1
Ataşe (Koruma Görevlisi)	595
Mali Hizmetler Uzmanı	14
Merkez Memuru	1017
Sürekli İşçi	299
Sözleşmeli Dışişleri Hukuk Uzmanı	22
Merkez Sözleşmeli	98
Sözleşmeli Personel (Yurt dışı)	2846
Firma Personeli	26
Müşavir	1
Toplam	7314

1.3. Mali Yapı

Dışişleri Bakanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli idareler arasında yer almaktadır. İdare faaliyetlerini Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Dışişleri Bakanlığı'nın 2024 yılı bütçe ödenekleri, bütçe gider ve gelirleri ile gerçekleşme rakamları ve diğer mali bilgilere aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir:

Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Giderin Türü	Geçen Yıldan Devreden Ödenek	Bütçe ile Verilen Ödenek	Ek Ödenek (TL)	Eklenen / Düşülen Ödenek	Ödenek Toplamı	Bütçe Gideri Toplamı	İptal Edilen Ödenek
	(TL)	(TL)	(TL)		(TL)	(TL)	(TL)	(TL)
1	Personel Giderleri	27.425,70	14.303.759.000,00	-	-1.754.673.700,00	12.549.112.725,70	11.923.426.134,41	625.686.591,29
2	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	-	950.712.000,00	-	158.763.700,00	1.109.475.700,00	1.048.911.240,48	60.564.459,52
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	117.257.027,7	4.680.377.000,00	-	1.130.287.950,00	5.927.921.977,71	5.070.691.181,53	857.230.796,18
4	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-	-	-
5	Cari Transferler	-	9.721.527.000,00	-	-1.401.302.000,00	8.320.225.000,00	7.053.260.406,64	1.266.964.593,36
6	Sermaye Giderleri	19.975.487,3	1.713.558.000,00	-	-159.563.700,00	1.573.969.787,34	1.528.199.985,40	45.769.801,94
7	Sermaye Transferleri	-	0,00	-	-	-	-	-
8	Borç Verme	3.943,13	3.714.000,00	-	-	3.717.943,13	144.073,58	3.573.869,55
9	Yedek Ödenek	-	-	-	-	-	-	-
Toplam		**137.263.883,88**	**31.373.647.000,00**		**-2.026.487.750.00**	**29.484.423.133,88**	**26.624.633.022,04**	**2.859.790.111,84**

İdareye 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 31.373.647.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, geçen yıldan devreden 137.263.883,88 TL ödeneğin ve yılı içinde eklenen/düşülen ödeneklerin sonucunda ödenek toplamı 29.484.423.133,88 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: 2024 yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)
01-Vergi Gelirleri	4.860.468.693,25	140.450,85	4.860.328.242,40
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	564.762.510,05	543.412,01	564.219.098,04
04-Alınan Bağış ve Yardımlar	121.404.195,02	-	121.404.195,02
05-Diğer Gelirler	4.279.283.744,25	128.237,13	4.279.155.507,12
11- Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	729.901,19	-	729.901,19
25- Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde Edilen Gelirler	7,03	-	7,03
Toplam	**9.826.649.050,79**	**812.099,99**	**9.825.836.950,80**

Tablo 4: 2024 yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe Ödeneği (TL)	Toplam Bütçe (TL)	Bütçe Gideri Toplamı (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01-Personel Giderleri	14.303.759.000,00	12.549.112.725,70	11.923.426.134,41	95,01
02-Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	950.712.000,00	1.109.475.700,00	1.048.911.240,48	94,54
03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.680.377.000,00	5.927.921.977,71	5.070.691.181,53	85,54
04- Faiz Gideri	-	-	-	-
05-Cari Transferler	9.721.527.000,00	8.320.225.000,00	7.053.260.406,64	84,77
06-Sermaye Giderleri	1.713.558.000,00	1.573.969.787,34	1.528.199.985,40	97,09
07-Sermaye Transferleri	-	-	-	-
08-Borç Verme	3.714.000,00	3.717.943,13	144.073,58	3,88
09-Yedek Ödenekler	-	-	-	-
Toplam	**31.373.647.000,00**	**29.484.423.133,88**	**26.624.633.022,04**	**90,30**

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın İdarenin faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı Faaliyet Gideri 28.224.692.802,16 TL, Faaliyet Geliri 9.825.836.950,80 TL'dir. Hazine ve Maliye Bakanlığının 3502069 sayılı yazısı ile Dışişleri Bakanlığı enflasyon düzeltmesinden muaf tutulmuştur. Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu 18.398.855.851,36 TL olarak gerçekleşmiştir.

7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli (E) cetvelinin 8'inci maddesinin (a) bendinde;

"a) Dışişleri Bakanlığının gerçekleşmesi önceden öngörülemeyen ve hazırlık için yeterli süresi bulunmayan uluslararası toplantıların giderlerinin karşılanması amacıyla 13-11.2-01-05.06 tertibinde yer alan ödenek, yurtdışında açılacak yeni temsilciliklerinin kuruluş aşamasındaki ve daha önceden açılmış ancak mücbir sebeplerle tahliye edilmiş temsilciliklerinin yeniden faaliyete geçirilmesi aşamasındaki ivedi giderlerinin karşılanması amacıyla 13-11.4-01-05.06 tertibinde yer alan ödenek, Kıbrıs konusunda Bakanlık ve Lefkoşa Büyükelçiliğince yürütülecek çeşitli faaliyetler için 13-11.36-01-05.06 tertibinde yer alan ödenek ile yurtdışında yürütülecek tanıtım faaliyetleri için 12-11.43-01-05.06 tertibinde yer alan ödenek Dışişleri Bakanlığı bütçesine gider kaydedilmek suretiyle özel hesaba aktarılarak kullanılır. Aktarılan bu tutarların harcanması, muhasebeleştirilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü üzerine Dışişleri Bakanlığınca belirlenir."

Denilmektedir.

Bakanlığın bu kapsamda Özel Hesabı bulunmakta olup bu hesaba ilişkin faaliyetler Kamu İdarelerine Ait Özel Hesaplara İlişkin İşlemlerin Muhasebeleştirilmesine Dair Yönetmelik ile Özel Nitelikli Faaliyetlerin Yürütülmesi Amacıyla Dışişleri Bakanlığı Bütçesinde Tefrik Edilen Ödeneklerin Özel Hesaba Aktarılarak Harcanması, Muhasebeleştirilmesi ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar kapsamında yürütülmektedir. Söz konusu özel nitelikli faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla Dışişleri Bakanlığı bütçesinde tefrik edilen ödeneklerden özel hesaba 2023 yılından 36.747.530,45 TL devredilmiş, 2024 yılında da 97.776.634,49 TL ödenek aktarılarak toplam tutar 134.524.164,94 TL'ye ulaşmıştır. Bu tutardan 74.693.480,13 TL yıl içinde harcanmış olup 59.830.684,81 TL ise 2025 yılına devretmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve

raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Bakanlığın muhasebe kayıt ve işlemleri Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 61'inci maddesinde, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe hizmetlerinin Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yürütüleceği belirtildiğinden Dışişleri Bakanlığı'nın muhasebe hizmetleri, Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı Dışişleri Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğünce Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları hakkında 2023 yılında Bakan Oluru ile "T.C. Dışişleri Bakanlığı Merkez Teşkilatı İmza Yönergesi" çıkarılarak Bakanlık merkez teşkilatında imzaya yetkili makamlar yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde belirlenmiş, mevzuatla verilen yetkiler belirli ilke ve usullere bağlanmış, Bakanlık içi ve dışı yazışmalarda yetkilerin kullanılmasına açıklık kazandırılmıştır. Kurum içinde yetki devri gerçekleştirilirken, devredilen yetkinin arz ettiği önem göz önünde bulundurulmaktadır.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları mevcuttur. Bununla birlikte Bakanlıkta göreve başlayan personele Etik Sözleşmesi hakkında bilgi verilmekte ve sözleşmeyi imzalamaları sağlanmaktadır.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, 1 ve 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 6004 sayılı Kanun'un yanında Dışişleri Bakanlığı Sınav Yönetmeliği, Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Kariyer Memurlarının Görevde Yükselme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Dışişleri Bakanlığı Merkez Memurlarının Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği, Dışişleri Bakanlığı Personeline İlişkin Öndegelim Esasları Hakkında Yönetmelik, Dışişleri Bakanlığı Türk Uyruklu Sözleşmeli Sekreter Sınav Yönetmeliği ve Dışişleri Bakanlığı Personeli Disiplin Amirleri Yönetmeliği gibi mevzuat çerçevesinde tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Personelin iş verimlilikleri ile mesleki yetkinliklerinin değerlendirilmesi amacıyla "Dışişleri Bakanlığı Performans Değerlendirme Yönergesi" düzenlenmiş ve 2024 yılı performans değerlendirme işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler "T.C. Dışişleri Bakanlığı Bilişim Güvenliği Yönergesi" ve Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın "Hassas Görev Nedir?" iç kontrol broşüründen istifade edilerek belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Bu kapsamda güvenlik kleransları ve yetki tanımları oluşturulmuştur. Hassas görevler ve güvenlik kleransları konusu göreve başlayan aday memurlara verilen temel eğitim kapsamına dâhildir. Ayrıca yurtdışında ilk defa görevlendirilecek Bakanlık mensuplarına da bu konuda eğitim verilmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Bakanlık 2024-2028 yıllarını kapsayan Stratejik Planı; 5018 Sayılı Kanun, Stratejik Plan'ın hazırlandığı dönemde yürürlükte olan Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin

Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu gibi mevzuat çerçevesinde katılımcı yöntemler kullanılarak Strateji Geliştirme Başkanlığı eşgüdümünde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Stratejik Plan, içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare 2024 yılı Performans Programı'nı içerik olarak Stratejik Plan'a uyumlu ve Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe uygun şekilde hazırlamış ve zamanında yayımlamıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam olarak belirlememiştir. Her ne kadar İdarede Stratejik Plan hazırlıkları kapsamında stratejik amaç ve hedeflere yönelik riskler belirlenmiş olsa da iç kontrol kapsamında belirlenmesi gereken faaliyet riskleri belirlenmemiştir.

Risk değerlendirme, idarenin hedeflerinin gerçekleşmesini engelleyecek risklerin tanımlanması, analiz edilmesi ve gerekli önlemlerin belirlenmesi sürecidir. 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde "Risk Değerlendirme Standartları" başlığı altında idarelerin, sistemli bir şekilde analizler yaparak amaç ve hedeflerinin gerçekleşmesini engelleyebilecek iç ve dış riskleri tanımlaması, değerlendirmesi ve alınacak önlemleri belirlemesi gerekliliği belirtilmiştir. Buna göre idarelerin, her yıl sistemli bir şekilde amaç ve hedeflerine yönelik riskleri belirlemesi, risklerin gerçekleşme olasılığı ve muhtemel etkilerinin yılda en az bir kez analiz edilmesi ve risklere karşı alınacak önlemler belirlenerek eylem planları oluşturulması gereklidir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Tüm birimler için düzenlenmiş genel bir iş tanımlaması ve süreç/iş akış şemaları olmamakla birlikte Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü ve Strateji Geliştirme Başkanlığı bünyesinde bünyesinde iş akış süreçlerinin belirlendiği ve personele duyurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak mevzuatta öngörüldüğü şekilde bütüncül bir uygulama bulunmamaktadır.

İdare tarafından yapılan görevlendirmelerde, yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesine uyulmaktadır.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri tam olarak belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare Faaliyet Raporu zamanında içerik olarak mevzuata uygun olarak hazırlanmış ve web sitesinde yayımlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı çalışmaları mevcut olup henüz tamamlanmamıştır.

İzleme Standartları

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, Üst Yöneticinin Onayı ile 2010 yılında görevlendirilmiş, ancak bugüne kadarki süreçte birimler iç kontrol sistemini (yılda en az bir kere) değerlendirip İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlama yapmamışlardır.

Bakanlık iç denetim biriminde 1 denetçi çalışmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı İç Denetim Koordinasyon Kurulu (İDKK) tarafından kuruma atanabilecek iç denetçi sayısı 15 olarak belirlenmiştir. İDKK'nın 21.11.2018 tarihli ve 6 sayılı Kararında *"Atanmış iç denetçi sayısı 3 ve üzeri idareler için iç denetim birim başkanlığı kurulmasına yönelik genel uygun görüş verilen idarelerde iç denetçi sayısının herhangi bir nedenle 3'ün altına düşmesi halinde de iç denetim birim başkanlığının devam etmesi gerektiğine karar verilmiştir."* denilmektedir. Dolayısıyla, her ne kadar Bakanlıkta iç denetçi sayısı 3'ün altında ise de İç Denetim Birim Başkanlığı, bir birim olarak mevcudiyetini sürdürmektedir.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışması bulunmamaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Dışişleri Bakanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yurt Dışı Tedavi Evrakının İncelenmesi ve Tedavi Giderlerinin Ödenme Süreçlerinde Bakanlık ve Sosyal Güvenlik Kurumu İncelemeleri İçin Öngörülen Mevzuat Düzenlemelerinin Tamamlanmaması

Yurt dışı temsilciliklerde görevli idare personeli ile bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinin tedavi giderlerinin ödenmesi süreçlerinin aksamadan yürümesi ve yurt dışı tedavilerde uygulama birliğinin sağlanması için yurtdışı tedavi harcamalarına ilişkin Yönetmeliğin hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

Sağlık yardımları Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından karşılanan genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin yurt dışındaki tedavi işlemleri, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Yurt dışında tedavi" başlıklı 66'ncı ve ek 4'üncü maddesi, Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği'nin "Yurt dışında tedavi ve işverenin yükümlülüğü" başlıklı beşinci bölümü ile Sağlık Uygulama Tebliği'nin (SUT) "Yurt dışında tedavi" başlıklı 2.5'inci maddesi hükümlerine göre yürütülmektedir.

5510 sayılı Kanun'un "Yurt dışında tedavi" başlıklı 66'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; yurt içinde finansmanı sağlanan sağlık hizmetlerinin, kamu idarelerinin özel mevzuatlarında belirtilen usule uygun olarak sürekli görevle yurt dışına gönderilenler ile bunların yurt dışında birlikte yaşadıkları bakmakla yükümlü olduğu kişiler için yurt dışında da sağlanacağı ifade edilmiş; ancak bu kapsamda sağlanan sağlık hizmetlerinin SGK tarafından karşılanacak bedellerinin yurt içinde sözleşmeli sağlık hizmet sunucularına ödenen tutarı

geçemeyeceği, bu tutarı aşan kısmın işverenler tarafından karşılanacağı, aynı maddenin üçüncü fıkrasında hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr Kanun'un ek 4'üncü maddesinde; yukarıda bahsi geçen kişilerin yurt dışında sağlık hizmetlerinden yararlandırılmasına yönelik temel ilkeler belirtilmiş ve kamu kurumlarınca bedeli ödenecek sağlık hizmetlerinin kapsamının, bu Kanun'un 66'ncı maddesine göre SGK tarafından ödenen sağlık hizmetleri ile sınırlı olduğu hükme bağlanmıştır. Ayrıca, aynı maddenin son fıkrasında; "*Kapsama dahil kişilerin sağlık hizmetlerinden yararlanmasına ilişkin usul ve esaslar ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususlar, Maliye Bakanlığının koordinatörlüğünde, Dışişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından müştereken çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.*" Denilmiştir.

Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği'nin "Yurt dışında geçici veya sürekli görevle gönderilme halinde sağlanacak sağlık hizmetleri" başlıklı 30'uncu maddesinin dördüncü fıkrasında ise, yurt içinde finansmanı sağlanan sağlık hizmetlerinden olması koşuluyla, sürekli görevle yurt dışına gönderilenler ile bunların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin yurt dışındaki sağlık hizmeti giderlerinin, öncelikle işverenleri tarafından ödendikten sonra, yurt dışında görevli olduklarına dair belge ile birlikte mahalli konsolosluktan tasdikli rapor ve sair belgelere dayanılarak SGK'dan talep edileceği hüküm altına alınmıştır.

Diğer yandan, finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri, bu hizmetlerden yararlanma esas ve usulleri ile bu hizmetlere ilişkin SGK tarafından ödenecek bedeller SUT ile belirlenmektedir.

Yukarıda yer verilen hükümlerden anlaşılacağı üzere, sürekli görevle yurt dışına gönderilenler ile bunların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin tedavi giderlerinin gerek SGK gerekse İdare tarafından karşılanabilmesi için, yurt dışındaki sağlık hizmetinin, yurt içinde SGK tarafından finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri arasında yer alması gerekmektedir. Bir diğer ifade ile, SGK tarafından yurt içinde finansmanı sağlanmayan bir sağlık hizmetinin bedeli ne İdare ne de SGK tarafından karşılanabilecektir.

Anılan mevzuata istinaden uygulamada, yurt dışı tedavi ödemelerine ait evraklar önce İdare bünyesindeki Tedavi Şubesince mevcut SUT hükümleri çerçevesinde incelenerek, kişi bazında tedavi bedellerinin ödenmesi mümkün olan kısmı tahakkuka bağlanmaktadır. Bu defa aynı tedavi evrakı 5510 sayılı Kanun'un 66'ncı maddesi uyarınca Türkiye rayici ödemelerinin (SGK bütçesinden karşılanacak tutarların belirlenmesi işleminin) yapılabilmesini teminen

SGK'ya gönderilmektedir. SGK tarafından aynı tedavi evrakı aynı amaca yönelik olarak tekrar incelendikten sonra rayiç bedel karşılıkları İdare bütçesine gelir kaydedilmek üzere aylık olarak gönderilmektedir.

Ancak, mevcut mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülen yurt dışı tedavi giderlerinin ödenmesinde uygulamada karşılaşılabilecek bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. İdare tarafından ödenen tedavi giderleri karşılığında SGK tarafından İdare bütçesine aktarılması beklenen tutarın ne olduğu konusunda İdare tarafından herhangi bir çalışma yapılmamaktadır. Yurt dışı temsilciliklerde görevli idare personeli ile bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinin tedavi giderlerinin SGK tarafından karşılanarak İdare bütçesine aktarılacak olan yerel rayiçleri için İdare ile SGK arasında bilgi paylaşımı ve belge tercümeleri konusunda eksiklikler ve problemler bulunmaktadır.

Ayrıca, SGK tarafından farklı tarihlerde İdare bütçesine aktarılan tutarlar ile ilgili olarak yalnızca tedaviden faydalanan kişi ve bu kişiye tedavi karşılığında ödenmesi gereken yerel rayici gösteren genel bir bilgi paylaşıldığından, SGK'nın kişi bazında hangi sağlık hizmeti için ne miktarda rayiç bedel ödediği tespit edilememektedir. Bu durum tedavi yardımından faydalanan kişi tarafından ödenmesi muhtemel bazı sağlık hizmetlerinin, diğer bir deyişle finansmanı SGK tarafından sağlanmayan sağlık hizmetlerine ilişkin bedellerin, İdare tarafından karşılanabilme ihtimalini doğurmaktadır.

Bu nedenle, uygulamada karşılaşılan bu sorunların sağlıklı bir şekilde çözümlenebilmesi için yurtdışı tedavi harcamalarının ödenmesine ilişkin bir Yönetmelik hazırlanması gerekmektedir. Bu husus Sayıştay Denetim Raporlarında 2015 yılından beri bulgu konusu edilmiştir. Her ne kadar 31 Mayıs 2023 tarihinde Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan Yurtdışı Tedavi Giderleri harcamalarına ilişkin Yönetmelik taslağı değerlendirilmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığına iletilmiş olsa da, konuya ilişkin herhangi bir ilerleme kaydedilmemiştir.

Bulgu üzerine Kamu İdaresi cevabında her ne kadar 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun ek 4'üncü maddesinin 9'uncu fıkrasında yasal dayanağı bulunan Yurtdışı Tedavi Yönetmeliği'nin Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde, ilgili kurumların katkılarıyla hazırlanmasının öngörüldüğü, nitekim 2022 Aralık ayında Hazine ve Maliye Bakanlığı koordinatörlüğünde Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı temsilcilerinin katılımıyla bir toplantı düzenlendiği ve yönetmelik konusunda adımlar atıldığı, söz konusu Yönetmelik çalışmalarının

ilerletilmesi hususunun Hazine ve Maliye Bakanlığı nezdinde takip edildiğini belirtmiş olsalar da, henüz söz konusu Yönetmelik çalışmalarının tamamlanmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç itibarıyla, Bakanlıkça yurtdışı tedavi giderlerinin ödenmesinde, uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi ve uygulama birliğinin sağlanması için 5510 Kanun'un ek 4'üncü maddesi uyarınca Yurtdışı Tedavi Yönetmeliği'nin çıkarılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 11 **DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	6.330.025.487,89
10	**Hazır Değerler**	4.824.638.599,05
102	BANKA HESABI	59.830.684,81
105	DÖVİZ HESABI	65.481,98
107	ELÇİLİK VE KONSOLOSLUK NEZDİNDEKİ PARALAR HESABI	4.764.742.432,26
12	**Faaliyet Alacakları**	12.662.015,82
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.662.015,82
13	**Kurum Alacakları**	3.610.307,84
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	785.001,82
137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	2.825.306,02
14	**Diğer Alacaklar**	112.603.257,88
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	112.603.257,88
15	Stoklar	294.632.780,05
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	294.632.780,05
16	**Ön Ödemeler**	816.282.396,31
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	816.282.396,31
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	265.596.130,94
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	265.596.130,94
2	DURAN VARLIKLAR	62.112.414.688,59
22	**Faaliyet Alacakları**	17.048.192,55
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	17.048.192,55
25	**Maddi Duran Varlıklar**	62.095.357.289,69
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	36.193.519.880,71
252	BİNALAR HESABI	35.828.890.459,57
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	100.036.317,45
254	TAŞITLAR HESABI	800.234.709,10
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.543.488.875,84
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-12.377.628.057,55
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	6.815.104,57
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	740.768.778,12
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	310.032.152,39
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	219.714,32
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.051.020.644,83

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.448.979.338,20
32	**Faaliyet Borçları**	185.076.575,55
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	184.409.470,69
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	667.104,86
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.186.599.074,51
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.948.831,86
333	EMANETLER HESABI	4.181.650.242,65
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	77.303.688,14
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	77.278.323,28
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	25.364,86
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	93.852.873,10
43	**Diğer Borçlar**	18.948.344,73
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	18.948.344,73
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	74.904.528,37
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	74.904.528,37
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	63.899.607.965,18
50	**Net Değer**	44.482.244.875,35
500	NET DEĞER HESABI	44.482.244.875,35
51	**Değer Hareketleri**	43.722.085.853,60
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	43.722.085.853,60
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	41.221.979.578,03
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	41.221.979.578,03
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-47.127.846.490,44
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-47.127.846.490,44
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-18.398.855.851,36
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.148.807.934,68
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-23.547.663.786,04

28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	9.206,35
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	9.206,35
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	140.585.782,03
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-140.585.782,03

AKTİF TOPLAMI 68.442.440.176,48

PASİF TOPLAMI 68.442.440.176,48

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	176.892.498,75
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	176.892.498,75
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	71.142.133,03
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	71.142.133,03
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	13.010.209,56
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	13.010.209,56
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	42.745.668,81
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	42.745.668,81

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 11 **Adı : DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	28.224.692.802,16
630	01	Personel Giderleri	11.928.664.282,90
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.048.911.240,48
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.703.889.656,26
630	05	Cari Transferler	6.962.721.605,22
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	54.321,24
630	13	Amortisman Giderleri	2.126.764.462,63
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	247.324.429,53
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.165.173,11
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	28.201.567,42
630	99	Diğer Giderler	1.176.996.063,37

GİDERLER TOPLAMI (A) **28.224.692.802,16**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	9.826.649.050,79
600	01	Vergi Gelirleri	4.860.468.693,25
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	564.762.510,05
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	121.404.195,02
600	05	Diğer Gelirler	4.279.283.744,25
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	729.901,19
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	7,03

GELİRLER TOPLAMI (B) **9.826.649.050,79**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	812.099,99
610	01	Vergi Gelirleri	140.450,85
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	543.412,01
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	128.237,13

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **812.099,99**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **9.825.836.950,80**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-18.398.855.851,36**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**28.224.692.802,16**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**9.826.649.050,79**	**NET GELİR (D=B-C)**	**9.825.836.950,80**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**812.099,99**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-18.398.855.851,36**

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personel Dağılımı Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Merkez Teşkilatı Giderleri ile Bağlı ve İlgili Kuruluşlara Aktarılan Ödenekler

Tablo 3: 2024 Yılı Yatırım Harcamalar

Tablo 4: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek ve Harcamaların Dağılımı

KISALTMALAR

BOTAŞ : Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş. Genel Müdürlüğü
EPDK : Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
ETİ MADEN : Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü
ETKB : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
EÜAŞ : Elektrik Üretim A.Ş. Genel Müdürlüğü
KBS : Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi
MAPEG : Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
MTA : Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
NDK : Nükleer Düzenleme Kurumu
TEDAŞ : Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş Genel Müdürlüğü
TEİAŞ : Türkiye Elektrik İletim A.Ş. Genel Müdürlüğü
TENMAK : Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu
TEMSAN : Türkiye Elektromekanik Sanayi A.Ş. Genel Müdürlüğü
TKİ : Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü
TPAO : Türkiye Petrolleri A.O. Genel Müdürlüğü
TTK : Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

*703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'*nin 8'inci maddesiyle 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 sayılı "*Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*" nin 166'ncı ve 183'üncü maddeleriyle ETKB'nin görevleri ve teşkilatı düzenlenmiştir.

Buna göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görev ve yetkileri (ilgili mevzuatta piyasada faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara bırakılmadığı takdirde) şunlardır:

a) Ülkenin enerji ve tabii kaynaklara olan kısa ve uzun vadeli ihtiyacını belirlemek, temini için gerekli politikaların tespitine yardımcı olmak, planlamalarını yapmak,

b) Enerji ve tabii kaynakların ülke yararına, teknik icaplara ve ekonomik gelişmelere uygun olarak araştırılması, işletilmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve korunması amacıyla genel politika esaslarının tespit ve tayinine yardımcı olmak, gerekli programları yapmak, plan ve projeleri hazırlamak veya hazırlatmak,

c) Bu kaynakların değerlendirilmesine yönelik arama, tesis kurma, işletme ve faydalanma haklarını vermek, gerektiğinde bu hakların devir, intikal, iptal işlemlerini yapmak, ipotek, istimlak ve diğer takyit edici hakları tesis etmek, bunların sicillerini tutmak ve muhafaza etmek,

ç) Kamu ihtiyaç, güvenlik ve yararına uygun olarak enerji ve tabii kaynaklar ile enerjinin üretim, iletim, dağıtım tesislerinin etüt, kuruluş, işletme ve devam ettirme hizmetlerinin genel politikasını tespit için öneride bulunmak, Cumhurbaşkanının görevlendirmesi ile koordinasyonu temin etmek ve denetlemek,

d) Yeraltı ve yerüstü enerji ve tabii kaynaklar ile ürünlerinin üretim, iletim, dağıtım ve tüketim fiyatlandırma politikasını tayin ve gerektiğinde fiyatlarını tespit etmek,

e) Bakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşlarının işletme ve yatırım programlarını inceleyerek

tasvip etmek ve yıllık programlara göre faaliyetlerini takip etmek, değerlendirmek,

f) Bakanlığa bağlı ve Bakanlıkla ilgili kuruluşların çalışmalarını ve işlemlerini her bakımdan tetkik, tahkik ve teftişe tabi tutmak, gerekli her türlü emri vermek ve denetlemek,

g) Yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesi ve enerji verimliliğinin artırılmasına yönelik politikaların ve stratejilerin belirlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmak,

ğ) Bu maddede belirtilen görevleri yerine getirmek amacı ile gerekli bilgileri toplamak, değerlendirmek ve uzun vadeli politikaların tespiti ve geliştirilmesi ile ilgili hazırlık çalışmalarını yapmak,

h) Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

Bakanlığın misyonu; Enerji kaynaklarını ve tabii kaynakları verimli ve çevreye duyarlı şekilde değerlendirerek ülke refahına en yüksek katkıyı sağlamak,

Vizyonu da; Enerjide ve tabii kaynaklarda güvenli bir gelecek sağlamak olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı; merkez ve yurtdışı teşkilatından oluşur.

Bakanlığın hizmet birimleri şunlardır:

a) Enerji İşleri Genel Müdürlüğü,

b) Nükleer Enerji ve Uluslararası Projeler Genel Müdürlüğü,

c) Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,

ç) Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

d) Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

e) Teftiş Kurulu Başkanlığı,

f) Strateji Geliştirme Başkanlığı,

g) Enerji Verimliliği ve Çevre Dairesi Başkanlığı,

ğ) Tabii Kaynaklar Dairesi Başkanlığı,

h) Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı,

ı) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

i) Özel Kalem Müdürlüğü.

Bakanlık Bağlı Kuruluşları :

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG)

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA)

Bakanlık İlgili Kuruluşları:

Elektrik Üretim A.Ş. Genel Müdürlüğü (EÜAŞ)

Türkiye Elektrik İletim A.Ş. Genel Müdürlüğü (TEİAŞ)

Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş Genel Müdürlüğü (TEDAŞ)

Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş. Genel Müdürlüğü (BOTAŞ)

Türkiye Petrolleri A.O. Genel Müdürlüğü (TPAO)

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü (TKİ)

Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü (TTK)

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ETİ MADEN)

Türkiye Elektromekanik Sanayi A.Ş. Genel Müdürlüğü (TEMSAN)

Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK)

Bakanlık İlişkili Kuruluşları:

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)

Nükleer Düzenleme Kurumu (NDK)

Bakanlığın 2023 ve 2024 yılları itibariyle hizmet sınıflarına göre personel sayıları Tablo 1'de belirtilmiştir.

Bakanlığın 2023 ve 2024 yılları itibarıyla hizmet sınıflarına göre personel sayıları Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1: Personel Dağılımı Tablosu

	Memur (4/a)	375 s.khk sözleşmeli Bilişim Personeli	4/b Sözleşmeli Personel	4/b İdari Büro Görevlisi	4/b İdari Destek Görevlisi	4857 s. Kanun a Tabii İşçi (4/d)	Süreklî İşçi (696 Khk) Taşeron İşçi	Toplam	Kurum Dışı Çalışan (Toplam per. sayısından düşülmüştür.)	Geçici Görevli Personel	Toplam Personel
2023	994	9	48	-	-	35	120	**1206**	**57**	200	**1349**
2024	969	6	42	-	-	29	116	**1162**	**49**	209	**1322**

Personel sayısının %83,4'ünü memur, %4,1'ini sözleşmeli personel, %12,5'ini ise işçi statüsünde personel oluşturmaktadır. 209 personel Kurumda geçici olarak görev yapmaktadır.

Bakanlık personelinin %82,2'si ön lisans, lisans, lisans üstü ve doktora mezunu personelden oluşmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesi ve (I) sayılı cetvel uyarınca Genel Bütçe kapsamında yer alan bir kamu idaresidir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamında Bakanlığa 48.323.176.000,00-TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiştir. Yıl içinde eklenen 1.743.026.889,00-TL ve düşülen 9.190.605.841,00-TL ile Bakanlığın 2024 yılı toplam ödeneği 40.875.597.048,00-TL olmuştur.

Aşağıdaki Tabloda Bakanlığın merkez teşkilatının 2024 yılı ödenek ve harcamaları ile Bakanlık bağlı kuruluşları olan MAPEG ve MTA ile ilgili kuruluşu olan TENMAK'a yapılan Hazine Yardımları ve Yurtiçi Sermaye Transferleri yer almaktadır.

Bakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşlarına 2024 yılı içerisinde aktarılan 8.404.314.000,00-TL ödeneğin 6.067.468.300,00-TL si (%72,19) harcanmıştır.

Tablo 2: 2024 Yılı Merkez Teşkilatı Giderleri ile Bağlı ve İlgili Kuruluşlara Aktarılan Ödenekler

KURULUŞ	BÜTÇE İŞLEMLERİ						
	Başlangıç Ödeneği	Yıl İçinde		Toplam Ödenek	Bütçe Giderleri (Gerçekleşme)	Gerçekleşme / Toplam Ödenek (%)	Kalan Ödenek
		Eklenen	Düşülen				
BAKANLIK MERKEZ	39.629.367.000	1.640.021.888	8.798.105.840	32.471.283.048	32.113.215.053	99,00	358.067.994
MTA	4.386.637.000	103.005.000	300.000.000	4.189.642.000	4.189.642.000	100	-
MAPEG	2.314.251.000	-	8.000.000	2.306.251.000	886.125.300	38,00	1.420.125.700
TENMAK	1.992.921.000	-	84.500.000	1.908.421.000	991.701.000	52,00	916.720.000
BAĞLI VE İLGİLİ KURULUŞLARA YAPILAN TRANSFERLER TOPLAMI	8.693.809.000	103.005.000	392.500.000	8.404.314.000	6.067.468.300	72,19	2.336.845.700
GENEL TOPLAM	**48.323.176.000**	**1.743.026.889**	**9.190.605.841**	**40.875.597.048**	**38.180.683.353**	**93,00**	**2.694.913.694**

Bakanlığın 2024 Yılı Yatırım Programı'nda yer alan projeler için 95.148.000,00-TL ve kamulaştırma işlemleri için 5.000.000,00-TL olmak üzere toplam 100.148.000,00-TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiş olup eklenen ve düşülen ödenek sonrası toplam ödenek 90.633.200,00-TL olmuştur. Söz konusu ödeneğin 53.377.499,00-TL'si harcanmış olup, gerçekleşme oranı %58,89 dur. Bakanlık 2024 yılı yatırım harcamalarına ilişkin detaylı bilgiler aşağıdaki Tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Yatırım Harcamalar

SEKTÖR ADI	BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ (TL)	EKLENEN	DÜŞÜLEN	TOPLAM ÖDENEK (TL)	HARCAMA (TL)	GERÇEKLEŞME ORANI (%)
Enerji	95.148.000	17.240.000	26.754.800	85.633.200	52.637.495	61,47
Kamulaştırma	5.000.000	-	-	5.000.000	740.004	14,80
TOPLAM	**100.148.000**	**17.240.000**	**26.754.800**	**90.633.200**	**53.377.499**	**58,89**

Bakanlık 2024 yılı bütçe ödeneklerinin ve yılsonu harcama tutarlarının ekonomik düzeyde dağılımı aşağıdaki Tabloda gösterilmiştir. Bakanlığa tahsis edilen 40.875.597.048,00-TL toplam ödeneğin 38.180.683.353,00-TL'si (%93) harcanmıştır.

Tablo 4: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek ve Harcamaların Dağılımı

EKONOMİK SINIFLANDIRMA	KBÖ	EKLENEN	DÜŞÜLEN	TOPLAM ÖDENEK	HARCAMA	GERÇEK. ORANI
Personel Giderleri	841.277.000	110.604.800	79.786.400	872.095.400	867.410.250	99,00
Sosyal Güv. Kur. Dev. Prİ. Gid.	103.390.000	15.263.400	8.047.800	110.605.600	108.618.265	98,00
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	35.486.392.000	21.484.700	8.441.556.500	27.066.320.200	26.783.645.640	99,00
Cari Transferler	8.752.332.000	1.337.421.848	7.541.200	10.082.212.648	8.214.490.943	81,00
Sermaye Giderleri	100.148.000	17.240.000	26.754.800	90.633.200	53.377.499	59,00
Sermaye Transferleri	3.039.637.000	4.993.000	392.500.000	2.652.130.000	2.152.359.000	81,00
Borç Verme	-	1.600.000	-	1.600.000	781.754	49,00
TOPLAM	**48.323.176.000**	**1.508.607.748**	**8.956.186.700**	**40.875.597.048**	**38.180.683.353**	**93,00**

Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibinde yer alan toplam 26.783.645.640,00-TL harcamanın 26.634.066.833,25-TL'lik kısmını 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu gereğince Bakanlık bütçesinden karşılanan Genel Aydınlatma Giderleri oluşturmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanunun 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak

şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80 inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm malî işlemlerini kapsar. Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

ETKB genel bütçe kapsamında bir Kurum olması nedeniyle muhasebe hizmetleri 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 61'inci maddesi hükmü uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bu çerçevede Bakanlığın muhasebe işlemleri, ETBK Saymanlık Müdürlüğü muhasebe birimi tarafından Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sisteminde tutulmaktadır. Kurumun malî işlemleri ile ilgili konularda Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın çeşitli birimleri tarafından yürütülen KBS, Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi ve e-bütçe sistemleri kullanılmaktadır.

"*Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar*" ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları kapsamında; organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ve disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının, hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlenip kurum çalışanlarına duyurulduğu görülmüştür.

Risk Değerlendirme Standartları kapsamında; stratejik plan ve performans programının zamanında yayımlandığı ve içerik olarak mevzuata uygun olduğu, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlediği ve risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapıldığı görülmüştür.

Kontrol Faaliyetleri Standartları kapsamında; iş akış süreçlerinin hazırlanarak personele duyurulduğu, yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, görevlendirmelerde, “görevler ayrılığı” ilkesine uyulduğu, İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve sorumlularının belirlendiği, ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulduğu ve Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesinin mevcut olduğu görülmüştür.

Bilgi ve İletişim Standartları kapsamında; idare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının mevcut olduğu ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygun olduğu görülmüştür.

İzleme Standartları kapsamında da idarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin, yılda en az bir kez değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı, iç denetim biriminin kurulduğu, 15 adet iç denetçi kadrosunun bulunduğu, bu kadrolardan 11 adedinin dolu olduğu, İç denetim biriminin

iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının mevcut olduğu görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 17 **ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	194.758.352,69
10	**Hazır Değerler**	50.098.170,94
100	KASA HESABI	7,00
102	BANKA HESABI	781.754,40
104	PROJE ÖZEL HESABI	49.190.385,70
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	126.023,84
12	**Faaliyet Alacakları**	97.394.373,58
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	76.434.893,52
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	20.707.105,17
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	239.364,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	13.010,89
14	**Diğer Alacaklar**	444.057,99
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	444.057,99
15	Stoklar	11.513.417,63
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.513.417,63
16	**Ön Ödemeler**	35.201.277,89
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	35.201.277,89
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	107.054,66
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	107.054,66
2	DURAN VARLIKLAR	205.671.978,68
23	**Kurum Alacakları**	781.754,40
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	781.754,40
25	**Maddi Duran Varlıklar**	204.700.224,28
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	103.362.583,33
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.807.301,91
254	TAŞITLAR HESABI	56.598.294,13
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	60.662.752,48
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-94.496.686,72
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	76.765.979,15
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	33.533.600,72
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	161.419,92
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-33.695.020,64
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	190.000,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	190.000,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	114.447.752,41
32	**Faaliyet Borçları**	23.251.257,64
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	14.551.931,70
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	8.699.325,94
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.303.256,92
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	324.582,79
333	EMANETLER HESABI	978.674,13
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	89.893.237,85
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.803.859,07
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	88.089.378,78
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	41.432.794,24
40	**Uzun Vadeli İç Mali Borçlar**	781.754,40
403	KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	781.754,40
43	**Diğer Borçlar**	0,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	40.651.039,84
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	40.651.039,84
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	244.549.784,72
50	**Net Değer**	-5.091.617,84
500	NET DEĞER HESABI	-5.091.617,84
51	**Değer Hareketleri**	60.332.000.219,57
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	60.332.000.219,57
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	17.417.944.016,65
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	17.417.944.016,65
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-51.301.452.793,28
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-51.301.452.793,28
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-26.198.850.040,38
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	11.367.238.806,97
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-37.566.088.847,35

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	752.234,51
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-752.234,51

AKTİF TOPLAMI 400.430.331,37

PASİF TOPLAMI 400.430.331,37

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	3.711.750.109,12
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	3.711.750.109,12
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	10.850.055,37
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	10.850.055,37
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.001.225,55
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.001.225,55

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 17 **Adı : ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	38.213.316.452,03
630	01	Personel Giderleri	856.946.181,13
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	108.618.265,83
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	26.777.871.985,22
630	05	Cari Transferler	8.214.490.943,19
630	07	Sermaye Transferleri	2.152.359.000,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.862.460,00
630	13	Amortisman Giderleri	29.003.480,36
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.365.613,20
630	15	Karşılık Giderleri	44.507.797,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	710.397,06
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	96.485,65
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	14.342.963,72
630	99	Diğer Giderler	140.879,67

GİDERLER TOPLAMI (A) **38.213.316.452,03**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	12.562.837.868,56
600	01	Vergi Gelirleri	333.133.196,65
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.300.747,98
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	53.593.742,75
600	05	Diğer Gelirler	12.173.257.039,47
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	456.656,06
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	96.485,65

GELİRLER TOPLAMI (B) **12.562.837.868,56**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	594.839.305,28
610	01	Vergi Gelirleri	19.415,51
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	594.819.889,77

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **594.839.305,28**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **11.967.998.563,28**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **46.467.848,37**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-26.198.850.040,38**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**38.213.316.452,03**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**12.562.837.868,56**	**NET GELİR (D=B-C)**	**11.967.998.563,28**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**594.839.305,28**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-26.198.850.040,38**

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

KISALTMALAR

EYS: Eğitim Yönetim Sistemi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

TÜFE: Tüketici Fiyat Endeksi

ÜFE: Üretici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İl Müdürlüklerinin Muhasebe İşlemlerinin Hangi Mevzuat Hükümleri Dahilinde Yürütülmesi Gerektiği Konusunda Güncel Bir Düzenleme Eksikliği Bulunması

2. Eğitim Yönetim Sistemi Kapsamında Yürütülen Eğitim Faaliyetlerinde Yetki, Görev ve Sorumluluklara Dair Detaylı Düzenlemeler İçeren Mevzuat Eksikliğinin Bulunması, İl Müdürlükleri Tarafından Yürütülen İşlemlerde Hata ve Farklılıklar Bulunması

3. Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Bildirilen Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Yönelik Burs Ödemelerinin Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünce Herhangi Bir Değerlendirmeye Tabi Tutulmaksızın Yapılması

4. Spor Müsabaka ve Yarışmaları ile Gösterilerinin Bilet Satış Hasılatından Alınması Gereken Bakanlık Payının Tahakkuk ve Tahsilinin Gerçekleştirilememesi

5. Spor Hizmetlerinde Görevlendirileceklere Yapılan Ödemelere Esas Teşkil Eden Belgelerin Doğru Seans ve Tutarlar Üzerinden Düzenlendiğine Dair Kontrol Riski Bulunması ve Bu Konuda İl Müdürlükleri Arasında Uygulama Birliği Olmaması

6. Stadyum Tahsis Sözleşmeleri Uyarınca Kulüplerin Saha İçi ve Dışı Reklamlardan Elde Ettikleri Gelirler Üzerinden Alınması Gereken %10'luk Payın Tahsil Edilememesi

7. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünden İzin Alınmadan Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisi Açılması

8. İl Müdürlüklerinin Tasarrufunda Bulunan Taşınmazlardan Tahsis ve Kiralama Yoluyla Kullandırılanların Sözleşme Hükümlerine Aykırı Kullanılması ve Kira Süresi Sona Eren Taşınmazların Tahliyesinin Sağlanmaması

9. Revize Projeler Kapsamında Belirlenen Yeni İş Kalemlerinin Yeni Birim Fiyatlarının Şartnamedeki Süre İçerisinde Belirlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184'üncü maddesine göre Bakanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaların tespiti amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak,

b) Gençliğin ihtiyaçları ile gençliğe sunulan hizmet ve imkânlar konusunda inceleme ve araştırmalar yapmak ve öneriler geliştirmek, gençlik alanında bilgilendirme, rehberlik ve danışmanlık yapmak,

c) Gençlik çalışma ve projelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek,

ç) Gençlik çalışma ve projeleri yapmak, bu çalışma ve projeleri desteklemek, bunların uygulama ve sonuçlarını denetlemek,

d) Spor faaliyetlerinin plan ve program dâhilinde ve mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik edici tedbirler almak,

e) Spor alanında uygulanacak politikaların tespit edilmesi amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, teşkilatlanma, federasyonların bağımsızlığı, spor tesisleri, eğitim, sponsorluk, sporcu sağlığının korunması, uluslararası organizasyonlarla ilgili çalışmaları koordine etmek, değerlendirmek ve denetlemek,

f) Spor kuruluşlarının kurulmasına ve diğer hususlara ilişkin usul ve esasları tespit etmek,

g) Gençlik ve spor kulüpleri ile başarılı sporcuları ve çalıştırıcıları desteklemek,

ğ) Yurt yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek, desteklemek ve yurt hizmetlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek,

h) Öğrencilere verilecek öğrenim kredisi, burs ve diğer yardımlara ilişkin hizmetleri yürütmek ve bunlara dair usul ve esasları belirlemek,

ı) Bakanlık hizmetlerini destekleyici arsa ve arazi temin etmek, bina ve tesis yapmak, yaptırmak, satın almak, kiralamak, devretmek, devralmak ve bu hizmetlerle ilgili her türlü mali ve ekonomik girişimde bulunmak,

i) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

Bakanlığa ayrıca 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu, 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu, 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun gibi farklı kanunlar ile verilmiş olan çok sayıda görev, yetki ve sorumluluk bulunmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 185'inci maddesinde, Gençlik ve Spor Bakanlığının merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluştuğu belirtilmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı merkezi Ankara'da olan genel bütçeli bir kuruluş olup, merkeze bağlı taşra teşkilatı olan Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri özel bütçelidir.

Bakanlığın teşkilatlanmasına ilişkin yapı; hizmet birimleri, taşra teşkilatı ve bağlı kuruluşu itibariyle aşağıda yer almaktadır:

Hizmet Birimleri

- Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü
- Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü
- Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü
- Uluslararası Organizasyonlar ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Rehberlik ve Denetim Başkanlığı
- Strateji Geliştirme Başkanlığı,
- Sosyal İlişkiler ve İletişim Dairesi Başkanlığı

- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- Özel Kalem Müdürlüğü

Taşra Teşkilatı

- Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri
- Gençlik ve Spor İlçe Müdürlükleri

Bağlı Kuruluşlar

- Spor Toto Teşkilat Başkanlığı

Gençlik ve Spor Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında 2024 yılı itibarıyla toplam 84.231 adet personel bulunmaktadır. Bunun 23.483 adedi (%27,88'i) memur, 17.902 adedi (%21,25'i) sözleşmeli personel, 42.846 adedi (%50,87'si) ise sürekli işçidir.

1.3. Mali Yapı

Gençlik ve Spor Bakanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 2024 yılı bütçesiyle Gençlik ve Spor Bakanlığına başlangıç ödeneği olarak 171.030.724.000,00 TL tahsis edilmiş olup bu tutar genel bütçenin %1,55'ine tekabül etmektedir. Bakanlığın 2024 mali yılı için nihai ödeneği ise 174.495.238.552 TL olup bu tutarın 172.943.491.499 TL'si harcanmıştır.

Bakanlığın 2024 yılı bütçe giderleri ve ödenek kullanımı ekonomik sınıflandırma itibarıyla aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Ekonomik Kod		2024 Başlangıç Ödeneği (TL)	2024 Revize Ödeneği (TL)	31.12.2024 İtibarıyla Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	1.499.516.000	1.872.401.838	1.843.721.518	98,47%
02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	199.748.000	265.611.000	257.928.621	97,11%
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.359.302.000	1.630.128.839	1.407.714.004	86,36%
05	Cari Transferler	130.693.289.000	131.385.414.984	131.187.632.716	99,85%
06	Sermaye Giderleri	9.503.400.000	12.690.332.791	12.096.485.443	95,32%
07	Sermaye Transferi	4.964.469.000	7.081.022.100	6.581.022.100	92,94%

08	Borç Verme	22.811.000.000	19.570.327.000	19.568.987.097	99,99%
Genel Toplam		**171.030.724.000**	**174.495.238.552**	**172.943.491.499**	**99,11%**

2024 yıl sonu itibarıyla bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Ekonomik Kod		**2023**	**2024**
		Yılsonu Gerçekleşme (TL)	**Yılsonu Gerçekleşme (TL)**
01	Vergi Gelirleri	642.013.140,68	1.158.872.862,33
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	435.335,45	391.378,05
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	13.481.966.789,54	14.984.713.817,96
05	Diğer Gelirler	80.111.893,36	107.417.577,26
Toplam		**14.204.527.159,03**	**16.251.395.635,60**

Faaliyet sonuçları tablosuna göre ise; Bakanlığın 2024 yılı faaliyet gideri 144.847.390.467,01 TL, faaliyet geliri 9.313.077.243,51 TL, indirim, iade ve iskonto toplamı 184.502.410,78 TL olup net gelir tutarı 9.128.574.832,73 TL'dir. Enflasyon düzeltmesi tutarı ise 9.890.378.455,04 TL'dir. Buna göre; dönem olumsuz faaliyet sonucu 125.828.437.179,24 TL [(Net gelir +Enflasyon düzeltmesi) – Faaliyet Gideri] olarak gerçekleşmiştir.

3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun 6'ncı maddesi ile taşra teşkilatının bütçesinin özel bütçe olduğu, geçici 10'uncu maddesinde ise 5018 sayılı Kanun'un dış denetimle ilgili olanlar dışındaki hükümlerinin, gençlik ve spor il ve ilçe müdürlükleri hakkında uygulanmayacağı belirtilmiştir. Buna göre Bakanlığın taşra teşkilatı olarak teşkil edilen gençlik ve spor il/ilçe müdürlüklerinin mali faaliyetleri, Bakanlığın bütçe ve muhasebe sistemi dışında yürütülmekte ve bu nedenle denetim görüşüne esas teşkil eden temel mali tablolar Bakanlığın taşra birimlerinin mali işlemlerini içermemektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını

sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Genel yönetim muhasebesine ilişkin ilke ve kurallar, genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından kullanılacak çerçeve hesap planı ve düzenlenecek mali raporların hazırlanma ilkeleri, şekil, süre ve türleri, 5018 sayılı Kanun'un 49 ve 80'inci ve geçici 3'üncü maddeleri ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 221'inci maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Buna göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Bir ekonomik değer; yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir. Kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulur. Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesabında gösterilir. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile taahhüt ve garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

"Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanması ile mali istatistiklerin hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul, esas, ilke ve standartların belirlenmesidir."

hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri çerçeve hesap planına uygun olarak Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde Merkez Saymanlık Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan merkez teşkilatına ait bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda Bakanlığın ve Bakanlık birimlerinin yapısında değişiklikler meydana geldiğinden eksiklikler bulunmaktadır. Bakanlık birimleri, birim çalışma yönergelerini hazırlayarak yayımlamış ve alt birimlerinin görevlerini bu yönergelerde açıkça belirlemişlerdir. Ancak bazı görev ve yetkilerin aynı anda birden fazla birim için tanımlandığı anlaşılmıştır. Kamu idaresinde, “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Bakanlıktaki bazı birimler tarafından iç kontrol riskleri tam ve doğru şekilde

belirlenmiş ve risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmış ve risklerin gerçekleşme ihtimali belirlenerek önem düzeyine karar verilmiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin düzenlenmesine ilişkin çalışmalar mevcut olup henüz tamamlanmamış ve personele duyurulmamıştır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Bakanlıkta faaliyetler, mali karar ve işlemler ile kontroller farklı kişiler tarafından görevler ayrılığı ilkesi doğrultusunda yapılmaktadır. Ön mali kontrol biriminde görevli kişiler, görevler ayrılığı ilkesi gereği malî karar ve işlemlerin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında ve ihale komisyonu ile muayene ve kabul komisyonunda başkan ve üye olarak yer almamaktadırlar. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Bakanlığın Ön Mali Kontrol İşleri Yönergesi 11.02.2019 tarihli Bakan Oluru ile 01.01.2019 tarihinden itibaren uygulamaya konulmuştur.

Bilgi ve İletişim Standartları

2024 yılı İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İç kontrol sistemi, çalışmalar henüz tamamlanmamış olduğundan İdarenin tüm birimleri tarafından değerlendirilmemektedir. Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup, tahsis edilen kadro sayısı 30 olmasına rağmen fiilen 13 iç denetçi ile faaliyetler yürütülmektedir. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Gençlik ve Spor Bakanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İl Müdürlüklerinin Muhasebe İşlemlerinin Hangi Mevzuat Hükümleri Dahilinde Yürütülmesi Gerektiği Konusunda Güncel Bir Düzenleme Eksikliği Bulunması

İl müdürlükleri tarafından yürütülen iş ve işlemlere ilişkin muhasebe kayıtlarının hangi mevzuat hükümleri dahilinde gerçekleştirileceğine dair düzenleme eksikliğinin bulunduğu ve bu durumun taşradaki muhasebe işlemlerinin denetimini zafiyete uğrattığı görülmüştür.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte Devlet teşkilatlanması yeniden belirlenmiş ve bu kapsamda Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü ile Spor Genel Müdürlüğü özel bütçeli idare olmaktan çıkarılarak Bakanlığın ana hizmet birimleri olarak konumlandırılmıştır.

Söz konusu yapısal değişiklikle beraber 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 3289 sayılı Kanun'un adı "Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" olmaktan çıkarılıp "Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu" olarak değiştirilmiş ve aynı KHK ile 3289 sayılı Kanun'da birtakım değişiklikler yapılarak Bakanlığın il düzeyindeki mali iş ve işlemlerine ilişkin hususlar yeniden belirlenmiştir.

3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun 6'ncı maddesinde; Bakanlığın taşradaki hizmetlerini yürütmek üzere illerde gençlik ve spor il müdürlüğü, ilçelerde gençlik ve spor ilçe müdürlüğü kurulacağı, il teşkilatının bütçesinin özel bütçe olduğu; geçici 10'uncu maddesinde ise 5018 sayılı Kanun'un dış denetimle ilgili hükümleri dışındaki hükümlerinin, gençlik ve spor il müdürlükleri hakkında uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Bütçe ve mali hükümler" başlıklı 13'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; il müdürlüklerinin bütçesinin Gençlik ve Spor Bakanlığının onayı ile yürürlüğe gireceği, bunların hazırlanması, uygulanması, muhasebeleştirilmesi, denetimi, aktarmalar ve diğer hususlara ilişkin usul ve esasların Bakanlıkça belirleneceği ifade edilmiştir.

İl müdürlükleri hakkında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 5018 sayılı Kanun kapsamındaki ikincil mevzuatın uygulanmayacağı yukarıdaki yasal düzenlemelerin bir gereği olarak kabul edilmekle birlikte; 3289 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi gereği, taşradaki mali işlemlerin hangi usul ve esaslara göre muhasebeleştirileceği konusunda ikincil bir mevzuat düzenlemesi yapılması gerektiği açıktır.

İl müdürlükleri nezdinde yapılan incelemelerde; taşınır/taşınmaz malların muhasebe kayıtlarına tam ve doğru olarak yansıtılmadığı, özellikle spor kulüplerinden olan alacaklar ile sportif faaliyet gelir ve alacaklarının tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, hukuk birimine bildirilip takibe alınan alacakların takipli hesaplarda izlenmediği, banka hesaplarında özellikle projelere ilişkin özel hesaplarda kalan tutarların açılış fişinde kayıt altına alınmadığı, kredi kartıyla yapılan tahsilatlar ile tahakkuk etmiş ancak gelecek aylarda ödenebilir duruma gelecek olan borçların ilgili hesaplarda izlenmediği ve dolayısıyla muhasebe ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmeyen muhasebe kayıt ve işlemlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kanun'un geçici 10'uncu maddesi çerçevesinde; il müdürlüklerinin mali karar, faaliyet ve işlemleri Sayıştay denetimine tabidir. Sayıştay tarafından gerçekleştirilecek dış denetim, kamu idarelerinin hesap ve işlemleri ile mali rapor ve tablolarının güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin mali denetimi de içerecek şekilde yapılmaktadır. Buradan hareketle, taşradaki muhasebe işlemlerinin ve kayıt düzeninin hangi mevzuat hükümleri çerçevesinde gerçekleştirileceğine dair ikincil bir mevzuat düzenlemesi yapılması, Sayıştay tarafından gerçekleştirilecek mali denetimin zafiyete uğratılmaması açısından zorunluluk arz etmektedir. Aksi takdirde il müdürlüklerinin mali iş ve işlemleri denetim dışı kalacak ve Sayıştay dış denetim fonksiyonunu yerine getirememiş olacaktır.

Kamu idaresi tarafından, Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği taslağının hazırlandığı ve kurumlara görüşe gönderilme aşamasında olduğu, söz konusu Yönetmeliğin 2025 yılı içerisinde yayımlanarak yürürlüğe girmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; il müdürlüklerinin mali iş ve işlemlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak tam, doğru ve zamanında kayıt altına alınabilmesi, hesap ve kayıt düzeninde yeknesaklığın sağlanması ve Sayıştay tarafından gerçekleştirilecek dış denetime elverişli bir muhasebe sisteminin tesis edilebilmesi için taşradaki mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi, hesap planı ve kayıt düzenine ilişkin ikincil bir mevzuat düzenlemesine gidilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Eğitim Yönetim Sistemi Kapsamında Yürütülen Eğitim Faaliyetlerinde Yetki, Görev ve Sorumluluklara Dair Detaylı Düzenlemeler İçeren Mevzuat Eksikliğinin Bulunması, İl Müdürlükleri Tarafından Yürütülen İşlemlerde Hata ve Farklılıklar Bulunması

Eğitim Yönetim Sistemi (EYS) kapsamında yetki, görev ve sorumlulukların detaylı olarak tayin edildiği bir düzenlemenin bulunmadığı, ek ders görevi karşılığı yürütülen işlemlerde il müdürlükleri nezdinde hatalı uygulamalar yapıldığı ve iller arasında uygulama birliği olmadığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Ders görevi" başlıklı 89'uncu maddesinde; her derecedeki eğitim ve öğretim kurumları ile Üniversite ve Akademi (Askeri Akademiler dahil), okul, kurs veya yaygın eğitim yapan kurumlarda ve benzeri kuruluşlarda öğretmen veya öğretim üyesi bulunmaması halinde öğretmenlere, öğretim üyelerine veya diğer memurlara veyahut açıktan atanacaklara ücret ile ek ders görevi verilebileceği ve ücretle okutulacak ders saatlerinin sayısı, ders görevi alacakların nitelikleri ve diğer hususların Cumhurbaşkanı Kararı ile tespit olunacağı düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, 13 Ağustos 2021 tarih ve 31567 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile Gençlik ve Spor Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatı bünyesinde düzenlenen eğitsel, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerde ders vermek üzere görevlendirilen eğitim görevlilerinin nitelikleri, ücretle okutacakları haftalık ders saati sayısı ve diğer hususlarla ilgili usul ve esasları düzenlemek üzere Gençlik ve Spor Bakanlığı Ek Ders Saatlerine İlişkin Esaslar Hakkında Karar yürürlüğe konulmuştur.

657 sayılı Kanun'un 89'uncu maddesi ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Ek Ders Saatlerine İlişkin Esaslar Hakkında Karar'a dayanılarak Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim Faaliyetlerinde Ek Ders ve Diğer Uygulamalara İlişkin Usul ve Esaslar 25.11.2021 tarih ve 178 sayılı Bakan Oluru ile uygulamaya konulmuştur.

EYS kapsamında yürütülen iş ve işlemlerin yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri çerçevesinde incelenmesi sonucunda aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

a) Eğitim Süreç ve Uygulamalarında Yetki, Görev ve Sorumlulukları Detaylı Olarak Düzenleyen Mevzuat Eksikliğinin Bulunması

EYS kapsamındaki eğitim süreç ve uygulamalarında yetki, görev ve sorumlulukların detaylı olarak tayin edildiği bir düzenlemenin bulunmadığı görülmüştür.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim Faaliyetlerinde Ek Ders ve Diğer Uygulamalara İlişkin Usul ve Esaslar'da eğitim noktası yöneticisi; eğitsel, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin icra edildiği yurt, gençlik merkezi, spor tesisi gibi eğitim noktalarının yöneticileri olarak tanımlanmış, "Genel ilkeler" başlıklı 7'nci maddesinin beşinci fıkrasında; eğitim noktalarında düzenlenecek eğitimlerde ek ders ücreti karşılığında görev alacak eğitim görevlileri ile bunların uygulayacağı eğitimlerin, eğitim noktası yöneticisi tarafından izleneceği, değerlendirileceği ve denetleneceği ifade edilmiştir.

Ancak Usul ve Esaslar'ın devam eden maddeleri incelendiğinde; eğitim noktası yöneticisine verilen izleme, değerlendirme ve denetim yetkisinin hangi hususlar itibarıyla ve hangi sınırlar dahilinde kullanılacağına yönelik bir görev tanımının yapılmadığı, üstlenilen göreve dair sorumluluğun ne olduğu ve yetki kullanımı sonrası üretilecek çıktının (rapor, tutanak vs.) ne olacağına dair bir politikanın belirlenmediği görülmüştür.

Nitekim il müdürlükleri nezdinde yürütülen eğitim faaliyetlerine ilişkin iş ve işlemlerin incelenmesi sonucunda; birimler veya kişiler arasında görev, yetki ve sorumluluk alanları çizilmemiş ve özellikle eğitim noktası yöneticilerinin sorumluluk alanı mevzuatta net bir şekilde belirlenmemiş olduğundan üstlenilen sorumluluklar açısından yorum farklılıklarının bulunduğu ve bu durumun da uygulama farklılıklarına yol açtığı,

Görev, yetki ve sorumluluk alanlarının ek ders faaliyetlerine ilişkin mali süreçlerde de çizilmemiş olduğu; ödemeye esas teşkil eden ders programı, puantaj, yoklama gibi belgelere ilişkin kontrol sorumluluğunun kimde olduğunun ve ilgili belgeler arasında bir tutarsızlık olması halinde hangi prosedürün uygulanacağının belirsiz olduğu ve bu durumun mali sonuç doğuran hatalı işlemlere ilişkin sorumluluğun üstlenilmesi noktasında bir zafiyete yol açtığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "İç Kontrol Sistemi" başlıklı beşinci kısmının "Kontrolün yapısı ve işleyişi" başlıklı 57'nci maddesinde; yeterli ve etkili bir kontrol sisteminin oluşturulabilmesi için, ilgili idarelerin üst yöneticileri ile diğer yöneticileri tarafından görev, yetki ve sorumluluklar göz önünde bulundurulmak suretiyle gerekli önlemlerin alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından, idarelerde iç kontrol sistemlerinin oluşturulması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken temel yönetim kurallarını belirlemek üzere hazırlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "Görevler ayrılığı" standardına göre; hata, eksiklik, yanlışlık, usulsüzlük ve yolsuzluk risklerini azaltmak için faaliyetler ile mali karar ve işlemlerin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrol edilmesi görevlerinin personel arasında paylaştırılması, her faaliyet veya mali karar ve işlemin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrolü görevlerinin farklı kişilere verilmesi gerekmektedir.

Gerek sistem kapsamındaki idari karar ve faaliyetlerin daha etkin yürütülmesi gerekse mali sonuç doğuran işlemlerde hataya neden olunmaması ve il müdürlüklerindeki yorum farklılıklarını ortadan kaldırmak açısından birimler arası yetki, görev ve sorumlukları net olarak ortaya koyan bir mevzuat düzenlemesine gidilmesi ve bu suretle sağlıklı bir iç kontrol sisteminin tesis edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

b) Eğitim Yönetim Sistemi ve Bu Sistemin Alt Sistemlerinin Manuel Veri Girişi ve Düzeltmelere İzin Vermesi

Ek ders faaliyetleri kapsamında yapılan iş ve işlemler için kullanılan bilişim sistemlerinin bazı durumlarda manuel veri girişi ya da düzeltmelere izin verdiği ve bu durumun olası hatalı veri girişinden kaynaklı fazla/eksik ödeme riskini barındırdığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Ders ve konferans ücretleri" başlıklı 176'ncı maddesinde; bu Kanunun 89'uncu maddesine göre kendilerine ders görevi verilenlere, ders saati başına gündüz öğretimi için 140, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yarıyıl ve yaz tatillerinde, cumartesi ve pazar günleri ile saat 18.00'den sonra başlayan öğretim faaliyetleri için 150 gösterge rakamının bu Kanun'a göre belirlenen aylık katsayısı ile çarpımından oluşan miktar üzerinden ek ders ücreti ödeneceği düzenlenmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Ek Ders Saatlerine İlişkin Esaslar Hakkında Karar'ın "Ücretle okutulacak ders saati sayısı ve ek ders ücreti" başlıklı 6'ncı maddesinde yer alan

hükümler çerçevesinde; Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personeline günlük çalışma süresi dışında haftada 10 saate, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından muvafakat alınmak suretiyle görevlendirilen personele haftada 10 saate, resmî görevi bulunmayanlara haftada 30 saate kadar ek ders görevi verilebilmektedir. Aynı madde kapsamında, ek ders görevi verilenlerden resmi görevi bulunmayanlara, fiilen okuttukları her 2 saat ders için 1 saat daha eğitim öğretime destek görevi karşılığında ayrıca ek ders ücreti ödenmektedir.

Eğitimler ve eğitim görevlilerine ilişkin bilgiler ile bu kapsamdaki diğer bilgilerin elektronik ortama aktarıldığı çatı sistem Eğitim Yönetim Sistemi olup bu sisteme bağlı Spor Bilgi Sistemi, Yurt Eğitim Sistemi ve Genç Bilgi Sistemi olmak üzere 3 alt sistem bulunmaktadır.

Uygulamada; ek ders ücretine ilişkin ödemeler eğitim noktalarından gelen puantajlara göre aylık toplam saat üzerinden yapılmakta, ders saati ise; resmi görevi bulunmayanlara gündüz verilen her 2 saat ders için 1 saat daha verilerek gündüz 2+1 olarak, gece verilen her 2 saat ders için de 1 saat daha verilerek gece 2+1 olarak hesaplanmaktadır.

Yapılan incelemelerde; ödemelere esas tahakkuklarda maaş katsayısı olarak ilk altı ay için sehven daha az bir oran uygulandığı, resmi görevi bulunmayanlara 2 saat çalışmaya 1 saat eklenmesi gereken durumlarda gündüzün 2+1'inin geceye, gecenin 2+1'inin gündüze eklendiği durumlar olduğu, gündüz ve gece/hafta sonu gösterge rakamının farklı olduğu düşünüldüğünde bu durumun fazla/eksik ödemeye sebebiyet verdiği, eksik ödeme olması durumunda, eksik ödenen tutardan kaynaklı 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında idari para cezasına maruz kalma riski bulunduğu tespit edilmiş,

Bahsi geçen hataların temel sebebinin, ödemelerde sistemin ürettiği veriden ziyade sistem dışında tutulan belge/şablonların esas alınmasından ve bazı aşamalarda manuel veri girişi ve düzeltme yapılmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "Bilgi sistemleri kontrolleri" başlıklı 12'nci standardında; idarelerin, bilgi sistemlerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için gerekli kontrol mekanizmaları geliştirmesi gerektiği ve bunu sağlayacak kontrollerin yazılı olarak belirlenmesi ve uygulanması ile bilgi sistemine veri ve bilgi girişi ile bunlara erişim konusunda yetkilendirmeler yapılması, hata ve usulsüzlüklerin önlenmesi, tespit edilmesi ve düzeltilmesini sağlayacak mekanizmaların oluşturulmasının gerekli olduğu düzenlenmiştir.

Eğitim Yönetim Sistemi kapsamındaki tüm işlemlerin sistemsel olarak ilerlemesinin sağlanması ve olası hata ve usulsüzlükleri önlemeye yönelik sistem kontrollerinin hayata geçirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

c) Sistemin Geriye Dönük Olarak Eğitici ve Kursiyer Yoklaması Alınmasına İzin Vermesi ve Bu Durumun Ödemeye Esas Belgeler Arasında Tutarsızlıklara Neden Olması

Eğitim Yönetim Sisteminin, eğitici yoklamaları (puantaj) ile kursiyer yoklamalarının 3 gün geriye dönük olarak alınmasına izin verdiği ve bu durumun ödemeye esas belgeler (ders programı, puantaj ve yoklama) arasında tutarsızlıklara yol açtığı görülmüştür.

Puantaj, eğitim görevlisi tarafından ders görevinin fiilen yerine getirilip getirilmediğini kayıt altına almakta; yoklama ise, ilgili ders için kayıt yaptıran kursiyerlerden hangilerinin derse katıldığını göstermekte olup her iki doküman da sisteme kaydedilmektedir.

Ders programı, puantaj ve yoklama ek ders ödemelerinde birlikte dikkate alınıp kendi içinde tutarlı olması beklenen dokümanlar iken bazı il müdürlüklerinde yapılan denetimlerde; onaylanmış ders programına uygun olmayan puantajlar esas alınarak ek ders ücreti ödendiği,

Yoklama ve puantajların karşılaştırılması suretiyle yapılan denetimlerde ise; aynı ders saatinde kursiyerlerin derse katılım sağladıkları ancak eğitim görevlisinin ilgili derste bulunmadığı ve dolayısıyla yoklama ve puantajların birbiriyle tutarlı olmadığı, söz konusu tutarsızlığın da 3 gün geriye dönük olarak işlem yapılmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Sistemin bu şekilde geriye dönük olarak veri girişi yapılmasına izin vermesi, ödemeye esas dokümanlar arasında tutarsızlık oluşmasına ve ek ders ödemelerinin hatalı olarak gerçekleştirilmesine neden olacağı gibi, bu durum, ek ders ödemelerine ilişkin kontrol ve denetim süreçlerini de zafiyete uğratmaktadır.

Ders programı, yoklama ve puantaj arasındaki tutarsızlıkları gidermek ve bu dokümanların birbiriyle tamamen uyumlu ve karşılaştırılabilir hale getirilmesini sağlamak adına, geriye dönük veri girişini önleyecek mekanizmaların ve sistem kontrollerinin geliştirmesi gerekmektedir.

d) Resmi Görevi Bulunmayan Eğitim Görevlilerinin Sigortalılık Kontrollerinin Belirli Periyotlar Halinde Yapılmaması

Eğitim Yönetim Sistemi kapsamında resmi görevi bulunmayan eğitim görevlilerinin başka bir işyerinde sigortalı olarak çalışıp çalışmadığının kontrolünün ders okuttukları süre boyunca yapılmadığı görülmüştür.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Ek Ders Saatlerine İlişkin Esaslar Hakkında Karar'ın 6'ncı maddesinde; Bakanlık merkez ya da taşra teşkilatı personeli ile diğer kamu kurum ve kuruluş personeline haftada 10 saate kadar, resmî görevi bulunmayan eğitim görevlilerine ise haftada 30 saate kadar ek ders ücreti ödenebileceği, resmi görevi bulunmayanların fiilen okuttukları her 2 saat ders için 1 saat daha eğitim öğretime destek görevi karşılığında ayrıca ek ders ücreti ödeneceği ifade edilmiş olup ilgili maddede resmi görevi bulunmayanların haftalık okutabilecekleri azami ders saati, resmi görevi bulunan eğitim görevlilerine kıyasla daha avantajlı olarak düzenlenmiştir.

Usul ve Esaslar'ın "Eğitim görevlendirme süreci" başlıklı 14'üncü maddesinde; kamu görevlisi olmayan eğitim görevlileri ile eğitimin başlangıcında bir hizmet sözleşmesi imzalanacağı, eğitim görevlilerinin bir mali yıl içerisinde 11 aydan fazla görevlendirilemeyeceği, "Eğitim uygulamaları ve ücret ödemeleri" başlıklı 15'inci maddesinin yedinci fıkrasında; resmi görevi bulunmayanların görevlendirmelerinde aylık prim ve hizmet belgesinin düzenlenmesi ve verilmesine ilişkin iş ve işlemlerin Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri uyarınca yapılacağı belirtilmektedir.

Yapılan incelemelerde; resmi görevi bulunmayan eğitim görevlilerinden sözleşme imzalanma aşamasında 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olarak çalışılıp çalışılmadığına dair Sosyal Güvenlik Hizmet Dökümü istendiği ancak ders verilen süre boyunca ilave bir kontrol yapılmadığı tespit edilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu ile Bakanlık arasında 31.11.2021 tarihinde veri paylaşımına ilişkin bir protokol imzalanmıştır. Bu protokole göre Bakanlık, T.C. Kimlik istek parametresi ile kendi bünyesinde çalışan bir personelin hizmet dökümüne yönelik bilgileri temin edebilmektedir. Dolayısıyla, resmi görevi bulunmayan eğiticilerin sigortalılık durumuna ilişkin verilerin temin edilerek belirli aralıklarla kontrole tabi tutulması imkân dahilindedir.

Resmi görevi bulunmayanlara verilecek haftalık azami ders saatinin daha fazla olduğu ve bunların fiilen okuttukları her 2 saat ders için 1 saat daha eğitim öğretime destek görevi karşılığında ayrıca ek ders ücreti aldıkları ve bir yıl içerisinde 11 aylık süre ile çalıştırılabildikleri göz önünde bulduruldığunda, eğitim görevlisinin başka bir işyerinde

sigortalı olarak çalışıp çalışmadığına yönelik kontrollerin sadece sözleşme imzalanma aşamasında değil ders görevinin devam ettiği süre zarfında da belirli periyotlar halinde yapılmasının haftalık verilebilecek azami ders saatinin doğru olarak tayin edilmesi ve olası suiistimallerin önlenmesi noktasında faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, eğitim faaliyetlerinin süreç ve uygulamalarında yetki, görev ve sorumlulukları detaylı olarak tanımlayan, özellikle eğitim noktası yöneticilerinin sorumluluk alanının net olarak belirlendiği düzenlemelerin yapılacağı ve gerekirse buna yönelik yönerge ve rehber hazırlanacağı, iller dahil tüm birimlerde görev dağılımını belirleyen iş akış şemaları oluşturulacağı, tahakkuk işlemlerinde sadece elektronik yoklamalara dayalı veri kullanımına geçilmesi, manuel işlemlerin uygulamadan kaldırılması ve ödeme usulleri ile ilgili kontrollerin zamanında ve özenli bir şekilde yapılması için gerekli talimatlandırmanın yapıldığı, eğitim süreci boyunca eğitim görevlilerinin sosyal güvenlik kayıtlarının izlenmesini teminen sözleşme öncesi ve sonrasında eğitim görevlilerinden sosyal güvenlik hizmet dökümü talep edilmesi, derslerin denetlenmesi ve disiplin işlemlerinin yürütülmesi gibi sorumlulukların üstlenilmesi açısından İl Eğitim Komisyonlarına gerekli talimatlandırmanın yapılacağı, ayrıca tüm bu çalışmaların 2027 yılı Ocak ayı itibarıyla tamamlanmasının planlandığı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen tespitler ve yapılan açıklamalar çerçevesinde; manuel veri girişi ve düzeltmeler ile geriye dönük veri girişini önleyecek sistemsel kontrollerin hayata geçirilmesi ve resmi görevi olmayan eğitim görevlilerinin sigortalılık sorgulamalarının belirli periyotlar halinde yapılması ile birlikte ek ders ücretine ilişkin ödemelerin sağlıklı veriler üzerinden gerçekleştirilmesinin mümkün olacağı, diğer taraftan EYS kapsamındaki yetki, görev ve sorumlulukların açıkça ortaya konulduğu bir mevzuat düzenlemesine gidilmesinin sağlıklı bir iç kontrol sisteminin kurulmasına ve Eğitim Yönetim Sisteminden beklenen çıktı ve faydanın artmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Bildirilen Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Yönelik Burs Ödemelerinin Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünce Herhangi Bir Değerlendirmeye Tabi Tutulmaksızın Yapılması

Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü tarafından kamu kurum ve kuruluşları adına verilen bursların mevzuatta öngörülen değerlendirme kriterlerine tabi tutulmadan ödendiği görülmüştür.

Yurt içinde ve dışında yüksek öğrenim gören öğrencilere burs, kredi ve nakdi yardım verilmesiyle ilgili esas ve usuller, 06.03.2004 tarih ve 25394 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun ile düzenlenmiştir.

5102 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde;

"Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu; yurt içinde yüksek öğrenim gören ve bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmeliklerle belirtilen usul ve esaslar dahilinde yeterlikleri ve ihtiyaçları tespit edilen öğrencilere burs-kredi verebilir.

Genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar, il özel idareleri ve bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme kapsam ve programına alınmış, hisselerinin yarısından fazlası kamuya ait olan özel hukuk hükümlerine tâbi kuruluşlar, fonlar, döner sermayeler, kamu bankaları, kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle kurulan kurumlar ile kurul/üst kurullar ve diğer tüm kamu kurum ve kuruluşları birinci fıkrada belirtilen yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi ve nakdî yardım adı altında herhangi bir ödeme yapamazlar; ilgili mevzuatları gereği burs, kredi verilmesini öngördükleri yüksek öğrenim öğrencilerini, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bildirirler.

Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu dışında kalan kurum ve kuruluşlarca bildirilen öğrencilere ödeme yapılabilmesi için bu kurum ve kuruluşlarca gerekli meblağ, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunca belirlenen ödeme tarihinden en geç otuz gün öncesine kadar, Kurum hesabına yatırılır."

denilmektedir.

Söz konusu madde hükmü gereğince; kapsama giren kamu kurum ve kuruluşları her yıl ilgili mevzuatlarına göre burs verilmesini öngördükleri yüksek öğrenim öğrencilerini Bakanlığa bildirmekte, bildirimi yapılan öğrencilere Bakanlık tarafından ödeme yapılabilmesi de ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca gerekli meblağın Bakanlık hesaplarına yatırılması ile mümkün olabilmektedir.

Bu kapsamda, 2024 yılı Mayıs ayı itibariyle 13 farklı kamu kurum ve kuruluşu tarafından toplam 2.427 yüksek öğrenim öğrencisi burs verilmesi amacıyla Bakanlığa bildirilmiş ve ilgili kurum ve kuruluşlarca 10.528.928,22 TL'lik meblağ Bakanlık hesaplarına yatırılmıştır.

03.11.2023 tarih ve 32358 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Gençlik ve Spor Bakanlığı Burs Yönetmeliği; Gençlik ve Spor Bakanlığından burs alma şartlarını taşıyan öğrenciler ile 5102 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde belirtilen kamu kurum ve kuruluşlarının kendi mevzuatındaki kriterlere göre belirleyecekleri öğrencilere burs verilmesi, bursun kesilmesi ve lüzumu halinde tahsiline ilişkin usul ve esaslara yönelik düzenlemeler içermektedir.

İlgili Yönetmelik'in "Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak işlemler" başlıklı 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan;

"5102 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde belirtilen kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuatı gereği burs verilmesini öngördükleri öğrencilerin bu Yönetmelikle belirlenen şartları taşıması gerekir. Bu Yönetmelik hükümleri kapsamında bursu kesilen öğrenciler, Bakanlık tarafından ilgili kamu kurum ve kuruluşuna bildirilir."

şeklindeki hükümden, kamu kurum ve kuruluşlarının kendi mevzuatları gereğince burs verilmesini öngördükleri öğrencilerin, gerek burs verilmesinden önce gerekse burs devam ettiği sürece, Yönetmelik'te yer alan kriterler çerçevesinde Bakanlık tarafından ayrıca değerlendirmeye tabi tutulması gerektiği anlaşılmaktadır.

Ancak yapılan incelemelerde; 2022 yılı Ocak ayına kadar kamu kurum ve kuruluşlarınca bildirilen öğrencilere yönelik burs ödemelerinin Bakanlık tarafından Burs Yönetmeliği'nde yer alan kriterlere tabi tutularak yapıldığı, 2022 yılı Ocak ayı itibariyle ise burs ödemelerinin herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmaksızın gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

5102 sayılı Kanun ile burs ve kredilerin tek elden verilmesi ve çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılan burs-kredi ödemelerinde mükerrerliğin önlenmesi, kamu kaynaklarının adil ve dengeli dağılımı sağlanarak daha çok sayıda öğrenciye ulaşılması hedeflenmektedir.

Diğer taraftan, kamu kurum ve kuruluşlarınca kendisine burs verilmek üzere Bakanlığa bildirilen yüksek öğrenim öğrencileri ile Bakanlık tarafından kendisine burs verilen

öğrencilerin bursun verilmesi ve bursun devamı süreçlerinde aynı kriterler çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulması fırsat eşitliği ilkesinin de bir gereğidir.

Kamu idaresi tarafından, kamu kurum ve kuruluşlarınca verilen bursların Yönetmelikte belirtilen değerlendirme kriterlerine tabi tutularak ödemesinin yapılmasını sağlamak üzere, Bakanlıktan burs/kredi alan öğrencilerle ilgili iş ve işlemlerin yürütüldüğü sistem içerisinde gerekli düzenlemelerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen bursların önceki yıllarda olduğu gibi Yönetmelikte belirtilen değerlendirme kriterlerine tabi tutularak ödemesinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Spor Müsabaka ve Yarışmaları ile Gösterilerinin Bilet Satış Hasılatından Alınması Gereken Bakanlık Payının Tahakkuk ve Tahsilinin Gerçekleştirilememesi

Bakanlık veya spor federasyonları tarafından düzenlenen ya da izin verilen her türlü spor müsabaka ve yarışmaları ile gösterilerinin bilet satış hasılatı üzerinden alınması gereken %7 oranındaki Bakanlık payının tahakkuk ve tahsil işlemlerinin gerçekleştirilemediği görülmüştür.

3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun "Müsabaka, yarışma ve gösteri hasılat payı" başlıklı değişik 16'ncı maddesinde; Gençlik ve Spor Bakanlığı veya spor federasyonları tarafından düzenlenen ya da izin verilen her türlü spor müsabaka ve yarışmaları ile gösterilerinde, spor kulüpleri ve spor anonim şirketleri tarafından her türlü bilet satışından elde edilen net hasılatın yüzde yedisinin müsabaka, yarışma ve gösteri hasılat payı olarak gençlik ve spor il müdürlüklerinin hesabına yatırılacağı ifade edilmiştir.

İlgili maddede ayrıca net hasılatın ne şekilde hesaplanacağına dair düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre, her türlü bilet satışının toplamını ifade eden brüt hasılattan;

a) İlgili spor federasyonlarınca belirlenen usul ve esaslar dahilinde tespit edilen hakem, temsilci ve gözlemci ücretleri,

b) Kapı, gişe, kontrol ve özel güvenlik görevlilerine ödenecek günlük ücretler,

c) Bilet baskı ve elektronik bilet giderleri,

düşülerek net hasılatın elde edilmesi ve net hasılatın %7'sinin de hasılat payı olarak

gençlik ve spor il müdürlüklerinin hesabına yatırılması gerekmektedir.

Yine aynı maddede; net hasılat tutarına ilişkin ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerin, müsabaka tarihinden itibaren bir hafta içinde ilgili spor kulübü veya spor anonim şirketi tarafından gençlik ve spor il müdürlüğüne verileceği, net hasılat tutarına ilişkin ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerin talep edilmesi halinde, Türkiye Futbol Federasyonu dahil ilgili spor federasyonları ile spor federasyonlarınca bilet organizasyonu ile biletlerin basım, satış ve dağıtımına ilişkin olarak yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar tarafından Gençlik ve Spor Bakanlığına verilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Görüleceği üzere, 3289 sayılı Kanun'un yukarıda yer verilen değişik 16'ncı maddesi ile Bakanlık, net hasılatın ve %7 oranındaki Bakanlık payının belirlenmesi için ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri talep etmeye yetkili, karşı taraf da bu bilgi ve belgeleri vermekle yükümlü hale gelmiş bulunmasına rağmen İstanbul, Ankara, Trabzon ve Adana Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri nezdinde yapılan incelemelerde;

Hasılat paylarına ilişkin tahakkuk ve tahsilatların ya hiç yapılamadığı ya da tahakkukların alacakların tamamı için gerçekleştirilemediği, İstanbul İl Müdürlüğü özelinde ise, il müdürlüğünce gelir elde edilen müsabakalara ilişkin gerekli yazışmaların yapıldığı, ancak bazı Süper Lig kulüplerinin gönderilen yazılara cevap dahi vermediği ve özellikle en çok hasılatın oluştuğu futbol müsabakalarının olduğu Süper Lig tarafında hiçbir tahsilatın yapılamadığı,

Bilet basım, satış ve dağıtımına ilişkin olarak yetkilendirilen kurum ve kuruluşlardan gelen hasılat bilgilerinin yalnızca o maça ait hasılat bilgisini içerdiği ancak önemli birer gelir kalemi olan loca ve kombine gelirlerini içermediği, bu nedenle hasılat bilgisinin de sağlıklı olarak belirlenemediği,

Kanun'da Bakanlık veya spor federasyonları tarafından düzenlenen ya da izin verilen her türlü spor müsabaka, yarışma veya gösterilerinden elde edilen hasılata ilişkin düzenleme yapılmışken, Ankara İl Müdürlüğünde, sadece futbol müsabakalarına ilişkin hasılatlara yönelik yazışmalar yapıldığı,

3289 sayılı Kanun'un değişik 16'ncı maddesinde; net hasılat tutarına ilişkin ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerin, ilgili müsabaka, yarışma ve gösteri tarihinden itibaren bir hafta içinde ilgili spor kulübü veya spor anonim şirketi tarafından gençlik ve spor il müdürlüğüne verileceği ifade edilmiş olmasına rağmen hasılata ilişkin bilgilerin temini için belirli dönemlerin

beklendiği, tespit edilmiştir.

İl müdürlükleri tarafından hasılat payına ilişkin yazışma, tahakkuk ve tahsilat süreçlerinin Kanun'daki tanıma uyacak şekilde tüm müsabaka, yarışma veya gösteriler için yürütülmesi, diğer taraftan Kanun'da spor kulübü veya spor anonim şirketine gerekli bilgi ve belgeleri verme yükümlülüğü verildiği gibi il müdürlüklerine de bu bilgi ve belgeleri takip ve gerekli işlemleri yapma görevi ve sorumluluğu verilmiş olduğundan il müdürlükleri tarafından sezon sonu beklenmeyip müsabaka tarihinden itibaren bir hafta içerisinde sürecin başlatılması gerekmektedir.

Kamu idaresi tarafından, stadyumlarda düzenlenen futbol müsabakalarının bilet satış hasılatından alınması gereken Bakanlık payının tahakkuk ve tahsil işlemlerinin gerçekleştirilmesi ile ilgili olarak il müdürlükleri tarafından dava açılması dahil gerekli işlemlerin yapılmakta olduğu, bulgu konusu edilen alacakların tahsiline ilişkin gerekli talimatların il müdürlüklerine düzenli olarak gönderildiği ve ilerleyen süreçte konunun özenle takip edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Gençlik ve Spor Bakanlığı veya spor federasyonları tarafından düzenlenen ya da izin verilen her türlü spor müsabaka ve yarışmaları ile gösterilerinde, spor kulüpleri ve spor anonim şirketleri tarafından her türlü bilet satışından elde edilen hasılat üzerinden hesaplanan Bakanlık payının Kanun'da öngörüldüğü şekilde tahakkuk işlemlerinin yapılması ve bu tutarların tahsili için gerekli önlemlerin alınarak sürecin etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Spor Hizmetlerinde Görevlendirileceklere Yapılan Ödemelere Esas Teşkil Eden Belgelerin Doğru Seans ve Tutarlar Üzerinden Düzenlendiğine Dair Kontrol Riski Bulunması ve Bu Konuda İl Müdürlükleri Arasında Uygulama Birliği Olmaması

İl/okul spor faaliyetleri kapsamında görevlendirilen hakem ve personele yapılan ücret ödemelerine esas teşkil eden belgelerin üretildiği programların il müdürlükleri nezdinde farklılık gösterdiği ve bu durumun ilgili faaliyetler için görevlendirilenlere yapılacak ödemelerin doğru parametreler üzerinden hesaplanabilmesi açısından kontrol riski barındırdığı görülmüştür.

Gençlik ve Spor Hizmetleri Uygulamasında Görevlendirileceklere Ödenecek Ücretlerle İlgili Esaslar, asli görevlerinden ayrı olarak gençlik ve spor hizmetlerinde görevlendirileceklerin ücretleri ile bu ücretlerin ödenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek

üzere, 31.08.2001 tarih ve 24509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2001/2863 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın eki olarak yürürlüğe konulmuştur.

Esaslar'ın "Ödenecek ücret" başlıklı 5'inci maddesine göre; normal mesai saatleri dahilindeki asli görevleri dışında gençlik ve spor hizmetlerinde görevlendirilenlere, Esaslar'a ekli tablolarda belirtilen göstergelerin memur aylıklarının hesaplanmasında esas alınan katsayı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarda ve görevin fiilen ve tam olarak yapıldığının belgelendirilmesi şartıyla ücret ödenebilmektedir.

Esaslar'da yer alan hükümlere paralel düzenlemeler içerecek şekilde ve Esaslar kapsamında yürütülecek iş ve işlemlerde uygulama birliğini sağlamak adına Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından her sene Genel Müdürlük Makam Oluru ile "Ücret Genelgesi" adı altında bir Genelge çıkarılıp Bakanlığın internet sitesinde yayımlanmakta ve il müdürlükleri tarafından Esaslar'da yer alan hükümler ile Ücret Genelgesi'nde yer alan açıklamalar çerçevesinde işlemler yürütülmektedir.

İl müdürlükleri bütçesinden Ücret Genelgesi kapsamında yapılan ödemelerin ağırlıklı kısmını il/okul spor faaliyetlerinde görevlendirilen hakem/personel ödemeleri oluşturmakta ve ödemelere ilişkin süreç; müsabakanın yapıldığı spor salonunda düzenlenen bireysel bordroların il müdürlüğünün spor servisine intikal ettirilmesi, spor servisince bireysel bordrolar üzerinden Esaslar ve Genelge hükümleri çerçevesinde bir kontrol sağlanarak düzenlenen icmal bordrolarının ücret ödemelerine esas teşkil etmek üzere muhasebe birimine iletilmesi şeklinde ilerlemektedir.

Söz konusu süreç kapsamında yapılan incelemelerde ; hakem/personel ödemelerine esas teşkil eden ve muhasebe birimine gönderilmek üzere harcama birimi tarafından düzenlenen hakem bordro icmalleri ile personel bordro icmallerinin 35 adet il müdürlüğünde satın alınan yazılımlar üzerinden, 46 adet il müdürlüğünde ise harcama birimi tarafından tutulan excel uygulaması üzerinden üretildiği ve bu durumun ücret ödemelerinin doğru seans ve tutarlar üzerinden hesaplanıp hesaplanmadığı konusunda kontrol riski taşıdığı tespit edilmiştir.

Esaslar'da ve Ücret Genelgesi'nde, sportif müsabakalarda görevlendirilecek hakem ve personele ödenecek ücretin hesabına ilişkin; hakemlere yapılacak ödemelerin takım sporlarında müsabaka başına, ferdi sporlarda seans başına olması, personele yapılacak ödemelerde seans hesabının geçerli olması, görevlendirilen personelin kurum içi ya da kurum dışı olmasına göre uygulanacak gösterge rakamının farklılık arz etmesi, hakem/personel için yapılacak seans

hesabının müsabakanın resmî çalışma günlerinde ya da resmî tatil günlerinde olmasına göre farklılık arz etmesi gibi çok sayıda parametreye yer verilmiştir.

Sportif müsabaka görevlendirmelerinde herhangi bir yazılım kullanmayan 46 adet il müdürlüğü açısından; hem il hem de okul sporları kapsamında çok sayıda müsabakanın gerçekleştirildiği, diğer taraftan ücret ödemelerine esas parametrelerin yukarıda bahsedildiği üzere karmaşık ve çok sayıda olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sportif müsabaka görevlendirmelerine ilişkin ücret ödemelerinin herhangi bir sistem olmadan sadece il müdürlüğünün harcama biriminde görev yapan personel eliyle takip ve kontrolünün yapılması, hatalı ödeme yapılması riskini beraberinde getirecektir.

Sportif faaliyet görevlendirmeleriyle ilgili yazılım kullanan 35 adet il müdürlüğü açısından ise; kullanılan programlar birbirinden farklı programlar olduğundan benzer kontrol mekanizmalarının var olup olmadığı hususu tartışmalı olduğu gibi il müdürlüğü bütçesinden yazılım satın alınmasına yönelik yapılan harcamalar, kaynakların etkin, ekonomik ve verimli kullanılması noktasında da sorun teşkil etmektedir.

Kamu idaresi tarafından, sportif müsabaka görevlendirmelerine ilişkin kontrol mekanizmalarının sistemsel ve yeknesak hale getirilmesini sağlayacak merkezi bir yazılımın hayata geçirilmesine yönelik olarak Bilgi İşlem Daire Başkanlığınca yazılım geliştirme süreçlerine başlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; il müdürlüklerindeki uygulama farklılıklarını ortadan kaldırmak ve ücret ödemelerinin hatalı gerçekleştirilmesi noktasındaki kontrol zafiyetini asgari düzeye indirebilmek adına sportif müsabaka görevlendirmelerine ilişkin kontrol mekanizmalarının sistemsel ve yeknesak hale getirilmesini sağlayacak merkezi bir yazılımın hayata geçirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Stadyum Tahsis Sözleşmeleri Uyarınca Kulüplerin Saha İçi ve Dışı Reklamlardan Elde Ettikleri Gelirler Üzerinden Alınması Gereken %10'luk Payın Tahsil Edilememesi

Mülkiyeti İstanbul İl Müdürlüğüne ait olan stadyumlarda maçlarını oynayan spor kulüpleri ile stadyumların devredilmesine ilişkin olarak imzalanan sözleşmeler uyarınca; saha içi, dışı ve skorbord reklamlarından elde edilen gelirler üzerinden alınması gereken %10'luk payların tahsil edilemediği görülmüştür.

... Spor Kulübü ile imzalanan 03.05.2011 tarihli Ek Protokol'ün 8'inci maddesinde; spor kompleksinin iç ve dış pano reklamlarından elde edilen gelirin %10'unun her yıl lig müsabakalarının bittiği ayı izleyen ay içerisinde il müdürlüğünün banka hesabına yatırılacağı,

... Spor Kulübü ile imzalanan 22.07.1998 tarihli Protokol'ün 17'nci maddesinde; sözleşme süresi boyunca stadyumun saha içi, dışı ve scor-board reklamlarından elde edilen gelirin %10'unun en geç sezon sonu haziran ayı son iş günü akşamına kadar Genel Müdürlük hesabına yatırılacağı,

... Spor Kulübü ile 19.03.2014 tarihinde imzalanan Ek Sözleşme'nin 10'uncu maddesinde; stadyumun iç ve dış reklam panolarından elde edilecek gelirin %10'unun her yıl lig müsabakalarının bittiği ayı izleyen ayın 15'inci günü il müdürlüğünün banka hesabına yatırılacağı, ifade edilmektedir.

Yukarıda yer verilen sözleşme/protokol hükümleri çerçevesinde; İstanbul İl Müdürlüğü tarafından, spor kulüplerine son ödeme tarihinden önce gönderilen resmi yazılar vasıtasıyla, bir yandan üçüncü şahıslarla imzalanan reklam sözleşmelerinin birer örneği istenmekte, diğer taraftan sözleşme bedellerinin %10'luk kısmının il müdürlüğü hesabına yatırılması gerektiği hususuna ilişkin bildirim yapılmaktadır.

Ancak yapılan incelemelerde, şimdiye kadar ilgili Kulüplerce sözleşmede öngörülen süre zarfında ve sözleşme şartlarına uygun olarak herhangi bir tutarın il müdürlüğünün banka hesabına yatırılmadığı tespit edilmiştir.

Kulüpler tarafından herhangi bir ödeme yapılmadığından ödeme süresi geçtikten sonra ilgili sezona ait reklam bedellerinin tahsilinin sağlanması için il müdürlüğünün hukuk birimine dava açma yetkisi verilmekte ve söz konusu alacakların dava yoluyla takibi sağlanmaktadır.

Bu kapsamda yapılan incelemelerde; ... Spor Kulübü ile ilgili 13 adet, ... Spor Kulübü ile ilgili 6 adet, ... Spor Kulübü ile ilgili 8 adet devam eden dava dosyası bulunduğu, il müdürlüğü lehine sonuçlanan davalarla birlikte kısmen tahsilat sağlanan durumlar olduğu, ancak alacakların çoğunluğunun halihazırda tahsil edilemediği görülmüştür. Tahsil edilen alacaklar açısından ise, alacağın tutar olarak ne olduğu bilinemediğinden belirsiz alacak davaları açıldığı ve bu davaların sonuçlanmasına ilişkin süreç çok uzun olduğundan alacağın tahsil imkanına kavuşması için ciddi işgücü ve zaman kaybının söz konusu olduğu anlaşılmıştır.

Kamu idaresi tarafından, stadyum sözleşmeleri gereği her futbol sezonu sonu stat içi yayımlanan reklamların sözleşmelerinin bir nüshası ve bu sözleşmelerden doğan %10

oranındaki bedellerin ilgili kulüplerden talep edildiği, ancak kulüpler tarafından ödeme yapılmaması ve sözleşmelerin gönderilmemesinden dolayı alacakların hukuki yollarla tahsili için belirsiz alacak davaları açmak durumunda kalındığı ve gerekli işlemlerin yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; kulüplerce saha içi ve dışı reklam pano gelirlerinin %10'unun, uzun süren davalar sonucunda değil, sözleşme koşulları çerçevesinde tahsil edilebilir hale getirilmesini sağlamak üzere söz konusu alacaklara belirli alacak vasfını kazandıracak tedbirlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 7: Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünden İzin Alınmadan Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisi Açılması

İstanbul İl Müdürlüğünden açılış izni almadan faaliyette bulunan özel beden eğitimi ve spor tesislerinin bulunduğu görülmüştür.

Gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri ile spor kulüpleri tarafından beden eğitimi ve spor tesisleri kurulması ve bu tesislerin işletilmesi ile ilgili usul ve esaslar, 15.10.1999 tarih ve 23847 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisleri Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Söz konusu Yönetmelik uyarınca sağlık, güvenlik, yangın vb. açılardan gerekli şartların sağlandığının ve hizmet verecek tesisin Yönetmelik'te belirtilen fiziki nitelikleri haiz olduğunun belgelendirilmesi gerekmektedir.

Yönetmelik'te; söz konusu belgelerin il müdürlüğüne verilmesinden sonra tesisin hizmete açılması için bir komisyon vasıtasıyla yerinde tetkik edileceği, tesisin Yönetmelik hükümlerine uygun görülmesi halinde yeterlilik belgesi düzenlenerek valinin onayına sunulacağı belirtilerek açılış şekli ve usulü tarif edilmiştir. Valilik onayını müteakip açılacak tesisin özelliği ve ilin gelişmişlik düzeyi göz önüne alınarak Genel Müdürlükçe tespit edilecek bir tescil ücretinin tesis sahibinden tahsil edileceği de hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik'in "Tesislerin vizesi" başlıklı 13'üncü maddesinde ise, açılış izni alan özel beden eğitimi ve spor tesislerinin faaliyetlerinin Yönetmelik hükümlerine uygunluğunun Yönetmelik'in 12'nci maddesi uyarınca kurulan komisyonca her yıl kontrol edileceği ve uygun olanların il müdürlüğünce yıllık olarak vize edileceği hükmü yer almaktadır.

Görüleceği üzere, özel beden eğitimi ve spor tesislerinin gerek açılış izninin verilmesi esnasında gerekse faaliyetlerinin devam ettiği süre zarfında mevzuata uygun bir şekilde faaliyetlerini sürdürüp sürdürmediğinin kontrolü mevzuatla güvence altına alınmış bulunmaktadır.

İstanbul Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü nezdinde yürütülen denetimlerde; ilçe belediyelerince çalışma ruhsatı verilmiş tesisler ile müdürlük nezdinde açılış izni alarak faaliyet gösteren tesislere ilişkin karşılaştırmalı bir çalışma yapılmış ve bunun neticesinde ilgili belediyelerden izin almak suretiyle faaliyet gösteren işletmeler arasında İl Müdürlüğünden açılış izni almayan tesisler olduğu, açılış izni verilmeden faaliyete başlayan tesislerin, Yönetmelik'in 13'üncü maddesi çerçevesinde yapılacak yıllık kontrol ve vize mekanizmasının dışında kaldığı ve dolayısıyla tesislerin faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunun devam edip etmediğinin kontrolünün sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, açılış izni bulunmayan tesislerin sağlık, güvenlik, yangın vb. açılardan halkın can ve mal güvenliğini tehlikeye atması riskinin yanı sıra tescil ücretlerinin alınamaması nedeniyle bir gelir kaybının ortaya çıktığı da görülmüştür.

İlgili şube müdürlüğü koordinasyonunda gerek belediyelerden gerekse Gelir İdaresi Başkanlığından alınacak veriler vasıtasıyla ilçe müdürlükleri tarafından denetimlerin gerçekleştirilmesi ve bu suretle izinsiz açılan işletmelerin tespit edilerek mevzuata uygun şekilde faaliyet göstermelerinin sağlanması gerekmektedir.

Diğer taraftan Yönetmelik'te, açılış izni almış ve faaliyet gösteren tesislere ilişkin denetim, ceza ve tesislerin kapatılmasına dair hükümler mevcutken; izin almadan faaliyette bulunan özel tesislere ilişkin herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Yönetmelik'te, izinsiz faaliyet gösteren tesislere uygulanacak müeyyidenin ne olacağına dair düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi tarafından, İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik eki "Sıhhi Müesseseler İçin Sınıflandırma ve Özelliklerine Göre Aranacak Nitelikler"in P-Özel Spor Tesisleri maddesine; "Gerçek veya tüzel kişiler, spor tesisi açmak için faaliyette bulunacakları spor dalı veya dalları için ilgili spor dalı federasyonundan yeterlilik belgesi almak zorundadırlar." ibaresinin alt bent olarak eklenmesi için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile gerekli çalışmaların yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, açılış izni olmaksızın faaliyet gösteren özel beden eğitimi ve spor tesislerinin kayıt altına alınması için diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılarak gerekli tedbirlerin alınması, denetim ve kontrol riskinin bertaraf edilmesi için ilgili mevzuatta güncelleme çalışmalarının başlatılması gerekmektedir.

BULGU 8: İl Müdürlüklerinin Tasarrufunda Bulunan Taşınmazlardan Tahsis ve Kiralama Yoluyla Kullandırılanların Sözleşme Hükümlerine Aykırı Kullanılması ve Kira Süresi Sona Eren Taşınmazların Tahliyesinin Sağlanmaması

İl müdürlüklerinin mülkiyetinde ve kullanımında bulunan taşınmazlardan tahsis ve kiralama yoluyla kullandırılanların yönetmelik, protokol ve sözleşme hükümlerine aykırı olarak kullanıldığı ve kira süresi sona eren taşınmazların tahliyesinin sağlanmadığı görülmüştür.

3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun ek 11'inci maddesinde; "*Gençlik ve Spor Bakanlığı veya il müdürlüklerinin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan spor tesisleri veya taşınmazların kullanım veya intifa hakkı; spor federasyonlarına, en az üçü olimpik olmak üzere toplam altı spor dalında faaliyet gösteren gençlik ve spor kulüplerine, yerel yönetimlere, kamu kurum ve kuruluşlarına protokol ile bedelsiz devredilebilir.*

Birinci fıkra kapsamında bedelsiz devredilen ya da bedeli karşılığında kiralanan spor tesisleri veya taşınmazlar, kullanım veya intifa hakkı sahibi ile kiracı tarafından, hasılattan ya da kira bedelinden Bakanlığa pay verilmesi suretiyle kiralanabilir. Buna ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir." denilmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Taşınmaz İdaresi Yönetmeliği'nin "Bedelsiz tahsis ve kullanma hakkı devri" başlıklı 78'inci maddesinde; taşınmazların bedelsiz olarak tahsisi ile kullanım hakkı devrinin kimlere yapılabileceğine dair düzenlemelere yer verilmiş, tahsise veya devre ilişkin protokolde tüm ayrıntılara yer verilmesi gerektiği, protokol ve sözleşmede yer alan hükümlerin takip ve denetiminin il müdürlüğünce yapılacağı, ayrıca tahsis ve kullanım hakkı devirlerinde, taşınmazın gençlik, spor, yurt hizmet ve faaliyetlerinde kullanılmasının şart olduğu ve bedelsiz tahsis edilen veya kullanım hakkı devredilen taşınmazların, üçüncü şahıslara hiçbir surette devredilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Bedelsiz tahsis veya kullanma hakkının sona ermesi veya iptali" başlıklı 81'inci maddesinde; idare tarafından yapılan denetimlerde taşınmazın amacı dışında kullanımının tespiti halinde, tahsis veya kullanım hakkı devri işleminin Bakanlıkça iptal edileceği ve taşınmazın üzerindeki tüm yapı ve tesislerle birlikte sağlam ve işler durumda,

eksiksiz, bakım-onarımı yapılmış şekilde ve borçsuz olarak idareden hiçbir hak ve talepte bulunulmadan teslim edilmesi gerektiği,

"Kiraya verme işlemleri" başlıklı 72'nci maddesinde; il müdürlüğünün tasarrufunda bulunan taşınmazlar ve/veya üzerindeki tesislerin, spor federasyonlarına, en az üçü olimpik olmak üzere toplam altı spor dalında faaliyet gösteren gençlik ve spor kulüplerine, yerel yönetimlere, kamu kurum ve kuruluşlarına, sporcu yetiştirme, sporda altyapının desteklenmesi ve spor müsabakalarında kullanılmak amacıyla spor anonim şirketlerine, üst kuruluşlara, spor federasyonlarına kiraya verilebileceği,

"Kira sözleşmesinin sona ermesi ve feshi" başlıklı 76'ncı maddesinin ikinci fıkrasında ise; Bakanlık veya il müdürlüğü tarafından yapılacak denetimlerde veya sair durumlarda kiracının sözleşmede yer alan yükümlülükleri ile taahhütlerine aykırı davranışlarının tespiti halinde, idarece verilen süre içerisinde aykırılığın giderilmemesi durumunda sözleşmenin idarece tek taraflı feshedileceği, belirtilmiştir.

İl müdürlükleri tarafından tahsis edilen, kullanım hakkı devredilen ve kiraya verilen taşınmazların, protokol ve sözleşmelerinde yer alan hükümler ile mevcut kullanım şekillerinin karşılaştırılması suretiyle yapılan incelemelerde; İstanbul İl Müdürlüğü Sarıyer ve Gaziosmanpaşa ilçe sınırları içerisinde ve Mersin İl Müdürlüğü Erdemli ilçe sınırları içerisinde tahsis edilen/kiraya verilen taşınmazların mevcut kullanım durumlarının tahsis amacına, dolayısıyla protokol/sözleşme hükümlerine aykırı olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri göz önünde bulundurulduğunda, taşınmazların kullanım amaçları açıktır ve tahsis edilen taşınmazların gençlik, spor ve yurt hizmetleri dışında kullanılmaması gerekmektedir. Kiralanan taşınmazlar ise sözleşme hükümlerine uygun olarak kullanılmalı, belirtilen amaçlar dışında kullanım olması halinde fesih işlemleri tamamlanarak taşınmazların ve tesislerin eksiksiz bir şekilde geri alınması sağlanmalıdır.

Ayrıca Ankara İl Müdürlüğü tarafından 19 Mayıs Spor Kompleksinde yer alan çay bahçesi, büfe, kuaför ve büfe-lokanta gibi gerçek/tüzel kişilere kiralanan taşınmazlara ilişkin kira sözleşmelerinin süreleri dolduğu halde kullanımın devam ettiği, bu suretle işgalci konumuna gelen kişilerin taşınmazdan tahliyesinin sağlanmadığı ve bu kullanımlar için hesaplanan ecrimisilin, 2019 yılından itibaren süreklilik halini alarak kira sözleşmesi yerine geçtiği görülmüştür. Yerinde yapılan incelemelerde, işgal edilen alanın bir kısmının düğün salonu olarak kullanıldığı tespit edilmiş, çay bahçesi içerisinde lokal olarak kullanılan kapalı

alanın ise kullanım amacı tam olarak anlaşılamamıştır.

Yönetmelik'in "Tespit, Ecrimisil ve Tahliye" başlıklı beşinci kısmının ilgili maddelerinde;

- Kiraya verilen taşınmazlarda sözleşmenin bitiminden sonra kullanımın devam etmesi hâlinde, varsa sözleşme veya resmî senetteki hükme göre işlem yapılacağı, aksi takdirde işgalciler hakkında ecrimisil bedeli tespit, takdir ve tahsilâtı yapılacağı,

- İşgalcinin işgal veya tasarruf ettiği taşınmazdan tahliyesinin herhangi bir nedenle sağlanamamış olmasının, aynı taşınmazdan ikinci ve müteakip defa ecrimisil istenmesine engel teşkil etmediği, ecrimisilin tahsil edilmesinin taşınmazdaki kullanımın devamı hakkını vermediği,

- Kiraya verilen veya irtifak hakkı tesis edilen taşınmazlardan süresi dolduğu hâlde tahliye edilmeyen taşınmazların tahliyesinin, il müdürlüğünün talebi üzerine, 2886 sayılı Kanun hükümlerine göre sağlanacağı ve taşınmazın, il müdürlüğünce görevlendirilecek memurlara boş olarak teslim edileceği, ifade edilmiştir.

Taşınmazların mevcut kullanım durumları dikkate alındığında, mevzuat hükümleri gereğince tahliye işlemleri tamamlanarak taşınmazların İl Müdürlüğünce teslim alınması gerekmektedir.

Yine yapılan incelemelerde; Anıttepe Yaşam Boyu Koşu Parkuru içerisinde gerçek kişiye sözleşme ile kiralanan büfe alanının, Anıttepe Olimpik Yüzme Havuzu İkmal İnşaatı Yapım İşi kapsamında inşaat içerisinde kalması nedeniyle 02.01.2024 tarihinde tahliye edilip sözleşme şartlarına uygun olarak yerinin değiştirilmesine izin verildiği, ancak büfe alanının, il müdürlüğünden izin alınmadan sözleşme şartlarına aykırı olarak 12,12 m²lik alandan 104,05 m²lik alana çıkarıldığı ve iki katlı bir kafe inşa edilerek işletildiği ve söz konusu kafe binasının yapımına herhangi bir engel getirilmediği tespit edilmiştir.

Yönetmelik'in "Kiraya verme işlemlerinde sözleşme süresi" başlıklı 75'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; kiracının kusuru dışında, hakkın tamamen kullanılmasını ve işin yürütülmesini en az otuz gün süreyle engelleyen hukukî veya fiilî bir imkansızlık durumunun ortaya çıkması ya da mücbir sebeplerin varlığı halinde, kiracının talebi üzerine sözleşme süresinin, fiili veya hukuki imkansızlık durumunun veya mücbir sebeplerin ortadan kalkmasına kadar geçecek süre kadar Bakanlıktan alınacak izin doğrultusunda dondurulabileceği,

dondurulan süre için bedel alınmayacağı ve dondurulan sürenin sözleşme süresine ekleneceği belirtilmiştir.

Mevzuat hükümleri çerçevesinde, resmi izin alınmadan inşa edilen yapının sözleşme hükümlerine uygun hale getirilerek tahliyesinin sağlanması ve sürecin Yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, tahsis ve kiralama yoluyla kullandırılan taşınmazlardan amacı dışında kullanılanların protokol ve mevzuat hükümlerine uygun kullanılması için yazılı olarak bildirimlerin yapıldığı, ayrıca, bulguda yer alan taşınmazlardan bir kısmı için hukuki süreçlerin başlatılmış olduğu ifade edilmiştir.

Bu itibarla, gençlik ve spor il müdürlüklerinin tasarrufunda bulunan taşınmazlardan; tahsis edilenlerin gençlik, spor ve yurt hizmetlerinde kullanımı, kiraya verilenlerin ise protokol ve sözleşme hükümlerine uygun olarak kullanımını sağlamak üzere il müdürlüklerince gerekli takip ve kontrollerin yapılması, kira süresi sonra erenlerin tahliyesinin sağlanması, aksi durumların varlığı halinde tahsis ve kiralama işlemine son verilerek taşınmazların iadesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 9: Revize Projeler Kapsamında Belirlenen Yeni İş Kalemlerinin Yeni Birim Fiyatlarının Şartnamedeki Süre İçerisinde Belirlenmemesi

Bakanlık tarafından ihale edilen yapım işi ihalelerinde, revize edilen projeler nedeniyle ihale dokümanında ve teklif kapsamında fiyatı verilmemiş yeni iş kalemleri ile sözleşme kapsamında yaptırılacak ilave işlere yönelik yeni birim fiyatların mevzuatta belirlenen süre içerisinde tespit edilmediği görülmüştür.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Sözleşmede bulunmayan veya fiyatı belirli olmayan işlerin fiyatının tespiti" başlıklı 22'nci maddesinde;

İşin yürütülmesi aşamasında idarenin gerekli görerek yapılmasını istediği ve ihale dokümanında ve/veya teklif kapsamında fiyatı verilmemiş yeni iş kalemlerinin ve/veya iş gruplarının bedelleri ile sözleşme kapsamında yaptırılacak ilave işlerin bedellerinin yüklenici ile birlikte hangi usuller çerçevesinde belirleneceğine yönelik düzenlemelere yer verilmiş,

Seçilen usul çerçevesinde tespit edilen yeni birim fiyata ilişkin düzenlenen tutanağın idarenin onayına sunulacağı ve otuz gün zarfında idarece onaylanarak geçerli olacağı,

Yeni fiyat tespitinde yüklenici ile uyuşulamaz ise fiyat tutanağının idare tarafından onaylanmaksızın, taraflarca anlaşmazlık tutanağı düzenleneceği ve anlaşmazlığın idare tarafından on gün içerisinde Yüksek Fen Kurulunca belirlenen usul ve esaslara uygun olarak anılan Kurula intikal ettirileceği, Yüksek Fen Kurulu tarafından tespit edilen fiyatın iki tarafça kabulünün zorunlu olduğu,

Yüklenicinin, fiyat uyuşmazlığı hakkındaki Yüksek Fen Kurulu kararını beklemeden idare tarafından tespit edilmiş fiyat üzerinden işe devam etmek zorunda olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemelerde; ihalelerde yeni birim fiyatların tespit edilmediği, hakedişlerin yeni iş kalemlerine göre ödenmeyip ilk projeye göre yapılmaya devam edildiği ve işin sonunda as-built projeler hazırlandıktan sonra kesin hakedişte ödemelerin düzeltildiği tespit edilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin yukarıda yer verilen 22'nci maddesi hükümleri gereğince, yeni birim fiyatların belirlenen süre içerisinde tespit edilmesi ve anlaşmazlık halinde Yüksek Fen Kuruluna başvuru yapılarak sürecin sonuçlandırılması gerekmektedir. Aksi halde geçici kabulden sonra belirlenen yeni birim fiyatların vazgeçilen imalattan daha düşük bedele sahip olması halinde idarenin bütçesinden yükleniciye nakit aktarımı söz konusu olacaktır. Bu durumda idare daha fazla nakit değerlendirme imkanından mahrum kalacaktır.

Mezkûr Şartname'nin "Sözleşme kapsamında yaptırılacak ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi" başlıklı 21'inci maddesinde; iş artışının zorunlu olması halinde anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin %10'una, birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen yapım işleri sözleşmelerinde ise %20'sine kadar oran dahilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde artışa konu işin aynı yükleniciye yaptırılabileceği,

"Kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi" başlıklı 40'ıncı maddesinin on birinci fıkrasında ise; hesap kesme işlemi sonucunda, yüklenici idareye borçlu kaldığı takdirde borcun genel hükümlere göre tahsil edileceği belirtilmiştir.

Buna göre, yeni birim fiyatın zamanında hesaplanması; Şartname'nin 21'inci maddesinde yer alan sınıra uygun hareket edilip edilmediğinin tespit edilebilmesi açısından önem arz ettiği gibi genel hükümler çerçevesinde planlanan tahsil süresi nedeniyle Bakanlığın zor durumda bırakılmaması ve yükleniciye fazla ödeme yapılmayarak bu süre içerisinde nakit varlığından mahrum kalınmamasına da katkı sağlayacaktır.

Diğer taraftan Kamu İhale Genel Tebliği'nin 52.1'inci maddesinde; birim fiyatlı işlerde herhangi bir iş kaleminin miktarında, işin devamı sırasında sözleşmesinde yer alan iş kalemi için sözleşmede belirtilen iş kalemi miktarında; yeni fiyatla sözleşmeye dahil edilen iş kalemi için ise yeni fiyat oluşturulurken projesine göre tespit edilip idare tarafından onaylanan iş kalemi miktarında %20'yi aşan artışın meydana gelmesi ve bu toplam artışın aynı zamanda sözleşme bedelinin %1'ini geçmesi halinde, artışın sözleşme bedeli içindeki payı nispetinde ilgili iş kalemine ait birim fiyatın revize edileceği ve bu iş kaleminin %20 artışı aşan kısmına revize birim fiyat üzerinden ödeme yapılacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla revize birim fiyatın tespit edilebilmesi açısından da yeni birim fiyatların zamanında belirlenmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, mukayeseli maliyet çalışmalarının ve buna bağlı olarak yeni birim fiyat tespitlerinin Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 21'inci ve 22'nci madde hükümlerine göre yapıldığı belirtilmiştir. Ancak bulgu konusu husus, yeni birim fiyatların Şartname'de yer alan hususlara göre doğru belirlenip belirlenmediği ile ilgili olmayıp revize proje değişiklikleri kapsamında yeni birim fiyatların belirlenen süre içerisinde tespit edilmemesinden kaynaklı oluşabilecek risklere ilişkindir. Dolayısıyla bulguda yer verilen tespitlere ilişkin herhangi bir işlem tesis edileceğine dair açıklamaya yer verilmediği anlaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, iş yapım aşamasında sözleşmede belirtilen imalat miktarlarında artış ve azalış olması, öngörülemeyen durumlar sebebiyle daha önce sözleşmede belirtilmemiş yeni imalat kalemlerinin eklenmesi, değişiklikler dolayısıyla bazı iş kalemlerinin yapımından vazgeçilmesi durumlarında mukayeseli maliyet çalışmasının tamamlanarak yeni birim fiyatların tespit edilmesi önem arz etmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İl Müdürlüklerinin Tasarrufunda Bulunan Taşınmazlardan Tahsis ve Kiralama Yoluyla Kullandırılanların Amacı Dışında Kullanılması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2023 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilen tespitlerin bir kısmı yerine getirilmiş, bir kısmı yerine getirilmemiştir. 2024 yılı denetimlerinde yeni tespitler de eklenerek yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Revize Projeler Kapsamında Belirlenen Yeni İş Kalemlerinin Yeni Birim Fiyatlarının Şartnamedeki Süre İçerisinde Belirlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Bakanlık Mülkiyetindeki Stadyumlarda Düzenlenen Futbol Müsabakalarının Bilet Satış Hâsılatından Alınması Gereken Bakanlık Payının Tahakkuk ve/veya Tahsilinin Gerçekleştirilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	İçerik güncellenerek yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Taşınırların Edinilmesi, Kayda Alınması ve Kullanımında Mevzuat Hükümlerine Uyulmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus, il müdürlüklerinin muhasebe işlemlerinin hangi mevzuat hükümleri dahilinde yerine getirileceğine dair düzenleme eksikliği bulunması yönüyle ve farklı bir bakış açısıyla ele alınarak yeniden bulgu konusu edilmiştir.
Bakanlık Gelirlerinin Tahakkuk, Tahsil ve Takip Süreçlerinde Kontrol Eksiklikleri Bulunması ve İller Arasında Uygulama Birliğinin Sağlanamaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus, il müdürlüklerinin muhasebe işlemlerinin hangi mevzuat hükümleri dahilinde yerine getirileceğine dair düzenleme eksikliği bulunması yönüyle ve farklı bir bakış açısıyla ele alınarak yeniden bulgu konusu edilmiştir.
Taşınmazlara İlişkin Muhasebe Kayıtlarında Eksiklikler Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus, il müdürlüklerinin muhasebe işlemlerinin hangi mevzuat hükümleri dahilinde yerine getirileceğine dair düzenleme eksikliği bulunması yönüyle ve farklı bir bakış açısıyla ele alınarak yeniden bulgu konusu edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 22 **GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	20.100.145.470,79
10	**Hazır Değerler**	244.371.987,76
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	7.571,75
104	PROJE ÖZEL HESABI	244.320.779,44
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	43.636,57
12	**Faaliyet Alacakları**	220.589,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	220.589,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	19.310.927.671,85
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.949.553.625,21
137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	17.361.374.046,64
14	**Diğer Alacaklar**	27.224.944,36
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	27.224.944,36
15	Stoklar	44.814.208,33
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	44.814.208,33
16	**Ön Ödemeler**	472.586.069,49
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	472.586.069,49
2	DURAN VARLIKLAR	103.226.695.617,80
22	**Faaliyet Alacakları**	589.662,82
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	589.662,82
23	**Kurum Alacakları**	58.045.194.292,46
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	58.045.194.292,46
25	**Maddi Duran Varlıklar**	45.180.911.662,52
252	BİNALAR HESABI	0,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	85.100.164,96
254	TAŞITLAR HESABI	28.279.392,40
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	401.769.739,96
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-451.387.564,15
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	45.117.149.929,35
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	202.331.809,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	59.212,40
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-202.391.021,40

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.914.738.002,55
32	**Faaliyet Borçları**	63.382.273,18
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	48.954.002,03
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	14.428.271,15
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.848.689.256,10
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	16.098.260,63
333	EMANETLER HESABI	1.832.590.995,47
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.183.153,19
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.529.531,29
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	653.621,90
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	483.320,08
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	483.320,08
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	260.443.720,85
43	**Diğer Borçlar**	244.132.006,13
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	244.132.006,13
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	16.311.714,72
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	16.311.714,72
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	121.151.659.365,19
50	**Net Değer**	38.858.072.337,84
500	NET DEĞER HESABI	38.858.072.337,84
51	**Değer Hareketleri**	295.132.130.175,56
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	295.132.130.175,56
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	49.532.899.375,80
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	49.532.899.375,80
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-136.543.005.344,77
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-136.543.005.344,77
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-125.828.437.179,24
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	12.982.667.632,55
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-138.811.104.811,79

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.809.619,58
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.809.619,58

AKTİF TOPLAMI 123.326.841.088,59

PASİF TOPLAMI 123.326.841.088,59

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.567.414.416,47
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.567.414.416,47
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	49.094.627.678,32
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	49.094.627.678,32
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	664.926.072,67
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	664.926.072,67
968	KYK İZ BEDELLE İZLENEN KIYMETLER HESABI	72.815,57
969	KYK İZ BEDELLE İZLENEN KIYMETLER KARŞILIĞI HESABI	72.815,57

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 22 **Adı : GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	144.847.390.467,01
630	01	Personel Giderleri	1.844.052.722,82
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	258.003.252,55
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.379.719.519,43
630	05	Cari Transferler	131.210.147.792,40
630	07	Sermaye Transferleri	6.581.022.100,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	4.307.511,49
630	13	Amortisman Giderleri	109.944.996,55
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	83.862.183,22
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	28.293.879,80
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.431.926.211,18
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.910.307.324,00
630	99	Diğer Giderler	5.802.973,57

GİDERLER TOPLAMI (A) **144.847.390.467,01**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	9.313.077.243,51
600	01	Vergi Gelirleri	1.182.352.827,60
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	391.587,44
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	7.980.718.733,30
600	05	Diğer Gelirler	128.703.177,99
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	17.198.816,49
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	3.712.100,69

GELİRLER TOPLAMI (B) **9.313.077.243,51**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	184.502.410,78
610	01	Vergi Gelirleri	23.471.506,17
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	209,39
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	144.672.483,40
610	05	Diğer Gelirler	16.358.211,82

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **184.502.410,78**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **9.128.574.832,73**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **9.890.378.455,04**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-125.828.437.179,24**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**144.847.390.467,01**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**9.313.077.243,51**	**NET GELİR (D=B-C)**	**9.128.574.832,73**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**184.502.410,78**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-125.828.437.179,24**

HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Tablo 5: Bağış Olarak Kaydedilen Taşınırların Birim Fiyatı ile Değer Tespit Fiyatı Karşılaştırması

KISALTMALAR

BKMYBS	Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi
GYMY	Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
METOP	Merkezi Erişimli Taşra Otomasyon Programı
MYMY	Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasında Eksiklikler Bulunması

2. Avukatlık Vekâlet Ücretlerine İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Hatalı Tutulması

3. İlama Bağlı Borçların Muhasebe Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması

4. Hizmet Alımı Kapsamında Temin Edilen Taşınır Malların Kayıtlara Alınmasında Hatalar Bulunması

B. Diğer Bulgular

1. Bakanlık Tarafından Tahsil Edilmesi Gereken Gelir Fazlalarını Eksik Gönderen Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Bulunması

2. Mali Yıla İlişkin Muhasebe Kayıtlarının İzleyen Yılda Yapılmaya Devam Edilmesi

3. Avukatlık Vekâlet Ücretlerinin Dağıtımına İlişkin Sistemsel Sorunların Vekâlet Ücretlerinin Takip ve Dağıtımını Güçleştirmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Hazine ve Maliye Bakanlığının görev ve teşkilatına ilişkin düzenlemeler 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 217'nci maddesi ile başlayan sekizinci bölümünde düzenlenmiştir.

Buna göre Hazine ve Maliye Bakanlığının görev ve yetkileri;

a) Maliye ve ekonomi politikalarının hazırlanmasına yardımcı olmak ve bu politikaları uygulamak,

b) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ve özel bütçeli idarelerin hukuk danışmanlığını ve muhakemat hizmetlerini talepleri halinde yerine getirmek,

c) Devlet hesaplarını tutmak, saymanlık hizmetlerini yapmak,

ç) Devlet gelirleri politikasının plan, program, genel ekonomik politika ve stratejiler çerçevesinde oluşturulmasına ilişkin çalışmaların koordinasyonunu sağlamak, uygulamayı izlemek,

d) Her türlü gider işlemlerine ait mevzuatın hazırlanmasına katkı sağlamak,

e) Bakanlığın ilgili kuruluşlarının işletme ve yatırım programlarını inceleyerek onaylamak ve yıllık programlara göre faaliyetlerini takip etmek ve denetlemek,

f) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek,

g) Vergi incelemesi ve denetimine ilişkin temel politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaların uygulanmasını sağlamak,

ğ) Vergi kayıp ve kaçağı ile kayıt dışı ekonomik faaliyetleri tespit etmek ve bunları önlemek amacıyla risk analizi yapmak,

h) Hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu sermayeli kuruluş ve işletmeler ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ekonomik ve mali kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve Hazinenin Cumhurbaşkanı kararı ile yurtiçindeki ya da yurtdışındaki şirketlere iştirak etmesini sağlamak,

ı) Ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemleri yapmak,

i) Kambiyo rejimine ilişkin faaliyetleri düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmek,

j) Finansal piyasalara ilişkin yurtiçi ve yurtdışı gelişmeleri izlemek, değerlendirmek, finansal sektörü geliştirici ve finansal istikrarı güçlendirici çalışmalar yapmak,

k) Bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının ekonomi politikalarını ilgilendiren faaliyetlerine katılım sağlamak,

l) Uluslararası kuruluşlarla iletişim içerisinde çalışarak ileriye dönük stratejiler geliştirme amacıyla çalışmalar yapmak ve topluma perspektif sağlayan politika önerilerini katılımcı bir yaklaşımla belirleyerek özel kesim için orta ve uzun dönemde belirsizlikleri giderici genel bir yönlendirme görevini yerine getirmek,

m) Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen temel hedef, ilke ve amaçlar çerçevesinde kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı Programı, orta vadeli program, orta vadeli mali plan, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı ile sektörel plan ve programları, ilgili kamu idareleri ile Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bulunan Politika Kurullarının görüşlerini de almak suretiyle Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile müştereken hazırlamak ve makro dengelerini oluşturmak,

n) Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen temel hedef, ilke ve amaçlar çerçevesinde kalkınma planı, orta vadeli program, orta vadeli mali plan, Cumhurbaşkanı yıllık programı ile sektörel plan ve programların uygulanmasını izlemek, değerlendirmek, gerektiğinde (k) bendinde belirtilen usule uygun olarak değişiklik yapmak veya teklif etmek,

o) Kamu harcamalarında etkinlik, etkililik, ekonomiklik ve verimlilik sağlamak amacıyla gerekli standartları tespit etmek ve sınırlamalar koymak; bu hususlarda tüm kamu kurum ve kuruluşları için uyulması zorunlu düzenlemeleri yapmak ve tedbirleri almak,

ö) Bölgesel, çok taraflı ve ikili kalkınma ve ekonomik ilişkilerin kalkınma planları ve Cumhurbaşkanlığı yıllık programlarında belirtilen ilke, hedef ve politikalarla uyumlu ve etkili bir şekilde yürütülmesi için gerekli çalışmaları yapmak,

p) Faaliyet alanına giren konularda bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,

r) (Mülga)

s) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak,

olarak belirlenmiştir.

Bakanlık, bu görevlerin yanı sıra 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve eki cetvelleri ile verilmiş görevleri de yerine getirmekle yükümlüdür. Ayrıca Bakanlığa 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile bazı faaliyetleri yürütme yetkisiyle beraber Kanun'da sınırları belirlenen çerçevede ikincil mevzuat çıkarma yetkisi verilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Hazine ve Maliye Bakanlığı; merkez, taşra ve yurtdışı ile bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlardan oluşmaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığındaki hizmet birimleri şunlardır:

a) Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü,

b) Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğü,

c) Muhasebat Genel Müdürlüğü,

ç) Risk Analizi Genel Müdürlüğü,

d) Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü,

e) Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdürlüğü,

f) Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü,

g) Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü,

ğ) Ekonomik Programlar ve Araştırmalar Genel Müdürlüğü,

h) Personel Genel Müdürlüğü,

ı) Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü,

ı) Teftiş Başkanlığı,

j) Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı,

k) Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanlığı,

l) Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı,

m) Strateji Geliştirme Başkanlığı,

n) Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

o) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

ö) Özel Kalem Müdürlüğü.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Hazine ve Maliye Bakanlığının yer aldığı 8'inci bölümünde 03.07.2024 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 161 sayılı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlığın taşra teşkilatında bazı değişiklikler yapılmıştır. Yeni düzenleme ile birlikte, Bakanlığın taşra teşkilatı olan defterdarlıklar kapatılmış, 81 ilde doğrudan Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı Defterdarlıklar kurulmuş olup, Bakanlığın taşra teşkilatında bulunan muhasebat ve muhakemat birimleri mevcut görevlerini artık Gelir İdaresi Başkanlığı Defterdarına bağlı çalışarak yerine getirmektedir. Personel müdürlükleri ise kaldırılmış olup bu müdürlüğün görevleri Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatının ilgili müdürlüğünce yerine getirilmektedir. Söz konusu düzenleme 01.09.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bakanlığın taşra teşkilatı, muhasebat ve muhakemat müdürlüklerinden oluşmaktadır.

- Muhasebat Birimleri (Muhasebe Müdürlükleri, Saymanlık Müdürlükleri, Malmüdürlükleri),
- Muhakemat Birimleri.

Bakanlık yurt dışı teşkilatı, çeşitli ülkelerdeki daimi temsilciliklere, büyükelçiliklere ve başkonsolosluklara bağlı müşavirlikler ve ataşeliklerinden oluşmaktadır.

İnsan Kaynakları

Hazine ve Maliye Bakanlığının 2024 yılı sonu itibarıyla personel sayısı 21.409 olup bu personelin 11.062'si merkez teşkilatında, 10.314'ü taşra teşkilatında, 33'ü ise yurt dışı teşkilatında hizmet vermektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığının bağlı, ilgili ve ilişkili olduğu kurum ve idareler

şunlardır:

Bakanlığın Bağlı Kuruluşları

- Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü
- Gelir İdaresi Başkanlığı
- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
- Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü
- Kefalet Sandığı Başkanlığı
- Afet Yeniden İmar Fonu
- Aile ve Gençlik Fonu

Bakanlığın İlgili Kuruluşları

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- Sermaye Piyasası Kurulu Başkanlığı
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi
- Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi
- Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı
- Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası Anonim Şirketi
- Merkezi Finans ve İhale Birimi
- Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü

Bakanlığın İlişkili Kuruluşları

- Kamu İhale Kurumu
- Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- Türkiye İstatistik Kurumu

1.3. Mali Yapı

Hazine ve Maliye Bakanlığı, 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığına, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.564.413.425.000,00 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiş olup, bu tutar genel bütçeli idarelere (I sayılı cetvel) verilen toplam ödenek tutarının %41,46'sına tekabül etmektedir.

Bakanlıkça sunulan bütçe gelir ve giderlerine ilişkin Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu

	Bütçelenen Tutarlar (TL)		**Gerçekleşen Tutar (TL)**
ÖDEMELER	**Bütçe Ödeneği**	**Nihai Ödenek**	
Personel Giderleri	16.261.055.000,00	18.171.788.050,89	17.901.799.984,85
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.881.537.000,00	1.998.292.349,11	1.930.070.674,96
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	20.352.706.000,00	23.738.413.912,06	18.489.346.211,43
Faiz Giderleri	1.254.000.000.000,00	1.279.000.000.000,00	1.268.336.416.353,88
Cari Transferler	2.958.311.515.000,00	3.016.465.744.322,00	2.925.762.566.326,91
Sermaye Giderleri	1.736.960.000,00	1.865.717.138,00	1.566.088.915,26
Sermaye Transferleri	49.525.793.000,00	52.975.650.597,98	48.007.821.286,78
Borç Verme	262.343.859.000,00	274.865.743.768,69	264.041.259.060,07
Yedek Ödenekler	0,00	0,00	0,00
Toplam Ödemeler	4.564.413.425.000,00	4.669.081.350.138,73	4.546.035.368.814,14

Yukarıdaki tabloda gösterilen harcamaların türler itibarıyla toplam harcama içerisindeki oranları aşağıda gösterilmektedir;

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Bütçe Gideri Türü	**Bütçe Gideri (TL)**	**Toplama Oranı (%)**
Personel Giderleri	17.901.799.984,85	0,39
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.930.070.674,96	0,04
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	18.489.346.211,43	0,41
Faiz Giderleri	1.268.336.416.353,88	27,90
Cari Transferler	2.925.762.566.326,91	64,36
Sermaye Giderleri	1.566.088.915,26	0,03
Sermaye Transferleri	48.007.821.286,78	1,06
Borç Verme	264.041.259.060,07	5,81
Toplam	4.546.035.368.814,14	100

Tablo 2'ye göre; 2024 yılında bütçe gider türlerinin toplam harcama içindeki paylarına

bakıldığında en yüksek oran %64,36 ile “Cari Transferler”e aittir. Cari transferleri, %27,90 ile “Faiz Giderleri” takip etmektedir.

Bütçe gelirlerinin türler itibarıyla toplam gelirler içerisindeki oranları ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır;

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Bütçe Geliri Türü		Bütçe Geliri (TL)	Toplama Oranı (%)
01	Vergi Gelirleri	1.315.384.806,68	0,27
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	84.787.657.377,09	17,60
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	11.429.192,85	0,00
05	Diğer Gelirler	366.294.759.134,70	76,00
06	Sermaye Gelirleri	18.112.692.672,48	3,76
08	Alacaklardan Tahsilat	11.526.783.377,13	2,39
09	Red ve İadeler (-)	(-) 59.832.903,63	0,01
Toplam		481.988.873.657,30	

Tablo 3’e göre; 2024 yılında bütçe gelir türlerinin toplam gelir içindeki paylarına bakıldığında en yüksek bütçe gelir türleri %76 ile “Diğer Gelirler” ve %17,60 ile “Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri” olmaktadır. Bütçe gelirleri içinde en yüksek paya sahip olan “Diğer Gelirler”in içeriğinde ise “Kişi ve Kurum Payları”, “Faiz Gelirleri”, “İdari Para Cezaları” ve diğer gelir türlerinin olduğu görülmektedir.

Bakanlıkça sunulan Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre Bakanlığın 2024 yılı faaliyet sonucu aşağıda belirtilmektedir;

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (A)	Faaliyet Gelirleri (B)	İndirim İade İskonto Toplamı (C)	Net Gelir (D)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu (D+E-A) (-)
6.200.959.048.223,80	1.212.610.409.406,54	60.003.494,87	1.212.550.405.911,67	4.683.877.848,36	4.983.724.764.463,77

Tablo 4’e göre, enflasyon düzeltmesi işlemlerinin faaliyet hesapları ile ilişkilendirilerek dönem faaliyet sonucuna yansıtıldığı görülmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Hazine ve Maliye Bakanlığı mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve

Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

Muhasebe sisteminin; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulacağı ve yürütüleceği,

Kamu hesaplarının, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağı belirtilmiştir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri anılan Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenen Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; Yönetmelik'in amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi şeklinde açıklanmıştır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde,

uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316/B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri; merkezde İç Ödemeler Saymanlığı, Dış Ödemeler Saymanlığı, Devlet Borçları Saymanlığı ve Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken ve denetim ekibince Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesi gereğince temin edilen defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

– Birleştirilmiş veriler defteri,

– Geçici ve kesin mizan,

– Bilanço,

– Faaliyet sonuçları tablosu,

– Özkaynak değişim tablosu,

– Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

– İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol sistemi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda iç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Söz konusu Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinde; mali yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemlerin Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemlerin ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenip geliştirileceği ve uyumlaştırılacağı ifade edilmiş; bu idarelerin, sistemlerin koordinasyonunu sağlama ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verme görevlerinin de bulunduğu madde metninde belirtilmiştir.

Yukarıdaki Kanun maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla Hazine ve Maliye

Bakanlığı tarafından Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği hazırlanmıştır. Tebliğ'de kamu iç kontrol standartları, uluslararası standartlar ve iyi uygulama örnekleri çerçevesinde, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınmak suretiyle tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlenmiş, esas alınan iç kontrol bileşenlerine yönelik olarak da 18 adet iç kontrol standardı ve 79 adet genel şart belirlenmiştir. Ayrıca; kamu idarelerinde, iç kontrol sistemlerinin kamu iç kontrol standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi ve bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması öngörülmüştür.

Hazine ve Maliye Bakanlığının stratejik yönetimi, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları

Bakanlığa bağlı her bir birimin teşkilat şemasının ve görev tanımlarının İdarenin internet sitesinde yayımlandığı ancak Bakanlığın teşkilat şemasının yayımlanmadığı, görev, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlendiği ve yazılı hale getirildiği, yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlandığı ve personele duyurulduğu, yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yapıldığı, personelin işe alınması ile görevinde ilerleme ve yükselmesine ilişkin mevzuat düzenlemesi yapıldığı ancak personelin yeterliliği ve performansının bağlı olduğu yöneticisi tarafından en az yılda bir kez değerlendirilmediği, hassas görevler analiz formunun oluşturulduğu, bunlara ilişkin risk faktörlerinin atandığı ve bu riskleri ortadan kaldırmak için alınan önlem ve tedbirlerin belirlendiği, eğitim ihtiyaç analizi anketlerinin yapıldığı ve Eğitim İhtiyaç Analiz Raporu dikkate alınarak hizmet içi eğitim planlamasının yapıldığı,

Risk Değerlendirme Standartları

Bakanlık faaliyetlerine ilişkin amaç, hedef ve göstergeler ile bunları gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan kaynakları içeren beş yıllık Stratejik Plan ile İdarenin faaliyet ve projeleri ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve göstergelerini içeren Performans Programının hazırlanarak kamuoyuna duyurulduğu, İdarenin, bütçesini stratejik planına ve

performans programına uygun olarak hazırladığı, Bakanlığın vizyon, misyon, stratejik amaç ve hedeflerini gerçekleştirmesini engelleyebilecek kurumsal risklerin tespiti amacıyla Risk Strateji Belgesinin hazırlandığı ancak Stratejik Risk Eylem Planının hazırlanmadığı, operasyonel risklerin belirlendiği ve Operasyonel Risk Eylem Planlarının hazırlandığı, Konsolide Risk Raporunun hazırlandığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevlerin farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu, İdare tarafından belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluların belirlendiği, ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu ve ön mali kontrol yönergesinin mevcut olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları

Bakanlığın merkez ve taşra birimlerinin ve çalışanların performansının izlenebilmesi, karar alma süreçlerinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi ve hizmet sunumunda etkinlik ve memnuniyetin sağlanması amacıyla uygun bir bilgi ve iletişim sistemine sahip olunduğu (intranet); amaç, hedef, gösterge ve faaliyetler ile sonuçların, saydamlık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda raporlandığı; gelen ve giden her türlü evrak dahil iş ve işlemlerin kaydedildiği, sınıflandırıldığı ve dosyalandığı kapsamlı ve güncel bir sisteme sahip olunduğu; sahip olunan bu sistemlerin düzenli bir biçimde yedeklendiği,

İzleme Standartları

İç kontrol sisteminin değerlendirmesinin Bakanlık birim çalışanları ve yöneticilerinin katılımı ile öz değerlendirme anketi aracılığıyla yapıldığı ve anket sonuçlarını değerlendirmek üzere çalıştay gerçekleştirildiği ve sonucunda "2024 yılı İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu" hazırlandığı, Bakanlıkta fonksiyonel olarak bağımsız iç denetim faaliyetinin sağlandığı, İç denetim biriminde 55 adet iç denetçi kadrosu bulunduğu, bunun biri başkan olmak üzere 9'unun dolu olduğu, ancak dolu kadro sayısının Bakanlığın büyüklüğü göz önüne alındığında yeterli olmadığı, 2024 yılında Bakanlıkta İç Denetim Birimi tarafından üç birimin denetim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği görülmüştür.

İç kontrol sisteminin Bakanlığın üst yönetimi ve İdare personeli tarafından genel olarak sahiplenildiği anlaşılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Hazine ve Maliye Bakanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasında Eksiklikler Bulunması

Enflasyon düzeltmesi için gerekli koşulların oluşmasına rağmen mali duran varlıklar hesap grubunda yer alan Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı ile Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı için enflasyon düzeltmesi kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

GYMY'nin "Enflasyon düzeltmesi" başlıklı 30'uncu maddesinin birinci fıkrasında; kapsama dahil kamu idarelerinin, içinde bulunulan hesap dönemi dahil son üç hesap döneminde fiyat endeksindeki artışın %100'ü aşması ve içinde bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olması halinde mali tablolarında yer alan parasal olmayan kalemlerini enflasyon düzeltmesine tabi tutacağı, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi durumunda ise enflasyon düzeltmesinin sona ereceği belirtilmiştir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında da enflasyon düzeltmesi işleminin, kamu idarelerinin mali tablolarında yer alan parasal olmayan kalemlerin düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından 06.12.2023 tarih ve 32401 sayı ile yayımlanan 85 No.lu Genel Tebliği'nin (Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinde Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması) "Enflasyon düzeltmesi işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında; enflasyon düzeltmesine tabi tutulacak hesapların Tebliğ eki Ek-1'de yer alan parasal olmayan kalemler olduğu, enflasyon düzeltmesi sonrası yeni değerin, ilgili kalemlerin kayıtlı değerlerinin Tebliğ eki Ek-2'de yer alan formüle göre hesaplanan düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle bulunacağı, bulunan yeni değer ile eski değer arasındaki farkın, enflasyon düzeltmesi olarak kayıtlara alınacağı belirtilmiştir.

Tebliğ'in aynı maddesinin beşinci fıkrasında; mali kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabı ile mal ve hizmet üreten kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabının enflasyon düzeltmesi işlemlerinin, ilgili kuruluşların enflasyon düzeltmesi işlemleri esas alınarak yapılacağı, bu kuruluşlarca yapılan enflasyon düzeltmesi işlemlerine ilişkin belgelerin, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri için Bakanlığa; kapsama dahil diğer kamu idareleri için ilgili kamu idaresine gönderileceği, ilgili kamu idaresinin muhasebe biriminin sermaye hareketlerine ilişkin bu belgeleri esas alarak muhasebeleştirme işlemlerini yapacağı, enflasyon düzeltmesi ve sermaye hareketlerine ilişkin kuruluştan alınan belgelerin bir nüshasının muhasebeleştirme belgesine ekleneceği hüküm altına alınmıştır.

Mezkur Tebliğ'in "Enflasyon düzeltmesine yönelik muhasebe kayıtları" başlıklı 6'ncı maddesinde; parasal olmayan varlık kalemlerinin enflasyon düzeltmesi işlemine tabi tutulması sonucunda ortaya çıkan farkların, ilgili hesaba borç ve 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabına alacak kaydedileceği, dönem sonu işlemleri kapsamında 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabının kalanının, Tebliğ'in geçici 1'inci maddesinde belirtilen durum haricinde 690 Faaliyet Sonuçları Hesabına aktarılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, parasal olmayan varlık kalemleri arasında yer alan mali kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabı ile mal ve hizmet üreten kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabına ilişkin enflasyon düzeltmesi işlemleri ilgili kuruluşların muhasebe kayıtları esas alınarak, Tebliğ hükümlerine uygun şekilde muhasebeleştirilmelidir.

Yapılan incelemelerde, enflasyon düzeltmesi için gerekli şartların oluşmasına rağmen 240 Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı ile 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına kayıtlı tutarlar için enflasyon düzeltmesi kayıtlarının yapılmadığı buna bağlı olarak mali tabloların hatalı oluştuğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, bulgu konusu hususa ilişkin olarak gerekli düzeltici kayıtların yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak söz konusu düzeltici işlemler 2025 yılında yapıldığından 2024 yılı mali tablolarına bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç itibarıyla, enflasyon düzeltmesi işlemlerinin yapılmaması sebebiyle 2024 yılı Bilançosunda 240 Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı ile 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı eksik bilgi sunmaktadır.

BULGU 2: Avukatlık Vekâlet Ücretlerine İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Hatalı Tutulması

Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü tarafından takip edilen davalar neticesinde hak kazanılan avukatlık vekâlet ücretlerine ilişkin muhasebe kayıtlarının hatalı olduğu görülmüştür.

659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 14'üncü maddesi ile Vekâlet Ücretlerinin Dağıtımına Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde, hak kazanılan avukatlık vekâlet ücretlerinin kimlere, hangi oranlarda dağıtılacağı, kişilere dağıtılacak tutarın yıllık üst sınırı, limit fazlası tutarın dağıtımı düzenlenmiş olup, dağıtım sonunda arta kalan limit fazlası tutarların da tahsilini takip eden üçüncü bütçe yılı sonunda idarenin bütçesine gelir kaydedilmesi öngörülmüştür.

Genel Bütçe Ortak Detaylı Hesap Planında ise vekâlet ücretlerine ilişkin aşağıda sayılan yardımcı hesap kodları ihdas edilmiş ve hesapların kullanım şekli 12.07.2012 tarihli Avukatlık Vekâlet Ücretleri konulu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Yazısı ile açıklanmıştır. Söz konusu Genel Yazı ve Hesap Planına göre;

-Muhasebe birimlerinin, tahsil ettikleri vekâlet ücreti tutarlarını 333.18.01 Dağıtılacak Vekâlet Ücretleri yardımcı hesabına kaydetmesi, merkez dışı muhasebe birimlerinin bu tutarları 511 Birimler Arası İşlemler Hesabı vasıtasıyla merkez muhasebe birimine aktarması,

-333.18.02 Dağıtılacak Vekâlet Ücretleri yardımcı hesabının %55 oranında dağıtılacak payın, 333.18.03 Dağıtılacak Vekâlet Ücretleri yardımcı hesabının %40 oranında dağıtılacak payın, 333.18.05 Dağıtılacak Vekâlet Ücretleri yardımcı hesabının ise limit fazlası olarak ödenmesi gereken tutarların izlenmesinde kullanılması,

-Üçüncü bütçe yılının sonuna kadar dağıtılamayan vekâlet ücreti tutarlarının 333.18.01 Dağıtılacak Vekâlet Ücretleri yardımcı hesabına borç, 600.03.01.02.03 Avukatlık Vekâlet Ücreti Gelirleri yardımcı hesabına alacak kaydedilerek bütçe hesaplarına da gerekli yansıtma kayıtlarının yapılması,

gerekmektedir.

Avukatlık vekâlet ücretlerinin muhasebe kayıtlarına ilişkin yapılan incelemelerde;

-Taşra birimlerince 333 Emanetler Hesabının farklı alt kodları ile de tahsilat yapıldığı,

-Taşrada biriken 333.18 Avukatlık Vekalet Ücretleri Hesabında yıl sonunda Merkez Saymanlığına aktarılmamış bakiye kaldığı,

-Yönetmelik'in ekinde yer alan tabloya göre Genel Müdürlüğe bildirilen tahsil edilen vekâlet ücreti tutarları ile muhasebe kayıtlarına göre tahsil edilen tutarların uyumlu olmadığı,

tespit edilmiştir.

Söz konusu hatalar, gerçekleştirme belgelerini düzenleyen birimler ile muhasebe birimleri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmakla birlikte mevcut verilerin takip edildiği sistem ile Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sisteminin (BKMYBS) birbiriyle entegre olmamasından ileri gelmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, bulguda belirtilen hususlara yönelik muhasebe kayıt hatalarının giderildiği, kullanıcı hatalarının da en aza indirilmesini teminen BKMYBS üzerinde gerekli kontrollerin oluşturulduğu, sistem üzerinden duyuru yapıldığı ve taşra birimlerine genel yazı yazıldığı ifade edilmiştir. İdare tarafından yapıldığı belirtilen bu düzenleyici işlemler, 2025 mali yılına mahsus olduğundan 2024 yılı mali tablolarını etkilememektedir. Ayrıca, bulguda belirtilen Yönetmelik'in ekinde yer alan tabloya göre Genel Müdürlüğe bildirilen tahsil edilen vekâlet ücreti tutarları ile muhasebe kayıtlarına göre tahsil edilen tutarların uyumlu olmaması tespitine yönelik olarak ise bir açıklama yapılmamıştır.

Sonuç olarak, geçmiş yıllar Sayıştay Denetim Raporlarında da yer verildiği üzere, tahsil edilen avukatlık vekâlet ücretlerinin hatalı muhasebeleştirilmesinin önüne geçilerek mali tabloların hatasız raporlanmasının sağlanması, tahsilat ve aktarımların takibini sağlayabilmek için muhasebe sisteminin geliştirilerek kontrol mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir.

BULGU 3: İlama Bağlı Borçların Muhasebe Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması

Bakanlık tarafından yapılan ilama bağlı ödemelerde, borç tutarlarının ödeme aşamasına kadar muhasebe kayıtlarına alınmadığı, bu durumun da söz konusu borçların ilgili olduğu dönemde mali tablolara yansımamasına neden olduğu görülmüştür.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28'inci maddesinin birinci fıkrasında; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararları için idarenin gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu, bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği hüküm altına alınmış olup aynı maddenin ikinci fıkrasında da konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatıracağı belirtilmiştir. Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde ödeme yapılmaması halinde ise, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunacağı hüküm altına alınmıştır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142'nci maddesinin onuncu fıkrasında; tazminata ilişkin mahkeme kararlarının, kesinleşmeden ve idari başvuru süreci tamamlanmadan icra takibine konulamayacağı, kesinleşen mahkeme kararında hükmedilen tazminat ile vekâlet ücretinin, davacı veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirimin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde ödeneceği, bu süre içinde ödeme yapılmaması halinde ise kararın genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunacağı belirtilmiştir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İdare açısından ne zaman borç doğduğu açıkça belirtilmiştir. İdari davalarda mahkeme kararının idareye bildirilmiş olmasıyla, ceza davalarında ise kararın kesinleşmesi ile idarenin gecikmeksizin işlem tesis etmesi gerektiği açıklanmıştır. Bu aşamada İdare açısından bir borç doğmakta ve söz konusu ilamlara ilişkin borçların da an itibarıyla tahakkuk kayıtlarının yapılarak muhasebeleştirilmesi ve GYMY'nin "Faaliyet sonuçları tablosu ilkeleri*"* başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan *"kamu idarelerinin faaliyetlerine ilişkin gelir ve gider işlemleri, tahakkuk esasına dayalı olarak gelir ve gider hesaplarında izlenir*" hükmü gereği ilgili olduğu döneme ait mali tablolara yansıtılması gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde, ilama bağlı bulunan borç tutarlarının davacıya ödeme yapılması aşamasına kadar muhasebe kayıtlarına alınmadığı, bu durumun ertesi yıla sarkan ödemeler olması halinde bahse konu ilam giderlerinin ilgili olduğu yılda Faaliyet Sonuçları Tablosuna yansıtılamamasına yol açtığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğünün genel yazısı ile ilama bağlı borçların tahakkuk kaydının yapılması gerektiğinin 81 İl Defterdarlığına ve Muhakemat Müdürlüklerine bildirildiği, ayrıca BKMYBS üzerinden, merkezi yönetim kapsamındaki idarelere gerekli muhasebe kayıtlarının duyurulduğu ifade edilmiştir. Yapılan bu düzenleyici işlemler 2025 mali yılı iş ve işlemlerini ilgilendirmekte olup, 2024 yılı mali tablolarına bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, geçmiş yıllar Sayıştay Denetim Raporlarında da belirtildiği üzere, ilama bağlı borçlara ilişkin muhasebe kayıtlarının ilamın ilgili olduğu döneme ait mali tablolara yansıtılmamasının 2024 yılı mali tablolarında hatalı raporlanmaya yol açtığı değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Hizmet Alımı Kapsamında Temin Edilen Taşınır Malların Kayıtlara Alınmasında Hatalar Bulunması

Hizmet alımı kapsamında bedel karşılığı edinilen taşınır malların gider kayıtları yapıldıktan sonra, bu bedellerden farklı tutarlarda değer tespiti yapıldığı ve bağış niteliğinde kayıtlara alındığı görülmüştür.

GYMY'nin "Maddi duran varlıkların kayıt değerleri" başlıklı 26'ncı maddesinin birinci fıkrasında, maddi duran varlıkların, alış bedeline vergi, resim ve harçlar ile diğer doğrudan giderlerin ilave edilmesi suretiyle bulunan maliyet bedeli ile muhasebeleştirileceği, maliyet yüklenilmeksizin edinilen varlıkların ise gerçeğe uygun değer veya idarece belirlenen değer üzerinden kaydedileceği ve genel yönetim giderleri veya doğrudan ilişkili olmayan giderlerin maliyet bedeline eklenmeyeceği ifade edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Kayıt zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinde, taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş kaydedileceği, giriş ve çıkış kayıtlarının varlık işlem fişine dayanılarak yapılacağı, bağış yoluyla edinilen taşınırların belgelenmiş değer veya değer tespit komisyonunca belirlenen değeri üzerinden kayıtlara alınacağı,

Anılan Yönetmelik'in "Satın alınan taşınırların giriş işlemleri" başlıklı 15'inci maddesinin beşinci fıkrasında, kamu idarelerince bakım, onarım ile hizmet alım sözleşmeleri kapsamında veya satın alma suretiyle edinilen binalarla birlikte teslim alınan ancak binanın bütünleyici unsurlarından olmayan taşınır kapsamındaki tesisler ile diğer büro makine ve malzemelerinin, varsa belgesinde gösterilen bedeli, böyle bir belge yoksa komisyonca tespit edilen gerçeğe uygun değeri üzerinden envanter işlem seçeneğiyle taşınır kayıtlarına alınacağı belirtilmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, satın alma kapsamında bedel karşılığı edinilen taşınır malların maliyet bedeli ile taşınır giriş kaydı ve muhasebe kaydı yapılması gerekmekte, taşınır bağış yoluyla edinilmişse bedelsiz olarak değerlendirileceğinden belgelenmiş değer veya değer tespit komisyonunca belirlenen değeri üzerinden, hizmet alım sözleşmesi kapsamında edinilmiş ise belgesinde gösterilen bedeli, böyle bir belge yoksa komisyonca tespit edilen değeri üzerinden envanter işlem seçeneğiyle kayıtlara alınması gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde, "2024 yılı Parçalı Bakım, Onarım, Güncelleme ve İşletim Destek Hizmeti Alımı" kapsamında temin edilmiş olan taşınır malların bedellerinin hakediş ödemeleri gerçekleştirilirken birim fiyat teklif cetvelinde bu ürünler için öngörülen fiyatları da içerecek şekilde gider olarak ödemeye dahil edildiği, birim fiyatları fiyat teklif cetvelinde yer almasına rağmen değer tespit komisyonu marifetiyle belirlenen değerleri üzerinden "bağış" niteliğinde değerlendirilerek kayıtlara alındığı görülmüştür.

Aşağıda yer alan tabloda hizmet alım ihalesi kapsamında edinilen taşınırlar için ödenen birim fiyatlar ile değer tespiti sonucu belirlenen fiyatlar yer almaktadır.

Tablo 5: Bağış Olarak Kaydedilen Taşınırların Birim Fiyatı ile Değer Tespit Fiyatı Karşılaştırması

Taşınır Hesap Kodu	Ürün Adı	Adet	Ödenen Birim Fiyat (TL) (A)	Değer Tespiti Sonucunda Belirlenen Birim Fiyat (TL) (B)	Birim Fark (A)-(B)	Toplam Fark (TL)
255	Yük Dengelem e Cihazları	2	50.634.859,20	18.523.740,00	32.111.119,20	64.222.238,40
253	Veri Depolama Ünitesi	2	21.511.705,20	20.410.125,00	1.101.580,20	2.203.160,40
253	Veri Depolama Ünitesi	1	20.366.640,00	20.410.125,00	(-) 43.485,00	(-) 43.485,00

Destek hizmeti kapsamında birim fiyatı belli olan taşınır malın maliyeti, İdarenin o mal için katlanmış olduğu bedel olduğundan bu ürünlerin taşınır giriş ve muhasebe kaydı da ihale sürecinde esas alınan ve ödemesi yapılmış olan bu tutarlar üzerinden yapılmalıdır. Nitekim bu kapsamdaki taşınır alımları için değer tespit çalışması yapılması da mevzuatta yer almamaktadır.

Kamu İdaresi tarafından, Parçalı Bakım Onarım Hizmet Alımı kapsamında temin edilen taşınır mallar için, birim bedeli olmadan "Üretici Destek Paketi" adıyla tek kalem üzerinden fatura düzenlendiği, bu nedenle ürünlerin Taşınır Mal Yönetmeliği çerçevesinde oluşturulan değer tespit komisyonu tarafından piyasa fiyat araştırması yapılarak bedelinin belirlendiği, analitik bütçe sınıflandırması gereği, ödemenin "06.6 Menkul Malların Büyük Onarım Giderleri" kodundan yapıldığı; ancak Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi'ne (TKYS) yapılan kayıtlarda ilgili Varlık İşlem Fişi (VİF) bulunmadığından, kayıtların "Diğer Alınan Bağış ve Yardımlar" hesabına yapılmak zorunda kalındığı, bulgu konusu ürünlerin "Demirbaş" ve "Tesis, Makine ve Cihazlar" kodlarına alınması için Merkez Saymanlık Müdürlüğünden resmi yazı ile düzeltme talep edildiği ve bu işlemlerin Saymanlık tarafından tamamlandığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından düzeltme kayıtlarının tamamlandığı belirtilmiş olsa da ilgili muhasebe kayıtlarının yapıldığına ilişkin tarafımıza herhangi bir muhasebeleştirme belgesi sunulmamıştır.

Sonuç itibarıyla, İdare tarafından hizmet alım sözleşmesi kapsamında edinilen mallar için ödenen bedeller yerine değer tespit komisyonu marifetiyle belirlenen değerler üzerinden muhasebe kayıtlarının yapılması neticesinde, 2024 yılı Bilançosunda 255 Demirbaşlar Hesabı 64.222.238,40 TL, 253 Tesis Makine ve Cihazlar Hesabı ise 2.159.675,40 TL tutarında eksik bilgi sunmaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bakanlık Tarafından Tahsil Edilmesi Gereken Gelir Fazlalarını Eksik Gönderen Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Bulunması

Genel bütçeye aktarılması gereken 2023 ve 2024 yılına ilişkin gelir fazlalarını Bakanlık

hesabına eksik göndermiş olan düzenleyici ve denetleyici kurumlar bulunduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kurumlardan alınacak hasılat payı" başlıklı 78'inci maddesinin ikinci fıkrasında, düzenleyici ve denetleyici kurumların üçer aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlalarını, her üç ayda bir izleyen ayın onbeşine kadar genel bütçeye aktaracağı, söz konusu tutarların süresi içinde ödenmemesi halinde, ödenmeyen tutarların 6183 sayılı Kanun'a göre gecikme zammı da uygulanmak suretiyle takip ve tahsil edileceği ifade edilmiştir. Düzenleyici ve denetleyici kurumlara mezkûr Kanun'a ekli (III) sayılı cetvelde yer verilmiştir.

Anılan hüküm gereğince, (III) sayılı cetvelde yer alan kurumların gelir fazlalarını üçer aylık dönemler halinde izleyen ayın on beşine kadar Bakanlık hesaplarına göndermesi ve Bakanlığın da söz konusu gelirlerin gönderim süresi ve tutarını kontrol etmesi gerekmektedir.

Bakanlık tarafından uygulamaya yön vermek adına, Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 16.12.2021 tarih ve 794893 sayılı yazı ile düzenleyici ve denetleyici kurumlar bilgilendirilmiştir. Söz konusu yazıda, Bakanlık tarafından 805 Gelir Yansıtma Hesabı ile 835 Gider Yansıtma Hesabı esas alınarak "Kurum Gelir Fazlası Hesaplama Tablosu" hazırlanmış ve bu tablo düzenleyici ve denetleyici kurumlarla paylaşılmıştır. Her üç ayda bir düzenleyici ve denetleyici kurumlar gelir fazlalarını bu tabloya göre hesaplamakta, sağlanan mutabakat sonrasında ise Bakanlık hesaplarına göndermektedir.

Bahse konu yazıda ayrıca, aktarılması gereken tutarlardan daha düşük bir meblağın gönderilmesi söz konusu ise bu durumun gerekçeleriyle beraber tablo dipnotlarında açıklanması, kanunları gereğince hazine yardımından istifade eden kurumların talep edecekleri hazine yardımı tutarlarının gelir fazlası oluşturmayacak ölçüde olması ve geçmiş dönemlere ilişkin kurumlarca genel bütçeye aktarılmayan gelir fazlasına ilişkin tutarların da ivedilikle genel bütçeye aktarılması istenilmiştir.

Yapılan incelemelerde, bazı düzenleyici ve denetleyici kurumların gelir fazlalarını zamanında ve eksiksiz gönderdiği, bazılarının ise farklı farklı gerekçelerle eksik gönderdiği görülmüştür. 2023 yılına ilişkin Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun, Kişisel Verileri Koruma Kurumunun ve Sermaye Piyasası Kurulunun, 2024 yılına ilişkin ise Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun, Rekabet Kurumunun, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun, Kişisel Verileri Koruma Kurumunun, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun gelir fazlalarını eksik tutarlarda Bakanlık hesabına aktardığı

tespit edilmiştir.

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından çeşitli nedenlerle gelir fazlalarının genel bütçeye eksik gönderilmesi uygulama birliğini zedelemekle birlikte kurumların yapılarının benzerlik arz etmemesi sebebiyle Bakanlığın sürecin kontrolünü sağlamasını da güçleştirmektedir. Hazine yardımından istifade eden kurumlar için dönem sonunda gelir fazlasının oluştuğu da görüldüğünden, kurumların gelecekteki harcamaları ve gelirleri de tahmin edilerek gerçekçi bütçe planlaması yapılmak suretiyle uygun ölçüde hazine yardımlarından istifade etmeleri sağlanmalıdır. İlgili kurumların farklı sektörlerde düzenleme, denetleme ve yönlendirme faaliyetlerinde bulunduğu ve bu kurumların mali yıl içinde gelirlerinin dönemsel olarak düzenli gerçekleşmeyip yapacakları harcamaların da farklılık gösterebileceği göz önünde bulundurularak finansman sıkıntısına düşmeyecek şekilde uygulama birliğini sağlayıp finansal yönetim açısından sorun yaşayan kurumlar için çözüm getirecek önerileri de içeren uygulamaya yön verecek yeni ve daha açık bir mevzuat düzenlemesi yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Kamu İdaresi tarafından, düzenleyici ve denetleyici kurumların gelir fazlalarının genel bütçeye aktarımı sürecinde kurumların nakit imkanlarının dikkate alındığı, bu nedenle sadece nakit fazlalarının tahsil edildiği ve bu uygulamanın gelir fazlalarının eksik alındığı anlamına gelmediği belirtilmiştir. Ayrıca kurumların "Tek Hazine Kurumlar Hesabı" kapsamında bulunmaları sebebiyle, gelir fazlalarının zamanında ve tam aktarılmamasının kamu hazinesi açısından finansman yükü oluşturmadığı ifade edilmiştir.

5018 sayılı Kanunu’nun 78’inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünde, kurumların nakit durumu, harcama planı ya da benzeri gerekçelerle bu yükümlülüğün ertelenebileceğine ya da farklı şekilde uygulanabileceğine dair herhangi bir istisna bulunmamaktadır. Bu çerçevede, kurumlar bazında farklı yaklaşımlar benimsenmesi uygulama birliğini zedelemekte, mali disiplinin ve hesap verebilirliğin sağlanmasını güçleştirmektedir. Diğer taraftan, "Tek Hazine Kurumlar Hesabı" kapsamında bulunmak, aktarım yükümlülüğünü ortadan kaldırmamakta; yalnızca kamu kaynaklarının daha etkin yönetimi için bir araç niteliği taşımaktadır. Esas olan, kamu gelirlerinin yasal süresi içerisinde, eksiksiz ve mevzuata uygun şekilde genel bütçeye aktarılmasıdır.

Bununla birlikte, İdare tarafından mevcut uygulamaların hukuki zemine oturtulması amacıyla 5018 sayılı Kanun’un 78’inci maddesinde değişiklik yapılmasına yönelik bir taslak hazırlandığı ve ilgili paydaşlardan görüş alma sürecinin devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda bahsedilen düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından gelir fazlaları Bakanlık hesabına eksik aktarılmış olup, gelir fazlalarının yasal sürelerinde eksiksiz olarak Bakanlık hesabına aktarılmasının sağlanması aynı zamanda konuyla ilgili uygulamadaki sorunları ortadan kaldıracak şekilde kapsamlı bir mevzuat düzenlemesi yapılması gerekmekte olup bu süreç sonuçlandırılmadan önce mevcut düzenlemelere bağlı kalınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Mali Yıla İlişkin Muhasebe Kayıtlarının İzleyen Yılda Yapılmaya Devam Edilmesi

Bakanlık tarafından 2024 mali yılına ilişkin mahsup işlemleri dışındaki muhasebe kayıtlarının yapılmasına raporlama tarihi olan mali yılın bitiminden sonra da devam edildiği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 51'inci, GYMY'nin 346'ncı ve MYMY'nin 534'üncü maddeleri gereğince; kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulmakta, mali yıl bitimine kadar fiilen yapılmış olan ödemelerden mahsup edilmemiş olanların mahsup işlemleri ise mali yılın bitiminden itibaren bir aylık mahsup döneminde tamamlanabilmektedir. Zorunlu hallerde ise bu mahsup süresi Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından uzatılabilmektedir. Mahsup dönemi işlemleri, mahsuba ilişkin işlemlerin ait olduğu yılın muhasebe kayıtlarında gösterilmektedir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri ile mali yıla ilişkin işlemlerin mali yılın bitimine kadar kayıt altına alınması esas kural olarak benimsenmiş olup mahsup dönemine ilişkin işlemler ise bu kuralın istisnası olarak belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle, mali yıl bitiminden sonra yapılacak işlemler, mahsup işlemlerinin yapılması ile sınırlandırılmıştır.

Ancak Bakanlıkça, mali yıl bitimi olan 31.12.2024 tarihinden sonra yapılan işlemlerin incelenmesinde yukarıdaki hükümlere aykırı ve mahsup işlemlerinden farklı olacak şekilde aşağıda belirtilen işlemlerin de gerçekleştirildiği tespit edilmiştir;

- İşletim sistemi, ofis lisans, bilgisayar hizmet ve malzeme alımları ile yurtiçi geçici görev yolluklarına ilişkin bütçe gideri işlemleri,

- Muhasebe birimi tahsilat hesaplarının kaydi bakiyesi ile fiili banka hesap tutarlarının mutabakatı yıl içinde sistem üzerinden otomatik olarak yapılamadığından önceki aylarda

yapılan ancak 31.12.2024 itibarıyla muhasebe kaydına alınmayan banka tahsilat işlemlerinin manuel kayıtları.

Özetle; Bakanlık tarafından gelir tahsilatından harcama yapılmasına kadar birçok muhasebe işlemi mali yıl bitiminden sonra da yapılmaya devam edilmektedir.

Genel bütçeli idarelerin muhasebe hizmetlerinin Bakanlık tarafından yürütülmesi ve Bakanlık taşra teşkilatının yaygınlığı gibi sebeplerle mali yıl verilerinin alınması, işlenmesi ve kayıt altına alınmasında zorluklar yaşandığından mali yılın bitiminden sonra tespit edilen ve mali tabloları etkileyeceği düşünülen hususların kayıt altına alınması, bu işlemlerin ilgili oldukları yıl ile ilişkilendirilmesi ve doğru raporlanması anlamında büyük öneme sahiptir.

Kamu İdaresi tarafından, mahsup dönemi süresinin sadece avanslar için getirilmiş bir zaman kısıtı olduğu, GYMY ve MYMY'de yılsonundan sonra muhasebe kayıtlarında düzeltme yapılamayacağına dair kısıtlayıcı bir hüküm bulunmadığı, kayıt hatalarının ancak yeni bir muhasebe kaydıyla düzeltilebileceği, yılsonunda yapılan muhasebe içi ve muhasebe dışı envanterin gereği olarak düzeltme kayıtlarının yıl bittikten sonra da yapılmasının kaçınılmaz olduğu belirtilmekte ise de, söz konusu muhasebe yönetmelikleri uyarınca hesaplar mali yıl esasına göre tutulmak zorundadır.

Kaldı ki mali yıl bitiminden sonra Bakanlık tarafından yapılan işlemler düzeltme kayıtları ile sınırlı olmamakta, bulguda da yer verildiği üzere birçok muhasebe işlemi mali yıl bitiminden sonra da yapılmaya devam edilmektedir. Düzeltme kayıtları dışında yeni mahiyet doğurabilecek bu işlemlerin yapılabilmesi ise bu konuda çıkarılacak yeni bir mevzuat düzenlemesine bağlıdır.

Yıl sonunda yapılan envanter işlemleri gereği yapılan düzeltmelerin kaçınılmaz olduğundan bahisle yılı sonrası kayıtların devam ettiği belirtilmiştir. Tespitlerde yer verilen işlemler niteliği itibari ile hata düzeltmenin dışında önceki yıl bütçe ödeneklerinin kullanımı ve bunun yanında gelir tahsilatları ile banka kayıtlarının yapılmasını içermekte olup bu işlemlerin düzeltme niteliğinde değerlendirilmesinin, mevzuatta düzenlenmemiş bir hususun aksi mümkündür şeklinde yorumlanarak yetkiyi aşan uygulamalara yol açtığı düşünülmektedir.

Bulguda belirtilen hususlara yönelik olarak önceki yıla ait hatalı kayıtların düzeltilmesi, yılsonu itibarıyla tamamlanmış işlemlere ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılması ve envanter işlemlerinin tamamlanması konusunda İdare tarafından yazılı ve sistemsel tedbirler alındığı

belirtilmekle beraber önceki yıl denetim raporlarında da yer alan hatalı uygulamaların halen devam ettiği görülmektedir.

Sonuç olarak, geçmiş yıllar Sayıştay Denetim Raporlarında da ifade edildiği üzere, mali yıl bitiminden sonra yapılabilecek işlemler ilgili meri mevzuat ile sınırlandırıldığından söz konusu dönemde sadece mevzuatın yetki verdiği muhasebe işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Avukatlık Vekâlet Ücretlerinin Dağıtımına İlişkin Sistemsel Sorunların Vekâlet Ücretlerinin Takip ve Dağıtımını Güçleştirmesi

Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğüne bağlı hazine avukatları tarafından takip edilen davalar sonucunda tahsil edilen avukatlık vekâlet ücretlerinin dağıtımına ilişkin uygulamada tereddütlü hususların bulunduğu görülmüştür.

659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin KHK'nın 14'üncü maddesi ile Vekâlet Ücretlerinin Dağıtımına Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde, tahsil olunan vekâlet ücretlerinin kimlere, hangi oranlarda dağıtılacağı, kişilere ödenebilecek vekâlet ücretinin yıllık üst sınırı, limit fazlası tutarların dağıtımı ile dağıtım sonunda arta kalan tutarların bütçeye kaydedilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Söz konusu mevzuat düzenlemeleri çerçevesinde, genel müdürlüğün taşra birimleri olan muhakemat müdürlükleri ve hazine avukatlıkları tarafından muhasebe biriminden edinilen bilgiler doğrultusunda tahsil edilen vekalet ücreti tutarları tablosu Merkezi Erişimli Taşra Otomasyon Programı (METOP) üzerinden hazırlanarak genel müdürlüğe gönderilmektedir. Genel müdürlük merkez birimi ise taşra muhasebe birimlerinin merkez saymanlık müdürlüğüne gönderdikleri tahsilat bilgileri doğrultusunda ödemeye esas olacak bordroları düzenleyerek fiziki ortamda merkez saymanlık müdürlüğüne iletmektedir.

Uygulamanın anlatılan şekilde, gerçekleştirme birimleri ile muhasebe birimleri arasında farklı sistemler üzerinden yürütülüyor olması aşağıda belirtilen bir takım sorunlara neden olmaktadır;

-Tahsil edilen vekâlet ücreti tutarları hazine avukatlarınca METOP'a girilmekte ve METOP'tan alınan rapora göre ödeme bordrosu hazırlanmakta, muhasebe sisteminden alınan bilgiler ile METOP arasında ise mutabakat sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak, METOP ile

BKMYBS arasında bir entegrasyon olmadığı için tüm tahsilatların merkeze aktarılıp aktarılmadığı ya da METOP'a girilen verilerin doğruluğunun teyidi sistem üzerinden yapılamamaktadır.

-METOP programı ya da muhasebe bilgi sistemi üzerinde dava dosya numaraları bazında bir kontrol olmadığı için, aynı dosyaya ait vekâlet ücretinin zaman içinde tekrar sisteme girilmesi, tahsil edilmemiş bir tutarın sisteme girilmesi vb. hatalı giriş ya da suistimallere ilişkin kontrolleri yapmak güçleşmektedir.

-Tahsil edilmesi gereken vekâlet ücretinin takibi dava yoğunluğu (31.12.2024 itibarıyla toplam 732.643 dava) nedeniyle güçleşmekte, ilgili avukatın gayretine bağlı hale gelmektedir. Tahsil edilmesi gereken vekâlet ücretlerinin sistem üzerinden raporlanamaması tahsilatın takipsiz kalması riskini arttırmaktadır.

Söz konusu hatalar, gerçekleştirme belgelerini düzenleyen birimler ile muhasebe birimleri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmakla birlikte mevcut verilerin takip edildiği sistem ile BKMYBS'nin birbiriyle entegre olmamasından ileri gelmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup METOP sistemi ile BKMYBS arasında entegrasyon sağlanması için gerekli sistemsel çalışmaların yapılmaya devam edildiği ifade edilmiştir. İdare tarafından yapılacağı belirtilen çalışmalar devam ettiğinden mevcut durumda bulgu konusu tespit geçerliliğini korumaktadır.

Sonuç olarak, geçmiş yıllar Sayıştay Denetim Raporlarında da yer verildiği üzere, Hazine avukatlarının avukatlık vekâlet ücreti tahsilatlarının takibi ile taşra birimlerinin tahsilat tutarlarını eksik aktarması ya da aktarmamasına yönelik sıkıntıların giderilebilmesi için tahsilat tutarlarının otomatik olarak merkeze aktarılmasını sağlayacak bir sistem oluşturulması, ayrıca yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan tereddütlü hususların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Avukatlık Vekâlet Ücretlerine İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Hatalı Tutulması	2023	Yerine Getirilmedi	Tespitlere yönelik idari düzenleyici işlemler yapılmakla birlikte, muhasebe hatalarının önüne geçilemediğinden bulgu yeniden yazılmıştır.
İlama Bağlı Ödemelerin Muhasebe Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Tespite yönelik idari yazılar yazılmış olmakla beraber, 2024 yılı mali tablolarındaki hata devam ettiğinden bulgu yeniden yazılmıştır.
Mali Yıla İlişkin Mahsup İşlemleri Dışındaki Muhasebe Kayıtlarının İzleyen Yılda Yapılmaya Devam Edilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Tespite yönelik hatalar devam ettiğinden bulgu yeniden yazılmıştır.
Bazı Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Genel Bütçeye Aktarılması Gereken Gelir Fazlalarını Eksik Göndermesi	2023	Yerine Getirilmedi	Tespite yönelik uygulama hataları devam ettiğinden bulgu yeniden yazılmıştır.
Avukatlık Vekâlet Ücretlerinin Dağıtımına İlişkin Yasal ve Sistemsel Sorunların Vekâlet Ücretlerinin Takip ve Dağıtımını Güçleştirmesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Tespite yönelik yasal sorunlar İdare tarafından düzeltilmeye çalışılmış olup, sistemsel sorunların ise uygulama hataları devam ettiğinden bulgu güncellenerek yeniden yazılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 12 **HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.267.175.769.647,90
10	**Hazır Değerler**	983.229.344.370,42
100	KASA HESABI	95.828.767,89
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	1.112.219,30
102	BANKA HESABI	509.281.840.270,18
104	PROJE ÖZEL HESABI	4.925.225.064,05
105	DÖVİZ HESABI	468.535.127.945,91
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	390.209.753,09
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	350,00
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	275.527,94
111	ÖZEL KESİM TAHVİL, SENET VE BONOLARI HESABI	5.000,00
117	MENKUL VARLIKLAR HESABI	270.527,94
12	**Faaliyet Alacakları**	6.002.839.483,87
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.977.201.248,27
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.998.525,58
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	23.631.520,25
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	8.189,77
13	**Kurum Alacakları**	230.778.580.768,76
130	DIŞ BORCUN İKRAZINDAN DOĞAN ALACAKLAR HESABI	2.985.836.126,78
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	4.414.210.295,07
134	TÜREV ÜRÜN ALACAKLARI HESABI	3.856.793.755,09
137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	219.521.740.591,82
14	**Diğer Alacaklar**	255.075.555,77
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	255.075.555,77
15	Stoklar	53.244.512,72
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	51.522.928,42
157	DİĞER STOKLAR HESABI	1.721.584,30
16	**Ön Ödemeler**	744.839.160,77
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	744.839.160,77
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	46.111.565.306,48
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	42.448.324.088,91
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	3.663.241.217,57
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	4.961,17
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	4.961,17
2	DURAN VARLIKLAR	1.511.520.269.627,61
21	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	2.441.824.806,96
217	MENKUL VARLIKLAR HESABI	2.441.824.806,96

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.123.563.020.499,43
30	**Kısa Vadeli İç Mali Borçlar**	743.742.420.906,90
304	CARİ YILDA ÖDENECEK TAHVİLLER HESABI	676.731.782.309,28
305	BONOLAR HESABI	66.319.983.678,91
309	KISA VADELİ DİĞER İÇ MALİ BORÇLAR HESABI	690.654.918,71
31	**Kısa Vadeli Dış Mali Borçlar**	459.318.385.293,49
310	CARİ YILDA ÖDENECEK DIŞ MALİ BORÇLAR HESABI	459.318.385.293,49
32	**Faaliyet Borçları**	378.556.656.672,18
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	57.821.180.790,40
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	28.728.791.641,86
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	292.006.684.239,92
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	189.991.206.689,39
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	21.661.033.168,89
333	EMANETLER HESABI	1.473.916.184,21
335	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN BORÇLAR HESABI	152.924.441.461,62
339	RİSK HESABI	13.931.815.874,67
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.692.815.992,60
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	14.818.575,78
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	6.003.962,87
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	1.671.993.453,95
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	8.370.320,82
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	8.370.320,82
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	350.253.094.114,42
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	26.685.846.230,53
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	323.567.247.883,89
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	70.509,63
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	70.509,63
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	9.811.760.817.745,49
40	**Uzun Vadeli İç Mali Borçlar**	4.223.913.021.063,28
404	TAHVİLLER HESABI	4.216.858.560.341,90
409	UZUN VADELİ DİĞER İÇ MALİ BORÇLAR HESABI	7.054.460.721,38
41	**Uzun Vadeli Dış Mali Borçlar**	3.788.071.681.469,75
410	DIŞ MALİ BORÇLAR HESABI	3.788.071.681.469,75
43	**Diğer Borçlar**	1.613.652,99
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.613.652,99

22	**Faaliyet Alacakları**	27.108.483.957,06
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	27.101.347.889,78
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.136.067,28
23	**Kurum Alacakları**	264.187.256.635,69
230	DIŞ BORCUN İKRAZINDAN DOĞAN ALACAKLAR HESABI	20.376.227.112,16
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	220.929.392.187,33
234	TÜREV ÜRÜN ALACAKLARI HESABI	18.590.868.475,00
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	4.290.768.861,20
24	**Mali Duran Varlıklar**	768.641.442.127,57
240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	387.610.930.648,25
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	851.950.250.616,74
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	150.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-471.070.239.787,42
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	500.650,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	20.974.820.170,07
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.579.968.587,04
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	19.574.799.825,73
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	563.907.105,62
254	TAŞITLAR HESABI	112.090.211,53
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.467.953.085,78
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.349.205.883,07
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	25.307.237,44
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	599.239.170,80
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	610.908,96
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-599.850.079,76
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	428.166.064.206,76
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	90.515.556.805,67
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	337.650.507.401,09
29	**Diğer Duran Varlıklar**	377.723,50
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	36.921.503,47
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	932,20
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-36.544.712,17

AKTİF TOPLAMI 2.778.696.039.275,51

47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	726.467.717,47
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	726.467.717,47
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.799.048.033.842,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	137.174.853.742,67
481	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	1.661.873.180.099,33
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-9.156.627.798.969,41
50	**Net Değer**	-1.240.296.126.551,66
500	NET DEĞER HESABI	-1.240.296.126.551,66
51	**Değer Hareketleri**	4.925.982.649.464,94
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	4.925.982.649.464,94
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	317.432.767.309,19
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	317.432.767.309,19
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-8.176.022.324.728,11
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-8.176.022.324.728,11
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-4.983.724.764.463,77
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	110.746.377.583,44
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.094.471.142.047,21

PASİF TOPLAMI 2.778.696.039.275,51

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	22.541.460.711,95
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	22.541.460.711,95
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	53.547.407,15
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	53.547.407,15
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	936.219.183,29
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	936.219.183,29
930	VERİLEN GARANTİLER HESABI	787.407.772.301,18
931	VERİLEN GARANTİLER KARŞILIĞI HESABI	787.407.772.301,18
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	417.277.930.091,77
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	415.911.353.810,48
934	BORÇ ÜSTLENİM TAAHHÜTLERİ HESABI	371.851.163.507,56
935	BORÇ ÜSTLENİM TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	371.851.163.507,56
940	DEĞERLİ KAĞIT AMBARLARI HESABI	9.119.359.027,32
942	ZİMMETLE VERİLEN DEĞERLİ KAĞITLAR HESABI	5.788.901.582,94
944	YOLDAKİ DEĞERLİ KAĞITLAR HESABI	36.637.958,80
945	DEĞERLİ KAĞIT İŞLEMLERİ HESABI	14.944.898.569,06
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	915.384.114,23
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	915.384.114,23
950	KULLANILACAK DIŞ KREDİLER HESABI	473.511.577.954,15
951	KREDİ ANLAŞMALARI HESABI	473.511.577.954,15
954	RİSK HESABI ALACAKLARI HESABI	4.068.932.865,01
955	RİSK HESABI ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI	4.068.932.865,01
956	GENEL BÜTÇE DIŞI İDARELER TEYİTSİZ DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ	5.607.379,06
957	GENEL BÜTÇE DIŞI İDARELER DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ	5.607.379,06
970	TÜREV PİYASASI BORÇLARI HESABI	230.890.369.017,06
971	TÜREV PİYASASI BORÇLARI KARŞILIĞI HESABI	230.890.369.017,06
972	TÜREV PİYASASI ALACAKLARI HESABI	247.007.600.000,00
973	TÜREV PİYASASI ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI	247.007.600.000,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.055.541.252.690,20
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.056.907.828.971,49

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 12 **Adı : HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.200.959.048.223,80
630	01	Personel Giderleri	17.923.908.639,08
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.930.070.674,96
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	37.758.084.213,09
630	04	Faiz Giderleri	1.823.071.187.080,74
630	05	Cari Transferler	2.971.566.332.345,22
630	07	Sermaye Transferleri	85.378.646.512,21
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.259.625.157.086,84
630	13	Amortisman Giderleri	899.732.362,98
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	86.880.616,29
630	15	Karşılık Giderleri	319.020.353,18
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	19.377.104,23
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	196.605.498,52
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.145.547.077,25
630	99	Diğer Giderler	1.038.498.659,21

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.200.959.048.223,80**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.212.610.409.406,54
600	01	Vergi Gelirleri	1.314.943.566,68
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	82.512.972.998,65
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	15.796.465,65
600	05	Diğer Gelirler	554.970.387.517,96
600	06	Sermaye Gelirleri	8.864.692.244,55
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	564.863.581.327,72
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	67.654.019,53
600	99	Diğer Gelirler	381.265,80

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.212.610.409.406,54**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	60.003.494,87
610	01	Vergi Gelirleri	15.940.369,96
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	32.225.997,31
610	05	Diğer Gelirler	11.837.127,60

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **60.003.494,87**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.212.550.405.911,67**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **4.683.877.848,36**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-4.983.724.764.463,77**

GİDERLER TOPLAMI(A) **6.200.959.048.223,80**
GELİRLER TOPLAMI(B) **1.212.610.409.406,54**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **60.003.494,87**

NET GELİR (D=B-C) **1.212.550.405.911,67**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-4.983.724.764.463,77**

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bakanlığın Teşkilat Yapısı

Tablo 2: Hizmet Sınıfları İtibarıyla Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Dağılımı

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 4: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 5: Faaliyet Sonuçları

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İçişleri Bakanlığının kuruluşu, görev ve yetkileri, personel yapısı ve diğer kurumlarla ilişkileri 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

Anılan Kararname'nin "İçişleri Bakanlığı" başlıklı Dokuzuncu Bölümü'nün 254'üncü maddesinde Bakanlığın görev ve yetkileri şu şekilde düzenlenmiştir:

a) Bakanlığa bağlı iç güvenlik kuruluşlarını idare etmek suretiyle ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, yurdun iç güvenliğini ve asayişini, kamu düzenini ve genel ahlakı, Anayasada yazılı hak ve hürriyetleri korumak,

b) Sınır, kıyı ve karasularımızın muhafaza ve emniyetini sağlamak,

c) Karayollarında trafik düzenini sağlamak ve denetlemek,

ç) Suç işlenmesini önlemek, suçluları takip etmek ve yakalamak,

d) Her türlü kaçakçılığı men ve takip etmek,

e) Yurdun iç politikasına, il ve ilçelerin genel ve özel durumları ile ilgili değerlendirmeler yapmak ve Cumhurbaşkanına tekliflerde bulunmak,

g) Nüfus ve vatandaşlık hizmetlerini yürütmek,

ğ) Pasaport hizmetlerini yürütmek,

h) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İçişleri Bakanlığı; merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Bakanlığın bağlı kuruluşlarıdır. Ayrıca Hususi İdareler ve Belediyeler Kefalet Sandığı Nizamnamesi ile kurulan Özel İdareler ve Belediyeler Kefalet Sandığı Başkanlığı da İçişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet yürütmektedir.

Bakanlığın teşkilat yapısı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Bakanlığın Teşkilat Yapısı

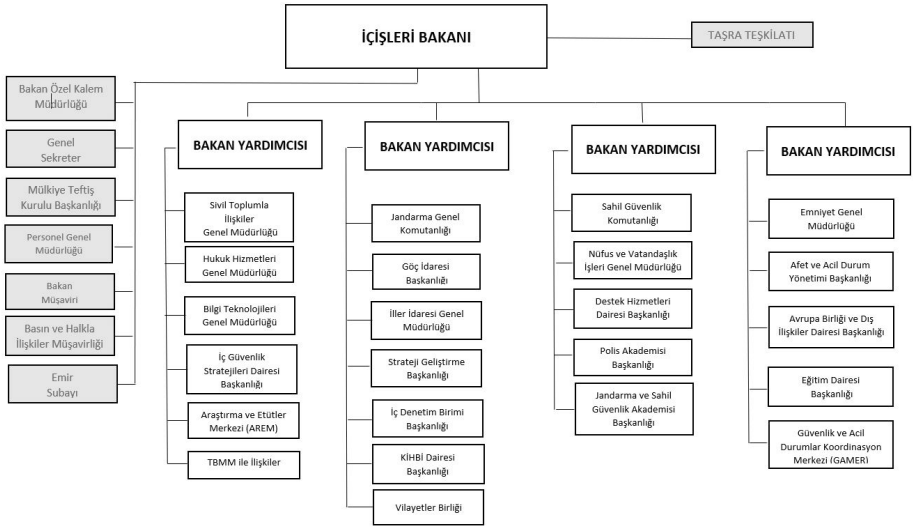

Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatı personel dağılımına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2: Hizmet Sınıfları İtibarıyla Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Dağılımı

	Hizmet Sınıfları İtibarıyla Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Dağılımı	Merkez Teşkilatı Dolu Kadro Personel Sayısı	Taşra Teşkilatı Dolu Kadro Personel Sayısı
Memur	Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Sınıfı	336	1723
	Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	1653	22224
	Sağlık Hizmetleri Sınıfı	11	102
	Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı	1	0
	Teknik Hizmetler Sınıfı	444	2155
	Yardımcı Hizmetler Sınıfı	60	2944
	Avukatlık Hizmeti Sınıfı	27	80
	Toplam	**2532**	**29228**
Diğer	Sözleşmeli Personel	407	2651
	Sürekli İşçi	376	1817
	Toplam	**783**	**4468**
	Genel Toplam	**3315**	**33696**

1.3. Mali Yapı

İçişleri Bakanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile İçişleri Bakanlığına 76.295.436.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu tutar 5018 sayılı Kanun'un (I) sayılı cetvelinde yer alan Genel Bütçeli İdareler ödeneği toplamının %0,69'üne tekabül etmektedir. Bütçe Kanunu'na istinaden gerçekleştirilen ödenek işlemleri ile Bakanlığın nihai bütçe ödeneği 83.378.734.428 TL olmuştur. Bu ödeneğin yaklaşık %96'sına tekabül eden 79.904.049.455 TL yıl sonu itibarıyla harcanmıştır.

Bakanlık, bütçe gelirleri dışında, Avrupa Birliği fonlarından elde edilen hibe ve destekler gibi ek kaynaklar ile özel hesaplar aracılığıyla diğer kamu kurumlarından aktarılan ödenekleri de faaliyetlerinde kullanmaktadır.

Bakanlığın 2024 yılı bütçe ve faaliyet gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)			
		Bütçe Ödeneği (Ek Bütçe Daihil)	Nihai Bütçe Ödeneği (NBÖ)	Harcama	NBÖ Göre Grç.O. %
01	Personel Giderleri	43.865.760.000,00	44.125.014.800,00	42.852.020.577,00	97,12
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	8.518.480.000,00	8.850.320.200,00	8.700.492.502,00	98,31
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	6.828.385.000,00	7.955.093.149,00	7.542.577.738,00	94,81
05	Cari Transferler	3.191.445.000,00	2.909.498.151,00	2.904.639.631,00	99,83
06	Sermaye Giderleri	12.339.366.000,00	12.782.704.277,00	11.745.929.441,00	91,89
07	Sermaye Transferleri	1.552.000.000,00	6.756.103.851,00	6.158.389.565,00	91,15
	Toplam	76.295.436.000,00	83.378.734.428,00	79.904.049.454,00	95,83

Tablo 4: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)		
		Gelir Gerçekleşmesi	Ret ve İadeler (-)	Net Gerçekleşme
01	Vergi Gelirleri	1.500.104.885,33	7.652.050,37	1.492.452.834,96
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.258.723.012,76	2.837.255,09	1.255.885.757,67
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	23.169,56	-	23.169,56
05	Diğer Gelirleri	715.091.037,79	5.547.134,68	709.543.903,11
06	Sermaye Gelirleri	0,02	-	0,02
	Toplam	3.473.942.105,46	16.036.440,14	3.457.905.665,32

Tablo 5: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)					
Giderler (A)	Gelirler (B)	İnd. İade ve İskonto (C)	Net Gelir (D) (D=B-C)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Faaliyet Sonucu (D+E-A)
87.890.167.550,77	5.833.385.906,88	16.091.750,64	5.817.294.156,24	15.660.029.640,83	-66.412.843.753,70

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık, mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile

belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında;

"*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur."

denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

"*Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.*" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile

birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin her biri için ayrı mali raporlama yapılacağı, 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; bakanlıkça yürütülen muhasebe bilişim sistemini kullanan kamu idarelerinin harcama birimleri baz alınarak oluşturulan kesin mizanlarında dönem olumlu ve olumsuz faaliyet sonucu hesaplarının bulunması durumunda bu hesapların, kamu idaresi bilançosunda ayrı ayrı yer alabileceği, 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın "Verilecek defter, mali tablo, belge ve bilgilerin çeşitleri" başlıklı 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Özkaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Beşinci Kısmında İç kontrol sistemi düzenlenmiş olup söz konusu Kanun'un 55'inci maddesinde;

"İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.",

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesinde;

"*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür.*

Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir.",

denilmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde Kamu İç Kontrol Standartlarının; idarelerin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde dikkate almaları gereken temel yönetim kurallarını gösterdiği, tüm kamu idarelerinde tutarlı, kapsamlı ve standart bir kontrol sisteminin kurulmasını ve uygulanmasını amaçladığı, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak, tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu Tebliğ ile iç kontrolün bileşenleri esas alınarak 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

İçişleri Bakanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Bakanlıkta kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu, Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu,

Risk Değerlendirme Standartları ile ilgili olarak; Bakanlığın Stratejik planının zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu, İdare performans programının içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı ve zamanında yayımlandığı, İdarenin iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlediği, Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapıldığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu, yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu, İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve sorumluların belirlendiği, Ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu, Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesinin olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının olduğu ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olduğu,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin, yılda en az bir kez değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı, Kamu İdaresinde iç denetim biriminin kurulduğu, 25 adet iç denetçi kadrosu bulunduğu bu kadrolardan 7'sinin dolu olduğu, İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının olduğu,

Anlaşılmıştır.

Kamu idaresinin iç kontrol sistemine ilişkin çalışmalarının genel olarak tamamlandığı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İçişleri Bakanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 10 **İÇİŞLERİ BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.056.461.772,57
10	**Hazır Değerler**	137.582.420,86
100	KASA HESABI	83.906,34
102	BANKA HESABI	86.346.854,86
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-97.675,20
104	PROJE ÖZEL HESABI	22.852.095,27
105	DÖVİZ HESABI	13.554.124,15
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-398.886,34
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	794.270,68
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	14.447.731,10
12	**Faaliyet Alacakları**	45.354.967,65
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	43.201.208,95
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	79.232,25
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,80
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.074.525,65
14	**Diğer Alacaklar**	68.984.795,39
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	68.984.795,39
15	Stoklar	659.439.377,66
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	659.143.856,07
157	DİĞER STOKLAR HESABI	295.521,59
16	**Ön Ödemeler**	1.143.683.427,47
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.143.683.427,47
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	1.416.777,52
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	1.416.777,52
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	6,02
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	6,02
2	DURAN VARLIKLAR	69.450.776.445,67
22	**Faaliyet Alacakları**	24.889.354,16
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.120,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	24.883.234,16
25	**Maddi Duran Varlıklar**	69.422.923.219,22
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	25.765.762.742,61
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	39.652.274,00
252	BİNALAR HESABI	64.025.978.425,75
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	895.162.896,17
254	TAŞITLAR HESABI	2.634.033.207,43
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	3.049.093.800,44

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	873.547.964,22
32	**Faaliyet Borçları**	607.081.692,54
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	186.625.525,84
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	0,00
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	420.456.166,70
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	184.402.279,97
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	26.779.260,31
333	EMANETLER HESABI	157.389.482,93
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	233.536,73
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	45.591.894,30
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	41.704.800,11
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	3.887.094,19
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	36.471.713,28
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	36.471.713,28
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	384,13
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	384,13
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	578.677.488,95
43	**Diğer Borçlar**	2.805,15
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.805,15
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	578.674.683,80
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	578.674.683,80
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	70.055.012.765,07
50	**Net Değer**	28.056.532.717,21
500	NET DEĞER HESABI	28.056.532.717,21
51	**Değer Hareketleri**	175.096.046.874,15
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	175.096.046.874,15
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	46.881.894.747,57
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	46.881.894.747,57
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-113.566.617.820,16
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-113.566.617.820,16
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-66.412.843.753,70
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	8.949.347.804,08
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-75.362.191.557,78

257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-34.509.684.016,67
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	7.522.923.889,49
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	2.271.529.118,90
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	2.020.598,58
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	1.038,40
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.273.550.755,88
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	2.780.360,80
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	2.780.360,80
29	**Diğer Duran Varlıklar**	183.511,49
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	59.043.140,87
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	21.269,80
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-58.880.899,18

AKTİF TOPLAMI 71.507.238.218,24

PASİF TOPLAMI 71.507.238.218,24

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.173.359.145,16
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.173.359.145,16
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	162.710,16
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	162.710,16
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.043.781.007,96
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.043.781.007,96
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	9.915.658.824,65
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	9.915.658.824,65
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	89.351,50
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	89.351,50

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 10 **Adı : İÇİŞLERİ BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	87.890.167.550,77
630	01	Personel Giderleri	42.864.545.231,83
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	8.700.492.502,46
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	6.679.129.413,06
630	05	Cari Transferler	3.048.177.392,28
630	07	Sermaye Transferleri	7.501.181.035,37
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	158.355.198,83
630	13	Amortisman Giderleri	9.825.495.927,48
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	1.091.884.720,40
630	15	Karşılık Giderleri	339.911.046,46
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.414.064,88
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	952.821.013,31
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	3.951.543.130,82
630	99	Diğer Giderler	2.775.216.873,59

GİDERLER TOPLAMI (A) **87.890.167.550,77**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.833.385.906,88
600	01	Vergi Gelirleri	1.511.877.927,38
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.261.487.442,46
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	441.303.149,04
600	05	Diğer Gelirler	2.463.769.214,14
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	55.357.325,31
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	1.282.481,04
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	89.007.523,23
600	99	Diğer Gelirler	9.300.844,28

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.833.385.906,88**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	16.091.750,64
610	01	Vergi Gelirleri	7.647.257,17
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.838.280,09
610	05	Diğer Gelirler	5.606.213,38

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **16.091.750,64**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.817.294.156,24**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **15.660.029.640,83**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-66.412.843.753,70**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**87.890.167.550,77**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.833.385.906,88**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.817.294.156,24**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**16.091.750,64**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-66.412.843.753,70**

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu (TL)

KISALTMALAR

DÖSİMM : Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü

EPDK : Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu

TUCBS : Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi

RG : Resmi Gazete

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Duran Varlıklar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Giderleştirilmesi

2. Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması

3. Döner Sermaye İşletmesinden Aktarılan Şartlı Bağış ve Yardımların Hatalı Muhasebeleştirilmesi

4. İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. İdarenin Kullanımında Bulunan Taşınmazlara İlişkin Cins Tashihlerinin Yapılmaması

2. Süreli Kullanım İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

3. İdarenin Üretmekle Yükümlü Olduğu Coğrafi Verilerin Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu Üzerinden Sunulması İşlemlerinin Tamamlanmamış Olması

4. Fiyat Farkı Hesaplamalarında Hatalı Uygulamalar Bulunması

5. Konaklama Giderlerinin Bütçe Kanununda Belirtilen Limitlerin Üzerinde Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılması

6. Yapım İşleri ile İlgili Hatalı Uygulamaların Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kültür ve Turizm Bakanlığının kuruluşu, görev ve yetkileri, personel yapısı ve diğer kurumlarla ilişkileri Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında (1) sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 277'nci maddesinde Kültür ve Turizm Bakanlığının görev ve yetkileri şu şekilde düzenlenmiştir;

a) Milli, manevi, tarihi, kültürel ve turistik değerleri araştırmak, geliştirmek, korumak, yaşatmak, değerlendirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek ve bu suretle milli bütünlüğün güçlenmesine ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak,

b) Kültür ve turizm konuları ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmak; yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından veya kamu personelini desteklemek için kurulan dernekler ve aynı amaçlarla 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre kurulan vakıflar dışındaki asıl amacı kültür, sanat, turizm ve tanıtım faaliyeti olan dernek ve vakıflar ile özel tiyatrolar tarafından gerçekleştirilecek projelere nakdi yardımda bulunmak,

c) Tarihi ve kültürel varlıkları korumak,

ç) Turizmi, milli ekonominin verimli bir sektörü haline getirmek için yurdun turizme elverişli bütün imkanlarını değerlendirmek, geliştirmek ve pazarlamak,

d) Kültür ve turizm alanlarında her türlü yatırım, iletişim ve gelişim potansiyelini yönlendirmek,

e) Kültür ve turizm yatırımları ile ilgili taşınmazları temin etmek, gerektiğinde kamulaştırmak, bunların etüt, proje ve inşaatını yapmak, yaptırmak,

f) Türkiye'nin turistik varlıklarını her alanda tanıtıcı faaliyetler ile her türlü imkan ve araçlardan faydalanarak kültür ve turizmle ilgili tanıtma hizmetlerini yürütmek,

g) Alevi-Bektaşi kültürünün araştırılması ve cemevleriyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

ğ) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bakanlık; merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatı olmak üzere geniş bir örgütsel yapıya sahiptir. Kültür ve Turizm Bakanlığı merkez teşkilatı 18 birimden oluşmaktadır. Bu birimler şunlardır:

- Alevi-Bektaşi Kültür ve Cemevi Başkanlığı
- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
- Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
- Özel Kalem Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü
- Sinema Genel Müdürlüğü
- Strateji Geliştirme Başkanlığı
- Tanıtma Genel Müdürlüğü
- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- Telif Hakları Genel Müdürlüğü
- Yaşayan Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğü
- Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü

Bakanlık, Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine uygun olarak gerekli gördüğü illerde taşra teşkilatı kurmaya yetkilidir. Taşra Teşkilatında İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri ile doğrudan merkez birimlerine bağlı taşra birimleri yer almaktadır.

Bakanlık, mezkûr Kararname hükümlerine göre yurt dışı teşkilatı kurmaya yetkilidir. Bakanlığın; 45 ülkede 49 yurt dışı müşavirlik/ataşelik düzeyinde birimi bulunmaktadır.

Bağlı Kuruluşlar

- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 4 Numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin 11'inci bölümü (127-133'üncü maddeleri)

- Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 4 Numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin 23'üncü bölümü (327-132'nci maddeleri)

- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 4 Numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin 50'nci bölümü (722-731'inci maddeleri)

- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 4 Numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin 37'nci bölümü (520-531'inci maddeleri)

- Vakıflar Genel Müdürlüğü

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 4 Numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin 49'uncu bölümü (691-721'inci maddeleri)

- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 4 Numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve

Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin 51’inci bölümü (732-753’üncü maddeleri ile Geçici 1’inci maddesi)

İlgili Kuruluşlar

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile İlgili 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi”

- Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı

15.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 4 Numaralı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin 8’inci bölümü (93-102’nci maddeleri)

- Kapadokya Alan Başkanlığı

01.06 2019 tarihli ve 30791 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığının 38 numaralı Kapadokya “Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

24.07.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile İlgili 2018/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi”

- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı

15.07.2019 tarihli ve 30832 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7183 sayılı “Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı Hakkında Kanun”

- Uludağ Alan Başkanlığı

26.1.2023 tarihli ve 32085 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Uludağ Alanı Hakkında Kanun” ve “Uludağ Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”

İşletmeler

- Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü (DÖSİMM)

Bakanlık, Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin onuncu bölümünde belirtilen görevleri nedeniyle birçok kamu kurum ve kuruluşu, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile ilişki içerisindedir. Bakanlığın; bütçe ve

muhasebe iş ve işlemleri açısından Hazine ve Maliye Bakanlığı, turizmi çeşitlendirme ve geliştirme faaliyetleri, alt yapı ve üst yapı çalışmaları, kültürel etkinliklere yapılan destekler vb. faaliyetler bakımından yerel yönetimler, kültür ve turizm değerlerinin yurt içi ve yurt dışında tanıtılması, Türkiye markası ile imajının geliştirilmesi vb. faaliyetler bakımından özel sektör ile ilişkisi bulunmaktadır.

2024 yıl sonu itibarıyla Bakanlıkta 17.954 personel görev yapmaktadır. Bu personelin %71'i (12.671) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4 (A) maddesi kapsamında memur statüsünde, %9'u (1.676) 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında işçi statüsünde, %8'i (1.435) 657 sayılı Kanun'un ek geçici 16'ncı maddesi kapsamında sanatçı pozisyonunda, %12'si (2.172) 657 sayılı Kanun'un 4 (B) maddesi kapsamında sözleşmeli statüde istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 2024 yılında Bütçe Kanunu ile Kültür ve Turizm Bakanlığına 38.964.106.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu tutar genel bütçe ödenek toplamının %0,35'ine tekabül etmektedir.

Bakanlığın 2024 yılı bütçe gideri ve ödenek kullanımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu (TL)

Kod	Açıklama	Bütçe Başlangıç Ödeneği	Yıl İçerisinde Eklenen/ Düşülen Ödenek	Yıl Sonu Toplam Ödeneği	Bütçe Gideri	Toplam Ödeneğin Gerçekleşme Oranı (%)
1	Personel Giderleri	10.375.745.000,00	2.363.994.358,00 / 1.382.688.958,00	11.357.050.400,00	11.182.758.431,00	98,47
2	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	1.332.516.000,00	207.021.500,00 / 68.844.700,00	1.470.692.800,00	1.416.454.339,00	96,31
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.629.742.000,00	2.576.210.908,00 / 141.969.844,00	4.063.983.064,00	3.739.456.347,00	92,01
5	Cari Transferler	13.505.164.000,00	4.857.168.151,00 / 171.093.300,00	18.191.238.851,00	17.958.197.386,00	98,72
6	Sermaye Giderleri	9.990.881.000,00	16.311.304.414,00 / 8.324.326.927,00	17.977.858.487,00	12.306.218.191,00	68,45
7	Sermaye Transferleri	2.130.058.000,00	1.819.238.891,00 / 898.908.328,00	3.050.388.563,00	2.776.856.727,00	91,03
8	Borç Verme	0,00	0,00 / 0,00	0,00	0,00	0,00
TOPLAM		**38.964.106.000,00**	**28.134.938.222,00 / 10.987.832.057,00**	**56.111.212.165,00**	**49.379.941.421,00**	88,00

Bakanlığın 2024 yılı başlangıç ödenekleri toplamı 38.964.106.000,00 TL olup; yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödeneklerle birlikte yıl sonu toplam ödenek tutarı 56.111.212.165,00 TL olmuştur. Kurumun, 2024 yıl sonu harcaması ise, 49.379.941.421,00 TL olarak gerçekleşmiştir

Bakanlık tarafından sunulan Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosuna göre 2024 yılı; tahsil edilen bütçe gelirleri, ret ve iade tutarları, net bütçe gelirleri ile gelir türü itibarıyla net bütçe gelirlerinin toplam net bütçe gelirine oranı aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu (TL)

Kod	Bütçe Gelirlerinin Türü	Gelirler	Red ve İadeler	Net Bütçe Geliri	Toplam Gelir İçindeki Oran (%)
1	Vergi Gelirleri	1.738.165.909,04	335.373,87	1.737.830.535,17	12,02
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	15.286.917,51	71.466,56	15.215.450,95	0,11
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	12.014.885.510,42	122.800.000,00	11.892.085.510,42	82,24
5	Diğer Gelirler	819.050.723,71	4.520.994,55	814.529.729,16	5,63
6	Sermaye Gelirleri	396,02	0,00	396,02	0,00
Genel Toplam		**14.587.389.456,70**	**127.727.834,98**	**14.459.661.621,72**	**100,00**

Tabloya göre Bakanlığın 2024 yılı bütçe gelirleri tutarı 14.587.389.456,70 TL, bütçe gelirlerinden red ve iade tutarı 127.727.834,98 TL olarak gerçekleşmiş olup net bütçe geliri tutarı 14.459.661.621,72 TL'dir. Toplam net bütçe gelirleri içerisinde %82,24 oranı ile en yüksek paya sahip olan gelir türü alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerdir.

Kurumun 2024 yılı giderler toplamı 62.668.603.797,13 TL, gelirler toplamı 17.803.944.764,69 TL, indirim, iade ve iskonto toplamı ise 129.040.046,48 TL olarak gerçekleşmiş olup net gelir tutarı 17.674.904.718,21 TL'dir. Enflasyon düzeltmesi olarak 39.505.170.494,88 TL uygulandığında olumsuz faaliyet sonucu 5.488.528.584,04 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Bu Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri, aynı Kanun'un 49 ve 80'inci maddeleri gereği Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresi'nin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir."* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol sistemi, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun 5'inci kısmında düzenlenmiştir. İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, mali yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bu idareler ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.

31.12.2005 tarihli ve 26040/3. Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesinde; iç kontrol standartlarının merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenip yayımlanacağı, kamu idarelerinin mali ve mali olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlü bulunduğu, ayrıca kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebileceği belirtilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla 5 bileşen altında 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

5018 sayılı Kanun ilgili diğer mevzuat ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve kurumlara gönderilen Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi de dikkate alınarak Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kamu iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar, birimlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Eylem planında kurum taşra teşkilatı (pilot uygulama illeri hariç) dahil edilmemiştir.

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, Üst Yöneticinin onayı ile görevlendirilerek Kültür ve Turizm Bakanlığı Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmış ve böylece iç kontrol sisteminin ve işleyişinin Üst Yönetici ile personel tarafından sahiplenilmesi ve desteklenmesi sağlanmıştır.

Faaliyet sonuçları ve değerlendirmeler, İdare Faaliyet Raporunda gösterilmekte ve Kültür ve Turizm Bakanlığının web sitesinde yayınlanmaktadır.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bununla birlikte ön mali kontrole tabi tutulması gereken taahhüt evrakı ve sözleşme tasarılarından bazılarının ön mali kontrole tabi tutulmadığı görülmüştür.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 20 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 13'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Duran Varlıklar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Giderleştirilmesi

Bakanlığa tahsisli binalara ilişkin belli tutarı aşan değer artırıcı onarım harcamalarının varlık hesaplarına kaydedilmek yerine doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin maddi duran varlıklar hesap grubuna ilişkin işlemlerin açıklandığı 170'inci maddesinde, maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı arttıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplamasında dikkate alınacağı; tahsis edilen taşınmazlara yapılan değer arttırıcı harcamaların taşınmazın tahsis edildiği kamu idaresinin muhasebe hizmetini yürüten muhasebe birimince ilgili taşınmazın kayıtlı değeri üzerine ilave edileceği ve ilave edilen değerin, taşınmazı tahsis eden kamu idaresine, bu kamu idaresince de muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimine kayıtlara alınmak üzere bildirileceği hüküm altına alınmıştır.

Muhasebat Genel Müdürlüğünün "Amortisman ve Tükenme Payları" başlıklı 47 sıra numaralı Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında, taşınmazlar için yapılan harcamalardan 114.000,00 TL'yi aşanların değer arttırıcı harcama olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Yine, aynı Genel Müdürlüğün "Taşınmaz Tahsis İşlemleri" konulu 27.04.2015 tarih ve 90192509-010.03-4167 sayılı yazısında tahsisli kullanılan taşınmaz için değer artırıcı harcama yapılması durumunda tahsis eden ve edilen kamu idaresince yapılması gereken muhasebe işlemleri örnekler verilmek suretiyle ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Yapılan incelemelerde Bakanlığa tahsisli, korunması gerekli kültür varlıkları kapsamındaki binalar olmayan kültür merkezi binaları, kütüphane binaları ile hizmet binalarına ilişkin değer artırıcı nitelikteki büyük onarım harcamalarının giderleştirildiği, binaların maliyetine eklenmediği, dolayısıyla da söz konusu harcamaların, amortisman ayırmak suretiyle kısmen değil de tümüyle gider hesaplarına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından düzeltme çalışmalarına başlanıldığı, ilgili birimlerin yazılı olarak talimatlandırıldığı ancak sürecin henüz tamamlanmadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlık mali tablolarının taşınmazlara ilişkin tam ve doğru bilgi içermesini teminen, değer artırıcı harcamaların tahsisli taşınmazın maliyet değerine eklenmesi ve ekonomik ömrü dikkate alınmak suretiyle yıllar itibariyle amortismana tabi tutulması gerekmektedir.

BULGU 2: Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması

İdarenin tahsisli kullandığı taşınmazların muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin;

250 Arazi ve Arsalar Hesabının işleyişini düzenleyen 172'nci maddesinde;

"Tahsise konu edilen arazi ve arsalar tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba borç, 500-Net Değer Hesabına alacak kaydedilir",

251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri hesabının işleyişini düzenleyen 174'üncü maddesinde;

" Tahsise konu edilen yeraltı ve yerüstü düzenleri tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba, üzerinde bulunduğu arsanın kayıtlı değeri 250-Arazi ve Arsalar Hesabına borç, 500-Net Değer Hesabına alacak kaydedilir. Ayrıca, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarı 500-Net Değer Hesabına borç, 257-Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak kaydedilir",

252 Binalar hesabının işleyişini düzenleyen 176'ncı maddesinde;

"Tahsise konu edilen binalar tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba, üzerinde bulunduğu arsanın kayıtlı değeri 250-Arazi ve Arsalar Hesabına borç, 500-Net Değer Hesabına alacak kaydedilir. Ayrıca, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarı 500-Net Değer Hesabına borç, 257-Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak kaydedilir.",

hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine göre; tahsisli kullanılan taşınmazların ilgili maddi duran varlık hesabına borç ve 500 Net Değer Hesabına alacak kaydı yapılmak suretiyle muhasebe kayıtlarına alınması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; İdarenin 298 adet taşınmazı tahsisli olarak kullandığı ancak bu taşınmazların ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydının yapılmadığı tespit edilmiştir. Tahsisli kullanılan taşınmazların muhasebe kayıtlarında yer almaması 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ile 252 Binalar Hesabının bilançoda olması gerekenden daha az tutarda görünmesine neden olmaktadır.

Kamu idaresi tarafından düzeltme çalışmalarına başlanıldığı, ilgili birimlerin yazılı olarak talimatlandırıldığı ancak sürecin henüz tamamlanmadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, tahsisli kullanılan taşınmazların ilgili maddi duran varlık hesabına ve 500 Net Değer Hesabına kaydı yapılmak suretiyle muhasebe kayıtlarına alınması gerekmektedir.

BULGU 3: Döner Sermaye İşletmesinden Aktarılan Şartlı Bağış ve Yardımların Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğünden aktarılan şartlı bağışların 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler hesabına kaydedilmeden doğrudan ödenek kaydı yapıldığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına ilişkin işlemleri düzenleyen 297'nci maddesinin üçüncü fıkrasında; faaliyet dönemi sonuna kadar şart kılınan amaçlar çerçevesinde kulanıldıklarında gelirler hesabına aktarılmak üzere tahsil olunan şartlı bağış ve yardımların bu hesaba kaydedileceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükmüne göre, şart kılınan amaçlar doğrultusunda tahsil olunan bağış ve yardımların söz konusu şart gerçekleşinceye kadar 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında izlenmesi şart gerçekleştiği takdirde gelirler hesabına aktarımının yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Döner Sermaye İşletmesine deprem bölgesinde kullanılmak üzere yapılan şartlı bağışların Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne aktarım kaydında 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı kullanılmadan doğrudan ödenek kaydı yapıldığı görülmüştür. Bu durumun yapılan şartlı bağışların söz konusu şart doğrultusunda harcanıp harcanmadığının denetimini ve takibini zorlaştırdığı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, şart kılınan amaçlar doğrultusunda tahsil olunan şartlı bağış ve yardımların şart gerçekleşinceye kadar 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında takibinin yapılması şart gerçekleştikten sonra gelir kaydının yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

Bakanlık İl Müdürlükleri tarafından 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu ile 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu uyarınca uygulanan idari para cezalarına ait tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre, idari para cezaları kamu geliri olarak kabul edilmekte olup, aynı Kanun'un 37'nci maddesinde kamu gelirlerinin ilgili kanunlarında belirtilen usullere göre tarh, tahakkuk ve tahsil edileceği belirtilmektedir. Anılan Kanun'un 51'inci maddesinde ise tahakkuk esaslı bir sistem benimsenmiş olup kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

Tahakkuk esası ise, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde tanımlandığı üzere bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesini ifade etmektedir. Bu çerçevede, kamu geliri niteliğindeki idari para cezalarının tahakkuk etmesiyle birlikte muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabının niteliğini düzenleyen 51'inci maddesinde bu hesabın mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler ile bunlardan yapılan tahsilat ve terkinlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmektedir. Anılan Yönetmelik'in 53'üncü maddesinde ise hesabın işleyişi düzenlenmiştir.

Buna göre, ilgili servislerinden verilen gelir tahakkuku tutarları 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabına borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedilecektir. Kamu idarelerinin mal veya hizmet satışlarından yapılan iskonto ve diğer indirimler ile iade edilen mal veya hizmetin satış bedeli dışında bu hesapta kayıtlı alacaklardan yapılan terkin ve indirimler bu hesaba alacak, terkinler 630 Giderler Hesabına, indirimler 610 İndirim, İade ve İskontolar Hesabına borç kaydedilir.

Yapılan incelemelerde, Bakanlık İl Müdürlükleri tarafından verilen idari para cezalarına ilişkin tahakkuk kayıtlarının büyük oranda yapılmadığı görülmüştür. Tahakkuk kayıtları yapılmayan idari para cezaları tahsilat aşamasında muhasebe kayıtlarına alınmaktadır. Bu durum ise kesilen idari para cezalarına ilişkin işlemlerin tahakkuk esasına göre yürütülmemesiyle sonuçlanmaktadır.

Bakanlığın muhtelif kanunlar gereğince gerçek ve tüzel kişilere idari para cezası uygulama yetkisi bulunmaktadır. Söz konusu idari para cezalarının kesinleşmesi ve tahsiline ilişkin hükümler ise 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda ve 442 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği'nde düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 27'nci maddesinde itiraz süresinin kararın tefhim veya tebliğinden itibaren 15 gün olduğu, bu süre içerisinde sulh ceza mahkemesine başvurulmaması halinde idari yaptırım kararının kesinleşeceği belirtilmektedir.

442 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği'nde düzenlenen ödeme yeri ise idari para cezalarının kesinleşmesine göre farklılık göstermektedir. Buna göre idari yaptırım kararları genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri tarafından verilmiş ve henüz kesinleşmemiş ise muhasebe yetkilisi mutemetleri ve muhasebe birimleri (merkez muhasebe birimi, mal müdürlükleri ve defterdarlık muhasebe müdürlükleri) vasıtasıyla tahsil edilecektir. İdari yaptırım kararlarının kesinleşmesi üzerine ödemeler ise ilgili vergi dairesinin hesabının bulunduğu bankalara veya vergi dairelerine yapılacaktır.

İdari para cezalarının ödeme süresi (özel kanunlarda ödeme süresi belirtilmemiş ise) ilgililere tebliğinden itibaren bir ay olarak belirlenmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 16.12.2019 tarih ve 90192509-210.11.02-E.561356 sayılı "Gelirlerin İdarelerin Kurumsal Koduna Kaydı" konulu yazısında genel bütçe gelirlerinin bütçe gelirleri hesabının yardımcı hesap kodları itibarıyla hangi idarelerin kurumsal koduna gelir kaydedileceğine ilişkin cetvel oluşturulmuştur. İlgili yazı Ek-1 Gelir Cetvelinde hangi gelirin hangi kurumsal kod ile muhasebeleştirileceği belirtilmektedir.

Söz konusu cetvelin "Açıklamalar" bölümünde, idari para cezalarından ödeme süresi içerisinde tahsil edilenlerin cezayı kesen kurumun kurumsal koduyla, kesinleştikten sonra 6183 sayılı Kanun gereğince takip ve tahsili için ilgili vergi dairesine intikal ettirilenlerin ise Gelir İdaresi Başkanlığı'nın kurumsal koduyla kayıtlara alınacağı ifade edilmiştir.

Mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Bakanlık tarafından uygulanan idari para cezalarının muhasebe müdürlüklerine bildirilmesi ve söz konusu idari yaptırım kesinleşene veya bu süre içerisinde ceza tahsil edilinceye kadar 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir. Kesinleşen idari para cezaları ise Gelir İdaresi Başkanlığı hesapları üzerinden kayıt altına alınmalıdır.

Sonuç olarak, bahse konu mevzuata uygun olarak idari para cezası yaptırımı uygulayan il müdürlükleri tarafından muhasebe müdürlüklerine bilgi verilerek alacakların tahakkuk ettirilmesi sağlanmalıdır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İdarenin Kullanımında Bulunan Taşınmazlara İlişkin Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Tapu kaydıyla fiili kullanım şekilleri arasında farklılık bulunan taşınmazlar için yapılması gereken cins tashihlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde, cins tashihinin; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemini ifade ettiği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins Tashihlerinin Yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde ise;

"(1) (Değişik: 3/6/2014-2014/6455 K.) Kamu idarelerince; mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kaydının birbirine uygun olmaması durumunda, taşınmazlar mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınır. Kamu idareleri taşınmazların cins tashihinin yapılması için gerekli işlemleri yaparlar. (Ek cümle:RG-16/12/2020-31336-C.K.-3304/4 md.) Ancak kamu idarelerinin savunma, güvenlik ve istihbarat hizmetlerinde kullandığı taşınmazlardan, ilgili idarelerce belirlenenlerin cins tashihleri yapılır.

(2) Tahsis edilen ve üzerinde irtifak hakkı tesis edilen taşınmazlar açısından bu yükümlülük kullanan idarenin veya gerçek veya tüzel kişilerin durumu tespit eden yazısı üzerine taşınmaz maliki idareye aittir. Ancak cins tashihine ilişkin gerekli belgeler ile buna ilişkin malî yükümlülükler kullanıcılar tarafından karşılanır." düzenlemesi yapılmıştır.

Bu düzenleme ile tapu kaydıyla fiili kullanım şekilleri arasında farklılık bulunan taşınmazlar için yapılması gereken cins tashihlerinin taşınmazı kullanan idare tarafından yapılacağı belirtilmiştir.

İdareden alınan taşınmaz formları ve icmal cetvellerinin incelenmesi neticesinde, İdarenin kullanımında olan bazı taşınmazların kullanım şekli ile tapuda kayıtlı cins bilgilerinin farklı olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından düzeltme çalışmalarına başlanıldığı, ilgili birimlerin yazılı olarak talimatlandırıldığı ancak sürecin henüz tamamlanmadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlık kullanımında bulunan taşınmazların mali tablolarda tam, doğru ve gerçeğe uygun tutarları gösterebilmesi ve raporlanabilmesi için cins tashihlerinin ve bu doğrultuda ilgili düzeltme kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Süreli Kullanım İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

Bakanlığa bağlı bazı birimler tarafından Süreli Kullanım Yönergesi kapsamındaki müze, örenyeri, kültür merkezi salonları, galeriler ve diğer mekanların kamu kurum ve kuruluşlarına kullandırılmasında tarife cetvelinde belirlenen bedelin %25'i oranında işletme gideri alınmadığı; süreli kullanım talebinde bulunan kullanıcılarla süreli kullanım sözleşmesi düzenlenmediği; kullanıcılardan teminat alınmadığı; bahse konu mekanların kültürel, bilimsel ve sanatsal amaçlı etkinlikler dışında da kullandırıldığı; süreli kullanıma konu mekanın veya kültür varlığının idaresinden sorumlu birimlerce bu kullanımlara ait bildirimlerin periyodik olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğüne yapılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayenin gelirleri, 2252 sayılı Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu'nun 5'inci maddesinde ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde belirtilmiştir.

Süreli Kullanım Yönergesi'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde;

"g) İşletme Gideri: Süreli kullanıma konu alanlarda gerçekleştirilen faaliyetler esnasında kullanılan elektrik, su ve benzeri genel yönetim giderlerine karşılık kullanıcıdan tahsil edilecek tutarı,

i) Süreli Kullanım: Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müze, örenyeri, kültür merkezi salonları, galeriler ve diğer mekânlar kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce kullanılması ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı birimler ile müze ve örenyerlerindeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının ticari amaçlı görsellerinin kullanılması, yayımı, tıpkıbasımı ile kopyalarının veya objeler üzerine baskısının yapılması, seri çoğaltılmaları ile

benzeri faaliyetler kapsamında, ilgili birimlerden onay almak kaydıyla belirlenen sürelerde kamu kurum ve kuruluşu ile gerçek veya tüzel kişiler tarafından kullanılması" şeklinde süreli kullanım ve işletme giderinin tanımı yapılmıştır.

"Süreli kullanım işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinde; 10 gün ve üzeri süreli kullanımlarda mekanın süreli kullanıma uygunluğunun başvuru sahibine tebliğinden itibaren, kullanıcıdan, kullanım sözleşmesinden kaynaklanan borç ve yükümlülüklerinin teminatı olmak üzere toplam süreli kullanım ücretinin %30'u tutarında ayrıca teminat alınacağı; süreli kullanım talebinde bulunan kullanıcılarla, süreli kullanım talebinin kesinleşmesinin ardından, faaliyetin gerçekleştirileceği mekân ile ilgili olarak ilgili birim ve kullanıcı arasında süreli kullanım sözleşmesi düzenleneceği ifade edilmiştir.

Aynı maddenin dokuzuncu fıkrasında;

"Bakanlığa bağlı müze ve örenyerleri, kültür merkezleri salonları, galeriler ve diğer mekanların kullanıcılarca, kültürel, bilimsel, sanatsal ve diğer etkinlikler için; faaliyetin kültürel (resital, tiyatro, sinema gösterisi, halk oyunları gösterisi, tören, sergi, festival) ve/veya bilimsel (kongre, sempozyum, toplantı, panel, vb.) amaçlı olması, ideolojik amaç taşımaması,

... gözetilerek gerçekleştirilir." ifadesi yer almakatadır.

"Kamu kurumlarının süreli kullanımı" başlıklı 6'ncı maddesinde ise; Yönerge kapsamında yer alan mekanların veya alanların ticari amaç gütmeyen faaliyetler kapsamında düzenlenecek etkinlikler için kamu kurum ve kuruluşlarına tahsis edilmesi halinde tarife cetvelinde belirlenen bedelin %25'i oranında işletme gideri alınmak kaydıyla süreli kullanımın gerçekleştirilebileceği açıkça belirtilmiştir. Bakanlık birimlerinin doğrudan veya ortaklaşa olarak başka kamu kurum ve kuruluşları veya gerçek ve tüzel kişilerle birlikte gerçekleştirecekleri süreli kullanımlarda; faaliyetin birimin görev alanına girmesi, birimi tanıtıcı ve etkinliğini artırıcı nitelikte olması koşuluyla kullanılan mekan için süreli kullanım ücreti alınmayacağı, bakanlık birimi etkinliği olduğuna dair ilgili olurun Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğüne gönderilerek izin alınacağı, ilgili birim tarafından ücretsiz süreli kullanımların, diğer süreli kullanımlarla birlikte periyodik olarak DÖSİMM'e bildirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; kapsamdaki mekanların kısa süreli kullandırılabilmesi için etkinliğin yalnızca kültürel, bilimsel ve sanatsal amaçlı olması gerekmektedir. Bakanlık birimleriyle ortaklaşa gerçekleştirilen etkinlikler

dışında kamu kurum ve kuruluşlarına bu mekanların tahsis edilmesi durumunda tarife cetvelindeki tutarın %25'i oranında işletme gideri alınmak kaydıyla etkinlik gerçekleştirilebilecektir. Süreli kullanım talebinde bulunan kullanıcılarla süreli kullanım sözleşmesi düzenlenmesi mecburi olup on günü aşan tahsis işlemlerinde kullanıcılardan ayrıca %30 oranında temiat alınması gerekmektedir. Bakanlık biriminin görev alanına giren ve birimi tanıtıcı etkinliklerin ücretsiz tahsis edilebilmesi için DÖSİMM'den izin alınması gereklidir. Ayrıca Yönerge kapsamındaki süreli kullanımların periyodik olarak süreli kullanıma konu mekanın veya kültür varlığının idaresinden sorumlu birimlerce DÖSİMM'e bildirilmesi gerekir.

Yapılan incelemede; Bakanlığa bağlı bazı birimler tarafından Süreli Kullanım Yönergesi kapsamındaki müze, örenyeri, kültür merkezi salonları, galeriler ve diğer mekanların kamu kurum ve kuruluşlarına kullandırılmasında tarife cetvelinde belirlenen bedelin %25'i oranında işletme gideri alınmadığı; bahse konu mekanların kültürel, bilimsel ve sanatsal amaçlı etkinlikler dışında da kullanıldığı; süreli kullanım talebinde bulunan kullanıcılarla süreli kullanım sözleşmesi düzenlenmediği; 10 günü aşan süreli kullanımlarda kullanıcılaradan teminat alınmadığı, süreli kullanıma konu mekanın veya kültür varlığının idaresinden sorumlu birimlerce tahsislere ilişikin bildirimlerin periyodik olarak DÖSİMM'e bildirimlerinin yapılmadığı, DÖSİMM'den izin alınmadan ücretsiz tahsis yapıldığı görülmüştür.

Kurum tarafından tahsis iş ve işlemlerin mevzuatta öngörüldüğü şekilde yapılmasına ilişkin İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerine bilgilendirme yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, süreli kullanım kapsamında yapılan iş ve işlemlerin mevzuatta öngörüldüğü şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: İdarenin Üretmekle Yükümlü Olduğu Coğrafi Verilerin Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu Üzerinden Sunulması İşlemlerinin Tamamlanmamış Olması

Coğrafi Bilgi Sisteminin Kurulması Hakkında Yönetmelik kapsamında Bakanlık Merkez Teşkilatı bünyesindeki Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü faaliyet alanlarındaki tematik ve temel verilerin tanımlanmadığı, Ulusal Coğrafi Veri Portalına aktarılmış coğrafi veri setlerinin ve bunlara ait metaverilerin bulunmadığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün portal üzerinden yayınladığı verilerin güncellenmediği, binaların iş sonu projelerindeki sayısal verilerinin (uygulama koordinatlarının) işlenmedikleri görülmüştür.

7.11.2019 tarih ve 30941 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Coğrafi Bilgi sistemleri Hakkında 49 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Kurulu'nun (TUCBS) 02.09.2021 tarihli toplantısında alınan Kararların 2'nci maddesinde; Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü tarafından Yerel Yönetimler kapsamında üretilen coğrafi verilerin Aralık 2021 tarihine kadar tespit edilmesi, 3'üncü maddesinde; veri üreticisi kurumların Ulusal Coğrafi Paylaşım Matrisi kapsamında "Tasnif Dışı" olarak değerlendirilen verilerini 2022 yılı Aralık ayına kadar "Açık Veri" haline getirmesi için gerekli çalışmaları yapması, 8'inci maddesinde ise; Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu ile paylaşılan verilere ait meta verilerin de veri sahibi kurumlar tarafından 31 Haziran 2022 tarihine kadar eksiksiz bir şekilde kayıtlarının tamamlanması hususları yer almaktadır.

Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşlarınca, söz konusu 49 sayılı Kararname ekinde yer alan (1) Sayılı Liste Coğrafi Veri Temaları Listesinin 5'inci sırasında belirtilen "Bina" veri temasına ilişkin verilerinin de, sorumlu oldukları coğrafi verilerin veri tabanlarında tutulmasının sağlanarak Ulusal Coğrafi Bilgi Platformuna sunulmasının sağlanması gerekmektedir.

Bakanlık tarafından yaptırılan Kültür Merkezi binaları ile Kütüphane binalarına ait coğrafi verilerin Ulusal Coğrafi Bilgi Platformuna sunulmadığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünce platformda yayınlanan binalara ait yapı sayısal bilgilerine yer verilmediği, kültür envanterinin haritaya işlenmesi çalışmalarının veri tanımlama dokümanlarına uygun formatta tamamlanmadığı belirlenmiştir.

49 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Geçici 1'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; "*Kamu kurum ve kuruluşları kendi sistemleri üzerinden sundukları ve tanımlama dokümanlarına uygun olan coğrafi veriyi, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu üzerinden sunar*." hükmü yer almaktadır.

Kamu idaresi tarafından düzeltme çalışmalarına başlanıldığı, ilgili birimlerin yazılı olarak yetkilendirildiği ve talimatlandırıldığı ancak sürecin henüz tamamlanmadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İdare'nin üretmekle yükümlü olduğu ancak Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu üzerinden sunulmayan coğrafi verilerin üretim planlamasının yapılarak Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu üzerinden sunulması çalışmalarına hız verilmesi, söz konusu platform

üzerinden veri sunumu gerçekleştirmekte olan birimlerdeki verilerin dokümanlara uygun olarak güncellenmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Fiyat Farkı Hesaplamalarında Hatalı Uygulamalar Bulunması

A) Fiyat Farkı Hesaplamalarında Güncel Endekslerin Uygulandığı İmalat Tutarlarının Hatalı Belirlenmesi

Kurum tarafından ihale edilen yapım işlerinin fiyat farkı hesaplamalarında güncel endekslerin uygulandığı dönemlere ilişkin imalat tutarlarının (An) hatalı belirlendiği görülmüştür.

24.02.2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 23.02.2022 tarihli ve 2022/5202 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'ın "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında;

"Temel endeks: İhale tarihinin içinde bulunduğu aya, çerçeve anlaşma ihalelerinde ise münferit sözleşme için teklif vermeye davetin yapıldığı tarihin içinde bulunduğu aya ait Endeks Tablosundaki sayıyı, akaryakıt ürünlerinden EPDK tarafından fiyatı yayımlananlar için EPDK'nın internet sayfasında yayımlanan ihale tarihindeki, çerçeve anlaşma ihalelerinde ise münferit sözleşme için teklif vermeye davetin yapıldığı tarihteki satış fiyatını,

Uygulama ayı: İş programına uygun olarak işlerin gerçekleştirilmesi gereken ayı,

Güncel endeks: Uygulama ayına ait Endeks Tablosundaki sayıyı, akaryakıt ürünlerinden Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından fiyatı yayımlananlar için EPDK'nın internet sayfasında yayımlanan uygulama ayına ait ortalama satış fiyatını,

Fiyat farkı: Birim fiyatlı sözleşmelerde, uygulama ayı içinde gerçekleşen imalat iş kalemleri ve ihzarat için; anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde ise uygulama ayı içinde ilerleme yüzdelerine göre gerçekleşen imalat iş grupları için, bu Esaslara göre ödenecek veya kesilecek bedeli,"

denilmektedir.

Aynı Esasların "Uygulama esasları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında;

"*Fiyat farkı uygulanan işlerde, zorunlu nedenler dışında, hakedişlerin uygulama ayından sonraki ayın ilk beş iş günü içerisinde ve uygulama ayına ait endeksler belli olduktan sonra düzenlenmesi esastır.*"

hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu Esasların "İş programı ve ödenek dilimi" başlıklı 7'nci maddesinde ise;

"(1) Sözleşme imzalandıktan sonra iş kalemlerinin, aylık imalatın, ihzaratın ve yıllık ödenekler ile bunların aylara dağılımını gösteren ayrıntılı bir iş programı hazırlanarak idarenin onayına sunulur.

(2) Herhangi bir aya ait iş programına yüklenicinin kusuru nedeniyle uyulmadığı takdirde, daha sonraki aylarda yapılacak imalatlarda, imalat miktarı iş programına uygun hale gelinceye kadar, fiyat farkı hesaplanırken, iş programına göre gerçekleştirilmesi gereken ayın endeksi ile işin fiilen gerçekleştirildiği ayın endeksinden düşük olanı esas alınır.

(3) Havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmadığı dönemde, idarenin izniyle yüklenici tarafından teknik şartlar yerine getirilerek işe devam edilmesi veya yüklenicinin iş programında öngörülenden daha fazla imalat yapması halinde, imalatın fiilen yapıldığı ay esas alınarak, bu dönemde gerçekleştirilen işler için fiyat farkı hesaplanır.

...

(5) İdarenin talebi olmaksızın yüklenici iş programına nazaran daha fazla iş yaparsa, işin fiilen yapıldığı ay esas alınarak fiyat farkı hesaplanır."

ifadesi yer almaktadır.

Uygulama İşleri Genel Şartnamesi'nin "Ataşmanlar ve ilgili diğer defterler" başlıklı 28'inci maddesinde;

"İşyerlerinde, yapılan işlerin bütün ayrıntılarını günü gününe kayıt altına almak için, örneklerine göre şantiye günlük defteri, rölöve ve ataşman defterleri, bunlarla ilgili belgeler yüklenici ile birlikte yapı denetim görevlisi tarafından tutulur. Yüklenici bu defterleri ve ilgili belgeleri imzalamak zorundadır. Bunlardan imzalı birer kopya yükleniciye verilir."

denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; ihale tarihinin içinde bulunduğu aya ait endeksin temel endeks, iş programına uygun olarak işlerin gerçekleştirilmesi gereken ayın uygulama ayı, uygulama ayına ait endeksin ise güncel endeks olduğu görülmektedir. Fiyat farkı ödenmesi öngörülen işlerde hakedişlerin uygulama ayından sonraki ayın ilk beş iş günü içerisinde, uygulama ayına ait endeksler belli olduktan sonra düzenlenmesi gerekmektedir.

Sözleşme imzalandıktan sonra aylık imalat tutarlarını gösteren iş programı yüklenici tarafından hazırlanarak idarenin onayına sunulmalıdır. Yüklenici onaylanan iş programına kendi kusuru nedeniyle uymadığı takdirde, imalat miktarı iş programına uygun hale gelinceye kadar, fiyat farkı hesaplanırken, iş programına göre gerçekleştirilmesi gereken ayın endeksi ile işin fiilen gerçekleştirildiği ayın endeksinden düşük olanı esas alınarak fiyat farkı hesaplanır.

Ancak, yüklenicinin idarenin talebi olmaksızın iş programında belirlenenden daha fazla iş yapması durumunda işin fiilen yapıldığı ayın endeksi esas alınarak fiyat farkı hesaplanır. İşin fiilen yapıldığı zamanı tespit edebilmek adına şantiye günlük defteri, rölöve ve ataşman defterleri gibi belgelerle yapılan işlerin bütün ayrıntıları günü gününe kayıt altına alınmalıdır.

Yapılan incelemede, hakedişlerin uygulama ayından sonraki ilk beş iş günü içerisinde düzenlenmediği, tutulması gereken şantiye, rölöve ve ataşman defterlerinin tutulmadığı görülmüştür. Bu durum hakediş tarihi itibarıyla yüklenicinin iş programında öngörülen imalat tutarından fazla imalat yapması durumunda işin fiilen yapıldığı ayın tespitini zorlaştırmaktadır. Yüklenici tarafından iş programında öngörülenden fazla imalat yapıldığında, İdarenin güncel endeksin uygulandığı imalat tutarını iş programına göre belirlediği, iş programına göre fazla yapılan imalat tutarını ise son hakedişin düzenlendiği aya ait tutar olarak belirleyerek fiyat farkı hesapladığı tespit edilmiştir.

Ayrıca tüm Rölöve ve Anıtlar Müdürlüklerinde aynı yazılım sistemi kullanılarak fiyat farkı ve hakediş hesaplanmaktadır. İş programında öngörülenden fazla imalat yapılması durumunda mevcut yazılım sistemi otomatik olarak fazla yapılan imalat tutarına ait fiyat farkını son hakediş ayına ait güncel endeks üzerinden hesaplamaktadır. Bu durum ülke genelinde devam eden işlerde sistematik bir hata yapılmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, fiyat farkı hesaplamalarının doğru yapılabilmesi için hakedişlerin aylık olarak düzenlenmesi, işlerin bütün ayrıntılarının günü gününe kayıt altına alınması, birden fazla ayı kapsayan hakediş ödemelerinde yüklenicinin iş programında öngörülen imalat tutarından

fazla imalat yapması durumunda işin fiilen yapıldığı ay tespit edilerek güncel endeksin uygulanacağı imalat tutarının doğru belirlenmesi gerekmektedir.

B) Fiyat Farkı Formülünde Yer Alan Pn Değerinin Hatalı Hesaplanması

Fiyat farkı formülünde yer alan Pn değerlerinin hatalı hesaplandığı görülmüştür.

Rölöve ve Anıtlar Müdürlüklerinin yapmış olduğu ihalelerin sözleşme tasarısının "Fiyat Farkı Ödenmesi ve Hesaplanması Şartları" başlıklı 14'üncü maddesinde; fiyat farkının 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'na Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'a göre hesaplanacağı belirtilmiştir.

4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'na Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'ın "Fiyat farkı hesabı" başlıklı 5'inci maddesinde;

"*Fiyat farkı hesabında aşağıdaki formül uygulanır:*

$$F = An \times B \times (Pn - 1)$$

$$Pn = a\frac{İn}{İ0} + b1\frac{Çn}{Ç0} + b2\frac{Dn}{D0} + b3\frac{AYn}{AY0} + b4\frac{Yn}{Y0} + b5\frac{Kn}{K0} + b6\frac{Gn}{G0} + c\frac{Mn}{M0}$$

(2) Formülde yer alan;

a) F: Fiyat farkını (TL),

b) An: İlk geçici hakedişte (n=1) olmak üzere (n) inci hak edişte; birim fiyatlı işlerde uygulama ayında gerçekleşen iş kalemleri ve ihzarat miktarlarının sözleşme birim fiyatlarıyla çarpılması sonucu bulunan tutarı (TL), anahtar teslimi götürü bedel işlerde ise uygulama ayında gerçekleşen ilerleme yüzdesiyle sözleşme bedelinin çarpılması sonucu bulunan tutarı (TL),

c) B: 0,90 sabit katsayısını,

ç) Pn: İlk geçici hakedişte (n=1) olmak üzere (n) inci hakedişte, fiyat farkı hesabında kullanılan temel endeksler ve güncel endeksler ile (Değişik ibare: 24.02.2022-31760 R.G./2. md.; yürürlük: 26.03.2022) girdilerin ağırlık oranlarını temsil eden sabit katsayıların yukarıdaki formüle uygulanması sonucu bulunan fiyat farkı katsayısını,

...

b3: Akaryakıtın ağırlık oranını temsil eden sabit katsayıyı,

…

AYo: Akaryakıt ürünleri için ihale tarihindeki satış fiyatını,

AYn: Akaryakıt ürünleri için uygulama ayına ait ortalama satış fiyatını,

…

ifade eder"

hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine göre; fiyat farkı hesaplama formülünde yer alan Pn değeri hesaplanırken ilgili ağırlık oranı ile formülde belirtilen endekslerin oranının çarpılıp toplanması gerekmektedir. Akaryakıt için ağırlık oranı belirlenen ihalelerde b3 katsayısı ile akaryakıt ürünleri için uygulama ayına ait ortalama satış fiyatını değeri ile akaryakıt ürünleri için ihale tarihindeki satış fiyatını değerinin oranının b3 ağırlık oranı ile çarpılarak formüle eklenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede, AYo değeri için ihale tarihindeki satış fiyatının esas alınması gerekirken ihale tarihinin içerisinde bulunduğu ayın ortalama satış fiyatının esas alındığı görülmüştür. Akaryakıt satış fiyatlarının fazla değişkenlik gösterdiği dönemlerde günlük satış fiyatı ile aylık ortalama satış fiyatı arasında önemli farklılıklar olması Pn değerinde sapmalara bu da fiyat farkının hatalı hesaplamasına sebebiyet vermektedir.

Sonuç olarak, fiyat farkı ödenen yapım işlerinde b3 ağırlık oranı belirlendi ise AYo değeri için ihale tarihinin içerisinde bulunduğu ayın ortalama satış fiyatı değil ihale tarihindeki satış fiyatı esas alınarak Pn değeri hesaplanması gerekmektedir.

BULGU 5: Konaklama Giderlerinin Bütçe Kanununda Belirtilen Limitlerin Üzerinde Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılması

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından Harcırah Kanununda ve 2024 Yılı Bütçesi (H) Cetvelinde belirtilen limitlerin üzerinde konaklama hizmeti alındığı görülmüştür.

6245 sayılı Harcırah Kanunu'nun "Yurtiçinde verilecek gündeliklerin miktarı" başlıklı 33'üncü maddesinin (a) fıkrasında; "*Bu Kanun gereğince verilecek yurtiçi gündeliklerinin miktarı her yıl bütçe kanunları ile tespit olunur."* denilmekte olup aynı maddenin (b) fıkrasında

ilgili gündelik miktarlarına uygulanacak katsayılara ilişkin açıklamalara yer verilmiş, (c) fıkrasında ise "*Devlet Tiyatroları ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlükleri ile Müdürlükleri, Cumhurbaşkanlığı ve Devlet Senfoni Orkestraları, Oda Orkestraları, Devlet Türk Halk Müziği Korosu, Devlet Klasik Türk Müziği Korosu, Devlet Çoksesli Müzik Korosu ve Devlet Halk Dansları Topluluğu tarafından düzenlenecek yurtiçi sanat faaliyetlerine münferiden ve topluca katılan sanatçılarla diğer görevlilere kanunlara göre kurumlarınca karşılanan seyahat ve ikamet giderlerine ilave olunarak, 2 nci derece kadrolu memur için tespit olunan gündelik miktarlarının 2 katı gündelik olarak verilir.*" hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu maddenin (d) fıkrasında ise; "*Bu Kanun hükümlerine göre gündelik ödenenlerden (b) fıkrasına göre gündelik ödenenler hariç) yurt içinde yatacak yer temini için ödedikleri ücretleri belgelendirenlere, belge bedelini aşmamak (...) (2) üzere gündeliklerinin tamamına kadar olan kısmı ayrıca ödenir.*" hükmü yer almaktadır.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli (H) cetvelinin "I- Yurt İçinde Verilecek Gündelikler (Madde:33)" başlıklı bölümünün (B) bendinde memur veya hizmetlilerin ek göstergeye veya aylık/kadro derecesine göre 2024 yılındaki gündelik miktarları belirtilmiştir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli (H) cetvelinin dipnotlarında; *"6245 sayılı Harcırah Kanununun 33 üncü maddesinin (b) fıkrasına göre yatacak yer temini için ödenecek ücretlerin hesabında gündeliklerinin % 60 artırımlı miktarı, (d) fıkrasına göre yapılacak ödemelerde ise görevlendirmenin ilk 10 günü için gündeliklerinin % 60 artırımlı miktarı, takip eden 80 günü için gündeliklerinin %50 si, müteakip 90 günü için ise müstehak oldukları gündeliklerinin %40'ı esas alınır."* hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinden, Harcırah Kanunu gereğince yurtiçinde verilecek gündeliklerin her yıl bütçe kanunu ile belirleneceği ve yatacak yer temini için ödedikleri bedeli belgelendirenlere belge bedelini aşmamak kaydı ile gündeliklerinin bütçe kanununda belirtilen oranlar kadar artırımlı kısmının ödeneceği anlaşılmaktadır. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli (H) Cetveli'nde bu tutarlar detaylı olarak belirtilmiştir.

Bununla beraber, 5441 sayılı Devlet Tiyatroları Personeli Hakkında Kanun'un Ek 2'nci maddesi ile 1309 sayılı Devlet Opera ve Balesi Personeli Hakkında Kanun'un 15'inci maddesinde; turnelerdeki ikamet yerlerinin Genel Müdürlükçe temin edileceği ve parasının da Genel Müdürlük bütçesinden ödeneceği, turne ile ilgili seyahatlerin zamanı ve hangi vasıtalarla yapılacağı genel müdürlükçe tayin olunacağı, harcırah yevmiyelerinden herhangi bir kesinti yapılamayacağı ve otel ücreti tenzil edilemeyeceği belirtilmiştir. Devlet Tiyatroları Genel

Müdürlüğü ile Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren sanatçıların konaklamaya ilişkin haklarından, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan sanatçılar Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünün mevzuatında yer almadığından faydalanamamaktadırlar. Söz konusu hususun aynı Bakanlığın merkez teşkilatında yer alan Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü ile Bakanlığa bağlı genel müdürlüklere bağlı olarak aynı amaç doğrultusunda çalışan sanatçılar arasında eşitsizliğe sebebiyet verdiği görülmekle birlikte mer'i mevzuat çerçevesinde Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğün yurtiçi sanat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde sanat faaliyetine katılan sanatçılar ile diğer görevlilerin konaklamalarının konaklama hizmeti şeklinde alınması mümkün görünmemektedir.

Yapılan incelemede, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (d) bendi kapsamında doğrudan temin yöntemi ile konaklama hizmeti alındığı, söz konusu konaklama hizmeti için ödenen tutarın Harcırah Kanunu ve 2024 yılı bütçesinin (H) cetvelinde belirtilen limitlerin üzerinde olduğu görülmüştür.

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğün yurtiçi sanat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde sanat faaliyetine katılan sanatçılar ile diğer görevlilerin konaklamalarının konaklama giderlerinin Harcırah Kanunu ve 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli (H) Cetveli'nde belirtilen limitleri aşacak şekilde doğrudan temin yöntemiyle alınması mümkün görünmemektedir.

Sonuç olarak konaklama hizmetinin, Harcırah Kanunu ile 2024 Yılı Bütçesi (H) Cetvelinde belirtilen limitleri aşacak şekilde alınmaması gerekmektedir.

BULGU 6: Yapım İşleri ile İlgili Hatalı Uygulamaların Bulunması

Bakanlık tarafından ihale edilen yapım işlerine ilişkin uygulama aşamasında aşağıda yer alan aksaklıklar görülmüştür.

A) Teknik Personel Çalıştırılmasına Yönelik Sözleşme Hükümlerinin Uygulanmaması

Bakanlık birimlerince ihalesi gerçekleştirilerek sözleşmeye bağlanan işlerden bazılarında ihale dokümanında belirtilen teknik personelin çalıştırılmadığı, kontrol ve takibinin yapılmadığı ve buna ilişkin cezai müeyyidelerin uygulanmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre çıkartılan Yapım İşleri Uygulama Yönetmeliğinin ekinde yer alan Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme'nin "Teknik personel,

makine, teçhizat ve ekipman bulundurulması" başlıklı 23'üncü maddesinde; "*Yüklenici, 23.3. maddesi uyarınca, İdareye bildirdiği teknik personelin onaylandığının kendisine bildirildiği tarihten itibaren sözleşmede adet ve unvanları belirtilen teknik personeli iş programına göre iş yerinde bulundurmak zorundadır.*

23.2. Yüklenici, sözleşmede adet ve mesleki unvanı belirtilen teknik personeli idareye süresinde bildirmediği veya iş programına göre iş başında bulundurmadığı takdirde her bir meslek ünvanı için belirlenen cezalar gün bazında uygulanacağı öngörülmektedir. Öngörülen cezalar müteakiben düzenlenecek ilk hakedişten kesilir. Bu cezalar, yüklenicinin cezalı çalıştığı süre içerisinde yukarıdaki yükümlülükleri yerine getirmemesi halinde de uygulanır.

23.3. Teknik personelin idareye bildirilmesi ve iş yerinde bulundurulmasıyla ilgili hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer alan hükümler uygulanır." denilmekte,

Benzer hüküm Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği Uygulama İşlerine Ait Tip Sözleşmesinin "Teknik Personel Bulundurulması" başlıklı 23'üncü maddesinde;

"*23.1.Yüklenici, İdari Şartnamenin 7.3.3 maddesi uyarınca, bildirdiği teknik personelin onaylandığının kendisine bildirildiği tarihten itibaren aşağıda adet ve unvanları belirtilen teknik personeli iş programına göre belirlenen süre dahilinde iş yerinde bulundurmak zorundadır. Şantiye şefi, mimar ve inşaat mühendisleri iş programına bağlı kalmaksızın iş yerinde devamlı olarak bulunmak zorundadır.*

...

23.2. Yüklenici, yukarıda adet ve unvanları belirtilen teknik personeli iş başında bulundurmadığı takdirde;

1- (Meslek unvanı)..... için günlük gecikme cezasının ½' si TL/Gün,

2- ..... için günlük gecikme cezasının ½' si TL/Gün,

ceza müteakiben düzenlenecek ilk hakedişten kesilir.

23.3. Teknik personel bildirimi ve belgeleri süresinde verilmediği takdirde her bir gecikme günü için, günlük gecikme cezasının 1/2 si tutarında ceza kesilir.

23.4. Teknik personelin idareye bildirilmesi ve iş yerinde bulundurulmasıyla ilgili hususlarda Uygulama İşleri Genel Şartnamesinde yer alan hükümler uygulanır." şeklinde yer almaktadır.

Yukarıdaki sözleşme hükümleri gereğince idare tarafından öngörülen teknik personelin adet ve unvanı ile bu personelde aranacak nitelikler sözleşme tasarısına yazılmakta, yer teslimden itibaren Kamu İhale Kanunu'na göre ihale edilen işler için Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 19'uncu maddesine göre, Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği kapsamında ihale edilen işler için ise Uygulama İşleri Genel Şartnamesi'nin 19'uncu maddesinde belirtilen sürede idareye bildirerek yer teslim tarihinden itibaren adet ve unvanı belirlenen teknik personelin çalıştırılması gerekmektedir. İhale dokümanında belirtilen teknik personelin usulüne uygun olarak bildirilmemesi veya bildirilen personelin çalıştırılmaması durumunda her bir teknik personel için sözleşmesinde öngörülen günlük cezalar uygulanır.

Yapılan incelemelerde, İdarenin Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği kapsamında ihale edilen bazı işlerde ihale üzerinde kalan isteklilerle imzaladıkları sözleşmelerde belirlenen adet, unvan ve nitelikte yüklenicilerin çalıştırması gerekli teknik personelin çalıştırılmadığı, idarece bunların kontrolü ve takibinin yapılmadığı, sözleşmede çalıştırılmayan teknik personel için öngörülen cezaların uygulanmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak, sözleşme kapsamında gerçekleştirilen işlerde sözleşmede belirtilen adet, unvan ve nitelikte teknik personelin çalıştırılması, idarece bunların kontrolü ve takibinin yapılması, sözleşmede çalıştırılmayan teknik personel için öngörülen cezaların uygulanması gerekmektedir.

B) Aralarında Doğal Bağlantı Bulunmayan İşlerin Birlikte İhale Edilmesi

İdare tarafından aralarında doğal bir bağlantı bulunmadığı halde yapım işi ile mal alımının birlikte ihale edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında; aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işleri birarada ihale edilemez hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükmüne göre aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işi ihalelerinin ayrı ayrı ihale edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Onarımları ve Restorasyonları İle Çevre Düzenlemesine İlişkin Mal Ve Hizmet Alımlarına Dair Usul Ve Esaslar kapsamında yapılan restorasyon ihalelerinde restorasyon işi ile ilgili olmayıp 4734 sayılı Kanun'a göre mal alım ihalesi yöntemi ile ihale edilmesi gereken, herhangi bir montaj vs. gerektirmeyen ve doğrudan hazır şekilde alınıp yapıya getirilen masa, sandalye, koltuk, halı, dolap gibi mal alımlarının restorasyon işi ihalesi kapsamında ihale edildiği görülmüştür.

Bu işlerin konusuna göre ayrı ayrı ihale edilmemesi rekabeti engellemekte ve kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasının önüne geçmektedir.

Sonuç olarak, aralarında kabul edilebilir doğal bağlantı bulunmayan, tamamen dışarıdan hazır halde temin edilebilir nitelikteki mal alımlarının yapım işi kapsamında birlikte ihale edilmemesi gerekmektedir.

C) Yapım İşi İhaleleri Proje ve Şartnamelerinde Eksiklikler Bulunması

İdare tarafından yapılan yapım işi ihalelerinin proje ve şartnamelerinde gerekli detaylara yer verilmediği görülmüştür.

Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Onarımları ve Restorasyonları İle Çevre Düzenlemesine İlişkin Mal Ve Hizmet Alımlarına Dair Usul Ve Esaslar'ın "Uygulama ilkeleri" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde; proje hazırlanması ve esaslı onarım işlerinin birlikte uygulanmasında yüklenici, idarece tespit edilen müdahale tekniklerini de içeren restorasyon ön raporu, mesleki deneyimleri ve mevzuat ilkeleri doğrultusunda restorasyon projelerini hazırlayacağı ve projelerini Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının onayına sunacağı, gerekli onay alındıktan sonra restorasyon işlerine başlayacağı, (e) bendinde ise; şartnamelerde; detay, yöntem ve tekniklere yer verileceği belirtilmiştir.

Aynı Usul ve Esaslar'ın "Şartnameler" başlıklı 12'nci madddesinde; ihale konusu mal veya hizmet alımları ile uygulama işlerinin her türlü özelliğini belirten idari ve teknik şartnamelerin idarelerce hazırlanmasının esas olduğu, ancak mal veya hizmet alımları ile uygulama işlerinin özelliği nedeniyle idarelerce hazırlanmasının mümkün olmadığının ihale yetkilisi tarafından onaylanması kaydıyla, teknik şartnamelerin bu Usul ve Esaslar hükümlerine göre hazırlattırılabileceği, ihale konusu mal veya hizmet alımları ile uygulama işlerinin teknik kriterlerine ihale dokümanının bir parçası olan teknik şartnamelerde yer verileceği, belirlenecek teknik kriterlerin, verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olması, rekabeti engelleyici hususlar içermemesi ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinden; işin her türlü özelliğini belirten idari ve teknik şartnamelerin idarece hazırlanması gerektiğinin esas olduğu ancak idarece hazırlanmasının mümkün olmadığı durumlarda söz konusu Usul ve Esaslar hükümlerine göre hazırlattırılabileceği, her türlü müdahaleyi içeren proje ve dokümanların Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının onayına sunulması gerektiği ve şartnamelerde; detay, yöntem ve tekniklere yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemelerde; şartnamelerde ve projelerde detaylara, uygulama yöntemlerine, imalatın ölçülerine ve şekline açık bir şekilde yer verilmediği tespit edilmiştir. Teknik şartnameler ve projelerde bulunan eksiklikler hangi imalatın, nereye, ne şekilde, hangi boyutlarda yapılacağı konusunda net bir bilgi vermemekle birlikte işin yapı denetimini de zayıflatmaktadır.

Sonuç olarak, yapım işi ihaleleri kapsamında hazırlanan şartname ve projelerin işin tüm özellikleri ve detaylarını içerecek şekilde kapsamlı ve karışıklığa mahal vermeyecek şekilde net olarak hazırlanması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kamu idaresi bulgu konusu husus hakkında çalışmalara başlamış olsa da henüz çalışmalar tamamlanamadığından bulgu konusu hususun 2024 yılı raporunda da yer alması gerektiği değerlendirilmektedir.
Fiyat Farkı Hesaplamalarında Güncel Endekslerin Uygulandığı İmalat Tutarlarının Hatalı Belirlenmesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kamu idaresi bulgu konusu husus hakkında çalışmalara başlamış olsa 2024 yılı içerinde yapılan yerinde denetimlerde aynı konunun devam ettiği görüldüğünden bulgu konusu hususun 2024 yılı raporunda da yer alması gerektiği değerlendirilmektedir.
Yapım İşleri ile İlgili Hatalı Uygulamaların Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kamu idaresi bulgu konusu husus hakkında çalışmalara başlamış olsa da henüz çalışmalar tamamlanmadığından ve 2024 yılı içerisinde yapılan denetimlerde aynı konu hakkında tespitler bulunduğundan bulgunun 2024 yılı raporundq da yer alması gerektiği değerlendirilmektedir.
Duran Varlıklar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Giderleştirilmesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kamu idaresi bulgu konusu husus hakkında çalışmalara başlamış olsa da henüz çalışmalar tamamlanamadığından bulgu konusu hususun 2024 yılı raporunda da yer alması gerektiği değerlendirilmektedir
İdarenin Kullanımında Bulunan Taşınmazlara İlişkin Cins Tashihlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Kamu idaresi bulgu konusu husus hakkında çalışmalara başlamış olsa da henüz çalışmalar tamamlanamadığından bulgu konusu hususun 2024 yılı raporunda da yer alması gerektiği değerlendirilmektedir

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
MERKEZ MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Merkez ve Taşra Personel Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu (TL)

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması (TL)

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tahsis Gelirleri Kapsamında Yapılan Tahsilatlara İlişkin Kontrollerin Sağlıklı Yapılmaması, Takip Sisteminin Kurulmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü, 19.06.1979 tarihinde kabul edilen 2252 sayılı Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu uyarınca kurulmuş olup kamu tüzel kişiliğine sahiptir.

Genel bütçeden ödenek almaksızın kendi kaynakları ile yönetilen Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü, ülkemizdeki kültür varlıklarının korunup gelecek nesillere aktarılması, kültür ve turizm altyapı yatırımlarının geliştirilmesi ve ülkemizin tanıtımı için her yıl bütçe imkânları çerçevesinde ödenek desteği sağlamaktadır.

2252 sayılı Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu ve Döner Sermaye Yönetmeliği hükümleri uyarınca Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğünün amaç ve hedefleri; eski eserler, anıtlar, müzeler, kütüphanecilik, bibliyografya, dokümantasyon, enformasyon, yayın, tanıtma, güzel sanatlar, sahne sanatları, arşiv, folklor, el sanatları, sinema sanatı, kültür merkezleri ve bunlar gibi mal veya hizmet üretim ve satışını içeren işletme alanlarında kullanmak, kültür veya turizm yatırımlarının alt yapı hizmetlerini yapmak, Bakanlığın kamu hizmetlerinde ihtiyaç duyduğu taşınmaz mal alımı ve kültür veya turizm yatırımlarına ilişkin kamulaştırma bedelleri için destek sağlamak, her türlü baskı, dağıtım ve reklam işleri ile afişler, turistik ve tanıtıcı yayınlar yapmak ve bunlarla ilgili tesisler kurmak, film, fotoğraf, plak ve hatıra eşyası hazırlamak, satış yerleri ve sergiler açmak, radyo ve televizyon programları, folklor gösterileri, festivaller düzenlemek ve turizm konularında yerli ve yabancı kuruluşlarla ortaklık kurmak, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamındaki her türlü eserin tüm mali haklarını yurt içinde ve yurt dışında satın almak, bu hakları kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşları niteliğindeki meslek örgütlerine, mahalli idarelere, Bakanlığın amaç ve görevlerini gerçekleştirmek için bedelsiz kullandırmak veya üçüncü kişilere satmaktır.

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğünün temel politikaları ve öncelikleri ise, Kültür ve Turizm Bakanlığının amaç ve hedefleri kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan proje, faaliyet ve hizmetlere bütçe imkânları doğrultusunda katkıda bulunmak, Bakanlığa bağlı müze ve ören yeri gişeleri ile ticari mekânların işletilmesi, Bakanlığa tahsisli taşınmazların kiralanması ve kısa süreli tahsisleri, Bakanlık faaliyetlerinin finansal olarak desteklenmesi, Bakanlığın ticari faaliyet ve operasyonlarının yürütülmesi, gelir artırıcı işbirliği modellerinin

geliştirilmesi, geleneksel el sanatlarımızın geliştirilmesi ve desteklenmesi ile Bakanlık yayınlarının satışıdır.

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü, personel sayısı ve bütçe büyüklüğü bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığının en önemli birimleri arasında yer almaktadır.

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğünün görev ve faaliyetlerini yürütürken tabi olduğu temel mevzuat aşağıda belirtilmiştir:

- Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu

- Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye Yönetmeliği

- Müze ve Örenyerlerine Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge

- Müze ve Örenyerlerine Girişlerde Kullanılan Bilet ve Müze Kartların Basımı Dağıtımı ve İmhasına İlişkin Yönerge

- Süreli Kullanım Yönergesi

- Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönerge

- Yazma ve Nadir Basma Eserlerden Ücretsiz Faydalanma Yönergesi

- Döner Sermaye Bütçesinden Genel Bütçeye Ödenek Aktarılmasına Dair Usul ve Esaslar

- Gençkart Kültür ve Sanat Projesinden Yararlanmaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge

- Kurumsal Kart Yönergesi

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

2252 sayılı Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu'nun Kuruluş başlıklı 6'ncı maddesinde; döner sermayenin bütçe, bilanço ve hesaplarını düzenleme, inceleme, döner sermaye ile ilgili bütün mali ve yönetsel işleri düzenlemek ve yönetmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı merkez kuruluşunda ve saymanlık örgütüne sahip olmak üzere "Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü" ve ayrıca merkez ve taşra örgütünde, Kültür ve Turizm Bakanlığı

kararı ile döner sermaye verilen her birimde "Döner Sermaye İşletmesi" kurulacağı öngörülmüştür.

Halihazırda Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğüne bağlı Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Alanları İşletme Müdürlüğünün saymanlık işlemleri Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Saymanlığı tarafından ve İstanbul Atatürk Kültür Merkezi İşletme Müdürlüğü saymanlık işlemleri Milli Saraylar Saymanlığı tarafından yürütülmektedir.

2024 yılı aralık ayı sonu itibarıyla Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğüne bağlı 3.814 personel görev yapmaktadır. Bu personelin 334'ü 657 sayılı Devlet Memurları Kanun'un 4(A) maddesi kapsamında memur statüsünde, 117'si 657 sayılı Kanun'un 4(B) maddesi kapsamında sözleşmeli statüde ve 3.363'ü ise sürekli işçi statüsünde istihdam edilmektedir.

Personel dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Merkez ve Taşra Personel Dağılımı

Görev Yeri	Memur	Sözleşmeli	İşçi	Toplam
Merkez	96	62	710	**868**
Taşra	238	55	2.653	**2.946**
Toplam	**334**	**117**	**3.363**	**3.814**

1.3. Mali Yapı

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğünün 2024 yılı muhasebe, hesap ve işlemleri Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir. Bu bağlamda döner sermeye işlemlerinin sonuçlarını göstermek üzere anılan Yönetmeliğin 565 ve 573'üncü maddelerinde sayılan mali tablolar düzenlenmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi muhasebe sistemi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yönetilen Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemini kullanmaktadır. Tüm kayıtlar bu sistem üzerinden tutulmakta ve takip edilmektedir.

Döner Sermaye İşletmesinin bütçe uygulama sonuçları, işletme tarafından hazırlanan kesin hesap cetvellerinde gösterilmekte ve bu cetveller, bir yıllık uygulama sonuçlarını göstermektedir.

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü tarafından sunulan Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre 2024 yılı, bütçe başlangıç ödeneği, yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenek, yıl sonu toplam ödeneği, bütçe gideri ve bütçe giderinin gerçekleşme oranı aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu (TL)

Kod	Açıklama	Bütçe Başlangıç Ödeneği	Yıl İçerisinde Eklenen/Düşülen Ödenek	Yıl Sonu Toplam Ödeneği	Bütçe Gideri	Toplam Ödeneğin Gerçekleşme Oranı (%)
1	Personel Giderleri	3.012.898.569,24	390.977.550,56	3.403.876.119,80	3.029.050.008,67	88,98
2	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	547.576.583,76	99.226.000,00	646.802.583,76	577.706.518,20	89,31
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.546.539.315,61	-2.260.629.824,56	285.909.491,05	199.448.157,70	69,75
5	Cari Transferler	1.099.054.689,39	262.639.999,00	1.361.694.688,39	1.330.040.463,79	97,67
6	Sermaye Giderleri	30.462.000,00	534.988.275,00	565.450.275,00	560.785.423,10	99,17
7	Sermaye Transferleri	8.000.000.000,00	5.327.550.000,00	13.327.550.000,00	12.485.446.122,08	93,63
8	Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
10	Ek Ödeme	384.882.000,00	-200.000.000,00	184.882.000,00	169.637.426,27	91,75
	Yasal Yükümlülükler (KDV1, KDV Tevkifat, Muhtasar Beyanname, Damga V. Beyanname Ödemesi)	0,00	0,00	0,00	1.011.282.132,59	0,00
Toplam		**15.621.413.158,00**	**4.154.752.000,00**	**19.776.165.158,00**	**19.363.396.252,40**	**97,91**

Döner Sermaye İşletme Müdürlüklerinin 2024 yılı toplam bütçe başlangıç ödeneği 15.621.413.158,00 TL, yıl içerisinde eklenen ödenek tutarı 4.154.752.000,00 TL olup yıl içerisinde eklenen ödeneklerle birlikte yılsonu toplam ödenek tutarı 19.776.165.158,00 TL olmuştur. Kurumun, 2024 yılı toplam bütçe gideri ise, 19.363.396.252,40 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam bütçe giderinin yılsonu toplam bütçe ödeneğine oranı %97,91 seviyesindedir.

Döner Sermaye İşletme Müdürlükleri tarafından sunulan Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosuna göre 2024 yılı; tahsil edilen bütçe gelirleri, ret ve iade tutarları, net bütçe gelirleri ile gelir türü itibarıyla net bütçe gelirlerinin toplam net bütçe gelirine oranı aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması (TL)

Kod	Bütçe Gelirlerinin Türü	Gelirler	Red ve İadeler	Net Bütçe Geliri	Toplam Gelir İçindeki Oran (%)
1	Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14.846.424.663,27	9.757.495,07	14.836.667.168,20	83,25
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.324.255.677,74	0,00	1.324.255.677,74	7,43
5	Diğer Gelirler	1.708.295.015,08	46.641.480,99	1.661.653.534,09	9,32
Toplam		**17.878.975.356,09**	**56.398.976,06**	**17.822.576.380,03**	**100,00**

Döner Sermaye İşletme Müdürlüklerinin 2024 yılı bütçe gelirleri toplamı 17.878.975.356,09 TL, bütçe gelirlerinden red ve iadeler toplamı 56.398.976,06 TL olup net bütçe geliri tutarı 17.822.576.380,03 TL'dir. Toplam net bütçe gelirleri içerisinde %83,25 oranı ile en yüksek paya sahip olan gelir türü teşebbüs ve mülkiyet gelirleridir.

Gelir tablosuna göre İdarenin konsolide net satışları 16.164.781.985,35 TL, satışların maliyeti 12.511.952.152,14 TL ve brüt satış karı 3.652.829.833,21 TL'dir. Dönem net zararı ise 2.784.773.641,70 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü muhasebe ve raporlama işlemlerini, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütmektedir. Müdürlük Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esaslarını, kıyasen uygulamakta olup Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan diğer düzenlemelere de tabidir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- Gelir tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tahsis Gelirleri Kapsamında Yapılan Tahsilatlara İlişkin Kontrollerin Sağlıklı Yapılmaması, Takip Sisteminin Kurulmaması

Bakanlığa bağlı birimler tarafından Süreli Kullanım Yönergesi kapsamında bulunan mekanların gerçek ve tüzel kişilere tahsis edilmesi karşılığında elde edilen gelirlerde; İdare tarafından tahsise ilişkin sözleşmelerin kontrol edilmediği, banka hesabına yatırılan tahsis ücretlerinin, hangi tahsise ilişkin olduğu tam olarak tespiti yapılmadan gelir kaydı yapıldığı, tahsis iş ve işlemlerinin Yönerge çerçevesinde yapılıp yapılmadığının kontrolüne yönelik bir takip sisteminin kurulmadığı görülmüştür.

Döner Sermaye İşletmesinin gelirleri, 2252 sayılı Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu'nun 5'inci maddesinde ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde belirtilmiştir. Taşınır mallarla, Bakanlığa tahsis edilen ve döner sermaye hizmetlerinde kullanılan taşınmaz malların ve tesislerin, sergi, yeme, içme, dinlenme yerleri ile salon, büfe ve otoparkların işletme, kira ve geçici olarak kullandırılmasından elde edilen gelirler döner sermayenin geliri olarak sayılmıştır.

Bakanlığa bağlı müze, örenyeri, kültür merkezi salonları, galeriler ve diğer mekanların kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce geçici olarak kullanılması ve bu kişilere tahsis edilmesi için gerçekleştirilecek süreli kullanım işlemlerinde uyulacak usul ve esasları belirlemek amacıyla Süreli Kullanım Yönergesi yürürlüğe girmiştir.

Süreli Kullanım Yönergesi'nde; süreli kullanım işlemlerinin ve ücretlendirmenin nasıl yapılacağı, hangi durumlarda tahsislerin ertleme veya iptal edilebileceği ve uygulanacak cezai yaptırımların neler olduğu açıkça beliritilmiştir. Ayrıca süreli kullanıma konu mekanın veya kültür varlığının idaresinden sorumlu birimler ile kullanıcılar arasında sözleşme düzenleneceği, belirili durumlarda teminat alınacağı ve tahsise konu mekan için belirlenen ücretin döner sermaye banka hesabına yatırılacağı ifade edilmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönerge'nin "Merkez Müdürünün Görevleri" başlıklı 7'nci maddesinde; müze ve örenyerleri, kültür merkezleri, galeriler ve kütüphanelerin kısa süreli kullandırılmasını sağlamak, müze ve

örenyerleri gelirlerini tahsil etmek merkez müdürün görevleri arasındadır. Aynı Yönerge'ye göre; merkez müdürlüğünün her türlü gelirlerini takip etme, tahsilini yapma, muhasebeleştirme, kontrol etme, gecikme faizi uygulama, tahakkuk ettirmek için gereken işlemleri başlatma, süresi içerisinde gelirlerin tahsilatını sağlamak için gerekli tedbirleri alma gibi görevler Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğüne bağlı gelirler grup başkanlığının görevleri arasında sayılmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre, Süreli Kullanım Yönergesi kapsamında bulunan mekanların kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce geçici kullanılması karşılığında elde edilen tahsis gelirinin, Döner Sermaye İşletmesinin bir geliri olduğu, bu gelirin tahsiline yönelik her türlü iş ve işlemlerin takip ve kontrol edilmesi gerektiği açıktır. Tahsis ücretinin doğru bir şekilde belirlenip süresi içerisinde tahsil edilip edilmediği, teminat alınıp alınmadığı, cezai yaptırımların uygulanıp uygulanmadığı gibi kontrollerin de yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; İl müdürlükleri tarafından yapılan tahsis sözleşmelerin İdareye gönderilmediği, görsel kullanım amacıyla yapılan tahsis işlemlerinde tahsis ücretinin belirlenmesine etki eden çekim teknikleri, çekim saati gibi unsurların kontrol edilmediği, İdare tarafından tahsis ücretinin doğruluğuna ilişkin hesaplama yapılmadığı, sadece banka hesabına yatırılan tahsis ücretinin gelir kaydının yapıldığı tespit edilmiştir.

Kurum tarafından tahsis bedellerinin tahsilatı ve kontrolüne ilişkin bir takip modül sisteminin kurulmasına yönelik çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, tahsis bedellerinin tahsilatına yönelik bir takip sisteminin kurulması ve kontrollerin geliştirilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 18 | KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.402.830.989,08
10	**Hazır Değerler**	347.260.964,92
100	KASA HESABI	507,64
102	BANKA HESABI	348.665.167,73
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-2.486.521,50
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.081.811,05
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	3.975.851,24
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	893.270,66
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	31.710,38
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.050.870,20
14	**Diğer Alacaklar**	35.077.255,57
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	35.077.255,57
15	Stoklar	512.519.163,53
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	512.235.989,46
157	DİĞER STOKLAR HESABI	283.174,07
16	**Ön Ödemeler**	503.180.293,77
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	503.180.293,77
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	801.676,77
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	801.676,77
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	15.783,28
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	15.783,28
2	DURAN VARLIKLAR	182.963.245.022,79
22	**Faaliyet Alacakları**	20.052.754,40
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	20.052.754,40
23	**Kurum Alacakları**	2.784.315,25
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.784.315,25
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.332.557.165,62
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.132.557.165,62
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-800.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	181.607.814.774,91
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	172.447.791.302,30
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	2.402.130.120,01
252	BİNALAR HESABI	32.317.390.921,02
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	278.811.246,31

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.664.368.248,36
32	**Faaliyet Borçları**	1.581.574.325,27
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	67.682.644,83
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	1.513.891.680,44
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.022.089.881,70
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	132.192.702,44
333	EMANETLER HESABI	889.897.179,26
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	43.263.971,09
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	40.699.440,97
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.564.530,12
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	17.440.070,30
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	17.440.070,30
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	899.842.763,05
43	**Diğer Borçlar**	22.839.288,92
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	22.839.288,92
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	877.003.474,13
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	877.003.474,13
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	180.801.865.000,46
50	**Net Değer**	165.504.520.268,60
500	NET DEĞER HESABI	165.504.520.268,60
51	**Değer Hareketleri**	76.066.539.496,21
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	76.066.539.496,21
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	121.540.105.776,92
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	121.540.105.776,92
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-176.820.771.957,23
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-176.820.771.957,23
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-5.488.528.584,04
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	39.513.551.055,85
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-45.002.079.639,89

254	TAŞITLAR HESABI	567.365.056,08
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	3.488.586.670,79
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-33.198.699.294,62
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.304.438.753,02
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	236.134.319,64
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	8.051.258,85
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-244.185.578,49
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	14.232,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	14.232,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	21.780,61
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	20.101.686,89
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-20.079.906,28

AKTİF TOPLAMI 184.366.076.011,87

PASİF TOPLAMI 184.366.076.011,87

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	3.444.729.309,83
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	3.444.729.309,83
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.725.586.428,09
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.725.586.428,09
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	0,00
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	0,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	179.908.898,98
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	179.908.898,98
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.890.327,47
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.890.327,47

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 18 **Adı : KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	62.668.603.797,13
630	01	Personel Giderleri	11.677.207.117,21
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.416.586.182,39
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.893.042.906,75
630	05	Cari Transferler	18.926.497.074,34
630	07	Sermaye Transferleri	3.035.582.275,60
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	3.754.359,90
630	13	Amortisman Giderleri	10.670.883.105,01
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	356.590.906,32
630	15	Karşılık Giderleri	128.851.192,87
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	10.754.639,81
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	2.063.844,68
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	8.967.602.337,71
630	99	Diğer Giderler	3.579.187.854,54

GİDERLER TOPLAMI (A) **62.668.603.797,13**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	17.803.944.764,69
600	01	Vergi Gelirleri	1.738.767.904,22
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	15.400.617,80
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	12.219.271.766,89
600	05	Diğer Gelirler	3.625.157.498,71
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.276.092,38
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	204.070.884,69

GELİRLER TOPLAMI (B) **17.803.944.764,69**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	129.040.046,48
610	01	Vergi Gelirleri	335.373,87
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	71.466,56
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	122.800.000,00
610	05	Diğer Gelirler	5.833.206,05

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **129.040.046,48**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **17.674.904.718,21**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **39.505.170.494,88**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-5.488.528.584,04**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**62.668.603.797,13**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**17.803.944.764,69**	**NET GELİR (D=B-C)**	**17.674.904.718,21**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**129.040.046,48**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-5.488.528.584,04**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8018

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ MERKEZ MÜDÜRLÜĞÜ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.349.156.534,60
10	**HAZIR DEĞERLER**	1.085.946.001,82
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	50.150.000,00
102	BANKALAR HESABI	978.390.187,50
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-18.713,90
105	DÖVİZ HESABI	57.424.528,22
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	186.319.477,59
120	ALICILAR HESABI	180.788.141,39
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	2.320.578,17
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.113,31
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	9.272.813,79
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.064.169,07
13	**DİĞER ALACAKLAR**	21.358.016,62
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	743.281,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	20.614.735,62
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	157,50
139	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-157,50
15	STOKLAR	21.391.759,54
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	5.233.697,49
153	TİCARİ MALLAR HESABI	16.158.062,05
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	20.215.366,08
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	20.215.366,08
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	13.925.912,95
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	13.925.912,95
2	DURAN VARLIKLAR	187.411.839,02
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	265.295,22
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	265.295,22
24	**MALÎ DURAN VARLIKLAR**	117.880.165,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	117.880.165,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	69.187.684,96
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.933.033,36
254	TAŞITLAR HESABI	479.164,83
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	87.638.619,49
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-24.863.132,72
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	36.695,96
260	HAKLAR HESABI	282.986,37
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	551.468,98
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	413.764,26
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.211.523,65

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	761.203.210,53
32	**TİCARİ BORÇLAR**	14.911.998,21
320	SATICILAR HESABI	2.316.115,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.558.109,53
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	37.773,68
33	**DİĞER BORÇLAR**	6.109.835,15
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	2.479.213,91
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	3.630.621,24
34	ALINAN AVANSLAR	75.874.688,14
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	75.874.688,14
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	664.306.689,03
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	130.367.890,16
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	121.749.378,05
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	339.834.629,44
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	72.354.791,38
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.464.026.821,58
42	**TİCARİ BORÇLAR**	689.520,13
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	689.520,13
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	2.407.364.555,94
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.407.364.555,94
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	55.972.745,51
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	55.972.745,51
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.688.661.658,49
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.332.557.165,62
500	SERMAYE HESABI	2.132.557.165,62
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-800.000.000,00
52	**SERMAYE YEDEKLERİ**	647.419,50
522	MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI HESABI	647.419,50
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	25.054.892,89
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	25.054.892,89
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-262.147.494,80
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-262.147.494,80
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-2.784.773.641,70
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	74.486.111,59
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-2.859.259.753,29

28	**GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	41.997,88
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	41.997,88

AKTİF TOPLAMI 1.536.568.373,62

PASİF TOPLAMI 1.536.568.373,62

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	153.135.765,37
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	153.135.765,37
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	953.392,61
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	953.392,61
960	KONSİNYE MALLAR HESABI	85.028,46
961	KONSİNYE MALLAR ALACAKLI HESABI	85.028,46
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	27.659.133,65
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	27.659.133,65
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	11.390.341,96
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	11.390.341,96

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8018 | **KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ MERKEZ MÜDÜRLÜĞÜ** | **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	16.220.440.471,39
1- Yurtiçi Satışlar	14.762.284.268,58
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.458.156.202,81
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	55.658.486,04
1- Satıştan İadeler (-)	9.757.495,07
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	45.900.990,97
C- NET SATIŞLAR	16.164.781.985,35
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	12.511.952.152,14
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	4.748.511,36
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	12.507.203.640,78
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	3.652.829.833,21
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	8.125.268.262,10
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	8.125.268.262,10
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-4.472.438.428,89
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	1.700.571.221,68
3- Faiz Gelirleri	616.238.949,73
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	100.571,88
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	4.599.170,04
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.079.632.530,03
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.802.057,78
2- Karşılık Giderleri (-)	1.144.693,02
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	260.208,51
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	397.156,25
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-2.773.669.264,99
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	570.203,02
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	570.203,02
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	11.674.579,73

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	10.583.745,45
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1.090.834,28
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-2.784.773.641,70
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-2.784.773.641,70

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları Tablosu

Tablo 4: İhale Dokümanlarında Yer Alan Fiyat Farkı Katsayıları

Tablo 5: Bazı İl ve İlçe Müdürlüklerine Ait Taşımalı Özel Eğitim Hakedişlerinin Taşıma ve İşçilik Maliyeti Oranları

KISALTMALAR

AR-GE: Araştırma Geliştirme

YİKOB: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı

Yİ-ÜFE: Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Geçici Kabulü Yapılan Okul Binalarının İlgili Maddi Duran Varlık Hesabına Kaydedilmemesi

2. Kamulaştırmaya İlişkin Harcamaların Arazi ve Arsalar Hesabında Muhasebeleştirilmesi

3. Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Eksik ve Hatalı Hesaplanarak Muhasebeleştirilmesi

4. Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının Gerçeği Yansıtmaması

B. Diğer Bulgular

1. Beceri Eğitimi Yaptırmayan İşletmelerden Mesleki Eğitime Katılma Payının Tahsil Edilememesi

2. Öğretim Elemanlarından Alınan Danışmanlık Hizmetlerinde Hizmet Bedelinin Yasal Kesintiler Yapılmadan Ödenmesi

3. Araştırma ve Geliştirme Birimlerinde Görev Alanların Gerekli Nitelikleri Taşımaması

4. Bakanlığa Bağlı Muhtelif Birimlerde Görevlendirilenlere Ders Yılı Dışındaki İdari İzinli Sayılan Günlerde de Ek Ders Ücreti Ödenmesi

5. Yapım İşlerinde Yapı Denetim Görevlisi Tarafından Yerine Getirilmesi Gereken Görevlerde Eksikliklerin Bulunması

6. Halk Eğitim Merkezlerine Bağlı Kurslarda Hatalı Uygulamaların Bulunması

7. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları ile İl Özel İdarelerine Aktarılan Hakediş Tutarlarından Yüklenicilere Kesilen Cezaların Düşülmemesi

8. Bakanlığa Bağlı İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince Gerçekleştirilen Öğrenci Taşıma Uygulaması Kapsamında Taşıma Hizmeti Alımı İhalelerinde Hatalı Uygulamaların Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Milli Eğitim Bakanlığı görevlerini 10.07.2018 tarihli 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 301'inci ve müteakip maddelerinde yer alan hükümler çerçevesinde sürdürmektedir.

Söz konusu Kararname'ye göre Bakanlığın başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- Okul öncesi, ilk ve orta öğretim çağındaki öğrencileri bedenî, zihnî, ahlaki, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek; öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini bu çerçevede yürütmek ve denetlemek,
- Eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejileri belirlemek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve denetlemek, ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek,
- Eğitim sistemini yeniliklere açık, dinamik, ekonomik ve toplumsal gelişimin gerekleriyle uyumlu biçimde güncel teknik ve modeller ışığında tasarlamak ve geliştirmek,
- Eğitime erişimi kolaylaştıran, her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve koordine etmek,
- Kız öğrencilerin, engellilerin ve toplumun özel ilgi bekleyen diğer kesimlerinin eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek,
- Özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek,
- Yükseköğretim kurumları dışındaki eğitim ve öğretim kurumlarını açmak, açılmasına izin vermek ve denetlemek,
- Yurt dışında çalışan veya ikamet eden Türk vatandaşlarının eğitim ve öğretim alanındaki ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çalışmaları ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde yürütmek,
- Yükseköğretim dışında kalan ve diğer kurum ve kuruluşlarca açılan örgün ve yaygın

eğitim ve öğretim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve düzenlemelerini hazırlamak,

- Yükseköğretimin millî eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için, 4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bakanlığa verilmiş olan görev ve sorumlulukları yerine getirmek.

Bakanlığa ayrıca farklı kanunlar ile verilmiş olan çok sayıda görev, yetki ve sorumluluk bulunmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda örgün ve yaygın eğitim, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda çırak, kalfa ve ustalık eğitimlerinden okullarda verilecek mesleki eğitimler; 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda ilköğretim, 3423 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanun'da okullarda açılacak döner sermayeler ve uygulamalı mesleki eğitim, 6721 sayılı Türkiye Maarif Vakfı Kanunu'nda yurtdışında örgün ve yaygın eğitim hizmetleri, 2133 sayılı Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Hakkında Kanun'da ders kitapları basım ve dağıtımı, 2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun ve 3580 sayılı Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun'da yatılı ve burslu okutulacak öğrenciler, 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun'da yurtdışında burslu okutulacak öğrenciler, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda yükseköğretimin yapı ve işleyişi, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimi hakkında düzenlemeler yapılarak Bakanlığa bu alanlara ilişkin çeşitli yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Bunlar dışında farklı düzenlemelerle Bakanlığa verilmiş olan görevler de bulunmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bakanlık; merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı olmak üzere geniş bir örgütsel yapıya sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı 23 birimden oluşmaktadır. Bu birimler şunlardır:

- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü

- Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- İç Denetim Birimi Başkanlığı
- İnşaat ve Emlak Genel Müdürlüğü
- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
- Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (28.12.2024 tarihi itibariyle Milli Eğitim Akademisi Başkanlığı)
- Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Özel Kalem Müdürlüğü
- Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü
- Strateji Geliştirme Başkanlığı
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
- Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
- Yükseköğretim ve Yurtdışı Eğitim Genel Müdürlüğü

Taşra teşkilatı, illerde il millî eğitim müdürlükleri, ilçelerde ise ilçe millî eğitim müdürlükleri şeklinde olmak üzere 81 il ve 922 ilçede örgütlenmiştir. Bakanlığa bağlı okul ve

kurumlar il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Türk kültürünün yurt dışında tanıtılması, yayılması ve korunmasına dair eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenlemek üzere 63 ülkede yurt dışı teşkilatı oluşturulmuştur.

Bakanlık bünyesinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak istihdam edilen kadrolu ve sözleşmeli personel çalıştırılmaktadır. Ayrıca Bakanlığa bağlı döner sermayeli kuruluşlarda 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi olarak istihdam edilen işçi statüsündeki personel bulunmaktadır. Kadrolu ve sözleşmeli personel olarak eğitim-öğretim hizmetleri sınıfında 1.041.792, genel idare hizmetleri sınıfında 42.319, yardımcı hizmetler sınıfında 30.433, teknik hizmetler sınıfında 5.153, sağlık hizmetleri sınıfında 687, avukatlık hizmetleri sınıfında 313 ve diğer statülerde 3.748 olmak üzere toplamda 1.124.445 personel istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

Millî Eğitim Bakanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, temel faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Millî Eğitim Bakanlığına 1.092.129.668.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu tutar merkezi yönetim bütçesinin %9,83'üne tekabül etmektedir. Bakanlığın 2024 mali yılı başlangıç bütçesine yıl içinde eklenen 35.096.710.858.88 TL ödenek ile yılsonu bütçesi 1.127.226.378.858,88 TL olmuştur. Bununla birlikte yıl sonu bütçesinin 1.105.444.752.832,05 TL'si harcanmıştır.

Bütçe Giderleri ve Ödenekler tablosuna göre 2024 yılı bütçe giderleri ve ödenek kullanımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Ekonomik Kod		2024 Başlangıç Ödeneği (TL)	2024 Revize Ödeneği (TL)	31.12.2024 İtibarıyla Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	790.060.716.000	796.260.047.380,00	793.013.521.910,31	99,59
02	SGK Devlet Primi Giderleri	94.210.419.000	99.939.614.620,00	98.644.583.633,84	98,70
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	79.707.141.000	110.706.887.508,39	103.848.685.979,08	93,80
05	Cari Transferler	25.902.262.000	25.662.871.000,00	25.421.958.625,41	99,06
06	Sermaye Giderleri	100.000.000.000	90.578.881.804,96	81.092.560.345,91	89,52

07	Sermaye Transferleri	356.710.000	4.078.076.545,53	3.423.442.337,50	83,94
Genel Toplam		**1.092.129.668.000**	**1.127.226.378.858,88**	**1.105.444.752.832,05**	**98,06**

2024 yıl sonu itibariyle bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırması aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Ekonomik Kod		**2023**	**2024**	
		Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)	**Gelir Tahmini (TL)**	**Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)**
01	Vergi Gelirleri	13.092.468.908,58	-	26.471.683.344,64
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	62.693.084,20	-	87.012.053,90
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.845.648.415,73	-	2.096.444.985,48
05	Diğer Gelirler	885.318.374	-	2.043.286.161,07
Genel Toplam		**15.886.128.782,51**		**30.698.426.545,09**

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre Bakanlığın 2024 yılı faaliyet sonucu aşağıdaki gibidir.

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (A)	**Faaliyet Gelirleri (B)**	**İndirim İade İskonto Toplamı (C)**	**Net gelir (D=B-C)**	**Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu (D-A)**
1.119.168.656.772,27	77.912.431.152,47	101.480.511,50	77.810.950.640,97	1.041.357.706.131,3

Bakanlık bünyesinde yer alan 1482 döner sermaye işletmesi ile 539 öğretmenevi ve akşam sanat okuluna ilişkin mali iş ve işlemler bütçe dışında yürütülmekte ve bunlara ilişkin mali bilgiler yukarıdaki tablolarda yer almamaktadır. 2024 mali yılı sonu itibarıyla söz konusu döner sermaye işletmelerinin konsolide brüt gelirleri 8.103.886.225,19 TL, toplam karı 381.232.332,83 TL; öğretmenevi ve akşam sanat okullarının ise konsolide toplam brüt geliri 4.650.832.830,00 TL, toplam karı 806.836.706,00 TL olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılında Bütçe Kanunu (E) Cetveli'ne konan hüküm ile Milli Eğitim Bakanlığına Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan ilköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılacak ders kitapları için 3.700.000.000,00 TL, taşımalı ilköğretim ve ortaöğretim kapsamındaki öğrencilerin öğle yemeği gideri olarak 9.600.000.000,00 TL ve özel eğitim öğrencilerinin taşıma gideri olarak 6.409.000.000,00 TL olmak üzere toplam 19.709.000.000,00 TL kaynak öngörülmüş olup 2024 yılı içerisinde yapılan ilavelerle ilköğretim ve ortaöğretim kapsamındaki öğrencilerin öğle yemeği gideri olarak aktarılan

kaynak 12.015.180.642,58 TL'ye, özel eğitim öğrencilerinin taşıma gideri olarak aktarılan kaynak 7.261.735.587,50 TL'ye ve ilköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılacak ders kitapları için aktarılan kaynak 7.043.691.804,92 TL'ye yükseltilerek toplam 26.320.608.035,00 TL tutarında kaynak aktarımı gerçekleştirilmiştir. Taşımalı ilköğretim ve ortaöğretim kapsamındaki öğrencilerin yemek gideri olarak 8.303.229.847,66 TL, özel eğitim öğrencilerinin taşıma giderleri 6.845.524.269,18 TL, ücretsiz ders kitabı için 5.792.609.093,71 TL olmak üzere toplam 20.941.363.210,55 TL harcama yapılmıştır.

Bakanlık merkez ve taşra birimlerinde bütçeyle verilen ödenekler dışında, Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar ve yabancı devletlerden sağlanan fonlarla veya ulusal kaynaklarla finanse edilen projeler bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli kaynaklardan elde edilen gelirler Bakanlık bütçesi ile ilişkilendirilmeksizin bankalarda açılan özel hesaplarda takip edilmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Genel yönetim muhasebesine ilişkin ilke ve kurallar, genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından kullanılacak çerçeve hesap planı ve düzenlenecek mali raporların hazırlanma ilkeleri, şekil, süre ve türleri, aynı Kanun'un 49 ve 80'inci ve geçici 3'üncü maddeleri ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 221'inci maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Buna göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Bir ekonomik değer; yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir. Kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterilir. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile taahhüt ve garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir."* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu olduğu; 314-316'ncı

maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri çerçeve hesap planına uygun olarak Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur, ancak 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile değişen teşkilat yapısına uygun olarak iş akış süreçlerinin yeniden oluşturulması ve güncellenmesi çalışmaları devam etmektedir. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi bulunmamakla birlikte ön mali kontrole ilişkin bir genelge mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, çalışmaların henüz tamamlanmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 40 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 12'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli Eğitim Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Geçici Kabulü Yapılan Okul Binalarının İlgili Maddi Duran Varlık Hesabına Kaydedilmemesi

Bakanlık İnşaat Emlak Genel Müdürlüğünce Avrupa Birliği fonlarıyla inşa edilen okul binalarından geçici kabulü yapılıp eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılmaya başlananların, tahsis işlemi yapılmak suretiyle ilgili maddi duran varlıklar hesabına aktarılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 187'nci maddesinde, kamu idarelerine ait olup yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının kullanılacağı düzenlenmiştir. Buna göre, yeni okul inşasına yönelik harcamalar geçici mahiyetteki söz konusu hesapta izlenecek, geçici kabulü yapılanlar ise tahsis işlemleri yapılmak suretiyle 252.03 Tahsisli

Kullanılan Taşınmazlar Hesabına aktarılacak, bu suretle de yapılmakta olan yatırımlar hesabındaki kayıtlar kapatılacaktır.

Yapılan incelemede, İnşaat ve Emlak Genel Müdürlüğünce AB fonlarıyla inşa edilen bina inşaatlarından geçici kabulü yapılanların tahsis işlemi yapılmak suretiyle ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılmadığı, dolayısıyla da halen yapılmakta olan yatırımlar hesabında izlenmeye devam edildiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, geçici kabulü yapılıp eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılmaya başlanan binaların tespit işlemlerinin tamamlandığı, söz konusu binalara ilişkin gerekli muhasebe kayıtlarının yapılmasının saymanlıktan yazı ile istendiği belirtilmiştir.

Buna göre, Bakanlık mali tablolarındaki tahsisli taşınmazlara yönelik kayıtların gerçek durumu tam ve doğru olarak göstermesini teminen, geçici kabulü yapılan binaların ilgili maddi duran varlık hesabına aktarımını sağlamaya yönelik muhasebe kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Kamulaştırmaya İlişkin Harcamaların Arazi ve Arsalar Hesabında Muhasebeleştirilmesi

Bakanlığın taşra birimlerinde, maddi duran varlık hesap grubunda yer alan arazi ve arsalar hesabına yapılan borç kayıtlarının henüz tahsis işlemi yapılmamış arsalara ilişkin kamulaştırma bedeli ve mahkeme masrafları gibi harcamalara ilişkin olduğu, söz konusu borç kayıtlarının karşılığında ilgili sermaye alt hesabının alacaklandırılmadığı, dolayısıyla da mali tablolarda kuruma tahsisli arsa kayıtlarının gerek varlık gerekse yükümlülük bakımından yanlış bilgi içerdiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 171'inci maddesinde, kamu idarelerinin her türlü arazi ve arsaları ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için 250 Arazi ve arsalar hesabının kullanılacağı; 172'nci maddesinde ise, tahsise konu edilen arazi ve arsaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba borç, 500 Net Değer Hesabına da alacak kaydedileceği düzenlenmiştir. Diğer taraftan, aynı Yönetmelik'in 170'inci maddesinde, tahsis edilen taşınmazlara yapılan değer arttırıcı harcamaların taşınmazın tahsis edildiği kamu idaresinin muhasebe hizmetini yürüten muhasebe birimince ilgili taşınmazın kayıtlı değerine ilave edileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, il müdürlüklerince kamulaştırmaya yönelik harcamaların arazi ve arsalar hesabında muhasebeleştirildiği, henüz tahsis işlemi yapılmamış arsalar için yapılan ve değer artırıcı harcama niteliğinde de olmayan harcamalar için sermaye hesabının çalıştırılmadığı, dolayısıyla da mali tablolarda gerek varlık gerekse yükümlülük bakımından kurumun tahsisli arsa kayıtlarının gerçek durumu yansıtmadığı, kuruma tahsisli arsa tutarının ilgili hesabın borç bakiyesinden çok daha düşük tutarda olduğu, hatta bazı illerde arazi ve arsalar hesabının yüksek tutarda borç bakiye vermesine rağmen kuruma tahsisli hiçbir arsanın bulunmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında hatalı yapılan muhasebe kayıtlarının düzeltilmesine ve uygulamada alınacak tedbirlere ilişkin merkez ve taşra teşkilatlarına bilgilendirme yapıldığı ve gerekli talimatların verildiği belirtilmiştir.

Buna göre, Bakanlığa tahsisli arsa tutarlarının mali tablolarda gerek varlık gerekse yükümlülük bakımından gerçek değerini göstermesini teminen, arazi ve arsalar hesabına yapılan kayıtların mevzuata uygunluğunun, kamulaştırma ve benzeri edinimlere ilişkin tahsis öncesi harcamaların geçici bir hesapta veya nazım hesaplarda izlenmesi suretiyle sağlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Eksik ve Hatalı Hesaplanarak Muhasebeleştirilmesi

Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatlarında, ilgili mevzuatı uyarınca hesaplanıp ödenen kıdem tazminatlarının ihtiyatlılık ilkesi gereğince karşılıklarının ayrılmasında ve dönemsellik ilkesi gereğince muhasebeleştirilmesinde eksikliklerin bulunduğu görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde düzenlenen temel muhasebe ilkelerinden olan ihtiyatlılık ilkesi gereğince muhtemel risk ve olaylar için karşılık ayrılacağı düzenlenmiş, bu kapsamda gerek söz konusu Yönetmelik gerekse Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde ödenmesi öngörülen kıdem tazminatı tutarları için, vadesine göre "372" ve "472" kodlu "Kıdem tazminatı karşılığı" hesapları ihdas edilmiştir. Buna göre, ilgili mevzuatı uyarınca ayrılan ve faaliyet dönemi içinde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatları karşılıkları 372 Kıdem tazminatı karşılığı hesabında, faaliyet döneminden sonraki yıllarda ödenecek kıdem tazminatları için ayrılan karşılıklar ise 472 Kıdem tazminatı karşılığı hesabında izlenir ve izleyen dönemde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatı karşılıkları da dönem sonunda 472 kodlu hesaptan 372 kodlu hesaba aktarılır.

Yapılan incelemede, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatlarında iş hukuku kapsamında istihdam edilen personele ödenmesi öngörülen kıdem tazminatı tutarları için ayrılması gereken karşılıkların tam ve doğru hesaplanmadığı, 472 kodlu hesabın gerçek durumu yansıtmadığı, izlenen dönemde ödenmesi öngörülen tutarların da dönem sonunda değil de ödeme anında 372 kodlu hesaba alındığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, merkez ve taşra teşkilatına ilgili mevzuat hükümlerine uygun şekilde muhasebe kayıtlarının yapılması ve hatalı hesaplamaların düzeltilmesi talimatının verildiği belirtilmiştir.

İhtiyatlılık ilkesi uyarınca ayrılması gereken kıdem tazminatı karşılıklarının ilgili hesaplara tam ve doğru olarak kaydedilmesi, ödenecek tutarların da dönemsellik ilkesi uyarınca dönem sonlarında kısa vadeli hesap grubuna aktarılması gerekmektedir.

BULGU 4: Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının Gerçeği Yansıtmaması

Bakanlığın döner sermayeli kuruluşlara ilişkin yatırdığı sermayeleri muhasebe kayıtlarında doğru ve gerçekçi rakamlarla izlemediği görülmüştür.

3423 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında, okulların döner sermaye artırımlarının döner sermaye işletmelerinin yılsonu bilançosunda görülen kârlarının üçte birinin doğrudan sermayeye eklenmesi suretiyle karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "242 Döner sermayeli kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabı" başlıklı 162'nci maddesinde, bu hesabın kamu idarelerinin bütçelerine konulan ödeneklere dayanarak, döner sermayeli kuruluşlara verdikleri ayni ve nakdi sermayelerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmektedir. Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 164'üncü maddesinin ilgili bölümlerinde de, döner sermayeli kuruluşlara taahhüt edilen sermaye tutarlarının bu hesaba borç, 247 Sermaye Taahhütleri Hesabına ise alacak kaydedileceği ve hesaplarda yer almayan döner sermayeli kuruluşlara yatırılan sermayelerden envanteri yapılanların, tespit edilen değerleri üzerinden bu hesaba borç, 500 Net Değer Hesabına alacak kaydedileceği hükümlerine yer verilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in bütçe ile ilgili olsun veya olmasın tahakkuk eden her türlü gelirin izlenmesi için kullanılacak 600 Gelirler hesabının işleyişinin düzenlendiği 394'üncü

maddesinde Bütçe geliri olarak tanımlanmayan ancak, belirlenen muhasebe ilkelerine göre gelir kabul edilen ve alt bentlerde sayılmayan tutarların bu hesaba alacak, ilgili hesaplara borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Diğer taraftan, 31.12.2023 tarih 8050 Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul ve kurumlarda faaliyetlerine devam eden döner sermayeli işletmelerin sermayesinin 1.000.000.000 Türk Lirasına çıkarılmasına karar verildiği görülmüştür. Bu Karar sonrasında, yukarıda verilen mevzuat hükümleri çerçevesinde Bakanlık tarafından 242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı borçlu, 247 Sermaye Taahhütleri Hesabının alacaklı çalıştırılarak kayıt yapılması, sonrasında döner sermayeli kuruluşlarının karının üçte biri sermayeye eklendikçe 247 Sermaye Taahhütleri Hesabı 600 Gelirler Hesabı ile karşılıklı çalıştırılarak kapatılması gerekirken, söz konusu kayıtların yapılmadığı dolayısıyla sermaye artırımının muhasebe kayıtlarında izlenmediği yapılan incelemeler sonrasında tespit edilmiştir.

Bununla beraber, Bakanlığın mali tablolarının incelenmesi neticesinde 242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına son 10 yılda enflasyon düzeltmesi kaydı haricinde hiçbir muhasebe kaydının yapılmadığı, dolayısıyla Bakanlığın döner sermayeli işletmelerin sermayesini mali tablolarda doğru ve gerçekçi rakamlar ile izlemediği anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, 2025 yılında muhasebe kayıtlarının düzeltmiş olduğunu ifade edilmiş ancak 2024 yılı mali tablolarında ilgili hesaplar hatalı olarak raporlanmıştır.

Döner sermayeli kuruluşlara yatırılan sermayelerin mali tablolarda gerçekçi rakamlarla izlenmesi için gerekli envanter çalışmaların gerçekleştirilerek ilgili hesaba kaydedilmesi, sonrasında ise Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yapılan sermaye artışına ilişkin muhasebe kayıtlarının yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Beceri Eğitimi Yaptırmayan İşletmelerden Mesleki Eğitime Katılma Payının Tahsil Edilememesi

On ve daha fazla personel çalıştırdığı halde öğrencilere beceri eğitimi yaptırmayan işletmelerin ödemesi gereken mesleki eğitime katılma payının takip ve tahsiline ilişkin Bakanlıkça herhangi bir işlem yapılamadığı anlaşılmıştır.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Gelirlerin dayanakları" başlıklı 37'nci maddesinin ikinci fıkrasında, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelirlerinin kanuni dayanaklarının bütçelerinde gösterileceği ve bütçelerde yer alan gelirlerin, ilgili kanunlarında belirtilen usullere göre tarh, tahakkuk ve tahsil edileceği düzenlenmiştir.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 18'inci maddesinde, on ve daha fazla personel çalıştıran işletmelerin, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim okul öğrencilerine beceri eğitimi yaptıracağı, öğrenci sayısının tespitinde kesirlerin tam sayıya tamamlanacağı, işletmelerde mesleki eğitim uygulaması kapsamına alınacak illerin ve mesleklerin, Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü doğrultusunda Bakanlıkça tespit edileceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan Kanun'un "Mesleki eğitime katılma payı" başlıklı 24'üncü maddesinde, on ve daha fazla personel çalıştırıp Bakanlıkça mesleki eğitim kapsamına alınan, ancak beceri eğitimi yaptırmayan işletmelerin, eğitim yaptırması gereken her bir öğrenci için eğitim süresince her ay 18 yaşını bitirenlere ödenen asgari ücretin net tutarının 1/3'ü nispetinde, yirmi ve daha fazla personel çalıştırılması halinde 2/3'ü nispetinde Saymanlık hesabına para yatırmakla yükümlü olduğu, söz konusu işletmelere Bakanlıkça öğrenci gönderilememesi halinde bu işletmelerin katılma payı ödemeyeceği belirtilmiştir.

Buna göre mesleki eğitim uygulaması kapsamındaki bir alanda faaliyet gösteren işletmelerin on ve daha fazla personel çalıştırması halinde öğrencilere beceri eğitimi yaptırması yasal bir zorunluluk olup, talep olmasına rağmen beceri eğitimi yaptırmayan işletmelerin Bakanlığa mesleki eğitime katılma payı ödemesi gerekmektedir.

5018 sayılı Kanun'a göre gelirler, ilgili kanunlarında belirtilen usullere göre tarh, tahakkuk ve tahsil edilmesi gerektiğinden, kamu gelirinin tahsil edilebilmesi için öncelikle usul belirlenerek tarh ve tahakkuk işlemlerinin yapılması ve ardından tahsilatın gerçekleşmesi gerekmektedir. Aksi durumda gelirin hangi yöntemle takip ve tahsil edileceği konusunda belirsizlik ortaya çıkacak ve kamu geliri tahsil edilemeyecektir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli C–Cetvelinde, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri gelirlerine dayanak teşkil eden temel hükümler bulunmaktadır. 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, söz konusu cetvelin "(I) Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri" bölümünde yer almaktadır.

Yapılan incelemelerde, Bakanlık tarafından mesleki eğitime katılma payının takip ve tahsil edilmesine yönelik herhangi bir işlem yapılamadığı görülmüştür.

3308 sayılı Kanun'daki mesleki eğitime katılma payının düzenlendiği maddede, her ne kadar işletmelere parasal bir yükümlülük getirilse de katılma payının ne şekilde takip ve tahsil edileceğine ilişkin düzenleme yapılmamıştır. Beceri eğitimi yaptırmayan ve katılma payı ödeme yükümlüsü olan işletmenin, Bakanlığın hangi birimi tarafından ne şekilde tespit edileceği ve yükümlülerden tahsilat işlemlerinin nasıl yapılacağı hususlarının mevzuatla düzenlenerek mevcut belirsizliğin giderilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla mesleki eğitime katılma payını düzenleyen Kanun maddesi mevcut haliyle uygulanabilir olmayan atıl bir hüküm olup, ilgili madde kapsamında herhangi bir tahsilat işleminin yapılmamış olması da bu durumu desteklemektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere, 5018 sayılı Kanun'a göre de gelirlerin tarh, tahakkuk ve tahsil edilmesi hususunda ilgili kanunlarda söz konusu usullerin belirlenmesi gerekmektedir.

Kalifiye işgücü ihtiyacını gidermek ve mesleki eğitimi desteklemek amacıyla yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde öğrencilere beceri eğitimi veren işletmelere devlet katkısı ödenmekte ve işletmede mesleki eğitim teşvik edilmektedir. Bununla birlikte yasal zorunluluk kapsamında olmasına rağmen beceri eğitimi yaptırmayan işletmelerin mesleki eğitime katılma payı ödemesi gerekmesine rağmen takip ve tahsil konusunda mevzuatın yetersiz kalması sebebiyle bahsi geçen katılma payı işletmelerce ödenmemektedir.

Kamu idaresi cevabında, Bakanlık tarafından Kanun'un ilgili maddesinde düzenleme yapılması ve katılma payının takip ve tahsiline ilişkin olarak ilgili Bakanlıklar ile birlikte bir usul ve esas belirlenmesine yönelik çalışma yapılmasının planlandığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, işletmeleri beceri eğitimi konusunda özendirmek ve bütçeye katkı sağlamak amacıyla, belirtilen hususlardaki mevzuat eksikliğinin giderilerek söz konusu katılma paylarının takip ve tahsiline ilişkin işlemlerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Öğretim Elemanlarından Alınan Danışmanlık Hizmetlerinde Hizmet Bedelinin Yasal Kesintiler Yapılmadan Ödenmesi

Bakanlık tarafından yükleniciler vasıtasıyla öğretim elemanlarından danışmanlık hizmeti alınırken, teknik şartnamelere danışmanlık hizmet bedelinin doğrudan ilgililerin kişisel hesaplarına ödeneceğine ilişkin hükümler konduğu ve bu suretle öğretim elemanlarının kişisel banka hesaplarına gerekli yasal kesintiler yapılmaksızın ödeme yapılmasına sebebiyet verildiği anlaşılmıştır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Üniversitelerin uygulama alanına yardımı" başlıklı 37'nci maddesinde, yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluş veya kişilerce, üniversite içinde veya hizmetin gerektirdiği yerde, üniversiteler ve bağlı birimlerden istenecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetlerin üniversite yönetim kurulunca kabul edilecek esaslara bağlı olarak yapılabileceği, bu hususta alınacak ücretlerin ilgili yükseköğretim kurumunun veya buna bağlı birimin döner sermayesine gelir kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Adı geçen Kanun'un "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (b) fıkrasında, döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın en az yüzde 15'inin ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı için kullanılacağı, en az yüzde 5'inin üniversite bünyesinde yürütülen bilimsel araştırma projelerinin finansmanı için kullanılacağı düzenlenmiştir.

Öte yandan 5234 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un geçici 1'inci maddesi kapsamında, yükseköğretim kurumlarına bağlı döner sermayeli işletmelerin aylık gayrisafi hasılatından tahsil edilen tutarın yüzde 1'i genel bütçeye aktarılmak üzere hazine payı olarak ayrılmaktadır.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Faaliyet alanları" başlıklı 5'inci maddesinde döner sermaye işletmelerinin faaliyet alanları arasında; bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak, belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak sayılmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine göre, proje hazırlamak, araştırma, uygulama gibi hizmetler yükseköğretim kurumları döner sermaye işletmelerinin faaliyet alanı olup, bu faaliyetler öğretim elemanlarınca yerine getirilmektedir. Söz konusu hizmetler karşılığında elde edilen gelir döner sermaye işletmesinin geliri sayıldığından, ilgili tutarlardan söz konusu

kesintilere ek olarak gelir ve damga vergileri de kesildikten sonra hizmeti yerine getiren öğretim elemanına ilgili mevzuat çerçevesinde ödeme yapılmalıdır.

Yapılan incelemede, Bakanlığın birçok genel müdürlüğü tarafından çalıştay, proje hazırlama vb. sebeplerle yüklenici vasıtasıyla öğretim elemanlarından danışmanlık hizmeti alındığı, hizmetle ilgili hazırlanan teknik şartnamelerde danışmanlık hizmet bedelinin ilgilinin kişisel banka hesabına ödeneceğinin belirtildiği ve yükleniciler tarafından hizmet bedelinin ilgili öğretim elemanlarının banka hesaplarına herhangi bir yasal kesinti yapılmaksızın ödendiği tespit edilmiştir.

Bakanlık tarafından yukarıda izah edildiği şekilde şartname hazırlanarak yüklenici vasıtasıyla öğretim elemanlarının kişisel hesaplarına ödeme yapılması bir taraftan ilgili yükseköğretim kurumları için gelir kaybına, diğer taraftan genel bütçe için vergi kaybına sebebiyet vermektedir. Öğretim elemanlarınca verilecek danışmanlık hizmetinin karşılığı olan bedel öğretim elemanlarının bağlı oldukları yükseköğretim kurumlarının döner sermaye işletmelerine ödenmeli ve öğretim elemanlarına döner sermaye işletmeleri tarafından hem üniversite hem de genel bütçe için gerekli yasal kesintiler yapıldıktan sonra ödeme yapılmalıdır.

Kamu idaresi cevabında, öğretim elemanlarına yapılan ücret ödemelerinin yükleniciler ve öğretim elemanları arasında gerçekleştiği, öğretim elemanlarına doğrudan bir ödeme yapılmadığı, yeni yapılacak hizmet alımlarının şartnamelerine öğretim elemanlarının yasal kesintilerine ilişkin hükümlerin konulacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlık tarafından herhangi bir gelir kaybına neden olunmaması için öğretim elemanlarından danışmanlık hizmetleri alımlarının ilgili yükseköğretim kurumlarının döner sermaye işletmeleri vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Araştırma ve Geliştirme Birimlerinde Görev Alanların Gerekli Nitelikleri Taşımaması

İl milli eğitim müdürlükleri bünyesinde kurulan Araştırma Geliştirme (AR-GE) birimlerinde görev alan bazı personelin İl Millî Eğitim Müdürlükleri Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) Birimleri Yönergesi'nde belirtilen nitelikleri taşımadığı görülmüştür.

Stratejik yönetim ve planlama, iç kontrol sistemi, idareyi geliştirme, hizmetlerin niteliğini artırma ve proje geliştirme faaliyetlerini yürütmek üzere İl Millî Eğitim Müdürlükleri bünyesinde faaliyet gösteren AR-GE birimlerinde görev alacak personelin niteliklerini ilişkin İl Millî Eğitim Müdürlükleri Araştırma Geliştirme (AR-GE) Birimleri Yönergesi'nin 8'inci

maddesine göre; bu birimlerde görevlendirilecek personelin iyi seviyede bilgisayar ve ofis programlarını kullanabilmesi, en az dört yıllık yükseköğrenim mezunu olması, seyahate ve il içi veya il dışı görevlendirilmeye engel bir rahatsızlığının bulunmamasının zorunlu olduğu belirtilmektedir.

Yine, araştırma, stratejik planlama ve kalite geliştirme ekibinde yer alacak personelin stratejik yönetim ve stratejik planlama, performans yönetimi, süreç yönetimi, toplam kalite yönetimi, araştırma yöntem ve teknikleri alanlarının en az birinden 30 saatlik merkezi hizmet içi eğitim almış olmasının gerektiği, illerde istenilen nitelikte personel bulunamaması halinde durumun Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığına gerekçeli olarak bildirileceği ve yukarıda belirtilen 30 saatlik eğitimi almadan görevlendirilen personelin Başkanlık tarafından mutlaka merkezi hizmet içi eğitime alınacağı ilgili Yönerge'de ifade edilmektedir.

Aynı Yönerge'de; AR-GE birimindeki proje ekibinde görev alacak personelin proje döngüsü yönetimi veya proje hazırlama alanında en az 30 saat hizmet içi eğitim almış olması veya proje hazırlama/uygulama tecrübesine sahip olduğunu belgelemesi ve proje ekibinde görevlendirilecek en az bir personelin İngilizce dilindeki Yabancı Dil Seviye Tespit Sınavından asgari (B) düzeyinde not almış veya buna ilişkin denkliği olan yeterlilik belgesine sahip olması gerektiği, ayrıca proje ekip sorumlusunun dil yeterliliği olan ekip üyelerinden seçilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmektedir.

Yapılan incelemede, il milli eğitim müdürlüklerindeki AR-GE birimlerinde görevlendirilen personel içerisinde alanlarına ait konularda hizmet içi eğitim almamış kişilerin bulunduğu, bazılarının proje hazırlama ve uygulama tecrübesine sahip olduklarının belgelenmediği ve gerekli dil şartına sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, AR-GE birimlerinde öğretmen görevlendirmelerinin mevzuata uygun ve daha sistematik ve bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla gerekli çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından AR-GE birimlerinde personel görevlendirilirken ilgili Yönerge hükümlerine uyulması gerekmektedir.

BULGU 4: Bakanlığa Bağlı Muhtelif Birimlerde Görevlendirilenlere Ders Yılı Dışındaki İdari İzinli Sayılan Günlerde de Ek Ders Ücreti Ödenmesi

Bakanlık merkez teşkilatında Bakan veya yetkili kıldığı makam, taşra teşkilatında ise Bakan veya valilik onayı ile ilgili mevzuatı uyarınca verilen görevleri yapmak üzere

görevlendirilen yönetici ve öğretmenler ile Bakanlığa verilmiş bir görevi yürütmek üzere diğer kurumlarda Bakan onayı ile görevlendirilen yönetici ve öğretmenlere yersiz olarak ek ders ücreti ödemesi yapıldığı görülmüştür.

Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2024 ve 2025 Yıllarını Kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşmenin ikinci bölümünde eğitim, öğretim ve bilim hizmet kollarına ilişkin mali ve sosyal haklara yer verilmiştir. İkinci Bölümün "Ders görevinin yapılmış sayılacağı haller" başlıklı 2'nci maddesinde, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ders yılı içerisindeki günlerde genel idari izinli olmaları sebebiyle eğitim ve öğretim faaliyetlerini fiilen yerine getiremeyen yönetici ve öğretmenler ile öğrencilerin çeşitli nedenlerle sınıf veya okul bütünlüğünde izinli sayılmaları sebebiyle eğitim ve öğretim faaliyetlerini fiilen yerine getiremeyen yönetici ve öğretmenlerin, bu sürelerde üzerlerinde bulunan aylık karşılığı ders, varsa ek ders, ders niteliğinde yönetim, hazırlık ve planlama görevini yapmış sayılacağı ifade edilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar'ın "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde ders yılı, derslerin başladığı günden derslerin kesildiği güne kadar geçen ve iki dönemi kapsayan süre şeklinde tanımlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığınca yayınlanan ve derslerin başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlendiği 07.07.2023 tarih ve 2023/25 sayılı genelgede yer alan 2023-2024 Eğitim ve Öğretim Yılı Çalışma Takvimine göre ilgili dönemde ders yılı bitiş tarihi 14.06.2024 olarak belirlenmiştir.

İlgili mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, ders yılı içerisindeki iş günlerinde genel idari izinli olmaları sebebiyle eğitim ve öğretim faaliyetlerini fiilen yerine getiremeyen Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında görevlendirilen yönetici ve öğretmenler ile öğrencilerin çeşitli nedenlerle sınıf veya okul bütünlüğünde izinli sayılmaları sebebiyle eğitim ve öğretim faaliyetlerini fiilen yerine getiremeyen yönetici ve öğretmenler, bu sürelerde üzerlerinde bulunan aylık karşılığı ders, varsa ek ders, ders niteliğinde yönetim, hazırlık ve planlama görevlerini yerine getirmiş sayılırlar ve ek ders ödemesine hak kazanırlar.

Yapılan incelemede, Bakanlık merkez teşkilatında Bakan veya yetkili kıldığı makam, taşra teşkilatında ise Bakan veya valilik onayı ile ilgili mevzuatı uyarınca verilen görevleri yapmak üzere görevlendirilen yönetici ve öğretmenler ile Bakanlığa verilmiş bir görevi yürütmek üzere diğer kurumlarda Bakan onayı ile görevlendirilen yönetici ve öğretmenlere ders

yılı dışında olmasına rağmen idari izinli sayıldıkları günler için de ek ders ücreti ödendiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, ders yılı dışındaki günlerde uygulanan idari izinlerde ek ders ücreti ödenmeyeceği konusunda ilgililere gereken uyarıların yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlık merkez ve taşra birimlerince yapılan ek ders ödemelerinde "Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar" ve Toplu Sözleşmenin ilgili hükümleri dikkate alınarak ödeme yapılması, ders yılı dışındaki idari izinli sayılan günler için ek ders ödenmemesi gerekmektedir.

BULGU 5: Yapım İşlerinde Yapı Denetim Görevlisi Tarafından Yerine Getirilmesi Gereken Görevlerde Eksikliklerin Bulunması

Milli Eğitim Bakanlığı taşra birimleri tarafından sözleşmeye bağlanan yapım işlerinin birçoğunda şantiye günlük defterlerinin tutulmadığı, imalatlara ilişkin fotoğraflandırma, numune alma ve malzeme onay formlarının temini hususlarında eksiklikler olduğu görülmüştür.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "İşlerin denetimi" başlıklı 14'üncü maddesinde, sözleşmeye bağlanan her türlü yapım işinin idare tarafından görevlendirilen yapı denetim görevlisinin denetimi altında yüklenici tarafından gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr Şartname'nin "Yapı denetim görevlisinin yetkileri" başlıklı 15'inci maddesinde; sözleşme ve eklerindeki hükümlere aykırı olmamak şartı ile yüklenicinin bütün işleri yapı denetim görevlisinin vereceği talimata göre yapacağı, yüklenicinin kullanacağı her türlü malzemeyi yapı denetim görevlisine gösterip iş için elverişli olduğunu kabul ettirmeden iş başına getiremeyeceği ve yapı denetim görevlisinin kabul ettiği malzemelerden mümkün olanların mühürlü örneklerini işin geçici kabulüne kadar saklaması gerektiği ifade edilmiştir.

İlgili Şartname'nin "Ataşmanlar ve ilgili diğer defterler" başlıklı 28'inci maddesinde ise, yapılan işlerin bütün ayrıntılarını günü gününe kayıt altına almak için, örneklerine göre şantiye günlük defteri, röleve ve ataşman defterlerinin işyerinde tutulacağı ve bunlara ilişkin belgelerin yüklenici ile birlikte yapı denetim görevlisi tarafından düzenleneceği belirtilmektedir.

İdarelerin denetim ve kontrollük iş ve işlemlerini düzenleyen mevzuatın bir parçası olan Bayındırlık İşleri Kontrol Yönetmeliği'nin "Kontrol Mühendisi Görev, Yetki ve Sorumluluğu" başlıklı 10'uncu maddesinin "Şantiye Defteri" başlıklı 10.18.1fıkrasında, *"Şantiye defterine*

her gün, hava durumundan başlayarak işin ilerleyişini, gelişmesini, çıkan engelleri, şantiyeye göre ihzarat bedeli ödenecek gereçler ile fiyat farkına tabi gereçlerin çeşit ve miktarlarını fatura, tarih ve No' su ile, sözleşmesi gereğince müteahhidin iş başından bulundurması şart koşulan teknik elemanların o gün iş başında bulunup bulunmadığını, müteahhitle yapılan önemli görüşme ve sonuçlarını işte kullanılan işçi, makine ve teçhizatın miktarını, üst kademeden gelenlerin ziyaretlerini ve konuşularak karar verilen hususları, ile birlikte imza eder." denilerek kontrol mühendisinin şantiye defteriyle ilgili görevleri belirlenmiştir.

Yapılan incelemede, il milli eğitim müdürlüklerince gerçekleştirilen yapım işlerinde şantiye günlük defterlerinin mevzuatta belirtilen bilgileri içermediği ve yüklenici ile yapı denetim görevlilerince imzalanmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu işlere ait imalatların her aşamasını belgeleyen dokümanların (örneğin, fotoğraf veya benzeri kayıtlar) eksik olduğu ve devam eden bazı işlerde ise hiç numune alınmadığı görülmüştür.

Ayrıca, kullanılan malzemelerin projelere veya şartnamelere uygunluğunu kontrol etmek için malzemelerin numunelerini ve bu malzemelerin marka, model veya teknik özelliklerini gösteren etiket, katalog gibi kanıtlayıcı belgelerin sağlanması gerektiği halde, imalatlara ilişkin bu tür numune ve belgelerin alınmadığı ve kullanılan malzemelerin uygunluk denetimlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, İnşaat ve Emlak Genel Müdürlüğünce mevzuat hükümlerine göre işlem tesis edilmesinin sağlanması hususunda ilgili idarelere gerekli talimatların verildiği belirtilmiştir.

Kontrol teşkilatlarının denetim ve kontrol görevlerini mevzuatın öngördüğü usul ve esaslara göre yerine getirmeleri esas olup, Yönetmelik'te belirtilen defter ve belgelerin tutulmaması kontrol teşkilatı ve yüklenicinin birlikte sorumluluğunu gerektirir. Kamu kaynaklarının korunması ve etkin kullanımı açısından, kontrol teşkilatlarının görevlerini eksiksiz yerine getirmeleri ve mevzuata aykırı uygulamaların zamanında tespit edilerek ilgili düzeltmelerin yapılması sağlanmalıdır.

BULGU 6: Halk Eğitim Merkezlerine Bağlı Kurslarda Hatalı Uygulamaların Bulunması

Bakanlığa bağlı taşra teşkilatlarında yer alan halk eğitim merkezleri tarafından yürütülen kurs ve eğitim faaliyetlerinde, mevzuata aykırılık teşkil eden bazı hususlar görülmüştür.

a) Halk eğitim merkezlerinde eğitim ihtiyacının belirlenmesinde eksiklikler bulunması

Halk eğitim merkezlerinde bünyesinde açılacak kurslara ilişkin eğitim ihtiyacını belirlemeye yönelik kapsamlı bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'nin "Eğitim ihtiyacının belirlenmesi" başlıklı 53'üncü maddesinde;

"(1) Kurslar, çevrede yapılacak kapsamlı eğitim ihtiyaçlarını belirleme çalışmaları sonucuna göre planlanır ve düzenlenir. Kurumlardaki yönetici ve öğretmenler, toplantı, görüşme, anket, gözlem ve benzeri yöntemlerle eğitim ihtiyaçlarını belirleme çalışmaları yapar. Eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenler bir plan dâhilinde ve millî eğitim müdürünün onayıyla tanıtma faaliyetlerinde bulunur.

(2) Eğitim ihtiyaçlarını belirleme çalışmalarında bilişim teknolojisi ve çevredeki diğer iletişim araçlarından yararlanılır.

(3) Eğitim ihtiyaçlarını belirleme çalışmaları yıl boyunca devam eder." denilmektedir.

Yapılan incelemede, halk eğitim merkezleri yönetici ve öğretmenleri tarafından açılacak kurslara ilişkin toplantı, görüşme, anket, gözlem ve benzeri yöntemlerle eğitim ihtiyaçlarını belirleme çalışmalarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikler ve e-Yaygın Sisteminde yapılan düzenlemeler ile eğitim ihtiyacının belirlenmesi için gerekli çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir.

Bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla örgün eğitimin dışında faaliyet gösteren halk eğitim merkezlerinde eğitim ihtiyaçlarının gerçeğe uygun olarak belirlenmemesi, kurumun asıl gayesine ulaşmasını engelleyici bir husus olarak ortaya çıkmaktadır.

Hayat boyu öğrenmeye ilişkin faaliyet gösteren olgunlaşma enstitüleri ve halk eğitim kurslarında bireyin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmeye yönelik eğitim ihtiyacının belirlenmesi önem arzetmektedir.

Eğitim ihtiyacının gerçeğe uygun belirlenmesi ve kamu kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılması için mevzuatta öngörüldüğü üzere hareket edilmesi gerekmektedir.

b) Kurs açma ve kapatma olurlarının zamanında alınmaması

Halk eğitim merkezlerinde kursların açılıp kapatılması için gerekli olan milli eğitim müdürü onay tarihlerinin, kursların fiilen açılma veya kapanma tarihi ile uyuşmadığı görülmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'nin "Kurs açma-kapatma ve kursa katılacakların sayısı" başlıklı 45'inci maddesinde; kursların program, aday kursiyer sayısı, öğretmen ve usta öğreticilerin çalışma saatleri ile benzeri bilgiler içeren teklifin millî eğitim müdürü tarafından onaylanmasıyla açılacağı ifade edilmiş olup, Kurs Açma, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Görevlendirme Onay Çizelgesinde yer alan kurs açma onaylarının tek tek alınabileceği gibi e-Yaygın sisteminden toplu olarak da alınabileceği, ayrıca kurs açma ve kapatma işlemlerinin e-Yaygın sistemi üzerinden yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükmünden anlaşılacağı üzere halk eğitim merkezlerinde herhangi bir kursun açılabilmesi için milli eğitim müdürünün onayı ile birlikte kurs açılıp kapatılması işlemlerinin e-Yaygın üzerinden yapılması gerekmektedir.

Uygulamada, halk eğitim merkezi müdürlüklerinde kurs açma işlemleri kurum müdür yardımcısı tarafından başlatılarak sırayla kurum müdürü, ilçe milli eğitim ilgili şube müdürü ve ilçe milli eğitim müdürü onayı alınarak e-Yaygın üzerinden yapılmaktadır. Kurs kapatma işlemleri ise kurum müdürü tarafından başlatılarak ilçe milli eğitim ilgili şube müdürü ve ilçe milli eğitim müdürü onayı ile sonuçlandırılmaktadır.

Ancak yapılan incelemede; bazı kursların fiilen başlamış olmasına rağmen onay sürecinin tamamlanmadığı veya daha sonradan onaylandığı, ders planına göre tamamlanması gereken tarihten önce kapatılan kursların onay tarihlerinin fiili kapatılma tarihleri ile uyuşmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, mevzuata uygun olmayan iş ve işlemlerin önlenmesi için e-Yaygın sisteminde gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir.

Halk eğitimi merkezlerinde açılacak kursların e-Yaygın üzerinden takibinin sağlıklı yapılması için, kurs açma ve kapatma süreçlerinin mevzuata uygun ve zamanında yapılması gerekmektedir.

c) Ücretli usta öğretici görevlendirmelerinde sıralamaya uyulmaması ve puan tutarsızlıklarının bulunması

Halk eğitim merkezleri tarafından Ücretli Usta Öğretici Başvuru Değerlendirme Formu esas alınarak usta öğreticilere verilen puanlarda tutarsızlıklar bulunduğu ve görevlendirmelerde başvuru sonucunda ilan edilen sıralamaya uyulmadığı görülmüştür.

Mili Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'nin "Ders ücreti karşılığı görevlendirme" başlıklı 26'ncı maddesinde;

"Ücretli usta öğretici başvuruları her yıl ağustos ayı içerisinde millî eğitim müdürlükleri ve kurum müdürlüklerinin internet sitesi ve ilan panolarında Ek-1'deki ilan örneği ile en az 15 gün süreli duyuru yapılarak başvuru takvimine göre alınır. Başvurular, doğrudan kurum müdürlüklerine veya e-Yaygın sistemi üzerinden yapılır.

(8) Başvuruda bulunacaklardan;

a) Hangi kurs/kurslarda görev almak istediğini belirten dilekçe,

b) Ek-2'deki Ücretli Usta Öğretici Başvuru Değerlendirme Formundaki puana esas olan belgelerin aslı ve fotokopileri,

istenir.

(9) Başvuruların değerlendirilmesine ilişkin hususlar şunlardır:

a) Görev verilecek ücretli usta öğreticiler, Ek-2'deki Ücretli Usta Öğretici Başvuru Değerlendirme Formuna göre belirlenir. Başvuru sonuçları eylül ayının 15'ine kadar ilan edilir. Bu sıralama bir yıl süreyle geçerlidir.

b) Görevlendirmeler yüksek puan alandan başlamak üzere tercih sırasına göre yapılır.

c) Yeni kurs talebi olması hâlinde, sıralamada bulunan ücretli usta öğreticilerden görevlendirme yapılır. Sıralamada yeterli ücretli usta öğretici bulunmaması durumunda, kursun açılmasından 3 gün önce duyuru yapılması şartıyla komisyonca gerekli iş ve işlemler tekrarlanarak e-Yaygın sistemi üzerinden sıralama yapılır." denilmektedir.

Mevzuat hükmünden de anlaşılacağı üzere, ücretli usta öğretici başvurularının ağustos ayında alınacağı, görev verilecek ücretli usta öğreticilerin başvurularının Ücretli Usta Öğretici Başvuru Değerlendirme Formuna göre değerlendirileceği ve görevlendirmelerin yüksek puandan başlayarak yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, birden fazla halk eğitim merkezine başvuran bir usta öğreticinin, Ücretli Usta Öğretici Başvuru Değerlendirme Formunda yer alan bilgileri aynı olmasına rağmen başvuruda bulunduğu halk eğitim merkezlerince farklı puanlarla değerlendirildiği tespit

edilmiştir. Örneğin, “Afet ve Acil Durumlar Sonrası Yetişkinlerin Tepkileri ve Baş Etme Önerileri” kursu için başvuru yapan bir usta öğreticiye Çankaya Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünce 61 puan, Çankaya Başkent Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğünce 52 puan verilmiştir.

Ayrıca bazı halk eğitim merkezi müdürlüklerinde Ücretli Usta Öğretici Başvuru Değerlendirme Formları esas alınarak hazırlanan sıralamalarda yüksek puanlı usta öğreticilerin bulunmasına rağmen daha düşük puanlı usta öğreticilerin görevlendirildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği’nde yapılan değişiklikler ve e-Yaygın Sisteminde yapılan düzenlemeler ile gerekli çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir.

Halk eğitim merkezlerindeki kurslarda görevlendirilecek usta öğreticilerin değerlendirmelerinin objektif ve mevzuata uygun yapılması, puan tutarsızlıklarının giderilmesi ve görevlendirmelerin ilan edilen sıralamaya uygun olarak yapılmasının sağlanması gerekmektedir.

d) Bazı ücretli usta öğreticilerin öğretim programında belirtilen eğitici niteliklerini taşımaması

Halk eğitimi merkezlerinde açılacak kurslar için kurumda ve kurumun bulunduğu eğitim bölgesinde yeterli sayıda öğretmen ve kadrolu usta öğretici bulunmaması durumunda ders ücreti karşılığında görevlendirilenlerin, ilgili kursun öğretim programında belirtilen eğitici niteliklerini taşımadığı görülmüştür.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği’nin “Ders ücreti karşılığı görevlendirme” başlıklı 26’ncı maddesine göre; açılacak kurslar için kurumda ve kurumun bulunduğu eğitim bölgesinde yeterli sayıda öğretmen ve kadrolu usta öğretici bulunmaması durumunda, ilan yoluyla görevlendirilecek herhangi bir ücretli usta öğreticinin görev alacağı kursun öğretim programında belirtilen eğitici şartlarını taşıması, Türk vatandaşı ve 18 yaşını doldurmuş olması, maddede belirtilen suçlardan hüküm giymemiş olması, kamu haklarından mahrum bulunmaması, askerlikle ilişiğinin ve sağlık durumu yönünden görevini yapmasına engel bir durumunun olmaması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, halk eğitimi merkezlerinde açılacak kurslar için kurumda ve kurumun bulunduğu eğitim bölgesinde yeterli sayıda öğretmen ve kadrolu usta öğretici bulunmaması durumunda ders ücreti karşılığında görevlendirilen bazı usta öğreticilerin ilgili

öğretim programında belirtilen eğitici şartlarını taşımadıkları halde görevlendirildikleri tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, e-Yaygın Sisteminde yapılan düzenlemeler ile usta öğreticilerin öğretim programında belirtilen nitelikleri taşıması için gerekli çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu hatalı uygulamanın gerekli adımlar atılarak düzeltilmesi gerekmektedir.

e) Halk eğitim merkezlerinde düzenlenen kurslarda denetim eksikliğinin bulunması

Halk eğitim merkezlerinde kurum müdürlerinin görev ve sorumlulukları altında düzenlenen kurslardaki denetim faaliyetlerinde eksikliklerin bulunduğu görülmüştür.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'nin "Müdürün görev, yetki ve sorumlulukları" başlıklı 19'uncu maddesinde, e-Yaygın sistemi ve diğer elektronik ortamlarda yürütülmesi gereken iş ve işlemlerle ilgili gerekli takip ve denetimleri yapmanın, halk eğitimi faaliyetlerini denetlemek ve denetim sonuçlarını değerlendirerek millî eğitim müdürlüğüne raporlamanın ve müdür yardımcılarının çalışmalarını denetlemenin halk eğitim merkezi müdürlerinin görev ve sorumluluğunda olduğu belirtilmektedir.

Aynı Yönetmelik'in "İş birliği kapsamında kurslar düzenlenmesi" başlıklı 57'nci maddesinde de, iş birliği belgesi çerçevesinde düzenlenen kurslardaki izleme, değerlendirme, rehberlik, denetim, eğitim programı ve belge düzenlenmesi işlemlerinin de halk eğitim merkezlerince yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Mezkûr Yönetmelik'in on dördüncü bölümünün "Defterler" başlıklı 81'inci maddesinde ise kurumlarda denetleme defteri tutulması gerektiği ve uygun olması halinde elektronik ortama aktarılıp yedekleneceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan inceleme sonucunda; halk eğitim müdürlerince yapılması gereken kurs denetimlerinin yeterince yapılmadığı, tutulması gereken denetleme defterlerinin tutulmadığı, tutulan denetim defterleri ile e-Yaygın sistemindeki kayıtlar arasında tutarsızlıkların bulunduğu, iş birliği kapsamında açılan ve kurum binaları dışında bulunan kursları denetlemek için ihtiyaç olan araç ve sair imkanlarda yetersizliklerin bulunduğu, kurum müdürleri tarafından gerçekleştirilen denetim sonuçlarına ilişkin raporların millî eğitim müdürlüklerine ibraz edilmediği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikler ile gerekli çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir.

Halk eğitim merkezlerine bağlı olarak kurum müdürlerinin görev, yetki ve sorumlulukları altında düzenlenen kurslardaki denetim faaliyetlerindeki mevcut denetim eksikliklerinin giderilmesi hususunda gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 7: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları ile İl Özel İdarelerine Aktarılan Hakediş Tutarlarından Yüklenicilere Kesilen Cezaların Düşülmemesi

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) ile İl özel idareleri tarafından Bakanlık adına gerçekleştirilen yapım işlerinde işin sözleşmesinden kaynaklı olarak yükleniciye kesilen ceza tutarlarının hakediş ödemeleri kapsamında YİKOB ve il özel idareleri hesaplarına aktarıldığı görülmüştür.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun "İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 6'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında; Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskan, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri kullanarak il özel idarelerine kaynak aktarmak suretiyle gerçekleştirebileceği, aktarma işleminin ilgili bakanın onayıyla yapılacağı ve bu ödenekler tahsis amacı dışında kullanılamayacağı belirtilmiş olup söz konusu işlerin, il özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılacağı, İl özel idarelerinin de bütçe imkanları ölçüsünde bu yatırımlara kendi bütçesinden ödenek aktarabileceği açıklanmıştır. Bu işlere ilişkin kaynak transferlerinin mevzuatı gereğince yapılacak avans ödemeleri hariç ilgili işe ait hakediş raporlarına istinaden hizmeti yaptıran idare bütçesine gider kaydedilmek suretiyle yapılacağı, il özel idareleri aracılığıyla yapılacak işlere ilişkin ödeneklerin kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinde ayrı tertiplerde izleneceği, bu ödeneklerden diğer tertiplere aktarma yapılamayacağı ve başka amaçlarla kullanılamayacağı, söz konusu tertiplerde yer alan ödeneklerden harcanmayan kısımların ertesi yıl bütçesine devren ödenek kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in "Yatırım İzleme Müdürlüğünün görevleri" başlıklı 7'nci maddesinde; Bakanlıklar ve diğer merkezi idare

kuruluşlarının YİKOB'a aktardığı kaynaklarla illerde yapacakları her türlü yatırım, yapım, bakım, onarım ve yardım işlerini ve bunların gerektirdiği tüm iş ve işlemleri yürütmek ve izlemekle görevli olduğu; "Ödenek tahsis usulleri ve ödeneklerin devri" başlıklı 14'üncü maddesinde ise, Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları, illerde yapacakları her türlü yatırım, yapım, bakım, onarım ve yardım işlerini bu Başkanlık aracılığıyla yapabileceği, bu işler karşılığı yapılacak kaynak transferlerinin hangi aşamada ne surette avans veya tahakkuk suretiyle yapılacağı, ihaleye çıkılmasında kaynağın sağlanması yöntemi, avans karşılığı ödeneğin saklı tutulması, ödenek devri, aranacak belgeler ile bu kapsamdaki iş ve işlemler İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığınca belirlenen Esas ve Usullere göre yürütüleceği;

Ayrıca, Bakanlıklar ve Diğer Merkezi İdare Kuruluşlarının Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları Aracılığıyla Yapacakları İşlerin Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esasların "Başkanlıklara kaynak transferi" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında; idareler Başkanlıklar aracılığıyla yapacakları işlere ilişkin kaynak transferini bu amaçla bütçelerinde ayrılan ödeneklerden tahakkuk işlemi ile gerçekleştireceği, tahakkuk işlemlerinin ise Başkanlıklarca bildirilen ilgili işe ait hakediş raporlarına istinaden yapılacağı;

Anılan Usul ve Esasların "İşlerde ve ödeneklerde değişiklik yapılması" başlıklı 9'uncu maddesinin beşinci fıkrasında ise, yapılacak bir iş karşılığı Başkanlığa transfer edilen kaynaklardan kalan tutarların bu Usul ve Esaslar kapsamında kullanılma imkânının kalmadığının ilgili idare tarafından bildirilmesi halinde, söz konusu tutarların Başkanlık tarafından tahakkuk suretiyle genel bütçeli idareler için ilgili idarenin merkez muhasebe birimi hesabına ödeneceği ve genel bütçeye gelir kaydedileceği, diğer idareler için ise idarenin muhasebe birimi hesabına ödeneceği ve idare tarafından da bütçesine gelir kaydedileceği;

belirtilmektedir.

Yapılan incelemede, il özel idareleri ve YİKOB'lar tarafından düzenlenen hakedişlerde yapım işinin sözleşmesinden kaynaklı olarak kesilen cezaların da il özel idaresi ve YİKOB hesaplarına aktarıldığı tespit edilmiştir. Örneğin, bir il özel idaresi tarafından yaptırılan okul işine ait hakedişteki 1.182.717,85 TL'lık tahakkuk tutarının 821.853 TL'lik kısmının kesilen cezalardan oluşmasına rağmen Bakanlık tarafından tahakkuk tutarının tamamının il özel idaresi hesabına aktarıldığı görülmüştür.

Her ne kadar ihale, sözleşme, denetim ve kontrollük görevleri ile geçici ve kesin kabul işleri il özel idareleri veya YİKOB'lar tarafından gerçekleştiriliyor olsa da, işin asıl sahibinin

Bakanlık olduğu ve söz konusu hakediş ödemelerinin Bakanlık bütçesinden gerçekleştirildiği göz önüne alındığında söz konusu işlerden kesilen ceza tutarlarının da Bakanlığın geliri olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca, söz konusu cezaların il özel idareleri ve YİKOB'lara hakediş ödemeleri yoluyla aktarılmasının eğitim ve öğretim faaliyetleri için ayrılan ödeneklerin bu faaliyetler dışında kullanılmasına yol açabilmektedir.

Kamu idaresi tarafından bulguya verilen cevapta, bulgu konusu hususun yerine getirilmesi amacıyla gerekli çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlık tarafından il özel idareleri ve YİKOB'lar aracılığıyla gerçekleştirilen yapım işlerinin yürütülmesi aşamasında sözleşmeden kaynaklı olarak kesilen ceza tutarlarının hakediş ödemesi kapsamında il özel idareleri ve YİKOB'ların hesaplarına aktarılmaması gerektiği düşünülmektedir.

BULGU 8: Bakanlığa Bağlı İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince Gerçekleştirilen Öğrenci Taşıma Uygulaması Kapsamında Taşıma Hizmeti Alımı İhalelerinde Hatalı Uygulamaların Bulunması

Ülke genelinde Bakanlığa bağlı il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerince öğrenci taşıma uygulaması kapsamında gerçekleştirilen taşıma hizmeti alımı ihalelerindeki fiyat farklarında işçilik katsayısının düşük belirlendiği ve hakediş raporlarının mevzuatta yer alan örneğe uygun hazırlanmadığı görülmüştür.

a) Öğrenci Taşıma Uygulaması Kapsamındaki Özel Eğitim Taşıma Hizmeti Alımı İhalelerinde Hesaplanan Fiyat Farklarındaki İşçilik Katsayısının Olması Gerekenden Düşük Belirlenmesi

Bakanlık taşra teşkilatı tarafından gerçekleştirilen bazı taşımalı özel eğitim ihalelerinde ödenen fiyat farklarında işçilik katsayısının olması gerekenden düşük oranda belirlendiği görülmüştür.

4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'na Göre İhale Edilen Hizmet Alımlarında Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'ın "Fiyat farkı hesabı" başlıklı 5'inci maddesinde, diğer hizmet alımlarında fiyat farkının F = (An) x (B) x (Pn-1) formülüyle hesaplanacağı belirtilmiş olup, formülde yer alan (An) değerinin ilk geçici hakedişte (n=1) olmak üzere (n) inci hakedişte birim fiyatlı işlerde uygulama ayında gerçekleşen iş kalemlerinin sözleşme fiyatlarıyla çarpılması

sonucu bulunan tutarı (TL), (B) değerinin 0,90 sabit katsayısını, (Pn) değerinin ilk geçici hakedişte (n=1) olmak üzere (n) inci hakedişte, fiyat farkı hesabında kullanılan temel endeksler ve güncel endeksler ile (a1), (b1), (b3) ve (c) değerlerinin ağırlık oranlarının temsil eden katsayıların Esaslar'da yer alan formüle uygulanması sonucu bulunan fiyat farkı katsayısını, (a2) değerinin haftalık çalışma saatinin tamamı idarede kullanılmayan işçiliklerin ağırlık oranını temsil eden sabit bir katsayıyı, (b1) değerinin akaryakıtın ağırlık oranı temsil eden sabit bir katsayıyı, (b3) değerinin malzeme veya diğer hizmetlerin ağırlık oranını temsil eden sabit bir katsayıyı, (c) değerinin ise makine ve ekipmanın amortismanına ilişkin ağırlık oranını temsil eden bir katsayıyı ifade ettiği belirtilmiştir. Söz konusu maddede (a1) değeri için ise haftalık çalışma saatinin tamamı idarede kullanılan işçiliklerin ağırlık oranını temsil ettiği ve bu sabit katsayı için Esaslar'ın 6'ncı maddesine göre fiyat farkı hesaplanacağı belirtilmiştir.

Söz konusu Esaslar'ın "İşçilik maliyetlerindeki değişiklik" başlıklı 6'ncı maddesinde ise, ihale dokümanında personel sayısının belirlendiği ve haftalık çalışma saatinin tamamının idarede kullanılmasının öngörüldüğü işçilikler için, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca çalıştırılan işçinin idari şartnameye göre ihale tarihi itibarıyla hesaplanan brüt maliyeti ile uygulama ayındaki brüt maliyeti arasındaki farkın, 5'inci madde uygulanmaksızın ödeneceği veya kesileceği ifade edilmiştir.

Taşımalı özel eğitim işinde her bir servis aracında haftalık çalışma saatinin tamamını idarede kullanan bir rehber personel bulunmakta ve bu personelin maliyeti hakedişteki işçilik maliyetini oluşturmaktadır. Düzenlenen hakedişler hem taşıma ücretini hem de işçilik ücretini beraber içerdiği için, fiyat farkı formülünde (a1) katsayısının sabit tutulması söz konusu hakedişteki işçilik oranını belirlemekte ve hakedişin o oranındaki tutarı için Esaslar'ın 6'ncı maddesine göre fiyat farkı hesaplanmaktadır.

Taşımalı özel eğitim ihalelerine ait idari şartname ve sözleşmeler incelendiğinde, söz konusu ihalelerin farklı il veya ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmesine rağmen ülke genelinde aşağıdaki tabloda yer alan endeks ve ağırlık oranları ile bulunan (Pn) değeri ile fiyat farkı hesabının yapıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4: İhale Dokümanlarında Yer Alan Fiyat Farkı Katsayıları

Formüldeki Değer	Ağırlık Oranını İfade Eden Katsayı	Uygulanacak Endeks
(a1)	0,40	Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'ın 6'ncı maddesine göre hesaplanacaktır.

(a2)	0,10	Asgari Ücret
(b1)	0,30	Motorin (Diğer)
(b3)	0,10	Endeks Tablosunun “Genel” Sütunundaki Sayı (Yİ-ÜFE Genel)
(c)	0,10	Endeks tablosunun 28 numaralı "Makine ve ekipmanlar b.y.s." sütunundaki sayı

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere,(a1) katsayısı için 0,40 oranının belirlenmesi, işin %40’ının işçilik maliyetine, geriye kalan %60’ının ise taşıma maliyetine ilişkin olduğu sonucunu doğurmaktadır. Buna göre %40 olarak belirlenen (a1) hakedişte yer alan personel maliyetinin ağırlık oranını ifade ederken, geriye kalan %60 ise taşıma maliyetine ilişkin kalemler olup, araç şoförü (a2), aracın yakıtı (b1), genel enflasyon (b3), aracın amortisman giderleri (c) değerlerini ifade etmektedir.

Yapılan incelemede bazı taşımalı özel eğitim ihalelerinde hakedişteki işçilik maliyeti oranının taşıma maliyetine göre çok yüksek olduğu, dolayısıyla (a1) değeri için 0,40 oranının gerçek durumu yansıtmadığı anlaşılmıştır.

Aşağıdaki tabloda bazı il ve ilçe müdürlüklerinin taşımalı özel eğitim hakedişlerinde 2024 yılı ocak ayı itibariyle işçilik ve taşıma maliyet oranları verilmektedir.

Tablo 5: Bazı İl ve İlçe Müdürlüklerine Ait Taşımalı Özel Eğitim Hakedişlerinin Taşıma ve İşçilik Maliyeti Oranları

İhaleyi Yapan Müdürlük	Hakediş Tutarı (A)	Taşıma Maliyeti (B) (TL)	İşçilik Maliyeti (C) (TL)	Hakedişdeki Taşıma Maliyeti Oranı (B/A)	Hakedişteki İşçilik Maliyeti Oranı (C/A)
Ankara Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	2.237.437,11	732.130,00	1.505.307,11	0,33	0,67
Van İpekyolu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	1.443.868,43	501.315,85	942.552,58	0,34	0,66
Şanlıurfa Karaköprü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	523.256,73	60.148,14	463.108,59	0,11	0,89

Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğü	374.415,23	48.524,00	325.891,23	0,13	0,87
İstanbul Ümraniye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	961.716,96	105.742,00	855.974,96	0,11	0,89
Diyarbakır Kayapınar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	848.650,79	21.262,78	827.388,01	0,02	0,98

Tabloda görüldüğü üzere bazı il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde taşıma maliyetleri çok düşükken hakedişin büyük çoğunluğunu taşımalı özel eğitim rehber personel ücreti oluşturmaktadır. Örneğin, Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğünde 374.415,23 TL tutarındaki hakedişte taşıma maliyeti 48.524,00 TL, personel maliyeti ise 325.891,23 TL olarak gerçekleşmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere, fiyat farkı formülünde (a1) katsayısının %40 olarak belirlenmiş olması hakedişte personel maliyeti 325.891,23 TL olduğu halde hakedişin %40'ı olan 149.766,09 TL için personele ait fiyat farkı hesabı yapılması, geriye kalan (374.415,23-149.766,09=) 224.649,14 TL için ise taşıma maliyetine yönelik fiyat farkı hesaplanması sonucunu doğurmakta olup, 48.524 TL'lık taşıma maliyetine rağmen 224.649,14 TL üzerinden taşıma fiyat farkı hesaplanmıştır. Taşımaya ilişkin fiyat farkında akaryakıt ve amortisman gibi personel maliyeti ile ilgisi olmayan endeksler hesaplamaya dahil edildiğinden personel çalıştırma maliyetinin olması gerekenden düşük oranda belirlenmesi daha yüksek tutarda fiyat farkı ödenmesi sonucuna yol açmaktadır.

Kamu idaresi cevabında bundan sonraki dönemde bulgu doğrultusunda hareket edilerek taşımalı öğrenci modülünde gerekli düzenlemelerin yapılacağı belirtmiştir.

Taşımalı özel eğitim ihalelerinde ödenen fiyat farklarında işçilik katsayılarının, ihaledeki personel çalıştırma maliyeti göz önünde bulundurularak gerçekçi bir şekilde belirlemesi gerekmektedir.

b) Taşımalı Eğitim İhalelerine İlişkin Hazırlanan Hakediş Raporlarının Mevzuattaki Örneğe Uygun Olmaması

Bakanlık taşra teşkilatı tarafından taşımalı eğitim ihalelerine ilişkin hakediş raporlarının mevzuatta yer alan örneğe uygun hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin "Hakediş raporu" başlıklı 7'nci maddesinde, ihale veya doğrudan temin usulüyle yapılacak yapım işleri ile hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenmesinde maddede belirtilen hakediş raporlarının düzenleneceği hükmüne yer verilmiş ve hizmet işleri hakediş raporunun Yönetmelik ekinde yer alan Örnek: 4'e göre düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu Yönetmelik'in "Taşıma giderleri" başlıklı 44'üncü maddesinde de taşıma giderlerinin ödenmesinde (Örnek: 4)'e göre hizmet işleri hakediş raporlarının düzenlenerek ödeme emrine bağlanacağı hüküm altına alınmıştır.

Bakanlık taşra teşkilatı tarafından hazırlanan taşımalı eğitime ilişkin hakediş raporları incelendiğinde raporların Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nde belirtilen örneğe göre hazırlanmadığından ara hakediş raporlarında yer alan yapılan iş miktarının kümülatif olarak ilerlemediği tespit edilmiştir. Söz konusu durum ara hakedişlerin takibini zorlaştırarak denetim ve kontrol eksikliğine sebep olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında hakediş raporlarının mevzuata uygun düzenlenmesine yönelik ülke genelinde çalıştaylar düzenlendiği ve konu ile ilgili olarak resmi yazı ile taşra teşkilatına uyarıda bulunulduğu ifade edilmiştir.

Öğrenci taşıma uygulaması kapsamında taşıma hizmeti alımı ihalelerinde hazırlanan ara ve kesin hakedişlerin ilgili mevzuatta belirtilen örneğe uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM OKULLARI
DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

DMİS: Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi

DÖSE: Döner Sermaye

MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Haklar Hesabında İzlenmesi Gereken Lisans ve Yazılım Bedellerinin Doğrudan Gider Kaydedilmesi

2. Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayelerinden Parça Başı Ücret Dağıtımında Hatalı Uygulamaların Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Bakanlığa bağlı mesleki ve teknik öğretim okulları, yaygın eğitim kapsamında halk eğitim merkezleri ve olgunlaşma enstitüleri, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü hizmet içi eğitim enstitüleri ile engellilerin mesleki eğitimleri kapsamında özel eğitim meslek liseleri bünyesinde 3423 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanun kapsamında döner sermayeli işletmeler kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmelerinin iş ve işlemlerine ilişkin mevzuat aşağıda belirtilmiştir:

– Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği,
– Millî Eğitim Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinde Üretimi Teşvik Primi Dağıtımı, Parça Başı Üretim, Atölye ve Tesislerin Özel Sektörle İşbirliği Yapılarak İşletilmesi Hakkında Yönetmelik,
– Döner Sermaye İşletmeleri Çalışma Yönergesi,
– Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesinin İdaresine Mahsus Talimatname,
– Genelgeler.

Söz konusu döner sermayeli işletmeler öğrenci ve kursiyerlere mesleki alanlarda bilgi ve beceri kazandırmak, uygulama eğitimi ile tecrübelerini geliştirmek amacıyla her türlü hizmet ve mal üretiminde bulunmak ve onları çalışma hayatına hazırlamak görevini yerine getirmektedir. Piyasadan da faaliyet alanları ile ilgili iş almak suretiyle uygulama eğitimini desteklemektedirler.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Milli Eğitim Bakanlığı'nda;

- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı 1091 adet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi/Çok Programlı Anadolu Lisesi döner sermaye işletmesi,
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı 46 adet Özel Eğitim Meslek Okulu/Lisesi,
- Millî Eğitim Akademisi Başkanlığına bağlı 4 adet Eğitim ve Uygulama Merkezi

Müdürlüğü döner sermaye işletmesi,

- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı 130 adet Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu ve 32 adet Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinde olmak üzere 162 adet döner sermaye işletmesi,

faaliyetlerine devam etmektedir.

Döner sermaye işletmesi açma kapama işlemlerinde süreklilik olduğundan döner sermaye işletmesi sayıları yıl içerisinde değişiklik göstermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet yürüten döner sermayeli işletmelerde; memur statüsünde çalışan idareci, sayman, öğretmen ve memur statüsündeki personelin yanı sıra İş Kanunu hükümlerine göre görev yapan işçiler ve geçici statüde çalıştırılan usta öğreticiler, staj kapsamında çalıştırılan öğrenciler gibi farklı tür ve uygulamalarda personel istihdam edilmektedir.

Genel anlamda organizasyon yapılarında görev yapan personel unvanları aşağıdaki gibidir:

- Müdür
- Teknik Müdür Yardımcısı
- Muhasebe Yetkilisi
- Alan-Dal Şefleri
- Öğretmenler ve Usta Öğreticiler

1.3. Mali Yapı

İşletmelerin gelirleri, faaliyet alanları ile ilgili üretilen mal ve hizmet karşılığı alınan ücretlerden ve diğer gelirlerden oluşmaktadır.

İşletmelerin bütçe taslağı, faaliyet alanları çerçevesinde hazırlanacak iş programına göre, muhasebe yetkilisinin önerisi alınarak işletme müdürü tarafından hazırlanır. Bütçede öngörülen ödeneklerin yetersiz kalması veya iş programında öngörülmeyen işlerin yapılmasının gerektiği hallerde ek bütçe yapılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermaye İşletmelerinin konsolide brüt gelirleri 2024 yılı sonunda 7.481.274.635,66 TL, dönem net karı ise 985.650.533,498 TL olarak gerçekleşmiştir. İşletmelere tahsis edilen toplam sermaye tutarı

ise 459.128.958,26 TL'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren döner sermaye işletmeleri, iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar bakımından 01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine tabidir. Söz konusu Yönetmelik hükümleri gereğince bu işletmelerde tekdüzen hesap planı ve muhasebe sistemi uygulanmaktadır. Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren döner sermaye işletmelerinde, Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi (DMİS) muhasebe programı kullanılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlarla birlikte Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir Tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermaye İşletmeleri

2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Haklar Hesabında İzlenmesi Gereken Lisans ve Yazılım Bedellerinin Doğrudan Gider Kaydedilmesi

Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermaye işletmelerinde satın alınan bilgisayar lisansı ve yazılımlarının 260 Haklar Hesabına kaydedilmeden doğrudan gider olarak kaydedildiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 260 Haklar Hesabı başlıklı 222'nci maddesinde bu hesabın, bedeli karşılığı edinilen imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Yönetmelik'in 260 Haklar Hesabının işleyişinin düzenlendiği 223'üncü maddesinde ise, hak olarak tanımlananların maliyet bedeli ile bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği, yararlanma süresi belli olanların sürenin bitiminde, yararlanma süresi belli olmayanların 5'inci yılın sonunda bu hesaba alacak, 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç kaydedileceği, yararlanma hakkı devredildiğinde kayıtlı değeri ile bu hesaba alacak, birikmiş amortismanları 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabına, devir bedeli tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç kaydedilmekle birlikte, bu işlemden doğan kârların 679 Diğer

Olağandışı Gelir ve Kârlar Hesabına alacak, bu işlemden doğan zararlar 689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar Hesabına borç kaydedileceği belirtilmektedir.

Yapılan incelemede döner sermayeler tarafından satın alınan bilgisayar yazılımlarının mevzuatta öngörüldüğü şekilde 260 Haklar hesabına kaydedilmeden genel yönetim gideri olarak kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi yanıtında resmi yazı ile döner sermaye işletmelerine bulgu konusu muhasebe kayıtlarının düzeltilmesi talimatı verildiğini ifade etmiştir.

Döner sermaye işletmeleri tarafından alınan bilgisayar lisans ve yazılımlarının 260 Haklar hesabında izlenmesi ve buna ilişkin muhasebe kayıtlarının usulünce yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayelerinden Parça Başı Ücret Dağıtımında Hatalı Uygulamaların Bulunması

Mesleki ve teknik öğretim okulları döner sermaye işletmelerinde gerçekleştirilen üretim neticesinde idareci, öğretmen ve öğrencilere dağıtılan parça başı ücretlerin mevzuatta belirlenen usul ve esaslara göre hesaplanmadığı tespit edilmiştir.

3423 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Meslekî ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde Bakanlıkça uygun bulunan alanlarda, çalışma saati göz önünde bulundurulmaksızın parça başı ücret ödenmek suretiyle mal ve hizmet üretimi yaptırılabileceği ve bu fıkranın uygulanması ile ilgili hususların Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hükmüne yer verilmiştir. Buna ilişkin düzenlenen Millî Eğitim Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinde Üretimi Teşvik Primi Dağıtımı, Parça Başı Üretim, Atölye ve Tesislerin Özel Sektörle İşbirliği Yapılarak İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinde parça başı ücret ödenmek suretiyle yapılacak mal veya hizmet üretiminde sipariş (sözleşme) bedelinin en az %5'inin kar, %25'inin ise faaliyet gideri olarak, personele ödenmek üzere ayrılan işçiliğin en az %30'unun ise öğrenci hakkı olarak ayrılacağı belirtilmiştir. Öte yandan Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Bakanlığa bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim okulları döner sermaye işletmelerine gönderdiği 21.12.2018 tarih E.24689891 sayılı yazısında, Yönetmelik'te sözleşme bedelinin %25'i olarak ayrılması öngörülen faaliyet gideri oranının %11 olarak uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre, parça başı ücret dağıtımı personele ödenmek üzere dağıtılacak işçilik üzerinden yapılmaktadır. Bir siparişteki işçilik bedelinin bulunması için ise sipariş bedelinden ilk madde ve malzeme gideri ve diğer giderler ile mevzuatta belirtilen diğer kesintilerin (en az %5 kar, %11 faaliyet gideri, %1 sosyal hizmetler payı, %1 hazine payı) düşüldükten sonra geriye kalan tutar, siparişteki işçilik bedelini yansıtmakta ve bu bedel Yönetmelik'e göre personele dağıtılacak toplam parça başı ücreti göstermekte olup, Yönetmelik'te idarecilere yönelik ayrıca bir parça başı ücret dağıtımdan bahsedilmemiştir.

Öte yandan, Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 19.03.1997 tarih 935 sayılı "DÖSE İşletmeleri Muhasebe Kayıt ve İşlemlerinin Bilgisayar ile Yürütülmesi" başlıklı Genelge'nin "Satış Fiyatının Belirlenmesi, Maliyet Fişinin Düzenlenmesi, Genel Yönetim Giderleri ve Kasadan Yapılacak Ödeme Limiti" başlıklı dördüncü bölümünün 4'üncü bendinde tekdüzen muhasebe sisteminde, işletmenin genel yönetim giderleri olarak tanımlanan (idari personelin fazla çalışma ücreti, ısıtma, aydınlatma, haberleşme, bakım - onarım, akaryakıt, kırtasiye, vb) giderlere ilişkin ödemelerin Bütçe Kanunu ve tasarruf tedbirleri genelgesi hükümlerine uygun olmak şartıyla, Bakanlıktan izin alınmadan döner sermaye ita amirinin oluruna dayalı olarak yapılabileceği hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan incelemede Yönetmelik'te idarecilere parça başı ücret dağıtımına yönelik ayrı bir hüküm belirlenmediği halde, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 1997 yılında yayımladığı Genelge'de idari personele ödenecek ücretlerin genel yönetim giderleri olarak sayılması nedeniyle mesleki ve teknik öğretim döner sermaye idarecilerine, siparişteki işçilik bedeli üzerinden değil sipariş bedelinden ayrılan faaliyet gideri üzerinden parça başı ücret ödendiği tespit edilmiştir. Parça başı ücret dağıtımı usul ve esasları yukarıda yer verilen Yönetmelik ile belirlenmiş olup, bu Yönetmelik'ten ayrı olarak Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 1997 yılında muhasebe kayıt ve işlemlerinin bilgisayar ile yürütülmesine ilişkin yayımlanan bir genelge ile idari personele ayrı bir hesaplama ile ücret dağıtılması mümkün değildir. Öte yandan ilgili Kanun'da parça başı ücretlerin hesabına ilişkin hususların Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik ile düzenlenmesi gerektiği belirtilmiş olduğundan faaliyet giderlerine ilişkin oranın Bakanlık Olur'u ile %25'ten %11'e indirilmesi de mümkün değildir.

Kamu idaresi yanıtında bulgu konusu ile ilgili olarak Yönetmelik çalışmalarının sürdürüldüğü ifade edilmiştir.

Mesleki ve teknik öğretim okulları döner sermaye işletmelerinde gerçekleştirilen üretim neticesinde idareci, öğretmen ve öğrencilere dağıtılan parça başı ücretlerin mevzuatta belirlenen usul ve esaslara göre dağıtılması gerekmektedir. Ayrıca, idari personele yapılan parça başı ücret ödemeleri ile sipariş bedelinden ayrılması gereken faaliyet giderlerine ilişkin esasların genelge ile değil Yönetmelik ile belirlenmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Döner Sermayeli Okullarda Üretim Sonrası Parça Başı Ücret Dağıtımında Uygulama Birliğinin Olmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Söz konusu bulgu güncellenerek "Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayelerinden Parça Başı Ücret Dağıtımında Hatalı Uygulamaların Bulunması" başlığıyla bulgu konusu yapılmıştır.

DEVLET KİTAPLARI
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

EKBYS: Elektronik Kayıt Bilgi Yönetim Sistemi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İşletmenin Karlılık ve Verimliliğini Etkileyen Sorun ve Eksikliklerin Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Devletin ve hemen sonrasında Bakanlığın matbaa ve yayım hizmetlerini gerçekleştirmek üzere Millî Eğitim Basımevi Müdürlüğü (1927) ve Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Müdürlüğü (1933) adları altında kurulan iki Müdürlük, 26 Mayıs 2004 tarih ve 4114 sayılı Bakanlık onayı ile aynı işin birbirini takip eden safhalarını gerçekleştirdiğinden dolayı birleştirilerek, 25.08.2011 tarihli ve 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Devlet Kitapları Döner Sermaye Müdürlüğü haline gelmiş ve Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü İşletmeler Dairesi Başkanlığına bağlanmıştır.

Müdürlükçe;

a) Ders kitabı ve eğitim materyalleri basım ve dağıtım işlemleri

b) Broşür ve faaliyet kitapçığı basım işlemleri

c) Öğrencilerin Diploma, İşyeri Açma, Ustalık, Kalfalık ve Usta Öğretcilik Belgeleri

d) Öğrencilerin Karne, Teşekkür, Takdir, Üstün Başarı ve Onur Belgeleri

e) Üstün Hizmet Şeref Belgesi

f) Özel Eğitim Kurumları Kurs Bitirme Belgesi gibi,

Bakanlıkça bastırılmasına ve dağıtılmasına karar verilen ders kitabı, kaynak kitap, öğretmen kılavuz kitabı, alıştırma kitapları, eğitim ve kültür eserleri ile her türlü eğitsel araç-gereçlerin ve basılı evrakın baskı iş ve işlemleri ile dağıtım ve satış hizmetleri yürütülmektedir.

Müdürlükçe yapılan tüm harcamalar, alımlar, ödemeler, personele ödenen maaş, ikramiye vb. tüm giderler döner sermayeden karşılanmaktadır.

Döner Sermaye İşletmesinin iş ve işlemlerine ilişkin mevzuat aşağıda belirtilmiştir:

- Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği,
- Millî Eğitim Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinde Üretimi Teşvik Primi Dağıtımı, Parça Başı Üretim, Atölye ve Tesislerin Özel Sektörle İşbirliği Yapılarak İşletilmesi Hakkında Yönetmelik,
- Döner Sermaye İşletmeleri Çalışma Yönergesi,

- Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği,
- Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesinin İdaresine Mahsus Talimatname,
- Genelgeler.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü İşletmeler Dairesi Başkanlığına bağlı olarak İzmir Gaziemir'deki yerleşkesinde faaliyetini yürüten İşletmede, memur statüsünde çalışan idareci ve sayman gibi personelin yanı sıra İş Kanunu hükümlerine göre görev yapan işçiler istihdam edilmektedir.

Genel anlamda organizasyon yapılarında görev yapan personel unvanları aşağıdaki gibidir:

- Müdür (1 kişi)
- Müdür Yardımcısı (6 kişi)
- Muhasebe Yetkilisi/Sayman (1 kişi)
- İşçi (129 kişi)

1.3. Mali Yapı

İşletmenin gelirleri, faaliyet alanı ile ilgili olarak üretilen mal ve hizmet karşılığı alınan ücretlerden ve diğer gelirlerden oluşmaktadır.

İşletmenin bütçe taslağı, faaliyet alanları çerçevesinde hazırlanacak iş programına göre, muhasebe yetkilisinin önerisi alınarak işletme müdürü tarafından hazırlanır.

Bütçede öngörülen ödeneklerin yetersiz kalması veya iş programında öngörülmeyen işlerin yapılmasının gerektiği hallerde ek bütçe yapılabilir.

Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünün 2024 yılı brüt faaliyet geliri 1.893.889.345,76 TL, dönem net karı ise 337.267.104,95 TL olarak gerçekleşmiştir. İşletmenin toplam sermaye tutarı1.500,08 TL'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren döner sermaye işletmeleri, iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar bakımından 01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine tabidir. Söz konusu Yönetmelik hükümleri gereğince İşletmede tekdüzen hesap planı ve muhasebe sistemi uygulanmaktadır. Müdürlükte 2024 yılı Ekim ayına kadar Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi (DMİS) muhasebe programı kullanılmış olmasına rağmen, Maliye Bakanlığı talimatları doğrultusunda 2024 yılı Ekim ayından sonra ise EKBYS'ye geçilmiş ve halen tüm döner sermaye işletmelerinde olduğu gibi İşletmede de bu program kullanılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur:

- Geçici Mizan
- Kesin Mizan
- Bilanço
- Gelir Tablosu

Kamu idaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır. Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve

kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşletmenin Karlılık ve Verimliliğini Etkileyen Sorun ve Eksikliklerin Bulunması

Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğüne ait iş ve işlemlerin merkezde ve yerinde incelenmesi neticesinde işletmenin karlılık ve verimliliğini etkileyen mevzuat, personel istihdamı ve işletimden kaynaklı bazı sorunların bulunduğu tespit edilmiştir.

a) Hasılattan ayrılan %15'lik genel bütçe payının olumsuz etkileri

Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesinin aylık gayrisafi hasılatının %15'inin genel bütçeye aktarılmasının işletmenin karlılık ve verimliliğini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

17.09.2004 tarih ve 5234 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Geçici 1 inci maddesinde, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere bağlı olarak kurulmuş olup, 5018 sayılı Kanuna ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde yer alan idarelere bağlı döner sermayeli işletmelerin aylık gayrisafi hasılatından tahsil edilen tutarın %15'inin en geç takip eden ayın 20'sine kadar genel bütçeye irat kaydedilmek üzere ilgili saymanlıklara yatırılacağı; aylık gayrisafi hasılattan irat kaydedilecek oranı, döner sermayeler itibariyle %1'e kadar indirmeye ise Maliye Bakanı'nın yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce yayımlanan 17 Sıra No.lu Genel Tebliğ'de ise; gayrisafi hasılat tutarının, tahsil edilmiş olsun veya olmasın bir ay içinde tahakkuk eden her türlü mal ve hizmet satış bedeli ile faiz ve diğer gelirlerin toplamından oluştuğu belirtilmiş olup, bu toplamdan hasılatın elde edilmesine ilişkin yapılan giderler ve maliyetler ile daha önce ayrılıp Hazineye yatırılan tutarların düşülmeyeceği ifade edilmiştir.

Ancak, söz konusu Hazine payının işletmenin aylık gayri safi hasılatından kesilmesi, önemli bir maliyet unsuru oluşturmakta ve bu da işletmenin iş yapma kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Çünkü işletmenin sunduğu mal veya hizmetin fiyatı belirlenirken, ilk madde ve malzeme, işçilik, %10'luk genel gider, en az %5'lik kar payına %15'lik Hazine payı ilave edilerek satış fiyatı belirlenmektedir. Dolayısıyla, %15'lik bu kesinti mal veya hizmetin birim fiyatını doğrudan etkileyen maliyet arttırıcı bir unsur olup, üretilen mal veya hizmetin satış fiyatını yükseltmektedir. Bu oranın yüksekliği nedeniyle mal veya hizmetin satış fiyatı piyasa ile rekabet edilebilir seviyenin üzerinde oluşmakta, bu da işletmenin kurulu kapasitesinin atıl kalması, atölye, makine parkı ve tesislerinin günün koşullarına göre yenilenememesi gibi sonuçlar doğurmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, Hazine ve Maliye Bakanlığından konu ile ilgili yazılı talepte bulunulduğu belirtilmiştir.

Müdürlüğün piyasada daha rekabetçi bir konuma gelebilmesi için 73 Sıra no'lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'ndeki yüzde 15'lik hazine payının %1'e düşürülmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

b) İşletmede atıl ve eksik kapasiteyle çalıştırılan makinalar ile hurda olarak nitelendirilen makinaların bulunması

İşletmede bulunan modern ve yüksek kapasiteli makinalardan bir kısmının eksik kapasiteyle çalıştırıldıkları veya hiç çalıştırılmayıp atıl vaziyette tutuldukları, ayrıca hurda veya kullanılamaz durumda makinaların bulunduğu görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, Müdürlük bünyesinde oluşturulan bir komisyonla hurda olarak nitelendirilen makineler ile birçok parçası eksik ve hiçbir şekilde kullanılamaz düzeyde olan metal makine aksamlarının tespitlerinin yapılarak Makine Kimya Endüstrisi ile ilgili sürecin başlatılacağı; çalışır ama kullanılmayan makinelerinde listesinin yapılarak Genel Müdürlük İşletmeler Daire Başkanlığı'na sunulacağı belirtilmiştir.

Kaynak israfının önlenmesi açısından İşletmede bulunan mevcut makinaların üretim için uygun olup olmadıklarının tespitinin yapılması, kullanılamayacak durumda olan makina ve ekipmanın usulü dairesinde elden çıkarılması, kullanılabilir durumda olanların ise aktif hale getirilmesi için gerekli adımların atılması gerekmektedir.

c) İşletmede çalışan personelin alan bazında mesleki kodlarının bulunmaması

İşletmede çalışan personelin alan bazında mesleki kodlarının olmadığı, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'ndan MEB'e devir yapılırken tüm çalışanların beden işçisi statüsünde sürekli işçi kadrosuna alındığı, bu suretle de örneğin ustabaşı ile temizlik görevlisinin özlük ve meslek kodu olarak eşit şartlarda hizmet yaptıkları görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, toplu iş sözleşmesi süreci sona erdikten sonra ilgili mevzuat dahilinde gerekli çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir.

İş barışını sağlamak açısından işletmedeki birimlerin ve çalışanların görev dağılımında hiyerarşik yapının sağlanması, personelin alan bazında mesleki kodlarının belirlenip tanımlanması, birimlere ait sorumluların belirlenmesi ve toplu iş sözleşmesinin buna göre güncellenmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesinin karlılığının ve verimliliğinin artırılabilmesi için %15'lik Hazine payının makul seviyelere çekilmesi, işletmenin tam kapasiteyle çalışmasının sağlanması ve çalışanların mesleki kodlarının belirlenmesi gibi adımların atılması önem arz etmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 13 **MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	58.447.104.860,99
10	**Hazır Değerler**	6.905.464.851,08
100	KASA HESABI	12.727,14
102	BANKA HESABI	1.105.534.156,56
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-6.954.599,41
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.789.483.466,41
105	DÖVİZ HESABI	2.585.644,79
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-25.659,61
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	14.829.115,20
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	55.380.336,97
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	775.205,52
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.415,68
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,04
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	54.603.715,73
14	**Diğer Alacaklar**	2.697.437.709,98
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.697.437.709,98
15	Stoklar	14.751.226.420,26
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	14.747.247.046,34
157	DİĞER STOKLAR HESABI	3.979.373,92
16	**Ön Ödemeler**	34.032.528.960,27
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	33.224.806.986,64
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	807.721.973,63
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	3.235.642,70
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	3.235.642,70
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	1.830.939,73
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	1.830.939,73
2	DURAN VARLIKLAR	120.231.787.649,11
22	**Faaliyet Alacakları**	239.452.052,57
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	4.416,13
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	239.447.636,44
24	**Mali Duran Varlıklar**	507.767.350,33
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	507.767.350,33
25	**Maddi Duran Varlıklar**	119.483.668.212,68
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	30.184.518.260,83

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.529.171.825,40
32	**Faaliyet Borçları**	3.208.650.036,92
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	892.669.881,34
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	155.420,01
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	2.315.824.735,57
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.805.388.128,14
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	577.173.261,12
332	OKUL PANSİYONLARI HESABI	1.588.158.928,27
333	EMANETLER HESABI	2.639.730.667,80
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	325.270,95
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.921.146.336,67
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.877.345.566,04
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	43.797.053,94
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	3.716,69
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	591.708.004,29
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	591.708.004,29
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	44.411,93
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	44.411,93
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	2.234.907,45
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	2.234.907,45
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.275.078.428,59
43	**Diğer Borçlar**	89.639.093,47
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	89.639.093,47
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	10.185.438.349,77
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	10.185.438.349,77
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	985,35
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	985,35
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	157.874.642.256,11
50	**Net Değer**	6.297.531.178,23
500	NET DEĞER HESABI	6.297.531.178,23
51	**Değer Hareketleri**	2.199.423.713.917,45
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	2.199.423.713.917,45
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	84.669.211.224,59
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	84.669.211.224,59
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.108.660.968.349,68

251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	35.494,40
252	BİNALAR HESABI	13.405.608.063,92
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	4.631.539.949,80
254	TAŞITLAR HESABI	461.761.035,71
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	59.438.256.727,28
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-69.489.859.675,76
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	80.648.507.500,38
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	203.300.856,12
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	725.177.302,72
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	37.708.103,52
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-762.885.406,24
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	118.530,89
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	118.530,89
29	**Diğer Duran Varlıklar**	781.502,64
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.277.815.555,66
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,04
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.277.034.053,06

AKTİF TOPLAMI 178.678.892.510,10

580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.108.660.968.349,68
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-1.023.854.845.714,48
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	24.315.839.679,16
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.048.170.685.393,64

PASİF TOPLAMI 178.678.892.510,10

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	7.595.387.541,10
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	7.595.387.541,10
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	22.207,07
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	22.207,07
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	195.683.055.145,67
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	195.683.055.145,67
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	98.274,19
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	98.274,19
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	33.348.322.931,14
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	33.348.322.931,14
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	127.272,04
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	127.272,04

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 13 **Adı : MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.129.113.506.121,22
630	01	Personel Giderleri	805.864.409.458,91
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	99.093.685.650,45
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	101.318.531.164,43
630	05	Cari Transferler	31.861.811.215,73
630	07	Sermaye Transferleri	10.501.061.883,42
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	630.362.309,48
630	13	Amortisman Giderleri	9.918.051.245,45
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	26.631.795.655,28
630	15	Karşılık Giderleri	2.417.352.120,45
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	565.524.578,84
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	21.998.543,95
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	39.365.733.842,29
630	99	Diğer Giderler	923.188.452,54

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.129.113.506.121,22**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	78.853.040.566,43
600	01	Vergi Gelirleri	26.392.178.380,38
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	86.860.433,36
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	16.471.981.113,75
600	05	Diğer Gelirler	28.406.069.693,35
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	774.404.196,35
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	883.411.875,18
600	99	Diğer Gelirler	5.838.134.874,06

GELİRLER TOPLAMI (B) **78.853.040.566,43**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	101.480.511,50
610	01	Vergi Gelirleri	55.069.117,71
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	699.875,78
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	7.746.782,33
610	05	Diğer Gelirler	37.964.735,68

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **101.480.511,50**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **78.751.560.054,93**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **26.507.100.351,81**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-1.023.854.845.714,48**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.129.113.506.121,22**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**78.853.040.566,43**	**NET GELİR (D=B-C)**	**78.751.560.054,93**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**101.480.511,50**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-1.023.854.845.714,48**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8013

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM OKULLARI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.076.153.277,62
10	**HAZIR DEĞERLER**	1.148.338.674,57
100	KASA	319.131,44
102	BANKALAR HESABI	1.172.796.794,40
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-25.106.974,39
105	DÖVİZ HESABI	328.553,12
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER	1.170,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	499.964.975,47
120	ALICILAR HESABI	449.695.050,47
121	ALACAK SENETLERİ	9.019,62
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR	49.240.749,29
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	163.397,21
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	64.857,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	802.386,88
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-10.485,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	4.745.576,06
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR	3.048.752,61
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	167.528,88
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.496.732,57
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESA	144.788,02
139	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-112.226,02
15	STOKLAR	343.463.512,71
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	316.816.482,25
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM	3.205.832,64
152	MAMULLER HESABI	23.150.684,42
153	TİCARİ MALLAR	199.672,66
158	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI	-188.069,47
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	278.910,21
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	0,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	79.640.538,81
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	79.476.590,11
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	29.226,32
195	İŞ AVANSLARI HESABI	308,30
196	PERSONEL AVANSLARI	5.856,60
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	128.557,48
2	DURAN VARLIKLAR	15.668.657,36
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	32.555,07
220	ALICILAR	1.562,67
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	30.992,40
23	**DİĞER ALACAKLAR**	14.377,54
236	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	14.377,54

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	927.709.997,40
32	**TİCARİ BORÇLAR**	380.106.995,21
320	SATICILAR HESABI	375.822.427,99
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.284.188,77
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	378,45
33	**DİĞER BORÇLAR**	54.650.887,61
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	33.029.745,91
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	21.621.141,70
34	ALINAN AVANSLAR	310.431.745,68
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	310.400.091,83
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR	31.653,85
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	165.838.599,02
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	69.551.944,18
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.926.110,66
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	86.674.879,39
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	6.662.830,55
368	VADESİ GEÇMİŞ,ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	19.430,60
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	3.403,64
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	149.905,80
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ	-10,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	109.338,09
373	MALİYET GİDERLERİ KARŞILIĞI	40.577,71
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	16.454.731,73
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	14.062.722,48
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	2.392.009,25
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	77.132,35
392	DİĞER KDV	46,66
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI	77.085,69
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.025.009,96
44	ALINAN AVANSLAR	0,82
449	ALINAN DİĞER SİPARİŞ AVANSLARI	0,82
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	7.146,25
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	7.146,25
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER**	2.017.862,89

25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	16.328.460,29
252	BİNALAR	848.202,01
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	91.695.275,79
254	TAŞITLAR HESABI	1.109.705,44
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	158.527.192,61
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR	47.617,73
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-235.899.533,29
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	59.286,14
260	HAKLAR HESABI	55.484,48
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	378.716,49
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-374.914,83
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	-766.021,68
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-766.021,68

AKTİF TOPLAMI 2.091.821.934,98

	TAHAKKUKLARI	
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER	2.016.566,58
481	GİDER TAHAKKUKLARI	1.296,31
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.162.086.927,62
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	203.708.173,67
500	SERMAYE HESABI	459.128.958,26
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	-255.420.784,59
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	1.201.498,49
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	1.201.498,49
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-2.283.678,71
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-2.283.678,71
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	959.460.934,17
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	985.650.533,49
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-26.189.599,32

PASİF TOPLAMI 2.091.821.934,98

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8013

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM OKULLARI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	7.481.274.635,66
1- Yurtiçi Satışlar	7.480.787.496,13
3- Diğer Gelirler	487.139,53
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	3.606.590,33
1- Satıştan İadeler (-)	1.873.338,14
2- Satış İskontoları (-)	386.241,02
3- Diğer İndirimler (-)	1.347.011,17
C- NET SATIŞLAR	7.477.668.045,33
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	5.675.618.853,82
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	1.428.455.711,16
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	397.857,12
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	4.200.994.748,49
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	45.770.537,05
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.802.049.191,51
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	914.292.346,77
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	30.041,82
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	3.911.357,22
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	910.350.947,73
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	887.756.844,74
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	73.386.690,79
3- Faiz Gelirleri	65.935.192,38
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	103.958,87
7- Kambiyo Karları	152.113,78
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	7.195.425,76
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	2.368.591,78
2- Karşılık Giderleri (-)	300.295,49
4- Kambiyo Zararları (-)	281,34
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	2.068.014,95
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	958.774.943,75
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	2.953.522,49
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	127.331,69
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	2.826.190,80
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	2.267.532,07
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	52.827,47
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	2.214.704,60
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**959.460.934,17**
DÖNEM NET KARI	**959.460.934,17**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8813

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI DEVLET KİTAPLARI DÖNER SERMAYE MÜDÜRLÜĞÜ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	497.395.255,92
10	**HAZIR DEĞERLER**	61.893.499,00
102	BANKALAR HESABI	61.893.499,00
11	MENKUL KIYMETLER	26.624.522,09
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER HESABI	26.624.522,09
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	840,00
120	ALICILAR HESABI	840,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	0,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
15	STOKLAR	339.441.614,62
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	323.508.806,87
152	MAMULLER HESABI	15.932.807,75
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	69.434.780,21
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	69.434.780,21
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	840,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	840,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	474.358,52
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	985.019,22
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-1.459.377,74
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	840,00

AKTİF TOPLAMI 497.396.095,92

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	150.056.371,49
32	**TİCARİ BORÇLAR**	593.979,99
320	SATICILAR HESABI	593.945,99
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	34,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	3.980.621,64
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	3.966.207,08
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	14.414,56
34	ALINAN AVANSLAR	1.155,40
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.155,40
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	143.285.764,17
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.670.051,55
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.424.281,28
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	136.987.842,27
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	203.589,07
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	2.194.850,29
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.194.850,29
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.071.119,40
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	10.071.119,40
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	10.071.119,40
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	337.268.605,03
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.500,08
500	SERMAYE HESABI	1.500,08
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	337.267.104,95
590	DÖNEM NET KARI HESABI	337.267.104,95

PASİF TOPLAMI 497.396.095,92

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8813 **MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI DEVLET KİTAPLARI DÖNER SERMAYE MÜDÜRLÜĞÜ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.193.600.808,22
1- Yurtiçi Satışlar	1.193.600.808,22
3- Diğer Gelirler	0,00
C- NET SATIŞLAR	1.193.600.808,22
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	568.812.023,91
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	325.702.837,80
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	243.109.186,11
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	624.788.784,31
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	272.944.163,27
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	272.944.163,27
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	351.844.621,04
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	15.638.714,61
3- Faiz Gelirleri	10.500.355,17
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	5.138.359,44
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	30.225.519,64
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	30.225.519,64
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	337.257.816,01
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	9.289,55
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	9.289,55
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,61
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,61
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	337.267.104,95
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	337.267.104,95

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 3

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ
(5018 Sayılı Kanuna Ekli I Sayılı Cetvel)

17 MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI 835
18 SAĞLIK BAKANLIĞI 897
19 SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI 1029
20 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 1061
21 TİCARET BAKANLIĞI 1143
22 ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI 1187
23 DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI 1225
24 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 1239
25 İLETİŞİM BAŞKANLIĞI 1255
26 MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ 1273
27 MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI 1287
28 MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI 1301
29 STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI 1315
30 JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI 1329
31 SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI 1377
32 EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 1395
33 AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI 1453
34 GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 1477
35 TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 1557
36 METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 1605
37 GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI 1625
38 AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI 1643
39 İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI 1657

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ
(5018 Sayılı Kanuna Ekli I Sayılı Cetvel)

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları

KISALTMALAR

ASFAT A.Ş. Askeri Fabrika ve Tersane İşletme Anonim Şirketi

MSB Milli Savunma Bakanlığı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Milli Savunma Bakanlığının kuruluşu, görev ve yetkileri, personel yapısı ve diğer kurumlarla ilişkileri 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkındaki 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 336'ncı maddesinde Milli Savunma Bakanının görev ve yetkileri şu şekilde düzenlenmiştir;

"a. Milli Savunma görevlerinin siyasi, hukuki, sosyal, askeri okullardaki (harp okulları ve astsubay meslek yüksekokulları) eğitim, mali ve bütçe hizmetlerini,

b. Silahlı Kuvvetlerin Cumhurbaşkanınca kararlaştırılacak savunma politikası çerçevesinde, Genelkurmay Başkanlığı tarafından tespit olunan ve Milli Savunma Bakanı tarafından onaylanan ilke, öncelik ve ana programlarına göre:

(1) Barışta ve savaşta personel temini ile asker alma hizmetlerini,

(2) Silah, araç, gereç ve her çeşit lojistik ihtiyaç maddelerinin tedariki hizmetlerini,

(3) Askeri fabrikalar ve tersaneler dahil harp sanayii hizmetlerini,

(4) Sağlık ve veteriner hizmetlerini,

(5) Türkiye Cumhuriyeti sınırları dâhilinde gerçekleştirilecek insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliğine yönelik faaliyetlerini,

(6) 24.02.2000 tarihli ve 4536 sayılı Denizlerde ve Yurt Yüzeyinde Görülen Patlayıcı Madde ve Şüpheli Cisimlerde Uygulanacak Esaslara İlişkin Kanun kapsamında faaliyetlerini,

(7) İnşaat, emlak, iskân ve enfrastrüktür hizmetlerini,

c. Teftiş, inceleme ve soruşturma hizmetlerini,

ç. Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarında görev alacak personelin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması hizmetlerini Milli İstihbarat Teşkilatı ve Emniyet Genel Müdürlüğü aracılığıyla,

yürütmektir."

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1.2.1. Teşkilat Yapısı

Milli Savunma Bakanlığı; merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşur.

Genelkurmay Başkanlığı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıkları Milli Savunma Bakanına bağlıdır.

Genelkurmay Başkanı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları Milli Savunma Bakanına ayrı ayrı bağlı ve sorumludur.

Genelkurmay Başkanlığı ile Kuvvet Komutanlıklarının teşkilatı Milli Savunma Bakanlığı kadro ve kuruluşunda gösterilir.

Milli Savunma Bakanına Doğrudan Bağlı Kurumlar

a. Genelkurmay Başkanlığı
b. Kara Kuvvetleri Komutanlığı
c. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı
ç. Hava Kuvvetleri Komutanlığı

Milli Savunma Bakanlığı Merkez Teşkilatı

a. Askeralma Genel Müdürlüğü
b. Askeri Fabrikalar Genel Müdürlüğü
c. Askeri Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ç. Bütçe ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü
d. Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
e. Lojistik Genel Müdürlüğü
f. Personel Genel Müdürlüğü
g. Savunma ve Güvenlik Genel Müdürlüğü
ğ. Tedarik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
h. Tersaneler Genel Müdürlüğü
ı. Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ı. Teknik Hizmetler Genel Müdürlüğü
j. Teftiş Kurulu Başkanlığı
k. Milli Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı

l. Muhabere ve Bilgi Sistem Dairesi Başkanlığı
m. Basın ve Halka İlişkiler Müşavirliği
n. Özel Kalem Müdürlüğü
o. Diğer Komutanlıklar

Milli Savunma Bakanlığı Taşra Teşkilatı

a. Askeralma Bölge Başkanlıkları
b. Tedarik Bölge Başkanlıkları
c. İnşaat Emlak Bölge Başkanlıkları
ç. Tersane Komutanlıkları
d. Askeri Fabrika Müdürlükleri

Milli Savunma Bakanlığı Bünyesindeki Kuruluş

Milli Savunma Üniversitesi; 09.11.2016 tarih ve 6756 sayılı Kanun ile Harp Okulları, Enstitüler, Astsubay Meslek Yüksek Okulları, Bando Astsubay Meslek Yüksek Okulu, Yabancı Diller Yüksekokulu ile mülga olan Harp Akademileri Komutanlığı Milli Savunma Üniversitesi kuruluşu altında birleştirilmiştir.

Milli Savunma Bakanlığı Bağlı Kuruluşları

a. Harita Genel Müdürlüğü; 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 168-173'üncü maddelerinde yer almaktadır.

b. Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletme Başkanlığı; 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 315-326'ncı maddelerinde yer almaktadır.

Milli Savunma Bakanlığı İlgili Kuruluşları

a. Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi; 08.03.1950 tarih ve 5591 sayılı Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Kanunu ile kamu iktisadi devlet teşekkülü şeklinde kurulan Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, 16.06.2000 tarihinden itibaren Milli Savunma Bakanlığının ilgili kuruluşu haline getirilmişken, 03.07.2021 tarih ve 31530 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7330 sayılı Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi Hakkında

Kanun'la birlikte, sermayesinin tamamı hazineye ait ve Milli Savunma Bakanlığının ilgili olduğu bir anonim şirkete dönüştürülmüştür.

b. Askeri Fabrika ve Tersane İşletme Anonim Şirketi (ASFAT A.Ş.); 31.07.1970 tarih ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un Ek 12'nci maddesinde yer almaktadır. 13.01.2011 tarih ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve özel hukuk hükümlerine tabi, Askeri Fabrika ve Tersane İşletme Anonim Şirketi ünvanı altında bir anonim şirket kurulmuştur. ASFAT A.Ş.'nin sermayesinin tamamı Hazine ve Maliye Bakanlığına aittir. Ancak, Hazine ve Maliye Bakanlığının ASFAT A.Ş.'deki pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkileri Milli Savunma Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır.

1.2.2 İnsan Kaynakları

Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarında muvazzaf/sözleşmeli subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er kapsamında olan askeri (profesyonel) personel sayısı 2024 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla 208.760 olup ayrıca yedek subay, yedek astsubay, erbaş ve erden oluşan yükümlü personel sayısı 115.879 Devlet memuru ve işçiden oluşan sivil personel sayısı ise 37.691 olup Milli Savunma Bakanlığında istihdam edilen personel sayısı toplamı 362.330'dur.

Subay ve astsubaylar 926 sayılı TSK Personel Kanunu'na, sözleşmeli subay ve astsubaylar 4678 sayılı Sözleşmeli Subay ve Astsubay Kanunu'na, Devlet memurları 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na, işçiler 4857 sayılı İş Kanunu'na, uzman erbaşlar 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'na ve sözleşmeli erbaş ve erler 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'na tabidir.

Devlet memurlarına 657 sayılı Kanun ve askerî mevzuatta belirli alanlarda istisnalar getirilmekte, işçiler için ise 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine ilave olarak geçerli bulunan toplu iş sözleşmesi hükümleri de uygulanmaktadır.

Askeri personel ile Devlet memurları 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu ve 2155 sayılı Bazı Kamu Personeline Tayın Bedeli Verilmesi Hakkında Kanun hükümlerinden yararlanırlar.

1.3. Mali Yapı

Milli Savunma Bakanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Milli Savunma Bakanlığına 440.496.960.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Bu tutar Genel Bütçeli İdareler ödeneği toplamının %4,00'üne tekabül etmektedir. Bakanlığın nihai bütçe ödeneği ise Bütçe Kanunu'na istinaden gerçekleştirilen ödenek işlemleri ve 3833 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Planının Gerçekleştirilmesi Maksadıyla Gelecek Yıllara Sari Taahhütlere Girişme Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanun uyarınca açılan avans devirleri sonucunda 575.841.688.821,42 TL olmuştur. Bu ödeneğin yaklaşık %74,50'sine tekabül eden 428.981.489.113,70 TL yıl sonu itibarıyla harcanmıştır.

Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde; 26 döner sermayeli işletme, 311 kantin, sosyal tesis kapsamında 32 orduevi, 73 askeri gazino, 126 kışla gazinosu, 23 vardiya yatakhanesi ve 22 özel/yerel ve kış eğitim merkezi bulunmaktadır.

Bakanlığın 2024 yılı bütçe ve faaliyet gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)			
		Bütçe Ödeneği	Nihai Bütçe Ödeneği	Harcama	NBÖ Göre Grç.O. %
01	Personel Giderleri	213.505.521.000,00	214.252.312.183,00	214.187.771.689,58	99,97
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	26.371.769.000,00	25.979.977.817,00	25.939.489.826,38	99,84
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	189.406.752.000,00	325.943.775.742,06	180.658.541.917,54	55,43
05	Cari Transferler	7.960.841.000,00	5.963.066.291,63	5.961.048.639,59	99,97
06	Sermaye Giderleri	3.252.077.000,00	3.585.664.787,73	2.117.745.040,61	59,06
07	Sermaye Transferleri	0,00	116.892.000,00	116.892.000,00	100
	Toplam	440.496.960.000,00	575.841.688.821,42	428.981.489.113,70	74,50

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)		
		Gelir Gerçekleşme	09 Ret ve İadeler	Net Gerçekleşme
1	Vergi Gelirleri	9.320.220.807,38	35.017.801,99	9.285.203.005,39
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.154.670.886,29	13.065.315,30	2.141.605.570,99
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.903.337.728,53	4.443.825,14	5.898.893.903,39
5	Diğer Gelirler	41.880.851.554,24	406.947.661,41	41.473.903.892,83
6	Sermaye Gelirleri	180.524,67	0,00	180.524,67

8	Alacaklardan Tahsilat	319,88	0,00	319,88
	Toplam	59.259.261.820,99	459.474.603,84	58.799.787.217,15

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Faaliyet Sonuçları (TL)					
Giderler (A)	Gelirler (B)	İnd., İade ve Iskonto (C)	Net Gelir (D) (D=B-C)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Faaliyet Sonucu ((D+E)-A)
443.631.152.508,59	60.946.066.577,35	459.478.510,44	60.486.588.066,91	694.535.252.933,09	311.390.688.491,41

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Milli Savunma Bakanlığı, muhasebe ve raporlama sistemi açısından 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabidir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve mali raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre muhasebe sistemi, tahakkuk esaslı olup kayıtlar mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Sistem, Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsamaktadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde*

muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir." hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için, işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Aynı Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde; kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin her biri için ayrı mali raporlama yapılacağı, 311'inci maddesinde; kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu, 312'nci maddesinde; kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği, 313'üncü maddesinde; kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların bilanço, faaliyet sonuçları tablosu, nakit akış tablosu, öz kaynak değişim tablosu ve bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu olduğu, 314-316'ncı maddelerinde; bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği, bakanlıkça yürütülen muhasebe bilişim sistemini kullanan kamu idarelerinin harcama birimleri baz alınarak oluşturulan kesin mizanlarında dönem olumlu ve olumsuz faaliyet sonucu hesaplarının bulunması durumunda bu hesapların, kamu idaresi bilançosunda ayrı ayrı yer alabileceği, 327'nci maddesinde de; mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiş olup muhasebe hizmetleri merkezde Milli Savunma Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Beşinci Kısmında İç kontrol sistemi düzenlenmiş olup söz konusu Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinde;

"İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar

ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir."

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç kontrol standartları" başlıklı 5'inci maddesinde;

"*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür.*

Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir."

denilmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde Kamu İç Kontrol Standartlarının; idarelerin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde dikkate almaları gereken temel yönetim kurallarını gösterdiği, tüm kamu idarelerinde tutarlı, kapsamlı ve standart bir kontrol sisteminin kurulmasını ve uygulanmasını amaçladığı, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak, tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu Tebliğ ile iç kontrolün bileşenleri esas alınarak 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

Milli Savunma Bakanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, İdarenin Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik kapsamında olmaması nedeniyle etik sözleşmesi personel tarafından imzalanmak zorunda olmamakla birlikte söz konusu işlemlerin, kurumsal uygulamalar ve yönergeler doğrultusunda yürütüldüğü, İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile

disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının ve hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu,

Risk Değerlendirme Standartları ile ilgili olarak; Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde, yerine getirmekle yükümlü olduğu hizmetlerin niteliği nedeniyle MSB'nin stratejik plan ve performans programı hazırlaması zorunlu olmayan kurumlar arasında sayılması nedeniyle stratejik plan, performans programı hazırlanmadığı, İdarenin anılan Yönetmelik'te stratejik plan ve performans programı hazırlaması zorunlu olmayan kurumlar arasında sayılması ve faaliyetlerinin "gizli" gizlilik dereceli planlara göre yürütülmesi nedeniyle risk çalışmaları ve risklerin değerlendirilmesinin Bakanlığa ait uygulamalar ve yönergeler çerçevesinde sürdürüldüğü,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; İdare tarafından yetkilerin belirlenmesi amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu, yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, yapılan görevlendirmelerin farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu, İdarenin yerine getirmekle yükümlü olduğu hizmetlerin niteliği nedeniyle anılan Yönetmelik'te MSB stratejik plan ve performans programı hazırlaması zorunlu olmayan kurumlar arasında sayılması ve faaliyetleri "gizli" gizlilik dereceli planlara göre yürütülmekte olduğundan risk çalışmalarının Bakanlığa ait uygulamalar ve yönergeler çerçevesinde sürdürüldüğü, ön mali kontrol sisteminin İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu ve Kamu İdaresinin Ön Mali Kontrol Yönergesi'nin mevcut olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının da içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olduğu,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin, yılda en az bir kez değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı, Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulduğu ve 7'si dolu 60 iç denetçi kadrosunun bulunduğu, iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin olarak danışmanlık faaliyeti raporları bulunduğu,

anlaşılmaktadır.

Bakanlık tarafından iç kontrol sistemine ilişkin çalışmaların genel olarak tamamlandığı

anlaşılmakta olup mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin güncelliğin korunmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli Savunma Bakanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI
ÖZEL BAKIM MERKEZLERİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ
(2957 SAYILI KANUN)
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmelerinde Görevli Personel Sayısı

Tablo 2: Döner Sermayeli İşletmelerin Mali Büyüklükleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Hak Sahibi Kapsamının Fiili Durum ile Uyumlu Olmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde bulunan döner sermaye işletmeleri 3225 sayılı Milli Savunma Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Kanunu ve Mülga 2957 sayılı Bazı Askeri Hastanelere Döner Sermaye Tahsisine Dair Kanun çerçevesinde faaliyetlerine devam etmektedirler. Anılan mevzuat kapsamında toplam 26 adet döner sermaye işletmesi bulunmaktadır.

Bakanlık bünyesindeki Döner sermaye işletmelerinden 3225 sayılı Kanun kapsamında faaliyetlerine devam edenler "Milli Savunma Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri", 2957 sayılı Kanun kapsamında faaliyetlerine devam edenler ise "Milli Savunma Bakanlığı Özel Bakım Merkezleri Döner Sermaye İşletmeleri" olarak adlandırılmaktadır.

Denetim programı kapsamında 2957 sayılı Kanun kapsamındaki Milli Savunma Bakanlığı Özel Bakım Merkezleri Döner Sermaye İşletmeleri denetlenmiş olup söz konusu Döner Sermaye İşletmeleri faaliyetlerini; subay, askeri memur, astsubay, uzman jandarma çavuş ve uzman erbaş emeklileri ile 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 69'uncu maddesinde belirlenen ailelerinden kimsesiz olup da devamlı bakım ve gözetime muhtaç olanların barındırılma, bakım, tedavi ve gözetimlerini sağlamak amacıyla sürdürmektedirler.

2957 sayılı Kanun'un "Yönetmelik" başlıklı 7'nci maddesinde; döner sermayenin işletilmesiyle ilgili her türlü mali ve idari işlemlerin yürütülme şeklinin, muhasebe usullerinin, iştirak paylarının, alınacak yatak ve yemek ücretlerinin, hastaneye kabul ve taburcu edilme ve disiplin işlerine ve döner sermaye yönetim kuruluna ait esasların Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Milli Savunma Bakanlığınca hazırlanacak bir Yönetmelikte gösterileceği ifade edilmektedir.

Söz konusu maddeye dayanılarak 27.11.2007 tarih ve 26713 sayılı Resmi Gazete'de Bazı Askerî Hastanelerde Döner Sermayenin İşletilmesine ve Hizmetlerden Yararlanacaklara İlişkin Yönetmelik yayımlanmıştır.

Ancak 2957 sayılı Kanun, 31.07.2016 tarih ve 29787 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 109'uncu maddesi ile yürürlükten kaldırılmış ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli

Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'un 109'uncu maddesi ile söz konusu Kanun'un yürürlükten kaldırılması aynen kabul edilmiştir.

Bununla birlikte söz konusu Yönetmelik ise 01.09.2016 tarih ve 29818 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bazı Askerî Hastanelerde Döner Sermayenin İşletilmesine ve Hizmetlerden Yararlanacaklara İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Akabinde 06.01.2017 tarih ve 29940 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 681 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 51'inci maddesi ile 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek geçici 96'ncı maddesinde; *"Gerekli düzenlemeler yapılıncaya kadar Türk Silahlı Kuvvetleri özel bakım merkezleri, mülga 17/11/1983 tarihli ve 2957 sayılı Bazı Askerî Hastanelere Döner Sermaye Tahsisine Dair Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre faaliyetlerine devam ederler."* denilerek özel bakım merkezlerinin mülga olan Kanun ve Yönetmelik hükümlerine göre faaliyetlerine devam edecekleri belirtilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Döner sermayenin işletilmesine ilişkin konularda karar alınması, hak sahiplerine tanınacak hastaneye veya özel bakım merkezine kabul önceliklerinin esaslarını tespit edilmesi, döner sermayeden ücret ödenecek personele ait kadrolar için gerekli görülen değişiklik önerilerinin incelenerek Bakanlık onayına sunulması ve diğer görevlerin yürütülmesi döner sermaye yönetim kurulunca yerine getirilmektedir.

Döner sermaye yönetim kurulu; Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanının başkanlığında, Genelkurmay Adli Müşaviri, Genelkurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığı Personel Daire Başkanları/Personel İşlem Daire Başkanları, Milli Savunma Bakanlığı Maliye Dairesi Başkanı ve ilgili hastane baştabibi veya özel bakım merkezi başkanından teşekkül eder.

Yönetim kurulu kararları, toplantıya iştirak edenlerin mutlak çoğunluğuyla alınır. Yönetim kurulu sekreterliği görevini, Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığı Personel Daire Başkanı yürütür. Yönetim kurulu, muayyen fasılalarla veya üyelerden birinin sekretere yapacağı teklife istinaden sekreterin daveti üzerine, üye tam sayısının mutlak çoğunluğu ile

toplanır. Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanının bulunmadığı durumlarda toplantıya en kıdemli üye başkanlık eder.

Özel Bakım Merkezi Müdürlükleri döner sermaye faaliyetlerini aşağıda tabloda yer alan personel eliyle yürütmektedir.

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmelerinde Görevli Personel Sayısı

Personel	Mevcut Personel Durumu	
	Ankara Özel Bakım Merkezi	Çamlıca Özel Bakım Merkezi
Subay	3	4
Astsubay	10	12
Yedek Subay	21	29
Yedek Astsubay	17	15
Uzman Çavuş	1	2
Er/Erbaş	26	37
Milli Savunma Uzmanı	0	0
Memur	109	62
Sözleşmeli Personel 4/B	8	1
İşçi	57	36
Vakıf Personeli	0	0
Türkiye İş Kurumu (Toplum Yararına Programlar)	6	0
Toplam Personel	258	198

1.3. Mali Yapı

Bazı Askeri Hastanelerde Döner Sermayenin İşletilmesine ve Hizmetlerden Yararlanacaklara İlişkin Yönetmelik'in 33'üncü maddesine göre muhasebe yetkilisi tarafından hazırlanan bütçe tasarısı, harcama yetkilisince incelenip onaylanmak üzere döner sermaye yönetim kuruluna sunulmakta ve onaylanarak kesinleşen bütçeler ise en geç aralık ayının sonuna kadar uygulanmak üzere döner sermayelere gönderilmektedir.

2957 sayılı Kanun kapsamında faaliyet gösteren işletmelerin döner sermaye teşkili, Milli Savunma Bakanlığı bütçesine konulacak ödeneklerle Hazinece yapılacak ayni yardımlar, döner sermaye faaliyetlerinden (konuk misafirhanesi, kuaför, berber, terzi, ütü, çamaşır, fotokopi, hediyelik eşya, kontör, yemek vb.) elde edilecek karlar, bağış ve yardımlardan oluşur.

Döner sermayenin konusunu oluşturan hizmetlerin yürütülmesi için gerekli giderler ile birimin araç, gereç, araştırma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için yapılacak giderler döner sermayeden karşılanmakta; faaliyetler sonucunda kâr elde edilmesi durumunda bu kâr, işletmenin sermayesi tahsis edilen sermaye tutarına ulaşıncaya kadar sermayeye eklenmektedir.

Bu tutara ulaştıktan sonra kâr elde edilmesi durumunda ise kâr tutarı, hesap dönemini

izleyen dördüncü ayın sonuna kadar genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere Hazîneye aktarılmaktadır.

Milli Savunma Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyetlerine ilişkin işlemler her işletme için ayrı ayrı muhasebeleştirilmekte olup dönem sonunda ise iki işletmeye ait mali tablolar konsolide edilmektedir.

Milli Savunma Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin 31.12.2024 tarihi itibarıyla konsolide sermayesi 200.833,73 TL'dir.

Döner sermayeli işletmelerin mali büyüklüklerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2: Döner Sermayeli İşletmelerin Mali Büyüklükleri

İşletme Adı	Toplam Gelir (TL)	Toplam Gider (TL)	Kar/Zarar (TL)	Sermaye (TL)
MSB Ankara Özel Bakım Merkezi Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi	44.326.455,40	44.557.720,42	-231.265,02	186.008,73
MSB Çamlıca Özel Bakım Merkezi Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi	36.718.013,02	36.639.678,66	78.334,36	14.825,00
Toplam	81.044.468,42	81.197.399,08	-152.930,66	200.833,73

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Döner sermaye işletmeleri, muhasebe süreçlerini, 01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda yürütmekte ve finans raporlarını yine bu Yönetmelik çerçevesinde hazırlamaktadırlar.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir Tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli Savunma Bakanlığı Özel Bakım Merkezleri Döner Sermaye İşletmelerinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hak Sahibi Kapsamının Fiili Durum ile Uyumlu Olmaması

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 69'uncu maddesinin mülga olması sebebiyle mülga 2957 sayılı Bazı Askeri Hastanelere Döner Sermaye Tahsisine Dair Kanun'un "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesi kapsamına giren hak sahiplerinin hukuki dayanaktan yoksun kaldığı ve yeni bir yasal düzenlemenin yapılmadığı görülmüştür.

06.01.2017 tarih ve 681 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek geçici 96'ncı maddesinde; gerekli düzenlemeler yapılıncaya kadar Türk Silahlı Kuvvetleri özel bakım merkezlerinin, mülga 17.11.1983 tarih ve 2957 sayılı Bazı Askeri Hastanelere Döner Sermaye Tahsisine Dair Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre faaliyetlerine devam edecekleri belirtilmiştir.

Mülga 2957 sayılı Bazı Askeri Hastanelere Döner Sermaye Tahsisine Dair Kanun'un "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; söz konusu Kanun'un subay, askeri memur, astsubay, uzman jandarma çavuş ve uzman erbaş emeklileri ile 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 69'uncu maddesinde belirlenen ailelerinden kimsesiz olup da devamlı bakım ve gözetime muhtaç olanların barındırılma, bakım, tedavi ve gözetimlerini sağlamak amacıyla bazı askeri hastanelere döner sermaye tahsisine ilişkin esas ve usulleri kapsadığı hüküm altına alınmıştır.

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun (mülga) 69'uncu maddesinde; subay, askeri memur ve astsubayların ailelerinin; subay, askeri memur ve astsubaylar ile bunların emeklilerinin eşleri ile kanunen bakmakla mükellef olduğu usul ve füruları ile erkek ve kız kardeşleri olduğu belirtilmiştir.

Belirtilen mevzuat hükümlerine göre özel bakım merkezlerinden yararlanacak hak sahiplerinin, Türk Silahlı Kuvvetlerinden emekli olan subay, askerî memur, astsubay, uzman jandarma çavuş, uzman erbaşlar ile bunların emeklilerinin eşleri ile kanunen bakmakla mükellef olduğu usul ve füruları ile erkek ve kız kardeşleri olduğu anlaşılmaktadır.

Uygulamada, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 69'uncu maddesinin 06.01.2017 tarihi itibarıyla 681 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 5'inci maddesi ile mülga olması sebebiyle 69'uncu maddede sayılanların eşleri ile kanunen bakmakla yükümlü oldukları usul ve füruları ile erkek ve kız kardeşlerinin 2957 sayılı Kanun'un amaç ve kapsam maddesinin dışarısında kaldığı ve buna rağmen söz konusu kişilerin tekrar kapsama alınmasına yönelik yasal düzenleme yapılmadığı tespit edilmiştir.

211 sayılı Kanun'un 69'uncu maddesinin mülga olması sebebiyle hukuki dayanaktan yoksun kalan hak sahipliği kapsamının amaç doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI
KANTİNLER
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Denetlenen Kantin Başkanlıklarında Görevli Personel Sayısı

Tablo 2: TSK Bünyesinde Bulunan Kantin Başkanlıklarında Görevli Personel Sayısı

Tablo 3: Denetlenen Kantinlerin Mali Büyüklükleri

Tablo 4: Denetlenen Kantinlerin Aktardığı Paylar

Tablo 5: TSK Bünyesindeki Kantinlerin Mali Büyüklükleri

Tablo 6: TSK Bünyesindeki Kantinlerin Aktardığı Paylar

KISALTMALAR

MSB	Milli Savunma Bakanlığı
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
ÜKP	Üst Komutanlık Payı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun "Askeri kantinler" başlıklı 104'üncü maddesinde, askeri kantinlerin kuruluşu, teşkili, işletilmesi ve diğer hususlar hüküm altına alınmıştır.

Anılan maddede askeri kantinlerin; *"Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin dayanıklı tüketim malları hariç zaruri ihtiyaçlarının daha ucuz ve kolaylıkla sağlanmasını temin maksadı…"* ile kurulduğu ifade edilmiştir. Kantinler asli olarak vatani görevini yapmakta olan erbaş ve erlerin kışla dışı ilişkilerini azaltarak, sağlık ve disiplinin korunması amacıyla hizmet vermektir.

Yine aynı maddede; *"Askeri kantinlerin işletilmesi, işlettirilmesi veya kiraya verilmesi kışla komutanlıklarınca yerine getirilir…*

Kantinlerin; teşkili, idaresi, işletilmesi ve kontrol şekilleri, gelirleri ve gelirlerinin harcanması, işletilmesi, işlettirilmesi veya kiraya verilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranlarına ilişkin usul ve esaslar ile yapılacak denetlemelere ilişkin hususlar Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine yönetmelik ile belirlenir."

ifadeleri yer almaktadır.

Aynı Kanun'un "Muafiyet ve istisnalar" başlıklı 106'ncı maddesinde; askeri kantinlerin kurumlar vergisi muafiyeti, "Hazine payı" başlıklı 107'nci maddesinde ise hasılatlarından hazineye ayrılacak pay belirtilmiştir.

Askeri kantinlerin teşkili, idaresi ve kontrol şekilleri, muhasebe işlemleri, gelirleri ve gelirlerinin harcanması, işletilmesi, işlettirilmesi veya kiraya verilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları ile yapılacak denetlemelere ilişkin usul ve esaslar 22.03.2002 tarih ve 24703 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Askeri Kantin Yönetmeliği'nde belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

211 sayılı Kanun'un "Askeri kantinler" başlıklı 104'üncü maddesine göre Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin dayanıklı tüketim malları hariç zaruri ihtiyaçlarının daha ucuz ve kolaylıkla sağlanmasını temin maksadıyla her kışlada kantin kurulabilir. İhtiyaç halinde bu kantinlerin kışla içinde veya dışında şubeleri açılabilir.

Askeri kantinlerin teşkili, idaresi ve diğer hususlara ilişkin usul ve esasların belirlendiği Askeri Kantin Yönetmeliği'ne göre kantinler faaliyetlerini merkez kantin ve şubeler ile yan kuruluşlar olarak sürdürmektedir.

Askeri Kantin Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kantin şubesi kantine bağlı olarak açılıp işletilen satış yerleri, yan kuruluş ise kantine bağlı olarak çalışan gelir getirici işletmeler olarak tarif edilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Kuruluş" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; kantinlerin kışla içinde veya dışında şubeleri açılabileceği, aynı kışla içerisinde birden fazla kantin başkanlığı kurulamayacağı ifadeleri yer almaktadır.

Yine aynı Yönetmelik'in "Kantin Şubeleri" başlıklı 12'nci maddesinde; bir askeri kantine bağlı olarak aynı kuvvete mensup birbirine yakın iki kışlada konuşlanan veya aynı kışlada konuşlanmakla birlikte farklı komutanlıklara bağlı bulunan birliklerde, geniş bir alana yayılmış olan kışla sınırları içerisinde, kışla içindeki ve dışındaki lojman bölgelerinde, atış ve tatbikat veya eğitim için uzun süreli olarak garnizon dışına veya yurt dışına intikal eden birlik veya kurumlarda, ihtiyaç durumu göz önünde bulundurularak kışla komutanının onayıyla, şubeler açılabileceği ifade edilmektedir.

Anılan Yönetmelik'in "Kantin Heyetinin Teşkili" başlıklı 6'ncı maddesinde; heyetin bir yıllık süre için seçimle teşkil edileceği, heyette bir başkan, bir muhasip üye, bir kasa sorumlusu ve bir mubayaa görevlisi olmak üzere en az dört kişi bulunacağı, bir subay ve bir astsubay bulunmasının şart olduğu, muhasibin tercihen muhasebe eğitimi görmüş personel arasından seçilerek görevlendirileceği, muhasebe personeli yanında özel hukuk hükümlerine göre muhasebe personeli çalıştırılabileceği, ayrıca kantinin faaliyet alanlarında özel hukuk hükümlerine göre personel çalıştırılabileceği ya da bu amaçla hizmet alımı yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Yönetmelik'in 8'inci maddesinde ise kantin heyetinde görev alanların, aynı garnizonda olmak üzere en fazla üç dönem görev yapabileceği belirtilmiştir.

Yönetmelik hükümlerine göre kantin heyeti, kışla komutanlığı tarafından gösterilen adaylar arasından kışlada görev yapan personel tarafından yapılan seçim ile oluşturulmaktadır. Yönetmelik gereği seçimler kasım ayı başında yapılmaktadır. Yeni kantin heyeti, devreden kıymetleri teslim alarak 1 Ocak tarihinde göreve başlamaktadır.

Milli Savunma Bakanlığı (MSB) bünyesinde toplam 311 askeri kantin faaliyet göstermekte olup 2024 yılı denetim programı kapsamında; Hava Kuvvetleri Karargah Destek

Kıtalar Grup Komutanlığı Kantin Başkanlığı, 172'nci Zırhlı Tugay Kantin Başkanlığı ile 3'üncü Komando Tugay Komutanlığı Kantin Başkanlığı denetlenmiştir.

Denetlenen kantinler ile MSB bünyesindeki kantinlerin personel bilgileri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Denetlenen Kantin Başkanlıklarında Görevli Personel Sayısı

İlgili Kantin Başkanlığı	Subay	Astsubay	Devlet Memuru / Uzman Erbaş	Sözleşmeli Personel	Hizmet Alım Personeli	Erbaş / Er	Toplam
Hv.Kuv.Kr.Des.Kt.Gr. K.lığı Kantin Başkanlığı	1	10	-	1	13	-	25
172'nci Zırhlı Tug. Kantin Bşkanlığı	1	5	-	-	-	-	6
3'üncü Kom.Tug.K.lığı Kantin Bşkanlığı	1	5	-	1	-	8	15

Tablo 2: TSK Bünyesinde Bulunan Kantin Başkanlıklarında Görevli Personel Sayısı

Subay	Astsubay	Devlet Memuru / Uzman Erbaş	Sözleşmeli Personel	Hizmet Alım Personeli	Erbaş / Er	Toplam
319	1095	162	44	45	1855	3520

1.3. Mali Yapı

Askeri kantinlerin muhasebe işlemleri, gelirleri ve gelirlerinin harcanması, işletilmesi, işlettirilmesi veya kiraya verilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları ile yapılacak denetlemelere ilişkin usul ve esasları Askeri Kantin Yönetmeliği'nde belirlenmiştir.

Kantinler giderlerini elde ettikleri gelirler ile karşılamakta, aylık gayrisafi hasılatı üzerinden hazine payı, aylık gelirleri üzerinden ise Genelkurmay Başkanlığına, bağlı olduğu Kuvvet Komutanlığına ve temmuz ayından itibaren Milli Savunma Bakanlığına üst komutanlık payı adı altında pay göndermektedir. Ayrıca Yönetmelik gereği mali tablolar aylık hazırlandığından geçmiş aylara ait kâr ve zararlar, geçmiş yıllar kârları/zararları hesapları adı altında mali tablolarda yer almaktadır.

2024 yıl sonu itibarıyla mevcut 311 askeri kantinin sermayeleri 508.007.110,61 TL tutarındadır. Yıl sonu itibarıyla 11.600.570.290,75 TL ciroya ulaşan kantinlerin dönem net kârı 228.177.619,34 TL tutarındadır.

Askeri kantinler 2024 yılı faaliyetleri neticesinde Hazineye 27.892.242,45 TL, üst komutanlık payı altında Genelkurmay Başkanlığına 10.313.081,22 TL, bağlı oldukları Kuvvet

Komutanlıklarına 43.349.055,87 TL ve temmuz ayından itibaren Milli Savunma Bakanlığına 5.156.540,62 TL tutarında pay aktarmışlardır.

2024 yılında denetlenen Hava Kuvvetleri Karargah Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Kantin Başkanlığı, 172'nci Zırhlı Tugay Kantin Başkanlığı ile 3'üncü Komando Tugay Komutanlığı Kantin Başkanlığı ile MSB bünyesindeki kantinlerin mali büyüklüklerine ilişkin bilgiler ve aktardıkları paylar 31.12.2024 tarihi itibarıyla aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3: Denetlenen Kantinlerin Mali Büyüklükleri

İlgili Kantin Başkanlığı	Gayri Safi Hasılat (TL)	Brüt Kar (TL)	Gider (TL)	Net Kar (TL)	2024 Sermayesi (TL)
Hv.Kv.Kr.Des.Kt.Gr. K.lığı Kantin Başkanlığı	263.045.909,89	14.814.416,14	248.231.493,75	1.214.459,80	3.150.309,27
172'nci Zırhlı Tug. Kantin Başkanlığı	45.890.090,51	3.294.106,12	42.595.984,39	1.098.076,53	1.944.718,36
3'üncü Kom.Tug.K.lığı Kantin Başkanlığı	99.611.633,02	6.216.103,05	93.395.529,97	556.215,81	1.609.288,36

Tablo 4: Denetlenen Kantinlerin Aktardığı Paylar

İlgili Kantin Başkanlığı	Gnkur. Bşk.lığı ÜKP (TL)	Kuv.K.lıkları ÜKP (TL)	Yatırılan Hazine Payı (TL)	MSB Payı ÜKP (TL)
Hv.Kv.Kr.Des.Kt.Gr.K.lığı Kantin Başkanlığı	141.222,21	1.412.222,09	1.719.183,00	111.966,00
172'nci Zırhlı Tug. Kantin Başkanlığı	32.941,06	98.823,18	-	51.940,58
3'üncü Kom.Tug.K.lığı Kantin Başkanlığı	64.724,57	194.173,72	-	29.939,91

Tablo 5: TSK Bünyesindeki Kantinlerin Mali Büyüklükleri

Kantin Sayısı	Gayri Safi Hasılat (TL)	Brüt Kar (TL)	Gider (TL)	Net Kar (TL)	2024 Sermayesi (TL)
311	11.600.570.290,75	1.032.344.154,35	10.568.226.136,40	228.177.619,34	508.007.110,61

Tablo 6: TSK Bünyesindeki Kantinlerin Aktardığı Paylar

Gnkur.Bşk.lığı ÜKP (TL)	Kuv.K.lıkları ÜKP (TL)	Yatırılan Hazine Payı (TL)	MSB Payı ÜKP (TL)
10.313.081,22	43.349.055,87	27.892.242,45	5.156.540,62

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Askeri Kantin Yönetmeliği'nin "Muhasebe, vergi ve muafiyetler" başlıklı 41'inci maddesinde;

"a) Muhasebe;

1) Askerî kantin hesap yılı, 1 Ocakta başlayıp, 31 Aralıkta son bulur. Kantinler öncelikle bilanço esasına göre defter tutulan tek düzen muhasebe sistemine göre işletilir.

2) Bilânço usulü (tek düzen) muhasebe sistemini uygulayacak kantinlerin sermaye limiti, Milli Savunma Bakanlığınca her yıl 1 Ocak tarihinde kantin heyetlerine ulaşacak şekilde yayımlanır. Bilânço usulü (tek düzen) muhasebe sistemi uygulayan kantinler, Türk Silahlı Kuvvetleri Ordu Evleri, Askeri Gazinolar, Kışla Gazinoları ve Vardiya Yatakhaneleri ile Eğitim Merkezleri Yönetmeliğinde belirtilen muhasebe hesap planı, belge ve kayıtları tutarlar. İşletme defteri usulü muhasebe sistemine göre işletilen kantinler, bu Yönetmelikte belirtilen belge ve kayıtları tutarlar...”

hükümleri ile uygulanacak muhasebe sistemi ifade edilmiştir.

MSB tarafından her yıl 1 Ocak tarihinde yayımlanan sermaye limitleri uyarınca bilanço usulü muhasebe sistemini uygulayacak kantinlerde, 26.12.1992 gün ve 21447 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 Sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ekindeki Tekdüzen Hesap Planı esas alınmaktadır.

Kantinler aylık olarak bilanço, gelir tablosu ve kâr-zarar cetveli çıkarmakta ve bu tablolar bağlı bulundukları komutanın onayına sunulmaktadır.

Aynı Yönetmelik’in “Belge ve kayıtlar” başlıklı 42’nci maddesinde ise askeri kantinler tarafından tutulacak belge ve kayıtlar belirtilmiştir. Buna göre; ambar/kiler defteri, mal giriş ve çıkış/iç dağıtım belgesi, kantin işletme defteri, kantin kasa defteri, para teslim defteri, mal sayım ve tartı çizelgesi kantinler tarafından tutulacaktır. Kantinlerle ilgili defter ve belgeler, teftişe tâbi evrak olduklarından kantin heyetince muhafaza edilir ve teftişin bitimini müteakip teftiş sandığına konularak saklanır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar’ın 5’inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ve yine Usul ve Esaslar’ın 8’inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, Hava Kuvvetleri Karargah Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Kantin Başkanlığı, 172'nci Zırhlı Tugay Kantin Başkanlığı ile 3'üncü Komando Tugay Komutanlığı Kantin Başkanlığının mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Hava Kuvvetleri Karargâh Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Kantin Başkanlığı, 172'nci Zırhlı Tugay Kantin Başkanlığı ile 3'üncü Komando Tugay Komutanlığı Kantin Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI
SOSYAL TESİSLER
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Denetlenen Sosyal Tesislerde Görevli Personel Sayısı

Tablo 2: TSK Bünyesinde Bulunan Tüm Sosyal Tesislerde Görevli Personel Sayısı

Tablo 3: Denetlenen Sosyal Tesislerin Mali Büyüklükleri

Tablo 4: TSK Bünyesinde Bulunan Tüm Sosyal Tesislerin Mali Büyüklükleri

KISALTMALAR

TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sosyal hizmet faaliyetleri, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 98 ve 99'uncu maddelerine istinaden orduevleri, askerî gazinolar, kışla gazinoları ve vardiya yatakhaneleri ile özel, yerel ve kış eğitim merkezleri ile sürdürülmektedir.

Bu tesislerin amacı, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) personelinin; sosyal ve moral ihtiyaçlarını karşılamak, dayanışmayı artırmak, meslekî sosyal gelişmelerini mümkün kılacak imkânları hazırlamak ve barınma da dâhil olmak üzere ihtiyaçlarını karşılamak, çeşitli eğitim, seminer, konferans, sempozyum gibi hizmetlerde kullanılmak maksadıyla faaliyette bulunmaktır.

Sosyal tesis niteliğindeki bu idarelerin iş ve işlemleri;

- 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu,
- Orduevleri, Askeri Gazinolar, Kışla Gazinoları ve Vardiya Yatakhaneleri ile Eğitim Merkezleri Yönetmeliği,
- Orduevleri, Askeri Gazinolar, Kışla Gazinoları ve Vardiya Yatakhaneleri ile Eğitim Merkezleri Yönergesi,

çerçevesinde yürütülmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

TSK bünyesinde yer alan Orduevleri, Askeri Gazinolar, Kışla Gazinoları ve Vardiya Yatakhaneleri ile Eğitim Merkezleri Genelkurmay Başkanlığına, Milli Savunma Bakanlığına, Kara Kuvvetleri Komutanlığına, Deniz Kuvvetleri Komutanlığına ve Hava Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak işletilmektedir.

Orduevleri, askeri gazinolar, kışla gazinoları ve vardiya yatakhaneleri ile özel, yerel ve kış eğitim merkezleri yönetim kurulları ile kadrolarına atanan veya görevlendirilen personel tarafından yönetilmektedir.

Ayrıca tesislerde, hizmet ünitelerinin gerektirdiği nitelik ve nicelikte olmak üzere; kadrolarında belirtilen personel ile ücretleri tesis gelirlerinden karşılanmak üzere özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılacak personel, hizmet alımı yöntemiyle temin edilen personel, mal alımı hizmetini sunan firma personeli, 05.06.1986 tarih ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu

ve bu Kanun çerçevesinde yürürlüğe konulan yönetmelik hükümlerine göre çırak ve beceri eğitimi öğrencisi çalıştırılmaktadır.

TSK bünyesinde toplam 276 sosyal tesis bulunmakta olup 2024 yılı denetim programı kapsamında İzmir Orduevleri Müdürlüğü, Özdere Özel Eğitim Merkezi Komutanlığı, Hava Kuvvetleri Karargah Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve Siirt Kışla Gazino Müdürlüğü denetlenmiştir.

Denetlenen sosyal tesisler ile TSK bünyesinde bulunan tüm sosyal tesislere ilişkin personel bilgileri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Denetlenen Sosyal Tesislerde Görevli Personel Sayısı

İlgili Sosyal Tesis	Subay	Astsubay	Devlet Memuru / İşçi / Uzman Çavuş / Uzman Erbaş	Sözleşmeli Personel	Hizmet Alım Personeli / Stajyer	Erbaş / Er	Toplam
İzmir Orduevleri Müdürlüğü	8	41	83	21	126	109	388
Özdere Özel Eğitim Merkezi Komutanlığı	2	23	14	0	4	53	96
Hv.K.Kh.Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	3	34	44	4	23	194	302
Siirt Kışla Gazino Müdürlüğü	0	1	1	0	20	9	31

Tablo 2: TSK Bünyesinde Bulunan Tüm Sosyal Tesislerde Görevli Personel Sayısı

Subay	Astsubay	Devlet Memuru	Sözleşmeli Personel	Hizmet Alım Personeli	Uzman Erbaş	Erbaş / Er	Toplam
386	1.744	2.698	365	1.966	730	10.378	18.267

1.3. Mali Yapı

TSK bünyesindeki sosyal tesislerin muhasebe işlemleri, gelirleri ve gelirlerinin harcanması ile işletilmesine ilişkin usul ve esaslar Orduevleri, Askeri Gazinolar, Kışla Gazinoları ve Vardiya Yatakhaneleri ile Özel, Yerel ve Kış Eğitim Merkezleri Yönetmeliği'nde belirlenmiştir.

Sosyal tesislerin gelirleri işletme gelirlerinden, kira gelirlerinden, yüklenici firmalardan tahsil edilecek ceza bedellerinden, üye aidatlarından, bağış ve kart ücretlerinden, diğer tesislerin gelir ve sermayelerinden yetkili komutanlığın izni ile yapılacak aktarımlardan, sergi, fuar, promosyon, reklam ve diğer gelirlerden ve sayılan gelirlerden elde edilecek faiz gelirlerinden oluşmaktadır.

2024 yıl sonu itibarıyla mevcut 276 sosyal tesisin toplam cirosu 6.499.054.104,87 TL ve dönem net kârı 907.402.680,32 TL tutarında olup sosyal tesisler 2024 yılı faaliyetleri neticesinde Hazineye 31.101.691,59 TL tutarında pay aktarmışlardır.

2024 yılında denetlenen İzmir Orduevleri Müdürlüğü, Özdere Özel Eğitim Merkezi Komutanlığı, Hv.K.Kh.Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve Siirt Kışla Gazino Müdürlüğü ile Milli Savunma Bakanlığı bünyesindeki tüm sosyal tesislere ilişkin 31.12.2024 tarihi itibarıyla mali büyüklükler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3: Denetlenen Sosyal Tesislerin Mali Büyüklükleri

Tesisin Adı	Toplam Gelir (TL)	Toplam Gider (TL)	Kar / Zarar (TL)	Sermaye (TL)
İzmir Orduevleri Müdürlüğü	195.665.457,34	197.922.565,19	-2.257.107,85	31.087.408,24
Özdere Özel Eğitim Merkezi Komutanlığı	212.461.344,18	171.776.639,97	40.684.704,21	21.445.098,71
Hv.K.Kh.Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	88.505.595,81	84.486.354,66	4.019.241,15	7.305.609,86
Siirt Kışla Gazino Müdürlüğü	45.757.836,15	39.336.597,86	6.421.238,29	8.440.812,67

Tablo 4: TSK Bünyesinde Bulunan Tüm Sosyal Tesislerin Mali Büyüklükleri

Tesisin Adı	Toplam Sayısı	Gayri Safi Hasılat (TL)	Brüt Kârı (TL)	Toplam Harcaması (TL)	Net Kârı (TL)	Yatırılan Hazine Payı (TL)
Orduevi	32	2.158.010 406,50	999.829.718,59	802.737.799,91	197.091.918,68	20.294.709,48
Askerî Gazino	73	1.021.391.267,51	465.665.999,87	296.042.729,29	169.623.270,58	30.060,22
Kışla Gazinosu	126	2.160.538.013,34	967.286.540,85	673.939.870,61	293.346.670,24	284.987,14
Vardiya Yatakhanesi	23	124.573.462,57	65.463.537,48	30.238.622,42	35.224.915,06	0
Özel / Yerel ve Kış Eğitim Merkezi	22	1.034.540.954,95	559.290.516,02	347.174.610,26	212.115.905,76	10.491.934,75
Toplam	276	6.499.054.104,87	3.057.536.312,81	2.150.133.632,49	907.402.680,32	31.101.691,59

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Sosyal tesislerin muhasebe işlemlerinde, 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ Ek'indeki "Tek Düzen Muhasebe Planı" esas alınmaktadır. Orduevleri, Askeri Gazinolar, Kışla Gazinoları ve

Vardiya Yatakhaneleri ile Eğitim Merkezleri Yönetmeliği gereği mali tablolar aylık hazırlandığından geçmiş aylara ait kar ve zararlar, geçmiş yıllar karları/zararları hesapları adı altında mali tablolarda yer almaktadır.

30.12.2005 tarih ve 26039 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller'in 2'nci maddesinde 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu hükümlerine tabi sosyal tesislerin Esas ve Usuller'in sadece muhasebe işlemlerinin raporlanması ve hesapların konsolidasyonuna ilişkin hükümlerine tabi olduğu ifade edilmiştir.

Orduevleri, Askeri Gazinolar, Kışla Gazinoları ve Vardiya Yatakhaneleri ile Özel, Yerel ve Kış Eğitim Merkezleri Yönetmeliği'nin 29/A maddesinde tutulacak belgeler ve formlar, dayanak ve kontrol belgeleri ile tüm belge ve formların işleniş usullerinin Yönerge ile düzenleneceği hüküm altına alınmış olup sosyal tesis müdürlüklerinde muhasebe işlemlerinde tutulacak ana belgeler ve kayıtlar Yönerge'de sayılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını; İzmir Orduevleri Müdürlüğü, Özdere Özel Eğitim Merkezi Komutanlığı, Hv.K.Kh. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve Siirt Kışla Gazino Müdürlüğünün mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İzmir Orduevleri Müdürlüğü, Özdere Özel Eğitim Merkezi Komutanlığı, Hava Kuvvetleri Karargâh Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile Siirt Kışla Gazino Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 9 **MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	104.701.640.960,71
10	**Hazır Değerler**	2.018.597.537,49
100	KASA HESABI	25.685,66
102	BANKA HESABI	803.385.007,28
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.805.199,70
105	DÖVİZ HESABI	1.213.381.644,85
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	22.573.217,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	9.904.615,30
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.668.601,70
14	**Diğer Alacaklar**	778.612.955,66
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	778.612.955,66
16	**Ön Ödemeler**	101.880.990.152,51
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	87.651.889.689,34
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	10.068.133.607,76
164	AKREDİTİFLER HESABI	4.160.966.855,41
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	867.098,05
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	867.098,05
2	DURAN VARLIKLAR	3.169.051.791.182,39
22	**Faaliyet Alacakları**	93.692.137,48
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	93.692.137,48
23	**Kurum Alacakları**	0,00
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	358.377.182,62
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	458.801.739,72
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-100.424.557,10
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.168.599.721.862,29
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.919.672.710.694,63
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	33.240.282.278,41
252	BİNALAR HESABI	310.117.055.666,25
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-96.832.820.099,14
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	2.402.493.322,14
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	24.171.673.984,34
32	**Faaliyet Borçları**	21.445.341.978,22
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	417.715.477,78
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	21.027.626.500,44
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.306.448.728,95
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	267.944.392,97
333	EMANETLER HESABI	1.038.504.335,98
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	412.515.457,43
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	379.108.952,23
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	33.406.505,20
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.007.367.819,74
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.007.367.819,74
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.006.311.032,82
43	**Diğer Borçlar**	123.821.090,91
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	123.821.090,91
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	5.882.489.941,91
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.882.489.941,91
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.243.575.447.125,94
50	**Net Değer**	324.371.139.535,09
500	NET DEĞER HESABI	324.371.139.535,09
51	**Değer Hareketleri**	859.435.875.314,43
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	859.435.875.314,43
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.267.679.763.856,26
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.267.679.763.856,26
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-519.302.020.071,25
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-519.302.020.071,25
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	311.390.688.491,41
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	659.281.440.632,81
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-347.890.752.141,40

260	HAKLAR HESABI	536.359.775,94
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	233.314,96
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-536.593.090,90
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00

AKTİF TOPLAMI 3.273.753.432.143,10

PASİF TOPLAMI 3.273.753.432.143,10

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	15.087.438.621,61
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	15.087.438.621,61
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	0,00
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	0,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	395.406.121.559,81
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	395.406.121.559,81
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	17.582.327.426,82
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	17.582.327.426,82
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	109.421,97
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	109.421,97

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 9 **Adı : MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	443.631.152.508,59
630	01	Personel Giderleri	214.736.487.591,76
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	25.939.490.026,38
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	180.878.208.351,77
630	05	Cari Transferler	5.172.977.477,23
630	07	Sermaye Transferleri	138.593.258,47
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	818.253.058,11
630	13	Amortisman Giderleri	13.189.749.068,18
630	15	Karşılık Giderleri	1.350.358.599,64
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	18.843.777,19
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	562.438.315,37
630	99	Diğer Giderler	825.752.984,49

GİDERLER TOPLAMI (A) **443.631.152.508,59**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	60.946.066.577,35
600	01	Vergi Gelirleri	9.320.296.758,72
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.154.673.171,58
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.909.262.858,95
600	05	Diğer Gelirler	42.126.753.320,97
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.060.662.333,46
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	2.363.069,51
600	99	Diğer Gelirler	372.055.064,16

GELİRLER TOPLAMI (B) **60.946.066.577,35**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	459.478.510,44
610	01	Vergi Gelirleri	35.017.801,99
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.065.315,30
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.443.825,14
610	05	Diğer Gelirler	406.951.568,01

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **459.478.510,44**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **60.486.588.066,91**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **694.535.252.933,09**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **311.390.688.491,41**

GİDERLER TOPLAMI(A) **443.631.152.508,59**
GELİRLER TOPLAMI(B) **60.946.066.577,35**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **459.478.510,44**

NET GELİR (D=B-C) **60.486.588.066,91**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **311.390.688.491,41**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8900

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI ÖZEL BAKIM MERKEZLERİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ (2957 Sayılı Kanun)

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	6.319.374,55
10	**HAZIR DEĞERLER**	4.165.927,56
102	BANKALAR HESABI	4.165.927,56
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	492.306,50
120	ALICILAR HESABI	168.316,00
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	312.244,50
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	25.758,00
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-14.012,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	5.270,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	5.270,00
15	STOKLAR	1.655.870,49
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.655.870,49
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	2.728.408,21
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	2.678.458,21
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.245.404,97
254	TAŞITLAR HESABI	1.080.130,20
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	16.346.241,42
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-19.993.318,38
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	49.950,00
260	HAKLAR HESABI	49.950,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00

AKTİF TOPLAMI 9.047.782,76

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.333.071,80
32	**TİCARİ BORÇLAR**	117.465,64
320	SATICILAR HESABI	0,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	117.465,64
33	**DİĞER BORÇLAR**	243.708,20
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	188.332,69
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	55.375,51
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	1.521.640,08
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	540.583,65
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	91.898,33
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	883.357,06
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	5.801,04
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	450.257,88
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	450.257,88
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	7.917.098,05
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	7.917.098,05
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	7.917.098,05
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.202.387,09
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	200.833,73
500	SERMAYE HESABI	200.833,73
52	**SERMAYE YEDEKLERİ**	1.550,00
522	MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI HESABI	1.550,00
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.251.840,16
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.251.840,16
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-152.930,66
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	78.334,36
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-231.265,02

PASİF TOPLAMI 9.047.782,76

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	1.655.650,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	1.655.650,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8900 **MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI ÖZEL BAKIM MERKEZLERİ** **Yıl :**2024

DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ (2957 Sayılı Kanun)

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	77.572.693,29
1- Yurtiçi Satışlar	75.285.219,07
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	2.287.474,22
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	282.036,72
1- Satıştan İadeler (-)	17.148,51
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	264.888,21
C- NET SATIŞLAR	77.290.656,57
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	43.637.250,00
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	43.637.250,00
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	33.653.406,57
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	37.560.149,08
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	37.560.149,08
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-3.906.742,51
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	3.701.384,99
3- Faiz Gelirleri	3.695.283,11
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	6.101,88
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-205.357,52
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	52.426,86
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	52.426,86
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-152.930,66
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-152.930,66

HV.K.K.LIĞI KARARGAH YERLEŞKESİ KANTİN BAŞKANLIĞI 2024 YILI BİLANÇOSU

Hs. Kod	Aktif Hesap Adı	Önceki Dönem	Cari Dönem		Hs. Kod	Pasif Hesap Adı	Önceki Dönem	Cari Dönem
	I-Dönen Varlıklar	4.594.928,54	6.709.301,54			III- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1.125.716,26	1.159.724,32
	A-Hazır Değerler	3.337.109,99	4.173.325,07			C-Ticari Borçlar	705.498,98	356.000,00
					320	Satıcılar	705.498,98	
100	Kasa Hesabı	17.204,14	729.053,24		326	Alınan Depozito ve Teminatlar		356.000,00
102	Bankalar	858.420,37	1.846.494,49			G-Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	420.217,28	649.033,06
	Diğer Hazır Değerler	2.461.485,48	1.597.777,34		360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	97.454,67	173.287,04
	F-Stoklar	1.257.818,55	2.535.976,47		361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	24.058,61	21.505,02
153	Ticari Mallar	1.257.818,55	2.535.976,47		369	Ödenecek Diğer Yükümlülükler	298.704,00	454.241,00
	II-Duran Varlıklar	35.972,60	159.297,52			H-Borç ve Gider Karşılıkları		154.691,26
	G-Maddi Olmayan Duran Varlıklar	12.472,60	12.472,60		370	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları		154.691,26
260	Haklar	12.472,60	12.472,60			IV-Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	856.432,44	1.845.662,50
	I-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukla	23.500,00	146.824,92		472	H-Borç ve Gider Karşılıkları	856.432,44	1.845.662,50
281	Gelecek Yıllara Ait Giderler	23.500,00	146.824,92			V-Özkaynaklar	2.648.752,44	3.863.212,24
						A-Ödenmiş Sermaye	2.182.057,92	2.182.057,92
					500	Sermaye	2.182.057,92	2.182.057,92
					570	Geçmiş Dönem Karı	466.694,52	466.694,52
					590	Dönem Net Karı		1.214.459,80
	Aktifler Toplamı	4.630.901,14	6.868.599,06			Pasifler Toplamı	4.630.901,14	6.868.599,06

DİPNOTLAR:

1. Taşınır Mal Saymanlığına Kayıtlı ve Kantin Başkanlığına Tahsisli Taşınırların Toplam Değeri 1.509.737,72 TL

2. Hv.K.Klığı Envanterinde Bulunan ve Kantin Başkanlığına Tahsisli Taşınmazların Değeri 6.948.324,60 TL'dir.

HV.K.K.LIĞI KARARGÂH YERLEŞKESİ KANTİN BAŞKANLIĞI 2024 YILI GELİR TABLOSU			
A- BRÜT SATIŞLAR		263.045.909,89	
1-YURT İÇİ SATIŞLAR	263.045.909,89		
2-YURT DIŞI SATIŞLAR			
3-DİĞER GELİRLER			
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ			
1-SATIŞTAN İADELER(-)			
2-SATIŞTAN İSKONTOLAR(-)			
C-NET SATIŞLAR			263.045.909,89
D SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		248.231.493,75	
1-SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ(-)	248.231.493,75		
2-SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ(-)			
3-SATILAN HİZMET MALİYETİ(-)			
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI			14.814.416,14
E-FAALİYET GİDERLERİ (-)		29.458.490,57	
1-GENEL YÖNETİM GİDERLERİ(-)	29.458.490,57		
2- PROMOSYONDAN KARŞILANAN GİDERLER			
FAALİYET KARI VEYA ZARARI			
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR		16.571.437,20	
1-FAİZ GELİRLERİ	1.058.148,91		
2-PROMOSYON GELİRİ	3.787.774,96		
3-ÜST KOMUTANLIK GELİRİ	9.379.531,05		
4-KAR YEDEĞİ GELİRİ	815.502,97		
4-DİĞER OLAĞAN GELİRLER	1.530.479,31		
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)		712.902,97	
1-DİĞER GİDER VE ZARARLAR			
2-FAİZ GELİRİ GELİR VERGİSİ KESİNTİSİ			
H-FİNANSMAN GİDERLERİ(-)			
OLAĞAN KAR VE ZARAR			
1-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR			
1-FİRMA CEZA ÖDEMESİ			
J- OLAĞAN DIŞI GİDER VE ZARARLAR(-)			
DÖNEM KARI VEYA ZARARI			
K-DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER(-)			
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI			1.214.459,80

172'NCİ ZIRHLI TUGAY KANTİN BAŞKANLIĞI 2024 YILI BİLANÇOSU

Aktif (Varlıklar)					Pasif (Kaynaklar)				
Hs. Grubu	**Hs. Kodu**	**Hesap Adı**	**Önceki Dönem**	**Cari Dönem**	**Hs. Grubu**	**Hs. Kodu**	**Hesap Adı**	**Önceki Dönem**	**Cari Dönem**
1		**Dönen Varlıklar**	**2.718.151,61**	**3.160.002,56**	1		Özkaynaklar	2.718.151,61	3.160.002,56
10		Hazır Değerler	1.354.810,93	2.089.702,70	50		Ödenmiş Sermaye	2.582.938,36	1.944.718,36
	100	Kasa Hesabı	204.913,72	212.264,28		500	Sermaye	2.582.938,36	1.944.718,36
	102	Bankalar	920.610,70	1.424.751,70	57		Geçmiş Yıllar Karları	135.213,25	117.207,67
	108	Diğer Hazır Değerler	229.286,51	452.686,72		570	Geçmiş Yıllar Karları	135.213,25	117.207,67
13		Diğer Alacaklar	53.537,16	53.537,16	59		Dönem Net Karı (Zararı)		1.098.076,53
	138	Şüpheli Diğer Alacaklar	53.537,16	53.537,16		590	Dönem Net Karı		1.098.076,53
15		Stoklar	1.309.803,52	1.016.762,70					
	153	Ticari Mallar	1.309.803,52	1.016.762,70					
		Aktifler Toplamı	**2.718.151,61**	**3.160.002,56**			Pasifler Toplamı	2.718.151,61	3.160.002,56

1-Kantin Başkanlığınca İşletme Faaliyetleri Kapsamında Kullanılan 2011-Syt-Bet-549 Albüm Numaralı Taşınmazın Toplam Değeri 1.549.444,32 Tl'dir.

2-Kantin Başkanlığınca İşletme Faaliyetleri Kapsamında Kullanılmakta Olan Taşınır Malların Toplam Değeri 270.402,33 Tl'dir

172'NCİ ZIRHLI TUGAY KANTİN BAŞKANLIĞI 2024 YILI GELİR TABLOSU			
Hesap Adı	**Detay Tutar**	**Ana Tutar**	**Bakiye**
A-BRÜT SATIŞLAR		45.890.090,51	
1-Yurt İçi Satışlar	45.890.090,51		
2-Yurt Dışı Satışlar			
3-Diğer Gelirler			
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ			
1-Satıştan İadeler(-)			
2-Satıştan İskontolar(-)			
3-Diğer İndirimler(-)			
C-NET SATIŞLAR			45.890.090,51
D-SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		42.595.984,39	
1-Satılan Mamüller Maliyeti(-)			
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti(-)	42.595.984,39		
3-Satılan Hizmet Maliyeti(-)			
4-Diğer Satışların Maliyeti(-)			
BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI			3.294.106,12
E-FAALİYET GİDERLERİ(-)		11.585.151,57	
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)			
2-Pazarlama, Satış ve Giderleri(-)			
3-Genel Yönetim Giderleri(-)	11.585.151,57		
FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI			(8.291.045,45)
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR		9.389.121,98	
1-Faiz Gelirleri			
2-Diğer Olağan Gelir ve Kârlar	9.389.121,98		
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-)			
1-Diğer Olağan Gider ve Zararlar(-)			
H-FİNANSMAN GİDERLERİ(-)			
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri(-)			
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri(-)			
OLAĞAN KÂR VE ZARAR			1.098.076,53
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR			
1-Önceki Dönem Gelir ve Kârları			
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar			
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR(-)			
1-Önceki Dönem Gider ve Zararları(-)			
2-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar(-)			
DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI			1.098.076,53
K-DÖNEM KÂRI, VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞ			
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI			1.098.076,53

3'ÜNCÜ KOMANDO TUGAY KOMUTANLIĞI KANTİN BAŞKANLIĞI 2024 YILI BİLANÇOSU

		AKTİF					PASİF		
Hs. Grubu	Hs. Kodu	Hesap Adı	Önceki Dönem	Cari Dönem	Hs. Grubu	Hs. Kodu	Hesap Adı	Önceki Dönem	Cari Dönem
1			1.719.063,82	3.082.392,41	3		KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	18.844,64	476.250,93
10		Hazır Değerler	610.118,33	785.961,15	32		Ticari Borçlar		468.107,48
	100	Kasa Hesabı	64.676,61	100.000,00		320	Satıcılar		468.107,48
	102	Bankalar	136.122,51	544.095,81	36		Ödenecek Vergi Ve Diğer Yükümlülükler	18.844,64	8.143,45
	108	Diğer Hazır Değerler	409.319,21	141.865,34		360	Ödenecek Vergi Ve Fonlar	1.779,12	8.143,45
15		Stoklar	1.108.945,49	2.296.431,26		369	Ödenecek Diğer Yükümlülükler	17.065,52	
	153	Ticari Mallar	1.108.945,49	2.296.431,26	4		Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	90.930,82	440.637,31
					42		TİCARİ BORÇLAR		349.706,49
						426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR		349.706,49
					47		BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	90.930,82	90.930,82
						472	KIDEM TAZMİNAT HESABI	90.930,82	90.930,82
					5		DEVİR EDEN PROMOSYON HESABI	1.609.288,36	2.165.504,17
					50		ÖDENMİŞ SERMAYE	1.609.288,36	1.609.288,36
						500	SERMAYE	1.609.288,36	1.609.288,36
					59		DÖNEM NET KARI		556.215,81
						590	DÖNEM NET KARI		556.215,81
		Aktifler Toplamı	1.719.063,82	3.082.392,41			Pasifler Toplamı	1.719.063,82	3.082.392,41

3'ÜNCÜ KOMANDO TUGAY KOMUTANLIĞI SAYMANLIĞINA BAĞLI KANTİN BAŞKANLIĞINA KAYITLI TAŞINMAZ BEDELİ 3.777.477,00 TL

3'ÜNCÜ KOMANDO TUGAY KOMUTANLIĞI SAYMANLIĞINA BAĞLI KANTİN BAŞKANLIĞINA KAYITLI TAŞINIRLAR BEDELİ 2.254.584,00 TL

3'ÜNCÜ KOMANDO TUGAY KOMUTANLIĞI KANTİN BAŞKANLIĞI 2024 YILI GELİR TABLOSU			
Hesap Adı	**Detay Tutar**	**Ana Tutar**	**Bakiye**
A-BRÜT SATIŞLAR		99.611.633,02	
1-Yurt İçi Satışlar	99.611.633,02		
2-Yurt Dışı Satışlar			
3-Diğer Gelirler			
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ			
1-Satıştan İadeler(-)			
2-Satıştan İskontolar(-)			
3-Diğer İndirimler(-)			
C-NET SATIŞLAR			99.611.633,02
D-SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		-93.395.529,97	
1-Satılan Mamüller Maliyeti(-)			
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti(-)	-93.395.529,97		
3-Satılan Hizmet Maliyeti(-)			
4-Diğer Satışların Maliyeti(-)			
BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI			6.216.103,05
E-FAALİYET GİDERLERİ(-)		-5.819.096,00	
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)			
2-Pazarlama, Satış ve Giderleri(-)			
3-Genel Yönetim Giderleri(-)	-5.819.096,00		
FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI			397.007,05
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR		871.964,64	
1-Faiz Gelirleri	131.460,90		
2-Diğer Olağan Gelir ve Kârlar	740.503,74		
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-)		-749.608,73	
1-Diğer Olağan Gider ve Zararlar(-)	-749.608,73		
H-FİNANSMAN GİDERLERİ(-)			
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri(-)			
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri(-)			
OLAĞAN KÂR VE ZARAR			519.362,96
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR		117.744,10	
1-Önceki Dönem Gelir ve Kârları			
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar	117.744,10		
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR(-)		-80.891,25	
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları(-)			
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları(-)			
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar(-)	-80.891,25		
DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI			556.215,81
K-DÖNEM KÂRI, VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞ			
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI			556.215,81

İZMİR ORDUEVLERİ MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI BİLANÇOSU					
AKTİF (TL)			PASİF (TL)		
HESAPLAR	ÖNCEKİ DÖNEM 01/01/2023 31/12/2023	CARİ DÖNEM 01/01/2024 31/12/2024	HESAPLAR	ÖNCEKİ DÖNEM 01/01/2023 31/12/2023	CARİ DÖNEM 01/01/2024 31/12/2024
1.DÖNEN VARLIKLAR	36.782.372,52	46.623.926,57	3.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	14.470.113,50	26.200.890,44
10.HAZIR DEĞERLER	32.581.529,23	40.714.348,80	32.TİCARİ BORÇLAR	13.606.649,88	24.412.286,82
100.KASA	47.128,59	52.446,13	320.SATICILAR	12.822.077,88	23.634.643,81
100.01 KASA HESABI	47.128,59	52.446,13	326.ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	784.572,00	777.643,01
102.BANKALAR	24.508.581,32	26.296.285,64	34.ALINAN AVANSLAR	331.343,74	623.665,39
102.01 BANKALAR	24.508.581,32	26.296.285,64	340.ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	331.343,74	623.665,39
108.DİĞER HAZIR DEĞERLER	8.025.819,32	14.365.617,03	36.ÖDENECEK VERGİ VE DİĞ.YÜK.	532.119,88	1.164.938,23
108.01 DİĞER HAZIR DEĞERLER	8.025.819,32	14.365.617,03	360.ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	532.119,88	1.031.528,88
12.TİCARİ ALACAKLAR	96.197,82	12.960,10	360.001 ÖD. GELİR VERGİSİ	463.217,34	1.031.528,88
120.ALICILAR	96.197,82	12.960,10	361.001ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KES.	68.902,54	133.409,35
13.DİĞER ALACAKLAR	374.614,87	173.881,87	4.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	7.066.813,48	13.834.872,17
138.01 ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR	374.614,87	173.881,87	47.BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	7.066.813,48	13.834.872,17
15.STOKLAR	3.730.030,60	5.722.735,80	472.KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	7.066.813,48	13.834.872,17
150.İLK MADDE VE MALZEME	1.881.988,69	2.613.331,49	472.01 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	7.066.813,48	13.834.872,17
150.01 İLK MADDE VE MALZEME	1.881.988,69	2.613.331,49	5.ÖZKAYNAKLAR	31.087.408,24	28.830.300,39
151 YARI MAMULLER-ÜRETİM	569.067,86	782.522,00	50.ÖDENMİŞ SERMAYE	24.514.998,74	31.087.408,24
153 TİCARİ MALLAR KİLER	1.047.893,92	2.058.774,63	500.SERMAYE	24.514.998,74	31.087.408,24
157 DİĞER STOKLAR	231.080,13	268.107,68	59.DÖNEM NET ZARARI	6.572.409,50	-2.257.107,85
2.DURAN VARLIKLAR	15.841.962,70	22.242.136,43	591.DÖNEM NET ZARARI	6.572.409,50	-2.257.107,85
25.MADDİ DURAN VARLIKLAR	14.889.853,84	21.189.693,57			
253. TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	550.225,75	1.351.470,47			
253.001 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR HS.	550.225,75	1.351.470,47			
255.DEMİRBAŞLAR	14.339.628,09	19.838.223,10			
255.001 DEMİRBAŞLAR HS.	14.339.628,09	19.838.223,10			
26.MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	952.108,86	952.108,86			
260.HAKLAR	952.108,86	952.108,86			
260.001 DEMİRBAŞ LİSANS VE HAKLAR HS.	952.108,86	952.108,86			
28.GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	0,00	100.334,00			
280.GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	0,00	100.334,00			
TOPLAM	**52.624.335,22**	**68.866.063,00**	**TOPLAM**	**52.624.335,22**	**68.866.063,00**

DİPNOTLAR:
İzmir Orduevleri Müdürlüğü bünyesinde kullanılan taşınmaz malların toplam değeri 149.599.739,92 TL, taşınır malların toplam değeri 16.453.082,98 TL'dir

İZMİR ORDUEVLERİ MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI GELİR TABLOSU			
6-GELİR TABLOSU HESAPLARI			-2.257.107,85
60-BRÜT SATIŞLAR		181.230.980,83	
600 - YURTİÇİ SATIŞLAR	181.230.980,83		
61-SATIŞ İNDİRİMLERİ		-68.672,28	
610 - SATIŞTAN İADELER	-68.672,28		
62-SATIŞLARIN MALİYETİ		-87.345.451,07	
620 - SATILAN MAMULLER MALİYETİ	-35.498.823,55		
621 - SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ	-46.055.444,56		
623 - DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ	-5.791.182,96		
63-FAALİYET GİDERLERİ		-98.756.417,02	
632 - GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-98.756.417,02		
64-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN G		14.434.475,09	
642 - FAİZ GELİRLERİ	11.576.019,22		
649 - DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR	2.858.455,87		
65-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN G		-11.551.291,82	
654 - KARŞILIK GİDERLERİ	-6.768.058,69		
659 - DİĞER OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR	-4.783.233,13		
67-OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		1,42	
679 - DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1,42		
68-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR		-200.733,00	
689 - DİĞER OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLARI	-200.733,00		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-2.257.107,85	-2.257.107,85	-2.257.107,85

ÖZDERE ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI 2024 YILI BİLANÇOSU					
A K T I F			P A S I F		
	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM		ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
H E S A P L A R	01-01/31-12/23	01-01/31-12/24	H E S A P L A R	01-01/31-12/23	01-01/31-12/24
1.DÖNEN VARLIKLAR	6.040.674,32	19.866.238,97	3.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	58.307,81	118.247,07
10-HAZIR DE Ğ ERLER	4.801.927,76	17.475.720,29	360-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	58.307,81	118.247,07
102-BANKALAR	4.435.599,43	17.136.075,49	ÖDENECEK KDV TEVKİ FATI	58.307,81	118.247,07
			5.ÖZ KAYNAKLAR	21.445.098,71	62.129.802,92
Z İ RAAT BANKASI KAMP GEL İ	390.182,65	222.661,35			
ZIRAAT BANKASI % 5 PAY H	22.162,35	3.108.984,44	50-ÖDENMİŞ SERMAYE	21.445.098,71	62.129.802,92
Z İ RAAT BANKASI - NAK İ T PO	23.254,43	64.774,13	500-SERMAYE	21.445.098,71	21.445.098,71
VADEL İ HESAP (AYLIK)	4.000.000,00	13.685.737,88	590-DÖNEM NET KARI (+)		40.684.704,21
KIDEM TAZM İ NAT HESABI		53.917,69			
108-VADES İ GELMEM İŞ POS VE KR	366.328,33	339.644,80			
VADES İ GELMEM İŞ POS KRED İ	366.328,33	339.644,80			
120-ALICILAR	58.426,42	482.408,55			
15-STOKLAR	1.180.320,14	1.908.110,13			
150- İ LK MADDE VE MALZEME	757.753,56	1.256.343,39			
152-MAMÜLLER		293.471,56			
153-TİCARİ MALLAR	422.566,58	358.295,18			
2.DURAN VARLIKLAR	15.462.732,20	42.381.811,02			
253-TES İS MAKİNE VE CİHAZLAR	312.768,42	379.531,83			
254-TAŞ ITLAR	105.020,00	105.020,00			
255-DEM İRBA Ş LAR	14.992.579,06	41.844.894,47			
260-HAKLAR	52.364,72	52.364,72			
T O P L A M	**21.503.406,52**	**62.248.049,99**	**TOPLAM**	**21.503.406,52**	**62.248.049,99**

DİPNOTLAR:
ÖZDERE ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞINCA İŞLETME FAALİYETLERİ KAPSAMINDA KULLANILAN MÜLKİYETİ HAZİNEYE AİT OLAN VE TAŞINMAZ MAL SAYMANLIĞINA KAYITLI TAŞINMAZLARIN TOPLAM DEĞERİ 91.230.023,70 TL, TAŞINIR MAL SAYMANLIKLARINA KAYITLI TAŞINIRLARIN TOPLAM DEĞERİ İSE 154.089,65 TL'DİR.

ÖZDERE ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI 2024 YILI GELİR TABLOSU			
A-BRÜT SATI Ş LAR		184.152.283,54	
1-Yurt İçi Satışlar	184.152.283,54		
B-SATIŞ İNDİRİMLER İ		197.714,91	
1-Satıştan İadeler (-)	197.714,91		
2-Satıştan İskontolar (-)			
C-NET SATI Ş LAR			183.954.568,63
D-SATIŞLARIN MAL İYET İ (-)		128.911.509,18	
1-Satılan Mamuller Maliyeti (-)	18.135.970,62		
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	108.507.816,15		
3-Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.267.722,41		
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI			55.043.059,45
E-FAALİYET GİDERLER İ (-)		37.521.686,16	
1-Genel Yönetim Giderleri (-)	37.521.686,16		
FAALİYET KARI VE ZARARI			17.521.373,29
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR		3.473.526,56	
1-Faiz Gelirleri	2.733.863,72		
2-Diğer Olağan Gelir ve Karlar	739.662,84		
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDERLER VE ZARARLAR		5.145.729,72	
1-Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	5.145.729,72		
H-F İNANSMAN G İDERLER İ (-)			
I OLAĞAN KAR VE ZARAR			15.849.170,13
Z-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR		24.835.534,08	
1-Diğer Olağan Dışı Gelir ve Karlar	24.835.534,08		
J-OLAĞAN DIŞI G İ DER VE ZARARLAR (-)			
DÖNEM KARI VEYA ZARARI			40.684.704,21

HV.K.K.LIĞI KH.DES.KITA SOS.HİZ.BŞK.LIĞI GAZİNO 2024 YILI BİLANÇOSU									
A K T İ F (V A R L I K L A R)					P A S İ F (K A Y N A K L A R)				
HS. GRUBU	HS. KODU	HESAPLAR	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM	HS. GRUBU	HS. KODU	HESAPLAR	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
			31.12.2023/12	31.12.2024/12				31.12.2023/12	31.12.2024/12
1-DÖNEN VARLIKLAR			5.571.519,97	11.283.396,57	3-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			5.418.045,07	8.499.516,78
10-HAZIR DEĞERLER			3.282.752,27	8.567.632,08	32-TİCARİ BORÇLAR			5.282.928,83	8.224.740,05
100 - KASA			37.495,55	35.322,62	320 - SATICILAR			5.282.928,83	8.224.740,05
102 - BANKALAR			2.604.295,13	2.801.663,75	36-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜM			135.116,24	274.776,73
108 - DİĞER HAZIR DEĞERLER			640.961,59	5.730.645,71	360 - ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR			135.116,24	274.776,73
12-TİCARİ ALACAKLAR			397.208,78	344.974,88	4-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			935.782,97	1.794.230,86
120 - ALICILAR			397.208,78	344.974,88	42-TİCARİ BORÇLAR			36.218,61	44.348,00
15-STOKLAR			1.891.558,92	2.370.789,61	426 - ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR			36.218,61	44.348,00
150 - İLKMADDE VE MALZEME			450.130,96		47-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI			899.564,36	1.749.882,86
154 - İŞLETMELER			1.441.427,96	2.370.789,61	472 - KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI			899.564,36	1.749.882,86
2-DURAN VARLIKLAR			8.087.455,61	10.320.421,54	5-ÖZ KAYNAKLAR			7.305.188,24	11.324.851,01
25-MADDİ DURAN VARLIKLAR			8.079.094,11	10.312.060,04	50-ÖDENMİŞ SERMAYE			4.060.522,60	7.305.609,86
255 - DEMİRBAŞLAR			8.079.094,11	10.312.060,04	500 - SERMAYE			4.060.522,60	7.305.609,86
26-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR			8.361,50	8.361,50	59-DÖNEM NET KARI(ZARARI)			3.244.665,64	4.019.241,15
260 - HAKLAR			8.361,50	8.361,50	590 - DÖNEM NET KARI			4.942.533,08	6.508.079,10
					591 - DÖNEM NET ZARARI			-1.697.867,44	-2.488.837,95
		T O P L A M	**13.658.975,58**	**21.603.818,11**			**TOPLAM**	**13.658.975,58**	**21.603.818,11**

DİPNOTLAR:
TAŞINMAZ MAL SAYMANLIĞI TUTARI: 15.345.637,00 TL,
TAŞINIR MAL SAYMANLIĞI TUTARI: 3.837.645,00 TL'DİR.

HV.K.K.LIĞI KH.DES.KITA SOS.HİZ.BŞK.LIĞI GAZİNO 2024 YILI GELİR TABLOSU			
6-GELİR TABLOSU HESAPLARI			4.019.241,15
60-BRÜT SATIŞLAR		85.551.868,87	
600 - YURTİÇİ SATIŞLAR	85.551.868,87		
62-SATIŞLARIN MALİYETİ		-55.422.623,27	
624 - İŞLETME SATIŞLARI MALİYETİ	-55.422.623,27		
63-FAALİYET GİDERLERİ		-27.190.374,01	
632 - GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-23.035.982,32		
633 - İŞLETME GİDERLERİ	-4.154.391,69		
64-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN G		2.885.498,37	
642 - FAİZ GELİRLERİ	419.771,83		
649 - DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR	2.465.726,54		
65-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN G		-1.873.357,38	
659 - DİĞER OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR	-1.873.357,38		
67-OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		68.228,57	
679 - DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	68.228,57		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	4.019.241,15	4.019.241,15	4.019.241,15

SİİRT KIŞLA GAZİNO MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI BİLANÇOSU									
AKTİF(VARLIKLAR)					PASİF(KAYNAKLAR)				
HS Grubu	HS Kodu	HESAPLAR	Önceki Dönem	Cari Dönem	HS Grubu	HS Kodu	HESAPLAR	Önceki Dönem	Cari Dönem
			31.12.2023	31.12.2024				31.12.2023	31.12.2024
1 - Dönen Varlıklar			5.213.074,33	11.355.292,33	3 - Kısa Vadeli Yabancı Alacaklar			823.508,70	741.190,60
10 - Hazır Değerler			4.582.594,38	10.522.982,10	32 - Ticari Borçlar			761.807,82	628.023,52
100 - Kasa			320,91	381,41	320 - Satıcılar			746.807,82	610.083,52
102 - Bankalar			2.580.173,75	8.372.471,23	326 - Alınan Depozito Ve Teminatlar			15.000,00	17.940,00
108 - Diğer Hazır Değerler			2.002.099,72	2.150.129,46	36 - Ödenecek Vergi Ve Diğer Yükümlülükler			61.700,88	113.167,08
12 - Ticari Alacaklar			0	84.678,62	360 - Ödenecek Vergi Ve Fonlar			61.700,88	113.167,08
127 - Diğer Ticari Alacaklar			0	84.678,62	4 - Uzun Vadeli Yabancı Alacaklar			1.736.757,30	3.437.929,12
13 - Diğer Alacaklar			99.032,15	98.737,53	47 - Borç Ve Gider Karşılıkları			1.736.757,30	3.437.929,12
138 - Şüpheli Diğer Alacaklar			99.032,15	98.737,53	472 - Kıdem Tazminatı Karşılığı			1.736.757,30	3.437.929,12
15 - Stoklar			513.780,02	648.894,08	5 - Özkaynaklar			8.440.812,67	14.862.050,97
150 - İlk Madde Malzeme			162.404,77	368.003,61	50 - Ödenmiş Sermaye			5.636.266,98	8.440.812,67
153 - Ticari Mallar			350.508,90	280.890,48	500 - Sermaye			5.636.266,98	8.440.812,67
157 - Diğer Stoklar			866,35	0	59 - Dönem Net Kârı (Zararı)			2.804.545,69	6.421.238,30
19 - Diğer Dönen Varlıklar			17.667,78	0	590 - Dönem Net Kârı			2.804.545,69	6.421.238,30
193 - Peşin Ödenen Vergiler Ve Fonlar			17.667,78	0					
2 - Duran Varlıklar			5.788.004,34	7.685.878,37					
22 - Ticari Alacaklar			7.440,20	7.440,20					
226 - Verilen Depozito Ve Teminatlar			7.440,20	7.440,20					
25 - Maddi Duran Varlıklar			5.711.485,14	7.628.438,17					
253 - Tesis, Makine Ve Cihazlar			130.909,64	349.859,64					
255 - Demirbaşlar			5.580.575,50	7.278.578,53					
26 - Maddi Olmayan Duran Varlıklar			69.079,00	50.000,00					
260 - Haklar			69.079,00	50.000,00					
TOPLAM			**11.001.078,67**	**19.041.170,70**	**TOPLAM**			**11.001.078,67**	**19.041.170,70**

Dipnotlar:
3'üncü Komando Tugay Komutanlığı Siirt Kışla Gazino Müdürlüğü'nün işletme faaliyetleri kapsamında kullanılan mülkiyeti hazineye ait olan ve taşınmaz mal saymanlığına kayıtlı taşınmazların toplam değeri 977.724.746,21 TL'dir.

SİİRT KISLA GAZİNO MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI GELİR TABLOSU			
6-GELIR TABLOSU HESAPLARI			6.421.238,30
60-BRUT SATISLAR		43.713.807,28	
600-YURT ICI SATISLAR	43.713.807,28		
61-SATIS INDIRIMLERI		-18.977,87	
610-SATISTAN IADELER	-18.977,87		
62-SATISLARIN MALIYETI		-22.256.770,50	
621-SATILAN TICARI MALLAR MALIYETI	-21.189.233,70		
622-SATILAN HIZMET MALIYETI	-654.833,95		
623-DIGER SATISLARIN MALIYETI	-412.702,85		
63-FAALIYET GIDERLERI		-16.280.167,37	
632-GENEL YONETIM GIDERLERI	-16.280.167,37		
64-DIGER FAALIYETLERDEN OLAGAN GELIR VE KÂRLAR		2.012.743,34	
642-FAIZ GELIRLERI	1.954.094,33		
649-DIGER OLAGAN GELIR VE KÂRLAR	58.649,01		
65-DIGER FAALIYETLERDEN OLAGAN GIDER VE ZARARLAR		-780.387,50	
659-DIGER OLAGAN GIDER VE ZARARLAR	-780.387,50		
67-OLAGAN DISI GELIR VE KÂRLAR		31.285,53	
679-DIGER OLAGAN DISI GELIR VE KÂRLAR	31.285,53		
68-OLAGAN DISI GIDER VE ZARARLAR		-294,62	
689-DIGER OLAGAN DISI GIDER VE ZARARLAR	-294,62		
TOPLAM	**6.421.238,30**	**6.421.238,30**	**6.421.238,30**

SAĞLIK BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SAĞLIK BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sağlık Bakanlığı Personel Sayıları Tablosu

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Tablo 4: Özel Hesaplara İlişkin Bilgiler Tablosu

KISALTMALAR

BT: Bilgisayarlı Tomografi

CK: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

FTR: Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon

GYMY: Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

HBYS: Hastane Bilgi Yönetim Sistemi

KB: Kullanım Bedeli

KDV: Katma Değer Vergisi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

KMYKK: Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

KÖİ: Kamu Özel İş Birliği

KSD: Kullanım Süresi Değişimi

MRG: Manyetik Rezonans Görüntüleme

QMİN: Eksik Ölçüm

SEDDK: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu

SLA: Service Level Agreement (Hizmet Seviyesi Anlaşması)

SUT: Sağlık Uygulama Tebliği

TEFE: Toptan Eşya Fiyat Endeksi

TİTUBB: Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Ulusal Bilgi Bankası

TL: Türk Lirası

TSE: Türk Standartları Enstitüsü

TÜFE: Tüketici Fiyat Endeksi

USHAŞ: Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi

ÜTS: Ürün Takip Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Hizmet Alımı Suretiyle Temin Edilen Uygulama Projeleri ve İhale Dokümanları Hazırlanması İşlerindeki Eksikliklerin Ek Maliyetlere ve Sağlık Tesislerinin Planlanan Zamanda Faaliyete Geçememesine Sebep Olması

2. Yapım İşi İhalelerinde Mevzuata Uygun Olmayan Kefalet Senetlerinin Teminat Olarak Kabul Edilmesi

3. Yapım İşlerinde Fiyat Farkı Hesaplanmasında Kullanılacak Endekslere Yer Verilmemesi, Sigorta Kapsamında Yer Alması Gereken Teminatların Yer Almaması ve Gerekli Durumlarda Sigorta Bedelinin Artırılmaması ve Sigorta Sürelerinin Uzatılmaması

4. Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerine İlişkin Sorunlar Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sağlık Bakanlığının teşkilat yapısına ilişkin hükümler 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CK) 352-384'üncü maddelerinde düzenlenmiştir. Bakanlığa ilişkin diğer hususlar ise 663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de (KHK) yer almaktadır.

Bakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşlarının teşkilat yapısı ile görev ve sorumlulukları 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında CK ile düzenlenmiştir.

Bakanlığın görevleri ve yetkileri 1 sayılı CK'nin 352'nci maddesinde aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Sağlık Bakanlığı, herkesin bedenî, zihnî ve sosyal bakımdan tam bir iyilik hâli içinde hayatını sürdürmesini sağlamak amacıyla;

- Halk sağlığının korunması ve geliştirilmesi, hastalık risklerinin azaltılması ve önlenmesi için çalışmalar yapmak,
- Teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini yürütmek,
- Uluslararası önemi haiz halk sağlığı risklerinin ülkeye girmesini önlemek,
- Sağlık eğitimi ve araştırma faaliyetlerini geliştirmek,
- Sağlık hizmetlerinde kullanılan ilaçlar, özel ürünler, ulusal ve uluslararası kontrole tâbi maddeler, ilaç üretiminde kullanılan etken ve yardımcı maddeler, kozmetikler ve tıbbî cihazların güvenli ve kaliteli bir şekilde piyasaya sunulması, halka ulaştırılması ve fiyatlarının belirlenmesi için çalışmalar yapmak,
- İnsan gücünde ve maddî kaynaklarda tasarruf sağlamak ve verimi artırmak, sağlık insan gücünün ülke sathında dengeli dağılımını sağlamak ve bütün paydaşlar arasında iş birliğini gerçekleştirmek suretiyle yurt sathında eşit, kaliteli ve verimli hizmet sunumunu sağlamak,
- Kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişiler tarafından açılacak sağlık kuruluşlarının ülke sathında planlanması ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmak,
- Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile verilen diğer görevleri yapmak,

ile görevlendirilmiştir.

Sağlık Bakanlığına ilişkin temel mevzuat aşağıdaki gibidir:

- 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu
- 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 6428 sayılı Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınmasına Dair Uygulama Yönetmeliği
- Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmeliği
- Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği
- Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği
- Sağlık Bakanlığı Bağlı Kuruluşları Hizmet Birimlerinin Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği
- Sağlık Bakanlığı Trafik Hizmetleri Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği
- Evde Bakım Hizmetleri Sunumu Hakkında Yönetmelik.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1.2.1. Teşkilat Yapısı

Bakanlık, merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşmaktadır. 1 sayılı CK'nin 354'üncü maddesinde Bakanlığın hizmet birimleri aşağıdaki şekilde sayılmıştır;

- Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

- Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü,
- Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü,
- Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğü,
- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü,
- Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü,
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Teftiş Kurulu Başkanlığı,
- Strateji Geliştirme Başkanlığı,
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,
- Özel Kalem Müdürlüğü.

CK'nin 371'inci maddesinde; Bakanlığın taşra teşkilatı kurmaya yetkili olduğu, Bakanlığın il ve ihtiyaca göre kurulacak ilçe yönetim birimlerinin il ve ilçe sağlık müdürlükleri olduğu, il sağlık müdürlüğü bünyesinde ihtiyaca göre halk sağlığı, kamu hastaneleri, ilaç ve tıbbi cihaz, sağlık ve acil sağlık hizmetleri ile personel ve destek hizmetlerini yürütmek üzere başkanlıklar kurulabileceği düzenlenmiştir.

Sağlık Bakanlığı teşkilat yapısında, Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü ile Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu bağlı kuruluş, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı ile Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi (USHAŞ) ilgili kuruluş olarak yer almaktadır.

1.2.2. İnsan Kaynakları

Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı bünyesinde 871.641 personel bulunmaktadır.

Sağlık Bakanlığına ait kadroların ihdası, iptali ve kullanılmasına ilişkin usuller mülga 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında KHK'ya tabi iken, ilgili KHK 703 sayılı KHK'nın geçici 9'uncu maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. İlgili geçici maddede; 190 sayılı KHK'nın eki cetvellerde yer alan kadroların maddenin yürürlük tarihi olan 09.07.2018 tarihinden itibaren altı ay içinde düzenlenip genel kadro ve usulüne ilişkin CK'ye ekleneceği düzenlenmiştir.

2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında CK'nin 2'nci maddesinde; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na (KMYKK) ekli (I), (II) ve (IV) sayılı cetvellerde yer

alan idareler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunlarla veya CK ile kurulan diğer idareler, fonlar ve kefalet sandıkları hakkında bu CK'nin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca 1 sayılı CK'nin 373'üncü maddesinde; Sağlık Bakanlığına ait kadroların tespiti, ihdası, kullanımı ve iptali ile diğer hususların Genel Kadro ve Usulü Hakkında CK hükümlerine göre düzenleneceği ifade edilmiştir.

Bakanlıkta görev yapan personele ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Sağlık Bakanlığı Personel Sayıları Tablosu

Sınıf/Ünvan	**Sayı**
Uzman Hekim	61.514
Asistan Hekim	34.668
Pratisyen Hekim	48.646
Diş Hekimi	13.570
Eczacı	5.535
Hemşire	189.381
Ebe	56.504
Diğer Personel	461.823
TOPLAM	**871.641**

1.3. Mali Yapı

Bakanlık, 5018 sayılı KMYKK'ye ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Bakanlığa 732.562.378.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde yapılan aktarmalar da dahil edildiğinde toplam ödenek 792.606.773.491,16 TL olmuştur. Yıl sonu itibarıyla toplam ödeneğin %98,8'ine tekabül eden 783.041.606.581,31 TL bütçe gideri olarak gerçekleşmiştir.

Bakanlığın bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırmasına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Harcama Adı	**Ödenek (TL)**	**Gönderilen Ödenek (TL)**	**Gerçekleşme (TL)**
01.Personel Giderleri	403.926.442.000,00	438.025.900.264,75	433.510.261.982,91
02.Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	47.721.783.000,00	52.187.324.735,25	51.586.112.826,82
03.Mal ve Hizmet Alım Giderleri	134.338.404.000,00	143.729.762.471,10	142.562.730.182,36

05.Cari Transferler	3.511.559.000,00	3.079.222.000,00	2.424.018.559,39
06.Sermaye Giderleri	142.095.000.000,00	154.514.977.770,06	152.037.313.462,14
07.Sermaye Transferleri	969.190.000,00	1.069.586.250,00	921.169.567,69
TOPLAM	**732.562.378.000,00**	**792.606.773.491,16**	**783.041.606.581,31**

Bakanlığın 2024 yılına ilişkin bütçe gelirleri toplamı 64.641.125.338,76 TL olup bütçe gelirleri vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler, diğer gelirler, sermaye gelirlerinden oluşmaktadır. 374.690.299,58 TL tutarındaki bütçe gelirlerinden ret ve iadeler düşüldükten sonra net bütçe gelirleri toplamı 64.266.435.039,18 TL olarak gerçekleşmiştir.

Bakanlığın bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırmasına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Ekonomik Kod		Bütçe Geliri (TL)
800	**Bütçe Gelirleri**	**64.641.125.338,76**
1	Vergi Gelirleri	60.986.823.729,17
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	65.451.833,08
4	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	22.996.279,15
5	Diğer Gelirler	3.564.975.456,87
6	Sermaye Gelirleri	878.040,49
810	Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler (-)	374.690.299,58
Net Bütçe Gelirleri Toplamı		**64.266.435.039,18**

Bakanlığın 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre, faaliyet gideri toplamı 778.359.942.689,40 TL, faaliyet geliri toplamı 76.709.447.049,49 TL, indirim, iade ve iskontolar toplamı 375.072.719,73 TL, net faaliyet geliri toplamı ise 76.334.374.329,76 TL olup, dönem olumsuz faaliyet sonucu 597.027.435.780,04 TL olarak gerçekleşmiştir.

Bakanlık bütçesi içinde yer almayan döner sermaye işletme birimleri, sosyal tesisler, şirket, Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresi ve özel hesaplara ilişkin bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

a) Döner Sermaye İşletme Birimleri:

Sağlık Bakanlığına kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerin sürdürülebilmesi için Bakanlığa bağlı olarak 992 adet döner sermaye işletme birimi bulunmakta olup, 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun'un

1'inci maddesi ile Sağlık Bakanlığı merkez ve taşra döner sermaye işletme birimleri için 10.000.000.000,00 TL sermaye tahsis edilmiştir.

209 sayılı Kanun'a göre kurulan döner sermaye işletmelerinin 2024 yılı konsolide mali tablolarına göre; sermayesi 10.000.000.000,00 TL olup, toplam aktif büyüklüğü 63.792.657.826,31 TL'dir. Kurumun 2024 yılı konsolide gelir tablosuna göre, döner sermaye işletmelerinin dönem net zararı 31.549.633.101,21 TL olarak gerçekleşmiştir.

b) Sosyal Tesisler:

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 191'inci maddesinde, memurların sosyal tesis ihtiyaçları hususu düzenlenmiştir. Maddede; "*Devlet Memurları için lüzum ve ihtiyaç görülen yerlerde çocuk bakımevi ve sosyal tesisler kurulabilir. Bunların kuruluş ve işletme esas ve usulleri Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığınca birlikte hazırlanacak genel yönetmelikle belirlenir.*" denilmektedir. Bu kapsamda, Bakanlık bünyesinde 54 adedi bilanço esasına, 74 adedi ise işletme esasına göre faaliyet gösteren toplam 128 adet sosyal tesis bulunmaktadır.

2024 yılına ilişkin Sağlık Bakanlığından alınan denetimden geçmemiş Sosyal Tesisler Konsolide Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 513.224.783,04 TL gidere karşılık 651.898.719,89 TL gelir sağlanmış olup, sosyal tesislerin 138.673.936,85 TL kar elde ettiği anlaşılmıştır.

c) Şirket:

663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında KHK'nın Ek 2'nci maddesi ile uluslararası sağlık hizmetleri alanında ülkemizde sunulan hizmetlerin tanıtımını yapmak, kamu ve özel sektörün sağlık turizmine yönelik faaliyetlerini desteklemek ve koordine etmek, uluslararası sağlık hizmetlerine ilişkin politika ve stratejiler ile hizmet sunum standartları ve akreditasyon kriterleri konusunda Bakanlığa önerilerde bulunmak üzere Uluslararası Sağlık Hizmetleri ünvanı ile bir anonim şirket olan USHAŞ kurulmuştur.

USHAŞ'ın başlangıç sermayesi 10.000.000 TL olup, bu tutar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından karşılanmıştır.

ç) Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresi:

Yalova ili sınırları içerisinde yer alan Devlete ait sıcak ve soğuk su kaynakları ile

kaplıcalarının intifa ve idaresi 26.06.1939 tarihli ve 3653 sayılı Yalova Termal Kaplıcalarının İdaresi ve İşletilmesi Hakkında Kanun ile Sağlık Bakanlığına bırakılmıştır.

Yalova Termal İşletmesi idari yönden Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü İdari Hizmetler Dairesi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermektedir. 2024 yılında İşletmenin dönem net zararı 40.911.440,99 TL olarak gerçekleşmiştir.

d) Özel Hesap:

2024 yılı kesin mizanına göre Sağlık Bakanlığının özel hesaplarına ilişkin bilgiler aşağıdaki şekildedir:

Tablo 4: Özel Hesaplara İlişkin Bilgiler Tablosu

Hesabın Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)	Bakiye (TL)
Özel Hesaplara İlişkin Banka Hesabı	6.913.274,71	4.347.251,82	2.566.022,89
AB Hibeleri	4.486.553.612,64	3.680.045.370,61	806.508.242,03
Diğer Hibeler	3.857.538,11	770.703,55	3.086.834,56
TOPLAM	**4.497.324.425,46**	**3.685.163.325,98**	**812.161.099,48**

2024 mali yılında detayı yukarıdaki tabloda gösterilen özel hesaplara ilişkin olarak toplam 4.497.324.425,46 TL kaynak girişi olup, bu tutarın 3.685.163.325,98 TL'si kullanılmış ve yıl sonu bakiyesi 812.161.099,48 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık, mali işlemlerini 5018 sayılı KMYKK ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında; "*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." hükmü yer almaktadır.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49'uncu ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe

konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemleri, mali yıl esasına göre, tahakkuk esaslı olarak tutulmak zorundadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

GYMY'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.*" düzenlemesi yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise

defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Özkaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 55 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 27'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sağlık Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hizmet Alımı Suretiyle Temin Edilen Uygulama Projeleri ve İhale Dokümanları Hazırlanması İşlerindeki Eksikliklerin Ek Maliyetlere ve Sağlık Tesislerinin Planlanan Zamanda Faaliyete Geçememesine Sebep Olması

Yapım işlerine ilişkin hizmet alımı suretiyle temin edilen uygulama projeleri ve ihale dokümanları hazırlanması işlerinde, sözleşme sürelerinin yapılacak işin büyüklüğünden ve niteliğinden bağımsız ve çoğunlukla yetersiz olarak belirlendiği, bu kapsamda hazırlatılan zemin etütlerinin arazinin mevcut durumunu göstermediği, projelerin uygulama aşamasındaki ayrıntıları düzenlemekten uzak kaldığı, bu nedenlere bağlı olarak söz konusu eksikliklerin iş artışlarına ve süre uzatımlarına sebep oldukları görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 4'üncü maddesinde ihale dokümanı; ihale konusu yapım işlerinde isteklilere talimatları içeren idari şartnameler ile yaptırılacak işin projesini kapsayan teknik şartnameler, sözleşme tasarısı ve gerekli diğer belge ve bilgiler olarak, uygulama projesi ise belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği proje olarak tanımlanmıştır. Aynı maddede kesin proje, belli bir yapının onaylanmış ön projesine göre; mümkün olan arazi ve zemin araştırmaları yapılmış olan, yapı elemanlarının ölçülendirilip boyutlandırıldığı, inşaat sistem ve gereçleri ile teknik özelliklerinin belirtildiği proje olarak ifade edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un 62'nci maddesinin (c) fıkrasında, yapım işlerinde uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamayacağı ve uygulama projesi bulunan yapım işlerinde

anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale yapılmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 6'ncı maddesinde anahtar teslimi götürü bedel sözleşme, yapım işlerinde uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden düzenlenen sözleşme olarak tanımlanmıştır.

Buna göre, yapım işlerinde ihale öncesinde yapının her türlü ayrıntısının belirlendiği uygulama projesinin yapılmış olması ve işin anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale edilmesi yasal bir zorunluluktur. Uygulama projesiyle ihaleye çıkılan işlerde, işin yapılacağı yere ilişkin zemin etüdü, inşaatta kullanılacak her türlü iş kaleminin niteliğini gösteren teknik şartnameler, bu işlerin nerede ne kadar yapılacağını gösteren mahal listeleri projeye eklenerek ihale dokümanı oluşturulmaktadır. Bu suretle, ihale öncesinde yapıya ilişkin en ince ayrıntıların dahi netleşmesi sağlanarak, sözleşme süresi sonunda yapının anahtar teslimi olarak her şeyi ile eksiksiz ve kullanılabilir halde teslim alınması beklenmektedir. Dolayısıyla anahtar teslimi götürü bedel üzerinden ihale edilen yapım işlerinde yaklaşık maliyetin belirlenmesinden yapının teslimine kadar geçen sürede temel belirleyici unsur uygulama projesi olmaktadır. Bu çerçevede uygulama projelerinin ve ihale dokümanlarının hazırlanması sürecinde her türlü ayrıntının dikkate alınması ve uygulama aşamasında projelerde büyük çaplı değişiklikler yapılmaması beklenmelidir.

Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen anahtar teslimi götürü bedel yapım işlerine ilişkin, hizmet alımı ile temin edilen uygulama projeleri ve ihale dokümanlarının hazırlanması işlerinin incelenmesi neticesinde;

- Hizmet alımlarına ilişkin sözleşme sürelerinin yapılacak işin büyüklüğünden ve niteliğinden bağımsız ve çoğunlukla yetersiz olarak belirlendiği ve birçok işin sözleşme süreleri içerisinde tamamlanamadığı tespit edilmiştir.

2024 yılı içerisinde ihalesi gerçekleştirilen 23 adet muhtelif uygulama projesi ve ihale dokümanı hazırlanması işi incelenmiş olup bu işlere ilişkin sözleşme sürelerinin çoğunlukla 90-180 gün arasında belirlendiği ancak bu belirlemede işin mahiyetinin, toplam kapalı alan metrekaresinin veya işe ait sözleşme bedelinin bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Örneğin Antalya Korkuteli İlçesi 10 Ünitli Ağız Diş Sağlığı Merkezine ilişkin sözleşme bedeli 127.000,00 TL ve yaklaşık toplam kapalı alan 2.500 metrekare, Samsun Atakum 250 Yataklı

Devlet Hastanesine ilişkin sözleşme bedeli ise 2.985.000,00 TL ve yaklaşık toplam kapalı alan 60.448 metrekare olarak düzenlenmiştir. Gerek nitelik gerekse fiziki büyüklük açısından önemli farklılıklar içeren bu iki işe ilişkin uygulama projesi ve ihale dokümanı hazırlanması işlerinde sözleşme süresi 180 gün olarak belirlenmiştir. Uygulama projelerinin hazırlanma süresi, projelerin yapıya ait her türlü ayrıntıyı tam ve doğru olarak göstermesi açısından önemli bir kriter olup işe bir an önce başlanabilmesi için bu sürelerin kısa tutulmasının projeleri olumsuz etkilediği değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan sözleşme sürelerinin işin tamamlanması için çoğunlukla yetersiz kaldığı görülmüştür. Bahse konu 23 işten 16'sının sözleşme süreleri içerisinde tamamlanamadığı, Hakkâri İli Yüksekova İlçesi 100 Yataklı Devlet Hastanesi ve 20 Ünit Ağız Diş Sağlığı Merkezi işinde gecikmenin 919 gün, Manisa Akhisar 450 Yataklı Devlet Hastanesi işinde ise 509 gün olarak gerçekleştiği görülmüştür. Uygulama projeleri ve ihale dokümanlarının hazırlanması işlerinde yaşanan gecikmeler yapım işi ihalelerinin ve yatırımların gecikmesine sebep olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında yatak sayısı ve metrekare büyüklüğüne göre proje sürelerinin belirlendiği ve bunların standart haline getirildiği, hazır bir projenin farklı bir arsaya uygulanmasının süreci kısaltabildiği ifade edilmiştir. Ancak gerek nitelik gerekse fiziki büyüklük açısından farklılık arz eden örnek iki işe ait projelerin hazırlaması süresinin aynı belirlenmesine ilişkin olarak kamu idaresi cevabında bir açıklama yapılmadığı görülmüş olup bahse konu durumun proje sürelerinin belirlenmesindeki idarece belirlenmiş standarda da aykırı olduğu değerlendirilmektedir. Diğer taraftan kamu idaresi cevabında, sözleşme sürelerinin yetersiz kalmasına ilişkin tespite dair ise bir açıklama yapılmadığı görülmüştür.

Buna göre; uygulama projesi ve ihale dokümanı hazırlanması süreçlerinin işin niteliğine ve niceliğine uygun ve işin tamamlanmasına yeterli sürelerle ihale edilmesi gerekmektedir.

- Uygulama projeleri ve ihale dokümanları hazırlanması işi kapsamında yaptırılan zemin etütlerinin arazinin mevcut durumunu doğru olarak göstermediği, uygulama aşamasında yaşanan problemler neticesinde zemin iyileştirme imalatları yapılmasının kaçınılmaz hale geldiği ve bu nedenle önemli oranlarda iş artışına gidilmek zorunda kalındığı tespit edilmiştir.

Örneğin;

İstanbul Şile 50 Yataklı Devlet Hastanesi Yapım İşinde kazı çalışmaları sırasında, zemin etüd raporunda bulunmayan su varlığı tespit edilmesi ve yapının oturduğu kısmın tamamının

aynı malzeme olmaması nedeniyle zemin güçlendirme çalışması yapılması, diğer taraftan yapının oturum kotunun deniz seviyesine oranla aşağıda kalması nedeniyle yağışlı mevsimlerde su baskınlarına neden olmaması için yapının oturum kotunun 3 metre yukarı kaldırılması yüklenici talebi üzerine kararlaştırılmıştır.

Kahramankazan 150 Yataklı Devlet Hastanesi Yapım İşinde zemin araştırması kapsamında tüm örselenmiş numunelerin 4,5-6,5 metre arasındaki sığ derinlikten alındığı ve buna göre temel zeminini gerçekçi bir şekilde temsil etmediği, mevcut durumda oturma miktarının kabul edilebilir sınırı bir miktar aşması nedeni ile zemin iyileştirme yapılmaması gerekliliği üniversiten alınan rapor ile ortaya konulmuş ve buna bağlı olarak iş artışına gidilmek zorunda kalınmıştır.

Karabük Eskipazar 25 Yataklı Devlet Hastanesi Yapım İşinde, kazı çalışmaları esnasında zemin hareketlerine engel olunamadığı, zemin etüdünde belirtilen 1 yatay-2 düşey eğim kazı yapılmasının yetersiz kaldığı ve mevcut zemin etüdü raporunun arazideki durumu tam olarak yansıtmadığı üniversiteden alınan rapor ile ortaya konulmuş ve buna bağlı olarak iş artışına gidilmiştir.

Zemin etüt raporu, genel anlamıyla parsel bazlı zemin özelliklerinin yer aldığı rapordur. Zeminin cinsi, yapısı ve sahip olduğu özellikler rapor içerisinde detaylıca yer alır ve bu rapor, incelenen zemin üzerine inşa edilecek yapılar için yol gösterici ve önemli bir görev üstlenir. Raporda; eğim yönelimleri, yüzdeler, çevre, drenaj yapıları, toprak ve bitki örtüsü, ulaşım şartları, arsanın lokasyonu, sahip olduğu elektrik ve doğalgaz hatları kapsamında gerekli araştırmaların yapıldığına dair veriler, imar planı durumu, tapu kaydı, yapı tespit formu, araştırma çukuru logu, sondaj kuyusu logu, jeofizik çalışmalar (sismik kırılma, MASW, mikrotremör vb.), çalışmalara ait vaziyet planı, yeraltı suyu durumu, jeolojik kesitler, yapı-zemin durumunun irdelenmesi, detaylı taşıma gücü, oturma, şişme ve sıvılaşma analizleri vb. bilgilerin bulunması beklenmektedir. Zemin etüdü raporu yaklaşık maliyetin ve uygulama projelerinin belirlenmesinde kritik önemi haiz olup bu raporun hatalı düzenlenmesi uygulama aşamasında işin tamamlanamaması dahil birçok probleme yol açabilmektedir.

Proje Hizmetleri Özel Teknik Şartnamesi'nin 4'üncü maddesinde; projenin uygulama safhasında temel kazısı sırasında, proje yüklenicisi tarafından hazırlatılmış zemin etüt raporunda belirtilen zemin özelliklerinden farklı bir durumla karşılaşılması halinde, idarenin zorunlu proje revizyonu yaptırması veya bunun teknik olarak mümkün olmaması durumunda

yer değişikliğine gidilmesi gibi sebeplerden kaynaklı olarak uğrayacağı her türlü zarar ziyandan proje yükümlüsünün de sorumlu olacağı ifade edilmiştir.

Buna göre, zemin etütlerinin hazırlanmasında gerekli özenin gösterilmesinin sağlanması ve proje yüklenicisi tarafından hazırlatılmış zemin etüt raporunda belirtilen zemin özelliklerinden farklı bir durumla karşılaşılması halinde ortaya çıkan zarardan proje yükümlüsünün de sorumlu tutulması yönünde somut işlemler tesis edilmesi gerekmektedir.

- Hizmet alımı kapsamında temin edilen projelerin uygulama aşamasındaki ayrıntıları ve bazı imalatların ilgili yasal mevzuata uygunluğunu düzenlemekten uzak kaldıkları ve buna bağlı olarak iş artışlarına ve süre uzatımlarına sebep oldukları tespit edilmiştir. Örneğin;

Malatya İli Doğanşehir 100 Yataklı Devlet Hastanesi ve 10 Daireli Lojman Yapım İşinde iş artışı kapsamında; kolonlar ve perdelerin aks kesişim noktaları izolatörlerin merkezlerine denk gelmediğinden izolatör üzerindeki kirişlerin genişliklerinin arttırıldığı, teknik merkezden binaya yer altından giden galeri hattı için projesinde bulunmadığından ilave yalıtım yapıldığı, hastane binasındaki doğrama imalatlarının binada iç mahal kısmı yüzeyi ile sıfır olarak konumlandırıldığı için mahal içerisine denizlik dış kısma ise alüminyum kompozit söve imalatları yapıldığı, pencere önüne denk gelen hasta yatak başı ünitelerinin yatay tip olarak projelendirildiği ve montajı mümkün olmadığından tavana ve tabana monteli olarak değiştirildiği, ana merdiven ve yangın merdiveni korkuluklarının uzunluk ve yatay sıra sayısı açısından Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik hükümlerine aykırı projelendirildiği için revize edildiği görülmüştür.

Kahramankazan 150 Yataklı Devlet Hastanesi Yapım İşinde; teknik merkez binasının proje ile belirlenen büyüklüğünün bina içerisine yerleştirilecek cihazlar açısından yetersiz kaldığı ve binanın büyütülmek zorunda kaldığı, soğutma gruplarının projesinde aynı binanın çatısı üzerinde konumlandırıldığı ancak bahse konu çatı ahşap konstrüksiyon olarak projelendirildiği için uygulama aşamasında teras olarak revize edildiği anlaşılmıştır.

İstanbul Şile 50 Yataklı Devlet Hastanesi Yapım İşinde; dış cephe ısı yalıtım malzemesi için projesinde öngörülen malzemenin yanıcı olması sebebi ile değiştirildiği, yangın dolaplarının kalınlığının projesine göre belirlenmiş iç bölme duvar kalınlığından fazla olması nedeni ile taşan bölümlerin alçıpan levhalar ile kapatıldığı, bölgenin aşırı yağışlı olması gerekçesi ile belirlenen yalıtım imalatı kaleminin değiştirildiği görülmüştür.

Ordu 900 Yataklı Şehir Hastanesi Yapım İşinde; kalorifer, havalandırma ve duman tesisatına ilişkin birçok esaslı imalatın uygulama projelerinde bulunmadığı veya detayına yer verilmediği gerekçesi ile önemli tutarlarda iş artışına gidildiği anlaşılmıştır.

Hatay Samandağ İlçesi 75 Yataklı Devlet Hastanesi İkmal İnşaatı Yapım İşinde; teras mahal cephesine ilişkin bazı akslar için projesinde parapet imalat detayına yer verilmediği, ameliyathaneler için kurşun kaplama imalatının bulunmadığı, kreş binasında birçok mahal için gerekli olduğu halde asma tavan imalatının öngörülmediği gerekçeleri ile iş artışına gidilmiştir.

Yukarıda detaylı olarak açıklanan temel ayrıntıların proje aşamasında öngörülmemiş olması esasen hazırlanan uygulama projelerinin işe ait her türlü ayrıntıyı göstermediği anlamına gelmektedir. Anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde uygulama projeleri, isteklilerin tekliflerini etkileyen en önemli unsur olduğundan bu projelerin ihale öncesinde işe ait her türlü ayrıntıyı göstermeleri ve uygulama noktasında bu projelerde süreklilik arz edecek mahiyette ve/veya teklifin esasını etkileyecek nitelikte ciddi değişikliklere mahal verilmemesi gerekmektedir.

Proje Hizmetleri Özel Teknik Şartnamesi'nin 4'üncü maddesinde; yüklenici tarafından hatalı ve eksik yapıldıkları (ayrıca ilgili yönetmeliklere de uygun yapılmadıkları) kesin olarak anlaşılan iş kısımlarını yeniden yaptırmak hususunda kontrol teşkilatının yetkili olduğu, proje yüklenicisinin projelerin birbirine uyumunu ayrıca tüm projelerin yürürlükteki tüm yönetmelik ve genelgelere uyumunu sağlamakla sorumlu olduğu, 10'uncu maddesinde ise kusur sorumluluk süresinin beş yıl olduğu ve yüklenicinin bu süre zarfında kendinden kaynaklanan kusur ve sorumlulukları idare tarafından onaylanmış olsa dahi düzeltmekle mükellef olduğu düzenlenmiştir.

Ancak yapılan incelemede projelerin birbiriyle ve yürürlükteki yönetmeliklerle uyumlu olmadıkları, işin tüm ayrıntılarını düzenlemedikleri ve bu çerçevede uygulama projesi hazırlanması işinin yüklenici tarafından hatalı ve eksik olarak yapıldığı düzenlenen iş artış raporları ile ortaya konmaktadır.

Kamu idaresi cevabında hizmet alımı kapsamında yapılan hastane projelerinde Kamu Sağlık Tesisleri Ruhsatlandırma kriterleri çerçevesinde ve kullanıma yönelik unsurlar için Proje Değerlendirme Kurulu oluşturulduğu, yeni alımı yapılan tüm projelerin oluşturulan bu komisyon marifetiyle değerlendirildiği, ayrıca proje aşamasında projelerin değerlendirilmesi

için standart bir form geliştirildiği, teknik personelin katılımı ile sahada yaşanan problemlerin ve revizyonların incelendiği ve bu formun geliştirilmeye devam edildiği ifade edilmiştir.

Ancak bulguda; uygulama projeleri ve ihale dokümanları hazırlanması işi kapsamında yaptırılan zemin etütlerinin arazinin mevcut durumunu doğru olarak göstermediği ve hizmet alımı kapsamında temin edilen projelerin uygulama aşamasındaki ayrıntıları ve bazı imalatların ilgili yasal mevzuata uygunluğunu düzenlemekten uzak kaldıkları birden fazla iş örnek verilerek detaylandırılmış olmasına rağmen idare cevabında bu tespitlere ilişkin açıklama yapılmadığı görülmüştür. Diğer taraftan bu kapsamda oluşturulan Proje Değerlendirme Kurulunun ve geliştirilmeye devam edilen standart formun yeni işlerde benzer durumları azaltmasının muhtemel olduğu değerlendirilmektedir.

Buna göre; uygulama projelerinin işin her türlü ayrıntısını içerecek biçimde düzenlenmesinin sağlanması, projelerin birbiriyle ve yürürlükteki yönetmeliklerle uyumlu olması sağlanmalıdır.

BULGU 2: Yapım İşi İhalelerinde Mevzuata Uygun Olmayan Kefalet Senetlerinin Teminat Olarak Kabul Edilmesi

Sağlık tesisleri tarafından ihale edilen yapım işlerinde yetkisiz sigorta ve reasürans brokerleri tarafından düzenlenen kefalet senetlerinin teminat olarak kabul edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde; bankalar tarafından verilen teminat mektupları ile Türkiye'de yerleşik sigorta şirketleri tarafından kefalet sigortası kapsamında düzenlenen kefalet senetlerinin teminat mektubu olarak verilebileceği, 34'üncü maddesinde ise teminat mektuplarının teminat olarak kabul edilecek değerler arasında gösterildiği ifade edilmiştir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Yasak Fiil ve Davranışlar" başlıklı 25'inci maddesinde; sahte belge düzenlemenin, kullanmanın veya bunlara teşebbüs etmenin; mücbir sebepler dışında, ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak taahhüdünü yerine getirmemenin yasak fiil ve davranışlar arasında olduğu, "İhalelere Katılmaktan Yasaklama" başlıklı 26'ncı maddesinde; 25 inci maddede belirtilen fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilenler hakkında fiil veya davranışlarının özelliğine göre, bir yıldan az olmamak üzere iki yıla kadar, 4734 sayılı Kanun'un 2'nci ve 3'üncü maddeleri ile istisna edilenler dahil bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklama kararı verileceği hüküm altına alınmıştır.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; bu Kanun'un amacının; ülkemiz sigortacılığının geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere bu Kanun'a tâbi kişi ve kuruluşların, faaliyete başlama, teşkilât, yönetim, çalışma esas ve usûlleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlar ve sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemek olduğu; Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, aracılar, aktüerler ile sigorta eksperlerinin bu Kanun hükümlerine tâbi olduğu belirtilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile Sigorta Denetleme Kurulunun birleştirilmesi ile 18.10.2019 tarihli ve 47 Sayılı Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesine dair görevleri yürütmek amacıyla Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK) kurulmuş, Kararname'nin "Kurumun Görev ve Yetkileri" başlıklı 4'üncü maddesinde; 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu da dahil olmak üzere kurumun diğer mevzuatlarda yer alan sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin görev ve yetkileri yürüteceği ifade edilmiştir. Kurum anılan düzenlemelerdeki yetkilere istinaden ülke çapında faaliyet gösteren yetkili sigorta şirketleri ile sigorta ve reasürans brokerlerini kendi internet sayfasında ilan etmektedir.

Yapılan incelemede kamu ihale mevzuatına göre ihale edilen ve teminat alınması gereken yapım işinde, yüklenici firma tarafından Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (SEDDK) internet sitesinde yer almayan yetkisiz sigorta ve reasürans brokerleri üzerinden alınan kefalet senetlerinin İdareye teminat olarak verildiği; aynı zamanda 4734 sayılı Kanun'da teminat olarak verilebilecek değerler belirtilerek teminat mektuplarının tanımı yapılmış olup sigorta ve reasürans brokerlerinin teminat verme yetkisi bulunmamasına karşın sigorta ve reasürans brokerleri üzerinden alınan bu kefalet senedinin teminat olarak kabul edildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında teminat verme yetkisi bulunmayan sigorta ve reasürans brokerleri üzerinden alınan kefalet senetlerinin teminat olarak verilmesine ilişkin tespite yönelik herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

Bu itibarla, kefalet senetlerinin teyit işlemlerinde gerekli özenin gösterilmesi, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun sunduğu doğrulama yöntemlerinin kullanılması ve geçersiz teminat sunan yüklenicilere ise 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca gerekli yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

BULGU 3: Yapım İşlerinde Fiyat Farkı Hesaplanmasında Kullanılacak Endekslere Yer Verilmemesi, Sigorta Kapsamında Yer Alması Gereken Teminatların Yer Almaması ve Gerekli Durumlarda Sigorta Bedelinin Artırılmaması ve Sigorta Sürelerinin Uzatılmaması

Bakanlık tarafından gerçekleştirilen yapım işlerinde idari şartname ve sözleşmelerde fiyat farkı hesaplanmasında kullanılacak endekslere yer verilmediği, iş ve iş yeri sigortalarında gerekli teminatların yer almadığı, sigorta bedelinin artırılması veya süresinin uzatılması gereken hallerde işlem tesis edilmediği görülmüştür.

a) Yapım İşlerine İlişkin İdari Şartname ve Sözleşmelerde Fiyat Farkı Hesaplanmasında Kullanılacak Endekslere Yer Verilmemesi

Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı tarafından gerçekleştirilen yapım işlerine ait ihale dokümanında fiyat farkı hesabında kullanılacak sabit katsayılara ilişkin endekslerin belirlenmediği görülmüştür.

4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'ın "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde, 4734 sayılı Kanun'a göre ihale edilen ve 05.01.2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na göre Türk parası üzerinden sözleşmeye bağlanan yapım işlerinde uygulanacak fiyat farkının bu Esaslar'a göre hesaplanacağı belirtilmiştir.

Esasların "Fiyat Farkı Hesabı" başlıklı 5'inci maddesinde, fiyat farkı hesabında kullanılacak formüle, sabit katsayılara ve sabit katsayılara ilişkin endekslere yer verilmiş olup idare tarafından işin niteliğine ve işte kullanılan girdilere uygun biçimde sabit katsayıların toplamının bire (1.00) eşit olacak şekilde belirlenerek ihale dokümanında gösterilmesinin ve her sabit katsayı için dördüncü fıkraya göre hesaplamaya esas endeksin belirlenmesinin zorunlu olduğu hükümlerine yer verilmiştir.

Yapılan incelemede yapım işlerine ait idari şartname ve sözleşmelerde her sabit katsayı için hesaplamaya esas endekse yer verilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında merkez teşkilatı tarafından yapım işi ihalelerinde kullanılacak fiyat farkı endekslerinin belirlendiği ve bu endekslere ihale dokümanlarında yer verildiği, il müdürlüklerine de fiyat farkı endeksi belirlemeleri konusunda talimat verildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, fiyat farkı formülünde yer alan her sabit katsayı için hesaplamaya esas endekslerin belirlenmesi gerekmektedir.

b) İş ve İş Yeri Sigortası Yapılması Kararlaştırılan Bazı Yapım İşlerinde Sigorta Kapsamında Yer Alması Gereken Teminatların Yer Almaması

Bakanlık tarafından gerçekleştirilen yapım işlerine ilişkin iş ve iş yeri (İnşaat All Risk) sigorta poliçelerinde, mevzuat gereğince sigorta poliçelerinde yer alması gereken bazı teminatların yer almadığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "İş ve İş Yerinin Sigortalanması" başlıklı 9'uncu maddesinde; yapım işlerinde yüklenicinin iş yerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre ihale dokümanında belirtilen şekilde, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı; geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçecek süreye ilişkin ise kapsamı ihale dokümanında belirtilen genişletilmiş bakım devresi teminatını içeren sigorta yaptırmak zorunda olduğu belirtilmektedir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 9'uncu maddesi uyarınca sigorta poliçelerinde;

- Yüklenicinin, iş yerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu yapım işinin korunmasından anılan Genel Şartname'nin 43'üncü maddesi hükümleri dikkate alınmak şartı ile işe başlama tarihinden kesin kabul tarihine kadar sorumlu olduğu,

- Sigortaya esas alınacak bedellerin, işin kendisi için sözleşme bedeli, her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ve benzeri için ise piyasa rayiçlerine göre hesaplanan bedeller olması gerektiği,

- Sigorta poliçesinde; idarenin işveren sıfatıyla, yüklenicinin işi gerçekleştiren sıfatıyla yer alması gerektiği, alt yüklenicilerin vereceği zararların da teminat kapsamı dahilinde olduğunun belirtileceği,

- Kıymetlerin sigortalanmasında; tüm riskler için uygulanabilecek muafiyet oranının azami %2, deprem, sel, su baskını, toprak kayması ve terör riskleri için uygulanabilecek koasürans oranının azami %20 olacağı, bunun dışında kalan riskler için koasürans uygulanmayacağı, muafiyet ve koasürans kısmına isabet eden hasarların karşılanmasının yüklenicinin sorumluluğunda olduğu,

- İşçilerle çevre halkının kazaya uğramalarını önleyici tedbirlerin alınmasından yüklenicinin sorumlu olduğu, alınan bütün tedbirlere rağmen yüklenicinin yaptığı işlerden dolayı üçüncü kişilerin kendilerine veya mallarına zarar vermesi ihtimaline karşı mali mesuliyet sigortası yaptırmakla da yükümlü olduğu,

- Sigortalara ilişkin poliçelerin, idarenin yazılı izni dışında; genişletilmiş bakım devresi teminatı hariç, poliçenin geçici kabul tarihinden önce iptal edilemeyeceği ve süresinin kısaltılamayacağı, genişletilmiş bakım devresi teminatının ise kesin kabul tarihinden önce iptal edilemeyeceği teminatını taşıması gerektiği,

şeklindeki düzenlemelere yer verilmesi gerekmektedir.

İş ve iş yeri sigortası yapılması kararlaştırılan bazı yapım işlerine ilişkin iş ve iş yeri (İnşaat All Risk) sigorta poliçelerinin incelenmesi neticesinde;

İdarenin işveren (sigortalı) sıfatıyla yer almadığı, proje hatalarından kaynaklı teminat klozuna yer verilmediği, otomatik süre uzatım (en az 3 ay) ve değer artışı (sözleşme bedelinin %10-20'si) teminatlarının yer almadığı; poliçede, idarenin yazılı izni dışında geçici kabul tarihinden önce iptal edilemeyeceğine ve süresinin kısaltılamayacağına ve genişletilmiş bakım devresi teminatının kesin kabul tarihinden önce iptal edilemeyeceğine yer verilmediği, yüklenici çalışanları için işveren sorumluluk sigortasının ek olarak düzenlenmediği, alt yüklenicinin vereceği zararların teminat kapsamına alınmadığı, all risk sigortasının iş yerindeki iş makinelerini, şantiye dışında depolanan malzemeleri ve iş yerindeki şantiye tesislerini kapsamadığı, teminatın şantiye dışında olan malzemeleri kapsamakla birlikte rayiç bedel üzerinden belirlenmediği, tüm riskler için uygulanabilecek olan muafiyet oranının sözleşme bedelinin %2'sinden fazla belirlendiği, deprem için uygulanabilecek koasürans oranının sözleşme bedelinin %20'sinden fazla olduğu, deprem, sel, su baskını, toprak kayması ve terör riskleri dışında kalan riskler için koasürans oranı belirlendiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında merkez teşkilatı tarafından hakediş kontrol formu geliştirildiği ve gerekli kontrollerin sağlanmasına yönelik işlemlerin tesis edildiği, il müdürlüklerine ise

gerçekleştirdikleri yapım işlerinde gerekli kontrollerin sağlanması için talimat verildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, mevzuat gereğince yüklenici tarafından yapılan iş ve iş yeri (İnşaat All Risk) sigorta poliçelerinde bulunması gereken teminatların yer alması gerekmektedir.

c) Yapım İşlerinde Ödenen Toplam Hakediş Tutarının Poliçedeki Sigorta Bedelini Aşması Halinde Sigorta Bedelinin Artırılmaması ve Süre Uzatımları Nedeniyle İnşaat Sigorta Sürelerinin Uzatılmaması

Bakanlık tarafından gerçekleştirilen yapım işlerinde ödenen toplam hakediş tahakkuk tutarının poliçedeki sigorta bedelini aşması halinde sigorta bedelinin artırılmadığı ve süre uzatımı verilen hallerde sigorta sürelerinin uzatılmadığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9'uncu maddesinde, yapım işlerinde kapsamı ihale dokümanında belirtilen sigorta yaptırılmasının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 9'uncu maddesinde ise sigortaya esas alınacak bedellerin, işin kendisi için sözleşme bedeli, her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ve benzeri için ise piyasa rayiçlerine göre hesaplanan bedeller olduğu, ödenen toplam hakediş tahakkuk tutarının (fiyat farkları dahil) poliçedeki sigorta bedelini aşması ve/veya poliçede öngörülen sigorta bitiş tarihinin süre uzatımı veya cezalı çalışma sebebiyle aşılması hallerinde, zeyilname ile sigorta bedelinin artırılmasının ve/veya sigorta süresinin uzatılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Yapılan incelemede yapım işlerinde toplam hakediş tahakkuk tutarının poliçedeki sigorta bedelini aşması halinde sigorta bedelinin artırılmadığı ve süre uzatımları verilmesi halinde ise sigortanın süresinin uzatılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında merkez teşkilatı tarafından hakediş kontrol formu geliştirildiği ve gerekli kontrollerin sağlanmasına yönelik işlemlerin tesis edildiği, il müdürlüklerine ise gerçekleştirdikleri yapım işlerinde gerekli kontrollerin sağlanması için talimat verildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, ödenen toplam hakediş tahakkuk tutarının poliçedeki sigorta bedelini aşması veya sigorta bitiş tarihinin süre uzatımı nedeniyle aşılması hallerinde, zeyilname ile sigorta bedelinin artırılması ve sigorta süresinin uzatılması gerekmektedir.

BULGU 4: Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerine İlişkin Sorunlar Bulunması

Kamu Özel İş Birliği (KÖİ) Modeli ile işletilen şehir hastanelerine ilişkin olarak yatırım ve işletme dönemleri ile pazar testi süreçlerine ilişkin tespit edilen hususlara bentler halinde yer verilmiştir.

a) Şehir Hastanelerinde Nihai Tamamlama Süreçlerinin Yürütülmemesi

KÖİ Modeli ile yaptırılan şehir hastanelerinde, fiili tamamlama tarihleri üzerinden sözleşmede öngörülen süre geçmiş olmasına rağmen nihai tamamlama süreçlerinin yürütülmediği görülmüştür.

Sözleşme'nin 28.19'uncu maddesinde;

"*İdare, Fiili Tamamlama Belgesi'nin düzenlenmesini izleyen 24 (yirmi dört) ayın dolmasından itibaren Nihai Tamamlama Belgesi'ni düzenleyecektir*."

Sözleşme eki Ek-1'de (Tanımlar ve Sözleşmenin Yorumlanması) Nihai Tamamlama Belgesi; "*Sözleşmenin 28.19'uncu maddesi uyarınca Fiili Tamamlama Belgesi'nin düzenlenmesini izleyen 24 (yirmidört) ayın dolmasından itibaren İdare tarafından düzenlenecek belgeyi ifade eder*" şeklinde tanımlanmıştır.

Sözleşme eki Ek-1'in (Tanımlar ve Sözleşmenin Yorumlanması), "Sözleşmenin Yorumlanması" başlıklı ikinci bölümünde;

"*Sözleşme, madde metninden aksi anlaşılmadıkça, aşağıdaki hükümlere göre yorumlanır:…*

9. Sözleşme'de bir yükümlülüğün, belirli bir günden veya olaydan sonraki belirli bir İş Günü "içerisinde", "itibariyle" veya "en geç bu tarihe kadar" ya da bunların eşdeğer bir şekilde yerine getirilmesinin öngörüldüğü durumlarda yükümlülüğün en geç, yükümlülüğün ifa edileceği son İş Günü öğleden önce ifa edilmesi gerekmektedir"

ifadesine yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen Sözleşme hükümleri bir arada değerlendirildiğinde fiili tamamlama belgesinin düzenlenmesini izleyen 24 ayın dolmasından itibaren nihai tamamlama belgesi düzenleneceği hüküm altına alındığından, İdare tarafından fiili tamamlama tarihini

izleyen 24 ayın son iş gününde nihai tamamlama süreçlerinin tamamlanarak nihai tamamlama belgesi düzenlenmesi gerekmektedir.

Her ne kadar Bakanlık 17.02.2021 tarihli ve E-60741449-755.01-694 sayılı Makam Oluru ile çeşitli disiplinlerde mahsuplaşma komisyonları kurulmuş olsa da mahsuplaşma çalışmaları neticelendirilmemiştir. Nihai tamamlama süreçlerinin işletilmemesi nedeniyle İdare ve Şirket'in hak ve yükümlülükleri açısından belirsizlikler ortadan kaldırılmamış ve aşağıda sıralanan hususlar ortaya çıkmıştır.

Bu hususlar;

- İdare tarafından şehir hastanelerine ilişkin olarak Sözleşme eki Ek-8 (İnşaat Hususları) uyarınca; nihai teklif tarihindeki şartları eşitlenmiş proje ve ihtiyaç programı ile kesin proje, teknik şartnameler ve uygulama projesi arasındaki farklılıklardan kaynaklı olarak mahsuplaşmaların yapılmaması nedeniyle toplam sabit yatırım tutarının revize edilmemesi ve bu revizyonun kullanım bedeline yansıtılmaması,

- Görevli Şirket tarafından Sözleşme eki Ek-13 (Ekipmanlar) kapsamında aşama kabulünden önce sağlanması ve kurulması beklenen mefruşat ve tıbbi cihazlardan Şirket ihale teklifinde ibraz edilen ve Ek-13'de yer alan Tıbbi Ekipman Listesi ile Uygulama Projesi hazırlık sürecinde güncellenen tıbbi ekipman listesi arasındaki farklılıklardan dolayı toplam sabit yatırım tutarının revize edilmemesi,

- Sözleşme eki Ek-13 (Ekipmanlar) kapsamında Görevli Şirket tarafından sağlanması ve kurulması gereken ekipmanların kurulmaması veya aşama kabulünden sonra temin edilmesine rağmen buna ilişkin toplam sabit yatırım tutarının revize edilmemesi,

- Ek-13 (Ekipmanlar) ile ilgili olarak sıralanan maddeler kapsamındaki eksiklikler için Sözleşme eki Ek-14 (Hizmet Şartları) kapsamında Diğer Tıbbi Ekipman Hizmeti ile Mefruşat Hizmetine ilişkin hizmet değişikliği yapılmaması,

- Görevli Şirketlere yer teslimi yapılmadan inşaat işleri başlamış olmasına rağmen işletme sürelerinde revizyon yapılmaması,

- İmalatından vazgeçilen, yapılmayan veya yaptırılmayan imalatlar ile bitirilmemiş işler kapsamında değerlendirildiği halde tamamlanmayan işler için toplam sabit yatırım tutarının revize edilmemesi ve bu eksiklikler için bina ve arazi hizmetleri, olağanüstü bakım ve onarım hizmetleri vb. hizmetlerde hizmet değişikliği yapılmaması,

-Görevli Şirket tarafından ihale dokümanında ve projelerde belirlenen alandan daha fazla alanda yürütülen ticari faaliyetler olmasına rağmen toplam sabit yatırım tutarının revize edilmemesi,

olarak sıralanabilir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta nihai tamamlama belgesi düzenlenmesi ve mahsuplaşmaların nihayete erdirilmesi için Kesin Hesap Süreçlerine İlişkin Usul ve Esasların hazırlandığı ve Makam Oluru alması halinde bu doküman ile sürecin yürütüleceği belirtilmiş olup 2021 yılında kurulan Mahsuplaşma Komisyonlarının yapılandırılacağı ifade edilmiş olsa da 2025 yılı itibarıyla herhangi bir proje için bu sürecin neticelendirilemediği anlaşılmaktadır. Her ne kadar Bilkent Entegre Sağlık Kampüsü için yürütülen süreçlere cevapta yer verilse de ilgili proje için de nihai tamamlama belgesi düzenlenmediği ve uyuşmazlıkların devam ettiği bilinmektedir.

Bu itibarla, hak ve yükümlülüklerin ortaya konulması, toplam sabit yatırım tutarı ile kullanım bedelinin ayarlanması ve yukarıda yer alan eksikliklerin hizmetlere olan etkisinin değerlendirilmesi için nihai tamamlama süreçlerinin yapılması gerekmektedir.

b) Yer Teslimi Yapılmadan İnşaat İşleri Başlamasına Rağmen Yatırım ve İşletme Dönemlerine İlişkin Revizyonların Yapılmaması

KÖİ Modeli ile işletilen şehir hastanelerinde Görevli Şirketlerin yer teslimi yapılmadan inşaat işlerine başlamalarına rağmen yatırım ve işletme dönemlerine ilişkin revizyonların yapılmadığı görülmüştür.

Söz konusu işlere ait Sözleşmelerin; "Sözleşmenin Başlangıcı ve Süresi" başlıklı 5'inci maddesinde; "*İş bu sözleşmenin süresi, İdare'nin işbu Sözleşme kapsamındaki ek istekleri, İşler'in askıya alınması, Gecikme Nedenleri ile Mücbir Sebepler ve Şirket'in kusuru dışındaki nedenlerden kaynaklanan süre uzatımları hariç, yer teslim tarihinden itibaren (...) yıldır"* denilmektedir.

Adı geçen sözleşmelerde; yatırım döneminin, sözleşme uyarınca uzatılmadıkça sözleşme imza tarihinden itibaren başlayıp tamamlama tarihine kadar süren, inşaat öncesi hazırlık ve inşaat dönemini kapsayan dönem olduğu belirtilmiş, inşaat dönemi ise yer teslim tarihinden itibaren (…) yıl olarak belirlenmiştir. Sözleşmelere göre işletme dönemi ise,

sözleşme uyarınca uzatılmadıkça tamamlama tarihinden başlayıp, sözleşme hükümlerine göre sona erme tarihine kadar devam edecek süre olarak belirlenmiştir.

Sözleşmelerin "İşlerin Başlaması" başlıklı 23.11'inci maddesinde; "*Şirket tarafından inşaat ruhsatının alındığı tarihten itibaren 10 iş günü içerisinde, işlerin başlamasına engel olamayacak halde ve arazi üzerindeki tesisler boşaltılmış olarak, işbu sözleşmenin 24.9. uncu maddesine göre kurulacak denetim mekanizması tarafından ayrı bir tutanakla yer teslimi yapılacaktır. Yer tesliminin yapıldığı gün yer teslimi tarihi olarak kabul edilecektir. Şirket, Yer Teslim Tarihi'nden itibaren inşaat işlerine başlayacaktır*",

Sözleşmelerin "Erken Tamamlama" başlıklı 25.5'inci maddesinde ise; "*Fiili Tamamlama Tarihi'nin Tamamlama Tarihi'nden önce olması durumunda, Şirket İşler'i erken bitirmekten dolayı herhangi bir prim ödenmesine hak kazanmayacaktır. Bununla birlikte Şirket, ilgili Aşama'yı tamamladığı tarih itibariyle Hizmetler'i sunmaya başlamaya ve Kira Bedeli ödemelerini almaya hak kazanacaktır. Böylece Fiili Tamamlama Tarihi ile Tamamlama Tarihi arasındaki gün sayısına eşit bir süre için İşletme Dönemi süresini uzatma hakkına sahip olacaktır*" denilmektedir.

Sözleşme'nin yukarıda yer alan düzenlemelerine göre; Görevli Şirket'in ancak yer teslimi yapıldıktan sonra inşaat işlerine başlaması mümkün olup Görevli Şirket'in tamamlama tarihinden önce inşaat işlerini tamamlaması halinde fiili tamamlama tarihi ile tamamlama tarihi arasındaki sürenin işletme dönemini uzatma hakkı verdiği anlaşılmaktadır.

KÖİ Modeli ile inşa ettirilen şehir hastanelerine ilişkin alınan izleme ve değerlendirme danışmanlık hizmet alımı kapsamında ilgili danışman firmalar tarafından düzenlenen aylık ilerleme raporları ve periyodik ara denetim raporları ile Sözleşmenin 26'ncı maddesi gereği görevlendirilen işlerin gözlemcisi tarafından düzenlenen raporlardan anlaşıldığı üzere şehir hastanelerinde yüklenicilere yer teslimi yapılmadan inşaat işlerinin başladığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta yer teslim öncesi faaliyetlere ilişkin olarak iş ilerleme yüzdelerinin kayıtlı olduğu, Ankara Bilkent Entegre Sağlık Kampüsü Projesinde yer teslimi öncesi inşa faaliyetleri için süre kesintisi yapıldığı, bu izlenen yöntemin diğer projeler için de uygulanacağı ifade edilse de 2020 yılından bu yana diğer projeler için yapılan çalışmalara ilişkin bilgi ve belge sunulmamıştır.

Bu itibarla, şehir hastaneleri için inşaat dönemi sürelerinin inşaat işlerine fiilen başlandığı tarihler esas alınarak hesaplanması ve işletme sürelerinin yer teslimi öncesi başlayan inşaat işleri dikkate alınarak yeniden hesaplanması gerekmektedir.

c) Yaptırılmayan/Yapılmayan İmalatlar İçin Toplam Sabit Yatırım Tutarı Revizyonunun Yapılmaması ve Bu Eksikliklerin Etki Ettiği Hizmetler İçin Hizmet Değişikliği Yapılmaması

KÖİ Modeli ile inşa ettirilen şehir hastanelerinde nihai teklif tarihindeki şartları eşitlenmiş proje ve ihtiyaç programında öngörülen ancak İdare tarafından imalatından vazgeçilen ya da Görevli Şirketler tarafından yapılmayan veya eksik yapılan imalatlar ile bitirilmemiş işler kapsamında Görevli Şirket tarafından belirli bir süre içerisinde yapılması gereken işler ve/veya teslim edilmeyen ekipmanların toplam sabit yatırım tutarında meydana getirdiği azalma dikkate alınarak toplam sabit yatırım tutarının revize edilmesi gerekirken bu yükümlülük yerine getirilmemiş ve bu eksikliklerin etki ettiği hizmetlerde de değişiklik yapılmadığı görülmüştür.

31.12.2024 tarihi itibarıyla KÖİ Modeli ile hizmete açılan onsekiz şehir hastanesi bulunmaktadır. Söz konusu şehir hastanelerine ilişkin sözleşmelerin eki Ek-1'de (Tanımlar ve Sözleşmenin Yorumlanması) toplam sabit yatırım tutarı; "*Şirket tarafından Sözleşme hükümlerine göre yapılacak olan yapım işleri ve varsa arazi maliyetine ilişkin olarak Sözleşme'de belirtilen toplam tutardır*" şeklinde tanımlanmıştır.

Sözleşmelerin "Toplam Sabit Yatırım Tutarı" başlıklı 9'uncu maddesinde; "*Şirket tarafından işbu Sözleşme hükümlerine göre Sağlık Tesisi'nin yapımı ve bünyesinde yer alan Ekipmanlar'ın temini işleri için gerekli Toplam Sabit Yatırım Tutarı, KDV hariç .... TL'dır*" denilerek toplam sabit yatırım tutarına sağlık tesisinin yapım maliyeti ile ekipman maliyetlerinin dahil olduğu belirtilmiştir.

Ekipman ise Sözleşme eki Ek-1'de; mefruşat, hastane bilgi yönetim sistemi (donanım) ve tıbbi ekipman olarak tanımlanmıştır.

İlgili şehir hastanelerine ilişkin olarak alınan izleme ve değerlendirme danışmanlık hizmet alımı kapsamında müşavir firmalar tarafından düzenlenen raporlar ile işlerin kabulü sürecinde İdare ve müşavir firma iştiraki ile düzenlenen kabul tutanaklarının incelenmesi neticesinde nihai teklif tarihindeki şartları eşitlenmiş proje ve ihtiyaç programında öngörülen ancak inşaat aşamasında bir kısmı İdare tarafından yaptırılmasından vazgeçilen, bir kısmı ise

Görevli Şirket tarafından yapılmayan veya eksik yapılan imalatlar ile bitirilmemiş işler kapsamında Görevli Şirket tarafından belirli bir süre içerisinde yapılması gereken işler ve/veya teslim edilmeyen ekipmanların olduğu ancak toplam sabit yatırım tutarına dahil olan bu eksiklikler için mahsuplaşma sürecinin işletilmediği anlaşılmıştır.

Ayrıca imalatından vazgeçilen, bir kısmı Görevli Şirket tarafından yapılmayan veya eksik yapılan imalatlar ile bitirilmemiş işler kapsamında Görevli Şirket tarafından belirli bir süre içerisinde yapılması gereken işler ve/veya teslim edilmeyen ekipmanların etki ettiği ve Görevli Şirket tarafından ihale teklifinde bu imalatlar ile işler ve ekipmanlar dahil teklif verilen hizmetlerde değişiklik yapılmadığı tespit edilmiştir.

İstekliklerden teklifler bu kapsamda alınmış, istekliler tarafından hem toplam sabit yatırım tutarı hem de ilgili hizmetlerde bu sistem gözetilerek teklifler oluşturulmuştur. Ancak söz konusu herhangi bir sistem veya yapı sözleşmeler imzalandıktan sonra projelerden çıkarılmış ve toplam sabit yatırım tutarında ve etki ettiği hizmetlerde (bina ve arazi hizmeti, olağanüstü bakım ve onarım hizmeti, ortak yönetim, mefruşat, diğer tıbbı ekipman vb. hizmetler) değişiklikler yapılmamıştır.

Bitirilmemiş işler kapsamında değerlendirilen Sözleşme eki Ek-13 kapsamında Görevli Şirket tarafından toplam sabit yatırım tutarına dahil olarak getirilmesi gereken ekipmanların (tıbbi cihaz ve mefruşat) geç getirilmesi veya hiç getirilmemesi durumları da söz konusu olmasına rağmen toplam sabit yatırım tutarında ve bu işlerin etki ettiği diğer tıbbi ekipman destek hizmetinde değişiklik yapılmamıştır.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta mahsuplaşmalara yönelik olarak İdare tarafından 17.02.2021 tarihli Bakan Oluru ile komisyonlar kurulduğu, Kesin Hesap Süreçlerine İlişkin Usul ve Esaslar'ın yürürlüğe girmesi ile komisyonların yapılandırılacağı ve süreçlerin buna uygun olarak yürütüleceği, Ankara Bilkent Entegre Sağlık Kampüsü Projesinde bir takım mahsuplaşmalar yapıldığı ve bazı konularda da uyuşmazlıklar olduğu, bu Projede izlenen sürecin neticelenmesi ile diğer projelerde de aynı yöntemin izleneceği ifade edilmiş olup imalat mahsuplaşması haricinde bunun hizmet bedellerine etkisinin belirlenmesinde Sözleşme ve mevzuat anlamında tereddütler olduğu belirtilerek eksik imalat veya eksik cihazların hizmet bedellerine etkisinin hesaplanması yönteminde ise ihale tekliflerinde alt kırılımlar olmaması nedeniyle zorluklar yaşandığı ifade edilmiştir. Ancak Sözleşme'nin değişiklikleri düzenleyen 44'üncü maddesi, Sözleşme eki Ek-8 (İnşaat Hususları) ve Sözleşme eki Ek-22 (Değişiklik Prosedürü) bir arada değerlendirildiğinde ihale dokümanları, şartları eşitlenmiş proje, ihtiyaç

programı, kesin proje ve teknik şartnameler ile uygulama projeleri arasındaki farklılıkların Ek-22 kapsamında değişiklik olarak değerlendirileceği, değişikliğin sadece inşaat işlerine ilişkin olarak iş azalışı ve artışı olarak değerlendirilmemesi gerektiği, hizmetlerde meydana gelen değişikliklerin de iş azalışı veya artışı olarak tanımlandığı dikkate alındığında eksik işlerin hizmete etkisinin değerlendirilmesinde yöntem belirsizliği ve süreç zorluğu İdare tarafından öne sürülse de iş artışı yapılması halinde hizmet değişikliği için benimsenen bir yöntem olduğu bilindiğinden iş eksikliği niteliğinde olan eksik işler için de İdare tarafından bir hizmet değişikliği yöntemi benimsenmesi gerekmektedir.

Bu itibarla, hizmete açılan şehir hastanelerine ilişkin olarak nihai teklif tarihindeki şartları eşitlenmiş proje ve ihtiyaç programı doğrultusunda teklif alınan ve toplam sabit yatırım tutarı olarak belirlenen bedelin, İdare tarafından yapımından vazgeçilen imalatlar ile Görevli Şirket tarafından yapılmayan veya eksik yapılan imalatlar ve bitirilmemiş işler kapsamında olan işler ve ekipman eksiklikleri göz önüne alınarak Sözleşme hükümleri doğrultusunda toplam sabit yatırım tutarı ile hizmet bedellerinde revizyon yapılması gerekmektedir.

d) Doğal Gaz Tüketiminde Eksik Ölçüm Bedellerine Maruz Kalınması

KÖİ Modeli ile işletilen şehir hastanelerine ilişkin doğal gaz tüketimlerinde eksik ölçüm (Qmin) bedellerine maruz kalındığı görülmüştür.

03.11.2002 tarihli ve 24925 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Doğal Gaz Piyasası Dağıtım ve Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Ölçüm" başlıklı 41'inci maddesinin ikinci fıkrasında; "*(Ek fıkra: RG-14/5/2022-31835) Müşteri tüketimlerinin saatlik takibinin yapılabildiği, bir veya birden çok cihazın tek bir sayaç ile ölçümü yapılan tesislerde, sayaçların ölçüm kapasiteleri altında çekiş yapıldığının tespiti ve tüketicilere bildirilmesi halinde, sayaçların asgari ölçüm kapasiteleri dikkate alınarak ölçüm miktarlarında düzeltme yapılır. Düzeltme sonucu ortaya çıkan bedel müşteri tarafından ödenir. Bu durumlarda tüketiciye ölçüm sistemi hakkında dağıtım şirketi tarafından bilgilendirme yapılır. Tüketicinin tercihine bağlı olarak ve maliyetinin tüketici tarafından karşılanması kaydıyla ölçüm kapasitesi veya hassasiyeti uygun sayaç tesis edilir.*" denilmektedir.

İlgili Yönetmelik uyarınca saatlik takibin yapılabildiği tesislerde, sayaçların ölçüm kapasiteleri altında çekiş yapıldığında düzeltme sonucu ortaya çıkan bedelin müşteri tarafından ödeneceği bunun üzerine eksik ölçüm bedellerine maruz kalmak istemeyen tüketicinin ise ölçüm kapasitesi veya hassasiyeti uygun sayaç talep edebileceği düzenlenmiştir.

Doğal gaz dağıtım şirketlerinin şartname ve uygulamalarına göre asgari saatlik çekiş miktarı, tesiste kurulan ölçüm ekipmanlarının standartlar dahilinde hata toleransını aşmadan ölçüm yapabildiği en düşük saatlik miktar olup, projelendirme aşamasında Qmin olarak adlandırılan bu değer projelendirme süreçlerini yürüten Görevli Şirketler tarafından belirlenerek doğal gaz dağıtım şirketlerine bildirilmekte bu değere göre gaz dağıtım şirketi tarafından gaz ölçüm ekipmanı (sayaç) tedarik edilmektedir.

Yapılan incelemede İzmir, Mersin, Elazığ, Adana, Manisa ve Isparta Şehir Hastanelerinde yatırım döneminde Şirket tarafından yaptırılan doğal gaz tesisat projesi doğrultusunda gaz dağıtım şirketleri tarafından temin edilen doğal gaz tüketim sayaçlarının doğal gaz tesisat projesi neticesinde taahhüt edilen saatlik tüketim miktarının altında kalınması nedeniyle gaz dağıtım şirketleri tarafından sayaç çapına göre belirlenen en düşük saatlik miktarın, tüketimi olmadığı halde faturalandırıldığı görülmüştür. Sağlık tesisleri tarafından tüketim miktarları gözetilerek Yönetmelik uyarınca öngörülen ölçüm kapasitesine uygun sayaç değişimi yoluna gidilmediği, bundan dolayı yüksek miktarlarda Qmin (eksik ölçüm) bedellerine maruz kalındığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta 06.03.2024 tarihli ve 238673343 sayılı yazı ile talimat verildiği belirtilse de tespite konu yerlerde yapılan işlemler ve izlenen yöntemler hakkında herhangi bir belge sunulmamış olup ayrıca İdare tarafından Isparta Şehir Hastanesinde yedek sayacın uygun kapasiteli sayaç ile değiştirilerek sorunun çözüme kavuşturulduğu ifade edilse de ilgili hastanede eksik ölçüm bedelleri mevcut olup İdare tarafından konu hakkında araştırma yapılmadığı değerlendirilmektedir.

Bu itibarla, yatırım döneminde Görevli Şirket sorumluluğunda olan doğal gaz tesisatı projelendirme aşamasında gaz yakıcı cihazlar içerisinde tüketimi en az olan cihaza göre belirlenmesi gereken Qmin miktarlarının önlenmesi için tesisat revizyonları ile Qmin'e neden olan gaz yakıcı cihazların ayrı bir sayaçtan beslenmesi sağlanarak sayaç kapasitesinin düşürülmesinin temin edilmesi, projelendirme aşamasında meydana gelen sorunlardan dolayı Qmin miktarları ile ilgili olarak kök neden analizleri yapılarak sorumlulukların tespit edilmesi gerekmektedir.

e) Yatırım Döneminde Katma Değer Vergisi İstisnasından Yararlanan Görevli Şirketlerin İstisna Kapsamında Kira Tutarının veya Kira Süresinin Bir Kısmından Vazgeçmesine İlişkin İşlemlerin Tesis Edilmemesi

KÖİ Modeli ile inşa ettirilen şehir hastanelerinin yatırım dönemlerinde gerçekleştirilen mal teslimleri ile hizmet ifaları 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun geçici 29'uncu maddesi kapsamında Katma Değer Vergisi'nden (KDV) istisna tutulmuş olup, Görevli Şirketlerin bu istisnadan faydalanması için kira tutarının veya süresinin bir kısmından vazgeçmesi gerekirken İdare ile Görevli Şirketler arasında bu hususa ilişkin işlem tesis ettirilmediği görülmüştür.

3065 sayılı Kanun'un geçici 29'uncu maddesinde; 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun mülga Ek 7'nci maddesine göre kiralama karşılığı yaptırılmasına karar verilen sağlık tesislerine ilişkin projelerden geçici 29'uncu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce ihale veya görevlendirme ilanı yayımlanmış ancak teklif alınmamış olanlar ile 31.12.2023 tarihine kadar ihale veya görevlendirme ilanı yayımlanacak olan projeleri üstlenenlere veya görevlendirilenlere yatırım döneminde proje kapsamında yapılan mal teslimleri ile hizmet ifalarının katma değer vergisinden istisna olduğu, geçici 29'uncu maddenin yürürlük tarihinden önce teklifleri alınmış ya da ihalesi veya görevlendirilmesi yapılmış işlerde; Görevli Şirketin veya yüklenicinin maddenin yürürlük tarihinden itibaren üç ay içinde talepte bulunması halinde madde yürürlük tarihinden sonraki mal teslimleri ile hizmet ifalarının katma değer vergisinden istisna tutulacağı, bu istisnanın uygulanabilmesi için Görevli Şirketin veya yüklenicinin proje nedeniyle yatırım döneminde yükleneceği katma değer vergisi tutarının, indirim yoluyla telafi edilebileceği tarihe kadar, projenin ana kredi finansman koşullarına göre oluşacak finansman maliyeti tutarı veya buna isabet eden sürenin, ilgisine göre; işletme süresi öngörülen projelerde işletme süresinden, kira öngörülen projelerde kira tutarından veya kira süresinden indirileceği hususunun bu şirketler tarafından, içeriği idarece belirlenecek taahhütname ile taahhüt edilmesi ve bu taahhüdün idarece kabul edilmesi gerektiği düzenlemesine yer verilmiştir.

Yapılan incelemede 3065 sayılı Kanun'un geçici 29'uncu maddesi uyarınca katma değer vergisi istisnasına ilişkin şartları taşıyan ve bu istisnadan yararlanan projelere ilişkin olarak kira tutarından veya işletme süresinden indirim yapılmasına ilişkin işlem tesis edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta Ankara Bilkent Entegre Sağlık Kampüsü Projesine ilişkin olarak yapılan iş ve işlemler ifade edilerek süreç içerisinde pek çok adım

atıldığı ancak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından hesaplamaların teyit edilmemesi nedeniyle süreçte eksiklikler olduğu, bilirkişi süreçlerinin yürütüldüğü bu projede yapılan işlemlerin neticelenmesi halinde emsal teşkil edeceği ifade edilerek çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, ilgili Kanun hükmü uyarınca KDV istisnasından yararlanan Görevli Şirketler için kira tutarı veya süre indirim hesaplamalarının yapılarak Kanun hükmüne göre işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

f) Ankara Etlik Şehir Hastanesi İçin Fiili Tamamlama Tarihi Öncesinde Teknolojik Gelişmeler Kalemi İçin Yapılması Öngörülen İş Azalışı Hususunda Mutabakat Sağlanmasına Rağmen Kullanım Bedelinin Revize Edilmemesi

KÖİ Modeli ile inşa ettirilen Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsünde ihale teklifine dahil olan İdare onayı ile yapılmayan teknolojik gelişmeler kalemi altında yer alan imalatlara ilişkin olarak İdare ile Görevli Şirket arasında iş azalışı yapılacağı hususunda mutabık kalınmasına rağmen iş azalışı sürecinin tamamlanarak kullanım bedeline (KB) yansıtılmadığı görülmüştür.

Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsü için İdare ile Şirket arasında Sözleşme eki Ek-22 (Değişiklik Prosedürü) kapsamında yürütülen İdare İşler Değişikliğine ilişkin olarak imzalanan 1 No.lu Ek Mutabakat'ın tarafların yükümlülüklerini düzenleyen 3.1'inci maddesinin (ii) numaralı bendinde;

"*Şirket, İhale Teklifi'nde "teknolojik gelişmeler" kalemi altında yer almakla birlikte, İdare'nin onayı doğrultusunda yapılmayan işlere ilişkin olarak Fiili Tamamlama Tarihine kadar İdare ile Şirket arasında karşılıklı olarak mutabık kalınacak tutarın Proje Sözleşmesi Ek-22 (Değişiklik Prosedürü) Bölüm 4 "Genel Prosedür" kapsamı içine alınarak "iş azalışı" uygulanmak suretiyle Orijinal KB'den düşürülmesini kabul etmektedir*" denilmektedir.

KÖİ Modeli ile inşa ettirilen Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsüne ilişkin olarak fiili tamamlama tarihi 23.09.2022'dir.

Yapılan incelemede Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsü ihale tekliflerinde yer aldığı halde yapılmayan teknolojik gelişmeler kalemi altında yer alan imalatlar için 1 No.lu Ek Mutabakat uyarınca fiili tamamlama tarihinden önce iş azalışı yapılmak suretiyle Sözleşme eki

Ek-18 (Ödeme Mekanizması) uyarınca kullanım bedeli hesaplamaya esas orijinal kullanım bedeli üzerinden azalış yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsü Projesinin ilk ihale dokümanı olması nedeniyle ilgili iş kalemleri için alt kırılım ve birim fiyat bulunmadığı bu sebeple İdare tarafından hesaplanan iş azalışı tutarının 01.06.2020 tarihli yazı ile Şirket'e sunulduğu ancak Şirket tarafından itiraz edilmesi nedeniyle işlem yapılamadığı 22.03.2024 tarihinde Şirket'e tekrar yazıldığı mutabakat imzalamaya davet edildiği ifade edilse de cari denetim dönemi itibarıyla sonuçlandırılamamıştır.

Bu itibarla, Görevli Şirket ile İdare arasında imza edilen Ek Mutabakat hükümleri gereği teknolojik gelişmeler kaleminde yer alan ancak yapılmayan imalatlar için orijinal kullanım bedeli tutarının azaltılması ve nihayetinde işletme döneminde Görevli Şirket'e yapılan kullanım bedeline yansıtılması gerekmektedir.

g) İhale Teklifi Birim Fiyatlara Dahil Olmasına Rağmen Hizmet Sunum Alanları İçin Isıtma ve Soğutma Giderlerinin Tahsil Edilmemesi

KÖİ Modeli ile işletilen bazı şehir hastanelerinde çamaşır, yemek, laboratuvar, görüntüleme ve sterilizasyon hizmetleri için kullanılan alanlarda Görevli Şirketlerin birim fiyat tekliflerine dahil olmasına rağmen ısıtma ve soğutma için kullanılan enerji tüketim giderlerinin tahsil edilmediği görülmüştür.

Sözleşme eki Ek-18'in (Ödeme Mekanizması) "Mahsuplaşma" başlıklı 4.7'nci maddesinde;

"*Şirket'in aşağıda belirtilen Hizmetler'i sunabilmesi için Sağlık Tesisi dahilinde kullandığı doğalgaz, elektrik ve su tüketimi İdare tarafından ölçülecek ve Şirket'e yapılan ilgili Hizmet Ödemeleri'nden mahsup edilecektir.*

Çamaşır ve Çamaşırhane Hizmetleri;

Yemek Hizmetleri;

Laboratuvar Hizmetleri;

Görüntüleme Hizmetleri ve

Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon Hizmetleri (Sadece Sterilizasyon Ünitesi'nde kullanılan doğalgaz, elektrik ve su tüketimi).

Yukarıda belirtilen hizmetlerden başka ya da herhangi bir sebepten dolayı İdare, Şirket'ten herhangi bir doğalgaz, elektrik ve su tüketim bedeli kesemez." denilmektedir.

Projeye ait ihale dokümanları içerisinde yer alan Genel Şartname eki Ek-C Teknik Tekliflerin Hazırlanmasına İlişkin Talimatlar'da yukarıda belirtilen hizmetlerin her biri için; "*İstekliler; bu hizmet için kullanacakları alanların enerji (elektrik, su ve ısıtma, vs) bedelini İdareye ödeyeceğini kabul etmektedir*." ifadesi yer almaktadır.

Yapılan denetimde bazı şehir hastanelerinde çamaşır, yemek, sterilizasyon, görüntüleme ve laboratuvar hizmeti için doğrudan kullanılan doğalgaz, su ve elektrik mahsuplaşılması yapıldığı ancak dolaylı olarak ısıtma ve soğutmanın kaynağı olan enerji tüketimleri için hesaplama yapılmadığı ve Görevli Şirkete ait hizmet ödemelerinden mahsup edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta bulgu konusu ile ilgili olarak mahsupların yapılması için çalışmaların başlatıldığı ifade edilse de herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır.

Bu itibarla, ihale döneminde istekliler tarafından yukarıda sayılan hizmetlere ait birim fiyat tekliflerinin Genel Şartname eki Teknik Tekliflerin Hazırlanmasına İlişkin Talimatlar uyarınca ısıtma ve soğutma giderlerini İdareye ödeyeceği varsayımı ile oluşturduğu göz önüne alındığında, ısıtma ve soğutma için kullanılan doğalgaz ve elektrik enerjisi giderlerinin hizmet ödemelerinden mahsubu için İdare tarafından ölçümlerinin yapılması, ölçüm yapılamıyorsa teknik bir çalışma ile bu giderler için fiyatlandırma yapılarak Görevli Şirketin hizmet ödemelerinden mahsubunun yapılması gerekmektedir.

h) Konya Karatay Şehir Hastanesinde Görevli Şirket Tarafından Sağlık Tesisi Konseptine Uygun Olarak Yer ve Bahçe Bakım Hizmeti Verilmemesi

KÖİ Modeli ile işletilen Konya Şehir Hastanesinde Sözleşme gereği Görevli Şirket yükümlülüğünde olan yer ve bahçe bakım hizmetinin Sözleşme hükümlerine ve sağlık tesisi konseptine uygun olarak verilmediği görülmüştür.

Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Konya Karatay Entegre Sağlık Kampüsü Yapım İşleri ile Ürün ve Hizmetlerin Temin Edilmesi İşine Ait Sözleşme'nin 8'inci maddesinde; "*Her iki Taraf da işbu Sözleşme'nin amacı doğrultusunda karşılıklı işbirliği içerisinde hareket*

edecektir. Bununla birlikte, Taraflar'ın, işbu Sözleşme hükümleri uyarınca diğer Taraf'ın sorumluluğu altında olan bir işi yerine getirme yükümlülüğü yoktur." denilmektedir.

Sözleşme'nin 32.8 ve 32.9'uncu maddelerinde;

"32.8. Şirket, Hizmetler'i İdare'nin Sağlık Tesisleri'ndeki faaliyetleri ile koordineli bir şekilde ve gereğine uygun olarak kesintisiz olarak yerine getirecek ve İdare'nin ya da herhangi bir İdare Tarafı'nın faaliyetlerini engellememek için gereken özeni gösterecektir.

32.9.Şirket, Taraflar arasında işbu Sözleşme kapsamında veya işbu Sözleşme'ye ilişkin olarak meydana gelebilecek herhangi bir uyuşmazlığın, Şirket tarafından sunulmakta olan Hizmetler'in sunumunda herhangi bir kesinti veya gecikme yaşanmaması ile yükümlüdür, ... Şirket tarafından verilmekte olan herhangi bir Hizmet; İdare ile olan uyuşmazlığın içeriğine, boyutuna ve yükümlülüklerin karşılıklı ifasını etkileyecek herhangi bir diğer olayın varlığına bakılmaksızın kesintisiz olarak verilmeye devam edilecektir."

ifadelerine yer verilmiştir.

17.07.2020 tarihli Üst Düzey Yöneticiler Tarafından Yapılan Uzlaşma Tutanağının 1'inci maddesinde; *"...Arazi düzenleme ve hazırlık yapıları (servis bağlantıları + harici işler + peyzaj) kalemi için toplam hastane alanı içinde yer alan peyzaj alanının 276.618 m2 olacak şekilde değerlendirilmesi,...*" denilerek Görevli Şirketin yatırım maliyeti içerisinde arazi düzenleme ve hazırlık yapıları (servis bağlantıları + harici işler + peyzaj) kaleminin kapsadığı 276.618 m2lik alan uzlaşma tutanağı ile belirlenmiş ve tutanağın devamındaki maddelerde yer bahçe ve bakım hizmetine ilişkin bedelin arttırılmayacağı konusunda mutabık kalınmıştır. Ancak buna rağmen Görevli Şirket tarafından açılış tarihinden itibaren sağlık tesisi konseptine uygun yer ve bahçe bakım hizmeti verilmediği görülmüştür.

Sözleşme'nin "Yazılı İhtar" başlıklı maddesinde;

"*34.4.a Şirket'in işbu Sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini esaslı olarak ihlal etmesi, ...*

Hallerinde İdare, Şirket'e yazılı bir ihtarda bulunacak ve söz konusu ihtarnamede ihtara neden olan husus veya hususları ve ihtarın sonuçlarını belirtecektir. Bu şekildeki bir ihtar üzerinde "Yazılı İhtar" ibaresini taşıyacaktır."

ifadesine yer verilmiştir.

Ayrıca Yazılı İhtarın Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınmasına Dair Uygulama Yönetmeliği'nin 57'nci maddesi gereğince finansman sağlayanlara da bildirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca Sözleşme'nin "İdare'nin Başvuru Hakları" başlıklı maddesinde;

"34.6 aşağıdaki hallerde 34.7 ile 34.12 (dahil) maddeleri hükümleri uygulanır:

a. İdarenin, şirketin iş bu sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerinden birini ihlal etmesinin aşağıda belirtilen durumlardan birine yol açacağını öngörmesi:

i. Sağlık Tesisleri'nden yararlananların sağlığına veya güvenliğine karşı ciddi bir tehdit, ...

34.7. 34.6'ncı maddede belirtilen hal ve şartlardan birinin oluşması halinde, İdare (47'nci madde kapsamındaki hakları veya bu yönde başkaca bir açık hakkı saklı kalmak kaydıyla) aşağıdakilerden herhangi biri doğrultusunda hareket edebilir.

a. Yeterli zaman olduğuna ve Şirket'in gerekli önlemleri alma konusunda istekli ve muktedir olduğuna kanaat getirmesi halinde, Şirket'e yazılı bildirimde bulunarak durumun düzeltilmesi veya telafi edilmesi için İdare'nin gerekli gördüğü önlemleri almasını talep edebilir (Şirket, İdare'nin taleplerini mümkün olan en kısa sürede yerine getirmek için elinden gelen en iyisini yapmak zorundadır).

b. Yeterli zaman olmadığına veya Şirket'in gerekli önlemleri alma konusunda istekli veya muktedir olmadığına kanaat getirmesi halinde, durumun mahiyetine uygun ve en fazla 6 (altı) aylık masrafları Şirket tarafından karşılanmak üzere, ilgili Hizmetler'in işbu Sözleşme ile öngörülen standartlara (veya şartların izin verdiği standartlara veya her halükarda Türk Ticaret Kanunu'nun Basiretli Tacir Hükümleri'ne) uygun bir şekilde sağlanması için gerekli gördüğü adımları atabilir veya diğer kişilerin atmasını sağlayabilir." denilmiştir.

Yapılan incelemede 17.07.2020 tarihli Uzlaşma Tutanağında da belirtildiği üzere peyzaj alanı kapsamında belirlenen alan için yer bahçe ve bakım hizmetinde artış olmaksızın hizmet verileceği yönünde anlaşmaya varılmış olmasına rağmen yerinde denetim sırasında insansız hava aracı ile yapılan çekimlerde sağlık tesisi genelinde Görevli Şirket tarafından yer bahçe ve bakım hizmetinin yeterli bir şekilde sunulmadığı, temizlik açısından problemlerin olduğu, koruluk alanda bulunan otların çam ağacı boyunda olduğu, bu otlar arasında cam atıklarının

bulunması ve kuru otlar olması nedeniyle yangın tehlikesi bulunduğu Görevli Şirket'in eylemsizliğine karşı İdare tarafından Sözleşme haklarının kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta Şirket'in kalite standartlarına ve projeye uygun olarak yer ve bahçe bakım hizmeti sunmaması nedeniyle ödeme yapılmadığı, Şirket'in başvurması halinde ilgili hususun Ek-26 kapsamında değerlendirileceği ifade edilmiştir. Ancak her ne kadar bedel ödemesi yapılmasa da işin konusu ve projenin konsepti hizmetlerin en üst kalitede alınarak şehir hastanelerine yakışır bir hizmet sunumu sağlanmasıdır. İşin konusu "işin yapılması" olup İdarenin yapacağı işlem ileride Şirket'in başvurusunu beklemek yerine İdare tarafından Sözleşme hakları kullanılarak sürecin yürütülmesi olmalıdır.

Bu itibarla, sağlık tesisi genelinde peyzaj alanlarına ilişkin olarak sağlık tesisi gereklerine uygun bir yer ve bahçe bakım hizmetinin sunulmasının sağlanması, Görevli Şirket tarafından bu hizmetin sağlık tesisi gereklerine uygun olarak sunulmaması halinde İdare tarafından Sözleşme'de yer alan hakların kullanılarak hizmetin gördürülmesi gerekmektedir.

ı) Kütahya ve Tekirdağ Şehir Hastanelerinde Ticari Alanlara İlişkin Kabul Süreci Yürütülmemesinden Kaynaklı Olarak Sözleşme Haklarının Kullanımında Belirsizlik Olması

Kamu Özel İş Birliği Modeli ile işletilen Kütahya ve Tekirdağ Şehir Hastanelerinde mecburi ticari hizmet alanları için Koordinasyon Kurulu tarafından ticari faaliyet ücretlerinin belirlenmediği ve Sözleşme eki Ek-12 (Kabul Programı) gereği ticari alan kabullerinin yapılmaması nedeniyle Sözleşme'nin 18.2.(d) ve 32.6'ncı maddelerinden kaynaklanan hakların kullanımında belirsizlik olduğu görülmüştür.

Kamu Özel İş Birliği Modeli ile işletilen Tekirdağ Sağlık Yerleşkesi 30.11.2020 tarihinde, Kütahya Sağlık Yerleşkesi ise 27.03.2024 tarihinde yatırım dönemi tamamlanarak işletme dönemine geçmiştir.

Kamu Özel İşbirliği Modeli Kütahya (Tekirdağ) Sağlık Yerleşkesi Yapım İşleri ile Ürün ve Hizmetlerin Temin Edilmesi İşine Ait Sözleşme'nin 18.2.(d) maddesinde; "*Mecburi Ticari Hizmet Alanları'nda yürütülecek olan ticari faaliyet ücretlerini yıllık olarak piyasa rayiç fiyatlarına göre belirlemek*" ifadesine yer verilmiştir.

Sözleşme eki Ek 1'de (Tanımlar ve Sözleşmenin Yorumlanması) Mecburi Ticari Hizmet Alanları; "*Sözleşme Madde 18.2.(d)'ye göre Koordinasyon Kurulu tarafından*

belirlenecek olan ücret karşılığında, Yerleşke'de bulunan ve hizmetten yararlananların ihtiyaçlarını karşıladıkları, İhale Dokümanı'nda belirlenen hizmet alanlarını ifade eder." olarak tanımlanmıştır.

Kamu Özel İşbirliği Modeli Kütahya (Tekirdağ) Sağlık Yerleşkesi Yapım İşleri ile Ürün ve Hizmetlerin Temin Edilmesi İşine Ait Sözleşme'nin 32.6'ncı maddesinde; *"Ancak, Şirket gerekli imar izninin alınmasını müteakip, Şirket İhale Teklifi'nde belirlediği ve Finansal Model'de gösterdiği Ticari Alanlar'a ek ticari alanları İdare'nin onayıyla yapma ve geliştirme hakkına sahiptir. Bu durumda; İdare'nin onayından önce Taraflar, İdare tarafından ek ticari alanlara ilişkin yapılacak piyasa araştırmasına binaen Şirket tarafından 3 aylık dönemlerde İdare'ye ödenecek bir bedel belirlenir. Ek ticari alanlara ilişkin belirlenen bu bedel, bedelin belirlendiği tarihten itibaren işletmeye açıldığı tarihe kadar TEFE+TÜFE/2 oranında arttırılıp, ek ticari alanların işletmeye açıldığı tarih ile birlikte ödenmeye başlanacaktır. Ek ticari alanların işletmeye açılmasından itibaren de bedel yıllık olarak TEFE+TÜFE/2 oranında arttırılacaktır. Ayrıca, ek ticari alan bedelleri 5 (beş) yılda bir İdare tarafından yapılacak Pazar araştırması sonucu güncellenecektir*." düzenlemesine yer verilerek Şirket İhale Teklifi ve Finansal Model'de gösterdiği Ticari Alan'lara ek ticari alan yapılması halinde İdare'ye bedel ödeme yükümlülüğü getirmektedir.

Yapılan incelemede; Mecburi Ticari Hizmet alanlarına ilişkin olarak Koordinasyon Kurulu tarafından ticari faaliyet ücretlerini yıllık olarak piyasa rayiç fiyatlarına göre belirlemek konusunda yetki tanımlanmasına rağmen herhangi bir belirleme yapılmadığı, ayrıca bahsi geçen şehir hastaneleri kabul süreçleri tamamlanmasına rağmen ticari alan kabullerinin yapılmadığı bundan dolayı Şirket'lerin ihale teklifinde yer alan ticari alanlardan daha fazla ticari alan yapılması, ek ticari alan yapılması halinde İdare'ye ödeme yükümlülüğü getiren 32.6'ncı madde kapsamında belirsizlik olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta mahsuplaşma usul ve esaslarının paydaşlara iletilmiş olduğu Bakan olurunun alınıp yürürlüğe girmesi ile yatırım dönemi ile ilgili tüm bulguların çözüme kavuşturulacağı ifade edilse de bulguda yer alan hususlara ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.

Bulguda Tekirdağ ve Kütahya Şehir Hastaneleri sözleşmelerinde diğer sözleşmelerden farklı olarak ticari alan hükümlerine yer verilerek Koordinasyon Kurulunun yetkisine vurgu yapılıp ayrıca ihale dokümanında yer alan ticari alandan fazla bir alanda ek ticari alan yapması halinde İdareye bedel ödeme yükümlülüğüne yer verilmekte, İdare tarafından da bu

hastanelerde ticari alan kabul süreci yürütülmediğinden İdare lehine doğacak gelir konusundaki belirsizlik sorununa değinilmekte ayrıca Kütahya Şehir Hastanesinde ticari faaliyet ücretlerinin Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenmesi yetkisine vurgu yapılmaktadır.

Bu itibarla, İdare tarafından mecburi ticari hizmet alanlarına ilişkin olarak faaliyet ücretlerinin piyasa rayiç fiyatlarına göre Koordinasyon Kurulu tarafından belirleme yapmasının sağlanması, Sözleşme eki Ek-12 (Kabul Programı) kapsamında ticari alanlar için kabul süreci yürütülerek Şirket'lerin ihale teklifinde yer alan ticari alanı yapıp yapmadıklarının tespit edilmesi, Şirket'ler tarafından ek ticari alan yapılması halinde İdare'ye ödenecek bedelin belirlenmesi gerekmektedir.

j) Kütahya Şehir Hastanesinde Yapı Kullanma İzin Belgesi Alınmaması Nedeniyle Hemodiyaliz Hizmetinin Verilememesi ve Sözleşme Haklarının Kullanılmaması

Kamu Özel İş Birliği Modeli ile işletilen Kütahya Şehir Hastanesinde fiili tamamlama tarihinde yapı kullanma izin belgesinin Şirket tarafından alınmaması nedeniyle hemodiyaliz ünitesinin ruhsatlandırılamamasından kaynaklı sağlık hizmeti sunulamadığı ve Sözleşme haklarının kullanılmadığı görülmüştür.

03.07.2017 tarihli ve 30113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde Yapı Kullanma İzin Belgesi; "*Yapının ruhsat eki projelerine uygun olarak tamamlandığını gösteren, yapının kullanımına izin veren, Ek-9'da yer alan forma uygun olarak düzenlenen, onaylı belgeyi,*" olarak tanımlanmıştır.

01.03.2019 tarihli ve 30701 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Diyaliz Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in "Başvuru ve ruhsata esas belgeler" başlıklı 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde; "*Merkezin/ünitenin kurulacağı binanın yapı kullanma izni belgesi*," ifadesine yer verilerek ruhsatlandırma sürecinde başvuru için yapı kullanma izin belgesinin aranacağı düzenlenmiştir.

Kütahya İl Sağlık Müdürlüğü tarafından 11.03.2024 tarihli ve 238939205 sayılı yazı ve 29.03.2024 tarihli ve 240578070 sayılı yazılar ile Şirket'ten yapı kullanma izin belgesi talep edilmiş olup Şirket tarafından dönüş yapılmamıştır.

Şirket tarafından Yapı Kullanma İzin Belgesi 02.10.2024 tarihi itibarıyla alınmıştır. Bu gecikmeden dolayı diyaliz üniteleri ise 21.10.2024 tarihi itibarıyla ruhsatlandırılıp hasta kabulüne uygun hale gelmiştir.

Yapılan incelemede; 27.03.2024 tarihi itibarıyla fiili tamamlama belgesi düzenlenerek işletmeye alınan Kütahya Şehir Hastanesinde yapının kullanılmasına izin veren Yapı Kullanma İzin Belgesinin fiili tamamlama tarihi itibarıyla alınmadığı, Diyaliz Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 19'uncu maddesi gereği yapı kullanma izin belgesi olmadığından İdare tarafından diyaliz ünitelerinin ruhsatlandırılamaması nedeniyle hasta kabulü yapılamadığı, Şirket kusuru nedeniyle sağlık hizmeti sunulamayan hemodiyaliz alanı için kullanım hatası iş ve işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta 2024 yılı Mart ve Ekim ayları arasında gerçekleşen uygunsuzluk için 2025 yılı 3. Çeyrek Kullanım Bedeli döneminde işlem yapılacağı belirtilse de herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır.

Bu itibarla; yapının kullanılmasına izin veren Yapı Kullanma İzin Belgesinin fiili tamamlama tarihi itibarıyla temin edilmemesinden kaynaklı olarak sağlık hizmeti sunulamayan alan için kullanım hatasına ilişkin iş ve işlemlerin tesis edilmesi gerekmektedir.

k) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerinde Ticari Alanlara İlişkin Sorunlar Bulunması

KÖİ modeli ile işletilen şehir hastanelerinde; Görevli Şirketler tarafından işletilen ticari alanlarda ihale dokümanı ve projelerde yer alandan daha fazla alanda faaliyet yürütüldüğü, ticari alan iklimlendirme giderlerinin tahsil edilmediği, ticari alanların elektrik, su ve doğalgaz sayaçlarının eksik veya arızalı olduğu görülmüştür.

i. İhale Dokümanı ve Projelerde Öngörülenden Daha Fazla Alanın Ticari Alan Olarak Kullanılması

Şehir hastanelerinin uygulama projelerinde Görevli Şirketler tarafından işletilmek üzere ticari alanlar belirlenmiş olup bazı Görevli Şirketlerin uygulama projesinde belirtilen alanlardan daha fazla alanda ticari faaliyette bulunmasına ve İdare kullanımında olması gereken depoların projesinde öngörülmediği halde ticari depo olarak kullanılmasına rağmen bu hususlara ilişkin kullanım bedeli revizyonu yapılmadığı görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmelerinin "Ticari Faaliyetler ve İşletme Dönemi Yönetim Planı" başlıklı 32.3'üncü maddesinde; Şirketin, Ticari Faaliyetler'i Ek 20'de (İşletme Dönemi Yönetim Planı) düzenlenen İşletme Dönemi Yönetim Planı doğrultusunda, yürürlükteki tüm mevzuat ve düzenlemelere uygun bir şekilde ve tüm maliyetleri, riski ve sorumluluğu üstlenerek tamamen kendi takdir yetkisi altında yürüteceği, Sözleşme'nin 22.10 (c) maddesinde belirtilen İzinler'in elde edilmesine bağlı olarak Sağlık Tesisleri'nin içerisinde yürütülecek olan Ticari Faaliyetlerin, Şirket'in İhale Teklifi'ne ve Kabul Programı'na uygun bir şekilde ilgili Ticari Faaliyet'in ait olduğu her bir bölümün Aşama Fiili Tamamlama Tarihi'nden itibaren ve tüm İşletme Dönemi boyunca yürütüleceği,

32.7'nci maddesinde ise; Tarafların, Finansal Model'de belirtilen ve Şirket'in İşletme Dönemi boyunca Ticari Faaliyetler'i yürütürken elde etmesinin beklendiği gelirler ve karlara ilişkin riskin tamamen Şirket'e ait olduğunu kabul ettikleri, Şirketin, Finansal Model'de belirtilen İç Verimlilik Oranı'nı sağlayamaması veya diğer finansal gelirleri elde edememesi sebebiyle herhangi bir tazminat talebinde bulunmayacağını taahhüt edeceği ifade edilmiştir.

Şehir hastanelerinde Görevli Şirketler tarafından kullanılan mevcut ticari alanların, İdare tarafından onaylanan uygulama projelerinde yer alan ticari alanlardan daha fazla olduğu ve bazı şehir hastanelerinde idare kullanımında olması gereken depoların ticari alan işleticileri tarafından kullanıldığı izleme ve değerlendirme danışmanlık hizmet alımı kapsamında müşavir firmalar tarafından ve İdare tarafından tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, şehir hastaneleri sözleşmeleri eki Ek-12'nin (Kabul Programı) "Tamamlama Kriterleri" başlıklı 5'inci maddesinde; *"Ticari Faaliyet Alanları ve Sağlık Tesisleri'ne ilişkin kabuller farklı zamanlarda yapılabilir. Şu kadar ki Ticari Alanların kabulü Sağlık Tesisleri'nin kabulünden bağımsız olup Ticari Alanlar'a ilişkin kabul programı ayrıca yapılarak işbu Ek 12'nin (Kabul Prosedürü) Ek E bölümüne eklenecektir."* hükmü yer almasına rağmen şehir hastanelerinde ticari alanların kabulü henüz yapılmamıştır.

Şehir hastaneleri sözleşmelerine göre ticari faaliyetler, Şirket'in İhale Teklifi'ne, Kabul Programı'na ve İdare tarafından onaylanmış uygulama projelerine uygun bir şekilde yürütülmelidir. Ancak yukarıda değinilen açıklamalardan da anlaşılacağı üzere onaylı uygulama projelerinde yer almamasına rağmen şirketler bazı alanlarda ticari faaliyette bulunmaktadır. Bununla birlikte Görevli Şirketlerce ihale aşamasında verilen tekliflerde yer alması gereken hususlardan biri de ticari alanlardan elde edilecek gelirler ve bu gelirlerin teklife esas kullanım bedeli ödemelerine etkisidir. Görevli Şirketlerin uygulama projelerinde belirtilen

ticari alanlardan daha fazla bir alanda ticari faaliyet yürütüyor olmasıyla, ticari alanlardan elde edilecek gelirlerini artırması muhtemel olacağından söz konusu mevcut durum dolayısıyla İdare tarafından kullanım bedelinde bir revizyon yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Söz konusu hususlar açısından ticari alanların kabulünün yapılması da önem arz etmektedir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta ticari alanlara ilişkin mahsuplaşma komisyonlarında mahsuplaşma bedelinin tespit edilmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, mahsuplaşma hesaplamalarına yönelik Şirketlerin itirazları olduğu ve Şirketle İdare arasında uyuşmazlıkların Ek-26 (Uyuşmazlıkların Çözümü Prosedürü) kapsamında Üst Düzey Yöneticilerin müzakeresi aşamasında devam etmekte olduğu ifadesine yer verilse de süreçler neticelendirilememiştir.

Bu itibarla, ihale dokümanları ve projelerde öngörülenden fazla ticari faaliyet yürütülen alanlar, Görevli Şirket lehine ihale öncesi tekliflerinde yer almayıp Finansal Model'de belirlenmediğinden, İdare tarafından fazla kullanımların tespitinin yapılarak kullanım bedeline etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

ii. Ticari Alan İklimlendirme Giderlerinin Tahsil Edilmemesi

KÖİ modeli ile işletilen bazı şehir hastanelerinde ticari alanlara ilişkin iklimlendirme giderlerinin tahsil edilmediği görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmelerinin 32.3'üncü maddesi gereğince ticari faaliyetlere ilişkin tüm maliyetler, risk ve sorumluluklar Şirket tarafından üstlenilecektir.

Ticari alanlara ilişkin iklimlendirme giderinin hesaplanmasında ortak bir hesaplama yöntemi belirlenmediği ve gerçek maliyet tespitinin yapılamadığı anlaşıldığından Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğü tarafından iklimlendirme giderlerinin hesaplama yöntemine ilişkin olarak 12.07.2024 tarihinde yazı yazıldığı, yazıda ısıtma ve soğutma yönünden oluşan tüketimlerin binanın ısıtma ve soğutmaya konu toplam hacmi ile ilgili mahallerin hacminin oranlanması suretiyle hesaplanabileceği değerlendirilmesinin yapıldığı ve iklimlendirme giderleri hesaplama yöntemi hakkında yazının il sağlık müdürlüklerine 10.09.2024 tarihli yazı ile gönderildiği görülmüştür. Yapılan incelemede bazı şehir hastanelerinde ticari alanlarda ısıtma ve soğutma yönünden oluşan tüketimlerin hesaplanmasına esas teşkil etmek üzere hacim bilgisine yönelik teknik çalışmaların devam etmesi, bazı şehir hastanelerinde ise hacmin belirlenmesinde güçlük yaşanması nedeniyle iklimlendirme giderlerinin bazı şehir hastanelerinde Görevli Şirketlerden tahsil edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta ticari alanların iklimlendirme giderlerinin maliyet tespitine ilişkin komisyon oluşturularak gerekmesi durumunda akademik kurumlar ve/veya ilgili kamu kurum ve kuruluşlardan da görüş alınarak hesaplama yöntemi geliştirileceği ve uygulama birliği sağlanacağı ifade edilse de süreç ile ilgili herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır.

Bu itibarla, ticari alanların işletilmesi ile ilgili maliyet, risk ve sorumluluk Görevli Şirket yükümlülüğünde olduğundan, gerekli çalışmalar tamamlanarak iklimlendirme giderlerinin tahsil edilmesi gerekmektedir.

iii. Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerinde Bulunan Ticari Alanlarda Elektrik, Su ve Doğalgaz Sayaçlarının Eksik veya Arızalı Olması

KÖİ modeli ile işletilen şehir hastanelerinin bazılarında ticari alanlara ilişkin tüketim bedellerinin ölçülebilmesi için gerekli olan sayaçların Görevli Şirket tarafından tamamlanmadığı, eksik veya arızalı sayaçların olduğu görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmelerinin 32.3'üncü maddesinde; Şirketin, Ticari Faaliyetler'i Ek 20'de (İşletme Dönemi Yönetim Planı) düzenlenen İşletme Dönemi Yönetim Planı doğrultusunda, yürürlükteki tüm mevzuat ve düzenlemelere uygun bir şekilde ve tüm maliyetleri, riski ve sorumluluğu üstlenerek tamamen kendi takdir yetkisi altında yürüteceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede bazı şehir hastanelerinde Görevli Şirket tarafından ticari alanlara ilişkin elektrik, su ve doğalgaz sayaçlarının kurulumunun tamamlanmadığı, eksik ya da arızalı sayaç bulunması sebebiyle enerji tüketimlerinin doğru bir şekilde hesaplanamadığı görülmüştür.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta ticari alanlarda elektrik, su, doğalgaz sayaçlarına yönelik olarak eksik veya arızalı sayaçların tespiti ve düzeltilmesine yönelik Bakanlığın ilgili birimlerince işlem tesis edileceği ifade edilse de sorunun giderildiğine yönelik süreç hakkında herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır.

Bu itibarla, eksik olan sayaçların tamamlanması, arızalı sayaçların düzeltilmesi ve geriye dönük enerji tüketimlerinin hesaplanarak yasal faizi ile birlikte tahsil edilmesi gerekmektedir.

l) Ek-13 kapsamında Görevli Şirket Tarafından Tedarik Edilmesi Gereken Ekipmanlarda Eksiklikler ya da Uygunsuzluklar Olması

KÖİ modeli ile işletilen bazı şehir hastanelerinde Sözleşme eki Ek-13 (Ekipmanlar) kapsamında Şirket tarafından tedarik edilmesi ve kurulması gereken tıbbi ekipmanda ve mefruşatta eksiklikler ve uygunsuzluklar olduğu görülmüştür.

Şehir hastanelerine ilişkin sözleşmelerin "Ekipmanlar" başlıklı 27'nci maddesinde; Şirketin, Ek 13'te (Ekipmanlar) yer alan Ekipmanları Ek 13'te belirtildiği gibi sağlayacağı ve kuracağı, Ekipmanların her bir parçasının, Kabul Programına göre ait olduğu ilgili Aşama'nın Kabulünden önce Şirket tarafından sağlanacağı ve kurulacağı, tedarik edilen Ekipmanların, 9'uncu maddede belirtilen Toplam Sabit Yatırım Tutarı'na dahil olduğu belirtilmiştir. Ekipman ise Sözleşme eki Ek-1 (Tanımlar ve Sözleşmenin Yorumlanması) gereği; Ek-13'te tanımlanan mefruşat ve tıbbi ekipmanı ifade etmektedir.

Sözleşmelerin "Toplam Sabit Yatırım Tutarı" başlıklı 9'uncu maddesinde, Şirket tarafından işbu Sözleşme hükümlerine göre sağlık tesisinin yapımı ve bünyesinde yer alan Ekipmanların temini işleri için gerekli olan sabit yatırım tutarı belirlenmiştir.

Sözleşme eki Ek-13'ün (Ekipmanlar) "Mefruşat" başlıklı 2'nci maddesinde;

"Şirket'in, İhale Dokümanı, Sözleşme'nin 27'nci Maddesi ve işbu Ek 13'ün (Ekipmanlar) hükümlerine uygun şekilde tedarik etmesi ve kurması gereken Mefruşat'ın listesi, Ek 8'de (İnşaat Hususları) yer alan Kesin Proje'de tanımlı proje mahal alanları başına sayısı, toplam sayısı ve kullanım süresi değişimi (KSD) aşağıdaki şekildedir…:"

Sözleşme eki Ek-13'ün (Ekipmanlar) "Tıbbi Ekipman" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"Şirket'in Sözleşme'nin 27'nci Maddesi, işbu Ek 13'ün (Ekipmanlar) ve İhale Dokümanı hükümlerine uygun şekilde tedarik etmesi ve kurması gereken Tıbbi Ekipman'ın listesi, Ek 8'de (İnşaat Hususları) yer alan Kesin Proje'de tanımlı proje mahal alanları başına sayısı, toplam sayısı ve kullanım süresi değişimi (KSD) aşağıdaki şekildedir...:"

denilmekte olup devamında Şirketin toplam sabit yatırım tutarına dahil olarak İhale Dokümanı, Sözleşme'nin 27'nci maddesi ve Ek 13'ün hükümlerine uygun şekilde fiili tamamlama tarihinden önce sağlık tesisine getirilmesi ve kurulması gereken mefruşat listesi ve tıbbi ekipman listesi yer almaktadır.

Kütahya Şehir Hastanesinde tıbbi ekipmanlara ilişkin kabul tutanağı incelendiğinde; bazı tıbbi ekipmanların "Uygun Değil" olarak değerlendirilmesinin yapıldığı, ürün takip sistemi (ÜTS) belgeleri eksik tıbbi ekipmanların olduğu, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Hizmet Yeterlilik Belgeleri eksik tıbbi ekipmanların olduğu ve HBYS entegrasyonu tamamlanmayan tıbbi ekipmanların olduğu ve söz konusu eksikliklerin ve uygunsuzlukların giderilmediği görülmüştür. Diğer yandan Kütahya Şehir Hastanesinde Şirket tarafından mefruşatların eksik teslim edildiği ve eksikliklerin giderilmediği anlaşılmıştır. Etlik Şehir Hastanesinde mefruşata ilişkin kabul tutanağı incelendiğinde ise yine eksik mefruşatların olduğu görülmüştür.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta eksik ve uygunsuz ekipmanların sağlık hizmeti sunumu ihtiyacına göre temin edilmesi noktasında müzakerelerin devam ettiği ilgili bulgunun detayına göre işlem tesis edileceği, eksikliklerin nihai tamamlama sürecinde göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiş olsa da İdare tarafından herhangi bir işlem yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bulgu konusu detaylar hali hazırda sahada yer alan tespitler olup ayrıca İdare ile de paylaşılmış ancak İdare tarafından bir işlem yapılmamıştır. Ayrıca kabul sürecinde gösterilmesi gereken özen ve dikkatin gösterilmeyerek sağlık tesislerinin eksik ekipman ve mefruşat ile hizmete açılmasına neden olunduğu anlaşılmaktadır.

Bu itibarla, Sözleşme eki Ek-13 kapsamında Görevli Şirket tarafından toplam sabit yatırım tutarına dahil olarak getirilmesi gereken tıbbi ekipman ve mefruşatın listeye göre tamamlanması ve ekipmanların geç getirilmesi veya hiç getirilmemesi durumları söz konusu olduğundan kullanılamayan süreler göz önüne alınarak toplam sabit yatırım tutarında değişiklik yapılması gerekmektedir.

m) Görüntüleme Hizmetlerine İlişkin Randevu Verme Sürelerinde ve Laboratuvar Hizmetlerine İlişkin Sonuç Verme Sürelerinde Gecikmelerin Meydana Gelmesi ve Bunların Çoğunluğunun Yardım Masasına Bildirilmemesi

KÖİ modeli ile işletilen şehir hastanelerinde görüntüleme hizmetlerine ilişkin randevu verme sürelerinde ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin sonuç verme sürelerinde yöntem beyanı belirlemelerine göre önemli düzeyde gecikmelerin meydana geldiği ve bunların çoğunluğunun yardım masasına bildirilmediği görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmeleri eki Ek-14'ün (Hizmet Şartları) C. Özel Hizmet Şartları kısmında yer alan Tıbbi Destek Hizmetleri bölümünün;

1.1. Görüntüleme Hizmetleri başlığı altında yer alan 1.1.1 "Hizmet Kapsamı"

maddesinin (o) bendinde; Şirketin, randevu sistemine uygun olarak hastaların rutin radyodiagnostik tetkiklerini kendi sorumluluğu dahil alanlarda 3 (üç) gün, radyoterapi için 15 (onbeş) gün içerisinde, acil hastaların tetkiklerini derhal yapacağı ve yapabilecek şekilde yeterli sayıda Hizmet Ekipmanı bulunduracağı belirtilmiştir.

1.2. Laboratuvar Hizmetleri başlığı altında yer alan 1.2.1 "Hizmet Kapsamı" maddesinin (m) bendinde; Şirketin; acil hastaların, poliklinik ve servis hastalarının sonuç verme sürelerinin Sağlık Bakanlığının hizmet kalite standartları doğrultusunda ve testin çalışma prosedürüne bağlı olarak İdare ve Şirket tarafından belirleneceği düzenlenmiştir.

Şehir hastaneleri sözleşmeleri eki Ek-1'de (Tanımlar ve Sözleşmenin Yorumlanması) Yöntem Beyanı; Ek 14'te (Hizmet Şartları) yer alan ve belirli zamanlarda Sözleşme'nin 32 veya 44.1'inci maddeleri uyarınca tadil edilen şekliyle hizmet sağlama yöntemini ifade etmek şeklinde tanımlanmıştır. Bu kapsamda görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin olarak Görevli Şirketler tarafından İdareye sunulan ve İdare tarafından onaylanan yöntem beyanları doğrultusunda hizmetler yürütülmektedir.

Görüntüleme hizmetlerinin yöntem beyanlarında randevu verme sürelerine ilişkin Görevli Şirketler; rutin radyodiagnostik tetkiklerin şirketin sorumluluğuna dahil alanlarda 3 (üç) gün, radyoterapi için 15 (onbeş) gün içerisinde, acil hastaların tetkiklerini derhal yapacak cihaz parkuru ve personel planlaması yapmakla yükümlü kılınmıştır.

Laboratuvar hizmetlerine ilişkin yöntem beyanlarında ise numunelerin laboratuvara kabulünden itibaren testlerin sonuçlanma sürelerinin İdare, Şirket ve Laboratuvar Hizmet Sağlayıcısının mutabakatı ile belirleneceği, laboratuvar sonuç verme gün ve saatlerinin Hastane Bilgi Yönetim Sistemi'nde (HBYS) yer aldığı, Alt Alt Yüklenicinin, laboratuvar sonuç verme sürelerini takip etmek ve gerekli iyileştirmeleri yapmak için Laboratuvar Yönetim Analiz Yazılım programlarını kullanacağı belirtilmiştir.

Bazı şehir hastanelerinde görüntüleme hizmetlerinde randevu verme süre ortalamaları ile aylık bazda randevu verme süresini aşan randevu sayıları incelendiğinde; yöntem beyanı düzenlemeleri uyarınca olması gereken randevu verme sürelerinin aşıldığı tespit edilmiştir. Diğer yandan laboratuvar sonuç verme sürelerinde aylık gecikme yüzdesi, aylık toplam test sayıları ve aylık geciken test sayıları incelendiğinde, laboratuvar hizmetlerinde yöntem beyanları uyarınca belirlenen ve Görevli Şirketin sorumluluğu dahilinde numune kabul ve teknisyen onayı arası geçebilecek azami sürelerin bazı test gruplarında önemli düzeyde aşıldığı

tespit edilmiştir.

Görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin randevu ve sonuç verme gecikmelerinin büyük çoğunluğu için ise ilgili hizmet seviyesi anlaşması (SLA) parametresinden çağrı açılmak suretiyle yardım masasına bildirilmediği ve hizmet hata puanı hesaplanmadığı görülmektedir. Şehir hastanelerinde görüntüleme hizmetlerine ilişkin randevu verme süresine ve laboratuvar hizmetlerinde sonuç verme süresine karşı her bir gecikmeye yönelik vaka takibi yapmak ve çağrı açmak için yazılımsal sistemler aracılığıyla bir takip mekanizmasının oluşturulabileceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta gerekli tedbirlerin alınması için il sağlık müdürlüklerinin uyarıldığı ifade edilse de yapılan işlemler ile ilgili olarak bir belge ve bilgi sunulmamıştır.

Bu itibarla, görüntüleme hizmetlerinde randevu verme süre aşımları ve laboratuvar hizmetlerinde tetkik sonuç verme gecikmelerinin yaşanmaması için hizmetlerde yaşanan söz konusu gecikmelerin sebebinin araştırılarak çözüm bulunması ve yaşanan gecikmelerle ilgili hizmet seviyesi anlaşması parametresinden çağrı açılarak hata puanı ve ceza kesintisi gibi yaptırım mekanizmalarının uygulanması gerekmektedir.

n) Görüntüleme ve Laboratuvar Hizmetlerine İlişkin Ek-14 (Hizmet Şartları) ve Yöntem Beyanlarına Göre Gerekli Bazı Cihazların ve Sistemlerin Sağlanmaması

KÖİ modeli ile işletilen bazı şehir hastanelerinde Görevli Şirket tarafından yürütülen görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerinde Ek-14 (Hizmet Şartları) ve Yöntem Beyanlarına göre temin edilmesi ve kurulması gereken bazı cihazların ve sistemlerin sağlanmadığı görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmeleri eki Ek-14'ün (Hizmet Şartları) "B. Genel Hizmet Şartları" bölümünde yer alan "İdare Uygulamaları ve Operasyonlar ile Entegrasyon" başlıklı 5.1.2'nci maddesinde; Şirketin, hizmetlerin sunumuna dair tüm yöntem ve yaklaşımları Yöntem Beyanlarında tanımlayacağı, 5.1.3'üncü maddesinde; Şirketin, hizmetleri bu Yöntem Beyanlarına göre yerine getireceği ifade edilmiştir.

Şehir hastaneleri sözleşmeleri eki Ek-1'de (Tanımlar ve Sözleşmenin Yorumlanması) Yöntem Beyanı ise; Ek 14'te (Hizmet Şartları) yer alan ve belirli zamanlarda Sözleşme'nin 32 veya 44.1'inci maddeleri uyarınca tadil edilen şekliyle hizmet sağlama yöntemini ifade etmektedir.

Bu kapsamda KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde Görevli Şirket tarafından sunulacak hizmetlerin Ek-14'teki genel ve özel hizmet şartları ile bu hizmet şartlarına göre Görevli Şirket tarafından oluşturulup İdare tarafından onaylanan yöntem beyanları doğrultusunda yürütülmesi gerekmektedir.

Şehir hastaneleri sözleşmeleri eki olan Ek-14'ün (Hizmet Şartları) C. Özel Hizmet Şartları kısmında yer alan Bölüm 1. Tıbbi Destek Hizmetleri'nin 1.1. Görüntüleme Hizmetleri başlığında; Görüntüleme Hizmetlerinin; Şirket tarafından, İdare personelince güncel SUT çerçevesinde ve/veya Ek A'da belirtilen tüm radyolojik muayeneleri ve tedavilerin sağlanması için gerekli tüm teknik kaynakları, cihaz, personel ve diğer destek faaliyetlerinin temin edilmesini ifade ettiği,

1.1.1. Hizmet Kapsamı başlığında; bu hizmetin; görüntüleme tanı ve tedavi hizmetleri kapsamında, Şirket'ten talep edilen cihazların temini, bakım ve onarımı, yedek parça temini ve işletilmesi ile bu cihaz ve görüntüleme hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için yeterli sayıda nitelikli personelin ve her türlü SUT'ta tanımlanan özellikli olmayan, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Ulusal Bilgi Bankası (TİTUBB)'a kayıtlı marka ve modeli İdare ve Şirket tarafından birlikte önceden onaylanmış sarf malzemelerinin Şirket tarafından temini olduğu belirtilmiştir.

Ek-14'ün (Hizmet Şartları) C. Özel Hizmet Şartları kısmında yer alan Bölüm 1. Tıbbi Destek Hizmetleri'nin 1.2. Laboratuvar Hizmetleri başlığında ise Şirketin, güncel Sağlık Uygulamaları Tebliği'nde Ek A'da belirtilen tüm laboratuvar tetkiklerini çalışmak için İdare'ye gerekli tüm teknik kaynak, Hemşirelik ve Hekimlik Hizmetleri hariç olmak kaydıyla personel (Laboratuvarlarla ilgili mevzuatta nitelikleri belirtilen personel) ve destek faaliyetlerini temin edeceği belirtilmiştir.

Diğer yandan görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin Görevli Şirket tarafından İdareye sunulan ve İdare tarafından onaylanan yöntem beyanlarına göre hizmetlerin sunulması için gerekli tüm teknik kaynak ve cihazların Şirket tarafından temin edilmesi gerekmekte olup hizmet kapsamında sunulacak teknik kaynak ve cihazların detayı ve sayısı yöntem beyanlarında belirlenmiştir.

Bu kapsamda Kütahya Şehir Hastanesinde Laboratuvar Hizmetleri Yöntem Beyanının "Hizmetin Sunulmasında Kullanılacak Sistemler ve Cihazlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; *"FTR Hastanesi için temel laboratuvar hizmetleri (biyokimya, hemogram, kardiyak testler ve kan gazı gibi) çalışılacak tüm ekipman parkuru sağlanacaktır."* ifadesi yer almaktadır.

Yine Kütahya Şehir Hastanesinde Görüntüleme Hizmetleri Yöntem Beyanının "Hizmetin Sunulmasında Kullanılacak Makine, Teçhizat ve Ekipmanlar" başlıklı 8'inci maddesinde; *"FTR Hastanesi için 1 adet Kemik Dansitometre cihazı ve 1 adet PET CT cihazları ivedilikle temin edilerek hizmete sunulacak olup.."* ifadesi yer almaktadır.

İzmir Şehir Hastanesinde Laboratuvar Hizmetleri Yöntem Beyanının "Digital Patoloji Hizmetinin Sunulmasında Kullanılacak Sistemler ve Cihazlar" başlıklı 6.7'nci maddesinde; *"…Yukarıda laboratuvar hizmeti makine parkı planlamasına (patoloji dahil) ilave olarak aşağıdaki makine parkı ve yazılım digital patoloji hizmeti için kullanılacaktır. Dijital patoloji hizmetinin sunulmasında kullanılacak sistemler ve cihazlar şirket tarafından sağlanacaktır."* denilerek cihaz ve sistemlerin marka, model ve sayısı belirtilmiştir.

Adana Şehir Hastanesinde Ek-14 (Hizmet Şarları) kapsamında yer alan Görüntüleme Hizmetleri sunumunda kullanılacak olan cihaz sayısı Görüntüleme Hizmetleri Yöntem Beyanının 5.2. Cihaz Listesinde belirtilmiştir.

Gaziantep Şehir Hastanesinde Ek-14 (Hizmet Şarları) kapsamında yer alan Görüntüleme Hizmetleri sunumunda kullanılacak olan cihazların marka, model ve sayısı Görüntüleme Hizmetleri Yöntem Beyanının 6.6 Cihaz ve Ekipmanlar Listesinde belirtilmiştir. Yine Laboratuvar Hizmetleri Yöntem Beyanının Digital Patoloji Hizmetinin Sunulmasında Kullanılacak Sistemler ve Cihazlar başlığı altında Şirket tarafından sağlanması gereken sistem ve cihazların marka, model ve sayısı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, Kütahya Şehir Hastanesinde Laboratuvar Hizmetleri Yöntem Beyanına göre Şirket tarafından sağlanması gereken Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon (FTR) Hastanesi için temel laboratuvar hizmetleri (biyokimya, hemogram, kardiyak testler ve kan gazı gibi) çalışılacak ekipman parkurunun biyokimya için kurulmadığı, Görüntüleme Hizmetleri Yöntem Beyanına göre temin edilmesi gereken 1 adet PET CT cihazının temin edilmediği, İzmir Şehir Hastanesinde Laboratuvar Hizmetleri Yöntem Beyanına göre dijital patoloji hizmetinin sunulmasında kullanılacak sistemin ve cihazların Şirket tarafından sağlanmadığı, Adana Şehir Hastanesinde Görüntüleme Hizmetleri Yöntem Beyanına göre Şirket tarafından temin edilmesi gereken 1 adet brakiterapi cihazı, 5 adet doppler ultrasonografi cihazı ve 1 adet tavan statifli dijital röntgen cihazının temin edilmediği, Gaziantep Şehir Hastanesinde ise Görüntüleme Hizmetleri Yöntem Beyanına göre temin edilmesi gereken 1 adet tomoterapi cihazı ile 1 adet brakiterapi cihazının temin edilmediği ve Laboratuvar Hizmetleri Yöntem

Beyanına göre dijital patoloji hizmetinin sunulmasında kullanılacak sistemin ve cihazların Şirket tarafından sağlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta laboratuvar hizmetinde hizmet şartlarını sağlayacak şekilde tetkiklerin çalışıldığı, görüntüleme hizmetleri kapsamında ise getirilmeyen ekipmanların sağlanması noktasında müzakerelerin devam ettiği ifade edilse de bulguda yer verildiği üzere laboratuvar cihaz parkurunun Kütahya Şehir Hastanesi FTR binasında kurulmaması kaynaklı olarak o alanda tetkiklerin çalışılamadığı, yöntem beyanında yer almasına rağmen İzmir ve Gaziantep Şehir Hastanelerinde dijital patoloji hizmetinin sağlanamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sağlık tesisleri hizmete açılmadan önce veya pazar testi ifa tarihinden önce ilgili ekipmanları sağlamakla yükümlü olan şirketler ile görüntüleme hizmetleri kapsamında getirilmeyen ekipmanlar için müzakere sürecine ihtiyaç olmadığı, Sözleşme gereği bunların doğrudan hizmet başlamadan önce hazır bulundurulması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu itibarla, görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerinde Ek-14 (Hizmet Şartları) ve Yöntem Beyanlarına göre Görevli Şirket tarafından temin edilmesi ve kurulması gereken cihazların ve sistemlerin sağlanması ve kurulması, sözleşme hükümleri doğrultusunda söz konusu eksikliklere ilişkin hata puanı hesaplanması ve kesintilerin yapılması gerekmektedir.

o) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerindeki Görüntüleme Hizmetlerinin Hakedişlerine Yansıyan Puanların Kontrolünün Yetersiz Olması

Kamu özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerinde yürütülen görüntüleme hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan puanlara ilişkin Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) eki Ek-2B Hizmet Başı İşlem Puan Listesi'ndeki açıklama sütununa uygunluğun kontrolünün yeterli düzeyde gerçekleştirilmediği görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmeleri eki olan Ek-14'ün (Hizmet Şartları) C. Özel Hizmet Şartları kısmında yer alan Bölüm 1. Tıbbi Destek Hizmetleri'nin 1.1. Görüntüleme Hizmetleri başlığında Görüntüleme Hizmetlerinin; Şirket tarafından, İdare personelince güncel SUT çerçevesinde ve/veya Ek A'da belirtilen tüm radyolojik muayeneleri ve tedavilerin sağlanması için gerekli tüm teknik kaynakları, cihaz, personel ve diğer destek faaliyetlerinin temin edilmesini ifade ettiği belirtilmiş olup 1.1. Görüntüleme Hizmetleri başlığı altında yer alan EK A- Yapılacak Olan Tetkik ve Tedaviler başlığında; Sağlık Uygulama Tebliğinde hizmet konusu testlerle ilgili eklerin değişmesi durumunda SUT hastane sınıflandırmasına göre tablonun İdare

Temsilcisi ve Şirket tarafından güncelleneceği ve Şirketin hizmetin yürütülmesi sırasında açıklama sütununda belirtilen koşullara uyacağı belirtilmiştir.

SUT eki Ek-2B Hizmet Başı İşlem Puan Listesi'nde Bilgisayarlı Tomografi (BT) ve Manyetik Rezonans Görüntüleme (MRG) için açıklama sütununda; bu işlemlerin radyoloji uzman hekim raporu ile faturalandırılacağı, aynı gün, bu başlık altında yer alan işlemlerden birden fazla yapılması halinde işlem puanı yüksek olanın tamamı, diğerlerinin her birinin %50'sinin faturalandırılacağı, bu başlık altında yer alan her bir tetkikin, ayakta tedavide, aynı sağlık hizmet sunucusunda, acil haller hariç olmak üzere, aynı hasta için ayda en fazla bir defa faturalandırılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca açıklama sütununda birlikte faturalandırılamayacak olan işlemler de sayılmıştır. Örneğin BT'de R100040 BT, Beyin, kontrastsız (SUT) eki Ek-2B Hizmet Başı İşlem Puan Listesi'ndeki açıklama sütununa göre R100050, R100060, R100140, R100150, R100200 ile birlikte faturalandırılamamaktadır. Yine radyolojik görüntüleme ve tedavi başlığı altındaki diğer işlemlere ilişkin olarak da birlikte faturalandırılamayacak olan işlemler sayılmıştır.

KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerindeki görüntüleme hizmetlerinde hakedişe yansıyan SUT puanlarının hizmet kontrol teşkilatlarınca birtakım kontrollere tabi tutulduktan sonra kesinleştirilmesi ve bunun ardından ödemenin tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir. Kontrol teşkilatlarının çekilen görüntülerin incelenmesinin ve diğer kontrollerin yanında SUT eki Ek-2B Hizmet Başı İşlem Puan Listesi'ndeki açıklama sütununa uygunluğun kontrolünü de yapması gerekmektedir.

KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde düzenlenen detaylı görüntüleme hakedişleri üzerinden yapılan incelemede, bazı şehir hastanelerinde kontrol teşkilatlarınca bahsi geçen kontrollerin yeterli düzeyde yapılmadığı, birlikte faturalandırılmayacak işlemlerin hakedişe yansıtıldığı, BT ve MRG'de aynı gün başlık altında yer alan işlemlerden birden fazla yapılması halinde işlem puanı yüksek olanın tamamı, diğerlerinin her birinin %50'sinin faturalandırılması gerekirken bu kurala uyulmayarak her bir işlem puanının tamamının hakedişe yansıtıldığı, bir tetkikin ayakta tedavide, aynı sağlık hizmet sunucusunda, acil haller hariç olmak üzere, aynı hasta için ayda en fazla bir defa faturalandırılması gerekirken bu kurala uyulmadığı, tüm bunların sonucunda hakedişlere hatalı olarak yansıtılan puanların söz konusu olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta hizmetlerin İdare tarafından titizlikle incelendiği, faaliyet raporlarının aylık olarak muayene ve kabul komisyonları tarafından kontrol

edildiği ifade edilerek bulgu konusu tespitler hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

Bu itibarla, şehir hastanelerinde yürütülen görüntüleme hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan SUT puanlarının kontrollerinin etkin bir şekilde yapılması ve hizmetin yürütülmesi sırasında açıklama sütununda belirtilen koşullara uyulması gerekmektedir.

p) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerindeki Laboratuvar Hizmetlerinin Hakedişlerine Yansıyan Puanların Kontrolünün Yetersiz Olması

Kamu özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerinde yürütülen laboratuvar hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan puanlara ilişkin Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) eki Ek-2B Hizmet Başı İşlem Puan Listesi'ndeki açıklama sütununa uygunluğun kontrolünün yeterli düzeyde gerçekleştirilmediği görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmeleri eki olan Ek-14'ün (Hizmet Şartları) C. Özel Hizmet Şartları kısmında yer alan Bölüm 1. Tıbbi Destek Hizmetleri'nin 1.2. Laboratuvar Hizmetleri başlığında Şirketin, güncel Sağlık Uygulamaları Tebliği'nde Ek A'da belirtilen tüm laboratuvar tetkiklerini çalışmak için İdare'ye gerekli tüm teknik kaynak, Hemşirelik ve Hekimlik Hizmetleri hariç olmak kaydıyla personel (Laboratuvarlarla ilgili mevzuatta nitelikleri belirtilen personel) ve destek faaliyetlerini temin edeceği belirtilmiş olup 1.2. Laboratuvar Hizmetleri başlığı altında yer alan EK A- Yapılacak Olan Tetkik ve Tedaviler başlığında; Şirketin, Sağlık Bakanlığı personelinin Laboratuvar İşlemlerine ait SUT'ta belirtilen ve SUT dışındaki (Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezinde Yapılan Tetkikler vs.) tüm tetkik ve tedavileri gerçekleştirmeleri için gerekli tüm teknik kaynak ve destek faaliyetlerini sağlayacağı, Sağlık Uygulama Tebliği'nde hizmet konusu testlerle ilgili eklerin değişmesi durumunda SUT hastane sınıflandırmasına uygun olarak tablonun İdare Temsilcisi ve Şirket tarafından güncelleneceği ve Şirketin hizmetin yürütülmesi sırasında açıklama sütununda belirtilen koşullara uyacağı belirtilmiştir.

Laboratuvar Hizmetine ilişkin Yöntem Beyanı'nda Sağlık Uygulama Tebliği'nde yer alan açıklamalara uygun kısıtlamaların (gün içinde farklı kliniklerden aynı testin istenmesi, özellikli testlerin belirlenen poliklinik dışından istenmesi, kişinin değişmez analizlerinin -genetik testlerinin- birden fazla istenmesi vb.) HBYS'ye tanımlanmasının İdare/Şirket sorumluluğunda olduğu ve bu kapsamda çalışılmış testlerin SUT puan karşılığının İdare/Şirket sorumluluğunda olduğu düzenlenmiştir.

Bu kapsamda KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerindeki laboratuvar hizmetlerinde hakedişe yansıyan SUT puanlarının hizmet kontrol teşkilatlarınca birtakım kontrollere tabi tutulduktan sonra kesinleştirilmesi ve bunun ardından ödemenin tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir. Bahsi geçen sözleşme maddesi doğrultusunda kontrole esas tutulacak SUT kuralları ise; birlikte faturalandırılamayacak tetkikler, belirli süre geçmeden faturalandırılamayacak tetkikler, yalnızca belirli branş hekimleri tarafından istendiğinde faturalandırılabilecek tetkikler, sadece üçüncü basamak sağlık hizmeti sunucuları tarafından istendiğinde faturalandırılabilecek tetkikler şeklinde sınıflandırılabilir.

Birlikte faturalandırılmaz kuralına örnek vermek gerekirse; L100330 SUT kodlu Albümin/Kreatinin (Spot idrar), (SUT) eki Ek-2B Hizmet Başı İşlem Puan Listesi'ndeki açıklama sütununa göre L100340, L104780, L104790, L104800, L104810 ile birlikte faturalandırılamamaktadır. Birlikte faturalandırılamayacak tetkikler arasında olan L104790 SUT kodlu Kreatinin (Spot idrar) ile L100330 Albümin/Kreatinin (Spot idrar), aynı hasta için aynı anda istendiğinde L100330 Albümin/Kreatinin (Spot idrar) sonucunu verebilmek için halihazırda L104790 Kreatinin (Spot idrar) sonucunun zaten bulunması gerektiğinden ve her iki tetkik de spot idrardan çalışıldığından aynı anda ikisi için faturalandırma yapılması SUT kurallarınca engellenmiştir. Bu kapsamda şehir hastanelerinde düzenlenecek laboratuvar hakedişlerinde de aynı anda bu iki tetkikin puanının hakedişe yansıtılıp yansıtılmadığı kontrol edilmelidir. Yine L102820 SUT kodlu Glike hemoglobin (Hb A1c) açıklama sütununa göre üç ayda bir adet faturalandırılmaktadır. Söz konusu tetkikin aynı hastaya üç ay içinde birden fazla çalışılıp çalışılmadığı ve bu tetkikin puanının hakedişe yansıtılıp yansıtılmadığı kontrol edilmelidir. Yine L100960 Antimüllerien hormon açıklama sütununa göre kadın hastalıkları ve doğum, endokrinoloji, metabolizma hastalıkları uzman hekimleri tarafından istenmesi halinde faturalandırılmaktadır. Söz konusu tetkikin sayılanlar dışında başka bir branş hekimi tarafından istenip istenmediği ve hakedişe yansıtılıp yansıtılmadığı da kontrol edilmelidir.

SUT kurallarının yanı sıra standart olarak her laboratuvar hakediş döneminde kontrol teşkilatları tarafından kontrollerinin sürekli yapılması gereken bazı hususlar da bulunmaktadır. Bu hususlar ise genel olarak; tetkik onay tarihlerinin tamamının hakediş uygulama ayına denk gelip gelmediği, tetkik bazında mükerrer istem ve sonuç olup olmadığı, hakedişe tetkik bazında yansıtılan SUT puanlarının güncelliği şeklinde sıralanabilir.

KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde düzenlenen detaylı laboratuvar hakedişleri üzerinden yapılan incelemelerde, bazı şehir hastanelerinde kontrol teşkilatlarınca, gerekli

kontrollerin yeterli düzeyde yapılmadığı, birlikte faturalandırılmayacak tetkiklerin hakedişe yansıtıldığı, süre ve branş kısıtı kurallarına ilişkin kontrollerin etkin bir şekilde yapılmadığı ve bunun sonucunda hakedişlere hatalı olarak yansıtılan puanların söz konusu olduğu tespit edilmiştir.

Sözleşme eki Ek-14 (Hizmet Şartları) gereğince laboratuvar hizmetine ilişkin olarak Şirketin hizmetin yürütülmesi sırasında açıklama sütununda belirtilen koşullara uyması ve Yöntem Beyanına göre de Sağlık Uygulama Tebliği'nde yer alan açıklamalara uygun kısıtlamaların HBYS'ye tanımlanması gerekmektedir. KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde günlük çalışılan laboratuvar tetkiki sayılarının fazlalığı nedeniyle kontrol teşkilatlarının gerekli kontrolleri HBYS gibi yazılımların desteği olmaksızın tam olarak yerine getirebilmesi mümkün değildir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta hizmetlerin İdare tarafından titizlikle incelendiği, faaliyet raporlarının aylık olarak muayene ve kabul komisyonları tarafından kontrol edildiği ifade edilerek bulgu konusu tespitler hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

Bu itibarla, şehir hastanelerinde yürütülen laboratuvar hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan SUT puanlarının kontrolleri ile diğer bazı standart kontrollerin etkin bir şekilde yapılması, Sağlık Uygulama Tebliği'nde yer alan açıklamalara uygun kısıtlamaların HBYS'ye tanımlanması ve açıklama sütununda belirtilen koşullara uyulması gerekmektedir.

r) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerine İlişkin Sözleşmelerde Azami Hata Puanı Limitlerinin Belirlenmemesi

Sözleşme eki Ek-14 (Hizmet Şartları) uyarınca Görevli Şirket ve Alt Alt Yüklenicilerin performans izlemesinde kullanılan ve yazılı ihtar, fesih gibi sözleşme haklarının kullanılmasında limit olarak yer alan azami hata puanı limitlerinin bazı şehir hastaneleri sözleşmelerinde belirlenmediği görülmüştür.

Sözleşmenin "Performans İzleme" başlıklı 34'üncü maddesinde yazılı ihtarı düzenleyen 34.4'üncü maddenin (b) bendinde; İdarenin 47'nci madde kapsamındaki hakları veya bu yönde başka bir açık hakkı saklı kalmak kaydıyla, herhangi bir Hizmet ile ilgili olarak, herhangi bir ayda Şirkete, Ek 14'te (Hizmet Şartları) ilgili Hizmete karşılık olarak listelenen Hizmet Hata Puanı'ndan daha fazla Puan verilmesi hallerinde İdarenin, Şirkete yazılı bir ihtarda bulunacağı ve söz konusu ihtarnamede ihtara neden olan husus veya hususların ve ihtarın sonuçlarının

belirtileceği ifade edilmiştir.

Yine Sözleşmenin “Şirket’in Sözleşme’ye Aykırılık Halleri” başlıklı 47.1’inci maddesinin “Hata Puanları” başlıklı (j) bendinde; Şirketin, herhangi bir aralıksız 6 (altı) aylık periyotta; Ek 18’de (Ödeme Mekanizması) belirtilen toplam Hizmet Hata Puanı’ndan fazla Hizmet Hata Puanı almış olması veya Şirket'in Ek l8’de (Ödeme Mekanizması) belirtilen toplam Kullanım Hata Puanı’ndan daha fazla Kullanım Hata Puanı almış olması Sözleşmeye aykırılık halleri arasında sayılmış, Alt Alt Yüklenicilerin hizmetleri nedeniyle almış oldukları hata puanlarının Hizmeti sunan Alt Alt Yüklenicinin sözleşmesinin feshine sebebiyet vereceği ancak Şirket ile İdare arasında Sözleşme’nin feshine sebebiyet vermeyeceği belirtilmiştir.

Sözleşme eki Ek-14 (Hizmet Şartları) “Performans Takibi” başlıklı 3.2’nci maddesinde; herhangi bir hizmet ile ilgili olarak, herhangi bir ayda Şirkete tabloda ilgili Hizmete karşılık olarak listelenen Hizmet Hata Puanı’ndan daha fazla Hizmet Hata Puanı verilmesi halinde, İdarenin Sözleşme’nin 34.4.(b) maddesi uyarınca Şirkete yazılı bir ihbarda bulunacağı, Şirket’in herhangi bir Hizmete ilişkin olarak herhangi bir üç ay içerisinde üç veya daha fazla yazılı ihtar alması halinde İdarenin, Sözleşme’nin 34.5’inci maddesi uyarınca, Şirkete yazılı bildirimde bulunarak Şirketin performansının İdare veya Şirket (İdare’nin takdirine bağlı olmak üzere) tarafından izlenme derecesinin arttırılabileceği düzenlemesi yer almaktadır.

Sözleşme eki Ek-14 (Hizmet Şartları) gereği hizmet hatası meydana geldiğinde hizmet hatasına ilişkin olarak Sözleşme eki Ek-18 (Ödeme Mekanizması) gereği hesaplanan hata puanlarına ilişkin olarak Görevli Şirket'in hizmete ilişkin performans takibinde kullanılan azami hata puanı limitleri Görevli Şirkete yapılacak olan yazılı ihtar, fesih ve Görevli Şirket'in performans takibinde izleme derecesinin belirlenmesinde önem arz etmektedir.

Yapılan incelemede bazı şehir hastanelerine ilişkin Ek-14’ün (Hizmet Şartları) 3.2’nci maddesinde yer alan hizmetler için toplam azami hata puanı (yıllık), toplam azami hata puanı (aylık), yazılı ihtar için gereken hata puanını (aylık) içeren tablonun boş olduğu, azami hata puanı limitlerinin belirlenmediği tespit edilmiştir. Bakanlık tarafından azami hata puanı limitlerinin belirlenmesine yönelik çalışma grubu oluşturulduğu, Azami Hata Puanları Tablosunun Doldurulmasına İlişkin Rapor’un sunulduğu ve şirketlerle mutabakatın imzalanma aşamasında olduğu anlaşılmış olup bazı şehir hastaneleri için şirketlerle mutabakat henüz imzalanmadığından azami hata puanları limitleri belirlenememiştir. Sözleşmede hizmetler için azami hata puanı belirlenmemesi sebebiyle hizmetler için verilen hata puanlarına yönelik olarak İdare Sözleşmeden kaynaklı haklarını kullanamamaktadır.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta 18 şehir hastanesinden 17'si için azami hata puanı limitlerinin belirlendiği ancak Manisa Şehir Hastanesi için sürecin tamamlanmadığı ifade edilmiş olsa da 2018 yılında hizmete açılan ve 7 yılı geride bırakan Manisa Şehir Hastanesinde hata puanı limitlerinin belirlenmemesinden kaynaklı kullanılamayan Sözleşme'nin 34'üncü maddesi, 47'nci maddesi, Ek-14 (Hizmet Şartları) 3.2 maddesi gereği performans takibi gibi hakları göz önüne alındığında bu şehir hastanesi için de sürecin tamamlanması önem arz etmektedir.

Bu itibarla, hizmet hata puanı limitlerinin takip edilebilmesi ve hizmetlerin azami hata puanı limitine ulaştığında performans takibi gereği Sözleşme gereklerinin yerine getirilebilmesi için azami hata puanı limitlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

s) Sözleşme Kapsamında Görevli Şirket Tarafından Getirilen Tıbbi Ekipmanlarda Meydana Gelen Onarım Giderlerinin Karşılanması Konusunda Sorunlar Yaşanması

KÖİ modeli ile işletilen şehir hastanelerinde Görevli Şirketler tarafından Ek-13 (Ekipmanlar) kapsamında teslim edilen tıbbi ekipmanlarda meydana gelen onarım giderlerinin karşılanmasında arıza ve hasar kaynağının belirlenmesine ilişkin sorunlar olduğu görülmüştür.

Şehir hastaneleri sözleşmelerinin 7.1'inci maddesinde; Sözleşme'de kararlaştırılmadıkça, Şirket'in, maliyeti ve riski kendisine ait olmak üzere; tesislerin tasarımı, inşası, hizmetlerin sağlanması ve ticari faaliyetlerin yerine getirilmesi dâhil işbu Sözleşme kapsamındaki görevlerini, maliyetlerini ve riskini İdareye rücu etmeksizin kendisi üstlenerek ifa edeceği,

32.8'inci maddesinde; Şirket'in, hizmetleri İdare'nin sağlık tesislerindeki faaliyetleri ile koordineli bir şekilde ve işin gereğine uygun olarak kesintisiz olarak yerine getireceği ve İdarenin ya da herhangi bir İdare Tarafı'nın faaliyetlerini engellememek için gereken özeni göstereceği,

32.9'uncu maddesinde; Şirket'in, taraflar arasında işbu Sözleşme kapsamında veya işbu Sözleşme'ye ilişkin olarak meydana gelebilecek herhangi bir uyuşmazlığın, Şirket tarafından sunulmakta olan hizmetlerin sunumunda herhangi bir kesinti veya gecikme yaşanmaması ile yükümlü olduğu; İdare'nin sağladığı tıbbi hizmetlerin sunumunda Şirket'in sorumluluğundan kaynaklanan herhangi bir kesinti veya gecikme yaşanmaması için elinden gelen tüm gayreti göstereceği, hizmet sağlayıcı veya bizzat Şirket tarafından verilmekte olan herhangi bir hizmetin; İdare ile olan uyuşmazlığın içeriğine, boyutuna veya yükümlülüklerin karşılıklı

ifasını etkileyecek herhangi bir diğer olayın varlığına bakılmaksızın kesintisiz olarak verilmeye devam edileceği,

40.2'nci maddesinde; sigorta poliçesinde sigorta ettiren ve sigortalının, Şirket olacağı, finansman sağlayanların sigorta poliçesinde "dain-i mürtehin" sıfatı ile yer alacağı, finansman sağlayanların finansman sözleşmeleri çerçevesindeki haklarına tabi olmak kaydı ile Şirketin, sağlık tesislerinde meydana gelebilecek her türlü hasar vukuunda, münhasıran sağlık tesislerine harcamayı ve elde ettiği hasar bedeli ile sağlık tesislerini hasardan önceki duruma getirmeyi kabul ve taahhüt edeceği,

Sözleşme eki Ek-14'ün (Hizmet Şartları) 1.5.1.2'nci maddesinde; Şirket'in, 7 gün 24 saat kesintisiz kapsamlı bir tıbbi ekipman destek hizmeti sunacağı, bu kapsamda Hizmetlerin en üst seviyede ulaşılabilirliği ve devamlılığını sağlamak için, tıbbi ekipmanın; güvenli, tam ve optimum performansta çalışır bir şekilde olmasını sağlayacağı, tıbbi ekipman arızalarının ve kesintilerin yarattığı İdare'ye ve hastaya verdiği zararı asgari düzeye indireceği düzenlenmiş olup söz konusu hükümler gereğince Şirket hizmetin devamlılığını sağlamakla yükümlüdür.

Sözleşme eki Ek-21'in (Sigorta Şartları) 2.4'üncü maddesinin (j) bendinde ise; işletme dönemi boyunca sağlık tesislerinin ana yapısını, tüm bağımsız bölümlerini, ortak yerleri, eklenti ve diğer ünitelerini, alet, edevat ve cihazlarını, makine ve ekipmanı ve diğer demirbaşlarını her türlü zarar ve ziyana doğal afetlere, yangına, teröre, grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, hırsızlığa ve benzeri tehlikelere karşı "all risk" sigortası ile Şirket ve/veya alt yüklenici ve/veya alt alt yüklenici tarafından sigortalanacağı, şirket, alt yüklenici ve/veya alt alt yüklenicinin tarafı olduğu sigorta primlerini ödemekle yükümlü olacağı düzenlenmiştir.

Diğer yandan Sözleşme eki Ek-13'ün 4.4'üncü maddesinde; İdare'nin Şirket'in yaptırmış olduğu sigortadan alacağı bedel saklı kalmak kaydıyla, Şirketin, İdare tarafının ve/veya 3. şahısların tutanakla tespit edilen herhangi bir eylemiyle veya eyleminden kaynaklanan bir sebeple zarar gören herhangi bir ekipmanın herhangi bir şekilde değiştirilmesi, onarılması veya yenilenmesinden sorumlu olmayacağı, İdare'nin Şirket'ten söz konusu değişiklik, onarım veya yenilemeyi talep etmesi halinde, bu hususun, Ek 22 (Değişiklik Prosedürü) kapsamındaki Değişiklik'e tabi olacağı,

Sözleşme eki Ek-18'in (Ödeme Mekanizması) 2'nci maddesinin (f) bendinde; Şirket'in, İdare Tarafı'nın ve/veya üçüncü tarafların fiilinden veya ihmalinden kaynaklanan herhangi bir Hizmet Hatası veya Kullanım Hatası'nı müteakiben gerekli olan düzeltme, onarım veya

değişimden sorumlu tutulamayacağı, bu şekilde gerekli her türlü düzeltme, onarım veya değiştirmenin öncelikle Ek-2l (Sigorta Şartları) kapsamında değerlendirileceği, sigortadan alınacak bedel Hata'nın giderilmesi için yeterli olmaz ise, Ek-22 (Değişiklik Prosedürü) hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede Ek-13 kapsamındaki tıbbi ekipmanlarda meydana gelen arıza, hasar gibi durumlarda onarım giderlerinin karşılanması konusunda Görevli Şirketler ile İdare arasında ihtilaf yaşandığı, arızalı/hasarlı tıbbi ekipmanların Görevli Şirketler tarafından herhangi bir ön değerlendirme yapılmadan Ek-22 (Değişiklik Prosedürü) kapsamında değerlendirilerek onarımlarının gerçekleştirilmediği, tıbbi ekipmanların arıza nedenlerinin ve arızanın hangi tarafın eyleminden (Şirket, İdare, 3. Şahıs) kaynaklandığının tespit edilemediği, diğer taraftan sigorta muafiyet bedellerinin yüksek olması sebebiyle arızalı tıbbi ekipmanların sigorta kapsamında da yaptırılamadığı ve uzun sürelerden beri onarımı yapılmayan arızalı tıbbi ekipmanların olduğu ve bu durumun sağlık hizmetinin sunumunda aksamalar yaşanmasına sebebiyet verdiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta pazar testi mutabakatlarının nihai anlaşma sürecinde bahse konu zararların hizmet kapsamında Şirket tarafından yapılması hususunda mutabakat sağlanmış olduğu ifade edilse de bulgu konusu tespit hakkında herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Bulguda özetle Ek-13 kapsamındaki ekipmanların onarım giderlerinin karşılanmasında arıza ve hasar kaynağının belirlenmesine ilişkin sorunlar olduğu, İdare ve Şirket arasındaki bu anlaşmazlıklar nedeniyle ekipmanların uzun süre kullanım dışı kaldığı tespitine yer verilmesine rağmen İdare tarafından bir değerlendirme yapılmamıştır.

Bu itibarla, yukarıda yer verilen Sözleşme hükümleri gereğince Görevli Şirketlerin her halükârda hizmetin devamlılığını sağlama yükümlülüğü olduğundan arızalı/hasarlı tıbbi ekipmanların onarımlarının gerçekleştirilmesi, İdare ve Görevli Şirketler tarafından komisyon kurularak tıbbi ekipmanların arıza nedenleri ve hangi tarafın eyleminden kaynaklandığının tespit edilmesi ve sorumluluğun belirlenmesinin ardından Sözleşme hükümlerine uygun şekilde onarımların sağlanarak tıbbi ekipmanların sağlık hizmet sunumuna verilmesi gerekmektedir.

t) Pazar Testi Süreçlerinin Yürütülmemesi ve Sonuçlandırılmaması

Sözleşmelerde öngörülen süre geçmiş olmasına rağmen Kayseri ve Manisa Şehir Hastaneleri için pazar testi süreçlerinin yürütülmediği, Mersin, Yozgat, Isparta, Adana ve Eskişehir Şehir Hastanelerinde Bina ve Arazi, Ortak Hizmetler Yönetimi ve Hastane Bilgi

Yönetim Sistemi (HBYS) Hizmetlerinin pazar testi süreçlerinin sonuçlandırılmadığı, ElazığFethi Sekin ve Bursa Şehir Hastanesinde ise pazar testi ilanına çıkılmasına rağmen sürecin sonuçlandırılmadığı görülmüştür.

i. Sözleşmelerde Öngörülen Süre Geçmiş Olmasına Rağmen Bazı Şehir Hastaneleri İçin Pazar Testi Süreçlerinin Yürütülmemesi

Kayseri ve Manisa Şehir Hastanelerine ilişkin sözleşmelerde pazar testi için öngörülen süre geçmiş olmasına rağmen söz konusu şehir hastanelerinde pazar testi süreçlerinin yürütülmediği görülmüştür.

6428 sayılı Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a dayanılarak çıkarılan Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınmasına Dair Uygulama Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde piyasa testi; teknolojik gelişmeler ve yeni ihtiyaçlar göz önüne alınmak, rekabet ve saydamlık sağlanmak suretiyle, yüklenicinin üstlendiği tıbbi ekipman da dahil her türlü donanım, mefruşat ve hizmetlere ilişkin olarak, belirli dönemlerde ekonomik açıdan en avantajlı fiyatı seçme işlemi olarak tanımlanmıştır. Yönetmelik'in "Ödemelerin Hesaplanması ve Ödeme Usulleri" başlıklı 56'ncı maddesinin beşinci fıkrasında; bu Yönetmelik kapsamında yapılan sözleşmeler ile yükleniciye verilen hizmetlerin beş yılı geçmemek üzere sözleşmede belirlenecek sürelerde, donanımın ise ihale dokümanında belirtilen süreler sonunda piyasa testi ile güncellenerek satın alınacağı ve piyasa testinden amacın, bir hizmet veya hizmetler grubuna veyahut donanıma ilişkin olarak ekonomik açıdan en avantajlı fiyatı belirlemek olduğu ifade edilmiştir.

Görevli Şirketler ile Bakanlık arasında imzalanan şehir hastanelerine ilişkin sözleşmelerin "Pazar Testi" başlıklı 38'inci maddesinde pazar testine tabi hizmetlere uygulanacak pazar testinin Ek-17 (Pazar Testi Prosedürü) hükümlerine tabi olacağı düzenlenmiştir.

Sözleşme eklerinden olan Ek-17'nin 2'nci maddesinde; Ek-17 Ek A'da yer alan pazar testine tabi hizmetlerin pazar testinin, Ek-17 hükümlerine uygun olarak İdare tarafından yürütüleceği ifade edilmiş olup pazar testi, fiili tamamlama belgesinin düzenlenmesini müteakip belirlenen beş yıllık periyotlar içerisinde tekrar edilmek üzere yapılacaktır.

Ek-17'nin (Pazar Testi Prosedürü) devamı maddelerinde pazar testi programı, pazar testi teklifi, teklif verenlerin ön yeterliliği, teklif verme süreci, kazanan katılımcılar, ön alım hakkı ve atama, hizmet ödemesine ilişkin ayarlamalar ve alt alt sözleşmelerin pazar testine tabi olmasına yönelik hükümler yer almaktadır.

Gerek Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınmasına Dair Uygulama Yönetmeliği gerekse Kayseri ve Manisa Şehir Hastanelerine ilişkin Sözleşme eki Ek-17 (Pazar Testi Prosedürü) gereğince pazar testine tabi hizmetlere uygulanacak pazar testlerinin tarihleri beş yıllık periyotlar olarak belirlenmiştir.

Kayseri ve Manisa Şehir Hastanelerinin fiili tamamlama belgelerine göre; Kayseri Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 29.05.2018 olup beş yıllık periyot 29.05.2023 tarihinde, Manisa Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 30.10.2018 olup beş yıllık periyot 30.10.2023 tarihinde son bulmuş olmasına rağmen söz konusu şehir hastanelerinde pazar testi süreçleri yürütülmemiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta Kayseri ve Manisa Şehir Hastaneleri için Şirketler ile Ek-17 (Pazar Testi Prosedürü) kapsamında mutabık kalınması gereken hususlarda anlaşma sağlanamadığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, Yönetmelik ve sözleşme hükümleri gereğince Kayseri ve Manisa Şehir Hastanelerinde pazar testi süreçlerinin yürütülmeye başlanması ve sonuçlandırılması gerekmektedir.

ii. Bazı Şehir Hastanelerinde Pazar Testi Süreçlerinin Sonuçlandırılmaması

Mersin, Yozgat, Isparta, Adana, Eskişehir ve Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanelerinde bina ve arazi, ortak hizmetler yönetimi ve HBYS hizmeti dışındaki hizmetlerde pazar testi süreci sonuçlandırılmasına rağmen söz konusu üç hizmet için pazar testi süreçlerinin sonuçlandırılmadığı, Bursa Şehir Hastanesinde ise pazar testi ilanına çıkılmasına rağmen sürecin sonuçlandırılmadığı görülmüştür.

Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınmasına Dair Uygulama Yönetmeliği ve Ek-17 (Pazar Testi Prosedürü) gereğince pazar testine tabi hizmetlerin pazar testi tarihleri beş yıllık periyotlar olarak belirlenmiştir.

Mersin Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 16.01.2017 olup beş yıllık periyot 16.01.2022 tarihinde, Yozgat Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi

12.01.2017 olup beş yıllık periyot 12.01.2022 tarihinde, Isparta Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 01.03.2017 olup beş yıllık periyot 01.03.2022 tarihinde, Adana Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 15.09.2017 olup beş yıllık periyot 15.09.2022 tarihinde, Eskişehir Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 27.10.2018 olup beş yıllık periyot 27.10.2023 tarihinde, Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 31.07.2018 olup beş yıllık periyot 31.07.2023 tarihinde son bulmuş olup bina ve arazi hizmeti, ortak hizmetler yönetimi hizmeti ve HBYS hizmeti dışındaki hizmetlerde pazar testi süreci gecikmeli de olsa sonuçlandırılmıştır. Söz konusu üç hizmetle ilgili olarak ön yeterlik pazar testi ilanları yayımlanmasına rağmen teknik şartname ve donanım listesi ekinde mutabık kalınamamış ve pazar testi süreçleri sonuçlandırılmamıştır. Bursa Şehir Hastanesine ilişkin fiili tamamlama tarihi 16.07.2019 olup beş yıllık periyot 16.07.2024 tarihinde son bulmuş olmasına rağmen gecikmeli olarak Bursa İl Sağlık Müdürlüğü tarafından 10.02.2025 tarihli ve 32809 sayılı Resmi Gazete'de pazar testi ön yeterlik ilanına çıkıldığı görülmüş olup 2024 yılı içerisinde pazar testi sürecinin sonuçlandırılmadığı anlaşılmıştır.

Söz konusu durumda pazar testine ilişkin ikinci 5 yıllık periyotların son tarihi Mersin Şehir Hastanesi için 16.01.2027, Yozgat Şehir Hastanesi için 12.01.2027, Isparta Şehir Hastanesi için 01.03.2027, Adana Şehir Hastanesi için 15.09.2027, Eskişehir Şehir Hastanesi için 27.10.2028, Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi için 31.07.2028, Bursa Şehir Hastanesi için 16.07.2029 olması sebebiyle bu hizmetlerin pazar testi süreçlerinde yaşanan gecikme nedeniyle hizmet verilecek süre kısalacağından yapılacak pazar testi için dışarıdan yeni bir teklif verilmesi zorlaşmakta, mevcut alt alt yüklenici ise avantajlı hale gelmektedir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta Bina ve Arazi, Ortak Hizmetler Yönetimi ve HBYS Hizmetlerinin pazar testi teklif şartnamesinin oluşturulması aşamasında sağlık tesisinde HBYS hizmeti kapsamında kurulduğu iddia edilen bazı ekipman ve sistemlerin sabit yatırım olup olmaması ile ilgili Şirket ve İdare yetkilileri ile halihazırda mutabakat sağlanamadığı, yatırım dönemine ilişkin bu konu hakkında il sağlık müdürlükleri, şirketler ve Bakanlığın ilgili birimleri tarafından mutabakat sağlanmasına yönelik çalışmalar devam etmekte olduğu ifade edilse de süreçler neticelendirilememiştir.

Bu itibarla, Mersin, Yozgat, Isparta, Adana, Eskişehir ve Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanelerinde bina ve arazi, ortak hizmetler yönetimi ve HBYS hizmetlerine ilişkin, Bursa Şehir Hastanesinde ise tüm hizmetlere ilişkin pazar testi süreçlerinin sonuçlandırılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerine İlişkin Sorunlar Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Diğer Bulgular bölümünde 4 numaralı bulgu olarak yer almaktadır.
Yapım İşlerinde Sigorta Kapsamı ve Süresinin Sağlıklı Belirlenmemesi, İhaleye Hazırlık ve Projelendirme Süreçlerinin Etkili İşletilmemesi ve Sözleşme Uygulama Sürecinde Aksaklıkların Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Diğer Bulgular bölümünde 3 numaralı bulgu olarak yer almaktadır.

SAĞLIK BAKANLIĞINA BAĞLI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmelerinde İstihdam Edilen Personele İlişkin Bilgiler Tablosu

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

KISALTMALAR

DSİBMY: Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği

HBYS: Hastane Bilgi Yönetim Sistemi

KBS: Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

MKYS: Malzeme Kaynak Yönetim Sistemi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

SUT: Sağlık Uygulama Tebliği

TDMS: Tek Düzen Muhasebe Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Sağlık Tesislerinin Gerçek Kişilerden Alacaklarına İlişkin Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Kayıtları Arasında Uyumsuzluk Olması

2. Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Ek Ödeme Süreçlerine İlişkin Sorunlar Bulunması

2. Sağlık Tesisleri Tarafından Temin Edilen ve İlaç Hazırlama Ünitesinde Hazırlanan Kemoterapi İlaçlarının Stok Takibinde ve Süreç Yönetiminde Aksaklıklar Bulunması

3. İcap ve Nöbet Süreçlerine İlişkin Sistematik Bir Kontrolün Bulunmaması

4. Ticari Alan Kira Tahsilatlarında Mevzuatta Belirtilen Sürelere Uyulmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde, Sağlık Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında döner sermaye işletmesi kurulabileceği hüküm altına alınmıştır.

Döner sermaye işletmeleri ve bu işletmelere tahsis edilen döner sermayenin tanımına Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin (DSİBMY) "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde yer verilmiştir. Söz konusu maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde döner sermaye, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerin sürdürülebilmesi için, kamu idaresine bağlı olarak kurulmuş işletmelere tahsis edilen sermaye; (h) bendinde ise işletme, (b) bendi uyarınca verilen sermayenin tahsis amacını gerçekleştirmek üzere kurulan döner sermaye işletmeleri olarak ifade edilmiştir.

2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2'nci maddesinde; bu Kararname'nin 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I), (II) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan idareler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kurulan diğer idareler, fonlar ve kefalet sandıkları hakkında uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Sağlık Bakanlığı 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli bir idare olduğundan, Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermayeli kuruluşlar hakkında da 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümleri uygulanmaktadır.

Sağlık Bakanlığına Bağlı Döner Sermaye İşletmelerine ilişkin temel mevzuat aşağıdaki gibidir:

- 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun

ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

- 663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun
- 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu
- 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu
- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu
- 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
- Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği
- Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği
- Sağlık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Hakkında Yönetmelik
- Sağlık Bakanlığı Trafik Hizmetleri Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği
- Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği
- Sağlık Bakanlığı Bağlı Kuruluşları Hizmet Birimlerinin Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1.2.1. Teşkilat Yapısı

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 353'üncü maddesinde, Sağlık Bakanlığının merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluştuğu belirtilmektedir. Kararname'nin 371'inci maddesinde; Bakanlığın taşra teşkilatı kurmaya yetkili olduğu, il ve ilçe yönetim birimlerinin il ve ilçe sağlık müdürlükleri olduğu düzenlenmiştir. Bu teşkilatlanmaya paralel olarak, Bakanlık merkez hizmet birimleri, il sağlık müdürlükleri ve il sağlık müdürlüklerine bağlı sağlık tesislerinde döner sermaye işletme birimleri kurulmuştur.

1.2.2. İnsan Kaynakları

Döner sermaye işletmelerinin faaliyetleri kadro/pozisyonu Bakanlıkta ya da döner sermaye işletmelerinde bulunan personel eliyle yürütülmektedir.

209 sayılı Kanun'un geçici 3'üncü maddesi çerçevesinde; Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek, 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (KHK) ekli (1) sayılı cetvelin Sağlık Bakanlığına ait bölümüne eklenmiştir.

Sağlık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Hakkında Yönetmelik'in "Kadro Planı" başlıklı 5'inci maddesinde, döner sermaye kadrolarının ihdası, iptali ve benzeri işlemlerin 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi olduğu hükmü bulunmaktadır.

2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Atıflar" başlıklı 15'inci maddesinde; diğer mevzuatta 13.12.1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye yapılmış olan atıfların bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne yapılmış sayılacağı belirtilmiştir.

Döner sermaye işletmelerinde 24.934 memur, 27 sözleşmeli personel ve 129.541 işçi olmak üzere toplam 154.502 personel istihdam edilmektedir. Personelin ünvanlarına göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmelerinde İstihdam Edilen Personele İlişkin Bilgiler Tablosu

Memur		Sözleşmeli Personel		İşçi	
Ünvanı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Ünvanı**	**Dolu Kadro Sayısı**	**Ünvanı**	**Dolu Kadro Sayısı**
Şef	13	Büro Personeli	8	Sürekli İşçi	38
Memur	55	Destek Personeli	5	Sürekli İşçi (696 sayılı KHK)	129.482
VHKİ	126	Ebe	1	Geçici İşçi	21
Sosyal Çalışmacı	119	Hemşire	5		
Diş Tabibi	625	Laborant	2		
Biyolog	70	Sağlık Memuru	4		
Odyolog	15	Sağlık Teknikeri	2		
Psikolog	180				
Perfüzyonist	22				
İş ve Uğraşı Terapisti	6				
Dil ve Konuşma Terapisti	7				
Fizyoterapist	166				
Eczacı	118				
Diyetisyen	163				

Sağlık Fizikçisi	8				
Çocuk Gelişimcisi	63				
Hemşire	13.988				
Ebe	828				
Sağlık Memuru	5.274				
Sağlık Teknikeri	2.780				
Laborant	3				
Sosyolog	6				
Programcı	1				
Mühendis	13				
Mimar	5				
Kimyager	1				
Tekniker	7				
Teknisyen	11				
Avukat	154				
Hizmetli	107				
Toplam	**24.934**	**Toplam**	**27**	**Toplam**	**129.541**
GENEL TOPLAM		**154.502**			

1.3. Mali Yapı

209 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesine dayanılarak çıkarılan Sağlık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Hakkında Yönetmelik ile Sağlık Bakanlığı döner sermaye işletmelerinin idaresi, sermayesi, gelir ve giderleri ile bütçe işlemlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Anılan Yönetmelik'te döner sermaye işletmelerinin bütçelerinin hazırlanması ve kabulüne ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte bütçe hazırlık ve kabul sürecine ilişkin işlemlerin bütçe çağrısında belirtilen hususlar çerçevesinde yürütmektedir.

Söz konusu Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde döner sermaye işletmelerinin gelirleri, 10'uncu maddesinde ise döner sermaye işletmelerinin giderleri sayılmıştır.

Sağlık Bakanlığına bağlı merkez ve taşra teşkilatlarında bulunan döner sermaye işletme birimlerinin bütçeleme süreci, Sağlık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından, il sağlık müdürlükleri ile merkez döner sermaye işletme birimlerine yapılan bütçe çağrısı ile başlamaktadır.

İl sağlık müdürlükleri, müdürlüklerine bağlı döner sermaye işletme birimlerine ait bütçe tekliflerini gerekçeleri ile birlikte hazırlayarak konsolide şekilde Strateji Geliştirme Başkanlığının inceleme ve onayına sunmaktadır. Başkanlıkça gerekli inceleme ve düzeltmeler yapıldıktan sonra aynı Başkanlıkça bütçeler onaylanarak, ilgili il sağlık müdürlüklerine gönderilmektedir.

Diğer taraftan, Bakanlık merkez döner sermaye işletmesi ile işletme birimleri bütçe tekliflerini gerekçeleri ile birlikte hazırlayarak Strateji Geliştirme Başkanlığının inceleme ve onayına sunmaktadır. Başkanlıkça gerekli inceleme ve düzeltmeler yapıldıktan sonra bütçeler, Sağlık Bakanı tarafından onaylanarak, ilgili işletme birimlerine gönderilmektedir.

Bakanlığın 15 merkez ve 977 taşra teşkilatında olmak üzere toplam 992 adet döner sermaye işletme birimini içerecek şekilde hazırlanan 2024 yılı konsolide bilançosunda; döner sermayeli işletmelerin sermayesi 10.000.000.000,00 TL olup toplam aktif büyüklüğü 63.792.657.826,31 TL'dir. 2024 yılında Kurumun dönem net zararı 31.549.633.101,21 TL olarak gerçekleşmiştir.

Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermaye işletmelerine ait muhasebe sisteminden alınan bilgilere göre, 2024 yılında 571.602.479.966,00 TL ödenek tahsis edilmiş, 525.833.281.815,20 TL tutarında harcama gerçekleştirilmiştir. Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırmasına göre ödenek ve harcama bilgileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Hesap Adı	Gider Bütçesi (TL)	Gerçekleşme (TL)	Fark (TL)
01. Personel Giderleri	139.182.749.381,00	135.162.753.367,44	4.019.996.013,56
02. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	25.337.995.040,00	23.503.753.816,06	1.834.241.223,94
03. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	208.234.068.229,00	194.330.214.949,01	13.903.853.279,99
05. Cari Transferler	22.212.838.001,00	19.583.892.663,36	2.628.945.337,64
06. Sermaye Giderleri	26.866,00	0,51	26.865,49
10. Ek Ödeme	156.723.049.821,00	153.252.667.018,82	3.470.382.802,18
11. Gider Bütçesi Dengeleme Payı	19.911.752.628,00	0,00	19.911.752.628,00
TOPLAM	**571.602.479.966,00**	**525.833.281.815,20**	**45.769.198.150,80**

Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermaye işletmeleri için 2024 yılında 571.602.479.966,00 TL gelir planlanmış olup toplam 497.998.182.711,09 TL tutarında bütçe geliri elde edilmiştir. Bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırmasına göre planlanan gelir ve gerçekleşen gelir bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Hesap Adı	Gelir Bütçesi (TL)	Gerçekleşme (TL)	Fark (TL)
03. Mal ve Hizmet Gelirleri	288.236.330.970,00	288.198.682.588,83	37.648.381,17

04. Alınan Bağış ve Yardımlar	3.375.367.509,00	3.459.763.278,61	-84.395.769,61
09. Diğer Gelirler	279.990.781.487,00	206.339.736.843,65	73.651.044.643,35
TOPLAM	**571.602.479.966,00**	**497.998.182.711,09**	**73.604.297.254,91**

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlığa bağlı merkez ve taşra teşkilatında bulunan döner sermaye işletmeleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olup, muhasebe işlemleri Bakanlığın Tek Düzen Muhasebe Sistemi (TDMS) isimli bilişim sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Sağlık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Hakkında Yönetmelik'in, "Defter, Mali Tablo ve Belgeler" başlıklı 15'inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında;

"(1) Defter ve belgelerin muhasebe yetkililerince düzenlemesinde ve bunların Sayıştaya ve ilgili kamu idarelerine gönderilmesinde, 1/5/2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde yer alan düzenlemeler ile Sayıştay tarafından belirlenen usul ve esaslara uyulur.

(2) ...

(3) Sağlık Bakanlığı merkez döner sermaye saymanlığı, Sağlık Bakanlığı merkez ve İl Sağlık Müdürlükleri döner sermaye işletmelerinin bilançolarını Şubat ayı sonuna kadar konsolide ederek elektronik veya kağıt ortamında istenilecek şekilde ilgili yerlere verirler." düzenlemesi yer almaktadır.

Bununla birlikte döner sermaye işletmeleri konsolide mali tabloları ve ekleri Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından hazırlanarak Sayıştay Başkanlığına gönderilmiştir.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetimin ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sağlık Bakanlığına Bağlı Döner Sermaye İşletmeleri 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sağlık Tesislerinin Gerçek Kişilerden Alacaklarına İlişkin Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Kayıtları Arasında Uyumsuzluk Olması

Bazı sağlık tesislerinin gerçek kişilerden alacaklar hesabına yönelik olarak Tek Düzen Muhasebe Sistemindeki (TDMS) muhasebe kayıtları ile Hastane Bilgi Yönetim Sistemindeki (HBYS) kayıtları arasında farklılık olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kayıt Zamanı" başlıklı 50'nci maddesine göre bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir. Bütün malî işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve her muhasebe kaydının belgeye dayanması şarttır.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Alacakların Takip ve Tahsil Sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesinin idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisinin, alacakların takibi için gerekli bilgileri ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekten ve idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hâle gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bakanlığa bağlı döner sermaye işletme birimlerinin muhasebe iş ve işlemlerinin yürütüldüğü TDMS web tabanlı bir bilişim sistemidir. Sisteme girilen muhasebe kayıtlarındaki veriler ile çeşitli raporlar oluşturulmaktadır. HBYS ise hastanelerin yapmış olduğu işlemleri bilgisayar üzerinde gerçekleştiren yazılım grubuna verilen genel addır.

Döner sermaye işletmelerinin muhasebe işlemlerinin yürütüldüğü TDMS'den üretilen mizanlar ile sağlık tesislerinden alınan veriler birlikte incelendiğinde; sağlık tesisleri bünyesinde HBYS'de tutulan gerçek kişilere ilişkin alacak kayıtları ile TDMS'de 120.11.01 Yurtiçi Gerçek Kişilerden Alacaklar Hesabı ve 120.11.02 Yurtdışı Gerçek Kişilerden Alacaklar Hesabı'nda takip edilen alacaklar arasında farklılık olduğu görülmüştür. Bazı sağlık tesislerinde HBYS'de kayıtlı olmasına rağmen TDMS'ye yansımamış alacakların olduğu, bazı sağlık

tesislerinde ise TDMS'de alacak olarak gözükmesine rağmen sağlık tesislerinin kayıtlarında yer almayan alacakların olduğu tespit edilmiştir.

Bütün mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve sağlık tesislerinde fiili durum ile muhasebe kayıtlarının tutarlılığının sağlanması açısından TDMS ve HBYS kayıtlarının birbiriyle uyumlu olması gerekmekte olup, bazı sağlık tesislerinin alacaklarına yönelik iş ve işlemlerin muhasebeleştirilmemesi sebebiyle döner sermaye işletme birimlerinin 120 Alıcılar Hesabı mali tablolarda doğru ve güvenilir bilgi vermemektedir.

Kamu idaresi cevabında sağlık tesislerinde verilen hizmetlere ilişkin kayıtların eksiksiz ve izlenebilir bir şekilde muhafaza edilmesini sağlamak amacıyla HBYS sistemlerinde zorunlu veri alanlarının genişletilmesine yönelik çalışmaların başlatılacağı ve bu düzenleme sonucunda TDMS ile HBYS verileri arasında uyum sağlanacağı; gerçek kişilere ait olup HBYS'de yer alan ancak TDMS'ye aktarılmamış alacak kayıtlarına ilişkin gerekli kontrollerin yapılması amacıyla il sağlık müdürlüklerinin talimatlandırıldığı ve hatalı veya eksik veri girişinde bulunan sağlık tesislerinin sistem üzerinden uyarıldığı; TDMS ile HBYS arasında tam uyumun sağlanması ve tüm mali işlemlerin eksiksiz muhasebeleştirilebilmesi amacıyla süreçlere ilişkin mevzuat düzenleme çalışmalarına başlanıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, alacakların takibi sürecinde verilen hizmete ilişkin bilgilerin fatura servisine iletilmesi, faturanın kesilerek hem HBYS'ye kaydedilmesi hem de muhasebe işlem fişi düzenlenmek suretiyle döner sermaye muhasebe birimlerince muhasebeleştirilmesi ve TDMS'ye kaydının yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

Bakanlığa bağlı döner sermayeli işletme birimlerinin uhdesinde olan ticari ve diğer alacaklardan tahsili şüpheli hale gelenlerin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı veya 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabı'nda izlenmediği ve bunlar için karşılık ayırma işlemi yapılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı'nın niteliğini düzenleyen 109'uncu maddesinde; hesabın, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş, bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmektedir.

Yönetmelik'in 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabı'nın niteliğine ilişkin 121'inci maddesinde; hesabın, ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış diğer alacakların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmektedir.

Yönetmelik'in 111, 123 ve 433'üncü maddelerinde ise şüpheli ticari ve şüpheli diğer alacaklar hesabında izlenen tutarların tahsil edilememe ihtimalinin kuvvetlenmesi halinde karşılık ayırma işlemi yapılacağı düzenlenmektedir.

Yukarıda yer verilen Yönetmelik hükümleri kapsamında yapılan incelemede Bakanlığa bağlı döner sermayeli işletme birimlerinin bazılarında; tahsili gerçekleştirilememiş, birkaç defa yazıyla istenmiş ve yine bir kısmı dava veya icra safhasına gelmiş ticari ve diğer alacak tutarlarına rastlanılmış olup bu tutarların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı ile 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabı'na aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Diğer yandan, söz konusu ticari ve diğer alacakların bir kısmının tahsil edilememe olasılığı kuvvetlendiği halde, bu alacaklar için karşılık ayırma işleminin yapılmadığı da görülmüş olup Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan ihtiyatlılık kavramı gereğince, muhtemel risklere karşı karşılık ayrılması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında muhasebe kayıtlarının döner sermaye işletme birimleri düzeyinde yapıldığı, konu ile ilgili olarak il sağlık müdürlüklerinin talimatlandırıldığı; ayrıca 2024 yılı içerisinde 128-Şüpheli Ticari Alacaklar ile 138-Diğer Ticari Alacaklar Hesaplarına kısmen veya tamamen işlem yapmayan 51 ilin olduğu; tespit edilen bu illerin tamamı ile yapılan görüşmeler sonucunda birçok ilde gerekli düzeltme ve muhasebe kayıtlarının tamamlandığı ifade edilmiştir. Kamu idaresi cevabında her ne kadar gerekli düzeltme kayıtlarının yapıldığı belirtilmişse de düzeltme kayıtlarının 2025 yılında yapılması ve 46 ile ilişkin tahsilatları içermesi nedeniyle, 2024 yılı mali tablolarında 128 ve 138 nolu hesaplar gerçeği yansıtmamaktadır.

Bu itibarla, tahsili şüpheli hale gelen alacaklarla ilgili muhasebe kayıtlarının yapılması ve karşılık ayrılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Ek Ödeme Süreçlerine İlişkin Sorunlar Bulunması

209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun'un 5'inci maddesi ve bu madde kapsamında çıkarılan Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği hükümlerine uygunluk açısından yapılan denetimde bazı sağlık tesislerinde ek ödeme sürecinde hata ve eksiklikler olduğu görülmüştür.

a) Bilimsel Çalışma Destek Puanı Verilen Kişilerin Akademik Teşvik Ödeneğinden Yararlandırılıp Yararlandırılmadığı Hususunda Sistematik Bir Kontrolün Bulunmaması

Ek ödeme bordrolarında bilimsel çalışma destek puanı hesaplanan ve ödenen kişilerden bazılarının aynı ek ödeme döneminde ve aynı bilimsel çalışmalar için kadrolarının bulunduğu üniversiteden de akademik teşvik ödeneğinden yararlandığı ve bu hususta genel olarak sistematik bir kontrolün bulunmadığı görülmüştür.

2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun "Akademik Teşvik Ödeneği" başlıklı ek 4'üncü maddesinde; her bir takvim yılı için bir önceki yıl bilim, teknoloji ve sanata katkı sağlayıcı nitelikte yurt içinde veya yurt dışında sonuçlandırılan bilimsel çalışmalar esas alınarak öğretim elemanları için yüz puan üzerinden yıllık akademik teşvik puanı hesaplanacağı ve puan karşılığında şubat ayının on beşinden itibaren on iki ay süreyle akademik teşvik ödeneği hesaplanıp ödeneceği ifade edilmiştir.

Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde bilimsel çalışma destek puanı; sağlık tesislerinde görev yapan personele, kadrosu üniversitede olanların akademik teşvik ödeneği almadığını belgelemesi koşulu ile Ek-7 sayılı listede yer alan bilimsel çalışmaları inceleme heyeti tarafından belirlenen şekilde belgelemesi halinde belgelemenin yapıldığı dönemi takip eden 6 ay süreyle verilen ve aynı listede yer alan bilimsel çalışmalara karşılık gelen puan şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Temel Esaslar" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinde ise; ilgili dönemde, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun ek 4'üncü maddesi uyarınca akademik teşvik ödeneğinden faydalanan personel için bilimsel çalışma destek puanının hesaplanmayacağı düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri doğrultusunda Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesislerinde görev yapan ancak kadrosu üniversitede bulunan personele yapılacak ek

ödemelerde bilimsel çalışma destek puanı hesaplanabilmesi, personelin kadrosunun bulunduğu üniversitede akademik teşvik ödeneğinden yararlanmaması halinde mümkündür. Bu hususta mükerrer ödemeye sebebiyet verilmemesi adına ilgili üniversite ile sağlık tesisi arasında düzenli bilgi paylaşımı olması ve iki taraflı kontrol yapılması gerekmektedir.

Zira bilimsel çalışma destek puanı personelin inceleme heyetine başvurmasıyla beraber takip eden altı aylık maaş bordrolarına yansıtılırken, akademik teşvik ödeneği geçmiş yıldaki akademik çalışmalar için yılın şubat ayında başlatılan ve 12 ay sürdürülen bir ödemedir. Dolayısıyla akademik teşvik ödeneği ile bilimsel çalışma destek puanından aynı anda yararlanılamayacağı konusunda sistematik bir şekilde bilgi eksikliği söz konusu olduğunda, üniversite ile sağlık tesisi arasında veri alışverişinin de düzenli olmaması ve her iki ödemenin tahakkuka bağlanma süreçlerinin farklı işlemesi sebebiyle hem ilgili sağlık tesisinden hem de personelin kadrosunun bulunduğu üniversiteden ödeme yapılabilmektedir.

Bakanlığa bağlı sağlık tesislerinde, kadrosu üniversitede olan personelin akademik teşvik ödeneğinden yararlanıp yararlanmadığı hususu genel olarak ilgili sağlık tesisi tarafından üniversiteler ile yılda bir veya birkaç kez yazışma yapılması vasıtasıyla kontrol edilmektedir. Ancak bu yöntem, gerek yazışma süreçlerinin uzaması ve personel sirkülasyonunun yoğunluğu gerekse de yukarıda bahsi geçen hususlar sebebiyle kontrol zafiyeti oluşmasının önüne geçememektedir.

Kamu idaresi cevabında Bakanlık ile üniversitelerin, bilimsel çalışma destek puanı ile akademik teşvik ödeneğinin takibini sağlayan sistematik bir kontrol mekanizması oluşturulması aşamasında taraflarınca gerekli teknik desteğin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, bilimsel çalışma destek puanı ile akademik teşvik ödeneğinden aynı anda yararlanılmamasını sağlamak üzere daha etkin kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

b) Taşınır Kayıt ve Kontrol Yetkililiği Sebebiyle Ek Puan Alan Kişilerden Kefalet Kesintisine Tabi Tutulmayanların Mevcut Olması

Bakanlığa bağlı sağlık tesislerinde görev yapan ve taşınır kayıt veya kontrol yetkililiği sebebiyle ek ödeme bordrolarına ek puanlar yansıtılan kişiler arasında kefalete tabi tutulmayanların bulunduğu görülmüştür.

2489 sayılı Kefalet Kanunu'nun 1'inci maddesinin birinci fıkrasında; 5018 sayılı Kamu

Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri ile bu idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşlarda para, menkul kıymet ve ayniyatı alıp veren ve elinde tutan memur, sözleşmeli personel ve işçiler (geçici işçiler hariç) için müteselsil kefalet usulü kabul edilmiş ve bu maksatla tüzel kişiliği haiz Kefalet Sandığı kurulmuştur. Bu Kanundaki memur ve müstahdem ibarelerinden bu fıkrada geçen kefalete tabi personelin anlaşılacağı belirtilmiştir.

Taşınır kayıt ve kontrol yetkililerinin kefalete bağlanmasıyla ilgili tereddütlerin giderilmesi maksadıyla yayımlanan 30 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Taşınır Kayıt ve Kontrol Yetkililerinin Kefalete Bağlanması" başlıklı 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; kamu idarelerinde görevlendirilen taşınır kayıt ve kontrol yetkililerinin de kefalete bağlanarak aylık ve ücretlerinden 2489 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde belirtilen tutarda kefalet aidatı kesilmesi ve Kefalet Sandığı hesabına gönderilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde ek puan; personele Yönetmelik'e ekli Ek-6 sayılı listede belirtilen görevleri yerine getirmesi halinde ilgili dönem için tabloda öngörülen oranlarda verilen ek puanların toplamı şeklinde tanımlanmıştır.

Anılan Yönetmelik'in eki olan "Ek-6 Ek Puan Tablosu"nun 11'inci satırında taşınır kayıt yetkilisi ve taşınır kontrol yetkilisi olarak görev yapan personele görevlendirme süresince sağlık tesisi puan ortalaması üzerinden %10 oranında ek puan verilmesi düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, sağlık tesislerinde taşınır kayıt veya kontrol yetkilisi olarak görevlendirilen ve Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği'nde yer alan düzenlemelere göre ek puan alan kişilerin aynı zamanda kefalete tabi personel olarak maaş bordrolarında kefalet kesintileri yapılmalıdır.

Yapılan incelemede ek ödeme bordrolarında taşınır kayıt veya kontrol yetkililiği sebebiyle ek puan bulunan kişilerin genel bütçe maaş bordrolarında kefalet kesintisi yapılıp yapılmadığıyla ilgili Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) üzerinden alınan veriler ile kıyaslama yapıldığında çok sayıda kişinin kefalete tabi tutulmadığı ve gerekli kesintilerin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, kefalet kesintilerinin yapılmamasının nedeninin genel olarak sağlık tesislerindeki ilgili birimler arasındaki koordinasyon eksikliği sonucu taşınır kayıt ve kontrol

yetkilisi olarak yapılan görevlendirmelerin ve görevlendirme iptallerinin bildiriminin gecikmeli yapılmasından veya hiç yapılmamasından kaynaklandığı da tespit edilmiştir.

Diğer yandan sağlık tesislerinde görev yapan ancak aylıklarını döner sermaye bütçesinden alan personelin maaş bordroları tek bir yazılım üzerinden yapılmadığından ve bu sebeple merkezi olarak kontrolün sağlanabileceği toplu bir veri mevcut olmadığından söz konusu hususta bu kişilerin tamamını kapsayacak şekilde bir çalışma yürütülememiştir.

Kamu idaresi cevabında 81 il sağlık müdürlüğünün dağıtımlı yazı ile talimatlandırıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, maaş ve ek ödeme bordroları arasında tutarsızlığa mahal vermemek ve kefalete tabi personelden mevzuat hükümleri uyarınca gerekli kesintileri yapabilmek adına ilgili maaş ve özlük birimlerinde gerekli koordinasyonun sağlanması, döner sermaye bütçesinden yapılan aylık ödemelerinin de benzer mahiyette kontrollere tabi tutulabilmesine imkan sağlamak için de merkezi olarak veri temin edilebilecek bir yazılımın bulunması ve tüm bu hususlarda daha etkin kontrol mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir.

c) Sağlık Tesislerinde Basamaklar Arası Geçişlerde Çalışılmış Sayılan Gün Sürelerinin Takibinin Yapılmaması

Birinci basamak sağlık tesislerinden ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerine, ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerinden birinci basamak sağlık tesislerine becayiş, nakil veya geçici görev gibi sebeplerle geçiş yapan personelin çalışılmış sayılan gün sürelerinin, tesislerce kullanılan sistemler arasında entegrasyon olmaması nedeniyle takip edilmediği görülmüştür.

Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği'nin "Temel Esaslar" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; ek ödemenin personele sağlık tesisine fiilen katkı sağladığı sürece verilebileceği düzenlenmiştir.

7. Dönem Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin Toplu Sözleşme'nin Üçüncü Bölüm "Sağlık ve Sosyal Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlıklı kısmının "Yıllık İzin ve Süt İzinlerinde Döner Sermaye Kesintisi" başlıklı 20'nci maddesinin birinci fıkrasında; 209 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca yapılan döner sermaye ödemelerinde yılda toplam 12 güne kadar olan yıllık izin süreleri ile süt izni sürelerinin döner sermaye ödemelerinde "çalışılmayan gün" kapsamında değerlendirilmeyeceği belirtilmiştir.

Kanun'da yer alan düzenlemeden ek ödemenin fiilen katkı verilen sürelere göre tespit edileceği, toplu sözleşmenin ilgili hükmüyle bu duruma süt izni süresince ve yıllık izin kullanılması halinde yılda 12 güne kadar olan kullanımları aşmayacak şekilde muafiyet getirildiği, belirtilen bu sürelerde personelin çalışılmış sayılacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede birinci basamak sağlık tesislerinden ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerine, ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerinden birinci basamak sağlık tesislerine becayiş, nakil veya geçici görev gibi sebeplerle personel geçişleri olduğu, bu geçiş aşamasında tesislerde çalışan bazı kişilerin muafiyet kapsamındaki çalışılmış sayılan yıllık izin sürelerini tamamladığı ya da bir kısmının kullanıldığı ancak birinci basamak ile ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerinde ek ödeme hesaplamaları için kullanılan sistemler arasında entegrasyon olmaması nedeniyle bu sürelerin geçiş yapılan sağlık tesislerinde yeniden başlatıldığı, maaş mutemetlerinin kendi tesislerine gelen kişilerin önceden kullandıkları izinleri kontrol etmede yetersiz kaldığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında becayiş, nakil veya geçici görev gibi sebeplerle geçiş yapan personelin çalışılmış sayılan günlerinin takibinin sistem üzerinden sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, ek ödeme alan personelin sağlık tesisleri arasında becayiş, nakil veya geçici görev gibi sebeplerle geçiş yapmaları halinde çalışılmış sayılan gün muafiyetlerinin takip edilebilmesi için, sistemler arasında entegrasyon sağlanması ya da maaş mutemetlerinin konu hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

d) İcap ve Nöbet Yazılan Personele Mesai Dışı Teşvik Ek Ödemesi Yapılması

Bakanlığa bağlı bazı sağlık tesislerinde mesai dışı fazla çalışma için görevlendirilen personelin aynı saatlerde icap ve nöbet görevlerine yazıldığı ve bu kapsamda kendilerine mesai dışı teşvik ek ödemesi hesaplandığı görülmüştür.

Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ş) bendinde; mesai içi çalışmanın, mesai saatleri içinde yapılan çalışmalar ile nöbet ve icap nöbetinde yapılan çalışmalardan oluştuğu, (ö) bendinde ise mesai dışı çalışmanın, nöbet ve icap nöbetlerinde yapılan çalışmalar ile mesai saatleri içinde yapılan çalışmalar haricinde yapılan çalışmalar olduğundan bahsedilmektedir.

Mevzuat hükmünden anlaşılacağı üzere personelin nöbet ve icap nöbetlerinde yapılan çalışmalar Yönetmelik'te belirtilen tanım gereği mesai saatleri içerisinde yapılan çalışma olarak kabul edilmiştir. Bu saatlerde yapılan çalışmalar için yapılacak ödemelerde mesai içi çalışma parametreleri esas alınarak teşvik ek ödemesi hesaplanması gerekmektedir.

Yapılan denetimde bazı sağlık tesislerinde mesai dışı çalışma saati olarak belirlenmiş zamanlarda kişilerin icap ve nöbet görevlerine de kaldıkları ve bu saatler için kendilerine mesai içi teşvik ek ödemesi yerine mesai dışı teşvik ek ödemesi hesaplandığı, bu şekilde ortaya çıkan hataların önüne geçmek için hastane bilgi yönetim sistemleri ile icap ve nöbet ödemelerinin gerçekleştirildiği Ek Ödeme Bordro Sisteminde yazılımsal bir kontrolün bulunmadığı görülmüştür.

Bakanlık merkez teşkilatında, sağlık tesislerinde hangi personelin bir ayda toplam kaç saat icap, nöbet ve mesai dışı çalışma görevine kaldığına ilişkin bilgi olmakla birlikte personelin hangi gün kaç saat mesai dışı çalışma, icap ve nöbet görevlerinde olduğuna ilişkin detaylı bilgi sunan bir veri seti bulunmamaktadır. Personelin mesai dışı çalışma saatleri, icap ve nöbet saatlerinin izlenmesi ve kesişmelerinin önüne geçecek bir kontrol sisteminin düzenlenmesi halinde bu şekilde ortaya çıkabilecek hataların önüne geçileceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında personelin mesai dışı çalışma saatleri, icap ve nöbet saatlerinin izlenmesi ve kesişmelerinin önüne geçecek bir kontrol sisteminin düzenlenmesi için gerekli çalışmaların yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, icap ve nöbet görevlerinde olan kişilerin bu dönemde yaptıkları çalışmlarından dolayı mesai dışı teşvik ödemesinden yararlanmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Sağlık Tesisleri Tarafından Temin Edilen ve İlaç Hazırlama Ünitesinde Hazırlanan Kemoterapi İlaçlarının Stok Takibinde ve Süreç Yönetiminde Aksaklıklar Bulunması

Sağlık tesisleri tarafından temin edilen ve ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanan kemoterapi ilaçlarının stok takibinde ve süreç yönetiminde aksaklıklar bulunması nedeniyle stok kontrol sürecinin risk içerdiği görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Kayıt Zamanı, Kayıt Değeri ve Değer Tespit Komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinde; taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama

birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hâle geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hâllerinde çıkış kaydedileceği; giriş ve çıkış kayıtlarının varlık işlem fişine dayanılarak yapılacağı, "Sayım Fazlası Taşınırların Girişi" başlıklı 17'nci maddesinde; yapılan sayım sonucunda fazla bulunan taşınırların, varlık işlem fişi düzenlenerek kayıtlara alınacağı; sayım fazlası taşınırların giriş kaydedilmesinde, söz konusu taşınırla aynı nitelikte son bir yıl içinde girişi yapılan taşınır varsa bu değerin, aksi hâlde değer tespit komisyonu tarafından belirlenecek değerin esas alınacağı belirtilmiştir.

21.04.2015 tarihli ve 29333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'in 9'uncu maddesi ile Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'ne (SUT) 4.1.11 maddesi eklenmiştir. Söz konusu düzenleme ile SUT ekinde yer alan "Hastanelerce temini zorunlu kemoterapi ilaçları listesi (EK-4/H)"nde tanımlı ilaçların 01.07.2015 tarihinden itibaren sağlık tesisleri tarafından temini zorunlu hale getirilmiştir.

05.08.2015 tarihli ve 29436 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'in 10'uncu maddesinin 5'inci fıkrasında yer alan "Kemoterapi ünitesi olan sağlık tesislerinde kemoterapi ilaçlarının hastaya kullanılan miktar kadarı fatura edilecektir." ifadesi Danıştay On Beşinci Dairesinin 16.10.2018 tarihli ve 2018/6934 K. sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Söz konusu karar sonrasında Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yapılan 08.01.2019 tarihli duyuru ile Sağlık Uygulama Tebliği'ne ilişkin işlemlerin 09.01.2019 tarihinden itibaren Danıştay tarafından verilen iptal kararı doğrultusunda uygulanacağı belirtilmiştir. Ayrıca bahse konu Sağlık Uygulama Tebliği'nin 4.1.2'nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan SUT hükmü 04.09.2019 tarihli ve 30878 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'in 12'nci maddesinin (b) fıkrası ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Danıştay Kararı sonrasında Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından kemoterapi ilaç hazırlama ve/veya uygulama işlemlerinin gerçekleştirildiği kamu hastanelerinde "kemoterapi ilaçlarının hastaya kullanılan miktarı kadarının fatura edilmesi"ne ilişkin uygulamaya devam edilmesi yönünde karar alındığı ve söz konusu kararın uygulanması için 08.04.2019 tarihli 80981279-809.99-E.477 sayılı ve "Kemoterapi ilaçlarının faturalandırılması hk." konulu resmi yazı yazılarak İl Sağlık Müdürlüklerine duyurulduğu

görülmüştür. Ardından bu karar doğrultusunda uygulama birliğinin sağlanması amacıyla 2019 yılında "Kemoterapi ünitesi ve kemoterapi ilaçlarının sunumuna ilişkin talimat" yayımlanmış olup, söz konusu talimatta antineoplastik ilaçların stok yönetimine, kemoterapi tedavi protokollerinin yönetimine ve kemoterapi ilaç hazırlama ünitesi faaliyet akışına ilişkin düzenlemelere yer verildiği görülmüştür. Ayrıca 04.10.2019 tarihli 80981279-509.99-E.1284 sayılı ve "Onkoloji eczacılığı hizmetleri hk." konulu resmi yazı ile talimatlara ilişkin geçiş sürecinin 01.01.2020 tarihine kadar tamamlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Ancak yapılan denetimde ayrıntısı aşağıda ifade edildiği üzere; sağlık tesisleri tarafından temin edilen ve ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanan kemoterapi ilaçlarının stok takip sürecinin sağlıklı yürütülemediği, hekim tarafından hazırlanan kemoterapi tedavi protokollerinde yer alan bilgilerin sistem üzerinden takibinin yapılmadığı, kemoterapi ilaç hazırlama ve faturalandırma süreçlerinin belirli standartlara bağlanması amacıyla Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan genel düzenlemelerin uygulanamadığı görülmüştür.

a) Sağlık Tesisleri Tarafından Temin Edilen ve İlaç Hazırlama Ünitesinde Hazırlanan Kemoterapi İlaçlarının Stok Takip Sürecinin Sağlıklı Yürütülememesi

Sağlık tesisleri tarafından tedarik edilen ve kemoterapi ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanan kemoterapi ilaçlarına ilişkin sağlık hizmet sunucularının stok takip süreçlerinin incelenmesi neticesinde;

- SUT ekinde yer alan EK-4/H listesinde tanımlı ilaçların hastaneler tarafından temininin zorunlu olduğu, söz konusu ilaçlar temin edildiğinde Malzeme Kaynak Yönetim Sisteminde (MKYS) yer alan medikal ilaç deposuna girişleri ile bu depodan tüketilmek üzere kemoterapi ilaç deposuna verilen ilaçların kayıtlarının kutu adedi üzerinden yapıldığı; Danıştay tarafından verilen iptal kararı sonrasında Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından kemoterapi ilaçlarının hastaya kullanılan ilgili doz miktarı üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilmesine ilişkin uygulamaya devam edilmesi yönünde karar alınması nedeniyle kemoterapi ilaç hazırlama ünitesine gönderilecek ilaçların ilgili doz ölçü birimi (miligram, mikrogram vb.) üzerinden çıkışının yapılabilmesi için Hastane Bilgi Yönetim Sisteminde (HBYS) kemoterapi deposu adında bir alt depo oluşturulduğu ve hasta üzerine ilaç düşümlerinin bu depo üzerinden bazı hastanelerde hastaya kullanılan ilgili doz ölçü birimi (miligram, mikrogram vb.) bazında, bazı hastanelerde ise kutu adedi bazında yapıldığı görülmüştür. Ancak kemoterapi ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanan ilaçların takibinin

yapıldığı firma cihaz/yazılımda ise kayıtların hastaya kullanılan ilgili doz ölçü birimi (miligram, mikrogram vb.) üzerinden yapıldığı; dolayısıyla kemoterapi ilaçlarına ilişkin MKYS, HBYS ve firma cihaz/yazılımındaki kayıtların farklı parametreler (kutu adedi/hastaya kullanılan ilgili doz miktarı) üzerinden yapılması ve HBYS ile firma cihaz/yazılımı arasında entegrasyon olmaması nedeniyle veriler arasında uyumsuzluk olduğu görüldüğünden ilaçların stok takibinin sağlıklı yapılamadığı tespit edilmiştir.

- Daha önce MKYS'den tüketim yöntemi ile kutu adedi üzerinden çıkışı yapılarak kemoterapi ilaç hazırlama ünitesine verilen, ancak ünitede ilaçların her bir hasta için hekim tarafından yazılan order/tedavi protokolünde belirtilen doz miktarı üzerinden hazırlanması nedeniyle bir hastadan arta kalan ve stabilite süresi içerisinde bir başka hastaya kullanılabilir nitelikte olan ilaçların, ambalaj içi kabul edilebilir hacim fazlalığından kaynaklı arta kalan ilaçların ve sayım fazlası olan ilaçların MKYS'ye tekrar giriş kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür. Aynı zamanda söz konusu ilaçların HBYS ve firma cihaz/yazılımında da kayıt altına alınmaması nedeniyle bu ilaçların stok takibin sağlıklı yapılamadığı ve sağlık tesisi stok kontrol sürecinin risk içerdiği tespit edilmiştir.

- Daha önce MKYS'den tüketim yöntemi ile kutu adedi üzerinden çıkışı yapılarak kemoterapi ilaç hazırlama ünitesine verilen ve belirtilen stabilite süresi dahilinde tüketimi gerçekleşmeyen kısmi doz ilaçlar ile çeşitli nedenlerle imha edilmesi gereken kemoterapi ilaçlarının "kullanılamaz hale gelme yok olma" hareket türüyle MKYS'den çıkışlarının yapılmadığı görülmüştür. Söz konusu nedenlerle tüketimi gerçekleşmeyen ve imha edilen bu tür ilaçların bazı hastanelerde imha olduğunu göstererek bazı hastanelerde ise imha olduğunu göstermeksizin doğrudan hastaya kullanılmış gibi herhangi bir hasta üzerine düşülerek HBYS'den çıkışlarının yapıldığı, dolayısıyla imha edilen ilaçlara ilişkin HBYS'ye kayıt yapılırken sağlık tesisleri tarafından farklı yöntemler izlendiği; ayrıca imha çıkışlarının firma cihaz/yazılımı üzerinden de çoğunlukla kayıt altına alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında üretim kaynaklı güvenlik fazlası ilaçlar ile fazla hazırlama sonucu oluşan kayıtsız stok fazlası ürünlerin Taşınır Mal Yönetmeliği kapsamında kayıt altına alınması amacıyla gerekli entegrasyon ve sistemsel geliştirme çalışmalarına başlanıldığı, süreçler hakkında sağlık tesislerine resmi bilgilendirme yapıldığı ve rehberlik hizmeti sunulduğu ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen tespitlerden anlaşılacağı üzere SUT ekinde yer alan EK-4/H listesinde tanımlı kemoterapi ilaçlarının MKYS, HBYS ve firma cihaz/yazılımında farklı

parametreler üzerinden takip edilmesi ve HBYS ile firma cihaz/yazılımının entegre olmaması nedeniyle bu ilaçların kayıt ve tüketim süreçlerinin sağlık hizmet sunucuları tarafından sağlıklı takip edilemediği görüldüğünden MKYS, HBYS ve firma cihaz/yazılımına aynı parametreler üzerinden kayıt yapılabilmesi için sistemin geliştirilmesi ve HBYS ile firma cihaz/yazılımının entegre edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca ilaç hazırlama ünitesine verilen ilaçların hasta üzerine düşümlerinin adet ya da birim doz olması fark etmeksizin ambalaj içi kabul edilebilir hacim fazlalığından kaynaklı ilaçlar ile bir hastadan arta kalan ilaçlarda stabilite süresi içerisinde doz tamamlaması yapılarak bir başka hastaya kullanılabildiğinden gün sonunda ünite içerisinde kutu artırımı yapılabilmektedir. Söz konusu arta kalan ilaçların sistem üzerinden takibinin yapılmaması ve tekrar stoğa kaydedilmemesi nedeniyle sağlık tesisi stok takip sürecinin risk içerdiği; aynı zamanda stabilite süresi dahilinde tüketimi gerçekleşmeyen kısmi doz ilaçlar ile çeşitli nedenlerle imha edilmesi gereken kemoterapi ilaçlarının bazı hastanelerde imha olduğunu göstererek, bazı hastanelerde ise imha olduğunu göstermeksizin hastaya kullanılmış gibi herhangi bir hasta üzerine düşülerek sistemden çıkışlarının yapıldığı ve çoğunlukla firma cihaz/yazılımı üzerinden de takip edilmediği görüldüğünden, sağlık tesisi tarafından temin edilen bu ilaçların sistem üzerinden takibinin yapılması ve edinim sürecinden kullanım sürecine kadar Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak kayıt altına alınması gerekmektedir.

b) Hekim Tarafından Hazırlanan Kemoterapi Tedavi Protokollerinde Yer Alan Bilgilerin Sistem Üzerinden Takibinin Yapılmaması

Kemoterapi ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanacak ilaçlara ilişkin bilgilerin yer aldığı order/tedavi protokollerinin bazı sağlık tesislerinde HBYS üzerinden oluşturulmadığı, HBYS üzerinden oluşturulanlarda ise HBYS ile firma cihaz/yazılımı arasında entegrasyon olmaması nedeniyle bilgilerin sistem üzerinden takibinin yapılamadığı görülmüştür.

Sağlık hizmet sunucuları tarafından kullanılan HBYS ile ilaç hazırlama ünitesinde yer alan firma cihaz/yazılımı verileri üzerinden yapılan inceleme neticesinde;

- Kemoterapi ilaç hazırlama ünitesinde her bir hasta için hazırlanacak ilaçlara ilişkin bilgilerin yer aldığı order/kemoterapi tedavi protokollerinin bazı sağlık tesislerinde hekim tarafından HBYS üzerinden oluşturulmadığı ve eczacı onayına fiili dosya olarak gönderildiği; sistemsel istem olmaması nedeniyle dosya üzerinden gerekli kontroller yapıldıktan sonra eczacı

tarafından onay verildiği ve HBYS'de hasta üzerine ilaç düşümlerinin manuel olarak gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

- HBYS'de yer alan ve eczacı tarafından onaylanan hasta/ilaç bilgilerinin kemoterapi ilaç hazırlama cihazı yazılımına entegrasyon ile aktarılmadığı ve ilaçlar ünitede hazırlandıktan sonra cihaz yazılımından HBYS'ye veri aktarımı yapılmadığı; söz konusu sistemlerin entegre olmaması nedeniyle ünitede hazırlanan ilaçlara ilişkin veriler arasında uyumsuzluk olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında MKYS, HBYS ve cihaz/yazılımların entegrasyonuna yönelik teknik çalışmaların başlatıldığı, konu hakkında sağlık tesislerine resmi yazı yazıldığı ve süreçlere ilişkin bilgilendirme yapmak amacıyla eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen tespitlerden anlaşılacağı üzere hekim tarafından hazırlanan tedavi protokollerinin HBYS üzerinden oluşturulmaması ve cihaz/yazılım arasında entegrasyon bulunmaması nedeniyle verilerin sistem üzerinden takibinin sağlıklı yapılamadığı görüldüğünden, tedavi protokollerinin HBYS üzerinden oluşturulması ve her iki sistemin entegre edilmesi gerekmektedir.

c) Kemoterapi İlaç Hazırlama ve Faturalandırma Süreçlerinin Belirli Standartlara Bağlanması Amacıyla Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Genel Düzenlemelerin Uygulanamaması

Kemoterapi ilaç hazırlama hizmeti sunan sağlık tesislerinde ilaç hazırlama ve Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilme süreçlerinin belirli standartlara bağlanması amacıyla Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılında genel bir düzenleme yapıldığı ve bu kapsamda resmi yazı/talimatlarla sağlık tesislerinin yönlendirildiği; ancak sağlık tesislerinde uygulama birliğinin sağlanamadığı görülmüştür.

Sağlık Uygulama Tebliği'ne göre kemoterapi ilaçlarının hastaya kullanılan miktarı üzerinden faturalandırma zorunluluğu Danıştay On Beşinci Dairesinin 16.10.2018 tarihli kararı neticesinde iptal edilmiş olup, SGK tarafından yapılan duyuru ile 09.01.2019 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere hastalara uygulanacak kemoterapi ilaçlarının kutu adedi üzerinden de fatura edilebilmesinin önü açılmıştır. Ardından Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından, iptal kararı öncesinde yürütülen uygulamaya devam edilmesi yönünde karar alındığı; kemoterapi ilaçlarının kayıt, tüketim ve faturalandırma süreçlerine ilişkin kemoterapi ünitesi ve kemoterapi

ilaçlarının sunumuna ilişkin talimat ile standartların belirlendiği; söz konusu talimat doğrultusunda uygulama birliğinin sağlanması ve talimatlara ilişkin geçiş sürecinin 01.01.2020 tarihine kadar tamamlanması için resmi yazı yazılarak İl Sağlık Müdürlüklerine duyurulduğu görülmüştür.

Yapılan incelemede Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan talimatlarda/düzenlemelerde kemoterapi ilacı hazırlanan tüm sağlık tesislerinde miligram bazlı çalışılması gerektiği belirtilmiş olup, ancak hastaneler tarafından ilaçların takibine yönelik kullanılan MKYS ile bazı hastanelerde HBYS'ye bu talimatlar doğrultusunda miligram üzerinden kayıt yapılmadığı; günlük ilaç hazırlanacak hasta sayısının görece fazla olduğu bazı sağlık tesislerinde bir hastadan arta kalan ve stabilite süresi içerisinde bir başka hastaya kullanılabilecek nitelikte olan dozlara yönelik sistemsel takibin olmaması nedeniyle bu ilaçların doğrudan imha edildiği ve hastane gelirlerinde azalma yaşanmaması için de imha edilen bu ilaçların SGK'ya fatura edildiği; bazı sağlık tesislerinde ise sadece hastaya kullanılan ilaç miktarı kadarının fatura edildiği, ancak doz artırımı yapılabildiğinden kayıt altına alınmamış ilaçların ortaya çıktığı; dolayısıyla ilaçların nitelikleri, hasta sayıları vb. kriterler göz önüne alınmaksızın Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan genel düzenlemelerin uygulamada hayata geçirilemediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında kemoterapi ilaç yönetimine ilişkin tüm süreçler yeniden ele alınarak kemoterapi ilaçlarının hazırlanmasına ilişkin talimatların güncelleştirilmesine başlanıldığı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen tespitlerden anlaşılacağı üzere kemoterapi ilaçlarında miligram bazlı çalışılması durumunda kullanılmadan arta kalan ilaçlar ortaya çıkacağından bu ilaçların MKYS, HBYS ve firma cihaz/yazılımı üzerinden takip edilebilmesi için sistemin geliştirilmesi; hasta sayısının görece fazla olduğu sağlık tesislerinde protokollerinde aynı ilaçların bulunduğu hastalar için aynı güne randevu vermek suretiyle arta kalan doz miktarı en aza indirilebileceğinden bu sağlık tesislerinde miligram bazlı çalışılabileceği, ancak hasta sayılarının görece az olduğu sağlık tesisleri ile bazı ilaçlarda bu yöntemin sağlıklı uygulanamayacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması, kayıp ve zayiatın engellenebilmesi için Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından genel bir düzenlemeden ziyade ilaçların nitelikleri, hasta sayıları gibi kriterler göz önüne alınarak detaylı düzenleme yapılması ve bu düzenleme doğrultusunda sistemin geliştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: İcap ve Nöbet Süreçlerine İlişkin Sistematik Bir Kontrolün Bulunmaması

Bakanlığa bağlı bazı sağlık tesislerinde, icap ve nöbet ücretlerine ilişkin süreçlerin yürütülmesinde hatalı uygulamalar olduğu görülmüştür.

a) Fiilen Çalışılabilir Sürelerin Üzerinde İcap ve Nöbet Yazılabilmesi

Bakanlığa bağlı bazı sağlık tesislerinde, görev yapan personel için aylık çalışma sürelerini aşacak şekilde icap ve nöbet yazıldığı, bu kapsamda ödemeler yapıldığı, ilgili sağlık tesisinde hizmet veren hastane bilgi yönetim sistemi ve bakanlık merkez teşkilatının bu durumu engelleyecek yazılımsal kontrollere sahip olmadığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun Ek 33'üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkrasında, sağlık tesislerinde haftalık çalışma süresi dışında, personelin 6 saatten az olmamak kaydıyla normal, acil ve branş nöbeti, 12 saatten az olmamak kaydıyla ise icap nöbeti tutması durumunda nöbet ücreti ödenebileceği belirtilmektedir.

Mevzuat hükmünden anlaşılacağı üzere icap ve nöbet uygulamaları için temel zorunluluk mesai saatleri dışında minimum saat koşullarının sağlanmış olması ve hayatın olağan sınırları gereği gün içinde fiilen aktif çalışılabilecek saatlerin aşılmamasıdır. Sağlık tesislerinde, kişilerin bazı istisnai branşlar haricinde günlük en az 8 saat zorunlu mesai yaptıkları, hafta içi en fazla 16 saat hafta sonu ise 24 saat icap ve nöbete kalabildikleri dikkate alındığında bir ay içerisinde ayın 30 ve 31 takvim gününden oluştuğu zamanlarda farklılık göstermek üzere personelin mesai dışı çalışabileceği maksimum saat aralığı 568 ve 576 saatlere isabet etmektedir.

Yapılan denetimde bazı sağlık tesislerinde, personelin icap ve nöbet saatleri toplamının fiilen mesai dışı çalışılabilecek maksimum saatleri (568-576 saat) aşacak düzeyde puantajlarda yer aldığı, kişilere bu şekilde ücret ödemeleri yapıldığı, bu durumun bazen yanlış veri girişinden, bazen kişilerin blok halde icap nöbetiyle görevlendirilmesinden bazen de kişilerin aynı gün hem icap hem de nöbet görevlerine birlikte yazılmasından kaynaklandığı, bu şekilde ortaya çıkan hataların önüne geçmek için bazı sağlık tesislerinin hastane bilgi yönetim sistemleri ile icap ve nöbet ödemelerinin gerçekleştirildiği Ek Ödeme Bordro Sisteminde yazılımsal herhangi bir kontrolün bulunmadığı görülmüştür.

Bakanlık merkez teşkilatında, sağlık tesislerinde hangi personelin bir ayda toplam kaç saat icap ve nöbet görevine kaldığına ilişkin bilgi olmakla birlikte personelin hangi gün kaç saat icap ve nöbet görevinde olduğuna ilişkin detaylı bilgi sunan bir veri seti bulunmamaktadır. Personelin günlük icap ve nöbet saatlerinin akıllı uygulamalarla izlenebilir hale getirilmesi ve hayatın olağan akışında olması gereken limitleri aşmayacak bir kontrol sisteminin geliştirilmesi halinde bu şekilde ortaya çıkabilecek hataların önüne geçileceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında Anayasa Mahkemesinin 25.01.2023 tarihli ve 2023/13 sayılı kararı ile 120 saat icap nöbeti sınırı kaldırılmış olduğundan EKOBS üzerinden herhangi bir kısıtlama yapılamayacağı, hatalı uygulamalar için 62 ile nöbet hizmetleri ile ilgili yazı gönderildiği, Bakanlık tarafından icap nöbet saatleri ile ilgili 42 il sağlık müdürlüğüne 2025 Şubat ayı itibarıyla muhakkik tayin edildiği, her ay düzenli olarak listelerin kontrol edilerek gerekli düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiştir. Ancak bulguda yer verilen husus, Anayasa Mahkemesi kararıyla kaldırılan sınırla ilgili olmayıp, hayatın olağan sınırlarını aşan düzeyde yazılan icap ve nöbet saatlerini sistemsel olarak engelleyecek bir kontrolün geliştirilmesi ile ilgilidir.

Bu itibarla, icap ve nöbet saatlerinin fiilen çalışılabilir saatleri aşmayacak düzeyde yazılmasını sağlamaya yönelik kontrollerin geliştirilmesi gerekmektedir.

b) Yıllık İzin, Rapor ve Kongre İzni Gibi Çalışılmayan Dönemler İçin İcap Nöbeti Ücreti Ödenmesi

Bakanlığa bağlı bazı sağlık tesislerinde yıllık izin, rapor ve kongre izni gibi fiilen çalışılmayan günlerde kişilerin puantajlarda icap nöbetçisi olarak yer aldığı ve bu kapsamda kendilerine ödeme yapıldığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 33'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; icap nöbeti tutan ve bu nöbet karşılığında kurumunca izin kullanmasına müsaade edilmeyen personele, izin suretiyle karşılanamayan her bir icap nöbeti saati için, icap nöbeti süresi kesintisiz 12 saatten az olmamak üzere, nöbet ücreti için belirlenen ücretin yüzde 40'ı tutarında icap nöbet ücreti ödeneceği belirtilmiştir.

Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nin 42'nci maddesinde; icap nöbeti ev nöbeti olarak isimlendirilmiş ve tutan kişinin kurumun idari ve tıbbi her türlü gereklerinden sorumlu olma, akşam vizitlerini yapma, mesai dışında bulunulan yeri bildirme ve kuruma her

davette gelmeye mecbur olmakla yükümlendirildiği ifade edilmiştir. Öte yandan bu nöbete ilişkin aylık ev nöbet listelerinin hazırlanacağından bahsedilmiştir.

Yapılan denetimde; bazı sağlık tesislerinde ilgili ayda tutulacak aylık icap listelerinin oluşturulmasını takiben kişilerin icapçı olduğu tarihlerde yıllık izin, rapor ve kongre izni gibi fiilen çalışılmayan dönemlerin ay sonunda kontrol eksikliğinden kaynaklı olarak düşülmediği, bu şekilde ortaya çıkan hataların önüne geçmek için bazı sağlık tesislerinin hastane bilgi yönetim sistemleri ile icap ve nöbet ödemelerinin gerçekleştirildiği Ek Ödeme Bordro Sisteminde yazılımsal bir kontrolün bulunmadığı görülmüştür.

Bakanlık merkez teşkilatında, sağlık tesislerinde hangi personelin bir ayda toplam kaç saat icap ve nöbet görevine kaldığı, hangi günlerde yıllık izinli, kongre izinli ve raporlu olduğuna ilişkin bilgi olmakla birlikte personelin hangi gün kaç saat icap ve nöbet görevinde olduğuna ilişkin detaylı bilgi sunan bir veri seti bulunmamaktadır. Personelin günlük çalışma saatlerinin akıllı uygulamalarla izlenebilir hale getirilmesi ve izinli, raporlu olunan günlere icap nöbeti yazılmasını engelleyecek kontrollerin düzenlenmesi halinde bu şekilde ortaya çıkabilecek hataların önüne geçileceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında 62 ile nöbet hizmetlerinin incelenmesi ile ilgili yazı gönderildiği, il sağlık müdürlükleri ile tek tek görüşülerek izin rapor, kongre izni gibi sürelerin çalışmış gibi gözüken dönemlerden düşülmesi gerektiği, geriye dönük ayların incelenmesi konusunda gerekli uyarıların yapıldığı, gerekli inceleme sonrası izin ve mesai dışı saatlere denk gelen tutarların tahsil edildiği ifade edilmiştir. Ancak bulguda yer verilen husus bir yandan yıllık izin, rapor ve kongre izni gibi çalışılmayan dönemlerden kaynaklı yapılan fazla ödemelerin tahsilatını ilgilendirmekle birlikte diğer yandan bu hataların ortaya çıkmasını sistemsel olarak engelleyecek bir kontrolün geliştirilmesi ile ilgilidir.

Bu itibarla, yıllık izin, rapor ve kongre izni çalışılmayan dönemler için ücret ödenmemesini sağlamaya yönelik kontrollerin geliştirilmesi gerekmektedir.

c) Branş ve Branş Havuz Nöbeti Süreçleri Yürütülmeksizin Branş Bazında Yüksek Saatlerde İcap Nöbeti Yazılması

Bakanlığa bağlı bazı sağlık tesislerinde, branş ve branş havuz nöbet süreçleri yürütülmeksizin uzman hekimlerin branş bazında yüksek saatlerde icap nöbetiyle görevlendirildiği görülmüştür.

Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nin 42'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; uzman adedi nöbet tutacak miktarlardan az, fakat birden fazla olan kurumlarda uzmanların sırayla ev nöbeti tutacağı, 43'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde başhekim dahil iki veya üç uzman bulunan kurumlarda sadece ev nöbeti tutulacağından bahsedilmiştir.

Yataklı Sağlık Tesislerinde Acil Servis Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ'in "Acil Servis Nöbet Usul ve Esasları" başlıklı 10'uncu maddesinin 6 ve 8'inci fıkrasında; acil servisin kurulu bulunduğu sağlık tesislerinde acil sağlık hizmetlerinin yürütülebilmesi için ilgili branşta 6 ve üzeri sayıda uzman hekim bulunması halinde branş nöbeti, branş nöbeti tutmaya yeterli sayıda uzman hekim bulunmaması halinde ise dahili ve cerrahi ayrı ayrı 6 ve üzeri sayıda uzman hekim bulunması halinde branş havuz nöbeti, dahili ve cerrahi branş havuz nöbeti tutulan hastanelerde, nöbetçi tabiplerin branşları dışında hasta kabulü ve konsültasyon ihtiyaçları için her branşın acil icapçı tabip nöbet listesi düzenleneceğinden bahsedilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; icap nöbetinin uzman hekimlerce sırayla ve hekim sayısının başhekim dahil iki veya üç uzmanın bulunduğu tesislerde tutulacak bir nöbet olmasının yanında, acil hizmetleri için branş ve branş havuz nöbeti tutulan hastanelerde nöbetçisi olmayan branşın hasta kabulü ve konsültasyon ihtiyaçları için tutulabileceği anlaşılmaktadır. Öte yandan organ nakli ve yoğun bakım hizmetlerine ilişkin var olan düzenlemelerde de icap nöbetinin hangi hallerde tutulacağı belirtilmiştir. Başka bir deyişle icap nöbeti istisnai bir nöbet olarak düzenlenmiş ve ilgili mevzuatlarında da hangi hallerde tutulacağı tek tek sayılmıştır.

Yapılan denetimde bazı sağlık tesislerinde, istisnai bir nöbet şekli olarak düzenlenmiş olan icap nöbetine, uzman hekimlerin acil branş ya da branş havuz nöbeti silsilesine uymaksızın tüm ay boyunca görevde olacak şekilde kaldıkları, sırayla tutulması gereken bu nöbete birden fazla kişinin aynı gün kalmasıyla branş bazında aylık 568-576 saatten daha fazla sürelerde icap nöbeti yazıldığı, branş ve branş havuz nöbet hizmetlerinin yoğunlukla asistan hekimlerin nöbete kalması şeklinde yerine getirildiği tespit edilmiştir.

Öte yandan bazı sağlık tesislerinde ise iyi uygulama örneği olarak branş bazında tutulabilecek icap nöbet saatine başhekimlik tarafından kısıtlar getirildiği, önceliğin branş ve branş havuz nöbetlerinde olduğu da görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında konu ile ilgili 2024 yılına ait bulguların tespit edilerek Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığına gönderildiği, ayrıca icap nöbet saatleri ile ilgili 42 ile 2025 Şubat ayı itibarıyla muhakkik tayin edildiği ve her ay düzenli olarak listelerin kontrol edilerek gerekli düzenlemelerin yapıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, mevzuatta belirtilen silsilenin takip edilerek icap nöbetinin mevzuatta belirtilen şartlar altında tutulması gerekmektedir.

d) Uzman Tabip Dışındaki Personellere İcap Nöbeti Adı Altında Nöbet Tutturulması Neticesinde İdare Aleyhine Açılan Davaların Kaybedilmesi, Bu Kapsamda Ödenmeyen Nöbet Ücretlerden Dolayı Faiz, Yargılama Gideri ve Avukatlık Vekalet Ücreti Ödemelerinde Artış Olması

Bakanlığa bağlı bazı sağlık tesislerinde çalışan uzman tabip dışındaki personele, icap nöbeti adı altında nöbet tutturulduğu, tutturulan nöbetler için mahkeme sürecine kadar kişilere ücret ödemesi yapılmadığı ancak mahkemelerin verdiği kararlara istinaden bu kişilere ücret ödemesi gerçekleştirildiği ve aleyhe sonuçlanan davalar nedeniyle faiz, yargılama gideri ve avukatlık vekalet ücretlerine katlanıldığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun Ek 33'üncü maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde; icap nöbeti tutan ve bu nöbet karşılığında kurumunca izin kullanmasına müsaade edilmeyen memurlar ile sözleşmeli personele, izin suretiyle karşılanamayan her bir icap nöbeti saati için, icap nöbet süresi kesintisiz 12 saatten az olmamak üzere, nöbet ücreti için belirlenen ücretin yüzde 40'ı tutarında icap nöbet ücreti ödeneceği belirtilmiştir.

Kanun'da yer alan düzenlemeyle memur ve sözleşmeli personele icap nöbeti tutmaları halinde izin suretiyle karşılanamayan her bir saat için normal nöbet ücretinin %40'ı oranında icap nöbeti ücreti ödemesi yapılacağı belirtilerek genel bir çerçeve çizilmiş, bu nöbetin ne olduğu, kimler tarafından tutulacağına ilişkin bir tanım veya açıklamaya yer verilmemiştir.

Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nin "Nöbet Türleri" başlıklı 42'nci maddesinde; nöbet hizmetlerinin evde nöbet, normal, acil, branş nöbeti olarak dört şekilde yürütüleceği, icapçı nöbetinin tanımında (ev nöbeti) uzman adedi nöbet tutacak miktarlardan az, fakat birden fazla olan kurumlarda uzmanların sırayla ev nöbeti tutacakları, bunun için aylık ev nöbet listelerinin hazırlanacağı, ev nöbetçisinin akşam vizitlerini yapmaya, mesai dışında bulunduğu yeri bildirmeye, kuruma her davette gelmeye mecbur olduğu ifade edilmiştir.

Yönetmelik'te sağlık tesislerinde tutulabilecek nöbetlerin tanımlarına yer verilip icap nöbetinin tanımında uzman adedinin nöbet tutacak miktarlardan az, fakat birden fazla olan kurumlarda sadece uzmanlar tarafından sırasıyla icap nöbeti tutulabileceği ifade edilmiştir.

Kanun'da yer alan düzenlemeye göre memur ve sözleşmeli personelin icap nöbeti tutmaları halinde, bu kapsamda kendilerine ücret ödenmesine kanuni bir engel olmamakla birlikte Yönetmelikte yer verilen tanımla fiilen bu nöbetin kimler tarafından tutulacağı belirtilerek uzman tabip dışındaki personel icap nöbeti tutabilecek kişiler arasında sayılmamıştır. Bu nedenle uzman tabip dışı personelin icap nöbeti tutması mümkün değildir.

Yönetmelik'te icap nöbetinin kimler tarafından tutulacağı açık bir şekilde belirtilmiş olmasına rağmen bazı sağlık tesislerinde icap nöbeti adı altında, uzman tabip dışındaki personele de nöbet tutturulduğu, bu şekilde tutulan nöbetlerin karşılığında herhangi bir ücret ödemesinin mahkeme kararı sonuçlanıncaya kadar yapılmadığı, icap adı altında nöbet tutan kişiler tarafından konunun yargıya taşınması neticesinde tutulan nöbetlerin icap nöbeti olarak adlandırılması ve angarya yasağından hareketle mahkemelerin idare aleyhine kararlar verdiği ve mahkeme kararları sonucunda kişilere hem icap nöbeti olarak adlandırılmış nöbet ücretlerinin ödendiği, hem de idarenin faiz, yargılama gideri ve avukatlık vekalet ücreti gibi masraflara katlandığı görülmüştür.

Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Mülga Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu tarafından uzman tabip dışı personelin icap nöbeti tutamayacağı ve bu kapsamda kendilerine ücret ödenemeyeceği yönünde verilmiş çeşitli görüşleri bulunmaktadır. Ayrıca 2018-2025 yıllarını kapsayan 4, 5, 6 ve 7. Dönem Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin Toplu Sözleşmelerde; "Sağlık ve Sosyal Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlığı altında sağlık hizmet sunumunun gerekleri çerçevesinde icap nöbetinin uygulamasına ilişkin 657 sayılı Kanunun Ek 33'üncü maddesi ve Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliğinde yer alan hükümlere dair çalışma yapılacağı belirtilmiştir. Ancak bu konuda yürürlüğe girmiş bir mevzuat değişikliği henüz bulunmamaktadır.

Kamu idaresi cevabında Bakanlığa bağlı sağlık tesislerinde görev yapan ortalama 310 tabip dışı personele her ay icap nöbet ödemesi yapıldığı, bu personelden 2015/19 sayılı Genelge çerçevesine UMKE kapsamında sahra hastaneye görevlendirilen ortalama 220 tabip dışı personele icap nöbeti yazıldığı, geri kalan tabip dışı personele de idare mahkeme kararına göre icap nöbeti yazıldığı belirtilmiştir.

Bu itibarla; faiz, yargılama gideri ve avukatlık vekalet ücreti gibi giderlerin ortaya çıkmasına mahal verilmemesi açısından, sağlık tesislerince Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nde yer alan tanıma uygun görevlendirmeler yapılması ya da 4, 5, 6 ve 7. Dönem Toplu Sözleşmelerinde yer verilen çalışmanın tamamlanarak yürürlüğe girmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Ticari Alan Kira Tahsilatlarında Mevzuatta Belirtilen Sürelere Uyulmaması

Sağlık tesisleri tarafından yapılan bazı ticari alan kira geliri tahsilatlarının mevzuatta belirtilen sürelerden farklı vadelerde yapıldığı görülmüştür.

Mülkiyeti Hazineye ait /Hazine ile hisseli/ üst yapı Hazineye ait ya da zemini Hazineye ait olup, Sağlık Bakanlığına tahsisli olan yerler ile Sağlık Bakanlığınca kiralanmış ve kira bedelleri merkezi yönetim bütçesinden karşılanan hastane ve birinci basamak sağlık kurumlarındaki ticari amaçla kullanılması mümkün olan bölümlerinin (söz konusu taşınmazların Aile Hekimlerine kiralanması dahil olmak üzere) Sağlık Bakanlığı tarafından döner sermaye işletmeleri eliyle işlettirilmesine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında 15.06.2011 tarihinde protokol imzalanmış, protokolün son geçerlilik süresi 15.06.2021 tarihinden 31.06.2031 tarihine 10 yıl süreyle uzatılmıştır.

Protokol'ün "D. Kiralama İhaleleri ve Kira Süresi" başlıklı bölümünün birinci fıkrasında Bakanlık uhdesinde bırakılan ticari alanların kiralama işlemlerinde Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in "Bedellerin Ödenme Şekli" başlıklı 13'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; kira bedellerinin ödenmesinde üçer aylık dönemler halinde yılda dört eşit taksitle ödemelerin gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Protokol ve mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; halihazırda Bakanlık uhdesinde bulunan ticari alanların kiralama yetkisinin, Hazine ve Maliye Bakanlığınca Sağlık Bakanlığına protokolle devredildiği, protokolde kira bedellerinin ödenme periyoduna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği, bu nedenle sağlık tesisleri tarafından yapılan ticari alan kira geliri tahsilatlarında, Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in "Bedellerin Ödenme Şekli" maddesinde belirtilen esaslara göre ödeme dönemlerinin tespit edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimde sağlık tesislerinde kiraya verilen ticari alanlara ait kira tahsilatlarının kira sözleşmelerinde yer verilen hükümlere göre tahsil edildiği ancak tahsilatların bazı il sağlık müdürlüklerinde Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerinde belirtilen üç aylık süre esas alınarak bazılarında ise bir aylık süre içerisinde tahsil edildiği görülmüştür. Nitekim bu durum kamu alacağının zamanında tahsil edilmesine engel teşkil etmekte, öte yandan idarelerce gerçekleştirilen tahsilatlarda vade konusunda uygulama birliğinin sağlanamamasına neden olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında ticari alanların kiraya verilmesine ilişkin 11.04.2025 tarihli ve 2025/3 sayılı Genelge'nin yayımlandığı ve ticari alanların kiraya verilmesi hususunda Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerine uyulması yönünde 81 il müdürlüğünün talimatlandırıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, idarelerce gerçekleştirilen ticari alan kira tahsilatlarının Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümleri esas alınarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Sağlık Tesislerinin Gerçek Kişilerden Alacaklarına İlişkin Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Kayıtları Arasında Uyumsuzluk Olması	2023	Yerine Getirilmedi	Denetim Görüşünün Dayanakları Bölümünde 1 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Ek Ödeme Süreçlerine İlişkin Sorunlar Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Diğer Bulgular Bölümünde 1 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Ticari Alan Kira Tahsilatlarında Mevzuatta Belirtilen Sürelere Uyulmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Diğer Bulgular Bölümünde 4 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Denetim Görüşünün Dayanakları Bölümünde 2 nolu bulgu olarak yer almaktadır.

YALOVA TERMAL KAPLICALARI İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelir-Gider Tahmin ve Gerçekleşmesi Tablosu

KISALTMALAR

TİS: Toplu İş Sözleşmesi

TOLEYİS: Türkiye Otel Lokanta Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası

TÜHİS: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İşletme İdaresinin Sermayesinin ve Gelirlerinin Faaliyetlerini Karşılamada Yetersiz Kalması

2. İşletme İdaresinin Hukuki Statüsünün Belirsiz Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

26.06.1939 tarihli ve 3653 sayılı Yalova Termal Kaplıcalarının İdaresi ve İşletilmesi Hakkında Kanun ile Yalova ili dahilinde olup Bakanlar Kurulunca onaylanmış haritasında gösterilen sınır içindeki Devlete ait sıcak ve soğuk su kaynakları ile kaplıcaların ve bunlara ait binaların, kaplıcalar tesisatının ve arazinin değerlendirilmesi, intifa ve idaresi Sağlık Bakanlığına bırakılmıştır.

3653 sayılı Kanun'da, Yalova Termal Kaplıcalarının, Bakanlıkça teşekkül ettirilecek İşletme İdaresi marifetiyle veya usul ve esasları Hazine ve Maliye ile Sağlık Bakanlıklarınca müştereken çıkarılacak olan yönetmelikle belirlenmek kaydıyla gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine kiralanmak ya da restore et-işlet-devret usulü ile devredilmek suretiyle işletilebileceği belirtilmiştir.

02.05.2006 tarihli ve 26156 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yalova Termal Kaplıcalarının Gerçek Kişilere veya Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Kiralanmak veya Restore Et-İşlet-Devret Usulü ile Devredilmek Suretiyle İşletilmesine Dair Yönetmelik hükümleri uyarınca işletmenin özel hukuk kişileri tarafından işletilme esasları belirlenmiştir. Halihazırda işletme alanı içerisinde yer alan bir otel Yönetmelik kapsamında (restore et-işlet-devret usulü ile) özel hukuk kişisi tarafından işletilmekte olup kalan alanlar Sağlık Bakanlığı tarafından idare edilmektedir.

3653 sayılı Kanun'da, İşletme İdaresinin çalışma usul ve esasları ile işletmeye dair her türlü mali ve idari muamelelerin yürütülme şekline ve muhasebe usullerine ait esasların Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelik ile tespit olunacağı belirtilmiştir. Bu çerçevede; İşletme İdaresi iş ve işlemlerini 02.05.2006 tarihli ve 26156 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresinin Çalışma Usul ve Esasları ile İşletmeye Dair Her Türlü Mali ve İdari Muamelelerin Yürütülme Şekline ve Muhasebe Usullerine Dair Yönetmelik kapsamında yürütmektedir. Anılan Yönetmelik uyarınca İşletme, mal ve hizmet alımı ile yapım işlerinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na tabidir.

İşletme alanı 3.600 dönüm araziden oluşmaktadır. İşletme alanının 2.520 dönümü muhafazalı orman alanı iken 1.080 dönümü ise üzerinde bina, sosyal tesis, yürüyüş yolu olan

kullanılabilir alandır. İşletmenin bulunduğu alan ve üzerindeki yapılar 1. ve 3. derece doğalsit, 1.ve 3. derece arkeolojik sit ve 3. derece tarihi sit alanından oluşmaktadır.

Tesiste faal olarak hizmet vermekte olan 3 adet otel ile 5 adet banyo ve hamam bulunmaktadır. Oteller; Termal Otel, Çınar Otel ile apart dairelerden oluşmaktadır. Banyo ve hamamlar ise; Kurşunlu Banyo, Valide Banyo, Sultan Banyo, Sıra Banyo ve açık havuzdan oluşmaktadır. İşletme alanında yer alan 83 oda kapasiteli Çamlık Otelin mevcut hali ile kullanılamayacak durumda olduğundan (2011 yılından bu yana), Aile Gazino ve Piknik Alanı olarak adlandırılan ve daha önceden fiilen kullanılan 1.250 metrekarelik alanın ise arsanın mahiyetine ilişkin hukuki ihtilaflar nedeniyle kullanılamadığı anlaşılmıştır.

Tapu kayıtlarının incelenmesinden; İşletmenin bulunduğu alanın ve üzerindeki yapıların mülkiyetinin Hazine ve Maliye Bakanlığına ait olduğu ancak 3653 sayılı Kanun uyarınca arazinin değerlendirilmesi, intifa ve idaresi Sağlık Bakanlığına bırakılmasına karşın buna ilişkin bir tahsis kaydı bulunmadığı anlaşılmıştır.

Yalova Termal İşletmesi idari yönden Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü İdari Hizmetler Dairesi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresi, işletme müdürü ve iki işletme müdür yardımcısı tarafından idare olunmaktadır.

İşletmede 31.12.2024 tarihi itibarıyla 29 kişi belirsiz süreli sözleşmeli olarak, 61 kişi ise hizmet alımı usulü ile olmak üzere toplam 90 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca İşletmede 6 kişi geçici görevli olarak çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresinin Çalışma Usul ve Esasları ile İşletmeye Dair Her Türlü Mali ve İdari Muamelelerin Yürütülme Şekline ve Muhasebe Usullerine Dair Yönetmelik gereğince,

İşletmenin gelirleri, teşhir salonu ve satış yerlerinin açılması, sosyal tesis, spor salonu, halı saha ve kantin işletilmesi faaliyetlerinden; faaliyet alanları ile ilgili iş ve hizmet karşılığında alınan ücretlerden; gerektiğinde Bakanlık bütçesinden yapılacak aktarmalardan ve diğer gelirlerden,

İşletmenin giderleri ise İşletmenin iş ve faaliyetlerinin gerektirdiği mevzuattan kaynaklanan her türlü giderler ile İşletmenin faaliyet alanı ile ilgili olarak çalıştırılacak geçici veya sürekli işçilerin ücretlerinden, oluşmaktadır.

İşletme bütçesi, İşletme İdaresinin teklifi ve Bakanlığın onayı ile uygulamaya konulmaktadır. İşletmede tutulacak defterler ve muhasebe kayıtları, Hazine ve Maliye Bakanlığınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğ hükümlerine göre tek düzen muhasebe sistemine göre yapılmaktadır. İşletme tarafından, 3 seri No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği uyarınca bilanço esasına göre defter tutulmakta olup, Tek Düzen Hesap Planı 7/A Kayıt Düzenine uygun olarak muhasebe işlemleri gerçekleştirilmektedir. İşletme, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca kurumlar vergisi mükellefidir. 17.03.2022'de e-faturaya, 2023 yılında da e-defter kullanımına geçilmiştir.

İşletmenin amacı Yalova ili sınırları içerisinde yer alan Devlete ait sıcak ve soğuk su kaynakları ile kaplıcalarının intifa ve idare edilmesidir. Kaplıcalar ticari usullere göre idare edilmektedir. İşletmenin sermaye tutarı 13.846.293,82 TL olup tamamı ödenmiştir.

İşletmenin 2024 yılı itibarıyla ana gelirleri; konaklama, restoran ve kaplıca işletme gelirlerinden oluşmaktadır.

İşletmenin bilanço büyüklüğü 53.791.275,62 TL'dir. İşletme 2022 yılında 1.647.461,83 TL dönem net karı, 2023 yılında 26.699.848,58 TL dönem net zararı, 2024 yılında ise 40.911.440,99 TL dönem net zararı elde etmiştir. İşletme İdaresinden alınan bilgiye göre, 2024 yılındaki dönem net zararı; otel doluluk oranlarının beklenenden %15, banyolara gelen müşteri sayısının ise beklenenden %10'dan az olması, asgari ücretteki artışlardan kaynaklı personel maliyetlerinde yaşanan artış, 2024 yılı içerisinde toplam 38 belirsiz süreli çalışan işçinin emekliye ayrılması nedenlerinden kaynaklanmaktadır.

İşletme bütçesi, Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresinin Çalışma Usul ve Esasları ile İşletmeye Dair Her Türlü Mali ve İdari Muamelelerin Yürütülme Şekline ve Muhasebe Usullerine Dair Yönetmelik kapsamında işletme idaresinin teklifi ve Sağlık Bakanlığının onayı ile mali yıl esasına göre uygulamaya konulmaktadır.

İşletme İdaresinden alınan, 01.01.2024-31.12.2024 dönemine ilişkin departman gider ve gelirlerine ilişkin bütçe ve gerçekleşme sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelir-Gider Tahmin ve Gerçekleşmesi Tablosu

DEPARTMAN GİDERLERİ	Bütçe (TL)	Gerçekleşen (TL)	DEPARTMAN GELİRLERİ	Bütçe (TL)	Gerçekleşen (TL)
KONAKLAMA	25.994.077,61	35.555.079,32	KONAKLAMA	41.025.554,84	31.997.903,53
RESTAURANT	20.923.011,65	25.980.985,66	RESTAURANT	20.681.677,82	21.446.511,72
LOBBY	2.728.757,16	3.673.554,16	LOBBY	238.989,02	265.072,98
ÇINAR ÇAY BAHÇESİ	296	1.385,65	ÇINAR ÇAY BAHÇESİ	0	0
ORTANCA PİDE SALONU	28.218,60	246.235,89	ORTANCA PİDE SALONU	0	0
KURŞUNLU ÇAY OCAĞI	20	0	KURŞUNLU ÇAY OCAĞI	0	0
KURŞUNLU BANYO	15.861.359,73	19.267.699,06	KURŞUNLU BANYO	28.039.700,00	24.737.883,48
SULTAN BANYO	2.060.001,77	3.625.931,48	SULTAN BANYO	2.991.585,73	3.878.750,17
VALİDE BANYO	4.209.246,53	8.432.963,59	VALİDE BANYO	9.713.546,38	8.920.393,56
SERA BAHÇE	2.543.238,79	3.027.277,77	SERA BAHÇE	0	1.666,67
GİRİŞ ÜNİTESİ	1.690.006,28	2.509.287,09	GİRİŞ ÜNİTESİ	2.390.723,78	2.584.900,03
ÇAMAŞIRHANE	4.836.804,16	5.902.600,94	ÇAMAŞIRHANE	0	0
TEKNİK SERVİS	4.974.317,31	8.989.361,42	DİĞER GELİRLER	3.661.002,80	5.166.659,76
GENEL HİZMETLER	9.250.336,38	11.869.747,47	SATIŞTAN İADELER	-10.000,00	-48.256,13
MUHASEBE VE YÖNETİM	13.492.625,36	19.849.861,43	DİĞER İNDİRİMLER	0	0
DİĞER ÜNİTE AMORTİSMANI	20.891,44	265.052,89	FAİZ GELİRLERİ	350.000,00	916.790,71
PAZARLAMA DAĞITIM	141.502,00	156.840,00	MENKUL KIYMET SATIŞ	0	0
TİCARİ MAL MLY.	108.272,66	113.915,19	KAMBİYO KARI	3.500,00	2.264,20
KOMİSYON GİDERİ	2.323,60	2.322,60	FAALİYETLE İLG.GELİR	0	189.771,24
KAMBİYO ZARARLARI	1	0	ÖNCEKİ DÖNEM GELİR	0	3.839,84
ÖNCEKİ DÖNEM GİDER	2	1.207,28	DİĞER OLAĞANDIŞI	1.703,00	4.127.543,25
DİĞER OLAĞANDIŞI	78	21,93	ENFLASYON DÜZELTME KAR	0	4.368.194,82
TOPLAM GİDER	**108.865.388,03**	**149.471.330,82**	**TOPLAM GELİR**	**109.087.983,37**	**108.559.889,83**
KAR (ZARAR)	**222.595,34**	**-40.911.440,99**			
GENEL TOPLAM	**109.087.983,37**	**108.559.889,83**	**GENEL TOPLAM**	**109.087.983,37**	**108.559.889,83**

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresinin Çalışma Usul ve Esasları ile İşletmeye Dair Her Türlü Mali ve İdari Muamelelerin Yürütülme Şekline ve Muhasebe Usullerine Dair Yönetmelik'in 1'inci maddesine göre tutulacak defter ve muhasebe kayıtlarının tek düzen muhasebe sistemine göre yapılacağı düzenlenmiştir.

İşletme tarafından, 3 seri No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği uyarınca bilanço esasına göre defter tutulmakta olup Tek Düzen Hesap Planı 7/A Kayıt Düzeni'ne uygun olarak muhasebe işlemleri gerçekleştirilmektedir.

İşletmede her hesap dönemi sonunda kesin mizan, bilanço, gelir tablosu ile diğer tablolar şekline uygun olarak hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sıralanmıştır;

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu.

Denetim yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile anılan Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşletme İdaresinin Sermayesinin ve Gelirlerinin Faaliyetlerini Karşılamada Yetersiz Kalması

İşletme İdaresinin sermayesinin ve sunduğu hizmetler karşılığında elde ettiği gelirlerinin faaliyetlerini sürdürebilmesi için yeterli olmadığı, gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı görülmüştür.

3653 sayılı Yalova Termal Kaplıcalarının İdaresi ve İşletilmesi Hakkında Kanun'un;

8'inci maddesinde; Kaplıcaların gelişimi ve kendi geliri ile karşılayamayacağı işletme masrafları için gerekli ödeneğin Sağlık Bakanlığı bütçesinde açılacak hususi bir fasla yardım olarak konulacağı,

11'inci maddesinde; İşletme İdaresinin idare bütçesi ile daimî ve geçici kadrolarının Sağlık Bakanlığınca tasdik ve memurların tayininin Sağlık Bakanlığınca yürütüleceği,

12'nci maddesinde; Kaplıcaların gelişimine ait her türlü tedbirleri almaya ve yeni inşaat ve tesisat için Sağlık Bakanlığı bütçesine ödenek konmasına ve gelecek senelere sari yüklenmeye Sağlık Bakanının yetkili olduğu,

16'ncı maddesinde; Kaplıcalar tarifesinin işletmenin alt yapısının yenilenmesi, Yalova Termal Kaplıcaları ile bunlara ait bina, müştemilat ve diğer tesisatın restore edilmesi ve geliştirilmesi için harcamada bulunulmasına imkân verecek şekilde, maliyet ve işletmecilik esaslarına göre belirleneceği,

belirtilmiştir.

Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresinin Çalışma Usul ve Esasları ile İşletmeye Dair Her Türlü Mali ve İdari Muamelelerin Yürütülme Şekline ve Muhasebe Usullerine Dair Yönetmelik'in 27'nci maddesinde İşletme gelirlerinin; teşhir salonu ve satış yerlerinin açılması, sosyal tesis, spor salonu, halı saha ve kantin işletilmesi faaliyetlerinden, faaliyet alanları ile ilgili iş ve hizmet karşılığında alınan ücretlerden, gerektiğinde Bakanlık bütçesinden yapılacak aktarmalardan ve diğer gelirlerden oluştuğu ifade edilmiştir.

İşletme İdaresine ait 2024 yılı işletme bütçesi ile bütçe gerçekleşmelerinin ve bilanço/gelir tablosunun incelenmesi neticesinde, bütçe gelirinin 108.559.889,83 TL, bütçe giderinin 149.471.330,82 TL tutarında gerçekleşmesi sonucunda bütçenin 40.911.440,99 TL açık verdiği, bilanço ve gelir tablosunda dönem zararının 40.911.440,99 TL olduğu görülmüştür. Bu nedenle işletmenin genel finansmanı giderek yabancı kaynaklar ile sağlanmaya başlanmış, elinde hazır bulunan nakitler ve dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücü azalmış ve çalışma sermayesinin yeterliliği düşmüştür.

Bu durumun temel nedenlerinin otel doluluk oranlarındaki düşüşten ve personel giderlerindeki artıştan kaynaklandığı, otel doluluk oranındaki düşüşün 2024 yılında sektör geneli için geçerli olduğu ve süreklilik arz etmeyeceği değerlendirilmektedir. Ancak personel giderlerindeki beklenenin üzerindeki artış İşletme İdaresinin personel statüsündeki özel durumdan ve Toplu İş Sözleşmesi (TİS) farklarından kaynaklanmaktadır.

İşletme İdaresi bünyesinde daimi işçi statüsünde 29, hizmet alımı suretiyle temin edilen geçici işçi statüsünde ise 61 olmak üzere toplam 90 personel istihdam edilmektedir. Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresi 19.07.2023 tarihinde İşletme İdaresini temsilen Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası (TÜHİS) ile işçi sendikası Türkiye Otel Lokanta Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası (TOLEYİS) arasında imzalanan ve 8. Dönem 01.03.2023-28.02.2025 tarihlerini kapsayan TİS hükümlerinin yürürlüğe girmesi neticesinde brüt ücret ve sosyal yardım kalemlerinde bütçe tahminlerinden ciddi oranda sapma yaşanmıştır.

Sağlık Bakanlığı İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığının 31.12.2008 tarihli ve 20849 sayılı Makam Onayı Yazısı'nda;

- Bakanlık bünyesinde istihdam edilen işçilerin toplu sözleşme görüşmeleri için TÜHİS'e üye olunduğu ve TİS görüşmelerinin TÜHİS tarafından yürütüldüğü,

- İşletme İdaresinin, Bakanlığa bağlı diğer sağlık kurum ve kuruluşlarında olduğu gibi anılan sendikaya bağımsız iş yeri olarak üye olunmasının görüşmelerin daha sağlıklı ve ekonomik yürütülmesi açısından uygun olacağı,

- Bakanlıkta istihdam edilen işçi personel ile ilgili olarak TÜHİS'e ödenmesi gereken yıllık üyelik aidatlarının Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinden ödendiği ancak İşletme İdaresi genel bütçe kapsamı dışında olduğu için yıllık üyelik aidatlarının İşletme bütçesinden ödenmesinin uygun olacağı,

ifade edilmiştir.

Akabinde İşletme İdaresi tarafından TÜHİS'e bağımsız üye olunup olunamayacağı hususunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğünden istenilen görüşe verilen cevap yazısında da (02.01.2009 tarihli ve 85 sayılı) belirtildiği üzere; İşletme İdaresinin Bakanlıktan ayrı bir tüzel kişiliği ve sermaye yapısı bulunmadığı, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında tarif edilen Kamu İktisadi Teşekkülü, Kamu İktisadi Kuruluşu, bağlı ortaklık veya müessese olarak da tanımlanmadığından İşletme İdaresinin TÜHİS'e üye olma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Ancak İşletme İdaresi, idari yönden Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü İdari Hizmetler Dairesi Başkanlığına bağlı olduğundan 31.12.2008 tarihli ve 20849 sayılı Makam Onayı doğrultusunda anılan sendikaya bağımsız iş yeri olarak üye olmuştur.

İşletme İdaresinin, Bakanlığa bağlı sağlık kurum ve kuruluşları ile bir tutulması İşletmede çalışan daimi işçiler ile 09.05.2023 tarihinde imzalanan TİS'de "2023 Yılı Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Çerçeve Anlaşma Protokolü"nün baz alınmasına ve İşletmenin karşılaması mümkün görünmeyen maliyetler altına girmesine sebep olmuştur.

Ayrıca yerinde yapılan incelemede mevcut mali durum nedeniyle İşletme İdaresinin bakım onarım harcamaları için kaynak ayıramadığı ve bu kapsamda genel bütçeden de düzenli bir biçimde transfer yapılmadığı, 1.080 dönüm üzerinde faaliyet gösteren ve bu alanın yanı sıra tarihi birçok yapının idaresinden ve gelişiminden de sorumlu olan İşletme İdaresinin, Kanun ile kendisine verilen bu görevi yerine getiremediği görülmüştür. Bu kapsamda yapılan incelemede 83 odalı Çamlık Otelin fiziki durumu itibarıyla kullanılamaz halde olduğu, İşletmenin temel faaliyet alanlarından termal banyoların (Kurşunlu-Valide-Sultan) uzun süredir kapsamlı bir onarımdan geçirilmediği ve mevcut hallerinin oldukça bakımsız olduğu, otel müşterilerinin yanı sıra günübirlik ziyaretçilerin de kullandığı açık havuzun özellikle sezonda

yetersiz kaldığı, geçmiş yıllarda faaliyette olan ve üretim yapan seranın personel ve kaynak yetersizliği nedeniyle atıl hale geldiği tespit edilmiştir. 3653 sayılı Kanun, Yalova Termal Kaplıcalarının değerlendirilmesi, intifa ve idaresini esas olarak Sağlık Bakanlığına bir görev olarak vermiş olup Bakanlığın bu görevini İşletme İdaresi marifetiyle yerine getirmesini düzenlemiştir. Dolayısıyla faaliyet gösterilen alanın büyüklüğü ve tarihi açıdan önemi göz önüne alındığında İşletme gelirleri ile finansmanı mümkün görünmeyen bakım onarım harcamaları için 3653 sayılı Kanun'un 8'inci ve 12'nci maddeleri uyarınca genel bütçeden düzenli bir biçimde kaynak transfer edilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında bulgunun hangi hususlardan kaynaklandığı belirtilmiş ve bulguda belirtilen sorunun çözümüne yönelik olarak yapılan ve yapılacak çalışmalar açıklanmıştır.

Bu itibarla, öncelikle İşletmede çalışan personel açısından yeknesaklığı ve sürdürülebilirliği sağlayacak bir personel rejimi oluşturulması, İşletme İdaresinin sermayesinin yıllık gerçekleşen bütçe rakamları göz önüne alınarak güçlendirilmesi ve kaplıcaların faaliyetlerine devam edebilmesi için gerekli bakım ve onarım harcamalarının yapılabilmesi için genel bütçeden kaynak ayrılmasının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: İşletme İdaresinin Hukuki Statüsünün Belirsiz Olması

Yalova Termal Kaplıcaları ile ilgili meri mevzuat hükümleri çerçevesinde, İşletme İdaresinin hukuki statüsünün belirsiz ve buna bağlı olarak iş ve işlemleri için uygulanacak mevzuatın açık olmadığı görülmüştür.

3653 sayılı Yalova Termal Kaplıcalarının İdaresi ve İşletilmesi Hakkında Kanun uyarınca, Yalova ili dahilinde olup Bakanlar Kurulunca onaylanmış haritasında gösterilen sınır içindeki Devlete ait sıcak ve soğuk su kaynakları ile kaplıcaların ve bunlara ait binaların, kaplıcalar tesisatının ve arazinin değerlendirilmesi, intifa ve idaresi 01.07.1939 tarihi itibarıyla Sağlık Bakanlığına devredilmiştir.

3653 sayılı Kanun ile Kaplıcaların, Bakanlıkça teşekkül ettirilecek İşletme İdaresi marifetiyle veya Yalova Termal Kaplıcalarının Gerçek Kişilere veya Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Kiralanmak veya Restore Et-İşlet-Devret Usulü ile Devredilmek Suretiyle İşletilmesine Dair Yönetmelik uyarınca gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine kiralanmak ya da restore et-işlet-devret usulü ile devredilmek suretiyle işletilebileceği düzenlenmiştir. Uygulamada eski otel olarak adlandırılan otel binasının anılan Yönetmelik

hükümleri uyarınca restore et-işlet-devret usulü ile özel hukuk tüzel kişisince, diğer kısımların ise teşekkül ettirilen İşletme İdaresi marifetiyle işletildiği görülmüştür.

3653 sayılı Kanun'un;

1'inci maddesinin üçüncü fıkrasında Kaplıcaların kira veya işletme gelirlerinin, Sağlık Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğünün hesabına aktarılacağı, oranları İşletme İdaresince belirlenen miktarda Termal Belediyesi ve Yalova İl Özel İdaresine pay aktarılacağı ve geri kalanının bütçeye gelir kaydedileceği,

8'inci maddesinde; Kaplıcaların gelişimi ve kendi geliri ile karşılayamayacağı işletme masrafları için gerekli ödeneğin Sağlık Bakanlığı bütçesinde açılacak hususi bir fasla yardım olarak konulacağı,

9'uncu maddesinde; Kaplıcalar işletmesinin ticari usullere göre idare olunacağı,

11'inci maddesinde; İşletme İdaresinin idare bütçesi ile daimî ve geçici kadrolarının Sağlık Bakanlığınca tasdik ve memurların tayininin Sağlık Bakanlığınca yürütüleceği,

12'nci maddesinde; Kaplıcaların gelişimine ait her türlü tedbirleri almaya ve yeni inşaat ve tesisat için Sağlık Bakanlığı bütçesine ödenek konmasına ve gelecek senelere sari yüklenmeye Sağlık Bakanının yetkili olduğu,

16'ncı maddesinde; Kaplıcalar tarifesinin işletmenin alt yapısının yenilenmesi, Yalova Termal kaplıcaları ile bunlara ait bina, müştemilat ve diğer tesisatın restore edilmesi ve geliştirilmesi için harcamada bulunulmasına imkân verecek şekilde, maliyet ve işletmecilik esaslarına göre belirleneceği,

belirtilmiştir.

Bu çerçevede İşletme İdaresinin; kendi geliri ve gideri bulunan, ticari usullere göre idare olunan, fiyat tarifeleri maliyet ve işletmecilik esaslarına göre belirlenen, Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulmayan, şirket niteliği taşımayan, ayrı tüzel kişiliği olmayan, gelirlerinin yeterli gelmediği durumlarda genel bütçeden yardım alan bir kamu kuruluşu olduğu değerlendirilmektedir.

İşletme İdaresinin; idari yönden Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü İdari Hizmetler Dairesi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermesi, gelirlerinin yeterli olmadığı durumlarda genel bütçeden ödenek aktarılması vb. düzenlemeler dikkate alındığında

İşletme İdaresi bütçe içi işletme veya sosyal tesis olarak değerlendirilebilir. Ancak bütçe içi işletme sadece mahalli idareler açısından öngörülmüş olup mevzuatta genel bütçe kapsamında bütçe içi işletme kurulmasına cevaz veren bir düzenleme bulunmamaktadır. Diğer taraftan sosyal tesislerin muhasebe işlemlerine ilişkin esaslar 30.12.2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller uyarınca, bu tesislerin işletilmesine ilişkin esaslar ise her yıl güncellenen Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğler ile düzenlenmektedir. Yalova Termal Kaplıcaları ise 3653 sayılı Kanun uyarınca kurulmuş ve işletilmekte olup İşletme İdaresinin çalışma usul ve esasları ile işletmeye dair her türlü mali ve idari muamelelerin yürütülme şekli ve muhasebe usullerine ait esaslar 02.05.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresinin Çalışma Usul ve Esasları ile İşletmeye Dair Her Türlü Mali ve İdari Muamelelerin Yürütülme Şekline ve Muhasebe Usullerine Dair Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Anılan düzenlemelerin yürürlük tarihinin yanı sıra İşletmenin sosyal ve destek amaçlı bir işletme olmadığı hususu da göz önüne alındığında İşletme İdaresinin statüsünün sosyal tesis olmadığı açıktır.

Yalova Termal İşletmesini döner sermayeli bir işletme olarak kabul etmek de mümkün görünmemektedir. Sağlık Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında döner sermaye işletmesi kurulabilmesine ilişkin esaslar 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun ile belirlenmiştir. Bu Kanun ile temel olarak Bakanlığa bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarının 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu kapsamında sundukları sağlık hizmetlerinden gelir elde etmelerine ve harcamada bulunmalarına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Dolayısıyla sağlık kuruluşu olmayan ve herhangi bir sağlık hizmeti sunmayan nitelik itibarıyla otelcilik faaliyeti gösteren İşletme İdaresinin statüsü 209 sayılı Kanun kapsamındaki döner sermayeli bir işletme de değildir.

3653 sayılı Kanun'un Kaplıcalar işletmesinin ticari usullere göre idare olunacağı ve Yönetmelik'in 24'üncü maddesinde yer verilen yedek akçe ayrılması ile 34'üncü maddesinde yer verilen İşletmede tutulacak defterler ve muhasebe kayıtlarının Hazine ve Maliye Bakanlığınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğ hükümlerine göre tek düzen muhasebe sistemine göre yapılacağı düzenlemesi dikkate alındığında İşletme İdaresi, şirket veya Kamu İktisadi Teşebbüsü olarak değerlendirilebilir. İşletme İdaresinin 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2'nci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kurumlar vergisi mükellefi olarak kabul edilmesi de bu savı güçlendirmektedir.

Ancak Kaplıcaların idaresi için teşekkül ettirilen İşletme İdaresinin tüzel kişiliği haiz olmadığı, ilgili mevzuatında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na tabi olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediği, Ticaret Sicilinde tescilinin bulunmadığı ve ticari bir işletmede bulunması gereken organlardan yoksun olduğu dikkate alındığında ticari işletme olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Diğer taraftan İşletme İdaresi 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de yer almadığından Kamu İktisadi Teşebbüsü de değildir.

Yalova Termal Kaplıcalarının idaresinden sorumlu İşletme İdaresinin hukuki statüsünün yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere belirlenmemiş olmasının; İşletmenin iş ve işlemlerine ilişkin uygulanacak mevzuatın ve istihdam edilen personelin statüsünün ortaya konularak bu personel için ödenecek ücretlerin belirlenmesi, süreklilik arz eden bakım ve onarım işlerinin sürdürülmesi, ihtiyaç duyulan mal ve hizmet alımlarının temini gibi birçok açıdan problemlere sebep olduğu görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında gerekli çalışmaların yürütüldüğü ve mevzuat değişikliği yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, İşletme İdaresinin faaliyet alanı, muhasebe sistemi, mükellefiyet durumu, sunduğu hizmetler, işletmede çalışan personelin statüsü vb. hususlar göz önüne alınarak hukuki statüsünün ortaya konulmasını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 14 **SAĞLIK BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	36.329.718.724,83
10	**Hazır Değerler**	1.003.704.296,92
100	KASA HESABI	217,19
102	BANKA HESABI	2.846.863,93
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	809.595.076,59
105	DÖVİZ HESABI	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	191.261.539,21
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	600,00
12	**Faaliyet Alacakları**	5.914.416,60
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.309.271,81
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.328,01
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	582.173,58
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	21.643,20
14	**Diğer Alacaklar**	232.989.828,02
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	232.989.828,02
15	Stoklar	15.944.478.036,94
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	15.943.613.278,68
157	DİĞER STOKLAR HESABI	864.758,26
16	**Ön Ödemeler**	19.132.628.414,23
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	19.108.615.563,83
164	AKREDİTİFLER HESABI	13.880.869,46
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	10.131.980,94
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	10.003.732,12
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	10.003.732,12
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	467.246.552.297,46
22	**Faaliyet Alacakları**	30.079.142,17
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	30.079.142,17
24	**Mali Duran Varlıklar**	5.808.798.620,39
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	10.000.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-4.191.201.379,61
25	**Maddi Duran Varlıklar**	461.398.704.797,08
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	85.480.505.733,36

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	20.499.191.143,99
30	**Kısa Vadeli İç Mali Borçlar**	11.554.135.436,68
307	FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR HESABI	16.157.974.057,25
308	ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ HESABI	-4.603.838.620,57
32	**Faaliyet Borçları**	6.240.645.792,70
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.482.101.119,55
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	4.758.544.673,15
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	879.626.942,50
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	193.794.096,24
333	EMANETLER HESABI	685.832.846,26
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.537.378.907,09
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.453.642.209,41
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	83.736.697,68
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	268.045.459,87
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	268.045.459,87
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	19.358.605,15
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	19.358.605,15
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	45.525.929.459,03
40	**Uzun Vadeli İç Mali Borçlar**	39.307.906.001,82
407	FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR HESABI	137.065.992.248,52
408	ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ HESABI	-97.758.086.246,70
43	**Diğer Borçlar**	155.458.088,73
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	155.458.088,73
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	6.062.565.368,48
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	6.062.565.368,48
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	437.551.150.419,27
50	**Net Değer**	101.835.082.402,72
500	NET DEĞER HESABI	101.835.082.402,72
51	**Değer Hareketleri**	1.440.098.873.970,39
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.440.098.873.970,39

251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	112.196,16
252	BİNALAR HESABI	263.654.751.565,41
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	89.021.246.165,50
254	TAŞITLAR HESABI	9.483.788.797,60
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	18.104.968.528,77
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-215.154.339.084,89
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	209.502.285.481,81
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	1.305.385.413,36
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	14.455.986.372,76
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	926.012,53
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	19.289.139,95
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-14.476.201.525,24
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	92.912,68
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	92.912,68
29	**Diğer Duran Varlıklar**	8.876.825,14
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	871.848.658,71
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	132.817,52
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-863.104.651,09

AKTİF TOPLAMI 503.576.271.022,29

57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	155.921.838.569,43
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	155.921.838.569,43
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-663.277.208.743,23
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-663.277.208.743,23
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-597.027.435.780,04
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	69.888.156.274,86
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-666.915.592.054,90

PASİF TOPLAMI 503.576.271.022,29

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	26.365.871.855,02
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	26.365.871.855,02
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	217.699.591.957,98
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	217.699.591.957,98
922	KAMU-ÖZEL İŞ BİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ HESABI	216.384.723,80
923	KAMU-ÖZEL İŞBİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	216.384.723,80
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	306.559,41
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	306.559,41
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.193.810.892,85
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.193.810.892,85
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	102.784.879,82
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	102.784.879,82

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 14 **Adı : SAĞLIK BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	778.359.942.689,40
630	01	Personel Giderleri	437.031.872.525,11
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	51.585.789.423,76
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	154.081.878.550,34
630	04	Faiz Giderleri	2.096.345.186,36
630	05	Cari Transferler	2.436.645.779,81
630	07	Sermaye Transferleri	982.183.179,24
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	291.588.445,44
630	13	Amortisman Giderleri	92.533.621.360,74
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	10.323.303.045,41
630	15	Karşılık Giderleri	2.031.623.828,57
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	14.957.489,88
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.535.047.456,72
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	20.771.290.115,98
630	99	Diğer Giderler	2.643.796.302,04

GİDERLER TOPLAMI (A) **778.359.942.689,40**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	76.709.447.049,49
600	01	Vergi Gelirleri	60.986.847.820,25
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	66.286.690,72
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.238.518.227,65
600	05	Diğer Gelirler	10.137.238.964,34
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	839.197.690,19
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	1.440.574.772,52
600	99	Diğer Gelirler	782.883,82

GELİRLER TOPLAMI (B) **76.709.447.049,49**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	375.072.719,73
610	01	Vergi Gelirleri	346.010.960,65
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	481.628,50
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	28.580.130,58

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **375.072.719,73**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **76.334.374.329,76**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **104.998.132.579,60**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-597.027.435.780,04**

GİDERLER TOPLAMI(A) **778.359.942.689,40**
GELİRLER TOPLAMI(B) **76.709.447.049,49**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **375.072.719,73**

NET GELİR (D=B-C) **76.334.374.329,76**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-597.027.435.780,04**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 15.00.01.00

SAĞLIK BAKANLIĞINA BAĞLI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	63.566.172.522,63
10	**HAZIR DEĞERLER**	26.277.698.725,02
100	KASA HESABI	0,00
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	0,00
102	BANKALAR HESABI	26.474.426.215,60
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-200.043.990,93
105	DÖVİZ HESABI	0,00
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	3.316.500,35
11	MENKUL KIYMETLER	0,00
112	KAMU KESİMİ TAHVİL, SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER HESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	10.471.578.532,90
120	ALICILAR HESABI	10.295.456.019,26
121	ALACAK SENETLERİ HESABI	0,00
122	ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI (-)	0,00
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	114.466.085,01
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	843.502,35
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	204.873.505,11
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-144.060.578,83
13	**DİĞER ALACAKLAR**	1.515.551.790,61
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	728.743.101,81
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	68.791.371,94
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	644.770.665,20
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	151.607.452,19
139	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-78.360.800,53
15	STOKLAR	24.686.488.280,87
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	24.686.263.055,89
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	0,00
152	MAMULLER HESABI	0,00
153	TİCARİ MALLAR HESABI	0,00
157	DİĞER STOKLAR HESABI	225.224,98
158	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	0,00
17	**YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	104.478.389.486,67
30	**MALÎ BORÇLAR**	728.743.101,81
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	728.743.101,81
32	**TİCARİ BORÇLAR**	39.156.249.873,99
320	SATICILAR HESABI	38.599.222.745,01
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	557.019.959,49
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	7.169,49
33	**DİĞER BORÇLAR**	25.127.512.029,35
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	3.258.947.228,75
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.072.117.905,89
337	SGK'dan İşletmeler Adına Gelen Paralar Hesabı	20.796.446.894,71
34	ALINAN AVANSLAR	2.939.017,46
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	2.276.136,59
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	662.880,87
35	**YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞLERİ**	0,00
350	YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞ BEDELLERİ HESABI	0,00
358	YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞ BEDELLERİ HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	37.799.952.905,02
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	12.195.704.189,46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.421.774.079,53
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	9.893.721.469,85
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	10.157.054.403,24
366	MERKEZ HİSSESİ HESABI	878.326.501,96
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	87.934.439,83
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	165.437.821,15
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	70.150.427,29
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	0,00
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	70.150.427,29
373	MALİYET GİDERLERİ KARŞILIĞI HESABI	0,00
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00

179	TAŞERONLARA VERİLEN AVANSLAR HESABI	0,00
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	610.847.225,73
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	533.906.559,33
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	76.940.666,40
182	SAĞLIK KURUMLARI ARASI HİZMET ALIM GİDERLERİ HESABI	0,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	4.007.967,50
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00
195	İŞ AVANSLARI HESABI	4.000.000,00
196	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	7.967,50
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0,00
199	199 DİĞER DÖNEN VARLIKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	226.485.303,68
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	767.096,90
220	ALICILAR HESABI	0,00
221	ALACAK SENETLERİ HESABI	0,00
222	ALACAK SENETLERİ REESKONTU HESABI (-)	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	767.096,90
227	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00
229	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
23	**DİĞER ALACAKLAR**	22.600.171,79
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
235	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	22.600.171,79
236	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
239	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
24	**MALÎ DURAN VARLIKLAR**	0,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
249	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	200.287.564,19
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	0,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.746.728.900,67
254	TAŞITLAR HESABI	157.520.767,86
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	2.189.554.681,45
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.910.339.498,41
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	16.822.712,62
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00

38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	1.592.538.214,34
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	53.139.334,03
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	1.539.398.880,31
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	303.917,41
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	0,00
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	303.917,41
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	31.926.437.573,24
40	**MALÎ BORÇLAR**	0,00
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	0,00
420	SATICILAR HESABI	0,00
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
429	429 DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	0,00
43	**DİĞER BORÇLAR**	0,00
436	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00
438	KAMUYA OLAN ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ BORÇLAR HESABI	0,00
44	ALINAN AVANSLAR	0,00
440	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	0,00
449	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	31.925.135.412,17
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	31.925.135.412,17
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	1.302.161,07
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	1.302.161,07
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-72.612.169.233,60
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	5.974.426.472,49
500	SERMAYE HESABI	10.000.000.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-4.025.573.527,51
52	**SERMAYE YEDEKLERİ**	17.402.522,71
522	MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI HESABI	17.402.522,71
54	**KÂR YEDEKLERİ**	0,00
549	ÖZEL FONLAR HESABI	0,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	584.173.159,31
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	584.173.159,31
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-47.638.538.286,90
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-47.638.538.286,90
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-31.549.633.101,21

260	HAKLAR HESABI	2.286.668,17
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	47.305.513,28
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-49.592.181,45
269	VERİLEN AVANSLAR HESABI	0,00
27	**ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR**	0,00
271	ARAMA GİDERLERİ HESABI	0,00
272	HAZIRLIK VE GELİŞTİRME GİDERLERİ HESABI	0,00
278	BİRİKMİŞ TÜKENME PAYLARI HESABI (-)	0,00
279	VERİLEN AVANSLAR HESABI	0,00
28	**GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR** TAHAKKUKLARI	0,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	2.830.470,80
293	GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLAR HESABI	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	585.041.906,72
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
298	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-582.211.435,92

AKTİF TOPLAMI 63.792.657.826,31

590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	0,00
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-31.549.633.101,21

PASİF TOPLAMI 63.792.657.826,31

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	23.422.481.032,10
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	23.422.481.032,10
998	YÜKLENME SENEDİ HESABI	83.732.384.708,13
940	DEMİRBAŞ GİDERLERİ HESABI	2.649.940,45
941	DEMİRBAŞ GİDERLERİ ALACAKLI HESABI	2.649.940,45
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI	83.732.384.708,13
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	6.757.790.095,17
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	415.386.545,73
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	6.757.790.095,17
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	415.386.545,73

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:15.00.01.00

SAĞLIK BAKANLIĞINA BAĞLI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	498.810.163.634,69
1- Yurtiçi Satışlar	295.507.283.500,19
2- Yurtdışı Satışlar	1.478.159.848,66
3- Diğer Gelirler	201.824.720.285,84
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	4.510.126.734,98
1- Satıştan İadeler (-)	3.838.328.575,79
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	671.798.159,19
C- NET SATIŞLAR	494.300.036.899,71
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	494.541.853.148,15
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	493.927.051.976,18
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	614.801.171,97
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	-241.816.248,44
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	34.888.588.208,72
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	26.784,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	34.888.561.424,72
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-35.130.404.457,16
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	6.925.603.918,69
3- Faiz Gelirleri	5.614.822.278,84
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	4.989.042,44
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	3.065.865,42
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.302.726.731,99
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	3.494.154.207,21
2- Karşılık Giderleri (-)	159.296.493,63
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	262.073,54
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00

7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	3.334.595.640,04
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-31.698.954.745,68
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	484.979.630,73
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	36.096.642,32
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	448.882.988,41
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	335.657.986,26
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	253.243.294,79
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	82.414.691,47
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-31.549.633.101,21
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-31.549.633.101,21

BİLANÇO

Kurum Kodu : 101016960001 **YALOVA TERMAL KAPLICALARI İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	14.072.255,21
10	**HAZIR DEĞERLER**	9.214.272,47
100	KASA	159.434,71
101	ALINAN ÇEKLER	0,00
102	BANKALAR	5.206.885,76
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER	3.847.952,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	2.142.298,42
120	ALICILAR	2.142.298,42
121	ALACAK SENETLERİ	0,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	575.945,49
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	575.945,49
15	STOKLAR	2.126.850,81
150	İLK MADDE VE MALZEME	1.992.614,34
153	TİCARİ MALLAR	133.048,47
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	1.188,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	12.888,02
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	12.888,02
2	DURAN VARLIKLAR	39.719.020,41
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	1.489.831,48
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	1.489.831,48
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	38.214.682,45
251	YER ALTI VE YER ÜSTÜ DÜZENLERİ	13.291.632,03
252	BİNALAR	73.589.899,27
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	18.228.768,85
254	TAŞITLAR	5.638.669,72
255	DEMİRBAŞLAR	29.912.947,40
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR	0,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-104.138.006,71
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	1.690.771,89
28	**GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	14.506,48
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	14.506,48
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR	386.220,26
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-386.220,26

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	46.860.710,34
32	**TİCARİ BORÇLAR**	9.612.124,91
320	SATICILAR	9.166.214,82
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	445.910,09
33	**DİĞER BORÇLAR**	499.933,58
335	PERSONELE BORÇLAR	351.577,30
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	148.356,28
34	ALINAN AVANSLAR	2.108.698,33
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	2.108.698,33
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	3.803.023,43
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	2.187.591,14
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	1.615.432,29
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	30.352.618,31
370	DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI	0,00
371	DÖNEM KÂRININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	30.352.618,31
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	484.311,78
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER	484.311,78
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	25.886.964,22
47	**BORÇ VE G?DER KARŞILIKLARI**	25.839.936,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	25.839.936,00
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	0,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI	0,00
49	**DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	47.028,22
492	GELECEK YILLARA ERTELENEN VEYA TERKİN EDİLEN KATMA DEĞER VERGİSİ	47.028,22
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-18.956.398,94
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	95.031.969,94
500	SERMAYE	13.846.293,82
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	81.185.676,12
54	**KAR YEDEKLERİ**	375.245,38
549	ÖZEL FONLAR	375.245,38
57	**GEÇMİŞ YILLAR KARLARI**	0,00

570	GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI	0,00
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-73.452.173,27
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	-73.452.173,27
59	**DÖNEM NET KARI (ZARARI)**	-40.911.440,99
590	DÖNEM NET KÂRI	0,00
591	DÖNEM NET ZARARI (-)	-40.911.440,99

AKTİF TOPLAMI 53.791.275,62

PASİF TOPLAMI 53.791.275,62

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
930	THP Tanımsız	0,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:101016960001 **YALOVA TERMAL KAPLICALARI İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem
A- BRÜT SATIŞLAR	98.999.741,90
1- Yurtiçi Satışlar	93.833.082,14
3- Diğer Gelirler	5.166.659,76
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-48.256,13
1- Satıştan İadeler (-)	-48.256,13
C- NET SATIŞLAR	98.951.485,77
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	-99.407.037,09
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	-113.915,19
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	-99.293.121,90
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	-455.551,32
E- FAALİYET GİDERLERİ	-50.060.741,92
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	-156.840,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	-49.903.901,92
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-50.516.293,24
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	5.477.020,97
3- Faiz Gelirleri	916.790,71
7- Kambiyo Karları	2.264,20
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	4.368.194,82
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	189.771,24
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	-3.529,88
1- Komisyon Giderleri (-)	-2.322,60
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	-1.207,28

OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-45.042.802,15
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	4.131.383,09
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	3.839,84
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	4.127.543,25
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	-21,93
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	-21,93
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-40.911.440,99
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-40.911.440,99

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

AB Avrupa Birliği

IPA Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı

OSB Organize Sanayi Bölgesi

TCMB Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Tam Olarak Yapılmaması

2. İdari Para Cezalarından Yapılan İndirimlerin Tam Olarak Muhasebeleştirilmemesi

3. Proje Özel Hesabında Kayıtlı Tutarın Değerleme İşleminin Mevzuata Uygun Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 10.07.2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 14.04.2020 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 59 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre faaliyetlerini yürütmektedir.

Bakanlık 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup Kanun'a ekli (I) sayılı cetveldeki genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri arasında yer almaktadır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde düzenlenen Bakanlığın görev, yetki ve sorumlulukları ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir:

• Sanayiye yönelik politika önerileri ve stratejiler oluşturmak, sanayi stratejilerine ilişkin uygulamaları izlemek, yerli üretimin ve teknolojik kabiliyetlerin geliştirilmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri arasında eşgüdümü tesis etmek,

• Yüksek katma değerli ve kritik teknolojik ürünlerin milli ve özgün imkânlarla geliştirilmesi ve yüksek teknoloji ürünlerinin yerli olarak üretilmesi ile ulusal düzeyde teknolojik atılımı hedefleyen Milli Teknoloji Hamlesinin temel hedefler, odak alanlar, yol haritaları gibi esaslarını belirlemek, bu esasların uygulanmasını sağlayacak tedbirler almak,

• Bilimsel ve teknolojik gelişim, ekonomik kalkınma, toplumsal refah ve milli güvenlik hedefleri doğrultusunda, bilim, teknoloji ve yenilik politikalarının belirlenmesi için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,

• Ekonominin verimlilik esaslarına uygun olarak geliştirilmesi amacıyla, verimlilik politika önerileri ve stratejileri oluşturmak, sanayi işletmelerinin verimliliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak, temiz üretim ve verimlilik projelerini desteklemek,

• Ekonomik etki düzeyi yüksek ve birden çok sektörde gelişimi hızlandırma potansiyeline sahip ileri teknolojiler ile büyük veri, yapay zekâ, siber güvenlik gibi kritik alanlarda bireylerin ve işletmelerin ar-ge ve üretim yetkinliklerinin artırılması amacıyla politika önerileri ve stratejiler oluşturmak,

• Uzay ve havacılık sanayisinin geliştirilmesi ve bu alandaki birikimlerden diğer

sektörlerin de yararlanabilmesini sağlamak amacıyla gerekli koordinasyonu sağlamak,

• Bireylerin ve işletmelerin dijital dönüşümüne ve ulusal düzeyde dijital ekonominin geliştirilmesine yönelik politika önerileri ve stratejiler oluşturmak, bu stratejilerin uygulanması konusunda kamu, özel sektör, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları gibi paydaşlar arasında işbirliği ve eşgüdümün tesis edilmesine yönelik tedbirler almak, dijital ekonomi ve dijital dönüşüm ekosisteminin geliştirilmesi amacıyla program ve projeler yürütmek,

• Organize sanayi bölgesi, endüstri bölgesi, teknoloji geliştirme bölgesi, serbest bölge ve sanayi siteleri için kullanılabilir yatırım alanlarını belirlemek, mekânsal strateji planları, çevre düzeni planları ve 1/25.000 ölçekli nazım imar planlarında sanayi alanlarına ilişkin görüş vermek,

• Organize sanayi bölgeleri ve endüstri bölgelerinin planlanmasına, kuruluşuna, yapılaşmasına ve işleyişine ilişkin mevzuatla verilen görevleri yapmak; organize sanayi bölgelerini ve sanayi sitelerini mevzuatta belirlenen kapsamda kredi ile desteklemek,

• Bilimsel, endüstriyel ve yasal metroloji alanlarında politika önerileri ve stratejiler geliştirmek, bunların uygulanmasını sağlamak; kalibrasyon, muayene, belgelendirme ve doğrulamaya ilişkin düzenlemeler yapmak,

• Yatırım teşviklerinin ülke ekonomisi yararına etkin bir şekilde düzenlenmesini temin amacıyla ihtiyaç duyulan mevzuatın hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapmak; yatırım teşvik uygulamalarını yürütmek, takip etmek ve değerlendirmek,

• Ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan uluslararası doğrudan yatırımların ve bu yatırımlardan beklenen faydaların artırılması amacıyla Bakanlığın görev alanına giren konularda politikaların belirlenmesine katkı sağlamak,

• Bölgesel gelişmeye yönelik politika önerileri ve stratejiler oluşturmak, program ve projeler geliştirmek; bunların uygulanmasını sağlamak, izleme ve denetimini yapmak,

• Kalkınma ajanslarının ve bölge kalkınma idaresi başkanlıklarının koordinasyonunu sağlamak, bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek ve denetimlerini yapmak,

• Cumhurbaşkanınca belirlenen ekonomik ve sosyal hedefler doğrultusunda, sanayi ve teknoloji alanlarında gelişime katkı sağlamak üzere, küresel, ulusal ve bölgesel düzeyde analiz ve araştırmalar yapmak,

• Milli Teknoloji Hamlesi hedefleri doğrultusunda ilgili paydaşlarla işbirliği içerisinde, teknoloji geliştirme ile bireylerin ve işletmelerin dijital dönüşümü konularında bireysel yetkinlikler ile toplumsal bilinç ve kültürün gelişmesine yönelik faaliyetlerde bulunmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı; merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlardan meydana gelmektedir. Bakanlığın 81 ilde Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri bulunmaktadır. Bakanlığın hizmet birimleri şunlardır:

a) Sanayi Genel Müdürlüğü,

b) Milli Teknoloji Genel Müdürlüğü,

c) Stratejik Araştırmalar ve Verimlilik Genel Müdürlüğü,

ç) Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü,

d) Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü,

e) Metroloji ve Sanayi Ürünleri Güvenliği Genel Müdürlüğü,

f) Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü,

g) Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü,

ğ) Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,

h) Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

ı) Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

ı) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı,

j) Strateji Geliştirme Başkanlığı,

k) İç Denetim Birim Başkanlığı,

l) Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı,

m) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

n) Özel Kalem Müdürlüğü.

Türk Patent ve Marka Kurumu ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları Bakanlığın bağlı kuruluşları, Kalkınma Ajansları ise Bakanlığın koordinasyon sorumluluğundaki kuruluşları arasında yer almaktadır. Ayrıca Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye Bilimler Akademisi, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kuruluşu ve Türkiye Uzay Ajansı Bakanlığın ilgili kuruluşlardır.

Bakanlığa insan kaynakları ihtiyacının karşılanmasına yönelik tahsis edilen açıktan ve naklen atama kontenjanına ek olarak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (B) fıkrası hükmü, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Kanunu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 02.01.2014 tarihli ve 2014/5780 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında personel istihdamı gerçekleştirilmektedir.

31.12.2024 tarihi itibarıyla merkez teşkilatında 1.901, taşra teşkilatında 2.147, yurtdışında 1 olmak üzere Bakanlıkta toplam 4.049 personel görev yapmakta olup bunların 3.603'ü memur, 169'u sözleşmeli personel, 276'sı sürekli işçi ve 1'i de idari hizmet sözleşmeli personel olarak çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı genel bütçe kapsamındaki bir idaredir. Bakanlığa 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 78.995.069.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir.

Bakanlığın 2024 bütçe gider ve gelirleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Ekod	Ödenek Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	2.588.167.000,00	2.744.069.063,00	2.711.654.746,35	98,82
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	318.429.000,00	339.854.137,00	330.490.344,55	97,24

03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	330.644.000,00	411.233.450,00	310.994.626,78	75,62
05	Cari Transferler	38.434.606.000,00	52.172.502.787,62	50.820.365.231,55	97,41
06	Sermaye Giderleri	5.325.020.000,00	3.354.086.720,57	3.175.500.297,53	94,68
07	Sermaye Transferleri	23.703.947.000,00	22.308.233.905,00	22.181.065.022,61	99,43
08	Borç Verme	8.294.256.000,00	10.657.003.402,00	9.497.226.709,04	89,12
	TOPLAM	78.995.069.000,00	91.986.983.465,19	89.027.296.977,41	96,78

Bütçe Kanunu ile Bakanlığa tahsis edilen 78.995.069.000,00 TL ödenek, yıl içerisinde yapılan ödenek ekleme ve aktarma işlemleri sonucunda 91.986.983.465,19 TL'ye yükseltilmiştir. Bu ödeneğin 89.027.296.977,41 TL'si harcanmış olup yılsonu itibarıyla gerçekleşme oranı %96,78'dir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Ekod	Bütçe Geliri Türü	Bütçe Geliri (TL)	Ret ve İadeler (TL)	Net Bütçe Geliri (TL)
01	Vergi Gelirleri	499.095.943,19	147.529,34	498.948.413,85
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	47.884.103,43	262.910,20	47.621.193,23
05	Diğer Gelirler	275.869.492,72	4.570.058,90	271.299.433,82
08	Alacaklardan Tahsilat	147.188.934,85	-	147.188.934,85
TOPLAM		970.038.474,19	4.980.498,44	965.057.975,75

Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu'na göre 2024 yılında Bakanlığın gerçekleşen toplam bütçe gelirinin 970.038.474,19 TL olduğu, bu gelirin 499.095.943,19 TL'sini vergi gelirlerinin, 47.884.103,43 TL'sini teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin, 275.869.492,72 TL'sini diğer gelirlerin, 147.188.934,85 TL'sini de alacaklardan tahsilatların oluşturduğu görülmektedir. Yıl içinde 4.980.498,44 TL tutarındaki bütçe geliri ise ret veya iade edilmiştir.

Ayrıca Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile tahsis edilen ödenek dışında Bakanlık tarafından Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA II) kapsamında 2024 yılında AB fonlarından 33.544.631,94 Avro, ulusal bütçeden ise 5.646.680,23 Avro karşılığı 206.187.558,44 TL kaynak sağlanmıştır.

Bakanlığın 2024 yılı faaliyet sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Gideri Toplamı (A)	Net Faaliyet Geliri (B)	Enflasyon Düzeltmesi (C)	Faaliyet Sonucu (B+C-A)
77.985.981.221,97	2.036.663.235,09	2.430.765.893,23	(-) 73.518.552.093,65

Faaliyet gideri toplamı 77.985.981.221,97 TL olarak gerçekleşmiştir. Net faaliyet geliri toplamı 2.036.663.235,09 TL ve enflasyon düzeltmesi 2.430.765.893,23 TL olup faaliyet sonucu (-) 73.518.552.093,65 TL olarak gerçekleşmiştir.

Bakanlık bünyesinde 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 409/A maddesine istinaden "Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi" kurulmuştu. Ancak, söz konusu madde Anayasa Mahkemesinin 27.12.2023 tarihli ve E.: 2020/52; K.: 2023/223 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Bu iptal kararından sonra 27.12.2024 tarihli ve 32765 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 635 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye eklenen ek madde 2 ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına döner sermaye işletmesi kurma yetkisi verilmiş ve işletmeye 500.000.000 TL sermaye tahsis edilmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık, genel bütçe kapsamındaki bir kamu idaresi olması nedeniyle, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne ve 5018 sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren maddelerine tabidir. Muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

5018 sayılı Kanunun 49' uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrasına göre;

Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim

yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 50'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde; uygulanacak muhasebe işlemlerine, hesap planlarına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerin şekil ve türlerine ilişkin düzenlemeler içeren Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine

uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge

ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları genel itibarıyla yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası ile hassas görevler belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Bakanlık 2024-2028 dönemi Stratejik planı ve 2024 yılı performans programı zamanında yayımlanmış olup, içerik açısından ilgili düzenlemelerle uyumludur. Kurum tarafından iç kontrol riskleri tam ve doğru şekilde belirlenmiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmış olup, bu kapsamda risklerin gerçekleşme ihtimali ve olası etkileri belirlenerek önem düzeyine göre sınıflandırılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından görev ve yetkilerin belirlenmesi amacıyla çeşitli görevler için iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen ve örnekleme yoluyla incelenen yetki devirleri mevzuata uygun olarak yapılmış; yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak oluşturulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu; "Mali Bilgiler" başlığı altında, mali tablolar ile bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasındaki sapmaların nedenlerine yer verilmemiş olması dışında içerik olarak

mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Kurumun tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, faaliyet yılında değerlendirilmiş ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmıştır. Bakanlıkta 2024 yılı sonu itibarıyla 14'ü dolu olmak üzere toplam 20 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. İç Denetim Birimi Başkanlığınca yürütülen denetim ve danışmanlık faaliyetleri kapsamında, iç kontrol sisteminin değerlendirilmesine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

İç kontrol sistemine ilişkin yürütülen faaliyetler ve ulaşılan sonuçlar dikkate alındığında; İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı ile kontrol ortamının sağlandığı, risklerin yönetimi, kontrol faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin gerekli çalışmaların yürütüldüğü değerlendirilmiştir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Tam Olarak Yapılmaması

Sanayi ürünlerinin piyasa gözetimi ve denetimi, metroloji ve standardizasyon hizmetleri, ölçü aletleri ve sanayi sicil işlemleri kapsamında Bakanlık il müdürlükleri tarafından

uygulanan idari para cezalarına ait tahakkuk kayıtlarının tam olarak yapılmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 37'nci maddesinde kamu gelirlerinin ilgili kanunlarında belirtilen usullere göre tarh, tahakkuk ve tahsil edileceği; 38'inci maddesinde ise kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanların, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumlu oldukları belirtilmektedir. Kanun'un 51'inci maddesinde, tahakkuk esaslı bir sistem benimsenmiş olup kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

Tahakkuk esası, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde tanımlandığı üzere bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesini ifade etmektedir. Bu çerçevede, kamu geliri niteliğindeki idari para cezalarının tahakkuk etmesiyle birlikte muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 120 Gelirlerden alacaklar hesabının niteliğini düzenleyen 51'inci maddesinde, bu hesabın mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler ile bunlardan yapılan tahsilat ve terkinlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmektedir. Anılan Yönetmelik'in 53'üncü maddesinde hesabın işleyişi düzenlenmiş olup, buna göre ilgili servislerinden verilen gelir tahakkuku tutarları 120 Gelirlerden alacaklar hesabına borç, 600 Gelirler hesabına alacak kaydedilecektir.

Bakanlığın muhtelif kanunlar gereğince gerçek ve tüzel kişilere uyguladığı idari para cezalarının kesinleşmesi ve tahsiline ilişkin hükümler, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda ve 442 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği'nde düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 27'nci maddesinde itiraz süresinin kararın tefhim veya tebliğinden itibaren 15 gün olduğu, bu süre içerisinde sulh ceza mahkemesine başvurulmaması halinde idari yaptırım kararının kesinleşeceği belirtilmektedir. Ödeme süresi (özel kanunlarda ödeme süresi belirtilmemiş ise) ilgililere tebliğden itibaren bir ay olarak belirlenmiştir.

442 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliği'nde düzenlenen ödeme yeri, idari para cezalarının kesinleşmesine göre farklılık göstermektedir. Buna göre idari yaptırım kararları genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri tarafından verilmiş ve henüz kesinleşmemiş ise

muhasebe yetkilisi mutemetleri ve muhasebe birimleri (merkez muhasebe birimi, mal müdürlükleri ve defterdarlık muhasebe müdürlükleri) vasıtasıyla tahsil edilecektir. İdari yaptırım kararlarının kesinleşmesi üzerine ödemeler, ilgili vergi dairesinin hesabının bulunduğu bankalara veya vergi dairelerine yapılacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 16.12.2019 tarihli, 90192509-210.11.02-E.561356 sayılı ve "Gelirlerin İdarelerin Kurumsal Koduna Kaydı" konulu yazısında genel bütçe gelirlerinin bütçe gelirleri hesabının yardımcı hesap kodları itibarıyla hangi idarelerin kurumsal koduna gelir kaydedileceğine ilişkin cetvel oluşturulmuştur. İlgili yazı Ek-1 Gelir Cetvelinde hangi gelirin hangi kurumsal kod ile muhasebeleştirileceği belirtilmektedir. Söz konusu cetvelin "Açıklamalar" bölümünde, idari para cezalarından ödeme süresi içerisinde tahsil edilenlerin cezayı kesen kurumun kurumsal koduyla, kesinleştikten sonra 6183 sayılı Kanun gereğince takip ve tahsili için ilgili vergi dairesine intikal ettirilenlerin ise Gelir İdaresi Başkanlığı'nın kurumsal koduyla kayıtlara alınacağı ifade edilmiştir.

Mevzuat hükümleri ve genel yazı birlikte değerlendirildiğinde, Bakanlık tarafından uygulanan idari para cezalarının muhasebe müdürlüklerine bildirilmesi ve söz konusu idari yaptırım kesinleşene veya bu süre içerisinde ceza tahsil edilinceye kadar 120 Gelirlerden alacaklar hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Bakanlığın önceki yıllara ait denetim raporlarında, İl Müdürlükleri tarafından uygulanan idari para cezalarına ilişkin tahakkuk kayıtlarının büyük oranda yapılmadığı, tahakkuk kayıtları yapılmayan idari para cezalarının, tahsilat aşamasında doğrudan gelir kaydedildiği, dolayısıyla kesilen idari para cezalarına ilişkin işlemlerin, tam olarak tahakkuk esasına göre yürütülemediği belirtilmiştir.

2024 yılı içerisinde Bakanlıkça ilgililere tebliğ edilen para cezası tutarı 328.838.291 TL iken, tahakkuk kaydı yapılan idari para cezası tutarı 161.008.944 TL'dir. Yapılan tahsilat tutarının ise 296.476.491,85 TL olduğu görülmektedir. Özellikle tahsilat miktarında önceki senelere göre önemli bir iyileşme sağlandığı görülmekle beraber tahakkuk kayıtlarında halen eksikliklerin olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu idaresince; görev alanları kapsamında yer alan tüm idari para cezalarının "e-tahsilat" sistemine entegrasyonunun gerçekleştirilmesi ile birlikte tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin elektronik ortamda otomatik olarak muhasebeleştirilmeye başlandığı, böylelikle

mali tablolarda idari para cezalarına ilişkin alacak, gelir ve indirim tutarlarının doğru ve eksiksiz olarak yer almasının sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak; söz konusu entegrasyon 2025 yılında gerçekleşmiş olduğundan, 2024 yılı mali tablolarına etkisi bulunmamaktadır.

BULGU 2: İdari Para Cezalarından Yapılan İndirimlerin Tam Olarak Muhasebeleştirilmemesi

Bakanlık İl Müdürlükleri tarafından verilen idari para cezalarına ilişkin erken ödeme indirimlerinin muhasebe kayıtlarına tam olarak alınmadığı görülmüştür.

Bakanlıkça 1705 sayılı Ticarette Tağşişin Men'i ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Hakkında Kanun, 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu, 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu ve 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu hükümleri çerçevesinde gerçek ve tüzel kişilere idari para cezası uygulanmaktadır. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17'nci maddesinin altıncı fıkrasında ise söz konusu idari para cezalarının kanun yoluna başvurma süresi içerisinde ödenmesi halinde dörtte üçünün tahsil edileceğine yönelik hükme yer verilmektedir. Kanun yoluna başvuru süresi ise kararın tebliği veya tefhiminden (bildirilmesinden) itibaren bir ay olarak belirlenmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 610 İndirim, iade ve iskontolar hesabını düzenleyen 397'nci maddesinde bu hesabın, kamu idarelerinin mal veya hizmet satışlarına ilişkin olarak tahakkuk eden tutarlardan yapılan indirim, iade ve iskontoların, bütçe geliri olarak nakden veya mahsuben yapılan tahsilattan mevzuatı gereğince yapılan ret ve iadeler ile genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde tahakkuk ettirilen ihracatta katma değer vergisi iadesi, vergi indirimi, erken ödeme indirimi ve benzeri vergi iadesi tutarlarının izlenmesi için kullanılacağı hükmü yer almaktadır.

Uygulamada tahsil edilen idari para cezalarının bir bölümü indirimli haliyle doğrudan 100 Kasa ve 102 Banka hesaplarıyla ilişkilendirilmekte; indirim tutarları 610 İndirim, iade ve iskontolar hesabında izlenmemektedir. Bu nedenle 610 İndirim, iade ve iskontolar hesabı doğru veri sunmamaktadır.

Kamu idaresince; görev alanları kapsamında yer alan tüm idari para cezalarının "e-tahsilat" sistemine entegrasyonunun gerçekleştirilmesi ile birlikte tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin elektronik ortamda otomatik olarak muhasebeleştirilmeye başlandığı, böylelikle mali tablolarda idari para cezalarına ilişkin alacak, gelir ve indirim tutarlarının doğru ve eksiksiz

olarak yer almasının sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak; söz konusu entegrasyon 2025 yılında gerçekleşmiş olduğundan, 2024 yılı mali tablolarına etkisi bulunmamaktadır.

BULGU 3: Proje Özel Hesabında Kayıtlı Tutarın Değerleme İşleminin Mevzuata Uygun Yapılmaması

Bakanlığın 104 Proje Özel Hesabı'nın değerleme işleminin, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25'inci maddesine uygun olarak yapılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 23'üncü maddesine göre "104 Proje Özel Hesabı"; dış finansman kaynağından, kamu idareleri adına dış proje kredisi olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) veya uygun görülen diğer bankalar nezdinde açılan özel hesaplara aktarılan tutarlar, bu tutarlardan yapılan giderler, verilen avanslar, açtırılan akreditifler ile avans ve akreditiflerden nakden geri alınanların ve hesap bakiyesinin değerlemesi sonucu ortaya çıkan kur farklarının izlenmesi için kullanılmaktadır. Yönetmeliğin "Hesabın İşleyişi" başlıklı 25'inci maddesinde; özel hesaplardaki dövizlerin ay sonlarında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz satış kuru üzerinden yapılacak değerlemesi sonucunda oluşan kur artışı farklarının 104 Proje Özel Hesabına borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği, kur azalışı farklarının ise 104 Proje Özel Hesabına alacak, 630 Giderler Hesabına borç kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Bakanlığın 2024 yıl sonu kayıtlarına göre; 104 Proje Özel Hesabında 6.373.827,17 Avro kayıtlı olup, 31.12.2024 tarihindeki TCMB döviz satış kuruna (1 Avro = 36,8024 TL) göre anılan hesabın Türk Lirası cinsinden tutarı 234.572.137,04 TL olmaktadır. Ancak Bakanlığın 2024 yıl sonu mizanında, 104 Proje Özel Hesabı'nın bakiyesinin 221.619.659,57 TL olduğu görülmüştür. Dolayısıyla 2024 yılında Bilançoda "104 Proje Özel Hesabı", Faaliyet Sonuçları Tablosunda ise "600 Gelirler Hesabı" 12.952.477,47 TL tutarında eksik görünmektedir.

Kamu idaresi tarafından, 2025 yılında 104 Proje Özel Hesabına ilişkin değerleme işlemlerinin tam ve eksiksiz bir şekilde tamamlanması için gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiş olmakla birlikte; söz konusu durumun 2024 yılı mali tablolarını düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Tam Olarak Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kamu idaresince görev alanları kapsamında yer alan tüm idari para cezalarının "e-tahsilat" sistemine entegrasyonunun gerçekleştirilmesi ile birlikte tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin elektronik ortamda otomatik olarak muhasebeleştirilmeye başlandığı, böylelikle mali tablolarda idari para cezalarına ilişkin alacak, gelir ve indirim tutarlarının doğru ve eksiksiz olarak yer almasının sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak; söz konusu entegrasyon 2025 yılında gerçekleşmiş olduğundan, 2024 yılı mali tablolarına etkisi bulunmadığından bulgu konusu yapılmıştır.
İdari Para Cezalarından Yapılan İndirimlerin Muhasebeleştirilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kamu idaresince görev alanları kapsamında yer alan tüm idari para cezalarının "e-tahsilat" sistemine entegrasyonunun gerçekleştirilmesi ile birlikte tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin elektronik ortamda otomatik olarak muhasebeleştirilmeye başlandığı, böylelikle mali tablolarda idari para cezalarına ilişkin alacak, gelir ve indirim tutarlarının doğru ve eksiksiz olarak yer almasının sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak; söz konusu entegrasyon 2025 yılında gerçekleşmiş olduğundan, 2024 yılı mali tablolarına etkisi bulunmadığından bulgu konusu yapılmıştır.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 409/A maddesinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın döner sermaye işletmesi kurmaya yetkili olduğu belirtilmiş, işletmenin faaliyet alanları, gelirleri, giderleri, işleyişi ve denetimi ile diğer hususların yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştı. Bu kapsamda, 03.09.2021 tarih ve 31587 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde, işletmenin faaliyet alanları 11 bent halinde sayılmış; İşletme, Bakanlığın görev ve yetkileri kapsamında ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan, fiyatlandırılabilir nitelikteki üretilen mal ve hizmetlerle ilgili faaliyetlerle birlikte Bakanlığın görev alanına giren konularda test, kalibrasyon, muayene, belgelendirme, doğrulama ve benzeri uygunluk değerlendirmeleri ile izin verme, lisans, sanayi ve teknoloji alanında gelişime katkı sağlamak üzere eğitim, analiz, kurs, envanter hazırlama, araştırma, geliştirme, yayın, rehberlik, danışmanlık, yönetim, işletme ve benzeri hizmetlere ilişkin faaliyetlerde bulunmaktaydı.

Söz konusu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin yukarıda belirtilen maddesi Anayasa Mahkemesinin 27.12.2023 tarihli ve 2020/52 esas, 2023/223 karar sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bu iptal kararı sonrasında 27.12.2024 tarihli ve 32765 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 635 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye eklenen ek madde 2 ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına döner sermaye işletmesi kurma yetkisi verilmiş ve işletmeye 500.000.000 Türk Lirası sermaye tahsis edilmiştir. Ayrıca işletmenin faaliyet alanları, gelirleri, giderleri, işleyişi ve denetimi ile diğer hususların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmış olup söz konusu yönetmelik henüz yürürlüğe girmemiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İşletme bütçesinin hazırlanması, verilecek hizmetlere ilişkin fiyatların tespit edilmesi, dönem sonunda işletmenin mali tablolarının hazırlanması ve Sayıştay'a sunulması ile sair yönetim ve koordinasyon işleri, Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Döner Sermaye Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

İşletme Bakanlık merkez biriminde yönetilmekte olup birimin en üst yöneticisi, döner sermaye bütçesinin de harcama yetkilisidir. İşletmenin muhasebe işlemlerini yürütmek üzere bir muhasebe birimi kurulmuş olup, bu birimin iş ve işlemleri görevlendirilen bir muhasebe yetkilisi tarafından yürütülmektedir. Muhasebe işlemleri dışındaki gelir, harcama ve diğer işlemler, harcama birimi yöneticisinin görevlendirdiği personel tarafından yürütülmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi kadrolarında istihdam edilen personel bulunmamaktadır. İşletmenin iş ve işlemleri Bakanlık personeli olan memur, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle yürütülmektedir.

1.3. Mali Yapı

27.12.2024 tarihli ve 32765 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 635 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye eklenen ek madde 2 ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına döner sermaye işletmesi kurma yetkisi verilmiş ve işletmeye 500.000.000 Türk Lirası sermaye tahsis edilmiştir.

İşletmenin 2024 yılı başlangıç ödeneklerinin türleri itibarıyla dağılımı ve gerçekleşmeleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Ekod	Bütçe Gideri Türü	Tahsis Edilen (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	854.200.003,00	497.121.574,15	58
05	Cari Transferler	320.227.413,00	295.389.809,13	92
Toplam		**1.174.427.416,00**	**792.511.383,28**	**67**

Buna göre, İşletmenin personel ve sosyal güvenlik kurumuna devlet primi giderleri bulunmamakta olup yıl sonunda gerçekleşen 792.511.383,28 TL tutarındaki toplam bütçe giderinin yaklaşık olarak % 63'ü mal ve hizmet alım giderlerinden, % 37'si cari transferlerden oluşmaktadır.

İşletmenin gelirlerine ilişkin başlangıç ve gerçekleşme durumu ise aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Ekod	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Mal ve Hizmet Gelirleri	1.104.546.333,00	1.576.059.362,39	142
09	Diğer Gelirler	100.000.000	298.415.000,40	298
Toplam		**1.204.546.333,00**	**1.874.474.362,79**	**155**

Yukarıdaki tabloya göre mal ve hizmet gelirleri, tahmin edilen tutarın %142'si oranında gerçekleşmiştir. Diğer gelirler ise öngörülenden % 198 fazla gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan, İşletmenin 2024 yılı gelir tablosuna göre net satışları 1.573.138.105,63 TL'dir. Net satışlar içindeki en yüksek payı, belgelendirme gelirleri ile izin verme gelirleri oluşturmaktadır. İşletmenin faaliyet giderleri ise 410.205.880,52 TL'dir. Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karların toplamı olan 307.453.529,95 TL'nin 230.609.737,06 TL'sini faiz gelirleri oluşturmaktadır. İşletmenin vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları sonrası dönem net kârı ise 1.038.001.162,33 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve muhasebesi ile kontrol ve denetimine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY) hükümlerine tabidir.

Buna göre, bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir ve Yönetmelik'in üçüncü kısmının "Çerçeve Hesap Planı" başlıklı dördüncü bölümünde detaylı olarak düzenlenen sistematiğe uygun olarak kaydedilir.

DSİBMY'nin 565'inci maddesine göre, bilanço ve gelir tablosu dipnotlar ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları oluşturur. Mali tabloların amacı yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgiler sağlamak, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler sağlamak ve varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır.

Mali raporlamanın amacı ise yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için de; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri

çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken ve denetim ekibince Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesi gereğince temin edilen defter, tablo ve belgelerden aşağıda sayılanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ve ilgili maddede yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Gelir tablosu,
- Envanter tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle

sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 19 | **SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	692.837.508,29
10	**Hazır Değerler**	235.567.316,19
100	KASA HESABI	205,00
102	BANKA HESABI	13.947.451,62
104	PROJE ÖZEL HESABI	221.619.659,57
12	**Faaliyet Alacakları**	95.503.253,38
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	95.474.969,49
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.875,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	26.408,89
13	**Kurum Alacakları**	133.999.199,44
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	133.999.199,44
137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	55.452.119,01
138	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI	-55.452.119,01
14	**Diğer Alacaklar**	1.105.550,81
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.105.550,81
15	Stoklar	8.390.402,99
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.390.063,01
157	DİĞER STOKLAR HESABI	339,98
16	**Ön Ödemeler**	217.834.789,78
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	217.834.789,78
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	436.995,70
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	436.995,70
2	DURAN VARLIKLAR	31.701.219.801,79
22	**Faaliyet Alacakları**	213.537,06
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	213.537,06
23	**Kurum Alacakları**	19.694.593.648,79
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	19.694.593.648,79
24	**Mali Duran Varlıklar**	400.054.600,60
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	500.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-400.000.000,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	300.054.600,60
25	**Maddi Duran Varlıklar**	10.985.687.823,45
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.617.540.878,25
252	BİNALAR HESABI	6.835.035.271,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	10.357.760,03
254	TAŞITLAR HESABI	61.831.703,23

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.156.894.915,51
32	**Faaliyet Borçları**	3.102.092.982,44
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	30.915.224,26
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	3.071.177.758,18
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	44.300.963,99
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	769.874,12
333	EMANETLER HESABI	43.531.089,87
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.559.592,91
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.085.521,98
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	5.474.070,93
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	939.629,17
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	939.629,17
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	1.747,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	1.747,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	87.761.156,92
43	**Diğer Borçlar**	31.498.608,64
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	31.498.608,64
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	56.262.548,28
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	56.262.548,28
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	29.149.401.237,65
50	**Net Değer**	2.131.092.869,43
500	NET DEĞER HESABI	2.131.092.869,43
51	**Değer Hareketleri**	178.627.936.714,52
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	178.627.936.714,52
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.131.792.691,12
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.131.792.691,12
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-84.222.868.943,77
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-84.222.868.943,77
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-73.518.552.093,65
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.052.922.629,97
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-75.571.474.723,62

255	DEMİRBAŞLAR HESABI	231.881.007,66
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.480.657.614,19
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	4.709.698.817,47
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	220.743.081,73
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	28.632,47
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-220.771.714,20
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	155.680,18
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	155.680,18
29	**Diğer Duran Varlıklar**	620.514.511,71
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.817.399,69
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	620.514.511,71
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.817.399,69

AKTİF TOPLAMI 32.394.057.310,08

PASİF TOPLAMI 32.394.057.310,08

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	6.948.979.934,53
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	6.948.979.934,53
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	3.983.181.436,85
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	3.983.181.436,85
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	12.896.097,72
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	12.896.097,72
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	73.980,74
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	73.980,74

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 19 **Adı : SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	77.985.981.221,97
630	01	Personel Giderleri	2.712.192.985,13
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	330.490.343,55
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	335.964.025,71
630	05	Cari Transferler	51.558.974.454,27
630	07	Sermaye Transferleri	22.181.065.022,61
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	196.384.457,39
630	13	Amortisman Giderleri	274.313.528,52
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.484.262,95
630	15	Karşılık Giderleri	31.199.868,38
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	26.728.957,11
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	3.532.630,58
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	319.363.322,40
630	99	Diğer Giderler	3.287.363,37

GİDERLER TOPLAMI (A) **77.985.981.221,97**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.042.389.401,36
600	01	Vergi Gelirleri	499.095.943,19
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	48.436.968,25
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	827.702.912,46
600	05	Diğer Gelirler	454.994.375,47
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	211.577.544,01
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	581.657,98

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.042.389.401,36**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	5.726.166,27
610	01	Vergi Gelirleri	147.529,34
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	740.506,70
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	4.838.130,23

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **5.726.166,27**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.036.663.235,09**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.430.765.893,23**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-73.518.552.093,65**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**77.985.981.221,97**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.042.389.401,36**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.036.663.235,09**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**5.726.166,27**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-73.518.552.093,65**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8019

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.103.785.631,40
10	**HAZIR DEĞERLER**	1.050.530.417,32
102	BANKALAR HESABI	1.088.801.280,56
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-38.270.863,24
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	43.651.119,21
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	43.651.119,21
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	8.100.600,00
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.100.600,00
15	STOKLAR	317.524,34
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	317.524,34
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	9.286.570,53
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	8.812.367,46
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	474.203,07
2	DURAN VARLIKLAR	73.762.186,97
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	73.762.186,97
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	557.016,80
254	TAŞITLAR HESABI	93.875.615,83
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	4.035.777,55
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-35.145.179,21
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	10.438.956,00

AKTİF TOPLAMI 1.177.547.818,37

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	19.297.432,59
32	**TİCARİ BORÇLAR**	696.957,37
320	SATICILAR HESABI	553.786,70
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	143.170,67
33	**DİĞER BORÇLAR**	17.530.958,61
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	17.530.958,61
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	1.069.516,61
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.069.516,61
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.158.250.385,78
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	100.000.000,00
500	SERMAYE HESABI	500.000.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-400.000.000,00
52	**SERMAYE YEDEKLERİ**	20.249.223,45
522	MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI HESABI	20.249.223,45
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	1.038.001.162,33
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	1.038.001.162,33

PASİF TOPLAMI 1.177.547.818,37

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	9.846.689,80
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	9.846.689,80

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8019 **SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.593.247.362,39
1- Yurtiçi Satışlar	1.593.247.362,39
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	20.109.256,76
1- Satıştan İadeler (-)	2.905.162,81
3- Diğer İndirimler (-)	17.204.093,95
C- NET SATIŞLAR	1.573.138.105,63
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	401.437.884,21
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	401.437.884,21
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.171.700.221,42
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	410.205.880,52
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	410.205.880,52
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	761.494.340,90
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	307.453.529,95
3- Faiz Gelirleri	230.609.737,06
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	8.925.000,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	67.918.792,89
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	30.573.767,71
2- Karşılık Giderleri (-)	25.950.600,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	4.623.167,71
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	1.038.374.103,14
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	124.070,26
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	124.070,26
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	497.011,07
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	497.011,07
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	1.038.001.162,33
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	1.038.001.162,33

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Durumu (31.12.2024)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Ekonomik Sınıflandırma (TL)

KISALTMALAR

AR-GE : Araştırma Geliştirme
BKMYS : Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sisitemi
DMBS : Devlet Muhasebesi Bilgi Sistemi
GTHB : Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GYMY : Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
KBÖ : Kesintili Başlangıç Ödeneği
MYMY : Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
OSİB : Orman ve Su İşleri Bakanlığı
SGB : Strateji Geliştirme Başkanlığı
TRGM : Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
YBS : Yönetim Bilgi Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Toprak ve Tarım Reformu Kanunu Hükümlerine Göre Evvelce Kamulaştırılan Arazilerin İadesine İlişkin Olarak Varlık ve Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmemesi ve Raporlanmaması

2. Kişilerden Alacaklara Esas Bilgi ve Belgelerin Eksik Olması ve İlgili Hesabın Tam ve Doğruluğunun Teyit Edilememesi

3. Kurumca Verilen Borçlardan Alacakların Mahiyetinin Tam Olarak Tespit Edilememesi

4. Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılan Kredilerden Kaynaklanan Alacakların Gerçek Tutarı Göstermemesi

B. Diğer Bulgular

1. 7. Dönem Toplu Sözleşmeden Kaynaklı "Kontrol Hizmetlerinde İlave Ödeme" Kapsamının Yönerge ile Genişletilmesi

2. Resmi Kontrollere İlişkin Çok Yıllık Ulusal Kontrol Planlarının, Yıllık Raporların Hazırlanmaması ve Raporların Yayınlanmaması

3. Köy ve Belediyelerce Elde Edilen Mera Gelirlerinin Takip Edilmemesi

4. Balıkçı Barınakları Üst Yapılarının Kiralama Sözleşmesine Dayanmaksızın Su Ürünleri İle ilgisi Bulunmayan Gerçek ve Tüzel Kişilerce Kullanılması

5. Toprağın Korunması ve Arazilerin Planlı Kullanılması Amacıyla Düzenlenmesi Gereken Arazi Kullanım Planları ve Tarımsal Amaçlı Kullanılan Plan ve Projelerin Hazırlanmaması

6. Kadro Sınıf ve Dereceleri Üzerinde Memur Çalıştırılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Tarım ve Orman Bakanlığının teşkilat ve görevleri, 10.07.2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 15'inci bölümünde düzenlenmiştir. Kararname'nin, 410'uncu maddesinden başlayıp 440'ıncı maddesini de içeren 14'üncü bölümünde Bakanlığın görevleri, hizmet birimleri ve bu birimlerin görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Kararname'nin 411'inci maddesinde Bakanlığın yapılanmasının merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşacağı belirtilmiştir.

Kararname'nin 410'uncu maddesinde düzenlenen Tarım ve Orman Bakanlığının görev ve yetkileri:

"a) Bitkisel ve hayvansal üretim ile su ürünleri üretiminin geliştirilmesi, tarım sektörünün geliştirilmesi ve tarım politikalarının oluşturulmasına yönelik araştırmalar yapmak,

b) Gıda üretimi, güvenliği ve güvenirliği, kırsal kalkınma, toprak, su kaynakları ve biyoçeşitliliğin korunması ile verimli kullanılmasını sağlamak,

c) Çiftçinin örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesi, tarımsal desteklemelerin etkin bir şekilde yönetilmesi, tarımsal piyasaların düzenlenmesi gibi ana faaliyet konularının gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak; tarım ve hayvancılığa yönelik genel politikaların belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak, uygulanmasını izlemek ve denetlemek,

ç) Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı, (...) ağaçlandırma ve ormanla ilgili mera ıslahı konularında politikalar oluşturulması amacıyla çalışmalar yapmak,

d) (Değişik:RG-28/12/2024-32766-CK-175/1 md.) Tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik politikalar geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapmak, korunan alanların belirlenmesi, muhafazası ve geliştirilmesini sağlamak,

e) Su kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına dair politikaların oluşturulması amacıyla çalışmalar yapmak, ulusal su yönetimini koordine etmek,

f) Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda uluslararası çalışmaların izlenmesi ve

bunlara katkıda bulunulması amacıyla ulusal düzeyde yapılan hazırlıkları ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde yürütmek,

g) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak." olarak belirtilmiştir.

Kararname'nin 412'nci maddesi ve devamı maddelerde Bakanlığın hizmet birimlerinin görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bakanlığın teşkilat yapısı 10.07.2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 411'inci maddesinde Bakanlığın merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşacağı belirtilmiştir. 412'nci ve devamı maddelerde yapılan düzenlemelerde, Bakanlık teşkilatına dahil hizmet birimlerinin görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. 1 sayılı Kararname ve sair mevzuat hükümlerine dayanılarak oluşturulan Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı birimleri aşağıdaki gibidir.

Merkez Teşkilatı Birimleri;

Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Hayvancılık Genel Müdürlüğü, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Şeker Dairesi Başkanlığı, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü ve Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, İç Denetim Başkanlığı, Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Personel Genel Müdürlüğü, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Özel Kalem Müdürlüğü, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

Taşra Teşkilatı Birimleri;

İl Müdürlükleri (81), İlçe Müdürlükleri (922), Bölge Müdürlükleri (15), Şube Müdürlükleri (81) Araştırma Enstitüleri, Eğitim Merkezi Müdürlükleri, Fidan, Fide Test Merkezi Müdürlüğü, Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlükleri, Kafkas Arısı Üretim Eğitim ve Gen Merkezi Müdürlüğü, Merkez İkmal Müdürlüğü, Şap Enstitü Müdürlüğü, Tarım Alet ve Makine Test Merkezi Müdürlüğü, Tohum Sertifikasyon Test Müdürlükleri, Tohum Tescil ve

Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü, Ulusal Gıda Referans Laboratuvar Müdürlüğü, Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlükleri, Veteriner Kontrol Merkez Aarştırma Enstitüsü, Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlükleri, Zeytincilik Üretme İstasyonu Müdürlüğü, Zirai Karantina Müdürlükleri,

şeklindedir.

Bakanlığın Bağlı Kuruluşları; Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Türkiye Su Enstitüsüdür.

Bakanlığın İlgili Kuruluşları; Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş Genel Müdürlüğü'dür.

Bakanlığın Koordine Kuruluşları; Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü, Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği Genel Müdürlüğü'dür.

İnsan kaynakları;

Bakanlık bünyesinde memur 51.728 kişi, işçi 10.659 kişi ve 4/B sözleşmeli 5.353 kişi olmak üzere üç farklı statüde 67.740 personel istihdam edilmektedir. Memur statülü personel Genel İdare Hizmetleri, Teknik Hizmetler, Sağlık Hizmetleri, Avukatlık Hizmetleri ve Yardımcı Hizmetler sınıfından oluşmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı 2024 yılı faaliyet raporuna göre bakanlığın kadro sınıf ve pozisyonları itibarıyla merkez ve taşra teşkilatında istihdam edilen personel sayıları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Durumu (31.12.2024)

Hizmet Sınıfı	AVH	GİH	SHS	THS	YHS	4/B	İşçi	Genel Toplam
Merkez	5	1.667	349	2.120	93	37	1.188	**5.459**
Taşra	153	5.677	10.821	28.877	1.843	5.316	9.463	**62.150**
Döner Sermaye	-	83	-	24	10	-	8	**125**
Yurt dışı	-	6	-	-	-	-	-	**6**
Genel Toplam	**158**	**7.433**	**11.170**	**31.021**	**1.946**	**5.353**	**10.659**	**67.740**

Merkez teşkilatında 5459, yurtdışı teşkilatında 6, taşra teşkilatında 62.150 olmak üzere toplam personel sayısı 67.740'dır.

1.3. Mali Yapı

Tarım ve Orman Bakanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Ekli 1 sayılı cetvelinde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idaresidir. Bu nedenle Bakanlık, faaliyetlerini yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen ödeneklerle yürütmektedir.

Bakanlık bütçesini, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlamak ve faaliyetlerin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek, Bakanlığın ayrıntılı harcama programını hazırlamak ve hizmet gereksinimlerini de dikkate alarak ödeneğin ilgili birimlere gönderilmesini sağlamak, bütçe işlemlerini gerçekleştirmek, bütçe kayıtlarını tutmak, bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin verileri toplamak, değerlendirmek ve bütçe kesin hesabı ile mali istatistikleri hazırlamak, ilgili mevzuatı çerçevesinde Bakanlıkça tahakkuk ettirilmesi gereken gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerini yürütmek, Bakanlığın mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınır ve taşınmazlara ilişkin icmal cetvellerini düzenlemek faaliyetleri Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yapılmaktadır.

Bakanlık harcama birimlerine Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ödenek tahsis edilmektedir. Tahsis edilen ödenek 5018 sayılı Kanun'a ve genel usullere göre bütçe prensibi ve kuralları içerisinde sarf edilmektedir. Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir

Bakanlığın satın alma işlemleri Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı yanı sıra ana hizmet birimleri ve ödenek tahsis edilen diğer merkez/taşra birimleri tarafından yapılmaktadır.

Aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere; 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 283.124.800.000 TL olarak belirlenen Bakanlık bütçesi yıl içinde 57.578.388.100 TL eklenen ve 30.172.698.330 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 310.530.489.771 TL'dir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Ekonomik Sınıflandırma (TL)

Eko. Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
01	PERSONEL GİDERLERİ	41.161.830.000	45.927.917.200	45.453.513.826	99
02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	5.445.485.000	6.095.762.800	5.773.151.714	95
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	2.589.384.000	2.958.431.400	2.780.731.164	94
05	CARİ TRANSFERLER	118.986.736.000	126.292.798.600	125.093.872.372	99
06	SERMAYE GİDERLERİ	6.887.345.000	7.658.110.569	6.610.280.046	86
07	SERMAYE TRANSFERLERİ	107.454.020.000	120.635.369.302	118.987.441.577	99
08	BORÇ VERME	600.000.000	962.099.900	837.583.086	87
TOPLAM		**283.124.800.000**	**310.530.489.771**	**305.536.573.785**	**98**

Bakanlığa tahsis edilen ödenekten yıl sonunda 305.536.573.785 TL harcanmış olup, kesintili başlangıç ödeneklerine göre harcama oranı % 98 dir.

Bakanlık hizmet birimlerinin genel bütçe ödeneklerinden başka döner sermaye, sosyal tesis, dış kaynaklı kredi, özel hesap ödenekleri de bulunmaktadır.

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) 206 adet döner sermaye işletmesinin 2024 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin konsolide net satışları 8.012.118.825,37 TL, satışların maliyeti 858.233.690,05 TL ve brüt satış karı 7.153.885.135,32 TL'dir. Dönem net karı ise 3.661.628.912,11 TL'dir.

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı (OSİB) na bağlı olarak kurulmuş bulunan 93 adet döner sermaye işletmesinin 2024 yılında konsolide net satışları 996.373.960,31 TL, satışların maliyeti 100.983.618,43 TL ve brüt satış karı 895.390.341,88 TL'dir. Dönem net zararı toplamı ise 2.340.234,24 TL'dir.

2024 yılı itibariyle Bakanlığın merkez ve taşra birimlerinde işletilen toplam 312 adet sosyal tesislerden elde ettiği gelir toplamı 504.092.056,33 TL, gider toplamı 417.946.379,78 TL olup, 2024 yılı dönem toplam karı 86.145.676,55 TL'dir.

Yüksek Komiserler Kurulu Özel Hesabının gelirleri ve giderleri bütçeleştirilmemekle birlikte, bu hesaba ilişkin gelir ve gider işlemleri Bakanlığın Faaliyet Sonuçları Tablosunda raporlanmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Kanun'un 49'uncu maddesi gereğince, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince uygulanacak çerçeve hesap planı ile düzenlenecek raporların şekil, süre ve türlerine ilişkin hususlar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY)'yle; muhasebe işlemlerine, hesap planlarına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerin şekil ve türlerine ilişkin hususlar ise (GYMY'ye uygun olarak) Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) ile belirlenmiştir.

Yönetmelik ile işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında tahakkuk esası uygulanmaktadır. Muhasebe kayıtları, mali yıl esasına göre tutulmaktadır.

Bakanlık muhasebe işlemleri, merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, illerde Defterdarlık muhasebe müdürlükleri, ilçelerde ise mal müdürlükleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu birimlerdeki muhasebe yetkilileri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından görevlendirilmektedir. Mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi, yazılımı ve işletilmesi Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sağlanan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi'ne bağlı muhasebe modülü kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

Mali raporlar ise, yine Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemine Entegre Yönetim Bilgi Sistemi vasıtasıyla üretilerek Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB) nın yararlanmasına Sayıştay Raporları menüsü ile sunulmaktadır. Anılan raporlar muhasebe birimleri yevmiye sisteminden alınan verilerle bilişim sisteminde otomatik olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından üretilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler esas alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki

düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1 Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda, eksiklikler bulunmaktadır. Birleşen iki Bakanlığı kapsayan Tarım ve Orman Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatlarında bulunan her düzeydeki birimleri mevcut idari yapılanmaya göre şekillendirmek üzere hazırlanmış, ikincil mevzuat çıkarılmamıştır,

Teşkilatın oluşumu kadro ünvanlarının birimler itibariyle dağıtılmasıyla belirlenmesi gerekmekte ise de, taşra teşkilatında kadro dağıtımları birimler itibariyle değil, iller itibariyle gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla görev tanımları da, kadro ünvanları itibariyle gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca, Bakanlık organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumlulukları açık bir şekilde belirlenmeyen çalışma grupları oluşturularak yürütülmektedir. Çalışma grubu sorumlusu veya koordinatör ünvanı oluşturulması, kadro ünvanlarına göre personelin yetki görev ve sorumlulukları belirlenmemiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

5.2 Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programında, performans bilgisinin tüm kaynaklarla (Bütçe dışındaki döner sermaye, sosyal tesis, AB Hibeleri, At Yarışları özel hesabı) bağlantı kurulmaması, programda yer alan faaliyet bilgilerinin performans bilgisi olarak belirlenmesi, açısından mevzuata uygun olmayan kısımlar olup, buna rağmen program zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber, mali bilgi ve performans bilgilerinin doğru ve güvenilir şekilde elde edilmesi ve bu bilgilerin raporlanmasındaki eksiklikler açılarından bu çalışmalar yeterli değildir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak mali bilgi ve performans bilgilerinin doğru ve güvenilir şekilde elde edilmesi ve bu bilgilerin raporlanmasındaki eksiklikler nedeniyle yeterli değildir.

5.3 Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak süreçlerin mali bilgi ve performans bilgilerinin doğru ve güvenilir şekilde elde edilmesine yönelik eksiklikleri vardır.

İdare tarafından yapılan yetki devirleri merkez teşkilatında harcama yetkisinin devrinin bildirilmesi hariç mevzuata uygundur.

İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenekle birlikte, risklerin mali bilgi ve performans bilgilerinin doğru ve güvenilir şekilde elde edilmesi amacına yönelik belirlenmemesi nedeniyle yeterli değildir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş ancak giderler dışı (Gelirler, varlıklar ve yükümlülükler) mali işlemler açısından iyileştirilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

5.4 Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata kısmen uygun hazırlanmakla birlikte, taşra harcama birimlerinin faaliyet raporlarını düzenlememesi ve idare faaliyet raporunun hazırlanmasında birim faaliyet raporlarının esas alınamaması, temel mali tablolara dair dip not ve açıklamaların yetersiz olması ve bütçe dışı kaynaklarla faaliyet bilgisinin ilişkisinin kurulmaması yönleriyle eksiklikleri bulunmaktadır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır ancak mali bilgi ve performans bilgilerinin doğru ve güvenilir şekilde elde edilmesi ve bu bilgilerin raporlanmasındaki eksiklikler, görev tanımlarının kadro ünvanları itibariyle gerçekleştirilmemesi ve ön mali kontroldeki eksikliklerden dolayı Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun değildir.

5.5 İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 50 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 32 tanesi doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tarım ve Orman Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Toprak ve Tarım Reformu Kanunu Hükümlerine Göre Evvelce Kamulaştırılan Arazilerin İadesine İlişkin Olarak Varlık ve Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmemesi ve Raporlanmaması

Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu kapsamında ilk olarak Şanlıurfa ilinde yapılan kamulaştırma ve bu kamulaştırmalarla ilgili olarak 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu hükümlerine göre yapılan arazi iadelerine ilişkin olarak varlık ve yükümlülük hesaplarında yapılması gereken mahsuplaşma işlemlerinin muhasebeleştirilmediği ve raporlanmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 44'üncü maddesinde, taşınır ve taşınmazların kaydı ile bu varlıkların muhafazası, kullanımı, mal yönetim hesabının verilmesi ve mal yönetim sorumlularıyla bunlar adına görev yapacak olanların belirlenmesine ilişkin usul ve esasların yönetmeliklerle belirleneceği hükmüne istinaden "Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik" yürürlüğe konulmuştur.

Söz konusu Yönetmelik'in 5'inci maddesinin son fıkrasında, taşınmaz kayıt ve kontrol işlemlerinin harcama yetkilileri tarafından görevlendirilecek personele yaptırılabileceği, Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde ise taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri ile görevli birim ve personelin yapılan kayıt ve işlemlerden dolayı harcama yetkililerine karşı sorumlu oldukları belirtilmiştir. Yönetmelik'in 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında, kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince hazırlanan taşınmazların kaydedildiği formların taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak üzere mali hizmetler birimine gönderileceği ve bu birim tarafından konsolide edilerek kamu idaresine ait taşınmaz icmal cetvelleri oluşturulacağı ifade edilmiştir. Yine aynı Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin birinci fırasında, kamu idarelerince 7'nci madde hükmüne göre kaydedilen her taşınmaz için taşınmaz ile aynı numarayı taşıyan ve aşağıdaki belgeleri içeren birer dosya düzenleneceği belirtildikten sonra devamında (c) bendinde, "Kamulaştırmada; taraflar anlaşmışlarsa taraflarca düzenlenen

anlaşma tutanağı ile satış sözleşmesi, anlaşamamışlarsa mahkeme kararı ve tapu senedi," nin söz konusu dosyaya ekleneceği belirtilmiştir.

Kendisine taşınmaz (bina, arsa, arazi, yer altı - yer üstü düzenleri, sınırlı aynî haklar gibi) tahsis edilen kurumların öncelikle bu taşınmazları "Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik" hükümlerine göre kayıt altına alması, müteakiben de ilgili muhasebe birimine bildirerek Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) hükümlerine göre taşınmazların muhasebe kayıtlarına alınmasını sağlaması gerekmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) hükümlerine göre de, arazi ve arsalar 250 No.lu hesap kodunda, kaydedilip, yılsonu bilançosunda duran varlıklar arasında raporlanmalıdır.

Cumhuriyet sonrası topraksız ve az topraklı çiftçilerin topraklandırılması için yapılan çalışmaların en başında 11.06.1945 tarih ve 4753 sayılı kanunla kabul edilmiş olan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu gelmektedir. Bunu 25/06/1973 yılında yürürlüğe giren ve Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından yürütmesi sağlanan Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu izlemektedir. Daha sonra bu Kanun çeşitli nedenlerle 1978 tarihinde yürürlükten kaldırılmış ve devam eden süreçte 01/12/1984 tarih ve18592 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3083 sayılı "Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu" çıkarılmış ve bu Kanunun yürütülmesi Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Ülkemizde halen çiftçilerin topraklandırılması bu Kanun kapsamında yürütülmektedir.

1757 sayılı Kanun ile Türkiye'de belirlenen arazi büyüklüğünün üzerinde araziye sahip gerçek ve tüzel kişilerin arazilerinin kamulaştırılıp topraksız ve az topraklı çiftçilere dağıtılması amacıyla ilk olarak Şanlıurfa İli Pilot il olarak belirlenmiş ve bu ilde 50 puan toprak puanına göre 1030 dekar ve üstünde tarım arazisi olan gerçek ve tüzel kişilerin arazileri kamulaştırılmıştır. Bu rakam tahmini olarak 1,6 milyon dekardır. Bununla birlikte o dönemde, Şanlıurfa ilinde 1,1 milyon dekarda tapulamadan gelen (yani doğrudan kadastro çalışmaları neticesinde maliye hazinesi olduğu tespit edilip tapuya tescil edilen) hazine arazisi olduğu bilgisi bulunmaktadır.

1757 sayılı Kanun kapsamında yapılan kamulaştırma karşılığının ödenmesi de kamulaştırma kararı tarihinden başlamak ve yıllık taksitler halinde ödenmek üzere; yüzde onbeşi peşin ve bakiye tutarında bir yıl sonra başlamak ve ondokuz yılda ödenmek üzere ondokuz eşit taksitte ödenmesi yasa gereği uygulamaya konulmuştur. Ancak 1978 yılında 1757

sayılı Kanun Anayasa Mahkemesi tarafından usül yönünden iptal edilmiş olmakla birlikte devam eden süreçte bakiye tutarların ondokuz yılda ondokuz eşit taksitte ödemesine devam edilmiştir.

1984 yılında 3083 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş ve 1986 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla bu Kanuna eklenen Geçici 1'inci madde ile kamulaştırma üst sınırı (yani bir arazi sahibine bırakılabilecek arazi büyüklüğü) 1030 dekardan 2000 dekara çıkarılmıştır. Bundan dolayı yaklaşık 1488 kişiden yapılan kamulaştırmalardan kaynaklı ondokuz yılda ondokuz eşit taksitte yapılacak olan taksit ödemeleri 1986 yılında durdurulmuş ve talep edenlerin arazilerinin 2000 dekara tamamlanması için arazi iade süreci 1987 yılında başlatılmıştır.

Ancak kendisine bırakılan arazi miktarı 2000 dekara tamamlanmasına rağmen halen kamulaştırma karşılıklarını alamayan arazi sahipleri yerel ve AİHM nezdinde hak arama sürecini başlatınca, 1757 sayılı Kanun ile ilgili arazi iade işlemlerinde uygulanmak üzere 3083 sayılı Kanuna 11/06/2013 tarihinde Geçici 5'inci madde eklenmiş ve kendilerinden kamulaştırılan ancak kamulaştırma bedelleri maliklerine ödenmeyen arazilerden dağıtılmayan, tahsis edilmeyen, satılmayan veya bu Kanun amaçlarında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulmayanlar; eski malikleri veya kanuni mirasçıları tarafından fiilen kullanılması, bu kişiler tarafından bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde varsa bu araziler hakkında açmış oldukları tüm davalardan yargılama giderleri üstlenilmek suretiyle kayıtsız ve şartsız feragat edilerek uygulayıcı kuruluşa başvurulması ve başkaca hiçbir hak ve talepte bulunulmayacağının kabul ve taahhüt edilmesi koşullarıyla kamulaştırma üst normuna bakılmaksızın iade edilmeye başlanılmış olup, iade edilecek arazilerden kamulaştırma nedeniyle kendilerine ödeme yapılanlara, ödenen bedele kamulaştırma tarihi itibarıyla tekabül eden arazi miktarı belirlenerek bu araziler için iade işlemi yapılamayacağı da hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Geçici 5'inci maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren mahkemelerin arazileri kamulaştırılan ancak kamulaştırma karşılıklarını tam olarak alamayan maliklerin başvuruları karşısında karşılık ödenmesine hükmedilmesi yönünde değil de ilgili idareye arazilerin geri verilmesine dair başvuru yapılması yönünde hükmettikleri gözlemlenmektedir.

Hal böyle iken, Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu kapsamında ilk olarak Şanlıurfa ilinde kamulaştırılarak Bakanlık hüküm ve tasarrufuna giren arazi miktarları ve bu kamulaştırmaların karşılığı olarak 1986 yılına kadar devam eden taksit ödemeleri ile devam eden süreçte evvelce yapılan kamulaştırmalarla ilgili olarak 3083 sayılı Kanunun Geçici

1 ve 5'inci maddeleri hükümlerine göre yapılan arazi iadelerine ilişkin varlık ve yükümlülük hesaplarında yapılması gereken mahsuplaşma işlemlerinin muhasebeleştirilmediği ve Mali Tablolarda izlenmediği görülmüştür.

Şanlıurfa ilinde;

-1757 sayılı Kanun kapsamında 1030 dekar ve üstünde tarım arazisi olan gerçek ve tüzel kişilerin kamulaştırılan arazi miktarının ve bu miktar üzerinden dağıtılan, tahsis edilen ve 4070 sayılı "Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun" kapsamında satılan arazi miktarlarına ilişkin muhasebe kayıtlarının,

- Yine 1757 sayılı Kanun kapsamında yapılan ilk kamulaştırma karşılıklarının 1986 yılına kadar devam eden taksit ödemelerinin ve sonrasın da kalan taksit tutarları için maliklerce mahkemelere yapılan başvurular neticesinde ödenen karşılık tutarlarına ilişkin muhasebe kayıtlarının,

- 3083 sayılı Kanuna, 1757 sayılı Kanun kapsamında kamulaştırılan arazilerin iadesi ilgili işlemlerde uygulanmak üzere eklenen Geçici 1 ve 5'inci maddeler kapsamında yapılan arazi iadesi işlemlerine ilişkin varlık ve yükümlülük hesaplarında yapılması gereken mahsuplaşma işlemlerine ilişkin muhasebe kayıtlarının,

yapılarak Bakanlık Mali Tablolarında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Kişilerden Alacaklara Esas Bilgi ve Belgelerin Eksik Olması ve İlgili Hesabın Tam ve Doğruluğunun Teyit Edilememesi

140 Kişilerden Alacaklar Hesabının kişiler bazında Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY)'nde belirtilen bilgileri içerecek şekilde düzenlenmediği görülmüştür.

MYMY'nin 140 Kişilerden Alacaklar Hesabının niteliği ve hesaba ilişkin işlemler başlıklı 81., 82., 83., ve 84'üncü maddelerinde;

"Diğer alacaklar hesap grubu, faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan alacakların izlenmesi için kullanılır. Diğer alacaklar, niteliğine göre bu grup içinde açılacak 140 Kişilerden Alacaklar Hesabından oluşur. Kişilerden alacaklar hesabı, kamu idarelerinin faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan ve kamu idarelerince tespit edilen kamu zararından doğan alacaklar ile diğer alacakların izlenmesi için kullanılır. Kişilerden alacaklar hesabına alınarak takibi gereken alacaklar; kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda ortaya çıkar." denilmiş.

MYMY'nin "Borçlular Defteri" başlıklı 540'ıncı maddesinde ise;

"Borçlular Defteri" (Örnek:47), memur aylıklarından veya diğer istihkak sahiplerinin alacaklarından kesilmek üzere, icra ve diğer dairelerden gelen haciz kararları ve yazılarla takibi muhasebe birimine bildirilen alacakların takip ve tahsili için tutulur. Defterin her sayfasına borç ve tahsilata ait bilgiler sütun başlıklarına göre kaydedilir. Bu defter üzerinde tutulması gerekli bilgilerin elektronik ortamda oluşması ve izlenmesi durumunda Bakanlık uygun görüşüyle ayrıca borçlular defteri tutulmaz." hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu yönetmelik maddesine göre muhasebe birimlerinde ilgili maddede sayılan borçlu bilgilerinin; borçlular defteri tutulmak ya da elektronik ortamda üretmek suretiyle bulunması gerekmektedir.

Muhasebe birimlerine bildirilen söz konusu alacakların takip ve tahsili için ayrıntılı bilgi sunan borçlular defterinin (MYMY Örnek:47) düzenlenmesi ve tutulması mevzuat gereği olup, söz konusu defterin sunacağı ayrıntılı bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı 2024 yılı kesin mizanında 140 Kişilerden Alacaklar Hesabında 50.229.347,40 TL asıl alacak, 106.977,82 TL faiz tutarı olmak üzere toplam 50.336.325,22 TL alacak kayıtlıdır.

Strateji Geliştirme Başkanlığında 140 Kişilerden Alacaklar Hesabına ilişkin 31.12.2024 tarihli kesin mizana esas yardımcı defter kayıtlarında kişilerden alacaklar listesi bulunmadığı, Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemine Entegre Yönetim Bilgi Sistemi vasıtasıyla sunulan 24.02.2024 tarihli "Kişilerden Alacaklar Takip Raporu" nun ise, 31.12.2024 tarihli kesin mizan tutarlarıyla mutabakat sağlamaya ve alacak tutarlarını doğrulamaya elverişli olmadığı; Kişilerden Alacaklar Takip Raporunun 31.12.2024 tarihli bilanço gününe ilişkin alacak bakiyeleri hakkında dönemsel bilgi vermediği, bütünleşik biçimde 2025 yılı tahakkuk ve tahsilatlarını da içerdiği, ayrıca söz konusu alacaklar listesinde kayıtlı bazı alacaklarda, borçlunun ad / soyad, TC kimlik numarası bilgilerinin de yer almadığı görülmüştür.

Bakanlık Merkez Teşkilatında 140 Kişilerden Alacaklar hesabına alınarak takibi gereken alacaklar, esas itibarıyla kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucu ortaya çıkan alacak tutarları olup, bunlar Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri ile diğer ilgili düzenlemelere göre Strateji Geliştirme Başkanlığı ile Hukuk Genel Müdürlüğü tarafından takip edilmekte, Merkez Saymanlık Müdürlüğünce tahsil edilmektedir. Ancak, Strateji Geliştirme Başkanlığından

Hukuk Genel Müdürlüğüne intikal etmiş kişilerden alacaklar listesi ile Merkez Saymanlık Müdürlüğünden temin edilen kişilerden alacakların mutabık olmadığı görülmüştür. Sayılan birimlerin koordineli ve dönemsel mutabakat çerçevesinde çalışmaları zorunluluk arzetmektedir.

Söz konusu tespitler önceki yıllar Sayıştay Denetim Raporlarında bulgu konusu yapılmış olmakla birlikte henüz çözüme kavuşturulamamıştır.

Bakanlık mizan kayıtları ile Yönetim Bilgi Sistemi (YBS) raporları arasında izah edilemeyen farkların önceki yıllardan bu yana devam ettiği görülmektedir.

140 Kişilerden Alacaklar Hesabında kayıtlı alacakların takip ve tahsil süreçlerine ilişkin iş ve işlemlerin zamanında ve doğru bir şekilde yapılması, mali tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunması amacıyla;

-Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirtilen ve kişilerden alacakların takip ve tahsiline ilişkin ayrıntılı bilgiler sunan borçlular defterinde (MYMY Örnek:47) yer alması gereken bilgilere Devlet Muhasebesi Bilgi Sistemi (DMBS) ve Yönetim Bilgi Sistemi (YBS) üzerinden ulaşılmasının sağlanması, böylece alacakların kişiler bazında takip ve tahsili için gerekli ayrıntıları içerecek ve mali raporlarla sunulan bilgileri teyit edecek şekilde kayıtlarının tutulması,

-Defter bilgilerinin dönem sonu raporlarının hazırlanmasında, ilgili harcama birimleri ve Strateji Geliştirme Başkanlığınca temin edilmesi, muhasebe birimlerinde kayıtlı alacak tutarlarına ilişkin gerçek ve uygun bilgi içermeyenlerin eksiklerinin tamamlatılması, varsa zamanaşımına uğramış olanların tespitinin yapılarak sorumluluğu bulunanlar hakkında işlem tesis edilmesi,

gerekmektedir.

BULGU 3: Kurumca Verilen Borçlardan Alacakların Mahiyetinin Tam Olarak Tespit Edilememesi

Tasfiye edilen fonlar (Ağaçlandırma Fonu ve Orman Köylüleri Kalkınma Fonu) kapsamında geçmiş yıllarda kullandırılan kredilerden kaynaklı alacaklar olarak bahsedilen ve (Mülga) Orman ve Su İşleri Bakanlığından, 04.12.2019 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı bilançosuna devredilen toplam 98.897.123,94 TL tutarındaki 132 ve 232 Kurumca Verilen Borçlardan Alacakların tahsilinin yıllardan bu yana yapılamadığı görülmüştür.

Tarım ve Orman Bakanlığı 2024 yılı kesin mizanında “132 ve 232 Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar” hesabında kayıtlı toplam 98.897.123,94 TL tutarındaki mahiyeti tam olarak bilinmeyen alacakların;

4.813.606,21 TL’sinin, “132 Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar” hesabında Ankara İl Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü nezdinde Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığı adına kayıtlı olup, 2019 yılından bu yana hareket görmediği,

“232 Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar” hesabında kayıtlı olup 04.12.2019 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı bilançosuna devredildiği anlaşılan 94.083.517,53 TL’nin;

- 94.061.291,53 TL’sinin, Merkez Muhasebe Müdürlüğü nezdinde Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığı adına kayıtlı olduğu,

- 22.226,00 TL’sinin, Bursa Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü nezdinde Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığı adına kayıtlı olduğu,

Söz konusu alacakların esasen 6831 sayılı Orman Kanunu ve 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun hükümleri neticesinde oluşturulmuş “Ağaçlandırma Fonu” ile “Orman Köylüleri Kalkınma Fonu” kapsamında gerçek veya tüzel kişilere kullandırılan kredilerden kaynaklandığı; fakat belirtilen fonların 21.02.2001 tarihli ve 4629 sayılı Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun’da yer alan hükümlere istinaden; 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 64’üncü maddesi ve Ek 3’üncü maddesi ile 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun’un 18. ve 19’uncu maddeleri ile 14’üncü maddesinin ikinci fıkrasının, 01.01.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırıldığı anlaşılmış;

4629 sayılı Kanun’un Geçici 1’inci madde düzenlemesiyle; yürürlükten kaldırılan fonlardan kullandırılan kredilerin geri dönüşlerinin, ilgili mevzuat çerçevesindeki esas ve usuller dahilinde bağlı bulundukları kurumlar tarafından vade tarihleri itibariyle tahsil edileceği ve ilgili kurumun merkez saymanlığı hesabına yatırılacağı; yatırılan bu miktarların gerektiğinde bütçeye gelir veya özel gelir, aynı amaçla kullanılmak üzere ilgili kurum bütçelerinde mevcut tertiplere ödenek veya açılacak tertiplere özel ödenek olarak kaydetmeye Maliye Bakanının yetkili olduğu; özel ödeneklerden kullanılmayan miktarların ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydedilebileceği; zorunlu hallerde, kullandırılan kredilerin geri dönüşüne ilişkin vade ve faiz şartlarında değişiklik yapmaya, tahsili imkansız hale gelenleri terkin etmeye Maliye Bakanlığının görüşü üzerine ilgili kurumların yetkili olduğu,

Kurala bağlanmıştır.

Ancak, 2016 ve 2017 yılları (Mülga) Orman ve Su İşleri Bakanlığı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporlarında, "söz konusu alacakların Orman Genel Müdürlüğünce takip edilmesi gerektiği" vurgulanmış ise de bu alacakların kredi niteliği hakkında ve alacağa ait bir döküm, bilgi ve ek belge olmadığı için Orman Genel Müdürlüğünce değinilen alacaklara ilişkin veriler kayıt altına alınamamış, devralma işlemi yapılamamıştır.

Sonuç olarak; Tarım ve Orman Bakanlığının 2024 yılı bilançosunda 132 ve 232 No.lu hesaplarında kayıtlı (Mülga) Orman ve Su İşleri Bakanlığından, 04.12.2019 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı kayıtlarına devredilen toplam 98.897.123,74 TL tutarındaki mahiyeti tam olarak bilinmeyen alacakların tahsilinde yaşanan belirsizlikler henüz giderilememiştir.

Önceki yıllardan bu yana takip ve tahsili gerçekleştirilemeyen söz konusu alacakların kaynağının ve dayanaklarının ortaya çıkarılmasını teminen;

- 4629 sayılı Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun'un Geçici 1'inci maddesi uyarınca tasfiye edilen fonların *(Ağaçlandırma Fonu ve Orman Köylüleri Kalkınma Fonu)* yönetiminden sorumlu olan idareler nezdinde tasfiyeye/devre esas bilanço ve kredi dosyalarından hareketle kredi alacaklarının tam ve doğru tutarlarının tespit edilmesi,

- Şayet varsa tahsilata ilişkin kayıtların tevsik edici belgelerle ve gerçek kredi tutarlarının tespit edilerek düzeltme kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılan Kredilerden Kaynaklanan Alacakların Gerçek Tutarı Göstermemesi

Tarım ve Orman Bakanlığı Bütçesinin "Borç Verme" tertibinden T.C. Ziraat Bankası AŞ aracılığı ile tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan sabit yatırım ve işletme sermayesi niteliğinde krediler ile yeniden yapılandırma kapsamındaki kredi geri dönüşlerinin takip ve tahsilinin usulüne uygun şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmedikleri idare kayıtlarından teyit edilememektedir.

31.12.2024 tarihli bilanço günü itibarıyla kesin mizan kayıtlarında 232.14.01.01-Nakit Olarak Verilen Borçlardan Alacaklar hesabının yılsonu bakiyesi 136.770.363,96 TL, tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan ve ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılmış kredilerden kaynaklı alacaklar olup, müteakip dönem muacceliyet kazanan tutarın ne olduğu belirsizdir.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğünde (TRGM) kayıtlı bilgilere göre; Bakanlıkça 1990-2017 yılları arasında 1.739 kooperatif ve 86.950 kişiye tarımsal amaçlı krediler kullandırılmış, kredi geri ödemeleri ise borçlu kooperatifler tarafından 13.02.2011 tarihli 6111 sayılı Kanun, 03.04.2013 tarihli 6456 sayılı Kanun, 03.08.2016 tarihli 6736 sayılı Kanun, 18.05.2017 tarihli 7020 sayılı Kanun ve 11.11.2020 tarihli 7256 sayılı Kanun kapsamında olmak üzere yeniden yapılandırmaya tabi tutulmuştur.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 3476 sayılı Kanunla değişik 19'uncu maddesi ve Bütçe Kanunlarının ilgili hükümleri gereğince tarımsal amaçlı kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının projeli faaliyetlerine kullandırılacak kredilerin programlama, tahsis, geri ödeme, sarf esas ve usulleri "Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik" hükümleriyle belirlenmiş, mahalli banka şubesine intikal ettirilen bu kredilerin Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mülga Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü) ile T.C. Ziraat Bankası AŞ arasında yapılacak protokol hükümleri çerçevesinde Tarım İl Müdürlüklerince kontrollü olarak kullandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

26.07.2001 tarih ve 22274 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik" dahilinde tarımsal amaçlı kooperatif ve üst kuruluşlarının desteklenmesi işlerini yürüten Tarım ve Orman Bakanlığı (Mülga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) ile T.C. Ziraat Bankası AŞ arasında 02.02.2001 tarihinde imzalanan protokolde yer alan bazı hükümler müzakere edilerek 26.04.2004 tarihinde yeni protokol imzalanmış, "Bankanın Görev ve Sorumlulukları" başlıklı 9'uncu maddesinde, kooperatif ve ortaklarına kullandırılan krediden yapılan faiz ve anapara tahsilatlarının bekletilmeksizin Bakanlık Merkez Saymanlığının T.C. Ziraat Bankası Şubesindeki ilgili hesaba aktarılacağı hükme bağlanmış olup, bankanın kredi kullandırılan kooperatif ve ortaklarının borçlarının ayrı ayrı açılacak kredi hesaplarında izleneceği öngörülmüştür.

31.12.2024 tarihli bilanço günü itibarıyla aracı banka kanalıyla, hangi kooperatiflere ne şartlarda kredi verildiği bilgileri ve verilen bu kredilerin geri dönüşlerine ilişkin yeterli veriye ulaşılamadığından, Tarım ve Orman Bakanlığına tahsis edilmiş ödeneklerden bugüne kadar verilen kredilerin ne kadarının geri döndüğü, ne kadarının zamanında ödenmediği, Bakanlıkça bilinmemekte ve izlenememektedir.

Dolayısıyla kurum hesaplarından kullandırılan krediler ile bu kredilerden yapılan tahsilatların hangi kooperatiflere ait olduğu, borcunu ödemeyen kooperatifler, zamanaşımına

uğrayan alacaklar, Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun hükümlerinden yararlananlar, vadesinde tahsil edilemeyen kredilerden takibe düşenler, terkin veya tecil edilen tutarlar ve terkin veya tecilin iptalinden doğan tutarlar ile vadesi bir yılın altına düşen alacaklardan 132 No.lu hesapta takip edilmesi gereken hesaplar olup olmadığı hususları ayrıntılı biçimde değerlendirilememektedir.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğünce; 6736, 7020 ve 7256 sayılı Kanunlar kapsamında kooperatifler için borç yapılandırmasına giden kredi alacaklarına ilişkin olarak 2024 yılında T.C. Ziraat Bankası tarafından aktarılması gereken 58.582.643,54 TL'si ana para, 34.668.908,39 TL'si de faiz olmak üzere toplam tahsilat tutarının 93.251.551,93 TL olduğu bildirilmiştir. Ancak Tarım ve Orman Bakanlığı Merkez Saymanlığından alınan 232.14.01.01 No.lu ve 600.05.01.03.01 No.lu hesap kayıtlarında T.C. Ziraat Bankasından 57.697.483,01 TL'si ana para, 35.474.316,91 TL'si de faiz olmak üzere toplam 93.171.799,92 TL tahsilat yapıldığı tespiti karşısında 79.752,01 TL tutarında mutabakatsızlık görülmüştür.

Nitekim Merkez Saymanlık Müdürlüğü verilerinin, idareden alınan verilerle teyit edilemediği hususu 2015-2023 yılları Sayıştay Denetim Raporlarında vurgulanmış olmakla birlikte henüz çözüme kavuşturulamamıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı bütçesinin "Borç Verme" tertibinden T.C. Ziraat Bankası AŞ aracılığı ile tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan kredi ve kredi geri dönüşlerinin mevzuatla belirlenen usulüne uygun olarak tahakkuk ve tahsilinin sağlanmasını teminen;

- T.C. Ziraat Bankası Şubeleri tarafından yapılan tahsilatların kuruma topluca bildirilmesi yerine borçlu kooperatifler ve ortaklar bazında ayrıntılı bildirimin yapılması,

- Yapılandırmaya gidilmeyen kredi alacakları ile yapılandırmaya gidilen alacaklardan muacceliyet kazandığı halde geri ödemesi yapılmayanların banka tarafından takip ve tahsilinin biran önce sağlanmasına yönelik her türlü girişimlerde bulunulması,

- Dönem sonunda vadesine bir yıl ve daha az süre kalan tutarların 132 Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar Hesabında izlenmesi,

- Bakanlık ilgili birimleri tarafından söz konusu kredi alacaklarının kayıt, takip ve tahsiline yönelik her türlü tedbirin alınması,

gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: 7. Dönem Toplu Sözleşmeden Kaynaklı "Kontrol Hizmetlerinde İlave Ödeme" Kapsamının Yönerge ile Genişletilmesi

Bakanlığın taşra teşkilatı birimlerinin harcamalarının incelenmesi sonucunda, 7. Dönem Toplu Sözleşmeden kaynaklı "Kontrol Hizmetlerinde İlave Ödeme" kapsamının yönerge ile genişletilmesi suretiyle aşağıda belirtilen kadro ve pozisyonlarda çalışan taşra personelinin neredeyse tamamına yakınına; personelin raporlu, izinli veya görevli olduğu günlerin dışında fiilen çalıştığı her gün için "belge kontrolü" ve 'ofis çalışması' yaptıkları gerekçesiyle kontrol hizmetlerinde ilave ödemenin yapıldığı görülmüştür.

03.09.2023 tarihli ve 32298 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2024 ve 2025 Yıllarını Kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşme"nin "Tarım ve Ormancılık Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlıklı dokuzuncu bölümün 14'üncü maddesinde aynen;

"*Kontrol hizmetlerinde ilave ödeme*

MADDE 14- (1) Tarım ve Orman Bakanlığı taşra teşkilatında mühendis, veteriner, veteriner hekim, biyolog ve kimyager unvanlı kadro ve pozisyonlarda olanlar ile ilgili meslek alanlarında eğitim alan tekniker, teknisyen ve yardımcı sağlık personeline, ***en az 5 saat süreyle*** *11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Kanun, 22/3/1971 tarihli ve 1380 sayılı Kanun, 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Kanun, 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Kanun, 01/07/2003 tarihi ve 4915 sayılı Kanun, 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Kanun, 1/12/2004 tarihli ve 5262 sayılı Kanun, 18/04/2006 tarihli 5488 sayılı Kanun,31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Kanun ve Tarımda Kullanılan Gübrelerin Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği kapsamında kontrol görevi yürüttükleri her gün için 200 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda ilave ödeme yapılır. Kontrol hizmetlerinin yürütüldüğü birimlerde müdür, müdür yardımcısı, şube müdürü, ilçe müdürü görevini yapan personel de aynı usul ve esaslarda* ***fiilen kontrol görevi yürüttüğü her gün*** *için bu madde hükmünden yararlanır*." denilmektedir

Sözleşme hükmünden, günde en az 5 saat fiilen kontrol hizmeti yürüten mühendis, veteriner, veteriner hekim, biyolog ve kimyager unvanlı kadro ve pozisyonlarda olanlar ile ilgili

meslek alanlarında eğitim alan tekniker, teknisyen ve yardımcı sağlık personeline ve eğer fiilen kontrol hizmeti yaparlarsa, kontrol hizmetlerinin yürütüldüğü birimlerde müdür, müdür yardımcısı, şube müdürü, ilçe müdürlerine, kontrol hizmeti yaptıkları günler için bahsi geçen ödemenin yapılacağı anlaşılmaktadır. Ancak, yukarıdaki maddede belirtilen kadro ve pozisyonlarda çalışan taşra personelinin neredeyse tamamına yakınına; personelin raporlu, izinli veya görevli olduğu günlerin dışında fiilen çalıştığı her gün için bahsi geçen ödemenin yapıldığı görülmüştür. Özellikle, il müdür yardımcıları, şube müdürleri ve ilçe müdürleri ve diğer taşra birimlerinin müdür ve müdür yardımcılarının neredeyse tamamının fiilen çalıştıkları her gün için ilave kontrol ödemesi aldıkları, bu kişilere ait puantajların incelenmesi sonucunda da, kontrol ödemesi alma gerekçesinin genelde "belge kontrolü" olduğu görülmüştür. Diğer personele ilişkin puantajlarda da kontrol ödemesi alma gerekçesinin bazılarının "belge kontrolü" veya "ofis çalışması" şeklinde yer aldığı görülmüştür.

Toplu Sözleşme hükmünde bahsi geçen, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 4342 sayılı Mera Kanunu, 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, 5262 sayılı Organik Tarım Kanunu, 5488 sayılı Tarım Kanunu, 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ve Tarımda Kullanılan Gübrelerin Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliğinin incelenmesinde, belge kontrolü veya ofis çalışmalarının kontrol görevi kapsamında sayılabileceğine ilişkin bir hükme rastlanmamıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünce hazırlanıp Bakan onayı ile yürürlüğe giren Kontrol Hizmetlerinde İlave Ödeme Kapsamının Belirlenmesi ve Uygulama Birlikteliğinin Sağlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge ile belge kontrolünün de kontrol faaliyeti olduğu ve kontrol faaliyetlerinin kurum içinde de yapılabileceği ifade edilerek, Toplu Sözleşmenin 14'üncü madde hükmündeki kapsam genişletilmiştir. Şöyle ki yönergenin tanımlar başlıklı 4'üncü maddesinin ç ve o bentlerinde;

"ç) Belge kontrolü: İlgi mevzuat kapsamında kontrol görevi olarak öngörülmesi kaydıyla, kontrol faaliyetlerine ilişkin ilgi mevzuatın gerektirdiği belgelerin incelenmesini,

o) (Değişik:1/2/2024 tarihli ve 12843329 sayılı Olur/4.md.) Kontrol görevi: İlgi mevzuat kapsamındaki faaliyetlerin, yine ilgi mevzuat hükümlerinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde uygunluğunun doğrulanması için kontrol görevi yürüten personelin, verilen yetki çerçevesinde gerçekleştirdikleri izleme, gözetim, denetim, muayene, karantina, numune alma,

analiz, doğrulama, tetkik, ***belge kontrolü****, fiziksel kontrol, kimlik kontrolü, kordon, gözetim bölgesi işlemleri, sahada yapılan test veya testler, kimliklendirme, aşılama, tohumluk kontrolü, avlakların ve avcıların kontrolü, entegre idare ve kontrol sistemi kapsamında yapılan kontrolleri ve benzeri kontrolleri,"* denilmiş;

Yönergenin 6'ncı maddesinde de;

"6- (1) Personelin kontrol hizmetlerinde ilave ödeme ücretinden faydalanabilmesi için;

a) Personelin Bakanlık taşra teşkilatında görevli olması,

b) Personelin; 1) (Ek ibare:1/2/2024 tarihli ve 12843329 sayılı Olur/5.md.) Mühendis, veteriner, veteriner hekim, biyolog, kimyager unvanlı kadro ve pozisyonlarında olması veya,

2) (Mülga:1/2/2024 tarihli ve 12843329 sayılı Olur/5.md.)

3) İlgili meslek alanlarında eğitim alarak tekniker, teknisyen ya da yardımcı sağlık personeli olarak görev yapması veya,

4) Kontrol hizmetlerinin yürütüldüğü birimlerde müdür, müdür yardımcısı, şube müdürü ve ilçe müdürü görevini yürütüyor olması,

c) Personelin yürüttüğü kontrol görevinin ilgi mevzuat kapsamında olması,

ç) (Değişik:1/2/2024 tarihli ve 12843329 sayılı Olur/5.md.) Personelin yürüttüğü kontrol görevinin, ilgi mevzuatta yer alan, resmi kontrol, izleme, gözetim, denetim, muayene, karantina, numune alma, analiz, doğrulama, tetkik, ***belge kontrolü****, fiziksel kontrol, kimlik kontrolü, kordon, gözetim bölgesi işlemleri, sahada yapılan test veya testler, kimliklendirme, aşılama, tohumluk kontrolü, avlakların ve avcıların kontrolü, entegre idare ve kontrol sistemi kapsamında yapılan kontrolleri ve benzeri kontroller kapsamında olması,*

d) Personelin, yürüttüğü kontrol görevinin ödemeye esas her gün için en az 5 saat süre ile yürütmesi, gerekmektedir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen tüm şartların sağlanması durumunda, söz konusu personel kontrol hizmetlerinde ilave ödeme ücretinden yararlandırılır.

(3) Birinci fıkrada belirtilen şartların sağlanması halinde personelin, kontrol hizmetlerinde ilave ödeme ücretinden yararlanmasında yürütmüş olduğu kontrol görevinin ***kurum içinde ya da kurum dışında yürütmüş olması şartı aranmaz****.*" denilerek, Toplu

Sözleşme hükmünde bahsedilen kadro ve pozisyonlardaki personelin izinli, raporlu veya görevli olmadığı ve fiilen çalıştığı her gün için ilave kontrol ödemesi yapılmasının önü açılmıştır. Böylelikle kontrol hizmetlerinin yürütüldüğü birimlerde müdür, müdür yardımcısı, şube müdürü ve ilçe müdürlerine, fiilen kontrol hizmeti yaparlarsa verilebilecek olan ilave kontrol ödemesi fiilen çalıştıkları her gün verilmiştir.

Sonuç olarak; 7.Dönem Toplu Sözleşmede belirlenen sınırlar içerisinde kalınmasının ve "kontrol" tanımının ve sınırlarının, puantajlar dışında kontrol hizmetinin yapıldığına dair ek kanıtlayıcı belgelerin sunulmasını da içerecek şekilde yönerge de açıkça belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

BULGU 2: Resmi Kontrollere İlişkin Çok Yıllık Ulusal Kontrol Planlarının, Yıllık Raporların Hazırlanmaması ve Raporların Yayınlanmaması

Gıda ve Yemin Resmi Kontrollerine Dair Yönetmelik uyarınca, gıda ve yemin resmi kontrollerine ilişkin düzenlenmesi gereken çok yıllık ulusal kontrol planlarının hazırlanmadığı ve yine söz konusu planlar çerçevesinde düzenlenmesi ve yayınlanması gereken raporların bulunmadığı görülmüştür.

5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nda; resmi kontrol, anılan Kanun kapsamındaki faaliyetlerin yine bu Kanun hükümlerine uygunluğunun doğrulanması için, kontrol görevlilerinin, verilen yetki çerçevesinde gerçekleştirdikleri izleme, gözetim, denetim, muayene, karantina, numune alma, analiz ve benzeri kontrolleri ifade etmektedir.

Anılan Kanunun, "Resmî kontroller, itiraz hakkı ve resmî sertifikalar" başlıklı 31'nci maddesinde belirtildiği üzere; resmi kontroller, izleme, gözetim, doğrulama, tetkik, denetim, numune alma ve analiz gibi uygulamaları da kapsamakta olup, Bakanlığın yıllık ve çok yıllık ulusal kontrol planlarını hazırlayacağı belirlenen canlı hayvan ve hayvansal ürünler ile diğer ürünlerde, katkı, kalıntı, bulaşan veya istenmeyen maddeler için izleme programlarının uygulanacağı ve her yılın sonunda kontrollere ilişkin yıllık rapor düzenleneceği, söz konusu bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esasların ise Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik ile belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu madde gereği çıkarılan, 17.12.2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gıda ve Yemin Resmi Kontrollerine Dair Yönetmelik, insan ve hayvanlara yönelik doğrudan veya çevre aracılığıyla oluşabilecek risklerin önlenmesine, bertaraf edilmesine veya kabul edilebilir seviyelere indirilmesine, gıda ve yemin etiketlenmesi ile tüketicileri

bilgilendirmeye yönelik diğer bilgi şekilleri de dâhil olmak üzere tüketici menfaatlerinin korunmasına ve haksız rekabetin önlenmesi ile gıda ve yemin resmi kontrollerine ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla ihdas edilmiş olup, resmi kontroller, izlenebilirlik, hızlı uyarı sistemi, acil durumlar, ihtiyati tedbirler, kriz yönetimi, kamuoyunun bilgilendirilmesi, resmi sertifikasyon, yıllık ve çok yıllık ulusal kontrol planları, sorumluluklar ve itirazlara ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

Anılan Yönetmeliğin, "Kontrol Planları ve Yıllık Rapor" başlıklı yedinci bölümünde yer alan;

"Çok yıllık ulusal kontrol planları" başlıklı 32'nci maddesinde; Bakanlığın üretim, işleme ve dağıtımın tüm aşamalarında gıda ve yem işletmecisinin Kanunda belirtilen ilgili şartları karşıladığının doğrulanması, izlenmesi, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kuralları ile Kanunun etkin bir şekilde uygulanmasının temin edilmesi için çok yıllık ulusal kontrol planı hazırlayacağı ve söz konusu planları gelişmeler ışığında düzenli olarak güncelleyeceği,

"Çok yıllık ulusal kontrol planlarının hazırlanmasına yönelik ilkeler" başlıklı 33'üncü maddesinde; çok yıllık ulusal kontrol planının, gıda ve yem, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kontrol sistemlerinin organizasyonu, yapısı ile ilgili özellikle;

- planın stratejik amaçları, öncelikli kontrollerin belirlenmesi ve bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik kaynakların tahsisi,

- ilgili faaliyetlerde riskin sınıflandırılması,

- Bakanlık merkez ve taşra teşkilatının görevleri ve kullanılabilir kaynakları,

- işletmelerde yapılan resmi kontroller dâhil, ulusal ve yerel düzeyde resmi kontrollerin genel yönetimi ve organizasyonu,

- farklı sektörlere uygulanan kontrol sistemleri ile bu sektörlerde resmi kontrollerden sorumlu farklı birimler arasındaki koordinasyonu,

- kurulması durumunda, kontrol kuruluşlarına görev devrini,

- Yönetmeliğin, 5 inci maddesinin sekizinci fıkrasının uygulama kriterlerine uyumun sağlanması için metotları, 7 nci maddesinde belirtilen resmi kontrolleri gerçekleştiren kontrol görevlisinin eğitimini, 9 ve 10 uncu maddelerinde belirtilen kontrol ve doğrulama prosedürleri ve raporlar konularındaki yazılı prosedürleri,

- hayvan veya gıda kaynaklı acil hastalık durumlarında acil durum planlarının organizasyonu ve uygulanması, gıda ve yem kontaminasyon vakaları ve diğer insan sağlığı riskleri,

-işbirliği ve karşılıklı yardımlaşmanın organizasyonu

şeklindeki bilgileri içermesi,

Ve söz konusu planların uygulama sırasında,

- yeni mevzuat,
- yeni hastalıkların ya da diğer sağlık risklerinin ortaya çıkması,
- Bakanlığın yapısında, idaresinde veya işleyişinde önemli değişikliklerin olması,
- resmi kontrollerin sonuçları,
- Avrupa Birliğinin ülkemizde gerçekleştirdiği kontrollerin sonuçları,
- bilimsel bulgular,
- diğer bir ülke tarafından gerçekleştirilen tetkiklerin sonuçları

dikkate alınarak güncellenebileceği

belirtilmektedir.

Bununla birlikte anılan Yönetmeliğin "Yıllık rapor" başlıklı 34'üncü maddesinde; çok yıllık ulusal kontrol planlarının uygulanmaya başlamasından bir yıl sonra ve takip eden her yılda, Bakanlığın,

a) 33 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen hususlar çerçevesinde çok yıllık ulusal kontrol planlarında yapılan değişiklik,

b) Çok yıllık ulusal kontrol planı çerçevesinde yürütülen kontrol ve tetkiklerin bir önceki yıla ait sonuçları,

c) Tespit edilen uygunsuzluk vakaları ve sayısı,

ç) Çok yıllık ulusal kontrol planlarının etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla, ceza yaptırımları ve sonuçları dâhil olmak üzere gerçekleştirilen faaliyetler

şeklindeki bilgileri içeren bir rapor hazırlayacağı,

Bakanlığın, takip eden yılın ilk altı ayı içerisinde bir önceki yılın raporunu hazırlayacağı ve yayınlayacağı

düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede anılan Yönetmelik uyarınca gıda ve yemin resmi kontrollerine ilişkin düzenlenmesi gereken çok yıllık ulusal kontrol planlarının hazırlanmadığı, söz konusu planlar çerçevesinde düzenlenmesi ve yayınlanması gereken raporların bulunmadığı tespit edilmiştir.

5996 sayılı Kanunun "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde belirtilen gıda ve yem güvenilirliği ile tüketici menfaatlerinin sağlanması hususlarının göz önünde bulundurulması suretiyle, gıda ve yem işletmecisinin Kanunda belirtilen şartları her aşamada karşıladığının doğrulanması, izlenmesi ve Kanunun etkin bir şekilde uygulanmasının temin edilmesi için çok yıllık ulusal kontrol planının hazırlanması bu bağlamda yürütülen kontrol ve tetkiklerin

sonuçlarını içeren yıllık raporların hazırlanması ve yayınlanması, bu itibarla Yönetmelik hükümlerine işlerlik kazandırılması sağlanmalıdır.

BULGU 3: Köy ve Belediyelerce Elde Edilen Mera Gelirlerinin Takip Edilmemesi

Mera, yaylak ve kışlak alanları ile umuma ait çayır ve otlakların sürdürülebilirliğinin sağlanması ve verimliliğinin artırılmasına yönelik olarak, ilgili köy ve belediyelere ıslah ve geliştirme çalışmalarında kullanılmak üzere mera mevzuatı uyarınca gelir elde etme imkanı sağlanmış olmasına karşın elde edilen bu gelirlerin takip edilmediği ve amacına yönelik olarak kullanılamadığı tespit edilmiştir.

25.02.1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu' nun "Mera, Yaylak ve Kışlakların Hukuki Durumu" başlıklı 27.02.2013 tarihli ve 6443 sayılı Kanun'un birinci maddesi ile değişik dördüncü maddesinin (4) fıkrasında;

"Amaç dışı kullanılmak suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakları tekrar eski konumuna getirmek amacı ile yapılan veya yapılacak olan masraflar sebebiyet verenlerden tahsil edilir. Yapılan masraflar karşılığı tahsil edilen tutarlar genel bütçeye, yapılacak olan masraflar karşılığı tahsil edilen tutarlar ise il müdürlüklerince hazırlanan ıslah projelerine uygun olarak o yerin ıslah çalışmalarında kullanılmak üzere köy sandığında veya belediye bütçesinde açılacak hesaba gelir kaydedilir." denilmiştir.

Yine aynı Kanun'un "Tahsis Kararı" başlıklı 12. maddesinde;

"…İhtiyaçtan fazla çıkan kısım ise, ihtiyaç içinde bulunan çevre köy veya belediyelerle hayvancılık yapan özel veya tüzel kişilere kiralanabilir. Ancak kiralama durumu tahsis edilen köy ve belediyelerin hayvan sayısına göre her 5 yılda yeniden değerlendirilir.

Ayrıca bu Kanun kapsamına alınmakla birlikte, ancak ıslah edilmek suretiyle mera olarak kullanılabilecek alanlar, gerekli ıslah işlemlerini taahhüt eden özel ve tüzel kişilere kiralanabilir.

Kiralama usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 27/2/2013-6443/2 md.) Kiralanacak alanda hayvancılık için gerekli bakım, barınma ve su ihtiyaçlarını karşılayacak zorunlu hayvancılık tesisleri kurulabilir. Bu tesislerin taban alanı, kiralanacak alanın yüzölçümünün yüzde birini geçemez. Bu oranı bir katına kadar

artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Bu tesislerin yapılması ve kullanılması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.",

"İhtiyaç Fazlası Ürünlerin Satılması" başlıklı 25. maddesinde;

"Mera, yaylak ve kışlaklardan elde edilen ürünlerin ihtiyaç fazlası, Mera Yönetim Birlikleri kararı ile satılabilir. Bu satıştan elde edilen gelir, mera alanlarının geliştirilmesi amacı ile köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba gelir kaydedilir ve amacı dışında kullanılamaz."

"Mera, Yaylak ve Kışlaklardan Yararlananların Yükümlülükleri" başlıklı 26. maddesinin ikinci fıkrasında;

"Mera, yaylak ve kışlaklardan komisyonca tespit edilecek otlatma haklarına göre yararlanacak hak sahipleri bölgenin ekonomik durumu, otlatma kapasitesi ve otlatma süresi dikkate alınarak, komisyonca her yıl tespit edilecek belli bir ücreti ödemekle yükümlüdürler. Bu alanlarda otlatma hakkının üstünde hayvan otlatılamaz, otlatma haklarından fazla hayvan otlatanlardan bu ücret, fazla her hayvan sayısı için üç katı olarak tahsil edilir. Muhtarlık veya belediyeler tarafından bu amaçla yapılacak tahsilat, o yerin mera alanlarının ıslah ve geliştirilmesi amacı ile köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba gelir kaydedilir ve amacı dışında kullanılamaz." denilmiştir.

25.02.1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu ile 11.06.1998 tarihli ve 4368 sayılı Mera Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un uygulanmasının usul ve esaslarını düzenleyen Mera Yönetmeliği' nin Mera Yönetim Birliklerinin Görevleri" başlıklı 12. Maddesinde;

Aynı Yönetmeliğin "Mera Yönetim Birliklerinin Görevleri" başlıklı 12. Maddesinde;

- Mera Yönetim Birliklerinin görevleri aşağıda gösterilmiştir.

"...

d) çayır, mera, yaylak ve kışlaklardan elde edilecek ihtiyaç fazlası ürünlerin satılmasını, gelirlerinin köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba yatırılmasını sağlar.

e) Otlatma hakkında doğan gelirlerin yani otlatma ücretlerinin toplanması, köy sandığına veya belediye bütçesine ayrı bir hesaba yatırılmasını ve bunların mevzuata uygun

olarak harcanmasını sağlar. Komisyonca belirlenecek ayni ve nakdi katkıların toplanarak mera ıslah ve geliştirme işlerinde kullanımını gerçekleştirir." ve

"Göçerlerin Mera Yaylak ve Kışlaklardan Yararlanma Usul ve Esasları"nı düzenleyen 30.09.2021 tarihli ve 31614 sayılı Resmi Gazete ile değişik 13. maddesinin d bendinde;

"d) Otlatma bedellerinin (Değişik ibare:RG-30/9/2021-31614) % 75'i köy sandığına veya belediyede açılacak hesaba gelir olarak kaydedilir. Kalan kısmı ise otlatma izni verildiğini belirten sözleşmenin yapılması sırasında mera gelirleri olarak genel bütçeye gelir kaydedilir. (Değişik üçüncü cümle:RG-30/9/2021-31614) Otlatma bedelinden köy sandığına veya belediyede açılacak hesaba gelir olarak kaydedilen tutarlar ilgili köy veya belediyelerde İl Mera Komisyonunca uygun görülen mera ıslah ve geliştirme işleri haricinde kullanılamaz." denilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere ilgili köy veya belediyeler, mera, yaylak ve kışlakların eski hale getirilmeleri için yapılacak olan masraflar karşılığı tahsil edilen ve ihtiyaç fazlası ürünlerin satışından elde edilen tutarlar ile göçerlerin mera yaylak ve kışlaklardan yararlanmalarının karşılığı olan otlatma bedellerinin %75'ini gelir olarak elde etmektedir. Yine mevzuat hükümlerinde ilgili köy veya belediyelerce elde edilen bu gelirlerin sadece söz konusu mera, yaylak ve kışlağın ıslah ve geliştirme işlerinde kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan görüşmelerde köy ve belediyelere yatırılan, ıslah ve geliştirme amacıyla kullanılması gereken mera gelirlerinin bu amaçla kullanılıp kullanılmadığı araştırılmış, 2024 yılında sadece Tokat ilinde bir adet ıslah ve geliştirme projesi yürütüldüğü bilgisi alınmıştır. Köylere yatırılan bedellerin tespiti mümkün olmamakla birlikte, belediyelere yatırılan mera gelirlerinin miktarını tespit amacıyla bir çalışma yürütülmüş, sadece yevmiye kayıtları Sayıştaya intikal eden belediyelerin 2023 ve 2024 yıllarında elde ettikleri gelirler tespit edilebilmiştir. 2023 yılında 77 belediyede 18.201.402,90 TL'sı, 2024 yılında 66 belediyede 20.802.981,03 TL sı gelirler hesabına kayıt yapıldığı, 2024 yıl sonu itibariyle 120, 121, 122, 220 ve 222 nolu alacak hesaplarında toplamda 8.744.316,66 TL borç bakiyesi tespit edilmiştir. Bir başka deyişle 30 belediyenin mera gelirlerinden 2024 yıl sonu itibarıyla 8.744.316,66 TL tespit edilebilen alacağı bulunmaktadır. İlgili belediyelerdeki muhasebe kayıtlarının hata ve yanlışlıkları bir yana bırakıldığında dahi mera ıslahında kullanılmak üzere belediye hesaplarında her yıl biriken bir kaynak bulunmakla birlikte, bu kaynakların ıslah ve geliştirme projelerinde kullanılamadığı anlaşılmaktadır. Köy tüzel kişiliklerine ait hesaplarda da benzer

şeklide bir kaynağın birikmesi muhtemeldir. Ancak köy veya belediye hesaplarında bulunan kaynakların mera ıslah ve geliştirilmesinde kullanılabilmesi için gerekli olan Mera Yönetim Birliklerinin kurulamaması nedeniyle, alternatif herhangi bir usul de geliştirilmediğinden, belediye ve köy tüzel kişiliklerinde biriken kaynaklar atıl olarak kalmaktadır. Zira Mera Yönetmeliği'nin 12 nci maddesine göre "otlatma ücretlerinin toplanması köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba yatırılmasına ve bunların mevzuata uygun olarak harcanmasını sağlama" görevi Mera Yönetim Birliklerine verilmiştir.

Köy veya belediyeler tarafından elde edilen mera gelirlerinin amaçlarına uygun kullanılamamasının nedeni Mera Yönetim Birliklerinin kurulamayan köy ve belediyelerde bu gelirlerin hangi organlar tarafından amacına uygun olarak harcanmasının sağlanması hususunun mevzuatla belirlenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Mera, yaylak ve kışlak alanları ile umuma ait çayır ve otlakların sürdürülebilirliğinin sağlanması ve verimliliğinin artırılmasına amacıyla ilgili mevzuat uyarınca köy veya belediyeler tarafından elde edilen mera gelirlerinin amaçlarına uygun olarak mera, yaylak ve kışlakların ıslah ve geliştirilmesi projelerinde kullanılması için

-Mera Yönetim Birliklerinin kurdurulmasının sağlanması,

-Mümkün olmaması durumunda, hesaplarda biriken gelirlerin amacına doğrultusunda harcanabilmesi için yetkili ve sorumlu olacakların mevzuatla belirlenmesi

gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Balıkçı Barınakları Üst Yapılarının Kiralama Sözleşmesine Dayanmaksızın Su Ürünleri İle ilgisi Bulunmayan Gerçek ve Tüzel Kişilerce Kullanılması

Su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği ile ilgili hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla yapılan balıkçı barınakları ve üst yapılarından yararlanma hakkının, su ürünleri ile ilgili kişiler yerine ilgisiz kişilerce kullanıldığı tespit edilmiştir.

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nu tadil eden 7191 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğünce ticari balıkçılara ve su ürünleri yetiştiricilerine öncelik tanınarak yapılması gereken balıkçı barınağı üst yapılarının kiralama yerine, söz konusu yerlerin kullanımının, su ürünleri ile ilgili kooperatif veya kooperatif birlikleri ya da üretici birlikleri ile ilgisi olmayan kişilere bırakıldığı görülmüştür.

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nun "*Teşvik ve Himaye-Muaflıklar"* başlıklı 17' inci maddesinin ikinci fıkrasında; *"(Ek fıkra:6/11/2019-7191/3 md.) Balıkçı gemilerinin barınma, av araç ve gereçlerini depolama, tamir ve bakımlarını yapma, avlanılan veya yetiştirilen ürünleri karaya çıkarma, depolama, kontrol, veri toplama gibi avcılık ve yetiştiricilikle ilgili hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, ihtiyaç duyulan kıyılarda Tarım ve Orman Bakanlığının teklifiyle, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görüşü alınarak, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca balıkçı barınakları üst yapıları ile birlikte yapılır."* denilmiştir. Madde metninden anlaşılacağı üzere balıkçı barınakları; balıkçı gemilerinin barındığı, balıkçı gemileri tarafından avlanan ve yetiştirilen su ürünlerinin karaya çıkartıldığı, avlanan ve yetiştirilen su ürünlerinin bir kısmının satıldığı, kötü hava şartlarında balıkçı gemilerinin sığındığı, balıkçı gemilerinin ve ağların bakım ve onarımlarının yapıldığı, balıkçıların karaya çıkardığı ürünlerin resmi kayıt ve işlemlerinin yapıldığı balıkçılık faaliyetlerinin vazgeçilmez yapılarıdır.

Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında;*"(Değişik fıkra:6/11/2019-7191/3 md.) Balıkçı barınaklarından yararlanma hakkı öncelikli olarak ticari balıkçılara ve su ürünleri yetiştiricilerine aittir. Balıkçı barınakları ve bunlara ait üst yapı tesislerinden faydalanma hakkı Milli Emlak Genel Müdürlüğünün görüşü alınarak, Tarım ve Orman Bakanlığınca süresi on yıldan fazla olmamak üzere su ürünleri ile ilgili kooperatif veya kooperatif birliklerine ya da üretici birliklerine 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın pazarlıkla kiraya verilir. İlan edilen otuz günlük süre içinde kooperatifler veya kooperatif birliklerinden ya da üretici birliklerinden talep vaki olmazsa 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu gereğince Tarım ve Orman Bakanlığınca gerçek veya tüzel kişilere ihale ile verilir."* denilmiştir.

Dördüncü fıkrasında ise;*"(Ek fıkra:6/11/2019-7191/3 md.) Balıkçı barınaklarının işletilmesine, denetlenmesine ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının uygun görüşü alınarak Tarım ve Orman Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir."* denilmektedir.

Bu kapsamda çıkartılan eski Kanun'a göre düzenlenen Yönetmelik'in "Kiralama Esas ve Usulleri" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında;*"(Değişik birinci fıkra:RG-28/10/2008-27038) Balıkçı barınakları sınırları, yüzölçümü, üst yapı tesislerinin gösterildiği vaziyet planıyla birlikte, Bakanlık ile Ulaştırma Bakanlığının olumlu görüşlerine dayanılarak, Maliye Bakanlığınca öncelikle balıkçı barınağının mülki idare sınırları içerisinde bulunan ve ortakları orada ikamet eden, en az on iki aydan beri faaliyette bulunan, münhasıran su ürünleri*

ile iştigal eden ve otuz günlük ilan süresi içerisinde kiralamak için müracaat eden su ürünleri kooperatif veya kooperatif birliklerine, on yıldan az ve yirmi beş yıldan fazla olmamak üzere açık pazarlık usulüyle kiraya verilir." denilmiş olup yine beşinci fıkrasında;*"Kiralanan barınak ve üst yapılar hiç bir şekilde üçüncü şahıslara devredilemez, kiraya verilemez ve bunların kiralanmasında ve işletilmesinde ortak alınamaz. Bakanlıktan izin alınmadan şartnamesinde belirtilen amaçlar dışında kullanılmaz, tadil veya tevzi inşaatı yapılamaz."* hükmü getirilmiştir.

Ayrıca Barınakların "Özellikleri Vasıf ve Şartları" başlıklı 5'inci maddesinde Bakanlık faaliyetlerinin yürütülmesi için kullanılacak balıkçılık idari binasının bulunması zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda yönetmelikte Balıkçı Limanı, Barınma yeri, Çekek yeri olarak sınıflandırılan barınakların 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu uyarınca kiralama yetkisi Tarım ve Orman Bakanlığına ait olup, ayrıca yönetmelik uyarınca gerekli denetimlerin yapılması Bakanlık faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla kullanılacak balıkçılık idari binasının bulunması zorunluluk arz etmektedir.

Yukarıda zikredilen mevzuatın incelenmesinde su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği amacıyla yapılan balıkçı barınakları ve üst yapıların yapımı Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına, kiralanması ise Tarım ve Orman Bakanlığına aittir. Kiralama yetkisi 2019 yılına kadar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğüne ait iken, 1380 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile Tarım ve Orman Bakanlığına intikal etmiş olup, bu tarihten sonra balıkçı barınakları ve üst yapılarından yararlanma hakkının kiraya verme işlemleri bu Bakanlık tarafından yürütülmektedir.

Yapılan incelemede su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği ile ilgili hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla yapılan balıkçı barınakları ve üst yapılarından yararlanma hakkının, özellikle Karadeniz Bölgesindeki balıkçı barınaklarında "dam" olarak nitelendirilen tek veya iki katlı kayık muhafaza yerlerinden, su ürünleri ile ilgili kooperatif veya kooperatif birlikleri ya da üretici birlikleri ile ilgisi olmayan kişilerce yaralanıldığı ve yararlanma hakkının herhangi bir kiralama sözleşmesinede dayanmadığı ve bunlardan herhangi bir kira geliri elde edilemediği görülmüştür. Yapılan araştırmada balıkçı barınaklarına ait vaziyet planlarında "dam" olarak adlandırılan üst yapıların, kayık muhafaza veya çekek yeri olarak inşa edildikleri anlaşılmaktadır. Yasal düzenlemelerde Bakanlığa tanınan yetkiler kiralama ile sınırlı olup, devir tarihinden bugüne kıyı yapılarının amacı dışında kullanılmasına engel olunanamıştır. Bu

yapılar balıkçılık faaliyetleri için kamu kaynakları ile yapılmış olmalarına karşın, kullanıcıları tarafından ticarete konu edilmekte, alınıp satılabilmekte, lokantalar, yazlık konutlar ve benzeri diğer ticari faaliyetler için kurulup işletilmektedir. Bu durum ise balıkçılık faaliyetlerini engellemekte, balıkçılar için yapılan bu kıyı yapılarının amacı dışında kullanılmasına neden olmaktadır. Söz konusu durum, 2022 ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda da haliyle yer almakta olup Tübitaktan hizmet alımı yoluyla "Balıkçılık Kıyı Yapıları Veri Mimarisi ile Gelişim Yol Haritası ve Yönetişim Modelinin Oluşturulması Ar-Ge Projesi" tamamlanmış olmasına rağmen bulgu konusu hususun devam ettiği anlaşılmaktadır.

Söz konusu yapıların balıkçılık amacıyla kullanılmasını teminen 1380 sayılı Kanun'da öngörülen öncelikli hak sahiplerine kiralanabilmesi için mevcut yetkisiz kullanımların önlenmesi ve kiralanabilir duruma getirilmesi için ilgili mercilere nezdinde girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

BULGU 5: Toprağın Korunması ve Arazilerin Planlı Kullanılması Amacıyla Düzenlenmesi Gereken Arazi Kullanım Planları ve Tarımsal Amaçlı Kullanılan Plan ve Projelerin Hazırlanmaması

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu uyarınca arazi kullanımını gerektiren her türlü girişim ve yatırım sürecinde toprakların korunması, doğal ve yapay olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarının önlenmesi amacıyla hazırlanması gereken arazi kullanım planları, tarımsal amaçlı arazi kullanım plan ve projeleri ile toprak koruma projelerinin yapılmadığı görülmüştür.

Anılan Kanun'un;

"Arazi kullanım plânlarının yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde; arazi kullanım plânları ile ülkesel ve bölgesel plânlamalara temel oluşturan ve diğer fizikî plânlamalara veri teşkil eden; su potansiyeli, toprak veri tabanı ve haritaları esas alınarak çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda toprağın niteliği, arazinin yeteneği ve diğer arazi özellikleri gözetilerek uygun arazi kullanım şekilleri belirleneceği, Bakanlık tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan arazi kullanım plânlarında; yerel, bölgesel ve ülkesel ölçekte tarım arazileri, mera arazileri, orman arazileri, özel kanunlarla belirlenen alanlar, yerleşim alanları, sosyal ve ekonomik amaçlı altyapı tesisleri ile diğer arazi kullanım şekillerine yer verileceği, Bakanlığın, arazi kullanım plânlarının hazırlanmasını ihtiyaca göre valiliklere devredebileceği,

“Tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerinin hazırlanması” başlıklı 11’inci maddesinde; tarım arazilerinde toprağın kimyasal, fiziksel ve biyolojik özelliklerinin sürekli üretim sağlayacak şekilde korunarak kullanımı için, en az bir ziraat mühendisi sorumluluğunda tarımsal amaçlı arazi kullanım plân veya projelerinin valilikler tarafından hazırlanacağı veya hazırlattırılacağı,

“Toprak koruma projelerinin hazırlanması” başlıklı 12’nci maddesinde; toprağın, bulunduğu yerde, doğal fonksiyonlarını sürdürebilmesinin sağlanması amacıyla korunmasının esas olduğu, arazi bozulmalarını ve toprak kayıplarını önlemek için gerekli olan sekileme, çevirme, koruma duvarı, bitkilendirme, arıtma, drenaj gibi imalat, inşaat ve kültürel tedbirlerini içeren toprak koruma projelerinin en az bir ziraat mühendisi sorumluluğunda hazırlanarak valilik tarafından onaylanacağı, heyelan, sel ve rüzgar gibi doğal olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarını önlemek için valiliklerin, toprak koruma projelerini hazırlatarak uygulamasını yapacağı veya yaptıracağı,

düzenlenmiştir.

Söz konusu maddelerde, arazilerin kullanımları ve toprağın korunması amacıyla düzenlemesi gereken arazi kullanım plânlarının, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerinin ve toprak koruma projelerinin içerik ve hazırlanış amacına açıkça yer verilmiş olup söz konusu plan ve projeleri hazırlayacak birimler belirlenmiştir.

Anılan Kanunun, “Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı” başlıklı 13’üncü maddesinde; mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazilerinin tarımsal üretim amacı dışında kullanılamayacağı ancak anılan maddede belirtilen amaç dışı kullanım taleplerine toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile Bakanlık tarafından izin verilebileceği, mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri dışında kalan tarım arazilerinin; toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile valilikler tarafından tarım dışı kullanımlara tahsis edilebileceği, tarımsal amaçlı yapılar için, projesine uyulması şartıyla ihtiyaç duyulan miktarda her sınıf ve özellikteki tarım arazisinin valilik izni ile kullanılacağı, “Tarımsal potansiyeli yüksek büyük ovaların belirlenmesi ve korunması” başlıklı 14’üncü maddesinde ise büyük ovalardaki koruma ve geliştirme amaçlı tarımsal altyapı projeleri ve arazi kullanım plânlarının, kurul veya kurulların görüşleri dikkate alınarak, Bakanlık ve valilikler tarafından öncelikle hazırlanacağı veya veya hazırlattırılacağı, büyük ovalarda bulunan tarım arazileri hiçbir surette amacı dışında kullanılamayacağı, ancak

anılan maddede belirtilen amaç dışı kullanımlara Bakanlıkça izin verilebileceği belirtilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinde, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımında toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile Bakanlık ve yetki devredilmesi halinde valilik tarafından izin verilebileceği, tarımsal potansiyeli yüksek büyük ovalarda ise yine koruma ve geliştirme amaçlı tarımsal altyapı projeleri ve arazi kullanım plânlarının bulunması kaydıyla tarım dışı kullanımlarına Bakanlıkça izin verilebileceği ifade edilmektedir.

Anılan maddelerde, arazilerin kullanımları ve toprağın korunması amacıyla arazi kullanım plânlarının, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerinin ve toprak koruma projelerinin hazırlanmasının esas olduğu belirtilmiştir, ancak söz konusu plan ve projelerin hazırlanmadığı, bu bağlamda Kanunun yukarıda yer verilen 13'üncü ve 14'üncü maddelerinin ise anılan plan ve projelere dayandırılmaksızın yürütüldüğü görülmüştür.

Bu itibarla anılan Kanunun "Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı" başlıklı 13'üncü maddesinde ve "Tarımsal potansiyeli yüksek büyük ovaların belirlenmesi ve korunması" başlıklı 14'üncü maddesinde verilen izinlerin dayanağı bağlamında olması gereken arazi kullanım plânlarının, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerinin ve toprak koruma projelerinin hazırlanması gerekmektedir.

BULGU 6: Kadro Sınıf ve Dereceleri Üzerinde Memur Çalıştırılması

Tarım ve Orman Bakanlığının kadro dağılım cetvellerinin incelenmesinde; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ihdas edilen kadroların yurtiçinde merkez, taşra ve döner sermaye teşkilatlarında birimler itibarıyla dağıtılan cetvellerde yer alan birimlerin unvan ve derecelere göre merkez ve taşradaki sayıları ile kamu bilgi sisteminden alınan memur maaş ödemelerindeki derecelerin üzerinde memur çalıştırıldığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Kadroların Tespiti" başlıklı 33'üncü maddesine göre; Kadrosuz memur çalıştırılamayacağı ve kadroların Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde gösterildiği şekilde düzenleneceği belirtilmiştir. Aynı Kanununun 147'nci maddesinin (A) fıkrasına göre, "Aylık: Bu Kanuna göre kurumlarda görevlendirilen memurlara hizmetlerinin karşılığında, kadroya dayanılarak ay itibariyle ödenen parayı ifade eder."

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 410-440'ıncı

maddelerinde Tarım ve Orman Bakanlığı teşkilat ve görevleri düzenlenmiş olup, Kararname'nin "Teşkilat" başlıklı 411'inci maddesine göre, Tarım ve Orman Bakanlığının merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşacağı düzenlenmiştir. 412'nci maddesinde hizmet birimleri sayılmış olup, 413-433 maddelerde bu hizmet birimlerinin görevleri düzenlenmiş, "Taşra teşkilatı" başlıklı 434'üncü maddesinde ise; "(1) Bakanlık taşra teşkilatı kurmaya yetkilidir. (2) Bu bölümün eki listelerde yer alan kuruluşlar doğrudan Bakanlığın merkeze bağlı taşra teşkilatı kuruluşlarıdır." hükümleri yer almaktadır. "Kadrolar" başlıklı 438'inci maddesi ise; "(1) Kadroların tespiti, ihdası, kullanımı ve iptali ile kadrolara ilişkin diğer hususlar, Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre düzenlenir." şeklindedir.

10.07.2018 tarihinde yürürlüğe konulan 2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait kadro ve pozisyonların ihdası, iptali ve kullanılmasına dair esas ve usulleri düzenlenmiş olup, "Kadro ihdası" başlıklı 5'inci maddesine göre bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin kapsamına giren kurum ve kuruluşların kadrolarının Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ihdas edileceği,

"Kadroların Dağılımı" başlıklı 6'ncı maddesine göre; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine eklenen kadroların, eklendikleri tarihten itibaren bir ay içinde ilgili kurum ve kuruluşlarca unvan, sınıf, derece ve adet belirtilmek suretiyle, yurtiçinde merkez, taşra ve döner sermaye teşkilatlarında birimler itibariyle, yurtdışında ise toplam sayı olarak dağılımının yapılacağı,

Birinci fıkraya göre yapılan kadro dağılımı incelenmek üzere kamu personeli bilgi sisteminin ilgili alanına kaydedileceği ve bu kadroların dağılımlarının Cumhurbaşkanlığınca onaylanmasını müteakip kullanılabileceği ve bu dağılımdan sonra kadrolarda yapılacak birim değişikliklerinde de aynı usule uyulacağı ve ihdas edilen veya değiştirilen kadroların, bunlara ilişkin dağılım cetvellerinin onaylandığı tarihten itibaren geçerli olmak üzere kullanılacağı,

"Kadroların Değişimi" başlıklı 7'nci maddesine göre ise; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren kurum ve kuruluşlara verilmiş bulunan ve ekli cetvellerde gösterilen dolu kadrolarda derece değişikliğinin Cumhurbaşkanlığınca yapılacağı,

Kurum ve kuruluşlara verilmiş bulunan ve ekli cetvellerde gösterilen kadrolardan boş olanların; hizmetlerinin ifası için ihtiyaç duyulan kadroların karşılanması amacıyla sınıf, unvan

ve derecelerinin değiştirilmesinin ve iptalinin Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kurum ve kuruluşun veya bakanlığın talepleri üzerine yapılacağı düzenlenmiştir.

Yukarıdaki bahsedilen mevzuat birlikte değerlendirildiğinde, memurların çalıştırılması boş bir kadronun bulunması ve bu kadroya atanması şartlarına bağlıdır. Bununla birlikte, mevzuatta hizmetlerinin ifası için ihtiyaç duyulan kadroların karşılanması amacıyla sınıf, unvan ve derecelerinin değiştirilmesinin ve iptalinin Cumhurbaşkanlığınca onaylanmasına bağlıdır. Demek oluyor ki; Kadro ihdası için, harcama birimleri itibariyle sınıf, unvan ve derecelerin adetlerinin belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla, birimlere dağıtılan bu cetvellerde derece ve adetlerine riayet etmek şarttır.

Cumhurbaşkanlığınca ihdas edilen veya değiştirilen kadro cetvellerinin incelenmesinde; Tarım ve Orman Bakanlığının Kadro Dağılım Cetvellerinin, Bütçe Kanununa göre kendisine ödenek tahsis edilen birimlerine (ilçe müdürlüklerine) göre dağıtılmadığı,

Memurlara ödenen aylık cetvellerinin karşılaştırılması sonucunda, memurların çalıştıkları birimlerde; Kadro Dağılım Cetvelleri ile Kamu Personel Harcamaları Yönetim Sisteminden (KPHYS) alınan ödeme bilgileri karşılaştırılmış olup; Sınıf, unvan ve derecelerine göre dağıtılmış kadro sayılarının üzerinde ödemede bulunulduğu bir başka deyişle görevli bulundukları birimde yükselebilecekleri bir boş kadro derecesi bulunmaksızın memur çalıştırıldığı tespit edilmiştir. Uygulamanın 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 67'nci maddesinin "*Diğer şartları taşımakla birlikte üst derecelerde (...)143 kadro olmadığı için derece yükselmesi yapamayan memurların kazanılmış hak aylıkları, öğrenim durumları itibariyle yükselebilecekleri dereceyi aşmamak şartıyla işgal etmekte oldukları kadroların üst derecelerine yükseltilir*" hükmü gereğince derece terfi yapılan memurların kazanılmış hak aylık derecelerinden ödenmesi mümkün bulunduğundan bu personel için herhangi bir atama işlemine tabi tutulmadıkları ve bu kadrolar için ihtiyaç duyulan yeni derece değişikliklerinin de yapılmamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın kadro dağılım cetvellerinin;

- Bütçe Kanununa göre kendisine ödenek tahsis edilen birimlerine (ilçe müdürlüklerine) göre dağıtılması,

- Bakanlık Birimlerince ihtiyaç duyulan kadro derecelerinin kendi sınıf ve unvanlarında çalışan memurların kazanılmış hak terfi tarihlerinden önce değişliklerinin yapılması,

- Çalışan memurların derece terfilerinde gerekli olan boş kadroya atama işlemlerinin gerçekleştirilmesi,

sağlanmalıdır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Balıkçı Barınakları Üst Yapılarının Kiralama Sözleşmesine Dayanmaksızın Su Ürünleri İle ilgisi Bulunmayan Gerçek ve Tüzel Kişilerce Kullanılması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu çözüme kavuşturulamadığından yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Kişilerden Alacaklara Esas Bilgi ve Belgelerin Eksik Olması ve İlgili Hesabın Tam ve Doğruluğunun Teyit Edilememesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu yerine getirilemediği için yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Kurumca Verilen Borçlardan Alacakların Tam ve Doğru Olarak Raporlanmaması Nedeniyle Takip ve Tahsilinin Yapılamaması	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılan Kredilerden Kaynaklanan Alacakların Gerçek Tutarı Göstermemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kredilerin takibi için gerekli ayrıntılara ilişkin bilgi yetersizlikleri nedeniyle yeniden bulgu konusu yapılmıştır.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Özet Bilançosu (31.12.2024)

Tablo 2: Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Karşılaştırmalı Konsolide Gelir Tablosu (31.12.2024)

Tablo 3: 2023 Yılı Birimler İtibarıyla Döner Sermaye İşletme Gelirleri .

Tablo 4: 2023 Yılı Birimler İtibarıyla Tahakkuk Eden Üretimi Teşvik Primleri

KISALTMALAR

BKMYBS: Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi

GTHB: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurum

ÜTP: Üretimi Teşvik Primi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üretimi Teşvik Primi Ödemelerinin, İşletmenin Bünyesinde Görev Alan ve Karın Elde Edilmesinde Emeği Geçen Personele, Katkıları Oranında Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Döner sermayeli işletmeler, genel ve özel bütçeli idarelerin kanunlarla verilen temel ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan, piyasada fiyatlandırılabilir olan ve genel idare ilkelerine göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetleri sürdürebilmek için oluşturulan birimlerdir.

Tarım ve Orman Bakanlığının teşkilat ve görevleri 10.07.2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 15'inci bölümünde düzenlenmiştir.

Kararname'nin 439'uncu maddesinde; Bakanlığın ihtiyaç duyduğu hallerde ve lüzum gördüğü merkezlerde Bakanın onayı ile görev ve hizmetleriyle ilgili döner sermayeli işletmeler kurabileceği, işletmelerin faaliyet alanları, gelirleri, giderleri, merkeze aktarılacak tutarların harcanması ve denetimi ile ilgili hususların Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlıkça çıkarılacak Yönetmelik'le düzenleneceği ifade edilmiştir. Ancak Kararnamede çıkarılacağı ifade edilen Yönetmelik henüz çıkarılmamıştır.

Öte yandan 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Geçici 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında maddenin yürürlüğe girdiği tarihte teşkilatlarına ilişkin kanun veya kanun hükmünde kararnameleri yürürlükten kaldırılan bakanlıkların veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarının döner sermaye işletmelerinin, her türlü taşınır, araç, gereç ve malzeme, demirbaş ve taşıtlar, her türlü borç ve alacaklar, hak ve yükümlülükler, yazılı ve elektronik ortamdaki her türlü kayıtlar ve dokümanları ve kadro ve pozisyonlarında bulunan personeli ile birlikte, ilgili bakanlığın veya kamu kurum ve kuruluşunun birimlerinin ve/veya görevlerinin bünyesinde düzenlendiği bakanlıkta veya kamu kurum ve kuruluşunda kurulan döner sermaye işletmesine, başka bir işleme gerek kalmaksızın devredilmiş sayılacağı düzenlenmiştir.

Bu hükümlere dayanılarak Mülga Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) Döner Sermayeli İşletmeleri, Tarım ve Orman Bakanlığına devredilmişlerdir.

Devir sonrasında herhangi bir düzenleme de yapılmadığından Bakanlık bünyesinde kurulan döner sermayeli işletmeler, kuruluşundaki mevzuata göre işletilmeye devam edilmektedir.

Halen yürürlükte olan 969 sayılı Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'a dayanılarak kurulan işletmeler 31.12.2015 tarihli Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Uygulama Yönetmeliği'ne göre faaliyetlerini yürütmektedirler.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Daha önce Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren döner sermaye işletmeleri, 2019 yılında Bakanlığın ilgası ile Tarım ve Orman Bakanlığınca devralınmış olup, ilga edildikleri Bakanlığın bünyesindeki usul ve esaslara göre işletilmeye devam edilmektedirler. Döner Sermaye İşletmelerinin Bakanlıktan bağımsız bir tüzel kişilikleri bulunmamaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri, İl Tarım ve Orman Müdürlükleri ve diğer enstitü ve merkez müdürlükleri nezdinde kurulmuşlardır. Bu kapsamda 208 adet döner sermayeli işletme faaliyet göstermektedir.

Döner sermayeli işletmelerinin nezdinde kuruldukları birimlere göre tasnifi aşağıdaki şekildedir;

-İl Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (81 İl Md.)

-Gıda Kontrol Laboratuvarları Döner Sermaye İşletmeleri (30 Adet)

-Bölgesel Araştırma Enstitüleri Döner Sermaye İşletmeleri (10 Adet)

-Zirai Karantina Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (12 Adet)

-Tohum Sertifikasyon Test Merkezi Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (7 Adet)

-El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (6 Adet)

-Eğitim Merkezi Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (2 Adet)

-Konu Araştırma Enstitü Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (25 Adet)

-Merkez Araştırma Enstitü Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (10 Adet)

-Veteriner Sınır Noktası Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri (11 Adet)

-Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmesi (9 Adet)

-Tohum Tescil Test Merkezi Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi

-Merkez İkmal Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi

-Kafkas Arısı Üretim, Eğitim ve Gen Merkezi Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi

-Tarım Alet ve Makine Test Merkezi Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi

-Ulusal Gıda Referans Laboratuvar Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi

Döner sermayeli işletmelerinin açılması, kapatılması veya birleştirilmesine Bakan yetkili olup bunlarla ilgili işlemler Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Döner sermayeli işletmelerin bütçelerinin hazırlanması, verilecek hizmetlere ilişkin fiyatların tespit edilmesi ve dönem sonunda tüm döner sermayeli işletmelerin tekil mali tablolarına dayanılarak konsolide mali tabloların hazırlanması ve Sayıştaya sunulması ve sair koordinasyon işleri, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde Döner Sermaye Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Merkez teşkilatında döner sermaye iş ve işlemlerini yürüten Daire Başkanlığından başka yönetim kurulu gibi bir üst yönetim yapısı bulunmamaktadır.

İşletmeler, kuruldukları Bakanlık birimlerinde işletilmekte olup, birimlerin en üst yöneticileri, döner sermaye bütçelerinin de harcama yetkilileridir. Ancak faaliyet gösteren işletmelerin her birinin muhasebe işlemlerini yürütmek üzere bir sayman kadrosu bulunmaktadır. Sayman dışında gelir, harcama ve diğer gerçekleştirme işlemleri, harcama birimi yöneticilerince görevlendirilen personel tarafından yürütülmektedir. Bu personelin kadroları genel bütçede kadrolu personeldir. Ayrıca döner sermaye bütçesi imkânları ölçüsünde istihdam edilen işçiler de bulunmaktadır.

2024 yıl sonu itibariyle Döner Sermaye İşletmelerinde 101'i memur, 118’u daimi işçi ve 899’i sürekli işçi olmak üzere toplam 1.118 görevli personel bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri mali işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’ne göre yürütülmektedir. İşletmelerin bütçelerinin hazırlanması, uygulanması ve muhasebeleştirilmesi ile raporlanması işlemleri bu Yönetmelik’te belirlenen usul ve esaslara göre yürütülmektedir.

969 sayılı Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre kurulan döner sermaye işletmeleri Mülga GTHB döner sermaye işletmeleri olarak da adlandırılabilmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin; sermaye kaynaklarına, faaliyet alanlarına, gelirlerine, giderlerine ve merkez payı olarak adlandırılan Bakanlık merkez döner sermaye işletmesine aktarılacak tutarlara ilişkin hükümler anılan 969 sayılı Kanun'da düzenlenmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin gelirleri; işletmelerin faaliyet alanlarıyla ilgili mal ve hizmetlerin satışlarından elde edilen gelirlerden, faiz gelirlerinden, işletmelere ait lüzumu kalmayan ve hurdaya ayrılan taşınır ve taşınmazların satış bedellerinden, istekli ve yüklenicilerden kesilecek gecikme cezaları ile gelir kaydedilecek teminatlardan, işletmelere ait taşınır ve lojmanlar hariç taşınmazlardan elde edilen kira bedellerinden, reklam gelirlerinden ve benzeri diğer gelirlerden oluşmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyetleri neticesinde elde ettiği gelirler, Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre kurumlar vergisinden istisnadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri aylık gayrisafi hasılatın %15'ini hazine payı olarak aktarmaktadır. Döner sermaye işletmelerinin yıllık karları, tahsis edilen sermayeye ulaşılana kadar sermayeye eklenmekte, tahsis edilen sermaye tutarını aşan kısımları ise Hazineye irat kaydedilmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin sermaye miktarı 969 sayılı Kanun'a göre 100.000.000,00 TL iken zaman içerisinde yapılan sermaye artışları ile 31.12.2024 itibarıyla 115.264.368,62 TL olmuştur. 2024 yılı aktif büyüklüğü 6.391.758.016,23 TL olup işletmelerin konsolide özet bilançosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Özet Bilançosu (31.12.2024)

Aktif (Varlıklar)		Pasif (Kaynaklar)	
I-Dönen Varlıklar	6.305.229.357,34	III-Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	2.053.950.878,39
II-Duran Varlıklar	86.528.658,89	IV-Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	707.872.242,00
		V-Özkaynaklar	3.629.934.895,84
Aktif Toplamı	6.391.758.016,23	Pasif Toplamı	6.391.758.016,23

2024 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin konsolide net satışları 8.012.118.825,37 TL, satışların maliyeti 858.233.690,05 TL ve brüt satış karı 7.153.885.135,32 TL'dir. Dönem net karı ise 3.661.628.912,11 TL'dir. Döner Sermaye İşletmelerinin 2023-2024 yılları karşılaştırmalı konsolide gelir tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Karşılaştırmalı Konsolide Gelir Tablosu (31.12.2024)

	2023	2024
A- BRÜT SATIŞLAR	**5.043.259.725,85**	**8.085.602.307,59**
1- Yurt İçi Satışlar	4.914.915.842,24	8.019.498.842,65
2- Yurt Dışı Satışlar	93.980.121,38	15.763.840,86
3- Diğer Gelirler	34.363.762,23	50.339.624,08
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	**33.959.922,92**	**73.483.482,22**
1- Satıştan İadeler (-)	21.611.673,11	18.028.766,89
2- Satış İskontoları (-)	3.098,19	1,00
3- Diğer İndirimler (-)	12.345.151,62	55.454.714,33
C- NET SATIŞLAR	**5.009.299.802,93**	**8.012.118.825,37**
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	590.466.389,68	858.233.690,05
1- Satılan Mamüller Maliyeti (-)	218.166.777,34	273.104.302,55
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	163.995.162,50	206.289.087,17
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	204.119.397,66	369.477.358,48
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	4.185.052,18	9.362.941,85
BRÜT SATIŞ KARI ve ZARARI	**4.418.833.413,25**	**7.153.885.135,32**
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.608.261.159,96	4.234.028.424,41
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	26.192.820,50	33.962.990,88
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	361.522,88	1.008.080,09
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.581.706.816,58	4.199.057.353,44
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	1.810.572.253,29	2.919.856.710,91
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR ve KARLAR	**298.295.942,56**	**879.801.026,67**
1- Faiz Gelirleri	251.652.587,73	803.605.423,86
2- Konusu Kalmayan Karşılıklar	1.727.872,78	3.227.684,07
3- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00	0,00
4- Kambiyo Karları	1.791.652,32	1.233.025,12
5- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00	0,00
7- Diğer Olağan Gelir ve Karlar	43.123.829,73	71.734.893,62
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER ve ZARARLAR (-)	**34.148.357,67**	**53.416.083,58**
1- Karşılık Giderleri (-)	33.571.895,27	52.996.165,82
2- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00	0,00
3- Kambiyo Zararları (-)	0,00	2.037,57
4- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00	0,00
5- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	0,00	0,00
6- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	576.462,40	417.880,19
OLAĞAN KAR VEYA ZARARLAR	2.074.719.838,18	3.746.241.654,00
H- OLAĞANDIŞI GELİR ve KARLAR	**13.122.908,72**	**14.655.112,11**
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	171.166,94	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	12.951.741,78	14.655.112,11
I- OLAĞANDIŞI GİDER ve ZARARLAR (-)	47.391.503,08	99.267.854,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	3.359.680,72	2.492.906,37
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	44.031.822,36	96.774.947,63
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	2.040.451.243,82	3.661.628.912,11

J- DÖNEM KARI VERGİ ve DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	**0,00**	**0,00**
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	2.040.451.243,82	3.661.628.912,11

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması, 01.05.2007 tarihli Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Anılan Yönetmelik ile döner sermayeli işletmelerdeki mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak hesap planları, hesapların işleyişi ve muhasebeleştirme işlemlerinde kullanılacak defter ve belgeler ile dönem sonlarında düzenlenecek mali raporların şekil ve türleri belirlenmiştir.

Döner sermaye işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi (BKMYBS) kullanılmaktadır. BKMYBS yazılımı TÜBİTAK tarafından geliştirilmiş olup; Kontrol ve yönetimi Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından işletilmektedir. Yönetmelik gereği kullanılması gereken yevmiye defteri, büyük defter ve yardımcı hesaplar defterleri ile kullanılacak belgeler bu yazılım tarafından elektronik olarak muhasebe yetkililerine sağlanmaktadır. Dönem sonlarında muhasebe birimleri itibarıyla düzenlenmesi gereken geçici mizan, kesin mizan, bilanço ve gelir tablosu gibi raporlar bu sistemden muhasebe yetkililerince üretilebilmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri tarafından işletme bazlı düzenlenen dönem sonu tablolar, merkezde birleştirilerek 208 adet işletmeye ait mali raporlar düzenlenmekte ve ilgili birimlere ve Sayıştaya verilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Mali Raporları;

• Birleştirilmiş Veriler Defteri

• Geçici ve Kesin Mizan

• Bilanço

• Gelir Tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi

kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri 2024 .yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üretimi Teşvik Primi Ödemelerinin, İşletmenin Bünyesinde Görev Alan ve Karın Elde Edilmesinde Emeği Geçen Personele, Katkıları Oranında Yapılmaması

Bakanlık personeline ödenen üretimi teşvik primlerinin ödemelerinde; işletme bünyesinde görev yapan ve kârın elde edilmesinde "emeği geçen personel" kavramına riayet

edilmediği ve İşletme kârına esas tutulan gelirlerin tamamının üretimi teşvik primi ödemelerine kaynak teşkil ettiği görülmüştür.

969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un "Döner sermayenin faaliyet alanları" başlıklı 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; *"Döner sermaye işletmelerinden elde edilen kârın en fazla % 80'i, Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden kârın elde edilmesinde emeği geçen 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa ve bu Kanunun 4/B maddesine tâbi personele katkıları oranında, asgari ücretin yıllık brüt tutarının iki katını aşmamak üzere, üretimi teşvik primi olarak ödenebilir. Üretimi teşvik priminin miktarı ile ödenmesine ilişkin esas ve usûller; görev yapılan birimin iş hacmi, görev mahalli, görevin önem ve güçlüğü, personelin hizmet sınıfı, kadro unvanı ve çalışma süresi gibi kriterler dikkate alınarak, Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Üretimi teşvik primi dağıtımı işletme bünyesi ile sınırlıdır. İşletmenin zararı, izleyen yılların kârlarından mahsup edilir."* denilmiştir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Uygulama Yönetmeliği'nin "Üretimi Teşvik Priminin Dağıtım ve Hesaplama Esasları" başlıklı dördüncü bölümünde üretimi teşvik primi, dağıtım esasları ve prim hesaplama esasları anlatılmıştır. Bu bölümün 42'nci maddesinin (c) bendinde; *"Üretimi teşvik primi, Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden işletme bünyesinde görev yapan ve kârın elde edilmesinde emeği geçen 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (A) ve (B) fıkralarına göre istihdam edilen personele ödenir."* denilmiştir. Yönetmeliğin "Prim hesaplama esasları" başlıklı 43'üncü maddesinin birinci fıkrasında; *"Primin hesaplanması; iş hacmi, görev mahalli, görevin önem ve güçlüğü, personelin hizmet sınıfı, kadro unvanı ve pozisyonu ile çalışma süresi dikkate alınmak suretiyle aşağıdaki esaslara göre belirlenir."* denilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere Bakanlık bünyesinde bulunan personele yapılacak üretimi teşvik primlerinin, işletmenin bünyesinde görev alan ve karın elde edilmesinde emeği geçen personele katkıları oranında ödenmesi gerekmektedir. Ancak söz konusu ödemelerin uygulamada Tarım ve Orman Bakanlığında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (A) ve (B) fıkralarına göre istihdam edilen personelin neredeyse tamamına, işletme kârına olan emeği, katkısı ve işletme bünyesinde çalışıp çalışmaması göz önünde bulundurulmadan ödendiği görülmüştür.

Aşağıdaki tablolarda sırasıyla birimler itibarı ile tahakkuk eden üretimi teşvik primi tutarları ve döner sermaye işletme gelirleri ve birimleri gösterilmiştir. Tablolardan anlaşılacağı üzere işletme kârının elde edilmesinde emeği, katkısı olmayan birimlerin personeline de üretimi teşvik primi tahakkuk ettirilmiştir.

Tablo 3: 2023 Yılı Birimler İtibarıyla Döner Sermaye İşletme Gelirleri

GELİRİ ELDE EDEN HİZMET BİRİMİ	NET GELİR (TL)
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı	883.440,34
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	4.181.686,26
Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü	4.315.281,68
Hayvancılık Genel Müdürlüğü	11.798.823,70
Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü	71.781.879,54
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü	871.059.172,39
GENEL TOPLAM	964.020.283,91

Tablo 4: 2023 Yılı Birimler İtibarıyla Tahakkuk Eden Üretimi Teşvik Primleri

ÜTP TAHAKKUKUNA ESAS HİZMET BİRİMİ	BRÜT TUTAR (TL)
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü	10.680.911,60
Basın Müşavirliği	3.400.003,74
Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü	12.590.053,37
Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü	18.886.904,01
Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü	33.959.663,55
Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	44.314.536,86
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı	37.375.832,46
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü	61.115.268,10
Hayvancılık Genel Müdürlüğü	20.738.729,98
Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	7.948.522,19
İç Denetim Başkanlığı	461.520,01
Özel Kalem Müdürlüğü	3.946.466,26

Personel Genel Müdürlüğü	29.910.443,24
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı	1.688.635,53
Strateji Geliştirme Başkanlığı	22.195.417,30
Şeker Dairesi Başkanlığı	4.039.057,40
Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı	10.443.642,08
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü	31.873.194,72
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	79.351.339,08
GENEL TOPLAM	434.920.141,18

Yukarıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere; ilk tabloda gösterilen 6 birimin döner sermaye faaliyetlerinden kaynaklı 964.020.283,91 TL gelir elde edilmiş; gerekli yükümlülükler düşüldükten sonra, dönem net karının %80'i olan 434.920.141,18 TL ise ikinci tabloda gösterilen 19 birim personeline katkılarına bakılmaksızın dağıtılmıştır. Bir başka deyişle 13 birim personelinin döner sermaye gelirlerine doğrudan katkıları bulunmadığı halde, bu birim çalışanlarına da üretimi teşvik primi ödenmiştir.

Uygulamada iş hacmi, görev mahalli, görevin önem ve güçlüğü, personelin hizmet sınıfı, kadro unvanı ve pozisyonu ile çalışma süresi dikkate alınarak ÜTP hesaplanmakta, bu personelin "işletme karına katkı" sı dikkate alınmamaktadır.

Öte yandan; Döner Sermaye işletmelerinin gelir çeşitlerinin incelenmesinde, 190'a yakın hizmet karşılığında döner sermaye geliri elde edildiği, gelirlerin önemli bir kısmının "belgelendirme ve izin verme" gelirlerinden ibaret olduğu görülmektedir. Belgelendirme ve izin verme gelirleri ise şekli mevzuatla belirlenmiş olup satış bedelleri ise maliyet ve personel katkısına ihtiyaç duymaksızın Bakan onayı ile belirlenen belgelerin satışından sağlanan gelirlerdir. Ancak personel katkısı gerekip gerekmediğine bakılmaksızın tüm gelirler ÜTP dağıtımına esas tutulmaktadır. Dolayısıyla "belgelendirme ve izin verme" gibi personel katkısına ihtiyaç duyulmaksızın elde edilen gelirlerin dağıtma esas tutulması "emeği geçen personel" kriterine uygun olmadığı anlaşılmaktadır.

Bakanlık bünyesinde bulunan personele yapılacak üretimi teşvik primleri ödemelerinin,

-İşletmenin bünyesinde görev alan ve kârın elde edilmesinde emeği geçen personele, işletme kârına katkıları oranında ödenmesini sağlayacak düzenleme yapılması,

İşletmelerin gelir çeşitlerinin elde ediliş şekilleri değerlendirilerek, personel katkısı gerektirmeyen gelir çeşitlerinin, ÜTP dağıtımına esas tutulan matraha dahil edilmemesi,

gerekir.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri Özet Bilançosu (31.12.2024) (TL)

Tablo 2: Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri Konsolide Gelir Tablosu (TL)

KISALTMALAR

BKMYBS :Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi

DKMP :Doğa Koruma ve Milli Parklar

GTHB :Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

KHK :Kanun Hükmünde Kararname

OSİB :Orman ve Su İşleri Bakanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Korunan Alanlarda Elde Edilen İşletme ve Ağaçlandırma Bedeli Alacaklarının Ticari Alacaklar Hesap Grubunda Raporlanmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Döner sermayeli işletmeler, genel ve özel bütçeli idarelerin kanunlarla verilen temel ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan, piyasada fiyatlandırılabilir olan ve genel idare ilkelerine göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetleri sürdürebilmek için oluşturulan birimlerdir.

Tarım ve Orman Bakanlığının teşkilat ve görevleri 10.07.2018 tarihli ve 1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 15'inci bölümünde düzenlenmiştir.

Kararname'nin 439'uncu maddesinde; Bakanlığın ihtiyaç duyduğu hallerde ve lüzum gördüğü merkezlerde Bakanın onayı ile görev ve hizmetleriyle ilgili döner sermayeli işletmeler kurabileceği, işletmelerin faaliyet alanları, gelirleri, giderleri, merkeze aktarılacak tutarların harcanması ve denetimi ile ilgili hususların Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlıkça çıkarılacak Yönetmelik'le düzenleneceği ifade edilmiştir. Ancak Kararnamede çıkarılacağı ifade edilen Yönetmelik henüz çıkarılmamıştır.

Öte yandan 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Geçici 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında maddenin yürürlüğe girdiği tarihte teşkilatlarına ilişkin kanun veya kanun hükmünde kararnameleri yürürlükten kaldırılan bakanlıkların veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarının döner sermaye işletmelerinin, her türlü taşınır, araç, gereç ve malzeme, demirbaş ve taşıtlar, her türlü borç ve alacaklar, hak ve yükümlülükler, yazılı ve elektronik ortamdaki her türlü kayıtlar ve dokümanları ve kadro ve pozisyonlarında bulunan personeli ile birlikte, ilgili bakanlığın veya kamu kurum ve kuruluşunun birimlerinin ve/veya görevlerinin bünyesinde düzenlendiği bakanlıkta veya kamu kurum ve kuruluşunda kurulan döner sermaye işletmesine, başka bir işleme gerek kalmaksızın devredilmiş sayılacağı düzenlenmiştir.

Bu hükümlere dayanılarak Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı (OSİB) Döner Sermayeli İşletmeleri, Tarım ve Orman Bakanlığına devredilmişlerdir.

Devir sonrasında herhangi bir düzenleme de yapılmadığından Bakanlık bünyesinde iki ayrı yasaya dayanarak kurulan döner sermayeli işletmeler, kuruluşlarındaki mevzuata göre işletilmeye devam edilmektedir.

Mülga 645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanılarak kurulan işletmeler faaliyetlerini 18.10.2012 tarihli Orman ve Su İşleri Bakanlığı Döner Sermayeli İşletmeler Yönetmeliği'ne göre faaliyetlerini yürütmektedirler.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Evvelce Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren döner sermaye işletmeleri, 2019 yılında Bakanlıkların ilgası ile Tarım ve Orman Bakanlığınca devralınmış olup, ilga edildikleri Bakanlığın bünyesindeki usul ve esaslarına göre işletilmeye devam edilmektedirler. Döner Sermaye İşletmelerinin Bakanlıktan bağımsız bir tüzel kişilikleri bulunmamaktadır. Bakanlığın kuruluş yasasındaki teşkilat birimleri nezdinde, daha ziyade taşra birimlerinde kurulmuşlardır.

Bu kapsamda;

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar hesap planında işlem gören 1 adet Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü, 1 adet Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 81 adet DKMP İl Şube Müdürlüğü ile 10 adet Milli Park Müdürlüğü nezdinde olmak üzere toplamda 93 adet döner sermaye işletmesi ile hizmet vermekte olup 93 adet sayman kadrolarının aylıkları genel bütçe kaynaklarından ödenmektedir.

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü merkezde, işletme bütçelerinin hazırlanması, İşletmelerin dönem sonu mali tablolarının konsolide edilmesi ve Sayıştaya sunulması, kurumlar vergisine ilişkin tutarların hesaplanması, beyannamelerin düzenlenmesi ve ödenmesi işlemleri, işletmelerin nakit yönetimi, hizmet içi eğitim, işletmelerle koordinasyon ile merkez hissesi olarak toplanan paylarının harcanmasında gerekli gerçekleştirme işlemlerinin yürütülmesi iş ve işlemlerini yürütülmektedir. Merkez Döner Sermaye Müdürlüğünün; Genel İdare Hizmetlerinde 1 Müdür, 1 Müdür Yardımcısı ve 5 Tekniker ve 1 Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni kadrosu bulunmaktadır. 2024 sonu itibarıyla bu kadrolardan 5 Tekniker ve 1 Veri Hazırlama İşletmeni kadroları doludur.

Taşrada ise döner sermaye işletmeleri, işletme yöneticileri tarafından yönetilmektedir. İşletme yöneticileri taşradaki işletmelerin en üst yöneticileridir. Bunlar bölge müdürleri ve milli parklar müdürleridir.

Ayrıca istihdam edilen personelden 424 adedi Döner Sermayeden maaş almakta olup bunların 205'i sürekli işçi ve 219'u Tarım İşçisi unvanlarında görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Döner Sermaye" başlıklı 22'nci maddesine istinaden kurulan Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Döner Sermayeli İşletmeler Yönetmeliği hükümlerine göre faaliyetlerini yürütmekte olup işletmelerin; sermaye kaynaklarına, faaliyet alanlarına, gelirlerine, giderlerine ile merkez payı olarak adlandırılan ve Bakanlık merkez döner sermaye işletmesine aktarılacak tutarlara ilişkin hükümler de yine aynı Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

Söz konusu döner sermaye işletmelerinin gelirleri; Orman ve Su İşleri Bakanlığı Döner Sermayeli İşletmeler Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde sayılan faaliyetlerle ilgili her türlü mal ve hizmet satış gelirlerinden, işletmenin faaliyet alanına giren konularda verilecek her türlü ölçüm, tespit, rapor ve yürütülen proje hizmetlerinden elde edilen gelirlerden, şartlı bağış ve yardımlardan, faiz, komisyon ve benzeri gelirlerden, yapı, tesis, makine, ekipman ve cihazların kiraya verilmesi karşılığından elde edilen gelirlerden, gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının talebi üzerine verilecek reklâmcılık hizmetleri ile proje hazırlama hizmetleri karşılığında elde edilen gelirlerden, görev alanı kapsamına giren her türlü yapı ve tesislerin işletilmesi veya işlettirilmesinden elde edilen gelirlerden, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu hükümlerince elde edilen gelirden, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tâbi milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarından elde edilen yararlanma, giriş ücretleri, intifa ve irtifak hakları, yayın ve bu kapsamdaki diğer gelirlerden oluşan milli parkları koruma ve geliştirme gelirlerinden, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tâbi milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarında 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında kiralamaya konu olan yapı ve tesisler ile açık alan etkinliklerinin yıllık işletme bedelinin %5'ine tekabül eden ağaçlandırma bedelinden, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tâbi milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarından ilgili mevzuat uyarınca elde edilen diğer gelirlerden ve diğer çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

2024 mali yılında 93 adet döner sermaye işletmesinin konsolide gelirleri ağırlıklı olarak; av yaban hayatı gelirleri, milli park tabiat parkı tabiatı koruma alanı ve tabiat anıtlarından elde edilecek gelirler, belgelendirme ve izin verme gelirleri ile faiz gelirlerinden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin yaptığı faaliyetler dolayısıyla Kurumlar Vergisi mükellefiyeti de bulunmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin yıllık brüt hasılatları üzerinden %10 oranında Hazineye pay verilmektedir. İşletmelerin yıllık karları, tahsis edilen sermayeye ulaşılana kadar sermayeye eklenmekte, tahsis edilen sermaye tutarını aşan kısımları ise Hazineye irat kaydedilmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin sermaye miktarı 645 sayılı KHK hükümleri uyarınca 2017/9959 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 100.000.000,00 TL olarak belirlenmiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin konsolide özet bilançosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri Özet Bilançosu (31.12.2024) (TL)

Aktif (Varlıklar)		Pasif (Kaynaklar)	
I-Dönen Varlıklar	893.085.930,55	III-Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1.142.882.951,63
II-Duran Varlıklar	593.465.179,90	IV-Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	138.845.895,80
		V-Özkaynaklar	204.822.263,02
Aktif Toplamı	1.486.551.110,45	Pasif Toplamı	1.486.551.110,45

2024 yılında konsolide net satışları 996.373.960,31 TL, satışların maliyeti 100.983.618,43 TL ve brüt satış karı 895.390.341,88 TL'dir. Dönem net zararı toplamı ise 2.340.234,24 TL'dir. Döner Sermaye İşletmelerinin 2024 yılına ait konsolide gelir tablosu aşağıdaki tablodadır.

Tablo 2: Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri Konsolide Gelir Tablosu (TL)

A- BRÜT SATIŞLAR	1.024.623.424,12
1- Yurtiçi Satışlar	1.024.616.164,16
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	7.259,96
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	28.249.463,81
1- Satıştan İadeler (-)	13.231.906,98
2- Satış İskontoları (-)	14.978.707,50
3- Diğer İndirimler (-)	38.849,33
C- NET SATIŞLAR	996.373.960,31
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	100.983.618,43
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	100.983.618,43
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	895.390.341,88

E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	976.078.322,64
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	976.078.322,64
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-80.687.980,76
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	203.546.022,21
3- Faiz Gelirleri	15.166.903,66
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	164.100.471,96
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	24.278.646,59
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	70.878.292,43
2- Karşılık Giderleri (-)	236,25
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	70.231.938,61
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	646.117,57
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	51.979.749,02
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	5.224.575,80
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	2.519.410,48
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	2.705.165,32
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1.536.292,88
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	205.231,38
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1.331.061,50
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**55.668.031,94**
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	58.008.266,18
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	**-2.340.234,24**

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin mali işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir. İşletmelerin bütçelerinin hazırlanması, uygulanması ve muhasebeleştirilmesi ile raporlanması işlemleri bu Yönetmelik'te belirlenen usul ve esaslara göre yürütülmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması, 01.05.2007 tarihli Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Anılan Yönetmelik ile döner sermayeli işletmelerdeki mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak hesap planları, hesapların işleyişi ve muhasebeleştirme

işlemlerinde kullanılacak defter ve belgeler ile dönem sonlarında düzenlenecek mali raporların şekil ve türleri belirlenmiştir.

Döner sermaye işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından 2021 yılı Kasım ayına kadar Döner Sermaye Yönetim Bilgi Sistemini (DMİS) kullanmakta iken bu tarihten sonra yine aynı Bakanlık tarafından hizmete sunulan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemini (BKMYBS) kullanmaktadır.

Yönetmelik gereği kullanılması gereken yevmiye defteri, büyük defter ve yardımcı hesaplar defterleri ile kullanılacak belgeler BKMYBS tarafından elektronik olarak muhasebe yetkililerine sağlanmaktadır. Dönem sonlarında muhasebe birimleri itibarıyla düzenlenmesi gereken geçici mizan, kesin mizan, bilanço ve gelir tablosu gibi raporlar bu sistemden muhasebe yetkililerince üretilebilmektedir.

93 adet Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerne ait mali tablolar, işletme bazlı düzenlenen dönem sonu tabloların merkezde birleştirilmesi ile düzenlenmekte ve düzenlenen mali tablolar ilgili birimlere ve Sayıştaya sunulmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri

• Geçici ve Kesin Mizan

• Bilanço

• Gelir Tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma Ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri 2024.yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Korunan Alanlarda Elde Edilen İşletme ve Ağaçlandırma Bedeli Alacaklarının Ticari Alacaklar Hesap Grubunda Raporlanmaması

Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerine ait mutabakat cetvelleri ile yıl sonu kesin mizanının incelenmesi neticesinde; işletmelerin ana faaliyet konusu olan her türlü yapı ve tesislerin işletilmesi veya işlettirilmesinden elde ettiği işletme ve ağaçlandırma bedeli gelirlerine ait tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı ve yine bu kapsamda çeşitli sebeplerle tahsilatı yapılamayan alacakların takipli alacaklarda izlenmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirin kamu geliri olduğu belirtilmiş, "Gelirlerin toplanması sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde de

bu gelirlerin tarh, tahakkuk ve tahsiliyle yetkili ve görevli olanların, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumlu olduğu hükmüne yer verilmiştir

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin "Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde; *"(1) İşletme gelirlerinin tahakkuku ve takibi gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemleri ise muhasebe birimlerince yürütülür.*

(2) Alacakların takibinden vazgeçilmesinde, işletmelerin kendi özel mevzuatlarında hüküm bulunmayan hâllerde, Kanunun 79 uncu maddesi hükmüne göre işlem yapılır." ve "Gerçekleştirme görevlileri ve sorumluluğu" başlıklı 10'uncu maddesinde; *"(3) Gelir gerçekleştirme görevlileri; işletme gelirlerinin tahakkuk ve takip işlemlerini yürütürler.*

(4) Gider ve gelir gerçekleştirme görevlileri, kendilerine verilen görevlerin mevzuatına ve usulüne uygun olarak yürütülmesinden, düzenledikleri belgelerin doğruluğundan ve diğer gerçekleştirme görevlileri tarafından düzenlenen belgeler üzerinde yapmaları gereken kontrollerden sorumludurlar." denilmiştir.

Yönetmeliğin "Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde ise; *"(1) Alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğundadır.*

(2) Muhasebe yetkilisi, alacakların takibi için gerekli bilgileri ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlüdür.

(3) Muhasebe yetkilisi, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hâle gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumludurlar." denilmiştir.

Yönetmelikte, 120 Alıcılar hesabının, niteliği itibariyle işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yine aynı Yönetmeliğinin 109'uncu maddesinde; Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş, bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı, 111'inci maddesinde; ise Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabının, şüpheli ticari alacaklar için

ayrılan karşılıkların izlenmesi için kullanılacağı ve Teminatlı alacaklarda karşılığın, teminatı aşan kısım için ayrılacağı ifade edilmiştir.

Mülga 645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanılarak kurulan işletmeler faaliyetlerini 18.10.2012 tarihli Orman ve Su İşleri Bakanlığı Döner Sermayeli İşletmeler Yönetmeliği'ne göre yürütmekte olup Yönetmelik'in, işletmelerin gelirlerinin düzenlendiği 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde, görev alanı kapsamına giren her türlü yapı ve tesislerin işletilmesi veya işlettirilmesinden elde edilen gelirler denilerek işletme bedeli gelirleri işletmenin faaliyet konusu ile ilgili gelirler arasında sayılmıştır.

Yapılan incelemede, Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin ana faaliyet konusu kapsamında, işletmelerin tasarrufunda bulunan yapı ve tesislerin işletilmesi veya işlettirilmesinden elde edilen işletme ile ağaçlandırma bedeli gelirlerine ait tahakkuk kayıtlarının ilgili birimlerce sağlıklı olarak yapılmaması ve muhasebe birimine bilgi verilmemesi sonucunda, bu alacakların ve alacaklarla ilgili diğer işlemlerin takip ve kayıt işlemlerinin yerine getirilememesine sebebiyet verildiği görülmüştür.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri tarafından 2024 yılı içerisinde 327.959.918,86 TL İşletme ve 14.259.096,69 TL Ağaçlandırma Bedeli geliri tutarının tahakkuk kayıtları yapılmadan direk gelir yazıldığı görülmüştür. Bu tutara ilave olarak, yılsonunda işletmeler tarafından hazırlanan mutabakat cetvellerinde, çeşitli sebeplerle tahsili sağlanamayan ve takipli alacaklar hesabında izlenilmesi gereken tutarlar ile geç tahsil edilen tutarların, müstecirler tarafından ödenmesi aşamasına kadar tahakkuk kayıtlarının yapılmaması nedeniyle gecikme faizi, güvence bedelleri vb. mali yükümlülüklerine ilişkin toplu ve ayrıntılı bir bilgi sağlanamamakta olup bu sebeplerle 12 Ticari Alacaklar Hesaplarının gerçek değerlerini yansıtmadığı görülmüştür.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri dikkate alındığında Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmelerinin ana faaliyet konusu olan korunan alanlardan elde edeceği işletme ve ağaçlandırma bedeli gelirlerinin takip ve tahsilinin sağlanması amacıyla 120 Alacaklar Hesabı kullanılarak tahakkuk kayıtlarının yapılması, çeşitli sebeplerle tahsilatı yapılamayan alacakların ve karşılıklarının 128 Şüpheli Ticari Alacaklar ve 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesaplarına kaydedilmesi, ilgisine göre, 649 Diğer Olağan Gelir ve Kârlar, 659 Diğer Olağan Gider ve Zararlar, 644 Konusu Kalmayan Karşılıklar, 654 Karşılık Giderleri Hesapları

ile ilişkilendirilmesi ve söz konusu alacağın tahsil edilememesinde sorumluluğu saptanan personel adına 135 Personelden Alacaklar Hesabına kayıt yapılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Korunan Alanların Kiralanmasından Doğan Alacakların Ticari Alacaklar Hesap Grubunda Raporlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Uygulama düzeltilmediğinden bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 23 | **TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	16.375.715.236,09
10	**Hazır Değerler**	11.430.426.680,01
100	KASA HESABI	40.301,88
102	BANKA HESABI	2.017.000.738,18
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-1.630.554,96
104	PROJE ÖZEL HESABI	71.932.364,16
105	DÖVİZ HESABI	2.490.788,14
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-96.897,31
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	9.339.907.870,94
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	782.068,98
12	**Faaliyet Alacakları**	83.612.873,16
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	72.576.157,30
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	8.742.600,30
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	391,99
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.293.723,57
13	**Kurum Alacakları**	4.813.606,21
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	4.813.606,21
14	**Diğer Alacaklar**	50.336.325,22
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	50.336.325,22
15	Stoklar	2.770.996.608,40
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.770.932.115,14
157	DİĞER STOKLAR HESABI	64.493,26
16	**Ön Ödemeler**	1.904.878.735,93
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.885.350.050,59
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	19.528.685,34
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	130.650.308,49
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	20.061.002,46
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	110.589.306,03
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	98,67
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	98,67
2	DURAN VARLIKLAR	30.315.889.662,67
22	**Faaliyet Alacakları**	12.106.406,06
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.106.406,06
23	**Kurum Alacakları**	1.772.675.635,42
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.772.675.635,42
24	**Mali Duran Varlıklar**	213.904.249,37

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	27.609.056.457,63
32	**Faaliyet Borçları**	26.178.048.361,15
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	208.081.854,17
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	25.969.966.506,98
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	711.204.671,81
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	156.239.938,63
333	EMANETLER HESABI	554.964.733,18
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	145.806.218,13
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	137.085.224,76
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	8.720.993,37
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	573.943.995,36
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	573.943.995,36
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	9.277,79
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	9.277,79
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	43.933,39
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	43.933,39
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.975.328.049,70
43	**Diğer Borçlar**	7.808.694,24
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.808.694,24
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	3.967.512.232,37
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.967.512.232,37
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	7.123,09
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	7.123,09
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	15.107.220.391,43
50	**Net Değer**	4.140.748.068,76
500	NET DEĞER HESABI	4.140.748.068,76
51	**Değer Hareketleri**	659.280.731.855,80
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	659.280.731.855,80
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	31.017.981.570,80
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	31.017.981.570,80
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-395.367.530.779,56
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-395.367.530.779,56
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-283.964.710.324,37
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-283.964.710.324,37

242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	213.904.249,37
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	28.316.900.649,10
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	23.264.913.024,86
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	102.763.729,72
252	BİNALAR HESABI	1.350.489.097,94
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.462.634.285,10
254	TAŞITLAR HESABI	1.083.756.233,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.769.981.306,96
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.771.083.584,83
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.053.446.556,35
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	300.112.237,11
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	521.002,04
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	6.352.382,09
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-306.985.621,24
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	56.700,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	56.700,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	246.022,72
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	55.759.524,72
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-55.513.502,00

AKTİF TOPLAMI 46.691.604.898,76

PASİF TOPLAMI 46.691.604.898,76

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	3.635.976.412,88
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	3.635.976.412,88
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.773.173.503,56
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.773.173.503,56
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	131.082.578,10
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	131.082.578,10
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	402.462.757,52
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	402.462.757,52
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	23.194.056,91
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	90.583.798,70
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	113.777.855,61

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 23 **Adı : TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	301.869.088.693,11
630	01	Personel Giderleri	45.609.732.205,57
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	5.773.144.763,31
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.087.168.808,05
630	05	Cari Transferler	120.861.372.531,47
630	07	Sermaye Transferleri	119.292.965.796,21
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	35.468.753,43
630	13	Amortisman Giderleri	1.141.882.583,27
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.106.774.948,89
630	15	Karşılık Giderleri	1.126.980.808,84
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	3.908.222,98
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	8.868.113,33
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	3.677.418.676,70
630	99	Diğer Giderler	143.402.481,06

GİDERLER TOPLAMI (A) **301.869.088.693,11**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	11.646.090.390,98
600	01	Vergi Gelirleri	1.823.212.053,14
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.773.632.603,41
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.735.480.184,72
600	05	Diğer Gelirler	6.208.512.569,36
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	9.565.970,43
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	1.883.854,74
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	77.686.707,38
600	99	Diğer Gelirler	16.116.447,80

GELİRLER TOPLAMI (B) **11.646.090.390,98**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	37.659.318,28
610	01	Vergi Gelirleri	3.579.400,17
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.334.722,33
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	167.702,00
610	05	Diğer Gelirler	28.636.656,80
610	99	Diğer Gelirleri	940.836,98

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **37.659.318,28**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **11.608.431.072,70**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **6.295.947.296,04**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-283.964.710.324,37**

GİDERLER TOPLAMI(A) **301.869.088.693,11**
GELİRLER TOPLAMI(B) **11.646.090.390,98**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **37.659.318,28**

NET GELİR (D=B-C) **11.608.431.072,70**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-283.964.710.324,37**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8030

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	6.305.229.357,34
10	**HAZIR DEĞERLER**	4.903.654.550,00
100	KASA HESABI	948.729,38
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	138.950,00
102	BANKALAR HESABI	4.905.333.444,08
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-2.766.573,46
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	470.331.692,50
120	ALICILAR HESABI	335.372.574,21
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	133.546.776,39
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	988.332,57
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	424.009,33
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	10.741.648,05
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-10.741.648,05
13	**DİĞER ALACAKLAR**	323.052.126,85
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	276.130.000,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	1.392.280,42
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	45.529.846,43
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	1.177.359,81
139	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.177.359,81
15	STOKLAR	519.270.234,20
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	105.087.064,71
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	53.176.244,12
152	MAMULLER HESABI	63.225.999,81
153	TİCARİ MALLAR HESABI	294.959.313,29
157	DİĞER STOKLAR HESABI	1.666.543,28
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.155.068,99
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	3.616.888,28
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	3.589.343,10
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	27.545,18
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	85.303.865,51
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	84.580.498,99
195	İŞ AVANSLARI HESABI	302.071,97
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	421.294,55
2	DURAN VARLIKLAR	86.528.658,89
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	532.529,99
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	532.529,99
23	**DİĞER ALACAKLAR**	6.071.254,37
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	5.500.000,00
236	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	571.254,37
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	79.661.370,60
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	182,66

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.053.950.878,39
30	**MALİ BORÇLAR**	119.350.000,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	119.350.000,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	271.937.314,22
320	SATICILAR HESABI	260.256.287,60
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.709.678,59
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	4.971.348,03
33	**DİĞER BORÇLAR**	91.754.322,15
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	11.474.610,07
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	80.279.712,08
34	ALINAN AVANSLAR	112.639.170,33
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	112.547.056,94
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	92.113,39
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	1.434.507.274,99
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	205.144.763,78
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	18.589.698,56
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	367.566.658,94
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	14.953.998,80
366	MERKEZ HİSSESİ HESABI	824.703.210,89
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	492.694,90
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	3.056.249,12
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	120.255,49
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	120.255,49
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	21.652.074,02
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	21.652.074,02
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR** HESABI	1.990.467,19
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	1.990.467,19
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	707.872.242,00
40	**MALİ BORÇLAR**	162.280.000,00
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	162.280.000,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	1.179.718,87
420	SATICILAR HESABI	5.665,80
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.174.053,07
43	**DİĞER BORÇLAR**	1.077.595,08

251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	969.113,49
252	BİNALAR HESABI	3.048.333,40
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	137.466.902,47
254	TAŞITLAR HESABI	33.699.129,02
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	99.484.644,75
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	7.613.657,68
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-202.670.566,40
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	49.973,53
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	263.213,93
260	HAKLAR HESABI	142.644,69
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	773.887,09
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-675.611,91
269	VERİLEN AVANSLAR HESABI	22.294,06
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	290,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.323.624,51
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	192.809,17
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.516.143,68

AKTİF TOPLAMI 6.391.758.016,23

436	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.077.595,08
44	ALINAN AVANSLAR	2.793.546,74
440	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	2.785.712,20
449	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	7.834,54
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	529.532.179,05
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	529.532.179,05
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	11.009.202,26
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	11.009.202,26
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.629.934.895,84
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	113.861.557,39
500	SERMAYE HESABI	113.904.249,37
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-42.691,98
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-145.555.573,66
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-145.555.573,66
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	3.661.628.912,11
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	3.844.836.726,34
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-183.207.814,23

PASİF TOPLAMI 6.391.758.016,23

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	108.757.839,28
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	108.757.839,28
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	154.499,62
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	154.499,62
940	DEMİRBAŞ GİDERLERİ HESABI	1.401.445,07
941	DEMİRBAŞ GİDERLERİ ALACAKLI HESABI	1.401.445,07
960	KONSİNYE MALLAR HESABI	254.220.580,08
961	KONSİNYE MALLAR ALACAKLI HESABI	254.220.580,08
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	805.487,79
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	805.487,79
986	GELECEK YILLARA AİT ISLAHÇI HAKLARI HESABI	19.635.469,24
987	GELECEK YILLARA AİT ISLAHÇI HAKLARI KARŞILIĞI HESABI	19.635.469,24
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	35.393.597,02
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	35.393.597,02

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8030 **TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	8.085.602.307,59
1- Yurtiçi Satışlar	8.019.498.842,65
2- Yurtdışı Satışlar	15.763.840,86
3- Diğer Gelirler	50.339.624,08
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	73.483.482,22
1- Satıştan İadeler (-)	18.028.766,89
2- Satış İskontoları (-)	1,00
3- Diğer İndirimler (-)	55.454.714,33
C- NET SATIŞLAR	8.012.118.825,37
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	858.233.690,05
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	273.104.302,55
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	206.289.087,17
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	369.477.358,48
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	9.362.941,85
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	7.153.885.135,32
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	4.234.028.424,41
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	33.962.990,88
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	1.008.080,09
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	4.199.057.353,44
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	2.919.856.710,91
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	879.801.026,67
3- Faiz Gelirleri	803.605.423,86
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	3.227.684,07
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	1.233.025,12
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	71.734.893,62
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	53.416.083,58
2- Karşılık Giderleri (-)	52.996.165,82
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	2.037,57
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	417.880,19
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	3.746.241.654,00
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	14.655.112,11
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	14.655.112,11
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	99.267.854,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	2.492.906,37
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	96.774.947,63
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	3.661.628.912,11
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	3.661.628.912,11

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8023

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	893.085.930,55
10	**HAZIR DEĞERLER**	119.337.822,35
102	BANKALAR HESABI	119.414.120,44
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-76.298,09
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	4.736.567,82
120	ALICILAR HESABI	4.350.260,65
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	13.609,10
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	368.628,38
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	4.069,69
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	2.214.528,28
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.214.528,28
13	**DİĞER ALACAKLAR**	665.366.048,25
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	82.564,53
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	665.283.483,72
15	STOKLAR	4.562.578,63
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.561.827,61
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	751,02
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	161.809,78
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	161.809,78
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	98.921.103,72
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	94.772.015,42
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	4.081.379,16
195	İŞ AVANSLARI HESABI	67.709,14
2	DURAN VARLIKLAR	593.465.179,90
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	1.008.276,89
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.008.276,89
23	**DİĞER ALACAKLAR**	6.490,22
236	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	6.490,22
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	561.303.713,74
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	181.898,35
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	173.011.947,19
252	BİNALAR HESABI	475.633.805,37
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	75.193.866,41
254	TAŞITLAR HESABI	16.169.833,92
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	338.611.553,33
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-521.736.215,73
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	4.236.171,88
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	853,02
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	23.154,04
260	HAKLAR HESABI	507.105,51
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	929.031,14

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.142.882.951,63
32	**TİCARİ BORÇLAR**	111.806.811,76
320	SATICILAR HESABI	49.796.846,72
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	52.584.480,65
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	9.425.484,39
33	**DİĞER BORÇLAR**	712.963.215,85
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	3.471.136,24
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	709.492.079,61
34	ALINAN AVANSLAR	28.038.500,85
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	28.038.500,85
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	262.747.322,06
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	13.743.663,03
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	14.995.211,03
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	29.871.140,58
366	MERKEZ HİSSESİ HESABI	203.103.257,39
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.034.050,03
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	17.382.730,11
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	58.008.266,18
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-40.625.536,07
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	9.944.371,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	3.508.013,77
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	6.436.357,23
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	138.845.895,80
42	**TİCARİ BORÇLAR**	87.858,15
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	87.858,15
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	138.269.743,49
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	138.269.743,49
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	488.294,16
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	488.294,16
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	204.822.263,02
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	625.480.941,65
500	SERMAYE HESABI	99.954.652,00
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	525.526.289,65

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.412.982,61
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	31.123.545,01
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	31.123.545,01

AKTİF TOPLAMI 1.486.551.110,45

57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	134.875.814,08
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	134.875.814,08
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-553.194.258,47
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-553.194.258,47
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-2.340.234,24
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	199.955.366,15
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-202.295.600,39

PASİF TOPLAMI 1.486.551.110,45

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	127.998.825,69
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	127.998.825,69
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	14.020.688,02
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	14.020.688,02
992	BASILAN PARA VE DEĞERLİ KAĞIT HESABI	9.273.050,00
993	BASILAN PARA VE DEĞERLİ KAĞIT KARŞILIK HESABI	9.273.050,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	471.015,74
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	471.015,74

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8023 **TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.024.623.424,12
1- Yurtiçi Satışlar	1.024.616.164,16
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	7.259,96
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	28.249.463,81
1- Satıştan İadeler (-)	13.231.906,98
2- Satış İskontoları (-)	14.978.707,50
3- Diğer İndirimler (-)	38.849,33
C- NET SATIŞLAR	996.373.960,31
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	100.983.618,43
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	100.983.618,43
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	895.390.341,88
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	976.078.322,64
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	976.078.322,64
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-80.687.980,76
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	203.546.022,21
3- Faiz Gelirleri	15.166.903,66
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	164.100.471,96
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	24.278.646,59
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	70.878.292,43
2- Karşılık Giderleri (-)	236,25
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	70.231.938,61
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	646.117,57
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	51.979.749,02
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	5.224.575,80
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	2.519.410,48
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	2.705.165,32
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1.536.292,88
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	205.231,38
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1.331.061,50
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	55.668.031,94
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	58.008.266,18
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-2.340.234,24

TİCARET BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TİCARET BAKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması (TL)

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Tablo 4: Emanet Hesaplarındaki Hatalı Kayıt Tutarları (TL)

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AŞ: Anonim Şirket

BİLGE: Gümrükler Genel Müdürlüğü Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi

BKMYS: Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi

DHMİ: Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü

DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü

HAK: Helal Akreditasyon Kurumu

KİM: Kaçakçılık ve İstihbarat Büro Amirliği

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü

TCDD: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları

TİM: Türkiye İhracatçılar Meclisi

TL: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Bilişim Sistemleri Arasındaki Entegrasyon Hatası Sebebiyle Muhasebe Kayıtlarının Gerçeği Yansıtmaması

2. İlama Bağlı Ödemelerin Muhasebe Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Deniz ve Hava Limanlarını İşleten Kuruluşlar ile Posta İdarelerinin Gümrük İdarelerine Karşı Çeşitli Yükümlülükleri Yerine Getirmemesi ve Buna İlişkin Usul ve Esasların Belirlenmemiş Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu kurumlarının teşkilat ve idari yapısı belirlenmiştir. Söz konusu Kararname'nin 441'inci maddesi ile Ticaret Bakanlığına verilen başlıca görev ve yetkiler aşağıdaki gibidir:

- İç ve dış ticaret hizmetlerine ilişkin ana hedef ve politikaların belirlenmesine yardımcı olmak ve belirlenen dış ticaret politikasını geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmak ve gerekli koordinasyonu sağlamak,

- Gümrük politikasının hazırlanmasına yardımcı olmak ve uygulamak; gümrük hizmetlerinin süratli, etkili, verimli, belirlenmiş standartlara uygun şekilde yürütülmesini sağlamak ve denetlemek,

- 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu, gümrük işlemleriyle ilgili diğer mevzuat ve uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını sağlamak; gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma ilişkin iş ve işlemleri yürütmek; gümrük kontrolüne tabi kişi, eşya ve araçların muayene ve kontrolünü yapmak,

- Gümrük tarifesini hazırlamak; gümrük vergileri ile gümrük idarelerince tahsil edilmesi gereken vergi, fon ve diğer malî yüklerin tahakkuk, tahsil, takip ve kontrolünü yapmak; ertelenmiş kontrol ve sonradan kontrol hizmetlerini yürütmek; ihtilaflı durumlarda uzlaşmaya ilişkin işlemleri düzenlemek ve yürütmek; gümrük işleriyle ilgili istatistikî bilgileri üretmek, toplamak, değerlendirmek ve açıklamak,

- Geçici depolama yerleri, antrepolar, ambarlar, lojistik merkezleri, tasfiyelik eşya depoları, mağazalar ve satış reyonları açılması ve işletilmesine izin vermek, işletmek, işlettirmek ve denetlemek; gümrük mevzuatına göre tasfiyelik hale gelen eşyanın tasfiye işlemlerini yürütmek,

- Gümrüklü yer ve sahalarda münhasıran, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinde gerektiğinde ilgili kuruluşlarla iş birliği yapmak suretiyle kaçakçılığı önlemek, izlemek ve soruşturmak,

- Kara ve demiryolu kapıları ile gümrük teşkilatı bulunan hava ve deniz limanlarında, serbest bölgeler, antrepolar ile gümrüklü yer ve sahalarda ve Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinde gümrük muhafaza görevlerini yerine getirmek,

- Bakanlığın sorumluluğunda bulunan tüketici ürünlerinin piyasa gözetimi ve denetimini yapmak veya yaptırmak,

- Ticaret odaları, sanayi odaları, ticaret ve sanayi odaları, deniz ticaret odaları, ticaret borsaları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşlarına ait hizmetleri, ilgili diğer bakanlıklarla iş birliği suretiyle yürütmek, Türkiye İhracatçılar Meclisi ve İhracatçı Birliklerine ilişkin çalışmaları yürütmek,

- Evrensel kabul görmüş tüketici haklarının sağlanması ve korunmasına yönelik hukukî ve idarî tedbirleri almak, tüketicinin korunmasını sağlayıcı inceleme ve düzenlemeler yapmak,

- Esnaf ve sanatkârlar ile kooperatifçiliğe ilişkin politika, ilke ve hedeflerin ilgili kuruluşlarla iş birliği yapılarak belirlenmesi ve stratejiler geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapmak,

- Şirketler, kooperatifler ve ticaret sicili memurlukları ile esnaf ve sanatkâr sicil kayıtlarıyla ilgili hizmetleri yürütmek ve bunları denetlemek,

- Dünya ticaretinden alınan payın artırılmasını ve sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak üzere ihracatın pazar ve ürün çeşitliliğini genişletmeye yönelik gerekli tedbirleri almak ve buna yönelik destek yöntemlerini geliştirmek ve uygulamak,

- İthalatın ülke ekonomisinin yararına gerçekleştirilmesi ve yerli sanayinin korunması ile ilgili gerekli tedbirleri almak ve ticaret politikası savunma araçlarını uygulamak,

- Dış ticarete konu ürünlerin güvenli, mevzuata ve standartlara uygun olmasını sağlamak, bu amaçla ithalatta ve ihracatta denetim yapmak ve yaptırmak, ticarette teknik engellerin önlenmesine ilişkin çalışmalar yürütmek,

- Ülkemizin ticaret ve gümrük hizmetlerine ilişkin ana politikalarının etkinliğinin artırılması ve ekonomik faaliyetlerin dış ticarete dönük yapılandırılması için kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla teknoloji ve girişimcilik odaklı proje, bilimsel çalışma ve eğitim alanında iş birliği faaliyetlerini yürütmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Ticaret Bakanlığı; merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşmaktadır. Merkez teşkilatının hizmet birimleri şunlardır:

- İhracat Genel Müdürlüğü
- İthalat Genel Müdürlüğü
- İç Ticaret Genel Müdürlüğü
- Gümrükler Genel Müdürlüğü
- Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü
- Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Müdürlüğü
- Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü
- Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü
- Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
- Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
- Ticaret Araştırmaları ve Risk Değerlendirme Genel Müdürlüğü
- Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü
- Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdürlüğü
- Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı
- Strateji Geliştirme Başkanlığı
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- Özel Kalem Müdürlüğü

Ayrıca, Bakana bağlı 19 iç denetçiden oluşan İç Denetim Birimi Başkanlığı bulunmaktadır.

Taşra teşkilatı; 19 Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğü, her ilde Ticaret İl Müdürlüğü ile doğrudan merkeze bağlı 19'u faal olmak üzere 21 Serbest Bölge Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüklerine bağlı 170 Gümrük Müdürlüğü, 32 Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüğü, 18 Dış Ticaret İşlemleri Müdürlüğü, 21 Tasfiye İşletme Müdürlüğü, 22 Ürün Güvenliği Denetimleri Müdürlüğü, 19 Hukuk Hizmetleri Müdürlüğü, 19 Personel Müdürlüğü, 1 Gümrükler Muhafaza Kriminal Laboratuvar Müdürlüğü ve 10 Laboratuvar Müdürlüğü bulunmaktadır.

Bakanlık geniş bir yurt dışı teşkilatına sahip olup 2024 yılı sonu itibarıyla 116 Ticaret Müşavirliği, 60 Ticaret Ataşeliği ve 1 Ticaret Ofisi (Kazablanka) ile uluslararası kuruluşlar nezdinde 3 Daimî Temsilcilikten (OECD/Paris, DTÖ/Cenevre ve AB/Brüksel) oluşan 180 yurt dışı temsilciliği bulunmaktadır.

Ticaret Bakanlığının 31.12.2024 tarihi itibarıyla toplam personel sayısı 23.141 olup bunların 3.926'sı merkezde, 18.158'i taşra teşkilatında, 344'ü yurt dışı teşkilatında, 713'ü ise döner sermaye işletmelerinde görev yapmaktadır.

Ticaret Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak Türkiye İhracat Kredi Bankası AŞ (Türk Eximbank) ve Helal Akreditasyon Kurumu (HAK), ilişkili kuruluş olarak ise Rekabet Kurumu yer almaktadır.

1.3. Mali Yapı

Ticaret Bakanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

31.12.2023 tarihli ve 32416 sayılı Resmî Gazete'de (Mükerrer) yayımlanarak yürürlüğe giren 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Ticaret Bakanlığına toplam 38.501.707.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Söz konusu ödenek toplamı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile genel bütçeli idarelere (I sayılı Cetvel) verilen ödenek tutarının %0,3'üne (11.007.879.053.000 TL) tekabül etmektedir.

Bakanlıkça sunulan Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosuna göre Bakanlığın 2024 yılı bütçe gideri ve ödenek kullanımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması (TL)

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Harcama	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	12.716.079.000,00	13.585.179.497,00	13.352.228.616,00	98
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	1.365.966.000,00	1.510.215.503,00	1.470.290.091,00	97
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.235.704.000,00	2.127.163.100,00	1.864.663.242,00	87
05	Cari Transferler	21.780.822.000,00	25.117.387.700,00	25.096.740.987,00	99
06	Sermaye Giderleri	1.366.736.000,00	1.249.274.982,00	1.176.973.393,00	94
07	Sermaye Transferleri	36.400.000,00	36.400.000,00	27.367.182,00	75
Toplam		**38.501.707.000,00**	**43.625.620.782,00**	**42.988.263.511,00**	**99**

Tabloya göre, Bakanlık bütçesinden yapılan cari transfer harcamaları, yıl sonu ödeneğinin %57,5'ini oluşturmakta olup en önemli gider kalemidir. Pazarlama ve ihracat kapasitesini artırmaya yönelik olarak Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonundan yapılan devlet yardımları ödemeleri cari transferler kapsamındadır.

Ayrıca Bakanlık 2024 yılı faaliyetlerinin finansmanında merkezi yönetim bütçesi ile tahsis edilen ödenek dışında döner sermaye işletmesinden 519.875.290 TL kaynak kullanmıştır.

Bakanlığın 2024 yılı bütçe geliri, ret ve iade tutarları, net bütçe geliri ile gelir türü itibarıyla net bütçe gelirlerinin toplam net bütçe gelirine oranı ise aşağıdaki Tabloda belirtilmektedir:

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması (TL)

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Bütçe Geliri	Ret ve İadeler	Net Bütçe Geliri	Oran (%)
01	Vergi Gelirleri	1.668.443.234.683,43	2.183.534.767,98	1.666.259.699.915,45	98,61
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.831.932.273,14	207.919,23	1.831.724.353,91	0,11
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	82.158.304,92	0	82.158.304,92	0,00
05	Diğer Gelirler	21.795.584.884,19	232.972.926,09	21.562.611.958,10	1,28
06	Sermaye Gelirleri	235,00	0	235,00	0,00
08	Alacaklardan Tahsilat	0	0	0	0,00
Toplam		**1.692.152.910.380,68**	**2.416.715.613,30**	**1.689.736.194.767,38**	**100,00**

Yukarıdaki tabloya göre, Bakanlık net bütçe gelirlerinin %98,61'ini vergi gelirleri oluşturmaktadır. Vergi gelirlerinin büyük kısmı "Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergiler" kalemine dâhil olup 2024 yılında bu kalemden yapılan tahsilatların 1.334.269.314.771,25 TL'sini ithalde alınan katma değer vergisi, 228.897.033.744,78 TL'sini ise gümrük vergileri oluşturmaktadır.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre Bakanlığın gelir ve giderleri ile faaliyet sonucu aşağıdaki tabloda ayrıca belirtilmektedir.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Gideri (A)	Net Faaliyet Geliri (B)	Enflasyon Düzeltmesi (C)	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu [(B-A)+C]
181.420.643.019,27	1.965.436.039.842,01	32.760.696.034,93	1.816.776.092.857,67

Tablodan da görüleceği üzere faaliyet giderleri toplamı 181.420.643.019,27 TL, net gelir toplamı 1.965.436.039.842,01 TL, enflasyon düzeltmesi 32.760.696.034,93 TL olup dönem olumlu faaliyet sonucu 1.816.776.092.857,67 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ve ikincil mevzuat ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun kapsamındaki tüm kamu idarelerinin muhasebe sistemlerinde tek düzenin sağlanması amacıyla önce çerçeve nitelikteki Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, daha sonra Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çıkarılmış ve merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe kayıt ve işlemlerini bu Yönetmeliğe uygun olarak yerine getirmesi benimsenmiştir.

Bu düzenlemelere göre, muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri mali yıl hesaplarında gösterilirken; bütçe gelirleri tahsil edildiği, bütçe giderleri ise ödendiği yılda muhasebeleştirilir. Bütün muhasebe işlemlerinin kanıtlayıcı belgelere dayandırılması zorunludur. Bakanlık, harcamalarda kullanılan ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgeler açısından Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabi bulunmaktadır. Bakanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için, işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,

- Öz kaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Ticaret Bakanlığına bağlı birimlerin 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile belirlenen görev, yetki ve sorumlulukları, Bakanlık tarafından çıkarılan ikincil mevzuatta detaylandırılmıştır. Bu kapsamda, merkez birimler için Görev Dağılım Yönergeleri, taşra teşkilatı birimleri için de Ticaret Bakanlığı Taşra Teşkilatı Hakkında Yönetmelik yürürlüktedir. "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. 10.12.2020 tarihli Bakanlık Makamı onayı ile yürürlüğe giren Ticaret Bakanlığı İş Sürekliliği İlkeleri Yönergesi'nde merkez ve taşra birimlerince belirlenen hassas görev ve faaliyetler düzenlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

2024-2028 tarihlerini kapsayan Stratejik Plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare tarafından iç kontrol riskleri, Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlükleri hariç merkez ve taşra teşkilatı için belirlenmiş olup, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Bakanlık birimlerinin iş süreçleri/iş akış şemaları tüm birimler için mevcut ve günceldir. Mevcut iş akışlarındaki imza süreçleri, 2018/3 sayılı İmza Yetkilileri Genelgesi kapsamında yürütülmektedir. Bakanlık tarafından yapılan görevlendirmelerde görevler ayrılığı ilkesine uyulmaktadır. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Bakanlıkta ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş ve uygulanmaktadır. Bakanlığın Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve 28.02.2024 tarihinde yayımlanmıştır. 2023 ve 2024 yıllarını kapsayan "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem

Planı" da Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olarak hazırlanmış ve 20.03.2023 tarihinde Bakan Yardımcılığı Makamının Onayı ile yürürlüğe girmiştir.

İzleme Standartları

"İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu" ve "İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Çalışma Grupları" görevlerine devam etmektedir. İç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. İç Denetim Birimi Başkanlığı doğrudan üst yöneticiye bağlı olarak faaliyet göstermekte olup kamu iç denetçi sertifikasına haiz 19 iç denetçi bulunmaktadır. 2024 Yılı İç Denetim Programı kapsamında 12 adet iç denetim raporu düzenlenmiştir.

Bu açıklamalar çerçevesinde Bakanlığın iç kontrol sisteminin mevzuata uygun olarak oluşturulduğu ve işleyişinin de etkin olduğu düşünülmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ticaret Bakanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bilişim Sistemleri Arasındaki Entegrasyon Hatası Sebebiyle Muhasebe Kayıtlarının Gerçeği Yansıtmaması

Gümrükler Genel Müdürlüğü Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi (BİLGE) ile Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi (BKMYS) arasındaki entegrasyon hatası sebebiyle BKMYS kayıtları ile BİLGE kayıtlarının uyumlu olmadığı görülmüştür.

a) Tescil Edilen Gümrük Beyannameleri ile Muhasebe Kayıtlarının Uyumlu Olmaması

Gümrükler Genel Müdürlüğü kayıtlarında yer alan tescil edilen beyannamelere ilişkin tahakkuk kayıtları ile bunların muhasebeleştirildiği 120 Gelirlerden alacaklar hesabının uyumlu olmadığı görülmüştür.

Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından gümrük beyannamelerinin elektronik ortamda düzenlenmesi BİLGE uygulaması ile gerçekleşmekte, söz konusu yazılım tüm faal gümrük idarelerinde uygulanmakta ve işlemlerin tamamı elektronik olarak bu program aracılığı ile yürütülmektedir.

Bakanlık ve Hazine ve Maliye Bakanlığı arasında gerçekleştirilen e-tahsilat entegrasyonu ile BİLGE'de tescil edilen bir beyanname BKMYS'de 120 Gelirlerden alacaklar hesabına kaydedilmekte, anlaşmalı bankalar tahsilat anında güncel borcu BİLGE'den sorgulayarak öğrenmekte, akabinde tahsil edilen tutar bilgisini hem BİLGE'ye hem de BKMYS'ye iletmekte, bu işlem ile de BKMYS'de 120 Gelirlerden alacaklar hesabı, BİLGE'de ise ilgili beyanname kapanmakta, gün sonunda ise bankalar ile BKMYS arasında mutabakat işlemleri yapılmaktadır.

Yapılan incelemede 2024 yılında BİLGE'de tescil/tahakkuk eden beyanname tutarları ile 120 Gelirlerden alacaklar hesabı kıyaslanmıştır. Bakanlık kayıtlarına göre 2024 yılında BİLGE'de tescil edilen (tahakkuk eden) beyanname tutarı toplamı 1.960.015.699.743,92 TL iken, bunun BKMYS'de kayıt altına alındığı 120 Gelirlerden alacaklar hesabının gümrük müdürlükleri toplamı 1.961.683.522.427,46 TL olmaktadır. Arada 1.667.822.683,54 TL fark bulunmaktadır.

b) Gümrük Beyannamelerine İlişkin Vergi Tahsilatı Kayıtlarının Muhasebe ile Uyumlu Olmaması

Gümrükler Genel Müdürlüğü BİLGE kayıtlarında yer alan tescil edilen beyannamelere ilişkin tahsilat kayıtları ile bunların muhasebeleştirildiği 600 Gelirler hesabının uyumlu olmadığı görülmüştür.

Yapılan incelemede 2024 yılında BİLGE'de gümrük beyannamelerine ilişkin tahsil edilen vergi gelirleri ile BKMYS'de 600 Gelirler hesabı kayıtları kıyaslanmıştır. Bakanlık kayıtlarına göre 2024 yılında BİLGE'de tescil edilen beyannamelerden elde edilen tahsilat

tutarı toplamı 1.708.526.884.644,28 TL olup, bunun BKMYS'de kayıt altına alındığı 600 Gelir hesabının, gümrük müdürlükleri toplamı 1.877.492.165.687,92 TL'dir. Arada 168.965.281.043,64 TL fark bulunmaktadır.

c) Emanetler Hesabının Yanlış Kullanılması

BİLGE ile BKMYS arasındaki entegrasyon hatası sebebiyle bazı tahsilatlar ile beyannameler arasında ilişki kurulamamakta, 120 Gelirlerden alacaklar hesabı yerine 333 Emanet hesapları çalıştırılmakta ve söz konusu emanet hesapları kapatılamadığından emanetler yıldan yıla artmaktadır.

Yapılan incelemede emanet hesabının 333.01.99 ve 333.02.99 ayrıntı kodlarında yer alan muhasebe kayıtlarının vergi tahsilatı olmasına rağmen, sistem tarafından ilgili 120 Gelirlerden alacaklar hesabı ve 800 Bütçe gelirleri hesabı ile ilişkilendirilemediği bunun yerine 333 Emanet hesabının çalıştığı tespit edilmiştir. Bunun neticesinde BKMYS'de ilgili tahakkuk kaydı ve BİLGE'de bunun karşılığı olan tescil edilen beyanname kapatılamamakta, bütçe hesapları çalışmamaktadır. Çalışan emanet hesapları da esasen tahsil edilen gelirler olduğundan yıldan yıla artmakta, kapatılamamaktadır.

Aşağıda söz konusu ekonomik kodların 2024 yılı toplam kayıtları yer almaktadır:

Tablo 4: Emanet Hesaplarındaki Hatalı Kayıt Tutarları (TL)

Kurum Kod	Hesap Kod	Ayrıntı Hesap Kodu	Yevmiye Sayısı	Toplam Borç	Toplam Alacak	Toplam Borç Kalanı	Toplam Alacak Kalanı
21	333	333.01.99	8.333	3.802.921.966,87	4.720.866.111,22	0,00	917.944.144,35
21	333	333.02.99	8.593	184.168.926,78	463.053.615,04	0,00	278.884.688,26
Toplam			**16.926**	**3.987.090.893,65**	**5.183.919.726,26**	**0,00**	**1.196.828.832,61**

Tabloda da yer aldığı gibi, 2024 yılında toplam 3.987.090.893,65 TL tutarındaki vergi tahsilatı karşılığında ilgili 120 Gelirlerden alacaklar hesapları kapatılıp, 800 Bütçe geliri hesabına kayıt yapılması gerekirken bunun yerine 333 Emanetler Hesabına kayıt yapılmıştır. Bununla beraber BİLGE'de de söz konusu beyannamelerin kapatılmış statüye gelmiş olması gerekirken halen açık beklemektedir.

Sonuç itibarıyla, BİLGE ve BKMYS arasındaki entegrasyon hatası sebebiyle 333 Emanetler hesabında fazladan 3.987.090.893,65 TL borç kaydı yapılmış olmaktadır.

d) 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesaplarının Kapanmaması

BİLGE ve BKMYS arasındaki entegrasyon hatası sebebiyle bazı tahsilatlar ile idari para cezaları arasında ilişki kurulamadığından tahsilat gerçekleştiği halde 121 Gelirlerden takipli alacaklar hesabı kapatılamamaktadır.

İdari para cezalarında yapılan örnekleme kontrollerde, BKMYS'de 121 Gelirlerden takipli alacaklar hesabında açık duran idari para cezalarının, BİLGE'de yapılan kontrollerde ödenmiş gözüktüğü tespit edilmiştir. BKMYS'nin yevmiye kayıtları ve yardımcı defterlerinde yer alan veriler ile BİLGE'de yer alan veriler arasında illiyet bağı kurulamadığından saymanlık müdürlükleri ile gümrük müdürlükleri manuel kontrol de yapamamaktadır.

Fiili olarak tahsil edildiği halde muhasebe kayıtlarında tahsil edilmemiş gözüken idari para cezaları ile ilgili gerekli kontrol ve entegre işlemlerinin tamamlanması gerekmektedir.

Bakanlık vermiş olduğu yazılı cevapta bulguda tespit edilen hususların telafisi için gerekli çalışmalara başladığını ifade etmektedir.

Sonuç itibarıyla, Gümrükler Genel Müdürlüğü Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi (BİLGE) ile Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi (BKMYS) arasındaki entegrasyon hatasının giderilerek, Bakanlık kayıtları ile 120 Gelirlerden alacaklar hesabı, 121 Gelirlerden takipli alacaklar hesabı, 600 Gelirler hesabı ve 333 Emanetler hesabının denkleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: İlama Bağlı Ödemelerin Muhasebe Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması

Bakanlık tarafından yapılan ilama bağlı ödemelerde, borç tutarlarının ödeme aşamasına kadar muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı, bu durumun da söz konusu borçların ilgili olduğu dönemde mali tablolara yansımamasına neden olduğu görülmüştür.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28'inci maddesinin birinci fıkrasında; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararları için idarenin gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu, bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak

otuz günü geçemeyeceği hüküm altına alınmış olup aynı maddenin ikinci fıkrasında da konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatıracağı belirtilmiştir. Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde ödeme yapılmaması halinde ise, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunacağı hüküm altına alınmıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup dönemi" başlıklı 51'inci maddesinde; "Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterilir." hükmü yer almaktadır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Faaliyet sonuçları tablosu ilkeleri" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "kamu idarelerinin faaliyetlerine ilişkin gelir ve gider işlemleri, tahakkuk esasına dayalı olarak gelir ve gider hesaplarında izlenir." hükmü gereği ise gelir ve giderlerin ilgili olduğu dönemde mali tablolara yansıtılması gerekmektedir.

Yukarıda bahsedilen hükümler gereğince, idari davalarda mahkeme kararının idareye bildirilmiş olmasıyla idarenin gecikmeksizin işlem tesis etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, idare tarafından söz konusu ilamlara ilişkin borçların da an itibarıyla tahakkuk kayıtlarının yapılarak muhasebeleştirilmesi ve ilgili olduğu döneme ait mali tablolara yansıtılması sağlanmalıdır.

Yapılan incelemelerde; söz konusu ilama bağlı borçların takibinin elektronik ortamda yapılmadığı, birimler tarafından manuel yapıldığı; bu borç tutarlarının davacıya ödeme yapılması aşamasına kadar muhasebe kayıtlarına alınmadığı, bu durumun ertesi yıla sarkan ödemeler söz konusu olduğundan bahse konu ilam giderlerinin ilgili olduğu yılda Faaliyet Sonuçları Tablosuna yansıtılamamasına yol açtığı tespit edilmiştir.

Bakanlık, bulguda tespit edilen hususlarla ilgili olarak çalışmalara başlanıldığını ifade etmektedir.

Sonuç olarak, ilama bağlı ödemelere ilişkin muhasebe kayıtlarının ilamın ilgili olduğu döneme ait mali tablolara yansıtılması gerektiği değerlendirilmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Deniz ve Hava Limanlarını İşleten Kuruluşlar ile Posta İdarelerinin Gümrük İdarelerine Karşı Çeşitli Yükümlülükleri Yerine Getirmemesi ve Buna İlişkin Usul ve Esasların Belirlenmemiş Olması

Deniz ve hava limanlarını işleten kuruluşlar ile posta idarelerinin, gerekli gümrük gözetim ve kontrol işlemlerinin yapılmasını sağlamak üzere, gümrük idarelerine karşı yerine getirmeleri gereken çeşitli yükümlülükleri karşılamadıkları ve buna ilişkin usul ve esasların belirlenmemiş olduğu görülmüştür.

a) İşletici Kuruluşların Bazı Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Sebebiyle Çeşitli Maliyetlere Katlanılması

Türkiye ile diğer ülkeler arasında demiryolu dâhil kara, deniz ve hava yoluyla yapılan eşya ve yolcu taşımalarında yararlanılan istasyon, deniz ve hava limanlarını işleten kuruluşların 18 gümrük idaresinde gerekli gümrük gözetim ve kontrol işlemlerinin yapılmasını sağlamak üzere yerine getirmeleri gereken çeşitli yükümlülükleri yerine getirmemesi sebebiyle Bakanlık bütçesinden çeşitli maliyetlere katlanıldığı görülmüştür.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun "İşletmelerin Yükümlülükleri" başlıklı 218'inci maddesinde;

"Türkiye ile diğer ülkeler arasında demiryolu dahil kara, deniz ve hava yoluyla yapılan eşya ve yolcu taşımalarında yararlanılan istasyon, deniz ve hava limanlarını işleten kuruluşlar ile posta idareleri, bu Kanun hükümlerine göre gerekli gümrük gözetim ve kontrol işlemlerinin yapılmasını sağlamak üzere; yolcu salonları, geçici depolama yerleri, antrepolar ile görevli gümrük ve gümrük muhafaza idarelerinin çalışmalarına elverişli ve yeterli bürolar ve gözetleme kuleleri tesis etmek; buraların aydınlatma, ısıtma ve temizlik ihtiyaçlarını karşılamak; telefon ve büro eşyasını bedelsiz olarak sağlamak; limanlarda ve gümrük kapılarında gümrük gözetimine tabi eşya ve kişiler ile diğerlerinin birbirine karışmasını önlemeye yönelik her türlü fiziki yapıların sağlanması konusunda Gümrük Müsteşarlığının isteklerini yerine getirmek zorundadırlar…" denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuata göre işletici kuruluşlar görevli gümrük ve gümrük muhafaza idarelerinin çalışmalarına elverişli ve yeterli bürolar tesis etmek; buraların aydınlatma, ısıtma ve temizlik ihtiyaçlarını karşılamak; telefon ve büro eşyasını bedelsiz olarak sağlamakla görevlidir.

Yapılan incelemede Gümrük Kanunu'nun 218'inci maddesi kapsamında, çeşitli işletici kuruluşlar tarafından 54 gümrük idaresine gerekli gümrük gözetim ve kontrol işlemlerinin yapılmasını sağlamak üzere yer tahsisi yapıldığı görülmüş, bunlardan 18 tanesinde aşağıda yer alan giderlerin işletici kuruluşlar tarafından karşılanması gerekirken Bakanlık bütçesinden karşılandığı tespit edilmiştir:

- Kars Gümrük Müdürlüğü, TCDD'nin binasında hizmet vermemekle birlikte TCDD hizmet binasının elektrik, doğalgaz, telefon, su ve bakım onarım ihtiyaçlarının Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Antalya Havalimanı Gümrük Müdürlüğü, DHMİ'nin binasında 2510 m²'lik bir alanda (zemin+1 kat (1 mutfak+14 oda+2 arşiv)) hizmet vermekle birlikte telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Milas Havalimanı Gümrük Müdürlüğü, DHMİ'nin binasında 480 m²'lik bir alanda (2 katlı bina, 22 oda) hizmet vermekle birlikte telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü, TCDD'nin binasında 3020 m²'lik bir alanda (4 kat ve 50 oda) hizmet vermekle birlikte doğalgaz ve telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- İzmir Yolcu Salonu Gümrük Müdürlüğü, TCDD'nin binasında 730 m²'lik bir alanda (1 kat ve 10 oda) hizmet vermekle birlikte telefon ve fax giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- İstanbul Deniz Gümrük Muhafaza Kaçakcılık ve İstihbarat Müdürlüğü, TCDD'nin binasında 353 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte telefon ve elektrik giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Dalaman Havalimanı Gümrük Müdürlüğü ve Dalaman Kaçakçılık ve İstihbarat Büro Amirliği (Dalaman KİM), DHMİ'nin binasında sırasıyla 345,76 m² (1 kat ve 7 oda) ve 40 m²'lik

(3 oda) alanda hizmet vermekle birlikte internet, telefon ve fax giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Marmaris KİM, bir A.Ş. binasında 252 m²'lik (4 büro) alanda hizmet vermekle birlikte internet, telefon ve fax giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Çorlu Havalimanı Gümrük Müdürlüğü, DHMİ'nin binasında 325 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte internet ve telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- İskenderun Gümrük Müdürlüğü, bir A.Ş. binasında 2203 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte internet, fax ve telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Hatay KİM, bir A.Ş. binasında 360 m²'lik (4 büro) alanda hizmet vermekle birlikte internet, telefon ve fax giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Adnan Menderes Gümrük Müdürlüğü, DHMİ'nin binasında 2149 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte internet ve telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Bandırma Gümrük Müdürlüğü, bir A.Ş. binasında 2536 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte telefon, su ve katı atık giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Esenboğa Gümrük Müdürlüğü DHMİ'nin binasında 1950 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte internet ve telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Gemlik Gümrük Müdürlüğü bir A.Ş. binasında 1548 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte telefon ve internet giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

- Samsun KİM, bir AŞ binasında 490 m²'lik bir alanda hizmet vermekle birlikte telefon giderlerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı,

görülmüştür.

b) Bakanlıkça Gümrük Gözetimi ve Kontrolü Kapsamındaki İşletmelerin Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esasların Belirlenmemesi

Bakanlığın Türkiye ile diğer ülkeler arasında demiryolu dâhil kara, deniz ve hava yoluyla yapılan eşya ve yolcu taşımalarında yararlanılan istasyon, deniz ve hava limanlarını işleten kuruluşlar ile posta idarelerinin, gerekli gümrük gözetim ve kontrol işlemlerinin yapılmasını sağlamak üzere yerine getirmeleri gereken çeşitli yükümlülükleri yerine getirmelerine ilişkin usul ve esasların belirlenmemiş olduğu görülmüştür.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun "İşletmelerin yükümlülükleri" başlıklı 218'inci maddesinde;

"Türkiye ile diğer ülkeler arasında demiryolu dahil kara, deniz ve hava yoluyla yapılan eşya ve yolcu taşımalarında yararlanılan istasyon, deniz ve hava limanlarını işleten kuruluşlar ile posta idareleri, bu Kanun hükümlerine göre gerekli gümrük gözetim ve kontrol işlemlerinin yapılmasını sağlamak üzere; yolcu salonları, geçici depolama yerleri, antrepolar ile görevli gümrük ve gümrük muhafaza idarelerinin çalışmalarına elverişli ve yeterli bürolar ve gözetleme kuleleri tesis etmek; buraların aydınlatma, ısıtma ve temizlik ihtiyaçlarını karşılamak; telefon ve büro eşyasını bedelsiz olarak sağlamak; limanlarda ve gümrük kapılarında gümrük gözetimine tabi eşya ve kişiler ile diğerlerinin birbirine karışmasını önlemeye yönelik her türlü fiziki yapıların sağlanması konusunda Gümrük Müsteşarlığının isteklerini yerine getirmek zorundadırlar…" denilmekte,

Gümrük Yönetmeliği'nin "Gümrük gözetimi ve kontrolü kapsamında işletmelerin yükümlülükleri" başlıklı 72/Ş maddesinde ise;

"(1) Kanunun 218 inci maddesinde belirtilen işleticiler;

a) Gümrük gözetim ve kontrolü işlemlerinin yapılmasını gerçekleştirmek üzere bedelsiz olarak;

1) Eşya, yolcu ve araçların fiziki aramasının etkin bir şekilde yapılabileceği kapalı arama tesisleri ile gümrük muayenesinin yapılabileceği uygun yerlerin teminini,

2) Eşya, yolcu ve taşıt trafiğine ilişkin olarak kullandıkları otomasyon sistemlerine, yazılımlara ve CCTV kamera sistemlerine gümrük idaresince erişimin sağlanması ve/veya bunlardan gümrük idaresince kullanılan sistemlere veri aktarımının düzenli ve kesintisiz olarak yapılmasını,

3) Birinci alt bentte belirtilen yer ve tesislerin bakım ve onarımlarının gerçekleştirilmesi ile ikinci alt bentte belirtilen sistemlerin düzenli olarak işletilmesi, güncellenmesi ve Bakanlık sistemleriyle uyumlu hale getirilmesini,

4) 72 ve 72/S maddelerinde belirtilen gözetim önlemleri ile kişi, eşya ve taşıtların gümrük işlemleri tamamlanmadan gümrüklü yer ve sahalardan çıkmalarını önlemeye yönelik gümrük idaresince talep edilen gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,

b) Gümrük idaresince bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla iletilen veri, mesaj ve talimatların gereğini yerine getirmek,

c) Aksi belirtilmedikçe, gümrük idaresince bildirilen ve gizli tutulması istenilen bilgileri açıklamamak,

ile yükümlüdürler.

(2) Bu maddede belirtilen yükümlülüklere ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir…” denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine göre, demiryolu dâhil kara, deniz ve hava yoluyla yapılan eşya ve yolcu taşımalarında yararlanılan istasyon, deniz ve hava limanlarını işleten kuruluşlar ile posta idarelerinin, gerekli gümrük gözetim ve kontrol işlemlerinin yapılmasını sağlamak üzere yerine getirmeleri gereken çeşitli yükümlülükleri bulunduğu, her ne kadar bu yükümlülüklerin bir kısmı ilgili mevzuat maddelerinde ifade edilmiş olsa da, uygulamada gümrük müdürlüklerinde zaman zaman hangi giderlerin kim tarafından karşılanacağı konusunda anlaşmazlıklar yaşandığı, bu maddeye istinaden yükümlülükler konusunda bir uygulama birliğinin olmadığı tespit edilmiştir.

Kurum cevabında yukarıda yer alan gümrük müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen giderlerin, Bakanlığın Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden alınan görüş yazısına istinaden işletici kuruluşlar yerine Bakanlık bütçesinden ödendiği belirtilmiş olmakla birlikte söz konusu görüş yazısının Gümrük Kanunu'nun 218'inci maddesine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Bu sebeple söz konusu giderlerin, Bakanlık bütçesi yerine Gümrük Kanunu’nun 218’inci maddesi kapsamında işletici kuruluşlar tarafından karşılaması ve tarafların yükümlülüklerini kesin olarak belirleyen "Usul ve Esasların" çıkarılarak uygulamada yaşanan tereddütlerin giderilmesi gerekmektedir.

TİCARET BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması (TL)

Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması (TL)

KISALTMALAR

CBK: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

DSİBMY: Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği

KÖİ: Kamu Özel İşbirliği Modeli

RG: Resmî Gazete

YİD: Yap İşlet Devret

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bakanlığa Ait Bazı Faaliyet ve Gelirlerin Protokolle Devredilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 467'nci maddesinde Ticaret Bakanlığının döner sermaye kurmaya yetkili olduğu belirtilmiş, Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanları, çalışma usul ve esasları, giderleri, işletilmesi ile hesap usullerine ilişkin hususların Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine çıkarılacak yönetmelikle tespit edileceği hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda 18.05.2019 tarihli ve 30778 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde, Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanları 11 bent halinde sayılmıştır. Buna göre, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'na göre tasfiye edilecek hale gelen eşyaların tasfiyesini yapmak Kurumun esas faaliyet konusudur. Tasfiyelik eşyalar için depolar, mağazalar ve satış reyonları açılmasına ve işletilmesine ilişkin ilke ve standartları belirleyerek bu yerleri açmak, işletmek, işlettirmek ve denetlemek Kurumun yetki alanındadır. Bunların dışında Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi, ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamında yapılacak faaliyetleri yürütmekte olup dış ticarette ürün denetimleri ve uygunluk değerlendirmesi, ürün denetimlerinde ihtiyaç duyulan laboratuvarların kurulması ve mevcutların geliştirilmesi, ürün denetimlerinde numune alımı ve analizi masrafları ile dış ticaret denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışına ilişkin faaliyetleri yerine getirmektedir.

Döner Sermaye İşletmesinin tasfiye işleri ile ilgili olarak tabi olduğu mevzuat aşağıda sıralanmıştır:

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu,

- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu,

- Gümrük Yönetmeliği,

- Tasfiye Yönetmeliği,

- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa Göre Elkonulan Eşya ve Alıkonulan Taşıtlara İlişkin Uygulama Yönetmeliği,

- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa Göre Elkonulan Akaryakıtın Teslimi, Muhafazası, Tasfiyesi ve Yapılan Masraflara İlişkin Uygulama Yönetmeliği,

- Tasfiye Genel Tebliği (Kaçak Eşya ve Kaçak Eşya Naklinde Kullanılan Taşıtlara İlişkin İşlemler Seri No:1)

- Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1)

İhalelere katılımı ve rekabeti artırmak, eşyanın tasfiyesini hızlandırmak amacıyla tasfiyelik hale gelen araç ve eşyaların ihale ile satışı 2014 yılından itibaren internet üzerinden elektronik ortamda gerçekleştirilmekte olup buna ilişkin usul ve esaslar Tasfiye Genel Tebliği'nde düzenlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 458/B maddesi ile Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdürlüğüne verilen görevler kapsamında yapılması gerekli olan bir kısım faaliyetler, idari ve mali yönden bu Genel Müdürlük tarafından yönetilen ve Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren 21 tasfiye işletme müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir. Bakanlık bünyesinde bulunan işletme müdürlükleri gümrük ve dış ticaret bölge müdürlüklerine bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

İşletme faaliyetleri; harcama yetkilisi, gerçekleştirme görevlisi, işletme personeli, diğer birimlerin ilgili personeli ile muhasebe biriminde görevli personel eliyle yürütülmektedir.

Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin 31.12.2024 tarihi itibarıyla toplam personel sayısı 713 olup bunların 605'i kadrolu personel, 108'i işçi olarak görev yapmaktadır.

Ticaret Bakanlığının merkez, taşra ve yurt dışı birimlerinin mal ve hizmet alımları ile yatırım harcamalarının döner sermaye bütçesinden yapılmasına yönelik taleplerini genel bütçe ödeneklerini de gözeterek değerlendirmek ve karara bağlamak görevi Döner Sermaye Komisyonuna verilmiştir. Döner Sermaye Komisyonu; Bakanlıkça belirlenen limitler dâhilinde ilgili Bakan Yardımcısı veya Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdürü başkanlığında, ilgili merkez birim amir veya amirleri, Strateji Geliştirme Başkanı, Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdürlüğünde ilgili Genel Müdür Yardımcısı ile Döner Sermaye Dairesi Başkanından teşekkül etmektedir.

1.3. Mali Yapı

Döner Sermeye İşletmeleri için 100.000.000 TL sermaye tahsis edilmiş olup bu tutarın tamamı ödenmiştir.

01.01.2024 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren Ticaret Bakanlığı 2024 Yılı Döner Sermaye Bütçesi ile gümrük ve dış ticaret bölge müdürlüklerine bağlı işletme müdürlüklerine 3.770.000.000 TL ödenek verilmiş olup Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı geliri 3.960.000.000 TL olarak tahmin edilmiştir.

Öte yandan, 2024 yılı Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye Bütçesi Uygulama Esasları'nın "Ek Ödenek ve Ödenek Aktarımı" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Döner sermaye bütçesi ödeneklerinin yetersiz kalması halinde, faaliyetlerinin devamlılığını sağlamak amacıyla, ekonomik veriler de göz önünde bulundurulmak kaydıyla ek ödenek vermeye Bakan yetkilidir."* hükmü gereği Bakan onayı ile 450.000.000 TL ek ödenek verilmiş olup ek gelir artışı 260.000.000 TL olarak tahmin edilmiştir. Böylelikle, nihai toplam 4.220.000.000 TL'ye ulaşan bütçe ödeneğinin türleri itibarıyla dağılımı ve yıl sonu gerçekleşmeleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması (TL)

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği*	Harcama	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	554.084.000	554.084.000	452.087.687	82
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	110.899.000	110.899.000	76.686.907	69
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	525.741.000	775.741.000	415.926.893	54
05	Cari Transferler	529.276.000	729.276.000	657.324.355	90
06	Sermaye Giderleri	2.050.000.000	2.050.000.000	382.138.880	19
Toplam		**3.770.000.000**	**4.220.000.000**	**1.984.164.722**	**47**

*Ek bütçe ile verilen ödenekler dâhildir.

Yıl sonunda gerçekleşen 1.984.164.722 TL'lik toplam bütçe giderinin yaklaşık %27'si personel ve sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinden oluşmaktadır. Ayrıca toplam giderin % 33'ü kadar cari transfer yapılmış olup bunun %92'sini ise aylık gayrisafi hasılattan tahsil edilen tutarlar üzerinden genel bütçeye aktarılan Hazine payları oluşturmaktadır. Ticaret Bakanlığı faaliyetlerinin finansmanında Döner Sermaye İşletmesi bütçesinden yıl boyunca toplam 519.875.290 TL kaynak kullanılmıştır.

Öte yandan, 2024 yılında 4.068.925.021 TL bütçe geliri elde edilmiş olup bütçe gelirlerinden ret ve iadeler düşüldüğünde net bütçe geliri 4.054.335.397 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması (TL)

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri*	Gerçekleşen Bütçe Geliri	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Mal ve Hizmet Gelirleri	3.233.708.000	3.105.831.315	96
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	4.000	0	0
06	Sermaye Gelirleri	24.000	0	0
09	Diğer Gelirler	986.264.000	963.093.706	98
Toplam		**4.220.000.000**	**4.068.925.021**	**96**
Bütçe Gelirlerinden Ret ve İadeler (-)			**14.589.625**	
Net Bütçe Geliri			**4.054.335.396**	

*Ek bütçe dâhildir.

Gerçekleşen toplam bütçe geliri içindeki en büyük pay, tasfiyelik hâle gelen araç ve eşyaların satışından elde edilen gelirlere ilişkindir. Bu kapsamda mal ve hizmet gelirlerinden olan "tasfiye edilecek eşya ve hurda satış gelirleri" kaleminden 2.080.538.570 TL bütçe geliri elde edilmiştir. 2024 yılında elde edilen 934.743.098 TL faiz geliri Diğer Gelirler kalemine dâhildir. Geçici depolama yeri ve antrepo işletmeciliği ile laboratuvar tahlillerinden elde edilen gelirler, belgelendirme ve izin verme gelirleri Döner Sermaye İşletmesinin mal ve hizmet gelirleri arasındadır.

Diğer taraftan, İşletmenin 2024 yılı gelir tablosuna göre net satışları 3.080.045.235,36 TL'dir. Net satışlar içindeki en yüksek payı sırasıyla "kesintiler" ile "belgelendirme ve izin gelirleri" oluşturmaktadır. İşletmenin faaliyet giderleri ise 2.044.079.830,29 TL'dir. Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karların toplamı olan 936.078.515,24 TL'nin 934.751.917,10 TL'sini faiz gelirleri oluşturmaktadır. İşletmenin vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları sonrası dönem net kârı ise 1.496.302.411,78 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve muhasebesi ile kontrol ve denetimine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY) hükümlerine tabidir.

Buna göre, bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir ve Yönetmeliğin üçüncü kısmının "Çerçeve Hesap Planı" başlıklı dördüncü bölümünde detaylı olarak düzenlenen sistematiğe uygun olarak kaydedilir.

DSİBMY'nin 565'inci maddesine göre, bilanço ve gelir tablosu dipnotlar ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları oluşturur. Malî tabloların amacı yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgiler sağlamak, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler sağlamak ve varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır.

Mali raporlamanın amacı ise yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için de; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikakte alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Gelir Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürünün belirlenmesine esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bakanlığa Ait Bazı Faaliyet ve Gelirlerin Protokolle Devredilmesi

Bakanlığın, kendi görev alanına giren yükleme, boşaltma, nakletme, elleçleme, ambarlama, tartım ve benzeri hizmetleri ve bu hizmetler karşılığı elde edilen gelirleri toplama yetkisini, protokollerle süreli veya süresiz olarak özel firma, sanayi odaları, borsalar, organize sanayi bölgesi, il özel idaresi vb. kuruluşlara devrettiği görülmüştür.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdürlüğü" başlıklı 458/B maddesinin (k) bendinde; "Gümrük idarelerinin denetimi altındaki alanlarda yükleme, boşaltma, nakletme, elleçlme, ambarlama, tartım ve benzeri hizmetleri yapmak veya yaptırmak" ilgili Genel Müdürlüğünün görevleri arasında sayılmış; bu düzenlemenin devamı niteliğinde, 11.01.2022 tarih ve 31716 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ticaret Bakanlığı Taşra Teşkilatı Hakkında Yönetmelik'in "Gümrük müdürlüğünün görevleri" başlıklı 21'inci maddesinin (bbb) bendinde ve aynı Yönetmeliğin

“Tasfiye işletme müdürlüğünün görevleri” başlıklı 23’üncü maddesinin (h) bendinde söz konusu görevlerin taşra teşkilatında gümrük idareleri ve tasfiye işletme müdürlükleri eliyle yürütüleceği belirlenmiştir.

19.05.2019 tarih ve 30778 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği”nin “Gelirler” başlıklı 6’ncı maddesinin (e) bendinde ise gümrük idarelerinin denetimi altındaki alanlarda yükleme, boşaltma, nakletme, elleçleme, ambarlama, tartım ve benzeri hizmetlerden elde edilen gelirler döner sermayenin gelirleri arasında sayılmaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine göre, gümrük idarelerinin denetimi altındaki alanlarda yükleme, boşaltma, nakletme, elleçleme, ambarlama, tartım ve benzeri hizmetler gümrük idaresinin görevleri arasında sayılmakta ve bu görevler neticesinde döner sermaye geliri elde edilmektedir. Bu gelirler ardiye gelirleri, tartı ücreti gelirleri, terminal hizmeti gelirleri, giriş çıkış ücreti gelirleri, fuzuli işgal gelirleri ile tahlil ve analiz gelirleridir.

Bakanlığın 1 sayılı CBK’den önceki teşkilat düzenlemeleri olan 02.07.1993 tarih ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 03.06.2011 tarihli ve 640 sayılı ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede, gümrük idarelerinin denetimi altındaki alanlarda, Bakanlığa ait hizmetlerin başka kuruluşlara gördürülebileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. İlk olarak 10.07.2018 tarihinde yayımlanan 1 sayılı CBK’nin “Görev” başlıklı 441’inci maddesinin (g) bendinde “lojistik merkezlerinin işlettirilmesi” Bakanlığın görevleri arasında sayılmıştır.

Yine 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun’un “Kapsam” başlıklı 2’nci maddesinde, 09.05.2008 tarihli ve 5762 sayılı Kanun’un 1’inci maddesiyle yapılan değişiklikle “lojistik merkezlerinin” ve 03.04.2013 tarihli ve 6456 sayılı Kanun’un 26’ncı maddesiyle yapılan değişiklikle de “gümrük tesislerinin” yaptırılması, işletilmesi ve devredilmesi konularında yap-işlet-devret modeli çerçevesinde sermaye şirketleri veya yabancı şirketlerin görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar Kanun kapsamına dahil edilmiştir.

Dolayısıyla her ne kadar Bakanlığın teşkilat düzenlemesine 2018 yılında dahil edilmiş olsa da, 3996 sayılı Kanun’a 2008 yılında yapılan değişiklikle söz konusu hizmetlerin gördürüldüğü “lojistik merkezleri” nin yap-işlet-devret modeli çerçevesinde başka kuruluşlara

işlettirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Böylece, 2008 yılından sonra söz konusu hizmetlerin Bakanlık dışındaki kuruluşlara gördürülmesine cevaz verilmiş olup usul olarak 3996 sayılı Kanun belirlenmiştir.

3996 sayılı Kanun'un "Yetki" başlıklı 4'üncü maddesinde; bu Kanun'da öngörülen yatırım ve hizmetleri yap-işlet-devret modeline göre yaptırmak isteyen idarenin, projeye ilişkin ön yapılabilirlik etüdüyle ilgili kurumlara müracaat edeceği, Yüksek Planlama Kurulu tarafından söz konusu yatırım ve hizmetleri gerçekleştirmek için yetkilendirileceği, "sorumluluk ve tazminat" başlıklı 6'ncı maddesinde bu şirketlerin sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde idarenin uğrayacağı zararın tazminine ilişkin hükümlerin sözleşmede yer alacağı, "Süre" başlıklı 7'nci maddesinde sözleşmelerin süresinin 49 yıldan fazla olamayacağı, "Devir" başlıklı 9'uncu maddesinde ise devire ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun Uygulama Usul Ve Esaslarına İlişkin Karar'ın "İlan" başlıklı 6'ncı maddesinde YİD modeli çerçevesinde yaptırılmak istenen yatırım ve hizmetlerin, Resmî Gazete ile Türkiye çapında yayımlanan yüksek tirajlı iki gazetede ilan edilerek duyurulacağı; "Görevlendirme usulleri" başlıklı 12'nci maddesinde kapsamdaki görevlerin tüm istekliler arasında kapalı teklif usulü, belli istekliler arasında kapalı teklif usulü ve pazarlık usullerinden biri ile verilebileceği; "Sözleşmede yer alacak hususlar" başlıklı 18'inci maddesinde sözleşmede bulunması gereken zorunlu unsurları; "Teminat" başlıklı 24'üncü maddesinde teminat alınmasının zorunlu olduğu; "Süre sonunda tesisin devri" başlıklı 29'uncu maddesinde ise sözleşme süresi sona erince tesislerin nasıl devredileceği düzenlenmiştir.

08.07.2015 tarih ve 29410 sayılı RG'de yayımlanan Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nde (Sıra No: 45) kamu özel iş birliği uygulamalarının muhasebe işlemleri düzenlenmekte olup tebliğin "KÖİ modeline ilişkin sözleşmelerin muhasebe esasları" başlıklı 4'üncü maddesinde, ilgili mevzuatı çerçevesinde imzalanan kamu özel iş birliği sözleşmelerinde yer alan yapım işlerine ilişkin girişilen taahhütler, gerçekleşmeler, güncellemeler, edinilen varlıklar ile üstlenilen yükümlülükler ve kamu hizmetinin sunumuna ilişkin işlemlerin muhasebeleştirileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede 2001 ila 2024 yılları arasında 50 adet gümrük müdürlüğünde, 2008 yılından önce herhangi bir yasal bir dayanağı olmadan, 2008 yılından sonra ise mevzuatta belirtilen yap-işlet-devret modeline uyulmadan, ihale yapılmadan, ön yapılabilirlik etüdü

olmadan, gümrük binası gibi belirli sabit maliyetlerin ya da işletme maliyetlerinin karşılanması gibi birbirinden farklı edinimler içeren protokollerle 7 adedi süresiz olmak üzere, gümrük müdürlükleri ve döner sermaye tasfiye işletme müdürlüklerinin bir takım hizmetlerini gördürme ve bunlara bağlı gelirleri tahsil etme yetkisinin çeşitli kuruluşlara devredildiği görülmüştür. Ayrıca söz konusu devire ilişkin girişilen taahhüt, gerçekleşme, güncelleme, edinilen varlık ile üstlenilen yükümlülükler ve kamu hizmetinin sunumuna ilişkin işlemlerin muhasebe kaydı da bulunmamaktadır.

Söz konusu Protokoller incelendiğinde, protokollerin genellikle 5 ila 11 maddeden oluştuğu, dayanak maddesinin bulunmadığı ve şirketlerin sözleşme kapsamında yerine getirmeleri gereken yükümlülükleri yerine getirmemesi durumunda idarenin uğrayacağı zararın tazminine ilişkin hükümlerin yer almadığı görülmüştür. Ayrıca, Protokollerde süre sonunda işletmelerin devir işlemleri, şirket tarafından inşa edilen tesislerin akıbeti, teminat, yatırım finansmanı, idarenin kontrol ve denetim yetkileri, sigorta işlemleri, işletme usulü ve süreç boyunca elde edilecek gelir ve ücretler gibi pek çok önemli husus da yer almamaktadır.

Kamu idaresinden alınan cevapta ilk olarak; yatırım programına dâhil edilerek bütçe imkânları ile gerçekleştirilmek istenilen bazı gümrük idaresi yapım projelerinin, bütçe kısıtı ve tasarruf tedbirleri gerekçesiyle Bakanlığın yatırım programında yer alamadığı, konunun aciliyet arz etmesi ve söz konusu temine ilişkin yatırım programı süreçlerinin zaman alması sebepleri ile gümrük idarelerinin hizmet binası ihtiyaçlarının gönüllülük ve karşılıklı iyi niyet esasına dayanan söz konusu Protokoller ile yapıldığı ifade edilmiştir.

Ancak uygulamada ve yerinde yapılan denetimde görüldüğü üzere, Protokoller sadece karşılıksız olarak gümrük binası ve yer tahsisinden ibaret olmayıp genel olarak hizmet binası yapılmasının yanı sıra personel servis ve yemek giderlerinin işletici kuruluşlardan temin edilmesi karşılığında Döner Sermaye İşletmesi Genel Müdürülüğünün görevi olan yükleme, boşaltma, nakletme, elleçleme, ambarlama, tartım ve benzeri hizmetleri görme ile bunun karşılığı elde edilecek geliri tahsil etme yetkisinin işletici kuruluşlara devredilmesiyle ilgilidir. Ayrıca kamu hizmetinin tasarruf tedbirleri ve/veya bütçe kısıtı gibi nedenlerle, aciliyet gerektiriyor olması halinde bile herhangi bir yasal bir dayanak ve usul olmaksızın, gönüllülük ve karşılıklı iyi niyet esasına göre özel firma, sanayi odaları, borsalar, organize sanayi bölgesi vb. kuruluşlara süreli veya süresiz olarak hizmet gördürülmesi ve bunun karşılığında esasen kamuya ait olan gelirleri toplama yetkisinin bu kuruluşlara devredilmesi mümkün değildir.

Kamu idaresince ikinci olarak, Protokol yapmak suretiyle hizmet binası temininin satın alma veya kiralamaya göre maliyetleri en aza indirdiği ifade edilmişse de ortada vazgeçilen yükleme, boşaltma, nakletme, elleçleme, ambarlama, tartım ve benzeri hizmetlerin gelirleri olduğu ve kıyaslamanın buna göre yapılmasının gerektiği düşünülmektedir. Bazı Protokollerin süresiz, bazılarının da 49 yıllık olduğu ve Protokol öncesinde bu konuda yapılmış bir fayda-maliyet analizi de olmadığı düşünüldüğünde işletici kuruluşların elde ettiği gelir ile verdikleri hizmetin (bina yapımı, personel servisi giderleri vb.) kıyaslanması mümkün olamamaktadır.

Cevapta üçüncü olarak, Mülga 640 sayılı KHK ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 458/B-(1/k) maddesinde yer alan hizmetlerin asli kamu hizmeti olmadığı, bunun yanında 1 sayılı CBK ile verilen görevin sadece Bakanlığa tahsisli alanlarla sınırlı olduğu, Bakanlığa tahsisli olmayan alanlarda bu hizmetlerin özel firmalara gördürülebileceği yani hizmetin gördürüldüğü arsanın mülkiyet durumuna göre hizmetin sahipliğinin değişeceği ifade edilmiştir.

Ancak yukarıda da yazıldığı üzere, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "458/B maddesinin (k) bendinde,Ticaret Bakanlığı Taşra Teşkilatı Hakkında Yönetmelik'in 21'inci maddesinin (bbb) bendinde, aynı Yönetmeliğin 23'üncü maddesinin (h) bendinde ve Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin (e) bendinde bu hizmetlerin Bakanlık eliyle yürütüleceği açıkça belirtildiğinden bu hizmetlerin asli kamu hizmeti olduğu açıktır. Bunun yanı sıra kamu hizmetinin ifa edilme ve bu hizmetlerden elde edilen gelirleri tahsil etme yetkisi hizmetin gördürüldüğü arsanın mülkiyetinin kimin olduğuna göre değişmemektedir.

Sonuç olarak, Bakanlığın gümrük müdürlükleri ve döner sermaye tasfiye işletme müdürlüklerinin anılan hizmetleri gördürme ve bunlara bağlı gelirleri tahsil etme yetkisini mevzuatın cevaz verdiği usulde devretmesi, protokollerin mevzuata uygun şekilde yapılması ve bu devirlere ilişkin işlemlerin muhasebleştirilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 21 **TİCARET BAKANLIĞI** **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**392.709.781.732,28**
10	**Hazır Değerler**	**87.156.451,91**
100	KASA HESABI	2.603.447,02
102	BANKA HESABI	1.755.919,02
104	PROJE ÖZEL HESABI	4.208,66
105	DÖVİZ HESABI	2.639.531,32
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-2.437.578,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	57.119.715,01
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	25.471.208,88
12	**Faaliyet Alacakları**	**391.953.952.283,17**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	365.080.576.067,27
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	26.830.474.564,74
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	42.598.647,11
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	303.004,05
14	**Diğer Alacaklar**	**39.474.770,35**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	39.474.770,35
15	**Stoklar**	**59.726.580,45**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	59.726.580,44
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,01
16	**Ön Ödemeler**	**565.425.035,79**
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	565.425.035,79
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**3.570.837,58**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	3.570.837,58
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**475.773,03**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	475.773,03
2	**DURAN VARLIKLAR**	**150.438.151.091,74**
22	**Faaliyet Alacakları**	**1.027.359,68**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.027.359,68
24	**Mali Duran Varlıklar**	**100.000.000,00**
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**150.337.065.231,56**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	147.331.572.883,04
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	154.287.562,17
252	BİNALAR HESABI	2.818.854.551,46
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	261.324.812,66
254	TAŞITLAR HESABI	1.151.583.621,15
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.405.799.358,11
256	HİZMET İMTİYAZ VARLIKLARI HESABI	2.377.629.012,01
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.197.736.671,05
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	33.750.102,01
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	460.925.389,33
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	312.838,56
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-461.238.227,89
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**58.500,50**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	58.500,50
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0,00**
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	8.812.687,40
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-8.812.687,40
	AKTİF TOPLAMI	**543.147.932.824,02**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**14.320.238.288,58**
32	**Faaliyet Borçları**	**1.943.451.471,05**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.644.620,26
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	1.936.806.850,79
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**9.816.485.564,67**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.490.569.566,68
333	EMANETLER HESABI	3.277.400.175,53
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	48.515.822,46
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**2.559.754.810,07**
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	24.049.570,32
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.535.475.841,65
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	229.398,10
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**71.628,91**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	71.628,91
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**465.531,82**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	465.531,82
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**9.282,06**
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	9.282,06
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**1.363.077.970,10**
43	**Diğer Borçlar**	**26.296,74**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	26.296,74
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**261.120.743,37**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	261.120.743,37
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**1.101.930.929,99**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	1.101.930.929,99
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**527.464.616.565,34**
50	**Net Değer**	**38.922.382.291,38**
500	NET DEĞER HESABI	38.922.382.291,38
51	**Değer Hareketleri**	**-4.005.322.843.247,60**
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-4.005.322.843.247,60
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**2.727.311.156.144,96**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.727.311.156.144,96
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-50.222.171.481,07**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-50.222.171.481,07
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**1.816.776.092.857,67**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.855.389.496.514,90
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-38.613.403.657,23
	PASİF TOPLAMI	**543.147.932.824,02**

Bilanço Dipnotları:		Cari Yıl Tutar TL
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	99.305.309,06
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	117.586,36
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	4.799.163,68
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	211.788.147,14
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	99.305.309,06
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	117.586,36
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	211.788.147,14
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	145.298.079.565,68
923	KAMU-ÖZEL İŞBİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	90.204.292,90
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	145.298.079.565,68
922	KAMU-ÖZEL İŞ BİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ HESABI	90.204.292,90
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	4.799.163,68

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 21 Adı : TİCARET BAKANLIĞI Yılı : 2024

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	181.420.643.019,27
630	01	Personel Giderleri	13.380.256.830,80
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.470.290.090,82
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.838.781.414,39
630	05	Cari Transferler	25.097.321.111,58
630	07	Sermaye Transferleri	31.650.730,27
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.443.783,36
630	13	Amortisman Giderleri	1.462.562.767,05
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	92.224.703,34
630	15	Karşılık Giderleri	1.739.006,32
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	137.004.771.278,40
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	12.256.803,93
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	813.585.660,97
630	99	Diğer Giderler	213.758.838,04

GİDERLER TOPLAMI (A) 181.420.643.019,27

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.967.872.834.505,94
600	01	Vergi Gelirleri	1.811.996.219.328,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.971.556.441,80
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	237.073.138,52
600	05	Diğer Gelirler	153.660.075.630,91
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	124.536,41
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	7.767.499,44
600	99	Diğer Gelirler	17.930,86

GELİRLER TOPLAMI (B) 1.967.872.834.505,94

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.436.794.663,93
610	01	Vergi Gelirleri	2.183.353.117,17
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	210.091,23
610	05	Diğer Gelirler	253.231.455,53

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) 2.436.794.663,93

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) 1.965.436.039.842,01

ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) 32.760.696.034,93

FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) 1.816.776.092.857,67

GİDERLER TOPLAMI(A)	181.420.643.019,27		
GELİRLER TOPLAMI(B)	1.967.872.834.505,94	NET GELİR (D=B-C)	1.965.436.039.842,01
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	2.436.794.663,93	FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	1.816.776.092.857,67

BİLANÇO

Kurum Kodu : 31.01.00.00

TİCARET BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	4.015.696.606,04
10	**HAZIR DEĞERLER**	3.636.203.087,28
100	KASA HESABI	1.304.547,00
102	BANKALAR HESABI	3.634.870.206,95
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	28.333,33
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	974.357,50
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	948.445,27
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	25.912,23
13	**DİĞER ALACAKLAR**	4.258.196,97
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	80.146,64
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	4.178.050,33
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	1.836.233,90
139	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.836.233,90
15	STOKLAR	4.232.245,49
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.232.245,49
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	0,00
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	14.831.775,30
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	14.831.775,30
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	355.196.943,50
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	6.977.548,87
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	348.219.394,63
195	İŞ AVANSLARI HESABI	0,00
196	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	43.534.298,72
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	40.906.130,39
252	BİNALAR HESABI	728.000,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	36.745.959,96
254	TAŞITLAR HESABI	7.351.527,95
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	54.018.774,43
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-61.743.331,95
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.805.200,00
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.375.136.354,36
32	**TİCARİ BORÇLAR**	134.689.461,19
320	SATICILAR HESABI	0,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	134.689.461,19
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.489.689.388,26
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	4.880.993,39
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.484.808.394,87
34	ALINAN AVANSLAR	8.956.410,41
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	8.956.410,41
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	238.476.198,34
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	108.649.905,68
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.132.296,07
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	125.806.523,53
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	887.473,06
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	503.324.896,16
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	500.929.873,55
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.395.022,61
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	0,00
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	94.788.775,29
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	94.788.775,29
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	94.788.775,29
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.589.305.775,11
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	100.000.000,00
500	SERMAYE HESABI	100.000.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	0,00
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	0,00
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-6.996.636,67
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-6.996.636,67
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	1.496.302.411,78
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	1.496.302.411,78

260	HAKLAR HESABI	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	2.628.168,33
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	2.628.168,33

AKTİF TOPLAMI 4.059.230.904,76

PASİF TOPLAMI 4.059.230.904,76

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:31.01.00.00

TİCARET BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ

Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.094.634.860,80
1- Yurtiçi Satışlar	3.094.627.825,82
3- Diğer Gelirler	7.034,98
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	14.589.625,44
1- Satıştan İadeler (-)	14.589.625,44
C- NET SATIŞLAR	3.080.045.235,36
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	3.080.045.235,36
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.044.079.830,29
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.044.079.830,29
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	1.035.965.405,07
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	936.078.515,24
3- Faiz Gelirleri	934.751.917,10
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.326.598,14
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,12
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,12
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	1.972.043.920,19
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	25.223.639,45
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,01
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	25.223.639,44
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	35.274,31
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	35.170,32
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	103,99
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	0,00
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	500.929.873,55
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	1.496.302.411,78

ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İstihdam Türlerine Göre Personelin Dağılımı

Tablo 2: Bakanlığa Bağlı, İlgili ve İlişkili Kamu İdareleri

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

KISALTMALAR

AŞ	Anonim Şirket
DLH	Demiryollar Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü
GYMY	Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Yapılandırılmış Alacakların Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

2. Taşıtlar Hesabının Fiili Durumu Yansıtmaması

3. Kurum Taşınmazlarının Kaydına Yönelik Eksikliklerin Bulunması

4. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Doğrudan Giderleştirilmesi

5. Yapım İşlerine İlişkin Müşavirlik Hizmetleri Kapsamında Ödemesi Yapılan Hakediş Tutarlarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmesi

B. Diğer Bulgular

1. Bakanlık Tarafından Ulaştırma Spor Kulübüne Tahsis Edilen Spor Tesisi Giderlerinin Bütçeden Karşılanması

2. Bakanlık Tarafından Gerçekleştirilen Bazı Yapım İşleri ile Hizmet Alımlarına Ait Sözleşmelerin İhale Dokümanında Yer Alan Düzenlemelere Aykırı Hükümler İçermesi

3. Alacakların Takibi Konusunda Bakanlık Bünyesinde Herhangi Bir Birim Görevlendirilmemesi

4. Sözleşmesi Feshedilen Yapım İşlerinde Fesih Sonrası Sigorta İşlemlerinin Gerçekleştirilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının görev, yetki ve sorumlulukları, 10.07.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 474'üncü maddesi ile belirlenmiştir. Ayrıca, 655 sayılı Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de de Bakanlığa verilen görevler bulunmaktadır.

Anılan mevzuat hükümleri ile Bakanlığa verilen başlıca görevler şunlardır:

a) Ulaştırma, denizcilik, haberleşme ve posta iş ve hizmetleri ile Karadeniz ile Marmara denizini birleştiren ve gemilerin seyrüseferine imkân veren Kanal İstanbul ve benzeri su yolu projelerinin geliştirilmesi, kurulması, kurdurulması, işletilmesi ve işlettirilmesi hususlarında, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, milli politika, strateji ve hedeflerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak ve belirlenen hedefleri uygulamak,

b) Ulaştırma ve denizcilik iş ve hizmetleriyle ilgili altyapı, şebeke, sistem ve hizmetleri; ticari, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlara, teknik gelişmelere uygun olarak planlamak, kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek ve geliştirmek,

c) Ulaştırma, denizcilik, haberleşme ve posta iş ve hizmetlerinin ekonomik, seri, elverişli, güvenli, kaliteli, çevreye kötü etkisi en az ve kamu yararını gözetecek tarzda serbest, adil ve sürdürülebilir bir rekabet ortamında sunulmasını sağlamak,

ç) Evrensel hizmet politikalarının, ilgili kanunların hükümleri dâhilinde ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik şartlarına göre belirlenmesi için gerekli çalışmaları yapmak, evrensel hizmetin yürütülmesini sağlayacak esasları tespit etmek, uygulanmasını takip etmek,

d) Ulaştırma, denizcilik, haberleşme, posta iş ve hizmetlerinin gerektirdiği uluslararası ilişkileri yürütmek, anlaşmalar yapmak ve bu alanlarda uluslararası mevzuatın gerektirmesi halinde mevzuat uyumunu sağlamak,

e) Araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek,

f) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi yürürlüğe girmeden önce Ulaştırma, Denizcilik ve

Haberleşme Bakanlığı adıyla faaliyet gösteren Bakanlığın görev, yetki ve sorumlulukları, 01.11.2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiş iken 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 655 sayılı Kararname'nin Bakanlığın görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen maddelerinin birçoğu yürürlükten kaldırılarak adı Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir.

Ardından, 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 16'ncı Bölümünde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın görevleri ve teşkilat yapısına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bakanlığın görevleri açısından Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi öncesi ve sonrasındaki durum karşılaştırıldığında, havacılık sanayi ve uzay teknolojileri alanındaki görevler ile e-Devlet hizmetlerine ilişkin görevlerin kapsam dışına alınması haricinde önemli bir değişiklik yaşanmadığı görülmektedir.

Havacılık sanayi ve uzay teknolojilerine ilişkin görevlerin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte Bakanlığın görevleri arasından çıkarılması, 13.12.2018 tarihli ve 23 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili Türkiye Uzay Ajansı kurulması ve Bakanlık bünyesinde yer alan Havacılık ve Uzay Teknolojileri Genel Müdürlüğünün kapatılmasıyla gerçekleştirilmiştir.

E-Devlet hizmetlerine ilişkin görevlerin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte Bakanlığın görevleri arasından çıkarılması ise 24.10.2019 tarihli ve 48 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Dijital Dönüşüm Ofisinin kurulması ve söz konusu görevlerin bu Ofise devredilmesi suretiyle gerçekleştirilmiştir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının misyonu; ulaştırma, denizcilik, haberleşme ve bilgi teknolojileri alanlarında; dengeli, erişilebilir, ekonomik ve güvenli hizmet anlayışıyla, toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesine ve ülke kalkınmasına katkı sağlamaktır. Vizyonu ise güvenli ulaşımı, hızlı erişimi sağlayan bir kurum olmaktır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bakanlıkta 8 adet Genel Müdürlük bulunmaktadır. Bakanlık bünyesinde bulunan Genel Müdürlükler aşağıda belirtilmiştir.

- Personel Genel Müdürlüğü
- Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Haberleşme Genel Müdürlüğü
- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
- Ulaştırma Hizmetleri Düzenleme Genel Müdürlüğü
- Denizcilik Genel Müdürlüğü
- Tersaneler ve Kıyı Yapıları Genel Müdürlüğü

Bakanlığın diğer hizmet birimleri ise; Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Araştırmaları Merkezi Başkanlığı, Ulaşım Emniyeti İnceleme Merkezi Başkanlığı, Döner Sermaye İşletme Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Özel Kalem Müdürlüğü ve Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, İç Denetim Birimi Başkanlığıdır.

Bakanlık, merkez teşkilatının yanında 13 Bölge Müdürlüğü, 1 DLH Marmaray Bölge Müdürlüğü, 3 Denizdibi Tarama Başmühendisliği ve 21 Bölge Liman Başkanlığı, 1 Ulusal Deniz Emniyeti Başkanlığı ve 50 Liman Başkanlığından oluşan taşra teşkilatı ile hizmet vermektedir.

Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatında 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla toplam 4051 kişi istihdam edilmektedir. Bakanlık personelinin istihdam türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: İstihdam Türlerine Göre Personelin Dağılımı

	Merkez	**Taşra**	**Toplam**
Memur	1366	1498	2864
İşçi	286	777	1063
4/B Sözleşmeli Personel	35	89	124
Toplam Kadro	**1687**	**2364**	**4051**

Söz konusu tabloda yer alan verilere göre, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı bünyesinde 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla toplam 2864 memur, 1063 işçi ve 124 sözleşmeli personel istihdam edilmektedir.

657 sayılı Kanun'a göre memur statüsünde olan 2864 personelin dağılımına bakıldığında, 1727 personelin Genel İdare Hizmetleri Sınıfında, 1071 personelin Teknik Hizmetler Sınıfında, 5 personelin Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfında, 15 personelin Avukatlık Hizmetleri ve 46 personelin de Yardımcı Hizmetler Sınıfında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2: Bakanlığa Bağlı, İlgili ve İlişkili Kamu İdareleri

Bağlı İdareler	İlgili İdareler	İlişkili İdareler
Karayolları Genel Müdürlüğü	Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü	
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü	Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü
	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık AŞ Genel Müdürlüğü	Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme AŞ Genel Müdürlüğü
	Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayii AŞ Genel Müdürlüğü	

Bakanlığa bağlı kamu idareleri, Karayolları Genel Müdürlüğü ile Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü olmak üzere 2 tanedir. Bakanlıkla ilgili olan kamu idareleri; Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık AŞ Genel Müdürlüğü ve Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayii AŞ Genel Müdürlüğüdür.

Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayii AŞ Genel Müdürlüğü (TÜRASAŞ) 04.03.2020 tarih ve 31058 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2186 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğünün bağlı ortaklıkları olan Türkiye Vagon Sanayii AŞ (TÜVASAŞ), Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii AŞ (TÜLOMSAŞ) ve Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayii AŞ'nin (TÜDEMSAŞ) birleştirilmesi suretiyle kurulmuş bir iktisadi devlet teşekkülü olup ilgili olduğu bakanlık T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığıdır.

Bakanlığın ilişkili olduğu kamu idareleri ise; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü ve Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme AŞ (TÜRKSAT) olmak üzere 3 tanedir.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, bu Kanun'un uygulanmasında, Kanun'a ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri olduğu belirtildikten sonra, Kanun'a ekli "Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri" başlıklı (I) sayılı Cetvelin 24'üncü sırasında Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına yer verilmiştir. Buna göre, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, merkezi yönetim kapsamındaki genel bütçeli bir kamu idaresidir.

Bakanlık bütçesi, bir yıllık kaynak ve kullanım tahminleri ile gerçekleşmelerinden oluşur ve Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yürütülür. Bakanlık, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının 2024 yılına ait ödenekleri ve gerçekleşmeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tertip	Başlangıç Ödeneği	Aktarma		Toplam Ödenek	Harcama	Başlangıç Ödeneği Dağılımı (%)
		Eklenen	Düşülen			
01- Personel Giderleri	2.223.193.000	774.186.909	510.719.613	2.486.660.296	2.457.583.890	%0,60
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	348.495.000	127.116.514	78.272.810	397.338.704	394.132.353	%0,10
03- Mal ve Hizmet Alımı	144.822.000	3.521.840.582	15.167.848	3.651.494.734	160.722.837	%0,04
05- Cari Transferler	117.728.538.000	1.440.515.120	4.834.645.220	114.334.407.900	112.794.765.726	%31,90
06-Sermaye Giderleri	94.207.757.000	16.263.334.099	12.934.916.435	97.536.174.664	79.598.082.553	%25,52
07-Sermaye Transferleri	154.429.332.000	27.273.139.659	22.361.844.098	159.340.627.561	150.283.591.303	%41,84
TOPLAM	369.082.137.000	49.400.132.883	40.735.566.024	377.746.703.859	345.688.878.662	%100

Bakanlığın 2024 yılı başlangıç ödenekleri toplamı 369.082.137.000 TL olup eklenen ve düşülenler dâhil olmak üzere yılsonu toplam ödenek tutarı 377.746.703.859 TL'dir.Başlangıç ödeneklerinin gider türlerine göre dağılımına bakıldığında; toplam ödeneğin içerisinde, Cari

Transferlerin payı %31,90; Sermaye Giderlerinin payı %25,52; Sermaye Transferlerinin payı %41,84; en düşük dağılım oranına sahip Mal ve Hizmet Alım Giderlerinin payı ise %0,04 seviyesindedir.

Bakanlığın 2024 yılsonu harcaması 345.688.878.662 TL olup harcamanın toplam ödeneğe oranı %91,50 olarak gerçekleşmiştir. Kalemler bazında harcamanın toplam ödeneğe oranı; cari transferler için %98,65, personel giderleri için %98,83, sermaye transferleri için %94,31, mal ve hizmet alımı için %4,40'dır.

Bakanlık, evrensel hizmetin sağlanmasına yönelik 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu'nun 6'ncı maddesi gereğince; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile görev veya imtiyaz sözleşmesi yapan ya da buradan ruhsat veya genel izin alan işletmecilerden Evrensel Hizmet Gelirleri adı altında 2024 yılında toplam 7.892.501.700 TL gelir elde etmiştir.

Ayrıca Bakanlık, 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu'nun 15'inci maddesi gereğince; posta sektöründe faaliyet gösteren hizmet sağlayıcıların üçer aylık dönemlerde geçici kurumlar vergisi kapsamında vermiş oldukları beyanname ekinde yer alan ve gelir tablosunun net satışlar kısmında belirtilen tutardan, posta hizmetlerinden elde ettiği net satış hasılatına isabet eden miktarın yüzde ikisi üzerinden 2024 yılında 1.288.059.735 TL Evrensel Posta Hizmeti Geliri elde etmiştir.

Faaliyet sonuçları ile ilgili verilere bakıldığında; Bakanlığın 2024 yılı faaliyet gelirleri net toplamının 28.954.320.535,48 TL; faaliyet giderleri toplamının 299.770.724.373,21 TL; faaliyet sonucunun ise 162.696.412.606,27 TL enflasyon düzeltmesi ile birlikte -108.119.991.231,46 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi, 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 33'üncü maddesinin verdiği yetkiye istinaden, 2004 yılı Nisan ayında kurulmuş ve Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü olarak faaliyetlerine başlamıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte; Döner Sermaye İşletmesi, 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 490'ıncı maddesi ile yeniden yapılandırılmıştır.

İşletmenin ana gelir kalemleri; belgelendirme ve ruhsat gelirleri ile muayene, ölçüm, kontrol ve denetim gelirlerinden oluşmaktadır. Ana gider kalemleri ise; Bakanlık ve Karayolları Genel Müdürlüğü personelinin ek ödemeleri ile Bakanlık hizmetlerinin desteklenmesine ilişkin giderler ve bazı yatırım projelerinin finansmanından oluşmaktadır.

2024 yılında Döner Sermaye İşletmesi bütçesinden Bakanlık Merkez Teşkilatı, Bölge Müdürlükleri, Liman Başkanlıkları ve Karayolları Genel Müdürlüğü personeli olan 9.250 kişiye 666 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince toplam 1.186.834.647,51 TL ek ödeme yapılmıştır.

İşletmenin 2024 yılı toplam geliri 7.897.440.711,59 TL; toplam gideri ise 7.826.550.421,41 TL olarak gerçekleşmiştir. 350.004.544,75 TL tutarında sermayesi bulunan İşletmenin 31.12.2024 tarihi itibarıyla banka mevcudu 812.425.430,51 TL'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bakanlık, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur" denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri 5018 sayılı Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde

saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 113'üncü maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 114'üncü maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 116'ncı maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 117'nci maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak mali tabloların neler olduğu ve devam eden maddelerinde bu tabloların mahiyetleri, nasıl düzenleneceği ve hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki

düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 11'inci maddesinde, üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve Kanun'da belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Buna göre, üst yöneticilere, idarede iç kontrol sisteminin oluşturulmasının sağlanması, işleyişinin izlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması; harcama yetkililerine birimlerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi; diğer yöneticiler ve personele ise görev ve yetkileri çerçevesinde, iç kontrol sisteminin uygulanması sorumluluğu verilmiştir.

Kanun'un 60, 61, 63 ve 64'üncü maddelerinde, mali hizmetler birimleri, muhasebe yetkilileri ve iç denetçilerin iç kontrol alanındaki görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir. Buna göre; mali hizmetler birimleri, idarenin iç kontrol sisteminin kurulması, standartlarının uygulanması ve geliştirilmesi konularında çalışmalar yapmak ve ön mali kontrol faaliyetini yürütmekten; muhasebe yetkilileri, ödeme emri belgesi ve eklerinin kontrolünden, muhasebe işlemlerinin belirlenmiş standartlara ve usulüne uygun olarak kaydedilmesinden,

raporlanmasından, muhafazasından ve denetime hazır halde bulundurulmasından; iç denetçiler ise, idarelerin iç kontrol sistemlerinin denetlenmesinden ve geliştirilmesi yönünde önerilerde bulunulmasından sorumludurlar.

Yukarıda belirtilen sorumluklar çerçevesinde, Bakanlığın 2024 yılı iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması ve geliştirilmesi çalışmaları, 2024 yılında ve öncesinde gerçekleştirilen tüm faaliyetler dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

1. Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

2. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

3. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Yeterlilik-performans değerlendirmesi belirlenmemiştir. Performans değerlendirmeye yönelik düzenlemelerin yürürlüğe konulması halinde kurumsal ikincil mevzuat düzenlenmesine yönelik çalışmalar başlatılacaktır.

4. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

5. Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

6. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

7. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili çalışmalar yapmış olmakla beraber risk değerlendirme açısından bu çalışmalar yeterli değildir.

8. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak personel eksikliği/personel hareketliği, teşkilat yapısındaki değişiklikler nedeniyle bunlar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

9. İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

10. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

11. İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

12. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup bunlar güncellik açısından yeterli değildir.

13. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

14. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

15. İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

16. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

17. İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

18. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 20 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 8'i doludur.

19. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yapılandırılmış Alacakların Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

Bakanlık tarafından çeşitli yapılandırma kanunları kapsamına giren faaliyet alacaklarından ilgisine göre tecil, tehir veya terkin işlemleri neticesinde tecilli, tehirli hale gelen faaliyet alacaklarının 122-222 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 122 Gelirlerden Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 57'inci maddesinde; "Gelirlerden tecilli ve tehirli alacaklar hesabı; gelirlerden alacaklar veya gelirlerden takipli alacaklar ya da diğer faaliyet alacakları hesaplarında kayıtlı tutarlardan mevzuatı gereğince, bir yılı veya içinde bulunulan faaliyet dönemi sonunu geçmeyen bir süreyle tecil veya tehir edilen tutarlar ile duran varlıklar ana hesap grubu içindeki gelirlerden tecilli ve tehirli alacaklar hesabında kayıtlı alacaklardan, dönem sonunda tecil ve tehir süresi bir yılın altına inen tutarlar ve bunlardan tahsil edilen, tecil veya tehiri kaldırılanların izlenmesi için kullanılır.",

Aynı Yönetmelik'in 222 Gelirlerden Alacaklar Hesabını düzenleyen "Hesabın niteliği" başlıklı 140'ıncı maddesinde ise; "Gelirlerden tecilli ve tehirli alacaklar hesabı, gelirlerden alacaklar veya gelirlerden takipli alacaklar ya da diğer faaliyet alacakları hesaplarında kayıtlı tutarlardan mevzuatı gereğince bir yılı aşan bir süreyle tecil veya tehir edilen tutarların izlenmesi için kullanılır." hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, kamu idaresine ait faaliyet alacaklarından çeşitli sebeplerle tecilli veya tehirli hale gelmiş olanlarının 122-222 No.lu hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında Strateji Geliştirme Başkanlığının belirli nitelikteki alacakların takibinden sorumlu olduğu; tecil, tehir ve terkin işlemlerinin Merkez Saymanlık Müdürlüğünce yerine getirilmesi gerektiği ifade edilmiş ancak bulgu konusu hususa ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

Sonuç olarak, tecilli veya tehirli hale gelen alacakların Yönetmelik hükümlerine uygun olarak 122-222 No.lu hesaplarda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşıtlar Hesabının Fiili Durumu Yansıtmaması

Bakanlık tarafından metro araçları alımı ve işletmeye alma işleri kapsamında satın alınan metro araçlarından geçici kabulleri yapılmak suretiyle işletmeye alınanların 254 Taşıtlar Hesabına kaydedilmesi gerekirken 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın Niteliği" başlıklı 187'nci maddesinin birinci fıkrasında;

"Yapılmakta olan yatırımlar hesabı; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılır." ifadesi yer almaktadır.

"Hesabın İşleyişi" başlıklı 188'nci maddesinde ise;

"*b) Alacak*

1) *Tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarlar bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedilir."* denilmektedir.

Aynı Yönetmeliğin 254 Taşıtlar Hesabını düzenleyen Hesabın Niteliği başlıklı 179'ncu maddesinde;

"(1) Taşıtlar hesabı, kamu idarelerine ait taşıtların izlenmesi için kullanılır." hükmü yer almaktadır.

Mezkûr Yönetmelik'in verdiği yetkiye istinaden çıkarılan 22.11.2023 tarihli Genel Bütçe Ortak Detaylı Hesaplı Planının 254 Taşıtlar Hesabının detayında 254.4 Demiryolu ve Tramvay taşıtları ayrıca düzenlenmiştir.

Bu kapsamda yapılan incelemelerde Bakanlık tarafından İstanbul Yeni Havalimanı Metro Hattı 176 Adet Metro Aracı Temin ve İşletmeye Alma İşi kapsamında 16.01.2023 tarihinde mal alımı geçici kabul tutanağı düzenlenmiş olup 10 set (40 adet) metro aracının geçici kabulleri yapılmış olmasına rağmen Bakanlığın muhasebe kayıtlarında 254 Taşıtlar Hesabına kayıtlarının yapılmadığı, 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabında takip edildiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edilerek 20.05.2025 tarih ve 50213 defter yevmiye no'lu Muhasebe İşlem Fişi ile muhasebe kaydının yapıldığı ifade edilmiş olsa da muhasebe kayıtlarının 2024 yılı içerisinde yapılmaması sebebiyle, düzeltme işlemlerinin 2024 yılı mali tablolarına etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak kamu idaresinin yapımı tamamlanarak geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarların 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabından çıkış kaydı yapılarak ilgili maddi duran varlıklar hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Kurum Taşınmazlarının Kaydına Yönelik Eksikliklerin Bulunması

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'e göre taşınmaz ve haklar; kamu idarelerinin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan, eklenti ve bütünleyici parçaları dahil olmak üzere arazi, arsa, bina, yeraltı ve yerüstü düzenleri ile sınırlı aynî haklar ve kişisel hakları ifade etmektedir.

Kurum taşınmazlarına yönelik yapılan incelemeler sonucunda bazı hususlar tespit edilmiş olup aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

a)**Kamulaştırma Yolu ile Edinilen Duran Varlıkların Arazi ve Arsalar Hesabında İzlenmemesi**

Bakanlık tarafından yürütülen projeler kapsamında kamulaştırılan arazi ve arsaların kamulaştırma bedellerinin 250 Arazi ve Arsalar Hesabında izlenmesi gerekirken, 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 169'uncu maddesinde; maddi duran varlıklar hesap grubunun, kamu idarelerince faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve

tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıklar, bunların birikmiş amortismanları ile ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarının izlenmesi için kullanılacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in 171'inci maddesinde; arazi ve arsalar hesabının, kamu idarelerinin her türlü arazi ve arsaları ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, 172'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise bütçeye gider kaydedilmek suretiyle edinilen arsa ve arazilerin, maliyet bedeli üzerinden bu hesaba borç kaydedileceği belirtilmiştir. Buna göre, kamu idarelerince herhangi bir şekilde edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan arazi ve arsaların, maliyet bedeli ile "Maddi Duran Varlıklar" hesap grubunda 250 Arazi ve Arsalar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Bakanlık tarafından yürütülen projeler kapsamında yapılan incelemede, 2024 yılında kamulaştırılan arazi ve arsaların kamulaştırma bedelleri üzerinden 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir. Ancak yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, kamulaştırması yapılan arazi ve arsaların 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıt altına alınması gerekmektedir. Bu durum, mali tablolarda 250 Arazi ve Arsalar Hesabının noksan; 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının ise fazla görünmesine yol açmaktadır.

b) Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarındaki Tutarları ile Net Değer Hesabının Uyuşmaması

Bakanlığın 2024 yılı mali tabloları incelendiğinde, ilgili maddi duran varlık hesaplarında tahsisli taşınmazların toplam tutarları ile 500.12 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar yardımcı hesabında kayıtlı tutarın uyuşmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 250 Arazi ve Arsalar, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesaplarının işleyişini düzenleyen 172, 174 ve 176'ncı maddelerine göre; tahsise konu edilen taşınmazların, tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden ilgili maddi duran varlık hesabına borç, 500 Net Değer Hesabına alacak kaydedilmesi gerekmektedir. Ayrıca, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarı 500 Net Değer Hesabına borç, 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına alacak kaydedilmelidir.

Genel Bütçe Ortak Detaylı Hesap Planı incelendiğinde, Bakanlık tarafından tahsisli kullanılan taşınmazların ilgili olduğu maddi duran varlık hesabına 03 detay koduyla kaydedilmesi gerektiği; tahsisli kullanılan taşınmazın kaydı sırasında ise maddi duran varlık hesabı ile karşılıklı kullanılması gereken hesabın 500.12 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar yardımcı hesabının olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Yapılan açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, Bakanlık tarafından tahsisli kullanılan taşınmazların kaydedildiği 250, 251 ve 252 numaralı hesapların 03 detay kodundaki toplam borç kalanı tutarı ile 500.12 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar yardımcı hesabının alacak kalanı tutarının eşit olması gerektiği anlaşılmaktadır. Zira bahsedilen bu yardımcı hesaplar tahsisin kurulması ve kaldırılması işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde karşılıklı olarak kullanılmaktadır. Ancak, Bakanlığın mali tablolarında 250.03, 251.03 ve 252.03 numaralı yardımcı hesapların toplam borç kalanı 869.332.554.602,68 TL olarak görünürken 500.12 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar yardımcı hesabının alacak kalanı 308.671.558.197,74 TL olarak görünmektedir. Bu nedenle, söz konusu hesapların arasındaki fark olan 560.660.996.404,94 TL kadar mali tablolarda hatalı bilgi yer almaktadır.

c) Kamu Konutları, Spor Salonu, Misafirhane ve Otoparkların Mali Tablolarda Tam ve Doğru Raporlanmaması

Bakanlığın kullanımına tahsis edilen kamu konutlarının bir kısmının muhasebe kayıtlarında izlenmediği; spor salonu, spor sahaları, misafirhane ve otoparkların muhasebe kayıtlarına alınmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre, kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların, mali saydamlığı ve hesap verilebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Anılan Kanun'un 44'üncü maddesinde, taşınmazların kaydına ilişkin usul ve esasların Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmış, bu kapsamda yürürlüğe konulan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ilişkin düzenlemelere detaylı olarak yer verilmiştir.

Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde, kamu idarelerinin yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmaz, tapu kütüğünde üçüncü kişiler veya diğer kamu idareleri adına tescilli olmakla birlikte irtifak hakkı tesisi, kiralama, kullanma izni verilmesi ve tahsis gibi yollarla yönetim veya kullanım hakkı kamu idarelerine verilen taşınmazlar olarak tanımlanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in kayıt ve kontrol işlemlerine ilişkin 5'inci maddesinde, tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli üzerinden, maliyet bedeli belirlenemeyenlerin rayiç değerleri üzerinden kayıtlara alınacağı belirtilmiş; bu işlemlerin nihai olarak 31.12.2017 tarihine kadar tamamlanacağı ise Geçici 1'inci madde ile hükme bağlanmıştır.

Tahsis işleminin konusu olan taşınmaz mal, kamu hizmetinin ifası amacıyla ilgili idarenin kullanımına bırakıldığından tahsis yapan ve yapılan idarelerin, bu kaynakların tam ve doğru olarak raporlanmasını teminen tahsis işlemini muhasebeleştirmesi gerekmektedir.

Kendisine taşınmaz tahsis edilen kamu idaresinin tahsis işlemini nasıl muhasebeleştireceği ise, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 175 ve 176'ncı maddelerinde açıklanmıştır.

Buna göre, kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalardan tahsise konu edilenler, tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değer üzerinden 252 Binalar Hesabının "03-Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar" yardımcı hesabına borç; 500 Net Değer Hesabının "12-Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar" yardımcı hesabına alacak kaydedilmelidir. Ayrıca, maddi duran varlık bedellerinin yararlanma süresi içerisinde giderleştirilmesi ve net ekonomik değerinin gösterilmesini sağlamak amacıyla 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabının da kullanılması gerekmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 173'üncü maddesi uyarınca, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı, herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için, yeraltında veya yerüstünde inşa edilmiş her türlü yol, köprü, baraj, tünel, bölme, sarnıç, iskele, hark ve benzeri yapılar ile bunların eklenti ve bütünleyici parçalarının ve bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılmaktadır. Aynı Yönetmelik'in 175'inci maddesinde ise, 252 Binalar Hesabının eklenti ve bütünleyici parçaları dâhil olmak üzere, kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Genel Bütçe Ortak Detaylı Hesap Planı'na göre; otoparkların 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının, spor salonu, misafirhane ve spor sahalarının ise 252 Binalar Hesabının yardımcı hesaplarında takip edilmesi gerekmektedir. Bakanlığın taşınmaz dosyalarının incelenmesi sonucunda; Bakanlık bünyesinde spor salonu, spor sahaları ile otopark ve misafirhanelerin bulunduğu görülmüştür. Muhasebe kayıtları ve icmal cetvelleri incelendiğinde söz konusu yerlere ilişkin muhasebe kayıtlarında yer verilmediği görülmüştür.

Kamu konutlarına ilişkin Destek Hizmetleri Başkanlığından alınan bilgiler çerçevesinde 2024 yılında Bakanlığa tahsisli 140 adet kamu konutu olduğu ancak 24 adedinin muhasebe kayıtlarında yer aldığı görülmüştür. Bakanlığa tahsisli 116 kamu konutunun 252 Binalar Hesabında takip edilmediği tespit edilmiştir. Bakanlık tarafından tahsisli kullanılan taşınmazlardan bir kısmının 252 Binalar Hesabına borç, 500 Net Değer Hesabına alacak kaydı ile muhasebeleştirilmemesi, bu taşınmazlara ilişkin 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabının kullanılmaması, spor sahaları, spor salonu, misafirhane ve

otoparkların muhasebe kayıtlarına alınmaması nedeniyle 2024 yılı Bilançosunda bu hesaplar itibarıyla hataya neden olunmuştur.

Kamu idaresi cevabında, kamulaştırma ve tahsis işlemleri tamamlanarak Hazine adına tapu tescili sağlanan taşınmazların bedellerinin 250 Arazi ve Arsalar Hesabında izlendiği ancak kamulaştırma ve yargı süreçlerinin uzun sürmesi nedeniyle cari yıl içinde ödeme yapılan taşınmazların tamamının tapu tescilinin yapılamadığı; bu nedenle tamamlanmamış işlemlere ait harcamaların 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca, 252 Binalar Hesabına ilişkin tahsisli taşınmaz tutarlarının 2025 yılı içinde yapılan düzeltmelerle uyumlu hale getirildiği, arazi ve arsalarla ilgili Milli Emlak Genel Müdürlüğü ile yazışmaların devam ettiği ve gerekli bilgiler alındıktan sonra Merkez Saymanlık Müdürlüğüne bildirimin yapılacağı belirtilmiştir. Kamu konutları ve misafirhanelerin muhasebe kayıtlarının tamamlandığı, spor salonu ve otoparkların muhasebe çalışmalarının ise devam ettiği ve en kısa sürede tamamlanacağı ifade edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edilerek, 2025 yılında muhasebe kaydının yapıldığı ifade edilmiş olsa da muhasebe kayıtlarının 2024 yılı içerisinde yapılmaması sebebiyle, düzeltme işlemlerinin 2024 yılı mali tablolarına etkisi bulunmamaktadır. Düzeltme kayıtları yapılamayan hesaplara ilişkin olarak da çalışmaların devam ettiği bildirilmiştir.

Sonuç olarak, taşınmazlara yönelik uygulamadaki eksikliklerin kamu varlıklarının etkin bir şekilde kontrol edilememesine ve taşınmazlara ilişkin doğru bilgilerin mali tablolara tam ve doğru şekilde aktarılamamasına sebep olmaktadır. Bu sebeple Bakanlık kullanımında olan taşınmazlara ilişkin işlemlerin ilgili mevzuatına uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Maddi Olmayan Duran Varlıkların Doğrudan Giderleştirilmesi

Bakanlık faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan sertifika ve bilgisayar yazılımı gibi değerlerin 260 Haklar Hesabında izlenmediği ve doğrudan gider kaydedildiği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin “26 Maddi Olmayan Duran Varlıklar” başlıklı 192’nci maddesinin birinci fıkrasında;

“Maddi olmayan duran varlıklar hesap grubu, herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve kapsama dâhil kamu idarelerinin belli bir şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ve belli koşullar altında hukuken himaye gören haklar gibi varlıklar ile bunlar için hesaplanan birikmiş amortismanların kaydı için kullanılır…”,

260 Haklar Hesabının "Hesabın niteliği" başlıklı 194'üncü maddesinin birinci fıkrasında,

"Haklar hesabı, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılır",

"Hesabın işleyişi" başlıklı 195'inci maddesinin birinci fıkrasında ise;

"Haklar hesabına ilişkin borç ve alacak kayıtları aşağıda gösterilmiştir:

a) Borç

1) Bütçeye gider kaydıyla edinilen haklar bir taraftan bu hesaba borç, kesintiler ilgili hesaba, ödenecek tutar 103-Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı, 325-Nakit Talep ve Tahsisleri Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak; diğer taraftan 830-Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835-Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedilir" düzenlemeleri yer almaktadır.

Buna göre, kamu idaresinin faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve yararlanma süresi bir yıldan fazla olan bilgisayar yazılımı ve lisans gibi değerler edinme tarihindeki maliyet bedelleri ile 260 Haklar Hesabına kaydedilmelidir.

Diğer yandan, ilgili varlıklar için ayrılacak amortisman oranları amortisman ve tükenme paylarına ilişkin açıklamaların yer aldığı 47 sıra nolu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği ile belirlenmiş olup ilgili Tebliğin 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında;

" (...) Ancak, maliyet bedeli, 28/12/2006 tarihli ve 2006/11545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Taşınır Mal Yönetmeliğinin eki listede yer alan dayanıklı taşınırların her biri için 52.000 TL'yi, 13/9/2006 tarihli ve 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelikte yer alan taşınmazlar için 114.000 TL'yi aşmayan duran varlıklar ile tutarına bakılmaksızın Maddi Olmayan Duran Varlıklar ve Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar hesap gruplarında izlenen varlıklar için amortisman oranı % 100 olarak belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle maliyet bedeli bu tutarlara kadar olan duran varlıklar, hesaplara alındığı yılın sonunda tamamen amorti edilir…" denilerek maddi olmayan duran varlıklar için amortisman oranı %100 olarak belirlenmiştir.

Anılan mevzuat hükmüne göre, bilgisayar yazılım lisansı, sertifika ve patent gibi varlık alımlarının maddi olmayan duran varlık grubuna kaydedilmesi ve aynı yıl sonunda bu varlıkların tamamı için amortisman ayrılması gerekmektedir.

Ancak, 2024 mali yılı içerisinde yapılan bazı sertifika alımlarına ait tutarlar 260 Haklar Hesabına kaydedilmesi gerekirken, 630 Giderler Hesabında muhasebeleştirilerek doğrudan gider kaydedilmiştir.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edilerek, 12.02.2025 tarih ve 14876 defter yevmiye no'lu Muhasebe İşlem Fişi ile muhasebe kaydının yapıldığı ifade edilmiş olsa da muhasebe kayıtlarının 2024 yılı içerisinde yapılmaması sebebiyle, düzeltme işlemlerinin 2024 yılı mali tablolarına etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak kamu idaresinin faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan sertifika ve bilgisayar yazılımı gibi değerlerin 260 Haklar Hesabında takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Yapım İşlerine İlişkin Müşavirlik Hizmetleri Kapsamında Ödemesi Yapılan Hakediş Tutarlarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmesi

Bakanlık tarafından ihale edilen bazı yapım işlerine ait müşavirlik hizmetleri kapsamında gerçekleştirilen hakediş ödemelerinin 630 Giderler Hesabı yerine 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'nda muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'na ilişkin "Hesabın Niteliği" başlıklı 187'nci maddesinin birinci fıkrasında;

"*Yapılmakta olan yatırımlar hesabı; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılır.",*

630 Giderler Hesabı'na ilişkin "Hesabın İşleyişi" başlıklı 402'nci maddesinin birinci fıkrasında ise;

"Bütçe ile ilgili olarak tahakkuk ettirilen ancak, bilanço hesabını ilgilendirmeyen giderler bir taraftan bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak; diğer taraftan bütçe gider

hesapları hesap grubunda yer alan ilgili hesaba borç, 835-Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedilir." hükümleri yer almaktadır.

Mezkûr Yönetmeliğin verdiği yetkiye istinaden çıkarılan 22.11.2023 tarihli Genel Bütçe Ortak Detaylı Hesaplı Planının 630 Giderler Hesabı'nın 30.6.2.10-30.6.5.10 No.lu alt kodlarında, proje kapsamında yapılan müşavir ödemeleri için "*Müşavir firma ve kişilere ödemeler*" başlığıyla ayrıca yardımcı hesaplar tanımlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere yapımı süren maddi duran varlıklara ilişkin madde, malzeme ve işçilik ile bu nitelikte olan genel giderlerin 258 No.lu hesaba, yapıma konu varlıkla ilişkilendirilemeyecek olan giderlerin ise 630 No.lu hesaba kaydedilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede ise bazı yapım işlerine ilişkin müşavirlik hizmet alımları kapsamında ödenen hakediş tutarlarının da ilgili olduğu yapım işine ait giderlerin izlendiği 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı'nda muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; ilgili birimlere talimat verildiği ve söz konusu hesapların Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kullanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, müşavirlik hizmeti kapsamında yüklenilen giderlerin, hizmetin ilgili olduğu yapım işine ait madde, malzeme ve işçilik ile bu nitelikte olan genel giderler olarak değerlendirilmesi mümkün olmadığından bu kapsamda yapılan ödemelerin 630 Giderler Hesabı'nda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bakanlık Tarafından Ulaştırma Spor Kulübüne Tahsis Edilen Spor Tesisi Giderlerinin Bütçeden Karşılanması

Bakanlığın merkez kampüsü içerisinde yer alan spor kompleksindeki kapalı spor salonu ve iki adet açık spor salonunun makam oluru ile Ulaştırma Spor Kulübünün sportif faaliyetlerinde kullanılmak üzere tahsis edildiği, söz konusu faaliyetler çerçevesinde spor kulübü tarafından spor merkezindeki tesislerin diğer spor kulüplerine ve üçüncü kişilere kullandırılmak suretiyle gelir elde edildiği bu faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin spor

kulübünün uhdesinde kaldığı ancak spor kompleksindeki giderlerin Bakanlık bütçesinden gerçekleştirildiği görülmüştür.

Bakanlığın kapalı spor salonu ve spor kompleksi, Ulaştırma Spor Kulübü Derneğinin sportif faaliyetleri, hazırlık çalışmaları ile Bakanlık çalışanlarının ve yakınlarının faydalanabilmesi için Ulaştırma Spor Kulübü Derneğinin 25.12.1996 ve 28.01.1997 tarihli ve 96/59 sayılı yazılarına istinaden Ulaştırma Spor Kulübünün kullanımına tahsis edilmiştir. Ancak arşiv taramalarında tahsis onayına rastlanmadığından dolayı 29.03.2013 tarihli Bakanlık Makam Oluru ile Kapalı Spor Salonunun sevk ve idaresi Ulaştırma Spor Kulübü Derneği Başkanlığının kullanımına verilmiştir.

26 Nisan 2022 tarihli ve 31821 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu ile Ulaştırma Spor Kulübü Derneği, Ulaştırma Spor Kulübü olmuştur. 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanun'unun "Spor kulüpleri ve spor anonim şirketlerinin bütçe ve harcama ilkeleri" başlıklı 20'nci maddesinde spor kulüpleri ve spor anonim şirketlerinin bütçelerinde gelir ve gider denkliğinin sağlanmasının esas olduğu belirtilmiştir.

31.12.2023 tarih ve 32416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2024-1 Tebliğ Nolu Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde;

“ *Bu Tebliğin amacı, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, kamu bankaları ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının tasarrufunda bulunan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal ve destek amaçlı tesislerden dinlenme amacıyla veya diğer amaçlarla yararlanacaklardan alınacak yemek, konaklama ve diğer hizmet bedellerinin tespitinde ve elde edilen gelirlerin kullanımında uyulacak usul ve esasları belirlemektir*.” ifadesi yer almaktadır.

Tebliğ'in "Ortak hususlar" başlıklı 7'nci maddesinde;

“*Kamu kurum ve kuruluşlarının tasarrufunda bulunan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin işletme giderleri için ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerinden herhangi bir katkıda bulunulmaması esastır.*

(2) Bu tesislerde merkezden geçici görevle gönderilecek personel sayısı asgari seviyede tutulur ve 2023 yılında görevlendirilen personel sayısı hiçbir şekilde aşılamaz.

(3) Bu tür yerlerde, 2024 yılında, merkezi yönetim bütçesi ile döner sermaye ve fonlardan ücret ödenmek üzere ilk defa personel istihdam edilemez. Ancak, ücreti sosyal tesis işletme gelirlerinden karşılanmak üzere ilk defa personel istihdamı yapılabilir.

(4) Kuruma ve/veya mensuplarına yardım ve hizmet amacıyla kurulmuş olan fon, vakıf, dernek ve benzeri kuruluşlar eliyle işletilen tesislere kurum bütçesinden doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunulamaz." hükümlerine yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Bakanlığın tasarrufunda bulunan spor tesislerinin, kurum personeli ve yakınlarının ile sporcuların kullanımı amacıyla Ulaştırma Spor Kulübüne tahsis edildiği buradan elde edilen gelirler ile giderlerini karşılaması esas olduğu halde Tebliğ'de açıkça ifade edildiği gibi kurum bütçelerinden doğrudan ya da dolaylı olarak herhangi bir katkıda bulunulamayacağı esas olmasına rağmen Bakanlık bütçesinden söz konusu tesisin elektrik, su, ısınma giderlerinin karşılandığı; 3 kurum personelinin spor tesisinde görev yaptığı, bunların ödemelerinin Bakanlık bütçesinden karşılandığı tespit edilmiş olup bu hususun mevzuat hükümlerine aykırılık oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında elektrik ve su giderleri için süzme sayaç takılacağı belirtilmiş olup çalışmalarına başlanıldığı, Bakanlık personelinin Ulaştırma Spor Kulübünde görev yapmadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda izleyen yıl denetimlerinde mevcut durum takip edilecektir. Bulgu konusu edilen husus Bakanlık personelinin Ulaştırma Spor Kulübünde görev yapması değil Ulaştırma Spor Kulübüne tahsis edilen spor tesisinde görev yapmalarıdır. Destek Hizmetleri Daire Başkanlığından alınan bilgiler çerçevesinde Ulaştırma Spor Kulübüne tahsis edilen spor tesisinde görev yapan 3 kurum personelinin mevcut olduğu bildirilmiştir. 29.03.2013 tarihli Bakanlık Makam Oluru ile Kapalı Spor Salonunun sevk ve idaresi Ulaştırma Spor Kulübü Derneği Başkanlığının kullanımına verilmiştir. Bu kapsamda sevk ve idaresi spor kulübünde olan tesis için Bakanlık personelinin görev yapması ve harcamalarının bütçeden karşılanması mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

Sonuç olarak Bakanlık makam oluru ile tahsis edilen sevk ve idaresi Ulaştırma Spor Kulübünde bulunan söz konusu spor tesisi için mevzuat hükümleri çerçevesinde Bakanlık bütçesinden doğrudan ve/veya dolaylı olarak katkıda bulunulmaması esastır.

BULGU 2: Bakanlık Tarafından Gerçekleştirilen Bazı Yapım İşleri ile Hizmet Alımlarına Ait Sözleşmelerin İhale Dokümanında Yer Alan Düzenlemelere Aykırı Hükümler İçermesi

Bakanlık hizmet birimleri arasında yer alan Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen bazı yapım işi ve hizmet alım ihaleleri neticesinde düzenlenen sözleşmelerin işe ilişkin ihale dokümanında yer alan hususlara aykırı hükümler içerdiği görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinde bu Kanun'a göre düzenlenecek sözleşmelerde, ihale dokümanında yer alan şartlara aykırı hükümlere yer verilemeyeceği düzenlenmiştir.

Ek olarak, ihale türlerine göre uygulanması öngörülen ihale uygulama yönetmeliklerinin eki tip sözleşmelerin ilgili maddelerinde de ihale dokümanının, sözleşmenin eki ve ayrılmaz parçası olduğu, idare ve yükleniciyi bağladığı ancak sözleşme hükümleri ile ihale dokümanını oluşturan belgeler arasında çelişki veya farklılık olması halinde ihale dokümanında yer alan hükümlerin esas alınacağı belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere 4735 sayılı Kanun kapsamına giren sözleşmeler, sözleşme eki niteliğindeki dokümanlarda yer alan düzenlemelere aykırı hüküm içermemelidir.

Yapılan incelemede ise Bakanlık tarafından süreci tamamlanan bazı yapım işi ve hizmet alım ihaleleri sonucunda düzenlenen sözleşmelerin; "Sözleşmenin ekleri" başlıklı maddeleri ve sözleşme hükümlerine uyulmaması, iş veya hizmetin gereği gibi ifa edilmemesi durumlarında uygulanması gereken ceza miktarlarının tespitine ilişkin düzenlemeler içeren maddeleri ile ihale dokümanında aynı konuda düzenlemeler içeren maddeler arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığınca gerçekleştirilecek ihalelerde ihale dokümanı ile sözleşme arasında farklılık oluşmaması yönünde gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, ihaleye konu taahhüdün gereğince yerine getirilmesi ve sözleşme süresince uygulanacak yaptırımlar dahil diğer tüm iş ve işlemlerin 4735 sayılı Kanun'da yer

alan ilkelere uygun tesis edilmesini teminen bu kapsamda düzenlenecek sözleşmelerin, ilgili işe ilişkin ihale dokümanında yer alan hükümlere uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Alacakların Takibi Konusunda Bakanlık Bünyesinde Herhangi Bir Birim Görevlendirilmemesi

Bakanlığa ait alacakların takibi konusunda yetkili ve görevli bir birim bulunmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Mali hizmetler birimi" başlıklı 60'ıncı maddesinin (e) bendinde; ilgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek ilgili birimin görevleri arasında sayılmıştır.

Öte yandan 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı"nı düzenleyen bölümün "Strateji Geliştirme Başkanlığı" başlıklı 488'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 15 inci maddesi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve diğer mevzuatla strateji geliştirme ve malî hizmetler birimlerine verilen görevleri yapmak ilgili birimin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Yukarıda yer verilen hükümlerden de anlaşılacağı üzere ilgili mevzuat uyarınca doğan alacakların takibinin; 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin atıf maddesi gereği Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanununun 60'ıncı maddesinin (e) bendi düzenlemesince; Bakanlık genel bütçesine irat kaydedilen idare geliri niteliğinde olan kişi alacakları ile evrensel posta ve evrensel hizmet katkı payı alacaklarının Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yazılım aracılığıyla takip ve tahsil edildiği, bakanlık diğer harcama birimleri tarafından tahakkuk ettirilerek takip ve tahsili gerçekleştirilen gelirlerin ise Bakanlık genel bütçesine irat kaydedilen idare geliri niteliğinde olmadığı, Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi bütçesine irat kaydedilen gelirlerin ise genel bütçe dışı gelirler olduğu ve merkezi bütçeye kayıtlanan idare gelirlerinin tahakkuk, takip ve tahsili işlemlerinin eksiksiz olarak ve bilgisayar yazılımı ortamında Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yerine getirildiği ifade edilmiştir.

5018 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde ifade edilen görev tanımı, nitelik ayrımına tabi tutulmamış olup idarenin tüm gelirlerine ilişkin iş ve işlemleri içermektedir.

İdare gelirlerinin tahakkuk, takip ve tahsili işlemlerinin eksiksiz olarak bilgisayar yazılımı ortamında Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yerine getirildiği ifade edilmiş olsa da bahsi geçen takip ve tahsil süreci; yalnızca idarenin belirli nitelikteki iş ve işlemlerinden kaynaklanan alacakları kapsamaktadır.

Döner Sermaye İşletmesine ait gelirlerin takip ve tahsilinin işletmenin kendi sorumluluğunda olduğu ifade edilmiş olmakla beraber 1 sayılı CB kararnamesinin "Döner Sermaye İşletme Dairesi Başkanlığı" başlıklı 490'ıncı maddesinin üçüncü fıkrasında belirlenen paylar, genel bütçeye aktarılacak olması dolayısıyla idare alacağı niteliğine haiz olacağından bu alacakların takip ve tahsilinden Strateji Geliştirme Başkanlığının sorumlu olması gerektiği açıktır. Ancak Strateji Geliştirme Başkanlığı bünyesinde alacakların takibini sağlamakla görevli herhangi bir birim bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Bakanlığa ait alacaklara ilişkin iş ve işlemlerin mevzuata uygun tesis edilmesini teminen Bakanlık bünyesinde birim görevlendirilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Sözleşmesi Feshedilen Yapım İşlerinde Fesih Sonrası Sigorta İşlemlerinin Gerçekleştirilmemesi

Bakanlık tarafından haklı nedene dayanarak feshedilen yapım işlerinde, fesih sonrası dönemi kapsayan sigorta işlemlerinin gerçekleştirilmediği görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "İdarenin sözleşmeyi feshetmesi" başlıklı 20'nci maddesinin birinci fıkrasında;

"Aşağıda belirtilen hallerde idare sözleşmeyi fesheder:

a) Yüklenicinin taahhüdünü ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi veya işi süresinde bitirmemesi üzerine, ihale dokümanında belirlenen oranda gecikme cezası uygulanmak üzere, idarenin en az on gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi,

b) Sözleşmenin uygulanması sırasında yüklenicinin 25 inci maddede sayılan yasak fiil veya davranışlarda bulunduğunun tespit edilmesi,

Hallerinde, ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir." ifadesi yer almaktadır.

Aynı Kanun'un "İş ve işyerinin sigortalanması" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasında ise;

"Yapım işlerinde yüklenici; işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre ihale dokümanında belirtilen şekilde, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı, geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçecek süreye ilişkin ise kapsamı ihale dokümanında belirtilen genişletilmiş bakım devresi teminatını içeren sigorta yaptırmak zorundadır." hükmüne yer verilmiştir.

Aynı konuyu düzenlemek üzere 04.03.2009 tarihli ve 27159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği eki Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması" başlıklı 9'uncu maddesinde de benzer hükümlere yer verilmiş olup Şartname'nin ilgili maddesinin sekizinci fıkrasında ise; *"Sözleşmenin feshi veya tasfiye halinde bu sigortalar; fesih veya tasfiye olur tarihinden başlamak üzere iş, yeni yükleniciye ihale edilinceye kadar devam ettirilir ve bu süreye ait sigorta giderleri idare tarafından karşılanır."* ifadesi yer almaktadır.

Tüm bunlara ek olarak, Kamu İhale Kurulu tarafından 01.03.2023 tarihinde yayımlanan 2023/DK.D-56 Karar No.lu Kurul Kararı'nda ise mevcut düzenlemelere dayanılarak feshedilen işler için devam ettirilmesi gereken sigorta kapsamında Bakanlık tarafından ödenen bedellerin hangi şartlarda işin yüklenicilerine rücu edilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere Bakanlık tarafından ihale edilen yapım işlerinde; yüklenici tarafından işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre ihale dokümanında belirtilen şekilde sigorta yaptırılması gerekmekte olup bahsi geçen sigortanın; sözleşmenin fesih veya tasfiye edilmesi durumunda ise fesih veya tasfiye olur tarihinden başlamak üzere iş, yeni yükleniciye ihale edilinceye kadar devam ettirilmesi ve bu süreye ait sigorta giderlerinin de idare tarafından karşılanması gerekmektedir. Bu dönem

içerisinde ödenen sigorta primlerinin, feshin yüklenicinin kusurundan kaynaklanması durumunda ilgili yükleniciden tahsil edilmesi gerektiği ayrıca belirtilmiştir.

Bakanlık tarafından yüklenicinin kusurundan kaynaklı olarak sözleşmesi feshedilen yapım işleri incelendiğinde; uygulama dönemi içerisinde yükleniciler tarafından mevzuatta öngörülen sigorta işlemlerinin gerçekleştirildiği ancak "fesih olur" tarihinden başlamak üzere ilgili sigorta poliçelerinin yukarıda bahsedildiği şekliyle yürürlüklerinin devamını sağlamaya yönelik herhangi bir işlem tesis edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında feshi gerçekleştirilen işlere ilişkin sigortaların tekrar başlatıldığı ve bulgu konusu hususun tekerrür etmemesi için gerekli hassasiyetin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, ilgili iş ve işyerlerinin oluşabilecek risklere karşı korunmasını ve bu risklerden doğacak herhangi bir mali külfete katlanılmasının önlenmesi adına mevzuatında öngörülen iş ve işlemlerin usule uygun tesis edilmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kamu İdaresi Alacaklarına İlişkin Takip Sürecinde Eksiklikler Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus 2024 yılı raporunda "Alacakların Takibi Konusunda Bakanlık Bünyesinde Herhangi Bir Birim Görevlendirilmemesi" bulgu başlığı altında yer almıştır.
Yapılandırılmış Alacakların Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu hususa 2024 yılı raporunda da yer verilmiştir.
Kurum Taşınmazlarının Kaydına Yönelik Eksikliklerin Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu hususa 2024 yılı raporunda da yer verilmiştir.
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Doğrudan Giderleştirilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu hususa 2024 yılı raporunda da yer verilmiştir.
Sözleşmesi Feshedilen Yapım İşlerinde Fesih Sonrası Sigorta İşlemlerinin Gerçekleştirilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu hususa 2024 yılı raporunda da yer verilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 15 **ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	7.333.319.698,70
10	**Hazır Değerler**	6.801.749,37
100	KASA HESABI	36.644,55
102	BANKA HESABI	98.933,25
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.284.939,08
105	DÖVİZ HESABI	3.440.175,60
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	978.697,59
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	962.359,30
12	**Faaliyet Alacakları**	149.760.711,49
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	144.582.005,35
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	5.147.577,39
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	15.452,50
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	15.676,25
14	**Diğer Alacaklar**	759.104.510,50
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	759.104.510,50
15	Stoklar	34.462.684,84
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	34.460.789,76
157	DİĞER STOKLAR HESABI	1.895,08
16	**Ön Ödemeler**	6.383.189.542,50
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	83.458.751,30
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	1.242.001.291,19
167	DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ KULLANIMLARI AVANS VE AKR	5.057.729.500,01
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	500,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	500,00
2	DURAN VARLIKLAR	738.275.052.322,62
22	**Faaliyet Alacakları**	411.256,66
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	411.256,66
24	**Mali Duran Varlıklar**	350.019.858,75
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	350.004.544,75
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	15.314,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	37.669.191.101,64
32	**Faaliyet Borçları**	37.298.981.418,45
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	122.831.175,39
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	37.176.150.243,06
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	179.923.111,19
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.820.204,86
333	EMANETLER HESABI	171.323.542,08
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	1.779.364,25
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	19.134.157,24
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	17.493.853,43
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.640.303,81
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	34.213.810,67
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	34.213.810,67
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	136.938.604,09
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	136.938.604,09
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	25.667.037.509,76
43	**Diğer Borçlar**	40.743.733,70
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	40.743.733,70
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	315.895.504,01
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	315.895.504,01
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	25.310.398.272,05
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	25.310.398.272,05
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	682.272.143.409,92
50	**Net Değer**	300.870.754.136,23
500	NET DEĞER HESABI	300.870.754.136,23
51	**Değer Hareketleri**	821.738.259.571,04
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	821.738.259.571,04
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	377.924.672.465,20
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	377.924.672.465,20
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-710.141.551.531,09
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-710.141.551.531,09
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-108.119.991.231,46
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	152.305.099.957,94

25	**Maddi Duran Varlıklar**	737.924.621.207,21
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.944.478.502,00
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	861.458.267.703,26
252	BİNALAR HESABI	3.736.043.736,40
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	9.559.938.981,48
254	TAŞITLAR HESABI	660.926.642,13
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	256.877.926,59
256	HİZMET İMTİYAZ VARLIKLARI HESABI	37.200.828.035,74
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-459.510.363.606,10
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	273.388.507.778,88
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	7.229.115.506,83
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	338.771.987,63
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	436.600,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-339.208.587,63
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.879.627,62
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.879.627,62

AKTİF TOPLAMI 745.608.372.021,32

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-260.425.091.189,40

PASİF TOPLAMI 745.608.372.021,32

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	51.612.916.481,36
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	51.612.916.481,36
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	112.012.829.811,32
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	112.012.829.811,32
930	VERİLEN GARANTİLER HESABI	680.492.666,00
931	VERİLEN GARANTİLER KARŞILIĞI HESABI	680.492.666,00
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	483.228,91
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	483.228,91
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	48.493.484,76
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	48.493.484,76

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 15 **Adı : ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	299.770.724.373,21
630	01	Personel Giderleri	2.551.729.632,81
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	394.132.353,31
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	143.059.952,03
630	05	Cari Transferler	112.794.972.393,24
630	07	Sermaye Transferleri	150.283.591.303,49
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	82.271.822,61
630	13	Amortisman Giderleri	32.866.256.226,11
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	14.262.291,32
630	15	Karşılık Giderleri	56.522.867,08
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	349.753.421,25
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	178.532,75
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	231.354.202,50
630	99	Diğer Giderler	2.639.374,71

GİDERLER TOPLAMI (A) **299.770.724.373,21**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	29.025.528.363,04
600	01	Vergi Gelirleri	8.750.774.494,34
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.580.686.419,37
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	94.445.492,16
600	05	Diğer Gelirler	17.595.504.974,57
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	3.840.324,37
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	276.658,23

GELİRLER TOPLAMI (B) **29.025.528.363,04**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	71.207.827,56
610	01	Vergi Gelirleri	10.685.265,45
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.899.616,17
610	05	Diğer Gelirler	46.622.945,94

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **71.207.827,56**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **28.954.320.535,48**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **162.696.412.606,27**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-108.119.991.231,46**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**299.770.724.373,21**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**29.025.528.363,04**	**NET GELİR (D=B-C)**	**28.954.320.535,48**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**71.207.827,56**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-108.119.991.231,46**

DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Devlet Arşivleri Başkanlığı, Türkiye'de arşiv hizmet ve faaliyetlerini düzenlemek ve kamuda belge yönetimini sağlamak üzere, Cumhurbaşkanlığına bağlı ve genel bütçeye tabi olarak 16.07.2018 tarih ve 11 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulmuştur. Başkanlık, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 218'inci maddesi ile kapatılan Başbakanlık Merkez Teşkilatı ana hizmet birimlerinden olan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün devamı niteliğinde olup, faaliyetlerini Ankara ili Yenimahalle ilçesinde bulunan Devlet Arşivleri Başkanlığı Yerleşkesi ve İstanbul ili Kağıthane ilçesinde bulunan Milli Arşiv Sitesinde (Osmanlı Arşivi Külliyesi) sürdürmektedir.

Başkanlık, kurumlarda tespit edilip devlet ve millet hayatını ilgilendiren her türlü arşiv malzemesini toplamak, değerlendirmek, tasnif ve tercüme etmek, yayınlamak, belgelere erişimi sağlamak ve uygun ortamlarda saklamakla yükümlüdür.

Bunun yanı sıra, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı Arşivleri haricindeki bağlı tüm kamu kurum ve kuruluşlarının hazırladıkları imha listelerine uygunluk görüşü vermekte, Standart Dosya Planı ve Elektronik Belge Yönetim Sistemi konuları başta olmak üzere arşiv iş ve işlemlerinin mevzuata uygun yürütülüp yürütülmediğini belirlemek için denetim çalışmaları yapmakta, karşılaşılan problemlere çözüm bulmak amacıyla eğitim ve rehberlik hizmetleri sunmaktadır.

Devlet Arşivleri Başkanlığının ülke içindeki çalışmalarının yanı sıra Uluslararası Kurum ve Kuruluşlarla da çeşitli açılardan ortak çalışma ve faaliyetleri bulunmaktadır. Bu bağlamda, bugüne kadar Dışişleri Bakanlığının koordinasyonuyla 74 ülke ile arşiv alanında iş birliği protokolleri imzalanmıştır. Protokoller kapsamında ilgili ülke milli arşivleri ile belge örneği alışverişleri ve karşılıklı uzman değişimi yapılmakta; ortak sergi, eğitim, yayın ve sempozyum gibi faaliyetler hayata geçirilmektedir.

Devlet Arşivleri Başkanlığının, 11 numaralı Devlet Arşivleri Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde belirtilen görev ve yetkileri şunlardır:

- Devlet arşivlerine ilişkin esasları belirlemek, bunların uygulanmasını takip etmek ve denetlemek,
- Devlet ve kişilerin ulusal ve uluslararası haklarını belgelemek ve korumak,
- Kamu, özel ve yurt dışı arşivlerinde bulunan devlet ve millet hayatını ilgilendiren

belgeleri tespit ve tescil etmek, sertifikalandırmak, korumak, gerektiğinde satın alarak Devlet Arşivlerine kazandırmak, bunların tasnifini yaparak araştırmaya açmak,

- Arşiv belgelerinin tahribini önleyecek tedbirleri almak, arşiv laboratuvarı kurmak veya laboratuvar hizmeti satın almak, bunların tamir, konservasyon ve restorasyonunu yapmak veya yaptırmak,
- Arşivlerde gerçekleştirilecek mikrofilm ve dijitalleştirme faaliyetleri ile yenilikçi tekniklerin uygulanması alanında usul ve esasları belirleyerek rehberlik yapmak ve bu alanda koordinasyonu yürütmek,
- Devlet Arşiv Ağı'nı ve Devlet Arşivi Veri Merkezi'ni oluşturmak, koordine etmek, araştırmaya açık bilgi ve belgeleri kullanıma sunmak,
- Arşivlerden yararlanma usul ve esasları belirleyerek arşivlere erişimi artırmak,
- Kâğıt ve elektronik ortamda oluşturulan arşiv belgelerinin her türlü güvenliğine ilişkin önlemlerin alınmasını sağlayacak usul ve esasları belirlemek,
- Belge yönetimi ve arşivcilik alanında araştırma yapmak veya yaptırmak; rehberlik, eğitim ve sertifikasyon hizmetlerini sunmak; yerli, yabancı kuruluşlar ve üniversitelerle iş birliği yapmak,
- Tarihî ve kültürel değeri olan arşiv belgelerini tanıtmak, yayın yapmak veya yaptırmak, arşiv müzesi kurmak, yurt içinde ve yurt dışında sergiler açmak,
- Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Devlet Arşivleri Başkanlığı dokuz Daire Başkanlığı ve bir Özel Kalem Müdürlüğü'nden oluşmaktadır. Bu birimlerden Destek Hizmetleri, Muhafaza ve Bakım ile Dış İlişkiler ve Tanıtım Dairesi Başkanlıkları İstanbul'da; Personel ve Eğitim, Strateji Geliştirme, Bilgi İşlem ve Elektronik Arşiv, Belge Tespit ve Değerlendirme, Cumhurbaşkanlığı Arşivi ile Tasnif ve Araştırma Hizmetleri Dairesi Başkanlıkları ve Özel Kalem Müdürlüğü Ankara'da faaliyet göstermektedir. 5018 sayılı "Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu" gereğince Başkan, Devlet Arşivleri Başkanlığı'nın üst yöneticisidir. Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda üç başkan yardımcısı kadrosu bulunmakta olup ikisi doludur. Başkan yardımcıları Ankara ve İstanbul illerinde görev yapmaktadır.

Devlet Arşivleri Başkanlığı 2024 yılı sonu itibarıyla kadrolu, sözleşmeli, sürekli işçi ve geçici olmak üzere toplam 873 personelle hizmet vermektedir. Ankara ilinde bulunan hizmet birimlerinde çalışan personel, Başkanlık personelinin yaklaşık olarak %45'ini, İstanbul ilinde

yer alan hizmet birimlerinde çalışan personel ise Başkanlık personelinin yaklaşık olarak %55'ini oluşturmaktadır. Bunların 531'i kadrolu, 105'i sözleşmeli, 230'u sürekli işçi ve 7'si de geçici personeldir.

1.3. Mali Yapı

Devlet Arşivleri Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) Sayılı Cetvelde "Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri" kısmında yer almaktadır. Muhasebe sistemi ise yine aynı Kanun'un 49'uncu maddesine istinaden yayımlanan "Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" ile "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" çerçevesinde yürütülmektedir. Kurum ayrıca "Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği" kapsamında da bulunmaktadır.

Kuruma 2024 yılında, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 857.823.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenekler sonucunda yıl sonu ödeneği 849.073.000,00 TL olmuştur. Bu ödenekten 773.413.067,99 TL (%91) harcama yapılmıştır. Ödenek üstü harcama yoktur.

2024 yılı ödenekleri ağırlıklı olarak personel giderleri, mal ve hizmet alımları ile sermaye giderlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu ödenekler, işleyişte sürekliliği sağlamak amacı ile yıl içerisinde kullanılmıştır.

Kurumun 857.823.000 TL olarak kabul edilen 2024 yılı bütçesi ile yıl içerisinde 39.304.896,97 TL bütçe geliri elde edilmiş, buna karşılık ise 773.413.067,99 TL bütçe gideri yapılmıştır.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Gelir Türü	**Gerçekleşen (TL)**
Vergi Gelirleri	36.837.799,92
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.596.245,43
Diğer Gelirler	888.471,24
Brüt Gelirler Toplamı	**39.322.516,59**
Red ve İadeler (-)	17.619,62
NET GELİRLER TOPLAMI	**39.304.896,97**

2024 yılı gelirlerinin %93,70'i Vergi Gelirleri, %4,10'u Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri, %2,20'si Diğer Gelirlerden oluşmaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Gider Türü	Gerçekleşen (TL)
Personel Giderleri	565.453.503,57
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri	91.611.227,62
Mal ve Hizmet Alım Gideri	66.092.231,90
Cari Transferler	2.599.058,17
Sermaye Giderleri	47.657.046,73
TOPLAM	**773.413.067,99**

2024 yılı giderlerinin %73,20'si Personel Giderleri, %11,80'i Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri, %8,50'si Mal ve Hizmet Alım Gideri, %0,30'u Cari Transferler, %6,20'si Sermaye Giderlerinden oluşmaktadır.

Kurum 2024 yılı faaliyetleri sonucunda 39.364.661,19 TL net gelir elde etmiş ve 2.420.075.922,96 TL gider gerçekleştirmiştir. Enflasyon düzeltmesiyle birlikte oluşan 854.743.053,05 TL tutarındaki Olumsuz Faaliyet Sonucu ise bilançoda gösterilmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Devlet Arşivleri Başkanlığı, mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur."

hükümlerine yer verilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

"Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanması ile mali istatistiklerin hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul, esas, ilke ve standartların belirlenmesidir."

hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulası gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde, kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütmülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli,
- Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu,
- Bütçe gelirleri ekonomik sınıflandırılması tablosu,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, Uluslararası Denetim Standartları, Sayıştay İkincil Mevzuatı ve Denetim Rehberleri'dir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürünün belirlenmesine esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Devlet Arşivleri Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 38 **DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	35.207.401,35
14	**Diğer Alacaklar**	63.867,56
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	63.867,56
15	Stoklar	15.145.642,88
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	15.145.642,88
16	**Ön Ödemeler**	19.997.890,91
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	19.997.890,91
2	DURAN VARLIKLAR	6.959.707.432,58
22	**Faaliyet Alacakları**	16.336,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	16.336,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	6.959.691.096,58
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	6.612.859.174,83
252	BİNALAR HESABI	2.343.895.900,39
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	80.768.722,29
254	TAŞITLAR HESABI	6.962.757,95
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	185.588.379,94
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.270.383.838,82
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	39.280.858,54
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-39.280.858,54
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	5.219.621,11
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-5.219.621,11

AKTİF TOPLAMI 6.994.914.833,93

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	8.975.508,35
32	**Faaliyet Borçları**	4.690.013,59
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	4.690.013,59
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	561.643,95
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	235.960,00
333	EMANETLER HESABI	325.683,95
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	3.723.850,81
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.540.943,95
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	182.906,86
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	75.713.969,95
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	75.713.969,95
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	75.713.969,95
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.910.225.355,63
50	**Net Değer**	3.408.061.635,68
500	NET DEĞER HESABI	3.408.061.635,68
51	**Değer Hareketleri**	1.648.601.863,41
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.648.601.863,41
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.896.466.484,42
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.896.466.484,42
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.188.161.574,83
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.188.161.574,83
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-854.743.053,05
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	307.514.739,22
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.162.257.792,27

PASİF TOPLAMI 6.994.914.833,93

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.077.112,48
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5.077.112,48
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	3.484.114,25
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	3.484.114,25
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.329.582,77
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.329.582,77

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 38 **Adı : DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.420.075.922,96
630	01	Personel Giderleri	596.648.454,70
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	91.611.227,62
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	56.190.225,38
630	05	Cari Transferler	2.599.058,17
630	13	Amortisman Giderleri	1.630.837.736,09
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	15.797.091,97
630	15	Karşılık Giderleri	4.057.356,74
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	3.561,11
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	122.178,50
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	22.209.032,63
630	99	Diğer Giderler	0,05

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.420.075.922,96**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	39.382.280,81
600	01	Vergi Gelirleri	36.837.799,92
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.596.245,43
600	05	Diğer Gelirler	916.269,46
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	31.966,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **39.382.280,81**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	17.619,62
610	01	Vergi Gelirleri	0,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17.619,62
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **17.619,62**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **39.364.661,19**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.525.968.208,72**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-854.743.053,05**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.420.075.922,96**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**39.382.280,81**	**NET GELİR (D=B-C)**	**39.364.661,19**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**17.619,62**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-854.743.053,05**

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluşunu düzenleyen temel mevzuat, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'dur. Bu Kanun'a göre Kurumun başlıca görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- İslam dininin temel bilgi kaynaklarını ve metodolojisini, tarihi tecrübesini ve güncel talep ve ihtiyaçları dikkate alarak dini konularda karar vermek, görüş bildirmek ve dini soruları cevaplandırmak.
- Dini konularda telif, tercüme, inceleme ve araştırmalar yapmak, yaptırmak, ihtiyaç duyduğu konularda inceleme ve araştırma grupları oluşturmak, bu hususta yurt içi veya yurt dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanmak.
- Yurt içinde ve yurt dışında İslam dinine mensup farklı dini yorum çevrelerini, dini-sosyal teşekkülleri ve geleneksel dini-kültürel oluşumları incelemek, değerlendirmek, bu konularda ilmi ve istişari toplantılar, konferanslar düzenlemek ve çalışmalar yapmak.
- Yurt içinde ve yurt dışında İslam dini ile ilgili gelişmeleri, dini, ilmi faaliyetleri, neşriyatı ve dini propaganda mahiyetindeki çalışmaları takip etmek, bunları değerlendirmek.
- İncelenmek üzere havale edilen basılı, sesli ve görüntülü eserleri dini bakımdan inceleyerek yayınlanıp yayınlanamayacağına karar vermek.
- Din Şûrası düzenlemek.
- İncelenmesi talep edilen dini yayınları incelemek ve mütalaa vermek.
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak namaz vakitleri ile dini gün ve geceleri tespit ve ilan etmek, bunun için gerekli çalışmaları yürütmek.
- Kur'an-ı Kerim meallerini incelemek ya da incelettirmek.
- Mushafların, cüzlerin, mealli mushafların ve Kur'an-ı Kerim metinlerinin hatasız ve eksiksiz basım ve yayımını sağlamak üzere kontrol ettikten sonra mühürlemek veya onaylamak.
- Hatalı ve noksan olarak basılan veya yayımlanan mushaf ve cüzler ile sesli veya görüntülü Kur'an-ı Kerim yayınlarını tespit etmek.
- Kıraat ilmi ile ilgili çalışmalar yapmak ve arşiv oluşturmak.
- Cami ve mescitleri ibadete açmak, yönetmek, ibadet ve irşat hizmetlerini yürütmek.
- Cami ve mescit dışındaki yerlerde panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri dini programlar ile ilmi toplantılar düzenlemek.

- Öğrenci yurtları, eğitim kurumları, gençlik merkezleri ve kampları, ceza infaz kurumları, sağlık kuruluşları, sosyal hizmet kurumları ve benzeri yerlerde iş birliği esasına göre manevi danışmanlık ve din hizmeti sunmak.
- Yazılı, görsel, işitsel ve dijital medya vasıtasıyla toplumu din konusunda aydınlatmak.
- Dini gün ve gecelerde programlar düzenlemek.
- Göçmen, engelli, bağımlı gibi desteğe muhtaç kesimlere yönelik manevi danışmanlık hizmetleri yürütmek.
- Aile, kadın, gençlik ve toplumun diğer kesimlerine yönelik dini konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak.
- Kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi amacıyla gerekli tedbirleri almak, vekâletle kurban organizasyonu gerçekleştiren kurum ve kuruluşların bu kapsamdaki hizmet ve faaliyetlerini denetlemek.
- İhtiyaç duyulan yerlerde okuma salonu, aile ve dini rehberlik merkezi, gençlik çalışmaları merkezi ve benzeri yerler açmak ve bunlarla ilgili işleri yürütmek.
- İslam dinine mensup farklı dini yorum çevreleri, dini-sosyal teşekküller ve geleneksel dini-kültürel oluşumlarla ilgili çalışmalar yapmak.
- Kur'an-ı Kerim'in usulüne uygun olarak okunmasına, anlaşılmasına, İslami ilimlerin öğrenilmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu alanlarda bilgi ve becerilerini geliştirmek ve hafızlık yapmak isteyenler için Kur'an kursları ile Kur'an eğitim merkezleri açmak, din eğitimi almak isteyenler için kurslar düzenlemek, bu kurs ve merkezlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak kurs ve Kur'an eğitim merkezlerinde uygulanacak eğitim programları ve materyalleri geliştirmek; alan araştırmaları, ölçme ve değerlendirme çalışmaları yapmak.
- Açılan kurs ve merkezlerde okuyan öğrenciler için yurt ve pansiyonlar açmak ve bunları yönetmek.
- Hac ve umre ibadetlerinin usulüne uygun, sağlık ve güvenlik içinde, hizmet talep edenlerin hakları korunacak şekilde yerine getirilmesi amacıyla yurt içinde ve yurt dışında gerekli tedbirleri almak, ilgili ülke, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak, bu konulardaki hizmet ve faaliyetleri düzenlemek, yürütmek ve denetlemek.
- Hacda kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak.
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak hac ve umreye gideceklerle görevlilerin eğitimini sağlamak.

- Toplumu din konusunda aydınlatmak amacıyla gerçek ve elektronik ortamda basılı, sesli ve görüntülü eserler hazırlamak, hazırlatmak, bunları inceleyerek yayımlamak, süreli yayınlar yapmak ve gerektiğinde ücretsiz yayın dağıtmak, dini bakımdan daha teferruatlı incelenmesi gereken eserleri Din İşleri Yüksek Kurulunun olumlu görüşünü aldıktan sonra yayımlamak, kütüphane açmak.
- Başkanlığın görev alanı ile ilgili konularda radyo ve televizyon yayını yapmak, radyo ve televizyonlarda yayınlanmak üzere programlar hazırlamak ve hazırlatmak, bu konularda Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve diğer yayın kuruluşları ile iş birliği yapmak.
- Yurt dışında yaşayan vatandaş, soydaş ve İslam dinine mensup topluluklara yönelik değişik dil ve lehçelerde yayınlar hazırlamak, hazırlatmak ve gerektiğinde bunları ücretsiz dağıtmak.
- Uluslararası antlaşmalar ve ilişkiler çerçevesinde ilgili makamlarla iş birliği yaparak yurt dışındaki vatandaşlarımızın din hizmetleri ve din eğitimi ile ilgili işlerini yürütmek, soydaş ve akraba toplulukları ile İslam dinine mensup diğer topluluklara bu konularda yardımcı olmak.
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak yurt dışında görevlendirilecek personelin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve eğitim planlarını hazırlamak, personelin seçimi ve bu görevlere hazırlanmaları ile ilgili işleri yürütmek, yurt dışı teşkilatı bulunmayan yerlerde görevliler arasından birini koordinatör olarak görevlendirmek.
- Yurt içinde ve yurt dışında ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak yurt dışı hizmetlerinde görev alacak personelin yetiştirilmesi, uzmanlaşması ve dini yüksek öğrenim görmüş personelin yabancı dil yeterliğinin geliştirilmesi ve bilgi ve görgülerinin artırılması amacıyla yurt dışına gönderilmesi konularında çalışmalar yapmak, bu alanlarda Başkanlıkça hizmet satın alma suretiyle yapılacak işleri koordine etmek ve yürütmek.
- Yurt dışında İslam dini ve diğer dinlerle ilgili olarak yapılan çalışmaları takip etmek, incelemek ve değerlendirmek.
- Diğer din mensupları, kurum, kuruluş ve topluluklarıyla ilişkiler konusunda gerekli çalışmaları yapmak.
- Avrupa Birliği ile ilişkiler çerçevesinde Başkanlığın görev alanına giren konularda ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalar yapmak.
- Uluslararası düzeyde yapılacak şûra toplantılarını organize etmek.
- Yurt dışı din hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacak altyapıya ve dini tesislere ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.

- Din Hizmetleri Sınıfına ait unvanlarla ihdas edilen pozisyonlarına atanacak aday din görevlilerinin mesleki eğitimi ile hizmet içi eğitim faaliyetlerini ve yurt dışından gelen mahallin din görevlilerine yönelik eğitim faaliyetlerini yürütmek; konferans, panel, seminer, sempozyum ve benzeri dini, ilmi, sosyal ve kültürel etkinlikler, kurs ve sertifika programları düzenlemek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Diyanet İşleri Başkanlığında 2024 yılı yıl sonu itibarıyla merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatında toplam 143.133 personel istihdam edilmektedir.

Başkanlık merkez teşkilatı; özel kalem, 2 sürekli kurul, 3 başkanlık, 7 genel müdürlük, basın ve halkla ilişkiler müşavirliği, hukuk müşavirliği, iç denetim olmak üzere toplam 16 birim ve birimlere bağlı 45 daire başkanlığından; Taşra teşkilatı, İl ve İlçe Müftülükleri, Diyanet Akademisi Başkanlığına bağlı olan Dini Yüksek İhtisas Merkezleri, Dini İhtisas Merkezleri ve Eğitim Merkezleri ile Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı Kur'an Eğitim Merkezlerinden oluşmaktadır.

Müftülükler; İl Müftülüğü ve İlçe Müftülüklerinden, Yurt dışı teşkilatı ise büyükelçilikler nezdinde din hizmetleri müşavirlikleri ile başkonsolosluklar nezdinde din hizmetleri ataşelikleri olarak teşkilatlanmıştır. Akademi Merkezleri, Dini Yüksek İhtisas Merkezleri, Dini İhtisas Merkezleri ve Eğitim Merkezlerinden müteşekkildir.

1.3. Mali Yapı

Diyanet İşleri Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) Sayılı Cetvelde "Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri" kısmında yer almaktadır. Muhasebe sistemi ise yine aynı Kanunun 49'uncu maddesine istinaden yayımlanan "Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" ile "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" çerçevesinde yürütülmektedir. Kurum ayrıca "Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği" kapsamında da bulunmaktadır.

Kuruma 2024 yılında, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 91.824.805.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenekler sonucunda yıl sonu ödeneği 97.558.174.930,60 TL olup bu ödenekten 97.259.407.576,80 TL harcama yapılmıştır. Ödenek üstü harcama bulunmamaktadır.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Gelir Türü	Gerçekleşen
Vergi Gelirleri	953.387.747,89
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.637.428,34
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	18.548.762,02
Diğer Gelirler	138.948.268,44
Brüt Gelirler Toplamı	**1.130.522.206,69**
Red ve İadeler (-)	852.731,30
NET GELİRLER TOPLAMI	**1.129.669.475,39**

2024 yılı net gelirlerinin %84,39'u Vergi Gelirleri, %1,74'ü Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri, %1,64'ü Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler, %12,23'ü Diğer Gelirlerden oluşmaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Gider Türü	Gerçekleşen
Personel Giderleri	83.095.137.452,56
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri	10.471.631.941,85
Mal ve Hizmet Alım Gideri	1.989.415.359,79
Cari Transferler	617.818.144,30
Sermaye Giderleri	1.085.404.678,30
TOPLAM	**97.259.407.576,80**

2024 yılı giderlerinin %85,44'ü Personel Giderleri, %10,76'sı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri, %2,04'ü Mal ve Hizmet Alım Gideri, %0,64'ü Cari Transferler, %1,12'si Sermaye Giderlerinden oluşmaktadır.

Kurum 2024 yılı faaliyetleri sonucunda 1.231.710.348,50 TL gelir elde etmiş ve 97.543.023.988,54 TL gider gerçekleştirmiştir. Enflasyon düzeltmesiyle birlikte 95.138.119.708,03 TL tutarındaki Olumsuz Faaliyet Sonucu ise bilançoda gösterilmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Diyanet İşleri Başkanlığı, mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinde;

"*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur."

hükümlerine yer verilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsamaktadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

"*Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanması ile mali istatistiklerin hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul, esas, ilke ve standartların belirlenmesidir.*"

hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde, kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birime ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimine sahip olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin

mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenlenmesi gerektiği; 08.01.2018 tarihli ve 2018/11321 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe giren "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 313'üncü maddesine "Öz Kaynak Değişim Tablosu" ve "Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu", 316'ncı maddesinden sonra gelmek üzere "Öz kaynak değişim tablosu" başlıklı 316/A maddesi ve "Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu" başlıklı 316/B maddesi eklendiğinden, 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddeleri ile 316-A, 316-B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanması gerektiği belirtilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine

uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, 2024 yılında değerlendirilmiş ve

değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmıştır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 20 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 3'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Diyanet İşleri Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 29 **DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.966.344.062,07
10	**Hazır Değerler**	383.872,20
100	KASA HESABI	3.746,72
102	BANKA HESABI	380.125,48
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	2.613.414,74
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	35.995,22
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.577.419,52
14	**Diğer Alacaklar**	10.898.396,11
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.898.396,11
15	Stoklar	145.861.231,44
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	145.861.231,44
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	3.806.587.147,58
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	3.806.587.147,58
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	5.240.378.443,72
22	**Faaliyet Alacakları**	15.400.128,61
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	15.400.128,61
24	**Mali Duran Varlıklar**	20.000.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	20.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.204.833.343,92
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.867.387.977,56
252	BİNALAR HESABI	2.028.686.366,63
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	90.618.304,30
254	TAŞITLAR HESABI	132.216.079,52
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.132.808.685,97
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.488.128.176,30
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	441.130.843,51
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	113.262,73
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	296.940.730,77

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	266.912.640,13
32	**Faaliyet Borçları**	1.399.263,19
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	564.740,88
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	834.522,31
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	49.023.471,65
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	822.535,27
333	EMANETLER HESABI	48.200.936,38
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	212.004.684,41
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	209.511.444,17
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.493.240,24
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.482.648,42
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.482.648,42
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	2.572,46
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	2.572,46
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	180.283.047,20
43	**Diğer Borçlar**	824,48
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	824,48
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	180.282.222,72
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	180.282.222,72
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.759.526.818,46
50	**Net Değer**	2.130.074.196,24
500	NET DEĞER HESABI	2.130.074.196,24
51	**Değer Hareketleri**	192.959.773.465,71
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	192.959.773.465,71
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.258.486.615,31
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.258.486.615,31
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-94.450.687.750,77
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-94.450.687.750,77
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-95.138.119.708,03
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	213.416.439,33
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-95.351.536.147,36

264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	12.077.862,16
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-309.018.592,93
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	144.971,19
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	144.971,19
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	2.070.760,18
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.070.760,18

AKTİF TOPLAMI 9.206.722.505,79

PASİF TOPLAMI 9.206.722.505,79

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	22.362.661,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	22.362.661,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	70.755.695,29
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	70.755.695,29
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	359.440.430,68
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	359.440.430,68
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	2.040,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	2.040,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 29 **Adı : DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	97.543.023.988,54
630	01	Personel Giderleri	83.168.493.957,31
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	10.471.635.324,32
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.503.873.741,22
630	05	Cari Transferler	617.964.194,30
630	07	Sermaye Transferleri	876.000,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.387.442,07
630	13	Amortisman Giderleri	773.730.413,19
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	667.756.799,97
630	15	Karşılık Giderleri	28.346.053,59
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	737.101,07
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	319.811,21
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	297.734.700,30
630	99	Diğer Giderler	10.168.449,99

GİDERLER TOPLAMI (A) **97.543.023.988,54**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.232.563.784,81
600	01	Vergi Gelirleri	953.396.459,90
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.660.293,76
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	87.353.308,61
600	05	Diğer Gelirler	163.305.709,96
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	146,67
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	8.847.865,91

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.232.563.784,81**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	853.436,31
610	01	Vergi Gelirleri	325.811,15
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	47.313,04
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	32.080,00
610	05	Diğer Gelirler	448.232,12

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **853.436,31**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.231.710.348,50**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.173.193.932,01**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-95.138.119.708,03**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**97.543.023.988,54**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.232.563.784,81**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.231.710.348,50**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**853.436,31**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-95.138.119.708,03**

İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Ödeneği ve Gerçekleşmeler Tablosu (TL)

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

1984 yılında 231 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilatlandırılan Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, 24.07.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 14 sayılı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile lağvedilerek, bu kurumun görevlerine ilave olarak kamu diplomasisi, stratejik iletişim alanları ve tanıtma fonu iş ve işlemlerinin yürütülmesi de dahil olmak üzere Cumhurbaşkanlığına bağlı genel bütçeli İletişim Başkanlığı kurulmuştur.

14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kuruma; Devletin tanıtma siyasetinin ve tanıtma ile ilgili alanlarda Cumhurbaşkanınca belirlenecek stratejilerin tespitine yardımcı olmak, stratejik iletişim ve kriz yönetimine ilişkin politikaları belirlemek, bu kapsamda ulusal ve uluslararası alanda yürütülecek faaliyetlerde tüm kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tanıtma fonuna ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, kamuoyunun ve ilgili makamların zamanında ve doğru bilgilerle aydınlatılması için gerekli bilgi akışını sağlamak ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetleri yapmak, Türkiye'nin dış tanıtım faaliyetlerini yönlendirmek, uluslararası platformlarda, uluslararası kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, kamu kurum ve kuruluşlarınca uygulanacak kurumsal iletişim standartlarını belirlemek, Türkiye hakkındaki propaganda faaliyetlerini takip etmek, değerlendirmek ve bunlara karşı sorumlu kamu kurumları ile işbirliği yapmak, gerekli tedbirleri almak, yabancı ülkelerde Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda yapılan aydınlatma faaliyetlerine katılmak, enformasyon ve aydınlatma faaliyetlerini Türkiye'nin dış politikasını destekleyecek şekilde düzenlemek, vatandaşların, kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin talep, görüş ve önerilerini kolayca iletebilmelerine yönelik tedbirleri almak, basınla ilişkilerin düzenlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunmak, yerli ve yabancı basın-yayın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeleri yapmak ve gerekli tedbirleri almak, görev alanına giren konularda faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının başarılı çalışmalar yapabilmeleri için kapasite geliştirme program ve projeleri geliştirmek, uygulamak ve benzeri çalışmalara ve projelere idarî ve malî destekte bulunmak, başkanlığın görev alanı ile ilgili, süreli ve süresiz yayınları planlayıp yayımlamak veya yayımlatmak, basın-yayın kuruluşu mensuplarına basın kartı düzenlemek, basın kartı

komisyonunun sekretarya faaliyetlerini yürütmek, Türkiye medya veri tabanını oluşturmak ve güncel kalmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, basın yayın alanına yönelik yerli ve yabancı basın mensupları için mesleki eğitimler düzenlemek görevleri verilmiştir.

İletişim Başkanlığı ile ilgili mevzuat aşağıdaki gibidir:

A. Teşkilata İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi:

1. 14 sayılı İletişim Başkanlığının Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (24.07.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmi Gazete)

2. 2018/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi

B. İletişim Başkanlığının Faaliyet Alanına Giren Kanunlar:

1. 5187 sayılı Basın Kanunu (26.06.2004 tarihli ve 25504 sayılı Resmi Gazete)

2. 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun (20.06.1952 tarihli ve 8140 sayılı Resmi Gazete)

3. 195 sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun (09.01.1961 tarihli ve 10702 sayılı Resmi Gazete)

4. 4454 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun (03.09.1999 tarihli ve 23805 sayılı Resmi Gazete)

5. 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu (24.10.2003 tarihli ve 25269 sayılı Resmi Gazete)

6. 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu (07.07.1927 tarihli ve 627 sayılı Resmi Gazete)

7. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (03.03.2011 tarihli ve 27863 sayılı Resmi Gazete)

8. 3230 sayılı Tanıtma Fonu Teşkili ile 11.07.1939 Tarihli ve 3670 sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanunun 4'ncü Maddesine Bir Bent Eklenmesi Hakkında Kanun (28.06.1985 tarihli ve 18795 sayılı Resmi Gazete)

9. 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu (14.11.1983 tarihli ve 18221 2. Mükerrer sayılı Resmi Gazete)

10. 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Madde 122 ve Geçici 2'nci madde), (09.07.2018 tarihli ve 30475 sayılı 3. Mükerrer Resmi Gazete)

C. İletişim Başkanlığı Personelini İlgilendiren Çerçeve Yönetmelikler:

Kurum personeline ilişkin mevzuat; 14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Geçici 1'nci maddesi ile yeni düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar mevcut düzenlemelerin mezkûr Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı hükme bağlandığından, mülga Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü döneminde çıkarılan Yönetmelikler Kurum personeline uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İletişim Başkanlığı merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından meydana gelmektedir. Kurumun merkez teşkilatı; ana hizmet birimleri, danışma birimleri ve yardımcı birimlerden, taşra teşkilatı ise 19 bölge müdürlüğünden oluşmaktadır. Kurum yurt dışında ise 48 iletişim müşavirliğine/ ataşeliğine sahiptir.

Kurumun Başkan ve iki Başkan Yardımcılığı altında hizmet birimleri; İç Denetim Birimi, Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı, Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Tercüme Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Stratejik İletişim ve Kriz Yönetimi Dairesi Başkanlığı ve Hukuk Müşavirliği'nden oluşmaktadır.

Ayrıca Başkanlık bünyesinde Ulusal Medya Koordinatörlüğü, Uluslararası Medya Koordinatörlüğü, Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, Türkiye Marka Ofisi, Dijital Medya Koordinatörlüğü, AR-GE ve Proje Koordinatörlüğü ve Süreli ve Süresiz Yayınlar Koordinatörlüğü aktif olarak görev yapmaktadır. Bu koordinatörlüklerde toplam 89 personel hizmet vermeye devam etmektedir.

24.07.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 14 sayılı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre Kurumda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memur ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'

nin ek 26’ncı maddesi çerçevesinde sözleşmeli personel istihdam edilebilmekte ve aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 25’nci maddesi çerçevesinde Kurumda, diğer kurum personeli geçici görevlendirilebilmektedir. Bu kapsamda Başkanlıkta diğer kamu kurum ve kuruluşlarından geçici görevlendirilen 390 geçici personel bulunmaktadır.

Bu çerçevede, 2024 yılı içerisinde Başkanlık bünyesine 30 (otuz) iletişim uzman yardımcısı, 3 iletişim müşaviri, 1 daire başkanı, 37 memur ve diğer ünvanlar olmak üzere açıktan ve diğer kurumlardan nakil toplam 81 personel ataması yapılmıştır. Toplamda 2024 yılı Aralık ayı itibarıyla İletişim Başkanlığı bünyesinde 900 kadrolu, 208 sözleşmeli, 63 sürekli işçi ve 390 geçici görevli olmak üzere, toplam 1.561 personel bulunmaktadır.

İletişim Başkanlığı idari açıdan Cumhurbaşkanlığına bağlıdır. 14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 14’üncü maddesinde yer alan; “Başkanlık her yıl kendi bütçesinin Anadolu Ajansı bölümündeki ödeneği aşmamak üzere Anadolu Ajansı ile en çok 5 yıllık sözleşme yapmaya yetkili olup; Anadolu Ajansının bütçe, üzerinde denetim yetkisine de sahiptir,” hükmü ile Kurum ile Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketi arasındaki ilişkiler düzenlenmiştir.

1.3. Mali Yapı

İletişim Başkanlığı, 16.10.2020 tarihli ve 31276 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7254 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 5’inci maddesi uyarınca, 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) Sayılı Cetvel’de Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri arasında yer almaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe başlangıç ödeneği 4.126.595.000,00 TL’dir. Yıl içinde eklenen 1.020.060.000,00 TL ödenekle beraber yıl sonu toplam ödeneği 5.146.655.000,00 TL olmuştur. Ancak tasarruf tedbirleri kapsamında kurum bütçesinden kesilen 71.201.100,00 TL sonrası toplam ödenek miktarı 5.075.453.900,00 TL olmuştur. Bu ödeneğin 5.057.697.213,00 TL’si harcanmış olup harcamanın yıl sonu ödeneğine oranı 99,65 %’tir.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre 2024 yılında; 201.973.612,54 TL faaliyet net geliri, 5.006.956.365,54 TL faaliyet gideri ve 4.617.512.809,63 dönem olumsuz faaliyet sonucu gerçekleşmiştir.

Aşağıda İletişim Başkanlığının 2024 yılına ilişkin Bütçe Ödeneği ve Gerçekleşmeler Tablosu ile ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş Bütçe Gelirleri Tablosu ve Bütçe Giderleri Tablosuna yer verilmiştir.

Tablo 1: Bütçe Ödeneği ve Gerçekleşmeler Tablosu (TL)

Bütçe Ödeneği ve Gerçekleşmeler					
Başlangıç Ödeneği	**Ek Ödenek**	**Tasarruf Tedbirleri Kap. Kesinti**	**Toplam Ödenek**	**Harcama**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
4.126.595.000,00	1.020.060.000,00	71.201.100,00	5.075.453.900,00	5.057.697.213,00	99,65

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Ekonomik Kod	**Bütçe Gelir Türü**	**2024 Yılı Toplamı**	**Bütçe Geliri İçindeki Oranı (%)**
01	Vergi Gelirleri	94.589.750,93	99,00
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	91.910,70	0,096
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	-	-
05	Diğer Gelirler	791.336,35	0,83
25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde Edilen Gelirler	-	-
Genel Toplam		95.472.997,98	100
	Bütçe Gelirlerinden Ret ve İadeler	-	-
Net Bütçe Gelirleri Toplamı		95.472.997,98	100

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Ekonomik Sınıflandırma	**Kullanılabilir Ödenek**	**Harcama**	**Harcama Oranı (%)**
Personel Giderleri	817.929.200,00	807.923.354,00	98,78
SGK Devlet Primi Giderleri	81.756.800,00	79.337.487,00	97,04

Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.023.913.900,00	4.018.733.525,00	99,87
Cari Transferler	8.604.000,00	8.600.000,00	99,95
Sermaye Giderleri	143.250.000,00	143.102.846,00	99,90
Toplam	**5.075.453.900,00**	**5.057.697.213,00**	**99,65**

Bütçe giderlerinin toplam giderler içerisindeki payları; mal ve hizmet alım giderleri % 79,46 personel giderleri % 15,97 Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet primi giderleri % 1,57 sermaye giderleri % 2,83 ve cari transfer % 0,17 şeklindedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İletişim Başkanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, anılan Kanun'a ekli I sayılı cetvelde genel bütçeli idareler içinde sayılmıştır.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında; "*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür. Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur,*" denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri 5018 sayılı Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan 23.12.2014 tarih ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir,*" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 08.01.2018 tarihli ve 2018/11321 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe giren "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 313 üncü maddesine "Öz Kaynak Değişim Tablosu" ve "Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu", 316'ncı maddesinden sonra gelmek üzere "Öz kaynak değişim tablosu" başlıklı 316/A maddesi ve "Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu" başlıklı 316/B maddesi eklendiğinden, 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddeleri ile 316-A, 316-B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

İletişim Başkanlığının muhasebe hizmetleri, İletişim Başkanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Kurumun harcamayı ve muhasebeleştirmeyi içeren iş ve işlemleri, 5018 sayılı Kanun'un temel prensipleri çerçevesinde tasarlanan ve geliştirilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile anılan Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup, 6 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 4'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İletişim Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 39 **İLETİŞİM BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	52.185.470,52
10	**Hazır Değerler**	1.683.571,25
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.683.571,25
12	**Faaliyet Alacakları**	109,01
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	109,01
14	**Diğer Alacaklar**	1.480.416,91
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.480.416,91
15	Stoklar	3.307.152,35
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.307.152,35
16	**Ön Ödemeler**	45.472.894,39
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	45.472.894,39
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	241.326,61
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	241.326,61
2	DURAN VARLIKLAR	811.622.552,75
22	**Faaliyet Alacakları**	44.797,18
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	44.797,18
25	**Maddi Duran Varlıklar**	811.577.755,57
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	633.250.591,21
252	BİNALAR HESABI	69.099.084,17
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	10.461.169,44
254	TAŞITLAR HESABI	16.917.990,90
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	259.079.331,85
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-177.230.412,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	25.513.555,10
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	2.844.912,01
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-28.358.467,11
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.472.429,43
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.472.429,43

AKTİF TOPLAMI 863.808.023,27

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.890.165,55
32	**Faaliyet Borçları**	101.583,62
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	101.583,62
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.063.040,38
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	362.920,00
333	EMANETLER HESABI	700.120,38
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.703.408,55
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.697.077,41
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	6.331,14
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	22.133,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	22.133,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.006.336,98
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.006.336,98
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.006.336,98
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	856.911.520,74
50	**Net Değer**	530.637.535,39
500	NET DEĞER HESABI	530.637.535,39
51	**Değer Hareketleri**	10.853.513.173,05
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	10.853.513.173,05
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	62.412.544,04
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	62.412.544,04
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.972.138.922,11
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.972.138.922,11
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-4.617.512.809,63
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.286.306,79
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.619.799.116,42

PASİF TOPLAMI 863.808.023,27

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	7.431.000,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	7.431.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	923.663,34
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	923.663,34
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.887.307,50
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.887.307,50

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 39 **Adı : İLETİŞİM BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.006.956.365,54
630	01	Personel Giderleri	808.430.248,69
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	79.337.487,41
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.965.881.237,23
630	05	Cari Transferler	8.600.000,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	20.995,00
630	13	Amortisman Giderleri	71.155.141,60
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	58.627.194,64
630	15	Karşılık Giderleri	740.948,11
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	7.285,09
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	424.295,96
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	12.512.818,09
630	99	Diğer Giderler	1.218.713,72

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.006.956.365,54**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	201.973.612,54
600	01	Vergi Gelirleri	192.318.618,78
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	362.217,91
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.949.564,78
600	05	Diğer Gelirler	3.926.163,86
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	37.963,66
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	379.083,55

GELİRLER TOPLAMI (B) **201.973.612,54**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	01	Vergi Gelirleri	0,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **201.973.612,54**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **187.469.943,37**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-4.617.512.809,63**

GİDERLER TOPLAMI(A) **5.006.956.365,54**
GELİRLER TOPLAMI(B) **201.973.612,54**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **0,00**

NET GELİR (D=B-C) **201.973.612,54**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-4.617.512.809,63**

MİLLİ GÜVENLİK KURULU
GENEL SEKRETERLİĞİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

KISALTMALAR

GYMY: Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

MYMY: Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan sınıflandırma çerçevesinde, merkezi yönetim kapsamında yer alan bir kamu idaresidir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16'ncı maddesiyle değişen 118'inci maddesinin son fıkrasındaki "Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenir." hükmü uyarınca 10.05.2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yayımlanan 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 39'uncu maddesi ile 2945 sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Genel Sekreterlik, 10.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 37'nci maddesinde Cumhurbaşkanlığına bağlı bir kurum olarak sayılmış olup 6 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiştir. 6 Nolu Kararnamenin 8'inci maddesinde Genel Sekreterliğin görevi Kurulun sekretarya hizmetlerini yürütmek olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun teşkilat yapısında Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ve 10 adet hizmet birimi bulunmaktadır.

Görev ve yetkileri 6 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde belirlenen Genel Sekreter, Kurumun üst yöneticisidir ve Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Genel Sekreterlikte memur, kadro karşılığı sözleşmeli personel ve işçi statüsünde personel istihdam edilmektedir. Genel Sekreterliğin personel durum tablosuna göre toplam 226 adet memur ve kadro karşılığı sözleşmeli personel ile 26 adet işçi kadrosunda personel yer almaktadır.

1.3. Mali Yapı

Mili Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol

Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 2024 yılı bütçesiyle Mili Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğine 286.061.000,00-TL ödenek tahsis edilmiştir.

Genel Sekreterlikçe sunulan Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre; yıl içinde düşülen kurum dışı aktarmalarla 2.820.000,00-TL ile birlikte toplam ödenek tutarı 283.241.000,00-TL olmuştur. Bu ödeneğin 22.599.812,31-TL'si tenkis edilmiş olup yıl içindeki ödemeler tutarı 260.641.187,69-TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ				KODU	24	
GENEL SEKRETERLİK ANA HİZMET BİRİMLERİ				KODU	24.30	
	ÖDEME EMİRLERİ			ÖDEMELER		
GİDERİN ÇEŞİDİ	YILI İÇİNDE ALINAN ÖDEME EMİRLERİ	YAPILAN TENKİSLER	KALAN	YILI İÇİNDEKİ ÖDEMELER	MAHSUP DÖNEMİ İÇİNDEKİ ÖDEMELER	TOPLAM
TOPLAM	260.641.187,69	22.599.812,31	260.641.187,69	260.641.187,69		260.641.187,69

Kurumun 1 adet sosyal tesisi bulunmaktadır. Sosyal tesiste tabldot, kantin-lokal ve çay ocakları olmak üzere 3 adet işletme faaliyet göstermektedir. 2024 yılında sosyal tesisten 3.812.752,00-TL hasılat elde edilmiş, 3.675.708,92-TL gider yapılmış olup 137.043,08-TL kâr sağlanmıştır.

Kurumun 2024 yılı bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırması aşağıda gösterilmiştir;

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Kamu İdaresi Kodu Kamu İdaresi Adı	24 MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ			Yıl: Ay :	2024 12
Hesap Kodu	Ekonomik Kod1	Ekonomik Kod2	BÜTÇE GİDERİNİN TÜRÜ	2024 YILI	
830			Bütçe Giderleri Hesabı	260.641.187,69	
830	01		Personel Giderleri	176.276.435,23	
830	02		Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	21.063.392,01	
830	03		Mal Ve Hizmet Alım Giderleri	22.151.894,63	
830	05		Cari Transferler	2.604.070,00	
830	06		Sermaye Giderleri	38.545.395,82	
			BÜTÇE GİDERLERİ TOPLAMI	260.641.187,69	

"Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu"na göre bütçe giderlerinin %67,63'ü personel giderleri, %8,08'i sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri,

%8,50’si mal ve hizmet alım giderleri, %1’i cari transferler ve %14,79’i da sermaye giderlerinden oluşmaktadır. Harcamaların büyük çoğunluğu personel giderleri kaleminden yapılmıştır.

Kurumun 2024 yılı bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırması aşağıda gösterilmiştir;

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Hesap Kodu	Ekonomik		BÜTÇE GELİRİNİN TÜRÜ	2024 YILI
	Kod1	Kod2		
800	00	00	BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	13.838.519,44
800	01	00	Vergi Gelirleri	13.416.829,98
800	03	00	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	224.947,34
800	05	00	Diğer Gelirler	196.742,12
			BÜTÇE GELİRLERİ TOPLAMI (A)	13.838.519,44
810	00	00	BÜTÇE GELİRLERİNDEN RET VE İADELER HESABI	333,47
810	01	00	Vergi Gelirleri	0,00
810	1	1	Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	0,00
810	03	00	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	333,47
810	03	06	Kira Gelirleri	333,47
			BÜTÇE GELİRLERİNDEN RET VE İADELER TOPLAMI (B)	333,47
			NET BÜTÇE GELİRİ (A - B)	13.838.185,97

“Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu”na göre toplam 13.838.519,44- TL bütçe gelirinin %96,95’i vergi gelirleri, %1,63’ü teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve %1,42’si de diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 276.582.286,49-TL, enflasyon düzeltmesi 84.575.151,41- TL ve net faaliyet geliri 13.838.185,98-TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 178.168.949,10- TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Genel Sekreterlik mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanması ile mali istatistiklerin hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir."* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddeleri ile 316-A, 316-B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Genel Sekreterliğin muhasebe hizmetleri merkezde Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Saymanlık Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, mevzuat gereği hazırlanmamıştır. İdare performans programı mevzuat gereği hazırlanmamıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

B İ L A N Ç O

Kurum Kodu : 24 | **MİLLÎ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**9.578.875,43**
14	**Diğer Alacaklar**	**3.564,59**
140	Kişilerden Alacaklar Hesabı	3.564,59
15	**Stoklar**	**2.388.257,09**
150	İlk Madde ve Malzeme Hesabı	2.388.257,09
16	**Ön Ödemeler**	**7.187.053,75**
162	Bütçe Dışı Avans ve Krediler Hesabı	7.187.053,75
2	**DURAN VARLIKLAR**	**367.099.120,64**
22	**Faaliyet Alacakları**	**25.223,99**
226	Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı	25.223,99
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**367.073.896,65**
252	252 Binalar Hesabı	691.028.356,39
253	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	1.474.213,94
254	Taşıtlar Hesabı	14.514.474,54
255	Demirbaşlar Hesabı	31.373.905,38
257	Birikmiş Amortismanlar Hesabı (-)	-371.316.053,60
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	Haklar Hesabı	14.124.554,89
268	Birikmiş Amortismanlar Hesabı (-)	-14.124.554,89
	AKTİF TOPLAMI	**376.677.996,07**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**633.736,61**
32	**Faaliyet Borçları**	**439.737,44**
320	Bütçe Emanetleri Hesabı	439.737,44
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**193.999,17**
361	Ödenek Sosyal Güvenlik Kesintileri Hesabı	178.766,34
362	Fonlar veya Diğer Kamu İd.Adına Yapılan Tah.Hsb.	15.232,83
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**9.659.406,92**
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**9.659.406,92**
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı	9.659.406,92
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**366.384.852,54**
50	**Net Değer**	**34.626.389,72**
500	Net Değer Hesabı	34.626.389,72
51	**Değer Hareketleri**	**539.056.187,43**
519	Değer Hareketleri Sonuç Hesabı	539.056.187,43
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**275.271.399,28**
570	Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabı	275.271.399,28
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-304.400.174,79**
580	Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları Hesabı (-)	-304.400.174,79
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**-178.168.949,10**
591	Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu Hesabı (-)	-178.168.949,10
	PASİF TOPLAMI	**376.677.996,07**

Bilanço Dipnotları		Cari Yıl Tutar TL
910	Alınan Teminat Mektupları Hesabı	2.352.452,00
911	Alınan Teminat Mektupları Emanetleri Hesabı	2.352.452,00
920	Gider Taahhütleri Hesabı	2.088.513,08
921	Gider Taahhütleri Karşılığı Hesabı	2.088.513,08
948	Başka Birimler Adına İzlenen Alacaklar Hesabı	793.724,25
949	Başka Birimler Adına İzlenen Alacak Emanetleri Hesabı	793.724,25

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 24 MİLLÎ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ Yıl : 2024

Hesap Kodu	Kod 1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl TL
630		GİDERLER HESABI	276.582.286,49
630	01	Personel Giderleri	172.391.510,88
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	21.063.392,01
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	18.124.606,42
630	05	Cari Transferler	2.604.070,00
630	13	Amortisman Giderleri	29.263.365,31
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	3.529.310,64
630	15	Karşılık Giderleri	900.186,07
630	25	Kamu İdaresi Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	20.875.845,12
630	99	Diğer Giderler	0,04
GİDERLER TOPLAMI (A)			276.582.286,49

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl TL
600		GELİRLER HESABI	13.838.519,45
600	01	Vergi Gelirleri	13.416.829,98
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	224.947,34
600	05	Diğer Gelirler	196.742,13
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	333,47
610		İndirim, İade ve İskontolar Hesabı	333,47
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Red ve İadesinden Kaynaklanan	333,47
698	0	ENFLASYON DÜZELTMESİ HESABI	84.575.151,41

NET GELİR	13.838.185,98
ENFLASYON DÜZELTMESİ	84.575.151,41

FAALİYET SONUCU (+/-) Cari Yıl : -178.168.949,10

GİDERLER TOPLAMI (A)	276.582.286,49
GELİRLER TOPLAMI (B)	13.838.519,45
İNDİRİM; İADE; İSKONTO TOPLAMI .(C)	333,47

NET GELİR (D=B-C):	13.838.185,98
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	84.575.151,41
FAALİYET SONUCU (D-A) :	-178.168.949,10

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Bütçe Ödenekleri Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

KISALTMALAR

TL: Türk Lirası

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan sınıflandırma çerçevesinde, merkezi yönetim kapsamında yer alan kamu idarelerinden birisi olup, faaliyetlerini 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun verdiği yetki ve sorumluluklar çerçevesinde yürütmektedir. Bu itibarla, Teşkilatın yasal görevleri söz konusu Kanun'un 4'üncü maddesinde; Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak ve dış istihbarat, millî savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbaratı usul, araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve veri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı Cumhurbaşkanına bağlı bir kuruluştur.

Teşkilat; Başkan, başkan yardımcıları, başkanlıklar, daireler ve şubeler ile diğer teşkilat birimlerinden oluşmaktadır.

Milli İstihbarat Teşkilatının fiili kadrosu her yıl Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmaktadır.

Teşkilat kadrolarında istihdam edilen personel, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 59 ve ek 29'uncu maddeleri ile 2937 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilmektedir. Bu suretle personelin sözleşme usul ve esasları, ücret miktarı ve her çeşit ödemeleri ile diğer hakları Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmektedir.

Ayrıca Milli İstihbarat Teşkilatında 2937 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi uyarınca askeri ve diğer kurumlardan da personel görevlendirilmektedir.

Teşkilat personelinin görev, yetki ve sorumlulukları genel hükümlere ilave olarak nitelikleri, atama ve hizmet süreleri, yer değiştirme esasları ile Teşkilata alınma usul ve şartları ve Teşkilatla ilişiklerinin kesilmesi gibi hususlar yönetmelikle düzenlenmektedir.

1.3. Mali Yapı

Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvel'de yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 2024 yılı bütçesiyle Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığına 17.447.418.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Başkanlıkça sunulan Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre Başkanlığın 2024 yılı ödenek kullanımı aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 1: 2024 Bütçe Ödenekleri Tablosu

Bütçe Başlangıç Ödeneği	Yedek Ödenekten Aktarmalarla Eklenen	Yıl İçinde Eklenen Ödenek	Kurum Dışı Aktarmalarla Eklenen	Kurum Dışı Aktarmalarla Düşülen	Bütçe Ödeneği Toplamı	Kullanılmayan Ödenek	Bütçe Gideri Toplamı
17.447.418.000,00	4.770.000.000,00	5.882.633,41	2.358.000.000,00	416.160.318,32	24.165.140.315,09	237.965.260,60	23.927.175.054,49

Yedek ödenekten aktarmalarla eklenen 4.770.000.000,00 TL, yıl içinde eklenen 5.882.633,41 TL, kurum dışı aktarmalarla eklenen 2.358.000.000,00 TL ve kurum dışı aktarmalarla düşülen 416.160.318,32 TL ile birlikte Başkanlık ödeneklerinin 2024 yılı toplamı 24.165.140.315,09 TL'ye ulaşmıştır. Kullanılmayan ödenek tutarı 237.965.260,60 TL olup, yıl içindeki ödemeler tutarı 23.927.175.054,49 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ödenek üstü harcama yapılmamıştır.

Başkanlıkça sunulan Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosunda 2024 yılı bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırması gösterilmiştir:

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Kodu	**Gider Türü**	**Başlangıç Bütçe Ödeneği**	**Gerçekleşen Gider**
01	Personel Giderleri	9.666.945.000,00	12.297.323.422,51
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	780.473.000,00	894.780.836,71
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.500.000.000,00	5.439.779.817,49
06	Sermaye Giderleri	3.500.000.000,00	5.295.290.977,78
	TOPLAM	17.447.418.000,00	23.927.175.054,49

Bütçe giderlerinin %51,39'u personel giderleri, %3,74'ü sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri, %22,74'ü mal ve hizmet alım giderleri, %22,13'ü de sermaye

giderlerinden oluşmaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırması aşağıda gösterilmiştir;

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Kodu	Bütçe Gelirinin Türü	Gerçekleşen Bütçe Geliri
01	Vergi Gelirleri	2.357.478.442,32
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	38.334.195,19
05	Diğer Gelirler	174.273.722,99
TOPLAM		2.570.086.360,50

Toplam bütçe gelirinin %91,73'ü vergi gelirleri, %1,49'u teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, %6,78'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Ayrıca Başkanlık faaliyetlerinin finansmanı kapsamında bütçe dışında,3238 sayılı Savunma Sanayii ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 10'uncu maddesi uyarınca, Savunma Sanayii Destekleme Fonundan 2024 yılı itibarıyla 575.273.541,00 TL kullanılmıştır.

Savunma Sanayii Destekleme Fonundan temin edilen 15.749.911,41 TL tutarındaki kaynak ise 2024 yılında yapılan sözleşmeler ile taahhüt altına alınıp ödemesi yıl içinde gerçekleştirilemeyen projelere ait olduğu için 2025 yılına devretmiştir.

Kurumun merkezde ve bölge teşkilatında sosyal tesisleri bulunmaktadır. Kuruma bağlı sosyal tesisler, Hazine ve Maliye Bakanlığınca 30.12.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller" ile Başkanlıkça yürürlüğe konulan Yönerge uyarınca yönetilmektedirler.

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosu'na göre; 2024 yılı faaliyet gideri 255.525.918.253,83 TL net faaliyet geliri 2.566.961.260,65 TL olup dönem sonu olumsuz faaliyet sonucu 252.958.956.993,18 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanunun 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur."

denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri anılan Kanunun 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenen 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsamaktadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanması ile mali istatistiklerin hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.*" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere

girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311’inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312’nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddeleri ile 316-A, 316-B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327’nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Başkanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Saymanlık Müdürlüğü, bölgelerde ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5’inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8’inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen

denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, mevzuat gereği hazırlanmamıştır. İdare performans programı mevzuat gereği hazırlanmamıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali

Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve Üst Yönetici onayı ile İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu'na verilen görevler, Teftiş Kurulu Başkanlığınca düzenli olarak yerine getirilmektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi bulunmamakla birlikte, iç denetim işlevi Teftiş Kurulu Başkanlığınca yerine getirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO.

Kamu İdaresi Kodu 25 **Yıl:** 2024

Kamu İdaresi Adı MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI

AKTİF HESAPLAR		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
1	DÖNEN VARLIKLAR	606.860.776,16	745.949.036,58	2.115.489.610,11
10	HAZIR DEĞERLER	484.718.142,10	499.601.090,86	1.550.557.809,95
100	KASA HESABI	6.737,45	22.084,73	8.151,99
102	BANKA HESABI	484.711.404,65	499.579.006,13	1.550.549.657,96
14	DİĞER ALACAKLAR	606.201,31	557.668,09	1.698.254,73
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	606.201,31	557.668,09	1.698.254,73
16	ÖN ÖDEMELER	121.536.432,75	245.790.277,63	563.233.545,43
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	121.536.432,75	245.790.277,63	563.233.545,43
2	DURAN VARLIKLAR	29.415.000.122,01	260.463.192.617,55	1.544.056,07
22	FAALİYET ALACAKLARI	1.089.482,61	1.129.031,98	1.544.056,07
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.089.482,61	1.129.031,98	1.544.056,07
25	MADDİ DURAN VARLIKLAR	29.413.910.639,40	260.462.063.585,57	0,00
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	26.923.284.276,76	247.963.448.188,96	0,00
252	BİNALAR HESABI	3.530.081.504,72	14.466.388.025,53	0,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.039.455.142,08	-1.967.772.628,92	0,00

PASİF HESAPLAR		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	11.947.650,93	28.267.026,81	851.304.150,46
32	FAALİYET BORÇLARI	2.814.553,87	7.984.960,08	811.834.212,82
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.814.253,87	7.866.772,93	811.830.713,32
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	300,00	118.187,15	3.499,50
33	EMANET YABANCI KAYNAKLAR	3.789.575,84	8.414.672,71	11.871.558,82
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.738.688,54	2.198.254,11	2.605.451,25
333	EMANETLER HESABI	2.050.887,30	6.216.418,60	9.266.107,57
36	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	5.343.521,22	11.867.394,02	27.598.378,82
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.924.168,76	10.946.648,30	25.484.582,10
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	419.352,46	920.745,72	2.113.796,72
4 43	DİĞER BORÇLAR	0,00	0,00	0,00
5	ÖZ KAYNAKLAR	30.009.913.247,24	261.180.874.627,32	1.265.729.515,72
50	NET DEĞER	32.329.670.755,93	33.680.651.443,70	2.144.610.231,20
500	NET DEĞER HESABI	32.329.670.755,93	33.680.651.443,70	2.144.610.231,20
51	DEĞER HAREKETLERİ	14.891.982.425,58	23.051.443.454,40	42.242.230.151,94
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	14.891.982.425,58	23.051.443.454,40	42.242.230.151,94
57	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI	2.646.117.669,30	233.965.975.725,00	233.887.040.437,64
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.646.117.669,30	233.965.975.725,00	233.887.040.437,64
58	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI	-10.966.560.791,77	-18.145.491.754,97	-24.049.194.311,88
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-10.966.560.791,77	-18.145.491.754,97	-24.049.194.311,88
59	DÖNEM FAALİYET SONUÇLARI	-8.891.296.811,80	-11.371.704.240,81	-252.958.956.993,18
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.230,10	630,20	23.099.434,02
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-8.891.300.041,90	-11.371.704.871,01	-252.982.056.427,20

	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
AKTİF TOPLAMI	**30.021.860.898,17**	**261.209.141.654,13**	**2.117.033.666,18**	**PASİF TOPLAMI**	**30.021.860.898,17**	**261.209.141.654,13**	**2.117.033.666,18**

B İ L A N Ç O .

Kamu İdaresi Kodu 25 **Yıl:** 2024

Kamu İdaresi Adı MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI

Bilanço Dipnotları :	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
910 ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	159.546.556,54	372.707.961,89	758.027.633,76
911 ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	159.546.556,54	372.707.961,89	758.027.633,76
920 GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	350.699.646,21	418.416.655,90	386.324.463,19
921 GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	350.699.646,21	418.416.655,90	386.324.463,19

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kamu İdaresi Kodu 25
Kamu İdaresi Adı MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI

Mali Yıl: 2024

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap				GİDERİN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
630	00	00	00	00	GİDERLER HESABI	9.513.090.644,98	12.397.194.426,68	255.525.918.253,83
630	01	00	00	00	Personel Giderleri	2.987.447.861,45	5.570.801.744,97	12.297.323.422,51
630	02	00	00	00	Sosyal Güvenlik Kurumlanna Devlet Primi Giderleri	263.815.989,98	458.800.325,91	894.780.836,71
630	03	00	00	00	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.381.839.283,49	3.565.443.654,53	5.440.847.444,40
630	03	05	90	90	Sınıflandırmaya Girmeyen Diğer Hizmet Alımları	442.500,00	0,00	0,00
630	13	00	00	00	Amortisman Giderleri	52.990.768,60	274.266.545,32	0,00
630	20	00	00	00	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	28.750,71	3.262,54	92.033,23
630	30	00	00	00	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.826.967.990,75	2.527.878.893,41	5.293.808.326,78
630	99	00	00	00	Diğer Giderler	0,00	0,00	231.599.066.190,20
GİDERLER TOPLAMI (A)						**9.513.090.644,98**	**12.397.194.426,68**	**255.525.918.253,83**

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap				GELİRİN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
600	00	00	00	00	GELİRLER HESABI	621.866.776,29	1.025.705.461,57	2.570.086.360,50
600	01	00	00	00	Vergi Gelirleri	587.480.797,22	973.062.868,32	2.357.478.442,32
600	03	00	00	00	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	22.243.389,34	28.461.460,84	38.334.195,19
600	05	00	00	00	Diğer Gelirler	12.142.589,73	24.181.132,41	174.273.722,99
GELİRLER TOPLAMI (B)						**621.866.776,29**	**1.025.705.461,57**	**2.570.086.360,50**

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap				İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
610	00	00	00	00	İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	72.943,11	215.275,70	3.125.099,85
610	01	00	00	00	Vergi Gelirleri	70.195,87	143.315,17	3.078.424,68
610	03	00	00	00	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.548,44	6.641,50	1.062,54
610	05	00	00	00	Diğer Gelirler	1.198,80	65.319,03	45.612,63
İNDİRİM,İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C)						**72.943,11**	**215.275,70**	**3.125.099,85**

	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
GİDERLER TOPLAMI (A)	**9.513.090.644,98**	**12.397.194.426,68**	**255.525.918.253,83**
GELİRLER TOPLAMI (B)	**621.866.776,29**	**1.025.705.461,57**	**2.570.086.360,50**
İNDİRİM İADE İSKONTO TOPLAMI (C)	**72.943,11**	**215.275,70**	**3.125.099,85**

	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
NET GELİR (D= (B-C)	**621.793.833,18**	**1.025.490.185,87**	**2.566.961.260,65**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	**0,00**	**0,00**	**0,00**
FAALİYET SONUCU [((D+E)-A](+/-)	**-8.891.296.811,80**	**-11.371.704.240,81**	**-252.958.956.993,18**

20.05.2025 15:42:11

** Rapor 20/05/2025 00:28:32 tarihli bilgileri içermektedir

MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Cumhurbaşkanlığına bağlı ve genel bütçeli idareler arasında bulunan Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, 16.07.2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 12 sayılı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulmuştur. İdarenin görevleri Kararname'nin 4'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Milli Saraylar İdaresi Başkanlığının görevleri şunlardır:

- Cumhurbaşkanlığının yönetiminde bulunan saray, köşk, kasır, müzeler ve tarihi fabrikalar ile bunların bünyesinde yer alan taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının tespitini, tasnifini, periyodik bakımını, muhafazasını, restorasyonunu, tanıtımını, yönetimini ve işletilmesini yapmak.

- İlgili kuruluşlarla kültürel alanlarda işbirliği yapmak ve müzecilikle ilgili diğer teknik hizmetleri yürütmek,

- Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki müzelerin tanıtılması, ziyarete hazır tutulması, ziyaretçilere ilişkin verilerin istatistiki yöntemlerle değerlendirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak,

- Bünyesindeki saray, köşk, kasır ve tarihi fabrikalardaki kafeterya ve hediyelik eşya mağazalarının kamu kurumuna bağlı iktisadi işletme statüsünde veya kuracağı, ortak olacağı ya da devralacağı şirket eliyle sevk ve idaresini yapmak,

- Ankara Palas ve Başkanlığa tahsis edilen diğer tarihi mekânların sevk ve idaresi ile işletilmesine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,

- Başkanlığın çalışma alanına ilişkin olarak enstitüler ve eğitim merkezleri kurmak,

- Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulmuş olan Milli Saraylar İdaresi

Başkanlığı idari teşkilatında yer alan Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Özel Kalem Müdürlüğü ve İç Denetim Birimi doğrudan Başkan'a bağlı olup diğer daire başkanlıkları ilgili başkan yardımcılarına bağlı olarak görevlerini yürütmektedir.

2024 yıl sonu itibarıyla Milli Saraylar İdaresi Başkanlığında, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu 4/A maddesi kapsamında 607 personel, aynı Kanun'un 4/B maddesine göre sözleşmeli personel statüsünde 705 personel ve işçi pozisyonunda 742 personel olmak üzere toplam 2054 personel bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) Sayılı Cetvelde Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri kısmında yer almaktadır. Muhasebe sistemi ise yine aynı Kanun'un 49'uncu maddesine istinaden yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmektedir. Kurum ayrıca Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği kapsamında da bulunmaktadır.

Kuruma 2024 yılında, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.900.146.000,00-TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenekler sonucunda yıl sonu ödeneği 2.310.732.000,00-TL olmuştur. Bu ödenekten 2.274.341.436,00-TL (%98,43) harcama yapılmıştır. Ödenek üstü harcama yoktur.

Başkanlığın 2023 yılı özel ödenek bütçesinden 4.133.839,12-TL devretmiştir. Ayrıca 2024 yılı içinde yapılan 3.023.653.401,19-TL özel ödenek kaydı ile birlikte toplam özel ödenek bütçesi 3.027.787.240,31-TL olmuştur. Bu ödeneğin 2.976.537.823,31-TL'si harcanmıştır.

Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı'nın 2024 Yılı toplam bütçesi incelendiğinde Başkanlığa, Bütçe Kanunu ve özel ödenek bütçesi olmak üzere toplam 5.338.519.240,31-TL ödenek tahsis edildiği görülmektedir. Toplam ödeneğin ise 5.250.879.259,31-TL'si harcanmış olup harcama oranı %98,36 olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı ödenekleri ağırlıklı olarak Personel Giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri, Mal ve Hizmet Alımları ile Sermaye Giderlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu ödenekler, işleyişte sürekliliği sağlamak amacı ile yıl içerisinde kullanılmıştır.

Kurumun 2024 yılı bütçesi ile yıl içerisinde 3.491.013.511,15-TL bütçe geliri elde edilmiş, buna karşılık ise 5.250.879.259,31-TL bütçe gideri yapılmıştır.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre Kurumun 2024 yılı faaliyet gideri 5.441.583.119,88-TL, net faaliyet geliri 3.568.368.831,26-TL ve enflasyon düzeltmesi tutarı 41.812.242,04-TL olup, dönem olumsuz faaliyet sonucu 1.831.402.046,58-TL olarak gerçekleşmiştir. İlgili tablolara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Gelir Türü	**Gerçekleşen (TL)**
Vergi Gelirleri	510.821.459,19
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	287.556,24
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.976.537.823,31
Diğer Gelirler	3.366.672,41
TOPLAM	**3.491.013.511,15**

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Gider Türü	**Gerçekleşen (TL)**
Personel Giderleri	1.347.069.074,00
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri	214.279.861,00
Mal ve Hizmet Alım Gideri	595.168.745,48
Cari Transferler	2.888.000,00
Sermaye Giderleri	3.091.473.578,83
TOPLAM	**5.250.879.259,31**

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun‘un 49’uncu maddesinde;

“*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve

yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur."

hükümlerine yer verilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsamaktadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

"*Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanması ile mali istatistiklerin hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul, esas, ilke ve standartların belirlenmesidir.*"

hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde, kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birime ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimine sahip olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu

idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenlenmesi gerektiği; 08.01.2018 tarihli ve 2018/11321 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe giren "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 313'üncü maddesine "Öz Kaynak Değişim Tablosu" ve "Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu", 316'ncı maddesinden sonra gelmek üzere "Öz kaynak değişim tablosu" başlıklı 316/A maddesi ve "Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu" başlıklı 316/B maddesi eklendiğinden, 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddeleri ile 316-A, 316-B maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanması gerektiği belirtilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare, iç kontrol risklerini belirlememiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Mali iş ve işlemlere ilişkin yönetimin ihtiyaç duyduğu gerekli bilgileri sağlayan ve raporları üreten bir bilgi sistemi mevcuttur. Ancak idare genelinde tüm faaliyetleri kapsayan nitelikte bir raporlama ve analiz hizmeti sunan bir yönetim bilgi sistemi bulunmamaktadır.

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

Kurumda veri kayıt ve dosyalama sistemi mevcuttur.

Mevcut sistemler bilgi güvenliğini ve yedekleme gerekliliklerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

İzleme Standartları

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, üst yöneticinin onayı ile görevlendirilmiştir.

İdarenin tüm birimlerinin iç kontrol sistemini yılda en az bir kez değerlendirmelerine ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlamasına ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmemiştir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 2 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup bu kadrolar doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 40 **MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	60.395.695,79
14	**Diğer Alacaklar**	1.796.378,83
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.796.378,83
15	Stoklar	21.997.967,20
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	21.997.967,20
16	**Ön Ödemeler**	36.601.349,76
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	36.601.349,76
2	DURAN VARLIKLAR	142.620.862,31
22	**Faaliyet Alacakları**	699.920,42
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	699.920,42
25	**Maddi Duran Varlıklar**	141.920.941,89
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	8,97
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	0,03
252	BİNALAR HESABI	0,45
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	62.201.660,08
254	TAŞITLAR HESABI	113.150.034,17
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	313.369.637,74
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-346.800.399,55
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	22.636.962,32
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-22.636.962,32
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.147.933,87
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.147.933,87

AKTİF TOPLAMI 203.016.558,10

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	501.093.345,11
32	**Faaliyet Borçları**	280.154.860,58
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	280.154.860,58
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	204.421.918,07
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	129.059.809,73
333	EMANETLER HESABI	75.362.108,34
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	16.516.566,46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	15.802.433,43
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	714.133,03
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	332.075.211,75
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	332.075.211,75
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	332.075.211,75
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-630.151.998,76
50	**Net Değer**	35.262.143,87
500	NET DEĞER HESABI	35.262.143,87
51	**Değer Hareketleri**	2.948.519.961,80
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	2.948.519.961,80
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.622.358.314,62
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.622.358.314,62
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.404.890.372,47
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.404.890.372,47
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-1.831.402.046,58
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.975.389.505,57
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.806.791.552,15

PASİF TOPLAMI 203.016.558,10

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	771.205.368,69
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	771.205.368,69
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.461.291.714,25
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.461.291.714,25
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	967.290,85
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	967.290,85

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 40 **Adı : MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.441.583.119,88
630	01	Personel Giderleri	1.344.485.804,24
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	214.279.861,29
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	551.916.771,62
630	05	Cari Transferler	2.888.000,00
630	13	Amortisman Giderleri	89.922.403,77
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	134.981.046,49
630	15	Karşılık Giderleri	196.174.199,63
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	2.240,29
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	236,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.906.790.000,71
630	99	Diğer Giderler	142.555,84

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.441.583.119,88**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.572.336.707,02
600	01	Vergi Gelirleri	510.824.875,19
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	287.556,24
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.976.626.822,31
600	05	Diğer Gelirler	8.338.747,11
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	76.060.569,81
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	198.136,36

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.572.336.707,02**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.967.875,76
610	01	Vergi Gelirleri	3.416,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	3.964.459,76

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.967.875,76**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.568.368.831,26**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **41.812.242,04**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-1.831.402.046,58**

GİDERLER TOPLAMI(A) **5.441.583.119,88**
GELİRLER TOPLAMI(B) **3.572.336.707,02**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **3.967.875,76**

NET GELİR (D=B-C) **3.568.368.831,26**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-1.831.402.046,58**

STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Tablo 3: 2024 Yılı Ödenekler Tablosu (TL)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

24.07.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 13 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığına bağlı, genel bütçeye dahil Strateji ve Bütçe Başkanlığı kurulmuştur.

Kurumun mevzuatı aşağıdaki gibidir:

A-Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri: 1, 4, 13, 73,102 sayılı Kararnameler.

B-Cumhurbaşkanlığı Kararları: 155, 806, 5210, 5681 sayılı Kararlar.

C- Cumhurbaşkanlığı Genelgeleri: 2024/12 sayılı ve 2018/14 sayılı Genelgeler.

Başkanlık görev alanı itibarıyla; kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı Programı, orta vadeli program, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı gibi üst politika dokümanlarını hazırlamaktadır. Bunun yanında kamuda kaynak tahsis sürecine yönelik olarak Cumhurbaşkanı adına merkezi yönetim bütçesini hazırlamakta ve uygulamakta, kamuda stratejik yönetim sürecinde merkezi uyumlaştırma birimi rolünü üstlenmektedir. Ayrıca, 2018/14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi uyarınca Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesinin (İSEDAK) uluslararası sekretarya hizmetleri ve uluslararası kalkınma işbirliği faaliyetlerini ifa etmektedir. Bu görevlere ilave olarak Başkanlığa, 09.06.2022 tarih ve 31861 sayılı 102 Numaralı Devlet Yardımlarının Uygulanması, Koordinasyonu, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Devlet yardımlarının hazırlanmasını sağlamak, etkili, ekonomik ve verimli şekilde uygulanmasını tesis etmek üzere gerekli tedbirleri alarak uygulamayı yönlendirmek, izlemek ve değerlendirmek görevi verilmiştir.

Ayrıca, 73 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle “13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine” kamu personeli ile ilgili hususlarda her çeşit istatistiki bilgileri toplamak, personel kayıtlarını merkezi olarak tutmak, kurumlar arası veri paylaşımı ve değişimi için gerekli teknik koordinasyonu sağlamak görevi eklenmiştir.

24.02.2022 tarih ve 31760 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5210 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla yürürlüğe giren Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile Başkanlık, Kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi taslakları için ilgili

bakanlık veya kamu kurum ve kuruluşu tarafından hazırlanan düzenleyici etki analizi taslaklarını değerlendirmek, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları tarafından talep edilmesi durumunda kanun teklifleri ve Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının talep etmesi durumunda kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi taslakları için düzenleyici etki analizi hazırlamak ile görevlidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Strateji ve Bütçe Başkanlığı tüzel kişiliğe haiz olup Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak çalışmaktadır. Başkanlık çoğu görevini Hazine ve Maliye Bakanlığı ile müşterek bir şekilde yerine getirmektedir. Başkanlık, merkez teşkilatından oluşmaktadır. Başkanlığın en üst amiri Başkandır. Başkana bağlı üç Başkan Yardımcısı kadrosu yer almaktadır . Başkanlık teşkilatı, yedi Genel Müdürlük, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği ile Özel Kalem Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Başkanlık birimleri:

a) Başkana Bağlı Birimler:

* Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri

* Özel Kalem Müdürlüğü

b) Başkan Yardımcılıklarına Bağlı Birimler:

* Plan ve Programlar Genel Müdürlüğü

* Ekonomik Modelleme ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü

* Bütçe Genel Müdürlüğü

* Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğü

* İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi ve Uluslararası Kalkınma İşbirliği Genel Müdürlüğü

* Devlet Yardımları Genel Müdürlüğü

* Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü

* Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

* Hukuk Müşavirliği

2024 yıl sonu itibarıyla Başkanlığa tahsis edilmiş olan kadrolardan sürekli işçiler dahil 884 adedi dolu olup ayrıca Başkanlıkta görevlendirilmiş 10 geçici personel bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) Sayılı Cetvelde "Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri" kısmında yer almaktadır. Muhasebe sistemi ise yine aynı Kanunun 49'uncu maddesine istinaden yayımlanan "Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" ile "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" çerçevesinde yürütülmektedir. Kurum ayrıca "Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği" kapsamında da bulunmaktadır.

Kuruma 2024 yılında, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile yedek ödenek dahil 217.183.338.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenekler sonucunda yıl sonu toplam ödeneği 155.259.370.685,00 TL olup bu ödenekten 3.561.206.566,87 TL harcama yapılmıştır.

2024 yılında Kurumun faaliyet gideri 3.645.060.561,40 TL, faaliyet net geliri ise 107.081.046,97 TL olarak gerçekleşmiş olup enflasyon düzeltmesi ile yıl sonu dönem olumsuz faaliyet sonucu 3.530.927.107,29 TL'dir.

2024 yılı bütçesi ile yıl içerisinde 94.129.616,62 TL net bütçe geliri elde edilmiş, buna karşılık ise 3.561.206.566,87 TL bütçe gideri yapılmıştır.

Kurumun 2024 yılı bütçe giderleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Gider Türü	Gerçekleşen
Personel Giderleri	683.486.068,86
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri	79.869.432,98
Mal ve Hizmet Alım Gideri	145.553.252,95
Cari Transferler	6.915.000,00
Sermaye Giderleri	190.180.225,24
Sermaye Transferleri	2.455.202.586,84
TOPLAM	**3.561.206.566,87**

Kurumun 2024 yılı bütçe gelirleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Gelir Türü	Gerçekleşen
01-Vergi Gelirleri	76.321.890,37
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.275.901,34
04-Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
05-Diğer Gelirler	15.551.783,96
Red ve İadeler (-)	19.959,05
TOPLAM	**94.129.616,62**

Kurumun 2024 yılı ödenekleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 3: 2024 Yılı Ödenekler Tablosu (TL)

Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yılı İçindeki Ödemeler	Ödenek Üstü Harcama
217.183.338.000,00	155.259.370.685,00	3.561.206.566,87	0,00

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanunun 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanunun 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak çıkartılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Kurumun muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır.

Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır. Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

" (1) Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir." hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Başkanlığın muhasebe hizmetleri Saymanlık Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,

Geçici ve kesin mizan,

Öz kaynak değişim tablosu,

Bilanço,

Faaliyet sonuçları tablosu,

Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının

güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve

kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Kamu İdaresinde 2 adet iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Strateji ve Bütçe Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 41 — **STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI** — Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	31.536.959,55
14	**Diğer Alacaklar**	2.880.612,86
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.880.612,86
15	Stoklar	852.161,46
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	852.161,46
16	**Ön Ödemeler**	27.804.185,23
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	27.804.185,23
2	DURAN VARLIKLAR	25.003.560,35
22	**Faaliyet Alacakları**	926,82
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	926,82
25	**Maddi Duran Varlıklar**	25.002.633,53
252	BİNALAR HESABI	1.026.490.567,70
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.872.166,32
254	TAŞITLAR HESABI	8.157.834,50
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	67.322.422,33
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.078.840.357,32
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	18.783.069,28
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	28.438,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.811.507,28
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.718.917,29
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.718.917,29

AKTİF TOPLAMI 56.540.519,90

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	47.582.115,45
32	**Faaliyet Borçları**	40.928.756,63
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.528.756,63
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	35.400.000,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.816.940,68
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	251.547,52
333	EMANETLER HESABI	4.565.393,16
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.836.418,14
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.692.854,21
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	143.563,93
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	170.205.948,66
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	170.205.948,66
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	170.205.948,66
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-161.247.544,21
50	**Net Değer**	-5.961.790,35
500	NET DEĞER HESABI	-5.961.790,35
51	**Değer Hareketleri**	11.548.726.735,36
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	11.548.726.735,36
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	932.373.291,68
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	932.373.291,68
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-9.105.458.673,61
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-9.105.458.673,61
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-3.530.927.107,29
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.633,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.530.933.740,29

PASİF TOPLAMI 56.540.519,90

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	24.679.196,12
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	24.679.196,12
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	23.286.751,83
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	23.286.751,83
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.507.375,53
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.507.375,53

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 41 **Adı : STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.645.060.561,40
630	01	Personel Giderleri	682.283.601,64
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	79.869.432,98
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	140.786.835,55
630	05	Cari Transferler	6.915.000,00
630	07	Sermaye Transferleri	2.455.202.586,84
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	18.747.739,26
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	7.767.014,03
630	15	Karşılık Giderleri	72.337.819,30
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	7.809.980,50
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	166.819.984,87
630	99	Diğer Giderler	6.520.566,43

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.645.060.561,40**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	107.101.006,02
600	01	Vergi Gelirleri	76.321.890,37
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.275.901,34
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	718.675,01
600	05	Diğer Gelirler	23.098.551,04
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	4.685.988,26

GELİRLER TOPLAMI (B) **107.101.006,02**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	19.959,05
610	01	Vergi Gelirleri	0,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.806,86
610	05	Diğer Gelirler	17.152,19

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **19.959,05**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **107.081.046,97**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **7.052.407,14**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-3.530.927.107,29**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.645.060.561,40**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**107.101.006,02**	**NET GELİR (D=B-C)**	**107.081.046,97**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**19.959,05**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-3.530.927.107,29**

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Komutanlığın Teşkilat Şeması

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlı olup, Komutanlığın görevleri 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nda ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

Jandarmanın genel olarak görev ve sorumluluk alanı, polis ve sahil güvenlik teşkilatının görev alanının dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye sınırları dışında kalan ya da polis ve sahil güvenlik teşkilatı bulunmayan yerlerdir. Ancak, belediye sınırları içinde olmakla birlikte, hizmet gerekleri bakımından uygun görülen yerler, jandarmanın görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilmektedir. İçişleri Bakanının kararıyla bir il veya ilçenin tamamı polis ya da jandarma görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilmektedir.

Jandarmanın sorumluluk alanlarında genel olarak görevleri şunlardır:

a) Mülki görevleri; emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmalarını yapmak, adli ve askeri görevler dışında kalan ve diğer kanun ve nizam hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla Jandarmaya verilen görevleri yapmak.

b) Adli görevleri; işlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek.

c) Askeri görevleri; kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen askeri hizmetleri yerine getirmek.

Jandarma birlikleri seferberlik ve savaş hallerinde, Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenecek bölümleriyle Kuvvet Komutanlıkları emrine girer, kalan bölümüyle normal görevlerine devam eder.

Ayrıca, Jandarma birlikleri Genelkurmay Başkanlığının talebi üzerine İçişleri Bakanının, illerde ise garnizon komutanının talep etmesi halinde valinin onayıyla kendilerine verilen askeri görevleri de yaparlar.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Jandarma Genel Komutanlığının kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerleri, İçişleri Bakanlığınca düzenlenir. Ancak seferberlik ve savaşta Kuvvet Komutanlıkları emrine girecek birliklerin kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerlerinin düzenlenmesinde Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınır.

Jandarma birliklerinin kuruluş ve konuşlarının düzenlenmesinde mülki taksimat esas alınır. Ancak geçici olarak birden çok ili içine alan bölge teşkilatı da kurulabilir. Bölge komutanı, bölge teşkilatının konuşlu bulunduğu ilin valisine karşı sorumlu olarak görev yapar.

Jandarma Genel Komutanlığı 206.968 personeli ile Türkiye yüzölçümünün yüzde 93'ü ve ülke nüfusunun yüzde 20'sine hizmet vermektedir.

Jandarma teşkilatı iş gücü olarak teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren işlerde profesyonel personel istihdamını öngörmektedir. Profesyonel personel; subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, memur ve işçilerdir. Yükümlü personel ise yedek subay ile erbaş ve erlerden oluşmaktadır.

Jandarma, ifa ettiği kolluk vazifesi gereği Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ile koordinasyon içerisinde faaliyet göstermektedir.

Jandarma Genel Komutanlığının teşkilat yapısına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Komutanlığın Teşkilat Şeması

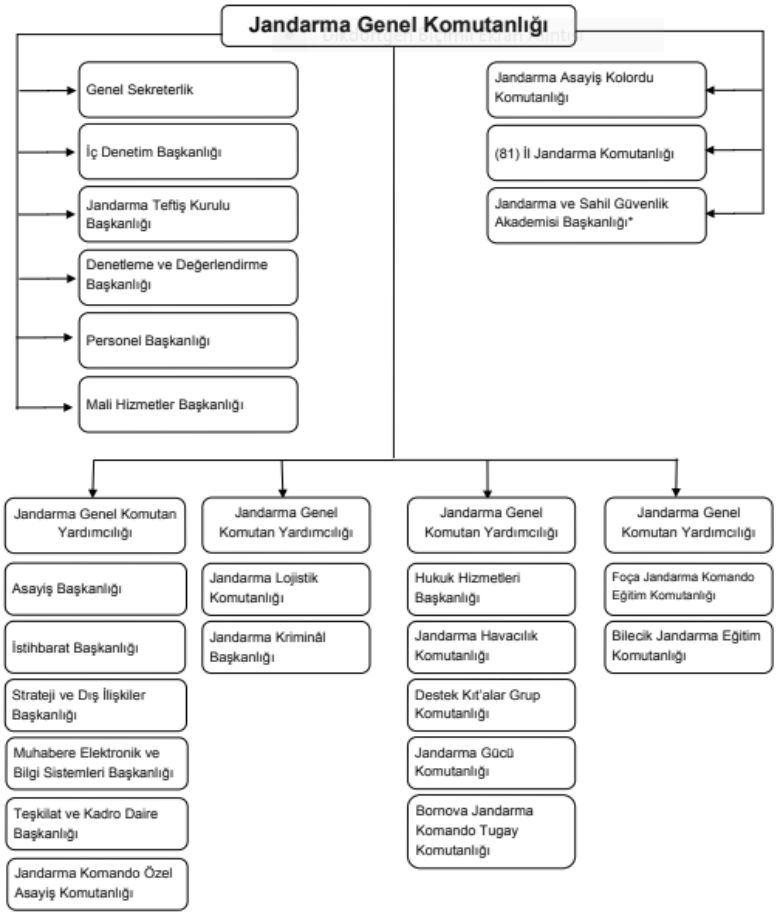

* İçişleri Bakanlığına bağlı olup ihtiyaçları Jandarma Genel komutanlığı bütçesinden karşılanmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Jandarma Genel Komutanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Jandarma Genel Komutanlığına 189.693.588.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu tutar Genel Bütçeli İdareler ödeneği toplamının %1,72'sine tekabül etmektedir. Anılan Kanun'a istinaden

gerçekleştirilen ödenek işlemleri sonucunda Komutanlığın 2024 yılı nihai bütçe ödeneği 212.973.921.111,06 TL olmuştur. Bu ödeneğin 203.038.041.689,48 TL'si yıl sonu itibarıyla harcanmıştır.

Komutanlık bünyesinde 1 döner sermaye işletmesi, 113 kantin ve 92 sosyal tesis bulunmaktadır.

Komutanlığın 2024 yılı bütçe ve faaliyet gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)			
		Bütçe Ödeneği	Nihai Bütçe Ödeneği	Harcama	Nihai Bütçe Ödeneğine Göre Grç. Oranı %
01	Personel Giderleri	144.549.110.000,00	153.599.110.000,00	153.439.809.108,04	99,90
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	14.220.338.000,00	14.825.338.000,00	14.670.828.396,92	98,96
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	25.770.920.000,00	38.878.602.949,69	29.891.459.505,70	76,88
05	Cari Transferler	52.220.000,00	25.834.565,37	22.895.085,22	88,62
06	Sermaye Giderleri	5.101.000.000,00	5.629.646.596,00	4.997.660.593,60	88,77
07	Sermaye Transferleri	0,00	15.389.000,00	15.389.000,00	100,00
	Toplam	189.693.588.000,00	212.973.921.111,06	203.038.041.689,48	95,33

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)		
		Gelir Gerçekleşme	Ret ve İadeler	Net Gerçekleşme
01	Vergi Gelirleri	3.164.646.235,81	4.005.420,51	3.160.640.815,30
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	205.323.388,10	2.704.060,94	202.619.327,16
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	183.399.313,71	0,00	183.399.313,71
05	Diğer Gelirler	3.514.789.407,26	10.805.403,36	3.503.984.003,90
11	Değer ve Miktar Değişim Gelirleri	6.882.995,15	0,00	6.882.995,15
99	Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00
	Toplam	7.075.041.340,03	17.514.884,81	7.057.526.455,22

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Faaliyet Sonuçları (TL)					
Giderler (A)	Gelirler (B)	İndirim İade ve Iskonto (C)	Net Gelir (D=B-C)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Faaliyet Sonucu [(D+E)-A]
206.843.944.995,13	7.075.041.340,03	17.514.884,81	7.057.526.455,22	321.288.925.836,11	121.502.507.296,20

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Jandarma Genel Komutanlığı mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.*" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için, işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde, kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin her biri için ayrı mali raporlama yapılacağı, 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu, 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği, 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ile Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu, 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği, bakanlıkça yürütülen muhasebe bilişim sistemini kulanan kamu idarelerinin harcama birimleri baz alınarak oluşturulan kesin mizanlarında dönem olumlu ve olumsuz faaliyet sonuçları hesaplarının bulunması durumunda bu hesapların kamu idaresi bilançosunda ayrı ayrı yer alabileceği, 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Komutanlığın muhasebe hizmetleri merkezde merkez saymanlık müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun beşinci kısmında iç kontrol sistemi düzenlenmiş olup söz konusu Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinde;

"İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.",

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç kontrol standartları" başlıklı 5'inci maddesinde;

"*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür.*

Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir.",

denilmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde Kamu İç Kontrol Standartlarının; idarelerin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde dikkate almaları gereken temel yönetim kurallarını gösterdiği, tüm kamu idarelerinde tutarlı, kapsamlı ve standart bir kontrol sisteminin kurulmasını ve uygulanmasını amaçladığı, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak, tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu Tebliğ ile iç kontrolün bileşenleri esas alınarak 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu, hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu,

Risk Değerlendirmesi Standartları ile ilgili olarak; stratejik planın zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu, idare performans programının içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı ve zamanında yayımlandığı, İdarenin iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlediği, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapıldığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu, yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtarak "Görevler Ayrılığı" ilkesine uyulduğu, İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve sorumluların belirlendiği, ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu, Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesinin olmadığı ancak İç Kontrol Yönergesi içerisinde ön mali kontrolün ayrı bir bölümde düzenlendiği,

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının olduğu ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olduğu,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin, yılda en az bir kez değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı, Kamu İdaresinde iç denetim biriminin kurulduğu, 30 iç denetçi kadrosunun 11'inin dolu olduğu, iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının olduğu,

anlaşılmıştır.

Kamu idaresinin iç kontrol sistemine ilişkin çalışmalarının genel olarak tamamlandığı, mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin güncelliğin korunmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Jandarma Genel Komutanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmesinin Gelir Gider Durumu

Tablo 2: Döner Sermaye İşletmesinin Kâr Zarar Durumu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi 12.03.1983 tarihli ve 17985 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 13/A maddesi uyarınca kurulmuştur. Döner Sermaye İşletmesi, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanlarına, yönetimine, işletilmesine, gelir ve giderlerine, mali ve idari işlemlerine, denetimine ilişkin usul ve esaslar Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, İşletmenin faaliyet alanına giren iş ve hizmetler, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ile tüm kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının ihtiyaç duydukları akademinin görev ve sorumluluk alanına ilişkin hukuki, idari, eğitimsel ve uygulamaya yönelik alanlarda; bilimsel görüş ve proje hazırlamak, seminer, kurs, sertifika ve eğitim programları düzenlemek, danışmanlık ve bilirkişilik hizmeti vermek, sınav ve diğer faaliyetleri yapmak; iç güvenlikle ilgili her türlü bilimsel ve uygulamaya yönelik araştırmalar yapmak ve sonuçlarının yayınlanmasını, basımını, uygulanmasını ve denetimini sağlamak; Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinin faaliyetleriyle üretilen ve ilgili mevzuat ile kurum dışı kullanımında sakınca görülmeyen her türlü yazılı, görsel ve işitsel eserleri basılı veya elektronik ortamda bedeli karşılığında diğer gerçek ve tüzel kişilere satmak, kiralamak; Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi bünyesinde bulunan atış, eğitim ve spor tesisleri gibi yerlerde seminer, kurs, sertifika ve eğitim programları ve diğer faaliyetleri düzenlemek, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı ve bağlı birimlerin eğitim, öğretim ve diğer görevleri ile ilgili faaliyetlerine destek sağlamak şeklinde sayılmış, 2'nci fıkrasında İşletmenin, çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamaları ön planda tutacağı belirtilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nde döner sermaye işletmesi hizmetlerinin, Yönetim Kurulu, harcama yetkilisi,

işletme şube müdürü, gerçekleştirme görevlileri, muhasebe yetkilisi, veznedar, taşınır mal hesap sorumlusu, taşınır mal sorumlusu, mutemet ve diğer görevliler tarafından yürütüleceği ifade edilmiştir. Bu kişilerin görevlendirilme usulleri ve yapacakları görevlerin sınırları ile birleşemeyecek görevler Yönetmelik'te belirtilmiştir.

Döner Sermaye İşletmesinin yönetim kurulu, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Yönetim Kuruludur. İşletmenin harcama yetkilisi Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanıdır. Akademi Başkanı, bu yetkisini uygun gördüğü ölçüde yardımcılarına, dekanlara, enstitü müdürü ve yüksekokul komutanlarına devredebilmektedir.

Döner Sermaye İşletmesinde 1 subay, 3 astsubay ve 2 sivil memur olmak üzere toplam 6 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Döner Sermaye İşletmesinin bütçe tasarısı, muhasebe yetkilisinin de önerisi alınmak suretiyle İşletme Müdürü tarafından hazırlanarak en geç ekim ayı başında döner sermaye işletmesinin yönetim kuruluna sunulur. Bütçe, Akademi Başkanının onayı ile kesinleşir.

Döner Sermaye İşletmesinin sermaye limiti on milyon Türk Lirasıdır. Başlangıç sermayesi Jandarma Genel Komutanlığından karşılanmıştır. İşletmenin diğer sermaye kaynakları, Jandarma Genel Komutanlığı bütçesine konulacak ödeneklerden, ayni yardımlardan, işletme faaliyetlerinden elde edilecek kârlardan, bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

Döner Sermaye İşletmesinin gelirleri, döner sermaye işletmesinin faaliyet alanları ile ilgili mal ve hizmet satışından elde edilen gelirler, kitap satışı, spor tesislerinde açılacak olan kurslardan elde edilecek kazanımlar, kongre, sempozyum, tören vb. organizasyonlarda ve Akademi içinde yapılacak olan aktivite gelirleri ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Döner sermaye gelirleri, bütçedeki harcama kalemleri ile program hedefleri dışındaki amaçlara tahsis edilemez. Yıl içindeki bütçe tertipleri arasındaki aktarmalar yönetim kurulu kararı ve Başkanın onayı ile yapılabilmektedir.

Döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın en az %5'i, Akademi bünyesinde yürütülen bilimsel araştırma projelerinin finansmanı için kullanılır. Bilimsel araştırma projelerine ilişkin ödenekler, Akademi Yönetim Kurulunca gerekli görüldüğü takdirde, her bir

proje için avans verilmek suretiyle de kullandırılabilir.

Döner Sermaye İşletmesinin giderleri, İşletmenin faaliyet alanına giren iş ve hizmetlerde kullanılmak üzere mal, hizmet ve bina alım giderleri, 5/1/1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanunu hükümlerine göre alınacak taşıtların alım ve bakım giderleri, hizmet binalarının yapım, bakım, onarım ve kira giderleri, tanıtım, kurs ve eğitim giderleri, ek ders, harcırah, telif, tercüme, haberleşme ve ilan giderleri, bilgisayar donanım, ekipman, yazılım ve danışmanlık giderleri, sigorta giderleri, tüketim malzemesi ile ders araç ve gereç alımı giderleri, döner sermaye işlerinde kullanılacak her türlü demirbaş, mefruşat, kırtasiye, haberleşme giderleri ve döner sermaye faaliyet alanına giren işlerle ilgili diğer giderler, münhasıran döner sermaye işletmesi tarafından kullanılan binaların elektrik, su ve yakıt giderleri, İşletmenin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere yapılan bilimsel araştırma ve bu araştırma sonuçlarına ilişkin yapılacak basım ve yayım giderlerinden oluşmaktadır.

Döner Sermaye İşletmesinin 2024yılı geliri 30.970.113,84 TL, gideri ise 10.902.437,60 TL olarak gerçekleşmiştir. Döner Sermaye İşletmesinin dönem kârı 20.067.676,24 TL olup, dönem kârı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları 5.016.919,06 TL'dir. Döner Sermaye İşletmesinin dönem net kârı 15.050.757,18 TL'dir.

Döner Sermaye İşletmesinin 31.12.2024 tarihi itibarıyla gelir/gider, kâr/zarar durumu aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: Döner Sermaye İşletmesinin Gelir Gider Durumu

Gelir Cinsi	Gelir (TL)	Gider Cinsi	Gider (TL)
Brüt Satışlar	17.448.979,59	Satıştan İadeler	-
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar	13.521.134,25	Satışların Maliyeti	-
Olağandışı Gelir ve Kârlar	-	Faaliyet Giderleri	10.902.437,60
Toplam	30.970.113,84		10.902.437,60

Tablo 2: Döner Sermaye İşletmesinin Kâr Zarar Durumu

Toplam Gelir	Toplam Gider	Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Karşılığı	Net Kâr
30.970.113,84	10.902.437,60	5.016.919,06	15.050.757,18

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe hizmetleri Döner Sermaye Muhasebe Birimince, Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Yönetim Sistemi üzerinden, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Döner Sermaye İşletmesinin bütçe dönemi mali yıldır.

Hesap planı; bilanço hesapları, faaliyet hesapları ve nazım hesaplar ana bölümlerine ayrılır. Bilanço hesapları bölümü, 1 numaradan 5 numaraya kadar olan ana hesap gruplarından; gelir tablosu hesapları bölümü, 6 numaralı ana hesap grubundan; nazım hesaplar bölümü ise 9 numaralı ana hesap grubundan oluşur. 7 numaralı ana hesap grubu Yönetmelik'te yer alan muhasebe ilke ve standartlarına aykırı olmamak şartıyla, işletmelerin yönetim ve maliyet muhasebesi ihtiyaçları için kullanılır. İhtiyaç duyulduğunda yeni hesaplar açmaya, hesapların adlarını ve kodlarını belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Döner Sermaye İşletmesinin kayıt ve işlemleri Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmekte olup mali tablolar da bu Yönetmelik hükümleri uyarınca hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI KANTİNLER 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Denetlenen Kantinlerin Personel Durumu

Tablo 2: Kantinlerin Türkiye Geneli Personel Durumu

Tablo 3: Denetlenen Kantinlerin Gelir-Gider Durumu

Tablo 4: Tüm Kantinlerin Gelir-Gider Durumu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Jandarma Genel Komutanlığı kantinleri Jandarma Kantin Yönetmeliği hükümlerine göre faaliyet göstermektedir.

Söz konusu Yönetmelik'e göre, Jandarma Genel Komutanlığı personelinin dayanıklı tüketim malları hariç zaruri ihtiyaçlarının daha ucuz ve kolaylıkla sağlanmasını temin maksadıyla her birlikte kantin kurulabilir. Aynı birlik içerisinde Jandarma Genel Komutanlığına bağlı birden fazla kantin kurulamaz. İhtiyaç halinde bu kantinlerin birlik içinde veya dışında şubeleri açılabilir.

Kantinler, kurulacağı birliğin bağlı bulunduğu en az Tugay/Bölge veya eşiti seviyedeki komutanlıkça Jandarma Genel Komutanlığından izin alındıktan sonra kurulur ve ilgili birlik, karargâh veya kurum tarafından işletilir.

Kantin ve şubeleri, birlik içi ve dışında hizmet vermeye uygun, kapalı ve emniyetli yerlerde kurulur. Çeşitli nedenlerle araziye çıkılması halinde, kantin faaliyetleri araç veya çadır içerisinde devam edebilir.

Yurt dışında birlik halinde bulunulan yerlerde kantin açılması halinde, yurt dışında açılan kantinin gelirleri, teşkil, idare, murakabe, işletme ve kontrol şekilleri bu Yönetmelik esaslarına göre yürütülür. Alım usulleri ve gelirlerin harcanması gibi usuller Jandarma Genel Komutanlığınca belirlenen esaslara göre yürütülür.

Kantinler kadro, kuruluş, idare, denetleme ve işletme usul ve esasları ile muhasebeye ilişkin belge ve kayıtların işleniş şekilleri ve eklentileri açısından, Jandarma Kantin Yönetmeliği hükümlerine tabidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kantin heyetleri, bir yıllık süre için seçimle veya kadrosu oluşturulmak ve Jandarma Kantin Yönetmeliği'nin 7, 8, 9 ve 10'uncu maddelerinde belirtilen seçim ve görevlendirmeye yönelik esaslar da dikkate alınmak kaydıyla birlik komutanı tarafından yapılacak atama ile teşkil edilir. Kantin heyetinin atama ile teşkil edilmesi halinde görev süresi en fazla üç yıldır.

Yönetmelik'e göre, kantin heyetinde, bir başkan (muvazzaf/sözleşmeli subay), bir

muhasip üye ve bir mutemet olmak üzere en az üç kişi bulunur. Kantin heyetlerinde en az bir astsubay bulunması şarttır. İş hacmi ve şube sayısı ile gelir kaynağı ve yan kuruluşları fazla olan kantinlerde üye sayısı yeteri kadar artırılır. Kantin heyetlerinde muhasip ile mutemetlik görevi aynı kişide birleşemez. Tek düzen muhasebe sistemi uygulayan kantinlerde giderleri kantin gelirlerinden karşılanmak üzere seçilmiş muhasebe personeli görevlendirilebilir. Kantin başkanlıklarındaki kadrolara atama yapılmayıp, mevzuat gereğince ikiz görevli olarak görevlendirilen personel kendi görevine ilave olarak işletme bünyesinde çalışmaktadır.

Komutanlık bünyesinde toplam 113 kantin bulunmakta olup bunlardan 2024 yılında; Jandarma Genel Komutanlığı Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Anıttepe Kışla Kantin Başkanlığı ve Tunceli İl Jandarma Komutanlığı Kantin Başkanlığı denetlenmiştir.

Denetlenen kantinler ile Türkiye genelinde yer alan kantinlerin personel bilgileri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Denetlenen Kantinlerin Personel Durumu

Tesis Adı	Personel Durumu				
	Subay	Astsubay	Uzman J./ Uzman Erbaş	Devlet Memuru	Toplam
Jandarma Genel Komutanlığı Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Anıttepe Kışla Kantin Başkanlığı	1	4	4	0	9
Tunceli İl Jandarma Komutanlığı Kantin Başkanlığı	0	3	0	0	3

Tablo 2: Kantinlerin Türkiye Geneli Personel Durumu

Subay	Astsubay	Uzman J./ Uzman Erbaş	Devlet Memuru	Erbaş/ Er	Sözleşmeli Personel	Hizmet Alımı	Toplam
14	130	99	2	364	0	0	609

1.3. Mali Yapı

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun Ek 8'inci maddesinin birinci fıkrasında, Jandarma Genel Komutanlığının vardiya yatakhaneleri, eğitim ve kongre merkezleri, sosyal tesisler, gazinolar, moral eğitim merkezleri ve kantinler kurabileceği ifade edilmiştir.

Jandarma Kantin Yönetmeliği'nin "Kantin sermayesi" başlıklı 19'uncu maddesinde, kantinlerin kuruluş sermayesinin Jandarma Genel Komutanlığınca belirleneceği ve sermayenin aşağıdaki yollardan sağlanacağı belirtilmiştir.

a. Genel olarak yapılacak bağışlar,

b. Kuruluş aşamasındaki promosyonlar,

c. Sermayesi ve geliri fazla olan kantinlerden sermayesi kısıtlı olan kantinlere, Jandarma Genel Komutanlığının onayı ile verilecek mal ve para,

ç. Gelir getiren yan kuruluşların sermayelerinden yapılacak nakiller,

d. Düzenlenecek müsamere ve eğlence gelirleri,

e. Üst komutanlık paylarından tahsis edilecek kaynak.

Yönetmelik'in "Gelirler" başlıklı 35'inci maddesinde;

"*Kantin gelirleri;*

a. Kantin ve yan kuruluşlarının kârlarından,

b. Banka faizlerinden,

c. İhtiyaç fazlası boş ambalaj malzemesi satışlarından,

ç. Tasfiye nedeniyle devreden mal ve paradan,

d. Düzenlenecek müsamere ve eğlence gelirlerinden,

e. Sermayesi ve geliri fazla olan kantinlerden yapılan sermaye (mal, para) naklinden,

f. Firmalar tarafından yapılan promosyon bağışlarından,

g. Kantinlerin işletilmesinden elde edilen gelirlerden,

ğ. Mal ve hizmet alımlarında ve kiralamada sözleşme kapsamında yüklenici firmalardan tahsil edilen ceza bedellerinden,

h. Sergi, fuar, reklam ve diğer gelirlerinden,

ı. Üst komutanlık paylarından tahsis edilen tutardan,

oluşur."

denilmiştir.

Ayrıca, 2803 sayılı Kanun'un Ek 8'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, kantinlerin tamamı, bir kısmı veya bazı şubelerinin kiraya verilebileceği, bu şekilde elde edilen gelirlerin genel bütçe gelirleri ile ilişkilendirilmeksizin kantin gelirlerine dahil edileceği, özel, yerel ve kış eğitim merkezleri ile birlik dışındaki kantinlerin aylık gayrisafi hasılatının %1'inin her ay

genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere ilgili muhasebe birimine yatıralacağı ifade edilmiştir.

Jandarma Kantin Yönetmeliği'nin 38'inci maddesinde, kantin gelirlerinden yapılacak giderler ve harcama esaslarına ilişkin olarak; kantin gelirlerinin, birlik komutanının emri ile hizmet verdiği birliğin personeli ile birlik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik ödeneği olmayan veya ödeneği olup da yeterli olmayan zarurî ve resmî işlere harcanacağı, resmî işlerin, Analitik Bütçe Sınıflandırması Dördüncü Düzey Gider Kodları (Ekonomik Sınıflandırmanın Dördüncü Düzeyi) içinde kalan işler olduğu, resmî işin zaruri olup olmadığını ve ödeneğin yeterlilik durumunu belirleme yetkisinin, birlik komutanına ait olduğu, kantin gelirlerinin bu işler dışındaki işlere sarfına Jandarma Genel Komutanının yetkili olduğu, piyasa araştırması yapılmaksızın yapılacak harcamalara ait üst sınırın Jandarma Genel Komutanlığınca yayımlanacağı belirtilmiştir.

2024 yılında denetlenen Jandarma Genel Komutanlığı Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Anıttepe Kışla Kantin Başkanlığı ve Tunceli İl Jandarma Komutanlığı Kantin Başkanlığı ile Türkiye genelindeki kantinlere ilişkin 31.12.2024 tarihi itibarıyla gelir ve gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3: Denetlenen Kantinlerin Gelir-Gider Durumu

Birim Adı	Gelirler (TL)	Giderler (TL)	Dönem Net Kârı/Zararı (TL)
Jandarma Genel Komutanlığı Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Anıttepe Kışla Kantin Başkanlığı	202.352.128,06	199.021.335,08	3.330.792,98
Tunceli İl Jandarma Komutanlığı Kantin Başkanlığı	165.904.127,16	162.976.821,78	2.927.305,38

Tablo 4: Tüm Kantinlerin Gelir-Gider Durumu

Gelirler (TL)	Giderler (TL)	Dönem Net Kârı/Zararı (TL)
3.890.415.574,59	3.821.565.732,64	68.849.841,95

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Jandarma Kantin Yönetmeliği'nin 43'üncü maddesinde;

"*Muhasebe:*

a. Kantin hesap yılı, 1 Ocak'ta başlayıp, 31 Aralık'ta son bulur. kantinler öncelikle bilânço esasına göre defter tutan tek düzen muhasebe sistemine göre işletilir.

b. Tek düzen muhasebe sistemini uygulayacak kantinlerin gayrisafi hasılat limiti ihtiyaç duyulduğunda, Jandarma Genel Komutanlığınca yayımlanır. Tek düzen muhasebe sistemi uygulayan kantinler, 30.12.2005 tarihli ve 26039 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller kapsamındaki mevzuatta belirtilen muhasebe hesap planı, belge ve kayıtları tutarlar. İşletme defteri usulü muhasebe sistemine göre işletilen kantinler, bu Yönetmelik'te belirtilen belge ve kayıtları tutarlar.

c. Kantinde meydana gelecek kasa fazlasının, her ay düzenlenen yan tesisler kâr çizelgesinde gösterilerek, aylık bilançoya intikali sağlanır.

ç. Muhasebe kayıtlarının tutulmasında, kredi kartı slipleri banka hesabı altında kayıt altına alınır." denilmektedir.

Söz konusu Yönetmelik'in beşinci bölümünde kantinlerin gelir ve giderlerine ayrıntılı olarak yer verilmiş, 44'üncü maddesinde kantinlerde tutulacak belge ve kayıtlar belirtilmiştir.

Kantin muhasebe kayıt ve belgelerinin bilgisayar destekli olarak tutulması mümkündür. Bu takdirde, günlük veya aylık alınan bilgisayar çıktılarının Jandarma Kantin Yönetmeliği esaslarına göre yetkililerce imzalanmalarını müteakip, ait oldukları bölümlerde teftişte ibraz edilmek üzere saklanması gerekmektedir.

Jandarma Kantin Yönetmeliği kapsamındaki her kantin, raporlama birimidir. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından hazırlanan raporların merkezden izlenmesine yönelik tedbir alınabilir.

Kantinlerin mali tabloları, yetkilendirilen personel tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

- Gelir tablosu,
- Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, Jandarma Genel Komutanlığı Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Anıttepe Kışla Kantin Başkanlığı ve Tunceli İl Jandarma Komutanlığı Kantin Başkanlığının mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Jandarma Genel Komutanlığı Destek Kıtalar Grup Komutanlığı Anıttepe Kışla Kantin Başkanlığı ile Tunceli İl Jandarma Komutanlığı Kantin Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI
SOSYAL TESİSLER
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Denetlenen Sosyal Tesislerin Personel Durumu

Tablo 2: Sosyal Tesislerin Türkiye Geneli Personel Durumu

Tablo 3: Denetlenen Sosyal Tesislerin Gelir-Gider Durumu

Tablo 4: Tüm Sosyal Tesislerin Gelir-Gider Durumu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Jandarma Genel Komutanlığı sosyal tesisleri, 06.08.2021 tarihli ve 31560 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Jandarma Genel Komutanlığı Vardiya Yatakhaneleri, Gazinolar, Sosyal Tesisler ve Eğitim Merkezleri Yönetmeliği" hükümlerine göre faaliyet göstermektedir.

Bu Yönetmelik, Jandarma Genel Komutanlığına ait vardiya yatakhaneleri, gazinolar, sosyal tesisler ve eğitim merkezlerinde uygulanacak, kadro, kuruluş, idare, denetleme ve işletme, verilecek hizmetler ve bu hizmetler karşılığında alınacak ücretler, istifade esasları, üye aidatı, istifade aidatı/kart ücreti alınması, ihtiyaçların tespit ve temini, elde edilen gelirlerin harcanacağı yerler, vergi mükellefiyetleri ve muafiyetleri, muhasebeye yönelik belge, kayıtlar ve işleniş şekilleri ile kiralamaya ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde yer alan sosyal tesisler lüzum ve ihtiyaç görülen yerlerde kurulmakta ve işletilmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Gazinolar, vardiya yatakhaneleri, sosyal tesisler ve eğitim merkezlerinin kadroları Jandarma Genel Komutanlığınca tespit edilmektedir.

Gazinolar, vardiya yatakhaneleri, sosyal tesisler ve eğitim merkezlerinde hizmet ünitelerinin gerektirdiği nitelik ve nicelikte olacak şekilde; daha önce tesislerde başarıyla görev yapmış ve tesislere yönelik kurslara katılmış olanlar ile istekli olanlar öncelikli olmak üzere Jandarma personeli, ücretleri tesis gelirlerinden karşılanmak üzere özel hukuk hükümlerine göre temin edilen personel, hizmet alımı yöntemiyle temin edilen personel, mal alımı hizmetini sunan firma personeli, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ve bu Kanun çerçevesinde yürürlüğe konulan Yönetmelik hükümlerine göre aday çırak ve beceri eğitimi öğrencisi çalıştırılabilmektedir.

Tüm giderleri tesis gelirlerinden karşılanmak üzere özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılacak personel ve/veya hizmet alımı ile sağlanan personelin özlük hakları, vergi, sosyal güvenlik, kıdem tazminatı ve benzeri yasal yükümlülüklerinin yerine getirilmesi tesis müdürlüğünün sorumluluğundadır.

Komutanlık bünyesinde vardiya yatakhaneleri, gazinolar, sosyal tesisler ve eğitim merkezleri olmak üzere 92 sosyal tesis bulunmakta olup, bunlardan 2024 yılında Anıttepe Jandarma Sosyal Tesis Müdürlüğü ile Side Özel Eğitim Merkez Komutanlığı denetlenmiştir.

Denetlenen sosyal tesisler ile Türkiye genelinde yer alan sosyal tesislerin personel bilgileri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Denetlenen Sosyal Tesislerin Personel Durumu

Tesis Adı	Personel Durumu						
	Subay	Astsubay	Uzman J./ Uzman Erbaş	Devlet Memuru	Erbaş/ Er	Hizmet Alımı	Toplam
Anıttepe Jandarma Sosyal Tesis Müdürlüğü	4	24	71	13	174	38	324
Side Özel Eğitim Merkez Komutanlığı	6	20	111	8	169	0	314

Tablo 2: Sosyal Tesislerin Türkiye Geneli Personel Durumu

Subay	Astsubay	Uzman J. /Uzman Erbaş	Devlet Memuru	Sözleşmeli Personel	Erbaş/Er	Hizmet Alımı	Toplam
46	324	1014	127	0	2148	114	3773

1.3. Mali Yapı

Tesislerin gelirleri işletme ve kira gelirlerinden, mal ve hizmet alımı, kiralama ve konsinye sözleşmeleri kapsamında yüklenici firmalardan tahsil edilecek ceza bedellerinden, üye aidatları, istifade aidatları ve kart ücretleri ile İhtiyaç Değerlendirme ve Kaynak Tahsis Komisyonu tarafından yapılacak aktarımlardan, bağışlardan, Jandarma Genel Komutanlığının kendi bağlısı bir tesisten, kendi bağlısı diğer bir tesise sermaye ve gelir aktarımlarından, sergi, fuar, promosyon, reklam ve diğer gelirlerden ve yukarıda sayılan gelirlerden elde edilecek faiz gelirlerinden; tesislerin sermayeleri ise bunlara ilave olarak Jandarma Genel Komutanlığı bütçesine bu maksatla konulacak ödeneklerden oluşmaktadır.

Tesislerin sermaye ve gelirleri, tesislerin yenilenmesi, bakım, onarım ve tadilatı, işletme ve idamesi, modern hale getirilmesi, özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılan veya hizmet alımı yöntemi ile temin edilen personel giderleri, vardiya ulaşım giderleri ve işin veya hizmetin gerektirdiği kıyafet ve malzeme alımları ve bu tesislerde kurulmuş veya kurulacak kitaplıkların tesis ve zenginleştirilmesi maksadı dışında kullanılamaz.

2024 yılında denetlenen Anıttepe Jandarma Sosyal Tesis Müdürlüğü, Side Özel Eğitim Merkez Komutanlığı ile Türkiye genelindeki sosyal tesislere ilişkin 31.12.2024 tarihi itibarıyla

gelir ve gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3: Denetlenen Sosyal Tesislerin Gelir-Gider Durumu

Birim Adı	Gelirler (TL)	Giderler (TL)	Dönem Net Kârı/Zararı (TL)
Anıttepe Jandarma Sosyal Tesis Müdürlüğü	136.498.801,81	124.223.540,79	12.275.261,02
Side Özel Eğitim Merkez Komutanlığı	106.010.904,13	88.144.779,54	17.866.124,59

Tablo 4: Tüm Sosyal Tesislerin Gelir-Gider Durumu

Gelirler (TL)	Giderler (TL)	Dönem Net Kârı/Zararı (TL)
1.443.596.869,94	1.302.094.708,35	141.502.161,59

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Sosyal tesisler, kadro, kuruluş, idare, denetleme ve işletme usul ve esasları ile muhasebeye ilişkin belge ve kayıtların işleniş şekilleri ve eklentileri açısından, "Jandarma Genel Komutanlığı Vardiya Yatakhaneleri, Gazinolar, Sosyal Tesisler ve Eğitim Merkezleri Yönetmeliği" hükümleri, muhasebe işlemlerinin raporlanması ve hesapların konsolidasyonuna ilişkin hükümler yönünden ise 30.12.2005 tarih ve 26039 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller"e tabidir.

Jandarma Genel Komutanlığı Vardiya Yatakhaneleri, Gazinolar, Sosyal Tesisler ve Eğitim Merkezleri Yönetmeliği'nin "Muhasebe esasları, ana belge ve kayıtlar, dayanak ve kontrol belgeleri" başlıklı 32'nci maddesinde de ifade edildiği üzere; gazinolar, vardiya yatakhaneleri, sosyal tesisler ve eğitim merkezlerinin hesap dönemi yıllık olup, ilgili birimler muhasebe sistemlerini tek düzen muhasebe esaslarına göre yürütürler.

Tutulacak belgeler ve formlar, dayanak ve kontrol belgeleri ile tüm belge ve formların işleniş usulleri ilgili mevzuat ve Jandarma Genel Komutanlığı Vardiya Yatakhaneleri, Gazinolar, Sosyal Tesisler ve Eğitim Merkezleri Yönergesi doğrultusunda düzenlenmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, Anıttepe Jandarma Sosyal Tesis Müdürlüğü ve Side Özel Eğitim Merkez Komutanlığının mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Anıttepe Jandarma Sosyal Tesis Müdürlüğü ile Side Özel Eğitim Merkez Komutanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 26 **JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	9.111.836.178,95
10	**Hazır Değerler**	24.582.842,68
100	KASA HESABI	14.024,86
102	BANKA HESABI	19.033.841,78
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.009.694,70
105	DÖVİZ HESABI	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	802.531,55
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	2.722.749,79
12	**Faaliyet Alacakları**	10.322.612,42
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.942.467,88
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	141,10
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.380.003,44
13	**Kurum Alacakları**	21.691.076,55
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	21.691.076,55
14	**Diğer Alacaklar**	484.516.006,88
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	484.516.006,88
16	**Ön Ödemeler**	8.399.428.867,05
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	8.399.428.867,05
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	171.294.773,37
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	171.294.773,37
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	1.468.358.399.872,77
22	**Faaliyet Alacakları**	88.391.484,38
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	88.391.484,38
23	**Kurum Alacakları**	0,00
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	85.264.420,26
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	85.264.420,26
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.468.183.841.383,12
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.439.614.595.120,99
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	160.929.835,44
252	BİNALAR HESABI	39.849.259.986,91
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-23.697.433.552,51

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.281.023.914,68
32	**Faaliyet Borçları**	866.245.985,08
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	512.650.765,86
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	35.591.906,72
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	318.003.312,50
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	378.220.252,74
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	50.919.257,32
333	EMANETLER HESABI	327.298.079,42
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	2.916,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	27.352.137,96
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	26.261.150,05
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.090.987,91
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	9.205.538,90
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	9.205.538,90
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	317.242.036,90
43	**Diğer Borçlar**	7.389.301,40
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.389.301,40
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	309.852.735,50
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	309.852.735,50
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.475.871.970.100,14
50	**Net Değer**	811.567.972.880,45
500	NET DEĞER HESABI	811.567.972.880,45
51	**Değer Hareketleri**	412.688.517.338,16
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	412.688.517.338,16
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	361.339.066.518,65
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	361.339.066.518,65
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-231.226.093.933,32
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-231.226.093.933,32
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	121.502.507.296,20
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	265.316.126.110,85
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-143.813.618.814,65

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	12.256.489.992,29
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	388.057.254,30
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	110.127,92
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-388.167.382,22
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	902.585,01
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	902.585,01

AKTİF TOPLAMI 1.477.470.236.051,72

PASİF TOPLAMI 1.477.470.236.051,72

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.100.325.427,10
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.100.325.427,10
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	13.224.737.743,82
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	13.224.737.743,82
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.336.194.682,71
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.336.194.682,71
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.797.453,78
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.797.453,78

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 26 **Adı : JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	206.843.944.995,13
630	01	Personel Giderleri	153.562.264.927,79
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	14.670.828.396,92
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	28.538.081.041,25
630	05	Cari Transferler	23.249.989,26
630	07	Sermaye Transferleri	101.868.897,88
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	722.054,31
630	13	Amortisman Giderleri	8.850.480.509,26
630	15	Karşılık Giderleri	13.564.450,16
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	28.308.665,71
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.030.983.355,21
630	99	Diğer Giderler	23.592.707,38

GİDERLER TOPLAMI (A) **206.843.944.995,13**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	7.075.041.340,03
600	01	Vergi Gelirleri	3.164.646.235,81
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	205.323.388,10
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	183.399.313,71
600	05	Diğer Gelirler	3.514.789.407,26
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	6.882.995,15
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00
600	99	Diğer Gelirler	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **7.075.041.340,03**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	17.514.884,81
610	01	Vergi Gelirleri	4.005.420,51
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.704.060,94
610	05	Diğer Gelirler	10.805.403,36

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **17.514.884,81**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **7.057.526.455,22**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **321.288.925.836,11**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **121.502.507.296,20**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**206.843.944.995,13**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**7.075.041.340,03**	**NET GELİR (D=B-C)**	**7.057.526.455,22**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**17.514.884,81**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**121.502.507.296,20**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8026

JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
BAŞKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	56.280.293,99
10	**HAZIR DEĞERLER**	56.280.293,99
102	BANKALAR HESABI	48.543.054,48
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.737.239,51
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	0,00
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	380.552,19
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	20.000,00
260	HAKLAR HESABI	20.000,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	360.552,19
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	360.552,19

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.859.790,11
32	**TİCARİ BORÇLAR**	150,00
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	150,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	666.959,49
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	20.095,73
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	646.863,76
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	2.455.441,11
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	5.016.919,06
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-2.561.477,95
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	7.737.239,51
394	PROJE EMANETLERİ HESABI	7.737.239,51
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	45.801.056,07
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	85.264.420,26
500	SERMAYE HESABI	10.000.000,00
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	75.264.420,26
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	20.750.298,89
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	20.750.298,89
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-75.264.420,26
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-75.264.420,26
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	15.050.757,18
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	15.050.757,18

AKTİF TOPLAMI 56.660.846,18

PASİF TOPLAMI 56.660.846,18

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8026 | **JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** | **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	17.448.979,59
1- Yurtiçi Satışlar	17.448.979,59
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	0,00
1- Satıştan İadeler (-)	0,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	17.448.979,59
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	0,00
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	17.448.979,59
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	10.902.437,60
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	10.902.437,60
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	6.546.541,99
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	13.521.134,25
3- Faiz Gelirleri	13.521.134,25
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	20.067.676,24
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	20.067.676,24
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	5.016.919,06
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	15.050.757,18

J.GN.K.LIĞI DES. KT. GRP. K.LIĞI ANITTEPE KIŞLA KANTİN BAŞKANLIĞI
BİLANÇO - 2024 YILI

AKTİF			PASİF		
HESAP ADI	2023 YILI	2024 YILI	HESAP ADI	2023 YILI	2024 YILI
I-DÖNEN VARLIKLAR	**10.597.951,84**	**15.764.033,36**	III-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKL	**5.367.624,47**	**7.202.913,01**
A-HAZIR DEĞERLER	3.550.810,02	4.097.605,61	C-TİCARİ BORÇLAR	5.250.413,47	6.979.451,21
1-KASA HESABI	58.691,22	212.577,05	1-SATICILAR	5.200.413,47	6.829.451,21
3-BANKALAR	1.065.425,75	2.566.544,90	4-ALINAN TEMİNATLAR	50.000,00	150.000,00
5-DİĞER HAZIR DEĞERLER	2.426.693,05	1.318.483,66	G-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER Y	117.211,00	223.461,80
7-ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR	3.886,44	3.886,44	1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLA	360,00	5.875,80
8-ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR	(3.886,44)	(3.886,44)	5-ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜ	116.851,00	217.586,00
F-STOKLAR	7.047.141,82	11.666.427,75	V-ÖZKAYNAKLAR	**5.230.327,37**	**8.561.120,35**
4-TİCARİ MALLAR	7.047.141,82	11.666.427,75	A-ÖDENMİŞ SERMAYE	5.230.327,37	5.230.327,37
			1-SERMAYE	5.230.327,37	5.230.327,37
			J-DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)		3.330.792,98
			1-DÖNEM NET KARI		3.330.792,98
TOPLAM	**10.597.951,84**	**15.764.033,36**	**TOPLAM**	**10.597.951,84**	**15.764.033,36**

J.GN.K.LIĞI DES. KT. GRP. K.LIĞI ANITTEPE KIŞLA KANTİN BAŞKANLIĞI
GELİR TABLOSU-2024 YILI

A-BRÜT SATIŞLAR		**202.350.768,81**	
1-Yurt İçi Satışlar	**201.904.439,69**		
2-Yurt Dışı Satışlar			
3-Diğer Gelirler	**446.329,12**		
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ		**()**	
1-Satıştan İadeler(-)	**()**		
2-Satıştan İskontolar(-)	**()**		
3-Diğer İndirimler(-)	**()**		
C-NET SATIŞLAR			**202.350.768,81**
D-SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		**-188.065.935,20**	
1-Satılan Mamüller Maliyeti(-)	**()**		
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti(-)	**(175.003.310,99)**		
3-Satılan Hizmet Maliyeti(-)	**-13.062.624,21**		
BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI			**14.284.833,61**
E-FAALİYET GİDERLERİ(-)		**(10.954.783,28)**	
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)	**()**		
2-Pazarlama, Satış ve Giderleri(-)	**()**		
3-Genel Yönetim Giderleri(-)	**(10.954.783,28)**		
FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI			**3.330.050,33**
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR V			
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri			
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri			
3-Faiz Gelirleri			
4-Komisyon Gelirleri			
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar			
6-Menkul Kıymet Satış Kârları			
7-Kambiyo Kârları			
8-Reeskont Faiz Gelirleri			
9-Diğer Olağan Gelir ve Kârlar			
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER V		**()**	
1-Komisyon Giderleri(-)	**()**		
2-Karşılık Giderleri(-)	**()**		
3-Menkul Kıymet Satış Zararları(-)	**()**		
4-Kambiyo Zararları(-)	**()**		
5-Reeskont Faiz Giderleri(-)	**()**		
6-Diğer Olağan Gider ve Zararlar(-)	**()**		
H-FİNANSMAN GİDERLERİ(-)		**()**	
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri(-)	**()**		
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri(-)	**()**		
OLAĞAN KÂR VE ZARAR			**3.330.050,33**
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR		**1.359,25**	
1-Önceki Dönem Gelir ve Kârları			
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar	**1.359,25**		
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR(-)		**(616,60)**	
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları(-)	**()**		
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları(-)	**()**		
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar(-)	**(616,60)**		
DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI			**3.330.792,98**
K-DÖNEM KÂRI, VERGİ VE DİĞER YASAL YÜK		**()**	
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI			**3.330.792,98**

TUNCELİ İL JANDARMA KOMUTANLIĞI KANTİN BAŞKANLIĞI
BİLANÇO - 2024 YILI

AKTİF			PASİF		
HESAP ADI	2023 YILI	2024 YILI	HESAP ADI	2023 YILI	2024 YILI
I-DÖNEN VARLIKLAR	**13.173.720,82**	**16.852.334,57**	III-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	**7.498.266,03**	**8.249.574,40**
A-HAZIR DEĞERLER	1.826.718,05	1.459.155,00	C-TİCARİ BORÇLAR	7.466.081,44	8.195.199,67
1-KASA HESABI	4.019,70	1.874,70	1-SATICILAR	6.604.119,44	7.470.199,67
2-BANKALAR	2,59	160.759,41	4-ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNAT	861.962,00	725.000,00
2-1. ANA HESAP	2,59	160.759,41	G-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜ	32.184,59	54.374,73
2-2. BED.BES.HES.			1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	330,00	10.372,00
5- DİĞER HAZIR DEĞERLER	1.822.695,76	1.296.520,89	2-J.GN.K.LIĞI AİDATI	29.791,45	39.903,97
5-1. BLOKELİ HESAP (5120)	1.059.733,76	571.520,89	3-HAZİNE PAYI %1	2.063,14	4.098,76
5-2. ÇÖZÜLEN HESAP (5121)			V-ÖZKAYNAKLAR	**5.675.454,79**	**8.602.760,17**
5-3. TEMİNAT MEKTUPLARI	762.962,00	725.000,00	A-ÖDENMİŞ SERMAYE	5.675.454,79	5.675.454,79
C-TİCARİ ALACAKLAR	2.035.651,70	2.468.381,14	1-SERMAYE	5.675.454,79	5.675.454,79
5-DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	2.035.651,70	2.468.381,14	H-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI		
D-DİĞER ALACAKLAR			1-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI		
7-ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR	203.108,26	138.626,06	J-DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)		2.927.305,38
8-ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KA	(203.108,26)	(138.626,06)			
F-STOKLAR	9.311.351,07	12.924.798,43			
4-TİCARİ MALLAR	9.311.351,07	12.924.798,43			
TOPLAM	**13.173.720,82**	**16.852.334,57**	**TOPLAM**	**13.173.720,82**	**16.852.334,57**

TUNCELİ İL JANDARMA KOMUTANLIĞI KANTİN BAŞKANLIĞI
GELİR TABLOSU - 2024 YILI

A-BRÜT SATIŞLAR		**165.831.220,16**	
1- Yurt İçi Satışlar	**0**		
2- Yurt Dışı Satışlar			
3- Diğer Gelirler	**0**		
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ		**0**	
1- Satıştan İadeler(-)	**0**		
2- Satıştan İskontoları(-)	**0**		
3- Diğer İndirimler(-)	**0**		
C-NET SATIŞLAR			**165.831.220,16**
D-SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		**(156.043.269,87)**	
1- Satılan Mamüller Maliyeti(-)	**0**		
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti(-)	**(156.043.269,87)**		
3- Satılan Hizmet Maliyeti(-)	**0**		
BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI			**9.787.950,29**
E-FAALİYET GİDERLERİ(-)		**(6.898.551,91)**	
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)	**0**		
2-Pazarlama, Satış ve Giderleri(-)	**0**		
3-Genel Yönetim Giderleri(-)	**(6.898.551,91)**		
FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI			**2.889.398,38**
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE K		**15.275,56**	
1- İştiraklerden Temettü Gelirleri			
2- Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri			
3- Faiz Gelirleri	**0**		
4- Komisyon Gelirleri			
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar			
6- Menkul Kıymet Satış Kârları			
7- Kambiyo Kârları			
8- Reeskont Faiz Gelirleri			
9- Diğer Olağan Gelir ve Kârlar	**15.275,56**		
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE Z			
1- Komisyon Giderleri(-)	**0**		
2- Karşılık Giderleri(-)	**0**		
3- Menkul Kıymet Satış Zararları(-)	**0**		
4- Kambiyo Zararları(-)	**0**		
5- Reeskont Faiz Giderleri(-)	**0**		
6- Diğer Olağan Gider ve Zararlar(-)			
H-FİNANSMAN GİDERLERİ(-)		**0**	
1- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri(-)	**0**		
2- Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri(-)	**0**		
OLAĞAN KÂR VE ZARAR			**2.904.673,94**
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR		**57.631,44**	
1- Önceki Dönem Gelir ve Kârları			
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar	**57.631,44**		
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR(-)		**(35.000,00)**	
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları(-)	**0**		
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları(-)	**0**		
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar(-)	**(35.000,00)**		
DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI			**2.927.305,38**
K-DÖNEM KÂRI, VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜM		**0**	
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI			**2.927.305,38**

ANITTEPE JANDARMA SOSYAL TESİS MÜDÜRLÜĞÜ 31.12.2024 TARİHLİ YILLIK BİLANÇO EK-165

AKTİF (VARLIKLAR)				PASİF (KAYNAKLAR)			
1-DÖNEN VARLIKLAR			21,540,608.06	3-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			1,416,392.88
10-HAZIR DEĞERLER		16,507,687.27		32-TİCARİ BORÇLAR		1,096,359.12	
100 - KASA	1,345.40			320 - SATICILAR	379,490.19		
102 - BANKALAR	4,055,154.48			326 - ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	716,868.93		
108 - DİĞER HAZIR DEĞERLER	12,451,187.39			36-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜM		320,033.76	
12-TİCARİ ALACAKLAR		20,125.45		360 - ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	320,033.76		
120 - ALICILAR	20,125.45			4-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			1,427,920.23
15-STOKLAR		5,012,795.34		47-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI		1,427,920.23	
150 - İLKMADDE VE MALZEME	938,785.20			472 - KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	1,427,920.23		
151 - YARI MAMULLER-ÜRETİM	3,727,276.21			5-ÖZ KAYNAKLAR			18,696,294.95
153 - TİCARİ MALLAR	346,733.93			50-ÖDENMİŞ SERMAYE		6,421,033.93	
				500 - SERMAYE	6,421,033.93		
				57-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI			
				570 - GEÇMİŞ YILLAR KARLARI			
				58-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI			
				580 - GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI			
				59-DÖNEM NET KARI(ZARARI)		12,275,261.02	
				590 - DÖNEM NET KARI	12,275,261.02		
TOPLAM	21,540,608.06	21,540,608.06	21,540,608.06	TOPLAM	21,540,608.06	21,540,608.06	21,540,608.06

ANITTEPE JANDARMA SOSYAL TESİS MÜDÜRLÜĞÜ

2024 YILI TOPLAM AYRINTILI ÖZET GELİR TABLOSU			1
6-GELİR TABLOSU HESAPLARI			12.275.261,02
60-BRÜT SATIŞLAR		126.249.638,55	
600 - YURTİÇİ SATIŞLAR	126.249.638,55		
62-SATIŞLARIN MALİYETİ		-81.381.803,36	
620 - SATILAN MAMULLER MALİYETİ	-71.804.920,75		
621 - SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ	-2.002.344,05		
623 - DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ	-7.574.538,56		
63-FAALİYET GİDERLERİ		-39.563.373,12	
632 - GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-39.563.373,12		
64-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN G		7.950.980,69	
642 - FAİZ GELİRLERİ	591.439,06		
649 - DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR	7.359.541,63		
65-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN G		-3.179.678,00	
654 - KARŞILIK GİDERLERİ	-3.065.182,00		
659 - DİĞER OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR	-114.496,00		
67-OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		2.298.182,57	
679 - DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	2.298.182,57		
68-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR		-98.686,31	
689 - DİĞER OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLARI	-98.686,31		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	12.275.261,02	12.275.261,02	12.275.261,02

SİDE ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI 31.12.2024 T A R İ H L İ Y I L L I K B İ L A N Ç O

A K T İ F (V A R L I K L A R)					P A S İ F (K A Y N A K L A R)				
HS. GRUBU	HS. KODU	H E S A P L A R	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM	HS. GRUBU	HS. KODU	H E S A P L A R	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
			31.12.2023/12	31.12.2024/12				31.12.2023/12	31.12.2024/12
1-DÖNEN VARLIKLAR			15.338.064,91	33.235.181,43	3-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			15.446,86	46.438,79
10-HAZIR DEĞERLER			13.263.871,09	29.335.445,85	36-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER			15.446,86	46.438,79
102 - BANKALAR			13.165.692,92	29.243.801,71	360 - ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR			15.446,86	46.438,79
108 - DİĞER HAZIR DEĞERLER			98.178,17	91.644,14	5-ÖZ KAYNAKLAR			15.322.618,05	33.188.742,64
15-STOKLAR			2.074.193,82	3.899.735,58	50-ÖDENMİŞ SERMAYE			7.099.457,02	15.322.618,05
150 - İLKMADDE VE MALZEME			1.387.712,02	1.881.137,58	500 - SERMAYE			7.099.457,02	15.322.618,05
151 - YARI MAMULLER-ÜRETİM			666.247,53	1.940.256,33	59-DÖNEM NET KARI(ZARARI)			8.223.161,03	17.866.124,59
153 - TİCARİ MALLAR			53,58	24,48	590 - DÖNEM NET KARI			11.282.593,45	25.843.217,54
157 - DİĞER STOKLAR			20.180,69	78.317,19	591 - DÖNEM NET ZARARI			-3.059.432,42	-7.977.092,95
		TOPLAM	15.338.064,91	33.235.181,43			**TOPLAM**	15.338.064,91	33.235.181,43

SİDE ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI

2024 YILI TOPLAM AYRINTILI ÖZET GELİR TABLOSU			**1**
.	0,00	-2.325.982,57	0,00
6-GELİR TABLOSU HESAPLARI	0,00	0,00	17.866.124,59
60-BRÜT SATIŞLAR	0,00	95.268.931,25	0,00
600 - YURTİÇİ SATIŞLAR	95.268.931,25	0,00	0,00
62-SATIŞLARIN MALİYETİ	0,00	-48.683.965,25	0,00
620 - SATILAN MAMULLER MALİYETİ	-44.976.748,30	0,00	0,00
621 - SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ	-1.773.631,34	0,00	0,00
623 - DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ	-1.933.585,61	0,00	0,00
63-FAALİYET GİDERLERİ	0,00	-37.134.831,72	0,00
632 - GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-37.134.831,72	0,00	0,00
64-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN G	0,00	5.700.880,31	0,00
642 - FAİZ GELİRLERİ	5.540.255,11	0,00	0,00
649 - DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR	160.625,20	0,00	0,00
654 - KARŞILIK GİDERLERİ	-2.325.982,57	0,00	0,00
67-OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00	5.041.092,57	0,00
679 - DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	5.041.092,57	0,00	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	17.866.124,59	17.866.124,59	17.866.124,59

SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Tahsisli Kullanılan Bazı Taşınmazların Muhasebe Kaydının Olmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sahil Güvenlik Komutanlığı sorumluluk alanında, mülki ve adli görevlerinin ifası sırasında 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer mevzuat hükümlerine göre hareket eder. Sahil Güvenlik Komutanlığı bu görevlerini yerine getirirken jandarma ve polisin sahip olduğu yetki ve sorumluluklara sahiptir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı, Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında, liman ve körfezlerinde, kara sularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanları ile hükümranlık haklarının korunmasına ilişkin görevler kapsamında uluslararası sularda, uluslararası sözleşmeler çerçevesinde Uluslararası Denizcilik Örgütüne deklare edilen Türk arama kurtarma bölgesinde; deniz güvenliğini, deniz emniyetini, asayiş ve kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, suç işlenmesini önlemekle görevli ve yetkilidir. Sahil Güvenlik Komutanlığı deniz yetki alanlarında kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kendisine verilen görevleri ifa eder ve ulusal mevzuat ile uluslararası hukuktan aldığı yetkileri kullanır. Hizmet gerekleri bakımından uygun görülen diğer yerler İçişleri Bakanlığının kararı ile Sahil Güvenlik Komutanlığının görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilmektedir.

Sahil Güvenlik Komutanlığının görev ve yetkileri, 21 Ocak 2017 tarihli ve 29955 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Yönetmelik'te Sahil Güvenlik Komutanlığının görevleri "Mülki Görevler", "Adli Görevler" ve "Askerî Görevler" olmak üzere 3 ana başlık altında toplanmıştır.

Sahil Güvenlik Komutanlığının;

Mülki görevleri; emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, hassas ve kritik öneme sahip tesislerin korunmasına ilişkin önlemleri ilgili kuruluşlarla iş birliği içinde sağlamak, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, adli ve askerî görev kapsamına girmeyen ve mevzuat hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla verilen görevleri yapmak,

Adli görevleri; işlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek,

Askerî görevleri; seferberlik ve savaş hallerinde Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenecek bölümleri ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde görev icra etmek ve İçişleri Bakanının izni ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca planlanan eğitim ve tatbikatlara asıl görevlerini aksatmayacak şekilde katılmaktır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Sahil Güvenlik Komutanlığı, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nda belirtilen görev ve hizmetleri yapmak üzere silahlı bir genel kolluk kuvveti olarak kurulmuştur.

Sahil güvenlik teşkilatı, aşağıda belirtilen merkez ve taşra teşkilatından oluşur.

a) Merkez teşkilatı

1) Komutan yardımcılıkları
2) Sahil Güvenlik Hava Komutanlığı
3) Eğitim ve Öğretim Komutanlığı
   (aa) Okul Komutanlığı
   (bb) Eğitim Merkezi Komutanlığı
4) Envanter Kontrol Merkezi Komutanlığı
5) İkmal ve onarım komutanlıkları
6) Genel Sekreterlik
7) Hukuk Hizmetleri Başkanlığı
8) İç Denetim Birimi Başkanlığı
9) Denetleme, Teftiş ve Tetkik Başkanlığı
10) Personel Başkanlığı
11) İstihbarat Başkanlığı
12) Plan ve Prensipler Başkanlığı
13) Maliye Başkanlığı
14) Muhabere Elektronik Bilgi Sistemleri Başkanlığı
15) Teknik Başkanlık
16) Lojistik Başkanlığı
17) Harekât Başkanlığı
18) Karargâh Destek Kıtalar Komutanlığı

19) İnşaat Emlak Daire Başkanlığı
20) Strateji Geliştirme Başkanlığı
21) Özel Kalem Müdürlüğü

b) Taşra teşkilatı

1) Bölge komutanlıkları
2) Grup komutanlıkları
3) Karakol komutanlıkları
4) Kolluk destek tim komutanlıkları

2692 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde, Komutanlığın personel kaynakları ve uygulanacak mevzuat düzenlenmiştir. Buna göre, Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er, öğrenci, erbaş ve erler ile Devlet memuru, sözleşmeli personel ve işçileri kapsamaktadır. Sahil Güvenlik Hizmetleri Sınıfı personelinin her türlü özlük işlerinde, 2692 sayılı Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uygulanmaktadır. Ancak, nasıp ve terfi, aylık ve diğer mali ve sosyal haklar bakımından statü ve rütbelerine göre 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na tabi personel hakkındaki hükümler uygulanmaktadır. Uzman erbaşlar 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'na, sözleşmeli erbaş ve erler 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'na tabi olarak görev yapmaktadır.

İşçilerin işe alınma, işyeri değişikliği, yükselme, izin, sicil, ödül ve hizmet akdinin feshi işlemleri 4857 sayılı İş Kanunu ile varsa geçerli bulunan toplu iş sözleşmesi hükümlerine göre yapılmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Sahil Güvenlik Komutanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Sahil Güvenlik Komutanlığına 11.517.337.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu tutar Genel Bütçeli İdareler ödeneği toplamının yaklaşık %0,11'ine tekabül etmektedir. Anılan Kanun'a istinaden gerçekleştirilen ödenek işlemleri sonucunda Komutanlığın 2024 yılı nihai bütçe ödeneği 11.219.774.248,20 TL olmuştur. Bu ödeneğin 10.946.115.997,49 TL'si yıl sonu itibarıyla harcanmıştır.

Komutanlık bünyesinde 10 kantin ve 10 sosyal tesis bulunmaktadır.

Komutanlığın 2024 yılı bütçe ve faaliyet gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)			
		Bütçe Ödeneği	Nihai Bütçe Ödeneği	Harcama	Nihai Bütçe Ödeneğine Göre Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	6.019.110.000,00	6.898.096.000,00	6.808.207.558,00	98,70
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	632.134.000,00	780.648.000,00	749.866.473,70	96,06
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.567.704.000,00	3.063.262.058,20	2.974.177.785,17	97,09
05	Cari Transferler	18.589.000,00	10.560.683,00	10.560.681,71	99,99
06	Sermaye Giderleri	1.279.800.000,00	467.207.507,00	403.303.498,46	86,32
	Toplam	11.517.337.000,00	11.219.774.248,20	10.946.115.997,49	97,56

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)		
		Gelir Gerçekleşme	Ret ve İadeler	Net Gerçekleşme
01	Vergi Gelirleri	234.226.639,66	719.739,31	233.506.900,35
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.283.096,54	231.627,32	12.051.469,22
05	Diğer Gelirler	281.912.056,62	1.189.607,89	280.722.448,73
	Toplam	528.421.792,82	2.140.974,52	526.280.818,30

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Faaliyet Sonuçları (TL)					
Giderler (A)	Gelirler (B)	İndirim İade ve Iskonto (C)	Net Gelir (D=B-C)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Faaliyet Sonucu [(D+E)-A]
11.158.883.650,03	528.421.792,82	2.140.974,52	526.280.818,30	2.615.186.651,60	-8.017.416.180,13

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Sahil Güvenlik Komutanlığı mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak*

şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir."* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde, kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir

mali raporlama birimi olduğu, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin her biri için ayrı mali raporlama yapılacağı, 311'inci maddesinde, kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu, 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği, 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ile Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği, bakanlıkça yürütülen muhasebe bilişim sistemini kulanan kamu idarelerinin harcama birimleri baz alınarak oluşturulan kesin mizanlarında dönem olumlu ve olumsuz faaliyet sonuçları hesaplarının bulunması durumunda bu hesapların kamu idaresi bilançosunda ayrı ayrı yer alabileceği, 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Komutanlığın muhasebe hizmetleri merkezde merkez saymanlık müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun beşinci kısmında iç kontrol sistemi düzenlenmiş olup söz konusu Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinde;

"İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.",

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç kontrol standartları" başlıklı 5'inci maddesinde;

"*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür.*

Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir.",

denilmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde Kamu İç Kontrol Standartlarının; idarelerin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde dikkate almaları gereken temel yönetim kurallarını gösterdiği, tüm kamu idarelerinde tutarlı, kapsamlı ve standart bir kontrol sisteminin kurulmasını ve uygulanmasını amaçladığı, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak, tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu Tebliğ ile iç kontrolün bileşenleri esas alınarak 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu, hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu,

Risk Değerlendirmesi Standartları ile ilgili olarak; stratejik planın zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu, idare performans programının içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı ve zamanında yayımlandığı, İdarenin iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlediği, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapıldığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu, yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtarak "Görevler Ayrılığı" ilkesine uyulduğu, İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve sorumluların belirlendiği, ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu, Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesinin olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının olduğu ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olduğu,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin, yılda en az bir kez değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı, Kamu İdaresinde iç denetim biriminin kurulduğu, 3 iç denetçi kadrosunun 1'inin dolu olduğu, iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının olduğu,

anlaşılmıştır.

Kamu idaresinin iç kontrol sistemine ilişkin çalışmalarının genel olarak tamamlandığı, mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin güncelliğin korunmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sahil Güvenlik Komutanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tahsisli Kullanılan Bazı Taşınmazların Muhasebe Kaydının Olmaması

Komutanlığa tahsis edilmiş olan bazı taşınmazların muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 47'nci maddesinde, kamu idarelerinin, kanunlarında veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için mülkiyetlerindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri, birbirlerine ve köy tüzel kişiliklerine bedelsiz olarak tahsis edebileceği, tahsis edilen taşınmazın, amaç dışı kullanılamayacağı, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri tahsis etmeye, kamu ihtiyaçları için gerekli olmayanların tahsisini kaldırmaya Çevre ve Şehircilik Bakanlığının, diğer taşınmazları tahsis etmeye ve tahsisini kaldırmaya ise maliki kamu idaresinin yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik'in "Tahsisli taşınmaza ilişkin giderler" başlıklı 7'nci maddesinde, tahsisli taşınmazlarla ilgili olarak harcamalara katılma payı da dâhil olmak üzere her türlü mali yükümlülükler ve diğer giderlerin, tahsis yapılan kamu idaresi tarafından ödeneceği belirtilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "25 Maddi duran varlıklar" hesap grubuna ilişkin işlemlerin açıklandığı 170'inci maddesinde, tahsis edilen taşınmazlardan, Hazineye ait olanların milli emlak birimlerince, diğer kamu idarelerine ait olanların ise yetkili birimlerce muhasebe birimlerine bildirilerek gerekli kayıtların yapılmasının sağlanacağı, kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazlar, bunlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenler ve kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılanların yardımcı hesaplar itibarıyla izleneceği, taşınmazların tahsisinin kaldırılmasına karar verilmesi halinde taşınmazı tahsis eden idare ile taşınmazın tahsis edildiği idarenin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimleri tarafından tahsise ilişkin muhasebe kayıtlarının kapatılacağı belirtilmiştir.

Uygulamada, Komutanlığa tahsis edilmiş 7 adet taşınmazın muhasebe kayıtlarında yer almadığı, dolayısıyla 25 Hesap Grubu ve 500 Net Değer Hesabı itibarıyla bilançoda taşınmazların değeri kadar hataya neden olunduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresince bulgu doğrultusunda işlem tesis edilmeye başlandığı ifade edilmiştir.

Komutanlığın tahsisli olarak kullandığı taşınmazların maddi duran varlıklar hesap grubu içerisinde ilgili hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 27 — **SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI** — **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	384.925.606,31
10	**Hazır Değerler**	0,00
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	65.251,99
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.119,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	62.132,99
14	**Diğer Alacaklar**	14.701.893,94
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	14.701.893,94
16	**Ön Ödemeler**	362.291.607,89
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	322.931.279,28
164	AKREDİTİFLER HESABI	39.360.328,61
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	7.866.852,49
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	7.866.852,49
2	DURAN VARLIKLAR	11.798.793.010,39
22	**Faaliyet Alacakları**	680.067,63
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	680.067,63
25	**Maddi Duran Varlıklar**	11.798.055.942,76
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	9.008.062.895,54
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	899.884.861,49
252	BİNALAR HESABI	2.589.113.647,23
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-733.532.441,77
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	34.526.980,27
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	94.397.796,75
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-94.397.796,75
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	57.000,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	57.000,00

AKTİF TOPLAMI 12.183.718.616,70

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	90.042.606,88
32	**Faaliyet Borçları**	6.063.138,73
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.968.646,18
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	94.492,55
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	8.930.354,44
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.128.992,46
333	EMANETLER HESABI	5.801.361,98
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	3.351.228,07
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.133.157,30
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	218.070,77
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	71.697.885,64
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	71.697.885,64
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	100.749.668,62
42	**Faaliyet Borçları**	177.027,76
429	DİĞER FAALİYET BORÇLARI HESABI	177.027,76
43	**Diğer Borçlar**	9.575,55
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.575,55
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	100.563.065,31
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	100.563.065,31
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	11.992.926.341,20
50	**Net Değer**	2.750.446.059,99
500	NET DEĞER HESABI	2.750.446.059,99
51	**Değer Hareketleri**	21.796.321.354,54
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	21.796.321.354,54
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.020.990.933,36
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.020.990.933,36
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-11.557.415.826,56
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-11.557.415.826,56
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-8.017.416.180,13
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	264.783.237,43
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-8.282.199.417,56

PASİF TOPLAMI 12.183.718.616,70

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	179.288.596,04
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	179.288.596,04
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.350.790.130,95
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.350.790.130,95
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	30.571.551,71
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	30.571.551,71

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 27 **Adı : SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	11.158.883.650,03
630	01	Personel Giderleri	6.844.031.185,23
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	749.866.473,70
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.893.869.005,34
630	05	Cari Transferler	10.560.681,71
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	291.655.271,99
630	15	Karşılık Giderleri	3.846.975,16
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	131.012,72
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	358.335.627,57
630	99	Diğer Giderler	6.587.416,61

GİDERLER TOPLAMI (A) **11.158.883.650,03**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	528.421.792,82
600	01	Vergi Gelirleri	234.226.639,66
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.283.096,54
600	05	Diğer Gelirler	281.912.056,62
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **528.421.792,82**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.140.974,52
610	01	Vergi Gelirleri	719.739,31
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	231.627,32
610	05	Diğer Gelirler	1.189.607,89

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.140.974,52**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **526.280.818,30**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.615.186.651,60**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-8.017.416.180,13**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**11.158.883.650,03**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**528.421.792,82**	**NET GELİR (D=B-C)**	**526.280.818,30**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**2.140.974,52**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-8.017.416.180,13**

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Emniyet Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı

Tablo 2: Emniyet Genel Müdürlüğü Personel Yapısı

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 4: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 5: Faaliyet Sonuçları

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınmazların Envanter Çalışmalarının Tamamlanmaması

2. Yapım İşleri İçin Başka Kurumlara Aktarılan Tutarlardan Bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi ve Söz Konusu Hesapta İzlenen Tutarlardan Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Emniyet Genel Müdürlüğü 10 Nisan 1845 tarihinde Polis Nizamnamesi ile temelleri atılan, Cumhuriyet'in ilanından sonra 4 Haziran 1937 tarih ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu ile bugünkü şeklini alan bir kamu idaresidir.

Emniyet Genel Müdürlüğü, rütbeleri polis memurluğundan başlayıp emniyet genel müdürlüğüne kadar uzanan, tüm il ve ilçelerde örgütlenmiş, kırsalda görevini jandarmaya bırakmış, kentte ise görevi kendisi yöneten iç güvenlikten sorumlu devlet teşkilatıdır.

Polis Teşkilatının görev ve sorumlulukları kanunlarla belirlenmiş olup yetkilerini temel olarak 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'ndan ve ilgili diğer mevzuattan almaktadır.

2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 2'nci maddesinde polisin genel emniyetle ilgili görevleri iki kısıma ayrılmıştır. Bu görevler;

A) Kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

B) İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak,

Şeklinde düzenlenmiştir.

Polisin adli görevleri suçun işlenmesiyle başlar. Suç delillerini toplar, suç işleyenleri tespit ederek adli makamlara sevk eder.

İdari görevleri ise; genel asayişi ve kamu düzenini sağlamak, korumak, muhtaçlara, yaşlılara, sakat ve güçsüzlere, hastalara ve çocuklara yardım etmek, duran ve akan trafiği düzenlemek olarak sayılabilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Emniyet Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığına bağlı merkez ve taşra teşkilatı olarak yapılandırılmış bir kamu idaresidir. Bununla birlikte taşrada bulunan ve doğrudan merkeze bağlı taşra birimleri de mevcuttur.

Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatında görev yapan personel sayısı 2024 faaliyet yılı sonunda 352.731 kişiye ulaşmış olup, emniyet teşkilatı personelinin %95,38'i emniyet hizmetleri, %4,62'si ise diğer hizmet sınıflarında istihdam edilmektedir. İstihdam şekilleri ve görev unvanlarına ilişkin bilgilere diğer sayfada yer alan tabloda yer verilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin, %92,27'si yüksekokul ve üzeri, %7,63'ü lise, %0,10'sı ise ortaöğretim mezunudur. Ayrıca, 19.631 yüksek lisans ve 129 doktora yapmış personel bulunmaktadır.

Emniyet Teşkilatı mensupları arasında yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendirmek amacıyla faaliyet gösteren ve bir sosyal yardımlaşma kuruluşu olan Polis Bakım ve Yardım Sandığı Emniyet Genel Müdürlüğünün bağlı kuruluşu olarak faaliyette bulunmaktadır.

Kurumun teşkilat yapılanmasına ve personel sayısına ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda belirtildiği gibidir.

Tablo 1: Emniyet Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı

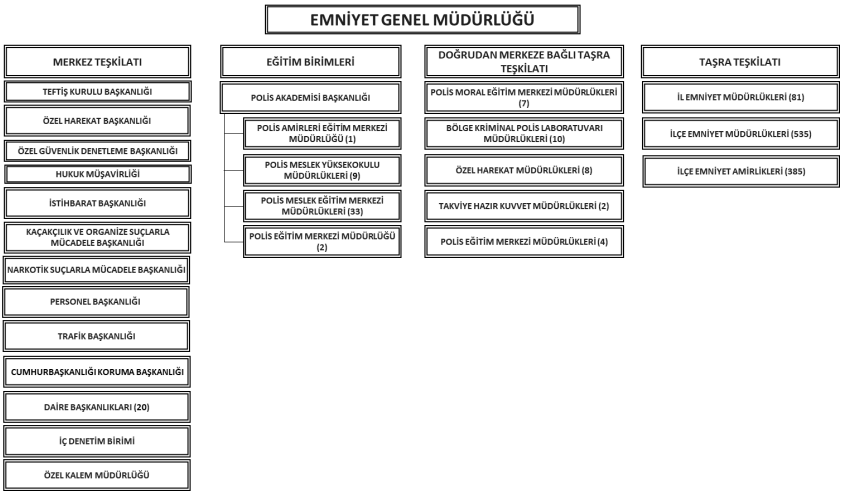

Tablo 2: Emniyet Genel Müdürlüğü Personel Yapısı

Rütbeler	2024
1/1 Sınıf Emniyet Müdürü	22
1/2 Sınıf Emniyet Müdürü	1.153
2. Sınıf Emniyet Müdürü	1.418
3. Sınıf Emniyet Müdürü	459
4. Sınıf Emniyet Müdürü	299
Emniyet Amiri	725
Başkomiser	3.981
Komiser	10.772
Komiser Yardımcısı	4.587
Kıdemli Başpolis Memuru	1.277
Başpolis Memuru	1.036
Polis Memuru	279.972
Çarşı ve Mahalle Bekçisi	30.722
Diğer Hizmetler	16.308
Toplam	352.731

1.3. Mali Yapı

Emniyet Genel Müdürlüğü 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Emniyet Genel Müdürlüğüne 305.479.702.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup bu tutar merkezi yönetim bütçesi ile genel bütçeli idarelere (I sayılı cetvel) tahsis edilen ödeneğin %2,78'ine tekabül etmektedir. Anılan Kanun'a istinaden gerçekleştirilen ödenek işlemleri ve devreden ödenekler sonucunda Emniyet Genel Müdürlüğünün 2024 yılı nihai bütçe ödeneği 336.505.455.931,24 TL olmuştur. Bu ödeneğin yaklaşık %97'sine tekabül eden 324.947.331.348,12 TL yıl sonu itibarıyla harcanmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde 1 döner sermaye işletme müdürlüğü, 155 kantin ve 118 sosyal tesis bulunmaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe ve faaliyet gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)			
		Bütçe Ödeneği	Nihai Bütçe Ödeneği	Harcama	Nihai Bütçe Ödeneğine Göre Gerçekleşme Oranı%
01	Personel Giderleri	222.293.862.000	239.736.814.783,00	238.864.819.738,69	99,64

02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	29.945.025.000	33.147.072.217,00	33.041.088.641,41	99,68
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	26.621.706.000	32.295.690.671,58	31.741.059.005,36	98,28
05	Cari Transferler	118.809.000	112.502.520,00	111.485.010,26	99,10
06	Sermaye Giderleri	26.500.300.000	31.213.375.739,66	21.188.878.952,40	67,88
	Toplam	305.479.702.000	336.505.455.931,24	324.947.331.348,12	96,57

Tablo 4: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)		
		Gelir Gerçekleşme	Ret ve İadeler	Net Gerçekleşme
01	Vergi Gelirleri	2.988.469.004,57	10.904.134,03	2.977.564.870,54
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.101.914.330,36	4.421.799,68	1.097.492.530,68
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	21.817.390,06	228.260,90	21.589.129,16
05	Diğer Gelirler	2.046.737.585,36	29.260.305,85	2.017.477.279,51
06	Sermaye Gelirleri	3.157,76	0	3.157,76
	Toplam	6.158.941.468,11	44.814.500,46	6.114.126.967,65

Tablo 5: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Faaliyet Sonuçları (TL)					
Giderler (A)	Gelirler (B)	İnd., İade ve İskonto (C)	Net Gelir (D) (D=B-C)	Enflasyon Düzetmesi (E)	Faaliyet Sonucu (D+E-A)
383.782.604.781,39	12.201.074.696,28	47.513.153,31	12.153.561.542,97	2.790.436.040.095,39	2.418.806.996.856,97

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Emniyet Genel Müdürlüğü mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un "Muhasebe sistemi" başlıklı 49'uncu maddesinde; kamu hesaplarının, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağına ilişkin hüküm bulunmaktadır.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Muhasebe sistemi kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsamaktadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki temel amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dahil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin her biri için ayrı mali raporlama yapılacağı; 311'inci maddesinde kapsama dahil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince; detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu, Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu ile Nakit Akış Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; bakanlıkça yürütülen muhasebe bilişim sistemini kullanan kamu idarelerinin harcama birimleri baz alınarak oluşturulan kesin mizanlarında dönem olumlu ve olumsuz faaliyet sonucu hesaplarının bulunması durumunda bu hesapların, kamu idaresi bilançosunda ayrı ayrı yer alabileceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğünün muhasebe hizmetleri merkezde Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun beşinci kısmında iç kontrol sistemi düzenlenmiş olup söz konusu Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinde;

"İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar

ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.",

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç kontrol standartları" başlıklı 5'inci maddesinde;

"*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür.*

Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir.",

Denilmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde Kamu İç Kontrol Standartlarının; idarelerin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde dikkate almaları gereken temel yönetim kurallarını gösterdiği, tüm kamu idarelerinde tutarlı, kapsamlı ve standart bir kontrol sisteminin kurulmasını ve uygulanmasını amaçladığı, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak, tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu Tebliğ ile iç kontrolün bileşenleri esas alınarak 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğünün stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Kurum faaliyetlerinin yürütülmesinde Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yapıldığı, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu ancak uygulamada bazı eksiklikler olduğu, hassas görevlere ilişkin

prosedürlerin belirlenmesi ve personele duyurulmasını sağlamak amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü Hassas Görevler Rehberi'nin hazırlandığı,

Risk Değerlendirmesi Standartları ile ilgili olarak; Stratejik planın zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu, İdare performans programının zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu, İdare iç kontrol risklerinin tam ve doğru şekilde belirlendiği, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapıldığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Risk Yönetim Rehberi'nin hazırlandığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu, İdare tarafından yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu ancak uygulamada bazı eksiklikler olduğu, İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve sorumluların belirlendiği, ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu, Kurumun ön mali kontrol yönergesinin mevcut olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı'nın mevcut olduğu ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olduğu,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü İç Kontrol Sistemi 2024 Yılı Değerlendirme Raporu'nun hazırlandığı, iç denetim biriminde 30 adet iç denetçi kadrosu ihdas edilmesine rağmen 1 adet kadronun dolu olduğu ve 1 adet iç denetçinin görev yapması nedeniyle iç denetim faaliyetlerinin sürekliliğinin etkilendiği, iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının mevcut olmadığı,

Anlaşılmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğünde iç kontrol sistemine ilişkin çalışmaların eksiklikler olmakla birlikte genel olarak tamamlandığı anlaşılmaktadır. İlgili mevzuat uyarınca mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin söz konusu bileşenlerde belirtilen eksikliklerin giderilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Emniyet Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların Envanter Çalışmalarının Tamamlanmaması

Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından taşınmazların envanter çalışmaları ile muhasebe kayıtlarının tamamlanmadığı, ilgili form ve icmallerin doldurulmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Taşınır ve taşınmaz işlemleri" başlıklı 44'üncü maddesinde yer alan taşınır ve taşınmazların kaydı ile bu varlıkların muhafazası, kullanımı, mal yönetim hesabının verilmesi ve mal yönetim sorumlularıyla bunlar adına görev yapacak olanların belirlenmesine ilişkin usul ve esasların yönetmeliklerle belirleneceği hükmüne istinaden Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik yürürlüğe konulmuştur.

02.10.2006 tarih 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Mevcut taşınmazların kaydına ilişkin işlemler" başlıklı Geçici 1'inci maddesinin birinci fıkrasında; taşınmazların fiili envanteri sonucu muhasebe kayıtlarının yapılacağı ifade edilmiştir.

Buna göre, İdarenin 30.09.2014 tarihine kadar taşınmazların fiili envanterini çıkararak Yönetmelik ekinde yer alan formlara ve icmal cetvellerine kaydını yapması, 01.10.2014 tarihi itibarıyla da fiili envanter bilgileri üzerinden muhasebe kayıtlarını yapması ve aynı Yönetmeliğin Geçici 1'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca da 31.12.2017 tarihine kadar maliyet bedeli veya rayiç bedeli tespit etmesi gerekmektedir.

Uygulamada, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Yönetmelik hükümlerince yapılması gereken envanter çalışmalarının tamamlanmadığı, taşınmaz form ve cetvellerinin doldurulmadığı tespit edilmiştir. Envanter çalışmalarının tamamlanmaması nedeniyle maddi duran varlıklar hesap grubundaki 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabı itibarıyla bilançoda hataya neden olunmuştur.

Bu kapsamda genel bütçeli idarelerin taşınmaz işlemlerinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, muhasebe hizmetlerinin de Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı muhasebe birimlerince yürütüldüğü dikkate alındığında muhasebe kayıtlarındaki tutarsızlığın anılan Bakanlıklar ile koordinasyon sağlanarak çözülebileceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresince bulguda tespit edilen hususların düzeltilmesine yönelik gerekli işlemlere başlanıldığı, tespitlere ilişkin herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi için merkez ve taşra teşkilatına gerekli bilgilendirmenin yapıldığı ifade edilmiştir.

Taşınmazlara ilişkin fiili envanter ve muhasebe kayıtlarının mevzuat hükümleri çerçevesinde tamamlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Yapım İşleri İçin Başka Kurumlara Aktarılan Tutarlardan Bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi ve Söz Konusu Hesapta İzlenen Tutarlardan Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması

İl emniyet müdürlüklerince yapım işlerinin yürütülmesi için yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları ile il özel idarelerine aktarılan tutarlardan bazılarının 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmediği 630 Giderler Hesabına alınarak doğrudan giderleştirildiği, diğer yandan Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından ihale edilen bazı yapım işlerinde ise maddi duran varlıklara ilişkin yapılmış olan giderlerin, geçici kabul işlemleri tamamlanmasına rağmen 252 Binalar Hesabına aktarılmayarak 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmeye devam edildiği görülmüştür.

A) Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları ile İl Özel İdarelerine Aktarılan Tutarlardan Bazılarının 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi

04.03.2005 tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun "İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 6'ncı maddesinde; bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm,

çevre, imar, bayındırlık, iskan, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebileceği ifade edilmiştir.

04.04.2014 tarih ve 28962 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları" başlıklı 5'inci maddesinde; kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılmasını, izlenmesini ve koordinasyonunu sağlamak ile gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımları yapmak ve koordine etmek de Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayılmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir. Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinde de 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının işleyişi ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Belirtilen mevzuat hükümlerine göre, kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü giderlerin ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla kamu idareleri adına yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları ile il özel idarelerine gönderilen hakediş bedelleri 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmeli, tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarlar ise ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılmalıdır.

Uygulamada, 2024 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesinden il emniyet müdürlükleri aracılığıyla 32 il özel idaresine toplam 2.200.581.187,04 TL gönderildiği, 20 ilde il özel idaresine aktarılan toplam 1.380.342.472,64 TL'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlendiği, diğer 12 ilde il özel idaresine aktarılan toplam 820.238.714,40 TL'nin ise 630 Giderler Hesabında direkt olarak giderleştirildiği, aynı şekilde 2024 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesinden il emniyet müdürlükleri aracılığıyla 23 ilde yatırım izleme ve

koordinasyon başkanlığına toplam 2.155.820.692,92 TL aktarıldığı, 14 ilde aktarılan toplam 1.008.884.657,34 TL'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlendiği, diğer 9 ilde aktarılan toplam 1.146.936.035,58 TL'nin ise 630 Giderler Hesabında direkt olarak giderleştirildiği dolayısıyla bilançoda 258 No.lu Hesap ve faaliyet sonuçları tablosunda 630 No.lu Hesap itibarıyla (820.238.714,40 TL + 1.146.936.035,58 TL) 1.967.174.749,98 TL hataya neden olunduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresince bulgu konusu hususun düzeltilmesine yönelik olarak merkez ve taşra teşkilatına gerekli bilgilendirme ve ikazın yapıldığı, tespitlere ilişkin herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi için gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

İl emniyet müdürlüklerince yapım işlerinin yürütülmesi için yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları ile il özel idarelerine aktarılan tutarların Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmesi gerekmektedir.

B) Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Geçici Kabulü Yapılanların Binalar Hesabına Aktarılmaması

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 187 ve "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddelerine göre, kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar ile ilgili işler için, iş eğer geçici ve kesin kabul usulüne tabi bir iş ise iş ile ilgili geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihe kadar yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerinin izlenmesi için 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının kullanılacağı belirtilmiştir.

Belirtilen mevzuat hükümlerine göre 258 No.lu Hesapta, yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerinin izlenmesi, geçici kabul usulüne tabi işler için işin geçici kabulünün yapılmasından itibaren kapatılarak bu hesapta yer alan tutarların ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılması gerekmektedir.

Uygulamada, 12 il emniyet müdürlüğünde geçici kabul işlemleri tamamlanan işlere ait toplam 496.299.545,31 TL harcama tutarının 252 Binalar Hesabına aktarılmadığı ve 258 No.lu Hesapta bekletildiği tespit edilmiştir. Maddi duran varlıklara ilişkin yapılmış olan giderlerin, geçici kabul işlemleri tamamlanmasına rağmen ilgili hesaplara aktarılmaması 252 Binalar Hesabı ve 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı itibarı ile söz konusu tutar kadar bilançoda hataya neden olmaktadır.

Kamu idaresince bulgu konusu hususun düzeltilmesine yönelik olarak merkez ve taşra teşkilatına gerekli bilgilendirme ve ikazın yapıldığı, tespitlere ilişkin herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi için gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Kurum mali tablolarının doğru ve gerçek bilgi üretmesini teminen yapılmakta olan yatırımlar hesabında takip edilen kayıtlı tutarların geçici kabul işlemlerinin tamamlanmasının ardından kapatılarak bu tutarların ilgili maddi duran varlık hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Yapım İşleri İçin Başka Kurumlara Aktarılan Tutarlardan Bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi ve Söz Konusu Hesapta İzlenen Tutarlardan Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya raporda Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular Bölümünde Bulgu 2 olarak yer verilmiştir.
Taşınmazların Envanter Çalışmalarının Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya raporda Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular Bölümünde Bulgu 1 olarak yer verilmiştir.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde Görevli Personel Bilgileri

Tablo 2: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün Gelir Gider Durumu

Tablo 3: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün Kâr Zarar Durumu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Polis Akademisi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Polis Akademisi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü 09.05.2001 tarih ve 24397 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanunu'nun 29'uncu maddesi uyarınca kurulmuştur.

Döner sermaye işletmesinin, faaliyet alanına giren iş ve hizmetler aşağıda gösterilmiştir:

a) Emniyet Teşkilatı ile tüm kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının ihtiyaç duydukları her türlü hukuki, idari, eğitimsel ve uygulamaya yönelik alanlarda; bilimsel görüş ve proje hazırlamak, seminer, kurs, sertifika ve eğitim programları düzenlemek, sınav ve diğer faaliyetleri yapmak.

b) Güvenlikle ilgili her türlü bilimsel ve uygulamaya yönelik araştırmalar yapmak ve sonuçlarının yayımlanmasını, basımını, uygulanmasını ve denetimini sağlamak.

c) Polis Akademisinin faaliyetleriyle üretilen ve ilgili mevzuat ile kurum dışı kullanımında sakınca görülmeyen her türlü yazılı, görsel ve işitsel eserleri basılı veya elektronik ortamda bedeli karşılığında diğer gerçek ve tüzel kişilere satmak, kiralamak.

ç) Polis Akademisi bünyesinde bulunan; yakın savunma salonu, atış poligonu, yüzme havuzu, spor tesisleri gibi eğitim amaçlı yerleri işletmek.

d) Polis Akademisi Başkanlığı ve bağlı birimlerin eğitim, öğretim ve diğer görevleri ile ilgili faaliyetlerine destek sağlamak.

e) Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığınca verilen, Emniyet Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında özel güvenlik hizmetlerinin geliştirilmesi, özel güvenlik eğitimi, sınav ve belgelendirme hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanunu'nun 29'uncu maddesinde, Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanları, sermaye limiti, işletme ile ilgili yönetim işlerinin yürütülmesi usul

ve esaslarının, Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulunun onayı ve Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine çıkarılacak yönetmelikte düzenleneceği belirtilmiştir. 02.05.2020 tarih ve 31115 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Polis Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği hükümleri uyarınca, Döner Sermaye İşletmesinin saymanlık hizmetleri, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürütülmektedir.

Döner sermaye işletmesi hizmetleri, yönetim kurulu, yürütme kurulu, işletme müdürü, taşınır görevlileri, mutemet ve diğer görevliler tarafından yürütülür.

Döner sermaye işletmesinin yönetim kurulu, Polis Akademisi Yönetim Kuruludur. Bu işletmenin harcama yetkilisi Polis Akademisi Başkanıdır. Başkan, bu yetkisini uygun gördüğü ölçüde yardımcılarına, dekanlara, enstitü ve yüksekokul müdürleri ile diğer birim yöneticilerine devredebilir. Yönetim Kurulu da uygun gördüğü ölçüde kurulacak Yürütme Kuruluna yetkilerini devredebilir. Yürütme Kurulu, Yönetim Kurulunun belirleyeceği bir başkan yardımcısı, üç öğretim elemanı ve bir saymandan oluşur. Yürütme Kurulunun başkanı başkan yardımcısıdır.

Döner sermaye içerisinde, Polis Akademisi Başkanlığı ve Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı Döner Sermaye İşletmeleri bulunmaktadır.

Polis Akademisi Başkanlığı ve Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığınca asli hizmetlerini geciktirmemek ve aksatmamak kaydıyla, mal ve hizmet üreterek piyasada oluşan talebi karşılamak, Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü çalışma alanlarında hizmet veren birimlere destek sağlamak ve Devlete ek gelir yaratmak Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünün temel amacını oluşturmaktadır.

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde görevli personel sayısına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde Görevli Personel Bilgileri

	Müdür	Başkomiser	Komiser	Polis Memuru	Sivil Memur	Teknisyen	Sürekli İşçi	Toplam
Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü	1		1	8	1	-	-	11

1.3. Mali Yapı

Döner sermaye işletmesinin bütçe tasarısı, işletme müdürü tarafından hazırlanarak en geç ekim ayı başında döner sermaye işletmesinin yönetim veya yürütme kuruluna sunulur. Bütçe, Başkanın onayı ile kesinleşir.

Döner sermaye gelirleri, bütçedeki harcama kalemleri ile program hedefleri dışındaki amaçlara tahsis edilemez. Yıl içindeki bütçe tertipleri arasındaki aktarmalar yönetim veya yürütme kurulu kararı ve Başkanın onayı ile yapılır.

Döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın asgari %15'i, Polis Akademisi Başkanlığının ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar için kullanılır. Bu oranı %75'ine kadar artırmaya Akademi Yönetim Kurulu yetkilidir.

Döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın en az %5'i, Akademi bünyesinde yürütülen bilimsel araştırma projelerinin finansmanı için kullanılır. Bilimsel araştırma projelerine ilişkin ödenekler, Akademi Yönetim Kurulunca gerekli görüldüğü takdirde, her bir proje için avans verilmek suretiyle de kullandırılabilir.

Döner sermaye içerisinde yer alan Polis Akademisi Başkanlığı ve Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığının faaliyetlerine ilişkin işlemler ayrı ayrı muhasebeleştirilmekte olup dönem sonunda ise iki işletmeye ilişkin tüm mali işlemler konsolide edilmektedir.

Döner sermaye içerisinde yer alan Polis Akademisi Başkanlığı ve Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığının faaliyetlerine ilişkin işlemler ayrı ayrı muhasebeleştirilmekte olup Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün 31.12.2024 tarihi itibarıyla konsolide geliri 385.140.850,83 TL gideri ise 229.165.247,11 TL olarak gerçekleşmiştir. Polis Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünün dönem kârı 155.975.603,72 TL olup dönem kârı vergi ve diğer yasal yükümlülükler karşılıkları(-) miktarı 26.778.674,79 TL'dir. Polis Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünün dönem net kârı 129.196.928,93 TL 'dir.

Polis Akademisi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün konsolide gelir/gider, kâr/zarar durumu aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün Gelir Gider Durumu

Gelir Cinsi	2024 Yılı Konsolide Gelir (TL)	Gider Cinsi	2024 Yılı Konsolide Gider (TL)
Brüt Satışlar	361.160.580,68	Faaliyet Gideri	143.992.517,40
Faiz Geliri	23.243.977,30	Satış İade Gideri	841.180,00
Diğer Olağan Gelir ve Kârlar	85.869,48	Satışların Maliyeti	82.613.633,58
Diğer Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	650.423,37	Enflasyon Düzeltmesi Zararları	1.717.916,13
Toplam	385.140.850,83		229.165.247,11

Tablo 3: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün Kâr Zarar Durumu

Ait Olduğu Yıl	Gelir Konsolide (TL)	Gider Konsolide (TL)	Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları Konsolide (TL) (-)	Kâr/Zarar Konsolide (TL)
2024	385.140.850,83	229.165.247,11	26.778.674,79	129.196.928,93

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Döner sermaye işletmesinin bütçe dönemi mali yıldır. Döner Sermaye Saymanlığınca tutulacak defterler ve muhasebe kayıtları, 01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülür.

Hesap planı; bilanço hesapları, faaliyet hesapları ve nazım hesaplar ana bölümlerine ayrılır. Bilanço hesapları bölümü, 1 numaradan 5 numaraya kadar olan ana hesap gruplarından; Gelir tablosu hesapları bölümü, 6 numaralı ana hesap grubundan; nazım hesaplar bölümü ise, 9 numaralı ana hesap grubundan oluşur. 7 numaralı ana hesap grubu Yönetmelik'te yer alan muhasebe ilke ve standartlarına aykırı olmamak şartıyla, işletmelerin yönetim ve maliyet muhasebesi ihtiyaçları için kullanılır. İhtiyaç duyulduğunda yeni hesaplar açmaya, hesapların adlarını ve kodlarını belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün muhasebe sistemi ile kayıt ve işlemleri söz konusu Yönetmeliğe göre yürütülmekte olup mali tablolar da bu Yönetmelik hükümleri uyarınca hazırlanmaktadır. Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde yevmiye defteri, büyük defter, envanter defteri, kasa defteri, yardımcı hesap defterleri tutulmaktadır.

İşletme bütçelerinden yapılacak harcamalarda ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgeler hakkında, 31.12.2005 tarih ve 26040 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü muhasebe ve raporlama işlemleri Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Yönetim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının

güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Polis Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
KANTİNLER
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Denetlenen Kantinlerde Görevli Personel Sayısı

Tablo 2: Emniyet Genel Müdürlüğü Kantin Sayısı

Tablo 3: Denetlenen Kantinlerin Mali Bilgileri

Tablo 4: Kantinlerin Konsolide Gelir Gider Bilgileri

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Polis kantinleri, emniyet teşkilatı personelinin çeşitli ve zorunlu ihtiyaçlarını kaliteli, ucuz ve kolay biçimde sağlamak üzere merkezde Emniyet Genel Müdürlüğü, taşra teşkilatında bağlı bulundukları birim bünyesinde kurulmuş işletmelerdir. Emniyet teşkilatının merkez ve il kuruluşları ile eğitim ve öğretim kurumlarında ve diğer kuruluş ve birimlerinde polis kantinleri bulunmaktadır.

Polis kantinleri; il veya ilçenin coğrafi durumu, gelişmişlik, ihtiyaçlara erişilebilirlik düzeyi ve mevcut personel sayısı göz önünde bulundurularak, merkezde birim amirlerinin, il ve ilçelerde İl Emniyet Müdürünün, eğitim ve öğretim kurumlarında kurum müdürünün teklifi, Sosyal Hizmetler ve Sağlık Daire Başkanlığından sorumlu Emniyet Genel Müdür Yardımcısının onayı ile kurulur. Polis kantinleri, kuruluş sınırları içerisinde kalmak kaydıyla, kurulduğu merkez, taşra ve doğrudan merkeze bağlı taşra birimlerinin en üst dereceli amirinin onayı ile satış şubesi açabilir.

Polis kantinleri, 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 16'ncı maddesine dayanılarak çıkarılan ve 19.02.1982 tarih ve 17610 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Emniyet Teşkilatı Kantin Yönetmeliği'ne göre kurulur. Bu Yönetmelik ayrıca kantinlerin gelir, gider, yönetim ve denetim işleri ile kantin işletme esas ve usullerini ortaya koyan temel mevzuattır.

Polis kantinleri, bulunduğu kuruluşun ve yetkili amirinin sorumluluğu altında kurulur ve işletilir. Polis kantinleri ile ilgili işlemler merkezde, Sosyal Hizmetler ve Sağlık Daire Başkanlığınca; il ve ilçelerde Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü veya Sosyal Hizmetler Büro Amirliği ile eğitim öğretim kurumlarında Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü/Büro Amirliğince, Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü veya Büro Amirliği kuruluşu bulunmayan yerlerde kantinin bünyesinde kurulduğu birimin en üst dereceli amirinin uygun göreceği birim tarafından yürütülür.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Her kantin bir Yönetim Kurulu tarafından yönetilir. Yönetim Kurulu, kantinin kurulduğu yerdeki teşkilat mensuplarının en az üçte ikisinin katılacağı bir toplantıda, o

kuruluşun en yetkili amirinin, Yönetim Kurulunun asil ve yedek üye toplamının en az iki misli göstereceği adaylar arasında gizli oy, açık ayırımla seçilen 3 asil ve 3 yedek üyeden oluşur. İş hacmi geniş olan kantinlerde üye sayıları beşe çıkarılabilir.

Yönetim Kurulu asil üyelerinin en yüksek rütbelisi, rütbede eşitlik varsa en kıdemlisi Yönetim Kurulu Başkanıdır. Yönetim Kurulu üyeleri arasındaki görev bölümü, Yönetim Kurulu üyelerinin kendi arasında gizli oy ve açık ayırımla yapılacak seçimle belirlenir.

Yönetim Kuruluna aday olmaması veya seçimin yapılamaması hallerinde; merkezde Sosyal Hizmetler ve Sağlık Daire Başkanlığından sorumlu Emniyet Genel Müdür Yardımcısı, illerde İl Emniyet Müdürü, kantin kuruluşu bulunan diğer birimlerde ise o birimin en üst dereceli amirinin onayı ile mevcut Yönetim Kurulu veya Kantin Yönetim Kurulu üye sayısı kadar personel atama yoluyla görevlendirilir.

Kantin yönetim kurullarının görevleri dışındaki hizmetlerin yerine getirilebilmesi amacıyla; ücret ve diğer mali hakları, damga vergisi, gelir vergisi, fon payı, kıdem tazminatı ve Sosyal Güvenlik Kurumu aylık primleri kantin gelirlerinden karşılanmak üzere Yönetim Kurullarının teklifi ile; merkezde Sosyal Hizmetler ve Sağlık Daire Başkanlığından sorumlu Emniyet Genel Müdür Yardımcısının, illerde İl Emniyet Müdürünün, kantin kuruluşu bulunan diğer birimlerde ise o birimin en üst dereceli amirinin onayı ile işçi çalıştırılabilir veya bu hizmetler üçüncü şahıslardan hizmet satın alınarak yürütülebilir.

Yönetim Kurulu seçimi her yıl aralık ayında yapılır. Yeni Yönetim Kurulu, ocak ayında kantinin devir eden mal ve hesabı ile parasını teslim almış olarak göreve başlar.

Yönetim Kurulunun görev süresi bir yıldır. Bir dönem Yönetim Kurulunda görev alanlar, gelecek dönemler için tekrar seçilebilirler. Ancak üst üste üç defa seçilmiş olanlar veya Yönetim Kurulunda 3 yıldan fazla görev yapmış olanlar bir daha seçime katılamazlar. Yönetim Kuruluna aday olmaması veya seçimin yapılamaması durumunda; atama yoluyla oluşturulan Kantin Yönetim Kurulunun görev süresi bir yıldır.

Türkiye genelinde toplam 155 adet polis kantini bulunmakta olup bunlardan 2024 yılında Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, Polis Akademisi Başkanlığı, Şırnak İl Emniyet Müdürlüğü Polis Kantinleri denetlenmiştir.

2024 yılında denetlenen kantinlerin personel bilgileri ile Türkiye genelinde bulunan 155 adet polis kantininin bulundukları birimlere göre dağılımı aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Denetlenen Kantinlerde Görevli Personel Sayısı

İlgili Kantin Başkanlığı	Müdür	Başkomiser	Komiser	Komser yard.	Polis Memuru	Bekçi	Sivil Memur	Teknisyen	Sürekli İşçi	Hizmet Alım Personeli	Toplam
Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Kantini	1	0	1	0	11	1	5	3	0	4	26
Polis Akademisi Başkanlığı Kantini	1	1	0	1	8	0	1	5	20	0	37
Şırnak İl Emniyet Müdürlüğü Kantini	0	1	0	0	9	0	0	0	0	4	14

Tablo 2: Emniyet Genel Müdürlüğü Kantin Sayısı

Bağlı Olduğu Birim	Kantin Sayısı
İllerde Bulunan Kantinler	48
İllerde Bulunan Kantinlere ait Şubeler	30
İlçelerde Bulunan Kantinler	9
İlçelerde Bulunan Kantinlere ait Şubeler	6
Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Bulunan Kantinler	39
Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Bulunan Kantinlere Ait Şubeler	19
Özel Harekat Dairesi Başkanlığı	1
Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Kantini	1
Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Kantinine Ait Şube	2
Toplam	155

1.3. Mali Yapı

Polis kantinlerinin gelirleri; satışlardan elde edilen kârlar ve banka faizlerinden oluşur. Kantinlerde peşin para ile satış yapılır. Ancak, Yönetim Kurulunun tespit edeceği esaslar içerisinde ve bu kuruluşun sorumluluğu altında bazı ihtiyaç maddeleri kısa vadede kredili olarak satılabilir.

Polis kantinlerinin işletilmesinden elde edilecek yıl sonu net kârından ayrılan %10 merkez payı Emniyet Genel Müdürlüğü adına kamu bankalarından birinde açılacak hesaba ocak ayı sonuna kadar yatırılır.

Emniyet Teşkilatı Kantin Yönetmeliği'nin 17'nci maddesine göre; polis kantinlerinin yıllık net kârının %10'u Emniyet Genel Müdürlüğü merkez payı olarak ayrılabilecek ve ayrılan bu tutar aynı maddede belirtilen harcama konuları için kullanılabilecektir.

2024 yılında denetlenen Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, Polis Akademisi Başkanlığı, Şırnak İl Emniyet Müdürlüğü Polis Kantinleri ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren 155 polis kantinine ilişkin 31.12.2024 tarihi itibarıyla gelir ve gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3: Denetlenen Kantinlerin Mali Bilgileri

Kantin Adı	Sermaye (TL)	Faaliyet Geliri (TL)	Faaliyet Gideri (TL)	Kâr/Zarar (TL)
Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Kantini	33.253.429,09	270.333.850,10	258.033.605,26	12.300.244,84
Polis Akademisi Başkanlığı Kantini	7.370.969,23	58.835.926,01	56.944.471,01	1.891.455,00
Şırnak İl Emniyet Müdürlüğü Kantini	12.559.921,02	27.258.191,23	27.218.849,36	39.341,87

Tablo 4: Kantinlerin Konsolide Gelir Gider Bilgileri

Gelir (TL)	Gider (TL)	Kâr (TL)
2.549.056.057,16	2.430.540.560,07	118.515.497,09

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Emniyet Teşkilatı Kantin Yönetmeliği'nin 22'nci maddesi, polis kantinlerinin muhasebe kayıt düzeni ile üretilecek tablolar hakkındaki usulü belirlemektedir. Buna göre polis kantinleri, Hazine ve Maliye Bakanlığınca çıkarılan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri ve genel muhasebe kurallarını esas almak suretiyle muhasebe kayıtlarını ve mali tablolarını oluşturmaktadır.

Polis kantinlerinin muhasebe işlemleri için merkezi bir muhasebe programı bulunmamaktadır. Her bir kantin ayrı muhasebe programı kullanmakta olup mali tablolar bu program üzerinden alınmaktadır. Polis kantinleri bedelleri kendi gelirlerinden karşılanmak üzere mali müşavirlik hizmeti satın almakta olup mali tabloları mali müşavir kontrolünde çıkarılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, Polis Akademisi Başkanlığı, Şırnak İl Emniyet Müdürlüğü Polis Kantinlerinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, Polis Akademisi Başkanlığı ve Şırnak İl Emniyet Müdürlüğü Polis Kantinlerinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL TESİSLER
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Denetlenen Sosyal Tesislerde Görevli Personel Sayısı

Tablo 2: Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesis Sayıları

Tablo 3: Denetlenen Sosyal Tesis Mali Bilgileri

Tablo 4: Sosyal Tesislerin Çeşitlerine Göre Konsolide Gelir Gider Bilgileri

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Emniyet Genel Müdürlüğü sosyal tesisleri, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren birimlerdir. Sosyal tesisler; Polis moral eğitim merkezi, polisevi, polis eğitim ve kongre merkezi ve bunlara bağlı olarak işletilen ek tesisler ile polis lokali, spor tesisi, hamam, havuz, sauna, kayak merkezi ve benzeri tesislerden oluşmaktadır. Sosyal tesisler, mensup ve yakınlarının eğitim ve sosyal ihtiyaçlarına yönelik faaliyette bulunulan yerlerdir.

Emniyet Genel Müdürlüğü sosyal tesisleri 6 Mart 2023 tarihli Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesisleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği hükümlerine göre kurulup yürütülmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesisleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin "Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğünün görevleri" başlıklı 36'ncı maddesi ve "Polisevi Şube Müdürlüğünün görevleri" başlıklı 59'uncu maddesinde Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğü ve Polisevi Şube Müdürlüğünün teşkilat mensupları ve/veya yakınları için;

a) Moral ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, mesleki ve kültürel ilişkilerini geliştirilmesi amacıyla günlük veya dönemlik konaklama, beslenme, dinlenme hizmetleri sunmak,

b) Mesleki eğitim, kurs veya sosyal içerikli faaliyetlere yönelik gerekli düzenlemeleri yapmak,

c) Sosyal ve sportif faaliyetlere yönelik uygun şartlar hazırlamak,

ç) Resmi veya özel toplantılar/günler ile nişan ve düğün gibi organizasyonlara yönelik elverişli şartlar sağlamak,

ile görevli oldukları belirtilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Emniyet Genel Müdürlüğü sosyal tesisleri taşra birimleri şeklinde teşkilatlanmıştır. Polis moral eğitim merkezi müdürlükleri doğrudan Emniyet Genel Müdürlüğüne, bunun

dışında yer alan polisevi şube müdürlükleri ve diğer tesisler il emniyet müdürlüklerine bağlıdır.

Sosyal Hizmetler ve Sağlık Daire Başkanlığı tüm sosyal tesislerin işletme politikalarının oluşturulması, hizmet kalitesinin geliştirilmesi ve takip edilmesinden Emniyet Genel Müdürüne karşı sorumludur. Sosyal tesislerin verimli işletilmesi, hizmet kalitesini geliştirici politikalar üretilmesi ve uygulamaya yönelik kararlar alınması amacıyla, Sosyal Hizmetler ve Sağlık Daire Başkanının başkanlığında merkez müdürlerinin de dahil olduğu Sosyal Tesisler Değerlendirme Komisyonu oluşturulur. Bu komisyon yılda en az bir defa toplanır ve alınan kararlar emniyet genel müdür yardımcısının onayına sunulur.

Sosyal tesislerde, emniyet hizmetleri sınıfı ile diğer hizmet sınıflarında görevli personel, sözleşmeli personel ve hizmet alımı yöntemiyle istihdam edilen personel görev yapmaktadır.

Türkiye genelinde 118 sosyal tesis bulunmakta olup bunlardan 2024 yılında İstanbul Polis Eğitim ve Kongre Merkezi ile Antalya, Samsun, Sinop, Şırnak Polisevi Şube Müdürlükleri ve Didim Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğü denetlenmiştir.

2024 yılında denetlenen sosyal tesislerin personel bilgileri ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren toplam 118 sosyal tesisin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Denetlenen Sosyal Tesislerde Görevli Personel Sayısı

İlgili Sosyal Tesis	Müdür	Başkomiser	Komiser	Polis Memuru	Sivil Memur	Bekçi	Teknisyen/ Teknisyen Yardımcısı /Aşçı	Sürekli İşçi	Hizmet Alım Personeli	Stajyer Öğrenci	Toplam
İstanbul Polis Eğitim ve Kongre Merkezi	1	0	7	86	6	0	1	0	107	22	230
Antalya Polisevi	1	2	2	25	1	0	19	0	0	0	50
Samsun Polisevi	0	0	2	24	5	1	10	24	0	8	74
Sinop Polisevi	1	0	1	15	4	0	6	1	18	0	46
Şırnak Polisevi	0	0	2	19	0	0	4	1	5	0	31
Aydın Didim Polis Moral Eğitim Merkezi	1	1	3	45	0	0	5	0	23	0	78

Tablo 2: Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesis Sayıları

Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesis Türleri	Sosyal Tesis Sayıları
Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğü	6
Polisevi Şube Müdürlüğü	101

Polis Vardiya Yatakhanesi	1
Polis Lokali	10
Toplam Tesis Sayısı	118

1.3. Mali Yapı

Sosyal tesislerce konaklama, restoran, salon kiralama ve benzeri faaliyetlerden gelir elde edilmekte ve Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesisleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği hükümleri uyarınca gelirler sarf edilmektedir.

Sosyal tesislerde konaklama ücretleri, Hazine ve Maliye Bakanlığınca her yıl mali yılbaşında yayımlanan Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'de yer alan, misafirhanelerde kişi başına her gece için belirlenen en düşük konaklama ücretinden aşağı; Sosyal Tesisler Değerlendirme Komisyonu kararı ile belirlenen oda/yatak ücretinden fazla olmayacak şekilde belirlenir. Oda/yatak ücretleri bu limitler dahilinde kalmak sureti ile kullanılan malzeme, işçilik, enerji, amortisman ve benzeri giderler ile piyasa koşulları da dikkate alınarak;

a) Polis moral eğitim merkezlerinde, konaklama - servis hizmetleri şube müdürünün teklifi, merkez müdürünün onayı,

b) İl emniyet müdürlüklerine bağlı polisevlerinde veya polis eğitim ve kongre merkezlerinde, tesis sorumlusunun teklifi ve il emniyet müdürünün onayı,

c) İlçe emniyet müdürlüklerine/amirliklerine bağlı polisevlerinde, tesis sorumlusunun teklifi ve ilçe emniyet müdürünün/amirinin onayı ile belirlenir.

Restoran, kafeterya ve pastanede satılacak yiyecek ve içecek maddelerinin çeşitleri ile satış ücretleri tesis sorumlusunca onaylanır. Restoran, kafeterya ve pastane hizmetlerinde; üretilen mal ve hizmetlerin satış fiyatının tespitinde mal ve hizmet maliyeti belirlenirken, bu mal ve hizmetler için üretim aşamasında maliyet muhasebesi ilke ve prensipleri doğrultusunda yapılan işçilik, enerji, amortisman, fire ve benzeri giderler ile dönemsel yoğunluk ve piyasa koşulları dikkate alınır. Belirlenen bu tutara %10'a kadar ilave ücret eklenmektedir.

Sosyal tesislerde merkez payı, konaklama hizmeti veren sosyal tesislerde, konaklama gelirinin %10'unu; varsa salon hizmet gelirinin %5'ini geçmemek üzere, her mali yılbaşından geçerli olmak üzere, Sosyal Tesisler Değerlendirme Komisyonunca belirlenen miktardır.

2024 yılında denetlenen İstanbul Polis Eğitim ve Kongre Merkezi, Antalya, Samsun, Sinop, Şırnak Polisevi Şube Müdürlükleri ve Didim Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile Emniyet Genel Müdürlüğü sosyal tesislerine ilişkin 31.12.2024 tarihi itibarıyla gelir ve gider bilgilerine aşağıdaki tablolarda yer verilmektedir.

Tablo 3: Denetlenen Sosyal Tesis Mali Bilgileri

Sosyal Tesis Adı	Sermaye (TL)	Faaliyet Geliri (TL)	Faaliyet Gideri (TL)	Kâr/Zarar (TL)
İstanbul Polis Eğitim ve Kongre Merkezi	19.678.838,00	185.939.375,73	144.256.981,28	41.682.394,45
Antalya Polisevi	4.352.843,62	29.080.318,69	21.314.096,01	7.766.222,68
Samsun Polisevi	3.130.792,61	27.935.748,71	20.762.943,32	7.172.805,39
Sinop Polisevi	3.592.176,71	27.155.180,62	21.172.435,66	5.982.744,96
Şırnak Polisevi	801.114,41	6.946.621,94	6.724.576,16	222.045,78
Didim Polis Moral Eğitim Merkezi	13.509.547,88	87.784.894,80	73.994.131,81	13.790.762,99

Tablo 4: Sosyal Tesislerin Çeşitlerine Göre Konsolide Gelir Gider Bilgileri

Sosyal Tesisler	Gider (TL)	Gelir (TL)	Fark (TL)
	(1)	(2)	(2-1)
I- Misafirhaneler (Polis Moral Eğitim Merkezi - Polisevi - Polis Misafirevi)	2.132.383.231,75	2.562.226.222,49	429.842.990,74
II - Diğer Sosyal Tesisler (Polis Lokali)	53.743.828,71	65.905.717,10	12.161.888,39
Toplam	2.186.127.060,46	2.628.131.939,59	442.004.879,13

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Tesisleri, 30.12.2005 tarih ve 26039 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller'de belirtilen muhasebe sistemine göre muhasebe kayıt ve işlemlerini yürütmektedir. Mali tablolar da bu Usul ve Esaslar'ın hükümleri uyarınca hazırlanmaktadır.

Esas ve Usuller'in 25'inci maddesinde belirtildiği üzere ihtiyaç duyulduğunda hesap planına ilişkin olarak yeni hesaplar açmaya, hesapların adlarını ve kodlarını belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Sosyal tesislerin muhasebe işlemleri için merkezi bir muhasebe programı bulunmamaktadır. Her bir sosyal tesis ayrı muhasebe programı kullanmakta olup mali tablolar bu program üzerinden alınmaktadır. Sosyal tesislerde bedelleri kendi gelirlerinden karşılanmak üzere mali müşavirlik hizmeti satın alınmakta olup mali tablolar mali müşavir kontrolünde çıkarılmaktadır.

Söz konusu Usul ve Esaslar'ın "Mali Raporların Konsolide Edilmesi" başlıklı 56'ncı

maddesi uyarınca; her bir sosyal tesis bir raporlama birimi olup, kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı sosyal tesislerin mali raporları (bilanço, gelir tablosu ve işletme hesabı özeti) faaliyet döneminin bitimini takip eden 1 ay içerisinde bağlı olunan kamu kurum ve kuruluşunun merkez birimine gönderilerek, burada konsolide edilmesi ve konsolide edilen mali tablolar mart ayı sonuna kadar Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, İstanbul Polis Eğitim ve Kongre Merkezi, Antalya, Samsun, Sinop, Şırnak Polisevi Şube Müdürlükleri ve Didim Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğünün mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Polis Eğitim ve Kongre Merkezi, Antalya, Samsun, Sinop, Şırnak Polisevi Şube Müdürlükleri ve Didim Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 28 | **EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	12.934.203.376,97
10	**Hazır Değerler**	113.147.578,12
100	KASA HESABI	256.344,36
102	BANKA HESABI	55.554.373,25
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-248.400,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.309.664,65
105	DÖVİZ HESABI	18.340,24
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	50.702.536,66
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	4.554.718,96
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	25.438,55
117	MENKUL VARLIKLAR HESABI	25.438,55
12	**Faaliyet Alacakları**	1.017.890.495,86
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	963.544.118,88
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	46.936.707,71
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.409.669,27
14	**Diğer Alacaklar**	234.342.103,21
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	234.342.103,21
16	**Ön Ödemeler**	11.252.919.831,67
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	11.252.919.831,67
167	DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ KULLANIMLARI AVANS VE AKR	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	315.876.289,36
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	315.876.289,36
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	1.640,20
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	1.640,20
2	DURAN VARLIKLAR	12.745.419.068.920,39
22	**Faaliyet Alacakları**	81.745.973,87
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	81.745.973,87
24	**Mali Duran Varlıklar**	287.123,30
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	287.123,30
25	**Maddi Duran Varlıklar**	12.745.222.340.901,24
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	12.605.083.969.017,23
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	416.921.099,90
252	BİNALAR HESABI	210.528.838.327,51
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-87.191.693.632,62

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.797.249.495,23
32	**Faaliyet Borçları**	783.378.589,78
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	281.456.038,76
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	501.922.551,02
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	406.669.997,17
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	32.090.016,59
333	EMANETLER HESABI	373.550.199,64
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	1.029.780,94
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	68.280.884,84
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	62.406.165,92
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	5.874.718,92
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	538.920.023,44
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	538.920.023,44
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.895.854.854,88
43	**Diğer Borçlar**	48.237.690,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	48.237.690,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.847.617.164,88
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.847.617.164,88
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	12.754.660.167.947,25
50	**Net Değer**	1.238.281.502.487,38
500	NET DEĞER HESABI	1.238.281.502.487,38
51	**Değer Hareketleri**	652.957.563.741,75
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	652.957.563.741,75
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	8.776.027.755.938,62
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.776.027.755.938,62
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-331.413.651.077,47
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-331.413.651.077,47
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.418.806.996.856,97
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.698.168.163.235,12
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-279.361.166.378,15

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	16.384.306.089,22
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	922.654.265,74
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	1.431.732,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-924.085.998,34
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	114.694.921,98
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	114.694.921,98

AKTİF TOPLAMI 12.758.353.272.297,36

PASİF TOPLAMI 12.758.353.272.297,36

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.637.498.403,48
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.637.498.403,48
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	576.889,94
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	576.889,94
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	8.900.394.851,22
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	8.900.394.851,22
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	18.883.289.044,52
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	18.883.289.044,52
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	696.240,13
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	696.240,13

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 28 **Adı : EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	383.782.604.781,39
630	01	Personel Giderleri	239.121.883.737,24
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	33.041.088.641,41
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	31.380.064.059,27
630	05	Cari Transferler	111.964.178,06
630	07	Sermaye Transferleri	422.873.890,46
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	4.877.794,80
630	13	Amortisman Giderleri	57.944.880.860,84
630	15	Karşılık Giderleri	1.016.616.027,26
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	17.770.185,46
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	109.249,12
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	11.854.564.703,67
630	99	Diğer Giderler	8.865.911.453,80

GİDERLER TOPLAMI (A) **383.782.604.781,39**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	12.201.074.696,28
600	01	Vergi Gelirleri	2.991.833.923,03
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.224.177.765,11
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	23.831.033,85
600	05	Diğer Gelirler	7.806.003.722,87
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	125.210.967,63
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	1.485.715,63
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	28.531.568,16

GELİRLER TOPLAMI (B) **12.201.074.696,28**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	47.513.153,31
610	01	Vergi Gelirleri	10.904.134,03
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.430.770,93
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	228.260,90
610	05	Diğer Gelirler	31.949.987,45

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **47.513.153,31**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **12.153.561.542,97**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.790.436.040.095,39**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.418.806.996.856,97**

GİDERLER TOPLAMI(A) **383.782.604.781,39**
GELİRLER TOPLAMI(B) **12.201.074.696,28**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **47.513.153,31**

NET GELİR (D=B-C) **12.153.561.542,97**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **2.418.806.996.856,97**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8028

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ POLİS AKADEMİSİ
BAŞKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	171.347.260,83
10	**HAZIR DEĞERLER**	169.956.557,14
102	BANKALAR HESABI	169.956.557,14
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	26.463,50
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	26.463,50
13	**DİĞER ALACAKLAR**	7.397,81
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	7.397,81
15	STOKLAR	1.061.968,17
152	MAMULLER HESABI	1.061.968,17
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	1.215,68
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	1.215,68
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	293.658,53
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	293.658,53
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	53.148.617,75
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	52.133.963,10
252	BİNALAR HESABI	54.768.307,31
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.634.344,21
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	1.014.654,65
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	1.014.654,65

AKTİF TOPLAMI 224.495.878,58

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	42.448.916,50
32	**TİCARİ BORÇLAR**	211.015,19
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	211.015,19
33	**DİĞER BORÇLAR**	28.049,46
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	28.049,46
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	32.358.269,82
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.836.515,78
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	22.167.405,71
366	MERKEZ HİSSESİ HESABI	8.354.348,33
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	9.851.582,03
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	26.778.674,79
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-16.927.092,76
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	50.175,58
42	**TİCARİ BORÇLAR**	50.175,58
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	50.175,58
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	181.996.786,50
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	6.897.185,24
500	SERMAYE HESABI	1.135.918,94
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	5.761.266,30
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	99.454.627,07
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	99.454.627,07
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-53.551.954,74
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-53.551.954,74
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	129.196.928,93
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	129.196.928,93
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 224.495.878,58

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	1.769.043,21
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	1.769.043,21
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	8.160.996,73
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	8.160.996,73

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8028 | **EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** | **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	361.160.580,68
1- Yurtiçi Satışlar	361.160.580,68
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	841.180,00
1- Satıştan İadeler (-)	841.180,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	360.319.400,68
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	82.613.633,58
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	104.242,11
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	82.509.391,47
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	277.705.767,10
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	143.992.517,40
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	143.992.517,40
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	133.713.249,70
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	23.329.846,78
3- Faiz Gelirleri	23.243.977,30
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	85.869,48
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.717.916,13
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	1.717.916,13
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	155.325.180,35
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	650.423,37
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	650.423,37
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	155.975.603,72
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	26.778.674,79
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	129.196.928,93

31.12.2024 TARİHLİ AYRINTILI BİLANÇO

ANKARA VALİLİĞİ EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ KANTİN POLİS KANTİNİ

AKTİF (VARLIKLAR) **PASİF (KAYNAKLAR)**

AÇIKLAMA	CARİ DÖNEM (2024)			AÇIKLAMA	CARİ DÖNEM (2024)		
I- DÖNEN VARLIKLAR				***I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR***			
A- Hazır Değerler		*27.713.450,29*		***B- Ticari Borçlar***		*41.297.512,11*	
1- Kasa	159.092,63			1- Satıcılar	41.283.688,11		
3- Bankalar	6.106.835,30			5- Diğer Ticari Borçlar	13.824,00		
5- Diğer Hazır Değerler	21.447.522,36			***C- Diğer Borçlar***		*25.994,28*	
C- Ticari Alacaklar		*3.257.054,20*		5- Diğer Çeşitli Borçlar	25.994,28		
1- Alıcılar	3.025.432,80			***F- Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler***		*76.845,42*	
6- Diğer Ticari Alacaklar				1- Ödenecek Vergi ve Fonlar	20.773,87		
7- Şüpheli Ticari Alacaklar	231.621,40			2- Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	56.071,55		
E- Stoklar		*45.202.997,70*		***G- Borç ve Gider Karşılıkları***		*1.668.867,06*	
4- Ticari Mallar	45.202.997,70			1- Dön.Karı Vergi ve Diğ. Yas. Yük. Kar.	4.150.984,60		
7- Verilen Sipariş Avansları				2- Dön. Kar. Peşin Öd. Ver. ve Diğ.Yük.(-)	(2.482.117,54)		
G- Gelecek Ay. Ait Gid. ve Gelir Tahak.				5- Diğer Borç ve Gider Karşılıkları			
1- Gelecek Aylara Ait Giderler				***KISA VADELİ YABANCI KAY. TOPLAMI***			*43.069.218,87*
H- Diğer Dönen Varlıklar		*804.145,94*		***II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR***			
1- Devreden KDV	654.664,75			***E- Borç ve Gider Karşılıkları***		*463.412,80*	
4- Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	149.481,19			1- Kıdem Tazminatı Karşılıkları	463.412,80		
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI			*76.977.648,13*	***UZUN VADELİ YABANCI KAY. TOPLAMI***			*463.412,80*
II- DURAN VARLIKLAR				***III- ÖZKAYNAKLAR***			
A- Ticari Alacaklar		*7,20*		***A- Ödenmiş Sermaye***		*33.253.429,09*	
5- Verilen Depozito ve Teminatlar	7,20			1- Sermaye	10.598.209,33		
D- Maddi Duran Varlıklar		*11.969.758,34*		3- Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları	22.655.219,76		
3- Binalar	11.787.260,86			***E- Geçmiş Yıllar Zararları (-)***			
4- Tesis, Makine ve Cihazlar	943.274,70			1- Geçmiş Yıllar Zararları (-)			
6- Demirbaşlar	293.413,51			***F- Dönem Net Karı (Zararı)***		*12.307.753,37*	
8- Birikmiş Amortismanlar (-)	(1.054.190,73)			1- Dönem Net Karı	12.307.753,37		
E- Maddi Olmayan Duran Varlıklar		*146.400,46*		***ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI***			*45.561.182,46*
1- Haklar	490.531,65			***PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI***			*89.093.814,13*
7- Birikmiş Amortismanlar (-)	(344.131,19)						
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI			*12.116.166,00*				
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI			*89.093.814,13*				

31.12.2024 DÖNEMİ AYRINTILI GELİR TABLOSU

ANKARA VALİLİĞİ EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ KANTİN POLİS KANTİNİ

AÇIKLAMA	CARİ DÖNEM (2024)		
A - BRÜT SATIŞLAR		***268.373.385,37***	
1- Yurtiçi Satışlar	268.266.084,66		
3- Diğer Gelirler	107.300,71		
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)		***(536.275,48)***	
1- Satıştan İadeler (-)	(536.275,48)		
C- NET SATIŞLAR			***267.837.109,89***
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)		***(248.789.910,68)***	
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	(244.229.004,05)		
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	(4.554.111,88)		
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	(6.794,75)		
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI			***19.047.199,21***
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)		***(2.415.777,53)***	
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(174.445,06)		
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	(2.241.332,47)		
FAALİYET KARI VEYA ZARARI			***16.631.421,68***
F- DİĞ. FAAL. OLAĞAN GELİR VE KARLAR		***1.953.488,02***	
3- Faiz Gelirleri	1.916.932,76		
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	36.555,26		

10- Diğer Olağan Gelir ve Karlar			
G- DİĞ. FAAL. OLAĞAN GİDER VE ZAR. (-)		***(2.102.697,38)***	
2- Karşılık Giderleri (-)	(136.650,48)		
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	(1.966.046,90)		
H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)		***(283,78)***	
1- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	(283,78)		
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR			***16.481.928,54***
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		***9.318,85***	
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	9.318,85		
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)		***(32.509,42)***	
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	(32.509,42)		
DÖNEM KARI VEYA ZARARI			***16.458.737,97***
K- DÖN. KARI VERGİ VE Dİ.YA.YÜ.KAR. (-)		***(4.150.984,60)***	
1- Dön.Karı vergi ve Diğ. Yasal Yük. Karş.	(4.150.984,60)		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI			***12.307.753,37***

31.12.2024 TARİHLİ AYRINTILI BİLANÇO

KANTİN BAŞKANLIĞI POLİS AKADEMİSİ

AKTIF (VARLIKLAR) **PASIF (KAYNAKLAR)**

AÇIKLAMA	CARİ DÖNEM (2024)			AÇIKLAMA	CARİ DÖNEM (2024)		
I - DÖNEN VARLIKLAR				***I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR***			
A - Hazır Değerler		***5.578.234,63***		***B- Ticari Borçlar***		***730.389,21***	
1- Kasa	16.232,52			1- Satıcılar	730.389,21		
3- Bankalar	1.261.275,95			***F- Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler***		***472.882,38***	
5- Diğer Hazır Değerler	4.300.726,16			1- Ödenecek Vergi ve Fonlar	472.882,38		
C- Ticari Alacaklar				***KISA VADELİ YABANCI KAY. TOPLAMI***			***1.203.271,59***
6- Diğer Ticari Alacaklar				***II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR***			
E- Stoklar		***3.944.544,29***		***UZUN VADELİ YABANCI KAY. TOPLAMI***			
4- Ticari Mallar	3.944.544,29			***III- ÖZKAYNAKLAR***			
H- Diğer Dönen Varlıklar				***A- Ödenmiş Sermaye***		***7.370.969,23***	
1- Devreden KDV				1- Sermaye	7.370.969,23		
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI			***9.522.778,92***	***D- Geçmiş Yıllar Karları***			
II- DURAN VARLIKLAR				1- Geçmiş Yıllar Karları			
A- Ticari Alacaklar		***14.647,27***		***F- Dönem Net Karı (Zararı)***		***1.891.455,00***	
5- Verilen Depozito ve Teminatlar	14.647,27			1- Dönem Net Karı	1.891.455,00		
D- Maddi Duran Varlıklar		***108.373,00***		***ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI***			***9.262.424,23***
4- Tesis, Makine ve Cihazlar	315.523,21			***PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI***			***10.465.695,82***
6- Demirbaşlar	2.628.123,37			***IV- NAZIM HESAPLAR***			
8- Birikmiş Amortismanlar (-)	(2.835.273,58)			1- Teminat Mektubundan Borçlar	600.000,00		
E- Maddi Olmayan Duran Varlıklar		***819.896,63***		***NAZIM HESAPLAR TOPLAMI***			***600.000,00***
1- Haklar	349.240,24			***GENEL TOPLAM***			***11.065.695,82***
5- Özel Maliyetler	1.070.318,00						
7- Birikmiş Amortismanlar (-)	(599.661,61)						
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI			***942.916,90***				
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI			***10.465.695,82***				
III- NAZIM HESAPLAR							
1- Teminat Mektubundan Alacaklar	600.000,00						
NAZIM HESAPLAR TOPLAMI			***600.000,00***				
GENEL TOPLAM			***11.065.695,82***				

KANTİN BAŞKANLIĞI POLİS AKADEMİSİ	31.12.2024 DÖNEMİ AYRINTILI GELİR TABLOSU		
AÇIKLAMA	CARİ DÖNEM (2024)		
A - BRÜT SATIŞLAR		57.924.532,43	
1 - Yurtiçi Satışlar	57.893.568,56		
3- Diğer Gelirler	30.963,87		
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)			
1- Satıştan İadeler (-)			
C- NET SATIŞLAR			57.924.532,43
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)		(52.743.130,82)	
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	(52.743.130,82)		
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI			5.181.401,61
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)		(2.687.585,72)	
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(1.165.194,75)		
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	(1.522.390,97)		
FAALİYET KARI VEYA ZARARI			2.493.815,89
F- DİĞ. FAAL. OLAĞAN GELİR VE KARLAR		911.393,58	
3- Faiz Gelirleri	455.852,95		
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	455.538,77		
10- Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1,86		
G- DİĞ. FAAL. OLAĞAN GİDER VE ZAR. (-)		(883.269,48)	
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	(883.269,43)		
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	(0,05)		
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR			2.521.939,99
DÖNEM KARI VEYA ZARARI			2.521.939,99
K- DÖN. KARI VERGİ VE DİĞ.YA.YÜ.KAR. (-)		(630.484,99)	
1- Dön.Karı vergi ve Diğ. Yasal Yük. Karş.	(630.484,99)		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI			1.891.455,00

31.12.2024 TARİHLİ İŞLETME AYRINTILI BİLANÇO

ŞIRNAK EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ POLİS AİLE KANTİNİ

AKTİF (VARLIKLAR)		PASİF (VARLIKLAR)	
Cari Dönem		Cari Dönem	
I- DÖNEN VARLIKLAR	**6.527.863,41**	**I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**2.133.851,38**
A-HAZIR DEĞERLER	**2.231.913,31**	**B-TİCARİ BORÇLAR**	**2.019.452,22**
1-KASA	1.229,37	1-SATICILAR	2.016.738,93
3-BANKALAR	838.179,95	5-DİĞER TİCARİ BORÇLAR	2.713,29
5-DİĞER HAZIR DEĞERLER	1.392.503,99	**C-DİĞER BORÇLAR**	**73.008,38**
C-TİCARİ ALACAKLAR	**0,00**	4-PERSONELE BORÇLAR	73.008,38
1-ALICILAR	0,00	**F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	**41.390,78**
D-DİĞER ALACAKLAR	**47.281,84**	1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	15.187,50
5-DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	47.281,84	2-ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	26.203,28
E-STOKLAR	**3.899.879,01**	**G-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**
4-TİCARİ MALLAR	3.899.879,01	1-DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI	13.526,62
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	**348.789,25**		
1-DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ	348.789,25	2-DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)	13.526,62

2-İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00	5-DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0,00
4-PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	0,00	**I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**
6-PERSONEL AVANSLARI	0,00	1-HESAPLANAN KDV	0,00
II- DURAN VARLIKLAR	**126.618,45**	**II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**228.350,66**
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	**126.618,45**	**E-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**228.350,66**
6-DEMİRBAŞLAR	193.106,52	1-KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	228.350,66
8-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	66.488,07	**III- ÖZ KAYNAKLAR**	**4.292.279,82**
		A-ÖDENMİŞ SERMAYE	**12.559.921,02**
		1-SERMAYE	3.041.225,96
		3-SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	9.518.695,06
		E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	**8.306.983,07**
		1-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	8.306.983,07
		F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)	**39.341,87**
		1-DÖNEM NET KARI	39.341,87
		2-DÖNEM NET ZARARI (-)	0,00
AKTİF TOPLAM	**6.654.481,86**	**PASİF TOPLAM**	**6.654.481,86**

31.12.2024 DÖNEMİ İŞLETME AYRINTILI GELİR TABLOSU

ŞIRNAK EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ POLİS AİLE KANTİNİ

Cari Dönem

A- BRÜT SATIŞLAR	26.878.863,05
1-YURTİÇİ SATIŞLAR	26.820.460,62
2-DİĞER GELİRLER	58.402,43
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	168.350,10
1-SATIŞTAN İADELER (-)	168.350,10
C- NET SATIŞLAR	26.710.512,95
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	24.477.652,39
1-SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ (-)	24.477.652,39
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	2.232.860,56
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.752.616,67
1-GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (-)	1.752.616,67
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	480.243,89
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	379.328,18
1-FAİZ GELİRLERİ	379.328,18
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	805.465,59
1-ENFLASYON DÜZELTMESİ ZARARLARI (-)	805.465,59
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	54.106,48
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1.237,99
1-DİĞER OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1.237,99
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	52.868,49
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	13.526,62
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	39.341,87

İSTANBUL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ (PEKOM)
01.01.2024-31.12.2024 TARİHLİ BİLANÇOSU

AKTİF	TL		PASİF TL
I DÖNEN VARLIKLAR	**91.290.641,22**	**III KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**17.752.984,42**
A Hazır Değerler	**73.728.915,99**	**A Faaliyet Borçları**	16.634.149,27
1 Kasa Hesabı	0,00	1 Satıcılar Hesabı	16.634.149,27
2 Alınan Çekler Hesabı	0,00	**B Emanet Yabancı Kaynaklar**	209.440,16
3 Banka Hesabı	67.670.575,49	1 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabı	209.440,16
4 Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri Hesabı (-)	0,00	**C Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	909.394,99
5 Diğer Hazır Değerler Hesabı	0,00	1 Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabı	909.394,99
6 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabı	6.058.340,50	2 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri Hesabı	0,00
B Faaliyet Alacakları	**8.308.655,22**	**D Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
1 Alıcılar Hesabı	8.308.522,81	1 Sayım Fazlaları Hesabı	0,00
2 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı	0,00	2 Diğer Çeşitli Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesabı	0,00
3 Personelden Alacaklar	132,41	**IV UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**12.176.424,16**
C Diğer Alacaklar	**129.298,19**	**A Borç ve Gider Karşılıkları**	**12.176.424,16**
1 Kişilerden Alacaklar Hesabı	129.298,19	1 Kıdem Tazminat karşılığı	12.176.424,16
D Stoklar	**8.895.829,82**	**V ÖZ KAYNAKLAR***	**61.361.232,64**
1 İlk madde ve Malzeme Hesabı	8.130.209,41	**A Sermaye**	**19.678.838,19**
2 Ticari Mallar Hesabı	765.620,41	1 Sermaye Hesabı	19.678.838,19
3 Diğer Stoklar Hesabı	0,00	**B Geçmiş Yıllar Karları**	**0,00**
E Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	**227.942,00**	1 Geçmiş Yıllar Karları Hesabı	0,00
1 Gelecek Aylara Ait Giderler	227.942,00	**C Geçmiş Yıllar Zararları**	0,00
F Ön Ödemeler Hesabı	**0,00**	1 Geçmiş Yıllar Zararları Hesabı (-)	**0,00**
1 İş Avans ve Kredileri Hesabı	0,00	**D Dönem Net Karı/Zararı**	**41.682.394,45**
2 Personel Avansları Hesabı	0,00	1 Dönem Net Karı Hesabı	41.682.394,45
G Diğer Dönem Varlıklar	**0,00**	2 Dönem Net Zararı Hesabı (-)	0,00
1 Sayım Noksanları Hesabı	0,00		
2 Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar Hesabı	0,00		
II DURAN VARLIKLAR	**0,00**		
A Maddi Duran Varlıklar	**0,00**		
1 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı	2.399.068,15		
2 Demirbaşlar Hesabı	8.656.185,09		
3 Birikmiş Amortismanlar Hesabı (-)	11.055.253,24		
Aktif Toplamı	**91.290.641,22**	**Pasif Toplamı**	**91.290.641,22**

Dipnot: Teminat Mektubu Tutarı: 6.041.642,91TL'dir.

İSTANBUL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ
GELİR TABLOSU
01.01.2024-31.12.2024

A- BRÜT MAL VE HİZMET SATIŞLARI	166.354.678,66
1-Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	166.354.678,66
B- SATIŞ İNDİRİMLERI (-)	787.263,05
1-İndirim, İade ve İskontolar (-)	787.263,05
C- NET MAL VE HİZMET SATIŞLARI	165.567.415,61
D- MAL VE HİZMET SATIŞ MALİYETİ (-)	62.492.302,34
1-Mal ve Hizmet Alım Giderleri (-)	62.492.302,34
BRÜT MAL VE HİZMET SATIŞ KARI VEYA ZARARI	103.075.113,27
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	81.764.678,94
1-Personel Giderleri	64.948.068,85
2-Sermaye Giderleri	1.346.798,39
3-Diğer Giderler	15.469.811,70
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	21.310.434,33
F- DİĞER GELİRLER	20.371.960,12
1-Diğer Gelirler	20.371.960,12
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	41.682.394,45

ANTALYA LARA POLİSEVİ AYRINTILI BİLANÇO(TL)

SOSYAL TESİSLER		**Dönem:**	**01.01.2024-31.12.2024**
AKTİF (VARLIKLAR)		**PASİF(KAYNAKLAR)**	
	Cari Dönem		**Cari Dönem**
I- DÖNEN VARLIKLAR	12.379.903,06	**I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	260.836,76
A-HAZIR DEĞERLER	11.903.644,72	**B-TİCARİ BORÇLAR**	202.084,17
1-KASA	0,00	1-SATICILAR	202.084,17
3-BANKALAR	11.699.920,83	2-DİĞER TİCARİ BORÇLAR	0,00
4-VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	0,00	**C-DİĞER BORÇLAR**	21.845,00
5-DİĞER HAZIR DEĞERLER	0,00	1-ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	21.845,00
6-KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	203.723,89	**F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	36.907,59
C-TİCARİ ALACAKLAR	0,00	1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	0,00
1-ALICILAR	0,00	**I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
E-DİĞER ALACAKLAR	0,00	4-SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI	0,00
1-DİĞER ALACAKLAR	0,00	**III- ÖZ KAYNAKLAR**	12.119.066,30
F-STOKLAR	476.258,34	**A-ÖDENMİŞ SERMAYE**	4.352.843,62
1-İLK MADDE VE MALZEME	328.418,69	1-SERMAYE	4.352.843,62
4-TİCARİ MALLAR	147.839,65	**D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI**	0,00
I-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	0,00	1-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	0,00
8-DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR	0,00	**F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)**	7.766.222,68
II- DURAN VARLIKLAR	0,00	1-DÖNEM NET KARI	7.766.222,68
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	0,00		
4-TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	27.209,00		
6-DEMİRBAŞLAR	11.909.930,19		
8-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-11.937.139,19		
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	12.379.903,06	**PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI**	12.379.903,06

ANTALYA LARA POLİSEVİ AYRINTILI GELİR TABLOSU(TL)	
	Dönem: 01.01.2024-31.12.2024
	Cari Dönem
A- BRÜT SATIŞLAR	30.354.920,38
1-YURTİÇİ SATIŞLAR	30.354.920,38
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-1.274.601,69
1-SATIŞTAN İADELER (-)	-1.274.601,69
C- NET SATIŞLAR	29.080.318,69
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	29.080.318,69
D- FAALİYET GİDERLERİ (-)	-21.314.096,01
1-ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ (-)	-21.314.096,01
FAALİYET KARI VEYA ZARARI (-)	7.766.222,68
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR (-)	7.766.222,68
DÖNEM KARI VEYA ZARARI (-)	7.766.222,68
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI (-)	7.766.222,68

SAMSUN POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI BİLANÇOSU (TL)			
I-DÖNEN VARLIKLAR	12.525.515,17	**III-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.159.073,04
A-Hazır Değerler	11.205.962,09	**A-Faaliyet Borçları**	586.210,94
1-Kasa	3.409,85	1-Satıcılar	586.210,94
3-Bankalar	9.610.654,15	**B-Emanet Yabancı Kaynaklar**	132.958,76
6-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar	1.591.898,09	1-Alınan Depozito ve Teminatlar	132.958,76
B- Faaliyet Alacakları	25.925,99	**C-Ödenecek Diğer Yükümlülük.**	158.380,81
1-Alıcılar	21.580,00	1-Ödenecek Vergi ve Fonlar	53.531,03
2-Verilen Depozito ve Teminatlar	4.345,99	2-Ödenecek Sosyal Güv. Kesintileri	104.849,78
3-Şüpheli Diğer Alacaklar Karş. (-)	0,00	**D-Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	281.522,53
4-İş Avansları	0,00	2-Diğer Çeşitli Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	281.522,53
D-Stoklar	1.293.627,09	**IV-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.062.844,13
1-İlk Madde ve Malzeme	1.202.344,84	**E-Borç ve Gider Karşılıkları**	1.062.844,13
2-Ticari Mallar	91.282,25	1-Kıdem Tazminatı Karşılığı	1.062.844,13
II-DURAN VARLIKLAR	0,00	**V-ÖZKAYNAKLAR**	10.303.598,00
A-Maddi Duran Varlıklar	0,00	**A-Sermaye**	3.130.792,61
1-Tesis Makine Ve Cihazlar	1.024.658,42	1-Sermaye	3.130.792,61
2-Taşıtlar	40.350,00	**B-Geçmiş Yıllar Karları**	0,00
3-Demirbaşlar	2.039.374,42	1-Geçmiş Yıllar Karları	0,00
4-Birikmiş Amortismanlar (-)	-3.104.382,84	**D-Dönem Net Karı (Zararı)**	7.172.805,39
4-Gelecek Yıllara Ait Giderler	0,00	1-Dönem Net Karı	7.172.805,39
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	12.525.515,17	**PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI**	12.525.515,17

SAMSUN POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI GELİR TABLOSU (TL)	
A-BRÜT MAL VE HİZMET SATIŞLARI	25.732.792,49
1-Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	25.732.792,49
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-156.322,15
1-İndirim iade ve İskontolar (-)	-156.322,15
C-NET MAL VE HİZMET SATIŞLARI	25.576.470,34
D-MAL VE HİZMET SATIŞ MALİYETİ (-)	-13.033.341,61
1-Mal ve Hizmet Alım Giderleri (-)	-13.033.341,61
BRÜT MAL VE HİZMET SATIŞ KARI VEYA ZARARI	12.543.128,73
E-FAALİYET GİDERLERİ (-)	-7.729.601,71
1-Personel Giderleri (-)	-5.329.096,53
2-Sermaye Giderleri (-)	-852.759,69
3-Diğer Giderler (-)	-1.547.745,49
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	4.813.527,02
F-DİĞER GELİRLER	2.359.278,37
1-Diğer Gelirler	2.359.278,37
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	7.172.805,39

SİNOP POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI BİLANÇOSU (TL)			
I- DÖNEN VARLIKLAR	11.164.828,35	**I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	672.082,11
A- Hazır Değerler	8.524.900,40	**B- Ticari Borçlar**	103.620,97
1- Kasa	240,00	1- Satıcılar	103.620,97
3- Bankalar	7.108.383,83	**C- Diğer Borçlar**	399.875,49
5- Diğer Hazır Değerler	1.416.276,57	4- Personele Borçlar	318.781,29
C- Ticari Alacaklar	180.926,27	5- Diğer Çeşitli Borçlar	81.094,20
1- Alıcılar	169.037,42	**F- Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler**	151.244,43
5- Verilen Depozito ve Teminatlar	11.888,85	1- Ödenecek Vergi ve Fonlar	56.988,96
E- Stoklar	2.459.001,68	2- Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	94.255,47
1- İlk Madde ve Malzeme	1.792.103,62	**G- Borç ve Gider Karşılıkları**	13.877,22
4- Ticari Mallar	93.304,34	5- Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	13.877,22
7- İş Avansları Hesabı	573.593,72	**I- Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	3.464,00
II- DURAN VARLIKLAR	0,00	5- Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar	3.464,00
A- Maddi Duran Varlıklar	0,00	**II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	917.824,57
6- Demirbaşlar	3.094.824,41	**E- Borç ve Gider Karşılıkları**	917.824,57
8- Birikmiş Amortismanlar (-)	- 3.094.824,41	1- Kıdem Tazminatı Karşılıkları	917.824,57
		III- ÖZKAYNAKLAR	9.574.921,67
		A- Ödenmiş Sermaye	3.592.176,71
		1- Sermaye	3.592.176,71
		F- Dönem Net Karı (Zararı)	5.982.744,96
		1- Dönem Net Karı	5.982.744,96
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	11.164.828,35	**PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI**	11.164.828,35

SİNOP POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI GELİR TABLOSU (TL)	
A- BRÜT SATIŞLAR	27.158.808,08
1- Yurtiçi Satışlar	27.158.808,08
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	(3.627,46)
1- Satıştan İadeler (-)	(3.627,46)
C- NET SATIŞLAR	27.155.180,62
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	27.155.180,62
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	(21.172.435,66)
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	(21.172.435,66)
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	5.982.744,96
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	5.982.744,96
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	5.982.744,96
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	5.982.744,96

ŞIRNAK POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI BİLANÇOSU (TL)			
AKTİF VARLIKLAR	**CARİ DÖNEM**	PASİF KAYNAKLAR	**CARİ DÖNEM**
I- DÖNEN VARLIKLAR	1.951.374,59	**III-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	323.927,33
A-HAZIRDEĞERLER	1.684.544,33	**A-**TİCARİ BORÇLAR	323.927,33
1-KASA	0,00	1-SATICILAR	280.031,93
2-BANKALAR	1.347.070,33	**B-**EMANET YABANCI KAYNAKLAR	0,00
3-BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR	337.474,00	1-PERSONELE OLAN BORÇLAR	0,00
B-TİCARİ ALACAKLAR	1.922,00	2-ALINAN DEPOZİTO VE AVANSLAR	0,00
1-ALICILAR	1.922,00	**C-**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0,00
2-VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	0,00	1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	43.895,40
C-DİĞER ALACAKLAR	0,00	2-ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	0,00
1-VERİLEN İŞ AVANSLARI	0,00	**D-**DİĞER ÇEŞİTLİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
D-STOKLAR	264.908,26	1-DİĞER ÇEŞİTLİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
1-İLK MADDE VE MALZEME	264.908,26	**IV-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	604.287,07
2-TİCARİ MALLAR	0,00	A-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	604.287,07
E-VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	0,00	1-KIDEM TAZMİNATLARI	604.287,07
1-VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	0,00	**V-ÖZ KAYNAKLAR**	1.023.160,19
F-ÖN ÖDEMELER	0,00	**A-**SERMAYE	801.114,41
1-DEVREDEN KDV	0,00	1-SERMAYE	801.114,41
2-PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	0,00	**B-**GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	0,00
II-DURAN VARLIKLAR	0,00	1-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	0,00
A-MADDİ DURAN VARLIKLAR	844.743,07	**C-**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	0,00
1-TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	0,00	1-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	0,00
2-DEMİRBAŞLAR	0,00	**D-**DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	222.045,78
3-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	844.743,07	1-DÖNEM NET KARI	222.045,78
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI	1.951.374,59	**PASİF KAYNAKLAR TOPLAMI**	1.951.374,59

ŞIRNAK POLİSEVİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI GELİR TABLOSU (TL)	
A-BRÜT MAL VE HİZMET SATIŞLARI	7.000.660,17
1-MAL VE HİZMET SATIŞ GELİRLERİ	6.863.444,22
1-DİĞER GELİRLER	137.215,95
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	54.038,23
1-İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR	54.038,23
C-NET MAL VE HİZMET SATIŞ GELİRLERİ	6.946.621,94
D-MAL VE HİZMET SATIŞ MALİYETİ (-)	175.351,57
1-MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	175.351,57
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	6.771.270,37
E-FAALİYET GİDERLERİ	6.549.224,59
1-PERSONEL GİDERLERİ	1.804.628,42
2-SERMAYE GİDERLERİ	0,00
3-DİĞER GİDERLER	4.744.596,17
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	222.045,78
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	222.045,78

DİDİM POLİS MORAL EĞİTİM MERKEZİ 2024 YILI BİLANÇOSU (TL)			
AKTİF (VARLIKLAR)	**Cari Dönem**	**PASİF(KAYNAKLAR)**	**Cari Dönem**
I- DÖNEN VARLIKLAR	12.379.903,06	**I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	260.836,76
A-HAZIR DEĞERLER	11.903.644,72	**B-TİCARİ BORÇLAR**	202.084,17
1-KASA	0,00	1-SATICILAR	202.084,17
3-BANKALAR	11.699.920,83	2-DİĞER TİCARİ BORÇLAR	0,00
4-VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	0,00	**C-DİĞER BORÇLAR**	21.845,00
5-DİĞER HAZIR DEĞERLER	0,00	1-ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	21.845,00
6-KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	203.723,89	**F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	36.907,59
C-TİCARİ ALACAKLAR	0,00	1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	0,00
1-ALICILAR	0,00	**I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
E-DİĞER ALACAKLAR	0,00	4-SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI	0,00
1-DİĞER ALACAKLAR	0,00	**III- ÖZ KAYNAKLAR**	12.119.066,30
F-STOKLAR	476.258,34	**A-ÖDENMİŞ SERMAYE**	4.352.843,62
1 -İLK MADDE VE MALZEME	328.418,69	1-SERMAYE	4.352.843,62
4-TİCARİ MALLAR	147.839,65	**D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI**	0,00
I-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	0,00	1-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	0,00
8-DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR	0,00	**F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)**	7.766.222,68
II- DURAN VARLIKLAR	0,00	1-DÖNEM NET KARI	7.766.222,68
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	0,00		
4-TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	27.209,00		
6-DEMİRBAŞLAR	11.909.930,19		
8-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-11.937.139,19		
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	12.379.903,06	**PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI**	12.379.903,06

DİDİM POLİS MORAL EĞİTİM MERKEZİ 2024 YILI GELİR TABLOSU (TL)	
A- BRÜT SATIŞLAR	30.354.920,38
1-YURTİÇİ SATIŞLAR	30.354.920,38
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-1.274.601,69
1-SATIŞTAN İADELER (-)	-1.274.601,69
C- NET SATIŞLAR	29.080.318,69
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	29.080.318,69
D- FAALİYET GİDERLERİ (-)	-21.314.096,01
1-ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ (-)	-21.314.096,01
FAALİYET KARI VEYA ZARARI (-)	7.766.222,68
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR (-)	7.766.222,68
DÖNEM KARI VEYA ZARARI (-)	7.766.222,68
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI (-)	7.766.222,68

AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Sayıları

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

KISALTMALAR

AFAD	**:** Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
TOKİ	**:** Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
Emlak Konut GYO	**:** Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Anonim Şirketi
TL	**:** Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınmazların Envanter Çalışmalarının Tamamlanmaması

2. Yapım İşleri İçin Başka Kurumlara Aktarılan Tutarlardan Bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi ve Söz Konusu Hesapta İzlenen Tutarlardan Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) temel kuruluş amacı; afet olayı öncesi, sırası ve sonrasında ve acil durumlarda bütünleşik afet yönetim sistemini en etkin şekilde işletmek ve üst düzey ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamaktır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı genel bütçeli bir kuruluş olup yetki, görev ve sorumlulukları, 29.05.2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ile 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 30 ila 56'ncı maddeleri arasında belirlenmiştir. 9.06.2022 tarihinde 103 numaralı "Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile 4 numaralı Kararname'de yapılan değişikliklerle Başkanlığın teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiştir. İlgili Kararnameler kapsamında AFAD'ın temel görevleri;

- Afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması,

- Olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve risk azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması,

- Yurt içinde ve yurt dışında insani yardım operasyonlarının yapılması ve koordine edilmesi,

- Bu konularda politika önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanması,

hususlarını kapsamaktadır.

Başkanlığın en üst amiri Başkandır. Başkana yardımcı olmak üzere iki Başkan Yardımcısı atanabilmektedir. Başkanlık İçişleri Bakanlığına bağlı bir kuruluş olup, Başkan hizmetlerin yürütülmesinden İçişleri Bakanına karşı sorumludur.

Başkanlık, görevleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, Türkiye Kızılay Derneği ve diğer sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve

uluslararası kuruluşlar ile işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla yetkilendirilmiştir.

18.09.2020 tarihli ve 31248 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 67 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 4'üncü maddesi ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 522'nci maddesinin birinci fıkrasına eklenen (ı) bendi ile; yaşanabilecek afet ve acil durumlara yönelik risk faktörlerini belirleyerek öncesinde yapılması gereken koruyucu ve önleyici faaliyetler ile afet ve acil durum sonrasında yapılması gereken çalışmalar hakkında öneriler sunmak ve kurumlara rehberlik yapmak, afet ve acil durumlara ilişkin politika ve öncelik tekliflerini belirlemek amacıyla, İçişleri Bakanının başkanlığında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının ilgili bakan yardımcıları, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı ve Türkiye Kızılay Derneği ile Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü temsilcilerinden oluşan Afet ve Acil Durum Kurulu kurulmuştur. Kurul toplantılarına, İçişleri Bakanı tarafından gerekli görülmesi halinde diğer bakanlık, kamu kurum ve kuruluşu, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar çağrılabilmektedir. Kurul, yılda iki kez toplanmaktadır. Ayrıca ihtiyaç halinde Kurul, İçişleri Bakanının çağrısı üzerine olağanüstü toplanabilmektedir. Kurulun sekretaryasını Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yürütmektedir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde değişiklik yapan 09.06.2022 tarihli ve 31861 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 103 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Başkanlık bünyesinde Afet Araştırmaları Merkezi kurulmuştur. Afet Araştırmaları Merkezinin görevleri; Başkanlığın görev ve sorumluluk alanına ilişkin konularda bilimsel amaçlı faaliyetler yürütmek, bu konuda ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektörle işbirliği yapmak; araştırma ve geliştirme çalışmalarını yapmak, yaptırmak ve desteklemek; uluslararası afet ve acil durum alanında yapılan çalışmaları takip etmek; Başkanlığın görev ve faaliyetleri ile ilgili konularda seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek, görsel, işitsel ve yazılı dokümanların basım ve yayımını yapmak veya yaptırmak, bu alandaki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek, yapılan yayınları takip etmek; afet ve acil durum yönetimine ilişkin ulusal ve uluslararası yayınları ve bilimsel çalışmaları izlemek, derlemek, tasnif etmek ve ilgili birimlere bildirmek; kütüphane hizmetleri vermek ile süreli ve süresiz yayınlar çıkarmaktır.

Başkanlığın yetki, görev ve sorumluluklarını belirleyen ilgili diğer mevzuat aşağıda yer

almaktadır.

- 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
- 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun
- 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu
- 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu
- 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun
- 4123 sayılı Tabii Afetler Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun
- 15.07.2018 tarihinde yayımlanan 4 No.lu Bakanlıklarla Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatları Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 09.06.2022 tarihinde yayımlanan 103 No.lu Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlık merkez ve taşra teşkilatından meydana gelmektedir. Başkanlık merkez teşkilatı aşağıdaki hizmet birimlerinden oluşmaktadır:

a) Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü,
b) Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü,
c) Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü,
ç) Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
d) Rehberlik ve Denetim Başkanlığı,
e) Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı,
f) Hukuk Müşavirliği,
g) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,
ğ) İç Denetim Birimi,
h) Afet Araştırmaları Merkezi,
ı) Özel Kalem Müdürlüğü.

Başkanlığın taşra teşkilatı olarak, illerde bütünleşik afet ve acil durum yönetiminin tüm unsurlarını içerecek şekilde valiye bağlı il afet ve acil durum müdürlükleri kurulmuştur.

Müdürlüğün sevk ve idaresinden, ildeki afet ve acil durum faaliyetlerinin yönetiminden vali sorumludur.

Başkanlık tarafından belirlenecek illerde il afet ve acil durum müdürlüğü bünyesinde afet ve acil durum arama ve kurtarma birlik müdürlükleri kurulabilmektedir. Bu müdürlükler, il afet ve acil durum müdürlüğü emrinde görev yapmaktadır.

Başkanlık merkez ve taşra teşkilatında 6628 kadrolu memur, 232 sözleşmeli personel, 647 kadrolu sürekli işçi ve 453 geçici görevli çalışan olmak üzere toplam 7960 personel görev yapmaktadır.

Başkanlık merkez ve taşra teşkilatı personel dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Sayıları

Birim	Memur	Geçici Görevli Personel	Sözleşmeli Personel	Kadrolu Sürekli İşçi	Genel Toplam
Merkez	585	174	23	140	922
Taşra	6043	279	209	507	7038
Toplam	6628	453	232	647	7960

1.3. Mali Yapı

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına, 671.317.160.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Bu tutar Genel Bütçeli Kurumlar (I Sayılı Cetvel) ödeneği toplamının yaklaşık olarak %6,1'ine tekabül etmektedir. Bütçe Kanunu'na istinaden gerçekleştirilen ödenek işlemleri ile Başkanlığın 2024 yılı nihai bütçe ödeneği 569.930.582.649,98 TL olmuştur. Bu ödeneğin yaklaşık %99,96'una tekabül eden 569.729.594.942,35 TL yıl sonu itibarıyla harcanmıştır.

5902 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesi uyarınca Başkanlıkça,

-Afet ve Acil Durum,
-Uluslararası Acil Yardım,
-İnsani Yardım,

özel hesapları kullanılmaktadır.

5902 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Kanunlarla ve afet ve acil durum yönetimine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamındaki faaliyetlerin ifası amacıyla, Başkanlık bütçesinde afet ve acil durum faaliyetleri ödeneği tefrik edilmektedir. Başkanlık bütçesinde gider kaydedilmek suretiyle özel hesaba aktarılarak kullanılan bu kaynaktan, Başkanlıkça uygun görülen hallerde, kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelerin hesaplarına da aktarma yapılabilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idareler de, yukarıda belirtilen amaçlarda kullanılmak üzere Başkanlık hesabına aktarma yapabilmektedir. Afet ve acil durum hallerinde ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması amacıyla sınırlı olmak üzere bu hesaptan yapılan harcamalar, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir.

Ayrıca 5902 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, yurt dışında meydana gelen afetler, acil durumlar ve insani krizler sonrasında uluslararası acil yardımların yapılması amacıyla, Başkanlık bütçesinde uluslararası acil yardım faaliyetleri ödeneği tefrik edilmektedir. Başkanlık bütçesine gider kaydedilmek suretiyle özel hesaba aktarılarak kullanılacak bu kaynaktan, İçişleri Bakanlığınca uygun görülen hallerde, kamu kurum ve kuruluşları ile mahallî idarelerin hesaplarına da aktarma yapılabilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ile mahallî idareler de bu fıkrada belirtilen amaçlarda kullanılmak üzere Başkanlık hesabına aktarma yapabilmektedir. İhtiyaç halinde Cumhurbaşkanı kararıyla insani yardım kampanyası başlatılabilmektedir. Yurt dışında meydana gelen afet ve acil durum hallerinde ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması amacıyla sınırlı olmak üzere bu hesaptan ve insani yardım kampanya hesaplarından yapılacak harcamalar da, 5018 sayılı Kanun ile 4734 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.

2024 yılında;

-Afet ve Acil Durum Özel Hesabından 49.544.137.421,14 TL,

-Uluslararası Acil Yardım Özel Hesabından 119.019.665,32 TL,

-İnsani Yardım Özel Hesabından 51.207.236.142,00 TL,

Kaynak kullanımı gerçekleştirilmiştir.

Başkanlığın bütçe ve faaliyet sonuçlarına ilişkin gerçekleşmeler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)			
		Bütçe Ödeneği	Nihai Bütçe Ödeneği	Harcama	Nihai Bütçe Öde. Göre Grç.Oranı(%)
01	Personel Giderleri	4.236.191.000,00	4.734.105.000,00	4.648.999.897,02	98,20
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	508.792.000,00	578.778.000,00	555.786.630,35	96,03
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	549.324.000,00	573.903.000,00	531.479.330,14	92,61
05	Cari Transferler	7.647.353.000,00	6.792.215.599,98	6.779.090.809,48	99,81
06	Sermaye Giderleri	3.490.000.000,00	3.047.918.050,00	3.012.377.505,36	98,83
07	Sermaye Transferleri	654.385.500.000,00	551.864.035.000,00	551.864.030.770,00	99,99
08	Borç Verme	500.000.000,00	2.339.628.000,00	2.337.830.000,00	99,92
Toplam		671.317.160.000,00	569.930.582.649,98	569.729.594.942,35	99,96

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)		
		Bütçe Gelirleri	Ret ve İadeler	Net Bütçe Geliri
01	Vergi Gelirleri	437.332.756,29	549.006,88	436.783.749,41
03	Tesebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.976.911,74	8.101,18	2.968.810,56
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,01	-	0,01
05	Diğer Gelirler	125.104.547,89	16.078.686,86	109.025.861,03
06	Sermaye Gelirleri	0,01	-	0,01
08	Alacaklardan Tahsilat	1.974.500,00	-	1.974.500,00
	Toplam	567.388.715,94	16.635.794,92	550.752.921,02

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)					
Giderler (A)	Gelirler (B)	İnd. İade ve İskonto (C)	Net Gelir (D) (D=B-C)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Faaliyet Sonucu (D+E-A)
590.854.916.563,95	1.272.094.709,55	16.635.794,92	1.255.458.914,63	6.714.309.566,13	-582.885.148.083,19

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *" Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir."* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin herbiri için ayrı mali raporlama yapılacağı, 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler

birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; Bakanlıkça yürütülen muhasebe bilişim sistemini kullanan kamu idarelerinin harcama birimleri baz alınarak oluşturulan kesin mizanlarında dönem olumlu ve olumsuz faaliyet sonucu hesaplarının bulunması sonucu bu hesapların, kamu idaresi bilançosunda ayrı ayrı yer alabileceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Başkanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

-Birleştirilmiş veriler defteri,

-Geçici ve kesin mizan,

-Bilanço,

-Faaliyet sonuçları tablosu,

-Öz kaynak değişim tablosu,

-Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

-İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Beşinci Kısmında İç kontrol sistemi düzenlenmiş olup söz konusu Kanun'un 55'inci maddesinde;

"İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.",

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesinde;

"*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür.*

Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir.",

denilmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde Kamu İç Kontrol Standartlarının; idarelerin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde dikkate almaları gereken temel yönetim kurallarını gösterdiği, tüm kamu idarelerinde tutarlı, kapsamlı ve standart bir kontrol sisteminin kurulmasını ve uygulanmasını amaçladığı, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak, tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu Tebliğ ile iç kontrolün bileşenleri esas alınarak 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği; İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu; personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu; hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu;

Risk Değerlendirmesi Standartları ile ilgili olarak; Stratejik Planın zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu; idare performans programının içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı ve zamanında yayımlandığı; İdarenin iç kontrol risklerinin tam ve doğru şekilde belirlendiği; risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapıldığı;

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu; İdare tarafından yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı; İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulduğu; İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve sorumluların belirlendiği; ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulduğu; Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesinin mevcut olduğu;

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; idare faaliyet raporunun hazırlandığı; İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının hazırlanmadığı,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin, yılda en az bir kez değerlendirilmediği ; Kamu İdaresinde iç denetim biriminin kurulduğu, 3 iç denetçi kadrosunun tamamının dolu olduğu; iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının mevcut olduğu;

anlaşılmıştır.

Kamu idaresinin iç kontrol sistemine ilişkin çalışmalarının genel olarak tamamlandığı, mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin güncelliğin korunmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların Envanter Çalışmalarının Tamamlanmaması

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik çerçevesinde taşınmazların tümünün fiili envanterinin tamamlanmaması ve bu Yönetmelik ekinde yer alan form ve icmal cetvellerine kaydedilmemesi sonucu kurum Bilançosunda taşınmaz mal hesaplarının eksik gösterildiği ayrıca bazı taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun “Malî hizmetler birimi”

başlıklı 60'ıncı maddesinde İdarenin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınır ve taşınmazlara ilişkin icmal cetvellerini düzenlemek mali hizmetler biriminin görevleri arasında sayılmış, "Taşınır ve taşınmaz işlemleri" başlıklı 44'üncü maddesinde ise bu mallara ilişkin kayıtların tutulması usullerinin Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmeliklerle belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

13.09.2006 tarihli ve 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesi ve "Mevcut taşınmazların kaydına ilişkin işlemler" başlıklı Geçici 1'inci maddesi hükümleri uyarınca; maliyet bedeli veya rayiç değerleri üzerinden muhasebe kayıtlarına alınması gereken taşınmazları bu değerler üzerinden kayıtlara alınıncaya kadar İdarenin;

- En geç 30.09.2014 tarihine kadar emlak vergi değerleri üzerinden mevcut kullanım şekillerini esas alarak ve fiili envanterini çıkararak, Yönetmelik ekinde yer alan formlara ve icmal cetvellerine kaydını yapması,

- 01.10.2014 tarihi itibarıyla da muhasebe kayıtlarının yapılmasını teminen fiili envanteri yapılan taşınmazlara ait bilgileri ilgili muhasebe birimlerine vermesi,

- 31.12.2017 tarihine kadar maliyet bedeli veya rayiç bedeli tespit ederek Yönetmelik'in 5'inci maddesinde belirtilen kayıt ve kontrol işlemlerini tamamlaması,

gerekmektedir.

Ayrıca, Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde kamu idarelerince; mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kaydının birbirine uygun olmaması durumunda, taşınmazların mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınacağı; kamu idarelerinin taşınmazların cins tashihinin yapılması için gerekli işlemleri yapacağı; tahsis edilen ve üzerinde irtifak hakkı tesis edilen taşınmazlar açısından bu yükümlülüğün kullanan idarenin veya gerçek veya tüzel kişilerin durumu tespit eden yazısı üzerine taşınmaz maliki idareye ait olduğu; ancak cins tashihine ilişkin gerekli belgeler ile buna ilişkin malî yükümlülüklerin kullanıcılar tarafından karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

Uygulamada, Başkanlığa ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerine tahsisli taşınmazlar için mevzuatta öngörülen kayıt ve kontrol işlemlerine başlanılmakla birlikte,

- İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerine tahsisi yapılan 44 adet hizmet binasının 252

Binalar Hesabına kaydının yapılmadığı,

- İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerine tahsis edilen ve lojistik depo olarak kullanılan 25 adet taşınmazın kaydının yapılmadığı,

Tespit edilmiştir.

Belirtilen nedenlerle 252 Binalar Hesabı ile 500 Net Değer Hesabı itibarıyla Bilançoda hataya neden olunduğu anlaşılmıştır.

Kamu idaresince bulgu konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve bulgu doğrultusunda işlem yapılmasını teminen 81 İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerine yazı yazıldığı, bazı il müdürlüklerinde taşınmaz kayıtlarının tamamlandığı bazılarında ise kayıt işlemlerinin devam ettiği ifade edilmiştir.

Tahsisli taşınmazlara ilişkin kayıt ve kontrol işlemlerinin tamamlanıp maddi duran varlıklar içerisinde yer alan taşınmaz mal hesaplarına ait kayıtların tam ve doğru olarak Bilançoda yer almasının sağlanması, mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirine uygun olmayan taşınmazların cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Yapım İşleri İçin Başka Kurumlara Aktarılan Tutarlardan Bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi ve Söz Konusu Hesapta İzlenen Tutarlardan Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığınca (AFAD) afet konutlarının yapım işlerinin yürütülmesi için Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ve Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Anonim Şirketi'ne (Emlak Konut GYO) aktarılan tutarların 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmeden 630 Giderler Hesabına alınarak doğrudan giderleştirildiği diğer taraftan geçici kabul işlemleri tamamlanan maddi duran varlıkların 252 Binalar Hesabında izlenmediği görülmüştür.

A) Yapım İşi Kapsamında Başka Kurumlara Aktarılan Tutarların 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 12'nci ek maddesinde; Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından Toplu Konut İdaresi Başkanlığına, bu Kanun veya afetlere ilişkin hükümler taşıyan diğer kanunlara göre hak sahibi olan ailelere verilmek üzere konut yaptırabileceği ya da Başkanlığın

yaptığı veya yapacağı konutları satın alınabileceği ve söz konusu işlerin karşılığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerinden Toplu Konut İdaresine kaynak aktarmak suretiyle sağlanacağı belirtilmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Atıflar" başlıklı 56/A maddesinde mevzuatta bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına verilen görevlerle ilgili olarak; mülga Başbakanlık Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğüne, İçişleri Bakanlığı mülga Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne ve mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğüne yapılan atıfların ilgisine göre Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile il afet ve acil durum müdürlüklerine yapılmış sayılacağı ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir. Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinde de 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının işleyişi ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Belirtilen mevzuat hükümlerine göre, kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü giderlerin ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla Kamu İdaresi tarafından afet konutlarının yapım işleri için TOKİ ve Emlak Konut GYO'ya gönderilen tutarlar 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmeli, tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarlar ise ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılmalıdır.

Uygulamada, AFAD tarafından hak sahibi afetzedelere teslim edilmek üzere TOKİ ve Emlak Konut GYO'ya inşa ettirilen konutlar ile aynı yerlerdeki altyapı tesislerinin yapım işleri kapsamında bu Kurumlara aktarılan tutarların, 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmeden 630 Giderler Hesabına kaydedilerek doğrudan giderleştirildiği dolayısıyla Bilançoda 258 No.lu Hesap ve Faaliyet Sonuçları Tablosunda 630 No.lu Hesap itibarıyla hataya neden olunduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresince bulgu konusu hususta Hazine ve Maliye Bakanlığından görüş alındığı ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığından görüş talep edildiği ifade edilmiştir. Sonradan bilgi amaçlı gönderilen yazıda ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığından talep edilen görüşün geldiği ancak iki kurumun görüşünün farklı olduğu bu nedenle Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığından alınan görüş kapsamında konunun değerlendirilerek yapılacak mevzuat düzenlenmeleri ve bundan sonraki süreçte işlemlerin nasıl yapılacağına dair bilgi verilmesi için Muhasebat Genel Müdürlüğüne yazı yazıldığı bildirilmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığınca afet konutlarının yapım işlerinin yürütülmesi için TOKİ ve Emlak Konut GYO'ya aktarılan tutarların amacına uygun hesaplarda takip edilmesi gerekmektedir.

B) Geçici Kabulü Tamamlanan Maddi Duran Varlıkların 252 Binalar Hesabında Takip Edilmemesi

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 187 ve "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddelerine göre, kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar ile ilgili işler için, iş eğer geçici ve kesin kabul usulüne tabi bir iş ise iş ile ilgili geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihe kadar yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerinin izlenmesi için 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 252 Binalar Hesabının "Hesabın Niteliği" başlıklı 175'inci maddesinde, eklenti ve bütünleyici parçaları dâhil olmak üzere, kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. "Hesabın işleyişi" başlıklı 176'ncı maddesinin (a) bendinde de geçici kabulü yapılan binaların muhasebe kayıtlarının nasıl yapılacağı açıklanmıştır.

Belirtilen mevzuat hükümlerine göre 258 No.lu Hesapta, yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerinin izlenmesi, geçici kabul usulüne tabi işler için işin geçici kabulünün yapılmasından itibaren kapatılarak bu hesapta yer alan tutarların ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılması sağlanmalıdır.

TOKİ ve Emlak Konut GYO tarafından yaptırılıp sözleşme ve eklerinde yer alan hükümlere uygun olarak tamamlanan konutların kabul işlemleri de yapılarak afetten zarar gören hak sahibi kişilere verilmek üzere AFAD'a teslim edilmektedir. Buna göre, söz konusu

konutların teslim işlemlerinin tamamlanmasına müteakip Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile AFAD tarafından maliyet bedeliyle 252 Binalar Hesabına alınarak mülkiyet ve tahsisli kullanım işlemlerinin muhasebe sistemi içinde takip edilmesi, hak sahibi afetzedelere teslim edildiğinde ise ilgili mevzuata göre yapılan borçlandırma işlemi karşılığında 252 Binalar Hesabından çıkarılması gerekmektedir.

Uygulamada,

- Geçici kabul işlemleri tamamlanan İzmir, Kütahya ve Muğla İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi yapım işlerine ait harcama tutarlarının 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında bekletilerek 252 Binalar Hesabına aktarılmadığı,

- Hak sahibi sayılan afetzedelere dağıtılmak üzere TOKİ ve Emlak Konut GYO'ya yaptırılan konutlar, geçici kabul işlemleri peyderpey tamamlanarak İdareye teslim edilmesine rağmen 252 Binalar Hesabında izlenmediği,

Dolayısıyla Bilançoda 252 ve 258 No.lu Hesaplar itibarıyla hataya neden olunduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresince geçici kabul işlemleri tamamlanan İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi yapım işlerine ait kayıt işlemlerinin tamamlanması için gerekli yazışmaların yapıldığı ve kayıtların 2025 yılı itibarıyla tamamlanacağı ifade edilmiştir.

Kurum mali tablolarının doğru ve gerçek bilgi üretmesini teminen, yapılmakta olan yatırımlar hesabında takip edilen kayıtlı tutarların geçici kabul işlemlerinin tamamlanmasının ardından kapatılarak bu tutarların ilgili maddi duran varlık hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Yapım İşleri İçin Başka Kurumlara Aktarılan Tutarlardan Bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi ve Söz Konusu Hesapta İzlenen Tutarlardan Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu husus bulgu konusu yapılmıştır.
Taşınmazların Envanter Çalışmalarının Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Söz konusu husus bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 32 **AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	4.199.962.682,50
10	**Hazır Değerler**	420.366.166,06
102	BANKA HESABI	333.771,67
104	PROJE ÖZEL HESABI	420.032.394,39
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	223.409,04
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	31.446,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	191.963,04
13	**Kurum Alacakları**	2.627.764,00
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.627.764,00
14	**Diğer Alacaklar**	3.308.013,24
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.308.013,24
15	Stoklar	3.568.148.522,60
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.568.148.522,60
16	**Ön Ödemeler**	204.324.627,32
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	204.324.627,32
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	679.839,91
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	679.839,91
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	284.340,33
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	284.340,33
2	DURAN VARLIKLAR	32.332.559.956,40
22	**Faaliyet Alacakları**	1.942.182,03
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.942.182,03
23	**Kurum Alacakları**	2.318.352.753,67
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.318.352.753,67
25	**Maddi Duran Varlıklar**	30.012.144.685,36
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	19.194.257.939,43
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	25.114.670,60
252	BİNALAR HESABI	4.763.951.792,72
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	3.728.450.642,27
254	TAŞITLAR HESABI	1.951.467.119,52
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.195.740.778,40
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.067.076.906,43
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	6.209.892.904,08
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	10.345.744,77
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	524.735.866.262,63
32	**Faaliyet Borçları**	523.251.681.148,69
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	33.225.480,65
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	523.218.455.668,04
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.448.818.083,72
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.755.179,14
333	EMANETLER HESABI	1.439.062.904,58
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	16.054.224,99
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	14.847.116,42
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.207.108,57
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	19.312.805,23
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	19.312.805,23
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	135.611.416,84
43	**Diğer Borçlar**	108.545,59
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	108.545,59
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	135.497.196,95
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	135.497.196,95
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	5.674,30
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	5.674,30
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-488.338.955.040,57
50	**Net Değer**	33.851.891.779,10
500	NET DEĞER HESABI	33.851.891.779,10
51	**Değer Hareketleri**	929.512.356.733,03
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	929.512.356.733,03
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	16.457.676.048,62
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	16.457.676.048,62
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-885.275.731.518,13
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-885.275.731.518,13
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-582.885.148.083,19
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	195.583.909,96
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-583.080.731.993,15

260	HAKLAR HESABI	94.717.136,82
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	108.655,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-94.825.791,82
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	120.335,34
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	120.335,34
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	15.809.221,90
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-15.809.221,90

AKTİF TOPLAMI 36.532.522.638,90

PASİF TOPLAMI 36.532.522.638,90

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	211.512.444,30
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	211.512.444,30
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	180.071.680,52
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	180.071.680,52
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	420.336.340,50
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	420.336.340,50
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	35.590.919,13
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	35.590.919,13
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	7.808,64
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	7.808,64

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 32 **Adı : AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	590.854.916.563,95
630	01	Personel Giderleri	4.694.214.340,40
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	555.786.630,35
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	496.527.862,53
630	05	Cari Transferler	7.078.229.972,46
630	07	Sermaye Transferleri	551.960.134.249,27
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	24.516.643,48
630	13	Amortisman Giderleri	3.250.551.397,60
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	21.491.489.591,89
630	15	Karşılık Giderleri	21.703.440,48
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	107.955,57
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	24.103.064,59
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	846.069.949,05
630	99	Diğer Giderler	411.481.466,28

GİDERLER TOPLAMI (A) **590.854.916.563,95**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.272.094.709,55
600	01	Vergi Gelirleri	437.377.285,06
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.976.911,74
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	296.384.649,69
600	05	Diğer Gelirler	445.160.501,24
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	73.065.192,31
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	17.130.169,51

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.272.094.709,55**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	16.635.794,92
610	01	Vergi Gelirleri	549.006,88
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.101,18
610	05	Diğer Gelirler	16.078.686,86

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **16.635.794,92**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.255.458.914,63**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **6.714.309.566,13**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-582.885.148.083,19**

GİDERLER TOPLAMI(A) **590.854.916.563,95**
GELİRLER TOPLAMI(B) **1.272.094.709,55**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **16.635.794,92**

NET GELİR (D=B-C) **1.255.458.914,63**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-582.885.148.083,19**

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu

Tablo 2: Duran-Dönen Varlıklar Ana Hesap Grupları İçerisinde Dönem Sonu İşlemlerine Tabi Olan Hesapların Geçici ve Kesin Mizan Bakiyeleri

Tablo 3: Uzun-Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Ana Hesap Grupları İçerisinde Dönem Sonu İşlemlerine Tabi Olan Hesapların Geçici ve Kesin Mizan Bakiyeleri

Tablo 4: Bütçe Emanetleri Hesapları Geçici ve Kesin Mizan Bakiyeleri

Tablo 5: Amortisman Ayrılmamış Maddi Duran Varlıklar

Tablo 6: Kayıtlı Değerinden Fazla Amortisman Ayrılmış Maddi Duran Varlıklar

KISALTMALAR

AATUHK	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
ATU	Artırımlı Teminat Uygulaması
DMS	Devlet Muhasebesi Standardı
EFT	Elektronik Fon Transferi
E-Haciz	Elektronik Haciz
E-VDO	Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu
EVDB	Elektronik Vergi Dairesi Başkanlığı
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
GYMY	Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
İPC	İdari Para Cezası
İTUS	İndirimli Teminat Uygulama Sistemi
KDVİRA	Katma Değer Vergisi İadesi Risk Analizi
KEYS	Kurumsal Elektronik Belge Yönetim Sistemi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KKEG	Kanunen Kabul Edilmeyen Gider
KMYKK	Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
KDV	Katma Değer Vergisi
KDVGUT	Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
MTV	Motorlu Taşıtlar Vergisi
MYMY	Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

TL	Türk Lirası
V.b.	Ve Benzeri
VEDOP	Vergi Dairesi Otomasyon Projesi
VDB	Vergi Dairesi Başkanlığı
VUK	Vergi Usul Kanunu
YMM	Yeminli Mali Müşavir

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Varlık Hesaplarında Aktifleştirilmemesi

2. Faaliyet Alacaklarının Vade Tarihi Dikkate Alınmaksızın Muhasebeleştirilmesi

3. Kişilerden Alacaklar Hesabında Kayıtlı Kamu Zararı Alacaklarının Muhasebeleştirilmesinde ve Sorumluluk Dağıtımında Hatalı Uygulama Yapılması

4. Faaliyet ve Alacak Hesaplarına İlişkin Tahsilatların Emanet Hesaplarında İzlenmesi

5. Gelir İdaresi Başkanlığına Ait Olmayan Gelir ve Alacakların Mali Tablolarda Yer Alması

6. Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının İşleyişinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

7. Dönem Sonu İşlemlerinin Eksik Yapılması

8. Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplarının İşleyişinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

9. Maddi Duran Varlıkların Amortisman İşlemlerinin Gereği Gibi Yerine Getirilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Şartları Sağlamadığı Halde KDV İstisna Belgesi Verilen Mükelleflerin Bulunması

2. KDV İade İşlemlerine İlişkin Sözleşmelerin Damga Vergisi Takibinin Yapılmaması

3. Mükellefler Tarafından Sisteme Yüklenen Beyannamelerde ve Mali Tablolarda Tekdüzen Hesap Planına ve Genel Muhasebe İlkelerine Aykırılıklar Bulunması

4. Finansman Gider Kısıtlamasına Uyulmaması Nedeniyle Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

5. Mükellefler Tarafından Şüpheli Ticari Alacak Tutarlarının Üzerinde Karşılık Ayrılması Suretiyle Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

6. Mükellefler Tarafından Yapılan Reeskont İşlemlerinde Mevzuata Uyulmaması Sonucu Vergi Matrahlarının Aşınması

7. Konusu Kalmayan Alacakların Kişilerden Alacaklar Hesabında İzlenmeye Devam Edilmesi

8. Başkanlığın Taraf Olduğu Davalardan Kaynaklanan Mevcut Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmemesi ve Koşullu Yükümlülüklerin Varlıkların Açıklanmaması

9. İş Avans ve Kredilerinin Yasal Sürelerinde Mahsup Edilmemesi

10. Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Mükellefler Tarafından Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlere Eklenmemesi Sonucu Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

11. Mükellefler Tarafından Türkiye Dışında Elde Edilen Kazançlar İçin Yurtdışında Ödenen Vergilerin Kurumlar Vergisi Genel Oranından Fazla Olacak Şekilde İndirim Konusu Yapılması

12. Kurumlar Vergisi Beyannamesi ve Eki Mali Tablolarda Yer Alan Kâr Tutarlarının Birbirinden Farklı Olması

13. Başka Kamu İdarelerinin Hatalı İşlemleri Nedeniyle Kaybedilen Davalarda Rücu Yoluna Gidilmemesi

14. Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnasından Yararlanan Bazı Mükelleflere İlişkin YMM Raporlarının Sunulmamasına Rağmen Bu Mükelleflere İlişkin İşlem Tesis Edilmemesi

15. Bazı Kurumlar Vergisi Mükellefleri Tarafından Fiilen Ödenmeyen SGK Primlerinin Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlere Eklenmemesi Sonucunda Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

16. Sat-Kirala-Geri Al İstisnasından Yararlanma Şartlarını Yerine Getirmeyen Mükelleflerin Tespitine Yönelik Kontrol Mekanizmasının Oluşturulmaması

17. Beyanname Vermeyen Bazı Mükellefler Hakkında Usulsüzlük Cezalarının Ceza Kesme Zamanaşımı Süresi İçinde Kesilmemesi

18. Taşınır İşlemlerinde Mevzuata Aykırı Uygulamalar Bulunması

19. Artırımlı Teminat Uygulaması Kapsamında Nakden İade Alan Mükelleflere İlişkin Bazı YMM Raporlarının Süresi İçinde İbraz Edilmemesine Rağmen Söz Konusu Mükelleflerin İncelemeye Sevk Edilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Gelir İdaresi Başkanlığının (GİB) teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı (3. Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanarak anılan tarihte yürürlüğe giren 703 Karar Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında KHK'nın 70'inci maddesi ile "Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiş ayrıca anılan Kanun'un 1 ve 28'inci maddeleri, 29'uncu maddesinin üçüncü ila altıncı ve sekizinci fıkraları, 30'uncu ve 35'inci maddeleri, ek 1'inci maddesi, geçici 1 ve geçici 7'nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Sonraki süreçte GİB, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 134 ve 157'nci maddeleri doğrultusunda Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı kuruluş olarak teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklar çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir.

Ayrıca 03.07.2024 tarihli ve 32591 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 161 sayılı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile taşra teşkilatı yapılanmasına önemli değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu kararname ile Hazine ve Maliye Bakanlığı taşra teşkilatı olan Defterdarlıklar ile GİB taşra teşkilatı olan Vergi Dairesi Başkanlıkları tek çatı altında toplanarak 81 ilde Başkanlığa doğrudan bağlı Defterdarlıklar kurulmuştur. Yeni Defterdarlıklar, vergi dairesi başkanlıklarının görev ve yetkilerini haiz kılınmıştır. Bu itibarla, 29 ilde bulunan vergi dairesi başkanlıkları bulundukları ilin adı ile defterdarlık unvanı alarak mevcut görev ve fonksiyonları ile görevlerine devam edeceklerdir. Vergi dairesi başkanları, defterdar unvanını almış olup defterdar, taşrada Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın en büyük memuru, bulunduğu il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını da haizdir. Öte yandan Bakanlık taşra teşkilatında bulunan muhasebat ve muhakemat birimleri hizmetleri ve bu hizmetlerin sunulduğu Bakanlık taşra birimleri mevcut görevlerini bulundukları ilin defterdarına bağlı çalışarak yerine getirecek olup defterdar, bu birimlerin iş ve işlemleri ile ilgili ilişkileri Bakanlık merkez teşkilatı birimleri ile doğrudan sağlayacaktır. Yine Bakanlık taşra teşkilatında yer alan personel müdürlükleri kapatılarak

görevleri Başkanlık taşra teşkilatının ilgili müdürlüğüne aktarılmıştır. Ayrıca vergi dairesi başkanlığı bulunmayan illerde yer alan vergi dairesi müdürlükleri ve takdir komisyonları Başkanlık taşra teşkilatı olan defterdarlığa bağlanmış, gelir müdürlükleri kapatılmıştır. Malmüdürlükleri bünyesinde bulunan bağlı vergi daireleri ise Başkanlığın taşra teşkilatı olan defterdarlık birimine dönüştürülünceye kadar Bakanlık taşra teşkilatına bağlı olarak faaliyetlerine devam edeceklerdir.

Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 137'nci maddesine göre Başkanlığın görevleri şunlardır:

a) Devlet gelirleri politikasının plan, program, genel ekonomik politika ve stratejiler çerçevesinde oluşturulmasına ilişkin çalışmalar yapmak ve Devlet gelirlerinin maliye politikalarıyla uyumlu şekilde tatbikini sağlamak.

b) Mükelleflerin vergiye uyumunu kolaylaştırmak ve hizmetlerini yerine getirmek.

c) Mükellef haklarının korunması ve mükellef ile Başkanlık ilişkilerinin karşılıklı güven esasına dayanması konusunda gerekli tedbirleri almak.

ç) Mükellefleri vergi mevzuatından doğan hakları ve ödevleri konusunda bilgilendirmek.

d) Devlet gelirlerine ilişkin mevzuatı hazırlamak ve gerekli koordinasyonu sağlamak, Devlet gelirlerine etkisi olan mevzuatı Devlet gelirleri, vergi tekniği ve uygulamaları açısından inceleyerek görüş bildirmek.

e) Devlet alacaklarının tahsilini sağlamak ve bu konuda gerekli tedbirleri almak.

f) İşlem ve eylemlerinden dolayı idarî yargı mercilerinde yaratılan ihtilaflarla ilgili olarak bu merciler nezdinde talep ve savunmalarda bulunmak, gerektiğinde itiraz, temyiz ve tashihi karar yoluna gitmek; temyiz yoluna gidilip gidilmeyeceği hususunda taşra teşkilâtına muvafakat vermek; şikâyet başvurularını karara bağlamak; uygulamada ortaya çıkan ihtilafların en aza indirilmesine ve uygulama birliğinin sağlanmasına yönelik tedbirleri almak.

g) Vergilendirmeyle ilgili bilgileri toplamak ve bilgi işlem faaliyetlerini yürütmek.

ğ) Devlet gelirleri ile ilgili istatistikleri toplamak ve değerlendirmek, vergi yükü ile gelir tahminlerine yönelik genel ve sektörel analizler yapmak, vergi kanunlarında veya diğer mali

kanunlarda yer alan her türlü istisna, muaflık ve indirimlerin maliyetlerini ölçmek, ekonomik ve sosyal etkilerini analiz etmek.

h) Vergi kayıp ve kaçağının önlenmesi konusunda gerekli tedbirleri almak.

ı) Mahallî idare gelirleri politikası ile Devlet gelirleri politikasının uygulanmasında uyumu sağlayıcı çalışmaları yapmak ve gerekli tedbirleri almak.

i) Gelirleri etkileyen her türlü mevzuat tekliflerini, vergi tekniği ve uygulamaları açısından inceleyerek görüş bildirmek.

j) Gelir mevzuatının uygulanmasına ilişkin olarak diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, bu amaçla veri alışverişini gerçekleştirmek.

k) Uluslararası vergi ilişkileri ile ikili ve çok taraflı anlaşmalara ilişkin çalışmaları, gerekli koordinasyonu sağlayarak yürütmek, görev alanına giren konularda, uluslararası gelişmeleri izlemek ve Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar ve diğer devletlerle işbirliği yapmak.

l) Terkini gereken vergiler ile tahsili zamanaşımına uğrayan Hazine alacaklarının kanunlar gereğince terkin edilmesiyle ilgili işlemlerin yerine getirilmesini sağlamak.

m) Nitelikli insan kaynağının kazandırılması, yetkinliklerin geliştirilmesi, kariyer planlarının yapılması ve performanslarının ölçülmesini sağlamak.

n) Kurumsal etik kurallar düzenleyerek personele ve mükelleflere duyurmak.

o) Faaliyet sonuçlarını, düzenli karalıklarla kamuoyuna duyurmak ve yıllık faaliyet raporunu izleyen yıl kamuoyuna açıklamak.

ö) Kanunlarla, Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle ve ilgili mevzuat ile Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Hazine ve Maliye Bakanlığının bağlı kuruluşu ve genel bütçeli bir idare olan Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) merkez teşkilatı ve doğrudan merkeze bağlı taşra teşkilatı olarak örgütlenmiştir. Merkez teşkilatı aşağıdaki hizmet birimlerinden oluşmaktadır:

- Gelir Yönetimi Daire Başkanlığı (I, II, III, IV)

- Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı
- Uygulama ve Veri Yönetimi Daire Başkanlığı (I, II, III)
- Tahsilat ve İhtilaflı İşler Daire Başkanlığı
- Denetim ve Uyum Yönetimi Daire Başkanlığı (I, II)
- Gelir Bütçesi Daire Başkanlığı
- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı
- Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı
- Personel Daire Başkanlığı
- Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı
- Hukuk Müşavirliği
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- İç Denetim Birimi Başkanlığı

Başkanlığın taşra teşkilatı, doğrudan merkeze bağlı Defterdarlıklar ve Defterdarlık ile Defterdara verilen görev ve yetkileri haiz Vergi Dairesi Müdürlüklerinden oluşmaktadır.

2023 yılı sonu itibarıyla GİB taşra teşkilatı bünyesinde 81 Defterdarlık, 271 Grup Müdürlüğü, 500 Müdürlük, 54 Daimi Takdir Komisyonu Başkanlığı, 480 Vergi Dairesi Müdürlüğü, 568 Bağlı Vergi Dairesi (Malmüdürlüğü bünyesinde) ile 5 Şube (Eskişehir Vergi Dairesi Başkanlığı bünyesinde) bulunmaktadır.

GİB'in, 2024 yılında 786'sı merkezde, 40.965'i ise taşra teşkilatında olmak üzere toplam 41.751 dolu kadrosu bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

GİB, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

GİB'e 31.12.2023 tarihli ve 32416 sayılı Resmi Gazete'de (Mükerrer) yayımlanarak

yürürlüğe giren 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Başkanlığımıza 32.104.510.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Anılan ödenek toplamı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile genel bütçe kapsamındaki idarelere (I Sayılı Cetvel) verilen ödenek tutarının yaklaşık %0,29'una tekabül etmektedir.

GİB tarafından sunulan Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosuna göre, 2024 yılı tahsilatlarına ilişkin gerçekleşen tutarlar ile bütçe ödenekleri, nihai ödenek ve gerçekleşen ödeneklere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu

	Bütçelenen Tutarlar		Gerçekleşen Tutar
	Bütçe Ödeneği / Gelir Tahmini	Nihai Ödenek	
TAHSİLATLAR			
Vergi Gelirleri	0,00	0,00	6.531.354.127.656,93
Sosyal Güvenlik Gelirleri	0,00	0,00	0,00
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00	0,00	26.551.481.704,63
Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	0,00	0,00	263.125,22
Diğer Gelirler	0,00	0,00	342.971.123.773,30
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	4.224.133,40
Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00
Red ve İadeler (-)	0,00	0,00	1.091.393.715.667,15
Toplam Tahsilatlar	0,00	0,00	5.809.487.504.726,33
ÖDEMELER			
Personel Giderleri	23.444.185.000,00	25.212.202.793,00	25.175.615.216,63
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	2.945.978.000,00	3.184.970.207,00	3.147.215.048,10
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.038.124.000,00	5.678.553.644,00	5.422.801.245,49
Faiz Giderleri	0,00	0,00	0,00
Cari Transferler	115.318.000,00	144.251.600,00	142.890.893,33
Sermaye Giderleri	3.560.905.000,00	3.113.174.530,00	3.037.679.568,86
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Borç Verme	0,00	0,00	0,00
Yedek Ödenekler	0,00	0,00	0,00
Toplam Ödemeler	32.104.510.000,00	37.333.152.774,00	36.926.201.972,41
NET TAHSİLATLAR/ÖDEMELER			157,33

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre ise Başkanlığın 2024 yılı gelir ve giderleri ile faaliyet sonucu aşağıdaki tablodaki gibi gerçekleşmiştir.

2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Gelirleri (A)	İndirim İade İskonto Toplamı (B)	Net Gelir (A-B)	Faaliyet Giderleri (C)	Enflasyon Düzeltmesi (D)	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu (A-B-C+D)
7.500.758.622.306,45	1.079.387.891.159,45	6.421.370.731.147,00	335.524.456.636,63	1.713.262.172,33	**6.087.559.536.682,70**

Buna göre, 2024 yılında toplam 7.500.758.622.306,45 TL'lik faaliyet geliri, 6.421.370.731.147,00 TL'lik net gelir elde edilmiştir. Öte yandan 2024 yılında 335.524.456.636,63 TL faaliyet giderine katlanılmıştır. Ayrıca enflasyon düzeltmesi olarak 1.713.262.172,33 TL ilgili hesaplara alınmıştır. Dönem olumlu faaliyet sonucu incelendiğinde, 2024 yılında 6.087.559.536.682,70 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Gelir İdaresi Başkanlığı mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ve ikincil mevzuat ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

5018 sayılı Kanun kapsamındaki tüm kamu idarelerinin muhasebe sistemlerinde tek düzenin sağlanması amacıyla önce çerçeve nitelikteki Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, daha sonra Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çıkarılmış ve merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe kayıt ve işlemlerini bu Yönetmelik'e uygun olarak yerine getirmesi benimsenmiştir. Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Kamu hesapları mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri mali yıl hesaplarında gösterilirken; bütçe gelirleri tahsil edildiği, bütçe giderleri ise ödendiği yılda muhasebeleştirilir. Bütün muhasebe işlemlerinin kanıtlayıcı belgelere dayandırılması zorunludur. Başkanlık, harcamalarda kullanılan ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgeler açısından da Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabi bulunmaktadır. Başkanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Öte yandan, kağıt ortamında yürütülen iş ve işlemlerle ilgili olarak süreçlerin yeniden ele alınarak elektronik belge kullanımın yaygınlaştırılması ve kamu mali yönetim sistemi

içerisinde yer alan bilişim sistemlerinin birlikte çalışabilirlik prensibi doğrultusunda entegre edilmesi amacıyla geliştirilen "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" projesi kapsamında; entegrasyona açık ve elektronik belge altyapısına uygun "Yeni Devlet Muhasebesi Bilişim Sistemi" ile "Yeni Harcama Yönetim Sistemi" kullanımına geçiş 2018 yılı itibarıyla tamamlanmış olup, işlemler söz konusu modüller kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken ve denetim ekibince Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesi gereğince temin edilen defter, tablo ve belgelerden aşağıda sayılanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki

düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç Kontrol Sistemi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda iç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

Söz konusu Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinde; mali yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemlerin Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemlerin ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenip geliştirileceği ve uyumlaştırılacağı ifade edilmiş; bu idarelerin, sistemlerin koordinasyonunu sağlama ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verme görevlerinin de bulunduğu madde metninde belirtilmiştir.

Anılan Kanun maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği hazırlanmıştır. Tebliğ'de kamu iç

kontrol standartları, uluslararası standartlar ve iyi uygulama örnekleri çerçevesinde, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınmak suretiyle tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlenmiş, esas alınan iç kontrol bileşenlerine yönelik olarak da (18) iç kontrol standardı ve (79) genel şart belirlenmiştir. Ayrıca; kamu idarelerinde, iç kontrol sistemlerinin kamu iç kontrol standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi ve bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması öngörülmüştür.

Gelir İdaresi Başkanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları;

-Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği,

-Başkanlıkça açıktan ataması yapılan personele işe başladığı ilk gün "Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi"nin imzalattırılarak özlük dosyasına konulduğu, merkez ve taşra birimlerinde görev yapan personel için düzenlenen eğitimlerde etik ilkelere yer verildiği ve İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu,

-Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu,

- Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin taşra birimleri için oluşturulmadığı, ancak kamu iç kontrol standartlarına uyumu sağlamak amacıyla Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ve Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberinde yer alan açıklamalar çerçevesinde tüm merkez birimlerin katılımıyla daha önce çıkarılan iş süreçleri üzerinden 26 adet hassas görev belirlendiği ve Başkanlık "Merkez Birimler Hassas Görev Envanteri"nin 29.12.2017 tarihli Başkanlık oluru alınarak tüm birimlere duyurulduğu,

Risk Değerlendirme Standartları;

-Kurum Stratejik planının zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun

olduğu,

- İdare performans programının içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı ve zamanında yayımlandığı,

- İç kontrol risklerinin tam ve doğru şekilde belirlenerek risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapıldığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları;

- İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu,

- İdare tarafından yetki devirlerinin mevzuata uygun olarak yapıldığı,

- İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu,

- İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve sorumluların belirlendiği,

- Ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu,

- Kamu idaresi ön mali kontrol yönergesinin mevcut olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları;

- İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı,

- Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olarak hazırlandığı ancak Eylem Planı ile kamu iç kontrol standartlarının tamamı için makul güvence sağlanmadığı halde, iç kontrolün her bir bileşenine yönelik eylemler içeren yeni bir iç kontrol eylem planı hazırlanmadığı,

İzleme Standartları;

- İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı,

- Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulduğu, İdare için tahsis edilen 25 iç denetçi

kadrosundan 7'sinin dolu olduğu,

- İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının mevcut olduğu,

Anlaşılmıştır.

İdare tarafından uluslararası standartlar temelinde iç kontrolün "kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme" bileşenleri çerçevesinde ulusal mevzuat hükümlerinde öngörülen bir takım gereklilikler yerine getirilmiş olmakla birlikte, henüz iç kontrol sistemi yapılandırma çalışmaları tamamlanmamıştır. Sonuç olarak, etkin işleyen bir iç kontrol sisteminin oluşturulması için kurumsal açıdan daha katılımcı ve kapsayıcı bir yaklaşım ile çalışmalara devam edilmesi, kontrol faaliyetlerinin bilişim teknolojisindeki gelişmeler ışığında risk odaklı bir anlayış ile geliştirilmesi ve iç kontrolün temel bir unsuru olan iç denetim hizmetlerinden yararlanılması önerilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Gelir İdaresi Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Varlık Hesaplarında Aktifleştirilmemesi

GİB'e bağlı çeşitli birimler tarafından tahsisli kullanılan binalar için bütçeye gider kaydıyla yapılan değer artırıcı harcama tutarlarının, 252.3-Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar

Hesabı ile taşınmazın kayıtlı değerine eklenmesi gerekirken 630.30-Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler Hesabı ile doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

MYMY'nin 175'inci maddesinde, 252-Binalar Hesabının eklenti ve bütünleyici parçaları dâhil olmak üzere, kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in 176'ncı maddesinde ise hesabın işleyişi ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasının (a-3) bendine göre; Binalar Hesabında kayıtlı binaların iyileştirilmesi, ömrünün uzatılması veya veriminin arttırılmasına ilişkin olarak bütçeye gider kaydıyla yapılan harcama tutarlarının, bir taraftan bu hesaba borç, 103-Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı, 325-Nakit Talep ve Tahsisleri Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak; diğer taraftan 830-Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835-Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedilmesi gerekmektedir.

04.11.2015 tarihli ve 29522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 47 Sıra Numaralı Amortisman ve Tükenme Paylarına İlişkin Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nde, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 34.000,00 TL'yi aşan harcamaların değer artırıcı harcama olarak kabul edilmesi öngörülmüştür. Ancak belirtilen limit 2023 yılı sonu itibariyle Bakan Olur'u ile 114.000 TL'ye yükseltilmiştir. Yönetmelik'in "Kayıt değişikliği işlemleri" başlıklı 11'inci maddesinin üçüncü fıkrasında ise, taşınmaza yapılan değer arttırıcı harcamaların taşınmazın değerine ekleneceği belirtilmiştir.

Buna göre, Başkanlık tarafından tahsisli kullanılan taşınmazlar için yapılan ve 114.000,00 TL'yi aşan harcamaların değer artırıcı harcama olarak değerlendirilerek 252.3-Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar Hesabına borç kaydedilmesi gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemede, 48.209.662,37 TL tutarında değer artırıcı harcamanın 252.3-Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar Hesabı yerine 630.30-Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler Hesabına borç kaydedilerek doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2019-2023 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, binalar için yapılan ve 114.000,00 TL'yi aşan değer artırıcı harcamaların ilgili duran varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi nedeniyle 2024 yılı mali tablolarında 252.3-Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar ve 630.30-Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler Hesapları itibarıyla toplam 48.209.662,37 TL'lik hataya neden olunmuştur.

BULGU 2: Faaliyet Alacaklarının Vade Tarihi Dikkate Alınmaksızın Muhasebeleştirilmesi

Bir yıldan daha uzun bir sürede tahsili gereken gelirlerden alacakların 220-Gelirlerden Alacaklar Hesabında, mevzuatı gereğince bir yılı aşan bir süreyle tecil veya tehir edilen alacakların ise 222-Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabında izlenmesi gerekirken, vadenin isabet ettiği yıl dikkate alınmaksızın tüm alacakların 120-Gelirlerden Alacaklar, 121-Gelirlerden Takipli Alacaklar ve 122-Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesaplarında izlendiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin;

220-Gelirlerden Alacaklar Hesabına ilişkin 138'inci maddesinde, 220 no.lu hesabın mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen ve bir yıldan daha uzun bir sürede tahsili gereken gelirlerden alacakların izlenmesi için kullanılacağı,

222-Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabına ilişkin 140'ıncı maddesinde, 222 no.lu hesabın gelirlerden alacaklar veya gelirlerden takipli alacaklar ya da diğer faaliyet alacakları hesaplarında kayıtlı tutarlardan mevzuatı gereğince bir yılı aşan bir süreyle tecil veya tehir edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Anılan Yönetmelik hükümlerinden açıkça görüleceği üzere, GİB'in faaliyet alacağı niteliğindeki alacakların muhasebeleştirilmesinde alacağın tahsil edileceği dönemin esas alınması gerekmekte olup, bu şekilde tahakkuk bazlı muhasebe sisteminin temel unsurlarından olan hesapların vade yapılarına göre ayrılarak tahakkuk ve tahsil süreçlerinin mali tablolara doğru bir şekilde yansıtılabilmesi amaçlanmaktadır.

Ancak yapılan incelemelerde, vergi dairesi müdürlükleri ve malmüdürlükleri bünyesinde bulunan gelir servislerinin çoğunluğu tarafından GİB faaliyet alacaklarının tamamının tahsil yılı dikkate alınmaksızın 120, 121 ve 122 no.lu hesaplarda izlendiği tespit edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2018-2023 yılları Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, 220-Gelirlerden Alacaklar ile 222-Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesaplarına eksik, 120-Gelirlerden Alacaklar, 121-Gelirlerden Takipli Alacaklar ve 122-Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesaplarına fazla kayıt yapılması suretiyle kurum 2024 yılı Bilançosunda hataya neden olunmuştur.

BULGU 3: Kişilerden Alacaklar Hesabında Kayıtlı Kamu Zararı Alacaklarının Muhasebeleştirilmesinde ve Sorumluluk Dağıtımında Hatalı Uygulama Yapılması

Kamu zararından kaynaklanan alacakların muhasebeleştirilmesinde, sorumluluk dağıtımının hatalı uygulanması sebebiyle 140-Kişilerden Alacaklar Hesabına mükerrer kayıtların yapıldığı görülmüştür.

A- 140-Kişilerden Alacaklar Hesabında kayıtlı kamu zararından doğan alacakların bazı vergi dairesi müdürlükleri tarafından mükerrer muhasebeleştirildiği görülmüştür.

MYMY'nin;

140-Kişilerden Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 82'nci maddesinde, kamu idarelerince tespit edilen kamu zararından doğan alacakların bu hesapta izleneceği,

"Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 83'üncü maddesinde de, kişilerden alacaklar hesabına alınarak takibi gereken alacakların; kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda ortaya çıkacağı, bu şekilde ortaya çıkan alacaklar için tahakkuk ettirilecek faizlerin de aynı maddenin üçüncü fıkrasının (ğ) bendi gereği bu hesapta muhasebeleştirilmesi gerektiği,

"Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 83'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında ise, kişilerden alacaklar hesabında kayıtlı tutarların, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre takip ve tahsil edileceği, bu kapsamda kişilerden alacaklar hesabında kayıtlı alacakların tahsilinin muhasebe birimlerince yapılacağı, kişilerden alacaklar hesabına kaydedilen alacakların her biri için ayrı bir tahsilat izleme dosyasının açılacağı ve alacakların bu dosyalar üzerinden izleneceği,

Hüküm altına alınmıştır.

Ancak yapılan incelemelerde; kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda ortaya çıkan kamu zararı alacaklarının, bazı vergi dairesi müdürlükleri

tarafından kamu zararından sorumlu tüm personel adına ayrı ayrı tahsilat izleme dosyası açılarak takip edildiği, zarardan sorumlu personel sayısı kadar tahsilat izleme dosyası ile takip edilmesinin ise, alacak toplamlarının birden fazla kez muhasebeleştirilmesine neden olduğu, dolayısıyla bazı kamu zararı alacaklarının 140-Kişilerden Alacaklar Hesabına mükerrer kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, söz konusu bulguda yer alan tespitlerin daha ziyade muhasebe birimlerince yerine getirilmesi gereken işlemlerin zamanında ve tam olarak yerine getirilmemesi nedeniyle ortaya çıktığı, tahsilat izleme dosyalarının nasıl açılması gerektiği hususlarında muhasebe birimleri nezdinde hasıl olan tereddütlerin giderilmesi amacıyla Muhasebat Genel Müdürlüğünden görüş talep edildiği, bulgu konusu hususa ilişkin olarak izlenecek usul ve esaslar hakkında gerekli açıklamaların Başkanlık teşkilatına iletildiği ve konunun Muhasebat Genel Müdürlüğünce de değerlendirilmesini temin etmek amacıyla anılan Müdürlüğe tespit konusu hususların iletildiği ve taşra teşkilatlarının konu hakkında bilgilendirilmesinin talep edildiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2021, 2022 ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, kamu zararı alacaklarının tek bir tahsilat izleme dosyası yerine kamu zararından sorumlu her bir personel adına ayrı ayrı açılan tahsilat izleme dosyaları ile takip edilmesi muhasebe hesaplarında mükerrer kayda sebebiyet vererek 140-Kişilerden Alacaklar Hesabının olması gereken tutardan daha fazla görünmesine neden olmaktadır.

B- 140-Kişilerden Alacaklar Hesabına kayıtlı kamu zararı alacaklarından sorumlu olan personelin, zararın tamamından müteselsil sorumluluğu söz konusu iken bazı vergi dairesi müdürlükleri tarafından muhasebe kayıtlarında kamu zararının sorumlulara eşit paylaştırıldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kamu Zararı" başlıklı 71'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararının, oluştuğu tarihten itibaren ilgili mevzuatına göre hesaplanacak faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde de, Kanun'un ilgili maddeleri gereğince; kamu görevlilerinin; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde

edilmesinden, yönetilmesinden, kullanılmasından, korunmasından, kötüye kullanılmaması ve her an hizmete hazır bulundurulması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu oldukları belirtilmiş olup tespit edilen kamu zararının geri ödenmesi sürecine, kamu görevlileri ile birlikte ilgililerin de dahil edileceği ifade edilmiştir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun müteselsil sorumluluğa ilişkin;

"a. Dış ilişkide" başlıklı 61'inci maddesinde, birden çok kişinin birlikte bir zarara sebebiyet vermesi veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olması durumunda müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanacağı,

"b. İç ilişkide" başlıklı 62'nci maddesinde ise tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğunun göz önünde tutulacağı; tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişinin, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip olduğu ve zarar görenin haklarına halef olacağı,

belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararının geri ödenmesi sürecine, zarardan sorumlu kamu görevlileri ile birlikte ilgililerin de dahil edileceği ve tüm sorumluların söz konusu zarardan birlikte ve müteselsil sorumlu olacakları anlaşılmaktadır. Bu kapsamda müteselsil sorumluluk, tespit edilen ve hükme bağlanan kamu zararına sebebiyet veren sorumlular bakımından önem arz etmektedir.

Kamu zararı alacağının sürüncemede kalmayıp bir an evvel tahsil edilebilmesini sağlayan müteselsil sorumluluk kavramı, birden çok kişinin birlikte bir zarara sebebiyet vermelerini veya çeşitli sebeplerden dolayı aynı zararın tamamından zincirleme olarak birlikte sorumlu olmalarını ifade etmektedir. Müteselsil sorumlulukta, zararın sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, sorumluların kusur ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur. Oluşan zarardan kendi payına düşenden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip olmaktadır. Bu nedenle müteselsil sorumlulukta, kamu zararının buna sebebiyet veren sorumlulardan öncelikle hangisinden tahsil edilebilecekse ondan tahsil edilmesi amaçlanmaktadır.

Ancak yapılan incelemelerde, bazı vergi dairesi müdürlükleri tarafından kamu zararı alacaklarının sorumlu personel sayısına bölünmek suretiyle her bir personelin zarardan eşit miktarda sorumlu tutulduğu ve muhasebe kayıtlarında da sorumlu personel sayısı kadar tahsilat izleme dosyası açıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu bulguda yer alan tespitlerin daha ziyade muhasebe birimlerince yerine getirilmesi gereken işlemlerin zamanında ve tam olarak yerine getirilmemesi nedeniyle ortaya çıktığı, tahsilat izleme dosyalarının nasıl açılması gerektiği hususlarında muhasebe birimleri nezdinde hasıl olan tereddütlerin giderilmesi amacıyla Muhasebat Genel Müdürlüğünden görüş talep edildiği, bulgu konusu hususa ilişkin olarak izlenecek usul ve esaslar hakkında gerekli açıklamaların Başkanlık teşkilatına iletildiği ve konunun Muhasebat Genel Müdürlüğünce de değerlendirilmesini temin etmek amacıyla anılan Müdürlüğe tespit konusu hususların iletildiği ve taşra teşkilatlarının konu hakkında bilgilendirilmesinin talep edildiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2021, 2022 ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, kamu zararı alacaklarının zarardan sorumlu olan personel sayısına bölünerek her bir personelin zararın tamamı yerine belli bir payından sorumlu tutulması, kamu zararı alacaklarında sorumluluk dağılımının hatalı uygulanmasına ve söz konusu alacakların zamanında ve tam olarak tahsil edilememesine sebebiyet vermektedir.

BULGU 4: Faaliyet ve Alacak Hesaplarına İlişkin Tahsilatların Emanet Hesaplarında İzlenmesi

GİB tarafından yapılan çeşitli mahiyetteki tahsilatların faaliyet ve alacak hesaplarına alınmadan önce uzun süre 333-Emanetler Hesabında izlendiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 262'nci maddesinde; 333-Emanetler Hesabının emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı hükme bağlanmıştır.

Ancak GİB mali tabloları ve mali tablolara esas muhasebe kayıtlarının incelenmesinde; 333-Emanetler Hesabının 2023 yılında 6.773.287.235,06 TL tutarında bakiye verdiği ve bu hesapta kayıtlı bulunan tutar içerisinde, yapılan tahsilatlardan tahakkuk kayıtları ile bağlantısı kurulamadığı için veya ilgili olduğu hesaplara aktarılmadığı için özellikle diğer niteliği belli

olmayan paralar, kişilere ait diğer emanetler, diğer çeşitli emanetler hesaplarında bekletilen tutarların yüksek olduğu görülmüştür.

Uygulamada başka muhasebe birimleri ile bankalar tarafından GİB adına yapılan tahsilatlar, nitelikleri araştırılmak üzere önce emanetler hesabına alınmakta, daha sonra tahsili gerçekleştirilen tutarlardan tahakkuk kayıtları ile eşleştirilenler emanet hesaplarından çıkarılarak ilgili faaliyet ve alacak hesaplarına aktarılmaktadır. Ancak özellikle bankalar aracılığıyla yapılan tahsilatlarda, açıklama ya da kişi bilgilerindeki eksikliklerden dolayı tahakkuk kayıtları ile bağlantı kurulamamakta ve bu nedenle yapılan tahsilatlar emanet hesaplarından mahsup edilememektedir.

Sözü edilen durumun düzeltilmesi amacıyla bankalar ve ilgili kamu kurumları arasında bilgi ve iletişimin koordinasyonu ile entegrasyonunu sağlayan sistemlerin kurulması, böylece muhasebe kayıtlarına alınan tahsilatların kaynağının tespit edilerek ilgili faaliyet alacakları hesaplarına aktarılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, 333-Emanetler Hesabının alt hesabı olan Kişilere ait emanetler hesabında 9.284.893.012,45 TL'lik bakiye bulunduğu ve bu bakiyenin 7.663.365.455,36 TL'sinin KDV iadelerinden oluştuğu belirtilmektedir. Ayrıca cevapta Başkanlık ile tahsilat anlaşması yapan bankaların, mükelleflerin borçlarını sorgulayarak veya mükellef beyanı üzerine her hal ve takdirde kimlik bilgileri ve ödenmek istenen vergi türünü aramak suretiyle tahsilatları gerçekleştirdiği, tahsilat bilgilerinin anlık olarak Başkanlığa gönderildiği, alınan bilgilerin ise mükellef hesaplarına otomatik olarak işlendiği ve bu nedenle bulgu konusu hususun bu durumdan ziyade vergi dairesi hesaplarına doğrudan EFT veya havale ile gönderilen paralardan kaynaklanmış olabileceği ifade edilmiştir. Son olarak, emanet hesaplarının minimum seviyede tutulması için gerekli çalışmaların yürütüldüğü belirtilmiştir.

İdare cevabında 333-Emanetler Hesabının alt hesabı olan Kişilere ait emanetler hesabında 9.284.893.012,45 TL'lik bakiye bulunduğu ve bu bakiyenin 7.663.365.455,36 TL'sinin KDV iadelerinden oluştuğu ifade edilse de, bulgu konusu edilen husus 333-Emanetler hesabının tümüyle ilgilidir ve kurum bilançosunda söz konusu hesabın bakiyesinin 12.698.944.601,09 TL olduğu ve bu tutarın %27'lik kısmının ise (3.380.099.773,05TL)" Diğer Niteliği Belli Olmayan Paralar" ve "Diğer Çeşitli Emanetler" alt hesaplarından oluştuğu anlaşılmıştır.

Bulgu konusu husus 2019-2023 yılları arasında yapılan denetimler kapsamında

Başkanlığa bildirilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, yapılan tahsilatlardan gelir ve alacaklarla ilgili olanların ait oldukları hesaplara uzunca bir süre aktarılmaması; emanet hesap bakiyelerinde fiktif artışa neden olmakta, faaliyet ve alacak hesap bakiyelerinin mali tabloda hatalı tutarlar üzerinden raporlanmasına neden olmaktadır.

BULGU 5: Gelir İdaresi Başkanlığına Ait Olmayan Gelir ve Alacakların Mali Tablolarda Yer Alması

Diğer idarelere ait gelir ve alacakların, Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) kurumsal kodu ile hatalı olarak muhasebeleştirilmesi sonucunda GİB mali tablolarına yansıdığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin (MYMY) 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında; genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin hesap planlarında yer alan tüm hesaplara kayıt yapılırken kurumsal kod kullanılmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemeye paralel olarak çıkartılan 41 sıra numaralı Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesinin sekizinci fıkrasında da kurumsal kod kullanılması zorunluluğu tekrar vurgulanmıştır. Bütçe gelirleri hesap kodunda bulunan gelirlerden hangilerinin hangi kamu idaresinin kurumsal koduyla hesaplara alınacağına ilişkin uygulama birliğinin sağlanması için Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 27.04.2015 tarihli ve 90192509-010.03-4168 sayılı yazı ve eki liste ile genel bütçe detaylı hesap planında yer alan bütçe gelirleri hesabının yardımcı hesap kodları itibarıyla tahsil edilen gelirlerin hangi idarelerin kurumsal kodu ile muhasebeleştirileceği ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Daha sonra Genel Müdürlük tarafından yayımlanan 15.02.2016, 03.01.2017, 24.01.2017, 02.01.2019, 16.12.2019 ve 21.10.2024 tarihli yazılar ile bahse konu liste güncellenerek son halini almıştır.

Anılan listeye göre Başkanlığa ait olan ve ekonomik kodlara ilişkin ayrıntıları ile birlikte gösterilen gelir ve alacakların, GİB kurumsal kodu ile muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan listede belirtildiği üzere, her bir kamu idaresi tarafından gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda elde edilen ve listede "İlgili idare" olarak belirtilenlerden Başkanlık tarafından yapılan faaliyetler sonucunda oluşanlar da GİB kurumsal kodu ile muhasebeleştirilecektir. Bunların haricinde herhangi bir gelir ya da alacağın GİB kurumsal kodu ile muhasebeleştirilmesi ise mümkün bulunmamaktadır.

Ancak, GİB muhasebe kayıtları ve mali tabloları üzerinde yapılan incelemede, bahse konu yazılar eki listelere göre farklı idarelere ait olup da GİB kurumsal kodu ile hatalı olarak kaydedilmesi nedeniyle Başkanlık muhasebe kayıtları ve mali tablolarında yer alan gelir ve alacakların bulunduğu tespit edilmiştir. Bu gelir ve alacakların ilgili kamu idaresine ait kurumsal kod ile muhasebeleştirilmesi ve ilgili kurum mali tablosunda yer alması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, EVDB otomasyon sisteminin muhasebe temelli bir sistem olmadığı, diğer kurumlara ait gelir ve alacakların kurumsal kod kullanılarak muhasebe kayıtlarına kısmen kaydedildiği, muhasebe kayıtlarına alınamayanlara yönelik çalışmalara devam edildiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2016-2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, başka kamu idarelerine ait olan gelir ve alacakların 120-Gelirlerden Alacaklar, 121-Gelirlerden Takipli Alacaklar, 122-Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar, 600-Gelirler Hesabında muhasebeleştirilmesi nedeniyle bilanço ve faaliyet sonuçları Tablosunda hataya neden olunmuştur.

BULGU 6: Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının İşleyişinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

GİB tarafından hurdaya ayrılan ve satılmak üzere Milli Emlak Genel Müdürlüğüne devredilen taşınırların mevzuata uygun olarak muhasebeleştirilmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 44'üncü maddesinin verdiği yetkiye istinaden yürürlüğe konulan Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 28'inci maddesinde, oluşturulacak komisyonca hurdaya ayrılmasına karar verilen taşınırlar için Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı düzenleneceği ve bu taşınırların harcama yetkilisinin onayından sonra Taşınır İşlem Fişi ile kayıtlardan çıkarılacağı belirtilmiştir. Bu şekilde hurdaya ayrılan taşınırların, MYMY'nin 215'inci maddesi uyarınca 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Genel bütçeli idarelerce hurdaya ayrılan taşınırların satış işlemleri ise, Milli Emlak Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilmektedir. GİB tarafından hurdaya ayrılan taşınırların, satış işlemlerinin yapılması için Milli Emlak Genel Müdürlüğüne devredilmesi, farklı kamu idareleri

arasında gerçekleşen bir bedelsiz devir işlemidir. MYMY'nin 215'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin 4 ve 5 numaralı alt bentleri hükümleri gereğince de, elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabında kayıtlı stok ve varlıklardan aynı veya farklı muhasebe birimlerinden hizmet alan genel bütçe kapsamındaki farklı kamu idareleri arasında bedelsiz olarak devredilenlerin, devreden kamu idaresi adına kayıtlı değerleri üzerinden 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına alacak, 630-Giderler Hesabına borç, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarlarının ise 600-Gelirler Hesabına alacak, 299-Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç kaydedilmesi gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemelerde;

- Komisyonca hurdaya ayrılan taşınırların, ilgili tutanak harcama yetkilisince onaylandığı zaman 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına kaydedilmediği,

- Satılmak üzere Milli Emlak Genel Müdürlüğüne teslim edilen taşınırların bedelsiz devrine ilişkin muhasebeleştirme işlemlerinin yapılmadığı, dolayısıyla fiilen İdarenin tasarrufunda olmayan varlıkların idarenin muhasebe kayıtlarında yer almaya devam ettiği,

- Milli Emlak Genel Müdürlüğünce satışı yapıldığı halde GİB'in 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında kayıtlı olan taşınırların bulunduğu,

- GİB'in dönem sonu bilançosunda eşit olması beklenen 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı ile 299-Birikmiş Amortismanlar Hesabının birbirine eşit olmadığı, tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer verilen konuya ilişkin olarak Defterdarlıklara gerekli talimatın verilmiş olduğu, gerekli dikkat ve özenin gösterilmesinin istenildiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2018-2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, hurdaya ayrılan ve satılmak üzere Milli Emlak Genel Müdürlüğüne devredilen taşınırların mevzuata uygun olarak muhasebeleştirilmemesi sonucu GİB 2024 yılı mali tablolarında 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar ve 299-Birikmiş Amortismanlar Hesapları itibarıyla hataya neden olunmuştur.

BULGU 7: Dönem Sonu İşlemlerinin Eksik Yapılması

GİB 2024 yılı dönem sonu işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde eksikliklerin olduğu görülmüştür.

MYMY'nin "Dönem Sonu İşlemleri" başlıklı 535'inci maddesinde, dönem sonu işlemlerinin mali yılın sonunda geçici mizanın çıkarılmasının ardından yapılan işlemler olduğu ifade edilmiş, bütçe ve ödenek hesaplarına ilişkin dönem sonu işlemleri ile bütçe ve ödenek hesapları dışındaki dönem sonu işlemleri bentler halinde sayılmıştır.

GİB tarafından hesap dönemi sonunda Sayıştaya verilen defter, mali tablo ve belgelerin incelenmesi sonucunda ise; MYMY'nin ilgili maddesi uyarınca yapılması gereken bütçe ve ödenek hesapları dışındaki hesaplara ilişkin dönem sonu işlemleri kapsamında aşağıda yer verilen tablolarda görüleceği üzere;

-Duran varlıklar ana hesap grubu içerisinde yer alan hesaplarda kayıtlı tutarlardan, dönen varlıklar ana hesap grubundaki ilgili hesaplara aktarılması gereken tutarlarla ilgili herhangi bir aktarımda bulunulmadığı,

-Uzun vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içerisindeki hesaplarda kayıtlı tutarlardan vadesi 1 yılın altına düşen ve kısa vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubundaki ilgili hesaplara aktarılması gereken tutarların aktarılmadığı,

-Bütçe emanetleri hesabında kayıtlı tutarlardan, bu hesabın ilgili alt bölümüne aktarılması gereken tutarların aktarılmadığı,

Tespit edilmiştir.

Tablo 2: Duran-Dönen Varlıklar Ana Hesap Grupları İçerisinde Dönem Sonu İşlemlerine Tabi Olan Hesapların Geçici ve Kesin Mizan Bakiyeleri

HESAP ADI	GEÇİCİ MİZAN BAKİYESİ (TL)	KESİN MİZAN BAKİYESİ (TL)
120- GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	277.754.669.454,25	277.754.669.454,25
220- GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	426.465,77	426.465,77
180- GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	13.186.768,14	13.186.768,14
280- GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	795.248,80	795.248,80

Tablo 3: Uzun-Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Ana Hesap Grupları İçerisinde Dönem Sonu İşlemlerine Tabi Olan Hesapların Geçici ve Kesin Mizan Bakiyeleri

HESAP ADI	GEÇİCİ MİZAN BAKİYESİ (TL)	KESİN MİZAN BAKİYESİ (TL)
330- ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.203.221.351,68	1.203.221.351,68
430- ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.907.551,94	5.907.551,94
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	635,00	635,00

Tablo 4: Bütçe Emanetleri Hesapları Geçici ve Kesin Mizan Bakiyeleri

HESAP ADI	GEÇİCİ MİZAN BAKİYESİ (TL)	KESİN MİZAN BAKİYESİ (TL)
320.01- Cari Yıla (N) Ait Borçlar	16.967.544,80	16.967.544,80
320.04- N-3 Yılına Ait Borçlar	3.474,72	3.474,72

Dönem sonu işlemlerinin, MYMY'nin yukarıda yer verilen maddesi hükmü gereğince; geçici mizanın çıkarılmasının ardından yapılan işlemler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bahsi geçen hesap gruplarında yer alan hesapların geçici mizan bakiyeleri ile kesin mizan bakiyeleri arasında tutar itibarıyla herhangi bir fark olmadığı ve dolayısıyla mevzuat gereği yapılması gereken dönem sonu işlemlerinin yapılmamış olduğu anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, 220-Gelirlerden Alacaklar Hesabında kayıtlı tutarlardan dönem sonunda vadesi bir yılın altına inen tutarların bu hesaba alacak 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabına borç kaydedilebilmesi için 220 no.lu hesapta yıl takibinin yapılmasına imkân verecek yardımcı hesapların tanımlı olmasının gerektiği, diğer hesap kalemleri için ise çalışmaların devam ettiğini ifade etmiştir.

Bulgu konusu hususa 2020-2023 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, dönem sonu işlemlerinin muhasebe düzenlemelerine uygun olarak yapılmaması, Gelir İdaresi Başkanlığı mali tablolarında bu işlemlerin ilgilendirdiği hesaplar itibarıyla hataya sebebiyet vermektedir. Buna göre, idare tarafından dönem sonu işlemlerinin mevzuata uygun olarak yapılmasını sağlayacak yeterli düzeyde kontrol ve uyarı mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplarının İşleyişinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

GİB'e bağlı bazı birimlerde işçi statüsünde çalıştırılan personel için kıdem tazminatı karşılığı ayrılmadığı, kıdem tazminatı karşılığı ayrılan birimlerde ise uzun vadeli kıdem tazminatı karşılıklarının 472-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı yerine 372-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izlendiği görülmüştür.

A) GİB'e bağlı bazı birimlerde işçi statüsünde çalıştırılan personel için kıdem tazminatı karşılığı ayrılmadığı görülmüştür.

Bilindiği üzere 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Bazı kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların kıdem tazminatı" başlıklı 112'nci maddesine, 2014 yılında 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'un 8'inci maddesi ile eklenen fıkrada alt işverenler tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamında çalıştırılan ve kamuoyunda "taşeron işçi" olarak bilinen personele ilişkin kıdem tazminatlarının, çalıştırıldıkları son kamu kurum veya kuruluşu tarafından ödenmesi hükmü getirilmişti. Daha sonra 24.12.2017 tarihli ve 30280 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 696 sayılı KHK ile bu işçilerin kamu kurumlarının sürekli işçi kadrolarına geçişine imkân sağlanmış, talepte bulunan işçilerden aranılan şartları sağlayanlar 01.04.2018 tarihi itibarıyla kamu kurumlarının sürekli işçi kadrolarına geçirilmişlerdir. Mevzuat gereği, kamu idareleri tarafından çalıştırılan işçilerin, gerek taşeron işçi, gerekse kadrolu işçi olarak çalıştırıldıkları dönemlere ait kıdem tazminatlarını ödeme yükümlülüğü son işveren sıfatıyla ilgili kamu idaresine aittir.

MYMY'nin 291 ve 342'nci maddeleri uyarınca, ilgili mevzuatında belirlenecek esaslar çerçevesinde ayrılan ve faaliyet dönemi içinde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatı karşılıkları 372-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında, faaliyet döneminden sonraki yıllarda ödenecek uzun vadeli kıdem tazminatı karşılıkları ise 472-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izlenecektir. Yine anılan Yönetmelik'e göre, kamu idarelerince hesaplanan kıdem tazminatı karşılığı tutarlarının, 630-Giderler Hesabına borç ve bu tazminatların kısa veya uzun vadede ödenmesine ilişkin yapılan tahminler uyarınca 372 veya 472 no.lu Hesaplara alacak kaydedilmesi gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemelerde, 2024yılında GİB'e bağlı çeşitli birimlerde istihdam edilen işçiler için "630.1.3" ekonomik kodundan personel gideri ödemesi yapıldığı halde, kıdem tazminatları için karşılık ayrılmadığı tespit edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2019-2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Bahsi geçen mevzuat ve muhasebenin ihtiyatlılık ilkesi gereği ayrılması gereken kıdem tazminatı karşılıklarının ayrılmaması sonucu 372 ve 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplarının anılan Kamu İdaresine ait yükümlülükleri tam olarak yansıtmaması, ayrıca dönem içerisinde 630-Giderler Hesabına (630.15.4 Kıdem Tazminatı Karşılıkları) eksik kayıt yapılması neticesinde 2024 Yılı Bilançosu ve Faaliyet Sonuçları Tablosunda anılan hesaplar itibarıyla hataya neden olunmuştur.

B) Kıdem tazminatı karşılıklarının ayrıldığı bazı birimlerde, içinde bulunulan faaliyet döneminden sonraki yıllarda ödenecek uzun vadeli kıdem tazminatları karşılıklarının 472-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı yerine 372-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izlendiği görülmüştür.

GYMY'nin "Yabancı kaynaklara ilişkin ilkeler" başlıklı 10'uncu maddesinin (b) ve (c) bentleri hükümleri ile kamu idarelerinin vadesi bir yıl veya faaliyet dönemiyle sınırlı olan yükümlülüklerinin bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içinde, vadesi bir yılı aşan yükümlülüklerin ise uzun vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içinde gösterilmesi, dönem sonu bilanço gününde ise bu grupta yer alan yükümlülüklerden vadeleri bir yılın altına inenlerin, kısa vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubundaki ilgili hesaplara aktarılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

MYMY'de de, kısa vadeli yabancı kaynaklar hesap grubundaki 372-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına sadece içinde bulunulan faaliyet döneminde ödeneceği tahmin edilenlerin kaydedilmesi, uzun vadeli yükümlülüklerin ise 472-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izlenmesi ve yılsonlarında bu hesapta izlenen tutarlardan vadesi bir yılın altına inenlerin 372 no.lu Hesaba devredilmesi öngörülmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, kayıtların mevzuata uygun yapılması halinde dönem sonu işlemleri yapılmadan önce 372 no.lu hesaba yapılan borç ve alacak kayıtlarının birbirine yakın tutarlar olması ve bu hesabın ertesi yıla çok yüksek devir vermemesi

beklenmektedir. Dönem sonu işlemleri kapsamında vadesi bir yılın altına inen yükümlülüklerin ise 472 no.lu Hesaptan 372 no.lu Hesaba aktarılması gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemelerde, GİB'e bağlı bazı birimlerde içinde bulunulan faaliyet döneminde ödenmesi öngörülmeyen kıdem tazminatı karşılıklarının 472 no.lu hesap yerine 372 no.lu hesaba kaydedildiği, 372 no.lu hesapta bulunan toplam kayıtlı tutardan çıkış oranının çok düşük olduğu, dolayısıyla bu hesabın ertesi yıla olması gerekenden daha fazla devir verdiği tespit edilmiştir.

Muhasebenin dönemsellik kavramı gereği bilançonun yükümlülük kalemlerinin kısa ve uzun vadeli olarak sınıflandırılmasında uygulanan hatalı muhasebeleştirme idarenin likidite analizini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle yükümlülüklerin bilançoda doğru hesap grupları içerisinde gösterilmesi; etkili, ekonomik ve verimli bir kaynak yönetimi ve bütçe planlamasında etkinliğin sağlanması açısından önemlidir.

Kamu İdaresi cevabında, bulguda yer alan eksik veya hatalı uygulamaların düzeltilmesi amacıyla 15/05/2025 tarihli ve 42799 sayılı yazı ile tüm taşra birimlerini kapsayan çalışmarın başlatıldığı, bu çalışma kapsamında alınacak veriler ve bilgiler çerçevesinde gerekli işlemlerin yapılacağı ifade edilmiştir..

Bulgu konusu hususa 2019-2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, Kamu idaresi tarafından vadesi bir yılı aşan yükümlülüklerin 472-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı yerine, 372-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izlenmesi neticesince GİB 2024 yılı Bilançosunda kısa vadeli yabancı kaynaklar fazla, uzun vadeli yabancı kaynaklar ise eksik gösterilmiştir.

BULGU 9: Maddi Duran Varlıkların Amortisman İşlemlerinin Gereği Gibi Yerine Getirilmemesi

İdare tarafından maddi duran varlık grubunda kayıtlı bazı varlıklar için hiç amortisman ayrılmadığı, bazı varlıklar için ise varlığın kayıtlı değerinden daha fazla amortisman ayrıldığı ve kayıtlı değeri bulunmayan bazı varlıkların ise amortisman kayıtlarının olduğu görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25-Maddi Duran Varlıklar hesap grubuna ilişkin olan "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'nci maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde; amortismana tabi varlıkların neler olduğu, bunlara ilişkin uygulanacak amortisman

süre, yöntem ve oranlarına ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirleneceği, ayrılan amortismanların nasıl muhasebeleştirileceği ve varlıkların amortisman hesaplanmasına esas alınacak değerinin nasıl tespit edileceği ifade edilmiştir.

Maddi duran varlık bedellerinin ekonomik ömrü içerisinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesini izlemek için kullanılan 257-Birikmiş Amortismanlar Hesabı'nın niteliği ve işleyiş kuralları da sırasıyla aynı Yönetmelik'in 185'inci ve 186'ncı maddelerinde düzenlenmiştir.

Amortisman ve tükenme payı ayrılmasına ilişkin usul ve esaslar ile uygulanacak amortisman ve tükenme payının süre, yöntem ve oranlarının neler olacağı, 04.11.2015 tarihli ve 29522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" başlıklı 47 sıra numaralı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nde açıklanmıştır.

Anılan Tebliğ'in "Tahsisli taşınmazların amortisman işlemleri" başlıklı 7'nci maddesinde ise diğer kamu idarelerine tahsis edilen taşınmazların amortisman işlemlerinin taşınmazı kullanan kamu idaresinin muhasebe birimi tarafından yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Mezkur düzenlemelere göre; duran varlıkların amortisman ve tükenme payına tabi değerlerinin maliyet bedeli olacağı, bir varlık için yapılan harcamaların, kayıtlı değerine ilave edilmesi halinde, amortisman hesaplamasının varlığın yeni değeri üzerinden yapılacağı, duran varlıklar için amortisman ve tükenme payı ayrılmasında normal amortisman yönteminin uygulanacağı, varlıklar için amortisman ve tükenme payının belirlenen oranlarda her yıl eşit olarak ayrılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede; maddi duran varlık grubunda kayıtlı bulunmasına rağmen 2023 yılı sonu itibariyle bazı varlıklar için hiç amortisman ayrılmadığı, bazı varlıklar için ise kayıtlı değeri olmadığı halde amortisman ayrıldığı tespit edilmiştir.

Aşağıda yer verilen tablolarda bu duruma ilişkin örnekler yer almaktadır:

Tablo 5: Amortisman Ayrılmamış Maddi Duran Varlıklar

Muhasebe Birimi	Hesap kodu	Hesap Adı	Varlıkların Toplam Değeri (TL)	Amortisman Toplam Değeri (TL)	Fark (TL)
Gelir İdaresi Başkanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü	255.11.03	Masa, Sehpa ve Zeminde Sergilenen Süs Eşyaları	78.000,00	0,00	78.000,00
Ankara Beypazarı Malmüdürlüğü	252.xx.01.01	Hizmet Binaları	2.500.000,00	0,00	0,00

Ankara Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü	252.xx.99	Diğer Binalar	318.254,40	0,00	0,00
Artvin Ardanuç Malmüdürlüğü	252.x.x.01.01	Hizmet Binaları	608.000,00	0,00	608.000,00
Antalya Demre Malmüdürlüğü	255.02.99	Diğer Büro Makineleri ve Aletleri	37.000,00	0,00	37.000,00
Aydın İncirliova Malmüdürlüğü	253.02.09	Ayırma, Sınıflandırma Makineleri	21.000,00	0,00	21.000,00
Ağrı Patnos Malmüdürlüğü	254.01.05	Özel Amaçlı Taşıtlar	51.944,47	0,00	51.944,47
Batman Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü	254.01.02	Yolcu Taşıma Araçları	743.768,40	0,00	743.768,40
İstanbul Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü	253.01.99	Diğer Tesis ve Sistemler	122.083,39	0,00	122.083,39
Malatya Pütürge Malmüdürlüğü	253.02.09	Ayırma, Sınıflandırma Makineleri	22.000,00	0,00	22.000,00
Muğla Ortaca Malmüdürlüğü	253.02.09	Ayırma, Sınıflandırma Makineleri	51.364,90	0,00	51.364,90
Muğla Ortaca Malmüdürlüğü	255.02.02	Bilgisayar Çevre Birimleri	36.054,39	0,00	36.054,39
Muğla Ortaca Malmüdürlüğü	255.02.04	Haberleşme Cihazları	85.336,72	0,00	85.336,72
Muğla Ortaca Malmüdürlüğü	255.02.99	Diğer Büro Makineleri ve Aletleri	260.858,16	0,00	260.858,16
Muğla Ortaca Malmüdürlüğü	255.03.01	Büro Mobilyaları	420.206,33	0,00	420.206,33
Muğla Ortaca Malmüdürlüğü	255.10.02	Kontrol ve Güvenlik Sistemleri	98.112,56	0,00	98.112,56
Muğla Ortaca Malmüdürlüğü	255.10.03	Yangın Söndürme ve Tedbir Cihaz ve Araçları	71.116,24	0,00	71.116,24

Tablo 6: Kayıtlı Değerinden Fazla Amortisman Ayrılmış Maddi Duran Varlıklar

Muhasebe Birimi	Hesap kodu	Hesap Adı	Varlıkların Toplam Değeri (TL)	Amortisman Toplam Değeri (TL)	Fark (TL)
Gelir İdaresi Başkanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü	252.xx.xx.01.01	Hizmet Binaları	74.787.113,31	79.765.406,15	-4.978.292,84
Gelir İdaresi Başkanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü	252.xx.07.01	Kamu Konutları	0,00	912.405,00	-912.405,00
Balıkesir Ayvalık Malmüdürlüğü	252.xx.xx.99	Diğer Binalar	0,00	264.015,00	-264.015,00
Denizli Tavas Malmüdürlüğü	252.xx.xx.01.01	Hizmet Binaları	0,00	1.376,45	-1.376,45
Konya Çumra Malmüdürlüğü	255.09.03	Saha Sporlarında Kullanılan Demirbaşlar	0,00	2.124,00	-2.124,00
Antalya Alanya Malmüdürlüğü	251.xx.02.00	Enerji Nakil Hatları	0,00	558,14	-558,14
Antalya Elmalı Malmüdürlüğü	255.03.01	Büro Mobilyaları	76.899,66	131.372,62	-54.472,96
Artvin Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü	252.x.x.01.01	Hizmet Binaları	411.548,10	823.096,20	-411.548,10
Ağrı Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü	254.01.05	Özel Amaçlı Taşıtlar	34.953,61	86.898,08	-51.944,47
Bolu Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü	252.xx.xx.99	Diğer	5.409,76	-5.409,76	0,00
İstanbul Bahçelievler Malmüdürlüğü	253.02.09	Ayırma, Sınıflandırma Makineleri	60.416,50	65.274,57	-4.858,07

Kamu idaresi cevabında, söz konusu bulguda yer alan tespitlerin daha ziyade muhasebe birimlerince yerine getirilmesi gereken işlemlerin zamanında ve tam olarak yerine getirilmemesi nedeniyle ortaya çıktığı, vergi daireleri ve defterdarlıkların gelir birimlerine ait olan taşınırlar ile Başkanlığa tahsisli olarak taşra teşkilatı tarafından kullanılan taşınmazlara ilişkin olarak hatalı kayıtların düzeltilmesi ve eksikliklerin giderilmesi amacıyla saymanlık birimleri ile irtibata geçildiği, gerekli düzeltmelerin yapılması talimatının verildiği ve bununla birlikte konunun Muhasebat Genel Müdürlüğüne de ayrıca iletildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, gerekli çalışmaların yapılarak idarenin mali tablolarında yer alan maddi duran varlıkların amortisman değerleri ile kayıtlı değerleri arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Şartları Sağlamadığı Halde KDV İstisna Belgesi Verilen Mükelleflerin Bulunması

Katma Değer Vergisi Kanunu'nda düzenlenen istisnalara ilişkin olarak vergi daireleri tarafından mükelleflere verilen belgelerinin incelenmesi sonucunda, söz konusu belgenin verilmesine yönelik olarak kontrol işlemlerinin gereği gibi yerine getirilmediği, bu nedenle şartları sağlamadığı halde istisnadan yararlanan mükelleflerin olduğu tespit edilmiştir.

KDV Kanunu'nun 13/a maddesine istinaden KDVGUT'nin II/B-1.1 bölümünde;

-Faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere, bu araçların tesliminin KDV'den istisna olduğu,

-Bu mükelleflerin bu amaç dışında kendi özel kullanımları için alımlarında istisna uygulanmayacağı,

-Araçları istisna kapsamında teslim almak isteyen mükelleflerin vergi dairesine başvurmak suretiyle Tebliğin ekinde (EK:6A) yer alan istisna belgesini almaları ve bu belgenin bir örneğini satıcılara vermeleri gerektiği,

- İstisna belgesi için başvuran mükelleflerden, durumu, iştigal konusu, aracın mahiyeti göz önüne alınarak yapılan değerlendirme sonucunda şartları taşıyanlara bağlı olduğu vergi dairesi tarafından istisna belgesi verileceği,

Belirtilmiştir.

Anılan bölümde ayrıca;

-Söz konusu istisnanın uygulama amacının ülkenin deniz ve hava ticaret filosunun geliştirilmesi, teşviki ve dış rekabetin tahammül edebilecek duruma getirilmesi olduğu,

-Bu amaca yönelik olarak istisna kapsamındaki araç ve tesislerin ise tanker gemileri, kuru dökme yük gemileri, konteyner gemileri, Ro-Ro gemileri, kruvaziyer tipi yolcu gemileri, feribot, deniz otobüsü, balıkçı gemileri gibi araçlar ile bunların ana motorları olduğu,

-Yük taşıma amaçlı olmayan, gezi, eğlence, spor ve amatör balıkçılık gibi faaliyetlerde kullanılan, ilgili mevzuata göre özel tekne ve özel yat kapsamında ve gövde boyu 24 metreye kadar olan deniz araçları istisnadan yararlanacak deniz taşıma araçları kapsamına girmediği, Bu araçların gövde boyunun 24 metreyi aşması halinde bunların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi faaliyetinde bulunanlar tarafından temininde istisnadan yararlanılması mümkün olup, özel kullanıma yönelik olarak temininde ise istisnadan yararlanılamayacağı,

-Deniz motosikletleri, paraşüt çekme tekneleri, sürat motorları, yelkenli tekneler, şişme bot gibi araçların ise istisna kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığı,

İfade edilmiştir.

Örneklem olarak seçilen vergi daireleri tarafından ilgili düzenleme kapsamında verilen istisna belgelerine yönelik olarak yapılan incelemelerde; vergi dairesi tarafından yoklama yapılmayan mükelleflerin de bulunduğu, böylelikle yoklama konusunda uygulama birliği olmadığı, istisna kapsamında olmayan ticari yat, paraşüt çekme teknesi, özel yat ve boyu 24 metrenin altında olan turistik gezi ve eğlence amaçlı kapsamında bulunan deniz araçlarına istisna belgesi verildiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin uygulama birliğinin sağlanmasına yönelik olarak ilgili birimlere gerekli talimatın verildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, KDV Kanunu'nda yer alan istisnaların şartlarını taşımayan mükelleflerin bu istisnalardan haksız yere yararlanmasıyla oluşabilecek vergi kaybının önlenmesine yönelik kontrol süreçlerinin oluşturulması ve uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: KDV İade İşlemlerine İlişkin Sözleşmelerin Damga Vergisi Takibinin Yapılmaması

Katma Değer Vergisi iade işlemlerine ilişkin olarak yapılan araştırmalarda, Yeminli Mali Müşavirler ile mükellefler arasında söz konusu verginin iade alınmasına yönelik olarak düzenlenen sözleşmelerin damga vergisinin ödenip ödenmediğinin sistemsel kontrol edilmediği tespit edilmiştir.

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun;

Birinci maddesinde, bu Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı kağıtların Damga vergisine tabi olduğu, yine bu Kanundaki kağıtlar teriminin, yazılıp imzalamak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade ettiği,

Mükellef başlıklı 3'üncü maddesinde Damga Vergisinin mükellefinin kağıtları imza eden olduğu,

"Resmi dairelerin mecburiyeti" başlıklı 26'ncı maddesinde ise resmi dairelerin ilgili memurlarının kendilerine ibraz edilen kağıtların Damga Vergisini aramaya ve vergisi hiç ödenmemiş veya noksan ödenmiş olanları bir tutanakla tespit etmeye veya bunları tutanağı düzenlemek üzere, vergi dairesine göndermeye mecbur oldukları,

İfade edilmiştir.

KDVGUT'nin IV/A3-4 numaralı bölümünde; 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 12'nci maddesinin Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan "Yeminli Mali Müşavirlerin Tasdik Edecekleri Belgeler, Tasdik Konuları, Tasdike İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" uygulamasına ilişkin genel tebliğlerle, YMM KDV İadesi Tasdik Raporu ile KDV iadesi yapılmasının usul ve esasları belirlendiği ifade edilmiştir.

Buna göre KDV iadesi yapılmasına ilişkin usullerden biri de YMM KDV iadesi Tasdik Raporu'dur. KDV iadesi alacak mükelleflerin bahse konu usul ile iade aldığı durumlarda sözleşme düzenlemek suretiyle söz konu iade işlemler YMM aracılığıyla yerine getirilmektedir.

Yapılan incelemelerde KDV iade sürecinde YMM ile mükellef arasında düzenlenen söz konusu bu sözleşmelerin damga vergisinin ödenip ödenmediğine yönelik olarak sistemsel bir

kontrolün olmadığı, vergi daireleri bazında veya ilgili memurun inisiyatifine bağlı olarak kontrol edildiği, bu nedenle bazı YMM'ler tarafından söz konusu sözleşmelere yönelik olarak herhangi bir damga vergisi beyanı yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, damga vergisi mükellefiyet durumu ve düzenlenen sözleşmelerde iade tutarına yer verilip verilmemesi durumlarına göre her bir iade talebinde iade tutarı üzerinden ayrıca damga vergisinin ödenip ödenmediğine yönelik olarak sistemsel bir kontrol sağlanmasının mümkün olamayacağı ifade edilmiştir.

Ancak bulguda yer verilen konu iade süreci tamamlanmış sözleşmeler üzerinden yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilmiştir. Bu nedenle sistemsel kontrolden yalnızca iade sürecinde yapılan kontrollerin anlaşılmaması gerekmektedir.

Söz konusu verginin vergi dairesi bazında veya ilgili memurun kişisel inisiyatifine bağlı olarak takip edilmemesi bunun yerine iade birimleri ile vergilendirme birimleri arasında gerekli koordinasyonun sağlanarak standart bir kontrol mekanizmasının oluşturulması gerektiği bu şekilde iade süreci tamamlanan sözleşmelerin damga vergisinin ödenip ödenmediğinin daha sağlıklı takip edilebileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, KDV iade sürecinde iadenin tamamlanması işlemlerine yönelik olarak yapılan sistemsel kontrollere, bahse konu verginin ödenip ödenmediğine yönelik kontrol adımlarının da eklenmesi ile vergi daireleri bazında uygulama birliği sağlanacağı ve bu vergide meydana gelebilecek kaybın önüne geçilebileceği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Mükellefler Tarafından Sisteme Yüklenen Beyannamelerde ve Mali Tablolarda Tekdüzen Hesap Planına ve Genel Muhasebe İlkelerine Aykırılıklar Bulunması

GİB elektronik tabanlı beyanname sistemine mükellefler tarafından yüklenen bilançolarda; tekdüzen hesap planı ile genel muhasebe ilkelerine aykırı olacak şekilde, dönen varlıklar ve duran varlıklar toplamı gibi ana hesap düzeyleri başta olmak üzere, aktif karakterli olup sıfır veya borç kalanı vermesi beklenen, diğer bir ifadeyle, mükellefin sahip olduğu varlıkları gösteren hesapların alacak kalanı (ters bakiye) verdiği görülmüştür.

Borç bakiyesi vermesi gereken hesapların alacak bakiyesi vermesi tekdüzen hesap planı ile genel muhasebe ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır. Bu şekilde; genel muhasebe ilkelerine ve tek düzen hesap planına aykırılığı açıkça ortada olan mali tabloların risk kriterleri

kapsamında kontrol edilmemesinin ilerleyen safhalarda farklı hata ve eksikliklere neden olacağı değerlendirilmektedir.

Buna göre; aktif karakterli bir hesap olan ve sıfır veya borç kalanı vermesi gereken kasa veya alıcılar hesabının alacak bakiyesi vermemesini sağlayacak kontrollerin arka planda sisteme entegre edilmesi ve mali tabloların bu şekilde beyanının sağlanması gerekmektedir. Aksi durum, mükelleflerin beyan ettikleri vergi matrahlarının aşındırılmasına ve bu şekilde GİB tarafından toplanması beklenen vergi gelirlerinin azalmasına yol açmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, Türk vergi sisteminin esas itibarıyla beyan esasına dayandığı, kurumlar vergisi beyannamesi ve eklerinde mükellefleri yönlendirmek amacıyla çok sayıda uyarı ve kontrolün bulunduğu, bununla birlikte, eleştiri konusu yapılan hususların da risk kriteri olarak dikkate alınarak gerektiğinde ilgili mükellefler hakkında vergi incelemesi yapılmasının mümkün bulunduğu, dolayısıyla bulguya konu edilen hususlar hakkında yapılan araştırmalar sonucunda somut olarak tespit edilen olaylar ile ilgili olarak gerek görülmesi halinde mükelleflerin incelemeye sevk edileceği ve bu mükelleflere ilgili mevzuatta öngörülen müeyyidelerin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Bulgu konusu husus 2020-2023 yılları denetimi kapsamında Başkanlığa bildirilmiş olup, 2024 yılı denetimi sonucunda da aynı uygulamaya devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, mükellefler tarafından beyannamelerin ve mali tabloların sisteme yüklenmesiyle başlayan gelir toplama sürecinin sağlıklı işlemesini garanti altına almak ve GİB tarafından tahsil edilmesi beklenen vergi gelirlerinin azalmasının önüne geçmek üzere; mali tablolarda yer alan kasa, alıcılar veya stoklar gibi aktif karakterli hesapların ters bakiye verdiği durumlara yönelik olarak, risk kriterlerine göre, beyanname vermeyi zorlaştırmayacak ve vergiye gönüllü uyumu azaltmayacak şekilde kontrollerin uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Finansman Gider Kısıtlamasına Uyulmaması Nedeniyle Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

GİB'e 2023 yılına ilişkin beyanname veren bazı kurumlar vergisi mükelleflerinin beyanname ve eki mali tablolarını hazırlarken finansman gider kısıtlamasına uymadığı, katlandıkları finansman giderlerinin mevzuat ile belirlenen kısmını kanunen kabul edilmeyen giderlere ilave etmediği tespit edilmiştir.

Şirketlerin gerek duyduğu finansman ihtiyaçlarını özkaynakları ile karşılamalarını teşvik etmek ve özkaynaklarını güçlendirmek amacıyla 2013 yılında düzenlenen finansman gider kısıtlaması, 2021 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun *"Kabul edilmeyen indirimler"* başlıklı 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri hariç olmak üzere, kullandıkları yabancı kaynaklar öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere, Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan kısmın kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınamayacağı ve bu tutarın kanunen kabul edilmeyen gider (KKEG) olarak raporlanacağı belirtilmiştir.

Buna göre, kullandıkları yabancı kaynaklar sahip olduğu özkaynaklardan fazla olan kurumlar vergisi mükelleflerinin, aşan kısımla sınırlı olmak üzere, yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'luk kısmını, kurum kazancının tespitinde KKEG olarak dikkate almaları gerekmektedir. Ancak, yatırımın maliyetine eklenmiş olan yabancı kaynaklardan doğan gider ve maliyet unsurları %10'luk söz konusu kısıtlamaya tabi olmayacaktır.

Ancak, Başkanlığın elektronik tabanlı beyanname sistemine mükellefler tarafından yüklenen mali tablolar üzerinde yapılan incelemelerde; bazı mükelleflerin finansman gider kısıtlamasına uymadığı, finansman giderlerinin mevzuat ile belirlenen kısmını kanunen kabul edilmeyen giderlere ilave etmediği, bu nedenle Başkanlığın toplamakla yükümlü olduğu vergi gelirlerinde aşınmaya neden olunduğu görülmüştür.

Bulgu konusu hususa 2022 ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, finansman gider kısıtlamasının etkin bir şekilde uygulanabilmesi ve vergi kayıplarının önlenebilmesi için mükelleflerin bilgilendirilmesi ve rehberlik faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir. Bununla birlikte, beyan edilen finansman giderlerinin mevzuata uygunluğunun daha etkin şekilde izlenebilmesini teminen vergiye uyumu azaltmayacak şekilde dijital denetim ve kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Vergi

incelemelerinde finansman gider kısıtlamasına yönelik kontrollerin sıkılaştırılması kamu gelirlerinin korunmasına katkı sağlayacak olup, vergi mevzuatındaki belirsizliklerin giderilmesi mükelleflerin düzenlemelere tam uyum göstermesini kolaylaştıracaktır. Bu doğrultuda, Başkanlık tarafından gerekli tedbirlerin alınması ve uygulamada karşılaşılan aksaklıkların giderilmesine yönelik düzenlemelerin yapılmasıyla vergi matrahının aşınması engellenecektir.

BULGU 5: Mükellefler Tarafından Şüpheli Ticari Alacak Tutarlarının Üzerinde Karşılık Ayrılması Suretiyle Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

GİB'e 2023 yılında mükelleflerce verilen kurumlar vergisi beyannamelerine ek mali tablolardan olan ayrıntılı bilançolarda; şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabı, şüpheli ticari alacaklar hesabından fazla olan mükellefler bulunduğu, böylelikle kurumlar vergisi matrahlarının aşındığı görülmüştür.

213 sayılı VUK'un "Şüpheli alacaklar" başlıklı 323'üncü maddesinde; ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla dava veya icra safhasında bulunan alacaklar ile yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan ve Kanun'da belirtilen tutarları aşmayan alacakların şüpheli alacak sayılacağı ve bu alacaklar için değerleme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabileceği ifade edilmiştir.

Ayrıca, 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde; şüpheli ticari alacaklar hesabının ödeme süresi geçmiş ve bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış senetli ve senetsiz alacakları kapsadığı ve tahsili şüpheli hale gelmiş olan alacakların ilgili hesapların alacağı karşılığında bu hesaba borç yazılarak normal alacaklardan çıkarılacağı ve alacağın tahsilinin veya tahsil edilemeyeceğinin kesinleşmesi durumunda bu hesaba alacak kaydedileceği; şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabının ise, şüpheli ticari alacaklar için ayrılan karşılıkları içerdiği ve hesaplanan karşılık tutarının bu hesaba alacak, "654-Karşılık Giderleri Hesabı"na borç kaydedileceği belirtilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; şüpheli ticari alacaklar hesabı aktif karakterli bir hesap olup bu özelliği ile borç bakiyesi vermesi, işletmenin şüpheli hale gelmiş bir ticari alacağı bulunmadığı hallerde ise bakiye vermemesi gerekmektedir. Ayrıca, "128-Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı"nın tanımı ve 213 sayılı VUK'un "Şüpheli Alacaklar" başlıklı 323'üncü maddesinde açıklandığı üzere, bir alacak şüpheli hale geldikten

sonra tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir ve karşılık ayrılması halinde "129-Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabı" kullanılmalıdır. Bu durumda "128-Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı" ile "129-Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabı"nın birbiri ile karşılıklı olarak çalışması gerekmektedir.

Ancak, 2023 mali yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannameleri ile beyanname eki gelir tablosu ve bilançoların incelenmesi neticesinde, şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabı şüpheli ticari alacaklar hesabından fazla olan mükellefler bulunması nedeniyle kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde vergi matrahının azalmasına yol açıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından verilen cevapta özetle; tespit edilen bulgunun muhasebe hatalarından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Pilot olarak seçilen ilde eğer bu durumun vergi kaybına yol açtığı tespit edilirse, ilgili risk kriterleri göz önünde bulundurularak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamında özel usulsüzlük cezası da dahil olmak üzere gerekli yaptırımların uygulanacağı belirtilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2021, 2022 ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, mükellefler tarafından beyan edilen şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabının, şüpheli ticari alacaklar hesabından fazla olması, beyan edilen kazanç ve kurumlar vergisi matrahının hatalı hesaplanmasına yol açarak vergi kayıplarına neden olabilmektedir. Bu çerçevede, beyan edilen finansal verilerin doğruluğunu sağlamak amacıyla denetim ve kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi ve risk odaklı kontrollerin uygulanması gerekmektedir. Bununla birlikte, gerçekleştirilecek denetimlerin, beyanname verme süreçlerini zorlaştırmayacak ve vergiye gönüllü uyumu olumsuz etkilemeyecek şekilde tasarlanması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, başkanlık tarafından gerekli tedbirlerin alınması ve uygulamada karşılaşılan aksaklıkların giderilmesine yönelik düzenlemelerin yapılmasıyla vergi matrahının aşınması engellenmelidir.

BULGU 6: Mükellefler Tarafından Yapılan Reeskont İşlemlerinde Mevzuata Uyulmaması Sonucu Vergi Matrahlarının Aşınması

GİB'e 2023 yılına ilişkin beyanname veren bazı kurumlar vergisi mükelleflerinin, alacak senetlerini reeskont işlemine tabi tutarken borç senetlerine reeskont işlemi uygulamadıkları ve böylelikle, mükelleflerce reeskont faiz giderleri matrahta indirim olarak dikkate alınırken

reeskont faiz gelirlerinin matraha eklenmediği ve Başkanlığın toplamakla yükümlü olduğu vergi gelirlerinde aşınmaya neden olunduğu görülmüştür.

213 sayılı VUK'un 281'inci maddesinde alacakların, 285'inci maddesinde de borçların mukayyet değerleriyle değerleneceği, henüz vadesi gelmemiş alacak ve borcun senede bağlı olmak, işletmede doğmak ve henüz vadesi gelmemiş olmak şartıyla dönemsellik ilkesinin bir gereği olarak değerleme günündeki kıymetine indirgenebileceği belirtilmektedir. Senede bağlı alacak ve borç tutarı içinde yer alan vade farkının hesaplanıp ilgili olduğu döneme aktarılmasını sağlayan bir değerleme kavramı olan reeskont işlemi, mükellefler açısından ihtiyari bırakılmış, diğer bir ifadeyle, 213 sayılı VUK mükelleflere, alacak ve borç senetlerini reeskonta tabi tutup tutmamaları konusunda seçimlik hak tanımıştır. Ancak, alacak senetlerini reeskont işlemine tabi tutan mükelleflerin, borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutması hususu ihtiyari değil zorunlu tutulmuştur. Bu zorunluluğun getirilmesi ile kanun koyucu; alacak senetlerini reeskonta tabi tutan ve hesapladığı tutarı reeskont faiz gideri olarak vergi matrahından indiren mükellefe borç senetlerini de reeskonta tabi tutturmak suretiyle, hesaplanacak reeskont faiz gelirinin matraha ilave edilmesini ve vergi matrahının aşınmasını engellemeyi garanti altına almayı amaçlamaktadır.

Ancak, 2023 mali yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannameleri ile beyanname eki gelir tablosu ve bilançoların incelenmesi neticesinde; alacak senetlerini reeskont işlemine tabi tutarak hesapladıkları reeskont faiz giderlerini vergi matrahından indiren bazı mükelleflerin, mali tablolarındaki borç senetleri için reeskont işlemi uygulamadığı tespit edilmiştir.

Bulgu konusu husus 2020,2021,2022 ve 2023 yılı denetimi kapsamında Başkanlığa bildirilmiş olup, 2024 yılı denetimi sonucunda da aynı uygulamaya devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, bazı mükellefler tarafından alacak senetlerine reeskont uygulanırken borç senetlerine reeskont uygulanmaması, finansal tabloların gerçeği yansıtmamasına ve vergi matrahının aşınmasına yol açabilmektedir. Bu durum, mükellefler arasında vergisel yükümlülüklerin eşit ve adil şekilde yerine getirilmesini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu çerçevede, dönem sonu işlemlerinde tutarlılığın sağlanması ve mali tabloların doğruluğunun artırılması amacıyla, reeskont uygulamalarına yönelik dijital denetim ve kontrollerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, yapılacak kontrollerin beyanname verme süreçlerini zorlaştırmayacak ve vergiye gönüllü uyumu olumsuz etkilemeyecek şekilde tasarlanması önem arz etmektedir. Ayrıca, mükelleflerin doğru uygulamalar konusunda

bilgilendirilmesi ve rehberlik faaliyetlerinin artırılması, mevzuata tam uyumu teşvik edecektir. Bu doğrultuda, başkanlık tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygulamada karşılaşılan aksaklıkların giderilmesi sağlanarak vergi matrahının aşınması engellenmelidir.

BULGU 7: Konusu Kalmayan Alacakların Kişilerden Alacaklar Hesabında İzlenmeye Devam Edilmesi

Bazı alacakların önceki yıllarda tahsil edilmesine veya sorumlularca yapılan itiraz üzerine terkin edilmesine rağmen 140-Kişilerden Alacaklar Hesabında izlenmeye devam edildiği görülmüştür.

MYMY'nin 140-Kişilerden Alacaklar Hesabının işleyişine ilişkin açıklamaların yer aldığı 84'üncü maddesinin (b) fıkrasının 1'inci bendinde kişilerden alacaklar hesabında kayıtlı alacaklardan nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların bu hesaba alacak, 100-Kasa Hesabı veya 102-Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç kaydedileceği; 7'nci bendinde herhangi bir kanun veya kararla bu hesapta kayıtlı alacaklardan kısmen veya tamamen silinmesi gerekenlerin de bu Hesaba alacak, 630-Giderler Hesabına borç kaydedileceği ifade edilmektedir.

Dolayısıyla 140-Kişilerden Alacaklar Hesabında izlenen alacaklarla ilgili tahsilat yapıldığında bu hesabın kapatılarak karşılığında tahsilatın şekline göre ilgili diğer hesapların kullanılması, bir kanun veya kararla bu hesapta kayıtlı alacaklardan kısmen veya tamamen silinmesi gereken tutarlar için de bu hesabın kapatılarak karşılığında 630-Giderler Hesabının kullanılması gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemede cari yılda 140-Kişilerden Alacaklar Hesabında izlenen bazı alacakların önceki yıllarda anapara ve faiz tutarlarının tamamen tahsil edildiği fakat tahsil edilen tutarların 333-Emanetler Hesabında bekletilerek 140-Kişilerden Alacaklar Hesabında yapılması gereken muhasebe kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, 140-Kişilerden Alacaklar Hesabında izlenen alacakların takip, tahsil ve izleme faaliyetlerinin ilgili mevzuat kapsamında titizlikle sağlanması hususunda taşra birimlerine talimat verildiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, İdare mali tablolarının doğru ve güvenilir bilgi sağlamasını temin etmek için 333-Emanetler Hesabında bekleyen tutarların kaynağına ilişkin detaylı bir inceleme yapılması ve bu tutarların ilgili işlemlerle doğru şekilde ilişkilendirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca tahsil edilmiş olan alacaklara ait 140-Kişilerden Alacaklar Hesabında gerekli muhasebe kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 8: Başkanlığın Taraf Olduğu Davalardan Kaynaklanan Mevcut Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmemesi ve Koşullu Yükümlülüklerin Varlıkların Açıklanmaması

GİB'in taraf olduğu davalardan kaynaklanan mevcut yükümlülüklere mali tablolarda yer verilmediği, koşullu varlık ve yükümlülüklerin ise mali tablo dipnotlarında açıklanmadığı görülmüştür.

GYMY'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde; ihtiyatlılık ilkesi gereği, muhasebe uygulamasında muhtemel risklere ve olaylara karşı bu Yönetmelik'te belirtilen durumlarda karşılık ayrılacağı; 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ise Yönetmelik'te belirtilen durumlarda ayrılan karşılıkların gider olarak muhasebeleştirilip raporlanacağı, koşullu yükümlülüklerden kaynaklanan ve kamu idarelerinden ekonomik bir fayda veya hizmet potansiyeli içeren kaynakların çıkışına neden olabileceği güvenilir bir biçimde tahmin edilen tutarlar için karşılık ayrılarak faaliyet sonuçları tablosuna yansıtılacağı hüküm altına alınmıştır.

MYMY'de, karşılık ayrılma şartlarını sağlayan yükümlülüklerin kısa ya da uzun vadeli olma durumlarına göre 379/479-Diğer Borç ve Gider Karşılıkları Hesaplarına kaydedilmesi öngörülmüştür. GYMY'nin 40'ıncı maddesinde ise koşullu yükümlülük ve varlıkların nazım hesaplar ana hesap grubunda ihtiyaca göre açılacak hesaplarda izleneceği belirtilmiştir.

Karşılıklar, koşullu yükümlülükler ve koşullu varlıklara ilişkin 19 numaralı Devlet Muhasebesi Standardında da (DMS 19), anılan Standart kapsamına giren karşılıkların mali tablolara yansıtılabilmesi;

1. Geçmişteki bir olaydan kaynaklanan hukuki veya zımni kabulden doğan bir yükümlülüğün bulunması,

2. Yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda veya hizmet sunumu potansiyeli içeren kaynakların kurum ya da kuruluştan çıkmasının muhtemel olması,

3. Yükümlülük tutarının güvenilir bir biçimde tahmin edilebiliyor olması,

şartlarının birlikte var olmasına bağlanmıştır. Buna göre şayet geçmişteki bir olaydan kaynaklanan bir yükümlülüğün doğma ihtimali olmakla birlikte henüz kesin değilse veya mevcut bir yükümlülüğün olduğu bilindiği halde buna ilişkin olarak kurumdan kaynak çıkışı ihtimali düşükse ya da var olan yükümlülük tutarı yeterince güvenilir bir biçimde tahmin edilemiyorsa, karşılık ayırmak mümkün değildir. Bu durumda söz konusu olan koşullu yükümlülüktür. Kamu idaresine gelecekte ekonomik yarar sağlama olasılığı bulunan ve henüz kesin olmayan olayların bulunması halinde ise koşullu varlıklar açıklanmalıdır. Karşılıkların aksine, koşullu yükümlülükler ve koşullu varlıklara mali tablolarda yer verilmesi mümkün olmayıp, bu kalemler mali tablo dipnotlarında gösterilmelidir.

Diğer yandan, yine DMS-19'da kurum veya kuruluşla diğer taraflar arasında koşullu yükümlülük veya varlıklar konusunda anlaşmazlık olduğunda, açıklama hükümleri nedeniyle kurum veya kuruluşun konumunun ciddi bir şekilde zarar görmesinin tahmin edildiği durumlarda kuruluşun söz konusu bilgiyi açıklamak zorunda olmadığı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ve DMS 19 açıklamaları birlikte değerlendirildiğinde, kamu idarelerinin taraf oldukları ve henüz kesinleşmemiş davaların sonuçlarıyla ilgili gerçekçi tahminlerde bulunarak karşılık ayırma koşullarını sağlayanlarla ilgili karşılık ayırmaları gerekmekte, bu şartları sağlamayan yükümlülükler ise koşullu yükümlülük olarak mali tablo dipnotlarında açıklanmalıdır. Yine yasal yollarla takip edilen ve idareye ekonomik yarar sağlama potansiyeli bulunan hak talepleri, koşullu varlık olarak mali tablo dipnotlarında gösterilmelidir. Şayet idarenin, açıklama hükümleri nedeniyle ciddi bir şekilde zarar görmesi tahmin ediliyorsa, koşullu yükümlülük ve varlıklara ilişkin açıklama yapılmamasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda da taraf olunan her dava mutlaka kendi koşulları özelinde bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Yapılan incelemeler neticesinde, GİB Hukuk Müşavirliği ve vergi dairesi başkanlıkları hukuk büroları tarafından takip edilmekte olan, geçmişteki olaylardan kaynaklanan ve GİB'in taraf olduğu çeşitli davaların bulunduğu, ancak idare tarafından hukuki veya zımni kabulden doğan yükümlülüklerinin olup olmadığının değerlendirilmediği, karşılık ayırma şartlarını

sağlayanlara ilişkin olarak ise karşılıkların ayrılmadığı ve herhangi bir koşullu varlık ya da yükümlüğün nazım hesaplarda izlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, DMS-19'a göre kurum veya kuruluşla diğer taraflar arasında koşullu yükümlülük veya varlıklar konusunda anlaşmazlık olduğunda, açıklama hükümleri nedeniyle kurum veya kuruluşun konumunun ciddi bir şekilde zarar görmesinin tahmin edildiği durumlarda kuruluşun söz konusu bilgiyi açıklamak zorunda olmadığı ifade edilmiş olsa da; GYMY ve MYMY hükümleri ve DMS 19 açıklamaları birlikte değerlendirildiğinde, kamu idarelerinin taraf oldukları ve henüz kesinleşmemiş davaların sonuçlarıyla ilgili gerçekçi tahminlerde bulunarak karşılık ayırma koşullarını sağlayanlarla ilgili karşılık ayırmaları bir zorunluluktur. Bu şartları sağlamayan yükümlülüklerin koşullu yükümlülük olarak; yine yasal yollarla takip edilen ve idareye ekonomik yarar sağlama potansiyeli bulunan hak taleplerinin ise koşullu varlık olarak mali tablo dipnotlarında gösterilmesi ise esas olmakla birlikte; Standartta bu uygulama belirli haller için ihtiyari kılınmıştır. Ancak, her halükarda idare tarafından öncelikle taraf olunan her dava için kendi koşulları özelinde bir değerlendirme yapılması, bu davalardan karşılık ayrılması gerekenler için karşılık ayrılması, diğerleri için ise koşullu yükümlülük veya varlık olarak açıklanmalarına veya yeterli gerekçelerin bulunması halinde açıklama yapılmamasına karar verilmesi gerekmektedir.

Bulgu konusu hususa 2018 ve 2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak muhasebenin "ihtiyatlılık" ilkesi gereği, İdare tarafından taraf olunan davalardan kaynaklanabilecek karşılıklar ile koşullu varlık ve yükümlülüklere ilişkin gerekli tahmin ve değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: İş Avans ve Kredilerinin Yasal Sürelerinde Mahsup Edilmemesi

Harcama yetkilisi mutemetlerine verilen iş avans ve kredilerinin süresi içinde mahsup edilmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun (KMYKK) "Ön ödeme" başlıklı 35'inci maddesinin;

Birinci fıkrasında, harcama yetkilisinin uygun görmesi ve karşılığında ödeneğinin saklı tutulması kaydıyla ve ilgili kanunlarında öngörülen haller ile gerçekleştirme işlemlerinin

tamamlanması beklenilemeyecek ivedi veya zorunlu giderler için avans vermek veya kredi açmak suretiyle ön ödemenin yapılabileceği,

Beşinci fıkrasında ise, ön ödeme yapılan her mutemedin harcadığı tutara ilişkin kanıtlayıcı belgelerini, ilgili kanunlarında belirtilmemiş olması halinde avanslarda 1 ay, kredilerde ise 3 ay içinde muhasebe yetkilisine vermek ve artan tutarı iade etmekle yükümlü olduğu, süresi içerisinde mahsup edilemeyen avanslar hakkında ise 6183 sayılı AATUHK hükümlerinin uygulanacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Ön Ödeme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "Ön ödemelerde mahsup süresi ve sorumluluk" başlıklı 11'inci maddesinin altıncı fıkrasında da, mutemetlerce süresi içinde mahsup edilmeyen avanslar hakkında 6183 sayılı AATUHK hükümlerinin uygulanacağı, kanunen geçerli bir mazereti olmaksızın avansları süresinde mahsup etmeyen mutemetler hakkında, ayrıca tabi oldukları personel mevzuatının disiplin hükümlerine göre işlem yapılacağı, kurum içi veya kurum dışından görevlendirilenlere yolluk ve diğer giderleri karşılığı verilen avanslardan süresinde mahsup edilmeyenler hakkında ise özel kanunlarındaki hükümlerin de uygulanacağı belirtilmiştir.

MYMY'nin 160-İş avans ve kredileri hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 102'nci maddesinin altıncı fıkrasında ise; iş avans ve kredileri hesabında kayıtlı bulunan avans ve kredi tutarlarından süresi içinde mahsup veya iade edilmeyenlerin bu hesaba alacak, sorumluları adına 140 Kişilerden alacaklar hesabına borç kaydedilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Ancak yapılan incelemelerde, bazı vergi dairesi müdürlükleri tarafından verilen avans ve kredilerin yasal sürelerinde mahsup veya artan tutarın iade edilmediği, ayrıca söz konusu avans ve kredileri süresi içinde mahsup etmeyen mutemetler adına 140 Kişilerden Alacaklar Hesabına borç kaydının yapılmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin olarak gereğinin yapılması amacıyla Kurumun taşra teşkilatına gerekli talimatların verildiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2022-2023 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak verilen iş avans ve kredilerinin vergi dairesi müdürlükleri tarafından yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine uygun olarak takip edilmesi, avans ve kredilerin yasal sürelerinde mahsup veya iade edilmesi, süresinde mahsup edilmeyen avans ve kredilerin 140 Kişilerden alacaklar hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 10: Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Mükellefler Tarafından Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlere Eklenmemesi Sonucu Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

2023 yılına ilişkin beyanname veren bazı kurumlar vergisi mükelleflerinin beyanname ve eki mali tabloları incelendiğinde; kıdem tazminatı karşılığı olarak ayırdıkları ve henüz ödemesini gerçekleştirmedikleri tutarları, Kanunen Kabul Edilmeyen Gider (KKEG) olarak dikkate almadıkları, beyanname düzenlerken KKEG kısmına eklemedikleri ve bu nedenle Başkanlığın toplamakla yükümlü olduğu vergi gelirlerinde aşınmaya neden olunduğu tespit edilmiştir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 6'ncı maddesinde; kurumlar vergisinin, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı, safi kurum kazancının tespitinde de Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

193 sayılı GVK'nin 40'ıncı maddesinin 3'üncü bendinde; işle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar¸ ziyan ve tazminatların safi ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilebileceği hükme bağlanmıştır. Kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilebilmesi için İş Kanunu'na göre işçinin kıdem tazminatına hak kazanması ve hak edilen kıdem tazminatının da işçiye ödenmiş olması gerekmektedir. Tahakkuk etmiş olsa da ödenmemiş kıdem tazminatının gider yazılması mümkün değildir. İş Kanunu'nun işverenlere yüklediği yükümlülükler nedeniyle ödenen kıdem tazminatları, ihbar tazminatı, iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle ödedikleri tazminatlar ile işveren veya çalıştırdığı bir kimsenin başkasına zarar veren fiili nedeniyle Borçlar Kanunu hükümlerine göre ödedikleri tazminatlar gider yazılabilmektedir. Ancak, kıdem tazminatları için ayrılan ve henüz ödenmemiş karşılıkların gider olarak dikkate alınması mümkün değildir. Sadece ödenen kıdem tazminatlarının gider olarak yazılması mümkün olacaktır.

Bununla birlikte GVK'nin 41'inci ve KVK'nın 11'inci maddelerinde; safi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün olmayan harcamalar sayılmış olup; bu maddelerde yer alan ve ticari bilanço kârının tespiti aşamasında gider olarak dikkate alınan harcamaların Kanunen Kabul Edilmeyen Gider olarak kurum kazancına ilave edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Ancak, 2023 mali yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannameleri ile beyanname eki gelir tablosu ve bilançoların incelenmesi neticesinde; bazı mükelleflerin kıdem tazminatı karşılıklarında bir önceki yıla göre ortaya çıkan artışın işçilere henüz ödenmeyen kısımlarının, beyanname düzenlerken Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlere ilave edilmediği, bunun sonucunda söz konusu mükelleflerin kurumlar vergisine esas vergi matrahının aşındığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer verilen hususların risk kriteri olarak dikkate alınmasının ve gerektiğinde ilgili mükellefler hakkında vergi incelemesi yapılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2022-2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, söz konusu matrahların hesaplanmasında ve beyanında mükellef bazında ortaya çıkan; ilgili mali yıla ilişkin kanunen kabul edilmeyen giderlerin olması gerekenden daha düşük gösterilmesi şeklinde vergi matrahının aşınmasına yol açacak uygulamaların önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, risk kriterlerine göre, beyanname vermeyi zorlaştırmayacak ve vergiye gönüllü uyumu azaltmayacak şekilde dönem sonu işlemlerine ilişkin kontrollerin uygulamaya geçirilerek vergi matrahının aşınmasının engellenmesi gerekmektedir.

BULGU 11: Mükellefler Tarafından Türkiye Dışında Elde Edilen Kazançlar İçin Yurtdışında Ödenen Vergilerin Kurumlar Vergisi Genel Oranından Fazla Olacak Şekilde İndirim Konusu Yapılması

Yabancı ülkelerde elde edilen kazançlar üzerinden ödenen vergiler 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki nispetlere göre indirim konusu yapılması gerekirken, bu kazançlar üzerinden tarh olunan miktarlardan fazla olacak şekilde verginin indirime konu edildiği görülmüştür.

5520 sayılı Kanun'un "Yurt dışında ödenen vergilerin mahsubu" başlıklı 33'üncü maddesinin birinci fıkrasında; yabancı ülkelerde elde edilerek Türkiye'de genel sonuç hesaplarına intikal ettirilen kazançlardan mahallinde ödenen kurumlar vergisi ve benzeri vergilerin, Türkiye'de bu kazançlar üzerinden tarh olunan kurumlar vergisinden indirilebileceği; dördüncü fıkrasında ise, yurt dışı kazançlar üzerinden Türkiye'de tarh olunacak vergilere mahsup edilebilecek tutarın, hiç bir surette yurt dışında elde edilen kazançlara kurumlar vergisi oranının uygulanmasıyla bulunacak tutardan fazla olamayacağı, bu sınır dâhilinde, ilgili bulunduğu kazancın Türkiye'de genel sonuç hesaplarına intikal ettirildiği hesap döneminde tamamen veya kısmen indirilemeyen vergilerin, bu dönemi izleyen üçüncü hesap dönemi sonuna kadar indirim konusu yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; yurt dışı kazançlar üzerinden ödenip Türkiye'de tarh olunacak vergilerden mahsup edilebilecek yurt dışında ödenen kurumlar vergisi ve benzeri vergiler, hiçbir surette yurt dışında elde edilen kazançlara Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranının uygulanmasıyla bulunacak tutardan fazla olamayacaktır. Diğer bir ifadeyle, bu oranı sağlayan tutar ya da bu orandan daha azı için mahsup işlemi gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca, yurt dışında ödenen vergilerin Türkiye'de hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsup edilmesi istendiğinde, Türkiye'deki vergi matrahına dâhil edilen yurt dışı kazanç tutarının bu vergileri de içerecek şekilde brütleştirilmiş olması gerekmektedir.

Ancak, 2023 mali yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannameleri ile beyanname eki gelir tablosu ve bilançoların incelenmesi neticesinde, bazı mükelleflerce Türkiye dışında elde edilen kazançlar için ödenen vergilerin 5520 sayılı Kanun'un 32'inci maddesi ile belirlenen %25 kurumlar vergisi genel oranından fazla olacak şekilde indirim konusu yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer verilen hususların risk kriteri olarak dikkate alınmasının ve gerektiğinde ilgili mükellefler hakkında vergi incelemesi yapılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2021 ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, Türkiye dışında elde edilen kazançlar için ödenen vergilerin kurumlar vergisi genel oranından fazla olacak şekilde indirim

konusu yapılması beyan edilen kazancın ve dolayısıyla kurumlar vergisi matrahı ile vergi tutarının hatalı hesaplandığına işaret etmekte olup, bu durum kurumlar vergisinin olması gerekenden eksik tahsil edilmesi riskine yol açmaktadır. Bu nedenle, risk kriterlerine göre beyanname vermeyi zorlaştırmayacak ve vergiye gönüllü uyumu azaltmayacak şekilde kontrollerin uygulamaya geçirilerek vergi matrahının aşınmasının engellenmesi gerekmektedir.

BULGU 12: Kurumlar Vergisi Beyannamesi ve Eki Mali Tablolarda Yer Alan Kâr Tutarlarının Birbirinden Farklı Olması

GİB elektronik tabanlı beyanname sistemine mükellefler tarafından 2023 yılında yüklenen kurumlar vergisi beyannameleri ve eki mali tablolardan olan ayrıntılı bilanço ve gelir tablolarında yer alan kâr tutarlarının birbirinden farklı olduğu ancak ilgili vergi dairelerince söz konusu farklılığa ilişkin olarak herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

5520 sayılı KVK'nın "Beyan esası" başlıklı 14'üncü maddesinin 8'inci fıkrasında, beyannamelerin şekil, içerik ve eklerinin Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirleneceği ve mükelleflerin beyanlarını bu beyanname ile yapmak veya bu beyannamelerde yazılı bilgilere uygun olarak bildirmek zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır.

Anılan Kanun'un ikinci ve üçüncü kısımlarının birinci bölümlerinde sırasıyla tam ve dar mükellefler için matrahın nasıl tayin edileceği ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Buna göre kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanmaktadır. Safi kurum kazancı ise, kurumların muhasebe kayıtlarında kâr veya zarar hesaplarında izlenmektedir.

1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre, 690-Dönem Kârı/Zararı Hesabı dönem sonlarında sonuç hesaplarında yer alan gelir ve gider hesaplarının aktarıldığı bir hesap olup, gelir hesapları bu hesabın alacağına, gider hesapları borcuna kaydedilir. Hesabın kalanı vergiden önceki dönem kârı veya zararını göstermekle beraber; alacak bakiyesi vermesi ticari bilanço kârını, borç bakiyesi vermesi ise ticari bilanço zararını göstermektedir. Kurumlar vergisi beyannamesinde "Ticari bilanço kârı" veya "Ticari bilanço zararı" olarak yer alan bu tutarın, kurumlar vergisi beyannamesi eki olarak sunulan mali tablolarda yer alan 690-Dönem Kârı/Zararı Hesabına eşit olması gerekmektedir. Yine aynı Tebliğ'de 690-Dönem Kâr/Zararı Hesabı ile 691-Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları Hesaplarının karşılıklı olarak kapatılması sonucu bulunan fark olarak

tanımlanan ve vergi sonrası net dönem kârı/zararını gösteren 692-Dönem Net Kârı/Zararı Hesabının da beyanname eki mali tablolarda eşit olması gerekmektedir.

Ancak, 2023 yılında kurumlar vergisi mükelleflerince vergi dairelerine sunulan beyannameler ile eklerinin incelenmesinde;

-Beyannamedeki ticari bilanço kârı ile ayrıntılı gelir tablosunda yer alan dönem kârı tutarlarının farklı olduğu örnekler bulunduğu,

-Beyannamelerde vergi öncesi kârı gösteren ticari bilanço kârı yerine dönem net kârının yazıldığı ve hesaplamaların bu tutar üzerinden yapıldığı örnekler bulunduğu,

-Bilanço ve gelir tablolarında yer alan dönem net kârı tutarları eşit olmayan mükelleflerin bulunduğu,

- Vergi dairelerince yukarıda belirtilen nitelikteki uyumsuzlukları tespit etmeye yönelik gerekli kontrol mekanizmalarının işletilmemesi sebebiyle mükellefler tarafından beyannameye yanlış girilen matrah tutarları üzerinden kurumlar vergisi hesaplanarak ilgili alacak hesaplarına hatalı tahakkuk kayıtları yapıldığı, tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer verilen hususların risk kriteri olarak dikkate alınmasının ve gerektiğinde ilgili mükellefler hakkında vergi incelemesi yapılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2022-2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, beyanname ile eki bilanço ve gelir tablosunda yer alan kâr tutarlarının örtüşmemesi, kurumlar vergisi matrahının ve buna bağlı olarak kurumlar vergisi tutarının sağlıklı hesaplanmadığına işaret etmekte olup, bu durum GİB'in mali tablolarında yer alan 12-Faaliyet Alacakları hesap grubu ile 600-Gelirler ve 800-Bütçe Gelirleri Hesaplarına yapılan kayıtların güvenilirliğini etkilemekte ve GİB tarafından kurumlar vergisi gelirinin olması gerekenden eksik tahsil edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, risk kriterlerine göre, beyanname vermeyi zorlaştırmayacak ve vergiye gönüllü uyumu azaltmayacak şekilde dönem sonu işlemlerine ilişkin kontrollerin uygulamaya geçirilerek vergi matrahının aşınmasının engellenmesi gerekmektedir.

BULGU 13: Başka Kamu İdarelerinin Hatalı İşlemleri Nedeniyle Kaybedilen Davalarda Rücu Yoluna Gidilmemesi

İlgili kanunlarınca idari bir yaptırım olarak para cezası vermeye yetkili kamu idarelerince takip ve tahsil edilmek üzere vergi dairesi müdürlüklerine gönderilen, sonraki süreçte kazai bir hüküm veya diğer idari işlemler nedeniyle ortadan kalkan idari para cezalarına ilişkin olarak cezayı kesen kamu idaresince kamu alacağının nihai durumuna ilişkin bildirim yükümlülüğüne uyulmadığı, bu nedenle kamu alacağına ilişkin olarak düzenlenen ödeme emirlerinin iptaline yönelik olarak yapılan takip ve dava masraflarının Başkanlık bütçesinden karşılandığı, ancak söz konusu masraflara kasıt, kusur ve ihmali neticesinde sebebiyet veren diğer kamu idaresi personeline rücu edilmediği görülmüştür.

Anayasa'nın konuya ilişkin "Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence" başlıklı 129'uncu maddesinin beşinci fıkrasında; memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiş; söz konusu hükme uygun olarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Kişisel sorumluluk ve zarar" başlıklı 12'nci maddesinde ise Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesinin esas olduğu hüküm altına alınmıştır.

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in konuya ilişkin "Kamu zararının belirlenmesi" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi hükmü ile kamu idaresinin yükümlülüklerinin mevzuatına uygun bir şekilde yerine getirilmemesi nedeniyle kamu idaresine faiz, tazminat, gecikme zammı, para cezası gibi ek mali külfet getirilmesi hali kamu zararının nedenlerinden biri olarak belirlenmiştir. Yine anılan Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde; kamu zararının oluşmasına sebep olan kamu görevlisi sorumlu şeklinde adlandırılmış, 5'inci maddesinin birinci fıkrası ile Kanun'un ilgili maddeleri gereğince, kamu görevlileri; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, yönetilmesinden, kullanılmasından, korunmasından, kötüye kullanılmaması ve her an hizmete hazır bulundurulması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu tutulmuşlar, 7'nci maddesinin birinci fıkrası ile de kamu zararının 6'ncı maddede belirtilen hususlar göz önünde bulundurulmak suretiyle kontrol, denetim veya inceleme, Sayıştayca kesin hükme bağlama ve

adli, idari veya askeri yargılama sonucunda tespit edileceği ifade edilmiştir.

12.05.2017 tarih ve 26520 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 442 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği'nin "İdari Para Cezalarının Kesinleşmesi" başlıklı III/C bölümünde de; tahsilatın ön koşulunun idari para cezası yaptırımı uygulamasına yetkili idarelerce kesilen cezaların kesinleşmesi olduğu, kesinleşmenin ise kanun yollarının tüketilmesine bağlı olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Ancak yapılan incelemelerde; ilgili kanunlarınca idari bir yaptırım olarak para cezası vermeye yetkili kamu idareleri tarafından kesilen para cezalarının ceza kesinleşmeden tahsili amacıyla vergi dairesi müdürlüklerine gönderildiği, sonraki süreçte söz konusu cezaların dava yoluyla veya nezdinde ceza kesilenlerce yapılan haklı itirazlar sonucunda idari bir işlem ile ortadan kaldırıldığı, ancak ilgili idarelerce cezaların ortadan kalkmasına esas mahkeme ilamları ve idari işlem sonuçlarına ilişkin yazıların tahsile yetkili vergi dairesi müdürlüklerine gönderilmediği, bu defa nezdinde ceza kesilenler tarafından vergi dairesi müdürlüklerince düzenlenen ödeme emirlerinin iptaline yönelik olarak dava açıldığı, dava konusu kalmayan işbu durumlarda ise açılan davalardan doğan başvurma harcı, karar harcı, vekâlet harcı, posta gideri ve dosya ücretinden oluşan yargılama giderlerinin Başkanlık bütçesinden ödendikten sonra söz konusu giderin oluşmasında kasıt, kusur ve ihmali bulunan diğer idare personeline rücu edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında özetle; söz konusu bulguya ilişkin yapılan araştırmada, eleştiri konusu hususların yaşandığı münferit olarak tespit edilen birimlere, geçmiş yıl denetim bulguları da hatırlatılarak, gerekli işlemlerin tekemmül ettirilmesi hususunda uyarılar yapıldığı ve idari para cezası düzenleyen idarelerden alınması gerektiği değerlendirilen masrafların rücu edilmesine yönelik, ivedilikle işlem tesis edilmesinin gerektiği yönünde tüm Başkanlık teşkilatına gerekli talimatların tekrar verildiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2018-2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; kazai bir hüküm veya yapılan yeni idari işlem neticesinde konusu kalmayan idari para cezalarına ilişkin takip masrafları ve cezaya bağlı ödeme emirlerinin iptali amacıyla açılan davalara ilişkin yargılama giderlerinin, Başkanlık tarafından cezanın nihai durumuna ilişkin bildirim yükümlülüğü görevini dikkat ve itina ile yerine getirmeyen, diğer idare personeline rücu edilmesi yönünde hukuki gereklilik yerine getirilmelidir.

BULGU 14: Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnasından Yararlanan Bazı Mükelleflere İlişkin YMM Raporlarının Sunulmamasına Rağmen Bu Mükelleflere İlişkin İşlem Tesis Edilmemesi

Tam tasdik yaptırmayan bazı mükelleflerin Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnasından yararlanmasına rağmen söz konusu istisna kapsamında düzenlenmesi gereken YMM raporunu vergi idarelerine ibraz etmedikleri halde, bu mükellefler hakkında vergi idarelerince takdire veya incelemeye sevk işlemlerinin yapılmadığı ve bu mükelleflere kesilmesi gereken özel usulsüzlük cezasının kesilmediği tespit edilmiştir.

a) YMM Raporlarının Sunulmamasına Rağmen Takdire veya İncelemeye Sevk İşlemlerinin Yapılmaması

Kurumlar vergisi beyannameleri üzerinden yapılan çalışmalarda tam tasdik yaptırmayan bazı mükelleflerin "Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnası"ndan yararlanmasına rağmen YMM raporunu vergi idarelerine ibraz etmedikleri halde vergi idarelerince bu mükelleflere karşı takdire veya incelemeye sevk işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinde istisnalar belirtilmiştir. Anılan Kanun'un 5/1-e maddesinde, kurumların en az iki tam yıl süreyle sahip oldukları taşınmaz ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakkının satışından doğan kazançların %75'lik (28/11/2017 7061 sayılı kanunun 89. Maddesi ile bu oran taşınmaz satış kazancı istisnası için %50 olarak değiştirilmiştir.) kısmının kurumlar vergisinden istisna olduğu ifade edilmiştir.

Vergi Usul Kanunu'nun "Vergi Beyannamelerinin İmzalanması ve Yeminli Mali Müşavir Tasdik Raporları" başlıklı mükerrer 227'inci maddesinde; vergi kanunlarında yer alan muafiyet, istisna, yeniden değerleme, zarar mahsubu ve benzeri hükümlerden yararlanılmasını Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen şartlara uygun olarak yeminli mali müşavirlerce düzenlenmiş tasdik raporu ibraz edilmesi şartına bağlamaya Bakanlığın yetkili olduğu ifade edilmiş ve yeminli mali müşavirlerce düzenlenmiş tasdik raporu ibrazı şartına bağlanan konularda, tasdik raporunun zamanında ibrazının şart olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca aynı maddede tasdik raporunun zamanında ibraz edilmemesi halinde, mükellefe tebliğ edilmek şartı ile 60 günlük bir mühlet verileceği, tasdik raporunun bu süre içinde de ibraz edilmemesi halinde mükelleflerin tasdike konu haktan yararlanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 5 Sıra No'lu Genel Tebliği ile 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında kurum kazancından indirilen kazanç ve irat tutarları toplamı "belirlenmiş haddi" aşan kurumlar vergisi mükelleflerinin, iştirak hisselerinin ve gayrimenkullerin satışından doğan kazançlara ilişkin istisnadan yararlanabilmeleri için vergi dışı tutulan işlemlerin, ilgili mevzuat hükümlerine uygun olduğunun yeminli mali müşavirler tarafından düzenlenen "Kurumlar Vergisi İstisna ve İndirim Tasdik Raporları" ile belgelenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Bununla birlikte Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu 37 Sıra No'lu Genel Tebliğiyle; 3568 sayılı Kanun çerçevesinde yeminli mali müşavir tasdik raporu düzenlenmesi işlemleriyle ilgili hadler yeniden belirlenmiş ve Bakanlıkça özel bir belirleme yapılmadığı takdirde, bu Genel Tebliğde yer alan parasal hadlerin, her yıl bir önceki yıl için belirlenen yeniden değerleme oranında artırılarak uygulanacağı belirtilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında gayrimenkul kazancı dahil kurum kazancından indirilen kazanç ve iratlar toplamının 2023 yılı için 663.000,00 TL'yi aşması halinde taşınmaz satışından doğan kazançların istisnadan yararlanabilmesi için yeminli mali müşavir raporu düzenlenmesi gerekmektedir. Tam tasdik yaptıran mükelleflerin, ise gayrimenkul ve iştirak hissesi satış kazançlarını ayrıca tasdik ettirmelerine ve YMM raporu düzenletmelerine gerek bulunmamaktadır.

Yapılan incelemede, tam tasdik yaptırmayan bazı mükelleflerin "Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnasından yararlanmasına rağmen YMM raporunu vergi idarelerine ibraz etmedikleri ancak vergi idarelerince takdire veya incelemeye sevk işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulguda eleştiri konusu yapılan hususlara ilişkin mevzuat hükümleri çerçevesinde işlem tesis edilmesi ve bu hususa titizlikle riayet edilmesine ilişkin vBaşkanlığın taşra teşkilatına gerekli talimatların verildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, tam tasdik raporları bulunmayan, söz konusu istisnadan belirli hadleri aşan tutarda yararlanan ancak süresi içerisinde YMM raporu sunmayan mükelleflere ilişkin gerekli işlemlerin tesis edilmesi gerekmektedir.

b-YMM Raporlarını Sunmayan Mükelleflere Özel Usulsüzlük Cezası Kesilmemesi

Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnası'ndan yararlandığı halde süresi içerisinde YMM raporunu vergi idarelerine ibraz etmeyen bazı mükelleflere özel usulsüzlük cezası düzenlenmediği görülmüştür.

213 Vergi Usul Kanunu'nun "Vergi Beyannamelerinin İmzalanması ve Yeminli Mali Müşavir Tasdik Raporları" başlıklı mükerrer 227'inci maddesinin 2 numaralı bent hükmünde yararlanılması yeminli mali müşavirlerce düzenlenmiş tasdik raporu ibrazı şartına bağlanan konularda, tasdik raporunun zamanında ibrazının şart olduğu, tasdik raporunun zamanında ibraz edilmemesi halinde, mükellefe tebliğ edilmek şartı ile 60 günlük bir mühlet verileceği, tasdik raporunun bu süre içinde de ibraz edilmemesi halinde mükelleflerin tasdike konu haktan yararlanamayacağı, ancak, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın tasdik raporlarının ibraz süresini iki aya kadar uzatmaya yetkili olduğu ifade edilmiştir.

Anılan Kanun'un 353'üncü maddesinin 11'inci fıkrasında ise bu Kanun'un mükerrer 227'nci maddesi uyarınca tasdik kapsamına alınan konularda yeminli mali müşavir tasdik raporunun aynı maddenin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde belirtilen sürede ibraz edilmemesi durumunda, tasdik raporu ibraz şartı getirilen mükellef adına 50.000 (330.000) Türk lirasından az ve 500.000 (3.300.000) Türk lirasından fazla olmamak üzere, yararlanılması tasdik raporunun ibrazı şartına bağlanan tutarın %5'i nispetinde özel usulsüzlük cezası kesileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; "Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnası"ndan yararlanan ve YMM raporunu vergi idarelerine ibraz etmeyen mükelleflere özel usulsüzlük cezası kesilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda eleştiri konusu yapılan hususlara ilişkin mevzuat hükümleri çerçevesinde işlem tesis edilmesi ve bu hususa titizlikle riayet edilmesine ilişkin vergi dairesi başkanlıkları ve defterdarlıklara gerekli talimatların verildiği ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulguda eleştiri konusu yapılan hususlara ilişkin mevzuat hükümleri çerçevesinde işlem tesis edilmesi ve bu hususa titizlikle riayet edilmesine ilişkin vBaşkanlığın taşra teşkilatına gerekli talimatların verildiği ifade edilmiştir

Sonuç olarak, bir mali kayba neden olunmaması ve cezaların caydırıcılık etkisini yitirmemesi bakımından usulsüzlüğe ilişkin cezaların beş yıllık zamanaşımı süresi içinde kesilmesi önem arz etmektedir.

BULGU 15: Bazı Kurumlar Vergisi Mükellefleri Tarafından Fiilen Ödenmeyen SGK Primlerinin Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlere Eklenmemesi Sonucunda Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması

2023 mali yılına ilişkin kurumlar vergisi beyanname ve eki mali tabloları incelendiğinde; bazı kurumlar vergisi mükellefleri tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu'na fiilen ödenmeyen primlerin "kanunen kabul edilmeyen gider" olarak dikkate alınmadığı, bu nedenle Başkanlığın toplamakla yükümlü olduğu vergi gelirlerinde aşınmaya neden olunduğu tespit edilmiştir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Safi kurum kazancı" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında kurumlar vergisinin, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplandığı belirtilmiş olup 2'nci fıkrasında ise safi kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun ticarî kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun "İndirilecek giderler" başlıklı 40'ncı maddesine göre; safi kazancın tespit edilmesi için, hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatında iaşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı giderleri indirilmektedir.

Yine 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Primlerin ödenmesi" başlıklı 88'inci maddesinin 11'nci fıkrasına göre; kuruma fiilen ödenmeyen prim tutarları, gelir vergisi ve kurumlar vergisi uygulamasında gider yazılamayacağı belirtilmiştir.

Ayrıca 174 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin "C-SSK Primlerinin Gelir Ve Kurumlar Vergisi Yönünden Gider Yazılması" başlıklı bölümünde de SSK priminin gider olarak dikkate alınabilmesi için, bu primlerin Sosyal Sigortalar Kurumuna fiilen ödenmiş olması gerektiği belirtilerek sigorta primlerinin dönemine ve ait olduğu yıla bakılmaksızın fiilen ödendiği tarihte gider yazılacağı ifade edilmiştir.

Bahse konu Tebliğ'de aralık ayının primlerine ilişkin olarak tek bir istisna getirilmiştir. Şöyle ki aralık ayına ait olan sigorta primlerinin ertesi yılın ocak ayı içinde ödenmesi durumunda bu primler aralık ayının gideri olarak dikkate alınabilecektir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere şirket çalışanlarının SGK primlerinin kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabilmesi için bu

primlerin SGK'ya fiilen ödenmesi gerekmektedir. Sadece aralık ayına ait primler ise gelecek yılın ocak ayında ödenmesi şartıyla aralık ayının gideri olarak dikkate alınabilecektir.

2023 mali yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannameleri ile beyanname eki gelir tablosu ve bilançoların incelenmesi neticesinde; bir önceki yıla göre ödencecek sosyal güvenlik kesintilerinde meydana gelen artışın, bir başka deyişle SGK'ya fiilen ödenmeyen primlerin bazı mükelleflerce beyanname düzenlerken Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlere ilave edilmediği, bunun sonucunda söz konusu mükelleflerin kurumlar vergisine esas vergi matrahının aşındığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, bulguda yer verilen hususların risk kriteri olarak dikkate alınmasının ve gerektiğinde ilgili mükellefler hakkında vergi incelemesi yapılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, söz konusu matrahların hesaplanmasında ve beyanında mükellef bazında ortaya çıkan; ilgili mali yıla ilişkin kanunen kabul edilmeyen giderlerin, olması gerekenden daha düşük gösterilmesi şeklinde vergi matrahının aşınmasına yol açacak uygulamaların önüne geçilmesi gerekmektedir.

BULGU 16: Sat-Kirala-Geri Al İstisnasından Yararlanma Şartlarını Yerine Getirmeyen Mükelleflerin Tespitine Yönelik Kontrol Mekanizmasının Oluşturulmaması

2022 mali yılına ilişkin kurumlar vergisi beyanname ve eki mali tabloları üzerinde yapılan incelemede, bazı kurumlar vergisi mükelleflerinin sat-kirala-geri al işlemlerine ilişkin istisnadan yararlanma şartlarına uymadığı tespit edilmiştir..

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1-j maddesinde;

Her türlü taşınır ve taşınmaz malların 6361 sayılı Kanun kapsamında geri kiralanması ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, kurumlar tarafından finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarına satışından doğan kazançlar ve bu kurumlarca söz konusu varlıkların devralındığı kuruma kira süresi sonunda devrinden doğan kazançların kurumlar vergisinden istisna olduğu belirtilmiştir.

Ancak aynı maddede, istisnadan yararlanılan satış kazancının kiracı tarafından pasifte özel bir fon hesabında tutulacağı ve özel fon hesabında tutulan bu tutarın sadece kiracı tarafından bu varlıklar için ayrılacak amortismanların (bu varlıkların kiralayan kurumlara

devrinden önce kiracıdaki net bilanço aktif değerine isabet eden amortismanlar hariç) itfasında kullanılacağı ifade edilmiştir.

İstisna edilen kazançtan herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılacağı ayrıca belirtilmiştir.

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 5.15. maddesinde sat-kirala-geri al işlemlerinden doğan kazançlarda istisna uygulaması ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. "Satış kazancının özel fon hesabında tutulması" başlıklı 5.15.3.2. maddesinde ise aynen;

"İstisnaya konu edilecek satış kazancı, satış işlemi ile birlikte doğacağından, satış işlemi ister peşin isterse vadeli olarak yapılmış olsun istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanacaktır.

Bu varlıkların satışından elde edilecek istisna kazancın, kiracı tarafından pasifte özel bir fon hesabına alınması gerekmektedir. Bu çerçevede, fon hesabına alınma işleminin, kiracılarca varlıkların kiralayanlara satışının yapıldığı yılı izleyen hesap döneminin başından itibaren kazancın beyan edildiği döneme ait kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği tarihe kadar yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla, istisna kazanç tutarı, satışın yapıldığı dönemin genel sonuç hesaplarına yansıyacak olup kurumlar vergisi beyannamesinin ilgili satırında gösterilmek suretiyle istisnadan yararlanılabilecektir. Anılan istisnadan geçici vergi dönemleri itibarıyla da yararlanılması mümkün olup belirtilen süre zarfında söz konusu kazancın fon hesabına alınmaması durumunda, kurumlar vergisi beyannamesinde istisnadan yararlanılabilmesi mümkün olmadığı gibi geçici vergi dönemleri itibarıyla yararlanılan istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerden kaynaklanan vergi ziyaı cezası ve gecikme faizi ayrıca aranacaktır.

İstisna, satış kazancının %100'üne uygulandığından, kazancın tamamı fon hesabına alınacaktır."

Denilmektedir.

Yine anılan Tebliğ'in "Fon hesabında tutulan kazancın işletmeden çekilmemesi" başlıklı 5.15.3.3. maddesinde ise; fon hesabına alınan kazanç tutarının kiracı tarafından sadece,

gerek kira süresi boyunca gerekse kira süresinin sonunda varlıkların geri alınmasından sonra bu varlıklar için ayrılacak amortismanların itfasında kullanılabileceği,

fon hesabına alınan kazanç tutarının bunun dışında, başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılması ya da kurumun tasfiyesi halinde (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç), istisna uygulanması nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerin, vergi ziyaı cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edileceği,

İfade edilmiştir.

Yapılan incelemede; sat-kirala-geri al işlemlerinden doğan kazançlardan istisna uygulamasından yararlanan bazı mükelleflerin beyanname eki bilançolarında özel fon hesabının bulunmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, bulguda yer verilen hususların risk kriteri olarak dikkate alınmasının ve gerektiğinde ilgili mükellefler hakkında vergi incelemesi yapılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, mükellefler tarafından beyannamelerin ve mali tabloların sisteme yüklenmesiyle başlayan gelir toplama sürecinin sağlıklı işlemesini garanti altına almak ve GİB tarafından tahsil edilmesi beklenen vergi gelirlerinin azalmasının önüne geçmek üzere; yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerince belirlenmiş şartlara uyulmasını temin etmek üzere risk kriterlerinin gözden geçirilmesi ve vergi ziyaını engelleyecek nitelikteki kontrollerin uygulamaya geçirilmesi önem arz etmektedir.

BULGU 17: Beyanname Vermeyen Bazı Mükellefler Hakkında Usulsüzlük Cezalarının Ceza Kesme Zamanaşımı Süresi İçinde Kesilmemesi

Vermekle yükümlü oldukları beyannameleri süresi içinde vermeyen bazı mükelleflere 213 sayılı VUK hükümleri gereğince kesilmesi gereken usulsüzlük cezalarının ceza kesme zamanaşımı süresi içinde kesilmediği görülmüştür.

213 sayılı VUK'un;

"Usulsüzlük dereceleri ve cezaları" başlıklı 352'nci maddesinde; usulsüzlüklerin, madde metninde yazılı derecelere ve VUK'a bağlı cetvele göre cezalandırılacağı, usulsüzlük fiilinin re'sen takdiri gerektirmesi halinde, bağlı cetvelde yazılı cezaların iki kat olarak

uygulanacağı ile vergi ve harç beyannamelerinin süresinde verilmemiş olmasının birinci derece usulsüzlük olarak sayıldığı,

"Ceza kesmede zamanaşımı" başlıklı 374'üncü maddesinde; vergi ziyaı cezasında cezanın bağlı olduğu vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın birinci gününden, 353 ve mükerrer 355'inci maddeler uyarınca kesilecek usulsüzlük cezalarında usulsüzlüğün yapıldığı yılı takip eden yılın birinci gününden başlayarak beş yıl, usulsüzlükte ise usulsüzlüğün yapıldığı yılı takip eden yılın birinci gününden başlayarak iki yıl geçtikten sonra vergi cezası kesilemeyeceği; ancak vergi ziyaı cezası ile usulsüzlüğün birleşmesi halinde kesilecek cezanın vergi ziyaı cezası için belli edilen zamanaşımı süresi içinde kesileceği ve bu süreler içinde ceza ihbarnamesi tebliğ edilmekle zamanaşımının kesilmiş olacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, 213 sayılı Kanun'un yukarıda yer verilen hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, usulsüzlük cezası uygulanmasını gerektiren beyanname verilmemesi fiilinin işlenmesini takip eden yılın başından itibaren iki yıllık süre içinde söz konusu usulsüzlük cezalarının kesilmesi gerekmektedir.

Ancak, yapılan incelemelerde, vermekle yükümlü oldukları beyannameleri süresi içinde vermeyen bazı mükelleflere ceza kesme zamanaşımı süresi içinde kesilmesi gereken usulsüzlük cezalarının kesilmediği, beyanname verme yükümlülüğüne uymayan mükellefler listesinin 5 yıllık vergi ziyaı zamanaşımı süresi içinde alınarak işlem yapılmasının, vergi ziyaına sebep olmadığı halde usul ile ilgili yükümlülüklere uymayan mükellefler hakkında usulsüzlük cezalarının zamanaşımı süresi içinde kesilememesine neden olduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında söz konusu bulguya esas tespitlerin kurumlar vergisi ve katma değer vergisine ait beyannamelerle ilgili olduğu, bahse konu beyannamelerin elektronik ortamda gönderilmesi gerektiği, beyanname vermeme fiiline ilişkin cezanın ise Vergi Usul Kanunun mükerrer 355 inci maddesine göre ceza kesilmesi gerektiği ve mükellefler hakkında gerekli cezaların kesilmesi hususunda Başkanlık teşkilatına gerekli talimatların verileceği ifade edilmiştir.

İdare tarafından her ne kadar kdv ve kurumlar vergisi beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilmesi zorunluluğuna bağlı olarak söz konusu beyannameleri göndermeme fiiline ilişkin olarak Kanunun mükerrer 355'inci maddesinin uygulanması gerektiği ifade edilse de, ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden dolayı gerçek usulde gelir vergisi mükellefi ile

kurumlar vergisi mükellefi olmayan kdv mükelleflerinin elektronik ortamda beyanname verme zorunluluğu olmadığı hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

Bulgu konusu husus 2021, 2022 ve 2023 yılı denetimi kapsamında Başkanlığa bildirilmiş olup, 2024 yılı denetimi sonucunda da aynı uygulamaya devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, usulsüzlüğe ilişkin cezaların, bir mali kayba neden olunmaması ve cezaların caydırıcılık etkisini yitirmemesi bakımından zamanaşımı süresi içinde kesilmesi önem arz etmektedir.

BULGU 18: Taşınır İşlemlerinde Mevzuata Aykırı Uygulamalar Bulunması

Bazı dayanıklı taşınırların üzerinde sicil numarasının bulunmadığı, ortak kullanım alanlarında dayanıklı taşınır listelerinin yer almadığı ve kullanıcı personele zimmetle verilmesi gereken dayanıklı taşınırların servis şefleri/birim sorumluları adına toplu olarak teslim edildiği ve zimmetlerinin bu personel üzerine yapıldığı anlaşılmıştır.

a) Dayanıklı taşınırlara sicil numarası verilmemesi

İdare bünyesinde yer alan bazı dayanıklı taşınırların sicil numaralarının olmadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinde;

" (1) Giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verilir. Bu numara yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilir. Fiziki veya kullanım özellikleri nedeniyle numaralandırılması mümkün olmayan taşınırlara bu işlem uygulanmaz.

(2) Sicil numarası üç grup rakamdan oluşur. Birinci grup rakam, taşınırın Dayanıklı Taşınırlar Defterinde ayrıntılı izlenmek üzere kaydedildiği taşınır kodundan; ikinci grup rakam, taşınırın giriş kaydedildiği yılın son iki rakamından; üçüncü grup rakam ise taşınıra verilen giriş sıra numarasından oluşur."

Denilmiştir.

Bahsi geçen mevzuat hükmüne göre; dayanıklı taşınırlara, giriş kaydı yapıldığında numara yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma şeklinde bir sicil numarası verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; bazı vergi dairelerinde yer alan dayanıklı taşınırların sicil numaralarının bulunmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, eleştiri konusu hususların yaşandığı münferit olarak tespit edilen birimlere, Başkanlığın kullanımında olan taşınırların, sağlıklı ve hesap verilebilir şekilde kayıt altına alınabilmesi için gerekli işlemlerin tekemmül ettirilmesi yönünde talimat verildiği ifade edilmiştir.

Öncelikle Başkanlığın ve tüm taşra teşkilatının tamamnın cari yılda denetlenmesi fiziken mümkün bulunmamaktadır. Bu anlamda yapılan tespitlerin, münferit olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu kapsamda ilgili yılda fiili-fiziki olarak denetim yapılan yerlerde tespit edilen eksiklerin tüm taşra teşkilatında da olabileceği hususu göz önünde bulundurularak gerekli bilgilendirmenin sadece örneklem olarak seçilen ve bu bağlamda denetim kanıtı sunulan yerlere değil İdarenin tüm teşkilatına yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Öncelikle Başkanlığın ve tüm taşra teşkilatının tamamnın cari yılda denetlenmesi fiziken mümkün bulunmamaktadır. Bu kapsamda yapılan tespitlerin, münferit olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu nedenle ilgili yılda fiili-fiziki olarak denetim yapılan yerlerde tespit edilen eksiklerin tüm taşra teşkilatında da olabileceği hususu göz önünde bulundurularak gerekli bilgilendirmenin sadece örneklem olarak seçilen ve bu bağlamda denetim kanıtı sunulan yerlere değil İdarenin tüm teşkilatına yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

İdare tarafından mevzuat hükümleri doğrultusunda dayanıklı taşınırlara sicil numarası verme işlemlerinin tamamlatılması gerekmektedir.

b) Dayanıklı taşınırların birim sorumluları adına tek bir teslim belgesi düzenlenerek kullanıma verilmesi

Masaüstü bilgisayarların ilgili personel yerine servis şefi ve/veya birim sorumlularına tek bir taşınır teslim belgesi düzenlenerek kullanıma verildiği böylelikle söz konusu taşınırların tamamının bu görevliler üzerine zimmetlendiği görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin (4) numaralı fıkrasında kamu görevlilerinin kullanımına verilen dayanıklı taşınırların, kullanıcıları tarafından başkasına devredilemeyeceği, kullanıcılarının görevden ayrılması halinde söz konusu taşınırların ambara iade edilmesinin zorunlu olduğu ve bu şekilde teslim yapılmadan personelin kurumla ilişiğinin kesilmeyeceği ifade edilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların kullanıma verilmesi" başlıklı 23'üncü maddesinde ise:;

"(1) Tesis, taşıt ve iş makineleri haricindeki dayanıklı taşınırlar Taşınır İstek Belgesi düzenlenmek suretiyle talep edilir. Talep edilen dayanıklı taşınırlar 6/A örnek numaralı Taşınır Teslim Belgesi düzenlenerek kullanıma verilir.

..."

Denilmektedir.

Yapılan incelemede; kullanıcılar üzerine zimmetlenmesi gereken masaüstü bilgisayarların vergi dairesi başkanlıkları ve vergi dairelerinde servis sorumlusu olarak görev yapan kişiler üzerine toplu olarak zimmetlendiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, eleştiri konusu hususların yaşandığı münferit olarak tespit edilen birimlere, Başkanlığın kullanımında olan taşınırların, sağlıklı ve hesap verilebilir şekilde kayıt altına alınabilmesi için gerekli işlemlerin tekemmül ettirilmesi yönünde talimat verildiği ifade edilmiştir.

Öncelikle Başkanlığın ve tüm taşra teşkilatının tamamnın cari yılda denetlenmesi fiziken mümkün bulunmamaktadır. Bu anlamda yapılan tespitlerin, münferit olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu kapsamda ilgili yılda fiili-fiziki olarak denetim yapılan yerlerde tespit edilen eksiklerin tüm taşra teşkilatında da olabileceği hususu göz önünde bulundurularak gerekli bilgilendirmenin sadece örneklem olarak seçilen ve bu bağlamda denetim kanıtı sunulan yerlere değil İdarenin tüm teşkilatına yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Öncelikle Başkanlığın ve tüm taşra teşkilatının tamamnın cari yılda denetlenmesi fiziken mümkün bulunmamaktadır. Bu kapsamda yapılan tespitlerin, münferit olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu nedenle ilgili yılda fiili-fiziki olarak denetim yapılan yerlerde tespit edilen eksiklerin tüm taşra teşkilatında da olabileceği hususu göz önünde

bulundurularak gerekli bilgilendirmenin sadece örneklem olarak seçilen ve bu bağlamda denetim kanıtı sunulan yerlere değil İdarenin tüm teşkilatına yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, takip ve kontrol mekanizmasının sağlıklı olarak işletilebilmesi adına dayanıklı taşınırların talep edilmesi ve kullanıma verilmesi işlemleri, mevzuat hükümlerine uygun olarak yerine getirilmelidir.

c- Dayanıklı taşınır listelerinin düzenlenmemesi

İdare tarafından ortak kullanım alanlarında yer alan taşınırlara ilişkin dayanıklı taşınır listelerinin düzenlenmediği görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Dayanıklı taşınırların kullanıma verilmesi" başlıklı 23'üncü maddesinin beşinci fıkrasında;

"Taşınırlar; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarına Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmek ve istek yapan birim yetkilisinin ve/veya varsa ortak kullanım alanı sorumlusunun imzası alınmak suretiyle verilir."

Denilmektedir.

Yapılan incelemede; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanları için ortak kullanım sorumlusu belirlenmediği ve bu alanlarda bulunan taşınırlar için dayanıklı taşınırlar listesi düzenlenmediği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, eleştiri konusu hususların yaşandığı münferit olarak tespit edilen birimlere, Başkanlığın kullanımında olan taşınırların, sağlıklı ve hesap verilebilir şekilde kayıt altına alınabilmesi için gerekli işlemlerin tekemmül ettirilmesi yönünde talimat verildiği ifade edilmiştir.

Ancak, Başkanlığın ve tüm taşra teşkilatının tamamnın cari yılda denetlenmesi fiziken mümkün bulunmamaktadır. Bu kapsamda yapılan tespitlerin, münferit olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu nedenle ilgili yılda fiili-fiziki olarak denetim yapılan yerlerde tespit edilen eksiklerin tüm taşra teşkilatında da olabileceği hususu göz önünde bulundurularak gerekli bilgilendirmenin sadece örneklem olarak seçilen ve bu bağlamda denetim kanıtı sunulan yerlere değil İdarenin tüm teşkilatına yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, söz konusu alanlar için; ortak alan sorumlusu belirlenerek taşınırlar bu sorumlunun imzası karşılığında verilmeli ve dayanıklı taşınırlar listesi düzenlenmelidir.

BULGU 19: Artırımlı Teminat Uygulaması Kapsamında Nakden İade Alan Mükelleflere İlişkin Bazı YMM Raporlarının Süresi İçinde İbraz Edilmemesine Rağmen Söz Konusu Mükelleflerin İncelemeye Sevk Edilmemesi

Artırımlı teminat uygulaması kapsamında nakden iade alan mükelleflere ilişkin bazı YMM raporlarının süresi içinde ibraz edilmemesine rağmen söz konusu mükelleflerin incelemeye sevk edilmediği tespit edilmiştir.

KDVGUT'nin IV/A-5.6 numaralı bölümünde; iade taleplerinin yerine getirilmesi bakımından Tebliğin (IV/A2) bölümündeki usul ve esaslara tabi olan mükellefler hariç olmak üzere, mükelleflerin Tebliğ'de belirlenen sınırı aşan ve işlem türü itibarıyla YMM KDV İadesi Tasdik Raporu ile talep edilen nakden iadelerinde, iade talep dilekçesi ile Tebliğ'in ilgili bölümlerinde iade taleplerine ilişkin aranan belgelerin (YMM KDV İadesi Tasdik Raporu hariç) tamamlanması sonrasında, nakden iadesi talep edilen tutarın %120'si oranında (İTUS sertifikası sahibi mükellefler için %60'ı oranında) banka teminat mektubu veya sigorta şirketi kefalet senedi verilmesi halinde, iade işleminin beş iş günü içinde gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır. Yine aynı maddede, iadeye ilişkin YMM raporunun iadenin yapıldığı tarihten itibaren altı ay içinde ibraz edilmemesi ve ek süre talebinde bulunulmaması halinde, iade talebinin sürenin sonunda ivedilikle incelemeye sevk edileceği ve teminatın vergi inceleme raporuna göre çözüleceği belirtilmiştir.

Buna göre; Artırımlı Teminat Uygulamasından yararlanarak nakden KDV iadesi alan mükelleflerin, iadenin yapıldığı tarihten itibaren altı ay içinde YMM raporunu ibraz etmeleri gerektiği, aksi takdirde sürenin sonunda ivedilikle incelemeye sevk edilerek teminatlarının vergi inceleme raporuna göre çözüleceği hüküm altına alınmıştır.

Ancak, yapılan incelemede, bazı mükelleflerin Artırımlı Teminat Uygulaması kapsamında nakden KDV iadesi almalarına rağmen iadenin yapıldığı tarihten itibaren 6 ay içinde YMM raporunu vergi idarelerine ibraz etmedikleri, söz konusu mükelleflerin süresinden sonra ibraz ettikleri raporların vergi idarelerince işleme alındığı ve bu mükelleflerin incelemeye sevk edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu olayın münferit olarak yaşandığı tespit edilen birimler özelinde gerekli inceleme ve araştırma çalışmaların yapılmakta olduğu ve eleştiri

konusu yapılan hususa ilişkin olarak, uygulamada birliğin sağlanması amacıyla taşra birimlerine gerekli talimatların verildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Artırımlı Teminat Uygulamasından yararlanarak nakden KDV iadesi alan mükelleflerin iadenin yapıldığı tarihten itibaren altı ay içinde YMM raporlarını ibraz etmelerini garanti altına almak üzere, YMM raporlarını süresinden sonra ibraz eden mükelleflerin sundukları raporların işleme alınmadan ivedilikle incelemeye sevk edilmesi ve teminatlarının vergi inceleme raporuna göre çözülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplarının İşleyişinde Hatalı Uygulamalar Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Faaliyet Alacaklarının Vade Tarihi Dikkate Alınmaksızın Muhasebeleştirilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Mükellefler Tarafından Yapılan Reeskont İşlemlerinde Mevzuata Uyulmaması Sonucu Vergi Matrahlarının Aşınması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Artırımlı Teminat Uygulaması Kapsamında Nakden İade Alan Bazı Mükelleflere İlişkin YMM Raporlarının Süresi İçinde İbraz Edilmemesine Rağmen Mükelleflerin İncelemeye Sevk Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Finansman Gider Kısıtlamasına Uyulmaması Nedeniyle Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Şüpheli Ticari Alacak Tutarlarının Üzerinde Karşılık Ayrılması Suretiyle Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Gelir İdaresi Başkanlığına Ait Olmayan Gelir ve Alacakların Mali Tablolarda Yer Alması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının İşleyişinde Hatalı Uygulamalar Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.

Dönem Sonu İşlemlerinin Eksik Yapılması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlere Eklenmemesi Sonucu Kurumlar Vergisi Matrahının Aşınması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnasından Yararlanan Bazı Mükelleflere İlişkin YMM Raporlarının Sunulmamasına Rağmen Bu Mükelleflere İlişkin İşlem Tesis Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Kurumlar Vergisi Beyannamesi ve Eki Mali Tablolarda Yer Alan Kâr Tutarlarının Birbirinden Farklı Olması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Varlık Hesaplarında Aktifleştirilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Faaliyet ve Alacak Hesaplarına İlişkin Tahsilatların Emanet Hesaplarında İzlenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Konusu Kalmayan Alacakların Kişilerden Alacaklar Hesabında İzlenmeye Devam Edilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
İş Avans ve Kredilerinin Yasal Sürelerinde Mahsup Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Kişilerden Alacaklar Hesabında Kayıtlı Kamu Zararı Alacaklarının Muhasebeleştirilmesinde ve Sorumluluk Dağıtımında Hatalı Uygulama Yapılması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.
Maddi Duran Varlıkların Bir Kısmı İçin Amortisman Ayrılmaması ve Kayıtlı	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.

Değeri Olmayan Varlıklar İçin Amortisman Ayrılması			
Başka Kamu İdarelerinin Hatalı İşlemleri Nedeniyle Kaybedilen Davalarda Rücu Yoluna Gidilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu bulguya ilişkin hususun, 2024 yılı itibarıyla da devam ettiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, konuya ilişkin gerekli tespitler yapılmış ve bulgu, 2024 yılı raporunda da yer almıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 33 | **GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**1.560.757.708.675,99**
10	**Hazır Değerler**	**86.586.187.055,72**
100	KASA HESABI	19.792.617,33
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	5.948.201.521,31
102	BANKA HESABI	234.544.112,14
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-1.156,49
105	DÖVİZ HESABI	5.048,05
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	6.323.243,31
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	80.377.321.670,07
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	**0,00**
117	MENKUL VARLIKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	**1.472.344.698.277,91**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	277.754.669.454,25
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.162.114.259.930,47
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	32.473.882.934,86
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.579.653,83
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	306.304,50
14	**Diğer Alacaklar**	**166.189.573,55**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**16.451.890.389,35**
32	**Faaliyet Borçları**	**104.336.500,29**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	17.046.365,14
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	890,10
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	87.289.245,05
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**13.903.302.372,27**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.203.221.351,68
333	EMANETLER HESABI	12.698.944.601,09
337	MUTEMETLİK CARİ HESABI	1.136.419,50
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**2.437.375.605,61**
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	7.020.196,09
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.430.275.023,32
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	80.386,20
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**6.478.464,53**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	6.478.464,53
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**635,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	635,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**396.811,65**
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	396.811,65

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	166.189.573,55
15	**Stoklar**	**398.988.384,96**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	398.988.384,96
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	**1.248.408.012,50**
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.248.408.012,50
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**13.186.768,14**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	13.186.768,14
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**50.603,21**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	50.603,21
2	**DURAN VARLIKLAR**	**11.784.472.136,48**
22	**Faaliyet Alacakları**	**4.261.006.183,93**
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	426.465,77
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	4.256.087.018,52
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.492.699,64
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**7.522.655.703,75**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.947.228.005,75
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	827.850,25
252	BİNALAR HESABI	4.320.208.753,95
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	170.581.165,29
254	TAŞITLAR HESABI	494.564.246,42
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	3.029.408.851,83
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.833.869.939,51

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**140.544.048,83**
43	**Diğer Borçlar**	**5.907.551,94**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.907.551,94
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**134.635.160,39**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	134.635.160,39
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**1.336,50**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	1.336,50
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**1.555.949.746.374,29**
50	**Net Değer**	**470.944.906.343,54**
500	NET DEĞER HESABI	470.944.906.343,54
51	**Değer Hareketleri**	**-12.266.396.525.607,95**
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-12.266.396.525.607,95
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**7.658.527.439.589,98**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.658.527.439.589,98
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-394.685.610.633,98**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-394.685.610.633,98
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**6.087.559.536.682,70**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.406.080.754.328,74
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-318.521.217.646,04

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.393.706.769,77
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	1.153.350.631,31
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	256.536,56
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.153.607.167,87
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**795.248,80**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	795.248,80
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**15.000,00**
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	7.811.786,51
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-7.796.786,51

AKTİF TOPLAMI **1.572.542.180.812,47**

PASİF TOPLAMI **1.572.542.180.812,47**

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	274.651.075.161,22
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	274.651.075.161,22
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	18.440.685,69
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	18.440.685,69
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	128.639.142,13
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	128.639.142,13
946	ÖZEL TAHAKKUKLARDAN ALACAKLAR HESABI	18.528.439.911,85
947	ÖZEL TAHAKKUKLAR HESABI	18.528.439.911,85
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.860.356.142,47
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.860.356.142,47
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	34.769.607.085,41
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	34.769.607.085,41

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 33 **Adı : GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	335.524.456.636,63
630	01	Personel Giderleri	25.188.792.049,47
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi	3.147.220.466,10
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.776.282.369,96
630	05	Cari Transferler	142.890.893,33
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.173.892,71
630	13	Amortisman Giderleri	1.482.107.870,82
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	573.202.522,95
630	15	Karşılık Giderleri	37.085.968,56
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	298.469.319.303,53
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak	10.484.453,95
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.341.482.015,87
630	99	Diğer Giderler	354.414.829,38

GİDERLER TOPLAMI (A) **335.524.456.636,63**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	7.500.758.622.306,45
600	01	Vergi Gelirleri	6.951.729.464.210,96
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	27.142.322.562,65
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	786.033,73
600	05	Diğer Gelirler	521.700.730.719,63
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali	185.318.779,48

GELİRLER TOPLAMI (B) **7.500.758.622.306,45**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.079.387.891.159,45
610	01	Vergi Gelirleri	1.066.840.899.119,54
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	113.983.016,25
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	12.432.884.111,38
610	06	Sermaye Gelirleri	124.912,28

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.079.387.891.159,45**

		NET GELİR TOPLAMI (D=B-C)	6.421.370.731.147,00
		ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	1.713.262.172,33
		FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-)	6.087.559.536.682,70
GİDERLER TOPLAMI(A)	335.524.456.636,63		
GELİRLER TOPLAMI(B)	7.500.758.622.306,45	NET GELİR (D=B-C)	6.421.370.731.147,00
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	1.079.387.891.159,45	FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	6.087.559.536.682,70

TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personelin İstihdam Şekline Göre Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Mal Alımı ve Yapım İşlerinde Ödenek Sınırı Aşımı

KISALTMALAR

AYAP : Arazi Yönetimi Altyapı Projesi

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

TAKBİS : Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi

VEDOP : Vergi Daireleri Tam Otomasyon Projesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kurumsal Bazda Üretilen Mali Tablolarda "Gelirler" Hesabı İçinde Yer Alan Tapu Harçları Gelirlerinin Gerçek Durumu Göstermemesi

2. Maddi Duran Varlık Alımlarının Doğrudan Giderleştirilmesi

3. Taşınmazlara Yönelik Muhasebe Kayıtlarının Gerçeği Yansıtmaması

4. Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

5. Taşıtlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Doğrudan Gider Kaydedilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Emlak Beyan Değerinin Kuruma Belediyeler Tarafından Bildirilmesi Hususuna İlişkin Bir Sistem Kurulmaması

2. Belli Bir Süreyi Gerektiren Yapım İşlerine İlişkin Doğrudan Temin Alımlarında Sözleşme Yapılmaması

3. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal Alımları ile Yapım İşlerinde, Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4. Muhtelif İhtiyaçların Parçalara Bölünerek Doğrudan Teminle Karşılanması

5. Taşınır Mal Yönetmeliğine Aykırı Uygulamaların Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ülkemizde ilk Tapu Teşkilatı 21.05.1847 tarihinde Defterhane-i Amire Kalemi adıyla kurulmuş ve Cumhuriyete kadar çeşitli isimler altında görevini sürdürmüştür. Cumhuriyetten sonra, 1924 yılında Tapu Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Bu teşkilat bünyesine 1925 yılında 658 sayılı Kanunla kadastro birimi ilave edilmiştir. Cumhuriyet sonrasında sırasıyla Maliye Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Başbakanlık ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren kurum, halihazırda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Kurumun teşkilat kanunu olan 6083 sayılı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun 10.01.2010 tarih ve 27781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yürürlüğe girene kadar uygulanmıştır.

02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 6083 sayılı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun hükümlerinin büyük bölümü mülga hale gelmiştir.

15.07.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlüğün teşkilatı ile görev ve yetkileri yeniden belirlenmiş ve Genel Müdürlük, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı idare olarak düzenlenmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 480'inci maddesinde, Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri;

- Devletin sorumluluğu altındaki tapu sicillerinin düzenli bir biçimde tutulmasını, taşınmazlarla ilgili her türlü akitli ve akitsiz tapu işlemleri ile tescil işlerinin yapılmasını, siciller üzerindeki değişikliklerin takibini, denetlenmesini, sicil ve belgelerin arşivlenerek korunmasını sağlamak, Ülkenin kadastrosunu yapmak, değişiklikleri takip etmek, tapu planlarının yenilenmesini ve güncellenmesini sağlamak, bunlara ilişkin kontrol ve denetim hizmetlerini yürütmek,

- Büyük ölçekli kadastral ve topografik haritaların üretilmesi amacı ile jeodezik altyapı, havadan fotoğraf alımı, 1/5000 ve daha üst ölçekli fotogrametrik ve yersel harita üretim hizmetlerini yapmak veya yaptırmak, kontrol etmek, denetlemek ve temel prensipleri tespit etmek,

- Mekansal bilgi sistemi altyapısını ve harita üretim izleme merkezini oluşturmak, verilerden gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının faydalanmasını sağlamak, coğrafi bilgi sistemleri konusunda verilecek görevleri yapmak,

- Yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin ülkemizdeki tapu ve kadastro ile ilgili işlemlerini yapmak, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin yurt dışındaki taşınmazları ile ilgili hak ve menfaatlerini korumak, devletlerarası emlak müzakerelerine katılmak,

- Görev alanıyla ilgili konularda, diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yaparak müşterek projeler planlamak, yürütmek,

- 16.06.2005 tarih ve 5368 sayılı Lisanslı Harita Kadastro Mühendisleri ve Büroları Hakkında Kanun hükümlerine göre harita ve kadastro mühendislik bürolarına lisans vermek, bu büroların faaliyet usul ve esaslarını belirlemek ve denetlemek,

- Taşınmaza yönelik aracılık faaliyetlerini düzenlemek, lisans vermek, bu faaliyetlerin usul ve esaslarını belirlemek ve denetlemek,

- Genel Müdürlüğün görev, hizmet ve faaliyetleri ile ilgili olarak diğer kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşlarınca uyulacak esasları belirlemek, koordinasyonu sağlamak,

- Taşınmazların toplu değerleme yöntemleriyle değerini belirlemek, değer bilgi merkezini kurmak, yönetmek ve değer haritalarının üretilmesi ile güncel tutulmasını sağlamak,

- Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yerine getirmek.

şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Genel Müdürlük merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşmaktadır.

Genel Müdür, Genel Müdürlüğün en üst amiri olup, Genel Müdürlüğü temsil etmekte,

Genel Müdüre yardımcı olmak üzere 4 genel müdür yardımcısı bulunmaktadır.

Merkez teşkilatı hizmet birimleri şunlardır;

- Tapu Dairesi Başkanlığı,

- Kadastro Dairesi Başkanlığı,

- Harita Dairesi Başkanlığı,

- Yabancı İşler Dairesi Başkanlığı,

- Arşiv Dairesi Başkanlığı,

- Taşınmaz Değerleme Dairesi Başkanlığı,

- Teftiş Kurulu Başkanlığı,

- İç Denetim Birimi Başkanlığı,

- Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı,

- Personel Dairesi Başkanlığı,

- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

- Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı,

- Hukuk Müşavirliği.

Genel Müdürlük taşra teşkilatı, 24 bölge müdürlüğü ile bunlara bağlı 973 tapu müdürlüğü ve 81 kadastro müdürlüğünden meydana gelmektedir. Kadastro müdürlükleri illerde, tapu müdürlükleri, merkez ilçe ve diğer ilçelerde kurulmuştur.

05.02.2019 tarih ve 30677 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 30 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre, Genel Müdürlük yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkilendirilmiş olup, buna istinaden yurtdışı teşkilatı olarak Berlin Tapu ve Kadastro Temsilciliği kurulmuştur.

2024 yılı sonu itibarıyla Genel Müdürlük merkez ve taşra teşkilatında toplam 17.831 personel istihdam edilmektedir.

Tablo 1: Personelin İstihdam Şekline Göre Dağılımı

Birim/İstihdam Şekli	657 4/A Memur	657 4/B Sözleşmeli Memur	657 4/D İşçi	Kadro Karşılığı Sözleşmeli Personel	Döner Ser. Sürekli İşçi (696 KHK)	Genel Toplam
Genel Müdürlük Birimi	841	29	56	6	182	1.114
Bölge Müdürlüğü	870	12	101	0	189	1.172
Kadastro Müdürlüğü	3.595	130	435	0	149	4.309
Tapu Müdürlüğü	9.688	584	414	0	550	11.236
Genel Toplam:	14.994	755	1.006	6	1.070	17.831

Tabloda görüleceği üzere, Genel Müdürlüğün merkez teşkilatında toplam 1.114 personel; taşra teşkilatında ise 1.172'si bölge müdürlüklerinde, 4.309'u kadastro müdürlüklerinde ve 11.236'sı da tapu müdürlüklerinde olmak üzere toplam 17.831 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel Müdürlük, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 2024 yılı bütçesiyle Genel Müdürlüğe 8.160.971.000,00 TL tutarında ödenek tahsis edilmiş, yıl içinde yapılan aktarma işlemleri sonrası yıl sonu ödeneği 10.125.945.278,00 TL olmuştur. Söz konusu ödeneğin 8.934.953.205,00 TL'si harcanmış ve yıl sonu harcama düzeyi revize ödeneğin %88,24'ü olarak gerçekleşmiştir.

Genel Müdürlüğün 2024 yılı bütçe gideri ve ödenek kullanımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Açıklama	2024 Başlangıç Ödeneği (TL)	2024 Revize Ödeneği (TL)	31.12.2024 İtibariyle Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
1	Personel Giderleri	6.726.457.000,00	7.058.878.400,00	6.699.089.785,00	94,9
2	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	996.904.000,00	1.082.482.600,00	1.023.724.107,00	94,57
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	132.182.000,00	631.201.754,00	594.172.826,00	94,13
5	Cari Transferler	27.448.000,00	47.461.411,00	47.440.891,00	99,96

6	Sermaye Giderleri	277.980.000,00	1.305.921.113,00	570.525.596,00	43,69
7	Sermaye Transferleri	-	-	-	
8	Borç Verme	-	-	-	
Genel Toplam		**8.160.971.000,00**	**10.125.945.278,00**	**8.934.953.205,00**	**88,24**

Genel Müdürlük faaliyetlerinin finansmanında, bütçe dışında kalan Döner Sermaye İşletmesi, Orman Genel Müdürlüğü, TOKİ ve Gölbaşı Belediyesinden toplam 1.319.499.278,00 TL kaynak temin edilmiş ve bu kaynağın 745.571.699,00 TL'si kullanılmıştır. Şartlı bağış ve yardım ile hizmet sunumu karşılığı merkezi yönetim bütçesi dışından aktarılan kaynaklar şeklinde gelen ödenekler ilgisine göre 03 Mal ve Hizmet Alım Giderleri ile 06 Sermaye Giderleri ekonomik koduna kaydedilmiştir.

2024 yılı Yatırım Programı ile Genel Müdürlük tarafından yürütülen Arazi Yönetimi Altyapısı Projesi (AYAP) finansmanında kullanılmak üzere 2024 yılında 200.000.000,00 TL dış kaynak (Dünya Bankası) ödenek tahsis edilmiş ve söz konusu ödeneğin 23.543.528,00 TL'si harcanmıştır.

Genel Müdürlüğün, 2024 yılı bütçe gelirleri toplamı ise 6.445.819.655,42 TL tutarında gerçekleşmiş olup, 2024 yılı ekonomik ayrıma göre bütçe gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kod	Bütçe Gelirlerinin Türü	Gelirler (TL)	Red ve İadeler(TL)	Net Bütçe Geliri(TL
1	Vergi Gelirleri	4.949.446.867,94	25.990.112,83	4.923.456.755,11
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	981.870,67	0,00	981.870,67
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.142.608.902,53	0,00	1.142.608.902,53
5	Diğer Gelirler	352.782.014,28	2.858.578,36	349.923.435,92
6	Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00
Genel Toplam		**6.445.819.655,42**	**28.848.691,19**	**6.416.970.964,23**

Tabloya göre, 2024 yılı gerçekleşen bütçe gelirleri toplamı olan 6.445.819.655,42 TL tutarın 4.949.446.867,94 TL'si vergi gelirleri, 981.870,67 TL'si teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, 1.142.608.902,53 TL'si alınan bağış ve yardımlar, 352.782.014,28 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır. Yıl sonunda bütçe gelirlerinden ret ve iadeler toplamı 28.848.691,19 TL olup, net gelirler toplamı ise 6.416.970.964,23 TL tutarında gerçekleşmiştir.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Genel Müdürlüğün faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı faaliyet gideri 9.532.331.870,28 TL, faaliyet geliri 7.136.998.958,06 TL, indirim, iade ve iskonto toplamı 29.127.765,96 TL, enflasyon düzeltmesi 696.717.049,87 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu ise -1.727.743.628,31 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Genel Müdürlük mali işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanun'u ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri aynı Kanun'un 49'uncu ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; Kurumun muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır, mali yıl esasına göre tutulmaktadır ve kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, *"Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve*

genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir." hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenerek muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Genel Müdürlüğün muhasebe hizmetleri; merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada defterdarlıklar ve mal müdürlüklerine bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürünün belirlenmesine esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisindeki görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkilerin belirlenmesi amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Kamu İç Kontrol Rehberine göre iç kontrol sisteminin izlenmesi amacıyla İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu hazırlanarak İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun görüşüne sunulmaktadır.

Kamu İç Kontrol Rehberine göre iç kontrol sisteminin izlenmesi amacıyla İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu hazırlanarak İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve Üst Yöneticiye sunulmuştur.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup, 15 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 12'si doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurumsal Bazda Üretilen Mali Tablolarda "Gelirler" Hesabı İçinde Yer Alan Tapu Harçları Gelirlerinin Gerçek Durumu Göstermemesi

Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS) kayıtlarına göre tahsil edilen Tapu Harçları gelirlerinin faaliyet sonuçları tablosu verileri ile karşılaştırıldığında gerçek durumu göstermediği tespit edilmiştir.

Kamu mali yönetiminin genel çerçevesini belirleyen, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda kamu hesaplarının muhasebeleştirilmesi usulü düzenlenmiş ve mali raporların düzenlenmesine imkân verecek bir muhasebe sistemi kurulması öngörülmüştür.

Bu doğrultuda, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 310'uncu maddesinde "(1) Kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresi bir kurumsal birimdir. (2) Kapsama dâhil her kurumsal birim bir mali raporlama birimidir" denilmiş ve 311'inci maddesinde mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından mali hizmetler birim yöneticileri ve üst yöneticiler sorumlu tutulmuştur. 313'üncü maddesinde ise mali raporlamada her bir kamu idaresi itibarıyla düzenlenecek temel mali tablolar, genel bütçeli idareler için bilanço ve faaliyet sonuçları tablosu olarak sayılmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Faaliyet sonuçları tablosu ilkeleri" başlıklı 6'ncı maddesinde;

" (1) Genel yönetim muhasebesinde faaliyet sonuçları tablosu ilkelerinin uygulaması aşağıda açıklanmıştır:

a) Kamu idarelerinin faaliyetlerine ilişkin gelir ve gider işlemleri, tahakkuk esasına dayalı olarak gelir ve gider hesaplarında izlenir. Gelir ve gider hesapları, bütçe ile ilgili olsun veya olmasın, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri gereği tahakkuk eden her türlü gelir ve giderin kaydına mahsustur.

b) Gerçekleşmemiş gelir veya giderler gerçekleşmiş gibi ya da gerçekleşenler gerçek tutarından farklı gösterilemez. Belli bir dönem ya da dönemlerin gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, dönem ya da dönemlerin başında ve sonunda hesap kesimi işlemleri yapılır…" hükümleri yer almaktadır.

Bu kapsamda, Genel Müdürlüğün 2024 yılı için aylık ve hesap dönemi sonunda üretilerek denetime sunulan defter ve mali tabloları incelenmiş ancak tapu harçlarının gerçek durumu yansıtmadığı görülmüştür.

Şöyle ki; TAKBİS kayıtlarına göre, 2024 yılında tapu müdürlüklerinde yapılan işlemlere ait 96.130.684.730,00 TL tutarında harç geliri tahsil edilmiştir. Genel Müdürlüğün 2024 yılı gelirlerin ekonomik sınıflandırması tablosunda yer alan harçların toplam tutarı ise 4.939.071.890,13 TL'dir. Dolayısıyla, Genel Müdürlüğün mali tablosunda yer alan harçların toplam tutarı, tahsil edilen tapu harçları tutarının yaklaşık % 5'i oranındadır.

Uygulamada, tapu müdürlüklerinde yapılan işlemlere ilişkin harç tutarları vergi daireleri tarafından gerçekleştirilen, düzeltme, ret ve iade işlemleri ve bunlara ilişkin muhasebe hizmetlerinin yürütüldüğü Vergi Daireleri Tam Otomasyon Projesi (VEDOP) sistemine herhangi bir kurumsal kod kullanılmadan kaydedilmektedir. VEDOP sisteminde yer alan tapu harçlarına ilişkin tahakkuk, tahsilat vb kayıtlar Genel Müdürlük tarafından görülememekte olup, Genel Müdürlüğün defter ve mali tablolarında da yer almamaktadır.

27.12.2014 tarih ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 8'inci maddesinin son fıkrasında "… genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin hesap planında yer verilen tüm hesaplara kayıt yapılırken kurumsal kod kullanılması zorunludur." denilmektedir. Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 27.04.2015 tarihli Genel Yazısı'nda da Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği kapsamında kurumsal bazda mali tabloların oluşturulabilmesi için, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin hesap planında yer alan tüm hesaplara kayıt yapılırken kurumsal kod kullanılması ve bu çerçevede tahsil edilen gelirlerin ilgili kamu idaresinin kurumsal koduyla muhasebeleştirilmesi gerektiği kamu idarelerine hatırlatılmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 21.10.2024 tarihli Genel Yazısı'nda aynı husus tekrar belirtilmiştir.

2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 ve 2023 yılları Sayıştay Denetim Raporunda da mali tabloların gelirler hesabı içinde yer alan tapu harç gelirlerinin gerçek durumu göstermediği belirtilmiş ancak, kurumsal kod kullanılmadan muhasebeleştirilen tapu harçları Genel Müdürlüğün mali tablolarına yansıtılmamıştır. Bu nedenle de 600-Gelirler Hesabı olması gerekenden 91.191.612.839,87 TL daha düşük görünmektedir.

Kamu idaresi cevabında; konuyla ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığı ve Muhasebat Genel Müdürlüğü ile yıllar itibarıyla yazışmalar yapıldığı, söz konusu yazışmalarda, güncellemeler nedeniyle ilgili cetvelde değişiklik yapılması ihtiyacının hasıl olduğunun belirtildiği, değişiklik yapılan cetvel ile bütçe gelirleri hesabının yardımcı hesap kodları itibarıyla yapılan tahsilatın karşılarında belirtilen idarelerin kurumsal koduna gelir kaydedilerek muhasebeleştirilmesinin gerektiği, Gelir İdaresi Başkanlığınca ilgili idarelerin kurumsal kodunu kullanarak muhasebeleştirilmesine ilişkin yazılım çalışmaları tamamlanıncaya kadar bu tahsilatı kendi kurumsal koduyla muhasebeleştirebileceğinin ifade edildiği bu nedenle de tapu harcı gelirlerinin İdare kurumsal koduyla değil de Gelir İdaresi Başkanlığının (GİB)

kurumsal koduyla muhasebeleştirilmesinin artık bir hata olarak görülmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Hal böyle olmakla birlikte, bu çalışmaların, henüz tamamlanmamış olması nedeniyle, 2024 yılı mali tablolarında oluşan hata henüz düzeltilememiştir.

Sonuç olarak, bu durum 2024 yılı mali tablolarında 600-Gelirler Hesabının belirtilen tutar kadar noksan görünmesine sebep olmaktadır.

BULGU 2: Maddi Duran Varlık Alımlarının Doğrudan Giderleştirilmesi

Genel Müdürlük tarafından alımı gerçekleştirilen bazı maddi duran varlıkların ilgili hesaplara kaydedilmeyerek doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Maddi duran varlıklar" başlıklı 169'uncu maddesinde, maddi duran varlıklar hesap grubunun, kamu idarelerince faaliyetlerinde kulanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıklar ve bunların birikmiş amortismanlarının izlenmesi için kulanılacağı belirtilmiştir.

"Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinde ise edinilen maddi duran varlıkların maliyet bedeli ile hesaplara alınacağı, maliyet bedeline varlıkların elde edilmesindeki faiz hariç yapılan her türlü giderin ilave edileceği, bağış veya hibe olarak edinilen maddi duran varlıkların varsa bilinen değeriyle, yoksa değerlemesi yapıldıktan sonra tespit edilen değeriyle hesaplara alınacağı ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, 97.771.041,59 TL tutarındaki alımın ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilmeyerek, 630-Giderler Hesabında doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilmiş olup bulgu doğrultusunda işlem yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak, bulgu konusu hususa yönelik 2025 yılında yapılan kayıtların 2024 yılı mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Söz konusu alımların maddi duran varlık hesaplarında izlenmemesi sonucunda 2024 yılı mali tablolarında 150-İlk Madde ve Malzeme Hesabı ile 255-Demirbaşlar Hesabı toplam 97.771.041,59 TL noksan, 630-Giderler Hesabı ise aynı tutar kadar fazla görünmektedir.

BULGU 3: Taşınmazlara Yönelik Muhasebe Kayıtlarının Gerçeği Yansıtmaması

Taşınmaz mal yönetim hesabı icmal cetveli ile muhasebe kayıtlarının eşit olmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi Duran Varlıklar Hesap grubuna ilişkin işlemlerin anlatıldığı 170'inci maddesinde; edinilen maddi duran varlıkların maliyet bedeli ile hesaplara alınacağı, maliyet bedeline varlıkların elde edilmesinde faiz hariç yapılan her türlü giderin ilave edileceği, bağış veya hibe olarak edinilen maddi duran varlıkların varsa bilinen değeriyle, yoksa değerlemesi yapıldıktan sonra tespit edilen değeriyle hesaplara alınacağı ifade edilmektedir. Maddenin devamında ise tahsis edilen taşınmazlardan, Hazineye ait olanların milli emlak birimlerince, diğer kamu idarelerine ait olanların ise yetkili birimlerce muhasebe birimlerine bildirilerek gerekli kayıtların yapılmasının sağlanacağı, kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazların, bunlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenler ve kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılanların yardımcı hesaplar itibarıyla izleneceği, taşınmazların tahsisinin kaldırılmasına karar verilmesi halinde taşınmazı tahsis eden idare ile taşınmazın tahsis edildiği idarenin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimleri tarafından tahsise ilişkin muhasebe kayıtlarının kapatılacağı hüküm altına alınmıştır.

01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinde; tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli üzerinden, bu taşınmazlardan maliyet bedeli belirlenemeyenlerin ise rayiç değerleri üzerinden kayıt altına alınacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerine göre taşınmazların söz konusu Yönetmelik doğrultusunda sınıflandırılarak özellikle tapuda kayıtlı olan taşınmazlardan maliyet veya rayiç değerleri üzerinden değerleme işlemlerinin tamamlanması gerekmektedir.

Hal böyleyken; Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yönetim Bilişim Sistemleri üzerinden Kurum adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlara ilişkin icmal listesi incelendiğinde; toplam 1.035 adet ve 4.635.179.420,59 TL değerinde taşınmazın bulunduğu, 2024 yılına ilişkin bilançoda ise, tahsisli taşınmazların toplam değerinin 3.597.554.449,82 TL bakiye verdiği görülmüş olup söz konusu hesaplarda yer alan tutarların taşınmazların gerçek değerini yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilmiş olup yanlışlıkların giderilmesi için gerekli görüşmelerin yapıldığı bildirilmiştir.

Sonuç olarak, söz konusu durum 2024 yılı bilançosunda 250-Arazi ve Arsalar Hesabı ile 252-Binalar Hesabının toplam 1.037.624.970,77 TL noksan görünmesine yol açmaktadır.

BULGU 4: Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

İdarenin faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve fiziksel varlığı bulunmayan yazılım lisansları, harita, plan, proje ve benzeri nitelikteki bazı varlıkların 260-Haklar Hesabında izlenmediği, doğrudan gider kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin maddi olmayan duran varlıklar "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 193'üncü maddesinde, edinilen maddi olmayan duran varlıkların maliyet bedeli ile hesaplara alınacağı; 260-Haklar Hesabının niteliğini açıklayan 194'üncü maddesinde, bu hesabın bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Yönetmelik'in 260-Haklar Hesabının işleyişini açıklayan 195'inci maddesinde, bütçeye gider kaydıyla edinilen hakların bir taraftan bu hesaba borç, kesintilerin ilgili hesaba, ödenecek tutarın 103-Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak kaydedilmesi gerektiği; 199'uncu maddesinde ise; hakların maliyet bedellerinin, kullanılabilecekleri süre içerisinde yok edilmesini izlemek için 268-Birikmiş Amortismanlar Hesabının kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

04.11.2015 tarihli ve 29522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 47 sıra numaralı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesinde; Maddi Olmayan Duran Varlıklar ve Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar hesap gruplarında izlenen varlıklar için amortisman oranının %100 olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere İdarenin faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen, fiziksel varlığı bulunmayan, belli ölçüde yararlanılan ya da yararlanılması planlanan ve yararlanma süresi bir yıldan fazla olan yazılım lisansları, etüt, proje, harita ve benzeri nitelikteki varlıklara ilişkin harcamalar ile bunların güncellenmesine ilişkin değerler edinme tarihindeki maliyet bedelleri ile 260-Haklar Hesabına kaydedilmeli ve hesaplara alındığı yılsonunda tamamen amorti edilmelidir.

Yapılan inceleme neticesinde, toplam 12.129.525,85 TL tutarındaki fiziksel varlığı bulunmayan yazılım lisansları, bu lisansların güncellenmesi ve benzeri nitelikteki hak ve yetkilerin 260-Haklar Hesabına kaydedilmeyip doğrudan 630-Giderler Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilmiş olup söz konusu alımlarda bulgu doğrultusunda işlem yapılacağı bildirilmiştir.

Söz konusu durum 2024 yılı mali tablolarında 260-Haklar hesabı ile 268-Birikmiş Amortisman hesabının söz konusu tutar kadar noksan görünmesine yol açmaktadır.

BULGU 5: Taşıtlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Doğrudan Gider Kaydedilmesi

Taşıtlar için yapılan değer artırıcı nitelikteki harcamaların maliyet bedellerine eklenerek 254-Taşıtlar hesabında izlenmesi gerekirken doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin maddi duran varlıklar hesap grubuna ilişkin işlemleri açıklayan 170'inci maddesinde, maddi duran varlıklar için yapılan ve varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplamasında bunun dikkate alınacağı; bunların dışında yapılan her türlü normal bakım ve onarım harcamalarının ise gider olarak kaydedileceği belirtilmiştir.

Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 47 sıra numaralı Amortisman ve Tükenme Payları Tebliği'nde, duran varlıklardan hangilerinin amortisman ve tükenme payına tabi tutulacağı belirtilmiş olup Tebliğ'in 4'üncü maddesinde, duran varlıkların amortisman ve tükenme payına tabi değerlerinin maliyet bedeli olacağı, maliyet bedelinin ise, bir varlığın satın alınması, üretilmesi veya değerinin artırılması için yapılan harcamaların veya verilen kıymetlerin toplamı olacağı, bir varlık için yapılan harcamaların, kayıtlı değerine ilave edilmesi halinde amortisman hesaplamasının varlığın yeni değeri üzerinden yapılacağı belirtilmiştir.

Anılan Tebliğ'in "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinde ise hesaplarda kayıtlı dayanıklı taşınırların her biri için 52.000,00 TL'yi aşan harcamaların değer artırıcı harcama olarak kabul edileceği ve ilgili varlığın kayıtlı değerine ilave edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Yönetmelik ve Tebliğ hükümlerine göre duran

varlıklar için ayrılan amortisman tutarlarının ise söz konusu duran varlığın yenilenen değeri üzerinden hesaplanması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde; 2024 yılında Genel Müdürlük kayıtlarında yer alan taşıtların her biri için 52.000,00 TL'yi aşan harcamaların toplam 3.812.451,52 TL'lik kısmının söz konusu varlığın maliyet bedeline eklenmek suretiyle aktifleştirilmediği, doğrudan gider hesapları ile muhasebe kayıtlarına alındığı, dolayısıyla da duran varlıklara ilişkin amortismanların da bu tutarlar dikkate alınmadan hesaplandığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında yapılan harcamaların envantere kayıtlı olan uçaklarının periyodik bakım ve onarımı için yapıldığını, bu bakım ve onarımların varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı arttırmaya veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltmaya yönelik olmadığını bildirmiştir. Ancak yukarıda aktarılan mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere dayanıklı taşınırların her biri için 52.000,00 TL'yi aşan harcamaların değer artırıcı harcama olarak kabul edilmesi ve ilgili varlığın kayıtlı değerine ilave edilmesi gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla 3.812.451,52 TL tutarındaki değer artırıcı harcamaların anılan Yönetmelik ve Tebliğ hükümlerine aykırı olarak taşıtların maliyetlerine eklenmeksizin doğrudan giderleştirilmesi sonucunda 2024 yılı Bilançosunda 254-Taşıtlar Hesabı, Faaliyet Sonuçları Tablosunda ise 630-Giderler Hesabı itibarıyla belirtilen tutar kadar hataya neden olunmuştur.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Emlak Beyan Değerinin Kuruma Belediyeler Tarafından Bildirilmesi Hususuna İlişkin Bir Sistem Kurulmaması

Emlak Vergisi Kanunu'na göre Belediyelerce emlak beyanına ilişkin sistemin kurulmadığı, işlemlerin protokol yapılarak gerçekleştirildiği görülmüştür.

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun "Ödeme süresi" başlıklı 30'uncu maddesinde; Tapu müdürlüklerinin bina ve arazinin devir ve ferağında tapu ve kadastro harcının matrahında dikkate alınan emlak vergi değeri ile emlak vergisi borcunu, ilgili belediyesi tarafından

sağlanan sistem üzerinden elektronik ortamda sorgulayacağı ifade edilmiştir. Maddenin devamında miras, mahkeme kararı, cebrî icra, kamulaştırma hâlleri ile özel kanunlarda öngörülen diğer hâller hariç emlak vergisi borcu bulunan bina ve arazinin devir ve ferağının yapılmayacağı, tapu müdürlüklerinin devir ve ferağ işlemini işlemin yapıldığı ayı takip eden ayın 15'inci günü akşamına kadar ilgili belediyelere elektronik ortamda bildireceği belirtilmiştir.

Mezkur Kanunun geçici 25'inci maddesinde ise; belediyelerin 30'uncu maddenin sekizinci fıkrasında belirtilen sistemi 01.01.2023 tarihine kadar kurarak ilgili tapu müdürlüklerinin kullanımına açmaları gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, tüm belediyelerin Kanun gereği kurmakla yükümlü olduğu bu sistemin bazı belediyelerce kurulmadığı, bu nedenle de ilgili tapu müdürlüklerinin ancak belediyeler ile protokol yaptıktan sonra emlak beyan değerlerini bildirebildikleri ve sonuç itibarıyla bununla ilgili tüm belediyeleri kapsayan bir kontrol mekanizmasının tam olarak kurulamadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, İdarenin belediyelerle tek tek protokol yapmak yerine, tüm belediyelerde bu sistemin kurulması için gerekli girişimlerde bulunması gerekmektedir.

BULGU 2: Belli Bir Süreyi Gerektiren Yapım İşlerine İlişkin Doğrudan Temin Alımlarında Sözleşme Yapılmaması

Doğrudan temin usulü ile yapılmış olan ve belli bir süreyi kapsayan yapım işlerinde yüklenici firma ile sözleşme imzalanmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Yapılan incelemelerde, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından belli bir süreyi gerektiren ve doğrudan temin yöntemiyle yapılan bakım onarım işlerinde, bakım onarıma ilişkin bazı yapım işlerinin sözleşmeye bağlanması gerektiği halde yüklenicilerle herhangi bir sözleşme imzalanmadan gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilmiş olup söz konusu hususun tekrar etmemesi için gerekli yazışmaların yapıldığı ve ilgili birime bilgi verildiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükmüne göre, belli bir süreyi gerektiren yapım işlerinde, yüklenicinin işi zamanında yerine getirmesinin ve mevzuata uygun şekilde tamamlanabilmesinin sağlanması amacıyla sözleşme yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal Alımları ile Yapım İşlerinde, Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21'inci maddesinin (f) bendi ve 22'nci maddesinin (d) bendinde belirtilen parasal limitler dâhilinde yapılan mal alımları ile yapım işlerine ilişkin harcamaların yıllık toplamının, 2024 yılı bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aştığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde, Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı belirtilmiştir.

Anılan Kanun'un "Pazarlık usulü" başlıklı 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde idarelerin 2024 yılı için yaklaşık maliyeti 2.076.108,00 TL'ye kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımlarını pazarlık usulü ile temin edebileceği; "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ise büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 622.756,00 TL'yi, diğer idarelerin 207.453,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlarını ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulü ile karşılayabileceği belirtilmektedir.

Buna göre Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, gerek 21'inci maddenin (f) bendi gerekse temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar hariç 22'nci maddenin (d) bendi kapsamında yapacakları harcamalarda, bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşamayacaklardır.

Diğer taraftan, 31.12.2020 tarih ve 31351 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan "4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci maddesinin (ı) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ"in "Genel esaslar" başlıklı 4'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında;

Kanun'un 62'nci maddesinin (ı) bendine göre, Kanun kapsamında yer alan ve bütçe sahibi olan kamu idarelerinin; Kanun'un gerek 21'inci maddesinin (f) bendi, gerekse temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar hariç 22'nci maddesinin (d) bendi kapsamında yapacakları harcamalarda, bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu Kurulun uygun görüşü olmadan aşamayacağı, bu oranın aşılarak Kuruma yapılan başvuruların reddedileceği,

3'üncü fıkrasında ise Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ve 22'nci maddesinin (d) bendine göre ihtiyaçların temininde bütçe sahibi olan kamu idareleri tarafından, yıllık bütçelerine bu amaçla konulan toplam ödenek tutarının dikkate alınacağı; mal alımı, hizmet alımı veya yapım işleri için bütçelerine bu amaçla konan yıllık toplam ödenekleri üzerinden her biri için ayrı ayrı %10 oranının hesaplanacağı, ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine göre yapılan mal alımları ve yapım işlerinde, aşağıdaki tablodan görüleceği üzere bütçeye bu amaçla konulan ödeneklerinin %10'unun, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4: Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Mal Alımı ve Yapım İşlerinde Ödenek Sınırı Aşımı

Harcama Kalemleri	2024 Yılı Toplam Ödenek Tutarı (A) (TL)	Toplam Ödeneğin % 10'u (Sınır) (B=A*%10) (TL)	22/d ve 21/f Kapsamında Yapılan Harcama Tutarı (TL) (C)	Sınırı Aşan Tutar (TL) (D=C-B)	Sınırı Aşan Tutar/Toplam Ödenek Sınırı (%)
Mal Alımı	112.524.124,08	11.252.412,41	15.477.000,00	4.224.587,59	37,54%
Yapım İşi	129.917.537,00	12.991.753,70	59.329.215,49	46.337.461,79	356,67%

4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri kapsamında gerçekleştirilen mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde, her biri için ayrı ayrı bütçeye bu amaçla konulan ödeneklerinin %10'u tutarındaki sınırın, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 4: Muhtelif İhtiyaçların Parçalara Bölünerek Doğrudan Teminle Karşılanması

Aynı ihale içinde yer alabilecek ihtiyaçların, birbirine yakın tarihlerde parçalara bölünerek temin edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 5'inci maddesinde; ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması gerektiği, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu; 22'nci maddesinin (d) bendinde, 2024 yılında büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 622.756,00 TL, diğer idarelerin 207.453,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları için doğrudan temin usulüne başvurulabileceği belirtilmiştir.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in 14'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında ise Kanun'un 18'inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemeyeceği ifade edilmiştir.

Hal böyle olmakla birlikte, doğrudan teminle yapılan alımların incelenmesinde; aynı ihale içinde yer alabilecek bakım onarım vb. nitelikteki ihtiyaçların, birbirine yakın tarihlerde parçalara bölünerek temin edildiği tespit edilmiştir.

Bu itibarla, doğrudan temin limitlerinin üzerindeki ihtiyaçların Kanun'da öngörülen ihale yöntemleriyle karşılanarak Kanun'un temel ilkelerine uygun olacak şekilde işlemlerin tesis edilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Taşınır Mal Yönetmeliğine Aykırı Uygulamaların Bulunması

Taşınır malların yönetiminde mevzuata aykırı olan uygulamaların bulunduğu görülmüştür.

a) Taşınır Sistem Kayıtlarının Mevcut Durumu Yansıtmaması

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde, ambar; "*Kamu idarelerine ait taşınırların kullanıma verilinceye kadar veya kullanımdan iade edildiğinde muhafaza edildiği yer.*" olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu Yönetmeliğin 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, taşınır kod listesinde gösterilen kara taşıtları ve iş makinelerinin, bunları sürekli olarak kullanacak

personele verilmesinde ve demirbaş, makine ve cihazların kamu görevlilerinin kullanımına verilmesinde taşınır teslim belgesinin düzenleneceği ifade edilmiştir.

Taşınırlarının muhafaza edildiği ambarlarda yapılan filli denetimler sonucunda, kişisel kullanıma verilen bazı taşınırlar için ilgili belgelerin düzenlenmediği ve bu taşınırların ambar kayıtlarından düşülmediği tespit edilmiştir.

Taşınır ambarlarındaki fiili durum ile kayıtların birbirine uygun olmasını teminen gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir.

b) Hurdaya Ayrılması Gereken Taşınırlara İlişkin İşlemlerin Yapılmaması

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde, ekonomik ömrünü tamamlamış olan veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle alınış amaçları doğrultusunda kullanılması imkânı kalmayan ya da tamiri mümkün veya ekonomik olmayan arızalar nedeniyle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılan taşınırlar ile üretim sırasında elde edilen kırpıntı, döküntü ve artık parçalar hurda olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu yönetmeliğin "Kullanılmaz hale gelme, yok olma veya sayım noksanı nedeniyle çıkış" başlıklı 27'nci maddesinde ise tüketim malzemelerinin özelliklerinde, ağırlıklarında veya miktarlarında meydana gelen değişmeler nedeniyle oluşan fireler, sayımda noksan çıkan taşınırlar, çalınma, kaybolma gibi nedenlerle yok olan taşınırlar ya da yıpranma, kırılma veya bozulma gibi nedenlerle kullanılamaz hale gelen taşınırlar ile canlı taşınırın ölmesi halinde, Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve Varlık İşlem Fişi düzenlenerek kayıtlardan çıkarılacağı belirtilmiştir.

Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı ambarlarında yapılan denetimler sonucunda, ekonomik ömrünü doldurması nedeniyle hizmet dışı bırakılmış taşınırlara ilişkin hurdaya ayırma işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Ekonomik ömrünü dolduran taşınırlar için mevzuata uygun olarak hurdaya ayırma işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

c) Müze Defterinin Tutulmaması

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Defterler" başlıklı 9'uncu maddesinde; müzelerde sergilenen veya sergilenmek üzere muhafaza altında bulundurulan taşınırlar için tutulan defterin Müze Defteri, kütüphanelerdeki yazma ve basma nadir eserler ile kitap ve kitap dışı

materyal için tutulan defterin ise Kütüphane Defteri olarak tanımı yapılmış ve bu defterlerin taşınır işlemlerinde, özelliklerine göre tutulması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Bu defterlere yıl içerisinde satın alma veya başka suretle edinilen taşınırların giriş kayıtlarının yapılması ve taşınırların özelliklerine göre tüketime veya kullanıma verilmeleri sebebiyle çıkış kayıtları yapılmaktadır. Dönem sonunda ise müzede ve kütüphanede bulunan taşınırların sayımı sonucunda tespit edilen miktarlar ile defter değerleri karşılaştırılmaktadır. Defterlerde bulunması gereken bilgileri gösteren örnekler Yönetmelik ekinde yer almaktadır.

Yapılan incelemede; Arşiv Dairesi Başkanlığı hizmet binasının bir kısmının mühür, vakfiye vb. eserlerin bazılarının sergilenmesi amacıyla müze olarak kullanıldığı; fakat Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesinde müzelerde sergilenen veya sergilenmek üzere muhafaza altında bulundurulan taşınırlar için tutulması istenilen ve örneği Yönetmelik ekinde bulunan Müze Defterinin tutulmadığı tespit edilmiştir.

Müze olarak faaliyette bulunulan yerlerdeki eserler için mevzuatta belirtilen defterin tutulması gerekmektedir.

d) Müze Yönetim Hesabı Cetvelinin Düzenlenmemesi

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınır mal yönetim hesabı" başlıklı 34'üncü maddesinde; taşınır mal yönetim hesabının 5018 sayılı Kanun'un kaynakların kullanılması ve yönetilmesi konusunda harcama birimi ve harcama yetkililerine yüklediği sorumluluğun gereği olarak taşınır kayıt ve işlemlerinin usulüne uygun yapılıp yapılmadığının harcama yetkilisi tarafından kontrol ve denetimine esas olmak üzere taşınır kayıt yetkilisi tarafından harcama birimleri itibarıyla hazırlanacağı ve taşınır kontrol yetkilisince kayıt ve belgeler ile mali tablolara uygunluğu kontrol edilerek imzalanacağı, taşınır mal yönetim hesabında; önceki yıldan devredilen, yılı içinde giren, çıkan ve ertesi yıla devredilen taşınırlar ile yılsonu sayımında bulunan fazla ve noksanların gösterileceği belirtilmiştir.

Aynı maddede, taşınır mal yönetim hesabının, yılsonu sayımına ilişkin Sayım Tutanağı, Taşınır Sayım ve Döküm Cetveli, harcama Birimi Taşınır Mal Yönetim Hesabı Cetveli, müze ve kütüphane olarak faaliyet gösteren harcama birimlerinde Müze/Kütüphane Yönetim Hesabı Cetveli, yıl sonu itibarıyla en son düzenlenen Varlık İşlem Fişinin sıra numarasını gösterir tutanaktan oluştuğu ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; Arşiv Dairesi Başkanlığı hizmet binasının bir bölümünün mühür, vakfiye vb. eserlerin bazılarının sergilenmesi amacıyla müze olarak kullanıldığı; fakat Arşiv Dairesi Başkanlığı taşınır mal yönetim hesabında Müze Yönetim Hesabı Cetvelinin düzenlenmediği tespit edilmiştir.

Müze olarak faaliyette bulunulan yerlerdeki eserler için mevzuatta belirtilen yönetim hesap cetvelinin tutulması gerekmektedir.

Belirtilen hususların Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak düzeltilmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kurumsal Bazda Üretilen Mali Tablolarda "Gelirler" Hesabı İçinde Yer Alan Tapu Harçları Gelirlerinin Gerçek Durumu Göstermemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulguda belirtilen söz konusu husus İdarece yerine getirilmediğinden Raporda yer almaktadır.

TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TAPU VE KADASTRO DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İstihdam Şekline Göre Personel Dağılımı

Tablo 2: İşletme Müdürlüğü 2024 Yılı Bütçe Giderleri

Tablo 3: İşletme Müdürlüğü 2024 Yılı Bütçe Gelirleri

KISALTMALAR

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Döner Sermaye Bütçesinden Genel Müdürlük İçin Yaptırılan Yatırımların Doğrudan Giderleştirilmesi

2. Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında İzlenmemesi

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

05.11.2010 tarihli ve 6083 sayılı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Kanunu'nun 8'inci maddesine dayanılarak Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Döner Sermaye İşletmesinin yönetimi, faaliyet alanları, işleyişi, sermaye kaynakları, her türlü idari ve mali işlemleri ile gelir ve giderlerine ilişkin usul ve esaslar 28.01.2012 tarihli ve 28187 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 487'nci maddesinde Genel Müdürlüğün, ürettiği her türlü tapu, kadastro, harita ve arşiv bilgi ve belgeleri ile sunduğu hizmetlerden gelir elde etmek üzere merkez veya bölge müdürlükleri bünyesinde döner sermaye işletmeleri kuracağı düzenlenmiştir.

Kararname'nin 87'nci maddesinin dördüncü fıkrasında, döner sermaye işletmelerinin yönetimi, faaliyet alanları, işleyişi, sermaye kaynakları, her türlü idari ve mali işlemlerine ilişkin usul ve esasların Hazine ve Maliye Bakanlığının da görüşü alınarak çıkartılan yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

28.01.2012 tarihli ve 28187 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve halen yürürlükte olan Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'ne göre;

İşletme Müdürlüğünün faaliyet alanları şunlardır:

a) Sipariş almak sureti ile her türlü harita, kadastro, değişiklik işlemleri ve bunlarla ilgili teknik hizmet üretmek, uygulamak, idari işlemleri yapmak veya bunların üretim hizmetine katılmak.

b) Genel Müdürlükçe üretilmiş olan her türlü tapu, kadastro, harita ve hava fotoğrafı, arşiv bilgi ve belgeleri ile benzeri hizmetleri sunmak.

c) Eğitim amaçlı hizmet sunmak.

ç) Uçaklar dahil olmak üzere her türlü üretim araç ve gereçlerini kiraya vermek.

d) Teknik hizmetlere ilişkin proje ve araştırma çalışmaları yapmak, personel için eğitim

amaçlı kurslar ve seminerler düzenlemek.

e) Tanıtma ve yayın hizmetleri vermek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Döner Sermaye İşletmesi teşkilatı, İşletme Müdürlüğü ve bölge işletme birimlerinden oluşmaktadır.

Döner sermaye hizmetleri; yönetim kurulu, genel müdür, işletme müdürü, harcama yetkilisi, gerçekleştirme görevlileri, taşınır kayıt ve kontrol yetkilisi, taşınır konsolide görevlisi ile diğer kamu görevlileri tarafından yürütülmektedir. Bölge işletme hizmetleri ise bölge işletme kurulu, bölge müdürü, harcama yetkilisi, gerçekleştirme görevlileri, taşınır kayıt ve kontrol yetkilisi ve diğer kamu görevlileri tarafından yürütülmektedir.

Yönetim Kurulu; Genel Müdür veya Genel Müdürün belirleyeceği bir Genel Müdür Yardımcısı başkanlığında, Birinci Hukuk Müşaviri, Strateji Geliştirme Daire Başkanı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanı, İşletme Müdürü ile teklifi görüşülen Daire Başkanından oluşmaktadır.

Kurumda çalışan personelin istihdam şekline göre sayıları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: İstihdam Şekline Göre Personel Dağılımı

Birim/İstihdam Şekli	657 S. Kanun'a göre Kadrolu Memur	657/4-B Döner Sermaye Sözleşmeli Personel	657/4-D Döner Sermaye İşçi	Döner Sermaye Sürekli İşçi (696 KHK)	Genel Toplam
Genel Müdürlük Birimi	105	5	52	180	**342**
Bölge Müdürlüğü	84	11	42	188	**325**
Kadastro Müdürlüğü	127	126	139	144	**536**
Tapu Müdürlüğü	1.872	538	102	544	**3.056**
Genel Toplam:	**2.188**	**680**	**335**	**1.056**	**4.259**

Tabloda görüleceği üzere, İşletme Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında 2.188 kadrolu memur, 680 sözleşmeli personel (657/4-B kapsamında), 335 İşçi (657/4-D

kapsamında) ve 1.056 Sürekli İşçi (696 KHK kapsamında) olmak üzere toplam 4.259 personel istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

İşletme Müdürlüğünün bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve muhasebesi ile kontrol ve denetimi Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürürlüğe konulan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

İşletmenin ekonomik değer ifade eden işlemlerinin muhasebe kayıtlarına alınması ve bu kayıtların raporlanmasının gerçekleştirilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Harcama Yönetim Sistemi Programı kullanılmaktadır.

Aşağıdaki tablolarda görüleceği üzere, İşletme Müdürlüğünün 2024 yılı gider toplamı 8.909.817.731,90 TL, gelir toplamı da 10.073.388.947,19 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: İşletme Müdürlüğü 2024 Yılı Bütçe Giderleri

Giderin Çeşidi	2024 Yılı Ayrılan Ödenek Tutarı (TL)	2024 Yılı Harcama Tutarı (TL)
Personel Giderleri	4.793.888.400,00	4.417.086.400,00
Sosyal Güvenlik Prim Giderleri	502.093.000,00	370.586.442,63
Mal ve Hizmet Alım Giderleri ve Diğer Giderler	1.870.070.000,00	1.448.793.760,89
Cari Transferlere Ait Giderler	3.964.000.000,00	2.648.371.999,25
Sermaye Giderleri	269.948.600,00	24.979.129,13
Toplam	**11.400.000.000,00**	**8.909.817.731,90**

Tablo 3: İşletme Müdürlüğü 2024 Yılı Bütçe Gelirleri

Gelirin Çeşidi	2023 Yılı (TL)	2024 Yılı (TL)
Net Satışlar Hesabı	385.159.905,66	9.051.405.932,40
Faiz Gelirleri	70.099.436,60	322.296.720,20
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	13.992.405,53	7.629.195,97
Olağandışı Gelir ve Karlar	6.183.325.118,66	692.057.098,62

Önceki Dönem Gelir ve Karlar	0,00	0,00
Toplam	**6.652.576.866,45**	**10.073.388.947,19**

İşletme Müdürlüğünün gelir bütçesinin en önemli gelir kalemi, Genel Müdürlükçe üretilen veya arşivlenen verilerin, bilişim sistemleri üzerinden kurumlar ve kişilerle paylaşılması sonucu elde edilen gelirler ile tapu ve kadastro işlemleri sonucu elde edilen döner sermaye ücretlerinden oluşan 9.051.405.932,40 TL'lik tutardır. İşletme Müdürlüğünün gider bütçesinin en önemli gider kalemi olan Personel Giderleri ise 4.417.086.400,00 TL tutarındadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İşletme Müdürlüğü, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabi olup, uygulanan muhasebe sistemi belirtilen mevzuatlarda da öngörülen tahakkuk esaslı muhasebe sistemidir.

Muhasebe işlemleri, 2011 yılına kadar tek düzen hesap planına paralel bir hesap planı ile yürütülürken, 2012 yılından itibaren hesap planına bütçe işlemleri de eklenmiş ve bu sayede işlemlerin bütçe ile de bağlantısı kurulmaya başlanmıştır.

Yapılan işlemin türüne göre ilgili birimlerce gerçekleştirilen işlemler karşılığı düzenlenen evraklar, muhasebe birimine gelmekte, muhasebe biriminde ilgili kontrolleri yapıldıktan sonra Mali Yönetim Sistemine giriş yapılmak sureti ile muhasebe işlemleri gerçekleştirilmektedir.

İşletme bünyesinde, bölge müdürlüklerinin bulunduğu yerlerde ve bölge müdürlüklerine bağlı olarak döner sermaye işletme birimleri bulunmaktadır. Taşrada gerçekleştirilen işlemler, bölge müdürlüklerinin bulunduğu illerde kurulan döner sermaye işletme birimlerince yürütülmektedir. Bölge Müdürlüklerine bağlı işletmelerin kendilerine ait gelirleri bulunmamaktadır. Bu işletmelerin muhasebe işlemleri, işletmelerin bulundukları yerlerdeki Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen saymanlıklarca gerçekleştirilmektedir. İlgili muhasebe birimleri yıl sonlarında yaptıkları faaliyetlere ilişkin tabloları merkeze göndermekte ve bu tablolar merkezde konsolide edilmektedir.

Kurumda bütçe işlemlerine ilişkin raporlamalar bütçe servisince, diğer raporlar ise muhasebe birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- Banka mevcudu tespit tutanağı,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye Bütçesinden Genel Müdürlük İçin Yaptırılan Yatırımların Doğrudan Giderleştirilmesi

Genel Müdürlük birimlerine ilişkin olarak Döner Sermaye İşletmesi kaynaklarıyla yapılan bina inşaatı harcamalarının 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına kaydedilmeyerek doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının niteliğini açıklayan 216'ncı maddesinde; yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin; geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izleneceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü tarafından 2024 yılı içerisinde toplam 207.864.214,39 TL tutarındaki ek hizmet binası, arşiv binası vb. yapım işlerinin 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına kaydedilmeden 770-Genel Yönetim Giderleri Hesabı kullanılmak suretiyle doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilmiş olup söz konusu harcamalarda gerekli koordinasyon sağlanarak bahsi geçen hesap kodlarının kullanılacağı bildirilmiştir.

Söz konusu durum nedeniyle, İşletme Müdürlüğünün 2024 yılı bilançosunda 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı 207.864.214,39 TL kadar noksan, 632-Genel Yönetim Giderleri Hesabı ise 207.864.214,39 TL fazla görünmektedir.

BULGU 2: Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında İzlenmemesi

İşletme Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen bazı yazılım alımlarının 260-Haklar Hesabına kaydedilmeden doğrudan gider hesaplarına alınarak muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 260-Haklar Hesabının niteliğini açıklayan 222'nci maddesinde bu hesabın, bedeli karşılığı edinilen imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve

yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hükmü bulunmaktadır.

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 223'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a)-1 bendinde; hakların maliyet bedeli ile bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği hükmüne yer verilmiştir.

Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 04.11.2015 tarih ve 29522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Amortisman ve Tükenme Payları Genel Tebliği (Sıra No:47)'nin "Amortisman ve tükenme payına tabi duran varlıklar" başlıklı 3'üncü maddesinde; 260 Haklar Hesabının amortisman ve tükenme payına tabi duran varlıklar arasında yer aldığı ve Tebliğ'in 1 numaralı ekinde de bu hesaba %100 oranında amortisman ayrılacağı belirtilmiştir.

Buna göre bilgisayar yazılımı, patent, lisans gibi ekonomik değer taşıyan hakların, 260-Haklar Hesabında izlenerek yıl sonlarında %100 amortisman ayrılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü tarafından 2024 yılı içerisinde toplam 12.575.888,00 TL tutarındaki yazılım ve lisans programı alımlarının 260-Haklar Hesabına kaydedilmeksizin 770-Genel Yönetim Giderleri Hesabı kullanılmak suretiyle doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bedeli döner sermaye bütçesinden karşılanarak alımı gerçekleştirilen bilgisayar yazılımlarının 260-Haklar Hesabında izlenmesine ilişkin düzeltme kaydının yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak, bulgu konusu hususa yönelik 2025 yılında yapılan kayıtların 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Söz konusu durum nedeniyle, İşletme Müdürlüğünün 2024 yılı bilançosunda 260-Haklar Hesabı ile 268-Birikmiş Amortisman Hesabı 12.575.888,00 TL noksan görünmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 34 **TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	985.049.168,52
10	**Hazır Değerler**	77.839.104,17
100	KASA HESABI	0,68
102	BANKA HESABI	85.111,84
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	77.753.991,65
12	**Faaliyet Alacakları**	69.274.883,43
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	64.644.879,78
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	4.328.161,36
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	6.320,75
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	295.521,54
14	**Diğer Alacaklar**	2.628.383,90
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.628.383,90
15	Stoklar	485.237.436,36
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	485.118.038,96
157	DİĞER STOKLAR HESABI	119.397,40
16	**Ön Ödemeler**	347.256.805,31
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	316.355.919,03
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	30.900.886,28
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	2.812.491,38
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	2.812.491,38
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	63,97
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	63,97
2	DURAN VARLIKLAR	2.935.439.415,09
22	**Faaliyet Alacakları**	404.841,75
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	404.841,75
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.000.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	4.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.931.013.196,97
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.163.565.853,22
252	BİNALAR HESABI	3.039.048.571,59
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	105.028.123,53
254	TAŞITLAR HESABI	379.626.948,16
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.651.920.042,51

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	219.818.903,50
32	**Faaliyet Borçları**	18.517.600,64
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	9.662.725,77
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	8.854.874,87
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	184.962.986,84
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.735.549,83
333	EMANETLER HESABI	182.227.437,01
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	5.859.154,31
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	5.380.356,14
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	478.798,17
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	8.894.734,79
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	8.894.734,79
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	1.584.426,92
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	1.584.426,92
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	243.201.485,23
43	**Diğer Borçlar**	7.948.981,43
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.948.981,43
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	235.252.503,80
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	235.252.503,80
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.457.468.194,88
50	**Net Değer**	339.330.715,45
500	NET DEĞER HESABI	339.330.715,45
51	**Değer Hareketleri**	2.100.502.360,65
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	2.100.502.360,65
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	10.100.767.632,33
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	10.100.767.632,33
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-7.355.388.885,24
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-7.355.388.885,24
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-1.727.743.628,31
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.252.458.717,28
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-6.980.202.345,59

257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.408.222.324,48
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	45.982,44
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	879.384.051,60
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	22.046.807,53
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-901.430.859,13
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	21.376,37
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	37.567.733,79
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-37.546.357,42

AKTİF TOPLAMI 3.920.488.583,61

PASİF TOPLAMI 3.920.488.583,61

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	169.169.531,03
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	169.169.531,03
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	279.872.115,40
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	279.872.115,40
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	65.673.529,37
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	65.673.529,37

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 34 **Adı : TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	9.532.331.870,28
630	01	Personel Giderleri	6.704.891.210,63
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.023.724.107,19
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	571.991.367,62
630	05	Cari Transferler	47.442.179,83
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	316.700,08
630	13	Amortisman Giderleri	793.082.112,92
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	157.550.199,05
630	15	Karşılık Giderleri	50.346.498,02
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	3.827.527,83
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	3.479.358,03
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	169.449.479,90
630	99	Diğer Giderler	6.231.129,18

GİDERLER TOPLAMI (A) **9.532.331.870,28**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	7.136.998.958,06
600	01	Vergi Gelirleri	5.101.260.081,12
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	982.611,39
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.629.131.485,36
600	05	Diğer Gelirler	362.870.254,26
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	2.115,54
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	42.752.410,39

GELİRLER TOPLAMI (B) **7.136.998.958,06**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	29.127.765,96
610	01	Vergi Gelirleri	26.269.187,60
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	2.858.578,36

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **29.127.765,96**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **7.107.871.192,10**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **696.717.049,87**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-1.727.743.628,31**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**9.532.331.870,28**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**7.136.998.958,06**	**NET GELİR (D=B-C)**	**7.107.871.192,10**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**29.127.765,96**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-1.727.743.628,31**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8034

TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAPU VE KADASTRO DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.430.097.689,36
10	**HAZIR DEĞERLER**	1.853.731.758,65
102	BANKALAR HESABI	1.853.197.860,36
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	533.898,29
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	198.600.730,76
120	ALICILAR HESABI	374.184,86
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	198.194.878,22
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	31.667,68
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	4.102.853,70
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.102.853,70
13	**DİĞER ALACAKLAR**	58.552.858,28
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	659.152,64
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	57.893.705,64
15	STOKLAR	764.315,51
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	764.315,51
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	0,00
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	102.376.613,71
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	74.967.671,38
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	27.408.942,33
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	216.071.412,45
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	216.071.412,45
2	DURAN VARLIKLAR	56.913.992,49
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	17.835,95
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	17.835,95
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	1.522.840,87
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	164.992,94
254	TAŞITLAR HESABI	46.684,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	2.941.184,32
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.630.020,39
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	3.001.449,80
260	HAKLAR HESABI	2.972.574,75
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	403.127,69
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-374.252,64
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	52.371.865,87
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	202.073,30
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	52.371.489,47

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.265.480.791,28
32	**TİCARİ BORÇLAR**	14.292.132,33
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	14.292.132,33
33	**DİĞER BORÇLAR**	227.884.622,32
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	76.554,25
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	227.808.068,07
34	ALINAN AVANSLAR	15.717,87
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	15.717,87
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	996.568.379,30
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	600.089.810,97
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	62.786.679,09
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	306.298.976,96
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	1.264,96
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	27.391.647,32
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	7.640.408,64
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	298.877.090,10
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-298.877.090,10
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	7.640.408,64
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	19.079.530,82
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	19.079.530,82
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	0,00
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.221.530.890,57
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	4.000.000,00
500	SERMAYE HESABI	4.000.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	1.118.365.195,50
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	1.118.365.195,50
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-600.347.841,36
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-600.347.841,36
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	699.513.536,43
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	699.513.536,43

299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-201.696,90

AKTİF TOPLAMI 2.487.011.681,85

PASİF TOPLAMI 2.487.011.681,85

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	2.278.560,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	2.278.560,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	676.792.450,32
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	676.792.450,32
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	14.942.365,69
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	14.942.365,69

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8034 | **TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAPU VE KADASTRO DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** | **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	9.089.241.511,91
1- Yurtiçi Satışlar	9.087.653.629,22
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.587.882,69
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	36.296.190,22
1- Satıştan İadeler (-)	36.247.696,84
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	48.493,38
C- NET SATIŞLAR	9.052.945.321,69
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	0,00
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	9.052.945.321,69
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	9.362.793.593,57
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	139.847,94
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	9.362.653.745,63
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-309.848.271,88
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	329.925.916,17
3- Faiz Gelirleri	322.296.720,20
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	7.629.195,97
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	57.898,16
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	57.898,16
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	20.019.746,13
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	692.057.098,62
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	692.057.098,62
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	12.563.308,32
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	12.563.254,61
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	53,71
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	699.513.536,43
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	699.513.536,43

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personelin İstihdam Şekline Göre Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

KISALTMALAR

MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
KBÖ	: Kesintili Başlangıç Ödeneği

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının İlgili Hesaplarda İzlenmemesi

2. Taşınmazlara İlişkin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Doğrudan Giderleştirilmesi

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı genel bütçeli bir kuruluş olan Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM), 10.02.1937 tarihli ve 3127 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifelerine Dair Kanun ile kurulmuş olup, tüm meteorolojik faaliyetlerin yürütülmesinden sorumludur. Kurumun teşkilat ve görevleri, 08.01.1986 tarihli ve 3254 sayılı Meteoroloji Hizmetleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.

Kuruluşundan bu yana Türk Silahlı Kuvvetleri (2. Dünya Savaşı sırasında), Tarım Bakanlığı (1957-1978), Başbakanlık (1978-1991, 1992-2002) Çevre Bakanlığı (1991-1992, 2002-2011) ve Tarım ve Orman Bakanlığı (2012-2021) bünyesinde görevlerini yürüten MGM'nin, 29.10.2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 85 Kararname numaralı "Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlanmıştır. 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Meteoroloji Genel Müdürlüğünün teşkilat yapısı, yetki, görev ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir.

A. Ulusal Mevzuat

- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,

- Merkezi Yönetim Bütçe Kanunları,

- 6245 sayılı Harcırah Kanunu,

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu,

- 4857 sayılı İş Kanunu,

-4734 sayılı Kamu İhale Kanunu,

- 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu.

B. Uluslararası Mevzuat

-EUMETSAT – Avrupa Meteoroloji Uyduları İşletme Teşkilatı (European Organization

for the Exploitation of Meteorological Satellites) Temel Dokümanlar,

-WMO - Dünya Meteoroloji Teşkilatı (World Meteorological Organization) Temel Dokümanlar Sayı 1,

-ECMWF - Avrupa Orta Vadeli Tahminler Merkezi (European Center for Medium-Range Weather Forecasts) Temel Dokümanlar,

-MGM - ICAO Uluslararası Sivil Havacılık Kuruluşu Hava Seyrüsefer Bilgilerine İlişkin Uydu Dağıtım Sistemi (SADIS) Maliyet Paylaşımı Anlaşması,

-MGM – Avrupa Orta Vadeli Tahminler Merkezini (ECMWF) Oluşturan Düzeltilmiş Sözleşmeye Katılmamız Hakkında Karar.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Meteoroloji Genel Müdürlüğü; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı bir kuruluştur.

Personele ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Personelin İstihdam Şekline Göre Dağılımı

Birim/İstihdam Şekli	657 4/A Memur	657 4/B Sözleşmeli Memur	657 4/D İşçi Daimi İşçi Döner Sermaye ve Genel Bütçe	Kadro Karşılığı Sözleşmeli Personel	Sürekli İşçi (696 KHK) Genel Bütçe	Genel Toplam
Genel Müdürlük Birimi	706	30	12	51	121	920
Taşra Birimleri	1.844	100	2	0	99	2.045
Genel Toplam:	2.550	130	14	51	220	2.965

MGM bünyesinde 31.12.2024 tarihi itibari ile 2.601 adet kadrolu, 130 adet 4/B sözleşmeli personel, 234 adet sürekli işçi olmak üzere toplam 2.965 personel görev yapmaktadır. Personelin 920'si merkez birimlerde, 2.045'i ise bölge müdürlükleri ve bağlı meteoroloji müdürlüklerinde istihdam edilmektedir.

MGM'nin merkez teşkilatı; Genel Müdürlük, 2 Genel Müdür Yardımcılığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, İç Denetim Birimi Başkanlığı, 9 Daire Başkanlığı, 42 Şube Müdürlüğü ve Döner Sermaye İşletmesinden meydana gelmektedir.

MGM’nin taşra teşkilatı, 16 Bölge Müdürlüğü ile bunlara bağlı 159 meteoroloji müdürlüğünden oluşmaktadır.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesine ilişkin hususlar da 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 276'ncı maddesinde düzenlenmiştir.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel yönetim kapsamında merkezi yönetim bütçesine dâhil genel bütçeli bir kamu idaresi olup, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın bağlı kuruluş olup, Kanun'un; kamu bütçesinin hazırlanması, uygulanması, muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve mali kontrolüne ilişkin hükümlerine tabidir.

5018 sayılı Kanun’a göre;

-Kurumun kalkınma planıyla uyumlu bir stratejik planının olması,

-Orta vadeli program ve birden çok yılı kapsayacak şekilde performans programı ve performans esaslı bütçenin hazırlanması,

-Faaliyet raporu ve kesin hesabın hazırlaması,

-Analitik bütçe sınıflandırılması ve tahakkuk esaslı muhasebe sisteminin uygulanması gerekmektedir.

MGM’de stratejik planının hazırlanması, merkez teşkilatı ve 16 bölge müdürlüğünün bütçesi, performans programı, yatırım programı, bütçe gelir ve gider tekliflerinin hazırlanması, bütçe teklifleriyle ilgili Hazine ve Maliye Bakanlığıyla görüşmeler yapılması, bütçenin uygulanması sırasında ödenek işlerinin takibi, merkezden taşraya ödenek gönderilmesi, ödenek revize işleri, bütçenin uygulanması tamamlandıktan sonra faaliyet raporunun ve kesin hesabın çıkarılması ve ayrıca taşınır ve taşınmaz mal işlemleri, alacak takibi, iç kontrol, ön mali kontrol, harcama yetkililerine danışmanlık gibi görevler, kurumun mali hizmetler birimi olan Strateji Geliştirme Daire Başkanlığınca yerine getirilmektedir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Açıklama	2024 Başlangıç Ödeneği (TL)	2024 Revize Ödeneği (TL)	31.12.2024 İtibariyle Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
1	Personel Giderleri	1.721.578.000,00	1.781.347.000,00	1.690.458.220,00	95
2	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	242.353.000,00	263.521.000,00	250.101.626,00	95
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	122.846.000,00	137.686.200,00	112.415.571,00	82
5	Cari Transferler	952.322.000,00	823.544.800,00	759.753.969,00	92
6	Sermaye Giderleri	553.500.000,00	563.500.000,00	494.311.848,00	88
7	Sermaye Transferleri				
8	Borç Verme				
Genel Toplam		**3.592.599.000,00**	**3.569.599.000,00**	**3.307.041.234,00**	**93**

MGM'nin 2024 yılı merkezi yönetim bütçe kanunu ile genel bütçe başlangıç ödeneği olarak 3.592.599.000,00 TL ödenek öngörülmüş olup, yıl içinde 23.000.000,00 TL ödenek tenzili sonucu toplam 3.569.599.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. 2024 yılı için bütçe gerçekleşmesi yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu durumda bütçe gerçekleşme oranı % 93 olmuştur.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kod	Bütçe Gelirlerinin Türü	Gelirler (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Bütçe Geliri (TL
1	Vergi Gelirleri	64.879.993,00	87.075,00	64.792.918,00
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.829.852,00	25.129,00	4.804.723,00
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	0
5	Diğer Gelirler	3.334.159,00	0	3.334.159,00
6	Sermaye Gelirleri	0	0	0

Genel Toplam	**73.044.004,00**	**112.204,00**	**72.931.800,00**

Tabloya göre 2024 yılı gerçekleşen bütçe gelirleri toplamı olan 73.044.004,00 TL tutarın 64.879.993,00 TL'si vergi gelirleri, 4.829.852,00 TL'si Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri, 3.334.159,00 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır. Yıl sonunda bütçe gelirlerinden red ve iadeler toplamı 112.204,00 TL olup, net gelirler toplamı ise 72.931.800,00 TL olarak gerçekleşmiştir.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Genel Müdürlüğün faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı faaliyet gideri 3.441.492.015,54 TL, faaliyet geliri 87.750.266,09 TL, indirim, iade ve iskonto toplamı 112.204,00 TL, enflasyon düzeltmesi 2.259.910.828,33 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu ise -1.093.943.125,12 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kurumun mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi sürecinde analitik bütçe sınıflandırma sisteminin uygulanması esas alınmış olup, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmaktadır.

Tahakkuk esaslı muhasebe sistemine ilişkin temel kavram, ilke, kural ve uygulamaların belirlendiği Genel Muhasebe Yönetmeliği 08.06.2005 tarihli ve 25839 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Kurum, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile ortaya koyulan çerçeveye uygun olarak merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin muhasebe kayıt ve işlemlerini kapsayan, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabidir.

Kurumun muhasebe işlemleri merkezde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü, Bölge teşkilatları ve bağlı illerde Defterdarlık Muhasebe Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazete ‘de yayınlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği çerçevesinde yapılan inceleme sonucunda aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

5018 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinde tanımlandığı üzere mali kontrol, kamu kaynaklarının belirlenmiş amaçlar doğrultusunda, ilgili mevzuatla belirlenen kurallara uygun, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak için oluşturulan kontrol sistemi ile kurumsal yapı, yöntem ve süreçleri ifade etmektedir.

Mali kontrolün bir parçası olan iç kontrol sisteminin ne olduğu, amacı, yapısı ve işleyişi 5018 sayılı Kanun’un beşinci kısmında, 55 ile 67’inci maddeler arasında belirlenmiştir. Buna göre, kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemlerinin yapısını aşağıda belirten unsurlar oluşturmaktadır:

-Harcama birimleri,

-Muhasebe ve malî hizmetler,

-Ön malî kontrol,

-İç denetim

Temel unsurları bunlar olan iç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir.

2024 yılı iç denetim programında 4 adet denetim ve 1 adet danışmanlık faaliyeti yer almış olup, planlanan takvim çerçevesinde sözkonusu denetim ve danışmanlık faaliyetleri tamamlanmıştır.

2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, kurum iç kontrol sistemi, iç kontrol bileşenleri bazında aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisindeki görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik açısından mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru bir şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler

ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeyine indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 11 İç Denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 9’u doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

Yapılan tüm açıklamalar doğrultusunda; İç kontrol sistemi yapılandırma çalışmaları büyük ölçüde tamamlanmış olup makul seviyede bir iç kontrol sisteminin mevcut olduğu sonucuna varılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının İlgili Hesaplarda İzlenmemesi

İdare tarafından, bazı maddi ve maddi olmayan duran varlık alımlarının ilgili varlık hesaplarına kaydedilmeden doğrudan gider hesaplarına alınarak muhasebeleştirildiği görülmüştür.

27.12.2014 tarihli ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "25 Maddi duran varlıklar" başlıklı 169'uncu maddesinde maddi duran varlıklar hesap grubunun, kamu idarelerince faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıklar, bunların birikmiş amortismanları ile ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarının izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in 253 Tesis Makine ve Cihazlar Hesabının niteliğini açıklayan 177'nci maddesinde ise bu hesabın kamu idarelerinin faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan büro makine ve cihazları hariç her türlü makine, tesis ve cihazları ile bunların eklentileri ve yükleme, boşaltma, aktarma makine ve gereçlerinin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiş, 178'inci maddesinde ise Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabında kayıtlı tesis makine ve cihazların iyileştirilmesi, ömrünün uzatılması veya veriminin arttırılmasına ilişkin olarak yapılan değer arttırıcı harcama tutarlarının da bu hesapta izlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 260 Haklar Hesabının niteliğini açıklayan 194'üncü maddesinde ise; bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların Haklar Hesabında izlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Buna göre büro makine ve cihazları hariç her türlü makine, tesis ve cihazları ile bunların eklentilerine ilişkin alımların 253 Tesis Makine ve Cihazlar Hesabında, bu alımların bilgisayar

yazılımı, patent, lisans, elektronik sertifika gibi ekonomik değer taşıyan bölümlerinin ise 260 Haklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Ancak İdare tarafından 2024 yılı içerisinde alımı gerçekleştirilen toplam 37.134.000,00 TL tutarındaki havaalanı otomatik meteoroloji gözlem istasyonu sistemleri ile yıldırım takip sistemlerinin revizyon ve muhtelif güncelleme hizmet alımları ile bu kapsamda yapılan donanım alımlarının yukarıda bahsedilen söz konusu varlık hesaplarına kaydedilmediği, doğrudan 630 Giderler Hesabına kaydedilerek kayıtlardan çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, yapılan alımların hizmet alımı kapsamında olduğu değerlendirildiğinden doğrudan giderleştirildiği ifade edilse de yukarıda açıklandığı üzere söz konusu alımlar, tesis, makine ve cihazların iyileştirilmesi, ömrünün uzatılması veya veriminin arttırılmasına ilişkin olarak yapılan değer arttırıcı harcama olarak değerlendirildiğinden ilgili varlık hesaplarında izlenmesi gerekmektedir.

Söz konusu durum sonucunda, 2024 yılı Bilançosunda belirtilen hesap kodları itibarıyla belirtilen tutar kadar hataya neden olunmuştur.

BULGU 2: Taşınmazlara İlişkin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Doğrudan Giderleştirilmesi

Duran varlığın değerini, kullanım süresini ve hizmet kalitesini artıracak şekilde yapılan harcamaların duran varlığın değerine ilave edilmesi gerekirken doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Maddi duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamalar" başlıklı 27'nci maddesinde, maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplamasında dikkate alınacağı hükmü düzenlenmiştir.

27.12.2014 tarihli ve 29218 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "25 Maddi Duran Varlıklar" başlıklı 169'uncu maddesinde; anılan hesap grubunun; kamu idarelerince faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıklar, bunların birikmiş amortismanları ile

ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarının izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiş ve "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinin (b) bendinde de; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı arttıran her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplamasında dikkate alınacağı, tahsis edilen taşınmazlara yapılan değer arttırıcı harcamaların ise, taşınmazın tahsis edildiği kamu idaresinin muhasebe hizmetini yürüten muhasebe birimince ilgili taşınmazın kayıtlı değeri üzerine ilave edileceği ve ilave edilen değerin, taşınmazı tahsis eden kamu idaresine, bu kamu idaresince de muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimine kayıtlara alınmak üzere bildirileceği hükme bağlanmıştır.

Anılan Yönetmelik'in 252 Binalar Hesabı'nın niteliğini düzenleyen 175'inci maddesinde; bu hesabın eklenti ve bütünleyici parçaları dahil olmak üzere kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 176'ncı maddesinde ise muhasebe kayıtlarının nasıl yapılması gerektiği ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Buna göre, Genel Müdürlüğün kullanımında bulunan binalar, edinme tarihindeki maliyet bedelleri ile 252 Binalar Hesabı'na kaydedilmelidir. Söz konusu varlıkların iyileştirilmesi, ömrünün uzatılması veya veriminin artırılması amacı ile yapılan değer artırıcı harcama tutarlarının da bu varlıkların kayıtlı değerlerine ilave edilmesi gerekmektedir. Söz konusu varlıkların giderleştirilmesi ise kendilerinden beklenen yararlanma süresi içerisinde amortisman ayırmak sureti ile yapılmalıdır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 04.11.2015 tarihli ve 29522 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 47 Sıra no.lu Genel Tebliği'nin "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinde; hesaplarda kayıtlı taşınmazlar için yapılan harcamalardan 114.000,00 TL'yi aşanların değer artırıcı harcama olarak kabul edileceği ifade edilmiştir.

2024 yılı içerisinde İdarenin mülkiyetinde bulunan veya tahsis edilen binalar için Başkanlık tarafından binaların ömürlerini uzatacak ve verimlerini artıracak şekilde toplam 6.901.600,55 TL tutarında değer arttırıcı harcama yapılmış olup, ilgili harcama tutarlarının 252 Binalar Hesabı'na kaydedilmesi gerekirken, ait oldukları varlıkların değeri ile ilişkilendirilmeksizin 630 Giderler Hesabı'na kaydedilerek muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından değer arttırıcı harcamaların ilgili varlıkların değerine eklendiği ve gerekli düzeltmelerin yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak, bulgu konusu hususa yönelik 2025 yılında yapılan kayıtların 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Bu durum, 2024 yılı mali tablolarında 252 Binalar Hesabı ile 630 Giderler Hesabı'nın hatalı görünmesine yol açmaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 35 **METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	143.366.373,37
10	**Hazır Değerler**	1.659.483,88
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.659.483,88
12	**Faaliyet Alacakları**	56.490,15
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	56.490,15
14	**Diğer Alacaklar**	1.532.316,26
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.532.316,26
15	Stoklar	68.442.939,46
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	68.437.572,33
157	DİĞER STOKLAR HESABI	5.367,13
16	**Ön Ödemeler**	71.674.568,62
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	71.674.568,62
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	575,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	575,00
2	DURAN VARLIKLAR	10.315.718.827,84
22	**Faaliyet Alacakları**	664.695,65
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	664.695,65
24	**Mali Duran Varlıklar**	118.817.597,02
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	120.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.182.402,98
25	**Maddi Duran Varlıklar**	10.196.236.013,08
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	8.173.318.069,26
252	BİNALAR HESABI	3.358.133.578,28
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	921.490.995,41
254	TAŞITLAR HESABI	9.437.039,60
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	171.654.633,25
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.593.790.435,60
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	155.992.132,88
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	73.136.149,27
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	144.512,69
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	23.541,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-73.304.202,96
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	444,21

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	16.149.911,65
32	**Faaliyet Borçları**	10.952.448,08
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	10.951.401,18
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	1.046,90
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.962.792,02
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	794.167,11
333	EMANETLER HESABI	1.168.624,91
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.707.400,31
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.568.347,90
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	139.052,41
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	527.271,24
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	527.271,24
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	24.828.319,01
43	**Diğer Borçlar**	2.615.252,40
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.615.252,40
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	22.213.066,61
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	22.213.066,61
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	10.418.106.970,55
50	**Net Değer**	434.034.590,97
500	NET DEĞER HESABI	434.034.590,97
51	**Değer Hareketleri**	7.971.953.177,32
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	7.971.953.177,32
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.152.568.703,20
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.152.568.703,20
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.046.506.375,82
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.046.506.375,82
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-1.093.943.125,12
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.093.943.125,12

280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	444,21
29	**Diğer Duran Varlıklar**	77,88
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	6.958.440,43
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-6.958.362,55

AKTİF TOPLAMI 10.459.085.201,21

PASİF TOPLAMI 10.459.085.201,21

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	45.514.420,52
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	45.514.420,52
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	78.538.761,92
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	78.538.761,92
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	35.751.483,40
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	35.751.483,40

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 35 **Adı : METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.441.492.015,54
630	01	Personel Giderleri	1.693.026.444,28
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	250.101.626,13
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	97.760.186,11
630	05	Cari Transferler	759.753.969,14
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	271.056,17
630	13	Amortisman Giderleri	241.497.394,74
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	156.780.539,34
630	15	Karşılık Giderleri	6.000.252,48
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	36.915,12
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	46.333,50
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	88.908.518,02
630	99	Diğer Giderler	147.308.780,51

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.441.492.015,54**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	87.750.266,09
600	01	Vergi Gelirleri	64.879.993,62
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.829.965,08
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.507.438,50
600	05	Diğer Gelirler	15.026.605,21
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	443.385,33
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	62.878,35

GELİRLER TOPLAMI (B) **87.750.266,09**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	112.204,00
610	01	Vergi Gelirleri	87.075,28
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	25.128,72
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **112.204,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **87.638.062,09**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.259.910.828,33**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-1.093.943.125,12**

GİDERLER TOPLAMI(A) **3.441.492.015,54**
GELİRLER TOPLAMI(B) **87.750.266,09**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **112.204,00**

NET GELİR (D=B-C) **87.638.062,09**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **-1.093.943.125,12**

GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Sayıları

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

KISALTMALAR

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

UNICEF : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

TL : Türk Lirası

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Göç İdaresi Başkanlığı, 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 11.4.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4.4.2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında görevlerini ifa etmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlı olarak söz konusu 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 158'inci maddesi ile göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalışları, Türkiye'den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere kurulmuştur.

Göç İdaresi Başkanlığı, merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatlarından oluşmaktadır. Merkez teşkilatını, başkan, başkan yardımcıları ve hizmet birimleri oluşturmaktadır. Ayrıca Başkanlık merkezinde sürekli kurul ve komisyonlar bulunmakta olup kurulların sekretarya hizmetleri de Başkanlık tarafından yürütülmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığı, aynı Kararname'nin 162'nci maddesine göre taşra teşkilatı, 163'üncü maddesine göre de, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi esaslarına uygun olarak yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkilidir. 18 Mayıs 2015 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüklerince yürütülen işlemler İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 6458 sayılı Kanun'un Göç Politikaları Kurulu başlıklı 105'inci maddesi mülga edilmiş olup 17 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1'inci maddesiyle yerine Göç Kurulu ihdas edilmiştir. Kurul, Türkiye'nin yabancılarla ilgili göç stratejilerini belirlemek, stratejilerin koordinasyonunu ve uygulanmasını takip etmek üzere İçişleri Bakanı başkanlığında, İçişleri Bakanlığınca belirlenecek bakanlık, kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 164'üncü maddesinde düzenlenen Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu; Başkanlık temsilcisi başkanlığında, Adalet

ve Dışişleri Bakanlıklarınca görevlendirilen birer temsilci ve bir göç uzmanından oluşmaktadır. Komisyona, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği temsilcisi gözlemci olarak katılmak üzere davet edilebilmektedir. Başkanlık merkez veya taşra teşkilatında, bir veya birden fazla komisyon kurulabilmektedir. Başkanlık temsilcisi ve göç uzmanı iki yıl, diğer üyeler ise en az bir yıl için asil ve yedek olmak üzere belirlenmektedir. Komisyon başkan ve üyelerine, görevleri süresince ek görev verilmemektedir.

Komisyonun görevleri, idari gözetim kararları ve kabul edilemez başvurularla ilgili kararlar ile hızlandırılmış değerlendirme sonucu verilen kararlar hariç, uluslararası koruma başvuruları hakkında verilen kararlar ile başvuru ve uluslararası koruma statüsü sahibi hakkındaki diğer kararlara karşı yapılan itirazları değerlendirmek ve karar vermek, uluslararası korumanın sona ermesi ya da iptaline yönelik kararlara karşı itirazları değerlendirmek ve karar vermek olarak belirlenmiştir. Komisyon, doğrudan Başkanlığın koordinasyonunda çalışır.

85 sayılı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 27'nci maddesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 164'üncü maddesine eklenen;

164/A maddesi ile İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Kurulu kurulmuştur. Kurul, ilgili İçişleri Bakan Yardımcısının başkanlığında toplanır. Kurul insan ticareti suçunu önleme ve bu suçla etkin mücadeleye ilişkin stratejilerin oluşturulması konusunda kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamakla görevlidir.

164/B maddesi ile göç alanında bilimsel araştırma ve incelemelerde bulunmak, bölgesel ve uluslararası gelişmeleri değerlendirmek, bu gelişmelerin Türkiye'ye yansımalarını incelemek ve bunlara ilişkin raporlama ve yayın faaliyetlerini yürütmek; göç uygulamalarını izlemek ve önerilerde bulunmak üzere Göç Araştırmaları Merkezi kurulmuştur. Göç Araştırmaları Merkezi, göç alanına ilişkin faaliyetler yürütmek üzere kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve üniversitelerde bulunan göç araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapabilir.

164/C maddesi ile de; il ve ilçe koordinasyon kurulları, gerekli görülen il ve ilçelerde oluşturulabilmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Göç İdaresi Başkanlığının teşkilat yapısı ve görevleri 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmektedir. Buna göre Başkanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatlarından oluşmaktadır. Ayrıca Başkanlık merkezinde sürekli kurul ve komisyonlar bulunmakta olup kurulların sekretarya hizmetleri de Başkanlık tarafından yürütülmektedir.

Başkanlık merkez hizmet birimleri aşağıda belirtilmiştir:

- Yabancılar Genel Müdürlüğü
- Uluslararası Koruma Genel Müdürlüğü
- Düzensiz Göçle Mücadele ve Sınır Dışı İşleri Genel Müdürlüğü
- Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü
- Sınır Yönetimi Genel Müdürlüğü
- Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Rehberlik ve Denetim Başkanlığı
- Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı
- Hukuk Müşavirliği
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- Özel Kalem Müdürlüğü
- Göç Araştırmaları Merkezi
- İç Denetim Birimi (Henüz Kurulmamıştır.)

Başkanlık taşra teşkilatı 81 ilde bulunan il ve ilçe göç idaresi müdürlükleri ile il ve ilçe göç koordinasyon kurullarından oluşmaktadır.

Başkanlığın merkez ve taşra teşkilatında 3.437 kadrolu personel, 1.664 geçici, 91 sözleşmeli, 7.846 kadrolu işçi ve 1.014 hizmet alımı olmak üzere toplam 14.052 personel görev yapmaktadır.

Başkanlık merkez ve taşra teşkilatı personel dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Sayıları

Birim	Dolu Kadro	Geçici Personel	Sözleşmeli Personel	Kadrolu İşçi	Hizmet Alımı	Genel Toplam
Merkez	399	251	25	86	238	999

Taşra	3.038	1.413	66	7.760	776	13.053
Toplam	3.437	1.664	91	7.846	1.014	14.052

1.3. Mali Yapı

Göç İdaresi Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli I sayılı Cetvelde yer alan genel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Göç İdaresi Başkanlığına, 21.631.742.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Bu tutar Genel Bütçeli İdareler (I Sayılı Cetvel) ödeneği toplamının yaklaşık olarak %0,19'ine tekabül etmektedir. Bütçe Kanunu'na istinaden gerçekleştirilen ödenek işlemleri ile Başkanlığın 2024 yılı nihai bütçe ödeneği 31.307.525.936,00 TL olmuştur. Bu ödeneğin yaklaşık %94,21'üne tekabül eden 29.496.087.082,00 TL yıl sonu itibarıyla harcanmıştır.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındaki geçici barınma merkezlerinin işletilmesi ve yönetilmesi amacıyla Başkanlık bütçesinde geçici barınma merkezleri ödeneği tefrik edilmektedir. Başkanlık bütçesinde gider kaydedilmek suretiyle özel hesaba aktarılarak kullanılacak bu kaynaktan, Başkanlıkça uygun görülen hallerde, kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelerin hesaplarına da aktarma yapılabilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idareler de, yukarıda belirtilen amaçlarda kullanılmak üzere Başkanlık hesabına aktarma yapabilmektedir. Bu şekilde aktarılan tutarlar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelerin bütçelerine gelir kaydedilmeksizin özel hesaplarda izlenmektedir. Geçici barınma merkezlerinin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla sınırlı olmak üzere bu hesaptan yapılacak harcamalar 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir. Geçici Barınma Merkezleri için Başkanlık Özel Hesabından 2024 yılında 588.150.814,38 TL kaynak kullanımı gerçekleştirilmiştir.

Deprem felaketiyle ilgili olarak yabancı şahıs ve kuruluşlar tarafından Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Deprem Kampanyası Hesaplarına Geçici Barınma Merkezlerinde kullanılmak üzere şartlı bağış olarak aktarılan tutarların tamamı Geçici Barınma Merkezlerinin işletim, bakım ve onarım giderlerinin karşılanmasına yönelik olarak kullanılmak üzere 199.883.000,00 TL Göç İdaresi Başkanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü adına kayıtlı

İnsani Yardım Özel Hesabına aktarılmış ve bu tutardan 2024 yılında 1.268.093,00 TL harcanmıştır.

Başkanlıkça, bütçeyle verilen ödenekler dışında Avrupa Birliği ile yapılan " Düzensiz Göçmenlerin Yönetimi, Kabulü ve Barınması Konusunda Göç İdaresi Başkanlığının Desteklenmesi Projesi Faz-II" 15.05.2023 tarihinde başlamış olup 22.000.000,00 Euro'luk bütçeden 2024 yılı içerisinde 241.147.746,93 TL kaynak kullanılmıştır, proje devam etmektedir. Faz-II Projesi 14.05.2025 tarihinde sonlandırılacaktır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile yapılan "İl Göç İdaresi Müdürlüklerinin Desteklenmesi-Aşama VI Projesi"nin 41.110.499,36 TL bütçesinden 2024 yılı içerisinde 41.084.594,66 TL; Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ile yapılan "Çocukların Korunması Programı Projesi" bütçesinden 2024 yılı içerisinde 29.843.073,03 TL kaynak kullanılmıştır.

Başkanlığın bütçe ve faaliyet sonuçlarına ilişkin gerçekleşmeler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)			
		Bütçe Ödeneği	Nihai Bütçe Ödeneği	Harcama	Nihai Bütçe Öde. Göre Grç.Oranı(%)
01	Personel Giderleri	7.111.020.000,00	7.449.020.000,00	7.176.967.030,00	96,34
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.248.213.000,00	1.370.213.000,00	1.326.439.391,00	96,80
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.124.658.000,00	4.708.994.923,00	4.641.873.696,00	98,57
05	Cari Transferler	10.778.851.000,00	13.016.667.000,00	13.010.126.805,00	99,94
06	Sermaye Giderleri	345.000.000,00	4.738.631.013,00	3.332.055.088,00	70,31
07	Sermaye Transferleri	24.000.000,00	24.000.000,00	8.625.072,00	35,93
	Toplam	21.631.742.000,00	31.307.525.936,00	29.496.087.082,00	94,21

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Gelirleri		31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)		
		Bütçe Gelirleri	Ret ve İadeler	Net Bütçe Geliri
01	Vergi Gelirleri	1.001.173.796,28	963.821,13	1.000.209.975,15
03	Tesebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.581.769,11	16.555,55	3.565.213,56
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	569.913,50	-	569.913,50
05	Diğer Gelirler	945.868.495,72	976.027,84	944.892.467,88
08	Alacaklardan Tahsilat	248.134,75	-	248.134,75
	Toplam	1.951.442.109,36	1.956.404,52	1.949.485.704,84

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)					
Giderler (A)	Gelirler (B)	İnd., İade ve Iskonto (C)	Net Gelir (D) (D=B-C)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Faaliyet Sonucu (D+E-A)
32.808.044.481,59	3.380.304.655,68	3.352.189,59	3.376.952.466,09	896.074.018,10	-28.535.017.997,40

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *" Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde*

muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir." hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin herbiri için ayrı mali raporlama yapılacağı, 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; Bakanlıkça yürütülen muhasebe bilişim sistemini kullanan kamu idarelerinin harcama birimleri baz alınarak oluşturulan kesin mizanlarında dönem olumlu ve olumsuz faaliyet sonucu hesaplarının bulunması sonucu bu hesapların, kamu idaresi bilançosunda ayrı ayrı yer alabileceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Başkanlığın muhasebe hizmetleri merkezde Merkez Saymanlık Müdürlüğü, taşrada ise defterdarlıklara bağlı muhasebe birimleri tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

-Birleştirilmiş veriler defteri,

-Geçici ve kesin mizan,

-Bilanço,

-Faaliyet sonuçları tablosu,

-Öz kaynak değişim tablosu,

-Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

-İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Beşinci Kısmında İç kontrol sistemi düzenlenmiş olup söz konusu Kanun'un 55'inci maddesinde;

"İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.",

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesinde;

"*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür.*

Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir.",

denilmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde Kamu İç Kontrol Standartlarının; idarelerin, iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasında, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde dikkate almaları gereken temel yönetim kurallarını gösterdiği, tüm kamu idarelerinde tutarlı, kapsamlı ve standart bir kontrol sisteminin kurulmasını ve uygulanmasını amaçladığı, iç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak, tüm kamu idarelerinde uygulanabilir düzeyde olmasını sağlamak üzere genel nitelikte düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu Tebliğ ile iç kontrolün bileşenleri esas alınarak 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

Göç İdaresi Başkanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk yönetimi ve iç kontrol sistemi standartlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu; hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu,

Risk Değerlendirmesi Standartları ile ilgili olarak; stratejik planın zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu; idare performans programının içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı ve zamanında yayımlandığı, İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber, Risk Strateji Belgesi çalışmalarının tamamlanmaması, taslak Risk Stratejik Belgesinin birimlere dağıtımının gerçekleştirilmemesi açılarından bu çalışmaların yeterli olmadığı, risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışmanın yapılmadığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; idare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu, İdare tarafından yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu, İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmediği, ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu, Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesinin mevcut olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; idare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının hazırlanmadığı,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin raporlama aşamasında gelişme kaydedilememesi nedeniyle değerlendirilmediği, Kamu İdaresinde iç denetim biriminin kurulmadığı, 10 iç denetçi kadrosunun tamamının boş olduğu,

anlaşılmıştır.

Kamu idaresinin iç kontrol sistemine ilişkin belirtilen eksikliklerinin tamamlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Göç İdaresi Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 36 | **GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.738.196.523,60
10	**Hazır Değerler**	424.819.267,62
100	KASA HESABI	5.825,87
102	BANKA HESABI	55.011.797,55
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-362.997,15
104	PROJE ÖZEL HESABI	369.606.013,97
105	DÖVİZ HESABI	8.986,25
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	402.241,13
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	147.400,00
12	**Faaliyet Alacakları**	250.514,08
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	201.884,38
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	758,90
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	47.870,80
14	**Diğer Alacaklar**	18.182.770,52
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	18.182.770,52
15	Stoklar	1.197.947.616,81
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.197.726.471,89
157	DİĞER STOKLAR HESABI	221.144,92
16	**Ön Ödemeler**	94.638.044,34
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	94.638.044,34
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	2.358.310,23
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	2.358.310,23
2	DURAN VARLIKLAR	3.691.276.855,87
22	**Faaliyet Alacakları**	8.123.332,57
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	8.123.332,57
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.682.207.003,30
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	695.253.914,74
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	1.715.000,00
252	BİNALAR HESABI	2.799.578.397,87
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	393.534.355,40
254	TAŞITLAR HESABI	1.849.957.211,13
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	85.390.816.287,92
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-87.712.513.305,28
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	263.865.141,52
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	95.791.343,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.985.837.130,55
32	**Faaliyet Borçları**	2.731.626.820,68
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	135.791.073,52
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	2.595.835.747,16
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	45.079.505,71
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.209.942,26
333	EMANETLER HESABI	40.869.563,45
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	96.679.278,54
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	88.818.892,30
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	7.860.386,24
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	112.451.525,62
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	112.451.525,62
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.747.526.939,51
43	**Diğer Borçlar**	1.809,24
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.809,24
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.747.525.130,27
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.747.525.130,27
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-303.890.690,59
50	**Net Değer**	1.981.210.992,57
500	NET DEĞER HESABI	1.981.210.992,57
51	**Değer Hareketleri**	54.491.917.863,97
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	54.491.917.863,97
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	90.027.570.648,14
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	90.027.570.648,14
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-118.269.572.197,87
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-118.269.572.197,87
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-28.535.017.997,40
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.072.247.624,29
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-29.607.265.621,69

264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	5.589.229,81
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-101.380.572,81
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	946.520,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	946.520,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	61.062.622,52
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-61.062.622,52

AKTİF TOPLAMI 5.429.473.379,47

PASİF TOPLAMI 5.429.473.379,47

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	172.681.196,94
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	172.681.196,94
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	692.510.194,92
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	692.510.194,92
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	0,00
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	0,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	203.511.059,82
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	203.511.059,82
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	269.803,21
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	269.803,21

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 36 **Adı : GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	32.808.044.481,59
630	01	Personel Giderleri	7.657.199.168,65
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.326.439.391,06
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	5.359.266.687,01
630	05	Cari Transferler	13.018.911.197,10
630	07	Sermaye Transferleri	352.603.958,31
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	8.843.396,69
630	13	Amortisman Giderleri	1.865.733.953,37
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	284.568.120,90
630	15	Karşılık Giderleri	565.870.123,30
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	18.180.971,80
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	239.110,94
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.298.939.998,69
630	99	Diğer Giderler	51.248.403,77

GİDERLER TOPLAMI (A) **32.808.044.481,59**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.380.304.655,68
600	01	Vergi Gelirleri	1.002.217.267,43
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.012.747,84
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	864.828.590,09
600	05	Diğer Gelirler	1.503.217.914,63
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	289.376,82
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	6.153.562,58
600	99	Diğer Gelirler	585.196,29

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.380.304.655,68**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.352.189,59
610	01	Vergi Gelirleri	963.821,13
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.555,55
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	2.371.812,91

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.352.189,59**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.376.952.466,09**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **896.074.018,10**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-28.535.017.997,40**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**32.808.044.481,59**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.380.304.655,68**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.376.952.466,09**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.352.189,59**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-28.535.017.997,40**

AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Avrupa Birliği Başkanlığı Personel Unvan Bilgisi

Tablo 2: Avrupa Birliği Başkanlığı Merkez ve Yurt Dışı Teşkilatı Bilgisi

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Gider Gerçekleşmeleri

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

IPA: Katılım Öncesi Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Avrupa Birliği Başkanlığı, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanmasına yönelik olarak kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları çalışmalarda koordinasyon ve uyumun plan ve programlara uygun olarak yönlendirilmesini sağlamak üzere, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği adı altında 27.06.2000 tarih ve 4587 sayılı Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Başbakanlığa (mülga) bağlı olarak kurulmuştur.

Kuruluşundan itibaren; 20.03.2003 tarihinde Dışişleri Bakanlığına, 01.06.2005 tarihinde Başbakanlığa, 30.08.2007 tarihinde Dışişleri Bakanlığına, 10.01.2009 tarihinde ise tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır.

Ardından, 5916 sayılı Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun, 09.07.2009 tarih ve 27283 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 634 sayılı Avrupa Birliği Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Sekreterlik, Avrupa Birliği Bakanlığı olarak yapılandırılmıştır.

Son olarak Avrupa Birliği Bakanlığının teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları, 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3'üncü bölümü ile Avrupa Birliği Başkanlığı olarak yeniden yapılandırılarak Dışişleri Bakanlığına bağlanmıştır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Avrupa Birliği Başkanlığına verilen esas görev Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanmasına yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi, izlenmesi ve koordinasyonu ile üyelik sonrası çalışmaların koordinasyonunu yürütmektir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 61'inci maddesinde Avrupa Birliği Başkanlığının hizmet birimleri;

1. Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü,

2. Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürlüğü,

3. Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

4.Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı,

5. Hukuk Müşavirliği,

6. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

olarak sayılmış olup söz konusu Kararname'nin 62'nci maddesinde de bu hizmet birimlerinin görevleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Avrupa Birliği Başkanlığının yurtdışı teşkilatının görevleri; Avrupa Birliği Başkanlığının görevleri ile ilgili bilgileri toplamak, değerlendirmek ve sonuçları raporlar halinde Avrupa Birliği Başkanlığına bildirmek, Avrupa Birliği ile yapılan müzakerelerde hazırlık çalışmalarına katkıda bulunmak, bu amaçla Avrupa Birliği organları ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin yetkilileriyle doğrudan temaslar yoluyla gerekli bilgileri sağlayarak Avrupa Birliği Başkanlığına iletmek, Avrupa Birliği Başkanlığı ve bağlı olunan dış temsilcilik tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek, bu çerçevede yapılacak çalışmaların verimli, hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Avrupa Birliği Başkanlığı, merkez ve yurtdışı teşkilatından oluşur. Avrupa Birliği Başkanı Başkanlığın üst yöneticisidir ve bu görev Dışişleri Bakanı tarafından görevlendirilen Bakan Yardımcısı eliyle yürütülür.

Avrupa Birliği Başkanlığının merkez teşkilatı;

a) Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü,

b) Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürlüğü,

c) Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

ç) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı,

d) Hukuk Müşavirliği,

e) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,

hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Merkezin yanı sıra İstanbul, Antalya ve İzmir'de temas noktaları bulunmaktadır. Yurtdışı teşkilatı ise Brüksel'de bulunan Dışişleri Bakanlığı daimi temsilciliği bünyesinde hizmet vermektedir.

Avrupa Birliği Başkanlığında İç Denetim Birimi Başkanlığı bulunmaktadır. İç Denetim Birimi Başkanlığı, fonksiyonel olarak üst yöneticiye bağlıdır.

Avrupa Birliği Başkanlığı'nda 2024 yılı itibariyle merkez ve yurt dışı teşkilatında toplam 392 personel bulunmaktadır. Bu personelin 382'si merkez teşkilatında, 10'u ise yurt dışı teşkilatında yer almaktadır. Başkanlığın 392 kadrolu personeli dışında, personel ihtiyacı göz önünde bulundurularak kadroları diğer kamu kurum ve kuruluşlarında olan 9 adet geçici görevli personel istihdam edilmiştir. Avrupa Birliği Başkanlığının 2024 yılı personel unvan bilgisi ile merkez ve yurtdışı teşkilatı personel bilgisi aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: Avrupa Birliği Başkanlığı Personel Unvan Bilgisi

Unvanı	Personel Sayısı
Kadrolu	281
Geçici Görevli	9
Sürekli İşçi	108
4/B Sözleşmeli Personel	3
Toplam	**401**

Tablo 2: Avrupa Birliği Başkanlığı Merkez ve Yurt Dışı Teşkilatı Bilgisi

Kadro Sınıfı	Merkez Teşkilatı		Yurt Dışı Teşkilatı	
	Dolu	Boş	Dolu	Boş
Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	238	232	7	-
Avukatlık Hizmetleri Sınıfı	-	1	-	-
Yardımcı Hizmetler Sınıfı	2	1	-	-
Teknik Hizmetler Sınıfı	34	24	-	-
Sürekli İşçi	108	-	-	-
4/B Sözleşmeli Personel	-	-	3	7
Toplam	**382**	**258**	**10**	**7**

Avrupa Birliği Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığına bağlı kamu kuruluşudur. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Avrupa Birliği Başkanlığının yurtiçinde Hazine ve Maliye Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Türk Akreditasyon Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu gibi kuruluşlarla ilişkisi bulunmaktadır. Yurtdışında ilişkili

olduğu ana kuruluş Avrupa Birliği'dir. Avrupa Birliğinin organları ve birimleri olan Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Komisyonu, Komisyona bağlı genel müdürlükler ve Birliğin ülkemizdeki temsilcilisi olan Delegasyon ilişkide olduğu başlıca kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Avrupa Birliği Başkanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup bu Kanun'a ekli I sayılı Cetvel'de bulunan Genel Bütçeli İdareler arasında yer almaktadır. Faaliyetlerini Merkezi Yönetim Bütçe Kanunları ile verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Avrupa Birliği tarafından üyeliğe hazırlık sürecindeki ülkelere, üyeliğe yönelik yapacakları politik, kurumsal, sosyal ve ekonomik reformlara destek vermek ve Birlik standartlarına erişebilmelerine yardımcı olmak üzere katılım öncesi fonlar aracılığıyla yardım sağlanmaktadır. Bu fonlara Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) denilmektedir. İdare, Interreg Bulgaristan-Türkiye IPA Sınır Ötesi İşbirliği Programı kapsamındaki faaliyetlerini, Dışişleri AB Bulgaristan-Türkiye IPA Sınır Ötesi İşbirliği Programı Projesi ile sağlanan teknik yardım bütçesi kullanılarak gerçekleştirmektedir.

Başkanlığın taşra teşkilatı bulunmamakta, İstanbul, İzmir ve Antalya'da bulunan temas noktalarına ödenek aktarımı yapılmamaktadır. Temas noktasının cari giderleri için harcama yetkilisi mutemedine avans gönderilmekte, mahsuba ilişkin belgeler Başkanlığa gönderildiği zaman muhasebeleştirilmesi yapılmaktadır.

Brüksel'de bulunan yurtdışı teşkilatının ödemelerinde, Başkanlığın Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdindeki hesabından yurtdışı teşkilatının Brüksel'de açtırmış olduğu hesaba avans gönderilmekte, mahsuba ilişkin belgeler Başkanlığa gönderildiği zaman muhasebeleştirilmesi yapılmaktadır.

Avrupa Birliği Başkanlığına 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.646.786.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, yapılan eklemeler sonucunda nihai ödenek 6.441.281.000,00 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %99'una isabet eden 6.401.380.864,00 TL kullanılmıştır. Avrupa Birliği Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılı bütçe ödenekleri ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Gider Gerçekleşmeleri

Adı	Yılı İçinde Alınan (TL)	Eklenen /Düşülen (TL)	Nihai Ödenek(TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme oranı (%)
Personel Giderleri	293.291.000,00	18.994.000,00	312.285.000,00	301.692.992,00	97
SGK Devlet Primi Giderleri	34.567.000,00	5.013.000,00	39.580.000,00	38.325.030,00	97
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	111.082.000,00	-3.772.000,00	107.310.000,00	88.210.959,00	82
Cari Transferler	4.176.046.000,00	1.778.200.000,00	5.954.246.000,00	5.946.795.503,00	99
Sermaye Giderleri	16.300.000,00	-2.390.000,00	13.910.000,00	13.739.182,00	99
Sermaye Transferleri	15.500.000,00	-1.550.000,00	13.950.000,00	12.617.198,00	90
Toplam	**4.646.786.00,000**	**1.794.495.000,00**	**6.441.281.000,00**	**6.401.380.864,00**	99

Avrupa Birliği Başkanlığı genel bütçeli bir idare olduğu için bütçe gelir tahmini bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2024 yılı bütçe geliri olarak yıl sonunda 28.716.678,51 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. Avrupa Birliği Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılı bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

Ekonomik Kod	Açıklama	Gerçekleşen Gelir (TL)
1	Vergi Gelirleri	27.804.238,88
3	Teşebbüs ve Mülk Gelirleri	1.040,70
5	Diğer Gelirler	915.392,19
	Red ve İadeler (-)	3.993,26
Net Bütçe Geliri		**28.716.678,51**

2024 yılında İdarenin Net Faaliyet Geliri 48.265.978,03 TL; Net Faaliyet Gideri ise 6.449.171.312,36 TL'dir. Enflasyon düzeltmesi miktarı olan 111.255.326,00 TL'nin de eklenmesi neticesinde 2024 yılı olumsuz faaliyet sonucu 6.289.650.007,98 TL olarak gerçekleşmiştir.

Interreg Bulgaristan-Türkiye IPA Sınır Ötesi İşbirliği Programı kapsamında sağlanan teknik yardım bütçesi kullanılarak 2024 yılı içerisinde yapılan Edirne ofis idari giderleri, maaş ödemeleri, yolluk, konaklama ve seyahat harcamaları ve etkinliklerin düzenlenmesi veya katılım sağlanmasına ilişkin harcamaların toplamı 5.342.449,17 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Avrupa Birliği Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup bu Kanun'a ekli I Sayılı Cetvel'de bulunan Genel Bütçeli İdareler arasında yer almaktadır. Avrupa Birliği Başkanlığının mali işlemleri 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre yapılmaktadır. Muhasebe kayıt ve işlemlerini Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanmış olan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 4’ü doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim, danışmanlık ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Avrupa Birliği Başkanlığı'nın 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 37 | **AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**23.811.071,99**
10	**Hazır Değerler**	**9.565.036,99**
104	PROJE ÖZEL HESABI	9.565.036,99
14	**Diğer Alacaklar**	**15.665,77**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	15.665,77
15	**Stoklar**	**2.100.788,76**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.100.788,76
16	**Ön Ödemeler**	**12.129.580,47**
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	12.129.580,47
2	**DURAN VARLIKLAR**	**505.555.187,93**
22	**Faaliyet Alacakları**	**583,20**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	583,20
23	**Kurum Alacakları**	**10.669.385,00**
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	10.669.385,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**494.885.219,73**
252	BİNALAR HESABI	585.672.973,03
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	15.790.836,69
254	TAŞITLAR HESABI	1.880.393,68
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	32.191.699,73
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-140.650.683,40
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	24.423.992,35
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-24.423.992,35

AKTİF TOPLAMI **529.366.259,92**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**17.781.603,66**
32	**Faaliyet Borçları**	**7.296.983,37**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	7.296.983,37
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**5.447.552,36**
333	EMANETLER HESABI	5.447.552,36
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**1.128.690,21**
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.039.315,94
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	89.374,27
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**3.908.377,72**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.908.377,72
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**83.385.806,18**
43	**Diğer Borçlar**	**2.000,00**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.000,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**83.383.806,18**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	83.383.806,18
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**428.198.850,08**
50	**Net Değer**	**37.585.923,46**
500	NET DEĞER HESABI	37.585.923,46
51	**Değer Hareketleri**	**15.628.634.151,25**
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	15.628.634.151,25
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**372.178.200,74**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	372.178.200,74
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-9.320.549.417,39**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-9.320.549.417,39
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**-6.289.650.007,98**
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-6.289.650.007,98

PASİF TOPLAMI **529.366.259,92**

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.970.849,90
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.970.849,90
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	3.385.001,43
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	3.385.001,43
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.344.671,32
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.344.671,32

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 37 **Adı : AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.449.171.312,36
630	01	Personel Giderleri	303.873.058,83
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	38.325.029,82
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	86.549.928,40
630	05	Cari Transferler	5.946.795.503,13
630	07	Sermaye Transferleri	1.947.813,10
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.261.662,16
630	13	Amortisman Giderleri	22.757.806,89
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	4.245.211,71
630	15	Karşılık Giderleri	37.416.554,37
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.998.743,77
630	99	Diğer Giderler	0,18

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.449.171.312,36**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	48.269.971,29
600	01	Vergi Gelirleri	27.804.238,88
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.040,70
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	16.839.930,28
600	05	Diğer Gelirler	931.058,20
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	2.693.703,23

GELİRLER TOPLAMI (B) **48.269.971,29**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.993,26
610	01	Vergi Gelirleri	3.993,26
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.993,26**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **48.265.978,03**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **111.255.326,35**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-6.289.650.007,98**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.449.171.312,36**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**48.269.971,29**	**NET GELİR (D=B-C)**	**48.265.978,03**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.993,26**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-6.289.650.007,98**

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Başkanlık Kadrolarının Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

KISALTMALAR

TÜÇA	:	Türkiye Çevre Ajansı Başkanlığı
UNICEF	:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında İzlenmemesi

B. Diğer Bulgular

1. İhalelerde Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara Uyulmaması

2. Doğrudan Teminle ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alımlarda Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

29 Ekim 2021 tarihli ve 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde değişiklik yapılarak, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı ve merkezi Ankara'da bulunan; küresel iklim değişikliği ve ozon tabakasının incelmesi ile ilgili tedbirlerin alınmasına ve yeşil kalkınmaya yönelik plan, politika ve stratejilerin belirlenmesine ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmaları yapmak, gerekli müzakereleri gerçekleştirmek ve diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak üzere İklim Değişikliği Başkanlığı kurulmuştur.

İklim Değişikliği Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun (I) sayılı cetvelinde yer alan Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri arasında yer almakta olup, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 55'inci Bölümü'nde bulunan 792/A-792/I maddelerinde kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 792/G maddesinde; iklim değişikliği ile ilgili plan, politika, strateji ve eylemleri belirlemek, izlemek ve değerlendirmekle görevli İklim Değişikliği ve Uyum Koordinasyon Kurulu bulunmaktadır. Koordinasyon Kurulu; Bakanın başkanlığında, İklim Değişikliği Başmüzakerecisi, Dışişleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bakan yardımcıları, Strateji ve Bütçe Başkanı, Yükseköğretim Kurulu Başkanı, İklim Değişikliği Başkanı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Türkiye Çevre Ajansı Başkanı, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı, Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği Başkanı, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği Başkanı, Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı olmak üzere 22 üyeden oluşmaktadır. Koordinasyon Kurulunun sekretarya hizmetleri Başkanlık tarafından yürütülmekte olup, Bakanın çağrısı üzerine her yıl en az iki kez toplanılmaktadır.

Kararnamenin 792/Ğ maddesinde; Bakanlığın ilgili Bakan Yardımcısının, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası müzakere süreçlerinin yürütülmesinde İklim Değişikliği Başmüzakerecisi olarak görev yapacağı ve Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen müzakere stratejilerinin yürütülmesinden İklim Değişikliği Başmüzakerecisinin sorumlu olacağı belirtilmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 792/D maddesine göre Başkanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Küresel iklim değişikliği ve ozon tabakasının incelmesi ile ilgili tedbirlerin alınmasına ve plan, politika ve stratejilerin belirlenmesine ilişkin çalışmaları yapmak,

b) İklim değişikliğine neden olan sera gazı emisyonlarını ulusal ölçekte izlemek, kontrol etmek ve raporlamak, sera gazı emisyonlarının azaltımı konusunda sektörel politika belirleme çalışmalarını gerçekleştirmek ve gerekli mevzuat düzenlemelerini yapmak,

c) İklim değişikliği ile ilgili uluslararası müzakere süreçlerini takip etmek,

ç) Uluslararası kuruluşlar ve sözleşmeler kapsamında ülkemizin yerine getirmekle yükümlü olduğu raporları hazırlamak veya hazırlatmak,

d) Net sıfır emisyon hedefi ve döngüsel ekonomi ilkesi doğrultusunda iklim değişikliği ile mücadele ve yeşil kalkınma politikalarının belirlenmesi, strateji ve eylem planlarının hazırlanması için gerekli çalışmaları yaparak Koordinasyon Kuruluna sunmak,

e) Ulusal, yerel ve sektörel iklim değişikliğine uyum ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu alanda eylem planlarını izlemek, değerlendirmek ve raporlamak,

f) İklim değişikliği etkilerinin belirlenmesine yönelik modelleme ve risk değerlendirmesi çalışmaları yapmak, risk haritaları hazırlamak veya hazırlatmak,

g) Tesis, faaliyet veya sektör seviyesinde sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, gerekli denetim ve yaptırımları uygulamak,

ğ) Emisyon Ticaret Sistemi başta olmak üzere piyasa temelli mekanizmalar ve ekonomik araçlara yönelik çalışmalar yapmak, usul ve esasları belirlemek, gerekli denetim ve yaptırımları uygulamak,

h) Emisyon Ticaret Sistemi ile sera gazı izleme raporlama ve doğrulama sistemi ve diğer karbon fiyatlandırma araçlarından elde edilecek gelirlerin yönetimini sağlamak,

ı) İklim değişikliğiyle mücadele ve yeşil kalkınma için gerekli ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarını araştırmak, ilgili paydaşların yararlanması ve kapasite geliştirilmesi

doğrultusunda çalışmalar yapmak, teşvik mekanizmaları ve hibe programları geliştirmek, uygulamak ve izlemek,

i) İklim değişikliği konusunda teknolojileri ve yenilikçi çözümleri araştırmak ve bu kapsamda çalışmalar yürüten ulusal ve uluslararası kuruluşlarla koordinasyon sağlamak, kavramsal çalışmaları yürütmek, kılavuzlar ve rehber dokümanlar hazırlamak,

j) İklim platformu ve ilişkili çevrimiçi izleme ve değerlendirme sistemleri kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların ulusal koordinasyonunu, izleme ve raporlamasını gerçekleştirmek,

k) Görev alanına giren Avrupa Birliği müktesebatının uyumuna yönelik çalışmaları yapmak, bu çerçevedeki projeleri yürütmek, koordine etmek ve izlemek,

l) İklim değişikliği ile mücadele kapsamında ulusal ve uluslararası projeleri hazırlamak ve uygulamak,

m) İklim değişikliği alanında kamuoyunun bilinçlendirmesine yönelik eğitim, kapasite ve farkındalık geliştirme faaliyetleri gerçekleştirmek,

n) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İklim Değişikliği Başkanlığı Ankara merkezli olarak kurulmuş olup taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Başkan, Başkanlığın en üst amiridir ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden Bakana karşı sorumludur. Başkanlığın görevlerinin yürütülmesinde Başkana yardımcı olmak, Başkan tarafından verilen görevleri yapmak ve gerektiğinde Başkana vekâlet etmek üzere 2 Başkan Yardımcısı atanabilmektedir.

21.06.2022 tarihli ve 31873 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İklim Değişikliği Başkanlığı Hizmet Birimleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile İklim Değişikliği Başkanlığının yürüteceği faaliyetlerin yerine getirilmesine, hizmet birimlerinin görev ve yetki alanlarının belirlenmesine ve teşkilat yapısı ile çalışmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Başkanlığın bu Yönetmelik ile belirlenen hizmet birimleri:

a) İklim Müzakereleri ve Uluslararası Politikalar Dairesi Başkanlığı,

b) İklim Değişikliğine Uyum ve Yerel Politikalar Dairesi Başkanlığı,

c) İklim Finansmanı ve Teşvikler Dairesi Başkanlığı,

ç) Karbon Fiyatlandırma Dairesi Başkanlığı,

d) Sera Gazı Azaltım Politikaları Dairesi Başkanlığı,

e) Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi Dairesi Başkanlığı,

f) Teknoloji ve Yeşil Dönüşüm Dairesi Başkanlığı,

g) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı,

ğ) Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

h) Hukuk Müşavirliği,

ı) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğidir.

31.12.2024 tarihi itibariyle İklim Değişikliği Başkanlığı'nda toplam 134 personel istihdam edilmektedir. 97 personel memur 37 personel ise sözleşmeli olarak istihdam edilmektedir.

Tablo 1: Başkanlık Kadrolarının Dağılımı

Personel Sayısı	**Dolu**	**Boş**	**Toplam**
Memur	97	156	253
Sözleşmeli Personel-4/B	37	1	38
Toplam	**134**	**157**	**291**

Memurlar hizmet sınıfları itibarıyla 60 adet genel idare hizmetleri sınıfında, 32 adet teknik hizmetler sınıfında, 3 adet avukatlık hizmetleri sınıfında, 1 adet sağlık hizmetleri sınıfında ve 1 adet ise yardımcı hizmetler sınıfında istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

İklim Değişikliği Başkanlığı 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun (I) sayılı cetvelinde yer alan genel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 2024 yılı bütçesiyle Başkanlığa 178.814.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup bu tutar genel bütçenin %0,0016'sına tekabül etmektedir.

Başkanlıkça sunulan Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre, Başkanlığın 2024 yılı bütçe gideri ve ödenek kullanımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Açıklama	2024 Başlangıç Ödeneği (TL)	2024 Revize Ödeneği (TL)	31.12.2024 İtibarıyla Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
1	Personel Giderleri	64.196.000,00	81.646.000,00	80.632.810,00	98,76
2	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	7.156.000,00	9.081.000,00	8.720.062,00	96,03
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	62.621.000,00	183.650.000,00	171.202.663,00	93,22
5	Cari Transferler	22.331.000,00	14.331.000,00	13.019.504,00	90,85
6	Sermaye Giderleri	9.900.000,00	9.510.000,00	1.686.835,00	17,74
7	Sermaye Transferleri	12.610.000,00	25.610.000,00	25.609.909,00	100
8	Borç Verme	-	-	-	-
Genel Toplam		**178.814.000,00**	**323.828.000,00**	**300.871.783,00**	**92,91**

Başkanlığın 2024 yılı başlangıç ödenekleri toplamı 178.814.000,00 TL olup; yıl içerisinde revize edilen ödeneklerle birlikte yıl sonu toplam ödenek tutarı 323.828.000,00 TL olarak gerçekleşmiştir.

Başkanlığın, 2024 yıl sonu harcaması ise, 300.871.783,00 TL olarak gerçekleşmiştir. Ekonomik kod bazında 171.202.663,00 TL ile mal ve hizmet alım giderleri en çok harcama yapılan kalem olmuştur .

Başkanlık tarafından sunulan Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosuna göre 2024 yılı; tahsil edilen bütçe gelirleri, ret ve iade tutarları, net bütçe gelirleri ile gelir türü itibarıyla net bütçe gelirlerinin toplam net bütçe gelirine oranı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kod	Bütçe Gelirlerinin Türü	Gelirler (TL)	Red ve İadeler(TL)	Net Bütçe Geliri(TL	Oran (%)
1	Vergi Gelirleri	11.013.142,58	0	11.013.142,58	8,13
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	-	-	-	-
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	124.204.000,00	0	124.204.000,00	91,68
5	Diğer Gelirler	254.460,57	0	254.460,57	0,19
6	Sermaye Gelirleri	-	-	-	-
Genel Toplam		**135.471.603,15**	**0**	**135.471.603,15**	**100**

Tabloya göre Başkanlığın 2024 yılı net bütçe geliri 135.471.603,15 TL'dir.

Başkanlıkça, bütçeyle verilen ödenekler dışında, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ile yapılan "Genç İklim Elçileri Projesi"nden 2024 yılı içeresinde 3.257.430,95 TL ve Dünya Bankası ile yapılan "Karbon Piyasası Uygulama Ortaklığı (PMI)" projesinden 2024 yılı içerisinde 3.662.652,26 TL kaynak kullanılmıştır.

Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ekonomik kodundaki 124.204.000,00 TL Türkiye Çevre Ajansı tarafından verilen hizmet karşılığı ödenek tutarını göstermektedir.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Başkanlığın faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı faaliyet gideri 309.890.936,30 TL, faaliyet geliri 153.902.358,11 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu ise -155.988.578,19 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlık mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir."* hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle

sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

“Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları, herhangi bir faaliyette bulunulmaması nedeniyle kısmen yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenerek kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış olup, içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkilerin belirlenmesi amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmamıştır.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun şekilde yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimlerinde bulunması gereken iç kontrol sistemi ve merkezi iç denetim biriminin kurulmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir.

İdare'de iç denetim birimi kurulmamıştır. Dolayısıyla iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İklim Değişikliği Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında İzlenmemesi

Başkanlık tarafından, kullanma ve yararlanma hakkı ve yetkileri veren bazı yazılım alımlarının 260 Haklar Hesabına kaydedilmeden doğrudan gider hesaplarına alınarak muhasebeleştirildiği görülmüştür.

27.12.2014 tarihli ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 260 Haklar Hesabının işleyişini açıklayan 195'inci maddesinde; bütçeye gider kaydıyla edinilen hakların bu hesaba borç, varsa kesintilerin ilgili hesaba, ödenecek tutarın da 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına veya ilgili diğer hesaplara alacak, diğer taraftan 830 Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835 Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Muhasebat Genel Müdürlüğünün 04.11.2015 tarih ve 29522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Amortisman ve Tükenme Payları Genel Tebliği (Sıra No:47)' nin "Amortisman ve tükenme payına tabi duran varlıklar" başlıklı 3'üncü maddesinde; 260 Haklar Hesabının amortisman ve tükenme payına tabi duran varlıklar arasında yer aldığı ve Tebliğ'in 1 numaralı ekinde de bu hesaba %100 oranında amortisman ayrılacağı belirtilmiştir.

Buna göre bilgisayar yazılımı, patent, lisans gibi ekonomik değer taşıyan hakların, 260 Haklar Hesabında izlenerek yıl sonlarında %100 oranında amortisman ayrılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, İdare tarafından 2024 yılı içerisinde alımı gerçekleştirilen toplam 354.000,00 TL tutarındaki muhtelif bilgisayar yazılımı vb. alımlarının 260 Haklar Hesabına kaydedilmediği, bu alımların doğrudan 630 Giderler Hesabına kaydedilerek kayıtlardan çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilmiş olup söz konusu alımlarda bulgu doğrultusunda işlem yapılacağı bildirilmiştir.

Söz konusu durum nedeniyle, Kurumun 2024 yılı bilançosunda 260 Haklar Hesabı ile 268 Birikmiş Amortisman hesabı söz konusu tutar kadar noksan görünmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İhalelerde Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara Uyulmaması

İdare tarafından faaliyet dönemi içerisinde ihale edilen mal ve hizmet alımlarının muhasebe birimi tarafından ön mali kontrole tabi tutulmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Ön mali kontrol" başlıklı 58'inci maddesinde; ön mali kontrolün harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılan kontroller ile mali hizmetler birimi tarafından yapılan kontroller olduğu, ön mali kontrol sürecinin mali karar ve işlemlerin hazırlanması, yüklenmeye girişilmesi, iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi ile belgelendirilmesinden oluştuğu, ayrıca kamu idarelerinde ön mali kontrol görevinin, yönetim sorumluluğu çerçevesinde yürütüleceği ifade edilmiştir.

İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "Ön mali kontrolün kapsamı" başlıklı 10'uncu maddesinde ise ön mali kontrol, bu görevi yapmakla sorumlu olan harcama birimleri ile mali hizmetler birimi tarafından yerine getirilen kontroller şeklinde tanımlanmıştır. Mezkur maddede ön mali kontrolün kapsamı, mali karar ve işlemlerin kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması açısından kontrol edilmesi ile idarenin gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerine ilişkin mali karar ve işlemlerinin idare bütçesine, bütçe tertibine,

kullanılabilir ödenek tutarına, harcama veya finansman programlarına, merkezi yönetim bütçe kanununa ve diğer mevzuat hükümlerine uygunluğu yönünden kontrol edilmesi olarak belirlenmiştir. Usul ve Esaslar'ın 12'nci maddesinde mali hizmetler biriminin ön mali kontrolüne tabi olan mali karar ve işlemlerin, kontrol edilmek üzere harcama birimleri tarafından mali hizmetler birimine gönderileceği, mali hizmetler birimince yapılacak kontroller üzerine de kontrol edilen işlemler hakkında görüş yazısı düzenlenerek ilgili birimlere verileceği ifade edilmiş; 13'üncü maddesinde ise harcama birimlerinde ve mali hizmetler biriminde yapılan kontroller sonucunda mali karar ve işlemlerin uygun görülmesi durumunda karar veya işleme dayanak olan belgenin üzerine "Kontrol edilmiş ve uygun görülmüştür" şerhi düşüleceği veya yazılı görüş düzenleneceği belirtilmiştir.

Usul ve Esaslar'ın "Malî Hizmetler Biriminin Ön Malî Kontrolüne Tabi Malî Karar ve İşlemler" başlıklı 4'üncü bölümünün 17'nci maddesinde ise; idarelerin, ihale kanunlarına tâbi olsun veya olmasın, harcamayı gerektirecek taahhüt evrakı ve sözleşme tasarılarından tutarı mal ve hizmet alımları için beş milyon Türk Lirasını, yapım işleri için ise on beş milyon Türk Lirasını aşanların ön mali kontrole tâbi tutulacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, İdare tarafından faaliyet dönemi içerisinde ihale edilen araç kiralama, organizasyon hizmeti gibi mal ve hizmet alımlarının muhasebe birimine ön mali kontrol için gönderilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilmiş olup, ön mali kontrole tabi işlemlerde bulgu doğrultusunda hareket edileceği ifade edilmiştir.

Hatalı işlemlerin önlenebilmesi için mevzuatta belirtildiği şekilde ön mali kontrol işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Doğrudan Teminle ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alımlarda Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Doğrudan temin ve pazarlık usulü ile temin edilen hizmet alımları kapsamında yapılan yıllık harcamaların toplam tutarının, bütçede öngörülen ödeneklerin %10'unu aşmasına rağmen aşan kısım için Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde, bu Kanunun 21'nci ve 22'nci maddelerindeki parasal

limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamı, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 21'inci maddesinde; 4734 sayılı Kanunun 62'nci maddesinin (ı) bendi ile ilgili olarak, "31/12/2020 tarihli ve 31351 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci Maddesinin (I) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ" açıklamaları dikkate alacağı belirtilmiştir.

Mezkur Tebliğin "Genel esaslar" başlıklı 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar hariç 22'nci maddesinin (d) bendi kapsamında yapılacak harcamalarda, bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşılamayacağı ve bu oran aşıldığında Kurula yapılan başvuruların reddedileceği ifade edilmiştir.

Anılan maddenin üçüncü fıkrasında ise Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ve 22'nci maddesinin (d) bendine göre ihtiyaçların temininde kamu idareleri tarafından yıllık bütçelerine bu amaçla konulan toplam ödenek tutarı dikkate alınacağı ve mal alımı, hizmet alımı veya yapım işleri için bütçelerine bu amaçla konan yıllık toplam ödenekleri üzerinden her biri için %10 oranının hesaplanacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; hizmet alımları için toplam 20.321.000,00 TL ödenek belirlendiği görülmüş olup, yılı içerisinde ihale yöntemi ile yapılması gerekirken doğrudan teminle yapılan harcamalar hariç olmak üzere, 22/d ve 21/f alımları kapsamında Kamu İhale Kurulundan izin alınmaksızın %10 limit olan 2.032.100,00 TL aşılarak hizmet alımları yapılmıştır.

İdarenin 4734 sayılı Kanun ve ilgili ikincil mevzuat uyarınca doğrudan temin yöntemi ile yapılan alımlarda, ödeneklerinin %10'unu aşan kısım için Kamu İhale Kurulunun uygun görüşünü alması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 106 **İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	13.255.870,32
10	**Hazır Değerler**	6.818.914,79
102	BANKA HESABI	42.569,05
104	PROJE ÖZEL HESABI	6.701.520,59
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	74.825,15
14	**Diğer Alacaklar**	171.967,32
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	171.967,32
15	Stoklar	1.906.184,68
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.906.184,68
16	**Ön Ödemeler**	4.358.803,53
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	4.358.803,53
2	DURAN VARLIKLAR	4.884.212,88
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.884.212,88
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.036.977,47
254	TAŞITLAR HESABI	2.905.685,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	9.977.479,27
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-9.035.928,86
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	555.086,40
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-555.086,40

AKTİF TOPLAMI 18.140.083,20

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.556.366,53
32	**Faaliyet Borçları**	913.511,35
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	913.511,35
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	44.698,94
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	38.250,00
333	EMANETLER HESABI	6.448,94
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	598.156,24
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	274.479,23
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	323.677,01
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	16.583.716,67
50	**Net Değer**	-5.555,36
500	NET DEĞER HESABI	-5.555,36
51	**Değer Hareketleri**	288.201.360,94
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	288.201.360,94
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.177.802,82
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.177.802,82
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-116.801.313,54
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-116.801.313,54
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-155.988.578,19
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-155.988.578,19

PASİF TOPLAMI 18.140.083,20

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	575.000,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	575.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	4.954.470,75
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	4.954.470,75

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 106 **Adı : İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	309.890.936,30
630	01	Personel Giderleri	80.632.809,98
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	8.720.061,75
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	174.171.832,07
630	05	Cari Transferler	13.019.504,23
630	07	Sermaye Transferleri	25.609.908,70
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	3.838.583,98
630	13	Amortisman Giderleri	2.257.794,35
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	1.546.723,77
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	19.027,50
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	74.689,97

GİDERLER TOPLAMI (A) **309.890.936,30**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	153.902.358,11
600	01	Vergi Gelirleri	11.013.142,58
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	140.712.531,00
600	05	Diğer Gelirler	539.347,18
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.375.940,39
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	261.396,96

GELİRLER TOPLAMI (B) **153.902.358,11**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **153.902.358,11**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-155.988.578,19**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**309.890.936,30**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**153.902.358,11**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**

NET GELİR (D=B-C)	**153.902.358,11**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**-155.988.578,19**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 4

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER

(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

1. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU 1677
2. ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI 1699
3. ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ 1715
4. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ 1739
5. AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ 1767
6. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ 1783
7. AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ 1811
8. ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ 1845
9. AMASYA ÜNİVERSİTESİ 1869
10. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ 1893
11. ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ 1933
12. ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ 1949
13. ANKARA ÜNİVERSİTESİ 1973
14. ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ 2013
15. ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ 2041
16. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ 2057
17. AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ 2121
18. BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ 2175
19. BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ 2209
20. BARTIN ÜNİVERSİTESİ 2227
21. BATMAN ÜNİVERSİTESİ 2253
22. BAYBURT ÜNİVERSİTESİ 2271
23. BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ 2291
24. BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ 2309
25. BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ 2329
26. BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ 2347
27. BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ 2377
28. BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ 2411
29. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ 2453

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

YÖK : Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
YÖKSİS : Yükseköğretim Bilgi Sistemi
YÖS : Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Vakıf Yükseköğretim Kurumlarında Lisansüstü Programlarda Okutulması Gereken Aktif Lisansüstü Öğrenci Sayısına Yükseköğretim Bilgi Sistemi Üzerinden Ulaşılamaması

2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yükseköğretim Kurumlarına Kayıt Sürecinde Girmiş Oldukları Sınav Sonuçlarına İlişkin Kontrol Mekanizmasının Bulunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Yükseköğretim Kurulu, 1982 Anayasası'nın 131'inci maddesi esasında kurulmuş bir kurum olup, 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun hükümleri ve Anayasa'nın 130 ve 131'inci maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olan Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş hâline gelmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 7'nci maddesine göre, Yükseköğretim Kurulunun görevleri;

a) Yükseköğretim kurumlarının bu Kanun'da belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda kurulması, geliştirilmesi, eğitim - öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve yükseköğretim alanlarının ihtiyaç duyduğu öğretim elemanlarının yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar hazırlamak, üniversitelere tahsis edilen kaynakların, bu plan ve programlar çerçevesinde etkili bir biçimde kullanılmasını gözetim ve denetim altında bulundurmak,

b) Yükseköğretim kurumları arasında bu Kanun'da belirlenen amaç, ilke ve hedefler doğrultusunda birleştirici, bütünleştirici, sürekli, ahenkli ve geliştirici işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,

c) Üniversite çalışmalarının en verimli düzeyde sürdürülmesi için büyümenin sınırlarını tespit etmek ve yaz öğretimi, gece öğretimi, ikili öğretim gibi tedbirler almak,

d) Devlet kalkınma planlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesi içinde;

(1) (Mülga)

(2) Bir üniversite içinde fakülte, enstitü ve yüksekokul açılmasına, birleştirilmesi veya kapatılması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek önerilere dayalı kararlar almak ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına sunmak,

Yükseköğretim kurumları içinde bölüm, anabilim ve ana sanat dalları ile uygulama ve araştırma merkezi açılması, birleştirilmesi veya kapatılması; konservatuvar, meslek

yüksekokulu veya destek, hazırlık okul veya birimleri kurulması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek öneriler üzerine karar vermek,

Eğitim - öğretimin aksaması sonucunu doğuracak olaylar dolayısıyla öğrenime ara verilmesine veya tekrar başlatılmasına ilişkin olarak üniversitelerden gelecek önerilere göre veya doğrudan karar verip uygulatmak,

(3) (Mülga)

(4) Yükseköğretim kurumlarının ihtisaslaşmasına yönelik çalışmalar yapmak ve bu konuda karar vermek.

e) Yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim programlarının asgari ders saatlerini ve sürelerini, öğrencilerin yatay ve dikey geçişleriyle ve yüksekokul mezunlarının bir üst düzeyde öğrenim yapmalarına ilişkin esasları Üniversitelerarası Kurulun da görüşlerini alarak tespit etmek,

f) Üniversitelerin ihtiyaçlarını, eğitim-öğretim programlarını, bilim dallarının niteliklerini, araştırma faaliyetlerini, uygulama alanlarını, bina, araç, gereç ve benzeri imkânlar ve öğrenci sayılarını ve diğer ilgili hususları dikkate alarak; üniversitelerin profesör, doçent ve doktor öğretim üyesi kadrolarını dengeli bir oranda tespit etmek,

g) Her yıl üniversitelerin verecekleri faaliyet raporlarını inceleyerek değerlendirmek; üstün başarı gösterenlerle, yeterli görülmeyenleri tespit etmek ve gerekli önlemleri almak,

h) Üniversitelerin her eğitim - öğretim programına kabul edeceği öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasitelerini tespit etmek; insan gücü planlaması, kurumların kapasiteleri ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretimdeki yönlendirme esaslarını da dikkate alarak öğrencilerin seçilmesi ve kabul edilmesi ile ilgili esasları tespit etmek,

ı) Yükseköğretim kurumlarında ve bu kurumlara girişte imkân ve fırsat eşitliği sağlayacak önlemleri almak,

j) Her eğitim-öğretim programında öğrencilerden alınacak harca ait ilgili yükseköğretim kurumlarının önerilerini inceleyerek karara bağlamak,

k) Yükseköğretim üst kuruluşları ile üniversitelerce hazırlanan bütçeleri tetkik ve onayladıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığına sunmak,

l) Rektörlerin disiplin işlemlerini kovuşturmak ve karara bağlamak, öğretim elemanlarından bu Kanun'da öngörülen görevleri yerine getirmekte yetersizliği görülenler ile bu Kanun'la belirlenen yükseköğretimin amaç, ana ilkeleri ve öngördüğü düzene aykırı harekette bulunanları rektörün önerisi üzerine veya doğrudan, normal usulüne göre, yükseköğretim kurumları ile ilişkilerini kesmek,

m) Çeşitli bilim ve sanat alanlarında bilimsel millî komiteler ve çalışma grupları kurmak,

n) Gerektiğinde yeni kurulan veya gelişmekte olan üniversitelere gelişmiş üniversitelerin eğitim- öğretim ve eleman yetiştirme alanlarında yapacağı katkıyı gerçekleştirmek için gelişmiş üniversiteleri görevlendirmek ve bu konudaki uygulama esaslarını tespit etmek,

o) Vakıflar tarafından kurulacak yükseköğretim kurumlarının bu Kanun hükümlerine göre açılması hususundaki görüş ve önerilerini Millî Eğitim Bakanlığına sunmak, bu kurumlara ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak ve bunları gözetmek, denetlemek,

p) Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisansüstü diplomaların denkliğini tespit etmek,

r) Bu Kanun'la kendisine verilen diğer görevleri yapmaktır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlığın üst yöneticisi olan Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve Kurul Üyeleri Cumhurbaşkanınca atanmaktadırlar. Yükseköğretim Kurulu Organları; Genel Kurul, Başkan ve Yürütme Kurulu'ndan ibarettir.

Yükseköğretim Kurulu Cumhurbaşkanı tarafından; rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle seçilen yedi; temayüz etmiş üst düzeydeki Devlet görevlileri veya emeklileri arasından seçilen yedi; Üniversitelerarası Kurulca, Kurul üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi, olmak üzere toplam yirmi bir kişiden oluşur.

Yürütme Kurulu, Başkan dahil dokuz kişiden oluşur. Yürütme Kuruluna katılacak olan ve Genel Kurul üyeleri arasından seçilecek iki başkan vekilinden biri Kurul Başkanınca; diğeri ise Genel Kurul tarafından seçilir.

Başkan, Yükseköğretim Genel Kurulu ile Yürütme Kuruluna başkanlık eder. Başkanın yokluğunda, Başkanın görevlendirdiği başkan vekillerinden biri Başkana vekâlet eder.

2547 sayılı Kanun'un 8'inci maddesine göre, Yükseköğretim Kurulu adına üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanlarını ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında bulundurmak üzere Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluş olarak Yükseköğretim Denetleme Kurulu teşekkül ettirilmiştir.

2547 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile bir üst kuruluş olarak tanımlanan, aynı Kanun'un 11'nci maddesi ile kuruluş, işleyiş ve görevleri belirlenen ancak ayrı bir tüzel kişiliği bulunmayan Üniversitelerarası Kurul bulunmaktadır. Üniversitelerarası Kurul, üniversite rektörleri ile her senatosunun o üniversiteden dört yıl için seçeceği birer profesörden oluşur.

124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereğince Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, başkana bağlı merkez yönetim örgütünün başında yer alan genel sekreterin idaresinde genel sekreterlik ve genel sekreterliğe bağlı 12 daire başkanlığı ve 2 müşavirlikten oluşmaktadır.

Yükseköğretim Kurulunda, 657 sayılı Kanun kapsamında memur kadrolarında görev yapan personel sayısı 406'dır. 657 sayılı Kanun'un 4/B maddesine göre 92 sözleşmeli personel, 375 sayılı KHK'nın Ek 6 maddesine göre 14 sözleşmeli personel, 657 sayılı Kanun'un 4/D maddesine göre 82 sürekli işçi görev yapmaktadır. 2547 sayılı Kanun'un 38'inci maddesine göre 58 öğretim elemanı ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından 2914 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi ile 375 sayılı KHK'nın Ek 25'inci maddesine göre 59 personel Başkanlıkta görevlendirilmiş bulunmaktadır.

Yükseköğretim Kurulunun görev alanı içerisinde 129 Devlet ve 75 Vakıf (4 Vakıf Meslek Yüksekokulu) yükseköğretim kurumu olmak üzere toplam 208 üniversite bulunmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu; 5018 sayılı Kamu Malî Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun 7'nci, 9'uncu, 25'inci, 39'uncu ve 41'inci maddelerinin verdiği görev ve yetkiye istinaden başta T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı düzenlemeleri olmak üzere ilgili diğer kurumların düzenlemelerine tabidir.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Başkanlığın ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	667.409.000,00	607.942.238,87	91,09
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	68.327.000,00	55.532.777,24	81,28
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	301.187.400,00	128.998.836,11	42,83
Cari Transferler	405.231.000,00	297.915.014,68	73,52
Sermaye Giderleri	116.098.900,00	107.408.106,68	92,52
Toplam	**1.605.753.400,00**	**1.197.796.973,58**	76,40

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 784.675.000,00 TL ödenek tahsis edilen Başkanlık bütçesine yıl içinde 821.078.400,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.605.753.400,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %76,40'ı olan 1.197.796.973,58 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla personel giderlerinde 667.409.000,00 TL ödeneğin 607.942.238,87 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 68.327.000,00 TL ödeneğin 55.532.777,24 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 301.187.400,00 TL ödeneğin 128.998.836,11 TL'si, cari transferlerde 405.231.000,00 TL ödeneğin 297.915.014,68 TL'si, sermaye giderlerinde 116.098.900,00 TL ödeneğin 107.408.106,68 TL'si harcanmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	30.957.000,00	18.238.948,35	58,92
Alınan Bağış ve Yardımlar	753.705.000,00	1.147.307.911,52	152,22
Diğer Gelirler	13.000,00	1.603.224.124,25	12.332.493,26
Toplam	**784.675.000,00**	**2.768.770.984,12**	**352,86**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	0,00	13.520,84	
Net Toplam	**784.675.000,00**	**2.768.757.463,28**	**352,86**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 784.675.000,00 TL olup Yükseköğretim Kurulunun yıl sonunda net bütçe geliri 2.768.757.463,28 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 2.516.409.749,73 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 13.520,84 TL, faaliyet gideri 1.305.880.153,70 TL ve enflasyon düzeltmesi 2.993.012.389,44 TL olan Yükseköğretim Kurulu, 2024 yılını 4.203.528.464,63 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Başlanlıkta, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları,

Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2023 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Yükseköğretim Kurulu iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hâle getirilmiştir. Başkanlıkta "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. İç Kontrol Rehberinde yer alan kriterler çerçevesinde hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Başkanlığın stratejik plan ve performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Başkanlık iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiş ve risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali – olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Başkanlık tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. Bununla birlikte Başkanlık tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmış ve görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görev ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Başkanlıkça belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön Mali Kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Başkanlığın Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Başkanlığın 2024 yılı Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Ayrıca Başkanlığın Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut olup içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Başkanlığın tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna

raporlanmaktadır. Başkanlıkta İç Denetim Birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 4'ü doludur. İç Denetim Biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Vakıf Yükseköğretim Kurumlarında Lisansüstü Programlarda Okutulması Gereken Aktif Lisansüstü Öğrenci Sayısına Yükseköğretim Bilgi Sistemi Üzerinden Ulaşılamaması

Vakıf Yükseköğretim Kurumlarında lisansüstü programlarda okutulması gereken aktif lisansüstü öğrenci sayılarına ilişkin verilere YÖKSİS (Yükseköğretim Bilgi Sistemi) üzerinden ulaşılamadığı görülmüştür.

06.11.1981 tarihli ve 17506 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesine göre lisansüstü eğitim, yüksek lisans ve doktora ile tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsamaktadır.

2547 sayılı Kanun'un Ek Madde 9'uncu maddesi "*Vakıf yükseköğretim kurumları, ön lisans, lisans, tezli yüksek lisans ve doktora düzeyindeki her bir diploma programında öğrenim gören öğrencilerden; ilgili programın en yüksek merkezi yerleştirme puanına sahip en az yüzde on beşi kadar öğrenciyi, söz konusu programın öğrenim süresi boyunca ücretsiz okutmakla yükümlüdür.*" şeklindedir.

Vakıf Yükseköğretim Kurumlarının 2547 sayılı Kanun'un Ek 9'uncu Maddesi Kapsamında Ücretsiz Öğrenci Okutmasına Yönelik Usul ve Esaslar'ın "Vakıf yükseköğretim kurumunun yükümlülükleri" başlıklı 4'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında; "*Tezli Yüksek lisans ve doktora programlarında okuyan öğrenci sayısı ile bu öğrencilerden ücretsiz okutulan burslu öğrenci sayısını her yıl 31 Ağustos itibariyle Yükseköğretim Kuruluna bildirir.*" hükümlerine yer verilmiştir.

26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "Bilgi ve İletişim Standartları" başlıklı dördüncü bölümünün "Raporlama" standardı "*İdarenin amaç, hedef, gösterge ve faaliyetleri ile sonuçları, saydamlık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda raporlanmalıdır.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Vakıf Yükseköğretim Kurumları bünyesinde tezli yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrenci sayıları ile yine aynı programlarda okuttuğu ücretsiz öğrenci sayısını her yıl 31 Ağustos tarihi itibariyle YÖK'e bildirmek zorundadır.

Yapılan inceleme sonucunda, YÖKSİS'te tezli yüksek lisans ve doktora programlarında okuyan aktif öğrenci sayısına yer verilmesine karşılık ücretsiz okutulan öğrenci sayısına ulaşılamamaktadır.

Başkanlık tarafından söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların yapıldığı ifade edilmiştir.

Yüksek lisans ve doktora programlarında ücretsiz okutulan asgari düzeydeki aktif öğrenci sayısına ilişkin verilen YÖKSİS'te tamamlatılması ve anılan sistemin Başkanlık'ın amaç, hedef, gösterge ve faaliyetleri ile sonuçları, saydamlık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda rapor üretmesi sağlanmalıdır.

BULGU 2: Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yükseköğretim Kurumlarına Kayıt Sürecinde Girmiş Oldukları Sınav Sonuçlarına İlişkin Kontrol Mekanizmasının Bulunmaması

YÖKSİS veri tabanında yükseköğretim kurumlarına kayıt olan öğrencilerin giriş türü yer almakta olup (ÖSYS / Yurtdışından Öğrenci Kabul Kontenjanlarından / DGS gibi) Yurtdışından Öğrenci Kabul Kontenjanlarından yararlanarak kayıt olanların hangi sınav ve puan ile başvurusunun kabul edildiğine ilişkin bir bilgi bulunmadığı tespit edilmiştir.

06.11.1981 tarihli ve 17506 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesi gereğince yükseköğretimde imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemler alınması gerekmektedir. Anılan Kanun'un Yükseköğretim Kurulunun görevleri" başlıklı 7'nci maddesinin (h) bendi gereğince Başkanlığın, üniversitelerin her eğitim - öğretim programına kabul edeceği öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasitelerini tespit etmek; Üniversitelerin her eğitim - öğretim programına kabul edeceği öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasitelerini tespit etmek; insan gücü planlaması, kurumların kapasiteleri ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretimdeki yönlendirme esaslarını da dikkate alarak öğrencilerin seçilmesi ve kabul edilmesi ile ilgili esasları tespit etmek ve aynı maddenin (ı) bendi gereğince yükseköğretim kurumlarında ve bu kurumlara girişte imkan ve fırsat eşitliği sağlayacak önlemleri alma görevi bulunmaktadır.

30.06.2003 Yükseköğretim Yürütme Kurulu kararı ile 2004-2005 eğitim öğretim yılından itibaren kendi imkânları ile öğrenim görmek isteyen yabancı uyrukluların yükseköğretim kurumlarında merkezi olarak yerleştirilme işlemlerine son verildiği anlaşılmıştır. Anılan öğretim yılından itibaren, belirlenen yabancı uyruklu öğrenci kontenjanları çerçevesinde yabancı uyrukluların başvuruları ilgili yükseköğretim kurumlarınca kabul edilmekte olup adayların kabulleri ÖSYM tarafından yapılan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) Temel Öğrenme Becerileri testinden 40'ın altında standart puan almamak kaydıyla YÖS sonuçları veya yükseköğretim kurumlarının teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulunun onaylamış olduğu sınav ve taban puanları değerlendirilerek ilgili yükseköğretim kurumlarınca yapılmaktaydı.

30.04.1985 tarihli ve 18740 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (Mülga) Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik'in 4'üncü maddesi gereğince kurulmuş olan Değerlendirme Kurulunun 06.01.2010 tarihli toplantısında "*2010-2011 öğretim*

yılından itibaren uygulanmak üzere Türkiye'de yükseköğretim programlarına yerleştirme için yapılan YÖS'ün kaldırılarak yabancı uyruklu öğrenci kabulünde uygulanacak esasların ve kabul şartlarının üniversiteler tarafından belirlenerek Yükseköğretim Kuruluna bildirilmesi ve Yükseköğretim Kurulundan onaylanmış koşullarla yabancı uyruklu öğrencilerin kabulünün yapılması" karar altına alınmıştır.

Yapılan güncellemeler sonucunda hali hazırda geçerli olan Başkanlık tarafından kabul edilen Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar'ın "Üniversitelerin Kabul Koşullarına İlişkin İlkeler"in 1'inci maddesi;

"*Ülkelerin kendi ulusal sınavları, uluslararası sınavlar, ortaöğretim (lise) not ortalamaları, üniversite tarafından (2024-2025 itibariyle devlet yükseköğretim kurumları hariç) yapılan sınav vb. gibi öğrenci kabulünde kullanılacak yöntemlerin minimum puanlarının da yer aldığı yurt dışından öğrenci kabulüne ilişkin esasların Üniversite senatolarınca kabul edilen bir yönerge veya yönetmelik şeklinde düzenlenerek Yükseköğretim Yürütme Kurulunun onayına sunulması,*" şeklindedir.

Anılan madde gereğince yükseköğretim kurumları yabancı uyruklu öğrencilerin kabulü sırasında yabancı uyruklu öğrencilerin kendi ulusal sınavları, uluslararası sınavlar, ortaöğretim (lise) not ortalamaları, ilgili yükseköğretim kurumu tarafından yapılan sınav vb. gibi öğrenci kabulünü yapmaktadır.

Yapılan inceleme sonucunda, yabancı uyruklu öğrencilerin yükseköğretim kurumları tarafından bilgi aktarılan YÖKSİS'e kayıt işlemlerinde sınav/puan gibi bilgiler yer almadığı ve giriş türü olarak "Yurt dışından kabul edilen öğrenci kontenjanlarına başvurup kendi imkânları ile eğitim almak isteyen öğrenci (Ön lisans-Lisans)" olarak işlendiği anlaşılmıştır. Diğer bir deyişle yükseköğretim kurumları tarafından yabancı uyruklu öğrencinin kayıt esnasında sınava girip / girmediği, sınava girmiş ise almış olduğu puan yine ilgili yükseköğretim kurumu tarafından bilinmekte, Başkanlık nezdinde herhangi bir kontrol mekanizmasının olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum kayıt sürecinde suistimallerin oluşabilmesine ve kontrol zafiyetine neden olabilecektir. Ayrıca eğitim ve öğretimde imkân ve fırsat eşitliğini zedeleyecektir.

Başkanlık tarafından söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların yapıldığı ifade edilmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kayıt sürecinde yükseköğretim ilkeleri çerçevesinde gerekli düzenlemelerin yapılarak gerekli kontrol mekanizmalarının oluşturulması sağlanmalıdır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Vakıf Yükseköğretim Kurumlarında Ücretsiz Okutulması Gereken Asgari Lisans Üstü Öğrenci Sayısına YÖKSİS Üzerinden Ulaşılamaması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu husus 2024 yılında da tespit edilmiş olup Sayıştay Denetim Raporunun "Diğer Bulgular" kısmında 1 numaralı bulgu olarak düzenlenmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 401 | YÜKSEKÖĞRETİM KURULU | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.083.640.481,03
10	**Hazır Değerler**	3.281,79
100	KASA HESABI	1.781,79
102	BANKA HESABI	1.500,00
12	**Faaliyet Alacakları**	400.829.005,73
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	400.829.005,73
13	**Kurum Alacakları**	2.653.732.866,47
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	2.653.732.866,47
14	**Diğer Alacaklar**	820.754,87
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	820.754,87
15	Stoklar	5.526.948,30
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	5.526.948,30
16	**Ön Ödemeler**	19.139.995,11
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	19.139.995,11
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	3.534.962,60
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	3.534.962,60
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	52.666,16
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	52.666,16
2	DURAN VARLIKLAR	13.629.984.681,57
22	**Faaliyet Alacakları**	220.254,32
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	220.254,32
25	**Maddi Duran Varlıklar**	13.629.764.427,25
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	11.933.708.059,28
252	BİNALAR HESABI	4.213.981.641,05
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.492.563,69
254	TAŞITLAR HESABI	65.564.837,10
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	128.766.154,79
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.717.748.828,66
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	49.710.969,27
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	57.114,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-49.768.083,27
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.440.584,08

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	81.994.962,88
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	74.477.099,58
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	126.026,76
333	EMANETLER HESABI	74.351.072,82
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.360.836,66
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.720.858,59
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.637.795,14
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.182,93
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	142.575,59
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	142.575,59
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	14.451,05
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	14.451,05
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	20.762.826,89
43	**Diğer Borçlar**	12,67
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12,67
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	20.762.814,22
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	20.762.814,22
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	16.610.867.372,83
50	**Net Değer**	1.226.782.725,90
500	NET DEĞER HESABI	1.226.782.725,90
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	14.172.390.124,01
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	14.172.390.124,01
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.991.833.941,71
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.991.833.941,71
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.203.528.464,63
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	4.830.375.768,88
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-626.847.304,25

299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.440.584,08

AKTİF TOPLAMI 16.713.625.162,60

PASİF TOPLAMI 16.713.625.162,60

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	11.322.091,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	11.322.091,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.816.755,95
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.816.755,95
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	448.214,03
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	448.214,03
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	0,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	0,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 401 **Adı : YÜKSEKÖĞRETİM KURULU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.305.880.153,70
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	605.636.790,57
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	55.532.777,24
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	114.909.198,37
630	05	Cari Transferler	374.871.738,22
630	13	Amortisman Giderleri	87.943.341,63
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	8.941.641,32
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	26.885.000,45
630	99	Diğer Giderler	31.159.665,90

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.305.880.153,70**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.516.409.749,73
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	18.238.948,35
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	771.577.411,52
600	05	Diğer Gelirler	1.644.251.112,80
600	99	Diğer Gelirler	82.342.277,06

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.516.409.749,73**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	13.520,84
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.645,84
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.875,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **13.520,84**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.516.396.228,89**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.993.012.389,44**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.203.528.464,63**

GİDERLER TOPLAMI(A) **1.305.880.153,70**
GELİRLER TOPLAMI(B) **2.516.409.749,73**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **13.520,84**

NET GELİR (D=B-C) **2.516.396.228,89**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **4.203.528.464,63**

ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ISO	**:**	Uluslararası Standardizasyon Örgütü
ÖSYM	**:**	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı
TR-YÖS	**:**	Türkiye Yurt Dışından Öğrenci Kabul Sınavı
YÖK	**:**	Yüksek Öğretim Kurulu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) 1974 yılında Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi olarak kurulmuş, 1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 10 ve 45'inci maddeleriyle Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi adı altında Yükseköğretim Kurulunun bir alt kuruluşu olarak teşkilatlandırılmıştır.

07.10.1983 tarih ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilat yapısı düzenlenen ÖSYM, 17.02.2011 tarih ve 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun ile idari ve mali özerkliğe sahip özel bütçeli bir kamu kurumu yapısına kavuşmuştur. ÖSYM, 6114 sayılı Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatları Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümleri uyarınca faaliyetlerini ifa etmektedir. Kurum, anılan Kararname'nin 347'nci maddesinde Yükseköğretim Kurulunun ilgili kuruluşu olarak düzenlenmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 347'nci maddesinde ÖSYM'nin görevleri;

a) Yükseköğretim Kurulu kararlarına veya ilgili mevzuat hükümlerine istinaden başta yükseköğretim kurumlarında ön lisans, lisans veya lisansüstü öğrenim görecek adayların puan sıralamasına göre tespiti veya yerleştirilmesi ile yükseköğretim kurumlarında atama veya yükselmelerde esas alınan sınavlar olmak üzere, ulusal ve uluslararası her türlü bilim, yetenek veya yabancı dil sınavları ile gerektiğinde yerleştirme işlemlerini yapmak.

b) İlgili mevzuat hükümleri uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarının kadro ve pozisyonlarında görev almaya veya görevde yükselmeye yönelik sınavları ve gerektiğinde yerleştirme işlemlerini ilgili kurumun talebine bağlı olarak yapmak.

c) Özel hukuk tüzel kişilerinin talep ettikleri her türlü ölçme ve değerlendirme işlemlerini yapmak.

ç) Sınav ölçme, değerlendirme ve yerleştirme işlemlerine yönelik yıllık sınav takvimini belirlemek, kamuoyuna duyurmak ve 6114 sayılı Kanunda ve bu Bölümde belirlenen ilkelere

yerine getirmek.

d) Sınav hizmetlerinin yerine getirilmesinin tüm aşamalarında, konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak gerekli güvenlik tedbirlerini almak.

e) Hizmetin gereklerine uygun ölçme, seçme, değerlendirme ve yerleştirme yöntemlerini belirlemek.

f) Sınav yapılacak merkezleri oluşturmak, sınav hizmetlerini yapacak kişileri belirlemek ve gerekli görevlendirmeleri yapmak.

g) Sınav, ölçme, değerlendirme, yerleştirme, araştırma ve diğer hizmet bedellerini belirlemek.

ğ) Gerekli hâllerde sınavları ertelemek, kısmen veya tamamen iptal etmek, adayların işlemlerini geçersiz saymak.

h) Faaliyet alanlarıyla ilgili araştırmalar yapmak, ulusal ve uluslararası gelişmeleri izlemek, bilimsel toplantılara katılmak, ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği yapmak.

ı) Sınav sonuçlarını analiz etmek ve sonuçları kamuoyuna duyurmak; sınav sonuçlarını ilgili kurum veya kuruluşlara basılı veya elektronik ortamda iletmek.

i) Görev, yetki ve sorumluluk alanına giren konularda idari düzenlemeler yapmak ve kılavuzlar hazırlamak.

j) Faaliyetleri ile ilgili olarak şirket kurmak, kurulmuş şirketlere ortak olmak.

Şeklinde düzenlenmiştir.

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı temel mevzuatı 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatları Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'dir. Kurumun faaliyetlerini yürütürken tabi olduğu diğer mevzuat ise 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 6245 sayılı Harcırah Kanunu ve Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının Sınav Hizmetlerine Yönelik Mal ve Hizmet Alımları Yönetmeliği ile diğer ilgili düzenlemelerdir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

ÖSYM'de İdari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdare Hizmetleri	198	182	380
Sağlık Hizmetleri	0	4	4
Avukatlık Hizmetleri	3	5	8
Eğitim-Öğretim Hizm.	0	0	0
Teknik Hizmetler	20	22	42
Yardımcı Hizmetleri	2	2	4
Sözleşmeli	86	129	215
İşçi	399	0	399
Toplam	**708**	**344**	**1052**

2024 yıl sonu itibarıyla, ÖSYM'de çalışan idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 708'dir.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan ÖSYM, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödenek Toplam (TL) (A)	Gerçekleşme (TL) (B)	Gerçekleşme Oranı (%) (B/A)
01 Personel Giderleri	2.606.140.000,00	3.132.684.506,20	3.109.665.215,39	99,27%
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	84.205.000,00	96.679.715,00	94.593.466,91	97,84%
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	1.988.790.000,00	2.414.232.000,00	2.285.391.833,86	94,66%
05 Cari Transferler	6.117.000,00	6.117.000,00	5.190.769,47	84,86%
06 Sermaye Giderleri	7.580.000,00	125.399.000,00	81.931.858,50	65,34%
07 Sermaye Transferleri	-	-	-	-
Toplam	**4.692.832.000,00**	**5.775.112.221,20**	**5.576.773.144,13**	**96,57%**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.692.832.000,00 TL ödenek tahsis edilen ÖSYM bütçesine yıl içinde 1.082.280.221,20 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.775.112.221,20 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,57'si olan 5.576.773.144,13 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.132.684.506,20 TL ödeneğin 3.109.665.215,39 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 96.679.715,00 TL ödeneğin 94.593.466,91 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 2.414.232.000,00 TL ödeneğin 2.285.391.833,86 TL'si, cari transferlerde 6.117.000,00 TL ödeneğin 5.190.769,47 TL'si, sermaye giderlerinde 125.399.000,00 TL ödeneğin 81.931.858,50 TL'si harcanmıştır. Sermaye transfer harcaması gerçekleşmemiştir.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	**Gerçekleşen (TL)**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.791.035.000,00	4.413.864.131,61	158,14%
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.900.000.000,00	1.500.371.000,00	78,97%
Diğer Gelirler	1.797.000,00	7.599.158,60	421,26%
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**2.794.732.000,00**	**5.921.834.290,21**	211,89%
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	-21.495,00	-
Net Toplam	**2.794.732.000,00**	**5.921.812.795,21**	**211,89%**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.794.732.000,00 TL olan ÖSYM'nin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.921.812.795,21 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 6.325.949.121,43 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 21.495,00 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 600.509.093,33 TL ve faaliyet gideri 5.706.459.943,11 TL olan ÖSYM, 2024 yılını 1.219.976.776,65 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde;

Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan ÖSYM, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. ÖSYM'nin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, ÖSYM iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar açık bir şekilde belirlenerek yazılı hale getirilmiş olup İdare Doküman Paylaşım Merkezi üzerinde yayımlanmaktadır. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Kurumdaki tüm personel Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in ekinde yer alan "Etik Sözleşmesi"ni imzalamış olup etik sözleşmeleri personelin özlük dosyalarında muhafaza edilmektedir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler bazı birimlerde belirlenmiş, bazı birimlerde belirlenme ve güncelleme çalışmaları devam etmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik Plan, Kurumun Stratejik Plan Ekibi tarafından hazırlanarak zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Kurum bütçesi performans hedefleri ve faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir. İdarenin İç kontrol ve kurumsal risklerinin tanımlanması konusunda, Risk Strateji Belgesi taslağı hazırlanmış olup Bütünleşik Yönetim Sistemleri yazılımı ile ISO 31000 Kurumsal Risk Yönetimi Standartlarına uygun olarak tespit edilen Kurumsal risklerin giriş ve değerlendirme çalışmaları başlatılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İş akış süreçleri belirlenmiş olup ilgili yazılıma belirlenen süreç ve faaliyetlerin girişlerinin yapılması planlanmaktadır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Yetki devrine ilişkin İmza Yetkileri Yönergesi 16.01.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve bu doğrultuda uygulanmaktadır. İdarede yapılan görevlendirmelerde genel olarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Ancak personel yetersizliği nedeniyle görevler ayrılığı ilkesinin uygulanamadığı zamanlarda birim amirleri tarafından gerekli önlemler alınmaktadır. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ilgili yazılımla izlemeye alınması planlanmaktadır. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak elektronik ortamda Harcama Yönetim Sistemi üzerinde kurulmuştur. İdarenin Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesi güncellenmiş ve 10.01.2024 tarihi itibarıyla Üst Yönetici onayı ile yürürlüğe girmiştir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Faaliyet sonuçları ile değerlendirmeleri Faaliyet Raporunda gösterilmektedir. Faaliyet Raporunda İç kontrol güvence beyanı mevcuttur. İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevzuata uygun olarak 18 kamu iç kontrol standardı ve bu standartları sağlayan 79 genel şartı içerecek şekilde 25 adet eylem hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte olup değerlendirme sonuçları en son 2022 yılında mevcut İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmıştır. İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun güncellenmesi planlanmaktadır. Güncelleme ve yeni kurulan yönetim sistemi ile birlikte;

elektronik ortamda birim iç kontrol değerlendirme raporlarının üçer veya altı aylık periyotlarla İdare birim yöneticilerine, İdare iç kontrol değerlendirme raporunun yılda bir kez İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanması ve ilgili Kurul tarafından değerlendirilen nihai raporun üst yöneticinin onayına sunulması için çalışmalar devam etmektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ölçme, Seçme Ve Yerleştirme Merkezi Başkanliği'nın 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 42

ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.262.485.935,43
10	**Hazır Değerler**	262.387,38
102	BANKA HESABI	262.387,38
12	**Faaliyet Alacakları**	399.629.000,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	399.629.000,00
13	**Kurum Alacakları**	706.570.453,38
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	706.570.453,38
14	**Diğer Alacaklar**	1.344.711,15
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.344.711,15
15	Stoklar	4.232.678,42
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.232.678,42
16	**Ön Ödemeler**	8.696.931,28
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	8.696.931,28
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	141.749.773,82
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	141.749.773,82
2	DURAN VARLIKLAR	2.631.750.978,88
22	**Faaliyet Alacakları**	349.047,28
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	349.047,28
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.631.401.931,60
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	427.474.797,32
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	1.068.727.575,10
252	BİNALAR HESABI	1.098.015.067,95
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	10.309.311,92
254	TAŞITLAR HESABI	14.284.430,15
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	340.712.231,70
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-328.121.482,54
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	23.366.973,82
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	60.040,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-23.427.013,82
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	393.875,14

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	163.542.698,00
32	**Faaliyet Borçları**	43.539.742,74
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	43.539.742,74
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	86.459.549,94
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	179.943,28
333	EMANETLER HESABI	86.279.606,66
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	31.043.405,32
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	27.560.592,34
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.231.039,14
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	251.773,84
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.500.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.500.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	170.267.508,74
43	**Diğer Borçlar**	25.875,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	25.875,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	170.241.633,74
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	170.241.633,74
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.560.426.707,57
50	**Net Değer**	350.864.944,29
500	NET DEĞER HESABI	350.864.944,29
51	**Değer Hareketleri**	43.000,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	43.000,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.880.763.270,23
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.880.763.270,23
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.891.221.283,60
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.891.221.283,60
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.219.976.776,65
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.310.927.214,74
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.090.950.438,09

299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-393.875,14

AKTİF TOPLAMI 3.894.236.914,31

PASİF TOPLAMI 3.894.236.914,31

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	410.445.382,68
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	410.445.382,68
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	117.808.319,58
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	117.808.319,58
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	915.294,16
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	915.294,16

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 42 **Adı : ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.706.459.943,11
630	01	Personel Giderleri	3.192.462.938,59
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	94.593.466,91
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.277.610.545,26
630	05	Cari Transferler	5.190.769,47
630	13	Amortisman Giderleri	129.428.374,90
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	6.917.060,42
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	254.771,50
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.016,00
630	99	Diğer Giderler	0,06

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.706.459.943,11**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.325.949.121,43
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.417.606.815,69
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.900.000.000,00
600	05	Diğer Gelirler	8.342.305,74

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.325.949.121,43**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	21.495,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	21.495,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **21.495,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.325.927.626,43**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **600.509.093,33**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.219.976.776,65**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.706.459.943,11**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.325.949.121,43**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.325.927.626,43**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**21.495,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.219.976.776,65**

ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi 31.03.2011 tarihinde (Ek: 31/3/2011-6218/1 md.) 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesinin akademik yapısı, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü müdürlükleri ile araştırma ve uygulama merkezlerinden oluşmaktadır.

Üniversitenin idari yapısı ise; rektör, rektör yardımcıları, üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, iç denetim birimi, hukuk müşavirliği, dış ilişkiler birimi, bilgi edinme birimi, engelsiz kampüs birimi, EBYS ve evrak hizmetleri birimi, YÖK bursları birimi, uluslararası öğrenci ofisi, daire başkanlıkları, şube müdürlükleri, döner sermaye işletme müdürlüğü, koordinatörlükler ve bilimsel araştırma projeleri koordinasyon biriminden oluşmaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör, Cumhurbaşkanı tarafından dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 5 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 1 meslek yüksekokulu ve 7 uygulama ve araştırma merkezi, 2 rektörlüğe bağlı bölüm bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Profesör	36	134	170
Doçent	62	149	211
Doktor öğretim üyesi	106	225	331
Öğretim görevlisi	76	169	245
Araştırma görevlisi	131	469	601
Toplam	**411**	**1146**	**1558**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Genel idare	171	197	368
Sağlık	5	13	18
Avukatlık	0	3	0
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	53	41	94
Yardımcı	26	23	49
Sözleşmeli	8	28	36
İşçi	104	9	113
Toplam	**367**	**314**	**681**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 778'dir. Ayrıca Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	526.375.940,22	522.517.694,82	99,26
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	63.406.000,00	62.213.730,04	98,11
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	61.451.756,56	37.935.849,11	61,73
05 Cari Transferler	17.208.693,00	15.965.500,00	92,77
06 Sermaye Giderleri	264.473.000,00	261.107.588,49	98,72
07 Sermaye Transferleri	-	-	
Toplam	**932.915.389,78**	**899.740.362,46**	**96,44**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 803.021.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 129.894.389,78 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 932.915.389,78 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,44'ü olan 899.740.362,46 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri 899.740.362,46 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçenin %96,44'ü kullanılmıştır. Personel giderlerinde 526.375.940,22 TL ödeneğin 522.517.694,82 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 63.406.000,00 TL ödeneğin 62.213.730,04 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 61.451.756,56 TL ödeneğin 37.935.849,11 TL'si, cari transferlerde 17.208.693,00 TL ödeneğin 15.965.500,00 TL'si, sermaye giderlerinde 264.473.000,00 TL ödeneğin 261.107.588,49 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Projeleri, Avrupa Birliği Projeleri (Erasmus Değişim

Programı, Diğer AB Projeleri) ile Diğer Dış Destekli Proje hibelerinden toplam 23.056.798,81 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	**Gerçekleşen (TL)**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	801.000,00	6.832.015,51	852,93
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	798.610.000,00	882.115.528,00	110,45
Diğer Gelirler	3.610.000,00	8.763.280,00	242,75
Sermaye Gelirleri			
Toplam			
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		113.600,00	
Net Toplam	**803.021.000,00**	**897.597.223,51**	**111,77**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 803.021.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 897.597.223,51 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 914.674.569,95 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 867.203,56 TL ve faaliyet gideri 759.948.630,88 TL olan Üniversite, 2024 yılını 748.557.002,34 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.545.164 TL, gider toplamı 1.291.390 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 253.774 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin (kantin) 2024 yılı gelir toplamı 1.918.490,00 TL, gider toplamı 1.457.504,70 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 460.985,30 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 17.07.2004 tarih ve 25525 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2004/7591 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Çukurova Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 80.000,00 TL olup Üniversitenin %1,6 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,

Geçici ve kesin mizan,

Bilanço,

Faaliyet sonuçları tablosu,

Öz kaynak değişim tablosu,

Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum

çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. Yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolar dolu durumdadır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki

mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 20.10.2012 tarih ve 28447 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 12.12.2021 tarih ve 31687 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4. maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

MADDE 4 – (1) İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek konularda ilgili mevzuatı kapsamında bilimsel görüş vermek, proje, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak; seminer, eğitim, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak.

b) Danışmanlık, deney, model deneyleri, bilgi işlem organizasyonu, iş değerlendirilmesi, analiz, ölçme, muayene, teknik kontrol, kalite kontrolü, standartlara uygunluğun tahkiki, teknik bakım, ekspertiz, ölçü ayarı yapmak ve hizmetlere ilişkin raporları düzenlemek.

c) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak, önceden Rektörün onayı alınmak suretiyle elde edilecek ürünleri pazarlamak, teşhir ve satış yerleri açmak. ç) Bilimsel konularda araştırma, tetkik ve uygulama hizmetleri yapmak, bu araştırma ve uygulamaları teşvik etmek amacıyla seminer, kurs, konferans, çevre kampları ve incelemeleri düzenlemek, alınacak bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak.

d) Bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamaları ve bu toplumda yaşamlarını daha iyi

kontrol edebilmeleri için, ekonomik ve sosyal hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılımlarına imkân vermek amacıyla, ihtiyaç duyulacak alanlarda kurslar düzenlemek ve bu yönde gerekirse ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde projeler hazırlamak ve uygulamak.

e) Pedogojik formasyon, yabancı dil, bilgi işlem alanlarında yazılı ve görsel bilgi teknolojilerini kullanarak iş ve hizmetler üretmek ve benzeri faaliyetlerde bulunmak.

f) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü basım ve yayın hizmetlerini yerine getirmek. Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 5'tir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 2 idari memur hizmet vermekte olup bunların tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 1 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.400.000 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri 950.000 TL ile güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 2.350.000 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 1.298.972,30 TL bütçe giderine karşılık 1.554.641,43 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.657.762,24 TL gelir elde edilmiş, 1.300.717,87 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 377.755,06 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Adana Alparslan Türkeş Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

Kurum Kodu : 504 | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**113.056.382,59**
10	**Hazır Değerler**	**11.668.220,40**
104	PROJE ÖZEL HESABI	11.668.220,40
12	**Faaliyet Alacakları**	**43.375.000,00**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	43.375.000,00
13	**Kurum Alacakları**	**20.637.819,06**
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	20.637.819,06
14	**Diğer Alacaklar**	**1.934.278,22**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.934.278,22
15	**Stoklar**	**13.482.656,08**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.482.656,08
16	**Ön Ödemeler**	**21.958.408,83**
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	21.958.408,83
2	**DURAN VARLIKLAR**	**2.671.396.502,69**
22	**Faaliyet Alacakları**	**3.837,60**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.837,60
24	**Mali Duran Varlıklar**	**80.000,00**
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	80.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-5.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**2.671.312.665,09**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.149.963.323,21
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	357.001.534,49
252	BİNALAR HESABI	799.822.721,81
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	66.069.723,16
254	TAŞITLAR HESABI	24.372.052,53
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	73.919.415,26
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ HESABI (-)	-317.444.026,37
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	517.607.921,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	18.328.055,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.328.055,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**24.777.634,99**
32	**Faaliyet Borçları**	**11.102.916,92**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	11.102.916,92
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**2.649.372,67**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	556.214,17
333	EMANETLER HESABI	2.093.158,50
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**11.025.345,40**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	9.784.732,44
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	697.261,95
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	39.409,10
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	503.941,91
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**52.629.744,56**
43	**Diğer Borçlar**	**4.247.949,07**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.247.949,07
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**48.057.962,74**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	48.057.962,74
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**323.832,75**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	323.832,75
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**2.707.045.505,73**
50	**Net Değer**	**280.114.871,55**
500	NET DEĞER HESABI	280.114.871,55
51	**Değer Hareketleri**	**284.279,52**
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	284.279,52
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**2.397.858.930,79**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.397.858.930,79
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-719.769.578,47**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-719.769.578,47
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**748.557.002,34**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.409.717.177,91
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-661.160.175,57

29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0,00**
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	54.507,30
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-54.507,30

AKTİF TOPLAMI **2.784.452.885,28**

PASİF TOPLAMI **2.784.452.885,28**

Bilanço Dipnotları:			**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI		38.945.127,03
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI		38.945.127,03
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI		248.385.775,41
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI		248.385.775,41
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI		1.418.603,70
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI		1.418.603,70
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI		4.022.654,93
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI		4.022.654,93
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN		1.447.829,12
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI		1.447.829,12

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 504 **Adı : ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	759.948.630,88
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	524.573.370,38
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	62.397.440,25
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	33.899.888,94
630	05	Cari Transferler	20.332.499,53
630	07	Sermaye Transferleri	382.668,92
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	935.561,83
630	13	Amortisman Giderleri	83.434.636,72
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	4.744.342,01
630	15	Karşılık Giderleri	22.599.107,73
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	6.649.113,97
630	99	Diğer Giderler	0,60

GİDERLER TOPLAMI (A) **759.948.630,88**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	914.674.569,95
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.675.438,99
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	897.544.401,18
600	05	Diğer Gelirler	8.788.237,62
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.666.492,16

GELİRLER TOPLAMI (B) **914.674.569,95**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	867.203,56
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	867.050,56
610	05	Diğer Gelirler	153,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **867.203,56**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **913.807.366,39**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **594.698.266,83**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **748.557.002,34**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**759.948.630,88**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**914.674.569,95**	**NET GELİR (D=B-C)**	**913.807.366,39**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**867.203,56**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**748.557.002,34**

ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE 2024 YILI BİLANÇOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi 01.01.2024 - 31.12.2024

AKTİF (VARLIKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**0,00**	**922.873,48**
10	**HAZIR DEĞERLER**	**0,00**	**712.390,06**
102	BANKALAR HESABI	0,00	721.675,80
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00	-9.285,74
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	**0,00**	**207.197,83**
120	ALICILAR HESABI	0,00	204.474,06
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	2.723,77
13	**DİĞER ALACAKLAR**	**0,00**	**756,52**
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	0,00	756,52
15	**STOKLAR**	**0,00**	**458,00**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00	458,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	**0,00**	**2.071,07**
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	2.071,07
2	**DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**21.135,21**
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**167,50**
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	0,00	167,50
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**19.610,17**
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00	19.610,17
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**1.357,54**
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	1.357,54
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**944.008,69**

PASİF (KAYNAKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**121.840,57**
33	**DİĞER BORÇLAR**	**0,00**	**30.413,49**
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00	30.413,49
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	**0,00**	**48.228,14**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	44.538,14
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	0,00	450,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00	3.240,00
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**	**43.198,94**
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK	0,00	43.198,94
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**0,00**	**822.168,12**
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	**0,00**	**100,00**
500	SERMAYE HESABI	0,00	5.100,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	0,00	-5.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	**0,00**	**1.291.797,76**
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	0,00	1.291.797,76
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	**0,00**	**-847.484,70**
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	0,00	-847.484,70
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	**0,00**	**377.755,06**
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	0,00	409.060,71
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	0,00	-31.305,65
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**944.008,69**

ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE GELİR TABLOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi 01.01.2024 - 31.12.2024

	2023	2024
A- BRÜT SATIŞLAR	**0,00**	**1.657.762,24**
1- Yurt İçi Satışlar	0,00	1.657.762,09
2- Yurt Dışı Satışlar	0,00	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00	0,15
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	**0,00**	**0,00**
1- Satıştan İadeler (-)	0,00	0,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00	0,00
C- NET SATIŞLAR	**0,00**	**1.657.762,24**
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	**0,00**	**52.545,88**
1- Satılan Mamüller Maliyeti (-)	0,00	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00	52.545,88
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00	0,00
BRÜT SATIŞ KARI ve ZARARI	**0,00**	**1.605.216,36**
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	**0,00**	**1.105.071,87**
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00	864.652,56
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	0,00	240.419,31
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**500.144,49**
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR ve KARLAR	**0,00**	**20.710,69**
1- Faiz Gelirleri	0,00	20.710,69
2- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00	0,00
4- Kambiyo Karları	0,00	0,00
5- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00	0,00
7- Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**1.205,57**
1- Karşılık Giderleri (-)	0,00	0,00
2- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00	0,00
3- Kambiyo Zararları (-)	0,00	1.205,55
4- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00	0,00
5- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	0,00	0,00
6- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00	0,02
OLAĞAN KAR VEYA ZARARLAR	**0,00**	**519.649,61**
H- OLAĞANDIŞI GELİR ve KARLAR	**0,00**	**0,00**
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00	0,00
I- OLAĞANDIŞI GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**141.894,55**
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00	141.894,55
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**377.755,06**
J- DÖNEM KARI VERGİ ve DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	**0,00**	**0,00**
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**377.755,06**

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ : Anonim Şirket

ERASMUS : European Action Scheme for the Mobility of University Students Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

2. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Afyon Kocatepe Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Afyon Kocatepe Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör, Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 13 fakülte, 4 yüksekokul, 3 enstitü, 14 meslek yüksekokulu ve 30 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	198	80	278
Doçent	167	44	211
Doktor öğretim üyesi	288	114	402
Öğretim görevlisi	281	86	367
Araştırma görevlisi	159	109	268
Toplam	**1.093**	**433**	**1.526**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	327	165	492
Sağlık	14	13	27
Avukatlık	-	4	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	104	41	145
Yardımcı	61	16	77
Sözleşmeli	89	2	91
İşçi	351	-	351
Toplam	**946**	**241**	**1.187**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2039'dur. Ayrıca Üniversitede 1 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Afyon Kocatepe Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)

01 Personel Giderleri	1.562.293.882,08	1.532.170.897,57	98,07
02 Sos. Güvenlik Kurumu Devlet Primi Giderleri	194.844.374,97	191.476.336,25	98,27
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	167.788.763,47	122.860.755,14	73,22
05 Cari Transferler	60.207.200,00	59.567.631,16	98,94
06 Sermaye Giderleri	113.280.000,00	111.961.946,90	98,84
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.098.414.220,52**	**2.018.037.567,02**	**96,17**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.879.679.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 218.735.220,52 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.098.414.220,52 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,17'si olan 2.018.037.567,02 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.562.293.882,08 TL ödeneğin 1.532.170.897,57 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 194.844.374,97 TL ödeneğin 191.476.336,25 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 167.788.763,47 TL ödeneğin 122.860.755,14 TL'si, cari transferlerde 60.207.200,00 TL ödeneğin 59.567.631,16 TL'si, sermaye giderlerinde 113.280.000,00 TL ödeneğin 111.961.946,90 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, destekleri ile Erasmus Avrupa Birliği hibelerinden toplam 67.890.145,50 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	35.817.000,00	66.082.757,27	184,50
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.819.572.000,00	1.953.308.700,00	107,35
Diğer Gelirler	24.290.000,00	31.281.226,91	128,79
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.879.679.000,00**	**2.050.672.682,18**	**109,10**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	444.609,20	-
Net Toplam	**1.879.679.000,00**	**2.050.228.072,98**	**109,08**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.879.679.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.050.228.072,98 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.338.118.235,51 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 538.085,79 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 11.228.309.645,95 TL ve faaliyet gideri 4.011.167.260,66 TL olan Üniversite, 2024 yılını 9.555.260.620,80 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 30.015.670,06. TL, gider toplamı 25.567.017,74 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 4.448.652,32 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 8.100.758,24 TL, gider toplamı 7.488.940,24 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 611.817,91 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 19.12.2015 tarih ve 29567 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 23.03.2016 tarih ve 13540 sayılı sicil numarası ile kurulan Afyon Uşak Zafer teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ sermayesi 9.000.000 TL olup Üniversitenin %20 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmış ancak tamamlanmamıştır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, belirlenmiş ancak uygulamaya tam olarak geçilmemiştir. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmemiş uygulamada eksiklikler bulunmaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdarede iç kontrol riskleri belirlenmiş ancak yetersizlikler bulunmaktadır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar henüz tamamlanmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunda güncelleme yapılacak olması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup 2 kadro doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Afyon Kocatepe Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı

4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, cins tashihi işlemlerinin büyük bir kısmının tamamlandığı, kalan işlemlerin devam ettiği bildirilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına neden olmaktadır.

BULGU 2: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının belirlendiği ancak uygulamaya tam olarak geçilmediği,

Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlenmediği, uygulamada eksiklikler bulunduğu,

İdarece iç kontrol risklerinin tanımlanmasıyla ilgili bazı çalışmalar yapılmış olmakla beraber iç kontrol risklerinin belirlenmesine yönelik çalışmaların henüz tamamlanmadığı,

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumlularının kısmen belirlenmiş olmasına rağmen, bu faaliyetlerin iç kontrol risklerinin tam olarak belirlenmemesi nedeniyle yetersiz kaldığı,

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunda güncelleme yapılacak olması nedeniyle değerlendirilmediği,

Kamu idaresi iç kontrol eylem planının 2024 yılı itibarıyla var olan eksikliklerin gözden geçirilmesi suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan ve yukarıda belirtilen "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge hükümlerine göre tamamlanmadığı,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu idaresi cevabında, iç kontrole ilişkin eksiklikler hakkında çalışmaların yapıldığı ve 2025 yılında yayınlanan Kamu İç Kontrol Yönetmeliği Hükümleri Doğrultusunda çalışmalara devam edileceği bildirilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde "Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması" başlığıyla yer almaktadır.

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Afyon Kocatepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 03.11.1995 tarih ve 22452 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Afyon Kocatepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik,12.05.2021 tarih ve 31482 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Afyon Kocatepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

Döner sermayenin kendi yönetmeliğindeki faaliyetleri aşağıya alınacaktır.

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, bunlara ilişkin raporlar düzenlemek, kurslar ve hizmet içi eğitim programları hazırlamak ve uygulamak, seminer, konferans, sempozyum ve benzeri etkinlikleri düzenlemek.

b) Tahlil, araştırma, uygulama, iş değerlendirmesi ve organizasyonu hizmetlerini yapmak ve bunlara ilişkin raporlar düzenlemek.

c) Model deneyleri, ölçme, tamir, ölçü ayarı, analiz, plan uygulama, istatistiksel ve sosyolojik araştırmalar yapmak ve bu hizmetlere ilişkin raporlar düzenlemek.

ç) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretimle ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak.

d) Açılmış olan her türlü sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı ve yataksız sabit ve geçici kuruluşları işletmek.

e) Mevcut fiziki kapasite değerlendirilerek, birimlerin eğitim-öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmetler üretmek, önceden üst yöneticinin onayı alınmak suretiyle elde

edilen ürünleri pazarlamak, ürünlerin değerlendirilmesi ve satışı için teşhir ve satış yerleri açmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 28'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 1 şube müdürü, 4 idari memur ve sürekli işçi hizmet vermektedir. Bunların tümünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 6 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 24.180.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı

tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 35.505.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 24.054.120,65 TL bütçe giderine karşılık 30.015.670,06 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 30.015.670,06 TL gelir elde edilmiş, 25.567.017,74 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 4.448.652,32 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Afyon Kocatepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve

uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Afyon Kocatepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 444 **Adı : AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.011.167.260,66
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.523.393.188,98
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	191.639.317,78
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	124.959.242,51
630	05	Cari Transferler	75.123.361,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.985.384,91
630	13	Amortisman Giderleri	128.455.321,98
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	32.572.540,43
630	15	Karşılık Giderleri	25.208.263,08
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	20.306.003,13
630	99	Diğer Giderler	1.887.524.636,86

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.011.167.260,66**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.338.656.321,30
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	66.927.726,29
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.223.025.080,13
600	05	Diğer Gelirler	39.514.785,69
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	8.817.582,57
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	371.146,62

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.338.656.321,30**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	538.085,79
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	436.419,42
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	93.476,59
610	05	Diğer Gelirler	8.189,78

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **538.085,79**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.338.118.235,51**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **11.228.309.645,95**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **9.555.260.620,80**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.011.167.260,66**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.338.656.321,30**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.338.118.235,51**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**538.085,79**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**9.555.260.620,80**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 444 | **AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	236.784.897,13
10	**Hazır Değerler**	43.758.127,22
102	BANKA HESABI	3.643,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	40.451.818,36
105	DÖVİZ HESABI	2.820.435,24
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-99,38
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	482.330,00
12	**Faaliyet Alacakları**	84.905.517,31
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	84.366.396,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	539.121,31
13	**Kurum Alacakları**	41.464.685,84
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	41.464.685,84
14	**Diğer Alacaklar**	1.963.794,00
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.963.794,00
15	Stoklar	4.867.808,99
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.867.808,99
16	**Ön Ödemeler**	59.824.963,77
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	59.824.963,77
2	DURAN VARLIKLAR	51.255.525.353,71
22	**Faaliyet Alacakları**	3.238.552,61
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.238.552,61
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.363.307,14
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	4.402.307,14
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-40.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	51.247.923.493,96
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	48.297.844.383,59
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	562.268.434,26
252	BİNALAR HESABI	3.160.537.939,76
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	94.423.793,79
254	TAŞITLAR HESABI	21.350.298,06
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	146.677.165,03
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.035.178.520,53

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	32.319.436,66
32	**Faaliyet Borçları**	2.831.324,42
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.831.324,42
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.246.449,79
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	674.296,08
333	EMANETLER HESABI	572.153,71
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	28.086.726,11
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	9.680.800,64
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	741.429,66
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.160,01
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	17.662.335,80
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	154.936,34
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	154.936,34
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	56.282.879,67
43	**Diğer Borçlar**	192.749,77
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	192.749,77
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	55.611.766,39
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	55.611.766,39
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	478.363,51
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	478.363,51
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	51.403.707.934,51
50	**Net Değer**	4.645.771.213,92
500	NET DEĞER HESABI	4.645.771.213,92
51	**Değer Hareketleri**	811.129,31
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	811.129,31
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	39.348.396.023,48
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	39.348.396.023,48
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.146.531.053,00
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.146.531.053,00
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	9.555.260.620,80
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	9.555.260.620,80

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	22.204.010,57
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-22.204.010,57
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	69.700,74
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-69.700,74

AKTİF TOPLAMI 51.492.310.250,84

PASİF TOPLAMI 51.492.310.250,84

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	8.767.330,89
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	8.767.330,89
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	14.996.436,26
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	14.996.436,26
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.402.044,91
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.402.044,91
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	21.326.692,30
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	21.326.692,30
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	101.260.241,11
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	6.161.390,97
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	107.421.632,08

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8444

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	12.640.550,07
10	**HAZIR DEĞERLER**	9.452.419,80
102	BANKALAR HESABI	9.452.419,80
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	2.533.145,99
120	ALICILAR HESABI	2.193.546,30
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	334.157,99
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	5.441,70
13	**DİĞER ALACAKLAR**	405.917,04
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	251.418,85
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	154.498,19
15	STOKLAR	157.666,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	157.666,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	91.401,24
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	91.401,24
2	DURAN VARLIKLAR	337.643,09
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	337.643,09
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	337.643,09

AKTİF TOPLAMI 12.978.193,16

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.437.389,65
30	**MALÎ BORÇLAR**	495.214,40
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	495.214,40
32	**TİCARİ BORÇLAR**	36.167,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	36.167,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	693.608,41
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	693.608,41
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	775.453,26
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	667.423,98
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,01
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	108.029,27
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	931.936,58
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	1.886.790,93
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-954.854,35
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	2.505.010,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	2.505.010,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	7.540.803,51
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	700,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-300,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	3.305.342,11
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	3.305.342,11
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-213.890,92
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-213.890,92
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	4.448.652,32
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	4.562.969,85
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-114.317,53

PASİF TOPLAMI 12.978.193,16

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	22.350,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	22.350,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8444 **AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	28.681.383,80
1- Yurtiçi Satışlar	28.609.920,68
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	71.463,12
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	940.062,63
1- Satıştan İadeler (-)	460.796,44
2- Satış İskontoları (-)	335.140,00
3- Diğer İndirimler (-)	144.126,19
C- NET SATIŞLAR	27.741.321,17
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	8.355.536,62
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	236.711,89
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	8.118.824,73
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	19.385.784,55
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	15.649.147,38
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	15.649.147,38
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	3.736.637,17
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	2.151.072,10
3- Faiz Gelirleri	2.118.571,35
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	32.500,75
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	812,16
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	812,16
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	5.886.897,11
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	123.276,79
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	123.276,79
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	48.624,49

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	48.624,49
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	5.961.549,41
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	1.512.897,09
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	4.448.652,32

AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AFSÜ : Afyon Sağlık Bilimleri Üniversitesi

AŞ : Anonim Şirket

TÜSEB : Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversiteye Tahsis Edilen Binanın Muhasebe Hesaplarında Yer Almaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi (AFSÜ) 2018 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde 195 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 4 fakülte, 1 enstitü, 3 meslek yüksekokulu ve 6 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	54	38	92
Doçent	85	21	106
Doktor öğretim üyesi	137	116	253
Öğretim görevlisi	92	31	123
Araştırma görevlisi	210	81	291
Toplam	**578**	**287**	**865**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	135	175	310
Sağlık	601	315	916
Avukatlık	2	2	4
Teknik	26	36	62
Yardımcı	16	49	65
Sözleşmeli	287	206	493
İşçi	742	8	750
Toplam	**1.809**	**791**	**2.600**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.387'dir. Ayrıca Üniversitede 1 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Giderin Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1.240.119.000,00	1.223.450.033,00	98,66
Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	136.748.000,00	135.169.643,00	98,85
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	146.056.732,00	136.262.143,00	93,29
Cari Transferler	298.606.373,00	296.218.054,00	99,20
Sermaye Giderleri	589.831.500,00	453.203.954,00	76,84
Toplam	**2.411.361.605,00**	**2.244.303.827,00**	**93,07**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.936.570.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 474.791.605,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.411.361.605,00 TL'ye ulaşmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri 2.244.303.827,00 TL olarak gerçekleşmiş olup bütçenin %93,07'si kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.240.119.000,00 TL ödeneğin 1.223.450.033,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 136.748.000,00 TL ödeneğin 135.169.643,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 146.056.732,00 TL ödeneğin 136.262.143,00 TL'si, cari transferlerde 298.606.373,00 TL ödeneğin 296.218.054,00 TL'si, sermaye giderlerinde 589.831.500,00 TL ödeneğin 453.203.954,00 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Erasmus, Kalkınma Ajansı (Zafer Kalkınma Ajansı), Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 27.894.062,00 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelirin Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.101.000,00	13.142.195,00	257,64
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.906.456.000,00	2.073.899.500,00	108,78
Diğer Gelirler	25.013.000,00	112.419.747,00	449,44
Toplam	**1.936.570.000,00**	**2.199.461.442,00**	**113,57**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		36.713,00	
Net Toplam	**1.936.570.000,00**	**2.199.424.729,00**	**113,57**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.936.570.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.199.424.729,00 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.468.723.347,45 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 36.713,00 TL ve faaliyet gideri 1.973.683.718,16 TL olan Üniversite, toplam 630.496.332,57

TL enflasyon düzeltmesi ile birlikte 2024 yılını 1.125.499.248,60 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.158.599.702,00 TL, gider toplamı 1.945.222.062,00 TL olarak gerçekleşmiş olup dönem sonu 213.377.640,00 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 57.873.433,22 TL, gider toplamı 53.666.117,73 TL olarak gerçekleşmiş olup dönem sonunu vergi öncesi 4.207.315,49 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 07.08.2019 tarih ve 9885 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurulu Kararı ile kurulan Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.200.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

Şirketin sermayesi 02.01.2023 tarihinde 2.400.000,00 TL'ye, 06.11.2023 tarihinde de 9.700.000,00 TL ye artırılmış olup 2023 yılı enflasyon düzeltmesi olumlu farkı ise 3.987.164,00 TL olarak bilançoya yansıtılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır. Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

İdare organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Bu bağlamda hazırlanan AFSÜ Faaliyetlerinin Sürekliliğinin Sağlanmasına Yönelik Uygulama Esasları yürürlükte olup ekinde bulunan yetki devri formu ile yetki devri esasları düzenlenmiştir.

Her ne kadar üniversiteler etik mevzuatından muaf olsa da idarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu yönde Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi hazırlanmış olup mevcut ve göreve yeni başlayan tüm personele etik kurallar bildirilmekte ve Etik Sözleşmeler imzalatılarak özlük dosyalarına konulmaktadır.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, İnsan Kaynakları Yönergesi ve Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Öğretim Üyeliğine Yükseltilme ve Atanma Yönergesi ile tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, "Hassas Görev Tespiti Prosedürü" şeklinde belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

İdarenin 2023-2027 yıllarını kapsayan Stratejik Planı ve 2024 yılı Performans Programı zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur.

İdarede, risklerin değerlendirilmesine yönelik olarak 2022 yılında risklerin gerçekleşme ihtimali ve olası etkisini belirlemek ve önem düzeyine karar verme çalışmalarına başlanmış, Risk Strateji Belgesi, Risk Kayıt Formu ve Konsolide Risk Raporu çalışmaları ile iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirleme aşamalarından sonra 2023 yılı Konsolide Risk Raporu hazırlanmış ve Ocak 2024 d-te yayımlanmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla "Süreç Belirleme ve İş Akışı Hazırlama Talimatı"na uygun olarak iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuş olup yetki devirleri mevzuata uygun olarak yapılmıştır.

Yapılan görevlendirmelerde, mevzuata göre birleşemeyecek görevler ilkesine uyulmakta ise de personel sayısının yetersizliği nedeniyle farklı işler az sayıda personele yaptırılmak zorunda kalınmaktadır.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları Risk Kayıt Formu ile belirlenmiştir.

İdarede ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş olup insan kaynağı açısından iyileştirilmesi gerekmektedir. İdare tarafından mevzuatta ihtiyari olması gerekçesi ile ayrıca bir Ön Mali Kontrol Yönergesi hazırlanmamıştır.

Bilgi ve İletişim Standartları

28.02.2025 tarihinde yayımlanmış olan 2024 Yılı İdare Faaliyet Raporu, bütçe dışı kaynaklardan olan Döner Sermaye gerçekleşme bilgilerini içermemesi dışında mevzuata uygun olarak hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda bir kez değerlendirilmekte ve

değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Bu yönde hazırlanan 2024 Yılı İç Kontrol Sistemi İzleme ve Değerlendirme Raporu Ocak ayında kamuoyuyla da paylaşılmıştır.

İdarede iç denetim birimi, ilgili mevzuat ile ihdas edilen 3 iç denetçi kadrosu olmasına karşın atama izni alınamadığı için kurulamamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Afyon Sağlık Bilimleri Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversiteye Tahsis Edilen Binanın Muhasebe Hesaplarında Yer Almaması

Üniversite alanı olarak kullanılmak üzere T.C. Afyonkarahisar Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Milli Emlak Müdürlüğünce tahsis edilen "Borsa Binası ve Arazisi" adlı taşınmazın Kurum muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin 252 Binalar Hesabına ilişkin “Hesabın niteliği” başlıklı 175’inci maddesinde bu hesabın; eklenti ve bütünleyici parçaları dâhil olmak üzere, kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, “Hesabın işleyişi” başlıklı 176’ncı maddesinde ise tahsise konu edilen binaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden 252.03 Binalar Hesabına borç, birikmiş amortismanların 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına alacak karşılığında 500.12 ve 500.13 No.lu net değer hesaplarına kaydedileceği hükümlerine yer verilmiştir.

Yapılan incelemede; mülkiyeti Hazineye ait 110 ada, 14 parsel numaralı 56.752,53 m^2 arsa üzerinde bulunan Afyonkarahisar Ticaret Borsası lehine irtifak hakkı tesis edilen Borsa Binası ve arsasının, Tıp Fakültesi ihtiyacında kullanılmak üzere irtifak hakkı terkin edilerek anılan Bakanlıkça 25.08.2022 tarih ve 4431529 sayılı makam Oluru ile Üniversiteye tahsis edildiği, ancak söz konusu tahsis edilen taşınmazın bir bölümünde Borsa tarafından yapılan kiralama sonucu kiracı olduğundan yer tesliminin tahliyeden sonra yapılacağı gerekçesi ile taşınmaz icmallerine ve muhasebe kayıtlarına alınmadığı tespit edilmiştir.

Her ne kadar tahsis 56.752,53 m^2 yüzölçümlü taşınmaz şeklinde yapılmışsa da kullanılacak alan ilk aşamada borsa binası olacağı için anılan Yönetmelik gereği taşınmazın mevcut kullanım şekli ile bina olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Buna göre Üniversiteye tahsis edilen söz konusu taşınmazın taşınmaz icmal ve muhasebe kaydının yapılmaması sonucu 2024 yılı Bilançosunda, 252.03 Tahsisli Kullanılan Binalar Hesabı, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı ile 500.12 ve 500.13 No.lu net değer hesaplarında gerçeğe uygun değerleri (rayiç değer) toplamı kadar hataya neden olunmuştur.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 530

AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	399.354.605,64
10	**Hazır Değerler**	2.298.307,91
102	BANKA HESABI	1.050,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.297.257,91
12	**Faaliyet Alacakları**	247.561.523,93
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	247.075.548,03
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	485.975,90
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	94.513.318,17
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	94.513.318,17
14	**Diğer Alacaklar**	116.417,86
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	116.417,86
15	Stoklar	4.405.460,10
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.405.460,10
16	**Ön Ödemeler**	50.459.577,67
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	50.459.577,67
2	DURAN VARLIKLAR	2.806.066.689,79
22	**Faaliyet Alacakları**	1.826.756,95
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.826.756,95
24	**Mali Duran Varlıklar**	15.260.575,30
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	13.687.802,22
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.572.773,08
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.788.979.357,54
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.289.217.912,90
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	10.815.090,47
252	BİNALAR HESABI	2.132.529.349,88
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	665.989.073,71
254	TAŞITLAR HESABI	14.200.276,05
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	148.109.214,87
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.077.342.590,57
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	605.461.030,23

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	81.125.663,94
32	**Faaliyet Borçları**	55.534.142,75
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	55.534.142,75
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.283.794,66
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.362.060,52
333	EMANETLER HESABI	921.734,14
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	23.187.955,33
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	19.180.007,43
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.892.929,56
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	115.018,34
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	119.771,20
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	119.771,20
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	22.037.073,36
43	**Diğer Borçlar**	372.404,15
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	372.404,15
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	21.664.669,21
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	21.664.669,21
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.102.258.558,13
50	**Net Değer**	237.555.417,24
500	NET DEĞER HESABI	237.555.417,24
51	**Değer Hareketleri**	34.230.162,36
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	34.230.162,36
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.279.214.865,63
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.279.214.865,63
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.574.241.135,70
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.574.241.135,70
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.125.499.248,60
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.866.733.688,10
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.741.234.439,50

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	2.966.995,64
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.966.995,64
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	700.389,10
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-700.389,10

AKTİF TOPLAMI 3.205.421.295,43

PASİF TOPLAMI 3.205.421.295,43

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	94.466.281,70
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	94.466.281,70
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	750.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	750.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	761.000.600,09
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	761.000.600,09
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.258.310,69
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.258.310,69
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	80.780.839,88
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	80.780.839,88
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	494.620,97
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	497.555,98
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	43.871,34
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.036.048,29

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 530 **Adı : AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.973.683.718,16
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.228.878.504,22
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	135.171.356,88
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	129.782.930,81
630	05	Cari Transferler	294.689.761,55
630	07	Sermaye Transferleri	6.970.971,06
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	216.628,55
630	13	Amortisman Giderleri	145.733.677,98
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.461.024,99
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	5.487,41
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	14.684.740,25
630	99	Diğer Giderler	5.088.634,46

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.973.683.718,16**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.468.723.347,45
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.465.533,34
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.315.146.670,93
600	05	Diğer Gelirler	118.718.487,24
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	475.904,01
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	20.916.751,93

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.468.723.347,45**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	36.713,26
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.190,25
610	05	Diğer Gelirler	35.523,01

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **36.713,26**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.468.686.634,19**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **630.496.332,57**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.125.499.248,60**

GİDERLER TOPLAMI(A) **1.973.683.718,16**
GELİRLER TOPLAMI(B) **2.468.723.347,45**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **36.713,26**

NET GELİR (D=B-C) **2.468.686.634,19**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **1.125.499.248,60**

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Sağlık Raporlarının Bildirimlerine İlişkin Olarak Birimler Arasında Etkin Bir Kontrol Sistemin Bulunmaması

2. Erasmus İşlemlerinde Yetkili Organlardan Karar Alınmamış Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi 17.05.2007 tarih ve 5662 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi 30.06.1982 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 4 yüksekokul, 1 enstitü, 6 meslek yüksekokulu ve 12 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	61	27	88
Doçent	97	45	142
Doktor öğretim üyesi	204	68	272
Öğretim görevlisi	132	51	183
Araştırma görevlisi	87	100	187
Toplam	**581**	**291**	**872**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	156	159	315
Sağlık	2	14	16
Avukatlık	2	-	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	31	46	77
Yardımcı	12	11	23
Sözleşmeli	21	3	24
İşçi	266	-	266
Toplam	**490**	**233**	**723**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.071'dir. Ayrıca Üniversitede 7 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Toplam Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	930.744.498	920.848.703	98,94
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	106.176.000	101.446.308	95,55
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	156.723.792	95.820.640	61,14
05 Cari Transferler	12.438.896	9.624.354	77,38
06 Sermaye Giderleri	136.650.000	126.099.078	92,28
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**1.342.733.186**	**1.253.839.083**	**93,38**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.243.210.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 852.448.86 TL(Kesintili Başlangıç Ödeneği) ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.342.733.186 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,38'u olan 1.253.839.083 TL'si kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 930.744.498 TL ödeneğin 920.848.703 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 106.176.000 TL ödeneğin 101.446.308 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 156.723.792 TL ödeneğin 95.820.640 TL'si, cari transferlerde 12.438.896 TL ödeneğin 9.624.354 TL'si, sermaye giderlerinde 136.650.000 TL ödeneğin 126.099.078 TL'si harcanmıştır. Sermaye transferlerinde ise ödenek bulunmamaktadır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB), Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 11.356.814,44 TL bütçe dışı kaynak elde edilmiş olup bunun 8.319.544,78 TL'si kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.582.000	17020087,54	146,96
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.224.054.000	1.267.278.796,60	103,54
Diğer Gelirler	7.574.000	16.774.097,23	221,47
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.243.210.000**	**1.301.072.981,37**	**104,66**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	215.559,12	
Net Toplam	**1.243.210.000**	**1.300.857.422,25**	**104,64**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.243.210.000 TL olan Üniversitenin yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.300.857.422,25 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.333.265.826,55 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 215.559,12 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.241.152.498,17 TL ve faaliyet gideri 1.307.255.345,62 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.266.947.419,98 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 4.968.179,82TL, gider toplamı 3.763.726,36 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.204.453,46 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı toplam geliri 13.481.068,73 TL, toplam gideri 11.832.176,66 TL dönem sonu kârı ise 1.648.892,07 TL' dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının doğru ve güvenilir olduğuna ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ve risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları herhangi bir eğitim ve bilgilendirme faaliyeti yapılmaması nedeniyle yeterli değildir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi geçmiş dönemlerde iç kontrol ilanına çıkılmasına rağmen herhangi bir başvuru olmaması nedeniyle kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin iç denetim birimi olmadığından denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sağlık Raporlarının Bildirimlerine İlişkin Olarak Birimler Arasında Etkin Bir Kontrol Sistemin Bulunmaması

Bildirim mekanizmalarının etkin kurulmaması nedeniyle personel tarafından alınan sağlık raporlarının yetkili birimlere bildirilmediği söz konusu bildirimlere ilişkin sistemsel bir mekanizmanın kurulmadığı tüm bunların sonucunda personele yapılacak ücret ödemelerinde, sağlık raporu alınması durumunda kesintiye gidilmesi gereken geliştirme ödeneği, zam ve tazminat ödemelerinin kesilmediği görülmüştür.

Geliştirme Ödeneği Ödenmesine Dair Karar'ın 6'ncı maddesinde, geliştirme ödeneğinden yararlanabilmek için görevin ilgili yükseköğretim kurumlarında fiilen yapılmasının şart olduğu belirtilmiş ve sağlık raporu alınması durumunda da kesilmeyeceği ifade edilmiştir. Ancak aynı Karar'da, alınmış olunan sağlık raporlarının her ne suretle olursa olsun bir takvim yılı içinde 30 günü geçemeyeceği geçmesi durumunda ise artık geliştirme ödeneğinin ödenmesinin mümkün olmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Hal böyle iken yapılan incelemelerde, bir takvim yılı içerisinde personelin almış olduğu sağlık raporlarının bir takvim yılı içerisinde 30 günü geçmesine rağmen geliştirme

ödeneklerinin kesilmediği, toplam sağlık raporu sayının takip edilebileceği bir sistemin kurulmadığı ve kontrol mekanizmalarının oluşturulmadığı görülmüştür.

Öte yandan, Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin Karar'ın "Hastalık İzni" başlıklı 8'inci maddesinde, *"Sağlık kurulu raporu üzerine verilen hastalık izinleri ile kanser, verem, akıl hastalığı, şeker hastalığı ve açık kalp ameliyatı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığa yakalananların kullandığı hastalık izinleri ve hastalıkları sebebiyle resmi yataklı tedavi kurumlarında yatarak gördükleri tedavi süreleri hariç olmak üzere, bir takvim yılı içinde kullanılan hastalık izin süreleri toplamının 7 günü aşması halinde, aşan günlere isabet eden zam ve tazminatlar %25 eksik ödenir."* denilmiştir.

Mevzuat hükmünden de anlaşılacağı üzere, istisnai durumlar dışında bir takvim yılı içerisinde kullanılan hastalık izin süreleri toplamının 7 günü aşması halinde, aşan günlere isabet eden zam ve tazminatların %25 eksik ödeneceği belirtilmiştir.

Hal böyle iken, bir takvim yılı içerisinde personelin almış olduğu sağlık raporlarının bir takvim yılı içerisinde 7 günü geçmiş olmasına rağmen zam ve tazminatlarının kesilmediği, yine geliştirme ödeneğinde olduğu gibi toplam sağlık raporu sayının takip edilebileceği bir sistemin kurulmadığı ve kontrol mekanizmalarının oluşturulmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin yapıldığı, birimlere resmi yazı yazılarak birimlerin uyarıldığı söz konusu durumun önüne geçmek için önlemler alındığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, sağlık rapor sürelerinin takibini teminen; kontrol mekanizmalarının oluşturulması, tahakkuk biriminde yer alan personellerin bilgilendirilmesi ve toplam sağlık raporu sayısının takibinin üzerinde hassasiyetle durulması gerekmektedir.

BULGU 2: Erasmus İşlemlerinde Yetkili Organlardan Karar Alınmamış Olması

Erasmus işlemlerinde, "dağıtım usulü ve ilkelerine ilişkin ölçütlerin" rektörlük, yönetim kurulu kararı, senato kararı gibi düzenleyici bir üst metinle belirlenmesi gerekirken belirlenmediği, erasmus hareketliliğine katılacak "öğrenci ve personelin seçiminin" rektör tarafından görevlendirilmiş bir seçim komisyonu tarafından gerçekleştirilmesi gerekirken herhangi bir rektör oluru olmadığı görülmüştür.

12.02.2024 tarihinde Avrupa Birliği Başkanlığı tarafından çıkarılan ve 2024 yılını kapsayan Erasmus Uygulama El Kitabının birinci bölümünün ikinci maddesi "Tarafsızlık ve

Şeffaflık İlkesi" ni açıklamış ve söz konusu İlke'de, Üniversitenin tüm katılımcılar için eşit fırsatlar sunulmasını temin etme, Üniversite içindeki tüm yüksekokul, bölüm, fakülte ve enstitülerin programdan azami düzeyde istifade etmesini sağlayacak önlemleri alma ve potansiyel katılımcılar arasında ayrımcılık yapmama sorumluluğunu taşıdığını belirtmiştir.

Nitekim bu sorumluluğa ilişkin olarak, erasmus hareketliliğine katılacak öğrenci ve personelin seçiminin, Rektör tarafından görevlendirilmiş bir seçim komisyonu tarafından gerçekleştirileceği, dağıtım usulüne esas alınacak ölçütlerin, düzenleyici bir üst metinle (rektörlük, yönetim kurulu, senato kararı vb.) belirleneceği ve ilan edileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemelerde, dağıtım usulünde esas alınacak ölçütlerin rektörlük, yönetim kurulu, senato kararı gibi düzenleyici bir üst metinle belirlenmediği, erasmus hareketliliğine katılacak öğrenci ve personelin seçimini yapan seçim komisyonunun bulunduğu ancak onun da rektör tarafından görevlendirilmesi gerekirken herhangi bir görevlendirme olmaksızın çalıştığı görülmüştür.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin yapıldığı, rektör oluru alınarak gerekli komisyonların kurulduğu ancak henüz personel seçilmesine ilişkin herhangi bir işlem yapılmadığı, yapıldığı takdirde raporda yer alan hususlara dikkat edileceği ifade edilmiştir.

Bu minvalde, bundan sonra yapılacak erasmus iş ve işlemlerinde tarafsızlık ve şeffaflık ilkesine riayet edilmesi, belirlenecek ölçütlerde ve yapılacak seçimlerde gerekli organlardan kararlar alınmasının sağlanması gerekmektedir.

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 20.12.2010 tarih ve 27791 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 14.06.2021 tarih ve 31511 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

Döner sermayenin kendi yönetmeliğindeki faaliyetleri aşağıya alınacaktır.

a) İşletmeye bağlı Sağlık Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi, Hayvansal Üretim Yüksekokulu ve sağlık hizmeti veren diğer birimlerde klinik, poliklinik, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde muayene, tahlil, tetkik, tedavi, ameliyat, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kurum ve birimlerini işletmek.

b) Turizm işletmeciliği ve otelcilik eğitiminin uygulama alanlarını işletmek, yiyecek, içecek, konaklama hizmetleri vermek ve bu amaç doğrultusunda ilgili tesisleri işletmek.

c) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, elektronik ortamda ve yüz yüze seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, sınavlar yapmak.

ç) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak.

d) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak; bilimsel sonuçların

uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

e) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

f) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayın hizmetlerini yapmak.

g) Üniversite sanayi işbirliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

ğ) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

h) Yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, pedagojik formasyon, arabuluculuk eğitimi gibi konularda elektronik ortamda ve yüz yüze eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

ı) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, yukarıda sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve yönetim kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 6 (altı)'dır.

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü,

Spor Bilimleri Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi,

Hayvancılık Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesi,

Merkezi Araştırma ve Uygulama Laboratuvarı Döner Sermaye İşletmesi,

Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesi,

Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesi.

İşletme Müdürlüğünde; sadece işletme müdür vekili hizmet vermekte olup kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 1(bir) memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 4.435.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 8.535.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.763.726,36 TL bütçe giderine karşılık 4.968.179,82TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 4.968.179,82TL gelir elde edilmiş, 3.763.726,36 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 1.204.453,46 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının doğru ve güvenilir

olduğuna ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ve risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 471 | **AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	148.476.805,16
10	**Hazır Değerler**	5.926.267,71
102	BANKA HESABI	300,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.925.967,71
12	**Faaliyet Alacakları**	25.949.903,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	25.949.903,00
13	**Kurum Alacakları**	73.088.868,04
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	73.088.868,04
14	**Diğer Alacaklar**	2.937.110,76
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.937.110,76
15	Stoklar	10.546.769,92
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.546.769,92
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	30.027.885,73
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	30.027.885,73
2	DURAN VARLIKLAR	10.180.183.553,46
22	**Faaliyet Alacakları**	1.590.441,98
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.590.441,98
24	**Mali Duran Varlıklar**	6.300,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.300,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	10.178.586.811,48
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	7.850.697.839,02
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	155.211.721,42
252	BİNALAR HESABI	2.533.139.650,91
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	31.227.168,92
254	TAŞITLAR HESABI	7.301.414,20
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	66.178.166,28
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-658.823.709,07
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	193.654.559,80
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	9.497.875,94
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-9.497.875,94

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	14.658.865,59
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.848.318,81
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	412.516,34
333	EMANETLER HESABI	2.435.802,47
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.401.933,65
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	9.146.516,14
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	244.671,97
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,20
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	10.745,34
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.000.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.000.000,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	408.613,13
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	408.613,13
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	130.198.291,94
43	**Diğer Borçlar**	53.556,05
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	53.556,05
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	130.144.735,89
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	130.144.735,89
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	10.183.803.201,09
50	**Net Değer**	872.903.064,44
500	NET DEĞER HESABI	872.903.064,44
51	**Değer Hareketleri**	80.269,58
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	80.269,58
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	8.374.134.644,86
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.374.134.644,86
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.330.262.197,77
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.330.262.197,77
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.266.947.419,98
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.429.198.619,11
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.162.251.199,13

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	704.366,48
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-704.366,48

AKTİF TOPLAMI 10.328.660.358,62

PASİF TOPLAMI 10.328.660.358,62

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	23.506.393,17
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	23.506.393,17
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	76.126.696,94
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	76.126.696,94
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	8.672.716,10
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	8.672.716,10
960	PROJE MALİYETLERİ HESABI	0,00
961	PROJE MALİYETLERİ KARŞILIĞI HESABI	0,00
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	286.052,25
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	286.052,25
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	10.157.240,40
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	432.279,12
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	10.589.519,52

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 471 **Adı : AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.307.255.345,62
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	920.304.245,46
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	101.446.308,27
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	93.693.267,60
630	05	Cari Transferler	9.850.178,74
630	07	Sermaye Transferleri	159.995,08
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	6.462.835,29
630	13	Amortisman Giderleri	96.444.543,40
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.769.652,50
630	15	Karşılık Giderleri	64.224.125,86
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.900.193,12
630	99	Diğer Giderler	0,30

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.307.255.345,62**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.333.265.826,55
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.857.145,33
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.291.910.509,93
600	05	Diğer Gelirler	18.365.660,52
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	6.132.510,77
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.333.265.826,55**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	215.559,12
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	203.160,20
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	9.000,00
610	05	Diğer Gelirler	3.398,92

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **215.559,12**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.333.050.267,43**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.241.152.498,17**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.266.947.419,98**

GİDERLER TOPLAMI(A) **1.307.255.345,62**
GELİRLER TOPLAMI(B) **1.333.265.826,55**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **215.559,12**

NET GELİR (D=B-C) **1.333.050.267,43**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **2.266.947.419,98**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8471

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.494.593,11
10	**HAZIR DEĞERLER**	1.980.766,65
102	BANKALAR HESABI	1.980.766,65
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	11.472,00
120	ALICILAR HESABI	11.472,00
15	STOKLAR	247.124,70
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	247.124,70
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	255.229,76
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	87.516,02
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	167.713,74
2	DURAN VARLIKLAR	1.746.248,75
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	1.736.902,78
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.508.084,60
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	530.435,10
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-301.616,92
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	9.345,97
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	9.345,97

AKTİF TOPLAMI 4.240.841,86

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	112.854,26
33	**DİĞER BORÇLAR**	53.613,62
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	53.613,62
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	55.852,12
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	43.706,81
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	12.145,31
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	3.388,52
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	7.250,44
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-3.861,92
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.854,00
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	3.854,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	400,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	3.454,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.124.133,60
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.010,00
500	SERMAYE HESABI	1.010,01
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,01
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	3.477.085,18
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	3.477.085,18
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-558.415,04
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-558.415,04
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	1.204.453,46
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	1.892.041,34
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-687.587,88

PASİF TOPLAMI 4.240.841,86

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	167.767,74
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	167.767,74

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu: 8471 | **AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** | **Yıl :** 2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.539.525,28
1- Yurtiçi Satışlar	2.289.497,97
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.250.027,31
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	10.666,67
1- Satıştan İadeler (-)	0,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	10.666,67
C- NET SATIŞLAR	3.528.858,61
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	535.014,08
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	449.314,08
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	85.700,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.993.844,53
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.175.485,61
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.175.485,61
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-181.641,08
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	1.103.654,54
3- Faiz Gelirleri	1.087.230,87
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	16.423,67
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	922.013,46
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	325.000,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	325.000,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	42.560,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	42.560,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	1.204.453,46
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	1.204.453,46

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ : Anonim Şirket

DMO : Devlet Malzeme Ofisi

EKAP : Elektronik Kamu Alımları Platformu

IE1 : Standart Verimlilik

IE3 : Premium Verimlilik

OSB : Organize Sanayi Bölgesi

TAGEM : Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜFE : Tüketici Fiyatları Endeksi

TÜSEB : Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversitenin, Döner Sermaye İşletmesindeki Ortaklık Payının Üniversite Bilançosunda Eksik Yer Alması

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite Bünyesinde Kiraya Verilen İşletmelerde İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarının Bulunmaması

2. Bazı Kira Alacaklarının Tahsil Edilmesi Sürecinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Akdeniz Üniversitesi de Anayasa'nın yukarıda yer verilen hükmüne istinaden, 20 Temmuz 1982 tarihli ve 17760 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 21'inci maddesi ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Akdeniz Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve

müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör, Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 24 fakülte, 7 enstitü, 1 yüksekokul, 12 meslek yüksekokulu, 1 konservatuvar ve 53 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	584	161	745
Doçent	327	151	478
Doktor öğretim üyesi	387	162	549
Öğretim görevlisi	643	102	745
Araştırma görevlisi	646	311	957
Toplam	2587	887	3474

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	629	361	990
Sağlık	1042	483	1525
Avukatlık	5	1	6
Eğitim-öğretim	4	-	4
Teknik	170	55	225
Yardımcı	121	74	195
Sözleşmeli	384	446	830
Din Hizmetleri	1	0	1
İşçi	1909	0	1909
Toplam	**4265**	**1420**	**5.685**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6852'dir. Ayrıca Üniversitede 32 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II Sayılı Cetvelin, (A)

"Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Akdeniz Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımı ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	4.060.170.431,00	3.990.260.745,64	98,27
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	499.614.500,00	481.204.379,42	96,31
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	539.244.686,00	443.848.947,14	82,30
Cari Transferler	760.168.250,00	751.466.106,63	98,85
Sermaye Giderleri	1.121.141.900,00	378.502.669,60	33,76
Toplam	**6.980.339.767,00**	**6.045.282.848,43**	**86,60**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.686.422.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 1.293.917.767,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 6.980.339.767,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %86,60'ı olan 6.045.282.848,43 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 4.060.170.431,00 TL ödeneğin 3.990.260.745,64 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 499.614.500,00 TL ödeneğin 481.204.379,42 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 539.244.686,00 TL ödeneğin 443.848.947,14 TL'si, cari transferlerde 760.168.250,00 TL ödeneğin 751.466.106,63 TL'si, sermaye giderlerinde 1.121.141.900,00 TL ödeneğin 378.502.669,60 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu projeleri (TÜBİTAK), Farabi, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Ar-Ge projeleri (TAGEM), Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 181.785.712,24 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	93.013.000,00	99.214.678,43	106,66
Alınan Bağış ve Yardımlar	5.487.548.000,00	5.683.900.066,00	103,57

Diğer Gelirler	105.861.000,00	274.275.521,77	259,09
Toplam	**5.686.422.000,00**	**6.057.390.266,20**	**106,52**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	0,00	1.113.685,11	-
Net Toplam	**5.686.422.000,00**	**6.056.276.581,09**	**106,50**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.686.422.000,00 TL olan Üniversitenin yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 6.056.276.581,09 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 7.389.304.430,85 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.113.685,11 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 4.043.161.577,95 TL ve faaliyet gideri 6.542.980.581,34 TL olan Üniversite, 2024 yılını 4.888.371.742,35 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 5.842.268.216,81 TL, gider toplamı 5.050.258.900,68 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 792.009.316,13 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 276.257.111,13 TL, gider toplamı 303.228.557,54 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 26.971.446,41 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2004/7127 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Antalya Teknokent Yönetici ve İşletici AŞ ile 20.01.2018 tarih ve 30307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2017/11141 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Antalya OSB Teknoloji Geliştirme Bölgesi İşletim AŞ'nin ortağıdır.

Antalya Teknokent Yönetici ve İşletici AŞ'nin kuruluş sermayesi 4.300.000 TL olup Üniversitenin %46,51 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Üniversite, Antalya OSB Teknoloji Geliştirme Bölgesi İşletim AŞ'ye ise 207.000,00 TL sermaye ile %0,5 oranında ortaktır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin

katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının web tabanlı Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 7 (yedi) iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 5 (beş)'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Akdeniz Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanı hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversitenin, Döner Sermaye İşletmesindeki Ortaklık Payının Üniversite Bilançosunda Eksik Yer Alması

Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin bilançosunda yer alan sermaye tutarı ile Üniversitenin kendi bilançosunda yer alan "242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı" tutarının eşit olmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına ilişkin olarak "Hesabın niteliği" başlıklı 62'nci maddesinde; söz konusu hesabın kamu idarelerinin bütçelerine konulan ödeneklere dayanarak, döner sermayeli kuruluşlara verdikleri ayni ve nakdi sermayelerin izlenmesi için kullanılacağı düzenlenmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 163'üncü maddesinde; döner sermayeli kuruluşlara gerek nakdi gerekse ayni sermaye şeklindeki iştiraklerin gerçeğe uygun değerleri ile bu hesaba kaydedileceği ve sermaye katılımı tutarlarının döner sermayeli kuruluşların öz kaynak hesaplarında karşılık olarak yer alan tutarlarla eşit olması gerektiği; "Hesabın işleyişi" başlıklı 164'üncü maddesinde ise; döner sermayeli kuruluşlara taahhüt edilen sermaye tutarlarının 242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına borç, 247 Sermaye Taahhütleri Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiş, yerine getirilen sermaye taahhüt tutarlarının bir taraftan 247 Sermaye Taahhütleri Hesabına borç, taahhüdün yerine getirilme şekline göre ilgili hesaplara alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik hükmünden anlaşılacağı üzere Döner Sermaye İşletmesinin bilançosunda yer alan sermaye tutarı ile Üniversitenin bilançosunda yer alan "242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler" hesabı tutarının birbirine eşit olması gerekmektedir.

Oysa Üniversitenin, sermayesinin tamamına sahip olduğu Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı bilançosundaki sermaye tutarı 18.903.181,77 TL olarak yer alırken, Üniversitenin 2024 yılı bilançosundaki "242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler" hesabı tutarı 897.658,81 lira eksiğiyle 18.005.522,96 TL olarak yer almaktadır.

Sonuç olarak, Üniversite bilançosunun “242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler” hesabında tespit edilen 897.658,81 TL tutarındaki hatanın düzeltilmesi gerekmektedir.

Söz konusu tespit, kurum tarafından 06.03.2025 tarih ve 2025/3552 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Bünyesinde Kiraya Verilen İşletmelerde İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarının Bulunmaması

Üniversite tarafından kiraya verilen ve kantin, kafeterya vb. şekilde faaliyet gösteren işletmelerin işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik’in “İşyeri açılması” başlıklı 6’ncı maddesinde, yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmayacağı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı hüküm altına alınmıştır.

Üniversite ile üniversiteye ait işletmeleri kiralayanlar arasında akdedilen matbu kira sözleşmelerinin 11’inci maddesinde de; kiracının işletme ruhsatı alamaması ve her ne sebeple olursa olsun işletme ruhsatının iptal edilmesinin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun 62'nci maddesine göre tebligat yapmaya gerek kalmaksızın fesih sebebi sayılacağı, kesin teminatın gelir kaydedilip, cari yıl kira bedelinin tazminat olarak tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, kiracıların işletme ruhsatlarının alıp almadıklarının Üniversite tarafından takip edilmesi ve ruhsat alamayan işletmelere ait kira sözleşmelerinin feshedilerek kesin teminatlarının gelir kaydedilmesi ayrıca cari yıl kira bedellerinin tazminat olarak alınması gerekmektedir.

Kiraya verilen taşınmazlar incelendiğinde kantin, kafeterya vb. işletmelerin faaliyet gösterdiği ancak hiçbirinin ilgili belediyeden faaliyet konularına göre işyeri açma ve çalışma ruhsatı almadıkları görülmüştür.

Kamu İdaresinin cevabında; Üniversiteye ait binaların çoğunluğunun 1982-2012 yılları arasında yapılmış olması ve binaların ruhsatının ve Yapı Kayıt Belgelerinin bulunmaması nedeniyle kiracıların işyeri açma ve çalışma ruhsatı alamadığı,

Daha sonra 26.10.2018 tarihinde Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından Yapı Kayıt Belgelerinin alındığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından düzenlenen Yapı Kayıt Belgesinin de Üniversiteye verildiği,

18.02.2025 tarih E-31427153-756.99-1145388 sayılı yazı ile Konyaaltı Belediyesine gerekli başvuruların yapıldığı, bahse konu başvuru sonrası çarşılar ve diğer binalarda bulunan tüm işletmeler ile iletişime geçilerek işyeri açma ve çalışma ruhsatı başvuru işlemlerinin yapılması gerektiği hususunun tebliğ edildiği,

Konyaaltı Belediyesinin ilgili müdürlüğü tarafından ruhsatlandırma işlemlerinin devam ettiği ve konunun İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı İhale Şube Müdürlüğü ile Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Emlak Şube Müdürlüğü tarafından takip edildiği, en kısa sürede ilgili işletmelerin işyeri açma ve çalışma ruhsatı almasının sağlanacağı, almayan veya alıp iptal edilen işletmelerin sözleşmelerinin ise ilgili mevzuat gereğince tebligat yapmaya gerek kalmaksızın fesih edilerek, kesin teminatının gelir kaydedilip, cari yıl kira bedelinin tazminat olarak tahsil edileceği,

İfade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda yer alan mevzuat uyarınca, Üniversite tarafından kiraya verilen ve kantin, kafeterya vb. şekilde faaliyet gösteren işletmelerin işyeri açma ve çalışma ruhsatlarını alıp almadıklarının Üniversite tarafından takip edilmesi ve ruhsat alamayan işletmelere ait kira sözleşmelerinin feshedilerek kesin teminatlarının gelir kaydedilmesi ayrıca cari yıl kira bedellerinin tazminat olarak alınması gerekmektedir.

BULGU 2: Bazı Kira Alacaklarının Tahsil Edilmesi Sürecinde Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin kiraya verilen taşınmazlarının incelenmesinde, kira bedeli tahsil edilemeyen kiracıların olduğu görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Müteahhit veya Müşterinin Sözleşmenin Bozulmasına Neden Olması" başlıklı 62'nci maddesinde; sözleşme yapıldıktan sonra 63'üncü maddede yazılı hükümler dışında müteahhit veya müşterinin taahhüdünden vazgeçmesi veya taahhüdünü, şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi üzerine, idarenin en az 10 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi halinde, kesin teminatın gelir kaydedileceği ve sözleşmenin feshedilerek hesabın genel hükümlere göre tasfiye edileceği ve gelir kaydedilen kesin teminatın da, müteahhidin veya müşterinin borcuna mahsup edilemeyeceği belirtilmiştir.

Kiracılarla yapılan kira sözleşmelerinin "Diğer Hususlar" başlıklı 20'nci maddesinde,

Kira ödemelerinin zamanında yapılmaması halinde idare tarafından kiracıya iki defa yazılı ihtarda bulunulacağı,

Birinci ihtar yazısının tebliğini izleyen 10 gün içinde sorun giderilmediği takdirde birinci sefer için 1.000,00 TL ceza uygulanacağı, ayrıca vadesinde ödenmeyen kira bedeli için 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51'inci maddesi gereğince belirlenen oranda gecikme zammı uygulanacağı,

Birinci ihtarlara rağmen hatalar giderilmediği takdirde ikinci ihtar yazısı yazılacağı, ikinci ihtar yazısıyla da hatalar 10 gün içinde giderilmediği takdirde ikinci sefer için 2.000,00 TL ceza uygulanacağı, ayrıca vadesinde ödenmeyen kira bedeli için 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51'inci maddesi gereğince belirlenen oranda gecikme zammı uygulanacağı,

İki ihtar yazısından sonra kiracının yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda, sözleşmenin ihbarsız herhangi bir yargı kararma gerek kalmaksızın tek taraflı olarak feshedileceği, fesih sonrası teminatın irat kaydedileceği, sözleşmenin feshi halinde firmanın idareden herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacağı, cari yıl kira bedelinin yüzde yirmibeşinin tazminat olarak tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin 2024 yılı sonu itibarıyla, 23 adet kiracıdan 2.721.564,45 TL kira alacağı bulunduğu ve yıl içinde farklı dönemlerde alınması gereken kiralar tahsil edilemediğinden yukarıda yer verilen hükümlerin işletilmediği tespit edilmiştir.

Bahse konu bu alacakların tahsilat sürecinin hızlandırılması, tahliye süreci işletilmiş olanlar açısından da Kanun ve sözleşme hükümlerine uygun işlemlerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında; Kovid-19 salgını nedeniyle kiracılar işletmelerini açamadığından 2022 yılı Temmuz-Ağustos aylarına kadar kira alınmadığı ve ek süre verildiği,

2023 yılı Şubat ayı içerisinde meydana gelen büyük depremler sonrasında, 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılına uzaktan öğretim yöntemiyle başlandığı, Üniversite yerleşkesinde yer alan yurtlara depremzedelerin yerleştirildiği,

Üniversite Senatosunca 2022-2023 Eğitim Öğretim yılı için verilen ancak 2023-2024 yılını da kapsayacak şekilde uzayan uzaktan eğitim kararları ile Yaz Okulu yapılmaması kararı sonrasında Yüksek Öğretim Kuruluna kira alacaklarına ilişkin görüş sorulduğu, Yüksek Öğretim Kurulu Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından gönderilen 10.04.2023 tarihli ve E-50127709-045.99-22091 sayılı yazıda konuya ilişkin olarak üniversitelerin yetkili organlarınca verilen kararın uygulanmasının uygun olacağının belirtildiği,

Bunun üzerine Üniversite tarafından kiracılara, 2023 yılı içerisinde kira alınmaması, süre uzatım verilmesi, kira ertelenmesi veya çeşitli indirim oranları uygulanması vb. kolaylıkların uygulanmadığı ve kira almaya devam edildiği,

Öğrenci yurtlarında bulunan depremzedelerin ise 2024 yılı Haziran ve Temmuz ayına kadar kaldığı,

2023-2024 içerisinde yaşanan bu sıkıntılar ve kira artış oranlarının TÜFE-Oniki Aylık Ortalamalarının %50 üzerinde olması ve %25 kira artış oranı sınırlamasının Eylül 2023 tarihinde son bulması ile birlikte genel fiyat seviyesinin yükselmesi nedeniyle 2024 yılı içerisinde farklı dönemlerde alınması gereken bazı kiraların tahsil edilemediği,

Bahse konu bu alacakların büyük bir kısmının tahsil edildiği, tahsilatı gerçekleştirilemeyen işletmeler için ise Devlet İhale Kanunu, kira sözleşmesi ve eki şartname hükümlerinin uygulandığı, Kanun ve sözleşme hükümlerine uygun iş ve işlemlerin yerine getirilmesi için azami dikkat gösterileceği,

İfade edilmiştir.

Sonuç olarak; 2020-2023 yılı itibariyle yaşanan ve Kamu İdaresi tarafından da belirtilen olumsuzlukların sürece katkısı anlaşılmakla birlikte 2024 yılı içinde bazı kiracılardan hiç kira alınamadığı, yılın başından itibaren alınamayan kiralar için de işlem yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu durum düzenli şekilde kira ödeyen diğer işletmeler için de olumsuz örnek teşkil etmektedir. Bu itibarla, bahse konu bu alacakların tahsilat sürecinin hızlandırılması, tahsil edilemeyenler için de Kanun ve sözleşme hükümlerine uygun işlemlerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

EKAP : Elektronik Kamu Alımları Platformu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Doğrudan Temin Yoluyla Yapılan Bazı Alımlar İçin Sözleşme Yapılmaması

2. Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 02.09.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, halen 2.9.1999 tarihli ve 23804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'ni yürürlükten kaldıran ve 09.02.2021 tarih ve 31390 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği uyarınca faaliyetlerini yürütmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi, 09.02.2021 tarih ve 31390 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, danışmanlık ve benzeri hizmetler yapmak, kurslar açmak, seminer, konferans ve sempozyumlar düzenlemek.

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

c) Üniversite bünyesindeki bütün fakülte, enstitü, yüksekokul, bölüm, merkez ve rektörlüğe bağlı diğer birimlerde, bu birimlerin görev, yetki ve ilgi alanlarına giren bilimsel faaliyetler ile bu birimlerin olağan çalışma düzeni içinde tüm mal ve hizmetleri üretmek.

ç) Üniversite ile ona bağlı birimlerde tahlil, araştırma ve uygulama yapmak ve rapor düzenlemek.

d) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı ve yataksız geçici kuruluşları işletmek.

e) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirilmesi ve organizasyonu, danışmanlık, eğitim organizasyonu, bakım-onarım

yapmak ve bunlara ilişkin raporları hazırlamak.

f) Her türlü basım ve yayım hizmetlerini yerine getirmek.

g) Açılmış veya açılacak her türlü hizmet amaçlı işletmelerin faaliyetlerini yürütmek ve bu kapsamda yiyecek, içecek, konaklama ve benzeri hizmetler vermek

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı olarak çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 36'dır.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 269 idari memur ve 1349 sürekli işçi hizmet vermektedir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü ve 6 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak

kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 6.664.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 5.050.258.900,68TL bütçe giderine karşılık 5.842.268.216,81 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 5.842.268.216,81 TL gelir elde edilmiş, 5.050.258.900,68 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 792.009.316,13 TL karla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Akdeniz Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Doğrudan Temin Yoluyla Yapılan Bazı Alımlar İçin Sözleşme Yapılmaması

Hastane tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (c) bendi kapsamında yapılan bazı malzeme ve hizmet alımları için sözleşme imzalanmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (c) bendinde; "Mevcut mal, ekipman, teknoloji veya hizmetlerle uyumun ve standardizasyonun sağlanması için zorunlu olan mal ve hizmetlerin, asıl sözleşmeye dayalı olarak düzenlenecek ve toplam süreleri üç yılı geçmeyecek sözleşmelerle ilk alım yapılan gerçek veya tüzel kişiden alınması." hükmü yer almaktadır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin ilgili maddesini yürürlükte kaldıran ve 11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ"in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında ise teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede; Hastane tarafından 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (c) bendi kapsamında yapılan bazı malzeme ve hizmet alımları için sözleşme imzalanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (c) bendi kapsamında yapılan tüm mal ve hizmet alımları ile yapım işleri için, belli bir süre gerekliliği aranmaksızın sözleşme yapılması hususuna azami dikkat edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (c) bendi kapsamında yapılan tüm malzeme ve hizmet alımları için, teslimi, sunumu ya da yapımı için belli bir süre gerekliliği aranmaksızın, sözleşme yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerden 25'inin 3 yıldan daha uzun süredir herhangi bir faaliyette bulunmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, (j) fıkrasında ise; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin

Yönetmelik'in “Faaliyet alanları” başlıklı 5'inci maddesinde; döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerektiği ve bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak,

amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir.

2024 yılı itibarıyla toplam 72 döner sermaye işletme biriminden 25 birimin 3 yıldan daha uzun süredir aktif olmadığı tespit edilmiş olup, söz konusu işletmelerin kuruluş amaçları doğrultusunda sayılan faaliyetlerden biri veya birkaçına yönelik aktif çalışmada bulunması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı 25 birimin kuruluş amacına uygun olarak faaliyete geçirilmesi için gerekli işlemlerin tesis edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, faaliyeti olmayan birimlerin kuruluş amacına uygun olarak faaliyete geçirilmesinin, faaliyete geçirilemeyenlerin ise kapatılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 418 | **AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.729.157.658,46
10	**Hazır Değerler**	46.022.153,39
100	KASA HESABI	171,56
104	PROJE ÖZEL HESABI	45.597.521,38
105	DÖVİZ HESABI	424.460,45
12	**Faaliyet Alacakları**	1.214.421.999,30
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.211.044.045,85
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	3.377.953,45
13	**Kurum Alacakları**	283.203.358,55
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	283.203.358,55
14	**Diğer Alacaklar**	7.827.088,31
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	7.827.088,31
15	Stoklar	10.988.126,21
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.974.379,21
157	DİĞER STOKLAR HESABI	13.747,00
16	**Ön Ödemeler**	166.694.932,70
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	166.694.932,70
2	DURAN VARLIKLAR	18.144.418.037,06
22	**Faaliyet Alacakları**	24.278,14
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	24.278,14
24	**Mali Duran Varlıklar**	20.287.522,96
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.282.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	18.005.522,96
25	**Maddi Duran Varlıklar**	18.124.106.235,96
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	9.533.754.084,75
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	234.386.080,34
252	BİNALAR HESABI	10.726.489.829,04
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.074.448.865,69
254	TAŞITLAR HESABI	15.421.408,05
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	271.297.443,85
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.918.402.755,08
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	186.711.279,32
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	44.193.940,31

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	343.358.552,25
32	**Faaliyet Borçları**	268.966.540,65
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	268.966.540,65
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	6.000.321,48
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	439.411,21
333	EMANETLER HESABI	5.560.910,27
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	66.445.271,31
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	40.900.673,49
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	22.863.576,14
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.571.841,48
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	1.109.180,20
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.358.521,87
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.358.521,87
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	587.896,94
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	587.896,94
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	59.634.711,52
43	**Diğer Borçlar**	4.759.338,49
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.759.338,49
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	54.599.360,89
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	54.599.360,89
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	276.012,14
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	276.012,14
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	19.470.582.431,75
50	**Net Değer**	1.819.578.295,26
500	NET DEĞER HESABI	1.819.578.295,26
51	**Değer Hareketleri**	-566.945,09
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-566.945,09
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	19.217.411.635,22
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	19.217.411.635,22
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-6.454.212.295,99

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-44.193.940,31
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	502.680,21
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-502.680,21

AKTİF TOPLAMI 19.873.575.695,52

580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-6.454.212.295,99
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.888.371.742,35
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	10.513.281.176,45
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.624.909.434,10

PASİF TOPLAMI 19.873.575.695,52

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	43.377.259,12
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	43.377.259,12
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	14.158.159,98
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	14.158.159,98
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	37.344.623,69
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	37.344.623,69
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	11.902.574,34
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	11.902.574,34
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	40.616.640,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	66.687.738,55
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	107.304.378,55

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 418 **Adı : AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.542.980.581,34
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.017.438.793,35
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	481.845.080,65
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	440.385.163,06
630	05	Cari Transferler	754.140.477,06
630	07	Sermaye Transferleri	1.685.200,96
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.221.965,47
630	13	Amortisman Giderleri	685.563.628,95
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	41.383.055,24
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	332.748,33
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	117.188.023,90
630	99	Diğer Giderler	796.444,37

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.542.980.581,34**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	7.389.304.430,85
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	98.115.843,58
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.803.222.868,56
600	05	Diğer Gelirler	479.104.283,85
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	6.597.986,97
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	2.263.447,89

GELİRLER TOPLAMI (B) **7.389.304.430,85**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.113.685,11
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	966.737,88
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	100.045,97
610	05	Diğer Gelirler	46.901,26

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.113.685,11**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **7.388.190.745,74**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **4.043.161.577,95**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.888.371.742,35**

GİDERLER TOPLAMI(A) **6.542.980.581,34**
GELİRLER TOPLAMI(B) **7.389.304.430,85**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **1.113.685,11**

NET GELİR (D=B-C) **7.388.190.745,74**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **4.888.371.742,35**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8418 **AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	872.022.452,28
10	**HAZIR DEĞERLER**	27.334,54
102	BANKALAR HESABI	12.879,64
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	14.454,90
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	38.388.291,85
120	ALICILAR HESABI	16.880.919,05
121	ALACAK SENETLERİ HESABI	1.262.348,77
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	18.711.258,79
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	12.011.344,31
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-10.477.579,07
13	**DİĞER ALACAKLAR**	666.240.379,64
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	326.534.281,38
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	337.424.339,47
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	441.339,73
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	86.340,51
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	1.754.078,55
15	STOKLAR	160.443.113,32
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	159.707.156,99
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	42.570,88
152	MAMULLER HESABI	693.385,45
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	6.187.441,20
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	6.187.441,20
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	735.891,73
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	490.688,41
195	İŞ AVANSLARI HESABI	245.203,32
2	DURAN VARLIKLAR	2.210.705,11
23	**DİĞER ALACAKLAR**	1.131.709,15
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.131.709,15
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	1.078.995,96
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	63.050,04
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.314.606,47
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-298.660,55

AKTİF TOPLAMI 874.233.157,39

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.349.583.454,38
30	**MALİ BORÇLAR**	336.454.163,54
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	336.454.163,54
32	**TİCARİ BORÇLAR**	601.025.689,47
320	SATICILAR HESABI	598.917.443,78
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.108.245,69
33	**DİĞER BORÇLAR**	20.198.830,62
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	20.198.830,62
34	ALINAN AVANSLAR	104.116.125,49
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	10.802.470,16
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	93.313.655,33
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	190.949.714,93
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	72.365.949,66
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	38.250.699,50
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	78.421.048,49
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.912.017,28
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	96.838.930,33
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	96.838.930,33
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	65.917.114,58
42	**TİCARİ BORÇLAR**	1.010,40
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.010,40
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	65.916.104,18
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	65.916.104,18
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-541.267.411,57
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	18.903.181,71
500	SERMAYE HESABI	18.903.181,77
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,06
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	289.445.904,32
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	289.445.904,32
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.641.625.813,73
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.641.625.813,73
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	792.009.316,13
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	794.731.527,40
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-2.722.211,27

PASİF TOPLAMI 874.233.157,39

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	53.568.195,97
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	53.568.195,97

910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	837.000,00
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	837.000,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	7.024.640,57
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	7.024.640,57

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8418 **AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	5.850.403.977,39
1- Yurtiçi Satışlar	3.244.767.816,29
2- Yurtdışı Satışlar	45.699.184,97
3- Diğer Gelirler	2.559.936.976,13
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	8.135.760,58
1- Satıştan İadeler (-)	7.505.480,80
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	630.279,78
C- NET SATIŞLAR	5.842.268.216,81
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.990.981.646,35
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.990.111.656,35
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	869.990,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	3.851.286.570,46
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.132.702.913,57
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	38.250,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.132.664.663,57
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	718.583.656,89
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	66.665.830,83
3- Faiz Gelirleri	64.067.400,28
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	140.221,76
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	3.525,79
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	2.454.683,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	13.433.402,27
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	3.173,37
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	13.430.228,90
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	771.816.085,45
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	20.339.894,47
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	20.339.894,47
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	146.663,79
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	10.710,55
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	135.953,24
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	792.009.316,13
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	792.009.316,13

ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 23.04.2015 tarih ve 6640 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesiyle eklenen ek madde 161 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 5 meslek yüksekokulu ve 21 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	77	168	245
Doçent	119	175	294
Doktor öğretim üyesi	152	261	413
Öğretim görevlisi	147	194	341
Araştırma görevlisi	135	184	319
Toplam	**630**	**982**	**1612**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	124	233	357
Sağlık	20	300	320
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	37	42	79
Yardımcı	19	98	117
Din	-	1	1
Sözleşmeli	74	-	74
İşçi	141	-	141
Toplam	**417**	**676**	**1093**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1047'dir. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini

finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	797.040.878,81	774.980.636,84	97,23
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	90.544.600,00	88.710.770,2	97,97
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	137.075.401,12	101.892.446,59	74,33
05 Cari Transferler	34.067.000,00	33.390.539,43	98,01
06 Sermaye Giderleri	317.401.000,00	219.431.850,50	69,13
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.376.128.879,93**	**1.218.406.243,56**	**88,54**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.121.393.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 254.735.879,93 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.376.128.879,93 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %88,54'ü olan 1.218.406.243,56 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 797.040.878,81 TL ödeneğin 774.980.636,84 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 90.544.600,00TL ödeneğin 88.710.770,20 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 137.075.401,12 TL ödeneğin 101.892.446,59 TL'si, cari transferlerde 34.067.000,00 TL ödeneğin 33.390.539,43 TL'si, sermaye giderlerinde 317.401.000,00 TL ödeneğin 219.431.850,50 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 8.272.926,22 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.728.000,00	33.241.425,61	341,71
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.103.283.000,00	1.120.146.955,24	101,53
Diğer Gelirler	8.382.000,00	13.766.286,54	164,24
Sermaye Gelirleri			
Toplam	**1.121.393.000,00**	**1.167.154.667,39**	**104,08**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	211.623,97	-
Net Toplam	**1.121.393.000,00**	**1.166.943.043,42**	**104,06**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.121.393.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.166.943.043,42 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.296.122.880,88 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 211.623,97 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 121.624.452,23 TL ve faaliyet gideri 1.135.537.916,55 TL olan Üniversite, 2024 yılını 281.997.792,59 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 87.869.215,47 TL, gider toplamı 62.169.069,73 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 25.700.145,74 TL kârla tamamlanmıştır.

- İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 3.475.461,19 TL, gider toplamı 2.887.798,52 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 587.662,67 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 14 Ekim 2024 tarih ve 11185 sayılı T. Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanan 3573 sayılı ilan no ve 30449 sayılı dosya no ile kurulan Alanya Teknoloji Geliştirme Merkezi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 250.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Yeni kurulan şirketin henüz kâr zarar durumu mevcut değildir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar konusunda personel yetersizliğinden dolayı eksiklikler bulunmaktadır. Yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış

İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut olmayıp ilgili işlemler Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından oluşturulan İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar doğrultusunda yapılmaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna

raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim birimi henüz kurulmadığından, iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 16.08.2016 tarih ve 29803 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 02.11.2020 tarih ve 31292 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetlerde bulunmak; seminer, konferans, sempozyum düzenlemek ve kurslar açmak,

b) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirilmesi ve organizasyonu, danışmanlık, eğitim organizasyonu, bakım ve onarım yapmak, bunlara ilişkin raporlar hazırlamak,

c) Bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak,

ç) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet üretimi ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, her türlü sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı, yataksız kuruluşları işletmek,

d) Teknik alanlar ile kültür, sanat ve tarım alanlarında araştırma ve uygulamalar yapmak,

e) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü basım ve yayım işlerini yapmak,

f) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere yukarıdaki fıkralarda sayılanlar dışında kalan her türlü iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak ve Rektörün izni alınmak koşuluyla üretilen iş, hizmet ve malları pazarlamak ve satmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve

özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 5'dir.

İşletme Müdürlüğünde; bir işletme müdürü, bir de idari memur hizmet vermekte olup her 2'sinin kadrosu da özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 2 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 106.160.003,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 110.160.003,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 64.763.370,42 TL bütçe giderine karşılık 72.662.324,47 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 87.869.214,47 TL gelir elde edilmiş,

62.169.069,73 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 25.700.145,74 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 509 **ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	299.598.895,96
10	**Hazır Değerler**	30.303.395,91
102	BANKA HESABI	9.863.207,35
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	18.158.318,99
105	DÖVİZ HESABI	5.979,19
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	2.275.890,38
12	**Faaliyet Alacakları**	227.136.508,27
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	226.641.300,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	495.208,27
13	**Kurum Alacakları**	0,00
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
14	**Diğer Alacaklar**	146.200,10
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	146.200,10
15	Stoklar	11.045.481,88
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.045.481,88
16	**Ön Ödemeler**	30.967.309,80
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	30.967.309,80
2	DURAN VARLIKLAR	531.463.923,51
22	**Faaliyet Alacakları**	1.021.277,24
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.021.277,24
24	**Mali Duran Varlıklar**	12.423,70
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	250.000,10
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	13.423,60
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-251.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	530.430.222,57
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	57.168.214,03
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	111.283.030,15
252	BİNALAR HESABI	282.145.285,85
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	91.858.054,51
254	TAŞITLAR HESABI	18.716.686,57
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	84.164.129,76
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-260.242.787,16
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	145.337.608,86

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	60.960.601,90
32	**Faaliyet Borçları**	3.383.058,08
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	3.383.058,08
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	42.914.109,22
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.426.548,75
333	EMANETLER HESABI	40.487.560,47
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	14.656.067,20
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	12.246.328,91
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.271.246,60
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	138.491,69
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	7.367,40
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	7.367,40
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	47.344.565,79
43	**Diğer Borçlar**	505.653,23
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	505.653,23
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	46.737.273,16
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	46.737.273,16
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	101.639,40
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	101.639,40
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	722.757.651,78
50	**Net Değer**	66.670.855,95
500	NET DEĞER HESABI	66.670.855,95
51	**Değer Hareketleri**	-34.321.649,49
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-34.321.649,49
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.346.084.434,66
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.346.084.434,66
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-937.673.781,93
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-937.673.781,93
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	281.997.792,59
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.258.835.954,10
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-976.838.161,51

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	9.834.423,58
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-9.834.423,58
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.344.511,28
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.344.511,28

AKTİF TOPLAMI 831.062.819,47

PASİF TOPLAMI 831.062.819,47

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	35.230.654,05
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	35.230.654,05
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	358.845.277,03
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	358.845.277,03
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.356.076,23
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.356.076,23
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	276.079,20
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	276.079,20
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	49.278.501,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.062.729,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	51.341.230,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 509 **Adı : ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.135.537.916,55
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	774.864.430,38
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	88.710.989,34
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	81.359.120,42
630	05	Cari Transferler	33.709.346,80
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	274.326,10
630	13	Amortisman Giderleri	47.125.347,39
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	14.732.164,44
630	15	Karşılık Giderleri	29.278.776,81
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	10.747,22
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	64.674.208,28
630	99	Diğer Giderler	798.459,37

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.135.537.916,55**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.296.122.880,88
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	33.673.407,42
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.246.694.629,16
600	05	Diğer Gelirler	14.438.737,79
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.316.106,51
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.296.122.880,88**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	211.623,97
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	209.773,97
610	05	Diğer Gelirler	1.850,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **211.623,97**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.295.911.256,91**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **121.624.452,23**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **281.997.792,59**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.135.537.916,55**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.296.122.880,88**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.295.911.256,91**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**211.623,97**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**281.997.792,59**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8509

ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	39.361.404,21
10	**HAZIR DEĞERLER**	34.629.815,83
102	BANKALAR HESABI	34.628.733,36
105	DÖVİZ HESABI	1.082,47
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	55.345,61
120	ALICILAR HESABI	53.995,61
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.350,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	140.396,33
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	140.396,33
15	STOKLAR	4.520.736,34
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.520.736,34
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	15.110,10
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	15.110,10
2	DURAN VARLIKLAR	835.441,90
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	367.273,90
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	367.273,90
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	468.168,00
260	HAKLAR HESABI	468.168,00

AKTİF TOPLAMI 40.196.846,11

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.078.272,88
30	**MALÎ BORÇLAR**	140.396,33
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	140.396,33
32	**TİCARİ BORÇLAR**	3.300,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.300,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.445.137,34
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.445.137,34
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	2.489.438,27
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.929.162,31
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	483.484,28
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	76.791,68
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR** HESABI	0,94
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	0,94
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	36.118.573,23
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	12.423,60
500	SERMAYE HESABI	13.423,64
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-1.000,04
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	11.849.216,38
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	11.849.216,38
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.443.212,57
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.443.212,57
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	25.700.145,82
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	26.290.832,98
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-590.687,16

PASİF TOPLAMI 40.196.846,11

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	64.800,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	64.800,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	320.000,00
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	320.000,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8509 **ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	81.642.930,94
1- Yurtiçi Satışlar	61.560.547,01
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	20.082.383,93
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	586.533,41
1- Satıştan İadeler (-)	71.555,10
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	514.978,31
C- NET SATIŞLAR	81.056.397,53
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	40.921.912,18
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	40.921.912,18
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	40.134.485,35
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	20.320.000,89
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	37.857,60
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	20.282.143,29
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	19.814.484,46
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	6.812.817,94
3- Faiz Gelirleri	6.789.109,21
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	23.708,73
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	927.156,66
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	927.156,66
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	25.700.145,74
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,08
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,08
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	25.700.145,82
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	25.700.145,82

AMASYA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu 2

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu 2

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi 3

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi 3

Tablo 5: Kısımlara Bölünen İşlere Ait Örnekler 12

KISALTMALAR

TL : Türk Lirası

YÖKAK : Yüksek Öğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplarının Dönemsellik İlkesine Uygun Muhasebeleştirilmemesi

2. İhale Usulleri ile Temin Edilmesi Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin ile Satın Alınması

3. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

4. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Amasya Üniversitesi 2006 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Amasya Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 9 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 8 meslek yüksekokulu ve 9 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	91	36	127
Doçent	124	50	174
Doktor öğretim üyesi	249	122	371
Öğretim görevlisi	180	59	239
Araştırma görevlisi	90	116	206
Toplam	**734**	**383**	**1.117**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	256	112	368
Sağlık	6	2	8
Avukatlık	2	-	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	56	33	89
Yardımcı	31	24	55
Sözleşmeli	40	6	46
İşçi	231	-	231
Toplam	**622**	**177**	**799**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1356'dır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Amasya Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1.027.893.937,00	1.017.536.727,00	99
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	125.726.200,00	123.732.672,00	98
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	108.717.597,00	78.623.668,00	72
Cari Transferler	32.430.000,00	30.262.985,00	93
Sermaye Giderleri	81.371.601,00	80.762.549,00	99
Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**1.376.139.335,00**	**1.330.918.601,00**	**97**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.251.157.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 124.982.335,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.376.139.335,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %97'si olan 1.330.918.601,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.027.893.937,00 TL ödeneğin 1.017.536.727,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 125.726.200,00 TL ödeneğin 123.732.672,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 108.717.597,00 TL ödeneğin 78.623.668,00 TL'si, cari transferlerde 32.430.000,00 TL ödeneğin 30.262.985,00 TL'si, sermaye giderlerinde 81.371.601,00 TL ödeneğin 80.762.549,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 11.637.940,99 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.960.000,00	19.854.828,79	285
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.230.585.000,00	1.302.568.551,00	106
Sermaye Gelirleri	0,00	0	0

Diğer Gelirler	13.612.000,00	15.982.822,76	117
Toplam	1.251.157.000,00	1.338.406.202,55	107
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)		410.310.05	
Net Toplam	**1.251.157.000,00**	**1.337.969.892,50**	**107**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.251.157.000,00TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.337.969.892,50 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.383.053.101,85 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 436.310,05 TL, enflasyon düzeltmesi 2.837.338.977,99 TL ve faaliyet gideri 1.532.357.216,22 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.687.598.553,57 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 7.385.653,28 TL, gider toplamı 5.958.315,80 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.427.337,48 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 14.114.213,19 TL, gider toplamı 13.697.831,19 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 416.382,00 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, bazı birimlerde tanımlanmaması yönleriyle eksiktir, buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmuştur

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber riskleri tam olarak belirlememesi nedeniyle bu çalışmalar yeterli değildir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak güncel olarak değerlendirmemesi nedeniyle bunlar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 3'ü de doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Amasya Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplarının Dönemsellik İlkesine Uygun Muhasebeleştirilmemesi

Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabındaki tutarların uzun vadeden kısa vadeye aktarımının dönem sonlarında yapılmaması nedeniyle, kıdem tazminatı karşılıklarının Bilançoda dönemsellik ilkesine uygun raporlanmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının niteliğinin düzenlendiği 291'inci maddesinde; söz konusu hesabın, ilgili mevzuatı uyarınca belirlenecek esaslar çerçevesinde ayrılan ve faaliyet dönemi içinde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatları karşılıklarının izlenmesi için kullanılacağı, 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının işleyişinin düzenlendiği 292'nci maddesinde de; daha önceki yıllarda hesaplanarak uzun vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içindeki kıdem tazminatı karşılığı hesabına kaydedilmiş tutarlardan, izleyen dönemde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatı karşılıklarının dönem sonunda 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak, 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Ayrıca, aynı Yönetmelik'in 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının niteliğinin düzenlendiği 342'nci maddesinde; 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının, ilgili mevzuatı uyarınca belirlenecek esaslar çerçevesinde ayrılan uzun vadeli kıdem tazminatları karşılıklarının izlenmesi için kullanılacağı, 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının işleyişinin düzenlendiği 343'üncü maddesinde; faaliyet döneminden sonraki yıllarda ödenecek kıdem tazminatları için ayrılan karşılıkların 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak, 630 Giderler Hesabına borç kaydedileceği, kıdem tazminatı karşılığı hesabında kayıtlı tutarlardan, izleyen dönemde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatı karşılıklarının dönem sonunda 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına borç, kısa vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içindeki 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Bu durumda, ihtiyatlılık ve dönemsellik kavramı gereği kıdem tazminatlarının hesaplanarak ait olduğu mali yılda 630 Giderler Hesabına borç, 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak kaydı yapılarak muhasebeleştirilmesi, dönem sonunda ise izleyen mali yılda ödeneceği öngörülen kıdem tazminatlarının 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına borç, 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak kaydedilerek kısa vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubuna aktarılması gerekmektedir.

Konuya ilişkin Muhasebat Genel Müdürlüğünün "Kıdem Tazminatı" konulu 20.05.2016 ve 9430 sayılı yazısında da, "...4- Daha önceki yıllarda hesaplanarak 472-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına kaydedilmiş tutarlardan, izleyen dönemde ödeneceği kamu idarelerince muhasebe birimlerine bildirilen tutarlar dönem sonlarında 472-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına borç, 372- Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak kaydedilir." denilerek dönem sonunda gerekli kayıtların yapılabilmesi için, harcama birimlerince izleyen faaliyet döneminde ödenmesi öngörülen kıdem tazminatı tutarlarının muhasebe birimine bildirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Yapılan denetimde, Kurumda istihdam edilen işçiler için 630 Giderler Hesabına borç, 472 Kıdem Tazminatı Karşılıkları Hesabına alacak kaydı yapılarak kıdem tazminatı karşılığı ayrıldığı, ancak yukarıdaki mevzuat hükümleri ve açıklamalar doğrultusunda; 2024 mali yılı sonu itibarıyla muhasebe birimince harcama birimlerinden 2025 yılında toplam 1.684.783,04 TL ödeneceği bilgisinin alındığı , ancak yıl sonunda bu tutarın 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabından 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına aktarım işlemi gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir. Söz konusu durum, Kurumun 2024 yılı mali tablolarında, 472 Kıdem Tazminatı

Karşılığı Hesabının izleyen mali yılda ödenmesi öngörülen toplam 1.684.783,04TL kıdem tazminatı karşılığı tutarları kadar fazla, 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının aynı tutarda eksik görünmesine yol açmaktadır.

Kamu idaresinin cevabında, kıdem tazminatı karşılıklarının ayrılmasında dönemsellik ilkesine uygun olarak yıl sonunda gerekli işlemlerin ve 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı kayıtlarının yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, izleyen yılda ödenmesi gereken kıdem tazminatı karşılıklarının dönem sonunda ilgili harcama birimlerinden alınan bilgilere göre 472 Kıdem Tazminatları Karşılığı Hesabından 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına aktarılarak muhasebe kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: İhale Usulleri ile Temin Edilmesi Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin ile Satın Alınması

Üniversitenin ihtiyacı olan bir kısım mal ve hizmet alımları ile bakım ve onarım işlerinin birleştirilerek 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda sayılan ihale usullerinden birisiyle satın alınması yerine, parasal limitlerin altında kalacak şekilde parçalara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle satın alındığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Uygulanacak İhale Usulleri" başlıklı 18'inci maddesinde; ihale usulleri olarak "Açık ihale", "Belli istekliler arasında ihale", "Pazarlık usulü" düzenlenmiş, Doğrudan temin yöntemi ise bir ihale usulü olarak sayılmamıştır. Bu yöntem, ağırlıklı olarak parasal değeri küçük ihtiyaçların ihalesiz olarak kolaylıkla temin edilmesini amaçlayan istisnai bir alım şekli olarak Kanunda düzenlenmiştir.

4734 sayılı Kanun'un "Doğrudan Temin" başlıklı 22'nci maddesine göre, büyükşehir belediyesi sınırları dışında bulunan idarelerin 207.453,00 TL'yi (2024 yılı için) aşmayan ihtiyaçları doğrudan temin yöntemiyle satın alınabilmektedir. Bu maddeye göre yapılacak alımlarda, ilân yapma, teminat alma, ihale komisyonu kurma ve 10 uncu maddede sayılan yeterlik kurallarını arama zorunluluğu bulunmamaktadır. İhale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilmektedir.

Kanun'un "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde ise; kamu ihalelerinde saydamlığın, rekabetin, eşit muamelenin sağlanması ve ihtiyaçların uygun şartlarla ve

zamanında karşılanmasının esas olduğu, yine kamu ihalelerinde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu düzenlenmiştir.

Üniversitenin ihtiyacı olan bir kısım mal ve hizmet alımları ile bakım ve onarım işlerinin, Kanunda sayılan temel ihale usulleri yerine, belirli alımlar için getirilen parasal sınırların altında kalacak şekilde kısımlara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle satın alınmasının, Kanun'un 5'inci maddesinde belirtilen ihalelerde saydamlığın, rekabetin ve eşit muamelenin sağlanması ilkelerine uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

Aşağıdaki tabloda mevcut ihale usullerinden birisiyle satın alınması gerekirken kısımlara bölünerek doğrudan temin yoluyla satın alınan işlere ait örnekler gösterilmiştir.

Tablo 5: Kısımlara Bölünen İşlere Ait Örnekler

FİRMA	TARİH	YAPILAN İŞ	TUTAR (TL)
FİRMA 1	27.02.2024	Muhtelif Yapım İşleri	165.000,00
	24.04.2024	Muhtelif Yapım İşleri	200.000,00
FİRMA 2	08.05.2024	Muhtelif Malzeme Alım İşleri	200.005,00
	13.07.2024	Muhtelif Malzeme Alım İşleri	26.000,00
	05.09.2024	Muhtelif Malzeme Alım İşleri	200.000,00
FİRMA 3	04.01.2024	Asansörlerin Tamir, Bakım ve Onarım İşleri	69.000,00
	04.01.2024	Asansörlerin Tamir, Bakım ve Onarım İşleri	69.000,00
	04.01.2024	Asansörlerin Tamir, Bakım ve Onarım İşleri	69.000,00

	04.01.2024	Asansörlerin Tamir, Bakım ve Onarım İşleri	68.600,00
	22.01.2024	Asansörlerin Tamir, Bakım ve Onarım İşleri	101.350,00
	04.12.2024	Asansörlerin Tamir, Bakım ve Onarım İşleri	199.750,00
FİRMA 4	05.01.2024	Muhtelif Yapım İşleri	46.400,00
	15.02.2024	Muhtelif Yapım İşleri	82.500,00
	15.05.2024	Muhtelif Yapım İşleri	207.000,00
	08.11.2024	Muhtelif Bakım Onarım İşleri	100.000,00

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış, düzeltme işlemlerine başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, 4734 sayılı Kanun uyarınca, kamu ihalelerinde rekabetin ve katılımın yeteri kadar sağlanabilmesi, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanabilmesi için öncelikle benzer nitelikte olan ve aynı yüklenici tarafından temin edilebilecek alımların birleştirilerek Kanunda yazılı ihale usullerinden birisiyle satın alınması gerekmektedir.

BULGU 3: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversitede istihdam edilen işçilerin bir kısmının yıllık izinlerinin düzenli olarak kullandırılmadığı tespit edilmiştir.

Anayasa'nın 50’nci maddesinde, dinlenmenin çalışanların bir hakkı olduğu ve bu hakların kullanımının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu’nun 53’üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği, 56’ncı maddesinde yılık iznin 53’üncü maddede gösterilen süreler içinde yıllık iznin işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu, 59’uncu maddesinde ise iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği’nin 5’inci maddesinde; işverenlerin 15’inci maddede belirtilen izin kurulu veya 18’inci maddeye dayanılarak kurul yerine geçenlere danışmak suretiyle yürütülen işlerin niteliğine göre ücretli izinlerin her yılın belli bir döneminde veya dönemlerinde verileceğini tayin edebileceği belirtilmiştir. Bahsedilen Yönetmeliğin 10’uncu maddesinde, işverenin nisan ayı ile ekim ayı sonu arasındaki süre içinde işçilerin tümüne veya bir kısmına toplu izin uygulayabileceği ile ilgili düzenleme yer almaktadır.

Ayrıca 2024/7 sayılı tasarruf tedbirlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde, 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, ilgili yıl içerisinde kullandırılacağı, ayrıca, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinde dinlenmenin bir anayasal hak olduğu, bu haktan vazgeçilemeyeceği, işveren tarafından sürekli yıllık iznin verilmesi gerektiği, iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçilerin hak kazanıp da kullanmadığı izinlerinin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden yıllık izin ücreti olarak kendisine veya hak sahiplerine ödenmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla yıllık izinlerin yıllar itibarıyla kullanılmayarak biriktirilmesi yıllık iznin amacına aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği hükmü yıllık izin sürelerinin kullanılmayarak biriktirilmesine yönelik bir esneklik olarak görülemez. Bu hükmün amacı, izin kullanılamadan iş akdinin feshedilmiş olması gibi zaruri durumlarda işçilerin mağduriyetinin önlenmesidir.

Yapılan incelemede, Üniversitede 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre istihdam edilen işçilerden 32 kişinin 60 ile 100 gün arası, 6 kişinin ise 100 ile 250 gün arası kullanılmayan izin sürelerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Üniversite bünyesinde çalışan işçilerin izinlerinin yukarıdaki hükümlere istinaden belli bir dönem belirlenerek kullandırılmaması, izinlerin birikmesine yol açmaktadır. Biriken bu izinler gelecekte işçilerin emekli olması veya iş sözleşmesinin son bulması durumunda işçilerin son ücreti esas alınarak hesaplanacak toplu izin ücreti ödemelerine dönüşeceğinden Üniversitenin mali yük ile karşı karşıya kalması riskini doğuracaktır.

Kamu idaresi cevabında, izinlerin kullandırılmasını sağlamak amacıyla gerekli önlemlerin alınacağını belirtmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve açıklamalara göre, işçilerin yıllık izinlerinin hak kazandıkları yıl içinde kullandırılması esas olup, geçmiş yıllara ait izinlerinin ise birikmeye yol açmayacak şekilde, hizmet gereklerine göre planlanıp kullandırılması gerekmektedir.

BULGU 4: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Dış Değerlendirme Programı kapsamında Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen ve Üniversitede çalışmalar yapan dış değerlendiricilerin toplam 94.000TL tutarlı ulaşım, yurt içi geçici görev yolluğu gündelikleri ve konaklama giderlerinin Üniversite tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı Ek 35'inci maddesinde; Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi düzenlenmiş, bu sistemin, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içerdiği belirtilmiş, bu kapsamda anılan hizmetleri yerine getirmek üzere idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli Yükseköğretim Kalite Kurulunun kurulması öngörülerek Kurulun çalışma usul ve esasları ile yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemlerinin kurulması, iç ve dış değerlendirme süreçleri, yükseköğretim kurumlarında kurulacak kalite komisyonları, kalite değerlendirme tescil belgesinin alınması, Kuruldaki Genel Sekreterliğin çalışma usul ve esasları ve yapısı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer

hususların Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kalite güvencesi ve iyileştirme çalışmaları kapsamındaki harcamalar" başlıklı 25'inci maddesinde; bu Yönetmelik kapsamında, yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin her türlü harcamanın, yükseköğretim kurumlarının bütçelerine ilgili konuda tahsis edilecek ödenekle karşılanacağı, Vakıf yükseköğretim kurumlarının da bu Yönetmelik kapsamında yapılacak çalışmalar için bütçesinde yeterli ödenek ayıracağı belirtilmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 25'inci maddesinde yer alan hükme paralel olarak Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Dış Değerlendirme Yönergesinin "Harcamalar" başlıklı 13'üncü maddesinde de; yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilecek olan dış değerlendirme sürecine ilişkin her türlü harcamanın, ilgili yükseköğretim kurumunun bütçesinden karşılanacağı düzenlenmiştir.

Yukarıda belirtilen yönetmelik ve yönergelerle, 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinde öngörülmeyen bir ödeme türü ihdas edilmiştir. Oysa ki, diğer harcama türlerinde olduğu gibi, kalite güvence sistemi yürütücülerince yapılacak harcamaların Üniversitelerce karşılanabilmesi için Kanun'da açık bir dayanak bulunması gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu gideri: kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, malî ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler şeklinde tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un bu hükmüne göre; bir giderin yapılabilmesi, ancak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin açık bir hükmü ile olabilecektir. Yönetmelik, yönerge gibi alt hukuki metinlerle yapılan düzenlemelerle yeni bir harcama türünün ihdas edilmesi mümkün olmadığı gibi alt hukuk normlarının da üst hukuk normlarına aykırı olmaması gerekir. Yukarıda belirtilen Ek 35'inci maddede; Dış Değerlendirme Programı kapsamında Üniversitede çalışmalar yapan Yükseköğretim Kalite Kurulu üyelerinin giderlerinin Üniversite tarafından ödenebileceğine ilişkin bir düzenleme ve yönetmelikle düzenlenebilecek konular arasında da bu türden bir ödeme bulunmamaktadır. 2547 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde, Yükseköğretim

Kalite Kurulunun gelirleri ve personelin özlük haklarına ilişkin çeşitli mali hükümler öngörülmüş ancak Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen değerlendiricilerin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabileceğine dair herhangi bir mali hükme yer verilmemiştir.

Üniversite, dış denetim kurumlarının faaliyetlerinden yarar sağlamakta ise de buna dayanılarak dış denetim personelinin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabilmesi mümkün değildir. Nitekim idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan YÖKAK'ın, kanunda sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de YÖKAK hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Daireler kurulu" başlıklı 27'nci maddesinde, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince mali konularda düzenlenecek yönetmelikler ile yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlemlerin, Sayıştayın istişari görüşü alınarak yürürlüğe konulacağı belirtilmesine karşın mali hüküm içeren söz konusu Yönetmelik bu görüşü almak üzere Sayıştaya gönderilmemiştir.

Kamu idaresinin cevabında, 6245 sayılı Harcırah Kanunu'nun harcırahın hizmetin taalluk ettiği kurum bütçesinden ödeneceğine ilişikin 57'nci maddesi hükmü dikkate alınarak söz konusu giderlerin Üniversite tarafından karşılandığı ifade edilmiştir.Yukarıda da ayrıntılı açıklandığı üzere, YÖKAK'ın faaliyet alanı Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi kapsamında 2547 sayılı Kanunda belirtilen hizmetleri yürütmek olup, kuruma bu hizmetlerde kullanmak üzere bütçe tahsis edilmektedir. Dolayısıyla YÖKAK tarafından yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi sistemi hizmetlerini yürütmek üzere görevlendirilen dış değerlendiricilerin harcırah giderleri de kurumun faaliyet alanı kapsamında yaptığı giderler olduğundan, YÖKAK bütçesinden karşılanması gerekmektedir.

Sonuç olarak, toplam 94.000 TL tutarlı YÖKAK dış değerlendirci giderlerinin Üniversite bütçesinden ödenmesinin kanuni dayanğı bulunmamakta olup, üst hukuk normlarına aykırı düzenlemeler içeren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliğinin mevzuata uygun olarak düzenlenmesi ve Sayıştaya istişari görüş için gönderilmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Mevcut İhale Usullerinden Birisiyle Satın Alınabilecek İşlerin Kısımlara Bölünerek Doğrudan Temin Yoluyla Satın Alınması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı denetimlerine ilişkin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre ihale usullerinden biriyle satın alınması gereken iş ve işlemlerin doğrudan temin yöntemiyle alımlarının gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bu nedenle ilgili husus bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 469 | **AMASYA ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	107.123.377,40
10	**Hazır Değerler**	12.121.558,35
100	KASA HESABI	8.985,57
104	PROJE ÖZEL HESABI	12.112.572,78
12	**Faaliyet Alacakları**	40.302.500,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	40.302.500,00
13	**Kurum Alacakları**	6.618.311,77
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	6.618.311,77
14	**Diğer Alacaklar**	833.077,69
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	833.077,69
15	Stoklar	9.150.195,64
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.150.195,64
16	**Ön Ödemeler**	38.097.733,95
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	38.097.733,95
2	DURAN VARLIKLAR	12.741.210.975,33
22	**Faaliyet Alacakları**	1.408.197,21
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.408.197,21
24	**Mali Duran Varlıklar**	100,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	12.739.802.678,12
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.649.195.586,35
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	68.851.071,40
252	BİNALAR HESABI	10.186.779.054,02
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	34.708.314,45
254	TAŞITLAR HESABI	12.117.683,84
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	112.093.082,96
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.328.609.764,18
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	4.667.649,28
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	15.863.672,39
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-15.863.672,39
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.343.348,05
32	**Faaliyet Borçları**	5.096.799,86
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.096.799,86
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	396.320,19
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	353.046,46
333	EMANETLER HESABI	43.273,73
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.850.228,00
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	4.996.445,64
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.652.927,47
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	200.854,89
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	12.005.188,09
43	**Diğer Borçlar**	38.309,77
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	38.309,77
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	11.853.487,15
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	11.853.487,15
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	113.391,17
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	113.391,17
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	12.822.985.816,59
50	**Net Değer**	137.519.100,18
500	NET DEĞER HESABI	137.519.100,18
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	11.262.825.699,33
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	11.262.825.699,33
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.264.957.536,49
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.264.957.536,49
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.687.598.553,57
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.900.213.121,08
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.212.614.567,51

294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.060.391,83
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.060.391,83

AKTİF TOPLAMI 12.848.334.352,73

PASİF TOPLAMI 12.848.334.352,73

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.993.152,91
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5.993.152,91
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	17.590.752,17
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	17.590.752,17
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.915.487,45
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.915.487,45
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	1.375.946,73
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	1.375.946,73
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	133.194,40
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	17.278.193,86
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	17.411.388,26

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 469 **Adı : AMASYA ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.532.357.216,22
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.019.454.305,20
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	123.732.671,73
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	59.062.361,67
630	05	Cari Transferler	39.283.260,01
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	377.335,54
630	13	Amortisman Giderleri	254.008.626,15
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	27.458.378,48
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	41.759,47
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	8.935.677,39
630	99	Diğer Giderler	2.840,58

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.532.357.216,22**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.383.053.101,85
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	20.048.397,82
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.342.764.085,73
600	05	Diğer Gelirler	16.740.260,16
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.500.358,14
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.383.053.101,85**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	436.310,05
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	336.942,05
610	05	Diğer Gelirler	99.368,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **436.310,05**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.382.616.791,80**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.837.338.977,99**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.687.598.553,57**

GİDERLER TOPLAMI(A) **1.532.357.216,22**
GELİRLER TOPLAMI(B) **1.383.053.101,85**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **436.310,05**

NET GELİR (D=B-C) **1.382.616.791,80**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **2.687.598.553,57**

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

BAUM: Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversiteye Ait Taşınmazların Tam ve Doğru Şekilde Kayıtlara Alınmaması

2. Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlardan Tahsise Konu Olanlarla İlgili Gerekli Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

3. Üniversitenin Envanter Kayıtlarında Yer Alan Taşıtlar ile Muhasebe Kayıtları Arasında Uyumsuzluk Olması

B. Diğer Bulgular

1. Bazı Öğretim Görevlilerine İdari Personelce Yerine Getirilmesi Gereken Görevlerin Verilmesi

2. Bazı Öğretim Görevlilerine Ders Programlarında Ders Görevi Verilmemesi

3. Bazı Öğretim Elemanlarının Zorunlu Haftalık Ders Yükünü Lisans Programlarında Tamamlamaması

4. Öğretim Elemanlarının Başka Üniversitelerde ve Kurumlarda Vermekte Olduğu Derslerin ve Görevlerin Sistemsel Olarak Takip Edilmemesi

5. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

6. Üniversitenin Taşıtlarına İlişkin Envanter Kayıtları ile Trafik Tescil Kayıtlarının Uyumlu Olmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Anadolu Üniversitesi 7334 sayılı İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Kanunu ile 1958 yılında Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi olarak kurulmuş olup 1982 yılından bu güne Anadolu Üniversitesi adı altında eğitim ve öğretim hayatına devam etmektedir. Anadolu Üniversitesinin teşkilatlanmasına ilişkin hükümler 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 21'inci maddesi ile düzenlenmiştir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Anadolu Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında

ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 3 yüksekokul, 2 enstitü, 2 meslek yüksekokulu ve 25 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	390	130	520
Doçent	199	149	348
Doktor öğretim üyesi	285	182	467
Öğretim görevlisi	424	124	548
Araştırma görevlisi	159	141	300
Toplam	**1457**	**726**	**2183**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	760	800	1560
Sağlık	45	109	154
Avukatlık	4	3	7
Eğitim-öğretim	52	5	57
Teknik	172	162	334
Yardımcı	89	196	285
Din	0	1	1
Sözleşmeli	8	34	42
İşçi	1061	141	1202
Toplam	**2191**	**1451**	**3642**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 3648'dir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Anadolu Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
01 Personel Giderleri	3.079.378.994,00	2.793.016.339,96	90,70
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	483.443.000,00	413.180.887,90	85,47
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	486.491.174,28	262.045.475,01	53,86
05 Cari Transferler	166.833.086,54	165.218.442,45	99,03
06 Sermaye Giderleri	272.538.200,00	249.202.260,68	91,44
Toplam	**4.488.684.454,82**	**3.882.663.406,00**	**86,50**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.359.497.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 916.648.411,82 TL ödenek eklenmiş, 787.460.957,00 TL ödenek düşülmüş ve toplam ödenek 4.488.684.454,82 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %86,50'si olan 3.882.663.406,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.079.378.994,00 TL ödeneğin 2.793.016.339,96 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 483.443.000,00 TL ödeneğin 413.180.887,90 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 486.491.174,28 TL ödeneğin 262.045.475,01 TL'si, cari transferlerde 166.833.086,54 TL ödeneğin 165.218.442,45 TL'si, sermaye giderlerinde 272.538.200,00 TL ödeneğin 249.202.260,68 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 99.053.547,56 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	237.268.000,00	298.428.039,00	125,78
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	3.338.892.000,00	3.346.017.342,00	100,21
Diğer Gelirler	783.337.000,00	400.422.290,00	51,12
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	4.359.497.000,00	4.044.867.671,00	92,78
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	1.000.000,00	1.503.865,41	150,39
Net Toplam	**4.358.497.000,00**	**4.043.363.805,59**	**92,77**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.358.497.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.043.363.805,59 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 4.075.495.475,83 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.503.865,41 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 899.348.802,42 TL ve faaliyet gideri 4.618.691.320,39 TL olan Üniversite, 2024 yılını 354.649.092,45 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.840.264.588,17 TL, gider toplamı 3.584.722.816,81 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 255.541.771,36 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 42.299.640,54 TL, gider toplamı 26.118.511,10 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 16.181.129,44 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 10 Nisan 2003 tarih ve 25075 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2003/5390 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Anadolu Teknoloji Araştırma Parkı Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketinin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 48.000.000,00 TL olup Üniversitenin %0,00006 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin

katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterli değildir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin

değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 4'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Anadolu Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversiteye Ait Taşınmazların Tam ve Doğru Şekilde Kayıtlara Alınmaması

Üniversiteye ait taşınmazlara ilişkin fiili envanterde eksiklikler bulunduğu ve mali tablolarda yer alan taşınmazların değerleme çalışmalarının tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların, mali saydamlığı ve hesap verebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu itibarla, taşınmazların fiili envanterinin yapılması ve mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden tam ve doğru şekilde mali tablolara alınması önem arz etmektedir. Kamu idarelerince yapılacak envanter çalışmaları, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen kayıt işlemleri çerçevesinde yürütülmektedir. Kayıt işlemleri; taşınmazların fiili envanter ve değerleme çalışmalarının tamamlanması ile bu bilgilerin taşınmaz kayıtlarına işlenerek muhasebeleştirilmesini kapsamaktadır. Taşınmazların kayıtlı değerlerine ilişkin düzenleme ise, bahse konu olan Yönetmelik'in 5'inci maddesinde yer almaktadır. Buna göre; tapuda kayıtlı taşınmazların maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden, bu değerleri belirlenemeyenler veya tapuda kayıtlı olmayanlardan ekonomik değer taşıyan ve kamusal ihtiyaçlarda kullanılanlar ile orta malları ve genel hizmet alanlarının ise iz bedeli ile kayıtlara alınması gerekmektedir. Fiili envanter ve değerleme çalışmaları sonucunda Yönetmelik'te öngörülen form ve cetveller oluşturularak taşınmazlar kayıt altına alınmalıdır. Bu bilgilerin aynı zamanda muhasebe birimine de intikal ettirilerek malî tabloların taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunması sağlanmalıdır.

Yapılan incelemede; Anadolu Üniversitesine ait toplamda 324 adet taşınmaz olduğu, bazı taşınmazların yönetmelik eklerine göre hazırlanan form ve cetvellerde yer almadığı yani fiili envanterinin yapılmadığı, Mali tablolarda yer alan taşınmazların ise maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden değil de emlak vergi değeri üzerinden muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Üniversitenin mülkiyetinde olan bütün taşınmazların fiili envantere eklenmesi, bu taşınmazların muhasebe kayıtlarının yönetmelik hükümleri gereği maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden yapılması, emlak vergisi değeri üzerinden kayıtlı olan taşınmazların kayıt

bedellerinin ise yine yönetmelik gereği maliyet bedeli veya rayiç değer ile güncellenerek mali tablolarının taşınmazlar hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunmasının sağlanması gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir. Söz konusu tespit; kurum tarafından 2025 yılı içerisinde 272 adet muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

BULGU 2: Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlardan Tahsise Konu Olanlarla İlgili Gerekli Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

Üniversite tarafından diğer kamu idarelerine tahsis edilen arazi ve arsalar ile binalar için gerekli muhasebe kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Taşınmaz tahsisi" başlıklı 47'nci maddesinde, kamu idarelerinin kanunlarında ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için mülkiyetlerindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri, birbirlerine ve köy tüzel kişiliklerine bedelsiz olarak tahsis edebileceği ifade edilmiştir. Tahsis işleminde taşınmaz mal, kamu hizmetinin ifası amacıyla ilgili idarenin kullanımına bırakıldığından tahsis yapan ve adına tahsis yapılan idarelerin kullandığı kamu kaynağının mülkiyet ve kullanım durumunun tam ve doğru olarak raporlanmasını teminen tahsis işleminin mevzuatta öngörüldüğü şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde tahsis edilen taşınmazların yardımcı hesaplar itibarıyla ilgili varlık hesaplarında izleneceği ifade edilmiş ve kaydın ayrıntısına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 250 Arazi ve Arsalar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 171'inci maddesinde bu hesabın; kamu idarelerinin her türlü arazi ve arsaları ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 172'nci maddesinde ise tahsise konu edilen arazi ve arsaların tahsis eden kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba alacak, 500 Net Değer Hesabına borç kaydedileceği hükümlerine yer verilmiştir. Yine aynı Yönetmeliğin 252 Binalar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 175'inci Maddesinde bu hesabın; kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın İşleyişi" Başlıklı 176'ncı maddesinde ise tahsis eden kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değer üzerinden bu hesaba alacak, 500 Net Değer

Hesabına borç kaydedileceği hükümlerine yer verilmiştir. Ayrıca, Yönetmeliğin 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına ilişkin "Hesabın Niteliği" başlıklı 185'inci maddesinde bu hesabın; birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabı, maddi duran varlık bedellerinin yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesi ile maddi duran varlıklar için ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarını izlemek için kullanılacağı, "Hesabın İşleyişi" başlıklı maddesinde ise tahsis eden kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince tahsise konu edilen taşınmaz varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarının bu hesaba borç, 500 Net Değer Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Yapılan denetimde Üniversite tarafından toplamda 2 adet taşınmazın diğer kamu idarelerine tahsis edildiği halde, 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıtlı 1.614.640,00 TL tutarındaki varlık ile 252 Binalar Hesabında kayıtlı 152.062,78 TL tutarındaki varlığın söz konusu hesaplardan çıkarılmadığı gibi söz konusu varlıkların 500 Net Değer Hesabında da takibinin yapılmadığı tespit edilmiştir. Üniversitenin 2024 Mali Yılı Bilançosunda 250 ve 252 No.lu hesaplarda 1.766.702,78 TL tutarda fazlalığa ve 500 Net Değer Hesabında hataya neden olmaktadır.

Tahsis işlemine konu olmuş Üniversiteye ait taşınmazların mevzuat gereği muhasebe kayıtlarının yapılarak mali tablolarının tahsis edilen taşınmazlar hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunmasının sağlanması gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir. Söz konusu tespit; Kurum tarafından 2025 yılı içerisinde 5 adet muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

BULGU 3: Üniversitenin Envanter Kayıtlarında Yer Alan Taşıtlar ile Muhasebe Kayıtları Arasında Uyumsuzluk Olması

Üniversitenin envanterinde yer alan taşıtlar ile muhasebe kayıtlarının karşılaştırılması sonucunda envanterde bulunan bazı taşıtların muhasebe kayıtlarının olmadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 254 taşıtlar hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 179'uncu maddesinde, Taşıtlar hesabının, kamu idarelerine ait taşıtların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir. Yine Yönetmeliğin "Hesabın işleyişi" başlıklı 180'inci maddesinde, edinilen taşıtların muhasebeleştirilmesine ilişkin detaylı düzenlemelere yer verilmiştir.

Yapılan incelemede, Üniversitenin envanterinde 110 adet taşıtın bulunduğu, muhasebe kayıtlarına yansıyan ise 48 adet taşıtın olduğu, dolayısıyla 62 adet taşıtın mali tablolarda yer almadığı görülmüştür. Her ne kadar İdare tarafından söz konusu taşıtların varlık kaydının yapılamadığı ifade edilmiş olsa da taşıtların oluşturulacak değer tespit komisyonu tarafından belirlenecek bedel üzerinden muhasebe kayıtlarına alınması gerekmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversitenin envanterinde bulunan taşıtların muhasebe kayıtlarının yapılarak mali tablolarının taşıtlar hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunmasının sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bazı Öğretim Görevlilerine İdari Personelce Yerine Getirilmesi Gereken Görevlerin Verilmesi

Kadro yeri Açıköğretim Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Rektörlük olan bazı öğretim görevlilerinin Açıköğretim Fakültesi bürolarında, Bilgisayar Araştırma Uygulama Merkezinde ve Üniversitenin diğer birimlerinde görevlendirildiği, bunların idari personel tarafından yerine getirilebilecek büro memurluğu görevlerini yaptıkları görülmüştür.

2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 3'ncü maddesinin (l) bendinde ***"****Öğretim Elemanları, Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve araştırma görevlileri"* olarak , aynı maddenin (n) bendinde ise *"Öğretim Görevlisi Yükseköğretim kurumlarında okutulan dersleri vermek, uygulama yapmak veya yaptırmakla yükümlü olan öğretim elemanıdır.*"şeklinde tanımlanmıştır.

Kadro yeri Açıköğretim Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Rektörlük olan bazı öğretim görevlilerinin açık öğretim fakültesinin bürolarında ders vermedikleri, uygulama yapmadıkları veya uygulama yaptırmadıkları, yine BAUM' da görevli öğretim görevlilerinin ders vermedikleri, uygulama yapmadıkları veya uygulama

yaptırmadıkları 2024 yılı ders programlarının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Bu öğretim görevlileri Üniversite İdari personeli tarafından yerine getirilebilecek büro memurlarının yapabileceği görevleri yapmaktadır. Akademik personel kadrosunda bulunan öğretim görevlileri idari personel görevi yapmakta, ancak akademik personel maaşı almaktadır. Oysa öğretim görevlilerinin kadrolarının karşılığı ders yükünü tamamlamaları gerekir. Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar'ın 1'nci maddesi gereğince, maaş karşılığı haftalık ders yükü, öğretim üyeleri için 10 saat, öğretim görevlileri ve okutmanlar için 12 saattir.

Kamu idaresi cevabında Uzman, çevirici gibi kadrodan Öğretim Görevlisi kadrosuna kanunla aktarılanlarda ders verme zorunluğu bulunmamakta olduğu ve uygulamalı birimlerde (Kütüphane, Rektörlük, Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezi gibi) aynı işleri yapmaya devam etmekte oldukları ifade edilmektedir.

Her ne kadar İdare tarafından uzman, çevirici gibi kadrodan Öğretim Görevlisi kadrosuna kanunla aktarılanlarda ders verme zorunluğu bulunmadığı ve uygulamalı birimlerde aynı işleri yapmaya devam ettikleri ifade edilmişse de idari personelce yerine getirilmesi gerekirken akademik personel tarafından yerine getirilen görevler bunlarla sınırlı değildir.

Açıklanan nedenlerle Açıköğretim Fakültesi büro hizmetlerinde, BAUM' da ve diğer birimlerde görevlendirilen öğretim görevlilerine, ders programlarıyla kadrolarına uygun ders görevi verilmesi, esaslarda belirtilen şekilde öğretim kurumlarında zorunlu ders yükünü tamamlamaları, büro hizmetlerinin ise Üniversite idari personeli tarafından yerine getirilmesi uygun olur.

BULGU 2: Bazı Öğretim Görevlilerine Ders Programlarında Ders Görevi Verilmemesi

Kadro yeri Açıköğretim Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Rektörlük olan bazı öğretim görevlilerine ders programlarında ders görevi verilmediği görülmüştür.

2547 Sayılı Yüksek Öğretim Knunu'nun 3'ncü maddesinin (l) bendinde **"***Öğretim Elemanları, Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve araştırma görevlileri"* olarak , aynı maddenin (n) bendinde ise "*Öğretim Görevlisi Yükseköğretim kurumlarında okutulan dersleri vermek, uygulama yapmak veya yaptırmakla yükümlü olan öğretim elemanıdır.*" şeklinde tanımlanmıştır.

Kadro yeri Açıköğretim Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Rektörlük olan bazı öğretim görevlilerinin ders vermedikleri, uygulama yapmadıkları veya uygulama yaptırmadıkları 2024 yılı ders programlarının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Bu öğretim görevlileri akademik personel maaşı almaktadır. Öğretim görevlilerinin kadrolarının karşılığı ders yükünü tamamlamaları gerekir. Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar'ın 1'nci maddesi gereğince, maaş karşılığı haftalık ders yükü, öğretim üyeleri için 10 saat, öğretim görevlileri ve okutmanlar için 12 saattir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir

Açıklanan nedenlerle öğretim görevlilerine, ders programlarıyla kadrolarına uygun ders görevi verilmesi, Esaslarda belirtilen şekilde öğretim kurumlarında zorunlu ders yükünü tamamlamaları uygun olur.

BULGU 3: Bazı Öğretim Elemanlarının Zorunlu Haftalık Ders Yükünü Lisans Programlarında Tamamlamaması

Haftalık ders programlarına dayalı olarak güz yarıyılı haftalık ders saatlerinin incelenmesinde bazı öğretim elemanlarının ders yükünü lisans programları yerine yüksek lisans programlarında tamamladığı görülmüştür.

Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar'ın 1'inci maddesi gereğince, maaş karşılığı haftalık ders yükü, öğretim üyeleri için 10 saat, öğretim görevlileri ve okutmanlar için 12 saattir.

Anılan Esasların 5'nci maddesine göre ise haftalık ders yükünün tamamlanmasında ve ek ders ücretinin hesaplanmasında sırasıyla; normal örgün öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler, daha sonra ikinci öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler dikkate alınır.

2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 40'ncı maddesinin (a) bendi uyarınca görevlendirilen öğretim elemanlarının ders yüklerinin tamamlanmasında ve ek ders ücretlerinin hesaplanmasında; sırasıyla bağlı bulundukları fakülte veya yüksekokulda normal örgün öğretimde verdikleri ders ve diğer faaliyetler ile görevlendirildikleri yükseköğretim kurumlarında normal örgün öğretimde verdikleri ders ve diğer faaliyetler daha sonra bağlı bulundukları fakülte veya yüksekokulda ikinci öğretimde verdikleri ders ve diğer faaliyetler ile

görevlendirildikleri yükseköğretim kurumlarında ikinci öğretimde verdikleri ders ve faaliyetler dikkate alınır.

Buradan anlaşılacağı üzere maaş karşılığı ders yükünün yapılacağı yer öncelikle meslek yüksek okulu ve fakültelerin normal örgün öğretiminde verilen dersler ile olmalıdır. Bu Esaslarda ders yükünün Yüksek Lisans programlarında da tamamlanacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Ancak ek ders ödemelerine ilişkin yapılan incelemede, bazı öğretim elemanlarınca zorunlu ders yüklerinin lisans programları yerine yüksek lisans programlarında tamamlandığı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda tespit edilen hususlar doğrultusunda, zorunlu ders yüklerinin öncelikle kadrosunun bulunduğu Fakülte/Yüksekokullarda daha sonra diğer birimlerde ve Lisansüstü Eğitim programlarında açılan derslerde tamamlandığı varsa aşan kısımlarına ilişkin olarak ek ders ücreti ödemesi yapıldığı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle öğretim elemanlarının normal örgün öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler, daha sonra ikinci öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler ile ders yükünü tamamlamaları gerekir.

BULGU 4: Öğretim Elemanlarının Başka Üniversitelerde ve Kurumlarda Vermekte Olduğu Derslerin ve Görevlerin Sistemsel Olarak Takip Edilmemesi

Öğretim elemanlarının başka üniversitelerde ve kurumlarda vermekte olduğu derslerin ve yaptığı görevlerin sistemsel olarak takip edilmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 11'inci maddesi gereğince üst yöneticiler sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden sorumludurlar.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Kurumlararası Yardımlaşma" başlıklı 40'ıncı maddesinde;

a."Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri ile öğretim görevlileri bağlı bulundukları fakülte veya yüksekokulda haftalık ders yükünü dolduramadıkları takdirde, kendi üniversitelerinin diğer birimlerinde veya o şehirdeki yükseköğretim kurumlarında ders yükünü

doldurmak üzere rektör tarafından görevlendirilebilirler. Ders yükü içindeki çalışmalar karşılığında ek ders ücreti ödenmez. Haftalık ders yükünün üstünde başka bir yükseköğretim kurumunda görevlendirilen öğretim elemanlarına görev aldıkları kurum bütçesinden ek ders ücreti ödenir.

b. (Değişik: 9/4/1990 - KHK - 418/26 md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 5/2/1992 tarihli ve E. 1990/22, K. 1992/6 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/5/1994 - KHK - 527/18 md.) Öğretim üyeleri, ihtiyacı olan üniversitenin isteği ve kendi arzusu üzerine ve ilgili yönetim kurullarının görüşü, rektörün önerisi ile Yükseköğretim Kurulu tarafından, istekte bulunan üniversitenin birimlerinde en az bir eğitim-öğretim yılı için görevlendirilebilirler. Bu şekilde görevlendirilenlerin kadroları beş yıl süre ile saklı tutulur. Açık bulunan bir öğretim üyeliği kadrosuna yapılacak atamada adayların niteliklerinde eşitlik olduğu durumlarda gelişmekte olan bölgelerdeki yükseköğretim kurumlarında toplam en az beş yıl bu şekilde veya kadrolu olarak hizmet yapan öğretim üyelerine öncelik verilir. (Ek cümle: 19/11/2014-6569/27 md.) Vakıf yükseköğretim kurumlarına yapılacak görevlendirmeler toplam iki yılı geçemez ve bu şekilde görevlendirilen öğretim üyelerine idari görev verilemez.

c. Bu kanun kapsamına girmeyen Millî Savunma Üniversitesi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile Emniyet Teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanı ihtiyacı; bu kurumların tercihan bulundukları şehirlerdeki diğer yükseköğretim kurumlarından koordine sonucu ismen yapacakları istek üzerine, ilgili rektörlüklerce (a) fıkrasındaki esaslara göre karşılanır.

d. (Ek:17/9/2004-5234/2 md.) (a) fıkrası uyarınca, kendi üniversitelerinin aynı şehirdeki diğer birimlerinden veya aynı şehirdeki diğer yüksek öğretim kurumlarından görevlendirilebilecek öğretim elemanı bulunmaması halinde, başka şehirlerdeki yüksek öğretim kurumlarından ders vermek üzere görevlendirilen öğretim elemanlarına 6245 sayılı Harcırah Kanununa göre geçici görev yolluğu ve anılan fıkradaki esaslara göre iki katı ek ders ücreti ödenir."

Aynı Kanun'un "Öğretim Üyesi İhtiyacının Karşılanması" başlıklı 41'inci maddesinde ise;

"Yükseköğretim Kurulunca; bu kanun kapsamındaki Devlet yükseköğretim kurumlarının, çeşitli bilim ve sanat dallarındaki öğretim üyesi ihtiyaçları ve bu öğretim üyesi ihtiyaçlarının hangi yükseköğretim kurumlarından karşılanacağı, öğretim üyesi mevcutları

dikkate alınarak tespit edilir ve ihtiyaçlar karşılanmak üzere ilgili üniversitelere bildirilir. Bu görevlendirmeler bir yarı yıldan az, dört yarı yıldan fazla olmamak üzere kadroları kendi üniversitelerinde kalmak kaydıyla yapılır.

Bu madde hükümlerine göre veya 40'ıncı maddenin (b) fıkrası hükmüne göre yapılan görevlendirmelerde tebligat, işten ayrılma, mehil müddeti ve işe başlama konularında Devlet memurlarına ilişkin hükümler uygulanır.

Bu madde veya bu Kanunun 40'ıncı maddesinin (b) fıkrası hükümlerine göre yapılan görevlendirmelerde, görevlendirme kararında görev süreleri belirtilir. Bunlara özlük hakları kurumlarında devam etmek kaydıyla görev yapacağı kurumun bulunduğu yer ve özelliklerine göre o kurum kadrolarında çalışanların yararlandıkları ödenek ve diğer haklar ve 6245 sayılı Harcırah Kanununa göre geçici görev yolluğu, görev yapacağı üniversite bütçesinden ödenir.

Bu maddede veya bu Kanunun 40 ıncı maddesinin (b) fıkrasında belirtildiği şekilde görevlendirildikleri kendilerine tebliğ edilenlerden kanuni süresi içinde göreve başlamayanlar istifa etmiş sayılır. Bu şekilde istifa etmiş sayılanlar, bu hizmeti yerine getirmedikçe herhangi bir yükseköğretim kurumunda yeniden görevlendirilemezler ve diğer kamu kuruluşlarında çalıştırılamazlar." Hükümleri yer almaktadır.

Anılan hükümler incelendiğinde, akademik iş gücünün etkili, ekonomik ve verimli şekilde kullanılması öğretim elamanlarının başka üniversitelerde ve kurumlarda vermekte olduğu derslerin ve yaptığı görevlerin, sistemsel olarak takibi ile mümkündür.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle öğretim elamanlarının başka üniversitelerde ve kurumlarda vermekte olduğu derslerin ve yaptığı görevlerin sistemsel olarak takibi gerekir.

BULGU 5: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

İşçi personele hak edildiği yılı takiben yıllık ücretli izinlerinin kullandırılmadığı görülmüştür.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde yıllık iznin 53'üncü maddede

gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ve işverence tutulması zorunlu kayıtların şekli Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir. 03.03.2004 tarihli ve 25391 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de, yıllık izinlerin kullanımı konusunda Kanuna benzer bir düzenleme yapılmıştır. Ayrıca, 4857 sayılı Kanun'un "Yıllık ücretli izin hükümlerine aykırılık" başlıklı 103'üncü maddesinde; 59'uncu madde gereğince hak edilmiş izni kullanmadan iş akdinin sona ermesi halinde, bu izne ait ücreti ödemeyen veya 60'ıncı maddede belirtilen yönetmeliğin esas ve usullerine aykırı olarak izni kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeye göre, çalışanlar yıllık izin haklarından feragat edemezler. İşverenler de düzenli olarak çalışanların yıllık izinlerini kullandırmaları gerekmektedir. İşçilerin emekli olmaları halinde veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuatı gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmektedir. Kullanılmayan yıllık izinlerin karşılığı olarak yapılacak ödeme en son ücreti üzerinden olacağı için, işçiye yüksek miktarda ücret ödemesi yapılacaktır. Bu uygulama da işçilerin yıllık izinlerini kullanmak yerine son ücretleri üzerinden karşılığını almayı tercih etmelerine neden olmaktadır. Ancak belirtilen uygulama, idarelerin daha fazla mali külfet yüklenmeleri anlamına gelmektedir: Zira, anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda, idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103'üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşılaşabilecek; ayrıca, biriken yıllık izinlerin ücrete dönüşmesi halinde idareler açısından, son ücret üzerinden ödeme yapılacağından, yüksek miktarlarda ödeme yapılması söz konusu olacaktır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle işçi personele hak edildiği yılı takiben yıllık ücretli izinlerinin kullandırılması gerekmektedir.

BULGU 6: Üniversitenin Taşıtlarına İlişkin Envanter Kayıtları ile Trafik Tescil Kayıtlarının Uyumlu Olmaması

Üniversite adına tescil edilmiş taşıtların listesi ile Kurumun taşıtlarına ilişkin envanter kayıtlarının uyuşmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap Verme Sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde ise; " *(...) Kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemleri, mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılır. Bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenler sorumludur.*" hükmü yer almaktadır.

Ayrıca Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde, harcama yetkilileri taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri gereği, Üniversitenin taşınır varlıklarının etkili, ekonomik ve verimli şekilde yönetilmesi açısından; varlıklara ilişkin kayıt ve kontrolün sorumlularca sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi, kayıtlı durum ile fiili durum arasındaki uyumun sağlanması önem arz etmektedir.

Yapılan incelemede, Üniversitenin bedelsiz olarak devrettiği, hurdaya ayırdığı, sattığı veya benzeri yöntemlerle elden çıkardığı 17 adet aracın halen Üniversite adına tescilli olduğu görülmüştür.

Kurumun sahip olduğu taşıtlar diğer tüm taşıtlar gibi tescil edilmekte ve noter kayıtlarında yer almaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları ise sahibi oldukları taşıtları ayrıca envanter kayıtlarında tutmakta ve bu kayıtlar vesilesiyle kontrol ve denetim işlemlerini

gerçekleştirmektedirler. Gerek noterlerin gerekse de idarelerin kendi bilgi sistemlerinde taşıtlar kayıt altına alındığından her iki kaydın birbiri ile tutarlı olması gerekmektedir.

Bu itibarla, İdarenin envanterinden çıkarılan taşıtların trafik tescillerinin de kaldırılması gerekmektedir. Söz konusu tescil işlemlerinin takibi ve İdarenin üzerinden kaldırılması muhtemel hukuki ihtilafların önlenmesini de temin edecektir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve bu kapsamda ilgili taşıtların kaydının kapatılması için Türkiye Noterler Birliğine başvuruda bulunulduğu ancak verilen olumsuz cevap üzerine İdare Mahkemesinde dava açıldığı ve bu sürecin sonuçlanmasının beklendiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversitenin envanterinde bulunmayan araçların ilgili mevzuatlarına göre devir ve tescil işlemlerinin yapılması ve idarenin envanter kayıtlarının fiili durumla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversitenin Taşıtlarına İlişkin Envanter Kayıtları ile Trafik Tescil Kayıtlarının Uyuşmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	İşlemler tamamlanmadığından bulgu konusu yapılmıştır. 2024 yılı raporunda bulgu olarak yer almıştır.
Üniversitenin Envanter Kayıtlarında Yer Alan Taşıtlar ile Muhasebe Kayıtları Arasında Uyumsuzluk Olması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	İşlemler tamamlanmadığından bulgu konusu yapılmıştır. 2024 yılı raporunda bulgu olarak yer almıştır.
Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlardan Tahsise Konu Olanlarla İlgili Gerekli Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Düzeltme işlemleri 2025 yılı içerisinde tamamlanmış olup 2024 yılı mali tablolarında hata devam etmiştir. 2024 yılı raporunda bulgu olarak yer almıştır.
Üniversiteye Ait Taşınmazların Tam ve Doğru Şekilde Kayıtlara Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Düzeltme işlemleri 2025 yılı içerisinde tamamlanmış olup 2024 yılı mali tablolarında hata devam etmiştir.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Öğretim Elemanının Görevi İle Bağlantılı Olarak Verdiği Hizmetin Karşılığında Aldığı Telif Ücretinin Gelir Olarak Değerlendirilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'nci Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 07.07.1999 tarih ve 23748 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, halen 07.07.1999 tarih ve 23748 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'ni yürürlükten kaldıran ve 21.04.2021 tarih ve 31461 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği uyarınca faaliyetlerini yürütmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Bilimsel görüş vermek, proje ve rapor hazırlamak; araştırma, uygulama, danışmanlık, eğitim gibi hizmetleri yerine getirmek.

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını gerçekleştirmek.

c) Tasarım, plan, harita, fotoğraf, model deneyleri, bakım, onarım, röleve, restorasyon, peyzaj, deney, analiz, tetkik ve diğer mal ve hizmet üretimleri gibi işleri yapmak.

ç) Eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretmek.

d) Yurt içindeki ve yurt dışındaki uzaktan öğretim, örgün ve yaygın eğitim-öğretim hizmetlerinin gerektirdiği her türlü basılı malzeme, görsel-işitsel eğitim materyalleri, bilgisayar ve televizyon-radyo programları, yardımcı ders ve test malzemeleri, deney ve uygulamaya ilişkin her türlü eğitici, öğretici, tanıtıcı malzeme ile kitleri üretmek, çoğaltmak, dağıtmak, satmak, kiralamak, uygulamak ve bunlara ilişkin işleri yürütmek.

e) Bilgisayar ve yazılım hizmetleri, sertifika ve tanıtım programları hazırlamak ve uygulamak; açıköğretim sınavları, kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişilerinin talepleri üzerine yapılan sınav organizasyonları, ölçme ve değerlendirme faaliyetleri ve bunlara ilişkin işleri yapmak.

f) Bilim, kültür ve sanat alanlarında; kongre, konferans, sempozyum, seminer, panel gibi

etkinliklere yönelik hizmetler yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 20'dir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 3 Şef, 11 idari memur ve 11 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 15'inin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 9 muhasebe uzmanı ve 2 veri hazırlama kontrol işletmeni bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Anadolu üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 5.821.702.009,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 3.599.678.690,90 TL bütçe giderine karşılık 4.005.993.017,77 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.840.264.588,17 TL gelir elde edilmiş, 3.584.722.816,81 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 255.541.771,36 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Öğretim Elemanının Görevi İle Bağlantılı Olarak Verdiği Hizmetin Karşılığında Aldığı Telif Ücretinin Gelir Olarak Değerlendirilmemesi

Öğretim elemanının görevi ile bağlantılı olarak verdiği hizmetin karşılığında aldığı telif ücretinin katkılı gelir olarak değerlendirilmediği ve hizmet verene katkı payı olarak dağıtım yapılmadığı görülmüştür.

2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun "Çalışma Esasları" başlıklı 36'ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre; öğretim elemanının görevi ile bağlantılı olarak verdiği hizmetin karşılığında telif ücreti adıyla bir bedel tahsil etmesi halinde 58'inci madde hükümleri uygulanır.

Kadrosu Açıköğretim Fakültesinde bulunan ve bu fakülte hizmetlerinde çalışmalar yapan bazı öğretim elamanlarının bu görevleri dolayısı ile telif ücreti aldıkları, ancak bu telif ücreti tahsilatları 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 58'nci maddesi kapsamında katkılı gelir olarak değerlendirilmemiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Belirtilen mevzuat ve açıklamalar nedeniyle öğretim elemanının görevi ile bağlantılı olarak verdiği hizmetin karşılığında aldığı telif ücretinin 2547 Sayılı Kanun'un 58'inci maddesi gereğince katkılı gelir olarak değerlendirilmesi, hizmet görene katkı payı olarak dağıtılması gerekir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 416 **ANADOLU ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	727.678.374,58
10	**Hazır Değerler**	30.885.421,13
102	BANKA HESABI	236.211,54
104	PROJE ÖZEL HESABI	28.430.630,16
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	2.218.579,43
12	**Faaliyet Alacakları**	1.296.788,94
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.296.788,94
13	**Kurum Alacakları**	565.830.946,03
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	565.830.946,03
14	**Diğer Alacaklar**	1.673.814,93
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.673.814,93
15	Stoklar	35.012.707,10
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	35.012.707,10
16	**Ön Ödemeler**	92.871.396,50
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	92.871.396,50
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	94.960,03
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	94.960,03
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	12.339,92
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	12.339,92
2	DURAN VARLIKLAR	3.982.507.949,12
22	**Faaliyet Alacakları**	907.742,56
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	907.742,56
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.140.497,10
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	140.497,10
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.980.459.709,46
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	383.353.312,14
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	14.146.902,72
252	BİNALAR HESABI	5.473.892.258,51
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	233.081.241,05
254	TAŞITLAR HESABI	29.041.421,70
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	345.182.295,55
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.498.237.722,21

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	100.123.020,33
32	**Faaliyet Borçları**	27.419.071,49
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	27.419.071,49
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.386.157,54
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.850.200,78
333	EMANETLER HESABI	1.535.956,76
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	67.232.967,97
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	26.325.243,15
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	37.282.420,61
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	3.625.304,21
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.067.464,29
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.067.464,29
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	17.359,04
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	17.359,04
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	652.534.154,42
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	652.534.154,42
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	652.534.154,42
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.957.529.148,95
50	**Net Değer**	2.873.601.898,20
500	NET DEĞER HESABI	2.873.601.898,20
51	**Değer Hareketleri**	-44.456.310,73
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-44.456.310,73
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.324.547.006,45
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.324.547.006,45
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-6.550.812.537,42
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-6.550.812.537,42
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	354.649.092,45
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	354.649.092,45
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	50.134.926,28
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-50.134.926,28
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.601.517,73
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.601.517,73

AKTİF TOPLAMI 4.710.186.323,70

PASİF TOPLAMI 4.710.186.323,70

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	17.086.220,97
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	17.086.220,97
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	9.076.048,61
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	9.076.048,61
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	268.982,59
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	268.982,59
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	11.245.153,18
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	11.245.153,18
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	192.494.055,16
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	192.494.055,16
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	67.721.646,96
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	67.721.646,96

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 416 **Adı : ANADOLU ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.618.691.320,39
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.773.142.188,04
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	413.358.844,70
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	231.859.501,23
630	05	Cari Transferler	628.222.886,51
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	6.064.350,78
630	13	Amortisman Giderleri	210.436.234,89
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	67.553.566,69
630	15	Karşılık Giderleri	280.449.435,62
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	8.221,08
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	7.544.708,17
630	99	Diğer Giderler	51.382,68

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.618.691.320,39**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.075.495.475,83
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	299.381.445,66
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.365.507.670,56
600	05	Diğer Gelirler	402.210.549,72
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	8.147.573,89
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	248.236,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.075.495.475,83**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.503.865,41
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.490.093,89
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	13.771,52

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.503.865,41**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.073.991.610,42**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **899.348.802,42**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **354.649.092,45**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.618.691.320,39**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.075.495.475,83**	**NET GELİR (D=B-C)**	**4.073.991.610,42**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.503.865,41**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**354.649.092,45**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8416 **ANADOLU ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.633.017.053,92
10	**HAZIR DEĞERLER**	161.438.214,39
102	BANKALAR HESABI	81.863.286,96
105	DÖVİZ HESABI	79.574.927,43
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	2.311.401,40
120	ALICILAR HESABI	133.718,08
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	2.177.683,32
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	200.650,38
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-200.650,38
13	**DİĞER ALACAKLAR**	3.360.155.988,13
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.506.731.758,07
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.852.259.112,73
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	425.727,47
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	739.389,86
15	STOKLAR	109.111.450,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	117.000,00
152	MAMULLER HESABI	108.994.450,00
2	DURAN VARLIKLAR	113.621.837,41
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	286.133,50
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	286.133,50
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	113.335.703,91
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	113.335.703,91

AKTİF TOPLAMI 3.746.638.891,33

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.322.817.545,77
30	**MALÎ BORÇLAR**	1.852.259.112,73
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	1.852.259.112,73
32	**TİCARİ BORÇLAR**	183.661,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	183.661,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	468.310,93
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	468.310,93
34	ALINAN AVANSLAR	87.321,09
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	87.321,09
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	468.479.389,06
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	47.588.155,61
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	660.294,86
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	420.230.938,59
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	1.339.750,96
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.339.750,96
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.423.821.345,56
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000.018,00
500	SERMAYE HESABI	1.000.019,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-1,00
52	**SERMAYE YEDEKLERİ**	42.533.737,00
527	DEĞER ARTIŞLARI HESABI	42.533.737,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	1.129.743.904,39
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	1.129.743.904,39
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-4.998.085,19
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-4.998.085,19
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	255.541.771,36
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	255.824.043,98
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-282.272,62

PASİF TOPLAMI 3.746.638.891,33

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	15.595.915,50
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	15.595.915,50
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	48.660.979,32
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	48.660.979,32
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	5.514.620,79
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	5.514.620,79

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8416 **ANADOLU ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.462.458.542,30
1- Yurtiçi Satışlar	3.372.563.863,12
2- Yurtdışı Satışlar	78.089.757,81
3- Diğer Gelirler	11.804.921,37
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	10.640.953,81
1- Satıştan İadeler (-)	3.200.471,20
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	7.440.482,61
C- NET SATIŞLAR	3.451.817.588,49
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	331.605.371,69
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	13.178.290,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	318.427.081,69
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	3.120.212.216,80
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.148.666.144,05
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.148.666.144,05
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-28.453.927,25
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	256.513.313,58
3- Faiz Gelirleri	127.636.749,37
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	8.220.870,61
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	120.655.693,60
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	3.440.307,84
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	3.238.677,38
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	201.630,46
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	224.619.078,49
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	121.292.732,29
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	121.292.732,29
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	90.370.039,42
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	90.370.039,42
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	255.541.771,36
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	255.541.771,36

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

IE1 : Standart Verimlilik

IE3 : Premium Verimlilik

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kamu İdaresine Ait Taşınmazların Kira Sözleşmelerinin Noter Tasdikli Olmaması

2. İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşletme Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi 2018 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 1 Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, 2 yüksekokul, 1 enstitü, 4 meslek yüksekokulu ve 26 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	376	83	459
Doçent	210	62	272
Doktor öğretim üyesi	230	116	346
Öğretim görevlisi	162	93	255
Araştırma görevlisi	202	104	306
Toplam	**1180**	**458**	**1638**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	359	287	646
Sağlık	3	15	18
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	70	57	127
Yardımcı	53	28	81
Sözleşmeli	187	56	243
İşçi	256	77	333
Toplam	**930**	**522**	**1452**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2110'dur. Ayrıca Üniversitede 5 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.717.774.392,04	1.679.103.745,89	97,75
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	218.336.592,56	201.330.081,32	92,21
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	223.309.884,73	133.460.712,76	59,76
05 Cari Transferler	61.819.764,29	60.977.325,24	98,64
06 Sermaye Giderleri	112.180.000,00	66.376.440,71	59,17
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.333.420.633,62**	**2.141.248.305,92**	**91,76**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.118.156.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 215.264.633,62 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.333.420.633,62 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %91,76'sı olan 2.141.248.305,92 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.717.774.392,04 TL ödeneğin 1.679.103.745,89 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 218.336.592,56 TL ödeneğin 201.330.081,32 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 223.309.884,73 TL ödeneğin 133.460.712,76 TL'si, cari transferlerde 61.819.764,29 TL ödeneğin 60.977.325,24 TL'si, sermaye giderlerinde 112.180.000,00 TL ödeneğin 66.376.440,71 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 88.204.884,54 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.982.000,00	35.759.363,43	597,78
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.071.691.000,00	2.112.240.215,00	101,96
Diğer Gelirler	40.483.000,00	30.583.686,53	75,55
Sermaye Gelirleri	-	-	
Toplam	2.118.156.000,00	2.178.583.264,96	102,85
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	167.324,86	
Net Toplam	**2.118.156.000,00**	**2.178.415.940,10**	**102,85**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.118.156.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.178.415.940,10 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.302.920.419,80 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 167.324,86 TL, enflasyon düzeltmesi toplam 119.228.767,48 TL ve faaliyet gideri 2.354.669.777,43 TL olan Üniversite, 2024 yılını 67.312.084,99 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 17.176.779,08 TL, gider toplamı 12.947.927,57 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 4.288.851,51 TL kâr ile tamamlanmıştır.

İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 20.282.391,52 TL, gider toplamı 16.113.659,55 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 4.168.731,97 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer

belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları planlama aşamasında olup henüz yeterli değildir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası kısmen belirlenmiş ama duyurulmamıştır. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili çalışmalara başlamış ancak henüz hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalara yeni başlanmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirlerine ilişkin mevzuat çalışmasına başlanmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi 2024 yılında kurulmuş olup 2 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1’i doludur. Henüz bir denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kamu İdaresine Ait Taşınmazların Kira Sözleşmelerinin Noter Tasdikli Olmaması

Üniversitenin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre ihale ile kiraya verdiği taşınmazların kira sözleşmelerinin notere tescil ettirilmediği görülmüştür.

2886 sayılı Kanun'un "Sözleşme yapılmasında müteahhit veya müşterinin görev ve sorumluluğu" başlıklı 57'nci maddesinin birinci fıkrasında; sözleşme yapılması gerekli olan hallerde müteahhit veya müşterinin 31'inci maddeye göre onaylanan ihale kararının veya Maliye Bakanlığının vizesi gereken hallerde bu vizenin yapıldığının bildirilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde geçici teminatı kesin teminata çevirerek noterlikçe tescil edilmiş sözleşmeyi, idareye vermek zorunda olduğu düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazların sözleşmelerinin noter tasdikli olmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında; 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 74'üncü maddesi uyarınca çıkarılan Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in 47'nci maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarında belirtildiği üzere sözleşmelerinin notere tasdik ve tescilinin zorunlu olmadığı ve Üniversite ita amiri tarafından imzalandığı ifade edilmiştir.

Ancak; özel bütçeli bir kurum olan Üniversite, Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik kapsamında bulunmamaktadır.

Bu nedenle 2886 sayılı Kanun'un 57'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca Üniversite tarafından kiralama ihalesi üzerine bırakılan kişinin, onaylanan ihale kararının kendisine bildirilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde noterlikçe tescil edilmiş sözleşmeyi İdareye vermesi gerekmektedir.

BULGU 2: İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşletme Bulunması

Üniversite tarafından kiraya verilen ve kantin, kafeterya vb. şekilde faaliyet gösteren bazı işletmelerin işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde, yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmayacağı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı hüküm altına alınmıştır.

Üniversite ile üniversiteye ait işletmeleri kiralayanlar arasında akdedilen matbu kira sözleşmelerinin 11'inci maddesinde de; kiracının işletme ruhsatı alamaması ve her ne sebeple olursa olsun işletme ruhsatının iptal edilmesinin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 62'nci maddesine göre tebligat yapmaya gerek kalmaksızın fesih sebebi sayılacağı, kesin teminatın gelir kaydedilip, cari yıl kira bedelinin tazminat olarak tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

Kiraya verilen taşınmazlar incelendiğinde kantin, kafeterya vb işletmelerin faaliyet gösterdiği ancak bazılarının ilgili belediyeden faaliyet konularına göre işyeri açma ve çalışma ruhsatı almadıkları görülmüştür.

Kamu İdaresinin cevabında, müstecirlerin yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatlarını en kısa sürede almaları ve İdareye iletmeleri hususunda gerekli bildirimlerin yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, anılan mevzuat hükümleri uyarınca kiracıların işletme ruhsatlarını alıp almadıklarının Üniversite tarafından takip edilmesi ve ruhsat alamayan işletmelere ait kira sözleşmelerinin feshedilerek kesin teminatlarının gelir kaydedilmesi ayrıca cari yıl kira bedellerinin tazminat olarak alınması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 520 **ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	384.441.342,44
10	**Hazır Değerler**	86.539.530,33
102	BANKA HESABI	223.417,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	86.316.113,33
12	**Faaliyet Alacakları**	86.753.885,34
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	86.486.350,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	6.080,27
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	261.455,07
13	**Kurum Alacakları**	128.643.693,84
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	128.643.693,84
14	**Diğer Alacaklar**	887.728,71
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	887.728,71
15	Stoklar	13.435.291,60
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.435.291,60
16	**Ön Ödemeler**	68.165.320,36
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	68.165.320,36
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	15.892,26
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	15.892,26
2	DURAN VARLIKLAR	526.191.737,15
22	**Faaliyet Alacakları**	2.039.451,23
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.039.451,23
24	**Mali Duran Varlıklar**	47.463,53
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	47.236,28
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	18.372,23
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-18.144,98
25	**Maddi Duran Varlıklar**	524.104.822,39
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	73.448.232,12
252	BİNALAR HESABI	505.537.583,52
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	21.589.789,75
254	TAŞITLAR HESABI	10.253.380,67
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	152.035.486,73
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-339.126.061,72
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	100.366.411,32
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	39.326.488,40
32	**Faaliyet Borçları**	7.342.263,69
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	7.342.263,69
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	7.896.759,49
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.333.151,03
333	EMANETLER HESABI	6.563.608,46
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	22.489.569,22
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	14.774.445,35
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	7.444.506,64
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	270.617,23
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.372.182,38
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.372.182,38
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	222.749,46
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	222.749,46
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	2.964,16
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	2.964,16
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	212.967.672,50
43	**Diğer Borçlar**	326.275,37
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	326.275,37
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	212.581.432,89
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	212.581.432,89
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	59.964,24
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	59.964,24
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	658.338.918,69
50	**Net Değer**	318.056.164,03
500	NET DEĞER HESABI	318.056.164,03
51	**Değer Hareketleri**	1.099.033,19
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.099.033,19
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.629.674.532,59
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.629.674.532,59
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.357.802.896,11
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.357.802.896,11
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	67.312.084,99
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.314.484.336,31

260	HAKLAR HESABI	36.527.292,70
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	800.439,40
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-37.327.732,10
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.304.004,95
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.304.004,95

AKTİF TOPLAMI 910.633.079,59

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.247.172.251,32

PASİF TOPLAMI 910.633.079,59

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	10.998.530,45
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	10.998.530,45
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	59.772.969,50
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	59.772.969,50
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	10.270.879,64
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	10.270.879,64
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	840.833,02
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	840.833,02
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	150.659.301,35
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	9.764.207,24
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	22.686.202,83
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	183.109.711,42

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 520 **Adı : ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.354.669.777,43
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.687.590.098,10
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	201.817.974,72
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	118.285.687,31
630	05	Cari Transferler	126.573.662,50
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.888.982,27
630	13	Amortisman Giderleri	72.399.424,66
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	20.602.839,15
630	15	Karşılık Giderleri	120.412.866,98
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.761.926,49
630	99	Diğer Giderler	1.336.315,25

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.354.669.777,43**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.302.920.419,80
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	35.546.636,53
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.216.287.490,29
600	05	Diğer Gelirler	30.827.971,68
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	16.028.286,95
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	4.230.034,35

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.302.920.419,80**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	167.324,86
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	167.324,86

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **167.324,86**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.302.753.094,94**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **119.228.767,48**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **67.312.084,99**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.354.669.777,43**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.302.920.419,80**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.302.753.094,94**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**167.324,86**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**67.312.084,99**

ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ERASMUS	:European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	:Türk Lirası

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi 2017 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 4 fakülte, 1 enstitü, 1 meslek yüksekokulu, 6 uygulama ve araştırma merkezi ile 8 koordinatörlük bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	22	22	44
Doçent	25	25	50
Doktor öğretim üyesi	36	30	66
Öğretim görevlisi	41	70	111
Araştırma görevlisi	12	47	59
Toplam	**136**	**194**	**330**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	90	122	212
Sağlık	-	10	10
Avukatlık	-	2	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	18	26	44
Yardımcı	6	12	18
Sözleşmeli	30	-	30
İşçi	86	-	86
Toplam	**230**	**172**	**402**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 366'dır. Ayrıca Üniversitede 1 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	250.400.000,00	243.404.883,88	97,20
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	35.803.000,00	32.615.689,59	91,09
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	79.686.000,00	55.852.223,56	70,09
05 Cari Transferler	6.415.000,00	6.147.217,52	95,82
06 Sermaye Giderleri	107.152.650,00	69.447.996,58	64,81
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**479.456.650,00**	**407.468.011,13**	**84,98**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 406.163.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 73.203.650,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 479.456.650,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %84,98'i olan 407.468.011,13 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 250.400.000,00 TL ödeneğin 243.404.883,88 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 35.803.000,00 TL ödeneğin 32.615.689,59 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 79.686.000,00 TL ödeneğin 55.852.223,56 TL'si, cari transferlerde 6.415.000,00 TL ödeneğin 6.147.217,52 TL'si, sermaye giderlerinde 107.152.650,00 TL ödeneğin 69.447.996,58 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 757.840,75 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.500.000,00	1.906.271,37	127,08
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	403.163.000,00	398.654.172,86	98,88
Diğer Gelirler	1.500.000,00	10.448.135,12	696,54
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**406.163.000,00**	**411.008.579,35**	**101,19**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	5.967,63	-
Net Toplam	**406.163.000,00**	**411.002.611,72**	**101,19**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 406.163.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 411.002.611,72 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 458.553.250,65 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 5.967,63 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 377.484.740,60 TL ve faaliyet gideri 732.991.447,96 TL olan Üniversite, 2024 yılını 103.040.575,66 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.097.145,96 TL, gider toplamı 698.915,23 TL gerçekleşmiş ve dönem 398.230,73 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 17.821.672,52 TL, gider toplamı 14.741.941,76 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 3.079.730,76 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer

belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu

bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 20.03.2019 tarih ve 30720 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 14.03.2021 tarih ve 31423 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında; organizasyon yapmak, yarışmalar düzenlemek, alana ilişkin yetenek belirleme, bu kapsamda yapılacak değerlendirme çalışmaları ile özel yetenek sınavlarını organize etmek, her seviyede kurslar açmak, kültür kongre merkezi, platolar ile diğer salonları eğitim ve ticari olarak kullanmak ve bu amaçla platoları, kültür ve kongre merkezleri ile diğer salonları işletmek, grafik tasarımı, afiş-broşür, sergi, fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri, birimlerin faaliyet alanı ile ilgili tanıtım ve reklam filmleri, senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, reklam, ilan, yayın, röleve, restorasyon, radyo-TV, resim, heykel, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlemek, sergi ve benzeri hizmetleri yapmak.

b) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek proje hazırlama, değerlendirme ve geliştirme, rapor hazırlama, danışmanlık hizmetleri, kültür, sanat, sertifika, test, anket, tanıtım programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak; eğitici-öğretici seminer, kongre, konferans, sempozyum hizmetleri, plan, proje uygulama, deney, fizibilite çalışmaları, süreç değerlendirmesi yapmak ve geliştirilmesini sağlamak; kalite kontrolü, teknik bakım, ekspertiz, ölçü ayarı yapmak ve bu hizmetlere ilişkin raporları düzenlemek; iş ölçme, değerlendirme ve organizasyonu ile bunlara ilişkin işler yapmak.

c) Sosyal bilimlerle ilgili fizibilite etüdü, proje değerlendirme ve geliştirme, iş organizasyonu, danışmanlık, yabancı dil, çeviri, bilgi işlem, sosyal bilimler ve diğer eğitim programları ile ilgili iş ve hizmetlere ilişkin basım ve yayım yapmak.

ç) Eğitim-öğretim hizmetlerinin gerektirdiği her türlü basılı malzeme, görsel-işitsel eğitim materyalleri, bilgisayar ve televizyon-radyo programları, yardımcı ders ve test malzemeleri, deney ve uygulamaya ilişkin her türlü eğitici, öğretici, tanıtıcı malzeme ile kitlerin üretilmesi, çoğaltılması, dağıtılması, satılması, kiralanması, uygulanması ile bunlara ilişkin işleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

d) Gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek müzik aletlerini yapmak, müzik aletleri ile ilgili akort ayarları ve bakım onarım hizmetleri yapmak.

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünlerin pazarlanması ve satılması için kampüs içinde veya dışında satış ve teşhir yerleri açmak veya kiralamak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 6'dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 1 şef hizmet vermekte olup bunların tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdür vekili, 1 saymanlık müdür yardımcısı, 1 araştırmacı, 4 muhasebe uzmanı, 1 muhasebe uzman yardımcısı ve 1 veri hazırlama kontrol işletmeni bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine

ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 6.679.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 672.352,37 TL bütçe giderine karşılık 1.121.996,35 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.097.145,96 TL gelir elde edilmiş, 698.915,23 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 398.230,73 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,
- Gelir tablosu,

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 514

ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	101.470.695,87
10	**Hazır Değerler**	5.872.863,07
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.842.863,07
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	30.000,00
12	**Faaliyet Alacakları**	43.318.477,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	43.318.477,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	38.759.904,52
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	38.759.904,52
14	**Diğer Alacaklar**	289.993,19
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	289.993,19
15	Stoklar	4.202.225,76
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.202.225,76
16	**Ön Ödemeler**	9.027.232,33
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	9.027.232,33
2	DURAN VARLIKLAR	1.717.536.937,66
22	**Faaliyet Alacakları**	1.226.518,54
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.226.518,54
24	**Mali Duran Varlıklar**	5.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.716.305.419,12
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	799.309.721,79
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	8.383.469,39
252	BİNALAR HESABI	889.757.948,64
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	15.937.084,48
254	TAŞITLAR HESABI	2.783.055,25
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	47.257.755,26
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-476.911.653,12
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	429.788.037,43
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.066.868,78
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	959.836,99
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	338.000,00
333	EMANETLER HESABI	621.836,99
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	4.107.031,79
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	3.695.775,25
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	411.256,49
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,05
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	23.646.889,74
43	**Diğer Borçlar**	4.564.424,93
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.564.424,93
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	19.082.464,81
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	19.082.464,81
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.790.293.875,01
50	**Net Değer**	356.189.645,58
500	NET DEĞER HESABI	356.189.645,58
51	**Değer Hareketleri**	-300.356,52
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-300.356,52
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.698.217.594,11
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.698.217.594,11
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-366.853.583,82
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-366.853.583,82
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	103.040.575,66
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	446.657.570,40
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-343.616.994,74

260	HAKLAR HESABI	8.667.820,48
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.667.820,48

AKTİF TOPLAMI 1.819.007.633,53

PASİF TOPLAMI 1.819.007.633,53

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.917.304,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5.917.304,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	110.574,17
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	110.574,17
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.357.645,76
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.357.645,76
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	4.518,26
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	4.518,26

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 514 **Adı : ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	732.991.447,96
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	258.702.283,83
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	32.616.653,79
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	49.096.235,14
630	05	Cari Transferler	6.204.373,34
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	85.411,20
630	13	Amortisman Giderleri	381.327.771,96
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	4.466.751,85
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	4.429,78
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.000,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	486.537,00
630	99	Diğer Giderler	0,07

GİDERLER TOPLAMI (A) **732.991.447,96**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	458.553.250,65
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.906.271,37
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	444.859.224,43
600	05	Diğer Gelirler	11.512.808,01
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	274.946,84
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **458.553.250,65**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	5.967,63
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	5.967,63

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **5.967,63**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **458.547.283,02**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **377.484.740,60**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **103.040.575,66**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**732.991.447,96**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**458.553.250,65**	**NET GELİR (D=B-C)**	**458.547.283,02**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**5.967,63**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**103.040.575,66**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8514

ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.941.690,55
10	**HAZIR DEĞERLER**	1.896.646,68
102	BANKALAR HESABI	1.896.646,68
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	600,00
120	ALICILAR HESABI	600,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	44.443,87
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	44.443,87
2	DURAN VARLIKLAR	94.080,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	94.080,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	94.080,00

AKTİF TOPLAMI 2.035.770,55

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	663.680,46
33	**DİĞER BORÇLAR**	661.399,32
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	661.399,32
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	2.281,14
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	2.281,14
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.372.090,09
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-1.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	973.859,36
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	973.859,36
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	398.230,73
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	398.230,73

PASİF TOPLAMI 2.035.770,55

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8514 **ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :**2024

DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	783.602,44
1- Yurtiçi Satışlar	783.602,44
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	26.562,86
1- Satıştan İadeler (-)	0,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	26.562,86
C- NET SATIŞLAR	757.039,58
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	153.704,54
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	153.704,54
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	603.335,04
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	518.647,83
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	518.647,83
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	84.687,21
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	313.543,52
3- Faiz Gelirleri	313.543,52
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	398.230,73
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	398.230,73
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	398.230,73

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu 2

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu 2

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi 3

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi 3

Tablo 5: Hissedarı Olunan Şirketler (2024 Yılı) 4

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

TÜSEB: Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesine Ait Giderlerin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

2. Üniversite Senato Kararı İle Dekanlık Kurulması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ankara Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 130. maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 12'nci maddesinde sayılan görevlerin yerine getirilmesi için 13 Haziran 1946'da kabul edilen 4936 sayılı Kanun ile 18 Haziran 1946'da kurulan Üniversite teşkilat yapısı, 2809 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile tamamlanarak 21 Ekim 1946'da öğrenime açılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ankara Üniversitesinin akademik yapısında Rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında

ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 19 fakülte, 16 enstitü, 1 yüksekokul, 14 meslek yüksekokulu, 1 Devlet Konservatuvarı, 46 araştırma-uygulama merkezi, 2 merkez, Cebeci ve İbni Sina olmak üzere 2 araştırma ve uygulama hastanesi, 1 Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesi ve 1 Diş Hekimliği Fakültesi Hastanesi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	1.226	224	**1.450**
Doçent	378	248	**626**
Doktor öğretim üyesi	488	171	**659**
Öğretim görevlisi	520	242	**762**
Araştırma görevlisi	985	1.048	**2.033**
Toplam	**3.597**	**1.933**	**5.530**

Ayrıca, 2547/30 Md. Kapsamında Sözleşmeli Akademik Personel 1, Sözleşmeli Öğretici Personel 72, Üniversitede Görevlendirilen Akademik Personel (2547/35) ise 116'dır.

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	1.798	1.645	**3.443**
Sağlık	2.315	1.540	**3.855**
Avukatlık	9	4	**13**
Eğitim-öğretim	0	1	**1**
Teknik	494	231	**725**
Din	2	2	**4**
Yardımcı	392	611	**1.003**
Sözleşmeli	1.013	151	**1.164**
İşçi	2.146	-	**2.146**
Toplam	**8.169**	**4.185**	**12.354**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 12.017'dir. Üniversitede 62 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ankara Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yılsonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	7.069.288.000,00	7.222.218.217,98	102,2
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	819.010.000,00	886.232.556,33	108,2
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	666.325.000,00	747.527.955,75	112,2
05 Cari Transferler	1.285.396.000,00	1.388.480.337,84	108,0
06 Sermaye Giderleri	763.783.000,00	1.302.371.497,99	170,5
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**10.603.802.000,00**	**11.546.830.565,89**	**108,9**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 10.603.802.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 1.299.996.985,57 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 11.903.798.985,57 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %108'i olan 11.546.830.565,89 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 7.309.186.704,50 TL ödeneğin 7.222.218.217,98 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 905.321.000,00 TL ödeneğin 886.232.556,33 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 813.888.069,65 TL ödeneğin 747.527.955,75 TL'si, cari transferlerde 1.390.349.471,94 TL ödeneğin 1.388.480.337,84 TL'si, sermaye giderlerinde 1.485.053.739,48 TL'si harcanmıştır. Sermaye transferlerinde ise ödenek bulunmamaktadır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı, TÜSEB destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 218.623.372,77 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	156.632.000,00	272.990.252,63	174,3
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	10.290.759.000,00	10.458.574.753,18	101,6

Diğer Gelirler	156.411.000,00	395.271.186,80	252,7
Sermaye Gelirleri	0,00	300.000.000,00	0
Toplam	**10.603.802.000,00**	**11.426.836.192,61**	**107,8**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	19.231.308,62	0
Net Toplam	**10.603.802.000,00**	**11.407.604.883,99**	**107,6**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 10.603.802.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 11.407.604.883,99 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 12.248.274.947,19 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 19.435.461,81 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 4.049.194.699,98 TL ve faaliyet gideri 12.047.047.231,51 TL olan Üniversite, 2024 yılını 4.230.986.953,85 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 6.475.489.094,46 TL, gider toplamı 7.242.710.826,91 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 767.221.732,45 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı dönem gelir toplamı 77.801.404,23 TL, gider toplamı 64.500.310,41 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 13.301.093,82 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 14.05.2007 tarih ve 6807 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan Ankara Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır.

Tablo 5: Hissedarı Olunan Şirketler (2024 Yılı)

Şirketin Adı	Toplam Sermaye Tutarı (TL)	Üniversitenin Sahip Olduğu Sermaye Tutarı	Hisse Oranı (%)
Ankara Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketi	30.000.000,00	21.120.780,00	70,40
Ankara Üniversitesi Sosyal ve Ticari Tesisler İktisadi İşletmesi	40.000.000,00	40.000.000,00	100
Ankara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi	705.065,32	705.065,32	100

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama

standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun

denetim kanıtı elde edilmiştir.

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının doğru ve güvenilir olduğuna ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ve risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak İdare tarafından tüm birimleri kapsayan iç kontrol riskleri belirlenmediğinden her bir riskin ortaya çıkma/gerçekleşme ihtimali ve ortaya çıktığında oluşacak etkisi için bir ölçüm yapılamamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 10 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 9'u doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesine Ait Giderlerin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

Döner Sermaye Birimi Olan Basımevi Müdürlüğünün ödemesi gereken elektrik, su, doğalgaz giderlerinin Üniversite bütçesi tarafından karşılandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunun 58 inci maddesinin (b) bendinde; döner sermaye işlemlerinden tahsil edilen gelirlerin belirli bir oranının ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı belirtilmektedir.

Yine aynı Kanun maddesinin (i) bendinde; döner sermaye işletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas olduğu belirtilmiş olup yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu, hüküm altına alınmıştır.

2024-2026 yılı Dönemini kapsayan Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberinin "Genel İlkeler" başlıklı 4.1 inci maddesinde, döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulamayacağı belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Döner Sermaye İşletmesi tarafından karşılanması gereken giderlerin üniversite bütçesinden ödenmesi, döner sermaye işletmesinin özel bütçe tarafından finanse edildiği anlamına gelmektedir. Bu durumda, giderleri özel bütçe tarafından karşılanan döner sermaye birimi olması gerekenden daha az zarar ediyor görünmektedir.

Diğer taraftan, İşletme tarafından ödenmesi gerekirken özel bütçe tarafından ödenen söz konusu cari giderler nedeniyle, kurumun giderleri gelir tablosunda olması gereken miktardan daha düşük, ettiği zarar ise olması gerekenden daha düşük görünmektedir. Bunun sonucunda kurumun kar/zarar durumunu yansıtan gelir tablosu, işletmenin gerçek durumunu yansıtamadığından bu durum mali tabloların güvenilirliğini zedelemektedir.

Kamu idaresi cevabında, elektrik ve su sayaçlarının ayrıldığından, doğalgaz tüketimiyle ilgili teknik sorun giderilinceye kadar merkezi kazan dairesini besleyen doğalgaz sayacına ait tüketimin ne kadarının Basımevi Müdürlüğü tarafından yapıldığına dair kıyas hesaplaması

yapılarak söz konusu tüketim tutarlarının döner sermaye bütçesinden karşılanacağı belirtilmiştir.

Netice itibarıyla; Döner Sermaye İşletmesine ait giderlerin işletme tarafından ödenmesi gerekirken özel bütçe tarafından ödenmesi mevzuata aykırılık teşkil etmekte olup, Kurumun gelir tablosunun gerçeği yansıtması için Döner Sermaye İşletmesine ait giderlerin Üniversite Bütçesinden karşılanmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversite Senato Kararı İle Dekanlık Kurulması

Üniversitede senato kararı ile Öğrenci İşleri Dekanlığı ve Araştırma Dekanlığı birimlerinin kurulduğu, bu şekilde kurulan iki dekanlıkta dekan görevlendirilmesi yapıldığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hükmü mevcuttur.

Kanun'un "Fakülte organları" başlıklı 16'ncı maddesinin (a) fıkrasında; fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekanın, rektörün önereceği üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçileceği ve normal usul ile atanacağı, süresi biten dekanın ise yeniden atanabileceği düzenlemesine yer verilmek suretiyle kanunla kurulan fakültelere dekan atama yetkisinin Yükseköğretim Kurulunda olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Ankara Üniversitesi Senatosunca kabul edilen "Ankara Üniversitesi Araştırma Dekanlığı Görev Yetki ve Çalışma Usulleri Yönergesi" ile "Ankara Üniversitesi Öğrenci Dekanlığı Görev ve Çalışma Usulleri Yönergesi" ne göre öğrenci dekanlığı ve araştırma dekanlığı birimleri oluşturulmuş ve bu birimlere Rektör onayıyla Araştırma Dekanı ile Öğrenci Dekanı ataması yapılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, bu tür birimlerin kurulmasının gerekliliği, dekanlık isminin kullanılmasının gerekçesi, farklı üniversitelerde de benzer uygulamalar bulunduğu, söz konusu ismin kullanılmasının mali haklar doğurmadığı ifade edilse de mevzuatın yukarıda belirtilen ilkelerine aykırı bir görevlendirme mevcuttur.

Bu nedenle; Üniversite Senato Kararı ile dekanlıklar kurulması ve bu dekanlıklara Rektör onayıyla görevlendirmeler yapılmasının mevzuata aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Elde Edilmeyen Gelirler Üzerinden Personele Ek Ödeme Dağıtımı Yapılması

2. Taşınır Yönetiminde Etkin Bir Kontrol Sisteminin Kurulmaması

3. Personelin Çalışmadığı Dönemlerde Sağlık Sistemine Veri Girişi Yapması

4. Personele İzinli Olunan Zaman Dilimi İçin Ek Ödeme Yapılması

5. Kanuna Aykırı Olarak Tıbbi Danışmanlık Adı Altında Sağlık Hizmeti Yürütülmesi ve Elde Edilen Gelirin Ek Ödeme Olarak Dağıtılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ankara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 02.11.1999 tarih ve 23864 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Ankara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 30.03.2021 tarih ve 31439 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Ankara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilere bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, danışmanlık, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, soru hazırlamak, kurs, sınav, eğitim programı ve seminer düzenlemek.

b) Teknik, kültürel, sanatsal konular veya tarım, eğitim ve sağlık ile ilgili konularda araştırma ve uygulamaları yapmak ve bunları teşvik etmek amacıyla konferans, kongre, sempozyum, seminer, panel ve benzeri bilimsel etkinlikler düzenlemek ve bunların gerektirdiği hizmetleri yapmak.

c) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde, insan, hayvan, bitki ve her türlü madde, malzeme üzerinde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım hizmetleri vermek, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yürütmek.

ç) Yataklı-yataksız, sabit, geçici, gezici sağlık tesisleri işletmek, sağlık bilimleri ile ilgili eğitim programları düzenlemek.

d) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikolojik analizler yapmak; çevre kirliliği, insan sağlığı ile ilgili analizler yapmak ve bu konularda raporlar düzenlemek.

e) Faaliyet alanları ile ilgili her türlü tercüme hizmetleri, plan hazırlama, proje uygulama, deney raporları, fizibilite etüdü, proses değerlendirmesi ve geliştirmesi, model deneyleri, bilgi işlem ve iş değerlendirmesi veya organizasyonu, analiz, ölçme ve etalonaj

hizmetleri yapmak.

f) Faaliyet alanı ile ilgili olarak bakım, onarım, basım, yayın, cilt ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak.

g) Faaliyet alanları kapsamında yetiştirilecek veya üretilecek her türlü bitkisel, hayvansal ve mineral nitelikte ürünlerle ilgili mal ve hizmet üretimi, tarla ve bahçe bitkilerinin muayenesi ve gerektiğinde bunların tedavisi, plan, proje, teknik tarım araçlarının deneyleri, prototip yapımı ve benzeri işler ile bunlara ilişkin hususları düzenleyen raporlar, tarımsal sorunlara çözüm getirecek uygulamalara yönelik araştırmalar, elde edilen sonuçların yaygın ve etkin kullanımının sağlanması yönündeki faaliyetleri yürütmek ve Rektörün izni alınmak koşuluyla bu yolla elde edilen ürünleri pazarlamak ve satmak, bu hususta teşhir ve satış yerleri açmak.

ğ) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere bu fıkrada sayılanlar dışında kalan her türlü iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 34’tür.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 9 idari memur ve 4 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 1’inin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü, 2 saymanlık müdür yardımcısı ve 24 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Ankara Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden 1.066.148.850,70 TL kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 5.874.571.507,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 8.035.435.681,97 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 7.398.372.816,72 TL bütçe giderine karşılık 6.260.385.898,36TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 6.475.489.094,46 TL gelir elde edilmiş, 7.242.710.826,91 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 767.221.732,45 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ankara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer

belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının doğru ve güvenilir olduğuna ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ve risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Elde Edilmeyen Gelirler Üzerinden Personele Ek Ödeme Dağıtımı Yapılması

Döner sermaye birimince elde edilmeyen gelirler üzerinden personele ek ödeme dağıtımları yapıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinin (c) fıkrasında; *" Tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinin hesabında toplanan döner sermaye gelirleri bakiyesinden"* denilerek döner sermaye gelirlerinden yapılabilecek ek ödeme dağıtımlarında, "döner sermaye hesabında toplanan gelirlerin" esas alınacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un (i) fıkrasında; *"Döner sermaye işletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması esastır. Yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesi zorunludur."* denilmektedir. Nitekim söz konusu maddeye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik' in 4'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında, yapılacak döner sermaye ödemelerinde gelir gider dengesinin gözetilmesi, döner sermaye kaynaklarının uygun olması durumunda ek ödeme yapılması ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Nitekim döner sermaye işletmelerinin mantık altyapısına bakıldığında, teorik bilgilerin tatbiki sırasında elde edilen mal ve hizmetlerin piyasada fiyatlanabilir olması durumunda elde edilen gelirlerden, gelir elde edenlere katkıları oranında pay verilmesi bulunmaktadır. Diğer bir anlatımla, elde edilen

gelirlerin, gelirin elde edilmesine katkıda bulunanlara mevzuatta belirtilen usuller çerçevesinde dağıtılmasıdır.

Yapılan incelemelerde, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından usulüne uygun olmadığı gerekçesiyle kabul edilmeyerek hastaneye ödemesi yapılmayan işlemler üzerinden de ek ödeme dağıtımı yapıldığı görülmüştür. SGK, öğretim üyesinin yurtdışında olması, yapılan işlemin işlemi yapan öğretim üyesinin branşına ait olmaması, öğretim üyesinin raporlu olduğu süre içerisinde yapılan işlemlerin SGK'ya fatura edilmesi, bazı sağlık hizmetlerinin ancak Sağlık Uygulama Tebliği'nde yer verilen kurallara göre yapılabileceği gibi daha fazlasını sayabileceğimiz gerekçelerle kendisine fatura edilen hizmetleri yasal çerçevede kabul etmemiş ve hastaneye ödeme yapmamıştır. Hal böyle iken, gelir elde edilmeyen söz konusu işlemler için de hastane döner sermayesinden öğretim üyelerine ek ödeme yapılmıştır.

Örneklendirecek olursak SGK,

- Öğretim üyesinin yurtdışında kongre veya benzeri sebeplerde bulunduğu süreçte yurtiçinden sisteme yapılan sağlık hizmeti veri girişini mümkün bulmamış, öğretim üyesinin yurtdışında bulunduğu süreçte hastaneden işlem fatura edilmesini kabul etmeyerek ödeme yapmamıştır.
- Bazı gen analizlerinin ömürde bir defa yapılabileceği gerekçesiyle birden fazla yapılan analizlerin kendisine fatura edilmesini kabul etmemiş, ödeme yapmamıştır.
- Öğretim üyelerinin raporlu iken sisteme sağlık işlemleri girmesinin mümkün olmadığını değerlendirmiş, öğretim üyesi tarafından raporlu olduğu süre içerisinde sisteme girilen işlemleri kabul etmemiş, ödeme yapmamıştır.
- Öğretim üyesinin tescil olduğu branş dışında sisteme işlem girmesini mevzuata aykırı bulmuş dolayısıyla öğretim üyesinin branş dışı işlemlerini kabul etmemiş, ödeme yapmamıştır.
- Zamanında sonuçlandırılmayarak SGK'ya faturasının yasal sürede gönderilmediği işlemleri kabul etmeyerek ödeme yapmamıştır.

Yukarıda yer verilen ve örneklerini çoğaltabileceğimiz birçok işlem yasal olmadığı gerekçesiyle SGK tarafından ödenmemiş olmasına rağmen Üniversite hastanesi tarafından öğretim üyesine ek ödeme olarak ödenmiştir.

Kamu idaresi cevabında, sağlık hizmetinin ertelenemez, geciktirilemez, vazgeçilemez bir hizmet niteliği taşıdığından, sağlık hizmetinin alınmaması durumunda telafisi mümkün

olmayan sonuçlar doğabileceğinden, hekimler ve diğer sağlık personeli tarafından hastaneye başvuruda bulunan hastalar için tıbbi müdahalede bulunma yükümlülüklerinin bulunduğundan, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 58 inci maddesinin b fıkrasında "tahsil edilen kısmın" denildiği c fıkrasında ise "döner sermaye gelirleri bakiyesinden" ifadesinin kullanıldığı, ek ödemenin dağıtımında gelirler bakiyesinin esas alınarak hüküm icra edildiğinden dolayısıyla dağıtılacak ek ödemenin tahsil edilen kısmından değil tahakkuka bağlanan çalışma bedelinden dağıtılacağından söz konusu durumun ek ödemenin konusu olmasından ziyade alacakların tahsilini kapsadığından, bununla birlikte işletmenin mali sürekliliğinin sağlanması açısından önemli olduğundan bulguda tespit edilen hususlar dikkate alınarak Hastane Bilişim Yönetim Sisteminde kural seti geliştirilerek bedeli tahsil edilmedik herhangi bir ameliye kalmayacaktır, denilmektedir.

Kamu idaresi cevabında yer alan sağlık hizmetinin ertelenemez, geciktirilemez olması ve söz konusu hizmetin alınmaması durumunda telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğabileceği ifadesi yerinde olup yine cevapta da belirtildiği üzere hekimler ve sağlık personelinin hastaneye başvuruda bulunan hastalara sağlık hizmeti sunması söz konusu personelin yükümlülüklerinin gereğidir. Nitekim, sağlık hizmeti sunmak hekimlik mesleğinin ve sağlık personeli olmanın ana gayesidir. Neticesinde oluşan gelirden ek ödeme almak sağlık hizmeti sunumunun amacı değil yalnızca çıktısıdır.

Öte yandan Kamu idaresi cevabında yer alan ek ödemenin tahsil edilen kısmından değil tahakkuka bağlanan çalışma bedelinden dağıtılması gerektiği ifadesi, gelire katkısı olanlara katkıları oranında pay dağıtılması sistematiğine uygun düşmemektedir. Döner sermaye işletmeleri mali sürdürülebilirlik açısından da ele alınması gereken işletmelerdir. Yukarıda da belirtildiği üzere döner sermaye işletmeleri teorik bilgilerin tatbiki sırasında elde edilen mal ve hizmetlerin piyasada fiyatlanabilir olması durumunda elde edilen gelirlerden, gelir elde edenlere katkıları oranında pay verilmesi sistematiği üzerine kurgulanmıştır. Nitekim, mevzuatta da yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesi zorunludur denilerek Kanun Koyucu bu noktada iradesini ortaya koymuştur.

Netice itibariyle Kamu idaresi, bulguda yer verilen söz konusu durumun önüne geçmek için Hastane Bilişim Yönetim Sisteminde kural seti konulacağından bedeli tahsil edilmeyen bir hizmet kalmayacağından bahsetmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri çerçevesinde bakıldığında, döner sermayenin gelir elde etmediği söz konusu işlemler üzerinden ek ödeme yapılması mümkün değildir. Bu

itibarla, gelir elde edilmeyen hizmetler için hastane döner sermayesinden ek ödeme dağıtımının yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınır Yönetiminde Etkin Bir Kontrol Sisteminin Kurulmaması

Hastanenin taşınır yönetiminde, etkin bir taşınır kontrol sisteminin kurulmadığı, tıbbi malzeme vb. taşınır malzemelerin depodan hastaya ulaştırılması sürecinde etkin bir takip sisteminin olmadığı görülmüştür.

10.10.2024 tarih 32688 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde;

" (1)Harcama yetkilileri taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumludur. Harcama yetkilileri taşınır kayıtlarının bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tutulması ve taşınır mal yönetim hesabının hazırlanması sorumluluğunu taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri aracılığıyla yerine getirir.

…

(5) Taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hâle gelmesi veya yok olması sonucunda sebep oldukları kamu zararları hakkında, 27/9/2006 tarihli ve 2006/11058 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanır." denilerek taşınır yönetimine irade koyucu tarafından büyük önem atfedilmiş ve taşınır yönetiminden sorumlu olanlara taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesini, kullanılmasını, kontrolünü gereği gibi yerine getirmeyenlere müeyyideler getirilmiştir.

Ankara Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanelerinde yapılan incelemelerde, tıbbi malzeme vb. taşınır malzemelerin depodan hastaya ulaştırılması sürecinde etkin takip sisteminin olmadığı dolayısıyla etkin bir taşınır kontrol sisteminin kurulmadığı görülmüştür.

Üniversite hastanelerinin depolarına bakıldığında aktif depo sayısının 574 adet olduğu görülmektedir. Söz konusu depoların 316 adetinden bir taşınır kayıt yetkilisi ve bir taşınır kontrol yetkilisi sorumludur. 316 adet depodan 134 adetinin farklı yerleşkede bulunan Cebeci

Hastanesinde olduğu görülmüştür. Halihazırda 316 adet depodan sorumlu olan kişilerin taşınır kontrolünü etkin bir şekilde yapabilmesinin mümkün görünmediği durumda ayrıca bu depolardan 134 adetinin farklı bir yerleşkede bulunması etkin bir taşınır kayıt ve kontrol süreci oluşturulmasını daha da zorlaştırmaktadır.

Nitekim hastanenin giderleri incelendiğinde, tıbbi malzeme ve ilaç ile laboratuvar giderlerinin faaliyet geliri içindeki payının %85 olduğu görülmektedir. Söz konusu orana bakıldığında hastanelerin elde ettiği faaliyet gelirlerinin çok büyük bir kısmının da tıbbi malzeme ve ilaç ile laboratuvar giderlerine harcandığı görülmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer alan tespitler göz önüne alınarak etkin bir taşınır alt yapısı kurulması, malzemelerin hastaya kullanılıp kullanılmadığının takibinin yapılması, bütün yönleriyle sağlıklı bir stok yönetimin oluşması için gerekli sistemsel altyapının kurulmasının sağlanacağı ifade edilmiştir.

Üniversitenin hastanelerinde aktif depo sayısının 574 adet olması, bunlardan 316 adet deponun sadece bir taşınır kayıt yetkilisi, bir taşınır kontrol yetkilisi tarafından takip edilmesi, hastanelerin faaliyet gelirlerinin içinde tıbbi malzeme ve ilaç ile laboratuvar giderlerinin yüksek bir paya sahip olduğu da düşünüldüğünde, Üniversitenin etkin bir taşınır alt yapısı kurması, malzemelerin hastaya kullanılıp kullanılmadığının takibinin yapılması için gerekli sistemsel altyapının kurulmasını elzem kılmaktadır.

BULGU 3: Personelin Çalışmadığı Dönemlerde Sağlık Sistemine Veri Girişi Yapması

Hastanede görev yapan öğretim üyelerinin yurtdışı veya yurtiçi kongre, izinli, raporlu olunan süreler gibi aktif çalışılmayan dönemlerde hasta bilgi yönetim sistemine veri girişi yaptığı, söz konusu girişler neticesinde kendilerine performans puanı hesaplanarak döner sermaye ödemesi yapıldığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik' in "Genel İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinin 10'uncu fıkrasında; *"Ek ödeme, personele fiilen hizmete katkı sağladığı sürece verilebilir."* denilmektedir. Söz konusu hükümden de anlaşılacağı üzere döner sermaye ödemelerinde hizmetin fiilen yapılması önem arzetmektedir.

Yapılan incelemelerde, hastanede görevli öğretim üyelerinin herhangi bir nedenle aktif çalışmadıkları zaman dilimlerinde de, hastane bilgi yönetim sistemine(avicenna) yapmış olduğu sağlık verisi girişlerinden bir kısmına yer verilmiştir.

- Hasta muayene,
- Biyopsi,
- Yara pansumanı,
- Ultrason,
- Mrg anjiyografi(emar)

Yukarıda, örneklerinin bir kısmına yer verilen sağlık hizmetleri yurt içi veya yurt dışı kongre, izin, şua izni, rapor, heyet raporu gibi öğretim üyelerinin hastanede bulunmadığı zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Söz konusu işlemler için performans puanı hesaplanmış ve ilgililere ek ödeme dağıtımları yapılmıştır. İzinli, raporlu bir öğretim üyesinin yukarıda saydığımız gerekçelerle hastanede olmadığı zamanlarda hastane bilgi yönetimi sistemine veri girmesi, kamu yönetimi açısından hem pratikte hem de yasal olarak mümkün gözükmemektedir.

Öte yandan, söz konusu işlemler sadece mesai içi(b1 puanı) performans ödemelerinde değil, mesai dışı(b2/b3) performans ödemelerine esas alınarak da hesaplanmıştır. Görevi başında bulunmayan bir kamu görevlisinin mesai dışı hizmet vermesi kamu hizmetlerinin işleyiş biçimiyle bağdaştırılamamakta olup raporlu bir kamu görevlisinin raporlu iken kamu hizmeti sunması da hayatın olağan akışına aykırılık teşkil etmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer alan hususlara azami dikkat edilerek Hastane Bilişim Yönetim Sistemi üzerinde gerekli önlemlerin alınacağından bahsedilmiştir.

Bu itibarla, görevde bulunulmayan dönemlerde ek ödemeye esas puan hesaplanmasına sebep olan veri girişlerinin sisteme nasıl ve kimler tarafından girildiği, İdarece araştırılmalı söz konusu durumun önüne geçilmesi adına gerekli tedbirler alınmalı, kontrol mekanizmaları oluşturulmalıdır.

BULGU 4: Personele İzinli Olunan Zaman Dilimi İçin Ek Ödeme Yapılması

Personelin almış olduğu yıllık izinlerin hastane bilgi yönetim sistemine geç girilmesinden dolayı izinli olunan zaman dilimi için de personele ek ödeme yapıldığı tespit

edilmiştir. Söz konusu ödemelerin daha sonraki aylarda mahsup edildiği ancak mahsup edilme süresince kişilere kamunun mali kaynağının kullandırıldığı görülmüştür.

Hastane döner sermayesinden yapılacak ek ödemelerin dağıtımı sürecinde, personelin ödemeye esas puanları, aktif çalışma gün sayıları v.b. veriler hastane bilgi yönetimi sisteminden her ayın 5'inde alınmakta ve söz konusu veriler esas alınarak ek ödemeler hesaplanmaktadır. İzinlerin sisteme geç girilmesi halinde, izinli olunan süreler sistemde görülemediğinden aktif çalışma günleri eksiksiz hesaplanmakta dolayısıyla personele çalışma günleri üzerinden herhangi bir kesinti yapılmaksızın ek ödeme verilmektedir. Sisteme girilen veriler çekildikten sonra geç girilen izinlerin geçmişe yönelik düzenlemeleri en iyi ihtimalle takip eden ayda yapılmaktadır.

Yapılan incelemelerde takip edilen aylarda mahsup edilmeyip birkaç ay sonra mahsupların yapıldığı ödemeler de tespit edilmiştir. Bu durumda kişilere, hak etmedikleri ek ödeme tutarları eksiksiz ödenmekte, kamunun mali kaynağı mahsup süresi boyunca kişilerin kullanımına sunulmaktadır.

Örneğin, "A" öğretim üyesi ağustos ayında almış olduğu bir aylık izin işe başlanıldıktan sonra performans birimine bildirilmiştir. Bu süreçte söz konusu kişinin izinli olduğu performans birimince görülemediğinden ek ödemeleri eksiksiz ödenmiştir. Bir ay sonra performans birimine bildirimi yapılan iznin mahsubu ayı içerisinde yapılmıştır. Örnekten de görüleceği üzere, personelin ağustos ayında hak etmediği ödemenin telafisi ancak aralık ayında yapılabilmiş, söz konusu 4 aylık sürede kamunun mali kaynağı personele kullandırılmıştır.

Öte yandan, Ankara Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanelerinin personel sayısının yüksek düzeyde olduğu düşünüldüğünde, söz konusu düzeltmelerin geriye yönelik olarak yapılması hem iş yükünü verimsiz olarak artırmakta hem de manuel olarak yapılan düzeltmelerde hata yapılması riskini artırmaktadır. İzin bildirimlerinde oluşacak herhangi bir aksaklığın da kamu zararına yol açması kaçınılmazdır.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer alan hususlara dikkat edilerek gerek Hastane Bilişim Yönetim Sistemi gerekse de Ankara Üniversitesi Rektörlüğü tarafından devreye alınan Belgenet Sistemi üzerinden izin ve raporların günlük olarak işlenilmesi, ek ödeme ve diğer özlük hakların dönemine uygun olarak işleme alınmasının sağlanacağından bahsedilmiştir.

Bu itibarla, alınan izinlerin gereken zamanda sisteme girilmesi, ek ödemelerin de sisteme girilen izinler göz önünde bulundurularak hesaplanması gerekmektedir.

BULGU 5: Kanuna Aykırı Olarak Tıbbi Danışmanlık Adı Altında Sağlık Hizmeti Yürütülmesi ve Elde Edilen Gelirin Ek Ödeme Olarak Dağıtılması

Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri kapsamında yetkilendirilen kurumlar kapsamına, üniversite hastaneleri dahil edilmemesine rağmen Yönetim Kurulu Kararı ile hastalardan "tıbbi danışmanlık" adı altında ücret alındığı görülmüştür.

Bilindiği üzere, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 355'inci maddesinin "ç" bendi ile sağlık hizmetlerinin ücret tarifelerini belirlemek yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir. Sağlık Bakanlığı kendisine verilen bu yetkiyi kullanmaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından Kamu Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Turizmi, Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifeleri Usul ve Esasları yayımlanmıştır. Söz konusu usul ve esaslarda tarifenin amacı, Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları, devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları ile belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. Öte yandan söz konusu usul ve esaslarda, bu fiyat tarifesinin kapsamının Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanının karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, "insan sağlığına yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması uygun görülen" sağlık hizmetleri olduğu belirtilmiştir.

04.06.2024 tarih E-23642684-407.03-244784371 sayılı yazı ile Sağlık Bakanlığı tarafından Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi belirlenmiştir. Söz konusu tarifede, dijital çağın gereği olarak "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" sunulabilecek sağlık hizmetleri kapsamına alınmıştır. Ancak söz konusu sağlık hizmetini verebilecek kurumlar kapsamına üniversite hastaneleri ve özel hastaneler dahil edilmemiştir.

Durum böyle iken Fakülte Yönetim Kurulunun önerisi Yürütme Kurulunun kararıyla "tıbbi danışmanlık" adı altında tarife belirlenmiştir. Tarife kapsamında, 20 dakikalık hizmet bedeli olarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından 2.500 TL, yabancı uyruklu hastalardan 4.000 TL ücret talep edilmiştir. Söz konusu durum mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Nitekim, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ülke sathında sağlık hizmetlerinin sunumunu ve fiyat tarifesini belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığına aittir. Diğer bir anlatımla, hasta sağlığının korunması ve sağlık hizmetlerinin verilmesinde otorite Sağlık Bakanlığıdır.

Diğer kurum ve kuruluşların otonom kararlar alarak sağlık hizmeti sunması ve bu kapsamda otonom fiyat tarifesi belirleyerek hastalardan ücret talep etmesi mümkün değildir.

Diğer taraftan, Ankara Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinin ücret talep edebilme imkânı olmuş olsaydı dâhi talep edebileceği ücret, Sağlık Bakanlığının fiyat tarifesi ile belirlemiş olduğu 300 TL'dir. Sağlık Bakanlığının uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmeti fiyatını 300 TL belirlediği durumda Üniversite Hastanesinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için 2.500 TL belirlemesi de ayrıca hukuki dayanaktan yoksundur.

Ayrıca, online "Tıbbi Danışmanlık "hizmetinin verildiği zaman dilimi, içeriğinin ne olacağı, neleri kapsadığı belli değildir. Verilen hizmetin muayene, ikinci görüş ya da konsültasyon tanımlarına mı girip girmediği ya da tıbbi olarak danışılan hususun muayene sonrası kontrol amacıyla olup olmadığı anlaşılamamaktadır.

Ayrıca Üniversite hastanesinde çalışan sağlık görevlilerinin gelire katkısı oranında 2547 sayılı Kanunun 58'inci maddesinde ne şekilde ek ödeme alınacağı, yıllar itibariyle süre gelen kanuni bir uygulama var iken bu hizmet kapsamında ek ödeme dağıtım sistemi ve mesai saatleri içerisindeki ve dışındaki çalışma sürelerine bağlı olarak gerekli düzenlemeler mevcut iken yetkisini kanundan almayan Fakülte Yönetim Kurulunun önerisi Yürütme Kurulunun kararıyla tıbbi danışmanlık adı altında tarife belirlenmesi ve ek ödeme dağıtımının da 2547 sayılı Kanundan farklı bir şekilde yapılmasında hukuka uyarlılık bulunmamaktadır.

Kamu idaresi cevabında, Ankara Üniversitesi Hastanelerinin Sağlık Bakanlığına başvurarak uzaktan sağlık hizmeti verilmesi için faaliyet izni aldığından ve kendilerine bu kapsamda faaliyet izni verildiğinden, ayrıca 01.01.2025 tarihinden itibaren yürürlüğe giren "Kamu Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Turizmi, Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifeleri Usul ve Esasları" ek-2 "Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinde"; *"Hekim Muayeneleri ve Raporlar "* başlığı altında S520032 kod numarası ile "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" işleminin yer aldığından, öte yandan söz konusu bulgu doğrultusunda Hastaneler Başhekimliğince Uzaktan Sağlık Hizmeti Faaliyetinin ivedilikle durdurulduğundan bahsedilmiştir.

Kamu idaresi cevabından yer alan faaliyet izni Sağlık Bakanlığı tarafından şartları taşıyan sağlık kurumlarına verilebilen izindir. Ancak söz konusu faaliyet izin belgesini almak faaliyetin icra edilebileceği anlamına gelmemekte ancak Bakanlık tarafından hizmetin uygulanmasına, süresine, hizmet bedeline ilişkin olarak düzenleme yapılması durumunda fiili

hayata yansımaktadır. Hatta Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinde yayımlanmamış bir sağlık hizmetinin yapılması da mümkün değildir.

Bakanlık 04.06.2024 tarih E-23642684-407.03-244784371 sayılı yazı ile Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi belirlemiş ve uzaktan sağlık hizmeti yapılabilmesine ilişkin S520032 kod numarası ile "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" işlemi tanımlamış ancak bu işlemi icra edebilme yetkisini sadece Sağlık Bakanlığına bağlı ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmeti sunucularına tanımıştır. Üniversite hastanelerini şu aşamada kapsama almamış ilerleyen dönemlerde bu kapsama Üniversite hastanelerine alabilme yetkisini saklı tutmuştur.

Öte yandan, yapılan incelemelerden ve tarafımıza gönderilen cevaptanda anlaşılacağı üzere yapılan hizmet “uzaktan sağlık hizmeti verilmesi” olarak adlandırılmakta tüm süreçler bu minvalde yürütülmektedir. Ancak elde edilen gelirin dağıtılması aşamasına gelince söz konusu hizmet “tıbbi danışmanlık” adı altında danışmanlık kapsamına sokulmaktadır. Diğer bir deyişle, uygulama sağlık hizmeti olarak gerçekleştirilmekte ancak dağıtılan döner sermaye ek ödemesi danışmanlık adı altında ödenmektedir. Bu durum ortaya sınırları net olmayan, kuralları tam olarak belirlenmemiş bir vaka olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim, Sağlık Bakanlığının yetkilendirdiği işlemlerde hizmetin sunumu, şartları vb. ortaya net olarak konulmakta, belirsizlikler olmamaktadır.

Diğer taraftan Kamu idaresi cevabında, bulguya istinaden söz konusu faaliyetin durdurulduğundan bahsedilmiştir.

Bu bağlamda, Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmemiş Üniversite hastanesinin, “Tıbbi Danışmanlık” adı altında sağlık hizmeti sunması mümkün olmadığı gibi hastalardan Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyatın üzerinde ücret talep etmesi ve elde edilen ücreti de ek ödeme olarak dağıtması mümkün değildir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 402 **ANKARA ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.829.242.930,52
10	**Hazır Değerler**	230.515.346,24
100	KASA HESABI	2,71
102	BANKA HESABI	2.455.879,72
104	PROJE ÖZEL HESABI	125.480.030,78
105	DÖVİZ HESABI	2.579.433,03
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	100.000.000,00
12	**Faaliyet Alacakları**	628.719.534,27
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	607.289.596,30
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	14.217.718,51
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.212.219,46
13	**Kurum Alacakları**	566.297.023,71
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	566.297.023,71
14	**Diğer Alacaklar**	5.325.928,80
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.325.928,80
15	Stoklar	97.269.190,43
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	97.269.190,43
16	**Ön Ödemeler**	301.115.907,07
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	300.847.371,68
164	AKREDİTİFLER HESABI	268.535,39
2	DURAN VARLIKLAR	18.021.006.074,69
22	**Faaliyet Alacakları**	1.629.329,83
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.629.329,83
24	**Mali Duran Varlıklar**	24.464.291,28
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	61.120.780,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	705.065,32
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-37.361.554,04
25	**Maddi Duran Varlıklar**	17.994.912.453,58
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	5.208.454.378,92
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	231.000,00
252	BİNALAR HESABI	14.617.114.962,44
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.156.761.182,08
254	TAŞITLAR HESABI	37.649.291,35
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	570.685.852,68
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-5.225.206.300,43

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	662.007.378,30
32	**Faaliyet Borçları**	37.429.739,70
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	37.429.739,70
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	363.410.519,05
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.296.337,41
333	EMANETLER HESABI	356.114.181,64
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	125.443.326,93
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	86.180.268,52
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	36.777.136,76
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.485.921,65
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	135.723.792,62
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	135.723.792,62
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	776.469.640,05
43	**Diğer Borçlar**	3.371.293,63
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.371.293,63
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	770.569.162,09
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	770.569.162,09
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.529.184,33
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	2.529.184,33
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	18.411.771.986,86
50	**Net Değer**	1.970.913.589,23
500	NET DEĞER HESABI	1.970.913.589,23
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	24.364.748.746,16
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	24.364.748.746,16
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-12.154.877.302,38
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-12.154.877.302,38
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.230.986.953,85
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	14.557.047.193,27
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-10.326.060.239,42

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	568.244.233,42
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	60.977.853,12
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	144.077.030,28
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-144.077.030,28
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	18.528.259,87
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-18.528.259,87

AKTİF TOPLAMI 19.850.249.005,21

PASİF TOPLAMI 19.850.249.005,21

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	301.755.932,56
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	301.755.932,56
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.120.947.004,56
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.120.947.004,56
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	42.771.684,91
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	42.771.684,91
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	141.061.788,90
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	141.061.788,90
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	1.905.310,50
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	42.801.072,05
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	9.001.500,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	53.707.882,55

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 402 **Adı : ANKARA ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	12.047.047.231,51
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	7.699.411.692,72
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	888.090.748,77
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	776.753.692,91
630	05	Cari Transferler	1.500.810.462,25
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	52.071.737,03
630	13	Amortisman Giderleri	726.909.435,45
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	96.723.856,35
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	36.798,81
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	400.620,48
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	303.102.476,94
630	99	Diğer Giderler	2.735.709,80

GİDERLER TOPLAMI (A) **12.047.047.231,51**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	12.248.274.947,19
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	305.017.976,88
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	10.896.945.612,98
600	05	Diğer Gelirler	990.233.639,65
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	46.032.456,02
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	10.045.261,66

GELİRLER TOPLAMI (B) **12.248.274.947,19**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	19.435.461,81
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.361.691,07
610	05	Diğer Gelirler	73.770,74

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **19.435.461,81**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **12.228.839.485,38**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **4.049.194.699,98**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.230.986.953,85**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**12.047.047.231,51**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**12.248.274.947,19**	**NET GELİR (D=B-C)**	**12.228.839.485,38**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**19.435.461,81**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**4.230.986.953,85**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8402 **ANKARA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.281.479.381,54
10	**HAZIR DEĞERLER**	463.639.212,75
100	KASA HESABI	1.234,40
102	BANKALAR HESABI	408.642.289,44
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-32.100,02
105	DÖVİZ HESABI	55.027.788,93
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	178.053.970,44
120	ALICILAR HESABI	105.230.806,00
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	72.392.395,64
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	61.024,22
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	372.304,58
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	558.972,38
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-561.532,38
13	**DİĞER ALACAKLAR**	50.333.364,14
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	30.736.965,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	7.566.072,32
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	12.030.326,82
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	28.843,97
139	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-28.843,97
15	STOKLAR	566.095.932,34
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	566.095.932,34
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	21.069.362,75
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	21.069.362,75
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	2.287.539,12
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	2.287.539,12
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	8.990.145,89
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	947.110,69
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	947.110,69
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	7.303.249,97
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	28.189,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.275.060,97
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	120.402,00
260	HAKLAR HESABI	32.170,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	88.232,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	619.383,23
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	619.383,23

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.253.518.235,22
30	**MALÎ BORÇLAR**	37.568.004,46
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	30.713.465,00
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	6.854.539,46
32	**TİCARİ BORÇLAR**	1.730.030.853,70
320	SATICILAR HESABI	1.726.257.675,37
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.745.210,83
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	27.967,50
33	**DİĞER BORÇLAR**	142.952.651,38
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	7.279.034,98
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	135.673.616,40
34	ALINAN AVANSLAR	49.155.732,72
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	271.398,91
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	48.884.333,81
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	282.420.529,69
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	84.698.197,66
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	9.942.969,32
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	171.899.770,17
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	14.641.937,70
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.237.654,84
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	11.347.793,27
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	1.863.359,52
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-231.144,40
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	9.715.578,15
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	42.670,00
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	42.670,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	182.837.412,55
40	**MALÎ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	70.908.252,03
420	SATICILAR HESABI	70.876.907,87
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	31.344,16
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	111.929.160,52
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	111.929.160,52
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.145.886.120,34
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	347.552,13
500	SERMAYE HESABI	705.075,32

501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-357.523,19
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	185.185.712,69
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	185.185.712,69
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-564.197.652,71
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-564.197.652,71
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-767.221.732,45
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	105.937.812,56
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-873.159.545,01

AKTİF TOPLAMI 1.290.469.527,43

PASİF TOPLAMI 1.290.469.527,43

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8402 **ANKARA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
	0,00
A- BRÜT SATIŞLAR	22.394.113.972,36
1- Yurtiçi Satışlar	19.766.260.441,21
2- Yurtdışı Satışlar	1.525.920,22
3- Diğer Gelirler	2.626.327.610,93
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	16.029.670.785,35
1- Satıştan Iadeler (-)	16.029.670.785,35
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	6.364.443.187,01
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.353.220.615,15
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.352.025.335,45
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	1.195.279,70
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	4.011.222.571,86
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	4.853.577.414,88
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	4.853.577.414,88
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-842.354.843,02
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	101.029.753,21
3- Faiz Gelirleri	24.751.003,48
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	1.565,06
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	9.376.737,36
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	66.900.447,31
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	25.981.615,50
2- Karşılık Giderleri (-)	280.378,30
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	1.951.957,94
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	23.749.279,26
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-767.306.705,31
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	10.016.154,24
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	10.016.154,24
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	4.111.451,75
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	428.355,77

3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	3.683.095,98
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-767.221.732,45
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-767.221.732,45

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ALL-RİSK : İnşaat Bütün Riskler Sigortası

AŞ : Anonim Şirket

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. All Risk Sigorta Poliçesinde Bazı Risk Kalemlerinde Muafiyet Oranlarının Yüksek Belirlenmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, meslek yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 15 fakülte, 1 yüksekokul, 5 enstitü, 4 meslek yüksekokulu ve 27 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	345	145	490
Doçent	252	78	330
Doktor öğretim üyesi	294	135	429
Öğretim görevlisi	233	42	275
Araştırma görevlisi	345	83	428
Toplam	**1469**	**483**	**1952**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	353	339	692
Sağlık	37	244	281
Avukatlık	2	4	6
Dini	0	2	2
Teknik	90	56	146
Yardımcı	44	30	74
Sözleşmeli	275	46	321
İşçi	275	7	282
Toplam	**1076**	**728**	**1804**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.545'dür. Ayrıca Üniversitede 27 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Merkezi Yönetim

Bütçe Kanunu ile verilen Hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Giderler	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.966.009.592,95	1.954.493.766,68	99,41
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	229.335.823,92	225.805.825,76	98,46
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	288.134.986,51	185.100.537,96	64,24
05 Cari Transferler	85.810.173,58	85.586.500,00	99,74
06 Sermaye Giderleri	417.539.000,00	273.650.863,91	65,54
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.986.829.576,96**	**2.724.637.494,31**	**91,22**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.579.825.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 407.004.576,96 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.986.829.576,96 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 91,22'si olan 2.724.637.494,31 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.966.009.592,95 TL ödeneğin 1.954.493.766,68 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 229.335.823,92 TL ödeneğin 225.805.825,76 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 288.134.986,51 TL ödeneğin 185.100.537,96 TL'si, cari transferlerde 85.810.173,58 TL ödeneğin 85.586.500,00 TL'si, sermaye giderlerinde 417.539.000,00 TL ödeneğin 273.650.863,91 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Türkiye Enerji Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu, Tarım ve Orman Bakanlığı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 39.280.679,87 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelirler	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	79.109.000,00	108.585.525,53	137,26
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.476.560.000,00	2.588.274.000,00	104,51
Diğer Gelirler	24.156.000,00	52.468.343,52	217,21
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	2.579.825.000,00	2.749.327.869,05	106,57
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	(-)4.667.247,59	-
Net Toplam	**2.579.825.000,00**	**2.744.660.621,46**	**106,39**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.579.825.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.744.660.621,46 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.944.946.056,82 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 4.667.247,59 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.829.856.989,39 TL ve faaliyet gideri 2.602.201.492,12 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.167.934.306,50 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 131.789.270,95 TL TL, gider toplamı 91.773.740,90 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 40.015.530,05 TL kâr ile tamamlanmıştır.

İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 49.632.781,60 TL, gider toplamı 41.842.675,44 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 7.790.106,16 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Üniversite, 10.08.2014 tarih ve 29084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2014/6500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Ankara Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 100.000,00 TL olup, Üniversitenin 5.000,00 TL sermaye ile ortaklığı bulunmaktadır.

Ayrıca Üniversite tarafından, 04.06.2022 tarih ve 31856 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5672 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile sınır ve koordinatları belirlenen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketi kurulmuştur. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL olup, Üniversitenin 950.000,00 TL sermaye ile % 95 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

Bunların yanında Üniversitenin Teknoloji Transfer Ofisi bulunmakta olup kuruluş sermayesi 100.000,00 TL'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler konusundaki çalışmalar tamamlanmış, uygulamaya geçilmiş ancak uygulamada yetersizlikler mevcut olması yönleriyle eksiktir, buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı ile İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesince riskler belirlenmiş olup, diğer idari ve akademik birimler tarafından risk belirleme süreci devam etmesi açılarından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı ile İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesince riskler belirlenmiş olup, diğer idari ve akademik birimler tarafından risk belirleme süreci devam etmesi nedeniyle bunlar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, bunlar birimlerde operasyonel düzeyde riskler ve bunlara ilişkin kontrol faaliyetleri belirleme ve analiz süreci devam etmesi açısından yeterli değildir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'sı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: All Risk Sigorta Poliçesinde Bazı Risk Kalemlerinde Muafiyet Oranlarının Yüksek Belirlenmesi

Üniversite tarafından ihale edilen yapım işlerine ait all risk sigorta poliçelerinde bazı risk kalemlerine %2'den fazla muafiyet uygulandığı görülmüştür.

Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme'sinin 17'nci maddesinin 17.1'inci bendinde, yüklenicinin işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı Yapım İşleri Genel Şartnamaesi'nde yer alan hükümler çerçevesinde "all risk" sigortası yapmak zorunda olduğu, 17.3'üncü bendinde de yüklenicinin iş ve iş yerinin korunması ve sigortalanması ile ilgili sorumlulukları konusunda Yapım İşleri Genel Şartanamesi'nde yer alan hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması" başlıklı 9'uncu maddesinin değişik üçüncü fıkrasında, kıymetlerin sigortalanmasında tüm

riskler için uygulanabilecek muafiyet oranın azami %2, deprem, sel, su baskını, toprak kayması ve terör riskleri için uygulanabilecek koasürans oranının azami %20, bunun dışında kalan riskler için koasürans uygulanmayacağı, muafiyet ve koasürans kısmına isabet eden hasarların karşılanmasının yüklenicinin sorumluluğunda olduğu belirtilmiştir.

All risk sigorta poliçelerinde Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde belirtilen uygulanabilecek azami muafiyet oranlarının üzerinde oranların belirlenmiş olması yüklenicinin sorumluluğunu ortadan kaldırmamakla birlikte karşılaşacağı riskleri artırmaktadır. Diğer taraftan Yapım işleri Genel Şartnamesi'ne uygun olmayan all risk sigorta poliçelerinin Üniversite tarafından uygun görülmesi de Üniversiteye sorumluluk doğurmaktadır.

Buna rağmen Üniversite tarafından yaptırılan yapım işlerine ait all risk sigorta poliçelerinde, Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin yukarıda zikredilen hükmüne aykırı olarak; kazı/kazık-iksa işleri, yangın/diğer tabi olaylar ve diğer hasarlar ile üçüncü şahıs hukuki sorumluluk teminatına ilişkin hasarlarda hasarın %10'u oranında muafiyet uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Kamu idaresi cevabında özetle; söz konusu poliçelerin Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin zikredilen hükmüne uygun olarak düzenlenmesinin yüklenicilerden talep edildiği, bu talep üzerine Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğrenci Yaşam Merkezi İnşaatı Tamamlama İşine ait yüklenici tarafından sunulan poliçe ekine *"... Deprem ve GLKHHKNT hariç uygulanacak muafiyet azami sigorta bedelinin %2'si ile sınırlandırılmıştır."* hükmünün eklendiği, ancak söz konusu poliçe ekinde kazı/kazık iksa işleri, yangın/diğer tabii olaylar ve diğer hasarlar ile üçüncü şahıs hukuki sorumluluk teminatlarında hasarın %10'u oranında muafiyetin uygulanacağına dair ifadenin korunduğu, bu durumun hasar oluşması halinde hangi muafiyet oranının esas alınacağı konusunda tereddüt yaşanmasına neden olunduğu, bu hususun sigorta acentesine sorulması üzerine sigorta acentesi tarafından yaşanan hasar neticesinde sigortalı lehine olan hükmün uygulanacağının belirtildiği, ihaleye çıkılan bütün yapım işlerine ait all risk poliçelerinin standart olarak düzenlendiği, riskler için uygulanacak muafiyet oranlarının aynı olduğu; Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 9'uncu maddesinde belirtilen muafiyet oranının toplam sigorta bedeline mi yoksa oluşacak hasar tutarına mı uygulanacağı konusunda bir netliğin bulunmadığı, bu belirsizliğin giderilmesi için Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketlri Birliğininin all risk taslak sigorta poliçelerini Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükmüne uygun hale getirmesi gerektiği belirtilmişse de; yapılan araştırmada, all risk poliçelerinde muafiyet oranlarının standart olmadığı, seçim yapılabildiği

halde yüklenicilerin yüksek sigorta primi ödememek için muafiyet oranlarını yüksek tuttuğu anlaşılmıştır.

Diğer taraftan Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin söz konusu hükmünde belirtilen muafiyet oranın toplam sigorta bedeline mi yoksa oluşacak hasar tutarına mı uygulanacağı konusunda açık bir belirleme bulunmamakla birlikte, risklerin gerçekleşmesi halinde sigortalıya ödenecek tutar oluşan hasar üzerinden hesaplanıp ödeneceğine göre muafiyet oranı da oluşan hasara uygulanacak ve bu yöntemle muafiyet tutarı hesaplanacaktır.

Sonuç olarak; yapım işlerine ait bütün riskler (all risk) sigorta poliçelerinde tüm riskler için % 2'den fazla muafiyet uygulanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre, Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 12.10.2011 tarih ve 28082 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 03.02.2021 tarih ve 31384 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek, bilimsel görüş, plan, proje, araştırma, prototip geliştirme ve benzeri hizmetleri yapmak ve bunlara ilişkin raporlar, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak,

b) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat, tesisat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak,

c) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak,

ç) Tarım ve sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli mal ve hizmetlerin standartlara uygunluğu konusunda ilgili mevzuat hükümlerine göre raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak,

d) Bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak,

e) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak,

f) Faaliyet alanları çerçevesinde; fiziki kapasite oranında iş ve hizmet üretmek, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve

çoğaltma sistemleri ile kitap ve her türlü basılı evrak çoğaltmak, basmak, cilt ve baskı işleri yapmak, bunların satışını yapmak,

g) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere iş ve hizmetler ile canlı materyal, tarım ve sanayi ürünleri, uzay ve bilişim teknolojilerine ait ürünleri ve diğer malları üretmek, elde edilen ürünleri ilgili mevzuat hükümlerine göre pazarlamak,

ğ) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretim ile ilgili iş ve hizmetleri yapmak,

h) Pedagojik formasyon, yabancı dil, bilgi işlem, yazılım ve donanım gibi konularda eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 24'dür.

İşletme Müdürlüğünde; 1 İşletme Müdürü, 5 idari memur ve 2 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 7'sinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 Saymanlık Müdürü, 1 Saymanlık Müdür Yardımcısı, 4 Defterdarlık Uzmanı, 1 Araştırmacı, 1 Muhasebe Uzman Yardımcısı ve 1 Memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması,

sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 227.067.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 261.915.600,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 114.268.605,00 TL bütçe giderine karşılık 148.910.999,93 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 131.789.270,95 TL gelir elde edilmiş, 91.773.740,90 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 40.015.530,05 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

• Birleştirilmiş veriler defteri

• Geçici ve kesin mizan

• Bilanço

• Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 497 | **ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	670.713.806,51
10	**Hazır Değerler**	35.482.165,06
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	35.482.165,06
12	**Faaliyet Alacakları**	371.819.985,48
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	371.819.985,48
13	**Kurum Alacakları**	168.398.612,00
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	168.398.612,00
14	**Diğer Alacaklar**	2.013.792,43
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.013.792,43
15	Stoklar	13.709.875,36
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.709.875,36
16	**Ön Ödemeler**	79.289.376,18
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	79.289.376,18
2	DURAN VARLIKLAR	12.898.783.034,41
22	**Faaliyet Alacakları**	1.553.602,88
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.553.602,88
24	**Mali Duran Varlıklar**	492.257,51
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.104.757,51
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-712.500,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	12.896.737.174,02
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	11.836.995.621,81
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	72.343.790,79
252	BİNALAR HESABI	651.311.081,93
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	81.427.690,96
254	TAŞITLAR HESABI	18.920.937,29
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	128.561.845,67
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-234.293.464,43
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	341.469.670,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	28.899.225,73
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	859.799,33
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-29.759.025,06

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	75.550.799,82
32	**Faaliyet Borçları**	18.909.945,44
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	18.909.945,44
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.198.716,58
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	440.278,77
333	EMANETLER HESABI	4.758.437,81
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	36.939.927,09
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	23.850.037,02
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	9.303.858,45
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	582.026,21
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	3.204.005,41
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	14.109.500,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	14.109.500,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	362.668,91
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	362.668,91
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	30.041,80
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	30.041,80
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	102.964.207,82
43	**Diğer Borçlar**	432.899,90
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	432.899,90
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	102.531.307,92
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	102.531.307,92
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	13.390.981.833,28
50	**Net Değer**	1.631.038.507,76
500	NET DEĞER HESABI	1.631.038.507,76
51	**Değer Hareketleri**	178.424.869,90
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	178.424.869,90
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	10.956.613.863,01
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	10.956.613.863,01
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.543.029.713,89
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.543.029.713,89
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.167.934.306,50

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 13.569.496.840,92

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.547.717.398,37
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.379.783.091,87

PASİF TOPLAMI 13.569.496.840,92

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	48.170.687,75
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	48.170.687,75
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	231.923.131,28
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	231.923.131,28
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	11.839.471,75
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	11.839.471,75
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	7.188.442,40
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	7.188.442,40
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	3.934.945,75
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	43.739.493,84
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	47.674.439,59

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 497 **Adı : ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.602.201.492,12
630	01	Personel Giderleri	1.957.896.054,62
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	225.999.564,73
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	166.284.840,89
630	05	Cari Transferler	115.328.411,97
630	07	Sermaye Transferleri	132.917,83
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	3.421.249,20
630	13	Amortisman Giderleri	67.686.106,68
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	22.916.181,21
630	15	Karşılık Giderleri	27.219.542,88
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.627,09
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	15.128.231,22
630	99	Diğer Giderler	186.763,80

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.602.201.492,12**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.944.946.056,82
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	114.931.480,05
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.769.880.579,59
600	05	Diğer Gelirler	53.737.350,26
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	6.396.646,92
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.944.946.056,82**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	4.667.247,59
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.623.495,66
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	43.751,93

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **4.667.247,59**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.940.278.809,23**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.829.856.989,39**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.167.934.306,50**

GİDERLER TOPLAMI(A) **2.602.201.492,12**
GELİRLER TOPLAMI(B) **2.944.946.056,82**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **4.667.247,59**

NET GELİR (D=B-C) **2.940.278.809,23**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **3.167.934.306,50**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8497

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	108.816.892,92
10	**HAZIR DEĞERLER**	68.423.047,38
102	BANKALAR HESABI	68.423.047,38
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	13.786.397,72
120	ALICILAR HESABI	13.142.317,70
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	644.080,02
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	154.797,74
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-154.797,74
13	**DİĞER ALACAKLAR**	16.398.314,50
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	16.398.314,50
15	STOKLAR	3.679.792,53
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.679.792,53
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	34.231,43
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	34.231,43
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	6.495.109,36
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	6.495.109,36
2	DURAN VARLIKLAR	3.800.518,71
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	37.990,43
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	37.990,43
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	402.000,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	290.000,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	112.000,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	3.360.528,28
260	HAKLAR HESABI	2.053.828,28
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	1.306.700,00

AKTİF TOPLAMI 112.617.411,63

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	29.616.381,81
30	**MALÎ BORÇLAR**	16.398.314,50
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	16.398.314,50
32	**TİCARİ BORÇLAR**	405.694,32
320	SATICILAR HESABI	59.412,19
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	346.282,13
33	**DİĞER BORÇLAR**	9.248.350,89
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	9.248.350,89
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	3.564.022,10
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.977.045,56
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	544.459,24
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	42.517,30
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	83.001.029,82
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	100.000,00
500	SERMAYE HESABI	100.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	43.256.765,59
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	43.256.765,59
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-371.265,82
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-371.265,82
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	40.015.530,05
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	40.519.068,45
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-503.538,40

PASİF TOPLAMI 112.617.411,63

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	988.105,40
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	988.105,40
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.520.050,35
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	2.520.050,35

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8497 **ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	137.711.777,59
1- Yurtiçi Satışlar	102.026.327,59
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	35.685.450,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	1.241.344,11
1- Satıştan İadeler (-)	124.359,59
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	1.116.984,52
C- NET SATIŞLAR	136.470.433,48
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	20.023.565,47
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	1.511,64
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	20.022.053,83
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	116.446.868,01
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	89.003.781,57
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	210.570,08
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	88.793.211,49
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	27.443.086,44
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	15.258.615,41
3- Faiz Gelirleri	15.120.838,21
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	137.777,20
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	2.769.959,33
2- Karşılık Giderleri (-)	154.797,74
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	2.615.161,59
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	39.931.742,52
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	83.787,53
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	83.787,53
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	40.015.530,05
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	40.015.530,05

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Özel Nitelikteki Gelirlerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Yönergeye İhtiyaç Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ardahan Üniversitesi, 31.05.2008 tarih ve 26892 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5765 sayılı Kanun ile 28.03.1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı Kanunu'na eklenen ek madde 95 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ardahan Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır. Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı

tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 7 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 6 meslek yüksekokulu ve 12 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	21	43	64
Doçent	34	51	85
Doktor öğretim üyesi	141	85	226
Öğretim görevlisi	120	56	176
Araştırma görevlisi	53	42	95
Toplam	369	277	646

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	98	154	252
Sağlık	2	13	15
Avukatlık	1	1	2
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	25	43	68
Yardımcı	15	6	21
Sözleşmeli	27	6	33
İşçi	188	8	196
Döner Sermaye Genel İdari Hiz.	1	7	8
Döner Sermaye Yardımcı Hiz.	0	2	2
Toplam	**357**	**240**	**597**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 726'dır. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ardahan Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	614.782.780,56	588.001.635,43	95,64
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	72.851.219,44	67.885.790,14	93,18
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	127.998.625,00	94.568.610,32	73,88
05 Cari Transferler	12.909.000,00	12.742.731,10	98,71
06 Sermaye Giderleri	79.725.000,00	27.438.447,90	34,42
07 Sermaye Transferleri	0	0	
Toplam	**908.266.625**	**790.637.214,89**	**87,05**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 783.252.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 125.014.625,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 908.266.625,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %87,05'i olan 790.637.214,89 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 614.782.780,56 TL ödeneğin 588.001.635,43 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 72.851.219,44 TL ödeneğin 67.885.790,14 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 127.998.625,00 TL ödeneğin 94.568.610,32 TL'si, cari transferlerde 12.909.000,00 TL ödeneğin 12.742.731,10 TL'si, sermaye giderlerinde 79.725.000,00 TL ödeneğin 27.438.447,90 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 1.188.442,01 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.480.000,00	13.032.885,94	201,12
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	765.571.000,00	838.845.036,56	109,57
Diğer Gelirler	11.201.000,00	22.419.558,47	200,16
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam	783.252.000,00	874.297.480,97	111,62
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		40.035,4	
Net Toplam	**783.252.000,00**	**874.257.445,57**	**111,62**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 783.252.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 874.257.445,57 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 903.987.799,62 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı

40.035,40 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 399.886.365,45 TL ve faaliyet gideri 852.070.851,38 TL olan Üniversite, 2024 yılını 451.763.278,29 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.240.818,25 TL, gider toplamı 529.875,48 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 710.942,77 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Üniversite organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda görev tanım form şablonlarında halen tam olarak standartlaşmanın sağlanamaması nedeniyle eksiklikler bulunmaktadır.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlamasının bulunmaması nedeniyle kısmen yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Üniversitenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kere değerlendirilmemekte olup İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu da oluşturulmamıştır.

Üniversitede iç denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ardahan Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Özel Nitelikteki Gelirlerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Yönergeye İhtiyaç Bulunması

Mülkiyeti İdareye ait olan çeşitli ticari nitelikteki gayrimenkullerin kira bedellerinin ve diğer özel gelirlerin Strateji Birim Başkanlığı tarafından takibinin yapılmadığı, gelirlerin gecikme zammı hesaplanmadan kayıtlara alındığı ve iç kontrolün sağlanmasına ilişkin olarak gelirlerin takibine ilişkin yönergenin bulunmadığı görülmüştür.

10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 60'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında alım, satım, yapım, kiralama, kiraya verme, bakım-onarım ve benzeri malî işlemlerden; idarenin tamamını ilgilendirenlerin destek hizmetlerini yürüten birim, sadece harcama birimlerini ilgilendirenlerin ise harcama birimleri tarafından gerçekleştirileceği ancak harcama yetkililiği görevi uhdesinde kalmak şartıyla, harcama birimlerinin talebi ve üst yöneticinin onayıyla bu işlemlerin destek hizmetlerini yürüten birim tarafından yapılabileceği, üçüncü fıkrasında ise malî hizmetler birimlerinin çalışma usûl ve esaslarının Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir.

Aynı Kanun'un "Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesinde muhasebe hizmetinin; gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleri olduğu belirtilmiştir.

18.02.2006 tarih ve 26084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (b) ,(c), (d), (e), (f) ve (g) bentlerinde,

Harcama biriminin kamu idaresi bütçesinde ödenek tahsis edilen ve harcama yetkisi bulunan birimini,

İdarenin, düzenleyici ve denetleyici kurumlar hariç olmak üzere, genel yönetim kapsamındaki her bir kamu idaresini,

Strateji geliştirme birimlerinin strateji geliştirme başkanlıkları ve strateji geliştirme daire başkanlıkları ile strateji geliştirme ve malî hizmetlerin yerine getirildiği müdürlükleri,

Üst yöneticinin bakanlıklarda müsteşarı, Milli Savunma Bakanlığında bakanı, diğer kamu idarelerinde en üst yöneticiyi, il özel idarelerinde valiyi ve belediyelerde belediye başkanını ifade ettiği,

“Strateji geliştirme birimlerinin görevleri” başlıklı 5'inci maddesinde, idare gelirlerini tahakkuk ettirerek gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerini yürütmenin strateji geliştirme birimlerinin görevleri arasında olduğu,

“Malî hizmetler fonksiyonu” başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (6) numaralı alt bendinde, gelirlerin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip işlemlerini yürütme işlerinin mali hizmet fonksiyonu olarak değerlendirildiği,

“Gelirlerin tahakkuku, gelir ve alacakların takip ve tahsili” başlıklı 17'nci maddesinde idare gelirlerinin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerinin, ilgili mevzuatında özel bir düzenleme bulunmadığı takdirde, strateji geliştirme birimleri tarafından yürütüleceği, idarelerin işlemleri sonucunda, herhangi bir gelir tahakkuku veya gelir ve alacakların takip ve tahsilini gerektiren bir durumun ortaya çıkması halinde, gereğinin yapılması amacıyla ilgili birim tarafından durumun strateji geliştirme birimlerine bildirileceği,

düzenlenmiştir.

İdarenin gelir ve alacaklarının tahakkuk, takip ve tahsil işlemlerinin incelenmesi neticesinde; ticari nitelikteki gayrimenkullerin kira bedellerinin ve diğer özel gelirlerin takibinin Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yapılmadığı tespit edilmiştir.

İdarede Strateji Geliştirme Başkanlığı’nın gelir yönergesinin bulunmaması sebebiyle gelirlerin tahakkuk, takip ve tahsil işlemlerinin harcama birimlerince yürütülmesinin yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı olduğu ve bu durumun gelirlerin takip, tahakkuk ve tahsilinde sorunlara yol açtığı değerlendirilmektedir.

İdare gelirlerinin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerinin yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yürütülmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlandığı ifade edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 487 | ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	243.114.530,01
10	**Hazır Değerler**	9.942.090,08
102	BANKA HESABI	7.982.865,79
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.959.224,29
12	**Faaliyet Alacakları**	107.817.267,68
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	107.817.267,68
13	**Kurum Alacakları**	96.586.658,35
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	96.586.658,35
14	**Diğer Alacaklar**	2.411.356,22
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.411.356,22
15	Stoklar	8.863.290,30
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.863.290,30
16	**Ön Ödemeler**	17.493.867,38
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	17.493.867,38
2	DURAN VARLIKLAR	1.774.768.608,35
22	**Faaliyet Alacakları**	11.605,60
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	11.500,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	105,60
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.774.757.002,75
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	53.704.115,82
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	210.849.101,05
252	BİNALAR HESABI	1.960.146.548,76
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	17.019.123,51
254	TAŞITLAR HESABI	21.856.456,33
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	44.373.648,09
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-565.657.341,90
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	32.465.351,09
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	10.958.584,41
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-10.958.584,41
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	326.016,01
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-326.016,01

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.551.209,15
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	883.773,62
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	147.720,38
333	EMANETLER HESABI	736.053,24
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.441.771,99
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.187.069,87
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	247.325,43
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	7.376,69
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.225.663,54
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.225.663,54
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.678.898,72
43	**Diğer Borçlar**	131.588,16
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	131.588,16
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.546.643,89
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.546.643,89
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	666,67
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	666,67
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.008.653.030,49
50	**Net Değer**	130.024.651,34
500	NET DEĞER HESABI	130.024.651,34
51	**Değer Hareketleri**	70.119.198,72
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	70.119.198,72
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.211.801.299,09
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.211.801.299,09
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-855.055.396,95
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-855.055.396,95
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	451.763.278,29
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.195.362.399,36
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-743.599.121,07

AKTİF TOPLAMI 2.017.883.138,36

PASİF TOPLAMI 2.017.883.138,36

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.869.736,22
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.869.736,22
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	375.247,44
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	375.247,44
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	67.598.351,72
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	67.598.351,72
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.884.358,57
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.884.358,57
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	65.633,49
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	65.633,49
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	22.581.216,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	12.000,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	22.593.216,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 487 **Adı : ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	852.070.851,38
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	593.043.540,97
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	67.885.790,14
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	90.538.991,25
630	05	Cari Transferler	12.940.817,31
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	9.196,08
630	13	Amortisman Giderleri	69.025.643,89
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	5.640.201,61
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	384.359,80
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	12.601.204,69
630	99	Diğer Giderler	1.105,64

GİDERLER TOPLAMI (A) **852.070.851,38**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	903.987.799,62
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.436.455,55
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	867.631.080,89
600	05	Diğer Gelirler	22.898.065,73
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	21.136,17
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	1.061,28

GELİRLER TOPLAMI (B) **903.987.799,62**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	40.035,40
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.337,90
610	05	Diğer Gelirler	26.697,50

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **40.035,40**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **903.947.764,22**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **399.886.365,45**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **451.763.278,29**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**852.070.851,38**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**903.987.799,62**	**NET GELİR (D=B-C)**	**903.947.764,22**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**40.035,40**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**451.763.278,29**

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Üniversite Bütçesinden Ödenen Elektrik ve Doğalgaz Giderleri

Tablo 6: Üniversite Bütçesinden Ödenen Elektrik Faturası Tutarları

Tablo 7: Araçların Döner Sermaye Birimlerine Verdiği Hizmet Miktarı

KISALTMALAR

AŞ	**:** Anonim şirketi
EKAP	**:** Elektronik Kamu Alımları Platformu
BAP	**:** Bilimsel Araştırma Projeleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesindeki Gelir Getirici Birimlerin Cari Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

2. Üniversite Bünyesinde Kurulan İktisadi İşletmenin Kullanımına Bırakılan Taşınmazlara Ait Cari Giderlerin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

3. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

4. Üniversite Senatosu Kararı ile Dekanlık Kurulması ve Dekanlık Personeli Görevlendirilmesi

5. Mal ve Hizmet Alımlarının Parçalara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yöntemiyle Gerçekleştirilmesi

6. Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması

7. Bazı Döner Sermaye Birimlerinin Araç İhtiyaçlarının Tamamının Üniversite Tarafından Karşılanması

8. Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

9. Kurumun Taşınmaz Kiralamalarına İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

10. Kamu İdaresine Ait Taşınmazların Kira Sözleşmelerinin Noter Tasdikli Olmaması

11. Üniversiteye Tahsis Edilen Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Atatürk Üniversitesi 31.05.1957 tarih ve 6990 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Üniversite 1983 yılında kadrolarla ilişkin hükümleri hariç olmak üzere 6990 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Kanun'la yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Atatürk Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 23 fakülte, 1 yüksekokul, 8 enstitü, 12 meslek yüksekokulu, 46 uygulama ve araştırma merkezi ve 1 Türk Musikisi Devlet Konservatuarı bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	711	62	773
Doçent	427	56	483
Doktor öğretim üyesi	559	207	766
Öğretim görevlisi	289	105	394
Araştırma görevlisi	673	511	1184
Toplam	**2.659**	**941**	**3.600**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	772	641	1.413
Sağlık	1.027	757	1.784
Avukatlık	7	1	8
Eğitim-öğretim	0	0	0
Din Hizmetleri	2	0	2
Teknik	165	190	355
Yardımcı	165	716	881
Sözleşmeli	123	148	271
İşçi	2.380	0	2.380
Toplam	**4.641**	**2.453**	**7.094**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 10.694'tür. Ayrıca Üniversitede 26 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Atatürk Üniversitesi, merkezi yönetim bütçe kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Atatürk Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımı ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	4.907.533.525,00	4.878.920.622,77	99,41
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	572.485.000,00	568.125.963,91	99,23
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	934.085.163,39	692.757.571,52	74,16
Cari Transferler	644.032.367,00	617.300.406,94	95,84
Sermaye Giderleri	219.424.670,00	167.364.280,69	76,27
Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**7.277.560.725,39**	**6.924.468.845,83**	**94,30**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 6.810.542.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 467.018.725,39 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 7.277.560.725,39 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,30'u olan 6.924.468.845,83 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 4.907.533.525,00 TL ödeneğin 4.878.920.622,77 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 572.485.000,00 TL ödeneğin 568.125.963,91 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 934.085.163.39 TL ödeneğin 692.757.571,52 TL'si, cari transferlerde 644.032.367,00 TL ödeneğin 617.300.406,94 TL'si, sermaye giderlerinde 219.424.670,00 TL ödeneğin 167.364.280,69 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 38.414.295,44 TL, 270.948,03 USD, 340.078,07 AVRO bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	113.500.000,00	177.777.847,86	156,63
Alınan Bağış ve Yardımlar	6.540.156.000,00	6.415.841.929,12	98,09
Sermaye Gelirleri			
Diğer Gelirler	156.886.000,00	405.174.609,96	258,26
Toplam	6.810.542.000,00	6.998.794.386,91	102,76
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)		11.184.655,70	
Net Toplam	**6.810.542.000,00**	**6.987.609.731,21**	**102,59**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 6.810.542.000,00 TL olup, Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 6.987.609.731,21 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 7.797.261.666,17 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 11.184.655,70 TL ve faaliyet gideri 7.713.676.535,69 TL olan Üniversite, 2024 yılını 183.031.212,37 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Enflasyon düzeltmesine ilişkin işlemler, Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yapılmakta olup Üniversitenin bu konuda herhangi bir müdahalesi bulunmamaktadır. Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer alan enflasyon düzeltmesi değeri Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından sistem üzerinden 110.630.737,59 TL olarak görünmektedir.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 4.972.895.773,82 TL, gider toplamı 4.731.816.387,30 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 241.079.386,52 TL kar ile tamamlanmıştır.

- Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 81.095.340,33 TL, gider toplamı 95.924.561,25 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 14.829.220,92 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 22.08.2005 tarihinde tescil edilen 100.000,00 TL sermaye ile kurulan ATA Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen Şirketin sermayesi 2013 yılında 22.155.250,00 TL'ye çıkarılmış olup Üniversitenin %73,12 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 49’uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun’un 80’inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi

kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyeti Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi bulunmamakla birlikte işlemler, Usul ve Esaslar'a göre yürütülmektedir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 6 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 4'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Atatürk Üniversitesi yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesindeki Gelir Getirici Birimlerin Cari Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde gelir getirici faaliyet gösteren birimin (fırın işletmesi) doğalgaz giderleri ile döner sermaye işletmesine ait sulama kuyularının jeneratörlerine ilişkin elektrik faturalarının (tesisat no:10005631) Üniversite bütçesinden ödendiği tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin (b) fıkrasında; döner sermaye işlemlerinden tahsil edilen gelirin belirli bir oranının ilgili yükseköğretim kurumunun

ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı belirtilmektedir.

Aynı maddenin (i) bendinde; "Döner sermaye işletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması esastır. Yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesi zorunludur." hükmü yer almaktadır.

Ayrıca 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun 16'ncı maddesine istinaden hazırlanan 2024-2026 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi'nin "Genel ilkeler" başlıklı 4.1 maddesine göre; döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacaktır.

Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde gelir getirici faaliyet gösteren birimlerin doğalgaz ve elektrik fatura giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanmasına ilişkin detaylı bilgi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5: Üniversite Bütçesinden Ödenen Elektrik ve Doğalgaz Giderleri

Fatura Tarihi	Fatura Tutarı	Tesisat No	Fatura Tarihi	Fatura Tutarı	Tesisat No
1.03.2021	4.296,00	502908001	5.09.2022	17.604,00	502908001
1.04.2021	4.791,00	502908001	5.10.2022	22.815,00	502908001
1.06.2021	4.238,00	502908001	4.11.2022	22.898,00	502908001
1.07.2021	4.583,00	502908001	5.12.2022	23.270,00	502908001
2.08.2021	5.351,00	502908001	5.01.2023	23.379,00	502908001
5.10.2021	5.956,00	502908001	6.02.2023	24.841,00	502908001
3.11.2021	5.571,00	502908001	3.03.2023	24.155,00	502908001
6.12.2021	6.334,00	502908001	5.04.2023	26.727,00	502908001
3.02.2022	31.208,00	502908001	8.05.2023	26.788,00	502908001
2.03.2022	6.867,00	502908001	6.06.2023	21.891,00	502908001
4.04.2022	9.286,00	502908001	5.07.2023	19.944,00	502908001
6.05.2022	13.036,00	502908001	4.08.2023	22.372,00	502908001
1.06.2022	10.900,00	502908001	6.09.2023	24.826,00	502908001

1.08.2022	13.287,00	502908001	5.10.2023	23.455,00	502908001
03.03.2023	8.825,00	10005631	11.01.2023	10.192,00	10005631
			Toplam	469.686,00	

Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Üniversite Özel Bütçesine tahsis edilen bütçeden ayrı bir bütçeye sahiptir. Bütçe Hazırlama Rehberi'nin "Genel ilkeler" başlıklı 4.1 maddesinde; döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacağı belirtilmektedir.

Kamu idaresince; Söz konusu tespitin yapılmasından sonra 2024 yılı ocak ayından itibaren tüm fatura ödemelerin bedelleri ilgili döner sermaye biriminden tahsil edildiği ve ileriye dönük olarak ilgili fatura bedellerinin döner sermaye birimlerince ödenmekte olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 yılı öncesine ait özel bütçe tarafından karşılanan döner sermaye işletme birimlerine ilişkin fatura bedellerinin, ödeme kolaylığı sağlanarak tahsilinin gerçekleştirilmesi ve ileriye dönük olarak döner sermaye işletme müdürlüğüne ait faturalarının özel bütçeden karşılanmaması konusunda azami dikkat edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversite Bünyesinde Kurulan İktisadi İşletmenin Kullanımına Bırakılan Taşınmazlara Ait Cari Giderlerin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

Üniversiteye tahsis edilen ve daha önceki yıllarda döner sermaye işletmesi tarafından işletilen 2023 yılı itibarıyla iktisadi işletme tarafından işletilmeye başlanılan; 460 adet hobi bahçesinin sulama sistemi elektrik faturaları ve hobi bahçeleri alanlarının ortak aydınlatma elektrik faturaları ile botanik bahçesine ait elektrik faturalarının Üniversite bütçesinden ödendiği tespit edilmiştir.

Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesini düzenleyen Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in "Tahsisli ve kiralanmış yerlerdeki işlemler" başlıklı 70'inci maddesine göre; kiraya verilen yerlerin elektrik, su, doğalgaz, ısınma tesisatı mümkünse binanın genel tesisatından ayrılması gerektiği, tesisatın teknik bakımdan müstakil hâle getirilmesinin mümkün olmaması hâlinde, tahmin edilen bedelin tespit ve takdirinde elektrik, su, doğalgaz ve ısınma giderlerinin de ayrıca belirleneceği düzenlenmiştir. Uygulamada, tesisatın ayrılmasının mümkün olmadığı durumlarda elektrik, su ve ısınma giderlerinin tespiti süzme sayaçlar aracılığıyla belirlenmektedir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun "Mali kontrole ilişkin hükümler" başlıklı 8'inci maddesinin yedinci fıkrasında merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerince işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, çocuk bakımevi, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin giderlerinin münhasıran bu tesislerin işletilmesinden elde edilen gelirlerden karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

İktisadi işletmenin kullanımına verilen konukevleri, uygulama oteli, bowling kafe, hastane içi market ve lokallerin cari giderleri iktisadi işletme bütçesinden karşılanmasına rağmen hobi bahçesi işletmeciliği ve botanik bahçesinin işletmeciliğine ilişkin elektrik ödemeleri Üniversite bütçesinden karşılanmaktadır.

Yapılan denetimlerde ilgili elektrik ödemelerinin yüksek tutarda olduğu hatta ilgili alanların iktisadi işletmeye olan gelirlerinden fazla olduğu görülmüştür. Söz konusu fatura ödemelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 6: Üniversite Bütçesinden Ödenen Elektrik Faturası Tutarları

Fatura Tarihi	Tesisat No	Fatura Tutarı (TL)	Fatura Tarihi	Tesisat No	Fatura Tutarı (TL)
31.05.2022	12096009	42.334,70	30.09.2023	12096009	51.639,40
30.04.2022	12096009	40.677,80	31.10.2023	12096009	81.851,30
30.09.2022	12096009	64.204,10	30.11.2023	12096009	112.311,50
30.06.2022	12096009	45.545,80	28.02.2023	12096010	52.967,10
30.11.2022	12096009	80.415,60	31.03.2023	12096010	10.325,70
31.10.2022	12096009	78.908,90	30.04.2023	12096010	13.774,70
31.12.2022	12096009	91.660,50	31.05.2023	12096010	57.779,40
31.01.2023	12096009	87.921,40	30.06.2023	12096010	140.574
28.02.2023	12096009	76.871,90	31.07.2023	12096010	170.624,90
31.03.2023	12096009	96.862,70	31.08.2023	12096010	262.692,60
30.04.2023	12096009	55.213,90	30.09.2023	12096010	143.554,54
31.05.2023	12096009	75.231,60	31.10.2023	12096010	106.950,56
30.06.2023	12096009	60.071,80	30.11.2023	12096010	41.168,30
31.07.2023	12096009	68.416,60	31.12.2023	12096010	11.288,60
31.08.2023	12096009	71.809,70			
31.01.2024	12096009	90.823,60	31.01.2024	12096010	11.288,00
30.02.2024	12096009	90.968,30	30.02.2024	12096010	10.135,30
30.03.2024	12096009	102.039,20	30.03.2024	12096010	10.260,30
30.04.2024	12096009	102.757,00	30.04.2024	12096010	10.810,50
30.05.2024	12096009	66.617,00	30.05.2024	12096010	22.971,50
31.06.2024	12096009	99.969,50	31.06.2024	12096010	132.081,50
31.07.2024	12096009	54.142,50	31.07.2024	12096010	186.052,50
31.08.2024	12096009	66.837,00	31.08.2024	12096010	219.302,00
28.09.2024	12096009	100.828,50	28.09.2024	12096010	258.284,50

31.10.2024	12096009	70.122,00	31.10.2024	12096010	163.660,50
30.11.2024	12096009	98.972,50	30.11.2024	12096010	41.613,50
31.12.2024	12096009	105.234,50	31.12.2024	12096010	9.614,00
				TOPLAM	3.369.723,70 TL

Hobi bahçelerinin sulama sistemi elektrik faturaları ve hobi bahçeleri alanlarının ortak aydınlatma elektrik faturaları ile botanik bahçesine ait elektrik faturalarının Üniversite bütçesinden ödenen tutarlarının ilgili döner sermaye birimlerinden geriye ve ileriye dönük tahsilinin yapılması gerekmektedir.

Kamu idaresince; 2025 yılı ocak ayından itibaren ilgili fatura bedelleri, hobi bahçeleri kullanıcılarından tahsil edilmekte ve üniversite bütçesinden herhangi bir fatura ödenmesi yapılmadığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; ileriye dönük olarak döner sermaye işletme müdürlüğüne ait faturalarının özel bütçeden karşılanmaması, özel bütçe tarafından karşılanmasının zorunlu olması durumunda ise fatura bedellerinin hobi bahçesi kullanım aidat içinden değil fatura bedeli olarak ayrıca hobi bahçesi kullanıcılarından tahsil edilerek özel bütçenin hesabına yatırılması gerekmektedir.

BULGU 3: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

İdarede çalışmakta olan işçilerin bir kısmının yıllık izinlerinin mevzuata uygun olarak kullandırılmaması nedeniyle biriktirilen izinlerin emeklilik aşamasında toplu izin ücreti olarak ödendiği ve bu ödemelerin İdareye ek mali külfet oluşturduğu görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların hakkı olduğu, ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartlarının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" başlıklı 53'üncü maddesinde; en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verileceği ve bu izin hakkından vazgeçilemeyeceği, "Yıllık ücretli iznin uygulanması" başlıklı 56'ncı maddesinde; yıllık ücretli izin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu, "Sözleşmenin sona ermesinde izin ücreti" başlıklı 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden

kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği, “İzinlere ilişkin düzenlemeler” başlıklı 60’ıncı maddesinde; yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık izninin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği’nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu’na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun’un “Yıllık Ücretli İzin Hükümlerine Aykırılık” başlıklı 103’üncü maddesinde ise; yıllık ücretli izni bu Kanunun 56’ncı maddesine aykırı olarak bölen veya izin ücretini 57’nci maddenin üç ve dördüncü fıkralarında belirtilen usule aykırı olarak ödeyen veya eksik ödeyen veya 59’uncu maddedeki hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya 60’ıncı maddede belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde; yasa koyucunun dinlenme hakkına önem verdiği, işçinin yıllık ücretli izin hakkından vazgeçemeyeceği, işverenin de yıllık izinleri kullandırmak zorunda olduğu, emeklilik veya herhangi bir nedenle iş sözleşmesi sona ermiş olan işçinin hak kazandığı halde kullanmamış olduğu yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücret üzerinden ödeneceği, bu ücretin yüksek olması sebebiyle idarenin böyle bir ödeme yükümlülüğü altına girmemesi için izinlerin zamanında kullandırılması gerektiği, 4857 sayılı İş Kanunu’nda yer alan yıllık ücretli izin hükümlerine aykırı davranılması durumunda ise idarelerin idari para cezasıyla karşı karşıya kalacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; İdarede görev yapmakta olan işçilerden 206’sının 90 ile 200 gün arasında, 22’sinin 201 ile 300 gün arasında, 4’ünün ise 300 gün üzerinde kullanılmayan izinlerinin bulunduğu görülmüştür. Bu işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde, mevzuat hükümleri gereği; yıllık izin haklarının karşılığı işçinin son ücreti dikkate alınarak ödeneceğinden İdarenin ciddi bir ödeme yükümlülüğü altına girmesine neden olacaktır.

Kamu idaresince; izinlerin kullandırılması için birimlerin bilgilendirildiği ve tüm birimlere izinlerin kullandırılmasına ilişkin olarak tamim yazılarının gönderildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; işçilerin yıllık izinlerinin hak kazandıkları yıl içinde kullandırılması esas olup, geçmiş yıllara ait izinlerinin ise birikmeye yol açmayacak şekilde, hizmet gereklerine göre planlanıp en kısa sürede kullandırılarak bitirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Üniversite Senatosu Kararı ile Dekanlık Kurulması ve Dekanlık Personeli Görevlendirilmesi

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu hükümlerine aykırı olarak, Üniversite Senatosu Kararı ile Öğrenci Dekanlığı kurulduğu ve dekanlıkta dekan ve dekan yardımcıları görevlendirilmesi yapıldığı tespit edilmiştir.

Üniversite Senatosunun 13.08.2021 günlü toplantısında alınan 146 sayılı karar ile Öğrenci İşleri Dekanlığı kurulmuş ve ilgili dekanlığa dekan ve dekan yardımcıları görevlendirmeleri yapılmıştır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hükmü mevcuttur.

Adı geçen Kanun'un "Senato" başlıklı 14'üncü maddesinin (b) fıkrasında senatonun görevleri sayılmakta olup bunlar arasında dekanlık kurma veya dekanlık kaldırma şeklinde bir görev bulunmamaktadır.

Kanun'un "Fakülte organları" başlıklı 16'ncı maddesinin (a) fıkrasında; fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekanın, rektörün önereceği üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçileceği ve normal usul ile atanacağı, süresi biten dekanın ise yeniden atanabileceği düzenlemesine yer verilmek suretiyle, kanunla kurulan fakültelere dekan atama yetkisinin Yükseköğretim Kurulunda olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Üniversite senatosunun kararı ile dekanlık kurulması ve bu dekanlığa görevlendirmeler yapılması mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Kamu idaresince; Öğrenci Dekanlığının, Üniversite Senatosunun kararı kurulduğu, dekan ile dekan yardımcılığı görevlendirmelerinin yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; mevzuata aykılığın ortadan kaldırılmasına ilişkin olarak çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 5: Mal ve Hizmet Alımlarının Parçalara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yöntemiyle Gerçekleştirilmesi

İdare tarafından, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen temel ihale usulleri ile ihale edilmesi gereken ve aynı ihale konusu iş içerisinde yer alabilecek bazı mal ve hizmet alımlarının, mevzuatta öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde parçalara bölünmek suretiyle doğrudan teminle gerçekleştirildiği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu belirtilmiştir. Anılan Kanun'un 32'nci maddesinde ise; harcama yetkililerinin, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun, tüzük ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; idarelerin bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu belirtilmiş olup söz konusu maddenin devamında ise aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işlerinin bir arada ihale edilemeyeceği ve eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un doğrudan temin başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde (2024 yılı için) büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 622.756,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlarının ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulü ile karşılanabileceği belirtilmektedir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22.5.1.2. numaralı maddesinde ise 4734 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin, kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle aynı Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre temini, 4734 sayılı Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğinden, bu yönde uygulamaların sorumluluk doğuracağı hususuna dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; İdari ve mali daire başkanlığının bazı benzer mal ve hizmet alımlarının, 2024 yılı içinde muhtelif zamanlarda kısımlara bölünerek, 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi uyarınca doğrudan temin usulü ile alındığı görülmüştür.

Kamu idaresince; kırtasiye ve temizlik malzeme ihtiyaçlarının açık ihale yöntemi ile karşılandığı, bunun dışındaki talepler ürünler aynı özellikte bile olsa farklı birimlerden farklı zamanlarda talep edilmekte olduğu, her talebin ivedilikle karşılanması gerektiği, taleplerin çoğunlukla Devlet Malzeme Ofisinden karşılandığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; benzer mal ve hizmet alımlarının, kısımlara bölünerek, 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi uyarınca doğrudan temin usulü ile alınmasının ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 6: Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesi gereğince doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen bazı yapım, bakım ve onarım işlerinin belli bir süreyi gerektirmesine rağmen ilgili yükleniciler ile sözleşme imzalanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin "Doğrudan temine ilişkin açıklamalar" başlıklı 22.1.1.3. maddesinde; "Bu madde kapsamında alımı yapılacak malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın bir sözleşmeye bağlanması zorunlu olup bir defada yapılacak alımlarda sözleşme yapılması İdarelerin takdirindedir." denilmiştir.

Kamu idaresince; belli bir süreyi gerektiren ve doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen mal teslimlerinde, hizmet alımlarında ya da yapım işlerinde azami hassasiyetin gösterileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; İlgili mevzuat gereğince bir defada yapılacak doğrudan temin kapsamındaki alımlarda sözleşme yapılması İdarenin takdirindedir. Ancak belli bir süreyi gerektiren ve doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen mal teslimlerinde, hizmet alımlarında ya da yapım işlerinde karşılıklı olarak yüklenicilerle sözleşme düzenlenmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Bazı Döner Sermaye Birimlerinin Araç İhtiyaçlarının Tamamının Üniversite Tarafından Karşılanması

Sağlık araştırma ve uygulama merkez müdürlüğü, diş hastanesi ve açık öğretim fakültesi araç ve şoför ihtiyaçlarının Üniversite araçları ve şoförleri tarafından karşılandığı, bu araçların yakıtlarının da üniversite akaryakıt tesisinden sağlandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin (b) fıkrasında; döner sermaye işlemlerinden tahsil edilen gelirin belirli bir oranının ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı belirtilmektedir.

Aynı maddenin (i) bendinde; "Döner sermaye işletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması esastır.

Yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesi zorunludur." hükmü yer almaktadır.

Ayrıca 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun 16'ncı maddesine istinaden hazırlanan 2024-2026 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi'nin "Genel ilkeler" başlıklı 4.1 maddesine göre; döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacaktır.

Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Üniversite Özel Bütçesine tahsis edilen bütçeden ayrı bir bütçeye sahiptir. Bütçe Hazırlama Rehberi'nin "Genel ilkeler" başlıklı 4.1 maddesinde; döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacağı belirtilmektedir.

Söz konusu döner sermaye birimlerinin her birinin ayrı ayrı araç kiralama ve şoförlük hizmetlerinde bulunması bu hizmetlerin maliyetlerini artıracaktır. Ancak, Döner sermaye birimleri için maliyet kalemi olan bu hizmetin özel bütçeden karşılanması Döner sermaye birimlerinin maliyetini azalttığından daha fazla ek ödemede bulunmalarına neden olacaktır.

Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürlüğünün (Hastane);

-Mesai saatleri dışındaki servis işlemleri (aşçılar, güvenlik, hemşire, nöbet çıkışı alma ve bırakma)

-İcapçı personellerin taşıma işlemleri (teknisyen, tekniker, laboratuvar görevlisi, radyoloji görevlileri)

-Evrak ve yazışmaların transfer işlemleri

-Malzeme alımı ve malzemelerin tamir, bakım ve onarım işlemleri

-Hastaneler arası transfer işlemleri (hasta ve adli vaka)

Açık Öğretim Fakültesinin;

-Kampüs içi evrak dağıtım işlemleri

-Malzeme transfer işlemleri

-Ortak sınav evrak dağıtım işlemleri

Diş Hastanesinin;

-Evrak ve yazışmaların trasferi işlemleri

-Malzeme alım ve trasferi işlemlerinin,

Üniversite şoförlü araçları tarafından karşılanmaktadır.

Araç takip sisteminden elde edilen bir aylık verilerden ilgili araçların ve şoförlerin döner birimlerinde çalışma yoğunluğu bir aylık olarak hesabı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7: Araçların Döner Sermaye Birimlerine Verdiği Hizmet Miktarı

ARACIN CİNSİ	VERİLEN HİZMET	HİZMET VERİLEN BİRİM	ARAÇ SAYISI	AYLIK TOPLAM Km(Ortalama)

Yarım otobüs	Mutfak çalışanları servisi	Hastane	1	1.200 Km
MİNibüs	Güvenlik servisi	Hastane	1	540 Km
Otobüs ve 2 Minibüs	Nöbet çıkışı personel servisi	Hastane	3	3x900Km= 2.700 Km
Yarım Otobüs	Vardiya servisi	Hastane	2	2x900 Km= 1.800 Km
Otomobil	İcapçı Personeller	Hastane	1	50 Km
Otomobil	Evrak götürme	Hastane	1	50 Km
Otomobil veya Pikap	Satınalma ve tamirat için malzeme transveri	Hastane	1	50 Km
Minibüs(Ambülans)	Hastaneler arası hasta	Hastane	1	30 Km
Minibüs (Organ naklı)	İller arası organ nakli	Hastane	1	8.000 Km
Minibüs	Sınavlarda Kampüs içi evrak dağıtımı	Açıköğretim fak.	5	9.000 Km
Otomobil veya pikap	Kampüs içi malzeme transferi	Açıköğretim Fak.	1	50Km
Minibüs	Kampüs içi ortak sınav evrakı transferi	Açıköğretim Fak.	2	1.800 Km
Minibüs	İller arası sınav evrakı transferi	Açıköğretim Fak.	1	13.000 Km
Otomobil	Kmpüs içi evrak transferi	Diş Hekimliği Fak.	1	50 Km
Pikap	Malzame alım ve transferi	Diş Hekimliği Fak.	1	50 Km

Üniversite tarafından 2023 ve 2024 yılları için, 12 aylık araç kullanım oranı üzerinden; hesaplanacak kira bedeli, akaryakıt bedeli ve bakım bedelinin ilgili döner sermaye birimlerinden tahsil edilmesi, ileriki zamanlarda hesaplanacak oran üzerinden aylık tahsillerin yapılması gerekmektedir.

Kamu idaresince; Döner sermaye birimlerinin araç ihtiyacının karşılanmasının maliyet hesabı yapıldığı ve ileriye dönük olarak bu maliyetlerin ilgili döner sermaye birimlerinden tahsil edileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, hastane ve diş hekimliğ döner sermaye birimlerinden; araçların hesaplanacak kira bedeli, akaryakıt bedeli ve bakım bedelinin, Açıköğretim döner sermaye biriminden ise araçların hesaplanacak kira bedeli, akaryakıt bedeli, bakım bedeli ile şoför maliyetinin hesaplanacak kullanım oranı üzerinden tahsil edilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Taşınmazlara ait bakım ve onarım niteliğindeki değer artırıcı harcamaların, ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi duran varlıklar hesap grubunda yer alan "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 Sıra No.lu Genel Tebliğ'in "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda, taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım, tamir mahiyetindeki harcamalardan değer artırıcı nitelikte olanların 630 Giderler Hesabı yerine ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir.

Üniversitede 2023 ve 2024 yılında yapılan bakım ve onarım harcamalarından varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran 39.866.000 TL'nin ilgili duran varlıkların kayıtlı değerine eklenmeyerek giderleştirilmesi sonucunda; Bilançoda 252 Binalar Hesabında 39.866.000 TL eksik, 630 Giderler Hesabında ise aynı tutarda fazla gösterime neden olunmuştur.

Kamu İdaresince; ilgili muhasebe kayıtlarının yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin yapıldığı belirtilmiştir. Ancak, bulgu konusu hususa yönelik 2025 yılında yapılan kayıtların 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

BULGU 9: Kurumun Taşınmaz Kiralamalarına İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

Kamu idaresinin taşınmazlarının incelenmesi neticesinde kantin, kafeterya, baz istasyonu, ATM gibi yerlerin bir kısım kişi ve kuruluşlara kiralandığı ancak, yapılan bu kiralamalara ait kayıtların muhasebeye kaydedilmediği görülmüştür.

Kiraya verilen ya da irtifak hakkı tesis edilen maddi duran varlıkların takibinin yapılmasına ilişkin olarak Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 533/I maddesinde 999 numaralı Kiraya verilen veya irtifak hakkı tesis edilen maddi duran varlıkların kayıtlı değerleri hesabı ihdas edilmiştir. Mezkûr hesabın kamu idarelerine ait maddi duran varlıklardan kiraya verilen veya üzerinde irtifak hakkı tesis edilenlerin sözleşme sonuna kadar kayıtlı değerleri üzerinden izlenmesi için kullanılacağı belirtilmektedir.

Yönetmelik'in 533/İ maddesine göre kiraya verilen ya da üzerinde irtifak hakkı tesis edilen taşınmazlar, sözleşmenin başında kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba borç, 999 Diğer nazım hesaplar karşılığı hesabına alacak kaydedilecek, sözleşmenin sonunda ise kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba alacak, 999 Diğer nazım hesaplar karşılığı hesabına borç kaydedilecektir.

Yine kiraya verilen ya da irtifak hakkı tesis edilen maddi duran varlıkların gelirlerine ilişkin kayıtlar için Yönetmelik'in 533/J maddesinde 993 numaralı Maddi duran varlıkların kira ve irtifak hakkı gelirleri hesabı ihdas edilerek sözleşmelerde yer alan kira ve irtifak hakkı gelirlerinin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Buna göre, Kamu idaresi tarafından kiraya verilen taşınmazların kayıtlı tutarlarının, ilgili nazım hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince; ilgili muhasebe kayıtlarının yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin yapıldığı belirtilmiştir. Ancak, bulgu konusu hususa yönelik 2025 yılında yapılan kayıtların 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki nazım hesaplardaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

BULGU 10: Kamu İdaresine Ait Taşınmazların Kira Sözleşmelerinin Noter Tasdikli Olmaması

Kamu İdaresinin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre ihale ile kiraya verdiği taşınmazların kira sözleşmelerinin notere tescil ettirilmediği görülmüştür.

2886 sayılı Kanun'un "Sözleşme yapılmasında müteahhit veya müşterinin görev ve sorumluluğu" başlıklı 57'nci maddesinin birinci fıkrasında; "Sözleşme yapılması gerekli olan hallerde müteahhit veya müşteri 31 inci maddeye göre onaylanan ihale kararının veya Maliye Bakanlığının vizesi gereken hallerde bu vizenin yapıldığının bildirilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde geçici teminatı kesin teminata çevirerek noterlikçe tescil edilmiş sözleşmeyi, idareye vermek zorundadır." denilmektedir.

Söz konusu Kanun'a göre ihale komisyonunun verdiği kararın ita amirince onaylanmasından sonra 15 gün içinde ihale üzerine bırakılan kişi noter tarafından tescil edilmiş sözleşmeyi idareye vermesi gerekmektedir.

Kamu idaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak, Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre büfe, kantin, çay ocağı gibi yerlerin notere tasdiki zorunlu olmadığı ve kira bedellerinin her yıl güncellenerek peşin tahsilinin yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümleri, tarihî ve bedîî değeri olan taşınmazlar hariç olmak üzere, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri kapsadığından bulguda tespit edilen hususa yönelik olarak gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 11: Üniversiteye Tahsis Edilen Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması

Üniversitenin tasarrufundaki taşınmazların, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) bendi kapsamında pazarlık usulü ile belirli bir süreliğine kiraya verildiği, bu sürenin bitiminden sonra aynı kişilere bir yıllık sürelerle tekrar kiraya verildiği tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 1'inci maddesinde;

"Genel bütçeye dâhil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işleri bu Kanunda yazılı hükümlere göre yürütülür." denilmekte olup aynı Kanun'un 2'nci maddesinde;

"Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır."

36'ncı maddesinde ise; "Bu Kanunun 1 inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde, tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulü esastır."

hükümleri mevcuttur.

Yukarıdaki Kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının, Kanun'un temel ilke ve prensiplerinden olduğu ve bu ilke ve prensibin gereği olarak, Kanun'un 36'ncı maddesi hükmünde yer alan kapalı teklif usulünün "esas" usul, diğer usullerin ise belirli şartlar dâhilinde uygulanacak istisnai usuller mahiyetinde olduğu anlaşılmaktadır.

Anılan Kanun'un istisnai yöntem olarak düzenlediği "Pazarlık usulü ile yapılacak işler" başlıklı 51'inci maddesinin (g) bendinde ise "Kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi,…" işlerine ait ihalelerin pazarlık usulü ile yapılabileceği belirtilmiştir.

Söz konusu Kanun'un "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde özel bütçeli idarelerin alım, satım, yapım, kira, hizmet, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'daki yazılı hükümlere göre yürütüleceği belirtilmişse de, 51'inci maddenin (g) bendinde sayma suretiyle "Devletin Özel Mülkiyetindeki" ve "Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerler" denilerek "Hazine" kavramı ifade edilmiş olup üniversitelerin özel mülkiyetindeki yerler madde kapsamı dışında tutulmuştur. Nitekim Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'te hazine kavramı "Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri açısından Devlet tüzel kişiliğinin adını ifade eder" şeklinde tanımlanmış olup Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler ise Hazine taşınmazı olarak ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde üniversite; "Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim- öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur." şeklinde tanımlanmış olup üniversitenin Devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğinin olduğu belirtilmiştir.

Diğer taraftan yasa koyucu, Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında ifadesinin, özel bütçeli idarelerden olan üniversiteleri içermediğini zımni bir şekilde Kanun'da belli etmiştir. Bilindiği üzere, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinin kapsamı "Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları" iken; bu ifadenin devamına 21.03.2018 tarihli ve 7103 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 26'ncı maddesiyle "özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar" ibaresi eklenmiş, böylelikle Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz mallarının kapsamına özel bütçeli idarelerden olan üniversitelere ait taşınmazların dâhil olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur. Dolayısıyla, Kanun'un 51/g bendinde zikredilen Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlar emsal gösterilerek üniversite taşınmazlarının bu madde kapsamında pazarlıkla kiraya verilmesinin önü kapanmıştır.

Üniversite tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) bendi kapsamında pazarlık usulü ile 107 adet taşınmazın kiraya verildiği görülmüştür.

Kamu idaresince, büfe ve kantinlerin kötü niyetli kişilerin eline geçeceği, büfe ve kantinlerin farklı amaçlarla kullanılacağı, kiracılar ile herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı, Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmeliğin 67'nci maddesindeki Kamu idaresi ifadesinden yola çıkılarak pazarlık usülü ile kiraya verildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, büfe ve kantinlerin kötü niyetli kişilerin eline geçeceği, pazarlık usulüyle kiraya verilme gerekçesi olarak değerlendirilemez ayrıca Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümleri Devletin özel mülkiyetinde ya da hüküm ve tasarrufunda olan taşınır ve taşınmaz mallar için uygulanabilecektir. Bu durumda Üniversiteye tahsis edilip kiraya verilen 107 adet taşınmaz için pazarlık usulünün uygulanması mümkün değildir. Taşınmaz kiralama işlemlerinin Devlet İhale Kanunu'nda belirtilen kapalı teklif veya açık teklif usulleriyle yapılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Konu, kısmen yerine getirildiğinden 2024 yılı raporunda yeniden yer verilmiştir.
Üniversite Bünyesinde Kurulan İktisadi İşletmenin Kullanımına Bırakılan Taşınmazlara Ait Cari Giderlerin Üniversite Bütçesinden Karşılanması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Konu, kısmen yerine getirildiğinden 2024 yılı raporunda yeniden yer verilmiştir.
Döner Sermaye İşletmesindeki Gelir Getirici Birimlerin Cari Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Konu, kısmen yerine getirildiğinden 2024 yılı raporunda yeniden yer verilmiştir.
Üniversite Senatosu Kararı ile Dekanlık Kurulması ve Dekanlık Personeli Görevlendirilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Konu, yerine getirilmediğinden 2024 yılı raporunda yeniden yer verilmiştir.
Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması	2023	Yerine Getirilmedi	yeniden bulgu konusu yapıldı

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örnekleme Yöntemiyle Yapılan Sayımda Taşınır Kayıtlarına Göre Eksiklikler ve Fazlalıklar

KISALTMALAR

BAUM **:** Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üretilen Mamuller ile Üretimde Kullanılan İlk Madde ve Malzemelerin Taşınır ve Muhasebe Kayıtlarına Yansıtılmaması

2. Mal ve Hizmet Alımlarının Parçalara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yöntemiyle Gerçekleştirilmesi

3. Taşınır Ambarlarında Kayıtlara Nazaran Noksan veya Fazlalık Olması

5. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

6. İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

8. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Görev Alanına Giren Hizmetin Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesinden Hizmet Alım Sözleşmesi ile Satın Alınması

9. Sağlık Uygulama Tebliği Kodu Olmayan Ürünlerin Satın Alınması

10. Tıbbi Cihaz Onarımlarında Kusur Araştırması Yapılmadan Maliyetlerin Doğrudan Kurum Bütçesinden Karşılanması

11. Personele Kredi Mahiyetinde Avans Kullandırılması

12. Muayenelerin Asistanların Yapmasına Rağmen Muayene Bireysel Katkı Puanlarının Doktor Öğretim Üyelerine Verilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 08.03.2021 tarih ve 31417 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yeniden yapılandırılmıştır.

08.03.2021 tarih ve 31417 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile 23.05.2000 tarih ve 24057 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in "İşletmenin faaliyet alanları" başlıklı 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, kurslar açmak, seminer, konferans ve sempozyum düzenlemek.

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

c) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, işletmenin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere mal ve hizmet üretiminde bulunmak, önceden Rektörün onayı alınmak suretiyle elde edilecek ürünleri pazarlamak, teşhir ve satış yerleri açmak.

ç) Üniversite ile bağlı birimlerde tahlil, araştırma ve uygulama yapmak ve rapor düzenlemek.

d) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı ve yataksız geçici tesisleri işletmek.

e) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirilmesi ve organizasyonu, danışmanlık, eğitim organizasyonu, bakım-onarım yapmak ve bunlara ilişkin raporları hazırlamak.

f) Her türlü basım ve yayım hizmetlerini yerine getirmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 38'dir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 3 idari memur ve 2 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 5'inin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü, 3 Muhasebe Uzman, 2 Muhasebe Uzman Yardımcısı ve 4 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 4.299.751.385,62 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri 1.316.908.395,98 TL

arttırılmış olup gider ve gelir bütçeleri 5.616.659.781,60 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin gelir tablosunda 4.972.895.773,82 TL gelir, 4.731.816.387,30 TL gider gerçekleşmiş olup, dönem 241.079.386,52 TL karla kapanmıştır.

4.972.895.773,82 TL tutarındaki gelirlerin; 4.935.114.511,06 TL'si net satışlar hasılatından, 125.556.157,74 TL'si diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlardan, 1.006.423,03 TL'si olağandışı gelir ve kârlardan oluşmuştur.

4.731.816.387,30 TL tutarındaki giderlerin; 1.413.083.639,02 TL'si satışların maliyetiyle, 3.407.449.842,77 TL'si faaliyet giderleriyle, 1,00 TL'si diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlarla, 1,20 TL'si olağandışı gider ve zararlarla ilgilidir.

İşletmenin dönem net karı 241.079.386,52 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

* Birleştirilmiş veriler defteri,

* Geçici ve kesin mizan,

* Bilanço,

* Gelir tablosu,

*Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen

denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Atatürk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üretilen Mamuller ile Üretimde Kullanılan İlk Madde ve Malzemelerin Taşınır ve Muhasebe Kayıtlarına Yansıtılmaması

Döner sermaye işletme biriminde üretilen mamullerin muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı, üretimde kullanılan ilk madde ve malzemelerin taşınır ve muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı tespit edilmiştir.

Üretilen mamullere, bunların maliyetlerine ve satışlarına ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılmasına ilişkin olarak,

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 132'nci maddesinde mamuller hesabına ilişkin borç ve alacak kayıtları aşağıda gösterilmiştir;

"a) Borç

1) Üretimi tamamlanan yarı mamuller maliyet bedelleri ile bu hesaba borç, 151 Yarı Mamuller-Üretim Hesabına alacak kaydedilir.

2) Maliyet dönemi sonlarında yarı mamul hesabına alınmadan doğrudan mamule dönüştürülen giderler bu hesaba borç, 711 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma, 721 Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma, 731 Genel Üretim Giderleri Yansıtma hesaplarının mamulün üretimiyle ilgili olanlarına alacak kaydedilir.

3) Bu hesapta kayıtlı değerlerin sayımı sonucunda tespit edilen fazlalıklar bu hesaba borç, fazlalığının nedeninin araştırıp sonuçlandırılması kadar 397 Sayım ve Tesellüm Fazlaları Hesabına alacak kaydedilir.

4) Satılan veya herhangi bir nedenle başka bir yere verilen mamullerden geri alınanlar bir taraftan maliyet bedeli ile bu hesaba borç, 620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabına alacak; diğer taraftan satış bedeli 610 Satıştan İadeler Hesabına, satış bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisi 191 İndirilecek Katma Değer Vergisi Hesabına borç, bunların toplamı da tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara alacak kaydedilir.

b) Alacak

1) Satılan mamuller bir taraftan maliyet bedelleri ile bu hesaba alacak, 620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabına borç; diğer taraftan yapılan tahsilat tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç, satış bedeli 600 Brüt Satışlar grubunun ilgili hesabına, satış bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisi de 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına alacak kaydedilir.

2) Artık ve hurdaya ayrılan mamuller maliyet bedelleri ile bu hesaba alacak, 157 Diğer Stoklar Hesabına borç kaydedilir.

3) Bu hesapta kayıtlı değerlerin sayımı sonucunda tespit edilen noksanlıklar bu hesaba alacak, noksanlığın nedeninin araştırılması ve sorumluların tespiti için geçici olarak 197 Sayım ve Tesellüm Noksanları Hesabına borç kaydedilir.

4) Bu hesapta kayıtlı mamullerden işletmenin kullanımı için ayrılanlar bir taraftan maliyet bedelleri ile bu hesaba alacak, 620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabına borç; diğer taraftan rayiç değerleri üzerinden 600 Yurtiçi Satışlar Hesabına alacak, ilgili varlık hesabına borç kaydedilir.

Düzenlemeleri yer almaktadır.

Üretimde kullanılan ilk madde ve malzemelerin taşınır ve muhasebe kayıtlarına yansıtılmasına ilişkin olarak,

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 128'inci maddesinde ilk madde ve malzeme hesabına ilişkin borç ve alacak kayıtları aşağıda gösterilmiştir;

"a) Borç

1) Satın alınan veya üretilen ilk madde ve malzemeler maliyet bedelleri ile bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedilir.

2) İlk madde ve malzemelerin sayımı sonucunda ortaya çıkan fazlalıklar bu hesaba borç, fazlalığın nedeninin araştırılıp sonuçlandırılmasına kadar 397 Sayım ve Tesellüm Fazlaları Hesabına alacak kaydedilir.

3) Üretimde veya tüketimde kullanılmak üzere gider yerlerine verilen ancak, daha sonra kullanılmayarak iade edilen ilk madde ve malzemeler bu hesaba borç, 710 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Hesabına veya 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına alacak kaydedilir.

b) Alacak

1) Üretime verilen veya diğer amaçlarla kullanılan ilk madde ve malzemeler bu hesaba alacak, "7 Maliyet Hesapları" sınıfındaki ilgili grubun gider hesabına borç kaydedilir.

2) İlk madde ve malzemelerin sayımı sonucunda ortaya çıkan noksanlıklar bu hesaba alacak, noksanlığın nedeninin araştırılması ve sorumluların tespiti için geçici olarak 197 Sayım ve Tesellüm Noksanları Hesabına borç kaydedilir.

3) Artık ve hurdaya ayrılan ilk madde ve malzemeler maliyet bedelleri ile bu hesaba alacak, 157 Diğer Stoklar Hesabına borç kaydedilir.

4) Değerini tamamen yitiren ilk madde ve malzemeler bu hesaba alacak, 689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar Hesabına borç kaydedilir.

5) Satışı yapılan ilk madde ve malzemeler bir taraftan maliyet bedeli ile bu hesaba alacak, 623 Diğer Satışların Maliyeti Hesabına borç; diğer taraftan satış bedeli 600 Yurtiçi Satışlar Hesabına, satış bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisi 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına alacak, yapılan tahsilat ise tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç kaydedilir.

6) Satıcılara iade edilen ilk madde ve malzemeler kayıtlı değerleri ile bu hesaba, bu değer üzerinden ödenen katma değer vergisi 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına alacak, iade edilen ilk madde ve malzeme bedeli tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç kaydedilir."

Düzenlemeleri yer almaktadır.

Üretimde kullanılan ilk madde malzemenin ve üretilen mamullerin kayıp, kaçak veya kötüye kullanımı ile mali raporların işletmenin durumunu yansıtmasını teminen; üretilen mamullerin maliyetlerine ve satışlarına ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılması, işletmede bulunan ilk madde ve malzemelerin envanterlerinin yapılarak, taşınır ve muhasebe kayıtlarına yansıtılması gerekmektedir.

Kamu İdaresince; 2024 mali yılında DMİS sisteminin kapatılarak BKMYBS'ye (Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi) geçiş yapıldığı fakat personelin yeni sisteme entegrasyonunun tam anlamıyla sağlanamadığından kaynaklı sorunların olduğu, bu sorunun giderilmesi için 2025 mali yılı içinde yapılacak işlemlerle ilgili personele gerekli uyarıların yapıldığı ve bulgu doğrultusunda gerekli muhasebe kayıtları yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; üretilen mamuller ile üretimde kullanılan ilk madde ve malzemelerin kaydı 2025 yılında yapıldığından 2024 yılı tablolarını etkilemektedir.

BULGU 2: Mal ve Hizmet Alımlarının Parçalara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yöntemiyle Gerçekleştirilmesi

İdare tarafından, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen temel ihale usulleri ile ihale edilmesi gereken ve aynı ihale konusu iş içerisinde yer alabilecek bazı mal ve hizmet alımlarının, mevzuatta öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde parçalara bölünmek suretiyle doğrudan teminle gerçekleştirildiği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu belirtilmiştir. Anılan Kanun'un 32'nci maddesinde ise; harcama yetkililerinin, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun, tüzük ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; idarelerin bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu belirtilmiş olup söz konusu maddenin devamında ise aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işlerinin bir arada ihale edilemeyeceği ve eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un doğrudan temin başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde (2024 yılı için) büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 622.756,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlarının ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulü ile karşılanabileceği belirtilmektedir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22.5.1.2. numaralı maddesinde ise 4734 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki mal ve hizmet alımları ile

yapım işlerinin, kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle aynı Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre temini, 4734 sayılı Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğinden, bu yönde uygulamaların sorumluluk doğuracağı hususuna dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; İdari ve mali daire başkanlığının bazı benzer mal ve hizmet alımlarının, 2024 yılı içinde muhtelif zamanlarda kısımlara bölünerek, 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi uyarınca doğrudan temin usulü ile alındığı görülmüştür.

Kamu İdaresince; Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerde birim bazlı alım usulüne geçildiği, bahse konu satın alma yöntemlerinden kısımlara bölünmek suretiyle alımlar çoğunlukla ortadan kaldırıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; parasal sınırların altında kalacak şekilde, parçalara bölünmek suretiyle, doğrudan temin yoluyla gerçekleştirilen alımların ortadan kaldırılarak, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen temel ihale usulleri ile alımların yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Taşınır Ambarlarında Kayıtlara Nazaran Noksan veya Fazlalık Olması

Taşınır işlemlerine ilişkin olarak tutulan kayıtlar ile Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi İşletmesi ambarında yapılan incelemeler sonucunda, ambarda gözüken taşınır miktarı ile fiilen ambarda bulunan taşınır miktarı arasında uyumsuzluk olduğu görülmüştür.

Tablo 1: Örnekleme Yöntemiyle Yapılan Sayımda Taşınır Kayıtlarına Göre Eksiklikler ve Fazlalıklar

Stok Kodu	Stok Adı	Kayıtlara Göre Taşınır Mevcudu	Sayımda Bulunan Taşınır Mevcudu	Noksan	Fazla
MTF0040	Zeytin	2630	2680	-	50 kg
TM33268	Hot biyopsi forsepsi, Gastroskop	4	3	1 adet	
TM32017	Katater, umblical venöz 40 cm No:3,5Fr	87	93	-	6 adet
TM32018	Katater, umblical venöz 40 cm No:4,0 Fr	57	63	-	6 adet
TM3367	Stent, pigtail,plastik 10 cm*7fr	30	29	1 adet	-

TM33195	Torba, kemik iliği dondurma için	120	290	-	170 adet
TM35056	Entübasyon seti, Ritleng	104	117	-	13 adet
TM35056	Entübasyon tüpü, Silikon	66	70	-	4 adet
TBM52656	Biberon (Büyük Boy)	90	110	-	20 adet
A120	Norodol Im/IV çözelti içeren ampul 5mg/ml	1000	1440	-	440 adet
A125	Upadil 25 mg/5 ml IV enjeksiyonlu çözelti	300	520	-	220 adet
A580	Moksilox 400 mg iv sol	1320	1419	-	99 adet
P124	Fusidas 20 gr Krem	350	351	-	1 adet
T1090	Dikloron Retard 100 mg tbl	2990	3010	-	20 adet
T850	Janumet 50/1000 mg 56 tbl	952	970	-	18 adet

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ambar; kamu idarelerine ait taşınırların kullanıma verilinceye kadar veya kullanımdan iade edildiğinde muhafaza edildiği yer olarak tanımlanmıştır.

Buna göre kişilerin bizzat veya birimlerin kullanımına verilen taşınırların kesinlikle ambarlarda fiili olarak bulunmaması, bu taşınırların ilgililere Yönetmelik'in "Belge ve cetveller" başlıklı 10'uncu maddesinde sayılan belgelerle teslim edilmesi, ambarlara iade edilenlerin ise iade sonrasında ilgili kişiler üzerinden kaydının alınması gerekmektedir. Yani bu taşınırlardan fiili olarak ambarda bulunmayanların kayıtlarda "ambarda" şeklinde gözükmemesi gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 44'üncü maddesine dayanılarak hazırlanan Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; harcama yetkililerinin taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının adı geçen Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu oldukları, üçüncü fıkrasında ise kamu idarelerine ait taşınırların muhafazası ile görevli olan veya kendilerine kullanılmak üzere taşınır teslim edilen kamu görevlilerinin bu taşınırları en iyi şekilde muhafaza etmekle, gerekli bakım ve onarımını yapmak veya yaptırmakla sorumlu oldukları hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler" başlıklı 32'nci maddesinde; kamu idarelerine ait taşınırların, taşınır kayıt yetkililerinin görevlerinden ayrılmalarında, yıl sonlarında ve harcama yetkilisinin gerekli gördüğü durum ve zamanlarda sayımının yapılacağı; taşınır sayımlarının harcama yetkilisince, kendisinin veya görevlendireceği bir kişinin başkanlığında taşınır kayıt yetkilisinin de katılımıyla, en az üç kişiden oluşturulan sayım kurulu tarafından tutanakla yapılacağı belirtilmiştir.

Taşınır sayımlarının mevzuatın öngördüğü şekilde belirli zaman aralıklarında fiili olarak yapılması ve sayım sonuçlarında farklılık oluşması halinde farkların nedenlerinin araştırılarak gerekli işlemlerin gerçekleştirilmesi, tüketime verilen malzemelerin ambar çıkışlarının yapılarak kayıtlı olmayan yerlerde bu malzemelerin bekletilmesinin önlenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince; depoda fazla malzeme tespitinin yapılmış olmasının, sonradan ihtiyaç duyulduğunda malzemenin çıkışı yapılmadan tutanakla teslim edilmesinden kaynaklı olduğu, bunun dışındaki depo noksan ve fazlalıklarının ortadan kaldırılarak eşleşmenin sağlandığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; malzeme çıkışları yapıldığında gerekli kayıtların yapılması ve depodaki malzeme sayımlarının belirli aralıklarla yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

İdarede çalışmakta olan işçilerin bir kısmının yıllık izinlerinin mevzuata uygun olarak kullandırılmaması nedeniyle biriktirilen izinlerin emeklilik aşamasında toplu izin ücreti olarak ödendiği ve bu ödemelerin İdareye ek mali külfet oluşturduğu görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların hakkı olduğu, ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartlarının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" başlıklı 53'üncü maddesinde; en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verileceği ve bu izin hakkından vazgeçilemeyeceği, "Yıllık ücretli iznin uygulanması" başlıklı 56'ncı maddesinde; yıllık ücretli izin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu, "Sözleşmenin sona ermesinde izin ücreti" başlıklı 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden

kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği, “İzinlere ilişkin düzenlemeler” başlıklı 60’ıncı maddesinde; yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık izninin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği’nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu’na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun’un “Yıllık Ücretli İzin Hükümlerine Aykırılık” başlıklı 103’üncü maddesinde ise; yıllık ücretli izni bu Kanunun 56’ncı maddesine aykırı olarak bölen veya izin ücretini 57’nci maddenin üç ve dördüncü fıkralarında belirtilen usule aykırı olarak ödeyen veya eksik ödeyen veya 59’uncu maddedeki hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya 60’ıncı maddede belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde; yasa koyucunun dinlenme hakkına önem verdiği, işçinin yıllık ücretli izin hakkından vazgeçemeyeceği, işverenin de yıllık izinleri kullandırmak zorunda olduğu, emeklilik veya herhangi bir nedenle iş sözleşmesi sona ermiş olan işçinin hak kazandığı halde kullanmamış olduğu yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücret üzerinden ödeneceği, bu ücretin yüksek olması sebebiyle idarenin böyle bir ödeme yükümlülüğü altına girmemesi için izinlerin zamanında kullandırılması gerektiği, 4857 sayılı İş Kanunu’nda yer alan yıllık ücretli izin hükümlerine aykırı davranılması durumunda ise idarelerin idari para cezasıyla karşı karşıya kalacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; İdarede görev yapmakta olan işçilerden 76’sının 60 ile 90 gün arasında, 156’sının 91 ile 179 gün arasında kullanılmayan izinlerinin bulunduğu görülmüştür. Bu işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde, mevzuat hükümleri gereği; yıllık izin haklarının karşılığı işçinin son ücreti dikkate alınarak ödeneceğinden İdarenin ciddi bir ödeme yükümlülüğü altına girmesine neden olacaktır.

Kamu İdaresince; personel yetersizliğinden kaynaklı olarak yıllık izinlerin yeterince kullandırılmadığı, İş güvenliği ve hizmet sürekliliği gereklilikleri doğrultusunda ilave personel sağlanması halinde birikmiş izinlerin kullandırılacağı ve gerekli tedbirler alınacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; işçilerin yıllık izinlerinin hak kazandıkları yıl içinde kullandırılması esas olup, geçmiş yıllara ait izinlerinin ise birikmeye yol açmayacak şekilde, hizmet gereklerine göre planlanıp en kısa sürede kullandırılarak bitirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi İşletmesinde istihdam edilen temizlik işçisi şeflerine, 4857 sayılı İş Kanunu'nda azami süre olarak belirtilen yıllık 270 saati aşan sürelerde fazla çalışma yaptırıldığı görülmüştür.

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fazla çalışma ücreti" başlıklı 41'inci maddesinin sekizinci fıkrasında; fazla çalışma süreleri toplamının bir yılda 270 saatten fazla olamayacağı belirtilmiştir. Aynı Kanun'un "Çalışma süresi" başlıklı 63'üncü maddesinin son fıkrasında; çalışma sürelerine ilişkin uygulama şekillerinin, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmiştir.

İş Kanunu'na İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin "Fazla çalışmada sınır" başlıklı 5'inci maddesinde; fazla çalışma sürelerinin toplamının bir yılda 270 saatten fazla olamayacağı, bu süre sınırının, işyerlerine veya yürütülen işlere değil, işçilerin şahıslarına ilişkin olduğu belirtilmiştir.

Yine 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşin düzenlenmesine ilişkin hükümlere aykırılık" başlıklı 104'üncü maddesinde; personelini Kanun'un 63'üncü maddesinde ve Yönetmelikte belirlenen çalışma sürelerine aykırı olarak çalıştıran işveren veya işveren vekillerine idari para cezası uygulanacağı ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, İdarenin hastane temizlik işçisi şefi olarak istihdam ettiği 9 personele ilişkin fazla çalışma süresinin 4857 sayılı Kanun'da belirlenen üst limiti çok fazla aştığı diğer personellerin çoğunda kısmen aştığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince; hastanenin geniş alanda hizmet veriyor olması, günlük hasta sayısının fazla olması, hasta ve doktor başına düşen yardımcı personel sayısının az olması nedenlerinden kaynaklı olarak fazla sürelerle çalışma yaptırıldığı, 270 saat sınırına dikkat edileceği, 270 saati

aşan fazla çalışma sürelerinin 270 saate yaklaştırılması hususunda gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Hastane ve diğer döner sermaye hizmet birimlerinde çalışan işçilerin Kanunda belirtilen fazla çalışma üst limitine uygun olarak fazla çalışma yapılmasına ilişkin tedbirlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 8: Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Görev Alanına Giren Hizmetin Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesinden Hizmet Alım Sözleşmesi ile Satın Alınması

Açıköğretim Fakültesinin eğitim hizmetlerinin aksamaması için Açıköğretim Fakültesi Döner Sermaye Biriminin, Bilgisayar Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi (BAUM) Döner Sermaye Biriminden üniversite ve öğrenciler için bilişim hizmeti satın aldığı görülmüştür.

124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Bilgi İşlem Daire Başkanlığı" başlıklı 34'üncü maddesinde Daire Başkanlığının görevleri; üniversitedeki bilgi işlem sistemini işletmek, eğitim, öğretim ve araştırmalara destek olmak ile Üniversitenin ihtiyaç duyacağı diğer bilgi işlem hizmetlerini yerine getirmek olduğu olarak sayılmıştır.

Açıköğretim Fakültesi ile BAUM arasında 04.01.2021 ve 09.10.2023 tarihlerinde imzalanan "Hizmet Alım/Satım Protokolü"nün "Kapsam ve dayanak" başlıklı 2'nci maddesinde; protokolün dayanağının Kamu İhale Tebliği'nin "3.3-İdarelerin kendilerine bağlı döner sermayeden yapacakları alımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin 3'üncü bendi olduğu ifade edilmiştir.

Protokolün "Protokol kapsamında sunulacak hizmet" başlıklı 4'üncü maddesi kapsamında Açıköğretim Fakültesinin eğitim hizmetlerinin aksamaması için BAUM'un vereceği hizmetler protokol eki teknik şartnamede aşağıdaki gibi sayılmıştır.

- Ağ destek hizmeti ve ağ güvenliği.

- Sunucu hizmeti.

- Veri depolama hizmeti.

- Elektronik posta ve güvenliği hizmeti.

- Loglama hizmeti.

- Bakım destek hizmeti.

- Sunucu barındırma hizmeti.

Satın alınan hizmetlerin bedeli protokolün "Ücretlendirme" başlıklı 6'ncı maddesine göre; Açıköğretim Fakültesi tarafından her ay Üniversite Yönetim Kurulu kararında belirtilen öğrenci başına 5,00 TL, son protokolde 14,00 TL olarak BAUM'a ödenecektir.

Üniversitede 2023 yılında 09.10.2023 tarihinde imzalanan son protokole göre Ekim, Kasım ve Aralık aylarında 876.422 öğrenciye BAUM tarafından oluşturulan bilişim alt yapısı hizmeti verilmiştir. 2024 yılında da öğrencilere BAUM tarafından oluşturulan bilişim alt yapısı hizmeti verilmeye devam edilmiştir.

Atatürk Üniversitesi Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği'nin "Merkezin amacı" başlıklı 5'inci maddesinde; söz konusu merkezin bilişim sistemleri alanına giren her konuda Üniversitenin akademik ve idari birimlerinin gereksinim duyduğu her türlü alt yapı, donanım, yazılım, proje hizmetlerinin ve bunların uygulama çalışmalarının etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, disiplinler arası araştırmalar yapmak gibi amaçla kurulduğu belirtilmiştir.

Bu çerçeveden bakıldığında, Merkezin ve Üniversite Bilgi İşlem Daire Başkanlığının görevleri örtüşmekte ve Açıköğretim Fakültesine söz konusu protokol çerçevesinde sunulan hizmetlerin Üniversitenin asli ve sürekli görevleri arasında olduğu görülmektedir. Her ne kadar ilgili Daire Başkanlığı gerek çağın gereklerine uygun alt yapı gerekse insan kaynakları açısından yeterli kapasiteye sahip olmasa da bu durumun 124 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile verilen görevleri yapmasına engel teşkil etmemesi gerekir. Açıköğretim Fakültesi bulunan Üniversitenin ihtiyaçları bütçesine konulacak ödeneklerle karşılanmalıdır. Nasıl ki örgün öğretimde okuyan öğrenciler için ilgili Daire Başkanlığı gerekli hizmeti veriyor ise açık ve uzaktan öğretimde de öğrenci işleri için gerekli alt yapı ve insan kaynaklarının mevzuatının öngördüğü şekilde güçlendirilmesi gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Geçici 11'inci maddesine göre döner sermaye işletmelerinin bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve muhasebesi ile kontrol ve denetimi Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürürlüğe konulan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmektedir. Bu Yönetmelik'te

döner sermaye işletmesi, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerin sürdürülebilmesi için, kamu idaresine bağlı olarak kurulmuş işletmeler olarak tanımlanmıştır. BAUM biriminin yukarıda belirtilen protokol kapsamında sunduğunu hizmetler bu tanıma uygun değildir. Zira verdiği hizmet, üniversitenin asli ve sürekli görevleri arasında yer alan öğrenci işleri ile ilgilidir. Dolayısıyla BAUM'un bu faaliyetleri kapsamında döner sermaye geliri elde etmesi de mümkün değildir.

Üniversitenin asli ve sürekli görevleri arasında yer alan öğrenci işleri ile ilgili hizmetin 124 sayılı Kararname kapsamında Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve BAUM tarafından karşılanması gerekirken, döner sermaye faaliyeti gibi değerlendirilip Açıköğretim Fakültesine hizmet karşılığı fiyatlandırılmasının mümkün olmadığı düşünülmektedir.

Kamu İdaresince, Açıköğretim Fakültesi öğrencilerine yönelik bilişim hizmetlerinin Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından karşılanmasının mümkün olmadığı, özellikle açık ve uzaktan eğitim alanında dijitalleşmenin boyutu, personel sayısı ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle bu hizmetlerin Bilgisayar Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi (BAUM) tarafından verildiği, BAUM'un faaliyet alanlarını belirleyen yönetmelikte, bilişim altyapısı, yazılım, donanım, sistem güvenliği, e-üniversite projeleri ve benzeri konularda hizmet verme yetkisinin bulunduğu, Üniversitenin dijitalleşme oranının %90'lara ulaştığı, açıköğretim öğrenci sayısının yüksek olduğu ve Bilgi İşlem Dairesinin bu kapsamda hizmet veremeyecek durumda olduğu öne sürülmüş ve bu gerekçelerle, BAUM ile protokol imzalanarak her öğrenci başına aylık 14 TL ödeme yapıldığı belirtilmiştir.

Ancak; 124 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bilgi İşlem Daire Başkanlıklarına verilen görevler doğrultusunda, öğrenci işleri ve üniversitenin bilgi işlem hizmetleri kamu hizmeti niteliğinde, asli ve sürekli görevlerdendir. 5018 sayılı Kanun ve buna bağlı yürürlükteki yönetmeliklere göre, döner sermaye birimlerinin faaliyet alanları sadece genel idare esaslarına göre yürütülemeyen hizmetlerle sınırlıdır. Ancak öğrenci kayıt, e-posta, sunucu, loglama gibi bilişim hizmetleri, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından yerine getirilmesi gereken asli hizmetlerdir.

İdarenin altyapı ve personel eksikliği gerekçesiyle bu hizmetleri döner sermaye kapsamında fiyatlandırılması, hem 124 sayılı KHK'ya hem de 5018 sayılı Kanun'daki "asli ve

sürekli hizmetler için döner sermaye gelir elde edilemeyeceği" düzenlemesine aykırılık oluşturmaktadır.

Sonuç olarak; BAUM tarafından verilen hizmetlerin döner sermaye faaliyeti kapsamında fiyatlandırılmasının mevzuata uygun olmadığı, Üniversitenin asli ve sürekli görevleri arasında yer alan öğrenci işleri ile ilgili hizmetin 124 sayılı Kararname kapsamında Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve BAUM tarafından karşılanması gerektiği, bu yönde personel ve altyapı ihtiyacının idarece planlanmasının zorunlu olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 9: Sağlık Uygulama Tebliği Kodu Olmayan Ürünlerin Satın Alınması

Hastanenin satın alımlarının incelenmesi neticesinde; SUT kodu olmayan toplam 8411 adet ürünün satın alındığı dolayısıyla bu ürünlerin tutarının tamamı SGK bütçesinden değil hastane bütçesinden karşılandığı görülmüştür. SUT kodu olmayıp satın alınan ürünlerin çoğunun piyasada ikame ürünlerinin olduğu Kurumun ilgili birimlerinden öğrenilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; "Tebliğin amacı (bundan sonra SUT olarak ifade edilecektir); sağlık yardımları Sosyal Güvenlik Kurumunca (bundan sonra Kurum olarak ifade edilecektir) karşılanan ve kapsam maddesinde tanımlanan kişilerin, (Ek ibare:RG-18/2/2017-29983) (80) sağlıklı kalmalarını, hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını, iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla Kurumca finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri, yol, gündelik ve refakatçi giderlerinden yararlanma esas ve usulleri ile bu hizmetlere ilişkin Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonunca belirlenen Kurumca ödenecek bedellerin bildirilmesidir." Denilmektedir.

Aynı tebliğin "Kapsam" başlıklı 3'üncü maddesi, Tıp Fakülteleri Bulunan Devlet Üniversiteleri Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezlerini üçüncü basamak resmi sağlık hizmeti sunucuları olarak kategorize etmiştir.

Aynı tebliğin "Tıbbi malzeme ödeme esasları" başlıklı 3.2'nci maddesinde;

"(1) SUT eki listelerde yer alan tıbbi malzemelerin temin edilmesi halinde, bu listelerdeki birim fiyatlar, sağlık hizmeti sunucuları tarafından hangi fiyatlara temin edildiğine bakılmaksızın geri ödemede esas alınacak olan fiyatlardır. Bu fiyatlara Kurum bilgi işlem sistemi tarafından %12 işletme gideri ilave edilir. Kurum tarafından SUT eki listelerde yer

almayan tıbbi malzemeler için sözleşme yapılarak bedeli karşılanan tıbbi malzemelerin geri ödemede esas alınacak fiyatları ise sözleşmede belirtilen fiyatlar olup; sözleşmede yer alan bu fiyatları aşmamak üzere Kuruma fatura edilir.

(2) SUT eki listelerde yer almayan tıbbi malzemelerin fatura edilmesi halinde bedelleri Kurumca karşılanmaz. Ancak, alım tarihi ve/veya 4734 sayılı Kanun kapsamında kesinleşen ihale karar tarihi 1/10/2014 tarihinden önce olmak kaydıyla, SUT eki EK-3/A listesi kapsamında değerlendirilecek ürünler için 1/7/2015 tarihine kadar bu şart aranmaz. Bu kapsamda değerlendirilmekle birlikte SUT eki EK-3/A listesinde tanımlanmayan tıbbi malzemeler alış fiyatı ile fatura edilir, alış fiyatının üzerine Kurum bilgi işlem sistemi tarafından %15 işletme gideri ile Hazine kesintisi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kesintisi ilave edilerek bedelleri Kurumca karşılanır.”

Denilmektedir.

Kamu İdaresince, ürünlerin SUT koduna sahip olmadığını ve dolayısıyla SGK tarafından karşılanmadığını, hastanenin hizmet sunumunun sürekliliğini sağlamak adına acil ve zorunlu ihtiyaçlar kapsamında bu alımların yapıldığını, söz konusu malzemeler için SUT kodu olup olmadığının tespitinin teknik bir konu olduğunu, piyasa koşulları ve tedarik süresi gibi etkenler dikkate alınarak bu malzemelerin satın alındığını belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Bisturi ucu, eldiven, aspiratör ucu, disposable kep/maske vb. malzemeler, Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) eki listelerde tanımlı olan SGK tarafından karşılanan ürünler kapsamındadır. Sağlık Uygulama Tebliği'nin eki listelerde yer alan ürünlerin, “serbest kodsuz malzeme” kapsamında Medula sistemine girilmesi halinde bedellerinin Kurumca karşılanmayacağı da açıkça belirtilmiştir.

Söz konusu alımlar, Sağlık Uygulama Tebliğinin eki listelerinde yer alan malzemeler olmadığından tamamı Kurum bütçesinden karşılanmıştır. Hastane tıbbı malzeme satın alımlarına ilişkin teknik şartnamelerinin ikame ürünleri de kapsayacak şekilde yapılması, Kurum bütçesinin daha etkin ve verimli kullanılması için SUT kodu olan ürünlerin alımına öncelik verilmesi hususunda gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 10: Tıbbi Cihaz Onarımlarında Kusur Araştırması Yapılmadan Maliyetlerin Doğrudan Kurum Bütçesinden Karşılanması

Tıbbi cihazların onarımlarının, arızaların nedenleri ve personelin kusuru araştırılmadan bakım onarım ihalesi kapsamında yapıldığı dolayısıyla doğrudan Kurum bütçesinden karşılandığı tespit edilmiştir.

Kusur, genel anlamda bir kişinin, görevini yerine getirirken gerekli dikkat ve özeni göstermemesi veya hatalı bir işlem yapması sonucu ortaya çıkar. Kamu zararı; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır. Kamu görevlilerinin mali sorumluluğu, bu tür davranışlar sonucunda ortaya çıkar. Tıbbi cihazların onarımları, arızaların nedenleri ve personelin kusuru araştırılmadan bakım onarım ihalesi kapsamında yapıldığından kasıt, kusur ve ihmal tespiti de yapılamamıştır.

Tıbbi cihazların onarımları ile ilgili olarak, her durumda öncelikle cihazın arızasının nedeni ve personelin kusuru araştırılmalı; eğer personelin kusuru tespit edilirse, onarım maliyetlerinin personele rücu edilmesi sağlanmalıdır. Kusur araştırması yapılmadan doğrudan Kurum bütçesinden onarım harcaması yapılması Kamu kaynağında eksilmeye neden olmaktadır.

Kamu idaresince; tıbbi cihaz hasarlarına ilişkin olarak personelin kasıt kusur ihmalin olup olmadığı hususunda soruşturmaların yapıldığı, 2024 yılında 4 adet soruşturmanın yapıldığı, hurdaya ayrılan cihazlar bakımından herhangi bir kasıt kusur ve ihmal tespit edilmediği, tıbbi cihazların kullanımı ile alakalı gerekli hassasiyetin gösterilerek önlemlerin yönetim tarafından alınması hususunda ilgili birimlere bilgilendirmelerin yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 yılı ve öncesine ait tıbbi cihaz hasarlarına ilişkin olarak personelin kasıt kusur ve ihmalleri olup olmadığı araştırılmadan bu cihazların onarımlarının yapıldığı, ilgili ödemelerin döner sermaye biriminin bütçesinden ödendiği görülmüş olup bu husus hastane yönetimine bildirilmiştir. Tıbbi cihaz onarım süreçleri ve personel sorumlulukları ile ilgili olarak Kurum içi prosedürlerin güçlendirilmesi, sorumluluk çalışmaların yapılması ve bundan sonraki işlemlerde gerekli mekanizmalarının etkin hale getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 11: Personele Kredi Mahiyetinde Avans Kullandırılması

Açıköğretim döner sermaye birimi avans ödemelerine bakıldığında; Avans ödemelerinin toplu olarak bir hocanın hesabına yatırıldığı ve o hesaptan mahsuplaşma işlemlerinin yapıldığı görülmüştür.

2024 yılı içerisinde tek kişinin hesabına 7 kerede toplamda 1.578.164,80 TL avans yatırılmıştır. Kullanılan avansların; geri ödemeleri incelendiğinde amacından saptığı ve mahiyeti itibarıyla sıfır faizli krediye dönüştüğü, iş ve geçici görev yolluğu olarak ödenen avansların takibinin düzgün şekilde yapılmadığı görülmüştür.

1 sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin C – Hesap Planı Açıklamaları bölümünde 19 Diğer Dönen Varlıklar Hesap Grubunun altında yer alan 195 İş Avansları Hesabı "İşletme adına mal ve hizmet satın alacak, işletme adına bir kısım gider ve ödemeleri yapacak personel ve personel dışındaki kişilere verilen iş avanslarının izlendiği hesaptır." şeklinde tanımlanmış, hesabın işleyişine ilişkin olarak "Avans verildiğinde bu hesaba borç; avans alanın ibraz ettiği harcama veya ödeme belgelerine dayanılarak ilgili hesapların borcu karşılığında, bu hesaba alacak kaydedilir." denilmiştir. Aynı bölümde 196 Personel Avansları Hesabı "Personel ve işçilere maaş, ücret ve yolluklarına mahsuben önceden ödenen avansların izlendiği hesaptır." şeklinde tanımlanmış, hesabın işleyişi ise "Yapılan ödemeler bu hesaba borç; nakden iadeler ile istihkaklardan kesilen tutarlar ve tevdi edilen belgeler tutarı alacak kaydedilir." şeklinde düzenlenmiştir.

Tebliğ'de düzenlendiği üzere personele ve personel dışındaki kişilere mal ve hizmet satın alınması için verilen iş avanslarının 195 İş Avansları Hesabına borç kaydedilerek ödenmesi, avans alan tarafından ibraz edilen harcama belgelerine istinaden hesaba yapılacak alacak kayıtları ile kapatılması, personele maaş, ücret ve yolluklarına mahsuben verilen avansların ise 196 Personel Avansları Hesabına borç kaydedilerek ödenmesi, nakden yapılan geri ödemelere, istihkaktan kesilen tutarlara ve ibraz edilen belge tutarlarına istinaden hesaba yapılacak alacak kayıtları ile de avans ödemelerinin kapatılması gerekmektedir.

Açık öğretim döner sermayesine ait banka hesap ekstreleri incelendiğinde tek bir personele muhtelif tarihlerde avans ödemesi yapıldığı, avansların mahiyeti itibarıyla kullanım amacından saparak sıfır faizli krediye dönüştüğü ve personele iş ve geçici görev yolluğu olarak ödenen avansların takibinin düzgün şekilde yapılmadığı görülmüştür.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle personele yapılacak her türlü avans ödemesinin muhasebe kayıtlarına alınması, personele yapılacak avans ödemelerinin amacından saptırılarak krediye dönüştürülmemesi gerekli çalışmaların yapılması gerekir.

Kamu İdaresince; ilgili mutemede kamu avans kartının çıkarıldığı ve işlemlerin kamu avans kartı ile gerçekleştirilmesinin sağlandığı, rektörlük makamının talimatı üzerine döner sermaye işletme müdürlüğü tarafından bahse konu avansların mahsup süreçleri ile ilgili gerekli incelemelerin başlatıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; inceleme sürecinin takip edilmesi ve sürece göre gerekli işlemlerin tesis edilmesi gerekmektedir.

BULGU 12: Muayenelerin Asistanların Yapmasına Rağmen Muayene Bireysel Katkı Puanlarının Doktor Öğretim Üyelerine Verilmesi

Üniversite hastanesindeki bazı kliniklerde asistanların muayene yaptığı ancak bu muayenelere ait döner sermaye gelirlerinin, ilgili doktor öğretim üyesine aktarıldığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre asistanlar, A ve E puanı üzerinden döner sermaye teşvik ek ödemesi almaktadırlar. Öğretim üye ve görevlileri ise A + [(B1+B2+B3) x KK1 + (C x KK2)] + D + E puanları üzerinden teşvik ek ödemesi almaktadırlar. (B) Bireysel gelir getirici faaliyet puanı; Kurum içinde bireysel gelir getirici faaliyetlerden dolayı alınan mesai içi (B1), mesai dışı ilave ücret alınmayan (B2) ve mesai dışı ilave ücret alınan (B3) puanlarının toplamından oluşan puandır. Her bir döner sermaye birimi için Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan Gelir Getirici Faaliyet Cetveline göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanlar kullanılarak hesaplanır.

Denetim süresince, asistanların kliniklerde hasta muayenelerin önemli bir kısmını gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Ancak, asistanların muayene işlemleri sonucunda elde edilen bireysel gelir getirici faaliyet puanlarının (B puanı) hastane kliniklerinde kayıtlı öğretim üyelerine verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca bazı doktor öğretim üyelerinin ücretli muayene yaptıkları dakikada poliklinikte hasta muayenesinde oldukları sistem üzerinden görülmüştür.

Kliniklerde, doktor öğretim üyelerinin muayene yapmamış olmalarına rağmen döner sermaye teşvik ek ödemesinde ilgili akademik personele kurumsal katkı puanı, eğitim-öğretim

faaliyeti puanı, bilimsel faaliyet puanı, özel muayeden kaynaklı bireysel gelir getirici faaliyet puanı verilmesinin yanında, kliniklerde muayene yapmış olmalarından kaynaklı bireysel katkı puanları verilmesi Yönetmelik hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

Doktor öğretim üyelerinin döner sermaye gelirlerinden haksız şekilde faydalanmalarının ortadan kaldırılması ve bu hususa ilişkin olarak gerekli tedbirlerin alınması.

Kamu İdaresince; araştırma görevlilerinin eğitim sürecinde hasta üzerinde deneyim kazanmalarının gerekli olduğu, bu işlemler sırasında bir öğretim üyesinin poliklinik nöbetçisi olarak görev yaptığı ve yapılan işlemleri denetlediği bu nedenle, asistanlarca yapılan hizmetlerin puanlarının nöbetçi öğretim üyesine kaydedildiği, öğretim üyelerinin teşvik ödemelerinde yaşanacak kayıpların aidiyet duygusunu zedeleyerek özel sektöre geçişi hızlandıracağı, bunun da sağlık ve eğitim hizmetlerinde aksamalara neden olabileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Hastanedeki bazı kliniklerde asistanların muayene yaptığı, ancak bu hizmetlere ait döner sermaye gelirlerinin ilgili doktor öğretim üyelerine aktarıldığı kabul edilmiştir. Kliniklerde fiilen muayeneleri gerçekleştiren asistanların hizmet puanlarının başka kişilere yazılması uygulamasının Yönetmelik hükümleriyle bağdaşmadığı, bu durumun gelir dağılımında adaletsizlik yarattığı, ayrıca kamu kaynaklarının etkin ve hakkaniyetli kullanımını zedelediği değerlendirilmektedir. Bu nedenle İdare tarafından sunulan gerekçeler yerinde bulunmamış olup, bulguda belirtilen uygulamanın mevzuata uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Görev Alanına Giren Hizmetin Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesinden Hizmet Alım Sözleşmesi ile Satın Alınması	2023	Yerine Getirilmedi	Konu, yerine getirilmediğinden 2024 yılı raporunda yeniden yer verilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 424 | **ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.162.684.519,88
10	**Hazır Değerler**	29.653.664,90
100	KASA HESABI	2.470,58
102	BANKA HESABI	5.669.695,95
104	PROJE ÖZEL HESABI	23.977.656,52
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	3.841,85
12	**Faaliyet Alacakları**	571.350.784,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	571.315.523,60
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.425,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	33.835,40
13	**Kurum Alacakları**	320.673.498,25
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	320.673.498,25
14	**Diğer Alacaklar**	6.504.430,52
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.504.430,52
15	Stoklar	29.685.705,86
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	29.685.705,86
16	**Ön Ödemeler**	204.816.436,35
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	204.816.436,35
2	DURAN VARLIKLAR	405.277.188,54
24	**Mali Duran Varlıklar**	17.837.505,79
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	16.650.189,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.187.316,79
25	**Maddi Duran Varlıklar**	387.439.682,75
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	203.993,40
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	17.566.140,00
252	BİNALAR HESABI	463.251.719,17
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	864.844.321,07
254	TAŞITLAR HESABI	11.385.792,36
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	335.778.783,49
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.455.215.214,82
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	149.624.148,08
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	24.016.792,55
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-24.016.792,55

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	136.220.599,44
32	**Faaliyet Borçları**	36.092.976,41
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	36.092.976,41
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	12.701.143,19
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.890.255,31
333	EMANETLER HESABI	9.810.887,88
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	81.102.096,26
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	42.885.088,85
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	20.706.833,71
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.085.630,42
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	16.424.543,28
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	6.324.383,58
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	6.324.383,58
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	576.155.541,43
43	**Diğer Borçlar**	2.002,79
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.002,79
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	576.153.538,64
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	576.153.538,64
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	855.585.567,55
50	**Net Değer**	273.342.067,45
500	NET DEĞER HESABI	273.342.067,45
51	**Değer Hareketleri**	176.012,51
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	176.012,51
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	8.308.514.363,73
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.308.514.363,73
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-7.909.478.088,51
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-7.909.478.088,51
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	183.031.212,37
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.604.268.093,22
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-7.421.236.880,85

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 1.567.961.708,42

PASİF TOPLAMI 1.567.961.708,42

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	46.426.012,41
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	46.426.012,41
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	8.585.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	8.585.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.096.933,24
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.096.933,24
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	23.189.502,16
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	23.189.502,16
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.979.439,13
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.979.439,13
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	603.525,50
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	603.525,50

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 424 **Adı : ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	7.713.676.535,69
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.879.601.139,75
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	569.035.348,18
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	783.183.073,81
630	05	Cari Transferler	651.485.527,32
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.180.518,27
630	13	Amortisman Giderleri	204.408.609,59
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	65.080.461,01
630	15	Karşılık Giderleri	498.668.656,54
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	369.884,08
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	172.010,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	12.570.786,42
630	99	Diğer Giderler	47.920.520,72

GİDERLER TOPLAMI (A) **7.713.676.535,69**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	7.797.261.666,17
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	182.600.785,56
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	7.193.920.459,39
600	05	Diğer Gelirler	415.817.937,37
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	4.888.353,45
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	34.130,40

GELİRLER TOPLAMI (B) **7.797.261.666,17**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	11.184.655,70
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.771.833,95
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	8.161.096,77
610	05	Diğer Gelirler	251.724,98

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **11.184.655,70**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **7.786.077.010,47**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **110.630.737,59**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **183.031.212,37**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**7.713.676.535,69**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**7.797.261.666,17**	**NET GELİR (D=B-C)**	**7.786.077.010,47**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**11.184.655,70**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**183.031.212,37**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8424 **ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	976.914.883,49
10	**HAZIR DEĞERLER**	515.394.178,68
102	BANKALAR HESABI	515.394.178,68
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	80.725.340,49
120	ALICILAR HESABI	52.547.672,86
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	27.566.456,81
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	42.643,65
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	568.567,17
13	**DİĞER ALACAKLAR**	1.416.055,33
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	379.239,01
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.036.816,32
15	STOKLAR	361.207.299,17
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	358.574.648,66
152	MAMULLER HESABI	567.424,03
153	TİCARİ MALLAR HESABI	67.602,08
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.997.624,40
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	4.364.516,20
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	4.364.516,20
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	13.807.493,62
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	13.324.537,43
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	467.223,20
195	İŞ AVANSLARI HESABI	6.537,60
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	9.195,39
2	DURAN VARLIKLAR	40.929.666,23
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	65.369,97
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	65.369,97
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	38.528.836,07
252	BİNALAR HESABI	638.826,69
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	11.858.875,90
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	9.480.812,97
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	16.550.320,51
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	1.144.382,00
260	HAKLAR HESABI	6.414.951,97
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.270.569,97
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	1.191.078,19
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	1.191.078,19

AKTİF TOPLAMI 1.017.844.549,72

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	622.405.557,99
32	**TİCARİ BORÇLAR**	384.539.375,08
320	SATICILAR HESABI	381.734.112,12
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.805.262,96
33	**DİĞER BORÇLAR**	21.749.410,12
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	19.825.628,86
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.923.781,26
34	ALINAN AVANSLAR	100.800,00
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	100.800,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	195.227.702,34
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	78.218.436,44
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	68.137.338,25
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	47.332.157,48
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	158.244,80
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.381.525,37
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	20.788.270,45
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	64.221,32
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-668.276,05
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	21.392.325,18
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	127.090.457,82
42	**TİCARİ BORÇLAR**	387.611,16
420	SATICILAR HESABI	387.611,16
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	126.702.846,66
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	126.702.846,66
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	268.348.533,91
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	191.054,70
500	SERMAYE HESABI	1.186.166,79
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-995.112,09
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	701.339.908,46
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	701.339.908,46
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-674.261.815,77
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-674.261.815,77
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	241.079.386,52
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	246.929.109,33
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-5.849.722,81

PASİF TOPLAMI 1.017.844.549,72

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	55.123.522,14
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	55.123.522,14
940	DEMİRBAŞ GİDERLERİ HESABI	740.889,35
941	DEMİRBAŞ GİDERLERİ ALACAKLI HESABI	740.889,35
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	667.342.685,57
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	667.342.685,57
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	5.101.644,23
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	5.101.644,23

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8424 **ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	4.972.895.773,82
1- Yurtiçi Satışlar	3.809.199.754,80
2- Yurtdışı Satışlar	9.032.289,10
3- Diğer Gelirler	1.154.663.729,92
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	37.781.262,76
1- Satıştan İadeler (-)	7.415.107,43
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	30.366.155,33
C- NET SATIŞLAR	4.935.114.511,06
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.413.083.639,02
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	18.737.315,62
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.392.546.745,83
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	1.799.577,57
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	3.522.030.872,04
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.407.449.842,77
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	9.343,42
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.407.440.499,35
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	114.581.029,27
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	125.556.157,74
3- Faiz Gelirleri	119.080.160,67
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	6.475.997,07
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	240.137.186,01
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.006.423,03
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	1.006.423,03
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1,20
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1,20
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	241.143.607,84
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	64.221,32
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	241.079.386,52

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

CVE : Common Vulnerabilities and Exposures (Yaygın Güvenlik Açıkları ve Etkilenmeler)

IIS : Internet Information Services (Microsoft Web Sunucusu Yazılımı)

IP : Internet Protocol (İnternet Protokolü)

jQuery: JavaScript Query (JavaScript kütüphanesi)

KVKK: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

RCE : Remote Code Execution (Uzaktan Kod Çalıştırma)

XSS : Cross-Site Scripting (Siteler Arası Betik Çalıştırma)

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

2. Yapım İşlerinin Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemi İle Alınması

3. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

4. İktisadi İşletme Tarafından Kamu İhale Mevzuatı Hükümleri Gözetilmeden Bina İnşaatı Yaptırılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi 03.07.1992 tarihli 3837 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin değiştirilerek kabulüne dair 2809 sayılı Kanun ile 78 ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'lerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uyarınca 1992 yılında kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Aydın Adnan Menderes Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta,

idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör, Cumhurbaşkanı tarafından dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 21 fakülte, 1 yüksekokul, 1 devlet konservatuvarı, 3 enstitü, 19 meslek yüksekokulu ve 32 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	476	66	542
Doçent	264	110	374
Doktor öğretim üyesi	356	256	612
Öğretim görevlisi	398	115	513
Araştırma görevlisi	325	198	523
Toplam	**1.819**	**745**	**2.564**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	556	319	875
Sağlık	856	385	1241
Avukatlık	5	3	8
Eğitim-öğretim	3	2	5
Teknik	1	2	3
Yardımcı	113	77	190
Sözleşmeli	121	20	141
İşçi	328	32	360
Toplam	1080	14	1094
	3.063	**854**	**3.917**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4882'dir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Merkezi Yönetim

Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	3.096.056.260	3.017.926.281	97,48
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	376.131.000	361.429.629	96,09
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	367.615.790	309.918.140	84,30
05 Cari Transferler	492.574.000	482.776.645	98,01
06 Sermaye Giderleri	406.172.563	347.320.016	85,51
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**4.738.549.613**	**4.519.370.711**	**95,37**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.314.808.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 423.741.613,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 4.738.549.613,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,37'si olan 4.519.370.711,00 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri 4.519.370.711,00 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçenin %95,37' si kullanılmıştır. Personel giderlerinde 3.096.056.260,00 TL ödeneğin 3.017.926.281,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 376.131.000,00 TL ödeneğin 361.429.629,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 367.615.790,00 TL ödeneğin 309.918.140,00 TL'si, cari transferlerde 492.574.000,00 TL ödeneğin 482.776.645,00 TL'si, sermaye giderlerinde 406.172.563,00 TL ödeneğin 347.320.016,00 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 31.928.815,00 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	**Gerçekleşen (TL)**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	41.721.000	69.796.234	167,29
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.166.253.000	4.205.731.540	100,95

Diğer Gelirler	106.834.000	167.926.151	157,18
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam	**4.314.808.000**	**4.443.453.925**	**102,98**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	783.509	0
Net Toplam	**4.314.808.000**	**4.442.670.416**	**102,96**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.314.808.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.443.453.925,00 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 4.773.341.085,00 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 783.509,00 TL ve faaliyet gideri 4.574.186.974,00 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.055.396.700,00 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.993.094.836,00 TL, gider toplamı 3.158.140.871,00 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 165.046.034,00 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 103.508.367,00 TL, gider toplamı 87.868.044,00 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 15.640.323,00 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 30 Haziran 2016 tarih ve 9108 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2016 tarih 8800 sayılı karar ile kurulan Adnan Menderes Teknoloji Geliştirme AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 2.000.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim

Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterli değildir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası ve hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Dolayısıyla risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. Ancak süreçlerin güncellenmesi gerektiği düşünülmektedir. Yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol

sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların hepsi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversite bünyesinde istihdam edilen işçilerin yıllık izinlerinin düzenli olarak kullandırılmadığı görülmüştür.

Anayasanın 50'nci maddesinde, dinlenmenin çalışanların bir hakkı olduğu ve bu hakların kullanımının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği, 56'ncı maddesinde yılık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde yıllık iznin işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu, 59'uncu maddesinde ise iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde; işverenlerin 15'inci maddede belirtilen izin kurulu veya 18'inci maddeye dayanılarak kurul yerine geçenlere danışmak suretiyle yürütülen işlerin niteliğine göre ücretli izinlerin her yılın belli bir döneminde veya dönemlerinde verileceğini tayin edebileceği belirtilmiştir. Bahsedilen Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde, işverenin nisan ayı ile ekim ayı sonu arasındaki süre içinde işçilerin tümüne veya bir kısmına toplu izin uygulayabileceği ile ilgili düzenleme yer almaktadır.

Ayrıca 2021/14 sayılı tasarruf tedbirlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde, 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, ilgili yıl içerisinde kullandırılacağı, ayrıca, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacağı belirtilmiştir.

Kullanılmayan izinler; işçi emekli olduğunda veya iş sözleşmesi son bulduğunda ücrete dönüşmektedir. Ödeme son ücret üzerinden yapılacağından, işçinin eline çok yüksek miktar geçebilmektedir. Bu nedenle, işçiler emekli olunca kullanmadığı izinlerin de parasını alacağı için, izin kullanmamakta, idare de buna izin vermektedir. Kurumun mali yükünü ileriki dönemlerde arttıracak olan bu uygulamanın, gerek Anayasa'ya gerekse İş Kanunu'nun emredici düzenlemelerine aykırılık oluşturduğu açıktır.

Yapılan incelemelerde Üniversitede görevli 46 işçinin 3 yıl ve üzeri kullanılmayan izin sürelerinin bulunduğu görülmektedir. Üniversite bünyesinde çalışan işçilerin izinlerinin

yukarıdaki hükümlere istinaden belli bir dönem belirlenerek kullandırılmaması, izinlerin birikmesine yol açmaktadır. Biriken bu izinler gelecekte işçilerin emekli olması veya iş sözleşmesinin son bulması durumunda işçilerin son ücreti esas alınarak hesaplanacak toplu izin ücreti ödemelerine dönüşeceğinden Üniversitenin bir mali yük ile karşı karşıya kalması riskini doğuracaktır.

Yukarıda yer verilen tespitlere istinaden idare tarafından verilen cevapta; 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi olarak çalışmakta olan 4-D sürekli işçilerin yıllık izinlerinin hak edilen yıl içerisinde kullandırılması ve geçmiş yıllara ait izinlerin birikmeye yol açmayacak şekilde, hizmet gereklerine göre izinlerin planlanıp kullandırılması hususunda tüm harcama birimlerine yazı yazıldığı, üniversitenin ziraat fakültesinde ise ürün yetiştiricilik faaliyetleri Nisan-Eylül ayları arasında devam ettiğinden işçilerin çalışmaları yoğun bir şekilde sürdüğü dolayısıyla büyükbaş ve küçükbaş hayvan bakım işleri ise belirli işçilerce yerine getirildiğinden dolayı işçilere izin kullandırılması konusunda zaman zaman aksaklıkların yaşanabildiği, söz konusu durumlar ile ilgili gerekli tüm planlamalar yapılarak işçilere hak hazanmış oldukları yıllık izinlerin kullandırılması ile alakalı sürecim hassasiyetle takip edilmeye devam edileceği beyan edilmiştir.

Bu itibarla bulgunun esasını teşkil eden hususa idarece iştirak edilmekte olup işçilerin yıllık izinlerinin hak kazandıkları yıl içinde kullandırılması esastır. Geçmiş yıllara ait izinlerinin ise birikmeye yol açmayacak şekilde, hizmet gereklerine göre planlanıp en kısa sürede kullandırılarak bitirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Yapım İşlerinin Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemi İle Alınması

Üniversite tarafından gerçekleştirilen bazı yapım işlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen temel ihale usulleri kullanılmaksızın parçalara bölünerek doğrudan temin ile yaptırıldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Harcama Talimatı ve Sorumluluk" başlıklı 32'nci maddesinde; harcama yetkililerinin, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, Kanun ve diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından ve bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken diğer işlemlerden sorumlu oldukları belirtilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; idareler bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarda ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu oldukları belirtilmiş, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği ifade edilmiştir.

Doğrudan temin yöntemiyle yapılacak alımlara ilişkin tebliğiin 14'üncü maddesinde,

"Parasal limitler kapsamında yapılacak alımlar ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak alımlar

MADDE 14- (1) Kurum tarafından her yıl güncellenen parasal limitleri aşmayan mal ve hizmet alımları ve yapım işleri ile temsil ağırlama faaliyetleri için yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin mal ve hizmet alımları Kanunun 22' nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında yapılabilir.

(2) İşin niteliğine göre idareler yapacakları günlük ve küçük ölçekli alımlar için genel bir onay belgesi düzenleyebilecekleri gibi her bir alım için ayrı onay belgesi de düzenleyebilirler. İlgili mevzuatı çerçevesinde düzenlenmesi gerekli olan harcama belgeleri onay belgesine eklenir.

(3) Parasal limitler dâhilinde yapılacak alımlarda, piyasada yapılan fiyat araştırması sonucunda bu limitlerin aşılacağının tespit edilmesi halinde, ihtiyacın Kanunun ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerekir.

(4) Kanunun 18' inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçlar, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemez.

(5) Alım yapacak idarenin tabi olduğu parasal limit, idarenin büyükşehir belediyesi mücavir alan sınırları içerisinde bulunup bulunmadığına göre belirlenir. Ancak, büyükşehir belediyesi mücavir alan sınırları içerisindeki bir idarenin, büyükşehir belediyesi mücavir alan sınırları dışında olan başka bir idare adına alım yapması durumunda, adına alım yapılan idareler için belirlenen parasal limit uygulanır.

(6) İdarelerce işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, ordu evi, askeri gazino, misafirhane, çocuk bakımevi, kreş, spor tesisi, kantin ve benzeri sosyal tesisler tarafından, bu tesislerden

yararlananların tercihine göre satılmak üzere Kanunun 22' nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında yapılacak mamul mal alımlarında, marka belirtilmeden yararlananların tercihinin karşılanamayacağı hallerde, marka belirtilmek suretiyle alım yapılabilir," denilmektedir.

Hem Kanun hem Genel Tebliğ uyarınca, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki mal, hizmet ve yapım işlerinin kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle doğrudan temin ile karşılanması Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmekte olup bu yönde uygulamaların sorumluluk doğuracağı da Genel Tebliğ de ayrıca belirtilmiştir.

Tarih olarak birbirine yakın ve nitelik olarak da birbirine benzer yapım işlerinin doğrudan temin şeklinde ayrı ayrı yaptırıldığı görülmektedir. Örnek olarak Şubat ayı içerisinde doğrudan temin şeklinde yaptırılan yapım İşleri kapsamında yapılan bazı işler iş kalemleri olarak incelendiğinde;

13.02.2024 tarihinde 10 gün süre ve 425.000,00 TL bedelle sözleşme düzenlenen "Aydın ADÜ Gençlik Merkezi, Personel Yemekhanesi, Varyant Yolu ve ADÜ Park Çöken Zeminin Onarım ve Tadilat Yapılması İşi" içerisinde iş kalemleri olarak;

- Alçıpan levhalar ile bölme duvar yapılması, üzerine saten alçı yapılması,

- Boya yapılması,

- Alüminyum doğrama yapılması ve cam takılması,

- MDF levha malzemesi ile bölme duvar yapılması,

- Laminat yer kaplaması ile döşeme yapılması,

- Ahşap panel kapı kasası ve kanadı yapılması

- Taş kaplama sökülmesi, alttaki betonun kırılarak çelik hasır serilerek yeniden beton dökülmesi ve sökülen taşların yeniden serilmesi,

- Beton parke taş sökülmesi ve altı tesviye edilip gereken miktarda kum serilmesi ve sökülen taşların yeniden yer ine konulması.

- Çeşitli elektrik işleri.

16.02.2024 tarihinde 10 gün süre ve 406.000,00 TL bedelle sözleşme düzenlenen "Aydın ADÜ Germencik Yamantürk MYO, Söke Mimarlık Fakültesi, Söke MYO, Davutlar MYO ve Merkez Kampüs İçerisinde Muhtelif İnşaat ve Mekanik İmalatları Yapılması İşi" içerisinde iş kalemleri olarak;

- Kafes tel çit yapımı,

- Jeneratör için kaide ve sundurma yapılması,

- Alaturka hela taşı, rezervuarı ve ilgili tesisatının değiştirilmesi,

- Eski seramiklerin sökülerek yeni seramik yapılması,

- Alçıpan kaplama ve üzerine saten alçı ve boya yapılması,

- Alçı sıva tamiratı yapılması,

- PVC zemin kaplamasının sökülerek altındaki OSB' nin kaldırılması,

- Yeni OSB tabaka ve PVC zemin kaplaması yapılması,

- Mevcut otopark bariyerinin sökülerek tesisatı ile beraber taşınması,

- Terasta boru etrafı ve dilatasyon çevresi yalıtımı yapılması,

- Karotla döşemelerde delik açılması,

- Dış duvarların tretuvar birleşimlerine harçtan pah yapılması,

- Çatı saçaklarında tamirat yapılması,

23.02.2024 tarihinde 10 gün süre ve 169.000,00 TL bedelle sözleşme düzenlenen "Aydın ADÜ Tıp Fakültesi-Fen Edebiyat Fakültesi- Sağlık Bilimleri Fakültesi Tadilat ve Onarım Yapılması İşi" içerisinde iş kalemleri olarak;

- Asma tavan onarımı,

- Mevcut kapının sökülüp boşluğunun genişletilmesi

- Saç kapı kasası ve mdflam kapı kanadı yapılması,

- Koruge boru hattı ve rögar yapılması

- Çeşitli demir işleri yapılması,

- Tesviye betonu dökülüp seramik yapılması,

- Mevcut alçı duvar levhalarından yapılmış duvarın kaldırılması

- Boya yapılması,

- Asma tavanda taş yünü plaka değiştirilmesi,

Görüldüğü üzere dosyaların konusu benzer yapım işleridir. Bu işler için öngörülen yapım süreleri de aynıdır. Bu şekilde olan yapım işi ihtiyaçlarının bir araya getirilerek açık ihale usulü ile yapılmasının kamu kaynaklarının kullanımı açısından daha yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Buna göre 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun temel ilkeleri gereği İdarelerce alımı yapılacak mal ve hizmetler ile gerçekleştirilecek yapım işlerinde, aynı ihale kapsamında yer alabilecek olanların, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla kalemlere veya gruplara bölünmemesi gerekmektedir. Adet bazında veya aynı ihale kapsamında yer alabilecek olanların kalemlere veya gruplara ayrılarak doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilmesi Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmekle birlikte sorumluluk doğuracağı da açıktır.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere 622.756,00 TL doğrudan temin sınır değerinin altında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi tarafından yaptırılan niteliği itibariyle aynı mahiyette olan ve yıl içerisinde tekrarlanan yapım işleri, parçalara bölünerek doğrudan temin ile gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespitine istinaden idare cevabında; bulguda bahsi geçen yapım işlerinin Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığınca Fakülte, Yüksekokul ve Bağlı birimlerden gelen talepler doğrultusunda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamaması, öğrencilerin mağduriyet yaşamaması adına aciliyet arz eden işler olarak değerlendirildiği ve bu sebeple doğrudan temin yöntemi ile yaptırıldığı ancak bundan sonraki süreçte ilgili işlerin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun öngördüğü ihale usulleri kullanılarak yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla; idarece bulguya konu edilen hususa iştirak edildiğinden ve Kamu İhale Kanunu'nda belirtilen temel ihale usullerinin kullanılmayarak yapım işlerinin kısımlara ayrılması Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğinden, bu kapsamda gerçekleştirilen

yapım işlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun öngördüğü ihale usulleri kullanılarak yaptırılması gerekmektedir.

BULGU 3: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür. Cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına neden olmaktadır.

Yukarıda yer verilen denetim tespitlerine istinaden idare cevabında; idareye ait taşınmazların yapı kayıt belgelerinin 2018 yılına ait olduğu ve kullanım amaçları ile güncel adres durumları gibi değişikliklerin yapılabilmesi adına mevcut yapı kayıt belgelerinin revize edilmesi işlemlerinin devam ettiği, cins tahsis işlemlerinin yapılabilmesi adına zemin tespit tutanağı hazırlama işlemlerinin devam ettiği beyan edilmiştir.

Bu itibarla; idare tarafından bulgunun esasını teşkil eden hususa iştirak edilmiştir. Dolayısıyla mezkur yönetmeliğin ilgili hükümleri gereğince kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olması gerekmekte olup bulguya konu tespitlerde yer verildiği üzere, idarenin taşınmazlarında fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: İktisadi İşletme Tarafından Kamu İhale Mevzuatı Hükümleri Gözetilmeden Bina İnşaatı Yaptırılması

Üniversite Rektörlüğü bünyesinde kurulmuş olan İktisadi İşletme tarafından, Üniversite Hastanesi Acil Binası bahçesine yeni bir kafeterya binası inşa edilmesi iş ve işlemlerinin kamu ihale mevzuatı hükümleri gözetilmeden gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun amacı; kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemek olup, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişilerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinin bu Kanun kapsamında yürütüleceği hüküm altına alınmıştır.

Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi İşletmesi; Üniversite Yönetim Kurulu'nun 21.03.2007 tarih ve 2007-05 sayılı kararı ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46 ve 47'nci maddeleri gereğince 03.02.1984 tarih ve 18301 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Mediko-Sosyal, Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Uygulama Yönetmeliği uyarınca Üniversitenin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı bünyesinde eğitim, sağlık, sosyal, konaklama, kantin-kafeterya, restoran, kültürel rehberlik, spor, eğitim amaçlı kurslar ile her türlü çevirmenlik, danışmanlık ve buna benzer alanlarda hizmet vermek üzere sermayesinin tamamı anılan Daire Başkanlığı gelirlerinden karşılanarak kurulmuştur.

Buna göre; sermayesinin tamamı üniversitenin anılan daire başkanlığına ait olan ve başkanlık bünyesinde faaliyette bulunan, karar ve yönetim organları Rektör tarafından atanan üniversite mensuplarından oluşan İktisadi İşletmenin kamu hukukuna tabi olduğu, üniversitenin denetimi altında bulunduğu ve kamu kaynağı kullandığı ortadadır. Dolayısıyla, vergi mükellefiyeti tesis edilmiş olsa dahi İktisadi İşletmenin üniversiteden ayrı ve bağımsız bir tüzel kişiliği mevcut değildir. İktisadi İşletmenin faaliyet alanı içerisindeki her türlü mal ve hizmet alımları ile yapım/onarım işlerinin kamu ihale mevzuatı hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede;

Üniversite Senatosu'nun 12.02.2023 tarih ve 2023-12 saylı kararı ile kuruluş, kapsam, işleyiş, yönetim ve denetim ilkeleri ile işletmede görev alacak yetkililerin nitelikleri hakkında usul ve esasları düzenleyen ve gelişen şartlar doğrultusunda güncellenen İktisadi İşletme Yönergesinde; otopark alanı, kongre ve kültür merkezleri ile diğer tesislerin kurulması, kiralanması, işletilmesi ve işlettirilmesi şeklinde faaliyet alanının kuruluş amacını aşan nitelikte belirlendiği; yönetim kuruluna yapım ve onarım konularında karar almak ve işletmenin tüm birimlerinde çalışacak personel ile bunlara ödenecek ücretleri belirlemek gibi geniş yetkiler verildiği; bu yetkilerin bir kısmının yönetim kurulu başkanına, yönetim kurulu başkanının harcama yetkisinin de işletme müdürüne devredilebildiği, işletme müdürüne yönetim kurulunca belirlenen parasal limitler dahilinde mal ve hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin harcamaları gerçekleştirmek gibi görev, yetki ve sorumluluk ihdas edildiği,

İktisadi İşletme Yönetim Kurulu'nun 20.11.2023 tarih ve 2023/52 sayılı kararı ile hastane bölgesine kapalı alanı bulunan yeni bir bina inşa edilmesine, ihtiyaca göre inşaat projelerinin hazırlatılarak bu projeler üzerinden teklifler alınmak suretiyle işin yaptırılmasına, bu işlerin yürütülmesi ve gerekli sözleşmelerin imzalanması konusunda Yönetim Kurulu Başkanı'nın yetkilendirilmesine karar verildiği,

Yönetim Kurulu'nun 13.12.2023 tarih ve 2023/57 sayılı kararı ile teknik şartname ve sözleşme tasarısı üzerinden 1 tane Bilgisayar Güvenlik Sistemleri Ltd. Şti, 1 tane Isıtma Soğutma Sistemleri İnşaat Ltd. Şti, 1 tane Ev Mobilya İnşaat Dekor Ltd. Şti. ve 1 tane İnşaat Enerji San. Tic. Ltd. Şti olmak üzere 4 firmadan teklif alındığı, bunlardan 10.500.000,00 TL teklif bedeli üzerinden İnşaat Enerji San. Tic. Ltd. Şti. ile sözleşme imzalanarak işin anahtar teslimi verilmesine karar verildiği,

Yönetim Kurulu'nun 11.03.2024 tarih ve 2024/09 sayılı kararı ile, bazı ilave işlerin yapılmasına ihtiyaç hasıl olduğundan bahisle işin sözleşmesindeki hüküm gereği Yapım İşleri Genel Şartnamesinin ilgili maddesindeki sınırlamalar çerçevesinde ilave işlerin yükleniciye yaptırılmasına karar verildiği,

Tespit edilmiştir.

Ayrıca 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 8'inci maddesinde Hesap verme sorumluluğu; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye

kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda oldukları şeklinde tanımlanmıştır. 11'inci maddesinde ise Üst Yöneticilerin sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları açıkça belirtilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; İktisadi İşletmenin sermayesinin tamamının SKS Daire Başkanlığı gelirlerinden karşılanarak kurulduğu ve kamu kaynağı kullanmakta olduğu tespitlerinin gerçeği yansıtmadığı, kuruluşundan bu güne kadar Üniversite tarafından herhangi bir sermaye ödenmediği ve herhangi bir kamu kaynağı da aktarılmadığı, amaçlarını tamamen kendi faaliyetlerinden elde ettiği gelirlerle gerçekleştirmekte olduğu ve bu süreçte kamu kaynağı kullanmadan, elde ettiği tüm gelirleri de Üniversitenin yürüttüğü kamu hizmetlerine haslettiği; bununla birlikte, Üniversite Senatosu'nun ilgili kararıyla yürürlüğe konulan İktisadi İşletme Yönergesi'nde hukuki dayanak olarak kamu ihale mevzuatının zikredilmediği, İşletme tarafından bugüne kadar yapılan benzer işlerde de kamu ihale mevzuatının uygulanmamış olduğu, İşletmenin EKAP platformuna 07.03.2025 tarihinden itibaren '5018 Kapsamı Dışındaki Diğer İdareler' sınıflandırması şeklinde kayıt olduğu, bulguya konu iş yapılırken kayıtlı olmadığı, İşletme bünyesinde İş Kanununa tabi personel istihdam edildiği dolayısıyla harcama yetkilisi, gerçekleştirme görevlisi, muayene kabul komisyonu gibi birimler kurulmasının mümkün olmadığı gibi gerekçelerle İktisadi İşletmenin kamu ihale mevzuatına tabi olmadığı; söz konusu bulgu doğrultusunda işlem tesis edilerek ihale yapılabilmesi için, üniversite iktisadi işletmelerinin mevzuattaki yerinin net bir şekilde belirlenmesi, mevzuat ile konuyla ilgili eksikliklerin giderilmesi ve bu doğrultuda EKAP sisteminde gerekli düzenlemelerin gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiş ise de;

İşletmenin kurulması ve faaliyet göstermesinin dayanağı olan ve yukarıda da zikredilen Üniversite Yönetim Kurulu'nun 21.03.2007 tarih ve 2007-05 sayılı kararında; "*2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46 ve 47'nci maddeleri gereğince 03.02.1984 tarih ve 18301 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Mediko-Sosyal, Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Uygulama Yönetmeliği uyarınca Üniversitenin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı bünyesinde eğitim, sağlık, sosyal, konaklama, kantin-kafeterya, restoran, kültürel rehberlik, spor, eğitim amaçlı kurslar ile her türlü çevirmenlik, danışmanlık ve buna benzer alanlarda hizmet veren 'Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi İşletmesi' adında bir iktisadi işletme*

kurulmasına, sermayesinin 1.000,00 YTL olarak belirlenmesine, sermayenin anılan Başkanlık gelirlerinden karşılanmasına…" karar verildiği, aynen buraya alıntılanmış olduğu şekliyle açıkça ve yazılı olarak durmaktadır.

Bulgu konusu bina inşaatının Üniversiteye tahsisli arazi üzerine yapılmış olması ve İktisadi İşletmenin yönetim kurulu kararları doğrultusunda kampüs içerisinde başka kantin ve kafeteryaları işlettiği göz önüne alındığında kamu kaynağı kullanılmadığı iddiaları gerçeği yansıtmamaktadır.

Ayrıca, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 2'nci maddesinde özel bütçeli idareler ile bunların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip bulundukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin bu Kanun kapsamında olduğu belirtilmiş, 3'üncü maddesinde de üniversitelerin kurmuş olduğu iktisadi işletmeleri ve/veya bunların yapmış oldukları mal ve hizmet alımları ile yapım işlerini kapsam dışında tutan istisnai bir hükme yer verilmemiştir.

Sonuç olarak; özel bütçeli idare kapsamındaki üniversitenin ilgili daire başkanlığı bünyesinde kurulmuş olan, sermayesi buradan karşılanan ve faaliyet alanı Yükseköğretim Kurumları Mediko-Sosyal, Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Uygulama Yönetmeliği uyarınca belirlenmiş, iktisadi işletmenin faaliyet alanının kuruluş amacı çerçevesinde belirlenmesi, faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukların dengeli bir şekilde dağıtılması, İşletmenin kamu hukukuna tabi olması ve kamu kaynağı kullanmasından hareketle gelir ve gider süreçlerinin mali yönetim ve kontrol sistemi içerisinde, mal ve hizmet alımları ile faaliyet alanı çerçevesindeki yapım (bakım/onarım) iş ve işlemlerinin de ihale mevzuatına uygun bir şekilde yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir.

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Avrupa Birliği Desteği Kapsamında Yapılan Projenin Atıl Halde Bulunması

2. Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

3. Döner Sermayeye Ait Resmi Plakalı Aracın Mizanda Taşıtlar Hesabına Kayıtlı Olmaması

4. İhale Dokümanında Fiyat Farkı Verileceği Belirtilen Bazı Hizmet Alım İşlerinde Fiyat Farkı Ağırlık Oranları ve Bunlara Dair Endekslerin Belirlenmemiş Olması

5. Hastanenin Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi'nde Hizmet Alımına İlişkin Taahhüdün İhale Dokümanı ve Sözleşme Hükümlerine Uygun Olarak Yürütülmemesi

6. Hizmet Alımı Yöntemi ile Sağlanan Ancak Sağlık Uygulama Tebliği Hükümleri Gereği Kapsam Dışında Tutulan Tetkiklerin Sosyal Güvenlik Kurumuna Faturalandırılması

7. Bilgi Sistemleri Kontrollerine Dair Eksikliklerin Bulunması

8. Döner Sermaye Hesabına İlişkin Banka Hesabında Bulunan Paraların Vadesiz Hesapta Tutulması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 31 Ağustos 1999 tarih ve 23802 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 14 Haziran 2021 tarih ve 31511 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Klinik, poliklinik, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde muayene, tahlil, tetkik, tedavi, ameliyat, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kuruluşlarını işletmek.

b) Turizm işletmeciliği ve otelcilik eğitiminin uygulama alanlarında; yiyecek, içecek, konaklama hizmetleri vermek ve bu amaç doğrultusunda ilgili tesisleri işletmek.

c) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, öğrencilere yazılı sınavlar yapmak.

ç) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, deney raporları, fizibilite etüdü, model deneyleri, bilgi işlem, iş değerlendirmesi, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak.

d) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak; bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

e) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapabilmek.

f) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak.

g) Üniversite-sanayi işbirliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

ğ) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

h) Pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk eğitimi gibi konularda sertifikalı eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

ı) Bilgisayar destekli tasarım üretim ve eğitim etkileşimli video kaset ile programlar hazırlamak, yazılım desteği sağlamak, bilgisayar montajı mikro işlemcili kontrol sistemleri ve ölçü aletleri üretimleri yapmak; Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan televizyon ve radyo yayın sistemini işletmek, televizyon ve radyo programları hazırlamak, yerel ve ulusal medya için eğitim amaçlı programları pazarlamak.

i) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, bu maddede sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve yönetim kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim

Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan döner sermaye işletmesi; işletme müdürlüğü ve saymanlık müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 21 dir.

İşletme müdürlüğünde; 1 işletme müdür vekili, 2 şef ve 1 bilgisayar işletmeni hizmet vermekte olup bunların tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü, 2 muhasebe uzmanı, 1 muhasebe şefi, 3 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup; 2024 yılında Personel Taban Ödeme (337.085.407 TL) ve Hazine Yardımı (22.367.000 TL) olarak özel bütçe kaynakları kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 2.601.092.366 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri 585.024.000 TL ile güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 3.186.116.366 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.435.217.116 TL bütçe giderine karşılık 2.979.104.685 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.993.094.836 TL gelir elde edilmiş, 3.158.140.871 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 165.046.034 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği

kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Avrupa Birliği Desteği Kapsamında Yapılan Projenin Atıl Halde Bulunması

Güneş enerjisinden elektrik ve sıcak su elde etmek amacıyla kurulan Avrupa Birliği destekli Bricker Projesninin atıl bir halde bekletildiği tespit edilmiştir.

Bricker Projesi Üniversite ile İl özel idaresi tarafından 2013 yılın da imzalanan Kamu binalarında enerji tasarrufu sağlayan maliyet etkin tadilat stratejileri desteklenmesi kapsamında Avrupa Komisyonunca desteklenen bir projedir. Bu kapsamda 2014 yılında Bricker projesi başlamıştır. Üniversite hastanesi A blok enerji tüketimlerinin azaltılması ve desteklenmesi çerçevesinde enerji ölçümleri yapılıp bina mantolaması yapılmış elektrik ve ısı sarfiyatlarının düşürülmesi çerçevesin de güneş ısısı sistemi kurulmuştur. Sistem rektörlük ve dekanlık tarafından çalıştırılmıştır.

Ana ısı üretim sistemi yaklaşık olarak 2020 yılına kadar çalıştırılmaya devam edilmiştir. Saha içerisindeki emniyet valflerinin olduğu alanda bulunan iki tane yağ tahliye vanaları açılarak sistemden yağ alınması, sabah olduğunda sistem çalışmaya başladığında bu vanalardan yağın büyük bir kısmını atmış olması sebebiyle sistem çalıştırılamaz hale gelmiştir. Sistemin çalıştırılmaması ve yetersiz güvenlik önlemleri nedeniyle kablo ve bazı panolara zarar verilmiştir.

Bu nedenle sistemin yeniden aktif hale getirilmesi için gerekli malzeme ve düzenlenme maliyeti 1.600.000 TL ile 2.000.000 TL arasında olacağı teknik elemanlarca hesaplanmıştır. Yaklaşık olarak günlük üretilen ısıl enerji verimliliği saatlik 1500 KWh 'tir. Aydın ili için güneşlenme değerlerine göre günlük ısıl üretim 12.400 Kwh Aylık 372.000 kWh yıllık ortalama 4.465.800 kWh ısıl enerji üretimi yapılabilmekte olup bu sistemde yaklaşık doğal gaz tasarrufu 420.000 m3 tür. Parasal olarak yıllık 5.606.000 TL katkısı olacağı teknik elamanlarca hesaplanan bricker projesini aktif hale getirmek, zarar eden Tıp Fakültesi Hastanesini ekonomik açıdan rahatlatacağı düşünülmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun, "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; "Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır," hükmü yer almaktadır.

Ayrıca 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu'nun, "Kamu zararı" başlıklı 71'inci maddesinde; "Kamu zararı; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır," şeklinde tanımlanmaktadır.

Üniversite hastanesine ekonomik katkı sağlayacağı anlaşılan bricker projesinin aktif hale getirilmesi için güvenlik dahil gerekli çalışmaların yapılmasında yarar görülmektedir.

Yukarıda yer verilen denetim tespitlerine istinaden idare cevabında; Üniversite hastanesine ekonomik yönden katkı sağlayacağı değerlendirilen bricker projesinin Rektörlük tarafınca yeniden aktif hale getirilmesi ile ilgili çalışmaların devam etmekte olduğu beyan edilmiştir.

Bu itibarla; idare tarafınca tespite konu hususun esasına iştirak edilerek gerekli çalışmaların devam ettiği belirtilmiş olup kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması adına ricker projesinin aktif hale getirilmesi için güvenlik dahil gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerden 3 adedinin gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı 3'ünün ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, (i) fıkrasında; Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu, (j) fıkrasında ise; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin Yönetmelik'in "Faaliyet alanları" başlıklı 5'inci maddesinde; döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerektiği ve bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Gelir ve Giderler İle Bunların Muhasebeleştirmesi" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; döner sermaye işletmesinin gelirlerinin, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları, şartlı bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden, giderlerinin ise faaliyet alanları ile ilgili giderlerden oluşacağı, dördüncü fıkrasında ise, döner sermaye işletmesi gelirlerinin kullanılmasında 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesine atıfta bulunularak, işletme

faaliyetleri sırasında kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması ve yapılacak ödemelerde ise gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde; 2024 yılı itibarıyla toplam 22 döner sermaye işletme biriminden 3 birimin İletişim Fakültesi, Koçarlı M.Y.O, Turizm Fakültesi aktif olmadığı, 1 birimin Memnune İnci M.Y.O yeni kurulduğu, 3 birimin ise Nazilli İ.İ.B.F ve Kuşadası MYO ve Tıp Fakültesinin gelirlerinin giderlerini karşılamayarak zarar ettiği tespit edilmiş olup söz konusu işletmelerin kuruluş amaçları doğrultusunda sayılan faaliyetlerden biri veya birkaçına yönelik aktif çalışmada bulunması gerekmektedir.

Yukarıda denetim tespitlerinden yer verilen hususlara istinaden idare cevabında; pandemi sürecinde yaşanan teknik ve ekonomik yetersizlikler, personel eksikliği ve tasarruf tedbirleri nedeniyle bazı birimlerin Döner Sermaye faaliyetlerine zorunlu olarak ara verildiği; ancak uygun idari, mali ve teknik koşullar sağlandığında faaliyetlerin yeniden başlatılmasının planlandığı ifade edilmiştir. İletişim Fakültesi ile Turizm Fakültesi bünyesinde gelir getirici çalışmaların sürdüğü, Nazilli İİBF'nin akreditasyon süreciyle eşgüdümlü olarak üniversite-halk iş birliğine yönelik projelerin planlandığı, bu faaliyetlerin Döner Sermaye gelir-gider dengesine katkı sağlayacağı, bazı birimlerde ise faaliyet olmaması nedeniyle Döner Sermaye biriminin kapatıldığı belirtilmiştir.

Bu itibarla; idare tarafınca tespite konu hususa iştirak edilmiş olup bu farkındalık üzerine gerekli düzenleyici işlemlere kısmende olsa başlandığı ifade edilmiş, dolayısıyla yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, faaliyeti olmayan birimlerin kuruluş amacına uygun olarak faaliyete geçirilmesi, zarar ettiği tespit edilen işletmelerde ise gelirlerin elde edilmesi, giderlerin harcanmasında mevzuata uygun bir şekilde gelir gider dengesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Döner Sermayeye Ait Resmi Plakalı Aracın Mizanda Taşıtlar Hesabına Kayıtlı Olmaması

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinde kullanılan resmi aracın muhasebede kayıtlı olmadığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin Yönetmeliğin; “Taşınır işlemleri” başlıklı 13’üncü maddesinin ikinci fıkrasında; “Döner sermaye işletmesinin genel yönetim faaliyetlerinde kullanılan dayanıklı taşınırlar hariç, döner sermaye gelirleri ile alınan araç, gereç ve diğer demirbaş eşya (canlı demirbaş hariç) en geç

satın alındığı ay sonu itibarıyla gelirin elde edildiği yükseköğretim kurumu taşınır birimine devredilir," denilmektedir.

Yapılan incelemede, Üniversitenin envanterinde bulunan resmi taşıtın, muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

Yukarıda denetim tespitinde yer verilen hususa istinaden idare cevabında; konu edilen aracın 04.10.2001 tarihinde Adnan Menderes Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü adına faturalandırıldığı, ruhsatlandırma işlemlerinin Döner Sermaye Saymanlığı adına yapıldığı ve 14.07.2015 tarihinde Veteriner Fakültesine tahsis edildiği belirtilmiş; söz konusu aracın muhasebe kayıtlarının düzeltilerek mali tablolarda taşıtlara ilişkin bilgilerin doğru ve güvenilir şekilde sunulmasını teminen gerekli çalışmaların ivedilikle sürdürüldüğü ifade edilmiştir.

Bu itibarla; tespite konu edilen hususa idarece iştirak edilmiş olup Üniversitenin envanterinde bulunan taşıtların muhasebe kayıtlarının yapılarak mali tablolarının taşıtlar hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunmasının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 4: İhale Dokümanında Fiyat Farkı Verileceği Belirtilen Bazı Hizmet Alım İşlerinde Fiyat Farkı Ağırlık Oranları ve Bunlara Dair Endekslerin Belirlenmemiş Olması

Muhtelif hizmet alım ihalelerinde, fiyat farkı verileceği hususu ihale vesaikinde yer almasına rağmen, fiyat farkı hesaplaması için belirlenmesi lazım gelen ağırlık oranları ve bu oranlara dair endeks/alt endekslerin belirlenmediği görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Fiyat farkı verilebilmesi" başlıklı 8'inci maddesinde; sözleşme nevilerine göre fiyat farkı verilebilmesine ilişkin esas ve usullerin tespitine Kamu İhale Kurumunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanının (Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi öncesi "Bakanlar Kurulunun") yetkili olduğu ifade edilmiştir.

4735 sayılı Kanun'un 8'inci maddesine istinaden "4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Hizmet Alımlarında Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar" ve "4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar" hususunda sırasıyla 2013/5215 sayılı ve 2013/5217 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları 31.08.2013 tarih ve 28751 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Mevzubahis Esaslarda 24.02.2022 tarih ve 31760 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Mal Alımlarında Uygulanacak Fiyat

Farkına İlişkin Esaslar ve 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Hizmet Alımlarında Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar ile 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslarda Değişiklik Yapılmasına Dair Esaslar" hususundaki 5202 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile bazı değişiklikler yapılmış olup 4734 sayılı Kanun'a göre ihale edilen ve fiyat farkı ödenecek olan hizmet alımları ile yapım işlerinde; fiyat farkı hesabında kullanılacak ağırlık oranlarına ilişkin sabit katsayıların, işin mahiyetine ve işte kullanılan girdilere uygun, toplamı bire (1.00) eşit olacak şekilde belirlenerek ihale dokümanında gösterilmesinin ve her sabit katsayı için hesaplamaya esas endeksin belirlenmesinin zaruri olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıyeten, 5202 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile yayımlanan Esasların, yayımı tarihinden 30 gün sonra muteber olacağı da yine aynı Esaslarda belirtilmiş olduğundan, fiyat farkına dair hükümlerin meriyet tarihinin 26.03.2022 olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; ihale vesaikinde fiyat farkı ödeneceği belirtilmiş olan ve 26.03.2022 veya akabindeki bir tarihte ihale ilanı veyahut duyurusu yapılan hizmet alımları ve yapım işleri ihalelerinde, fiyat farkı hesabında kullanılacak ağırlık oranlarına ilişkin sabit katsayıların toplamı bire (1.00) eşit olacak şekilde belirlenerek ihale dokümanında gösterilmesinin ve her sabit katsayı için hesaplamaya esas endeksin belirlenmesinin zaruri olduğu sarihtir.

Yapılan incelemede, 4734 sayılı Kanun'a göre ihale edilmiş ve 2024 yılında da ödemeleri mevcut olan bazı hizmet alımı ihalelerinde fiyat farkı ödeneceği ihale vesaikinde belirtilmiş olmasına rağmen fiyat farkı hesabında kullanılacak ağırlık oranlarına dair sabit katsayıların ve her sabit katsayı için hesaplamaya esas endeksin ihale dokümanında gösterilmediği tespit edilmiş olup bu vaziyet mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Yukarıda yer verilen denetim tespitlerine istinaden idare tarafından verilen cevapta; ihale dokümanlarında belirtilen çalıştırılacak personeller için hakedişler düzenlenirken, asgari ücrette değişiklik olması durumunda Kamu İhale Tebliği'nin 81/1 maddesi uyarınca, fiyat farkı hesabının 31.08.2013 tarih ve 28751 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2013/5215 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde ve "İşçilik Maliyetlerinde Değişiklik" başlıklı 6. madde hükmüne göre yapıldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda, çalışanlara yalnızca asgari ücretten kaynaklanan fiyat farkı ödendiği beyan edilmiştir.

Bu itibarla, idare cevabında ihale kapsamında yapılan fiyat farkı ödemelerinin yürürlükteki düzenlemelere uygun olduğu ifade edilmekle birlikte, denetim bulgusunun esasını teşkil eden husus; 4734 sayılı Kanun'a göre ihale edilmiş ve fiyat farkı ödeneceği belirtilmiş olan ihalelerde, fiyat farkı hesabında kullanılacak ağırlık oranlarına ilişkin sabit katsayılar ile bu katsayılara karşılık gelen endekslerin ihale dokümanlarında gösterilmemiş olmasıdır.

Dolayısıyla, ilgili mevzuat gereği; fiyat farkı ödenecek hizmet ve yapım işi ihalelerinde, işin mahiyetine ve kullanılan girdilere uygun şekilde belirlenmiş, toplamı bire (1.00) eşit sabit katsayılar ile bunlara karşılık gelen hesaplamaya esas endekslerin ihale dokümanlarında açıkça yer alması gerekmektedir.

BULGU 5: Hastanenin Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi'nde Hizmet Alımına İlişkin Taahhüdün İhale Dokümanı ve Sözleşme Hükümlerine Uygun Olarak Yürütülmemesi

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesinde 59.210.071,64 TL sözleşme bedelli 24 aylık Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi Hizmet Alımına ilişkin iş ve işlemlerin yerinde laboratuvar hizmet alımı şeklinde yürütülmesi gerekirken, hizmetin fiilen dış laboratuvarda gerçekleştirilmesi suretiyle taahhüdün ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yürütülmediği görülmüştür.

İşin 03.07.2024 tarihinde imzalanan Sözleşmesinin 5'inci maddesinde; "Sözleşme konusu iş; 24 Aylık Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi Hizmet Alımı (40.663.914,14 Puanlık) İşin teknik özellikleri ve diğer ayrıntıları sözleşme ekinde yer alan ve ihale dokümanını oluşturan belgelerde düzenlenmiştir." şeklinde tanımlanmış; 10.1'inci maddesinde işin yapılacağı yer Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi olarak belirlenmiştir.

İşin Teknik Şartnamesinin kapsam maddesi; "satın alınacak hizmet, bu şartnamede listelenen ve/veya sözleşme süresince eklenecek tıbbi genetik laboratuvar tetkiklerinin teslimini takiben; testlerin çalışılması, raporlanması ve gerekli testler için matbu çıktı olarak verilmesi işlerini kapsamaktadır. Testlerin analizi ve klinik yorumu, Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi'nde görevli Tıbbi Genetik uzmanı öğretim üyeleri tarafından yapılacaktır." şeklinde belirlenmiştir.

Anılan Şartnamenin "Genel Hususlar" başlığı altındaki 3 ve 5'inci maddelerinde hizmetler için gerekli demirbaşlar ve bunlara ait tüm kırtasiye ve sarf malzemeleri ile kurulacak cihazlara ilişkin reaktifler, DNA-RNA izolasyon kitleri, pipet, kan tüpleri gibi sarf malzemelerinin yüklenici tarafından ücretsiz temin edilmesi, 8'inci maddesinde hizmet kapsamındaki hemen tüm tıbbi genetik tetkikler sayma suretiyle belirtilerek toplam puan miktarının %10'una kadar alt yüklenici çalıştırılabilmesi, 9'uncu maddesinde sözleşme kapsamında kurulacak cihaz ve ekipmanların kaydı, 10'uncu maddesinde cihaz ve ekipmanlara ilişkin test, kontrol ve kalibrasyon süreçleri, 12'nci maddesinde laboratuvarda kurulacak her bir cihaz için eksternal kalite kontrol programına üyelik sağlanması, 13'üncü maddesinde kurulacak cihaz ve sistemlere ait güç kaynağı temin edilmesi, 14'üncü maddesinde cihazların kurulumu ve teslimi ile hizmetin verileceği laboratuvarda kurulumdan önce keşif yapılması gerekliliği, 15'inci maddesinde cihazlara ilişkin arıza ve bakım sürecinin yönetimi, 16'ncı maddesinde kurulumu yapılacak cihazların HBYS ile entegrasyonu, 17'nci maddesinde kurulacak cihazların optimum koşullarda çalışabilmesini sağlanması için gerekli iklimlendirme sistemlerinin sağlanması, 19'uncu maddesinde cihazların laboratuvarda kullanıldığı süre boyunca her türlü tamir, bakım ve parça değişim işleri için teknik servis hizmeti sağlanması, 20'nci maddesinde arıza durumunda müdahale, süreler ve arıza süresince testlerin dış bir laboratuvar merkezinde çalışılması durumunda buna ilişkin masrafların yüklenici tarafından karşılanması konularında düzenlemeler yapılmıştır.

Anılan Şartnamenin "Genel Hususlar" başlığı altındaki 18'inci maddesinde ADÜ Genetik Laboratuvarının ihtiyacı doğrultusunda hizmet için 1 adet personel çalıştırılması, yüklenici firma personelinin mesai günleri içerisinde her gün 15:00-15:30 saatleri arasında kurumun belirlediği bankodan tutanak karşılığında numune tüpleri ve istem formlarını alacağı, 22'nci maddesinde cihazı kullanacak personelin eğitiminin yüklenici tarafından sağlanması, "İdari Şartname ve/veya Sözleşmede İstenen Belgeler" başlığı altındaki 8'inci maddesinde ise yüklenici firma bünyesinde en az 2 tane Biyoinformatik Uzmanı çalıştırılmasına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Anılan Şartnamenin "Kitlere Ait Teknik Özellikler" başlığı altında; kitlerin laboratuvarda kurulacak cihazlar ile tam uyumlu olması, reaktif kitlerin özellikleri, gerekli malzemelerin soğuk zincir şartlarında gönderilmesi, testlerin en az 6 ay miadlı olması, yüklenici tarafından yeterli sayı ve miktarda DNA ve RNA izolasyon kitlerinin temin edilmesi gibi hususlar düzenlenmiştir.

Anılan Şartnamenin “Testler ve Sistemlerle İlgili Teknik Özellikler” başlığı altında; ADÜ Hastanesi envanterinde bulunduğu belirtilen, marka ve modeli gösterilen spektrofotometre ve vorteks (karıştırıcı) cihazlarının tüm bakım, onarım ve kalibrasyonları yapılmak üzere yüklenici tarafından kullanılabileceği ve sözleşme süresi bitiğinde söz konusu cihazların çalışır biçimde hastaneye teslim edileceği düzenlenmiş; ayrıca yüklenicinin 1adet Real Time PCR, 1 adet Yeni Nesil Dizileme (NGS), 3 adet Thermal Cycler, 1 adet NGS sistemine uyumlu DNA-RNA ölçüm cihazı ile listede belirtilen diğer cihazları laboratuvara kuracağı hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Şartnamede Yeni Nesil Dizileme (NGS) sisteminde çalışılacak olan test listesi ve gen içerikleri genetik hastalıklar panelleri tablosunda gösterilmiş, panellerin teknik özellikleri ve çalışma prensipleri detaylı tanımlanmış, Yeni Nesil Dizileme sisteminin teknik özellikleri ile iş akış süreci DNA izolasyonundan datanın alınması dahil 5 günde tamamlanabilmesi kaydıyla kütüphane hazırlama çalışmalarını müteakip örneklerin direkt NGS cihazına yüklenebilmesi şekilde belirlenmiş, biyoinformatik analize ait teknik gereklilikler geniş bir biçimde açıklanmış ve NGS analiz çalışmaları sonucunda hasta analizlerinin hızlı yapılabilmesi amacıyla firma tarafından “Sonuç Özeti” teslim edilmesi istenmiştir.

Buraya kadar belirtilen teknik şartname hükümlerinden; Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi laboratuvarında, yani yerinde, yüklenicinin hizmetin sürekliliğini sağlayacak şekilde Laboratuvarda ihtiyaç duyulan 1 tane personel ve firma bünyesinde çalışan 2 tane biyoinformatik uzmanını temin edilmesi ile gerekli altyapı ve cihazlar kurularak, bu cihazlara ait her türlü sarf malzemeleri temin etmesi, yüklenici firma personelinin bankodan tutanak karşılığında numune tüpleri ve istem formlarını almasını, diğer bir ifadeyle tıbbi genetik laboratuvar tetkiklerinin teslimini takiben; testlerin çalışılması, raporlanması ve gerekli testler için matbu çıktı olarak verilmesi şeklinde işin bütün süreçlerinin yüklenici tarafından Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi Laboratuvarında gerçekleştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Hal böyle iken; laboratuvar sorumluları ve işin yürütülmesinden sorumlu hekimlerden elde edilen ihale takip listeleri, örnek gönderme formları ve kütüphane kurye tutanakları, yüklenicinin temin etmesi gereken her türlü sarf malzemeleri ile panel/test ve kitlere ilişkin sevk irsaliyeleri, yüklenici tarafından düzenlenen matbu çıktılar ve analiz özetleri ile işin sözleşmesinin uygulanmasına ilişkin hakediş belgeleri ve hakedişlere dayanak olan tetkik sonuç raporları üzerinden yapılan incelemeler neticesinde;

Teknik şartnamede öngörülen hizmetlerin yapılabilmesi için yüklenici tarafından temin edilmesi gereken sarf malzemelerden bazı kitlerin miadının geçmiş olduğu,

Yüklenicinin sözleşme kapsamında bulundurması gereken Gen sıralama cihazının (sanger) aktif olarak kullanıldığı, ancak Yeni Nesil Dizileme (NGS) cihazının ise en son 01.10.2022 tarihinde bir hasta için kullanıldığı,

Panel/test ve kitlere ilişkin sevk irsaliyelerinde Yeni Nesil Dizileme (NGS) cihazı için gerekli panel/testlere dair herhangi bir kayda rastlanmadığı ve bunların laboratuvarda bulunmadığı,

Genetik laboratuvarında tüm hastaların kayıt edildiği bir kayıt defteri olduğu, ancak kargo edilenler için ayrıca bir kayıt defteri bulunmadığı,

Bir numunesi gönderilen hastaya ait ileriki tarihte tekrar ya da farklı testler istendiği taktirde yeni numune gönderimi olmayıp, önceki gönderilen numune üzerinden çalışıldığı,

İhale takip listeleri dosyasında; esas yüklenicinin yaptığı işler için "uygulama takip" ve alt yüklenicinin yaptığı işler için "dış laboratuvar takip" adında iki adet liste üzerinden iş süreçlerinin takip edildiği, hastalardan alınan örneklere Hasta ID/Protokol No olarak ADU24 (Hastane adı ve yılın son iki hanesi) - 000 (sıra numarası) – XY (Hastanın ad ve soyadının baş harfleri) atandığı, bu örnekler üzerinde laboratuvarda yapılan çalışmaların türü ve tarihi ile numunelerin gönderilmesine ilişkin kayıt ve bilgilerin bulunduğu,

Tespit edilmiş olup;

Yüklenici firma personelinin bankodan tutanak karşılığında numune tüpleri ve istem formlarını almasını takiben, gen sıralama işlemleri gibi bazı temel çalışmaların laboratuvarda yapılabildiği, ancak bunun haricinde testlerin çalışılması, raporlanması ve gerekli testler için matbu çıktı olarak verilmesi şeklinde tanımlanan nihai hizmetin yüklenici tarafından dış laboratuvarda gerçekleştirildiği; dış laboratuvarda gerçekleştirilen işlemlerin sonucunda elde edilen matbu çıktıların analiz özetleri ve klinik yorumları da ihtiva ettiği, Laboratuvardaki ilgili hekimler tarafından söz konusu matbu çıktılar esas alınarak düzenlenen tetkik sonuç raporlarının HBYS sistemine girildiği anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında; söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin olarak; taahhüdün ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yürütülmesi konusunda ihale

komisyonlarına yazı ile gerekli uyarılar yapıldığı, mevzuat hükümlerine riayet edilmesi hususunda bundan sonraki süreçte de konunun hassasiyetle takip edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi Hizmet Alımı işinin teknik şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yürütülmesinin sağlanması, ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olmayan hallere ilişkin olarak sözleşmenin ceza hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

BULGU 6: Hizmet Alımı Yöntemi ile Sağlanan Ancak Sağlık Uygulama Tebliği Hükümleri Gereği Kapsam Dışında Tutulan Tetkiklerin Sosyal Güvenlik Kurumuna Faturalandırılması

Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi'nin iş ve işlemlerinin incelenmesinde; hizmet alımı yöntemi ile sağlanan ancak Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) hükümleri gereğince kapsam dışında tutulan Onkolojik Moleküler Tetkiklerin Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) fatura edildiği görülmüştür.

Genel sağlık sigortalıları ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler ile ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde giderleri SGK tarafından karşılanan kişilere yönelik sağlık hizmetleri, SGK ile Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi arasında imzalanan "2024 Yılı Götürü Bedel Sağlık Hizmetleri Alım Sözleşmesi Usul ve Esasları" hükümlerine göre yürütülmektedir.

Anılan Sözleşmeye göre; sağlık hizmeti sunucusu sözleşmede belirtilen götürü bedel karşılığında, kapsamdaki kişilere SUT çerçevesinde verilebilen her türlü sağlık hizmetini sunmakla yükümlüdür. Sağlık hizmeti sunucusu ayrıca, Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) ve SGK'nın ilgili mevzuat hükümlerine uymak, sağlık hizmeti sunucusunun vereceği sağlık hizmetlerine ait bilgileri SUT ve SGK'nın diğer ilgili mevzuatı çerçevesinde MEDULA sistemine kaydetmek ile MEDULA sistemine kaydettiği her türlü bilginin doğruluğunu ve mevzuata uygunluğunu kabul ve taahhüt etmekle sorumlu tutulmuştur. Bu kapsamda; SUT hükümleri gereğince kapsam dışı tutulan sağlık hizmetlerinin kapsam içinde olan sağlık hizmetleri gibi gösterilmesi gibi usulsüz ve yersiz işlemlerle ilgili her türlü takibi yapmak da sağlık hizmeti sunucusunun sorumlulukları arasında belirtilmiştir.

Amacı; sağlık yardımları Sosyal Güvenlik Kurumunca karşılanan ve kapsam maddesinde tanımlanan kişilerin sağlıklı kalmalarını, hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını, iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen

sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla Kurumca finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri, yol, gündelik ve refakatçi giderlerinden yararlanma esas ve usulleri ile bu hizmetlere ilişkin Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonunca belirlenen Kurumca ödenecek bedellerin bildirilmesi olan Sağlık Uygulama Tebliği'nin 1.4.3.A maddesinde Tıp Fakülteleri Bulunan Devlet Üniversiteleri Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezleri (U1), üçüncü basamak resmi sağlık hizmet sunucuları arasında sayılmıştır. Dolayısıyla, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi üçüncü basamak resmi sağlık hizmet sunucusudur.

SUT'un "2.4 -Bazı tetkik ve tedavi yöntemlerinin usul ve esasları" başlığı altındaki "2.4.4.G-2 - Moleküler tetkikler" maddesinde "*(2) SUT eki EK-2/B Listesinde '9.C.1. Onkolojik Moleküler Tetkikler' alt başlığında yer alan işlem kodları; a) Sözleşmeli üçüncü basamak resmi sağlık hizmeti sunucuları tarafından faturalandırılır. Sözleşmeli üçüncü basamak resmi sağlık hizmeti sunucuları tarafından, herhangi bir sebeple yapılamayan tetkikler hizmet alımı yöntemi ile sağlanarak faturalandırılabilir.*",

Anılan maddede belirtilen Ek-2B Hizmet Başı İşlem Puan Listesi'nin 9.C.1 Onkolojik Moleküler Tetkikler başlıklı bölümünde; "*Tüm aşamalar dahildir. Sadece onkolojik tanılarda, solid doku örneğinden çalışılması halinde faturalandırılır. Tıbbi endikasyonlara bağlı zorunluluklar dışında kişinin kendi isteğine bağlı olarak yapılan tetkikler ödenmez. Sonuç rarporunda çalışılan ekzon/ekzonların ve intronik bölgelerin belirtilmesi gereklidir. SUT 2.4.4.G-2 maddesine bakınız.*"

Denilmektedir.

SUT'un "Faturalandırma ve Ödeme İşlemleri" bölümü altındaki "5.1-Medula sistemi" başlıklı maddesinde "*(4) Sunulan hizmete ilişkin MEDULA sisteminden alınan provizyonlar ön izin niteliğinde olup mevzuat ile açıkça belirtilmediği sürece tek başına yeterli değildir. Sağlık hizmetine ilişkin elektronik olarak sisteme eklenmemiş kuralların varlığı halinde gerekli kontroller sağlık hizmeti sunucularınca yapılır.*"

Hükmü bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen SUT hükümlerine göre; sağlık hizmeti sunucusu tarafından gerek kendi imkanları ve gerekse hizmet alımı yöntemiyle sağlanan Onkolojik Moleküler Tetkikler, sadece onkolojik tanılarda ve solid doku örneğinden çalışılmış olması halinde SGK'ya faturalandırılabilecektir.

Öte yandan; 9.C.1 Onkolojik Moleküler Tetkiklerin faturalandırılabilmesi için zorunlu olan kriterlerden; tanı manuel olarak MEDULA sisteme girilmekte ve çalışma yapılan örneğin solid doku olup olmadığına ilişkin olarak da sistemde herhangi bir bilgi girişi istenmemektedir. Diğer bir ifadeyle; onkolojik moleküler tetkiklere dair tanı ve örneğe ilişkin SUT'ta belirtilen kriterler elektronik olarak MEDULA sistemine eklenmemiştir.

Yapılan incelemede; Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi sorumluluğunda hizmet alımı yöntemi ile sağlanan Onkolojik Moleküler Tetkiklerin, periferik kan örneği üzerinden çalışıldığı halde SGK'ya fatura edildiği ve bu işlemler hizmet alımı kapsamında sağlandığı için yükleniciye de ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin olarak, konunun mevzuat hükümlerine göre icra edilmesi ile ilgili yazı yazıldığı, bundan sonraki süreçte de söz konusu hususun hassasiyetle takip edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; onkoloji dışındaki tanılar ile solid doku olmayan örneklerle çalışılan onkolojik moleküler tetkikler için MEDULA sisteminden provizyon alınabilmesi mümkün görünmekte ise de, anılan Sözleşme ve belirtilen SUT hükümleri göz önüne alınarak söz konusu tanı ve örnek kriterlerini karşılamayan Onkolojik Moleküler Tetkiklerin SGK'ya faturalandırılmaması için sağlık hizmeti sunucusu olan Üniversite tarafından gerekli kontrollerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 7: Bilgi Sistemleri Kontrollerine Dair Eksikliklerin Bulunması

Üniversitenin bilgi sistemlerinde, ilgili sistemlerin barındırdığı bilgilerin gizlilik, bütünlük ve erişilebilirliğini etkileyecek eksiklikler olduğu görülmüştür.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde; bu Kanun hükümlerinin, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanacağı belirtilmiştir.

2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi'nde; kurumların karşılaşılan güvenlik risklerinin azaltılması, etkisiz kılınması ve özellikle gizliliği, bütünlüğü veya erişilebilirliği bozulduğunda milli güvenliği tehdit edebilecek veya kamu düzeninin bozulmasına yol açabilecek kritik türdeki verilerin güvenliğinin sağlanması amacıyla genelgede ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından çıkarılan Bilgi ve İletişim

Güvenliği Rehberinde yer verilen tedbirlere uygun davranmakla sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "Görevler Ayrılığı" başlıklı 9 numaralı Standardında, hata, eksiklik, yanlışlık, usulsüzlük ve yolsuzluk risklerini azaltmak amacıyla faaliyetler ile mali karar ve işlemlerin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrol edilmesi görevlerinin personel arasında paylaştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu çerçevede, her faaliyet veya mali karar ve işlemin farklı kişiler tarafından onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrol edilmesi gerektiği, personel sayısının yetersizliği halinde bile yöneticilerin bu risklerin farkında olarak gerekli önlemleri alması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Tebliğin "Hiyerarşik Kontroller" başlıklı 10 numaralı Standardında ise yöneticilerin iş ve işlemlerin prosedürlere uygunluğunu sistemli bir şekilde kontrol etmesi gerektiği, prosedürlerin etkili ve sürekli uygulanmasını sağlamak için gerekli kontrollerin yapılması ve personelin iş ve işlemlerinin izlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ayrıca, aynı Tebliğin "Bilgi Sistemleri Kontrolleri" başlıklı 12 numaralı Standardında; idarelerin bilgi sistemlerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için gerekli kontrol mekanizmalarını geliştirmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Denetim sürecinde üniversitenin bilişim sistemlerinin bilgi güvenliğini güvence altına alacak, veri bütünlüğü, gizliliği ve erişilebilirliği ile kurumsal amaçlara etkin biçimde ulaşılmasını sağlayacak ve kaynakları verimli kullanacak şekilde tasarlanıp tasarlanmadığının değerlendirilmesi sonucunda aşağıda yer verilen hususlar tespit edilmiştir.

- **Yetkilendirme ve Kimlik Doğrulama Eksiklikleri:** Döner sermaye işletmesi bilgi sistemlerinde kullanıcı yetkilendirme ve kimlik doğrulama süreçlerinde eksiklikler tespit edilmiştir. Özellikle, Hastane Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) üzerinde yapılan incelemelerde, laboratuvar çalışanlarının yalnızca kendi görev alanlarıyla sınırlı kalmayıp, istemde bulunan poliklinik veya ilgili birimler adına da sisteme giriş yapabildiği gözlemlenmiştir. Bu durum, yetki ve sorumlulukların açıkça tanımlanmamış olmasından kaynaklanmakta olup, sistemin güvenilirliğini zedelemektedir.
- **Veri Bütünlüğünü Tehdit Eden Kayıt Silme Olayları:** HBYS sisteminde, yetki ve sorumluluk belirsizliği sebebiyle geçmişe yönelik tetkik işlemlerinin girildiği hasta kayıtlarının laboratuvar çalışanı tarafından sistemde gerekçe belirtilmeksizin silindiği tespit edilmiştir. Bu durum, veri bütünlüğünü tehdit etmekte ve hasta bilgilerinin izinsiz şekilde değiştirilmesine veya silinmesine yol açabilecek ciddi bir güvenlik riski oluşturmaktadır.

Kurumun bilgi sistemlerini yapılandırıp yönetirken uluslararası iyi uygulama pratiklerini de içeren COBIT, TS ISO/IEC 27001 ve TS ISO/IEC 27002 gibi standart ve çerçeveleri de göz önünde bulundurması bilgi sistemlerinin güvenliğinin sağlanması noktasında Üniversiteye yardımcı olacaktır.

Yukarıda denetim tespitinde yer verilen hususlara istinaden idare cevabında; bilgi sistemlerinde olan eksikliklerin kontrol edilerek gerekli inceleme ve düzenleme çalışmalarının yapılması ile ilgili Bilgi İşlem biriminde gerekli çalışmaların yapılacağı beyan edilmiştir.

Bu itibarla; tespite konu hususa idarece iştirak edilmiş olup bilgi güvenliğinin güvence altına alınması, veri bütünlüğü, gizliliği ve erişilebilirliği ile kurumsal amaçlara etkin şekilde ulaşılmasının sağlanması için Üniversitenin bilgi sistemlerinde tespit edilen bu eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Döner Sermaye Hesabına İlişkin Banka Hesabında Bulunan Paraların Vadesiz Hesapta Tutulması

Döner sermaye işletmesine ilişkin banka hesabının incelenmesi neticesinde; ihtiyaç fazlası nakit tutarların vadeli hesaplarda veya diğer yatırım araçlarında değerlendirilmeyerek vadesiz hesaplarda tutulduğu tespit edilmiştir.

08.12.2016 tarih ve 29912 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Haznedarları Genel Tebliğinin “Kapsam” başlıklı 2’nci maddesinde;

“(1) Aşağıda sayılan kurumlar bu Tebliğ hükümlerine tabidir.

a) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri,

b) Özel bütçeli idareler,

c) Döner sermayeler,

.....,"

olarak sayılmaktadır.

Döner Sermaye Hesaplarına İlişkin Banka Hesabının da Tebliğ hükümleri doğrultusunda işletilmesi gerekmektedir.

Mezkûr Tebliğin “Kaynakların değerlendirilmesi ve nemalandırma” başlıklı 6’ncı maddesinde ise;

Kurumların mevduat ve katılma hesabı olarak değerlendirmeyi öngördükleri mali kaynakları için uygulanacak vadeli mevduat faiz oranı ve katılma hesabı beklenen/tahmini getiri oranı, Ek 1'de yer alan ve ilgili vadelere karşılık gelen oranlardan daha yüksek olamaz.

Yapılan incelemede ilgili hesaptaki en düşük nakit değerin 31.12.2024 tarihi itibariyle 39.659.370,25 TL düzeyinde gerçekleştiği, diğer zamanlarda ise sürekli olarak 39.659.370,25 TL'den fazla bir şekilde seyrettiği görülmüştür.

İhtiyaç fazlası nakdin, yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri doğrultusunda değerlendirilmeyerek elde edilecek faiz gelirlerinden mahrum kalınması 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun çeşitli hükümleri doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli değerlendirilmemesi sonucunu doğurmaktadır.

Yukarıda denetim tespitlerinde yer verilen hususlara istinaden idare cevabında; 2024 yılına ilişkin olarak, Üniversitenin Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğüne bağlı tüm birimlerin vadesiz hesaplarındaki nakit tutarların, Kamu Haznedarları Genel Tebliği'nin "Kaynakların Değerlendirilmesi ve Nemalandırma" başlıklı 6. maddesi doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından gün sonunda otomatik olarak vadeli hesaplara aktarıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca 31.12.2024 tarihli vadesiz hesap ekstresinde yer alan 26.758.247,78 TL tutarındaki nakdin vadeli hesaba aktarılması sonucu, 02.01.2025 tarihli vadesiz hesap ekstresinde 23.201,21 TL bakiye kaldığı ve vadeli hesapta 48.347,96 TL tutarında faiz tahakkuk ettiği belirtilmiştir.

Bu itibarla; tespite konu hususa idarece iştirak edilmiş olup takip eden yıl itibariyle gerekli işlemlerin yapıldığı görülmekte, dolayısıyla kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması esas olup, yöneticilerin bu hususta gerekli özen ve hassasiyeti göstermesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 434 **AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	582.967.264,40
10	**Hazır Değerler**	27.119.682,09
104	PROJE ÖZEL HESABI	27.119.682,09
12	**Faaliyet Alacakları**	230.445.759,24
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	228.013.679,91
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.364.680,39
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	67.398,94
13	**Kurum Alacakları**	160.059.560,95
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	160.059.560,95
14	**Diğer Alacaklar**	418.474,57
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	418.474,57
15	Stoklar	38.050.393,10
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	38.050.393,10
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	126.873.394,45
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	126.873.394,45
2	DURAN VARLIKLAR	3.752.578.069,56
22	**Faaliyet Alacakları**	107.208,99
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	107.208,99
24	**Mali Duran Varlıklar**	2.000.050,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.000.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-99.950,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.750.470.810,57
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	246.240.222,44
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	386.781.720,11
252	BİNALAR HESABI	3.191.954.754,97
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	477.506.820,47
254	TAŞITLAR HESABI	21.943.999,47
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	230.651.927,78
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.306.764.758,90
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	502.156.124,23
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	41.912.445,90
32	**Faaliyet Borçları**	1.362.713,79
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.362.713,79
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.930.337,60
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.377.688,96
333	EMANETLER HESABI	2.552.648,64
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	33.877.610,46
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	27.059.025,46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.561.717,69
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	256.867,31
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	741.784,05
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	741.784,05
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	203.548.646,51
43	**Diğer Borçlar**	11.361,19
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	11.361,19
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	203.537.285,32
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	203.537.285,32
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.090.084.241,55
50	**Net Değer**	549.610.370,60
500	NET DEĞER HESABI	549.610.370,60
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.630.317.741,10
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.630.317.741,10
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.145.240.570,64
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.145.240.570,64
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.055.396.700,49
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.205.803.829,61
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.150.407.129,12

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	4.933.439,52
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.933.439,52

AKTİF TOPLAMI 4.335.545.333,96

PASİF TOPLAMI 4.335.545.333,96

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	42.269.979,77
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	42.269.979,77
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.878.126,17
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	2.878.126,17
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	341.417.290,56
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	341.417.290,56
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	10.935.162,90
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	10.935.162,90
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	75.005.843,71
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	75.005.843,71
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	8.555.831,67
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	741.784,05
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	55.343.204,07
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	64.640.819,79

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 434 **Adı : AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.574.186.974,21
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.228.012.415,09
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	361.824.848,81
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	204.115.834,42
630	05	Cari Transferler	490.124.832,95
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.536.127,45
630	13	Amortisman Giderleri	210.824.585,98
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	44.360.199,58
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	31.748.906,80
630	99	Diğer Giderler	639.223,13

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.574.186.974,21**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.774.124.594,18
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	71.962.563,36
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.526.115.021,10
600	05	Diğer Gelirler	171.540.018,94
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	4.506.990,78
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.774.124.594,18**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	783.508,94
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	777.729,51
610	05	Diğer Gelirler	5.779,43

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **783.508,94**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.773.341.085,24**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **856.242.589,46**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.055.396.700,49**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.574.186.974,21**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.774.124.594,18**	**NET GELİR (D=B-C)**	**4.773.341.085,24**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**783.508,94**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.055.396.700,49**

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE 2024 YILI BİLANÇOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi

01.01.2024 - 31.12.2024

AKTİF (VARLIKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**0,00**	**544.485.250,52**
10	**HAZIR DEĞERLER**	**0,00**	**39.724.562,72**
102	BANKALAR HESABI	0,00	39.659.370,25
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00	-5,00
105	DÖVİZ HESABI	0,00	65.197,47
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	**0,00**	**23.564.248,80**
120	ALICILAR HESABI	0,00	10.632.166,85
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	12.810.972,66
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00	29.785,98
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00	91.323,31
13	**DİĞER ALACAKLAR**	**0,00**	**3.282.542,25**
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	0,00	834.152,17
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	0,00	2.448.390,08
15	**STOKLAR**	**0,00**	**474.201.785,14**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00	474.201.785,14
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	**0,00**	**2.241.724,71**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00	2.241.724,71
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	**0,00**	**1.470.386,90**
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00	1.470.386,90
2	**DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**1.252.443,74**
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**976.733,79**
252	BİNALAR HESABI	0,00	85.000,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	0,00	18.009,99
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	0,00	873.723,80
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**0,00**
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00	4.532.354,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	0,00	-4.532.354,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**275.709,95**
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR	0,00	275.709,95
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**545.737.694,26**

PASİF (KAYNAKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**1.020.747.821,13**
30	**MALİ BORÇLAR**	**0,00**	**41.173,72**
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	0,00	41.173,72
32	**TİCARİ BORÇLAR**	**0,00**	**807.844.855,36**
320	SATICILAR HESABI	0,00	805.564.071,33
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00	2.260.636,80
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	0,00	20.147,23
33	**DİĞER BORÇLAR**	**0,00**	**18.714.722,15**
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00	2.731.064,57
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00	15.983.657,58
34	**ALINAN AVANSLAR**	**0,00**	**69.300,00**
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	0,00	69.300,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	**0,00**	**193.922.922,15**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	68.025.814,66
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00	17.362.129,88
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	0,00	57.177.263,05
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00	51.168.692,18
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00	189.022,38
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**	**124.847,75**
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK	0,00	88.644,71
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00	36.203,04
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	**0,00**	**30.000,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00	30.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**42.347.913,76**
42	**TİCARİ BORÇLAR**	**0,00**	**410.026,16**
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00	410.026,16
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**	**41.937.887,60**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00	41.937.887,60
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**0,00**	**-517.358.040,63**
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	**0,00**	**51,00**

AKTİF (VARLIKLAR)

	GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
DİPNOTLAR :		
*900 ALINAN TEMİNATLAR HESABI	0,00	84.778.532,02
*901 ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	0,00	84.778.532,02
*910 VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	0,00	566.840,18
*911 VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	0,00	566.840,18
*940 DEMİRBAŞ GİDERLERİ HESABI	0,00	3.981,54
*941 DEMİRBAŞ GİDERLERİ ALACAKLI HESABI	0,00	3.981,54
*980 GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	0,00	609.199.172,16
*981 GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	0,00	609.199.172,16
*998 DİĞER NAZIM HESAPLAR	0,00	979.753,23
*999 DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	0,00	979.753,23

PASİF (KAYNAKLAR)

	GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
500 SERMAYE HESABI	0,00	100.001,00
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	0,00	-99.950,00
57 GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI	**0,00**	**13.042.957,67**
570 GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	0,00	13.042.957,67
58 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	**0,00**	**-365.266.369,73**
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	0,00	-365.266.369,73
59 DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	**0,00**	**-165.134.679,57**
590 DÖNEM NET KÂRI HESABI	0,00	9.021.273,06
591 DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	0,00	-174.155.952,63
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**545.737.694,26**

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE GELİR TABLOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi 01.01.2024 - 31.12.2024

	2023	2024
A- BRÜT SATIŞLAR	**0,00**	**2.942.000.415,89**
1- Yurt İçi Satışlar	0,00	2.291.255.234,55
2- Yurt Dışı Satışlar	0,00	21.347,30
3- Diğer Gelirler	0,00	650.723.834,04
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	**0,00**	**13.091.656,34**
1- Satıştan İadeler (-)	0,00	9.484.827,96
2- Satış İskontoları (-)	0,00	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00	3.606.828,38
C- NET SATIŞLAR	**0,00**	**2.928.908.759,55**
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	**0,00**	**2.136.679.340,69**
1- Satılan Mamüller Maliyeti (-)	0,00	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00	2.136.679.340,69
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00	0,00
BRÜT SATIŞ KARI ve ZARARI	**0,00**	**792.229.418,86**
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	**0,00**	**1.008.024.173,87**
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	0,00	1.008.024.173,87
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**-215.794.755,01**
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR ve KARLAR	**0,00**	**50.743.124,28**
1- Faiz Gelirleri	0,00	47.538.229,48
2- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00	0,00
4- Kambiyo Karları	0,00	0,00
5- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00	0,00
7- Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00	3.204.894,80
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**10.302,88**
1- Karşılık Giderleri (-)	0,00	0,00
2- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00	0,00
3- Kambiyo Zararları (-)	0,00	0,00
4- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00	0,00
5- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	0,00	0,00
6- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00	10.302,88
OLAĞAN KAR VEYA ZARARLAR	**0,00**	**-165.061.933,61**
H- OLAĞANDIŞI GELİR ve KARLAR	**0,00**	**351.296,64**
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00	351.296,64
I- OLAĞANDIŞI GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**335.397,89**
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00	325.617,07
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00	9.780,82
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**-165.046.034,86**
J- DÖNEM KARI VERGİ ve DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	**0,00**	**88.644,71**
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**-165.134.679,57**

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Doğrudan Temin Usulü ile Hizmet Alımlarında %10 Limiti Aşan Tutarlar Tablosu

KISALTMALAR

AŞ **:** Anonim Şirketi

TÜFE **:** Tüketici Fiyat Endeksi

TÜİK **:** Türkiye İstatistik Kurumu

ÜFE : Üretici Fiyat Endeksi

Yİ-TÜFE **:** Yurt İçi Tüketici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Banka Kredi Kartlarıyla Yapılan Tahsilatların Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi

2. Özel Nitelikteki Gelirlerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Yönergeye İhtiyaç Duyulması

3. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4. Üniversitenin Mülkiyetindeki Ticari Yerlerin Kira Artışının Sözleşme Hükümlerine Göre Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Balıkesir Üniversitesi 28/03/1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 03.07.1992 tarihinde eklenen ek madde 12 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Balıkesir Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır. Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 2 yüksekokul, 4 enstitü ve 12 meslek yüksekokulu bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	289	31	320
Doçent	237	51	288
Doktor öğretim üyesi	266	150	416
Öğretim görevlisi	241	87	328
Araştırma görevlisi	224	234	458
Toplam	**1.257**	**553**	**1.810**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	338	345	683
Sağlık	319	187	506
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	84	68	152
Yardımcı	46	19	65
Sözleşmeli	103	191	294
İşçi	576	6	582
Toplam	**1.468**	**818**	**2.286**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.725'tir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Balıkesir Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)

01 Personel Giderleri	1.710.393.000,00	1.923.339.748,00	112,45
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	211.492.000,00	243.777.788,00	115,27
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	229.405.000,00	221.344.036,00	96,49
05 Cari Transferler	215.093.000,00	259.823.931,00	120,80
06 Sermaye Giderleri	289.500.000,00	174.483.242,00	60,27
07 Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	2.655.883.000,00	2.822.768.745,00	106,28

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.655.883.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 443.857.885 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.099.740.885 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 91.06'i olan 2.822.768.745 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.962.241.055 TL ödeneğin 1.923.339.748 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 251.121.000 TL ödeneğin 243.777.788 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 289.139.300 TL ödeneğin 221.344.036 TL'si, cari transferlerde 264.369.530 TL ödeneğin 259.823.931 TL'si, sermaye giderlerinde 332.870.000 TL ödeneğin 174.483.242 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 28.931.777,41 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	**Gerçekleşen (TL)**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	30.393.000,00	64.213.892,10	211,27
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.587.240.000,00	2.696.096.478,00	104,21
Diğer Gelirler	38.250.000,00	89.516.745,03	234,03
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	2.655.883.000,00	2.849.827.115,13	107,30
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		1.048.631,18	
Net Toplam	**2.655.883.000,00**	**2.848.778.483,95**	**107,26**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.655.883.000 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.848.778.483,95 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.259.758.547,70 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.048.631,18 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.701.338.150,58 TL ve faaliyet gideri 3.615.738.914,02 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.344.309.153,08 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.136.802.351,41 TL , gider toplamı 1.409.088.538,46 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 259.288.210,21 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 15.03.2014 tarih ve 28942 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2014/5938 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan TEKNOKENT AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 4.500.000,00 TL olup Üniversitenin % 27,60 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Üniversite organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda görev tanım form şablonlarında halen tam olarak standartlaşmanın sağlanamaması nedeniyle eksiklikler bulunmaktadır.

Üniversitede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları Üniversitenin Etik Kurullarının sadece akademik faaliyetlerle ilgili olarak görev yapması ve hizmet içi eğitim kapsamında etik eğitimi verilememesi nedenleriyle kısmen yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

Üniversite performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

Üniversite hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Üniversite tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

Üniversite tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

Üniversitede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

Üniversitece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Üniversitenin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Üniversite faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

Üniversitenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Üniversitenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Üniversitede iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Balıkesir Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Banka Kredi Kartlarıyla Yapılan Tahsilatların Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi

Kredi kartlarıyla yapılan tahsilatların 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının niteliğini açıklayan 38'inci maddesinde bu hesabın muhasebe birimince banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilat ve bunlara ilişkin olarak yapılan mahsup ve iade işlemlerinin izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in 39'uncu maddesine göre ise; banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilatlar bu hesaba borç, 600 Gelirler Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak kaydedilmeli, banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilatlar nedeniyle muhasebe biriminin banka hesabına aktarılan tutarlar bu hesaba alacak, 102 Banka Hesabına borç kaydedilmelidir.

2024 yılı yevmiye defterinin incelenmesi neticesinde; 2024 yılı boyunca yabancı uyruklu öğrenci sınav gelirlerine ilişkin olarak kredi kartlarıyla tahsilat yapılmasına rağmen 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabına herhangi bir kayıt yapılmadığı görülmüştür.

Söz konusu uygulama neticesinde İdarenin 2024 yılı mizanında 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabı 4.800.164,32 TL tutarında eksik yer almıştır.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin düzeltme kayıtlarının yapıldığı belirtilmiştir.

BULGU 2: Özel Nitelikteki Gelirlerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Yönergeye İhtiyaç Duyulması

Mülkiyeti İdareye ait olan çeşitli ticari nitelikteki gayrimenkullerin kira bedellerinin ve diğer özel gelirlerin Strateji Birim Başkanlığı tarafından takibinin yapılmadığı, gelirlerin gecikme zammı hesaplanmadan kayıtlara alındığı ve iç kontrolün sağlanmasına ilişkin olarak gelirlerin takibine ilişkin yönergenin bulunmadığı görülmüştür.

10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 60'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında alım, satım, yapım, kiralama, kiraya verme, bakım-onarım ve benzeri malî işlemlerden; idarenin tamamını ilgilendirenlerin destek hizmetlerini yürüten birim, sadece harcama birimlerini ilgilendirenlerin ise harcama birimleri tarafından gerçekleştirileceği ancak harcama yetkililiği görevi uhdesinde kalmak şartıyla, harcama birimlerinin talebi ve üst

yöneticinin onayıyla bu işlemlerin destek hizmetlerini yürüten birim tarafından yapılabileceği, üçüncü fıkrasında ise malî hizmetler birimlerinin çalışma usûl ve esaslarının Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir.

Aynı Kanun'un "Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesinde muhasebe hizmetinin; gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleri olduğu belirtilmiştir.

18.02.2006 tarih ve 26084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (b) ,(c), (d), (e), (f) ve (g) bentlerinde,

Harcama biriminin kamu idaresi bütçesinde ödenek tahsis edilen ve harcama yetkisi bulunan birimini,

İdarenin, düzenleyici ve denetleyici kurumlar hariç olmak üzere, genel yönetim kapsamındaki her bir kamu idaresini,

Strateji geliştirme birimlerinin strateji geliştirme başkanlıkları ve strateji geliştirme daire başkanlıkları ile strateji geliştirme ve malî hizmetlerin yerine getirildiği müdürlükleri,

Üst yöneticinin bakanlıklarda müsteşarı, Milli Savunma Bakanlığında bakanı, diğer kamu idarelerinde en üst yöneticiyi, il özel idarelerinde valiyi ve belediyelerde belediye başkanını ifade ettiği,

"Strateji geliştirme birimlerinin görevleri" başlıklı 5'inci maddesinde, idare gelirlerini tahakkuk ettirerek gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerini yürütmenin strateji geliştirme birimlerinin görevleri arasında olduğu,

"Malî hizmetler fonksiyonu" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (6) numaralı alt bendinde, gelirlerin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip işlemlerini yürütme işlerinin mali hizmet fonksiyonu olarak değerlendirildiği,

"Gelirlerin tahakkuku, gelir ve alacakların takip ve tahsili" başlıklı 17'nci maddesinde idare gelirlerinin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerinin, ilgili mevzuatında özel bir düzenleme bulunmadığı takdirde, strateji geliştirme birimleri tarafından

yürütüleceği, idarelerin işlemleri sonucunda, herhangi bir gelir tahakkuku veya gelir ve alacakların takip ve tahsilini gerektiren bir durumun ortaya çıkması halinde, gereğinin yapılması amacıyla ilgili birim tarafından durumun strateji geliştirme birimlerine bildirileceği,

düzenlenmiştir.

İdarenin gelir ve alacaklarının tahakkuk, takip ve tahsil işlemlerinin incelenmesi neticesinde; ticari nitelikteki gayrimenkullerin kira bedellerinin ve diğer özel gelirlerin takibinin Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yapılmadığı tespit edilmiştir.

İdarede Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın gelir yönergesinin bulunmaması sebebiyle gelirlerin tahakkuk, takip ve tahsil işlemlerinin harcama birimlerince yürütülmesinin yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı olduğu ve bu durumun gelirlerin takip, tahakkuk ve tahsilinde sorunlara yol açtığı değerlendirilmektedir.

İdare gelirlerinin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerinin yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yürütülmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince, Özel Nitelikli Gelirlerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Yönerge taslağının hazırlandığı ifade edilmiştir.

BULGU 3: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Doğrudan temin usulü ile yapılan hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde öngörülen %10'luk sınırın aşılmış olmasına rağmen, aşan kısım için Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmamıştır.

Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir.

Bu Kanun'un 22'nci maddesi hükümlerine göre idarelerin, belirlenen sınırlar dahilinde mal ve hizmet alımları ile yapım işlerini ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak karşılamaları mümkün bulunmaktadır. Ancak, "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (ı)

bendinde, “Pazarlık usulü” başlıklı 21'inci maddesi ve “Doğrudan temin” başlıklı 22'nci maddesindeki parasal limitler dahilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşılamayacağı ifade edilmektedir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin “4734 sayılı Kanunun 62'nci maddesinin (ı) bendinin uygulanmasına ilişkin açıklamalar” başlıklı 21'inci maddesinde madde metni daha ayrıntılı olarak ele alınmış olup özetle; kurumların 21 (f) pazarlık ve 22 (d) doğrudan temin usulü (temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar hariç) ile yapacakları harcamalardaki %10'luk sınırın hesaplamasında, yıllık bütçelerinde belirlenen toplam ödenek miktarının dikkate alınacağı ve kurum ve kuruluşların, mal alımı, hizmet alımı veya yapım işleri için bütçelerine konulan yıllık toplam ödenekleri üzerinden her biri için ayrı ayrı %10 oranını hesaplayacakları belirtilmiştir.

Ayrıca Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşların, ihale ve harcama yapmaya yetkili birimlerinin mevzuatta belirtilen parasal limitler dahilinde pazarlık ve doğrudan temin kapsamında yaptıkları harcamalarının, toplam ödeneklerinin %10 oranını aşıp aşmadıklarını takip etmeleri gerektiği ve kurumların mal ve hizmet alımı ile yapım işleri ödeneklerinin aktarılması ile ilgili işlemleri yaparken veya bunların harcamalarını belirlerken bu durumu göz önünde bulundurması gerektikleri hususu da hükme bağlanmıştır.

Yukarıda ifade edilen mevzuat hükümleri çerçevesinde, kurumların mevzuatta belirtilen parasal limitler dahilinde pazarlık usulü ve temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar hariç doğrudan temin usulü ile yapacakları alımların yıllık toplamının, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmaksızın bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşması mümkün değildir.

Aşağıdaki tabloda, İdarenin 2024 yılında hizmet alımları için belirlenen başlangıç ödeneği, doğrudan temin yöntemiyle hizmet alımı için yapılan harcama tutarları ve bu tutarlardan %10'luk sınırı aşan kısım gösterilmiştir.

Tablo 5: Doğrudan Temin Usulü ile Hizmet Alımlarında %10 Limiti Aşan Tutarlar Tablosu

Hizmet Alım Giderleri	
Başlangıç Ödeneği (ek bütçe dahil) (TL)	67.405.000,00
Başlangıç Ödeneğinin %10'u	6.740.500,00
Doğrudan Temin Hizmet Alımı toplamı (TL)	16.885.468,61

Sınırı Aşan Tutar (TL)	10.144.968,61

Tablodan da görüleceği üzere, 4734 sayılı Kanun'a göre İdarenin Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmaksızın hizmet alımları için doğrudan temin yöntemiyle harcama yapılabilecek sınırın 6.740.500,00 TL olduğu görülmektedir. Ancak Kurum tarafından yıl içinde doğrudan temin usulü kapsamında 16.885.468,61 TL tutarında hizmet alımı yapılarak bütçeye bu amaçla konulan ödeneğinin %10'unu 10.144.968,61 TL aşıldığı anlaşılmaktadır.

İdarece 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri kapsamında yapılan harcamaların, mal ve hizmet alımı ile yapım işleri için bütçeye konulan yıllık toplam ödeneklerin %10'unu aşıp aşmadığının takip edilerek, aşılması durumunda Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınması gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

BULGU 4: Üniversitenin Mülkiyetindeki Ticari Yerlerin Kira Artışının Sözleşme Hükümlerine Göre Yapılmaması

Üniversitenin özel mülkiyetindeki taşınmazların kiralamasında sözleşmede belirtilen kira artışlarının uygulanmadığı bunun yerine Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in Geçici 12'nci maddesindeki oranın uygulandığı görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanununun "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesi *"Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işleri bu Kanunda yazılı hükümlere göre yürütülür. ..."* hükmü,

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun;

44'üncü maddesi,

"*Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince, taşınır ve taşınmaz edinilmesi, yönetilmesi, trampası, elden çıkarılması, ecrimisilin tahsil ve takibinde izlenecek yöntem, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin yönetimi ve korunması, işgalli malların tahliyesi gibi hususlar ilgili kanunlarında düzenlenir. …*" hükmünü,

48'inci maddesi,

"… *Kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemleri, mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılır. Bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenler sorumludur. …*" hükmünü,

Diğer taraftan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 344'üncü maddesi "*Tarafların yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedeline ilişkin anlaşmaları, bir önceki kira yılında tüketici fiyat endeksindeki oniki aylık ortalamalara göre değişim oranını geçmemek koşuluyla geçerlidir. Bu kural, bir yıldan daha uzun süreli kira sözleşmelerinde de uygulanır. Taraflarca bu konuda bir anlaşma yapılmamışsa, kira bedeli, bir önceki kira yılının tüketici fiyat endeksindeki oniki aylık ortalamalara göre değişim oranını geçmemek koşuluyla hâkim tarafından, kiralananın durumu göz önüne alınarak hakkaniyete göre belirlenir."* Hükmünü amirdir.

Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in;

"Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde,

" (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, trampası, arsa veya kat karşılığı inşaat yaptırılması, kiraya verilmesi, ön izin verilmesi ve üzerlerinde irtifak hakkı kurulması, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, ön izin ve kullanma izni verilmesi ile ecrimisil ve tahliye işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." Hükmü,

"Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde,

"(1) Bu Yönetmelik; tarihî ve bediî değeri olan taşınmazlar hariç olmak üzere, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri kapsar." Hükmü,

"Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde,

" (1) Bu Yönetmelikte geçen;

ç) Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yer: Türk Medenî Kanunu ile diğer kanunlarda Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilen yerleri,

f) Hazine: Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri açısından Devlet tüzel kişiliğinin adını,

g) Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmaz: Tapuda Hazine adına tescilli taşınmazları,

ğ) Hazine taşınmazı: Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri,"

"Kira artış oranı" başlıklı Geçici 12'nci maddesinde,

"(Ek:RG-1/4/2023-32150)(9) (1) 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 25 inci maddesi kapsamında bir yıldan uzun süreli kiraya verilen yerlerin kira bedellerinde 11/9/2023 (bu tarih dahil) tarihine kadar yapılacak kira artışı; bir önceki kira yılına ait kira bedelinin yüzde yirmi beşi oranında uygulanır. Bir önceki kira yılının Türkiye İstatistik Kurumunca (TÜİK) yayımlanan Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE – on iki aylık ortalamalara göre yüzde değişim) oranının, yüzde yirmi beşin altında kalması halinde değişim oranı dikkate alınır. 12/9/2022 tarihi ile bu maddeyi ihdas eden Yönetmeliğin yayımı tarihi (bu tarihler dahil) arasındaki dönemde mevcut sözleşme hükümlerine göre tahsil edilen kira gelirleri bu maddeye göre tekrar hesaplanarak gerekli tahsilat, mahsup ve iade işlemleri gerçekleştirilir. Tahsil edilmeyen bedeller ise bu madde kapsamında tahsil edilir."

Hükümleri yer almaktadır.

İdarenin yapmış olduğu kiralamalara ait tip sözleşmelerde kira artışı;

"Sözleşmenin yenilenmesi halinde takip eden yıllar kira bedelleri ise bir önceki yıl kira bedeli üzerinden TÜİK tarafından yayınlanan Yurt İçi Tüketici Fiyat Endeksi (Yİ-TÜFE) artışı (on iki aylık ortalamalara göre yüzde değişim) oranında üç (3) ay önceki veri baz alınarak artış yapılacaktır.

Sözleşmenin tekrar yenilenebilmesi için kiracı bir sonraki yılın kira bedelini en geç sözleşme bitim tarihinden kırkbeş (45) gün önce yatırmak zorundadır…" şeklinde düzenlenmiştir.

Yukarıda anılan Yönetmelik'in 1'inci maddesiyle, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, trampası, kiraya verilmesi, ön izin verilmesi ve üzerlerinde irtifak hakkı kurulması, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, ön izin ve kullanma

izni verilmesi ile ecrimisil ve tahliye işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlenmesinin amaçlandığı,

2’nci maddesiyle söz konusu işlemlerin ancak Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlere uygulanacağı,

4’üncü maddesiyle Hazine taşınmazının Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri kapsadığı,

Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazın Tapuda Hazine adına tescilli taşınmazları,

Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin Türk Medenî Kanunu ile diğer kanunlarda Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilen yerleri ifade ettiği,

Geçici 12’nci maddesiyle de 11/9/2023 (bu tarih dahil) tarihine kadar yapılacak kira artışının %25 oranıyla sınırlandırıldığı,

Anlaşılmaktadır.

Üniversitenin özel mülkiyetindeki taşınmazların kiralanmasında sözleşmede belirtilen kira artış oranlarının uygulanması gerekirken yukarıda anılan Yönetmelik’in “Kira artış oranı” başlıklı Geçici 12’nci maddesiyle getirilen %25 artış oranının uygulanması mevzuata aykırılık teşkil etmektedir .

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu kira artış işlemlerinin Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in Geçici 12'nci maddesinde yer alan *"4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ek 25'inci maddesi kapsamında bir yıldan uzun süreli kiraya verilen yerlerin kira bedellerinde 11/9/2023 (bu tarih dahil) tarihine kadar yapılacak kira artışı; bir önceki kira yılına ait kira bedelinin yüzde yirmi beşi oranında uygulanır"* hükmüne istinaden gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Ancak belirtilen mevzuat hükmü hazine taşınmazlarına ilişkin bir düzenleme olup Üniversitenin özel mülkiyetinde olan taşınmazların kiralanmasında uygulama imkanı bulunmamaktadır.

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Balıkesir Üniversitesi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 31.05.1999 tarih ve 23711 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Balıkesir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 15.08.2008 tarih ve 26968 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Balıkesir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişikliğe uğramıştır. Yine aynı Yönetmelik 21.01.2021 tarih ve 31371 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Balıkesir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2'nci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a. Yüksek Öğretim Kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak.

b. Model deneyleri, bilgi işlem hizmetleri, turizm işletmeciliği, organizasyon, danışmanlık, iş değerlendirilmesi, analiz, ölçme, deney, tamir, stolonaj, imalat fizibilite çalışması ve benzeri hizmetler yapmak,

c. Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak,

d. Her türlü basın ve ilan işi yapmak,

e. Seminer, konferans, panel, kurs ve benzeri hizmetler vermek,

f. Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere iş ve hizmetler ile canlı materyal, tarımsal ürün, diğer malları üretmek ve elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak, satmak ve satış yeri açmak,

g. Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuarlarda yapılacak her türlü tetkik, tedavi, tahlil, ameliyat, imalat, ürün, bakım ve benzeri hizmetlerde bulunmak,

h. Açılmış bulunan her türlü insan ve hayvan sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı ve yataksız, sabit ve geçici kuruluşlar ile konaklama tesislerini işletmek,

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 5'tir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 1 şube müdürü 3 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan şube müdürünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 4 Muhasebe uzmanı bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Balıkesir Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden Merkezi Yönetim Bütçe Kanununu E Cetveli 65'inci maddesine göre (Taban Ek Ödeme) 176.732.000,00 TL, Merkezi Yönetim E Cetveli 59'uncu maddesine göre 11.254.000,00 TL ödenek aktarılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.766.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 1.776.000.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 1.406.796.285,84 TL bütçe giderine karşılık 1.145.890.078,82 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.136.802.351,41 TL gelir elde edilmiş, 1.409.088.538,46 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 259.288.210,21 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Balıkesir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Balıkesir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda

belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 438 | **BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	681.319.442,27
10	**Hazır Değerler**	10.020.355,35
102	BANKA HESABI	2.028.320,59
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.986.379,54
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	5.655,22
12	**Faaliyet Alacakları**	404.231.279,67
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	404.021.401,80
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	29.046,32
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	180.831,55
13	**Kurum Alacakları**	160.246.383,92
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	160.246.383,92
14	**Diğer Alacaklar**	2.855.297,74
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.855.297,74
15	Stoklar	28.477.531,94
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	28.477.531,94
16	**Ön Ödemeler**	75.488.593,65
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	75.488.593,65
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	7.090.434.604,89
22	**Faaliyet Alacakları**	356.519,83
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	356.519,83
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.442.023,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.442.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	23,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	7.088.636.062,06
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.234.270.619,66
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	541.672.530,70
252	BİNALAR HESABI	3.774.453.357,80
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.998.758.537,76
254	TAŞITLAR HESABI	22.212.155,37
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	141.231.590,12

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	141.292.995,19
32	**Faaliyet Borçları**	78.004.292,21
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	78.004.292,21
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.910.693,54
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.904.961,07
333	EMANETLER HESABI	2.005.732,47
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	43.235.232,50
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	18.536.289,95
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	12.743.478,36
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	4.024.679,93
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	7.930.784,26
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	8.202.377,34
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	8.202.377,34
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	7.940.399,60
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	7.940.399,60
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	200.259.409,77
43	**Diğer Borçlar**	1.148.976,97
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.148.976,97
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	199.070.363,22
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	199.070.363,22
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	40.069,58
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	40.069,58
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	7.430.201.642,20
50	**Net Değer**	459.951.800,22
500	NET DEĞER HESABI	459.951.800,22
51	**Değer Hareketleri**	751.609,25
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	751.609,25
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.386.024.867,68
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.386.024.867,68
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.760.835.788,03
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.760.835.788,03
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.344.309.153,08
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.517.035.350,70
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.172.726.197,62

257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.807.996.939,44
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	184.034.210,09
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	22.111.734,80
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-22.111.734,80
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	6.985.699,17
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-6.985.699,17

AKTİF TOPLAMI 7.771.754.047,16

PASİF TOPLAMI 7.771.754.047,16

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	39.216.537,65
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	39.216.537,65
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	11.342.487,58
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	11.342.487,58
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	202.966.878,79
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	202.966.878,79
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.233.733,51
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.233.733,51
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	6.459.579,85
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	6.459.579,85
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	6.602.769,78
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	1.900.000,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	13.458.000,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	21.960.769,78

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 438 **Adı : BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.615.738.914,02
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.926.333.870,48
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	243.885.874,20
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	209.380.223,41
630	05	Cari Transferler	276.729.798,79
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	9.008,16
630	13	Amortisman Giderleri	731.117.300,93
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	21.996.665,21
630	15	Karşılık Giderleri	183.159.778,35
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	113.106,43
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	23.007.827,24
630	99	Diğer Giderler	5.460,82

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.615.738.914,02**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.259.758.547,70
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	59.454.149,42
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.107.662.297,49
600	05	Diğer Gelirler	92.553.925,20
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	50.353,52
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde Edilen Gelirler	37.822,07

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.259.758.547,70**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.048.631,18
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.048.577,64
610	05	Diğer Gelirler	53,54

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.048.631,18**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.258.709.916,52**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.701.338.150,58**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.344.309.153,08**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.615.738.914,02**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.259.758.547,70**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.048.631,18**

NET GELİR (D=B-C)	**5.258.709.916,52**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**3.344.309.153,08**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8438 **BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	50.399.533,63
10	**HAZIR DEĞERLER**	34.053.165,53
102	BANKALAR HESABI	34.000.130,56
105	DÖVİZ HESABI	53.034,97
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	15.710.935,85
120	ALICILAR HESABI	2.738.134,63
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	10.981.570,09
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	1.991.231,13
13	**DİĞER ALACAKLAR**	88.046,28
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	64.456,67
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	23.589,61
15	STOKLAR	127.000,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	127.000,00
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	395.101,55
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	395.101,55
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	25.284,42
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	25.284,42
2	DURAN VARLIKLAR	1.601.638,30
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	823.400,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	823.400,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	38.860,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	68.144,07
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-29.284,07
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	739.378,30
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	739.378,30

AKTİF TOPLAMI 52.001.171,93

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	426.856.189,17
32	**TİCARİ BORÇLAR**	280.238.670,48
320	SATICILAR HESABI	279.915.661,76
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	323.008,72
33	**DİĞER BORÇLAR**	15.508.018,67
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	11.454.732,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	4.053.286,67
34	ALINAN AVANSLAR	52.582.741,90
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	52.582.741,90
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	78.526.758,12
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	32.821.537,77
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	8.038.293,62
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	9.461.954,77
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	28.033.164,26
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	171.807,70
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	3.322.928,51
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-3.322.928,51
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
40	**MALİ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-374.855.017,24
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	23,00
500	SERMAYE HESABI	23,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	26.518.203,16
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	26.518.203,16
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-138.762.104,68
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-138.762.104,68
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-262.611.138,72
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	16.657.896,61
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-279.269.035,33

PASİF TOPLAMI 52.001.171,93

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	17.299.135,11
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	17.299.135,11

910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	203.814,01
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	203.814,01
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	73.486.876,30
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	73.486.876,30
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	1.523.670,68
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	1.523.670,68

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8438 **BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.141.259.109,63
1- Yurtiçi Satışlar	767.446.725,78
2- Yurtdışı Satışlar	224.365,15
3- Diğer Gelirler	373.588.018,70
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	4.456.758,22
1- Satıştan İadeler (-)	3.657.569,24
3- Diğer İndirimler (-)	799.188,98
C- NET SATIŞLAR	1.136.802.351,41
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	759.913.532,61
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	759.913.532,61
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	376.888.818,80
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	649.175.005,85
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	649.175.005,85
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-272.286.187,05
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	13.468.453,67
3- Faiz Gelirleri	13.194.104,58
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	274.349,09
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.292.478,00
2- Karşılık Giderleri (-)	23.109,93
4- Kambiyo Zararları (-)	834,99
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1.268.533,08
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-260.110.211,38
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	822.002,72
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	822.002,72
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1,55
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1,55
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-259.288.210,21
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	3.322.928,51
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-262.611.138,72

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ : Anonim Şirket

ERASMUS : European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı

TL : Türk Lirası

TÖMER :Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

TÜSEB :Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezine (TÖMER) Ait Öğrenci Kayıt Gelirleri ile Döner Sermaye Hesabına Yatan Tutarların Uyumlu Olmaması

2. Üniversite İle Diğer Kurum Ve Kuruluşlar Arasında Yapılan Protokollerin Bir Kısmında Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi 2015 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 8 meslek yüksekokulu ve 17 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	70	38	108
Doçent	144	58	202
Doktor öğretim üyesi	207	145	352
Öğretim görevlisi	106	34	140
Araştırma görevlisi	96	130	226
Toplam	**623**	**405**	**1.028**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	131	202	333
Sağlık	1	17	18
Avukatlık	1	2	3
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	23	40	63
Yardımcı	16	41	57
Sözleşmeli	91	41	132
İşçi	110	22	132
Toplam	**373**	**365**	**738**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 996'dır. Ayrıca Üniversitede 5 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	743.767.735,00	736.704.530,97	99,05
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	87.651.184,00	86.148.411,92	98,29
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	114.739.117,00	78.645.742,18	68,54
05 Cari Transferler	21.666.960,00	21.268.102,98	98,16
06 Sermaye Giderleri	257.416.001,00	253.563.296,70	98,50
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.225.240.997,00**	**1.176.330.084,75**	**96,01**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.079.162.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 146.078.997,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.225.240.997,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,01'i olan 1.176.330.084,75 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 743.767.735,00 TL ödeneğin 736.704.530,97 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 87.651.184,00 TL ödeneğin 86.148.411,92 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 114.739.117,00 TL ödeneğin 78.645.742,18 TL'si, cari transferlerde 21.666.960,00 TL ödeneğin 21.268.102,98 TL'si, sermaye giderlerinde 257.416.001,00 TL ödeneğin 253.563.296,70 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Bilimsel Araştırma Projeleri, Kalkınma Ajansı, Mesleki Eğitim, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) tarafından desteklenen proje destekleri ile Erasmus ve Avrupa Birliği hibelerinden toplam 3.911.572,83 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.600.000,00	48.063.127,13	353,41
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.055.292.000,00	1.181.251.000,00	111,94
Diğer Gelirler	10.270.000,00	19.626.836,57	191,11
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.079.162.000,00**	**1.248.940.963,70**	**115,73**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	66.244,98	-
Net Toplam	**1.079.162.000,00**	**1.248.874.718,72**	**115,73**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.079.162.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.248.874.718,72 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.237.547.449,66 TL gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 66.244,98 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.443.411.376,77 ve faaliyet gideri 1.009.595.283,01 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.671.297.298,44 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 8.877.795,54 TL, gider toplamı 7.722.248,25 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.155.547,29 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 22.11.2018 tarih ve 2018/20 sayılı Üniversite Senato Kararı ile kurulmasına karar verilen Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 200.000,00 TL olup, enlasyon düzeltmesi ile beraber bu tutar 1.288.036,00 TL olmuştur. Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu/gelir tablosu/kâr-zarar tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle

sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiş ancak uygulamada eksiklikler bulunmaktadır. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber kurum risk kütüğü oluşturulmadığından çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yapılan yetki devirleri personel görevlendirmeleri hariç mevzuata uygundur. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, İç Kontrol Değerlendirme raporu müstakil olarak hazırlanmadığından değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim

birimi kurulmamakla birlikte üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan bir tanesi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin tüm kurumu kapsayan denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezine (TÖMER) Ait Öğrenci Kayıt Gelirleri ile Döner Sermaye Hesabına Yatan Tutarların Uyumlu Olmaması

Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) öğrenci kayıtları ile ilgili verilerin usulüne uygun tutulmadığı, kayıt ücreti tahsilatının kurumun resmi banka hesaplarına yatırılmadığı, mevcut öğrenci sayılarıyla uyumlu döner sermaye geliri elde edilmediği tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 58'inci maddesi ile Yüksek Öğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik kapsamında, 14.01.2017 tarih ve 29948 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile Döner Sermaye İşletmesi kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletme Birimi olan TÖMER; Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak suretiyle gelir elde etmektedir.

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği'nin "Eğitim Faaliyetleri" başlıklı 14'üncü maddesine göre; Merkezde öğretilen dillere ait kursların türü, süreleri ve içerikleri, bu kurslara ait dönemler, düzeyler, kurlar, kurların haftalık ders saati ağırlıkları, kurslara ait kayıt koşulları, kurslarda kullanılacak materyallerin hazırlanması ve seçimi, kurs dönemlerinin sonlarında veya bağımsızca uygulanacak sınavların türü, içerikleri ve uygulanma süreçleri, kurslarda görev alacak okutmanların seçimi, bu okutmanların eğitimi ve kurslara hazırlanması gibi eğitimsel konular ile kurs ücretlerine ilişkin yetki Yönetim Kuruluna verilmiş olup bu kapsamda yönetim kurulu kararları alınmış, kayıt ücretleri belirlenmiştir.

Denetimlerde; Üniversitenin Kurum Faaliyet Raporlarında yer alan TÖMER kursiyer sayıları ile Merkez kursiyer kayıtlarının uyumlu olmadığı görülmüştür. Yapılan incelemede, 2020 yılı İdare Faaliyet Raporunda 151 kursiyer, 2021 Faaliyet Raporunda 405 kursiyer, 2022 yılı Faaliyet Raporunda 600 kursiyer, 2024 yılı Faaliyet Raporunda 493 kursiyer bulunurken 2023 yılı Faaliyet Raporunda kursiyer sayısına ilişkin herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, merkez kayıtlarında kursiyer sayıları; 2020 yılı için 370, 2021 yılı için 480, 2022 yılı için 637, 2023 yılı için 530, 2024 yılı için 284 olarak kayıt altına alınmıştır. Bu döneme ilişkin alınan yönetim kurulu kararlarında her bir kurs bedeli olarak 2020, 2021 yıllarında 4000 TL; 2022, 2023 yıllarında 5000 TL, 2024 yılında 7000 TL tutar belirlenmiştir. Üniversitenin bölümlerine kayıt yaptırmak için en az iki kur dönemi kurs alınması gerekmektedir. Kayıtlarda üniversitenin kendi öğrencileri ile dışarıdan gelen kursiyer ayrımı yapılmadığından bir kursiyerin ne kadar kurs bedeli yatırması gerektiği anlaşılamamaktadır. Tüm kursun bitirilmesi halinde 6 kur dönemi kurs bedeli yatırılması gerekmektedir. Dolayısıyla 6 kuru bitirenlere verilen sertifika sayıları da öğrenci sayılarını teyit etmek açısından yeterli veri sunmamaktadır.

Merkezin döner sermaye gelirinin en önemli kısmı kurs bedellerinden oluşmaktadır. Kurumun resmi döner sermaye hesabına yatan tutar 2020 yılı için 1.447.159,89 TL olup bu tutar 2 kur üzerinden 181 öğrenciye, 2021 yılı için 307 öğrenciye, 2022 yılı için 267 öğrenciye,

2023 yılı için 324 öğrenciye, 2024 yılı için143 öğrenciye karşılık gelmektedir. Bu durum kursiyer sayıları ile gelir tahsilatı arasında uyumsuzluk olduğunu göstermektedir.

Döner sermaye işletmesine ait 2020-2024 yıllarında yapılan ödemeler incelendiğinde; birçok ödemenin taksitlerle ve elden ya da özel hesaplar üzerinden yapılması nedeniyle ödemelerin hangi kurs dönemine ait olduğu ve ne kadar eksik yatırıldığı tam olarak anlaşılamamaktadır. Tahsilatların Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğine göre; İşletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemlerinin ise muhasebe birimlerince yürütülmesi zorunludur. Bu nedenle, Döner Sermaye İşletme biriminin gelir kaybına uğradığı açık olmakla birlikte ne kadar gelir kaybına uğradığı tam olarak hesaplanamamaktadır.

Ayrıca, Kurum İç denetim Birimince yapılan inceleme sonucunda kayıt evrakı, devam listeleri, sınav belgeleri, dekontlar gibi önceki yıllara ait kurum verilerinin bir çoğunun bulunamadığı, kurumda kullanılan bilgisayar ve kurum e-mailinin de dönüştürülemez olarak silindiği, verilerin yok edildiği, birimde bulunan sertifika kayıtlarının excel ortamında tutulduğu, kayıtların sağlıklı olmadığı, işletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin yapılmadığı tespit edildiğinden Kurum tarafından disiplin soruşturması açıldığı ve ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunulduğu görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, TÖMER'e yatırılması gereken ücretlerin Döner Sermaye hesabına geçmemiş olmasıyla ilgili olarak sorumlular hakkında disiplin soruşturması açıldığı, konunun Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilerek suç duyurusunda bulunulduğu, benzer durumların tekrarlanmaması için gerekli tedbirlerin alındığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; TÖMER'de görevli personelin kursiyer kayıtları ile kurs dönemlerinin sağlıklı tutulmaması, ödemelerin üniversitenin kurumsal hesabına yatırılmaması nedeniyle döner sermayenin gelir kaybına uğradığı soruşturmanın akabinde sorumlulura rücu işlemlerinin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Üniversite İle Diğer Kurum Ve Kuruluşlar Arasında Yapılan Protokollerin Bir Kısmında Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi

Üniversite ile diğer kurum ve kuruluşlar arasında yapılan protokollerin bir kısmında tarafların yükümlülüklerini yerine getirdiğini gösteren herhangi bir faaliyetin olmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kurumlarının görevleri" başlıklı 12'nci maddesinin (e) fıkrasında; ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek, (g) fıkrasında ise; yükseköğretim kurumlarının yörelerindeki tarım ve sanayinin gelişmesine ve ihtiyaçlarına uygun meslek elemanlarının yetişmesine ve bilgilerinin gelişmesine katkıda bulunmak, sanayi, tarım ve sağlık hizmetleri ile diğer hizmetlerde modernleşmeyi, üretimde artışı sağlayacak çalışma ve programlar yapmak, uygulamak ve yapılanlara katılmak, bununla ilgili kurumlarla işbirliği yapmak ve çevre sorunlarına çözüm getirici önerilerde bulunmak üniversitenin görevleri arasında sayılmıştır.

Yukarıda Kanun'da sayılan görevlere göre üniversite ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesi ve gelişmesi için diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapabilecektir.

Denetimlerde; Bağışçı Dernek ile Ünivesite arasında 26.06.2020 tarihinde akdedilen Gönen Yerleşkesine Ek Hizmet Binası Yapılması İşi işbirliği protokolü olduğu tespit edilmiştir. Protokolün konusu, Maliye Hazinesine ait tahsisli 410 ada 134 parsel (122.755,56 m^2) ve 410 ada 8 parsel(28.722,06 m^2) taşınmazlar üzerine Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığınca onaylı projelerle belirlenmiş ek hizmet binalarının (Derslikler, İdari Bina ve Sosyal Tesis) bağış yoluyla inşası olarak belirlenmiştir.

Tarafların karşılıklı anlaşma suretiyle bir yapım süresi belirleyecekleri protokolle hüküm altına alınmıştır. Bağışçı tarafından inşaatın kaba kısmının %70'inin tamamlandığı ancak 2024 yılında aktif bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. İdare tarafından kalan işin tamamlanması için hazırlanan yaklaşık maliyetin 270.000.000,00 TL olduğu hesaplanmıştır. Protokolde bağışçı tarafından taahhüdün yerine getirilmemesi durumunda sözleşmenin tek taraflı fesh edileceği ya da yazılı protokol değişikliğine gidilebileceği konusunda düzenleme bulunmasına karşın 2024 yılında yükümlülüklerin yerine getirildiğini gösteren herhangi bir faaliyet sonucuna ulaşılamadığı gibi protokol tadili yoluna da gidilmemiştir.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu protokolde yer alan amaçlara uygun faaliyetlerin gerçekleştirilmesine ilişkin tarafların yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğinin takip edileceği, yeni bulunacak bağışçılarla Gönen Yerleşkesine Ek Hizmet Binası Yapılması İşinin

yapımının tamamlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Kanun'da üniversitenin görev alanları arasında sayılan ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarına ilişkin diğer kuruluşlarla yapılan işbirliği protokollerinde yer alan amaçlara uygun faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve tarafların yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğinin takip edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 507 **BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	131.478.668,98
10	**Hazır Değerler**	10.167.265,98
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	10.167.265,98
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	18.495.467,22
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	18.162.399,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	333.068,22
13	**Kurum Alacakları**	62.231.776,05
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	62.231.776,05
14	**Diğer Alacaklar**	18.651,43
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	18.651,43
15	Stoklar	9.997.897,81
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.997.897,81
16	**Ön Ödemeler**	30.567.610,49
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	30.567.610,49
2	DURAN VARLIKLAR	6.551.562.965,31
22	**Faaliyet Alacakları**	271.618,03
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	271.618,03
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.298.036,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.288.036,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	10.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	6.549.993.311,28
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	4.789.462.208,03
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	54.897.988,29
252	BİNALAR HESABI	1.410.045.937,70
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	43.521.963,50
254	TAŞITLAR HESABI	20.181.985,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	130.636.442,53
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-523.547.255,10
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	624.794.041,33
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	13.202.036,16
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-13.202.036,16

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	20.676.515,08
32	**Faaliyet Borçları**	3.679.648,70
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	3.679.648,70
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	228.056,57
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	89.357,48
333	EMANETLER HESABI	138.699,09
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	14.379.373,39
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	12.452.707,74
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.830.593,75
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	96.071,90
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.746.220,34
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.746.220,34
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	643.216,08
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	643.216,08
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	39.535.711,33
43	**Diğer Borçlar**	258.968,55
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	258.968,55
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	39.276.742,78
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	39.276.742,78
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.622.829.407,88
50	**Net Değer**	535.298.485,66
500	NET DEĞER HESABI	535.298.485,66
51	**Değer Hareketleri**	62,54
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	62,54
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.350.186.512,56
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.350.186.512,56
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-933.952.951,32
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-933.952.951,32
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.671.297.298,44
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.556.516.280,30
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-885.218.981,86

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	24.827,58
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-24.827,58

AKTİF TOPLAMI 6.683.041.634,29

PASİF TOPLAMI 6.683.041.634,29

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	32.655.438,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	32.655.438,00
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.037.284,55
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	5.037.284,55
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	85.442.900,44
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	85.442.900,44
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	408.114,90
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	408.114,90
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	379.919,30
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	379.919,30
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	521.840,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	4.154.352,49
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	11.823.510,96
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	16.499.703,45

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 507 **Adı : BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.009.595.283,01
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	737.033.990,63
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	86.154.366,02
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	70.769.939,43
630	05	Cari Transferler	10.824.375,48
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	274.636,49
630	13	Amortisman Giderleri	69.668.643,54
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.728.315,14
630	15	Karşılık Giderleri	17.988.709,75
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	924.564,04
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.985.197,71
630	99	Diğer Giderler	242.544,78

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.009.595.283,01**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.237.547.449,66
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	49.402.722,70
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.167.129.658,74
600	05	Diğer Gelirler	20.363.646,97
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	539.809,73
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	111.611,52

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.237.547.449,66**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	66.244,98
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	64.122,70
610	05	Diğer Gelirler	2.122,28

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **66.244,98**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.237.481.204,68**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.443.411.376,77**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.671.297.298,44**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.009.595.283,01**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.237.547.449,66**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**66.244,98**

NET GELİR (D=B-C)	**1.237.481.204,68**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**1.671.297.298,44**

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

TÜSEB : Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bartın Üniversitesi, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 22.05.2008 tarih ve 5765 sayılı Kanun ile eklenen ek 96'ncı madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bartın Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 9 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 3 meslek yüksekokulu ve 15 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	74	37	111
Doçent	144	61	205
Dr. Öğretim Üyesi	204	51	255
Öğretim Görevlisi	159	81	240
Araştırma Görevlisi	133	90	223
Toplam	**714**	**320**	**1034**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	223	130	353
Sağlık	5	9	14
Avukatlık	2	1	3
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	53	37	90
Yardımcı	28	14	42
Sözleşmeli	55	6	61
İşçi	159	-	159
Toplam	**525**	**197**	**722**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1239'dur. Ayrıca Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bartın Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	929.482.931,00	907.299.382,43	97,61
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	104.408.000,00	102.937.582,15	98,59
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	97.160.141,00	77.295.656,17	79,55
Cari Transferler	21.449.300,00	18.441.756,78	85,98
Sermaye Giderleri	170.580.000,00	71.561.499,24	41,95
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	-
Toplam	**1.323.080.372,00**	**1.177.535.876,77**	**88,90**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.136.667.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 186.413.372,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.323.080.372,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %88,90'ı olan 1.177.535.876,77 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 929.482.931,00 TL ödeneğin 907.299.382,43 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 104.408.000,00 TL ödeneğin 102.937.582,15 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 97.160.141,00 TL ödeneğin 77.295.656,17 TL'si, cari transferlerde 21.449.300,00 TL ödeneğin 18.441.756,78 TL'si, sermaye giderlerinde 170.580.000,00 TL ödeneğin 71.561.499,24 TL'si harcanmış, sermaye transferleri gideri yapılmamıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği İçin Avrupa Topluluğu Eylem Programı (Erasmus), Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) ile Avrupa Birliği (AB) hibelerinden toplam 20.868.585,88 (Erasmus ve AB kaynaklarından kullanılan hibe tutarı hesaplanırken 31.12.2024 tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Euro Döviz Satış kuru olan 36,8024, Sterlin için 44,4378 TL esas alınmıştır.) TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır**.**

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.459.000,00	52.540.366,61	421,70
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.116.414.000,00	1.252.093.910,72	112,15
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	-
Diğer Gelirler	7.794.000,00	16.995.485,75	218,06
Toplam	**1.136.667.000,00**	**1.321.629.763,08**	**116,27**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	0,00	330.109,22	-
Net Toplam	**1.136.667.000,00**	**1.321.299.653,86**	**116,24**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.136.667.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 1.321.299.653,86 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.353.263.086,14 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 332.109,22 TL enflasyon düzeltmesi toplam 242.209.251,30 TL ve faaliyet gideri 3.069.860.426,09 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.474.720.197,87 TL olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 13.109.729,00 TL, gider toplamı 10.103.687,69 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 3.006.041,31 TL kâr ile tamamlanmıştır.

İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 5.343.761,96 TL, gider toplamı 4.669.907,47 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 673.854,49 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, İdari İnsan Kaynakları Yönergesi Taslağı olarak hazırlanmış, hazırlanan bu taslak iç ve dış paydaşlar ile Üniversitenin birimlerine duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumlu birimleri belirlenmiştir. Kontrol faaliyetlerinin gerçekleşme sonuçları oluşturulan Risk Eylem Planı ile düzenli olarak izlenmektedir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte yapılan değerlendirmeler rapor halinde üst yöneticinin onayı ile Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmekte ayrıca Üniversitenin internet sitesinde yayımlanarak kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan biri dolu olup iç kontrol sisteminin daha sağlıklı çalışması için iç denetçi sayısının artırılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bartın Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Bartın Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi (a) fıkrası uyarınca 24.11.2009 tarih ve 27.416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bartın Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

İşletme faaliyetlerini, 30.01.2022 tarih ve 31.735 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak adı geçen Yönetmeliği yürürlükten kaldıran Bartın Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürütmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) İşletmeye bağlı laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, tetkik, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak.

b) Laboratuvar ve atölyelerde, hayvan, bitki ve her türlü madde, malzeme üzerinde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ölçme, tetkik, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak.

c) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanlarında; seminerler, eğitim programları, yarışmalar düzenlemek, organizasyon yapmak, sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

ç) Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında; eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş-broşür, sergi, fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri, birimlerin faaliyet alanı ile ilgili tanıtım ve reklam filmleri, senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, ilan, yayın, röleve, restorasyon, radyo-Televizyon, resim, heykel, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlemek ve benzeri hizmetleri yapmak, raporlar düzenlemek.

d) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikolojik, çevre kirliliği, insan sağlığı ile ilgili analiz ve danışmanlık yapmak ve raporlar düzenlemek.

e) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, eğitici-öğretici seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, kongre, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, sınavlar yapmak, rapor hazırlamak, danışmanlık hizmetleri vermek, kültür, sanat, eğitim-öğretim, sertifika, test, anket, tanıtım programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak, fizibilite çalışmaları, muayene, teknik kontrol, kalite kontrolü, standartlara uygunluğun tahkiki, teknik bakım, ekspertiz, ölçü ayarı yapmak ve bu hizmetlere ilişkin raporları düzenlemek, her türlü tercüme ile ilgili hizmetleri yapmak.

f) Faaliyet alanlarına uygun olarak araştırma ve uygulama yapmak, bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

g) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlemesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

ğ) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyetleri ile ilgili her türlü basım, yayım, cilt ve üretimle ilgili hizmetlerini yapmak.

h) Üniversite sanayi iş birliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

ı) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarım iş ve işlemlerini yapmak.

i) Yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, pedagojik formasyon, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik ve arabuluculuk eğitimi gibi konularda uzaktan veya yüz yüze eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

j) Turizm ve otelcilik faaliyetleri kapsamında; eğitim, kurs, danışmanlık, sertifika programları düzenlemek ve bu faaliyetlerle ilgili tesisleri işletmek.

k) Bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamaları ve bu toplumda yaşamlarını daha iyi kontrol edebilmeleri için ekonomik ve sosyal hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılımlarına imkân vermek amacıyla ihtiyaç duyulacak alanlarda eğitimler ve kurslar düzenlemek, ihtiyaç halinde ilgili mevzuat hükümleri kapsamında ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde projeler hazırlamak ve uygulamak.

l) Özel eğitim alanında ve dezavantajlı gruplara yönelik araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmek; teşhis, tedavi, eğitim, rehabilitasyon ve fizyoterapi hizmetleri vermek, eğitici-öğretici seminer düzenlemek ve kurs açmak, atölye çalışması yapmak ve sertifika eğitimi vermek.

m) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, bu fıkrada sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 13'tür.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ile üç idari memur hizmet vermektedir. Bunların kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ile bir memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Bartın Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 14.450.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 14.950.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 10.103.687,69 TL bütçe giderine karşılık 13.109.729,00 TL bütçe geliri (Satıştan iadeler düşülmüştür) elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 13.109.729,00 TL (Satıştan iadeler düşülmüştür) gelir elde edilmiş, 10.103.687,69 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 3.006.041,31 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bartın Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan

- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter Defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence

elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bartın Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 488 | BARTIN ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	291.937.554,92
10	**Hazır Değerler**	14.755.157,93
102	BANKA HESABI	3.692,50
104	PROJE ÖZEL HESABI	13.946.890,20
105	DÖVİZ HESABI	783.575,23
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	21.000,00
12	**Faaliyet Alacakları**	41.829.052,69
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	41.287.063,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	541.989,69
13	**Kurum Alacakları**	190.462.461,65
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	190.462.461,65
14	**Diğer Alacaklar**	1.980.220,13
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.980.220,13
15	Stoklar	6.995.899,01
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	6.995.899,01
16	**Ön Ödemeler**	35.914.763,51
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	35.914.763,51
2	DURAN VARLIKLAR	1.064.319.497,59
22	**Faaliyet Alacakları**	1.345.918,99
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.345.918,99
24	**Mali Duran Varlıklar**	96.943,96
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	81.967,51
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	14.976,45
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.062.876.634,64
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	106.027.553,90
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	109.963.636,56
252	BİNALAR HESABI	811.254.771,40
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	88.942.189,36
254	TAŞITLAR HESABI	25.696.695,71
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	108.081.370,72
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-289.453.402,22
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	101.988.090,14
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	375.729,07

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.529.835,60
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	6.771.801,64
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.544.986,19
333	EMANETLER HESABI	1.226.815,45
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	6.726.876,34
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.026.324,42
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	641.930,82
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	58.621,10
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	31.157,62
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	31.157,62
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	64.004.475,47
43	**Diğer Borçlar**	292.106,22
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	292.106,22
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	63.712.369,25
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	63.712.369,25
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.278.722.741,44
50	**Net Değer**	249.692.235,39
500	NET DEĞER HESABI	249.692.235,39
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	19.328.392.048,61
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	19.328.392.048,61
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-16.824.641.344,69
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-16.824.641.344,69
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-1.474.720.197,87
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.219.328.528,89
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.694.048.726,76

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	19.295.021,23
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-19.295.021,23
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	959.019,87
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-959.019,87

AKTİF TOPLAMI 1.356.257.052,51

PASİF TOPLAMI 1.356.257.052,51

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	7.472.925,20
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	7.472.925,20
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	16.905.675,91
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	16.905.675,91
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	8.258.489,81
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	8.258.489,81
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	367.610,98
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	367.610,98
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	3.374.676,28
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	9.765.402,45
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	13.140.078,73

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 488 **Adı : BARTIN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.069.860.426,09
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	950.179.637,73
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	102.937.582,15
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	85.342.147,08
630	05	Cari Transferler	20.736.378,84
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	370.494.847,74
630	13	Amortisman Giderleri	70.989.019,64
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.986.314,64
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	486.645,61
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.295.442,04
630	99	Diğer Giderler	1.436.412.410,62

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.069.860.426,09**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.353.263.086,14
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	52.642.396,00
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.252.725.529,03
600	05	Diğer Gelirler	44.392.233,24
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.502.927,87

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.353.263.086,14**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	332.109,22
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	323.216,02
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.000,00
610	05	Diğer Gelirler	6.893,20

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **332.109,22**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.352.930.976,92**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **242.209.251,30**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-1.474.720.197,87**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.069.860.426,09**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.353.263.086,14**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.352.930.976,92**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**332.109,22**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-1.474.720.197,87**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8488 **BARTIN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	10.327.050,80
10	**HAZIR DEĞERLER**	9.502.639,30
102	BANKALAR HESABI	9.502.639,30
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	251.348,00
120	ALICILAR HESABI	4.848,00
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	246.500,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	573.063,50
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	566.732,44
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	6.331,06
15	STOKLAR	0,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	1.191.432,27
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	343.384,36
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	12.868,37
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	782.905,78
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-452.389,79
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	41.363,90
260	HAKLAR HESABI	68.893,93
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-27.530,03
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	806.684,01
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	806.684,01

AKTİF TOPLAMI 11.518.483,07

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.529.306,95
30	**MALÎ BORÇLAR**	566.732,42
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	566.732,42
32	**TİCARİ BORÇLAR**	0,00
320	SATICILAR HESABI	0,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	266.229,26
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	266.229,26
34	ALINAN AVANSLAR	246.500,00
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	246.500,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	623.901,53
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	371.212,37
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	53.743,20
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	198.945,96
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	825.943,74
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	1.191.940,93
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-365.997,19
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.989.176,12
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	14.976,45
500	SERMAYE HESABI	14.976,45
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	6.435.101,22
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	6.435.101,22
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-466.942,86
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-466.942,86
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	3.006.041,31
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	3.006.041,31

PASİF TOPLAMI 11.518.483,07

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8488 **BARTIN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	10.214.965,62
1- Yurtiçi Satışlar	10.214.965,62
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	3.722,30
1- Satıştan İadeler (-)	3.722,30
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	10.211.243,32
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	692.761,90
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	692.761,90
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	9.518.481,42
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	7.610.943,89
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	7.610.943,89
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	1.907.537,53
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	2.778.932,71
3- Faiz Gelirleri	2.674.569,18
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	103.478,84
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	884,69
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	963.691,24
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	963.691,24
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	3.722.779,00
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	119.552,97
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	119.552,97
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	3.842.331,97
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	836.290,66
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	3.006.041,31

BATMAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmazların Kaydına İlişkin Formların İlgili Birimlerce Tutulmaması ve Dosyalama İşleminin Yapılmaması

2. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

3. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Batman Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Batman Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 11 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 7 meslek yüksekokulu ve 19 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	45	18	63
Doçent	100	18	118
Doktor öğretim üyesi	192	105	297
Öğretim görevlisi	143	60	203
Araştırma görevlisi	82	66	148
Toplam	**562**	**267**	**829**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	209	136	345
Sağlık	10	16	26
Avukatlık	3	0	3
Teknik	68	37	105
Yardımcı	38	7	45
Sözleşmeli	40	81	121
İşçi	229	2	231
Toplam	**597**	**279**	**876**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1159'dur.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Batman Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	948.522.256,21	935.538.372,92	98,63
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	103.873.561,03	100.070.674,43	96,34
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	108.851.676,90	79.429.925,52	72,97
05 Cari Transferler	19.551.500,00	18.614.012,63	95,21
06 Sermaye Giderleri	282.051.800,00	147.121.235,10	52,16
Toplam	**1.462.850.794,14**	**1.280.774.220,60**	**87,55**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.298.329.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 164.521.794,14 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.462.850.794,14 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %87,55'i olan 1.280.774.220,60 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 948.522.256,21 TL ödeneğin 935.538.372,92 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 103.873.561,03 TL ödeneğin 100.070.674,43 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 108.851.676,90 TL ödeneğin 79.429.925,52 TL'si, cari transferlerde 19.551.500,00 TL ödeneğin 18.614.012,63 TL'si, sermaye giderlerinde 282.051.800,00 TL ödeneğin 147.121.235,10 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 5.141.827,75 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.800.000,00	28.233.210,89	220,57
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.280.472.000,00	1.404.636.000,33	109,70
Diğer Gelirler	5.057.000,00	11.798.401,08	233,31
Toplam	**1.298.329.000,00**	**1.444.667.612,30**	89,87
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	380.215,91	-
Net Toplam	**1.298.329.000,00**	**1.444.287.396,39**	**111,24**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.298.329.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.444.287.396,39 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.396.161.562,00 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 380.215,91 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 533.033.560,12 TL ve faaliyet gideri 1.468.301.154,47 TL olan Üniversite, 2024 yılını 460.513.751,74 TL olumlu faaliyet sonucu

ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.954.487,17 TL, gider toplamı 2.119.268,19 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 835.218,98 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Üniversite, 22.04.2017 tarih ve 30046 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2017/10035 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Batman Üniversitesi Teknoloji Geliştirme AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 3.000.000,00 TL olup Üniversitenin %12 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketin sermaye artırım kararına istinaden 2024/05 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile 420.000,00 TL sermaye taahhüdünde bulunulmuştur.

Üniversite ayrıca, 18.04.2024 tarih ve 2024/14 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile kurulan ve 30.04.2024 tarih ve 11072 sayılı Türkiye Sicil Gazetesinde tescil olunan Batman Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin 250.000,00 TL kuruluş sermayesinin tamamına sahiptir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak

tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterli düzeydedir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

2023-2027 Stratejik Planı, kurum birimlerinden alınan görüşler doğrultusunda katılımcı yöntemle hazırlanarak zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Ancak, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yeterli düzeyde değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece, belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Faaliyet sonuçları ile değerlendirmeleri Faaliyet Raporunda gösterilmektedir. Faaliyet Raporunda İç kontrol güvence beyanı mevcuttur. İki yılı geçmeyecek şekilde belirlenen dönemler itibarıyla hazırlanması gereken İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı en son 2019 yılında hazırlanmış olup güncellenmesi gerekmektedir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmakta olup bu kadrolardan bir tanesi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Batman Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların Kaydına İlişkin Formların İlgili Birimlerce Tutulmaması ve Dosyalama İşleminin Yapılmaması

Üniversitede Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik eki taşınmazların kaydına dair formların ilgili birimlerce tutulmadığı ve taşınmazlara yönelik dosyalama işleminin yapılmadığı görülmüştür.

02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Yönetmeliğin amacının genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile bu idarelere bağlı ve Kanun kapsamında olan kurum ve kuruluşların mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ve icmal cetvellerinin düzenlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek olduğu,

"Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinde; taşınmaz kayıt ve kontrol işlemlerinin, kamu idarelerine ait taşınmazların mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilenlerin ve elden çıkarılanların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınması olduğu, taşınmazların tapuda kayıtlı olan, tapuda kayıtlı olmayan, orta malı ve genel hizmet alanları olarak dörde ayrıldığı, kategorilerine göre taşınmazların hangi bedel üzerinden kayıtlara alınacağının belirlendiği, kayıt işlemlerinin taşınmaz giriş ve çıkış kayıtlarının tutulması ve ilgili cetvellere kaydedilmesi süreçlerini kapsadığını, taşınmazların kaydı ve yönetimi ile ilgili olarak bu Yönetmelik gereğince yapılması gereken kayıt ve kontrol işlemlerinin belirtilen usul ve esaslara göre, idarelerin yetkili ve görevli birimleri tarafından yapılacağı,

"Taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle ilgili görev, yetki ve sorumluluklar" başlıklı 6'ncı maddesinde, taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri ile görevli birim ve personelin, yapılan kayıt ve işlemlerden dolayı harcama yetkililerine karşı sorumlu olduğu, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuatı gereğince harcama yetkilisi adına hazırlayacakları Ek 1'deki Kayıt Planına göre oluşturulan formları en geç yedi gün içinde muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimine ve mali hizmetler birimine göndermekle yükümlü olduğu,

"Kayıt şekli" başlıklı 7'nci maddesinde, kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince hazırlanan bu formların taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak üzere mali hizmetler birimine gönderileceği, mali hizmetler birimince bu formların konsolide

edilerek bu Yönetmeliğin ekinde (Ek 7) bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulacağı,

“Dosyalama” başlıklı 8’inci maddesinde ise, kamu idarelerince bu Yönetmeliğin 7’nci maddesine göre kaydedilen her taşınmaz için taşınmaz ile aynı numarayı taşıyan ve madde metninde sayılan belgeleri içeren birer dosya düzenleneceği,

hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu idarelerinin taşınmazlarının kaydıyla görevli birimlerince taşınmazlar tasnif edilerek Yönetmelik ekindeki formlara belirlenen bedeller ile kayıt edileceği, bu formların taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak amacıyla mali hizmetler birimine gönderileceği, mali hizmetler birimince bu formların konsolide edilerek bu Yönetmeliğin ekinde bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulacağı ve her taşınmaz için taşınmaz ile aynı numarayı taşıyan ve madde metninde sayılan belgeleri içeren birer dosya düzenleneceği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede, Batman Üniversitesinin taşınmazları kayda almakla sorumlu birim tarafından Yönetmelik ekinde yer alan formların tutulmadığı ve bu formlara dayanılarak her bir taşınmaz için dosyalama işleminin yapılmadığı dolayısıyla Strateji Daire Başkanlığı tarafından taşınmaz icmal cetvellerinin düzenlenemediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında ilgili formların hazırlanıp Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına teslim edildiği ifade edilse de cevap ekinde gönderilen form ve cetvellerde taşınmaz bedellerine yer verilmediği, bu nedenle bu belgelerin Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik eki formlarla uyumlu olmadığı görülmüştür. Söz konusu formların taşınmazların bedellerini içerecek şekilde yeniden hazırlanması, Yönetmelik'e uygun hale getirilmesi ve icmal cetvellerinin bu veriler üzerinden hazırlanması gerekmektedir.

Bu itibarla, taşınmazların kaydına ilişkin ilgili birimlerce söz konusu mevzuat hükümleri doğrultusunda gerekli iş ve işlemlerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun “Doğrudan temin” başlıklı 22’nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince doğrudan

teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren işler için sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar için sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, teslimi ve yapımı belli bir süreye yayılan bakım-onarım ya da proje hazırlatılması gibi işler için yapılacak alımlarda sözleşme düzenlenmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen ve yapımı belli bir süre gerektiren yapım işleri için sözleşme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu tespite iştirak edilmiş olup bundan sonraki süreçte azami özen gösterileceği ifade edilmiştir.

Doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren yapım işlerinde, işin idare tarafından belirlenen koşullarda ve özelliklerde yapılmasını garanti altına almak, işin kontrolünü sağlayabilmek ve ilgili işten doğabilecek hukuki anlaşmazlıkların önüne geçebilmek açısından mevzuatta öngörüldüğü üzere sözleşme imzalanması gerekmektedir.

BULGU 3: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan daire başkanı, şube müdürü, fakülte sekreteri ve enstitü sekreteri kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Rektör" başlıklı 13'üncü maddesinin görev, yetki ve sorumlulukları düzenleyen (b) bendinin dördüncü fıkrasına göre rektörün, gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkisi

bulunmaktadır.

Yapılan incelemede, 657 sayılı Kanun'a tabi olan daire başkanı, şube müdürü, fakülte sekreteri ve enstitü sekreteri kadrolarına usulüne göre atanmış 17 personelin asıl kadrosu dışında çalıştırıldığı; sayılan kadro görevlerinin ise görevlendirme ile başka personel tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde dolu kadro, kadronun halen bir memur tarafından kullanılıyor olması hali olup dolu kadroya vekâlet ancak, kadroda bulunan memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işinden geçici olarak ayrılması halinde mümkündür.

Kamu İdaresi cevabında özetle, görevlendirmelerin kamu yararı gözetilerek yapıldığı ve bu görevlendirmeler kapsamında vekalet ücreti ödenmediği belirtilse de öne sürülen gerekçeler mevzuata aykırılığı gidermemektedir.

Dolu kadroya 657 sayılı Kanun'da sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapılması, personel mevzuatı ile ilgili temel düzenleme niteliği taşıyan mevzuata aykırılık oluşturmaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 486 | **BATMAN ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	311.658.450,59
10	**Hazır Değerler**	4.081.042,20
100	KASA HESABI	5.070,78
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	4.075.971,42
12	**Faaliyet Alacakları**	55.597.046,61
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	54.632.071,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	964.975,61
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	195.963.366,45
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	195.963.366,45
14	**Diğer Alacaklar**	5.985.269,45
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.985.269,45
15	Stoklar	18.580.631,63
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	18.580.631,63
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	31.451.094,25
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	31.451.094,25
2	DURAN VARLIKLAR	2.394.921.839,47
22	**Faaliyet Alacakları**	6.684.189,63
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.810.507,50
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.873.682,13
24	**Mali Duran Varlıklar**	527.500,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.030.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-507.500,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.387.710.149,84
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	458.172.805,53
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	626.256.054,85
252	BİNALAR HESABI	1.912.126.882,45
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	34.162.887,47
254	TAŞITLAR HESABI	17.583.328,23
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	59.841.997,84
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-786.698.890,18

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	16.225.826,72
32	**Faaliyet Borçları**	772.082,80
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	772.082,80
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.384.544,85
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.732.974,27
333	EMANETLER HESABI	651.570,58
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	11.269.199,07
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	10.990.849,71
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	266.107,81
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	12.241,55
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.800.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.800.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	87.726.704,16
43	**Diğer Borçlar**	1.224.981,71
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.224.981,71
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	86.501.722,45
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	86.501.722,45
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.602.627.759,18
50	**Net Değer**	262.487.613,39
500	NET DEĞER HESABI	262.487.613,39
51	**Değer Hareketleri**	5.636.614,03
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	5.636.614,03
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.061.770.862,19
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.061.770.862,19
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.187.781.082,17
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.187.781.082,17
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	460.513.751,74
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.563.854.751,89
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.103.341.000,15

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	66.265.083,65
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	6.153.153,54
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.153.153,54
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	808.755,38
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-808.755,38

AKTİF TOPLAMI 2.706.580.290,06

PASİF TOPLAMI 2.706.580.290,06

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	39.210.410,22
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	39.210.410,22
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	500.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	500.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	117.158.238,44
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	117.158.238,44
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.815.056,73
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.815.056,73
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	979.881,79
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	979.881,79
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	241.293,75
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	241.293,75
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	482.587,50

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 486 **Adı : BATMAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.468.301.154,47
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	935.538.372,92
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	100.070.674,43
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	63.303.808,31
630	05	Cari Transferler	18.816.743,92
630	07	Sermaye Transferleri	62.500,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	466.978,93
630	13	Amortisman Giderleri	239.226.564,25
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	10.889.523,33
630	15	Karşılık Giderleri	65.612.456,01
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	23.581,55
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	34.174.641,13
630	99	Diğer Giderler	115.309,69

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.468.301.154,47**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.396.161.562,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	25.340.195,28
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.351.324.743,51
600	05	Diğer Gelirler	18.268.325,09
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	667.298,12
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	561.000,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.396.161.562,00**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	380.215,91
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	363.521,37
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	12.000,00
610	05	Diğer Gelirler	4.694,54

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **380.215,91**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.395.781.346,09**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **533.033.560,12**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **460.513.751,74**

GİDERLER TOPLAMI(A) **1.468.301.154,47**
GELİRLER TOPLAMI(B) **1.396.161.562,00**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **380.215,91**

NET GELİR (D=B-C) **1.395.781.346,09**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **460.513.751,74**

BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

BAP: Bilimsel Araştırma Projeleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Faaliyet Raporlarının Bulunmaması ve Merkezlerden Bazılarının Fiilen Aktif Durumda Olmaması

2. Sosyal Tesislerin Gelir ve Giderlerinin Ayrı Hesapta İzlenmemesi

3. Doğalgaz İle Isınma Sistemine Geçilen Binalardan Çıkan Kömür Kazanı Hurdaları Ve Kullanım Fazlası Taşkömürlerinin İhale İle Satılarak Değerlendirilmemesi

4. Bilimsel Araştırma Projelerinden (BAP) Bazılarının BAP Komisyonunca Onaylanan Sürede Sonuçlandırılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bayburt Üniversitesi 2008 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bayburt Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 9 fakülte, 1 enstitü, 6 meslek yüksekokulu ve 13 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	26	36	62
Doçent	94	59	153
Doktor öğretim üyesi	161	89	250
Öğretim görevlisi	139	71	210
Araştırma görevlisi	75	47	122
Toplam	**495**	**302**	**797**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	173	137	310
Sağlık	3	9	12
Avukatlık	1	1	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	45	30	75
Yardımcı	24	15	39
Sözleşmeli	64	6	70
İşçi	178	-	178
Toplam	**488**	**198**	**686**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 983'tür. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bayburt Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	757.887.630,00	746.072.365,00	98,44
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	82.632.500,00	80.372.890,00	97,27
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	118.923.000,00	83.991.545,00	70,63
05 Cari Transferler	16.379.100,00	16.270.618,00	99,34
06 Sermaye Giderleri	42.409.000,00	33.342.534,00	78,62
07 Sermaye Transferleri	0,00	0,00	-
Toplam	**1.018.231.230,00**	**960.049.952,00**	**94,28**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 924.833.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 93.398.230,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.018.231.230,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,28'i olan 960.049.952,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 757.887.630,00 TL ödeneğin 746.072.365,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 82.632.500,00 TL ödeneğin 80.372.890,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 118.923.000,00 TL ödeneğin 83.991.545,00 TL'si, cari transferlerde 16.379.100,00 TL ödeneğin 16.270.618,00 TL'si, sermaye giderlerinde 42.409.000,00 TL ödeneğin 33.342.534,00 TL'si harcanmıştır. Sermaye transferlerinde ödenek ve harcama bulunmamaktadır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 2.976.337,04 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.931.000,00	31.987.910,00	247,37
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	903.787.000,00	966.599.200,00	106,94
Diğer Gelirler	8.115.000,00	16.010.831,00	197,29
Sermaye Gelirleri	0,00	0,0	-
Toplam	924.833.000,00	1.014.597.941,00	109,70
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	278.593,00	-
Net Toplam	**924.833.000,00**	**1.014.319.348,00**	**109,67**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 924.833.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.014.319.348,00 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.027.845.699,94 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı

278.593,41 TL, enflasyon düzeltmesi 213.436.301,95 TL ve faaliyet gideri 958.154.873,89 TL olan Üniversite, 2024 yılını 282.848.534,59 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.668.423,86 TL, gider toplamı 1.742.113,16 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 926.310,70 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 3.488.964,67 TL, gider toplamı 2.603.575,91 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 885.388,76 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Üniversitenin Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı kapsamında ortaklığı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar

aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiş ancak risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bayburt Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Faaliyet Raporlarının Bulunmaması ve Merkezlerden Bazılarının Fiilen Aktif Durumda Olmaması

Üniversite bünyesindeki Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin faaliyet raporlarının bulunmadığı yine Uygulama ve Araştırma Merkezlerinden bazılarının fiilen aktif olmadığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kurulunun Görevleri" başlıklı 7'nci maddesinde; Yükseköğretim kurumları içinde uygulama ve araştırma merkezi açılması, birleştirilmesi veya kapatılmasına karar verme yetkisinin Yükseköğretim Kurulu'na ait olduğu belirtilmiştir.

Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 22.02.2000 tarih ve 2000.11.500 sayılı Kararı'nda Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulması için başvuru formunda bulunması gereken hususlar belirtilmiştir. Buna göre; Uygulama ve Araştırma Merkezi oluşturulurken, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenmiş olan kriterler dikkate alınarak Üniversite tarafından öncelikle Uygulama ve Araştırma Merkezi Kurulmasına ilişkin bir öneri raporunun hazırlanması ve Rektörlüğe sunulması, öneri raporunun Senatoda görüşülmesi, görüşülen önerinin ise

Yükseköğretim Kuruluna gönderilmesi gerekmektedir. Yükseköğretim Kurulu'na gönderilen önerinin Kurul tarafından onaylanması ile Uygulama ve Araştırma Merkezine ait yönetmelik Resmi Gazete'de yayımlanarak kuruluş süreci tamamlanmaktadır. Bayburt Üniversitesi'nde de bu süreçleri tamamlayarak kurulmuş Uygulama ve Araştırma Merkezleri bulunmaktadır.

Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin her birinin ayrı yönetmelikleri olup bu yönetmeliklerde; uygulama ve araştırma merkezlerinin, yürütülen faaliyetlere ilişkin olarak her yıl faaliyet raporu düzenleyecekleri ve üst yöneticiye sunacakları belirtilmektedir.

Üniversite bünyesinde kurulan 13 adet Uygulama ve Araştırma Merkezi incelendiğinde; bazılarının faaliyetlerinin bulunduğu, bazılarının faaliyetlerinin bulunmadığı, faaliyetleri bulunanların faaliyet raporu düzenleyerek internet sitesinde yayımlamadıkları görülmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Buna göre Üniversite bünyesindeki âtıl durumda olan ve fiili olarak aktif bulunmayan uygulama ve araştırma merkezlerinin birleştirilmesi, birleştirilmesi mümkün olmayan merkezlerin ise Kanun gereği kapatılması, faaliyeti bulunanların ise yıllık faaliyet raporu düzenleyerek internet sitelerinde yayımlamaları gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Sosyal Tesislerin Gelir ve Giderlerinin Ayrı Hesapta İzlenmemesi

Sosyal tesislerin gelir ve giderlerine ilişkin işlemlerin bu tesislere özgü ayrı bir muhasebe hesabında izlenmesi gerekirken; sosyal tesislerin ayrı bir muhasebesinin olmadığı, tahsilatlarının mutemet alındısı ile özel bütçe hesabına yatırıldığı, gelir ve giderlerinin özel bütçe üzerinden izlendiği tespit edilmiştir.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller'in; "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Esas ve Usuller'in amacının, kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen sosyal tesislerin hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması; işlemlerinin kayıt altına alınması, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş ilkeleri çerçevesinde, yönetimin ve diğer ilgili kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması ve raporlanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi olduğu, "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde; bu Esas ve Usuller'in, kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal tesislerinin

muhasebe kayıt ve işlemlerini kapsayacağı, “Tanımlar” başlıklı 4’üncü maddesinde; bu Esas ve Usuller’de geçen “Sosyal Tesis” tanımının kapsama dahil kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane kreş, anaokulu, spor tesisi, yemekhane ve benzeri sosyal tesisleri, ifade ettiği, hüküm altına alınmıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarının bünyesindeki sosyal tesislerin muhasebe kayıt ve işlemleri Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller’de yer alan hükümler çerçevesinde 01.01.2006 tarihinden itibaren özel bütçe ile döner sermaye bütçesinden ayrı olarak yürütülüp raporlanması gerekmektedir.

Öte yandan, 2023/1 no.lu Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ’in “Amaç ve kapsam” başlıklı 1’inci maddesinde ise; Tebliğ'in amacının, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, kamu bankaları ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının tasarrufunda bulunan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal ve destek amaçlı tesislerden dinlenme amacıyla veya diğer amaçlarla yararlanacaklardan alınacak yemek, konaklama ve diğer hizmet bedellerinin tespitinde ve elde edilen gelirlerin kullanımında uyulacak usul ve esasları belirlemek olduğu esası yer almaktadır. Söz konusu tebliğ ile hangi faaliyetlerin sosyal tesis kapsamında değerlendirildiği, sosyal tesislerde uygulanması gereken asgari fiyatlar ve bu tesislerin nasıl işletilmesi gerektiği konularında ayrıntılı olarak düzenlemelere gidilmiştir. Tebliğ incelendiğinde, kamu kurumlarınca işletilen sosyal tesislerin özel bütçe ve döner sermaye bütçesinden ayrı olarak takip edilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Yapılan incelemelerde; sosyal tesislerin ayrı bir muhasebesinin olmadığı, tahsilatlarının mutemet alındısı ile özel bütçe hesabına yatırıldığı, gelir ve giderlerinin özel bütçe üzerinden izlendiği görülmüştür.

Kamu idaresinin cevabında, Uygulama Otelinde aydınlatma, ısıtma, personel ve diğer giderlerin de dahil edildiği mevcut durumda gelirlerin giderleri karşılayamamakta olduğu, Uygulama Otelinin iktisadi işletmelere devredilmesi halinde gelir-gider dengesinin sağlanamayacağından dolayı uygulama oteli ve uygulama oteli havuzuna ait hesap ve işlemlerin özel bütçe içerisinde takip edildiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat düzenlemeleri birlikte değerlendirildiğinde; eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal ve destek amaçlı tesislerin sosyal tesis olarak işletilmesi ye söz konusu faaliyetlere ilişkin hesap ve işlemlerin Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe

Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller'e uygun olarak özel bütçe ve döner sermaye bütçesinden ayrı olarak takip edilmesi ve raporlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Doğalgaz İle Isınma Sistemine Geçilen Binalardan Çıkan Kömür Kazanı Hurdaları Ve Kullanım Fazlası Taşkömürlerinin İhale İle Satılarak Değerlendirilmemesi

Bayburt Üniversitesi Meslek Yüksekokulu binalarından bazılarının kömürle ısınma sisteminden doğalgazla ısınma sistemine dönüştürüldüğü, dönüştürme sonucu sökülüp bina dışına çıkarılan kömür kazanı ve eklentilerinin ve kullanım fazlası taşkömürlerinin ihale ile satılarak ekonomik değere dönüştürülmediği görülmüştür.

5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 1 nci maddesinde bu Kanunun amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemek olarak belirlenmiştir.

Yine aynı Kanun'un "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48 nci maddesinde**; "**Kamu idareleri, taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumludurlar. Taşınırların özelliğinden veya olağan kullanımından kaynaklanan yıpranma ile usulüne uygun olarak belirlenen firelerden dolayı sorumluluk aranmaz.

Kullanılmak üzere taşınır teslim edilen görevliler, taşınırın korunmasından ve taşınıra verilen zararlardan sorumludur. Kamu idareleri, verilen zararların sorumlularına ödettirilmesini sağlamakla yükümlüdür.

Kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemleri, mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılır. Bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenler sorumludur." hükmü yer almaktadır.

Yapılan incelemelerde; Bayburt Üniversitesi Meslek Yüksekokulu binalarından bazılarının kömürle ısınma sisteminden doğalgazla ısınma sistemine dönüştürüldüğü,

dönüştürme sonucu sökülüp bina dışına çıkarılan kömür kazanı ve eklentilerinin ve kullanım fazlası taşkömürlerinin ihale ile satılarak ekonomik değere dönüştürülmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Anılan hükümlerden anlaşılacağı üzere kamu malı niteliğinde bulunan ihtiyaç fazlası kömür kazanları ve eklentileri ile taşkömürlerinin açık alanda fazla yıpranmaya maruz bırakılmadan ekonomik değere dönüştürülmesi veya başka kamu idarelerinde kullanıma sunulması uygun olacaktır.

BULGU 4: Bilimsel Araştırma Projelerinden (BAP) Bazılarının BAP Komisyonunca Onaylanan Sürede Sonuçlandırılmaması

Bilimsel Araştırma Projeleri'nden (BAP) bazılarının BAP Komisyonu'nca onaylanan sürede sonuçlandırılmadığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmeliğin “Proje Süresi ve Bütçesi” başlıklı 9 ncu maddesine göre; projelerin, Komisyon tarafından onaylanan çalışma takvimine ve bütçe planına uygun olarak yürütülmesi esastır. Ancak, gerekli hallerde proje yürütücüsünün talebi, Komisyonun kararı ile projeler için ek süre, ilave bütçe verilebilir.

Anılan yönetmelik hükmüne göre esas olan, BAP Komisyonu'nca onaylanan süredir. Süre uzatımı istisnai bir uygulama olup, uzatmayı gerektiren çok önemli haklı sebeplerin olmaması hallerinde projenin BAP Komisyonu'nca onaylanan sürede bitirilmesi gerekir. Yapılan incelemede Üniversitede onaylanan ve uygulamaya geçirilen 49 proje olduğu, bunlardan 30 adedinin Komisyonca onaylanan sürede bitirilmeyip süre uzatımı aldığı görülmektedir.

Kamu idaresinin cevabında; Bilimsel Araştırma Projeleri'nin BAP Komisyonu'nca onaylanan sürede sonuçlandırılamamasının mücbir sebeplerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ancak projelerin, Komisyon tarafından onaylanan çalışma takvimine ve bütçe planına uygun olarak yürütülmesi esastır.

Açıklanan nedenlerle Bilimsel Araştırma Projeleri'nin BAP Komisyonu'nca onaylanan sürede sonuçlandırılması gerekir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Sosyal Tesislerin Gelir ve Giderlerinin Ayrı Hesapta İzlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı raporunda bulgu olarak yer almıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 489 | **BAYBURT ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	139.263.763,57
10	**Hazır Değerler**	6.893.355,48
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	6.893.355,48
12	**Faaliyet Alacakları**	320.942,67
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	15.708,07
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	305.234,60
13	**Kurum Alacakları**	87.798.721,42
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	87.798.721,42
14	**Diğer Alacaklar**	10.287.992,37
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.287.992,37
15	Stoklar	8.125.425,02
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.125.425,02
16	**Ön Ödemeler**	25.823.646,61
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	25.823.646,61
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	13.680,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	13.680,00
2	DURAN VARLIKLAR	957.773.923,65
22	**Faaliyet Alacakları**	3.422.668,94
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.422.668,94
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	954.351.254,71
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	337.866.869,73
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	41.744.694,94
252	BİNALAR HESABI	850.798.324,36
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	20.366.166,06
254	TAŞITLAR HESABI	22.758.523,83
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	54.678.700,70
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-418.604.859,45
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	44.742.834,54
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	14.503.551,31

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.570.501,29
32	**Faaliyet Borçları**	126.404,36
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	126.404,36
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.981.846,29
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	491.688,72
333	EMANETLER HESABI	2.490.157,57
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	3.423.547,19
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.864.188,90
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	550.572,50
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	8.785,79
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	38.703,45
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	38.703,45
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	25.626.938,54
43	**Diğer Borçlar**	404.732,49
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	404.732,49
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	24.930.150,17
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	24.930.150,17
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	292.055,88
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	292.055,88
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.064.840.247,39
50	**Net Değer**	202.238.813,37
500	NET DEĞER HESABI	202.238.813,37
51	**Değer Hareketleri**	207.403,04
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	207.403,04
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.626.252.998,92
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.626.252.998,92
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.046.707.502,53
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.046.707.502,53
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	282.848.534,59
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.125.809.890,94
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-842.961.356,35

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-14.503.551,31
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	29.042,42
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-29.042,42

AKTİF TOPLAMI 1.097.037.687,22

PASİF TOPLAMI 1.097.037.687,22

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.557.781,06
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	4.557.781,06
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	794.199,45
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	794.199,45
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	12.243.921,22
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	12.243.921,22
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.006.637,19
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.006.637,19
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	126.467,04
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	126.467,04
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	326.550,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	523.128,97
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	21.647.226,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	22.496.904,97

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 489 **Adı : BAYBURT ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	958.154.873,89
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	745.820.468,86
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	80.373.289,67
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	70.698.899,04
630	05	Cari Transferler	16.571.457,25
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	53.235,78
630	13	Amortisman Giderleri	32.586.305,77
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	9.453.263,51
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	431.793,15
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	48.495,38
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.117.665,48
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **958.154.873,89**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.027.845.699,94
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.791.050,99
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	974.916.317,11
600	05	Diğer Gelirler	19.716.772,92
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	901.375,83
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	520.183,09

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.027.845.699,94**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	278.593,41
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	278.593,41
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **278.593,41**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.027.567.106,53**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **213.436.301,95**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **282.848.534,59**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**958.154.873,89**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.027.845.699,94**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.027.567.106,53**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**278.593,41**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**282.848.534,59**

BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	: Anonim Şirket
ERASMUS	:European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

2. Üniversitede İç Denetim Biriminin Olmaması ve İç Denetçi İstihdam Edilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile "Bilecik Üniversitesi" adı ile kurulmuş olup 19.04.2012 tarih ve 6296 sayılı Kanun ile adı "Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi" olarak değiştirilmiştir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk

müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 11 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 7 meslek yüksekokulu ve 15 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	91	46	137
Doçent	128	71	199
Doktor öğretim üyesi	225	85	310
Öğretim görevlisi	258	80	338
Araştırma görevlisi	97	59	156
Toplam	**799**	**341**	**1.140**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	234	190	424
Sağlık	3	13	16
Avukatlık	-	2	2
Teknik	54	68	122
Yardımcı	37	9	46
Sözleşmeli	54	47	101
İşçi	186	1	187
Toplam	**568**	**330**	**898**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.367'dir. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	994.076.627,00	979.452.989,72	98,52
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	116.257.000,00	115.194.644,35	99,08
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	146.942.910,04	110.977.176,97	75,52
05 Cari Transferler	29.714.300,00	29.656.744,36	99,80
06 Sermaye Giderleri	168.441.288,21	145.528.664,59	86,39
07 Sermaye Transferleri	500,00	454,50	90,30
Toplam	**1.455.432.625,25**	**1.380.810.674,49**	**94,87**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.259.387.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 196.045.625,25 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.455.432.625,25TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,87'si olan 1.380.810.679,49 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 994.076.627,00 TL ödeneğin 979.452.989,72 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 116.257.000,00 TL ödeneğin 115.194.644,35 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 146.942.910,04 TL ödeneğin 110.977.176,97 TL'si, cari transferlerde 29.714.300,00 TL ödeneğin 29.656.744,36 TL'si, sermaye giderlerinde 168.441.288,21 TL ödeneğin 145.528.664,59 TL'si, sermaye transferlerinde 500,00 TL ödeneğin 454,50 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 13.638.506,24 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	20.254.000,00	50.232.262,14	248,01
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.227.999.000,00	1.355.271.864,68	110,36
Diğer Gelirler	11.134.000,00	17.781.095,72	159,70
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.259.387.000,00**	**1.423.285.222,54**	**113,01**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	545.261,37	-
Net Toplam	**1.259.387.000,00**	**1.422.739.961,17**	**112,97**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.259.387.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.422.739.961,17 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.476.739.929,56 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 545.261,37 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.772.173.773,35 TL ve faaliyet gideri 1.372.963.473,41 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.875.404.968,13 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 7.439.514,75 TL, gider toplamı 5.174.548,81 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 2.264.965,94 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 28.07.2009 tarih ve 27302 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2009/152265 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Anadolu Teknoloji Araştırma Parkı San. Tic. AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 48.000.000,00 TL olup Üniversitenin %0,0012625 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı içerisinde 454,00 TL sermaye artırımı ve 2.266,69 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmış olup yatırılan sermaye tutarı, Üniversite bilançosunun 241 No.lu Hesap kodunda 3.327,19 TL olarak yer almaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe

Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamış olup 3 iç denetçi kadrosu da boştur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı

Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine hizmet alımları için toplam 14.348.738,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 2.867.030,00 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı ve Kamu İhale Kurulundan da izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılında parasal limitler dahilinde yapılacak alımlarda %10 sınırının aşılmaması ve Kamu İhale Kurulundan izin alınması hususunda azami dikkat edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversitede İç Denetim Biriminin Olmaması ve İç Denetçi İstihdam Edilmemesi

Üniversitenin iç kontrol sisteminin incelenmesi sonucunda, iç kontrolün en önemli unsurlarından biri olan iç denetim faaliyetlerini yürütecek iç denetim biriminin kurulmadığı ve iç denetçi kadrolarının boş olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde üst yöneticilerin sorumluluklarının gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri belirtilmiştir. Aynı Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinde iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlayan süreçler; "İç denetim" başlıklı 63'üncü maddesinde ise; iç denetimin kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik

esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyeti olduğu, iç denetimin iç denetçiler tarafından yapılacağı ifade edilmiştir.

19.04.2013 tarihli ve 28623 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Denetim Genel Tebliği'nde de belirtildiği üzere, iç kontrol sisteminin temel bir unsuru olan ve aynı zamanda sistemin yeterli ve etkin bir şekilde işleyip işlemediği hususlarında değerlendirme ve önerilerde bulunan iç denetim, idarelerde üst yöneticilerin yönetim ve hesap verme sorumluluklarının yerine getirilmesinde önemli bir yardımcıdır. Bu nedenle, idarelerde yeterli ve etkili bir iç kontrol sisteminin hayata geçirilmesi, ancak etkin bir iç denetim faaliyetinin varlığı ile mümkün olacaktır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere; iç denetim, kamu idarelerinin mali yönetim ve kontrol sistemlerinin çok önemli ve tamamlayıcı bir unsurunu oluşturduğundan kamu idarelerinde iç denetçi çalıştırılması zorunlu tutulmuştur.

28.10.2021 tarihli ve 31642 sayılı İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te Üniversiteye tahsis edilen 3 adet iç denetçi kadro bulunmasına rağmen 2024 yılsonu itibarıyla Üniversite bünyesinde iç denetçi kadrolarının boş olduğu görülmüştür.

Kamu idaresince iç kontrol sisteminin işleyişine ilişkin gerekli düzenlemelerin ve mevzuata uyum çalışmalarının Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yürütüldüğü ve 2025 yılı içerisinde iç denetçi alım ilanı açılması ve iç denetçi alımı yapılması öngörüldüğü ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; iç kontrolün temel bir unsuru olan iç denetim hizmetlerinden faydanılmamasının, Üniversitede yürütülen mali iş ve işlemlerin doğruluğu ve güvenilirliğine ilişkin güvence sağlamasını olumsuz etkileyen bir unsur olduğu göz önüne alınarak iç denetçi kadrolarına atama yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması" başlığı ile yer almaktadır.
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Üniversitede İç Denetim Biriminin Olmaması ve İç Denetçi İstihdam Edilmemesi" başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 479 | **BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	170.327.070,25
10	**Hazır Değerler**	11.167.715,10
102	BANKA HESABI	1.431.033,39
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-175,50
104	PROJE ÖZEL HESABI	8.621.549,96
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.115.307,25
12	**Faaliyet Alacakları**	64.712.385,28
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	64.705.406,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	6.590,85
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	388,43
13	**Kurum Alacakları**	41.879.695,11
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	41.879.695,11
14	**Diğer Alacaklar**	1.977.486,93
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.977.486,93
15	Stoklar	10.710.213,97
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.710.213,97
16	**Ön Ödemeler**	39.802.259,01
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	39.802.259,01
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	77.314,85
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	77.314,85
2	DURAN VARLIKLAR	8.056.063.827,35
22	**Faaliyet Alacakları**	3.355,03
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.355,03
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.327,19
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.327,19
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	8.056.056.145,13
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	6.650.761.076,16
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	71.135.383,79
252	BİNALAR HESABI	1.398.171.374,26
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	84.006.483,73
254	TAŞITLAR HESABI	8.851.836,25
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	100.169.827,43
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-492.984.664,89

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	20.689.330,89
32	**Faaliyet Borçları**	4.321.364,59
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	4.321.364,59
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.662.735,41
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.686.324,14
333	EMANETLER HESABI	1.976.411,27
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	10.059.517,11
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.619.516,03
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.287.824,75
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	152.176,33
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	233.196,71
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	233.196,71
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.412.517,07
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	2.412.517,07
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	71.620.932,22
43	**Diğer Borçlar**	2.424.857,13
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.424.857,13
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	69.048.015,09
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	69.048.015,09
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	148.060,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	148.060,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.134.080.634,49
50	**Net Değer**	812.917.802,47
500	NET DEĞER HESABI	812.917.802,47
51	**Değer Hareketleri**	686.685,26
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	686.685,26
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.764.725.541,10
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.764.725.541,10
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.319.654.362,47
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.319.654.362,47
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.875.404.968,13
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.090.986.770,94
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.215.581.802,81

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	235.944.828,40
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	7.762.405,05
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.762.405,05
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	97.428,64
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-97.428,64

AKTİF TOPLAMI 8.226.390.897,60

PASİF TOPLAMI 8.226.390.897,60

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	14.485.551,10
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	14.485.551,10
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	10.423.429,23
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	10.423.429,23
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	45.518.507,35
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	45.518.507,35
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	848.191,63
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	848.191,63
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	730.841,82
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	730.841,82
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	15.349.570,39
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	13.490.500,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	4.220.991,59
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	33.061.061,98

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 479 **Adı : BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.372.963.473,41
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	978.710.906,81
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	115.194.644,35
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	96.999.493,55
630	05	Cari Transferler	31.584.133,98
630	07	Sermaye Transferleri	119.046,14
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.320.823,62
630	13	Amortisman Giderleri	69.943.795,53
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	24.340.181,94
630	15	Karşılık Giderleri	48.287.644,84
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	145.005,25
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	5.753.395,65
630	99	Diğer Giderler	564.401,75

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.372.963.473,41**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.476.739.929,56
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	48.506.961,06
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.405.059.094,17
600	05	Diğer Gelirler	19.800.103,89
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.104.551,34
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	269.219,10

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.476.739.929,56**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	545.261,37
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	289.224,97
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	117.680,00
610	05	Diğer Gelirler	138.356,40

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **545.261,37**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.476.194.668,19**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.772.173.773,35**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.875.404.968,13**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.372.963.473,41**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.476.739.929,56**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.476.194.668,19**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**545.261,37**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.875.404.968,13**

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

EBYS	:	Elektronik Bilgi Yönetim Sistemi
GSSP	:	Genel Sağlık Sigortası Primi
KBS	:	Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
KDV	:	Katma Değer Vergisi
TL	:	Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüş Alınmadan Aşılması

2. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen İşlerde Mevzuatta Düzenlenen Bazı Hususlara Uyulmaması

3. Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bingöl Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 5662 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile eklenen ek maddesi ile 17.05.2007 tarihinde kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bingöl Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadırlar.

Bingöl Üniversitesi bünyesinde; 10 fakülte, 1 yüksekokul, 5 enstitü, 6 meslek yüksekokulu ve 21 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	163	70	233
Doçent	196	58	254
Doktor öğretim üyesi	393	140	533
Öğretim görevlisi	338	30	368
Araştırma görevlisi	421	77	498
Toplam	**1511**	**375**	**1886**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idari	458	130	588
Sağlık	664	336	1000
Avukatlık	4	-	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	122	46	168
Din Hizmetleri	-	1	1
Yardımcı	95	21	116
Sözleşmeli	139	134	273
İşçi	674	10	684
Toplam	**2156**	**678**	**2834**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 3667'dir. Ayrıca Üniversitede 10 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bingöl Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu

harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.166.022.267,87	1.146.582.670,15	98,33
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	124.368.180,00	121.213.309,90	97,46
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	159.455.632,00	134.190.989,27	84,15
05 Cari Transferler	19.600.045,00	17.156.895,49	87,53
06 Sermaye Giderleri	374.690.000	279.979.716,93	74,72
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**1.844.136.124,87**	**1.699.123.581,74**	**92,14**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.435.421.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 408.715.124,87 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.844.136.124,87 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,14'ü olan 1.699.123.581,74 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla; personel giderlerinde 1.166.022.267,87 TL ödeneğin 1.146.582.670,15 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 124.368.180,00 TL ödeneğin 121.213.309,90 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 159.455.632,00 TL ödeneğin 134.190.989,27 TL'si, cari transferlerde 19.600.045,00 TL ödeneğin 17.156.895,49 TL'si, sermaye giderlerinde 374.690.000,00 TL ödeneğin 279.979.716,93 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 6.996.026,68 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.590.000	37.530.833,12	226,23
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.405.179.000	1.687.860.395	120,12
Diğer Gelirler	13.652.000	5.405.434,46	39,59
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam	1.435.421.000	1.730.796.662,58	120,58
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		147.891,14	
Net Toplam	**1.435.421.000**	**1.730.648.771,44**	**120,57**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.435.421.000 TL olup Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.730.648.771,44 TL olarak

gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.780.204.380,57 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 147.891,14 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.026.923.271,32 TL ve faaliyet gideri 1.624.580.203,20 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.182.399.557,55 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 24.091.073,11 TL, gider toplamı 17.678.948,20 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 6.412.124,91 TL kar ile tamamlanmıştır.

Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 9.317.611,20 TL, gider toplamı 2.746.086,23 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 6.571.524,97 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının

güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kontrol ortamının oluşturulması kapsamında; kurum organizasyon yapısı, görev, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

İdarelerin organizasyon şeması olmalı ve buna bağlı olarak fonksiyonel görev dağılımı belirlenmelidir. Personelin görevlerini ve bu görevlere ilişkin yetki ve sorumluluklarını kapsayan görev dağılım çizelgesi oluşturulmalı ve personele bildirilmelidir. Organizasyon yapısı, temel yetki ve sorumluluk dağılımı, hesap verebilirlik ve uygun raporlama ilişkisini gösterecek şekilde olmalıdır.

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Üniversitede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları kısmen yeterlidir (Aralık/2024 tarihine kadar tamamlanması planlandığı anlaşılmıştır). Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. İç Kontrol Rehberinde yer alan kriterler çerçevesinde hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı, Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olarak 18 kamu iç kontrol standardı ve bu standartları sağlayan 79 genel şartı içerecek şekilde hazırlanmalı ve üst yönetici tarafından onaylandıktan sonra Hazine ve Maliye Bakanlığı'na gönderilmelidir.

Üniversitede Tebliğ'e uygun şekilde hazırlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı 04.01.2023 tarihli ve 90955 sayılı yazı ile Rektörlük Makamının onayına sunulmuş olup 05.01.2023 tarihli ve 91187 sayılı yazı ile Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmiştir.

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Performans Programları Hakkında Yönetmeliğe göre, genel bütçeli idareler, özel bütçeli idareler, sosyal güvenlik kurumları, mahalli idareler yürütecekleri faaliyet ve projeler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve göstergelerini içeren performans programını hazırlamakla yükümlüdürler. Bu bağlamda üniversite tarafından performans programı uygun bir şekilde hazırlanmıştır.

İdare tarafından kontrol ve iç kontrol riskleri belirlenmiştir. Risklerin değerlendirmesi önceki dönemlerde yıl sonunda yapılmaktadır. Ayrıca idari faaliyet raporu mevzuata uygun hazırlanmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İlgili üniversitede birimler bazında iş akış süreçleri belirlenip ilgili web sayfalarından tüm personele duyurulmuş, yetki devirleri, üst yönetici tarafından belirlenen esaslar ve sınırlar dâhilinde yazılı olarak ilgililere bildirilmiştir. Ayrıca üniversite birimlerince iş ve işlemlerde görevler ayrılığı ilkesi esas alınmıştır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Üniversite'nin faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Üniversitenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Üniversitede Veri Kayıt ve Dosyalama Sistemi noktasında EBYS sistemi ile fiziksel dosyalama yöntemi kullanılmaktadır.

Üniversitenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bingöl Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüş Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı, Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %20,53'ünü aşmasına rağmen Kamu İhale Kurumundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, yapım işleri ile mal alımında aşımın yaşanmadığı ancak Üniversitenin hizmet alımları ödeneğinin yetersiz olup zorunlu giderlerin karşılanabilmesi gerektiği ve yıl sonuna doğru ödemelerin tamamı yapıldığından hizmet alımlarında bir miktar aşım yapıldığı görülmekte olduğunu, cari yılda bulgu konusuna dikkat edilmesi için gerekli tedbirler alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurumundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen İşlerde Mevzuatta Düzenlenen Bazı Hususlara Uyulmaması

İdare tarafından doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen yapım işlerinde yaklaşık maliyetin mevzuata uygun şekilde belirlenmediği, yapım işine yönelik ihtiyaçların kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin yoluyla karşılandığı ve doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen yapım işleri ve hizmet alımlarında belli bir süreyi gerektiren edimlerin sözleşmeye bağlanmadığı tespit edilmiştir.

Üniversiteler, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında olduğundan gerçekleştirecekleri mal veya hizmet ile yapım işi ihaleleri de bu Kanun'da yer alan usul ve esaslara tabidir. Anılan Kanun'un 5'inci maddesinde, yapılacak ihalelerde açık ihale ve belli istekliler arasında ihale usullerinin temel usuller olduğu hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte, ihtiyaçların 22'nci maddesinde sayılan hallerde doğrudan teminle karşılanmasına da imkân tanınmıştır. Bahse konu maddelerde kullanımları belirli şartlara bağlanan bu istisnai yöntemin, sadece mevzuatın öngördüğü kapsam ve sınırlar dâhilinde uygulanması gerekmektedir.

Ancak, yapılan denetimde doğrudan temin yöntemi ile yapılan yapım işi ve hizmet alımlarında aşağıda yer verilen hususlar tespit edilmiştir:

A) Doğrudan Temin Yöntemiyle Gerçekleştirilen Yapım İşlerinde Yaklaşık Maliyetin Mevzuata Uygun Şekilde Belirlenmemesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesi (d) bendi gereğince doğrudan temin limitleri dâhilinde gerçekleştirilen yapım işlerinde yaklaşık maliyetin mevzuata uygun belirlenmediği, piyasa fiyat araştırması kapsamında alınan tekliflerle şekillendirildiği tespit edilmiştir.

11.07.2023 tarihli ve sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasında 4734 sayılı Kanunun 22'nci maddesinin (d) bendine göre gerçekleştirilecek yapım işlerinde fiyat araştırmasının, Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde belirlenen yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin esas ve usullere göre yapılması zorunludur.

Kamu İdaresi cevabında; yapım işlerinde yaklaşık maliyet hesaplama işleminin Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ uyarınca yapılacağı ifade edilmiştir.

Buna göre; doğrudan temin limitleri çerçevesinde girişilen yapım işlerine ilişkin yaklaşık maliyetin Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nde belirlenen yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin esas ve usullere göre hazırlanması, fiyat araştırması yapılması aşamasında bu hususun belirtilerek fiyat tekliflerinin alınması gerekmektedir.

B) Yapım İşine Yönelik İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yoluyla Karşılanması

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından yapım işlerinin bir kısmının ihale yerine parçalara bölünerek 4734 sayılı Kanun'un "Doğrudan temin" başlıklı 22/d maddesi kapsamında doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirildiği görülmüştür.

Doğrudan temin; ihtiyaçların, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Uygulanacak ihale usulleri" başlıklı "18'inci maddesinde sayılan (açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü ve pazarlık ihale usulü) ihale usulleri için tespit edilen kurallara uyulmaksızın; ilan yapılmadan, teminat alınmadan, ihale komisyonu kurma ve anılan Kanun'un 10'uncu maddesinde sayılan yeterlilik kriterlerini arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasa fiyat araştırması yapılarak temin edilmesidir.

Yukarıda da açıkça ifade edildiği üzere doğrudan temin bir ihale usulü değildir. Doğrudan temin ile 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinde belirtilen nitelikteki ihtiyaçların karşılanmasında idarelere kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle bazı alımların belirlenen parasal limitler dâhilinde bu maddeye göre yapılması istisnai bir durumdur. 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen ve Kamu İhale Kurumu tarafından güncellenen tutarı aşmayan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin idarelerce temin edilmesi mümkün bulunmaktadır. Bu bentte belirlenen parasal limitlere bağlı olarak yapılacak ihtiyaç teminlerinde, piyasada yapılan fiyat araştırması sonucunda öngörülen parasal limitin aşılacağının tespit edilmesi halinde, ihtiyacın Kanun'un ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan anılan Kanun'un 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla 4734 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanun'un 22'nci maddesi birinci fıkrası (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki işlerin kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle doğrudan temini, Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Yapılan yapım işleri incelendiğinde benzer nitelikteki;

- Hayvan Hastanesi ve Arıcılık Kompleksi Doğalgaz İç Tesisat Döşeme Yapım İşi,

- Tarımsal Uygulama Merkezi Aşağı Çarşı (Lojman Binası) ve Bal Satış Ofisi Doğalgaz İç Tesisat Döşeme Yapım İşi,

- Tarımsal Uygulama Merkezi (Hayvan Çiftliği) Doğalgaz İç Tesisat Döşeme Yapım İşi'nin 25.11.2024, 26.11.2024 ve 11.12.2024 tarihlerinde 2 ayrı firmadan temin edildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, 22.11.2024 tarihinde Hayvan Hastanesi ve Arıcılık Kompleksi doğalgaz iç tesisat döşeme yapım işinin açık ihale ile yapılması halinde Kamu İhale Kurulu parası, ilan giderleri ve meblağın düşük olması nedeniyle gerekli ve yeterli katılımın olmayacağı göz önünde bulundurulduğundan 22/d kapsamında doğrudan temin yöntemi ile yapılması yoluna gidilmesinin isabetli olduğu değerlendirilerek alım yapıldığı ifade edilmiştir.

Kamu idaresince alımın doğrudan temin yoluyla yapılmasının daha isabetli olacağı belirtilmiş olsa da hem kanun hem de ilgili tebliği uyarınca benzer nitelikteki yapım işlerinin ihale yerine parçalara bölünerek 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi kapsamında doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından yapım işlerinin ihale yerine parçalara bölünerek 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi kapsamında doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirilmesi yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerine aykırılık oluşturmaktadır.

C) Doğrudan Temin Kapsamında Gerçekleştirilen Yapım İşleri ve Hizmet Alımlarında Belli Bir Süreyi Gerektiren Edimlerin Sözleşmeye Bağlanmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre doğrudan temin ile gerçekleştirilen yapım ve hizmet işlerinin incelenmesi sonucunda; yapımı ve teslimi belli bir süreyi gerektiren çeşitli inşaat tadilat ve bakım onarım işleri için yüklenici ile sözleşme imzalanmadığı görülmüştür.

11.07.2023 tarihli ve sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrasında; *"Teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması zorunludur"* denilmiştir. Dolayısıyla Tebliğ düzenlemesi uyarınca bakım onarım ya da proje hazırlanması gibi belli bir süreyi gerektiren işler için yapılacak alımlarda sözleşme düzenlemesi zorunludur.

Kamu İdaresi cevabında, bulguya konu tespit ile ilgili olarak cari yıl ve müteakip yıllarda gerekli hassasiyetin gösterileceği ifade edilmiştir.

Doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren yapım ve hizmet alımlarında işin idare tarafından belirlenen koşullarda ve özelliklerde yapılmasını garanti altına almak, kamu kaynaklarının etkin kullanımını ve işin kontrolünü sağlayabilmek, ayrıca ilgili işten doğabilecek hukuki anlaşmazlıkların önüne geçebilmek açısından mevzuatın zorunlu kıldığı gibi sözleşme imzalanması gerekmektedir.

BULGU 3: Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, cari yılda tüm taşınmazların tapu kayıt belgeleri ile kullanım alanlarının kontrol edilerek gerekli düzeltme işlemlerinin tesis edileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda da açıklandığı üzere, cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 483 | **BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	255.100.817,18
10	**Hazır Değerler**	9.624.489,76
102	BANKA HESABI	15.100,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	9.609.389,76
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	59.850.984,19
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	59.625.490,79
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	224.743,40
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	750,00
13	**Kurum Alacakları**	123.409.357,40
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	123.409.357,40
14	**Diğer Alacaklar**	5.474.827,33
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.474.827,33
15	Stoklar	17.159.539,85
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	17.159.539,85
16	**Ön Ödemeler**	39.581.618,65
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	39.581.618,65
2	DURAN VARLIKLAR	4.597.826.280,79
22	**Faaliyet Alacakları**	1.038.100,00
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.038.100,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	10.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	10.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.596.778.180,79
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	409.073.238,54
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	365.758.183,10
252	BİNALAR HESABI	4.289.560.944,63
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	99.016.809,98
254	TAŞITLAR HESABI	19.298.908,09
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	52.136.553,76
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.055.032.694,73
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	416.966.237,42
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	10.936.082,95
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-10.936.082,95

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	18.825.770,90
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	9.241.874,40
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	463.698,43
333	EMANETLER HESABI	8.778.175,97
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.516.403,33
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.621.146,55
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	322.208,76
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	573.048,02
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	67.493,17
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	67.493,17
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	151.311.327,20
43	**Diğer Borçlar**	190.710,83
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	190.710,83
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	151.083.484,70
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	151.083.484,70
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	37.131,67
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	37.131,67
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.682.789.999,87
50	**Net Değer**	203.421.452,30
500	NET DEĞER HESABI	203.421.452,30
51	**Değer Hareketleri**	14.480.857,89
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	14.480.857,89
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.277.299.524,69
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.277.299.524,69
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.994.811.392,56
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.994.811.392,56
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.182.399.557,55
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.611.300.350,33
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.428.900.792,78

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	513.473,03
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-513.473,03

AKTİF TOPLAMI 4.852.927.097,97

PASİF TOPLAMI 4.852.927.097,97

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	32.045.180,42
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	32.045.180,42
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.501.762,43
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.501.762,43
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	100.531.237,29
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	100.531.237,29
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.405.675,98
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.405.675,98
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	629.904,27
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	629.904,27
964	GAP PROJE YATIRIMLARI HESABI	35.579.331,46
965	PROJE YATIRIMLARI KARŞILIĞI HESABI	35.579.331,46
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	2.748.141,15
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.226.002,94
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	11.587.368,98
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	16.561.513,07

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 483 **Adı : BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.624.580.203,20
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.212.518.966,40
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	121.216.598,26
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	116.482.824,89
630	05	Cari Transferler	20.145.123,94
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	144.176,36
630	13	Amortisman Giderleri	130.796.280,64
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	20.492.332,84
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	20.828,52
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.569.590,54
630	99	Diğer Giderler	193.480,81

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.624.580.203,20**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.780.204.380,57
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	38.198.168,63
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.733.576.410,03
600	05	Diğer Gelirler	7.356.533,51
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.073.268,40
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.780.204.380,57**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	147.891,14
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	94.064,84
610	05	Diğer Gelirler	53.826,30

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **147.891,14**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.780.056.489,43**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.026.923.271,32**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.182.399.557,55**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.624.580.203,20**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.780.204.380,57**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.780.056.489,43**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**147.891,14**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.182.399.557,55**

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ : Anonim Şirketi

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğünün Faaliyetlerinde Kullanılan Taşınırların İşletme Müdürlüğü Hesapları Yerine Üniversitenin Mali Tablolarında Yer Alması

2. Bilimsel Araştırma Projelerine Ayrılan Kaynakların Bir Kısmının İdarenin Genel Faaliyetlerinde Kullanılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bitlis Eren Üniversitesi 29.05.2007 tarih ve 26536 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5662 sayılı Kanun ile 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununa getirilen ek 82'inci madde hükmü ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bitlis Eren Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 6 fakülte, 3 yüksekokul, 1 enstitü, 9 meslek yüksekokulu ve 17 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	36	43	79
Doçent	75	39	114
Doktor öğretim üyesi	152	88	240
Öğretim görevlisi	179	57	236
Araştırma görevlisi	87	45	132
Toplam	**529**	**272**	**801**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	200	132	332
Sağlık	3	3	6
Avukatlık	1	1	2
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	47	28	75
Yardımcı	32	18	50
Sözleşmeli	69	44	113
İşçi	175	0	175
Toplam	**527**	**226**	**753**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı **527**'dir. Ayrıca Üniversitede 1 (bir) yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bitlis Eren Üniversitesi, merkezi yönetim bütçe kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yılsonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	829.834.712,00	824.782.860,64	99,39
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	87.723.000,00	86.401.523,18	98,49
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	119.173.814,00	89.580.343,80	75,17
Cari Transferler	15.930.250,00	11.803.270,12	74,09
Sermaye Giderleri	107.170.000,00	75.467.132,38	70,42
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	**1.159.831.776,00**	**1.088.035.130,12**	**93,81**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.042.032.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 117.799.776,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.159.831.776,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,81'i olan 1.088.035.130,12 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 829.834.712,00 TL ödeneğin 824.782.860,64 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 87.723.000,00TL ödeneğin 86.401.523,18 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 119.173.814,00 TL ödeneğin 89.580.343,80 TL'si, cari transferlerde 15.930.250,00 TL ödeneğin 11.803.270,12TL'si, sermaye giderlerinde 107.170.000,00 TL ödeneğin 75.467.132,38 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 4.159.649,85 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.964.000,00	15.571.883,26	223,60
Alınan Bağış ve Yardımlar	927.052.000,00	1.028.162.803,00	110,91
Sermaye Gelirleri	97.300.000,00	70.285.242,00	72,23
Diğer Gelirler	10.716.000,00	11.423.925,44	106,60
Toplam	**1.042.032.000,00**	**1.125.443.853,70**	**108**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)		201.507,22	
Net Toplam	**1.042.032.000,00**	**1.125.242.346,48**	**107,98**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.042.032.000,00 TL olup, Üniversitenin yılsonunda net bütçe geliri 1.125.242.346,48 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.142.223.898,63 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 201.507,22 TL ve faaliyet gideri 1.159.985.434,17 TL olan Üniversite, 2024 yılını -17.963.042,76TL olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 7.099.570,68 TL, gider toplamı 4.983.281,04 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 2.093.199,28 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 6.043.777,96 TL, gider toplamı 5.674.028,71 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 369.749,25 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite T. Ticaret Sicili Gazetesi'nde 30.06.2021 tarihinde yayımlanan 10360 sayılı ile kurulan Bitlis Teknoloji Geliştirme Merkezi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 100.000,00 TL olup Üniversitenin % 60 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketten kâr payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim

Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak

tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının belirlenmesi konularında çalışmalar devam etmektedir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tamamlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmamış ancak içerik açısından mevzuata uygundur

İdarenin performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol riski belirlenmesine yönelik çalışmalara başlamış ancak bunları henüz tamalamamıştır.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesi konusunda çalışmalar devam etmektedir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bitlis Eren Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğünün Faaliyetlerinde Kullanılan Taşınırların İşletme Müdürlüğü Hesapları Yerine Üniversitenin Mali Tablolarında Yer Alması

Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğü tarafından kullanılmakta olan tüm taşınırların Genel Sekreterlik harcama biriminin hesabında kayıtlı olduğu görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde; harcama yetkililerinin taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının Taşınır Mal Yönetmeliği'nde belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan ve taşınır yönetim hesabını ilgili mercilere göndermekten sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Aynı maddenin 2'nci fıkrasına göre; Harcama yetkililerinin, taşınırlara ilişkin işlem ve kayıtların usule uygun olarak yapılıp yapılmadığını kontrol etmeye veya ettirmeye; kasıt, kusur veya ihmal sonucu kırılan, bozulan veya kaybolan taşınırların ilgililerden tazmini için gerekli işlemleri yapmaya veya yaptırmaya yetkili oldukları belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 12'nci maddesinde;

"Kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınması esastır. Taşınır kayıtları, harcama birimleri itibarıyla yönetim hesabı verilmesine esas olacak şekilde tutulur"

hükmü yer almaktadır.

Yapılan incelemelerde Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğünce kullanılan cihazlar, demirbaşlar ve tüketim malzemelerinin tamamının Üniversite Genel Sekreterlik harcama birimi hesaplarında takibinin yapıldığı görülmüştür.

Kamu İdaresince verilen cevapta Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğünün Taşınır Kayıt Yönetim Sistemine birim tanımlama işleminin yapıldığı, Genel Sekreterlik harcama birimi hesaplarında takibi yapılan Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğüne ait taşınırların, Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğünün hesabına kayıt işlemlerinin yapılacağı belirtilmiştir.

Taşınır işlemlerinin mevzuata uygun şekilde yürütülmesini temin etmek için taşınırların Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğünün hesabında kayıtlı olması gerekmektedir.

BULGU 2: Bilimsel Araştırma Projelerine Ayrılan Kaynakların Bir Kısmının İdarenin Genel Faaliyetlerinde Kullanılması

Üniversite özel bütçesinden karşılanması gereken demirbaş alımlarının bir kısmının projeler kapsamında temin edildiği ve böylece projeye ayrılan kaynakların bilimsel altyapı ve destek hizmeti yerine genel idare hizmetlerinde kullanılacak demirbaşların alımında kullanıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin (b) fıkrası ile Ek 28'inci maddesine dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'te "Bilimsel araştırma projesi";

"Bilimsel araştırma projesi: Tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi ve/veya dışı, ulusal ve/veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla da yapılabilecek projeler ile bilim insanı yetiştirme ve araştırma altyapısı kurma ve geliştirme projelerini ifade eder."

denilmiştir.

Dolayısıyla bir altyapı projesinin bilimsel araştırma projesi olabilmesi için bilimsel içerikli olması, araştırma altyapısı kurulduğunda yaratacağı sonuçların o alanla ilgili bilime katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenir.

Sözü edilen Yönetmelik'in "Bilimsel araştırma projelerinin seçiminde dikkate alınacak ilkeler" başlıklı 6'ncı maddesinde;

"(1) Bilimsel araştırma projeleri, yükseköğretim kurumunun uzman elemanı bulunan her dal ile ilgili, ulusal bilim ve teknoloji politikalarına, ülkenin kalkınma planı hedeflerine, Bilim, Teknoloji ve Yenilik Kurulu_veya yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun belirlediği bilim politikalarına uygun konulara öncelik verilerek değerlendirilir ve seçilir. Bilimsel araştırma projelerinin bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlaması esastır.

(2) Bilimsel araştırma projelerinin seçimi ve desteklenmesinde; yükseköğretim kurumları tarafından YÖKSİS'te duyurulan yapılmış ve yapılmakta olan projeler de dikkate alınarak,_temel bilimler içerikli, sonuçları uygulamaya dönük, kaynakları ve faaliyetleri bakımından çok katılımlı, çok merkezli, kurumlar arası, uluslararası ve disiplinler arası nitelikteki projelere öncelik verilebilir. Lisansüstü tez araştırmaları da bilimsel araştırma projeleri kapsamında desteklenebilir."

hükmü yer almaktadır.

Bitlis Eren Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Uygulama Yönergesi'nde alt yapı projelerinin: üniversitenin bilimsel araştırma, eğitim, teknoloji ve sosyal alt yapısını güçlendirmeyi ya da geliştirmeyi amaçladığı, üniversitenin ve akademik birimlerin başlıca hedefleri ve gereksinimleri dikkate alınarak belirlenen ilkeler doğrultusunda, akademik birimler ve uygulama merkezleri adına önerilmiş projeler olduğu belirtilmiştir.

Yapılan denetimlerde Üniversitenin destek verdiği Bilimsel Araştırma Projelerinin bazılarında yalnızca makine teçhizat alımları yapıldığı ve bazı projelerin ise sempozyum giderlerinin karşılanması amacıyla kullanıldığı görülmüştür.

Kamu İdaresince verilen cevapta; Üniversitenin, henüz yeni kurulan ve kurumsal altyapısını geliştirme sürecinde olan bir yükseköğretim kurumu olması nedeniyle temel fiziki ve teknik altyapı yatırımlarına öncelik vermekte olduğu ve kurumsal kapasiteyi artırmaya yönelik acil ihtiyaçlar doğrultusunda hareket edildiği, bu nedenle bazı bilimsel araştırma projelerinde kullanılan ödeneklerin, projelerin yürütülmesi için zaruri olan ve aynı zamanda üniversite genelinde ortak kullanımına hizmet edecek nitelikteki demirbaş alımlarında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte gelecek yıllardaki uygulamalarda

bulgu konusu edilen hususların önüne geçilmesini teminen, bilimsel araştırma projeleri yönergesinin güncelleneceği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, destek verilen bazı projelerde bir araştırma çalışmasına atıfta bulunulmadığı aksine projelerle merkez ve bölüm ihtiyaçlarının karşılanmasının amaçlandığı görülmüştür. Bilimsel araştırma projeleri aracılığıyla bilimsel etki ve sonuç doğuracak nitelikteki projelerin desteklenmesine dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 480 | **BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	119.465.026,31
10	**Hazır Değerler**	2.876.082,09
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.876.082,09
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	40.171.126,67
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	39.606.758,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	564.368,67
13	**Kurum Alacakları**	38.618.200,86
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	38.618.200,86
14	**Diğer Alacaklar**	246.784,61
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	246.784,61
15	Stoklar	9.038.043,88
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.038.043,88
16	**Ön Ödemeler**	28.514.788,20
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	28.514.788,20
2	DURAN VARLIKLAR	997.112.616,77
22	**Faaliyet Alacakları**	2.027.153,74
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.027.153,74
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	995.084.463,03
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	6.863.669,84
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	804.710.847,53
252	BİNALAR HESABI	3.814.026.862,92
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	21.853.545,37
254	TAŞITLAR HESABI	30.714.538,79
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	61.548.295,79
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.744.633.297,21
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	13.277.434,32
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-13.277.434,32
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN	23.584,82

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	15.209.411,12
32	**Faaliyet Borçları**	485.337,26
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	485.337,26
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.060.534,07
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	233.030,70
333	EMANETLER HESABI	4.827.503,37
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	8.659.766,90
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.307.626,31
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.210.825,07
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	141.315,52
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	300.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	300.000,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	703.772,89
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	703.772,89
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	86.103.868,12
43	**Diğer Borçlar**	3.782,80
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.782,80
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	86.100.085,32
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	86.100.085,32
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.015.264.363,84
50	**Net Değer**	93.921.349,52
500	NET DEĞER HESABI	93.921.349,52
51	**Değer Hareketleri**	426.037,28
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	426.037,28
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.240.363.327,06
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.240.363.327,06
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.529.958.447,66
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.529.958.447,66
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	210.512.097,64
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.234.669.674,80
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.024.157.577,16

	VARLIKLAR HESABI	
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-23.584,82

AKTİF TOPLAMI 1.116.577.643,08

PASİF TOPLAMI 1.116.577.643,08

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	19.388.946,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	19.388.946,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	89.734.881,90
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	89.734.881,90
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.600.323,14
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.600.323,14
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	700.824,33
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	700.824,33
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	2.464.093,98
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	27.150,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.164.737,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	3.655.980,98

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 480 **Adı : BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.159.985.434,17
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	824.924.727,72
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	86.401.523,18
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	80.658.212,74
630	05	Cari Transferler	14.387.690,14
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	86.338,23
630	13	Amortisman Giderleri	67.940.548,34
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	8.790.153,36
630	15	Karşılık Giderleri	41.837.000,59
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	34.791.239,79
630	99	Diğer Giderler	168.000,08

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.159.985.434,17**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.142.223.898,63
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.188.434,93
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.113.950.397,69
600	05	Diğer Gelirler	11.429.041,96
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	463.942,09
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	192.081,96

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.142.223.898,63**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	201.507,22
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	201.507,22
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **201.507,22**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.142.022.391,41**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **228.475.140,40**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **210.512.097,64**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.159.985.434,17**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.142.223.898,63**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.142.022.391,41**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**201.507,22**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**210.512.097,64**

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	:	Anonim Şirket
BUVAK	:	Boğaziçi Üniversitesi Vakfı
TL	:	Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite Senato Kararı ile Dekanlık Kurulması

2. Üniversitede Faaliyeti Olmayan Birim Bulunması

3. Taşınmaz Kayıtlarının Yönetmelik Hükümlerine Uygun Yürütülmemesi ve Mali Tablolarda Yer Alan Taşınmaz Hesaplarının Hatalı Gösterilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Boğaziçi Üniversitesi 12.09.1971 tarih ve 1487 sayılı Kanun ile kurulmuş, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 13'üncü maddesiyle yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Boğaziçi Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 7 fakülte, 1 yüksekokul, 8 enstitü ve 28 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	191	52	243
Doçent	109	79	188
Doktor öğretim üyesi	143	135	278
Öğretim görevlisi	168	50	218
Araştırma görevlisi	273	126	399
Toplam	**884**	**442**	**1326**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	444	306	750
Sağlık	18	35	53
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	5	7	12
Teknik	260	148	408
Yardımcı	94	82	176
Sözleşmeli	285	161	446
İşçi	358	-	358
Toplam	**1466**	**741**	**2207**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2350'dir. Ayrıca Üniversitede 67 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bogaziçi Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.733.755.800,00	1.712.307.481,00	98,76
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	236.155.200,00	230.633.534,00	97,66
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	512.967.554,00	480.994.837,00	93,77
05 Cari Transferler	138.450.651,00	137.682.604,00	99,45
06 Sermaye Giderleri	658.658.400,00	532.880.771,00	80,90
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**3.279.987.605,00**	**3.094.499.227,00**	**94,34**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.960.892.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 319.095.605,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.279.987.605,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,34'ü olan 3.094.499.227,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.733.755.800,00 TL ödeneğin 1.712.307.481,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 236.155.200,00 TL ödeneğin 230.633.534,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 512.967.554,00 TL ödeneğin 480.994.837,00 TL'si, cari transferlerde 138.450.651,00 TL ödeneğin 137.682.604,00 TL'si, sermaye giderlerinde 658.658.400,00 TL ödeneğin 532.880.771,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 158.476.540,00 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	141.329.000,00	160.673.847,00	113,69
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	3.011.356.400,00	3.046.674.515,00	101,17
Diğer Gelirler	39.605.983,00	41.820.622,00	105,59
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**3.192.291.383,00**	**3.249.168.984,00**	**101,78**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	2.205.373,88	-
Net Toplam	**3.192.291.383,00**	**3.246.963.610,12**	**101,71**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 3.192.291.383,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 3.246.963.610,12 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 3.601.778.236,45 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 2.205.373,88 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 19.135.330.629,25 TL ve faaliyet gideri 6.999.644.524,76 TL olan Üniversite, 2024 yılını 15.735.258.967,06 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 114.182.166,26 TL, gider toplamı 92.568.802,20 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 21.613.364,06 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 62.290.489,00 TL, gider toplamı 62.282.359,00 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 8.130 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 06.07.2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4691 sayılı Kanun ile kurulan Boğaziçi Üniversitesi Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin sermayesi 530.000,00 TL olup Üniversitenin %48 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Ayrıca Boğaziçi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi kapsamında Üniversitenin ortaklık payı %100, Boğaziçi Teknopark Anonim Şirketi ve Dudullu Organize Sanayi Bölgesi Boğaziçi Üniversitesi Teknopark Anonim Şirketleri kapsamında Üniversitenin ortaklık payı %20'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak

tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber bilişim sistemleri kontrolleri açısından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan biri doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Boğaziçi Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Senato Kararı ile Dekanlık Kurulması

Üniversitede Öğrenci İşleri Dekanlığı kurulduğu, bu şekilde kurulan dekanlığa dekan görevlendirilmesi yapıldığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin (f) fıkrasında; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hükmü mevcuttur.

Aynı Kanun'un "Fakülte organları" başlıklı 16'ncı maddesinin (a) fıkrasında; fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekanın, rektörün önereceği üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçileceği ve normal usul ile atanacağı, süresi biten dekanın ise yeniden atanabileceği düzenlemesine yer verilmek suretiyle kanunla kurulan fakültelere dekan atama yetkisinin Yükseköğretim Kurulunda olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Boğaziçi Üniversitesi Yönetim Kurulunun 13 Kasım 1996 tarihli 1996/24 sayılı kararı ile Rektörlük bünyesinde Öğrenci İşleri Dekanlığı kurulduğu ve Öğrenci İşleri Dekanlığı görevini yürütmek üzere 23 Mart 2023 tarihli Rektörlük oluruyla Öğrenci İşleri Dekanı görevlendirilmesi yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, Öğrenci İşleri Dekanlığı statüsünün günümüz mevzuatına uygun hale getirilmesi için gerekli inceleme ve düzenleme çalışmalarının başlatıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversite Yönetim Kurulu kararı ile dekanlık kurulması ve bu dekanlığa Rektör onayıyla görevlendirme yapılmasının mevzuata aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Üniversitede Faaliyeti Olmayan Birim Bulunması

Boğaziçi Üniversitesi ile Boğaziçi Üniversitesi Vakfı (BUVAK) arasında akdedilen 31.03.2014 tarihli Şartlı İntifa Hakkı Tesisi ve Tescili sözleşmesi hükümleri gereği üniversiteye tahsisli bulunan Halet Çambel Yalısı'nda faaliyet göstermesi gereken Halet Çambel ve Nail Çakırhan Arkeoloji, Geleneksel Mimarlık ve Tarih Uygulama ve Araştırma Merkezinin anılan taşınmaz bünyesinde 2024 yılı itibarıyla herhangi bir akademik faaliyetinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; üniversitelerin bünyesindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Kalkınma Plan ve Programlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesinde Yükseköğretim Kurulunun görüşü veya önerisi üzerine kanunla kurulacağı, "Yükseköğretim

Kurulunun görevleri" başlıklı 7'nci maddesinde ise; yükseköğretim kurumlarının bu kanunda belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda kurulacağı, geliştirileceği ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planların hazırlanacağı ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların, bu plan ve programlar çerçevesinde etkili bir biçimde kullanılmasının gözetim ve denetiminin ise Yükseköğretim Kurulunca yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un "Yükseköğretim Kurumlarının görevleri" başlıklı 12'nci maddesinde; üniversitelerin görevleri arasında; ihtisas gücü ve maddi kaynaklarını rasyonel, verimli ve ekonomik şekilde kullanarak, milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri ile Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılan plan ve programlar doğrultusunda, ülkenin ihtiyacı olan dallarda ve sayıda insan gücü yetiştirmeleri sayılmıştır. Kanun'un "Rektör" başlıklı 13'üncü maddesinde ise; üniversitenin ve bağlı birimlerinin öğretim kapasitesinin rasyonel bir şekilde kullanılmasında ve geliştirilmesinde, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerinin devlet kalkınma plan, ilke ve hedefleri doğrultusunda planlanıp yürütülmesinde rektörlerin birinci derecede yetkili ve sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesine göre; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.

Denetimlerde; 2014 yılında Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde faaliyetlerine başlayan Halet Çambel ve Nail Çakırhan Arkeoloji, Geleneksel Mimarlık ve Tarih Uygulama ve Araştırma Merkezinin Boğaziçi Üniversitesi Vakfından intifa hakkı ile devir alınan tarihi eser niteliğindeki Halet Çambel yalısında faaliyetlerini sürdürmesi öngörülmüş olmasına rağmen üniversitenin mülkiyetinde bulunmayan söz konusu yerleşkede herhangi bir akademik faaliyetin gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir. Merkezin kamuya açık olan faaliyet raporları incelendiğinde de; Merkezin faaliyet alanlarında yer alan amaçları gerçekleştirmekten uzak olduğu, Halet Çambel yalısının belirlenen amaçlar çerçevesinde kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan Halet Çambel yalısı için üniversite bütçesinden yapılan masrafların da ciddi bir yekûn oluşturduğu görülmektedir. Nitekim yalının bakım, onarım, sigorta, güvenlik vb.

masraflarının tamamı Boğaziçi Üniversitesi tarafından karşılanmakta olup yalının Merkez faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için yapılan ivedi bakım onarım harcamaları kapsamında; “Halet Çambel Yalısına ait 3000 Adet Tarihi Eserin Uygun Koruma Önlemleri Alınarak Kandilli Rasathanesi Depolarından Halet Çambel Yalısı'na Taşınması İşi” için 2022 yılında 519.200,00 TL, “Halet Çambel Yalısı Tadilat İşi” için 2023 yılında 672.000,00 TL ve “Halet Çambel Yalısı ve Müze Binası Çatı Onarım İşi” için de 2024 yılında 1.446.936,35 TL üniversite bütçesinden harcama yapılmış bulunmaktadır.

Bu itibarla Halet Çambel ve Nail Çakırhan Arkeoloji, Geleneksel Mimarlık ve Tarih Uygulama ve Araştırma Merkezinin 10 yıla yaklaşan faaliyet süresi bakımından yönetmelik kapsamında belirlenen faaliyet alanında etkin ve verimli bir çalışmasının bulunmadığı, Merkeze ait faaliyet raporlarının incelenmesinden öğretim üyelerinin diğer birimlerde yaptığı iş ve işlemlerin Merkez faaliyeti olarak gösterildiği ve bu haliyle Merkezin neredeyse hiçbir aktif faaliyetinin bulunmadığı, esasen öngörülen akademik faaliyetlerin niteliği itibarıyla Merkezin Halet Çambel yalısında faaliyet yürütmesinin fiziki olarak mümkün olmadığı, buna mukabil Merkezin üniversite ana yerleşkesi içinde faaliyet sürdürmesinin verimliliği daha çok artırabileceği, yalıda araştırma merkezine uygun altyapının kurulması için gerekli kaynağın kamu bütçesinden karşılanmaya devam edilmesinin kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanımına aykırılık arz ettiği ve bu kapsamda yalının bakım, onarım, güvenlik vb. masraflarının kamu üzerinde ciddi bir yük oluşturduğu ve kamu bütçesinden bu masrafların üstlenilmesinin sürdürülebilir olmadığı düşünülmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere; fiilen âtıl durumda olan birim olması ve akademik faaliyetlerin gerçekleştirilmemesi 2547 sayılı Kanun’da belirtilen amaç, hedef ve ilkeler ile kalkınma plan ve programlarında belirtilen hedeflerle uyumlu bir durum arz etmemektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, Halet Çambel Araştırma Merkezinin yeniden yapılandırılması, faaliyet alanlarının güncellenmesi, tahsisli taşınmazın daha verimli kullanılması ve gerekirse alternatif kurumsal işlevlerle daha aktif bir yapıya dönüştürülmesi yönünde çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; akademik faaliyeti bulunmayan birim ya da yerlerde öğretim üyesi ve idari personel istihdam edilmesi ve bu birim ya da yerlere ait cari ve yatırım giderlerinin üniversite bütçesinden karşılanmasının 5018 sayılı Kanun’da öngörülen kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanımı ilkesine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Taşınmaz Kayıtlarının Yönetmelik Hükümlerine Uygun Yürütülmemesi ve Mali Tablolarda Yer Alan Taşınmaz Hesaplarının Hatalı Gösterilmesi

Üniversite mülkiyetinde bulunan ve tahsisli olarak kullanılan taşınmazlara ilişkin envanter çalışmalarının tam olarak yapılmadığı ve bu nedenle taşınmazların bir kısmının Üniversite mali tablolarında yer almadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Kayıt şekli" başlıklı 7'nci maddesinde; kamu idarelerinin tapuda kayıtlı olan taşınmazlarını, tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlarını, genel hizmet alanı olarak belirlenmiş taşınmazlarını ve tapu kütüğünde üçüncü kişiler adına tescilli veya diğer kamu idarelerinin yönetiminde olmakla birlikte irtifak hakkı tesisi, tahsis, kiralama, kullanma izni verilmesi gibi yollarla kullanım hakkı kendilerine verilen taşınmazlarını ayrı ayrı ve ilgili formlarda yer alan bilgileri içerecek şekilde bilgisayarda veya deftere yazmak suretiyle kayıt altına almaları gerektiği ifade edilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in anılan bu hükmüne göre; kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince hazırlanan formların taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak üzere mali hizmetler birimine gönderilmesi, mali hizmetler birimince bu formlar konsolide edilerek Yönetmelik ekinde (Ek 7) bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulması ve icmal cetvellerinde de, kayıt planında belirtilen unsurların her biri için bir satır ayrılarak taşınmazlara ilişkin adet, yüzölçüm ve değer toplamlarının belirtilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi Duran Varlıklar Hesap Grubuna ilişkin "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinde; tahsis edilen taşınmazlardan Hazineye ait olanların milli emlak birimlerince, diğer kamu idarelerine ait olanların ise yetkili birimlerce muhasebe birimlerine bildirilerek gerekli kayıtlarının yapılacağı, kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazlar ile bunlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenler ve kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılanların yardımcı hesaplar itibarıyla izleneceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca söz konusu maddenin beşinci fıkrasında da; üzerinde başka bir maddi duran varlık bulunan arsalar ile yapıların ayrı ayrı muhasebeleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin varlık yönetimine ilişkin olarak yapılan denetimlerde; taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birim tarafından Üniversite mülkiyetinde olan ve Üniversite tarafından tahsisli olarak kullanılan taşınmazların envanter işlemleri ile değer tespitlerinin tam

olarak yapılmadığı, imar planı değişikliği sürelerinin uzun olması, kampüs içerisinde ruhsatsız yapıların bulunması, kamu kaynaklarının kısıtlılığı ve riskli yapıların yıkılarak yeniden yapılmasının zorluğu gibi nedenlerle taşınmazların cins tashihlerinin tamamlanmadığı ve Yönetmelik'te yer verilen formların ilgili birim tarafından mevzuata uygun biçimde hazırlanmadığı görülmüştür. Ayrıca söz konusu husus, mali hizmetler birimi tarafından hazırlanması gereken taşınmaz icmal cetvellerinin de Yönetmelik ekine uygun şekilde düzenlenememesine neden olmuştur.

Üniversitenin sahip olduğu taşınmazlara ilişkin olarak 2024 yılı mali işlem ve kayıtları incelendiğinde; taşınmaz kaydı, tescili ve takibi konusunda Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ile İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı arasında koordinasyon eksikliği bulunduğu, ve üniversiteye tahsis edilen taşınmazların değer tespit çalışmaları için komisyon çalışmalarına henüz başlanmadığından muhasebe kayıtlarına yansıtılmayan tahsislerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu kapsamda; üniversiteye tahsis edilmiş ve/veya üniversite mülkiyetinde bulunan taşınmazların kullanım, yararlanma ve/veya tasarrufuna ilişkin olarak genel idare birimleri arasında gerekli planlama ve koordinasyonunun sağlanması, taşınmazlarla ilgili cins tashihi ve muhasebe kayıtlarının yapılabilmesi amacıyla müstakil bir komisyon oluşturularak muhasebe kayıtları ile fiili durumun uyumlu hale getirilmesi ve taşınmazların kiraya verilebilir alanlarında işletmeci tarafından kullanılan elektrik, su, ısınma vb. enerji bedellerinin takibinde ilgili işletmenin bulunduğu üniversite binasının bina amiri tarafından ilk okuma-son okumanın yapılarak İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı bünyesindeki Tahakkuk Şube Müdürlüğünden tedarik edilecek birim fiyatların çarpımı sonucunda hesap edilen bedelin kiracıya doğrudan tebliğ edilmesine yönelik çalışmanın Tahakkuk Şube Müdürlüğü kontrolünde ve koordinasyonunda yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer verilen tüm tespitler birlikte değerlendirildiğinde; Üniversite 2024 yılı mali tablolarında yer alan taşınmaz hesaplarının doğru ve güvenilir veri içermediği kanaatine ulaşılmıştır.

Kamu İdaresinin cevabında, taşınmazlar ile ilgili imar planı ve yapı ruhsatı çalışmalarının devam ettiği, envanter güncelleme çalışmaları kapsamında da milli emlak ve diğer kurumlar ile resmi süreçlerin tamamlanmasını takiben nihai taşınmaz envanterinin oluşturulacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversiteye tahsis edilmiş ve/veya Üniversite mülkiyetinde bulunan tüm taşınmazlara ilişkin kayıt, tescil ve takip işlemlerinin Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesi ve mali tablolarda yer alan taşınmaz hesaplarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş belgelere dayalı olarak kayıt altına alınması gerekmektedir.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Boğaziçi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 28.05.1985 tarih ve 18767 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Boğaziçi Üniversitesi Döner Sermaye Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 01.07.2002 tarih ve 24802 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Boğaziçi Üniversitesi Döner Sermaye Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır. Bu Yönetmelik de yürürlükten kaldırılarak 05.04.2022 tarih ve 31800 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik ile faaliyetlerine devam etmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilen konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetlerde bulunmak, seminer, konferans organize etmek, görsel, işitsel, doğrudan ve uzaktan eğitim programları düzenlemek, kurslar açmak.

b) Danışmanlık, plan, fizibilite çalışması, analiz, deney, ölçme, model denemeleri, muayene, teknik kontrol, kalite kontrolü, standartlara uygunluğun tahkiki, süreç değerlendirmesi, ekspertiz, ölçü ayarı, bilgi işlem organizasyonu, iş değerlendirilmesi ve organizasyonu ve benzeri hizmetleri yapmak, görüş bildirmek ve bunlara ilişkin rapor hazırlamak.

c) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak.

ç) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak.

d) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere yukarıda sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 23'tür.

İşletme Müdürlüğünde, işletme müdürü ile 1 şube müdürü, 4 idari memur ve 5 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 7'sinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 uzman ve 1 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Boğaziçi Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 100.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 150.500.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 92.278.612,22 TL bütçe giderine karşılık 116.167.735,89 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 114.182.166,26 TL gelir elde edilmiş, 92.568.802,20 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 21.613.364,06 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Boğaziçi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu

idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Boğaziçi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 408 **Adı : BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.999.644.524,76
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.784.258.129,61
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	231.554.798,66
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	452.955.294,19
630	05	Cari Transferler	229.334.831,11
630	07	Sermaye Transferleri	13.057.955,53
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	190.206,98
630	13	Amortisman Giderleri	4.100.813.386,49
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	66.262.249,51
630	15	Karşılık Giderleri	97.775.435,56
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	33.021,82
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	365.850,65
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	22.208.619,09
630	99	Diğer Giderler	834.745,56

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.999.644.524,76**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.601.778.236,45
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	161.223.919,93
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.391.207.861,97
600	05	Diğer Gelirler	45.063.148,04
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.706.955,96
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	576.350,55

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.601.778.236,45**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.205.373,88
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.147.891,77
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	57.482,11

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.205.373,88**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.599.572.862,57**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **19.135.330.629,25**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **15.735.258.967,06**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.999.644.524,76**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.601.778.236,45**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.599.572.862,57**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**2.205.373,88**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**15.735.258.967,06**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 408 **BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	760.592.379,62
10	**Hazır Değerler**	208.352.774,02
102	BANKA HESABI	1.727.550,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	204.914.036,68
105	DÖVİZ HESABI	1.315,50
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	1.709.871,84
12	**Faaliyet Alacakları**	125.182.913,53
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	125.117.694,29
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	65.219,24
13	**Kurum Alacakları**	323.305.581,52
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	323.305.581,52
14	**Diğer Alacaklar**	5.773.580,80
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.773.580,80
15	Stoklar	11.267.167,52
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.267.167,52
16	**Ön Ödemeler**	86.710.362,23
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	63.915.869,22
164	AKREDİTİFLER HESABI	22.794.493,01
2	DURAN VARLIKLAR	87.382.560.632,59
22	**Faaliyet Alacakları**	6.147.959,78
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.447.062,45
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.700.897,33
24	**Mali Duran Varlıklar**	671.500,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.058.900,93
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	7.500,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-2.394.900,93
25	**Maddi Duran Varlıklar**	87.375.741.172,81
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	85.505.433.385,60
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	832.684,02
252	BİNALAR HESABI	7.080.804.426,51
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	425.053.868,66
254	TAŞITLAR HESABI	6.846.632,37
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	379.428.484,65

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	101.587.311,99
32	**Faaliyet Borçları**	8.728.816,20
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	8.728.816,20
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	41.542.057,15
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.488.251,55
333	EMANETLER HESABI	39.053.805,60
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	48.052.419,47
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	18.697.538,57
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	21.974.169,10
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.180.423,25
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	6.200.288,55
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	3.264.019,17
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.264.019,17
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	162.987.185,45
43	**Diğer Borçlar**	12.747.847,16
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.747.847,16
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	150.239.338,29
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	150.239.338,29
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	87.878.578.514,77
50	**Net Değer**	8.634.461.115,94
500	NET DEĞER HESABI	8.634.461.115,94
51	**Değer Hareketleri**	1.488.175,71
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.488.175,71
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	67.344.842.052,11
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	67.344.842.052,11
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.837.471.796,05
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.837.471.796,05
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	15.735.258.967,06
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	15.735.258.967,06

257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.080.842.078,66
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	58.183.769,66
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	198.653.586,91
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-198.653.586,91
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	23.991.923,97
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-23.991.923,97

AKTİF TOPLAMI 88.143.153.012,21

PASİF TOPLAMI 88.143.153.012,21

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	51.335.062,10
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	51.335.062,10
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	33.066,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	33.066,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	21.876.759,66
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	21.876.759,66
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	28.815,80
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	28.815,80
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	141.305.732,61
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	141.305.732,61
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	483.209.199,14
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	18.206.613,23
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	19.650,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	501.435.462,37

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8408 **BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	63.567.211,48
10	**HAZIR DEĞERLER**	63.165.579,44
102	BANKALAR HESABI	63.165.579,44
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	97.438,80
120	ALICILAR HESABI	6.088,80
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	91.350,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	26.550,00
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-26.550,00
15	STOKLAR	91.500,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	91.500,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	212.693,24
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	212.693,24
2	DURAN VARLIKLAR	233.884,94
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	38.600,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	38.600,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	378.100,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-378.100,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	195.284,94
260	HAKLAR HESABI	158.010,51
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	37.274,43

AKTİF TOPLAMI 63.801.096,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	21.605.798,21
32	**TİCARİ BORÇLAR**	197.875,09
320	SATICILAR HESABI	30,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	197.845,09
33	**DİĞER BORÇLAR**	14.762.118,26
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	1.064.657,27
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	13.697.460,99
34	ALINAN AVANSLAR	38.062,74
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	38.062,74
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	6.281.522,98
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.018.836,94
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	50.976,48
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	907.260,77
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	304.448,79
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	326.219,14
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	326.219,14
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	65.706,91
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	65.706,91
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	65.706,91
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	42.129.591,30
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	7.500,00
500	SERMAYE HESABI	7.500,02
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,02
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	24.677.200,50
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	24.677.200,50
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-4.168.473,26
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-4.168.473,26
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	21.613.364,06
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	21.682.471,40
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-69.107,34

PASİF TOPLAMI 63.801.096,42

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	182.400,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	182.400,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8408 **BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	99.696.097,40
1- Yurtiçi Satışlar	99.696.097,40
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	1.103.396,36
1- Satıştan İadeler (-)	49.036,37
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	1.054.359,99
C- NET SATIŞLAR	98.592.701,04
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	17.043.844,21
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	17.043.844,21
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	81.548.856,83
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	75.524.957,99
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	75.524.957,99
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	6.023.898,84
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	15.589.465,22
3- Faiz Gelirleri	15.587.872,22
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.593,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	21.613.364,06
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	21.613.364,06
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	21.613.364,06

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	:	Anonim Şirket
ERASMUS	:	European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	:	Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite Senato Kararı İle Dekanlık Kurulması

2. Üniversite Yönetim Kurulu Üyelerinden Bazılarının Sendika Üyeliğinin Bulunması

3. İş Ortaklığı Üzerine İhale Edilen Yapım İşlerinde Ortaklık Sözleşmesinin Bulunmaması

4. Yapım İşleri All Risk Sigorta Poliçelerinde Azami Oranların Üzerinde Muafiyet Oranlarına Yer Verilmesi

5. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfına Taşınmaz Kiralanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 16 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 8 meslek yüksekokulu ve 20 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	303	80	383
Doçent	260	56	316
Doktor öğretim üyesi	330	144	474
Öğretim görevlisi	226	63	289
Araştırma görevlisi	361	145	506
Toplam	**1480**	**488**	**1968**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	390	323	713
Sağlık	122	79	201
Avukatlık	3	2	5
Eğitim-öğretim	-	3	3
Teknik	225	206	431
Yardımcı	17	42	59
Sözleşmeli	97	42	139
İşçi	348	1	349
Din Hizmetleri	1	-	1
Toplam	**1203**	**698**	**1901**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2683'tür. Ayrıca Üniversitede 11 yabancı uyruklu akademik personel ve 3 doktora sonrası sözleşmeli araştırmacı çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	2.016.507.000,00	1.991.752.691,12	98,8
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	244.845.500,00	241.617.825,96	98,7
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	239.101.110,77	162.819.634,97	68,1
05 Cari Transferler	126.318.035,00	125.981.617,72	99,7
06 Sermaye Giderleri	247.625.500,00	190.906.650,45	77,1
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.874.397.145,77**	**2.713.078.419,92**	**94,4**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.588.219.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 646.381.045,77 TL ödenek eklenmiş, 360.202.900,00 TL ödenek düşülmüş ve toplam ödenek 2.874.397.145,77 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,4'ü olan 2.713.078.419,92 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 2.016.507.000,00 TL ödeneğin 1.991.752.691,12 TL'si sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 244.845.500,00 TL ödeneğin 241.617.825,96 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 239.101.110,77 TL ödeneğin 162.819.634,97 TL'si, cari transferlerde 126.318.035,00 TL ödeneğin 125.981.617,72 TL'si, sermaye giderlerinde 247.625.500,00 TL ödeneğin 190.906.650,45 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlâna ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 35.046.788,30 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	47.576.000,00	103.258.739,40	215,4
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.511.026.000,00	2.649.752.494,00	105,5
Diğer Gelirler	29.617.000,00	45.783.254,57	154,6
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**2.588.219.000,00**	**2.798.794.487,97**	**108,1**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	767.539,93	-
Net Toplam	**2.588.219.000,00**	**2.798.026.948,04**	**108,1**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.588.219.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.798.026.948,04 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 3.007.403.488,21 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 767.539,93 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 786.249.494,42 TL ve faaliyet gideri

2.849.627.384,70 TL olan Üniversite, 2024 yılını 943.258.057,00 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 348.219.698,96 TL, gider toplamı 319.110.252,57 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 29.109.446,39 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 4.133.224,84 TL, gider toplamı 1.724.815,92 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 2.408.408,92 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 28.07.2009 tarih ve 27302 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2009/15265 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Bolu Teknoloji Geliştirme AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 2.360.000,00 TL olup, 417.500,00 TL ödenmiştir. Üniversitenin %57,20 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi

kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber Kurum Risk Kütüğü oluşturulmadığından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik Risk Belirleme ve Değerlendirme Kurulunca, her bir faaliyet ve riskleri için uygun kontrol strateji ve yöntemleri belirleyen ve uygulamaya yönelik rehberin hazırlanmaması nedeniyle kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, İç Kontrol Değerlendirme Raporu çalışması yetiştirilememesi nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Senato Kararı İle Dekanlık Kurulması

Üniversitede Öğrenci İşleri Dekanlığı birimi kurulduğu, bu şekilde kurulan dekanlıkta dekan görevlendirilmesi yapıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin (f) fıkrasında; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hükmü mevcuttur.

Aynı Kanun'un "Fakülte organları" başlıklı 16'ncı maddesinin (a) fıkrasında; fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekanın, rektörün önereceği üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçileceği ve normal usul ile atanacağı, süresi biten dekanın ise yeniden atanabileceği düzenlemesine yer verilmek suretiyle kanunla kurulan fakültelere dekan atama yetkisinin Yükseköğretim Kurulunda olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Senatosunca 08.05.2020 tarihinde kabul edilen "Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğrenci Dekanlığı Yönergesi"ne göre öğrenci dekanlığı birimi oluşturulduğu ve bu birime Rektör onayıyla Öğrenci Dekanı görevlendirildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, Öğrenci Dekanlığının Senato kararı ile kurulduğu, sadece bir görevlendirme olduğu, ücret ve ders yükü muafiyetlerinin uygulanmadığı ve herhangi bir bütçe gideri bulunmadığı bilgisi verilmiştir.

Ancak bulgu konusu yapılan husus mevcut Dekanlık ve personelinin herhangi bir parasal hak ve yükümlülüğü bulunup bulunmadığından ziyade 2547 sayılı Kanun'un amir hükümlerine aykırı olarak kurulmuş olduğu ile ilgilidir. Bu nedenle bahse konu itirazın geçerli bir dayanağı bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; üniversite senato kararı ile dekanlık kurulması ve bu dekanlığa Rektör onayıyla görevlendirme yapılmasının mevzuata aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Üniversite Yönetim Kurulu Üyelerinden Bazılarının Sendika Üyeliğinin Bulunması

Üniversitede bazı yönetim kurulu üyelerinin, mevzuat izin vermemesine rağmen sendika üyesi oldukları görülmüştür.

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun "Sendika üyeliğinin kazanılması" başlıklı 14'üncü maddesinde kamu görevlilerine, sendikalara üye olma konusunda serbestlik tanınmıştır. Ancak Kanun'un "Sendika üyesi olamayacaklar" başlıklı

15’inci maddesinde sendika üyesi olamayacaklar tahdidi olarak sayılmış ve maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde; Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların yönetim kurulu üyelerinin sendika üyesi olamayacakları düzenlenmiştir.

Denetimlerde, yönetim kurulu üyesi olup da kanunen sendikaya üye olamayacak 8 akademik personelin sendika üyesi oldukları tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bahsi geçen akademik personelin Anayasa Mahkemesinin 4688 sayılı Kanun'un ‘Sendika Üyesi Olamayacaklar’ başlıklı 15’inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “… fakülte dekanları, enstitü ve yüksek okulların müdürleri ile bunların yardımcıları,” ibaresi Anayasa’nın 13 ve 51’inci maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptal kararına istinaden sendika üyesi oldukları bilgisi verilmiştir.

Ancak bulgu konusu yapılan husus idarenin belirttiği 4688 sayılı Kanun’un iptal edilen 15’inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alanlarla ilgili olmayıp anılan Kanun’un 15’inci maddesinin (c) bendinde yer alan “Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların yönetim kurulu üyelerinin sendika üyesi olamayacakları” ile ilgilidir. Bu nedenle bahse konu itirazın geçerli bir dayanağı bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; yönetim kurulu üyesi olan personelin bu görevi sürdürdükleri dönem için 4688 sayılı Kanun’un “Üyeliğin sona ermesi” başlıklı 16’ncı maddesi gereğince üyeliklerinin sona erdirilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: İş Ortaklığı Üzerine İhale Edilen Yapım İşlerinde Ortaklık Sözleşmesinin Bulunmaması

Üniversite tarafından iş ortaklığı üzerine ihale edilen yapım işlerinde ortaklık sözleşmelerinin bulunmadığı görülmüştür.

Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği’nin “İş ortaklığı” başlıklı 32’nci maddesinde; ihalenin iş ortaklığı üzerinde kalması halinde iş ortaklığı tarafından, sözleşmenin imzalanmasından önce noter onaylı ortaklık sözleşmesinin idareye verilmesinin zorunlu olduğu; bu sözleşmede ortaklık oranlarının, pilot ortak ile diğer ortakların işin yerine getirilmesinde müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğunun açıkça belirtileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, 2024 yılında iş ortaklığı üzerine ihale edilen yapım işleri için iş ortaklığı tarafından noter onaylı ortaklık sözleşmesinin düzenlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, 2025 yılı ihale ve sözleşmelerinde bu hususa önem verileceği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; hem yapım işi ihalelerinde mevzuata uygunluğun sağlanması hem de işin yerine getirilmesinde sorumluluğun tespiti açısından iş ortaklığı sözleşmelerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Yapım İşleri All Risk Sigorta Poliçelerinde Azami Oranların Üzerinde Muafiyet Oranlarına Yer Verilmesi

Üniversite tarafından ihale edilen yapım işlerine ait all risk sigorta poliçelerinde yer verilen muafiyet oranlarının Yapım İşleri Genel Şartnamesinde belirtilen azami oranların üzerinde olduğu görülmüştür.

Yapım işlerine ait sözleşmelerin 17.1'inci maddesinde işin, iş yerinin korunması ve sigortalanması hususu düzenlenmiş, yüklenicilerin, işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı all risk sigorta yaptırma zorunluluğu hüküm altına alınmıştır. All risk sigortaya ilişkin düzenlemelere ise Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer verilmiş olup bahsi geçen maddede yaptırılacak olan all risk sigortaların Şartnamedeki hükümler çerçevesinde yaptırılması gerektiği düzenlenmiştir.

Şartnamenin "İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması" başlıklı 9'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında; kıymetlerin sigortalanmasında tüm riskler için azami %2 oranını geçmemek üzere muafiyet oranına yer verilebileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversite tarafından ihale edilen yapım işlerine ilişkin all risk sigorta poliçelerinde; yangın, hırsızlık, deprem hariç diğer doğal afetler, üçüncü şahıs hukuki sorumluluk, diğer hasarlar gibi bazı teminatlar için %2'yi aşan muafiyet oranlarına yer verildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, all risk sigorta poliçelerinin Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine uygun hale getirilebilmesi için yüklenici firmalara gerekli bildirimlerin yapıldığı, bundan sonraki süreçte gerçekleştirilecek yapım işlerinde all risk sigorta poliçelerinin Şartname hükümlerine uygun olmasına önem verileceği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; All risk sigorta poliçelerinde hem Üniversitenin karşılaşacağı riskin azaltılması hem de mevzuata uygunluğun sağlanması açısından Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine uyulması gerekmektedir.

BULGU 5: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfına Taşınmaz Kiralanması

Üniversiteye Orman Bakanlığından tahsisli olan yerlerden 11 adet kantin, çay ocağı ve dinlenme salonları ile diğer kurumlardan tahsisli 6 adet kafeterya ve çay ocağı olarak kullanılan yerlerin 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun'a aykırı şekilde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfına doğrudan protokol yapılarak kiraya verildiği görülmüştür.

5072 sayılı Kanun'un "Temel ilkeler" başlıklı 2'nci maddesinin (a) bendinde; dernek ve vakıfların, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamayacağı, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müştemilatı içinde faaliyet gösteremeyeceği, bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamayacağı, (ı) bendinde ise; ihaleyi yapan kurum ve kuruluş bünyesinde bulunan veya bu kurum ve kuruluşlarla ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıfların, bu kurum ve kuruluşların 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre yapacakları ihalelere katılamayacakları hüküm altına alınmıştır.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfının Senedinde; Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin bir Yükseköğretim Kurumu olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmasını sağlamak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, Üniversitenin amaçlarına yardımcı olmak ve gelişmesini teşvik etmek üzere Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma ve Geliştirme Vakfı kurulduğu belirtilmiştir. Yine Vakıf senedinde, Vakfın başkanının Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Rektörü olduğu belirtildiğinden Vakıf ile Üniversite arasında bağlantı olduğunda tereddüt bulunmamaktadır.

Denetimlerde, Orman Bakanlığından Üniversiteye tahsisli olan yerlerden kantin, çay ocağı, ve dinlenme salonları ile diğer kurumlardan tahsisli kafeterya ve çay ocağı olarak kullanılan yerlerin Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfına doğrudan protokol yapılarak kiraya verildiği tespit edilmiştir.

Her ne kadar Orman Bakanlığı ile Yapılan Protokolde tahsis edilen yerlerin söz konusu Vakfa işlettirileceği belirtilmiş ise de; bu durum 5072 sayılı Kanun hükümlerine aykırılık teşkil

etmektedir. 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun "Kesin hükümsüzlük" başlıklı 27'nci maddesine göre, Kanunun emredici hükümlerine aykırı olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür ve sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Bu itibarla, Orman Bakanlığı ile yapılan protokolde Üniversiteye tahsis edilen yerlerin ilgili Vakfa işlettirileceği hükmü olsa dahi 5072 sayılı Kanun hükümlerine aykırılık teşkil ettiği için söz konusu hükmün geçersiz olduğu değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, Araştırma Geliştirme Vakfınca işletilen yerlerin kiralama süreci bitişlerinde, bulguda belirtildiği şekilde, 2886 sayılı Kanun'a göre işlem tesis edilerek sonuçlandırılacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen gerekçelerle, Üniversiteye ait taşınmazların doğrudan protokol ile söz konusu Vakfa kiralanmasının 5072 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfına Taşınmaz Kiralanması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde " Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfına Taşınmaz Kiralanması" başlığıyla yer almaktadır.

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Personele Yapılan Ek Ödemelerin Genel Yönetim Giderleri Hesabında Yer Alması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 16.05.2000 tarih ve 24051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Abant İzzet Baysal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 28.08.2021 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Abant İzzet Baysal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, elektronik ortamda veya yüz yüze seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, sınavlar yapmak.

b) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak, bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

c) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler, laboratuvar ve mahallinde yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, analiz, her türlü sağlık hizmetleri ile yataklı ve yataksız sabit ve geçici kuruluşları işletmek.

ç) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak.

d) Çoklu ortam öğretim materyali geliştirme, eğitim yazılımı hazırlama, elektronik sınav, merkezi sınav destek hizmetleri ile elektronik içerik yayımcılığı hizmetlerini sağlamak.

e) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

f) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak.

g) Üniversite sanayi iş birliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

ğ) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

h) İlgili mevzuat kapsamında pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk gibi konularda elektronik ortamda veya yüz yüze sertifikalı eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

ı) Elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleriyle kitap ve her türlü matbu evrak basmak, cilt ve matbaa işleri yapmak, renkli renksiz repredüksiyon, kitap satış ve fotokopi işleri yapmak, faaliyet alanı ile ilgili her türlü yayın ve basım işlerini yapmak.

i) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, bu fıkrada sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 15'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 3 idari memur hizmet vermekte olup bunlardan 4'ünün de kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 3 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 393.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 508.750.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 318.717.958,75 TL bütçe giderine karşılık 352.369.665,35 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 348.219.698,96 TL gelir elde edilmiş, 319.110.252,57 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 29.109.446,39 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter Defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları,

Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Personele Yapılan Ek Ödemelerin Genel Yönetim Giderleri Hesabında Yer Alması

Döner sermaye gelirlerine katkısı bulunan personele yapılan ek ödemelerin 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabı ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 335 Personele Borçlar Hesabı ve 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği görülmüştür.

Döner Sermaye İşletmesi Bütçe Muhasebe Yönetmeliği'nin 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 496'ncı maddesinde; bu hesabın hizmet işletmelerinde üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 517'nci maddesinde ise; bu hesabın, işletmenin yönetim fonksiyonları, işletme politikasının tayini, organizasyon ve personel, idare hizmetleri, büro hizmetleri gibi üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için kullanılacağı açıklanmıştır.

Adı geçen Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 518'inci maddesinde; personele her ne ad altında olursa olsun katkı payı olarak yapılan ödemelerin bu hesaba borç, kesintilerin ilgili hesaplara, ödenmesi gereken tutarın da 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir. Mevzuatta belirtilen nedenlerle hizmet üretim faaliyetiyle ilgisi olmayan söz konusu harcamaların bu hesaba kaydı gerekmektedir.

Anılan Yönetmelik'in "6 Gelir tablosu hesapları" başlıklı 386'ncı maddesinde; bu hesap grubunun, işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili olarak sağlanan hasılat ile işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan tüm gelir ve giderlerinin tasnifli bir şekilde izlenmesi ve dönemin kesin sonuçlarının belirlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in bu grupta yer alan 622 Satılan Hizmet Maliyeti hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 409'uncu maddesinde; Üretilen hizmetlerle ilgili olarak yapılan giderlerin maliyet çıkarma dönemlerinde bu hesaba borç, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabına alacak; 632 Genel Yönetim

Giderleri Hesabına ilişkin “Hesabın işleyişi” başlıklı 418’inci maddesinde ise; 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının borç kalanının, maliyet dönemi sonunda bu hesaba borç, 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi tarafından personele yapılan ek ödemelerin 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabı ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 335 Personele Borçlar Hesabı ve 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

İşletme tarafından yukarıda bahsi geçen harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına kaydedilmesi nedeniyle, Kurum hesaplarında 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ile bu hesaplara bağlı olarak yıl sonunda aktarılan 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ile 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ve 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı kayıtları doğru veri üretmemiş ve kurum gelir tablosu hesapları gerçek durumu yansıtmamıştır.

Kamu idaresi cevabında, bundan sonraki süreçte ek ödemelerin muhasebeleştirilmesinde 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabı ile 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının kullanılacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; İşletme tarafından üretilen mal veya hizmetler ile doğrudan ilgisi bulunmayan harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ve 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 442 **Adı : BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.849.627.384,70
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.986.048.272,50
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	241.902.910,52
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	136.947.654,06
630	05	Cari Transferler	144.935.375,54
630	07	Sermaye Transferleri	285.089,01
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	16.296,39
630	13	Amortisman Giderleri	244.180.676,26
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	35.011.089,46
630	15	Karşılık Giderleri	56.020.000,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	99.627,51
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.180.391,95
630	99	Diğer Giderler	1,50

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.849.627.384,70**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.007.403.488,21
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	100.646.557,64
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.716.543.269,68
600	05	Diğer Gelirler	46.189.359,61
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	19.826.153,10
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	124.198.148,18

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.007.403.488,21**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	767.539,93
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	760.739,93
610	05	Diğer Gelirler	6.800,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **767.539,93**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.006.635.948,28**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **786.249.494,42**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **943.258.058,00**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.849.627.384,70**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.007.403.488,21**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.006.635.948,28**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**767.539,93**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**943.258.058,00**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 442 **BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	423.423.086,36
10	**Hazır Değerler**	26.569.032,86
104	PROJE ÖZEL HESABI	26.569.032,86
12	**Faaliyet Alacakları**	94.314.327,98
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	94.313.690,98
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	637,00
13	**Kurum Alacakları**	189.489.000,19
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	189.489.000,19
14	**Diğer Alacaklar**	24.043.786,93
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	24.043.786,93
15	Stoklar	7.563.242,21
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	7.562.918,30
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	323,91
16	**Ön Ödemeler**	81.443.696,19
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	81.443.696,19
2	DURAN VARLIKLAR	3.430.649.064,68
22	**Faaliyet Alacakları**	1.705.482,25
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.705.482,25
24	**Mali Duran Varlıklar**	417.650,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	417.500,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	150,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.428.525.932,43
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	-783.610.228,07
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	319.649.661,49
252	BİNALAR HESABI	4.472.567.086,05
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	179.062.443,33
254	TAŞITLAR HESABI	22.245.671,27
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	311.146.088,75
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.244.034.283,07
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	151.499.492,68
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	21.940.374,02
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	3.144,70

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	90.363.298,16
32	**Faaliyet Borçları**	3.595.899,70
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	3.468.756,48
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	127.143,22
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	62.679.110,48
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.818.281,48
333	EMANETLER HESABI	60.860.829,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	20.946.882,58
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	13.444.861,59
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.335.986,64
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	40,59
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	4.165.993,76
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	3.141.405,40
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	3.141.405,40
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	109.253.397,75
43	**Diğer Borçlar**	595.664,95
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	595.664,95
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	105.898.389,43
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	105.898.389,43
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.759.343,37
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	2.759.343,37
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.654.455.455,13
50	**Net Değer**	690.592.490,26
500	NET DEĞER HESABI	690.592.490,26
51	**Değer Hareketleri**	6.412,99
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	6.412,99
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.111.158.511,41
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.111.158.511,41
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.090.560.017,53
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.090.560.017,53
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	943.258.058,00
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.948.286.949,92
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.005.028.891,92

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-21.943.518,72
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	8.064,94
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-8.064,94

AKTİF TOPLAMI 3.854.072.151,04

PASİF TOPLAMI 3.854.072.151,04

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	24.510.105,76
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	24.510.105,76
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	21.914.511,68
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	21.914.511,68
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	40.431.141,00
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	40.431.141,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	7.333.581,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	7.333.581,00
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	1.967.187,98
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	1.967.187,98
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	3.254.662,48
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	17.775.150,69
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	21.029.813,17

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8442 **BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	332.472.645,97
1- Yurtiçi Satışlar	259.621.821,25
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	72.850.824,72
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	559.996,39
1- Satıştan İadeler (-)	559.996,39
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	331.912.649,58
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	93.293.884,08
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	93.293.884,08
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	238.618.765,50
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	225.255.330,42
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	225.255.330,42
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	13.363.435,08
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	15.715.784,06
3- Faiz Gelirleri	15.539.012,45
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	176.771,61
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.041,67
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1.041,67
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	29.078.177,47
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	31.268,93
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	31.268,93
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,01

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,01
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	29.109.446,39
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	29.109.446,39

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8442

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	53.629.015,78
10	**HAZIR DEĞERLER**	45.335.938,34
102	BANKALAR HESABI	45.335.938,34
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	5.535.092,51
120	ALICILAR HESABI	938.171,04
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	4.596.921,47
13	**DİĞER ALACAKLAR**	1.262.985,30
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	452.031,57
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	16.053,40
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	794.900,33
15	STOKLAR	93.662,80
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	93.662,80
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	0,00
180	GELECEK AYLARA AIT GIDERLER HESABI	0,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	1.401.336,83
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	272.714,36
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	1.128.622,47
2	DURAN VARLIKLAR	44.906,40
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	0,00
226	VERILEN DEPOZITO VE TEMINAT HESABI	0,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
253	TESIS MAKINE VE CIHAZLAR HESABI	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	18.258,02
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.258,02
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	44.906,40
260	HAKLAR HESABI	74.844,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-29.937,60

AKTİF TOPLAMI 53.673.922,18

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.325.698,87
30	**MALÎ BORÇLAR**	452.031,57
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	452.031,57
32	**TİCARİ BORÇLAR**	429.013,18
320	SATICILAR HESABI	113.001,19
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	316.011,99
33	**DİĞER BORÇLAR**	212.484,66
335	PERSONELE BORCLAR HESABI	0,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	212.484,66
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	12.232.169,46
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.537.428,78
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	289.555,52
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	5.405.185,16
363	ODENECEK DONER SERMAYE KATKI PAYI HESABI	0,00
369	ODENECEK DIGER YUKUMLULUKLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	935.803,24
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	935.803,24
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	935.803,24
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	39.412.420,07
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	10.454.005,25
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	10.454.005,25
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-152.031,57
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-152.031,57
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	29.109.446,39
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	29.562.514,52
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-453.068,13

PASİF TOPLAMI 53.673.922,18

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	5.450.397,80
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	5.450.397,80
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	31.197.233,71
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	31.197.233,71
994	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI HESABI	1.139.226,69
995	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI ALACAKLI HESABI	1.139.226,69

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Teknik Heyet Tespit Raporu Olmadan Bakım Onarım Yapılan İşler

Tablo 6: Artış ve Eksilişe Konu Olan İşlerin Listesi

KISALTMALAR

AŞ	**:** Anonim Şirket
BAKA	**:** Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
ERASMUS	**:** European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TBK	**:** Türk Borçlar Kanunu
TL	**:** Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

2. İç Kontrol Sisteminin Kurulması ve İşleyişine İlişkin Eksiklikler Bulunması

3. Kesin Kabulden İtibaren Yükleniciye Getirilen 15 Yıllık Sorumluluk Mükellefiyeti Gözetilmeden Bakım Onarım Yaptırılması

4. Yapım İşlerinde Esas Proje Dışında İş Artışı Yapılması ile İş Artış ve İş Eksilişine İlişkin Gerekçelerin Yeterli Olmaması

5. Hurdaya Ayrılan Taşınırların Kontrol ve Takibinde Eksiklikler Olması

6. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

7. İrtifak Hakkı Tesisine Konu Yapım İşinde Üniversite Hak Ve Menfaatlerinin Korunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi 2006 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 13 fakülte, 4 yüksekokul, 1 Konservatuvar, 4 enstitü, 13 meslek yüksekokulu, 26 koordinatörlük ve 31 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	188	56	244
Doçent	183	40	223
Doktor öğretim üyesi	342	67	409
Öğretim görevlisi	318	53	371
Araştırma görevlisi	93	70	163
Toplam	**1.124**	**286**	**1.410**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	268	139	407
Sağlık	33	45	78
Avukatlık	1	1	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	53	42	95
Yardımcı	55	13	68
Sözleşmeli	42	-	42
İşçi	416	-	416
Toplam	**868**	**240**	**1.108**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.992'dir. Ayrıca Üniversitede 5 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	1.533.859.396,00	1.514.020.899,51	98,71
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	192.394.000,00	188.393.078,48	97,92
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	250.288.578,00	217.530.657,15	86,91
05 Cari Transferler	49.191.033,00	42.986.262,29	87,39
06 Sermaye Giderleri	263.170.000,00	251.754.752,88	95,66
07 Sermaye Transferleri	32.000,00	32.000,00	100,00
Toplam	**2.288.935.007,00**	**2.214.717.650,31**	**96,76**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.971.967.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 316.968.007,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.288.935.007,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,76'sı olan 2.214.717.650,31 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.533.859.396,00 TL ödeneğin 1.514.020.899,51 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 192.394.000,00 TL ödeneğin 188.393.078,48 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 250.288.578,00 TL ödeneğin 217.530.657,15 TL'si, cari transferlerde 49.191.033,00 TL ödeneğin 42.986.262,29 TL'si, sermaye giderlerinde 263.170.000,00 TL ödeneğin 251.754.752,88 TL'si, sermaye transferlerinde 32.000,00 TL ödeneğin 32.000,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 19.161.316,72 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	23.866.000,00	59.440.142,83	249,06
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.917.623.000,00	2.077.265.792,78	108,33
Diğer Gelirler	30.478.000,00	36.969.706,02	121,30
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.971.967.000,00**	**2.173.675.641,63**	**110,23**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	527.504,36	-
Net Toplam	**1.971.967.000,00**	**2.173.148.137,27**	**110,20**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.971.967.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.173.148.137,27 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.336.547.206,19 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 527.504,36 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.309.184.061,78 TL ve faaliyet gideri 2.414.089.525,35 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.231.114.238,26 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 83.295.393,26 TL, gider toplamı 74.607.857,79 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 8.687.535,47 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Spor Tesisleri İktisadi İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 92.753.816,02 TL, gider toplamı 85.241.695,15 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 7.512.120,87 TL kâr/zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 08.09.2005 tarih ve 25930 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2005/9310 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Göller Bölgesi Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 8.350.000,00 TL olup Üniversitenin %2 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı Üniversite mali tablolarında kayıtlı iştirak pay tutarı 80.500,00 TL olup sermaye payı olarak ödenen tutar 10.000,00 TL, ilgili Şirketin sermaye hesabında yaptığı enflasyon düzeltmesi sonrası Üniversitenin ortaklık payına isabet eden enflasyon fark tutarı 70.500,00 TL'dir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

Üniversite, 17.05.2013 tarih ve 28650 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2013/4676 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Burdur BAKA Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin sermayesi 16.699.999,56 TL olup Üniversitenin %98,96 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı Üniversite mali tablolarında kayıtlı iştirak pay tutarı 207.337.764,72 TL olup sermaye payı olarak ödenen tutar 16.699.999,56 TL, ilgili Şirketin sermaye hesabında yaptığı enflasyon düzeltmesi sonrası Üniversitenin ortaklık payına isabet eden enflasyon fark tutarı 190.637.765,66 TL'dir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

Üniversite, 17.06.2020 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu Kararı ve 05.08.2020 tarih ve 10131 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanan ilan ile kurulan Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin sermayesi 2.709.905,14 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı Üniversite mali tablolarında kayıtlı iştirak pay tutarı

2.709.905,14 TL olup sermaye payı olarak ödenen tutar 1.000.000,00 TL, ilgili Şirketin sermaye hesabında yaptığı enflasyon düzeltmesi sonrası Üniversitenin ortaklık payına isabet eden enflasyon fark tutarı 1.709.905,14 TL'dir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,

- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmış olup Burdur

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Dürüstlük ve Etik Değerler Yönergesine ilişkin çalışmalar başlatılmış ancak henüz tamamlanmamıştır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, yazılı hale getirilerek duyurulmamıştır. Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin ve ortaya çıkabilecek risklere karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi için Hassas Görevler Kılavuzu hazırlanmış, ancak harcama birimlerinin bu Kılavuzu dikkate alarak Hassas Görev Belirleme Formu ve Hassas Görev Envanteri Formu hazırlamaları çalışmalarına henüz başlanmamıştır. Yazılı olarak belirlenmiş yetki devirleri ve sınırları bulunmamaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare kurumsal risklerini ve iç kontrol risklerini belirlememiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile iş akış süreçlerinin belirlenip yazılı hale getirilmiş, 2024 yılı içinde de güncellenip personele bildirilmiştir. İdarede yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış faaliyet sonuçları ve değerlendirmeleri de kapsamaktadır; ayrıca Kurum web sitesinde yayınlanmıştır. Kurumun veri kayıt ve depolama sistemi anlamında, gelen ve giden her türlü evrak dâhil iş ve işlemlerin kaydedilmesine, sınıflandırılmasına ve dosyalanmasına, idare içi evrak haberleşmesine, ilgili belgelere ulaşılabilmesine imkân veren Elektronik Belge Yönetim Sisteminin kullanılmaktadır. Bu sistem ve diğer bilgi sistemleri bilgi güvenliğini ve yedekleme işlemlerini kapsayacak şekilde dizayn edilmiştir.

İzleme Standartları

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur. İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmuş fakat henüz iç kontrol sistemi değerlendirmesi ve raporlaması yapılmamıştır. Kurumda boş olan iç denetçi kadrosuna yeni atama yapıldığından biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları henüz yapılmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversitenin çeşitli birimlerinde kadrosu olan işçilerin yıllık ücretli izinlerinin zamanında ve yeterli olarak kullandırılmadığı, iş akitlerinin herhangi bir sebeple sona ermesinden sonra izin haklarının ekonomik değere dönüştürülecek şekilde biriktirildiği görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde "dinlenmek çalışanların hakkıdır" ifadesine yer verildikten sonra, yıllık izin

hakkı ile hafta tatili ve bayram tatili hakları ayrıca vurgulanmış olduğundan Anayasal bir hak olan dinlenme hakkından vazgeçilemez. Ayrıca yasal zorunluluğun ötesinde; çalışanları yorgunluk ve onun beraberinde getireceği dikkatsizlik sonucu uğrayabilecekleri iş kazalarından korumak, işçinin bedensel ve ruhsal olarak iyiliğinin devamını sağlamak, iş tatminini artırmak, işçinin sosyal yaşama katılımını sağlamak, iş veriminin azalmasına engel olmak, işin kalitesinin düşmesini önlemek vb. birçok nedenle işçinin yıllık izin, hafta tatili, bayram tatili haklarını ve gün içinde ara dinlenmelerini tam olarak kullanabilmesi gereklidir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53, 56, 57 ve 58'inci maddeleri gereğince işyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de dahil olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir. Kanun'un "Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" başlıklı 53'üncü maddesine göre yıllık ücretli izinden vazgeçilemez ve "Yıllık ücretli iznin uygulanması" başlıklı 56'ncı maddesine göre bu iznin Kanun'da gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesi zorunludur.

Denetimlerde, 2024 yılı sonu itibarıyla sayıları dört yüze yaklaşan işçinin yüz otuz kadarının 30 gün ve daha fazla sayıda yıllık ücretli izin biriktirdiği tespit edilmiştir. Yaklaşık yüz-yüz yirmi güne kadar izni birikmiş işçiler olduğu göz önüne alındığında ortalama en az 3-4 yıllık kullanılmayan izinlerin olduğu anlaşılmaktadır.

Hukukî anlamda çalışanların çalışma hayatından kaynaklanan yorgunluğu atabilmek, sağlıklarını koruyabilmek için ihtiyaç duydukları bir hak olan dinlenme hakkı, kullanılmadığı takdirde, işçinin ruhsal ve bedensel açıdan yorulması ve çalışma verimini düşürmesinin yanı sıra, işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretler, herhangi bir nedenle iş akdinin sona ermesi durumunda sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kurumun aleyhine de ek mali külfet doğurmaktadır. Bugünkü ücretler üzerinden hesaplandığında, kullanılmayan yıllık ücretli izinlerin 2024 yılı sonu itibarıyla karşılığı yaklaşık olarak 11 milyon TL civarındadır.

Diğer yandan Cumhurbaşkanlığı'nın 30 Haziran 2021 ve 17 Mayıs 2024 tarihinde kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması amacıyla yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu Genelgelerinde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin ilgili yıl içerisinde kullandırılacağı, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin sürelerinin yürütülen hizmetlerde aksamaya neden olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacağı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, birikmiş izinlerin kullandırılması için tüm birimlere yazı yazıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarda açıklanan gerekçelerle hem işçinin dinlenme hakkının bir gereği olarak ve aynı zamanda İdareye ek mali bir külfet getirmemesi için, işçilere yıllık ücretli izinlerinin hak ettikleri yılda kullandırılması ve Cumhurbaşkanlığı Tasarruf Tedbirleri Genelgelerinde de öngörüldüğü üzere, geçmiş yıllardan kalan izinlerin de daha fazla biriktirilmeden, yüksek miktarda izin hakkı olanlara öncelik verilerek belli bir plan dâhilinde kullandırılması gerekmektedir.

BULGU 2: İç Kontrol Sisteminin Kurulması ve İşleyişine İlişkin Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürülükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; Üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanun'da belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu

idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları sonucunda, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığı'na göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin kurulması ve işleyişine yönelik çalışmaların incelenmesinde;

Üniversitenin tüm birimlerinin iç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirmediği ve raporlanmadığı, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun oluşturulduğu ancak henüz bir değerlendirme çalışmasının yapılmadığı,

2024 yılında güncellenen İç Kontrol Eylem Planı'nda öngörülen bir eylem olarak Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Dürüstlük ve Etik Değerler Yönergesi'nin düzenlenmesi ve tüm personele duyurulmasına ilişkin Personel Daire Başkanlığı'na yazı ile bildirildiği ancak henüz tamamlanmış bir çalışma olmadığı,

Yetki devirleri ve sınırlarının yazılı olarak belirlenmesi kapsamında 2024 yılı içinde İmza Yetkileri ve Yetki Devri Prosedürü'nün hazırlanması ve tüm personele duyurulmasının Personel Daire Başkanlığı'na yazı ile bildirildiği ancak bu hususta henüz tamamlanmış bir çalışma olmadığı,

2024 yılında güncellenen İç Kontrol Eylem Planı kapsamında hassas görevlere ilişkin ilişkin prosedürler geliştirmeleri ve iş devamlılığı için ortaya çıkabilecek risklere karşı alınacak önlemleri belirlemeleri için Hassas Görevler Kılavuzunun hazırlandığı, ancak harcama birimlerinin bu Kılavuzu dikkate alarak Hassas Görev Belirleme Formu ve Hassas Görev Envanteri Formu hazırlamaları çalışmalarına henüz başlamamış oldukları,

Kurumsal risklerin henüz belirlenmediği, güncellenen İç Kontrol Eylem Planı kapsamında Kurumsal Risk Yönetimi Yönergesinin hazırlık çalışmalarına başlanmasının planlandığı,

İç kontrol risklerinin henüz belirlenmediği, güncellenen İç Kontrol Eylem Planı kapsamında Kurumsal Risk Yönetimi Yönergesinin hazırlık çalışmalarına başlanmasının planlandığı,

Kurumda boş olan iç denetçi kadrosuna yeni atama yapıldığından biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının olmadığı, aynı zamanda bir iç denetçinin, iş hacmi, konu çeşitliliği, döner sermaye ve iktisadi işletme faaliyetleri de dikkate alındığında yetersiz olduğu,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresi cevabında; Dürüstlük ve Etik Değerler Yönergesi, Hassas Görev Belirleme Formu ile Hassa Görev Envanter Listesinin hazırlanması ve kurumsal risklerin belirlenmesi çalışmalarının 2025 yılı içinde tamamlanacağı, ayrıca 2025 yılı için iç kontrole yönelik bir değerlendirme çalışmasının yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Kesin Kabulden İtibaren Yükleniciye Getirilen 15 Yıllık Sorumluluk Mükellefiyeti Gözetilmeden Bakım Onarım Yaptırılması

Yapım işlerinde kesin kabulden itibaren yüklenici ve alt yükleniciye getirilen on beş yıllık sorumluluk mükellefiyeti gözetilmeden ve bu kapsamda ‘teknik heyet tespit raporu’ bulunmadan bakım onarım giderlerinin bütçeden karşılandığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun “Yapım işlerinde yüklenicilerin ve alt yüklenicilerin sorumluluğu” başlıklı 30'uncu maddesi ile Yapım İşleri Genel Şartnamesinin 20 ve 25'inci maddeleri gereğince yapım işlerinde yüklenici ve alt yükleniciler, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul

tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de on beş yıl süreyle müteselsilen sorumlu olup bu zarar ve ziyanın genel hükümlere göre yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirilmesi gerekmektedir.

4735 sayılı Kanun kapsamında sözleşmeye bağlanan ve kesin kabulden itibaren on beş yıllık müddeti devam eden kamu binalarında, bakım onarım gideri yapılabilmesi için öncelikle bir teknik heyet oluşturulması, söz konusu bakım onarımın kullanım hatasından mı yoksa imalat hatasından mı kaynaklandığının tespit ettirilmesi, kullanım hatasından kaynaklı bakım onarım giderlerinin bütçeden karşılanması; buna karşın yüklenici veya alt yüklenici kusurundan kaynaklanan bakım onarımın yüklenici marifetiyle yaptırılması, sonuç alınamaması durumunda, bakım onarımın kamu kaynakları kullanılarak yüklenici nam ve hesabına yaptırılıp bedelinin yükleniciden sulhen veya dava yoluyla tahsil edilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, idarenin her yıl düzenli olarak bakım onarım ihalesine çıktığı, söz konusu bakım onarımların kullanım hatasından mı yoksa imalat hatasından mı kaynaklandığının tespiti için gerekli raporların tanzim edilmediği tespit edilmiştir. Bakım onarım ihalesi kapsamında yapılan işlerden bazılarının idareye son 5 yıl içerisinde teslim edilen binalara ait olduğu, bunların çatısında, temelinde veya cephesinde yaşanan yalıtım sorunlarından kaynaklanan imalat kalemlerinin bulunduğu anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, yapılacak bakım - onarım, tadilat işlerinde teknik heyet raporlarının hazırlanarak işlemlere devam edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yapılmış olan bu harcamaların idare tarafından kurulacak komisyon marifetiyle teknik heyet tespit raporu hazırlanarak sorumlularından sulhen veya dava yoluyla tahsilatı için gerekli işlemlerin yapılması kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

Tablo 5: Teknik Heyet Tespit Raporu Olmadan Bakım Onarım Yapılan İşler

Sıra No	İşin Adı
1	Üniversitemiz Muhtelif Binalarında Tadilat Yapım İşi
2	Üniversitemiz Muhtelif Binalarında İnşaat Bakım Onarım Yapım İşi

BULGU 4: Yapım İşlerinde Esas Proje Dışında İş Artışı Yapılması ile İş Artış ve İş Eksilişine İlişkin Gerekçelerin Yeterli Olmaması

İdare tarafından gerçekleştirilen bazı yapım işlerinde iş artış ve iş eksiliş teknik gerekçe raporlarının olmadığı veya yetersiz olduğu, yapılan iş artışlarından bir kısmının esas proje içinde olmayıp asıl işten bağımsız imalatlar olduğu görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Sözleşme kapsamında yaptırılabilecek ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi" başlıklı 24'üncü maddesinde; yapım sözleşmelerinde, öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde, artışa konu olan işin sözleşmeye esas proje içinde kalması, idareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması şartlarıyla, anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin %10'una, birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen mal ve hizmet alımlarıyla yapım işleri sözleşmelerinde ise %20 'sine kadar oran dahilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Proje uygulanması" başlıklı 12'nci maddesinde; sözleşme konusu işlerle ilgili proje vb. teknik belgelerde, değişiklik yapılmaksızın işin tamamlanmasının fiilen imkânsız olduğu hallerde, idarenin işin sözleşmede belirtilen niteliğine uygun bir şekilde tamamlanmasını sağlayacak proje değişikliği yapmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, bazı iş artış ve iş eksilişlerine ilişkin gerekçe raporlarında, değişen bazı imalat kalemlerine ait teknik gerekçelerin belirtilmediği veya gerekçelerin yetersiz olduğu, artış yapılan iş kaleminin ihale konusu işten bağımsız ve asıl ihaleyle teknik veya ekonomik olarak bir bağının olmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, iş artışları ve eksilişlerine ilişkin gerekçe raporlarının yeterli nitelikte ve imalat değişikliklerinin tamamını kapsayacak şekilde açıklayıcı olarak hazırlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; iş artış ve eksiliş kararlarında, artış ve eksilişe konu olan işin yürürlükteki mevzuatta belirtilen kriterlere göre değerlendirilmesi, gerekçe raporlarının yeterli nitelikte ve imalat değişikliklerin tamamını kapsayacak şekilde açıklayıcı olarak hazırlanması gerekmektedir.

Tablo 6: Artış ve Eksilişe Konu Olan İşlerin Listesi

Sıra No	İşin Adı
1	Üniversitemiz Muhtelif Binalarında Tadilat Yapım İşi
2	Üniversitemiz Muhtelif Binalarında İnşaat Bakım Onarım Yapım İşi
3	Üniversitemiz Muhtelif Binalarında Elektrik Bakım Onarım Yapım İşi
4	Kampüs İçi Bağlantı Yolu Yapım İşi

BULGU 5: Hurdaya Ayrılan Taşınırların Kontrol ve Takibinde Eksiklikler Olması

Üniversitede hurdaya ayrılan taşınırların muhafazası için ortak bir ambarın bulunmadığı, hurdaya ayrılan taşınırların hurdaya ayırma işlemi yapılan birimlerde muhafaza edilmeye devam edildiği ve bu nedenle kayıtlardan düşülen hurdalar için düzenlenen taşınır işlem fişlerinde teslim alan kısımlarının boş bırakıldığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde; harcama yetkililerinin taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının Taşınır Mal Yönetmeliği'nde belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir bir şekilde tutulmasını sağlamaktan ve taşınır yönetim hesabını ilgili mercilere göndermekten sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Belge ve cetveller" başlıklı 10'uncu maddesinde; ilgili mevzuatı çerçevesinde kabul edilerek teslim alınan taşınırların girişleri ile taşınırların çıkış ve ambarlar arasında devir işlemlerinde kayıtlara esas olmak üzere Varlık İşlem Fişi düzenlenmesinin gerektiği ifade edilmiştir

Anılan Yönetmelik'in "Hurdaya ayırma nedeniyle çıkış" başlıklı 28'inci maddesinde; ekonomik ömrünü tamamladığı düşünülen taşınmazlar için komisyon kurulacağı, komisyonca yapılan değerlendirme sonucunda hurdaya ayrılmasına karar verilen taşınırlar için Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı düzenlenerek harcama yetkilisinin onayı ile kayıtlardan çıkarılacağı hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde hurdaya ayrılması gereken taşınırlar için ilgili birimler tarafından Yönetmelik hükümlerine uygun olarak komisyon kurulduğu ve gerekli durumlarda Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı düzenlenerek harcama yetkilisinin onayı ile hurda niteliğindeki taşınırların kayıtlardan çıkarıldığı anlaşılmıştır. Ancak halihazırda hurdalar için ortak bir ambar ve sorumlusu bulunmaması nedeniyle kayıttan düşülmeye esas varlık işlem fişlerinde teslim

edilen kısmının boş bırakıldığı, hurdaların herhangi bir kişi veya birim sorumluluğuna devredilmediği, hurdaya ayıran birim tarafından muhafaza edilmeye devam edildiği, bu durumun hurdaların kaybolması, kontrol dışı kullanılması, çalınması gibi risklere neden olabileceği düşünülmektedir.

Nitekim Spor Bilimleri ve Sporcu Yetiştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde yapılan fiziki incelemelerde 2024 yılında hurdaya ayrılarak kayıtlardan çıkartılan 40 adet taşınırın, birime ait bina içerisinde dağınık vaziyette bulunduğu, bunlardan 2 adet taşınırın marka ve model bilgisinin kayıttan düşülen taşınır bilgisi ile uyumlu olmadığı; yapılan araştırmalar neticesinde, taşınırların demirbaş etiketlerinin karışmış olmasından dolayı fiilen kullanımda olan 2 adet taşınırın kayıttan düşmüş olduğu, kullanım dışı kalan 2 adet taşınırın ise halen muhasebe kayıtlarında yer aldığı anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, hurda niteliğindeki taşınırların muhafazası için hurda deposu imalatının 180 gün içerisinde tamamlanarak hurda niteliğindeki taşınırların mevzuata uygun şekilde kayıtlarının tutulacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; hurda niteliği taşıyan taşınırların kaybolmasına, çalınmasına veya kontrol dışı kullanılmasına engel olacak, taşınır sisteminin sağlıklı sonuçlar üretmesini sağlayacak etkin bir hurda yönetim ve kontrol sisteminin kurulması; bu doğrultuda hurda malzeme için ortak bir ambar tesis edilerek güvenlik zaafiyetinin ortadan kaldırılması, ambara giriş ve çıkışların tutulacak hurda defterinde takip edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine mal ve hizmet alımları için toplam 500.190.326,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 82.784.733,00 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı ve Kamu İhale Kurulundan izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, 2024 yılında yapılan alımların bütçe ödeneğinin %10'unu aştığı, Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alma sürecinin karmaşık ve zor olduğu, bu nedenle izin sürecinin alınmadığı, ancak gelecekte yapılacak doğrudan harcamalarda %10 sınırına dikkat edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 7: İrtifak Hakkı Tesisine Konu Yapım İşinde Üniversite Hak Ve Menfaatlerinin Korunmaması

Üniversite tarafından 2015 yılında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre pazarlık usulüyle irtifak hakkı karşılığında ihale edilen İstiklal Yerleşkesi Öğrenci Sokağı-Çarşı Kompleksi ve Açık Spor Alanları Yapılması İşinde, sonradan yapılan iki adet ek sözleşme ile ana sözleşmede esaslı değişiklikler yapılması ve devamı getirilmeyen bir yargı süreci nedeniyle Üniversitenin hak ve menfaatlerinde kayıplar olduğu tespit edilmiştir.

İşin Şartnamesi'nin 3'üncü maddesinde; irtifak hakkı bedeli yıllık 50.000,00 TL + KDV olarak belirtilmiş ve irtifak hakkı süresinin 20 yıldan fazla olmamak kaydı ile; en düşük irtifak süresini teklif eden hak lehdarı ile sözleşme imzalanacağı ifade edilmiştir. Bu kapsamda en uygun süreyi teklif ederek ihaleyi kazanan hak lehdarı firma ile 06.03.2015 tarihinde 17 yıl süreli, 50.000,00 TL irtifak hakkı bedelli sözleşme imzalanmıştır. Sözleşmede taşınmazın niteliğinin net 31.132 m²'lik boş alan ve yaklaşık 6.500 m² ticari kapalı alan olacağı belirtilmiştir.

Ayrıca Sözleşme'de, taşınmaz üzerinde yapılacak tesisin bizzat hak lehdarı tarafından işletilmesi halinde bu tesisin işletilmesinden elde edilen toplam yıllık hasılatın %1'i; tesisin tamamı veya bir kısmının hak lehdarınca üçüncü kişilere kiraya verilmesi halinde hak lehdarından brüt kira tutarının %1'i ve kiracıların işlettiği yerlerin yıllık hasılatından ödenen kira bedeli düşüldükten sonra kalan kısmın %1'i oranında hasılat payı alınacağı düzenlenmiştir.

2016 yılı Eğitim Öğretim Dönemi başında işin geçici kabulü yapılarak kiralama işlemleri başlamıştır.

İrtifak hakkına konu Öğrenci Sokağı Çarşı Kompleksine beklenen düzeyde tüketici talebi olmaması gerekçesiyle 08.07.2020 tarihinde 1 No.lu Ek Sözleşme imzalanarak ilave yatırım öngörülmüş, bu ilave yatırım ile irtifak hakkı süresine 17 yıl 5 ay 28 gün ilave edilerek 34 yıl 5 ay 28 gün olarak yeni süre belirlenmiş, ticari kapalı alan büyüklüğü 6.500 m² ’den 13.500 m² ’ye çıkartılmış, irtifak hakkı bedeli ise yıllık 103.846,20 TL olarak yeniden belirlenmiştir.

Aynı Ek Sözleşme’ye göre inşaat tadilatına Sözleşme’nin imzalandığı 08.07.2020 tarihinden en geç 7 ay içinde yani 08.02.2021 tarihine kadar başlanması, tadilat ruhsatı alındıktan sonra 2 yıl içerisinde inşaatların tamamlanmak zorunda olduğu, eğer inşaat bitirilemez ise cari yıla ait irtifak hakkı bedelinin iki katının hak lehtarı tarafından Üniversiteye ödeneceği ve bu şekilde inşaata 1 yıl daha süre verileceği belirtilmiştir.

1 No.lu Ek Sözleşme’ye göre tadilatın tamamlanması gereken azami süre olan 2023 yılı Mart ayı öncesinde 17.01.2023 tarihinde 2 No.lu Ek Sözleşme imzalanarak yeni bir ilave yatırım öngörülmüş, bu ilave yatırım ile irtifak hakkı süresine 14 yıl 4 ay 2 gün ilave edilerek irtifak hakkı süresi 49 yıla çıkartılmıştır. Yine bu 2 No.lu Ek Sözleşme ile bina inşaat alanına bağlı olarak belirlenmiş olan irtifak hakkı bedelinin (50.000,00 TL/yıl) bina alanı yerine arsa alanından değerlendirilmesi gerektiği, bu nedenle 2015 yılında imzalanan ana sözleşmedeki irtifak bedelinin 15.000,00 TL olarak yeniden belirlenmesi ve yüklenicinin yatırmış olduğu ilave bedellerin müteakip yılların irtifak bedellerinden düşülerek mahsup edilmesine karar verilmiştir. Bu durumda, 1 No.lu Ek Sözleşmede bina inşaat alanındaki artışa orantılı olarak 103.846,20 TL’ye yükseltilen irtifak bedeli 2 No.lu Ek Sözleşmede bina inşaat alanı daha da büyümesine rağmen 15.000,00 TL’ye düşürülmüştür.

İlk İrtifak Sözleşmesi’nde, yapılacak 5 ayrı ticari blokun her birinden ortalama 50’şer m² büyüklüğündeki ticari alanların Rektörlük emrine bedelsiz olarak yapılıp teslim edileceği, eğer hak lehtarı tarafından belirtilen alanların artırılma talebinde bulunulursa Rektörlüğe verilecek alanların da aynı ölçüde artırılacağı belirtilmiştir. Ana sözleşmeye göre 6.500 m² ticari alan karşılığında Rektörlüğe 250 m² büyüklüğünde yer teslimi yapılacağı taraflarca hesap edilmiştir.

08.07.2020 tarihli 1 No.lu Ek Sözleşme ile yapılacak ilave ticari alan karşılığında üniversiteye verilecek alanın büyüklüğü doğru orantı yöntemiyle 519,28 m² olarak hesaplanmıştır. Daha sonra 17.01.2023 tarihli 2 No.lu Ek Sözleşme ile yapılacak ilave ticari alan karşılığında üniversiteye verilmesi gereken alan artırılması gerekirken azaltılarak 480 m² olarak revize edilmiş ve imza altına alınmıştır.

Diğer taraftan, hak lehdarı firma tarafından Üniversite aleyhine 18.08.2020 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde "sözleşmenin uyarlanması" davası açılmıştır. Davacı firma dava dilekçesinde hasılat payının öncelikle kaldırılmasını, mümkün olmadığı takdirde farklı alternatifler önererek hafifletilip yeniden belirlenmesini talep etmiştir. Mahkeme tarafından "aşırı ifa güçlüğü" hükmü uygulanarak %1 olan hasılat payının %0,5 olarak alınmasına karar verilmiştir. Her iki taraf kararı istinafa götürmüş, Bölge İdare Mahkemesi 23.03.2023 tarihinde verdiği kararında özetle; ilk derece mahkemesinde alınan karara dayanak olan bilirkişi raporunda açıklanan nedenlerin "aşırı ifa güçlüğü" şartlarını taşımadığını, dolayısıyla sözleşmenin uyarlanması gerekçesi olarak kabul edilemeyeceğini açıkça belirtmiştir. Bununla beraber Üniversite Hukuk Müşavirliğinin ilk derece mahkemesine sunulan bilirkişi raporuna kısmen katılmış olduğunu belirterek iki taraf açısından da istinaf başvurusunu reddetmiş ve nihai karar için temyiz yolunu açık bırakmıştır. Ancak Üniversite Hukuk Müşavirliği Bölge Adliye Mahkemesi Kararının tebliğ tarihinden itibaren 2 hafta içinde temyize gitme hakkını kullanmamıştır.

Tüm bu süreç içerisinde söz konusu işle ilgili olarak özetle;

-İrtifak hakkı süresinin Ana Sözleşme'ye aykırı olarak ek sözleşmelerle arttırıldığı,

-Ana Sözleşme'de belirlenen yıllık irtifak bedelinin bina inşaat alanına orantılı olarak arttırılmadığı, bilakis düşürüldüğü,

-Üniversiteye tahsis edilecek kapalı alan büyüklüğünün yapılan ek sözleşmeler doğrultusunda Üniversite aleyhine değiştiği,

-Mahkeme kararı ile %1'den %0,5'e düşürülen hasılat payı ile ilgili olarak İdare tarafından hukuki sürecin kusurlu ve eksik yürütüldüğü,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, hak lehdarı Şirkete yazılan 15.05.2025 tarihli ve 522636 sayılı resmi yazı ile; ilave Ek 2 No'lu Sözleşmede belirtilen irtifak hakkı süresi hükmünün iptal

edilerek, hali hazırda tapuda tescil edilmiş sürenin geçerliliğinin devam etmesine; Üniversiteye tahsis edilecek kapalı alan büyüklüğü ile ilgili olarak Şirket tarafından Üniversiteye sunulacak en son ruhsatta belirlenen kapalı alanın üzerinden Üniversite tarafından hesaplama yapılacağına; yine Ek 2 No'lu sözleşmede 15.000,00 TL'ye düşürülerek belirlenen irtifak hakkı bedeline ait hükmün iptal edilerek, hali hazırda Üniversite tarafından uygulanan ve güncel tutarlar üzerinden belirleneceğine yönelik tek taraflı karar alındığının bildirildiği ve İstiklal Yerleşkesi Öğrenci Sokağı ve Çarşı Kompleksi ve Açık Spor Alanları İrtifak Hakkı Sözleşmesinin 6. maddesinin (B) hasılat payı fıkrasında Mahkeme Kararı ile %0,5 olan oranın %1 olarak uyarlanması için 09.05.2025 tarihinde Burdur 3. Asliye Hukuk Mahkemesine 2025/107 esas sayılı dosyası ile hak lehdarı firma aleyhine dava açıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu işle ilgili olarak 2015 yılında yapılan ihale sonucu imzalanan Ana Sözleşme'de Üniversiteye tanınan hak ve menfaatlerin korunması için;

-İrtifak hakkı süresi, irtifak hakkı bedeli ve Üniversiteye tahsis edilecek ticari alan büyüklüğü açılarından Üniversite aleyhine oluşturulan şartların düzeltilmesini teminen idari ve hukuki her türlü tedbirin alınması,

-Hasılat payının düşürülmesi ile ilgili olarak daha önce yarım bırakılmış hukuki sürecin telafisi için yeniden hukuk yoluna başvurulması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurumundan İzin Alınmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun Diğer Bulgular Bölümünde "Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması" başlığıyla yer almaktadır.
İrtifak Hakkı Tesisine Konu Yapım İşinin Tamamlanmasına İlişkin Ek Sözleşme Hükümlerinin Takibinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun Diğer Bulgular Bölümünde "İrtifak Hakkı Tesisine Konu Yapım İşinde Üniversite Hak ve Menfaatlerinin Korunmaması" başlığıyla yer almaktadır.
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun Diğer Bulgular Bölümünde "İç Kontrol Sisteminin Kurulması ve İşleyişine İlişkin Eksiklikler Bulunması" başlığıyla yer almaktadır.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Genel Yönetim Giderleri ve Hizmet Üretim Maliyeti Hesaplarının Hatalı Olarak Birbirlerinin Yerine Kullanılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 10.06.2007 tarih ve 26548 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 25.02.2021 tarih ve 31406 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetlerde bulunmak, seminer, konferans ve sempozyumlar, kurslar ve hizmet içi eğitim programları düzenlemek, bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

b) Danışmanlık, proje hazırlama, analiz, uygulama, ölçme, değerlendirme, deney, model deneyi, muayene, teknik kontrol, plan, bilgi işlem organizasyonu, teknik bakım, onarım, ekspertiz, ölçü ayarı ve benzeri hizmetleri yapmak.

c) İnsan ve hayvan sağlığı hizmetleri kapsamında klinik, poliklinik, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde muayene, tahlil, tetkik, tedavi, ameliyat, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kurum ve birimlerini işletmek.

ç) İhtisas laboratuvarları, araştırma merkezleri, atölye, arazi ve benzeri hizmet birimlerinde yapılacak tetkik, analiz, deney, bakım onarım ve üretim ile ilgili iş ve hizmetleri yapmak.

d) Tarım ve sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli mal ve hizmetlerin standartlara uygunluğu konusunda ilgili mevzuat hükümlerine göre raporlar düzenlemek ve belgelendirme yapmak.

e) Tarım ve hayvancılık faaliyetleri kapsamında, bitkisel ve hayvansal üretimde bulunmak.

f) Sportif alanlarda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetler vermek.

g) Pedagojik formasyon, yabancı dil ve yabancılara Türkçe öğretimi konusunda hizmet vermek.

ğ) Turizm alanında eğitim, kurs, danışmanlık, sertifika programları düzenlemek ve bu amaç doğrultusunda ilgili tesisleri işletmek.

h) İşletme birimlerinin faaliyet alanı ile ilgili her türlü baskı, grafik, yayın ve basım, ses ve görüntü kaydı işlerini yapmak.

ı) Faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere mal ve hizmet üretiminde bulunmak, elde edilen ürünleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 24'tür.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 5 idari memur ve 11 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 6'sının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 2 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 80.469.800,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 118.978.500,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 73.209.565,60 TL bütçe giderine karşılık 71.554.650,98 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 83.295.393,26 TL gelir elde edilmiş, 74.607.857,79 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 8.687.535,47 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Genel Yönetim Giderleri ve Hizmet Üretim Maliyeti Hesaplarının Hatalı Olarak Birbirlerinin Yerine Kullanılması

Üretilen mal veya hizmet ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlendiği 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ile üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılan 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabının hatalı olarak birbirlerinin yerine kullanıldığı tespit edilmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi Bütçe Muhasebe Yönetmeliği'nin 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 496'ncı maddesinde; bu hesabın hizmet işletmelerinde üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 517'nci maddesinde ise; bu hesabın, işletmenin yönetim fonksiyonları, işletme politikasının tayini, organizasyon ve personel, idare hizmetleri, büro hizmetleri gibi üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir. Adı geçen Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 518'inci maddesinde; personele her ne ad altında olursa olsun katkı payı olarak yapılan ödemelerin bu hesaba borç, kesintilerin ilgili hesaplara, ödenmesi gereken tutarın da 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, çoğunlukla doğru kullanılmakla beraber, üretilen hizmetlerle doğrudan ilgisi olmayan ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilmesi gereken memur teşvik ödemesi, idare masraflarına katkı payı, öğretim üyesine mesai dışı fark ödemesi gibi giderlerin 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına; hizmet üretimi için yapılan ve 740 Hizmet Üretim

Maliyeti Hesabına kaydedilmesi gereken mal ve hizmet alımlarının hatalı olarak 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir.

İşletmenin bu hesapları hatalı olarak birbirinin yerine kullanması neticesinde dönem sonunda gerekli aktarımlar yapıldıktan sonra 622 Satılan Hizmet Maliyeti ve 632 Genel Yönetim Giderleri Hesapları doğru bilgi vermemiş ve İşletme gelir tablosu hesapları gerçek durumu yansıtmamış olacaktır.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu hesabın doğru kullanılmasına ilişkin ilgili personelin bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; İşletme gelir tablosunun doğru ve gerçek bilgileri göstermesi için 740 Hizmet Üretim Maliyeti ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesaplarına mevzuatta açıklanan niteliklerine uygun giderlerin kaydedilerek izlenmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 458 **BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	294.753.514,08
10	**Hazır Değerler**	22.043.009,42
100	KASA HESABI	2.261,32
102	BANKA HESABI	2.185.078,66
104	PROJE ÖZEL HESABI	18.793.697,85
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.061.971,59
12	**Faaliyet Alacakları**	147.367.217,22
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	145.981.435,86
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.385.781,36
13	**Kurum Alacakları**	23.538.823,52
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	23.538.823,52
14	**Diğer Alacaklar**	1.673.011,12
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.673.011,12
15	Stoklar	44.161.244,51
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	44.161.244,51
16	**Ön Ödemeler**	55.648.259,21
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	55.648.259,21
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	321.949,08
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	321.949,08
2	DURAN VARLIKLAR	6.105.683.049,23
22	**Faaliyet Alacakları**	1.062.189,55
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.062.189,55
24	**Mali Duran Varlıklar**	250.237.496,54
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	242.456.420,74
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	7.781.075,80
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.854.367.757,68
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.081.511.515,75
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	524.345.603,23
252	BİNALAR HESABI	3.665.988.528,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	235.247.489,01
254	TAŞITLAR HESABI	27.999.710,48
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	141.660.343,90
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.019.113.701,19
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	196.728.268,50

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	97.657.700,90
32	**Faaliyet Borçları**	9.323.565,56
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	9.323.565,56
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	58.491.756,85
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	758.688,45
333	EMANETLER HESABI	57.733.068,40
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	29.026.900,48
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	17.960.612,93
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	10.245.039,88
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	821.247,67
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	815.478,01
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	815.478,01
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	221.143.758,13
43	**Diğer Borçlar**	4.767.744,54
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.767.744,54
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	215.946.382,32
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	215.946.382,32
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	429.631,27
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	429.631,27
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.081.635.104,28
50	**Net Değer**	534.997.726,32
500	NET DEĞER HESABI	534.997.726,32
51	**Değer Hareketleri**	3.273.316,52
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	3.273.316,52
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.596.092.442,06
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.596.092.442,06
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.283.934.285,54
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.283.934.285,54
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.231.205.904,92
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.231.205.904,92

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	19.958.401,80
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-19.958.401,80
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	15.605,46
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	15.605,46
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	2.917.262,43
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.917.262,43

AKTİF TOPLAMI 6.400.436.563,31

PASİF TOPLAMI 6.400.436.563,31

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	26.594.743,54
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	26.594.743,54
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	8.916.146,19
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	8.916.146,19
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	10.774.670.215,72
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	10.774.670.215,72
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	8.769.428,81
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	8.769.428,81
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	16.065.291,12
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	16.065.291,12
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	3.241.930,39
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	42.397.987,35
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	27.319.181,36
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	72.959.099,10

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 458 **Adı : BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.414.089.525,35
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.664.415.361,86
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	188.611.414,23
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	151.499.082,03
630	05	Cari Transferler	46.318.020,82
630	07	Sermaye Transferleri	2.846.700,70
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	793.585,77
630	13	Amortisman Giderleri	187.720.682,71
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	106.904.153,68
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	60.945.096,92
630	99	Diğer Giderler	4.035.426,63

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.414.089.525,35**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.336.547.206,19
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	58.770.215,65
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.231.009.261,38
600	05	Diğer Gelirler	43.577.703,69
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.661.362,03
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	36.989,99
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	491.673,45

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.336.547.206,19**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	435.837,70
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	435.837,70
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **435.837,70**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.336.111.368,49**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.309.184.061,78**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.231.205.904,92**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.414.089.525,35**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.336.547.206,19**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.336.111.368,49**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**435.837,70**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.231.205.904,92**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8458 **BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	74.799.562,70
1- Yurtiçi Satışlar	57.986.241,71
3- Diğer Gelirler	16.813.320,99
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	1.000.565,26
1- Satıştan İadeler (-)	1.000.565,26
C- NET SATIŞLAR	73.798.997,44
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	40.964.605,92
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	16.815.170,63
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	24.149.435,29
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	32.834.391,52
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	30.488.116,24
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	30.488.116,24
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	2.346.275,28
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	3.146.675,33
3- Faiz Gelirleri	3.051.916,04
7- Kambiyo Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	94.759,29
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	217.038,88
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	217.038,88
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	5.275.911,73
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	6.349.720,49
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	6.349.720,49
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	2.938.096,75
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	2.938.096,75
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	8.687.535,47
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	8.687.535,47

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8458

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	42.855.168,10
10	**HAZIR DEĞERLER**	11.789.624,10
102	BANKALAR HESABI	11.795.624,10
103	VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ HESABI	-6.000,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	7.827.559,33
120	ALICILAR HESABI	5.627.153,48
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	2.198.704,62
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	443,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	1.258,23
13	**DİĞER ALACAKLAR**	11.740.552,99
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	9.249.000,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	2.491.552,99
15	STOKLAR	9.971.164,20
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.289.317,16
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	764.023,47
152	MAMULLER HESABI	917.823,57
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	1.526.267,48
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	1.190.497,36
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	335.770,12
2	DURAN VARLIKLAR	4.142.857,46
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	4.142.857,46
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	6.133.002,95
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.990.145,49

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	15.871.447,72
30	**MALÎ BORÇLAR**	9.243.000,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	9.243.000,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	2.341.148,82
320	SATICILAR HESABI	2.329.748,82
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	11.400,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	644,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	644,00
34	ALINAN AVANSLAR	14.184,57
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	14.184,57
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	3.896.670,85
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.970.040,61
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	222.658,55
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	874.080,55
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	820.627,32
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	9.263,82
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	20.299,48
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	20.299,48
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	355.500,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	355.500,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	860.472,18
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	860.472,18
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	860.472,18
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	30.266.105,66
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	7.781.075,80
500	SERMAYE HESABI	1.194.234,02
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,02
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	6.586.841,80
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	18.390.226,84
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	18.390.226,84
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-4.592.732,45
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-4.592.732,45
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	8.687.535,47
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	11.817.939,31
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-3.130.403,84

AKTİF TOPLAMI 46.998.025,56

PASİF TOPLAMI 46.998.025,56

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

BAP: Bilimsel Araştırma Projeleri

IE :"International Efficiency" (Uluslararası Verimlilik) kısaltmasıdır ve IEC (Uluslararası Elektroteknik Komisyonu) tarafından tanımlanan bir standart olan IEC 60034-30-1'e dayanır. Bu standart, elektrik motorlarının enerji verimliliğini sınıflandırmak için kullanılır.

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TÜFE: Tüketici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesi Birimlerine Ait Elektrik ve Su Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

2. Yapım İşlerinde İdareden Onay Almadan Alt Yüklenici Çalıştırılması

3. Taşınır Yönetim İşlemlerinde Eksiklik Bulunması

4. Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

5. Kesin Kabulden İtibaren Yüklenici ve Alt Yükleniciler İçin Getirilen 15 Yıllık Sorumluluk Mükellefiyeti Gözetilmeden Bakım Onarım Yaptırılması

6. Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu Kapsamında Alınıp İade Edilmeyen Nakit Teminatların Gelir Kaydedilmemesi

7. Yaklaşık Maliyetin Mevzuat Hükümleriyle Uyarlı Şekilde Belirlenmemesi

8. Kiralanan Taşınmazların Sözleşmesinde Öngörülen Alanların Aşılması

9. Kiraya Verilen Alanlarda Ruhsat ve Belgelendirme Eksikliğinin Bunulması

10. Kiraya Verilen Taşınmazların Tip İhale Dokümanlarında Eksiklik Bulunması

11. İkinci Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans Gelirleri İçin Ayrılması Gereken Payların Ayrılmaması

12. Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu Kapsamı Dışındaki Personele Artırımlı Sabit Ek Ödemede Bulunulması

13. Üniversite Kaynaklarının Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yararına Kullandırılması

14. Üniversitede Düzenlenen Faaliyetler İçin Konukevinde Ücretsiz Konaklama Hizmeti Sunulması

15. İdarenin Bilişim Hizmet Alımlarının Yetki Belgesine Sahip Olmayan Katılımcılardan Sağlanması

16. Üniversite Mülkiyetindeki Kiralık Alanların Mevzuata Uygun İhale Edilmemesi

17. Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

18. Doğrudan Teminle Sağlanan ve Konusu Belli Bir Sürede Yerine Getirilmeyi Gerektiren Bakım Destek Hizmeti Alımında Sözleşme Düzenlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bursa Uludağ Üniversitesinin temelleri 1970 yılında İstanbul Üniversitesine bağlı Bursa Tıp Fakültesinin kurulmasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, Millî Eğitim Bakanlığının 30 Ocak 1970 tarihli ve 320.2/041331 sayılı Oluru ve İstanbul Tıp Fakültesi Kurulunun 30 Mayıs 1970 tarihli kararı ile Bursa Tıp Fakültesi kurulmuştur.

Üniversite, Bursa Üniversitesi adıyla ilk defa 1 Nisan 1975 tarih ve 1873 sayılı Kanunla müstakil bir yapıya kavuşturulmuştur. 20 Temmuz 1982 tarih ve 17760 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 41 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (bu Kanun Hükmünde Kararname, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Kanunla değiştirilerek Kanun olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş ve daha sonra ilgili Kanunun adı 15.12.1999 tarih ve 4488 sayılı Kanunun ikinci maddesiyle Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu şeklinde değiştirilmiştir) 20'nci maddesiyle Uludağ Üniversitesi olarak eğitim faaliyetlerine devam etmesi kararlaştırılmıştır. Son olarak 09.05.2018 tarih ve 7141 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesiyle de Uludağ Üniversitesi adı Bursa Uludağ Üniversitesi şeklinde değiştirilmiştir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke

ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bursa Uludağ Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 16 fakülte, 2 yüksekokul, 4 enstitü, 16 meslek yüksekokulu ve 28 uygulama ve araştırma merkezi, 1 konservatuar, 1 araştırma merkezi ve rektörlüğe bağlı olarak kurulan 5 bölüm bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	730	94	824
Doçent	303	130	433
Doktor öğretim üyesi	305	96	401
Öğretim görevlisi	510	175	685
Araştırma görevlisi	406	439	845
Toplam	**2.254**	**934**	**3.188**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	641	922	1.563
Sağlık	1.300	773	2.073
Avukatlık	2	3	5
Eğitim-öğretim	3	1	4

Teknik	215	179	394
Yardımcı	147	71	218
Sözleşmeli	322	119	441
İşçi	1.605	209	1.814
Toplam	**4.235**	**2.277**	**6.512**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6.489'dur. Ayrıca Üniversitede 22 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Bursa Uludağ Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	4.108.413.633,00	4.043.644.883,00	98,42
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	536.578.000,00	508.611.013,00	94,79
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	590.186.881,00	478.008.926,00	80,99
05 Cari Transferler	719.131.267,00	630.910.292,00	87,73
06 Sermaye Giderleri	708.354.000,00	705.431.689,00	99,59
Toplam	**6.662.663.781,00**	**6.366.606.803,00**	**95,56**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 6.251.748.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 410.915.781,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 6.662.663.781,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,56'sı olan 6.366.606.803,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 4.108.413.633,00 TL ödeneğin 4.043.644.883,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 536.578.000,00 TL ödeneğin 508.611.013,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 590.186.881,00 TL ödeneğin 478.008.926,00 TL'si, cari transferlerde 719.131.267,00 TL ödeneğin 630.910.292,00 TL'si, sermaye giderlerinde 708.354.000,00 TL ödeneğin 705.431.689,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu,

Erasmus Değişim Programı, Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı , Cevher Hibe Programı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Proje destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 206.992.854,65 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	137.550.000,00	219.073.391,19	159,27
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	6.010.869.000,00	6.011.604.858,56	100,01
Diğer Gelirler	103.329.000,00	209.605.526,59	202,85
Sermaye Gelirleri	-	12.000,00	
Toplam	**6.251.748.000,00**	**6.440.295.776,34**	103,01
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	2.029.704,86	
Net Toplam	**6.251.748.000,00**	**6.438.266.071,48**	102,98

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 6.251.748.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 6.440.295.776,34 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 6.964.602.733,95 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 2.029.704,86 TL, enflasyon düzeltmesi tutarı 27.673.005.739,78 TL ve faaliyet gideri 6.167.553.828,92 TL olan Üniversite, 2024 yılını 28.468.024.939,95 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.796.282.932,84 TL, gider toplamı 4.936.955.815,55 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.140.672.882,71 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Üniversite bünyesinde özel bütçeden ayrı olarak iktisadi işletme/ sosyal tesis işletmesi bulunmamaktadır.

Ayrıca Üniversite, 08.09.2005 tarih ve 25930 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2005/9310 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan ULUTEK Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 35.370.000,00 TL olup Üniversitenin %51,004 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince

genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi

kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu

kapsamda risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur, ancak uygulamada eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bursa Uludağ Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesi Birimlerine Ait Elektrik ve Su Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Üniversite döner sermaye işletme birimleri adına elektrik ve su aboneliği tesis edilmeyerek, bu giderlerin Üniversite bütçesinden ödendiği tespit edilmiştir.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun;

58'inci maddesinin (b) fıkrasında, "*Döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın, tıp ve diş hekimliği fakülteleri sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ile açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 35'i, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu, sürekli eğitim merkezleri ile bünyesinde atölye veya laboratuar bulunan yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 30'u, diğer yükseköğretim kurumları için ise asgari yüzde 15'i, ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılır.*",

Geçici 66'ncı maddesinde, "*2015 mali yılı sonuna kadar, yükseköğretim kurumları bütçelerinin "01 – Genel Kamu Hizmetleri" fonksiyonunda öz gelir karşılığı ödenekleştirilen tutarlardan ilgili ekonomik kodlara aktarma yapılmak suretiyle, tıp fakültelerine bağlı sağlık uygulama ve araştırma merkezi döner sermaye birimlerinin bütçesine ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz alımlarına ilişkin muaccel borçlarının ödenmesi amacıyla aktarma yapılabilir.*"

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununa dayanılarak hazırlanan 2022-2024 yılı Bütçe Hazırlama Rehberinin 'Genel İlkeler' başlıklı 8'inci maddesinde; "*Döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacaktır.*" denilmektedir.

Buna göre; Üniversite bütçesi ile döner sermaye işletmesi bütçesi arasında kaynak aktarılması, 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinde ve geçici 66'ncı maddesinde belirtilen istisnai durumlarla sınırlıdır. Döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacağı belirtildiğinden, döner sermaye işletmelerinin giderlerinin, kendi gelirleriyle karşılanması gerekmektedir.

Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Üniversite bütçesinden ayrı bir bütçeye sahiptir. Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde faaliyet gösteren birimlerin elektrik ve su tüketimi için adlarına abonelik tesis edilerek bu giderlerin birim bütçelerinden karşılanması, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise, işletme birimlerinin payına düşen tüketim miktarlarının sayaçlar veya birim alan üzerinden hesaplanarak, tüketime tekabül eden tutarın Üniversite özel bütçesine ödenmesi gerekmektedir.

Döner sermaye işletme birimleri adına elektrik ve su aboneliği tesis edilmeyerek, elektrik ve su giderlerinin üniversite bütçesinden ödenmesinin;

- Üniversitenin giderlerinin daha fazla, Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderlerinin daha az olmasına ve Üniversite ile işletmenin mali tablolarının faaliyet sonuçlarını doğru ve gerçek biçimde yansıtamamasına,
- Gece boyunca yoğun elektrik tüketimi bulunan hastane gibi birimlerin, elektrik kullanım maliyetini düşürecek olan çift zamanlı avantajlı elektrik tarifesinden yararlanamamasına,
- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu gereği, hastane ve diğer sosyal tesisler elektrik ve havagazı tüketim vergisinden muaf olmasına rağmen, Üniversite adına açılan tek abonelik ile 2024 yılında yapılan 28.361.412,940 kwh tüketime karşılık ödenen 129.490.929,57TL faturası giderinin yarısı kadar olan 65.276.378TL'lik tüketimin Hastane tarafından yapılması sonucu, bu tüketimin %5'ine tekabül eden 3.263.819,00TL havagazı ve elektrik tüketim vergisi ödenmesine,
- Kritik hizmetler sunan döner sermaye işletme birimlerinin şebeke suyu iletimi ve enerji arz güvenliği yönetiminin yapılamamasına,

sebep olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi, bulguda yer alan tespitlere katılarak, kurumsal enerji güvenliğini sağlamak ve sayaç altyapısını üniversite birimleri – döner sermaye birimleri ayrımı temelinde yeniden yapılandırmak amacıyla gerekli düzeltmelerin yapılması için teknik çalışmaların başlatıldığını ve enerji dağıtım şirketine başvurulduğunu belirtmişse de, gerçekleştirilen işlemlere yönelik belge sunulmamıştır.

BULGU 2: Yapım İşlerinde İdareden Onay Almadan Alt Yüklenici Çalıştırılması

2024 yılında yapımı gerçekleştirilen "Bursa Uludağ Üniversitesi 250 Yataklı Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi Yapım İşi" ve "Bursa Uludağ Üniversitesi Merkezi Derslikler Laboratuvar Binası ve Çevre Düzenleme İkmal İnşaatı İşi"nde yüklenicilerin idareden onay almaksızın alt yüklenici çalıştırdıkları, idarenin ise söz konusu işlere ilişkin alt yüklenicilerin sayı ve sözleşme bedellerini Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) müdürlüklerinden sorgulamadığı tespit edilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Alt Yüklenicilerin Çalıştırılması ve Sorumlulukları" başlıklı 20'nci maddesinin altıncı fıkrasında; idarece onaylanmayan alt yüklenicilerin hiçbir suretle iş yerinde çalışamayacağı, beşinci fıkrasında ise yüklenicinin, idare tarafından onaylanan alt yükleniciler ile bunlar işe başlamadan önce sözleşme yapması ve bir örneğini idareye vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Aynı maddenin birinci fıkrasında; 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 26'ncı maddesi uyarınca yasaklı olanların, ön yeterlik/yeterlik değerlendirmesi sonucunda yeterli bulunanlar ile işin ihalesine teklif veren isteklilerin ve yüklenicinin ortak girişim olması halinde ortak girişimin ortaklarının da alt yüklenici olamayacağı belirtilmiştir.

Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında; işin tamamının alt yüklenicilere yaptırılamayacağı gibi işin niteliğinden kaynaklanan sebeplerle veya teknik zorunluluklar nedeniyle ihale dokümanında farklı oranlar belirlenmesi durumu hariç, tek bir alt yükleniciye yaptırılacak iş bölümlerinin toplam bedeli sözleşme bedelinin %30'unu; alt yüklenicilere yaptırılacak işlerin toplam bedeli ise sözleşme bedelinin %50'sini geçemeyeceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; 2024 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi 250 Yataklı Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi Yapım İşi ile Bursa Uludağ Üniversitesi Merkezi Derslik Laboratuvar Binası ve Çevre Düzenlemesi İkmal İnşaatı İşi'nin yüklenicileri tarafından idareden onay alınmaksızın SGK'da toplam 17 adet alt yüklenici dosyası açtırıldığı tespit edilmiştir.

Yasaklı olanlar ile işin ihalesine teklif veren isteklilerin ilgili işte alt yüklenici olarak çalıştırılmasının mümkün olmadığı da göz önünde bulundurularak İdarenin, SGK'dan alt yüklenici sorgulaması yapması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Taşınır Yönetim İşlemlerinde Eksiklik Bulunması

Üniversite bünyesinde yer alan ve örneklem yöntemiyle seçilen 11 adet ambarda gerçekleştirilen fiziki denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı hususlar ve eksiklikler bulunduğu ve bu meyanda 150 İlk Madde ve Malzeme Giderleri Hesabı ile 255 Demirbaşlar Hesabının doğru, denk ve güvenilir olmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin dördüncü fıkrasında; taşınır kayıt yetkililerinin ambarlarında kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizlikleri nedeniyle meydana gelen kayıp ve noksanlıklardan sorumlu olacakları belirtilmiştir. Aynı Yönetmelik'in 27'nci maddesinin birinci fıkrasında; tüketim malzemelerinin özelliklerinde, ağırlıklarında veya miktarlarında meydana gelen değişmeler nedeniyle oluşan fireler, sayımda noksan çıkan taşınırlar, çalınma, kaybolma, doğal afetler gibi nedenlerle yok olan taşınırlar ya da yıpranma, kırılma veya bozulma gibi nedenlerle kullanılamaz hale gelen taşınırlar ile canlı taşınırın ölmesi halinde, "Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı" ve "Varlık İşlem Fişi" düzenlenerek kayıtlardan çıkarılacağı üçüncü fıkrasında ise; birinci fıkrada belirtilen hallerde kasıt, kusur,

ihmal veya tedbirsizlik olup olmadığı araştırılarak 5'inci madde hükmüne göre işlem yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin inceleme ve denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar gözlem ve sayımında;

- Denetim kapsamında örnekleme yaptırılan ambar sayımlarında sebebi anlaşılamayan nedenlerle taşınırların kayıtlara göre önemli ölçüde eksik veya fazla olması; demirbaş ve tüketim ambarlarında kaydı olmayan hibe, devir vb suretiyle intikal eden demirbaş ve tüketim malzemelerinin yer alması ve yıl sonlarında yapılması gereken sayımların fiili ve fiziki olarak yapılmadığı ambarlar olması nedeniyle 150 İlk Madde ve Malzeme Giderleri Hesabı ile 255 Demirbaşlar Hesabının doğru, denk ve güvenilir olmadığı,
- Demirbaşların zimmet kayıtlarının yapılmadığı ve barkotlama işlemlerinin tamamlanmadığı ambarlar olması,
- Kayıtlara litre/adet, kg/adet, rulo/koli olmak üzere farklı ölçü birimleriyle girilen tüketim malzemelerinin olduğu,
- Elektronik taşınırların, fabrika seri numarasının sisteme kaydedilmediği, yine hurdaya ayırma işlemlerinde hurdaya ayrılan elektronik cihazların fabrika seri numaralarının belirtilmediği,
- Teslim alınan temizlik maddelerinin üretim tarihlerine dikkat edilmediği; bazı ürünlerin üzerinde (sıvı sabun) üretim ve son kullanım tarihlerinin hiç bulunmadığı,
- Bazı ambarların sayıma elverişli olmadığı, taşınırların dağınık şekilde ve farklı alanlarda muhafaza altına alındığı, bazı taşınır malzemelerin düzensiz olduğu, raflara dizilmeyerek istifsiz şekilde zemine yığıldığı,
- Bazı ambarlarda ihtiyaç fazlası pek çok demirbaş ve tüketim malzemesinin bulunduğu,
- Bazı birimlerde genel sarf (temizlik) malzemelerinin kullanılmadan çıkış kayıtlarının yapılarak doğrudan gider kaydedildiği, dolayısıyla 150 İlk Madde ve

Malzeme Giderleri Hesabının fiili mevcut durumla örtüşmediği; dolayısıyla tüketim malzemelerinin ihtiyaç sahibi birime kullanılacak kadar peyderpey verilmesi ve aynı şekilde kullanıldıkça kayıtlardan düşülmesi gerektiği halde, bir memur üzerinden ambara girdiği gün itibarıyla çıkış kaydı yapılarak toplu şekilde kayıtlardan düşüldüğü, fiilen kullanılmayan malzemeler ambar dışındaki mahallerde Taşınır Kayıt Yetkilisinin gözetimi dışında bekletildiği,

- Bazı birimlerde temizlik ve genel sarf malzemelerinin iki yıllık raf ömürlerini tamamladığı, dolayısıyla artık kullanılamaz halde olduğu anlaşılan, miadı dolan temizlik malzemelerinin bulunduğu,

Tespit edilmiştir.

Üniversitenin nakit akışının olumsuz yönde etkilenmemesi ve kamu kaynaklarının etkin kullanılması amacıyla, tüketim malzemeleri için (kullanım devir hızıyla orantılı şekilde) optimal stok seviyesi belirlenerek ihtiyacın üzerinde tüketim malzemesi satın alınmasının önüne geçilmesi ve teslim alınan tüketim malzemelerinin ise miat kontrollerinin özenli yapılması, zamanında ihtiyaç fazlası birimlerden diğer birimlere aktarılması gerekmektedir.

Bununla beraber Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 31'inci maddesi gereğince ambar stoklarındaki ihtiyaç fazlası taşınırların; birimler arasında devri mümkün olmakla birlikte, bu taşınıra ihtiyaç duyan diğer kamu idarelerine bedelsiz devredilmesi veya geçici olarak tahsis edilmesi de mümkündür.

Kamu İdaresi cevabında, taşınır yönetim işlemlerinde tespit edilen eksikliklerin giderilmesine yönelik gerekli çalışmaların tüm harcama birimleri bazında başlatıldığı, sürecin titizlikle takip edildiği, bundan sonraki dönemlerde taşınır yönetim sistemlerinde benzer eksikliklerin yaşanmaması için tüm idari ve teknik önlemlerin alındığı, konunun hassasiyetinin farkında olarak, sürecin etkin bir şekilde yönetilmesi için gerekli tüm adımların atıldığı, bu kapsamda personele yönelik eğitimlerin planlandığı ve sistemdeki teknik iyileştirmelerin hızla tamamlanacağı bildirilmiştir.

Sonuç olarak; 150 İlk Madde ve Malzeme Giderleri Hesabı ile 255 Demirbaşlar Hesabının doğru, denk ve güvenilir olması için taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde belirtilen eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığı ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığınca 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri gereğince tek kaynaktan yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22'nci maddesinde; 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında idarece yapılacak alımlarda kullanılmak üzere "4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form"un yer aldığı belirtilmiştir.

Buna göre ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden yapılma nedenlerinin ayrıntılı şekilde ortaya konulacağı, Kanun'un 22'nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan nedenlerin detaylı olarak yazılacağı, bunlara ilişkin belgelerin de anılan forma ekleneceği ifade edilmiştir.

Ayrıca ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabileceğinin detaylı olarak yazılacağı, fiyat araştırması yapılacağı, ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerinin tarif edileceği ve bu hususlara ilişkin bütün belgelerin ilgili forma ekleneceği hükme bağlanmıştır.

4734 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnotlarında piyasa fiyat araştırmasının ne şekilde yapılması gerektiği açıklanmıştır.

Dipnot açıklamalarına göre ödeme sürecinde yapılması gereken piyasa fiyat araştırması; aynı malı veya hizmeti ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatı, aynı mal veya hizmet daha önce ilgili tek kaynaktan alındıysa daha önceki alım bedelinin, tedavüldeki Türk parası cinsinden ise Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) kullanılarak, döviz cinsinden ise tespit tarihinde geçerli Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Döviz Alış Kuru üzerinden güncellenmesi sonucu ortaya çıkacak fiyat, ilgili tek kaynaktan istenen proforma fatura fiyatı, Ticaret Odası, Sanayi Odası veya Meslek Odasından ve varsa üretim ve/veya satış yapan kurum ve kuruluşlardan alınan fiyat ve ilgili tek kaynağın internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle yapılmalıdır.

İdare uygulamasında bu alımların ödeme bedeli belirlenirken sadece alım yapılacak tek kaynağın proforma faturası dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte tek kaynaktan satın alınacak mal veya hizmetin ilgili tek kaynak tarafından diğer gerçek veya tüzel kişilere satışına ilişkin faturalara yansıyan fiyatlar, ilgili tek kaynağın internette veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi, diğer kamu/özel kurumlar da dâhil daha önce alım yapılmış ise TÜFE veya döviz cinsinden güncellenen fiyatlar ve ticaret/sanayi odalarından fiyat soruşturulması yoluyla elde edilen fiyatların dikkate alınmadığı; özetle İdare tarafından tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnot açıklamalarına göre piyasa araştırması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, her ne kadar aynı mal veya hizmetin ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatının tespiti için 10 (on) Üniversiteye yazı yazıldığı, ancak cevap alınamadığı belirtilmekle beraber idare yazışmalarının ve bu kapsamda bilgi belge isteminin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa araştırması yapılması gerekmektedir.

BULGU 5: Kesin Kabulden İtibaren Yüklenici ve Alt Yükleniciler İçin Getirilen 15 Yıllık Sorumluluk Mükellefiyeti Gözetilmeden Bakım Onarım Yaptırılması

Yapım işlerinde 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 30'uncu maddesi gereğince kesin kabul tarihinden itibaren, yüklenici ve alt yükleniciye getirilen 15 yıllık sorumluluk mükellefiyeti gözetilmeden ve bu kapsamda bir "Teknik Heyet Tespit Raporu" oluşturularak teknik tespit yaptırılmadan bakım onarım giderlerinin bütçeden karşılandığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 30'uncu maddesi ile Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 20'nci ve 25'inci maddeleri uyarınca, yapım işlerinde yüklenici ve alt yükleniciler, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de 15 yıl süreyle müteselsilen sorumlu olup bu zarar ve ziyanın genel hükümlere göre (rızaen tahsilât veya alacak davası açılarak) yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirilmesi gereklidir.

Adı geçen Kanun kapsamında sözleşmeye bağlanan ve kesin kabulden itibaren 15 yıllık müteselsil sorumluluk süreci devam eden kamu binalarında, tadilatlar hariç, bakım onarım gideri yapılabilmesi için öncelikle İdare görevlilerinden oluşan bir teknik heyet oluşturulması, söz konusu bakım onarım gerektiren durumun kullanım hatasından mı, yoksa imalat hatasından mı kaynaklandığının tespiti yapılarak yazılı belgeye bağlanması, kullanım hatası ve zorunlu tadilat kaynaklı bakım onarım giderinin bütçeden karşılanması; buna karşın yüklenici veya alt yüklenici kusurundan kaynaklandığı mahkemenin görevlendirdiği bilirkişiler marifetiyle tespiti yapılan işlere ilişkin bakım onarım giderinin yüklenici tarafından karşılanması, belirli bir süre verilerek sonuç alınamaması durumunda kamu kaynakları ile yüklenici nam ve hesabına yaptırılıp bedelinin yükleniciden sulhen tahsil edilmesi veya dava yoluyla tahsili için hukuki işlem başlatılması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, yetkili bir komisyon marifetiyle teknik değerlendirme formu düzenlendiği, bu konuda gerekli tüm hassasiyetin gösterileceği ve süreçlerin denetim altında tutulacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak 4735 sayılı Kanunun 30'uncu maddesinin gereği olarak; kesin kabul onay tarihinden itibaren 15 yıl boyunca bakım onarım yaptırılacak binalar için idare görevlilerinden müteşekkil bir teknik heyet oluşturularak gerekli tespitin yaptırılmasına ilişkin mekanizmanın kurularak işlemin belgelendirilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu Kapsamında Alınıp İade Edilmeyen Nakit Teminatların Gelir Kaydedilmemesi

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu gereğince alınan, ancak iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen Tedavüldeki Türk parasıyla alınan nakit teminatların bu sürenin bitiminde Hazineye gelir kaydedilmediği tespit edilmiştir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun "İade edilemeyen teminatlar" başlıklı 14'üncü maddesi gereğince, 13'üncü maddeye göre mahsup işlemi yapılmasına gerek bulunmayan hallerde; yapım işlerinde kesin hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından, diğer işlerde ise işin kabul tarihinden veya varsa garanti süresinin bitim tarihinden itibaren iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen kesin teminat mektupları hükümsüz kalır ve bankasına iade edilir. Teminat mektubu dışındaki teminatlar sürenin bitiminde Hazineye gelir kaydedilir. 4734 sayılı Kanunun 34'üncü maddesi

gereğince teminat mektubu dışındaki teminatlar, tedavüldeki Türk parası (nakit) ile Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetler yerine düzenlenen belgelerdir.

Bununla beraber Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin nakit teminatların kaydıyla ilgili 330 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabına ilişkin işlemlerin açıklandığı 257'inci maddesi gereğince 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 13 üncü maddesine göre mahsup işlemi yapılmasına gerek bulunmayan hâllerde; yapım işlerinde kesin hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından, diğer işlerde ise işin kabul tarihinden veya varsa garanti süresinin bitim tarihinden itibaren iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle ilgilisine iade edilemeyen teminatların sürenin bitiminde genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde bütçeye gelir kaydedilir; diğer kamu idarelerinde ise genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere illerde defterdarlık muhasebe müdürlüğü, ilçelerde ise mal müdürlüğünün banka hesaplarına beş iş günü içerisinde aktarılır. Ayrıca ilgili muhasebe birimine yazıyla bilgi verilir.

Sonuç olarak bu kapsamda nakit teminatı bulunan İdareler; söz konusu iki yıllık sürenin başladığı andan itibaren öncelikle ilgili yükleniciye nakit teminatın iadesine dair uyarı yazısı yazmaları, uyarı yazısına rağmen ilgililerce nakit teminatın alınmaması halinde ise hazineye gelir kaydedilmesi için gerekli işlemlerin tesis edilmesi gerekir.

Kamu İdaresi bulguya katılarak gerekli işlemlere başladığını belirtmiştir.

BULGU 7: Yaklaşık Maliyetin Mevzuat Hükümleriyle Uyarlı Şekilde Belirlenmemesi

İdari Mali İşler Daire Başkanlığınca gerçekleştirilen mal ve hizmet alım ihale süreçleri üzerinde yapılan incelemede; yaklaşık maliyetin belirtilen mevzuat hükümleriyle uyarlı hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

a) Yaklaşık Maliyet Hesaplamasında Önceki Dönemler Sözleşme Fiyatlarının Dikkate Alınmaması

Yaklaşık maliyet bedelinin tespitinde bir önceki yıl sözleşme fiyatlarının değerlendirmeye alınmadığı görülmüştür.

Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanması başlıklı 8'inci maddesinde; idarelerin alımın niteliğini ve piyasa koşullarını göz önünde bulundurarak bu maddenin (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde elde ettiği fiyatların birini, birkaçını veya tamamını kullanmak suretiyle yaklaşık maliyet hesaplaması yapacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendinde; idare, alım konusu mal ile ilgili daha önceki dönemlerde alım yapmış ise bu alımlarda ortaya çıkan sözleşme bedellerinin, endeks veya Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan ilgili endekslerden uygun olanının kullanılmak suretiyle güncellenerek yaklaşık maliyetin hesaplanabileceği belirtilmiştir. Döviz ile yapılmış olan alımlarda ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz alış kuru veya çapraz kur üzerinden fiyatlar güncellenerek yaklaşık maliyet hesap edilebileceği belirtilmiştir. Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde de benzer düzenleme bulunmaktadır.

Her ne kadar Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği yaklaşık maliyetin hesaplanmasında idarelere farklı seçenekler sunmuş ve takdir yetkisi tanımış olsa da; yaklaşık maliyet hesaplaması yapılırken özellikle piyasadan yeterli düzeyde teklif alınamayan durumlarda önceki senelerde sözleşmeye yansıyan fiyatları güncellemek suretiyle kullanılması uygun olur. Zira yaklaşık maliyet oluşturulması kapsamında yazılan idare yazılarına dönüş sağlanarak yeterli sayıda teklif alınamamasının genel bir problem olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında konuya ilişkin olarak denetim ekibince yapılan incelemede yaklaşık maliyetin, yaklaşık maliyet ile fiyat teklifleri arasında büyük farklılıklara yol açacak kadar hatalı hesaplandığına ilişkin herhangi bir net bulguya rastlanılmadığını belirtmekle beraber konuya ilişkin olarak İMİD personeline bulgu konusu tespitlerle ilgili tafsilatıyla açıklama yapılmıştır. Örneğin önceki yıllar ihale bedelleriyle ilişik kurulmadan oluşturulan yaklaşık maliyet ve ihale bedelleri arasındaki sapma oluşturan ihalelerin bir kısmı aşağıya alınmıştır.

İhale Kayıt Numarası	**Birim Yaklaşık Maliyet TL**	**İhale Bedeli TL**
2023/1207219	0,73	0,45
2023/1207951	480.000,00	63.900,00
2023/1207951	260.666,67	71.600,00
2024/690985	116,75	123,00
2024/690985	82,85	73,00
2023/778056	77,23	59,00
2024/541388	1.470.532,21	1.037.616,00
2024/541388	1.895.551,52	1.325.812,00

Sonuç olarak bir önceki yıl veya yıllarda alım konusu ile ilgili sözleşme fiyatlarının yaklaşık maliyetin tespitinde değerlendirmeye tabi tutulmaması, yaklaşık maliyetin gerçek piyasa fiyatlarına uygun belirlenmemesine neden olmaktadır.

b) Yaklaşık Maliyetin Tespitinde Aşırı Sapma Gösteren Tekliflerin Değerlendirme Dışında Tutulmaması

Mal ve hizmet ihalelerine ilişkin yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, hatalara sebep olabilecek gerçek piyasa fiyatlarını yansıtmayan aşırı sapma gösteren fiyat bildirimlerinin değerlendirmeye alındığı tespit edilmiştir.

Mal Alımı ve Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin 8'inci maddesinde; İdare yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, alım konusu malın niteliğini, miktarını, teslim süresini, nakliyesini, sigortasını ve diğer özel şartlarını belirterek KDV hariç fiyat bildirilmesini ister. Ancak, idare, gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan ve yaklaşık maliyetin hesaplanmasında hatalara sebep olabilecek fiyat bildirimlerini ve proforma faturaları değerlendirmeye almaz. Yaklaşık maliyetin hesaplanmasında kullanılan her tür bilgi ve belgeye hesap cetveli ekinde yer verilir. Değerlendirmeye alınmayan fiyat bildirimleri ile proforma faturaların değerlendirmeye alınmama gerekçeleri de hesap cetvelinde gösterilmesi gereklidir. Benzer düzenleme Hizmet Alımları İhale Yönetmeliğinde de bulunmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusundaki hususların hassasiyetle takip edileceği belirtilmiştir.

Yaklaşık maliyetin tespitinde gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan, aşırı sapma gösteren teklifler ile proforma faturaların, gerekçelerinin de belirtilmesi suretiyle, değerlendirme dışında tutulması gerekir.

BULGU 8: Kiralanan Taşınmazların Sözleşmesinde Öngörülen Alanların Aşılması

Üniversitenin kiralık alanlarının denetimi kapsamında örnekleme seçilen on adet kiralık alan üzerinde Üniversite teknik personellerine yaptırılan ölçüm ve krokilere göre yedi tanesinde Sözleşmesine kıyasla metrekare aşımının, dolayısıyla metrakare aşımı kadar işgal edilmiş alanın bulunduğu tespit edilmiştir.

Sözleşmeye esas kiralık alan krokisine kıyasla fiilen kullanılan metrakare fazlası kadar işgal edilen alanın oluşturulması için İdareden herhengi bir izin veya onay alınmadığı incelenmiştir.

İlgili işlerin sözleşme ve şartnamelerinde; kiralanan alanda metrekare aşımı kadar kısmi işgalin meydana gelmesi durumunda, İdarece yapılması gerekenlerin neler olduğu açıkça yazılmamakla birlikte ilgili Sözleşmelerin "Uygulanacak Hükümler" başlıklı maddesinde "Bu sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır." cümlesi ile 2886 sayılı Kanuna atıf yapıldığı görülmektedir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75'inci maddesi gereğince metrekare aşımı benzeri bir işgalin vaki olması durumunda yapılması gerekenler hüküm altına alınmıştır. Buna göre; özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların, gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden, adı geçen Kanunun 9'uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerleme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisilin isteneceği; ecrimisil talep edilebilmesi için, idarelerin işgalden dolayı bir zarara uğramış olmasının gerekmediği ve fuzuli şagilin kusurunun aranmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Bununla beraber Kanunun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasında; "Ecrimisile itiraz edilmemesi halinde yüzde yirmi, peşin ödenmesi halinde ise ayrıca yüzde onbeş indirim uygulanır. Ecrimisil fuzuli şagil tarafından rızaen ödenmez ise, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur."

Üçüncü fıkrasında; "Kira sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren, işgalin devam etmesi halinde, sözleşmede hüküm varsa ona göre hareket edilir. Aksi halde ecrimisil alınır."

Dördüncü fıkrasında ise; "İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edilir."

Hükümleri bulunmaktadır.

Bütün bunlara göre;

a. İdare tarafından bir harita mühendisi veya teknikeri ile birlikte bir mimar veya inşaat mühendisi görevlendirilerek, Sayıştay denetimi kapsamında örnek olarak seçilen kiralık alanlar dışında kalan tüm kiralık alanlarda sözleşmeye kıyasla metrekare aşımının (işgalin) bulunup bulunmadığı onaylı krokilerle tespit ettirilmelidir.

b. 2886 sayılı Kanunun 75'inci maddesinin, izinsiz metrekare kullanımı ve işgal durumunda ecrimisil alınması ve/veya tahliye şeklinde olmak üzere İdareye seçilmiş hak tanıdığı anlaşılmaktadır. İdareler geriye dönük beş yılı geçmemek üzere işgal edilmiş metrekare aşımına uğrayan kapalı veya açık alan için geriye dönük şekilde yasanın öngördüğü biçimde belirleyeceği ecrimisil bedelini isteyebilir, ayrıca ecrimisil bedeli güncel kira bedeline de yansıtabilir. Ya da maddenin dördüncü fıkrası hükmü gereğince geriye dönük beş yılı geçmemek üzere ecrimisil alınması ile birlikte işgal edilen taşınmazın kolluk güçlerince tahliye ettirilmesi de İdarenin inisiyatifindedir. Buna göre İdarece belirlenecek yolun uygulanması gerekir.

c. Bundan sonraki kiralama ihalelerinde kullanılmak üzere, kira müddetince metrekare aşımı yoluyla işgal edilen alanın tespiti durumunda yapılması gereken hususların, sonraki ihalelerde kullanılmak üzere, Tip Sözleşme veya Tip Şartnamelere açıkça yazılmasının gerektiği değerlendirilmektedir. Bu meyanda idare hukuku yönüyle hangi işlemin yapılacağını belirlemek üzere mahkemeye başvuru yapılması mevzuata uyarlı bir yaklaşım değildir. Muhtemel bir metrekare aşımı veya sair suretle bir işgal durumunda yasada öngörüldüğü şekilde İdarece doğrudan işlem yapılması gereklidir.

Kamu İdaresi bulguya katılarak bulgudaki tespitler doğrultusunda gerekli çalışmalara başladığını belirtmiştir.

BULGU 9: Kiraya Verilen Alanlarda Ruhsat ve Belgelendirme Eksikliğinin Bunulması

Üniversite tarafından kiraya verilen işyerlerinden örnekleme yöntemiyle seçilen on tanesinde idare görevlileri ile birlikte yürütülen denetim sonucunda, kiraya verilen alanları işletenlerin bazı eksik belgelerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Denetimi gerçekleştirilen kiralık alanları işletenlerin; işyeri açma ve çalışma ruhsatı, gıda, üretim, satış ve toplu tüketim işletmeleri için işletme kayıt belgesi, gıda üretim ve satışını yapan işyerlerinde çalışanların hijyen eğitim belgelerinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kiralanan işyerlerinde bahsi geçen ruhsat, kayıt ve diğer belgelerin bulunmaması; müstecirlerin, çalışma ruhsat başvurusu öncesi ilgili itfaiye müdürlüğünden alınması gereken yangın yeterlik belgesi bulunmadan faaliyette bulunulmasına, Bursa Tarım ve Orman Müdürlüğü ve ilgili belediye tarafından yapılacak denetimlerden kaçınılmasına ve işyeri faaliyetlerinin hijyen eğitimi almamış personel tarafından görülmesine sebebiyet verecektir.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümleri gereğince müstecirlerin, kiraladıkları işyerlerini işyeri açma ve çalışma ruhsatı, hafta sonu açık kalacak ise tatil günleri çalışma ruhsatı alarak ruhsatlandırması gerekmektedir.

Bununla beraber Üniversite tarafından kiralanan alanların, Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik'in 2'nci maddesinde belirtilen "kayıt belgesinden hariç tutulan yerler" arasında sayılmaması nedeniyle Bursa Tarım ve Orman Müdürlüğünden işletme kayıt belgesi alınması da gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, kiraya verilen alanlarda ruhsat ve belgelendirme eksikliğinin giderilmesi için gerekli çalışmalara başlandığı belirtilmiştir.

BULGU 10: Kiraya Verilen Taşınmazların Tip İhale Dokümanlarında Eksiklik Bulunması

Kiralanan alanlara ait tip idari şartname, teknik şartname ve sözleşme hükümlerinin incelenmesinde; aşağıda fıkralar altında belirtildiği üzere, tip ihale dokümanlarında eksiklik bulunduğu tespit edilmiştir.

a) Hijyen Eğitim Belgesine İlişkin Düzenleme Bulunmaması

Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazlarda gıda üretim ve perakende satışı yapılan işyerlerinde çalışan personelin hijyen eğitim belgesinin bulunmasına yönelik bir düzenleme bulunmadığı tespit edilmiştir.

05.07.2013 tarih ve 28698 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Hijyen Eğitimi Yönetmeliği" ile gıda sektöründe çalışanların portör muayeneleri yaptırmayacakları, bunun yerine hijyen eğitimi alacakları belirtilmiştir. Bu eğitimler il milli eğitim müdürlüğüne bağlı halk eğitim merkezleri tarafından verilmektedir. Hijyen Eğitim Yönetmeliği'nin 2'nci ve 7'nci maddeleri gereğince gıda üretim ve perakende satışı yapan restoranlarda ve diğer gıda hizmetlerinin sunulduğu yerlerde, dükkânlarda, toptan satış yerlerinde ve süpermarket dağıtım merkezleri dâhil olmak üzere son tüketiciye satış yapan iş yerlerinde çalışanların bu eğitimi almaları zorunlu olup hijyen eğitim belgesine sahip olmayan kişilerin gıda üretimi ve satışı yapılan işyerlerinde çalıştırılmaması gerekmektedir. İş yeri sahipleri ve işletenleri, çalışanlarının hijyen eğitimi almasından ve belgeli olarak çalıştırılmasından birinci derecede sorumlu olup bu kişilerin bizzat çalışmaları durumunda iş yeri sahipleri ve işletenlerin de bu eğitimi almaları zorunludur. Gıda üretimi ve satışı yapan

işyerlerinin kiralanmasına ilişkin ihale dokümanlarında, hijyen eğitim sertifikası bulunmayan kişilerin ilgili işyerlerinde çalıştırılamayacağına ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

b) Acil Yardım Ekipmanlarına İlişkin Düzenleme Bulunmaması

Kiraya verilen alanların ihale şartnamelerinde acil yardım ekipmanlarının zorunlu olarak bulundurulmasına ilişkin bir düzenleme olmadığı tespit edilmiştir.

İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik'in 60'ıncı maddesi gereğince her işyerinde acil yardım ekipmanlarının bulundurulması gereklidir. İşyeri olarak kiraya verilen alanların ihale dokümanlarında bu düzenlemeye uygun hüküm bulunmadığı görülmüştür. Buna göre işyeri olarak kiraya verilen tüm alanların ihale şartnamelerinde acil yardım ekipmanlarının bulunmasına ilişkin bir düzenleme yer alması gerekmektedir.

c) SGK Bildirimleri ile Prim Ödemelerinin İbrazına İlişkin Bir Hüküm Bulunmaması

Tip ihale dokümanlarında kiralanan alanlarda çalışan personelin SGK bildirimleri ile prim ödemelerinin Üniversiteye ibrazına ilişkin bir hüküm bulunmadığı tespit edilmiştir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun gereği olarak kayıt dışılıkla mücadele ve sigortalı yasal işçi çalıştırılmasının temini için tip ihale dokümanlarına kiralanan alanlarda çalışanların SGK bildirimleri ile prim ödemelerini gösteren belgelerin ibrazının zorunlu olduğuna yönelik düzenleme yapılması uygun olacaktır.

d) Sigara Yasağına İlişkin Uyarı Yazılarının Asılacağına İlişkin Düzenleme Olmaması

Tip İhale Dokümanlarında 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun hükümleri gereğince zorunlu sigara yasağına ilişkin uyarı yazılarının asılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmadığı tespit edilmiştir.

4207 sayılı Kanunun 4'üncü maddesi gereğince tütün ürünlerinin içilmesinin yasaklandığı kapalı yerlerde, yasal düzenleme ve buna uymamanın cezai sonuçlarını belirten uyarıların salonlarda asgari on santimetrelik puntolarla, toplu taşım araçlarında üç santimetrelik puntolarla herkes tarafından görülebilir yerlere asılması ve ayrıca tütün ürünlerinin tüketilmesine tahsis edilen alanlarda tütün ürünleri kullanımının tehlikelerini anlatan sağlık uyarılarının herkes tarafından görülebilir yerlere asılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Yasal olarak kiralanacak alanlara asılması gereken bu uyarı yazılarının asılmasının temini için tip ihale dokümanlarına bu konuda gerekli düzenlemenin yapılması gerekir.

e) İmkân ve Fırsat Eşitliğini Sağlayan Önlemlerin Eksikliği

İhale dokümanlarında yükseköğrenimde imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemlerin alınmasına ilişkin hükümlerin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite tarafından 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4'üncü maddesi gereğince "yükseköğretimde imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemlerin alınması" gerekmektedir. Bu çerçevede üniversitelerin ticari işletme olmadığı, öğrencilerin eğitim ve öğrenimini önceleyen kurumlar olduğu muhakkaktır.

Bu meyanda kiralanacak kantin gibi gıda satışının yapıldığı alanların ihale dokümanlarına, bu alanlarda kiracı tarafından öğrenciye satılacak bazı temel besin ürünlerinin satış bedeline üst sınır getirilmesi yönünde bir düzenleme yapılmasının kanun koyucunun amacına uygun düşeceği değerlendirilmektedir. Her ne kadar Tip Taşınmaz Kira Şartnamesinin Özel Şartlar bölümünde; satışa sunulacak ürün ve hizmetlere ilişkin fiyat listesinin her eğitim-öğretim dönemi öncesinde Üniversite Genel Sekreterliğine onaylattırılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmakla birlikte pratikte işletilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi, kiraya verilen taşınmazların tip ihale dokümanlarındaki yukarıda belirtilen eksiklikler hakkındaki bulgu konusu tespitlere katılarak gerekli çalışmalara başlandığını belirtilmiştir.

Sonuç olarak Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazların tip ihale dokümanlarında tespit edilen bu eksikliklerin ilgili mevzuatlar uyarınca giderilmesi gerekmektedir.

BULGU 11: İkinci Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans Gelirleri İçin Ayrılması Gereken Payların Ayrılmaması

2024 yılı içerisinde elde edilen ikinci öğretim tezsiz yüksek lisans gelirlerinden, öğrencilerin beslenme, barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetleri için ayrılması gereken yüzde onluk payın ayrılmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Cari hizmet maliyetinin hesaplanması, öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri" başlıklı 46'ncı maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinde; "İkinci öğretimde alınacak öğrenim ücreti, öğrenci cari hizmet maliyetinin yarısından

az olamaz. İkinci öğretimde alınacak ücretlerin Cumhurbaşkanınca belirlenecek miktarı öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılır.” denilmektedir.

Anılan Kanun’un 27’inci ek maddesinde üniversite veya yüksek teknoloji enstitülerinde ikinci öğretim kapsamında yürütülecek tezsiz yüksek lisans programlarının açılmasının ve bu programlarda fiilen ders veren öğretim üyelerine ödenecek ek ders ve sınav ücretlerinin, maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslara uyulmak kaydıyla ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunun teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirleneceği ifade edilmiştir.

02.07.2024 tarih ve 32590 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile yürürlüğe konulan 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine İlişkin Karar’ın “Öğrenim Ücretlerinin Kullanılması” başlıklı 4’üncü maddesinde ise ikinci öğretimden alınacak öğrenim ücretlerinin %10’unun öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılacağı, geriye kalan kısmının ise üniversite bütçesine dahil edilerek Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen usul ve esaslara göre kullanılacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde ikinci öğretim kapsamında gerçekleştirilen yükseköğretim programlarından elde edilen gelirlerin %10’luk kısmının öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanacağı, geriye kalan kısmının ise mevzuatta belirtilen usul ve esaslara göre kullanılacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; 2024 yılında ikinci öğretim kapsamında gerçekleştirilen tezsiz yüksek lisans programlarından elde edilen gelirin toplam 10.836.446,00 TL olduğu, öğrencilerin yukarıda belirtilen ihtiyaçları için kullanılmak üzere ayrılması gereken %10’luk pay olan 1.083.644,60 TL’nin ayrılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2547 sayılı Kanun'un ek 27'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; *"Toplanan öğretim ücretlerinin % 30'undan az olmamak üzere üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunca belirlenecek kısmı, bilimsel araştırma projelerinde kullanılmak üzere yüksek öğretim kurumlarında yer alan mevcut veya yeniden açılacak tertiplere ödenek kaydedilir."* hükmü ile tezsiz yüksek lisans gelirlerinin "ikinci öğretim öğrenim ücretleri"nden

farklı olarak üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunca belirlenen bir "öğretim ücreti" olduğu belirtilmişse de 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine İlişkin Karar'ın 4'üncü maddesi uyarınca %10'luk payın ayrılması gerekmektedir.

İkinci öğretim kapsamında gerçekleştirilen tezsiz yüksek lisans programlarından elde edilen gelirlerin, %10'luk kısmının öğrencilerin mevzuatta belirtilen ihtiyaçları için ayrılmaması, öğrencilerin beslenme, barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerine daha az kaynak aktarılmasına neden olmaktadır.

BULGU 12: Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu Kapsamı Dışındaki Personele Artırımlı Sabit Ek Ödemede Bulunulması

Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu kapsamında olmayan personele artırımlı sabit ek ödeme hesaplandığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin (i) fıkrasında;

"...

Üniversitelerin (c) ve (f) fıkraları kapsamındaki personeline bu madde uyarınca her ay yapılacak ek ödemenin net tutarı, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 9 uncu maddesi uyarınca kadro ve görev unvanı veya pozisyon unvanı itibarıyla belirlenmiş olan ek ödemenin net tutarından az olamaz ve bu kapsamda söz konusu ek 9 uncu maddeye göre belirlenen ek ödeme tutarı bu fıkralar uyarınca döner sermaye gelirlerinden yapılacak ek ödemeden mahsup edilmek üzere merkezî yönetim bütçesinden karşılanır."

denilmektedir.

03.09.2023 tarih ve 32298 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2024 ve 2025 Yıllarını Kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşme'nin "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; bu toplu sözleşme, her bir hizmet kolu kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarının kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlileri hakkında uygulanacağı belirtildikten sonra, Sağlık ve Sosyal Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme bölümünün "İlave Ek Ödeme Puanı" başlıklı 45'inci maddesinde ise; 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre belirlenen ek ödeme oranlarının %20 artırımlı olarak uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Buna göre; 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinin (c) fıkrası kapsamında olup Toplu Sözleşmenin Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu kapsamına giren personele merkezi yönetim bütçesinden yapılabilecek ek ödeme, 7. Dönem Toplu Sözleşme hükümleri gereği %20 artırımlı olarak uygulanacaktır. Kanun'un 58'inci maddesinin (c) fıkrası kapsamında ve sağlık ve sosyal hizmet kolu kapsamında olmayan personele ise %20 artırımlı ek ödeme yapılamayacaktır.

Yapılan incelemede; Kamu Bütünleşik Sistemine, "Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu" kapsamına girmeyen ve Kanun'un 58'inci maddesinin (f) fıkrası kapsamında yönetici olarak görev yapan, Fen-Edebiyat Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Ziraat Fakültesi yönetici personeline de, artırımlı ek ödeme hesaplanmasını sağlayacak şekilde veri girişi yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 01.07.2022 tarih ve 2022/8 sayılı Kamu Bütünleşik Sistemi Duyurusu konulu yazısına istinaden sağlık ve sosyal hizmet kolu kapsamında olup olmadığına bakılmaksızın Kanun'un 58'inci maddesinin (f) fıkrası kapsamındaki tüm yöneticiler için artırımlı sabit ek ödeme hesaplanmasını sağlayacak şekilde veri girişi yapıldığı, ancak söz konusu artırımlı ek ödemenin döner sermaye bütçesinden ödenen yönetici paylarından mahsup edildiği belirtilmiş, 2025 yılından itibaren yalnızca sağlık ve sosyal hizmet kolunu kapsayanlar için artırımlı sabit ek ödeme uygulamasına devam edileceği ifade edilmiştir.

Artırımlı ek ödeme hesaplamasını sağlayacak şekilde veri girişi yapılması sonucunda, kapsam dahilinde olmayan personele de %20 artırımlı ek ödemede bulunulmuştur.

BULGU 13: Üniversite Kaynaklarının Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yararına Kullandırılması

Bursa Uludağ Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen kongrenin katılımcı giderleri üniversite bütçesinden karşılanmasına rağmen, katılımcılardan alınan katılım ücretlerinin Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı banka hesaplarına yatırıldığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 'Tanımlar' başlıklı 3'üncü maddesinde, Kamu geliri; "*Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler."* olarak tanımlanmıştır.

Buna göre, Kanun'la verilen bir yetkiye dayanılarak ve kamu olanakları ile verilen her türlü hizmet karşılığında tahsil edilen gelirler kamu geliri olup, bu şekilde tahsil edilen her türlü gelirin de tahsile yetkili kamu kuruluşunun hesaplarında izlenmesi gerekmektedir.

Üniversiteler ve üniversiteler bünyesinde kurulan dernek ile vakıfların ilişkilerini düzenleyen 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun' un 2'nci maddesinde;

"a) Dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müştemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz.

b) Dernek ve vakıflar kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz.

...

g) Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılamaz."

denilmektedir.

5072 sayılı Kanun, kamu hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere kurulan vakıf ve dernekler ile üniversiteler arasındaki bağlantıyı koparmak amacına yönelik olarak düzenlenmiş olup, üniversitelerin isimleri dahil olmak üzere kaynaklarının, üniversite bünyesinde kurulan vakıf ve dernekler tarafından kullanılamayacağını belirtmiştir.

5072 sayılı Kanun'un "Cezalar" başlıklı 3' üncü maddesinde, *" 2' nci maddede belirtilen ilkelere aykırı hareket eden kamu görevlileri ile dernek ve vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca dernek ve vakıf yöneticileri hakkında görevden alma işlemi uygulanır."* hükmüne yer verilerek, üniversiteler ve üniversiteler bünyesinde kurulan vakıf ve dernekler arasındaki ilişkilerin sorumluları için cezai müeyyideler öngörülmüştür.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi ev sahipliğinde özel bir dernek ile protokol yapılmak suretiyle, 8-9 Kasım 2024 tarihlerinde düzenlenen Türkiye Ekonomi Sempozyumu kongresinde, 2'si ailesiyle olmak üzere 21 katılımcı için, 44 gecelik üniversite

konukevinde ücretsiz konaklama, ulaşım, ikram ve yemek giderleri ile insan kaynağı ve diğer sosyal imkanlar sağlanmış olup, 300,00 TL (Lisanüstü öğrenciler için 150,00 TL) sempozyum katılım ücretinin de katılımcılar tarafından Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı hesaplarına yatırıldığı tespit edilmiştir.

Üniversitenin kaynaklarının kullandırılması karşılığında elde edilen kamu geliri tanımı kapsamındaki katılım ücretlerinin üniversite resmi hesapları yerine üniversite bünyesindeki güçlendirme vakfı hesaplarına yatırılmasının, kamu kaynaklarının transferi anlamına geleceği ve İdarenin gelirlerinin düşmesine, giderlerinin ise yükselmesine neden olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, sempozyum kapsamındaki işlemlerin ve sağlanan katkıların, yükseköğretim kurumlarının asli görevlerinden olan bilimsel etkinlikleri destekleme çerçevesinde gerçekleştirildiği, bahse konu uygulamanın kaynak transferine, gelir kaybına veya gider artışına yol açmadığının değerlendirildiği belirtilerek, kurum kaynaklarının kullanımıyla ilgili tüm süreçlerde bundan sonra mevzuata tam uyumun sağlanacağı ve benzer uygulamalara yer verilmemesi için gerekli tüm tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir.

Bulguda konu edilen husus, etkinliğin düzenlenme amacına yönelik olmayıp, etkinlik kapsamındaki giderler üniversite bütçesinden karşılanırken, elde edilen gelirin üniversite tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişilik olan vakfa aktarılması olup; kamu kaynaklarının üniversite bünyesinde kurulan vakıf ve dernekler yararına kullandırılmaması gerekmektedir.

BULGU 14: Üniversitede Düzenlenen Faaliyetler İçin Konukevinde Ücretsiz Konaklama Hizmeti Sunulması

2024 yılında Üniversitede düzenlenen sempozyum ve konferanslara katılanların, Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı tarafından işletilen konukevinde ücretsiz olarak konakladıkları tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, 'Kamu Geliri'; "*Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirleri,*" şeklinde tanımlanmıştır.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde; "*Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar, kefalet sandıkları, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müesseseleri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme işlemleri tamamlanıncaya kadar, 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanuna tâbi kuruluşlar ve özel hukuk hükümlerine tâbi, kamunun çoğunluk hissesine sahip olduğu kuruluşlar, kamu banka ve kuruluşları ile bunlara bağlı iş yerleri ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaz.*" denilerek, eski bütçe sınıflandırmasına göre katma bütçeli, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile getirilen yeni sınıflandırma ile özel bütçeli olan üniversiteler tarafından üretilen mal ve hizmetlerin herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz olarak sunulamayacağı ifade edilmiştir.

31.12.2023 tarih ve 32416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ (2024-1)'in; 'Amaç ve kapsam' başlıklı 1'inci maddesine göre, "*(1) Bu Tebliğin amacı, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, kamu bankaları ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının tasarrufunda bulunan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal ve destek amaçlı tesislerden dinlenme amacıyla veya diğer amaçlarla yararlanacaklardan alınacak yemek, konaklama ve diğer hizmet bedellerinin tespitinde ve elde edilen gelirlerin kullanımında uyulacak usul ve esasları belirlemektir.*",

'Ortak Hususlar' başlıklı 7'nci maddesine göre, "*... (25) Bu Tebliğde belirtilen esasların yanı sıra, 7/7/2017 tarihli ve 30117 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ (Sayı: 2017-6)'in uygulanmasına da devam olunur.*"

denilmektedir.

07.07.2017 tarih ve 30117 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ (Sayı: 2017-6)'in, 'Tesislerin işletilmesi' başlıklı 5'inci maddesinde, "*(1) Kapsam dahilindeki idareler, bu Tebliğin amacı doğrultusunda aşağıdaki tedbirleri almakla yükümlüdürler:*

a) Görevi ve unvanı ne olursa olsun hiçbir kişi ve personel sosyal tesislerden ve hizmetlerden bedelini ödemeden yararlandırılmaz." denilmektedir.

Buna göre, (2024-1) sayılı Tebliğ, dinlenme ve konaklama hizmeti bakımından kamuya ait sosyal tesisleri; eğitim ve dinlenme tesisleri, misafirhaneler, spor tesisleri olarak sınıflandırmaya tabi tutmuş, sosyal tesislerden yararlanmak isteyen kişilerin de kamu çalışanı olup olmamasına bağlı olan bir fiyat politikası belirlemiştir. Şehit yakını, gazi ve TBMM üyeleri gibi özellikli grupların da sosyal tesislerden kamu çalışanı gibiindirimli fiyatlardan faydalandırılmasına yönelik düzenlemeler getirilmiş olmakla birlikte, ücretsiz konaklama hizmeti verilebileceğine dair bir düzenleme ilgili Tebliğ'de yer almamaktadır. Öte yandan, ilgili Tebliğ ile uygulanmasına devam olunacağı ifade edilen (2017-6) sayılı Tebliğ'de, hiçbir kişi ve personelin sosyal tesislerden ücretsiz olarak yararlandırılamayacağı ifade edilmiştir.

4736 sayılı Kanun, Üniversite tarafından işletilen konukevinde, işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanamayacağını hüküm altına almıştır. Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ'lere göre de, dinlenme ve konaklama hizmeti sunan eğitim ve dinlenme tesisleri ile misafirhanelerin belirli bedel karşılığında kullandırılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, 2024 yılında Üniversiteye çeşitli faaliyetler için gelen konuklara 141 gece ücretsiz konaklama hizmeti sağlandığı tespit edilmiştir.

Üniversite konukevinde ücretsiz konaklama hizmeti sunulmasının, kamu idaresi gelirlerinin ücretsiz sağlanan konaklama hizmeti tutarı kadar düşük olmasına neden olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bir kamu hizmeti olan eğitim sunumunun gereği ve kamu yararının temini amacıyla konukevinde geçici ve faaliyet bazlı ücretsiz konaklama sağlanmasının herhangi bir mali külfete veya idare gelirlerinde düşüklüğe neden olmadığı, bu şekilde üniversitenin akademik görünürlüğü ve paydaş ilişkilerinin güçlendirildiği, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel üretimin desteklenerek, üniversite - sektör - toplum iş birliğine katkı sağlandığı belirtilmiş, konukevinden sosyal tesis statüsünde faydalanmak isteyenler için ücretsiz kullanıma yönelik herhangi bir uygulamaya yer verilmeyeceği ifade edilmiştir.

Ancak, kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan konaklama ve seyahat gibi belirlenmiş hizmetlerden indirimli veya ücretsiz olarak yararlanabilecek engelli, yaşlı, şehit yakını gibi özellikli kişi grupları mevzuata göre belirlenmiş olup, sözkonusu hizmetler ile

kişiler haricindekilere indirim veya ücretsiz sunum yapılamayacağından, üniversite konukevinde de ücretsiz konaklama hizmeti sunulmaması gerekmektedir.

BULGU 15: İdarenin Bilişim Hizmet Alımlarının Yetki Belgesine Sahip Olmayan Katılımcılardan Sağlanması

İdare tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen bilişim hizmet alımlarının Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından alınmış yetki belgesi sahibi olmayan hizmet sunucularından yapıldığı tespit edilmiştir.

29.06.2022 tarih ve 31881 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Kamu Bilişim Hizmet Alımı Kapsamında Katılımcıların Yetkilendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in, 'Amaç ve kapsam' başlığını taşıyan 1'inci maddesinin birinci fıkrasında, "*Bu Yönetmeliğin amacı; kamu idareleri tarafından yapılacak bilişim hizmet alımları kapsamında katılımcıların taşımaları gereken kriterlerin belirlenmesi, bu kriterler doğrultusunda yetkilendirilmesi, bu kriterlere uyulmadığının tespiti halinde yetkilendirmelerin askıya alınması veya iptal edilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.*" denilerek, Kamu İdareleri tarafından yapılacak bilişim hizmet alımlarında, katılımcıların taşımaları gereken zorunlu kriterler olduğu ve bu kriterlere sahip olanların yetkilendirileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 'Tanımlar' başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının;

(b) bendinde, "*Bakanlık: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını*",

(c) bendinde, "*Bilişim hizmet alımı: Kamu bilişim projeleri kapsamında kamu idaresince gerçekleştirilecek 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki danışmanlık hizmet alımları dahil hizmet alımları, sair mevzuat ile kamu-özel işbirliği projeleri kapsamındaki mal, hizmet, danışmanlık ve yapım işleri alımlarındaki her türlü yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmeti, bilişim sistemi kurulum ve bakım hizmeti, bilişim danışmanlığı hizmeti, bilişim güvenlik hizmeti alımını*",

(f) bendinde, "*Kamu Bilişim Yetki Belgesi: 5 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendindeki kriterlere göre bilişim hizmet alımı ihalelerine katılmak isteyenlerin yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

(h) bendinde, "*Sızma Testi Yetki Belgesi: 5 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendindeki kriterlere göre sızma testi hizmetini sağlayacak katılımcıların yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

(m) bendinde, "*Yazılım Yetki Belgesi: 5' inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki kriterlere göre yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmetlerini tedarik edecek katılımcıların yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

denilerek, bilişim hizmet alımlarında, satın alınan hizmetin türü bakımından katılımcıların sahip olacağı yetki belgelerinin, kamu bilişim yetki belgesi, sızma testi yetki belgesi ve yazılım yetki belgesi olacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in;

'Yetki belgeleri' başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, "*(1) Kamu bilişim projelerini yürütecek katılımcılar için Kamu Bilişim Yetki Belgesi düzenlenir. (2) Yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmetlerini tedarik edecek katılımcılar için Yazılım Yetki Belgesi düzenlenir. (3) Sızma testi hizmetlerini sunacak katılımcılar için Sızma Testi Yetki Belgesi düzenlenir.*"

'Müracatın değerlendirilmesi, onay ve belgelendirme' başlıklı 6'ncı maddesinde, "*Bakanlığa yapılan müracaatlar 5 inci maddede istenilen bilgi ve belgelerin eksiksiz olması halinde değerlendirilir ve en geç iki ay içerisinde sonuçlandırılır. Başvurunun bu Yönetmeliğe uygunluğunun tespiti halinde, Kamu Bilişim Yetki Belgesi, Yazılım Yetki Belgesi veya Sızma Testi Yetki Belgesi elektronik ortamda düzenlenir ve Bakanlık internet sitesinde duyurulur."* denilmektedir.

Buna göre, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak bilişim hizmetleri alımlarında, bilişim hizmetleri sunumunun kalite ve güvenlik yeterlilikleri/standartları çerçevesinde yürütülmesini sağlamak için, katılımcıların üstlendikleri işe göre sahip olmaları gereken kriterleri gösteren, bilişim, yazılım veya sızma yetki belgelerinin olması; yetki belgesi almak isteyen katılımcıların, Yönetmelik'te anılan yetkinlik düzeylerini gösterir belgeler ile talep edilecek diğer bilgi ve belgeleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına sunmaları ve yapılacak değerlendirme sonucunda uygun bulunmaları gerekmektedir.

İdare tarafından 2024 yılında yapılan bilişim hizmetleri alımlarında, katılımcıların olması gereken kriterlere haiz olduğunu belirten Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından alınmış kamu bilişim, sızma testi ve yazılım yetki belgelerinin katılımcılarda aranmadığı ve yüklenicilerin de yetki belgelerinin olmadığı görülmüştür.

Bilişim hizmeti alımlarında yüklenicilerin yetki belgelerine sahip olmamasının, Üniversitede idari ve akademik süreçlerde kullanılan veya paydaşlara sunulan bilişim hizmetlerinin kalite ve güvenlik standartları çerçevesinde yürütülmesini güçleştireceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bütçe kısıtı dolayısıyla ihalelere katılan istekli sayısının az olduğu, kurum bünyesinde uzun zamandır kullanılan bilişim sistemlerinin hizmet sunumunda süreklilik ve bilgi güvenliği gerekliliklerinin sağlanması adına mevcut satın almaların yapıldığı belirtilmiş olsa da, ilgili alımları düzenleyen ve uyulması zorunlu olan Yönetmelik 2022 yılında yayımlanmış olup, mevcut yüklenicilerin yetki belgeleri olmadan ihalelere katıldıkları ve bilişim hizmeti sunumuna devam ettikleri görülmektedir.

Buna göre, kamu kurum ve kuruluşlarına bilişim hizmeti sunacak isteklilerin kalite ve güvenlik yeterliğini ve yetkinliğini belirleyen yetki belgesi sahipliğinin, İdare tarafından yapılacak yeni bilişim hizmeti alımlarında ihalelere katılım için ön koşul olarak aranması gerekmektedir.

BULGU 16: Üniversite Mülkiyetindeki Kiralık Alanların Mevzuata Uygun İhale Edilmemesi

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan kiraya verilenlerin ihalesinin, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 45'inci maddesi gereğince açık teklif usulüyle yapılması yerine 51'inci maddesinin (g) bendine göre pazarlık usulüyle yapıldığı tespit edilmiştir. Bununla beraber üç yıllık kiralama sözleşme süresi sona eren kiralık alanların; boşaltılıp teslim alındıktan sonra, açık veya kapalı teklif ihale yöntemiyle ilan edilerek yeniden ihaleye çıkılması gerekirken, Kanunun 51'inci maddesinin (g) bendindeki pazarlık yöntemiyle bir önceki müstecire kiraya verilmesi şeklindeki hatalı uygulamanın da mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

2886 sayılı Kanunun "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde; "Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır." denilmek suretiyle söz konusu Kanun kapsamında yapılacak kiralama işlemleri için uygulanması gereken temel ilkeler belirtilmiştir.

Adı geçen Kanun'un "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği,

"İhalelerde kapalı teklif usulünün esas olduğu" başlıklı 36'ncı maddesinde ise, bu Kanun'un 1'inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu, 45'inci maddede gösterilen işlerin açık teklif usulüyle yaptırılabileceği hüküm altına alınmıştır

Kanun'un "Pazarlık usulüyle yapılacak işler" başlıklı 51'inci maddesinin (g) bendinde hangi işlerin bu kapsamda ihale edilebileceği sayılmış olup buna göre kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisinin pazarlık usulüyle ihalesi mümkündür.

Madde hükmünde belirtildiği üzere taşınmazların kiralanması hususunda pazarlık usulünün uygulanabilmesi için şu iki şartın birlikte mevcudiyeti gerekmektedir;

1-Taşınmazın, Devletin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan olması,

2-İşin özelliği, idareye yararlı olması veya ivediliği gereği kapalı ya da açık teklif yöntemlerinin kullanılamıyor olmasıdır.

Bununla beraber Devletin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden olmayan taşınmazların sadece kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesinin uygun görülmemesi nedeniyle pazarlık usulüyle kiraya verilmesi yasal olarak mümkün değildir.

Öte yandan Devlet kavramı 5018 sayıl Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre genel bütçeli kamu idarelerini ifade ederken üniversiteler özel bütçeli bir kamu idaresi olarak sayılmıştır. Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler ise kıyılar, denizler, yaylaklar, ormanlar gibi genellikle sahipsiz veya orta mallar olarak adlandırılan yerlerdir.

Dolayısıyla 51'inci maddenin yöntemine göre pazarlık usulünün; Devlete ait taşınmazlar kavramının karşılığı olan genel bütçeli kuruluşlara ait taşınmazlar, yani tapuda Maliye Hazinesi adına kayıtlı taşınmazlar dışında uygulanması mümkün değildir. Nitekim bu durum çeşitli yargı kararlarında da hükme bağlanmıştır.

Nitekim Danıştay 13. Dairesi'nin 03.02.2015 tarih ve E:2014/5184, K:2015/335 sayılı kararında; "… Bakılan uyuşmazlıkta, davalı ……. Rektörlüğünün mülkiyetinde bulunan

taşınmazın irtifak hakkı verilmek suretiyle kiralanmasına ilişkin ihale pazarlık usulüyle yapılarak sonuçlandırılmakla birlikte; ihaleye çıkarılan taşınmazın, Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerden olmadığı ve Üniversitenin özel mülkiyetinde bulunduğu dikkate alındığında, ihale konusu taşınmazın 2886 sayılı Kanunun 51. Maddesinin (g) bendi uyarınca pazarlık usulüyle ihaleye çıkarılmak suretiyle irtifak hakkı verilmesinde hukuka uygunluk bulunmamaktadır. …" hükmü verilmiştir.

Ayrıca 2886 sayılı Kanun'un 75'inci maddesinin birinci fıkrasına 21.03.2018 tarih ve 7103 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesiyle "Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları" ibaresinden sonra gelmek üzere, "özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar" ibaresi eklenmiş ve aynı fıkrada yer alan "Hazinenin" ibaresi "idarelerin" şeklinde değiştirilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katılmış ve bundan sonraki kiralama döneminde bulgu konusu hususlara dikkat edileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazların kiralama ihalesinin, 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin (g) bendine göre yapılması mümkün olmayıp 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 45'inci maddesi gereğince açık teklif usulünün kullanılması gerekmektedir.

BULGU 17: Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Üniversite taşınmazlarının bir kısmının mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarında belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı ve mevcut kullanım şekilleri dikkate alınarak kayıtlara alınmadıkları görülmüştür. Cins tashihinin yapılmaması ve mevcut kullanım şekilleri dikkate alınarak kayıtlara alınmamaları Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına ve mali tablolarda 250 Arsa ve Araziler Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ile 252 Binalar Hesabının gerçek durumu yansıtmamasına neden olmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, derdest davaların kesinleştikten sonra askıya alınan imar uygulamasına devam edileceği ve imar uygulamalarının ilgili Tapu Müdürlüğünde tescili sağlandıktan sonra cins değişikliği işlemlerinin yapılacağı belirtilmiştir.

Bu itibarla, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerine göre kayıtlara alınmaları ve cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 18: Doğrudan Teminle Sağlanan ve Konusu Belli Bir Sürede Yerine Getirilmeyi Gerektiren Bakım Destek Hizmeti Alımında Sözleşme Düzenlenmemesi

Üniversitenin merkez yemekhanesinde ve ilçe yemekhanelerinde kullanılan kiosk, turnike ve pos cihazlarının bakım ve destek hizmeti tedarikinde, işin yerine getirilmesinin belirli bir süreyi gerektirmesine rağmen yüklenici ile sözleşme imzalanmadığı tespit edilmiştir.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in 'Alımlara ilişkin uygulama esasları' başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; "*Teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanunun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması zorunludur.*" denilerek, teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir.

2017 yılında açık ihale ile yapılan kütüphane, merkez ve ilçe yemekhanelerinde sunulan hizmetlerde kullanılan kiosk, turnike ve pos cihazlarının donanım ve yazılımlarının kurulması ve işletilmesi işinde İdare ile yüklenici arasında sözleşme imzalanmıştır. Yazılım ve cihazların temin edilip kurulmasını ve işletilmesini sağlayan ilk sözleşme, takip eden yıllarda hizmetlerin yüklenici tarafından kesintisiz olarak sunulması amacına yönelik olarak, tarafların hak ve sorumluluklarının belirlendiği 6 aylık bakım ve destek sözleşmeleri ile uzatılmıştır. Ancak, 2024 yılının ikinci yarısı için sadece yemekhanelerdeki kartlı geçiş sistemlerinin bakım ve destek hizmetleri, söz konusu hizmetin tutarı 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen

doğrudan temin yönteminin parasal limitleri dahilinde kaldığından, sözleşme yapılmadan satın alınmıştır.

Yapılan incelemede; hizmetin sunumunun belli bir süreyi gerektirmesinden ötürü ilgili Tebliğ uyarınca sözleşme yapılmasının zorunlu olmasına rağmen, hizmet sunumuna yönelik usul ve esasların belirlendiği bir sözleşme yapılmadan hizmetin temin edildiği görülmüştür.

Tebliğ uyarınca, usul ve esasları belirlenmiş bir sözleşme ile yapılması gereken işin sözleşmesiz olarak temin edilmesinin, hizmet sunumunda kalitenin objektif olarak ölçülememesi, yaşanabilecek aksaklılar için müeyyide uygulanamaması gibi çeşitli risklerin ortaya çıkmasına neden olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi, bulguda bahsedilen hususlara katılarak, teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren yeni alımlarda sözleşme düzenleneceğini belirtmiştir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazların Cins Tashihinin Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda Bulgu 1 "Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması" olarak yer almaktadır.
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda Bulgu 11 "Doğrudan Teminle Sağlanan ve Konusu Belli Bir Sürede Yerine Getirilmeyi Gerektiren Bakım Destek Hizmeti Alımında Sözleşme Düzenlenmemesi" olarak yer almaktadır.
Kiraya Verilen Taşınmazlarda Gerekli Gözetim ve Kontrollerin Yerine Getirilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda Bulgu 15 "Kiraya Verilen Alanlarda Ruhsat ve Belgelendirme Eksikliğinin Bunulması" olarak yer almaktadır.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Süresinde Tahsil Edilemeyen Hastane Alacak Listesi

Tablo 2: Öğretim Üyesi Sözleşme Tutar Bilgileri

Tablo 3: Kısımlara Bölünerek Yapılan Yapım İşlerine İlişkin Örnekleme Liste

Tablo 4: Birimler İtibariyle Ek Ödeme Oranları

KISALTMALAR

KDV: Katma Değer Vergisi

TÜFE: Tüketici Fiyat Endeksi

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversite Hastanesinin Sunduğu Hizmetlerden Doğan ve Belirli Bir Tutarın Altında Kalan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi ve Hukuk Birimince Takibinin Yapılmaması

2. Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

3. Üniversite Hastanesinin Sunduğu Hizmetler Karşılığı Doğan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Özel Sağlık Kuruluşlarına Sunulan Hizmetlerden Doğan Alacakların Takip Edilmemesi ve Süresinde Tahsil Edilmeyen Alacaklara Gecikme Cezası Uygulanmaması

2. Trafik Kazaları Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetlerine İlişkin Giderlerin Sosyal Güvenlik Kurumuna Fatura Edilmemesi

3. Özel Hastanelerle Yapılan Sözleşmeler ile Görevlendirilen Öğretim Üyelerinin Sözleşme Ücretlerinin Mesai Dışı Tavan Ödeme Tutarının Altında Belirlenmesi

4. Tıbbi Kötü Uygulamalar Nedeniyle Ödenen Maddi ve Manevi Tazminatların İlgili Sigorta Şirketinden Talep Edilmemesi

5. Taşınır Yönetim İşlemlerinde Eksiklik Bulunması

6. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

7. İhale Dokümanında Belirtilen Evsafa Uygun Olmayan Hizmet Temini

8. Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

9. Teknik Şartname Düzenlemesi Yeterlik Kriteri Olarak Kullanılarak Sınır Değer Üzerindeki En Avantajlı Teklifin Değerlendirme Dışı Bırakılması

10. Yaklaşık Maliyetin Mevzuat Hükümleriyle Uyarlı Şekilde Belirlenmemesi

11. Yapım İşlerinin Doğrudan Teminle ve Parçalara Bölünmek Suretiyle Gerçekleştirilmesi

12. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

13. Uludağ Üniversitesi Mensuplarına Ücretsiz Sertifika Programı Açılması ve Dışarıdan da Katılımcı Alınması

14. Ek Ödeme Usul ve Esaslarını Belirlemeyen ve Hatalı Ödeme Yapan Birimler Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında 04.08.1999 tarih ve 23776 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2'nci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim Kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce istenecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak ve bunlara ilişkin raporları düzenlemek,

b) Eğitici ve öğretici uygulama hizmetleri, model deneyleri, bilgi işlem hizmetleri, organizasyon, iş değerlendirmesi, analiz, ölçme, deney, tamir, imal ve etalonaj, tarla ve bahçe bitkilerinin muayenesi ile gerektiğinde bunların tedavisi, plan, proje, teknik tarım araçlarının deneyleri, prototip yapımı ve benzeri ile bunlara ilişkin raporları düzenlemek,

c) Bölgenin tarımsal sorunlarına çözüm getirecek uygulamaya yönelik araştırmalar yapmak, elde edilen sonuçların yaygın ve etkin kullanımını sağlamak; bu yolla elde edilen ürünleri pazarlamak,

ç) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretim ile ilgili iş ve hizmetleri yapmak,

d) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak,

e) Mevcut fiziki kapasiteyi daha iyi değerlendirerek her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak, sunumunu yapmak ve elde edilen ürünlerin pazarlaması ve satışı için gerekli hallerde teşhir ve satış yerleri açmak,

f) Faaliyet alanları ve konularında her türlü bilgisayar ve bilgi işlem hizmetleri sunmak,

g) Her türlü basım işleri yapmak,

ğ) Her türlü ağaç, metal, çini, seramik işleri atölyesi hizmeti vermek, uygulamaya dönük araştırmalar yapmak ve bu yolla elde edilecek ürünleri pazarlamak.

h) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere yukarıda sayılanlar dışında kalan her turlu iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak ve Rektör'ün izni alınmak koşuluyla üretilen iş, hizmet ve malları pazarlamak ve satmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 38'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 6 idari memur ve 3 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 7'sinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 10 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen

gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.437.795.320,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 3.770.957.740,05 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 4.053.452.983,57 TL bütçe giderine karşılık 3.595.033.642,95 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.796.282.932,84 TL gelir elde edilmiş, 4.936.955.815,55 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 1.140.672.882,71 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Hastanesinin Sunduğu Hizmetlerden Doğan ve Belirli Bir Tutarın Altında Kalan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi ve Hukuk Birimince Takibinin Yapılmaması

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında sigorta hakkından yararlanamayan veya sigorta kapsamında olup Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan işlemler için üçüncü kişilere verilen sağlık hizmetlerinden doğan ve tutarı 1.000 TL'nin altında kalan alacakların muhasebe kayıtlarının yapılmadığı, söz konusu alacakların ödenmediği durumlarda ise Hukuk Müşavirliği tarafından takip işlemlerinin yapılmayarak alacak hakkından zımnen vazgeçildiği tespit edilmiştir.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde;

"(...)

(2) Alacakların takibinden vazgeçilmesinde, işletmelerin kendi özel mevzuatlarında hüküm bulunmayan hâllerde, Kanunun 79 uncu maddesi hükmüne göre işlem yapılır." Denilmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kamu Alacaklarının Silinmesi" başlıklı 79'uncu maddesinde; özel mevzuatındaki hükümler saklı kalmak üzere idare hesaplarında kayıtlı olup 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamında izlenen kamu alacakları dışında kalan, zaruri veya mücbir sebeplerle takip ve tahsil imkanı kalmayan ile tahsili için yapılacak takibat giderlerinin asıl alacak tutarından fazla olacağı anlaşılan kamu alacaklarından merkezi yönetim bütçe kanununda gösterilen tutarlara kadar olanların kayıtlardan çıkarılmasına üst yöneticilerin yetkili olduğu belirtilmiştir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu (i) Cetveli'nin "Muhasebe Kayıtlarından Çıkarılacak Alacaklar" başlıklı Tablo 4'ünde; tahsili için yapılacak takibat giderlerinin asıl alacak tutarından fazla olacağı anlaşılan alacaklardan, kayıtlardan çıkarılacak tutar 50,00 TL olarak belirlenmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin; "Alacakların Takip ve Tahsil Sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde, muhasebe yetkilisinin, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hale gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaba kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu,

"Kayıt Zamanı, Gelir ve Giderlerin Yılı" başlıklı 38'inci maddesinde, gelir ve giderlerin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği,

"120 Alıcılar Hesabı" başlıklı 96'ncı maddesinde; işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının izlenmesi için kullanılacağı,

"121 Alacak Senetleri Hesabı" başlıklı 98'inci maddesinde; alacak senetleri hesabının, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından doğan senede bağlanmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı,

İfade edilmiştir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesince, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında sigorta hakkından yararlanamayanlara verilen sağlık hizmetlerden ve sigorta kapsamında olup Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan işlemlerden doğan alacaklardan, tutarı 1.000 TL'nin altında kalanların tahakkuk kayıtlarının yapılması için muhasebe birimine bildirilmediği, alacakların tahsil edilemediği durumlarda ise, 10.10.2023 tarihli Hukuk Müşavirliğinin *"1.000 TL'nin altında kalan alacakların hastane tarafından takibi, 1.000 TL ve üzerindeki alacaklar için Hukuk Müşavirliğince icra takip dosyası hazırlanacağı"* yazısı ile, Hukuk Müşavirliği tarafından takip edilmediği tespit edilmiştir. Ancak 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile, takibat giderlerinin asıl alacak tutarından fazla olacağı anlaşılan alacaklardan kayıtlardan çıkarılacak tutar 50,00 TL olarak belirlenmiş olup kayıtlardan çıkarma yetkisi de Hukuk Müşavirliğine değil üst yöneticiye verilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususa katılınmış olup tutarı 1.000,00 TL'nin altında kalan alacakların tahsiline yönelik işlemlerin Hukuk Müşavirliğine, muhasebe kayıtlarının gerçekleştirilmesi amacıyla Döner Sermaye Saymanlığına bildirildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesince verilen hizmetlerden doğan alacakların tamamının muhasebe kayıtlarında izlenmesi, tahsil edilemeyen tutarların tamamının Hukuk Müşavirliğince takip edilmesi gerekmekte olup yalnızca takibat giderlerinin asıl alacak tutarından fazla olacağı anlaşılan ve 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu gereği tutarı 50,00 TL'nin altında kalan alacaklar için üst yönetici onayı alınarak kayıtlardan çıkarma işlemi yapılabilecektir.

BULGU 2: Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

121 Alacak Senetleri Hesabında ve 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabında kayıtlı alacaklardan, birden fazla istenilmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış olanların, şüpheli ticari alacaklar hesabında izlenmediği tespit edilmiştir.

01.05.2007 tarih ve sayılı 26509 Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin;

128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının niteliğini açıklayan 109'uncu maddesinde, şüpheli ticari alacaklar hesabının, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş,

yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı,

128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının işleyişini açıklayan 110'uncu maddesinde, tahsili şüpheli hâle gelen alacakların bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği,

İfade edilmiştir.

Buna göre vadesinde ödenmeyen, protesto edilen ya da dava veya icra safhasına geçilen alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesinin sunduğu hizmetler karşılığı oluşan ve daha önce 121 Alacak Senetleri Hesabında ve 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabında izlenen, ancak vadesinde ödenmediği için Hukuk Müşavirliğine bildirilmiş toplam 3.542.379,03 TL tutarındaki alacağın, 2019 yılından itibaren yıllar itibariyle 121 Alacak Senetleri Hesabında 2.352.455,72 TL, 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabında 1.189.923,31 TL olarak izlendiği, bu alacaklardan muhasebe birimince tahsil edilen tutarların ilgili hesaplardan düşülmediği, tahsil edilemeyenlerin ise 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususa katılınmış olup söz konusu alacaklarla ilgili olarak tahsil edilenlerin muhasebe birimince ilgili hesaplardan düşülmesi tahsil edilemeyenlerin ise 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmesi için gerekli çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir.

Mali tablolarda, tahsili şüpheli hale gelen alacakların tam ve doğru olarak görünmesi için kullanılması gereken hesapların kullanılmaması, 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının 3.542.379,03 TL eksik, 121 Alacak Senetleri Hesabının 2.352.455,72 TL ve 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabının ise 1.189.923,31 TL fazla görünmesine neden olmaktadır.

BULGU 3: Üniversite Hastanesinin Sunduğu Hizmetler Karşılığı Doğan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında sigorta hakkından yararlanamayan veya sigorta kapsamında olup Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan işlemler için üçüncü kişilere verilen sağlık hizmetlerinden doğan alacakların muhasebeleştirilmediği tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin; “Alacakların Takip ve Tahsil Sorumluluğu” başlıklı 23’üncü maddesinde, muhasebe yetkilisinin, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hale gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaba kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu,

“Kayıt Zamanı, Gelir ve Giderlerin Yılı” başlıklı 38’inci maddesinde, gelir ve giderlerin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği,

“120 Alıcılar Hesabı” başlıklı 96’ncı maddesinde; işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının izlenmesi için kullanılacağı,

“121 Alacak Senetleri Hesabı” başlıklı 98’inci maddesinde; alacak senetleri hesabının, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından doğan senede bağlanmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı,

İfade edilmiştir.

Buna göre; idarelerin, ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hale gelmiş gelir ve alacaklarının, ilgili hesaplara kaydedilerek nakden veya mahsuben tahsil edilmesi muhasebe yetkililerinin sorumluluğundadır. İşletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının 120 Alıcılar Hesabında, senede bağlanmış alacaklarının ise 121 Alacak Senetleri Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesince, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında sigorta hakkından yararlanamayanlara verilen sağlık hizmetlerinden ve sigorta kapsamında olup Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan işlemlerden doğan alacakların, tahakkuk kayıtlarının yapılması için muhasebe birimine bildirilmediği, bu şekilde 2019 yılından itibaren tahakkuk etmiş ancak muhasebe birimince takibi yapılamayan 3.467.780,38 TL alacak olduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2024 yılı Kasım ayı itibariyle Hastane Bilgi Yönetim Sistemi üzerinden söz konusu alacakların takibinin yapılmaya başlandığı, alacak senetlerinin tahsili amacıyla Hukuk Müşavirliğine, muhasebe kayıtlarının tamamlanabilmesi için Döner Sermaye Saymanlığına gerekli bilgi ve belgelerin gönderildiği belirtilmiştir.

Mali tablolarda, sağlık hizmetleri sunumundan doğan alacakların tam ve doğru olarak görünmesi için kullanılması gereken hesapların kullanılmaması, 120 Alıcılar Hesabı ve/veya 121 Alacak Senetleri Hesabının 3.467.780,38 TL eksik görünmesine neden olmaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Özel Sağlık Kuruluşlarına Sunulan Hizmetlerden Doğan Alacakların Takip Edilmemesi ve Süresinde Tahsil Edilmeyen Alacaklara Gecikme Cezası Uygulanmaması

Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesi ile özel sağlık kuruluşları arasında yapılan protokoller kapsamında verilen sağlık hizmetlerinden doğan alacakların, süresinde tahsil edilmediği ve bu alacaklara gecikme cezalarının uygulanmadığı tespit edilmiştir.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde; işletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemlerinin ise muhasebe birimince yürütüleceği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hale getirilmesinin idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisinin alacakların takibi için gerekli bilgi ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hale gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesince protokoller kapsamında, özel sağlık kuruluşlarına 2024 yılında sunulan sağlık hizmetleri karşılığı 2.894.208,00 TL tutarında fatura düzenlendiği, düzenlenen faturaların takibine ilişkin bir sistem kurulmadığı, 31.12.2024 tarih itibariyle fatura edilen tutarların 1.268.638,00 TL'nin tahsil edilemediği görülmüştür. Ayrıca protokollerde faturaların teslim tarihinden itibaren en geç 30 gün içerisinde ödeneceği, belirtilen süre içerisinde ödenmeyen fatura tutarlarına aylık %10-%15 değişken oranlarda gecikme cezası kesileceği belirtildiği halde, süresinde tahsil edilmeyen alacaklara ilişkin protokollerde öngörülen gecikme cezalarının hiçbir özel sağlık kuruluşuna

uygulanmadığı tespit edilmiştir. 2024 yılı itibariyle protokoller kapsamında Üniversite tarafından fatura edilen ancak süresinde tahsil edilmeyen alacakları gösterir tabloya aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 1: Süresinde Tahsil Edilemeyen Hastane Alacak Listesi

Sağlık Hizmeti Verilen Kurum/Kuruluş	Sağlık Hizmetinin Bedeli (TL)	Faturanın Ödenmesi Gereken Son Tarih	31.12.2024 Tarih İtibariyle Faturanın Ödenme Durumu/Ödenme Tarihi	Ödemenin Geciktiği Gün Sayısı
Özel ... Hastanesi	48.312,00	24.06.2024	Ödenmedi	190
	7.080,00	01.08.2024		152
	29.825,00	08.08.2024		145
	36.195,00	04.10.2024		88
	19.295,00	23.11.2024		38
Özel ... Hastanesi	24.780,00	15.03.2024	11.11.2024	241
	48.000,00	14.07.2024	11.11.2024	120
	57.000,00	14.10.2024	11.11.2024	28
	66.220,00	23.11.2024	Ödenmedi	38
	13.381,00	25.12.2024		6
	23.141,00	08.12.2024		23
Özel ... Hastanesi	17.970,00	24.03.2024	23.07.2024	121
	40.653,00	04.11.2024	Ödenmedi	57
	2.082,00	25.12.2024		6
Özel ... Hastanesi	34.692,00	14.02.2024	17.04.2024	63
	14.455,00	15.03.2024	09.05.2024	55
	30.000,00	04.12.2024	Ödenmedi	27
Özel ... Hastanesi	195.000,00	12.08.2024	26.11.2024	106
	159.000,00	04.07.2024	Ödenmedi	180
	63.000,00	02.09.2024		120
	81.000,00	04.11.2024		57
	60.000,00	04.12.2024		27
Özel ... Hastanesi	5.369,00	04.02.2024	Ödenmedi	331
	9.499,00	05.04.2024		270
	17.759,00	02.05.2024		243
	2.065,00	07.06.2024		207
	90.000,00	04.07.2024		180
	39.000,00	02.08.2024		151
	6.000,00	04.10.2024		88
	111.000,00	04.11.2024		57
	153.000,00	04.12.2024		27
... Hastanesi	3.903,00	15.02.2024	26.11.2024	285
	6.505,00	24.03.2024	26.11.2024	247
	21.125,00	04.04.2024	Ödenmedi	271

	8.125,00	19.04.2024		256
	17.875,00	18.05.2024		227
	6.500,00	24.06.2024		190
	4.875,00	01.08.2024		152
	23.448,00	30.08.2024		123
	7.816,00	02.10.2024		90
	7.816,00	11.10.2024		81
	18.563,00	23.11.2024		38
	10.096,00	25.12.2024		6

Kamu İdaresi cevabında, protokoller kapsamında özel sağlık kuruluşlarına 2024 yılı içerisinde sunulan sağlık hizmetleri karşılığı tahsil edilemeyen 1.268.638,00 TL'lik alacak tutarının 379.810,49 TL'sinin; 30.12.2024 tarih ve 28808 sayılı, 23.01.2025 tarih ve 288 sayılı, 23.01.2025 tarih ve 296 sayılı muhasebe işlem fişleri ile tahsil edildiği, tahsil edilemeyen fatura alacakları için Hukuk Müşavirliğince gerekli yasal süreçlerin başlatıldığı belirtilmiş, ayrıca üniversite ile özel sağlık kuruluşları arasında imzalanacak yeni sözleşmelere ilişkin vade ve gecikme sürelerinin açıkça belirlendiği ortak bir protokol metni hazırlandığı ifade edilmiştir.

Özel sağlık kuruluşları ile yapılan protokoller kapsamında verilen sağlık hizmetlerine ilişkin alacakların takibinin yapılması, süresinde tahsil edilemeyen alacaklara ilişkin protokollerinde yer alan gecikme cezalarının uygulanması gerekmektedir.

BULGU 2: Trafik Kazaları Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetlerine İlişkin Giderlerin Sosyal Güvenlik Kurumuna Fatura Edilmemesi

Trafik kazaları nedeniyle Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesine müracaat edenlere sunulan sağlık hizmetlerine ait giderlerin, Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilmeyip, kazazedelerden tahsil edilmek üzere Hukuk Müşavirliğince takip edildiği tespit edilmiştir.

25.02.2011 tarih ve 27857 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6111 sayılı Kanun'un 59'uncu maddesi ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 98'inci maddesinde;

"Trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmi ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmeti bedelleri, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılanlar için belirlenen sağlık hizmeti geri ödeme usul ve esasları çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanır."

Şeklinde değişiklik yapılmıştır.

Sağlık Uygulama Tebliği'nin "Provizyon İşlemleri" başlıklı 1.7'maddesinin ikinci fıkrasında; *"(2) Sağlık hizmeti sunucularınca T.C. Kimlik Numarası veya YUPASS numarası ile Kurum bilgi işlem sistemi üzerinden yapılan sorgulama sonucunda,*

a) Kurum bilgi işlem sistemi tarafından hasta takip numarası/provizyon verilmesi halinde, sunulan sağlık hizmetleri faturalandırılabilecektir.

b) Kurum bilgi işlem sistemi tarafından prim ödeme gün sayısının yetersiz olması veya prim borcu bulunması nedeniyle hasta takip numarası/provizyon verilmemesi halinde sağlık hizmeti sunucularınca kişinin müracaatının, aşağıda belirtilen istisnai haller nedeniyle yapılıp yapılmadığı değerlendirilecektir. Müracaat aşağıda sayılan istisnai nedenlerle yapılmış ise sadece söz konusu müracaat nedeni ile ilgili sağlık hizmeti bedelleri faturalandırılabilecektir.

...

3) Trafik kazası,

..."

Olarak belirtilmiştir.

Sağlık Uygulama Tebliği'nin "Sağlık Hizmeti Sunucuları Faturalarının Düzenlenmesi" başlıklı 5.2.1'maddesinde; herhangi bir nedenle döneminde faturalandırılmayan sağlık hizmetlerinin, işlemin bittiği tarih itibariyle faturalandırılması gereken dönemi takip eden en geç 2 ay içerisindeki dönem sonlandırılmasına dahil edileceği, trafik kazası nedeniyle verilen sağlık hizmetleri için dönem sonlandırma süresinin dikkate alınmayacağı belirtilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü'nün "Trafik Kazalarına Bağlı Tedavi Giderleri" konulu 07.02.2012 tarih ve 2012/5 sayılı Genelgesi'nde ise; Trafik kazasının oluş tarihine ve kazazedenin genel sağlık sigortalısı olup olmadığına bakılmaksızın 25/02/2011 tarihinden itibaren Kurumla sözleşmeli/protokollü üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmi ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarınca verilecek tüm sağlık hizmet bedelleri Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) hüküm ve ekleri esas alınarak Kurumca karşılanacaktır. Genel sağlık sigortalı kazazedeler için trafik kazası geçirilen araç/araçlardan bir tanesinin plaka bilgisi yeterli olup, trafik kaza tespit tutanağı veya trafik kazası geçirdiğine dair kanıtlayıcı belge istenmeyecek, genel sağlık sigortalısı olmayanlar içinse kaza tespit tutanağı veya trafik kazası geçirdiğine dair kanıtlayıcı belge isteneceği belirtilmiştir.

Buna göre; trafik kazaları nedeniyle kazazedelere sunulan sağlık hizmetlerine ait giderler, genel sağlık sigortası olanlar için yalnızca araç plakası, genel sağlık sigortası olmayanlar için kaza tespit tutanağı veya trafik kazası geçirdiğine dair diğer kanıtlayıcı belgeler ile, iki aylık dönem sonlandırma süre şartına dahil olmaksızın Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilebilecektir.

Yapılan incelemede; Trafik kazası nedeniyle Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesi acil sağlık hizmetinden yararlanan kazazedelere ait sağlık hizmeti bedellerinin, kazazedenin, genel sağlık sigortalısı olduğu durumda araç plakası, genel sağlık sigortalısı olmadığı durumda ise 112 acil evrakı, hekim adli raporu gibi diğer kanıtlayıcı belgeler araştırılmaksızın her iki durumda da kaza tespit tutanağı olmadığı gerekçesiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilmediği, bu alacakların ücretli alacak olarak kazazedelerden tahsil edilmek Hukuk Müşavirliğince takip edildiği tespit edilmiştir. Bu şekilde Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilebilir nitelikte olup Hukuk Müşavirliğince takibi yapılan 773.766,91 TL tutarında alacak bulunmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususa katılınmış olup söz konusu alacağın tahsili için beyan usulü ile Sosyal Güvenlik Kurumuna gerekli bildirimlerin yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, trafik kazaları sebebiyle sunulan sağlık hizmeti bedellerinin, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın, mevzuatında öngörülen kanıtlayıcı belgeleri ile Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Özel Hastanelerle Yapılan Sözleşmeler ile Görevlendirilen Öğretim Üyelerinin Sözleşme Ücretlerinin Mesai Dışı Tavan Ödeme Tutarının Altında Belirlenmesi

Üniversite ile Özel hastaneler arasında imzalanan sözleşmeler ile mesai dışında özel hastanelerde çalışmasına izin verilen öğretim üyelerine ait sözleşme ücretlerinin, ilgili öğretim üyesinin mesai dışı tavan ek ödeme brüt tutarından daha az belirlendiği tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Çalışma Esasları" başlıklı 36'ncı maddesinin yedinci fıkrasında; *"Tabip, diş tabibi ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olan öğretim elemanları, kanunlarda belirtilen hâller dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28 inci maddesi hükmüne tabidir. Ancak bunlardan profesör ve doçent kadrosunda olanlar, her bir anabilim dalındaki kadrolu profesör ve doçent sayısının yüzde 50'sini geçmemek, bir yıla*

kadar kurumsal sözleşme yapılmak ve geliri üniversite döner sermayesi hesabına kaydedilmek şartıyla ve ilgilinin muvafakati ile mesai dışında özel hastaneler veya vakıf üniversitesi hastanelerinde çalıştırılabilir. Bu şekilde çalıştırılabileceklerin hesabında küsurat dikkate alınmaz ve çalıştırılacak öğretim üyeleri, Sağlık Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek yüzde 50'si uygulama, yüzde 50'si de akademik faaliyetlerinden oluşacak önceki yılın performans kriterlerine göre belirlenir. Bu fıkra kapsamında çalıştırılan öğretim üyeleri;

a) Aynı anda birden fazla sözleşme ile çalıştırılamaz.

b) Aylık sözleşme ücretleri, mesai dışı toplam tavan ek ödeme brüt tutarından az olamaz.

c) Altıncı fıkrada sayılan idari görevlerde bulunamaz.

ç) 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 73 üncü maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde ilave ücret alınmak suretiyle hizmet veremez.

d) İlgili mevzuata ve sözleşme hükümlerine aykırı davranmaları hâlinde, idari ve disiplin sorumlulukları saklı kalmak kaydıyla bir yıl, üç yıl içinde tekerrüründe beş yıl süreyle bu kapsamda çalıştırılamaz." Denilmektedir.

Buna göre; üniversitelerin profesör ve doçent kadrosunda ilgili ana bilim dalındaki kadrolu profesör ve doçent sayısının yüzde 50'sini geçmemek, bir yıla kadar sözleşme yapılmak ve geliri üniversite döner sermayesine gelir kaydedilmek şartıyla, ilgilinin muvafakati ile mesai dışında özel hastaneler veya vakıf üniversitesi hastanelerinde çalıştırılabilmektedir. Bu kapsamda çalıştırılacak öğretim üyelerine ait sözleşme ücretlerinin ise mesai dışı toplam tavan ek ödeme brüt tutarından az olmaması gerekmektedir.

Tablo 2: Öğretim Üyesi Sözleşme Tutar Bilgileri

Unvanı	Sözleşme Yapılan Hastane	Sözleşme Tarihi	Sözleşme Tutarı (TL)	Öğretim Üyesinin Mesai Dışı Tavan Ek Ödeme Tutarı
Profesör	... ÖZEL SAĞLIK A.Ş.	19.04.2024-31.12.2024	225.000,00	287.684,23
Doçent	... KADIN SAĞ. A.Ş.	01.01.2024-31.12.2024	165.000,00	216.535,78
Profesör	... HASTANESİ	01.01.2024-31.12.2024	225.000,00	253.619,22

Profesör	... HASTANESİ	01.01.2024-31.12.2024	225.000,00	253.619,22
Profesör	... HASTANESİ	01.01.2024-31.12.2024	225.000,00	287.684,23
Profesör	... HASTANESİ	01.01.2024-31.12.2024	225.000,00	253.619,22
Profesör	... SAĞ.HİZM.	01.01.2024-31.12.2024	225.000,00	278.197,81
Profesör	... ÖZEL SAĞ. HİZM.	01.10.2024-31.12.2024	225.000,00	287.684,23
Profesör	... GÖZ HASTANESİ	01.01.2024-31.12.2024	225.000,00	287.684,23

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi kadrosunda görev yapan öğretim üyelerinden 10'u için 2024 yılı içerisinde mesai saatleri dışında hizmet vermek üzere özel hastaneler ile üniversite arasında sözleşme imzalandığı, bunlardan 7'sine ait sözleşme tutarlarının ilgili öğretim üyesinin mesai dışı tavan ek ödeme brüt tutarlarından daha az olduğu tespit edilmiştir. Mesai dışı tavan ödeme brüt tutarlarından daha az belirlenen sözleşme ücretleri nedeniyle 2024 yılı içerisinde 2.647.969,02 TL gelir kaybına neden olunmuştur.

Kamu İdaresi cevabında, öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında hizmet vermek üzere özel hastaneler ile üniversite arasında imzalanan sözleşmelerde 18.02.2025 tarihi itibariyle zeyilname yapıldığı, zeyilname ile sözleşmelerde yer alan 4'üncü maddenin; *"...Temmuz ayından itibaren Yönetim Kurulu Kararı ile belirlenen yeni çalışma bedeli üzerinden ödeme yapılacaktır"* şeklinde değiştirildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında hizmet vermek üzere özel hastaneler ile üniversite arasında imzalanacak olan sözleşmelerin ilgili öğretim üyesinin unvanına göre mesai dışı tavan ödeme brüt tutarlarından az olmaması gerekmektedir.

BULGU 4: Tıbbi Kötü Uygulamalar Nedeniyle Ödenen Maddi ve Manevi Tazminatların İlgili Sigorta Şirketinden Talep Edilmemesi

Öğretim elemanlarının, sağlık mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle idare tarafından ödenen tazminatların, öğretim elemanlarının kusuru oranında ve sigorta teminatı dahilinde sigorta şirketlerine rücu edilmediği tespit edilmiştir.

21.02.2024 tarih ve 7496 sayılı Sağlıkla İlgili Bazı Kanunlarda ve 663 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 21'inci maddesi ile; idarenin, kesinleşen mahkeme kararında hüküm altına alınan tazminatı ödedikten sonra hukuken sağlık mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve

uygulamalar nedeniyle tazminatın ödenmesine sebep olan ve zorunlu mesleki mali sorumluluk sigortası bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile devlet üniversitelerinde görev yapan sağlık meslek mensuplarının yerine geçeceği, bu sağlık meslek mensuplarının sağlık mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve uygulamalar nedeniyle her türlü kusuru ve görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek verdikleri zararlardan dolayı idare tarafından ödenen avukatlık vekâlet ücreti ve yargılama masrafları dâhil tazminat sağlık meslek mensubunun kusuru oranında ve sigorta teminatı dâhilinde tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu malî sorumluluk sigortası yaptırdığı sigorta şirketinden talep edileceği belirtilmiştir.

Buna göre; üniversitelerde görev yapan öğretim elemanlarının tıbbi işlem ve uygulamaları nedeniyle idare aleyhine kesinleşen tazminat davalarının idare tarafından ödendikten sonra, ilgili öğretim elemanının her türlü kusuru, görevinin gereklerini yapmaktaki ihmali veya gecikme göstererek verdiği zarardan dolayı idare tarafından ödenen avukatlık vekalet ücreti, yargılama masrafı ile tazminatların, öğretim elemanının kusuru oranında ve sigorta teminatı dahilinde sigorta şirketinden talep edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesi öğretim elemanlarının tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle idare tarafından 2024 yılı içerisinde ilk derece mahkemesi kararına istinaden 2.861.888,24 TL tutarında tazminat ödendiği, idarece tazminat tutarları ödendikten sonra ilgili öğretim elemanlarının sorumluluklarının araştırılmadığı ve ödenen tazminatlara ilişkin sigorta şirketlerinden hiçbir talepte bulunulmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, 12.02.2025 tarihi itibariyle Tam Yargı Davaları Rücu Komisyonu kurulduğu, Komisyonca düzenlenen raporların Mesleki Sorumluluk Kuruluna bildirilmeye başlandığı belirtilmişse de 2024 yılına ilişkin sigorta şirketlerinden talepte bulunulmasına ilişkin bir bilgi ve/veya belge sunulmamıştır.

Öğretim elemanlarının tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle kesinleşen ve idare tarafından ödenen tazminat tutarlarının öğretim elemanlarının kusuru oranında ve sigorta teminatı dahilinde sigorta şirketlerinden talep edilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Taşınır Yönetim İşlemlerinde Eksiklik Bulunması

Döner Sermaye İşletmesi Ambarlarında yürütülen örnekleme denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı hususlar tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin dördüncü fıkrasında; taşınır kayıt yetkililerinin ambarlarında kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizlikleri nedeniyle meydana gelen kayıp ve noksanlıklardan sorumlu olacakları belirtilmiştir. Aynı Yönetmelik'in 27'nci maddesinin birinci fıkrasında; tüketim malzemelerinin özelliklerinde, ağırlıklarında veya miktarlarında meydana gelen değişmeler nedeniyle oluşan fireler, sayımda noksan çıkan taşınırlar, çalınma, kaybolma, doğal afetler gibi nedenlerle yok olan taşınırlar ya da yıpranma, kırılma veya bozulma gibi nedenlerle kullanılamaz hale gelen taşınırlar ile canlı taşınırın ölmesi halinde, "Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı" ve "Varlık İşlem Fişi" düzenlenerek kayıtlardan çıkarılacağı üçüncü fıkrasında ise; birinci fıkrada belirtilen hallerde kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizlik olup olmadığı araştırılarak 5'inci madde hükmüne göre işlem yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi (Hastane ve Veterinerlik) taşınır işlemlerine ilişkin inceleme ve denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar gözlem ve sayımında;

- Bazı tüketim malzemelerinin kayıtlara litre/adet, kg/adet, rulo/koli olmak üzere farklı ölçü birimleriyle kaydedildiği,

- Ambarda kaydı olmayan demirbaşların bulunduğu, (Ör. 382 adet kitap ve basılı materyaller)
- Hurdaya ayrılan elektronik cihazların fabrika seri numaralarının hurdaya ayırma evraklarına kaydedilmediği,
- Bazı taşınırların ambarlarda dağınık halde, sayıma elverişli olmayacak şekilde ve farklı alanlarda tutulduğu, bazı ambarlarda yeterli güvenlik ve aydınlatma bulunmadığı, ambarlardaki mevcut düzenin stok yönetimini ve fiili fiziki sayımları zorlaştırdığı,

Tespit edilmiştir.

İlgili birimlerin nakit akışının olumsuz yönde etkilenmemesi ve kamu kaynaklarının etkin kullanılması amacıyla, tüketim malzemeleri için (kullanım devir hızıyla orantılı şekilde) optimal stok seviyesi belirlenerek ihtiyacın üzerinde tüketim malzemesi satın alınmasının önüne geçilmesi ve teslim alınan tüketim malzemelerinin ise miat kontrollerinin özenli yapılması, zamanında ihtiyaç fazlası birimlerden diğer birimlere aktarılması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu uygunsuzluklarla ilgili gerekli düzeltici faaliyetler başlatılarak benzer durumların yaşanmaması adına gerekli denetimlerin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Hastane Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan mal alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı İdarenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak

ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

İdarenin 2024 yılı bütçesine mal alımları için toplam 833.969.000 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 93.879.115,27 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı ve Kamu İhale Kurulundan izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bundan böyle 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci maddesi uyarınca, belirli parasal limitler çerçevesinde yapılan mal ve hizmet alımlarında bütçe ödeneklerinin dikkatle takibi yapılacağı ve ödeneklerin %10'luk sınırının aşılması durumunda ise Kamu İhale Kurulundan gerekli izinler alınarak, yasal düzenlemelere uygun şekilde işlem tesis edileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gereklidir.

BULGU 7: İhale Dokümanında Belirtilen Evsafa Uygun Olmayan Hizmet Temini

Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Bağlı Birimlerine 36 Aylık Taşımalı Yemek İhale dosyasının incelenmesinde etli yemeklerde erkek büyükbaş (dana) eti yerine kısmen dişi büyükbaş ve manda eti kullanıldığı tespit edilmiştir.

İlgili İhale Dokümanı Eki "Yemeklerde Kullanılacak Gıda Maddelerine Ait Teknik Özellikler ve Vasıflar" başlıklı "Dana Eti" alt başlıklı maddesi gereğince yemeklerde 12-24 aylık erkek dana kullanılması zorunlu halde, Ocak-Eylül 2024 Dönemindeki etli yemeklerde erkek dana eti ile birlikte 18 adet dişi büyükbaş ile 8 adet manda kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bununla beraber sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması Tescili İzlenmesi Yönetmeliği'nin "Sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve müracaat" başlıklı 14'üncü maddesinde; hayvanların her iki kulağına da uygulanacak kulak küpesinin, hayvanın bireysel olarak tanımlanmasını sağlayacak aynı özgün tanımlama numarasını taşıdığı, sığır cinsi hayvanların tanımlanmasının doğumundan itibaren en geç 20 gün içinde, ancak 20 günden önce hayvan doğduğu işletmeyi terk edecekse işletmeyi terk etmeden önce gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

İş kapsamındaki etli yemeklerde kullanılan etlerin menşei ve cinsi; etlerin temin edildiği büyükbaşların kulak küpelerinden tespit edilmiştir.

Buna göre Dişi Büyükbaşlara ait kulak küpeleri aşağıdadır:

TR160001474864, TR160001559990, TR160001564868, TR160001609241
DE00095159678, DE000361783306, TR160001423289, TR160001472075
TR160001494974, TR160001662118, TR160001311669, TR160001484679
TR160001548632, TR160001548634, TR160001548737, TR160001689835
TR260001040690, TR260000689499

Anadolu Mandası Büyükbaşlarına ait kulak küpeleri aşağıdadır:

TR550003283119, TR550003285627, TR550003286114, TR550003286185, TR550003287649, TR550003288521, TR550003288556, TR550003288559

Kamu İdaresi cevabında ihale dokümanlarında yer alan hükümler doğrultusunda, yemek hizmetlerine ilişkin denetim ve kontrol mekanizmalarının güçlendirildiği belirtilmiştir.

İhale dokümanında öngörüldüğü şekilde Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Bağlı Birimlerine 36 Aylık Taşımalı Yemek ihalesi kapsamında temin edilen etlerin menşei ve evsafa uygunluğunun tespiti için, etlerin sağlandığı büyükbaşlara ait kulak küpelerinin https://hayvanbilgi.tarim.gov.tr/ üzerinden sorgulanması gereklidir.

BULGU 8: Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

Hastane Döner Sermayesince 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (a), (b), (c) bentleri gereğince tek kaynaktan yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22'nci maddesinde; 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında idarece yapılacak alımlarda kullanılmak üzere "4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form"un yer aldığı belirtilmiştir.

Buna göre ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden yapılma nedenlerinin ayrıntılı şekilde ortaya konulacağı, Kanun'un 22'nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan nedenlerin detaylı olarak yazılacağı, bunlara ilişkin belgelerin de anılan forma ekleneceği ifade edilmiştir.

Ayrıca ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabileceğinin detaylı olarak yazılacağı, fiyat araştırması yapılacağı, ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerinin tarif edileceği ve bu hususlara ilişkin bütün belgelerin ilgili forma ekleneceği hükme bağlanmıştır.

4734 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnotlarında piyasa fiyat araştırmasının ne şekilde yapılması gerektiği açıklanmıştır.

Dipnot açıklamalarına göre ödeme sürecinde yapılması gereken piyasa fiyat araştırması; aynı malı veya hizmeti ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatı, aynı mal veya hizmet daha önce ilgili tek kaynaktan alındıysa daha önceki alım bedelinin, tedavüldeki Türk parası cinsinden ise Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) kullanılarak, döviz cinsinden ise tespit tarihinde geçerli Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Döviz Alış Kuru üzerinden güncellenmesi sonucu ortaya çıkacak fiyat, ilgili tek kaynaktan istenen proforma fatura fiyatı, Ticaret Odası, Sanayi Odası veya Meslek Odasından ve varsa üretim ve/veya satış yapan kurum ve kuruluşlardan alınan fiyat ve ilgili tek kaynağın internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle yapılmalıdır.

İdare uygulamasında bu alımların ödeme bedeli belirlenirken sadece alım yapılacak tek kaynağın proforma faturası dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte tek kaynaktan satın alınacak mal veya hizmetin ilgili tek kaynak tarafından diğer gerçek veya tüzel kişilere satışına ilişkin faturalara yansıyan fiyatlar, ilgili tek kaynağın internette veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi, diğer kamu/özel kurumlar da dâhil daha önce alım yapılmış ise TÜFE veya döviz cinsinden güncellenen fiyatlar ve ticaret/sanayi odalarından fiyat soruşturulması yoluyla elde edilen fiyatların dikkate alınmadığı; özetle İdare tarafından tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnot açıklamalarına göre piyasa araştırması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında gerçekleştirilecek tüm mal ve hizmet alımlarında ilgili dipnotlarda belirtilen hükümler doğrultusunda ve ayrıntılı piyasa fiyat araştırması yapılarak işlem tesis edileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa araştırması yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: Teknik Şartname Düzenlemesi Yeterlik Kriteri Olarak Kullanılarak Sınır Değer Üzerindeki En Avantajlı Teklifin Değerlendirme Dışı Bırakılması

Yemek yapımında dikkat edilecek hususların belirlendiği teknik şartnamede yer alan bir hususun ihale komisyonunca yeterlik kriteri olarak kullanılarak sınır değer üzerindeki en avantajlı teklifin değerlendirme dışı tutulduğu ve bu meyanda kamunun daha fazla bedel ödemesine sebebiyet verildiği tespit edilmiştir. Bununla beraber yeterlik kriteri olarak en avantajlı teklifin elenmesine neden olan bu kriterin ilanda, idari şartnamede ve teklif mektubu metninde yer almadığı belirlenmiştir.

Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkesinin 2023/371377 İhale Kayıt Numaralı 36 Aylık Taşımalı Yemek Hizmeti Alımı ihalesi fiyat farkı ödenecek şekilde ihale edilmiştir.

Birim fiyat teklif cetvelinin 3.078.000 adet Normal Yemek, 915 000 adet Normal Kahvaltı, 500.000 adet Hasta Diyet Yemeği, 280.000 adet Hasta Diyet Kahvaltısı, 126.000 Ara Öğün ve 110.000 adet Sulu Yumuşak Yemekten oluşmakta olduğu, değerlendirmenin bu kalemlerin toplamı üzerinden yapılacağı ve kısmi teklife açık olmadığı belirtilmiştir. İşin ilanında, idari şartnamesinde ve teklif mektubunda "sulu ve yumuşak yemek bedeli diyet kahvaltı bedelinin en fazla yarısı kadar" olacağına ilişkin herhangi bir yeterlik düzenlemesi de bulunmamaktadır. Kaldı ki, ihale kısmi teklife açık olmadığından ve değerlendirmenin birim fiyatların toplamı üzerinden yapılacağından esasen teknik şartnamedeki bu düzenlemenin bir anlamı ve geçerliliği de bulunmamaktadır.

Bununla beraber ihale konusu yemek çeşitlerinin hastane mutfağında hazırlanmayacak olması, taşımalı olarak hastaneye getirilecek olması nedeniyle uzmanlaşmış isteklilerin ihaleye katılımının sağlanması, rekabetin artırılması ve hastane kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılması için ihalenin kısmi teklife açık olması beklenen bir durumdur. Ancak yukarıda da değinildiği gibi ihale kısmi teklife açık değildir.

Sınır değer üzerinde en uygun teklifi veren firmanın teklif mektubuna ilişkin ihale komisyonu yeterlik değerlendirmesinde; "İhaleye 9 sıra no ile teklif veren …….. Yemekçilik Tem. İnş. Nak. San. Ve Tic. Ltd. Şti firmasının fiyat teklifi Teknik Şartnamenin 26.12. maddesine uygun olmadığından teklif değerlendirme dışı bırakılmıştır." Denilerek bu geçerli tekliften (%17,68 oranında) daha yüksek bir teklife ihale bırakılmış ve sözleşme yapılmıştır.

İhale dokümanı eki Beslenme Hizmetleri Teknik Şartnamesinin "Öğle ve Akşam Yemeği Dağıtımında Dikkat Edilecek Hususlar" başlıklı 26'ıncı maddesinin 12. Fıkrasında; *"Sulu gıda ve yumuşak gıda bedeli, diyet kahvaltı bedelinin en fazla yarısı kadar olacaktır. Sulu ve yumuşak gıdada su ve ekmek çeşitlerin dışındadır. Sulu ve yumuşak gıda; süt, yoğurt, meyve suyu, ayran, komposto, hoşaf, tanesiz çorba, muhallebi, meyve püre, patates püre, tatlı veya tuzlu bisküvi vs. besinlerden 1, 2, 3 veya 4 çeşit olarak verilebilir."* Denilmiştir.

İhale komisyonlarının ihale değerlendirmesinde esas alacakları yeterlik kriterlerinin açık şekilde 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 24 ve 27'nci maddeleri gereğince ilan metninde ve işin idari şartnamesinde yer verilmesi gerekir. Adı geçen Kanunun 12'nci maddesi gereğince ihale konusu hizmet alımlarının teknik kriterlerine ise ihale dokümanının bir parçası olan teknik şartnamelerde yer verilir. Belirlenecek teknik kriterlerin verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olacak, rekabeti engelleyici hususlar içermeyecek ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekir.

Bununla beraber Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinin "Yeterliğin belirlenmesinde uyulacak ilkeler" başlıklı 28'inci maddesinin ikinci fıkrasında; "Yeterlik değerlendirmesi için istenecek belgelerin ve yeterlik değerlendirmesinde aranılacak kriterlerin, ihale veya ön yeterlik ilanı ile idari şartnamede veya ön yeterlik şartnamesinde ya da davet yazısında belirtilmesi zorunludur." Hükmü bulunmaktadır. Aynı yönetmeliğin 30'uncu maddesinde; yeterlik kriteri olarak belirlenmeyen, ancak sözleşmenin yürütülmesi aşamasında işin yerine getirilmesi için gerekli olduğu öngörülen mesleki ve teknik yükümlülüklere yönelik düzenlemeler teknik şartnamede yer alacağı hüküm altına alınmıştır.

Kamu İdaresi cevabında; benzer durumların tekrar yaşanmaması amacıyla gerekli tüm önlemlerin alınmakta olduğu ve kamu kaynaklarının mevzuata uygun şekilde, etkin, verimli ve şeffaf biçimde kullanılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak ihalede uyulacak yeterlik kriterlerinin ilan ve idari şartnamede yer verilmesi, teknik şartnamede yeterlik kriterlerine ilişkin hususlara değil sözleşmenin yürütümü esnasında gerekli olan hususlar ile hizmette kullanılacak malların nitelik ve evsaflarına yer verilmesi gerekir. Bununla beraber birim fiyatlı kalemler arasında Sulu Yumuşak Yemek Bedelinin, Diyet Yemek Bedelinin altında olması ve birden fazla yüklenici ile sözleşme imzalanarak tedarik edilmesi isteniyorsa ihalenin kısmi teklife açılması gerekir.

BULGU 10: Yaklaşık Maliyetin Mevzuat Hükümleriyle Uyarlı Şekilde Belirlenmemesi

Hastane Döner Sermaye İşletmesince gerçekleştirilen mal ve hizmet alım ihale süreçleri üzerinde yapılan incelemede; yaklaşık maliyetin belirtilen mevzuat hükümleriyle uyarlı hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

a) Yaklaşık Maliyet Hesaplamasında Önceki Dönemler Sözleşme Fiyatlarının Dikkate Alınmaması

Yaklaşık maliyet bedelinin tespitinde bir önceki yıl sözleşme fiyatlarının değerlendirmeye alınmadığı görülmüştür.

Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanması başlıklı 8'inci maddesinde; idarelerin alımın niteliğini ve piyasa koşullarını göz önünde bulundurarak bu maddenin (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde elde ettiği fiyatların birini, birkaçını veya tamamını kullanmak suretiyle yaklaşık maliyet hesaplaması yapacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendinde; idare, alım konusu mal ile ilgili daha önceki dönemlerde alım yapmış ise bu alımlarda ortaya çıkan sözleşme bedellerinin, endeks veya Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan ilgili endekslerden uygun olanının kullanılmak suretiyle güncellenerek yaklaşık maliyetin hesaplanabileceği belirtilmiştir. Döviz ile yapılmış olan alımlarda ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz alış kuru veya çapraz kur üzerinden fiyatlar güncellenerek yaklaşık maliyet hesap edilebileceği belirtilmiştir. Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde de benzer düzenleme bulunmaktadır.

Her ne kadar Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği yaklaşık maliyetin hesaplanmasında idarelere farklı seçenekler sunmuş ve takdir yetkisi tanımış olsa da; yaklaşık maliyet hesaplaması yapılırken özellikle piyasadan yeterli düzeyde teklif alınamayan durumlarda önceki senelerde sözleşmeye yansıyan fiyatları güncellemek suretiyle kullanılması uygun olur. Zira yaklaşık maliyet oluşturulması kapsamında yazılan idare yazılarına dönüş sağlanarak yeterli sayıda teklif alınamaması genel bir problem olduğu anlaşılmaktadır.

Bir önceki yıl veya yıllarda alım konusu ile ilgili sözleşme fiyatlarının yaklaşık maliyetin tespitinde değerlendirmeye tabi tutulmaması, yaklaşık maliyetin gerçek piyasa fiyatlarına uygun belirlenmemesine neden olabileceği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında; bundan böyle güncel piyasa araştırması verileriyle birlikte, önceki dönemlerde gerçekleştirilmiş aynı veya benzer işlere ilişkin fiyatların, ekonomik göstergeler ışığında TÜİK verileriyle güncelleme yapılarak yaklaşık maliyet hesaplarına dahil edileceği belirtilmiştir.

b) Yaklaşık Maliyetin Tespitinde Aşırı Sapma Gösteren Tekliflerin Değerlendirme Dışında Tutulmaması

Mal ve hizmet ihalelerine ilişkin yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, hatalara sebep olabilecek gerçek piyasa fiyatlarını yansıtmayan aşırı sapma gösteren fiyat bildirimlerinin değerlendirmeye alındığı tespit edilmiştir.

Mal Alımı ve Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin 8'inci maddesinde; İdare yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, alım konusu malın niteliğini, miktarını, teslim süresini, nakliyesini, sigortasını ve diğer özel şartlarını belirterek KDV hariç fiyat bildirilmesini ister. Ancak, idare, gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan ve yaklaşık maliyetin hesaplanmasında hatalara sebep olabilecek fiyat bildirimlerini ve proforma faturaları değerlendirmeye almaz. Yaklaşık maliyetin hesaplanmasında kullanılan her tür bilgi ve belgeye hesap cetveli ekinde yer verilir. Değerlendirmeye alınmayan fiyat bildirimleri ile proforma faturaların değerlendirmeye alınmama gerekçeleri de hesap cetvelinde gösterilmesi gereklidir. Benzer düzenleme Hizmet Alımları İhale Yönetmeliğinde de bulunmaktadır.

Yaklaşık maliyetin tespitinde gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan, aşırı sapma gösteren teklifler ile proforma faturaların, gerekçelerinin de belirtilmesi suretiyle, değerlendirme dışında tutulması gerekir.

Kamu İdaresi cevabında; yaklaşık maliyet hesaplamasında bundan böyle piyasa rayiç fiyatlarını yansıtmayan ve aşırı sapma gösteren tekliflerin, gerekçe gösterilmek suretiyle, değerlendirme dışı tutulacağı belirtilmiştir.

BULGU 11: Yapım İşlerinin Doğrudan Teminle ve Parçalara Bölünmek Suretiyle Gerçekleştirilmesi

Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hastanesi tarafından yapılan bazı yapım işlerinin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen temel ihale usulleri olan açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü ile ihale edilmesi gerekirken kısımlara bölmek suretiyle doğrudan teminle gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; "İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur. Aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işleri bir arada ihale edilemez. Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünemez ..." denilmekte, aynı Kanun'un doğrudan temin başlıklı 22'nci maddesinin d fıkrasında büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin **622.756** TL'sini, diğer idarelerin **207.453** TL'sini aşmayan ihtiyaçları ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulü ile karşılanabileceği belirtilmektedir.

Tablo 3: Kısımlara Bölünerek Yapılan Yapım İşlerine İlişkin Örnekleme Liste

FİRMA ADI	ALIM TARİHİ	KDV HARİÇ TUTAR	AÇIKLAMA
A FİRMASI	1.7.2024	213.861,04	Muhtelif Tadilat İşleri
A FİRMASI	1.7.2024	313.467,47	Muhtelif Tadilat İşleri
A FİRMASI	1.7.2024	421.354,29	Muhtelif Tadilat İşleri
B FİRMASI	6.6.2024	478.755,92	Muhtelif Tadilat İşleri
B FİRMASI	6.6.2024	478.755,92	Muhtelif Tadilat İşleri

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere doğrudan teminle yapılan yapılan harcamalarda 4734 sayılı Kanun'un 22-d maddesi için her bir alım için belirlenen **622.756** TL'lik limite uyulmuş olmakla birlikte niteliği itibari ile aynı mahiyette, aynı tarihte, aynı yükleniciye yaptırılan yapım işleri, parçalara bölünmek suretiyle gerçekleştirilmiştir. Kamu İdaresi tarafından yapılan işlerin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen "temel ilkeler" çerçevesinde yine aynı Kanun'da düzenlenen usul ve esaslara göre ihale edilmesi gerekmekte olup Kanun'da belirtilen temel ihale usulleri ile yapılması gereken işler için doğrudan temin yöntemi kullanılmamalıdır.

Kamu İdaresi cevabında, ilgili süreçlerde mevzuata uyum konusunda gerekli dikkat ve özen gösterilerek benzer durumların tekrar yaşanmaması adına izleme ve iç denetim mekanizmalarının güçlendirileceği belirtilmiştir.

BULGU 12: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Öğretim elemanlarından, tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle meydana gelebilecek zararların karşılanması amacıyla gerekli olan zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmayanlar olduğu tespit edilmiştir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; *"Kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorundadır. Bu sigorta priminin yarısı kendileri tarafından, diğer yarısı döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödenir.*

...

Bu maddedeki zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beşbin Türk Lirası idari para cezası verilir." denilmektedir.

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ'in "Primlerin Ödenmesi ve Kurum Katkılarının Tahsili ile İadesi" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar ile sözleşmeli aile hekimlerinin, yaptıracakları sigorta sözleşmesinin primlerini sigortacıya veya sigorta acentesine ödedikten sonra, ödedikleri prim tutarının yarısını döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçesinden geri alacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesinde görev yapan 795 hekimden; 353'ünün tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortalarını yaptırdıkları, kalan 442 hekimin söz konusu sigortalarını yaptırmadıkları veya yaptırdıkları sigorta poliçelerini idareye sunmadıkları tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususa katılınmış olup 442 hekimden 346'sına ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortalarının idareye sunulduğu, kalan 46'sına ilişkin çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir.

Zorunlu mali sorumluluk sigortalarının yaptırılmaması, tıbbi kötü uygulamalar nedeniyle meydana gelebilecek zararlar için idare aleyhine davalar açılmasına ve oluşabilecek zararlar için idare tarafından öğretim elamanlarına rücu edilmesine neden olabileceği değerlendirilmektedir.

BULGU 13: Uludağ Üniversitesi Mensuplarına Ücretsiz Sertifika Programı Açılması ve Dışarıdan da Katılımcı Alınması

Veterinerlik Fakültesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu tarafından döner sermaye faaliyetleri kapsamındaki kurs ve sertifika programının Bursa Uludağ Üniversitesi yüksek lisans öğrencileri ve öğretim üyeleri için ücretsiz olarak açıldığı ve açılan programa kapsam dışında kalan üniversite personeli ile üniversite dışından da katılımcı kabul edilerek sertifika verildiği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde 'Kamu Geliri'; "*Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirleri,*" şeklinde tanımlanarak, hizmet karşılığı elde edilen gelirleri kamu geliri olarak ifade etmiştir.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde; "*Genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar, kefalet sandıkları, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müesseseleri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme işlemleri tamamlanıncaya kadar, 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanuna tâbi kuruluşlar ve özel hukuk hükümlerine tâbi, kamunun çoğunluk hissesine sahip olduğu kuruluşlar, kamu banka ve kuruluşları ile bunlara bağlı iş yerleri ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaz.*" denilmektedir. Buna göre, eski bütçe sınıflandırmasına göre katma bütçeli, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile getirilen yeni

sınıflandırmada özel bütçeli olarak düzenlenen üniversiteler ve döner sermaye birimleri tarafından üretilen mal ve hizmetlerin ücretsiz olarak sunulamayacağı ifade edilmiştir

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in 'Fiyatların tespiti' başlıklı 7'nci maddesinde; "*(1) Bu işletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının tespitinde piyasa fiyatları göz önünde tutulur. Ancak sosyal içerikli hizmetlerin fiyatlandırılmasında, piyasa fiyatları yanında özellikle kamu yararı dikkate alınır. Mal ve hizmetlerin fiyatları, yükseköğretim kurumları yönetim kurulunca tespit edilir. Fiyat tespitinde diğer yükseköğretim kurumlarında uygulanan fiyatlar ile üretim ve hizmetin niteliği ve çevre şartları da göz önünde tutulur.*" denilerek döner sermaye birimleri tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının tespitinde uyulacak usul ve esaslar belirlenmiştir.

Buna göre, döner sermaye işletme birimi tarafından sunulan, sahip olana özel bir hak ve menfaat sağlayan söz konusu sertifika programının bedelinin tespitinde, işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanamayacağı gibi,diğer yükseköğretim kurumlarında uygulanan fiyatların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Döner Sermaye İşletme Birimi tarafından yılda iki defa 'Deney Hayvanları Sertifikasyon Kurs Programları' açılmıştır. Ücretli olarak son defa 2021 yılında açılan programda, tüm katılımcılardan 600,00TL kurs ve sertifika ücreti talep edilmiştir. 2022 yılı itibariyle, açılan programların sadece Bursa Uludağ Üniversitesi yüksek lisans öğrencileri ve öğretim üyeleri için ücretsiz olarak sunulmasına dair Üniversite Yönetim Kurulunda karar alınmıştır. 2024 yılında açılan 2 adet sertifika programında, devamsızlık ve yapılan sınavda başarısız olanlar haricinde, 79 kişi sertifika almaya hak kazanmış olup bunlardan 27'sinin üniversite ile bağlantısının olmadığı, 12'sinin ise doktora öğrencisi olduğu görülmüştür.

Üniversite mensuplarına ve üniversite dışından katılımcılara piyasa değeri olan sertifikaların ücretsiz verilmesinin, döner sermaye birimi tarafından hizmet sunumu karşılığı olarak elde edilebilecek kamu gelirinin elde edilememesi sonucunu ortaya çıkaracağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, yürütülen döner sermaye faaliyetleri kapsamındaki kurs ve sertifika programlarının mevzuat hükümlerine uygun olarak, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı ilkesi doğrultusunda gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Buna göre, sahibine özel bir hak veya menfaat sağlayan piyasa konusu sertifika programlarının, belirlenmiş kişilere indirimli veya ücretsiz olarak sağlanmaması ve diğer yükseköğretim kurumlarının da fiyatı esas alınarak tespit edilecek bedel üzerinden sunulması gerekmektedir.

BULGU 14: Ek Ödeme Usul ve Esaslarını Belirlemeyen ve Hatalı Ödeme Yapan Birimler Olması

Bursa Uludağ Üniversitesi döner sermaye birimlerinde teşvik ek ödeme hesaplamaları hatalı yapılan birimler ile usul ve esaslarını belirlemeden ek ödeme dağıtımı yapılan birimler olduğu tespit edilmiştir.

a) Teşvik Ek Ödeme Hesaplamasından Farklı Bir Yöntemle Ek Ödeme Hesaplanan Personelin Bulunması

Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesinde, bireysel net katkı puanları kullanılmadan, döner sermaye matrahı ile personel için belirlenen katsayının çarpılması yöntemiyle teşvik ek ödeme hesaplanan personelin olduğu tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine dayanılarak hazırlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında; teşvik ek ödemesi, personelin görev yaptığı tesiste hizmete katkısı ve verimliliği ile finansal sürdürülebilirliği sağlama ve hizmetin kalitesi gibi kriterler göz önüne alınarak mesai içi ve mesai dışı çalışmalarına karşılık olarak döner sermayeden personele yapılan ödeme olarak tanımlanmıştır.

Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"...

c) Bireysel net katkı puanı: İlgili döner sermaye birim/alt biriminde çalışan personel için, kapsamı 5 inci maddede açıklanan (A), (B), (C), (D) ve (E) puanlarından maddede belirtilen formüllere göre hesaplanan nihai toplam puanı,

...

e) Dağıtılacak miktar: İlgili ödeme dönemi için yönetim kurulunun, kanuni sınırlar dâhilinde yapılacak kesintilerden sonra dağıtımına karar verdiği miktarı,

f) Dönem ek ödeme katsayısı: İlgili dönemde tespit edilen ve 1 (bir) puanı ücrete dönüştürmek için kullanılan katsayıdır. İlgili ödeme döneminde dağıtımına karar verilen döner sermaye miktarının, ilgili ödeme döneminde birim bireysel net katkı puanları toplamına bölünmesi sonucu bulunan katsayıyı (Dağıtılabilecek Miktar/Birim Bireysel Net Katkı Puanları Toplamı),

...

ğ) ***(Değişik:RG-19/9/2012-28416)*** *Ek ödeme matrahı: Ek ödemeden yararlanacak personelin aylık (ek gösterge dâhil), yan ödeme, ödenek (geliştirme ödeneği hariç) ve her türlü tazminat (makam, temsil, görev ve yabancı dil tazminatı hariç) toplamını,"*

Şeklinde tanımlanmıştır.

Yönetmelik'in "Genel İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinde, yapılacak ek ödemeye esas katkı oranlarının belirlenmesinde 5'inci maddede belirtilen; kurumsal katkı puanı (A Puanı), bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B Puanı), eğitim-öğretim faaliyet puanı (C Puanı), bilimsel faaliyet puanı (D Puanı) ve diğer faaliyetler puanının (E Puanı) esas alınacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinin sekizinci fırkasında;

"(8) Yapılacak ek ödemede, tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinde (hastaneler dahil) görev yapan personele;

a) ***(Değişik:RG-8/10/2016-29851)*** *Öğretim üye ve görevlileri ile uzman, uzman tabip ve uzman kadrosundaki uzman tabip ve uzman/doktoralı diş tabiplerinin bireysel net katkı puanı = A + [(B1+B2+B3) x KK1 + (C x KK2)] + D + E,*

b) Araştırma görevlileri ile tabip ve diş tabiplerinin bireysel net katkı puanı =A+D+E,

c) Diğer personel bireysel net katkı puanı = A + E,

ç) ***(Değişik:RG-15/9/2022-31954)***[(2)] *Teşvik ek ödemesi=Dönem ek ödeme katsayısı x Bireysel net katkı puanı,*

formülleri kullanılarak hesaplama yapılır."

Denilmektedir.

Buna göre; tıp fakültesi hastanelerinde görev yapan öğretim üyeleri, araştırma görevlileri ve tabipleri ile diğer personelin her biri için Yönetmelik'in 5'inci maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hesaplamaya dahil edilecek puanları üzerinden bireysel net katkı puanlarının oluşturulması, oluşan bireysel net katkı puanlarının ise, her personel için aynı olan ve Yönetmelik'teki tanımına göre belirlenen dönem ek ödeme katsayısı ile çarpılması sonucu teşvik ek ödemesinin hesaplanması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesinde görevli 2.664 personele teşvik ek ödemesi yapıldığı, bu personelden 2.600'ünün teşvik ek ödemelerinin hesaplanmasında Yönetmelik'e uygun olarak bireysel net katkı puanları ve dönem ek ödeme katsayılarının kullanıldığı, aşağıdaki tabloda belirtillen birimlerde çalışan 64 personelin teşvik ek ödemelerinin ise, bireysel net katkı puanları kullanılmadan, döner sermaye matrahlarının tablodaki ilgili birim için belirlenen oranların çarpılması suretiyle hesaplandığı tespit edilmiştir.

Örneğin; Başhekimlik biriminde çalışan personelin herhangi bir aya ilişkin bireysel net katkı puanının (X), ilgili döneme ait dönem ek ödeme katsayısının (Y), döner sermaye matrahının (Z) olduğu durum için, ilgili personelin teşvik ek ödemesi (X)*(Y) şeklinde hesaplanması gerekirken, (Z)*3,50 şeklinde hesaplanmıştır.

Tablo 4: Birimler İtibariyle Ek Ödeme Oranları

Birim	Belirlenen Ek Ödeme Oranı
Başhekimlik	3,50
Başhemşirelik	3,05
Başmüdürlük	4,10
Dekanlık	3,50

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa katılınmış Aralık 2024 ek ödeme dönemi itibariyle 64 personel için Yönetmelik'e uygun olarak bireysel net katkı puanları ve dönem ek ödeme katsayılarının kullanıldığı, döner sermaye matrahları ile tabloda belirtilen ek ödeme oranlarının çarpılarak ödenmesi uygulamasının sona erdiği belirtilmiştir.

Yönetmelik'te belirtilmeyen teşvik ek ödeme yöntemlerinin kullanılması, dağıtılabilecek toplam tutar her ne kadar aşılmasa da, bu tutardan ek ödeme alan 64 personelin bireysel net katkı puanlarından daha fazla tutarda ek ödeme almasına neden olmaktadır.

b) Teşvik Ek Ödemenin Hesaplanmasında Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Puanının Öğretim Üyeleri İçin Sabit Olarak Belirlenmesi

Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesi öğretim üyelerine yapılan teşvik ek ödemelerinin hesabında, öğretim üyelerinin "Eğitim-Öğretim Faaliyet Cetveli"ne göre gerçekleştirmiş oldukları eğitim-öğretim faaliyetlerinin değil, sabit bir puanın kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Genel İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinin yedinci fıkrasında, yapılacak ek ödemeye esas katkı unsurlarının belirlenmesinde 5'inci maddede belirlenen; kurumsal katkı puanı (A puanı), bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B puanı), eğitim-öğretim faaliyeti puanı (C puanı), bilimsel faaliyet puanı (D puanı) ve diğer faaliyetler puanının (E puanı) esas alınacağı belirtilmiştir.

Yine Yönetmelik'in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinin dördüncü fıkrasında;

"(4) (C) Eğitim-öğretim faaliyeti puanı; döner sermaye kapsamında yapılmayan eğitim-öğretim faaliyetleri için Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Cetveli"nde yer alan puanlar toplamıdır. Eğitim-öğretim faaliyetleri, kalite verimlilik unsurları dikkate alınarak puanlanır. Bu puanın hesaplanmasında kullanılacak cetvelde, genel ve bireysel memnuniyet anketleri, ulusal ve uluslararası eğitim değerlendirme ölçütleri, kurumun belirleyeceği usule uygun olarak ders notlarının basılı veya elektronik ortamda bulundurulması, örnek sınav sorularının ve cevaplarının elektronik ortamda yayınlanması gibi kalite unsurlarına yer verilir. Bu puan aşağıdaki şekilde belirlenir.

(C) = "Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Cetveli"ne göre alınan toplam puan."

Olarak ifade edilmiştir.

Buna göre; döner sermaye gelirlerinden öğretim üyelerine yapılacak ek ödemeye esas katkı unsurlarının belirlenmesinde, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından yayınlanan "Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Cetveli"nde sayılan görevlerden öğretim üyelerince gerçekleştirilenlerin, eğitim-öğretim faaliyeti puanı (C Puanı) olarak değerlendirilmesi ve teşvik ek ödemesinin hesaplanmasında bu puanların kullanılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesinde döner sermaye gelirlerine katkısı olan 293 öğretim üyesinin, döner sermaye faaliyetleri kapsamının dışında, YÖK tarafından yayınlanan "Eğitim-Öğretim Faaliyet Cetveli"ne göre gerçekleştirdikleri faaliyetlerin eğitim-öğretim faaliyeti puanı (C Puanı) olarak sisteme girilmediği ve C Puanının öğretim üyelerinin tamamı için "2 Puan" olarak belirlendiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususa katılınmış olup 28.04.2025 tarih ve 2025/12 sayılı Hastane Yönetim Kurulu Kararı ile her öğretim üyesi için Hastane Yönetim Bilgi Sistemi üzerinden eğitim-öğretim faaliyet puanı (C Puanı) hesaplamasına başlandığı belirtilmiştir.

Öğretim üyelerine, Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Cetveli'nde yer alan görevlerden gerçekleştirilenlerin C Puanı olarak hesaplanması gerekmektedir.

c) Ek Ödeme Usul ve Esaslarını Belirlemeyen Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Olması

Üniversitenin Ziraat Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi ve Sürekli Eğitim Merkezi Döner Sermaye İşletme Birimlerinde, ek ödemenin dağıtılması usul ve esasları belirlenmeden çalışanlara matbu tutarlarda ek ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Döner Sermaye başlıklı 58'inci maddesinin;

(c) fıkrasının ikinci bendinde, *"Yapılacak ek ödemenin oranları ile bu ödemelerin esas ve usulleri; yükseköğretim kurumlarının hizmet sunum şartları ve kriterleri, personelin kadro ve görev unvanı, görev yeri, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları esas alınarak Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkartılacak yönetmelikle belirlenir.*

Bu yönetmelikte belirlenen temel ilkeler çerçevesinde üniversite yönetim kurulları gerekli düzenlemeleri yapmaya yetkilidir.",

(d) fıkrasında, *" Ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu ve bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları ile sürekli eğitim merkezleri, açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları ile düzenli döner sermaye geliri olan yükseköğretim kurumlarında üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen döner sermaye gelirlerine katkısı bulunan öğretim elemanlarına yapılacak ek ödemeler hakkında da (c) fıkrası hükümleri uygulanır."*

denilmektedir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye işletme Birimlerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Yönetim" başlıklı 9'uncu maddesinde; *"Yükseköğretim kurumunun yönetim*

kurulu; işletmeyi idare etmek üzere yürütme kurulu oluşturabilir ve yetkilerini uygun gördüğü ölçüde yürütme kuruluna devredebilir." belirtilmiştir.

Buna göre, üniversite yönetim kurulu veya yetki devrinde bulunduğu işletme yürütme kurulu tarafından, ek ödeme dağıtılmasına ilişkin usul ve esasların belirlenerek, ek ödemelerin bu doğrultuda dağıtımının yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Bursa Uludağ Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve Sürekli Eğitim Merkezi Döner Sermaye İşletme Birimlerinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurlarını içeren usul ve esaslar belirlenmeden personele matbu tutarlarda ek ödeme dağıtıldığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususa katılınmış ek ödeme usul ve esasların belirlenmesine yönelik çalışmaların başladığı belirtilmiştir.

Yukarıda bahsedilen kriterler esas alınmadan matbu tutarlarda ek ödeme yapılmasının, personelin performansı ile döner sermaye birimlerinin faaliyetlerinin ve gelirlerinin artışına engel olacağı düşünülmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 415 | **BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	851.302.257,01
10	**Hazır Değerler**	78.807.855,88
102	BANKA HESABI	33.681.422,60
104	PROJE ÖZEL HESABI	44.575.531,69
105	DÖVİZ HESABI	550.901,59
12	**Faaliyet Alacakları**	323.108.339,27
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	319.397.581,41
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	3.710.757,86
13	**Kurum Alacakları**	263.588.726,90
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	263.588.726,90
14	**Diğer Alacaklar**	5.481.745,33
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.481.745,33
15	Stoklar	15.305.390,90
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	15.305.390,90
16	**Ön Ödemeler**	161.604.872,11
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	161.604.872,11
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	3.398.043,62
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	3.398.043,62
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	7.283,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	7.283,00
2	DURAN VARLIKLAR	125.296.060.887,91
22	**Faaliyet Alacakları**	74.764.402,10
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	74.676.491,72
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	87.910,38
24	**Mali Duran Varlıklar**	850.164.145,51
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	850.161.338,40
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.807,11
25	**Maddi Duran Varlıklar**	124.371.132.340,30
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	118.742.493.265,29
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	875.648.923,27
252	BİNALAR HESABI	3.738.782.809,63
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	758.350.438,04

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	77.959.839,14
32	**Faaliyet Borçları**	444.765,46
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	444.765,46
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	9.920.943,17
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.815.266,92
333	EMANETLER HESABI	5.105.676,25
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	42.074.434,64
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	30.256.864,61
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	11.430.393,04
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	387.176,99
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	24.587.133,71
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	24.587.133,71
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	160.642,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	160.642,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	771.920,16
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	771.920,16
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.219.742,69
43	**Diğer Borçlar**	5.219.742,69
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.219.742,69
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	126.064.183.563,09
50	**Net Değer**	11.154.059.643,55
500	NET DEĞER HESABI	11.154.059.643,55
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	92.726.534.374,04
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	92.726.534.374,04
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-6.284.435.394,45
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-6.284.435.394,45
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	28.468.024.939,95
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	33.453.292.163,29
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.985.267.223,34

254	TAŞITLAR HESABI	25.216.823,12
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	301.429.402,56
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.493.243.210,27
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.422.453.888,66
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	73.209.322,76
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-73.209.322,76
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.403.539,16
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.403.539,16

AKTİF TOPLAMI 126.147.363.144,92

PASİF TOPLAMI 126.147.363.144,92

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	158.164.662,45
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	158.164.662,45
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	30.619.372,81
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	30.619.372,81
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	562.234.874,58
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	562.234.874,58
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.060.992,25
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.060.992,25
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	166.849.992,38
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	166.849.992,38
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	97,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	99.023.262,45
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	99.023.359,45

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 415 **Adı : BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.167.553.828,92
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.073.036.369,56
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	510.365.135,74
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	487.174.934,70
630	05	Cari Transferler	663.706.667,82
630	07	Sermaye Transferleri	161.973,92
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	18.525.352,46
630	13	Amortisman Giderleri	297.328.206,69
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	47.558.623,34
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	10.602.278,53
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	56.182.665,51
630	99	Diğer Giderler	2.911.620,65

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.167.553.828,92**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.964.602.733,95
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	221.305.222,85
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.503.507.799,62
600	05	Diğer Gelirler	212.325.006,79
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	23.798.039,39
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	3.666.665,30

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.964.602.733,95**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.029.704,86
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.363.803,33
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	294.417,00
610	05	Diğer Gelirler	371.484,53

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.029.704,86**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.962.573.029,09**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **27.673.005.739,78**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **28.468.024.939,95**

GİDERLER TOPLAMI(A) **6.167.553.828,92**
GELİRLER TOPLAMI(B) **6.964.602.733,95**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **2.029.704,86**

NET GELİR (D=B-C) **6.962.573.029,09**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **28.468.024.939,95**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8415

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	631.692.845,09
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	17.241.174,67
120	ALICILAR HESABI	5.998.516,84
121	ALACAK SENETLERİ HESABI	2.618.173,61
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	7.434.560,91
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	1.189.923,31
13	**DİĞER ALACAKLAR**	178.761.968,47
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	88.705.035,27
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	89.931.436,27
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	125.496,93
15	STOKLAR	428.393.062,19
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	428.323.920,52
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	53.499,29
152	MAMULLER HESABI	15.642,38
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	7.296.639,76
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	7.296.639,76
2	DURAN VARLIKLAR	2.433.274,48
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	839.802,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	839.802,00
23	**DİĞER ALACAKLAR**	700.000,00
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	700.000,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	893.472,48
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	227.585,42
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	665.887,06

AKTİF TOPLAMI 634.126.119,57

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.158.401.361,34
30	**MALÎ BORÇLAR**	89.410.535,27
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	89.410.535,27
32	**TİCARİ BORÇLAR**	833.666.614,04
320	SATICILAR HESABI	832.269.506,16
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.397.107,88
33	**DİĞER BORÇLAR**	67.148.711,67
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	57.884.435,05
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	9.264.276,62
34	ALINAN AVANSLAR	13.146.258,79
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	13.146.258,79
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	154.885.438,49
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	65.870.524,08
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	21.176.425,22
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	66.628.459,17
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.210.030,02
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	143.803,08
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	143.803,08
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	763.869.524,70
40	**MALÎ BORÇLAR**	700.000,00
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	700.000,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	763.169.524,70
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	763.169.524,70
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.288.144.766,47
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	2.808,61
500	SERMAYE HESABI	2.808,61
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	281.467.313,98
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	281.467.313,98
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-428.942.006,35
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-428.942.006,35
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-1.140.672.882,71
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	33.675.981,98
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-1.174.348.864,69

PASİF TOPLAMI 634.126.119,57

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	104.949.281,48
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	104.949.281,48
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	5.364.746,07
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	5.364.746,07

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8415 **BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.770.456.406,45
1- Yurtiçi Satışlar	2.344.404.482,34
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.426.051.924,11
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	203.979.210,21
1- Satıştan İadeler (-)	149.591.818,72
2- Satış İskontoları (-)	54.375.931,49
3- Diğer İndirimler (-)	11.460,00
C- NET SATIŞLAR	3.566.477.196,24
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.388.075.502,25
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	9.276.675,61
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.378.798.826,64
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.178.401.693,99
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.344.808.825,37
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.344.808.825,37
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-1.166.407.131,38
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	24.529.280,87
3- Faiz Gelirleri	24.275.738,16
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	253.542,71
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.747,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1.747,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-1.141.879.597,51
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.297.245,52
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	1.297.245,52
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	90.530,72

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	90.530,72
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-1.140.672.882,71
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-1.140.672.882,71

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 5

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER

(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

30. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ 2545
31. ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ 2575
32. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ 2605
33. DİCLE ÜNİVERSİTESİ 2677
34. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ 2707
35. DÜZCE ÜNİVERSİTESİ 2743
36. EGE ÜNİVERSİTESİ 2797
37. ERCİYES ÜNİVERSİTESİ 2839
38. ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ 2889
39. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ 2929
40. ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ 2983
41. FIRAT ÜNİVERSİTESİ 3007
42. GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ 3049
43. GAZİ ÜNİVERSİTESİ 3083
44. GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ 3119
45. GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ 3157
46. GİRESUN ÜNİVERSİTESİ 3175
47. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ 3227
48. HARRAN ÜNİVERSİTESİ 3263
49. HİTİT ÜNİVERSİTESİ 3317
50. ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ 3333
51. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ 3357
52. İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ 3399

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	: Anonim Şirket
ERASMUS	**:** European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	**:** Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Genel Sekreter Yardımcısı Görevlendirmelerinde Sayı Sınırına Uyulmaması

2. Kira Sözleşmelerinde Devlet İhale Kanunu'na Aykırı İşlemler Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 21 fakülte, 2 yüksekokul, 1 enstitü, 13 meslek yüksekokulu ve 36 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	373	53	426
Doçent	303	89	392
Doktor öğretim üyesi	489	150	639
Öğretim görevlisi	425	45	470
Araştırma görevlisi	374	205	579
Toplam	**1.964**	**542**	**2.506**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	436	244	680
Sağlık	535	183	718
Avukatlık	5	3	8
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	125	43	168
Din Hizmetleri	1	1	2
Yardımcı	25	13	38
Sözleşmeli	262	141	403
İşçi	1.045	41	1.086
Toplam	**2.434**	**669**	**3.103**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4.398'dir. Ayrıca Üniversitede 16 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.057.749.980,00	3.009.541.167,58	98,42
02 Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	388.200.877,00	379.671.570,20	97,80
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	350.539.378,71	228.488.129,94	65,18
05 Cari Transferler	362.218.839,00	353.047.730,73	97,47
06 Sermaye Giderleri	296.683.000,00	262.287.242,07	88,41
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**4.455.392.074,71**	**4.233.035.840,52**	**95,01**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.008.530.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 1.782.001.382,11 TL ödenek eklenmiş, 1.335.139.307,40 TL ödenek düşülmüş ve toplam ödenek 4.455.392.074,71 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,01'i olan 4.233.035.840,52 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.057.749.980,00 TL ödeneğin 3.009.541.167,58 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 388.200.877,00 TL ödeneğin 379.671.570,20 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 350.539.378,71 TL ödeneğin 228.488.129,94 TL'si, cari transferlerde 362.218.839,00 TL ödeneğin 353.047.730,73 TL'si, sermaye giderlerinde 296.683.000,00 TL ödeneğin 262.287.242,07 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 72.393.385,46 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	42.378.000,00	99.664.281,72	235,18
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	3.921.693.000,00	3.970.383.482,71	101,24
Diğer Gelirler	44.459.000,00	88.634.208,62	199,36
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**4.008.530.000,00**	**4.158.681.973,05**	**103,75**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.068.043,91	-
Net Toplam	**4.008.530.000,00**	**4.157.613.929,14**	**103,72**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.008.530.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.157.613.929,14 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 4.478.509.368,26 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.068.043,91 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.120.816.581,83 TL ve faaliyet gideri 4.587.799.922,35 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.010.457.983,83 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.461.100.706,93 TL, gider toplamı 1.491.383.437,33 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 30.282.730,40 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 2.991.934,54 TL, gider toplamı 903.832,06 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 2.088.102,48 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 27.05.2011 tarih ve 27946 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Kanunu'nun 4'üncü maddesi ile kurulan Çanakkale Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 220.000,00 TL olup Üniversitenin %29,60 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı Üniversite mali tablolarında 241 No.lu hesapta kayıtlı tutar 17.161.133,83 TL'dir. 05.01.2022 tarihli Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi 2216 ilan sıra numarasıyla belirtildiği şekliyle sermaye artırımına gidilmiş, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinin payı %29,60'ta sabit tutularak 1.590.094,00 TL artırılmış ve toplam 3.070.094,00 TL olmuştur. 2024 yılında tahakkuk eden 14.091.039,83 TL'lik enflasyon farkı hesaplara yansıtılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini belirleme yönünde çalışma yapmış fakat tamamlamamıştır. Risklerin belirlenmesi tamamlanmadığından değerlendirilmesine yönelik çalışma da yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir defa değerlendirilmekte değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresisinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Ancak bu kadrolardan biri doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin doğrudan denetim ve raporlama çalışmaları mevcut olmayıp denetime alınan birimler itibarıyla iç kontrol sistemi değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Genel Sekreter Yardımcısı Görevlendirmelerinde Sayı Sınırına Uyulmaması

Üniversitede genel sekreter yardımcısı görevlendirmelerinin mevzuatla belirlenen sayıdan fazla olduğu görülmüştür.

124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Genel Sekreterlik" başlıklı 27'nci maddesinde genel sekreterliğin; bir genel sekreter ile en çok iki genel sekreter yardımcısından ve bağlı birimlerden oluşacağı hükme bağlanmıştır.

Denetimlerde, Üniversitede en çok iki adet olması gerekirken dört adet genel sekreter yardımcısı bulunduğu, kadro olmamasına rağmen bir daire başkanı ile bir akademik personelin 2547 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinin (b) fıkrasına göre tedviren genel sekreter yardımcısı olarak görevlendirildiği, bu kişilere talimat verme ve imza atma yetkisi tanındığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, görevlendirmelerin 2547 sayılı Kanun'un 3-b/4 maddesindeki "Gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek" hükmüne göre ihtiyaca binaen yapıldığı, görevlendirme yapılan genel sekreter yardımcılarının ek bir ödeme almadığı, bulgu sonrası genel sekreter yardımcılarının bir azaltılarak üçe indirildiği belirtilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda devlet hizmetlerinin memurlar eliyle yürütülmesi gerekliliği belirtildikten sonra istihdam çeşitleri de sayılmıştır. Bunlar arasında tedviren görevlendirme yer almadığı gibi; 2547 sayılı Kanun'da ve 124 numaralı Kararname'de de bu yönde bir hüküm ve düzenleme bulunmamaktadır. Aksine kanun koyucu genel sekreter yardımcısı olarak atanacakların sayısını belirleyerek bu konuda kısıtlama getirmiştir. Genel sekreter yardımcılarının sayısının ikiden fazla olmasına ilişkin bir istisna da bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen nedenlerle genel sekreter yardımcısı sayısının mevzuatla belirlenen sayıdan fazla olmasının mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Kira Sözleşmelerinde Devlet İhale Kanunu'na Aykırı İşlemler Yapılması

Üniversite'nin İskele Yerleşkesinde bulunan Kültürevi'nin 2008 yılından buyana kiraya verildiği; kiraya verme işlemi başlangıçta üç yıllık süre için 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yürütülürken bu sürenin bitiminde tahliye talebinin yargı kararı ile reddedilmesi üzerine, söz konusu kira sözleşmesinin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümlerine göre tahliye işlemi yapılmadan 10 yılı aşan bir süredir günümüze kadar yürütüldüğü tespit edilmiştir.

2886 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesine göre Üniversitenin kiraya verme işlemlerinin bu kanuna göre yapılması zorunludur. Aynı Kanun'un "Kiralarda Sözleşme Süresi" başlıklı 64'üncü maddesine göre üç yıldan uzun süreli kiraya vermeler için ilgili bakanlıktan izin alınması ve izinli olarak yapılacak kiraya verme işlemlerinin en fazla on yıllığına yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, kantin-kafeterya olarak 2008 yılında kiraya verilen Kültürevi'ne ilişkin kira sözleşmesinin, taşınmazın kira süresi sonunda 6098 sayılı Kanun'a göre yenilenmesi için kiracının mahkemeye başvurup kazanması sonucu yenilendiği, mahkeme kararına göre yenilenen sözleşme süresi bitiminde 6098 sayılı Kanun'a göre sözleşmenin tekrar yenilendiği tespit edilmiştir.

Konuya ilişkin yargı kararının 6098 sayılı Kanun'un 339'uncu maddesindeki kamu kurum ve kuruluşlarının, hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun yaptıkları bütün kira sözleşmelerine de bu Kanun hükümlerin uygulanacağı ve 347'nci maddesindeki konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı, belirli süreli sözleşmelerin süresinin bitiminden en az on beş gün önce

bildirimde bulunmadıkça, sözleşme aynı koşullarla bir yıl için uzatılmış sayılacağı, belirsiz süreli kira sözleşmelerinde kiracının her zaman, kiraya verenin ise kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebileceği hükümlerine dayandırıldığı anlaşılmıştır.

Bu kapsamda hüküm üzerinden geçen zaman ile on yıllık kira süresinin sonunda, anılan 347'nci maddenin devamındaki; on yıllık uzama süresi sonunda kiraya veren, bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebilir hükmü gereğince sözleşmeyi sonlandırıp taşınmazı tahliye edebilecek iken bu yola gidilmemiş, bazı dönemlerde ise sözleşme süresi bittiği halde yeni bir ihale yapılmaması, sözleşmenin yenilenmemesi ile yeni dönem için kira tutarının güncellenmemesi nedenleriyle kiracının kendi belirlediği bedel üzerinden kira ödemeye devam ettiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu taşınmazın ilk olarak 2008 yılında 3 yıllığına 2886 sayılı Kanun gereğince ihale edildiği, kira süresi sonunda Çanakkale Sulh Hukuk Mahkemesi kararı ile tahliye davasının reddedildiği ve karar doğrultusunda 6098 sayılı Kanun hükümlerine göre kiracı ile sözleşme imzalandığı, devam eden süreçte de sözleşme süresi sonunda aynı Kanun'a göre yeniden sözleşme yenilenmeye devam edildiği, mevcut durumda 3 yıllığına imzalanan son sözleşmenin de süresinin sona erdiği, Üniversite Senatosu kararı ile kiraya verilen Kültürevi'nin de yer aldığı İskele Yerleşkesindeki eski rektörlük binasının eğitim amaçlı olarak "Bilim İletişim Ofisi" olarak tahsis edilmesine karar verildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; kiraya verme işlemlerinin 2886 sayılı Kanun hükümlerine uygun olması ve yapılan sözleşmelerde yürürlükteki mevzuata uygun ve birbiri ile çelişmeyen hükümler içermesi gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kiralamalarda Devlet İhale Kanunu'na Aykırı İşlemler Yapılması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Kira Sözleşmelerinde Devlet İhale Kanunu'na Aykırı İşlemler Yapılması" başlığıyla yer almaktadır.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 12.01.2003 tarih ve 24991 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur. Adı geçen Yönetmelik, 06.04.2021 tarih ve 31446 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, kurslar açmak, seminer, konferans ve sempozyum düzenlemek.

b) Danışmanlık, plan, deney, model deneyleri, bilgi işlem organizasyonu, iş değerlendirilmesi, analiz, ölçme, muayene, teknik kontrol, kalite kontrolü, standartlara uygunluğun tetkiki, teknik bakım, ekspertiz, ölçü ayarı yapmak ve bu hizmetlere ilişkin raporları düzenlemek.

c) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde, insan, hayvan, bitki ve her türlü madde, malzeme üzerinde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetler yapmak ve bu amaçla yataklı, yataksız, sabit, geçici, gezici sağlık tesisleri, uygulama eczanesi, ilaç üreticilerinin çeşitli nedenlerle imha etmek istedikleri ilaçları, kimyasalları ilgili mevzuat hükümlerine göre imha etmek.

ç) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, mal ve hizmet üretmek ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

d) Her türlü basım ve yayım hizmetlerini yerine getirmek.

e) Yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, pedagojik formasyon, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik ve arabuluculuk eğitimi gibi konularda eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

f) Üniversite sanayi işbirliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 36'dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 5 idari memur ve 7 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 4'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 6 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.212.555.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 1.225.783.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 1.436.749.923,73 TL bütçe giderine karşılık 1.458.691.845,26 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.461.100.706,93 TL gelir elde edilmiş, 1.491.383.437,33 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 30.282.730,40 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı görülmüştür.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası idari para cezası verileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversitenin Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi ile Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezinde 2024 yılı sonu itibarıyla zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan 645 çalışandan 402'sinin Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırmadığı yahut kurumuna bildirmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, ilgili personelin yazı ile uyarıldığı ve hususun takip edileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversitenin anılan birimlerinde görev yapan söz konusu personelin tıbbi kötü uygulama sonucu neden olacakları zararlardan gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının yaptırılması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarının Yaptırılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması" başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 446 **ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	596.806.648,28
10	**Hazır Değerler**	62.245.288,00
102	BANKA HESABI	6.346.821,58
104	PROJE ÖZEL HESABI	20.455.409,50
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	33.874.100,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.568.956,92
12	**Faaliyet Alacakları**	307.384.987,20
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	307.079.450,54
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	305.536,66
13	**Kurum Alacakları**	80.399.214,38
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	80.399.214,38
14	**Diğer Alacaklar**	2.201.005,55
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.201.005,55
15	Stoklar	28.745.866,88
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	28.745.866,88
16	**Ön Ödemeler**	115.830.286,27
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	115.500.286,27
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	330.000,00
2	DURAN VARLIKLAR	4.973.591.367,73
22	**Faaliyet Alacakları**	4.358.793,94
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.358.793,94
24	**Mali Duran Varlıklar**	18.163.293,84
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	18.158.293,84
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.951.069.279,95
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.136.857.468,10
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	6.295.532,92
252	BİNALAR HESABI	15.977.200.544,79
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	398.667.964,24
254	TAŞITLAR HESABI	28.311.598,42
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	165.649.495,30
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-13.091.067.642,45
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	329.154.318,63

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	102.915.788,96
32	**Faaliyet Borçları**	8.463.247,72
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	8.463.247,72
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	65.615.983,00
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.132.990,68
333	EMANETLER HESABI	63.482.992,32
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	27.340.676,77
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	20.263.951,61
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.038.703,66
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.038.021,50
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	425.026,42
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	425.026,42
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.070.855,05
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.070.855,05
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	610.121.407,67
43	**Diğer Borçlar**	3.544.316,57
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.544.316,57
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	605.799.476,40
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	605.799.476,40
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	777.614,70
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	777.614,70
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.857.360.819,38
50	**Net Değer**	363.411.761,44
500	NET DEĞER HESABI	363.411.761,44
51	**Değer Hareketleri**	14.000,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	14.000,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.804.137.421,55
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.804.137.421,55
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.320.660.347,44
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.320.660.347,44
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.010.457.983,83
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.250.104.653,04

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	25.181.038,19
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-25.181.038,19
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	6.759.923,04
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-6.759.923,04

AKTİF TOPLAMI 5.570.398.016,01

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.239.646.669,21

PASİF TOPLAMI 5.570.398.016,01

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	69.134.716,82
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	69.134.716,82
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.750.209,70
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	4.750.209,70
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	235.678.011,68
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	235.678.011,68
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	19.449.186,74
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	19.449.186,74
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	17.930.820,65
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	17.930.820,65
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	119.336.869,70
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	4.767.938,39
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	20.442.251,56
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	144.547.059,65

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 446 **Adı : ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.587.799.922,35
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.012.171.820,94
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	379.783.979,28
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	191.592.661,29
630	05	Cari Transferler	355.405.557,48
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	6.022.695,64
630	13	Amortisman Giderleri	214.022.698,15
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	26.907.167,19
630	15	Karşılık Giderleri	391.975.150,61
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	125.457,41
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	7.846.540,78
630	99	Diğer Giderler	1.946.193,58

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.587.799.922,35**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.478.509.368,26
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	99.162.313,14
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.273.473.733,07
600	05	Diğer Gelirler	89.392.179,66
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	4.321.595,76
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	12.159.546,63

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.478.509.368,26**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.068.043,91
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.065.707,53
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	2.336,38

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.068.043,91**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.477.441.324,35**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.120.816.581,83**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.010.457.983,83**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.587.799.922,35**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.478.509.368,26**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.068.043,91**

NET GELİR (D=B-C)	**4.477.441.324,35**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**1.010.457.983,83**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8446

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	534.385.089,32
10	**HAZIR DEĞERLER**	0,00
102	BANKALAR HESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	11.533.381,15
120	ALICILAR HESABI	5.375.889,27
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	6.157.491,88
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	23.495,73
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-23.495,73
13	**DİĞER ALACAKLAR**	446.946.373,66
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	222.509.720,34
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	224.143.775,34
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	22.918,83
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	269.959,15
15	STOKLAR	72.564.746,36
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	72.564.746,36
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	852.051,89
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	852.051,89
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	2.488.536,26
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	731.190,59
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	107.991,50
195	İŞ AVANSLARI HESABI	1.649.354,17
2	DURAN VARLIKLAR	163.491,67
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	78.690,00
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	78.690,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI(-)	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	84.800,00
260	HAKLAR HESABI	84.800,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI(-)	0,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	1,67
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	1,67

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	671.324.299,52
30	**MALİ BORÇLAR**	224.143.775,34
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	224.143.775,34
32	**TİCARİ BORÇLAR**	386.034.614,43
320	SATICILAR HESABI	384.697.714,33
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.336.900,10
33	**DİĞER BORÇLAR**	8.582.960,06
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	7.162.469,66
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.420.490,40
34	ALINAN AVANSLAR	27.040,23
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	27.040,23
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	52.543.049,99
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	26.723.888,81
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	10.814.279,62
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	12.989.128,29
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	1.758.766,59
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	256.986,68
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	713,25
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	763.285,46
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-762.572,21
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	-7.853,78
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	-7.853,78
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	141.188.365,38
40	**MALİ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR HESABI	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	141.188.365,38
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	141.188.365,38
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-277.964.083,91
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	5.000,00
500	SERMAYE HESABI	5.000,10
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,10
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	93.898.989,92
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	93.898.989,92
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-341.585.343,43
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-341.585.343,43
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-30.282.730,40

590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	11.889.402,41
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-42.172.132,81

AKTİF TOPLAMI 534.548.580,99

PASİF TOPLAMI 534.548.580,99

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	33.151.079,92
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	33.151.079,92
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	118.584.126,73
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	118.584.126,73
994	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI HESABI	13.017.521,20
995	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI ALACAKLI HESABI	13.017.521,20
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	1.287.247,22
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	1.287.247,22

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8446 | **ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** | **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.428.994.147,21
1- Yurtiçi Satışlar	884.362.235,28
2- Yurtdışı Satışlar	3.606.581,70
3- Diğer Gelirler	541.025.330,23
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	7.349.160,94
1- Satıştan İadeler (-)	250.496,37
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	7.098.664,57
C- NET SATIŞLAR	1.421.644.986,27
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	516.662.866,49
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	516.662.866,49
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	904.982.119,78
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	963.673.549,43
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	963.673.549,43
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-58.691.429,65
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	28.289.725,16
3- Faiz Gelirleri	14.344.985,39
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	13.944.739,77
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	72.466,57
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	12,26
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	72.454,31
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-30.474.171,06
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	3.816.834,56
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	3.816.834,56
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	3.625.393,90
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	3.625.392,98
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,92
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-30.282.730,40
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-30.282.730,40

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ERASMUS	: European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversite Adına Kabul Edilen Patentin Haklar Hesabında İzlenmemesi

2. Üniversitenin Teknokent Yönetici Anonim Şirketindeki Sermaye Payının Bilançoda Yer Almaması

3. Üniversitenin Bazı Birimleri Adına Muhasebe Sistemi Dışında Açılmış Banka Hesaplarının Bulunması

B. Diğer Bulgular

1. Vergi Borcunun Zamanında Sorgulanmaması

2. Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

3. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Çankırı Karatekin Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Çankırı Karatekin Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 1 yüksekokul, 2 enstitü, 7 meslek yüksekokulu ve 14 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	71	33	104
Doçent	114	52	166
Doktor öğretim üyesi	252	53	305
Öğretim görevlisi	153	44	197
Araştırma görevlisi	157	64	221
Toplam	**747**	**246**	**993**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	200	139	339
Sağlık	13	12	25
Avukatlık	3	-	3
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	66	38	104
Yardımcı	16	10	26
Sözleşmeli	-	-	-
İşçi	290	-	290
Toplam	**588**	**199**	**787**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.335'tir. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Çankırı Karatekin Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.023.638.367,39	1.007.035.484,70	98,38
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	127.219.889,00	125.743.305,06	98,84
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	136.110.864,69	92.975.619,87	68,31
05 Cari Transferler	29.038.276,00	27.786.315,24	95,69
06 Sermaye Giderleri	229.795.887,00	114.325.814,77	49,75
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.545.803.284,08**	**1.367.866.539,64**	**88,49**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.381.882.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 163.921.284,08 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.545.803.284,08 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %88,49'u olan 1.367.866.539,64 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.023.638.367,39 TL ödeneğin 1.007.035.484,70 TL'si, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi giderlerinde 127.219.889,00 TL ödeneğin 125.743.305,06 TL'si, Mal ve Hizmet Alımı giderlerinde 136.110.864,69 TL ödeneğin 92.975.619,87 TL'si, Cari Transferlerde 29.038.276,00 TL ödeneğin 27.786.315,24 TL'si, Sermaye Giderlerinde 229.795.887,00 TL ödeneğin 114.325.814,77 TL'si kullanılmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 302.645,00 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	29.094.000,00	43.169.804,17	148,38
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.342.703.000,00	1.359.065.000,00	101,22
Diğer Gelirler	10.085.000,00	18.558.631,80	184,02
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.381.882.000,00**	**1.420.793.435,97**	**102,82**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.840.392,13	-
Net Toplam	**1.381.882.000,00**	**1.418.953.043,84**	**102,68**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.381.882.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.418.953.043,84 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.504.072.941,61 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.840.392,13 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.006.365.016,77 TL ve faaliyet gideri

1.425.560.777,57 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.083.036.788,68 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 42.957.324,27 TL, gider toplamı 30.384.770,00 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 12.572.624,27 TL kâr ile tamamlanmıştır.

- İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 48.151.141,08 TL, gider toplamı 48.449.126,03 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 297.984,95 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 25.06.2018 tarih ve 30459 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2018/11885 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan Çankırı Karatekin Üniversitesi Teknokent Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 200.000,00 TL olup Üniversitenin %80 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Ancak, yapılan ayni ve nakdi sermaye artırımları sonucunda Çankırı Karatekin Üniversitesi Teknokent AŞ'nin sermayesi 27.125.000,00 TL olup Üniversitenin %68,57 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketten kar payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim

Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini

sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiç bir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir defa değerlendirilip sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanması kararı alınmış ancak henüz uygulamaya geçilmemesi nedeniyle değerlendirilememektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çankırı Karatekin Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Adına Kabul Edilen Patentin Haklar Hesabında İzlenmemesi

Üniversite tarafından kabul edilen patent hakkının 260 Haklar Hesabında izlenmesi gerekirken 630 Giderler Hesabına kaydedilerek doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 260 Haklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 194'üncü maddesinde; bu hesabın, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve

ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı, “Hesabın işleyişi” başlıklı 195'inci maddesinde ise; bütçeye gider kaydıyla edinilen hakların bir taraftan 260 Haklar Hesabına borç, kesintilerin ilgili hesaba, ödenecek tutarın 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına alacak; diğer taraftan 830 Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835 Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Denetimlerde, Üniversite tarafından kabul edilen 1 adet patent hakkının 260 Haklar Hesabında izlenmediği, ödenen patent başvuru ücretlerinin de doğrudan gider kaydedilmesi suretiyle bilançoda adı geçen hesapta 2.190,00 TL eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; başvuru sonucu elde edilen patentlere ilişkin giderlerin 260 Haklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususa ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 13.05.2025 tarih ve 2078 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

BULGU 2: Üniversitenin Teknokent Yönetici Anonim Şirketindeki Sermaye Payının Bilançoda Yer Almaması

Üniversitenin, Çankırı Karatekin Üniversitesi Teknokent Yönetici Anonim Şirketindeki sermaye payının bilançoda yer almadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına ilişkin “Hesabın niteliği” başlıklı 159’uncu maddesinde; bu hesabın, kanuni yetkilere dayanılarak mal ve hizmet üreten kuruluşlara nakden veya ayni olarak verilen sermaye tutarları ile bunların işletilmesinden doğan kâr ve zararların, bütçeye iade olunan sermaye tutarlarının ve bu kurumlara ikrazen verilen özel tertip iç borçlanma senetleri bedelinden bu kurumların ödenmemiş sermayelerine mahsup edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik’in “Hesabın işleyişi” başlıklı 161’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci alt bendinde; mal ve hizmet üreten kuruluşlara taahhüt edilen sermaye tutarlarının bu hesaba borç, 247 Sermaye Taahhütleri Hesabına alacak, altıncı alt bendinde; sermayenin işletilmesi sonucunda ortaya çıkan ve özel kanunlarında sermayeye eklenmesine

yetki verilen kârların bu hesaba borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Üniversitenin, Çankırı Karatekin Üniversitesi Teknokent Yönetici Anonim Şirketi'ne ortaklık için ödediği tutarın karşılığı olan toplam 18.600.000,00 TL'nin 241 No.lu hesapta izlenmediği ve dolayısıyla bilançoda Üniversitenin iştiraki olduğu şirkete taahhüt ettiği sermaye tutarına ilişkin herhangi bir bilginin sunulmadığı ve bu haliyle bilançoda 241 No.lu hesapta 18.600.000,00 TL eksiklik bulunduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, Çankırı Karatekin Üniversitesi Teknokent Yönetici Anonim Şirketi'ndeki katılım payı ile ilgili olarak 241 ve 247 No.lu hesaplara kayıtların yapıldığı ve kayda ilişkin 15.05.2025 tarih ve 2085 sayılı muhasebe işlem fişinin ekte yer aldığı ifade edilmişse de söz konusu şirketin sermayesinin tamamının ödenmiş olmasından dolayı 247 No.lu hesaba yapılan kaydın hatalı olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin Çankırı Karatekin Üniversitesi Teknokent Yönetici Anonim Şirketi'ndeki katılım payının 241 No.lu hesapta gösterilmemesi bilanço hesaplarının doğruluğunu ve güvenilirliğini etkilemektedir.

BULGU 3: Üniversitenin Bazı Birimleri Adına Muhasebe Sistemi Dışında Açılmış Banka Hesaplarının Bulunması

Üniversitenin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından açılmış ve muhasebe sistemi içinde yer almayan banka hesabının mevcut olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Muhasebe sistemi" başlıklı 49'uncu maddesinin ikinci fıkrasında; kamu hesaplarının kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağı hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "Kayıt zamanı" başlıklı 50'nci maddesinde ise; bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirileceği, bütün mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinin ve her muhasebe kaydının belgeye dayanmasının şart olduğu ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 102 Banka Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 17'nci maddesinde; bu hesabın, muhasebe birimleri adına bankaya yatırılan paralar ve bankaya tahsil için verilen çeklerden tahsil işlemi tamamlananlar ile muhasebe birimlerince düzenlenen çek ve gönderme emirlerinden ödendiği veya gönderildiği bildirilen çek ve gönderme emri tutarlarının izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiş olup bu hüküm uyarınca kamu idareleri adına bankalarda hesapların muhasebe birimi adına açılması gerekmektedir.

Denetimlerde, muhasebe birimi dışında Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı adına banka nezdinde öğrenci ve memurların yemekhane ücretlerinin tahsilatlarının gerçekleştirilmesinde kullanılmak üzere açılan ve belirlenen dönem sonralarında bakiyeleri muhasebe birimi banka hesabına aktarılan tahsilat hesaplarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bahsi geçen banka hesabının aracı bir hesap niteliğinde olduğu, yemekhane hesabında biriken tutarların aynı gün içerisinde ilgili muhasebe biriminin banka hesaplarına aktarılarak gerekli muhasebe kayıtlarının yapıldığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından yemekhane işlemleri için açılan banka hesabında biriken tutarların aynı gün içerisinde muhasebe birimine aktarıldığı ifade edilmişse de bu durum muhasebe sistemi dışında başka bir banka hesabının açılmasına dayanak teşkil etmeyeceğinden yapılan açıklamalar bulgu konusu hususu ortadan kaldırmamaktadır.

Sonuç olarak; Üniversite muhasebe birimi dışında açılan söz konusu hesapların, Üniversitenin muhasebe sistemi içine dahil edilmesinin sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Vergi Borcunun Zamanında Sorgulanmaması

Doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirilen alımlara ilişkin ödemelerde, vadesi geçmiş vergi borcu sorgulamasının zamanında yapılmadığı görülmüştür.

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un "Amme alacağı ödenmeden yapılmayacak işlemler ile işlem yapanların sorumlulukları" başlıklı 22/A maddesinde; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamına giren kurumların mal veya hizmet

alımları ile yapım işleri nedeniyle hak sahiplerine yapacakları ödemelerde Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine vadesi geçmiş borcun bulunmadığına ilişkin belge aranılması zorunluluğu getirmeye Hazine ve Maliye Bakanının yetkili kılındığı ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Seri:A Sıra No:1 Tahsilat Genel Tebliği'nin "V. Amme Alacağı Ödenmeden Yapılmayacak İşlemler ile İşlem Yapanların Sorumlulukları" kısmında, 4734 sayılı Kanun kapsamına giren kurumların mal veya hizmet alımları ile yapım işleri nedeniyle hak sahiplerine yapacakları 5.000,00 TL'nin üzerindeki ödemeler sırasında, Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine vadesi geçmiş borçlarının bulunmadığına ilişkin vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belge aranılması zorunluluğundan bahsedilmiştir.

Denetimlerde, doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirilen bazı mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde vadesi geçmiş vergi borcu sorgulamasının ödemeden çok önce veya ödeme sonrasında yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, yapılan ödemelerde ödeme tarihi başlangıcı ile sonlanması arasında geçen sürenin evrak iadesi nedeniyle uzamasından kaynaklı teknik sıkıntılar oluşabildiğini, bundan sonraki ödemelerde bulgu konusu işlemin gereğinin yerine getirileceği ifade edilmiştir

Sonuç olarak; İdarenin mal veya hizmet alımları ile yapım işleri nedeniyle 5.000,00 TL'nin üzerinde yapacağı ödemeler sırasında hak sahiplerinin, Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine vadesi geçmiş borçlarının bulunmadığına ilişkin vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belgenin aranılması gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, 3 adet taşınmaz için cins tashihi yapılmasında engellerin bulunduğu, engeller giderildikten sonra doğrudan temin ile hizmet alımı yapılarak söz konusu işlemlerin tamamlanmasının hedeflendiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

BULGU 3: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol

Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

- İdarenin hiçbir iç kontrol riskini belirlemediği,

- İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmediği,

- İç kontrol sisteminin yılda en az bir defa değerlendirilip sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanması kararı alınmış olmasına karşın henüz uygulamaya geçilmediği,

- İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin herhangi bir denetim çalışmasının mevcut olmadığı,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususların düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun “Diğer Bulgular” bölümünde “Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması” başlığıyla yer almaktadır.
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde "İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması" başlığıyla yer almaktadır.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çankırı Karatekin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 14'üncü ve 58'inci maddeleri ile Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine dayanılarak hazırlanan ve 07.03.2021 tarih ve 31416 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çankırı Karatekin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Üniversitenin eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 14'tür.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 2 idari memur ve 5 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 1'inin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 2 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Çankırı Karatekin Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 66.317.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 83.417.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 27.891.590,58 TL bütçe giderine karşılık 43.447.657,73 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 42.957.324,27 TL gelir elde edilmiş, 30.384.700,00 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 12.572.624,27 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Çankırı Karatekin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çankırı Karatekin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 477 — ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ — Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	309.035.541,64
10	**Hazır Değerler**	38.487.556,82
104	PROJE ÖZEL HESABI	38.487.556,82
12	**Faaliyet Alacakları**	113.533.530,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	113.533.530,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	110.485.324,73
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	110.485.324,73
14	**Diğer Alacaklar**	2.665.430,03
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.665.430,03
15	Stoklar	8.032.459,36
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.032.459,36
16	**Ön Ödemeler**	35.831.240,70
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	35.831.240,70
2	DURAN VARLIKLAR	4.499.943.625,80
22	**Faaliyet Alacakları**	6.021,92
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.021,92
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	200.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	500,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-200.500,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.499.918.364,88
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.949.730.851,75
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	883.361.475,36
252	BİNALAR HESABI	2.122.229.062,36
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	46.652.331,72
254	TAŞITLAR HESABI	16.271.934,31
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	59.277.453,24
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-922.817.386,47
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	345.212.642,61
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	14.685.063,67
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-14.685.063,67

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	23.055.433,14
32	**Faaliyet Borçları**	6.983.706,37
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.983.706,37
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.367.580,76
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	180,00
333	EMANETLER HESABI	4.367.400,76
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	11.704.146,01
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.915.412,05
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.528.537,16
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	260.196,80
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	77.064.548,78
43	**Diğer Borçlar**	560.286,09
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	560.286,09
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	76.381.945,48
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	76.381.945,48
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	122.317,21
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	122.317,21
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.708.859.185,52
50	**Net Değer**	413.153.257,30
500	NET DEĞER HESABI	413.153.257,30
51	**Değer Hareketleri**	15.708,51
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	15.708,51
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.694.699.801,98
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.694.699.801,98
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.482.046.370,95
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.482.046.370,95
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.083.036.788,68
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.266.090.472,05
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.183.053.683,37

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	19.239,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	19.239,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	613.937,22
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-613.937,22

AKTİF TOPLAMI 4.808.979.167,44

PASİF TOPLAMI 4.808.979.167,44

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	14.688.833,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	14.688.833,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.272.096,15
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.272.096,15
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	6.180.529,63
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	6.180.529,63
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	13.440.856,17
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	13.440.856,17
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	19.936.230,87
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	0,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	19.936.230,87

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 477 **Adı : ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.425.560.777,57
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.007.205.459,70
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	125.757.099,85
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	92.119.560,21
630	05	Cari Transferler	28.720.274,70
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.015.140,74
630	13	Amortisman Giderleri	151.209.309,10
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	15.337.850,00
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	894.644,82
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	3.301.437,97
630	99	Diğer Giderler	0,48

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.425.560.777,57**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.504.072.941,61
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	43.138.615,62
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.430.934.977,54
600	05	Diğer Gelirler	22.431.907,90
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	7.162.559,98
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	404.880,57

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.504.072.941,61**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.840.392,13
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	555.532,67
610	05	Diğer Gelirler	1.284.859,46

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.840.392,13**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.502.232.549,48**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.006.365.016,77**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.083.036.788,68**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.425.560.777,57**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.504.072.941,61**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.840.392,13**

NET GELİR (D=B-C)	**1.502.232.549,48**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**1.083.036.788,68**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8477

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	59.035.131,30
10	**HAZIR DEĞERLER**	54.513.787,27
102	BANKALAR HESABI	54.513.787,27
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	1.254.986,48
120	ALICILAR HESABI	1.092.002,18
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	148.710,20
127	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	14.274,10
13	**DİĞER ALACAKLAR**	2.351.802,05
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.080.175,55
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	271.626,50
15	STOKLAR	688.749,72
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	688.749,72
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	0,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	225.805,78
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	225.805,78
2	DURAN VARLIKLAR	3.849.768,11
23	**DİĞER ALACAKLAR**	2.707.961,37
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.707.961,37
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	114.000,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	114.000,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	1.027.806,74
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	1.027.806,74

AKTİF TOPLAMI 62.884.899,41

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	24.769.211,73
30	**MALİ BORÇLAR**	2.080.175,55
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	2.080.175,55
32	**TİCARİ BORÇLAR**	12.136,00
320	SATICILAR HESABI	0,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.136,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	51.159,75
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	51.159,75
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	22.377.383,82
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.760.353,10
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,07
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	408.107,91
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	19.207.651,97
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ	70,76
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.200,01
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	150.824,25
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	3.385.819,20
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ	-3.234.994,95
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	97.532,36
399	DIGER ÇESITLI KISA VADELI YABANCI KAYNAKLAR HESABI	97.532,36
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.321.916,64
40	**MALİ BORÇLAR**	2.707.961,37
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.707.961,37
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	3.613.955,27
472	KIDEM TAZMİNATIKARŞILIĞI HESABI	3.613.955,27
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	31.793.771,04
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,05
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI	-1.000,05
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	24.290.738,87
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	24.290.738,87
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.683.702,90
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI	-1.683.702,90
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	9.186.735,07
590	DÖNEM NET KARI HESABI	10.263.212,64
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI	-1.076.477,57

PASİF TOPLAMI 62.884.899,41

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8477 **ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
	0,00
A- BRÜT SATIŞLAR	25.441.981,23
1- Yurtiçi Satışlar	19.443.499,09
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	5.998.482,14
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	21.990,53
1- Satıştan İadeler (-)	21.990,53
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	25.419.990,70
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.930.370,95
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	450.137,33
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.480.233,62
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	22.489.619,75
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	27.454.079,02
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	27.454.079,02
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-4.964.459,27
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	17.532.123,52
3- Faiz Gelirleri	17.345.988,70
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	186.134,82
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	12.567.664,25
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	5.210,05
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	5.210,05
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	320,03
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	320,03
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	12.572.554,27
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	3.385.819,20
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	9.186.735,07

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Hizmet Alımı İçin Ayrılan Ödenek ve Harcama Tutarları

KISALTMALAR

ALL-RİSK : İnşaat Bütün Riskler Sigortası

AŞ : Anonim Şirket

BAP : Bilimsel Araştırma Projeleri

BAPKOM : Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. İrtifak Hakkı Sözleşmesine Konu Edilen Maddi Duran Varlıkların Mali Tablolarda Gösterilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Taşınırların Proje Bitiminde Bilimsel Araştırma Projesi Yürütücüsü Üzerinde Kalması

2. Bilimsel Araştırma Projelerinde Avansla Yapılan Alımların Piyasa Araştırması Yapılmadan Doğrudan Bir Firmadan Alınması

3. Bilimsel Araştırma Projesi İçin Öngörülen Ek Bütçe Sınırının Aşılması

4. All Risk Sigorta Poliçesinde Bazı Risk Kalemlerinde Muafiyet Oranlarının Yüksek Belirlenmesi

5. Yeni Birim Fiyat Tespitinde Ticaret ve/veya Sanayi Odası Onayı Alınmayan Rayiçlerin Kullanılması

6. Yapım İşlerine Ait Nihai Projelerin İdareye Teslim Edilmemesi

7. Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

8. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Teslimi Belli Bir Süreyi Gerektiren İşlerde Sözleşme İmzalanmaması

9. Öğretim Üyesi ve Öğretim Üyesi Dışındaki Kadrolara Yapılan Atamalarda Nesnel Olmayan Kriterler Konulması

10. Teknokent A.Ş.'nin Elektrik Faturalarını Zamanında Ödemeyerek Nakit Akış Dengesini Bozması

11. Kesin Kabulü Yapılmamış Yapım/Onarım İşlerinin Bulunması

12. Yapım İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğine Dair Görevlendirmelerin Yapılmaması veya Geç Yapılması

13. Meslek Yüksekokulu Yemek Hizmet Alımlarının Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Alınması

14. Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

15. Üniversite Senato Kararı ile Dekanlık Kurulması

16. İktisadi İşletme Tarafından İşletilen Öğrenci Kantinlerinin Elektrik ve Isınma Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Çukurova Üniversitesi, 30.11.1973 tarihli ve 14728 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 20.11.1973 tarihli ve 1786 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Çukurova Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 19 fakülte, 1 yüksekokul, 4 enstitü, 11 meslek yüksekokulu, 1 devlet konservatuarı ve 38 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	577	131	708
Doçent	251	145	396
Doktor öğretim üyesi	252	194	446
Öğretim görevlisi	396	55	451
Araştırma görevlisi	581	307	888
Toplam	**2.057**	**832**	**2.889**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	804	777	1.581
Sağlık	1.212	529	1.741
Avukatlık	6	1	7
Dini	0	1	1
Eğitim-öğretim	14	11	25
Teknik	301	284	585
Yardımcı	214	285	499
Sözleşmeli	181	203	384
İşçi	2.169	245	2.414
Toplam	**4.901**	**2.336**	**7.237**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6.958'dir. Ayrıca Üniversitede 26 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Çukurova Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Giderler	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.999.972.724,46	3.973.413.297,45	99,34
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	491.125.200,00	488.786.559,33	99,52
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	388.205.030,77	210.446.011,95	54,21
05 Cari Transferler	765.816.944,06	761.386.919,28	99,42
06 Sermaye Giderleri	805.606.963,10	407.694.816,53	50,61
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**6.450.726.862,39**	**5.841.727.604,54**	**90,56**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.770.298.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 680.428.862,39 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 6.450.726.862,39 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %90,56'sı olan 5.841.727.604,54 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.999.972.724,46 TL ödeneğin 3.973.413.297,45 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 491.125.200,00 TL ödeneğin 488.786.559,33 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 388.205.030,77 TL ödeneğin 210.446.011,95 TL'si, cari transferlerde 765.816.944,06 TL ödeneğin 761.386.919,28 TL'si, sermaye giderlerinde 805.606.963,10 TL ödeneğin 407.694.816,53 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği İçin Avrupa Topluluğu Eylem Programı (Erasmus), Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 99.155.930,67 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelirler	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	73.931.000,00	64.456.341,00	87,18
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	5.558.062.000,00	5.720.125.797,69	102,92
Diğer Gelirler	138.305.000,00	136.660.687,55	98,81
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	5.770.298.000,00	5.921.242.826,24	102,62

Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	748.504,77	-
Net Toplam	**5.770.298.000,00**	**5.920.494.321,47**	**102,60**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.770.298.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.920.494.321,47 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 6.417.460.551,99 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 748.504,77 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.788.147.744,11 TL ve faaliyet gideri 5.940.005.991,10 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.264.853.800,23 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.824.443.677,32 TL, gider toplamı 4.058.512.093,82 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem -234.068.416,50 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 23.957.894,34 TL, gider toplamı 19.369.372,97 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 4.588.521,37 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 25.333.034,46 TL, gider toplamı 23.532.020,95TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 1.801.013,51TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 17.07.2004 tarih ve 25525 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2004/7591 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Çukurova Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 5.000.000 TL olup Üniversitenin %91 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden

Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, performans değerlendirme yönüyle eksiktir, buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmuştur . Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber, ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi kapsamında çalışmalar devam etmektedir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış fakat ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi kapsamında çalışmalar devam etmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede

yapılan görevlendirmelerde görevler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi kapsamında çalışmalar devam etmektedir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı 2023-2024 dönemi için hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 5'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çukurova Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İrtifak Hakkı Sözleşmesine Konu Edilen Maddi Duran Varlıkların Mali Tablolarda Gösterilmemesi

Hizmet imtiyaz sözleşmesi niteliğinde olan irtifak hakkı sözleşmesine konu edilen Üniversiteye ait arsanın ve bu arsa üzerinde yapılıp kullanıma açılan öğrenci yurdu ve ticari alan niteliğindeki maddi duran varlıkların 256 Hizmet ve İmtiyaz Varlıkları Hesabına kayıtlarının yapılmadığı ve mali tablolarda gösterilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 183'üncü maddesinde yer alan "*256 Hizmet İmtiyaz Varlıkları Hesabı*" nın, hizmet imtiyaz sözleşmesine konu maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in anılan Hesabın işleyişine ilişkin 184'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, kamu idaresine ait maddi duran varlıklardan hizmet imtiyaz sözleşmesine konu edilenlerin işletme süresinin başladığı tarihte bu hesaba borç, ilgili maddi duran varlık hesabına alacak; ayrılmış amortisman tutarlarının da 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına borç ve alacak kaydedileceği ifade edilmiştir. Aynı bendin ikinci alt bendinde, işletmeciye ait olan maddi duran varlıklardan hizmet imtiyaz sözleşmesine konu edilenlerin, işletme süresinin başladığı tarihte bu hesaba borç, sonraki aylarda tahakkuk ettirilmesi gereken kısmı 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına, içinde bulunulan faaliyet dönemini takip eden dönemlerde tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin de 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Anılan maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde ise; hizmet imtiyaz sözleşmesi sona erdiğinde hizmet imtiyaz varlıklarının kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Bilindiği üzere imtiyaz sözleşmesi, bir kamu hizmetinin kurulmasının ve belirli bir süre işletilmesinin veya kurulmuş bulunan bir kamu hizmetinin belli bir süre işletilmesinin karşılığında kendisinden yararlananlardan ücret almak, kar ve zararı kendisine ait olmak üzere, idare tarafından getirilen koşullar çerçevesinde bir gerçek veya özel hukuk tüzel kişisine bırakılmasını öngören sözleşmelerdir.

Bulguya konu edilen hususta da 14.06.2019 tarihli irtifak hakkı sözleşmesi ile Üniversitenin mülkiyetinde bulunan arsanın üzerinde yurt ve ticari alan (kantin, kafeterya, restoran ve idarenin uygun göreceği benzeri alanlar) inşaatlarının yapılması, ilk 15 yılının Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne kiralanması, son 15 yılının ise Kredi ve Yurtlar

Kurumu Genel Müdürlüğüne kiralanması ya da hak sahibi tarafından işletilmesi ve süre sonunda tesislerin Üniversiteye devri öngörüldüğünden, bu sözleşmeyle üniversite öğrencilerinin barınma ihtiyacının karşılanmasına ilişkin kamu hizmetinin işletilmesi belli bir süre ile bir özel hukuk tüzel kişisine verilmiştir. Dolayısıyla bu irtifak hakkı sözleşmesi niteliği itibariyle bir hizmet imtiyaz sözleşmesi olup, sözleşmeye konu edilen maddi duran varlıkların 256 Hizmet ve İmtiyaz Varlıkları Hesabına kayıtlarının yapılması gerekir. Ancak bu kayıtlar yapılmamıştır.

Kamu idaresi cevabında, öğrenci yurdu yapımı için irtifak hakkı sözleşmesine konu edilen maddi duran varlıkların, 256 Hizmet ve İmtiyaz Varlıkları Hesabına kaydının yapılması için Muhasebat Genel Müdürlüğü Muhasebe Düzenleme Şubesine çağrı açıldığı ifade edildikten sonra ilgili Şubeden gelecek cevaba göre işlem yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak mali tabloların tam ve doğru bilgiyi yansıtmasının sağlanması amacıyla, niteliği gereği bir hizmet imtiyaz sözleşmesi olan irtifak hakkı sözleşmesine konu edilen bahse konu maddi duran varlıkların anılan Yönetmelik'in zikredilen hükümleri gereğince 256 Hizmet ve İmtiyaz Varlıkları Hesabına kaydedilmesi ve mali tablolarda gösterilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınırların Proje Bitiminde Bilimsel Araştırma Projesi Yürütücüsü Üzerinde Kalması

Üniversite bünyesinde yürütülen bilimsel araştırma projeleri sona erdikten sonra, proje kapsamında alınan taşınırlar hakkında Bilimsel Araştırma Projesi Komisyonu tarafından Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönergesi hükümlerine göre işlem tesis edilmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesi gereğince İdare; taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumlu olup malların edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerini mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapmakla yükümlüdür. Bu ilkeye aykırı eylem ve

işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenler sorumludur.

Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönergesi'nin 20'nci maddesinde; projeler için Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimince sağlanan makine, teçhizat ve donanımların mülkiyetinin Üniversite Rektörlüğüne ait olduğu, söz konusu makine, techizatların ilgili proje tamamlanıncaya kadar proje yürütücülerinin kontrol ve kullanımında olduğu, bunların korunmasından, bakım ve onarımından proje yürütücülerinin sorumlu olduğu, tamamlanan projelere ait makine ve techizatların ise ihtiyaç duyan üniversite araştırmacılarının kullanımına açık olduğu, Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonunun (BAPKOM) bu tür makine ve techizatlar ile ilgili olarak, ortak bir alanda kullanıma sunulmaları, başka projelerde kullanılmak üzere geri alınmaları veya gerekli göreceği diğer tasarruflarda bulunmaya yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

Yönerge'nin yukarıda yer verilen hükmüne uyulmayarak; projeler kapsamında alınan demirbaş ve makine-teçhizat, projeler tamamlanmasına rağmen yürütücülerden teslim alınmamış, ihtiyacı olan birimlerin kullanımına açılmamış veya ortak kullanım alanlarına devir işlemleri yapılmamıştır.

Kamu idaresi cevabında özetle; öncelikle sonuç raporlarının sunulması ve yürütücü takibi sürecinin tamamlanmasının beklendiği, bu sürecin proje sonuçlarının kurumsal sistemlere entegre edilmesini ve yürütücülere ait sorumlulukların açık biçimde belirlenmesini mümkün kılacağı, söz konusu hazırlık süreci tamamlandıktan sonra, proje yürütücüsünün görevli olduğu birimlerin harcama yetkililerinin bilgilendirileceği ve taşınırların devrine veya kullanım şekline dair işlemler, zimmet, iade ya da tahsis gibi yöntemlerle, ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda gerçekleştirileceği açıklanmıştır.

Sonuç olarak, projeler tamamlandıktan sonra proje yürütücüsü üzerinde bulunan tüm taşınırların proje yürütücülerinden alınarak ihtiyacı olan birimlerin kullanımına açılması veya ortak kullanım alanlarına devir işlemlerinin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Bilimsel Araştırma Projelerinde Avansla Yapılan Alımların Piyasa Araştırması Yapılmadan Doğrudan Bir Firmadan Alınması

Üniversitenin BAP Birimi ve TÜBİTAK tarafından desteklenen bilimsel araştırma projelerinde doğrudan temin parasal sınırı kapsamında avans suretiyle yapılan alımların piyasa araştırması yapılmadan doğrudan bir firmadan alındığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Tarafından, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü Maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin 2003/6554 sayılı Karar'ın "Doğrudan temin" başlıklı 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, parasal limiti aşmayan mal ve hizmet alımlarının satın alma birimince piyasa araştırması yapılarak ihtiyaçların temin edileceği hükme bağlanmıştır.

TÜBİTAK Ar-Ge Projeleri İhale Yönetmeliği'nin 22'nci maddesinde, idarenin her yıl Bilim Kurulunca tespit edilecek eşik değerleri aşmayan ihtiyaçlarının ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak temin edileceği belirtilmiştir.

Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde de *"Piyasa fiyat araştırması tutanağı: Doğrudan temin usulüyle ihale komisyonu kurulmadan yapılacak alımlarda; alımı yapmakla görevlendirilen kişi veya kişilerce yapılan piyasa fiyat araştırması sonucunda alınan teklifleri, uygun görülen fiyat ile yükleniciyi gösteren ve söz konusu kişi veya kişilerce imzalanan bu Yönetmelik eki 2 örnek numaralı tutanağı ifade eder."* denilmektedir.

Görüldüğü üzere anılan hükümde, *"...piyasa fiyat araştırması sonucunda alınan teklifleri …*" ifadesi kullanılmış olup bu ifadedeki *"teklifleri"* ifadesi çoğul ifadedir. Esasen bu ifadeyle piyasa araştırmasının birden fazla firmadan teklif alınarak yapılacağı vurgulanmıştır. Yine söz konusu Yönetmeliğe ekli 2 örnek numaralı tutanak teklif alınacak kişi/firmalar dört olacak şekilde dizayn edilmiştir.

Piyasa araştırmasının amacı ihtiyacın uygun şartlarda karşılanması ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamaktır. Piyasa araştırması alınacak mal ve hizmet ile yapım işinin özelliğine göre makul sayıda kaynaktan (yetkili satıcılardan, üreticilerden, sanayi odalarından vb.) fiyat teklifi almakla yapılır. Uygulamada alım konusu işe bağlı olarak en az üç kişi veya firmadan fiyat teklifi alınması noktasında bir teamül oluşmuştur.

Ancak Üniversitenin BAP Birimi ve TÜBİTAK tarafından desteklenen bilimsel araştırma projelerinde doğrudan temin parasal sınırı kapsamında yapılan alımların piyasa araştırması yapılmadan doğrudan bir firmadan alındığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle; bilimsel araştırma projeleri kapsamında doğrudan temin sınırları içerisinde avans suretiyle yapılan alımların doğrudan bir firmadan alma yerine birden fazla firmadan teklif alma yöntemiyle gerekli piyasa araştırması yapılarak gerçekleştirilmeye

başlandığı ve bundan sonra da söz konusu alımların birden fazla kaynaktan teklif alınmak suretiyle gerçekleştirileceği açıklanmıştır.

Açıklanan gerekçeyle, gerek Üniversitenin BAP Birimi ve gerekse TÜBİTAK tarafından desteklenen bilimsel araştırma projelerinde doğrudan temin parasal sınırı kapsamında avansla yapılacak alımların piyasa araştırması yapılarak gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Bilimsel Araştırma Projesi İçin Öngörülen Ek Bütçe Sınırının Aşılması

Proje Kodu ... olan proje için proje bütçesinin %66'sı oranın da ek bütçe verildiği görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, projeler için verilebilecek ek bütçenin proje bütçesinin en fazla %50'si kadar olabileceği hükme bağlanmıştır. Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönergesi'nin 16'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında da aynı hüküm tekrar edilmiştir.

Oysa yapılan incelemede, yukarıda proje kodu belirtilen proje için proje bütçesinin % 66'sı oranında ek bütçe verildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle; söz konusu ihlalin tekrarının önlenmsi amacıyla kullanılan yazılım altyapısında gerekli teknik güncellemelerin gerçekleştirildiği, bundan böyle belirtilen oranların üzerinde ek bütçe talebinde bulunulmasının sistemsel olarak engellendiği ve ayrıca ek bütçe sınırını aşan proje için onaylanan ek bütçenin sınırı aşan kısmının sistem üzerinde bloke edildiği ve yürütücünün bu tutarı kullanmasının teknik olarak engellendiği açıklanmıştır.

Anılan mevzuat hükümleri gereğince bilimsel araştırma projeleri için verilecek ek bütçenin proje bütçesinin %50'sini geçmemesi konusunda bulgumuz üzerine alınan önlemlerin uygulanmasına devam edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: All Risk Sigorta Poliçesinde Bazı Risk Kalemlerinde Muafiyet Oranlarının Yüksek Belirlenmesi

Üniversite tarafından ihale edilen yapım işlerine ait all risk sigorta poliçelerinde bazı risk kalemlerine %2'den fazla muafiyet uygulandığı görülmüştür.

Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmesi'nin 17'nci maddesinin 17.1'inci bendinde, yüklenicinin işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde yer alan hükümler çerçevesinde "all risk" sigortası yapmak zorunda olduğu, 17.3'üncü bendinde de yüklenicinin iş ve iş yerinin korunması ve sigortalanması ile ilgili sorumlulukları konusunda Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde yer alan hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması" başlıklı 9'uncu maddesinin değişik üçüncü fıkrasında, kıymetlerin sigortalanmasında tüm riskler için uygulanabilecek muafiyet oranın azami %2, deprem, sel, su baskını, toprak kayması ve terör riskleri için uygulanabilecek koasürans oranının azami %20, bunun dışında kalan riskler için koasürans uygulanmayacağı, muafiyet ve koasürans kısmına isabet eden hasarların karşılanmasının yüklenicinin sorumluluğunda olduğu belirtilmiştir.

All risk sigorta poliçelerinde Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde belirtilen uygulanabilecek azami muafiyet oranlarının üzerinde oranların belirlenmiş olması yüklenicinin sorumluluğunu ortadan kaldırmamakla birlikte karşılaşacağı riskleri de artırmaktadır. Diğer taraftan Yapım işleri Genel Şartnamesi'ne uygun olmayan all risk sigorta poliçelerinin Üniversite tarafından uygun görülmesi de Üniversiteye sorumluluk doğurmaktadır.

Buna rağmen Üniversite tarafından ihale edilerek sözleşmeye bağlanan yapım işlerine ait all risk sigorta poliçelerinde; Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin yukarıda zikredilen hükmüne aykırı olarak; bir kısım risklerde (Üçüncü şahıs mali mesuliyet, kazı/iksa/ankraj, hırsızlık, yangın v.b durumlarda) muafiyet oranları %2'nin üstünde belirlenmiştir.

Kamu idaresi cevabında özet olarak; bundan sonra bulguda belirtilen öneri doğrultusunda hareket edileceği açıklanmıştır.

Sonuç olarak; yapım işlerine ait bütün riskler (all risk) sigorta poliçelerinde tüm riskler için % 2'den fazla muafiyet uygulanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Yeni Birim Fiyat Tespitinde Ticaret ve/veya Sanayi Odası Onayı Alınmayan Rayiçlerin Kullanılması

Yapım işi sözleşmelerinde yer almayan ve sonradan yapılmasına ihtiyaç duyulan imalat kalemine ait yeni birim fiyatın tespiti için piyasadan alınan yerel rayicin ilgili Ticaret ve/veya Sanayi Odasına onaylatılmadan kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Sözleşmede bulunmayan veya fiyatı belirli olmayan işlerin fiyatının tespiti" başlıklı 22'nci maddesinin üçüncü fıkrasında iş kalemi veya iş grubunun niteliğine uygun olarak ikinci fıkrada belirtilen analizlere, kaynakların verimli kullanılması gözetilerek kullanılacak rayiçler belirtilmiş ve bu kapsamda idarece kabul edilmek şartıyla, uygulama ayına ait yerel rayiçlerin ticaret ve/veya sanayi odasınca onaylanmış olması koşuluyla birim fiyat tespitinde kullanılabileceği açıklanmıştır. Diğer bir ifadeyle anılan hükümde ticaret ve/veya sanayi odasının onayı yerel rayiçlerin kabulünün şartlarından biri olarak öngörülmüştür.

Oda Muamelat Yönetmeliği'nin "Faturaların Rayice Uygunluğunun Onayı" başlıklı 38'inci maddesinde ise; faturaya konu mal veya hizmetle iştigal eden en az üç işletmeden belgelendirilmek suretiyle alınacak fiyatların ortalaması veya alınan fiyatlardan birbirine en yakın olanların dikkate alınarak faturaların rayice uygunluğunun onayının yapılacağı, onay işleminin fatura asılları üzerine yapılacağı, ancak, birim fiyatı belirlemek için düzenlenen proforma faturalarda işin tamamının belirtilmesi halinde bu proforma faturaların da onaylanabileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, İlahiyat Fakültesi Binası Bakım ve Onarımı İşinde sözleşmesinde bulunmayan imalat kaleminin yeni birim fiyatı tespitinde kullanılan yerel rayicin Ticaret ve/veya Sanayi Odasına onaylatılmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında özetle, bundan sonra söz konusu yeni birim fiyatların tespitinde kullanılan yerel rayiçlerin ilgili Ticaret ve/veya Sanayi Odasına onaylatılmasına azami dikkat edileceği açıklanmıştır.

Sonuç itibariyle, yapım işi sözleşmelerinde yer almayan ve sonradan yapılmasına ihtiyaç duyulan imalat kalemlerine ait yeni birim fiyatların tespiti için piyasadan alınan yerel rayiçlerin ilgili Ticaret ve/veya Sanayi Odasına onaylatılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Yapım İşlerine Ait Nihai Projelerin İdareye Teslim Edilmemesi

Geçici kabulü gerçekleştirilen yapım işlerinde nihai projelerin (as – build) yükleniciler tarafından düzenlenip idareye teslim ettirilmediği görülmüştür.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 11'inci maddesinin yedinci fıkrasında, işlerin geçici kabulü yapıldıktan sonra, uygulama projeleri ister idarece verilmiş, ister yüklenici tarafından hazırlanarak idarece onaylanmış olsun, uygulama sırasında yapılmış değişiklikleri de içeren ve işin bitmiş durumunu gösteren nihai projelerin, yükleniciler tarafından bedelsiz olarak hazırlanıp orijinallerinin idareye teslim edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

Anılan Şartname hükmüne göre, ilave imalat veya imalat değişikliklerini içeren, yapının her türlü kesit, detay ve görünümü ile imalat mahallerinin yer aldığı işin bitmiş durumunu gösteren nihai projelerin (as-built), geçici kabulden sonra yüklenici tarafından hazırlanıp idareye teslim edilmesi gerekir.

Yapılan incelemede; 2024 yılı içerisinde geçici kabulü yapılan işlere ilişkin nihai projelerin yükleniciler tarafından hazırlanıp idareye teslim edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; bunda sonra söz konusu hususa azami dikkat edileceği açıklanmıştır.

Sonuç olarak, geçici kabulü gerçekleştirilen yapım işlerinde nihai projelerin (as – build), anılan Şartname'nin zikredilen hükmü uyarınca yükleniciler tarafından düzenlenip idareye teslim ettirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 7: Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların bir kısmının mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların

mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Üniversitedeki bir kısım taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında özetle; Üniversitedeki taşınmazlarının bir kısmının "Tarımsal Niteliği Korunacak Alanlar" içerisinde yer aldığı, bunların cins tashihi yapılmasında imar engellerinin bulunduğu, imar engellerin bulunmadığı cins tashihi yapılmayan diğer yapıların imar planı revizyonlarının 2024/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ve bütçe imkanları dikkate alınarak yapıların cins tashihi işlemlerinin gerçekleştirilmesi işlemlerine başlandığı açıklanmıştır.

Sonuç olarak; mevzuattan kaynaklanan imar engeli bulunmayan Üniversitedeki taşınmazların cins tashihi işlemlerinin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 8: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Teslimi Belli Bir Süreyi Gerektiren İşlerde Sözleşme İmzalanmaması

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı ve Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlıkları tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre doğrudan temin yoluyla alınan teslimi belli bir süreyi gerektiren bazı hizmet alımlarında sözleşme düzenlenmediği görülmüştür.

11.07.2023 tarihli ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır.

Kamu idaresi cevabında özetle; 2025 yılında doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımlarında sözleşme düzenlemeye başlandığı ve ilerleyen süreçte de bu hususa azami özen gösterileceği açıklanmıştır.

Sonuç olarak, doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren işlerin, gerek işlerin idare tarafından belirlenen koşullarda ve özelliklerde yapılmasının garanti altına alınması ve gerekse ilgili işlerden doğabilecek hukuki anlaşmazlıkların önüne geçilmesi amacıyla, söz konusu Tebliğ hükmü uyarınca sözleşme imzalanmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 9: Öğretim Üyesi ve Öğretim Üyesi Dışındaki Kadrolara Yapılan Atamalarda Nesnel Olmayan Kriterler Konulması

Üniversitede bulunan öğretim üyesi ve öğretim üyesi dışındaki kadrolara yapılacak atamalar için yapılan alım ilanlarında nesnel olmayan kriterler belirlendiği tespit edilmiştir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesinde;

"... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." denilmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun; "Doktor Öğretim Üyesi" başlıklı 23'üncü, "Doçentlik ve Atama" başlıklı 24'üncü, "Profesörlüğe yükselme ve atama" başlıklı 26'ncı maddelerinde; bu kadrolara atama yapmak için yükseköğretim kurumlarının münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacına yönelik olarak, bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da göz önünde bulundurarak, objektif ve denetlenebilir nitelikte ek koşullar belirleyebilecekleri hüküm altına alınmıştır.

"Öğretim Üyesi Dışındaki Öğretim Elemanı Kadrolarına Yapılacak Atamalarda Uygulanacak Merkezi Sınav ile Giriş Sınavlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"in "Genel Şartlar" başlıklı 6'ıncı maddesinde;

"...Yükseköğretim kurumları, bu Yönetmeliğe tabi öğretim elemanı kadro ilanlarında lisans veya lisansüstü mezuniyet alanları ile ilan edilen alana ait bilimsel, nesnel ve denetlenebilir koşullar dışında belirli bir adayı tanımlayan özel şartlar koyamazlar..."

hükmü yer almaktadır.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin; "Dürüstlük ve tarafsızlık" başlıklı 9'uncu maddesinde,

"*Kamu görevlileri; tüm eylem ve işlemlerinde yasallık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler, ... Kamu görevlileri, takdir yetkilerini, kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda, her türlü keyfilikten uzak, tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine uygun olarak kullanırlar. ...*"

"... İlanlarda, alanında tecrübe sahibi olmak şartının, hangi öğrenim düzeyinden sonrasına ait olduğu, belirli bir adayı tanımlamayacak şekilde belirtilir..."

denilmektedir.

Anayasa'nın yukarıda değinilen 10'uncu maddesi ile Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin yine yukarıda değinilen 9'uncu maddesi uyarınca, kamu görevlileri görevlerini yerine getirirken, eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. Yine Kanunlarla kamu görevlilerine verilen takdir yetkisi kamu yararı ve hizmetin gerekleri ile sınırlıdır. Kamu görevlileri bu yetkilerini kullanırken eşitlik ve tarafsızlık ilkesine bağlı kalmak zorundadırlar.

2547 sayılı Kanun ve yukarıda adı geçen Yönetmelik hükümlerine göre ise, atama yapılacak öğretim üyesi ve öğretim üyesi dışındaki öğretim elemanı kadro ilanlarında bilimsel, nesnel ve denetlenebilir koşullar dışında belirli bir adayı tanımlayan özel şartlar konulamaz ve alanında tecrübe sahibi olmak şartının, hangi öğrenim düzeyinden sonrasına ait olduğu, belirli bir adayı tanımlamayacak şekilde belirtilir.

05.04.2018 tarih, 30392 Resmî Gazete'de yayınlanan "Doçentlik Yönetmeliği"nin 3'üncü maddesinde;

"Doçentlik değerlendirmesi, Üniversitelerarası Kurulun görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen bilim/sanat alanlarında adayın akademik yayın ve çalışmalarının incelenmesi çerçevesinde yapılır. Bilim/sanat alanlarındaki güncellemeler izleyen dönemde, doçentlik kriterlerindeki güncellemeler ise kabul edildikleri tarihten sonraki ikinci doçentlik başvuru döneminde uygulanır." hükmü mevcuttur.

Bu hükme göre YÖK Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı, doçentlik başvurularında kullanılan "Bilim Alanları ve Anahtar Kelimeler" listesini hazırlamıştır. Bu liste doçentlik değerlendirmelerinde esas alınacak "temel alanları", temel alanlarla ilgili "bilim/sanat alanı"nı ve bu bilim/sanat alanı ile ilgili olan "anahtar kelimeler"i içermektedir.

Doçentlik Yönetmeliği ve bu Yönetmeliğe dayanarak oluşturulan "Bilim Alanları ve Anahtar Kelimeler" listesi, her bir temel alanın hangi bilim dalı ile ilgili olduğu ve bununla ilgili olan anahtar kelimeleri ortaya koymaktadır. Doçentlik unvanları için belirlenen özel şartların adı geçen liste ile uyumlu olması gerekmektedir.

Üniversite, 2023 yılında "Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi Kadrolarına Atama Ve Yükseltilme Ölçütleri"ni ilan etmiştir. Bu düzenlemenin 5'inci bölümünde doçentlik başvurularının değerlendirmelerinde hangi doçentlik temel alanı ve bilim alanının dikkate alınacağının her bir kadro için verilecek ilanda belirtileceği hükme bağlanmıştır. Benzer uygulamalar doktor öğretim üyesi ve profesörlük atamaları için de geçerlidir. Buna göre, her bir ilanda ilgili kadronun temel alanı ve bilim alanının belirtilmesi gerekmektedir.

Üniversite tarafından 2024 yılı içerisinde öğretim üyesi, öğretim görevlisi ve araştırma görevlisi alımı amacıyla çeşitli tarihlerde ilanlar verilmiş, atama yapılacak kadrolara ilişkin olarak bazı özel şartlar belirlenmiştir. Ancak belirlenen bu özel şartlar yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. Örneğin;

Doçent kadrosu ilanlarında genel olarak hangi alanda doçentlik unvanının alınmış olması gerektiği özel şart olarak aranmıştır. Ancak, bazı doçent kadroları için doçentlik unvan alanı şartı belirtilmemiştir. Bazılarında ise alanla ilgili olmayan bilim dalları şart koşulmuştur. Örneğin; Bilgisayar Teknolojileri Bölümü, Bilgisayar Programcılığı Programı'na Fizik bilim alanında; Güzel Sanatlar Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümü ve anabilim dalına Turizm bilim dalında doçentlik unvanına sahip olan aday atanmıştır.

Elektrik ve otomasyon bölümü, elektronik teknolojisi anabilim dalına alım için; sadece "Fizik Bölümü" lisans mezuniyeti ve "iş sağlığı ve güvenliği alanında tezli yüksek lisans yapmış olmak" şartı konulmuştur. Bölüm ve bilim dalı ile doğrudan ilgili olan elektrik, elektronik ve otomasyonla ilgili diğer bölümler ilana dahil edilmemiştir.

Makine ve Metal teknolojileri Bölümü, Makine ana bilim dalı için, "kaynaklı imalat alanında çalışması olmak" gibi spesifik bir kriter getirilmiştir.

Bitkisel ve Hayvansal Üretim bölümü, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler anabilim dalı için, ilgili olan ziraat fakültesi yanında bölümle ilgili olmayan Fen Edebiyat Fakültesi Kimya bölümü lisans mezuniyeti şartı konulmuştur.

Öğretim üyesi kadrolarına ilişkin, bölüm, anabilim dalı, bilim dalı, çalışma alanı gibi objektif kriterlere ek olarak çok sınırlayıcı özel şartlar getirilmiştir. Örneğin, bilimsel projelerde görev almış olmak gibi genel tanımlar yerine spesifik projeler tarif edilmiş, çok sınırlayıcı konularla ilgili çalışma yapmış olma şartları getirilmiştir.

Yukarıda yer verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, alımı yapılacak öğretim elemanı kadroları için ek kriterler getirilirken, 2547 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanarak çıkarılan yönetmeliklerde ifade edilen objektif ve denetlenebilirlik ilkelerine riayet edilmemiş; ilanlarda spesifik ve belli bir kişiyi çağrıştıran şartlar aranmıştır.

Üniversite'nin çıkmış olduğu ilanlarda belirlediği ek koşulların kişiyi tanımlamaya yönelik olarak akademik rekabeti engelleyecek nitelikte olmasının, Anayasa'nın eşitlik ilkesine ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na aykırılık teşkil ettiği ve Üniversite'nin Kanunlarla belirlenen amaçlarına ulaşması açısından risk oluşturduğu değerlendirilmiş ve bulgu konusu yapılmıştır.

İdare bulguya verdiği cevapta; açılan kadrolara ilişkin kriterlerin ilgili birimlerden talep edildiği ve ilerleyen dönemlerde konuya hassasiyet göstereceğini ifade etmişse de halihazırda mevzuata aykırı biçimde verilen ilanlara dayanarak gerçekleştirilen atamalara ilişkin herhangi bir işlem tesis edilmemiştir.

Sonuç olarak, yukarıda açıklanan nedenlerle akademik kadro alımlarına ilişkin ilanların belirli kişileri tanımlamaya yönelik olarak akademik rekabeti engelleyecek nitelikte olmaması; mevzuata uygun şekilde objektif ve denetlenebilir kriterleri içermesi gerekmektedir.

BULGU 10: Teknokent A.Ş.'nin Elektrik Faturalarını Zamanında Ödemeyerek Nakit Akış Dengesini Bozması

Çukurova Teknokent A.Ş.'nin Üniversitenin genel elektrik tesisatından yararlandırıldığı ve elektrik faturalarının zamanında tahsil edilmediği tespit edilmiştir.

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluşu, işleyişi, yönetim ve denetimi ve bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Adı geçen Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde, bu Kanuna uygun ve anonim şirket olarak kurulan, Bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu "Yönetici Şirket" tanımlanmıştır.

Bu kapsamda, Çukurova Teknoloji Geliştirme Bölgesi 17.07.2004 tarih ve 25525 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 2004/7591 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

belirlenmiş; 17.05.2005 tarihinde ise Çukurova Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici A.Ş'nin kuruluşu tamamlanmıştır.

4691 sayılı Kanun'un 4 ve 5'inci maddeleri ile teknoloji geliştirme bölgesindeki arazi ve bina temini, planlama ve projelendirme, alt yapı ve üst yapının inşası ile ilgili harcamalar ve bölge için gerekli her türlü hizmetlerin yürütülmesi sorumluluğunun yönetici şirkete ait olduğu hüküm altına alınmıştır.

Açıklanan bu mevzuata göre teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri, ayrı bir tüzel kişiliği olan anonim şirketlerdir ve bir teknoloji bölgesindeki elektrik, su, ısınma ile ilgili altyapıların oluşturulması ile ilgili harcamalardan ve bölge için gerekli her türlü hizmetlerin yürütülmesinden sorumludurlar.

Yapılan incelemede, Çukurova Teknokent A.Ş.'nin elektrik tesisatı ile ilgili alt yapıyı oluşturduğu ancak, elektrik aboneliğini tesis etmediği; Şirketin ve bölgede yer alan üretim birimlerinin/girişimcilerin elektrik ihtiyacının süzme sayaç uygulaması ile Üniversite'nin elektrik tesisatından sağlandığı görülmüştür. Süzme sayaçlar aracılığı ile hesaplanan ve şirkete bildirilen elektrik sarfiyat tutarlarının incelenmesi neticesinde, bazı aylarda tahsilatın geç veya kısmi yapıldığı ve bu şekilde Üniversitenin nakit akış dengesinin olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle; Çukurova Teknokent A.Ş. ile gerekli yazışmaların yapıldığı ve konunun takip edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, idare ile bütçe/gelir/gider bağlamında hukuki bir ilişkisi olmayan Çukurova Teknokent A.Ş.'nin süzme sayaç uygulamasının sona erdirilmesi gerekmektedir.

BULGU 11: Kesin Kabulü Yapılmamış Yapım/Onarım İşlerinin Bulunması

Üniversite Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından geçici kabul işlemlerinin yapılmasından uzun süre geçmesine rağmen kesin kabulü yapılmayan yapım/onarım işlerinin olduğu görülmüştür.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Teminat süresi" başlıklı 42'nci maddesinde; geçici kabul ile kesin kabul tarihi arasında geçecek sürenin teminat süresi olduğu, yapım işlerinde teminat süresinin, sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa on iki aydan az olamayacağı, ancak sözleşme kapsamında yapım işiyle birlikte ifası istenen montaj, işletmeye alma, eğitim, bakım-

onarım, yedek parça gibi destek hizmetlerine ait teminat ve/veya garanti sürelerinin işlerin özelliğine göre arttırılabileceği veya eksiltilebileceği ifade edilmiştir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Yapım işlerinde yüklenicilerin ve alt yüklenicilerin sorumluluğu" başlıklı 30'uncu maddesinde; yapım işlerinde yüklenici ve alt yüklenicilerin, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de onbeş yıl süreyle müteselsilen sorumlu olduğu, bu zarar ve ziyanın genel hükümlere göre yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirileceği belirtilmiştir.

Anılan Şartname'nin 44'üncü maddesinde; kesin kabul için belirlenen tarihte, yüklenicinin yazılı müracaatı üzerine, kesin kabul komisyonu oluşturularak geçici kabuldeki esas ve usullerle kesin kabul yapılacağı, Yüklenicinin belirlenen tarihte kesin kabul başvurusunda bulunmaması halinde idarece re'sen kesin kabul işlemlerine başlanabileceği ve Kesin kabul işlemleri Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği hükümleri de dikkate alınarak aşağıdaki esaslara göre yürütüleceği ifade edilmiştir. Ayrıca aynı maddede kesin kabul komisyonu tarafından, teminat süresi içerisinde sürekli bakım niteliğindeki işlerin sözleşme uyarınca yapılıp yapılmadığı, işin fen ve sanat kurallarına uygun yapılmamasından kaynaklanabilecek herhangi bir bozukluğun veya geçici kabulden sonra ortaya çıkan bir kusurun olup olmadığının inceleneceği, kesin kabul sırasında kusur ve eksiklik tespit edilmesi halinde tespit edilen kusur ve eksikliklerin kabul yapılmasına engel olup olmama durumunda komisyon üyelerinin nasıl bir yol izlemesi gerektiği ayrıntılı olarak tarif edilmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversite tarafından geçici kabul işlemleri geçmiş yıllarda yapılmasına rağmen Yapım İşleri Genel Şartnamesi ve Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği hükümlerine göre kesin kabul işlemleri gerçekleştirilmemiş olan yapım/onarım işlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Kesin kabul işlemlerinin zamanında yapılmaması durumunda, zaman içerisinde idarece inşaatta yapılacak değişiklikler, eklemeler ve kullanım sonucu oluşacak hasarlar, yüklenicinin kusurlarının gizlenmesine neden olabileceği gibi yükleniciden kaynaklı kusurların sağlıklı tespit edilememesine ve sağlıklı bir kesin kabul yapılamamasına sebep olabilecektir. Süreye bağlı kesin teminatların süresinin bitmesi sonrasında tespit edilecek kesin kabul eksikliklerinin idarece yüklenicinin nam ve hesabına yaptırılması ve tahsili zorlaşacaktır. Yüklenicinin ölümü, iflası vb. durumlarda kabulde tespit edilecek eksik ve kusurların giderilmesi imkânsız hale

gelebilecektir. Sürecin uzamasıyla kabul aşamasında tespit edilecek eksik ve kusurlarda sorumlu kamu görevlilerinin sorumluluğunun tespiti zor olacaktır. Ayrıca yapının idarece kullanılmaya başlanılmasından sonra ortaya çıkan kusur ve eksikliklerin, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle mi ortaya çıktığı, yoksa yapının idare tarafından kullanılma ve işletilmesinden mi kaynaklandığının tespiti zorlaşacaktır.

Kamu idaresi cevabında özetle; kesin kabulü yapılmayan işler listesinin cevap ekinde sunulduğu belirtildikten sonra geçmiş yıllarda kabulü yapılmayan 36 adet işin kesin kabul işlemlerinin yapıldığı, listede belirtilen kesin kabul işlemleri henüz yapılmayan altı adet işten birisinin mahkeme aşamasında olması nedeniyle kesin kabulünün yapılamadığı, ikisinin ise halen devam eden işler olduğu, bunların kesin kabul işlemlerinin zamanında yapılacağı ifade edilmiş olup diğer üç işin kesin kabul işleminin hala yapılmamasının nedeni ise açıklanmamıştır.

Sonuç olarak; yapım işi imalatlarının projesine, fen ve sanat kurallarına göre yapılıp yapılmadığının, teminat süresi içerisinde kesin kabule engel olabilecek kusur ve eksikliklerin ortaya çıkıp çıkmadığının tespiti ve müteselsilen sorumluluğun başlangıcının belirlenebilmesi adına geçici kabul işlemleri yapılan yapım/onarım işlerinin kesin kabul işlemlerinin mevzuatında öngörülen tarihte yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 12: Yapım İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğine Dair Görevlendirmelerin Yapılmaması veya Geç Yapılması

Üniversite tarafından ihale edilen yapım işlerinin bazılarında iş güvenliği uzmanı ve iş yeri hekimi görevlendirmelerin geç yapıldığı ve işlerin tamamında ise diğer sağlık personelinin hiç görevlendirilmediği tespit edilmiştir.

6331 sayılı İş Güvenliği ve Sağlığı Kanunu'nun 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işverenin çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve on ve daha fazla çalışanı olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde diğer sağlık personelini görevlendireceği, çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personelin bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden veya çalışan sağlığı merkezlerinden hizmet alarak yerine getirebileceği belirtilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 35'inci maddesinin ikinci fıkrasında, yüklenicinin, bütün giderleri kendisine ait olmak üzere, sözleşme konusu işin yürütülmesi sırasında iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı uyarınca alınması zorunlu olan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirleri almakla yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır.

Yine Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmesi'nin 29'uncu maddesinin 29.2'nci bendinde, yüklenicinin, tüm giderleri kendisine ait olmak üzere çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olduğu, bu çerçevede; çalışanların iş güvenliği uzmanı, iş yeri hekimi ve zorunlu olması halinde diğer sağlık personeli tarafından sunulan hizmetlerden yararlanması, çalışanların sağlık gözetiminin yapılması, mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hâle getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi, işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığının izlenmesi, denetlenmesi ve uygunsuzlukların giderilmesi gibi iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamında iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin alınması zorunlu tedbirlerin yüklenicinin sorumluluğunda olduğu açıklanmıştır.

Anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; yükleniciler tarafından yapım işlerinde mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması ve bu hizmeti sunacak personelin görevlendirilmesinin işe başlama tarihinden itibaren olması gerekir.

Yapılan incelemede; Üniversite tarafından ihale edilen yapım işlerinin bazılarında iş güvenliği uzmanı ve iş yeri hekimi görevlendirmelerinin geç yapıldığı ve işlerin tamamında ise diğer sağlık görevlilerin hiç görevlendirilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle; bundan sonra ihale edilecek olan işlerde bahse konu hususa azami dikkat edileceği belirtilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle, ihale edilen yapım işlerinde iş güvenliği uzmanı, iş yeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirmelerin işe başlama tarihinden itibaren yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 13: Meslek Yüksekokulu Yemek Hizmet Alımlarının Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Alınması

Meslek yüksekokullarının yemek hizmet alımlarının, tüm meslek yüksekokullarını kapsayacak kısmi teklife açık şekilde, temel ihale usulü olan açık ihale usulü yerine her meslek yüksekokulu için doğrudan temin sınırı altında kalacak şekilde parçalara bölmek suretiyle doğrudan temin yöntemiyle alındığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde idarelerin bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği, açık ihale usulünün temel ihale usulü olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un 60'ıncı maddesinde, 5' inci maddede belirtilen ilkelere aykırı olarak ihaleye çıkılmasına izin verenler ve ihale yapanların cezai sorumluluğu olduğu belirtilmiştir.

Yine Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında, eşik değerlerin veya parasal limitlerin altında kalmak ya da bu Yönetmelikte yer alan diğer hükümlerin uygulanmasından kaçınmak amacıyla hizmet alımlarının kısımlara bölünemeyeceği açıklanmıştır.

24.01.2024 tarihli ve 32439 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2024/1 No.lu Kamu İhale Tebliği ile 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen doğrudan temin sınırı büyükşehir belediyeleri sınırları içinde kalan idareler için 622.756,00 TL, diğer idareler için ise 207.453,00 TL olarak belirlenmiştir. Meslek yüksekokulların her biri için alınan yemek hizmetinin bedeli anılan Tebliğ'de belirtilen doğrudan temin sınırının altında kalmakla birlikte alımın tamamı dikkate alındığında söz konusu sınır aşılmıştır.

Bilindiği üzere Kamu İhale Genel Tebliği'nin 16'ncı maddesinin16.4.1'inci bendinde, ihalelerde, ihale dokümanında belirtilmesi kaydıyla, kısmi teklif verilebilmesinin mümkün olduğu açıklanmıştır.

Kamu idaresi cevabında özetle; 2025 yılının ikinci yarıyılı sonbahar eğitim ve öğretim dönemini kapsayacak şekilde sekiz Meslek Yüksekokulunun yemek hizmeti alımı için; kısmi

teklif verilecek şekilde açık ihale usulü ile ihale edilmesi hususunda en kısa sürede ihale çalışmalarına başlanacağı açıklanmıştır.

Anılan mevzuat hükümleri gereğince söz konusu yemek hizmet alımının doğrudan temin yöntemiyle her meslek yüksekokulu için ayrı ayrı alınması yerine tüm meslek yüksekokullarını kapsayacak kısmi teklife açık olan açık ihale usulü ile alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 14: Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Doğrudan temin ve pazarlık usulü ile yapılan hizmet alımlarının mevzuatta öngörülen %10'luk sınırı aşmasına rağmen aşan kısım için Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde, *"Bu Kanunun 21 ve 22 nci maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamı, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamaz."* denilmektedir.

Kanun metninde yer alan *"parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamalar"* ibaresi, söz konusu Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine dayanılarak yapılan alımları kapsamaktadır.

Öte yandan 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci Maddesinin (I) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ'in 4'üncü maddesi ile 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine göre yapılacak alımlara sınırlama getirilmiş olup, söz konusu Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı, kurum ve kuruluşların, mal alımı, hizmet alımı veya yapım işleri için bütçelerine konan yıllık ödenekleri üzerinden her biri için ayrı ayrı %10 oranını hesaplayacakları, bütçe sahibi olan kamu idareleri tarafından % 10 oranının aşılıp aşılmadığının takip edilerek ödenek aktarılırken veya harcama yapılırken bu durumun göz önünde bulundurulması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine göre yapılan hizmet alımlarında, aşağıdaki tablodan görüleceği üzere bütçeye bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unun aşıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Hizmet Alımı İçin Ayrılan Ödenek ve Harcama Tutarları

Hizmet Alım Giderleri (03.05)	**Toplam Tutarı (TL)**
Toplam Ödenek	28.230.109,54
Toplam Ödeneğin %10'u	2.823.010,95
Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Hizmet Alımı	5.382.934,56
Ödeneği Aşan Tutar	**2.559.923,61**

Anılan mevzuat hükümleri gereğince, 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine göre yapılan hizmet alımları için bütçeye bu amaçla konulan ödeneklerin Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılmaması gerekir.

Kamu idaresi cevabında; bundan sonraki süreçte 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine göre yapılan hizmet alımı işlerinde, bu amaçla konulan ödeneklerin yüzde onunun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılmamasını sağlamaya yönelik gerekli çalışmaların yapıldığı ve harcama birimlerinin bilgilendirildiği açıklanmıştır.

Sonuç itibariyle; 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine göre yapılan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde bütçeye bu amaçla konulan ödeneklerin Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 15: Üniversite Senato Kararı ile Dekanlık Kurulması

Üniversitede Senato kararı ile "Öğrenci Dekanlığı"nın kurulduğu, bu Dekanlığın altında "Eğitimden Sorumlu Öğrenci Dekanlığı", "Kültürden Sorumlu Öğrenci Dekanlığı", "Spordan Sorumlu Öğrenci Dekanlığı" alt birimlerinin oluşturulduğu ve bu birimlere "Dekan" adı altında personel görevlendirildiği tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte,

enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hükmü mevcuttur.

Kanun'un "Fakülte organları" başlıklı 16'ncı maddesinin (a) fıkrasında; fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekanın, rektörün önereceği üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçileceği ve normal usul ile atanacağı, süresi biten dekanın ise yeniden atanabileceği düzenlemesine yer verilmek suretiyle kanunla kurulan fakültelere dekan atama yetkisinin Yükseköğretim Kurulunda olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuata göre dekanlıkların rektörün önerisi ile YÖK tarafından seçilerek atamasının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Çukurova Üniversitesi Senatosunca kabul edilen "Çukurova Üniversitesi Öğrenci Dekanlıkları Yönergesi" ile Öğrenci Dekanlığı oluşturulmuş ve bu Dekanlığın altında Üniversitede görev yapmakta olan öğretim elemanları arasından eğitim, kültür ve spordan sorumlu olmak üzere 3 (üç) Öğrenci Dekanı Rektör tarafından 2 (iki) yıllığına görevlendirilmiştir.

Üniversite senato kararı ile dekanlıklar kurulmasının ve bu dekanlıklara Rektör onayıyla görevlendirmeler yapılmasının mevzuata aykırı olduğu değerlendirilerek bulgu konusu yapılmıştır.

Kamu idaresi cevabında her ne kadar kurulan Öğrenci Dekanlıkları'nın 2547 sayılı Kanun hükümlerine göre faaliyet gösteren bir Dekanlık olmadığını, sadece Üniversite Yönetimi ile Öğrenciler arasındaki iletişim köprüsü olmaya yönelik faaliyet gösterdiğini ifade etse de, "Dekanlık" adı ile bir birim kurulmasının ve rektör onayıyla görevlendirme yapılmasının yukarıda açıklanan mevzuata aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

BULGU 16: İktisadi İşletme Tarafından İşletilen Öğrenci Kantinlerinin Elektrik ve Isınma Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

İktisadi İşletme tarafından işletilen öğrenci kantinlerinin elektrik ve ısınma giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılandığı tespit edilmiştir.

Çukurova Üniversitesi, 22.07.2008 tarihli ve 2 no'lu Senato Kararı ile "Kurumlar Vergisi Kanunu Kapsamındaki Sosyal Tesisler Yönergesi"ni kabul ederek Üniversite

bünyesindeki öğrenci kantinleri ve alakart lokantanın ayrı bir tüzel kişilikle vergi kanunlarına tabi olarak işletilmesine karar vermiştir.

Bu yönergenin 24'üncü maddesinde giderler belirlenmiş ve aynı Yönerge'nin 23'üncü maddesinde işletmenin ihtiyacı kapsamındaki bu giderlerin işletme gelirleri ile karşılanacağı hükme bağlanmıştır.

Yapılan incelemede, Üniversitenin muhtelif binalarında işletilen 14 öğrenci kantininin elektrik ve ısınma sistemlerinin Üniversite binalarının genel tesisatından ayrılmadığı, ayrıca bu giderlerin tespit edilmesini sağlayacak süzme sayaç, pay ölçer gibi uygulamaların bulunmadığı, ayrı bir yönetimi, bütçesi, mali tabloları olan iktisadi işletmenin giderlerinin kendi gelirleri ile karşılanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında her ne kadar iktisadi işletme tarafından işletilen öğrenci kantinlerinin elektrik ve ısınma giderlerinin özel bütçe yerine iktisadi işletme bütçesinden karşılanmasına yönelik tedbirler alınacağı, teknik, idari ve ali yönden gerekli çalışmalara başlanarak, ilerleyen süreçte bulguda belirtilen doğrultuda işlem tesis edileceği belirtilmiş ise de fiili durumun aynen devam ettiği anlaşılmaktadır.

Bu itibarla, iktisadi işletme tarafından işletilen öğrenci kantinlerinin elektrik ve ısınma giderlerinin özel bütçe yerine iktisadi işletme bütçesinden karşılanmasına yönelik tedbirlerin alınmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kesin Kabulü Yapılmamış Yapım/Onarım İşlerinin Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
Taşınırların Proje Bitiminde Bilimsel Araştırma Projesi Yürütücüsü Üzerinde Kalması	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Göç İdaresinden Alacaklar

Tablo 2: Doğrudan Temin Ödenek Kullanım Tablosu

Tablo 3: KDV'si Hatalı Ödenen Malzemeler

KISALTMALAR

BKK : Bakanlar Kurulu Kararı

KDV : Katma Değer Vergisi

SUT : Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Kullanılmaması

2. Tahsili Şüpheli Hale Gelen Diğer Çeşitli Alacakların Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi

3. Alıcılar Hesabında Takip Edilen Alacakların Doğru Bilgiyi İçermemesi

4. Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi

5. Hastane Yönetim Sistemindeki Alacak Senetleri Tutarı ile Mali Tablolardaki Tutarın Uyumsuz Olması

B. Diğer Bulgular

1. Tıp Fakültesi Tarafından Elde Edilen Gelirlerden Döner Sermaye İşletmesine Bağlı Diğer Birimlere Borç Verilmesi

2. İşletme Alacaklarından Bir Bölümünün Tahsil Edilememesi

3. Hastane Otomasyon Sisteminde Eksiklik Bulunması

4. İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

5. Faturalandırılması Uzman Hekim Raporuna Bağlanan Hizmetlerin İlgili Raporun Eksikliğinden Dolayı Sosyal Güvenlik Kurumuna Fatura Edilememesi

6. Aynı İhale Konusu İçinde Yer Alabilecek Mal ve Hizmet Alımlarının, Kısımlara Bölünerek, Doğrudan Temin Yoluyla Yapılması

7. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Olmadan Aşılması

8. Zarar Eden Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

9. Tıbbi Cihaz ve Sarf Malzemesi Alımlarında Katma Değer Vergisinin Hatalı Ödenmesi

10. Tıbbi İşlem ve Uygulamalar Nedeniyle Açılan Davaların Sigorta Şirketlerine Bildirilmemesi ve Bu Davalar Neticesinde Ödenen Tazminatların Sigorta Şirketlerinden Talep Edilmemesi

11. Üniversite Hastanesinde Görev Yapan Tabiplerin Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Yaptırmaması

12. İmha Edilecek Stok ve Hurdaya Ayırma İşlemlerinde Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına Gerekli Kayıtların Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre, Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 15.07.1999 tarihli ve 23756 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 22.11.2021 tarihli ve 31667 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, 22.11.2021 tarihli ve 31667 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

(1) İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, danışmanlık, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak; kongre, konferans, sempozyum, seminer, panel ve benzeri bilimsel etkinlikler düzenlemek; kurs, sertifika ve eğitim programları açmak; çevrimiçi ve çevrimdışı sınav hazırlama, uygulama ve değerlendirme hizmeti yapmak, hizmet içi eğitim düzenlemek.

b) Klinik, poliklinik, yoğun bakım, ameliyathane ve laboratuvarlarda insan ve hayvan üzerinde her çeşit muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, tedavi, bakım ve benzeri hizmetleri yapmak, bu amaçla yataklı, yataksız, sabit, geçici, gezici sağlık tesisleri ve uygulama eczanesi işletmek.

c) Tarım ve gıda faaliyetleri yürütmek, her türlü bitkisel ve hayvansal nitelikte ürünler ile su ürünleri üretmek ve bunları yarı ve tam işlenmiş mamul haline getirmek ve bu ürünleri pazarlamak, bu amaçla tesisler kurmak ve işletmek; bitkisel üretimde tohumluk, hayvansal üretimde damızlık, gıda sanayisinde mikroorganizma ıslahı yapmak, ürün geliştirmek; etolonaj, tarla ve bahçe bitkilerinin muayenesi ile gerektiğinde bunların tedavisi, plan, proje teknik tarım araçlarının deneyleri, prototip yapımı ve benzeri ile bunlara ilişkin raporları düzenlemek, tarımsal sorunlara çözüm getirecek uygulamaya yönelik araştırmalar yapmak.

ç) Laboratuvarda bitki, gıda ve her türlü madde ve malzeme üzerinde fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikoloji, çevre kirliliği, insan sağlığı ile ilgili analiz, ölçüm, deney, test ve kalibrasyon ve benzeri hizmetleri yapmak; uçucu yağ, bitki ekstratları, spesifik kimyasallar ve benzeri üretim yapmak.

d) Tasarım, modelleme, denetim, basım, tekstil, mekanik deneyler, kalite kontrol hizmetleri ve her türlü mekanik, elektrik ve elektronik makine ve cihazlarla ilgili bakım-onarım, proje ve üretim işlerini ifa etmek ve bunlarla ilgili raporlar düzenlemek.

e) İç ve dış mekân düzenlemeleri; eser inceleme, çeviri ve redaksiyon faaliyetleri; güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında eser ve araştırma çalışmaları, grafik tasarımı, afiş broşür, resim, heykel, seramik çalışmaları; sergi ve fuar düzenlemesi; senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, tanıtım, reklam, ilan, röleve, restorasyon, radyo ve televizyon yayın faaliyetleri yapmak; müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi ve benzeri hizmetleri yapmak.

f) Kitap ve basılı evrak çoğaltmak, basmak, cilt ve baskı işleri yapmak, bunların satışını yapmak; her türlü bakım ve onarım hizmeti yapmak.

g) Eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere planlama, programlama, projelendirme, prototip geliştirme, anket, analiz, ölçme, sentez, tahlil, deney, tasarım, test, tetkik, uygulama, harita, kontrol, deney raporları, ekspertiz, fizibilite etüdü, proses değerlendirmesi ve geliştirilmesi, model deneyleri, iş değerlendirmesi veya organizasyonu, bilgisayar teknolojisine dayalı yazılım ve donanım ve benzeri hizmetler yapmak.

ğ) Sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

h) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanında, seminer ve eğitim programları ve yarışmalar, eğitim semineri, antrenörlük programları düzenlemek ve organizasyon yapmak, bu amaçla ilgili spor tesislerini işletmek, turizm ve otelcilik ile ilgili eğitim programları düzenlemek ve bu amaçla ilgili tesisler işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve

süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 38'dir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 İşletme Müdür Vekili, 3 İdari Memur ve 1 Sürekli İşçi hizmet vermekte olup bunların kadrosu özel bütçededir. Ayrıca Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü kadrosunda olan 3 Teknik Hizmetler, 3 Sağlık Hizmetleri Sınıfı kadrosunda olan toplam 6 personel Hastane Başmüdürlüğünde 2547 sayılı Kanun'un 13-b/4 maddesi kapsamında görev yapmaktadır.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 Saymanlık Müdürü, 1 Saymanlık Müdür Yardımcısı, 5 Muhasebe Uzmanı, 5 Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni, 1 Şehit Yakını Memur, 1 Aday Memur olmak üzere 14 personel bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 2.915.246.350,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 6.720.935.986,52 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.922.413.749,15 TL bütçe giderine karşılık 3.018.891.417,09 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.824.443.677,32 TL gelir elde edilmiş, 4.058.512.093,82 TL gider gerçekleşmiş ve dönem (-) 234.068.416,50 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

•Birleştirilmiş veriler defteri
•Geçici ve kesin mizan
•Bilanço
•Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine

uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Kullanılmaması

Üniversitenin Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına kaydedilmesi gereken harcamaların doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 216'ncı maddesinde; yapılmakta olan yatırımlar hesabının, yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin; geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılacağı; ayrıca, "Hesabın işleyişi" başlıklı 217'nci maddesinde ise, Yatırım projelerine yapılan harcamaların bu hesaba, yapılan ödeme şekline göre ise ilgili hesaplara alacak kaydedileceği; tamamlanan yatırım projeleri maliyet bedelleri ile bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Yönetmelik hükümlerine göre, maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin; geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici

kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılması gerekmektedir.

Kamu İdaresi tarafından tesisat yapım işi, drenaj yapım işi, çeşitli tadilat işleri, otomasyon yapım işi ve benzeri maddi duran varlıklar için yapılan harcamaların doğrudan giderleştirildiği ve yapılmakta olan yatırımlar hesabında izlenmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle de 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının eksik göründüğü tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında her ne kadar maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde, malzeme, işçilik ve genel giderlerin ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmesi sağlanacağı belirtilmişse de ilgili hesaplarda gerekli düzeltmelerin yapıldığında ilişkin herhangi bir bilgi ve belge göndermemiştir.

Sonuç olarak, maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde, malzeme, işçilik ve genel giderlerin ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Tahsili Şüpheli Hale Gelen Diğer Çeşitli Alacakların Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi

Ziraat Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Biriminin 136 Diğer Çeşitli Alacaklar Hesabına kayıtlı olan 360.476,59 TL tutarında alacağı dava veya icra safhasına aktarıldığı halde, bu alacakların 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabına aktarılmadığı ve 139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı Hesabında karşılık ayrılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "138 Şüpheli diğer alacaklar hesabı" başlıklı 121'inci maddesinin birinci fıkrasında, şüpheli diğer alacaklar hesabının, ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış diğer alacakların izlenmesi için kullanılacağı açıklanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in şüpheli alacakların işleyişine ilişkin 122'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci alt bendinde, tahsili şüpheli hâle gelen diğer alacakların bu hesaba borç, ilgisine göre 135 Personelden Alacaklar Hesabına veya 136 Diğer Çeşitli Alacaklar Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Yine aynı Yönetmelik'in "139 Şüpheli diğer alacaklar karşılığı hesabı" başlıklı 123'üncü maddesinin birinci fıkrasında, şüpheli diğer alacaklar karşılığı hesabının, şüpheli diğer alacakların tahsil edilememe ihtimalinin kuvvetlenmiş olması hâlinde, bu tür risklerin giderilmesini sağlamak üzere ayrılan karşılıkların izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 124'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci alt bendinde de şüpheli diğer alacaklar için ayrılan karşılık tutarlarının bu hesaba alacak, 654 Karşılık Giderleri Hesabına borç kaydedileceği kurala bağlanmıştır.

Anılan Yönetmelik'in zikredilen hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, dava veya icra safhasına aktarılmış diğer çeşitli alacakların 136 Diğer Çeşitli Alacaklar Hesabından çıkarılarak 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabında takip edilmesi ve ayrıca bunlardan tahsil edilmeme riski kuvvetlenmiş olanların tahsil edilmeme risklerinin giderilmesinin sağlanması için 139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı Hesabında karşılık ayrılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; Ziraat Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Biriminin 136 Diğer Çeşitli Alacaklar Hesabında takip edilen 360.476,59 TL alacağının dava ve icraya konu olduğu halde, bu alacakların 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabına aktarılmadığı ve tahsil edilmeme risklerinin giderilmesi için 139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı Hesabında karşılık ayrılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle; Ziraat Fakültesi Dekanlığı Araştırma ve Uygulama Çiftlik Müdürlüğü tarafından 24.01.2025 tarihli ve E-1636239-869-1216901 sayılı yazı ile söz konusu alacakların 138 Şüpheli Alacaklar Hesabına aktarılması ve 139 Şüpheli Alacaklar Karşılığı Hesabında karşılık ayrılması için Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğüne yazıldığı ve Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğünce de gerekli muhasebe kayıtlarını yaptığı belirtilmiştir.

Sonuç itibariyle; söz konusu tespit kurum tarafından 14.02.2025 tarihli ve 2025/3024 ve 2025/3025 yevmiye no.lu muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

BULGU 3: Alıcılar Hesabında Takip Edilen Alacakların Doğru Bilgiyi İçermemesi

Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletme Biriminin 120 Alıcılar Hesabının 120.01 Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Alacaklar, 120.07 Diğer Kamu Tüzel Kişilerden Alacaklar ve 120.09 Özel Sektör Şirketlerinden Alacaklar alt kodlarında takip edilen alacakların Hastane Bilgi Yönetim Sisteminde bu alt kodlarda takip edilen alacaklarla uyumlu olmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 57'nci maddesinde muhasebe kayıtlarının yardımcı hesap defterlerine sistemli bir şekilde dağıtılması gerektiği belirtilmiş, açılış kaydına esas tutarların, ilgili hesaplar için açılacak büyük defter ve yardımcı hesap defterlerine aktarıldıktan sonra yılı işlemlerinin kaydına başlanacağı ifade edilmiştir.

Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletme Biriminin yıl sonu mizanı incelendiğinde 120.01 alt kodunda takip edilen alacak tutarının 26.781.707,36 TL, 120.07 alt kodunda takip edilen alacak tutarının 14.519.107,30 TL, 120.09 alt kodunda takip edilen alacak tutarının ise 7.668.253,71 TL olmak üzere bu alt kodlarda takip edilen toplam alacak tutarının 48.969.068,37 TL olduğu görüldüğü halde, Hastane Bilgi Yönetim Sisteminde bu alt kodlarda takip edilen alacak tutarlarının toplam tutarının 61.543.672,30 TL olduğu, dolayısıyla her iki tutar arasında 12.574.603,93 TL fark olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; Saymanlık Müdürlüğüne konunun bildirildiği ve kayıtların doğru hesap kodlardan yapılmasının takip edileceği açıklanmıştır.

Sonuç olarak; 2024 mali yılı sonu itibarıyla Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletme Biriminin 120 Alıcılar Hesabının 120.01, 120.07 ve 120.09 alt kodlarında takip edilen alacaklarının Hastane Bilgi Yönetim Siteminde bu alt kodlarda takip edilen alacakları ile uyumlu olmadığından, mali tablolarda yer alan 120 Alıcılar Hesabının doğru bilgiyi içermediği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi

Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Biriminin davaya konu edilen 120 Alıcılar Hesabında takip edilen alacaklarının 128 Ticari Şüpheli Alacaklar Hesabına aktarılmadığı ve bunlar için 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabında karşılık ayrılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "128 Şüpheli ticari alacaklar hesabı" başlıklı 109'uncu maddesinin birinci fıkrasında, şüpheli ticari alacaklar hesabının, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı açıklandıktan sonra "Hesabın işleyişi" başlıklı 110'uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin birinci alt bendinde, tahsili şüpheli hâle gelen alacakların bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "129 Şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabı" başlıklı 111'inci maddesinin birinci fıkrasında, şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabının, şüpheli ticari alacaklar için ayrılan karşılıkların izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 112'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci alt bendinde, şüpheli hâle gelen ticari alacaklar için ayrılan karşılık tutarlarının bu hesaba alacak, 654 Karşılık Giderleri Hesabına borç kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Anılan Yönetmelik'in zikredilen hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; 120 Alıcılar Hesabında takip edilen alacaklardan dava veya icraya konu olanların bu hesaptan çıkarılarak 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına aktarılması ve bunlar için ayrılacak karşılık tutarların 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabında izlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; Üniversite Hastanesi Başhekimliği tarafından 18.05.2024 tarihli ve E-55289465-946-1007620 sayılı yazı ile Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğünden, Hukuk Müşavirliğine bildirilen mahkeme aşamasındaki toplam 1.517.107,70 TL tutarındaki hastane alacaklarının 120 Alıcılar Hesabından 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına aktarılması istenildiği halde, 31.12.2024 tarihine kadar söz konusu alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; Hukuk Müşavirliği tarafından bildirilen dosyaların Saymanlık Müdürlüğüne bildirilerek Müdürlük tarafından kayıtların yapılmasının sağlandığı belirtilmekte ise de; bahse konu alacak tutarının 120 Alıcılar Hesabından çıkarılarak 128 Ticari Şüpheli Alacaklar Hesabına aktarıldığına ilişkin muhasebe işlem fişi gönderilmemiştir.

Sonuç olarak; dava veya icra safhasına aktarılmış 120 Alıcılar Hesabına Kayıtlı alacakların 128 Ticari Şüpheli Alacaklar Hesabına aktarılması ve bunlar için ayrılacak karşılık tutarının 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabında izlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Hastane Yönetim Sistemindeki Alacak Senetleri Tutarı ile Mali Tablolardaki Tutarın Uyumsuz Olması

Üniversitenin Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi biriminin önceki yıllarda 121 Alacak Senetleri Hesabında takip edilen senetli alacaklarının tamamının takibe konu olduğu, bu nedenle 128 Ticari Şüpheli Alacaklar Hesabına aktarıldığı, ancak bu hesapta izlenen tutar ile hastane bilgi yönetim sisteminde takip edilen alacak senetleri tutarı arasında tutarsızlık olduğu görülmüştür.

31.12.2023 tarihi itibariyle hastane bilgi yönetim sistemindeki alacak senetleri tutarı, 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda da belirtildiği üzere, 6.345.258.053,89 TL olarak gözükmekle birlikte hastane yönetimince 2024 yılında yapılan detaylı incelme sonucunda; bahse konu sistemdeki kayıtlarda sehven hatalar yapıldığı, bu hatalı kayıtların düzeltildiği ve söz konusu sistemdeki alacak senetlerinin gerçek tutarının 31.12.2024 tarihi itibariyle 4.374.159,76 TL olduğu anlaşılmıştır.

Ancak yukarıda da belirtildiği üzere Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi biriminin alacak senetlerinin tamamı takibe konu olduğundan, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 109'uncu maddesi hükmü gereğince bu alacaklar 121 Alacak Senetleri Hesabından çıkarılarak 128 Ticari Alacaklar Hesabında takip edilmeye başlanmıştır. Bu durumda, 120 Alıcılar Hesabından 128 Ticari Alacaklar Hesabına aktarılan herhangi bir alacağın olmaması hususu da dikkate alındığında, hastane yönetim sistemindeki alacak senetleri tutarı ile 128 Ticari Alacaklar Hesabının uyumlu olması gerekir.

Oysa yapılan incelemede; hastane yönetim sistemindeki alacak senetleri tutarı 31.12.2024 tarihi itibariyle 4.374.159,76 TL olduğu halde, Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Biriminin mizanında takibe konu olduğu için 128 Ticari Alacaklar Hesabında izlenmeye başlanan tutarın 6.068.822,20 TL olduğu ve her iki tutar arasında 1.694.662,44 TL fark olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle; Hukuk Müşavirliğine teslim edilen hasta ve hasta yakınlarına ait bilgi ve belgelere istinaden, icra takip işlemleri başlatılmamış ve başlatılmış olanlar (borcun tamamını faizi ile birlikte ödeyenler, borcun bir kısmını ödeyenler ve borcunu hiç ödemeyenler) ayrımı yapılarak geçmiş yıllara ait kayıtların tespit edilip hastane bilgi yönetim sistemi üzerinden borç kayıtlarının düşürülmesinin gerçekleştirildiği ve sürecin devam ettiği açıklanmıştır.

Sonuç olarak, söz konusu farkın sebebinin araştırılması ve mali tablolarda yer alan 128 Ticari Şüpheli Alacaklar Hesabında takip edilmeye başlanan alacak senetleri tutarı ile hastane yönetim sisteminde takip edilen alacak senetleri tutarı arasında uyumun sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıp Fakültesi Tarafından Elde Edilen Gelirlerden Döner Sermaye İşletmesine Bağlı Diğer Birimlere Borç Verilmesi

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi hesaplarından diğer birimlerin nakit ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla borç verildiği görülmüştür.

18.06.2020 tarihli ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 'Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik' in "Gelir ve giderler ile bunların muhasebeleştirilmesi" başlıklı 8' inci maddesinin yedinci fıkrasında, "*Tıp fakültesi, diş hekimliği fakültesi ve sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ile açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları tarafından elde edilen gelirler hariç olmak üzere, döner sermaye işletmesine bağlı birimler arasında karşılıksız veya borç olarak kaynak aktarımı yapılabilir."* denilerek tıp fakültesi, diş hekimliği fakültesi ve sağlık uygulama araştırma merkezleri ile açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları tarafından elde edilen gelirlerden döner sermaye işletmesine bağlı birimlere borç verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Ancak yapılan incelemede, 2024 yılı içerisinde diğer birimlerin borçlarının karşılanması amacıyla tıp fakültesi tarafından elde edilen gelirlerden 51.399.000 TL'nin Döner Sermaye İşletmesine ve buradan diğer birimlere borç olarak aktarıldığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında özetle; 2024 yılında Ağustos ayından itibaren Tıp Fakültesi tarafından elde edilen gelirlerden döner sermaye işletmesine bağlı diğer birimlere borç verilmediği ve bundan sonra da bu hususta gereken özenin gösterileceği belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in zikredilen hükmü uyarınca, Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından diğer birimlere karşılıksız veya borç olarak kaynak aktarılmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: İşletme Alacaklarından Bir Bölümünün Tahsil Edilememesi

Tıp Fakültesi Hastanesinin Göç İdaresi İl Müdürlüklerinden tahsil edilmeyen 53.557.123,39 TL alacağının bulunduğu görülmüştür.

4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91′ inci maddesine dayanılarak hazırlanan ve 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde geçici koruma kapsamındaki yabancılara, Sağlık Bakanlığı bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile Sağlık Bakanlığınca belirlenen esaslar çerçevesinde üniversitelere bağlı sağlık hizmeti sunucuları ve özel sağlık hizmeti sunucularından Sağlık Uygulama Tebliği'ne göre verilecek olan sağlık hizmetleri Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Sağlık Bakanlığı Arasında Götürü Bedel Üzerinden Sağlık Hizmeti Alım Protokolü ile düzenlenmiştir. Üniversitelerde, geçici koruma kapsamındaki yabancılara verilen sağlık hizmetleri bedelleri bu Protokol kapsamında Göç İdaresi İl Müdürlükleri tarafından karşılanmaktadır.

Söz konusu Protokol kapsamında, yabancılara sağlanan sağlık hizmetleri karşılığında Üniversite Hastanesinin aşağıda yer alan tabloda gösterildiği üzere Göç İdaresi İl Müdürlüklerinden 2024 yılı sonu itibarıyla 53.557.123,39 TL tahsil edilmeyen alacağının bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1: Göç İdaresinden Alacaklar

Yıl	Tutarı (TL)
2017	7.311,14
2018	1.748,01
2019	107.755,55
2020	115.194,88
2021	76.928,46
2022	6.154.110,26
2023	1.848.770,72
2024	45.245.304,37
Toplam	**53.557.123,39**

Kamu idaresi cevabında, söz konusu alacağın 446.535,29 TL'sinin bulgumuz üzerine tahsil edildiği, tahsil edilmeyen geriye kalan tutarın ise 53.110.588,10 TL olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, Üniversite hastanesi tarafından söz konusu alacaklara ilişkin takiplerin yapılarak tamamının tahsilatının sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Hastane Otomasyon Sisteminde Eksiklik Bulunması

Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletme Biriminin işlemlerinin incelenmesinde, hastane personelinin mesai içi ve mesai dışı katkısını tespit eden otomasyon sisteminde ödemeye esas verilerin doğruluğunu etkileyecek hususlar tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında mesai dışı gelir, ilgili mevzuatı uyarınca tespit edilen çalışma saatleri dışında ve hafta sonu ve resmi tatillerde elde edilen geliri ifade etmektedir. Bu nedenle, döner sermaye gelirlerinin hesaplanmasında ve bu gelirlerden yapılacak ödemelerin belirlenmesinde verilen hizmetin mesai içinde ya da mesai dışında olması büyük önem arz etmektedir.

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Döner Sermaye Birimi gelirlerinden yapılacak ek ödemenin dağıtılmasında; gelir getirici katkısı olan personelin yapmış oldukları işlemlerin mesai içinde ya da dışında yapılmasının tespiti için vezne tahsilat kayıtları, hastane otomasyonu gibi çeşitli sistemler kullanılmaktadır.

Yapılan sistem incelemesinde; mesai saatleri içerisinde yapılmış olunan muayenelerin, mesai dışı gelir getirici işlem kayıtları arasında olabileceği tespit edilmiştir. Bir başka ifade ile; hastane otomasyon sisteminin, mesai saatleri içerisinde gerçekleştirilen işlemleri mesai dışı katkı ödemesine esas olacak şekilde kaydedilmesini engelleyemediği görülmektedir.

Tespit edilen bu husus bulgu konusu yapılmıştır.

Kamu idaresi bulguya verdiği cevapta; hastanın laboratuvar tetkiklerinin aynı gün içerisinde tamamlanabilmesi için mesai içi tetkik isteminin yapıldığını, 6 Şubat depreminin de sistemde aksamalar neden olduğunu ifade etmiştir.

Kamu idaresinin cevabından, aslında mesai dışı yapılması gereken muayenelerin, laboratuvar tetkiklerinin tamamlanabilmesi için mesai içinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu fiili durum, yazılımın fiili duruma göre yapılandırılmasına engel teşkil etmemektedir.

Bu nedenle, mesai içinde yapılan muayenelerin ve diğer işlemlerin mesai dışı yapılmış gibi kaydedilmesini engelleyecek, dolayısıyla hatalı ek ödeme uygulamalarını önleyecek yazılımın güncellemelerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan işçilere 2024 yılı içerisinde ikiyüzyetmiş saati geçen sürelerde fazla çalışma yaptırıldığı tespit edilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fazla çalışma ücreti" başlıklı 41'inci maddesinde bir işçi için fazla çalışma süresinin toplamının bir yılda ikiyüzyetmiş saatten fazla olamayacağı belirtilerek fazla çalışma ve fazla sürelerle çalışmaların ne şekilde uygulanacağı hususunun çıkarılacak yönetmelikte gösterileceği ifade edilmiştir.

Bu madde hükmüne istinaden çıkarılan İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin "Fazla Çalışmada Sınır" başlıklı 5'inci maddesinde ise Kanun'daki düzenlemeye paralel şekilde fazla çalışma süresi toplamının bir yılda ikiyüzyetmiş saatten fazla olamayacağı, bu süre sınırının işyerlerine veya yürütülen işlere değil, işçilerin şahıslarına ilişkin olacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde görevli bazı işçilere yıllık ikiyüzyetmiş saatin üzerinde fazla mesai yaptırıldığı tespit edilmiş ve bulgu konusu yapılmıştır.

İdare bulguya verdiği cevapta; Kovid-19 salgını ve deprem felaketi nedeniyle hizmet noktalarının artırıldığını bu nedenle daha fazla personele ihtiyaç duyulduğunu, emeklilik, istifa vb nedenlerle personel sayısının azaldığını ancak, tasarruf tedbirleri nedeniyle yeni personel istihdam edilemediğini; bu nedenle mevcut işçilere fazla mesai yaptırıldığını ifade etmiştir.

İdare, her ne kadar kanuni sınırı aşan fazla mesai uygulamasının yaşanan salgın ve deprem nedeni ile gerçekleştirildiğini ifade etse de, bir işçiye Kanun'da öngörülen azami sürenin üzerinde mesai yaptırılmasının mevzuata aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Faturalandırılması Uzman Hekim Raporuna Bağlanan Hizmetlerin İlgili Raporun Eksikliğinden Dolayı Sosyal Güvenlik Kurumuna Fatura Edilememesi

Sosyal Güvenlik Kurumundan bedelinin faturalandırılabilmesi için rapor yazılması şartı bulunan görüntüleme hizmetlerinin, ilgili hekimlerin görüntüleme raporlarını zamanında yazmamaları sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamadığı ve bedelinin tahsil edilemediği tespit edilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin (SUT) EK-2/B Hizmet Başı İşlem Puan Listesinde "8. Radyolojik Görüntüleme ve Tedavisi" işlemi başlığı altında yer alan 8.3.1.Bilgisayarlı Tomografi hizmetine ait açıklamada; faturalandırmanın radyoloji uzman hekim raporu ile olacağı yer almakta, 8.3.2.Manyetik Rezonans Görüntüleme hizmetine ait açıklamada da faturalandırma için yine radyoloji uzman hekim raporunun gerektiği belirtilmektedir.

Yapılan denetimde; çekimi gerçekleştirilen görüntüleme işlemlerinin radyoloji uzmanı tarafından düzenli olarak okunmaması ve raporlanmaması sebebiyle çok sayıda görüntüleme işleminin bedeli Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamamıştır. 2024 yılı içerisinde görüntüleme yapılmış olmasına rağmen, rapor yazılmaması ve istem PACS görüntüsü olmaması nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamayan işlem adedi toplam 10729'dur. Benzer şekilde belirli SUT kodu olan tahlil işlemlerinde sonuç gönderilmemesi, doktor istem tarihi randevu tarihinden büyük olması, doktor tescil numarasının hatalı olması, ilgili tarihte doktorun durumunun pasif olması, teletıp sistemi bildirimi yapılmaması gibi gerekçelerle MEDULA tarafından kesintiler yapıldığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Devlet memurlarının görev ve sorumlulukları" başlıklı 11'inci maddesinde aynen, "Devlet memurları kanun ve diğer mevzuatta belirtilen esaslara uymakla ve amirler tarafından verilen görevleri yerine getirmekle yükümlü ve görevlerinin iyi ve doğru yürütülmesinden amirlerine karşı sorumludurlar" denilmektedir.

Sağlık Uygulama Tebliğinde belirlenen tedavi fiyatları nedeniyle gelirlerin sabit olduğu durumda, idarenin tedaviye bağlı iş ve işlemlerini zamanında yerine getirmemesi nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından faturalarda kesinti yapılması, kurum tarafından sunulan hizmet miktarı dikkate alınarak oluşturulan projeksiyonlara göre belirlenen global sözleşmelerde düşüşe ve İdarenin gelir kaybına yol açmaktadır.

Kamu idaresi cevabında 6 Şubatta yaşanan deprem sebebiyle radyoloji bölümünün fiziki olarak yerinde hizmet veremediğini, farklı alanlarda bölünerek hizmet verdiğini, bu durumun hizmetin aksamasına neden olduğunu belirtmiştir.

Bu itibarla, kurum tarafından sunulan hizmetlerin tamamının faturalandırılabilmesine ve Sosyal Güvenlik Kurumu kesintilerinin en asgari düzeye indirilmesine yönelik tedbirlerin alınmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Aynı İhale Konusu İçinde Yer Alabilecek Mal ve Hizmet Alımlarının, Kısımlara Bölünerek, Doğrudan Temin Yoluyla Yapılması

4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nda belirtilen parasal limitlerin üzerinde olması nedeniyle, Kanunda öngörülen ihale usulleriyle yapılması gereken mal alımları ve hizmet alımlarının Tıp Fakültesi Hastanesi, Diş Hastanesi ve Ziraat Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından ihale yapılmaksızın, kısımlara bölünerek doğrudan temin yoluyla yapıldığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Uygulanacak İhale Usulleri" başlıklı 18'inci maddesinde; açık ihale, belli istekliler arasında ihale, pazarlık usulü, ihale usulleri olarak sayılmış ancak, doğrudan temin suretiyle satın alma bir ihale usulü olarak sayılmamıştır.

Doğrudan temin yöntemi, kanunda ihale usulleri için öngörülen kuralların uygulanma zorunluluğunun bulunmadığı, istisnai bir alım yöntemidir. Bu yöntemle, ihale komisyonu kurma ve kanunun 10'uncu maddesinde sayılan yeterlik kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilmektedir.

Doğrudan temin bir alım yöntemidir, ancak Kanun'un 4'üncü maddesindeki "ihale" tanımına uygun katılıma ve rekabete açık bir ihale usulü değildir. Bu nedenle idareler bu yola ancak istisnai durumlarda başvurmalı, mümkün olduğu ölçüde kanundaki ihale usulleri uygulanmalıdır.

Yapılan incelemede, çeşitli mal ve hizmet alımlarında sıkça bu usule başvurulduğu, parasal limitleri aşan mal alımlarının, kısımlara bölünerek, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesi uyarınca doğrudan temin usulü ile alındığı tespit edilmiştir. Uygulama ve Araştırma Hastanesinde toplam 10725 adet, Diş Hastanesinde 235 adet, Ziraat Fakültesi Döner Sermaye İşletmesinde ise 573 adet doğrudan temin alımı bulunmaktadır. Bahse konu alımların benzer nitelikte, her yıl tekrarlanan, dolayısıyla planlanabilen ve öngörülebilen ihtiyaçlara ilişkin olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu birimlerde doğrudan temin sınırı da büyük oranda aşılmış olduğu görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, Tıp Fakültesinde 2024 yılı içerisinde Üniversite Döner Sermaye İşletmesine bağlı birimler tarafından yapılan çeşitli mal ve hizmet alımlarında doğrudan temin yöntemi tercih edildiği, konuya ilişkin olarak; temel ihale usulleri ile yapılması planlanan bazı mal ve hizmet alımlarının, İhale süreçlerinin uzunluğu, itiraz ve iptal gibi

nedenlerle öngörülen sürelerde tamamlanamadığı, bu durum hizmetin aksamasına neden olacağından acil ihtiyaçların karşılanması amacıyla 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesi kapsamında doğrudan temin yöntemiyle yoluna başvurulduğu,,

Ziraat Fakültesinde söz konusu mal ve hizmet alımlarının, dönemsel ve acil ihtiyaçlar doğrultusunda zaman içinde ortaya çıkan taleplere bağlı gerçekleştirildiği, bütçe imkânları ve gereklilikleri doğrultusunda yapıldığı, herhangi bir şekilde ihale bölünerek doğrudan temin sınırlarının aşılmasının amaçlanmadığı, bu kapsamda satın alma süreçleri için yıllık ihtiyaç planlamalarının yapıldığı, alımların tek kalemde ve ihale yöntemiyle yapılması için işlemlerin başlatıldığı,

Diş Hekimliğinde söz konusu alımların, farklı kliniklerin ayrı zamanlarda ve farklı ihtiyaçlarına yönelik taleplerinden kaynaklandığı, alımların gerçekleştirildiği dönemde taleplerin içerik ve zamanlama bakımından bir bütünlük arz ettiği yönünde bir öngörü olmadığı, kamu hizmetinin aksamadan yürütülmesi ve hasta mağduriyetine sebep olunmaması için doğrudan temin yoluna gidildiği, benzer durumların yaşanmaması adına satın alma süreçlerinin daha merkezi ve bütüncül şekilde yürütülmesi yönünde dikkatli olunacağı belirtilmiştir.

Bu itibarla, kamu kaynaklarının verimli ve etkili bir şekilde kullanımı esas olduğundan ihtiyaç planlamasının etkin bir şekilde yapılarak mal ve hizmetlerin temel ihale usulleriyle temininin ve mal ve hizmet temininde rekabetin sağlanmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 7: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Olmadan Aşılması

Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin bazı birimleri tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesi biriminin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı halde alıma devam edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Doğrudan temin yöntemi, kanunda ihale usulleri için öngörülen kuralların uygulanma zorunluluğunun bulunmadığı, istisnai bir alım yöntemidir. Bu yöntemle, ihale komisyonu kurma ve kanunun 10'uncu maddesinde sayılan yeterlik kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilebilecektir.

Doğrudan temin bir alım yöntemidir, ancak Kanun'un 4'üncü maddesindeki "ihale" tanımına uygun katılıma ve rekabete açık bir ihale usulü değildir. Bu nedenle idareler bu yola ancak istisnai durumlarda başvurmalı, mümkün olduğu ölçüde kanundaki ihale usulleri uygulanmalıdır.

Diş Hastanesinde 235 adet, Ziraat Fakültesi Döner Sermaye İşletmesinde ise 573 adet doğrudan temin alımı bulunmaktadır. Bahse konu alımların benzer nitelikte, her yıl tekrarlanan, dolayısıyla planlanabilen ve öngörülebilen ihtiyaçlara ilişkin olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu birimlerde doğrudan temin sınırı da aşılmış bulunmaktadır.

Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesinin Tıp Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi birimlerinde, 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde yapılan alımların, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı, aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere bütçeye konulan ödeneğin % 112 oranına varan doğrudan temin uygulamaların bulunduğu, buna rağmen Kamu İhale Kurumundan izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, Ziraat Fakültesinde İlgili dönemde yapılan mal ve hizmet alımları, kamu hizmetlerinin sürekliliğini sağlama amacıyla gerçekleştirildiği, alım sürecinde %10 sınırına yaklaşılması hususu göz önünde bulundurulduğu, ancak yapılan ihalelere yeterli katılımın sağlanamaması nedeniyle zorunlu ve acil ihtiyaçların alınması gerekliliğinden dolayı söz konusu sınırın aşıldığı, bu durumun tespiti ile birlikte alım süreçlerinin gözden geçirildiği, %10 sınırının izinsiz aşılmaması için ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda ihalelerin yapılmaya başlandığı, Kamu İhale Kurumu'ndan izin alınması gereken limit aşımı durumu için süreç mekanizması oluşturulduğu,

Diş Hekimliğinde belirtilen durumun ihtiyacın aciliyeti ve hizmetin sürekliğinin sağlanması kamu hizmetlerinin aksamadan yürütülmesi amacıyla gerçekleştiği, bundan sonraki süreçte benzer durumların yaşanmaması için kamu ihale mevzuatına tam uyum konusunda azami dikkat ve özen gösterileceği,

Balcalı Hastanesi Başhekimliği tarafından da bundan sonraki süreçte limit aşılmaması için gereken özen ve hassasiyetin gösterileceği belirtilmiştir.

Bu itibarla; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması için gerekli tedbirlerin alınmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 2: Doğrudan Temin Ödenek Kullanım Tablosu.

Birimi	Alım Türü	Ödeneği	Ödeneğin %10'u	Harcama Tutarı	%10'u Aşan Tutar	Ödenek Kull. Oranı%
Diş Hekimliği Hastanesi	Mal Alımı	84.615.000,00	8.461.500,00	10.845.787,77	2.384.287,77	13,00
	Hizmet Alımı	40.425.000,00	4.042.500,00	4.218.342,64	175.842,64	10,10
	Yapım İşi	5.200.000,00	520.000,00	2.312.250,00	1.792.250,00	44,00
Ziraat Fakültesi DS İşletmesi	Mal Alımı	36.010.000,00	3.601.000,00	23.718.553,00	20.117.553,00	66,00
	Hizmet Alımı	3.160.000,00	316.000,00	3.541.219,26	3.225.219,26	112,00
	Yapım İşi	8.850.000,00	885.000,00	7.763.766,55	6.878.766,55	88,00

BULGU 8: Zarar Eden Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Çukurova Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerden 19 adedinin gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, (i) fıkrasında; Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu, (j) fıkrasında ise; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin Yönetmelik'in " Faaliyet alanları" başlıklı 5'inci maddesinde; döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerektiği ve bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler

yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Gelir ve Giderler İle Bunların Muhasebeleştirmesi" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; döner sermaye işletmesinin gelirlerinin, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları, şartlı bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden, giderlerinin ise faaliyet alanları ile ilgili giderlerden oluşacağı, dördüncü fıkrasında ise, döner sermaye işletmesi gelirlerinin kullanılmasında 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesine atıfta bulunularak, işletme faaliyetleri sırasında kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması ve yapılacak ödemelerde ise gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede; 2024 yıl sonu itibarıyla toplam 37 döner sermaye işletme biriminden 19 birimin gelirlerinin giderlerini karşılamayarak zarar ettiği tespit edilmiş ve bulgu konusu yapılmıştır.

İdarenin bulguya verdiği cevapta özetle; zarar eden birimlerin gelir getirici faaliyetlerinin artırılmasına ilişkin çalışmalara başlandığı ancak, bazı birimlerin gelir getirici faaliyetinin olmadığı halde istihdam edilen personel bulunduğu için yasa gereği kapatılamadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, zarar ettiği tespit edilen işletmelerde gelirlerin elde edilmesi, giderlerin harcanmasında mevzuata uygun bir şekilde gelir–gider dengesinin sağlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 9: Tıbbi Cihaz ve Sarf Malzemesi Alımlarında Katma Değer Vergisinin Hatalı Ödenmesi

Araştırma ve Uygulama Hastanesi mal alımlarında katma değer vergisinin (KDV) yürürlükteki oranların üzerinde hesap edilerek ödenen tıbbi cihazların ve sarf malzemelerinin bulunduğu görülmüştür.

KDV oranı 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 28'inci maddesinde %10

olarak belirlenmiş olup, Cumhurbaşkanı bu oranı, dört katına kadar artırmaya, %1'e kadar indirmeye, bu oranlar dâhilinde muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkili kılınmıştır.

Bu kapsamda KDV oranları, 7346 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile; 10.07.2023 tarihinden sonra, 2007/13033 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) eki (I) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için %1, (II) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için %10, bu listelerde yer almayan vergiye tabi işlemler içinse %20 olarak uygulanmaktadır.

Buna göre Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) eki (II) sayılı cetvelde sayılan ve ürün takip sistemi kaydı olan tıbbi sarf malzemesi alımlarında KDV oranının %10 olarak uygulanması gerekmektedir. Yapılan incelemede, aşağıdaki tabloda yer alan tıbbi cihaz ve sarf malzemesi alımlarında katma değer vergisinin (KDV) yürürlükteki oranların üzerinde hesap edilerek ödendiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında hastanede alımı yapılan tıbbi cihaz ve sarf malzemesi alımlarında KDV oranının %20 olması hususunda ilgili alımlara ait faturaların tek tek çıkarılarak Vergi Dairesi ile yazışma yapılacağı ve iş yükünün fazla olması sebebiyle zamana ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

Buna göre, Bakanlar Kurulunun eki II sayılı cetveline göre ürün takip sisteminde kaydı olan ve örnekleri aşağıdaki tabloda gösterilen tıbbi cihazlar ve malzemeler ile benzeri malların tesliminde %10 oranında KDV uygulanmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 3: KDV'si Hatalı Ödenen Malzemeler

SIPARIS NO	BELGE NO	BELGE TARIHI	STOK KODU	KDV ORANI	MALZEME ADI
24/6144	MED2024000000112	5.08.2024	150030399104343	20,00	BAĞ/TENDON/DOKU TAMİR TESPİT SETİ
23/4808	AJN2024000000379	26.02.2024	1500303019999732	20,00	C.SÜT.POLYGLAKTİN ABSORBE 6/0
24/2703	MEA2024000000270	9.04.2024	150030399104114	20,00	ELEKTROD ATRİAL AKTİF PASİF
24/2703	MEA2024000000270	9.04.2024	150030399104140	20,00	ELEKTROD VENTRİKÜLER AKTİF-PASİF
24/7354	AJG2024000000675	7.10.2024	1500303019999662	20,00	ENDOSKOPİK TEMİZLEME FIRÇASI
24/2085	PLA2024000000067	23.08.2024	1500304999999699	20,00	EPENDORF TÜPÜ 1,5 ML
24/4085	SGIB2024000000001	25.06.2024	66051	20,00	GLUBRAN 2 SENTETİK CERRAHİ DOKU YAPIŞTIRIISI
24/7612	TEA2024000000272	30.10.2024	15003039901672	20,00	HASTA ALT BEZİ BÜYÜK ORTA
23/6248	YLA2024000000756	24.07.2024	STK-11013006	20,00	HIZLI YÜZEY TIBBİ CİHAZ DEZENFAKTANI
24/5730	Y112024000000268	11.07.2024	1500303999999412	20,00	LEADLER
24/5816	AAA2024000000529	9.09.2024	44104	20,00	PASTA 60 GR
24/2259	ADA2024000000717	1.04.2024	150030399101404	20,00	STERİL TALK 4 GR

24/1048	FAO2024000000035	29.02.2024	1500303991506	20,00	STF AĞIZLIĞI
24/9308	EFT2024000001457	26.12.2024	65471	20,00	STOPCOOK (ÜÇ YOLLU MUSLUK
24/10173	AGA2024000000104	16.12.2024	1500303029999841	20,00	VAKUM YARDIMLI TOPLAMA SETİ
24/376	ENM2024000000015	29.01.2024	150130299103378	20,00	VİDEO LARENGOSKOP BAĞLANTI KABLOSU
23/6248	YLA2024000000493	10.05.2024	15005030112025	20,00	YÜKSEK DÜZEY ALET DEZENFEKTANI

BULGU 10: Tıbbi İşlem ve Uygulamalar Nedeniyle Açılan Davaların Sigorta Şirketlerine Bildirilmemesi ve Bu Davalar Neticesinde Ödenen Tazminatların Sigorta Şirketlerinden Talep Edilmemesi

Üniversite Hastanesinde görev yapan hekimlerin tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle İdare aleyhine açılan tazminat davalarında, davanın sigorta şirketine ihbar edilmesine ilişkin sürecin takip edilmediği ve dava neticesinde ödenen tazminatların zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketinden talep edilmediği tespit edilmiştir.

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ'in "Primlerin Ödenmesi ve Kurum Katkılarının Tahsili ile İadesi" başlıklı 3'üncü maddesinde, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar ile sözleşmeli aile hekimlerinin, yaptıracakları sigorta sözleşmesinin primlerini sigortacıya veya sigorta acentesine ödedikten sonra, ödedikleri prim tutarının yarısını döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden geri alacağı belirtilmiştir.

Sağlık Meslek Mensuplarının Tıbbî İşlem ve Uygulamaları Nedeniyle Soruşturulmasına ve İdarece Ödenen Tazminatın Rücu Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasında; tıbbî işlem ve uygulama nedeniyle tazminat ödenmesi talebiyle aleyhine dava açılan idarenin, davayı sağlık meslek mensubuna; mesleki malî sorumluluk sigortası bulunan sağlık meslek mensubunun da sigortacıya ihbar edeceği hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in 12'inci maddesinin ikinci fıkrasında ise rücu istemi tanımlanmıştır. Buna göre rücu istemi; sağlık meslek mensuplarının sağlık mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve uygulamalar sebebiyle idare aleyhine açılan davada mahkeme kararına göre idarece ödenen meblağın; ancak kasten görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullandığı kesinleşmiş ceza mahkemesi kararı ile tespit edilmesi halinde ilgili sağlık meslek mensubundan tazminata konu olaydaki kusur oranı gözetilerek ödenmesinin istenilmesidir. Bu bağlamda idarenin

sorumlu sağlık meslek mensubuna rücu edebilmesi için sağlık meslek mensubunun görevini kötüye kullandığının kesinleşmiş ceza mahkemesi kararı ile tespit edilmiş olması gerekmektedir.

Sağlık Meslek Mensuplarının Tıbbî İşlem ve Uygulamaları Nedeniyle Soruşturulmasına ve İdarece Ödenen Tazminatın Rücu Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasında; tıbbî işlem ve uygulama nedeniyle tazminat ödenmesi talebiyle aleyhine dava açılan idarenin, davayı sağlık meslek mensubuna; mesleki malî sorumluluk sigortası bulunan sağlık meslek mensubunun da sigortacıya ihbar edeceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; tıbbi kötü uygulamalar nedeniyle İdare aleyhine açılan tazminat davalarında İdarenin dava dilekçesini davada yapılacak savunmaya esas belgelerin temin edilmesi amacıyla ilgili hekime tebliğ ettiği, ancak hekimin sigorta şirketine ihbar yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğinin takip edilmesine yönelik bir uygulamanın olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca sorumlu sağlık meslek mensupları aleyhine kesinleşmiş ceza mahkemesi kararı bulunmadığı için rücu mekanizması da işletilmemiştir. Dolayısıyla sigorta primlerinin yarısı İdare bütçesinden karşılanmasına rağmen, tıbbi kötü uygulama nedeniyle oluşan maddi ve manevi tazminat giderleri İdarenin üzerinde kalmaktadır. Tıbbi kötü uygulama nedeniyle açılan davalar sonucunda hastane bütçesinden maddi ve manevi tazminat ile yargılama gideri ödendiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, tıbbi kötü uygulamalar sebebiyle ödenen tazminatların geri alınması için Hukuk Müşavirliğine bildirim yapıldığı belirtilmiştir.

Bu itibarla tıbbi kötü uygulama nedeniyle İdare aleyhine açılan davalara ilişkin olarak İdare ve sorumlu sağlık meslek mensubu tarafından mevzuatta öngörülen ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesinin sağlanması ve dava neticesinde ödenen tazminat ve yargılama giderlerinin sigorta şirketinden talep edilmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 11: Üniversite Hastanesinde Görev Yapan Tabiplerin Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Yaptırmaması

Üniversite hastanesinde görev yapan tabiplerden bir kısmının, zorunlu olarak yaptırması gereken Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde, kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak ruculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, bu maddedeki zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası idari para cezası verileceği belirtilmiş olup, kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabiplerin, diş tabiplerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda oldukları yolunda amir hükümlere yer verilmiştir.

21.07.2010 tarihli ve 27648 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğin "Primlerin Ödenmesi ve Kurum Katkılarının Tahsili İle İadesi" başlıklı 3'üncü maddesinde, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, yaptıracakları sigorta sözleşmesinin primlerini sigortacıya veya sigorta acentesine ödedikten sonra, ödedikleri prim tutarının yarısını döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçesinden geri alabileceği, geri ödemelerin ise sigortaya ilişkin poliçe veya sigorta şirketi ya da sigorta acentesinin kaşesini taşıyan prim ödeme makbuzunun bir örneğinin ibrazı üzerine ilgili kurum tarafından en geç otuz gün içinde yapılacağı belirtilmiştir.

Bu çerçevede, Kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabiplerin, diş tabiplerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, mesleki faaliyetleri sırasında kötü uygulamaları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı sigorta yaptırmaları kanunen zorunlu tutulmuştur.

Yapılan incelemede, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde (Hastane) çalışan 363 hekimin Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırdığı geriye kalan 956 hekimin ise bu sigortayı yaptırmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, tüm hekimlere sigorta yaptırmaları hususunda duyuru yapıldığı belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, üniversite hastanelerinde görev yapan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulamadan kaynaklanacak tazminatlara ilişkin olarak, gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının veya rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının yaptırılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 12: İmha Edilecek Stok ve Hurdaya Ayırma İşlemlerinde Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına Gerekli Kayıtların Yapılmaması

Son kullanma tarihleri geçmiş stokların hurdaya ayırma işlemlerinde 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı ile 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına gerekli kayıtların yapılmadığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 294 Elden çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı "Hesabın niteliği" başlıklı 249'uncu maddesinde; elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabının, çeşitli nedenlerle işletmede kullanılma ve satış olanaklarını yitiren stoklar ile maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı, hesabın işleyişine ilişkin 250'inci maddesinde ise; işletmede kullanılma niteliğini kaybeden ilk madde ve malzemelerle fiziki nedenlerle bozulduğu için işletmenin müşterilerine sunamayacağı mamul ve ticari mallar ile kullanımdan kaldırılan maddi duran varlıklar tasfiye edilinceye kadar bu hesaba borç, ilgili stok ve maddi duran hesaplarına alacak, birikmiş amortismanları da 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü karşılığı Hesabına borç, 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına alacak kaydedileceği, belirtilmiştir.

Yönetmelik hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, son kullanma tarihi geçmiş stoklar ve kullanılma olanaklarını yitiren maddi duran varlıkların hurdaya ayırma işlemlerinde, kullanılma olanağını yitiren stok ve maddi duran varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına borç, ilgili stok ve maddi duran varlık hesabına alacak; ayrılmış olan amortisman tutarının da 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına borç, 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına alacak kaydedilmesi gerekmektedir. Bu işlemler mevzuata uygun olarak yapılmadığından ilgili varlık hesabı ile 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabının olması gerekenden fazla, 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı ile 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı olması gerekenden eksik görünmesine yol açtığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünce alt birimlere konuyla ilgili bildirimlerin yapıldığı belirtilmiştir.

Buna göre, elden çıkarılacak stokların hurdaya ayırma işlemlerinde ilgili varlıkların 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tıp Fakültesi Tarafından Elde Edilen Gelirlerden Döner Sermaye İşletmesine Bağlı Diğer Birimlere Borç Verilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
Öğretim Üyelerinin ve Hastane Personelinin Mesai İçi, Mesai Dışı Katkısını Gösteren Otomasyon Sisteminde Ödemeye Konu Verilerin Doğru Girişini Etkileyecek Hususların Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
İmha Edilecek Stok ve Hurdaya Ayırma İşlemlerinde Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına Gerekli Kayıtların Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
İşletme Alacaklarından Bir Bölümünün Tahsil Edilememesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurumundan İzin Alınmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.

Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Kullanılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
Tahsili Şüpheli Hale Gelen Diğer Alacakların Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
İşçilere Yıl İçerisinde Mevzuatta Öngörülen	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.
Süreyi Aşacak Şekilde Fazla Mesai Yaptırılması			
Alacak Senetleri Hesabında Takip Edilen Tutarların Doğru Bilgiyi İçermemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Yeniden bulgu konusu yapıldı.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 421 **ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.217.046.210,05
10	**Hazır Değerler**	88.767.047,81
100	KASA HESABI	9.681,02
102	BANKA HESABI	165,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	88.349.388,81
105	DÖVİZ HESABI	407.812,98
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	758.808.640,58
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	718.431.327,91
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	40.377.312,67
13	**Kurum Alacakları**	130.540.039,84
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	130.540.039,84
14	**Diğer Alacaklar**	5.453.384,35
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.453.384,35
15	Stoklar	69.376.072,72
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	69.376.072,72
16	**Ön Ödemeler**	164.100.966,03
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	164.100.966,03
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	58,72
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	58,72
2	DURAN VARLIKLAR	8.051.074.590,21
22	**Faaliyet Alacakları**	7.280,48
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.280,48
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.722.091,98
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	4.695.091,98
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	27.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	8.046.343.559,95
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	6.197.297.919,14
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	35.091.474,18
252	BİNALAR HESABI	1.921.142.604,11
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	717.641.702,97
254	TAŞITLAR HESABI	22.845.568,56
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	257.903.735,72
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.583.772.991,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	125.579.644,92
32	**Faaliyet Borçları**	12.393.402,85
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	12.393.402,85
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	59.749.268,01
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	10.140.183,74
333	EMANETLER HESABI	49.609.084,27
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	49.561.901,87
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	40.659.133,12
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	8.411.324,59
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	491.444,16
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	3.875.072,19
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	3.875.072,19
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	285.441.594,26
43	**Diğer Borçlar**	4.577.031,51
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.577.031,51
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	280.864.562,75
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	280.864.562,75
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.857.099.561,08
50	**Net Değer**	802.107.346,29
500	NET DEĞER HESABI	802.107.346,29
51	**Değer Hareketleri**	575.364,07
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	575.364,07
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	11.523.983.828,63
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	11.523.983.828,63
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.734.420.778,14
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.734.420.778,14
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.264.853.800,23
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.366.594.045,71
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.101.740.245,48

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	478.193.546,69
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	34.088.279,31
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-34.088.279,31
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	1.657,80
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	1.657,80
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	296.204,88
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-296.204,88

AKTİF TOPLAMI 9.268.120.800,26

PASİF TOPLAMI 9.268.120.800,26

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	138.726.768,58
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	138.726.768,58
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	3.726.223,61
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	3.726.223,61
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	487.463.566,30
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	487.463.566,30
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	36.166.937,83
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	36.166.937,83
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	68.909.486,53
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	68.909.486,53
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	4.162.131,74
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	7.405.972,94
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	35.962.997,75
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	47.531.102,43

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 421 **Adı : ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.940.005.991,10
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.004.412.169,49
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	490.355.831,18
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	189.485.995,74
630	05	Cari Transferler	818.461.910,67
630	07	Sermaye Transferleri	451.341,35
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	5.874.798,85
630	13	Amortisman Giderleri	189.977.545,72
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	50.678.299,91
630	15	Karşılık Giderleri	172.131.461,46
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	137.837,42
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	17.433.230,22
630	99	Diğer Giderler	605.569,09

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.940.005.991,10**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.417.460.551,99
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	79.355.531,19
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.174.622.568,08
600	05	Diğer Gelirler	148.699.713,10
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	14.761.069,94
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	21.669,68
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.417.460.551,99**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	748.504,77
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.410,00
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	676.348,57
610	05	Diğer Gelirler	62.746,20

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **748.504,77**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.416.712.047,22**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.788.147.744,11**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.264.853.800,23**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.940.005.991,10**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.417.460.551,99**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**748.504,77**

NET GELİR (D=B-C)	**6.416.712.047,22**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**2.264.853.800,23**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8421 **ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.234.368.040,81
10	**HAZIR DEĞERLER**	-71.523.497,87
102	BANKALAR HESABI	81.330.179,08
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-153.318.418,14
105	DÖVİZ HESABI	244.029,56
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	220.711,63
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	717.358.148,72
120	ALICILAR HESABI	704.970.157,32
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	12.360.692,73
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	778,67
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	6.095.342,20
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.068.822,20
13	**DİĞER ALACAKLAR**	192.446.866,43
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	133.518.474,83
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	1.414.330,43
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	57.514.061,17
15	STOKLAR	1.387.529.740,55
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.379.430.214,30
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	6.920.850,73
152	MAMULLER HESABI	1.178.675,52
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	1.099.853,83
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	1.099.853,83
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	7.456.929,15
195	İŞ AVANSLARI HESABI	7.192.929,15
196	PERSONEL AVANSLARI HESABI	264.000,00
2	DURAN VARLIKLAR	49.085.326,70
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	677.366,05
220	ALICILAR HESABI	553.321,03
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	124.045,02
23	**DİĞER ALACAKLAR**	37.906.030,96
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	37.906.030,96
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	10.501.929,69
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	9.559.801,56
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	24.657.702,42
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-25.034.248,70
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	261.100,00
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	1.057.574,41
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	8.208.865,93
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.208.865,93

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.417.526.175,75
30	**MALİ BORÇLAR**	146.942.061,91
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	129.834.155,09
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	17.107.906,82
32	**TİCARİ BORÇLAR**	727.727.858,22
320	SATICILAR HESABI	724.012.741,19
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.715.117,03
33	**DİĞER BORÇLAR**	100.009.531,51
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	26.884.062,95
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	73.125.468,56
34	ALINAN AVANSLAR	1.275.410.304,13
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	3.878.674,19
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	1.271.531.629,94
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	157.677.739,82
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	82.170.807,26
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	19.594.270,91
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	7.441.349,46
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	47.066.643,79
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.404.668,40
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	957.509,63
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	957.509,63
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	8.801.170,53
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	8.258.917,07
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	542.253,46
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	884.413.879,21
40	**MALİ BORÇLAR**	40.436.965,90
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	40.436.965,90
42	**TİCARİ BORÇLAR**	987.834,14
420	SATICILAR HESABI	987.834,14
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	842.989.079,17
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	842.989.079,17
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.018.486.687,45
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	648.300,70
500	SERMAYE HESABI	648.300,77
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,07
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	745.266.982,03
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	745.266.982,03
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.530.333.553,68

580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.530.333.553,68
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-234.068.416,50
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	19.875.924,83
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-253.944.341,33

AKTİF TOPLAMI 2.283.453.367,51

PASİF TOPLAMI 2.283.453.367,51

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	25.778.548,96
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	25.778.548,96
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	205.926.691,63
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	205.926.691,63
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	11.048.765,71
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	11.048.765,71

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8421 **ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.780.977.547,84
1- Yurtiçi Satışlar	1.862.909.637,85
2- Yurtdışı Satışlar	8.333,33
3- Diğer Gelirler	1.918.059.576,66
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	6.278.816,60
1- Satıştan İadeler (-)	3.714.654,34
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	2.564.162,26
C- NET SATIŞLAR	3.774.698.731,24
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.449.500.887,32
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	20.418.480,21
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.422.594.382,32
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	6.488.024,79
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.325.197.843,92
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.593.064.141,96
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	13.580,62
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	28.800,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.593.021.761,34
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-267.866.298,04
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	43.324.978,86
3- Faiz Gelirleri	35.196.679,43
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	595.291,10
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	1.443,30
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	7.531.565,03
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	12.422.914,72
2- Karşılık Giderleri (-)	6.664.113,30
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	2.582,39
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	5.756.219,03
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-236.964.233,90
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	6.419.967,22
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	6.419.967,22
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	3.524.149,82
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	96.262,24
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	3.427.887,58
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-234.068.416,50
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-234.068.416,50

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenek Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir ve Tahmin Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	: Anonim Şirket
ERASMUS	: European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

2. Üniversiteye Tahsis Edilen Taşınmazlardan Bazılarının Mali Tablolarda Gösterilmemesi

3. Verilen Depozito ve Teminatların Muhasebe Hesaplarında Dönemsellik İlkesine Uygun Olarak İzlenmemesi

4. Hurdaya Ayrılan Taşınırlardan Satışı Yapılan ve İmha Edilenlerin Muhasebe Kayıtlarından Düşülmemesi

5. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

6. Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabının Hatalı Kullanılması

7. Üniversite Adına Kabul Edilen Patentin Haklar Hesabında İzlenmemesi

8. Peşin Tahsil Olunan Kira Gelirlerinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Sosyal Tesislere Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi

2. Üniversiteye Ait Tesislerin Atıl Durumda Bırakılması

3. Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

4. Döner Sermaye İşletmesi Birimine Ait Giderlerin Özel Bütçeden Karşılanması

5. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Dicle Üniversitesi 22.11.1973 tarih ve 1785 sayılı Kanun ile kurulmuş, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 32'nci maddesiyle yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Dicle Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 17 fakülte, 4 yüksekokul, 4 enstitü, 12 meslek yüksekokulu ve 35 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	414	116	530
Doçent	330	68	398
Doktor öğretim üyesi	293	239	532
Öğretim görevlisi	238	113	351
Araştırma görevlisi	466	600	1.066
Toplam	**1.741**	**1.136**	**2.877**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	505	459	964
Sağlık	1.231	680	1.911
Avukatlık	7	1	8
Eğitim-öğretim	5	-	5
Teknik	202	86	288
Yardımcı	114	145	259
Sözleşmeli	351	141	492
İşçi	2.081	8	2.089
Toplam	**4.496**	**1.520**	**6.016**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6.237'dir. Ayrıca Üniversitede 4 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Dicle Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenek Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.554.814.700,00	3.504.587.671,53	98,59
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	399.949.600,00	391.317.419,82	97,84
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	532.306.242,25	442.105.751,49	83,05
05 Cari Transferler	573.093.590,00	571.853.116,79	99,78
06 Sermaye Giderleri	462.591.000,00	421.732.153,66	91,17
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**5.522.755.132,25**	**5.331.596.113,29**	**96,54**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.174.058.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 348.697.132,25 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.522.755.132,25 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,54'ü olan 5.331.596.113,29 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.554.814.700,00 TL ödeneğin 3.504.587.671,53 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 399.949.600,00 TL ödeneğin 391.317.419,82 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 532.306.242,25 TL ödeneğin 442.105.751,49 TL'si, cari transferlerde 573.093.590,00 TL ödeneğin 571.853.116,79 TL'si, sermaye giderlerinde 462.591.000,00 TL ödeneğin 421.732.153,66 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 128.785.234,02 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki Tablo'da yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir ve Tahmin Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	76.205.000,00	125.264.852,81	164,38
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.997.912.000,00	4.988.585.000,00	99,81
Diğer Gelirler	99.941.000,00	195.294.140,17	195,41
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**5.174.058.000,00**	**5.309.143.992,98**	**102,61**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	6.984.915,77	-
Net Toplam	**5.174.058.000,00**	**5.302.159.077,21**	**102,48**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.174.058.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.302.159.077,21 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.837.434.316,76 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 6.984.915,77 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.184.341.073,94 TL ve faaliyet gideri 5.566.224.745,51 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.448.565.729,42 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.892.500.124,64 TL, gider toplamı 5.183.296.405,07 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.290.796.280,43 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 10.10.2007 tarih ve 26669 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/12619 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Dicle Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 4.000.000,00 TL olup Üniversitenin %78 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Ancak, 2023 yılında yapılan pay devri sonucunda Üniversitenin ortaklık payı %74'e düşmüştür. Şirketten kar payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim

Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini

sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 2'nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince söz konusu yönetmelik hükümlerinin Üniversiteleri kapsamadığı ve bu nedenle Yönetmelik hükümlerinin uygulanmadığı ifade edildiğinden yeterli değildir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik 02.05.2024 tarih ve 698691 sayılı Rektörlük Makamı onaylı yazı ile her bir birimin Birim Risk Koordinatörlerinin belirlenmesi çalışmaları başlamış olmakla birlikte kontrol faaliyetleri ve sorumluların belirlenmesine yönelik çalışmalar henüz bitmediğinden yeterli değildir. Ön mali

kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, birimlerin iç kontrol sistemini değerlendirip İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlaması hakkında herhangi bir çalışma olmadığından değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Dicle Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

Üniversiteye tahsis edilen kampüste ana arter ve iç yollar, elektrik ve telefon hatları, otoparklar, yaya yolları, peyzaj alanları, trafolar ve kanalizasyon ile doğalgaz hatları bulunduğu halde bunlardan bazılarının muhasebe kayıtlarına alınmaması nedeniyle bilançoda

gösterilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 173'üncü maddesinde; bu hesabın, herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için, yeraltında veya yerüstünde inşa edilmiş her türlü yol, köprü, baraj, tünel, bölme, sarnıç, iskele, hark ve benzeri yapılar ile bunların eklenti ve bütünleyici parçalarının ve bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversiteye tahsis edilen kampüs içerisinde ana arter ve iç yollar, otoparklar, peyzaj alanları, enerji nakil hatları, doğalgaz boru hatları, kanalizasyon, su isale hatları vb. yerler bulunmasına rağmen, bir kısmının 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabına alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir

Sonuç olarak; Üniversiteye tahsis edilen kampüste bulunan yollar, trafo ve kanalizasyon ile enerji hatları gibi yerlerin tamamının 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversiteye Tahsis Edilen Taşınmazlardan Bazılarının Mali Tablolarda Gösterilmemesi

Üniversiteye tahsis edilen arazi ve arsalar ile binalardan bazılarının muhasebe kayıtlarına alınmadığı, dolayısıyla bilançoda da gösterilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 250 Arazi ve Arsalar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 171'inci maddesinde bu hesabın; kamu idarelerinin her türlü arazi ve arsaları ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 172'nci maddesinde ise tahsise konu edilen arazi ve arsaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba borç, 500 Net Değer Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 252 Binalar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 175'inci maddesinde bu hesabın; kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan binalar ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 176'ncı maddesinde ise tahsise konu edilen binaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince

kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba, üzerinde bulunduğu arsanın kayıtlı değerinin 250-Arazi ve Arsalar Hesabına borç, 500-Net Değer Hesabına alacak kaydedileceği, ayrıca, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarının 500-Net Değer Hesabına borç, 257-Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği hükümlerine yer verilmiştir.

Denetimlerde, 8 adet taşınmazın Üniversiteye tahsis edildiği, ancak 250 Arazi ve Arsalar Hesabı ile 252 Binalar Hesabına tutarı belirlenemeyen miktardaki varlığın borç olarak kaydedilmesi gerekirken kaydedilmediği, buna karşılık da 500 Net Değer Hesabına da alacak kaydının yapılmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla ilgili varlıklar için ayrılan amortisman tutarlarının da 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı ile 500 Net Değer Hesabına kaydedilmediği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; Üniversitenin 2024 Mali Yılı Bilançosunda 250 ve 252 No.lu hesaplar ile 257 ve 500 No.lu hesaplarda hesaplanamayan tutarda eksiklik bulunmaktadır.

Kamu İdaresinin cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 12.05.2025 tarih ve 6519, 6521, 6522, 6523, 6524, 6525, 6526 ve 6527 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

BULGU 3: Verilen Depozito ve Teminatların Muhasebe Hesaplarında Dönemsellik İlkesine Uygun Olarak İzlenmemesi

Bir yıldan daha uzun süre ile verilen depozito ve teminatların, 226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı'nda izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 126 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı'na ilişkin "Hesabın Niteliği" başlıklı 60'ıncı maddesinde; bu hesabın, kamu idarelerince bir işin yapılmasının üstlenilmesi veya bir sözleşmenin ya da diğer işlemlerin karşılığı olarak diğer kamu idarelerine veya kişilere bir yıldan daha az süreli verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı'na ilişkin "Hesabın Niteliği" başlıklı 142'nci maddesinde ise; bu hesabın, kamu idarelerince bir işin yapılmasının üstlenilmesi veya bir sözleşmenin ya da diğer işlemlerin karşılığı olarak diğer kamu idareleri veya kişilere bir yıldan daha uzun süreli verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca diğer kamu kurumları veya kişilere bir yıldan daha az süreli verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerin 126 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı'nda, bir yıldan daha uzun süreli verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerlerin ise 226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı'nda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite tarafından bir yıldan daha uzun süreli olarak verilen 114.848,88 TL tutarındaki depozito ve teminatların, dönemsellik ilkesine aykırı olarak 226 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı yerine 126 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı'nda izlendiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; verilen depozito ve teminatların dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebe hesaplarında izlenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 25.04.2025 tarih ve 5551, 5561 ve 5563 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

BULGU 4: Hurdaya Ayrılan Taşınırlardan Satışı Yapılan ve İmha Edilenlerin Muhasebe Kayıtlarından Düşülmemesi

Geçmiş dönemlerde hurdaya ayrılan ve 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar hesabına kaydedilen taşınırlardan satışı yapılan ve imha edilenlerin muhasebe kayıtlarından çıkarılmadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Hurdaya ayırma nedeniyle çıkış" başlıklı 28'inci maddesinde; ekonomik ömrünü tamamlamış olan veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılması gerektiği ilgililer veya özel mevzuatı çerçevesinde oluşturulan komisyon tarafından bildirilen taşınırların ilgili komisyon tarafından değerlendirileceği ve hurdaya ayrılmasına karar verilenler ile ekonomik değerinin olmadığı veya teknik, sağlık, güvenlik ve benzeri nedenlerle imha edilmesinin şart olduğuna karar verilenlerin harcama yetkilisinin onayı ile kayıtlardan çıkarılacağı veya imha edileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri" başlıklı 6'ncı maddesinde ise; taşınırların ambarlarda muhafaza edilmesi görev ve sorumluluğu taşınır kayıt yetkililerine verilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 294 Elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 214'üncü maddesinde; bu hesabın, çeşitli nedenlerle kullanılma olanaklarını yitiren gelecek yıllar ihtiyacı stoklar ve maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 215'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin birinci alt bendinde; elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabında kayıtlı stok ve varlıklardan satılmak suretiyle elden çıkarılanların kayıtlı değerinin bu hesaba alacak ilgili diğer hesaplara borç ve alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, 2024 yılı sonu itibarıyla 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında 32.126.499,56 TL olduğu, bunun 32.112.306,96 TL'sinin geçmiş yıllardan gelen, satışı yapılmış ve imha edilmiş hurdalar olduğu ancak 294 No.lu Hesaptan düşülmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, hurdaya ayrılan taşınırlardan satışı yapılan ve imha edilenlerin tespit edilerek muhasebe kayıtlarından düşülmesi gerekli işlemlerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına kaydedilen taşınırlardan satışı yapılan ve imha edilenlerin muhasebe kayıtlarından düşülmemesi bilançoda 32.112.306,96 TL hataya neden olmaktadır.

BULGU 5: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı maddi duran varlıklardan tamamlanmış olanların ilgili varlık hesabına aktarılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde, geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren

belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılan bir hesap olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) No.lu alt bendinde; tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarların bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Üniversitenin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı 89.810.766,19 TL tutarındaki yatırım harcamasının 73.091.551,67 TL'lik kısmının geçici kabulü yapıldığı halde ilgili varlık hesabına aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 Mali Yılı Bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında 73.091.551,67 TL tutarında fazlalık, 252 Binalar Hesabında 63.405.556,23 TL ve 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabında 9.685.995,44 TL eksiklik bulunmaktadır.

Kamu İdaresinin cevabında, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabında eksik olduğu tespit edilen 9.685.995,44 TL'nin tamamının ve 252 Binalar Hesabındaki eksikliğin ise 16.607.660,40 TL'sinin kayıtlara alındığı ve bakiyesi için gerekli çalışmaların devam ettiği ifade edilmişse de, 252 Binalar Hesabındaki eksikliğin 16.207.660,40 TL'sinin kayıtlara alındığı anlaşılmıştır.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 25.04.2025 tarih ve 5615, 5634 ve 5664 sayılı muhasebe işlem fişleri ile kısmen düzeltilmiştir.

BULGU 6: Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabının Hatalı Kullanılması

Bilimsel araştırma projeleri için yapılan harcamalarda hatalı olarak 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabının kullanıldığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in "Muhasebeleştirme işlemleri ve belgeleri" başlıklı 15'inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde; özel hesaptan yapılan harcamaların 630 Giderler Hesabına ya da varlık alımlarına ilişkin olanlar ilgili varlık hesabına borç, 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına alacak kaydedileceği,

(h) bendinde ise; bu maddede sayılanlar dışında özel hesaba ilişkin olarak gerçekleşen mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin hesabın

niteliği, hesaba ilişkin işlemler ve hesabın işleyişi maddelerinin işlemin çeşidine göre kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 205'inci maddesinde; bu hesabın, dönem içinde ödenen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dahil edilecek olan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 206'ncı maddesinde ise hesaba yapılacak kayıtların neler olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, bilimsel araştırma projelerinde mal ve hizmet alımları için yapılan 13.231.000,00 TL harcamanın 630 Giderler Hesabı yerine 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; bilimsel araştırma projeleri için yapılan harcamalarda 630 Giderler Hesabının kullanılması gerekmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 25.04.2025 tarih ve 5577 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

BULGU 7: Üniversite Adına Kabul Edilen Patentin Haklar Hesabında İzlenmemesi

Üniversite adına yapılan patent başvurularından 1 adedinin kabul edildiği halde 260 Haklar Hesabında izlenmesi gerekirken 630 Giderler Hesabına kaydedilerek doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 260 Haklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 194'üncü maddesinde; bu hesabın, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 195'inci maddesinde ise; bütçeye gider kaydıyla edinilen hakların bir taraftan 260 Haklar Hesabına borç, kesintilerin ilgili hesaba, ödenecek tutarın 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına alacak; diğer taraftan 830 Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835 Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Denetimlerde, Üniversite tarafından kabul edilen 1 adet patent hakkının 260 Haklar Hesabında izlenmediği, ödenen patent başvuru ücretlerinin de doğrudan gider kaydedilmesi suretiyle bilançoda adı geçen hesapta 31.632,96 TL eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; başvuru sonucu elde edilen patentlere ilişkin giderlerin 260 Haklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 25.04.2025 tarih ve 5580 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

BULGU 8: Peşin Tahsil Olunan Kira Gelirlerinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazlarla ilgili peşin tahsil edilen kira bedellerinin tamamının 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında izlendiği ve 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabının kullanılmaması nedeniyle gelirlerin gelecek yılların faaliyet hesaplarına dahil edilemediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 296'ncı maddesinde; bu hesabın içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 347'nci maddesinde; bu hesabın, dönem içinde tahsil edilen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 348'inci maddesinde ise; peşin tahsil edilen gelirlerden içinde bulunulan faaliyet dönemini takip eden dönemlerde tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin, ilgili oldukları yılda tahakkuk ettirilmek üzere bu hesapta izleneceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, 2024 yılında peşin tahsil edilmiş taşınmaz kira gelirlerinin bulunduğu, bu gelirlerin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında izlendiği, dönem sonunda ilgili hesaptaki tutarların gelir kaydının yapıldığı ve bu nedenle 2025 yılı gelirleri olan 4.272.214,02 TL'nin 2024 yılında gelir kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, kiraya verilen taşınmazlardan peşin tahsil edilen gelirlerden bir sonraki yıla devreden tutarların 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında izlendiği ve 2025 yılı için de ilgili Yönetmelik gereği aynı şekilde kayıt yapıldığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından peşin tahsil edilen gelirlerden bir sonraki yıla devreden tutarların 480 No.lu hesaba kaydedildiği ifade edilmişse de İdarenin 2024 yılı mali tablolarından anlaşılacağı üzere cari yılda bu hesap kullanılmamıştır. Söz konusu hesabın 2025 yılında kullanılmaya başlandığı görülmüştür.

Sonuç olarak; peşin tahsil edilen kira gelirlerinin muhasebenin dönemsellik ilkesi gereği ilgisine göre 380 ve 480 No.lu hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sosyal Tesislere Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi

Üniversitenin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı bünyesinde işletilen sosyal tesislerin Kurumlar Vergisi mükellefiyetinin tesis edilmediği görülmüştür.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Verginin konusu" başlıklı 1'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde; iktisadi kamu kuruluşlarının kazançları kurumlar vergisinin kapsamına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "Mükellefler" başlıklı 2'nci maddesinin üçüncü fıkrasında; Devlete, il özel idarelerine, belediyelere, diğer kamu idarelerine ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve söz konusu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında sayılanlar dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmelerin iktisadi kamu kuruluşu olduğu; aynı maddenin altıncı fıkrasında ise; iktisadi kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazanç amacı gütmemelerinin, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunmasının, tüzel kişiliklerinin olmamasının, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği, mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olmasının, kar edilmemesi veya karın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi niteliğini değiştirmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un "Muafiyetler" başlıklı 4'üncü maddesinde ise muafiyet kapsamında olan kurum, kuruluş ve faaliyetler sayılmıştır.

İktisadi işletme tanımı içinde yer alan ve devamlı olarak yapılan ticari, sınai veya zirai faaliyetten söz edebilmek için bu işletmenin tedavül ekonomisine katılması, başka bir ifadeyle işletmede üretilen veya alınan malların veya verilen hizmetin bir bedel karşılığı satılmış olması gerekmektedir. Aksi halde, diğer unsurlar var olsa dahi bir iktisadi işletmenin varlığından söz edilemeyecektir.

Buna göre, üniversite çalışanları dışındaki kişi ve kuruluşlara devamlı olarak hizmet veren sosyal tesisler bir iktisadi işletme olduğundan Kurumlar Vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversitenin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren iki konukevi, restoran, lahmacun fırını, yüzme havuzu ve spor tesislerinden oluşan sosyal tesislerin Kurumlar Vergisi muafiyeti kapsamında bulunmamakla birlikte vergi mükellefiyetinin tesis edilmediği ve mevzuatına göre tutulması gereken defter, belge ve cetvellerinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca Üniversitenin bahsi geçen sosyal tesislerinde gelirlerin ayrı bir alt hesapta takip edilmesine karşın gider ve maliyetlerinin Üniversitenin giderleri içerisinde takip edilmesi nedeniyle maliyetleri ve giderleri ile karlılık durumlarının da net olarak belirlenemediği anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresinin cevabında, Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı bünyesinde işletilen sosyal tesislerin kâramacı gütmediği ve iktisadi işletme olmadığı; ayrıca 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Mali kolaylıklar" başlıklı 56'ncı maddesi gereğince genel bütçeye dahil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyetler, istisnalar ve diğer mali kolaylıklardan aynen yararlanılması gerektiği ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı bünyesinde işletilen sosyal tesislerin kâr amacı gütmediği ve iktisadi işletme olmadığı; ayrıca 2547 sayılı Kanun'un 56'ncı maddesi gereğince Kurumlar Vergisi mükellefiyetinin tesis edilmemesi gerektiği ifade edilmişse de; 5520 sayılı Kanun'un yukarıda geçen bir ve ikinci maddeleri gereğince üniversiteye ait ticari işletme olarak işletilen konukevleri, restoran, lahmacun fırını, yüzme havuzu ve spor tesislerinin iktisadi işletme niteliğini haiz olduğu ve Kurumlar Vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesi gerektiği açıktır. Bununla birlikte, 5520 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde Kurumlar Vergisinden muaf olan kurum, kuruluş ve faaliyetler sayılmış olup

üniversite bünyesinde ticari faaliyette bulunan işletmeler bu kapsamda değerlendirilmemiştir. Bu nedenle Kamu İdaresince yapılan açıklamalar bulgu konusu hususu karşılamamaktadır.

Sonuç olarak; Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı bünyesinde işletilen sosyal tesislerin Kurumlar Vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesiyle birlikte mevzuatına göre tutulması gereken defter, belge ve cetvellerin düzenlenmesi ve gelir, gider ve maliyetleri ile karlılık durumlarının Üniversite bütçesinden ayrı bir kodla takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversiteye Ait Tesislerin Atıl Durumda Bırakılması

Üniversitenin, Hayvansal Atık Kökenli Model Biyogaz Tesisi ile Biokütle Yenilenebilir Enerji Laboratuvarı ve Üretim Atölyesinin atıl durumda bırakıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kurumlarının Görevleri" başlıklı 12'nci maddesinin (b) fıkrasında; kurumların kaynaklarını rasyonel, verimli ve ekonomik şekilde kullanarak, milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri ile Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılan plan ve programlar doğrultusunda, ülkenin ihtiyacı olan dallarda ve sayıda insan gücü yetiştirmek yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, Hayvansal Atık Kökenli Model Biyogaz Tesisinin; 2017 yılında projeye başlandığı, söz konusu tarihte 500.000,00 TL tutarında ekipman ve malzeme alındığı, proje boyunca 300.000,00 TL tutarında hayvan satışından gelir sağlandığı ve projenin bitiminden sonra atıl durumda olduğu,

Biokütle Yenilenebilir Enerji Laboratuvarı ve Üretim Atölyesinin; 2015 yılında projeye başlandığı, söz konusu tarihte 500.000,00 TL tutarında ekipman ve malzeme alındığı ve projenin bitiminden sonra atıl durumda olduğu,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu tesislerin, yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri gereği rasyonel, verimli, ekonomik, etkili ve hukuka uygun olarak kullanılması ve eğitim öğretime katkıda bulunur hale getirilmesi için gerekli işlemlerin tesis edilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

BULGU 4: Döner Sermaye İşletmesi Birimine Ait Giderlerin Özel Bütçeden Karşılanması

Üniversite Döner Sermaye İşletmesi dahilinde faaliyet gösteren birime ait elektrik giderlerinin özel bütçeden karşılandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin;

(a) fıkrasında; yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, kurulacak döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde bu amaç için ödenek öngörülmek şartıyla katkı sağlanabileceği,

(b) fıkrasında; döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın, tıp ve diş hekimliği fakülteleri sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ile açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 35'inin, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu, sürekli eğitim merkezleri ile bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 30'unun, diğer yükseköğretim kurumları için ise asgari yüzde 15'inin, ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı,

belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un geçici 66'ncı maddesinde ise; 2015 mali yılı sonuna kadar, yükseköğretim kurumları bütçelerinin "01 - Genel Kamu Hizmetleri" fonksiyonunda öz gelir karşılığı ödenekleştirilen tutarlardan ilgili ekonomik kodlara aktarma yapılmak suretiyle, tıp fakültelerine bağlı sağlık uygulama ve araştırma merkezi döner sermaye birimlerinin bütçesine ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz alımlarına ilişkin muaccel borçlarının ödenmesi amacıyla aktarma yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu hükümlere göre; yükseköğretim kurumlarının, döner sermaye faaliyetleri sonucu elde edilen ve tahsili gerçekleşen gelirlerinden yukarıda belirtilen oranlar dahilinde ayrılacak kısmın, kendi ihtiyaçları olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçları ile yönetici paylarını karşılamak için kullanması gerekmektedir.

Üniversitenin döner sermaye işletmesine ait ihtiyaçlarının özel bütçeden karşılanması 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) fıkrası ile geçici 66'ncı maddesinde olduğu gibi istisnai bir durum olup mevzuat hükümleriyle sınırlıdır. Bu nedenle belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Denetimlerde, Dicle Üniversitesi Hastanesinin 2018 yılından itibaren toplam 203.529.151,56 TL tutarındaki elektrik giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılandığı, bunun 67.308.663,00 TL'sinin 2024 yılına ait olduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, hastane tarafından tüketilen elektrik için süzme sayaç takıldığı; 2018 yılı Haziran-Aralık dönemine ait 7 aylık elektrik bedeli olan 4.906.201,74 TL'nin tahsil edildiği ve kalan 198.622.949,82 TL'lik kısım için tahsilat işlemlerine devam edileceği ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 10.02.2025 tarih ve 1826 sayılı muhasebe işlem fişi ile kısmen düzeltilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesi dahilinde faaliyet gösteren birimlere ait giderlerin özel bütçeden karşılanmaması gerekmektedir.

BULGU 5: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürülükte olan ve 05.03.2025 tarihinde yürülükten kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

- Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olmadığı,

- Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmediği,

- İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik her bir birimin birim risk koordinatörlerinin belirlenmesi çalışmaları başlamış olmakla birlikte, kontrol faaliyetleri ve sorumluların belirlenmesine yönelik çalışmaların henüz tamamlanmadığı,

- Birimlerin iç kontrol sisteminin İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlamasının yapılmadığı,

- Kurumda iç denetim birimi kurulmuş olmasına karşın, beş kişilik iç denetçi kadrosunda sadece birisinin dolu olduğu,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, iç kontrol sistemine ilişkin süreçlere başlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Döner Sermaye İşletmesi Birimine Ait Giderlerin Kurum Bütçesinden Karşılanması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde "Döner Sermaye İşletmesi Birimine Ait Giderlerin Özel Bütçeden Karşılanması" başlığıyla yer almaktadır.
Sosyal Tesislere Kurumlar Vergisi ile Katma Değer Vergisi Mükellefiyetlerinin Tesis Edilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde "Sosyal Tesislere Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi" başlığıyla yer almaktadır.
Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde "Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması" başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 427 | **DİCLE ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	847.210.944,51
10	**Hazır Değerler**	35.090.805,69
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	35.090.805,69
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	500.948.632,56
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	489.569.079,10
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	11.264.704,58
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	114.848,88
13	**Kurum Alacakları**	127.253.632,86
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	127.253.632,86
14	**Diğer Alacaklar**	3.462.754,07
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.462.754,07
15	Stoklar	41.652.656,33
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	41.652.656,33
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	138.802.463,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	138.802.463,00
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	9.889.702.036,57
22	**Faaliyet Alacakları**	2.443.240,22
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.681.536,98
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	761.703,24
24	**Mali Duran Varlıklar**	3.060.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.960.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	9.870.967.796,35
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	8.361.406.752,42
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	83.980.175,11
252	BİNALAR HESABI	2.138.347.950,97
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	617.751.139,35
254	TAŞITLAR HESABI	21.048.744,26

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	77.044.009,12
32	**Faaliyet Borçları**	22.698.410,69
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	22.698.410,69
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	13.074.793,89
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.893.187,51
333	EMANETLER HESABI	6.181.606,38
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	40.005.927,85
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	25.373.324,10
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	13.705.803,55
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	926.800,20
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.254.576,69
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.254.576,69
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	10.300,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	10.300,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	280.180.949,17
43	**Diğer Borçlar**	3.060.611,76
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.060.611,76
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	277.120.337,41
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	277.120.337,41
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	10.379.688.022,79
50	**Net Değer**	998.048.384,40
500	NET DEĞER HESABI	998.048.384,40
51	**Değer Hareketleri**	157.850,31
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	157.850,31
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	11.969.007.656,08
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	11.969.007.656,08
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.036.091.597,42
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.036.091.597,42
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.448.565.729,42
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.955.851.671,65
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.507.285.942,23

255	DEMİRBAŞLAR HESABI	225.079.302,78
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.666.457.034,73
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	89.810.766,19
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	35.084.891,09
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-35.084.891,09
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	13.231.000,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	13.231.000,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	32.126.499,56
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-32.126.499,56

AKTİF TOPLAMI 10.736.912.981,08

PASİF TOPLAMI 10.736.912.981,08

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	78.810.149,75
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	78.810.149,75
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	125.836.445,10
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	125.836.445,10
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	67.671.748,56
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	67.671.748,56
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	45.975.792,60
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	45.975.792,60
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	1.143.470.861,10
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	47.540.771,07
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	12.835,20
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.191.024.467,37

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 427 **Adı : DİCLE ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.566.224.745,51
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.611.817.315,46
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	391.317.419,82
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	403.612.461,85
630	05	Cari Transferler	585.304.044,54
630	07	Sermaye Transferleri	580.363,60
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.223.698,37
630	13	Amortisman Giderleri	434.876.714,76
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	56.485.888,26
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.448.571,48
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	72.997.959,71
630	99	Diğer Giderler	6.560.307,66

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.566.224.745,51**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.837.434.316,76
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	144.087.912,70
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.130.515.996,44
600	05	Diğer Gelirler	397.087.483,91
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	165.742.923,71

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.837.434.316,76**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	6.984.915,77
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.943.813,90
610	05	Diğer Gelirler	41.101,87

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **6.984.915,77**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.830.449.400,99**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.184.341.073,94**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.448.565.729,42**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.566.224.745,51**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.837.434.316,76**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.830.449.400,99**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**6.984.915,77**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.448.565.729,42**

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

KISALTMALAR

DEPARK	:	Dokuz Eylül Üniversitesi Teknoparkı
DEU	:	Dokuz Eylül Üniversitesi
DYS	:	Denetim Yönetim Sistemi
İİBF	:	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
KDV	:	Katma Değer Vergisi
TÜSEB	:	Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversite Mülkiyetinde Olup, Diğer Kamu İdarelerine Tahsis Edilen Taşınmazların Mali Tablolarda Yer Almaması

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite Kooperatifine Kiralanan Yerlerden Birikmiş Kira Alacakları Bulunması ve Kooperatif Çalışanlarının Üniversitede İstihdam Edilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Dokuz Eylül Üniversitesi 20 Temmuz 1982`de "Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararname" ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Dokuz Eylül Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde 18 Fakülte, 2 Yüksekokul, 1 Devlet Konservatuvarı, 7 Meslek Yüksekokulu, 10 Enstitü, 1'i Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi (DEÜ Hastanesi) ve 1'i Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezi olmak üzere 39 Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	862	230	1092
Doçent	453	246	699
Doktor öğretim üyesi	433	343	776
Öğretim görevlisi	493	363	856
Araştırma görevlisi	564	594	1.158
Toplam	**2805**	**1776**	**4581**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	970	1155	2125
Sağlık	1330	853	2183
Avukatlık	8	2	10
Eğitim-öğretim	2	2	4
Teknik	211	252	463
Din	-	3	3
Yardımcı	204	266	470
Sözleşmeli	369	104	473
İşçi	1750	88	1838
Toplam	**4844**	**2725**	**7569**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari perseonel dahil) ve işçi personel toplamı 7569'dur. Ayrıca Üniversitede 23 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Dokuz Eylül Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	4.792.442.336	4.718.990.783	98,47
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	614.240.500	596.476.194	97,11
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	786.822.580	728.188.705	92,55
05 Cari Transferler	1.065.234.375	1.061.150.971	99,62
06 Sermaye Giderleri	838.356.100	623.211.362	74,34
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**8.097.095.891**	**7.728.018.014**	**95,44**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 7.132.821.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 964.274.892 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 8.097.095.891 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95'i olan 7.728.018.014 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 4.792.442.336 TL ödeneğin 4.718.990.783 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 614.240.500 TL ödeneğin 596.476.194 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 786.822.580 TL ödeneğin 728.188.705 TL'si, cari transferlerde 1.065.234.375 TL ödeneğin 1.061.150.971 TL'si, sermaye giderlerinde 838.356.100 TL ödeneğin 623.211.362 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı, UDAP (Ulusal Deprem Araştırma Programı), TÜSEB (Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı) destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 98.676.334,62 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki Tabloda yer almaktadır.

2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	129.405.000	275.580.188	212,96
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	6.783.595.000	7.237.040.829	106,68
Diğer Gelirler	219.821.000	272.620.434	124,02
Sermaye Gelirleri	-	-	
Toplam	7.132.821.000	7.785.241.450	109,15
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	7.885.302	
Net Toplam	**-**	**7.777.356.148**	

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 7.132.821.000 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 7.785.241.450 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 8.097.664.745,19 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 7.885.302,39 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 14.095.078.337,30 TL ve faaliyet gideri 7.679.724.618,57TL olan Üniversite, 2024 yılını 14.505.133.161,53 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 4.950.901.870,31 TL, gider toplamı 4.659.921.506,56 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 290.980.363,75 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı İktisadi İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 41.940.928,34 TL, gider toplamı 40.567.345,93 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 1.071.394,28 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversitenin ortağı olduğu Teknokent ve Kooperatif bulunmaktadır. Ortaklarından birisi, 03.01.2013 tarih ve 28517 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2012/4085 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Anonim Şirketi'dir (DEPARK). Üniversite, sermayesi 7.500.000 TL olan DEPARK'a 5.800.000 TL sermaye ile %77,33 oranında ortaktır. Diğeri ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 09.02.2009 tarih ve 35 sayılı Oluru ile kurulan Sınırlı Sorumlu Dokuz Eylül Eğitim, Öğretim, Bilimsel Araştırma, Proje ve İşletme Kooperatifidir. Üniversite, Sınırlı Sorumlu Dokuz Eylül Eğitim, Öğretim, Bilimsel Araştırma, Proje ve İşletme Kooperatifine 5.000 TL'lik sermaye ile %99,88 oranında ortaktır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları mevcut değildir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali

Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 10 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 5'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Dokuz Eylül Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Mülkiyetinde Olup, Diğer Kamu İdarelerine Tahsis Edilen Taşınmazların Mali Tablolarda Yer Almaması

Üniversite mülkiyetinde olan ve diğer kamu idarelerine tahsis edilen toplam 42.598,02 m2'lik taşınmazın mali tablolarda yer almadığı görülmüştür.

27/12/2014 tarihli ve 29218 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 41) Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Detaylı Hesap Planları ile yardımcı hesap kodları ihdas edilmiş olup, anılan Tebliğ ekinde; "250.02 Kamu İdaresinin Tahsis Ettiği Taşınmazlar: Arazi ve arsalar hesabında kayıtlı kamu idaresinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenler bu yardımcı hesabın detaylarında izlenir." denilmektedir. Yukarıda anılan mevzuat hükmü gereğince, kamu idaresi mülkiyetinde olan ve diğer kamu idarelerine tahsis edilen taşınmazların 250.02 hesap kodu ile Arazi ve Arsalar Hesabına kayıt edilerek, takip edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Üniversite mülkiyetindeki taşınmazın 6.061,08 m2'sinin Teknoloji Geliştirme Bölgesine ve 1.350,00 m2'sinin Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edildiği, ancak tahsis edilen 917.361.268,99 TL değerindek itaşınmazların 250.02 hesap kodu ile Arazi ve Arsalar Hesabına kaydedilmediği, bu hesabın çalıştırılmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında; Üniversite mülkiyetinde olan ve Teknoloji Geliştirme Bölgesine tahsis edilen tahsis edilen 6.061,08 m2'lik alan ile Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsis edilen 1.350,00 m2'lik alana ilişkin bildirim Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından 2025 yılında Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına bildirildiğinden bahse konu tahsislere ilişkin muhasebe kayıtları 2025 yılı içerisinde yapıldığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak Mali tabloların doğru ve güvenilir bilgi sunması için Üniversite tarafından söz konusu kamu kurumlarına tahsis edilen taşınmazların 250.02 no.lu hesaba kaydedilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Kooperatifine Kiralanan Yerlerden Birikmiş Kira Alacakları Bulunması ve Kooperatif Çalışanlarının Üniversitede İstihdam Edilmesi

Üniversitenin %92 oranında ortak olduğu Sınırlı Sorumlu Dokuz Eylül Öğretim Bilimsel Araştırma Proje ve Eğitim Kooperatifine kiralanan kantin/kafeterya vb taşınmazlarla ilgili olarak kooperatifin yüksek miktarda Üniversiteye borcu bulunduğu, ayrıca kooperatifin 90 elamanının Üniversitenin değişik birimlerinde görev yaptığı tespit edilmiştir.

A**)** Yerinde yapılan incelemelerde 21 adet taşınmazın anılan kooperatife kiralandığı 2024 yılı sonu itibari ile kira, elektrik, su, gecikme zammı ve KDV borcu olarak toplam 5.709.028,57 TL borcu bulunduğu tespit edilmiştir.

Üniversite ile Kooperatif arasında imzalanan tip sözleşmelerin "Kira bedeli" başlıklı 4'üncü maddesinin son cümlesinde; vadesinde ödenmeyen kira, elektrik ve su bedellerine 21.07.1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Hakkında Kanun'un 51'inci maddesi gereği gecikme faizi uygulanacağı, "Tahliye yükümlülüğü ve fesih" başlıklı 11'inci T.C. Sayıştay Başkanlığı Dokuz Eylül Üniversitesi 2020 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu 31'inci maddesinin son paragrafında da; kiracının, kira, elektrik, su ve yakıt bedellerini düzenli ödemediği takdirde, 2886 sayılı Yasa'nın 62'nci maddesinde verilen süre içinde birikmiş borcunu faiziyle birlikte ödemediği takdirde kira sözleşmesinin İdarece tek taraflı olarak feshedileceği, ödenmeyen borç bedellerine 6183 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinde belirtilen oranda gecikme faizi uygulanmak suretiyle 2004 sayılı İcra İflas Kanun'u hükümlerine göre tahsili yoluna gidileceği şeklinde düzenlemeler yapılmıştır.

Kamu idaresi tarafından geçmiş yıllar borcu ile ilgili olarak tahsilatlar yapılmaya başlanılmış olmakla birlikte, kalan 5.709.028,57 TL içinde en kısa sürede tahsilatların sağlanması ve yasal sürecin işletilmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, Kooperatif borçlarına ilişkin 12 adet toplam 1.356.352,84 TL'lik icra takibi başlatıldığı, Kooperatif tarafından 11 adet icra takibi borcu kapatıldığı, kalan 1 adet toplam 1.037.715,31 TL'lik icra takipli borç ise taksitler halinde ödendiği, ödenen borçlar için gecikme faizi uygulandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Kooperatifin İdareye olan borçlarının tahsil edilmesi ve ödenmeyen borçlar için yasal sürecin işletilmesi gerekmektedir.

Kooperatif 31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Borç Durumu (TL)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOPLAM
Kira		665.761,47	290.025,33			979.683,00	1.935.469,80
Elektrik		21.205,82	127.701,68	205.205,64	514.668,38	937.997,29	1.806.778,81
Su			941,4	3.399,16	5.238,11	7.844,62	17.423,29
Yakıt		3.044,92				16.104,00	19.148,92
Gecikme Zammı	939.958,62	237.547,71	100.861,94	4.608,87	8.241,78	38.752,98	1.329.971,90
KDV	91.615,20	236.049,60	69.021,05			203.550,00	600.235,85
TOPLAM	**1.031.573,82**	**1.163.609,52**	**588.551,40**	**213.213,67**	**528.148,27**	**2.183.931,89**	**5.709.028,57**

B) Yerinde yapılan tespitlerde maaşları Kooperatif tarafından ödenen toplam 12 kişinin Üniversitenin Özel Kalem, Rektörlük gibi önemli birimlerinde görevlendirildiği tespit edilmiştir.

Kamuda istihdam şekilleri ve kamuda çalışan personelde aranacak özellikler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda hüküm altına alınmıştır. Üniversitelerde görev yapan idari personel için 657 sayılı Kanun hükümleri geçerli olup; bu şartları taşıyıp taşımadığını ve aranan kriterlere sahip olup olmadığı belli olmayan kişilerin üniversite bünyesinde idari görev yapmaları ve devlet memurları eliyle yapılması gereken işlerde çalıştırılmalarının devlet personel rejimini olumsuz anlamda etkileyeceği değerlendirilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Kooperatifde istihdam edilerek Üniversitede farklı birimlerinde görevyapan personelin azaltılması konusunda gerekli çalışmalar yapıldığı, personel sayısının kademeli olarak azaltıldığı, Bu bağlamda, Üniversite birimlerinde çalışan 2 personelin kooperatifin işletmelerine çekildiği, 4 personelinde işten çıkarıldığı ve. 09/05/2025 tarihi itibariyle Kooperatifde istihdam edilip Üniversitenin farklı birimlerinde çalışan personel sayısının 12 olduğu ve personel istihdamı konusunda bulgu yönünde işlem tesis edileceği ifade edilmiştir.

Bu itibarla Kooperatif personelinin Üniversite birimlerinde çalıştırılmamasının uygun olacağı düşünülmektedir.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

BKMYS	:	Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi
HBYS	:	Hastane Bilgi Yönetim Sistemi
KKTC	:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kanuna Aykırı Olarak Tıbbi Danışmanlık Adı Altında Sağlık Hizmeti Yürütülmesi ve Elde Edilen Gelirin Ek Ödeme Olarak Dağıtılması

2. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

3. Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

4. Kamu İhale Kanunu Kapsamında Yapılan İhalelerde Rekabeti Sınırlayacak Şekilde Ödemenin İleri Tarihlerde Yapılacağına Dair Hükümler Bulunması

5. Ağız Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezinde Tedavi Gören Hastalar İçin Gerekli Olan Malzemelerin Satın Alınmasının Üniversite Kooperatifine Yaptırılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 28.10.1999 tarih ve 23860 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik 03.05.2021 tarih ve 31473 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değiştirilmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

"İşletmenin faaliyet alanları

MADDE 4 – *(1) İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:*

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak.

b) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirilmesi, danışmanlık, eğitim organizasyonu, bakım ve onarım yapmak, bunlara ilişkin her türlü raporları hazırlamak.

c) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

ç) Hasta muayene ve tedavisini yapmak ve bunlarla ilgili tetkik, tahlil, ve araştırmaları yürütmek, bakım ve hizmet üretimi ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı ve yataksız kuruluşlar ile geçici kuruluşları işletmek.

d) Seminer, konferans, panel, sempozyumlar düzenlemek, her seviyede kurslar açmak.

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek faaliyet alanları ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, pazarlamak ve satmak.

f) Her türlü basım ve yayım işlerini yapmak."

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 33'tür.

İşletme Müdürlüğünde, 1 işletme müdürü ile 5 idari memur, işçi sınıfında ise 1254 sürekli işçi (4/D) hizmet vermekte olup bunlardan 269'unun kadrosu özel bütçededir. Ayrıca 3 sözleşmeli (4/B) personel ile sağlık hizmetleri ve diğer hizmet sınıflarından 546 personel bulunmaktadır.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü ve 9 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden 577.072.872,80 TL tutarında kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 3.590.917.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 5.350.436.097,07 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 4.791.996.855,97 TL bütçe giderine karşılık 4.967.317.961,26 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 4.950.901.870,31 TL gelir elde edilmiş, 4.659.921.506,56 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 290.980.363,75 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine

uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kanuna Aykırı Olarak Tıbbi Danışmanlık Adı Altında Sağlık Hizmeti Yürütülmesi ve Elde Edilen Gelirin Ek Ödeme Olarak Dağıtılması

Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri kapsamında yetkilendirilen kurumlar kapsamına, üniversite hastaneleri dahil edilmemesine rağmen Yönetim Kurulu Kararı ile hastalardan “tıbbi danışmanlık” adı altında ücret alındığı ve bu hizmetin aracı bir kurum kullanılarak yapıldığı görülmüştür.

Bilindiği üzere, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3’üncü maddesinin (c) bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 355’inci maddesinin “ç” bendi ile sağlık hizmetlerinin ücret tarifelerini belirlemek yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir. Sağlık Bakanlığı kendisine verilen bu yetkiyi kullanmaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından Kamu Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Turizmi, Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifeleri Usul ve Esasları yayımlanmıştır. Söz konusu usul ve esaslarda tarifenin amacı, Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları, devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları ile belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. Öte yandan söz konusu usul ve esaslarda, bu fiyat tarifesinin kapsamının Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanının karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, "insan sağlığına yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması uygun görülen" sağlık hizmetleri olduğu belirtilmiştir.

04.06.2024 tarih E-23642684-407.03-244784371 sayılı yazı ile Sağlık Bakanlığı tarafından Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi belirlenmiştir. Söz konusu tarifede, dijital çağın gereği olarak "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" sunulabilecek sağlık hizmetleri kapsamına alınmıştır. Ancak söz konusu sağlık hizmetini verebilecek kurumlar kapsamına üniversite hastaneleri ve özel hastaneler dahil edilmemiştir.

Durum böyle iken Fakülte Yönetim Kurulunun önerisi Yürütme Kurulunun kararıyla "tıbbi danışmanlık" adı altında tarife belirlenmiştir. Tarife kapsamında, 20 dakikalık hizmet bedeli olarak hastalardan 3.000 TL ücret talep edilmiştir. Söz konusu durum mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Nitekim, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ülke sathında sağlık hizmetlerinin sunumunu ve fiyat tarifesini belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığına aittir. Diğer bir anlatımla, hasta sağlığının korunması ve sağlık hizmetlerinin verilmesinde otorite Sağlık Bakanlığıdır. Diğer kurum ve kuruluşların otonom kararlar alarak sağlık hizmeti sunması ve bu kapsamda otonom fiyat tarifesi belirleyerek hastalardan ücret talep etmesi mümkün değildir.

Diğer taraftan, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinin ücret talep edebilme imkânı olmuş olsaydı dâhi talep edebileceği ücret, Sağlık Bakanlığının fiyat tarifesi ile belirlemiş olduğu 300 TL'dir. Sağlık Bakanlığının uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmeti fiyatını 300 TL belirlediği durumda, Üniversite Hastanesinin 3.000 TL belirlemesi de ayrıca hukuki dayanaktan yoksundur.

Ayrıca, online "Tıbbi Danışmanlık" hizmetinin verildiği zaman dilimi, içeriğinin ne olacağı, neleri kapsadığı belli değildir. Verilen hizmetin muayene, ikinci görüş ya da

konsültasyon tanımlarına girip girmediği, ya da tıbbi olarak danışılan hususun muayene sonrası kontrol amacıyla yapılıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır.

Üniversite hastanesinde çalışan sağlık görevlilerinin gelire katkısı oranında 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinde ne şekilde ek ödeme alınacağı, yıllar itibariyle süre gelen kanuni bir uygulama var iken bu hizmet kapsamında ek ödeme dağıtım sistemi ve mesai saatleri içerisindeki ve dışındaki çalışma sürelerine bağlı olarak gerekli düzenlemeler mevcut iken yetkisini kanundan almayan Fakülte Yönetim Kurulunun önerisi Yürütme Kurulunun kararıyla tıbbi danışmanlık adı altında tarife belirlenmesi ve ek ödeme dağıtımının da 2547 sayılı Kanun'dan farklı bir şekilde yapılmasında hukuka uyarlılık bulunmamaktadır.

Önemli bir husus da bu hizmetin sonunda yapılan tahsilatın aracı bir firma eliyle yapılmasıdır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Yetkisiz tahsil ve ödeme başlıklı 72'nci maddesinde Kanunların veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin öngördüğü şekilde yetkili kılınmamış hiçbir gerçek veya tüzel kişi, kamu adına tahsilat veya ödeme yapılamayacağı belirtilmiş olup aracı firma kanalı ile Üniversite adına tahsilat yapılması da mevzuata aykırılık oluşturmaktadır.

Kamu idaresi cevabında; Sağlık Bakanlığı yeni bir düzenleme yapıncaya kadar Tele-Tıp/Online Tıbbi Bilirkişilik Hizmetinin sona erdirildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmemiş Üniversite hastanesinin, "Tıbbi Danışmanlık" adı altında sağlık hizmeti sunması mümkün olmadığı gibi hastalardan Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyatın üzerinde ücret talep etmesi ve elde edilen ücreti de ek ödeme olarak dağıtması ve bu hizmetini aracı bir kurum eliyle yapması mümkün değildir.

BULGU 2: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Üniversite Araştırma Hastanesinde Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili sigorta poliçesini yaptırmadığı tespit edilmiştir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesine göre; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak

zorundadır. Bu sigorta priminin yarısı kendileri tarafından, diğer yarısı döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödenecektir. Aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beşbin Türk Lirası idari para cezası verileceği de hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede Hastanede 2024 yılında zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan 929 çalışandan 41'sinin bunu yerine getirdiği tespit edilmiştir. 2024 yılında görev yapmış olan sigorta kapsamındaki personelden 888 kişinin geçerli bir Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası yaptırdığına dair herhangi bir kanıtlayıcı belge bulunmamaktadır. Döner sermaye bütçesi içerisinde sigorta prim geri ödemesi tespit edilemeyen personel varsa sigorta poliçesi yaptırdığına ilişkin kanıtlayıcı belgelerinin sunulması sağlanmalıdır

Kamu idaresi cevabında; tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların mali sorumluluk sigortasına ilişkin süreçleri olarak kontrol ve takip edildiği, ancak buna rağmen sigortasını yaptırmayan veya yaptırdığı halde bildirimini yapmayan personeller bulunduğu ve bundan sonra takiplerin daha sistematik olarak sürdürüleceği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, yukarıda anılan mevzuat hükümleri uyarınca Tıp Fakültesi Hastanesinde görev yapan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların tıbbi kötü uygulama nedeniyle sebep olacakları zararlardan, gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının yaptırılması önem arz etmektedir.

BULGU 3: Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Üniversite Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerden bir adedinin gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı yedi birimin ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite Yönetim Kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, (i) fıkrasında;

Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu, (j) fıkrasında ise; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin Yönetmelik'in "Faaliyet Alanları" başlıklı 5'inci maddesinde; döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerektiği ve bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Gelir ve Giderler İle Bunların Muhasebeleştirmesi" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; döner sermaye işletmesinin gelirlerinin, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları, şartlı bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden, giderlerinin ise faaliyet alanları ile ilgili giderlerden oluşacağı, dördüncü fıkrasında ise, döner sermaye işletmesi gelirlerinin kullanılmasında 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesine atıfta bulunularak, işletme faaliyetleri sırasında kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması ve yapılacak ödemelerde ise gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde; 2024 yılı itibarıyla toplam yedi döner sermaye işletme biriminin herhangi bir faaliyeti olmadığı, bir birimin ise gelirlerinin giderlerini karşılamayarak zarar ettiği tespit edilmiş olup söz konusu işletmelerin kuruluş amaçları doğrultusunda sayılan faaliyetlerden biri veya birkaçına yönelik aktif çalışmada bulunması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında; Üniversite döner sermaye işletmesine bağlı tüm birimlerin faaliyetlerinin ekonomik, verimli ve tasarruflu şekilde yürütülmesi için gerekli önlemler

alındığı, bazı birimlerin kapatılması için gerekli işlemlere başlandığı, bazılarının durumunun yıl sonunda tekrar değerlendirileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, faaliyeti olmayan birimlerin kuruluş amacına uygun olarak faaliyete geçirilmesi, zarar ettiği tespit edilen işletmelerde ise gelirlerin elde edilmesi, giderlerin harcanmasında mevzuata uygun bir şekilde gelir–gider dengesinin sağlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Kamu İhale Kanunu Kapsamında Yapılan İhalelerde Rekabeti Sınırlayacak Şekilde Ödemenin İleri Tarihlerde Yapılacağına Dair Hükümler Bulunması

Üniversite Araştırma Hastanesi tarafından yapılan mal alımı ihalelerinin sözleşme ve şartnamelerine, yüklenicilere yapılacak ödemelerin uzun vadeli olarak ödeneceğine dair (180 gün içerisinde), rekabeti engelleyebilecek, ihaleye katılımları kısıtlayabilecek ve tekliflerin yükselmesine neden olabilecek hükümler eklendiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun Temel İlkeler başlıklı 5'inci maddesinde:

"İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.

... Ödeneği bulunmayan hiçbir iş için ihaleye çıkılamaz. ..." denilmektedir.

5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Yüklenmeye girişilmesi" başlıklı 26'ıncı maddesinde:

"Yüklenme, usulüne uygun olarak düzenlenmiş sözleşme esaslarına veya kanun hükmüne dayanılarak iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması karşılığında geleceğe yönelik bir ödeme yükümlülüğüne girilmesidir. Bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girişilemez. Yüklenme süresi malî yılla sınırlıdır. Harcama yetkilileri, tahsis edilen ödenekler dahilinde yüklenmeye girebilirler. Yüklenmeye girişilen tutara ait ödenekler saklı tutulur; başka iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması için kullanılamaz."

Yine aynı Kanun'un "Ödenemeyen giderler ve bütçeleştirilmiş borçlar" başlıklı 34'üncü maddesinde:

"Ödeme emri belgesine bağlandığı halde ödenemeyen tutarlar, bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınır ve buradan ödenir.

...

Kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilir. ..." denilmektedir.

Mal Alım İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin Temel İlkeler başlıklı 4'üncü maddesinde;

"...(10) İdareler, ertesi yıla geçen veya gelecek yıllara yaygın yüklenmelerini tabi oldukları mali mevzuat ve diğer mevzuatı esas alarak gerçekleştirir. Birden fazla yılı kapsayan işlerde ihaleye çıkılabilmesi için, işin süresine uygun olarak yıllar itibarıyla öngörülen ödeneğin bütçelerinde bulunmasını sağlamak üzere programlamanın yapılmış olması zorunludur...." hükmü yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; idare tarafından yapılacak ihalelerde, İdarenin saydamlığı, rekabeti ve eşit muameleyi sağlaması gerektiği, ödeneği bulunmayan hiçbir iş için ihaleye çıkılamayacağı, bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girişilemeyeceği, yüklenme süresinin mali yılla sınırlı olduğu belirtilmiştir.

Örnek olarak incelenen 2024 Yılı Beyin Cerrahi Malzemeleri Satın Alınması işinde; sözleşmesinde aynen: **"***İdare Muayene Kabul Komisyonunca kabul raporu düzenlenmesinden itibaren Yüklenicinin yazılı talebi üzerine en geç 180 gün içerisinde yükleniciye veya vekiline ödemeyi yapacaktır."* hükmüne yer verildiği görülmüştür. Yine örnekleme incelenen hizmet alımları sözleşmelerinde ödemenin 90 gün vadeli olarak yapılacağına ilişkin hükme yer verildiği görülmüştür. Yüklenicilere yapılacak ödemelerin tarihinin belirsiz ve uzun vadeli olarak belirlenmesi ihalede rekabetin sağlanmasını sınırlayabileceği ve verilen tekliflerin tutarının yüksek belirlenmesine sebep olabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca yapılan ödemeler incelendiğinde bazı faturaların saymanlığa gidiş tarihine göre sıralandırılmadan Başhekimliğin gönderdiği listeye göre ödendiği anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında; teklifin belirlenmesinde ödeme vadesi önemli ve belirtilmesi zorunlu bir kriter olduğu, mevzuatta tahakkuka bağlandıktan sonraki ödeme süresini 30 gün olarak belirtildiği, tahakkuka bağlanma gününün idareye bırakıldığı, ödeme vadesi aynı tip işler için farklı vade belirlenmediği ifade edilmiş olsada, bu durum bazı faturaların saymanlığa gidiş tarihine göre sıralandırılmadan ödeme yapılmasına ilişkin geçerli bir neden olmadığı değerlendirilmektedir.

Sonuç itibariyle, ihaleye çıkılırken ödenek durumunun dikkate alınması, ödeme planlarının maliyeti yükseltmeyecek ve rekabeti kısıtlamayacak şekilde belirlenmesi, ödemelerin belli bir sıraya koyularak yapılması ve kaynakların verimli kullanılmasının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 5: Ağız Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezinde Tedavi Gören Hastalar İçin Gerekli Olan Malzemelerin Satın Alınmasının Üniversite Kooperatifine Yaptırılması

Ağız Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezinde tedavi gören hastalar için gerekli olan malzemelerin satın alınmasının, Üniversitenin hisselerinin %92'ine sahip olduğu Sınırlı Sorumlu Dokuz Eylül Eğitim, Öğretim, Bilimsel Araştırma, Proje ve İşletme Kooperatifine yaptırıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun "Gelir kaynakları" başlıklı 55'nci maddesinde; "*Yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı birimlerin gelir kaynakları; a. Her yıl bütçeye konulacak ödenekler, b. Kurumlarca yapılacak yardımlar, c. Alınacak harç ve ücretler, d. Yayın ve satış gelirleri, e. Taşınır ve taşınmaz malların gelirleri, f. Döner sermaye işletmelerinden elde edilecek karlar, g. Bağışlar, vasiyetler ve diğer gelirlerdir*" denilerek Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazların kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan gelirlerin Üniversite bütçesi ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmeliğin" Faaliyet alanları " başlıklı 5'inci maddesinde; " *(1) Döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerekir. Bu işletmelerin;*

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak, amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir.

(2) Döner sermaye işletmeleri, çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutar. " denilmektedir.

Yapılan incelemede; Üniversite Ağız Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezinde tedavi gören hastalar için gerekli olan malzemelerin Üniversite Kooperatifi üzerinden hastalara satıldığı, Kooperatif ilgili firmalardan aldığı malzemelerin üzerine belli bir kar koyarak hastalara satış yaptığı görülmüştür. Dolayısıyla Döner Sermaye İşletmesi üzerinden tedarik edilip oluşan karın Döner Sermaye İşletmesinin hesaplarına yatırılması yerine söz konusu gelir Üniversite Kooperatifinde bırakılmıştır. Üniversite Kooperatifinden alınan bilgilere göre Diş Hekimliğinde yapılan satışlardan 2024 yılı boyunca toplam 2.854.329,80 TL tutarında bir gelir elde etmiştir.

Kamu idaresi cevabında; hastalar için gerekli olan malzemelerin 4734 Sayılı Kanun çerçevesinde temini için teknik şartnamelerin hazırlanılmasına başlanıldığı ve bulgu yönünde işlem tesis edileceği ifade edilmiştir.

Bu itibalarla, yukarıda yer alan mevzuat gereği Ağız Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezinin tedavi ettiği hastalar için gerekli olan malzemelerin satışının Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılması ve elde edilecek gelirlerin Döner Sermaye İşletmesi hesaplarına yatırılması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 413 **DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.167.271.708,93
10	**Hazır Değerler**	153.305.668,45
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	44.616.584,37
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	108.689.084,08
12	**Faaliyet Alacakları**	462.540.847,82
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	454.569.508,70
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	7.971.339,12
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	327.314.410,40
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	327.314.410,40
14	**Diğer Alacaklar**	2.149.903,94
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.149.903,94
15	Stoklar	25.841.796,08
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	25.841.796,08
16	**Ön Ödemeler**	196.119.082,24
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	196.119.082,24
2	DURAN VARLIKLAR	64.119.048.477,19
22	**Faaliyet Alacakları**	45.651.485,41
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	42.976.982,56
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.674.502,85
24	**Mali Duran Varlıklar**	76.230.068,97
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	79.622.221,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	657.847,97
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-4.050.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	63.997.166.922,81
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	52.072.240.697,30
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	199.801.515,20
252	BİNALAR HESABI	13.108.169.760,06
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	992.194.734,22
254	TAŞITLAR HESABI	53.191.045,24
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	418.958.051,18
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.978.757.465,03

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	259.585.563,04
32	**Faaliyet Borçları**	143.973.022,29
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	143.973.022,29
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	19.300.030,46
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	14.240,00
333	EMANETLER HESABI	19.285.790,46
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	96.312.510,29
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	54.644.288,93
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	19.275.590,87
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.409.925,07
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	20.982.705,42
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	334.244.615,43
43	**Diğer Borçlar**	15.085.539,58
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	15.085.539,58
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	319.159.075,85
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	319.159.075,85
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	64.692.490.007,65
50	**Net Değer**	4.770.166.442,51
500	NET DEĞER HESABI	4.770.166.442,51
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	53.544.094.321,15
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	53.544.094.321,15
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-8.126.903.917,54
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-8.126.903.917,54
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	14.505.133.161,53
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	19.125.427.238,05
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.620.294.076,52

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.131.368.584,64
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	117.826.830,82
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	42.616,38
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-117.869.447,20
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	25.064.564,91
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-25.064.564,91

AKTİF TOPLAMI 65.286.320.186,12

PASİF TOPLAMI 65.286.320.186,12

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	128.084.419,07
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	128.084.419,07
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	4.000,00
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	4.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	779.896.413,74
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	779.896.413,74
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	40.260.193,64
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	40.260.193,64
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	23.408.931,73
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	23.408.931,73
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	41.581.793,62
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	93.761.697,75
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	30.407.127,05
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	165.750.618,42

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 413 **Adı : DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	7.679.724.618,57
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.723.241.886,53
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	597.393.580,35
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	535.176.092,58
630	05	Cari Transferler	1.040.659.342,09
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	6.356.601,51
630	13	Amortisman Giderleri	525.331.502,32
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	93.005.977,34
630	15	Karşılık Giderleri	144.583.984,03
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	572.470,61
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.560.000,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	9.708.066,48
630	99	Diğer Giderler	2.135.114,73

GİDERLER TOPLAMI (A) **7.679.724.618,57**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	8.097.664.745,19
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	351.101.455,70
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	7.458.279.288,83
600	05	Diğer Gelirler	281.204.489,29
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	6.953.956,37
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	125.555,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **8.097.664.745,19**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	7.885.302,39
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.307.159,43
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	512.425,00
610	05	Diğer Gelirler	65.717,96

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **7.885.302,39**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **8.089.779.442,80**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **14.095.078.337,30**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **14.505.133.161,53**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**7.679.724.618,57**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**8.097.664.745,19**	**NET GELİR (D=B-C)**	**8.089.779.442,80**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**7.885.302,39**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**14.505.133.161,53**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8413

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	790.924.618,33
10	**HAZIR DEĞERLER**	417.544,65
102	BANKALAR HESABI	417.544,65
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	42.151.016,16
120	ALICILAR HESABI	19.189.383,92
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	22.694.045,89
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.520,00
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	265.066,35
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	6.878.265,16
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.878.265,16
13	**DİĞER ALACAKLAR**	370.658.087,29
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	184.407.118,88
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	185.795.385,56
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	164.694,24
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	290.888,61
15	STOKLAR	359.974.661,65
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	359.974.661,65
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	12.807.539,64
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	12.807.539,64
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	4.915.768,94
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	150.690,35
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	4.765.078,59
2	DURAN VARLIKLAR	14.941.556,42
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	1.284.098,43
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.284.098,43
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	13.445.127,77
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	3.307.959,13
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	15.310.127,53
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI	-5.172.958,89
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	35.550,00
260	HAKLAR HESABI	73.962,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	468.409,51
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-506.821,51
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	176.780,22
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	176.780,22

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.194.436.858,51
30	**MALİ BORÇLAR**	185.795.385,56
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	185.795.385,56
304	HAZINEYE OLAN MALI BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	1.100.120.699,82
320	SATICILAR HESABI	1.098.704.424,99
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.416.274,83
33	**DİĞER BORÇLAR**	41.346.396,80
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	34.938.388,65
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	6.408.008,15
34	ALINAN AVANSLAR	737.724.688,74
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	737.724.688,74
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	120.990.787,03
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	65.909.999,23
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	29.703.974,13
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	22.660.012,19
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	330.541,48
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	2.386.260,00
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	8.458.900,56
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	2.156.090,40
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ	-180.043,01
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	6.482.853,17
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	0,00
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.451.523,20
42	**TİCARİ BORÇLAR**	1.348.302,45
420	SATICILAR HESABI	0,00
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.348.302,45
44	ALINAN AVANSLAR	103.220,75
440	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	103.220,75
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.390.022.206,96
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	50.000,00
500	SERMAYE HESABI	50.000,00
501	ÖDENMİŞ SERMAYE HESABI(-)	0,00

57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	33.238.053,44
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	33.238.053,44
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.714.290.624,15
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.714.290.624,15
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	290.980.363,75
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	296.537.924,93
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-5.557.561,18

AKTİF TOPLAMI 805.866.174,75

PASİF TOPLAMI 805.866.174,75

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	66.409.933,24
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	66.409.933,24
980	GIDER TAAHHÜTLERI HESABI	689.955.190,76
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	689.955.190,76
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	3.294.023,11
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	3.294.023,11

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8413 **DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
	0,00
A- BRÜT SATIŞLAR	4.907.370.497,91
1- Yurtiçi Satışlar	2.869.424.605,72
2- Yurtdışı Satışlar	962.922,88
3- Diğer Gelirler	2.036.982.969,31
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	16.264.819,89
1- Satıştan İadeler (-)	15.082.972,83
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	1.181.847,06
C- NET SATIŞLAR	4.891.105.678,02
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.262.296.978,16
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.262.296.978,16
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.628.808.699,86
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.380.381.715,59
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	1.457.501,19
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.378.924.214,40
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	248.426.984,27
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	58.807.869,77
3- Faiz Gelirleri	53.283.159,63
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	700.652,10
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	4.868,95
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	2.773.064,06
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	2.046.125,03
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	3.182.128,50
2- Karşılık Giderleri (-)	3.181.546,52
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	581,98
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	304.052.725,54
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	988.322,52
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	988.322,52
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	11.904.593,91
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	290.553,71
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	11.614.040,20
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	293.136.454,15
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	2.156.090,40
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	290.980.363,75

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: İzinsiz Çoğaltılan Telif Hakkı Eserleri

Tablo 6: Rektör Tarafından Telif Hakkı Devredilen Kitap Listesi

Tablo 7: Muhasebe Yetkilisinin Kontrolünde Olmayan Hesapların Listesi

KISALTMALAR

COSME: İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taşınır İşlemlerinin Yürütülmesinde Eksiklikler Bulunması

2. Üniversite Bünyesinde Yürütülen Çeşitli Projelerle İlgili Mevzuata Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması

3. Muhasebe Birimi Dışında Tutulan Banka Hesaplarının Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Düzce Üniversitesi 2006 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Düzce Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, Dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 13 fakülte, 2 yüksekokul, 1 enstitü, 10 meslek yüksekokulu ve 31 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	177	44	221
Doçent	195	57	252
Doktor öğretim üyesi	307	129	436
Öğretim Görevlisi	260	88	348
Araştırma Görevlisi	260	257	517
Toplam	**1.199**	**575**	**1.774**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdari	352	245	597
Sağlık	418	250	668
Avukatlık	4	2	6
Din Hizmetleri	1	1	2
Teknik	89	49	138
Yardımcı	49	30	79
Sözleşmeli	174	79	253
İşçi	526	14	540
Toplam	**1.613**	**670**	**2.283**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.812'dir. Ayrıca Üniversitede 12 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Düzce Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımı ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1.875.972.527,31	1.865.060.511,35	99,42
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	223.508.000,00	219.200.635,93	98,07
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	170.784.063,96	142.323.711,59	83,34
Cari Transferler	222.280.326,62	220.645.118,20	99,26
Sermaye Giderleri	341.976.000,00	132.088.378,40	38,63
Sermaye Transferleri	-	-	
Toplam	**2.834.520.917,89**	**2.579.318.355,59**	**91**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.661.071.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 171.449.917,89 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.834.520.917,89 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %91'i olan 2.579.318.355,59 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla, personel giderlerinde 1.875.972.527,31 TL ödeneğin 1.865.060.511,35 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 223.508.000,00 TL ödeneğin 219.200.635,93 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 170.784.063,96 TL ödeneğin 142.323.711,59 TL'si, cari transferlerde 222.280.326,62 TL ödeneğin 220.645.118,20 TL'si, sermaye giderlerinde 341.976.000,00 TL ödeneğin 132.088.378,40 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı, Türkiye Sağlık Enstitüsü Başkanlığı (TÜSEB) ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında sağlanan destekler ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 26.282.064,74 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.203.000,00	61.854.275,40	198,23
Alınan Bağış ve Yardımlar	2.597.760.000,00	2.494.351.634,63	96,01
Sermaye Gelirleri	-	-	
Diğer Gelirler	32.108.000,00	85.497.636,51	266,28
Toplam	**2.661.071.000,00**	**2.641.703.546,54**	**99,27**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	-	1.073.850,02	
Net Toplam	**2.661.071.000,00**	**2.640.629.696,52**	**99,23**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.661.071.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 2.640.629.696,52 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 2.845.578.848,99 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.073.850,02 TL ve faaliyet gideri 2.617.086.516,17 TL olan Üniversite, 2024 yılını 900.243.902,51 TL enflasyon düzeltmesi sonucunda 1.127.662.385,31 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.217.880.896,72 TL, gider toplamı 1.402.179.576,28 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 184.298.679,56 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 01.10.2010 tarih ve 27716 sayılı Resmî Gazete ile yayımlanan ve 2010/844 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Düzce Üniversitesi Teknokent Anonim Şirketinin ortağıdır. Adı geçen Anonim Şirketin kuruluş sermayesi 4.000.000,00 TL olup Üniversitenin %51,16 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır. Bunlara ilaveten Üniversite, 20.10.2023 tarih ve 10940 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile yayımlanan ve kurulan Düzce Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketinin ortağıdır. Adı geçen Anonim Şirketinin kuruluş sermayesi 200.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe

Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili,

ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak 06.11.2024 tarih ve 2024/124 sayılı Senato kararıyla belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ve İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı riskler ile bu risklerin gerçekleşme olasılığı ve muhtemel etkileri belirlenmiş ancak bunların belirlenen periyotlarla değerlendirilmesine yönelik raporlamalar yapılmamıştır. Risklere karşı alınacak önlemler belirlenerek eylem planları oluşturulmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Bu kapsamda İdare tarafından “Düzce Üniversitesi Yetki Devri ve İmza Yetkileri Yönergesi” çıkarılmış olup, yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. “İç Kontrol ve Ön Mali Kontrol Yönergesinde” birleşemeyecek görevler belirlenmiş, ayrıca “Hizmet Standartları ve Hizmet Envanterleri” hazırlanmış, yetki ve sorumluluklar belirlenmiş bu

çerçevede birleşemeyecek görevler farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin “Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı” mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin hiçbir biriminde iç kontrol sistemi değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Düzce Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınır İşlemlerinin Yürütülmesinde Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin bazı birimlerinde fiili fiziki olarak yapılan denetimler neticesinde Taşınır Mal Yönetmeliğine uygun olmayan iş ve işlemlerin bulunduğu görülmüştür.

18.01.2007 tarih ve 26407 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde ambar "kamu idarelerine ait taşınırların kullanıma verilinceye kadar veya kullanımdan iade edildiğinde muhafaza edildiği yer" şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre bizzat kişilere veya birimlerin kullanımına verilen taşınırların ambarlarda fiili olarak bulunmaması, bu taşınırların ilgililere Taşınır Mal Yönetmelik'inin 10'uncu madde kapsamında düzenlenecek belgelerle teslim edilmesi ambarlara iade edilenlerin ise, iade sonrasında ilgili kişiler üzerinden zimmet kaydının düşülmesi gerekmektedir. Yani bu taşınırlardan fiili olarak ambarda bulunmayanların sayım tutanağı kayıtlarında "ambarda" şeklinde gözükmemesi gerekmektedir.

Mezkur Yönetmelik'in "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde, harcama yetkilileri taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu olduğu ifade edildikten sonra harcama yetkililerinin taşınır kayıtlarının bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tutulması ve taşınır mal yönetim hesabının hazırlanması sorumluluğunu taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri aracılığıyla yerine getireceği,

Anılan Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde, taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkililerinin görev ve sorumlulukları maddeler halinde sayılmış olup, taşınır kayıt yetkililerinin taşınırların ambar veya sahada muhafazası ve kontrolüne ilişkin başlıca görev ve sorumlulukları,

İlgili Yönetmelik'in "Tüketim suretiyle çıkış" başlıklı 22'nci maddesi birinci fıkrasında, tüketim malzemelerinin, Taşınır İstek Belgesi karşılığında düzenlenecek Taşınır İşlem Fişi ile çıkış kaydedileceği,

Mezkûr Yönetmelik'in "Taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin muhasebe birimine bildirilmesi" başlıklı 30'uncu maddesi ikinci fıkrasında ise, muhasebe kayıtlarında "150-İlk Madde ve Malzemeler Hesabı"nda izlenen tüketim malzemelerinin çıkışlarının üç aylık dönemler itibarıyla kullanılmış tüketim malzemelerinin taşınır II'nci düzey detay kodu bazında düzenlenen onaylı bir listesinin en geç ilgili dönemin son iş günü mesai bitimine kadar muhasebe birimine gönderileceği,

Hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan Anılan Yönetmelik, 10.10.2024 tarih ve 32688 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliği ile değişikliğe uğramışsa da yukarıda yer verilen hükümler aynen korunmuştur.

Üniversitenin bazı birim ve fakülte ambarlarında fiili fiziki olarak yapılan denetimler neticesinde;

- Taşınırların ambarda muhafaza edilmesi ve takip edilmesinde risk ve zafiyetlerin oluştuğu, ambarlarda herhangi bir raf düzeninin bulunmadığı, ambara giriş çıkışların kolaylıkla yapıldığı, ambarın anahtarının yalnızca taşınır kayıt yetkilisinde bulunmadığı,

- Taşınır Kayıt ve Yönetim Sisteminde açılan sanal ambar sayısı ile fiili ambar sayısının birbirini tutmadığı,

- Satın alınarak taşınır kayıt sistemine girişi yapılan taşınırların sisteme markasız olarak girişinin yapıldığı,

- Ambarda kayıtlı gözüken bazı dayanıklı taşınırların ambarda mevcut olmadığı,

- Ambar kayıtlarında bulunması gereken taşınırdan daha fazla sayıda taşınırın ambarda bulunduğu, bu taşınırlara ilişkin işlemlerin yapılmamış olduğu,

- Ambarda kayıtlı olmasına rağmen fiili sayımda bulunmayan taşınırların, kişilerin veya ortak kullanım alanlarının kullanımına verildiği ancak ambar kayıtlarından düşülmediği,

- Ambar kayıtlarında gözüken taşınırların fiilen kullanıma verildiğinde taşınır teslim belgesinin düzenlenmediği,

-Ambar kayıtlarında bulunması gereken temizlik bezi, tuvalet kağıtları, sıvı sabun ve deterjan gibi tüketim malzemelerinin taşınır istek belgesi düzenlenmeden ambara gelir gelmez doğruca çıkış kayıt edilerek malzemeler henüz tüketilmemesine rağmen tüketilmiş gibi gösterildiği,

- Muhasebe kayıtlarında 150-İlk Madde ve Malzemeler Hesabında izlenen tüketim malzemelerinin çıkışlarının üç aylık dönemler itibarıyla taşınır II'nci düzey detay kodu bazında muhasebeye gönderildiği ancak bu gönderimde henüz tüketimi yapılmamış malzemelerin de tüketilmiş gibi bildirildiği,

Hususları tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin ilgili harcama birimlerine yazı yazıldığı ve bulgu konusu hususların araştırılması amacıyla iç denetçilerin görevlendirildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, taşınırların yönetimi ve muhafazasına ilişkin Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerinin uygulanmasına dair zorunlu tedbirlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversite Bünyesinde Yürütülen Çeşitli Projelerle İlgili Mevzuata Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması

A- Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Tespit Edilen Eksiklikler

Üniversite bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların telif hakkı ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen söz konusu haklara ilişkin birimce herhangi bir çalışma yapılmadığı ve ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen bazı telif hakkına konu eserlerin kişiler tarafından izinsiz bir şekilde çoğaltılmasına sebebiyet verildiği ve bir telif hakkının yetkisiz bir şekilde öğretim elemanına devredildiği tespit edilmiştir.

26.11.2016 tarih ve 29900 sayılı Resmi Gazete'de Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in "Telif hakları" başlıklı 18'inci maddesi birinci fıkrasında bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların telif hakkının ilgili yükseköğretim kurumuna ait olduğu, bilimsel yayın, kitap ve benzeri eserlerin telif haklarının yükseköğretim kurumunun yönetim kurulu kararı ile kısmen veya tamamen eser sahiplerine devredilebileceği,

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, gelir getirici, patent, buluş veya ürün ortaya çıkması durumunda ortaya çıkacak gelirin dağılımının yükseköğretim kurumu yönetim kurulu tarafından belirlenen ilkelere uygun olarak gerçekleştirileceği, konuyla ilgili mevzuatta hak sahiplerine ödenmesi öngörülen oranlar hakkında bir düzenleme bulunması halinde ise ilgili mevzuat hükümleri uygulanacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 26 Maddi olmayan duran varlıklar başlıklı 192'nci maddesinde maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunun, herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve kapsama dâhil kamu idarelerinin belli bir şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ve belli koşular altında hukuken himaye gören haklar gibi varlıkların kaydı için kullanılacağı düzenlemesi yapılmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, Üniversite bünyesinde desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların ve gelir getirici, patent, buluş veya ürün ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin bilimsel araştırma projelerini yürüten birimce takip çalışmasının yapılması gerektiği ve bu kapsamda ortaya gelir elde edilebilecek bir hakkın çıkması halinde bu hakka ilişkin kayıt tutulması ve söz konusu hakkın Üniversitenin mali tablolarında izlenmesi gerektiği, hakka bağlı gelirin talep edilmesi halinde ilgililerine dağıtılmasına ilişkin yükseköğretim kurumunun yönetim kurulundan karar alınmasının sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Üniversite bünyesinde desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların telif hakkı ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen söz konusu haklara ilişkin bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından herhangi bir çalışma yapılmadığı, ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen telif hakkına konu eserlerin kişiler tarafından izinsiz bir şekilde çoğaltılmasına sebebiyet verildiği, bir telif hakkının ise önceki dönem Üniversite Rektörünce eser sahibine yetkisi olmaksızın devredildiği tespit edilmiştir. Söz konusu tespitlere ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Kamu idaresi cevabında, izleyen süreçte idaremizce konuya gerekli hassasiyet gösterilerek takip ve kontrol edileceği ifade edilmiştir.

Tablo 5: İzinsiz Çoğaltılan Telif Hakkı Eserleri

Sıra No	Proje Numarası	Telif Hakkının Çeşidi	Proje Yürütücüsü	Telif Hakkının Adı
1	2021.05.05.1265	Kitap	Prof. Dr. Mehmet Emin ULUDAĞ	Mediha Hanım
2	2014.05.05.210	Kitap	Yrd. Doç. Dr. Osman ÜNLÜ	Kanije Müdafaası ve Cihad-Name-i Hasan Paşa
3	2014.05.06.211	Kitap	Yrd. Doç. Dr. Metin KILIÇ	Gençlik Şiddet ve Serbest Zaman

Tablo 6: Rektör Tarafından Telif Hakkı Devredilen Kitap Listesi

Sıra No	Proje Numarası	Telif Hakkının Çeşidi	Proje Yürütücüsü	Telif Hakkının Adı
1	2021.05.05.1265	Kitap	Prof. Dr. Mehmet Emin ULUDAĞ	Mediha Hanım

Bu itibarla, kamu zararına sebebiyet verilmemesi için Üniversite bünyesinde desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların ve gelir getirici, patent, buluş veya ürün

ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin bilimsel araştırma projelerini yürüten birimce takip çalışmasının yapılması gerekmektedir.

B- TÜBİTAK Projeleri kapsamında elde edilen kurum hisselerinin yetkisi olmayan kişilerce harcanması

Üniversitede yürütülen TÜBİTAK projeleri kapsamında elde edilen kurum hisselerinin harcama ve gerçekleştirme görevlisinin Kurum yetkilisi (Rektör) tarafından belirlenmesi gerektiği halde söz konusu belirleme Rektör tarafından yapılmaksızın kurum hisselerinin yetkisiz olarak proje yürütücüleri tarafından harcandığı görülmüştür.

278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkındaki Kanunun 16'ncı maddesi gereğince TÜBİTAK tarafından hazırlanan ve 07.02.2023 tarihinde yayınlanan TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ile Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Harcanması ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelerin Harcamalarının Gerçekleştirilmesine İlişkin Esas ve Usullerin "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'nci maddesinde bu esas ve usullerin TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ile Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarlar ile ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelere ilişkin tutarların transferi, izlenmesi, harcanması, kayıt ve muhasebeleştirilmesi ile denetiminde uygulanacak esas ve usulleri belirlemek amacıyla düzenlendiği,

Anılan Esas ve Usullerin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde Kurum hissesi, projenin yürütülmesi ve sonuçlandırılması aşamasında kurumun imkanlarından faydalanılması karşılığı proje maliyetine bağlı olarak TÜBİTAK tarafından hesaplanan ve projenin yürütüldüğü kurumun Ar-ge faaliyetlerinde kullanılmak üzere proje bütçesine dahil edilen tutar olarak tanımlandığı,

Mezkûr Esas ve Usullerin "Kurum Hissesi ve Proje Sonu İşlemleri" başlıklı 14'üncü maddesinde kurum hissesinin, projenin fiilen yürütüldüğü kurumun yetkilisi talebi ile Ar-ge faaliyetlerinde kullanılmak üzere bu Usul ve Esaslar çerçevesinde harcanacağı, Kurum hissesi harcamalarında harcama yetkilisi ve gerçekleştirme görevlisinin kurum yetkilisi tarafından belirleneceği,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, TÜBİTAK projeleri kapsamında Üniversite hesaplarına kurum hissesi olarak aktarılan tutarlar ar-ge faaliyetlerinde

kullanılmak amacıyla harcanacak ve söz konusu harcamaya ilişkin harcama ve gerçekleştirme görevlisi kurum yetkilisi (Rektör) tarafından belirlenecektir.

Yapılan denetimlerde, TÜBİTAK projeleri kapsamında Üniversite hesaplarına intikal eden kurum hisselerinin proje yürütücüleri tarafından Kurum yetkilisinin izni olmaksızın harcandığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, kurum hisselerinin kullanımında 2025 yılı için Gerçekleştirme Görevlisi olarak ilgili projelerin yürütücüleri, Harcama Yetkilisi olarak da Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörünün Rektörlüğümüzün 28.03.2025 tarih ve 556549 sayılı yazısı ile görevlendirildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, kamu kaynaklarında azalışa sebebiyet verilmemesi amacıyla mevzuatında yer verilen düzenlemelere riayet edilmesi gerekmektedir.

C- Avrupa Birliği Projeleri Kapsamında Tespit Edilen Eksiklikler

Avrupa Birliği kaynaklarından Üniversiteye proje karşılığı aktarılan hibe tutarları ve bu kapsamda yürütülen Avrupa Birliği projeleri incelendiğinde mevzuatına uygun olmayan birçok hata, usulsüzlük ve eksiklik görülmüştür.

21.09.2004 tarih ve 25590 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5234 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 32'nci maddesinde aynen;

"Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşların kaynaklarından 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kanuna ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde yer alan idarelere proje karşılığı aktarılan hibe niteliğindeki tutarlar, ilgili idarelerin bütçelerine gelir kaydedilmeksizin özel hesaplarda izlenir. Proje süresi ile sınırlı olmak kaydıyla, proje kapsamında ve projeye ilişkin hizmetlerde görev alan memurlar ile diğer kamu görevlilerine ve hizmetinden yararlanılacak diğer kişilere proje sözleşmesinde belirlenen ücretler de dahil olmak üzere projeye yönelik yapılacak her türlü harcamalar proje kaynaklarından gerçekleştirilir. Harcamalar, proje sözleşmelerinde yer alan hükümler ile bu sözleşmelere dayanak teşkil eden program kuralları çerçevesinde yapılır. Bu maddenin uygulanmasına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin esas ve usuller uluslararası antlaşma hükümleri saklı kalmak kaydıyla Maliye Bakanlığınca belirlenir."

Hükmü yer almaktadır.

5234 sayılı Kanunun ek 32'nci maddesi kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığınca maddenin uygulanmasına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin esas ve usuller belirlenmiştir.

Söz konusu esas ve usuller, 27.11.2007 tarih ve 26713 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmelik olup bu Yönetmelik'in amacı, birinci maddesinde ifade edildiği üzere, Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar veya uluslararası konsorsiyumlardan kapsam dâhilindeki kamu idarelerine proje karşılığı aktarılan hibe niteliğindeki tutarların uluslararası anlaşma hükümleri saklı kalmak kaydıyla izlenmesi, harcanması ve muhasebeleştirilmesini belirlemektir.

Anılan Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde Proje yürütücüsü proje sözleşmesinde belirtilen ve kamu idaresi tarafından projenin yürütülmesinden doğrudan yetkili ve sorumlu kılınan ve proje kapsamında yapılacak harcamalar için harcama yetkisine sahip olan memuru, diğer kamu görevlisini veya iş sözleşmesine göre çalıştırılan görevli veya görevlilerini ifade ettiği,

"Proje banka hesabı, ödemelerin gerçekleştirilmesi ve sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde proje hesabını tutan muhasebe birimi tarafından her proje için banka nezdinde özel hesap açtırılacağı, projeye yönelik her türlü harcamanın proje yürütücüsünün vereceği talimat üzerine proje özel hesaplarını tutan muhasebe birimi tarafından proje kapsamında açılan banka hesabından yapılacağı, proje yürütücüsünün, harcamaların proje şartları ve amaçlarına uygun, etkin ve verimli olarak kullanılmasından, kamu idaresine ve kaynağı sağlayan kuruluşa hesabını vermekten, proje kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmamasından doğacak her türlü zararın tazmininden sorumlu olduğunu,

"Projeye ilişkin giderler" başlıklı 6'ncı maddesi 4'üncü fıkrasında, proje kapsamında ve projeye ilişkin hizmetlerde görev alan memurlara, diğer kamu görevlilerine ve iş sözleşmesine dayanılarak çalıştırılacak kişilere ödenecek ücretlerden kesilen damga vergisi ve gelir vergisi tutarlarının proje özel hesaplarını tutan muhasebe yetkilisi tarafından beyan edilerek kanuni süresi içinde ödeneceği, aynı maddenin 6'ncı fıkrasında ise, proje kapsamında yapılacak mal ve hizmet alımlarının, proje sözleşmesinde yer alan belirlemeler ve varsa projenin uygulama sürecini gösteren program kuralları çerçevesinde yapılacağı, bu harcamalar konusunda proje sözleşmesinde veya program kurallarında belirleme olmaması halinde ise

150.000 € kadar olan alımların proje yürütücüsünün yetki ve sorumluluğunda ve önceden belirleyeceği usul ve ilkelere göre gerçekleştirileceği,

"Muhasebeleştirme belgesi" başlıklı 7'nci maddesinde, söz konusu proje karşılığı hibelerin bütçeye gelir veya gider kaydedilmeksizin gelirler ve giderler hesaplarında izleneceğinden, yapılacak her türlü tahsilât ve ödemelere ilişkin muhasebe kayıtlarının Muhasebe İşlem Fişi ile yapılacağı, Muhasebe İşlem Fişinin iki nüsha olarak düzenleneceği, ilgilisine ödeme yapılmak üzere muhasebe birimine gönderilerek muhasebe yetkilisince imzalanacağı, Muhasebe İşlem Fişinin muhasebe biriminde kalacak nüshasına kanıtlayıcı belgelerin onaylı örneklerinin, harcama biriminde kalacak diğer nüshasına ise asıllarının bağlanacağı,

Mezkûr Yönetmelik'in "Proje kapsamında satın alınan duran varlıklar" başlıklı 9'uncu maddesinde, proje kapsamında satın alınan duran varlıkların ilgili hesaba kayıt edileceği,

"Projeden kalan tutarlar" başlıklı 10'uncu maddesinde, proje yürütücüsü tarafından projenin tamamlandığının muhasebe birimine bildirilmesi üzerine, özel hesapta kalan tutarlardan proje sözleşmesi gereğince iade edilmesi gerekenler iade edildikten sonra, kalan tutarların ilgili muhasebe birimince bütçeye gelir kaydedileceği,

"Muhasebeleştirme işlemlerinde kullanılacak kur" başlıklı 11'inci maddesinde, projeye ilişkin muhasebe kayıtlarında, ödemelerde ödemenin yapıldığı, avansların mahsubunda avans ödemesinin yapıldığı, diğer işlemlerde ise işlemin yapıldığı tarihteki özel hesabın bulunduğu bankanın döviz alış kurunun esas alınacağı,

"Harcamalara ilişkin gerçekleştirme belgelerinin muhafazası" başlıklı 14'üncü maddesinde temin edilen hibeler ve bu hibelerden yapılacak ödemelere ilişkin belgelerin asıllarının, gerektiğinde projenin denetimi ile görevli denetçiye verilmek üzere harcama birimi tarafından, onaylı suretleri ise projenin ödemelerini gerçekleştiren muhasebe birimi tarafından, muhasebeleştirme belgesine ekli olarak düzenli bir şekilde muhafaza edileceği,

Anılan Yönetmelik'in "Yapılacak harcamalara ilişkin kanıtlayıcı belgeler" başlıklı 15'inci maddesinde yapılacak mal veya hizmet alımlarına ilişkin ödemelerde, ödeme karşılığında alınan fatura veya fatura yerine geçen belge, ücret bordrosu gibi belgelerin bağlanması esas olup, bunun dışında 31/12/2005 tarih ve 26040 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümlerinin kıyasen uygulanacağı, yapılan harcamalarda kullanılan kanıtlayıcı belgelerin, harcamalara esas teşkil

ettiği, bu belgelerin içeriğinden ve doğruluğundan harcamayı gerçekleştirenlerin sorumlu olduğu,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, idareler nezdinde yürütülen Avrupa Birliği projeleri kapsamında temin edilen hibelerin harcanmasında proje sözleşmelerinde yer alan hükümler ile bu sözleşmelere dayanak teşkil eden program kuralları ile söz konusu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda işlem yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Üniversite bünyesinde yürütülen Avrupa Birliği projeleri incelenmiş olup söz konusu projelerle ilgili şu tespitlere ulaşılmıştır;

1. Temin edilen hibeler ve bu hibelerden yapılacak ödemelere ilişkin belgelerin asılları ile onaylı suretlerinin denetime sunulabilmesi için muhasebe birimi ve harcama birimi tarafından düzenli bir şekilde muhafaza edilmesi gerektiği halde bu belgelerin muhafaza edilmediği, söz konusu belgelerin tek tek proje yürütücüleriyle iletişime geçilerek parça parça temin edilebildiği, bazı yürütücülerin harcamaya ait belgelerini kendi evlerinde muhafaza ettiği ve denetime sunamadığı,

2. Harcamalar konusunda proje sözleşmesinde veya program kurallarında belirleme olmadığından 150.000 € kadar olan alımların proje yürütücüsünün yetki ve sorumluluğunda ve önceden belirleyeceği usul ve ilkelere göre gerçekleştirileceği öngörülmesine rağmen proje yürütücüleri tarafından alımlara ilişkin olarak herhangi bir usul ve ilke belirlenmediği, usul ve ilkesiz bir şekilde ihtiyaçların temin edildiği,

3. Proje karşılığı hibeler gelir ve gider hesaplarında izleneceğinden, yapılacak her türlü tahsilât ve ödemelere ilişkin muhasebe kayıtlarının Muhasebe İşlem Fişi ile yapılacağı öngörülmesine rağmen Üniversiteye bağlı Sanayi ve İş Dünyası İşbirliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünün yürütmekte olduğu COSME Avrupa İşletmeler Ağı projesi kapsamında Halk bankası ve Ziraat bankası nezdinde açtırılan Avro hesaplarından gerçekleştirilen her türlü tahsilât ve ödemelerin Muhasebe İşlem Fişi ile yapılmadığı ve bu hesapların muhasebe birimi dışında tutulduğu, söz konusu hesaplardan 343 Bin Avro tahsilat ve 260 bin Avro ödeme gerçekleştirildiği,

4. Projeler kapsamında temin edilen hibelerden alınan dayanıklı taşınırlar için taşınır işlem fişi düzenlenmediği ve ilgili kişilere taşınır teslim belgesi düzenlenerek teslim edilmediği,

5. Mal veya hizmet alımlarına ilişkin ödemelerde bazı proje yürütücülerinin fatura veya fatura yerine geçen belge olmaksızın harcama öncesinde ödeme aldığı, muhasebe yetkilisince ödemeye esas belgeler kontrol edilmeden yürütücülere ödeme yapıldığı,

6. Proje harcama kalemlerinden ücret ödeyerek hizmet gördürülen personele ilişkin yürütücü tarafından kurum yetkilisi olan Rektörden izin alınmadan personel görevlendirildiği, bazı proje yürütücülerinin yürüttükleri projelerde sadece kendisi ve eşinin görev alarak projeden ücret almasının sağlandığı, proje kapsamında görev yapan yürütücü ve görevli personelin ücret hakediş evraklarının yürütücülerin kendisi tarafından doldurulup yine kendisi tarafından onaylandığı ve bir üst merciinin kontrolünden geçirilmediği,

7. Proje kapsamında yurtdışında ifa edilmesi gereken sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla görevlendirilen kişilerin yürütücülerin kendi eşleri olduğu, yurtdışına yapılacak görevlendirmelerde de yürütücü tarafından yurtdışına gidecekler hakkında kurum yetkilisi olan Rektörden onay alınmadan karar verildiği,

8. Ödemelerde ödemenin yapıldığı, avansların mahsubunda avans ödemesinin yapıldığı, diğer işlemlerde ise işlemin yapıldığı tarihteki özel hesabın bulunduğu bankanın döviz alış kurunun esas alınacağı öngörülmesine rağmen işlemin yapıldığı tarihteki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz satış kurunun esas alındığı,

Tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirileceği ifade edilmiştir

Bu itibarla, proje yürütücüsünün, harcamaların proje şartları ve amaçlarına uygun, etkin ve verimli olarak kullanılmasından, kamu idaresine proje kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmamasından doğacak her türlü zararın tazmininden sorumlu olduğu göz önüne alındığında hibe tutarların harcanmasında mevzuatında ifade edilen kurallara riayet edilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Muhasebe Birimi Dışında Tutulan Banka Hesaplarının Bulunması

Muhasebe yetkilisinin kontrolü altında olmayan banka hesaplarının bulunduğu ve bu hesaplarda yer alan tutarların muhasebeleştirilmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesinde; muhasebe hizmeti;

gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetlerin alınması, saklanması, ilgililere verilmesi, gönderilmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleri olarak tanımlanmış ve bu işlemleri yürütenlerin muhasebe yetkilisi olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun'a göre; muhasebe yetkilisi, bu hizmetlerin yapılmasından ve muhasebe kayıtlarının usulüne uygun, saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasından sorumlu tutulmuştur.

Yukarıda yer verilen Kanun maddesi gereğince, İdarelerin ilgili mevzuatı çerçevesinde gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek ve giderlerin hak sahiplerine ödenmesini sağlamaktan tek başına muhasebe yetkilisi sorumlu ve yetkilidir.

Yapılan denetimlerde, muhasebe yetkilisinin kontrolü altında olmayan ve aşağıdaki tabloda ayrıntısı gösterilen banka hesaplarının bulunduğu ve bu hesaplarda yer alan tutarların muhasebeleştirilmediği ve muhasebe yetkilisinin dışında farklı bir personel tarafından hesaba gelen paralardan ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Tablo 7: Muhasebe Yetkilisinin Kontrolünde Olmayan Hesapların Listesi

Banka Adı	IBAN Numarası	Hesaba Gelen Toplam Para Miktarı (Avro)	Hesap Bakiyesi (Avro)	Hesabın Açıldığı Tarih
Halk Bankası	TR900001200932700058000233	124.998,12	0,56	01.12.2014
Halk Bankası	TR870001200932700058000384	42.400,06	747,06	31.12.2019
Ziraat Bankası	TR680001000054465799605178	176.072,89	83.032,29	04.03.2020
Toplam		**343.471,07**		

Bu itibarla muhasebe yetkilisinin kontrolü altında olmayan hesapların ivedilikle kayıt ve kontrol altına alınmasının sağlanması gerekmektedir.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Hükümsüz Hale Getirilen Teminat Mektupları Listesi

KISALTMALAR

ATT: Acil Tıp Teknisyeni

BT: Bilgisayarlı Tomografi

MR: Manyetik Rezonans Görüntüleme

HBYS: Hastane Bilgi Yönetim Sistemi

KDV: Katma Değer Vergisi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesi Muhasebe Yetkilisinin Görev ve Sorumluluklarını Yerine Getirmemesi

2. Teminat Mektupları İle İlgili İşlemlerin Zamanında Yapılmaması

3. Kamu İhale Mevzuatına Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması

4. Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Bünyesinde Kullanılan İlaçların Miadına İlişkin Kontrol Sisteminin Bulunmaması

5. Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Envanterinde Görünen Tüm Tıbbi Cihaz, Araç-Gereç ve Ekipmanlara İlişkin İş ve İşlemlerin Yerine Getirilmemesi

6. Kasa Hesabıyla İlgili İş ve İşlemlerde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Düzce Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 02.07.2007 tarih ve 26570 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Düzce Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetlerde bulunmak, seminer, konferans, sempozyum düzenlemek, kurslar açmak,

b) Tahlil, uygulama, iş değerlendirmesi ve koordinasyon hizmetleri yapmak, bunlara ilişkin raporlar hazırlamak,

c) Sağlık hizmetleri kapsamında hastaneler, klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler, laboratuvar ve mahallinde yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve benzeri hizmetleri yapmak,

ç) Laboratuvar ve atölyelerin faaliyet alanına giren konularda mal ve hizmet üretiminde bulunmak,

d) Faaliyet alanı çerçevesinde, fiziki kapasite oranında iş ve hizmet üretmek, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleriyle kitap ve her türlü basılı evrak çoğaltmak, basmak, cilt ve baskı işleri yapmak, bunların satışını yapmak,

e) Üretilen ürünleri değerlendirmek, pazarlamak, Rektörün izni alınmak şartıyla bu ürünlerin pazarlaması, satışı için satış ve sergi yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan

ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 13'dür.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 13 idari memur ve 4 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 6'sının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü, 2 uzman, 1 uzman yardımcısı bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Düzce Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.668.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 1.934.110.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 1.368.741.161,92 TL bütçe giderine karşılık 1.257.511.418,77 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.217.880.896,72 TL gelir elde edilmiş, 1.402.179.576,28 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 184.298.679,56 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Düzce Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Düzce Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen

ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesi Muhasebe Yetkilisinin Görev ve Sorumluluklarını Yerine Getirmemesi

Düzce Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe birimini yönetmekle görevli olan muhasebe yetkilisinin işletmenin gelir ve alacaklarını tahsil etmek görevini yerine getirmediği, muhasebe yetkilisi adına ve hesabına para ve parayla ifade edilebilen değerleri geçici olarak almaya yetkili olan mutemetlerin işlemlerini kontrol etmediği ve kasa fazlası tutarlara ilişkin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmediği görülmüştür.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde muhasebe yetkilisinin muhasebe hizmetlerinin yürütülmesinden ve muhasebe biriminin yönetiminden sorumlu, usulüne göre atanmış yöneticiyi ifade ettiği, muhasebe yetkilisi mutemedinin ise muhasebe yetkilisi adına ve hesabına para ve parayla ifade edilebilen değerleri geçici olarak almaya, muhafaza etmeye, vermeye, göndermeye yetkili ve bu işlemlerle ilgili olarak doğrudan muhasebe yetkilisine karşı sorumlu olan görevlileri ifade ettiği,

"Gelir ve giderler ile bunların muhasebeleştirilmesi" başlıklı 8'inci maddesi 10'uncu fıkrasında, döner sermayeli işletmelerin, iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması,

uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ve bunların yürütülmesinde görevli olanların görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak 1/5/2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

1/5/2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin amacı 1'inci maddesinde ifade edildiği üzere genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması ve muhasebesi ile kontrol ve denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Mezkûr Yönetmelik'in "Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde işletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemlerinin ise muhasebe birimlerince yürütüleceği,

Anılan Yönetmelik'in "Muhasebe yetkilisinin görev ve yetkileri" başlıklı 14'üncü maddesinde muhasebe yetkilisinin görev ve yetkileri tek tek sayma yöntemiyle sayılmış ve bunlar arasında gelirleri ve alacakları ilgili mevzuatına göre tahsil etmek, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetleri almak, saklamak ve ilgililere vermek veya göndermek, veznenin kontrolünü ilgili mevzuatında öngörülen sürelerde yapmak ve muhasebe yetkilisi mutemetlerinin hesap, belge ve işlemlerini ilgili mevzuatında öngörülen zamanlarda denetlemek görevlerinin bulunduğu,

"Muhasebe yetkilisinin sorumlulukları" başlıklı 15'inci maddesinde ise, muhasebe yetkililerinin sorumluluklarının tek tek sayma yöntemiyle belirlendiği, bunlar arasında Bu Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde sayılan hizmetlerin zamanında yapılmasından, Mutemetleri aracılığıyla aldıkları ve elden çıkardıkları para ve parayla ifade edilen değerler ile bunlarda meydana gelen kayıplardan, muhasebe yetkilisi mutemetlerinin hesap, belge ve işlemlerini ilgili mevzuata göre kontrol etmekten sorumlu oldukları,

Anılan Yönetmelik'in "muhasebe yetkilisi mutemetleri" başlıklı 19'uncu maddesinde ise, muhasebe yetkilisi adına ve hesabına para ve parayla ifade edilebilen değerleri geçici olarak almaya, vermeye ve göndermeye yetkili olanlar muhasebe yetkilisi mutemedi olduğu, muhasebe yetkilisi mutemetlerinin, bu işlemlerle ilgili olarak doğrudan muhasebe yetkilisine karşı sorumlu olduğu, muhasebe yetkilisinin muvafakatı alınarak seçilecek personelin, harcama

yetkilisi tarafından muhasebe yetkilisi mutemedi olarak görevlendirileceği, muhasebe yetkilisi mutemetleri hakkında, 31/12/2005 tarihli ve 26040 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Muhasebe Yetkilisi Mutemetlerinin Görevlendirilmeleri, Yetkileri, Denetimi ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

31/12/2005 tarihli ve 26040 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Muhasebe Yetkilisi Mutemetlerinin Görevlendirilmeleri, Yetkileri, Denetimi ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "Muhasebe yetkilisi mutemetlerinin görevlendirilmeleri" başlıklı 5'inci maddesinde, kanunlarda öngörüldüğü şekilde ve bu Yönetmelik esaslarına göre yetkili kılınmamış hiçbir kimsenin kamu idaresi adına para tahsil edemeyeceği, değerleri alamayacağı, gönderemeyeceği ve ödeme yapamayacağı,

"Yetki ve sorumluluk" başlıklı 7'nci maddesi 2'nci fıkrasında muhasebe biriminde görev yapan muhasebe yetkilisi mutemetlerinin, her ne adla olursa olsun tahsil ettikleri paraları ve kendilerine teslim edilen değerleri muhasebe biriminin veznesi ve ambarında muhafaza etmek zorunda ve kayıplardan sorumlu oldukları,

"Kontrol görevi" başlıklı 8'inci maddede, muhasebe yetkililerinin muhasebe birimlerinin kasa işlemlerini her günün sonunda kontrol edeceği, muhasebe yetkililerinin, özel mevzuatında aksine bir hüküm bulunmadığı sürece muhasebe biriminin vezne ve ambarlarında para ve değerleri alıp veren muhasebe yetkilisi mutemetlerini her onbeş günde en az bir defa, belirsiz günlerde kontrol etmek zorunda olduklarını,

"Kasa mevcudunun müşterek muhafazaya alınması" başlıklı 10'uncu maddesinde ise çeşitli nedenlerle bankaya yatırılamayan tahsilat dolayısıyla kasada bulunan para miktarının ertesi gün bankaya yatırılmak üzere muhasebe yetkilisi ve kasa defterini tutmakla sorumlu veznedar tarafından müşterek muhafaza altına alınacağı, müşterek muhafaza işleminin veznede bir adet kasa var ve tek gözlü, tek kilitli ise; veznedar tarafından kilitleneceği ve anahtarının veznedar tarafından muhafaza edileceği, kasanın iki kilidi varsa; anahtarlardan birinin muhasebe yetkilisi, diğerinin veznedar tarafından muhafaza edileceği, kasa bir adet ve iç gözü varsa; müşterek muhafaza altına alınacak para iç göze konularak iç gözün anahtarının muhasebe yetkilisince, kasanın anahtarının ise veznedar tarafından muhafaza edileceği, müşterek muhafaza altına alınan kasanın, ertesi gün muhasebe yetkilisi ve veznedar tarafından birlikte kontrol edilerek açılacağı ve kasa mevcudunun sayılacağı,

Düzenlemesi yapılmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Üniversitelere bağlı döner sermaye işletmelerinin muhasebe hizmetlerini yürütmekle görevli muhasebe yetkilisinin Üniversite döner sermaye işletmesinin gelir ve alacaklarını tahsil etmesi gerektiği, yetkili kılınmamış hiçbir kimsenin kamu idaresi adına para tahsil edemeyeceği ve ödeme yapamayacağı için muhasebe yetkilisinin muvafakatı alınarak seçilen muhasebe yetkilisi mutemetlerinin kasa işlemlerinin muhasebe yetkililerince günlük, vezne ve ambarları ise her onbeş günde en az bir defa, belirsiz günlerde kontrol etmek zorunda oldukları ve çeşitli nedenlerle bankaya yatırılamayan tahsilat dolayısıyla kasada bulunan para miktarının ertesi gün bankaya yatırılmak üzere muhasebe yetkilisi ve kasa defterini tutmakla sorumlu veznedar tarafından müşterek muhafaza altına alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde,

1- Muhasebe yetkilisince döner sermaye işletmesinin gelir ve alacaklarının tahsil etmek görevinin yerine getirilmediği, İşletmenin alacaklarına ilişkin iş ve işlemlerin farklı birimler tarafından yerine getirilmeye çalışıldığı,

2- Muhasebe yetkilisinin muvafakati alınarak seçilen muhasebe yetkilisi mutemetlerinin kasa işlemlerinin günlük, vezne ve ambarların ise onbeş günde en az bir kez belirsiz günlerde muhasebe yetkilisince kontrolünün yapılmadığı,

3- Çeşitli nedenlerle bankaya yatırılamayan tahsilat dolayısıyla kasada bulunan para miktarının ertesi gün bankaya yatırılmak üzere muhasebe yetkilisi ve kasa defterini tutmakla sorumlu veznedar tarafından müşterek muhafaza altına alınması gerektiği halde 2024 yılı içerisinde çeşitli nedenlerle bankaya yatırılamayan günlük ortalama 100 Bin TL tahsilat bulunmasına rağmen muhasebe yetkilisince bu tahsilatlara ilişkin müşterek muhafaza işlemi uygulanmadığı, veznede bir adet kasa bulunduğu ve söz konusu kasanın bir adet ve iç gözü olan bir kasa olduğu ve dolayısıyla iç gözün anahtarının muhasebe yetkilisince, kasanın anahtarının ise veznedar tarafından muhafaza edilmesi gerektiği, söz konusu fazla tutarın suiistimale açık bırakıldığı,

Tespit edilmiştir.

Kamu idaresince muhasebe yetkilisine görevlerini ilgili mevzuat ve yönetmelik hükümleri doğrultusunda yerine getirmesi konusunda bilgilendirme yapıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe birimini yönetmekle görevli olan muhasebe yetkilisinin mevzuatında kendisine görev olarak verilen işleri aksatmadan yerine getirmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Teminat Mektupları İle İlgili İşlemlerin Zamanında Yapılmaması

Üniversite döner sermaye işletmesi tarafından teslim alınan kesin teminatların mevzuatına göre kısmen veya tamamen iadesi imkânının başladığı tarihten sonra yüklenicinin ihale konusu işle ilgili işin yapıldığı süreye ilişkin borcunun olup olmadığının yazı ile SGK'ye sorulmadığı görülmüştür.

22.01.2002 tarih ve 24648 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Kesin ve Ek Teminatların Geri Verilmesi" başlıklı 13'üncü maddesinde taahhüdün, sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirildiği ve yüklenicinin bu işten dolayı idareye herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra alınmış olan kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların:

a) Yapım işlerinde, varsa eksik ve kusurların giderilerek geçici kabul tutanağının onaylanmasından sonra yarısı, Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesi getirilmesi ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından sonra kalanının,

b) Yapım işleri dışındaki işlerde Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesinin getirildiği saptandıktan sonra; alınan mal veya yapılan iş için bir garanti süresi öngörülmesi halinde yarısı, garanti süresi dolduktan sonra kalanı, garanti süresi öngörülmeyen hallerde ise tamamının,

yükleniciye iade edileceği,

İşin konusunun piyasadan hazır halde alınıp satılan mal alımı olması halinde ise, Sosyal Güvenlik Kurumundan ilişiksiz belgesi getirilmesi şartı aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıda ifade edilen mevzuat hükmüne göre; piyasadan hazır halde alınıp satılan mallar haricinde ihaleli yapılan tüm alımlarda (mal, hizmet, yapım) teslim alınan kesin ve ek kesin teminatların kısmen veya tamamen iadesi yüklenici tarafından Sosyal Güvenlik Kurumundan ilişiksiz belgesinin getirilmesi şartına bağlanmıştır.

29.09.2008 tarih ve 27012 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik

Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmelik'in "Kesin Teminatın İadesi" başlıklı 7`nci maddesinde ise; idareye ihale konusu işle ilgili olarak işveren tarafından, borcunun bulunmadığına dair ilişiksizlik belgesinin ibraz edilmemesi halinde, idarenin, kesin teminatın mevzuatına göre kısmen veya tamamen iadesi imkânının başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde yüklenicinin ihale konusu işin yapıldığı süreye ilişkin borcunun olup olmadığını yazı ile SGK'ye soracağı, yüklenicinin borcu yoksa SGK tarafından ilişiksizlik belgesi düzenleneceği ve teminatının iade edilebileceği, yüklenicinin borcu varsa teminat mektubu nakde çevrilerek borçları ödendikten sonra kalanının yükleniciye iade edilebilir hale geleceği hüküm altına alınmıştır.

İdarenin teslim aldığı teminat mektupları incelendiğinde, aşağıdaki tabloda ayrıntısı verilen teminat mektuplarının iadesinde, işveren tarafından ihale konusu işle ilgili olarak borcunun bulunmadığına dair ilişiksizlik belgesinin ibraz edilmediği, bunun üzerine söz konusu teminat mektuplarının kısmen veya tamamen iadesi imkânı başladıktan sonra yüklenicinin ihale konusu işle ilgili işin yapıldığı süreye ilişkin borcunun olup olmadığının yazı ile SGK'ye sorulmadığı, söz konusu sorgulama yapılmadığı için teminat mektuplarının hükümsüz hâle geldiği ve dolayısıyla teminat mektubu olma vasfını yitirdiği tespit edilmiştir.

Tablo 1: Hükümsüz Hale Getirilen Teminat Mektupları Listesi

İşin Adı	İhale Kayıt Numarası	Teminat Mektubu Tutarı (TL)	Teminat Mektubu Bitiş Tarihi
30 Puan Karşılığı Biyokimya-Hormon Analiz Cihazı,Tam Otomatik İdrar Analiz Cihazı kullanma işi	2021/766669	53.847,00	15.10.2024
30 Puan Karşılığı Biyokimya-Hormon Analiz Cihazı,Tam Otomatik İdrar Analiz Cihazı kullanma işi	2021/766669	213.161,00	31.12.2024
2022-2023 yılları yemek hizmeti	2021/578548	280.000,00	31.05.2024
2022-2023 yılları yemek hizmeti	2021/578548	1.006.750,00	31.05.2024
Dış Laboratuvar Hizmet alımı	2022/78908	124.278,00	10.05.2024
2023 yılı HBYS Hizmet Alımı	HBYS Hizmeti	87.552,00	31.01.2024
12 Aylık Koagülasyon Analiz Cihazı Temini	203/148542	90.000,00	20.12.2024
30 Aylık Puan karşılığı Biyokimya-Hormon Analiz Cihazı Tam Otomatik İdrar Analiz Cihazı Kullanma işi	2021/766669	10.769,40	15.10.2024
Tıbbi Görüntüleme Hizmet Alımı	2023/916039	280.000,00	01.07.2024
Teknik Bakım ve Arızaya Müdahale Hizmet Alımı	2023/695130	316.080,00	31.12.2024
Uyutucu Uyuşturucu Madde Doğrulama Analiz Hizmeti	2023/327866	45.600,00	15.01.2024
Uyutucu Uyuşturucu Madde Doğrulama Analiz Hizmeti	2023/327686	9.120,00	15.01.2024
2 Ay Süreli Yemek Hizmet Alımı	2023/711039	300.000,00	31.01.2024
1 Aylık Yemek Hizmet Alımı	2023/996727	205.000,00	30.04.2024
Personel ve Diyaliz Hastalarının Taşınması İşi	2022/1254912	109.440,00	31.05.2024
Personel ve Diyaliz Hastalarının Taşınması İşi	2023/1292454	91.150,00	31.05.2024
Tıbbi Görüntüleme Hizmeti	2023/1400633	225.000,00	31.05.2024
30 Puan Karşılığı Biyokimya-Hormon Analiz Cihazı,Tam Otomatik İdrar Analiz Cihazı kullanma işi	2021/766669	42.633,00	31.12.2024

Kamu idaresince, bundan sonraki teminat iadelerinde mevzuat hükümleri dikkate alınarak işlem yapılacağı ifade edilmiştir

Bu itibarla, teminatların iadesi sürecinde mevzuatta öngörülen işlemlere riayet edilmesi ve teminat mektuplarının hükümsüz hale getirilmesinin önlenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Kamu İhale Mevzuatına Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması

İhale konusu hizmeti oluşturan iş kalemleri veya gruplarının doğru belirlenmemesine bağlı olarak yaklaşık maliyetin hatalı tespit edildiği, Şartnamelerde öngörülen şartların yerine getirilmesinin sağlanmadığı ve Hatalı borcu yoktur belgesi esas alınarak yükleniciye ödeme yapıldığı görülmüştür.

A- İhale konusu hizmeti oluşturan iş kalemleri veya gruplarının doğru belirlenmemesi ve yaklaşık maliyetin hatalı belirlenmesi

Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesince gerçekleştirilen hizmet alımı ihalelerinde ihale konusu hizmeti oluşturan iş kalemleri veya gruplarının ve bunlara ilişkin miktarların doğru tespit edilmediği ve yaklaşık maliyetin hatalı belirlendiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde idarelerin bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu,

Anılan Kanunun "Şartnameler" başlıklı 12'nci maddesinde, ihale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin her türlü özelliğini belirten idari ve teknik şartnamelerin idarelerce hazırlanacağı, ihale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin teknik kriterlerine ihale dokümanının bir parçası olan teknik şartnamelerde yer verileceği, belirlenecek teknik kriterlerin, verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olabileceği, rekabeti engelleyici hususları içermeyeceği ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlayacağı,

Hükümleri düzenlenmiştir.

17.01.2023 tarih ve 32076 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde yaklaşık maliyetin, ihale onay belgesi düzenlenmeden önce idarece her türlü fiyat araştırması yapılarak, Katma Değer Vergisi (KDV) hariç olmak üzere hesaplanan ve dayanakları ile birlikte bir hesap cetvelinde gösterilen ihale konusu işin öngörülen bedelini ifade ettiği,

Mezkûr Yönetmeliğin "yaklaşık maliyetin hesaplanmasına esas miktar ve fiyatların tespiti" başlıklı 8'inci maddesinde idarelerin, yaklaşık maliyetin hesaplanabilmesi için öncelikle ihale konusu hizmeti oluşturan iş kalemlerini veya gruplarını ve bunlara ilişkin miktarları tespit etmeleri gerektiği,

Anılan Yönetmeliğin "Yaklaşık maliyetin hesaplanması ve güncellenmesi" başlıklı 9'uncu maddesinde ise, birim fiyat üzerinden teklif alınan ihalelerde; her bir iş kaleminin miktarını ve gerçekleştirilmesine ilişkin şartları gösteren bir cetvelin hazırlanacağı, bu cetvelde her bir iş kaleminin adı, birimi, birim fiyatı ve bu fiyata dahil olan maliyetler ile varsa diğer unsurların gösterileceği, birim fiyata dahil olan maliyetlerin, iş kalemi ile ilgili bütün unsurları içerecek şekilde düzenleneceği ve bu iş kalemine dahil olmayan başka giderlerin öngörülmeyeceği,

Düzenlemeleri bulunmaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, idarelerin rekabetin sağlanması, uygun şartlarda hizmetin temini ve kaynakların verimli kullanabilmesi için ihale dokümanında fırsat eşitliğini bozacak, saydamlığı ve isteklilerin fiyat teklifini olumsuz etkileyebilecek, rekabeti azaltıp fiyatın yükselmesine sebep olacak kısıtlamalara ve idari ve teknik şartnamede alım konusu işin haricindeki düzenlemelere yer vermemesi gerektiği, yaklaşık maliyetin hesaplanabilmesi için öncelikle ihale konusu hizmeti oluşturan iş kalemlerini veya gruplarını ve bunlara ilişkin miktarları tespit etmeleri gerektiği, birim fiyat üzerinden teklif alınan ihalelerde birim fiyata dahil olan maliyetlerin, iş kalemi ile ilgili bütün unsurları içerecek şekilde düzenleneceği ve bu iş kalemine dahil olmayan başka giderlerin öngörülmeyeceği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde;

1. Birim fiyat üzerinden teklif alınan 2023/1315810 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Kemoterapi İlaç Hazırlama Hizmeti alımına ait birim fiyat teklif cetvelinde iş kalemi olarak yalnızca Manuel İnfüzyon Kemoterapisi ve Robotik İnfüzyon Kemoterapisi belirlenmesine ve yaklaşık maliyet bu iş kalemleri üzerinden tespit edilmesine rağmen söz konusu işe ait Teknik Şartnamenin "Genel hükümleri" düzenleyen 8'inci maddesinde hizmetin yerine getirilmesi için en az 2 (iki) ilaç hazırlama personelinin (hemşire/kimyager/biyolog/vb.) hazır bulundurulacağı, izinli veya olağanüstü durumlar karşısında iş akışını aksatmamak amacıyla eksik olan personelin yerine geçici olarak çalışacak personel sağlanacağı, yine işin Teknik Şartnamesinin "Genel hükümleri" düzenleyen 24'üncü

maddesinde bu ihale kapsamında kemoterapi uygulaması yapılacak alanlara 40±5 (kırk ± 5) adet infüzyon pompasının sözleşme süresince yüklenici firma tarafından bedelsiz olarak idarenin kullanımına sunulacağı, İnfüzyon pompalarının kemoterapi uygulama setleri ile tam uyumlu olması gerektiği, Teknik şartnamenin "Genel hususları" düzenleyen bölümünün 18'inci maddesinde, Cihazların yazılımlarının Hastanenin Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) ile entegre olması gerektiği, entegrasyon işlemlerinin hastane idaresinin isteği doğrultusunda yüklenici firma tarafından sağlanacağı ve hastaneden ücret talep edilmeyeceğine yönelik düzenlemeler yapıldığı ancak söz konusu işlere ilişkin birim fiyat teklif cetvelinde iş kalemi belirlenmediği, bu işler için yaklaşık maliyet tespitinde bulunulmadığı dolayısıyla ihalede istekli firmalardan bu işler için fiyat teklifi alınmadığı,

2. Birim fiyat üzerinden teklif alınan 2023/1298634 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Tıbbi Görüntüleme Hizmet alımına ait birim fiyat teklif cetvelinde iş kalemi olarak yalnızca Tıbbi Görüntüleme Hizmeti belirlenmesine ve yaklaşık maliyet bu iş kalemi üzerinden belirlenmesine rağmen söz konusu işe ait Teknik Şartnamenin 6'ncı maddesinde üç yıllık hizmet alımın 1 Adet Manyetik Rezonans (MR) cihazı, 1 Adet 128 Kesitli Bilgisayarlı Tomografi Görüntüleme Sistemi Cihazı ve 3 Adet U- Kollu Dijital Radyografi Görüntüleme cihazından çekilecek görüntüleme hizmet alımını içerdiği, yine Teknik Şartnamenin "Genel özellikler" başlıklı 1.7'nci maddesinde bu hizmet alımı ile görüntüleme işlemlerinin yapılması, görüntülerin raporlamaya hazır hale getirilmesi, arşivlenmesi, sekreterlik hizmetleri, raporların dikte edilmesi, hastane otomasyon sistemine gönderilmesi, hastaya görüntülerin CD/DVD ortamında verilmesi yüklenici tarafından yürütüleceği, teknik şartnamenin 3.5.1'inci maddesinde, MR, BT, U-kollu cihazlar için firma tarafından maaş, sosyal güvence ve diğer her türlü gideri karşılanacak şekilde MR için en az 4 (dört) adet teknisyen/tekniker, BT için en az 5 (beş) adet teknisyen/tekniker, U Kollu Cihazlar için en az 11 (on bir) adet teknisyen/tekniker, Hasta kabulü, randevu verme, hasta anamnez bilgisi alma, liste oluşturma, sonuç verme işlerini yürütmek üzere en az 3 (üç) adet sekreter ve hizmeti aksatmayacak şekilde raporlama işlemlerini yapmak için en az 3 (üç) adet rapor yazıcı (raportör) ve en az 1 (bir) adet hemşire veya ATT olmak üzere toplam en az 27 (yirmiyedi) personel bulundurulacağı, tüm çekimlerin yapılacağı mahal veya mahallerin çekim standartlarına uygun hale getirilmesi ve ruhsat alımı, çalıştırılacak personelin maaşı, özlük hakları, yol ücretleri, yemek vb tüm giderlerin yükleniciye ait olacağı, Teknik Şartnamenin 3.5.9'uncu maddesinde İstemlerin kabulü, randevu verme, hasta çağırma, rapor yazma ve PACS hasta kontrolü yapılabilmesi için toplam 12 (oniki adet) bilgisayar bulunacağına yönelik

düzenlemeler yapıldığı ancak söz konusu işlere ilişkin birim fiyat teklif cetvelinde iş kalemi belirlenmediği, bu işler için yaklaşık maliyet tespitinde bulunulmadığı dolayısıyla ihalede istekli firmalardan bu işler için fiyat teklifi alınmadığı,

3. Birim fiyat üzerinden teklif alınan 2023/1298634 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi 12 ay Süreyle Teknik Bakım ve Arızaya Müdahale Hizmet alımına ait birim fiyat teklif cetvelinde iş kalemi olarak yalnızca Teknik Bakım ve Arızaya Müdahale Hizmeti belirlenmesine ve yaklaşık maliyet bu iş kalemi üzerinden belirlenmesine rağmen söz konusu işe ait Teknik Şartnamenin 1'inci maddesinde hizmetin sistem, cihaz ve makinelerin periyodik bakım ve arızalarının giderilmesini sağlayarak çalışmasını sağlama işi olduğu, Şartnamenin 3'üncü maddesinde ihale kapsamında çalıştırılması gereken teknik eleman sayısının asgari 6 kişi olacağı, Şartnamenin "Bakım ve arızaya müdahale yapılacak sistem, cihaz ve makineler" başlıklı 11'inci maddesinde aylık ve 6 aylık periyodik bakım yapılacak cihazların listelendiği, aylık bakım yapılacak cihazların 12 adet, 6 aylık bakım yapılacak cihazların ise 16 adet olduğu, Şartnamenin 12'nci maddesinde ise yüklenici tarafından listede bulunan cihazlar için arızaya müdahale hizmetinin sağlanacağına yönelik düzenlemeler yapıldığı ancak söz konusu işlere ilişkin birim fiyat teklif cetvelinde iş kalemi belirlenmediği, bu işler için yaklaşık maliyet tespitinde bulunulmadığı dolayısıyla ihalede istekli firmalardan bu işler için fiyat teklifi alınmadığı,

Hususları tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonra yapılacak olan ihalelerde bulgu maddelerinin dikkate alınacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, ihale dokümanının bir parçası olan teknik şartnamede işin yapılmasının şartlarını tanımlayan tüm kriterlere ilişkin birim fiyat cetvelinde iş kalemi oluşturulması ve söz konusu işlere ilişkin yaklaşık maliyet tespitinde bulunulması ve sözleşme dönemi içerisinde söz konusu işlerin gerçekleştirilmesi halinde birim fiyat teklif cetvelinde belirtilen fiyatların yükleniciye ödenmesi gerekmektedir.

B- Şartnamelerde öngörülen şartların yerine getirilmesinin sağlanmaması

Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde yürütülen hizmet alımlarına ait Teknik Şartnamelerde öngörülen kriterlerin Yüklenicilerce yerine getirilmemesine rağmen İdarece herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

2023/1315810 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Kemoterapi İlaç Hazırlama Hizmeti alımına ait Teknik Şartnamenin "Genel

hükümleri" düzenleyen 8'inci maddesinde hizmetin yerine getirilmesi için en az 2 (iki) ilaç hazırlama personelinin (hemşire/kimyager/biyolog/vb.) hazır bulundurulacağı, izinli veya olağanüstü durumlar karşısında iş akışını aksatmamak amacıyla eksik olan personelin yerine geçici olarak çalışacak personel sağlanacağı, yine işin Teknik Şartnamesinin "Genel hükümleri" düzenleyen 24'üncü maddesinde bu ihale kapsamında kemoterapi uygulaması yapılacak alanlara 40±5 (kırk ± 5) adet infüzyon pompasının sözleşme süresince yüklenici firma tarafından bedelsiz olarak idarenin kullanımına sunulacağı, Teknik şartnamenin "Genel hususları" düzenleyen bölümünün 18'inci maddesinde, Cihazların yazılımlarının Hastanenin Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) ile entegre olması gerektiği, entegrasyon işlemlerinin hastane idaresinin isteği doğrultusunda yüklenici firma tarafından sağlanacağı ve hastaneden ücret talep edilmeyeceğine yönelik düzenlemeler yapıldığı,

2023/1298634 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Tıbbi Görüntüleme Hizmet alımına ait Teknik Şartnamenin 3.5.1'inci maddesinde, MR, BT, U-kollu cihazlar için firma tarafından maaş, sosyal güvence ve diğer her türlü gideri karşılanacak şekilde MR için en az 4 (dört) adet teknisyen/tekniker, BT için en az 5 (beş) adet teknisyen/tekniker, U Kollu Cihazlar için en az 11 (on bir) adet teknisyen/tekniker, Hasta kabulü, randevu verme, hasta anamnez bilgisi alma, liste oluşturma, sonuç verme işlerini yürütmek üzere en az 3 (üç) adet sekreter ve hizmeti aksatmayacak şekilde raporlama işlemlerini yapmak için en az 3 (üç) adet rapor yazıcı (raportör) ve en az 1 (bir) adet hemşire veya ATT olmak üzere toplam en az 27 (yirmiyedi) personel bulundurulacağına yönelik düzenleme yapıldığı,

2023/1298634 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi 12 ay Süreyle Teknik Bakım ve Arızaya Müdahale Hizmet alımına ait Teknik Şartnamenin 3'üncü maddesinde ihale kapsamında çalıştırılması gereken teknik eleman sayısının asgari 6 kişi olacağına yönelik düzenleme yapıldığı,

görülmüştür.

Yukarıda yer verilen Şartname hükümleri doğrultusunda yapılan denetimlerde,

1- 2023/1315810 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Kemoterapi İlaç Hazırlama Hizmeti kapsamında temin edilmesi gereken personelin yıllık izin dönemlerinde asgari sayının altına düşüldüğü ve yerine personel istihdam edilmediği,

2- 2023/1315810 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Kemoterapi İlaç Hazırlama Hizmeti kapsamında kemoterapi uygulaması yapılacak alanlara sunulması gereken 40±5 (kırk ± 5) adet infüzyon pompasının yalnızca 20 tanesinin kullanıma sunulduğu,

3- 2023/1315810 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Kemoterapi İlaç Hazırlama Hizmeti kapsamında kurulan cihazların yazılımlarının Hastanenin Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) ile entegre edilmediği, Hastane yönetimi tarafından da bu yönde girişimde bulunulmadığı,

4- 2023/1298634 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Tıbbi Görüntüleme Hizmet alımına ait teknik şartnamenin 3.5.1'inci maddesinde öngörüldüğü üzere söz konusu hizmet kapsamında toplam en az 27 (yirmiyedi) personel çalıştırılması gerektiği halde yıllık izin ve diğer haller sebebiyle asgari personel sayısının altında personel çalıştırılmasına izin verildiği,

5- 2023/1298634 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi 12 ay Süreyle Teknik Bakım ve Arızaya Müdahale Hizmet alımına ait Teknik şartnamenin 3'üncü maddesinde ihale kapsamında çalıştırılması gereken teknik eleman sayısının yıllık izin dönemlerinde asgari 6 kişinin altında çalıştırılmasına izin verildiği,

Tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bundan sonra yapılacak ve hali hazırda devam eden ihalelerde de teknik şartname hükümlerinin yerine getirilmesi hususunda ilgililer ve komisyonların bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, şartname hükümlerinin uygulanmasının takip edilmesi gerekmektedir.

C- Hatalı borcu yoktur belgesi esas alınarak yükleniciye ödeme yapılması

Hizmeti alımı ihalesi kapsamında yükleniciye ödenen hakediş öncesinde işyeri sicil numarası üzerinden sosyal güvenlik kurumundan alınması gereken borcu yoktur yazısının yerine hatalı belge esas alınarak yükleniciye ödeme yapıldığı görülmüştür.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun "Prim ve idari para cezası borçlarının hakedişlerden mahsubu, ödenmesi ve ilişiksizlik belgesinin aranması" başlıklı 90'ıncı maddesinde işverenlerin hakedişlerinin, Kuruma idari para cezası, prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması kaydıyla ödeneceği, hakedişlerin mahsubu ve ödenmesi ile teminatların prim ve idari para cezası borçlarına karşılık tutulmasına ilişkin işlemlerin usûl ve esaslarının Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle tespit edileceği ve bu maddede

belirtilen yükümlülükler yerine getirilmeden hak ediş ödenmesi halinde ilgililer hakkında genel hükümlere göre idari ve cezai işlem yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Söz konusu hükme dayanılarak Bakanlar Kurulu tarafından 22.09.2008 tarihinde çıkartılıp 29.09.2008 tarih ve 27012 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmelik'in "Hakedişten kesinti ve mahsup" başlıklı 6'ncı maddesinde, idarece işverenlerin hakedişlerinin, Kuruma idari para cezası, prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması kaydıyla ödeneceği, idarenin, işverene yapacağı her hakediş ödemesinden önce, işverenin ve varsa alt işverenlerinin Kuruma idari para cezası, prim ve prime ilişkin gecikme cezası, gecikme zammı ve diğer ferilerinden oluşan borçlarının olup olmadığını, üniteden yazı ile soracağı, Ünitece, işverenin ve varsa alt işverenlerinin muaccel borcunun bulunmadığı hususu idareye bir aylık süre içinde yazı ile bildirileceği, yazı ile bildirilmediği sürece, idare tarafından işverene hakediş ödenmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Yapılan denetimlerde, 2023/1315810 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Kemoterapi İlaç Hazırlama Hizmeti ve 2023/1298634 ihale kayıt numaralı Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Tıbbi Görüntüleme Hizmet alımı kapsamında yüklenicilere gerçekleştirilen tüm hakediş ödemelerinde Yüklenicinin ihale konusu işle ilgili açılan sicil numarası üzerinden prim borcu sorgulaması yapılan belge değil de yüklenicinin Türkiye genelindeki sorgulama sonucu e-borcu yoktur belgesi esas alınarak ödeme yapıldığı tespit edilmiştir. Sorgulamaya esas alınan belgenin üzerinde bu belgenin, 5510 sayılı Kanunun 90'ıncı maddesinde sayılan kurum ve kuruluşlara ihale suretiyle yapılan işlerle ilgili istihkak ödemelerinde/kesintilerinde kullanılamayacağının açıkça yazdığı görülmektedir.

Kamu idaresi cevabında bundan sonra yapılacak olan hakediş ödemelerinde ilgili ihaleler için açılmış olan sosyal güvenlik sicil numaralarından sorgulamalar yapılıp borcu yoktur belgesi alındıktan sonra ödemelerin gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, hatalı borcu yoktur belgesi esas alınarak yüklenicilere ödeme yapılması Sosyal Güvenlik Kurumunun alacağı prim borçlarının zamanında tahsil edilememesine ve ilgililer hakkında genel hükümlere göre işlem yapılmasına sebebiyet verebileceğinden gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Bünyesinde Kullanılan İlaçların Miadına İlişkin Kontrol Sisteminin Bulunmaması

Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi (Hastane) eczanesinde son kullanma tarihi yaklaşan ilaçların kontrolüne dair kontrol sisteminin bulunmadığı ve buna bağlı olarak bazı ilaçların son kullanma tarihinin geçmiş olduğu görülmüştür.

10.09.1982 tarih 8/5319 sayılı Bakanlar Kurulu tarihinde kabul edilen ve 13.01.1983 tarih ve 17927 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nin amacı 1'inci maddesinde ifade edildiği üzere, çeşitli hizmetlerin uygulama esaslarını, personelin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek ve modern çağın icaplarına ve memleket gerçeklerine uygun, süratli, kaliteli, ekonomik bir hastane işletmeciliği sağlamaktır.

Anılan Yönetmelik'in F- Eczane Hizmetleri başlıklı 17'nci maddesinde, kurum eczanelerinin yatan hastalarla, kanun, tüzük, yönetmelik ve emirler gereğince yatırılmadan ilaç verilmesine lüzum görülen hastalara ilaç ve sıhhi malzeme sağlanan yerler olduğu,

Eczane hizmetlerinin yataklı tedavi kurumunun yıllık ilaç ihtiyaçlarının ve bunların muhammen bedellerinin tespitini ve idareye bildirilmesi, ilaç ve tıbbi malzemenin evsafına uygun olarak kuruma kabulü, bunların uygun şekilde ve Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre depo edilmesi, günlük ihtiyaçların karşılanması için özel dağıtım yerinde hazır bulundurulması, yıl içinde miktarı azalan ilaç ve tıbbi malzemenin zamanında alınması için ihtiyaçların idareye iletilmesi, hastalara verilecek ilaçların usulüne uygun olarak hazırlanıp ilgililere teslimi, uzmanlarla görüşerek aynı maksat için kullanılacak veya aynı tertipte olan ilaçların daha az kaleme indirilmesi, imkan ölçüsünde majistral ilaçlarla ekonomik ve standart tedavi uygulanmasına yardımcı olunması, az kullanılan eşdeğer ilaçların sarfını sağlamak için eczane mevcutlarını sık sık servislere duyurarak, bu ilaçların kullanılmalarının temini, miadının dolması yaklaşan ilaçların tüketimini, imkan olmadığı takdirde başka kurumlara devrini, sağlamak gibi hizmetleri kapsadığı ve bu hizmetlerin yürütülmesi için servis, ameliyathane, poliklinik ve laboratuvarlar için gerekli ilaçların eczaneden, sıhhi malzemelerin ise eczane deposundan alınacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kurum eczacılarınca eczane hizmetlerinden olan ilaç ve tıbbi malzemelerin evsafına uygun olarak

kuruma kabul edileceği ve bunların uygun şekilde ve Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre depo edileceği, yıl içinde miktarı azalan ilaç ve tıbbi malzemenin zamanında alınması için ihtiyaçların idareye iletilmesi gerektiği, az kullanılan eşdeğer ilaçların sarfını sağlamak için eczane mevcutlarını sık sık servislere duyurarak, bu ilaçların kullanılmalarının teminini sağlayacağı, miadının dolması yaklaşan ilaçların tüketiminin sağlanacağı, tüketilme imkanı olmadığı takdirde başka kurumlara devir edileceği anlaşılmaktadır.

Kurum eczanesinde yapılan denetimlerde, son kullanma tarihi yaklaşan ilaçların kontrolüne dair kontrol sisteminin bulunmadığı, miadının dolması yaklaşan ilaçların tüketiminin sağlanmasına ilişkin mevzuatla verilen görevin bilişim sistemi kurulmak suretiyle yerine getirilmediği, söz konusu takibin personelin inisiyatifine bırakıldığı ve manuel direktifler doğrultusunda gerçekleştirilmeye çalışıldığı bu sebeple bazı ilaçların son kullanma tarihinin geçirilerek kullanılma imkanının kalmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, meri mevzuat hükümlerinin yerine getirilebilmesi ve kamu kaynaklarının etkin ve verimli olarak kullanılarak kamu zararına sebebiyet vermemek amacıyla miadının dolması yaklaşan ilaçların takibine ilişkin etkin bir kontrol mekanizmasının kurulması gerekmektedir.

BULGU 5: Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Envanterinde Görünen Tüm Tıbbi Cihaz, Araç-Gereç ve Ekipmanlara İlişkin İş ve İşlemlerin Yerine Getirilmemesi

Biyomedikal hizmetler biriminin Hastaneye ait olan tıbbi cihaz, araç-gereç ve ekipmanlara ilişkin bir envanter kaydını tutmadığı ve buna bağlı eksikliklerin bulunduğu görülmüştür.

10.09.1982 tarih 8/5319 sayılı Bakanlar Kurulu tarihinde kabul edilen ve 13.01.1983 tarih ve 17927 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nin amacı 1'inci maddesinde ifade edildiği üzere, çeşitli hizmetlerin uygulama esaslarını, personelin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek ve modern çağın icaplarına ve memleket gerçeklerine uygun, süratli, kaliteli, ekonomik bir hastane işletmeciliği sağlamaktır.

Anılan Yönetmelik'in 106/A maddesinde, sağlık kurumlarının envanterinde görünen tüm tıbbi cihaz, araç-gereç ve ekipmanların periyodik bakımlarını, amaca uygun olarak

kullanılıp kullanılmadıklarını, garanti sürelerinin takibini, envanterin güncelleştirilmesini, tıbbi cihazların ulusal ve uluslararası düzeyde belirlenmiş referans değerlere uygun olarak çalışıp çalışmadığının takibini, gerekiyorsa kalibrasyonlarının yapılmasını ve sonucun takibi hizmetlerini yürütmek üzere, bünyesinde biyomedikal hizmetler ve kalibrasyon birimi kuracakları, sağlık kurumlarının bu hizmetleri kendi kurduğu birim aracılığıyla yürütebileceği gibi dışarıdan hizmet alımı yoluyla da gördürebileceği,

107'nci maddesinde ise, tesis ve cihazların randımanlı çalışması ve ömürlerinin uzatılması için iyi kullanma, koruyucu bakım,(boya badana, temizleme, yağlama) tamir ve parça değiştirme gibi tedbirlerin zamanında alınması gerektiği ve bu işlerde çalışan personelin olanak ölçüsünde eğitileceği, her tesis ve cihaz için uygulanan büyük tamir ve parça değiştirmelerin kendileri için tutulan dosyalarına düzenli olarak işleneceği, ayrıca yapılan tamir ve parça değiştirmelerin bir tutanakla belirtileceği,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, sağlık kurumlarının envanterinde görünen tüm tıbbi cihaz, araç-gereç ve ekipmanların periyodik bakımlarını, amaca uygun olarak kullanılıp kullanılmadıklarını, garanti sürelerinin takibini, envanterin güncelleştirilmesini, tıbbi cihazların ulusal ve uluslararası düzeyde belirlenmiş referans değerlere uygun olarak çalışıp çalışmadığının takibini, gerekiyorsa kalibrasyonlarının yapılmasını ve sonucun takibi hizmetlerini yürütmek üzere bünyesinde bir biyomedikal hizmetler birimi kurması ya da bu hizmetleri gördürebilmek amacıyla dışarıdan hizmet alımı yaparak bu ihtiyaçlarını gidermesi gerektiği, her tesis ve cihaz için bir dosya tutulması ve bu tesis ve cihazlara uygulanan büyük tamir ve parça değiştirmelerin kendileri için tutulan dosyalarına düzenli olarak işlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde bir biyomedikal hizmetler biriminin kurulduğu ancak bu birimin Hastaneye ait olan tıbbi cihaz, araç-gereç ve ekipmanlara ilişkin bir envanter kaydını tutmadığı, dolayısıyla hastane bünyesinde bulunan tıbbi cihaz, araç-gereç ve ekipmanların garanti sürelerinin takibinin yapılmadığı, her tesis ve cihaz için bir dosya tutulması gerekirken bu dosyalama işleminin yapılmadığı ve tesis ve cihazlara uygulanan büyük tamir ve parça değiştirmelerin dosyalarına işlenmediği tespit edilmiştir. Söz konusu eksiklik sebebiyle Hastane İdaresinin garanti süresi dolmayan veya sözleşmesi gereğince bakım anlaşması bulunan ve bu sayede

ücretsiz bir şekilde tamir ve bakımı yaptırılabilecek bazı tesis, cihaz ve araç gereçlere bakım onarım masrafı ödeme riski bulunmaktadır.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin tamamlandığını ifade etmesine rağmen Hastane bünyesinde bulunan tüm tıbbi cihaz, araç-gereç ve ekipmanların envanterinin tamamlanmadığı, envanter çalışması gerçekleştirilen tıbbi cihaz, araç-gereç ve ekipmanların garanti sürelerinin takibine ilişkin kontrol sisteminin kurulmadığı, her tesis ve cihaz için uygulanan büyük tamir ve parça değiştirmelerin kendileri için tutulan dosyalarına düzenli olarak işlenmediği anlaşılmıştır.

Bu itibarla, kamu zararına sebebiyet vermemek ve kamu kaynaklarını etkin ve verimli olarak kullanmak amacıyla mevzuatında ifade edilen usul ve esaslara riayet edecek şekilde bir düzenin kurulması gerekmektedir.

BULGU 6: Kasa Hesabıyla İlgili İş ve İşlemlerde Eksiklikler Bulunması

Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde elden tahsilat yapan vezne bulunmasına rağmen kasa defterinin tutulmadığı, veznece tahsil edilen tutarların 100 Kasa hesabıyla ilişkilendirilmediği, bir gün içinde tahsil edilen paraların gün sonlarında bankaya yatırılmadığı, veznede bulunan gün sonu paralarının kasada tutulduğu ancak bu paraların müşterek muhafaza altına alınmadığı görülmüştür.

A- Kasa defterinin tutulmaması ve mali tablolarda kasa hesabının bulunmaması

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Kullanılacak defterler" başlıklı 58'inci maddesi 1'inci fıkrası (ç) bendinde kasa defterinin işletmenin kasa ile ilgili işlemlerinin günü gününe kaydedildiği defter olduğu, bu defterde, diğer defterlerde yer alan bilgilere ilaveten, günlük kasa sayımına ilişkin bilgiler ile muhasebe yetkilisi ve veznedar tarafından durumun tespitine ilişkin açıklamaları ihtiva edecek şekilde düzenleneceği,

Anılan Yönetmelik'in "Defterlerde kayıt süresi" başlıklı 62'nci maddesinde ise, işlemlerin kasa defteri ile yevmiye defterine günlük olarak kayıt edileceği, işlemlerin bu defterlere kaydının hiçbir sebeple geciktirilemeyeceği,

Düzenlemesi yapılmıştır.

Mezkûr Yönetmelik'in 100 Kasa hesabı "Hesabın niteliği" başlıklı 66'ncı maddesinde, kasa hesabının muhasebe birimi veznelerince, kanunî dolaşım niteliğine sahip ulusal paraların alınması, verilmesi ve saklanmasına ilişkin işlemlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 67'nci maddesinde muhasebe birimlerince nakden veya çekle yapılan her türlü tahsilat karşılığında "Alındı Belgesi" kullanılacağı, tahsilat ve ödemelere ait belgelerin günlük olarak, muhasebe yetkilisi tarafından tespit olunan sürelerde veznedarca muhasebe servisine verileceği, "Hesabın işleyişi" başlıklı 68'inci maddesinde ise, kasaya yatırılan tutarların bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, işletmenin kasa ile ilgili işlemlerinin günü gününe kasa defterine kayıt edileceği, işlemlerin kasa defteri ile yevmiye defterine günlük olarak kayıt edileceği, veznedarlar tarafından günlük olarak yapılan işlemlere ait belgelerin muhasebe servisine verileceği, kasaya yatırılan tutarların da 100 Kasa hesabına borç kayıt edileceği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Düzce Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren veznelerde 2024 yılı içerisinde toplam 33.531.013,88 TL'lik nakit tahsilat yapılmasına rağmen bu tahsilatlara yönelik kasa defterinin tutulmadığı ve bu işlemlerin 100 Kasa hesabına kayıt edilmediği tespit edilmiştir. Söz konusu hata sebebiyle İdarenin mali tabloları tam ve doğruyu yansıtmamaktadır.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa katıldığını ifade etmişse de bulgu konusu hususun düzeltilmesine ilişkin herhangi bir işlem tesis etmemiştir.

Bu itibarla, meri mevzuat hükümleri dikkate alınarak veznedarlar tarafından yapılan tahsilat işlemlerinin muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

B- Tahsil edilen paraların gün sonlarında bankaya yatırılmaması ve kasadaki paraların müşterek muhafaza altına alınmaması

Düzce Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren veznelerde bir gün içinde tahsil edilen paraların gün sonlarında bankaya yatırılmadığı, veznede bulunan gün sonu paralarının kasada tutulduğu ancak bu paraların müşterek muhafaza altına alınmadığı görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 100 Kasa hesabı "Hesaba ilişkin

işlemler" başlıklı 67'nci maddesinin birinci fıkrası "kasa tahsilatının bankaya yatırılması" başlıklı (c) bendinde, muhasebe birimlerince bir gün içinde tahsil edilen paralardan, ertesi gün kasadan yapılacak ödemeler için Bakanlıkça tespit edilerek duyurulan tutarların üç katı alıkonularak fazlası, düzenlenecek "Teslimat Müzekkeresi" (Örnek:9) ile bankaya yatırılacağı, maddenin devamında ise, çeşitli nedenlerle aynı gün paranın bankaya yatırılmasının mümkün olmaması veya banka gişelerinin kapanmasından sonra yapılan tahsilat dolayısıyla kasada biriken paranın, ertesi gün kasa fazlası bankaya yatırılmak üzere, muhasebe yetkilisi ve sorumlu veznedar tarafından müşterek muhafaza altına alınacağı, müşterek muhafaza işleminin, Muhasebe Yetkilisi Mutemetlerinin Görevlendirilmeleri, Yetkileri, Denetimi ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre yapılacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Parasal Sınırlar ve Oranlar hakkında Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak 09.02.2024 tarih ve 32455 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Kasa işlemleri" başlıklı 3'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 12'nci ve 27'nci maddeleri gereğince, ertesi gün yapılacak ödemeleri karşılamak üzere ve kişi malı emanet dövizlerden kasada bulundurulacak miktarlar ile T.C. Ziraat Bankası şubesi bulunmayan ilçelerde gerekli güvenlik önlemleri alınmak şartıyla veznede bulundurulacak azami miktarların Tablo I/A'nın Kasa İşlemleri kısmında gösterildiği,

Şeklinde düzenlenmiştir.

Tebliğ ekinde yer alan Tablo I/A Kasa İşlemleri başlıklı 1.2'nci kısmında Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 12'nci ve 27'nci maddeleri gereğince, ertesi gün yapılacak ödemeleri karşılamak üzere ve kişi malı emanet dövizlerden kasada bulundurulacak miktarlar ile T.C. Ziraat Bankası şubesi bulunmayan ilçelerde gerekli güvenlik önlemleri alınmak şartıyla veznede bulundurulacak azami TL tutarının vergi daireleri hariç diğer muhasebe birimlerinde 65.000 TL olduğu belirlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Üniversiteye bağlı Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren veznelerde bir gün içinde tahsil edilen paralardan, ertesi gün kasadan yapılacak ödemeler için Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 67'nci maddesi gereğince 2024 yılı içerisinde kasada en fazla 195.000 TL tutulabileceği ve bu tutarı aşan tahsilatların Teslimat Müzekkeresi ile bankaya yatırılması gerektiği ancak bu tahsilatların yalnızca ertesi gün kasadan ödeme

yapılması halinde tutulabileceği aksi halde kasada gün sonlarında para tutulamayacağı ayrıca çeşitli nedenlerle aynı gün paranın bankaya yatırılmasının mümkün olmaması veya banka gişelerinin kapanmasından sonra yapılan tahsilat dolayısıyla kasada biriken paranın, kasa fazlası ertesi gün bankaya yatırılmak üzere, muhasebe yetkilisi ve sorumlu veznedar tarafından müşterek muhafaza altına alınacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Üniversiteye bağlı Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren veznede 2024 yılı içerisinde toplam 33.531.013,88 TL'lik nakit tahsilat gerçekleştirilmesine ve ertesi gün kasadan yapılacak herhangi bir ödeme bulunmamasına rağmen gün sonlarında kasa mevcudunun bankaya yatırılmadığı, gün sonlarında kasa mevcudunun ne kadar olduğunun kayıt altına alınmadığı ve bankaya yatırılmayan tutarların muhasebe yetkilisi ve sorumlu veznedar tarafından müşterek muhafaza altına alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa katıldığını ifade etmişse de bulgu konusu hususun düzeltilmesine ilişkin herhangi bir işlem tesis etmemiştir.

Bu itibarla, gerek mevzuata uygun iş ve işlem tesis edilmesinin sağlanması gerekse de İdarenin paralarının banka hesabına zamanında aktarılarak nemalandırılmasının sağlanması amacıyla muhasebe biriminin bizzat tahsilatları zamanında bankaya göndermesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 457 | **DÜZCE ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	474.048.608,41
10	**Hazır Değerler**	15.181.940,31
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-1.700,20
104	PROJE ÖZEL HESABI	15.183.640,51
12	**Faaliyet Alacakları**	198.623.590,88
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	198.603.864,88
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	19.726,00
13	**Kurum Alacakları**	170.108.018,57
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	170.108.018,57
14	**Diğer Alacaklar**	2.518.442,18
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.518.442,18
15	Stoklar	12.589.588,63
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	12.589.588,63
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	75.027.027,84
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	75.027.027,84
2	DURAN VARLIKLAR	4.053.433.495,85
22	**Faaliyet Alacakları**	5.928.161,86
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.519.363,18
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	408.798,68
24	**Mali Duran Varlıklar**	2.059.406,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.246.500,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	50.106,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-237.200,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.045.445.927,99
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.930.318.462,90
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	166.445.534,38
252	BİNALAR HESABI	2.180.556.697,76
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	284.160.193,67
254	TAŞITLAR HESABI	8.370.070,55
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	132.550.078,23
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.053.830.701,32
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	396.875.591,82
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	38.854.195,53
32	**Faaliyet Borçları**	9.325.150,79
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	9.325.150,79
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.189.327,68
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.012.875,23
333	EMANETLER HESABI	3.176.452,45
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	24.339.717,06
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	13.722.314,60
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	9.978.150,57
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	639.251,89
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	120.356.341,86
43	**Diğer Borçlar**	445.877,35
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	445.877,35
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	119.910.464,51
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	119.910.464,51
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.368.271.566,87
50	**Net Değer**	1.164.815.822,34
500	NET DEĞER HESABI	1.164.815.822,34
51	**Değer Hareketleri**	87.036,11
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	87.036,11
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.787.523.294,45
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.787.523.294,45
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.711.816.971,34
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.711.816.971,34
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.127.662.385,31
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.415.854.952,56
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.288.192.567,25

260	HAKLAR HESABI	23.212.938,31
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-23.212.938,31
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.725.973,31
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.725.973,31

AKTİF TOPLAMI 4.527.482.104,26

PASİF TOPLAMI 4.527.482.104,26

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	33.924.033,68
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	33.924.033,68
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.039.258,92
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	4.039.258,92
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	150.034.626,00
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	150.034.626,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	10.153.612,96
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	10.153.612,96
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	6.370.197,85
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	26.684.937,64
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	33.055.135,49

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 457 **Adı : DÜZCE ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.617.086.516,17
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.925.588.223,30
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	219.244.954,08
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	110.928.409,44
630	05	Cari Transferler	234.278.191,38
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	690.967,80
630	13	Amortisman Giderleri	94.156.921,94
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	20.756.137,17
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	171.344,76
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	9.586.917,55
630	99	Diğer Giderler	1.684.448,75

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.617.086.516,17**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.845.578.848,99
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	68.467.738,76
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.688.757.761,80
600	05	Diğer Gelirler	86.181.706,14
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.171.642,29

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.845.578.848,99**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.073.850,02
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	754.442,35
610	05	Diğer Gelirler	319.407,67

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.073.850,02**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.844.504.998,97**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **900.243.902,51**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.127.662.385,31**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.617.086.516,17**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.845.578.848,99**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.844.504.998,97**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.073.850,02**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.127.662.385,31**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8457 **DÜZCE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	620.700.307,90
10	**HAZIR DEĞERLER**	67.999,70
102	BANKALAR HESABI	67.999,70
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	42.640.849,61
120	ALICILAR HESABI	35.694.469,16
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	6.436.952,55
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	206.292,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	303.135,90
13	**DİĞER ALACAKLAR**	503.419.798,24
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	251.437.334,74
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	251.863.381,50
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	60.028,92
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	59.053,08
15	STOKLAR	72.321.516,28
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	72.321.516,28
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	2.164.241,89
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	2.164.241,89
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	85.902,18
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	57.786,42
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	28.115,76
2	DURAN VARLIKLAR	829.247,45
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	484.499,44
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	484.499,44
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	344.748,01
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	344.748,01

AKTİF TOPLAMI 621.529.555,35

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	737.481.215,75
30	**MALİ BORÇLAR**	251.796.890,92
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	251.796.890,92
32	**TİCARİ BORÇLAR**	227.144.058,81
320	SATICILAR HESABI	225.279.514,27
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.864.544,54
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.901.636,84
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.901.636,84
34	ALINAN AVANSLAR	238.809.325,67
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	666.163,82
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	238.143.161,85
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	13.227.710,09
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	10.250.975,45
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.627.785,74
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.348.948,90
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	4.601.593,42
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	502.176,05
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-38.148,34
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.137.565,71
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	67.197.355,54
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	67.197.355,54
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	67.197.355,54
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-183.149.015,94
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	40.006,00
500	SERMAYE HESABI	90.106,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-50.100,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	179.096.732,65
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	179.096.732,65
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-177.987.075,03
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-177.987.075,03
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-184.298.679,56
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	3.376.097,01
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-187.674.776,57

PASİF TOPLAMI 621.529.555,35

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	48.212.806,70
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	48.212.806,70
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	336.065.068,93
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	336.065.068,93
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	295.030,11
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	295.030,11

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8457 **DÜZCE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.185.427.394,82
1- Yurtiçi Satışlar	963.664.476,35
2- Yurtdışı Satışlar	6.571,93
3- Diğer Gelirler	221.756.346,54
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	3.034.215,80
1- Satıştan İadeler (-)	158.138,25
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	2.876.077,55
C- NET SATIŞLAR	1.182.393.179,02
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	631.604.599,00
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	631.604.599,00
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	550.788.580,02
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	766.942.512,59
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	766.942.512,59
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-216.153.932,57
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	32.396.932,25
3- Faiz Gelirleri	17.936.488,22
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	14.460.444,03
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	598.205,01
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	598.205,01
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-184.355.205,33
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	56.569,65
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	56.569,65
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	43,88
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	43,88
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-184.298.679,56
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-184.298.679,56

EGE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

EGE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	:Anonim Şirket
AR-GE	:Araştırma Geliştirme
ERASMUS	:European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
İSG	:İş Sağlığı ve Güvenliği
KDV	: Katma Değer Vergisi
KİT-VAK	:Kemik İliği Transplantasyon ve Onkoloji Merkezi Kurma ve Geliştirme Vakfı
KİPA	:Kitle Pazarlama
RG	:Resmi Gazete
SGK	:Sosyal Güvenlik Kurumu
TARİŞ	:İncir, Üzüm, Pamuk ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış kooperatifleri Birlikleri
TC	:Türkiye Cumhuriyeti
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite İle TARİŞ Arasında Yapılan Protokolde TARİŞ'in Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi

2. İhtiyaçların Kısımlara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Alınması

3. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4. Üniversite Öğrenci Köyünün Güncel Mevzuata Uygun İşletme Ruhsatının Bulunmaması

5. Sosyal Tesis İşletmelerinin Özel Bütçe Hesabı İçerisine Alınmasına Rağmen Vergi ve SGK Borcu ile İlgili Karar Alınmaması

6. Üniversiteye Ait Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliğinin Amacına Uygun Düzeyde Faaliyetinin Olmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ege Üniversitesi 20.05.1955 tarih ve 6595 sayılı Kanun ile kurulmuş, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 17'nci maddesiyle yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ege Üniversitesininakademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 20 fakülte, 3 yüksekokul, 1 konservatuar 10 enstitü, 11 meslek yüksekokulu ve 38 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	943	218	1161
Doçent	337	217	554
Doktor öğretim üyesi	432	161	593
Öğretim görevlisi	469	157	626
Araştırma görevlisi	809	393	1202
Toplam	**2990**	**1146**	**4136**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idari	941	1424	2365
Sağlık	2107	1784	3891
Avukatlık	6	4	10
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	318	475	793
Yardımcı	150	587	737
Din	2	1	3
Sözleşmeli	224	241	465
İşçi	2901	114	3015
Toplam	**6649**	**4630**	**11279**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 9.639'dur. Ayrıca Üniversitede 12 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ege Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	5.730.773.653,00	5.684.408.275,87	99,19
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	759.459.550,00	752.344.541,34	99,06
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	927.073.770,92	877.749.937,27	94,68
05 Cari Transferler	1.261.409.841,00	1.222.688.480,00	96,93
06 Sermaye Giderleri	768.106.800,00	700.167.844,61	91,16
07 Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	**9.446.823.614,92**	**9.237.359.079,09**	**97,78**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 8.734.206.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 712.617.614,92 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 9.446.823.614,92 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %97,78'i olan 9.237.359.079,09 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 5.730.773.653,00 TL ödeneğin 5.684.408.275,87 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 759.459.550,00 TL ödeneğin 752.344.541,34 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 927.073.770,92 TL ödeneğin 877.749.937,27 TL'si, cari transferlerde 1.261.409.841,00 TL ödeneğin 1.222.688.480,00 TL'si, sermaye giderlerinde 768.106.800,00 TL ödeneğin 700.167.844,61 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 327.144.656,87 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	215.575.000,00	314.544.711,18	145,91
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	8.168.890.000,00	8.593.266.200,00	105,20
Diğer Gelirler	349.741.000,00	306.600.546,74	87,67
Sermaye Gelirleri		-	-
Toplam	**8.734.206.000,00**	**9.214.411.457,92**	**105,50**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	3.081.315,34	-
Net Toplam	**8.734.206.000,00**	**9.211.330.142,58**	**105,46**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 8.734.206.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 9.211.330.142,58 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 11.639.598.215,52 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 3.081.315,34 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 14.459.479.542,02 TL ve faaliyet

gideri 11.712.608.063,57 TL olan Üniversite, 2024 yılını 76.091.163,39 TL olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 6.024.652.550,63 TL, gider toplamı 9.123.920.713,82 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 3.099.268.163,19 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 66.189.618,77 TL, gider toplamı 83.557.070,56 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 17.367.451,79 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversitenin, 10.08.2014 tarih ve 29084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 16.06.2014 ve 2014/6500 sayılı kararı ile kurulan Ege Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 33.000.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

Diğer taraftan Üniversitenin, İzmir Bilim ve Teknoloji Park AŞ'nin toplam 10.000.000,00 TL nominal sermayesinin (B) grubunda; 25 pay ve 25.000,00 TL nominal değerli sermayesine ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi

kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi

kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak süreçlerin güncellenmesi açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol

Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, müstakil olarak tüm birimler açısından iç kontrolün tam olarak çalışıp çalışmadığının incelenmemesi nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 8 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 6'sı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışmaları mevcuttur ancak raporlamada aksaklıklar bulunmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ege Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite İle TARİŞ Arasında Yapılan Protokolde TARİŞ'in Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi

Üniversite ile TARİŞ arasında 1986 yılında yapılan protokolün 22.02.2000 tarihinde revize edilerek yenilendiği ancak protokolde yer alan araştırma geliştirme (AR-GE) çalışmaları için TARİŞ'in kullanımına verilen kampüs içinde yer alan binanın atıl şekilde bekletildiği ve TARİŞ'in herhangi bir AR-GE faaliyetinin olmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kurumlarının görevleri"

başlıklı 12'nci maddesinde; ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek üniversitenin görevleri arasında sayılmıştır.

Aynı maddenin devamında; yörelerindeki tarım ve sanayinin gelişmesine ve ihtiyaçlarına uygun meslek elemanlarının yetişmesine ve bilgilerinin gelişmesine katkıda bulunmak, sanayi, tarım ve sağlık hizmetleri ile diğer hizmetlerde modernleşmeyi, üretimde artışı sağlayacak çalışma ve programlar yapmak, uygulamak ve yapılanlara katılmak, bununla ilgili kurumlarla işbirliği yapmak ve çevre sorunlarına çözüm getirici önerilerde bulunmak da yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında gösterilmiştir. Buna göre üniversite ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesi için diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliğine ilişkin çalışma yapabilecektir.

TARİŞ ile Ege Üniversitesi arasında 1986 yılında yapılan protokolle TARİŞ AR-GE Müdürlüğünün kullanımı için yeni bina yapılması ve arazi tahsisi ile Ege Üniversitesine derslik ihtiyacı için 100 Milyar TL verilmesi öngörülmüştür. Taraflar Üniversite ile AR-GE çalışmalarını birlikte yürüteceklerdir. Söz konusu bina inşa edilmiş, 2000 yılında yenilenen protokolle 49 yıllığına TARİŞ'in kullanımına verilmiş, bu süre içerisinde TARİŞ'in binayı ofis hizmetleri dışında AR-GE çalışmaları için amacı doğrultusunda kullanmadığı görülmüştür.

TARİŞ tarafından kampüs içinde yer alan bina üniversite ile işbirliği içerisinde protokol amacına uygun şekilde AR-GE çalışmaları için kullanılmayarak atıl olarak bekletilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, Üniversite ile TARİŞ arasında yapılan protokolde yer alan Üniversite ile araştırma geliştirme çalışmaları için TARİŞ'e verilen kampüs içinde yer alan binanın amacına uygun kullanımı ile ilgili olarak TARİŞ'e ihtar yazısı gönderildiğini belirtmiştir. Söz konusu ihtar yazısına cevaben TARİŞ, mevcut protokolün devam etmesinden yana olduklarını, AR-GE binasınınnın tadilatının yapılarak üniversite ile işbirliği içinde yeni projeler yapmak istediklerini, Ziraat Fakültesi ile ortak çalışmalarının olduğunu iletmişlerdir.

Sonuç olarak; bu aşmada protokol hükümleri tam olarak yerine getirilmediğinden İdarenin mevcut protokolde yer alan AR-GE amacına uygun proje ve faaliyetlere başlanılması için TARİŞ'in yükümlülüklerini yerine getirmesini gözetmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: İhtiyaçların Kısımlara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Alınması

Üniversite İdari Mali İşler Daire Başkanlığı ile Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından, 2024 yılı içerisinde alımı gerçekleştirilen mal ve hizmet alımları ile yapım, bakım onarım işlerinin ihale yapılmaksızın, kısımlara bölünerek doğrudan temin yoluyla gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işlerinin bir arada ihale edilemeyeceği, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla da aralarında doğal bir bağlantı olan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan Kanun'un "Doğrudan temin" başlıklı 22'inci maddesinin (d) bendinde; büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin, 2024 yılı için 622.756,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçlarını ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulü gerçekleştirebileceği belirtilmiştir. Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Parasal limitler kapsamında yapılacak alımlar ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak alımlar" başlıklı 14'üncü maddesinde; İdareler tarafından her yıl güncellenen parasal limitleri aşmayan mal ve hizmet alımları ve yapım işleri ile temsil ağırlama faaliyetleri için yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin mal ve hizmet alımları Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında yapılabileceği, parasal limitler dâhilinde yapılacak alımlarda, piyasada yapılan fiyat araştırması sonucunda bu limitlerin aşılacağının tespit edilmesi halinde, ihtiyacın Kanunun ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerektiği, Kanunun 18'inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemeyeceği düzenlenmiştir.

Denetimlerde; 2024 yılı içerisinde doğrudan temin kapsamında yapılan alımlarda aynı firmaya aynı gün içinde 3 adet doğrudan temin yapıldığı, aynı firma üzerinden yapılan alımların açık ihale konusu yapılacak düzeyi sadece bir gün içinde yapılan alımlarla geçtiği, bu alım usulünün yıl içinde aralıklarla devam ettiği toplamda mal ve hizmet alımı ile yapım bakım onarım için ayrılan ödeneğin yarısından fazlasının birkaç firma üzerinden sağlandığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususla ilgili olarak benzer iş veya taleplerin ortak listesi oluşturularak 4734 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri gereğince ihaleye çıkılacağı, bundan sonraki süreçte alımlara gereken hassasiyet ve özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Kanun'da belirlenen parasal limitin altında kalmak amacıyla kısımlara bölmek suretiyle sürekli tekrar eden doğrudan temin yapılması, Kanun'un 5'inci maddesinde yer alan temel ilkelere aykırılık teşkil etmektedir.

BULGU 3: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı halde alımlara devam edildiği tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine mal ve hizmet alımları için toplam 155.127.900,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 134.913.986,04 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı ve aşan tutarlar için alımlar yapıldıktan sonra yazı yazıldığı ancak Kamu İhale Kurulunun izin vermediği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, Kanun'un 22/d maddesindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların, bu amaçla konulan ödeneklerin % 10'unu aşmamasına azami derecede dikkat edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 4: Üniversite Öğrenci Köyünün Güncel Mevzuata Uygun İşletme Ruhsatının Bulunmaması

Sosyal Tesisler İşletmesi bünyesinde 2006 yılından bu yana yükseköğrenim kurumuna kayıtlı kız ve erkek öğrencilere barınma hizmeti sunan Ege Üniversitesi Öğrenci Köyünün, Yükseköğrenim Özel Barınma Hizmetleri Yönetmeliğinde 2024 yılında yapılan değişikliklere uygun şekilde eksikliklerin giderilerek işletme ruhsatı alınamadığı tespit edilmiştir.

Yükseköğrenim Özel Barınma Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Temel esaslar" başlıklı 5'inci maddesin birinci fıkrasında; kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı düzenlenmeden her ne ad altında olursa olsun yükseköğrenim öğrencilerine barınma hizmeti veren yerler ile öğrenci ibaresi kullanılarak faaliyet gösteren barınma yerleri açılamayacağı ve işletilemeyeceği belirtilmiştir.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise; kurum binalarının, her yıl 1 Temmuz ve 15 Ağustos tarihleri arasında yangın, elektrik tesisatı, asansör, ısınma sistemi, su ve gaz tesisatı güvenliği hususlarında itfaiyeye, üniversitelerin ilgili bölümleri, mühendis odaları veya ilgili mevzuatına göre alanında yetkilendirilmiş kişi, kurum veya kuruluşlara kurum yönetimince kontrol ettirileceği hüküm altına alınmıştır.

Ege Üniversitesi Öğrenci Köyü 2006 yılında iki bloğun açılmasıyla faaliyete geçmiş olup 2024 yılına kadar 12 bloğa ulaşmış yapı ile üniversitenin değişik fakülte ve yüksekokullarında öğrenimlerini sürdüren 1155'i kız, 844'ü erkek olmak üzere 1999 öğrenciye barınma imkânı vermektedir. Ayrıca eğitsel, kültürel ve sportif faaliyetler kapsamında düzenlenen etkinliklere katılan gruplar için de organizasyon odaları 17 kişilik ilave barınma hizmeti sunabilmektedir.

Denetimlerde; 01.07.2022 tarih ve 835900 sayılı İtfaiye Daire Başkanlığının yazısında belirtilen öğrenci köyü kazan dairelerinde elektrik ve doğalgaz hatlarının ayrıştırılmasına ilişkin noksanlıklar giderilemediği için Yangın Yönetmeliğine uygunluk raporu oluşturulamadığı vebu nedenle de Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yayımlanan Yükseköğrenim Özel Barınma Hizmetleri Yönetmeliği gereğince işletme ruhsatı alınamadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, Öğrenci Köyünün eksikliklerinin giderilmesinin yüksek maliyet gerektirmesi nedeniyle yeterli bütçe imkanı olmadığı için işletme ruhsatının alınamadığı beyan edilmiştir. İdare tarafından konuyla ilgili yazışmalar yapılmış ancak olumlu netice alınamamış olup bulgu konusu eksiklik tamamlanamamıştır.

Sonuç olarak; öğrencilere barınma hizmeti sunmaya devam eden aktif olarak kullanılan Ege Üniversitesi Öğrenci Köyünün Üniversite özel bütçe imkanları da kullanılarak Yükseköğrenim Özel Barınma Hizmetleri Yönetmeliğine uygun hale getirilerek işletme ruhsatının alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Sosyal Tesis İşletmelerinin Özel Bütçe Hesabı İçerisine Alınmasına Rağmen Vergi ve SGK Borcu ile İlgili Karar Alınmaması

Ege Üniversitesine ait Spor Tesisleri, Tenis Kortları, Yüzme Havuzu, Kit-Vak Konukevi, Konukevi Oteli, Konukevi Restoranı ile Atatürk Kültür Merkezi gibi sosyal ve destek amaçlı tesislerin işletilmesi 2024 yılı sonuna kadar bütçe dışı Sosyal Tesisler İşletmesi bünyesinde yürütülürken, Üniversite Yönetim Kurulunun 30.12.2024 tarihli ve 23 sayılı toplantısında bu tesisler borçlarıyla birlikte Sağlık Kültür Spor Daire Başkanlığı altında özel bütçe hesabına devredilmiş ancak birikmiş borçları ile ilgili herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

İdarelere ait sosyal tesislerin etkili, ekonomik ve verimli işletilmesine, idari ve mali yapının oluşturulmasına yönelik tedbirlerin alınmasını sağlamak amacıyla 2017-6 sayılı Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ yayımlanmıştır. Bu Tebliğ'in "Mali sürdürülebilirlik" başlıklı 7'nci maddesinde; mali açıdan sürdürülebilir olmadığı tespit edilen sosyal tesislerin mali tablolarının her yılın şubat ayı sonuna kadar idarelerce inceleceği ve mart ayı sonuna kadar mali sürdürülemezliğin nedenleri ile alınacak önlemleri içeren raporun üst yöneticiye sunulacağı, sosyal tesislerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde işletilebilmesi için gerekli her türlü tedbirin alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu hükümlere göre; sosyal tesislerin mali sürdürülebilirliğinin sağlanması, bu bağlamda kârlılığın temini veya zararının önlenmesi için gelir-gider dengesinin gözetilmesi gerekmektedir. Bu durum, tesislerin devamlılığı açısından son derece önemlidir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 'Rektör' başlıklı 13'üncü maddesi (b) bendinde; Rektörün, Üniversitenin ve bağlı birimlerinin öğretim kapasitesinin rasyonel bir şekilde kullanılmasında ve geliştirilmesinde, öğrencilere gerekli sosyal hizmetlerin sağlanmasında, bilimsel ve idari gözetim ve denetimin yapılmasında, takip ve kontrol edilmesinde ve sonuçlarının alınmasında birinci derecede yetkili ve sorumlu olduğu düzenlemesi yapılmıştır.

Denetimlerde, Sosyal Tesislere bağlı işletmelerin Mali Sürdürülebilirlik Raporuna göre, 10.12.2024 tarihi itibariyle Sosyal Güvenlik Kurumuna ait toplam 39.012.903,60 TL ve Vergi Dairesi Başkanlığına ait toplam 15.105.386,61 TL borç biriktiği, ayrıca tedarikçi firmalara ait güncel borç tutarının 3.031.133,06 TL, üniversite özel bütçe hesabına 8.078.221,14 TL, mahkemesi devam eden kidem tazminatları için 162.006,66 TL (faiz hariç) borç bulunduğu görülmüştür.

Üniversite Yönetim Kurulunun 30.12.2024 tarihli ve 23 sayılı toplantısında Sosyal Güvenlik Kurumu ile Vergi Dairesine olan borcun Üniversite Rektörlüğü tarafından ödenmesi ve buna istinaden işletmelere ait borç ile varlık kayıtlarının özel bütçe muhasebe hesaplarına alınması ve mali tablolarda görünmesi için varlıkların ilgisine göre 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı, 254 Taşıtlar Hesabı, 255 Demirbaşlar Hesabına alınması gerektiği yönünde karar alınmıştır.

Kamu İdaresince, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve gerekli yönetim kurulu kararının alındığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Yönetim Kurulu Kararıyla Sosyal Tesisler Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı altında bütçe içi işletme olarak yapılandırıldığından, tesislerin özel bütçe içinde kullanımına karşılık olarak SGK ve vergi borcunun üniversite özel bütçesinden, cari piyasa borcunun işletme gelirinden karşılanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Üniversiteye Ait Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliğinin Amacına Uygun Düzeyde Faaliyetinin Olmaması

Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliğinde 16 baş ineğin sağımının yapıldığı tam otomatik sağım ünitesi ile bir kısım bitkisel üretim alanının âtıl durumda bekletildiği görülmüştür.

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda oldukları ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kurumlarının görevleri" başlıklı 12'nci maddesinin son fıkrasında; yükseköğretimin uygulamalı yapılmasına ait eğitim-öğretim esaslarını geliştirmek, döner sermaye işletmelerini kurmak, verimli çalıştırmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmakla görevli olduğu hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin Ziraat Fakültesine ait Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliğinin Menemen'de 1963 yılında kamulaştırılan 3400 dekar, 1976 yılında hazine tarafından 49 yıllığına çiftliğe tahsis edilen 700 dekar olmak üzere toplam 4100 dekar alanı bulunmaktadır. Çiftliğin arazisi, Gediz Nehrinden kanallar aracılığıyla sulama imkânına sahip verimli topraklardır. Ayrıca arazide 6 adet derin kuyu mevcut olup, 2'si içme suyu amaçlı, 4'ü de sulama amaçlı kullanılmaktadır. Bu arazide, hububat, yazlık ve kışlık sebze, tıbbi aromatik bitkiler ve meyve çeşitleri ile fıstık çamından fıstık üretimi, bunun yanı sıra Çiftlikte bulunan mandırada süt ürünleri üretimi gerçekleştirilmektedir.

Denetimlerde, Çiftlikte bulunan büyükbaş hayvan süt sağım ünitesinde üretim yapılmadığı, mandırada üretilen süt ürünleri için ihtiyaç duyulan sütün özel çiftliklerden satın alındığı, Çiftlik arazisinin 2023 yılında 1515 dekarında, 2024 yılında ise 1090 dekarında üretim gerçekleştirildiği, döner sermaye kapsamında üretilen bu ürünlerden 2023 yılında 12.377.725,68 TL, 2024 yılında 14.591.358,99 TL gelir elde edildiği görülmüş olup arazinin yaklaşık 2500-3000 dekarının âtıl durumda olması nedeniyle daha fazla gelirden mahrum kalındığı düşünülmektedir. Bu kapsamda, Çiftlikte üretim ve satış planlamasının sağlıklı yapılamadığı, istenilen verimin ve satış performansının sağlanamadığı anlaşıldığından kamu kaynağı olan Çiftliğin etkili ve verimli kullanılmak suretiyle ekonomiye kazandırılması gerekmektedir.

2024 yılı Ziraat Fakültesi Faaliyet Raporunda; öğrenci sayısının fazlalığı ve buna karşın uygulama olanaklarının azlığından bahsedilmesinden hareketle, Ege Üniversitesi Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliği Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 2'nci maddesinde; Çiftliğin amacının Ziraat Fakültesi öğrencilerinin staj ve uygulamalı çalışmalara olanak sağlamak olduğu dikkate alınarak Çiftlik arazisinin staj ve uygulama çalışmalarında kullanılması yararlı olacaktır.

Bunun yanı sıra, Ege Üniversitesi Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliği Yönetmeliği'nin 25.07.1976 tarih ve 15657 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe

girdiği dikkate alındığında Yönetmelik'in günümüz şartlarına göre güncellenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kamu İdaresince, tesisde bulunan sağım ünitesinde yeniden üretim yapılabilmesi amacıyla büyükbaş hayvan temin edebilmek için T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı ile görüşmelerde bulunulduğu, çiftlik arazisinin tamamının üretime kazandırılmasının planlandığı, eski tarihli Yönetmeliğin güncellenmesi çalışmalarına başlandığı, Ziraat Fakültesi öğrencilerinin staj ve uygulamalarının Çiftlikte yapılması için çalışmalar yapıldığı ifade edilmiştir

Sonuç olarak; Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliğinin etkili ve verimli kullanılarak ekonomiye kazandırılması; Ziraat Fakültesi öğrencilerinin staj ve uygulama çalışmalarını Çiftliğin arazisinde gerçekleştirebilmeleri için çalışma yapılması; eski tarihli olan Ege Üniversitesi Menemen Araştırma, Uygulama ve Üretim Çiftliği Yönetmeliği'nin günümüz şartlarına göre güncellenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversite İle TARİŞ Arasında Yapılan Protokolde Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Üniversite İle TARİŞ Arasında Yapılan Protokolde TARİŞ'in Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi" başlığıyla yer almaktadır.
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurumundan İzin Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması" başlığıyla yer almaktadır.

EGE ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

DMO	: Devlet Malzeme Ofisi
EKAP	: Elektronik Kamu Alımları Platformu
EKG	: Elektrokardiyografi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TL	: Türk Lirası
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Uzaktan Sağlık Hizmetleri Kapsamında Tıbbi Danışmanlık Adıyla Sağlık Hizmeti Sunulması ve Bu Kapsamdaki Hizmetler İçin Hastalardan Sağlık Bakanlığının Belirlediği Fiyat Tarifesinin Üzerinde Ücret Alınması

2. Genel Yönetim Giderleri Hesabına Kaydedilmesi Gereken Harcamaların Farklı Hesap Kodlarında Yer Alması

3. Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

4. Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ege Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 25.01.2000 tarih ve 23944 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ege Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 16.09.2024 tarih ve 32664 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ege Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilen bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri faaliyetler yapmak ve seminer, konferans, panel, sempozyumlar düzenlemek.

b) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirilmesi, danışmanlık, eğitim organizasyonu ve bunlara ilişkin her türlü raporları hazırlamak.

c) Bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

ç) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılan her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet üretimi ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı, yataksız ve geçici kuruluşları işletmek.

d) Basım ve yayım işlerini yapmak.

e) Üniversitenin insan kaynağını ve fiziki kapasitesini değerlendirerek faaliyet alanı ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri pazarlamak ve satmak.

f) Bilgisayar ortamında test uygulamaları yapılabilmesi için oluşturulan sınav salonlarında hizmet vermek.

g) Üniversitenin faaliyet alanlarında geliştirilen bilgisayar ya da internet tabanlı yazılım hizmeti sunmak.

ğ) Kamu kurumları ve özel sektör kuruluşları için dijital içerik üretmek ve danışmanlık hizmeti vermek.

h) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere her türlü iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 51'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 2 işletme müdür yardımcısı , 35 idari memur ve 48 sürekli işçi personel hizmet vermektedir. Bunlardan 15 personelin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 5 uzman, 3 veri hazırlama kontrol işletmeni ve 1 memur görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre

hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Ege Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden 1.348.906.271,80 TL kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 6.186.530.647,23 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup; gider ve gelir bütçesi 11.293.314.419,06 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 9.698.107.149,27 TL bütçe giderine karşılık 6.042.478.558,53 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 6.024.652.550,63 TL gelir elde edilmiş, 9.123.920.713,82 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 3.099.268.163,19 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ege Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ege Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Uzaktan Sağlık Hizmetleri Kapsamında Tıbbi Danışmanlık Adıyla Sağlık Hizmeti Sunulması ve Bu Kapsamdaki Hizmetler İçin Hastalardan Sağlık Bakanlığının Belirlediği Fiyat Tarifesinin Üzerinde Ücret Alınması

Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri kapsamında sunulan sağlık hizmetlerinin “tıbbi danışmanlık” adı altında fiyatlandırıldığı ve bu kapsamda sunulan hizmetler için hastalardan Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyat tarifesinin üzerinde ücret talep edildiği görülmüştür.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun “Temel Esaslar” başlıklı 3’üncü maddesinin (c) bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı

Kararnamesi'nin "Sağlık Hizmetleri genel Müdürlüğü" başlıklı 355'inci maddesinin "ç" bendi ile sağlık hizmetlerinin ücret tarifelerini belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

Sağlık Bakanlığı tarafından anılan yetki kapsamında yayınlanan Kamu Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Turizmi, Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifeleri Usul ve Esasları'na göre tarifenin amacı; Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları, devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları ile belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. Öte yandan usul ve esaslarda bu fiyat tarifesinin kapsamının, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanının karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın "insan sağlığına yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması uygun görülen" sağlık hizmetleri olduğu ifade edilmiştir.

Bu kapsamda, 04.06.2024 tarih E-23642684-407.03-244784371 sayılı Makam Olur' u ile Sağlık Bakanlığı tarafından Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi yayımlanmıştır. Söz konusu tarifede, dijital çağın da gereği olarak sunulan "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" nin fiyatı güncellenmiş ve söz konusu sağlık hizmetinin fiyatı 300,00 TL olarak belirlenmiştir. Hal böyle iken, Üniversite Tıp Fakültesi Hastanesi Yönetim Kurulu Kararı ile 2024 yılında Uzaktan Sağlık Hizmeti ücreti Profesörler için 3.000,00 TL, Doçent ve Doktor Öğretim Üyesi için 2.500,00 TL olarak belirlenmiştir. Söz konusu durum mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere 3359 sayılı Kanun ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ülke sathında sağlık hizmetlerinin sunumunu ve fiyat tarifesini belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığına ait olduğundan hasta sağlığının korunması, sağlık hizmetlerinin verilmesi ve ücretinin belirlenmesinde düzenleyici otorite Sağlık Bakanlığıdır. Bu nedenle, diğer kurum ve kuruluşların yetkisi olmadığı halde kararlar alarak "Uzaktan Sağlık Hizmeti" adı altında sağlık hizmeti sunması ve bu kapsamda fiyat tarifesi belirleyerek hastalardan Sağlık Bakanlığının belirlemiş olduğu fiyatın üzerinde ücret talep etmesi mümkün değildir.

Sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirlerin dağıtılması hususunda, personelin alabileceği azami tutarlar belirlenmiş olup danışmanlık hizmetlerinde ise herhangi bir tavan tutar belirlenmemiştir. Sağlık hizmetinin danışmanlık hizmeti kapsamına sokulması mevzuatla konulan tavan tutar kıstasını ortadan kaldırarak personele dağıtılabilecek azami tutar sınırını bertaraf etmekte kamunun aleyhine kişilerin lehine olacak şekilde daha fazla ek ödeme yapılmasına sebep olmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, Üniversite tarafından online olarak verilen sağlık hizmetinin Sağlık Bakanlığı'nın çıkardığı Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik kapsamında olmadığı, uzaktan sağlık danışmanlığı şeklinde yapıldığı, tasarlandığı günden itibaren Hastane Bilgi Yönetim Sistemine (HBYS), E-reçete sistemine ve E-nabız sistemine entegre edilmediği, işlemlerin 2547 sayılı kanunun 58-e bendinde belirtilen, "Yüksek Öğretim Kurumlarının c ve d fıkraları kapsamına girenler haricinde diğer birimlerinde Döner Sermaye İşletmesi hesabına yapılan iş veya hizmetler karşılığında tahsil edilen gelirlerden kanuni kesintiler ile varsa yapılan iş veya hizmetle bağlantılı giderler düşüldükten sonra geri kalan tutar, hizmet karşılığı olarak gelir tahsilatının yapıldığı tarihi izleyen bir ay içinde veya hizmet bedelinin peşin tahsil edilmesi halinde hizmetin gerçekleşme oranına bağlı olarak aylara bölünerek hizmeti veren öğretim elamanlarına ödenir" kanun hükmü kapsamında yapıldığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından, sunulan hizmetin sağlık hizmeti değil, danışmanlık hizmeti olduğu ifade edilmişse de, sunulan hizmet sağlık alanında, sağlıkla ilgili ve sağlık mensuplarınca verilen bir hizmet olup, sağlık hizmetinin dışında değerlendirilmesi mümkün değildir. Kaldı ki, Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde bu Yönetmelik hükümlerine göre faaliyet izni almış olan sağlık tesislerinde, sağlık meslek mensubunun, sağlık hizmeti talep eden kişiye uzaktan sağlık bilgi sistemi üzerinden sunduğu hizmet uzaktan sağlık hizmeti olarak adlandırılmıştır. Buna göre üniversite tarafından doçent/profesör gibi bir sağlık mensubu eliyle sağlık hizmeti talebinde bulunan kişiye uzaktan verilen hizmet uzaktan sağlık hizmeti kapsamına girmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat ve yapılan açıklamalar ışığında hastalardan, Bakanlığın belirlemiş olduğu fiyat tarifesi üzerinde ücret talep edilmemesi, Bakanlık tarafından kapsamı ve sunum şartları belirlenen sağlık hizmeti dışında farklı adlar altında sağlık hizmeti sunulmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Genel Yönetim Giderleri Hesabına Kaydedilmesi Gereken Harcamaların Farklı Hesap Kodlarında Yer Alması

Üniversitenin Diş Hekimliği Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan; üretilen mal veya hizmet ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine hatalı olarak 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği görülmüştür.

Döner Sermaye İşletmesi Bütçe Muhasebe Yönetmeliği'nin 740 Hizmet üretim maliyeti hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 496'ncı maddesinde; bu hesabın hizmet işletmelerinde üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 517'nci maddesinde ise; bu hesabın, işletmenin yönetim fonksiyonları, işletme politikasının tayini, organizasyon ve personel, idare hizmetleri, büro hizmetleri gibi üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için kullanılacağı açıklanmıştır.

Adı geçen Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 518'inci maddesinde; personele her ne ad altında olursa olsun katkı payı olarak yapılan ödemelerin bu hesaba borç, kesintilerin ilgili hesaplara, ödenmesi gereken tutarın da 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir. Mevzuatta belirtilen nedenlerle hizmet üretim faaliyetiyle ilgisi olmayan söz konusu harcamaların bu hesaba kaydı gerekmektedir.

Anılan Yönetmelik'in "6 Gelir tablosu hesapları" başlıklı 386'ncı maddesinde; bu hesap grubunun, işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili olarak sağlanan hasılat ile işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan tüm gelir ve giderlerinin tasnifli bir şekilde izlenmesi ve dönemin kesin sonuçlarının belirlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.Yönetmelik'in bu grupta yer alan 622 Satılan Hizmet Maliyeti hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 409'uncu maddesinde; Üretilen hizmetlerle ilgili olarak yapılan giderlerin maliyet çıkarma dönemlerinde bu hesaba borç, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabına alacak; 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 418'inci maddesinde ise; 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının borç kalanının, maliyet dönemi sonunda bu hesaba borç, 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Diş Hekimliği Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından personele yapılan ek ödemeler; büro ve kırtasiye malzemesi alımları; mahkeme harç vb. giderleri; enerji, su ve temizlik malzemesi alımları gibi üretilen mal veya hizmet ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

İşletme tarafından yukarıda bahsi geçen harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri

Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına kaydedilmesi nedeniyle, Kurum hesaplarında 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ile bu hesaplara bağlı olarak yıl sonunda aktarılan 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ile 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ve 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı kayıtları doğru veri üretmemiş ve kurum gelir tablosu hesapları gerçek durumu yansıtmamıştır.

Kamu İdaresince, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı, bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir

Sonuç olarak; İşletme tarafından üretilen mal veya hizmetler ile doğrudan ilgisi bulunmayan harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri gereğince yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "İhtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden temini" başlıklı 11'nci maddesinde; ihtiyacın sadece gerçek veya tüzel tek kişi tarafından karşılanabileceğinin tespit edilmesi halinde, Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında alım yapılabileceği; alım yapılmadan önce, alımın gerçek veya tüzel tek kişiden yapılma nedenlerinin ayrıntılı, net ve objektif bir biçimde ortaya konularak, anılan bentte belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan nedenlerin ayrıntılı şekilde belirtileceği ve bu nedenlere ilişkin belgelerin onay belgesine ekleneceği; mal alımları için ihtiyacın niteliği, ihtiyaç konusu malın ayrıntılı teknik özellikleri ve ne amaçla kullanılacağı, bu amacı en az aynı verimlilik, etkinlik ve fonksiyonellikle karşılayabilecek diğer ürün/model/marka vb. bulunup bulunmadığı ile bulunmuyorsa nedenleri, ihtiyaç konusu malı satan başka firmaların olup olmadığı gibi hususların tespit edileceği ve bunlara ilişkin belgelerin de onay belgesine ekleneceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Tebliğ'in 12'nci maddesi; ihtiyacın özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden temini, 13'ncü maddesi ise; mal ve hizmetlerin ilk alım yapılan gerçek veya tüzel

kişiden teminini düzenlemektedir. Tebliğ'e göre bu nitelikteki alımlar için de ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden teminindeki alım süreci izlenecektir.

Denetimlerde; doğrudan temin kapsamında yapılan bu alımların ödeme bedeli belirlenirken sadece alım yapılacak tek kaynağın proforma faturası dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte tek kaynaktan satın alınacak mal veya hizmetin ilgili tek kaynak tarafından diğer gerçek veya tüzel kişilere satışına ilişkin faturalara yansıyan fiyatlar, ilgili tek kaynağın internette veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi, aynı verimlilik, etkinlik ve fonksiyonellikle karşılayabilecek diğer ürün/model/marka vb. bulunup bulunmadığı, bulunmuyorsa nedenleri, ihtiyaç konusu malı satan başka firmaların olup olmadığı, diğer kamu/özel kurumlar da dâhil daha önce alım yapılmış ise Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) veya döviz cinsinden güncellenen fiyatlar ve ticaret/sanayi odalarından fiyat soruşturulması yoluyla elde edilen fiyatların dikkate alınmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, tek kaynak alımlarında söz konusu malzeme ve/veya hizmet fiyatlarının TÜİK enflasyon verilerine göre güncellendiği, özellikle tamir ve arızalara yönelik alımlarda geçmiş alımların benzerlik taşımadığı, bu sebeple diğer Kurumlarla karşılaştırma imkanı bulunmadığı, cihazların marka, model, edinim yılları ve versiyonlarının farklı olması nedeniyle doğru bir piyasa araştırması yapılamadığı, yetkili olmayan firmalardan temin durumunda ise cihazlarda telafisi olmayan arızalara sebep olunduğu, dolayısıyla hizmet süreçlerinin verimli ve sağlıklı sürdürülebilmesi için orijinal parça kullanılması gerektiğinden dağıtıcı bayilerden alım yapılmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Bulguda tek kaynaktan yapılacak alımlara ilişkin tebliğ hükümlerinin tam olarak yerine getirilmediği ve onay belgelerinde olması gereken açıklamaların bulunmadığı belirtilmiş olmasına rağmen idarenin cevabında bu konudaki eksiklik ile ilgili herhangi bir düzeltici işlem yapılacağı belirtilmemiştir.

Sonuç olarak; tek kaynaktan alım yapılırken yukarıda belirtilen Tebliğ hükümlerine uygun şekilde ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden temini sürecinde yer alan açıklamalara uygun olarak piyasa fiyat araştırması yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

Üniversite Tıp Fakültesi Hastanesi ihtiyaçları için Döner Sermaye Bütçesinden 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesi (d) bendi kapsamında yapılan alımların bir kısmında piyasa fiyat araştırması yapılmadan farklı nitelikteki ihtiyaçlar için tek firmadan teklif alınmak suretiyle alım yapıldığı tespit edilmiştir.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında; alımların, e-fiyat teklifi veya fiziki ortamda fiyat teklifi alınmak suretiyle yapılabileceği ve alımlara ilişkin süreçlerin kısmen veya tamamen EKAP üzerinden elektronik ortamda yürütülebileceği, İdarenin alım yapılacak haller, alım türü, yaklaşık maliyet/tahmini alım tutarı gibi kriterlerden biri, birkaçı veya tamamını dikkate alarak EKAP üzerinden elektronik ortamda yürütülmesi zorunlu işlemleri belirlemeye yetkili olduğu, ikinci fıkrasında ise; bu alımlar için onay belgesi düzenlenmesi, onayı takiben harcama yetkilisince görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılması ve buna ilişkin belgelerin dayanakları ile birlikte onay belgesine eklenmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, doğrudan temin kapsamında yapılan mal ve hizmet alımları için Üniversite personelince yapılan şifahi açıklamada, diğer firmalardan da teklif istendiği ancak teklif verilmediği, bu nedenle tek firmadan alınmak zorunda kalındığı belirtilmiştir. Oysa ihtiyaçların tüm kalemler için toplu şekilde teklif istenilmesi yerine tedarikçilerin ana faaliyet alanlarına hitap edecek şekilde ihtiyaçların tıbbi malzeme, sarf malzemeleri, temizlik malzemeleri şeklinde gruplandırılması suretiyle bu konularda faaliyet gösteren farklı firmalardan teklif alınması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, Hastanenin büyüklüğü nedeniyle sunulan sağlık hizmet süreçlerinin aksamaması için doğrudan temin yöntemiyle acil ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin alımlarının yapılmakta olduğu, kısıtlı zamanda tebliğe uygun yöntemler kullanılarak piyasa araştırması yapıldığı, doğrudan temin ile yapılan alımların sadece acil ihtiyaçların karşılanması amacıyla yapıldığı ifade edilmiştir.

İdare tarafından her ne kadar acil durumlar için doğrudan temin yönetimi kullanıldığı, kısıtlı zaman diliminde piyasa fiyat araştırması yapıldığı belirtilse de söz konusu tebliğde

düzenlenen usullere uyulması zorunlu olup yeterli piyasa fiyat araştırması yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak; ihtiyaçların tedarikinde piyasa fiyat araştırması yapılması, birden fazla satıcısı olan malzemelerin tek firmadan teklif alınmak suretiyle alım yapılmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 412 **EGE ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	947.257.607,30
10	**Hazır Değerler**	389.568.000,24
100	KASA HESABI	20.540,69
102	BANKA HESABI	369.838.749,70
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-90.350.565,70
104	PROJE ÖZEL HESABI	110.059.275,55
12	**Faaliyet Alacakları**	268.983.296,99
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	266.606.468,48
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.106.355,51
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	270.473,00
13	**Kurum Alacakları**	15.425.458,09
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	15.425.458,09
14	**Diğer Alacaklar**	17.680.346,75
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	17.680.346,75
15	Stoklar	31.489.511,08
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	31.489.511,08
16	**Ön Ödemeler**	224.110.994,15
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	224.110.994,15
2	DURAN VARLIKLAR	65.311.068.997,72
22	**Faaliyet Alacakları**	488.621.118,30
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	488.578.993,31
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	42.124,99
24	**Mali Duran Varlıklar**	35.014.918,01
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	35.014.545,21
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	372,80
25	**Maddi Duran Varlıklar**	64.787.432.961,41
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	49.682.295.659,98
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	316.579.867,31
252	BİNALAR HESABI	13.414.319.340,85
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.373.376.168,42
254	TAŞITLAR HESABI	25.394.822,45
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	821.074.118,38
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.845.607.017,00
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1,02

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	122.374.626,50
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	74.201.004,91
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.380.740,29
333	EMANETLER HESABI	67.820.264,62
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	47.173.621,59
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	43.990.857,78
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.775.188,08
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	407.575,73
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.000.000,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.000.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	994.853.750,09
43	**Diğer Borçlar**	11.683.329,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	11.683.329,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	983.170.421,09
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	983.170.421,09
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	65.141.098.228,43
50	**Net Değer**	6.238.166.232,65
500	NET DEĞER HESABI	6.238.166.232,65
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	53.639.178.763,80
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	53.639.178.763,80
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-9.119.635.146,65
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-9.119.635.146,65
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	14.383.388.378,63
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	17.375.812.865,15
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.992.424.486,52

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	88.148.228,63
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-88.148.228,63

AKTİF TOPLAMI 66.258.326.605,02

PASİF TOPLAMI 66.258.326.605,02

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	192.777.457,31
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	192.777.457,31
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	0,60
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	0,60
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	110.335.431,53
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	110.335.431,53
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	39.442.767,38
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	39.442.767,38
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	223.270.918,44
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	223.270.918,44
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	699.343.955,19
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	176.711.937,39
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	876.055.892,58

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 412 **Adı : EGE ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	11.712.608.063,57
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	6.334.708.133,18
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	755.155.288,14
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	766.331.328,75
630	05	Cari Transferler	1.398.572.038,33
630	07	Sermaye Transferleri	2.052,58
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	5.689.176,57
630	13	Amortisman Giderleri	1.427.305.150,90
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	297.408.689,85
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	316.439,42
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	190.863.804,03
630	99	Diğer Giderler	536.255.961,82

GİDERLER TOPLAMI (A) **11.712.608.063,57**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	11.639.598.215,52
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	580.452.846,11
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	10.723.154.811,70
600	05	Diğer Gelirler	308.646.406,11
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	18.775.258,14
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	8.568.893,46

GELİRLER TOPLAMI (B) **11.639.598.215,52**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.081.315,34
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.974.521,68
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	41.612,91
610	05	Diğer Gelirler	65.180,75

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.081.315,34**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **11.636.516.900,18**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **14.459.479.542,02**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **14.383.388.378,63**

GİDERLER TOPLAMI(A) **11.712.608.063,57**
GELİRLER TOPLAMI(B) **11.639.598.215,52**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **3.081.315,34**

NET GELİR (D=B-C) **11.636.516.900,18**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **14.383.388.378,63**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8412 — **EGE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** — **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	818.737.565,15
10	**HAZIR DEĞERLER**	105.884,59
100	KASA HESABI	76.648,31
102	BANKALAR HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
105	DÖVİZ HESABI	29.236,28
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	54.574.886,02
120	ALICILAR HESABI	32.323.462,61
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	21.423.468,41
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	69.000,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	758.955,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	314.834.407,59
130	EK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	140.969.174,52
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	149.882.029,95
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	11.074.362,48
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	12.908.840,64
15	STOKLAR	429.877.735,84
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	428.603.343,56
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	1.213.793,39
152	MAMULLER HESABI	60.598,89
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	16.970.533,51
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	16.970.533,51
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	2.374.117,60
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	293.580,62
192	DİĞER KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	16,11
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	1.316.158,87
195	İŞ AVANSLARI HESABI	764.362,00
2	DURAN VARLIKLAR	593.972.676,82
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	0,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	593.632.904,35
260	HAKLAR HESABI	151.200,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	593.481.704,35
28	**GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	0,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	339.772,47
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	339.772,47

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.775.763.639,93
30	**MALİ BORÇLAR**	353.673.452,85
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	149.673.015,50
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	204.000.437,35
32	**TİCARİ BORÇLAR**	3.098.114.173,13
320	SATICILAR HESABI	3.090.261.523,36
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.852.649,77
33	**DİĞER BORÇLAR**	266.326.028,58
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	152.046.933,66
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	114.279.094,92
34	ALINAN AVANSLAR	1.808.200.895,92
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	26.428.237,54
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	1.781.772.658,38
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	237.442.663,84
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	130.129.714,13
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	64.767.193,52
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	40.595.296,84
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	551.027,94
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.399.431,41
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	12.006.425,61
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	11.153.397,53
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	853.028,08
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	0,00
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	0,00
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	565.652,74
40	**MALİ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	565.652,74
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	565.652,74
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-4.363.619.050,70
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	10.535,20
500	SERMAYE HESABI	250.537,23
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-240.002,03
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	276.661.917,33

570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	276.661.917,33
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.541.023.340,04
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.541.023.340,04
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-3.099.268.163,19
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	48.031.691,77
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-3.147.299.854,96

AKTİF TOPLAMI 1.412.710.241,97

PASİF TOPLAMI 1.412.710.241,97

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	279.816.640,19
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	279.816.640,19
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	127.693.900,57
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	127.693.900,57
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	9.447.792,59
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	9.447.792,59

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu: 8412 **EGE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	5.990.520.761,75
1- Yurtiçi Satışlar	3.555.655.476,93
2- Yurtdışı Satışlar	508.819,97
3- Diğer Gelirler	2.434.356.464,85
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	9.006.194,65
1- Satıştan İadeler (-)	7.415.698,57
3- Diğer İndirimler (-)	1.590.496,08
C- NET SATIŞLAR	5.981.514.567,10
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	3.547.549.148,69
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	5.096.726,31
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	3.542.302.749,38
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	149.673,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.433.965.418,41
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	5.561.306.608,95
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	5.986.293,88
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	70.000,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	5.555.250.315,07
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-3.127.341.190,54
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	43.087.684,47
3- Faiz Gelirleri	14.424.198,95
7- Kambiyo Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	28.663.485,52
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	2.448.997,41
4- Kambiyo Zararları (-)	504,57
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	2.448.492,84
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-3.086.702.503,48
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	50.299,06
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	50.299,06
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	3.268.694,14
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	3.265.132,53
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	3.561,61
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-3.089.920.898,56
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	9.347.264,63
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-3.099.268.163,19

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kira Sözleşmesi Gereği Ortak Kullanım Bedellerinden Doğan Alacakların Muhasebe İçi Takibinin Yapılmaması ve Süresi İçinde Tahsil Edilmeyen Söz Konusu Alacaklar İçin Sözleşmede Belirtilen Müeyyidenin Uygulanmaması

2. Yıl İçinde Peşin Tahsil Edilen Kira Bedellerinin İlgili Hesapta Takip Edilmemesi ve Süresi İçinde Tahsil Edilmeyen Kira Bedellerinin Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması

3. Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

4. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

B. Diğer Bulgular

1. Kira Sözleşmesi Bitiminde Tahliye İşleminin Yapılmaması Nedeniyle Kira Alacağının Yıllar Boyunca Ecrimisil Bedeli Üzerinden Tahsil Edilmesi

2. Kiracılara Ait Elektrik, Isınma ve Su Bedellerinin Tebliğ ve Tahsil Sürelerinin Kiracı Lehine Olması

3. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4. Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması

5. Yapım İşlerinde Proje Maliyet Değişikliği ile Süre Uzatımları Bulunduğu Halde Mevzuatın Öngördüğü Onayın Alınmaması

6. Resmi Taşıtların Mevzuata Uygun Kullanılmaması

7. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

8. Teorik Dersin Bölünmesi Suretiyle Ek Ders Ücreti Ödenmesi

9. S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin Yönetim ve Denetim Kurullarında Öğretim Elemanlarının Görev Almaları

10. S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin Üniversitenin Kiracısı Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Erciyes Üniversitesi, 1978 yılında Kayseri Üniversitesi adı altında kurulmuştur. 1968 yılında Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı olarak açılan Gevher Nesibe Tıp Fakültesini ve 1977 yılında kurulan Kayseri İşletme Fakültesini, 1967'de kurulan Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nü İlahiyat Fakültesini, 1977'de kurulan Kayseri Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi'ni bünyesine katarak 1982 yılında Erciyes Üniversitesi adını almıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Erciyes Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında

ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; yıl sonu itibarıyla 19 fakülte, 2 yüksekokul, 8 enstitü, 1 meslek yüksekokulu ve 42 adet uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır. Uygulama ve araştırma merkezlerinden 5 adeti Ocak- 2025 tarihi itibarıyla kapatılmıştır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	524	85	60
Doçent	292	77	36
Doktor öğretim üyesi	358	156	51
Öğretim görevlisi	260	68	32
Araştırma görevlisi	643	380	1.02
Toplam	**2.077**	**766**	**2.84**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	847	438	1.2
Sağlık	1.353	654	2.0
Avukatlık	6	1	
Din		1	
Teknik	230	74	3
Yardımcı	345	197	5
Sözleşmeli	239	449	6
İşçi	1.734	17	1.7
Toplam	**4.754**	**1.831**	**6.5**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6.831'dir. Ayrıca Üniversitede 6 profesör, 5 doçent, 4 doktor öğretim üyesi ve 22 öğretim görevlisi olmak üzere toplam 37 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Erciyes Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Bütçe Giderinin Çeşidi	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01- Personel Giderleri	3.587.342.805,15	3.516.365.071,82	98,02
02- Sosyal Güvenlik Kurumları Devlet Primi Giderleri	443.229.400,00	423.465.552,04	95,54
03 -Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	599.095.506,40	372.671.795,97	62,21
05 -Cari Transferler	696.259.512,85	692.762.923,16	99,5
06 -Sermaye Giderleri	650.594.000,00	554.197.863,40	85,18
07- Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**5.976.521.224,40**	**5.559.463.206,39**	**93,02**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.555.053.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 421.468.224,40 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.976.521.224,40 TL'ye ulaşmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri 5.559.463.206,39 TL olarak gerçekleşmiştir. Ödeneğin %93,02'si kullanılmıştır. Personel giderlerinde 3.587.342.805,15 TL ödeneğin 3.516.365.071,82 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 443.229.400,00 TL ödeneğin 423.465.552,04 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 599.095.506,40 TL ödeneğin 372.671.795,97 TL'si, cari transferlerde 696.259.512,85 TL ödeneğin 692.762.923,16 TL'si, sermaye giderlerinde 650.594.000,00 TL ödeneğin 554.197.863,40 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Bilimsel Araştırma Projesi, Türkiye Sağlık Enstitüleri, Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği ve ABD hibelerinden toplam 345.606.101,62 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılı bütçe gelirleri tahminine ve gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Bütçe Gelirinin Çeşidi	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	98.030.000,00	165.642.069,82	168,97
04-Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	5.294.156.000,00	5.218.039.660,30	98,56
05-Diğer Gelirler	162.867.000,00	241.970.031,80	148,57
06-Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**5.555.053.000,00**	**5.625.651.761,92**	**101,27**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	-	-2.148.045,85	-
Net Toplam	**5.555.053.000,00**	**5.623.503.716,07**	**101,23**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.555.053.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl içinde tahakkuk eden geliri 5.902.319.396,31 TL olup yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.623.503.716,07 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 6.145.699.951,43 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 2.155.885,85 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.703.378.213,44 TL ve faaliyet gideri 7.437.781.932,20 TL olan Üniversite, 2024 yılını 409.140.346,82 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan; Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.854.662.436,98 TL, gider toplamı 2.792.931.034,18 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 61.731.402,80 TL kâr ile tamamlanmıştır. Üniversitenin Sosyal Tesisi veya İktisadi İşletmesi bulunmamaktadır.

Ayrıca Üniversite, 30/04/2004 tarih ve 25448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2004/7127 sayılı karar ile ilan edilen ve 8 Şubat 2005 tarihinde kurulan Erciyes Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Şirketin sermayesi 38.000.000,00 TL olup Üniversitenin %82 oranında (31.160.000,00 TL) ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kontrol ortamı, iç kontrol sisteminin diğer bileşenleri için bir temel oluşturur. Kontrol ortamında esas unsur idarede iç kontrolün üst yönetim tarafından sahiplenilmesi ve iç kontrol bilincinin oluşturulmasıdır. Bu itibarla kontrol ortamı genel anlamda kurum kültürünü ifade eder. Kontrol ortamına yönelik olarak;

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Risk değerlendirme, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılan tüm faaliyetlerde karşılaşılabilecek risklerin tanımlanması, analiz edilmesi ve bu risklerin nasıl yönetilmesi gerektiğine karar verilmesi süreçlerini içerir. Bu kapsamda risk değerlendirme, tüm iş süreçlerinde geçerli olan tehdit ve fırsatların katılımcı yöntemlerle belirlenmesi ve belirlenen unsurların etki ve olasılık analizlerinin yapılmasını gerektiren bir iç kontrol bileşenidir. Bu bileşene yönelik olarak;

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir,

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Kontrol faaliyetleri, hali hazırda mevcut olan ya da gerçekleşmesi öngörülen riskleri ortadan kaldırmak, etki ve/veya ihtimalini azaltmak üzere planlanarak uygulanan tüm eylemlerdir. Kontrol faaliyetleri, belirlenen her bir risk için farklılık arz edebilir. Zira söz konusu faaliyetlerin başarılı olabilmesi, karşılık geldiği her riske uygun bir şekilde belirlenmiş olmasına bağlıdır. Bununla birlikte uygulamaya konulan kontrol faaliyetlerinin sürekli takip edilerek bunlar üzerinde gerekli iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Bu bileşene yönelik olarak;

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Bilgi ve iletişim, iç kontrol sisteminin diğer unsurları olan kontrol ortamı, risk değerlendirme, kontrol faaliyetleri ve izleme arasındaki koordinasyonu sağlar. Bu anlamda kurumun belirlenen amaç ve hedeflerine ulaşması için yürütülen faaliyetler ile söz konusu faaliyetlere yönelik tespit edilen risklerin ve belirlenen kontrol faaliyetlerinin ilgili tüm görevlilere zamanında, uygun bir şekilde aktarılması bilgi ve iletişim bileşeni tarafından sağlanır. Bu bileşene yönelik olarak;

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İzleme, iç kontrol sürecinin performansını tespit etmek amacıyla, söz konusu sürecin belirlenen uygun aralıklarla düzenli olarak izlenmesidir. Bu kapsamda izleme bileşeni, diğer iç kontrol bileşenlerine ilişkin faaliyetlerin uygun şekilde belirlenerek yürütülmesini izler ve belirli aralıklarla sürekli olarak değerlendirmeler yapar. Söz konusu değerlendirme sonucunda tespit edilen eksiklikler belirlenerek ilgililere iletilir. Söz konusu bileşene yönelik olarak;

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 5'i de doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir. Ancak, 2025 yılında birim bazında iç kontrol sistemine yönelik denetim yapılması planlanmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Erciyes Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kira Sözleşmesi Gereği Ortak Kullanım Bedellerinden Doğan Alacakların Muhasebe İçi Takibinin Yapılmaması ve Süresi İçinde Tahsil Edilmeyen Söz Konusu Alacaklar İçin Sözleşmede Belirtilen Müeyyidenin Uygulanmaması

Üniversite bünyesindeki taşınmazlardan kiraya verilen yerlere ait elektrik ve su giderlerinin süzme sayaçla, ısınma giderinin ise metrekare esas alınarak kiracıların borçlandırıldığı, ancak sözleşme gereği doğan alacakların muhasebe içi kayıtlara alınmadığı, bunun yanı sıra süresi içinde tahsil edilmeyen alacaklar için sözleşmede belirtilen müeyyidenin uygulanmadığı görülmüştür.

Kiracılarla imzalanan "Kira Sözleşmesi"nde , *"Kiraya verilen yer ile ilgili elektrik, su, ısınma vb giderleri Üniversitemiz tarafından verilecek ve kiracı tarafından bedellerin istendiği tarihte peşin olarak yatırılacaktır. Vadesinde ödenmeyen işletme hakkı bedelleri, su, ısınma ve elektrik giderleri 21/07/1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulu Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde belirtilen oranda gecikme faizi uygulamam suretiyle tahsil*

edilecektir. Vadesinde ödenmeyen kira bedellerine giderleri 21/07/1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulu Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde belirlenen oranda gecikme faizi uygulanır.

Müstecir tarafından elektrik-su-yakıt borçlarının vadesinde ödenmemesi halinde borcun gecikme faiziyle birlikte 30 gün içinde ödenmesi, ödenmemesi halinde sözleşmenin iptal edileceği ilgiliye yazılı olarak bildirilir. Bildirime rağmen borcun ödenmemesi halinde sözleşme tek taraflı olarak feshedilir ve kesin teminat gelir olarak kaydedilir."

Denilerek elektrik, ısınma ve su bedellerinin Üniversite tarafından istendiği zaman peşin olarak ödeneceği belirtilmiş, kiracının ortak kullanımdan doğan borcunu vadesinde ödememesi halinde ise uygulanacak müeyyide hüküm altına alınmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 120 ve 121 kodlu hesaplarında;

"120 Gelirlerden alacaklar hesabı

Hesabın niteliği

MADDE 51- (1) Gelirlerden alacaklar hesabı; mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler, duran varlıklar ana hesap grubu içindeki gelirlerden alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan dönem sonunda vadesi bir yılın altına inenler ile bunlardan yapılan tahsilat veya terkinlerin izlenmesi için kullanılır.",

Hesaba ilişkin işlemler

MADDE 52-(1) Gelirlerden alacaklar hesabına ilişkin tahakkuk işlemleri aşağıda açıklandığı şekilde yapılır:

a) İlgili servislerce tahakkuk bordroları ile ya da tahakkuk fişleri ile muhasebe servisine bildirilen gelirlerden alacak tutarları, düzenlenecek muhasebe işlem fişiyle ilgili hesaplara alınarak tahakkuk kayıtları yapılır.

…

"121 Gelirlerden takipli alacaklar hesabı

Hesabın niteliği

MADDE 54- (1) Gelirlerden takipli alacaklar hesabı; mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirlerinden ortaya çıkan alacaklardan takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için kullanılır.

...”

Hükümleri bulunmaktadır.

Söz konusu Yönetmelik’te, tahakkuk esası, *“Bir ekonomik değerin; yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesi”* olarak tanımlanmıştır.

Buna göre kira sözleşmesi gereği tahakkuk etmiş alacakların “120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı”nda takibi sağlanmalı, tahsil edilemeyip takibealınan alacaklar,“121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı”na aktarılmalıdır.

Yapılan incelemede, kira sözleşmesi gereği doğan söz konusu alacaklar için tahakkuk hesaplarının kullanılmadığı, kiracılardan borçlar tahsil edildikçe tahsil tutarı kadar gelir hesaplarına kayıt yapıldığı, tahakkuk hesaplarının kullanılmaması nedeniyle muhasebe içi takip yapılamadığı, denetimlerde tespit edilebilen ve yıl sonu itibarıyla; yılın ilk 6 ayına ait sarfiyattan doğan alacaklardan 16 kiracının 966.516,96 TL elektrik, 10 kiracının 6.677,80 TL su, 7 kiracının 157.673,32 TL ısınmadan olan Temmuz- 2024 tarihli tebliğe esas borçlarını, kendilerine verilen süre içinde ödemedikleri ve toplamı 1.130.868,08 TL olan Kurum alacağının 120 ve 121 kod.lu hesaplara kaydının yapılmadığı ve dolayısıyla söz konusu alacakların bilançoda ve faaliyet sonuçları tablosunda yer almadığı tespit edilmiştir. Bu yönüyle mali tablolarda 12 Hesap grubu ve 600 Gelirler Hesabı doğru tutarları içermemektedir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Üniversite bünyesinde kiraya verilen taşınmazlara ait elektrik, su ve yakacak giderlerinin müstecirlere tebliğ edildiği, tahakkuk eden alacakların mevzuatta istendiği şekilde işletilmesi hususunda gerekli uyarının yapıldığı, vadesi geçtiği halde tahsil edilmeyen söz konusu alacaklar için yasal yollardan tahsili amacıyla Hukuk Müşavirliğine yazı yazıldığı belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; kiracılara tebliğ edilen alacakların muhasebe kayıtlarında takibe alınmasına ilişkin gerekli uyarının yapıldığı, vadesinde tahsil edilemeyen alacaklar için de hukuki yollara başvurulacağı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; kira sözleşmesi gereği elektrik, ısınma ve su tüketim bedellerinden doğan alacakların tebliğ tarihi itibarıyla, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği gereği tahakkuk hesaplarında kaydının sağlanması, söz konusu kira sözleşmesi gereği kiracılara verilen ek 30 gün içinde borçların ödenmemesi halinde, sözleşmede belirtilen müeyyidelerin uygulanması gerekmektedir.

BULGU 2: Yıl İçinde Peşin Tahsil Edilen Kira Bedellerinin İlgili Hesapta Takip Edilmemesi ve Süresi İçinde Tahsil Edilmeyen Kira Bedellerinin Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması

Üniversitenin, 78 adet taşınmazını 63 gerçek ve tüzel kişiye kantin, kafeterya, otopark vb. kullanılmak üzere kiraya verdiği, kira bedellerinin 3'er aylık peşin ödemeli olduğu, ancak kiracılardan bir kısmının kira borçlarını ödemedikleri ve borcun muhasebe kayıtlarında yer almadığı, yıl içinde peşin tahsil edilen kira tutarlarının ise "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı"na alınmadan tahsil edildikçe doğrudan "600 Gelir Hesapları"na kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin;

"120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı"nın "Hesabın niteliği" başlıklı 51'inci maddesinde; ***"****(1) Gelirlerden alacaklar hesabı; mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler, duran varlıklar ana hesap grubu içindeki gelirlerden alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan dönem sonunda vadesi bir yılın altına inenler ile bunlardan yapılan tahsilat veya terkinlerin izlenmesi için kullanılır.",*

"121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı"nın "Hesabın niteliği" başlıklı 54'üncü maddesinde; "*(1) Gelirlerden takipli alacaklar hesabı; mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirlerinden ortaya çıkan alacaklardan takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için kullanılır.",*

*"*380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı"nın, "Hesabın niteliği" başlıklı 296'ncı maddesinde; "*(1) Gelecek aylara ait gelirler hesabı, içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirler ile uzun vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubundaki gelecek yıllara ait gelirler hesabında kayıtlı tutarlardan tahakkuk zamanına bir yıldan az süre kalan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılır",.*

*"*Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 297'nci maddesinde; " *(1) Gelecek aylara ait olarak peşin tahsil edilen gelirler, ilgili oldukları ay sonlarında tahakkuk ettirilmek üzere bu hesapta izlenir..",* "Hesabın işleyişi" başlıklı 298'inci maddesinde; *"Gelecek aylara ait gelirler hesabına ilişkin alacak ve borç kayıtları aşağıda gösterilmiştir:*

a) Alacak

1) Peşin tahsil edilen gelirlerin, içinde bulunulan aya ait olan kısmı 600-Gelirler Hesabına, sonraki aylarda tahakkuk ettirilmesi gereken kısmı bu hesaba, ... alacak, tahsil edilen tutarın tamamı 100-Kasa Hesabı veya 102-Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç…

b) Borç 1) Gelecek aylara ait gelirler hesabında kayıtlı tutarlardan ilgili oldukları ay sonlarında gelir olarak tahakkuk ettirilenler bu hesaba borç, 600-Gelirler Hesabına alacak kaydedilir."

Hükümleri bulunmaktadır.

Söz konusu Yönetmelik'te, tahakkuk esası, *"Bir ekonomik değerin; yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesi"* olarak tanımlanmıştır.

Kiracılarla yapılan "Kira sözleşmesi"nde " *…üst üste iki taksidin vadesinde ödenmemesi hallerinde kira sözleşmesi, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 62 nci maddesine göre tebligat yapmaya gerek kalmaksızın idarece feshedilerek, kesin teminat gelir kaydedilir*.." hükmü bulunmaktadır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği gereği, peşin tahsil edilen kira gelirinin "gelecek aylara ait gelirler" hesabında izlenmesi, peşin ödeme yapmayan kiracıların borçlarının muaccel hale gelmiş olması nedeniyle "alacak hesapları"na kaydedilmesi gerekmektedir. Ancak Kurumun, kira bedelleri tahsil edildikçe banka hesabının karşılığı "600 Gelir Hesapları"na kayıt yapması sonucu, mevcut haliyle kira alacaklarının, muhasebe kayıtları üzerinden takibi yapılamamaktadır.

Muhasebe kayıtlarının tahakkuk esaslı muhasebe kayıt sistemine uygun olmaması nedeniyle tüm kira alacaklarının kontrolü yapılamamıştır. Ancak;

- 5 iş yeri için yapılan incelemede; kiracıların 31.12.2024 tarihi itibarıyla ana para toplamı 780.711,55 TL olan borçlarını ödemedikleri ve bu borcun muhasebe kayıtlarında yer almadığı,

-Yine örnekleme yapılan incelemede, yıl sonu itibarıyla bazı kiracıların kira borcunu üst üste iki taksitini ödemediği halde kira sözleşmesindeki hükümlerin uygulanmadığı,

-Borçluların aynı mekanda kiracı konumlarının ve borçlu durumlarının devam ettiği,

-Yıl içinde peşin tahsil edilen kira tutarlarının "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı"na alınmadığı, yerinde denetimde 31.12.2024 tarihli 7 adet muhasebe işlem fişiyle peşin tahsil edilen kira tutarlarından 2025 yılına ait olan 141.650,42 TL'nin "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı"na alınması sağlanmış olmakla birlikte devam eden denetim sürecinde bu tutarın da eksik olduğu, yıl sonu hesaplarının kapatılması nedeniyle 2024 yılı için düzeltme kaydının yapılamadığı,

tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde**; "***Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır."* hükmü yer almıştır.

Kurum vadesi geçmiş alacaklarını takip etmek zorundadır. Muhasebe kayıtlarında yer almayan tutarlar nedeniyle mali tablolar sağlıklı bilgiyi içermemektedir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabının kullanımının, Hazine ve Maliye Bakanlığından alınacak izin ile mümkün olduğu, 2024 yılının başında Bakanlıktan izin istendiği, Aralık ayında izin alınabildiği, izin alındıktan sonra 380 hesaba kayıtların yapıldığı belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; peşin tahsil edilen kira gelirlerinin 380 no.lu hesaba kaydedileceği anlaşılmış olup, denetimlerde 2025 yılına ait olan 141.650,42 TL'nin 380 no.lu hesapta yer almadığı, örnekleme incelemede kiracıların 31.12.2024 tarihi itibarıyla ana para toplamı 780.711,55 TL olan borçlarını ödemedikleri ve bu borcun muhasebe kayıtlarında yer almadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; “Kira sözleşmesi”ne göre, peşin tahsil edilen veya vadesinde tahsil edilmeyen kira alacaklarının; Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne uygun ilgili hesaplara kaydının sağlanması, borçlusu tarafından ödenmeyen kira tutarları için mevzuatında belirtilen işlemlerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

Üniversiteye ait kampüste 2024 yıl sonu itibariyle çok sayıda ana arter ve iç yollar, telefon hatları, otopark, yaya yolları, peyzaj alanları, trafolar ve doğalgaz hatları bulunduğu halde 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabında bu kayıtların tam olarak yer almadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabına ilişkin “Hesabın niteliği” başlıklı 173’üncü maddesinde; bu hesabın, herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için, yeraltında veya yerüstünde inşa edilmiş her türlü yol, köprü, baraj, tünel, bölme, sarnıç, iskele, hark ve benzeri yapılar ile bunların eklenti ve bütünleyici parçalarının ve bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, Üniversite bünyesinde yer alan enerji nakil hatları, kanalizasyon hatları, tüneller, köprüler ve su kuyularının muhasebe ortamında toplamda 490.448.710 TL bedelle izlendiği ancak doğalgaz hatları, ana arter ve iç yollar, telefon hatları, otopark, yaya yolları, peyzaj alanları, trafolar ve su isale hatları vb. yerler için henüz envanter çalışması yapılmaması nedeniyle 2024 yılı taşınmaz hesap kayıtlarının, 251 no.lu hesapta kayıtlı olması gereken varlıkların bir kısmını içermediği görülmüştür.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Üniversitenin 1/1000 Uygulama İmar Planının bulunmayıp haritada üniversite alanı olarak göründüğü; kamulaştırma işlemlerinin henüz tamamlanamaması nedeniyle imar planı yapılamadığı; 1/1000 Uygulama imar planında bulunan bir yol olmadığından muhasebe kayıtlarında gösterilemediği; yalnızca kampüsünde bulunan Enerji Hatları, Kanalizasyon hatları, Tüneller, Köprü geçit ve kuyuların 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri hesabında gösterilebildiği; 2019 yılından sonra yapılan yeraltı ve yerüstü düzenleri ile ilgili çalışmaların sonuçlarının muhasebe kayıtları için Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına gönderileceği belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; ilgililerin bulgu konusu edilen hususlara iştirak ettikleri ve anılan hesabın gerçek durumu yansıtabilmesi için gerekli çalışmalara devam edildiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; mali tablolarda kayıtlı maddi duran varlıklarda bu haliyle eksiklik olduğundan gerekli envanter çalışmalarının yapılarak bulgu konusu edilen varlıkların ilgili hesaba kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

Üniversitenin "258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı" içerisinde geçici kabulü yapılmış yapım işleri olduğu halde "252 Binalar Hesabı'"na aktarılmayan tutarların olduğu görülmüştür**.**

Merkezi Yönetim Muhasebe Hesap Planı'nın "258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı"na ilişkin; "Hesabın Niteliği" başlıklı 187'inci maddesinde*, "(1) Yapılmakta olan yatırımlar hesabı; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılır. ",*

"Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinde*," (1) Yapılmakta olan yatırımlar hesabına ilişkin borç ve alacak kayıtları aşağıda gösterilmiştir:*

a) Borç

1) Gerek yılı içinde gerekse yıllara sari olarak yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak tutarlar, bir taraftan bu hesaba borç,

...

b) Alacak

1) Tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarlar bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedilir."

Denilmektedir.

Yukarıda yer verilen yönetmelik hükümleri uyarınca, yapımı devam eden maddi duran varlıklar için yapılan harcamaların “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı”nda takip edilmesi, geçici kabulü yapıldıktan sonra ise ilgili maddi duran varlık hesaplarına aktarılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede,

-Geçici kabulu yapılan ve devam eden yapım işlerinin ilgili birimce, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına, 16.01.2025 tarihli yazı ile işlerin ayrı ayrı dökümü yapılarak 2023-2024 yıllarında biten ve halen devam eden işlerin ayrıntısının verildiği, ancak 2024 yılı iş ve işlemlerine ilişkin hesap kapanışlarının yapılması nedeniyle 2024 yılı hesaplarının düzeltilemediği,

-2024 yılı kapanış kayıtlarına göre hesap bakiyesi 1.064.189.829,68 TL olan “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı”nın içerisinde 15 adedi ihaleli, 7 adedi doğrudan temin, 2 adedi etüt proje olan toplam 166.631.880,50 TL tutarında tamamlanmış işin bulunduğu,

tespit edilmiştir. Söz konusu yapım işlerinin; yerinde yapılan denetimler sırasında 20.01.2025 tarih 1452 ve 1453 sayılı muhasebe işlem fişi ile tamamı "252 Binalar Hesabına” aktarılmiş ve “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı”ndan çıkarılmıştır.

Ancak 2024 yılı mali tablolarında, "258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı” 166.631.880,50 TL fazla, “254 Binalar Hesabı” aynı tutar kadar eksik görülmekte olup, yılına ait binalar hesabına ilişkin birikmiş amortisman hesabı ve yılına ilişkin amortisman giderleri eksik yer almıştır.

Üniversite tarafından verilen cevapta; 2023-2024 yılı yatırım programı dahilindeki işlerle ilgili 258 harcama kaleminden yapılan harcamaların listesi ve taşınmazların aktarılacağı taşınmaz hesaplar hazırlanarak 16.01.2025 tarihinde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına gönderildiği belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulgu Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına gerekli bilginin 2024 yılı hesapları kapatılmadan mali tablolara doğru tutarların yansıtılmasını teminen mali tabloları etkileyen bilgilerin daha önceden gönderilmesi yönünde olup bu hususa cevap verilmemiştir.

Sonuç olarak; ilgili birimlerce yapım işlerine ait sonuç durumlarının Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına zamanında bildirilerek mali tabloların sağlıklı bilgi içermesinin sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kira Sözleşmesi Bitiminde Tahliye İşleminin Yapılmaması Nedeniyle Kira Alacağının Yıllar Boyunca Ecrimisil Bedeli Üzerinden Tahsil Edilmesi

Üniversiteye bağlı Vakıf Çarşısında bulunan 24, 25, 26 ve 27 numaralı dükkanların 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51/g maddesi uyarınca, en yüksek fiyatı teklif eden bir limited şirkete kiralanmasının 21.09.2007tarihinde ihale komisyonunca kararlaştırıldığı ancak imzalanan sözleşmenin bitiminde gerekli tahliye işlemleri yapılmadığı için anılan sözleşmenin belirsiz süreli kira sözleşmesine dönüştüğü ve kira alacaklarının yıllar boyunca ecrimisil bedeli üzerinden tahsil olunduğu görülmüştür.

Söz konusu dükkanlara ait "İşletme Hakkı Sözleşmesi"ne göre, kira süresi (30.09.2007-30.12.2008 arası) 15 aydır. Anılan sözleşmenin 5'inci maddesinde, işletme hakkı sona erdiğinde söz konusu dükkanların Rektörlük yetkililerine bir tutanak ile teslim edileceği; 10'uncu maddesinde, İdarece tahliyesine lüzum görülen hallerde tebligatı müteakip 15 gün içerisinde tahliyenin gerçekleştirileceği; 11'inci maddesinde, ilk yıl işletme hakkı bedelinin ihale bedeli olduğu, takip eden yıllara ait bedelin ise (ÜFE) endeksi kullanılarak bulunacağı, peşin ya da üçer aylık taksitler halinde peşin ödeme yapılabileceği; 14'üncü maddesinde, kira süresi sona erdiği halde kiraya verilen kiracı tarafından idareye teslim edilmediği takdirde her geçen gün için kira bedelinin 1 günlük tutarının iki katı kadar ceza ödeneceği; 15'inci maddesinde ise.bu sözleşmede yazılı hususlara uyulmadığı takdirde 2886 sayılı Kanun'un "Müteahhit veya müşterinin sözleşmenin bozulmasına neden olması" başlıklı 62'nci maddesinde "S*özleşme yapıldıktan sonra 63 üncü maddede yazılı hükümler dışında müteahhit veya müşterinin taahhüdünden vazgeçmesi veya taahhüdünü, şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi üzerine, idarenin en az 10 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi halinde, ayrıca protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatı gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek*

hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir." hükmü yeralmaktadır. Taşınmaz mal kira şartnamesinde de aynı hükümler bulunmaktadır.

Süreç içerisinde, kira sözleşmesinin sonu itibarıyla dükkanlar müstecir tarafından tahliye edilmediği halde İdare tarafından da tahliyeye yönelik herhangi bir işlem yapılmamış, bildirim gönderilmemiş ve fuzuli işgale yönelik olarak adli yargıda takibat yoluna gidilmemiştir. Bu noktadan sonra dükkanlara ilişkin kira bedelleri, ecrimisil komisyonu kararlarında hesaplanan kullanım bedellerinin (10.07.2009, 30.07.2010, 07.08.2012, 31.12.2012, 28.11.2013, 24.10.2014,08.09.2015, 09.08.2017 tarihli kararlar…) ödenmesinin talep edildiği ecrimisil ihbarnameleri gönderilerek tahakkuk ettirilmiş olup işleyiş halihazırda da bu şekilde yürütülmektedir.

Söz konusu ecrimisil ihbarnamelerinden sonra müstecir tarafından noter kanalıyla gönderilen ihtarnamelerde, hesaplanan bedelin ödendiği bildirildikten sonra; kira sözleşmelerinin 31.12.2008 tarihinden sonra belirsiz süreli kira sözleşmesi haline dönüştüğü, dükkanlardaki kiracılıklarının ve kiracı sıfatlarının devam ettiği, iddia edildiği gibi işgalci olmadıkları vurgulanmıştır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 327 ve 328'inci maddelerinde, açık veya örtülü biçimde bir süre belirlenmişse, kira sözleşmesinin bu sürenin sonunda kendiliğinden sona ereceği; taraflar, bu durumda, açık bir anlaşma olmaksızın kira ilişkisini sürdürürlerse, kira sözleşmesinin belirsiz süreli sözleşmeye dönüşeceği; belirsiz süreli kira sözleşmelerinde taraflardan her birinin, daha uzun bir fesih bildirim süresi veya başka bir fesih dönemi kararlaştırılmış olmadıkça, yasal fesih dönemlerine ve fesih bildirim sürelerine uyarak sözleşmeyi feshedebileceği; fesih dönemlerinin hesabında, kira sözleşmesinin başlangıç tarihinin esas alınacağı; sözleşmede veya kanunda belirtilen fesih dönemine veya bildirim süresine uyulmamışsa, bildirimin bir sonraki fesih dönemi için geçerli olacağı ifade edilmiştir.

Kira sözleşmesinin bitiminden yaklaşık 10 yıl sonra, İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığınca Hukuk Müşavirliğinin görüşünün istendiği 06.08.2018 tarih ve 74955 sayılı yazıda, ilgili kiracıdan sözleşmenin sona erdiği 30.12.2008 tarihinden beri kullanım bedeli hesaplanarak tahsilat yapıldığı belirtilerek, belirsiz süreli kira sözleşmesi süresinin ne zaman sona ereceğinin ve ne zamana kadar kullanım bedeli hesaplamaları gerektiğinin bildirilmesi istenmiştir. Bunun üzerine, İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığına "ÇOK İVEDİ" notuyla yazılan Hukuk Müşavirliğinin 14.09.2018 tarih ve 86114 sayılı görüş yazısında; Türk Borçlar Kanunu'nun 347'nci maddesindeki,

"F. Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmenin sona ermesi

Konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı, belirli süreli sözleşmelerin süresinin bitiminden en az onbeş gün önce bildirimde bulunmadıkça, sözleşme aynı koşullarla bir yıl için uzatılmış sayılır. Kiraya veren, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremez. Ancak, on yıllık uzama süresi sonunda kiraya veren, bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebilir.

Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde, kiracı her zaman, kiraya veren ise kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebilirler.

Genel hükümlere göre fesih hakkının kullanılabileceği durumlarda, kiraya veren veya kiracı sözleşmeyi sona erdirebilir."

Hükmü hatırlatılmış, 30.12.2008 tarihinden sonraki dönemler için sözleşmenin belirsiz süreli kira sözleşmesine dönüştüğünün düşünüldüğü ifade edilmiş, 30.12.2018 tarihi itibariyle 10 yıllık sürenin dolmuş olacağı vurgulanmış, anılan 347'nci madde hükmünde 10 yıllık uzama süresi sonunda kiraya verenin bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebileceği ve bu süre dikkate alınarak gerekli bildirimlerde bulunulması yönünde görüş bildirilmiştir.

Ancak, kiracının tahliyesi için yol, yöntem ve sürelerin açıklandığı 14.09.2018 tarihli Hukuk Müşavirliği yazısının üzerinden yaklaşık 7 sene geçmesine rağmen sorumlu birimlerce kiracının tahliyesi yönünde bir girişimde bulunulmamış; kiralayan-kiracı ilişkisi ecrimisil bedeli tahsili yöntemiyle bugüne değin devam ettirilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "*Hesap verme sorumluluğu*" başlıklı 8'inci maddesinde, her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca, Devlet Memurları Kanunu ve diğer mevzuatta belirtilen esaslara uymakla ve amirler tarafından verilen görevleri yerine getirmekle yükümlü ve görevlerinin iyi ve doğru yürütülmesinden de amirlerine karşı sorumludurlar. Dolayısıyla, kira sözleşmelerinin vadeleri ile Kanun ve sözleşmelerinde belirtilen ihtar ve

bildirim süreleri yönünden görevlendirilen sorumlu personelce itinayla takibi de kamu kaynaklarının idaresi yönünden önem arz etmektedir.

Sözleşmesinde ve anılan Kanun'da, Üniversitenin kiracısı olan şirketin sözleşme süresinin sonunda ya da sonraki yıllarda tahliye edilebilmesine imkan veren hükümler mevcut olduğu halde, idari ihmaller nedeniyle, anılan dükkanlara ait kira bedellerinin yıllar boyunca bir ihale ortamındaki rekabetin sağlayacağı avantajlardan uzak şekilde tahsiline yol açılmıştır.

Üniversite tarafından verilen cevapta; bulguya konu olan iş yerlerinin yeni kiralama dönemi itibarıyla boşaltılması ve sözleşmeye uygun şekilde Üniversiteye teslimi, aksi takdirde tüm yasal yollara başvurulacağına ilişkin 15.05.2025 tarihinde noter aracılığıyla kiracıya ihtarname gönderildiği belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulguda yer alan taşınmazların tahliyesi ile ilgili olarak kiracıya noter aracılığıyla ihtar gönderildiği ve konunun Üniversitece takip edilmeye başlandığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; sözleşmelerin sona erme tarihlerinin titizlikle takip edilerek gerekli tahliye işlemlerinin mevzuatına uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Kiracılara Ait Elektrik, Isınma ve Su Bedellerinin Tebliğ ve Tahsil Sürelerinin Kiracı Lehine Olması

Üniversite bünyesindeki taşınmazlardan kiraya verilen yerlerin ortak kullanımdan kaynaklı elektrik, ısınma ve su giderlerinin yılda iki kere 6'şar aylık periyodlarla belirlenerek kiracılara yansıtıldığı, dolayısıyla tebliğ ve tahsil süreleri açısından kiracı lehine durum yaratıldığı görülmüştür.

Kiracılarla imzalanan "Kira Sözleşmesi"nde, "*Kiraya verilen yer ile ilgili elektrik, su, ısınma vb giderleri Üniversitemiz tarafından verilecek ve kiracı tarafından bedellerin istendiği tarihte peşin olarak yatırılacaktır...*" denilerek söz konusu tüketim bedellerinin istendiği tarihte peşin tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

Dosya üzerinden yapılan incelemede, 01.01.2024- 30.06.2024 tarih aralığına esas elektrik, ısınma ve su bedellerinin Temmuz- 2024 tarihinde kiracılara tebliğ edildiği ve ödemeleri için 45 ila 90 gün aralığında süre verildiği tespit edilmiştir.

Aynı şekilde; 01.07.2024-31.12.2024 tarih aralığına esas elektrik, ısınma ve su bedellerinin Ocak-2025 tarihinde kiracılara tebliğ edildiği ve ödemeleri için 45- 90 gün süre verildiği görülmüştür. Bu döneme ait tüketim cetvelleri incelendiğinde; 01.07.2024-31.12.2024 tarih aralığına karşılık gelen elektrik tüketim alacağı 3.479.394,28 TL, su tüketim alacağı 246.258,51 TL, ısınma bedeli tüketim alacağı 699,657,25 TL olmak üzere toplam 4.425.310,04 TL alacak bulunmaktadır. 01.07.2024-31.12.2024 tarih aralığına ait tüketim bedellerinin ödenmesi için borçlulara, Ocak-2025 ayında tebliğ yapılmış ve yine 45-90 gün aralığında ödeme süresi verilmiştir. Oysa Üniversite, elektrik ve ısınma bedellerinden doğan borcunun (aralık ayı hariç) ödemesini 2024 yılı içinde ilgili kurumlara yapmıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde**;** ***"****Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır."* hükmü yer almıştır.

Bu kapsamda kira sözleşmesi gereği elektrik, ısınma ve su bedelleri aylık olarak borçlusuna tebliğ edilmeli, Üniversitenin kendi borcu olarak ödeme yaptığı (elektrik ve doğalgaz bedeli) tarih esas alınarak kiracıya borcunu ödemesi için makul bir süre verilmeli ve tahsili sağlanmalıdır.

Üniversite tarafından verilen cevapta; yeni yılda ortak kullanımdan kaynaklı ısınma ve su giderlerinin Ocak, Şubat-Mart olmak üzere üç aylık bildirildiği, Nisan ayı itibarıyla ise tek aylık olarak hesaplanarak bildirileceği, elektrik giderleri için de Ocak-Şubat olarak iki aylık, Mart ve Nisan ayrı ayrı olarak hesaplanarak bildirildiği, bundan sonraki süreçte her bir kalem için (ısınma, su, elektrik) aylık okuma yapılarak bildirileceği belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulguya iştirak edildiği, bundan sonraki süreçte üniversite alacaklarının aylık okuma yapılarak, ilgilisine bildirileceği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; kaynakların etkili, ekonomik, verimli kullanılması ilkesi gereği ve alacağın elde edilmesinin geciktirilmemesi açısından, kira sözleşmesi gereği elektrik, ısınma ve su bedellerinin aylık olarak borçlusuna tebliğ edilmesi, Üniversitenin kendi borcu olarak

ödeme yaptığı (elektrik ve doğalgaz bedeli) tarih esas alınarak kiracıya borcunu ödemesi için makul bir süre verilmesi ve tahsilinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci maddesinin (ı) bendinde öngörülen %10 sınırının hizmet alımları kapsamında aşılmasına karşın, buna ilişkin olarak Üniversitece Kamu İhale Kurulundan önceden izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Anılan Kanun'un "*İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar*" başlıklı 62'nci maddesi;

"Bu Kanun kapsamındaki idarelerce mal veya hizmet alımları ile yapım işleri için ihaleye çıkılmadan önce aşağıda belirtilen hususlara uyulması zorunludur:

...

(Ek: 30/7/2003-4964/38 md.) Bu Kanunun 21 ve 22 nci maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamı, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamaz."

Hükmünü amirdir.

31.12.2020 tarih ve 31351 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 62' nci maddesinin (I) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ"in "*Genel esaslar"* başlıklı 4'üncü maddesinde de; Kanunun 62'nci maddesinin (ı) bendine göre, Kanun kapsamında yer alan ve bütçe sahibi olan kamu idarelerinin; Kanun'un gerek 21'inci maddesinin (f) bendi, gerekse temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar hariç 22'nci maddesinin (d) bendi kapsamında yapacakları harcamalarda, bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin % 10'unu Kurulun uygun görüşü olmadan aşamayacakları ifade edilmiştir.

23.01.2025 tarihi itibarıyla yerinde yapılan incelemede, "630.03.05" ekonomik kodlu "Hizmet Alımları" tertibi için verilen 19.887.423,00 TL'lik ödeneğin %10'una tekabül eden 1.988.742,30 TL lik sınırın 14.826.930,63 TL olarak aşıldığı, ancak bu işlemler için gerekli uygun görüş alınmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ile Bilgi

İşlem Daire Başkanlığının kendi birimleri için bütçede öngörülen mezkur hizmet alımları ve tutarlarına ilişkin açıklamalara yer verilmiş, Üniversitenin anılan tertipteki toplam ödeneğinin %10'unun aşılması ve KİK'ten bu husuta izin alınmasıyla ilgili herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; 23.01.2025 tarihi itibarıyla yerinde yapılan incelemede 630.03.05" ekonomik kodlu "Hizmet Alımları" tertibi için verilen 19.887.423,00 TL'lik ödeneğin %10'una tekabül eden 1.988.742,30 TL'lik sınırın 14.826.930,63 TL olarak aşılmasına karşın bu işlemler için Kamu İhale Kurumu'ndan neden önceden uygun görüş alınmadığının gerekçelendirilemediği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; 4734 sayılı Kanun'un amir hükmü uyarınca, bahse konu uygun görüş önceden alınmadan sınır miktarı aşan harcamada bulunulmaması gerekmektedir.

BULGU 4: Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması

Üniversite mülkiyetindeki bazı taşınmazlar için cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı yetkililerince sunulan taşınmazlara ait bilgilerin yer aldığı cetvellerin incelenmesinden, bazı taşınmazlara ait cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Üniversiteye ait parsellerin kamulaştırma işlemlerinin ödenek yetersizliği ve söz konusu parsellerin hissedarları tarafından açılan davalar sebebiyle tamamlanamadığı, tapuda cins değişikliği yaptırabilmesi için kamulaştırma

çalışmalarının tamamlanması gerektiği, bu nedenle yeterli ödenek sağlandığında ve kamulaştırma işlemleri tamamlandığında tapuda cins değişikliği çalışmalarına başlanılmasının planlandığı belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulguya iştirak edildiği ancak bir takım hukuki ve ödeneğe bağlı nedenlerle cins tashihlerinin halen tamamlanmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına neden olduğundan, söz konusu taşınmazlar için cins tashihinin yapılarak, kayıtların gerçek durumu yansıtması sağlanmalıdır.

BULGU 5: Yapım İşlerinde Proje Maliyet Değişikliği ile Süre Uzatımları Bulunduğu Halde Mevzuatın Öngördüğü Onayın Alınmaması

Üniversitenin yapım işlerinde iş artışı ile iş eksilişi ve süre uzatımlarının bulunduğu, bunlar için üst yönetici onayının olmadığı görülmüştür.

15.01.2024 tarihli ve 32430 birinci mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2024 Yılı Yatırım Programının Kabulü ve Uygulanmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararı'nın 2'nci maddesinde; "*2) Aşağıdaki hususlar kurum üst yöneticisinin onayıyla karara bağlanır.*

...

(b) Projeler kapsamında ihale edilmiş işlerin sözleşme bedelinde (ihale bedeli) fiyat ve kur değişikliğinden kaynaklanan artış ile anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen işlerde sözleşme bedelinin toplamda %10'una; birim fiyat teklif alınmak suretiyle ihale edilen işlerde toplamda %20'sine kadar iş artışından kaynaklanan proje maliyet değişikliği…

...

(d) 2024 yılında bitirilmesi programlanmış projeler hariç süre değişikliği,

…".

Hükmü yer almaktadır. Söz konusu Cumhurbaşkanı Kararı önceki yıllarda olduğu gibi 2025 yılı için de yayımlanmıştır.

Buna göre hem iş artışından kaynaklanan maliyet değişikliğinin hem de 2024 yılında bitirilmesi programlanmış projeler hariç süre değişikliklerinin Üniversite üst yönetimince yani Rektör tarafından onaylanma zorunluluğu bulunmaktadır.

Yapılan incelemede,

-Yatırım Programının Kabulü ve Uygulanmasına Dair Karar'da belirtilen Rektör onayının olmadığı,

-Ayrıca mevzuatın öngördüğü %10 ve %20 sınırlar içerisinde kalınarak yapım işlerinde iş artışına gidildiği, Daire Başkanının Olur'una sunulan yazılarda "*sözleme kapsamında bulunmayan ancak uygulama safhasında yapımı zorunlu hale gelen yeni imalatlar ile sözleşmesinde bulunan bazı imalatlarda artış ve azalışlar meydana geleceği anlaşılmıştır*" ifadesine yer verildiği,

tespit edilmiş olup, ilgili birimden alınan dosyalar üzerinden yapılan örnek incelemede; Sözleşmesi 07.10.2020, iş bitim tarihi 01.09.2022, götürü bedeli 36,9 milyon TL olan "Diş Hekimliği Ek Binası İkmal İnşaatı İşi"ne ödenek yetersizliği ve kampüste yapılan sınavlar gerekçesi ile 670 gün ek süre verildiği, %6,7 oranında iş artışı yapıldığı, 31.12 2024 tarihi itibarıyla iş artışı ve fiyat farkı olarak toplam 147,9 milyon TL ödendiği ve 31.12.2024 tarihi itibarıyla işin devam ettiği, yine bir başka örnek incelemede birim fiyat sözleşme bedeli 16,6 milyon TL olan Erciyes Üniversitesi Eğitim Onarım İnşaatı İşi için %19,99 oranında iş artışı yapıldığı, iş artışı ve kampüsteki sınavlar gerekçesi ile 122 gün ek süre verildiği, 31.12.2024 tarihi itibarıyla toplam 28,4 milyon TL ödeme yapıldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde**; "***Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır."* hükmü yer almıştır.

Bu kapsamda iş artışlarının asgari ölçüde tutulmasına çalışılmalı ve mevzuatı gereği süre artışları ile proje maliyet değişikliklerinde üst yönetici onayı alınmalıdır.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Üniversite yapım işlerinde bundan sonraki süreçte iş artışı-eksilişi ve süre uzatımlarının bulunduğu resmi onaylı belgelerde üst yöneticiden onay

alınmasına başlandığı, Üniversitenin yapmış olduğu onarım işleri ihalelerinde uygulama projesi yapılamadığından zaman zaman imalat artışlara gidilmek zorunda kalındığı, söz konusu artışların sebebinin öngörülemeyen imalatlar olduğu, bundan sonraki süreçte iş artışları asgari düzeyde tutulmasına dikkat edileceği belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bundan sonraki süreçte iş artışı-eksilişi ve süre uzatımlarının bulunduğu resmi onaylı belgelerde üst yöneticiden onay alınmasına başlanacağı ve iş artışlarının asgari ölçüde tutulacağı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ilkesi gereği ve kamu ihtiyaçlarının zamanında karşılanması için yapım işlerinde iş artışlarının asgari düzeyde tutulmasını teminen gerekli özenin gösterilmesi, süre uzatımlarının fiyat farkına neden olduğunun dikkate alınması ve mevzuatı gereği süre artışları ile proje maliyet değişikliklerinde üst yönetici onayının alınması gerekmektedir.

BULGU 6: Resmi Taşıtların Mevzuata Uygun Kullanılmaması

Erciyes Üniversitesi envanterinde yer alan resmi taşıtların, 237 sayılı Taşıt Kanunu'na aykırı şekilde, üyesi bulunduğu resmi bir Kurulun toplantılarına katılmak üzere 2024 yılı içerisinde çeşitli tarihlerde Ankara'ya giden ve dönen öğretim üyesi için tahsis edildiği görülmüştür.

237 sayılı Taşıt Kanunu'nun "Taşıt verilecekler" başlıklı 4, 5 ve 6'ncı maddelerinde, emirlerine ve zatlarına binek otomobili verilenlerin (1) sayılı cetvelde, makam hizmetlerine tahsis edilen taşıtların (2) sayılı cetvelde gösterildiği; birinci maddede yazılı kurumların daimi hizmetleri için Cumhurbaşkanı kararıyla yalnız birer hizmet arabası bulundurabileceği, bu hizmet arabalarının ihtiyaca göre station wagon binek veya kaptıkaçtı tiplerinden biri olabileceği ve Kurumların (1) ve (2) sayılı cetvellerde yazılı makam ve hizmetler için hizalarında gösterilen arabalardan fazla taşıt bulunduramayacakları gibi daimi hizmetler için beşinci maddede yazılı tipte bir arabadan fazla araç kullanamayacakları düzenlenmiştir.

Anılan Kanuna ekli (2) sayılı cetvelde yalnızca Üniversite Rektörleri için 1 adet taşıt aracı tahsis edilmiş olup söz konusu araç münhasıran makam hizmetlerine tahsisli bir taşıttır.

Yapılan incelemede, Erciyes Üniversitesi bünyesindeki bir fakültede görevli bir öğretim üyesinin resmi bir Kurulun üyesi olması nedeniyle, Kurulun 2024 yılı içerisinde yaptığı toplantılara araçla gitmek ve dönmek üzere başvurduğu; yaptığı başvuruların Rektörlük

makamınca kabul edildiği; getirip götürecek personelin görevlendirmesinin yapıldığı; akaryakıt giderinin yanı sıra şoför personelin harcırahının da bu tahsis sebebiyle Üniversite bütçesinden ödendiği tespit edilmiştir.

Her şeyden önce, bir giderin Üniversite bütçesinden ödenebilmesi için bu giderin Üniversitenin sorumluluğunda bulunan işler için olması ve bütçesinde öngörülmüş olması gerekmektedir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kurumlarının Görevleri" başlıklı 12'nci maddesinde, resmi bir Kurulun üyesi olanların toplantıya gidiş dönüş anlamındaki ulaşım ihtiyacının Üniversitece araç tahsis edilerek karşılanması gibi bir görev bulunmamaktadır. Keza hizmet, Üniversiteye ait resmi hizmetin ifası için il içi ve il dışı görevlendirmeyi gerektiren her türlü görevi ifade etmekte olup yukarıda bahsi geçen Kurul üyeliğinden kaynaklanan toplantıya katılımla ilgili harcamalar şahsi alana giren harcamalardan olduğundan hizmet olarak nitelenmesi ve Üniversite bütçesinden karşılanması mümkün değildir. Kaldı ki Üniversitelerde tahsise konu edilebilecek tek taşıt, 237 sayılı Kanun uyarınca Rektörlük makamı içindir.

Ayrıca, 17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Tasarruf Tedbirleri" konulu ve 2024/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesinde de, 5/1/1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ekli (1) ve (2) sayılı cetvel kapsamındaki hizmetlere ve koruma altına alınanlara tahsis edilen taşıtlar dışında hiçbir makama taşıt tahsis edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

237 sayılı Kanun'un "Cezalar" başlıklı 16'ncı maddesinde;

"Bu Kanunun şümulüne giren taşıtları her ne suretle olursa olsun tahsis olunduğu işin gayrisinde veya şahsî hususlarda kullananlar veya kullanılmasına müsaade edenler veya kanunda yazılı olduğu şekilde kullanılmış gibi gösterenler veya kanunen bir makama veya işe tahsis olunmadığı hâlde hakikati tağyir ile bu taşıtlardan istifade eden ve ettirenler, bunların gidiş gelişine müsaade edenler veya kanuna aykırı olarak numara ve plaka verenlerle kullananlar veya kullanılmaya elverişli olduğu hâlde ekonomik ömrünü doldurduğu bahanesiyle yenileyen veya yeniletenler veya bu hususlar için masraf tahakkuk evrakını hazırlayan veya tasdik veya bunlara ait ita emirlerini vize edenler hakkında bir seneye kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu yüzden hasıl olan masraf ve zararlar genel hükümlere göre tazmin ettirilir.

Tekerrürü halinde verilecek hapis cezası iki aydan aşağı olamaz."

Denilmektedir.

Açıklanan gerekçelerle mevzuatında öngörülmeyen hiçbir şahıs ya da kurum için araç tahsisi yapılmaması gerekmektedir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; ilgili mevzuat gereği Rektörlükçe gerekli düzenlemelerin yapılacağı, mevzuatında araç tahsis izni verilmeyen hiçbir şahıs ya da birim için Üniversiteye ait araçlarla görevlendirme işlemlerinin tekrarlanmayacağı belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulguya iştirak edildiği ve mevzuatı gereği Üniversiteye ait araçlarla görevlendirme işlemi yapılmayacağı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; mevzuatında araç tahsis izni verilmeyen hiç bir şahıs ya da birim için Üniversiteye ait araçların kullandırılmaması gerekmektedir.

BULGU 7: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan Genel Sekreter Yardımcılığı, Fakülte Sekreterliği, Enstitü Sekreterliği ve Yüksekokul Sekreterliği kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

13.10.1983 tarih 18190 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun "Uygulanacak diğer kanun hükümleri" başlıklı 20'nci maddesinde;

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır." Denilmektedir.

06.11.1981 tarih ve 17506 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Rektör" başlıklı 13'üncü maddesinin b) fıkrasında ise;

"Görev, yetki ve sorumlulukları:

...

(4) Gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek," hükmü bulunmaktadır.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde ise; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

Kadro terimi, personel mevzuatının temel kavramlarından birisidir. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun memuriyete başlama ve ilgili düzenlemelerinden olan "Atama Yapılacak Boş Kadroların Bildirilmesi" başlıklı 46'ncı ve "Duyurma" başlıklı 47'nci maddelerinde de görüleceği üzere kadro ile personel arasında sıkı bir ilişki kurulmuş ve her personelin ancak bir kadro ile ilişkilendirilerek istidam edileceği hususuna Kanun'un çeşitli maddelerinde yer verilmiştir. İdarelere istihdam için tanınan kadrolar ise kadro cetvellerinde unvan ve sayı olarak yer verilmek suretiyle sınırlandırılmıştır.

Mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Rektöre tanınan görev yeri değişikliği ve yeni görevlendirme yapma yetkilerinin, dolu kadrolara ilişkin görevleri de kapsayacak şekilde yorumlanamayacağı anlaşılmaktadır.

2547 sayılı Kanun'un yukarıda yer verilen hükmü uyarınca, Rektörler, gerekli gördükleri hallerde Üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkilerini ancak mevzuatta yer alan sınırlamalar dahilinde kullanabilirler.

Yapılan incelemede, Üniversitede Genel Sekreter Yardımcılığı, Fakülte Sekreterliği, Enstitü Sekreterliği ve Yüksekokul Sekreterliği kadrolarına usulüne göre atanmış personelin asıl kadrosu dışında çalıştırıldığı, söz konusu personelin kadro görevlerinin iseyine görevlendirme ile başka bir personel tarafından yürütüldüğü ve bu yöntemle 6 farklı görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde, dolu kadro, kadronun halen başka bir personel tarafından kullanılıyor olması hali olup dolu kadroya vekâlet ancak, kadroda bulunan personelin kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işinden geçici olarak ayrılması halinde mümkündür.

Üniversite tarafından verilen cevapta; bulgu sonrasında mevzuata uygunluk bakımından ilgili personelin eski görev yerlerine dönmelerinin ya da asaleten atanmalarının sağlandığı ifade edilmiş, bundan sonraki görevlendirmelerde dolu kadrolara görevlendirme yapılmamasına dikkat edileceği belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; ilgililerin bulguya iştirak ettikleri, bulgu konusu edilen personelin çoğunluğu için mevzuata uygunluğun sağlandığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; hali hazırda dolu kadroya vekaleti devam ettiği anlaşılan personel de dahil olmak üzere 657 sayılı Kanun'da sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 8: Teorik Dersin Bölünmesi Suretiyle Ek Ders Ücreti Ödenmesi

Üniversite Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü bünyesinde verilen ek derslere ilişkin ödeme belgelerinin incelenmesi sonucunda, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı güz döneminde 6 öğrencisi olan "RES507 Atölye-1" dersi için 4 ayrı öğretim üyesi görevlendirildiği ve her birine ayrı ayrı haftada 4 saat ek ders ücreti ödendiği görülmüştür.

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü'nün 11.09.2024 tarih ve 711990 sayılı yazısı üzerine "RES507 Atölye-1" dersinin 4 ayrı şubeye bölünerek yapılmasına Üniversite Yönetim Kurulunun 12.09.2024 tarih ve 25 sayılı toplantısında karar verilmiştir.

"Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar"ın "Ek Ders Ücreti" başlıklı 3'üncü maddesinin d) ve e) bentleri;

"Tıp Fakültelerinin 4, 5 ve 6'ncı sınıfları, konservatuvar, yabancı dil, resim-iş, beden eğitimi ve spor, müzik eğitim programları, laboratuvar, staj, uygulamalı dersler ve tıbbi ve cerrahi klinik uygulamalar, bitirme ödevi, bitirme projesi, diploma projesi ve benzeri çalışmalar hariç olmak üzere, aynı ders veya faaliyet birden fazla öğretim elemanı tarafından yürütülüyorsa dersin veya faaliyetin haftalık ders yükü ve ek ders saatleri görev alan öğretim elemanlarına bölünerek hesaplanır."

"Eğitim-öğretim niteliğine göre sınıfların aşırı kalabalıklığı ve/veya fiziksel olanakların yeterli olmaması nedeniyle teori ve/veya uygulamadan oluşan bir ders, ilgili Bölüm Başkanının önerisi ve ilgili Yönetim Kurulunun kararı ile birden fazla şube halinde açılabilir. Bu takdirde, ayrı ayrı vermeleri kaydıyla, bu dersleri veren öğretim elemanlarının her birine dersin öğretim programındaki haftalık teorik ve uygulama saati ders yükü ve ek ders saati olarak aynen uygulanır."

Hükümlerini amirdir.

Anlaşılacağı üzere, Güzel Sanatlar Enstitüsünce verilen ve teorik bir ders olan RES507(Atölye-1) dersi birden fazla öğretim üyesince yürütülen ve 6 öğrencisi olması nedeniyle sınıfların aşırı kalabalıklığından bahsedilemeyecek bir ders olup; söz konusu derse yönelik ek ders saatleri görev alan öğretim üyelerine paylaştırılarak ödemesi yapılmalıdır.

Uygulamaya esas olan 2024-2025 eğitim öğretim yılı güz dönemi ders programının incelenmesinde, anılan dersin 313, 2522, 7340 ve 11042 sicil numaralı öğretim üyeleri tarafından toplam 6 öğrenciye, her bir öğretim üyesine ayrı ayrı haftada 4 saatlik ek ders ücreti ödenecek şekilde düzenlemeye gidildiği görülmüştür. Bu uygulamayla ERÜ bütçesinden 1 hafta için 16 saatlik ek ders ücreti ödemesi yapılmış olmaktadır. Halbuki mevzuata uygun işlem yapılmış olsa idi her bir öğretim üyesine haftada 1'er saatten toplam 4 saat ek ders ücreti ödenmiş olacaktı. Mevcut durumda anılan dersin teorik bir ders olduğu ve toplam öğrenci sayısının 6 olduğu dikkate alındığında dersin 4 ayrı şubeye ayrılarak verilmesi mevzuata uygun düşmemektedir. Mevzuata uygunluk açısından anılan dersin ya tek bir öğretim üyesine verilmesi ya da birden fazla öğretim üyesinin verileceği durumlarda dersin haftalara bölünerek dağıtım yapılması sağlanmalıdır.

Üniversite tarafından verilen cevapta; söz konusu dersin klasik teorik derslerden farklı olarak tamamen uygulamaya ve bireysel sanatsal gelişime dayalı bir ders olduğu; her öğrencinin sanatsal eğilimi, teknik yeterliliği ve ilgi alanının farklılık gösterdiği; bu nedenle, dersin yürütülmesinde farklı uzmanlık alanlarına sahip öğretim üyelerinin rehberliğinin büyük önem taşıdığı; her bir öğretim üyesinin uzmanlık alanı ve sanatsal yaklaşımı farklı olduğundan, öğrencilerin bireysel projelerine en uygun danışmanlık ve yönlendirmenin ancak bu şekilde sağlanabildiği; 6 öğrencinin 4 farklı öğretim üyesine dağıtılması ile her öğrencinin kendi sanatsal yolculuğunda en verimli şekilde desteklenmesinin sağlandığı; denetçi raporunda belirtilen mevzuat hükümleri doğrultusunda, uygulamanın yeniden değerlendirilmesi gerektiğinin de kabul edildiği; 2025-2026 eğitim öğretim yılı programında RES507 Atölye-1 dersi yeniden yapılandırıldığı, yeni programda, dersin içeriği ve yürütülme biçimi gözden geçirilmiş; öğrencilerin bireysel projelerine uygun danışmanlık alabilmeleri için "bireysel proje danışmanlığı" modeli geliştirildiği, bu modelde, öğrenciler kendi projeleri için uygun öğretim üyesini seçebilecek, ancak ek ders ücreti hesaplaması mevzuata uygun şekilde, toplam ders yükü üzerinden öğretim üyeleri arasında paylaştırılacağı, yeni programda, dersin içeriği ve yürütülme biçimi gözden geçirilerek öğrencilerin bireysel projelerine uygun danışmanlık alabilmeleri için "bireysel proje danışmanlığı" modeli geliştirildiği; bu modelde, öğrencilerin kendi projeleri için uygun öğretim üyesini seçebilecekleri, ancak ek ders ücreti hesaplamasının

mevzuata uygun şekilde, toplam ders yükü üzerinden öğretim üyeleri arasında paylaştırılacağı belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulgu konusu edilen mevzuata aykırı uygulamanın 2025-2026 eğitim öğretim yılı programında RES507 Atölye-1 dersinin yeniden yapılandırılmasıyla giderildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; Üniversite bünyesinde olup da programında teorik ders öngörülen tüm birimlerin anılan mevzuat düzenlemelerini dikkate almaları ve ilgili dersler için öngörülen ek ders ücretlerinin de bu doğrultuda ödenmesi gerekmektedir.

BULGU 9: S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin Yönetim ve Denetim Kurullarında Öğretim Elemanlarının Görev Almaları

Sınırlı Sorumlu Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin 23 üyesinden 22 üyesinin Üniversite öğretim elemanlarının olduğu, yönetim ve denetim kurullarında yine Üniversitenin öğretim elemanlarının bulunduğu görülmüştür.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda kooperatifler, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini, özellikle meslek ve geçinmelerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla kurulan ortaklıklar olarak tarif edilmiştir.

S.S. Erciyes Eğitim ve Kültür Kooperatifinin Ana Sözleşmesinin "Amaç ve Faaliyet Konuları" başlıklı 6'ncı maddesinde; "*Kooperatifin amacı, 08.02.2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanuna uygun olarak, ortaklarının eğitim- öğretim ve araştırma gereksinimlerini karşılamak üzere kurumları açmak, işletmek; araştırma ve incelemelere imkan sağlamaktır"* şeklinde belirlenmiştir. Faaliyet konuları arasında ise 6'ncı maddenin 2/e fıkrasında; "*kantin işletmeleri, lokal, sosyal tesis, kafeterya, otopark, spor ve gençlik merkezleri ve benzeri tesisleri inşa eder, ettirir, kiralar, kiraya verir, satın alır, satar, işlettirir ve var olanlara ortak olur"* hükmü yer almaktadır.

Ana Sözleşmenin 1'inci maddesinde; "*Bu anasözleşmede isimleri, tabiiyetleri, adresleri ve taahhüt ettikleri sermaye payları gösterilen kişiler tarafından, 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre değişir ortaklı, değişir sermayeli ve sınırlı sorumlu bir Eğitim Kooperatifi kurulmuştur"* denilmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3'üncü maddesinde öğretim elemanları; yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve araştırma görevlileri olarak tanımlanmıştır.

Tanımı yapılan öğretim elemanlarının özlük haklarını düzenleyen 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun "Uygulanacak diğer kanun hükümleri" başlıklı 20'inci maddesinde; "*Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır*" hükmü yer almaktadır.

2547 sayılı Kanun'da öğretim elemanlarının kadro ve çalışma esasları, 2914 sayılı Kanun'da özlük hakları ve ödenekleri düzenlenmiş olup adı geçen kanunlar öğretim elemanlarının mesleği ile ilgili üniversite, döner sermaye, geçici başka kurumda görevlendirme vb. faaliyetleri ile bu çalışmalara yapılacak ödemeleri ve sınırlamaları içerdiğinden bunlar dışında kalan hususlar için 657 sayılı Kanun'un 28'inci maddesi geçerli olmaktadır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Ticari ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı" başlığı 28'inci maddesinde, "…*Memurların üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve kanunla kurulmuş yardım sandıklarının yönetim, denetim ve disiplin kurulları üyelikleri ile özel kanunlarda belirtilen görevler bu yasaklamanın dışındadır"* denilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat, devlet memurlarının kooperatif üyeliği için yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerinin, yönetim, denetim ve disiplin kurullarında görev alabilmesine olanak sağlamıştır. Kanun hükmü, devlet memurlarının yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifi dışındaki kooperatiflerin yönetim, denetim ve disiplin kurullarında yer almasına yasaklama getirmiştir. S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin ana sözleşmesinde yer alan maddelere göre de söz konusu Kooperatif bir eğitim kooperatifidir ve yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifi kapsamında bulunmamaktadır .

Yapılan incelemelerde, 23 üyesi bulunan kooperatifin 22 üyesinin Üniversitenin öğretim elemanlarından olduğu, hali hazırda yönetim kurulu başkanının dekan, diğer iki üyesinin profesör ve öğretim üyesi doktor olduğu, denetim kurulu üyelerinden birinin dekan, diğerinin profesör olduğu, Kooperatifin disiplin kurulunun bulunmadığı tespit edilmiş olup mevzuatı gereği memur kabul edilen öğretim elemanlarının, bir eğitim kooperatifi olan S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin, yönetim ve denetim kurullarında başkan ve üye olmamaları gerekmektedir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; bulguda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28'inci maddesi gereğince öğretim elemanlarının ancak yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerine üye olabileceklerinin ifade edildiğini oysa sözü edilen Kanun'un 28'inci maddesinin 2'nci fıkrasının memurların üyesi oldukları kooperatiflerin yönetim, denetim ve disiplin kurullarında üye olabileceklerini belirterek, bunlar dışındakilere üye olamayacaklarına dair herhangi bir hükme yer vermediğini; buna göre memur ve öğretim üyelerinin kooperatife üye olmalarına engel bir durumun bulunmadığını; diğer taraftan gerek Kooperatifler Kanunu'nda gerekse diğer mevzuatta kooperatiflerin türlerini gösteren, sınırlayan bir hüküm olmadığından esasen yapı, kalkınma ve tüketim dışındaki kooperatiflerin yönetim, denetim ve disiplin kurullarında üye olunmasına dair hukuki bir engelin olmadığını ifade etmişlerdir.

Ayrıca, öğretim elemanları memur olmayıp, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun sadece bazı hususlar bakımından öğretim elemanlarına uygulandığını; öğretim elemanlarının 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununa tabi olup bu Kanunda devlet memurlarına yasaklanan pek çok hususun öğretim elamanları için serbest olduğunu; yine öğretim elemanlarının belli şartlar altında sermaye şirketi kurmak ve bu şirkette yönetici olmak hakkına sahip olduklarını (2547 sayılı Kanun md.32 ve Teknoparklara ilişkin düzenlemeler); ayrıca sermaye piyasası mevzuatına göre, öğretim üyelerinin bağımsız yönetim kurulu üyesi olarak halka açık şirketlerin yönetim kurullarında tam zamanlı olarak üniversitede öğretim üyeliği devam ederken de görev alabildiklerini; öğretim elemanlarının 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununa tabi olmalarının memur olmadıklarını dolayısıyla 657 sayılı Kanun'un 28/2 hükmünün de uygulanamayacağını gösterdiğini; ayrıca bu hususta aksine bir yargı kararının da bulunmadığını; hangi tür olursa olsun kooperatiflerin zaten kâr dağıtma amacının bulunmadığını zira Kooperatifler Kanununun 1'inci maddesinin de, kooperatiflerin tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla kurulabileceğini belirttiğini, dolayısıyla kooperatiflerin, ticaret yapan bir şirket niteliğinde olmadıklarını; Üniversite personelinin çoğunluğunu oluşturduğu S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin faaliyetleri itibarıyla Üniversiteyi desteklemekte olup gelirlerini tamamen Üniversitenin eğitim ve araştırma faaliyetlerinin yürütülmesine ve akademik personelinin bilimsel etkinliklerinin desteklenmesine sarfettiğini; bir eğitim kurumu olan Üniversitenin öğretim elemanlarının yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerine üye olabileceği ve yönetim ve denetim kurullarında görev alabileceği kabul edilirken doğrudan eğitim amacıyla kurulmuş bir kooperatife üye

olamayacaklarının, yönetim ve denetim kurulunda görev alamayacaklarının kabulünün Kanun'un amacıyla bağdaşmadığını, zaten 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28'inci maddesinin kooperatif türlerini sınırlı olarak saymayıp örnek olarak verdiğini; bunlar dışındaki kooperatiflere de üye olunmasına ve yönetiminde yer alınmasına engel bir durumun da söz konusu olmadığını değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; 2547 sayılı Kanun'da öğretim elemanlarının kadro ve çalışma esasları, 2914 sayılı Kanun'da ise özlük hakları ve ödenekleri düzenlenmiş olup bunlar dışında kalan hususlar için 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun "Uygulanacak diğer kanun hükümleri" başlıklı 20'inci maddesindeki *"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır"* hükmü geçerlidir. Söz konusu Kanunlar; öğretim elemanlarının meslekleri ile ilgili görevlendirmeler ve çalışmaları ile bu çalışmalara yapılacak ödemeleri ve sınırlamaları içerdiğinden bunların dışında kalan ticari faaliyet yasağı düzenlemesi hakkında ise (bu konuda hüküm bulunmadığı için) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28'inci maddesi hükmü geçerli olmaktadır.

Öncelikle, iddia edilenin aksine bulguda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28'inci maddesi gereğince öğretim elemanlarının ancak yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerine üye olabilecekleri değil 28'inci madde hükmünün devlet memurlarının yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifi dışındaki kooperatiflerin yönetim, denetim ve disiplin kurullarında yer almasına yasaklama getirdiği ifade edilmiştir.

Kanun koyucu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Ticari ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı" başlığı 28'inci maddesinde, "…*Memurların üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve kanunla kurulmuş yardım sandıklarının yönetim, denetim ve disiplin kurulları üyelikleri ile özel kanunlarda belirtilen görevler bu yasaklamanın dışındadır*" hükmü ile Kanun'un uygun gördüğü şartları ve yasaklamanın istisnalarını saymıştır. Kamu İdaresi cevabındaki, "bunlar dışındakilere üye olamayacaklarına dair herhangi bir hükme yer verilmemiştir" ifadesinin kanun yazım tekniği açısından tutarlılığı bulunmamaktadır. Ayrıca, Kooperatifler Kanunu'nda ya da diğer mevzuatta kooperatiflerin türlerini gösteren, sınırlayan bir hüküm olmaması hususu; öğretim elemanlarının yapı, kalkınma ve tüketim dışındaki kooperatiflerin yönetim, denetim ve disiplin kurullarında üye olmalarına imkan sağlayan hukuki bir geçerlilik getirmemektedir.

Yine ilgililerce, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'na tabi olmalarının memur olmadıklarını dolayısıyla 657 sayılı Kanun'un 28/2 hükmünün de uygulanamayacağını gösterdiği iddiası da dayanaktan yoksun bulunmaktadır. Çünkü, söz konusu madde hükmü öğretim elemanlarının memur olmalarından değil ticari faaliyet yasakları hakkında 2914 sayılı Kanun'un herhangi bir düzenlemeye gitmemiş olması nedeniyle akademik personel için de uygulanacaktır. Aynı şekilde, sermaye piyasası mevzuatına göre, öğretim üyelerinin bağımsız yönetim kurulu üyesi olarak halka açık şirketlerin yönetim kurullarında tam zamanlı olarak üniversitede öğretim üyeliği devam ederken görev alabildikleri iddiasının da 657 sayılı Kanun'un anılan hükmünün ifasını engelleyecek bir yönü ve gücü bulunmamaktadır. Cevapta yine, kooperatiflerin zaten kâr dağıtma amacının bulunmadığı, gelirlerini tamamen Üniversitenin eğitim ve araştırma faaliyetlerinin yürütülmesine ve akademik personelinin bilimsel etkinliklerinin desteklenmesine sarfettiği ifade edilmişse de Kooperatifin faaliyetleri itibarıyla Üniversiteyi desteklemesi, gelirlerini tamamen Üniversitenin eğitim ve araştırma faaliyetlerinin ve akademik personelinin bilimsel etkinliklerinin desteklenmesine sarfetmesi, kamuya sağladığı fayda ve bunun ölçülmesi gibi hususlar subjektif nitelikli değerlendirmeler olup mezkur 28'nci madde hükmünü işlevsiz hale getirmemektedir.

Sonuç olarak; ana sözleşmesinde yer alan maddelere göre bir eğitim kooperatifi olan S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifi, 657 sayılı Kanun'nun 28'nci maddesinde zikredilen yapı, kalkınma ya da tüketim kooperatifleri kapsamında bulunmamaktadır. Bu nedenle, Üniversite akademik personelinin söz konusu türde bir kooperatif kurmalarının ve bu kooperatifin yönetim ve denetim kurullarında görev almalarının 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine göre mümkün değildir. 2017 ve 2018 yılı Sayıştay Raporlarında da yer alması ve sonrasında ise yine aynı konunun İdaresine yazılmasına karşın bugüne değin herhangi bir işlem tesis edilmediği de anlaşıldığından, Rektörlükçe söz konusu mevzuata aykırı durumun kanuni hale getirilmesi için bir an evvel idari işlemlere başlanılması gerekmektedir.

BULGU 10: S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin Üniversitenin Kiracısı Olması

Üniversitenin öğretim elemanlarınca oluşturulan Sınırlı Sorumlu Kültür ve Eğitim Kooperatifine, Üniversite tarafından; otopark, restoran, kafe, Erciyes Üniversitesi logolu tanıtıcı promosyon ürünleri satış yeri ve Diş Hekimliği Fakültesi bünyesinde dental malzeme satış yeri olmak üzere Üniversite bünyesindeki toplam 5 ayrı yerin 2886 sayılı Kanun'un 51/g

maddesi kapsamında kiraya verildiği, kira sözleşmelerinin 3'er yıllık yapıldığı, ancak her 3 yılın bitiminde tekrar söz konusu Kanun'un 51/g maddesi kapsamında kiranın devam ettirildiği, görülmüştür.

Kooperatif Ana Sözleşmesinde, kooperatifin eğitim kooperatifi olduğu belirtilmiş olup 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Ticari ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı" başlığı 28'inci maddesinde, … *Memurların üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulmuş yardım sandıklarının yönetim, denetim ve disiplin kurulları üyelikleri ile özel kanunlarda belirtilen görevler bu yasaklamanın dışındadır"* hükmü yer almıştır. Söz konusu Kanun maddesine göre eğitim kooperatifinin yönetim ve denetim kurulunda memurlar görev alamayacağından Üniversitenin öğretim elemanları da Kooperatifin yönetim ve denetim kurulunda görev alamazlar.

Ayrıca, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun;

Kooperatiflerin Dağılması bölümünde "Dağılma sebepleri" başlıklı 81'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında, "*Kanunlarda öngörülen diğer hallerde, ilgili bakanlığın mahkemeden alacağı karar üzerine,…Dağılır*."

hükmü ile Ticaret Bakanlığının Görev ve Yetkileri bölümünde , "A) Genel olarak Bakanlığın görev ve yetkileri" başlıklı 86'ncı maddenin 2'inci fıkrasında, *" Kooperatifleri, birlikleri, merkez birliklerini ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğini teftiş etmek, denetlemek veya denetlettirmek*", 3'üncü fıkrasında; *"Kooperatiflerin, birliklerin, merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin dağılmasını gerektiren sebepleri mahkemeye bildirmek,",*

hükmü yer almıştır.

Söz konusu mevzuata göre, Ticaret Bakanlığının kooperatiflerin dağılmasını gerektiren sebepleri mahkemeye bildirmesi durumunda mahkemenin alacağı karar üzerine Kooperatifin hukuki varlığı son bulabilecektir.

Yapılan incelemelerde,

-Kooperatifin Üniversiteye ait 5 ayrı yerde kiracı konumunda olduğu,

-Kiralama işleminin 2886 sayılı Kanun'un 51/g maddesi kapsamında yapıldığı,

-2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) bendi uyarınca pazarlık usulü ile gerçekleştirilmesi nedeniyle 2886 sayılı Kanun'un "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesi gereği, ihalelerde açıklık ve rekabetin sağlanmadığı,

-Kooperatifin 23 üyesinden 22'sinin Üniversitede öğretim elemanı olarak görev yaptığı,

- Ana Sözleşmesinde Kooperatifin "eğitim kooperatifi" olduğunun belirtildiği,

-Eğitim kooperatifi vasfı olan söz konusu Kooperatifin yönetim ve denetim kurulu üye yapısının Üniversite öğretim elemanlarından oluşması nedeniyle mevcut kurul yapısının mevzuata aykırılık teşkil ettiği ve Kooperatifin bu haliyle muteber bir teşekkül mahiyetinde olmadığı,

tespit edilmiş olup mevzuatı gereği Ticaret Bakanlığınca yapılacak olası bir denetimde Bakanlıkça yargıya gidilerek Kooperatifin dağıtılması talep edilebilecektir.

Kooperatifin, yönetim ve denetim kurulu yapısı itibarıyla mevzuatına uygun muteber bir teşekkül mahiyetinde olmadığı dikkate alınarak Üniversite ve Kooperatif arasındaki kiracı-kiralayan ilişkisi sürdürülmemelidir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; her ne kadar bulguda, Üniversitenin özel mülkiyetindeki taşınmazların söz konusu kooperatife kiralanmasının mevzuata aykırı olduğu belirtilmişse de, Sayıştay Temyiz Kurulunun, 2. Dairenin kararı üzerine verdiği 17/11/2015 tarihli 40208 sayılı dosya no.lu kararında Üniversite taşınmazlarının pazarlık usulü ile ihalesinin mümkün olduğunu, tek istekli olarak kooperatifin davet edilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığını açık bir şekilde hükme bağladığını ve bu kararın, Üniversitenin yaptığı kiralama işlemine gerek ihale usulü gerekse Kooperatife verilmesi bakımından birebir uyması nedeniyle Üniversite tarafından yapılan kiralama işlemlerinin de hukuka uygun olduğunun değerlendirildiği ifade edilmiş, ayrıca Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğünün 12/01/2005 tarih ve 5035 sayılı yazısında; *"Üniversitenin mülkiyetinde olan kantin ve otoparkların Üniversite çalışanlarınca kurulan ve ayrı bir tüzel kişilik olan ... kooperatifine işletilmek üzere 2886 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde kiraya verilmesinde bir sakınca bulunmadığı düşünülmektedir."* şeklinde görüş verdiği belirtilmiştir.

Yine aynı cevapta, Kooperatifin yönetim ve denetim kurulu üye yapısının Üniversite öğretim elemanlarından oluşmasının mevzuata aykırı bir yönü bulunmadığı, bu sebeple mevcut kurul yapısının mevzuata aykırılık teşkil ettiği ve Kooperatifin bu haliyle muteber bir teşekkül

mahiyetinde olmadığı gerekçesiyle kapatılmasının söz konusu olamayacağı, Bakanlığın bu gerekçeyle dağıtılmasını istemesinin hukuken mümkün olmadığı, ancak ilgili kuruma yönetim kurulu üyeleriyle ilgili bildirim yapabileceği, kaldı ki bu sebeple Kooperatif dağıtılsa bile bunun kira sözleşmesini sona erdirmek dışında bir sonucunun olamayacağı, Kira Sözleşmesinin sona ermesinin de, Üniversiteye bir zarar vermesininsöz konusu olamayacağı, dolasıyla Üniversiteye zarar verecek başka bir sonuç meydana gelemeyeceği, belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde, bulguda vurgulanan hususa ilgililerce tam vakıf olunamadığı anlaşılmaktadır. Şöyle ki, bulgu ile Üniversitenin yaptığı kiralama işlemine ne ihalenin usulü ne davet edilen istekli sayısı ne de müstecirin kooperatif olması yönünden bir eleştiri getirilmiş değildir. Bulgunun özünü, Kooperatifin 23 üyesinden 22'sinin Üniversitede öğretim elemanı olarak görev yapması; ana sözleşmesinde kooperatifin "Eğitim Kooperatifi" olduğunun belirtilmesi; eğitim kooperatifi vasfı olan söz konusu Kooperatifin yönetim ve denetim kurulu üye yapısının 657 sayılı Kanun hükümleri hilafına Üniversite öğretim elemanlarından oluşması nedeniyle mevcut kurul yapısının mevzuata aykırılık teşkil etmesi ve Kooperatifin bu haliyle muteber bir teşekkül mahiyetinde değerlendirilemeyeceği hususu oluşturmaktadır.

İlgililerce, Kooperatifin yönetim ve denetim kurulu üye yapısının Üniversite öğretim elemanlarından oluşmasının mevzuata aykırı bir yönünün bulunmadığı, bu sebeple mevcut kurul yapısının mevzuata aykırılık teşkil ettiği ve Kooperatifin bu haliyle muteber bir teşekkül mahiyetinde olmadığı gerekçesiyle kapatılmasının söz konusu olamayacağını ve Bakanlığın bu gerekçeyle dağıtılmasını istemesinin hukuken mümkün olmadığı ileri sürülmüşse de bu iddialarının dayanağını oluşturacak herhangi bir mevzuat sunamamışlardır. Sonrasında da Kooperatif dağıtılsa bile bunun kira sözleşmesini sona erdirmek dışında bir sonucunun olamayacağı, kira sözleşmesinin sona ermesinin de Üniversiteye vereceği bir zararın söz konusu olamayacağı, dolasıyla Üniversiteye zarar verecek başka bir sonuç meydana gelemeyeceği şeklindeki sübjektif değerlendirmelere yer verilmiştir.

Sonuç olarak; S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifi ana sözleşmesinde yer alan maddelere göre bir eğitim kooperatifi olup yapı, kalkınma ya da tüketim kooperatifi kapsamında bulunmamaktadır. Bu nedenle, Üniversite akademik personelinin söz konusu türde bir kooperatif kurmaları ve bu kooperatifin yönetim ve denetim kurullarında görev almaları 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine göre mümkün değildir. Dolayısıyla, Kooperatifin bu

haliyle muteber bir teşekkül mahiyetinde olmaması ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun mezkur 81 ve 86'ncı maddesi hükümleri gereği Ticaret Bakanlığınca yapılacak olası bir denetimde Bakanlıkça yargıya gidilerek Kooperatifin dağıtılmasının talep edilebilecek olması karşısında, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde tanımlanan "Kamu Geliri" güvenliği bakımından, Üniversite ve Kooperatif arasındaki kiracı kiralayan ilişkisinin sürdürülmemesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmaz Kira Gelirlerinin Mevzuata Uygun Şekilde Muhasebeleştirilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurumundan İzin Alınmaması	2023	Yerine Getirilmedi	
Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 419 | ERCİYES ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	912.899.120,14
10	**Hazır Değerler**	125.074.305,55
104	Proje Özel Hesabı	121.988.479,61
105	DÖVİZ HESABI	3.085.825,94
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	273.043.019,45
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	272.276.564,71
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	465.735,25
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	300.719,49
13	**Kurum Alacakları**	326.507.111,06
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	326.507.111,06
14	**Diğer Alacaklar**	4.453.080,63
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.453.080,63
15	Stoklar	39.668.812,37
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	39.668.812,37
16	**Ön Ödemeler**	144.152.791,08
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	144.152.791,08
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	7.589.548.569,34
22	**Faaliyet Alacakları**	79.107,18
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	79.107,18
24	**Mali Duran Varlıklar**	31.160.056,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	31.160.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	56,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	7.558.309.406,16
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	4.950.719.100,18
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	490.448.710,42
252	BİNALAR HESABI	2.051.411.963,43
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.240.818.286,24
254	TAŞITLAR HESABI	38.589.848,19
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	314.942.153,71
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.592.810.485,69
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.064.189.829,68

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	62.866.981,16
32	**Faaliyet Borçları**	17.067.125,69
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	17.067.125,69
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	6.269.195,49
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.076.249,48
333	EMANETLER HESABI	4.192.946,01
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	38.925.764,19
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	30.672.513,48
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	7.805.798,87
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	447.451,84
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	93.408,84
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	93.408,84
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	141.650,42
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	141.650,42
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	369.836,53
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	369.836,53
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	187.378.112,25
43	**Diğer Borçlar**	686.079,63
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	686.079,63
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	186.692.032,62
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	186.692.032,62
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	Diğer Gelirler	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.252.202.596,07
50	**Net Değer**	604.402.322,88
500	NET DEĞER HESABI	604.402.322,88
51	**Değer Hareketleri**	303.752,93
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	303.752,93
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	12.565.145.802,58
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	12.565.145.802,58
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.326.789.629,14
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.326.789.629,14
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	409.140.346,82
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	409.140.346,82

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	72.820.356,64
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-72.820.356,64
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	10.872.110,68
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-10.872.110,68

AKTİF TOPLAMI 8.502.447.689,48

PASİF TOPLAMI 8.502.447.689,48

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	119.159.941,06
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	119.159.941,06
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	7.743.424.877,68
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	7.743.424.877,68
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	10.539.378,36
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	10.539.378,36
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	247.708.790,84
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	247.708.790,84
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN KAYITLI DEĞERLERİ HESABI	2.095.032,50
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	17.835.467,50
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	19.930.500,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 419 **Adı : ERCİYES ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	7.437.781.932,20
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.519.887.263,00
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	424.903.985,95
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	236.610.127,70
630	05	Cari Transferler	719.036.875,39
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.929.083.730,16
630	13	Amortisman Giderleri	291.592.908,88
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	188.220.050,83
630	15	Karşılık Giderleri	120.193.116,69
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	4.623.201,26
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	648.436,05
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.570.879,89
630	99	Diğer Giderler	411.356,40

GİDERLER TOPLAMI (A) **7.437.781.932,20**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.145.699.951,43
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	165.519.107,97
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.644.333.887,64
600	05	Diğer Gelirler	270.366.576,66
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	29.188.042,28
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	36.292.336,88

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.145.699.951,43**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.155.885,85
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.140.076,11
610	05	Diğer Gelirler	15.809,74

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.155.885,85**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.143.544.065,58**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.703.378.213,44**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **409.140.346,82**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**7.437.781.932,20**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.145.699.951,43**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.143.544.065,58**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**2.155.885,85**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**409.140.346,82**

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Gelir Tahakkukunda Kullanılacak Hesap ve Kodlar

KISALTMALAR

İMİD : İdari Mali İşler Daire Başkanlığı

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜFE : Tüketici Fiyat Endeksi

TÜSEB : Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

YÖK : Yükseköğretim Kurulu

YÖKAK : Yükseköğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Masraflarının Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

2. Hurdaya Ayrılan Varlıkların Elden Çıkarılmaması

3. Üniversite Taşınmazları için Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Varlık Hesaplarına Kaydedilmemesi

4. Patent Hakkının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

5. Üniversite İle İl Millî Eğitim Müdürlüğü Arasında Düzenlenmiş Olan Anaokulu Devir Protokolünün Hükümlerine Uyulmaması

6. Kira Sözleşmesi Devirlerinde Yasaklılık Sorgulaması Yapılmaması

7. Proje Yardımları ve Bazı Gelirlerin Muhasebeleştirilmesinde Tahakkuk Esaslı Muhasebe Sistemi Usullerine Uyulmaması

8. Üniversite Bünyesinde Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

9. Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Erzincan Üniversitesi 01.03.2006 tarih ve 5467 sayılı Kanun ile kurulmuştur. 18.05.2018 tarih ve 30425 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7141 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesi ile Erzincan Üniversitesinin ismi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi olmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 3 yüksekokul, 4 enstitü, 11 meslek yüksekokulu ve 17 uygulama ve araştırma merkezi, 15 koordinatörlük ve 1 herbaryum bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	131	78	209
Doçent	193	81	274
Doktor öğretim üyesi	348	109	457
Öğretim görevlisi	212	26	238
Araştırma görevlisi	184	106	290
Toplam	**1.068**	**400**	**1.468**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	245	193	438
Sağlık	7	8	15
Avukatlık	3	1	4
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	61	56	117
Yardımcı	53	12	65
Sözleşmeli	63	16	79
İşçi	222	1	223
Toplam	**654**	**287**	**941**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.722'dir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.450.617.000,00	1.440.024.765,41	99,26
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	147.783.000,00	147.485.033,60	99,79
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	146.751.000,00	98.728.936,82	67,27
05 Cari Transferler	33.333.000,00	30.099.099,42	90,29
06 Sermaye Giderleri	153.182.000,00	25.268.992,33	16,49
07 Sermaye Transferleri			
Toplam	**1.931.666.000**	**1.741.606.827,58**	**90,16**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.833.666.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 98.000.000,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.931.666.000 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %90,16'sı olan 1.741.606.827,58 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.450.617.000,00 TL ödeneğin 1.440.024.765,41 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 147.783.000,00 TL ödeneğin 147.485.033,60 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 146.751.000,00 TL ödeneğin 98.728.936,82 TL'si, cari transferlerde 33.333.000,00 TL ödeneğin 30.099.099,42 TL'si, sermaye giderlerinde 153.182.000,00 TL ödeneğin 25.268.992,33 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Bilimsel Araştırma Programı (BAP), Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 16.542.806,40 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	18.982.000,00	34.927.894,67	184,00
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.795.003.000,00	1.840.000.338,60	102,50
Diğer Gelirler	19.681.000,00	26.927.368,28	136,81
Sermaye Gelirleri			
Toplam		1.901.855.601,55	103,71
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		498.120,92	
Net Toplam	**1.833.666.000**	**1.901.357.480,63**	**103,69**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.833.666.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.901.357.480,63 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.957.176.279,24 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 498.120,92 TL ve faaliyet gideri 1.891.130.176,84 TL olan Üniversite, 1.208.384.478,67 TL enflasyon düzeltmesi ile birlikte 2024 yılını 1.273.932.460,15 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 4.767.957,96 TL, gider toplamı 3.541.535,46 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.226.422,50 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 8 Ekim 2021 tarih ve 10426 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 757 sayılı ilan ile kurulan Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 250.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini

sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde 5 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup bu kadrolardan 1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışmaları mevcuttur ancak raporlamada aksaklıklar bulunmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Masraflarının Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Üniversitenin kurumsal dış değerlendirme ve kurumsal akreditasyon programlarını değerlendirmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen dış

değerlendiricilere ait yol masrafı, gündelik ve konaklama giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılandığı görülmüştür

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Bütçe ilkeleri" başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisinin sadece yasalarla mükellef kılındıkları görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi için kullanılacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Anılan Kanun'un "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesinde ise kamu hizmeti kriteri göz önünde bulundurularak kamu idareleri sınıflandırılmış ve kapsama dâhil olan idareler sayılmak suretiyle belirlenmiştir.

YÖKAK adı geçen Kanun'a ekli II/A sayılı cetvelde sayılan kurumlar arasında yer aldığından, bu Kanun'un 12'nci maddesinde de ifade edildiği üzere mevzuatta tanımlanmış olan kamu hizmetini yürütmek üzere kendisine tahsis edilen gelirden harcama yapma yetkisine haiz özel bütçeli bir kamu idaresidir.

Nitekim 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı ek 35'inci maddesinde de Kurulun idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kamu idaresi olduğu hükmüne yer verilmiştir. Aynı maddede Kurulun görevleri; yükseköğretim kurumlarının akademik ve idari hizmetlerinin kalite düzeylerine ilişkin değerlendirmeler yapmak, kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerini yürütmek olarak belirlenmiştir.

Diğer bir ifadeyle; idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan YÖKAK'ın, mezkûr maddede sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de YÖKAK hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı açıkça ifade edilmiştir.

Ancak yapılan denetimlerde; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesinin kalite güvence sistemini değerlendirmek üzere görevlendirilen dış değerlendirme takım üyelerinin yol masraflarının, gündeliklerinin ve konaklama giderlerinin Üniversite tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, giderin Yükseköğretim Kalite Kurulu Başkanlığının 27.10.2023 tarihli ve E-85680258 903.07.022994 sayılı yazısı üzerine yapıldığı, ayrıca ödemenin 6245 sayılı Harcırah Kanununun, Harcırahın sureti tediyesi başlıklı 57. Maddesinde: "Harcırah hizmetin taalluk ettiği kurum bütçesinden ödenir." hükmü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından Yükseköğretim Kalite Kurulunun 12.10.2022 tarih ve 2456919 sayılı yazısı ile Üniversitede görevlendirilen değerlendirme takımı üyelerinin yol, yevmiye ve konaklama (uçak, otel, taksi vb.) giderlerin üniversitelerin bütçesinden karşılanması gerektiği belirtilmişse de Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde ve yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinde YÖKAK'ın hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı açıkça ifade edilmiş; ayrıca, Kurul kendi görevi ile ilgili kamu hizmetini yerine getirdiğinden yapılan ödemenin Harcırah Kanunu'nun 57'nci maddesi kapsamında da değerlendirilmesi mümkün değildir.

Sonuç olarak; yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından dış değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen personele ait giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Hurdaya Ayrılan Varlıkların Elden Çıkarılmaması

Kullanılma olanakları kalmaması nedeniyle hurdaya ayrılan ve 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında takip edilen maddi duran varlıkların elden çıkarılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına ilişkin 214'üncü maddesinde bu hesabın, çeşitli nedenlerle kullanılma olanaklarını yitiren gelecek yıllar ihtiyacı stoklar ve maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede söz konusu hesapta takip edilen duran varlıklardan küçük bir kısmının en son 2023 yılında elden çıkarıldığı 2024 yılında ise herhangi bir elden çıkarma işleminin tesis edilmediği ve 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında 1.892.268,86 TL olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, hurda malzemelerden Makine Kimya Endüstrisi'ne (MKE) gidecek olanlarla ilgili olarak MKE ile yazışmaların başlatılacağı ve uygun takvim sürecinde bu kuruma teslim edilmesi için çalışılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, bu tür varlıkların; depolanması, saklanması kurum için bir maliyet oluşturduğu gibi bu varlıkların ekonomik değerleri de zamanla azalmaktadır. Bu nedenle bu hesapta takip edilen duran varlıkların elden çıkarılması gerekmektedir.

BULGU 3: Üniversite Taşınmazları için Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Varlık Hesaplarına Kaydedilmemesi

Üniversiteye ait taşınmazların değerini, kullanım süresini ve hizmet kalitesini artıracak nitelikte yapılan harcamaların, maddi duran varlıkların kayıtlı değerine ilave edilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi duran varlıklar hesap grubu ile ilgili "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Amortisman ve tükenme paylarına ilişkin açıklamaların yer aldığı Muhasebat Genel Müdürlüğünce çıkarılan 47 Sıra No.lu Genel Tebliğ'in 6'ncı maddesinde, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan tutarların değer artırıcı harcama olarak kabul edileceği ve ilgili varlık hesaplarına kaydedilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Yapılan denetimde; Üniversite bütçesinden Mühendislik Fakültesi Çatısı Onarımı için yapılan değer artırıcı nitelikteki bakım ve onarım harcamalarının, ilgili varlığın kayıtlı değerine ilave edilmesine yönelik bir işlem yapılmaksızın 204.028,80 TL'nin doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı; 2025/3132 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişiyle düzeltildiği ifade edilmiş olmakla birlikte 2025 yılında yapılan bu işlemin 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilerek, mali tablolarda bu varlıkların gerçek değerleri ile görünmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 4: Patent Hakkının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi tarafından alınan iki adet patentin 260 Haklar Hesabına kaydedilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 260 Haklar Hesabına ilişkin olarak düzenlenen "Hesabın niteliği" başlıklı 194'üncü maddesinde; söz konusu hesabın, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede üniversite adına alınmış iki adet patent hakkının olduğu ancak bunların 260 Haklar hesabının 260.04 alt kodunla Patentler hesabında izlenmediği görülmüştür.

Kamu idaresi tarafından, patentlerin mali değerinin ticarileşme aşamasında gerçekleştiği, söz konusu iki patent için henüz ticarileşme kararlarının bulunmadığını belirterek bu iki patentin 260.04 Patent Hesabında izlenmediği ifade edilmiştir.

Halbuki, patentin, buluş sahibinin, buluş konusu ürünü belirli bir süre üretme, kullanma, satma veya ithal etme hakkı olan belge olduğu göz önüne alındığında bu hakkın elde edilmesi için katlanılan maliyetlerin kamu idaresinin mali tablolarında yer alması Yönetmeliğin gereğidir.

Sonuç olarak, Üniversite adına alınmış iki adet patent hakkının yukarıda anılan Yönetmelik hükümlerine uygun olarak Patent Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Üniversite İle İl Millî Eğitim Müdürlüğü Arasında Düzenlenmiş Olan Anaokulu Devir Protokolünün Hükümlerine Uyulmaması

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi ile İl Millî Eğitim Müdürlüğü arasında düzenlenmiş olan anaokulu devir protokolünün hükümlerine uyulmadığı tespit edilmiştir.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Yalnızbağ Yerleşkesindebulunan anaokulu binasının ve bahçesinin tahsisinin Üniversitede kalması koşuluyla Anaokulu olarak faaliyet göstermesi amacıyla İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile 26.11.2020 tarihinde süresiz protokol imzalanmıştır.

Söz konusu protokolün "Yükümlülükler" başlıklı 6'ıncı maddesinin H bendinde;

Anaokulunun işletmesine yönelik tüm tefrişat, bakım-onarım ve yenileme ile binanın ısınma, su, elektrik, doğalgaz, telefon, temizlik vb. giderlerinin İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından karşılanacağı ve tüm sayaç aboneliklerinin Müdürlük adınayapılacağı düzenlenmiştir.

Yine aynı protokolün "Protokolün Feshi" başlıklı 9'ıncı maddesinin B bendinde;

Müdürlükçe protokolde belirtilen hususlara aykırı uygulamaların yapılması durumunda, protokole aykırı uygulamaların ortadan kaldırılmasına ilişkin yazının Müdürlüğe gönderilmesine müteakip 2 (iki) ay bitiminde uygulamaların kaldırılıp kaldırılmadığının kontrol edileceği, aykırı durumun devam ettiğinin tespit edilmesi halinde ise protokolün Rektörlük ve Valilik tarafından alınacak ortak kararla sona erdirileceği hükümlerine yer verilmiştir.

Yapılan denetimlerde sayaç aboneliklerinin İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yapılmadığı, aboneliklerin üniversite adına kalmaya devam ettiği ve söz konusu binanın su, elektrik ve doğalgaz faturalarının üniversite bütçesinden ödendiği tespit edilmiştir. Buna karşın protokole aykırı olan bu hususla ilgili müdürlüğe herhangi bir yazının yazılmağı ve söz konusu aykırılığın ortadan kaldırılmağı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli takiplerin yapılacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, İdare ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında imzalanan protokol hükümleri çerçevesinde; anaokulunun su, elektrik ve doğalgaz faturalarının Üniversite bütçesinden karşılanmasına son verilmesi için idari süreçlerin başlatılması gerekmektedir.

BULGU 6: Kira Sözleşmesi Devirlerinde Yasaklılık Sorgulaması Yapılmaması

İdare'nin tasarrufundaki taşınmazlardan, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yapılan kiralamalardan sözleşme devrine konu olanlarda, devir alan istekliler hakkında yasaklılık sorgulamasının yapılmadığı görülmüştür.

Devlet İhale Kanunu'nun "İhaleye Katılamayacak Olanlar" başlıklı 6'ncı maddesinde; bu Kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanların ihaleye katılamayacakları belirtilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu Sözleşmenin devri başlıklı 66'ncı maddesinde ise *"Sözleşme, ita amirinin yazılı izni ile başkasına devredilebilir. Ancak, devir alacaklarda ilk ihaledeki şartlar aranır. İzinsiz devir yapılması halinde, sözleşme bozulur ve müteahhit veya müşteri hakkında 62'nci madde hükümleri uygulanır."* denilerek ilk ihale için aranılan şartların devirde de geçerli olacağı açıkça belirtilmiştir.

Kamu İhale Kurumu tarafından geliştirilen sistem ve sorgulama yöntemleri ile elektronik olarak yasaklılık sorgulaması yapılma imkânı uzunca bir süredir mevcuttur. Buna rağmen İdarenin 2886 sayılı Kanun çerçevesinde yaptığı kiraya verme ihaleleri incelendiğinde, kira sözleşmesinin devrinde 2886 sayılı Kanun'un 66'ncı madde hükmü olan *"devir alacaklarda ilk ihaledeki şartların aranacağı"* şartının devirlerde göz ardı edilerek devir alan istekli için yasaklılık sorgulamasının yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu eksik uygulama nedeni ile kamu ihalelerine katılması yasaklı olan kişi veya firmaların, ihale üzerine kalan kiracıdan sözleşmenin devralınması suretiyle kiracı konumuna gelmelerine sebep olmaktadır.

İdare tarafından şartnamelerde aranılan isteklilere ilişkin şartlar, idarenin taşınmazında kiracı olacak kişinin taşıması gereken hukuki ve mali niteliklere ilişkindir. İdarenin ihalede aradığı şartları taşımayan kişilerin sözleşmenin devri suretiyle kiracı vasfını kazanması, şartnamedeki şartların sağlayacağı hukuki ve mali teminatı ortadan kaldıracak olup, taraflar arasında doğacak nispi hukuki ilişkide de risk yaratabilecektir.

Bu nedenle, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde olduğu gibi 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında yapılan ihaleler ve sözleşme devirlerinde de

isteklilerin yasaklılık sorgulamasının yapılarak, yasaklı kişi veya firmaların ihalelere katılımının engellenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, bundan sonra sözleşme devri işlemlerinde devir öncesi yasaklı sorgulaması yapılacağı ifade edilmiştir.

BULGU 7: Proje Yardımları ve Bazı Gelirlerin Muhasebeleştirilmesinde Tahakkuk Esaslı Muhasebe Sistemi Usullerine Uyulmaması

Üniversite'nin, kurumlardan (TÜBİTAK, YÖK, TÜSEB vb.) belirli projelerde kullanılmak üzere aldığı proje yardımları ile döner sermayenin gayri safi hasılatı üzerinden aktarılan araştırma projeleri payı gelirlerinin muhasebe kayıtlarında tahakkuk esaslı muhasebe sistemi usullerine uyulmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinde "*Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.*

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmiştir.

Kamuda oluşturulacak muhasebe sisteminin esaslarının açıklandığı bu maddeye göre muhasebe sistemi;

• Kamu idarelerinin hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanmasını, mali işlem ve olayların kayıt dışında kalmasının önlenmesini, idare faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesini,

• Mali tabloların zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde çıkarılmasını,

• Karar alma, mali kontrol ve hesap süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde oluşturulması gerekir.

5018 Sayılı Kanun'un 50'nci maddesinde muhasebe işlemlerinin ne zaman ve hangi şartlarda kayıt edileceği düzenlenmiş olup, bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilecektir.

Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup döneminin belirlendiği 51'inci maddesinde ise; *"Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterilir. Tahakkuk ettirilecek giderler Devlet muhasebesi kayıtlarında ekonomik sınıflandırmanın dördüncü düzeyini de kapsayacak şekilde gösterilir."* denilmektedir. Bu hükme göre, kamu kurumlarının alacak ve yükümlülükleriyle ilgili mali bilgilerin zamanında ve doğru olarak kaydedilmesi mümkün hale gelmekte kamu alacakları tahakkuk ettirildikleri anda "gelir" olarak; dışarıdan temin edilen mal veya hizmetler karşılığında doğmuş olan bir devlet borcu ise yükümlülük doğduğu anda "gider" olarak kaydedilmektedir.

Anlaşılacağı gibi, tahakkuk eden gelir ve giderler doğdukları mali yılın hesaplarına ve raporlarına dahil edilirler. Böyle bir yaklaşım, ekonomik olaylara ilişkin işlemleri ait oldukları mali yılda kaydeder ve raporlar. Bu özelliği ile dönemsel mali raporlar ilgili faaliyet dönemlerine ilişkin mali işlemleri tam olarak yansıtırlar.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 6`ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise; kamu idarelerinin faaliyetlerine ilişkin gelir-gider işlemlerinin tahakkuk esasına dayalı olarak gelir ve gider hesaplarında izlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Belirtilen mevzuat hükümleri gereğince tahakkuk esaslı devlet muhasebesi sisteminin bir gereği olarak kamu gelir ve giderlerinin ilk önce tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir.

Özel bütçeli bir kurum olan Üniversite, belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere gelir tahsil etme ve bu gelirlerden harcama yapabilme yetkisine sahiptir. Bu kapsamda Üniversite, belirli projelerde kullanılmak üzere ve cari nitelikte mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla TÜBİTAK'tan ve TÜSEB'ten proje yardımları; YÖK'ten burs destekleri; araştırma projelerinin finansmanında kullanmak üzere döner sermaye işletmesinin gayrisafi hasılatından (%5'inden az olmamak üzere) payı gelir olarak almaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürülüğü tarafından 2024 yılında üniversitelerde muhasebe kayıtlarında kullanılacak hesap kodlarının, ekonomik kodların, ana hesapların, hesap grubu ve yardımcı hesapların belirlendiği Üniversiteler Ortak Detaylı Hesap

Planı'nda söz konusu gelirlerin tahakkukunda kullanılacak hesaplar ve kodlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Tablo 5: Gelir Tahakkukunda Kullanılacak Hesap ve Kodlar

HESKOD	YARDIMCI 1	YARDIMCI 2	YARDIMCI 3	YARDIMCI 4	ANA HESAP, HESAP GRUBU, HESAP ve YARDIMCI HESABIN ADI
120	4	5	1	2	Özel Bütçeli İdarelerden Alınan Proje Yardımları (TÜBİTAK)
120	4	5	1	13	YÖK Burs Destekleri
120	4	5	2	9	Diğerlerinden Alınan Proje Yardımları
120	5	2	6	16	Araştırma Projeleri Gelirleri Payı

Yapılan incelemede, bu gelirlerin önemli bir kısmının, yılı içerisinde, yukarıda anılan mevzuat hükümlerine aykırı olarak (yukarıda belirtilen hesaplara) gerekli tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, tahsilatının gerçekleştirildiği anda gelir kaydının yapıldığı görülmüştür. Bu durum, kurumun mali tablolarının tam ve doğru değerlendirilmesini engelleyeceği gibi, bu gelirlerinin tahsilinde sorun yaşanması halinde takipli alacak olarak muhasebeye yansımaması sonucunu da ortaya çıkaracaktır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli düzeltmelere 2025 yılında başlandığı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, kurum alacaklarının tahakkuk kayıtlarının yapılması; varlık, borç ve yükümlülüklerin muhasebe sistemi üzerinden izlenmesi kurumun mali durumu ve performansının açık, anlaşılabilir ve doğru bir biçimde ortaya konulması açısından büyük önem taşımaktadır.

BULGU 8: Üniversite Bünyesinde Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

Kampüs içerisinde kiralanan alanların yerinde incelenmesi neticesinde faaliyette bulunan işletmelerin bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmadığı görülmüştür.

10.08.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Yönetmelik'in

amacının, işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının verilmesinde uygulanacak esas ve usulleri düzenlemek olduğu,

"Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde işyeri açma ve çalışma ruhsatının, yetkili idareler tarafından bu Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verdikleri izin olduğu,

"İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise, yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyerinin açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, İşyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmadığı, İşyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre İdare, müstecirler ile sözleşme imzalandıktan sonra kiraya verilecek alanlarda yürütülecek faaliyetlerle ilgili olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının alınmasını sağlaması ve sözleşme süresi içerisinde işletme ruhsatının iptal edilip edilmediğini kontrol etmesi gerekmektedir.

Mahallinde yapılan denetimlerde Üniversite içerisinde faaliyet gösteren kantin, kafe ve restoranların bazılarında (çay, kafe, yiyecek ve içecek alanı) işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve bu çalışmalar sonucunda ruhsatların tamamlanmasının sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, kira sözleşmenin konusuna giren faaliyetlerin mevzuata uygun olarak temiz ve güvenilir bir şekilde sunumunun yapılabilmesini sağlamak amacıyla İdarenin bu konudaki kontrollerini yapması ve ruhsatı olmayan işyerlerinin ruhsatlarını temin ettirmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (b) bendi kapsamında yapılan alımlarda, mevzuat gereği düzenlenen tek kaynaktan temin edilen mallara/hizmetlere ilişkin alımlarda gereken detaylı araştırmaların yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22.1.1.5'inci maddesinde; 04.03.2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İhale Uygulama Yönetmeliklerinde 4734 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında idarece yapılacak alımlarda kullanılmak üzere "4734 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form" un yer aldığı belirtilmiştir.

Buna göre ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden yapılma sebeplerinin ayrıntılı şekilde ortaya koyulacağı, Kanun'un 22'nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan sebeplerin detaylı olarak yazılacağı, bunlara ilişkin belgelerin de anılan forma ekleneceği belirtilmiştir.

İlgili formlar incelendiğinde ise (KİK022.0/M ve KİK021.0/H) kamu idaresinin ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerini tarif etmesi, ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabileceğini detaylı olarak yazması, fiyat araştırması yapması, yaklaşık maliyetin tespitinde hangi metotların uygulandığını açıklaması ve bu hususlara ilişkin bütün belgeleri forma eklemesi gerektiği görülmektedir.

Yapılan incelemede; İMİD tarafından tek kaynaktan yapılan alımlarda, ödeme bedeli belirlenirken sadece alım yapılacak tek kaynağın proforma faturasının dikkate alındığı ve yaklaşık maliyet tutarının da bu tutara denk olduğu görülmüştür. Ayrıca tek kaynaktan satın alınacak mal veya hizmetin ilgili tek kaynak tarafından diğer gerçek veya tüzel kişilere satışına ilişkin faturalara yansıyan fiyatlar, ilgili tek kaynağın internette veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi, diğer kamu/özel kurumlar da dâhil daha önce alım yapılmış ise TÜFE veya döviz cinsinden güncellenen fiyatlar ve ticaret/sanayi odalarından fiyat soruşturulması yoluyla elde edilen fiyatların dikkate alınmadığı tespit edilmiştir. Oysa tek kaynaktan alım yapılırken aynı mal ya da hizmeti satın alan diğer gerçek ve tüzel kişilerin ödediği bedeller kıyaslanarak piyasa fiyat araştırması yapılması mevzuatın gereğidir.

Kamu idaresi cevabında, tek kaynak alımlarında imkânlar dâhilinde bulguda belirtilen tüm hususlara özen gösterilerek işlemlerin yapılmasının sağlanacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü ayrıntıda tüm araştırmaların yapılması, açıklayıcı bilgilerin söz konusu formlara eklenmesi ve bu bilgilere dayanak teşkil eden belgelerin forma eklenmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi	2022	Kısmen Yerine Getirildi	Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığına 01.06.2023 tarih ve E-10487083-663.09- 66231 sayılı yazı ile bulgunun gereğinin yapılması bildirilmiş ve sonraki süreçlerde muhasebe kayıtları bulguda belirtildiği şekilde yapılması için gerekli tedbirler alınacağı ifade edilmişse de 2024 yılında aynı tespitte bulunulduğundan tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kredi Kartlarından Yapılan Tahsilatların Mevzuatta Belirtilen Süre İçinde İdarenin Banka Hesabına Aktarılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 29.07.2010 tarih ve 27656 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Erzincan Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 08.03.2021 tarih ve 31417 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanları Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde belirtilmiştir. Buna göre Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanları;

"(1) İşletme, eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıdaki faaliyetlerde bulunur:

a) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde, insan, hayvan, bitki ve her türlü madde, malzeme üzerinde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hastabakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak ve bu amaçla yataklı, yataksız, sabit, geçici, gezici sağlık tesisleri, uygulama eczanesi, ilaç üreticilerinin çeşitli nedenlerle imha etmek istedikleri ilaçları, kimyasalları ilgili mevzuat hükümlerine göre imha etmek.

b) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanlarında; seminerler, eğitim programları, yarışmalar düzenlemek, organizasyon yapmak, sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

c) Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında; eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş-broşür, sergi, fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri, birimlerin faaliyet alanı ile ilgili tanıtım ve reklam filmleri, senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, ilan, yayın, röleve, restorasyon, radyo-TV, resim, heykel, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlemek ve benzeri hizmetleri yapmak, raporlar düzenlemek.

ç) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikolojik, çevre kirliliği, insan sağlığı ile ilgili analiz ve danışmanlık yapmak ve raporlar düzenlemek.

d) Havacılık alanında; her türlü eğitim, kurs ve seminerler düzenlemek, bakım-onarım, genel havacılık ve eğitim amaçlı ticari hava taşımacılığı ile bunlara ilişkin işleri yapmak.

e) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, eğitici-öğretici seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, kongre, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, sınavlar yapmak, rapor hazırlama, danışmanlık ve hukuki görüş hizmetleri vermek, kültür, sanat, eğitim-öğretim, sertifika, test, anket, tanıtım programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak, fizibilite çalışmaları, muayene, teknik kontrol, kalite kontrolü, standartlara uygunluğun tahkiki, teknik bakım, ekspertiz, ölçü ayarı yapmak ve bu hizmetlere ilişkin raporları düzenlemek, her türlü tercüme ile ilgili hizmetleri yapmak.

f) Faaliyet alanlarına uygun olarak araştırma ve uygulama yapmak, bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

g) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlemesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

ğ) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyetleri ile ilgili her türlü basım, yayım, cilt ve üretimle ilgili hizmetlerini yapmak.

h) Üniversite sanayi işbirliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

ı) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımı iş ve işlemlerini yapmak.

i) Yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, pedagojik formasyon, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik ve arabuluculuk eğitimi gibi konularda eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

j) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, yukarıda sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve

yönetim kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek" şeklinde düzenlenmiştir.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 4'dür.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 1 idari memur hizmet vermektedir. Kadroları özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 1 defterdarlık uzmanı bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 7.300.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı

tutarda belirlenmiştir. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 9.100.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.619.985,47 TL bütçe giderine karşılık 4.701.368,29 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 4.767.957,96 TL gelir elde edilmiş, 3.541.535,46 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 1.226.422,50 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve

uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kredi Kartlarından Yapılan Tahsilatların Mevzuatta Belirtilen Süre İçinde İdarenin Banka Hesabına Aktarılmaması

Kredi kartı ile yapılan tahsilatların süresi içerisinde İdarenin mevduat hesaplarına aktarılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 123 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabına ilişkin işlemleri açıklayan 103'üncü maddesinde; P.O.S cihazları ile yapılan tahsilatın banka hesabına aktarılmasında Bakanlıkça (Hazine ve Maliye Bakanlığınca) belirlenen ve sözleşmede yer alan valörün uygulanacağı hususları belirtilmiştir.

08.03.2019 tarih ve 30708 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'nin "Uygulama ve Kullanılacak Araçlar" başlıklı 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; yurt içinde yerleşik tüm bankalar aracılığıyla kredi kartları ile yapılan tahsilatların

azami 20 gün içerisinde ilgili kurumun kamu sermayeli bankadaki hesabına aktarılmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Diğer Hususlar" başlıklı 12'nci maddesinde; kurumların, bankalarla yapacakları protokollerde bu Yönetmelik hükümlerine uygun düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ve bu Yönetmelik hükümlerine göre yapılacak protokollerin süresinin bir yılı geçmeyeceği belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, mali kaynaklarının değerlendirilmesi hususunda idareler Yönetmelik hükümlerine riayet etmek zorundadır. Bu sebeple, kredi kartı tahsilatlarının valör süreleri, geçerliliği en fazla bir yıl olan protokoller vasıtasıyla hüküm altına alınmalı ve kredi kartları ile yapılan tahsilatların azami 20 gün içerisinde ilgili kurumun kamu sermayeli bankadaki hesabına aktarılmalıdır.

İdarenin banka hesap ve kayıtları incelendiğinde; kredi kartı tahsilat tutarlarının yirmi gün içerisinde banka hesaplarına aktarılmadığı, P.O.S. cihazı ile yapılan kredi kartı tahsilatlarının tutarlarının 25 gün sonra İdarenin banka hesaplarına aktarıldığı tespit edilmiştir.

Mevcut uygulama ile bankalar tarafından kredi kartı ve internet tahsilatları mevzuatta belirtilen azami sürede gönderilmediğinden İdare tarafından söz konusu nakit değerlendirilememekte ve dolayısıyla elde edecek gelirden mahrum kalınmaktadır.

Kamu İdaresince, Muhasebat Genel Müdürlüğünün Döner Sermaye İşlemleri başlıklı 73. Sıra Numaralı Tebliğinin 18. maddesinin (c) bendi doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İdarenin çalıştığı bankanın, kredi kartı tahsilatlarını Yönetmelik'te belirtilen azami süreyi aşmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 462 | **ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	388.683.472,07
10	**Hazır Değerler**	14.497.577,12
102	BANKA HESABI	62.814,28
104	PROJE ÖZEL HESABI	14.434.762,84
12	**Faaliyet Alacakları**	114.497.553,04
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	114.202.887,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	294.666,04
13	**Kurum Alacakları**	193.951.961,82
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	193.951.961,82
14	**Diğer Alacaklar**	3.847.565,18
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.847.565,18
15	Stoklar	10.115.383,50
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.115.383,50
16	**Ön Ödemeler**	51.773.431,41
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	51.773.431,41
2	DURAN VARLIKLAR	5.402.852.530,18
22	**Faaliyet Alacakları**	122.334,66
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	122.334,66
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	250.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-251.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.402.730.195,52
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.178.458.824,89
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	287.788.718,23
252	BİNALAR HESABI	4.789.386.291,67
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	34.024.573,44
254	TAŞITLAR HESABI	28.504.456,64
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	72.228.361,38
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.055.769.530,35
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	68.108.499,62
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	3.731.244,68
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-3.731.244,68

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	18.061.024,26
32	**Faaliyet Borçları**	8.711.272,94
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	8.711.272,94
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.536.379,04
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.360.348,92
333	EMANETLER HESABI	1.176.030,12
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	6.813.372,28
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.315.776,16
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	497.596,07
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,05
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	83.483.568,65
43	**Diğer Borçlar**	194.721,17
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	194.721,17
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	83.069.129,92
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	83.069.129,92
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	219.717,56
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	219.717,56
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.689.991.409,34
50	**Net Değer**	493.798.255,75
500	NET DEĞER HESABI	493.798.255,75
51	**Değer Hareketleri**	121.257,33
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	121.257,33
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.856.065.362,26
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.856.065.362,26
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.933.925.926,15
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.933.925.926,15
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.273.932.460,15
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.961.309.489,83
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.687.377.029,68

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.892.268,86
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.892.268,86

AKTİF TOPLAMI 5.791.536.002,25

PASİF TOPLAMI 5.791.536.002,25

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	6.859.944,24
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	6.859.944,24
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.182.820,53
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	2.182.820,53
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	30.417.616,23
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	30.417.616,23
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.133.705,37
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.133.705,37
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.731.978,58
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.731.978,58
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	277.856.940,98
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	19.927.590,08
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	22.350.893,76
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	320.135.424,82

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 462 **Adı : ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.891.130.176,84
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.439.157.606,75
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	147.570.679,64
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	96.357.759,86
630	05	Cari Transferler	35.122.225,52
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.417.148,68
630	13	Amortisman Giderleri	131.011.857,95
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.646.561,60
630	15	Karşılık Giderleri	24.003.642,57
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	28.333,89
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.814.359,56
630	99	Diğer Giderler	0,82

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.891.130.176,84**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.957.176.279,24
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	34.796.888,33
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.890.276.304,80
600	05	Diğer Gelirler	29.494.910,35
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.608.175,76
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.957.176.279,24**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	498.120,92
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	489.534,57
610	05	Diğer Gelirler	8.586,35

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **498.120,92**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.956.678.158,32**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.208.384.478,67**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.273.932.460,15**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.891.130.176,84**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.957.176.279,24**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.956.678.158,32**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**498.120,92**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.273.932.460,15**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8462

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.562.795,53
10	**HAZIR DEĞERLER**	3.240.970,92
102	BANKALAR HESABI	3.240.970,92
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	258.680,00
120	BANKALAR HESABI	229.680,00
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	29.000,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	63.144,61
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	63.144,61
2	DURAN VARLIKLAR	1.632,30
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	1.632,30
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.632,30

AKTİF TOPLAMI 3.564.427,83

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	219.339,19
33	**DİĞER BORÇLAR**	4.351,54
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	4.351,54
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	214.987,65
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	180.053,20
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	34.934,45
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.345.088,64
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	2.344.821,43
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	2.344.821,43
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-227.155,29
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-227.155,29
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	1.226.422,50
590	DÖNEM NET KARI HESABI	1.329.522,50
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-103.100,00

PASİF TOPLAMI 3.564.427,83

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	17.000,00
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	17.000,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8462 **ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.905.103,95
1- Yurtiçi Satışlar	3.895.357,33
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	9.746,62
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	97.258,25
1- Satıştan İadeler (-)	32.688,75
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	64.569,50
C- NET SATIŞLAR	3.807.845,70
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	104.025,01
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	19.200,01
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	84.825,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	3.703.820,69
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.541.535,46
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.541.535,46
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	162.285,23
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	979.312,27
3- Faiz Gelirleri	979.312,27
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	1.141.597,50
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	84.825,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	84.825,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	1.226.422,50
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	1.226.422,50

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Hizmet Alımıyla Edinilen Projelerin Haklar Hesabında İzlenmemesi

2. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

B. Diğer Bulgular

1. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

2. Personelin İhmali ve Kusurlu İşlemleri Nedeniyle Mahkemelerce İdarenin Tazminat Ödemesine Hükmedilmesi

3. Hukuki Olarak Geçerli Kılınan Alacak Temlik Belgesine Rağmen Alacaklı Yerine Yükleniciye Ödeme Yapılması

4. Kadrolu Avukat Bulunmasına Rağmen Dışarıdan Avukatlık Hizmeti Alımı Yapılması

5. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi 1993 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde 31 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 13 fakülte, 1 yüksekokul, 4 enstitü, 5 meslek yüksekokulu ve 39 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	432	98	530
Doçent	245	92	337
Doktor öğretim üyesi	304	112	416
Öğretim görevlisi	182	44	226
Araştırma görevlisi	407	316	723
Toplam	1.570	662	2.232

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	542	404	946
Sağlık	1.129	422	1.551
Avukatlık	4	1	5
Eğitim-öğretim	1	3	4
Teknik	182	76	258
Yardımcı	122	93	215
Din Hizmetleti	1	0	1
Sözleşmeli	325	190	515
İşçi	1.311	30	1341
Toplam	**3.617**	**1.219**	**4.836**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5.187 'dir. Ayrıca Üniversitede 13 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak

giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	3.183.829.250,00	3.131.751.224,86	98,36
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	400.506.441,00	389.311.085,23	97,20
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	451.944.443,00	361.317.238,51	79,95
05 Cari Transferler	616.006.852,00	605.794.765,05	98,34
06 Sermaye Giderleri	421.167.000,00	320.850.772,54	76,18
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**5.073.453.986,00**	**4.809.025.086,19**	**94,79**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.575.861.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 497.592.986,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.073.453.986,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94.79'u olan 4.809.025.086,19 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.183.829.250,00 TL ödeneğin 3.131.751.224,86 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 400.506.441,00 TL ödeneğin 389.311.085,23 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 451.944.443,00 TL ödeneğin 361.317.238,51 TL'si, cari transferlerde. 616.006.852,00 TL ödeneğin 605.794.765,05 TL'si, sermaye giderlerinde 421.167.000,00 TL ödeneğin 320.850.772,54 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 84.115.409,49 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	49.050.000,00	90.685.338,32	183,73
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.439.681.000,00	4.601.297.500,00	103,64
Diğer Gelirler	87.130.000,00	189.715.758,65	217,73
Sermaye Gelirleri	0	12.295.188,09	0
Toplam	4.575.861.000,00	4.893.993.785,06	
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	568.778,30	0
Net Toplam	**4.575.861.000,00**	**4.893.425.006,43**	**106,94**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.575.861.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.893.425.006,43 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.511.702.924,85_TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 568.778,63 TL ve faaliyet gideri 4.951.730.753,34 TL olan Üniversite, 10.062.683.945,97 TL enflasyon düzeltmesi neticesinde 2024 yılını 10.622.087.338,85 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 21 Adet birimine ait 2024 yılı gelir toplamı 3.688.342.527,42 TL, gider toplamı 4.234.285.046,39 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem (-) 545.942.518,97 TL zarar ile tamamlanmıştır.

- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Tesisleri İktisadi İşletmesi, 2024 yılı gelir toplamı 51.144.406,57 TL, gider toplamı 35.756.053,39 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 15.388.353,18 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Üniversitenin ortağı olduğu Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgesinin yönetici şirketi, 10.04.2003 tarih ve 25075 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2003/5390 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Anadolu Teknoloji Geliştirme Parkı AŞ'dir. Üniversite, sermayesi 48.000.000,00 TL olan Şirkete 100 TL sermaye ile %0,000208 oranında ortaktır. 2024 yıl sonu itibarıyla net kârı 10.697.020,45 TL olan Şirket tarafından temettü dağıtımı yapılmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince

genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi

kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları sadece personel işe başladığında yapılan bilgilendirme seviyesinde kaldığından kısmen yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare

performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların tamamı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hizmet Alımıyla Edinilen Projelerin Haklar Hesabında İzlenmemesi

Hizmet alımıyla edinilen projelerin 260 Haklar Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 194'üncü maddesinde, 260 Haklar Hesabının bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Ayrıca üniversitelere ilişkin detaylı hesap planında, 260 Haklar Hesabının alt kodunda (260.02.02) Plan ve Projeler'e yer verilmiştir. Buna göre hizmet alımı ile edinilen projelerin 260 Haklar Hesabının alt kodu olan Plan ve Projeler Hesabında izlenmesi gerekir. Ancak denetimlerde, yapım işleri kapsamında proje hazırlatılmasına ilişkin hizmet alımlarında ödenen toplam 624.000 TL'nin 260 Haklar Hesabı yerine 630 Giderler Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında haklar hesabına ilişkin daha dikkatli olunacağı ve muhasebe kayıtlarının doğru yapılmasına dikkat edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 Mali Yılı Bilançosunda 260 Haklar Hesabında 624.000,00 TL tutarında eksiklik, 630 Giderler Hesabında ise aynı tutarda fazlalık bulunmaktadır.

BULGU 2: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı maddi duran varlıklardan tamamlanmış olanların ilgili varlık hesabına aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel

giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde, geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılan bir hesap olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) No.lu alt bendinde; tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarların bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde 2024 yılında geçici kabulü yapılan 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı 98.725.459,05 TL tutarındaki merkezi mutfak inşaatına ilişkin yatırım harcamasının, 2024 yılı içinde ilgili varlık hesabına aktarılmadığı görülmüştür. Bununla birlkte 28.01.2025 tarihinde 1161 ve 14.02.2025 tarihinde 1858 ve 1859 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişleri ile, geçici kabulü yapılan söz konusu yatırım harcamalarının ilgili varlık hesabına aktarıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 Mali Yılı Bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında 98.725.459,05 TL tutarında fazlalık, 252 Binalar Hesabında ise aynı tutarda eksiklik bulunmaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kurumsal İletişim Uygulama ve Araştırma Merkezine ait ambarlarda ve Üniversite genelinde taşınır kayıtları üzerinden yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden,

raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin “Sorumluluk” başlıklı 5’inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

A) Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde ve denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Taşınır kayıt numarası olmayan dayanıklı taşınırların bulunduğu,
- Taşınır kayıt numarası olup ilgili birime ait olmayan dayanıklı taşınırların bulunduğu,
- Taşınır Kod Listesine uygun kodlamanın yapılmadığı taşınırların olduğu,
- Tüketim malzemelerinin kayda girdiği anda tüketim için çıkışının yapıldığı ancak ambarlarda tüketildiği kayıt altına alınmış malzemelerin hala bulunduğu,
- Birçok taşınırın markasız olarak kaydedildiği ve model seri no gibi ayrıntılı bilgilerinin sistemde yer almadığı
- Bağış olarak edinilmiş bazı dayanıklı taşınırların kayıtlarda yer almadığı,
- Bazı malzemelerin taşınır sistem kayıtlarının gecikmesinden kaynaklı ambarda bulunduğu halde taşınır sisteminde yer almadığı,
- Yılsonu sayımlarının fiili olarak değil kaydi değerler üzerinden yapıldığı,
- Ambar düzeni, taşınırların sınıflandırılması ve istiflenmesinde eksiklikler olduğu,
- Yangın, sel ve su basması riskine karşı yeterli önlemlerin alınmadığı,

tespit edilmiştir.

B) İlahiyat Fakültesince yıl içinde alımı yapılan dayanıklı taşınır olarak kaydedilmesi gereken ayna ve çerçevelerin tüketim malzemesi olarak kaydedilip yine yıl içinde tüketilmiş gibi çıkışının yapıldığı görülmüştür.

C) Yerel bir Televizyon Firması ile Rektörlük arasında yapılan Protokole bağlı olarak firmaya kullanım için bedelsiz olarak verilen 22 adet dayanıklı taşınırın 18 adedinin markasız olarak taşınır kayıtlarında yer aldığı ve bu haliyle teslim tutanağında yer alıp, firmaya teslim edildiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında bulguda yer alan hususlara yönelik gerekli tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Personelin İhmali ve Kusurlu İşlemleri Nedeniyle Mahkemelerce İdarenin Tazminat Ödemesine Hükmedilmesi

Üniversiteye karşı açılan bazı davalar sonucunda Kamu İdaresinin kusurlu bulunduğu görülmüştür. Bu davalarda Üniversite, Eskişehir 1. İdare Mahkemesi'nin 31/10/2024 tarih ve 2024/942 sayılı kararıyla İdarenin kusurlu bulunması neticesinde 13.385.391,13 TL tazminat, 613.3812,06 TL yargılama ve diğer giderler olmak üzere toplam 13.999.203,19 TL, Eskişehir 2. İdare Mahkemesinin 29/11/2024 tarihli ve 2024/1047 sayılı kararıyla İdarenin kusurlu bulunması neticesinde 3.686,984,72 tazminat, 565.745,34 TL yargılama ve diğer giderlere ait olmak üzere toplam 4.252.730,06 TL ödemeye mahkûm edilmiştir.

Üniversitenin hukuka aykırı idari işlemleri nedeniyle menfaati ihlal edilenler tarafından açılan davalar sonucunda hükmedilen tazminat, faiz, yargılama giderleri ve vekâlet ücretleri bütçede öngörülmeyen 18.251.933,25 TL tutarında bir gider kalemi oluşturmuştur.

Kamu personelinin mali sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler öncelikle Anayasa olmak üzere ilgili kanunlarında yer almaktadır. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40'ıncı maddesinin ek fıkrası; "…Kişinin, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır." hükmünü içermektedir.

Kamu görevlilerinin görev ve sorumluluklarını düzenleyen Anayasa'nın 129'uncu maddesinin beşinci fıkrası da memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve

Kanun'un gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabileceğini ifade etmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Kişisel sorumluluk ve zarar" başlıklı 12'nci maddesinde; devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesinin esas olduğu ve zararların ödettirilmesinde bu konudaki genel hükümlerin uygulanacağı, "Kişilerin uğradıkları zararlar" başlıklı 13'üncü maddesinde ise; kişilerin kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açacakları ve kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkının saklı olduğu ifade edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kamu zararı" başlıklı 71'inci maddesinde; kamu zararı, kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması olarak tanımlanmıştır. Aynı maddede kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararının, zararın oluştuğu tarihten itibaren ilgili mevzuatına göre hesaplanacak faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edileceği belirtilmiştir.

5018 sayılı Kanun'un 71'inci maddesinin verdiği yetkiye istinaden Bakanlar Kurulunca hazırlanıp 19.10.2006 tarih ve 26324 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 7'nci maddesinin (a) fıkrasında da kontrol, denetim veya inceleme sonucu tespit edilen kamu zararına ilişkin yazı, tutanak, rapor, ilâm ve benzeri belgelerin ilgili kamu idaresine gönderileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; kamu görevlilerinin hatalı eylem ve işlemlerinden doğan tazminat ve benzeri yükümlülüklerinin öncelikle ilgili kamu kurumu tarafından ödenmesi, ödenen tazminat ve benzeri zararların kamu üzerinde bırakılmaması, zarara neden olan kişilere kusurları oranında rücu edilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, hukuki süreçlerin takip edildiği, mahkeme kararlarının kesinleşmesiyle birlikte ilgililer hakkında rücu sürecinin işletileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İdarenin ek mali külfetler karşılaşmasını önlemek için personelin görevlerini dikkat ve itina ile yerine getirmesinin sağlanmasına yönelik gerekli tedbirlerin

alınması, personelin hukuka aykırı idari işlemleri nedeniyle idare aleyhine sonuçlanan davalarda yapılan tüm ödemeler için mutlaka inceleme yapılması ve varsa kusurlu olan sorumluların tespit edilmesi, sorumluların tespit edilemediği durumlarda yargı yoluna gidilmesi ve bu tutarlar için rücu davası açılması gerekmektedir.

BULGU 3: Hukuki Olarak Geçerli Kılınan Alacak Temlik Belgesine Rağmen Alacaklı Yerine Yükleniciye Ödeme Yapılması

Sözleşmesi 18.03.2014 tarihinde imzalanan Turizm Fakültesi Eğitim Bloğu İnşaatı işinde, yüklenici tarafından üçüncü kişilere verilen alacak temliki kabul edilerek hakediş karşılığında temellük edene kısmi ödeme yapılmasına rağmen, temlik alacağının kalan tutarının temellük eden yerine yükleniciye ödendiği anlaşılmıştır.

Alacağın temliki veya devri, yazılı bir devir sözleşmesi ile mevcut bir alacağın alacaklısının değiştirilmesi işlemidir. Temlik işleminde alacak, temlik alanın kabulü alacağı ile tamamen temlik alana geçer, temlik edenin alacak üzerinde herhangi bir hakkı kalmaz. Alacakların temliki konusu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 183 ilâ 194'üncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. Alacağın temliki ile alacak hakkı bunu devralan üçüncü kişiye geçer. Böylece devralan daha önce temlik edene ait olan alacak hakkını kesin olarak iktisap eder; bunun üzerinde "tasarruf etme" yetkisini kazanır. Temlik eden alacaklının da bu aşamadan sonra artık tasarruf hak ve yetkisi kalmadığından bu alacağa dayalı olarak herhangi bir hukuki işlem yapması mümkün değildir. Bu durumda temlik işlemi ile temlik eden, borç ilişkisinden çıkar ve onun yerine alacaklı sıfatıyla alacağı devralan üçüncü kişi geçer. Alacakla ilgili her türlü (dava açma, takip yapma, temlik etme... gibi) hukuki işlemler bu üçüncü kişi tarafından yapılır.

Kamu idareleri, sözleşmelerde iş nedeniyle doğacak alacakların başkasına devrini tamamen veya kısmen yasaklayabilir. Bu doğrultuda, Yapı İşleri Daire Başkanlığı tarafından söz konusu işe ait sözleşmenin 11.5'inci maddesinde İdarenin yazılı izni olmadıkça temlik işleminin yapılamayacağı hükmü yer almıştır.

İşin yürütülmesi esnasında, işin yüklenicisi ile ticari ilişkide bulunduğu anlaşılan üçüncü bir kişi arasında Eskişehir 1. Noterliğinin 16/12/2015 tarih ve 28731 yevmiye numaralı 1.180.000,00 TL bedelli alacağın temliki sözleşmesi yapıldığı anlaşılmıştır. Alacağı temellük eden kişi tarafından Yapı İşleri Daire Başkanlığı'na alacağın tahsilini sağlamak amacıyla başvurulmuş olup, temellük edene 480.259,70 TL tutarında ödeme yüklenicinin hakedişine

istinaden yapılmıştır. İdare tarafından yüklenicinin hakedişine istinaden yapılan 480.259,70 TL ödeme temellük edene yapılmasına rağmen kalan tutarların ödemesi temellük edene yapılmamış, kalan ödemeler yüklenici firmaya yapılmıştır. Temellük eden de alacakların tahsilini sağlamak amacıyla Eskişehir 8. İcra Dairesinin 2016/14788 esas sayılı icra takip dosyası ile icra takibine girişmiş ancak Üniversite tarafından ödeme emrine itiraz edilmesi üzerine icra takibi durmuştur.

Bunun üzerine temellük eden, hukuk yollarına başvurmuş Üniversite tarafından ihale sözleşmesinde alacağın devri yasağı bulunduğunu ayrıca alacağın temliki sözleşmesinin muvazaalı olduğu yönünde itirazlarında bulunsa da mahkemece kabul edilmemiştir. Gelinen noktada, Mahkeme tarafından Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 2013/275 Esas-2013/3959 Karar sayılı İlamında da belirtildiği üzere her ne kadar ihale sözleşmesinde temlik yasağı kararlaştırılmışsa da davalı idarenin bu yasağa rağmen davacıya temlik eden yüklenicinin hakkedişine istinaden 480.259,70 TL'nin ödenmesi ile davalı taraf temlik yasağını kendisi ortadan kaldırmış olduğundan yine Yargıtay içtihatları gereğince davalı taraf her ne kadar temlikin muvazaalı olduğu savunmasında bulunmuşsa da muvazaa iddiasının iyi niyetli üçüncü kişilere karşı bulunulamayacağından ve de davalı taraf muvazaa iddiasında bulunamayacağından kalan tutarın faizi ile birlikte ve alacağın yüzde yirmisi oranında icra inkar tazminatı eklenmek suretiyle ödenmesine karar verilmiştir. Söz konusu karar Yargıtay 6. Hukuk Dairesi Başkanlığının kesin olarak onama tarihi olan 25.06.2024 tarihinde kesinleşmiştir.

Kamu idaresi cevabında ihtilaflı meblağ hakkında teminatın bozdurulmasıyla 600.000,00 TL'lik kısmın karşılandığı, kalan kısım hakkında hukuki sürecin Eskişehir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde E.2024/802 künyeli dava ile devam ettiği, hukuki sürecin sonunda doğabilecek rücu ihtimaline karşı 3 kişilik bir tespit komisyonu oluşturulduğu, Komisyonun derdest davanın kurum aleyhine kesin olarak sonuçlanması halinde ilgili kişilere rücu edilmesi gerektiği kanaatini bildirdiği, firmaya açılan dava neticesinde kalan kamu zararı telafi edilmez ise ilgili sorumlulara karşı rücu sürecinin mahkeme kararı doğrultusunda gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

İdarenin yapmış olduğu ihaleler sonucunda düzenlenen sözleşmelerin yürütülmesi sırasında, mükerrer ödeme veya yargılama gideri, faiz, vekalet ücretleri ve icra inkar tazminatı gibi borçları üstlenmemek için tahakkuk eden hakedişlerin ödemelerinde yüklenicinin vergi ve benzeri borçları, işçi alacakları ve temlik sözleşmeleri gibi hakların takibinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Kadrolu Avukat Bulunmasına Rağmen Dışarıdan Avukatlık Hizmeti Alımı Yapılması

Üniversitede hukuk müşaviri dâhil kadrolu beş adet avukat çalışmaktayken aynı zamanda genel vekaletname verilmek ve gideri döner sermaye bütçesinden ödenmek suretiyle avukatlık hizmeti alındığı görülmüştür.

17.01.2012 tarihli ve 28531 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Serbest Avukatlardan Hizmet Satın Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Avukatlık hizmeti satın alınacak haller" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında; İdarelerin, muhakemat hizmetlerini kendi hukuk birimlerinden, bakanlıklarından veya bağlı kuruluşlarından ve Maliye Bakanlığından temin edemediği ya da hizmetin özel uzmanlık gerektirdiği ilgili bakan onayı ile belirlendiği hallerde, serbest avukatlardan hizmet satın alabileceği belirtilmiştir.

Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise; hizmet alımının konusu bir veya birden fazla dava ve icra işinin takip ve sonuçlandırılması olabileceği gibi belirli bir yerdeki dava ve icra takiplerinin belirli bir süreyle sınırlı olarak görülmesi şeklinde de olabileceği hüküm altına alınmıştır.

659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin; "Davalardaki temsilin niteliği ve vekalet ücretine hükmedilmesi ve dağıtımı" başlıklı 14'üncü maddesinde, tahkim usulüne tabi olanlar dahil adli ve idari davalar ile icra dairelerinde idarelerin vekili sıfatıyla hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri, hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından yapılan takip ve duruşmalar için, bu davaların idareler lehine neticelenmesi halinde, bunlar tarafından temsil ve takip edilen dava ve işlerde ilgili mevzuata göre hükmedilmesi gereken tutar üzerinden idareler lehine vekalet ücreti takdir edileceği ve idareler lehine karara bağlanan ve tahsil olunan bu vekalet ücretlerinin, hukuk biriminin bağlı olduğu idarenin merkez teşkilatında bir emanet hesabında toplanarak idare hukuk biriminde fiilen görev yapan personele mevzuat hükümleri dahilinde ödeneceği hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü ile kurum dışından bir avukat ile sözleşme yapılmak suretiyle 2014 yılından beri avukatlık hizmeti alındığı, sözleşme kapsamında belirlenen sabit ücretin döner sermaye işletmesi bütçesinden ödendiği ve İdare

lehine karara bağlanan ve tahsil olunan vekalet ücretlerinin ise emanet hesaba aktarılmak yerine avukata ödendiği görülmüştür.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre idareler sadece kendi hukuk birimlerinde avukatlarının bulunmadığı veya ilgili avukatlık hizmetinin özel uzmanlık gerektirdiği konularda serbest avukatlardan hizmet satın alabilecekler ve bu hizmet de belli davalar ya da belli yerdeki davaların belli süreyle takibiyle sınırlı olacaktır.

Kamu idaresi cevabında sözleşmeli avukat çalıştırma sebepleri iş yükünün fazla olması olarak açıklanmakla birlikte ileri sürülen hususlar bulgumuzda yer verilen mevzuat hükümlerini karşılamamaktadır

Bu itibarla, Üniversitede hukuk müşaviri dahil beş kadrolu avukat bulunmakta iken genel avukatlık hizmetinin serbest bir avukattan 2014 yılından beri düzenli olarak sözleşme karşılığında alınmasının yukarıda bahsi geçen mevzuat hükümlerine uygun olmadığı ve hukuk hizmetlerinin kadrolu avukatlar vasıtasıyla gördürülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınamadığı halde alıma devam edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine hizmet alımları için toplam 15.281.982,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 7.303.720,97 TL harcama yapılmıştır. Bu harcamanın 3.338.000,00 TL kısmı için Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alındığı, 2.437.522,77 TL kısmı için ise 07.11.2024 tarihinde 4734 sayılı Kanun'un 62'nci maddesinin (ı) bendine göre Kamu İhale

Kurulundan görüş istenildiği, ancak uygun görüşe ilişkin cevap gelmemesine rağmen parasal limite tabi olmaksızın harcama yapılmasına devam edildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında bundan sonraki süreçte %10 sınırının aşılmaması adına Rektörlük ve bağlı birimleri tarafından yürütülen bakım onarım ve hizmet faaliyetlerinin birleştirilerek söz konusu sınırın aşılmaması adına gerekli tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yaklaşık Maliyetin Üzerinde Sonuçlandırılan Tıbbi Cihaz Alımları

Tablo 2: Yaklaşık Maliyetin Üzerinde Sonuçlandırılan Hizmet Alımı İhaleleri

Tablo 3: Kısmlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin ile Yapılan Örnek Alımlar

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Şartnameye Göre Sunulması Gereken Malzeme ve Cihazların Zamanında Sunulmamasına Rağmen Gecikme Cezası Uygulanmaması

2. Tıbbi Sarf Malzemelerinin Son Kullanma Tarihlerinin Şartnameye Uygun Olmamasına Rağmen Kabul Edilmesi

3. Bazı Tıbbi Cihaz Alımlarında Rekabetin Sağlanamaması ve İhalenin Yüklenici Firmanın Yaklaşık Maliyet Aşamasında Verdiği Tekliften Daha Yüksek Bedelle Sonuçlandırılması

4. Hizmet Alımlarında Yaklaşık Maliyetin Hesabı ve Sorgulamasında Hatalı Uygulamalar Bulunması

5. Hizmet Alımı İhalelerinde Alt Yüklenicilerin Yasaklılık Kontrolünün Yapılmaması

6. İhale Usulleri ile Temin Edilmesi Gereken İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin ile Satın Alınması

7. Tıbbi Cihaz Alımlarında Cihazla Birlikte Verilmesi Gereken Malzeme ve Ekipmanların Taşınır Kayıtlarına Alınmaması

8. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

9. Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

10. Üretilen ve Satışı Yapılan Muhtelif Ürünlerin İlgili Stok Kayıtlarına Alınmaması

11. Vakumlu Kriyojenik Tankların Yerleşiminde Standartlara Uyulmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 02.09.1999 tarih ve 23814 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Osmangazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 06.02.2022 tarih ve 31742 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

1) İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde, insan, hayvan, bitki ve her türlü madde, malzeme üzerinde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım hizmetleri vermek, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yürütmek.

b) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilere bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, danışmanlık, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, soru hazırlamak, kurs, sınav, eğitim programı ve seminer düzenlemek.

c) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

ç) Yataklı-yataksız, sabit, geçici, gezici sağlık tesisleri işletmek, sağlık bilimleri ile ilgili eğitim programları düzenlemek.

d) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikolojik analizler yapmak; çevre kirliliği, insan sağlığı ile ilgili analizler yapmak ve bu konularda raporlar düzenlemek.

e) Faaliyet alanları kapsamında yetiştirilecek veya üretilecek her türlü bitkisel,

hayvansal ve mineral nitelikte ürünlerle ilgili mal ve hizmet üretimi, tarla ve bahçe bitkilerinin muayenesi ve gerektiğinde bunların tedavisi, plan, proje, teknik tarım araçlarının deneyleri, prototip yapımı ve benzeri işler ile bunlara ilişkin hususları düzenleyen raporlar, tarımsal sorunlara çözüm getirecek uygulamalara yönelik araştırmalar, elde edilen sonuçların yaygın ve etkin kullanımının sağlanması yönündeki faaliyetleri yürütmek ve Rektörün izni alınmak koşuluyla bu yolla elde edilen ürünleri pazarlamak ve satmak, bu hususta teşhir ve satış yerleri açmak.

f) Eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere;

1) Danışmanlık, tercüme hizmetleri, plan ve proje uygulama, fizibilite etüdü hazırlama, proses değerlendirmesi ve geliştirmesi, iş değerlendirmesi veya organizasyonu, her türlü analiz, ölçme ve etanolaj hizmetleri ile bakım, onarım, basım, yayın ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak.

2) Sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

3) Teknik, kültürel, sanatsal konular veya tarım, eğitim ve sağlık ile ilgili konularda araştırma ve uygulamaları yapmak ve bunları teşvik etmek amacıyla konferans, kongre, sempozyum, seminer, panel ve benzeri bilimsel etkinlikler düzenlemek ve bunların gerektirdiği hizmetleri yapmak.

4) Sertifikalı ya da sertifikasız şekilde kurs veya eğitim programları açmak ve kamu kurum ve kuruluşlarının verdikleri yazılı yetkiye veya özel hukuk tüzel kişilerinin taleplerine istinaden sınavlar yapmak.

g) Uluslararası sağlık turizmi ve turistin sağlığı kapsamında uluslararası düzeyde sunulan sağlık hizmetlerinin asgari hizmet faaliyetlerini düzenlemek.

ğ) Fakülte veya yüksekokul bünyesindeki Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü uygulamaları ve faaliyetleri kapsamında uygulama oteli işletmek, yiyecek, içecek, konaklama ve organizasyon hizmetleri vermek ve bu amaç doğrultusunda ilgili tesisleri işletmek.

h) Üniversite-sanayi iş birliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve

ölçümler yapmak, projeler hazırlamak ve uygulamak.

ı) Pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk eğitimi gibi konularda eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

i) Eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere, bu maddede sayılanlar dışında kalan her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 21'dir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 İşletme Müdürü, 3 Şef, 10 (4/a) idari memur, 1 (4/b) sözleşmeli personel ve 7 (4/d) Sürekli işçi personeli hizmet vermekte olup bunlardan 4 kişinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 Saymanlık Müdürü, 1 Saymanlık Müdür Vekili, 6 Defterdarlık uzmanı, 1 Veznedar Vekili ve 3 Veri Hazırlama Personeli bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 2.667.040.519,00. TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde 2.182.810.000,00 TL Ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 4.849.850.519,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 4.849.850.519,00 TL bütçe giderine karşılık 3.688.342.527,42 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.688.342.527,42 TL gelir elde edilmiş, 4.234.285.046,39 TL gider gerçekleşmiş ve dönem (-) 545.942.518,97 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

- Envanter Defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen

denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi'nin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Şartnameye Göre Sunulması Gereken Malzeme ve Cihazların Zamanında Sunulmamasına Rağmen Gecikme Cezası Uygulanmaması

Mal ve hizmet alımlarında idari veya teknik şartnameye göre yükleniciler tarafından sunulması gereken malzeme ve cihazların şartnamede öngörülen sürede teslim edilmemesine rağmen gecikme cezası uygulanmadığı tespit edilmiştir.

İdarece gerçekleştirilen mal ve hizmet alımı ihaleleri kapsamında şartnamelere göre yükleniciler tarafından bir takım malzeme ve cihazların belli süreler içinde sunulması öngörülmüştür. İdare ile yükleniciler arasında düzenlenen sözleşmelerde ise yüklenicinin sözleşme ve şartnamelere aykırı hareket etmesi halinde, sözleşme bedelinin belli bir oranında günlük gecikme cezası kesileceğine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Denetimlerde mal ve hizmet alımlarında yüklenicilerin şartnamelerde öngörülen malzeme ve cihazları zamanında teslim etmemelerine rağmen gecikme cezalarının uygulanmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda 2023/1401791, 2024/279914, 2023/1115737 ve 2023/1141079 ihale kayıt numaralı alımlar örnek olarak gösterilebilir.

Kamu İdaresi cevabında, tesliminde gecikme yaşanan alımlara ilişkin cezaların tahsil edildiği ifade edilmştir. 30 adet ihalede mal tesliminde gecikme yaşanmasına rağmen cezai yaptırım uygulanmadığı anlaşıldığından, yaygınlık gösteren hatalı uygulamanın giderilmesine ilişkin tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Sonuç olarak İdarece gerçekleştirilen mal ve hizmet alımı ihaleleri kapsamında yükleniciler tarafından sunulması gereken malzeme ve cihazların zamanında teslim edilmemesi halinde sözleşmede öngörülen gecikme cezasının uygulanması gerekmektedir.

BULGU 2: Tıbbi Sarf Malzemelerinin Son Kullanma Tarihlerinin Şartnameye Uygun Olmamasına Rağmen Kabul Edilmesi

Tıbbi sarf malzeme alım ihalelerinde yükleniciler tarafından sunulan malzemelerin bir kısmının son kullanma tarihlerinin teknik şartnamede belirlenen koşullara uygun olmamasına rağmen kabul edildiği tespit edilmiştir.

Tıbbi sarf malzeme alımlarına ilişkin ihalelerin teknik şartnamelerinde alıma konu malzemelerin bir kısmının İdareye teslim tarihinden itibaren en az bir yıl, bir kısmının ise en az iki yıl miatlı olması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde bazı malzemelerin son kullanma tarihinin şartname hükümlerine uygun olmadığı, ancak bunların İdare tarafından kabul edildiği görülmüştür. Örneğin;

-2024/195789 ihale kayıt numaralı Nöroloji Sarf Malzemeleri Alımı ihalesinde; 3.630.000,00 TL tutarındaki 100 adet distal erişim kateteri, 137.500,00 TL tutarındaki 50 adet simmons malzemelerinin teknik şartnameye göre teslim tarihinden itibaren en az 1 yıl miatlı olması gerekirken 1 yıldan az miatlı olduğu, 26.400,00 TL tutarındaki 1 adet nitinol stentin ise

teknik şartnameye göre teslim tarihinden itibaren en az 2 yıl miatlı olması gerekirken 2 yıldan az miatlı olduğu,

-2023/1141079 ihale kayıt numaralı Anestezi ve Reanimasyon Sarf Malzemeleri Alımı ihalesinde; 75.075,00 TL tutarındaki 35 adet disposable RF iğnesinin teknik şartnameye göre teslim tarihinden itibaren en az 1 yıl miatlı olması gerekirken 1 yıldan az miatlı olduğu,

-2023/1134291 ihale kayıt numaralı Kalp Damar Cerrahi Sarf Malzemeleri Alımı ihalesinde; 323.070,00 TL tutarındaki 1650 adet ACT Tüpü/Küveti malzemesinin teknik şartnameye göre teslim tarihinden itibaren en az 1 yıl miatlı olması gerekirken 1 yıldan az miatlı olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, şartname hükümlerinde yer alan miat zamanlarına uyumsuzluklar olsa da, bu malzemelerin miatları dolmadan tüketime verildiği ifade edilmiştir. Ancak söz konusu malzemelerin miatları dolmadan kullanılması, şartnameye aykırılık durumunu değiştirmemektedir. İdarenin söz konusu alımlarda şartname hükümlerine uygun hareket etmesi, şartname koşullarını taşımayan malzemeleri kabul etmemesi gerekirdi.

Sonuç olarak, tıbbi sarf malzemesi alımı ihalelerinde alıma konu malzemelerin teknik şartnamede belirlenen son kullanma tarihlerine uygun olarak teslim alınması gerekmektedir.

BULGU 3: Bazı Tıbbi Cihaz Alımlarında Rekabetin Sağlanamaması ve İhalenin Yüklenici Firmanın Yaklaşık Maliyet Aşamasında Verdiği Tekliften Daha Yüksek Bedelle Sonuçlandırılması

Bazı tıbbi cihaz alımlarında ihaleye yalnızca bir veya iki firmanın teklif verdiği, söz konusu ihalelere teklif veren ve ihale üzerinde bırakılan firmanın yaklaşık maliyetin belirlenmesi sürecinde verdiği teklifin daha düşük olmasına rağmen ihalenin mevzuatta öngörülen sorgulamalar yapılmadan bu firma üzerinde bırakıldığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde İdarelerin, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Yapılan incelemelerde aşağıdaki tabloda gösterilen tıbbi cihaz alımı ihalelerinden birine iki firmanın ikisine ise bir firmanın teklif verdiği, tek firmanın teklif verdiği iki ihalede yaklaşık maliyetin belirlenmesi sürecinde yalnızca ihale üzerinde bırakılan firmanın teklif

verdiği ve bu tekliflerin ihale bedellerinden düşük olduğu, yine iki firmanın teklif verdiği ihalede aynı firmaların yaklaşık maliyetin belirlenmesi sürecinde de teklif verdiği ve ihale üzerinde bırakılan firmanın yaklaşık maliyete ilişkin teklifinin ihale bedeline göre oldukça düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 1: Yaklaşık Maliyetin Üzerinde Sonuçlandırılan Tıbbi Cihaz Alımları

İhale Kayıt No	İşin Adı	Teklif Veren Firma Sayısı	Yaklaşık Maliyetin Belirlenmesi Sürecinde Teklif Veren Firma Sayısı	İşin Yaklaşık Maliyeti	Yüklenici Firmanın Yaklaşık Maliyet İçin Verdiği Teklif	İhale Bedeli
2024/288087	Eklem İçi Cerrahi Görüntüleme Sistemi Alımı	2	2	2.490.000,00	1.680.000,00	2.798.000,00
2024/279914	Atroskopi Cerrahi El Aletleri Alımı	1	1	3.190.000,00	3.190.000,00	3.528.000,00
2023/1268787	Neuro ICG Görüntüleme Sistemi Alımı	1	1	2.750.000,00	2.750.000,00	2.896.000,00

Kamu İhale Genel Tebliği'nin "Yaklaşık Maliyetin Üzerindeki Teklifler" başlıklı 16.3'üncü maddesinde, ihale komisyonunun;

a) Yaklaşık maliyet hesaplanırken değerlendirilmeyen herhangi bir husus olup olmadığını,

b) Yaklaşık maliyet güncellenerek tespit edilmişse, güncellemenin doğru yapılıp yapılmadığını,

c) Verilen teklif fiyatlarının piyasa rayiç fiyatlarını yansıtıp yansıtmadığını,

sorgulayarak verilen teklifleri yaklaşık maliyete göre mukayese etmesi gerektiği ve bütçe ödeneklerini de göz önünde bulundurarak, teklif fiyatlarını uygun bulması halinde ekonomik açıdan en avantajlı teklifi ve varsa ikinci teklifi belirlemek veya verilen teklif fiyatlarını uygun bulmaması halinde ihalenin iptaline karar vermek hususunda takdir yetkisine sahip olduğu düzenlenmiştir. Ancak söz konusu ihalelerde, yüklenici firmanın ihale için verdiği teklif yaklaşık maliyete ilişkin verdiği tekliften yüksek olmasına rağmen, yaklaşık maliyet hesaplanırken değerlendirilemeyen bir hususun olup olmadığı, verilen tekliflerin piyasa

rayiçlerini yansıtıp yansıtmadığı gibi hususların sorgulanmadan ihalelerin yaklaşık maliyetin üzerinde sonuçlandırıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, özetle, yaklaşık maliyetin üzerindeki tekliflerin kabul edilebilmesi için gerekli sorgulamaların yapıldığı ifade edilse de ihale karar tarihi itibariyle Kamu İhale Tebliği'nin yukarıda belirtilen hükmü doğrultusunda yaklaşık maliyet hesaplanırken değerlendirilemeyen bir hususun olup olmadığı, verilen tekliflerin piyasa rayiçlerini yansıtıp yansıtmadığı gibi hususların sorgulandığına dair gerekçeli bir raporun tutanak altına alınmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, ihalelerde rekabetin sağlanması ve yaklaşık maliyetin üzerindeki tekliflerin kabul edilebilmesi için kamu yararı ve hizmet gerekleri de dikkate alınarak gerekli sorgulamaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Hizmet Alımlarında Yaklaşık Maliyetin Hesabı ve Sorgulamasında Hatalı Uygulamalar Bulunması

Hizmet alımı ihalelerinde yaklaşık maliyetin mevzuatın öngördüğü usullere uygun olarak hesaplanmadığı, bunun sonucunda isteklilerin yaklaşık maliyete göre oldukça yüksek teklifler sunduğu ve İdarenin, yaklaşık maliyetin üzerindeki teklifleri mevzuatta öngörülen sorgulamaları yapmadan ihaleleri yaklaşık maliyetin üzerinde sonuçlandırdığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 9’uncu maddesinde mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi yapılmadan önce idarece, her türlü fiyat araştırması yapılarak katma değer vergisi hariç olmak üzere yaklaşık maliyetin belirleneceği ve dayanaklarıyla birlikte bir hesap cetvelinde gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

Hizmet Alım İhaleleri Uygulama Yönetmeliği’nin 8’inci maddesinde ise yaklaşık maliyetin hesaplanmasına esas miktar ve fiyatların tespiti düzenlenmiştir. Buna göre yaklaşık maliyete ilişkin fiyatların tespitinde;

a) Kamu kurum ve kuruluşlarınca işin niteliğine göre belirlenmiş fiyatlar,

b) İhaleyi yapan idare veya diğer idarelerce gerçekleştirilmiş aynı veya benzer işlerdeki fiyatlar,

c) İlgili odalarca belirlenmiş fiyatlar,

ç) İhale konusu işi oluşturan iş kalemlerine veya gruplarına ilişkin olarak piyasadan yapılacak fiyat araştırması kapsamında elde edilecek fiyat tekliflerinin aritmetik ortalaması alınmak suretiyle ya da konusunda uzman bilirkişi ve ekspertizlerden soruşturularak oluşturulan fiyatlar,

d) İhale konusu işe ilişkin olarak Bütçe Uygulama Talimatlarında ve/veya Sağlık Uygulama Tebliğinde yer alan fiyatlardan katma değer vergisi veya farklı nitelikteki diğer giderler indirilmek suretiyle bulunan fiyatlar esas alınacaktır.

İdareler yaklaşık maliyete ilişkin fiyatların tespitinde, yukarıda belirtilen fiyatların birini, birkaçını veya tamamını herhangi bir öncelik sırası olmaksızın kullanabilirler. Fiyat araştırması için yapılan çalışmalarda fiyat sorulacak kişi ve kuruluşlara yazılan yazıda fiyatı tespit edilecek iş grubu veya iş kaleminin ayrıntılı özelliklerine yer verilir. Fiyat istenecek kişi ve kuruluşlara aynı koşulları taşıyan yazılarla başvurulur ve fiyatlar katma değer vergisi hariç istenir. İstenen özellikleri taşımayan veya gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmadığı düşünülen fiyat bildirimleri ve proforma faturalar değerlendirmeye alınmaz ve buna ilişkin gerekçeler yaklaşık maliyet hesap cetvelinde gösterilir. Özelliği bulunan hizmet alımlarında ise; önceki yıllarda bitirilmiş benzer nitelikteki işlerde oluşan fiyatların piyasa fiyatları ile karşılaştırılması suretiyle bulunan fiyatlar veya benzer nitelikteki hizmetlerde uzmanlık ve deneyimini kanıtlamış kamu ve özel sektör kuruluşları ile gerçek kişilerden soruşturularak oluşturulan fiyatlar kullanılabilir. Yapılan her türlü araştırmaya rağmen fiyatın tespit edilemediği veya tespit edilen fiyatların rayiçleri yansıtmadığının anlaşıldığı durumlarda; idarece re'sen fiyat belirlenir ve gerekçesi yaklaşık maliyet hesap cetvelinde gösterilir.

Yapılan incelemelerde, aşağıdaki tabloda gösterilen hizmet alımı ihalelerinde yaklaşık maliyetin hesaplanmasında yukarıda belirtilen Yönetmelik hükmünde sayılan yöntemlerden hangisinin veya hangilerinin kullanıldığı ihale dosyası ve eklerinden anlaşılamamıştır. İdarece yaklaşık maliyete ilişkin yalnızca yaklaşık maliyet cetveli tarafımıza sunulmuş, cetvelde yer alan fiyatların hangi yöntemle tespit edildiğine dair kanıtlayıcı belgeler ise sunulmamıştır. 4734 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesine göre yaklaşık maliyet her türlü fiyat araştırması yapılarak hesaplanmalıdır. Ancak İdarece gerçekleştirilen hizmet alımı ihalelerinde yaklaşık maliyete ilişkin fiyat araştırması yapıldığına dair kanıtlayıcı bir belge bulunmamaktadır. Nitekim ihale aşamasında isteklilerin yaklaşık maliyete göre oldukça yüksek teklifler sunması, yaklaşık maliyetlerin gerçekçi bir şekilde hesaplanmadığını göstermektedir.

Tablo 2: Yaklaşık Maliyetin Üzerinde Sonuçlandırılan Hizmet Alımı İhaleleri

İhale Kayıt No	İşin Adı	İhale Usulü	Yaklaşık Maliyet	İhale Bedeli
2023/1140201	Hastane Genelindeki Aciliyet Gerektiren Sıhhi Tesisat, Isıtma, Klima, İklimlendirme Sistemlerinin Onarım/Test/Kontrol/Takip İşlemlerinin Yapılması ve Bina Yönetim Sistemlerinin Çalıştırılması Hizmet Alımı	Açık	15.199.481,97	20.880.000,00
2023/1184540	Hastane Genelindeki Aciliyet Gerektiren İnşaat, Boya, Marangoz ve Demir Doğrama İşlerinin Yapım, Tamir Onarım, Kontrol İşlemlerinin Yapılması ve Çalıştırılması Hizmet Alımı	Açık	8.753.333,52	16.860.000,00
2023/1234350	Hastane Genelindeki Aciliyet Gerektiren Tıbbi Cihazlar, Elektronik Cihazlar Onarım, Test, Kontrol İşlemlerinin Yapılması ve Çalıştırılması Hizmet Alımı	Açık	11.102.564,13	16.656.000,00
2023/1555811	Hastane Genelindeki Aciliyet Gerektiren Elektronik Cihazlar, Elektromekanik, Elektrikli Cihaz ve Sistemlerin Onarım, Test, Kontrol İşlemlerinin Yapılması ve Bina Yönetim Sistemlerinin Çalıştırılması Hizmet Alımı	Pazarlık	2.637.400,52	3.135.000,00
2023/1589755	Hastane Genelindeki Aciliyet Gerektiren Tıbbi Cihazlar, Elektronik Cihazlar Onarım, Test, Kontrol İşlemlerinin Yapılması ve Çalıştırılması Hizmet Alımı	Pazarlık	2.440.364,01	4.050.000,00

Buna ilaveten, yaklaşık maliyetin üzerindeki tekliflerin kabul edilebilmesi için kamu yararı ve hizmet gerekleri de dikkate alınarak gerekli sorgulamalar yapılmadan ihalelerin yaklaşık maliyetin üzerinde sonuçlandırıldığı görülmüştür.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin "Yaklaşık Maliyetin Üzerindeki Teklifler" başlıklı 16.3'üncü maddesinde, ihale komisyonunun;

a) Yaklaşık maliyet hesaplanırken değerlendirilmeyen herhangi bir husus olup olmadığını,

b) Yaklaşık maliyet güncellenerek tespit edilmişse, güncellemenin doğru yapılıp yapılmadığını,

c) Verilen teklif fiyatlarının piyasa rayiç fiyatlarını yansıtıp yansıtmadığını,

sorgulayarak verilen teklifleri yaklaşık maliyete göre mukayese etmesi gerektiği ve bütçe ödeneklerini de göz önünde bulundurarak, teklif fiyatlarını uygun bulması halinde

ekonomik açıdan en avantajlı teklifi ve varsa ikinci teklifi belirlemek veya verilen teklif fiyatlarını uygun bulmaması halinde ihalenin iptaline karar vermek hususunda takdir yetkisine sahip olduğu düzenlenmiştir. Ancak yapılan incelemelerde, İdarece gerçekleştirilen söz konusu ihalelerde, yaklaşık maliyetin üzerindeki tekliflere ilişkin olarak yaklaşık maliyet hesaplanırken değerlendirilemeyen bir hususun olup olmadığı, verilen tekliflerin piyasa rayiçlerini yansıtıp yansıtmadığı gibi hususların sorgulanmadan ihalelerin yaklaşık maliyetin üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında hizmet alımına ait yüklenici firma tarafından karşılanması gereken sarf malzeme, yedek parça, teçhizat, alt yüklenici vb. teknik giderlerin yaklaşık maliyet komisyonunda yer alan teknik ekip tarafından 2023 Ağustos ayında yapılan piyasa araştırması sonucunda yıllık yapılan ihalede bulunan maliyetin üzerinden hesaplandığı, Kamu İhale Genel Tebliğinin Yaklaşık maliyet üzerindeki tekliflerin değerlendirilmesi başlıklı maddesi 16.3.2"Yaklaşık maliyetin üzerinde olmakla birlikte teklifin kabul edilebilir nitelikte görülmesi halinde idarenin ek ödeneğinin bulunması veya ilgili mali mevzuatı gereği ödenek aktarımının mümkün olması durumlarında teklifler kamu yararı ve hizmet gerekleri de dikkate alınarak kabul edilebilir." kapsamında hastanede verilen hizmetin aksamaması için alımı uygun görüldüğü ifade edilmiştir. Ancak kamu idaresi cevap ekinde sarf malzeme, yedek parça, teçhizat, alt yüklenici ve benzeri giderlere ilişkin yalnızca fiyat listesi sunulmuş, fiyatlara nasıl ulaşıldığını gösterir piyasa fiyat araştırma tutanakları gönderilmemiştir. Ayrıca yaklaşık maliyetin üzerinde tekliflerin kabul edilebilmesi için Kamu İhale Genel Tebliği'nin yukarıda belirtilen hükmü gereğince İdarece gerçekleştirilen söz konusu ihalelerde, ihale tarihi itibarıyla yaklaşık maliyet hesaplanırken değerlendirilemeyen bir hususun olup olmadığı, verilen tekliflerin piyasa rayiçlerini yansıtıp yansıtmadığı gibi hususların sorgulandığına dair gerekçeli bir rapor tutanak altına alınmamıştır.

Sonuç olarak, hizmet alım ihalelerinde yaklaşık maliyetin her türlü piyasa araştırması yapılarak hesaplanması ve dayanaklarıyla birlikte bir hesap cetvelinde gösterilmesi, yaklaşık maliyetin üzerindeki tekliflerin kabul edilebilmesi için kamu yararı ve hizmet gerekleri de dikkate alınarak gerekli sorgulamaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 5: Hizmet Alımı İhalelerinde Alt Yüklenicilerin Yasaklılık Kontrolünün Yapılmaması

Hizmet alımı ihalelerinde İdarece onaylanan alt yüklenicilerin kamu ihalelerinden yasaklı olup olmadıklarının sorgulanmadığı tespit edilmiştir.

Hizmet İşleri Genel Şartnamesi'nin 18'inci maddesinde; 4734 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi uyarınca ihaleye katılamayacak olanlar, 58'inci maddesi uyarınca ihalelere katılmaktan yasaklı olanlar, 53'üncü maddesinin (b) bendinin (8) numaralı alt bendi gereğince alınacak Bakanlar Kurulu kararında belirtilen yabancı istekliler ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 26'ncı maddesi uyarınca yasaklı durumda bulunanların alt yüklenici olamayacakları hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, alt yüklenici çalıştırılan hizmet alımı ihalelerinde, alt yüklenicilerin yukarıda belirtilen hüküm kapsamında, yasaklı olup olmadıklarının kontrol edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında alt yüklenicilerin yasaklılık kontrollerinin yeni yapılan sözleşmelerle birlikte yapılmaya başlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, alt yüklenici çalıştırılması öngörülen hizmet alımı ihalelerinde, alt yüklenici onayı verilmeden önce, bu kişilerin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadıklarının kontrol edilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: İhale Usulleri ile Temin Edilmesi Gereken İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin ile Satın Alınması

Temel ihale usulleri ile karşılanması gereken ihtiyaçlardan bir kısmının, her yıl Kamu İhale Kurumunca belirlenmiş olan parasal limitlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin usulü ile karşılandığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 5'inci maddesinde idarelerin; ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Maddede ayrıca, bu Kanun uyarınca yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel ihale usulleri olduğu ve eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in 14'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında, 4734 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemeyeceği düzenlenmiştir.

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinde ise ilan yapma, teminat alma, ihale komisyonu kurma ve yeterlik kurallarını arama koşullarına bağlı olmaksızın ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak doğrudan temin usulü ile alım yapılabilecek haller sınırlı olarak sayılmıştır. Maddenin birinci fıkrasının (d) bendine göre ise her yıl Kamu İhale Kurumunca belirlenen parasal limitlerin altında kalan ihtiyaçların doğrudan temin usulü ile alınması mümkün bulunmaktadır. Ancak yukarıda da açıklandığı üzere temel ihale usulleri ile karşılanması gereken ihtiyaçların maddenin birinci fıkrasının (d) bendi için belirlenmiş olan parasal limitlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünerek doğrudan temin usulü ile karşılanması Kanun'un 5'inci maddesinde sayılan ilkelere uygun düşmemektedir.

Yapılan denetimlerde, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan alımların bazılarının kısımlara bölünerek yapıldığı görülmüştür. Söz konusu alımlardan bir kısmına örnek mahiyetinde aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 3: Kısmlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin ile Yapılan Örnek Alımlar

Harcama Kodu	İşin Adı	Alımın Gerçekleştiği Tarih	Satın Alma Tutarı (TL)
03.2.6.02	Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü İçin 6 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	424.200,00
03.2.2.02	Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü İçin 6 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	424.200,00
03.2.6.02	Biyomedikal İçin 15 Kalem Malzeme Alımı	30.01.2024	473.990,00
03.8.1.03	Biyomedikal İçin 15 Kalem Malzeme Alımı	30.01.2024	473.990,00
03.7.3.02	Biyomedikal İçin 15 Kalem Malzeme Alımı	30.01.2024	473.990,00
03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Deposu İçin 10 Kalem Malzeme Alımı	16.01.2024	400.201,45
03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Deposu İçin 10 Kalem Malzeme Alımı	16.01.2024	400.201,45
03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Eczanesi İçin 3 Kalem Malzeme Alımı	30.04.2024	545.750,00
03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Eczanesi İçin 15 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	443.438,28
03.2.6.02	Kbb Alerji Polikliniği Pol. İçin 23 Kalem Malzeme Alımı	7.03.2024	431.290,00
03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Eczanesi İçin 4 Kalem Malzeme Alımı	7.06.2024	622.400,00
03.2.6.02	Anjio Laboratuvarı Kardiyoloji İçin 2 Kalem Malzeme Alımı	7.03.2024	606.580,50
03.2.6.02	Anjio Laboratuvarı Kardiyoloji İçin 8 Kalem Malzeme Alımı	19.04.2024	599.250,00
03.2.6.05	Genel Cerrahi Pol. İçin 2 Kalem Demirbaş Alımı	7.02.2024	453.850,00
03.2.6.01	Genel Cerrahi Pol. İçin 2 Kalem Demirbaş Alımı	7.02.2024	453.850,00

03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Eczanesi İçin 15 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	443.438,28
03.2.6.02	Anjio Laboratuvarı Noroloji İçin 3 Kalem Malzeme Alımı	15.05.2024	598.980,00
03.7.3.02	Biyomedikal İçin 3 Kalem Malzeme Alımı	23.05.2024	402.999,00
03.2.6.02	Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü İçin 6 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	424.200,00
03.2.2.02	Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü İçin 6 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	424.200,00
03.2.6.02	Anjio Laboratuvarı Kardiyoloji İçin 8 Kalem Malzeme Alımı	19.04.2024	599.250,00
03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Eczanesi İçin 15 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	443.438,28
03.2.6.02	Tıbbi Malzeme Eczanesi İçin 2 Kalem Malzeme Alımı	17.05.2024	431.333,00
03.7.3.02	Biyomedikal İçin 5 Kalem Demirbaş Alımı	22.04.2024	426.908,00
03.7.1.90	Biyomedikal İçin 5 Kalem Demirbaş Alımı	22.04.2024	426.908,00
03.2.6.02	Anjio Laboratuvarı Noroloji İçin 3 Kalem Malzeme Alımı	15.05.2024	598.980,00
03.2.6.02	Anjio Laboratuvarı Noroloji İçin 1 Kalem Malzeme Alımı	14.03.2024	491.250,00
03.2.6.02	Anjio Laboratuvarı Noroloji İçin 2 Kalem Malzeme Alımı	14.03.2024	591.000,00
03.2.6.02	Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü İçin 6 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	424.200,00
03.2.2.02	Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü İçin 6 Kalem Malzeme Alımı	12.03.2024	424.200,00
03.2.6.02	Kadın Hast.Ve D.Üreme Sağ.Mer. Pol. İçin 7 Kalem Malzeme Alımı	29.02.2024	478.198,00
03.2.6.01	Kadın Hast.Ve D.Üreme Sağ.Mer. Pol. İçin 7 Kalem Malzeme Alımı	29.02.2024	478.198,00

Kamu idaresi cevabında, yapılan doğrudan temin alımlarının ihalelerden alınamayan, devlet malzeme ofisi tarafından yapılan ihaleler ile alınamayan ve acil istenen malzemelerden oluştuğu, alınamayan malzemelerin ihale usulü ile alınmasında mevzuatta belirtilen süreler bekleneceği için hastanede verilen sağlık hizmeti aksayacağından, döner sermayenin mali yetersizliğinden dolayı ödeme vadelerinin uzun olması sebebiyle ihalelere teklif alınamamasından dolayı doğrudan temin yolu ile satın alımların yapıldığı ifade edilse de, çok sayıda alımın kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin yöntemiyle alınması 4734 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde düzenlenen temel ilkelerine uygun düşmemektedir.

Sonuç olarak; ihtiyaçların parasal limitlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin usulü ile karşılanmaması, temel ihale usulleri ile alımların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Tıbbi Cihaz Alımlarında Cihazla Birlikte Verilmesi Gereken Malzeme ve Ekipmanların Taşınır Kayıtlarına Alınmaması

Tıbbi cihaz alımlarında, alıma konu ana cihazın yanında idari ve/veya teknik şartnamelere göre yüklenici tarafından sunulması gereken malzeme, cihaz ve ekipmanların taşınır kayıtlarına alınmadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, taşınır kayıtlarının, harcama birimleri itibarıyla yönetim hesabı verilmesine esas olacak şekilde tutulacağı ve her bir kaydın belgeye dayanmasının şart olduğu hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in 13'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında ise taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hâle geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hâllerinde çıkış kaydedileceği düzenlenmiştir. Yine aynı maddenin 2'nci fıkrasında, giriş ve çıkış kayıtlarında;

a) Satın alma suretiyle edinme ve değer artırıcı değişiklik hâllerinde maliyet bedeli,

b) Bedelsiz devir, kullanılamaz hâle gelme, yok olma ve hurdaya ayrılma hâllerinde kayıtlı değeri,

c) Bağış ve yardım yoluyla edinilen taşınırlarda; bağış ve yardımda bulunan tarafından ispat edici bir belge ile değeri belirtilmiş ise bu değer, belli bir değeri yoksa değer tespit komisyonunca belirlenen değer,

ç) İç imkânlarla üretim yoluyla edinilen taşınırlarda maliyet bedeli, maliyet bedelinin tespit edilemediği durumlarda değer tespit komisyonunca belirlenen değer,

d) Kazı veya müsadere yoluyla edinilen taşınırlarda değer tespit komisyonunca belirlenen değer,

e) Sanat eserlerinde sigorta değerleri veya takdir edilen değerleri, sigortalanmamaları veya değer takdir edilememesi durumunda ise iz bedelinin,

esas alınacağı hükmü bulunmaktadır.

Aynı maddenin 3'üncü fıkrasında ise değer tespit komisyonunun, harcama yetkilisinin onayı ile taşınır kayıt yetkilisinin ve işin uzmanının da katıldığı en az üç kişiden oluşturulacağı, komisyonun değer tespitinde ticaret odası, sanayi odası, borsa, meslek kuruluşları, ilgili diğer kuruluşlardan veya aynı nitelikteki taşınırı satın alan idarelerden ve fiyat araştırması sonuçlarından yararlanabileceği düzenlenmiştir.

Denetimlerde tıbbi cihaz alımlarında, alıma konu ana cihaz dışında teknik şartnamelere göre yüklenicilerin teslim etmesi gereken malzeme, ekipman ve cihazların taşınır kayıt işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında 223/1482560 sıra nolu ihalesi ile alınan MR cihazı ile şartnamede belirtilen, bedelsiz olarak verilen 7 kalem dayanıklı taşınırlar için değer tespiti yapıldığı ve bu malzemelerin demirbaş kayıtlarına alındığı, süregelen alımlarda cihazla birlikte verilmesi gereken malzemelerin taşınır kayıtlarına alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, tıbbi cihaz alımları kapsamında edinilen taşınır mahiyetindeki bütün cihaz, ekipman ve malzemelerin ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınması gerekmektedir.

BULGU 8: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık, Uygulama ve Araştırma Hastanesi Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü'ne ait ambarlarda yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok

olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde ve denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- DMO'dan alınan malzemelerin faturasının geç gelmesinden kaynaklı çok miktarda malzemenin ambarda bulunmasına rağmen taşınır sistemine kaydının yapılamadığı,
- Bazı malzemelerin taşınır sistem kayıtlarının gecikmesinden kaynaklı ambarda bulunduğu halde taşınır sisteminde yer almadığı,
- Birçok taşınırın markasız olarak kaydedildiği ve model seri no gibi ayrıntılı bilgilerinin sistemde yer almadığı,
- Ambar düzeni, taşınırların sınıflandırılması ve istiflenmesinde eksiklikler olduğu,
- Ambarlarda miadı geçmiş çok sayıda tıbbi malzeme bulunduğu ve bunların bir kısmının sterilize edilerek tekrar kullanılamayacak türden malzemeler olduğu,
- Yangın, sel ve su basması riskine karşı yeterli önlemlerin alınmadığı,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; taşınır kayıtlarındaki gecikme ve eksikliklerin yazılım güncellemesi yaılarak giderileceği, ambarlarda mevcut fiziki şartlar izin verdiği kadar optimum düzenleme yapıldığı, doktorların görevden ayrılmaları ve yerine daha işlevsel tıbbi malzeme kullanılması nedeniyle miadı geçmiş tıbbi malzemeler bulunduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Osmangazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerden 5 adedinin gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı 2'sinin ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, (i) fıkrasında;

Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu, (j) fıkrasında ise; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin Yönetmelik'in " Faaliyet alanları" başlıklı 5'inci maddesinde; döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerektiği ve bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Gelir ve Giderler İle Bunların Muhasebeleştirmesi" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; döner sermaye işletmesinin gelirlerinin, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları, şartlı bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden, giderlerinin ise faaliyet alanları ile ilgili giderlerden oluşacağı, dördüncü fıkrasında ise, döner sermaye işletmesi gelirlerinin kullanılmasında 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesine atıfta bulunularak, işletme faaliyetleri sırasında kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması ve yapılacak ödemelerde ise gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde; 2024 yılı itibarıyla toplam 21 döner sermaye işletme biriminden 2 birimin aktif olmadığı, 5 birimin ise gelirlerinin giderlerini karşılamayarak zarar ettiği tespit edilmiş olup söz konusu işletmelerin kuruluş amaçları doğrultusunda sayılan faaliyetlerden biri veya birkaçına yönelik aktif çalışmada bulunması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında söz konusu birimlere bulguların iletilerek gerekli önlemlerin alınmasının isteneceği, herhangi bir faaliyeti olmayan birimlerin ise birimleri kapatma

konusunda gerekli yazışmaların yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, faaliyeti olmayan birimlerin kuruluş amacına uygun olarak faaliyete geçirilmesi, zarar ettiği tespit edilen işletmelerde ise gelirlerin elde edilmesi, giderlerin harcanmasında mevzuata uygun bir şekilde gelir-gider dengesinin sağlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 10: Üretilen ve Satışı Yapılan Muhtelif Ürünlerin İlgili Stok Kayıtlarına Alınmaması

Üniversitenin Ziraat Fakültesinde satılmak üzere üretilen buğday, bal, tavuk, bitkisel yağ, tavuk yumurtası, bıldrıcın yumurtası, çeşitli meyve, sebze ve yonca gibi ürünlerin stok kayıtlarına alınmadan satışının yapıldığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 152 Mamuller Hesabına ilişkin düzenlemeler içeren "Hesabın niteliği" başlıklı 131'inci maddesinde, bu hesabın üretim çalışmaları sonunda elde edilen ve satışa hazır hâle gelmiş bulunan mamullerin izlenmesi için kullanılacağı hükmü bulunmaktadır.

"Hesabın işleyişi" başlıklı 132'nci maddesinde ise üretimi tamamlanan yarı mamullerin maliyet bedelleri ile bu hesaba borç, 151 Yarı Mamuller Üretim Hesabına alacak kaydedileceği; maliyet dönemi sonlarında yarı mamul hesabına alınmadan doğrudan mamule dönüştürülen giderlerin bu hesaba borç, 711 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma, 721 Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma, 731 Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesaplarının mamulün üretimiyle ilgili olanlarına alacak kaydedileceği; satılan mamullerin bir taraftan maliyet bedelleri ile 152 No.lu hesaba alacak, 620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabına borç; diğer taraftan yapılan tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç, satış bedelinin 60 Brüt Satışlar grubunun ilgili hesabına, satış bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisinin de 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına alacak kaydedileceği düzenlenmiştir.

Denetimlerde; satılmak üzere üretimi yapılan satılmak üzere üretilen buğday, bal, tavuk, bitkisel yağ, tavuk yumurtası, bıldrıcın yumurtası, çeşitli meyve, sebze ve yonca gibi ürünlerin stok kayıtlarına alınmadan doğrudan satışının yapıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu mamullerin üretim sürecinde 151 Yarı Mamuller-Üretim Hesabı ve 152 Mamuller Hesabı kullanılmadığı için bu hesaplar Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı bilançosuna tam ve doğru olarak yansımamıştır.

Kamu idaresi cevabında; söz konusu ürünlerin öğrencilerin eğitimi için üretilmekte olduğu, eğitim artığı kalan ürünlerin ise yönetim kurulu kararı ile fiyatlandırılarak maliyet hesapları kullanılmadan stok kaydına alınıp buradan da satışı yapıldığı ifade edilse de satışa hazır hâle gelmiş bulunan mamullerin yukarıda belirtilen Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, maliyet hesapları dâhil ilgili hesaplarda kayıt altına alınması gerekirdi.

Sonuç olarak; satılmak üzere üretimi yapılan mamullerin, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, maliyet hesapları dâhil ilgili hesaplarda kayıt altına alınması, izlenmesi ve mali tablolara eksiksiz ve doğru yansımasının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 11: Vakumlu Kriyojenik Tankların Yerleşiminde Standartlara Uyulmaması

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hastanesinde kullanılan kriyojenik tankların standartlara uygun yerleştirilmediği görülmüştür.

12.08.2013 yılında Resmi Gazete'de yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik'in "Sıvı Oksijen, Sıvı Argon ve Sıvı Azot Depolama Tankları ile İlgili Güvenlik Mesafeleri" başlıklı Ek 4'üncü maddesi 20.10.2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile mülga olmuştur.

Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik'in 7'nci maddesinin "m" fıkrası değişiklik içeren Yönetmelik ile "m) İşyerlerinde, tehlikeli kimyasal maddelerin depolandığı tankların kullanımında TS EN 14197 ve TS EN ISO 21009 standart serilerine uyulur." şeklinde değiştirilmiştir.

Söz konusu standartlar Türk Standartları Enstitüsü internet sitesinde bulunmaktadır. Bu standartlar ücretli erişime açıktır ve bu haliyle kriyojenik tank kullanan kamu kurumları; bu tankların kurulum, bakım, işletilme esaslarını yerine getirmek ya da getirtmek için hangi standartlara uyulması gerektiği bilgisini ancak ücretini ödemek kaydı ile ulaşacağı standartlar vasıtasıyla öğrenebilmektedir.

TS EN ISO 21009 statik vakumla yalıtılmış tanklara ait standartları içermektedir. TS EN 14197 sabit, vakumsuz ve yalıtımlı tanklara ait standartları içermektedir.

TS EN ISO 21009'da tankların araç yollarından, kaçış yollarından veya erişebilirliğin az olduğu yerlerden uzak yerlere yerleştirilmemesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca hava sirkülasyonun yeterli olduğu, acil müdahale için yeterli alanın bulunduğu alanlara yerleşim yapılması gerektiği de belirtilmiştir. Standartların ekinde minimum güvenli uzaklıkların yer aldığı bir tablo da bulunmaktadır. Bu tabloda yer alan mesafelerin minimum olduğu belirtilmiş, tankların yerleşim alanı için yapılacak spesifik bir araştırma sonucunda belirtilenden daha az olmamak kaydı ile yeni güvenli mesafe belirlenebileceği de standartlara işlenmiştir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hastanesinde 4 adet statik vakumla yalıtılmış tank kullanılmaktadır. Bu tanklar için minimum güvenli mesafe standartlara göre 5 metredir. Kullanılan tankların iki tanesi avlu biçiminde yerleştirilmiş hastane ana binalarının tam ortasındadır. Soğutma grubu kompresörlerine 4,4 metre, soğutma grubu ana boru hattına 2 metre, aydınlatma direğine 4,8 metre doğal gaz boru hattına ise 2,9 metre uzaklıktadır. Ayrıca 4 tarafı binalarla çevrili olan bu yerleşimde en yakın bina 2,5 metre uzaklıktadır. Tanklardan diğer iki tanesinin araç yoluna mesafesi 1 metredir. Kullanılan 4 tankın da etrafı metal çit ile çevrilmiştir ancak 5 metre yakınında sigara içilmemesi, alev kaynağı olmaması gerekmekteyken bu yönde bir sınırlandırmaya da gidilmemiştir.

Kamu İdaresi cevabında, hastane binasının ilk yapımı sırasında kriyojenik tankların uygun alanlara yerleştirildiği ancak zamanla ek ve yeni bina yapımı dolayısıyla yerleşim alanının daraldığı, güvenlikle ilgili gerekli levhaların asıldığı, TSE'nin yerleşim uygunluğu ile ilgili bir rapor vermediği ve yer değişikliğinin de fiziken mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

Kamu İdaresince gerekli uyarı levhalarının asıldığı belirtmişse de kriyojenik tanklar için belirlenen gereken standartlara uygun yerleşimin yapılması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İhale Usulleri ile Temin Edilmesi Gereken İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin ile Satın Alınması	2023	Yerine Getirilmedi	
Ziraat Fakültesinde Üretilen ve Satışı Yapılan Muhtelif Ürünlerin İlgili Stok Kayıtlarına Alınmaması	2023	Yerine Getirilmedi	

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 453 **ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	861.726.695,02
10	**Hazır Değerler**	89.918.405,12
104	PROJE ÖZEL HESABI	52.903.348,03
105	DÖVİZ HESABI	102.978,54
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	36.912.078,55
12	**Faaliyet Alacakları**	332.277.616,53
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	332.255.400,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	22.216,53
13	**Kurum Alacakları**	289.487.916,41
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	289.487.916,41
14	**Diğer Alacaklar**	5.933.755,88
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.933.755,88
15	Stoklar	18.337.756,88
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	18.337.756,88
16	**Ön Ödemeler**	125.771.244,20
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	125.771.244,20
2	DURAN VARLIKLAR	45.811.862.849,73
22	**Faaliyet Alacakları**	1.225.475,10
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	89.437,41
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.136.037,69
24	**Mali Duran Varlıklar**	914.899,50
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	913.899,50
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	45.809.722.475,13
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	43.831.619.365,30
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	115.937.482,32
252	BİNALAR HESABI	2.111.794.024,98
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	672.770.947,12
254	TAŞITLAR HESABI	22.294.070,58
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	481.694.302,88
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.672.455.366,01
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	246.067.647,96
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	20.573.780,24

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	139.470.642,95
32	**Faaliyet Borçları**	87.583.778,49
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	87.583.778,49
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.094.312,79
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	868.413,60
333	EMANETLER HESABI	3.225.899,19
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	41.803.205,57
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	29.708.757,94
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	11.562.328,63
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	532.119,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	5.843.748,67
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.843.748,67
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	145.597,43
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	145.597,43
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	145.903.202,04
43	**Diğer Borçlar**	3.327.884,39
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.327.884,39
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	140.500.079,59
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	140.500.079,59
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.075.238,06
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	2.075.238,06
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	46.388.215.699,76
50	**Net Değer**	5.512.171.387,20
500	NET DEĞER HESABI	5.512.171.387,20
51	**Değer Hareketleri**	8.855.182,95
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	8.855.182,95
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	35.618.920.547,73
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	35.618.920.547,73
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.373.818.756,97
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.373.818.756,97
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	10.622.087.338,85
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	14.696.835.661,48
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.074.748.322,63

267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	51.418,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-20.625.198,24
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	98.560,80
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-98.560,80

AKTİF TOPLAMI 46.673.589.544,75

PASİF TOPLAMI 46.673.589.544,75

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	34.798.951,75
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	34.798.951,75
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	463.420,07
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	463.420,07
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	251.536.742,45
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	251.536.742,45
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	32.995.470,84
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	32.995.470,84
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	27.481.690,85
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	27.481.690,85
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	10.057.492,07
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	1.516.128,34
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	11.573.620,41

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 453 **Adı : ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.951.730.753,34
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.211.588.673,05
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	389.361.814,56
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	360.758.422,88
630	05	Cari Transferler	652.157.676,36
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.409.484,10
630	13	Amortisman Giderleri	273.989.780,18
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	35.540.399,81
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	853.698,54
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	26.070.801,07
630	99	Diğer Giderler	2,79

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.951.730.753,34**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.511.702.924,85
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	89.602.333,48
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.812.318.640,31
600	05	Diğer Gelirler	383.745.725,05
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	4.667.051,61
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	221.369.174,40

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.511.702.924,85**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	568.778,63
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	565.167,19
610	05	Diğer Gelirler	3.611,44

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **568.778,63**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.511.134.146,22**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **10.062.683.945,97**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **10.622.087.338,85**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.951.730.753,34**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.511.702.924,85**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.511.134.146,22**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**568.778,63**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**10.622.087.338,85**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8453

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	303.905.599,98
10	**HAZIR DEĞERLER**	49.348.848,04
102	BANKALAR	49.793.661,95
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ	-444.813,91
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	13.245.722,24
120	ALICILAR	4.077.490,40
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR	9.165.883,35
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	2.348,49
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	2.451.745,89
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI	-2.451.745,89
13	**DİĞER ALACAKLAR**	950.640,40
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR	0,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR	244.397,16
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	706.243,24
15	STOKLAR	214.763.855,75
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	214.763.855,75
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	25.215.468,71
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	25.215.468,71
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	381.064,84
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
195	İŞ AVANSLARI	65.784,00
196	PERSONEL AVANSLARI HESABI	315.000,00
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	280,84
2	DURAN VARLIKLAR	23.154.638,83
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	23.154.638,83
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	58.908.781,55
254	TAŞITLAR HESABI	1.596.420,00
255	DEMİRBAŞLAR	22.647.589,21
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	-59.998.151,93
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR	7.271,30
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	-7.271,30

AKTİF TOPLAMI 327.060.238,81

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.124.676.239,80
30	**MALÎ BORÇLAR**	0,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	849.500.422,74
320	SATICILAR	846.397.867,18
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	3.102.555,56
33	**DİĞER BORÇLAR**	38.840.962,46
335	PERSONELE BORÇLAR	38.664.262,27
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	176.700,19
34	ALINAN AVANSLAR	4.816.946,71
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	4.816.946,71
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	231.516.335,98
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	82.259.456,22
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	14.318.640,63
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	70.741.918,69
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI	63.185.853,79
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	1.010.466,65
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	0,00
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	1.571,91
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI	1.571,91
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	380.903.309,55
40	**MALÎ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	1.756.414,13
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.756.414,13
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	379.146.895,42
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	379.146.895,42
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.178.519.310,54
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE	1.000,02
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE	-0,02
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	13.672.051,64
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	13.672.051,64
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-646.249.843,21
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	-646.249.843,21
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-545.942.518,97
590	DÖNEM NET KARI	24.329.409,91
591	DÖNEM NET ZARARI	-570.271.928,88

PASİF TOPLAMI 327.060.238,81

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	75.042.361,94
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	75.042.361,94
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	150.000,00
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	150.000,00
970	KULLANILACAK BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	958.602.651,28
971	BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	4.990.950.609,91
975	ÖDENEKLİ GİDERLER HESABI	4.032.347.958,63
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	284.227.277,94
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	284.227.277,94
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	2.943.998,75
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	2.943.998,75

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8453 **ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.688.342.527,42
1- Yurtiçi Satışlar	2.327.834.201,94
2- Yurtdışı Satışlar	16.475,55
3- Diğer Gelirler	1.360.491.849,93
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	198.420.027,31
1- Satıştan İadeler (-)	193.102.497,33
3- Diğer İndirimler (-)	5.317.529,98
C- NET SATIŞLAR	3.489.922.500,11
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.467.718.636,17
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.466.278.730,64
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	1.439.905,53
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.022.203.863,94
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.632.328.995,51
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.632.328.995,51
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-610.125.131,57
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	53.844.967,34
3- Faiz Gelirleri	33.096.481,88
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	177.054,66
7- Kambiyo Karları	256,88
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	20.571.173,92
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	288.538,12
2- Karşılık Giderleri (-)	276.708,01
4- Kambiyo Zararları (-)	11.830,11
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-556.568.702,35
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	10.667.095,60
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	10.667.095,60
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	40.912,22
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	34.881,50
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	6.030,72
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-545.942.548,97
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-545.942.518,97

ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

BAP : Bilimsel Araştırma Projeleri
EKAP : Elektronik Kamu Alımları Platformu
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınırlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Doğrudan Giderleştirilmesi

2. Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

3. Patent Hakkının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

4. Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Spor Bilimleri Fakültesindeki Laboratuvarların Âtıl Durumda Olması ve Kapasitesinin Altında Kullanılması

2. Akreditif Karşılığı Açtırılan Kredinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

3. Desteklenen Proje Tutarlarına İlişkin BAP Birimi Kayıtları ile Strateji Geliştirme Başkanlığı Kayıtlarının Uyumlu Olmaması

4. Taşınmazların Kiralanmasında Yasaklılık Sorgulamasının Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Eskişehir Teknik Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 09.05.2018 tarih ve 7141 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Eskişehir Teknik Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 6 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 3 meslek yüksekokulu ve 7 uygulama ve araştırma merkezi, 21 birim/bölüm/koordinatörlükler/ofisler bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Profesör	176	51	227
Doçent	83	48	131
Doktor öğretim üyesi	192	114	306
Öğretim görevlisi	150	106	256
Araştırma görevlisi	123	109	232
Toplam	**724**	**428**	**1.152**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Genel idare	136	160	296
Sağlık	8	20	28
Avukatlık	2	3	5
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	92	33	125
Yardımcı	54	38	92
Sözleşmeli	108	110	218
İşçi	419	0	419
Toplam	**819**	**364**	**1.183**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.543'tür. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Eskişehir Teknik Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	1.226.097.428,53	1.219.925.687,02	99,50
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	175.741.177,23	174.156.295,23	99,10
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	210.773.410,27	159.109.519,92	75,49
05 Cari Transferler	50.090.130,63	48.283.976,03	96,39
06 Sermaye Giderleri	187.442.877,00	182.137.107,07	97,20
Toplam	**1.850.145.023,66**	**1.783.612.585,27**	**96,40**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.593.600.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 256.545.023,66 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.850.145.023,66 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,40'ı olan 1.783.612.585,27 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.226.097.428,53 TL ödeneğin 1.219.925.687,02 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 175.741.177,23 TL ödeneğin 174.156.295,23 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 210.773.410,27 TL ödeneğin 159.109.519,92 TL'si, cari transferlerde 50.090.130,63 TL ödeneğin 48.283.976,03 TL'si, sermaye giderlerinde 187.442.877,00 TL ödeneğin 182.137.107,07 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus Değişim Programı, BEBKA Kalkınma Ajansı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 62.164.267,32 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.340.000,00	26.249.182,85	281,04
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.573.975.000,00	1.778.461.974,00	112,99
Diğer Gelirler	10.285.000,00	43.797.102,33	425,83
Toplam	**1.593.600.000,00**	**1.848.508.259,18**	**116,00**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		79.233,54	
Net Toplam	**1.593.600.000,00**	**1.848.429.025,64**	**115,99**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.593.600.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.848.429.025,64 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.012.872.981,87 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 79.233,54 TL ve faaliyet gideri 1.906.352.671,85 TL olan Üniversite, 506.372.252,69 TL enflasyon düzeltmesi ile birlikte 2024 yılını 612.813.329,17 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı faaliyet gelir toplamı 101.139.305,72 TL, faaliyet gelirlerinden indirim 1.004.037,67 TL, faaliyet gider toplamı 59.845.641,84 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu faaliyeti 40.289.626,21 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Üniversite bünyesinde Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın 02.08.2023 tarihli Yüksek Öğretim Yürütme Kurulu Kararı doğrultusunda, 08.08.2023 tarih ve 26 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi kurulmasına karar verilmiş; 09.11.2023 tarih ve 10954 sayılı Ticaret Gazetesi'nde yayımlanarak kurulum tamamlanmıştır. Taahhüt edilen 3.000.000,00 TL sermaye tutarı şirket hesabına aktarılmıştır.

Ayrıca Üniversitenin 48.000.000,00 TL sermayeli ATAP Anonim Şirketi 29.08.2024 tarihli Olağanüstü Genel Kurul Toplantısında alınan sermaye arttırımı kararı gereği şirketin sermayesi 84.000.000,00 TL'ye arttırılmış olup ATAP Anonim Şirketi'nde %0,00125 oranında 600,00 TL değerindeki ortaklık tutarı 450,00 TL sermaye arttırımına gidilerek 1.050,00 TL olmuştur. 5.590.711,97 TL sermayeli Seramik Araştırma Merkezi Anonim Şirketinde ise %47,5 oranında 2.655.588,19 TL değerinde ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetime sunulan belgeler:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim

hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları eğitim çalışmaları tnın tamamkanmaması nedeniyle kısmen yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber risklerin belirlenmesinde personelin katılımı açısından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine

uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Eskişehir Teknik Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınırlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Doğrudan Giderleştirilmesi

Dayanıklı taşınır mallar için yapılan değer artırıcı nitelikteki harcamaların, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenerek aktifleştirilmesi gerekirken doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25'inci maddesi ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170'inci maddesine göre; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplamasında dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Konuya ilişkin olarak çıkarılan "Amortisman ve Tükenme Payları" başlıklı 47 sıra no.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesine göre de dayanıklı taşınırlar için 52.000,00 TL'yi; taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan değer arttırıcı işlemlerin duran varlığın maliyet bedeline eklenmesi ve yıl sonunda toplam tutar üzerinden aynı şekilde amortisman ayrılması gerekmektedir.

Üniversitenin 2024 yılı mali işlemlerin incelenmesi neticesinde; yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine aykırı olarak, dayanıklı taşınırlar (1578, 2788, 8204, 12027 no.lu yevmiyeler) yapılan ve yukarıda belirtilen limitleri aşan 1.152.799,00 TL harcamanın ilgili varlığın maliyet bedeline eklenmesi yerine 630- Giderler Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli özenin gösterileceği bilgisi verilmiştir.

Bu durum, Kurumun mali tablolarında ilgili duran varlık hesaplarının noksan, 630-Giderler Hesabının ise fazla görünmesine yol açmaktadır.

BULGU 2: Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Üniversite tarafından peşin tahsil edilen kira gelirlerinin ilgisine göre 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ile 480-Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında takip edilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı'nın niteliğini açıklayan 296'ncı maddesinde, bu hesabın içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı'nın işleyişini açıklayan 298'inci maddesinde ise, peşin tahsil edilen gelirlerin, içinde bulunulan aya ait olan kısmının 600-Gelirler Hesabı'na kaydedileceği, sonraki aylarda tahakkuk ettirilmesi gereken kısmının 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı'na kaydedileceği; 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesap'ta kayıtlı tutarlardan ilgili oldukları ay sonlarında gelir olarak tahakkuk ettirilenlerin bu hesaba borç, 600-Gelirler Hesabı'na alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 347'nci maddesinde ise; bu hesabın, dönem içinde tahsil edilen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; peşin tahsil edilen kira gelirlerinin, içinde bulunulan aya ait olan kısmının 600-Gelirler Hesabı'na, gelecek aylarda tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı'na, içinde bulunulan faaliyet dönemini takip eden dönemlerde tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin 480-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı'na kaydedileceği anlaşılmaktadır. 480-Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı'nda kayıtlı tutarlardan tahakkuk zamanına bir yıldan az süre kalanların dönem sonunda bu hesaba borç, 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı'na aktarılmalıdır.

Yapılan incelemede, peşin tahsil edilen (ATM kira gelirleri, iletişim firmaları kira gelirleri gibi) kira gelirlerinden gelecek aylara ve yıllara ait tutarları için ay ve yıl ayrımına gidilmeksizin -ilgili döneme ait olmayan kira gelirlerinin- tamamının 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabına borç, 600 Gelirler Hesabı'na alacak kaydedildiği, 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler ve 480-Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesaplarının kullanılmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli düzeltmelerin yapılacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, gelecek aylara ve yıllara ait olup peşin tahsil edilen kira alacaklarının vadelerine göre 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ile 480-Gelecek Yıllara Ait Gelirler

Hesabı'nda muhasebeleştirilmesi, sadece içinde bulunulan ay için 600 Gelirler Hesabına gelir kaydının yapılması ve mali tablolara aktarılması gerekmektedir.

BULGU 3: Patent Hakkının Haklar Hesabında Takip Edilmemesi

Eskişehir Teknik Üniversitesi tarafından alınan 74 adet patentin 260 Haklar Hesabına kaydedilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 260 Haklar Hesabına ilişkin olarak düzenlenen "Hesabın niteliği" başlıklı 194'üncü maddesinde; söz konusu hesabın, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede üniversite adına alınmış 74 adet patent hakkının olduğu ancak bunların 260 Haklar hesabının 260.04 alt koduyla Patentler hesabında izlenmediği görülmüştür.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı; 2025/4245 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişiyle düzeltildiği ifade edilmiş olmakla birlikte 2025 yılında yapılan bu işlemin 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Üniversite adına alınmış 74 adet patent hakkının mali değerinin belirlenerek 260.04 alt koduyla Patentler hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Taşınmazlara ait bakım ve onarım niteliğindeki değer artırıcı harcamaların, ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi Duran Varlıklar Hesap grubu ile ilgili "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için

yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 sıra No.lu Genel Tebliğ'in "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 34.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği, beşinci fıkrasında ise; bu limitin gerektiğinde Bakanlıkça güncellenerek yılı Kasım ayı sonuna kadar duyurulacağı düzenlenmiştir.

Taşınmazların her biri için öngörülen limit, Bakanlıkça 07.11.2023 tarihinde 114.000,00 TL olarak belirlendiğinden 2023 yılında 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım, tamir mahiyetindeki harcamalardan değer artırıcı nitelikte olanların 630 Giderler Hesabında gider kaydı yerine ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir.

Üniversitede 2024 yılında yapılan bakım ve onarım harcamalarından varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran 1.641.600,00 TL'nin varlığın kayıtlı değerine eklenmeyerek giderleştirilmesi sonucunda; mali tablolarda 25 Maddi duran varlıklar hesap grubu eksik, 630Giderler Hesabında ise fazla gösterime neden olunmuştur.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı; 2025/4351 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişiyle düzeltildiği ifade olmakla birlikte 2025 yılında yapılan bu işlemin 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilerek, mali tablolarda bu varlıkların gerçek değerleri ile görünmesinin sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Spor Bilimleri Fakültesindeki Laboratuvarların Âtıl Durumda Olması ve Kapasitesinin Altında Kullanılması

Üniversite'nin Spor Bilimleri Fakültesi bünyesinde bulunan 7 adet laboratuvarın âtıl durumda olduğu ve kapasitesinin altında kullanıldığı; eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerine etkin şekilde katkı sağlamadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun temel ilkeleri, kamu kaynaklarının etkin, ekonomik ve verimli kullanılmasını zorunlu kılmaktadır.

Kanun'un;

- 8'inci maddesinde mali yönetimin hesap verebilirlik ve mali saydamlık ilkeleri çerçevesinde yürütülmesi gerektiği, kamu kaynaklarının belirlenmiş amaçlara uygun, etkili, ekonomik ve verimli kullanılması esas alınmıştır.
- 9'uncu ve 16'ncı maddeleri, kamu idarelerinin bütçelerini stratejik planlama ve performans esasına göre hazırlamaları gerektiğini ve kamu kaynaklarının israf edilmeden, en yüksek faydayı sağlayacak şekilde tahsis edilmesini zorunlu kılmaktadır.
- 55'inci ve 56'ncı maddelerinde, kamu idarelerinin etkin bir iç kontrol mekanizması kurarak kaynakların verimli kullanılmasını sağlaması gerektiği belirtilmiştir.
- 71'inci maddesi, kamu kaynaklarının verimsiz ve amaç dışı kullanılmasının kamu zararı doğura bileceğini ve ilgililerin sorumluluğunu gerektirdiğini vurgulamaktadır.

Yerinde yapılan denetimlerde; Spor Bilimleri Fakültesi bünyesindeki laboratuvarlardan bazılarının ya kullanılmadığı ya da sadece belirli derslerde sınırlı sürelerle kullanıldığı, araştırma ve akademik çalışmalar için yeterli düzeyde değerlendirilmediği, dolayısıyla kapasitesinin altında kullanıldığı tespit edilmiştir. Şöyle ki;

Fakülte'nin 7 adet laboratuvarının (Fonksiyonel Hareket Laboratuvarı, Psiko-Motor Laboratuvarı, Hareket ve Motor Kontrol Laboratuvarı, Hipoksi Laboratuvarı, İnsan Performans Laboratuvarı, Biyokimya Laboratuvarı, Kinantropometri Laboratuvarı) kullanımına ilişkin olarak incelenen belgelerden (iş talep formu vb.); "Hipoksi Laboratuvarının" Üniversite'nin kurulduğu 2018 yılından beri bir doktora çalışması, iki makale için kullanıldığı; biyomekanik

laboratuvarının ise "etik kurul onayı gerekçesi ile" 2018 - 2024 döneminde kullanılamadığı görülmüştür.

Bu durum, Fakülte'nin kullanımındaki laboratuvarların etkin kullanılmaması, kaynak israfına ve akademik potansiyelin yeterince değerlendirilmemesine neden olmaktadır.

Yukarıda anılan mevzuat hükümleri çerçevesinde, Spor Bilimleri Fakültesi bünyesindeki laboratuvarların etkin kullanılmasına yönelik tedbirler alınması gerekmektedir. Bu kapsamda; laboratuvarların daha geniş bir öğrenci kitlesine ve akademik çalışmalara açılması sağlamalı, laboratuvar altyapısının, üniversite içindeki diğer fakültelerle ve dış paydaşlarla ortak kullanımına uygun hale getirilmeli, iç kontrol mekanizmaları güçlendirilerek, kaynakların âtıl kalmasını önleyici tedbirler alınmalıdır.

Kamu idaresi cevabında, bulguya konu 7 adet laboratuvardan 6'sı ile ilgili olarak açıklama yapmış ancak söz konusu laboratuvarların kullanımına ilişkin açıklamalar incelendiğinde -hipoksi laboratuvarının 2018/2024 döneminde yani 6 yıl içinde sadece 1 doktora tezi, iki bilimsel makale için kullanılmış olması, biyokimya laboratuvarının ise etik kurul onayının alınması gerekçesiyle kullanılamadığı savunması- Üniversite bünyesindeki laboratuvarların kapasitenin altında kullanımına ilişkin tespitimizin yerinde olduğunu teyit etmektedir.

Sonuç olarak, kamu kaynaklarının verimli, tutumlu ve etkin kullanımını sağlamak adına laboratuvarların kapasitesine uygun şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Akreditif Karşılığı Açtırılan Kredinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

22AG034 no.lu TÜBİTAK projesinin yurtdışı alımı için 63.000 Avro (2.219.838,42 TL) akreditif karşılığı açtırılan kredi tutarının; muhasebe kayıtlarında 164 Akreditifler Hesabı yerine, 166 Proje Özel Hesabından Verilen Avans ve Akreditifler Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 107'nci maddesinde Akreditifler hesabının niteliği düzenlenmiştir. Buna göre 164 Akreditifler Hesabı, yabancı ülkelerden yapılacak satın almalar için açılan akreditiflerin izlenmesi için kullanılır.

Hesabın işleyişi başlıklı 108'inci maddesinde;

"(1) Akreditifler hesabına ilişkin borç ve alacak kayıtları aşağıda gösterilmiştir:

a) Borç

1) Yabancı ülkelerden yapılacak satın almalar için bankalar nezdinde akreditif karşılığı açtırılan krediler bu hesaba borç, ödenmesi gereken tutar ilgisine göre 103-Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı, 106-Döviz Gönderme Emirleri Hesabı ya da 325-Nakit Talep ve Tahsisleri Hesabına alacak kaydedilir.

b) Alacak

1) Akreditif karşılığı açtırılan kredilerden yapılan mahsuplar bir taraftan bu hesaba alacak, 630-Giderler Hesabı veya varlığa dönüştürülecek bir harcama unsuru ise ilgili varlık hesabına borç; diğer taraftan 835-Gider Yansıtma Hesabına alacak, 830-Bütçe Giderleri Hesabına borç kaydedilir." denilmektedir.

Mezkûr Yönetmeliğin 166 Proje Özel Hesabından Verilen Avans ve Akreditifler Hesabını düzenleyen 111'inci maddesinde *"...Kamu idarelerince proje özel hesabından verilen avanslar ve açılan akreditifler ile bunlardan yapılan mahsuplar ve nakden iade alınan tutarların muhasebe birimince izlenmesi için kullanılır."* denilmektedir.

Anılan Yönetmeliğin 104 Proje özel hesabı başlıklı 23'üncü maddesinde; *"Proje özel hesabı; dış finansman kaynağından, kamu idareleri adına dış proje kredisi olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veya uygun görülen diğer bankalar nezdinde açılan özel hesaplara aktarılan tutarlar, bu tutarlardan yapılan giderler, verilen avanslar, açtırılan akreditifler ile avans ve akreditiflerden nakden geri alınanların ve hesap bakiyesinin değerlemesi sonucu ortaya çıkan kur farklarının Devlet Borçları Muhasebe Birimi veya genel bütçe kapsamı dışındaki kullanıcı kamu idareleri muhasebe birimlerince izlenmesi için kullanılır."* denilmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürülüğü tarafından üniversitelerde muhasebe kayıtlarında kullanılacak hesap kodlarının, ekonomik kodların, ana hesapların, hesap grubu ve yardımcı hesapların belirlendiği Üniversiteler Ortak Detaylı Hesap Planı'nda da TÜBİTAK kaynaklı proje akreditifleri için -Yönetmelik hükümlerine paralel şekilde- 164 Akreditifler Hesabı altında 10.01 kodu açılmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde yurtdışından yapılacak satın almalar için açtırılacak akreditifler için 164 Akreditif Hesabının kullanılması, proje özel

hesabından açılacak akreditifler için 166 Proje Özel Hesabından Verilen Avans ve Akreditifler Hesabının kullanılması gerekmektedir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, bundan sonra, yurt dışı alımlarında açılacak akreditif karşılığı kredi tutarları için 164 Akreditifler Hesabının kullanılmasına dikkat edileceği bilgisi verilmiştir.

Bu kapsamda bilimsel araştırma projeleri için yurtdışından alınacak cihazlar için açılacak akreditiflerde 164 Akreditifler Hesabının kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

BULGU 3: Desteklenen Proje Tutarlarına İlişkin BAP Birimi Kayıtları ile Strateji Geliştirme Başkanlığı Kayıtlarının Uyumlu Olmaması

Üniversite tarafından2024 yılında desteklenen projelerin incelenmesi sonucunda; 962 Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Projeler Hesabı ve 963 Bilimsel Projeler Karşılığı hesaplarının gerçek durumu yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Temel Muhasebe Kavramları ve İlkeleri" başlıklı ikinci bölümünde temel muhasebe ilkeleri sayılmıştır. İlgili bölümün "Temel kavramlar" başlıklı 5'inci maddesinde temel kavramlar tek tek sayılmış olup, maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde, *"Belgelendirme: Muhasebe kayıtları, gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş belgelere dayandırılır"* ve (g) bendinde, *"Tam açıklama: Mali tablolar, bu tablolardan yararlanacak olanların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır şekilde düzenlenir"* şeklinde tanımlanmıştır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 30.11.2006 tarih ve 20017 sayılı yazısı ile uygun görüş alınarak çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Muhasebe Yönergesi'nin "Hesap planı" başlıklı 7'nci maddesinde *"Yükseköğretim Kurumlarına ait hesap planı Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 44'üncü maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibariyle belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan aşağıdaki hesaplardan oluşur."* hükmü gereğince "Diğer Nazım Hesaplar" başlığı altında "962 Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Projeler Hesabı" ile "963 Bilimsel Projeler Karşılığı" hesapları düzenlenmiştir.

Bu düzenlemelere uygun olarak, üniversitelerde araştırma kapsamında desteklenen projeler için ayrılan ödenek tutarlarının birim bazında açılan alt hesaplarda, desteklenen proje

bütçesi ve ilgili kurullardan verilen ek ödeneklerin “962 Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Projeler Hesabı” ile “963 Bilimsel Projeler Karşılığı” hesaplarında izlenmesi gerekmektedir.

Araştırma projelerinden desteklenmesine karar verilenler için ayrılan ödenek tutarları ve bu projelere verilen ek ödenekler 962 Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Projeler Hesabına borç, 963 Bilimsel Projeler Karşılığı Hesabına alacak kaydedilir.

Kaydedilen tutarlardan yapılacak cari harcamalar/makine teçhizat alımları bir taraftan 630 Giderler Hesabına ya da varlık alımlarına ilişkin olanlar ilgili varlık hesabına borç, 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına alacak kaydedilirken, söz konusu tutarlar aynı zamanda 962 No.lu hesaba alacak, 963 No.lu hesaba borç kaydedilir. Aynı şekilde Üniversitenin ilgili kurulları tarafından desteklenmesi iptal edilen bilimsel araştırma projelerinin bütçelerinde kalan tutarlar 962 No.lu hesaba alacak, 963 No.lu hesaba borç kaydedilir.

Yapılan incelemede; bilimsel araştırma projelerinden desteklenmesine karar verilen projeler için ayrılan bütçeler/yapılan harcamalara ait Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı muhasebe kayıtları ile BAP birimi kayıtlarının uyumlu olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli tedbirlerin alınacağı bilgisi verilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri ve açıklamalar uyarınca; Üniversite’nin iki birimi arasında projelerle ilgili olarak yaşanan bu koordinasyon eksikliği, bilimsel araştırma projeleri kapsamındaki faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde izlenmesini engellemekte ve mali tablolarda 962 Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Projeler Hesabı ile 963 Bilimsel Projeler Karşılığı Hesabının hatalı görünmesine neden olmaktadır.

BULGU 4: Taşınmazların Kiralanmasında Yasaklılık Sorgulamasının Yapılmaması

Kuruma tahsis edilmiş olan taşınmazların kiraya verilmesinde, kiralama işlemini yapan gerçek ve tüzel kişilerin yasaklı olup olmadıklarının teyidinin yapılmadığı görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun “İhaleye Katılamayacak Olanlar” başlıklı 6’ncı maddesinde; bu Kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanların ihaleye katılamayacakları belirtilmiştir.

2886 sayılı Kanunun 83'üncü maddesinde yasak fiil ve davranışlara, 84'üncü maddesinde ise, ihalelere katılmaktan geçici olarak yasaklamalara ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ancak kanunda, ihale sürecinde yasaklılık sorgulamasının ne zaman ve nasıl yapılacağı hususunda herhangi bir düzenleme yer verilmemiştir.

4734 sayılı Kanunun "Kamu İhale Kurumu" başlıklı 53'üncü maddesinde, "Haklarında ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilenlerin sicillerini tutmak" Kamu İhale Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır. Kamu İhale Kurumunca, yalnız 4734 sayılı Kanuna göre değil, diğer kanunlara göre verilen yasaklama kararlarının da kayıtları/sicilleri tutulmaktadır.

Yukarıda atıf yapılan mevzuat hükümleri çerçevesinde ihalelerde yasaklılık sorgulamalarının Kamu İhale Kurumunun oluşturduğu sistem üzerinden (EKAP) yapılması gerekmektedir.

Üniversite'nin tasarrufunda bulunan taşınmazların 2886 Sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yapılan kiralama sözleşmeleri ve eki belgelerin incelenmesi sonucunda; kiralama ihalelerine katılan gerçek ve tüzel kişilerin yasaklı olup olmadıklarının teyidinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Bu eksik uygulama nedeni ile kamu ihalelerine katılması yasaklı olan kişi veya firmaların İdare tarafından gerçekleştirilen 2886 sayılı Kanun kapsamındaki ihalelere katılmasının ve hatta ihaleyi kazanmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, bundan sonraki süreçte konuya ilişkin azami özenin gösterileceği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde olduğu gibi 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde de isteklilerin yasaklılık sorgulamasının yapılarak, 2886 sayılı Kanun'da yer alan yasaklı kişi veya firmaların ihalelere katılımının engellenmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 528 — **ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** — **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	271.022.618,26
10	**Hazır Değerler**	58.948.611,63
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	58.110.558,17
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	838.053,46
12	**Faaliyet Alacakları**	1.602.123,24
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.602.123,24
13	**Kurum Alacakları**	154.049.455,52
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	154.049.455,52
14	**Diğer Alacaklar**	1.111.383,23
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.111.383,23
15	Stoklar	13.255.190,25
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.255.190,25
16	**Ön Ödemeler**	42.055.854,39
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	42.055.854,39
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	2.249.516.677,23
22	**Faaliyet Alacakları**	197.709,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	197.709,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	7.039.539,53
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	7.039.539,53
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.242.279.428,70
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.173.403.647,63
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	123.392.700,35
252	BİNALAR HESABI	702.131.655,35
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	324.787.230,39
254	TAŞITLAR HESABI	208.031.671,78
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	134.477.053,31
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-535.291.180,04
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	111.346.649,93
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	36.988.096,11
32	**Faaliyet Borçları**	9.285.234,94
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	9.285.234,94
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	382.097,26
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	73.274,54
333	EMANETLER HESABI	308.822,72
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	19.250.525,70
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.050.082,58
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.413.302,94
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	360.583,54
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	4.426.556,64
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	8.070.238,21
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	7.738.563,88
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	331.674,33
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	253.116.239,53
43	**Diğer Borçlar**	320.110,72
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	320.110,72
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	252.796.128,81
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	248.021.764,96
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	4.774.363,85
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.230.434.959,85
50	**Net Değer**	416.162.063,39
500	NET DEĞER HESABI	416.162.063,39
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.200.292.967,96
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.200.292.967,96
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.998.833.400,67
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.998.833.400,67
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	612.813.329,17
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	612.813.329,17
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

260	HAKLAR HESABI	22.130.080,05
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-22.130.080,05
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.158.261,68
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.158.261,68

AKTİF TOPLAMI 2.520.539.295,49

PASİF TOPLAMI 2.520.539.295,49

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	29.016.891,32
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	29.016.891,32
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	11.671.761,75
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	11.671.761,75
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	299.956.049,98
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	299.956.049,98
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	8.143.481,88
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	8.143.481,88
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	41.801.318,41
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	41.801.318,41
990	KİRAYA VERİLEN,İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN KAYITLI DEĞERLERİ HESABI	6.493.972,83
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.270.665,39
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	16.599.712,32
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	25.364.350,54

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 528 **Adı : ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.906.352.671,85
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.212.008.177,57
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	174.392.521,13
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	150.641.792,42
630	05	Cari Transferler	68.945.514,34
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.448.424,62
630	13	Amortisman Giderleri	107.757.230,13
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	41.500.004,00
630	15	Karşılık Giderleri	126.918.590,61
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.433.121,67
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	20.034.580,34
630	99	Diğer Giderler	272.715,02

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.906.352.671,85**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.012.872.981,87
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	27.229.797,48
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.931.296.706,72
600	05	Diğer Gelirler	44.805.266,09
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	5.415.553,64
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	4.125.657,94

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.012.872.981,87**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	79.233,54
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	79.233,54
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **79.233,54**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.012.793.748,33**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **506.372.252,69**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **612.813.329,17**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.906.352.671,85**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.012.872.981,87**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.012.793.748,33**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**79.233,54**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**612.813.329,17**

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: 2023 Yılında 250 No.lu Arazi ve Arsalar Hesabında Kayıtlı Tutar İçin Yıl Sonunda Yapılan Enflasyon Düzeltmesi İşlemleri

Tablo 6: 2023 Yılında 250 No.lu Arazi ve Arsalar Hesabında Kayıtlı Tutar İçin Yıl Sonunda Yapılması Gereken Enflasyon Düzeltmesi İşlemleri

Tablo 7: 250 No.lu Hesapta Enflasyon Düzeltmesi Yapılmış Tutar İçin 2024 Yılında Gerçekleştirilen/Gerçekleştirilmesi Gereken Taşıma İşlemleri

Tablo 8: Makine, Techizat ve Tüketim Malzemesi Alımı Yapılan Proje Listesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversitenin Davalardan Kaynaklanan Borçlarının ve Yükümlülüklerinin Mali Tablolarda Gösterilmemesi

2. Takipteki Alacakların Muhasebe Sisteminde Yer Almaması

3. Kamu İdaresinin Fırat Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'deki Ödenmiş Sermaye Tutarına Ait Enflasyon Farkının Mali Tablolarda Gösterilmemesi

4. Taşınmaz İcmal Cetvellerinin Düzenlenmesine Esas Taşınmaz Formlarının Bulunmaması Sebebiyle Bilançoda Maddi Duran Varlıklarda Gösterilen Tutarın Güvenilir Olmaması

5. Arazi ve Arsalarda Kayıtlı Tutarlar İçin Yapılan Enflasyon Düzeltmesi ve Yeni Değer Belirlenmesi İşlemlerinin Hatalı Olması

B. Diğer Bulgular

1. Proje Yardımları ve Bazı Gelirlerin Muhasebeleştirilmesinde Tahakkuk Esaslı Muhasebe Sistemi Usullerine Uyulmaması

2. Yarıyıl Sınav Dönemlerinde Ders Veren Öğretim Elemanlarının Ek Ders Ücreti Hesabında Ders Yükünü Doldurma Şartının Aranmaması

3. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

4. "Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

5. Süreklilik Gösteren İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Temin Edilmesi

6. Kongre ve Sempozyum Projelerinin Bilimsel Araştırma Projesi Niteliği Taşımaması

7. Bilimsel Araştırma Projeleri Bütçesinin Alt Yapı Projeleri Kapsamında Makine, Cihaz ve Tüketim Malzemesi Alımları için Kullanılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Fırat Üniversitesi, 11.04.1975 tarih ve 1873 sayılı Kanun ile kurulmuş olup kadrolarına ilişkin hükümleri saklı kalmak koşuluyla 1873 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 31'inci maddesiyle yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Fırat Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında

ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 17 fakülte, 3 yüksekokul, 4 enstitü, 9 meslek yüksekokulu ve 26 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	477	33	510
Doçent	248	35	283
Doktor Öğretim Üyesi	370	126	496
Öğretim Görevlisi	260	80	340
Araştırma Görevlisi	488	439	927
Toplam	**1.843**	**713**	**2.556**

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdari	609	337	946
Sağlık	972	363	1.335
Avukatlık	4	0	4
Teknik	131	89	220
Yardımcı	127	111	238
Sözleşmeli İdari Personel	243	244	487
İşçi	747	41	788
Toplam	**2.833**	**1.185**	**4.018**

Üniversitede 2024 yılsonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4.676'dır. Ayrıca Üniversitede 8 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Fırat Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yılsonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (1)	Gerçekleşme (2)	Gerçekleşme Oranı (2/1)
	(TL)		(%)
01 Personel Giderleri	3.599.819.400,00	3.569.098.219,00	99,15
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	432.684.600,00	420.184.391,00	97,11
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	437.249.766,00	311.855.314,00	71,32
05 Cari Transferler	457.383.271,00	448.013.900,00	97,95
06 Sermaye Giderleri	1.134.153.450,00	372.761.245,00	32,86
Toplam	**6.061.290.487,00**	**5.121.913.069,00**	**84,50**

31.12.2023 tarih ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.419.991.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 641.299.487,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 6.061.290.487,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %84,50'si olan 5.121.913.069,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.599.819.400,00 TL ödeneğin 3.569.098.219,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 432.684.600,00 TL ödeneğin 420.184.391,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 437.249.766,00 TL ödeneğin 311.855.314,00 TL'si, cari transferlerde 457.383.271,00 TL ödeneğin 448.013.900,00 TL'si ve sermaye giderlerinde 1.134.153.450,00 TL ödeneğin 372.761.245,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu projelerinden 75.399.441,00 TL, Afet ve Acil Durum Hesabından 5.198,00 TL, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Projelerinden 1.066.964,00 TL, Kalkınma Ajansından 1.484.138,00 TL, bilimsel araştırma projelerinden 93.566.656,00 TL ve Avrupa Birliği hibelerinden 17.208.307,00 TL olmak üzere toplamda 188.730.704,00 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (1)	Gerçekleşen (2)	Gerçekleşme Oranı (2/1)
	(TL)		(%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	46.498.000,00	85.517.017,00	183,91
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	5.275.086.000,00	5.215.024.325,00	98,86
Diğer Gelirler	98.407.000,00	139.478.322,00	141,74
Toplam	**5.419.991.000,00**	**5.440.019.664,00**	**100,37**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	2.129.425,00	-
Net Toplam	**5.419.991.000,00**	**5.437.890.239,00**	**100,33**

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.419.991.000,00 TL olup yılsonunda net 5.437.890.239,00 TL bütçe geliri elde edilmiştir.

Üniversite tarafından yayımlanan mali tablolardaki bilgilere göre; dönem faaliyet geliri 5.832.929.750,06 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 2.129.424,77 TL, enflasyon düzeltmesi olumlu farkı 43.367.771.814,94 TL, faaliyet gideri 5.153.083.159,42 TL ve olumlu faaliyet sonucu 44.045.488.980,81 TL'dir.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılında gelirleri 2.311.271.005,57 TL, giderleri ise 2.775.052.968,29 TL olarak gerçekleşmiş olup dönem 463.781.962,72 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisler Müdürlüğünün 2024 yılı gelir toplamı 49.892.722,83 TL, gider toplamı 48.823.248,04 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.069.474,79 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20.05.2007 tarih ve 26527 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 12097 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Fırat Teknoloji Geliştirme Bölgesi ilan edilen alanda kurulan ve 13.01.2009 tarih ve 7226 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde tescil olunan Fırat Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin de ortakları arasındadır. Şirketin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL, Üniversitenin sahip olduğu 600 adet hisseye ve dolayısıyla %60 oranındaki ortaklığına karşılık gelen sermayesi ise 600.000,00 TL'dir. 29.09.2020 tarih

ve 10170 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde şirketin sermayesinin 1.500.000,00 TL'ye çıkarıldığı ilan olunmuş, Üniversitenin %60 oranındaki ortaklığının hisse değeri ise 900.000,00 TL'ye ulaşmıştır. 2024 yılsonuna değin herhangi bir kâr payı dağıtımı yapılmamıştır. Şirketin enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda ödenmiş sermaye tutarında 17.702.215,83 TL'lik olumlu fark meydana gelmiş, bu fark Üniversite tarafından sahip olunan %60'lık pay oranı esas alınarak 10.621.329,50 TL üzerinden Kamu İdaresine bildirilmemiş, İdare tarafından da takip edilip öğrenilmemiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir.

2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar belirlenmiş olmakla birlikte güncellenmemiştir. Yetki devirleri ve sınırları Elektronik Belge Yönetim Sistemine yerleştirilmiş ve İmza Yetkileri Yönergesi hazırlanmıştır. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Etik Davranış İlkeleri Yönergesi hazırlanmış olup ilgili Yönerge, Fırat Üniversitesi İdari Etik Davranış İlkeleri ve Kurumsal Etik Kurulu Yönergesi olarak güncellenmiştir. Yönerge ekinde yer alan Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi mevcut personele imzalatılmış olup göreve yeni başlayan personele de imzalatılarak personelin dosyasında muhafaza edilmektedir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik performans değerlendirmesi, disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmemekle birlikte akademik personele yönelik Öğretim Üyeliğine Yükseltilme ve Atanma Yönergesi hazırlanmış, idari personel hakkında meri mevzuat hükümleri esas alınmıştır. Hassas görevlere ilişkin prosedürler Akademik ve İdari Birimler Hassas Görevler Listesi düzenlenerek belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmıştır ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber tüm birimlerin katılımı açısından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır ancak önem düzeyinin belirlenmemesi ve tüm birimlerde değerlendirme yapılmaması nedenleriyle eksiklik içermektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevlerin farklı kişiler arasında dağıtılmasıyla “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinde ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut olmakla birlikte güncel değildir. Eylem Planı, içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin değerlendirilmesi çalışmaları iç kontrol çalışmalarının durması sebebiyle yapılmamaktadır. Üst yönetici tarafından görevlendirilmiş İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu bulunmamaktadır. Üniversitede iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu doludur. İç denetim birimi iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları yapmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Fırat Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversitenin Davalardan Kaynaklanan Borçlarının ve Yükümlülüklerinin Mali Tablolarda Gösterilmemesi

Üniversitenin mülkiyetindeki taşınmazlar için kamulaştırılmaksızın el atıldığı iddiasıyla açılan ve tazminat talep edilen davalardan kaynaklı yükümlülüklerin, mali tablolarda gösterilmediği anlaşılmıştır.

19 No.lu "Karşılıklar, Koşullu Yükümlülükler ve Koşullu Varlıklar" başlıklı Devlet Muhasebesi Standardında yükümlülük doğuran geçmişteki bir olay, sorumluluk doğuran olay olarak adlandırılmaktadır. Sorumluluk doğuran olay ise bir kurum ya da kuruluşu, yükümlülüğü

yerine getirmesi dışında gerçekçi bir alternatife sahip olmadığı bir durumla karşı karşıya bırakan, açık veya zımni kabulden doğan bir yükümlülük getiren olaydır. Bir olayın sorumluluk doğuran olay olarak nitelendirilmesi için kurum ya da kuruluşun söz konusu olayın doğurmuş olduğu yükümlülüğü yerine getirmekten daha gerçekçi bir seçeneğinin olmaması gerekir. Sözü edilen durum sadece yükümlülüğün yerine getirilmesinin kanunen zorunlu olması veya olayın (kurum ya da kuruluşa ait bir olay da olabilir), söz konusu kuruluşun ilgili yükümlülüğü yerine getireceğine dair diğer taraflar nezdinde geçerli beklentiler yarattığı, zımni kabulden doğan bir yükümlülük olması durumlarında oluşur. Yükümlülük ise geçmişteki işlem ve olaylardan doğan ve ödenmesi sonucunda, idarenin ekonomik kaynak ve değerlerinde azalma gerçekleşmesi beklenen, idareye ait mevcut borç ve sorumluluktur.

19 No.lu Standartta mali tabloların, kuruluşun gelecekteki olası mali durumuyla değil raporlama tarihindeki mali durumuyla ilgilendiği, bu nedenle, gelecekte faaliyete devam etmek için katlanılacak maliyetler için karşılık ayrılmayacağı, mali durum tablosunda yer alan yükümlülüğün sadece raporlama tarihi itibarıyla mevcut olan yükümlülük olduğu belirtilmiş, karşılık olarak mali tablolara yansıtılan tutarların, kurum ya da kuruluşun gelecek dönem faaliyetlerinden bağımsız, geçmiş dönemlerde oluşmuş olaylardan kaynaklanan yükümlülükler olduğu ifade edilmiştir. Aynı Standartta aşağıdaki koşulların varlığı halinde karşılıkların mali tablolara yansıtılacağı yer almakta olup bunlar;

1) Geçmiş bir olaydan kaynaklanan açık veya zımni bir yükümlülüğün bulunması,

2) Yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda veya hizmet sunumu potansiyeli içeren kaynakların kurum ya da kuruluştan çıkmasının muhtemel olması,

3) Yükümlülük tutarının güvenli bir biçimde tahmin edilebiliyor olmasıdır.

19 No.lu Standarttaki açıklamalar uyarınca İdarelerin; kamulaştırmasız el atma davalarına konu olup sonucu kesinleşenlerle ilgili doğmuş ve ödenecek hale gelmiş borçlarının yanı sıra aynı konuda devam eden davaları nedeniyle kaynaklarında azalma gerçekleşmesi beklenen, dolayısıyla karşılık ayırması gereken borç ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Adı geçen standarda göre karşılıklar; mevcut bir yükümlülük olduklarından ve yükümlülüğün ifası için ekonomik fayda veya hizmet sunumu potansiyeli içeren kaynakların kurum ya da kuruluştan çıkması gerekeceğinden, yükümlülük olarak muhasebeleştirilmelidir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 379 ve 479 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları Hesaplarının niteliğine ilişkin hükümler ihtiva eden 293 ve 344'üncü maddelerinde; kamu idarelerinin geçmişteki bir olay sonucunda, kontrolünde olmayan gelecekteki belirsiz olayların gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesi ile teyit edilebilecek olan ve ekonomik bir fayda veya hizmet potansiyeli içeren kaynakların çıkışı güvenilir ve gerçekçi bir şekilde ölçülebilen yükümlülükleri için ayrılan karşılıklardan kısa-uzun vadeli olan ve Yönetmelik'te diğer hesaplarla ilişkilendirilmeyenlerin bu hesaplara kaydededileceği ifade edilmiştir.

Üniversitenin kamulaştırmasız el atma davalarına konu iki dosyası bulunmakta olup bu dosyalardan birisinin kesinleşerek tazminat bedelinin 2024 yılı içerisinde ödendiği, diğer dosyanın 250.000,00 TL tazminat talebiyle açılan dava olduğu ve halen sonuçlanmadığı anlaşılmıştır. 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporuna konu edilen iki dosyadan kaynaklanan yükümlülüklerin 31.12.2024 tarihine kadar muhasebe kayıtlarında gösterimi sağlanmamış, yükümlülük hesapları kullanılmadan kesinleşen bir davadan kaynaklanan borç ödenmiştir. 250.000,00 TL tazminat bedeli üzerinden açılan ve henüz sonuçlanmayan dava tutarının yükümlülük kaydı, 14.01.2025 tarih ve 2025/300 No.lu Muhasebe İşlem Fişi ile 2025 mali yılında yapıldığından 2024 mali yılı tablolarında 479 No.lu hesaba yer verilmemiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulgudaki tespitle ilgili olan birimlerin uyarıldığı, bundan sonrası için gerekli önlemlerin alındığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; taşınmaz davalarından kaynaklı olup içeriği tazminat ödenmesi veya kamulaştırma bedeli olsun ya da olmasın Üniversite aleyhine açılan ve devam eden davalara ait yükümlülüklerin 379 ve 479 No.lu hesaplar ile mali tablolarda gösteriminin sağlanması ve Hukuk Müşavirliği tarafından Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının kayıt yapılmasını teminen zamanında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu haliyle 2024 yılı bilançosunda 479 No.lu hesapta 250.000,00 TL eksiklik ve karşılık hesabı olan 630 Giderler Hesabından dolayı Faaliyet Sonuçları Tablosunda aynı tutarda fazlalık bulunmaktadır.

BULGU 2: Takipteki Alacakların Muhasebe Sisteminde Yer Almaması

Tahsil edilemediği için hukuk birimince takibe alınan taşınmaz kiralamalarına ilişkin alacak tutarlarının 120 No.lu Gelirlerden Alacaklar Hesabından 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabının niteliğine ilişkin 54’üncü maddesinde bu hesabın; mevzuatı gereğince tahakkuk

ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirlerinden ortaya çıkan alacaklardan takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in 56'ncı maddesinde ise takibe alınan alacakların 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına borç, 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabına alacak kaydedileceği ve 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında kayıtlı alacaklardan, nakden veya mahsuben yapılan tahsilat tutarlarının bir taraftan 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar hesabına alacak, 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç; diğer taraftan 800 Bütçe Gelirleri Hesabına alacak, 805 Gelir Yansıtma Hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversite Hukuk Müşavirliğinde 4 adet icra dosyası ve bu dosyalardan oluşan toplam 152.513,34 TL takipli alacağın muhasebe kayıtlarında yer almadığı tespit edilerek 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporuna konu edilmiş olmakla birlikte bu tutarların kayda alınma işlemi 14.01.2025 tarih ve 2025/301 No.lu Muhasebe İşlem Fişi ile yapıldığından 2024 mali yılı tablolarındaki hata devam etmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, Hukuk Müşavirliği ile Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı arasında gerekli koordinasyonun sağlandığı ve tespit edilen eksikliklerin giderildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; takipli hale gelen alacakların muhasebede doğru hesaplarda gösteriminin sağlanması için Hukuk Müşavirliği ile Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının birlikte çalışması gerekmekte olup 2024 mali yılı bilançosunda 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabında kayıtlı olan ancak takipli hale gelen 152.513,34 TL tutarındaki alacağın 121 No.lu hesapta gösterilmemesinden dolayı bu hesapta eksiklik, 120 No.lu hesapta ise fazlalık bulunmaktadır.

BULGU 3: Kamu İdaresinin Fırat Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'deki Ödenmiş Sermaye Tutarına Ait Enflasyon Farkının Mali Tablolarda Gösterilmemesi

Üniversitenin Fırat Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'deki 900.000,00 TL ödenmiş sermaye tutarına yönelik hesaplanan enflasyon farkının, mali tablolara yansıtılmadığı tespit edilmiştir.

Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından 2013 yılında "Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Mali Raporlama" başlıklı 10 numaralı Devlet Muhasebesi Standardının

yayımlanmasının ardından, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile muhasebe uygulama yönetmelikleri revize edilerek enflasyon düzeltmesinin genel esasları belirlenmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 30'uncu maddesi uyarınca enflasyon düzeltmesinin şartları; içinde bulunulan hesap dönemi dahil son 3 hesap döneminin kümülatif Yİ-ÜFE artışının %100'den fazla, içinde bulunulan hesap döneminde ise %10'dan fazla olmasıdır. Bu şartlar birlikte gerçekleştiğinde enflasyon düzeltmesi uygulaması yapılmaktadır. Aynı maddenin son fıkrasında, Hazine ve Maliye Bakanlığına parasal ve parasal olmayan kalemleri belirleme ile enflasyon düzeltmesinin uygulanmasına yönelik usul ve esas belirleme yetkisi verilmiştir. Anılan yetki ile "Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinde Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması" konulu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 85) 16.12.2023 tarihli ve 32401 sayılı Resmi Gazete'de 31.12.2023 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yayımlanmıştır. Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne eklenen geçici madde ile kurumlar vergisine tabi olmamak şartı ile merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde, sosyal güvenlik kurumlarında ve mahalli idarelerde 2023 yılı hesap dönemi sonunda enflasyon düzeltmesi uygulamasının yapılması zorunlu kılınmıştır. Genel Tebliğ ile belirlenen esas ve usullerin kapsamlı olarak açıklanması bakımından da Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasına İlişkin Kılavuz hazırlanmıştır.

Anılan Kılavuzun 3-A maddesinde mali duran varlıklarda enflasyon düzeltmesi ve muhasebe kayıtlarına ilişkin örneklere yer verilmiştir. Buna göre; mali duran varlıklar hesabının enflasyon düzeltmesi işlemleri sermaye yatırılan kuruluşun kurumlar vergisi mükellefi olması ve bu kuruluşun ilgili kuruma ait ödenmiş sermaye kaleminde enflasyon düzeltmesi yapması durumunda işleyecek bir süreç olup 240, 241 ve 242 No.lu muhasebe hesaplarında yer alan tutarlar, sermaye yatırılan kuruluştaki ödenmiş ve ödenmemiş ancak taahhüt edilmiş sermaye tutarlarının toplamına eşit olmak zorundadır. Yatırım yapılmış kuruluşların ödenmiş veya ödenmemiş sermayesi ise nominal değer ile bu kuruluşların muhasebe kayıtlarında izlenmektedir. Sermaye yatırılan kuruluştaki enflasyon düzeltmesi uygulaması, kamu idaresine ait ödenmiş sermaye tutarlarını gerçek anlamda etkilemeyecek, diğer bir ifadeyle herhangi bir sermaye hareketine sebebiyet vermeyecektir. Ancak sermaye yatırılan kuruluştaki enflasyon düzeltmesi uygulaması kapsamında, sermaye hareketi oluşmayacak olsa bile, ödenmiş sermaye tutarlarına yönelik enflasyon farkı hesaplandığında buna yönelik ilgili kamu idaresince de gerekli kayıtlar yapılacaktır. Kurumlar vergisi mükellefi olup enflasyon düzeltmesi yapan kuruluşlar ödenmiş sermaye tutarlarına yönelik enflasyon farkı hesapladıklarında, bu farkı (kamu idaresince sahip olunan pay oranı esas alınmak üzere) usulünce ilgili kamu idaresine

bildirecekler ve kamu idaresince de takip edilerek öğrenilecektir. Söz konusu enflasyon farkları ilgili hesabın "98- Enflasyon Farkları" yardımcı hesabına kaydedilecektir. Farka ilişkin bilgi kamu idaresine sonraki yıl için geldiğinde ise 698 kodlu hesap yerine "570.98-Geçmiş Yıllar Enflasyon Farkları" hesabı kullanılacaktır.

Üniversite, 20.05.2007 tarih ve 26527 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 12097 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Fırat Teknoloji Geliştirme Bölgesi ilan edilen alanda kurulan ve 13.01.2009 tarih ve 7226 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde tescil olunan Fırat Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortakları arasındadır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL, Üniversitenin sahip olduğu 600 adet hisseye ve dolayısıyla %60 oranındaki ortaklığına karşılık gelen sermayesi ise 600.000,00 TL'dir. 29.09.2020 tarih ve 10170 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde şirketin sermayesinin 1.500.000,00 TL'ye çıkarıldığı ilan olunmuş, Üniversitenin %60 oranındaki ortaklığının hisse değeri ise 900.000,00 TL'ye ulaşmıştır.

Yapılan incelemede; Fırat Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin 2024 yılı Mayıs ayında kesinleşen 2023 yılı mali tablolarında enflasyon düzeltmesi uygulaması mevcut olduğu halde Şirket, ödenmiş sermaye tutarına yönelik enflasyon farkını Üniversiteye bildirmemiş Üniversite de takip etmemiştir. Tarafımızca temin edilen adı geçen şirketin kurumlar vergisi beyannamesine ek mali tablolarında sermaye hesabında kayıtlı 1.500.000,00 TL ödenmiş sermaye tutarının 19.183.465,83 TL'ye çıkmış olduğu, enflasyon düzeltmesi olumlu farkı olan 17.702.215,83 TL'nin %60'ı olan 10.621.330,10 TL'nin ise Üniversitenin 900.000,00 TL tutarındaki sermayesinin enflasyon farkı olduğu anlaşılmıştır. Bu farkın bilanço hesaplarından olan 241.98-Enflasyon Farkları ve 570.98-Geçmiş Yıllar Enflasyon Farkları hesaplarına alınmaması nedeniyle 24 Mali Duran Varlıklar ve 57 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesap Gruplarında 10.621.330,10 TL eksiklik bulunduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından, 16.05.2025 tarih ve 2025/7857 No.lu muhasebe işlem fişiyle gerekli kayıtların yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; bulguda yer verilen tespitlerle ilgili kayda alma işlemleri 2025 yılında yerine getirilmekle birlikte görüş verilen mali tablolar 2024 mali yılına ait olduğundan, bilanço hesaplarından olan 241 ve 570 No.lu hesaplarda 10.621.330,10 TL eksiklik bulunmaktadır.

BULGU 4: Taşınmaz İcmal Cetvellerinin Düzenlenmesine Esas Taşınmaz Formlarının Bulunmaması Sebebiyle Bilançoda Maddi Duran Varlıklarda Gösterilen Tutarın Güvenilir Olmaması

Üniversitede taşınmaz kayıt formlarının düzenlenmediği, bu formlardaki bilgilerden yararlanılarak hazırlanması gereken icmal cetvellerinin bulunmaması nedeniyle de varlıkların bilançodaki değerlerinin dayanağının tespit edilemediği anlaşılmıştır.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında taşınmaz kayıt ve kontrol işlemlerinin; kamu idarelerine ait taşınmazların mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilenlerin ve elden çıkarılanların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınması işlemi olduğu hükmüne yer verilmiş, devamında da kayıtların belgeye dayanmasının esas olduğu belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle ilgili görev, yetki ve sorumluluklar" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde; taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri ile görevli birim ve personelin Yönetmelik eklerinden olan Ek 1'deki Kayıt Planına göre oluşturacakları EK 2'deki formları, en geç yedi gün içinde muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimine ve mali hizmetler birimine işlemin yapıldığı ayı takip eden ay sonuna kadar, Aralık ayı içinde işlem yapılanların ise aynı ayın sonuna kadar maliki kamu idaresine göndermekle yükümlü oldukları hükmü bulunmaktadır.

Yönetmelik'in "Kayıt şekli" başlıklı 7'nci maddesine göre kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince; taşınmazlardan idare adına tescilli olanlar, tapu kütüğünde idare adına kayıtlı olmayıp ekonomik değerlendirmeye konu olanlar ile kamusal ihtiyaçlarda kullanılanlar, orta malları, genel hizmet alanlarında bulunanlar, tapu kütüğünde üçüncü kişiler adına tescilli veya diğer kamu idarelerinin yönetiminde olmakla birlikte irtifak hakkı tesisi, tahsis, kiralama, kullanma izni verilmesi gibi yollarla kullanım hakkı idareye verilen taşınmazlar için Yönetmelik eki 1'de yer alan kayıt planı esas alınarak Yönetmelik'in diğer eklerinden olan ilgili formlara adet, yüzölçüm, değer ve diğer bilgiler kaydedilecek, hazırlanan bu formlar taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak üzere mali hizmetler birimine gönderilecek, mali hizmetler birimince bu formlar konsolide edilerek Yönetmelik ekleri arasında bulunan ek 7'deki örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvelleri oluşturulacak, icmal cetvellerinde kayıt planında belirtilen unsurların her biri için bir satır ayrılacak ve bu taşınmazlara ilişkin adet, yüzölçüm ve değer toplamları belirtilecektir.

Yukarıda yer verilen Yönetmelik hükümleri esas alınarak yürütülen denetim sonucunda; taşınmazların Yönetmelik'le belirlenen kayıt planı esas alınarak yine Yönetmelik'te yer verilen taşınmaz formlarına kaydedilmesinden ve bu formların mali hizmetler birimi olan Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına gönderilmesinden Üniversitedeki Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığının ve burada görevli bir personelin sorumlu olduğu, ancak adı geçen birim ve personel tarafından Yönetmelik gereğince taşınmaz kayıtlarında kullanılması gereken formların düzenlenmediği, dolayısıyla taşınmaz icmal cetvellerinin hazırlanmasına esas bilgilerin bulunmadığı, bu cetvellerin olmaması nedeniyle de taşınmazların toplam adedi, yüzölçümü ve toplam değeri ile muhasebe kayıtlarındaki bilgilerin karşılaştırılmasının mümkün olmadığı görülmüştür. Bu haliyle Kamu İdaresinin 2024 yılı bilançosunda yer alan 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabı ile bu varlıkların amortismanlarının izlendiği 257 Birikmiş Amortismanlar ile Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabındaki tutarlar güvenilir değildir.

Kamu İdaresi tarafından, taşınmaz formlarının mevzuat hükümlerine uygun olarak hazırlanması için başlatılan çalışmaların devam ettiği, çalışması biten formların muhasebe kayıtlarıyla karşılıklı teyit edildiği ve gerekli güncellemelerin yapıldığı bilgisi verilmekle birlikte herhangi bir düzeltici belge gönderilmemiştir.

Sonuç olarak; Kamu İdaresinin mülkiyetinde, kullanımında ve yönetiminde olan taşınmazların Yönetmelik ekindeki kayıt planları esas alınarak yine Yönetmelik eklerindeki taşınmaz kayıt formları örnekleri üzerinden her bir taşınmaz için tüm bilgileri içerecek şekilde hazırlanması, sonrasında bu formların icmal işlemi için Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına gönderilerek formlardaki bilgiler ile muhasebede kayıtlı bilgilerin mutabakatının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 5: Arazi ve Arsalarda Kayıtlı Tutarlar İçin Yapılan Enflasyon Düzeltmesi ve Yeni Değer Belirlenmesi İşlemlerinin Hatalı Olması

250 Arazi ve Arsalar Hesabının açılış kayıtlarındaki tutarın 2023 yılı dönem sonunda gerçekleştirilen enflasyon düzeltmesi işlemlerinde düzeltme katsayısına esas fiyat endekslerinin hatalı belirlenmesi sebebiyle fazlalık içerdiği, 2024 yılı dönem sonunda 250 No.lu hesapta kayıtlı tutar için yapılan yeni değer belirleme işleminin de geçmişten gelen hata nedeniyle yanlış gerçekleştirildiği, sonuç olarak geçmiş yıllar olumlu faaliyet sonuçlarının, enflasyon düzeltmesi tutarlarının, dönem faaliyet sonucunun ve 250 No.lu hesap tutarının doğru ve gerçeğe uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından 2013 yılında "Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Mali Raporlama" başlıklı 10 numaralı Devlet Muhasebesi Standardının yayımlanmasının ardından, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile muhasebe uygulama yönetmelikleri revize edilerek enflasyon düzeltmesinin genel esasları belirlenmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Enflasyon düzeltmesi" başlıklı 30'uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca enflasyon düzeltmesi yapılabilmesi için içinde bulunulan hesap dönemi dahil son 3 hesap döneminin kümülatif Yİ-ÜFE artışının %100'den fazla, içinde bulunulan hesap döneminde ise %10'dan fazla olması gerekmektedir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasına göre enflasyon düzeltmesi işlemi, kamu idarelerinin mali tablolarında yer alan parasal olmayan kalemlerin düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle gerçekleştirilmekte, beşinci fıkrası gereğince daha önce düzeltme işlemine tabi tutulan bir mali tabloda yer alan ve düzeltmeye esas tarihleri düzeltme yapılmış tarihten öncesi olan kalemler taşıma işlemine tabi tutulmakta ve düzeltme işlemi, daha önce düzeltilmiş tutarların taşıma katsayısı ile çarpılması suretiyle yapılmaktadır.

Anılan Yönetmelik'in 30'uncu maddesinin son fıkrasıyla maddede yer alan hükümlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmiş, Bakanlık tarafından bu yetkiye istinaden "Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinde Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması" konulu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 85) hazırlanmış ve söz konusu Tebliğ 16.12.2023 tarihli ve 32401 sayılı Resmi Gazete'de 31.12.2023 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yayımlanmış, Genel Tebliğ ile belirlenen esas ve usullerin kapsamlı olarak açıklanması bakımından da Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasına İlişkin Kılavuz hazırlanmıştır.

85 Sıra No.lu Tebliğ'in "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının;

-(b) bendinde düzeltme katsayısı; mali tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

-(c) bendinde enflasyon düzeltmesi; parasal olmayan kalemlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını,

-(ç) bendinde fiyat endeksi; Türkiye İstatistik Kurumunca Türkiye geneli için hesaplanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksini (Yİ-ÜFE),

-(ğ) bendinde taşıma; mali tablolardaki parasal ve parasal olmayan kalemlerin, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanması işlemini,

-(h) bendinde taşıma katsayısı; mali tabloların ait olduğu tarihe ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

ifade eder, denilmiştir.

Aynı Tebliğ'in "Enflasyon düzeltmesi işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca enflasyon düzeltmesi yapılan yıldan sonraki yıllarda enflasyon düzeltmesi şartlarının bulunması halinde, önceki yıl enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş kalemler, taşıma katsayısı kullanılarak düzeltilecektir. Ayrıca on birinci fıkrada; Bakanlıkça yürütülen bilişim sistemlerini kullanan kamu idarelerinin taşınmazlarının enflasyon düzeltmesi işlemlerinin muhasebe birimlerince başlatılacağı, taşınmaz kayıt formlarında yapılacak güncelleme için enflasyon düzeltmesi farklarının geçici 2'nci maddede belirtilen durum haricinde taşınmaz bazında ilgili birimlere iletileceği de ifade edilmiştir.

Tebliğ'in;

-"Enflasyon düzeltmesine yönelik muhasebe kayıtları" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında; parasal olmayan varlık kalemlerinin enflasyon düzeltmesi işlemine tabi tutulması sonucunda ortaya çıkan farkların ilgili hesaba borç ve 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabına alacak kaydedileceği, üçüncü fıkrasında dönem sonu işlemleri kapsamında 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabının kalanının, geçici 1'inci maddede belirtilen durum haricinde (geçici 1'inci maddede 2023 yılı enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabında oluşacak borç ya da alacak kalanının ilgisine göre; 570 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabının veya 580 Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları Hesabının "98-Geçmiş Yıllar Enflasyon Farkları" yardımcı hesabına aktarılacağı düzenlenmiştir.) 690 Faaliyet Sonuçları Hesabına aktarılacağı,

-"İlk düzeltme işlemi için uygulanacak özel katsayılar" başlıklı GEÇİCİ MADDE 2'nin birinci fıkrasında kapsamdaki kamu idarelerinin 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıtlı taşınmazlarının enflasyon düzeltme işlemlerinin, 2023 yılı mali tablolarının ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin 2017 yılı Aralık ayı fiyat endeksine bölünmesi sonucu hesaplanacak katsayı ile yapılacağı,

-“İlk düzeltme işleminde mali tabloların ait olduğu aya ilişkin kullanılacak endeks” başlıklı GEÇİCİ MADDE 3’ün birinci fıkrasında 2023 yılı enflasyon düzeltme işlemlerinde, 2023 yılı Kasım ayı fiyat endeksinin mali tablonun ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksi olarak kullanılabileceği,

hükümleri bulunmaktadır.

Enflasyon Düzeltmesine İlişkin Kılavuzda 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıtlı taşınmazların ilk enflasyon düzeltmesi işlemlerinin; yapılan genel envanter çalışmaları dikkate alınarak 2017 yılı Aralık ayı olarak belirlendiği, buna göre arazi ve arsaların enflasyon düzeltmesinde 2017 yılı Aralık ayı ile 2023 yılı Kasım veya Aralık ayı esas alınarak hesaplanacak tek bir katsayı ile işlem yapılabileceği, 2017 yılından sonra gerçeğe uygun değeri ile güncellenmiş taşınmazlar için güncelleme yapılan tarihin düzeltmeye esas tarih olarak alınabileceği ifade edildikten sonra enflasyon düzeltmesine şartlardan birisi kaybedilene kadar uygulanmaya devam edileceği, bu nedenle ilk düzeltme işlemi yapıldıktan sonraki yıl daha önce düzeltme işlemine tabi tutulmuş kalemlerin bu sefer taşıma katsayısı ile düzeltileceği açıklamaları bulunmaktadır.

Denetlenen Kamu İdaresinde enflasyon düzeltmesine konu 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıtlı tutarı oluşturan yeni değer belirleme işlemlerine ilişkin yapılan inceleme sonucunda;

2023 mali yılı açılış kayıtlarında hesapta kayıtlı tutarı oluşturan taşınmazlarla ilgili olarak Mart ayı içerisinde değerleme işlemleri yapıldığı ve kayıtlara yansıtıldığı, sene sonunda enflasyon düzeltmesi işlemlerinde Tebliğ hükümleri ve Kılavuz açıklamaları dikkate alınmadan düzeltme katsayısının başlangıç endeksinin değerleme yapılan ay olan 2023 Mart ayı yerine 2017 yılı Aralık ayı esas alınarak hesaplama yapıldığı, bunun sonucunda 2023 yılına ait tablolarda 250 No.lu hesapta ve 570 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabında fazla gösterime neden olunduğu, enflasyon uygulamasının devam ettiği 2024 yılına esas yeni değer hesaplama işlemlerinde eski değer üzerinden hesaplama yapılması gerektiği için hatalı olan eski değerin, hesaplama sonucu bulunan ve kayda alınan yeni değeri de etkilediği ve 2024 mali yılı faaliyet sonuçları tablosu ile bilançosunda dikkat çekici tutarda hataya yol açıldığı anlaşılmıştır.

Aşağıda tablolarda 2023 yılında enflasyon düzeltmesi işlemi gerçekleştirilen 250 Arazi ve Arsalar Hesabındaki değişimler ile olması gereken değişimler yer almaktadır.

Tablo 5: 2023 Yılında 250 No.lu Arazi ve Arsalar Hesabında Kayıtlı Tutar İçin Yıl Sonunda Yapılan Enflasyon Düzeltmesi İşlemleri

Düzeltme Katsayısı (A)	Düzeltmeye Esas Alınan Değer (TL) (B)	Düzeltilmiş Değer (TL) C= (A*B)	Muhasebe Kaydına Yansıtılan Değer (TL) D= (C-B)	250 No.lu Hesabın Dönem Sonu Kapanış Kaydına Esas Tutarı (TL) (C)-
2017 Aralık Ayı Düzeltme Katsayısı/2023 Aralık Ayı Düzeltme Katsayısı 2915,02/316,48 =**9,21**	16.628.732.345,31	9.21*16.628.732.345,31= 153.150.624.900,31	(153.150.624.900,31-16.628.732.345,31) =136.521.892.555,00	153.150.624.900,31

Tablo 6: 2023 Yılında 250 No.lu Arazi ve Arsalar Hesabında Kayıtlı Tutar İçin Yıl Sonunda Yapılması Gereken Enflasyon Düzeltmesi İşlemleri

Düzeltme Katsayısı (A)	Düzeltmeye Esas Alınan Değer (TL) (B)	Düzeltilmiş Değer (TL) C= (A*B)	Muhasebe Kaydına Yansıtılması Gereken Değer (TL) D= (C-B)	250 No.lu Hesabın Dönem Sonu Kapanış Kaydında Esas Alınması Gereken Tutarı (TL) (C)-
2023 Mart Ayı Düzeltme Katsayısı/2023 Aralık Ayı Düzeltme Katsayısı 2915,02/2147,44 =**1,35**	16.628.732.345,31	1,35*16.628.732.345,31= 22.448.788.666,17	22.448.788.666,17-16.628.732.345,31=5.820.056.320,86	22.448.788.666,17

Yukarıda yer verilen tablolardan da anlaşılacağı üzere 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıtlı varlıklara İdare tarafından 2023 yılı Mart ayında değerleme işlemi yapılmasına rağmen enflasyon düzeltmesi işlemlerinde Mart ayı katsayısı yerine 2017 yılı Aralık ayı katsayısının esas alınarak hesaplama yapılması sonucunda; anılan hesabın kapanış kaydına esas tutarı 22.448.788.666,17 TL olmalıyken 153.150.624.900,31 TL olmuş, dolayısıyla 250 No.lu hesapta 130.701.836.234,15 TL tutarında fazla gösterime yol açılmıştır.

Diğer yandan 2023 yılında enflasyon farklarının dönem sonunda aktarımının yapıldığı karşılık hesabı olan 570 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabında 250 No.lu hesaptan kaynaklı enflasyon düzeltmesi tutarının 5.820.056.320,86 TL olması gerekirken 136.521.892.555,00 TL olduğu, dolayısıyla bu hesapta da 130.701.836.234,15 TL tutarında fazlalık bulunduğu anlaşılmıştır.

Neticede bilanço hesaplarından olan 250 ve 570 No.lu hesaplardaki hatalar, 2024 mali yılı tablolarını da etkilemiştir.

2023 yılında enflasyon düzeltme işlemi uygulanan 250 Arazi ve Arsalar Hesabındaki tutar için 2024 yılında taşıma katsayıları kullanılarak yeni değer belirlenmiş olup bu işlemlerle ilgili olarak; yapılan kayıtlarla olması gereken kayıtların bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 7: 250 No.lu Hesapta Enflasyon Düzeltmesi Yapılmış Tutar İçin 2024 Yılında Gerçekleştirilen/Gerçekleştirilmesi Gereken Taşıma İşlemleri

Taşıma Katsayısı (2024 Yılı Aralık Ayı Katsayısı/2023 Yılı Aralık Ayı Katsayısı)	Düzeltilmiş Değer=(Taşıma Katsayısı*Düzeltmeye Esas Değer) (TL)	**Muhasebe Kaydına Yansıtılan Değer=(Yeni Değer-Eski Değer) (TL)**	**Dönem Sonunda 250 No.lu Hesabın Bakiyesi (TL)**
Kamu İdaresi Kayıtlarında Yer Alan Yeni Değerlere Esas Taşıma İşlemleri			
3746,52/2915,02=**1,28**	(1,28*153.149.392.900,31) =196.031.222.912,39	(196.031.222.912,39-153.149.392.900,31) **=42.881.830.012,08**	196.031.222.912,39
Yapılması Gereken Taşıma İşlemleri			
3746,52/2915,02=**1,28**	(1,28*22.448.788.666,17) =28.734.449.492,70	(28.734.449.492,70-22.448.788.666,17) **=6.285.660.826,53**	28.734.449.492,70

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıtlı varlıklardan 2023 yılında enflasyon düzeltmesi işlemine tabi tutulmuş olanlar için 2024 yılı dönem sonunda taşıma katsayısı ile yeni değer belirlense de düzeltmeye esas alınan değer bir önceki yıl hatalı olduğundan, yeni belirlenen değer de hatalı olmaktadır. Dolayısıyla 2024 yılında taşıma katsayısıyla yeni değeri 196.031.222.912,39 TL'ye ulaşan ve 2024 mali yılı sonunda yayımlanan bilançoda da aynı tutarın yer aldığı 250 Arazi ve Arsalar Hesabındaki tutar, esasında 28.734.449.492,70 TL olmalıdır. Dolayısıyla anılan hesapta 167.296.773.419,69 TL tutarında fazlalık mevcuttur.

250 No.lu hesapta geçmiş yılda enflasyon düzeltmesi yapılmış varlıklar için 2024 yılında gerçekleştirilen yeni değer belirleme hesaplamaları sonucu oluşan düzeltilmiş tutarlar pozitif ise dönem sonunda bilanço hesaplarından olan Dönem Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabına aktarılmakta ve faaliyet sonuçları tablosunda da enflasyon düzeltmesi tutarı gösterilerek dönem faaliyet sonucuna eklenmektedir. Dolayısıyla 2024 yılında 250 No.lu hesapta gerçekleştirilen yeni değer belirleme işlemindeki hatadan dolayı faaliyet sonuçları tablosundaki enflasyon düzeltmesi tutarı ve dönem faaliyet sonucu sırasıyla 43.367.771.814,94 TL ve 44.045.488.980,81 TL olarak yer almışsa da bu tutarların yine sırasıyla

(43.367.771.814,94 TL-42.881.830.012,08) + 6.285.660.826,53=6.771.602.629,39 TL ve 7.449.319.795,26 TL olması gerekmektedir. Dönem faaliyet sonucu olarak gösterilmesi gereken 7.449.319.795,26 TL, aynı zamanda bilançoda 59 Dönem Faaliyet Sonuçları Hesap Grubunda yer alması gereken tutar olup bilançodaki 44.045.488.980,81 TL de esasen 7.449.319.795,26 TL olmalıdır.

Kamu İdaresi tarafından bulgudaki tespitlere iştirak edilmiş, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü ile iletişime geçilerek gerekli düzeltme ve kayda alma işlemlerinin yapılacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; 2023 yılında uygulamaya geçen ve 2024 yılında da devam eden enflasyon düzeltmesi uygulamasına konu hesaplardan olan 250 Arazi ve Arsalar Hesabında enflasyon düzeltmesi işlemine esas hesaplamaların hatalı olması sebebiyle; 2024 yılı faaliyet sonuçları tablosundaki enflasyon düzeltmesi tutarı ve dolayısıyla dönem faaliyet sonucu tutarı, bilançoda 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 570 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabı ve Dönem Faaliyet Sonucu Hesap Grubu doğru ve güvenilir bilgi içermemektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Proje Yardımları ve Bazı Gelirlerin Muhasebeleştirilmesinde Tahakkuk Esaslı Muhasebe Sistemi Usullerine Uyulmaması

Üniversitenin diğer kurumlardan aldığı proje yardımları ile döner sermaye işletmesinin gayrisafi hasılatı üzerinden aktarılan araştırma projeleri payı gelirlerinin muhasebe kayıtlarının, tahakkuk esaslı muhasebe sistemine uygun olmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Muhasebe sistemi" başlıklı 49’uncu maddesinde sistemin; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulacağı ve yürütüleceği, kamu hesaplarının kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağı düzenlenmiştir.

Kanun'un 50'nci maddesinde bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirme işlemi yapılacağı belirtilmektedir. Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup döneminin belirlendiği 51'inci maddede ise kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterileceği, tahakkuk ettirilecek giderlerin Devlet muhasebesi kayıtlarında ekonomik sınıflandırmanın dördüncü düzeyini de kapsayacak şekilde gösterileceği hükmü bulunmaktadır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 6`ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, kamu idarelerinin faaliyetlerine ilişkin gelir-gider işlemlerinin tahakkuk esasına dayalı olarak gelir ve gider hesaplarında izlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri gereğince tahakkuk esaslı devlet muhasebesi sisteminin bir gereği olarak kamu gelir ve giderlerinin ilk önce tahakkuk kayıt işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

Özel bütçeli bir kurum olan Üniversite, belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere gelir tahsil etme ve bu gelirlerden harcama yapabilme yetkisine sahiptir. Bu kapsamda Üniversite, projelerde kullanılmak üzere ve cari nitelikte mal ve hizmetlerinin finansmanı amacıyla kurumlardan proje yardımları, burs destekleri, araştırma projelerinin finansmanında kullanmak üzere döner sermaye işletmesinin gayrisafi hasılatından belirli bir payı gelir olarak almaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından 2023 yılında yayımlanan Üniversiteler Ortak Detaylı Hesap Planında, söz konusu gelirlerin tahakkukunda kullanılacak hesaplar ve kodlar 120 4 5 1 2 Özel Bütçeli İdarelerden Alınan Proje Yardımları, 120 4 5 1 13 Yükseköğretim Kurumu Burs Destekleri ve 120 5 2 6 16 Araştırma Projeleri Gelirleri şeklinde belirlenmiştir.

Kamu İdaresi tarafından konu ile ilgili olarak 14.01.2025 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığına çağrı açılarak sorunun çözümüne yönelik destek talep edildiği, ancak Bakanlık tarafından iletilen yanıtın mevcut sorunun giderilmesi açısından yeterli olmadığı, ilgili mevzuat çerçevesinde çözüm sağlandığında gerekli muhasebe kayıtlarının ivedilikle yapılacağı ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından kullanılan muhasebe programının, bulguda yer verilen proje destekleri ile ilgili gelirlerin tahakkuk kayıtlarının yapılmasına esas hesap kodlarının kullanılmasına izin vermediği için sorunun çözümü için başvurulan Hazine ve Maliye

Bakanlığı; projelere ilişkin kayıtların proje dosyası işlemleri kısmında proje dosyası açılarak takip edilebileceği, tahsilat yapılınca tahsilat işlemleri menüsünden, "proje dosyası tahsilat işlemleri proje menüsünden tahsilat" seçilince bütçe hesaplarının çalışmayacağı cevabını vermiş olup bu cevap İdarenin de belirttiği üzere bulgu konusu hesap kodlarıyla alakalı değildir.

Sonuç olarak; kurum alacaklarının tahakkuk kayıtlarının yapılması varlık, borç ve yükümlülüklerin muhasebe sistemi üzerinden izlenmesine, kurumun mali durumu ve performansının açık, anlaşılabilir ve doğru bir biçimde ortaya konulmasına olanak saplaması açısından büyük önem taşımaktadır.

BULGU 2: Yarıyıl Sınav Dönemlerinde Ders Veren Öğretim Elemanlarının Ek Ders Ücreti Hesabında Ders Yükünü Doldurma Şartının Aranmaması

Dönem sonu sınavlarının gerçekleştirildiği tarihlerde ders vermeye devam eden öğretim elemanlarına ödenecek ek ders ücretinin hesabında, haftalık ders yükünün dikkate alınmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Çalışma esasları" başlıklı 36'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında; öğretim üyesinin, kadrosunun bulunduğu yükseköğretim birimi ile sınırlı olmaksızın ve ihtiyaç bulunması halinde görevli olduğu yükseköğretim kurumunda haftada asgari on saat, öğretim görevlisinin haftada asgari on iki saat ders vermekle yükümlü olduğu, beşinci fıkrasında rektör, rektör yardımcısı, dekan, enstitü ve yüksek okul müdürlerinin ders verme yükümlülüğünün bulunmadığı, başhekimler, dekan yardımcıları, enstitü ve yüksekokul müdür yardımcıları ve bölüm başkanlarının ise haftada asgari beş saat ders vermekle yükümlü oldukları, hükümleri bulunmaktadır.

2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun "Ek ders ücreti" başlıklı 11'inci maddesinin birinci fıkrasında; 2547 sayılı Kanun'un 36'ncı maddesine göre haftalık okutulması mecburi ders yükü saati dışında, kısmi statüde bulunanlar dahil öğretim elamanlarına görev ünvanlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen mecburi ve isteğe bağlı dersler ve diğer faaliyetler için bu ders ve faaliyetlerin haftalık ders programında yer alması ve fiilen yapılması şartıyla en çok yirmi saate kadar, ikinci öğretimde ise en çok on saate kadar ek ders ücreti ödeneceği, son fıkrasında yaz ve yarıyıl tatillerinde yapılan öğretim için verilecek ek ders ücretinin hesabında ders yükünün dikkate alınmayacağı düzenlenmiştir.

16.09.2005 tarihli Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Genel Kurul toplantısında alınan karar ile yürürlüğe konulan "Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar"ın 1'inci maddesinin (b) fıkrasında; yaz ve yarıyıl tatillerinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri için ödenecek ek ders ücretinin tespitinde, haftalık ders yükünü doldurmuş olma koşulunun aranmayacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde; öğretim elemanlarının ek ders ücretine hak kazanabilmeleri için öncelikle, (maaş karşılığı) vermekle yükümlü oldukları haftalık zorunlu ders yükünü doldurmuş olmaları gerekmektedir. Diğer taraftan, yaz ve yarıyıl tatili dönemlerinde ders yükü aranmaksızın yapılan her bir ders için ek ders ödemesi yapılması mümkün olmakla birlikte, final sınavlarının devam ettiği dönemde henüz yaz/yarıyıl tatili başlamamış olduğundan, bu dönemler için öğretim elemanlarına haftalık zorunlu ders yükünü tamamlamadan ek ders hesaplanması mümkün değildir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Mülga Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün 29.03.2017 tarihli ve 45516914-110.04.07-(831.107)-3111 sayılı görüş yazısında da; yılsonu sınavlarının yapıldığı tarihlerin yarıyıl tatili ve yılsonu tatilinin bir parçası olarak kabul edilme imkanının bulunmadığı, zira bu dönemde eğitim öğretim faaliyetinin bir parçası olan sınavlar devam ettiğinden öğrenciler için tatilin henüz başlamadığı, bu sebeple de yarıyıl/yılsonu sınavlarının yapıldığı dönemlerde yapılacak olan ek ders ücretlerinin hesabında haftalık zorunlu ders yükünün dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Fırat Üniversitesinde dönem sonu sınavlarının gerçekleştiği tarihlerde öğretim elemanlarının haftalık zorunlu ders yükü dikkate alınmaksızın ek ders ücreti hesaplaması yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, yükseköğretim kurumlarında yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinin eğitim-öğretim dönemi ile bunların dışında kalan yaz ve yarıyıl tatili dönemlerinden oluştuğu, dönem sonu sınavlarının yapıldığı günlerde eğitim-öğretim döneminin bitmiş olduğu, enstitüler dışında kalan birimlerde ders ve faaliyetlerin yapılmadığı, Yükseköğretim Kurulunca çıkarılan Ders Yükü Tespitinde Uyulacak Esaslar'ın 2'nci maddesinin (a) bendi gereği; teorik derslerin ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde açılabileceği, uzmanlık alan derslerinin de bu kapsamda değerlendirilerek Enstitü Yönetim Kurulunca tez danışmanının atandığı tarihte başlayacağı ve Enstitü Yönetim Kurulunun öğrencinin mezuniyetine karar verdiği tarihe kadar yarıyıl ve yaz tatillerinde de devam edebileceği belirtilerek, Üniversitede yarıyıl derslerinin sona erdiği tarihten yeni yarıyıl

derslerinin başlayacağı tarihe kadar olan süreçte, dersler sona erdikten sonra dönem sonu sınavlarının da içinde bulunduğu dönemde Enstitülerde öğretim üyelerine, üstlendikleri danışmanlık görevleri kapsamında uzmanlık alan dersleri ve tez çalışmaları için zorunlu ders yükü aranmadan ek ders ücreti ödenmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

Ayrıca İdare cevabında Yükseköğretim Genel Kurulunun 07.07.2011 tarihli ve 15 sayılı oturumunda yükseköğretim kurumlarının dönem hesabında, dönem sınavları hariç bir dönemin 14 hafta (70 iş günü) dikkate alınarak düzenleme yapılmasına karar verildiği ve üniversitelerin akademik takvimlerini buna göre düzenlenmeleri, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından tüm üniversitelere gönderilen 19.02.2024 tarih ve E-…-11099 sayılı yazıda da bir eğitim ve öğretim döneminin sınavlar hariç yine 14 hafta (70 iş günü) belirlenmesi gerektiği bilgisi verilerek Fırat Üniversitesinin akademik takvimine göre ilk ders döneminin 2 Ekim 2023-14 Ocak 2024 arası, yarıyıl sınavlarının 15 Ocak-28 Ocak 2024 arası, ikinci ders döneminin ise 26 Şubat-14 Haziran 2024 arası belirlendiği, 2914 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin son fıkrasında *"yaz ve yarı yıl tatillerinde yapılan öğretim için verilecek ek ders ücretinin hesabında ders yükü dikkate alınmaz"* hükmü gereğince sınav döneminde dersler bittiğinden, enstitülerde sınav döneminde verilen derslerin ek ders hesabında ders yükünün aranmadığı bilgisine yer verilmiştir. Ancak yarıyıl sonu sınavları eğitim öğretim faaliyetinin bir parçası olup bu sınavların yarıyıl tatili veya yaz tatili kapsamında değerlendirilmesi, dolayısıyla yarıyıl sonu sınavlarına denk gelen tarihlerde enstitülerde yapılan dersler ve diğer akademik faaliyetler neticesinde hesaplanacak ek ders ödemelerinin tespitinde haftalık ders yükü zorunluluğunun aranması gerektiği, İdarenin sunmuş olduğu akademik takvimde de yarıyıl sınavlarının bitim tarihi olan 28 Ocaktan ikinci dönemin başlangıç tarihi olan 26 Şubata kadar geçen sürenin yarıyıl tatili olup ek ders hesabında ders yükünün dikkate alınmaması gereken dönemin, bu dönemde verilecek derslerde mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; eğitim öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesi gereken ve tatil döneminden sayılmayan dönem sonu sınav dönemlerinde, öğretim elemanlarının verdikleri derslerin ek ders ücreti hesaplanırken, zorunlu ders yükünün de dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversitede istihdam edilen sürekli işçilerin birikmiş ücretli izinlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun;

-"Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" başlıklı 53'üncü maddesinin bir ve ikinci fıkralarında; işyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verileceği, yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği,

-"Yıllık ücretli izne hak kazanma ve izni kullanma dönemi" başlıklı 54'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; işçinin anılan maddenin diğer fıkralarına ve Kanun'un 55'inci maddesine göre hesaplanacak her hizmet yılına karşılık yıllık izninin gelecek hizmet yılı için kullanılacağı,

-"Sözleşmenin sona ermesinde izin ücreti" başlıklı 59'uncu maddesinin birinci fıkrasında; iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretinin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği,

hükümleri bulunmaktadır.

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nin "İzin Kullanma Dönemleri" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; işveren veya işveren vekilleri tarafından bu Yönetmelik'in 15'inci maddesinde belirtilen izin kurulu veya 18'inci maddeye dayanılarak bunun yerine geçenlere danışılmak suretiyle işyerinde yürütülen işlerin nitelik ve özelliklerine göre yıllık ücretli izinlerin, her yılın belli bir döneminde veya dönemlerinde verileceğini tayin edebileceği, düzenlemesi mevcuttur.

Üniversitede yürütülen denetim sonucunda; 2024 yılsonu itibarıyla 52 gün üzerinde birikmiş izin hakkı olan 211 işçinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yıl içinde emekli olan bir personele yıllık izin ücreti ödendiği de görülmüştür. Yıllar itibarıyla birikmiş olan yıllık izin hakkı, işçi emekli olduğunda veya iş sözleşmesi son bulduğunda ücrete dönüşerek işçiye ödenmekte ve kurumun mali yükünü artırmaktadır.

Kamu İdaresi tarafından işçilere ait birikmiş izinlerin mevcut iş yoğunluğu ve birimlerdeki ihtiyaçlar nedeniyle kullandırılamadığı, önümüzdeki dönemde izinlerin kullandırılması için gerekli düzenlemelerin ve planlamaların yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; işçilerin birikmiş yıllık izinlerinin Üniversiteye mali yük getirmeyecek şekilde planlanarak kullandırılması için önlem alınması gerekmektedir.

BULGU 4: "Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesindeki parasal limitler dahilinde gerçekleştirilen mal ve hizmet alımlarına ait harcamaların 2024 yılı toplamının, Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurumundan uygun görüş alınmadığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesinde mal alımları için konulan ödeneğin %10'u 42.307.450,00 TL, yapılan harcama 73.457.323,00 TL, hizmet alımları için konulan ödeneğin %10'u 1.871.353,00 TL, yapılan harcama ise 6.142.026,00 TL'dir. Dolayısıyla %10 limiti; mal alımlarında %7,36, hizmet alımlarında ise %11,89 oranlarında aşılmış ancak Kamu İhale Kurumundan izin alınmadığı anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından bulgudaki tespitlerle ilgili gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurumundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 5: Süreklilik Gösteren İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Temin Edilmesi

Üniversite tarafından 2024 yılı içerisinde satın alma işlemleri gerçekleştirilen kuru gıda, süt ürünleri, hazır yemek ve kırmızı et alımlarının ihale yapılmaksızın, kısımlarına bölünerek doğrudan temin yoluyla edinildiği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesi gereğince her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar; kaynakların ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde

edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlamasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludurlar.

Anılan Kanun'un “Harcama talimatı ve sorumluluk” başlıklı 32'nci maddesinin ikinci fıkrasında ise harcama yetkililerinin, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun, tüzük ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygunluğundan, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun,

-“Temel ilkeler” başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; idarelerin bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu oldukları, üçüncü fıkrasında; eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği,

-"Uygulanacak ihale usulleri" başlıklı 18'inci maddesinde; idarelerce mal, hizmet ve yapım işlerinin ihalelerinde açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü ve pazarlık usulünden birinin uygulanacağı,

-“Doğrudan temin” başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde; büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerde 622.756,00 TL'yi, diğer idarelerde 207.453,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçların ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulüyle karşılanabileceği,

hükümleri bulunmaktadır.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ’in “Parasal limitler kapsamında yapılacak alımlar ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak alımlar” başlıklı 14’üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; 4734 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemeyeceği düzenlemesi bulunmaktadır.

Üniversite yürütülen denetimlerde Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen;

-Süt ürünleri alımı için 12 adet ödeme belgesiyle 984.455,06 TL,

- Kırmızı et ve tavuk alımı için 62 adet ödeme belgesiyle 11.362.609,86 TL,

- Sebze ve meyve alımı için 17 adet ödeme belgesiyle 2.553.450,83 TL,

-Kampüs dışındaki fakülte ve yüksek okullara hazır yemek alımı için 30 adet ödeme belgesiyle 5.638.065,00 TL,

olmak üzere toplamda 20.538.580,75 TL'lik mal alımının, aynı yüklenicilerden kısımlara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle sağlandığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer verilen tespitlerin mevzuata uygun yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; süreklilik gösteren ihtiyaçlarda 4734 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinde sayılan ihale usullerinin uygulanmayarak doğrudan teminle kısımlara bölmek suretiyle mal temini, mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

BULGU 6: Kongre ve Sempozyum Projelerinin Bilimsel Araştırma Projesi Niteliği Taşımaması

Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projelerini Destekleme Yönergesi'nde proje türleri arasında kongre ve sempozyum düzenleme projesinin de bulunduğu ve 2024 yılında düzenlenen iki kongre için bilimsel araştırma projesi niteliği taşımadığı halde mali destek verildiği tespit edilmiştir.

Anılan Yönerge'nin "Proje Türleri" başlıklı 11'inci maddesinde kongre, sempozyum düzenleme projesinin; Fırat Üniversitesi ev sahipliğinde veya ortaklığında düzenlenecek ulusal veya uluslararası bilimsel içerikli, bilim ve danışma kurulu gibi organları olan, sözlü veya poster sunumlarının hakem değerlendirmesiyle belirlendiği ve bildiri kitabının basıldığı (veya elektronik ortamda yayınlandığı) kongre/sempozyumlara yönelik destek projeleri olduğu belirtilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesinde bilimsel araştırma projesi; tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi ve/veya dışı, ulusal ve/veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla da yapılabilecek projeler ile bilim insanı yetiştirme ve araştırma altyapısı kurma ve geliştirme projeleri, şeklinde tanımlanmıştır.

Yönetmelik'in "Bilimsel araştırma projelerinin seçiminde dikkate alınacak ilkeler" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında; bilimsel araştırma projelerinin yükseköğretim kurumunun uzman elemanı bulunan her dal ile ilgili, ulusal bilim ve teknoloji politikalarına, ülkenin kalkınma planı hedeflerine, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu kararlarına veya yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun belirlediği bilim politikalarına uygun konulara öncelik verilerek değerlendirilip seçileceği düzenlemesi bulunmaktadır.

Yukarıda yer verilen Yönetmelik hükümleri uyarınca, bir projenin bilimsel araştırma projesi olarak değerlendirilebilmesi için projenin bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlaması gerekmektedir. Yönerge'de proje türleri arasında yer verilen kongre, sempozyum düzenleme projesini, Yönetmelik'te tanımlanmış olan bilimsel araştırma projesi kapsamında değerlendirmek mümkün görünmemektedir. Zira bilimsel araştırma projesi, proje teklifi aşamasından sonuç raporu ve bilimsel yayın üretme aşamasına kadar bir bütün olarak düşünülmelidir. Bilimsel araştırma projesinden beklenen çıktılar ve yapılan araştırma ve inceleme faaliyetleri, raporlar ile desteklenerek proje sonuçlandırılmaktadır. Ancak sempozyum ve kongre düzenleme faaliyetlerinin bilimsel araştırma projeleri süreçlerine tabi olmadan gerçekleştirilmesi ve sonuçlandırılması bilimsel araştırma projesi tanımı ile uyuşmamaktadır.

2024 yılı içerisinde yürütülen "Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı" ile "İslam ve Medeniyet 4. Uluslararası Sempozyum Ahlak" konulu bilimsel etkinlikler, bilimsel araştırma projesi kapsamında desteklenmiştir. Söz konusu bilimsel etkinliklerin proje teklifi ve projenin gerçekleşmesi amacıyla yapılan harcamaları incelendiğinde etkinliklerin sadece konferans ve sempozyum faaliyeti düzenlemekten ibaret olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından verilen cevapta, bilimsel kongre ve sempozyum toplantılarının faydaları ve bilim dünyasına olan katkıları üzerine bir değerlendirme yapılmış ise de bulguda belirtilen husus, Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projelerini Destekleme Yönergesi'nde proje türleri arasında bilimsel araştırma projesi niteliği taşımayan "kongre ve sempozyum düzenleme" projesinin bulunması ve 2024 yılında iki kongre için bilimsel araştırma projesi niteliği taşımadığı halde mali destek verilmesidir.

Sonuç olarak Yönerge'de bilimsel araştırma projesi olarak yer verilen kongre, sempozyum düzenleme projesinin, bilimsel araştırma projesi niteliğine uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

BULGU 7: Bilimsel Araştırma Projeleri Bütçesinin Alt Yapı Projeleri Kapsamında Makine, Cihaz ve Tüketim Malzemesi Alımları için Kullanılması

Üniversitede yürütülen bilimsel araştırma projelerinden olan altyapı projelerinin bir kısmının, mevzuatla belirlenen bilimsel araştırma kriterlerine uygun hazırlanmadığı ve bu projelere ait özel hesabın birimlerin makine, teçhizat ve tüketim malzemesi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesinde bilimsel araştırma projesi; tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi ve/veya dışı, ulusal ve/veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla da yapılabilecek projeler ile bilim insanı yetiştirme ve araştırma altyapısı kurma ve geliştirme projeleri, şeklinde tanımlamıştır.

Anılan Yönetmelik'in "Bilimsel araştırma projelerinin seçiminde dikkate alınacak ilkeler" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında; bilimsel araştırma projelerinin yükseköğretim kurumunun uzman elemanı bulunan her dal ile ilgili, ulusal bilim ve teknoloji politikalarına, ülkenin kalkınma planı hedeflerine, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu kararlarına veya yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun belirlediği bilim politikalarına uygun konulara öncelik verilerek değerlendirileceği ve seçileceği ifade edilmiş ve bilimsel araştırma projelerinin bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlamasının esas olduğu vurgulanmıştır.

Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projelerini Destekleme Yönergesi'nin "Proje Türleri" başlıklı 11'inci maddesinde altyapı projeleri; araştırma laboratuvarı, kütüphane, müze, herbaryum, sera ve benzeri bilimsel birim veya merkezlerin geliştirilmesine yönelik projeler şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere altyapı projelerinin de bilimsel araştırma projesi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bilimsel araştırma projesi niteliğinde hazırlanması gereken altyapı projelerinin bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlaması esastır. Proje seçiminde dikkate alınacak ilkelerin yer aldığı 6'ncı maddede belirtilen hususlara proje dosyasında yer verilmesi ve değerlendirmenin de söz konusu ilkeler çerçevesinde yapılması gerektiği açıktır.

Yapılan incelemede aşağıdaki tabloda yer verilen projelerin, birimlerin laboratuvar, alet, ekipman, cihaz ve sistem altyapısının oluşturulması veya geliştirilmesine yönelik gerçekleştirildiği görülmüş ancak bu projelerden alınan makine, teçhizat ve tüketim malzemelerinin bilime ya da ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına sağlayacağı katkı anlaşılamamıştır.

Tablo 8: Makine, Techizat ve Tüketim Malzemesi Alımı Yapılan Proje Listesi

Proje Kodu	Proje Adı	Harcama Türü	Proje Bütçesi (TL)
RBB.23.03	Bilişim Sistemleri Altyapısının Geliştirilmesi	SSD Harddisk, 8 GB RAM	990.000,00
TAHAM.24.02	Tarım ve Hayvancılık Araştırma ve Uygulama Merkezi Tarımsal Sulama İçin Enerji Altyapısının İyileştirilmesi	Transformator 250 kva, AG Pano	720.000,00
TF.24.05	Yeni Lazer Teknolojisi ile En Modern Minimal İnvaziv Ürolojik Cerrahi Hizmetin Sağlanması için Gerekli Olan Malzeme Alt Yapısının Oluşturulması	Lazer Cihazı	5.500.000,00
TF.24.07	Endovizyon Görüntüleme Sistemi Altyapı Projesi	Görüntüleme ünitesi ve bileşenleri	3.009.600,00
TF.24.40	Tıp Fakültesi Altyapısının ve Tıp Fakültesi Öğrencileri Araştırma Projelerinin Geliştirilmesi	Yolluk, tüketim malzemesi, ses sistemi, bilgisayar, tablet bilgisayar	250.848,00
TF.24.47	Acil Serviste Yatakbaşı Ultrasonografi Gereksinimi	Ultrasonografi	1.210.000,00
TF.24.54	Floresans Boyama Teknikli Yüksek Teknolojiye Sahip Cerrahi Mikroskop Temini	Cerrahi mikroskop	7.600.000,00
İLAF.24.03	Arapça Hazırlık Sınıflarında Akıllı Tahta Kullanımı	Akıllı tahta	295.000,00

Kamu İdaresi cevabında; altyapı projelerinin üniversitelerde bilimsel araştırma ortamının fiziksel ve teknik koşullarının iyileştirilmesine doğrudan katkı sağlayan, uzun vadeli bilimsel üretimin temel taşlarını oluşturan stratejik yatırımlar olarak değerlendirildiği, altyapı projelerinin tek başına yayın üretmese de çok sayıda araştırma projesine zemin hazırlayarak bilimsel çıktıların dolaylı olarak artmasını sağladığı, özellikle hastane bünyesinde yürütülen altyapı projelerinin yalnızca akademik araştırma ortamına değil, aynı zamanda toplum sağlığına da doğrudan katkı sağladığı, bu kapsamda yapılan yatırımların tanı ve tedavi süreçlerinin iyileştirilmesine, erken teşhis olanaklarının artırılmasına, güncel ve güvenilir tıbbi verilerin elde edilmesine ve halk sağlığına yönelik yeni yaklaşımların geliştirilmesine imkân sunduğu, altyapı

projelerinin sürdürülebilir araştırma ve sağlık hizmeti faaliyetlerinin temelini oluşturduğu, söz konusu projelerin bilimsel araştırma projesi niteliği taşıdığı ve mevzuatın ruhuna uygun olarak desteklenmeleri gerektiği, desteklenen altyapı projelerinin birkaçında bölgede eksikliği hissedilen ve araştırmacıların bilimsel araştırmalarda faydalanacağı cihazlardan elde edilen sonuçlar ile hastalıklara ve insan sağlığına faydası olacağı düşünülen cihazların alındığı ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, altyapı projelerinin tek başına yayın üretmese de diğer araştırma projelerine zemin hazırladığı ve bu projelerden sağlanan cihazlarla toplum sağlığına faydalı olunduğu ifade edilmişse de Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'te bilimsel araştırma projelerinin tanımı yapılırken çeşitleri de sayılmış olup bu projeler arasında olan altyapı projelerinin bilimsel proje olabilmesi için bilimsel içerikli olması, araştırma altyapısı kurulduğunda yaratacağı sonuçların o alanla ilgili bilime katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması gerektiği ifade edilmiş, Yönetmelik'in bir diğer maddesinde ise bilimsel araştırma projelerinin seçiminde dikkate alınacak kriterler sıralanmış ve bu kriterler esas alınarak yapılacak değerlendirmede bilimsel araştırma projelerinin bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlamasının esas olduğu bir kez daha vurgulanmıştır. Dolayısıyla bulguda sözü edilen altyapı projelerinin hiç birisinde bu projeler sonucunda beklenen faydanın ne olacağı ile ilgili bir değerlendirme yapılmadığı, sadece alım yapılacak makine, teçhizat ve tüketim malzemelerine yer verildiği görülmüş olup bu haliyle İdare cevabı tespitleri karşılamamaktadır.

Sonuç olarak; bilimsel araştırma projelerinin desteklenmesi için ayrılan bütçenin amacına uygun olarak kullanılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Takipteki Alacakların Muhasebe Sisteminde Yer Almaması	2023	Yerine Getirilmedi	14.01.2025 tarih ve 2025/301 No.lu Muhasebe İşlem Fişi ile bulgu konusu hatalar düzeltilmekle birlikte düzeltmeler 2025 mali yılı tablolarına esas olup görüş verilen mali tablolardaki hata devam etmektedir. Bulgu "Denetim görüşünün dayanakları" bölümüne 2 Numaralı bulgu olarak yeniden alınmıştır.
Üniversitenin Davalardan Kaynaklanan Borçlarının ve Yükümlülüklerinin Mali Tablolara Yansıtılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Görüş verilen tablolarda yükümlülüklerin gösterilmemesi sebebiyle konu 2024 yılı raporunda "Denetim görüşünün dayanakları" bölümüne 1 numaralı bulgu olarak yeniden alınmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 426 | FIRAT ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.242.350.298,76
10	**Hazır Değerler**	38.818.677,46
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	38.818.677,46
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	670.783.724,69
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	669.304.847,20
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.478.877,49
13	**Kurum Alacakları**	283.521.475,90
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	283.521.475,90
14	**Diğer Alacaklar**	4.121.061,92
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.121.061,92
15	Stoklar	13.142.158,39
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.142.158,39
16	**Ön Ödemeler**	231.963.200,40
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	231.963.200,40
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	198.105.840.156,63
22	**Faaliyet Alacakları**	1.408.286,96
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.408.286,96
24	**Mali Duran Varlıklar**	2.000.396,74
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.900.396,74
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	198.102.431.472,93
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	196.031.222.912,39
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	186.211.187,34
252	BİNALAR HESABI	2.150.356.644,84
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	642.385.981,04
254	TAŞITLAR HESABI	28.565.727,42
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	330.752.908,76
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-1.835.331.182,22

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	46.321.174,13
32	**Faaliyet Borçları**	8.901.946,93
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	8.901.946,93
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.005.562,13
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.747.398,93
333	EMANETLER HESABI	2.258.163,20
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	30.192.479,54
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	23.406.736,53
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.421.870,81
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	363.872,20
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.891.584,96
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.891.584,96
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	329.600,57
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	329.600,57
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	294.823.697,48
43	**Diğer Borçlar**	368.950,13
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	368.950,13
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	294.454.747,35
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	294.454.747,35
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	199.007.045.583,78
50	**Net Değer**	16.852.663.719,77
500	NET DEĞER HESABI	16.852.663.719,77
51	**Değer Hareketleri**	20.795,88
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	20.795,88
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	143.568.519.997,36
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	143.568.519.997,36
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.459.647.910,04
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.459.647.910,04

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	568.267.293,36
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	40.981.235,89
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-40.981.235,89
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	4.105.349,73
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.105.349,73

AKTİF TOPLAMI 199.348.190.455,39

59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	44.045.488.980,81
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	48.680.807.857,64
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.635.318.876,83

PASİF TOPLAMI 199.348.190.455,39

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	90.354.539,72
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	90.354.539,72
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	85.563.562,86
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	85.563.562,86
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	13.471.709,67
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	13.471.709,67
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	41.978.027,80
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	41.978.027,80
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	960.488,15
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	7.226.136,02
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	8.186.624,17

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 426 **Adı : FIRAT ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.153.083.159,42
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.710.662.594,63
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	420.387.158,14
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	177.963.422,46
630	05	Cari Transferler	462.040.282,23
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	582.932,36
630	13	Amortisman Giderleri	225.555.904,83
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	128.597.551,53
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	28.035,60
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	26.451.835,67
630	99	Diğer Giderler	813.441,97

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.153.083.159,42**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.832.929.750,06
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	86.185.442,40
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.601.530.885,29
600	05	Diğer Gelirler	143.044.192,58
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.169.229,79
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.832.929.750,06**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.129.424,77
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.127.608,52
610	05	Diğer Gelirler	1.816,25

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.129.424,77**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.830.800.325,29**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **43.367.771.814,94**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **44.045.488.980,81**

GİDERLER TOPLAMI(A) **5.153.083.159,42**
GELİRLER TOPLAMI(B) **5.832.929.750,06**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **2.129.424,77**

NET GELİR (D=B-C) **5.830.800.325,29**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **44.045.488.980,81**

GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinde "Galatasaray Lisesi" Adı Geçen Obje, Belge ve Yayın Örnekleri

KISALTMALAR

PTT AŞ: Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Tarihi Değeri Olan Eserlerin Kayda Alınmaması

2. Bağış Yoluyla Edinilen Demirbaş ve Cihazların Kayda Alınmaması

3. Hurdaya Ayrılarak Satılan Maddi Duran Varlıkların Satış Sonrası Kayıt İşlemlerinin Yapılmaması

4. Demirbaşlar Hesabında Yer Alan Tutarın Doğru ve Güvenilir Olmaması

B. Diğer Bulgular

1. Yarıyıl Sınav Dönemlerinde Ders Veren Öğretim Elemanlarının Ek Ders Ücreti Hesabında Ders Yükünü Doldurma Şartının Aranmaması

2. Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezi Binasının Üçüncü Kişilerin Kullanımına Bırakılması

3. Taşınmaz Kira Bedellerinin Tespitinde Rayiç Değerin Esas Alınmaması ve Kira Bedellerinin Piyasa Rayiçleri ile Emsallerine Göre Güncellenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Galatasaray Eğitim ve Öğretim Kurumu; 14.04.1992 tarihinde düzenlenip Bakanlar Kurulunun 04.05.1992 tarih ve 92/2991 sayılı kararıyla onaylanarak yürürlüğe giren "Galatasaray Eğitim ve Öğretim Kurumu'na İlişkin Olarak Fransa Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Anlaşma" uyarınca kurulmuştur. 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na, 01.06.1994 tarih ve 3993 sayılı Kanun'un 1'inci maddesiyle eklenen ek madde ile Galatasaray Eğitim ve Öğretim Kurumu, Galatasaray Üniversitesine dönüştürülmüştür. Bu Kanun ile Galatasaray Lisesi ve ona bağlı ilköğretim okulu Üniversiteye bağlanmış, ilk ve orta öğretim birimlerinde eğitim-öğretim hizmetinin yürütülmesinden rektörlükle işbirliği halinde Millî Eğitim Bakanlığı sorumlu tutulmuş, öğretmen ve yöneticilerin ise rektörün inhası üzerine Millî Eğitim Bakanlığınca atanması hükme bağlanmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı

çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Galatasaray Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 5 fakülte, 2 enstitü, 2 yüksekokul, 1 meslek yüksekokulu, Galatasaray Lisesi, Galatasaray Ortaokulu ve Galatasaray İlkokulu bulunmaktadır. Ayrıca 19 araştırma ve uygulama merkezi de Rektörlüğe bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	60	50	110
Doçent	38	43	81
Doktor Öğretim Üyesi	54	21	75
Öğretim Görevlisi	69	9	78
Araştırma Görevlisi	80	61	141
Toplam	**301**	**184**	**485**

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdari	156	160	316
Sağlık	6	28	34
Avukatlık	0	1	1
Teknik	19	45	64
Yardımcı	18	37	55
Eğitim Öğretim Hizmetleri	48	82	130
Sözleşmeli İdari Personel	39	33	72

İşçi	92	0	92
Toplam	**378**	**386**	**764**

Üniversitede 2024 yılsonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 679'dur. Ayrıca Üniversitede 1 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

1.1. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Galatasaray Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yılsonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (1)	**Gerçekleşme (2)**	**Gerçekleşme Oranı (2/1)**
	(TL)		**(%)**
01 Personel Giderleri	516.486.352,00	502.264.389,00	97,25
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	65.409.000,00	63.722.236,00	97,42
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	117.512.862,00	105.286.228,00	89,60
05 Cari Transferler	33.575.500,00	33.364.047,00	99,37
06 Sermaye Giderleri	174.629.800,00	146.561.572,00	83,93
Toplam	**907.613.514,00**	**851.198.472,00**	**93,78**

31.12.2023 tarih ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 794.805.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 112.808.514,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 907.613.514,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,78'i olan 851.198.472,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 516.486.352,00 TL ödeneğin 502.264.389,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 65.409.000,00 TL ödeneğin 63.722.236,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 117.512.862,00 TL ödeneğin 105.286.228,00 TL'si,

cari transferlerde 33.575.500,00 TL ödeneğin 33.364.047,00 TL'si, sermaye giderlerinde 174.629.800,00 TL ödeneğin 146.561.572,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumundan 1.898.055,35 TL, Erasmus Programından 25.643.424,03 TL, Türk Bulgar Hükümeti Destekli Projeden 102.994,00 TL, bilimsel araştırma projeleri desteklerinden 1.969.661,01 TL olmak üzere toplam 29.614.134,39 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (1)	**Gerçekleşen (2)**	**Gerçekleşme Oranı (2/1)**
	(TL)		**(%)**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	55.846.000,00	91.473.349,00	163,80
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	733.768.000,00	764.506.765,00	104,19
Diğer Gelirler	5.191.000,00	7.362.421,00	141,83
Toplam	**794.805.000,00**	**863.342.535,00**	**108,62**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.648.268,00	-
Net Toplam	**794.805.000,00**	**861.694.267,00**	**108,42**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 794.805.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 861.694.267,00 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 932.707.420,09 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.648.268,10 TL, enflasyon düzeltmesi olumlu farkı 4.270.133.979,12 TL ve faaliyet gideri 1.280.936.022,63 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.920.257.108,48 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan Galatasaray Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılında gelirleri 25.222.192,53 TL, giderleri ise 17.524.617,06 TL olarak gerçekleşmiş olup dönem 7.697.575,47 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin

katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir.

2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda birimlerin çalışma usul ve esaslarını gösteren Galatasaray Üniversitesi İmza Yetkileri Yönergesi mevcuttur. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi ve yeterlilik-performans değerlendirmesine yönelik insan kaynakları politikasına yönelik güncel mevzuat hükümleri uygulanmaktadır. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin

değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevlerin farklı kişiler arasında dağıtılmasıyla "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmış olup güncelleme yapılması gerekmektedir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Galatasaray Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tarihi Değeri Olan Eserlerin Kayda Alınmaması

Üniversitenin Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinde bulunanve tarihi değeri olan demirbaşlarının kaydının olmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde; kamu idarelerinin taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumlu oldukları düzenlenmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında ise harcama yetkililerinin; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu oldukları hükmüne yer verilmiş, beşinci fıkrasında taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Taşınırlarla ilgili yürütülen denetim sonucunda; Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinin birinci katında sergilenen liseye ait arşiv niteliğindeki doküman ve eşyaların yanı sıra etnografik eserler ve tablolar olmak üzere toplam 318 adet tarihi değeri olan taşınırın, taşınır bilişim sistemine ve dolayısıyla mali tablolara dayanak teşkil eden muhasebe sistemine (Yönetmelik eki Taşınır Kod Listesine göre 255.06-Tarihi ve Sanat Değeri Olan Demirbaşlar Hesabına) girişlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinin birinci katında sergilenen … Spor Kulübü uhdesinde muhafaza edilen ve … camiasının kültür mirasını içeren sergiye ait arşiv niteliğindeki eşyaların yanı sıra etnografik eserler ve tablolar olmak üzere toplam 318 adet tarihi değeri olan taşınırın, Üniversite Kültür ve Sanat Merkezinin taşınırları arasında yer almadığı cevabı verilmiştir.

Üniversiteye tahsis edilen Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinde "Galatasaray Lisesi" adı geçen varlıklardan oluşturulan örnek tablodan da görüleceği üzere söz konusu taşınırların ... Spor Kulübü uhdesinde muhafaza edilmesi ve Üniversitenin bu taşınırları sahiplenmemesi anlaşılır olmaktan uzaktır. Ayrıca bulgu konusu taşınırların ... Spor Kulübüne ait olduğuna dair yazılı kanıtların İdareye sunulması gerektiği denetimlerde ifade edilmesine rağmen bugüne değin herhangi bir gelişme sağlanamamıştır. Kültür Merkezinde bulunan taşınırların, Üniversitenin bir birimi olan Galatasaray Lisesinin tarihini yansıttığı, bu sebeple de Üniversite taşınır sistemine dahil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Tablo 5: Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinde "Galatasaray Lisesi" Adı Geçen Obje, Belge ve Yayın Örnekleri

Tür	Kategori	Ad
Obje	Kupa	Lise ve Meslek Okulları Türkiye Futbol Birinciliği 24.04.1947
Obje	Kupa	Galatasaray Lisesi 1953 Sınıf Maçları
Obje	Kupa	İstanbul Liseler Arası I. Filatelik Sergi Şeref Mükafatı 1958
Obje	Kupa	Galatasaray Lisesi Filatelist Kulübü Şeref Mükafatı
Obje	Kupa	Galatasaray Lisesi İstanbul Satranç Birincisi,…, 1970 - 1971
Obje	Kupa	İstanbul Liseler Ping-Pong. 1953
Obje	Kupa	İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü Erkek Liseleri; 1949-1950; Basketbol I.
Obje	Kupa	Millî Eğitim Bakanlığı; İstanbul Milli Eğitim Bakanlığı; Erkek Liseleri Basketbol Birinciliği; 1945-1946
Obje	Kupa	İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü, Erkek Liseleri Basketbol Birincisi; 1947-1948
Obje	Kupa	M.e.b İst. M.e.md. 1945-1946 Beyaz Küme Futbol I Galatasaray Lisesi
Obje	Kupa	Galatasaray Lisesi 75. Yıl Dönümü; Kotra Yarışları Birinciliği 30.08.1943
Obje	Kupa	4 - 10 Mayıs 1985 Danimarka; Dünya Liseler Basketbol Şampiyonası Dünya İkincisi Galatasaray Lisesi (Erkek)
Obje	Diploma	Osmanlı İmparatorluğu Galatasaray Lisesi Diploması; Nusret (Beral)Efendi
Obje	Flama	Mektebi Sultani / Galatasaray Lisesi 500.Yıl
Belge	Defter	Galatasaray Lisesi; 150 Yıllık Bir Kültür Ortaklığı Sergisi Ziyaretçi Defteri; 20 Eylül-4 Ekim 2018
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Tevfik Fikret Okul Kütüphanesi
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi; Tevfik Fikret Salonu
Obje		Atatürk'ün Galatasaray Lisesi'ni İlk Ziyareti; 02.12.1930
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	Mustafa Kemal Atatürk'ün Galatasaray Lisesi'ne İlk Ziyareti; 02.12.1930
Belge	Fotoğraf	Atatürk'ün Galatasaray Lisesi'ni 2. Ziyareti; 28.01.1932
Belge	Fotoğraf	Çerçeveli Fotoğraf; Atatürk'ün Bindiği Futa, Galatasaray Lisesi Müzesi
Belge	Fotoğraf	Çerçeveli Fotoğraf; Galatasaray Lisesi Türkçe Öğretmenleri ve Müdür … Bey; 1922
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Büyük Dış Kapıdan Görünüm
Belge	Fotoğraf	1943'te İstimlaktan Sonra Galatasaray Lisesi Genel Görünüm; Çerçeveli Fotoğraf
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	İsmet İnönü Galatasaray'ın Bir Sergisinde Liseyi Ziyaret Ederken
Belge	Fotoğraf	Çerçeveli Toplu Fotoğraf; Refet Bele ve Galatasaray Lisesi Öğretmen Ve Öğrencileri
Belge	Fotoğraf	Kazım Özalp Galatasaray Lisesi Ziyaretinde

Belge	Fotoğraf	Çerçeveli Fotoğraf; Atatürk Galatasaray Lisesi'nin İlk Ziyaretinde Sınıfta; 02.12.1930
Belge	Fotoğraf	Çerçeveli Toplu Fotoğraf; Galatasaray Lisesi Öğretmen Ve Öğrencileri, 1928
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Fen Edebiyat Sınıfı Ve Öğretmenleri, 1928
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Öğretmen ve Öğrencileri, 1925 - 1926
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Ve Bahçesi; Dışarıdan Görünüş
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Fizik Laboratuarı 1929 - 1930
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Güney Koridoru
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Müdür Odası
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	Galatasaray Lisesi 1929 - 1930 Öğretim Yılı Tevfik Fikret Salonu
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Yatakhanesi
Belge	Çerçeveli Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Şubesi
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Öğretmenleri Toplu Fotoğraf; 1928 - 1929
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi 5. Sınıf Öğrencileri ve Öğretmenleri Toplu Fotoğraf; 1926
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1931 - 1932
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Edebiyat Son Sınıf Toplu Fotoğrafı; 1933 - 1934
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Öğrencileri Toplu Fotoğrafı
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Fen Edebiyat Sınıfı Toplu Fotoğrafı; 1924 - 1925
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Ticaret Sınıfı Toplu Fotoğrafı; 1929 - 1930
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1927 - 1928
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Ticaret Sınıfı Toplu Fotoğrafı; 1928 - 1929
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 28.05.1928
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 5. Sınıf 3. Şube; 1924 - 1925
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1952 - 1953
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Ticaret Sınıfı Toplu Fotoğraf
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi 10. Sınıf Toplu Fotoğrafı; 1930 - 1931
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1925
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1926 - 1927
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi 4. Sınıf 2. Şube Toplu Sınıf Fotoğrafı
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1931 - 1932
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1927 - 1928
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi İlkokulu 5c Sınıfı Toplu Fotoğrafı; 1937-1938
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Fen Sınıfı Fotoğrafı; 1933 - 1934
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi 7. Sınf 1. Şube Sınıf Fotoğrafı; 1927 - 1928
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi İlkokulu 5. Sınıf 1. Şube Toplu Sınıf Fotoğrafı; 1935 - 1936
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Hazırlık Sınıfı Toplu Fotoğraf; 1926 - 1927
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Hazırlık Sınıfı Toplu Fotoğraf; 1928 - 1929
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi'nden Bir Grup Öğrenci Fotoğrafı; 1925
Belge	Defter	Galatasaray Lisesi Öğrencisi … Ait Anket Defteri
Belge	Anı - Hatıra	Galatasaray Lisesi Mezuniyet Hatırası Belgesi; Abdi İpekçi 1948
Belge	Tiyatro Davetiyesi	Galatasaray Lisesi Tiyatro Kolu; Dom Juan Ou Le Festin De Pierre Oyunu Davetiye Kopyası

Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Sergi Faaliyeti; 1933
Yayın	Kitap	Galatasaray Lisesi Fransızca Ders Kitabı; Zoologie- Botanique
Yayın	Kitap	Galatasaray Lisesi Fransızca Ders Kitabı; Arithmétique; M. Royer Et P. Court
Yayın	Kitap	Galatasaray Lisesi Fransızca Ders Kitabı; Histoire Naturelle; F. Faideau Et Aug. Robin
Yayın	Kitap	Galatasaray Lisesi Fransızca Ders Kitabı; Zoologie- Botanique
Yayın	Kitap	Galatasaray Lisesi Fransızca Ders Kitabı; Atlas Préparatoire; Claude Augé
Yayın	Kitap	Galatasaray Lisesi Fransızca Ders Kitabı; Nouvel Atlas; M. Fallet Et A. Gibert
Obje	Flama	Galatasaray Lisesi 100. Kutlama Derneği Kolaj
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Öğretmenleri Tevfik Fikret Salonu'nda
Belge	Yazışmalar	Muhittin Sandıkçıoğlu'nun Galatasaray Lisesi Öğrencilerine Yazdığı Veda Yazısı
Belge	Yazışmalar	Muhittin Sandıkçıoğlu'nun Galatasaray Lisesi Öğretmenlerine Yazdığı Veda Yazısı
Belge	Yazışmalar	Muhittin Sandıkçıoğlu'nun Galatasaray Lisesi'ndeki Fransız Öğretmenlere Yazdığı Veda Yazısı
Belge	Liste	Galatasaray Lisesi Çalışanları İsim Ve Görev Listesi; 07.11.1951
Belge	Liste	Galatasaray Lisesi Öğretmen Ve Öğrenci Listesi
Video	DVD	50 Yıl Önce 100. Yıl Nasıl Kutlandı?; Galatasaray Lisesi 100. Yıl Kutlama Filmi
Belge	CD - Dijital Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Mezunları Lise Ve Gezi Fotoğrafları; Yavuz Zeytinoğlu
Belge	Gazete Kupürü	Galatasaray Lisesi'ndeki Bir Tören Haberi; 24. 11.1928
Belge	Gazete Kupürü	Galatasaray Lisesi Müsameresi Gazete Haberi; 05.05.1928
Belge	Aferin Belgesi	Galatasaray Lisesi Tarafından … İsimli Öğrenciye İyi Hal Ve Davranışlarından Verilen Fransızca Günlük Aferin Belgesi
Obje	Forma	… Ait Galatasaray Lisesi Siyah Basketbol Forması
Obje	Forma	… Ait Galatasaray Lisesi Sarı Basketbol Forması
Obje	T-Shirt	Galatasaray Lisesi 100 Yıl Sonra Yine Çanakkale'de 1915 - 2015
Dijital Kopya	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi Orta Okul İstanbul Şampiyonu Takım; 1951 - 1952
Yayın	Kitapçık	Galatasaray Lisesi 1968 - 1991 Mezunları
Yayın	Kitapçık	Galatasaray Lisesi İle İlgili Araştırma
Belge	Broşür	Galatasaray Lisesi Zaman Çizelgesi; 2010 - Fransızca
Belge	Karne	Galatasaray Lisesi Ticaret .. Sınıf Karnesi 1961 - 1962; …
Belge	Pul	Atatürk'ün Galatasaray Lisesi'ni Ziyaretinin 75. Yılı Pulu
Belge	Pano	Mehmet Şükrü Saraçoğlu'nun Galatasaray Lisesi Hakkındaki Görüşleri; 1926
Belge	Kimlik	…'na Ait Galatasaray Lisesi Öğrenci Kimlik Belgesi; 1923 - 1924
Belge	Defter	Galatasaray Lisesi Sicil Defteri
Belge	Defter	Galatasaray Lisesi 75. Yıl Sergisi Ziyaretçi Defteri; 1943
Belge	Protokol	Çerçeveli; Galatasaray Lisesi 100. Yıl Kutlama Pulları
Belge	Başarı Belgesi	Gençlik Ve Spor Bakanlığı; 1980- 1981 Okullar Arası Voleybol Yarı Finali Genç Erkekler Kategorisi; Galatasaray Lisesi Birincilik
Belge	Başarı Belgesi	Gençlik Ve Spor Bakanlığı; 1980- 1981 Okullar Arası Basketbol Gençler Kategorisi; Galatasaray Lisesi Türkiye İkincisi
Belge	Berat - Teşekkür - Onur Belgeleri	1984 Kış Sporları Festivali; Galatasaray Lisesi Kızlar Basketbol Takımı Başarı Belgesi
Belge	Başarı Belgesi	Edirne Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı; 1982 - 1983 Masa Tenisi Marmara Grup Birinciliği; Galatasaray Lisesi Genç Erkekler Takım Birinciliği

Belge	Başarı Belgesi	Gençlik Ve Spor Bakanlığı; 1971 - 1972 Erkek Büyükler Masa Tenisi Türkiye Birincilik Turnuvaları; Galatasaray Lisesi Takım İkinciliği
Belge	Defter	Galatasaray Lisesi Aslan İzci Grubu Çalışmalar Defteri; 1958 - 1959
Belge	Diploma	… Ait Galatasaray Lisesi Diploması; 1931 - 1932
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi'nin 75. Kuruluş Yıldönümü Sergisi; Gazeteciler Köşesi; 1943
Belge	Yazışmalar	Galatasaray Lisesi'ni Geliştirme Tesisi'ne Ait Yazışmalar; 1964
Yayın	Kitap	Tarih Lise 1. Sınıf
Belge	Gazete	Galatasaray Lisesi 100. Yıl Balo Gazetesi; 13.04.1968
Belge	Afiş - Poster	1923 - 1970 Galatasaray Lisesi Müdürleri Posteri
Belge	Defter	Galatasaray Lisesi; İlkokul Güzel Yazı Defteri; 1926
Belge	Defter	Galatasaray Spor Kulübü Maç Sonuçları, Müze Malzemesi Ve Galatasaray Lisesi İzci Seyahatleri Defteri
Yayın	Kitap	Galatasaray Lisesi Mekteb-İ Sultani 1868 - 1968
Yayın	Kitapçık	Galatasaray Lisesini Geliştirme Tesisi (Vakfı) Kitapçığı; 1964
Belge	Fotoğraf	Galatasaray Lisesi'ndeki Bir Tören Sırasında Seyirciler
Belge	Kartpostal	Bulgaristan Sofya'da Alexandre Nevski Kilisesi
Belge	Yıllık	Galatasaray Lisesi 1947 - 1948 Mezunları Yıllığı
Belge	Kitapçık - Yıllık	Galatasaray Lisesi 1942 Yılı Mezunları Kitapçığı
Yayın	Broşür	1971-1972; Galatasaray Lisesi Tiyatro Kolu; İşkilli Memo ve Şair Evlenmesi
Belge	Zarf	01.09.1968; Galatasaray Lisesi 100. Yılı İlk Gün Zarfı
Belge	Berat - Teşekkür - Onur Belgeleri	13 - 16 Temmuz 1989; Fondremand Yerel Sanat ve Zanaat Günleri; Galatasaray Lisesi Yerel Müzik Ödülü
Belge	Karne	Galatasaray Lisesi İlkokul Karnesi, 1954 - 1955 Ders Yılı; …
Obje	Düdük	1914; Galatasaray Lisesi İzci Düdüğü
Belge	Kimlik	Galatasaray Lisesi Öğrenci Kimliği,1923
Obje	Kağıt Ağırlığı	Galatasaray Lisesi 150. Yıl; Kağıt Ağırlığı
Obje	Masa Üstü İsimlik	Galatasaray Lisesini Geliştirme Vakfı; Masa Üstü İsimliği
Belge	Mektup	Galatasaray Lisesi Muallim Muavini Mektubu
Belge	Zarf	Galatasaray Lisesi; Çanakkale Savaşı 1915 - 1916 Antetli Zarf
Belge	Broşür	Batıya Açılan Pencere; Galatasaray Lisesi'nin 150 Yılı Sergisi Broşürü
Yayın	Kitap	Tarih Lise II- Emin Oktay
Belge	Defter	Galatasaray Lisesi Öğrenci Defteri; İngiliz Filolojisi Dersi, …; 1945 - 1946
Belge	Defter	Galatasaray Spor Kulübü'nün Galatasaray Lisesi'ne Emanet Ettiği Malzeme Defteri
Belge	Karne	Galatasaray Lisesi İlkokul Karnesi, 1951 - 1952 Ders Yılı; …
Obje	Çanta	Galatasaray Lisesi; İzci İlkyardım Çantası
Obje	Masa Bayrağı	Galatasaray Lisesi 150. Yıl Balosu Masa Bayrağı
Belge	Aferin Belgesi	Galatasaray Lisesi Osmanlıca Aferin Belgesi
Belge	Aferin Belgesi	Galatasaray Lisesi Tarafından Öğrencilere Verilen Fransızca Aferin Belgesi
Obje	Bakır Demlik	Okul Yemekhanesinde Kullanılan Bakır Demlik
Belge	Nizamname	Sultan Abdülaziz'in Mekteb-i Sultaninin Kurulmasına Dair 15 Nisan 1868 Tarihli İradesi

Sonuç olarak; taşınır belge, tutanak ve cetvellerde yapılacak kayıtlar üzerine oluşan ve bilançodaki varlıklar içerisinde yer alan 255 Demirbaşlar Hesabındaki tutar, 318 adet tarihi değeri olan demirbaşın kayda alınmaması nedeniyle doğru ve güvenilir değildir.

BULGU 2: Bağış Yoluyla Edinilen Demirbaş ve Cihazların Kayda Alınmaması

... Sağlık Grubu tarafından Üniversitenin Galatasaray Lisesi revir alanının yenilenmesi projesi kapsamında bağışlanan 71 adet demirbaş ve cihazın taşınır giriş işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınması esastır.

Anılan Yönetmelik'in "Bağış ve yardım yoluyla edinilen taşınırların girişi" başlıklı 16'ncı maddesinin birinci fıkrasında; 5018 sayılı Kanun'un 40'ıncı maddesi ile diğer mevzuat çerçevesinde bağış ve yardım olarak edinilen taşınırların teslim alındığında, taşınır kayıt yetkilisi tarafından Varlık İşlem Fişi düzenlenerek kayıtlara alınacağı ve Varlık İşlem Fişinin bir nüshasının bağış ve yardım edene verileceği veya gönderileceği hükmü bulunmaktadır.

5018 sayılı Kanun'un 40'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında; kamu idarelerine yapılan her türlü bağış ve yardımların gelir kaydedileceği ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı ile 255 Demirbaşlar Hesabının işleyişine ilişkin 178 ve 182'nci maddelerinde bağış yoluyla edinilen cihaz ve demirbaşların bu hesaplara borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Üniversitede taşınırlarla ilgili yürütülen denetimler sırasında; Galatasaray Lisesi revir alanlarındaki demirbaş ve cihazların ... Sağlık Grubu tarafından yenileriyle bedelsiz olarak değiştirildiği ve bu kapsamda 71 adet ve 1.533.572,41 TL tutarındaki demirbaş ve cihazın kurulumunun yapıldığı görülmüş, ancak bu taşınırların taşınır bilişim sistemine ve dolayısıyla muhasebe sistemine giriş işlemlerinin gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin gerekli işlemlerin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; İdare tarafından 2025/1 ve 2025/2 No.lu taşınır işlem fişleri ile 1.533.572,41 TL üzerinden 2025 yılında kayda alınmış olup görüş verilen mali tablolar 2024 yılına aittir.

Sonuç olarak; 2024 yılında bağış yoluyla edinilen taşınırların kayda alınmaması nedeniyle Bilançodaki 253 ve 255 No.lu hesaplar ve 590 Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu

Hesabı ile Faaliyet Sonuçları Tablosundaki 600 Gelirler Hesabında 1.533.572,41 TL tutarında eksiklik bulunmaktadır.

BULGU 3: Hurdaya Ayrılarak Satılan Maddi Duran Varlıkların Satış Sonrası Kayıt İşlemlerinin Yapılmaması

Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına kayıtlı olan hurdalardan satışı yapılanların bu hesap ile Birikmiş Amortismanlar Hesabından çıkışlarının yapılmadığı ve ilgili gelir-gider hesapları ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 215'inci maddesinde; 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında kayıtlı stok ve varlıklardan satılmak suretiyle elden çıkarılanların, bir taraftan kayıtlı değerinin bu hesaba, satış bedeli ile net değeri arasındaki olumlu farkın 600 Gelirler Hesabına alacak, satış bedelinin 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara, ayrılmış olan amortisman tutarlarının 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına, satış bedeli ile net değeri arasındaki olumsuz farkın 630 Giderler Hesabına borç; diğer taraftan satış bedelinin 800 Bütçe Gelirleri Hesabına alacak, 805 Gelir Yansıtma Hesabına borç kaydedileceği düzenlenmiştir.

Yapılan denetimde; 2023 yılında hurdaya ayrılan taşınırların satışının 22.01.2024 tarih ve 186 No.lu yevmiye kaydı ile 16.253,40 TL üzerinden 600 ve 800 No.lu hesaplar kullanılarak yapıldığı, ancak Yönetmelik'in yukarıda yer verilen hükmü gereğince 294 ve 299 No.lu hesaplardaki kayıtlı değerlerin ve satış bedeli ile net değer arasındaki olumlu-olumsuz farkların gelir ya da gider hesaplarında gösterilmesi gerekir iken bu kayıtların yapılmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla 2024 mali yılı bilançosunda 294 ve 299 hesaplarında kayıtlı gözüken tutarların içerisinde satışı yapıldığı halde anılan hesaplarda tutulmaya devam edilen hurda varlıklar bulunmaktadır.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 07.05.2025 tarih ve 2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432 No.lu yevmiye kayıtlarıyla düzeltilmiş ve hurdaya ayrılan varlıkların satışından elde edilen gelir ile varlıkların kayıtlı değeri arasındaki olumsuz fark 630 Giderler Hesabına 126.328,73 TL üzerinden aktarılmıştır.

Sonuç olarak; maddi duran varlıklardan çıkarılıp hurdaya ayrılan ve satışı gerçekleştirilen taşınırların kayıtlarının, Yönetmelik hükümlerine göre gerçekleştirilerek bilançodaki tutarların doğru ve güvenilir biçimde gösterimi sağlanmalıdır.

BULGU 4: Demirbaşlar Hesabında Yer Alan Tutarın Doğru ve Güvenilir Olmaması

Kamu İdaresine ait harcama birimlerinde yürütülen taşınır denetimi sonucunda; kayıtlarda yer aldığı halde bulunamayan sayım noksanı ve kayıtlarda olmayan sayım fazlası taşınırların olduğu tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında harcama yetkililerinin; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu oldukları hükmüne yer verilmiş, beşinci fıkrasında ise taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in;

-"Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrasında; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, ikinci fıkrasının (a) bendinde önceki yıldan devren gelen taşınırlar ile içinde bulunulan yılda herhangi bir şekilde edinilen veya elden çıkarılan taşınırların, (b) bendinde taşınırlardaki kayıp, fire, yıpranma ve benzeri nedenlerle meydana gelen azalmaların, (c) bendinde ise sayım sonucunda ortaya çıkan fazlaların, miktar ve değer olarak kayıtlara alınıp takip edileceği,

-“Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler” başlıklı 32’nci maddesinin birinci fıkrasında; kamu idarelerine ait taşınırların yıl sonlarında ve harcama yetkilisinin gerekli gördüğü durum ve zamanlarda sayımının yapılacağı, ikinci fıkrasında; taşınır sayımlarının harcama yetkilisince kendisinin veya görevlendireceği bir kişinin başkanlığında taşınır kayıt yetkilisinin de katılımıyla, en az üç kişiden oluşturulan sayım kurulu tarafından yapılacağı, yedinci fıkrasında; sayım kurulunca taşınırların fiili miktarlarının kayıtlı miktarlardan eksik olduğunun tespit edilmesi halinde Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve varlık işlem fişi; fazla olduğunun tespit edilmesi halinde ise varlık işlem fişi düzenlettirilerek, defter kayıtlarının sayım sonuçlarıyla uygunluğunun sağlanacağı, dokuzuncu fıkrasında; kayıtların sayım sonuçlarıyla uygunluğu sağlandıktan sonra sayım kurulu tarafından Taşınır Sayım ve Döküm Cetveli düzenleneceği, bu Cetvel ve eki sayım tutanağı ile sayım sonuçlarına göre düzenlenen giriş ve çıkış belgelerinin taşınır kayıt yetkilisinin yıl sonu hesabını oluşturacağı,

düzenlemeleri bulunmaktadır.

Taşınırlarla ilgili yürütülen denetimler sonucunda;

- Genel Sekreterlikte 2013, 2015 ve 2019 yıllarında alınmış ve alım tarihlerindeki değeri 91.907,78 TL,

- Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2013 yılında alınmış ve alım tarihindeki değeri 23.057,02 TL,

-Bilgi İşlem Daire Başkanlığında 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2023 yıllarında alınmış ve alım tarihindeki değeri 163.371,76 TL,

-Yabancı Diller Yüksekokulunda 2013 ve 2014 yıllarında alınmış ve alım tarihindeki değeri 16.700,00 TL,

tutarındaki taşınırların kayıtlarda yer aldığı halde fiilen bulunamadığı, taşınırların fiili miktarlarının kayıtlı miktarlardan eksik olduğunun tespit edilmesi halinde Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve varlık işlem fişi düzenlettirilerek defter kayıtlarının sayım sonuçlarıyla uygunluğunun sağlanmasının gerektiği,

-Bilimsel Araştırma Projeleri biriminde 5 adet demirbaşın,

-Bilgi İşlem Daire Başkanlığında 72 adet demirbaş ve cihazın,

-Genel Sekreterlikte 11 adet demirbaşın,

-Hukuk Fakültesinde 10 adet demirbaşın,

-Hukuk Müşavirliğinde 3 adet demirbaşın,

-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 74 adet demirbaşın,

-İletişim Fakültesinde 5 adet demirbaşın,

-Kütüphane Daire Başkanlığında 7 adet demirbaşın,

-Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığında 5 adet demirbaşın,

-Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığında 11 adet demirbaşın,

-Personel Daire Başkanlığında 8 adet demirbaşın,

-Öğrenci İşleri Daire Başkanlığında 26 adet demirbaşın,

-Galatasaray İlköğretim Okulunda 1 adet demirbaşın,

sayım fazlası taşınır olarak bulunduğu, taşınırların fiili miktarlarının fazla olduğunun tespit edilmesi halinde varlık işlem fişi düzenlettirilerek, defter kayıtlarının sayım sonuçlarıyla uygunluğunun sağlanmasının gerektiği,

anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından;

Denetimler sırasında fiilen yerinde bulunamayan taşınırlarla ilgili olarak;

-Genel Sekreterlik birimindeki eksik taşınırların bir kısmının başka harcama birimlerinde bulunduğunun tespiti üzerine bu taşınırların 2025/2, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 35, 37 numaralı taşınır işlem fişleri ile fiilen bulundukları birimlerden devir alındığı veya bu birimlere devredildiği, kayıtlı değeri 77.073,00 TL olan 152 adet demirbaşın daha önceden hurdaya ayrıldığı halde gerekli kayıtlarının yapılmadığı, söz konusu hurdaların 2025/34 ve 2025/38 numaralı taşınır işlem fişleri ile kayıttan düşme işlemlerinin gerçekleştirildiği,

-Sosyal Bilimler Enstitüsünde alım tarihindeki değeri 23.057,02 TL olan taşınırlardan bir adedinin bulunarak Enstitüye teslim edildiği; eskimiş, yıpranmış ve kullanım ömrü kalmamış bir kısım taşınırın daha önceden hurdaya ayrıldığı ancak kayıtlarının yapılmadığı, bunun üzerine Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi ile fiili sayımın uyumunun sağlanması

amacıyla kayıtlı değeri 7.279,40 TL olan 14 adet taşınırın 2025/7 numaralı taşınır işlem fişiyle kayıtlardan çıkarıldığı,

-Bilgi İşlem Daire Başkanlığı bünyesindeki eksik taşınırlardan bir kısmının anılan Daire Başkanlığından Üniversitenin diğer birimlerine verilen ancak devir işlemleri yapılmadan teslim edilen demirbaşlar olduğunun anlaşılması üzerine 78 adet taşınır işlem fişiyle ilgili birimlere devir işlemlerinin gerçekleştirildiği,

-Yabancı Diller Yüksekokulunda 2013 ve 2014 yıllarında alınmış ve alım tarihindeki değeri 16.700,00 TL olan taşınırların 26.12.2023 tarihinde Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu AŞ Hurda İşletmesi Müdürlüğüne teslim edildiği fakat kayıttan düşme işleminin yapılmadığı, bu taşınırların 2025/11 numaralı taşınır işlem fişiyle kayıtlardan çıkarıldığı,

Denetimler sırasında sayım fazlası olarak tespit edilen taşınırlardan;

-Bilimsel Araştırma Projeleri birimindeki 5 adet demirbaşın yeniden yapılan sayım sonucu 4 adet olduğunun tespit edilerek kayıtlara 2025/10, 17, 32 ve 34 numaralı taşınır işlem fişleriyle ve 7.345,88 TL bedelle alındığı,

-Bilgi İşlem Daire Başkanlığında 72 adet demirbaşla ilgili olarak; diğer akademik ve idari birimler tarafından değişim, bakım, onarım vb. nedenlerle teslim edilen ancak çeşitli nedenlerle Daire Başkanlığında kalan ve diğer birimlerce devretme işlemleri gerçekleştirilmemiş olan taşınırların 40 adet taşınır işlem fişiyle ilgili birimlerden devir alındığı, Üniversitenin diğer harcama birimleri tarafından satın alınıp Bilgi İşlem Daire Başkanlığına devredilen disklerin Başkanlık tarafından eski bilgisayarların hızlandırılarak kullanıma kazandırılması için kullanıldığı, eski bilgisayarların kasasına ayrı ayrı takılan bu taşınırlar için 255 No.lu hesaba sehven giriş işlemleri yapıldığı, söz konusu malzemelerin tüketim malzemesi niteliğine haiz olması nedeniyle 2024/105 numaralı taşınır işlem fişiyle düzeltme kayıtları yapılarak 150 No.lu hesaba alındığı, 2022/34 numaralı taşınır işlem fişleriyle sehven kayıttan düşme işlemi yapılmış olan 7 adet veri depolama ünitesinin hurdaya verilen video kayıt cihazları yerine kayıtlardan düşüldüğünün anlaşılması üzerine bu kaydın 2025/50 numaralı taşınır işlem fişiyle düzeltme işlemi yapılarak doğru hale getirildiği, 378.780,00 TL değerindeki bir demirbaşın esasen yazılım olduğunun tespiti üzerine bu taşınırın 2025/48 numaralı taşınır işlem fişi ile kayıttan düşme işleminin yapıldığı ve 2025/1542 numaralı muhasebe işlem fişi ile 260 Haklar Hesabına giriş kaydının gerçekleştirildiği,

-Genel Sekreterlikteki 11 adet demirbaşın diğer birimlere ait olduğunun tespiti üzerine bu birimlere devirlerinin yapıldığı,

-Hukuk Fakültesinde 10 adet demirbaşın 4'ünün 2025/11 ve 17 numaralı taşınır işlem fişleriyle 3.773,16 TL üzerinden kayıtlara alındığı, kalan fazlaların diğer harcama birimlerine ait olduğunun tespiti üzerine devir işlemlerinin yapıldığı,

-Hukuk Müşavirliğinde 3 adet demirbaşın başka birimlere ait olduğunun tespit edilerek devir işlemlerinin yapıldığı,

-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 74 adet demirbaştan 56'sının 2025/21, 28 ve 29 numaralı taşınır işlem fişleriyle 39.613,00 TL üzerinden kayda alındığı, kalanların diğer birimlere ait olduğunun tespiti üzerine ilgili birimlere devrinin yapıldığı,

-İletişim Fakültesinde 5 adet demirbaşın 4.400,00 TL bedel üzerinden 2025/7 ve 8 numaralı taşınır işlem fişleriyle kayda alındığı,

-Kütüphane Daire Başkanlığında 7 adet demirbaşın 3'ünün 2.438,68 TL bedel üzerinden 2025/5 numaralı taşınır işlem fişiyle kayda alındığı, kalanların diğer birimlere ait olduğunun tespiti üzerine ilgili birimlere devrinin yapıldığı,

-Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığında 5 adet demirbaşın diğer birimlerin kayıtlarında olup devir yapılmadan anılan Daire Başkanlığının kullanımına verildiği, ilgili birimlerden bu demirbaşların çıkışlarının yapılarak Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığına devirlerinin gerçekleştirildiği,

-Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığında 11 adet demirbaşın 2025/53 ve 54 numaralı taşınır işlem fişleriyle ve 12 adet olmak üzere 10.825,28 TL bedelle girişlerinin yapıldığı,

-Personel Daire Başkanlığında 8 adet demirbaşın yeniden sayım sonucu 6 olarak tespit edildiği ve 2025/6 numaralı taşınır işlem fişiyle 6.046,32 TL bedel üzerinden giriş kaydının yapıldığı,

-Öğrenci İşleri Daire Başkanlığında 26 adet demirbaşın yeniden yapılan sayım sonucunda 31 olarak tespit edildiği ve 2025/20 numaralı taşınır işlem fişiyle 57.348,94 TL üzerinden giriş kaydının yapıldığı,

-Galatasaray İlköğretim Okulunda 1 adet demirbaşın, yeniden yapılan sayım sonucunda 16 olarak tespit edildiği ve 2025/1 numaralı taşınır işlem fişiyle 89.091,36 TL üzerinden giriş kaydının yapıldığı,

-Ayrıca Bilgi İşlem Daire Başkanlığı bünyesindeki sistem odalarında kayıtlı olmayan taşınırlarla ilgili çalışmaların tamamlanarak 4 adet demirbaşın 1.043.744,40 TL bedelle ve 2025/13 numaralı taşınır işlem fişiyle, 54 adet demirbaşın ise 765.144,50 TL bedelle ve 2025/17 numaralı taşınır işlem fişiyle envanter girişlerinin yapılarak kayıt altına alındığı,

bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; bulguda yer verilen tespitlerle ilgili düzeltme, kayda alma ve kayıtlardan çıkarma işlemleri 2025 yılında yerine getirilmekle birlikte görüş verilen tablolar 2024 mali yılını ilgilendirdiğinden, bilançoda 255 Demirbaşlar Hesabında yer alan tutar doğru ve güvenilir değildir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yarıyıl Sınav Dönemlerinde Ders Veren Öğretim Elemanlarının Ek Ders Ücreti Hesabında Ders Yükünü Doldurma Şartının Aranmaması

Dönem sonu sınavlarının gerçekleştirildiği tarihlerde ders vermeye devam eden öğretim elemanlarına ödenecek ek ders ücretinin hesabında, haftalık ders yükünün dikkate alınmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Çalışma esasları" başlıklı 36'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında; öğretim üyesinin, kadrosunun bulunduğu yükseköğretim birimi ile sınırlı olmaksızın ve ihtiyaç bulunması halinde görevli olduğu yükseköğretim kurumunda haftada asgari on saat, öğretim görevlisinin haftada asgari on iki saat ders vermekle yükümlü olduğu, beşinci fıkrasında rektör, rektör yardımcısı, dekan, enstitü ve yüksek okul müdürlerinin ders verme yükümlülüğünün bulunmadığı, başhekimler, dekan yardımcıları, enstitü ve yüksekokul müdür yardımcıları ve bölüm başkanlarının ise haftada asgari beş saat ders vermekle yükümlü oldukları, hükümleri bulunmaktadır.

2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun "Ek ders ücreti" başlıklı 11'inci maddesinin birinci fıkrasında; 2547 sayılı Kanun'un 36'ncı maddesine göre haftalık okutulması mecburi ders yükü saati dışında, kısmi statüde bulunanlar dahil öğretim elamanlarına görev ünvanlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen mecburi ve isteğe bağlı dersler ve diğer faaliyetler için bu ders ve faaliyetlerin haftalık ders programında yer alması ve fiilen yapılması şartıyla en çok yirmi saate kadar, ikinci öğretimde ise en çok on saate kadar ek ders ücreti ödeneceği, son fıkrasında yaz ve yarıyıl tatillerinde yapılan öğretim için verilecek ek ders ücretinin hesabında ders yükünün dikkate alınmayacağı düzenlenmiştir.

16.09.2005 tarihli Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Genel Kurul toplantısında alınan karar ile yürürlüğe konulan "Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar"ın 1'inci maddesinin (b) fıkrasında; yaz ve yarıyıl tatillerinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri için ödenecek ek ders ücretinin tespitinde, haftalık ders yükünü doldurmuş olma koşulunun aranmayacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde; öğretim elemanlarının ek ders ücretine hak kazanabilmeleri için öncelikle, (maaş karşılığı) vermekle yükümlü oldukları haftalık zorunlu ders yükünü doldurmuş olmaları gerekmektedir. Diğer taraftan, yaz ve yarıyıl tatili dönemlerinde ders yükü aranmaksızın yapılan her bir ders için ek ders ödemesi yapılması mümkün olmakla birlikte, final sınavlarının devam ettiği dönemde henüz yaz/yarıyıl tatili başlamamış olduğundan, bu dönemler için öğretim elemanlarına haftalık zorunlu ders yükünü tamamlamadan ek ders hesaplanması mümkün değildir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Mülga Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün 29.03.2017 tarihli ve 45516914-110.04.07-(831.107)-3111 sayılı görüş yazısında da; yılsonu sınavlarının yapıldığı tarihlerin yarıyıl tatili ve yılsonu tatilinin bir parçası olarak kabul edilme imkanının bulunmadığı, zira bu dönemde eğitim öğretim faaliyetinin bir parçası olan sınavlar devam ettiğinden öğrenciler için tatilin henüz başlamadığı, bu sebeple de yarıyıl/yılsonu sınavlarının yapıldığı dönemlerde yapılacak olan ek ders ücretlerinin hesabında haftalık zorunlu ders yükünün dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Galatasaray Üniversitesinde dönem sonu sınavlarının gerçekleştiği tarihlerde öğretim elemanlarının haftalık zorunlu ders yükü dikkate alınmaksızın ek ders ücreti hesaplaması yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; Galatasaray Üniversitesi bünyesinde ders veren öğretim elemanlarının verdikleri derslerin ek ders ücretleri hesaplanırken yarıyıl sonlarında final sınavlarının yapıldığı tarihlerde zorunlu ders yükünün dikkate alındığı, 2024-2025 öğretim yılı güz yarıyıl sonu final sınavları döneminde zorunlu ders yükü dikkate alınmadan herhangi bir ek ders ücreti hesaplaması ve ödemesi yapılmadığı ifade edilerek bulguya iştirak edilmemiştir.

İdare tarafından sınav dönemlerinde öğretim elemanlarının ek ders ücreti hesaplanırken zorunlu ders yüklerinin dikkate alındığı ifade edilmişse de 2547 sayılı Kanun'un ek 27'nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan düzenlemeye göre tezsiz yüksek lisans programlarından alınan öğretim ücretlerinden akademik personele ödenecek kısmın, 2914 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi hükümleri dikkate alınarak hesaplanması gerekmektedir. Dolayısıyla tezsiz yüksek lisans programları kapsamında verilen dersler de 2914 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilerek ek ders ücreti hesabında dikkate alınmalıdır. Galatasaray Üniversitesinde yarıyıl sonu final dönemlerinde devam eden tezsiz yüksek lisans dersleri için ek ders ödemesi yapılmış ancak aynı dönemin ek ders ücreti hesabında zorunlu ders yükü dikkate alınmamıştır. Dolayısıyla İdare cevabının, sınav dönemlerinde devam eden tezsiz yüksek lisans derslerine ait ek ders hesaplamaları için geçerliliği bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; eğitim öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesi gereken ve tatil döneminden sayılmayan dönem sonu sınav dönemlerinde, öğretim elemanlarının verdikleri derslerin ek ders ücreti hesaplanırken, zorunlu ders yükünün de dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezi Binasının Üçüncü Kişilerin Kullanımına Bırakılması

Posta ve Telgraf Teşkilatı (PTT) AŞ tarafından Üniversitenin kullanımına bırakılan Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezindeki alanların; PTT AŞ'den izin alınmaksızın Üniversiteye ait eserlerle birlikte üçüncü kişilere sergi amaçlı verildiği tespit edilmiştir.

Denetlenen Üniversite ile PTT AŞ arasında 06.10.2021 tarihinde imzalanan ve 01.01.2030 yılında sona erecek olan Protokol ile mülkiyeti anılan Şirkete ait Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinin 1, 2 ve 3'üncü katlarının kullanımı Üniversiteye bırakılmış, 4'üncü katın ise ortak kullanılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Protokolde; Üniversiteye bırakılan alanların PTT AŞ'nin muvafakatı olmadan bir başka üçüncü kişiye devredilemeyeceği, alt kira ilişkisi kurulamayacağı ve ortak alınamayacağı hükmüne de yer verilmiştir.

Üniversite ile ... Spor Kulübü ve ... Eğitim Vakfı arasında 29.11.2024 tarihinde imzalanan Sergi Yönetimi Sözleşmesinde sözleşme amacının; anılan Kulüp uhdesinde muhafaza edilen ve Galatasaray camiasının kültür mirasını içeren sergi konusu eserlerin sergilenmesine ilişkin olduğu ifade edilerek sözleşme ekinde sergi konusu eserlerin envanter listesine yer verilmiştir. Ayrıca Sözleşmede PTT AŞ ile yapılan protokol gereğince bina masrafları arasında yer alan elektrik, doğalgaz ve su faturalarının Üniversiteye düşen kısmına ait ödemelerin Kulüp ve Vakıf tarafından yapılacağı, Kültür ve Sanat Merkezinde envanterdeki ürünlerin müzecilik faaliyeti kapsamında yürütebilmesi için Kulübün personel görevlendireceği, envanter içeriğinin bakım, onarım ve korunmasının Kulübün uhdesinde olduğu gibi düzenlemeleri de bulunmaktadır.

Ancak Üniversite ve taraflar arasında sergi alanına ilişkin düzenlenen sözleşmenin eki envanter listesindeki eserler arasında, Galatasaray Lisesine ait tarihi değeri olan eserler ile dokümanlar da bulunmaktadır. Dolayısıyla İdare, varlık olarak kayıt altına almadığı kamuya ait eserleri, üçüncü taraflara sergi amaçlı devretmiş olmanın yanı sıra ilgili varlıkların muhafazası ve korunması görevini de, sözleşmeye herhangi bir zarar-ziyan halinde tazminine ilişkin hüküm koymaksızın kamu görevlisi olmayan üçüncü taraflara vermiş olmaktadır. Diğer yandan binanın 1, 2 ve 3'üncü katları ile 4'üncü katlarının kullanımı, PTT AŞ'den izin alınmaksızın Kulübe ve Vakfa bırakılmaktadır.

Yapılan incelemede; Üniversitenin Galatasaray Lisesine ait eserlerinin sergilendiği alanın sadece 1'inci katta bulunduğu, diğer katlardan birinin Kulüple ilgili objelerin, fotoğrafların, kıyafetlerin, dokümanların vb. sergilenmesinde, bir diğerinin Kulübün dışarıya verdiği sergi hizmetlerinde, son katın ise Kulüp çalışanları tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; Galatasaray Üniversitesi ile … Eğitim Vakfı ve … Spor Kulübü arasında 29.11.2024 tarihinde imzalanan Sergi Yönetimi Sözleşmesinin, Üniversite ile PTT arasında imzalanan 06.10.2021 tarihli Protokole harfiyen uygun olduğu, Protokol uyarınca Üniversitenin PTT tarafından verilen binada "Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi"ni kurmayı ve idame ettirmeyi üstlendiği, Üniversitenin Vakıf ve Kulüp ile yaptığı sözleşmenin doğrudan doğruya Protokol ile Üniversitenin yüklendiği bu edimi, yani Merkezin kurulmasını ve sürdürülmesini sağladığı, Üniversitenin Merkez kurma ve Merkezi yürütme ve sürdürme edimlerini yerine getirmek için ciddi bir giderle karşı karşıya gelebileceği için Vakıf ve Kulüp ile Sergi Yönetimi Sözleşmesinin imzalandığı, bu Sözleşmenin 2.3'üncü maddesinde

açıkça ortaya konulduğu üzere sözleşmenin bir alt kira sözleşmesi olmadığı, Üniversitenin kendisine özgülenen bu taşınmazı tamamen Protokolün amacı doğrultusunda yani Merkezin oluşturulması, kurulması ve Üniversite tarafından sürdürülmeye devam edilmesi yönünde kullandığı, Kültür ve Sanat Merkezinin sergi salonunda sergi yapılması ve bu Merkezin başta Üniversite öğrencileri ve mensupları olmak üzere kamunun yararına hizmet etmesinin ciddi giderleri beraberinde getirdiği, bu giderlerin Üniversite bütçesine yük yaratmasını önlemek maksadıyla Üniversite, Vakıf ve Kulüp arasında; Merkezde yürütülecek serginin Kulüp tarafından yerleştirileceğinin, korunacağının, Merkez ile ilgili giderlerin sözleşme ile Vakfa ve Kulübe yükleneceğinin, Üniversitenin kaynaklarının korunması açısından katkı sağlanacağının, Sergi Yönetimi Sözleşmesinin 4'üncü maddesi ile Üniversite ve PTT arasında kurulmuş Protokole uyumlu hareket edilmeceğinin temel prensip olarak belirlendiği, Sergi Yönetimi Sözleşmesinin uygulanmasından ötürü Protokolün ihlalinin söz konusu olmadığı dile getirilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından …Spor Kulübü ve ...Eğitim Vakfı ile Üniversite arasında imzalanan Sergi Yönetim Sözleşmesi hükümlerinin, başka bir kamu idaresi tarafından Üniversiteye Kültür ve Sanat Merkezi olarak kullanılmak üzere verilen binanın protokolün amacını karşıladığı ifade edilmiş ise de protokolde de belirtildiği üzere binanın 1, 2 ve 3'üncü katlarının kullanımı ve tasarrufu Üniversiteye bırakılmış, "kullanım ve tasarrufu" denilerek binanın Üniversite tarafından tasarrufta bulunması hususunda ayrı bir yetki verilmemiştir. Ayrıca bulguda da belirtildiği üzere protokolde Üniversitenin kullanımına bırakılan alanların PTT AŞ'den yazılı muvafakat alınmadan bir başka üçüncü kişiye devredilemeyeceği, alt kira ilişkisi kurulamayacağı hükmü bulunmakta olup Merkezin cari giderlerinin ve güvenlik elemanı giderinin karşılanması koşuluyla halen ...Spor Kulübü tarafından aktif olarak kullanılıyor olmasının da dolaylı bir alt kiralama yöntemi olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinin kullanımına yönelik İdare ile PTT AŞ arasında imzalanan Protokolde binanın başkaları tarafından kullanımı ancak adı geçen Şirketin iznine tabi iken ...Spor Kulübü ve ...Eğitim Vakfı ile sözleşme yapılarak kullanımın adı geçen taraflara bırakılması mümkün değildir.

BULGU 3: Taşınmaz Kira Bedellerinin Tespitinde Rayiç Değerin Esas Alınmaması ve Kira Bedellerinin Piyasa Rayiçleri ile Emsallerine Göre Güncellenmemesi

Üniversite mülkiyetindeki taşınmazların tahmini kira bedellerinin tespitinde rayiç bedelin esas alınmadığı, bu bedellerin taşınmazın konumu, çevresi, niteliği, kullanım şekli gibi

kira bedeline etki eden tüm nitelikler karşılaştırılmak suretiyle güncellenmediği, bunun sonucunda kira bedellerinin günün emsal ve rayiçlerine göre çok düşük kaldığı tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Tahmin edilen bedelin tespiti" başlıklı 9'uncu maddesinde tahmin edilen bedelin idarelerce tespit edileceği veya ettirileceği, işin özelliğine göre gerektiğinde bu bedel veya bu bedelin hesabında kullanılacak fiyatların belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulacağı, tahmin edilen bedelin, bunun dayanaklarının da eklendiği bir hesap tutanağında gösterileceği ve asıl evrak arasında saklanacağı ve bu bedelin gerektiğinde ihale komisyonlarınca tahkik ettirileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan ve pazarlık usulüne göre ihale edilen Galatasaray Üniversitesi Saray Yerleşkesindeki 186,40 metrekare alana sahip taşınmaz ile Yıldız Yerleşkesindeki 34,79 metrekare alana sahip taşınmaz (toplam 225 metrekare), kantin olarak 3 yıllığına birlikte kiraya verilmiş, muhammen bedel tespit komisyonu tarafından tahmini bedel belirlenirken sadece emlak vergisine esas metrekare rayiç fiyatın %6,3'ü esas alınmıştır.

Kiraya verilen yerlerin bulunduğu Beşiktaş Belediyesinin 2022 yılı için belirlediği rayiç fiyat, 17.732,00 TL/metrekare olup kiraya verilen alanlar için yıllık 255.000,00 TL (225 metrekare x 17.732,00 TL=3.989.700,00 TL'nin %6,3'ü) tutarında bedel tahmini yapılmış, iki kantin pazarlık usulü ile gerçekleşen ihale sonucunda yıllık 262.000,00 TL ile aynı müstecire 06.12.2022-06.12.2023 döneminden başlayarak 3 yıllığına kiraya verilmiştir. 262.000,00 bedelle kiraya verilen alanların ikinci yıl kira bedeli, sözleşmede yer alan kira artışına esas Tüketici Fiyat Endeksi oranında artırılarak 06.12.2023-06.12.2024 dönemi için 401.908,00 TL olmuştur.

Yapılan incelemede; kiraya verilen alanların bir önceki kira sözleşmesine göre 06.12.2021-06.12.2022 arası yıllık kira bedelinin 188.001,63 TL olduğu, bu tutar yıllık Tüketici Fiyatları Endeksi oranında artırılmış olsa dahi yıllık kira bedelinin 320.279,58 TL'ye tekabül edeceği, dolayısıyla yeni ihaledeki yıllık kira bedeli olan 255.000,00 TL'nin tespitinde bir önceki kira bedelinin altında kalındığı tespit edilmiş, denetim yılına esas yıllık kira bedeli de bu sebeple 491.308,87 TL yerine 401.908,00 TL olarak hesaplanmıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinin son fıkrasında, kamu idarelerine ait malların kiralama işlemlerinin verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı hükmü yer almaktadır.

Kamu İdaresi cevabında; 300 Sıra No.lu Milli Emlak Genel Tebliği'nin 5'inci maddesine atıfta bulunularak tahmin edilen kira bedelinin aynı veya benzer vasıfta emsal taşınmazlar için emlak vergisi beyannamesinde gösterilen değerin %5'inden az olmamak üzere idarece doğrudan tespit edilebilmesine olanak sağladığı, kendilerinin de eski kira bedeli baz alınarak o tarihlerdeki rayiç kira tutarına göre yaklaşık olarak %35 oranında artırıp tahmin edilen kira bedelini belirledikleri ifade edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Tahmin edilen bedelin tespiti" başlıklı 9'uncu maddesinde; tahmin edilen bedelin idarelerce tespit edileceği veya ettirileceği, işin özelliğine göre gerektiğinde bu bedel veya bu bedelin hesabında kullanılacak fiyatların belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulacağı hüküm altına alınmış olup İdarenin cevabında atıfta bulunduğu Tebliğ'in 5'inci maddesinde, tahmini kira bedelinin idarece tespit edileceği/ettirileceği ve tespitte rayiç bedelin esas alınacağı düzenlemesi de bulunmaktadır. Dolayısıyla rayiç bedel esas alınırken doğru tespiti önem kazanmaktadır. Tebliğ'de yer alan %5'lik sınır, tahmin edilen kira bedeli için dikkate alınması gereken alt sınır olup idareler hiçbir şekilde tahmini kira bedelini tespit ederken emlak vergisi beyannamesinde gösterilen değerin %5'inin altında bir bedel tespit edemezler. İdarenin kira bedeli tespit edilirken eski kira bedelinin o tarihlerdeki rayiç tutarınagöre yaklaşık %35 oranında artırım yapmış olması, meri mevzuat açısından geçerli değildir. Zira her bir ihalede tahmin edilen bedelin tespitinde belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden fiyat alınarak rayiç bedele ulaşılması gerekmektedir. Kaldı ki İdare tarafından her ne kadar tahmini kira bedelini belirlemede bir önceki sözleşmeyle alınan kira bedelinin o tarihlerdeki rayiç kira tutarının %35'i oranında artırılmasıyla kira bedel tahmininde bulunulduğunu ifade edilmişse de bir önceki yıl alınan kira bedeli TÜFE oranında artırılmış olsa dahi bulunacak tutar, tahmin edilen bedelden fazladır. Dolayısıyla tahmin edilen kira bedeli belirlenirken TÜFE artış oranının da altında kalınmıştır. Ayrıca bulguda da belirtildiği üzere muhammen bedel tespit komisyonu tarafından tahmini bedel belirlenirken, emlak vergisine esas metrekare rayiç fiyatın %6,3'ü esas alınarak hesaplama yapılmıştır.

Sonuç olarak; Beşiktaş sahilinde yer alan taşınmazların kiraya verilmesine ilişkin tahmin edilen bedel tespit edilirken, taşınmazın özelliklerinin ve bir önceki yıl kira bedelinin göz önünde bulundurularak sağlıklı bir piyasa fiyat araştırması yapılıp rayicin doğru tespit edilmesi, önceki sözleşmeye göre en son alınan yıllık kira bedelinin güncellenmesi ve bu tutardan daha düşük bir bedelin esas alınmaması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tarihi ve Sanat Değeri Olan Eserlerin Kayda Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Beyoğlu Kültür ve Sanat Merkezinin birinci katında, liseye ait arşiv niteliğindeki doküman ve eşyaların yanı sıra etnografik eserler ve tablolar olmak üzere toplam 318 adet taşınırla ilgili olarak İdare, envanter çalışmasını tamamlamakla birlikte henüz bu eserlerin kayda alınması işlemleri yapılmadığından, düzeltilmeyen bu kısım "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde 1 Numaralı bulguda yeniden konu edilmiştir

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 454 | GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	219.067.061,87
10	**Hazır Değerler**	24.136.098,31
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	24.136.098,31
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	81.401.699,95
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	81.103.265,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	148.325,72
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	150.109,23
13	**Kurum Alacakları**	86.583.118,20
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	86.583.118,20
14	**Diğer Alacaklar**	287.168,01
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	287.168,01
15	Stoklar	5.190.543,77
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	5.190.543,77
16	**Ön Ödemeler**	21.468.433,63
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	21.468.433,63
2	DURAN VARLIKLAR	19.001.315.651,04
22	**Faaliyet Alacakları**	149.351,43
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	149.351,43
24	**Mali Duran Varlıklar**	100.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	19.001.066.299,61
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.347.189.927,16
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	50.055.600,51
252	BİNALAR HESABI	17.085.916.123,33
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.521.161,82
254	TAŞITLAR HESABI	4.382.041,64
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	53.794.604,11
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.674.541.412,54
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	128.748.253,58
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	19.313.540,69

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	25.211.107,83
32	**Faaliyet Borçları**	1.249.612,10
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.249.612,10
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	13.624.591,04
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	8.789.532,53
333	EMANETLER HESABI	4.835.058,51
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.603.839,77
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.637.873,33
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	423.853,39
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	13.972,43
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	2.528.140,62
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	352.271,36
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	352.271,36
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	380.793,56
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	380.793,56
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	52.862.272,69
43	**Diğer Borçlar**	22.387,52
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	22.387,52
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	52.814.790,92
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	52.814.790,92
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	25.094,25
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	25.094,25
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	19.142.309.332,39
50	**Net Değer**	2.983.958.841,17
500	NET DEĞER HESABI	2.983.958.841,17
51	**Değer Hareketleri**	154.364,02
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	154.364,02
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	14.192.945.763,45
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	14.192.945.763,45
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.955.006.744,73
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.955.006.744,73

267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-19.313.540,69
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	730.090,46
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-730.090,46

AKTİF TOPLAMI 19.220.382.712,91

59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.920.257.108,48
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	4.574.651.748,08
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-654.394.639,60

PASİF TOPLAMI 19.220.382.712,91

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	14.490.150,19
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	14.490.150,19
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	19.707.115,14
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	19.707.115,14
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	443.240,94
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	443.240,94
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	15.356.210,97
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	15.356.210,97
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	379.240,70
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	1.057.508,95
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	6.410.499,42
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	7.847.249,07

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 454 **Adı : GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.280.936.022,63
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	506.669.485,99
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	63.733.990,72
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	105.151.836,13
630	05	Cari Transferler	63.620.730,08
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	328.733,17
630	13	Amortisman Giderleri	532.365.139,86
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	4.782.477,42
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	7.732,02
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	22.194,09
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.135.606,38
630	99	Diğer Giderler	118.096,77

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.280.936.022,63**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	932.707.420,09
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	90.823.240,53
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	811.435.809,73
600	05	Diğer Gelirler	27.962.887,72
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.485.482,11

GELİRLER TOPLAMI (B) **932.707.420,09**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.648.268,10
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.648.268,10

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.648.268,10**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **931.059.151,99**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **4.270.133.979,12**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.920.257.108,48**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.280.936.022,63**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**932.707.420,09**	**NET GELİR (D=B-C)**	**931.059.151,99**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.648.268,10**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**3.920.257.108,48**

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	: Anonim Şirket
ERASMUS	:European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
G.Ü.	: Gazi Üniversitesi
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İhaleler Kapsamında Alınan Nakit Teminatların Öngörülen Süre Sonunda İlgilisine İade ve Gelir Aktarım İşlemlerinin Gerçekleştirilmemesi

2. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

3. Gelir Tahsilatlarının Emanetler Hesabında Uzun Süre Bekletilmesi ve Faaliyet Döneminden Sonra Gelir Hesaplarına Kaydedilmesi

4. Üniversite Tarafından Hazırlanan Yönergelerde, Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenimlerini Kendi İmkanlarıyla Karşılamalarını Temin Edecek Maddi Güvenceye Yer Verilmemesi

5. Kiralama Yoluyla Edinilen Taşınmazın Kira Sözleşmesindeki Alt Kiracı Sınırlamasına Uyulmayarak Özel Bir Şirkete Kiraya Verilmesi

6. Vadesinde Tahsil Edilmeyen Kira Alacaklarının Gelirlerden Alacaklar Hesabında, Bunlardan Takibe Alınanların ise Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Gazi Üniversitesi 30.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Kanun ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Gazi Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 1 yüksekokul, 5 enstitü, 3 meslek yüksekokulu ve 40 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	1.125	81	1.206
Doçent	365	180	545
Doktor öğretim üyesi	346	189	535
Öğretim görevlisi	426	327	753
Araştırma görevlisi	808	527	1.335
Toplam	**3.070**	**1.304**	**4.374**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	985	1.308	2.293
Sağlık	1.376	1.045	2.421
Avukatlık	11	2	13
Eğitim-öğretim	6	12	18
Teknik	286	166	452
Yardımcı	324	295	619
Sözleşmeli	495	242	737
İşçi	2.003	436	2.439
Toplam	**5.486**	**3.506**	**8.992**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 8.556'dır. Ayrıca Üniversitede 10 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Gazi Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	5.715.644.276,00	5.578.331.001,96	97,60
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	727.833.609,00	687.779.184,37	94,50
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	620.969.104,97	420.052.037,76	67,64
05 Cari Transferler	1.145.137.250,00	1.138.554.899,01	99,43
06 Sermaye Giderleri	1.347.449.823,09	1.213.944.254,10	90,09
Toplam	**9.557.034.063,06**	**9.038.661.377,20**	**94,58**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 8.415.580.000,00. TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 1.141.454.063,06 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 9.557.034.063,06 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,58'i olan 9.038.661.377,20 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 5.715.644.276,00TL ödeneğin 5.578.331.001,96 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 727.833.609,00TL ödeneğin 687.779.184,37 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 620.969.104,97TL ödeneğin 420.052.037,76TL'si, cari transferlerde 1.145.137.250,00TL ödeneğin 1.138.554.899,01 TL'si, sermaye giderlerinde 1.347.449.823,09TL ödeneğin 1.213.944.254,10 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Türkiye Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, CEHVER Hibi Programı Destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 456.076.195,18 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	58.050.000,00	101.812.665,07	175,38
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	8.090.478.000,00	8.161.810.236,46	100,88
Diğer Gelirler	267.052.000,00	231.912.385,81	86,84
Toplam	**8.145.580.000,00**	**8.495.535.287,34**	**104,29**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	4.872.961,10	-
Net Toplam	**8.145.580.000,00**	**8.490.662.236,24**	**104,23**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 8.415.580.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 8.490.662.236,24 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 9.418.126.648.28 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 4.872.961,10TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 13.347.877.294,98 TL ve faaliyet gideri

10.654.930.902,06 TL olan Üniversite, 2024 yılını 12.106.200.080,10 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 6.855.348.909,50 TL, gider toplamı 5.557.765.828,90 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.297.583.080,59 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 27.985.192,49 TL, gider toplamı 27.882.901,87 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 102.290,62 TL kâr/zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 10.10.2007 tarih ve 26669 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/12619 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Gazi Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin kurucu ve işletici ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 382.700,00 TL olup Üniversitenin %46,11 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yıl sonunda 5.993.491,49 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmış olup yatırılan sermaye tutarı, Üniversite bilançosunun 241 No.lu Hesap kodunda 6.376.191,49 TL olarak yer almaktadır.

Üniversite, 25.06.2018 tarih ve 30459 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2018/11888 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan TeknoHAB Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen Şirketin sermayesi 46.000.000,00 TL olup Üniversitenin %8,69 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yıl sonunda 21.664.388,99 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmış olup yatırılan sermaye tutarı, Üniversite bilançosunun 241 No.lu Hesap kodunda 25.664.388,99 TL olarak yer almaktadır.

Yine Üniversite, 25.06.2018 tarih ve 30459 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2018/11888 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Kırıkkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 1.300.000,00 TL olup Üniversitenin %5 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yıl sonunda 261.963,35 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmış olup yatırılan sermaye tutarı, Üniversite bilançosunun 241 No.lu Hesap kodunda 326.963,35 TL olarak yer almaktadır.

Bunların dışında Üniversite, 2015 yılından kurulan Gazi Teknoloji Anonim Şirketini 21.10.2021 tarih ve 10435 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanan değişiklik bilgisiyle 2.730.000,00 bedelle devralmış ve ismini Gazi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ olarak değiştirmiştir. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 1.900.000,00 TL olup Üniversitenin %100

oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yıl sonunda 5.444.362,00 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmış olup yatırılan sermaye tutarı, Üniversite bilançosunun 241 No.lu Hesap kodunda 8.174.362,00 TL olarak yer almaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,

- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile

disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru bir şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresisinde iç denetim birimi kurulmuş olup 13 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların 11'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrole sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Gazi Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İhaleler Kapsamında Alınan Nakit Teminatların Öngörülen Süre Sonunda İlgilisine İade ve Gelir Aktarım İşlemlerinin Gerçekleştirilmemesi

Mal, hizmet ve yapım işleri kapsamında alınan nakit teminatların yasal sürelerinin sona ermesine rağmen ilgililerine iade edilmediği ya da gelir aktarım işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun “Kesin teminat ve ek kesin teminatların geri verilmesi” başlıklı 13’üncü maddesinin ikinci fıkrasında, yüklenicinin yüklendiği iş nedeniyle idareye ve Sosyal Sigortalar Kurumuna olan borçları ile ücret ve ücret sayılan ödemelerden yapılan kanunî vergi kesintilerinin; yapım işlerinde kesin kabul tarihine, diğer işlerde kabul tarihine veya varsa garanti süresinin bitimine kadar ödenmemesi halinde, protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatların paraya çevrilerek borçlarına karşılık mahsup edileceği, varsa kalanının yükleniciye geri verileceği hükmüne yer verilmiştir.

Aynı Kanun’un “İade edilmeyen teminatlar” başlıklı 14’üncü maddesinde ise 13’üncü maddeye göre mahsup işlemi yapılmasına gerek bulunmayan hallerde; yapım işlerinde kesin

hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından, diğer işlerde ise işin kabul tarihinden veya varsa garanti süresinin bitim tarihinden itibaren iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen kesin teminat mektuplarının hükümsüz kalacağı ve bankasına iade edileceği, teminat mektubu dışındaki teminatların ise sürenin bitiminde gelir kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 330-Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabına ilişkin "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 257'nci maddesinde, 4735 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesi kapsamında bulunan teminatların, sürenin bitiminde genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde bütçeye gelir kaydedileceği; diğer kamu idarelerinde ise genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere merkezde merkez muhasebe birimleri, illerde defterdarlık muhasebe müdürlüğü, ilçelerde ise mal müdürlüğünün banka hesaplarına beş iş günü içerisinde aktarılacağı, ayrıca ilgili muhasebe birimine yazıyla bilgi verileceği ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in aynı Hesaba ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 258'inci maddesinde de Kanun'un 14'üncü maddesine göre Hazine hesaplarına aktarılacak teminatların, 330-Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabına borç, 333-Emanetler Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Buna göre; nakit teminatı bulunan idareler, söz konusu 2 yıllık sürenin başladığı andan itibaren öncelikle ilgili yükleniciye nakit teminatın geri iadesine dair uyarı yazısı yazmak, buna rağmen nakit teminatın alınmaması halinde genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde bütçeye; diğer kamu idarelerinde ise genel bütçeye gelir kaydedilmesi için gerekli aktarma işlemini beş iş günü içerisinde gerçekleştirmek zorundadırlar.

Denetimlerde, 330/430 hesap kodunda kayıtlı olup mevzuatta öngörülen süre geçmiş olan nakit teminatların bulunduğu ancak bu teminatlar için ilgilisine yazılı uyarıda bulunulmadığı ve gelir aktarım işlemlerinin gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında harcama birimleri ile yazışmalar yapılarak birimlerden gelen cevaplara göre teminat iadelerinin yapıldığı ve gelir kaydı yapılması gereken teminatların ise gelir kaydedilmek üzere aktarım işleminin yapılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri uyarınca, kabulü yapılan veya garanti süresini dolduran mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde süresi dolan teminatların ilgilisine iade işlemlerine ilişkin yazışmaların yapılması buna bağlı olarak da genel bütçeye gelir aktarım işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanamadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, Üniversite tarafından ruhsatı ve/veya iskanı bulunmayan binalar için gerekli başvurular yapılarak 2018 yılında Yapı Kayıt Belgelerinin temin edildiği, yapı kayıt belgesine haiz binaların tapu kayıtlarında yer alabilmesi için Ankara Kadastro Müdürlüğü ile görüşüldüğü; yapılan görüşmeler doğrultusunda her bir bina için haritacılık hizmeti alınmak suretiyle binaların köşe koordinatlarının tespiti ve bina taban alanlarının belirleneceği ve belirlenen alanların Yapı Kayıt Belgelerindeki alanlarla örtüşmesi sağlandıktan sonra cins tashihi işlemlerinin resmi başvurularının yapılacağı ifade edilmiştir

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

BULGU 3: Gelir Tahsilatlarının Emanetler Hesabında Uzun Süre Bekletilmesi ve Faaliyet Döneminden Sonra Gelir Hesaplarına Kaydedilmesi

Üniversitenin eğitim öğretim gelirleri, taşınmaz gelirleri gibi gelir ve alacaklarına ilişkin yapılan tahsilatların, 333 Emanetler Hesabına alınması ve burada uzun süre bekletilmesi sonucu kaydedilmesi gereken gelir ve bütçe gelirleri hesaplarına zamanında kaydedilmediği görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin "Kayıt zamanı, kamu gelir ve giderleri ile bütçe gelir ve giderlerinin yılı" başlıklı 16'ncı maddesinde; kamu hesaplarının mali yıl esasına göre tutulacağı, kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterileceği ifade edildikten sonra bütçe gelirlerinin tahsil edildiği, bütçe giderlerinin ise ödendiği yılda muhasebeleştirileceği hükmüne yer verilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 333 Emanetler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 262'nci maddesinde; bu hesabın, emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 800 Bütçe Gelirleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 413'üncü maddesinde ise; Bütçe geliri olarak nakden veya mahsuben yapılan her türlü tahsilatın bir taraftan 600-Gelirler Hesabı veya 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara alacak, 100-Kasa Hesabı veya 102-Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç; diğer taraftan bu hesaba alacak, 805-Gelir Yansıtma Hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, bankaca yapılan ve emanet niteliğinde olmayan gelir ve alacak tahsilatlarının, niteliği belli olmadığı gerekçesiyle 102 Banka hesabına borç, 333 Emanetler Hesabına alacak kaydedilmek üzere emanet hesaplarına alındığı; tahsilat tarihi 2017 yılına kadar uzanan bir çok gelir tahsilatının bu hesapta çok uzun süre bekletildiği ve faaliyet dönemi geçtikten sonra ancak 2024 yılında 600 Gelirler Hesabına alacak, 333 Emanetler hesabına borç kaydedilmek üzere emanet hesaplarından çıkış yapılarak bütçe gelir ve yansıtma hesaplarına kayıt yapıldığı tespit edilmiştir.

Yapılan uygulama sonucu, tahsil edilmelerine karşın Emanetler Hesabında bekletilen tutarların ilgili oldukları gelir hesaplarına kaydedilmesi sonraki mali yıla/yıllara kalmaktadır. Bu durum, muhasebenin zamanında ve doğru bilgi üretmesini engellediği gibi; gelirlerin ilgili olduğu faaliyet döneminin geliri, bütçe gelirlerinin ise tahsil edildikleri yılın geliri olarak muhasebeleştirilmesi ilkesine de uymamaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, emanetler hesabına kaydedilen tahsilatların niteliğinin, birimler ile yapılan yazışmalar sonucunda belirlenerek ilgili gelir hesaplarına aktarıldığı ifade edilmekte ise de bulguda belirtilen tahsilatların gelir hesaplarına aktarılmasının, söz konusu yazışma sürelerinden çok daha uzun bir sürede (bazı tahsilatlarda aradan birkaç yıl geçecek kadar uzun zaman sonra) yapıldığı görülmektedir.

Diğer taraftan, Kamu İdaresince önümüzdeki dönemde emanete alınan tutarların zamanında gelir hesaplarına kaydedilmesine özen gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; hazine yardımları gibi tahakkuk kayıtlarında izleneneler başta olmak üzere niteliği belli olan gelir ve alacak tahsilatlarının emanet hesaplarına alınmaması, yoğunluk nedeniyle alınmış olanların da kısa süre içinde ilgili hesaplara kaydedilmek suretiyle muhasebenin zamanında ve doğru bilgi üretmesi sağlanmalıdır.

BULGU 4: Üniversite Tarafından Hazırlanan Yönergelerde, Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenimlerini Kendi İmkanlarıyla Karşılamalarını Temin Edecek Maddi Güvenceye Yer Verilmemesi

Üniversitenin yurt dışından öğrenci kabulüne ilişkin çıkardığı Yönergelerde, Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslarda öngörülen ve yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenimlerini kendi imkanlarıyla karşılamalarını temin edecek maddi güvenceye yer verilmediği ve öğrencilerden bu yönde bir talepte bulunulmadığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretime giriş ve yerleştirme" başlıklı 45'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin verdiği yetkiye istinaden Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar'ın "Üniversitelerin Kabul Koşullarına İlişkin İlkeler" başlıklı (C) bölümünün 2'nci maddesinde; üniversitelerce belirlenecek şart ve esaslara, yurt dışından gelecek öğrencilerin maddi imkanlarının ülkemizde yükseköğretimlerini sürdürmeye imkan sağlamasını temin etmek amacıyla maddi bir güvence miktarının eklenmesinin uygun görüldüğü ifade edilmiştir.

Denetimlerde, 2024 yılında yürürlükte olan Gazi Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Programları İçin Yurt Dışından/ Yabancı Uyruklu Öğrenci Kabul Yönergelerinde, Esaslarda öngörülmesine karşın "maddi güvence"ye ilişkin bir ifadeye yer verilmediği görülmüştür. Aynı şekilde, yabancı uyruklu öğrenci alımına ilişkin ilanlarda da yabancı uyruklu öğrencilerden kayıt esnasında istenilecek belgeler arasında "maddi güvence" ye yer verilmediği, yabancı uyruklu öğrenci dosyalarının incelenmesinde de adaylardan bu yönde alınmış bir belgenin mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, yabancı uyruklu öğrenci kabulüne ilişkin Yönerge'ye "maddi güvence" maddesinin eklenmesine yönelik çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Esaslar'a uygun şekilde yabacı uyruklu öğrenci kabulüne ilişkin Yönergelerde ve bu amaçla yapılacak ilanlarda, kayıt için adaylardan istenecek belgeler arasında miktarı ve niteliği Üniversite tarafından belirlenecek "maddi güvence"ye yer verilmesinin ve buna ilişkin belgenin kayıt esnasında adaylardan temin edilerek öğrenci dosyalarında muhafaza edilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Kiralama Yoluyla Edinilen Taşınmazın Kira Sözleşmesindeki Alt Kiracı Sınırlamasına Uyulmayarak Özel Bir Şirkete Kiraya Verilmesi

Üniversitenin kiralama yoluyla edindiği ve alt kiracı olarak İktisadi İşletmeye kiraya verdiği taşınmazın, İşletme tarafından kira sözleşmesindeki alt kiralamaya ilişkin sınırlamaya uyulmayarak özel bir şirkete kiraya verildiği görülmüştür.

Yenimahalle İlçesi 63934 ada 1 parselde yer alan 13.876 m2 taşınmaz, Üniversite tarafından 09.02.2023 tarihli sözleşme ile 10 yıllığına Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğünden kiralanmıştır.

Kira sözleşmesinin "D- Genel Hükümler" bölümünün 1'inci maddesinde; Kiracınn, sözleşmede belirtilen süreleri aşmayacak şekilde taşınmazı iştiraki ve/veya işletmelerine alt kiraya verebileceği ancak sözleşmeyi hiçbir şekilde bir başkasına devredemeyeceği hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm ile Üniversitenin söz konusu taşınmazı alt kiraya verebilmesi, kendi iştirakleri ve/veya işletmeleri ile sınırlandırılmış bulunmaktadır.

Bu hükme uygun olarak, Üniversite tarafından söz konusu taşınmazın 9.000 metrekarelik kısmı, 21.08.2023 tarihinde 2.010.000,00 TL yılık bedelle 3 yıllığına alt kiracı olarak G.Ü. Sağlık Kültür Spor Daire Başkanlığı İktisadi İşletmesine kiraya verilmiştir.

Yapılan denetimde söz konusu taşınmazın aynı tarihte alt kiracı statüsünde bulunan İktisadi İşletme tarafından özel bir şirkete daha yüksek bedelle yılık olarak düzenlenen sözleşmelerle otopark olarak işletilmek üzere kiraya verildiği tespit edilmiştir. Bu durum, Atatürk Orman Çiftliği ile Üniversite arasında imzalanan kira sözleşmesindeki alt kiracılık için getirilen sınırlamaya uymamaktadır. Zira anılan sözleşmede alt kiracı olarak sadece Üniversitenin iştirakleri ve/veya işletmelerine yer verilmiştir.

İktisadi İşletme tarafından alt kiracılık statüsünde kendisine kiraya verilen taşınmazın özel bir şirkete kiraya verilmesi; Üniversitenin Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü ile yaptığı kira sözleşmesi hükümlerine uygun olmadığı gibi taşınmazın işletilmesi sırasında oluşabilecek

ve 3'üncü kişilere verilebilecek zararlardan doğacak zararların tazmininde, şirketle akdedilen sözleşmeye taraf olmadığı halde Üniversiteye de sorumluluk yöneltilmesine yol açabilecektir.

Kamu İdaresi cevabında, kiralanan yerin Üniversite işletme ve iştirakleri dışındaki alt kiracılara da kiralanabilmesini teminen Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü ile görüşmelerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, otopark işletmesi olarak özel bir şirket tarafından işletilen taşınmazın, Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü ile yapılan kira sözleşmesi hükümlerine uygun şekilde Üniversitenin kendi İşletmesi tarafından işletilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Vadesinde Tahsil Edilmeyen Kira Alacaklarının Gelirlerden Alacaklar Hesabında, Bunlardan Takibe Alınanların ise Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

Vadesinde tahsil edilmeyen kira gelirlerinin sözleşmesinde öngörülen vade tarihi itibarıyla 120 Gelirlerden Alacaklar ve 600 Gelirler hesaplarına tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, bunlardan tahsili için Hukuk Müşavirliğine sevk edilenlerin ise 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına kaydedilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "12 Faaliyet Alacakları" başlıklı 50'nci maddesinde; gelir olarak tahakkuk ettirilecek teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin bu hesap grubunda izleneceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın İşleyişi" başlıklı 53'üncü maddesinde, ilgili servislerce verilen gelir tahakkuku tutarlarının bu hesaba borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği; bu hesapta kayıtlı tutarlardan ilgili servislerce, takibe sevk edilen alacak tutarlarının ise bu hesaba alacak, 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, peşin tahsil edilenler dışındaki kira tutarlarının sözleşmesinde öngörülen son ödeme tarihi itibarıyla 120- Gelirlerden Alacaklar Hesabına borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedilmek suretiyle yapılması gereken tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı; yine bu alacaklardan vadesinde ödenmeyenlerin ilgili servis tarafından tahsil ve takibi için Hukuk Müşavirliğine bildirilenlerin 120 No.lu Hesaba alacak, 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına borç kaydedilerek takip kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, yıl sonu itibarıyla vadesinde tahsil edilemediği için takibe alınan 720.976,21TL tutarındaki alacak

tutarının 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında gözükmemesine yol açmıştır.

Kamu İdaresi cevabında; sözleşmesinde öngörülen zamanda tahsil edilmeyen kira alacakları ile bunlardan takibe alınanların, bulguda belirtildiği şekilde muhasebeleştirilmesine özen gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak peşin olarak tahsil edilmeyen kira alacaklarının muhasebeleştirilmesinde; sözleşmedeki son ödeme tarihi itibarıyla aylık olarak 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabına borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydı yapılması, bunlardan takibe alınanların 120 No.lu Hesaptan çıkarılarak 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına borç kaydedilmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tahsil Edilen Gelirlerin Emanet Hesaplarında Uzun Süre Bekletilmesi Sonucu Gelir Kayıtlarının Geç Yapılması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Gelir Tahsilatlarının Emanetler Hesabında Uzun Süre Bekletilmesi ve Faaliyet Döneminden Sonra Gelir Hesaplarına Kaydedilmesi" başlığıyla yer almaktadır.
Kira Gelirlerinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Vadesinde Tahsil Edilmeyen Kira Alacaklarının Gelirlerden Alacaklar Hesabında, Bunlardan Takibe Alınanların ise Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi" başlığıyla yer almaktadır.
Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanamaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması" başlığıyla yer almaktadır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

AŞ	: Anonim Şirket
TAO	: Türkiye Anonim Ortaklığı
TL	: Türk Lirası
TÖMER	: Türkçe Öğrenim Araştırma ve Uygulama Merkezi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının Banka Kayıtları ile Uyumlu Olmaması

2. İcra Takibinde Bulunan Alacakların Muhasebe Kayıtlarında İzlenmemesi

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Gazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 23.05.2000 tarih ve 24057 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak,

Her türlü çalışmaları ve danışmanlık hizmetlerini yapmak,

Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet üretimi ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak,

Açılmış olan her türlü sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı ve yataksız sabit ve geçici kuruluşları işletmek,

Her türlü yayım ve basım işlerini yapmak,

Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak,

Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünlerin önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlanması ve satılması için satış ve teşhir yerleri açmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 46'dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 9 idari memur ve 5 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 10'unun kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli olarak saymanlık müdürü, saymanlık müdür yardımcısı ve 17 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Gazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 6.035.610.533,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 7.353.463.533,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 5.433.489.517,83 TL bütçe giderine karşılık 6.715.376.706,67 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 6.855.348.909,50 TL gelir elde edilmiş, 5.557.765.828,91 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 1.297.583.080,59 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Gazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi

Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Gazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının Banka Kayıtları ile Uyumlu Olmaması

Bazı işletme birimleri adına bankalarda açılmış olan pos hesaplarının muhasebe kayıtlarıyla tutarlı olmaması nedeniyle Bilançonun 123 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının doğru bilgi sunmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 123 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 102'nci maddesinde; bu hesabın, banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilat ve bunlara ilişkin olarak yapılan mahsup ve iade işlemlerinin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 104'üncü maddesinde ise mal veya hizmet satış bedeli olarak banka kredi kartıyla yapılan tahsilatların bu hesaba borç, hesaplanan katma değer vergisinin 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına, kalan tutarın ise 600 Yurtiçi Satışlar Hesabına alacak; banka kredi kartıyla yapılan tahsilatlar nedeniyle muhasebe biriminin banka hesabına aktarılan tutarların ise bu hesaba alacak, 102 Bankalar Hesabına borç olarak kaydedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'nin "Uygulama ve kullanılacak araçlar" başlıklı 5'inci maddesinde, kurumların yurtiçi yerleşik bankalar aracılığıyla kredi kartlarıyla yapılan tahsilatlarının azami 20 gün içerisinde ilgili kurumun kamu sermayeli banka hesabına aktarılması zorunluluğu getirilmiştir.

01.12.2009 tarihinden itibaren Gazi Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü ve bağlı birimlerinin banka işlemleri, T.C. Halk Bankası AŞ'de açılmış hesaplar üzerinden yürütülmektedir.

Denetimlerde, Diş Hekimliği Fakültesi, Uygulama ve Araştırma Hastanesi ve TÖMER birimlerinin bilançolarında, 123 Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabında diğer kamu bankaları olan T.C. Ziraat Bankası AŞ ve T.C. Vakıflar Bankası TAO nezdinde açılmış olan 82.923,76 TL tutarında geçmiş yıllardan devreden pos hesaplarının olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu tespit üzerine birimler tarafından pos hesaplarında bulunan tutarlar için bankalardan iade istenilmiş ancak ilgili bankalardan söz konusu tutarlara ait müşteri numarası, hesap ve pos hesabı bulunmadığı bildirilmiştir.

Sonuç olarak, Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünden alınan banka hesap bilgilerinin muhasebe kayıtları ile uyumlu olmadığı ve 123 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının banka kayıtlarına göre 82.923,76 TL tutarında Bilançoda fazla göründüğü değerlendirilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 31.01.2025 tarih ve 3272 sayılı, 04.02.2025 tarih ve 2810 sayılı ile 25.02.2025 tarih ve 5287 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

BULGU 2: İcra Takibinde Bulunan Alacakların Muhasebe Kayıtlarında İzlenmemesi

İşletme bünyesinde bulunan birimlerin takipli alacak haline gelmiş ve icra süreci başlatılmış alacaklarının muhasebe sisteminde izlenmediği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 128 Şüpheli Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabı niteliği" başlıklı 109'uncu maddesinde; bu hesabın, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabına ilişin "Hesabın niteliği" başlıklı 121'inci maddesinde de; bu hesabın, ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış diğer alacakların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde; tahsil edilemeyen ve Hukuk müşavirliğince rücu davaları ve diğer alacak dava kararlarına dayalı olarak ya da doğrudan 2024 yılında icra işlemlerini başlattığı 4.146.759,27 TL ve önceki yıllarda açılan icra takiplerine ilişkin 610.061,69 TL olmak üzere toplam 4.756.820,96 TL tutarındaki İşletme alacağının, muhasebe kayıtlarında izlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında Saymanlık Müdürlüğünün cevabına yer verilmiş olup burada, Gazi Üniversitesi Hukuk Müşavirliğince Saymanlığa gönderilen tutarların 128.01 Dava ve Takipteki Alacaklar hesabında muhasebeleştirildiği bu hesabın bakiyesinin ise 355.154,44 TL olduğu, 138 Şüpheli Alacaklar Hesabının bakiyesinin ise sıfır olduğu ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabı ve eklerinin incelenmesinden, bulguda yer verilen icra aşamasına gelmiş alacak tutarlarının, ilgili birimler tarafından henüz Saymanlık Müdürlüğüne intikalinin sağlanamadığı bu nedenle de muhasebe kayıtlarının yapılamadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; İşletmenin tahsil edilemeyen ve bu nedenle de icra süreci başlatılan alacaklarının, ilgisine göre 128 Şüpheli Alacaklar veya 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesaplarında takip edilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 405 **GAZİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.601.339.854,92
10	**Hazır Değerler**	184.059.719,46
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	118.271.345,11
105	DÖVİZ HESABI	3.719.087,46
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	62.056.000,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	13.286,89
12	**Faaliyet Alacakları**	962.581.299,88
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	962.581.299,88
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	43.984.174,06
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	43.984.174,06
14	**Diğer Alacaklar**	6.281.182,58
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.281.182,58
15	Stoklar	30.546.002,31
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	30.546.002,31
16	**Ön Ödemeler**	373.887.476,63
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	223.384.647,18
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	150.502.829,45
2	DURAN VARLIKLAR	59.790.042.329,53
22	**Faaliyet Alacakları**	2.720.390,46
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.720.390,46
24	**Mali Duran Varlıklar**	40.541.905,83
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	40.541.905,83
25	**Maddi Duran Varlıklar**	59.746.780.033,24
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	12.845.815.874,72
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	227.152.588,14
252	BİNALAR HESABI	50.890.000.324,58
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.434.614.466,45
254	TAŞITLAR HESABI	29.600.182,34
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	480.327.404,28
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.357.140.828,32
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.196.410.021,05

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	766.401.298,71
32	**Faaliyet Borçları**	621.097.780,09
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	621.097.780,09
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	48.838.258,83
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	28.151.650,70
333	EMANETLER HESABI	20.686.608,13
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	86.855.659,01
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	62.387.340,46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	20.671.536,19
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	3.796.782,36
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	6.689.874,11
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	6.689.874,11
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.490.150,47
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	2.490.150,47
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	429.576,20
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	429.576,20
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	573.809.125,16
43	**Diğer Borçlar**	1.061.313,01
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.061.313,01
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	572.738.501,68
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	572.738.501,68
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	9.310,47
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	9.310,47
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	60.051.171.760,58
50	**Net Değer**	7.128.361.409,17
500	NET DEĞER HESABI	7.128.361.409,17
51	**Değer Hareketleri**	1.876.689,28
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.876.689,28
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	51.918.278.980,15
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	51.918.278.980,15
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-11.103.545.398,12
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-11.103.545.398,12
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	12.106.200.080,10

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	137.601.639,82
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-137.601.639,82
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	18.030.709,61
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-18.030.709,61

AKTİF TOPLAMI 61.391.382.184,45

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	20.410.706.549,35
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-8.304.506.469,25

PASİF TOPLAMI 61.391.382.184,45

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	296.056.425,28
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	296.056.425,28
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.147.120.623,87
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.147.120.623,87
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	26.096.968,19
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	26.096.968,19
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	12.247.933,46
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	12.247.933,46
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	26.404.725,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	37.049.498,42
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	51.311.209,68
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	114.765.433,10

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 405 **Adı : GAZİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	10.654.930.902,06
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	5.600.152.188,72
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	695.010.437,04
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	422.407.423,21
630	05	Cari Transferler	1.170.662.270,41
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	7.779.376,59
630	13	Amortisman Giderleri	2.165.913.890,46
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	106.136.532,67
630	15	Karşılık Giderleri	252.147.939,79
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	202.188.642,68
630	99	Diğer Giderler	32.532.200,49

GİDERLER TOPLAMI (A) **10.654.930.902,06**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	9.418.126.648,28
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	99.580.234,93
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	9.059.564.048,60
600	05	Diğer Gelirler	235.670.595,22
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	22.562.901,53
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	748.868,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **9.418.126.648,28**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	4.872.961,10
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.866.370,62
610	05	Diğer Gelirler	6.590,48

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **4.872.961,10**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **9.413.253.687,18**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **13.347.877.294,98**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **12.106.200.080,10**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**10.654.930.902,06**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**9.418.126.648,28**	**NET GELİR (D=B-C)**	**9.413.253.687,18**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**4.872.961,10**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**12.106.200.080,10**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8038 **GAZİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	874.291.501,85
10	**HAZIR DEĞERLER**	239.526.340,25
102	BANKALAR HESABI	235.861.591,35
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLER HESABI(-)	0,00
105	DÖVİZ HESABI	3.664.748,90
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	67.090.704,16
120	ALICILAR HESABI	40.991.697,82
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	25.667.080,74
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	431.925,60
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	395.169,59
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-395.169,59
13	**DİĞER ALACAKLAR**	3.987.439,62
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.143.740,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	864.360,09
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.979.339,53
15	STOKLAR	552.613.958,35
150	İLK MADDE VE MALZEMELER HESABI	552.613.958,35
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	10.307.865,95
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	10.307.865,95
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	765.193,52
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	765.193,52
2	DURAN VARLIKLAR	648.791,56
23	**DİĞER ALACAKLAR**	648.791,56
234	İŞLETMELERARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	648.791,56
24	**MALÎ DURAN VARLIKLAR**	0,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	350.000,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	382.131,42
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN HESABI (-)	-732.131,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.230.734.305,97
30	**MALÎ BORÇLAR**	1.743.740,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	1.743.740,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	906.637.158,31
320	SATICILAR HESABI	903.363.831,68
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.834.383,77
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	438.942,86
33	**DİĞER BORÇLAR**	41.105.596,72
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	41.105.596,72
34	ALINAN AVANSLAR	10,00
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	10,00
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	260.973.246,50
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	67.766.842,07
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	26.723.551,23
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	130.838.153,26
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	35.644.699,94
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	20.274.554,44
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	20.274.554,44
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	0,00
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.166.044,22
40	**MALÎ BORÇLAR**	48.791,56
403	İŞLETMELERARASI MALİ BORÇLAR HESABI	48.791,56
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	1.322.460,26
420	SATICILAR HESABI	1.322.460,26
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	794.792,40
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	794.792,40
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-357.960.056,78
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	21.062,86
500	SERMAYE HESABI	81.609,67
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-60.546,81
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	359.209.005,23
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	359.209.005,23
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-2.014.773.205,46

580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-2.014.773.205,46
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	1.297.583.080,59
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	1.298.738.494,42
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-1.155.413,83

AKTİF TOPLAMI 874.940.293,41

PASİF TOPLAMI 874.940.293,41

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	82.004.552,99
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI HESABI	82.004.552,99
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI HESABI	9.300,00
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLAR HESABI	9.300,00
980	GİDER TAAHHÜTLER HESABI	14.841.613,55
981	GİDER TAAHHÜTLER ALACAKLI HESABI	14.841.613,55
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	7.649.255,51
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	7.649.255,51

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu: 8038 | **GAZİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** | **Yıl :** 2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	6.748.351.106,90
1- Yurtiçi Satışlar	3.352.941.710,18
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	3.395.409.396,72
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	270.533.344,43
1- Satıştan İadeler (-)	266.654.597,57
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	3.878.746,86
C- NET SATIŞLAR	6.477.817.762,47
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.878.030.883,98
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.877.839.698,32
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	191.185,66
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	4.599.786.878,49
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.350.357.510,83
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	862,23
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.350.356.648,60
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	1.249.429.367,66
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	101.018.840,80
3- Faiz Gelirleri	52.508.917,77
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	18.659,56
7- Kambiyo Karları	5.353,25
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	48.485.910,22
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	58.829.531,62
2- Karşılık Giderleri (-)	1.154,96
4- Kambiyo Zararları (-)	31.182,13
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	58.797.194,53
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	1.291.618.676,84
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	5.978.961,80
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	2,75
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	5.978.959,05
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	14.558,05
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	14.558,05
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	1.297.583.080,59
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	1.297.583.080,59

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Belirli Süre Gerektiren Yapım İşleri Listesi

KISALTMALAR

AR-GE	:	Araştırma ve Geliştirme
AŞ	:	Anonim Şirket
BAP	:	Bilimsel Araştıma Projeleri
ERASMUS	:	European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
FDG	:	Flüoro Deoksi Glukoz
PET	:	Pozitron Emisyon Tomografisi
PET/ BT	:	Pozitron Emisyon Tomografisi/ Bilgisayarlı Tomografi
TL	:	Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kredi Kartı ile Yapılan Tahsilatların Kayıtlara Geç Alınması

2. Proton Hızlandırma ve Radyofarmasötik Üretim Tesisinin Atıl Kalması

3. Üniversite Personelinden Bazılarına Gelir Getirici Birimlerden Ödeme Yapılması

4. Yapım İşlerinde Alt Yüklenicilerin Üniversite Yönetimine Bildirilmemesi

5. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

6. Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Edinilen Taşınırların Proje Sonunda Ortak Kullanıma Verilmemesi

7. İktisadi İşletmelerin Elektrik, Su ve Doğalgaz Faturalarının Özel Bütçe Tarafından Karşılanması

8. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

9. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Gaziantep Üniversitesi 1987 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Gaziantep Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 20 fakülte, 2 yüksekokul, 5 enstitü, 11 meslek yüksekokulu ve 31 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	303	76	379
Doçent	186	94	280
Doktor öğretim üyesi	338	112	450
Öğretim görevlisi	338	70	408
Araştırma görevlisi	444	238	682
Toplam	**1609**	**590**	**2199**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	418	230	648
Sağlık	888	413	1301
Avukatlık	4	3	7
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	149	64	213
Yardımcı	134	127	261
Sözleşmeli	524	153	677
İşçi	1696	22	1718
Toplam	**3813**	**1012**	**4825**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5422'dir. Ayrıca Üniversitede 55 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Gaziantep Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.277.151.688,00	3.242.167.029,76	98,93
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	403.688.100,00	396.515.256,86	98,22
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	467.589.091,00	347.256.936,50	74,27
05 Cari Transferler	479.425.500,00	476.852.008,92	99,46
06 Sermaye Giderleri	637.526.000,00	628.780.702,50	98,63
Toplam	**5.265.380.379,00**	**5.091.571.934,54**	**96,70**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.645.649.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 619.731.379,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.265.380.379,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %97'si olan 5.091.571.934,54 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.277.151.688,00 TL ödeneğin 3.242.167.029,76 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 403.688.100,00 TL ödeneğin 396.515.256,86 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 467.589.091,00 TL ödeneğin 347.256.936,50 TL'si, cari transferlerde 479.425.500,00 TL ödeneğin 476.852.008,92 TL'si, sermaye giderlerinde 637.526.000,00 TL ödeneğin 628.780.702,50 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 69.983.534,41TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	100.048.000,00	194.020.886,78	193,93
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.466.814.000,00	4.641.761.309,11	103,92
Diğer Gelirler	78.787.000,00	232.570.026,10	295,19
Toplam	**4.645.649.000,00**	**5.068.352.221,99**	109,10
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	**-**	**5.907.362,47**	
Net Toplam	**4.645.649.000,00**	**5.062.444.859,52**	**108,97**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.645.649.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.062.444.859,52 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.907.546.712,40 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 5.907.433,55 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.009.338.761,26 TL ve faaliyet gideri 5.112.983.852,94 TL olan Üniversite, 2024 yılını 788.655.425,91 TL olumlu faaliyet sonucu

ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplam 3.273.656.832,66 TL, gider toplamı 3.943.132.963,51 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 669.476.130,85 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 89.044.158,01 TL, gider toplamı 79.939.059,71 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 9.105.098,30 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 09.05.2006 tarih ve 26163 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2006/10358 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Gaziantep Üniversitesi Gaziantep Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 5.000.000,00 TL olup Üniversitenin %.99.92 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç

Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları üst yönetin kademesinde tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiş ancak birimler bazında eksiklikler bulunmaktadır. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmemiştir. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak bazı birimler açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devri yapılmasını gerektiren bir husus bulunmamaktadır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, bu konuda herhangi bir çalışma yapılmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Gaziantep Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kredi Kartı ile Yapılan Tahsilatların Kayıtlara Geç Alınması

Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığının işlettiği birimlerdeki hizmet bedellerinin fiziki ve sanal pos cihazı ile tahsil edildiği ancak Banka tarafından alınan bedellerin Üniversite hesaplarına belli sürelerde değil yıl sonunda veya daha sonra toplu olarak aktarıldığı tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Kayıt zamanı, kamu gelir ve giderleri ile bütçe gelir ve giderlerinin yılı" başlıklı 16'ncı maddesinde; bir ekonomik değerin, yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirileceği, kamu hesaplarının malî yıl esasına

göre tutulacağı, kamu gelir ve giderlerinin ise tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 38'inci maddesinde; bu hesabın, muhasebe birimince banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilat ve bunlara ilişkin olarak yapılan mahsup ve iade işlemlerinin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde, bankadan alınan hesap ekstresinde çim saha ve tenis kortlarının kiraya verilmesinden yıl boyunca kümülatif 1.365.103,00 TL; yemekhanede yemek geliri olarak kümülatif 258.540,00 TL olmak üzere toplam 1.623.643,00 TL gelirin 27.12.2024 tarihinde Üniversite hesaplarına aktarıldığı, misafirhane olarak işletilen birimin pos cihazından elde edilen gelirin ise kümülatif olarak 408.530,00 TL olduğu ancak bu gelirin 2024 yılı sonunda Üniversite hesaplarına aktarılmadığı görülmüştür. Hem sanal hem de fiziki pos cihazı ile tahsil edilen gelirlerin banka tarafından İdare banka hesabına ne zaman aktarılacağı banka ile yapılan bir anlaşma ile belirlenmemiştir.

Kamu İdaresi cevabında, pos cihazı ile tahsil edilen gelirlerin her ay sonu Üniversite hesaplarına aktarılması için Bankaya talimat verildiği ve ay sonlarında aktarımın sağlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; sanal ve fiziki pos cihazı üzerinden yapılan tahsilatın banka tarafından İdarenin banka hesabına ne zaman aktarılacağı hususunun banka ile yapılan bir anlaşma ile belirlenmesi, ilgili gelirin 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabında izlenmesi, valör sonunda ise 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının kapatılarak tutarın 102 Bankalar Hesabına aktarılması gerekmektedir.

BULGU 2: Proton Hızlandırma ve Radyofarmasötik Üretim Tesisinin Atıl Kalması

Üniversitede BAP projesi kapsamında kanser hastalarının teşhisinde kullanılmak üzere radyofarmasötik üretimi sağlayabilmek amacıyla proje oluşturulduğu, kurulan tesisin kesin kabul tarihi olan 05.06.2022'den bugüne kadar üretim yapılabilecek noktaya gelinemediği görülmüştür.

Proton Hizlandırma ve Radyofarmasötik Üretim Tesisi ihalesi 30.07.2020 tarihinde yapılmış, proje için Üniversite bütçesinden 22.632.787,73 TL, Sanayi Bakanlığı Cazibe Merkezleri Destekleme Programı kapsamında İpekyolu Kalkınma Ajansından sağlanan

24.000.775,27 TL olmak üzere toplamda KDV dahil 46.633.563 TL tutarında harcama yapılmıştır.

Projenin fizibilite raporunda; bir nükleer tıp cihazı olan PET-BT görüntüleme tekniği ile onkolojide tümörün saptanması, derecelendirilmesi, kitlenin iyi veya kötü huylu olup olmadığının tespitinde kullanılmasının yanında by-pass öncesi canlı doku araştırılmasında ve Nörolojide Alzheimer'ın ayırıcı tanısı için kullanım alanları olduğu belirtilmiştir. Üretilecek radyofarmasötiklerin yarılama ömrünün (2 saat) kısa olması nedeni ile kurulacak tesislerin yakın bölgede bulunması söz konusu FDG maddesindeki kayıplardan tasarruf sağlamaya neden olacağı, ayrıca Türkiye ilaç sanayisinin gelişimine de katkı sağlayacağı, bu sektörde AR-GE çalışmalarının oluşturacağı itkiyle beraber teranöstik uygulamalarının önünü açacağı hedeflenmiştir.

Söz konusu projenin Türkiye Atom Enerjisi Kurumu lisansı, Sağlık Bakanlığı ilaç ruhsatı gibi resmi kurum izinlerinin alınması dahil 18 ayda tamamlanacağı ve bu proje için 32.670.026 TL harcama yapılacağı öngörülmüştür. Kurulacak olan tesiste 5 adet radyofarmasötik üretilmesi, kalite kontrolünün yapılması ve satılması planlanmıştır. Yapılacak üretimin Tıp Fakültesi hastanesinin ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte ürünün yarılama ömrünün olması nedeniyle bölgede bulunan 13 adet diğer araştırma hastanesine de katkı sağlaması düşünülmüştür. Tesiste üretilmesi düşünülen F18 radyofarmasötiklerin yanında N-13 radyoizotopunun üretimi ve dünyada da standart kabul edilen ve ülkemizde yapılamayan kardiyolojik PET görüntülemesinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

2022 yılında tesisin faaliyete başlamasıyla 5.679.400 TL işletme giderine katlanılacağı maliyetlendirilmiş ve buna göre on yıllık bir periyotta gelir-gider durumunun provizyonu oluşturulmuştur. Bu amaçla yapılan çalışmada net dönem karlılığının 2022 yılında %26'dan 2031 yılında %46,5'e yükseleceği öngörülmüştür.

Denetimlerde, projenin 05.06.2022 tarihinde tamamlandığı ve toplamda 2022 yılı fiyatlarıyla KDV dahil 46.633.563 TL'ye mal edildiği ancak tesisin nükleer bir tesis olması nedeniyle yeterli donanımda personelin bulunmaması ve işletme sermayesinin tahsisi noktasında çekimser kalınması nedeniyle projenin bugüne kadar faaliyete geçirilemediği, âtıl vaziyette kaldığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; Kanun'un amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler

doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemek olarak ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ile kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, tesisin mümkün olan en kısa sürede faaliyete geçirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması için Sanayi Bakanlığınca da desteklenen Proton Hızlandırma Tesisi projesinin fizibilite raporunda belirtilen amaçlara ulaşabilmesi amacıyla yapılmış olan yatırımın faaliyete geçirilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 3: Üniversite Personelinden Bazılarına Gelir Getirici Birimlerden Ödeme Yapılması

Üniversitede akademisyen ve memur kadrosunda bulunan bazı personele Kongre ve Sanat Merkezi gelirlerinden teknik hizmet bedeli, organizasyon hizmet bedeli gibi dışarıdan hizmet alınmış gibi Gider Pusulası ile ödeme yapıldığı görülmüştür.

Yapılan görüşmelerde bu personelin fazla mesaiye kaldıkları belirtilerek bunlara fazla mesai ödemesi yapıldığı ifade edilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Fazla çalışma ücreti" başlıklı 178'inci maddesinde; günlük çalışma saatleri dışında; olağanüstü durumlarda ve fabrika, atölye, işletme gibi yerlerde İş Kanunu'na tabi çalışan işçilerle birlikte çalışmanın zorunlu olduğu durumlarla sınırlı olmak üzere ücreti Cumhurbaşkanı kararı ile belirlenen işler için fazla mesai ücreti ödenebileceği, bunların dışında günlük çalışma saatleri dışında çalışılan süreler için izin verilerek de fazla mesai yaptırılabileceği belirtilmiştir.

Ayrıca 2024 yılı Bütçe Kanunu'nun (K) cetvelinde 657 sayılı Kanun'un 178'inci maddesine göre ödenmesi gereken fazla çalışma saat ücreti belirlenmiş ve bu madde ile sınırlama olmaksızın ücret ödenebilecek haller sıralanmış olup bu maddelerde Üniversitenin ilgili birimine uygun bir durum bulunmamaktadır.

Gider Pusulası ile kimlere ödeme yapılabileceği ise 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenmiş olup Kanun'un "Gider pusulası" başlıklı 234'üncü maddesine göre; vergi mükellefleri bu Kanun kapsamındaki belgeleri düzenleme zorunluluğu bulunmayanlara yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları mallar için işi yapana veya malı satana imza ettirecekleri gider pusulası düzenleyecekleri ifade edilmiştir.

Denetimlerde, akademisyen ve memur kadrosunda bulunan bazı personele Kongre ve Sanat Merkezi gelirlerinden fazla mesai ücreti, teknik hizmet bedeli, organizasyon hizmet bedeli olarak dışarıdan hizmet alınmış gibi Gider Pusulası ile ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, iktisadi işletme gelirlerinden memur ve akademisyenlere her ne ad altında olursa olsun ödeme yapılmasının durdurulduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine aykırı olarak Üniversite personeline gider pusulası ile herhangi bir ödeme yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 4: Yapım İşlerinde Alt Yüklenicilerin Üniversite Yönetimine Bildirilmemesi

İdarenin ihale ettiği inşaat işlerinde yüklenici firma tarafından alt yüklenicilerin çalıştırıldığı ve bu alt yüklenicilerin idareye bildirilmediği tespit edilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Alt Yüklenicilerin Çalıştırılması ve Sorumlulukları" başlıklı 20'nci maddesinin ilk fıkrasında; alt yüklenici olamayacaklar sıralanmış, üçüncü fıkrasında; alt yüklenicilerin limitleri belirlenmiş, beşinci fıkrasında; yüklenicinin alt yükleniciler ile sözleşme yapması ve bir örneğini idareye vermesi gerektiği, altıncı fıkrasında ise; idarece onaylanmayan alt yüklenicilerin hiçbir surette iş yerinde çalışamayacağı belirtilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2'nci maddesinde; işin bir bölümünde veya işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde asıl işveren ile alt işverenlik ilişkisi kurulabileceği, ancak bu ilişkide işçilere karşı o iş yeri ile ilgili olarak İş Kanunu'ndan, iş sözleşmesinden ve toplu sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerden dolayı asıl işverenin alt işveren ile birlikte sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, inşaat faaliyetleri sürdürülen Acil Travma Hastanesi inşaatında bazı alt yüklenicilerin çalıştığı, yüklenicinin alt yükleniciler ile sözleşme yapmadığı ve bir örneğini idareye vermediği tespit edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından Acil Travma ve Yanık Hastanesi İnşaatında yüklenicinin alt yüklenici talebi olmadığı ifade edilmiş ise de, böyle bir alt yüklenici talebinin olmaması alt yüklenici çalıştırılmadığı anlamına gelmemektedir. İlgili SGK kayıtlarında alt yüklenici çalıştırıldığı belgelendirilmiştir.

Sonuç olarak, inşaat işlerinde yüklenicinin alt yüklenici çalıştırması halinde durumun idareye bildirilmesi, sözleşme yapılması ve bu sözleşmenin bir örneğinin idareye verilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

-İş akış süreçlerinin belirlenmediği

-Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmediği,

-Muhasebe yetkilisinin bulunmadığı,

-Muhasebe yetkililiği ile harcama yetkililiği görevlerinin birleştiği,

-İç kontrol risklerinin belirlenmediği ve risklerin belirlenmemesi nedeniyle risklerin değerlendirilmesinin yapılmadığı,

-İç kontrol sisteminin yılda en az bir kere değerlendirilmediği,

-İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun güncel olmadığı,

-İç Denetim biriminin İç Kontrol Sistemine ilişkin denetim çalışmalarının olmadığı

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, Uyum Eylem Planlarının hazırlanmasına başlanıldığı ve çalışmaların 01.01.2028 tarihine kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Edinilen Taşınırların Proje Sonunda Ortak Kullanıma Verilmemesi

Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında proje yürütücüsüne teslim edilen taşınırların, projeler tamamlandıktan sonra ortak kullanımının sağlanması için işlem yapılmadığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in "Muhasebeleştirme işlemleri ve belgeleri" başlıklı 15'inci maddesinde; satın alınan taşınır malların Taşınır Mal Yönetmeliği gereğince taşınır işlem fişi düzenlenerek yükseköğretim kurumu envanter kayıtlarına alınacağı, bu kapsamda edinilen dayanıklı taşınırların bunları kullanacak proje yürütücüsüne ya da belirleyeceği kişiye taşınır teslim belgesi ile teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Gaziantep Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Uygulama Yönergesi'nin "Genel Hükümler" başlıklı 21'inci maddesinde ise; Projeler için BAP Koordinasyon Birimince sağlanan makine, teçhizat ve sair demirbaşların mülkiyetinin kuruma ait olduğu, ilgili proje tamamlanıncaya kadar proje ekibinin kullanımında olacağı, proje ekibinin ihmalinden kaynaklı durumlarda, bakım ve onarımından proje ekibinin sorumlu bulunduğu, tamamlanan projelere ait, makine-teçhizatların ortak kullanıma sunulacağı, farklı projelerde kullanılmak üzere proje yürütücüsünden veya ilgili bölüm/birimden geri alınmasına BAP komisyonunun yetkili olduğu belirtilmiştir.

Maddede tamamlanan projelere ait özellik arz eden makine ve teçhizatların diğer araştırmacıların kullanımına açık olduğu ifade edilmişse de; projeler tamamlandıktan sonra yürütücüden nasıl teslim alınacağı, hangi belgelerin düzenleneceği, başka birimlere veya projelere nasıl devredileceği ve yaptırımın ne olacağı konusunda düzenlemelere yer verilmemiştir.

Denetimlerde, BAP Koordinasyon Birimi kayıtları üzerinde yapılan incelemede, bilimsel araştırma projeleri kapsamında alımı yapılan taşınırların proje sonunda proje yürütücülerinin üzerinde göründüğü ve söz konusu taşınırların mevcut durumu ile ilgili herhangi bir işlemin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında edinilen taşınırların ortak kullanıma verilmesinin takibinin Taşınır İşlem Fişleri üzerinden sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitede söz konusu projeler kapsamında alınan taşınırların proje sona ermesine rağmen yürütücülerinin tasarrufunda bırakıldığı ve ortak kullanımının sağlanması için işlem yapılmadığı anlaşıldığından mal yönetiminde verimlilik ve tutumluluk ilkesine uygun taşınır kullanımının sağlanması için çalışma başlatılması gerekmektedir.

BULGU 7: İktisadi İşletmelerin Elektrik, Su ve Doğalgaz Faturalarının Özel Bütçe Tarafından Karşılanması

İktisadi işletmelere ait elektrik, su ve doğalgaz faturalarının özel bütçeden karşılandığı görülmüştür.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun "Mali kontrole ilişkin hükümler" başlıklı 8'inci maddesinin yedinci fıkrasında; merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerince işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, çocuk bakımevi, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin giderlerinin, münhasıran bu tesislerin işletilmesinden elde edilen gelirlerden karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

2024-1 sayılı Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in "Ortak Hususlar" başlıklı 7'nci maddesinde; kamu kurum ve kuruluşlarının tasarrufunda bulunan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin işletme giderleri için ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerinden herhangi bir katkıda bulunulmayacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde, iktisadi işletmelerin elektrik, su ve doğalgaz faturalarının özel bütçeden karşılandığı; süzme saat olmaması nedeniyle su bedellerinin hiç tahsil edilmediği, süzme saat olmasına karşın elektrik ve doğalgaz giderlerinden ise Mavera Kültür Merkezi, Sporium ile Kreş ve Anaokulundan tahsilatın kısmen yapıldığı, Seyirtepe Eğitim ve Uygulama Merkezinden ise hiçbir tahsilatın yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde tüm tahsilatların yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı olarak özel bütçe tarafından ödenen elektrik, su ve doğalgaz giderlerinin ilgili iktisadi işletme bütçelerinden yapılması gerekmektedir.

BULGU 8: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından doğrudan teminle gerçekleştirilen ve aşağıdaki tabloda belirtilen yapımı belli bir süre gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, doğrudan temin yöntemine göre yaptırılan ve belli bir süreyi kapsayan yapım işlerinde sözleşme yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; doğrudan teminle yapılacak alımlarda malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın mutlaka bir sözleşmeye bağlanması gerekmektedir.

Tablo 5: Belirli Süre Gerektiren Yapım İşleri Listesi

Sıra No	İşin Adı	İşin Tutarı (TL)
1	Isı Santrali 1 no.lu kazan tadilatı	744.000,00
2	Kampüs içerisinde derin sondaj kuyusu açılması işi	647.520,00
3	Isı Santrali 4 no.lu kazan için malzeme alımı	600.000,00
4	Derin Sondaj Kuyusundaki Suyun Kuyu Ağzına Getirilmesi	570.600,00
5	Isı santralinde bulunan kazanların bakım ve onarımı	486.144,00
6	Isı merkezi 4 no.lu kazan tadilatları işine ait demontaj, montaj ve onarım işleri	420.000,00
7	Yeni yapılmakta olan kütüphane binasının yanındaki kuyudan depoya su taşıma hattı çekilmesi	358.405,39
8	Onkoloji Hastanesine sedye bandı ve duvar köşe bandı yapım işi karşılığı	329.928,00
9	Onkoloji Hastanesi girişine engelli platformu yapılması	310.000,00
10	Onkoloji Hastanesi önü çevre düzenlemesi yapılması	306.000,00
11	Öğrenci Yemekhanesi 3. Kat asma tavan yapım işi	169.432,28

BULGU 9: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresinin cevabında, ödenek sağlandığında gerekli işlemlerin tamamlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Alımı Yapılan Taşınırların Proje Sonunda Takibinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Edinilen Taşınırların Proje Sonunda Ortak Kullanıma Verilmemesi" başlığıyla yer almaktadır.
İktisadi İşletmelerin ve Sosyal Tesislerin Elektrik, Su ve Doğalgaz Faturalarının Özel Bütçe Tarafından Karşılanması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "İktisadi İşletmelerin ve Sosyal Tesislerin Elektrik, Su ve Doğalgaz Faturalarının Özel Bütçe Tarafından Karşılanması" başlığıyla yer almaktadır.
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması" başlığıyla yer almaktadır.
Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması" başlığıyla yer almaktadır.

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Gaziantep Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 21/2/1988 tarih ve 19732 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gaziantep Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Söz konusuYönetmelik 21/7/1999 tarihli ve 23762 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gaziantep Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmış, adı geçen son Yönetmelik ise 22/10/2021 tarih ve 31636 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gaziantep Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilen konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak, seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek ve sınavlar yapmak.

b) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetleri vermek; analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak.

c) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat ve girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kurum ve birimlerini işletmek.

ç) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanlarında, seminerler, eğitim programları, yarışmalar düzenlemek ve bu amaçla ilgili spor tesislerini işletmek.

d) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak; bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, yukarıda sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretmek, Yönetim Kurulunun

izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 16'dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 4 idari memur ve 14 sürekli işçi hizmet vermektedir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 9 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Gaziantep Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 2.199.934.987,00. TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı

tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 2.649.934.987,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 4.153.042.069,88 TL bütçe giderine karşılık 3.373.673.232,02 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.273.656.832,66 TL gelir elde edilmiş, 3.943.132.963,51 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 669.476.130,85 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Gaziantep Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve

uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Gaziantep Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Şahinbey Araştırma ve Uygulama Hastanesi ve Diş Hekimliği Fakültesinde Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan hekimlerden bazılarının bu sigortayı yaptırmadığı görülmüştür.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası

idari para cezası verileceği de hüküm altına alınmıştır.

Bu kapsamda, Kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabiplerin, diş tabiplerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, mesleki faaliyetleri sırasında kötü uygulamaları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı sigorta yaptırmaları kanunen zorunlu tutulmuştur.

Denetimlerde, Üniversitenin Şahinbey Araştırma ve Uygulama Hastanesinde görev yapan ve 2024 yılı sonu itibariyle zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan 863 doktordan 790'ının, Diş Hekimliği Fakültesinde görev yapan ve 2024 yılı sonu itibarıyla zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan 121 diş hekiminden 113'ünün tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli talimatın verildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Gaziantep Üniversitesi Şahinbey Araştırma ve Uygulama Hastanesi ve Diş Hekimliği Fakültesinde görev yapan doktor ve diş hekimlerinin tıbbi kötü uygulama nedeniyle neden olacakları zararlardan, gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendi zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırmaları gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 429 **GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.161.586.657,48
10	**Hazır Değerler**	72.241.159,29
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	8.543.607,89
104	PROJE ÖZEL HESABI	58.305.001,24
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	5.379.025,13
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	13.525,03
12	**Faaliyet Alacakları**	364.682.954,53
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	361.941.694,57
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.741.259,96
13	**Kurum Alacakları**	80.867.874,69
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	80.867.874,69
14	**Diğer Alacaklar**	358.620,79
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	358.620,79
15	Stoklar	518.947.623,41
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	518.947.623,41
16	**Ön Ödemeler**	124.488.424,77
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	124.488.424,77
2	DURAN VARLIKLAR	4.420.927.707,79
22	**Faaliyet Alacakları**	6.046.786,79
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.842.471,77
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	204.315,02
24	**Mali Duran Varlıklar**	5.521.006,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	6.996.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	25.006,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.500.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.409.359.915,00
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.677.549.966,02
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	35.515.898,28
252	BİNALAR HESABI	1.880.555.719,97
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	999.704.992,19
254	TAŞITLAR HESABI	81.227.120,86
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	321.325.361,11
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.540.808.339,88

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	124.345.395,12
32	**Faaliyet Borçları**	29.738.480,40
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	29.738.480,40
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	11.695.205,56
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.769.243,73
333	EMANETLER HESABI	9.925.961,83
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	82.911.709,16
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	35.802.912,01
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	30.595.195,80
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.961.501,35
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	14.552.100,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	305.652.170,70
43	**Diğer Borçlar**	48.000,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	48.000,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	305.604.170,70
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	305.604.170,70
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.152.516.799,45
50	**Net Değer**	462.618.523,80
500	NET DEĞER HESABI	462.618.523,80
51	**Değer Hareketleri**	28.604.948,92
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	28.604.948,92
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.729.090.749,20
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.729.090.749,20
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	- 4.865.791.609,64
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.865.791.609,64
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.797.994.187,17
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.046.055.422,96
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.248.061.235,79

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	954.289.196,45
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	68.632.178,13
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	15.797,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-68.647.975,13
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	21.568.961,86
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-21.568.961,86

AKTİF TOPLAMI 5.582.514.365,27

PASİF TOPLAMI 5.582.514.365,27

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	183.226.881,39
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	183.226.881,39
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	8.542.745,89
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	8.542.745,89
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	537.792.919,10
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	537.792.919,10
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	9.227.928,50
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	9.227.928,50
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	31.742.880,12
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	31.742.880,12
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	8.242.800,48
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	8.242.800,48

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 429 **Adı : GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.112.983.852,94
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.475.014.269,50
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	396.515.590,03
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	356.694.072,17
630	05	Cari Transferler	517.473.205,24
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	965.874,00
630	13	Amortisman Giderleri	288.817.810,40
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	34.662.839,17
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	42.711.276,82
630	99	Diğer Giderler	128.915,61

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.112.983.852,94**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.907.546.712,40
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	198.414.546,32
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.366.853.539,78
600	05	Diğer Gelirler	335.163.335,97
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	6.830.230,33
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	285.060,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.907.546.712,40**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	5.907.433,55
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.626.956,22
610	05	Diğer Gelirler	280.477,33

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **5.907.433,55**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.901.639.278,85**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.009.338.761,26**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.797.994.187,17**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.112.983.852,94**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.907.546.712,40**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.901.639.278,85**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**5.907.433,55**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.797.994.187,17**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8429 | GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	303.954.457,98
10	**HAZIR DEĞERLER**	1.654.116,23
102	BANKALAR HESABI	1.583.428,63
103	VERILEN CEKLER VE GONDERME EMIRLERI HESABI (-)	0,00
105	DOVIZ HESABI	70.687,60
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	21.664.187,01
120	ALICILAR HESABI	6.753.062,45
123	BANKA KREDI KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	14.775.378,66
126	VERILEN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	52.441,60
128	SUPHELI TICARI ALACAKLAR HESABI	447.940,68
129	SUPHELI TICARI ALACAKLAR KARSILIGI HESABI (-)	-364.636,38
13	**DİĞER ALACAKLAR**	127.351.433,08
130	TEK HAZINE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	62.546.060,56
134	ISLETMELER ARASI MALI BORCLARDAN ALACAKLAR HESABI	64.730.835,65
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	1.489,96
136	DIGER CESITLI ALACAKLAR HESABI	73.046,91
15	STOKLAR	151.767.576,19
150	ILK MADDE VE MALZEME HESABI	151.767.576,19
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	48.910,78
180	GELECEK AYLARA AIT GIDERLER HESAB	48.910,78
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	1.468.234,69
190	DEVREDEN KATMA DEGER VERGISI HESABI	0,00
193	PESIN ODENEN VERGI VE FONLAR HESABI	1.468.234,69
2	DURAN VARLIKLAR	45.252,22
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	45.252,22
226	VERILEN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	45.252,22
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	0,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	0,00
295	PESIN ODENEN VERGI VE FONLAR HESABI	0,00

AKTİF TOPLAMI 303.999.710,20

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.351.102.714,11
30	**MALÎ BORÇLAR**	64.849.090,47
303	ISLETMELER ARASI MALI BORCLAR HESABI	64.849.090,47
32	**TİCARİ BORÇLAR**	736.109.011,91
320	SATICILAR HESABI	731.472.160,93
326	ALINAN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	4.636.850,98
33	**DİĞER BORÇLAR**	33.335.704,07
335	PERSONELE BORCLAR HESABI	0,00
336	DIGER CESITLI BORCLAR HESABI	33.335.704,07
34	ALINAN AVANSLAR	326.045.991,38
349	ALINAN DIGER AVANSLAR HESABI	326.045.991,38
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	190.762.916,28
360	ODENECEK VERGI VE FONLAR HESABI	83.807.478,46
361	ODENECEK SOSYAL GUVENLIK KESINTILERI HESABI	33.949.513,02
362	ODENECEK DONER SERMAYE YUKUMLULUKLERI HESABI	10.338.920,08
363	ODENECEK DONER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	60.992.333,04
369	ODENECEK DIGER YUKUMLULUKLER HESABI	1.674.671,68
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
370	DONEM KARI VERGI VE DIGER YASAL YUKUMLULUK KARSILIKLARI HESABI	0,00
371	DONEM KARININ PESIN ODENEN VERGI VE DIGER YUKUMLULUKLERI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
40	**MALÎ BORÇLAR**	0,00
404	HAZINEYE OLAN MALI BORCLAR	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
472	KIDEM TAZMINATI KARSILIGI HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.047.103.003,91
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	25.006,00
500	SERMAYE HESABI	25.006,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	17.782.816,75
570	GECMIS YILLAR KARLARI HESABI	17.782.816,75
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-395.434.695,81
580	GECMIS YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-395.434.695,81
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-669.476.130,85
590	DONEM NET KARI HESABI	2.370.852,61
591	DONEM NET ZARARI HESABI (-)	-671.846.983,46

PASİF TOPLAMI 303.999.710,20

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMINATLAR HESABI	68.398.277,71
901	ALINAN TEMINATLAR ALACAKLI HESABI	68.398.277,71
910	VERILEN TALIMATLAR HESABI	795.952,03
911	VERILEN TALIMATLAR ALACAKLI HESABI	795.952,03
980	GIDER TAAHHUTLERI HESABI	611.038.538,77
981	GIDER TAAHHUTLERI ALACAKLI HESABI	611.038.538,77
998	DIGER NAZIM HESAPLAR	7.943.588,71
999	DIGER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	7.943.588,71

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8429 **GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
	0,00
A- BRÜT SATIŞLAR	3.273.656.832,66
1- Yurtiçi Satışlar	2.818.347.137,27
2- Yurtdışı Satışlar	1.215,00
3- Diğer Gelirler	455.308.480,39
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	3.273.656.832,66
1- Satıştan İadeler (-)	12.898.679,70
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	1.920,26
Ödenen İkramiyeler (-)	3.260.756.232,70
C- NET SATIŞLAR	0,00
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.028.017.419,84
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.028.017.419,84
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	-2.028.017.419,84
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.936.584.728,42
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.936.584.728,42
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-3.964.602.148,26
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	34.121.069,01
3- Faiz Gelirleri	22.966.255,53
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	96.794,34
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	5.610,82
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	11.052.408,32
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	450.475,51
2- Karşılık Giderleri (-)	353.805,72
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	7.430,81
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	89.238,98
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-3.930.931.554,76
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	699.193,20
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	699.193,20
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1,99
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1,99
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	0,00
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-669.476.130,85

GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gider Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Memur Öğle Yemeği Hizmetinin İhalesiz Olarak Protokolle Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Gebze Teknik Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 03.07.1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun'un 25'inci maddesi ile eklenen ek madde ile Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü adıyla kurulmuştur. 21.10.2014 tarih ve 6562 sayılı Kanun'un 1'inci maddesiyle yapılan değişiklik ile bugünkü adını almıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Gebze Teknik Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk

müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde 5 Fakülte, 8 Enstitü, 1 Meslek Yüksekokulu, Rektörlüğe Bağlı 3 Bölüm ve 10 Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	131	74	205
Doçent	73	224	297
Doktor öğretim üyesi	122	243	365
Öğretim görevlisi	126	239	365
Araştırma görevlisi	314	385	699
Toplam	**766**	**1.165**	**1.931**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	210	318	528
Sağlık	8	14	22
Avukatlık	2	6	8
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	81	58	139
Yardımcı	34	36	70
Sözleşmeli	48	16	64
İşçi	83	2	85
Toplam	**466**	**450**	**916**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.232 dir. Ayrıca Üniversitede 16 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Gebze Teknik Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gider Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	903.619.498,00	899.216.608,41	99,51
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	104.287.000,00	101.826.379,03	97,64
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	136.256.876,00	117.483.030,50	86,22
05 Cari Transferler	38.260.679,20	37.572.311,37	98,20
06 Sermaye Giderleri	210.933.000,00	209.986.091,18	99,55
07 Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	**1.393.357.053,20**	**1.366.084.420,49**	**98,04**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.229.221.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 164.136.053,20 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.393.357.053,20 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %98,04 'ü olan 1.366.084.420,49 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 903.619.498,00 TL ödeneğin 899.216.608,41 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 104.287.000,00 TL ödeneğin 101.826.379,03 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 136.256.876,00 TL ödeneğin 117.483.030,50 TL'si, cari transferlerde 38.260.679,20 TL ödeneğin 37.572.311,37 TL'si, ve sermaye giderlerinde de 210.933.000,00 TL ödeneğin 209.986.091,18 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB), Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK) ve Kalkınma Ajansı desteklerinden 112.615.182,18 TL, Erasmus ve Avrupa Birliği hibelerinden toplam 62.887.522,96 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	15.510.000,00	45.991.147,44	296,53
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.205.089.000,00	1.345.136.328,83	111,62
Diğer Gelirler	8.622.000,00	16.717.778,55	193,90
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	1.229.221.000,00	1.407.845.254,82	114,53
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	344.361,80	
Net Toplam	**1.229.221.000,00**	**1.407.500.893,02**	**114,50**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.229.221.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.407.500.893,02 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.597.138.061,00 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 344.361,80 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.693.227.493,66 TL faaliyet gideri 1.413.401.336,17 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.876.619.856,69 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 26.425.114,27 TL, gider toplamı 23.926.984,24 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 2.498.130,03 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Gebze Teknik Üniversitenin ortağı olduğu şirketlerden 2024 yılında Üniversiteye kar payı aktarımı yapılmamış olup bu şirketlerin toplam sermayesi ile sahip olunan sermaye payları ve hisse oranları ise şu şekildedir:

- 11.06.2011 tarihli ve 27961 **(**Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2011/1813 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Bilişim Vadisi Teknopark Yönetici A.Ş. nin toplam sermayesi 470.820.730,50 TL olup Gebze Teknik Üniversitesi 33.875.000,00 TL sermaye payı ile % 7,19 oranında hisseye sahiptir,

- 23.03.2018 tarihli ve 30368 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2018/11420 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Gebze Teknik Üniversitesi Teknopark A.Ş nin toplam sermayesi 1.000.000,00 TL olup Üniversite 650.000,00 TL sermaye payı ile % 65 oranında hisseye sahiptir,

- Gebze Teknik Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi A.Ş. nin toplam sermayesi 50.000,00 TL olup hisselerin tamamı Üniversiteye aittir,

- Starturk Uluslararası Kuluçka Merkezi A.Ş. nin toplam sermayesi 2.000.000,00 TL olup Üniversite 120.000,00 TL sermaye payı ile % 6 hisseye sahiptir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, eksiklikler mevcuttur. İdarelerce İç Kontrol Rehberinde yer alan kriterlere göre hassas görevler belirlenmeli, tanımlanan riskleri azaltmak için özel kontrol mekanizmaları (rotasyon, yedek personel görevlendirme vb.) geliştirilmeli ve risk seviyesinde meydana gelen değişiklikler gözden geçirilmelidir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik eksiklikler mevcuttur. Risklerin belirlenmesi, kaydedilmesi ve değerlendirilmesi çalışmaları kurum personelinin aktif katılımının sağlanması ile gerçekleştirilmelidir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak eksiklikler mevcuttur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, yeterli değildir

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur. Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne göre (standart 13.5), yönetim bilgi sistemi, yönetimin ihtiyaç duyduğu gerekli bilgileri ve raporları üretebilecek ve analiz yapma imkânı sunacak şekilde tasarlanmalıdır. Yöneticiler ve personel, görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli ve yeterli bilgiye zamanında ulaşabilmelidir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışmaları mevcuttur ancak raporlamada aksaklıklar bulunmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Gebze Teknik Üniversitesnin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Memur Öğle Yemeği Hizmetinin İhalesiz Olarak Protokolle Karşılanması

Üniversite bünyesinde çalışan memurlar için alınan öğle yemeğinin ihalesiz olarak Üniversitenin kantin ve kafeteryalarını işleten firmadan temin edildiği tespit edilmiştir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde, "*Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden,*

kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır." denilmektedir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun; "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde; "*Aşağıda belirtilen idarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri bu Kanun hükümlerine göre yürütülür:*

a. (Değişik: 1/6/2007-5680/1 md.) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişiler. ..."

"Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde ise; "*İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur. ... Bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir. ... ...*" hükümlerine yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, her türlü kamu kaynağını kullanan görevliler kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludurlar. Yine söz konusu kamu görevlileri, kamu kaynağı kullanılarak yapılacak alımlarda saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak zorundadırlar. Kanun koyucu Kanun'un 5'inci maddesinde belirlenen zorunlulukların yerine getirilebilmesi için 4734 sayılı Kanun ile gerekli tüm düzenlemeleri hüküm altına almıştır. Buna göre bu Kanun kapsamında yapılacak tüm alımlarda uygulanması gereken temel ihale usulü açık ihaledir. Açık ihale dışında yapılabilecek alım usulleri ise Kanun'da saymak suretiyle açıkça belirlenmiştir.

Yapılan incelemede, Üniversitece gerçekleştirilen memur öğle yemeği alımının 4734 sayılı Kanun'un yukarıda da değinilen hükümlerine uyulmaksızın, bir firmadan ihalesiz olarak düzenlenen bir protokol ile gerçekleştirildiği ve yenen yemek adedi kadar ve söz konusu protokolde belirlenen tutar üzerinden firmaya ödemede bulunulduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, öğrenci yemek ihalesi kapsamında alınan yemeklerden yararlanan Üniversite personelinin yemek iyileştirmesi istediği ve alternatif yemekhane açıldığı, bunun için deneme amaçlı olarak protokol ile alım yapıldığı, ilgili protokolün haziran 2025 de sona ereceği ve talep devam ederse artık ihale yapılarak alım yapılacağı belirtilmişse de 2024 yılı denetimlerinde tespit edilen bu hususun halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak memur öğle yemeği alımının 4734 sayılı Kanun çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 431 | **GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	220.582.463,35
10	**Hazır Değerler**	52.166.165,48
104	PROJE ÖZEL HESABI	52.166.165,48
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	3.334.606,47
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.334.606,47
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	100.521.843,24
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	100.521.843,24
14	**Diğer Alacaklar**	176.750,22
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	176.750,22
15	Stoklar	2.895.066,22
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.895.066,22
16	**Ön Ödemeler**	61.479.431,72
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	61.479.431,72
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	8.600,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	8.600,00
2	DURAN VARLIKLAR	7.701.738.324,66
22	**Faaliyet Alacakları**	979.548,71
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	979.548,71
24	**Mali Duran Varlıklar**	34.697.580,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	34.695.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.580,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	7.666.061.195,95
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	5.256.105.635,80
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	396.071.476,80
252	BİNALAR HESABI	2.049.884.011,03
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	163.216.091,14
254	TAŞITLAR HESABI	7.900.455,78
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	74.705.524,28
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-665.096.497,40
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	383.274.498,52
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	19.238.852,73

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	14.114.821,57
32	**Faaliyet Borçları**	907.449,45
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	907.449,45
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.428.631,43
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.907.587,15
333	EMANETLER HESABI	521.044,28
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	6.803.056,38
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	4.919.815,56
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	529.426,40
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	30.223,03
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	1.323.591,39
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.841.099,95
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.841.099,95
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	134.584,36
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	134.584,36
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	44.613.842,03
43	**Diğer Borçlar**	299.303,37
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	299.303,37
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	44.314.538,66
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	44.314.538,66
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	7.863.592.124,41
50	**Net Değer**	798.218.099,80
500	NET DEĞER HESABI	798.218.099,80
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.515.371.040,17
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.515.371.040,17
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.326.616.872,25
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.326.616.872,25
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.876.619.856,69
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.944.531.022,86
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.067.911.166,17

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-19.238.852,73
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.010,69
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.010,69

AKTİF TOPLAMI 7.922.320.788,01

PASİF TOPLAMI 7.922.320.788,01

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	23.056.840,58
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	23.056.840,58
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	72.661.011,20
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	72.661.011,20
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	269.551,74
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	269.551,74
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	17.870.892,18
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	17.870.892,18
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	11.320.043,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	697.344,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	12.017.387,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 431 **Adı : GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.413.401.336,17
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	919.051.322,80
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	102.481.138,40
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	131.421.556,32
630	05	Cari Transferler	79.449.389,76
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	5.641.582,76
630	13	Amortisman Giderleri	110.049.356,75
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	18.066.154,93
630	15	Karşılık Giderleri	27.088.644,96
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	454.967,40
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.696.971,44
630	99	Diğer Giderler	250,65

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.413.401.336,17**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.597.138.061,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	45.822.487,34
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.527.328.701,12
600	05	Diğer Gelirler	17.325.880,92
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	6.596.083,24
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	64.908,38

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.597.138.061,00**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	344.361,80
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	344.161,80
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	200,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **344.361,80**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.596.793.699,20**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.693.227.493,66**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.876.619.856,69**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.413.401.336,17**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.597.138.061,00**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.596.793.699,20**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**344.361,80**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.876.619.856,69**

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: İzinsiz Çoğaltılan Telif Hakkı Eserleri

Tablo 6: Eşik Değerlerin Altında Kalmak Suretiyle Parçalara Bölünen İşler Listesi

Tablo 7: Hükümsüz Hale Getirilen Teminat Mektupları Listesi

KISALTMALAR

GRÜ: Giresun Üniversitesi

GRÜMLAB: Giresun Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarı

KDV: Katma Değer Vergisi

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TTO: Teknoloji Transfer Ofisi

TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Projelerle İlgili Mevzuata Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması

2. Anomim Şirket Olarak Kurulması Gereken Teknoloji Transfer Ofisinin Rektörlüğe Bağlı Koordinatörlük Olarak Kurulması

3. Üniversite ile TOKİ arasında Akdedilen Protokolün Hata ve Eksiklikler İçermesi ve Protokole Bağlı İş ve İşlemlerin Eksik Yapılması

4. İdareye Ait Taşınmazların Rayiç Tespit Çalışmalarının Halen Tamamlanmaması ve Taşınmaz İşlemlerinin Yürütülmesinde Görevli Birimin İş ve İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

5. Açık İhale Usulüyle Yapılması Gereken ve Önceden Öngörülebilecek İşlerin Eşik Değerlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Gördürülmesi

6. Teminat Mektupları İle İlgili İşlemlerin Zamanında Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Giresun Üniversitesi 2006 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Giresun Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 13 fakülte, 5 yüksekokul, 3 enstitü, 1 Devlet Konservatuvarı 12 meslek yüksekokulu ve 21 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	146	60	206
Doçent	205	47	252
Doktor öğretim üyesi	382	107	489
Öğretim Görevlisi	316	37	353
Araştırma Görevlisi	100	118	218
Toplam	**1.149**	**369**	**1518**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdari	274	210	484
Sağlık	85	168	253
Avukatlık	4	1	5
Din Hizmetleri	1	0	1
Teknik	64	53	117
Yardımcı	13	34	47
Sözleşmeli	52	38	90
İşçi	237	8	245
Toplam	**730**	**512**	**1242**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.879'dur. Ayrıca Üniversitede 1 tane yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Giresun Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımı ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1.416.077.510,00	1.413.162.759,91	99,79
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	164.182.390,00	163.894.026,80	99,82
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	128.653.947,00	106.512.950,85	82,79
Cari Transferler	45.361.500,00	42.301.410,44	93,25
Sermaye Giderleri	223.059.400,00	209.421.104,74	93,89
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	1.977.334.747,00	1.935.292.252,74	97,87

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.761.410.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 215.924.747,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.977.334.747,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %97,87'si olan 1.935.292.252,74 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla, personel giderlerinde 1.416.077.510,00 TL ödeneğin 1.413.162.759,91 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 164.182.390,00 TL ödeneğin 163.894.026,80 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 128.653.947,00 TL ödeneğin 106.512.950,85 TL'si, cari transferlerde 45.361.500,00 TL ödeneğin 42.301.410,44 TL'si, sermaye giderlerinde 223.059.400,00 TL ödeneğin 209.421.104,74 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus,Türkiye Sağlık Enstitüsü Başkanlığı (TÜSEB) ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında sağlanan destekler ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 9.062.898,82 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.442.000,00	42.661.878,36	259,47
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.716.082.000,00	1.936.323.899,58	112,83
Sermaye Gelirleri			
Diğer Gelirler	28.886.000,00	23.594.274,13	81,68
Toplam	**1.761.410.000,00**	**2.002.580.052,07**	**113,69**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)		368.463,27	
Net Toplam	**1.761.410.000,00**	**2.002.211.588,80**	**113,67**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.761.410.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 2.002.211.588,80 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.988.952.242,56 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 473.902,91 TL ve faaliyet gideri 1.779.994.542,60 TL olan Üniversite, 2024 yılını 501.926.863,32 TL enflasyon düzeltmesi sonucunda 710.410.660,37 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 8.688.268,07 TL, gider toplamı 14.800.263,14 TL olarak gerçekleşmiş dönem 6.111.995,07 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 28.02.2019 tarih ve 30700 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan ve 801 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile kurulan Giresun Teknoloji Geliştirme Yönetim A.Ş ortağıdır. Adı geçen Anonim Şirketin sermayesi 1.660.000,00 TL olup Üniversitenin %33,16 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından

yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge hükümlerine uygun ve "Görevler Ayrılığı" ilkesi gözetilerek tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterli görülmektedir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak hassas görevler ve bu görevlere ilişkin prosedürlere ilişkin planlama çalışmaları nihayete ermemiş, netice itibariyle hassas görevlerin belirlenmesi ve ilgili birimlere duyurulması söz konusu değildir.

Risk Değerlendirme Standartları

Üniversite 2020-2024 Stratejik Planı performans göstergeleri işbirliği birimlerinden alınan veriler doğrultusunda tanımlı süreçlerle ilgili raporlara işlenmektedir. Ayrıca amaç, hedef ve performans göstergesi bazlı birimlerce eylem planları da oluşturulmuştur. Üniversite 2020-2024 Stratejik Planında yer alan performans göstergelerinin raporlaması yapılmış, ilgili raporlar üst yönetim ve senatoya bilgi olarak sunulmuştur. “Giresun Üniversitesi Kurumsal Risk Yönetimi Yönergesi” Üniversite Senatosu kararı ile kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Kurumsal Risk Yönetimi Yönergesine göre gerekli çalışmaları yürütmek üzere çalışma ekiplerinin oluşturulmuş ve risk analiz raporu hazırlık çalışmalarına başlanmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Birimlerde yürütülen iş ve işlemlere ilişkin iş akış şemaları hazırlanmış, iş akış şemasında imza ve onay mercileri belirlenmiştir. İş Akış Şemaları ilgili birimlerin web sayfalarında yayımlanmış, idarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Yatay ve dikey iç iletişim ile dış iletişimi kapsayan etkili ve sürekli bir bilgi ve iletişim sisteminin gerekliliği bağlamında gerekli düzenleme ve sistemler henüz tamamlanmamıştır.

İzleme Standartları

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu ve Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından Üniversite iç kontrol standartları uyum eylem planı sistematik olarak takip edilmekte ve değerlendirme raporu hazırlanarak kamuoyuna duyurulmaktadır. İç denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Giresun Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Projelerle İlgili Mevzuata Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması

A- Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Tespit Edilen Eksiklikler

Üniversite bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların telif hakkı ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen söz konusu haklara ilişkin birimce herhangi bir çalışma yapılmadığı ve ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen bazı telif hakkına konu eserlerin kişiler tarafından izinsiz bir şekilde çoğaltılmasına sebebiyet verildiği tespit edilmiştir.

26.11.2016 tarih ve 29900 sayılı Resmi Gazete'de Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in "Telif hakları" başlıklı 18'inci maddesi birinci fıkrasında bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların telif hakkının ilgili yükseköğretim kurumuna ait olduğu, bilimsel yayın,

kitap ve benzeri eserlerin telif haklarının yükseköğretim kurumunun yönetim kurulu kararı ile kısmen veya tamamen eser sahiplerine devredilebileceği,

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, gelir getirici, patent, buluş veya ürün ortaya çıkması durumunda ortaya çıkacak gelirin dağılımının yükseköğretim kurumu yönetim kurulu tarafından belirlenen ilkelere uygun olarak gerçekleştirileceği, konuyla ilgili mevzuatta hak sahiplerine ödenmesi öngörülen oranlar hakkında bir düzenleme bulunması halinde ise ilgili mevzuat hükümleri uygulanacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, Üniversitenin bilimsel araştırma projelerini yürüten birim tarafından desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların ve gelir getirici, patent, buluş veya ürün ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin takip çalışması yapılması gerektiği ve bu kapsamda ortaya gelir elde edilebilecek bir ürün çıkması halinde bu gelirin takibinin yapılması ve talep edilmesi halinde ilgililerine dağıtılmasına ilişkin yükseköğretim kurumunun yönetim kurulu kararı alınmasının sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Üniversite bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından desteklenen projelerden elde edilen bilimsel sonuçların telif hakkı ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen söz konusu haklara ilişkin birimce herhangi bir çalışma yapılmadığı ve ilgili yükseköğretim kurumuna ait olmasına rağmen aşağıdaki tabloda gösterilen telif hakkına konu eserlerin kişiler tarafından izinsiz bir şekilde çoğaltılmasına sebebiyet verildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususlara bundan sonra dikkat edileceği ve takip sisteminin kurulacağı ifade edilmiştir.

Tablo 5: İzinsiz Çoğaltılan Telif Hakkı Eserleri

Proje Türü	**Proje Adı**	**Proje Yürütücüsü**	**Kitap Adı**
A türü proje	EĞT-BAP-A-230218-62	Dr.Öğr.Üyesi Serkan ÖZTÜRK	Müzikte İnsan Sesi
A türü proje	SOS-BAP-A-160317-66	Doç.Dr. Gülşah KARAVARDAR	Üniversitelerde Kurumsal İmaj ve Örgüt Kültürü
A türü proje	SOS-BAP-A-150219-52	Prof.Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ	Almanya'da Türk İşletme Kültürü

B- TÜBİTAK Projeleri Kapsamında Elde Edilen Kurum Hisselerinin Yetkisi Olmayan Kişilerce Harcanması

Üniversitede yürütülen TÜBİTAK projeleri kapsamında elde edilen kurum hisselerinin harcama yetkilisi ve gerçekleştirme görevlisinin kurum yetkilisi (Rektör) tarafından belirlenmesi gerektiği halde söz konusu belirleme yapılmaksızın kurum hisselerinin yetkisiz olarak proje yürütücüleri tarafından harcandığı görülmüştür.

278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkındaki Kanunun 16'ncı maddesi gereğince TÜBİTAK tarafından hazırlanan ve 07.02.2023 tarihinde yayınlanan TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ile Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Harcanması ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelerin Harcamalarının Gerçekleştirilmesine İlişkin Esas ve Usullerin "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde bu esas ve usullerin TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ile Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarlar ile ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelere ilişkin tutarların transferi, izlenmesi, harcanması, kayıt ve muhasebeleştirilmesi ile denetiminde uygulanacak esas ve usulleri belirlemek amacıyla düzenlendiği,

Anılan Esas ve Usullerin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde Kurum hissesi, projenin yürütülmesi ve sonuçlandırılması aşamasında kurumun imkanlarından faydalanılması karşılığı proje maliyetine bağlı olarak TÜBİTAK tarafından hesaplanan ve projenin yürütüldüğü kurumun Ar-ge faaliyetlerinde kullanılmak üzere proje bütçesine dahil edilen tutar olarak tanımlandığı,

Mezkûr Esas ve Usullerin "Kurum Hissesi ve Proje Sonu İşlemleri" başlıklı 14'üncü maddesinde kurum hissesinin, projenin fiilen yürütüldüğü kurumun yetkilisi talebi ile Ar-ge faaliyetlerinde kullanılmak üzere bu Usul ve Esaslar çerçevesinde harcanacağı, Kurum hissesi harcamalarında harcama yetkilisi ve gerçekleştirme görevlisinin kurum yetkilisi tarafından belirleneceği,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, TÜBİTAK projeleri kapsamında Üniversite hesaplarına kurum hissesi olarak aktarılan tutarlar ar-ge faaliyetlerinde kullanılmak amacıyla harcanacak ve söz konusu harcamanın harcama yetkilisi ve gerçekleştirme görevlisi kurum yetkilisi (Rektör) tarafından belirlenecektir.

Yapılan denetimlerde, TÜBİTAK projeleri kapsamında Üniversite hesaplarına intikal eden kurum hisselerinin proje yürütücüleri tarafından Kurum yetkilisinin izni olmaksızın harcandığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında kurum hissesi harcamalarında harcama yetkilisi ve gerçekleştirme görevlisinin belirlenmesi için kurum yetkilisi (Rektör) tarafından görevlendirme yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, kamu kaynaklarında azalışa sebebiyet verilmemesi veya artışının engellenmesi amacıyla mevzuatında yer verilen düzenlemelere riayet edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Anomim Şirket Olarak Kurulması Gereken Teknoloji Transfer Ofisinin Rektörlüğe Bağlı Koordinatörlük Olarak Kurulması

Mevzuatında sermaye şirketi olarak kurulması öngörüldüğü ve Üniversite tarafından bu yönde izin alındığı halde gerekli işlemlerin tesis edilmeyerek anonim şirket olarak kurulması gereken teknoloji transfer ofisinin Rektörlüğe bağlı koordinatörlük olarak kurulduğu ve gelir ve giderlerinin döner sermaye işletmesi hesaplarında izlendiği görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun "Teknoloji Transfer Ofisi" başlıklı ek 32'nci maddesinde Yükseköğretim kurumlarının, Ar-Ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile iş birliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak üzere, Yükseköğretim Kurulundan önceden izin almak kaydıyla, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisi kurabileceklerine ve Ofisin kuruluş sermayesinin ise, bilimsel araştırma projesi kaynaklarından veya döner sermaye gelirlerinden karşılanabileceğine yönelik düzenleme yapılmıştır.

Söz konusu Kanun maddesine dayanılarak "Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği" Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca hazırlanmış ve 07.12.2017 tarih ve 30263 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik TTO'nun teşkilini, yönetimini, yükseköğretim kurumuyla ilişkisini, TTO'nun görevlerini ve gelirlerini düzenlemiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde Teknoloji Transfer Ofisi (TTO)'nun tanımı yapılmış ve burada özetle yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla kurabilecekleri sermaye şirketini ifade ettiği düzenlemesi yapılmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden Yükseköğretim kurumlarının önceden YÖK'ten izin almak şartıyla sermaye şirketi statüsünde bir şirket kurabilecekleri ve bu şirketin sermayesini bilimsel araştırma projesi kaynaklarından veya döner sermaye gelirlerinden karşılayabilecekleri anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, 2547 sayılı Kanunun ek 32'nci maddesine dayanılarak YÖK'ten 12.06.2018 tarihinde izin alınmasına rağmen sermaye şirketi statüsünde şirket değil de herhangi bir kuruldan karar alınmaksızın Rektörlüğe bağlı teknoloji transfer ofisi koordinatörlüğü şeklinde fiili bir yapı kurulduğu, söz konusu koordinatörlüğün gelir ve giderlerinin döner sermaye işletmesi hesaplarında izlendiği, bu koordinatörlüğe üç tane uygulamalı birim öğretim görevlisi alındığı, alınan bu personelden bazılarının faaliyet ve ihtiyaç tanımlaması yapılmaksızın Giresun Teknoparkta yarı zamanlı olarak görevlendirildiği tespit edilmiştir.

Diğer yandan sözü edilen Teknoloji Transfer Ofisi Koordinatörlüğünün işleyişine ilişkin Üniversite Senatosunca yürürlüğe konulan Yönergenin dayanağı ise yine 2547 sayılı Kanunun ek 32'nci maddesi olduğu görülmüştür. Gerek 2547 sayılı Kanunun ek 32'nci maddesinde gerekse de bu maddeye dayanılarak YÖK tarafından çıkartılan çerçeve Yönetmelikte koordinatörlüklere ait herhangi bir atıf bulunmadığından İdarelerce bu şekilde bir yapı oluşturulması hukuken mümkün görünmemektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla anonim şirket olarak kurulması amacıyla izin alınan ve organize edilmesi gereken teknoloji transfer ofisinin mevzuatında öngörüldüğü şekliyle kurulması ve iş ve işlemlerinin bu mevzuata göre yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Üniversite ile TOKİ arasında Akdedilen Protokolün Hata ve Eksiklikler İçermesi ve Protokole Bağlı İş ve İşlemlerin Eksik Yapılması

Giresun Üniversitesi ile TOKİ arasında Üniversitenin nam ve hesabına gerçekleştirilecek Üniversitenin ihtiyacı olan binaların ihalesi ve yapımı hakkında imzalanan Protokolün bazı maddelerinin hukuki dayanaktan yoksun olduğu, söz konusu Protokol kapsamında gerçekleştirilen işlemlerin proje şartları dahilinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine yönelik Üniversite tarafından kontrol teşkilatı görevlendirilmediği, ihale kapsamında gerçekleştirilen yapım işlerinin muayene ve kabul işlemlerinin yapılmadığı ve TOKİ'ye verilen avansın hatalı ve eksik orandan mahsup edildiği görülmüştür.

A- Protokolün Bazı Maddelerinin Hukuki Dayanaktan Yoksun Olması

TOKİ tarafından ödenmesi talep edilen tutarların zamanında ödenmemesi halinde güncellenmesine yönelik Üniversite ile TOKİ arasında gerçekleştirilen Protokole 19.03.2014 tarihinde ek protokolle eklenen düzenlemenin hukuki dayanaktan yoksun olduğu görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Bütçe ve kesinhesap" başlıklı 161'inci maddesinde;

"Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz."

Hükmü düzenlenmiştir.

5018 sayılı Kanunun "Bütçe ilkeleri" başlıklı 18'inci maddesi (n) bendinde kamu hizmetlerinin bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirileceği,

"Ödeneklerin kullanılması" başlıklı 20'nci maddesinde ise özel bütçeli idarelerin ayrıntılı finansman programlarını hazırlayarak harcamalarını bu programa uygun olarak yapacakları, kamu idarelerinin, bütçelerinde yer alan ödeneklerin üzerinde harcama yapamayacakları, bütçeyle verilen ödeneklerin, tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı,

Mezkûr Kanunun "Yüklenmeye girişilmesi" başlıklı 26'ncı maddesinde ise yüklenmenin, usulüne uygun olarak düzenlenmiş sözleşme esaslarına veya kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükmüne dayanılarak iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması karşılığında geleceğe yönelik bir ödeme yükümlülüğüne girilmesi olduğu ve bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girişilemeyeceği,

Aynı Kanunun 16'ncı maddesine göre kamu idarelerinin bütçe tekliflerini ve yatırım programını hazırlama sürecini yönlendirmek üzere; Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanarak yayımlanacağı,

Hükümleri bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanarak yayımlanan 2024-2026 Yatırım Programı Hazırlama Rehberinin Genel Esaslar 3.2.17'nci maddesinde;

"Proje tekliflerinde cari nitelikteki harcamalara yer verilmeyecektir. Kuruluşlar; projelerinin yürütülmesi sırasında ortaya çıkan haberleşme, akaryakıt, malzeme alımları vb. harcamaların projeyi ilgilendiren kısmı için ödenek talebinde bulunabilecekler; ancak yatırım dönemine ait olmayan diğer hizmetlerini ifa ederken ihtiyaç duyacakları bu nitelikteki cari harcamalar ile projelerin kredi anapara geri ödemeleri ve işletme dönemi faiz ödemeleri gibi yatırım tanımına uymayan harcamalara yatırım tekliflerinde yer vermeyeceklerdir. Yatırım tekliflerine, mal veya hizmetlerin alımları/yapımları sırasında ve bunlarla birlikte mutat olarak yapılan vergi (KDV vb.), resim, harç gibi mütemmim ödemeler de dahil edilecektir. Ancak, projenin uygulanması sırasında oluşabileceği tahmin edilen fiyat farkı, kur farkı ve iş artışı, teklifte proje tutarına dahil edilmeyecektir."

Hükmü yer almaktadır.

Söz konusu mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu idarelerinin iş yaptırabilmesi, mal veya hizmet alabilmesi ve bunların karşılığında geleceğe yönelik bir ödeme yükümlülüğüne girişebilmesi için usulüne uygun olarak sözleşme düzenlenmesi veya işlemlerin kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükmüne dayanması gerektiği, bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girişilemeyeceği, ayrıntılı finansman programları hazırlanarak harcamaların bu programa uygun olarak yapılması gerektiği, idarelerin bütçelerinde yer alan ödeneklerin üzerinde harcama yapamayacakları, bütçeyle verilen ödeneklerin, tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı, idarelerin yapım işi kapsamında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığından ödenek alabilmesi için yapım işinin proje ve ödenek tekliflerinde bulunurken cari nitelikteki harcamalara, projelerin kredi anapara geri ödemeleri ve işletme dönemi faiz ödemeleri gibi yatırım tanımına uymayan harcamalara yatırım tekliflerinde yer vermeyeceği, projenin uygulanması sırasında oluşabileceği tahmin edilen fiyat farkı, kur farkı ve iş artışı gibi ödemelerin teklifte proje tutarına dahil edilmeyeceği ve dolayısıyla yatırım projesine ilişkin zamanında ödeme yapılmamasından kaynaklanacak faiz giderlerinin de ödenek olarak talep edemeyeceği dolayısıyla İdarelerin zamanında borçlarını ödemediği ve temerrüde düştüğü durumlarda yüklenicilerin mahkeme yoluyla haklarını alabilmelerine imkan bulunduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Giresun Üniversitesi ile TOKİ arasında 14.10.2011 tarihinde Üniversitenin nam ve hesabına gerçekleştirilecek Üniversitenin ihtiyacı olan binaların ihalesi ve yapımı hakkında Protokol imzalandığı, söz konusu Protokole 19.03.2014 tarihinde ek yapıldığı, 19.03.2014 tarihinde gerçekleştirilen ek protokolün aşağıda yer alan 4'üncü

maddesindeki düzenlemenin mevzuatında yeri olmayan bir ödeme olduğu ve buna ilişkin ödenek talebinde bulunulamayacağı tespit edilmiştir.

Üniversitenin 18.02.2025 tarihi itibarıyla TOKİ'ye 107.988.998,05 TL hakediş ve fiyat farklarından kaynaklanan borcu bulunmaktadır. Bu borcun yanında ek protokol gereğince ödenmesi TOKİ tarafından talep edildiği halde 15 iş günü içerisinde gerçekleştirilmeyen ödemeler için 15.590.908,82 TL'lik Yİ-ÜFE farkından kaynaklı faiz borcu bulunmaktadır. Bu ek faiz borç tutarı da her geçen gün büyümektedir. Söz konusu borç tutarı şimdiye kadar yapılan 155.218.872,79 TL'lik ödemeye isabet etmiştir.

Aşağıda 19.03.2014 tarihinde gerçekleştirilen ek protokolün 4'üncü maddesi;

"İşbu Ek protokol çerçevesinde Üniversite tarafından yapılacak ödemelerin Maliye Bakanlığınca serbest bırakılan ödenekler dahilinde TOKİ tarafından ödenmesi talep edilen tarihten itibaren 15 (onbeş) işgünü içerisinde gerçekleştirilmemesi halinde, ödenmeyen ara hakedişler ve harcama bedelleri, talep tarihlerini takip eden ilk ay/aylar baz alınarak gecikmiş ödemenin yapılacak ay için TÜİK'ce belirlenen Yİ-ÜFE (Yurt İçi ÜFE) farkları üzerinden hesaplanarak güncellenecektir. Bu madde çerçevesinde hesaplanan borçlanma tutarı ve Yİ-ÜFE farkları daha öncede düzenlenen ara hakediş faturaları da dikkate alınmak suretiyle, TOKİ tarafından Üniversiteye fatura edilecektir."

Aynen yer almaktadır.

Kamu idaresi cevabında ek protokol hükmünün kaldırılması için TOKİ'ye gerekli sözlü talepte bulunulacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, mevzuatında yeri olmayan borç ödenmemesi halinde faiz ödenebileceğine dair protokole hüküm konulması uygulamasına son verilmesi gerekmektedir. Alacakların zamanında ödenmemesi durumunda ilgili yasal süreçler işletilerek gerekli ödemelerin yapılabileceği de bilinmektedir.

B- Üniversite Tarafından Yapıların İşin Projesine ve Mevzuatına Uygunluğu Yönünden Kontrol ve Kabul İşlemlerinin Yapılmaması

Protokole göre üniversite nam ve hesabına TOKİ tarafından ihale edilerek gerçekleştirilen yapım işlerinin proje ve yürürlükte bulunan mevzuata uygunluğuna yönelik kontrol ve kabul işlemlerinin Üniversite tarafından yaptırılmadığı görülmüştür.

Giresun Üniversitesi ile TOKİ arasında 14.10.2021 tarihinde Üniversitenin nam ve hesabına gerçekleştirilecek Üniversitenin ihtiyacı olan binaların ihalesi ve yapımı hakkında

Protokolün 6.2.2'inci maddesinde tesislerin projelerine uygun şekilde yürürlükte bulunan yönetmeliklere, fen ve sanat kurallarına uygun olarak Üniversiteye teslimi için her türlü iş ve işlemler ile kontrollük hizmetlerinin yürütülmesinden TOKİ'nin sorumlu olduğu ve muayene ve kabul işlemlerinin TOKİ tarafından yapılacağı, Üniversite isterse kabul işlemlerinde gözlemci bulundurabileceği,

Protokolün 6.2.3.'üncü maddesinde ise protokol konusu işe ait inşaatların Üniversite tarafından görevlendirilecek teknik elemanlarca da görülebileceği, belirlenen sorunların TOKİ'ye bildirileceği ve sorunların giderilmesinin inşaat takvimini aksatmayacak şekilde TOKİ tarafından gerçekleştirileceği,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yapılan denetimlerde, 2024 yılına kadar TOKİ Protokolü kapsamında gerçekleştirilen işlere ait Üniversitece herhangi bir kontrol ve kabul işleminin yapılmadığı tespit edilmiştir. Üniversite nam ve hesabına TOKİ tarafından ihale yöntemiyle gerçekleştirilen işlemlerin denetimi bir müşavir firma tarafından yapılmakta ve söz konusu firmanın TOKİ'ye karşı sorumluluğu bulunmaktadır. İdarenin ilerleyen süreçte kendisine ait olacak bir binaya ait iş ve işlemlere müdahil olması ve aksaklıkları TOKİ aracılığıyla yüklenici firmaya bildirmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında Protokol kapsamında gerekli denetimlerin sağlanabilmesi için gerekli sayıda teknik personelin görevlendirilmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, söz konusu Protokol kapsamında yürütülen inşaat işlerinin Üniversite tarafından da sahada denetlenmesi ve gerekli müdahalelerin zamanında yapılması gerekmektedir.

C- Protokol Kapsamında Verilen Avansın Mahsubunun Hatalı Oran Üzerinden Yapılması

Üniversite ile TOKİ arasında akdedilen Protokol gereğince TOKİ'ye aktarılan avans tutarının hatalı oran üzerinden mahsup edildiği görülmüştür.

Giresun Üniversitesi ile TOKİ arasında 14.10.2021 tarihinde Üniversitenin nam ve hesabına gerçekleştirilecek Üniversitenin ihtiyacı olan binaların ihalesi ve yapımı hakkında Protokolün "Ödeme şekli ve ödeme yükümlülükleri" başlıklı 5'inci maddesinde Üniversitenin TOKİ'ye yaklaşık iş bedelinin %15'ini avans olarak 5018 sayılı Kanun ve bu Kanuna bağlı yönetmelikler çerçevesinde aktaracağı ve TOKİ tarafından yapılan veya yaptırılan işlere ait

düzenlenen hakedişler Üniversite'ye intikal ettiğinde Üniversitenin hakedişe ilişkin fatura bedeli üzerinden (KDV hariç) her bir fatura bedelinin %15'i oranında avans mahsubu yaparak kalan hakediş tutarını TOKİ'nin banka hesabına aktaracağı hükümleri düzenlenmiştir.

Yapılan denetimlerde, Protokol gereğince İdare tarafından 02.04.2024 tarihinde KDV hariç 78.779.854,78 TL'lik 06.12.2023 tarih 032610 numaralı fatura tutarından %15 oranında 11.472.794,38 TL mahsup yapılması gerekirken hatalı ve eksik olacak şekilde 2.836.074,77 TL mahsup yapıldığı ve söz konusu hata sebebiyle TOKİ'ye fazladan 8.636.719,61 TL ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 18.02.2025 tarih ve HYS-2025-19457187 sayılı ödeme emri belgesiyle ile düzeltildiği ifade edilmişse de avansın faizine ilişkin herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Bu itibarla, hatalı oran üzerinden yapılan mahsubun düzeltilmesi ve fazla yapılan ödemeye ilişkin faiz hesaplanarak tahsil edilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: İdareye Ait Taşınmazların Rayiç Tespit Çalışmalarının Halen Tamamlanmaması ve Taşınmaz İşlemlerinin Yürütülmesinde Görevli Birimin İş ve İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin taşınmazları ve taşınmaz işlemleri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde taşınmazların kaydına dair formların ilgili birimlerce tutulmadığı, taşınmazların bir kısmının halen emlak vergi değeri ile kayıtlarda tutulduğu ve taşınmazlara yönelik dosyalama işleminin tesis edilmediği görülmüştür.

A- Taşınmazların kaydına dair formların ilgili birimlerce tutulmaması ve dosyalama işleminin yapılmaması

Üniversitenin taşınmaz işlemleri incelendiğinde, taşınmazların kaydına dair formların ilgili birimlerce tutulmadığı ve taşınmazlara yönelik dosyalama işleminin tesis edilmediği görülmüştür.

02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Yönetmeliğin amacının genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile bu idarelere bağlı ve

Kanun kapsamında olan kurum ve kuruluşların mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ve icmal cetvellerinin düzenlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek olduğu,

Anılan Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinde; taşınmaz kayıt ve kontrol işlemlerinin, kamu idarelerine ait taşınmazların mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilenlerin ve elden çıkarılanların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınması olduğu, taşınmazların tapuda kayıtlı olan, tapuda kayıtlı olmayan, orta malı ve genel hizmet alanları olarak dörde ayrıldığı, kategorilerine göre taşınmazların hangi bedel üzerinden kayıtlara alınacağının belirlendiği, kayıt işlemlerinin taşınmaz giriş ve çıkış kayıtlarının tutulması ve ilgili cetvellere kaydedilmesi süreçlerini kapsadığını, taşınmazların kaydı ve yönetimi ile ilgili olarak bu Yönetmelik gereğince yapılması gereken kayıt ve kontrol işlemlerinin belirtilen usul ve esaslara göre, idarelerin yetkili ve görevli birimleri tarafından yapılacağı,

"Taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle ilgili görev, yetki ve sorumluluklar" başlıklı 6'ncı maddesinde, taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri ile görevli birim ve personelin, yapılan kayıt ve işlemlerden dolayı harcama yetkililerine karşı sorumlu olduğu, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuatı gereğince harcama yetkilisi adına hazırlayacakları Ek 1'deki Kayıt Planına göre oluşturulan formları en geç yedi gün içinde muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimine ve mali hizmetler birimine göndermekle yükümlü olduğu,

"Kayıt şekli" başlıklı 7'nci maddesinde, kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince hazırlanan bu formların taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak üzere mali hizmetler birimine gönderileceği, mali hizmetler birimince bu formların konsolide edilerek bu Yönetmeliğin ekinde (Ek 7) bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulacağı,

"Dosyalama" başlıklı 8'inci maddesinde ise, kamu idarelerince bu Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre kaydedilen her taşınmaz için taşınmaz ile aynı numarayı taşıyan ve madde metninde sayılan belgeleri içeren birer dosya düzenleneceği,

hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu idarelerinin taşınmazlarının kaydıyla görevli birimlerince taşınmazlar tasnif edilerek Yönetmelik ekindeki formlara belirlenen bedeller ile kayıt edileceği, bu formların taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak amacıyla mali hizmetler birimine gönderileceği, mali hizmetler birimince bu

formların konsolide edilerek bu Yönetmeliğin ekinde (Ek 7) bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulacağı ve her taşınmaz için taşınmaz ile aynı numarayı taşıyan ve madde metninde sayılan belgeleri içeren birer dosya düzenleneceği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Giresun Üniversitesinin taşınmazlarını kayda almakla sorumlu biriminin Yönetmelik ekinde yer alan formları tutmadığı ve bu formlara dayanılarak her bir taşınmaz için dosyalama işlemini yapmadığı dolayısıyla İdarenin mali hizmetlerle ilgilenen birimi olan Strateji Daire Başkanlığı tarafından taşınmaz icmal formlarının düzenlenemediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, ilgili birimlerce söz konusu mevzuat hükümleri doğrultusunda ivedilikle gerekli iş ve işlemlerin yapılması gerekmektedir.

B- Bazı taşınmazların halen emlak vergisi değerleri üzerinden kayıtlarda yer alması

Üniversite üzerine kayıtlı taşınmazların halen emlak vergi değerleriyle kayıtlarda yer aldığı ve rayiç tespit çalışmalarının tamamlanmadığı görülmüştür.

02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Mevcut taşınmazların kaydına ilişkin işlemler" başlıklı Geçici 1'inci maddesinde, Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre maliyet bedeli veya rayiç değerleri üzerinden muhasebe kayıtlarına alınması gereken taşınmazların bu değerler üzerinden kayıtlara alınıncaya kadar emlak vergi değerleri üzerinden kayıtlara alınacağı ve Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre yapılması gereken işlemlerin 31.12.2017 tarihine kadar tamamlanması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu idarelerinin taşınmazlarının kaydına ait çalışmaların 31.12.2017 tarihine kadar tamamlaması gerektiği, bu tarihe kadar taşınmazların bulunabiliyorsa maliyet bedeliyle kayıtlara alınacağı, bulunamıyorsa 31.12.2017 tarihine kadar öncelikle emlak vergi değerleri üzerinden kayıtlara alınacağı ve bu süre zarfı içerisinde rayiç bedelle ilgili çalışma yapılıp rayiçlerinin bulunması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, İdarenin bazı taşınmazlarının halen rayiç tespit çalışmalarının yapılmadığı dolayısıyla bu taşınmazların muhasebe kayıtlarında emlak vergi değerleri ile yer

aldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, söz konusu mevzuat hükümleri doğrultusunda ivedilikle gerekli iş ve işlemlerin yapılması ve taşınmazların mevzuata uygun olarak kayıtlarda görünmesine imkân sağlanması gerekmektedir.

BULGU 5: Açık İhale Usulüyle Yapılması Gereken ve Önceden Öngörülebilecek İşlerin Eşik Değerlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Gördürülmesi

Önceden öngörülebilecek ve açık ihale usulüyle yapılması gereken aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki hizmet alımları ile yapım işlerine ait ihtiyaçların eşik değerlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle gördürüldüğü tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünemeyeceği, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usul olduğunu,

Mezkûr Kanunun 18'nci maddesinde ihale usullerinin sayıldığını ve doğrudan temin yönteminin bir ihale usulü olarak sayılmadığı,

Hükme bağlanmıştır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22.5.1.2 numaralı maddesinde ise; 4734 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanunun 22'nci maddesinin (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin, kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle aynı Kanunun 22'nci maddesinin (d) bendine göre temini, 4734 sayılı Kanunun temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğinden, bu yönde uygulamaların sorumluluk doğuracağı hususuna dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri doğrultusunda İdareler aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki hizmet alımları ile yapım işlerine ait ihtiyaçlarını önceden

öngörerek açık ihale usulü veya belli istekliler arasında ihale usulü ile temin etmesi ve eşik değerlerin altında kalmak amacıyla ihtiyaçlarını kısımlara ayırmaması gerekmektedir.

Yapılan denetimlerde, Üniversite tarafından 2024 yılı içerisinde gerçekleştirilen alımlar incelendiğinde önceden öngörülebilecek ve açık ihale usulüyle yapılması gereken aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki hizmet alımları ile yapım işlerine ait ihtiyaçların eşik değerlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünerek doğrudan temin limitleri dahilinde farklı yüklenicilere yaptırıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak ihtiyaçların kısımlara bölünmeden ihale yapmak suretiyle karşılanacağı belirtilmiştir.

Tablo 6: Eşik Değerlerin Altında Kalmak Suretiyle Parçalara Bölünen İşler Listesi

İşin Adı	Alım Tarihi	İşin Sözleşme Bedeli
GRÜ Bağlı Birimlerde Sıhhi Tesisat İşleri Yapılması İşi	30.07.2024	195.000,00
GRÜ Bağlı Birimlerde Temiz ve Pis Su Tesisatı Alt Yapısı Yapılması İşi	28.05.2024	70.000,00
Üniversitemize Bağlı Birimlerde İhtiyaç Duyulan Sıhhi Tesisat Bakım Onarım İşi	28.03.2024	150.000,00
Üniversitemiz Spor Bilimleri Fakültesi Kalorifer Tesisatı Kolon Hattı Çekimi ve Muhtelif Sıhhi Tesisat İşleri Yapılması İşi	9.02.2024	200.000,00
Güre Yerleşkesi İİBF ve Fen Edebiyat Fakültesi Binası Üçüncü Kat Korkuluk Yapılması İşi	2.04.2024	203.000,00
GRÜ Keşap Turizm Fakültesi Binası Dış Cephe Bakım Onarım Yapılması İşi	12.02.2024	204.000,00
Güre Yerleşkesindeki İlahiyat Fakültesi Dekanlık Binası 5. Kat Koridor Kısmındaki Asma Tamirat İşi	11.12.2024	52.000,00
Güre Yerleşkesi Eğitim Fakültesi Binası Karşısında Bulunan İstinat Duvarı Üzerine Beton Atılması ve Muhtelif Bakım, Onarım İşleri	13.09.2024	200.000,00
Gazipaşa Yerleşkesi B Blok Anatomi Laboratuvarı Yapılması İşi	27.05.2024	202.000,00
İlahiyat Fakültesi 5.Kat A506 Nolu Sınıfın İdari Büroya Dönüştürülmesi İşi	9.08.2024	202.000,00
Devlet Konservatuvarı Müdürlüğünün Kullandığı Binasının Kullandığı Binanın Bakım, Onarım İşleri	22.07.2024	203.000,00
Güre Yerleşkesindeki Bakım, Onarım İşleri	26.06.2024	203.000,00
Sağlık Hizmetleri MYO Binası Ön Tarafındaki Merdiven Kaplaması ve Korkuluğunun Yeniden Yapılması İşi	28.05.2024	201.000,00
Güre Yerleşkesinde Ahşap Kamelya ve Çevre Düzenleme Yapılması İşi	30.04.2024	200.600,00
Eğitim Fakültesi Kullandığı F Blok Zemin Kattaki Çok Amaçlı Salonun Alçıpan Malzeme ile Bölünerek Oda Yapılması İşi	19.04.2024	202.000,00
Güre Yerleşkesindeki Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürlüğünün Kullandığı Binanın Bakım, Onarım İşleri	21.03.2024	200.000,00
Güre Yerleşkesindeki Merkezi Araştırma Laboratuvarı Uygulama ve Araştırma Merkezinin (GRÜMLAB) Kullandığı Binanın Bakım, Onarım İşleri	29.02.2024	203.000,00
Eğitim Fakültesi Dekanlık Binası Yanına Kamelya Yapılması ve Muhtelif Bakım, Onarım İşleri	9.02.2024	200.000,00
Görele, Keşap ve Merkez Yerleşkelerindeki Bakım, Onarım İşler	28.06.2024	200.000,00
Güre Yerleşkesi Spor Bilimleri Fakültesi Arkasında Bulunan Teras Kısmın Kenarına İhata Duvarı ve Üzerine Korkuluk Yapılması İşi	4.10.2024	200.000,00
Gazipaşa Yerleşkesi B Kapı Araç Girişine Demir Kapı Yapılması ve Güre Yerleşkesi Bakım, Onarım İşleri	21.05.2024	130.000,00
Güre Yerleşkesindeki Sağlık Hizmetleri MYO Önündeki Tretuvar Üzerindeki Kaplamanın Yenilenmesi ve İİBF Binası Arka Girişe Sundurma Merdiven Yapılması İşi	29.03.2024	200.000,00
Piraziz Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlık Binası ve Espiye Meslek Yüksekokulu Derslik Binası Çatılarındaki Bakım, Onarım İşleri	5.03.2024	200.000,00
Gazipaşa Yerleşkesindeki Tıp Fakültesi Dekanlık Binasının Fırtına Sebebiyle Acılan Çatı Kaplaması Tamirat İşi	2.01.2024	120.000,00
Güre Yerleşkesi Betonarme İstinat Duvarlarında Bakım Onarım Yapılması İşi	29.03.2024	200.000,00

GRÜ Güre ve Gazipaşa Yerleşkesi Çevre Düzenleme ve Altyapı İmalatları Yapılması İşi	24.07.2024	204.000,00
GRÜ Eğitim Fak. Binaları Ortak Alanda Engelli Rampası Yapılması İşi	14.06.2024	125.400,00
GRÜ Merkez Yerleşkelerinde Yapılacak Projeler İçin Harita Hizmeti Alım İşi	15.05.2024	195.000,00
Güre Yerleşkesi Betonarme İstinat Duvarlarında Bakım Onarım Yapılması İşi	29.03.2024	200.000,00
Güre Yerleşkesi Çamlık Lojmanlar Bölgesi İle Isı Merkezi Arasında Bulunan Alanda Saha Tanzimi Yapılması İşi	22.02.2024	205.200,00
Güre Yerleşkesi Çamlık Lojmanlar Bölgesi ile Isı Merkezi Arasında Bulunan Alanda Saha Tanzimi Yapılması İşi	16.05.2024	204.000,00
GRÜ Muhtelif Yerleşkelerde Yapılacak Peyzaj Çalışmaları İçin Toprak, Kum Temin Edilmesi ve Saha Tanzimi Yapılması İşi	11.03.2024	203.300,00
GRÜ Muhtelif Peyzaj Düzenlemelerinde Kullanılmak Üzere Bahçe Toprağı ve Dere Kumu Temin Edilmesi ve Saha Tanzimi Yapılması İşi	19.02.2024	204.000,00
Üniversitemize Bağlı Birimlerde Bulunan Kazan Dairelerinde Muhtelif Bakım Onarım İşleri	29.02.2024	57.000,00
Muhtelif Birimlerde Bulunan Yerlerin Yapım İşleri	1.08.2024	166.665,00
Giresun Üniversitesi Birimlerinde Bulunan Bakım Onarım İşleri	11.06.2024	200.000,00
Giresun Üniversitesi muhtelif yerlerinde bulunan bakım onarım ve yapım işi	3.04.2024	206.000,00
Üniversitemiz Çamlık Lojmanları Bölgesinde Saç Kapak Yapılması İşi	8.08.2024	60.000,00
Çamlık Lojmanları Bölgesindeki Ferforje Korkuluk ve Merdiven Yapılması İşleri	1.05.2024	96.000,00
Piraziz Yerleşkesi ve Güre Yerleşkesindeki Gerekli Bakım, Onarım İşleri	26.03.2024	160.000,00
Gazipaşa ve Güre Yerleşkesindeki Gerekli Bakım, Onarım İşleri	22.02.2024	120.000,00
Güre Yerleşkesindeki Merkez Kütüphane Binası ve Çamlık Lojmanları Binaları Bakım, Onarım ve Tamirat İşi	8.11.2024	22.000,00
Muhtelif Alanlarda Projeksiyon ve Aydınlatma Bakım Onarım İşi	19.12.2024	13.955,00
Üniversitemizde bulunan Yangın Alarm Sistemi bakım ve onarım işi	22.11.2024	204.000,00
Gazi Paşa Yerleşkesi C Kapıda bulunan girişe turnike bariyer ve araç geçiş sistemi	18.10.2024	100.000,00
Espiye Meslek Yüksek Okulu Elektrik Topraklama Altyapısı Yapım İşi	7.08.2024	84.000,00
Güre Yerleşkesi ve ilçe birimlerimde bulunan arızaların yapım işi	1.08.2024	203.000,00
Güre yerleşkesi ve Gazi Paşa yerleşkesinde bulunan yapım işleri	28.06.2024	200.591,00
Giresun Üniversitesi birimlerinde oluşan arızalar ve yapım işi talepleri işi	16.05.2024	146.600,00
Muhtelif yerlerde olan elektrik arızalarının giderilmesi işi ve yapım işi	3.04.2024	192.500,00
Muhtelif Birimlerde oluşan arızaların giderilme işi ve yapım işi	4.03.2024	166.666,00

Bu itibarla, yıl içerisinde gerçekleştirilecek hizmet ve yapım işlerinin bir program ve öngörü dahilinde hesaplanarak ihale yöntemiyle görülmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Teminat Mektupları İle İlgili İşlemlerin Zamanında Yapılmaması

Üniversite tarafından teslim alınan kesin teminatların mevzuatına göre kısmen veya tamamen iadesi imkânının başladığı tarihten sonra yüklenicinin ihale konusu işle ilgili işin yapıldığı süreye ilişkin borcunun olup olmadığının yazı ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na sorulmadığı görülmüştür.

22.01.2002 tarih ve 24648 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Kesin ve Ek Teminatların Geri Verilmesi" başlıklı 13'üncü maddesinde taahhüdün, sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirildiği ve yüklenicinin bu işten dolayı idareye herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra alınmış olan kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların:

a) Yapım işlerinde, varsa eksik ve kusurların giderilerek geçici kabul tutanağının onaylanmasından sonra yarısı, Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesi getirilmesi ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından sonra kalanının,

b) Yapım işleri dışındaki işlerde Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesinin getirildiği saptandıktan sonra; alınan mal veya yapılan iş için bir garanti süresi öngörülmesi halinde yarısı, garanti süresi dolduktan sonra kalanı, garanti süresi öngörülmeyen hallerde ise tamamının,

yükleniciye iade edileceği,

İşin konusunun piyasadan hazır halde alınıp satılan mal alımı olması halinde ise, Sosyal Güvenlik Kurumundan ilişiksiz belgesi getirilmesi şartı aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıda ifade edilen mevzuat hükmüne göre; piyasadan hazır halde alınıp satılan mallar haricinde ihaleli yapılan tüm alımlarda (mal, hizmet, yapım) teslim alınan kesin ve ek kesin teminatların kısmen veya tamamen iadesi yüklenici tarafından Sosyal Güvenlik Kurumundan ilişiksiz belgesinin getirilmesi şartına bağlanmıştır.

29.09.2008 tarih ve 27012 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmelik'in "Kesin Teminatın İadesi" başlıklı 7`nci maddesinde ise; idareye ihale konusu işle ilgili olarak işveren tarafından, borcunun bulunmadığına dair ilişiksizlik belgesinin ibraz edilmemesi halinde, idarenin, kesin teminatın mevzuatına göre kısmen veya tamamen iadesi imkânının başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde yüklenicinin ihale konusu işin yapıldığı süreye ilişkin borcunun olup olmadığını yazı ile SGK'ye soracağı, yüklenicinin borcu yoksa SGK tarafından ilişiksizlik belgesi düzenleneceği ve teminatının iade edilebileceği, yüklenicinin borcu varsa teminat mektubu nakde çevrilerek borçları ödendikten sonra kalanının yükleniciye iade edilebilir hale geleceği hüküm altına alınmıştır.

İdarenin teslim aldığı teminat mektupları incelendiğinde, aşağıdaki tabloda ayrıntısı verilen teminat mektuplarının iadesinde, işveren tarafından ihale konusu işle ilgili olarak borcunun bulunmadığına dair ilişiksizlik belgesinin ibraz edilmediği, bunun üzerine söz konusu teminat mektuplarının kısmen veya tamamen iadesi imkânı başladıktan sonra yüklenicinin ihale konusu işle ilgili işin yapıldığı süreye ilişkin borcunun olup olmadığının yazı ile SGK'ye

sorulmadığı, söz konusu sorgulama yapılmadığı için teminat mektuplarının hükümsüz hâle geldiği ve dolayısıyla teminat mektubu olma vasfını yitirdiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bundan sonra teminat mektuplarının iadesinde mevzuat hükümlerine uygun olarak iş ve işlem tesis edileceği ifade edilmiştir.

Tablo 7: Hükümsüz Hale Getirilen Teminat Mektupları Listesi

İşin Adı	İhale Kayıt Numarası	Teminat Mektubu Tutarı (TL)	Teminat Mektubu Bitiş Tarihi
GRÜMLAB Binasının Çatı Sisteminin Değiştirilmesi İşi	2023/143516	40.750,00	29.11.2024
Diş Hekimliği Fakültesi Dental, Teçhizat, Alet ve Cihaz Alımı	2022/525054	5.250,00	29.07.2024
15 Kısım 19 Kalem Muhtelif mal/ Malzeme Alet ve Cihaz Alımı"	2022/473115	10.500,00	07.07.2024
Güre ve Nizamiye Yerleşkeleri Heyelan Koruma Duvarı Yapım İşi	2022/1349536	145.000,00	29.02.2024
Güre Yerleşkesi Personel Yemekhane Binası Tadilatı İşi	2021/700922	17.500,00	30.11.2023
Grü Güre Yerleşkesi Giriş Düzenlemesi İşi	2023/143516	85.800,00	05.09.2024
14 Kısım 45 Kalem Mal/Malzeme Makine, Teçhizat ve Laboratuar Cihazı Alımı İşi	2020/414883	15.600,00	31.05.2023

Bu itibarla teminatların iadesi sürecinde mevzuatta öngörülen işlemlere riayet edilmesi ve teminat mektuplarının hükümsüz hale getirilmemesi gerekmektedir.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Özel Bütçeden Döner Sermaye'ye Transfer Edilen Yardımlar Hesap Ayrıntısı

Tablo 2: İşletmelerin Başlangıç Bütçesi / Bütçe Gideri / Bütçe Geliri Karşılaştırma Tablosu

Tablo 3: Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Özel Bütçeden Döner Sermaye İşletmesine Transfer Edilen Taban Ödeme Miktarlarının Merkez ve Şubeler Cari Hesabı'na Kaydedilerek Gelir Kaydı Yapılmaması

2. Yıl Sonunda Devir Vermemesi Gereken İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabının Devir Vermesi

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesi Bütçesinin Gerçekçi Hazırlanmaması

2. Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Mevzuatında Yer Alan Usule Göre Dağıtımının Yapılmaması

3. Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

4. Mevzuatına Uygun Olmayan Döner Sermaye İşletmelerinin Bulunması ve Özel Bütçe Gelirlerinden Kendilerine Gelir Oluşturmaları

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Giresun Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 02.06.2008 tarih ve 26894 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Giresun Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetlerde bulunmak, seminer, konferans, sempozyum düzenlemek, kurslar açmak,

b) Tahlil, uygulama, iş değerlendirmesi ve koordinasyon hizmetleri yapmak, bunlara ilişkin raporlar hazırlamak,

c) Sağlık hizmetleri kapsamında hastaneler, klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler, laboratuvar ve mahallinde yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve benzeri hizmetleri yapmak,

ç) Laboratuvar ve atölyelerin faaliyet alanına giren konularda mal ve hizmet üretiminde bulunmak,

d) Faaliyet alanı çerçevesinde, fiziki kapasite oranında iş ve hizmet üretmek, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleriyle kitap ve her türlü basılı evrak çoğaltmak, basmak, cilt ve baskı işleri yapmak, bunların satışını yapmak,

e) Üretilen ürünleri değerlendirmek, pazarlamak, Rektörün izni alınmak şartıyla bu ürünlerin pazarlaması, satışı için satış ve sergi yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan

ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 15'dır.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 1 idari memur ve 1 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunların kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü, 1 uzman bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Giresun Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmektedir. 2024 yılında Giresun Üniversitesi Özel Bütçesinden Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletme birimine 31.12.2024 tarih ve 32416 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7489 numaralı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli E cetvelinin 59'uncu maddesine istinaden 9.565.145,80 TL kaynak aktarılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 83.474.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 19.224.013,88 TL bütçe giderine karşılık 13.725.887,54 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 8.688.268,07 TL gelir elde edilmiş, 14.800.263,14 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 6.111.995,07 TL zarar ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Giresun Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Giresun Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali

rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Özel Bütçeden Döner Sermaye İşletmesine Transfer Edilen Taban Ödeme Miktarlarının Merkez ve Şubeler Cari Hesabı’na Kaydedilerek Gelir Kaydı Yapılmaması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 58’inci maddesinin (i) fıkrasının üçüncü paragrafı uyarınca yapılan ve döner sermaye gelirlerinden yapılacak ek ödemeden mahsup edilmek üzere merkezî yönetim bütçesinden karşılanan ek ödemelerin (Taban ödeme) döner sermaye muhasebe sistemine kaydı sırasında gelir kaydedilmediği; buna karşın kaydın hatalı olarak yapıldığı 393 Merkez ve Şubeler Cari Hesabı’nın sürekli devir verdiği tespit edilmiştir.

A- Özel Bütçeden Döner Sermaye İşletmesine Transfer Edilen Taban Ödeme Miktarlarının Gelir Kaydının Yapılmaması

Üniversite özel bütçesinden döner sermaye işletmesine transfer edilen taban ödeme miktarlarının döner sermaye işletmesince gelir kayıt edilmediği görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin 602 Diğer gelirler hesabı, “Hesabın niteliği” başlıklı 392’nci maddesine göre bu hesap işletmenin korunması, faaliyet hasılatındaki düşüklüğü veya faaliyet zararını gidermek için sermaye katkısı niteliğinde olmayan malî yardımlar, satış tarihindeki vade farkları, bağlı olunan idareden yardım niteliğinde gönderilen değerler, şartlı bağış ve yardımlar ve benzeri diğer gelirlerin izlenmesi için kullanılır.

Anılan Yönetmelik’in “Hesabın işleyişi” başlıklı 393’üncü maddesine göre de bağlı olunan idarelerce yardım niteliğinde gönderilen değerler ile şartlı bağış ve yardımlar bu hesaba

alacak, ilgili hesaplara borç kaydedilir. Dönem sonlarında hesabın alacak kalanı bu hesaba borç, 690 Dönem Kârı veya Zararı Hesabına alacak kaydedilir.

Yapılan denetimlerde, geçici Mizanda 602.04.02 Bağlı Olunan İdareden Alınan Bağış ve Yardımlar Hesabında borç ve alacak miktarında yalnızca 545.575,25 TL olarak kayıt olduğu, bunun haricinde Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesi'ne özel bütçeden transfer edilen yardımların gelir kaydının yapılmadığı, 2024 yılında toplamda 602.04.02 Bağlı Olunan İdareden Alınan Bağış ve Yardımlar Hesabında 6.832.709,05 TL'lik gelirin kayıt altına alınmadığı; paralel olarak işletmenin 800 Bütçe Geliri ve 830 Bütçe Gideri arasında da bu miktar kadar gider lehine fark ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 12.05.2025 tarih ve 518 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

B- Bağlı Olunan İdareden Alınan Yardım Niteliğindeki Miktarların Kısa Vadeli Borç Niteliğindeki 393 Merkez ve Şubeler Cari Hesabı'na Kaydedilmesi

Döner sermaye işletmesine üniversite özel bütçesinden yardım niteliğinde aktarılan tutarların Merkez ve Şubeler Cari Hesabına hatalı olarak kayıt edildiği görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 393 Merkez ve şubeler cari hesabı "Hesabın niteliği" başlıklı 326'ncı maddesine göre merkezin şubelerle, şubelerin merkezle veya kendi aralarındaki borç ve alacak ilişkilerinin izlenmesi için kullanılan ve borçlu ve alacaklı olarak çalışan bu hesapla ilgili olarak merkezden yardım olarak gönderilen değerler de 602 Diğer Gelirler Hesabında izlenir. Ancak özel bütçeden transfer edilen miktarlar açıklandığı üzere yardım niteliğinde olup kısa vadeli yabancı kaynak değildir. Bu nedenle 393 kodlu hesabın bu işlemde kullanılmaması gerekir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere 2023 yılından devreden 2.732.436,75 TL'lik miktar da dahil olmak üzere 2024 yılı bilançosunda 9.565.145,80 TL bulunmaktadır.

Tablo 1: Özel Bütçeden Döner Sermaye'ye Transfer Edilen Yardımlar Hesap Ayrıntısı

İşlem Tarihi	İşlem No	Hesap Kodu	Alt Hesap Kodu	Alt Kod Adı	Tutar (TL)
01.01.2024	250	393	02	İşletme	2.732.436,75
16.01.2024	261	393	02	İşletme	360.901,11
29.02.2024	293	393	02	İşletme	551.193,52

05.04.2024	393	393	01	Merkez	562.425,47
16.04.2024	412	393	01	Merkez	599.042,48
04.06.2024	764	393	01	Merkez	608.397,34
23.07.2024	1043	393	01	Merkez	644.895,05
23.07.2024	1044	393	01	Merkez	615.856,18
03.10.2024	1415	393	01	Merkez	753.429,09
03.10.2024	1417	393	01	Merkez	692.569,17
05.11.2024	1597	393	01	Merkez	682.452,17
25.11.2024	1706	393	01	Merkez	2.546,36
02.12.2024	1764	393	01	Merkez	759.001,11
Toplam					9.565.145,80

Bu hatalı uygulama nedeniyle 393 kodlu hesap sürekli devir vermekte ve İşletme bilançosunun alacak kısmını sürekli şişirmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 12.05.2025 tarih ve 518 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

Sonuç olarak İşletmenin 2024 yılı Gelir tablosunda geliri 6.832.709,05 TL düşük gözükmekte, bilançoda ise 393 kodlu hesapta 9.565.145,80 TL'lik fazladan bir değer bulunmaktadır.

BULGU 2: Yıl Sonunda Devir Vermemesi Gereken İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabının Devir Vermesi

Yıl sonunda devir vermemesi gereken işletmeler arası malî borçlardan alacaklar hesabının devir verdiği görülmüştür..

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 134 İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabı "Hesabın niteliği" başlıklı 115'inci maddesine göre İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabı, ilgili mevzuatına dayanılarak vadesi faaliyet dönemiyle sınırlı olmak üzere nakit olarak verilen borçlardan kaynaklanan alacakların ve bu alacaklara karşılık nakden yapılan tahsilatlar ile işletme aleyhine silinen tutarların izlenmesi için kullanılır.

Anılan Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 116'ncı maddesine göre dönem sonunda, duran varlıklar ana hesap grubunda, işletmelerce verilen borçlardan alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan, vadesi bir yılın altına düşenler bu hesaba borç, 234 İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabına alacak kaydedilir.

İşletmenin bilançosu incelendiğinde İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabında 210.041,00 TL'lik bir miktar gözükmektedir. Miktarın 47.012,41 TL'lik kısmı işletmeler arası mali borçlardan, 163.028,59 TL'lik kısmı ise Katma Değer Vergisi mahsuplaşmasından doğan işletmeler arası mali borçlardan kaynaklanmaktadır. Bu hesabın 2025 yılına devir vermemesi gerektiği halde devir verdiği tespit edilmiştir.

İşletme bilançosunun 134 İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabı 210.041,00 TL'lik fazlalık içermektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesi Bütçesinin Gerçekçi Hazırlanmaması

İşletmenin 2024 yılı bütçesinin gerçekleşme olasılığına göre çok yüksek belirlendiği görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Bütçe" başlıklı 4'üncü maddesine göre bütçenin hazırlanması ve uygulanmasında aşağıdaki ilkelere uyulur.

"*a) Bütçeyle verilen harcama yetkisi, mevzuatla düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılır.*

b) Bütçeler, izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte hazırlanır ve değerlendirilir.

c) Bütçe, malî işlemlerin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlar.

ç) Tüm gelir ve giderler gayri safi olarak bütçelerde gösterilir.

d) Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesi esastır.

e) Bütçelerde giderlerin gelirleri aşmaması esastır.

f) Bütçeler, ait olduğu yıl başlamadan önce yetkili merci tarafından onaylanmadıkça uygulanamaz.

g) Bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve malî saydamlık esas alınır.

ğ) İşletmelerin tüm gelir ve giderleri bütçelerinde gösterilir.

h) İşletme hizmetleri, bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirilir."

26.06.2015 tarih ve 29398 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bütçe Bilgilerinin Malî Tablolarda Sunulması konulu 24 sayılı Devlet Muhasebesi Standardının "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde bu standartın bütçelenen tutarlar ile gerçekleşen tutarların karşılaştırmasının malî tablolarda sunulacağını, bütçelenen ve gerçekleşen tutarlar arasındaki önemli farkların nedenlerinin açıklanması gerektiğini, bu standartın ortaya koyduğu gerekliliklere uymanın, kamu kurum ve kuruluşlarının bütçe hedeflerine ulaşma hususunda gösterdikleri malî performanslarının izlenmesine olanak tanıyacağını ve hesap verilebilirlik çerçevesinde malî tablolarının şeffaflığının sağlanması açısından önem arz edecektir.

Yapılan denetimlerde, İşletmenin 2024 yılı başlangıç bütçesi 87.714.000,00 TL iken yılsonu gider gerçekleşmesinin 19.224.013,88 TL, net gelir gerçekleşmesinin ise 13.177.762,05 TL olduğu dolayısıyla İşletme bütçesi hazırlanırken bütçenin gerçekleşme olasılığına göre çok yüksek belirlendiği tespit edilmiştir.

Bazı birimlerin başlangıç bütçesi / bütçe gideri / bütçe geliri karşılaştırması aşağıda verilmektedir;

Tablo 2: İşletmelerin Başlangıç Bütçesi / Bütçe Gideri / Bütçe Geliri Karşılaştırma Tablosu

İşletme	Başlangıç Bütçesi	Bütçe Gideri	Bütçe Geliri
Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezi	35.000.000,00	13.048.510,40	7.202.543,25
Meslek Yüksekokulu	12.100.000,00	1.230.324,85	1.210.361,07
Eğitim Fakültesi	12.100.000,00	2.019.714,10	1.469.652,72
Giresun Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü	4.580.000,00	817.195,94	970.633,10
Merkezi Araştırma Laboratuvarı Uygulama ve Araştırma Merkezi	3.570.000,00	412.216,65	582.792,00
Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi	3.025.000,00	1.092.420,60	1.957.774,61
Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi	1.715.000,00	84.990,11	104.931,30
Mühendislik Fakültesi	2.420.000,00	0,00	0,00
Teknoloji Transfer Ofisi	3.450.000,00	0,00	0,00

Görüleceği üzere Mühendislik Fakültesi ve Teknoloji Transfer Ofisi için başlangıçta toplam 5.870.000,00 TL ödenek konulmasına karşın bu birimler hiçbir faaliyette bulunmamışlardır. Meslek Yüksekokulu, Eğitim Fakültesi, Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü, Merkezi Araştırma Laboratuvarı Uygulama ve Araştırma Merkezi için toplamda tespit edilen 32.350.000,00 başlangıç bütçesine karşın toplam gider gerçekleşmesi 4.233.438,89TL ile bütçenin %13,08'i kadar olmuştur. Bu rakamlar bütçenin hazırlanmasındaki tahmin isabetsizliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Yukarıda anılan mevzuat ve standartta da açıklandığı üzere bütçelerin hazırlanmasında isabetlilik önem arz etmektedir. Aksi durumda bütçe hazırlamanın bir anlamı kalmamaktadır. Ayrıca örneğin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci maddesinde yer alan "*Bu Kanunun 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamı, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamaz*" hükmü gibi kurumların bütçelerine atıf yapan düzenlemelerin de etkisi azalmaktadır. Bütçe hazırlanırken işletmenin önceki yıllardaki gelir ve gider gerçekleşmeleri, gerçekleşen büyüklüklerin fiyat endekslerine karşın güncelleştirilmesi, yine işletmenin kuruluş yönetmeliğinde sayılan faaliyet alanları göz önünde bulundurulmalı ve olabildiğince gerçekçi tahminlere dayanmalıdır.

BULGU 2: Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Mevzuatında Yer Alan Usule Göre Dağıtımının Yapılmaması

Bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları, sürekli eğitim merkezleri ile düzenli döner sermaye geliri olan yükseköğretim kurumlarında üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen gelirlerden, bu gelirlere katkısı bulunan öğretim elemanlarına yapılacak ek ödemelerin 2547 sayılı Kanunun 58'inci maddesi (d) fıkrası kapsamında dağıtılmadığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesi (d) fıkrasında, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu ve bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları ile sürekli eğitim merkezleri, açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları ile düzenli döner sermaye geliri olan yükseköğretim kurumlarında üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen döner sermaye gelirlerine katkısı

bulunan öğretim elemanlarına yapılacak ek ödemeler hakkında da (c) fıkrası hükümlerinin uygulanacağı hükmü düzenlenmiştir.

Anılan Kanunun 58'inci maddesi (c) fıkrasında öğretim elemanları ve diğer personelin ek ödeme tavanıyla ilgili düzenleme yapıldığı ancak hizmete katkı unsurları esas alınarak yapılacak ek ödeme oranlarının belirlenmediği söz konusu belirlemenin Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik ile yapıldığı anlaşılmıştır.

2547 sayılı Kanunun 58'inci maddesine dayanılarak hazırlanan ve 18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde bu Yönetmelik'in, yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin hizmete katkı unsurları esas alınarak yapılacak ek ödeme oranları ile bu ödemelerin usul ve esaslarını belirlemek amacıyla hazırlandığı,

Mezkûr Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesinde ise, döner sermaye gelirlerinden öğretim elemanları ve diğer personele dağıtılacak ek ödemelerin, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve oranlara uygun olarak yetkili kurullara tanınan yetki çerçevesinde birimler veya alt birimler bazında yapılacağı, Yönetim kurullarınca, Kanunun 58'inci maddesi uyarınca belirlenen tavan ek ödeme oranlarını geçmemek üzere ek ödeme oranlarının belirleneceği, yapılacak ek ödemeye esas katkı oranlarının belirlenmesinde 5'inci maddede belirlenen; kurumsal katkı puanı (A puanı), bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B puanı), eğitim-öğretim faaliyeti puanı (C puanı), bilimsel faaliyet puanı (D puanı) ve diğer faaliyetler puanının (E puanı) esas alınacağı, Kanunun 58'inci maddesinin (c) fıkrası kapsamında bulunan birimlerde söz konusu puanların tamamının kullanılacağı ancak (c) fıkrası dışındaki birimlerde ise yönetim kurullarınca, yükseköğretim kurumunun yapısı ve mali durumu göz önünde bulundurularak söz konusu puanların bir veya birden fazlasının kullanılmasına karar verilmek suretiyle belirleme yapılacağı,

Anılan Yönetmelik'in "Dağıtım esasları" başlıklı 5'inci maddesi 13'üncü fıkrasında bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları, sürekli eğitim merkezleri ile düzenli döner sermaye geliri olan yükseköğretim kurumlarında döner sermaye gelirlerine katkısı bulunan öğretim elemanlarına yapılacak ek ödemede, (A), (B), (C), (D) ve (E) puanlarından biri veya birden fazlasının kurumun yapısı ve mali durumu göz önünde bulundurularak kullanılabileceği,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları, sürekli eğitim merkezleri ile düzenli döner sermaye geliri olan yükseköğretim kurumlarında üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen döner sermaye gelirlerinden yapılacak olan ek ödemelerin dağıtılmasında, hizmet karşılığı olarak katkı oranları dikkate alınmak suretiyle hizmeti veren öğretim elemanlarına bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve oranlara uygun olarak yetkili kurullara tanınan yetki çerçevesinde birimler veya alt birimler bazında yapılacağı, ek ödemeye esas katkı oranlarının belirlenmesinde kurumsal katkı puanı (A puanı), bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B puanı), eğitim-öğretim faaliyeti puanı (C puanı), bilimsel faaliyet puanı (D puanı) ve diğer faaliyetler puanının (E puanı) esas alınacağı ve bunlardan biri veya birden fazlasının kullanılmasına yönetim kurulunca karar verileceği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, diş hekimliği fakültesi döner sermaye işletmesi haricinde kalan diğer işletmelerce üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen döner sermaye gelirlerinden yapılacak olan ek ödemelerin dağıtılmasında 2547 sayılı Kanunun 58'inci maddesi (d) fıkrası esas alınması gerektiği halde bu fıkra kapsamında dağıtımın yapılmadığı tespit edilmiştir. Üniversite Yönetim Kurulunca ilgili merkezler için herhangi bir dağıtım katsayısı belirlenmediği, elde edilen gelirlerin dağıtılmasında hataların bulunduğu görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bundan sonraki süreçte dağıtılacak ek ödemelerde ilgili yönetmelik kapsamında işlem tesis edileceği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, ek ödeme dağıtılmasında hata ve eksikliklerin giderilerek mevzuat mlerine riayet edilerek dağıtımın gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere ilişkin Üniversitenin herhangi bir anlaşma yapmadığı ve protokol imzalamadığı görülmüştür.

18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesi 9'uncu fıkrasında;

"Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşlarla bir protokolle belirlenen anlaşma çerçevesinde sunulmuş hizmetlerle ilgili olarak, "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ndeki puanları alınacak ücrete paralel olarak artırmaya yönetim kurulları yetkilidir."

Hükmü bulunmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin dolayısıyla özel hastanelere de verilecek hizmetin fiyatının ne olacağı 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesi (c) bendinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin fiyatları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit ve ilan edileceği hükmü gereği Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından her sene belirlenmektedir.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesi (c) bendinde yer alan hükme dayanılarak Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin fiyat tarifesi ile bu Fiyat Tarifelerine Yönelik Usul ve Esasların "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde bu tarifenin amacının Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olduğu,

Mezkûr Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının "Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin Genel Uygulama İlkeleri" başlıklı 3'üncü kısmının (ç) bendinde 5510 sayılı Kanun'un geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Ek-2'deki Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi fiyatlarının uygulanacağı,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinin Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşların mensuplarına hizmet sunabileceği, sunulan hizmetlerle ilgili olarak Yükseköğretim Kurumu tarafından çıkartılan Gelir Getirici Faaliyet Cetvelindeki puanlarda alınacak ücrete paralel olarak artırım yapılabileceği ancak bu hizmete yönelik ilgili kurumlarla anlaşma yapılması, bu anlaşmada kurumların hak ve

yükümlülüklerin ortaya konularak bir protokole bağlanması, bu protokolde söz konusu hizmetlerin fiyatlarının Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi fiyatları olarak belirlenmesi ve alınan hizmetin bedelinin hangi sürelerde tahsil edileceği, hizmet bedelinin tahsil edilememesi durumunda ne gibi yaptırımların uygulanacağı gibi hususlara yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, genel sağlık sigortası kapsamı dışında olup 2024 yılı içerisinde aşağıdaki tabloda gösterilen kurumların personeline Üniversite Diş Hastanesince hizmet verilmişse de bu hizmetlere yönelik ilgili kurumlarla herhangi bir anlaşma yapılmadığı ve protokol imzalanmadığı, söz konusu hizmetlerin hangi fiyatlardan verileceği ve tahsilatın hangi şartlarda yapılacağına yönelik herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve ilgili kurumlarla protokol-sözleşme taslakları üzerinde görüşmelerin devam ettiği ifade edilmiştir.

Tablo 3: Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

5510 Sayılı Kanun'un Geçici 20'nci Maddesi Kapsamında Yer Alan Tüzel Kişilikler
Akbank T.A.Ş. Mensupları Tekaüt Sandığı Vakfı
T.C Ziraat Bankası A.Ş ve Halkbank A.Ş Çalışanları Emekli ve Yar.San.Vak.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Emekli ve Yardım San.Vakfı Genel Müd.
Türkiye Odalar, Borsalar Sigorta ve Emeklilik Sandığı

Bu itibarla, Üniversite diş hastanesinin iş ve işlemlerinde netliğin sağlanması ve gelir kaybına sebebiyet verebilecek risklerin giderilmesi amacıyla gerekli çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Mevzuatına Uygun Olmayan Döner Sermaye İşletmelerinin Bulunması ve Özel Bütçe Gelirlerinden Kendilerine Gelir Oluşturmaları

Üniversite bünyesinde döner sermaye kuruluşuna uygun olmayan ve mevzuatında ifade edilen faaliyet alanlarına yönelik faaliyeti bulunmayan döner sermaye işletmelerinin bulunduğu ve söz konusu işletmelerin yetkisiz tahsilat yaptıkları ve Üniversite gelirlerinden kendilerine gelir oluşturdukları görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde döner sermayenin, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre

yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerin sürdürülebilmesi için, kamu idaresine bağlı olarak kurulmuş işletmelere tahsis edilen sermayeyi ifade ettiği hüküm altına alınmıştır.

2547 sayılı Kanunun 58 inci ve 65 inci maddelerine dayanılarak hazırlanan ve 18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Faaliyet alanları" başlıklı 5'inci maddesinde Döner sermaye işletmelerinin bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak, belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak, Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek, Yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği, çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutacağı,

Mezkûr Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 7'nci maddesinde ise, bu işletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatları, yükseköğretim kurumları yönetim kurulunca tespit edileceği,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, döner sermaye işletmesinin kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerde bulunması gerektiği, söz konusu faaliyetlerin bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak, belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak, Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek, Yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik olması gerektiği ve bu işletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının, yükseköğretim kurumları yönetim kurulunca tespit edileceği ve yalnızca tespit edilen fiyatlara yönelik tahsilat işlemlerinin yapılacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde Giresun Üniversitesine bağlı döner sermaye işletmesi olarak;

a) Spor Bilimleri Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi kurulduğu, söz konusu işletmenin mevzuatında yer verilen amaçlara yönelik faaliyette bulunmadığı aksine

Üniversiteye bağlı Spor Bilimleri Fakültesi içerisinde yer alan kapalı spor salonu ve fitness salonundan yararlanan akademik ve idari personel ile öğrencilerden Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ doğrultusunda Üniversite Yönetim Kurulunca belirlenen ücretlerin tahsilatını yaptığı, söz konusu tahsilatların Üniversite Strateji Geliştirme Dairesi hesaplarına intikal ettirilmesi gerektiği halde döner sermaye hesaplarına aktarıldığı, ayrıca Üniversiteye ait salonların spor kulüplerine bireysel ve toplu antrenman faaliyetleri olarak kullandırıldığı ve buna yönelik Üniversite Yönetim Kurulundan bir fiyat takdiri olmadığı, 2024 yılı içerisinde bu kapsamda 224.616,00 TL gelir elde edildiği, elde edilen gelirin ise yazıcı, bilgisayar ve dekanlık makamı için televizyon alımına harcandığı,

b) Giresun Meslek Yüksekokulu Döner Sermaye İşletmesi kurulduğu söz konusu işletmenin kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerde bulunması gerektiği halde söz konusu işletmenin mevzuatında yer verilen amaçlara yönelik faaliyette bulunmadığı mobilya bölümü öğrencilerine uygulama yaptırabilmek amacıyla kurulan mobilya atölyesinde bulunan cihaz ve demirbaş malzemelerle kurum işçilerine Üniversitenin mobilya ihtiyacı olan birimlerinin ihtiyacına yönelik imalat yaptırıldığı ve söz konusu imalatların fiyatlarının üniversite yönetim kurulundan yetki alınmadan tespit edilerek Üniversitenin ilgili daire başkanlıkları bütçelerinden ödenmek üzere fatura edildiği tespit edilmiştir. Söz konusu işlemler döner sermaye faaliyeti olarak değerlendirilemeyecek nitelikte olup bu işlemler doğrultusunda üniversite daire başkanlıklarına fatura kesilerek gelir elde edilmesi ve söz konusu gelirlerin dağıtıma konu edilmesi hukuken mümkün değildir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Bu itibarla, döner sermaye işletmesinin kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerde bulunmayan işletmelerin tasfiye edilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 464 | **GİRESUN ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	159.898.853,95
10	**Hazır Değerler**	3.961.368,12
102	BANKA HESABI	1.210,55
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	3.702.489,70
105	DÖVİZ HESABI	257.667,87
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	1.168.327,56
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	417.454,65
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	750.872,91
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	85.385.531,15
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	85.385.531,15
14	**Diğer Alacaklar**	1.661.840,55
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.661.840,55
15	Stoklar	10.119.647,79
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.119.647,79
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	57.602.138,78
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	57.602.138,78
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	2.306.176.415,48
22	**Faaliyet Alacakları**	3.341.156,00
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	359.067,21
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.982.088,79
24	**Mali Duran Varlıklar**	550.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	550.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.302.285.259,48
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.981.192.644,60
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	7.325.731,73
252	BİNALAR HESABI	323.695.736,08
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	90.153.231,89

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	16.831.462,44
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.552.707,20
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	619.127,74
333	EMANETLER HESABI	933.579,46
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	14.750.673,76
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	11.165.779,32
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	488.406,47
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	549,42
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	3.095.938,55
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	528.081,48
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	528.081,48
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.306.989,42
43	**Diğer Borçlar**	0,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	11.306.989,42
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	11.306.989,42
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.437.936.817,57
50	**Net Değer**	283.482.288,12
500	NET DEĞER HESABI	283.482.288,12
51	**Değer Hareketleri**	81.288,01
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	81.288,01
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.337.435.306,35
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.337.435.306,35
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.893.472.725,28
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.893.472.725,28
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	710.410.660,37
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.388.812.220,36
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.678.401.559,99

254	TAŞITLAR HESABI	10.966.759,79
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	69.208.079,36
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-406.528.799,43
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	204.799.999,01
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	21.471.876,45
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	18.402.585,26
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.402.585,26
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.059.551,26
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.059.551,26

AKTİF TOPLAMI 2.466.075.269,43

PASİF TOPLAMI 2.466.075.269,43

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	6.761.605,80
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	6.761.605,80
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	63.226.566,59
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	63.226.566,59
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.703.602,87
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.703.602,87
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.099.479,93
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.099.479,93
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	3.456.657,75
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.219.683,42
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	5.676.341,17

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 464 **Adı : GİRESUN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.779.994.542,60
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.415.572.716,05
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	163.894.026,80
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	85.573.542,95
630	05	Cari Transferler	53.088.032,47
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	72.354,08
630	13	Amortisman Giderleri	31.245.055,04
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	18.026.918,59
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	12.431.328,80
630	99	Diğer Giderler	90.567,82

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.779.994.542,60**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.988.952.242,56
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	45.803.863,45
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.916.293.061,62
600	05	Diğer Gelirler	25.928.411,84
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	926.905,65
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.988.952.242,56**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	473.902,91
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	268.463,27
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	198.539,64
610	05	Diğer Gelirler	6.900,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **473.902,91**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.988.478.339,65**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **501.926.863,32**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **710.410.660,37**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.779.994.542,60**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.988.952.242,56**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.988.478.339,65**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**473.902,91**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**710.410.660,37**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8464 **GİRESUN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	7.091.303,18
10	**HAZIR DEĞERLER**	4.348.995,40
102	BANKALAR HESABI	4.348.995,40
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	1.265.249,75
120	ALICILAR HESABI	1.257.841,87
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	7.407,88
13	**DİĞER ALACAKLAR**	210.059,60
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	210.041,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	18,60
15	STOKLAR	1.186.448,96
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.186.448,96
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	80.549,47
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	80.549,47
2	DURAN VARLIKLAR	189.170,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	185.270,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	67.500,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	117.770,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	3.900,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	3.900,00

AKTİF TOPLAMI 7.280.473,18

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.381.950,98
30	**MALİ BORÇLAR**	24.038,44
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	24.038,44
32	**TİCARİ BORÇLAR**	25.914,28
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	25.914,28
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.347.582,31
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.347.582,31
34	ALINAN AVANSLAR	6.034,97
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	6.034,97
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	413.235,18
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	201.421,21
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	24.953,28
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	54.406,14
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	132.454,55
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR** HESABI	9.565.145,80
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	9.565.145,80
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-4.101.477,80
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	32.454,27
500	SERMAYE HESABI	132.434,29
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-99.980,02
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	4.319.915,47
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	4.319.915,47
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-2.341.852,47
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-2.341.852,47
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-6.111.995,07
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	1.800.069,46
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-7.912.064,53

PASİF TOPLAMI 7.280.473,18

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	10.305,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	10.305,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8464 **GİRESUN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	13.095.210,71
1- Yurtiçi Satışlar	11.870.529,54
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.224.681,17
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	106.118,45
1- Satıştan İadeler (-)	106.118,45
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	12.989.092,26
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	4.613.153,57
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	4.613.153,57
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	8.375.938,69
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	14.726.514,85
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	14.726.514,85
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-6.350.576,16
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	302.522,97
3- Faiz Gelirleri	302.522,97
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-6.048.053,19
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	9.806,41
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	9.806,41
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	73.748,29
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	73.748,29
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-6.111.995,07
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-6.111.995,07

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	**:**	Anonim Şirket
BAP	**:**	Bilimsel Araştırma Projesi
TCMB	**:**	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
SKS	**:**	Sağlık, Kültür ve Spor

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabı Kullanımında Hatalı Uygulamalar Olması

2. Tek Hazine Kurumlar Hesabına Aktarılan Mali Kaynakların Hatalı Hesapta Raporlanması

3. Döner Sermaye İşletmesi Birimlerinin Elektrik ve Isınma Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

4. Bilimsel Araştırma Projelerinin Yürütülmesinde İlgili Mevzuat Hükümlerine Uygunluk Konusunda Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Hacettepe Üniversitesi 04.07.1967 tarih ve 892 sayılı Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkında Kanun ile kurulmuştur. Üniversite 1983 yılında kadrolara ilişkin hükümleri hariç olmak üzere 892 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ile yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Hacettepe Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında

ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 17 fakülte, 2 yüksekokul, 1 konservatuvar, 15 enstitü, 4 meslek yüksekokulu ve 95 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	988	144	1.132
Doçent	300	280	580
Doktor öğretim üyesi	644	217	861
Öğretim görevlisi	480	234	714
Araştırma görevlisi	1.094	594	1.688
Toplam	**3.506**	**1.469**	**4.975**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	1.481	1.390	2.871
Sağlık	2.083	1.487	3.570
Avukatlık	13	6	19
Eğitim-öğretim	24	1	25
Teknik	475	375	850
Yardımcı	740	1.337	2.077
Sözleşmeli	483	330	813
İşçi	1.736	13	1.749
Toplam	**7.035**	**4.939**	**11.974**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 10.541'dir. Ayrıca Üniversitede 25 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Üniversite, merkezi yönetim bütçe kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımı ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	6.460.934.101,00	6.351.791.912,16	98,3
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	798.822.153,00	771.036.629,58	96,5
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	919.385.172,19	638.010.121,38	69,4
Cari Transferler	1.563.165.496,00	1.562.218.181,57	99,9
Sermaye Giderleri	1.644.387.198,39	1.232.274.584,80	74,9
Sermaye Transferleri			
Toplam	**11.386.694.120,58**	**10.555.331.429,49**	**92,7**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 10.128.580.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 1.258.114.120,60 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 11.386.694.120,58 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,7'si olan 10.555.331.429,49 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 6.460.934.101,00 TL ödeneğin 6.351.791.912,16 TL’si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 798.822.153,00 TL ödeneğin 771.036.630,58 TL’si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 919.385.172,19 TL ödeneğin 638.010.121,38 TL’si, cari transferlerde 1.563.165.496,00 TL ödeneğin 1.562.218.182,57 TL’si, sermaye giderlerinde 1.644.387.198,99 TL ödeneğin 1.232.274.585,80 TL’si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı (sayılanlardan denetlenen idarenin kullanmadığı kaynaklar silinir, varsa diğer destek türleri ilave edilir) destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 394.834.281,00 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	168.814.000,00	417.669.038,79	247,4
Alınan Bağış ve Yardımlar	9.774.624.000,00	9.296.670.078,32	95,1
Sermaye Gelirleri			
Diğer Gelirler	185.142.000,00	345.872.624,63	186,8
Toplam			
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)		12.551.636,07	
Net Toplam	**10.128.580.000,00**	**10.047.660.105,67**	**99,2**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 10.128.580.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 10.047.660.105,67 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 11.266.033.195,22 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 12.639.947,76 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 16.662.441.948,43 TL ve faaliyet gideri 10.617.982.600,55 TL olan Üniversite, 2024 yılını 17.297.852.595,34 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 5.429.446.451 TL, gider toplamı 5.424.782.984 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 4.663.467 TL kâr ile tamamlanmıştır.

- Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 195.797.572 TL, gider toplamı 207.020.917TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 11.223.345 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite,

-10.01.2003 tarih ve 24989 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2002/4965 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan **Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ**'nin ortağıdır. Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin kuruluş sermayesi 300.000,00 TL olup Üniversite, 168.000,00 TL ile %56 oranında ortak olmuştur. Şirketin 2.878.500,00 TL olan sermayesi 2021 yılında 57.500.000,00 TL'ye artırılmıştır. Üniversitenin hissesi %88 oranında 50.600.000,00 TL'dir.

- 04.04.2014 tarih 28962 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Ostim Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici A.Ş.'nin ortağıdır. Adı geçen A.Ş.'nin kuruluş sermayesi 500.000 TL olup Üniversitenin % 1,01 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından

belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları, etik sözleşmesi aracılığıyla yapılmıştır. Etik sözleşmenin güncellenmesi ile birimlerin sözleşmeyi tekrar hatırlamaları sağlanmıştır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, idari personeli de kapsayacak şekilde yapılmaması yönüyle eksiktir. Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar başlamış olmakla birlikte henüz tamamlanmamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdarenin performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İş akış şemaları ve süreç kartları hazırlanarak birimlere duyurulmuştur. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili çalışmalar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede

yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, çalışmalar tamamlanmadığından yeterli değildir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirmesi yapılmış ancak üst yönetime sunulmamıştır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 12 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 10'u doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim yılında yaptığı bir çalışma mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Hacettepe Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabı Kullanımında Hatalı Uygulamalar Olması

Muhasebe Birimleri Arası İşlemler Hesabı aracılığıyla başka bir harcama birimine devri yapılmak üzere ilgili varlık hesabından çıkışı yapılan bazı makine teçhizat ve bilgisayarların ilgili varlık hesabından çıkışı yapıldığı halde varlığın, diğer harcama birimine devrinin yapılmadığı görülmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 'Hesaba ilişkin işlemler' başlıklı 365'inci maddesinde aynı kamu idaresinin harcama birimleri arasındaki devir işlemlerinin gerçekleştirilmesi için 511 No'lu hesabın kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmeliğin 'Hesabın işleyişi' başlıklı 366'ncı maddesinin (a) ve (b) fıkralarında ise sırayla;

"Kamu idaresinin harcama birimleri arasındaki stok veya maddi duran varlık aktarımları, alan birimin muhasebe birimince bu hesaba alacak, ilgili varlık hesaplarına borç kaydedilir.

Kamu idaresinin harcama birimleri arasındaki stok veya maddi duran varlık aktarımları, gönderen birimin muhasebe birimince bu hesaba borç, ilgili varlık hesaplarına alacak kaydedilir."

denilmektedir. Dolayısıyla harcama birimleri arasında yapılacak maddi duran varlık aktarımlarının karşılıklı yapılması esastır. Bir harcama biriminin hesabından çıkarılan varlığın 511 No'lu hesap kullanılarak diğer birimin hesabına aktarılması gerekmektedir.

Ancak uygulamada harcama birimleri arasında devir işlemi olmaksızın 511 No'lu hesap aracılığıyla bir harcama biriminin uhdesinden çıkarılan varlığın herhangi bir birime devrinin yapılmadığı görülmektedir. 2024 yılı içerisinde Tesis, Makine ve Cihazlar ve Demirbaşlar hesaplarından devir yapılmak üzere çıkışı yapılan ancak başka bir harcama birimine devri yapılmayan varlık değeri toplamı 3.764.169 TL'dir.

Kamu İdaresince verilen cevapta Taşınır Kayıt ve Yönetim Sisteminde yapılan işlemlerin ivedilikle tamamlanması ve muhasebeye gönderilmesi hususunda gerekli hassasiyetin gösterileceği bildirilmiş ancak bulguya konu edilen ve devri gerçekleştirilmeyen varlıkların devir kayıtlarına ilişkin bilgi sunulmamıştır.

Sonuç olarak, başka bir harcama birimine devredilmeden varlıkların çıkışının yapılması Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne aykırılık teşkil etmektedir.

BULGU 2: Tek Hazine Kurumlar Hesabına Aktarılan Mali Kaynakların Hatalı Hesapta Raporlanması

Üniversitenin Tek Hazine Kurumlar Hesabı kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığınca değerlendirilen mali kaynaklarının, 135 Tek Hazine Kurumlar Hesabının Alacaklar Hesabında değil de İdarenin bankadaki hazır değerlerinin takip edildiği 102 Banka Hesabında raporlandığı ve bu nedenle mali tabloların söz konusu varlıkların niteliğine ilişkin hatalı bilgi sunduğu görülmüştür.

Tek Hazine Kurumlar Hesabı Uygulamasına İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca Üniversite adına yapılan tahsilatlar, değerlendirilmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) nezdindeki hesaplarına aktarılmaktadır. Söz konusu kaynaklardan ihtiyaç duyulan tutarlar sistem üzerinden Bakanlığa bildirilmekte ve Bakanlıkça hazırlanan günlük nakit aktarım programına istinaden TCMB tarafından kurum tek idare ödeme hesaplarına aktarım yapılmaktadır.

Tek Hazine Kurumlar Hesabı kapsamında değerlendirilmek üzere Hazine hesaplarına aktarılan tutarlar ile tek hazine kurumlar hesabından kurum tek idare hesaplarına yapılan aktarımlar, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 73/B maddesi hükmü uyarınca, 135 Tek Hazine Kurumlar Hesabından Alacaklar hesabında takip edilmektedir.

Hazır değerler hesap grubu ise anılan Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde, nakit olarak veznede veya bankada bulunan değerler ile istenildiği zaman değer kaybına uğramadan paraya çevrilme imkânı bulunan varlıkları kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Söz konusu varlıklardan bankada bulunan paralar, anılan Yönetmelik'in 17'nci maddesi hükmü uyarınca 102 Banka Hesabında takip edilmektedir. Diğer bir ifadeyle bankada bulunan nakit varlıklar İdarenin istediği zaman kullanabileceği yani doğrudan tasarrufunda olan varlıklar olmasına karşın Tek Hazine Kurumlar Hesabı kapsamında değerlendirilen kaynaklar, ancak Üniversite-Bakanlık ve TCMB arasında yürütülecek süreçler sonunda kullanılabilir olacaktır. Dolayısıyla muhasebe kaydı da yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine uygun olarak söz konusu farkı yansıtacak şekilde yapılmalıdır.

Ancak yapılan denetimlerde; Tek Hazine Kurumlar Hesabı kapsamında Bakanlık tarafından değerlendirilen 14.926.742,03 TL'nin 135 No.lu hesapta değil de 102 No.lu hesapta takip edildiği görülmüştür. Yukarıda da ifade edildiği üzere 135 No.lu hesapta takip edilen tutarlar hazır değerlerden farklı olarak Üniversitenin doğrudan tasarrufunda olmayan varlıklara

ilişkin bilgi sunmaktadır. Nitekim yıl sonu itibarıyla İdarenin 14.926.742,03 TL tutarında kaynağı olmasına karşın yukarıda yer verilen süreçler sağlıklı şekilde yürütülemediğinden ödeme emri talimatı verilip ödenmeyen tutarlar, sonraki yıl hesaplarına aktarılmıştır.

Kamu idaresince verilen cevapta 102 No.lu hesapta takip edilen bakiyenin 6.545.530,63 TL'sinin Üniversite kiracılarının 30-31.12.2024 tarihinde yatırdıkları kira gelirleri, 8.217.559,98 TL'sinin ise POS hesapları bakiyesi olduğu bilgisi verilmiştir. Ne var ki kira gelirlerinin 30.12.2024 veya 31.12.2024 tarihinde yatırıldığına dair bir muhasebe kaydı bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabında takip edilmesi gereken tutarın 102 No.lu hesapta takip edilmesi sonucu 135 No.lu hesaba aktarılması gereken bakiye bilgisi doğru şekilde bildirilmemiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin hazır değerlerinde 135 No.lu hesaba aktarılmayan tutar bulunması Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 73/B maddesi hükmüne aykırılık teşkil etmektedir.

BULGU 3: Döner Sermaye İşletmesi Birimlerinin Elektrik ve Isınma Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Merkezleri dışındaki döner sermaye işletmesi bünyesinde faaliyet gösteren birimlerin elektrik ve ısınma giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; yükseköğretim kurumlarında kurulacak döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine, ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde bu amaç için ödenek öngörülmek şartıyla katkı sağlanabileceği hükme bağlanmıştır. Anılan maddenin (b) fıkrasında; döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu, sürekli eğitim merkezleri ile bünyesinde atölye veya laboratuar bulunan yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 30'unun, diğer yükseköğretim kurumları için ise asgari yüzde 15'inin, ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçları ile yönetici payları için kullanılması ile bu oranların yüzde 75'ine kadar artırmaya üniversite yönetim kurulunun yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır. Üniversite özel bütçesinden, döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine katkı dışında sadece Kanun'un geçici 66'ncı maddesi uyarınca 2015 mali yılı sonuna kadar, yükseköğretim kurumları

bütçelerinin “01 – Genel Kamu Hizmetleri” fonksiyonunda öz gelir karşılığı ödenekleştirilen tutarlardan ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz alımlarına ilişkin muaccel borçların ödenmesi amacıyla ilgili ekonomik kodlara aktarma yapılmak suretiyle tıp fakültelerine bağlı sağlık uygulama ve araştırma merkezi döner sermaye birimlerinin bütçesine, aktarma yapılabilmesine cevaz verilmiştir.

Bu hükümlere göre yükseköğretim kurumlarının, döner sermaye faaliyetleri sonucu elde edilen ve tahsili gerçekleşen gelirlerden yukarıda belirtilen oranlar dâhilinde ayrılacak kısmı, kendi ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçları ile yönetici paylarını karşılamak için kullanması gerekmektedir.

Üniversitenin kendi bütçesinden döner sermaye işletmesine ait ihtiyaçların temini, bir başka deyişle kaynak aktarımı; döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine katkıda bulunulmasında ve 2015 mali yılı sonuna kadar tıp fakültesi hastanelerinin ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz alımlarına ilişkin muaccel borçlarının ödenmesinde olduğu gibi istisnai bir durum olup, mevzuat hükümleriyle sınırlıdır. Bu nedenle belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Kamu İdaresince verilen cevapta; Tıp Fakültesi Öğretim Üyelerimizin ve Sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin uygulamalı eğitim giderleri karşılığı Üniversitenin diğer giderlerinden tasarruf edilerek Üniversitenin bütçesinden katkı olarak ödendiği ve hastane adına kayıtlı saat aboneliğinin mevcut koşullarda sayaçların Üniversite ve Hastane ayrılımının yapılması mümkün kılmaması nedeniyle aynı zamanda üniversite tarafına da öğrencilerin eğitim ve öğretimine destek elektrik verildiği belirtilmiştir. Söz konusu giderlerin döner sermaye birimlerinin bütçesinden karşılanmasının sağlanması için ortalama maliyet üzerinden hesaplama yapılarak tutarların birimlerden tahsil edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Sonuç itibarıyla, Sağlık Merkezleri dışındaki tüm döner sermaye birimlerinin elektrik ve doğalgaz giderlerinin kendi bütçelerinden karşılanması gerekmektedir.

BULGU 4: Bilimsel Araştırma Projelerinin Yürütülmesinde İlgili Mevzuat Hükümlerine Uygunluk Konusunda Eksiklikler Bulunması

Bilimsel araştırma projelerinin yürütülmesi ve yönetilmesinde Yüksek Öğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik ve Hacettepe Üniversitesi

Bilimsel Araştırma Projeleri Uygulama Yönergesi'nde belirlenen hükümlerin bazılarına aykırılıklar bulunduğu tespit edilmiştir.

a) Bilimsel araştırma projelerinin (BAP) bazılarında ara raporların süresinde verilmediği, bazı projelerde ise ara raporların mevzuatta belirlenen nitelikleri haiz olmadığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinde;

"(1) Kabul edilen bir projenin yürütücüsü Komisyona altı ayda bir geçmiş dönemdeki çalışmalarla ilgili bilgilerin yer aldığı ara rapor sunar. Komisyon projenin türüne ve özelliğine göre ara rapor sunma sürelerini ve koşullarını değiştirebilir... Projelerin sonraki dilimleri ile ilgili maddi desteğin devamı Komisyonun olumlu görüşüne tabidir.

denilmektedir.

Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Uygulama Yönergesi'nin 15'inci maddesinde de;

"(1) Proje yürütücüleri, proje kapsamında yapılan çalışmaları ve gelişmeleri içeren ara raporları, protokol tarihinden itibaren altı aylık dönemlerde, duyurulacak formata uygun olarak BAP Koordinasyon Birimine sunmakla yükümlüdür. Altı aydan kısa süreli projelerde ara rapor istenmez. Komisyon projenin türüne ve özelliğine göre ara rapor sunma sürelerini ve koşullarını değiştirebilir. Ara raporlar Komisyon tarafından değerlendirilir. Komisyon gerekli gördüğü hallerde hakem veya konunun uzmanlarının görüşlerine de başvurarak değerlendirme sürecini tamamlayabilir. Projelerin sonraki dilimleri ile ilgili maddi desteğin devamı Komisyonun olumlu görüşüne tabidir."

denilmektedir.

Mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere ara raporların proje kapsamında yapılan çalışmaları açıklayan nitelikte altışar aylık dönemler itibarıyla Komisyon'a sunulması gerekmektedir. Ne var ki bazı projelerde ara raporların bu sürelere uygun şekilde sunulmadığı, ayrıca bazı ara raporlarda yapılan çalışmaları açıklayacak nitelikte bilgilere yer verilmediği görülmektedir.

b) Bazı bilimsel araştırma projelerinin mevzuatta belirlenen sürelerde tamamlanmadığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinde;

"(2) Proje yürütücüsü, protokolde belirtilen bitiş tarihini izleyen en geç üç ay içerisinde, araştırma sonuçlarını içeren proje sonuç raporunu Komisyon tarafından belirlenen formata uygun olarak sunar…"

denilmektedir. Ancak projelerin yönetimi ve takibi için kullanılan yönetim sistemi incelendiğinde süresi içinde tamamlanmamış olan çok sayıda proje bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunların içinde 2013 ve 2017 yıllarında başlayan projeler olduğu da görülmektedir.

c) Araştırma alt yapı projelerinin bazılarında herhangi bir araştırma çalışması yapılmadığı, bu projelerin yalnızca mal ve malzeme alımı amacıyla kullanıldığı ve bu kapsamda proje ile ilişkisi olmayan bazı teçhizatların satın alımının yapıldığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesinde; 'bilimsel araştırma projesinin' sonuçları ile alanında bilime katkı yapması beklenen bilimsel içerikli projeler ile bilim insanı yetiştirme ve araştırma altyapısı kurma ve geliştirme projelerini ifade ettiği belirtilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Uygulama Yönergesi'nin Proje Türleri başlıklı 11'inci maddesinde ise; 'Araştırma Alt Yapı Projeleri', Üniversitenin bilimsel/sanatsal araştırma altyapısının geliştirilmesi ve araştırma potansiyelinin yükseltilmesi amacıyla bilimsel araştırma kriterlerine uygun olarak hazırlanan projeler olarak tanımlanmıştır.

Ancak uygulamada bazı araştırma alt yapı projelerinin yalnızca laboratuvar kurulması, laboratuvar yenilemesi veya teçhizat alınması amacıyla yapıldığı, söz konusu projeler kapsamında herhangi bir araştırma çalışması yapılmadığı ve bilimsel araştırmayla doğrudan ilgisi olmayan mal ve malzeme alımı yapıldığı görülmüştür.

d) Bazı proejelerde proje kapsamında alınan taşınırların BAP birimi kayıtlarına alındıktan sonra proje yürütücüsünün bulunduğu Fakülteye devredilmesi sonrasında proje bitiminde proje yürütücülerinin zimmetinden alınmadığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmeliğin “Muhasebeleştirme İşlemleri ve Belgeleri” başlıklı 15'inci maddesinin üçüncü fıkrasında;

"Satın alınan taşınır mallar "Taşınır İşlem Fişi" düzenlenerek kurumun envanter kayıtlarına alınır. Bu kapsamda edinilen dayanıklı taşınırlar bunları kullanacak proje yürütücüsüne ya da belirleyeceği kişiye "Taşınır Teslim Belgesi" ile teslim edilir."

denilmektedir.

BAP kapsamında alınan demirbaş niteliğindeki her türlü teçhizat ilgili akademik birim adına kaydedilerek proje yürütücüsünün kullanımına tahsis edilmektedir. Ancak demirbaşların kaydedildiği ilgili akademik birim ya da BAP Koordinasyon Birimi proje bitiş tarihlerini takip etmediğinden projelerin bitimiyle birlikte proje kapsamında satın alınan demirbaşların, proje yürütücüsünün kullanımından alınarak yaygın kullanımı sağlamak amacıyla Üniversite içindeki ilgili bir laboratuvara veya ihtiyaç duyulan başka bir proje yürütücüsüne verilmediği anlaşılmaktadır. Oysa bu alanda yapılacak alımlarda muhtemel mükerrerlikleri önlemek, elde olan cihazlardan maksimum faydayı sağlamak ve bu cihazların kullanımını yaygınlaştırmak üzere proje bitiminde kullanıcıları tarafından ambara iade edilmelidir.

Kamu İdaresince verilen cevapta ara raporların ve sonuç raporlarının zamanında tamamlanmaması halinde proje yürütücülerine uyarı yazısı gönderildiği belirtilmiş ve bu uygulamaya başlanıldığına dair örnek yazı sunulmuştur.

Sonuç olarak bilimsel araştırma projelerinin ilgili mevzuat hükümlerine uygun şekilde yürütülmesi ve yönetilmesinde ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

2. Protez Laboratuvarı Hizmetinin İhale Edilmeksizin Doğrudan Alınması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 20.10.2000 tarih ve 24206 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 10.06.2021 tarih ve 31507 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Klinik, poliklinik, ameliyathane ve laboratuvarlarda her çeşit muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve tedavi hizmetlerini yapmak, eğitim ve uygulama eczanelerini işletmek, ayrıca Üniversitenin tüm birimlerine bağlı laboratuvar ve atölyelerde, analiz, test, deney ve benzeri hizmetleri yapmak.

b) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, ilaç ve tıbbi cihaz firmaları tarafından hazırlanan projelerin etik uygunluk incelemesini yapmak ve görüş bildirmek, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler (seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek gibi) yapmak.

c) Eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere;

i. Danışmanlık, tercüme hizmetleri, plan ve proje uygulama, fizibilite etüdü hazırlama, proses değerlendirmesi ve geliştirmesi, iş değerlendirmesi veya organizasyonu, her türlü analiz, ölçme ve etanolaj hizmetleri ile bakım, onarım, basım, yayın ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak.

ii. Sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

iii. Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları ile sinema, gazetecilik ve medya çalışmaları alanlarında yaratı ve araştırma çalışmaları ile grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar

düzenlenmesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri, tanıtım ve reklam filmleri ile belgesel ve her türlü film çekimi, resim, heykel, seramik çalışmaları, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi gibi hizmetleri yapmak.

iv. Sertifikalı ya da sertifikasız şekilde kurs veya eğitim programları açmak ve kamu kurum ve kuruluşlarının verdikleri yazılı yetkiye veya özel hukuk tüzel kişilerinin taleplerine istinaden sınavlar yapmak.

ç) Eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere, bu maddede sayılanlar dışında kalan her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak.

d) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 38'dir.

İşletme Müdürlüğünde;1 işletme müdürü, 1 işletme müdür yardımcısı, 138 kadrolu memur ve 12 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 48'inin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 11 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 6.025.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 6.201.940.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 6.132.915.924,13 TL bütçe giderine karşılık 5.474.937.817,42. TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmenin 2024 yılı gelir tablosunda 5.429.446.451,18 TL gelir, 5.424.782.984,97 TL gider gerçekleşmiş olup ve dönem 4.663.466,21 TL karla kapanmıştır.

5.429.446.451,18 TL tutarındaki gelirlerin; 5.364.537.288,60 TL'si net satışlar hasılatından, 57.536.492,53 TL'si diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlardan, 7.372.670,05 TL'si olağandışı gelir ve kârlardan oluşmuştur.

5.424.782.984,97 TL tutarındaki giderlerin; 3.384.234.262,11 TL'si satışların maliyetiyle, 2.033.162.367,65 TL'si faaliyet giderleriyle, 322.395,62 TL'si diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlarla, 7.063.959,59 TL'si olağandışı gider ve zararlarla ilgilidir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

• Birleştirilmiş veriler defteri

• Geçici ve kesin mizan

• Bilanço

• Gelir tablosu

• Envanter defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle

sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünce tahsili sağlanamadığı için Hukuk Müşavirliği tarafından takibi yapılan bazı alacakların, 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının niteliğinin açıklandığı 109'uncu maddesinde;

"Şüpheli ticari alacaklar hesabı, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılır."

denilmektedir.

Aynı Yönetmeliğin söz konusu hesabın işleyişinin açıklandığı 110'uncu maddesinde ise;

"Şüpheli ticari alacaklar hesabına ilişkin borç ve alacak kayıtları aşağıda gösterilmiştir:

Borç

Tahsili şüpheli hâle gelen alacaklar bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedilir.

Alacak

Şüpheli ticari alacaklardan nakden veya hesaben yapılan tahsilatlar bu hesaba alacak, ilgili hesaplara borç kaydedilir…"

denilmektedir.

Bu hükümler doğrultusunda, şüpheli hale gelen alacaklar 128 No.lu hesaba aktarılmalı, daha sonrasında ise bu alacaklar için yürütülen yasal işlemler sürecinde alacakların güncel tutarına ilişkin bilgiler hukuk biriminden temin edilerek 128 No.lu hesabın en geç yıl sonu tutarına yansıması sağlanmalıdır.

Yukarıdaki hükümlere karşın, yapılan incelemede, İşletmenin 2024 yılı bilançosunda 128 No.lu hesabın bakiyesinin 19.184.187,93 TL olduğu, bu tutara karşılık ayrıldığı, Hukuk Müşavirliğince takibi yapılan şüpheli ticari alacakların toplamının ise 2024 yılı sonu itibarıyla 27.798.781,31 TL olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresince verilen cevapta 128 No.lu hesap bakiyesi ile takipli alacaklar arasındaki farkın, ilgili evrakların Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne geç ulaşmasından kaynaklandığı, söz konusu farkın giderilmesine ilişkin 2025 yılı içinde düzeltici muhasebe kayıtlarının gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, takipli alacakların Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne uygun ve doğru şekilde takibinin yapılabilmesi için önlemlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 2: Protez Laboratuvarı Hizmetinin İhale Edilmeksizin Doğrudan Alınması

Diş tedavisi faaliyetleri kapsamında ihtiyaç duyulan protez laboratuvar hizmetinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri çerçevesinde ihale edilmediği; ihtiyacın yapılan protokole dayanarak belirli firmalara Fakülte içinde vezne açma hakkı verilmesi ve protez alımının bu firmalar üzerinden yapılması yoluyla karşılandığı tespit edilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin yürütmekle yükümlü olduğu faaliyetler, 10.06.2021 tarih ve 31507 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hacettepe Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde sayılmak suretiyle belirlenmiştir. Anılan maddede İşletmenin faaliyetleri arasında klinik, poliklinik, ameliyathane ve laboratuvarlarda her çeşit muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve tedavi hizmetlerini yapmak sayılmıştır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 2'nci maddesinde özel bütçelere bağlı döner sermayeli kuruluşların mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin bu Kanun hükümlerine göre yürütüleceği hükme bağlanmıştır. Anılan Kanun'un 5'inci maddesi ile İdareler, ihale sürecinde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların

uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu kılınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca İşletmenin mevzuatla düzenlenen söz konusu faaliyetlerini yerine getirirken ihtiyaç duyduğu hizmetleri 4734 sayılı Kanun'un temel ilkeleri ve hükümleri çerçevesinde temin etmesi gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemelerde Diş Fakültesinde yürütülen tedavi hizmetleri kapsamında ihtiyaç duyulan protez laboratuvar hizmetinin 4734 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde karşılanmadığı 2023 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda da yer almasına rağmen 2024 yılında da bu hizmetlerin objektif kriterlere dayanmaksızın seçilen firmalar ile yapılan protokole dayanarak firmalara Fakülte içinde vezne açma hakkı verilmesi yoluyla protez alımının bu firmalar üzerinden gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince verilen cevapta 2025 yılı Ocak ayında gerçekleştirilen protez laboratuvarları hizmet alımı ihalesine yalnızca bir firmanın teklif vermiş olması ve verilen teklifin yaklaşık maliyetin üzerinde bulunması sebepleriyle iptal edildiği ve hizmetin aksamaması amacıyla piyasa fiyatları göz önünde bulundurularak ve daha ucuz fiyatlarda 8 (sekiz) firma ile hizmet alım sözleşmeleri imzalandığı belirtilmiştir. Ancak 4734 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde, açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu hükmüne yer verilmekle birlikte 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan hüküm, anılan usullerde ihalenin sonuçlanamaması durumunda alımın pazarlık usulü ile yapılmasını mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla açık ihale usulü ile çıkılan ihalenin sonuçlanamaması, anılan Kanun hükümlerine aykırı olarak doğrudan alıma imkan tanımamaktadır.

Sonuç olarak, yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca İşletmenin mevzuatla düzenlenen söz konusu faaliyetlerini yerine getirirken ihtiyaç duyduğu hizmetleri 4734 sayılı Kanun'un temel ilkeleri ve hükümleri çerçevesinde temin etmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Protez Laboratuvarı Hizmetinin İhale Edilmeksizin Doğrudan Alınması	2023	Yerine Getirilmedi	

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 404 | **HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.776.003.471,57
10	**Hazır Değerler**	279.867.669,79
102	BANKA HESABI	14.926.742,03
104	PROJE ÖZEL HESABI	78.723.318,76
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	186.217.609,00
12	**Faaliyet Alacakları**	1.994.087.882,21
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.980.467.949,37
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	13.619.932,84
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	162.600.601,07
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	162.600.601,07
14	**Diğer Alacaklar**	10.142.729,30
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.142.729,30
15	Stoklar	58.419.931,62
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	58.419.931,62
16	**Ön Ödemeler**	270.884.657,58
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	270.884.657,58
2	DURAN VARLIKLAR	76.071.596.797,14
22	**Faaliyet Alacakları**	1.034.453,38
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.034.453,38
24	**Mali Duran Varlıklar**	150.640.320,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	50.640.320,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	75.919.922.023,76
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	74.738.422.299,36
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	239.635.345,61
252	BİNALAR HESABI	2.762.957.622,08
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.825.688.858,29
254	TAŞITLAR HESABI	23.432.503,61
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	491.261.383,30
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.640.362.575,32
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	478.886.586,83
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	198.574.638,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.245.785.013,97
32	**Faaliyet Borçları**	287.897.879,74
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	287.897.879,74
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	73.655.663,02
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	10.393.841,48
333	EMANETLER HESABI	63.261.821,54
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	884.033.360,99
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	48.255.144,43
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	12.112.719,25
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	530.314,32
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	823.135.182,99
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	198.110,22
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	198.110,22
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	208.154.709,36
43	**Diğer Borçlar**	3.418.778,19
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.418.778,19
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	204.735.931,17
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	204.735.931,17
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	77.393.660.545,38
50	**Net Değer**	7.273.871.118,15
500	NET DEĞER HESABI	7.273.871.118,15
51	**Değer Hareketleri**	180.881.195,72
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	180.881.195,72
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	64.187.966.930,56
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	64.187.966.930,56
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-11.546.911.294,39
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-11.546.911.294,39
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	17.297.852.595,34
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	26.844.165.872,39
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-9.546.313.277,05

267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	64.654,87
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-198.639.293,29
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	23.848.455,46
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-23.848.455,46

AKTİF TOPLAMI 78.847.600.268,71

PASİF TOPLAMI 78.847.600.268,71

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	184.203.970,37
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	184.203.970,37
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	40.307.096,21
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	40.307.096,21
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	55.197.044,47
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	55.197.044,47
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	83.283.937,50
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	43.858.939,43
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	127.142.876,93

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 404 **Adı : HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	10.617.982.600,55
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	6.386.125.535,46
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	775.433.975,83
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	613.116.282,27
630	05	Cari Transferler	1.649.507.857,80
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	18.884,50
630	13	Amortisman Giderleri	814.417.669,58
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	251.792.402,47
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	7.561.711,52
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	7.501,26
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	110.345.160,66
630	99	Diğer Giderler	9.655.619,20

GİDERLER TOPLAMI (A) **10.617.982.600,55**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	11.266.033.195,22
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	420.172.558,91
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	10.433.277.564,77
600	05	Diğer Gelirler	386.819.097,37
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	9.483.688,92
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	14.081.411,87
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	2.198.873,34
600	99	Diğer Gelirler	0,04

GELİRLER TOPLAMI (B) **11.266.033.195,22**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	12.639.947,76
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.436.682,91
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.065.231,41
610	05	Diğer Gelirler	138.033,44

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **12.639.947,76**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **11.253.393.247,46**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **16.662.441.948,43**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **17.297.852.595,34**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**10.617.982.600,55**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**11.266.033.195,22**	**NET GELİR (D=B-C)**	**11.253.393.247,46**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**12.639.947,76**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**17.297.852.595,34**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8404 **HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.693.767.489,35
10	**HAZIR DEĞERLER**	19.397.624,44
100	KASA HESABI	605,75
102	BANKALAR HESABI	1.002.243,92
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-106.190,91
105	DÖVİZ HESABI	18.500.965,68
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	81.263.641,29
120	ALICILAR HESABI	49.428.405,32
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	31.835.465,35
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	19.184.187,55
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-19.184.416,93
13	**DİĞER ALACAKLAR**	649.109.522,38
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	370.299.692,42
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	273.547.176,25
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	1.688.762,47
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	3.573.891,24
15	STOKLAR	913.252.593,25
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	912.555.379,42
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	493.503,60
152	MAMULLER HESABI	0,00
153	TİCARİ MALLAR HESABI	203.710,23
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	28.875.755,98
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	28.875.755,98
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	1.868.352,01
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
195	İŞ AVANSLARI HESABI	0,00
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	1.868.352,01
2	DURAN VARLIKLAR	5.458.020,88
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	640.412,84
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	640.412,84
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	4.817.608,04
253	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	56.023,00
255	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.761.585,04

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.088.936.929,92
30	**MALİ BORÇLAR**	273.480.843,74
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	273.480.843,74
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	1.445.469.308,13
320	SATICILAR HESABI	1.444.640.159,84
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	829.148,29
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	0,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	30.938.292,80
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	25.298.461,42
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	5.639.831,38
34	ALINAN AVANSLAR	24.031.054,23
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	24.019.039,00
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	12.015,23
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	211.112.864,71
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	77.474.915,12
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	25.401.920,49
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	71.689.858,36
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİGER YÜKÜMLÜLÜKLER	36.546.170,74
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	82.511.779,05
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	82.511.779,05
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	21.392.787,26
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	0,00
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	21.392.787,26
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	210.042.601,91
40	**MALİ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	4.014,42
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.014,42
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	210.038.587,49
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	210.038.587,49
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-599.754.021,60
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,00
500	SERMAYE HESABI	100.000.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE	-100.000.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	478.583.724,87
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	478.583.724,87
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.083.001.212,68
580	GEÇMIS YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.083.001.212,68
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	4.663.466,21
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	154.335.183,65
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-149.671.717,44

AKTİF TOPLAMI 1.699.225.510,23

PASİF TOPLAMI 1.699.225.510,23

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8404 **HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	5.379.292.666,00
1- Yurtiçi Satışlar	3.553.878.700,63
2- Yurtdışı Satışlar	170.257,02
3- Diğer Gelirler	1.825.243.708,35
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	14.755.377,40
1- Satıştan İadeler (-)	10.988.659,96
3- Diğer İndirimler (-)	3.766.717,44
C- NET SATIŞLAR	5.364.537.288,60
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	3.384.234.262,11
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	91.995,85
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	3.384.142.266,26
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.980.303.026,49
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.033.162.367,65
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.033.162.367,65
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-52.859.341,16
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	57.536.492,53
3- Faiz Gelirleri	46.675.265,79
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	121.424,22
7- Kambiyo Karları	7.134.791,11
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	3.605.011,41
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	322.395,62
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	296.622,20
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	25.773,42
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	4.354.755,75
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	7.372.670,05
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	7.372.670,05
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	7.063.959,59
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	925,05
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	7.063.034,54
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	4.663.466,21
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	4.663.466,21

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. İktisadi İşletme Sermayesinin Üniversiteye Ait Mali Tablolarda Yer Almaması

2. Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazların Değer ve Cins Tashihlerinin Tamamlanmaması

B. Diğer Bulgular

1. Doğrudan Teminle Yapılan Bazı Alımlarda Gerekli Özenin Gösterilmemesi

2. Öğretim Elemanlarına Ek Ders Ödemesi Yapılırken Derslerin Fiilen Yapılmasına İlişkin Kontrollerin Yeterli Düzeyde Olmaması

3. Kiraya Verilen Yerlere İlişkin Yapılan İhalede Hatalar Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Harran Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Harran Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 3 yüksekokul, 1 konservatuvar, 3 enstitü, 14 meslek yüksekokulu, ve 16 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	202	73	275
Doçent	153	112	265
Doktor öğretim üyesi	315	136	451
Öğretim görevlisi	253	116	369
Araştırma görevlisi	223	307	530
Toplam	**1.146**	**744**	**1.890**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	369	398	767
Sağlık	562	242	804
Avukatlık	3	1	4
Eğitim-öğretim	0	4	4
Teknik	122	39	161
Yardımcı	91	76	167
Sözleşmeli	134	97	231
İşçi	824	26	850
Toplam	**2.105**	**883**	**2.988**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 3.251'dır. Ayrıca, Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Harran Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	2.271.420.741,00	2.216.554.557,96	%98
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	269.486.400,00	257.157.753,65	%95
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	228.153.107,00	138.864.868,53	%61
Cari Transferler	292.233.750,00	291.445.337.36	%99
Sermaye Giderleri	367.250.000,00	349.549.509.27	%95
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	**3.428.543.998,00**	**3.253.572.026,77**	**%95**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 3.133.787.000.00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 294.756.998,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.428.543.998,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 95 'i olan 3.253.572.026,77 TL harcanmıştır.

Personel giderlerinde 2.271.420.741,00 TL ödeneğin 2.216.554.557,96 TL'si, Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 269.486.400 TL ödeneğin 257.157.753,65 TL'si, Mal ve hizmet alımı giderlerinde 228.153.107 TL ödeneğin 138.864.868,53 TL'si, Cari transferlerde 292.233.750 TL ödeneğin 291.445.337.36 TL'si, Sermaye giderlerinde 367.250.000.00 TL ödeneğin 349.549.509,27 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 28.421.169,63 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.603.000,00	32.747.997,54	%197
Alınan Bağış ve Yardımlar	3.031.300.000,00	3.303.225.600,00	%109
Sermaye Gelirleri	0,00	103.648,00	-
Diğer Gelirler	85.884.000	112.706.597,72	%131
Toplam	**3.133.787.000,00**	**3.448.783.843,26**	**%110**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)		77.533.628,25	-
Net Toplam		**3.371.250.215,01**	**-**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 3.133.787.000.00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 3.371.250.215.01 TL'dir

Dönem faaliyet geliri 3.549.134.443,23 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 77.533.628,25 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.517.780.103,09 TL ve faaliyet gideri 3.317.128.414,41 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.672.252.503,66 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.125.788.650,31 TL, gider toplamı 1.803.767.691,78 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 322.020.958,53 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 50.795.474,81 TL, gider toplamı 42.850.814,93 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 7.944.659,88 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20 Mayıs 2007 tarih ve 26527 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/12097 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan ŞANLIURFA Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kurucu ve İşletici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'de Üniversitenin kuruluş sermayesi 168.500.00 TL olup %50,68 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 27.10.2022 tarihinde yapılan Olağan Genel Kurul Toplantısında; 312.500,00 TL olan şirket sermayesi 219.500,00 TL artırılarak 532.000.00 TL'ye, 20.12.2024 tarihli Yönetim Kurulu kararı ile şirket sermayesi 1.968.400,00 TL artırılarak 2.500.400,00 TL'ye çıkarılmıştır. Böylece Üniversitenin ödenmemiş sermaye payı 997.520,00 TL'dir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim

Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,

Geçici ve kesin mizan,

Bilanço,

Faaliyet sonuçları tablosu,

Öz kaynak değişim tablosu,

Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmemesi nedenlerinden dolayı eksiklikler bulunmaktadır.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, belirlenmemiştir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)*yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Harran Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İktisadi İşletme Sermayesinin Üniversiteye Ait Mali Tablolarda Yer Almaması

Üniversitenin tamamına sahip olduğu iktisadi işletme niteliğine haiz, ‘’Harran Üniversitesi Sosyal ve Spor Tesisler İşletmesi’’ sermayesinin, Üniversitenin 2024 yılı Bilançosunda, 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında izlenmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin 159’uncu maddesi hükmüne göre; mal ve hizmet üreten kuruluşlara nakden veya ayni olarak verilen sermaye tutarları ve bu sermaye tutarlarının işletilmesinden doğan kar ve zararların, 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında izlenmesi gerekliliği bulunmaktadır.

Her ne kadar 31.12.2021 tarihli 5. Mükerrer Resmî Gazetede yayımlanan Genel Yönetim Mali İstatistikleri Genel Tebliği gereği sosyal tesis ve iktisadi işletmelerin faaliyetlerine ilişkin mali verilerin Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemine giriliyor olmasının yanı sıra özel bütçeden nakdi bir ödenek almaması gibi argümanlar iktisadi işletme sermayesinin Özel Bütçe Bilançosunda izlenmemesinin nedeni değildir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Harran Üniversitesi Sosyal ve Spor Tesisler İşletmesi sermayesi 50.000 TL ile sermaye düzeltmesi olumlu farklarının dönem sonu itibariyle Üniversite Bilançosunda yer alan 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazların Değer ve Cins Tashihlerinin Tamamlanmaması

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazların cins tashihi ve değerleme çalışmaları tamamlanamadığından mali tabloların söz konusu varlıklara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların, mali saydamlığı ve hesap verilebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu itibarla, taşınmazların fiili envanterinin yapılması ve mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden mali tablolarda izlenmesi önem arz etmektedir

Kamu idarelerince yapılacak envanter çalışmaları, 02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen kayıt işlemleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 5'inci maddesinde; Tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli üzerinden, maliyet bedeli belirlenemeyenlerin ise rayiç bedelleri üzerinden, tapuda kayıtlı olan taşınmazlardan maliyet ve rayiç bedellerinin belirlenemeyenler ile ek-1 "tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar" başlığı altında yer alan ekonomik olarak değerlendirmeye konu olanlar ile kamusal ihtiyaçlarda kullanılan taşınmazların, ek-1 kayıt planında "orta malları" başlığı altında yer alan taşınmazların, ek-1 "genel hizmet alanları" başlığı altında yer alan taşınmazların iz bedel üzerinden kayıtlara alınacağı ifade edilmiştir.

Benzer bir düzenlemeye taşınmazların muhasebeleştirilmesine ilişkin çerçevenin çizildiği Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 26'ncı maddesinde de yer verilmiştir. Ancak Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in geçici 1'inci maddesi ile kamu idarelerine, değer tespitleri ile cins tashihi işlemlerini sonuçlandırıp taşınmazlarını gerçek değeri üzerinden raporlamaları için 31.12.2017 tarihine kadar süre tanınmıştır.

Envanteri tamamlanan ve gerçek değeri tespit edilen taşınmazlar, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 171-176'ncı maddeleri arasında yer alan düzenlemeler uyarınca varlığın cinsine göre 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabına kaydedilerek raporlanacaktır.

Yapılan incelemelerde; Üniversite envanterinde bulunan taşınmazların değerlerinin tespitine ilişkin işlemlerin tamamlanmadığı dolayısıyla söz konusu varlıkların, mevzuatta öngörüldüğü üzere gerçek değeri ile raporlanmadığı ve Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde öngörülen cins tashihi işlemlerinin yapılmaması sonucunda envanter ve muhasebe kayıtlarında mevzuatta öngörülenin aksine fiili durumun değil, tapuda kayıtlı durumun esas alındığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında kamu kaynaklarının etkin ve şeffaf şekilde yönetimi konusunda gerekli hassasiyeti göstereceğini ve bulgu konusu hususun düzeltilmesi için gerekli tüm çalışmaları titizlikle sürdüreceklerini ifade etmişlerdir.

Mali tabloların taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmasını teminen; cins tashihi ve değerleme çalışmalarının tamamlanması, bu çalışmalar sonuçlandırılıncaya kadar da muhasebe kayıtlarının fiili durum esas alınarak yapılması sağlanmalıdır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Doğrudan Teminle Yapılan Bazı Alımlarda Gerekli Özenin Gösterilmemesi

Üniversitenin doğrudan temin yoluyla yapmış olduğu bazı alımların, tekliflerin aynı kişi-firmalardan alınarak yine ihtiyaçların aynı kişi-firmalardan karşılandığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 5'inci maddesinde; ''İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.'' ifadesi yer almaktadır. Belirtilen bu genel ilkeler çerçevesinde, mezkûr Kanunun 22'nci maddesi göre ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın bu yolla alım yapılabileceği ve ilgili maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen Büyükşehir Belediyesi içindeki idarelerin 622.756,00 TL'ye kadar olan ihtiyaçlarının bu bent kapsamında edilebileceği düzenlenmiştir.

Üniversite tarafından 2024 yılında doğrudan temin ile yapılan alımlar incelendiğinde;

-İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığınca yıl içinde yedi kez yapılan ve toplam 1.644.140,00 TL olarak gerçekleşen perde ve tül alımlarının tümünün aynı kişiden yapıldığı ve diğer teklif fiyatlarının da aynı kişiler tarafından verildiği,

-Gene aynı Başkanlık tarafından yapılan dokuz adet ve toplam 813.120,00 TL tutarındaki fotokopi makinası bakım işlerinin de tek kişi tarafından görüldüğü,

-Yapı İşleri Teknik Daire Başkanlığınca yıl içinde yapılan ve toplam 4.961.200,00 TL olarak gerçekleşen bakım-onarım ve malzeme alımlarının yirmi adedinin tek bir firmadan gerçekleştirildiği,

-Doğrudan temin ile 4734 sayılı Kanunun 22-d maddesi uyarınca parasal limitler dahilinde yapılan alımlarda yasaklılık sorgulamasının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliğinin ‘’Teyit işlemleri’’ başlıklı 30.5’inci maddesinin 4’üncü fıkrası uyarınca Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden bu sorgulamanın yapılmasının gerekli olduğu açıktır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin iyileştirici adımların hayata geçirilmesi için çalışmalara devam edileceği ifade edilmiştir.

Doğrudan temin her ne kadar bir ihale usulü olmasa da bu yolla karşılanacak ihtiyaçların teminin de usul açısından zorunluluk bulunmamakta olup ancak Kanunun 5’inci maddesinin ruhuna uygun davranılması gerekliliği de bulunmaktadır. Belirli kişi ve işletmelerden yapılacak alımların uygulamada kolaylığı bulunmasına karşın mal ve hizmet piyasasının rekabetçi avantajından tam olarak yararlanmak için satıcı ve hizmet verici portföyünün genişletilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Öğretim Elemanlarına Ek Ders Ödemesi Yapılırken Derslerin Fiilen Yapılmasına İlişkin Kontrollerin Yeterli Düzeyde Olmaması

Harran Üniversitesi ek ders ücretleri ödemelerine ilişkin kullanılan ek ders programında; öğretim elemanlarının izinli, raporlu, geçici görevli vb. durumlarda bu tarihlere ilişkin otomatik olarak ders yapılmamış olduğunu gösteren ya da o tarihlerde ders yapılmış gibi beyan edilmesini bloke eden entegre bir sistem bulunmamaktadır.

2547 sayılı Kanun’un “Çalışma esasları” başlıklı 36’ncı maddesinde, öğretim üyelerinin haftada asgari on saat, öğretim görevlisi ve okutmanların ise haftada asgari on iki saat ders vermekle yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır.

2914 sayılı Yükseköğrenim Personel Kanunu’nun “Ek ders ücreti” başlıklı 11’inci maddesine göre öğretim elemanlarına mecburi ders yükü dışında, haftalık ders programında yer alması ve fiilen yapılması şartıyla ek ders ücreti ödenebileceği vurgulanmıştır. Diğer taraftan, 2914 sayılı Kanun’un 11’inci maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak yürürlüğe konulan Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ödemelerinde Uyulacak Esaslar’ın 2’nci maddesinde

de, haftalık ders yükünün hesabında bilfiil, bizzat bulunmak ve yapmak şartının esas alınacağı belirtilmiştir. Mevzuat hükümlerine göre ek ders ücreti, mecburi ders yükü dışında, haftalık ders programında yer alan ders ve diğer faaliyetler için ders vermekle görevli öğretim elemanı tarafından bizzat ve fiilen yerine getirilmesi durumunda yapılan bir ödemedir.

Öğretim elemanlarının izin, raporlu veya geçici görevli olduğu hallerde ilgili tarihlere ilişkin bilgilerin manuel olarak ek ders programına girilmediği ve birimin mutemedinin bu bilgilere dayalı olarak ek ders formlarını tek tek ve hata yapmaksızın kontrol edip incelemediği müddetçe, akademik takvime göre belirlenen tüm derslerin fiilen yerine getirildiği varsayılarak ödeme yapılmaktadır. Ek ders ücretlerinin ödemelerine esas bilgilerin takip edildiği ek ders programında izin, rapor, geçici görev vb. durumlarda bu tarihlere ilişkin otomatik olarak ders yapılmamış olduğunu gösteren ya da o tarihlerde ders yapılmış gibi beyan edilmesini bloke eden entegre bir sistem bulunmamaktadır. İzin, rapor, geçici görev gibi durumların ek ders programına manuel olarak girilmesi; öğretim elemanlarına ödenen ek ders ücretlerinin derslerin fiilen ve bizzat yapılıp yapılmadığının kontrol edilemeden ek ders ücretlerinin ödenmesi riskini yaratmaktadır.

Ders yükünün tespiti ve ek ders takibinin en başından ödenmesine kadar olan sürecin etkin bir şekilde yeniden tasarlanması, özellikle derslerin fiilen işlenip işlenmediğine ilişkin ispata dayalı kontrollerin titizlikle yapılması gerekmektedir. Mevzuatta belirtilen derslerin fiilen yapılması şartının yerine getirilip getirilmediğinin, çeşitli süreç kontrolleri geliştirilerek takip edilmesi; izin, rapor, geçici görev vb. hallerde ders yükü ve ek ders takibinin insan unsurunun minimize edilerek entegre bir sistemle sağlanması, bu konunun kamu zararına sebebiyet vermeyecek şekilde mevzuata uygun bir çerçevede gerçekleşmesi adına büyük önem arz ettiği düşünülmektedir.

İdare cevabında; bulguda yer verilen eksikliklerin giderilmesi için hem teknik altyapı hem de idari süreçler bakımından gerekli düzenlemeler yapılmakta olduğunu, kamu kaynaklarının etkin, ekonomik ve verimli kullanılmasına yönelik hassasiyetlerinin devam edeceğini ifade etmişlerdir.

Ek ders ücretinin hak edilmesi için gerekli olan öğretim elemanlarının fiilen ders yapması şartının yerine getirilip getirilmediğine dair kontrolün Üniversitenin tüm birimlerinde tam ve yeterli düzeyde yapılmasının gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Kiraya Verilen Yerlere İlişkin Yapılan İhalede Hatalar Bulunması

Üniversite Osmanbey kampüsü içerisindeki kantinlerin kiralanmasına ilişkin ihalede, ihale kapsamında kullandırılması düşünülen alanların metrekaresinin ihale aşamasında doğru belirlenmediği görülmüştür.

2886 sayılı Kanun' un "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde; *"Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır."* hükmü bulunmaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükmünde ifade edildiği üzere, taşınmaz kiralamalarında rekabetin ve açıklığın sağlanması gerekmektedir. Ayrıca kiralanacak taşınmazlara ilişkin kullandırılacak alanların belirlenmesi rekabetin ve saydamlık kriterlerinin gereği olmasının yanı sıra taşınmazın muhammen bedelinin İdarece tespit edilmesinde de dikkate alınması gereken bir husustur.

Üniversite tarafından 14.09.2021 tarihinde Osmanbey kampüsü içerisinde bulunan bazı kantin yerleri kiralanması işi ihale edilmiş ve bu ihale kapsamında kullanılacak alanların toplam metrekaresi 878,85 m2 olarak belirlenmiş ve bu alan üzerinden muhammen bedel tespiti yapılmıştır.

Yapılan incelemelerde; ihale kapsamında kiralanan alanların metrekaresinin sözleşme devam ederken kiracının talebi üzerine 12.01.2023 tarihinde sehven hatalı ölçüm yapıldığı gerekçe gösterilerek 324,49 metrekare azaltıldığı görülmüştür.

Taşınmaz kiralamalarında kullandırılacak alanların metrekaresinin doğru bir şekilde belirlenmemesi, Kanunun temel ilkelerinden olan rekabet ve açıklık ilkelerine aykırıdır. Şöyle ki, ihale sürecinde teklif sunmak isteyen istekliler Üniversitenin belirlemiş olduğu kiralanacak alanların metrekaresine göre konumlandırmakta, ihaleye teklif verip vermeme veya teklifinin tutarının belirlenmesi noktasında Üniversitenin ortaya koymuş olduğu şartlara göre karar vermektedir. Yani Üniversite taşınmazlarının kiralanmasında kullandırılacak alanların metrekaresinin açık ve doğru bir şekilde belirtilmemesi istekliler tarafından verilecek teklifleri etkilemektedir.

Kamu idaresi cevabında; taşınmazların kiraya verilmesine ilişkin süreçlerde açıklık, eşit muamele ve rekabet ilkeleri gözetilerek kamu kaynaklarının en verimli şekilde değerlendirilmesine yönelik çaba ve kararlılık göstereceklerini ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak; ihalelerde saydamlığın ve rekabetin sağlanması amacıyla; kiraya verilecek ticari alanların metrekaresinin doğru bir şekilde belirlenerek bu ölçü üzerinden ihaleye çıkılması gerekliliği bulunmaktadır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

KISALTMALAR

A.Ş. : Anonim Şirketi

MEDULA : Medikal Ulak

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

SUT : Sağlık Uygulama Tebliği

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. İcra Takibi İçin Hukuk Birimine Bildirilmiş Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

2. Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesinin Tahakkuk Etmiş Alacaklarının Muhasebeleştirilmemesi ve Bunların Tahsiline Yönelik Takiplerin Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde Sunulan Bazı Sağlık Hizmetleri İçin Genel Sağlık Sigortalısı ve Bakmakla Yükümlü Olduğu Kişilerden Fark Ücreti Adı Altında Bedel Tahsil Edilmesi

2. Hastanenin Acil Servis Bölümünden Giriş Yapan Geçici Koruma Kimlik Belgesi Bulunmayan Göçmenlere Ait Tedavi Gelirlerinin Tahakkuk ve Tahsilinin Sağlanmaması

3. Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

4. Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Bulunmayan Kurum ve Kuruluş Personeline Öğretim Üyeleri Tarafından Mesai Saatleri Dışında Sunulan Sağlık Hizmeti Bedellerinin Sağlık Uygulama Tebliği Tarifesi Üzerinden Fiyatlandırılması

5. Döner Sermaye İşletmesini İlgilendiren Konularda Sadece İlgili Birimlerin Yönetim Kurullarında Karar Alınması

6. Ödenen Fiyat Farkları Üzerinden Ek Kesin Teminatın Alınmaması

7. Hakediş Ödemelerinde Sosyal Güvenlik Kurumundan Alınması Gereken Borcu Yoktur Yazısı Yerine Hatalı Belgenin Esas Alınması

8. Bazı Hizmet Alımı İhalelerinde Yaklaşık Maliyetin Yeterli Araştırmaya Dayalı Olarak Hazırlanmaması

9. Mesai Saatleri Dışında Sunulan Sağlık Hizmetlerinden Elde Edilen Gelirden Fiilen Katkısı Olan İdari Personele Ek Ödeme Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Harran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi (a) fıkrası uyarınca 25.12.1999 tarih ve 23917 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Harran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 24.10.2022 tarih ve 31993 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Harran Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde toplamda 18 birim faaliyet göstermektedir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

İşletmeye bağlı sağlık hizmetleri uygulama ve araştırma hastanesi, diş hekimliği fakültesi, sağlık bilimleri fakültesi, veteriner fakültesi ve sağlık hizmeti veren diğer birimlerde klinik, poliklinik, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde muayene, tahlil, tetkik, tedavi, ameliyat, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kurum ve birimlerini işletmek,

Turizm işletmeciliği ve otelcilik eğitiminin uygulama alanlarını işletmek, yiyecek, içecek, konaklama hizmetleri vermek ve bu amaç doğrultusunda ilgili tesisleri işletmek,

Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, elektronik ortamda veya yüz yüze seminer düzenlemek, kurs açmak, toplantı, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, sınavlar yapmak,

Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak,

Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak, bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak,

Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak,

Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak,

Üniversite-sanayi iş birliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak,

İşletmeye bağlı araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan imkânlar çerçevesinde her türlü, test, analiz, cihaz ve laboratuvar altyapısı kullanımı, sertifikasyon işlemleri, eğitim ve kurs faaliyetlerini gerçekleştirmek, laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet ve edevatın üretim, bakım ve onarımını yapmak,

İlgili mevzuat hükümleri kapsamında pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk gibi konularda elektronik ortamda veya yüz yüze sertifikalı eğitim hizmeti vermek,

Üniversite bilgisayar altyapısını kullanarak her türlü yazılım, program üretim ve satışını yapmak,

İşletme birimlerinin faaliyet alanı ile ilgili her türlü baskı, grafik, yayım ve basım işlerini yapmak, ziraat ve veterinerlik kapsamında canlı materyal, tarımsal ürün ve benzeri mallar üretmek ve elde edilen ürünleri ilgili mevzuat hükümleri kapsamında pazarlamak,

Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere yukarıdaki bentlerde sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 18'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 4 idari memur ve 3 sürekli işçi hizmet vermekte olup 40 memur, 348 sürekli işçi, 2 geçici işçi ise Döner Sermaye İşletmesinin çeşitli birimlerinde hizmet vermektedir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 3 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Harran Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 2.207.724.542,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 1.912.228.063,24 TL bütçe giderine karşılık 2.433.074.074,08 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.125.788.650,31 TL gelir elde edilmiş, 1.803.767.691,78 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 322.020.958,53 TL karla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Harran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri,

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Harran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İcra Takibi İçin Hukuk Birimine Bildirilmiş Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesinde vadesinde ödenmeyen alacakların icra yoluyla takibinin yapılmasını teminen hukuk birimine bildirilenlerin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar hesabında izlenmediği görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp yürüklüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 109'uncu maddesinde; Şüpheli Ticari Alacaklar hesabı, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı,

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 110'uncu maddesinde; tahsili şüpheli hâle gelen alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklara borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği,

belirtilmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden, vadesinde ödenmeyen, ödenmediği için protesto edilmiş ya da dava veya icra safhasında olan alacakların, olağan alacakların kayıtlı olduğu hesaplar yerine Şüpheli Ticari Alacaklar hesabında izlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, vadesinde ödenmediği için icra yoluyla tahsilini sağlamak üzere hukuk birimine bildirilmiş alacakların halen ilgili alacaklar hesabında izlenmeye devam edildiği, bu şekilde 2024 yılı sonu itibariyle 198.153,91 TL alacağın bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle Kurumun mali tablolarında ilgili alacak hesapları 198.153,91 TL fazla, 128 Şüpheli Ticari Alacaklar hesabının ise aynı tutarda az gözükmesine sebebiyet verilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla vadesinde tahsil edilmediği için icra yoluyla takibinin yapılması için hukuk birimine gönderilmiş alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesinin Tahakkuk Etmiş Alacaklarının Muhasebeleştirilmemesi ve Bunların Tahsiline Yönelik Takiplerin Yapılmaması

Genel sağlık sigortası veya anlaşmalı özel sigortası bulunmayan hastalara verilen sağlık hizmetleri ile genel sağlık sigortası bulunmakla birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından karşılanmayan sağlık hizmetlerinden ücret mukabili yararlananlara tahakkuk ettirilen alacakların ilgili muhasebe hesaplarında izlenmediği ve bunların tahsiline yönelik takiplerin yapılmadığı görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin;

"Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisi, alacakların takibi için gerekli bilgileri ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğu, muhasebe yetkilisi, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hâle gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu,

Mezkur Yönetmelik'in 96'ıncı maddesinde, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacakların 120 Alıcılar hesabında, 98'inci maddesinde ise işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından doğan senede bağlanmış alacakların 121 Alacak Senetleri hesabında izleneceği,

belirtilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükmü değerlendirildiğinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisinin ise tahakkuk etmiş alacakları ilgili muhasebe hesaplarına kaydederek alacakların takibi için gerekli bilgi ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğu, işletmenin kendi faaliyet

alanı kapsamında gerçekleştirdiği mal ve hizmet satışlarından kaynaklı ve karşılığında herhangi bir senet alınmamış alacakların 120 Alıcılar hesabından, karşılığında senet alınmış alacakların ise 121 Alacak Senetleri hesabında izlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulam Merkezi bünyesinde sunulan sağlık hizmetlerinden yararlanmış ancak genel sağlık sigortası, anlaşmalı özel sigortası veya banka sandığı bulunmayan ücretli hasta, sağlık turizmi kapsamındaki hasta veya genel sağlık sigortası kapsamında olan ancak SGK tarafından karşılanmayan mesai dışı yapılan teşhis, tetkik, görüntüleme, ameliyat gibi hizmetlerlerden yararlananlar için kişi bazlı alacak tahakkuklarının yapıldığı, bu kayıtların idarede hastane bilgi yönetim sisteminde tutulduğu ancak bu alacakların ilgili muhasebe hesaplarına alınmak üzere muhasebe yetkilisine bildirilmediği, ayrıca İdarece bunların tahsil ve takibine dair herhangi bir işlemin yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu şekilde 2023- 2024 yılı sonuna kadar toplam 227.300,65 TL alacağın muhasebe dışı bırakılması suretiyle Kurumun mali tablolarında ilgili alacak hesaplarının bu tutarlar kadar az gözükmesine sebebiyet verilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde tahakkuk eden tüm alacakların muhasebe kayıtlarına alınmak üzere muhasebe yetkilisine bildirilmesi ve bunların tahsil ve takibinin mevzuatında belirtildiği şekilde yapılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde Sunulan Bazı Sağlık Hizmetleri İçin Genel Sağlık Sigortalısı ve Bakmakla Yükümlü Olduğu Kişilerden Fark Ücreti Adı Altında Bedel Tahsil Edilmesi

Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde (Hastane) genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin tedavisine yönelik kullanılan bazı tıbbi malzemeler ile teşhis ve tedaviye yönelik uygulanan bazı işlemler için hastalardan fark ücreti adı altında bedel tahsil edildiği görülmüştür.

31.05.2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigorta Kanunu'nun 1'nci maddesinde; bu Kanunun amacının sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek; sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemek olduğu,

2'nci maddesinde bu Kanun'un sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortasından yararlanacak kişileri, işverenleri, sağlık hizmeti sunucularını, bu Kanunun uygulanması bakımından gerçek kişiler ile her türlü kamu ve özel hukuk tüzel kişilerini ve tüzel kişiliği olmayan diğer kurum ve kuruluşları kapsayacağı,

73'üncü maddesinde sağlık hizmetleri, Kurum ile yurt içindeki veya yurt dışındaki sağlık hizmeti sunucuları arasında yapılan sözleşmeler yoluyla ve/veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularından satın aldıkları sağlık hizmeti giderlerinin ödenmesi suretiyle sağlanacağı, kamu idaresi sağlık hizmeti sunucularının otelcilik hizmeti, yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirlenen istisnai sağlık hizmetleri dışında, sağladıkları sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden ilave ücret talep edemeyecekleri,

Hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin (SUT) "İlave ücret alınması" başlıklı 1.9.1 maddesinde; yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için bir defada asgari ücretin iki katını geçmemek üzere, Kurumca belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin poliklinik muayenelerinde en fazla iki katı, diğer hizmetlerde en fazla bir katı kadar ilave ücret alınabileceği,

"Otelcilik hizmetlerinde ilave ücret uygulaması" başlıklı 1.9.4 maddesinde; Sözleşmeli sağlık hizmeti sunucuları, asgari banyo, TV ve telefon bulunan; 2 yataklı odalarda sundukları otelcilik hizmetleri için SUT eki EK-2/B Listesinde 510.010 kod ile yer alan "Standart yatak tarifesi" işlem bedelinin 1,5 katını, tek yataklı odalarda ise 3 katını geçmemek üzere kişilerden ilave ücret alınabileceği, günübirlik tedavi kapsamındaki işlemler sırasında verilen otelcilik hizmeti için ise en fazla SUT eki EK-2/B Listesinde yer alan "Gündüz yatak tarifesi" işlem

bedelinin 3 katına kadar ilave ücret alınabileceği, SUT ek EK-1/C Listesinde yer alan istisnai sağlık hizmetlerinde otelcilik hizmetleri için ayrıca ilave ücret uygulanmayacağı,

"İstisnai sağlık hizmetlerinde ilave ücret uygulanması" başlıklı 1.9.5 maddesinde; sözleşmeli sağlık hizmeti sunucuları, Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu tarafından belirlenen ve SUT eki "İstisnai Sağlık Hizmetleri Listesi" nde (EK-1/C) yer alan istisnai sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden SUT eki listelerde yer alan işlem bedellerinin 3 katını geçmemek üzere ilave ücret alabilecekleri,

Belirtilmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; Üniversite sağlık hizmeti sunucuları tarafından genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden sundukları sağlık hizmeti dolayısıyla sadece;

- Öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri,
- Belirlenmiş standartların üstündeki talepleri karşılayan otelcilik hizmetleri,
- Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu tarafından belirlenen Sağlık Uygulama Tebliği eki 1/C sayılı listede sayılan istisnai sağlık hizmetleri,

İçin ilave ücret alınabileceği, bu sayılan haller dışında kamu idaresi sağlık sunucuları tarafından sunulan sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olan kişilerden ilave ücret alınamayacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde; Sağlık Araştırma ve Uygulama Hastanesi Yönetim Kurulunda alınan kararlar doğrultusunda hastalara kullanılan bazı tıbbi malzemelerin SUT fiyatı ile malzemenin alış maliyet arasındaki oluşan farkların, bazı işlem ve malzemeler için doğrudan belirlenen sabit fiyatların, radyolojik görüntülemeler için belirlenen bedellerin fark ücret adı altında hastalardan alındığı tespit edilmiştir. Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden alınan bu fark ücretler yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine uygun değildir. Zira kamu idaresi sağlık sunucuları mevzuatın cevaz verdiği özel haller haricinde genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden fark ücret adı altında herhangi bir ücret talep edemezler.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, sunulan sağlık hizmeti karşılığında mevzuatın izin verdiği durumlar haricinde genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden herhangi bir fark ücret talebinde bulunulmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Hastanenin Acil Servis Bölümünden Giriş Yapan Geçici Koruma Kimlik Belgesi Bulunmayan Göçmenlere Ait Tedavi Gelirlerinin Tahakkuk ve Tahsilinin Sağlanmaması

Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinin acil servis bölümünden giriş yapan geçici koruma altında bulunan ancak geçici koruma kimlik belgesi bulunmayan veya geçersiz olanlar içinMedikal Ulak Hastane Sistemi (MEDULA) üzerinden provizyon alınmadığından bunlara ilişkin tedavi masraflarının Sağlık İl Müdürlüğüne fatura edilemediği, fatura edilemeyen bu gelirlerin kişiler adına tahakkuk edilmediği ve tahsilinin sağlanmadığı görülmüştür.

04.04.2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91'inci maddesinde; Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabileceği, bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Bu Kanun'a istinaden çıkarılan ve 22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye'ye sığınan ve gerekli şartları sağlayan Suriye uyruklu yabancılar geçici koruma kapsamına alınmıştır. Yönetmelik'in 22'inci maddesinde; kayıt işlemleri tamamlananlara, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi düzenleneceği, geçici koruma kimlik belgesinin şekli ve içeriğinin ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından belirleneceği,

Yönetmelik'in 27'inci maddesinde; belirtilen sağlık hizmetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda yaptırılacağı, sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığı kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu

Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından ödeneceği,

Belirtilmektedir.

Anılan yetkiye istinaden Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamındaki Suriyeli yabancılara sağlık hizmetleri, Sağlık Bakanlığı ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü arasında imzalanan "Götürü Bedel Üzerinden Sağlık Hizmeti Alım Protokolü" ve Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar" doğrultusunda yürütülmektedir.

Götürü Bedel Üzerinden Sağlık Hizmeti Alım Protokolü'nün 8'inci maddesinde; Bakanlık tarafından belirlenecek esaslar kapsamında üniversite ve özel sağlık hizmeti sunucularına yapılan sevkler ve acil hal kapsamında doğrudan müracaat dolayısıyla oluşan tedavi giderleri de götürü bedel tutarına dâhil olduğu, geçici koruma altında olan göçmenler üniversite ve özel sağlık hizmeti sunucularına acil hal dışında doğrudan müracaat edemeyecekleri, yapılan sevk ve acil hallerin kapsamı ile sağlık hizmet bedellerinin ödenmesine ilişkin esasların Bakanlık tarafından belirleneceği ve götürü bedel tutarına dâhil olduğu belirtilmektedir.

Konu hakkında uygulamada ortaya çıkan tereddütlerin giderilmesi için Sağlık Bakanlığı'nın 81 il valiliğine gönderdiği 96773357-045.99 sayılı yazıda; sağlık hizmetlerinden, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen "Geçici Koruma Kimlik Belgesi" veya "Kayıt Belgesi" bulunan kişiler MEDULA-Hastane sisteminden provizyon alınması koşuluyla faydalanacağı,

Sağlık hizmet sunucularına istisnai haller olarak belirlenen acil hal tedavisine yönelik başvuran, ancak MEDULA-Hastane sisteminden normal provizyon alınamayan kişiler için istisnai hal provizyonu alınması gerektiği, provizyon alınamayan kişiler ücretli hasta olarak değerlendirileceği, bu kişilere sunulan sağlık hizmetlerine ilişkin faturalandırma işlemleri Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin ilgili maddesi kapsamında yapılacağı, tedavinin ardından kişiler kayıt işlemleri için bulunduğu ildeki İl Göç İdaresi Müdürlüğüne yönlendirileceği, tedavisi uzun sürecek olan veya İl Göç İdaresi Müdürlüğüne yönlendirilmesi

mümkün olmayan kişilerin (vefat edenler dâhil), tedavisi devam ederken varsa kimlik bilgileri bulunduğu ildeki İl Göç İdaresi Müdürlüğüne resmi yazı ile bildirileceği,

Belirtilmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri ve diğer düzenleyici işlemlerden geçici koruma kapsamında olan göçmenlerin sağlık hizmetleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile imzalanan "Götürü Bedel Üzerinden Sağlık Hizmeti Alım Protokolü" kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından yürütüldüğü, bunların sağlık hizmetlerinden faydalanmak üzere doğrudan Üniversite hastanelerine başvuramayacakları, ancak acil hal kapsamında doğrudan başvuru yapabilecekleri, acil servisten giriş yapanların hak sahipliliğinin tespiti bakımından geçici koruma kimlik belgesi ile MEDULA- Hastane sistemi üzerinden provizyon alınacağı, normal provizyon alınmayan kişiler için istisnai hal provizyonu alınması gerektiği, provizyon alınmayanların ücretli hasta olarak değerlendirilmesi, bu kişilere ait faturalandırmanın Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin ilgili maddesi üzerinden yapılıp tedavi ücretlerinin kendilerinden tahsili, tedavilerinin ardından geçici kimlik kartı almaları/yenilemeleri için bu göçmenlerin İl Göç İdaresi Müdürlüğüne yönlendirilmeleri veya durumun Üniversite tarafından resmi yazı ile İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde; Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Hastanesine acil ve zorunlu hal kapsamında başvuran geçici koruma altındaki göçmenlerden geçici koruma kimlik belgesi bulunmayan veya geçerliliğini yitirenler için MEDULA-Hastane sisteminden provizyon alınamadığından faturaların düzenlenemediği ve tedavi masraflarının ödenmek üzere Sağlık İl Müdürlüğüne gönderilemediği, diğer taraftan bu tedavi masraflarının ilgililer adına Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi üzerinden tahakkuk ve tahsilinin yapılmadığı tespit edilmiştir. Mevcut durum ile ilgili sadece hastaların kimliklerinin yenilenmesi veya yeni kayıt yapılması amacıyla Üniversite tarafından İl Göç İdaresi Müdürlüğüne yazılar yazıldığı, bugüne kadar İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından bu yazılara herhangi bir cevap verilmediği anlaşılmaktadır. Bu şekilde 2023 ve 2024 yıllarında toplam 449.297,54 TL tedavi giderinin tahakkuk ve tahsilinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, gelir kaybının önüne geçilmesi amacıyla MEDULA- Hastane üzerinden provizyon alınamayan ancak tedavisi yapılan geçici koruma kapsamında olan hastalara ait tedavi masraflarının hastalardan Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi üzerinden tahsili sağlanmalıdır.

BULGU 3: Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere ilişkin Üniversitenin herhangi bir anlaşma yapmadığı ve protokol imzalamadığı görülmüştür.

18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesi 9'uncu fıkrasında;

"Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşlarla bir protokolle belirlenen anlaşma çerçevesinde sunulmuş hizmetlerle ilgili olarak, "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ndeki puanları alınacak ücrete paralel olarak artırmaya yönetim kurulları yetkilidir."

Hükmü bulunmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya işletmelerinde sunulan ve finansmanı Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılmayan sağlık hizmetlerinin fiyatları 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesi (c) bendine istinaden Sağlık Bakanlığı tarafından her yıl belirlenmektedir.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendinde yer alan hükme dayanılarak Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin Fiyat Tarifesi ile bu Fiyat Tarifelerine Yönelik Usul ve Esasların "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde bu tarifenin amacının Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olduğu,

Mezkûr Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının "Uygulama İlkeleri" başlıklı 3'üncü maddesinin (ç) bendinde 5510 Sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Usul ve Esasların Ek-2 Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin uygulanacağı,

Belirtilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinin genel sağlık sigortası kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşların mensuplarına hizmet sunabileceği, sunulan hizmetlerle ilgili olarak Yükseköğretim Kurumu tarafından çıkartılan Gelir Getirici Faaliyet Cetvelindeki puanlarda alınacak ücrete paralel olarak artırım yapılabileceği ancak bu hizmete yönelik ilgili kurumlarla anlaşma yapılması, bu anlaşmada kurumların hak ve yükümlülüklerin ortaya konularak bir protokole bağlanması, bu protokolde söz konusu hizmetlerin fiyatlarının Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi fiyatları taban olarak belirlenmesi ve alınan hizmetin bedelinin hangi sürelerde tahsil edileceği, hizmet bedelinin tahsil edilememesi durumunda ne gibi yaptırımların uygulanacağı gibi hususlara yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, genel sağlık sigortası kapsamı dışında olup 2024 yılı içerisinde aşağıdaki tabloda gösterilen kurumların personeline hizmet verilmişse de bu hizmetlere yönelik ilgili kurumlarla herhangi bir anlaşma yapılmadığı ve protokol imzalanmadığı, söz konusu hizmetlerin hangi fiyatlardan verileceği ve tahsilatın hangi şartlarda yapılacağına yönelik herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, iş ve işlemlerinde netliğin sağlanması ve gelir kaybına sebebiyet verebilecek risklerin giderilmesi amacıyla yüksek işlem hacmine sahip kurumlar ile sözleşme yapılması gerekmektedir.

Tablo 1: Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

Akbank A.Ş.	19.257,35
Finansbank Şanlıurfa A.Ş.	1.185,36
Halk Bankası A.Ş. Memur ve Müstahdemleri Emekli ve Yardım Sadığı Vakfı	64.640,39

Şekerbank T.A.Ş.	9.788,83
Ticaret Borsası	7.758,99
Ticaret ve Sanayi Odası	6.393,11
Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Emekli ve Yardım Sand. Vakfı Gn. Müdürlüğü	51.209,75
Türkiye İş Bankası	618.225,75
Türkiye Odalar Borsalar ve Birlik Personeli	4.683,67
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	65.672,98
Tzhemsan Sağlık Vakfı	93.795,39
Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş.	35.520,66

BULGU 4: Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Bulunmayan Kurum ve Kuruluş Personeline Öğretim Üyeleri Tarafından Mesai Saatleri Dışında Sunulan Sağlık Hizmeti Bedellerinin Sağlık Uygulama Tebliği Tarifesi Üzerinden Fiyatlandırılması

Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde (Hastane) öğretim üyelerinin genel sağlık sigortası dışında, 5510 sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında olan bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlik personeli için kurulmuş bulunan sandıkların iştirakçileri ile aylık veya gelir bağlanmış olanlar ile bunların hak sahiplerine mesai saatleri dışında sundukları sağlık hizmeti bedellerinin Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi yerine Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) tarifesi üzerinden belirlendiği ve bu şekilde faturalandırıldığı görülmüştür.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya işletmelerinde sunulan ve finansmanı Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılmayan sağlık hizmetlerinin fiyatları 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesi (c) bendine istinaden Sağlık Bakanlığı tarafından her yıl belirlenmektedir.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendinde yer alan hükme dayanılarak Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin Fiyat Tarifesi ile bu Fiyat Tarifelerine Yönelik Usul ve Esasların "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde bu tarifenin amacının Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olduğu,

Mezkûr Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının "Uygulama İlkeleri" başlıklı 3'üncü maddesinde (ç) bendinde; 5510 Sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Usul ve Esasların Ek-2 Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin uygulanacağı,

Usul ve Esasların " Diğer Hususlar" başlıklı 16'ncı maddesinin (c) bendinde ise; kamu üniversitelerine bağlı tıp fakülteleri hastanelerinde (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri) öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için muayenelerde poliklinik muayene bedelinin iki katını kadar diğer hizmetlerde ise hizmet bedelinin yüzde 60'ına (altmış) kadar, bir defada net asgari ücretin iki katını geçmemek üzere öğretim üyesi farkı tahsil edilebileceği,

Belirtilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, genel sağlık sigortası dışında bulunan 5510 sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında olan bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlik personeli için kurulmuş bulunan sandıkların iştirakçileri ile aylık veya gelir bağlanmış olanlar ile bunların hak sahiplerine mesai saatleri dışında bizzat öğretim üyesi tarafından sunulan sağlık hizmeti fiyat tarifesinin Fiyat Satış Tarifeleri Usul ve Esaslarının 16'ncı maddesi (c) bendi gereği Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi olacağı, muayenelerde Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesindeki poliklinik muayene bedelinin iki katına kadar diğer hizmetlerde ise Tarifedeki hizmet bedelinin yüzde 60'ına (altmış) kadar, bir defada net asgari ücretin iki katını geçmemek üzere öğretim üyesi farkı tahsil edilebileceği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Harran Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Merkezinde 5510 sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında bulunan kurum ve kuruluş personeline mesai saatleri dışında bizzat öğretim üyeleri tarafından sunulan sağlık hizmeti bedellerinin Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi yerine Sağlık Uygulama Tebliğinde yer alan fiyatlar üzerinden belirlendiği ve faturalandırılmanın bu şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, mesai saatleri dışında bizzat öğretim üyeleri tarafından 5510 sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında bulunan kurum ve kuruluş personeline sunulan

sağlık hizmetlerinin Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi üzerinden fiyatlandırılmasına yönelik karar alınması gerekmektedir.

BULGU 5: Döner Sermaye İşletmesini İlgilendiren Konularda Sadece İlgili Birimlerin Yönetim Kurullarında Karar Alınması

Döner sermaye işletmesini gelir ve giderini etkileyen bazı konular hakkında sadece ilgili birimin yönetim kurullarında karar alındığı, alınan bu kararların Harran Üniversitesi Döner Sermaye Yürütme Kuruluna sunulmadığı anlaşılmaktadır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin (j) bendine istinaden çıkarılan 18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmeliğin 7'inci maddesinde; mal ve hizmetlerin fiyatları, yükseköğretim kurumları yönetim kurulunca tespit edileceği,

Aynı Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde; döner sermaye işletmesinin yönetim kurulunun, yükseköğretim kurumu yönetim kurulu olduğu, yükseköğretim kurumunun yönetim kurulu; işletmeyi idare etmek üzere yürütme kurulu oluşturabileceği ve yetkilerini uygun gördüğü ölçüde yürütme kuruluna devredebileceği, yürütme kurulu, yükseköğretim kurumu yönetim kurulu tarafından seçilecek bir rektör yardımcısı, üç öğretim elemanı (dekan ve yüksekokul müdürü de olabilir) ve döner sermaye işletme müdürü olmak üzere beş kişiden oluşacağı,

Belirtilmektedir.

Harran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 3'üncü maddesinde; Döner Sermaye İşletmesinin Yönetim Kurulu Harran Üniversitesi Yönetim Kurulu olduğu, Üniversite Yönetim Kurulu, yetkilerini uygun gördüğü ölçüde, kuracakları yürütme kuruluna devredebileceği, Yürütme Kurulu, Üniversite Yönetim Kurulunca seçilecek bir rektör yardımcısı, üç öğretim elemanı (dekan ve yüksekokul müdürü de olabilir) ve bir sayman olmak üzere beş kişiden oluşacağı belirtilmektedir. Anılan bu hükme istinaden Harran Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 31.01.2024 tarih ve 2024/02 sayılı oturumda Döner Sermaye İşletmesinin tüm birimlerinin dağıtacakları ek ödeme ile ilgili kararların alınması yetkisinin Döner Sermaye Yürütme Kuruluna devredildiği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan 5510 sayılı Kanun'un 73'ücüncü maddesinde; yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için Kurumca belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin, poliklinik muayenelerinde bir katını, diğer hizmetlerde yüzde ellisini geçmemek üzere, üniversite yönetim kurulu kararıyla öğretim üyelerinin unvanları itibarıyla belirlenen miktarda ilave ücret ödenebileceği,

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58/h maddesinde; Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretlerden elde edilen gelirin yüzde 50'sinden az ve yüzde 60'ından fazla olmamak üzere üniversite yönetim kurulunca tespit edilecek oranını ödeneceği,

Hükümlerine yer verilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, döner sermaye işletmesinin gelir ve giderlerini ilgilendiren kararları alma yetkisinin temelde üniversite yönetim kurulunda olduğu, üniversite yönetim kurulu yetkilerini uygun gördüğü ölçüde döner sermaye yürütme kuruluna devredebileceği, öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için ilave ücret ödenmesi ve belirlenen aralıkta bunların öğretim üyelerine dağıtımı konusunda üniversite yönetim kurulunun açıkça yetkili kılındığı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde sadece döner sermaye işletme birimlerinin belli periyotlarda personele dağıtılan ek ödemelere ilişkin kararların Döner Sermaye Yürütme Kurulunda alındığı, bunun haricinde döner sermaye işletmesinin gelir ve giderlerini etkileyen diğer mali nitelikteki kararların döner sermaye birimlerinin kendi yönetim kurullarında alındığı tespit edilmiştir. Bu çerçevede Hastane Yönetim Kurulu Karar Defteri üzerinde yapılan incelemede, Döner Sermaye Yürütme Kurulunda alınması gereken kararların sadece Hastane Yönetim Kurulunda alındığı görülmüştür. Alınan bazı kararlara aşağıda yer verilmiştir.

2017/10 sayılı Hastane Yönetim Kurulu toplantısında; özel ameliyat işlemleri, Harran Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi Mesai Dışı Öğretim Üyesi Özel Sağlık Hizmetleri İlave Ücret Uygulama İlkeleri kapsamında yapılmasının kabulüne,

2018/01 sayılı toplantıda; mezoterapi işlemlerinin fiyatlarının Kamu Sağlık Hizmetleri fiyat tarifesine göre düzenlenmesine ve her bir seans işlemi için ücretlendirmenin yapılmasına, polikliniklere başvuran sağlık güvencesi olmayan hastalara Kamu Sağlık Hizmetleri fiyat

tarifesinin uygulanmasına, Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı kapsamında sunulan sağlık hizmetleri fiyat tarifesinin uygulanmasına, istisnai sağlık hizmetleri listesinde (EK-1C) yer alan istisnai sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortası ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) eki listelerinde yer alan işlem bedellerinin 3 katı ücret alınmasına,

2018/02 sayılı toplantıda; Hastanede yapılan ve SUT'ta ödemesi olmayan işlemler için Kamu Sağlık Hizmetleri ücret tarifesinin uygulanmasına,

2018/4 sayılı toplantıda; 2547 sayılı kanunun 13/b-4 maddesi uyarınca Hastanede görevlendirilip diş hastanesinde görev yapmakta olan öğretim üyelerinden aylık 5000 işlem puanının altında kalanları için minimum tavan kat sayısının uygulanmasına,

2018/5 sayılı toplantıda; Hastanede yapılan tüp bebek işlemleri için SUT eki listelerinde yer alan işlem bedelleri kadar fark ücreti alınmasına, donmuş çözülmüş embriyo transferi için 1000 TL, dondurma işlemi için 1000 TL alınmasına, göz hastalıkları bölümü tarafından yapılan foto retraktif kerotoplasti işlemlerinde 500 TL fark ücreti alınmasına,

2019/7 sayılı toplantıda; Hastanenin dental implant işlemi için başvuran hastalardan, özel işlem ücreti farkı alınması kaydıyla talebin uygun görülmesine,

2022/3 sayılı toplantıda; ameliyathane ünitesinde görev yapmakta olan personelin mesai dışı yapılan özel işlemler için kendilerine ek ücret verilmesi talebinin uygun görülmesine, öğretim üyeleri tarafından mesai dışı yapılan özel işlemlere katılan ameliyathane ünitesinde görevli hemşirelere %9 oranında, anestezi teknikerlerine %6 oranında, temizlik ve hastabakıcılara ise %5 oranında hastaneye kalan paydan dağıtım yapılmasına,

2023/02 sayılı toplantıda sintigrafi çekimlerinde her çekim başına 250 TL fark ücreti alınmasına, radyolojik görüntüleme tetkiklerinden, günübirlik yapılmak istenen çekimler için 200 TL fark ücreti alınmasına, radyolojik görüntülemelerdeki özellikli çekimler için istem sayısına göre çekim başına 200 TL alınması ve bu ücret alımının 3 çekimle sınırlandırılmasına, uyku laboratuvarındaki işlemlerinde 350 TL fark ücretinin alınmasına,

2023/06 sayılı toplantıda; Mesai Dışı Öğretim Üyesi Özel Sağlık Hizmetleri İlave Ücret Uygulama İlkeleri kapsamında öğretim üyelerinin özel muayene ücretlerinin güncellenmesine,

2023/7 sayılı kararda; Hastane özel oda ücretlerinin 500 TL olarak güncellenmesine,

Şeklinde karar alınmıştır.

Diğer taraftan Haran Üniversitesi Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi Yönetim Kurulunda benzer kararlar alındığı, öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunumuna hakkında alınan kararların Döner Sermaye Yürütme Kuruluna sunulmadığı; Harran Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Hayvan Hastanesinde alınan "Muayene ve Analiz Ücretleri" hakkında alınan kararların benzer şekilde Döner Sermaye Yürütme Kuruluna sunulmadığı anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla Döner Sermaye İşletmesinin gelir ve giderini ilgilendiren kararların Üniversite Yönetim Kurulundan yetki devri yapılması koşulu ile Döner Sermaye Yürütme Kuruluna sunulması ve bu kurulda alınan karar doğrultusunda uygulanması gerekmektedir.

BULGU 6: Ödenen Fiyat Farkları Üzerinden Ek Kesin Teminatın Alınmaması

Harran Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Merkezi (Hastane) hizmet alımları sözleşmeleri kapsamında yüklenicilere ödenen fiyat farkları üzerinden ek kesin teminatın alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 43'üncü maddesinde; taahhüdün sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, sözleşmenin yapılmasından önce ihale üzerinde kalan istekliden ihale bedeli üzerinden hesaplanmak suretiyle %6 oranında kesin teminat alınacağı hükme bağlanmıştır.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 12'inci maddesinde; fiyat farkı ödenmesi öngörülerek ihale edilen işlerde fiyat farkı olarak ödenecek bedelin, sözleşme bedelinde artış meydana gelmesi halinde bu artış tutarının %6'sı oranında teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden ek kesin teminat alınacağı, fiyat farkı olarak ödenecek bedel üzerinden hesaplanan ek kesin teminatın hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle de karşılanabileceği hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden; taahhüdün sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla yüklenicilerden sözleşme bedelinin %6'sı oranında kesin teminat alınması gerektiği, fiyat farkı ödenen bedelin sözleşme bedelinde artış meydana getirmesi halinde bu artış tutarının %6'sı oranında ek kesin teminat

olarak alınacağı, bu teminatın teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden alınabileceği gibi, yüklenicinin hakkedişinden kesinti yapılmak suretiyle nakdi olarak karşılanabileceği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde fiyat farkı ödemesi öngörülen işlerde ödenen fiyat farkları sözleşme bedelinde artış meydana getirmiş olmasına karşılık bu artışın %6'sı oranında yükleniciden ek kesin teminat alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, yukarıda yer alan mevzuat hükmü gereği fiyat farkı ödemesi öngörülen işlerde sözleşme bedelinde artış meydana gelmesi durumunda yüklenicilerden bu artışın %6'sı oranında ek kesin teminat alınması gerekmektedir.

BULGU 7: Hakediş Ödemelerinde Sosyal Güvenlik Kurumundan Alınması Gereken Borcu Yoktur Yazısı Yerine Hatalı Belgenin Esas Alınması

Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde inceleme konusu yapılan bazı hizmet alımlarında işyeri sicil numarası üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumundan alınması gereken borcu yoktur yazısı yerine hatalı belge esas alınarak yükleniciye hakediş ödemesi yapıldığı görülmüştür.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Prim ve idari para cezası borçlarının hakedişlerden mahsubu, ödenmesi ve ilişiksizlik belgesinin aranması" başlıklı 90'ıncı maddesinde işverenlerin hakedişlerinin, Kuruma idari para cezası, prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması kaydıyla ödeneceği, hakedişlerin mahsubu ve ödenmesi ile teminatların prim ve idari para cezası borçlarına karşılık tutulmasına ilişkin işlemlerin usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle tespit edileceği ve bu maddede belirtilen yükümlülükler yerine getirilmeden hakediş ödenmesi halinde ilgililer hakkında genel hükümlere göre idari ve cezai işlem yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Söz konusu hükme dayanılarak Bakanlar Kurulu tarafından 22.09.2008 tarihinde çıkartılıp 29.09.2008 tarih ve 27012 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmelik'in "Hakedişten kesinti ve mahsup" başlıklı 6'ncı maddesinde, idarece işverenlerin hakedişlerinin, Kuruma idari para

cezası, prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması kaydıyla ödeneceği, idarenin, işverene yapacağı her hakediş ödemesinden önce, işverenin ve varsa alt işverenlerinin Kuruma idari para cezası, prim ve prime ilişkin gecikme cezası, gecikme zammı ve diğer ferilerinden oluşan borçlarının olup olmadığını, üniteden yazı ile soracağı, ünitece, işverenin ve varsa alt işverenlerinin muaccel borcunun bulunmadığı hususu idareye bir aylık süre içinde yazı ile bildirileceği, yazı ile bildirilmediği sürece, idare tarafından işverene hakediş ödenmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Yapılan denetimlerde, 2024/63584 ihale kayıt numaralı 8.000.000 Puan Sonuç Karşılığı Hemogram Hizmet Alımı, 2023/679952 ihale kayıt numaralı 12 Aylık Çamaşır Yıkama ve Ütüleme Hizmet Alımı, 2023/518721 ihale kayıt numaralı 36 Ay Yenidoğan Yoğun Bakım Sevisi Hizmet Alımı, 2023/522834 ihale kayıt numaralı 18 Aylık Malzeme Dahil Yemek Hizmeti Alımı ve 3 Aylık Malzeme Dahil Yemek Hizmeti Alımı işinde yüklenici ile yapılan sözleşmelere bağlı olarak yapılan tüm hakediş ödemelerinde yüklenicinin ihale konusu işle ilgili açılan sicil numarası üzerinden prim borcu sorgulaması yapılan belge değil de yüklenicinin Türkiye genelindeki sorgulama sonucu e-borcu yoktur belgesi esas alınarak ödeme yapıldığı tespit edilmiştir. Sorgulamaya esas alınan belgenin üzerinde bu belgenin, 5510 sayılı Kanunun 90'ıncı maddesinde sayılan kurum ve kuruluşlara ihale suretiyle yapılan işlerle ilgili istihkak ödemelerinde/kesintilerinde kullanılamayacağının açıkça yazdığı görülmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, hatalı borcu yoktur belgesi esas alınarak yüklenicilere ödeme yapılması Sosyal Güvenlik Kurumunun alacağı prim borçlarının zamanında tahsil edilememesine sebebiyet verebileceğinden gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Bazı Hizmet Alımı İhalelerinde Yaklaşık Maliyetin Yeterli Araştırmaya Dayalı Olarak Hazırlanmaması

Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi (Hastane) tarafından yapılan bazı hizmet alımı ihalelerine ait yaklaşık maliyetin yeterli araştırmaya dayalı olarak hazırlanmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 9'uncu maddesinde mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi yapılmadan önce idarece, her türlü fiyat araştırması yapılarak katma

değer vergisi hariç olmak üzere yaklaşık maliyet belirleneceği ve dayanaklarıyla birlikte bir hesap cetvelinde gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr Kanun'un 13'üncü maddesindeki ihale ilan sürelerinin belirlenmesinde, 38'inci maddesindeki aşırı düşük tekliflerin sorgulamasında ve 63'üncü maddesindeki yaklaşık maliyeti eşik değerin altında kalan ihalelerde sadece yerli isteklilerin katılabileceğine ilişkin düzenleme yapılmasında temel parametre olarak yaklaşık maliyet kullanılmaktadır.

04.03.2009 tarih ve 27159 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 8'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; İdareler yaklaşık maliyete ilişkin fiyatların tespitinde, ikinci fıkrada belirtilen (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen fiyatların birini, birkaçını veya tamamını herhangi bir öncelik sırası olmaksızın kullanabilecekleri, söz konusu maddenin 4'üncü fıkrasında ise; fiyat araştırması için yapılan çalışmalarda fiyat sorulacak kişi ve kuruluşlara yazılan yazıda fiyatı tespit edilecek iş grubu veya iş kaleminin ayrıntılı özelliklerine yer verileceği, istenen özellikleri taşımayan veya gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmadığı düşünülen fiyat bildirimleri ve proforma faturaların değerlendirmeye tabi tutulmayacağı ve buna ilişkin gerekçelerin yaklaşık maliyet hesap cetvelinde gösterileceği,

Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında; hizmetin gerçekleştirilmesi için gerekli olan iş kalemlerine veya iş gruplarına ilişkin miktarların tespit edilen fiyatlarla çarpımı sonucu bulunan tutarların toplanması ile elde edilen genel toplam tutar, sözleşme giderleri ve genel giderler ile KDV hariç olarak belirleneceği, bulunan bu tutara işin niteliği dikkate alınarak %7 oranını geçmemek üzere yüklenici kârı ekleneceği, bu tutar, kâr hariç belirlenen genel toplam tutar üzerinden hesaplanan sözleşme giderleri ve genel giderler ile toplanarak yaklaşık maliyet hesaplanacağı, buna ilişkin hesap cetveli hazırlayanlarca imzalandıktan sonra, ihale onay belgesinin ekine konularak ihale yetkilisine sunulacağı, yüklenici için öngörülen kar tutarının bu cetvelde gösterilmesi zorunlu olduğu,

Belirtilmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden yaklaşık maliyetin belirlenmesinde idarece her türlü fiyat araştırması yapacağı, fiyatın belirlenmesinde söz konusu Yönetmelik'in 8'inci maddesini üçüncü fıkrasında belirtilen yöntemlerden birini kullanılabileceği, yaklaşık maliyetin mümkün olduğu kadar piyasa koşullarını yansıtması ve gerçekçi olarak hazırlanması gerektiği, zira yaklaşık maliyetin ihalede ilan süreleri ve ön yeterlilik koşullarının belirlenmesinde, aşırı

düşük teklifin hesaplamasında, ihalede ekonomik açıdan en uygun teklifin belirlenmesinde en önemli unsurlardan biri olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede Sağlık Araştırma ve Uygulama merkezinin yaptığı bazı ihalelerin incelenmesinde;

2023/431328 ihale kayıt numaralı 12 Ay 1.474.524 Puan Sonuç Karşılığı PCR Alımı ihalesi için yaklaşık maliyetin belirlenmesi amacıyla bir firmadan fiyat alındığı, bu firmadan alınan fiyatın doğrudan yaklaşık maliyete dayanak yapılmadığı, yaklaşık maliyetin nasıl hesaplandığı konusunda cetvelde herhangi açıklama olmadığı, yaklaşık maliyet için teklif veren firmanın ihaleye tek istekli olarak katıldığı ve ihalenin söz konusu firmanın uhdesinde kaldığı,

2024/603584 ihale kayıt numaralı 12 Ay 8.000.000 Puan Sonuç Karşılığı Hemogram Hizmet Alımı ihalesi için yaklaşık maliyetin belirlenmesi amacıyla sadece bir firmadan 5.200.000 puan üzerinden fiyat alındığı, yaklaşık maliyet ise 8.000.000 puan üzerinden Makro Eliza Hizmet Alımı adı altında hesaplandığı, fiyatın ilgili firmanın vermiş olduğu katsayıdan bağımsız belirlendiği ve yaklaşık maliyetin belirlenmesinde hangi parametrelerin esas alındığı konusunda cetvelde herhangi bir bilgiye yer verilmediği, yaklaşık maliyet için teklif veren firmanın ihaleye tek istekli olarak katıldığı ve ihalenin söz konusu firmanın uhdesinde kaldığı,

2023/18722 ihale kayıt numaralı 24 Ay Süreli 3.950.000 Puan Sonuç Karşılığı Hemogram Hizmet Alımı ihalesi için yaklaşık maliyet cetvelinde belirlenen katsayının nasıl belirlendiği konusunda herhangi bir açıklamanın bulunmadığı, ihaleye tek isteklinin teklif verdiği ve ihalenin söz konusu isteklinin uhdesinde kaldığı,

Tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, yaklaşık maliyetin yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri çerçevesinde mümkün olduğu kadar piyasa fiyat araştırması yapılmak suretiyle gerçekçi fiyatın belirlenmesine yönelik hazırlanması gerekmektedir.

BULGU 9: Mesai Saatleri Dışında Sunulan Sağlık Hizmetlerinden Elde Edilen Gelirden Fiilen Katkısı Olan İdari Personele Ek Ödeme Yapılmaması

Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede bizzat sundukları sağlık hizmetlerinde fiilen katkısı olan idari personele elde edilen gelirden ek ödeme yapılmadığı görülmüştür.

31.05.2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin, poliklinik muayenelerinde bir katını, diğer hizmetlerde yüzde ellisini geçmemek üzere, üniversite yönetim kurulu kararıyla öğretim üyelerinin unvanları itibarıyla belirlenen miktarda ilave ücret alınabileceği, bu oranları bir katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanının yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

11.04.1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde; öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretler döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanacağı, bu tutardan ayrıca Hazine payı kesintisi ve (b) fıkrası uyarınca kesinti yapılmayacağı, bu şekilde elde edilen gelirin yüzde 50'sinden az ve yüzde 60'ından fazla olmamak üzere üniversite yönetim kurulunca tespit edilecek oranı, mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine, mesai içinde gerçekleştirilen iş miktarı ve çeşidi dikkate alınarak belirlenen toplam performansı aşmamak kaydıyla, ek ödeme matrahının yüzde 950'sini geçmemek üzere her ay ayrıca ödeneceği, bu fıkra uyarınca dağıtılan gelirlerden kalan tutarlar (b) fıkrasında belirtilen işler ile (c) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca fiilen mesai dışında çalışan diğer personele yapılacak ek ödemede kullanılacağı hükmüne yer verilmiştir.

Öğretim üyelerine mesai saatleri dışında sundukları sağlık hizmetlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere çıkarılan Harran Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi Mesai Dışı Öğretim Üyesi Özel Sağlık Hizmetleri İlave Ücret Uygulama İlkeleri'nin 13 maddesinin 1/c fıkrasında da dağıtılan gelirlerden kalan tutarların fiilen mesai dışında çalışan diğer personele yapılacak ek ödemede kullanılacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri ve diğer düzenleyici işlemlerden öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında bizzat verdikleri sağlık hizmetleri için Sağlık Uygulama Tebliği'nde belirlenmiş sağlık hizmeti bedellerinin poliklinik muayenelerinde en fazla iki katını, diğer hizmetlerde en fazla bir katını aşmamak üzere belirlenmiş miktarlarda ücret alınabileceği, bu şekilde elde edilen gelirin döner sermayenin ayrı bir hesabında toplanacağı, bu gelir üzerinden Hazine hissesi ve bilimsel araştırma payı kesintisi yapılmayacağı, bu şekilde elde edilen gelirin yüzde 50'sinden az ve yüzde 60'ından fazla olmaması koşulu ile üniversite yönetim kurulunca belirlenen oranda mesai saatleri dışında bizzat sağlık sunumu yapan öğretim üyelerine ek ödeme yapılacağı ve kalan tutarın ise döner sermaye işletmesinin faaliyetleri ve mesai dışı çalışan diğer personele yapılacak ek ödemede kullanılacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde; Harran Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında bizzat sundukları sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirlerin döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplandığı, elde edilen bu gelirin yüzde 50'sinin öğretim üyelerine ek ödeme olarak dağıtıldığı ancak bu şekilde dağıtılan gelirden kalan tutardan sunulan sağlık hizmetinde fiilen katkısı olan idari personele ek ödeme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle bulgu konusuna iştirak edildiği ve konunun düzeltilmesine yönelik gerekli çalışmalara başlandığı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında bizzat sundukları sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirlerden öğretim üyelerine dağıtılan kısımdan kalan tutarlardan söz konusu sağlık hizmetinde fiilen katkısı olan personele ek ödeme yapılmasına yönelik esas ve usullerin belirlenmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 432 | **HARRAN ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	312.634.297,59
10	**Hazır Değerler**	6.955.789,47
102	BANKA HESABI	1.040.030,82
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.915.758,65
12	**Faaliyet Alacakları**	57.000.000,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	57.000.000,00
13	**Kurum Alacakları**	156.614.192,50
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	156.614.192,50
14	**Diğer Alacaklar**	1.090.141,07
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.090.141,07
15	Stoklar	9.963.830,93
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.963.830,93
16	**Ön Ödemeler**	81.010.343,62
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	81.010.343,62
2	DURAN VARLIKLAR	11.291.646.417,96
22	**Faaliyet Alacakları**	2.565.205,27
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.565.205,27
24	**Mali Duran Varlıklar**	803.284,99
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	168.500,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	634.784,99
25	**Maddi Duran Varlıklar**	11.288.277.927,70
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	5.139.581.197,27
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	51.040.865,68
252	BİNALAR HESABI	7.266.446.390,33
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	442.000.508,43
254	TAŞITLAR HESABI	13.655.130,33
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	125.326.449,97
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.841.802.093,11
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	92.029.478,80
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	18.977.521,80
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.977.521,80
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	27.781.587,69
32	**Faaliyet Borçları**	1.809.295,45
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.809.295,45
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.630.033,40
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.484.735,49
333	EMANETLER HESABI	2.145.297,91
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	21.342.258,84
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	16.333.030,40
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.784.877,38
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	224.351,06
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
43	**Diğer Borçlar**	0,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	11.576.499.127,86
50	**Net Değer**	955.460.905,65
500	NET DEĞER HESABI	955.460.905,65
51	**Değer Hareketleri**	336.876,78
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	336.876,78
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	11.160.746.490,13
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	11.160.746.490,13
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.212.297.648,36
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.212.297.648,36
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.672.252.503,66
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.012.308.738,81
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.340.056.235,15

294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 11.604.280.715,55

PASİF TOPLAMI 11.604.280.715,55

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	62.845.714,42
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	62.845.714,42
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.116.818,47
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.116.818,47
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	255.738.975,79
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	255.738.975,79
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	18.306.660,77
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	18.306.660,77
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	5.813.701,62
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	5.813.701,62
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	5.526.944,86
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	8.605.500,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	14.132.444,86

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 432 **Adı : HARRAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.317.128.414,41
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.222.469.113,86
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	257.183.950,26
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	123.836.204,46
630	05	Cari Transferler	298.038.246,25
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	53.769,37
630	13	Amortisman Giderleri	334.893.050,62
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	59.639.369,17
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	21.425,65
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	101.040,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.909.263,17
630	99	Diğer Giderler	982.981,60

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.317.128.414,41**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.549.134.443,23
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	41.643.536,88
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.391.739.367,83
600	05	Diğer Gelirler	114.731.177,44
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	613.859,88
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	406.501,20

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.549.134.443,23**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	77.533.628,25
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	247.757,34
610	05	Diğer Gelirler	77.285.870,91

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **77.533.628,25**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.471.600.814,98**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.517.780.103,09**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.672.252.503,66**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.317.128.414,41**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.549.134.443,23**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.471.600.814,98**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**77.533.628,25**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.672.252.503,66**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8432 **HARRAN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	189.910.758,68
10	**HAZIR DEĞERLER**	-13.477.359,25
102	BANKALAR HESABI	15.528.776,04
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-29.006.135,29
105	DÖVİZ HESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	57.515.780,36
120	ALICILAR HESABI	43.196.345,70
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	14.311.802,66
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	7.632,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	300.000,00
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	300.000,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
15	STOKLAR	144.304.560,56
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	144.304.560,56
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	1.236.126,01
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	1.236.126,01
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	31.651,00
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
195	İŞ AVANSLARI HESABI	31.651,00
2	DURAN VARLIKLAR	1.527.911,80
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	1.527.911,80
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	424.197,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.103.714,80

AKTİF TOPLAMI 191.438.670,48

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	384.049.939,39
30	**MALİ BORÇLAR**	300.000,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	300.000,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	315.253.362,14
320	SATICILAR HESABI	313.971.098,41
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.282.263,73
33	**DİĞER BORÇLAR**	6.758.112,88
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	6.758.112,88
34	ALINAN AVANSLAR	0,00
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	61.738.464,37
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	43.498.649,01
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,03
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	18.239.815,33
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	8.842.630,16
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	8.842.630,16
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	8.842.630,16
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-201.453.899,07
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	634.784,99
500	SERMAYE HESABI	634.785,01
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,02
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	12.443.982,50
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	12.443.982,50
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-536.553.625,09
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-536.553.625,09
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	322.020.958,53
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	324.728.926,38
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-2.707.967,85

PASİF TOPLAMI 191.438.670,48

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	33.181.575,41
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	33.181.575,41
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	394.862.407,54
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	394.862.407,54
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	254.317,28
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	254.317,28

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu: 8432 **HARRAN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	2.120.895.466,72
1- Yurtiçi Satışlar	1.176.729.098,37
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	944.166.368,35
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	2.343.001,17
1- Satıştan İadeler (-)	2.343.001,17
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	2.118.552.465,55
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	719.837.845,55
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	719.837.845,55
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.398.714.620,00
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.083.858.832,90
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.083.858.832,90
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	314.855.787,10
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	7.236.184,76
3- Faiz Gelirleri	6.680.963,12
7- Kambiyo Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	555.221,64
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	322.091.971,86
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	322.020.958,53
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	322.020.958,53

HİTİT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Yapım İşi İhalelerinde İsteklilerin Sunmuş Olduğu İş Deneyim Belgelerinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Hitit Üniversitesi, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 01.03.2006 tarih ve 5467 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ile eklenen ek madde 66 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Hitit Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 11 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 7 meslek yüksekokulu ve 19 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	99	51	150
Doçent	129	67	196
Doktor Öğretim Üyesi	218	148	366
Öğretim Görevlisi	226	111	337
Araştırma Görevlisi	142	212	354
Toplam	**814**	**589**	**1.403**

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdari	280	277	557
Sağlık	13	184	197
Avukatlık	2	2	4
Teknik	63	55	118
Yardımcı	27	58	85
Sözleşmeli İdari Personel	23	27	50
İşçi	220	84	304
Toplam	**628**	**687**	**1.315**

Üniversitede 2024 yılsonu itibarıyla kadrolu 814 akademik, 408 idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve 220 işçi personel toplamı 1.442'dir. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Hitit Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yılsonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (1)	Gerçekleşme (2)	Gerçekleşme Oranı (2/1)
	(TL)		(%)
01 Personel Giderleri	1.098.785.577,00	1.082.244.554,00	98,49
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	129.584.186,00	125.346.272,00	96,73
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	132.236.905,00	97.375.559,00	73,64
05 Cari Transferler	35.803.500,00	33.047.531,00	92,30
06 Sermaye Giderleri	306.306.030,00	285.941.887,00	93,35
Toplam	**1.702.716.198,00**	**1.623.955.803,00**	**95,37**

31.12.2023 tarih ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.493.126.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 209.590.198,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.702.716.198,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,37'si olan 1.623.955.803,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.098.785.577,00 TL ödeneğin 1.082.244.554,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 129.584.186,00 TL ödeneğin 125.346.272,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 132.236.905,00 TL ödeneğin 97.375.559,00 TL'si, cari transferlerde 35.803.500,00 TL ödeneğin 33.047.531,00 TL'si, sermaye giderlerinde 306.306.030,00 TL ödeneğin 285.941.887,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumundan 2.121.106,27 TL, Erasmus Programından 3.407.332,80 TL, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Projelerinden 327.005,51 TL, Makine ve İmalat Teknolojilerinde İhtisaslaşma Projesinden 1.880.914,60 TL, bilimsel araştırma projeleri desteklerinden 897.031,92 TL ve Avrupa Birliği hibelerinden 13.146.451,34 TL olmak üzere toplam 21.779.842,44 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (1)	Gerçekleşen (2)	Gerçekleşme Oranı (2/1)
	(TL)		(%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.700.000,00	34.683.923,00	253,16

Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.470.553.000,00	1.664.621.174,00	113,20
Diğer Gelirler	8.873.000,00	19.960.708,00	224,96
Toplam	**1.493.126.000,00**	**1.719.265.805,00**	**115,14**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	365.957,00	-
Net Toplam	**1.493.126.000,00**	**1.718.899.848,00**	**115,12**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.493.126.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.718.899.848,00 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.693.066.953,18 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 491.896,00 TL, enflasyon düzeltmesi olumlu farkı 1.018.357.701,26 TL ve faaliyet gideri 1.622.312.625,10 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.088.620.133,34 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan döner sermaye işletmesinin 2024 yılında gelirleri 5.967.184,52 TL, giderleri ise 5.442.405,76 TL olarak gerçekleşmiş olup dönem 524.778,76 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Üniversitenin, Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğünün 10.05.2013 tarih ve 3775 sayılı izin yazısı ile kurulan ve sermayesi 3.470.000,00 TL olan Çorum Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketinde 347.000,00 TL tutarında ve %10 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Adı geçen şirketin enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda sermaye tutarında 9.650.344,95 TL'lik olumlu fark meydana gelmiş, bu tutarın Üniversite ortaklık oranına tekabül eden 965.034,50 TL'si ödenmiş sermaye tutarına enflasyon farkı olarak ilave edilmiştir.

Ayrıca Üniversite, Yükseköğretim Kurulundan 06.06.2023 tarihinde alınan izne, Üniversite Yönetim Kurulunun bu izne istinaden 22.08.2023 tarih ve 22 sayılı toplantısında almış olduğu karara göre kurulan Hitit Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketinin tek ortağıdır. Adı geçen şirket 23.08.2023 tarihinde Çorum Ticaret Sicil Müdürlüğüne tescil olunarak aynı tarihte 10899 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde de ilan olunmuştur. Şirketin sermayesi; beheri 1,00 TL değerinde 2.000.000,00 adet paya ayrılmış 2.000.000,00 TL tutarındadır. Şirketin enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda sermaye tutarında 192.080,00 TL'lik olumlu fark meydana gelmiş, bu tutarın tamamı Üniversitenin ödediği sermaye tutarına enflasyon farkı olarak ilave edilmiştir.

Her iki şirket tarafından bugüne değin kâr payı dağıtımı yapılmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür. İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir.

2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiştir. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevlerin farklı kişiler arasında dağıtılmasıyla "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan bir tanesi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Hitit Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yapım İşi İhalelerinde İsteklilerin Sunmuş Olduğu İş Deneyim Belgelerinde Eksiklikler Bulunması

"Hitit Üniversitesi İskilip Meslek Yüksekokulu İkmal İnşaatı Yapım İşi" ile "İskilip Meslek Yüksekokulu İnşaatı Tamamlama İşi 2. Etap Yapım İşi"ne ait ihalelerde; isteklilerin iş deneyim belgelerinin mevzuata uygun düzenlenmediği halde bu belgelerle Üniversitenin ihalelerine katıldıkları ve kendileriyle sözleşme imzalandığı tespit edilmiştir.

Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin;

-"İş deneyim belgesi düzenlemeye yetkili kurum ve kuruluşlar" başlıklı 43'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında iş deneyim belgesinin, bedel içeren tek bir sözleşmeye dayalı olarak 4734 sayılı Kanun kapsamındaki idareler tarafından verileceği,

-"Belge için başvuru" başlıklı 45'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; özel sektöre taahhütte bulunan yüklenicilerin, yapılacak iş karşılığı bedel içeren noter onaylı sözleşme ile iş deneyim belgesi almak için başvuru yapmalarının gerektiği,

hüküm altına alınmıştır.

Üniversitede yürütülen denetimlerde yukarıda yer verilen yapım işleri ile ilgili ihalelere katılan isteklilerin bedel içermeyen sözleşme karşılığında iş deneyim belgesini ihale komisyonuna sunduğu, ayrıca söz konusu iş deneyim belgesinin 4734 sayılı Kanun kapsamında olmayan kuruluşlar tarafından verildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından, yüklenici firma iş deneyim belgesinin EKAP kaydının olması sebebiyle deneyim belgesini veren kurum sorgulaması yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı belirtilmişse de bulguda da yer aldığı üzere Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği hükümleri gereğince iş deneyim belgesinin, bedel içeren tek bir sözleşmeye dayalı olarak 4734 sayılı Kanun kapsamındaki idareler tarafından verilmesi ve özel sektöre taahhütte bulunan yüklenicilerin, yapılacak iş karşılığı bedel içeren noter onaylı sözleşme ile iş deneyim belgesi almak için başvuru yapmaları, ihale yapan İdarelerin de bu hususları gözetmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak; mevzuata uygun olmayan iş deneyim belgeleri bulunan isteklilerle sözleşme imzalanmaması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 465 **HİTİT ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	283.625.696,67
10	**Hazır Değerler**	16.176.055,14
102	BANKA HESABI	565,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	13.397.615,86
105	DÖVİZ HESABI	2.762.674,28
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	15.200,00
12	**Faaliyet Alacakları**	53.702.427,79
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	53.698.491,03
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	3.936,76
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	117.107.351,52
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	117.107.351,52
14	**Diğer Alacaklar**	44.161.266,80
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	44.161.266,80
15	Stoklar	9.839.220,84
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.839.220,84
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	42.639.374,58
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	42.639.374,58
2	DURAN VARLIKLAR	4.547.209.439,08
22	**Faaliyet Alacakları**	18.927,44
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.177,44
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	14.750,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	3.504.134,50
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.504.114,50
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	50,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-30,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.543.686.377,14
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.644.412.021,04
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	254.757.553,91
252	BİNALAR HESABI	1.679.911.957,99
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	48.588.985,48
254	TAŞITLAR HESABI	10.956.535,70
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	101.286.826,06
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-489.687.483,11

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.273.274,97
32	**Faaliyet Borçları**	4.764,05
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	4.764,05
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	797.941,49
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	499.941,39
333	EMANETLER HESABI	298.000,10
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	12.458.736,07
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	12.190.411,13
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	267.590,61
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	734,33
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	11.833,36
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	11.833,36
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	107.872.031,34
43	**Diğer Borçlar**	688.484,87
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	688.484,87
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	107.183.546,47
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	107.183.546,47
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.709.689.829,44
50	**Net Değer**	485.520.579,93
500	NET DEĞER HESABI	485.520.579,93
51	**Değer Hareketleri**	376.437,95
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	376.437,95
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.705.641.804,66
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.705.641.804,66
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.570.469.126,44
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.570.469.126,44
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.088.620.133,34
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.240.818.349,58

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	293.459.980,07
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	22.426.305,34
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-22.426.305,34
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.179.247,23
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.179.247,23

AKTİF TOPLAMI 4.830.835.135,75

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.152.198.216,24

PASİF TOPLAMI 4.830.835.135,75

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	91.534.869,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	91.534.869,00
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.200.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	2.200.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	443.584.639,05
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	443.584.639,05
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	19.457.350,71
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	19.457.350,71
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	5.298.667,82
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	5.298.667,82
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	378.239,11
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.424.822,59
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	25.501.957,10
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	28.305.018,80

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 465 **Adı : HİTİT ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.622.312.625,10
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.086.899.144,45
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	125.426.229,53
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	84.596.043,90
630	05	Cari Transferler	35.190.545,23
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	895.092,70
630	13	Amortisman Giderleri	131.422.223,99
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	25.501.249,50
630	15	Karşılık Giderleri	99.165.399,68
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	720.738,16
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	32.249.405,96
630	99	Diğer Giderler	246.552,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.622.312.625,10**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.693.066.953,18
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	36.516.449,83
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.632.467.043,70
600	05	Diğer Gelirler	20.997.177,50
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.644.403,42
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	441.878,73

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.693.066.953,18**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	491.896,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	361.108,16
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	125.938,84
610	05	Diğer Gelirler	4.849,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **491.896,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.692.575.057,18**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.018.357.701,26**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.088.620.133,34**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.622.312.625,10**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.693.066.953,18**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.692.575.057,18**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**491.896,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.088.620.133,34**

ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üniversiteye Tahsisi Gerekirken Tahsis Edilmeyen Parsellerin Edinimi İçin Hukuki Yollara Başvurulmaması

2. Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması

3. Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Alımı Yapılan Taşınırların Proje Sonunda Takibinin Yapılmaması

4. Personele Birden Fazla Dizüstü Bilgisayarı Verilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanunu'na, yürürlük tarihi 18.05.2018 olan 7141 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile eklenen Ek Madde 194 ile kurulmuş olup diğer üniversitelerden farklı olarak; uygulamalı insan gücü oluşturmak üzere uygulamalı eğitim ve öğretime dayalı özel bir program uygulanmaktadır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri

bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 7 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 19 meslek yüksekokulu ve 15 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	134	65	199
Doçent	81	75	156
Doktor öğretim üyesi	179	159	338
Öğretim görevlisi	286	202	488
Araştırma görevlisi	56	137	193
Toplam	**736**	**638**	**1.374**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	253	276	529
Sağlık	6	29	35
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	79	53	132
Yardımcı	33	57	90
Sözleşmeli	32	16	48
İşçi	220	21	241
Toplam	**625**	**454**	**1.079**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel çalışan sayısı toplamı 1.361'dir. Ayrıca Üniversitede bir yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Merkezi

Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Bütçe giderlerinin Çeşidi	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 -Personel Giderleri	1.027.023.800,00	1.017.864.381,05	99,11
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	134.910.000,00	131.762.820,58	97,67
03- Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	87.996.323,19	51.711.738,83	58,77
05- Cari Transferler	31.045.134,70	29.494.451,68	95,01
06 -Sermaye Giderleri	251.414.000,00	187.846.252,39	74,72
07- Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.532.389.257,89**	**1.418.679.644,53**	**92,58**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.403.990.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 128.399.257,89 TL ödenek ilave edilmiş ve toplam ödenek 1.532.389.257,89 TL'ye ulaşmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri 1.418.679.644,53 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçenin %92,58'i kullanılmıştır. Personel giderlerinde 1.027.023.800,00 TL ödeneğin 1.017.864.381,05 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 134.910.000,00 TL ödeneğin 131.762.820,58 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 87.996.323,19 TL ödeneğin 51.711.738,83 TL'si, cari transferlerde 31.045.134,70 TL ödeneğin 29.494.451,68 TL'si, sermaye giderlerinde 251.414.000,00 TL ödeneğin 187.846.252,39 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Bilimsel Araştırma Projeleri, Çevre Doğa Yaban Hayatı Eğitimi Araştırma Projesi, Erasmus, Avrupa Birliği Destekli Projelerden toplam 23.324.458,62 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılı bütçe gelirleri tahmini ve gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Bütçe Gelirinin Çeşidi	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14.092.000,00	19.592.291,03	139,03
04-Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.383.398.000,00	1.407.104.822,83	101,71
05-Diğer Gelirler	6.500.000.00	21.385.322,69	329,00
06-Sermaye Gelirleri	--	-	-
Toplam	**1.403.990.000,00**	1.448.082.436,55	**103,14**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	-	-464.807,41	-
Net Toplam	**1.403.990.000,00**	**1.447.617.629,14**	**103,11**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.403.990.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl içinde tahakkuk eden geliri 1.515.894.008,90 TL olup yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.447.617.629,14 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.616.817.609,95 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 997.009,46 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 3.582.079.241,66 TL ve faaliyet gideri 1.396.820.556,69 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.801.079.285,46 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.777.314,17 TL, gider toplamı 2.495.841,41 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 281.472,76 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 08.09.2005 tarih ve 25930 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2005/9310 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve T.C. Sanayi Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün onayı ile kurulan Göller Bölgesi Teknokenti Yönetici ve İşletici AŞ.nin ortağıdır. Şirketin sermayesi 4.025.000,00 TL olup Üniversitenin %1 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden

Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve

uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kontrol ortamı, iç kontrol sisteminin diğer bileşenleri için bir temel oluşturur. Kontrol ortamında esas unsur idarede iç kontrolün üst yönetim tarafından sahiplenilmesi ve iç kontrol bilincinin oluşturulmasıdır. Bu itibarla kontrol ortamı genel anlamda kurum kültürünü ifade eder. Kontrol ortamına yönelik olarak;

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans çdeğerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmemiştir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Risk değerlendirme, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılan tüm

faaliyetlerde karşılaşılabilecek risklerin tanımlanması, analiz edilmesi ve bu risklerin nasıl yönetilmesi gerektiğine karar verilmesi süreçlerini içerir. Bu kapsamda risk değerlendirme, tüm iş süreçlerinde geçerli olan tehdit ve fırsatların katılımcı yöntemlerle belirlenmesi ve belirlenen unsurların etki ve olasılık analizlerinin yapılmasını gerektiren bir iç kontrol bileşenidir. Bu bileşene yönelik olarak;

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber bu çalışmaların uygulamaya geçirilmesi ve sonuçlarının alınması açılarından bu çalışmalar yeterli değildir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalara başlanmış olmakla birlikte bu çalışmalar henüz sonuçlanmadığından risklerin değerlendirilmesi yeterli düzeyde değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Kontrol faaliyetleri, hali hazırda mevcut olan ya da gerçekleşmesi öngörülen riskleri ortadan kaldırmak, etki ve/veya ihtimalini azaltmak üzere planlanarak uygulanan tüm eylemlerdir. Kontrol faaliyetleri, belirlenen her bir risk için farklılık arz edebilir. Zira söz konusu faaliyetlerin başarılı olabilmesi, karşılık geldiği her riske uygun bir şekilde belirlenmiş olmasına bağlıdır. Bununla birlikte uygulamaya konulan kontrol faaliyetlerinin sürekli takip edilerek bunlar üzerinde gerekli iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Bu bileşene yönelik olarak;

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Bilgi ve iletişim, iç kontrol sisteminin diğer unsurları olan kontrol ortamı, risk değerlendirme, kontrol faaliyetleri ve izleme arasındaki koordinasyonu sağlar. Bu anlamda kurumun belirlenen amaç ve hedeflerine ulaşması için yürütülen faaliyetler ile söz konusu faaliyetlere yönelik tespit edilen risklerin ve belirlenen kontrol faaliyetlerinin ilgili tüm görevlilere zamanında, uygun bir şekilde aktarılması bilgi ve iletişim bileşeni tarafından sağlanır. Bu bileşene yönelik olarak;

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İzleme, iç kontrol sürecinin performansını tespit etmek amacıyla, söz konusu sürecin belirlenen uygun aralıklarla düzenli olarak izlenmesidir. Bu kapsamda izleme bileşeni, diğer iç kontrol bileşenlerine ilişkin faaliyetlerin uygun şekilde belirlenerek yürütülmesini izler ve belirli aralıklarla sürekli olarak değerlendirmeler yapar. Söz konusu değerlendirme sonucunda tespit edilen eksiklikler belirlenerek ilgililere iletilir. Söz konusu bileşene yönelik olarak;

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların tamamı doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor

ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversiteye Tahsisi Gerekirken Tahsis Edilmeyen Parsellerin Edinimi İçin Hukuki Yollara Başvurulmaması

7141 sayılı Kanun hükmü gereği Süleyman Demirel Üniversitesince Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine tahsis edilmesi gerekirken tahsisi gerçekleştirilmeyen parsellerin mevcut olduğu tespit edilmiştir.

09.05.2018 tarih ve 7141 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde;

"2809 sayılı Kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir…

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

EK MADDE 194- Isparta'da Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Ziraat Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Orman Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinden ve Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan İşletme Fakültesinden…",

8’inci maddesinde;

“2809 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 51-…

Bu Kanunla kurulan Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı veya adı ve bağlantısı değiştirilerek Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine bağlanan yükseköğretim birimlerinin teşkilatı, mevcut kadroları ve pozisyonları ile birlikte personeli, bu birimlerle ilgili yılı bütçe ödenekleri, bütçedeki ödeneklerin tahakkuka bağlanma yetkisi, her türlü araç ve gereci, malzeme, döşeme, demirbaş ve taşıtları ile birlikte her türlü taşınır malları başka bir işleme gerek kalmaksızın Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine devredilmiş sayılır. Mülkiyeti Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan Süleyman Demirel Üniversitesinden Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine, adı değiştirilerek veya değiştirilmeyerek bağlanan birimlere Maliye Bakanlığınca tahsis edilmiş olan veya fiilen bunların kullanımında bulunanlar hiçbir işleme gerek kalmaksızın ve tahsis amacında kullanılmak üzere Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine tahsis edilmiş sayılır…”

Denilmektedir.

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığından alınan bilgilerden, tahsis sorununun eskiden Süleyman Demirel Üniversitesi bünyesinde iken 2018 yılında buradan ayrılarak 7141 sayılı Kanun ile kurulan Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi bünyesine alınan Orman Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve Ziraat Fakültesi Uygulama Çiftliğinin bulunduğu Doğu Yerleşkesinde bulunan parsellerden kaynaklandığı belirlenmiştir. Şöyle ki, Süleyman Demirel Üniversitesi adına kayıtlı olan yaklaşık 254 adet parselden yalnızca 110 adetinin tahsisi yapılmış, 144 adet parselin tahsisi ise gerçekleştirilmemiştir.

Süreç içerisinde, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesinin talepleri 23.03.2020 ve 30.04.2020 tarihlerinde Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığına iletilmiştir.2809 sayılı Kanunun geçici 52’nci maddesindeki *“9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla kurulan üniversitelere devredilen bina ve tesislerin bulunduğu taşınmazlardan hâlen bu bina ve tesislerin eski maliki üniversitelerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar, talep etmeleri hâlinde Yükseköğretim Kurulunun onayıyla bu üniversitelere devredilebilir. Kurulan üniversitelere bağlanan birimlerin hangi bina, tesis ve taşınmazları kapsadığı hususundaki tereddütleri gidermeye Yükseköğretim Kurulu yetkilidir.”*

hükmü gereği toplanan Yükseköğretim Yürütme Kurulunca alınan 13.05.2020 tarih ve 30 no.lu Kararda özetle; Süleyman Demirel Üniversitesinden adı ve bağlantısı değiştirilerek devredilen akademik birimlere ait taşınmaz mülkiyetlerinin ve tapularının Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine devredilmesinin uygun olacağına; Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu binasının mülkiyetinin ve fiili kullanımının Süleyman Demirel Üniversitesinde kalmasına; Çiftçi Eğitim Merkezi olarak isimlendirilen binaların Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine tahsisinin uygun olmadığına karar verilmiştir.

Daha sonra, 05.08.2018 tarihli ve 16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile değişik 2018 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Kararın10'uncu maddesi hükmü gereği Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi kampüs yerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Üniversite Yer Seçim Kurulu" 22.09.2021 tarihinde toplanmış, 3 farklı alternatif üzerinde çalışılmış ve 8/2 sayılı Kurul Kararı alınmıştır. Söz konusu Kararda, 2 ve 3 no.lu alternatiflerin Milli Savunma Bakanlığına tahsisli "Askeri Alan" kullanımında olduğu, kullanım kararının değiştirilmesinin güvenlik gerekçeleri ile uygun olmadığı göz önünde bulundurularak, "1 no.lu alternatifin Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Kampüs Alanı olarak belirlenmesi"nin uygun olduğuna karar verilmiştir.

Orman Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Ziraat Fakültesi Eğitim, Araştırma ve Uygulama Çiftliği (Eğitim amaçlı deneme alanları, seralar, meyve bahçeleri, büyükbaş ve küçükbaş hayvan ünitesi, kanatlı hayvan ünitesi, laboratuvarlar, depolar, çiftçi eğitim merkezi, ürün işleme binası, anaç ve kalem damızlık parselleri, değişik türlerde ıslah genetik parselleri) de Yer Seçim Kurulu'nca Isparta Uygulamalı Bilimler Fakültesinin kullanımı için uygun olduğuna karar verilen kampüs alanı içinde kaldığı halde mezkur parsellerin tahsisi Süleyman Demirel Üniversitesince yapılmamıştır.

Ayrıca Isparta Belediye Başkanlığınca 27.01.2022 tarihli yazı ile İl genelinde yapılacak "Revizyon İmar Planı" çalışmaları için taraflarca talep edilen konuların bildirilmesi istenmiş olup Süleyman Demirel Üniversitesinin 11.12.2022 tarihli yazısında özetle; *"Üniversitemizin Doğu Kampüsünde Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi kampüs alanının ayrılması ve Üniversitemiz SDÜ Araştırma ve Uygulama Hastanesi ilave ünitelerinin yapılabilmesi için Üniversitemiz gelişim alanının değiştirilmesi uygun mütalaa edilmemiştir.*" denilerek muvafakat verilmemiştir.

Konuya ilişkin dosyanın incelenmesinde, Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörlüğünce 21.01.2022 tarihli yazı ile Yer Seçim Kurulu'nca verilen kararın tekrar gözden

geçirilmesinin talep edilmesine karşın Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğünce söz konusu talebe olumlu yanıt verilmediği de tespit edilmiştir.

Bu güne kadar Kampüs alanı içinde kaldığı halde Süleyman Demirel Üniversitesince Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine tahsisi halen gerçekleştirilmeyen parsellerden kaynaklanan sorunun çözümü için hukuki yollara başvurulmalıdır.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörlüğüne, yerleşke alanında kalan taşınmazların mülkiyet devrinin veya tahsisinin yapılması ile ilgili yazı yazmış ayrıca yerleşke alanında İmar Kanunu hükümleri doğrultusunda gerekli parselasyon çalışmalarının yapılması hakkında ise Isparta Belediye Başkanlığına yazı yazıldığı belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulguya iştirak edildiği anlaşılmış olmakla birlikte "Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Üniversite Yer Seçim Kurulu"nun 22.09.2021 tarih ve 8/2 sayılı Kurul Kararı ile belirlenen ve kampüs alanı içinde kaldığı halde Süleyman Demirel Üniversitesince Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine tahsisi halen gerçekleştirilmeyen parsellerden kaynaklanan sorunun çözümü için herhangi bir hukuki yola başvurulmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; 05.08.2018 tarihli ve 16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile değişik 2018 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Kararın 10'uncu maddesi hükmü gereği Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi kampüs yerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Üniversite Yer Seçim Kurulu"nun 22.09.2021 tarih ve 8/2 sayılı Kurul Kararı ile belirlenen ve kampüs alanı içinde kaldığı halde Süleyman Demirel Üniversitesince Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesine tahsisi halen gerçekleştirilmeyen parsellerden kaynaklanan sorunun çözümü için bugüne değin herhangi bir hukuki yola başvurulmadığı görüldüğünden; söz konusu parsellerin edinimi için yasal yollara başvurulması gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması

Üniversite mülkiyetindeki bazı taşınmazlar için cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre, kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı yetkililerince sunulan belgelerin incelenmesinde, Süleyman Demirel Üniversitesi adına kayıtlı iken kurumlar arası mal devri ile edinilen 21 adet taşınmaz için henüz cins değişikliği işleminin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Üniversiteye tahsisli bulunan ve mülkiyeti yerleşke alanlarının bulunduğu ilgili belediyelere ait olan taşınmazlar hakkında da Senirkent Belediye Başkanlığı, Keçiborlu Belediye Başkanlığı ve Uluborlu Belediye Başkanlığına gerekli cins değişikliği işlemlerinin yapılması hakkında yazı yazıldığı; Atabey, Eğirdir, Gelendost, Şarkikaraağaç, Yalvaç, Yenişarbademli ilçelerinde bulunan yerleşkelerin, mülkiyeti hazine adına kayıtlı taşınmazların cins değişiklikleri tapuda kayıtlı olup, hatalı olanlar için gerekli düzeltmelerin yapılması amacı ile Isparta Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikli İl Müdürlüğü ile görüşmeler yapıldığı, konuya ilişkin gerekli yazışmalar yapılacağı, mülkiyeti Üniversiteye ait Aksu ve Sütçüler ilçelerinde bulunan yerleşkelerdeki cins değişikliği işlemleri ile ilgili dosya hazırlıklarının devam ettiği belirtilmiştir.

Üniversite tarafından verilen cevap değerlendirildiğinde; bulguya iştirak edilmiş olup konunun çözümü için ilgili kurumlarla yazışmaların halen devam ettiği ve cins tashihi işlemlerinin hali hazırda sonuçlanmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına neden olduğundan, söz konusu taşınmazlar için cins tashihinin yapılarak, kayıtların gerçek durumu yansıtması sağlanmalıdır.

BULGU 3: Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Alımı Yapılan Taşınırların Proje Sonunda Takibinin Yapılmaması

Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında proje yürütücüsüne teslim edilen taşınırların, projeler tamamlandıktan sonra takibinin yapılmadığı anlaşılmıştır.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in "Muhasebeleştirme işlemleri ve belgeleri" başlıklı 15'inci maddesinde, satın alınan taşınır malların Taşınır Mal Yönetmeliği gereğince taşınır işlem fişi düzenlenerek yükseköğretim kurumu envanter kayıtlarına alınacağı, bu kapsamda edinilen dayanıklı taşınırların bunları kullanacak proje yürütücüsüne ya da belirleyeceği kişiye taşınır teslim belgesi ile teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Uygulama Yönergesi'nin "Genel Hükümler" başlıklı 23'üncü maddesinde ise; projeler için Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'nce sağlanan makine, teçhizat ve donanımların, ilgili proje tamamlanıncaya kadar proje yürütücülerinin kontrol ve kullanımında olduğu; bunların korunmasından, bakım ve onarımından proje yürütücülerinin sorumlu olduğu ve tamamlanan projelere ait özellik arz eden makine ve teçhizatların ise ihtiyaç duyan Üniversite araştırmacılarının kullanımına açık olduğu düzenlenmiştir.

Yönergede, tamamlanan projelere ait özellik arz eden makine ve teçhizatların diğer araştırmacıların kullanımına açık olduğu ifade edilmişse de projeler tamamlandıktan sonra yürütücüden nasıl teslim alınacağı, hangi belgelerin düzenleneceği, başka birimlere veya projelere nasıl devredileceği ve müeyyidenin ne olacağı konusunda düzenlemelere yer verilmemiştir.

Diğer taraftan; Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi kayıtları üzerinde yapılan incelemede, 44 tane bilimsel araştırma projesi için alımı yapılan taşınırların, ilgili projeler sonuçlanmasına rağmen halen proje yürütücülerinin uhdelerinde göründüğü ancak söz konusu taşınırların mevcut durumu ile ilgili takibin yapılmadığı anlaşılmıştır.

Üniversite tarafından verilen cevapta; söz konusu Yönergede eksik görülen taşınırların verimlilik ve tutumluluk ilkesi çerçevesinde kullanıma açılması için çalışmaların başlatılacağı belirtilmiştir.

Üniversitenin verdiği cevap değerlendirildiğinde; bulgu konusuna iştirak edildiği, ancak herhangi bir çalışmanın henüz başlatılmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; Üniversitede söz konusu projeler kapsamında alınan taşınırların çoğunluğunun proje sona ermesine rağmen yürütücülerinin tasarrufunda bırakıldığı ve takibinin yapılmadığı anlaşıldığından; mal yönetiminde verimlilik ve tutumluluk ilkesine uygun taşınır kullanımının sağlanması için Yönergedeki düzenleme eksikliklerini giderecek çalışmaların başlatılması ve projelerin sonuçlanmasına rağmen proje yürütücüsünün üzerinde görünen taşınırların geri alınması gerekmektedir.

BULGU 4: Personele Birden Fazla Dizüstü Bilgisayarı Verilmesi

Üniversite personelinin üzerinde birden fazla dizüstü bilgisayar bulunduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun;

"Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, "*Bu Kanunun amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve ... düzenlemektir.*",

"Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde "*Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.",*

hükmü bulunmaktadır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde ise, "*Harcama yetkilileri taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumludur.*"denilmektedir.

Yapılan incelemede; öğretim elemanı, işçi, fakülte sekreteri gibi personel için kişi başına iki, üç, dört, beş ve yedi adete varan, toplamda 62 kişiye 147 adet dizüstü bilgisayar verildiği tespit edilmiştir.

Bir kaynağın ya da malzemenin gereksiz yere harcanması, kullanıma verilmesi israf kapsamında olup; söz konusu uygulama 5018 sayılı Kanun'un "Mal yönetiminde etkililik ve

sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde ifade edilen tutumluluk ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca anılan Kanun'un "İç kontrolün amacı" başlıklı 56'ncı maddesinin (e) fıkrasında ise iç kontrolün bir amacının da varlıkların israfını önlemek olduğu belirtilerek bu alanda incelemeler yapmak iç denetçilerin görevleri arasında sayılmıştır.

Söz konusu çalışanlar üzerinde birden fazla dizüstü bilgisayar bulunması kamu kaynaklarının etkili ekonomik ve verimli kullanılması ilkesine aykırıdır. Ayrıca hiçbir yasal dayanağı da yoktur.

Üniversite tarafından verilen cevapta; Üniversite laboratuvarlarında yer alan bazı cihazların çalıştırılabilmesi için bilgisayara ihtiyaç duyulduğu, bu sebeple bu dizüstü bilgisayarlar ile derslerde kullanılan bilgisayarlar ilgili bölümün bölüm başkanına zimmetlendiği, bunların dışında aynı personele birden fazla dizüstü bilgisayar verilmemesine titizlikle dikkat edildiği, ayrıca Üniversite Senato, Yönetim ve Döner Sermaye toplantılarında kullanılmak üzere alınan dizüstü bilgisayarlara ilişkin çalışmalara başlanıldığı ve çalışmaların titizlikle yürütülmekte olduğu belirtilmiştir.

Üniversitenin verdiği cevap değerlendirildiğinde; incelemelerde öğretim elemanı, işçi, fakülte sekreteri gibi personel için kişi başına iki, üç, dört, beş ve yedi adete varan, toplamda 147 adet dizüstü bilgisayarla ilgili olarak sadece bölüm başkanına verilenlerle ilgili duruma açıklamada getirildiği halde bulguda vurgulanan ve üzerinde birden fazla dizüstü bilgisayar bulunan diğer personel hakkında açıklama getirilmemiştir.

Sonuç olarak; Üniversite yönetimince taşınır edinilmesi, kayda alınması, kullanılması ve kontrolü kapsamında, kamu kaynaklarının etkili ekonomik ve verimli kullanımı temel ilke olduğundan; personele sadece bir adet dizüstü bilgisayar verilmesi, hali hazırda üzerinde birden fazla dizüstü bilgisayar görülen söz konusu personelden üzerinde bir adet dizüstü bilgisayar olacak şekilde mevcutların geri alınması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 529 | ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	228.128.116,64
10	**Hazır Değerler**	18.450.831,61
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	17.953.095,45
105	DÖVİZ HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	497.736,16
12	**Faaliyet Alacakları**	66.561.326,05
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	66.536.356,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	24.970,05
13	**Kurum Alacakları**	87.867.203,25
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	87.867.203,25
14	**Diğer Alacaklar**	1.303.160,90
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.303.160,90
15	Stoklar	13.086.102,16
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.086.102,16
16	**Ön Ödemeler**	40.859.492,67
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	40.859.492,67
2	DURAN VARLIKLAR	16.307.674.931,98
24	**Mali Duran Varlıklar**	41.250,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	40.250,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	16.307.633.681,98
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	13.216.231.409,73
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	17.117.094,17
252	BİNALAR HESABI	3.154.142.696,11
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	32.643.647,91
254	TAŞITLAR HESABI	4.822.663,27
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	74.993.414,57
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-503.091.763,86
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	310.774.520,08
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	8.965.528,51
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.965.528,51

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	30.802.816,63
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.103.044,21
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.067.950,90
333	EMANETLER HESABI	4.035.093,31
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	16.741.744,20
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	9.166.976,37
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	5.593.897,94
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	447.847,92
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	1.533.021,97
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	8.920.497,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	8.920.497,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	37.531,22
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	37.531,22
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	108.379.777,35
43	**Diğer Borçlar**	73.206,36
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	73.206,36
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	108.306.570,99
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	108.306.570,99
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	16.396.620.454,64
50	**Net Değer**	1.994.054.594,97
500	NET DEĞER HESABI	1.994.054.594,97
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	12.052.911.130,60
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	12.052.911.130,60
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.451.424.556,39
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.451.424.556,39
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.801.079.285,46
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.044.633.266,74
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.243.553.981,28

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	745.993,76
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-745.993,76

AKTİF TOPLAMI 16.535.803.048,62

PASİF TOPLAMI 16.535.803.048,62

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	17.974.085,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	17.974.085,00
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.265.637,81
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	4.265.637,81
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	19.368.332,01
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	19.368.332,01
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.158.192,86
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.158.192,86
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	5.065.433,88
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	5.065.433,88
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	7.729.977,19
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	746.916,19
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	8.476.893,38

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 529 **Adı : ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.396.820.556,69
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.019.200.482,25
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	132.239.247,82
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	49.873.826,66
630	05	Cari Transferler	34.905.554,48
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.406.475,34
630	13	Amortisman Giderleri	88.948.802,95
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.113.901,63
630	15	Karşılık Giderleri	56.601.251,65
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.523.005,14
630	99	Diğer Giderler	8.008,77

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.396.820.556,69**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.616.817.609,95
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.523.488,22
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.567.883.335,40
600	05	Diğer Gelirler	26.022.308,03
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.347.053,31
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	41.424,99

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.616.817.609,95**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	997.009,46
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	318.815,87
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	532.202,05
610	05	Diğer Gelirler	145.991,54

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **997.009,46**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.615.820.600,49**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **3.582.079.241,66**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.801.079.285,46**

GİDERLER TOPLAMI(A) **1.396.820.556,69**
GELİRLER TOPLAMI(B) **1.616.817.609,95**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **997.009,46**

NET GELİR (D=B-C) **1.615.820.600,49**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **3.801.079.285,46**

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Yapımı Belli Bir Süre Gerektirdiği Halde Sözleşme Yapılmayan Hizmet Alımları

KISALTMALAR

BAP : Bilimsel Araştırma Projeleri

KBS : Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İdarenin Kiraya Verilen Taşınmazlarda Denetim Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesi

2. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

3. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

4. Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi'nin Kurulmamış Olması

5. Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesine göre çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.

İnönü Üniversitesi 03.04.1975 tarih ve 1872 sayılı Kanun ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İnönü Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 1 yüksekokul, 6 enstitü, 3 meslek yüksekokulu ve 31 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	400	75	475
Doçent	260	67	327
Doktor öğretim üyesi	267	140	407
Öğretim görevlisi	168	38	206
Araştırma görevlisi	404	277	681
Toplam	**1499**	**597**	**2096**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	559	335	894
Sağlık	1452	546	1998
Avukatlık	4	3	7
Eğitim-öğretim	2	-	2
Teknik	156	65	221
Yardımcı	92	92	184
Sözleşmeli	522	133	655
İşçi	1869	77	1946
Toplam	**4656**	**1251**	**5907**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4656'dır. Ayrıca Üniversitede 9 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İnönü Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	3.730.821.298,00	3.670.771.923,00	98,39
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	441.225.600,00	428.236.31,00	97,06
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	389.076.853,00	313.536.556,00	80,58
05 Cari Transferler	522.154.905,00	521.488.735,00	99,87
06 Sermaye Giderleri	673.035.810,00	468.239.77,00	69,57
Toplam	**5.756.314.466,00**	**5.402.273.300,00**	**93,85**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.503.448.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 252.866.466,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.756.314.466,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,85'i olan 5.402.273.300,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.730.821.298,00 TL ödeneğin 3.670.771.923,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 441.225.600,00 TL ödeneğin 428.236.311,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 389.076.853,00 TL ödeneğin 313.536.556,00 TL'si, cari transferlerde 522.154.905,00 TL ödeneğin 521.488.73,005 TL'si, sermaye giderlerinde 673.035.810,00 TL ödeneğin 468.239.775,00 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı (sayılanlardan denetlenen idarenin kullanmadığı kaynaklar silinir, varsa diğer destek türleri ilave edilir) destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 27.270.359,08 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	40.400.000,00	69.912.229,00	173,05
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	5.384.460.000,00	5.106.434.000,00	94,84
Diğer Gelirler	78.588.000,00	244.375.736,00	310,96
Toplam	5.503.448.000,00	5.420.721.965,00	98,50
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	2.710.380,53	-
Net Toplam	**5.503.448.000,00**	**5.418.011.584,47**	**98,45**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.503.448.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.418.011.584,47 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.967.447.803,45 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 3.733.683,48 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.973.619.195,05 TL ve faaliyet gideri

6.267.224.076,95 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.670.109.238,07 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.603.602.149,24 TL, gider toplamı 3.925.084.590,84 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 321.482.441,60 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 53.182.752,62 TL, gider toplamı 60.777.879,18 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 7.595.126,56 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite 04.09.2009 tarih ve 27339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2009/15363 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Malatya Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.500.000,00 TL olup Üniversitenin % 60,87 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı itibari ile şirketin sermayesi 5.180.000,00 TL olup, üniversitenin payı olan 3.153.066,00 TL enflasyon düzeltmesi ile 4.366.134,49 TL olmuştur. Şirketten kâr payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim

Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının

güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmemiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ile idare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare kurumsal risklerini tam ve doğru şekilde belirleyememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma *(risklerin gerçekleşme ihtimali- olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmış olsa da henüz tam olarak uygulamaya geçilmemiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Elektronik Belge Yönetim Sistemi ve İmza Yetkileri Yönergesi bulunmaktadır.

Ancak yetki devirleri ve sınırlarının yazılı olarak belirlendiğine ve ilgililere bildirildiğine, yetki devrinde dikkate alınması gereken hususların göz önünde bulundurulduğuna dair yeterli denetim kanıtı elde edilememiştir.

İdare, yaptığı görevlendirmelerde görevler ayrılığı ilkesini dikkate almaktadır. Üniversitede, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde mali karar ve işlemlerin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrolü görevleri farklı kişiler tarafından yürütülmektedir. Ön

mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut değildir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İnönü Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İdarenin Kiraya Verilen Taşınmazlarda Denetim Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesi

İdarenin 2024 yılında sözleşmesi devam etmekte olan taşınmaz kiralamalarında, mevzuat ve sözleşme hükümlerine aykırı uygulamalar görüldüğü ve idarenin bu uygulamalar üzerinde denetim yükümlülüğünü yerine getirmediği tespit edilmiştir.

Kiralayanlar tarafından kullanılan alanların genişletildiği ve kiralama usullerinin dışında gelir getirici faaliyetlerde bulunulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kantinlerin denetimlerinde üniversitenin genel sağlık kuralları, sosyal güvenlik mevzuatından doğan yükümlülükleri ve kendi yönerge ve yönetmeliklerinin gereklerini yerine getirmediği de anlaşılmıştır.

Alışveriş Merkezi Kantin, Onkoloji Kantin, Başhekimlik Kantin, Mühendislik Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Meslek Yüksek Okulları Kantin, Diş Hekimliği Fakültesi Kantin, Doğa Kafe ve Kahve Durağı kantin/kafeterya işletmesinde yapılan yerinde denetimlerde kiralama sözleşmelerindeki hükümlerin aksine, çalışanların idareye bildirilmediği, tektip kıyafet giymediği, isim ve fotoğraflarının yakalarında ve işletmenin görünür bir yerinde asılı bulunmadığı, çalışan dosyalarının güncel olarak tutulmadığı, çalışanların hijyen, genel sağlık ve diğer muayenelerinin mevcut olmadığı, bu alanlarda sunulan sıcak - soğuk ürünlerin sağlık, hijyen ve diğer yönlerden idarece fiilen denetlenmediği ya da denetim sonuçlarının takip edilmediği, işletlemelerin ilk yardım ve yangın tertibatlarının yetersiz olduğu ya da mevcut olmadığı, idarece onaylı güncel fiyat listelerinin işletmelerde mevcut olmadığı, sözleşmelerinde yer almadığı halde ücretli oyunlar gibi standların kurulduğu, işletmelerin kullanım alanlarının sözleşmelerine uygun olmadığı; tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, özetle; bulgudaki tespitlere katılmıştır. Denetim Komisyonu aracılığıyla yapılan periyodik denetimlerde tespit edilen eksikliklerle ilgili olarak kiracıların yazıyla uyarıldığını ifade etmiş, kiralanan alanların genişletilmesi, kiralama usullerinin dışındaki faaliyetler ve kantinlerin sağlık standartlarına uyumu konularında da çeşitli sorunlar yaşanıldığını kabul etmiştir.

İdare, her ne kadar denetim komisyonu tarafından yapılan tespitler doğrultusunda işlem yapıldığını ifade etmişse de fiili denetimlerde ve dosyaların incelenmesinde idarenin tutanak ve tespitleri doğrultusunda cezai işlemlerin uygulanmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak İdarenin, kiralanan alanlarda sunulan hizmet ve ürünlerin kalite ve fiyat açısından denetlenmesi; bu işletmelerde çalışanların isim, işe giriş bildirgesi, genel sağlık muayenesi, adli sicil kaydı gibi evrakların yer aldığı dosyalarının titizlikle takibi ve ayrıca bu işletmelerin kullanım alanlarının sözleşme hükümlerini ihlal edip etmediğinin kontrolü ve bu kontroller neticesinde yapılan iş ve işlemlerin takibi açısından sorumluluğu bulunmaktadır.

Gelir getirici faaliyetler için kantin, kafeterya gibi sosyal amaçlı işletme haklarının ihale edilmesinde, idarenin yükümlülüğü sözleşme yapılması ile sona ermemektedir. Sözleşme aşamasından sonra da idarenin genel gözetim ve kontrol yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Mühendislik Fakültesi, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinatörlüğü, Turgut Özel Tıp Merkezine ait ambarlarda yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı uygulamaların mevcut olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinde; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verilmesi, bu numara

yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Devir işlemleri" başlıklı 33'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarında bulunan taşınırlar, buralarda asılı Dayanıklı Taşınırlar Listesinde gösterilen miktarlar esas alınarak sayılmak ve listedeki ilgili bölüm imzalanmak suretiyle yeni sorumluya devir ve teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği, bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği, fiziki veya kullanım özellikleri nedeniyle numaralandırılması mümkün olmayan taşınırlara bu işlemin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Harcama birimi ve ambarların kodlanması" başlıklı 38'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise; harcama birimlerinin bünyesinde bulunan ambarlara harcama yetkililerince bir düzeyli ve iki karakterden oluşan kod verileceği, bu kodun aynı harcama birimine bağlı ambarların sayısını göstereceği, ambarın, bağlı olduğu harcama biriminin koduyla birlikte tanımlanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde/denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Kişi ve ortak kullanım alanlarına verilen dayanıklı taşınırlar için Dayanıklı Taşınırlar Listelerinin oluşturulmadığı,
- Dayanıklı taşınırların numaralandırılmadığı,
- Bazı birimlerde KBS'de görünen ambar sayısı ile fiili ambar sayısının birbiri ile uyumlu olmadığı,
- Elektronik taşınırların, fabrika seri numarasının sisteme kaydedilmediği,
- BAP taşınırlarının proje bitiminde ilgili birimlere teslim edilmediği,
- Ortak alanda bulunan taşınırların kişilere zimmetlendiği;

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, özetle; Sayıştay tarafından gerçekleştirilen denetim sonucunda Üniversitemizin bazı akademik ve idari birim ambarlarında taşınır kayıt ve muhafaza işlemleriyle ilgili tespit edilem eksikliklerin giderilmesi ve işlemlerin mevzuat hükümlerine uygun bir şekilde yürütülmesi amacıyla "Taşınır Denetim Komisyonu" kurulduğu, Komisyonun denetim sonuçlarına dayanarak hazırlayacağı rapor doğrultusunda, muhasebe kayıtlarındaki ve ambarlardaki eksik iş ve işlemlerin mevzuata uygun olarak düzeltileceği ve taşınır kayıt ve muhafaza işlemlerindeki eksikliklerle ilgili bilgi ve belgelerin Sayıştay'a sunulacağı ifade edilmiş ise de tespit edilen eksiklikler henüz tam olarak giderilmemiştir.

Sonuç olarak; taşınır kayıt ve muhafaza işlemlerindeki bu eksikliklerin giderilmesi ve taşınır işlemlerinin ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Üniversite tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Sözleşmede; Kamu İhale Kurumu tarafından yayımlanan tip sözleşmelerin esas alınması zorunlu olmayıp, işin niteliğine göre sözleşmenin konusu, bedeli, süresi ile tarafların karşılıklı hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi yeterli olmaktadır.

Denetimlerde, Üniversite tarafından doğrudan teminle gerçekleştirilen ve aşağıdaki tabloda belirtilen yapımı belli bir süre gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Yapımı Belli Bir Süre Gerektirdiği Halde Sözleşme Yapılmayan Hizmet Alımları

Harcama Kalemi	İşin Adı	Son Alım Tutarı (TL)	Sözleşme Durumu
03.05	Süsleme Hizmet Alımı 1 Adet	62.760,00	Yapılmadı
03.05	Ses ve Işık Sistemi Kiralama İşi 1 Adet	48.000,00	Yapılmadı
03.05	Kapalı Alan İlaçlama İşi 12 Aylık	50.400,00	Yapılmadı
03.05	Teknofest İçin Stant Kurulumu	78.000,00	Yapılmadı
03.05	Arşiv Dolabı Demontajı ve Montajı	51.612,00	Yapılmadı
03.05	Fen Edebiyat Fakültesi Data işi	240.000,00	Yapılmadı
03.05	Diş Hekimliğinin Tomografi Cihazının Taşınması işi	198.000,00	Yapılmadı
03.05	Otoklav ve Yıkama Cihazı Taşıma İşi	180.000,00	Yapılmadı
03.05	Data Hizmeti Alt Yapısı	96.000,00	Yapılmadı
03.05	Klima Montaj ve Demontaj işi	114.120,00	Yapılmadı
03.05	Boya ve Montaj İşi	102.516,00	Yapılmadı
03.05	Işık ve Ses Sistemi Kiralama İşi 1 Adet	102.000,00	Yapılmadı
03.05	MFÖ. Konseri Ses ve Işık Sistemi Kiralama İşi 1 Adet	54.000,00	Yapılmadı
03.05	Arguvan Türkü Günleri Ses ve Işık Sistemi Kiralama İşi.	36.000,00	Yapılmadı
03.05	Araç Kiralama İşi 45 Kişilik 8 Adet	193.000,00	Yapılmadı
03.05	Araç Kiralama İşi 45 Kişilik 8 Adet	239.000,00	Yapılmadı
03.05	Mutfak Ekipmanları Montaj ve Söküp Taşıma İşi	288.000,00	Yapılmadı
03.05	2024 yılı kimlik yenileme eğitimi hizmeti alımı	76.296,00	Yapılmadı

03.05	Kep Hizmeti Alımı 3 Yıllık	223.020,00	Yapılmadı
03.05	İzmir Malatya Arası Fidan Nakliyesi	42.000,00	Yapılmadı
03.05	Ses ve Işık Sistemi Kiralama İşi 1 Adet	24.000,00	Yapılmadı
03.05	Konteyner ve Üniversite Taşıma İşi	103.224,00	Yapılmadı

Kamu İdaresinin cevabında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunun 22'nci maddesinin d bendine göre yapılan ve belli bir süreyi gerektiren alımlarda sözleşme yapılacağı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığınca belli bir süreyi gerektiren ancak sözleşmeye bağlanmayan alımların bedellerinin ödenmeyeceği, 2025 mali yılbaşından itibaren bu alımlarda sözleşme yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; doğrudan teminle yapılacak alımlarda malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın mutlaka bir sözleşmeye bağlanması, işin bedeli, süresi ile tarafların karşılıklı hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi'nin Kurulmamış Olması

Üniversitenin, Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi tarafından yürütülmesi gereken iş ve işlemlerini TEKNOKENT Anonim Şirketi eliyle yürüttüğü ve mevzuata uygun bir Teknoloji Transfer Ofisi'nin bulunmadığı tespit edilmiştir.

7 Aralık 2017 tarih ve 30263 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'nde Teknoloji Transfer Ofislerinin Yükseköğretim kurumlarının, ar-ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör işbirliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak üzere Yükseköğretim Kurulundan önceden izin almak kaydıyla yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla kurabilecekleri sermaye şirketleri olduğu ifade edilmiştir.

Bu ofisler yönetmelik hükümlerinde de açıkça belirtildiği üzere 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında sermaye şirketi statüsünde kurulmalıdır. Bu şirketlerin görevleri ilgili Yönetmeliğin 6'ıncı maddesinde de ifade edildiği üzere;

"*a) Üniversite ar-ge stratejilerinin tanımlanmasına katkı vermek.*

b) Üniversitenin ar-ge politika ve stratejilerine uyumlu olarak çalışmak.

c) Üniversite içerisinde ulusal ve uluslararası ar-ge fonlarının tanıtımını yapmak ve bu fonlardan daha fazla yararlanabilmek adına eğitim, seminer, çalıştay ve benzeri etkinlikler düzenlemek, proje hazırlama, başvuru, yürütme ve izlemede destek olmak.

ç) Üniversite içerisinde proje yazma ve yönetme kültürünün geliştirilmesine katkı sağlamak.

d) Ar-ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile işbirliği yapmak.

e) Üniversite içinde ve dışında teknoloji transferi ile ilgili konularda tanıtım, bilgilendirme ve eğitim hizmetleri vermek.

f) Üniversite ve sanayi işbirliğini geliştirmek adına üniversite ve sanayi tarafında potansiyeli, fırsatları ve benzerlerini ortaya koyan analiz, tanıtım, etkinlik ve benzeri çalışmalar yapmak ve ayrıca kontratlı projelere aracılık etmek.

g) Üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak.

ğ) Üniversite içi şirketleşme ve girişimcilik hizmetleri vermek ve bu kapsamda destek olmak.

h) Yıllık faaliyet raporunu hazırlamak ve her yılın ocak ayı sonuna kadar senatonun uygun görüşüyle birlikte Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına sunmak.

ı) Uluslararası üniversitelerin Teknoloji Transfer Ofisleri ile işbirliği içerisinde çalışarak ulusal/uluslararası paydaşların (yerli/yabancı şirket, üniversite gibi) olduğu çalışma ortamları hazırlamak.

i) Yükseköğretim kurumlarında yapılan ar-ge çalışmaları sonucunda oluşturulan bilginin korunması için fikri ve sınai haklar hakkında bilgilendirme çalışmaları yapmak.

j) Yürütülen faaliyetlere ilişkin üç yıllık stratejik plan yaparak her yıl stratejik plan ilerleme raporu hazırlamak." olarak sayılmaktadır.

Anılan Yönetmelik hükmü kapsamında mevzuata uygun Teknoloji Transfer Ofisi kurulması zorunludur.

Kamu idaresi cevabında, özetle; 3.01.2025 tarih ve 2025/1-1 sayılı senato kararı ile Üniversite bünyesinde Teknoloji Transfer Ofisi kurulduğunu belirtmiştir.

Sonuç olarak Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketinin üniversitenin ilgili faaliyetlerine usulüne uygun biçimde katkıda bulunması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine mal ve hizmet alımları için toplam 621.048.315,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 72.394.396,00 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu 10.289.565,50 TL kadar aştığı ve Kamu İhale Kurulundan da izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresinin cevabında, özetle; İdari Mali İşler Daire Başkanlığı ve Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından bu harcamaların, yıl sonu itibariyle zorunlu ihtiyaçların karşılanması için yapıldığı ve Kamu İhale Kurulundan izin alma süreci için yeterli zaman olmadığından parasal limitin aşıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Kurumun 2024 yılı içerisinde yapmış olduğu mal ve hizmet alımlarında gösterilen gerekçelerin mevzuat açısından istisna kabul edilmediği, %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmış olduğu ve bu hususta idarenin ilgili birimlerinin gereken özeni göstermemiş olduğu değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alımlarda Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan %10'luk Sınırın Aşılması	2021	Yerine Getirilmedi	Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmamıştır.
Taşınır Kayıt İşlemlerinin Yönetmeliğe Uygun Yürütülmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Taşınır kayıt işlemlerinde eksiklikler bulunmaktadır.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

DMO : Devlet Malzeme Ofisi
SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu
SUT **:** Sağlık Uygulama Tebliği
UBB : Ulusal Bilgi Bankası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tıbbi İlaç ve Farmakolojik Ürünlerin Eczaneye İadelerinde Riskli Uygulamaların Olması

2. Ek Ödemelerin Dağıtımında Hatalı Uygulamalar Bulunması

3. Devlet Malzeme Ofisi Üzerinden Yapılan Alımların Kurumun Mali Dengesi, Taşınır ve Stok Yönetimini Olumsuz Etkilemesi

4. Faaliyeti Olmayan İşletme Birimlerinin Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İnönü Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi (a) fıkrası uyarınca 24.04.2000 tarih ve 24029 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İnönü Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanı İşletmeye ait Döner Sermaye Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, danışmanlık ve benzeri hizmetler yapmak, kurslar açmak, seminer, konferans ve sempozyumlar düzenlemek.

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

c) Üniversite bünyesindeki bütün fakülte, enstitü, yüksekokul, bölüm, merkez ve rektörlüğe bağlı diğer birimlerde, bu birimlerin görev, yetki ve ilgi alanlarına giren bilimsel faaliyetler ile bu birimlerin olağan çalışma düzeni içinde tüm mal ve hizmetleri üretmek.

ç) Üniversite ile ona bağlı birimlerde tahlil, araştırma ve uygulama yapmak ve rapor düzenlemek.

d) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı ve yataksız geçici kuruluşları işletmek.

e) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirilmesi ve organizasyonu, danışmanlık, eğitim organizasyonu, bakım-onarım yapmak ve bunlara ilişkin raporları hazırlamak.

f) Her türlü basım ve yayım hizmetlerini yerine getirmek.

g) Açılmış veya açılacak her türlü hizmet amaçlı işletmelerin faaliyetlerini yürütmek ve bu kapsamda yiyecek, içecek, konaklama ve benzeri hizmetler vermek.

ğ) Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları ile sinema, gazetecilik ve medya çalışmaları alanlarında yaratı ve araştırma çalışmaları ile grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri, tanıtım ve reklam filmleri ile belgesel ve her türlü film çekimi, resim, heykel, seramik çalışmaları, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi gibi hizmetleri yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 19'dur.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 42 idari memur ve 44 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 2'sinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 11 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

İnönü Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden 117.987.146,00 TL kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 5.516.530.772,53 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 3.836.202.253,97 TL bütçe giderine karşılık 3.144.946.252,39 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.603.602.149,24 TL gelir elde edilmiş, 3.925.084.590,84 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 321.482.441,60 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İnönü Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

Birleştirilmiş veriler defteri

Geçici ve kesin mizan

Bilanço

Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İnönü Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıbbi İlaç ve Farmakolojik Ürünlerin Eczaneye İadelerinde Riskli Uygulamaların Olması

Turgut Özal Tıp Merkezinde sağlık hizmetlerinde kullanılan ilaç ve farmakolojik ürünler başta olmak üzere, medikal malzemelerden kullanımdan vazgeçilenler için iade işlemlerinde risk oluşturan uygulamalar tespit edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 18'inci maddesi, iade edilen taşınırların ambarlara girişinde düzenlenmesi gereken belgeleri ve yapılması gereken işlemleri ayrıntılı olarak açıklamaktadır. 12.04.2014 tarih ve 28970 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesinin c fıkrası da tıbbi ilaç ve farmakolojik ürünler açısından eczacıların sorumluluğunu vurgulamaktadır.

Hastane eczanesinden kullanıma verilen ilaçlardan herhangi bir nedenle (taburcu, ölüm, tedaviyi reddetme) iade edilenler için Varlık İşlem Fişi düzenlenmediği, servislerden gelen ancak tam ve doğru bilgileri içermeyen evraklarla işlem tesis edildiği ve bu işlemlerin tesisinde de zaman kaybı yaşandığı görülmüştür.

Bu kapsamda hastalara reçete edildiği halde çeşitli nedenlerle iade edilen tıbbi ilaç ve farmakolojik ürünlerin eczaneye bildiriminde kullanılan formların mevzuata uygun hale getirilmesi, iade sürecinde kontrollerin sağlanması için hasta dosya numarası, iade edilen miktar gibi gerekli bilgilerin eksiksiz yer alması, sorumluların isim ve imzalarının mevcut olması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, özetle; hastane eczanesinde, günlük olarak verilen ilaç ve tıbbi malzemelerin iade işlemlerinin, hasta adına ya da toplu olarak gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. . İade işlemlerinin "Varlık İşlem Fişi" ile yapılması gerektiği, iadelerin kısa süre içinde hasta adına gerçekleştirilmesi ve İlaç Takip Sistemi (İTS) ile eczane stoğuna aktarılması gerektiği hususunda hastane yönetimi ve ilgili bölümlerle görüşmeler yapıldığı vurgulanmıştır.

Ayrıca, Hastane Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) ile "Varlık İşlem Fişi" belgesinin otomasyon sistemine entegre edilmesi için yüklenici firmadan destek talep edildiği belirtilmiştir.

Kamu idaresi iade edilen ilaçlarla ilgili yapılan işlemlerin mevzuata uygun olmadığı yönündeki tespite katılmış olmakla beraber düzeltici işlemlerin sonuçlanmadığı görülmektedir. Bu bağlamda sistemdeki değişikliklerin bir an önce yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Ek Ödemelerin Dağıtımında Hatalı Uygulamalar Bulunması

Klinik Araştırmalar Mükemmeliyet Uygulama ve Araştırma Merkezi, Dil Eğitimi ve Uygulama Merkezi, Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi birimlerinin gelirlerinden yapılacak ek ödemenin dağıtımında uygulanan usul ve esasların ve yönergelerin üst hukuk normlarına uygun hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun “Döner sermaye” başlıklı 58'inci maddesinde:

“…

f) Rektör, rektör yardımcısı ve genel sekreterlere gelir getirici katkılarına bakılmaksızın, üniversite yönetim kurulunun uygun gördüğü birimin döner sermaye hesabından yönetici payı olarak ayrılan tutardan ek ödeme yapılır. Yapılacak ek ödemenin tutarı ek ödeme matrahının, rektörler için yüzde 600’ünü, rektör yardımcıları için yüzde 300’ünü, genel sekreterler için yüzde 200’ünü geçemez.

Döner sermaye gelirinin elde edildiği birimlerin dekan, başhekim ve enstitü ve yüksekokul müdürleri ile bunların yardımcılarına, gelir getirici katkılarına bakılmaksızın, görev yaptıkları birimin döner sermaye gelirlerinden yönetici payı olarak ayrılan tutardan ek ödeme yapılır. Yapılacak ek ödemenin tutarı, ek ödeme matrahının, dekan, enstitü ve yüksekokul müdürü için yüzde 250’sini, bunların yardımcıları için yüzde 100’ünü, tıp ve diş hekimliği fakülteleri dekanları ile sağlık uygulama ve araştırma merkezleri başhekimleri için yüzde 500’ünü, bunların yardımcıları için yüzde 300’ünü geçemez.

Bu fıkra kapsamında bulunan yöneticilere, mesai saatleri içerisinde verdikleri mesleki hizmetlerinden dolayı ayrıca ek ödeme yapılmaz. Mesai saatleri dışında döner sermaye gelirlerine katkıları bulunması hâlinde alabilecekleri toplam ek ödeme tutarı, hiçbir şekilde yönetici payı dahil ilgisine göre (c) ve (d) fıkralarında belirtilen esaslara göre hesaplanacak tutarı geçemez,” denilmektedir.

18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmeliği'n “Yöneticilere Yapılacak Ek Ödeme” başlıklı 6’ncı maddesinde de yönetici payı alabilecek olanlar açıkça sayılmıştır.

Sayıştay Temyiz Kurulunun 16.06.2021 tarih ve 49717 Tutanak numaralı kararında da ayrıntılı olarak açıklandığı üzere; Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin 3’üncü maddesindeki tanım da göz önünde bulundurulduğunda; bu işletmelerin, kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetlerin sürdürülebilmesi için kurulduğu, hiçbir şekilde kazanç amaçlı kurulmadığı ve asıl amacın, kamusal nitelikte olan bazı mal veya hizmetlerin arzı olduğu, anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla her kamusal görevin bireysel gelir getirici faaliyet olarak görülmemesi ve yapılan her işin döner sermaye ek ödemesine hak kazandıracağının düşünülmemesi gerekir. Birimlerin ek ödeme dağıtımında kullandıkları cetvelde yer alan ve ek ödemeye yüzdesel olarak hak kazandıran ve mesai saatleri dışında saat bazında belirtilen faaliyetlerin; "*müdürlük yapma, ihale tekliflerinin alınması, web sitesi sorumluluğu, kurs süresince kursun organizasyonu ve mesai, kursların yapılacağı kurum dışı eğitim salonlarının hazırlanması ve denetimi, kursiyer şikâyetlerinin değerlendirilmesi ve düzeltici işlemler, mezuniyet ve sertifika töreni vb.*" hizmetlerin Merkez Müdür ve Müdür Yardımcılarının asli görevleri kapsamında yapmaları gereken ve yaptıkları faaliyetler oldukları izahtan varestedir.

Öte yandan, Türkçe Öğretim Merkezleri, Sürekli Eğitim Merkezleri ya da Araştırma Uygulama Merkezleri, 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinin (d) fıkrası kapsamında sayılan birimlerdendir. Koordinatörlük hizmeti ya da yöneticilik olarak adlandırılan tüm bu faaliyetler, Müdür ve Müdür yardımcılarının yöneticilik görevlerinin bir parçasıdır ve maaş karşılığı yerine getirilmesi gerekir. Bu nedenle ödeme emri belgeleri üzerinde yapılan ödemeler için "yönetici payı" ibaresinin geçmemesinin bir önemi yoktur. Yapılan döner sermeye ek ödemeleri, özü itibariyle yöneticilik faaliyetleri içindir ve 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinin (f) fıkrasında sayılmayan yöneticiler için bu ödemenin yapılması mümkün değildir.

Kamu İdaresi, cevabında; rektör tarafından 2547 sayılı Kanunun 13'üncü maddesinin (b) fıkrası uyarınca müdür ve müdür yardımcısı olarak görevlendirilen öğretim elemanlarının, kadrosu olmayan bu görevlerinin karşılığı olarak herhangi bir maaş ya da başka ad altında bir ödeme alamadıklarını, bulguda belirtilen bir kısım faaliyetlerin müdür ya da müdür yardımcılarının yöneticilik görevlerinin bir parçası olarak sayılabileceği, ağırlıklı kısmının 2547 sayılı Kanunun 58'inci maddesinin (d) ve (e) fıkraları kapsamındaki faaliyetlerden olduğu ifade edilmiş, ayrıca hangi faaliyetlerin puanlandırılmayacağı yönünde özel bir düzenleme bulunmadığı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bahsi geçen 01.02.2023 tarih ve 53594 sayılı Sayıştay Temyiz Kurulu kararında ise; müdür ve müdür yardımcılarının yapmakta oldukları faaliyetlerden Merkez'de düzenlenen eğitimlerin planlanması, koordinatörlerin araştırılması, görüşülmesi, programların geliştirilmesi ve gerekli ise programda düzenlemelerin yapılması, programda yer alacak eğitmenler ile koordinatörler arasında ortaya çıkan akademik aksaklıkların giderilmesi, eğitim programlarına katılanlardan geri dönüşlerin alınması ve değerlendirilmesi, çoklu programlarda yer alan koordinatörler arasında işbirliği, koordinasyon ve uyumun sağlanması

gibi faaliyetlerin mesai saatlerinin dışında ve özellikle hafta sonları gerçekleştirildiğinin cetvellerle tespit edilebildiği, bu faaliyetlerden hangilerinin yönetici payı sayılabildiğinin ayrıştırılması gerektiği belirtilerek ilam bozulmuş ve dairesine geri gönderilmesine karar verilmiştir.

Dolayısıyla bahsi geçen faaliyetlerin yapıldığı gün ve saatler ile mahiyeti itibariyle ayrıştırılması açıkça ifade edildiğinden, bu Temyiz Kurulu Kararı'nın yöneticilerin yaptıkları tüm faaliyetler için ek ödemeden pay almalarının hukuka uygun olduğu yönünde yorumlanması mümkün değildir.

Nitekim Klinik Araştırmalar Mükemmeliyet Uygulama ve Araştırma Merkezi Faaliyetlerinde Döner Sermaye Hesap Planı Oluşturulması ve Gelirlerinden Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönerge'nin 6'ıncı maddesinde Merkez Müdür ve Müdür Yardımcısına yalnızca Müdür ve Müdür Yardımcısı olarak görev yaptıkları her gün için, gün başına 20 ve 10'ar puan verildiği görülmektedir. Hiçbir faaliyetle doğrudan ilişkilendirilmesi mümkün olmayan böyle bir ödemenin "yöneticilik payı" olarak adlandırılması gerektiği aşikardır.

Ayrıca, Harcama Yetkilisi ve Gerçekleştirme Görevlisi gibi mali sorumluluğu olan idari personel ve akademisyen, bu görevleri için kanunen kendilerine verilmeyen hiçbir ek ödeme alamamaktadırlar.

Kamu İdaresi cevabında, özetle; Klinik Araştırmalar Mükemmeliyet Uygulama ve Araştırma Merkezi, Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin gelirlerinden yapılacak ek ödemenin dağıtımında uygulanan mevzuatın üst normlara uygun olmadığı yönündeki tespitin zorlama olduğu ifade edilmiş, bu merkezlerin kadrosuz kurulmasının uygun olduğu, fakat yöneticilik görevlerinin bir parasal karşılık olmaksızın yürütülmesinin zorluğu üzerinde durulmuştur.

Sonuç olarak, bulguda yer alan Yönetmelik maddeleri yöneticilerin alabileceği ek ödemeleri yukarıda ayrıntılı olarak da ifade edildiği üzere sınırlandırmaktadır. Bu nedenle mevzuat hükümlerinin herhangi bir zoraki yoruma gerek olmaksızın Sayıştay Temyiz Kurulu tarafından da dikkate alındığı görülmüştür.

Bu durumda, yukarıda özetlenen Yönetmelik hükümleri ve Temyiz Kurulu kararı gereği ek ödemeye esas teşkil eden usul ve esaslar, yönergeler ve ekleri olan faaliyet cetvellerinin mevzuatın amir hükümleri doğrultusunda düzenlenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Devlet Malzeme Ofisi Üzerinden Yapılan Alımların Kurumun Mali Dengesi, Taşınır ve Stok Yönetimini Olumsuz Etkilemesi

İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezinin tıbbi ilaç ve sarf malzemeleri tedariği için Devlet Malzeme Ofisi (DMO) ile yapmış olduğu protokolün taşınır sisteminde stok yönetimi ve verimliliğini etkileyen olumsuz sonuçlar meydana getirdiği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmıştır.

İnönü Üniversitesinin sağlık hizmeti sunumlarının yürütülmesi kapsamında ihtiyaç duydukları Sağlık Markete konu olan beşeri tıbbi ürünlerin (ilaçların) ve tıbbi malzemelerin (makine, teçhizat ve/veya demirbaş niteliğinde olanlar hariç) temini için tedarikte işbirliği yapılması amacıyla DMO Genel Müdürlüğü ve İnönü Üniversitesi arasında bir protokol imzalanmıştır.

Bahse konu protokol ile Hastane tarafından ihtiyaç duyulan Sağlık Markete konu olan ilaç ve tıbbi malzemeler, özellikleri ve piyasa koşularına uygun olarak DMO tarafından kendi mevzuatı hükümleri çerçevesinde temin edilecek ve bu işlemler için DMO'ya %1 oranında hizmet bedeli ödenecektir.

Önceki yıllarda İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi, tıbbi ilaç ve diğer tıbbi malzemeler için 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu çerçevesinde alım yaptığı süreçte teknik şartnamesindeki hükümler nedeniyle miadı yaklaşan ilaçların değişimi firmalardan yapılabilmekteyken DMO aracılığıyla alınan tıbbi ilaç ve diğer sarf malzemeler için protokol çerçevesinde tüm değişim ve iade iş ve işlemlerini DMO yürütmekte olduğundan stok yönetimi ve miad değişimi artık sağlanamamaktadır.

Üniversite hastanelerinin tümünde yaşanmakta olan bu süreç, aşağıda tespit edilen olumsuzluklara neden olmuş ve hastane giderek artan bir maliyetle karşı karşıya kalmıştır.

a) İhalelerin sonuçlanma süreci uzun sürmekte olup bir sonraki talep toplama dönemine kadar sarkabilmektedir. Bu durum talep listelerini oluşturma aşamasında belirsizliklere sebebiyet vermekte ve süreci zorlaştırmaktadır.

b) Talep toplama döneminde yayınlanan ilaç listesi oldukça geniş yelpazededir, geri ödemesi olmayan ya da artık üretimde olmayan ilaçları da içermekte olup hatalı talep oluşturma ihtimalini arttırmaktadır. Bu durum kurumları maddi zarara uğratabilmekte ve talep listesi oluşturma aşamasında iş yükünü arttırmaktadır.

c) 4 aylık periyotlar halinde açılan talep toplama süreci; ihalenin yapılması, ihalenin sonuçlanması, yeniden ihale süreçlerinin doğması ve ürünlerin teslimat süreçleri de eklendiğinde 4 aylık periyodu aşmaktadır. Bu durum 4 aylıktan daha fazla miktarda ilaç talebi yapmayı zorunlu kılmaktadır. Kullanım hızı sabit olmayan bazı kan ürünleri gibi ilaçların ve genellikle kısa miadlı olan nutrisyonel ürünlerin talep miktarlarının belirlenmesini ve bu süreçte oluşabilecek ilaç zayiatını ya da ilacın bulunmaması nedeniyle dış reçete yapılması gibi sonuçları önlemek açısından zorlaştırmaktadır.

d) DMO'dan talep edilen tıbbi sarf miktarlarının hangi tarihte, kaç adet geleceği bilinmemektedir. İstenilen malzemeler farklı miktar ve zamanlarda gelmekte bu durum stok yönetimi açısından sıkıntı oluşturmaktadır. Ürünlerin teslim tarihiyle faturalama arasında 90 güne uzayan süre ve irsaliyelerle faturalar arasındaki uyumsuzluk nedeniyle teslim edilen ürünlerin taşınır sistemine girilmesi ve hastanede kullanılması 90 günü bulmaktadır. Bu süre içerisinde miadı dolan tıbbi ürünler olduğu tespit edilmiştir. İhale talebi yapılan malzemelerin hangi tarihte, hangi firmanın ürününün ve kaç adet teslim edileceği vb. bilgilerin takip edilebileceği bir sistem olmadığı için hastane taşınır sisteminde stok yönetimi verimlilikle çalışamamaktadır.

e) DMO'dan gelen bir tıbbi malzeme ile ilgili muayene ve kabul süreçlerinde yaşanan sorunlarda muhatap firma, DMO üzerinden çözüm ve iyileştirme yapılmasını istemektedir. Bu durum muayene ve kabul esnasında şartnameye

uygun olmayan ürünlerin yeniden tedarik sürecinde uzun süreli gecikmelere yol açmaktadır.

f) Hasta başı malzeme kullanımlarında firma veya DMO kaynaklı Ulusal Bilgi Bankası (UBB)/Barkodu verilen malzeme ürün listesinde yer almamaktadır. Firmaya bu sorun iletildiğinde veya DMO ile irtibata geçildiğinde sorunun çözülmesi 72 saati bulmaktadır. Sağlık hizmeti sunumunda 72 saat, telafisi mümkün olmayan sonuçlara yol açabilen bir zaman dilimidir.

Diğer taraftan, 2024 yılında Sağlık Marketin kurum alacaklarından yaptığı kesinti tutarı Sosyal Güvenlik Kurumundan (SGK) yapılan ödemelerin yüzde yirmisine yaklaşmış durumdadır. Sağlık Marketin kurumun Sosyal Güvenlik Kurumundan alacakları üzerinden doğrudan kesinti yapması nedeniyle kurumun borç ve ödeme yönetimi olumsuz etkilenmekte, gelir gider dengesi kurum aleyhine bozulmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, özetle; Kurumun, bulguda belirtilen tespitlere katıldığı, 25.12.2019 tarihli ve 30989 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1899 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı doğrultusunda alımlarında öncelikli olarak DMO Sağlık Market Uygulamasını tercih etmekte olduğu, ancak ilaç ve malzemenin DMO'dan temin edilememesi ve sipariş edilen ilaçların teslim edilmemesi durumunda 4734 sayılı Kanun'a göre açık ihale yöntemi veya bütçenin %10'unu aşmayacak şekilde doğrudan temin usulüyle temin edildiği ifade edilmiştir.

Ayrıca, Kamu İdaresi cevabında DMO alımlarıyla ilgili olarak;

Sağlık Market uygulaması kapsamında alınan bazı ürünlerin SGK'dan yapılan ödemeleri için Sağlık Uygulama Tebliğindeki (SUT) gerekli şartlar DMO sözleşmelerinde dikkate alınmadığından, bu durumun geri ödeme alınamamasına ve kurum zararına neden olabileceği,

DMO'nun, bazı malzemeler için döviz cinsinden sözleşme yaptığı, döviz kurunun artması malzeme fiyatlarını artırdığı halde SGK'nın SUT ödemelerini Türk Lirası olarak yaptığını, bunun kurum zararına neden olabileceği,

tespitlerine yer verilmiş, Başhekimlik tarafından DMO sözleşmesinin güncellenmesi gerektiğinin Rektörlüğe bildirildiği de belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversite hastanelerinin sağlık hizmeti sunumunda kullanmakta olduğu malzeme ve ürünlerin stok yönetimi konusundaki farklı koşullarının göz önünde

bulundurularak protokolün yenilenmesi ve bahse konu ürünlerin tedarik, değişim ve stoklama aşamalarında yaşanan olumsuzlukların en aza indirilmesi için çalışma yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Faaliyeti Olmayan İşletme Birimlerinin Bulunması

Bazı döner sermaye işletme birimlerinin kuruluşundan bu yana veya belli bir süre sonra herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin a fıkrasında Yükseköğretim kurumlarında Üniversite Yönetim Kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği belirtilmektedir.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Kuruluş" başlıklı 4'üncü maddesinde; Yükseköğretim kurumlarınca, ilgili yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak döner sermaye işletmesi kurulabileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in "Faaliyet Alanları" başlıklı 5'inci maddesinde ise;

"Döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerekir.

Bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir. Döner sermaye işletmeleri, çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutar." denilerek döner sermaye işletmelerinin yukarıda sıralanan faaliyetlerden bir veya birkaçına yönelik mal veya hizmet üretiminde bulunması gerektiği açıkça belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversite Yönetim Kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile kurulan Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde 2024 yılı itibariyla toplam 19 döner sermaye işletme biriminden sadece 12'sinin aktif olduğu geriye kalan 7 işletme biriminin ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür. Oysa bu birimler döner sermaye ile ödenek verilen birimlerdir. Her birimin ayrı vergi numarası ile banka hesabı da vardır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi uyarınca düzenlenen "Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik" in 5'inci maddesinde de belirtildiği gibi döner sermaye işletmelerinin bu maddede sayılan mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, özetle; Üniversite üst yönetimi ile yapılacak değerlendirmeler neticesinde bahse konu 7 döner sermaye işletme biriminin Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi üzerindeki gereksiz işlem yükü ve hacminin azaltılması açısından banka hesapları da dahil olmak üzere kapatılarak tasfiye edilmesi hususunda üniversite yönetim kurulunun onayına sunulacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, herhangi bir mal ve hizmet üretiminde bulunmayan ya da bir yıldan daha kısa süre içinde faaliyete geçmesi söz konusu olmayan işletmelerin, özellikle yıl sonu itibariyle Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi üzerindeki gereksiz işlem yükü ve hacminin azaltılması açısından banka hesapları da kapatılarak tasfiye edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletmelerinin Bulunması	2021	Yerine Getirilmedi	Bulguda belirtilen 8 döner sermaye işletme biriminden 1 tanesi aktif hale gelmiştir. 2023 yılı Şubat ayında yaşanan depremlerden sonra kalan 7 döner sermaye işletme birimine yönelik herhangi bir işlem tesis edilememiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 425 **İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	875.560.088,37
10	**Hazır Değerler**	9.717.261,08
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	9.717.261,08
12	**Faaliyet Alacakları**	657.329.299,47
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	656.726.481,90
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	602.817,57
13	**Kurum Alacakları**	45.223.730,93
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	45.223.730,93
14	**Diğer Alacaklar**	1.295.359,99
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.295.359,99
15	Stoklar	19.020.153,34
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	19.020.153,34
16	**Ön Ödemeler**	142.974.283,56
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	142.974.283,56
2	DURAN VARLIKLAR	13.212.636.885,12
22	**Faaliyet Alacakları**	39.951.855,07
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	20.964.862,10
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	18.986.992,97
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.388.565,25
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	4.388.283,09
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	282,16
25	**Maddi Duran Varlıklar**	13.168.296.464,80
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.498.756.180,01
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	39.948.902,40
252	BİNALAR HESABI	14.343.755.610,54
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	914.773.445,44
254	TAŞITLAR HESABI	18.841.294,09
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	217.788.078,76
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.944.496.935,90
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	78.929.889,46
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	52.962.654,20
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-52.962.654,20

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	266.279.618,78
32	**Faaliyet Borçları**	6.356.083,84
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.356.083,84
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	197.049.501,72
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.537.346,20
333	EMANETLER HESABI	192.512.155,52
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	59.313.974,21
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	33.134.333,95
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	10.942.434,08
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	545.349,31
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	14.691.856,87
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	3.560.059,01
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	3.560.059,01
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	29.137.820,99
43	**Diğer Borçlar**	1.675.161,83
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.675.161,83
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	18.824.489,20
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	18.824.489,20
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	8.638.169,96
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	8.638.169,96
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	13.792.779.533,72
50	**Net Değer**	1.206.408.107,65
500	NET DEĞER HESABI	1.206.408.107,65
51	**Değer Hareketleri**	-3.254.308,55
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-3.254.308,55
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	15.462.753.960,91
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	15.462.753.960,91
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.543.237.464,36
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.543.237.464,36

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	719.305,77
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-719.305,77

AKTİF TOPLAMI 14.088.196.973,49

59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.670.109.238,07
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.397.654.025,25
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.727.544.787,18

PASİF TOPLAMI 14.088.196.973,49

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	100.178.170,61
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	100.178.170,61
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	445.521.383,26
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	445.521.383,26
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	20.417.010,43
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	20.417.010,43
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	61.802.089,94
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	61.802.089,94
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	9.224.036,31
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	51.468.338,40
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	60.692.374,71

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 425 **Adı : İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.267.224.076,95
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.670.219.704,84
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	428.692.541,29
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	245.379.756,19
630	05	Cari Transferler	532.586.265,95
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	389.754,49
630	13	Amortisman Giderleri	635.386.834,33
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	118.383.867,30
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.862.214,03
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	537.158,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	195.542.047,88
630	99	Diğer Giderler	438.243.932,65

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.267.224.076,95**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.967.447.803,45
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	81.677.384,71
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.634.259.753,27
600	05	Diğer Gelirler	246.119.500,51
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.197.797,35
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	4.193.367,61

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.967.447.803,45**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.733.683,48
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.600.247,65
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.095.302,95
610	05	Diğer Gelirler	38.132,88

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.733.683,48**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.963.714.119,97**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.973.619.195,05**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.670.109.238,07**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.267.224.076,95**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.967.447.803,45**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.963.714.119,97**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.733.683,48**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.670.109.238,07**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8425 **İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	278.712.003,94
10	**HAZIR DEĞERLER**	650.714,50
102	BANKALAR HESABI	770.481,30
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-119.766,80
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	112.700.564,37
120	ALICILAR HESABI	83.350.295,92
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	29.315.227,38
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	35.041,07
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	792.110,35
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-792.110,35
13	**DİĞER ALACAKLAR**	147.222.092,20
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	142.927.660,10
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	2.736,38
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	4.291.695,72
15	STOKLAR	13.163.209,88
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.149.481,88
152	MAMULLER HESABI	13.728,00
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	4.256.393,72
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	4.256.393,72
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	719.029,27
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	818,18
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	515.733,35
195	İŞ AVANSLARI HESABI	202.477,74
2	DURAN VARLIKLAR	2.262.165,56
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	699.581,44
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.620,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	696.673,24
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.711,80
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	1.562.584,12
260	HAKLAR HESABI	1.489.154,12
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	130.688,30
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-57.258,30

AKTİF TOPLAMI 280.974.169,50

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	738.060.868,22
30	**MALİ BORÇLAR**	7.020.281,07
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	5.525.000,00
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	1.495.281,07
32	**TİCARİ BORÇLAR**	578.581.898,20
320	SATICILAR HESABI	547.046.918,49
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.521.079,34
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	28.013.900,37
33	**DİĞER BORÇLAR**	155.990,27
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	155.990,27
34	ALINAN AVANSLAR	10.280.223,74
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.067.153,27
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	9.213.070,47
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	129.611.776,77
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	46.250.050,06
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	29.416.331,09
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	53.858.229,07
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	87.166,55
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	12.410.698,17
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	12.410.698,17
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	292,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	292,00
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	292,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-457.086.990,72
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	34.659,29
500	SERMAYE HESABI	34.659,29
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	366.221.500,00
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	366.221.500,00
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-501.860.708,41
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-501.860.708,41
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-321.482.441,60
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	3.039.001,60
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-324.521.443,20

PASİF TOPLAMI 280.974.169,50

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	34.603.081,05
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	34.603.081,05
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	459.859.467,08
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	459.859.467,08
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	3.086.228,98
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	3.086.228,98

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8425 **İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.800.414.256,94
1- Yurtiçi Satışlar	2.701.232.330,01
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.099.181.926,93
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	204.458.008,74
1- Satıştan İadeler (-)	204.276.452,94
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	181.555,80
C- NET SATIŞLAR	3.595.956.248,20
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.387.266.440,73
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.387.266.440,73
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.208.689.807,47
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.537.008.564,37
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	366.300,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.536.642.264,37
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-328.318.756,90
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	7.239.915,34
3- Faiz Gelirleri	6.962.241,93
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	34.949,64
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	242.723,77
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	809.585,17
2- Karşılık Giderleri (-)	809.585,17
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-321.888.426,73
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	405.985,70
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	405.985,70
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,57
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,57
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-321.482.441,60
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-321.482.441,60

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. TÜBİTAK Destekli Projelerde Bursiyer Ödemelerinin Zamanında Yapılmaması

2. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

3. Ön Mali Kontrole Tabi İşlemlere İlişkin Sürecin İşletilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İstanbul Medeniyet Üniversitesi 2010 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İstanbul Medeniyet Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 11 fakülte, 3 enstitü, 2 yüksekokul ve 18 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	210	136	346
Doçent	163	140	303
Doktor öğretim üyesi	284	143	427
Öğretim görevlisi	118	48	166
Araştırma görevlisi	278	222	500
Toplam	**1.053**	**689**	**1.742**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdari Hizmetler	136	232	368
Sağlık Hizmetleri Sınıfı	14	367	381
Avukatlık Hizmetleri	2	2	4
Teknik Hizmetleri Sınıfı	71	43	114
Din Hizmetleri	0	3	3
Yardımcı Hizmetli	13	85	98
Sözleşmeli Personel	72	12	84
Yabancı Uyruklu Personel	4	0	4
Bilişim Personeli	1	1	2
Sürekli İşçi	133	41	174
Toplam	**446**	**786**	**1.232**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.495'dir. Ayrıca Üniversitede 4 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

07.05.1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun Ek 9'uncu maddesi ile 04.03.2020 tarih ve 31058 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sağlık Bakanlığına Ait Kurum ve Kuruluşlar ile Devlet Üniversitelerinin İlgili Birimlerinin Birlikte Kullanımı ile İş Birliği Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine dayanılarak Sağlık Bakanlığına bağlı T.C. Sağlık Bakanlığı İstanbul Göztepe Prof. Dr. Süleyman Yalçın Şehir Hastanesi ve bağlı birimleri ile bu birimlerde görev yapan personel nezdinde Sağlık Bakanlığı ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörlüğü Arasında Birlikte Kullanım Protokolü imzalandığından

sağlık hizmetleri sınıfında 367 boş kadro bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1.138.943.430,00	1.126.611.885,22	98,92
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	131.154.000,00	126.675.191,60	96,59
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	133.540.252,00	123.062.772,52	92,15
Cari Transferler	60.529.957,00	58.503.957,00	96,65
Sermaye Giderleri	179.955.100,00	90.205.634,00	50,13
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	**1.644.122.739,00**	**1.525.059.440,34**	**92,76**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.503.545.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 140.575.739,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.644.122.739,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,76'sı olan 1.525.059.440,34 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla personel giderlerinde 1.138.943.430,00 TL ödeneğin 1.126.611.885,22 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 131.154.000,00 TL ödeneğin 126.675.191,60 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 133.540.252,00 TL ödeneğin 123.062.772,52 TL'si, cari transferlerde 60.529.957,00 ödeneğin 58.503.957,00 TL'si, sermaye giderlerinde 179.955.100,00 TL ödeneğin 90.205.634,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 20.561.878,97 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.551.000,00	20.666.321,77	273,69
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.489.571.000,00	1.472.515.154,36	98,85
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00
Diğer Gelirler	6.423.000,00	32.360.720,41	503,83
Toplam	**1.503.545.000,00**	**1.525.542.196,54**	**101,46**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	0,00	0,00	
Net Toplam	**1.503.545.000,00**	**1.525.542.196,54**	**101,46**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.503.545.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 1.525.542.196,54 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.676.306.629,35 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 11.156.050.154,68 TL ve faaliyet gideri 1.570.627.267,17 TL olan Üniversite, 2024 yılını 11.261.729.516,86 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 62.721.500,28 TL, gider toplamı 52.500.216,59 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 10.221.283,69 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 24.03.2018 tarih ve 30370 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/11419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan İstanbul Medeniyet Üniversitesi Teknopark Yönetici A.Ş'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 200.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketten kâr payı aktarımı 675.627,51 TL olmuştur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları

hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hâle getirilmiştir. Üniversitede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve Üniversite çalışanlarına duyurulmuştur. İç Kontrol Rehberinde yer alan kriterlere göre hassas görevlere ilişkin prosedürler her birim tarafından belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Üniversitede iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı riskler belirlenmiştir. Konsolide Risk Raporu hazırlanmış ancak herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Üniversitenin iş akış süreçleri her birim tarafından belirlenmiştir. Belirlenen iş akış süreçlerinde imza ve onay mercileri gösterilmiştir. Üniversite tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Üniversitede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Kamu İç Kontrol Rehberi'nin ekindeki "Risk Tespit Formu", "Risk Oylama Formu" ve "Risk Kayıt Formu", Üniversite birimleri tarafından hazırlanmıştır. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Ayrıca Üniversitenin Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Üniversite Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Üniversitenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İç kontrol sisteminin işleyişine ilişkin yılda iki kez değerlendirme yapılmıştır. Üniverisitenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında yer alan eylem ve eylemlere ne derece uyulduğu hususları ile kurum içi ve kurum dışı faaliyetlere ilişkin değerlendirmelerin yer alması gereken Eylem Planı Raporu hazırlanmıştır. Üniversitede İç Denetim Birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. Fakat İç Denetim Biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Medeniyet Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: TÜBİTAK Destekli Projelerde Bursiyer Ödemelerinin Zamanında Yapılmaması

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) kaynaklarıyla destekli projelerde bursiyer ödemelerinin mevzuatta belirlenen süre içerisinde yapılmadığı görülmüştür.

TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri İle Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Harcanması ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelerin Harcamalarının Gerçekleştirilmesine İlişkin Esas ve Usuller'in "Giderin Gerçekleştirilmesi ve Ödeme" başlıklı 10'uncu maddesi;

"…

Bursiyerlere projede uygulama yaptıkları ayı takip eden ayın ilk haftasında burs ödemelerinin yapılması esastır. Proje yürütücüleri burs ödemelerinin zamanında yapılması için her türlü tedbiri almaktan sorumlu olup burs ödemelerinde geçerli olmayan bir nedenden dolayı gecikme olması ve bu durumun TÜBİTAK'a bildirilmesi halinde TÜBİTAK tarafından gecikmenin gerekçeleri istenebilir. Burs ödemelerinin yapılmasında ihmal, kusur ve suiistimali olduğu anlaşılan proje yürütücüsü hakkında sözleşme ve ilgili mevzuat hükümlerine göre işlem yapılır.

..." şeklinde düzenlenmiştir.

Anılan mevzuat hükmü gereğince TÜBİTAK kaynaklarıyla desteklenen projelerde bursiyer ödemelerinin uygulama yapılan ayı takip eden ilk haftasında yapılmasının esas olduğu geçerli olmayan bir nedenden ötürü gecikme yaşanması durumunda ise TÜBİTAK'a bildirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan inceleme neticesinde TÜBİTAK kaynaklarıyla destekli projelerde bursiyer ödemelerinin izleyen ayın ilk haftasından daha sonraki zamanlarda yapıldığı tespit edilmiştir.

Üniversite tarafından, bulguda tespit edilen hususa ilişkin düzeltme işlemlerine başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

TÜBİTAK kaynaklarıyla desteklenen projelerde bursiyer ödemelerinin anılan mevzuat hükmünde belirtilen süre içerisinde yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversitede sürekli çalışan işçi personelin yıllık ücretli izinlerinin süresinde kullandırılmadığı, iş akitlerinin sona ermesinden sonra izin haklarının ekonomik değere dönüştürülme ihtimalinin olduğu görülmüştür.

10.06.2003 tarihli ve 25134 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 53, 56, 57 ve 58'nci maddeleri gereğince işyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir. Yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemez. Yıllık ücretli izin işveren tarafından bölünemez. Bu iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesi zorunludur. Ancak, 53'üncü maddede öngörülen izin süreleri, tarafların anlaşması ile bir bölümü on günden aşağı olmamak üzere bölümler hâlinde kullanılabilir. İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık izin dönemine ilişkin ücretini ilgili işçinin iznine başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermek zorundadır. Yıllık ücretli iznini kullanmakta olan işçinin izin süresi içinde ücret karşılığı bir işte çalıştığı anlaşılırsa, bu izin süresi içinde kendisine ödenen ücret işveren tarafından geri alınabilir.

17.05.2024 tarihli 32549 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2024/7 sayılı Tasarruf Tedbirleri Genelgesi'nin "Personel Giderlerine" ilişkin bölümünde "4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin süreleri, ilgili yıl içerisinde kullandırılacaktır. Ayrıca, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin süreleri, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacaktır." düzenlemeye yer verilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, 1 – 49 gün yıllık izni bulunan işçi sayısı 49; 50 – 99 gün yıllık izni bulunan işçi sayısı 2; 150 – 199 gün yıllık izni bulunan işçi sayısı ise 36 olarak tespit edilmiştir.

Üniversite cevabında; personel yetersizliği, personelin fazla çalışmalarının izin olarak tanımlandığı ve uygulanan toplu sözleşmede bütün personele ek izin hakkı verilmesinden kaynaklı yıllık izini bulunan personel sayısının fazla olduğu; işçilerin yıllık izinlerinin ücrete dönüşmemesi için Cumhurbaşkanlığı Genelgesi doğrultusunda hareket edileceği ifade edilmiştir.

Buna göre Üniversitenin, Cumhurbaşkanlığı Genelgesi doğrultusunda hareket etmesi ve işçilerin yıllık izinlerinin ücrete dönüşmemesi için, işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık izinlerini, ilgili yıl içerisinde kullandırmaları, işçilerin önceki yıllardan hak kazanıp kullanmadıkları yıllık izinlerini ise kullandırması gerekmektedir.

BULGU 3: Ön Mali Kontrole Tabi İşlemlere İlişkin Sürecin İşletilmemesi

Ön mali kontrol sürecine tabi kadro dağılım cetvelleri, yan ödeme cetvelleri, sözleşmeli personel sayı ve sözleşmelerinin ön mali kontrole tabi sürece dahil edilmediği tespit edilmiştir.

31.12.2005 tarih ve 26040 (mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın dördüncü bölümünde mali hizmetler birimi (Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı) tarafından yapılacak ön mali kontrole tabi mali karar ve işlemler; kanun tasarılarının mali yükünün hesaplanması, taahhüt evrakı ve sözleşme tasarıları, ödenek gönderme belgeleri, ödenek aktarma işlemleri, kadro dağılım cetvelleri, seyahat kartı listeleri, seyyar görev tazminatı cetvelleri, geçici işçi pozisyonları, yan ödeme cetvelleri, sözleşmeli personel sayı ve sözleşmeleri ve yurtdışı kira katkısı olarak belirtilmiştir.

Anılan mevzuat hükümlerinde; ön mali kontrol aşamasının, idarelerin mali karar ve işlemlerine dönük yapılan danışma ve önleyici niteliği haiz incelemeleri ifade ettiği, gelir, gider, varlık ve yükümlülüklere ilişkin mali karar ve işlemlerin, harcama birimleri ve mali hizmetler birimi tarafından idarenin bütçesi, bütçe tertibi, kullanılabilir ödenek tutarı, ayrıntılı harcama veya finansman programları, merkezi yönetim bütçe kanunu ve diğer mali mevzuat hükümlerine uygunluk yönlerinden kontrol edileceği, mali karar ve işlemlerin harcama birimleri tarafından kaynakların etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması açısından da kontrol edileceği, anılan süreç sonunda uygun görüş verilip verilmemesinin harcama yetkilisinin uygulamasını bağlamadığı, harcama yetkilisinin isterse ön mali kontrole ilişkin

görüşü dikkate alarak veya almayarak işlem tesis edebileceği, idarelerin ihale kanunlarına tabi olsun veya olmasın, harcamayı gerektirecek taahhüt evrakı ve sözleşme tasarılarından tutarı mal ve hizmet alımları için bir milyon Türk Lirasını, yapım işleri için üç milyon Türk Lirasını aşanların ön mali kontrole tabi olduğu hususları ile birlikte ihale komisyonları tarafından alınan kararların, sonuçları itibarı ile harcamayı gerektiren nitelik taşıyan kararlar olması nedeniyle mali kararlar arasında yer aldığı ve bu bakımından ihalenin ön mali kontrole tabi tutulması gerektiği, bunun yanında kanun tasarılarının malî yükünün hesaplanması, ödenek gönderme belgeleri, ödenek aktarma işlemleri, kadro dağılım cetvelleri, seyahat kartı listeleri, seyyar görev tazminatı cetvelleri, geçici işçi pozisyonları, yan ödeme cetvelleri, sözleşmeli personel sayı ve sözleşmeleri ve yurtdışı kira katkılarının da ön mali kontrole tabi olduğu belirtilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda; kadro ve pozisyon dağılım cetvelleri, yan ödeme cetvelleri, sözleşmeli personel sayı ve sözleşmelerinin Personel Daire Başkanlığı tarafından Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığına gönderilmemesi nedeniyle ön mali kontrol sürecinin işletilemediği görülmüştür.

Üniversite cevabında, ön mali kontrol sürecine tabi kadro dağılım cetvelleri, yan ödeme cetvelleri, sözleşmeli personel sayı ve sözleşmelerinin ön mali kontrol sürecine dahil edilmesi hususunda gerekli hassasiyet gösterileceği ifade edilmiştir.

Ön mali kontrole tabi karar ve işlemlerin ilgili birimlerce Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığına gönderilerek ön mali kontrolünün sağlanması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
TÜBİTAK Destekli Projelerde Bursiyer Ödemelerinin Zamanında Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Söz konusu husus 2024 yılında da tespit edilmiş olup Sayıştay Denetim Raporunun "Diğer Bulgular" kısmında 1 numaralı bulgu olarak düzenlenmiştir.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

AR-GE : Araştırma ve Geliştirme Projesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite Yönetim Kurulunca Araştırma ve Geliştirme Projesi/Faaliyeti Olarak Değerlendirilen Bazı Projelerin, Mevzuatta Öngörülen Niteliklere Haiz Olmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi (a) fıkrası uyarınca 07.10.2012 tarih ve 28434 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik'te, 01.10.2020 tarih ve 31261 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Medeniyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değişiklik yapılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu veya özel kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek, bilimsel görüş, plan, proje, araştırma, model geliştirme ve benzeri hizmetleri yapmak ve bunlara ilişkin raporlar, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak, bunlarla ilgili işbirliği yapmak,

b) Kurum içi ya da dışında, her çeşit malzeme,cihaz, makine, tesisat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak,

c) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, faaliyet alanları ile sınırlı olarak her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak, önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak,

ç) Üniversite içinde ve dışında üretilen mal ve hizmetlerin standartlara uygunluğu konusunda ilgili mevzuat hükümlerine göre rapor düzenlemek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak, proje hazırlamak veya uygulamak,

d) Bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak,

e) Kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek,

f) Faaliyet alanları çerçevesinde bilgi, iş üretmek, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleri ile kitap ve her türlü basılı evrak çoğaltmak, basmak,cilt ve baskı işleri yapmak, bunların satışını yapmak,

g) Beden Eğitimi, spor ve antrenörlük alanında, seminer ve eğitim programları ve yarışmalar, eğitim semineri, antrenörlük programları düzenlemek ve organizasyon yapmak, bu amaçla ilgili spor tesislerini işletmek, turizm ve otelcilik ile ilgili eğitim programları yapmak ve bu amaçla ilgili tesisler işletmek,

ğ) Canlı ve biyolojik materyal, laboratuar ürünleri, tarım ve sanayi ürünleri, uzay ve bilişim teknolojilerine ait ürünleri ve diğer malları üretmek, elde edilen ürünleri ilgili mevzuat hükümlerine göre pazarlamak,

h) Klinikler, poliklinikler,ameliyathaneler ve laboratuarlarda her türlü iş ve hizmetleri yapmak,

ı) Pedagojik formasyon, yabancı dil, bilgi işlem, yazılım ve donanım gibi konularda eğitim, kurs ve benzeri faaliyetlerde bulunmak,

i) Çoklu ortam öğretim materyali geliştirme, eğitim yazılımı hazırlama, elektronik sınav, merkezi sınav destek hizmetleri ile elektronik içerik yayımcılığı hizmetleri sağlamak,

j) Mal ve hakların kiralanması, uzmanlık belgesi, sertifikasyon, sınav, kurs ve benzeri hizmetleri vermek.

olarak belirlenmiştir.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 6'dır.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 2 idari memur hizmet vermekte olup bunlardan 3'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü, 2 uzman, 4 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 50.298.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 61.648.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 62.721.500,28 TL gelir elde edilmiş, 52.500.216,59 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 10.221.283,69 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama

işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Yönetim Kurulunca Araştırma ve Geliştirme Projesi/Faaliyeti Olarak Değerlendirilen Bazı Projelerin, Mevzuatta Öngörülen Niteliklere Haiz Olmaması

Döner Sermaye İşletmesinin hesap ve işlemlerinin incelenmesi sonucunda; öğretim elemanları tarafından yürütülen ve İşletmeye gelir sağlayan bazı projelerin, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) projesi/faaliyeti niteliklerine haiz olmamasına rağmen Üniversite Yönetim Kurulu kararlarıyla bu kapsama alındığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (k) bendiyle; üniversite-sanayi işbirliği kapsamında araştırma ve geliştirme, tasarım ve yenilik projeleri ile faaliyetleri sonucunda elde edilen gelirlerin %85'inin, görevi yapan öğretim elemanına ödenmesi ve bu kapsamda değerlendirilecek proje ve faaliyetlere, öğretim elemanının müracaatı doğrultusunda üniversite yönetim kurulunun izni ile karar verilmesi hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (h) ve (i) bentlerine istinaden yürürlüğe konulan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (v) bendinin;

"v) (Ek:RG-8/10/2016-29851) Üniversite sanayi işbirliği; Ülkemizde Üniversite-Sanayi işbirliğinde paydaşlar arasındaki sinerjiyi artırmak, ulusal yenilik ekosisteminde bu işbirliğini

geliştirmek, sanayimizi rekabet gücü ve katma değeri yüksek yenilikçi ürünler üretebilen ileri teknoloji ağırlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmak amacıyla gerçekleştirilen;

1) Araştırma ve geliştirme faaliyeti (Ar-Ge): Araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmaları, çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri ile alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan faaliyetleri,

(...)

ifade eder."

hükümlerine göre Ar-Ge olarak tanımlanacak bir projenin/faaliyetin;

i-Üniversite ile sanayi arasında olması,

ii-Üniversite-Sanayi işbirliğinde paydaşlar arasındaki sinerjiyi artırma, ulusal yenilik ekosisteminde bu işbirliğini geliştirme ve sanayiyi rekabet gücü ve katma değeri yüksek yenilikçi ürünler üretebilen ileri teknoloji ağırlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturma amacını taşıması,

iii-Bu amaç doğrultusunda yapılan faaliyetlerin, ya kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalardan, çevre uyumlu ürün tasarımından veya yazılım faaliyetlerinden ya da alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan faaliyetlerden müteşekkil olması,

gerekmektedir.

Bunun yanında Ar-Ge sayılacak proje/faaliyetler, 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 2'nci maddesinin (a) bendiyle kapsamına dâhil olduğu 5746 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin yedinci fıkrasına dayanılarak hazırlanan ve yürürlüğe konulan Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde belirtilen Ar-Ge ve yenilik sayılmayan faaliyetler arasında yer almamalıdır.

Yönetmelik'in 5'inci maddesinde Ar-Ge ve yenilik sayılmayan faaliyetler ise şunlardır;

a) Pazarlama faaliyetleri, piyasa taramaları, pazar araştırması ya da satış promosyonu,

b) Kalite kontrol,

c) Sosyal bilimlerdeki araştırmalar,

ç) Petrol, doğalgaz, maden rezervleri arama ve sondaj faaliyetleri,

d) İlaç üretim izni öncesinde Faz-1 ya da Faz-2 çalışmalarından en az biri yurt içinde gerçekleştirilmeksizin yapılan Faz-3 klinik çalışmalar ile üretim izni sonrasında gerçekleştirilen klinik çalışmalar,

e) Bir Ar-Ge projesi kapsamında olmaksızın icat edilmiş ya da mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı,

f) Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine yönelik olmayan şekil, renk, dekorasyon ve benzeri estetik ve görsel değişiklikleri içeren biçimsel değişiklikler,

g) Programlama dilleri ile işletim sistemleri hariç olmak üzere, internet sitelerinin ve benzerlerinin hazırlanmasına yardımcı mevcut yazılımların kullanılması suretiyle yapılan yazılım geliştirme faaliyetleri,

ğ) Yazılımlara ilişkin, bilimsel veya teknolojik ilerlemeler veya teknolojik belirsizliklerin çözülmesini içermeyen olağan ve tekrarlanan faaliyetler,

h) Kuruluş ve örgütlenmeyle ilgili araştırma giderleri,

ı) Üretim ve üretim altyapısına yönelik yapılan yatırım faaliyetleri, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine ilişkin harcamalar,

i) Numune verilmek amacıyla prototiplerden kopyalar çıkarılıp dağıtılması ve reklam amaçlı tüketici testleri,

j) Bir Ar-Ge projesi kapsamında olmaksızın yeni süreç, sistem veya ürün ortaya konulmasına hizmet etmeyen doğrudan veya gömülü teknoloji transferi,

k) Ar-Ge ve yenilik faaliyetleriyle geliştirilen ürüne veya sürece ilişkin fikrî mülkiyet haklarının edinimi dışında bu hakların korunmasına yönelik faaliyetler,

şeklindedir.

Yapılan incelemede;

a) "Konum Segmentasyon Analizinde Makine Öğrenmesi Algoritmalarının Geliştirilmesi" projesinin, eldeki verilere dayanarak eldeki konumlardan hangisinin satış potansiyeline sahip olduğunu elde edilmesine yönelik olduğunun (Bir Ar-Ge projesi kapsamında olmaksızın icat edilmiş ya da mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı-Üretim ve üretim altyapısına yönelik yapılan yatırım faaliyetleri, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine ilişkin harcamalar),

b) "TCDD 1. Bölge Mıntıkasında yer alan muhtelif hat kesimlerindeki altyapıların yeni yönetmeliklere göre tetkiki etüt proje ve mühendislik hizmeti alımı işi" projesinin mevcut demiryolu hatlarının altında bulunan yağmur suyu menfezi, köprü gibi sanat yapısı kapasitlerinin tahkik edilmesi, geoteknik rapor ve zemin iyileştirme projelerinin hazırlanması çalışmalarına görüş vermek olduğu (Bir Ar-Ge projesi kapsamında olmaksızın icat edilmiş ya da mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı-Üretim ve üretim altyapısına yönelik yapılan yatırım faaliyetleri, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine ilişkin harcamalar),

c) "Otonom Mobil Araçlar Projesi Kapsamında Ar-Ge Projesinde Otomatik Yönlendirmeli Araçlarda Rota Oluşturma ve İnsansız Kara Araçlarında Haritalandırma, Konumlandırma ve Hareket Planlama Yazımlarının Geliştirilmesi" projesinin mevcut yazılımların geliştirilmesi kapsamında danışmanlık hizmeti olduğu (Bir Ar-Ge projesi kapsamında olmaksızın icat edilmiş ya da mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı-Üretim ve üretim altyapısına yönelik yapılan yatırım faaliyetleri, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine ilişkin harcamalar),

görülmüştür.

Anılan projeler Ar-Ge ve yenilik sayılmayan faaliyetler kapsamında bulunmakta; projelerin tamamı ise rekabet gücü ve katma değeri yüksek yenilikçi ürünler üretebilen ileri teknoloji ağırlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturma amacını taşımamaktadır.

Döner Sermaye İşletmesi tarafından bulgu konusu edilen projelerin Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim

Yönetmeliği kapsamında Ar-Ge faaliyeti olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmesine rağmen projelerin bulguda belirtildiği üzere Ar-Ge kapsamında olmaksızın icat edilmiş ya da mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı olduğu anlaşılmaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 499 **İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	229.384.003,92
10	**Hazır Değerler**	7.295.161,13
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.294.973,83
105	DÖVİZ HESABI	187,30
12	**Faaliyet Alacakları**	103.087.163,63
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	101.205.811,90
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.880.913,43
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	438,30
13	**Kurum Alacakları**	51.146.341,78
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	51.146.341,78
14	**Diğer Alacaklar**	2.457.735,88
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.457.735,88
15	Stoklar	15.243.641,10
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	15.243.641,10
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	50.153.960,40
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	50.153.960,40
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	50.982.930.834,51
22	**Faaliyet Alacakları**	4.089.071,91
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.467.329,86
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	621.742,05
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.694.650,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.594.650,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	50.977.147.112,60
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	50.008.412.576,10
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	12.231.808,76
252	BİNALAR HESABI	788.615.131,43
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	146.924.539,17
254	TAŞITLAR HESABI	9.054.453,08
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	102.024.697,73
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-386.093.436,40

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	16.659.194,04
32	**Faaliyet Borçları**	2.657.596,80
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.657.596,80
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	6.335.733,23
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.010.528,40
333	EMANETLER HESABI	5.325.204,83
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.620.974,98
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.050.186,77
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	570.788,21
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	44.889,03
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	44.889,03
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.492.670,46
43	**Diğer Borçlar**	114.860,13
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	114.860,13
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.377.519,08
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.377.519,08
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	291,25
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	291,25
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	51.193.162.973,93
50	**Net Değer**	4.512.096.188,93
500	NET DEĞER HESABI	4.512.096.188,93
51	**Değer Hareketleri**	216.793.352,66
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	216.793.352,66
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	36.829.829.943,73
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	36.829.829.943,73
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.627.286.028,25
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.627.286.028,25
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	11.261.729.516,86

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	295.977.342,73
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	21.298.987,32
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-21.298.987,32
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	631.785,47
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-631.785,47

AKTİF TOPLAMI 51.212.314.838,43

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	12.681.242.155,26
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.419.512.638,40

PASİF TOPLAMI 51.212.314.838,43

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	51.812.511,88
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	51.812.511,88
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	5.904.715,71
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	5.904.715,71
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	412.211,71
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	412.211,71
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	900.747,26
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	900.747,26
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	80.212.684,74
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	10.022.399,70
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	23.358.089,98
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	113.593.174,42

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 499 **Adı : İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.570.627.267,17
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.128.884.326,35
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	126.675.191,60
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	120.609.584,52
630	05	Cari Transferler	64.595.366,40
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	393.139,79
630	13	Amortisman Giderleri	76.840.867,14
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	26.639.157,76
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	879.175,39
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	695.014,32
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	21.000.263,89
630	99	Diğer Giderler	3.415.180,01

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.570.627.267,17**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.676.306.629,35
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	22.608.626,67
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.604.341.115,65
600	05	Diğer Gelirler	32.991.553,92
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.159.772,25
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	15.205.560,86

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.676.306.629,35**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.676.306.629,35**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **11.156.050.154,68**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **11.261.729.516,86**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.570.627.267,17**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.676.306.629,35**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.676.306.629,35**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**11.261.729.516,86**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8499

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	24.522.551,04
10	**HAZIR DEĞERLER**	13.947.084,34
102	BANKALAR HESABI	13.947.084,34
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	8.389.517,12
120	ALICILAR HESABI	6.582.527,95
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.806.989,17
13	**DİĞER ALACAKLAR**	687.202,62
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDA ALACAKLAR HESABI	687.202,62
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
15	STOKLAR	1.498.746,96
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.455.812,96
153	TİCARİ MALLAR HESABI	42.934,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	0,00
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00
195	İŞ AVANSLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	0,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZ HESABI	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	0,00
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	766.710,80
268	BİRİKMİŞ AMORTİSYAN VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-766.710,80
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	0,00
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00

AKTİF TOPLAMI 24.522.551,04

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.307.138,21
30	**MALİ BORÇLAR**	687.202,62
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDA ALACAKLAR HESABI	687.202,62
32	**TİCARİ BORÇLAR**	9.200,00
320	SATICILAR HESABI	0,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.200,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	186.693,76
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	186.693,76
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	5.070.833,48
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.394.146,83
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	217.512,20
363	ÖDÖNECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	2.459.174,45
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	0,00
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ	0,00
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	4.353.208,35
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	4.353.208,35
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	14.215.412,83
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,00
500	SERMAYE HESABI	100.000,05
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI	-100.000,05
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	7.961.512,53
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	7.961.512,53
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-3.967.383,39
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-3.967.383,39
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	10.221.283,69
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	10.221.283,69
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 24.522.551,04

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8499 **İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	59.190.565,56
1- Yurtiçi Satışlar	45.595.538,56
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	13.595.027,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	620.012,31
1- Satıştan İadeler (-)	37.900,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	582.112,31
C- NET SATIŞLAR	58.570.553,25
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	24.465.284,27
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	24.465.284,27
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	34.105.268,98
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	24.826.056,07
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	24.826.056,07
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	9.279.212,91
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	3.994.013,03
3- Faiz Gelirleri	3.993.981,53
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	31,50
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	178.168,25
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	178.168,25
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	13.095.057,69
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	156.934,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	156.934,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	3.030.708,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	3.030.708,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	10.221.283,69
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	10.221.283,69

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 6

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

53 İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ....3433
54 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ....3495
55 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ - CERRAHPAŞA....3597
56 İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ....3643
57 İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ....3659
58 İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ....3679
59 İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ....3727
60 KAFKAS ÜNİVERSİTESİ....3767
61 KARABÜK ÜNİVERSİTESİ....3785
62 KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ....3817
63 KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ....3863
64 KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ....3889
65 KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ....3911
66 KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ....3925
67 KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ....3981
68 KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ....4001
69 KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ....4039
70 KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ....4069
71 KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ....4103
72 MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ....4117
73 MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ....4145
74 MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ....4177
75 MARMARA ÜNİVERSİTESİ....4199

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: 2024 Yılı İçerisinde 51/g Maddesine Göre Pazarlık Usulü ile Verilen İşler

Tablo 6: İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Merkezi Projesi Kapsamında Alınan Cihazların Maliyet Bilgisi

Tablo 7: İTÜ'ye Ait Gecekondu İşgalindeki Parseller

Tablo 8: Şehir Kampüsleri Isınma Bedelleri

Tablo 9: Ayazağa Kampüsü Isınma Bedelleri

KISALTMALAR

AR-GE: Araştırma Geliştirme

AŞ : Anonim Şirket

ATM : Automated Teller Machine

ÇTV : Çevre Temizlik Vergisi

GSM : Global System for Mobile Communications

İSKİ : İstanbul Su Kanalizasyon İdaresi

İTÜ : İstanbul Teknik Üniversitesi

KDV : Katma Değer Vergisi

TSD : Teknoloji Tesisleri Servis Destek AŞ

TTO : Teknoloji Transfer Ofisi

TÜFE : Tüketici Fiyat Endeksi

ÜFE : Üretici Fiyat Endeksi

ÜYK : Üniversite Yönetim Kurulu

YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmazların İhale Yapılmaksızın Üçüncü Kişilere Protokol Kapsamında Kullandırılması

2. Ödenek Temin Edilmeden İhale Yapılması

3. İhale ile Yapılması Gereken Alımların Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılması

4. Üniversitenin Kampüslerinde Faaliyet Gösteren Ticari İşletmelerin Su Aboneliklerinde Sorunlar Bulunması

5. Üniversitenin Sermayesine Ortak Olduğu Şirketin Teknoloji Transfer Ofisi Gibi Faaliyet Yürütmesi

6. Üniversite Bütçesinden Karşılanan Patent Ödemelerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

7. Üniversitenin Özel Mülkiyetinde Bulunan Taşınmazların Pazarlık Usulü ile Kiraya Verilmesi

8. Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketi Tarafından Mevzuatında İzin Verilen Amaçlar Dışında Şirket Kurulması ve Üniversite Taşınmazlarının Bu Şirkete Pazarlık Usulü ile Kiralanması

9. Üniversitenin Ortak Olduğu Teknopark Yönetici Şirket İştirakine Pazarlık Usulü ile Taşınmaz ve "1773İTÜ" Logosunu Kiralaması, Şirket Tarafından da Logo Kullanım Hakkının Üçüncü Kişilere Devredilmesi

10. Proje Kapsamında Yurt Dışından İthal Edilerek Temin Edilen Cihazların Kullanılmaması

11. Üniversite Tarafından Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazlara İlişkin Hatalı Uygulamalar Bulunması

12. Üniversitenin Mülkiyetinde Bulunan Taşınmazlardan Bazılarının İşgal Edilmesi

13. Üniversitede Ticari Faaliyet Gösteren İşletmelerden Isınma Bedellerinin Alınmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İstanbul Teknik Üniversitesi 12.07.1944 tarih ve 4619 sayılı Kanun ile kurulmuş, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Kanun'un 12'nci maddesiyle yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 1 yüksekokul, 6 enstitü, 1 meslek yüksekokulu ve 26 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	601	137	738
Doçent	266	139	405
Doktor öğretim üyesi	339	202	541
Öğretim görevlisi	411	119	530
Araştırma görevlisi	761	221	982
Toplam	2.378	818	3.196

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	573	728	1.301
Sağlık	23	27	50
Avukatlık	6	2	8
Eğitim-öğretim	14	15	29
Teknik	285	223	508
Yardımcı	124	223	347
Sözleşmeli	114	28	142
İşçi	718	241	969
Toplam	**1.857**	**1.487**	**3.354**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4.235'tir. Ayrıca Üniversitede 44 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İstanbul Teknik Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Giderin Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	3.409.228.500,00	3.249.498.220,00	95,31
Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	477.341.500,00	425.837.479,00	89,21
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	671.521.418,00	639.820.629,00	95,28
Cari Transferler	267.158.125,00	264.485.931,00	99,00
Sermaye Giderleri	476.003.200,00	474.238.055,00	99,63
Sermaye Transferleri			
Toplam	**5.301.252.743,00**	**5.053.880.314,00**	**95,33**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.147.461.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 1.153.791.743,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.301.252.743,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,33'ü olan 5.053.880.314,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.409.228.500,00 TL ödeneğin 3.249.498.220,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 477.341.500,00 TL ödeneğin 425.837.479,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 671.521.418,00 TL ödeneğin 639.820.629,00 TL'si, cari transferlerde 267.158.125,00 TL ödeneğin 264.485.931,00 TL'si, sermaye giderlerinde 476.003.200,00 TL ödeneğin 474.238.055,00 TL'si harcanmış olup, sermaye transferlerinde ödenek ve harcama bulunmamaktadır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 323.188.731,47 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelirin Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	171.630.000,00	286.211.686,60	166,76
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	3.875.803.000,00	4.870.827.949,05	125,67
Diğer Gelirler	100.028.000,00	118.765.601,60	118,73
Sermaye Gelirleri			
Toplam	4.147.461.000,00	5.275.805.237,27	127,21
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	6.024.136,06	-
Net Toplam	**4.147.461.000,00**	**5.269.781.101,21**	**127,06**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.147.461.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.269.781.101,21 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.574.788.379,11 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 6.024.136,06TL ve faaliyet gideri 5.768.254.181,68 TL olan Üniversite toplam 28.386.465.124,10 TL enflasyon düzeltmesi ile birlikte 2024 yılını 28.186.975.185,47 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 243.537.474,15 TL, gider toplamı 248.604.883,54 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 5.067.409,39 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite;

*12/03/2002 tarih ve 5503 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan, 12/02/2007 tarih ve 722 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile kurulan Arı Teknokent Proje Geliştirme ve Planlama AŞ'nin ortağıdır.

Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 50.000,00 TL olup Üniversitenin %31 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

26/02/2009 tarih ve 7258 sayılı Resmî Gazete ile Arı Teknokent firmasının sermayesi 6.360.500,00 TL olarak arttırılmış olup üniversitenin sermayesi 1.908.150,00 olarak güncellenmiştir. 24/02/2012 tarihinde Enka İnşaat ve Sanayi AŞ tarafından bağışlanan 63.605,00 TL bedelli hisse ile üniversitenin sermaye tutarı 1.971.755,00 TL olmuş ve bu da %31 ortaklığa tekabül etmektedir. Diğer taraftan anılan şirketin 2023 yılı Bilançosuna göre yapılan 34.394.213,87 TL tutarındaki geçmiş yıllar enflasyon düzeltmesi ile birlikte toplam sermaye tutarı 36.365.968,87 TL dir.

Üniversite tarafından anılan şirketten 2024 yılında 19.539.393,54 TL kâr payı elde edilmiştir.

*13/02/2013 tarih ve 8257 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan, 03/01/2013 tarih ve 952 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile kurulan İtünova Teknoloji AŞ'nin ortağıdır.

Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 50.000,00 TL olup Üniversitenin %49 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

17/05/2019 tarih ve 9831 sayılı Resmî Gazete ile Şirketin sermayesi 4.430.000,00 TL'ye çıkarılmış ve Üniversitenin hisse payı 2.303.600,00 TL toplam değerli ve %52 pay olarak güncellenmiştir. 27/05/2019 tarih ve 1234 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile %3'lük

hisse payı 3M Arge Müh. Mim. Müş. Araş. Geliş. San. ve Tic. AŞ firmasına devredilmiştir. Neticesinde ilgili şirketteki hisse payı 2.170.700,00 TL'ye düşmüş olup hisse oranı %49'a tekabül etmektedir. Diğer taraftan anılan şirketin 2023 yılı Bilançosuna göre yapılan 8.335.702,46 TL tutarındaki geçmiş yıllar enflasyon düzeltmesi ile birlikte toplam sermaye tutarı 10.506.402,46 TL dir.

*09/12/2022 tarih ve 10722 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan, 10/11/2022 tarih ve 1368 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile kurulan İTÜ Teknopark AŞ'nin ortağıdır.

Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 20.000.000,00 TL olup Üniversitenin %61 oranında 12.200.000,00 TL ye karşılık gelen ortaklığı bulunmaktadır. Diğer taraftan anılan şirketin 2023 yılı Bilançosuna göre yapılan 1.348.801,50 TL geçmiş yıllar enflasyon düzeltmesi ile birlikte toplam sermaye tutarı 13.548.801,50 TL dir.

*25/03/2022 tarih ve 10545 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan, 13/01/2022 tarih ve 1343 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile kurulan Esenler Akıllı Şehir Teknopark AŞ'nin ortağıdır.

Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL olup bu aşamada Üniversitenin %2 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Akabinde 140.000.000,00 TL ye artırılan sermaye karşılığında %2 oranına karşılık gelen 2.800.000,00 TL'den ödenen sermaye 720.000,00 TL olmuş kalan taahhüt tutarı karşılanmadığından 26/12/2024 tarih ve 11237 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan sermaye artırımı ile şirketin sermayesi 240.000.000,00 TL'ye çıkarılmışsa da 720.000,00 TL lik ödenmiş sermayeye karşılık hisse oranı düşerek %0,3 olmuştur. Diğer taraftan anılan şirketin 2023 yılı Bilançosuna göre yapılan 256.390,90 TL geçmiş yıllar enflasyon düzeltmesi ile birlikte toplam sermaye tutarı 976.390,90 TL ise de bu işlem 2025 yılında yapılmış olduğundan 2024 yılı üniversite bilançosunda sermaye tutarı 720.000,00 TL olarak gösterilmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin

katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu ve
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda yazılı çalışmalar tamamlanmıştır. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarına başlanılmış olmasına rağmen eksiklikler bulunması nedeniyle yeterli değildir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası çalışmalarına başlanılmış olmasına rağmen eksiklikler bulunması nedeniyle yeterli değildir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiş ve uygulamaya geçilmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

2022-2026 yılı Stratejik planı, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdarede iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapılmış olmakla beraber gerek belirlenen riskler güncellenmediğinden gerekse bu riskler tüm faaliyet alanlarını kapsamadığından risklerin değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalar yetersiz kalmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumlular belirlenmişse de yukarıda bahsedildiği üzere risk güncellemesi yapılmadığından bu çalışmalar yetersizdir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş olup idarenin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

2024 Yılı İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmışsa da bundan yıllık iç kontrol eylem planına geçilmesi gerekmektedir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar 2021 yılından bu yana iş yoğunluğu gerekçesi ile yapılmamış ve İç Kontrol İzleme ve Yönetim Kuruluna rapor sunulmamıştır.

İdarede kurulan iç denetim biriminde 5 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup 4'ü doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin olarak 2024 yılında denetim çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Teknik Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların İhale Yapılmaksızın Üçüncü Kişilere Protokol Kapsamında Kullandırılması

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazların ihale yapılmaksızın üçüncü kişilerin kullanımına bırakıldığı tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 1'inci maddesinde özel bütçeleri idarelerin kira, gayri ayni hak tesisi gibi işlemlerinin de bu Kanun hükümlerine göre yürütüleceği belirtilmiştir. Yine aynı Kanun'un "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde, bu Kanun'un yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde ve uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının esas olduğu hükme bağlanmıştır. Aynı Kanun'un 35'inci maddesinde ise ihale usullerinin neler olduğu sayıldıktan sonra 36'ncı maddesinde kapalı teklif usulünün esas ihale usulü olduğu hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, Kanun kapsamında yer alan idarelerin kiralama ve gayri ayni hak tesisi gibi işlemlerini 2886 sayılı Kanun'da belirtilen ihale usulleri ile açıklık ve rekabetin sağlandığı bir ortamda yapmaları zorunludur.

İdare taşınmazlarına ilişkin olarak yapılan incelemede; Üniversitenin iki adet arazisini, herhangi bir ilan ve ihale yapmaksızın 2886 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak şartlı bağış karşılığında iki farklı şirkete bıraktığı görülmüştür.

Ancak yukarıda yer verilen 2886 sayılı Kanun hükümleri gereği, üniversitelerin mülkiyetinde bulunan taşınmazları ihale yapmaksızın üçüncü kişilerin kullanımına şartlı bağış karşılığı olarak bırakması hukuken mümkün değildir.

Diğer yandan, bağış sözleşmelerinin kapsamı 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 285 ilâ 298'inci maddelerinde düzenlenmiş olup Kanun'un 285'inci maddesinde bağış sözleşmeleri bağışlayanın sağlararası sonuç doğurmak üzere, malvarlığından bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma yapmayı üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, Üniversite ile şirket arasında yapılan ve şirketin üniversitenin taşınmazı kullanması karşılığı yapmış olduğu ödemenin de hukuken bağış kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

Kamu İdaresi cevabında, Hukuk Müşavirliğince inceleme süreci başlatıldığı, inceleme sonucuna göre gerekli işlemlerin gecikmeksizin tesis edileceği, ayrıca bulguda bahsedilen alanla ilgili firma ile gerekli görüşmelerin yapıldığı, mevcut protokolün iptali ve taşınmazın 2886 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde kiralanmasına yönelik yasal süreç başlatıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, idarenin 2886 sayılı Kanun kapsamına giren kiralama işlemlerini Kanun'da belirtilen ihale usullerinden biriyle yapması, mevzuata aykırı olarak tesis edilen kiralama işlemi ile ilgili olarak hukuk kapsamında gerekli süreçleri başlatması gerekmektedir.

BULGU 2: Ödenek Temin Edilmeden İhale Yapılması

İdarenin ilgili bütçe tertibinde yeterli ödeneği olmamasına rağmen ihaleye çıktığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin beşinci fıkrasında; "*Ödeneği bulunmayan hiçbir iş için ihaleye çıkılamaz.*" hükmü yer almaktadır.

Aynı Kanunun "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise; "*Yatırım projelerinin plânlanan sürede tamamlanarak*

ekonomiye kazandırılabilmesi amacıyla, birden fazla yılı kapsayan işlerde ihaleye çıkılabilmesi için, işin süresine uygun olarak yıllar itibariyle ödeneğin bütçelerinde bulunmasını sağlamak üzere programlamanın yapılmış olması zorunludur. İlk yıl için öngörülen ödenek, yılı merkezî yönetim bütçe kanununda belirlenen stratejik öneme sahip yatırımlar veya projeler hariç olmak üzere, proje maliyetinin %10'undan az olamaz ve başlangıçta daha sonraki yıllar için programlanmış olan ödenek dilimleri sonraki yıllarda azaltılamaz." denilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Yüklenmeye girişilmesi" başlıklı 26'ncı maddesinde; "Y*üklenme, usulüne uygun olarak düzenlenmiş sözleşme esaslarına veya kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükmüne dayanılarak iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması karşılığında geleceğe yönelik bir ödeme yükümlülüğüne girilmesidir. Bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girişilemez. Yüklenme süresi malî yılla sınırlıdır. Harcama yetkilileri, tahsis edilen ödenekler dâhilinde yüklenmeye girebilirler. Yüklenmeye girişilen tutara ait ödenekler saklı tutulur; başka iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması için kullanılamaz.*" hükümleri yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, yatırımların planlanan sürede tamamlanıp ekonomiye kazandırılması ve kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılabilmesi amacıyla yüklenmeye girişilen işlerin ödeneklerinin olması ve saklı tutulması gerektiği açıkça anlaşılmaktadır.

Ancak yapılan incelemede, İTÜ Ayazağa Yerleşkesi Merkezi Derslik C Binası Tamamlama İnşaatı (2023), İTÜ Ayazağa Yerleşkesi Dağıtım Merkezinin Deplasesi, Yeniden İnşa Tadilat, Onarım ve Yenileme İnşaatı (2024), İTÜ Ayazağa Yerleşkesi Mediko Sosyal Merkezi Binası Güçlendirme Tadilat Onarım ve Yenileme İnşaatı (2024) yapım işlerinde ödeneğin tamamı sağlanmadan ihale yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edilerek bundan sonraki tüm yatırım projelerinde gerekli ödenek temin edilmeden ihaleye çıkılmayacağı, ödenek planlaması tamamlandıktan sonra işlem başlatılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, mevzuat ile hüküm altına alınan kuralların uygulanmasını teminen ihaleye çıkılmadan önce gerekli ödeneklerin temin edilmesi ve bu yasal süreç tamamlandıktan sonra ihaleye çıkılması gerekmektedir.

BULGU 3: İhale ile Yapılması Gereken Alımların Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılması

Üniversite harcama birimleri tarafından yıl içerisinde süreklilik arz eden ve/veya önceden öngörülebilen nitelikteki mal alımlarının kısımlara bölünerek açık ihale usulü yerine doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde, idarelerin bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde, saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu ve eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği; bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Bununla birlikte, 4734 sayılı Kanun'un doğrudan temini düzenleyen 22/d maddesi uyarınca, 2024 yılı için büyükşehir belediye sınırları dahilindeki idarelerde 622.756,00-TL; diğer idarelerde ise 207.453,00 TL'yi aşmayan harcamalar, ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulü ile gerçekleştirilebilecektir.

Kanun'un doğrudan temin usulüne ilişkin gerekçesinde, ihale mevzuatındaki ilan yapma, yeterlilik şartlarının aranması, çok küçük çaptaki alımlar da dahi sözleşme imzalanması ve Kamu İhale Kurumu payı yatırılması gibi zorunlulukların uygulamada istenilen kolaylığı sağlamadığı, dolayısıyla belirli bir tutara kadar olan alımların bu madde kapsamında temin edilebileceği belirtilmiştir.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'de de, 4734 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemeyeceği ve piyasada yapılan fiyat araştırması sonucunda bu limitlerin aşılacağının tespit edilmesi halinde, ihtiyacın Kanun'un ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Buna göre, doğrudan temin usulü, Kanun'un temel ilkelerine aykırı olmamak ve uygulamada verimlilik sağlamak şartıyla kullanılması gereken bir alım yöntemi olup 4734 sayılı Kanun ile öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal

limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilmesi, mevzuata aykırılık oluşturmaktadır.

Yapılan incelemede, Üniversite harcama birimlerince önceden öngörülebilerek ihale usulü ile alımı yapılabilecek bilgisayar ve bilgisayar donanımı ile kırtasiye malzemesi alımlarının kısımlar halinde doğrudan temin yöntemiyle yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında özetle bulgu konusu hususlara iştirak edilerek süreklilik arz eden veya önceden öngörülebilen nitelikteki mal alımlarında gerekli analiz ve bütçe planlamasının yapılarak ihtiyaçların ihale ile temin edilmesi veya DMO üzerinden alınmasına dikkat edileceği, ayrıca yıl sonuna kadar ihtiyaç bulunan temizlik malzemesi alımlarının toplu hale getirilerek açık ihale usulü ile yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, süreklilik arz eden ve/veya önceden öngörülebilen nitelikteki mal alımlarından, yaklaşık maliyeti doğrudan temin sınırını aşan ihtiyaçların analiz edilip bütçe planlaması yapılmak suretiyle ihale ile temin edilmesi; Kanun'un temel ilkeleri olan rekabet, eşit muamele, güvenirlik, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve kaynakların verimli kullanılmasının sağlanması amaçlarına uygun olarak, alımların parasal limitlerin altında kalmak suretiyle parçalara bölünmemesi gerekmektedir.

BULGU 4: Üniversitenin Kampüslerinde Faaliyet Gösteren Ticari İşletmelerin Su Aboneliklerinde Sorunlar Bulunması

Üniversite kampüslerindeki ticari işletmelerden süzme sayaç ve kişi analizi yapılarak faturası hesaplanan işletmelerin, hem üniversitenin eğitim kurumu (kamu) su tarifesinden faydalandığı hem de ÇTV yükümlülüğünden kurtulduğu görülmüştür.

Yapılan incelemede, üniversitenin tüm kampüslerinde aboneliklerini kendi üstüne almayan ticari işletmelerin bir kısmında süzme sayaç bulunduğu, bir kısmında ise süzme sayaç dahi bulunmayıp kişi sayısı analizine göre su faturalarının hesaplandığı, ayrıca kendi aboneliklerini üstüne almayan ticari işletmelerin hem süzme sayaç hem de kişi analizine göre hesaplanan faturalarında baz alınan birim fiyat üniversitenin eğitim kurumu (kamu) tarifesi olup, ticari işletme tarifesi olmadığı ve Çevre Temizlik Vergisi (ÇTV) ödemesi gerekirken üniversite üzerinden fatura edildiği için ÇTV'nin hesaplanamadığı tespit edilmiştir.

29.05.1981 tarih ve 17354 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre işyerlerinden alınması gereken ÇTV tarifesi her yıl

açıklanmaktadır. Bahsi geçen işletmeler aboneliklerini üstlerine almadıkları için hem eğitim kurumu (kamu) tarifesinden faydalanmakta hem de işyerlerinin ödemesi gereken ÇTV'yi ödememektedirler.

Kamu idaresi cevabında, tüm ticari işletmelere su aboneliklerini kendi adlarına almaları için yazı yazıldığı ifade edilmişse de herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Bu itibarla, fiziki zorunluluk durumları hariç olmak üzere, tüm ticari işletmelerin su aboneliklerini kendi üstlerine almaları gerekmektedir.

BULGU 5: Üniversitenin Sermayesine Ortak Olduğu Şirketin Teknoloji Transfer Ofisi Gibi Faaliyet Yürütmesi

Üniversite tarafından yürürlükteki mevzuat hükümleri kapsamında dayanaktan yoksun olarak 13.02.2013 yılında %52 hisse oranı ile ... Vakfı ile birlikte ...Anonim Şirketinin kurulduğu, amaçlarının başında teknoloji transferinin sağlanması olmasına karşın şirketin ... Teknokent bünyesinde diğer girişimci firmalardan farksız olarak faaliyet gösterdiği, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'na 2017 yılında eklenen Ek Madde 32 hükmü uyarınca Üniversiteler tarafından kurulmasına cevaz verilen Teknoloji Transfer Ofisinin kurulması yerine anılan şirketin 2024 yılı itibariyle tüzel kişiliğinde herhangi bir değişiklik yapılmaksızın ofis faaliyetlerini yürütmeye devam ettiği ancak bu defa da kuruluş ve işleyiş yönünden anılan madde hükmü ve bu madde hükmü uyarınca çıkarılan 07 Aralık 2017 tarih 30263 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'ne uygun olmadığı görülmüştür.

Üniversiteler aşağıda açıklanacağı üzere mevzuata uygun olarak iki şekilde sermaye şirketi kurabilmekte ya da ortak olabilmektedir.

Bunlardan birincisi 06.07.2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu uyarınca oluşturulan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, anılan Kanunun "Yönetici Şirket" başlıklı (Değişik: 2/3/2011-6170/3 md.) 5'inci maddesinde yer alan "*Bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu yönetici şirketin kurucuları arasında, Bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü bulunur.*

(...)

Yönetici şirket ortaklarından; ***üniversiteler****, yüksek teknoloji enstitüleri ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüleri, yönetici şirkete taahhüt ettikleri sermaye payını döner sermaye gelirlerinden ödeyebilir.*

(...)" hükmü uyarınca yönetici şirketlere ortak olabilirler. Bu bağlamda üniversite, ... Teknokent Proje Geliştirme Planlama A.Ş, ... Teknopark A.Ş ve ... Teknopark A.Ş nin ortakları arasındadır.

Diğer taraftan anılan Kanunun 3'üncü maddesi (Ek: 2/3/2011-6170/1 md.) t fıkrasında; "T*eknoloji Transfer Ofisi (TTO) Teknoloji geliştiricisi AR-GE kurum ve kuruluşları ile teknoloji kullanıcısı sanayi şirketleri veya diğer teknoloji ya da AR-GE kurum ve kuruluşları arasında bilgilendirme, koordinasyon, araştırmayı yönlendirme, yeni AR-GE şirketlerinin oluşturulmasını teşvik etme, işbirliği geliştirme, fikri mülkiyet haklarının korunması, pazarlanması, satılması, fikri mülkiyetin satışından elde edilen gelirlerin yönetilmesi konularında faaliyet gösteren yapıyı (...) ifade eder*." şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile teknokentler (teknopark) kendi bünyelerinde TTO kurabilmekte olup üniversitenin yönetici şirket bağlamında ortak olduğu iki teknokent ve teknopark bünyesinde de bahsi geçen TTO lar mevcuttur.

İkinci olarak yukarıda bahsedilen teknoloji geliştirme bölgesinde yönetici şirketler için öngörülen TTO kurma imkânı YÖK bünyesinde faaliyet gösteren Üniversiteler için 2017 yılında 2547 sayılı Yüksek Öğrenim Kanunu'na 18.06.2017 tarih-7033/18 ile yapılan değişiklik ile eklenen "Teknoloji Transfer Ofisi" başlıklı Ek Madde 32 de yer alan;

"*Yükseköğretim kurumları, Ar-Ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile iş birliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak üzere, Yükseköğretim Kurulundan önceden izin almak kaydıyla, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisi kurabilirler. Ofisin kuruluş sermayesi, bilimsel araştırma projesi kaynaklarından veya döner sermaye gelirlerinden karşılanabilir. Ofiste 4857 sayılı Kanuna tabi olarak işçi statüsünde personel istihdam edilir ve 28/7/2016 tarihli ve 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yabancı uyruklu personel çalıştırılabilir. Ofis faaliyetlerinde hizmetine ihtiyaç duyulan öğretim elemanları yükseköğretim kurumlarının izni ile sürekli veya yarı zamanlı olarak çalıştırılabilirler. Yarı zamanlı görev alan öğretim elemanlarının bu hizmetleri karşılığı elde edecekleri gelirleri,*

üniversite döner sermaye işletmesine yatırılmak zorunda değildir. Bunlara kendi yükseköğretim kurumlarınca ayrıca ek ödeme yapılmaz. (...)

Ofisler ile bunların yürüttükleri faaliyetler hakkında 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz. Ofisin teşkili, görevleri, yönetimi, yükseköğretim kurumuyla ilişkisi ile çalışma usul ve esasları ve tasfiyesine ilişkin hususlar Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir. (...)" şeklindeki hüküm ile verilmiştir.

Yapılan incelemede; yukarıdaki mevzuat hükümleri ile kurma ya da ortak olmaya cevaz verilen sermaye şirketi dışında yasal dayanaktan yoksun bir şekilde Üniversitenin %52, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfının ise 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 26'ncı maddesi uyarınca %48 hisse oranlarında 13.02.2013 tarih ve 8257 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi ile tescili yapılan anılan şirketi kurdukları; 2018 yılında Sayıştay tarafından hisse oranı kapsamında şirketin denetlendiği ve bu denetim sonucu hazırlanan Raporda; TTO faaliyetlerini yapma gerekçesinin gerek kuruluş tarihi itibariyle gerekse TTO mevzuatına uygun olmaması nedeniyle kabul edilemeyeceğinin bulgu konusu yapıldığı; akabinde 2019 yılında İTÜ Vakfının %1 lik hissesini, Üniversitenin de denetim kapsamına alınma nedeni olan hisse oranını düşürmek üzere %3 lük hissesini satış suretiyle farklı iki şirkete devrettiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2013 yılında kurucu ortak olarak iştirak edilen anılan şirket faaliyetlerinin yıllar içinde TTO için tanımlanan faaliyetler kapsamına girdiğini, şirketin kamu için güvenilir çözüm ortağı olduğunu ve buna binaen şirketin bulguda önerildiği üzere kapatılmasının kamu kaynaklarının etkin kullanımını olumsuz etkileyeceğini, faaliyetlerine devamının ise kamu yararı, idari itibar ve süreklilik açısından olumlu olacağını belirtmişse de; anılan şirketin zaman içinde TTO faaliyetlerini yürütür hale gelmesi Üniversitenin 2013 yılında yasal dayanak olmaksızın bu şirkete ortak olmasını, 2017 yılında 2547 sayılı Kanunun mezkur Ek maddesi ile üniversitelere verilen kendi bünyesinde TTO kurma yetkisinin kullanılmayarak şirket ortaklığının devam ettirilmesini hukuk düzeni içinde kabul edilebilir hale getirmemektedir. Ayrıca idare cevabında bahsedilen öneri şirketin kapatılması değil üniversitenin ortaklığının sonlandırılmasıdır.

Bu itibarla kamu meri mevzuatı kapsamında faaliyetlerini yürütmek zorunda olan Üniversitelerin yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri dışında sermaye şirketi kurma ya da ortak olma imkânı bulunmadığından anılan şirket ortaklığının sonlandırılması için gerekli

hukuki işlemlerin yapılması, ihtiyaç halinde mevzuatın cevaz verdiği şekilde bünyesinde TTO kurma çalışmalarının başlatılması gerekmektedir.

BULGU 6: Üniversite Bütçesinden Karşılanan Patent Ödemelerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

A- Üniversite Tarafından Yapılan Patent Ödemelerinde Katma Değer Vergisi (KDV)'den İstisna Olan Yurt Dışı Kurum/Kuruluş Ücretleri İçin %20 Oranında KDV Ödenmesi

Üniversite tarafından yapılan patent ödemeleri içerisinde yer alan yurt dışı kurum/kuruluş ücretleri kısımları katma değer vergisi (KDV)'den istisna olmasına rağmen %20 oranında KDV ödendiği görülmüştür.

3065 sayılı Katma Değer Kanunu'nun "Verginin konusunu teşkil eden işlemler" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemler katma değer vergisine tabidir:*

1. Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler,

2. Her türlü mal ve hizmet ithalatı, (...) " ,

"Hizmet" başlıklı 4'üncü maddesinde;

"*1. Hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerdir.*

Bu işlemler; bir şeyi yapmak ve işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi, şekillerde gerçekleşebilir…",

"İşlemlerin Türkiye'de yapılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise;

"*İşlemlerin Türkiye'de yapılması:*

a) Malların teslim anında Türkiye'de bulunmasını,

b) Hizmetin Türkiye'de yapılmasını veya hizmetten Türkiye'de faydalanılmasını,

İfade eder." hükümleri yeralmaktadır.

Anılan mevzuat hükümlerine göre yurtdışındaki bir hizmetin KDV'ye tabi olması için

hizmetin ya Türkiye'de yapılması ya da hizmet yurtdışında yapılıyor olsa bile hizmetten Türkiye'de faydalanılması gerekmektedir. Dolayısıyla hizmet yurtdışında sunulduysa ve de faydalanılan yer Türkiye değilse söz konusu işlemler KDV'den istisnadır.

Patent işlemleri için yapılan ödemeler çeşitli aşamalara sahip olup aracı şirketler tarafından patent konusunun ön araştırması, ülke içindeki işlemleri, yurtdışı işlemleri ve tüm bu aşamaların takip işlemlerinden oluşmaktadır. Yurtdışı işlemleri kendi içinde iki aşamadan oluşmakta olup ilki Türkiye'de yerleşik aracı firmaya yurtdışı işlemleri için ödenen hizmet bedeli, ikincisi ise yurtdışında hangi ülkede patent alınacaksa o ülkedeki kurum veya kuruluşa yapılan resmi ödeme aşamasıdır.

Yurtdışı patent işlemlerinde, patentten hangi ülkede faydalanılacak ise ilgili ülkenin yetkili kurumundan patentin alınması gereklidir. Dolayısıyla resmi kurum ödemesi için hizmeti sunan yurtdışı kurumu olup hizmet Türkiye'de değil ilgili ülkede sunulmaktadır. Ayrıca sağlanan hizmetten Türkiye'de faydalanılmayıp, patent hangi ülkede alındıysa sadece o ülkede fayda sağlanmaktadır. Buna göre yurtdışı patent ödemelerinin resmi kurum ödemeleri KDV'den istisnadır.

Yapılan incelemede, bazı patent ödemelerinde yurtdışı resmi kurum ödemeleri için anılan mevzuat hükümlerine aykırı olarak %20 oranında KDV hesaplanarak üniversite bütçesinden ödendiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bulguya katılmakla beraber, ilgili firmalara yazı yazıldığını, ödemelere ilişkin olarak 1/10 oranındaki KDV tevkifatı tutarının firmalardan tahsil edilmesi istendiğini, aynı zamanda 9/10 oranındaki KDV tevkifat tutarının iadesi için ilgili vergi dairesine başvuruda bulunulduğu ifade edilmişse de tamamlanan bir işlem görülmemiştir.

Bu itibarla, patent ödemelerinde yurtdışı resmi kurum ödemeleri için mevzuat hükümlerine aykırı olarak ödenen KDV'lerin geri alınması ve hatalı uygulamaya son verilmesi gerekmektedir.

B- Tescillenmiş Patentler İçin Yıllık Ödenmesi Gereken Üyelik Ücretlerinin Aracı Kurum Vasıtasıyla Hizmet Bedeli Karşılığında Ödenmesi

Tüm süreçleri tamamlanmış ve tescillenmiş patentler için yıllık ödenmesi gereken üyelik ücretlerinin halen aracı kurumlar vasıtasıyla hizmet bedeli karşılığında ödendiği görülmüştür.

Üniversite ilgili daire başkanlıklarının söz konusu yıllık üyelik ücretlerinin takibini yaparak bu tutarların zamanında ödenmesini sağlamak asli görevidir.

Yapılan incelemede; yıllık üyelik ücretlerinin ilgili kurumlara aracı kurum vasıtasıyla hizmet bedeli karşılığında ödendiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle, patent vekilliğinin zaruri olduğu, ilgili ülke mevzuatlarını iyi bildikleri, bunun standart bir uygulama olduğu bu yüzden bu uygulamaya devam etmeleri gerektiği ifade edilmişse de söz konusu gerekçeler patent başvuru süreci için geçerli olup, patent tescili gerçekleştikten sonra her yıl ödenen tutarlar için geçerli değildir.

Bu itibarla kamu görevinin memurlar eliyle yürütülmesi esasına uygunluğun sağlanması ve kamu kaynağında israfa sebebiyet verilmemesini teminen anılan yıllık rutin üyelik ödemeleri için aracı firma kullanılması uygulamasına son verilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Üniversitenin Özel Mülkiyetinde Bulunan Taşınmazların Pazarlık Usulü ile Kiraya Verilmesi

Üniversitenin mülkiyetindeki taşınmazların mevzuata aykırı olarak 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) bendi kapsamında pazarlık usulü ile kiraya verildiği görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun, "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işleri bu Kanunda yazılı hükümlere göre yürütülür.*" denilmekte olup "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde; "*Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır.*" hükmü; "İhalelerde kapalı teklif usulünün esas olduğu" başlıklı 36'ncı maddesinde ise; "*Bu Kanunun 1 inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde, tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulü esastır.*" hükmü yerlmaktadır.

Yukarıdaki kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının, Kanun'un temel ilke ve prensiplerinden olduğu ve bu ilke ve prensibin gereği olarak, Kanun'un 36'ncı maddesi hükmünde yer alan kapalı teklif usulünün "esas" usul, diğer usullerin ise belirli şartlar dâhilinde uygulanacak istisnai usuller mahiyetinde olduğu anlaşılmaktadır.

Anılan Kanun'un istisnai yöntem olarak düzenlediği "Pazarlık usulü ile yapılacak işler" başlıklı 51'inci maddesinin (g) bendinde ise "*Kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi,(...)*" işlerine ait ihalelerin pazarlık usulü ile yapılabileceği belirtilmiştir.

Burada *"Devletin Özel Mülkiyetindeki"* ve "*Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerler*" denilmek suretiyle "*Hazine*" kavramı ifade edilmiş olup, üniversitelerin özel mülkiyetindeki yerler madde kapsamı dışında tutulmuştur. Nitekim, Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'te "Hazine" kavramı "*Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri açısından Devlet tüzel kişiliğinin adını ifade eder*" şeklinde tanımlanmış olup, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler Hazine taşınmazı olarak belirlenmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde üniversite; "*bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.*" şeklinde tanımlanmış olup, üniversitenin Devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğinin olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu hükümler dolayısıyla Üniversitenin mülkiyet ve tasarrufundaki taşınmazların Devletin mülkiyetindeki taşınmazlardan ayrı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan yasa koyucu, Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında ifadesinin, özel bütçeli idarelerden olan üniversiteleri içermediğini zımni bir şekilde Kanun'da belli etmiştir.

Üniversite önceki yıl denetimlerinde, söz konusu duruma gerekçe olarak yerleşkelerde beslenme, sosyal-sportif ve kültürel faaliyetler ile barınma imkân ve ihtiyaçları belirli bir kalitede ve güven içinde herhangi bir sorun ve aksaklığa mahal vermeden giderilmesi gerekliliğinden dolayı ihale yapmaksızın taşınmazların pazarlık usulüyle kiraya verildiğini ifade etmiştir.

Bilindiği üzere, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinin kapsamı "*Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında*

bulunan taşınmaz malları" iken; bu ifadenin devamına 21.03.2018 tarihli ve 7103 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 26'ncı maddesiyle "*özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar*" ibaresi eklenmiş, böylelikle Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz mallarının kapsamına özel bütçeli idarelerden olan üniversitelere ait taşınmazların dâhil olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur. Dolayısıyla, Kanun'un 51/g bendinde zikredilen Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlar emsal gösterilerek üniversite taşınmazlarının bu madde kapsamında pazarlıkla kiraya verilmesinin önü kapanmıştır.

Üniversite yerleşkelerindeki; beslenme, sosyal-sportif ve kültürel faaliyetler ile barınma imkân ve ihtiyaçları belirli bir kalitede ve güven içinde herhangi bir sorun ve aksaklığa mahal vermeden giderilmesi gayesiyle ve kiracı seçiminde bahsi geçen hususlar göz önüne alınarak seçici olabilmek amacıyla kiralamalarda 2886 sayılı Devlet îhale Kanunu'nun 51/g maddesi kullanılmış olması hususu subjektif ve soyut bir değerlendirmedir. İhale dokümanınına konulacak hükümlerle istenilen amaca ulaşılabilinecektir. Kamu idarelerinin iş ve işlemlerinde meri mevzuat hükümlerinin konulmuş olması somutlaştırmak ve objektifliği sağlamak gayesiyledir.

Kamu idaresi cevabında, taşınmazların kiraya verilmesindeki esas amacın üniversitede eğitim-öğretim gören öğrencilerin yaşam koşullarını kolaylaştırmak ve iyileştirmek olduğu, yapılan kiralamalarda, 51/g maddesinde yer alan "kullanışlarının özelliği ve idareye yararlı olması" ibaresinin üniversite taşınmazlarının amacıyla örtüştüğü, Kanun'un 4. maddesinde geçen "idare" kavramının genel olarak kamu kurumlarını ifade ettiği, denetimler neticesinde tespit edilen hususlar için gerekli adımların atılacağı, sözleşme süresi sona eren taşınmazlar için mevcut firmalarla 51/g maddesi kapsamında sözleşme yenilenmesinin kamu yararı kapsamında olduğu, yeni açılacak alanların kiraya verilmesinde ise 2886 sayılı Kanun'un 36. (kapalı teklif) ve 45. (açık teklif) maddeleri kapsamında ihale yoluyla gerçekleştirildiği ifade edilmişse de 51/g uygulamalarına devam edildiği görülmüştür.

Ancak, devam eden toplam 90 adet taşınmaz 51/g maddesine göre pazarlık usulü ile ihale edilmiş olmakla beraber 2024 yılı özelinde sözleşmeleri sona eren ancak tekrar aynı firmalara pazarlık usulü ile verilen ihaleler ile 2024 yılında ilk defa pazarlık usulü ile verilen ihalelerin listesi aşağıdadır;

Tablo 5: 2024 Yılı İçerisinde 51/g Maddesine Göre Pazarlık Usulü ile Verilen İşler

Sıra No	İhale Yılı	Sektör	Taşınmaz Adı	M² Ölçümü	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	Kira Bedeli
1	2024	AR-GE	Üniversite Tuzla Yerleşkesi Denizcilik Fakültesinde bulunan 288 m²'lik konteynerin eğitim faaliyetleri ve Ar-ge çalışmalarında kullanılmak üzere 3 (Üç) yıl süre ile 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesi g bendi uyarınca pazarlık usulüyle kiralanması işi.	288 m²	20.11.2024	19.11.2027	20.000,00 ₺
2	2024	Fotokopi	Üniversite Ayazağa Yerleşkesi İnşaat Fakültesinde bulunan 26 m²'lik taşınmazın fotokopi olarak kullanılması amacıyla 3 (Üç) yıl süre ile 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesi g bendi uyarınca pazarlık usulüyle kiralanması işi.	26 m²	20.11.2024	19.11.2027	8.500,00 ₺
3	2024	Kantin ve Kafeterya	Üniversite Ayazağa Yerleşkesi İnşaat Fakültesi önünde bulunan 449 m²'lik sosyal alanın kantin ve kafeterya olarak kullanılmak üzere 3 (Üç) yıl süre ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesinin g bendi uyarınca pazarlık usulüyle kiralanması işi.	449 m²	25.10.2024	24.10.2024	90.000,00 ₺
4	2024	Restoran	Üniversite Ayazağa Yerleşkesinde bulunan 1.927 m²'lik Ufuk Güldemir Yaban Hayatı Müzesi binasının Restoran, Kafeterya, Toplu Davet Organizasyonları (Düğün vs.), İnovasyon Merkezi ve Veri Depolama Merkezi amacıyla 8 (Sekiz) ay süre ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesinin g bendi uyarınca pazarlık usulüyle kiralanması işi.	1.927 m²	22.05.2024	21.01.2025	190.000,00 ₺
5	2024	Mağaza	Üniversite Ayazağa Yerleşkesinde Merkezi Derslik binası giriş katında bulunan 197 m²'lik satış mağaza alanının 3 (Üç) yıl süre ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesinin g bendi uyarınca pazarlık usulü ile kiraya verilmesi işi.	197 m²	08.07.2024	07.07.2027	15.000,00 ₺
6	2024	Baz İstasyonu	Üniversite Ayazağa Yerleşkesi Hidrolik Lab. Arkası, İnşaat Fakültesi arkası, Fen Bil. Ens. Önü, Pizza evi yanındaki otopark, Gölet Bölgesinde bulunan Turkcell direği ve Prof. Dr. Hande SÜHER korusunda olmak üzere 24 m²'lik (4*6) alanlarda 6 (Altı) adet Baz istasyonu kurulumu için 3 (Üç) yıl süre ile 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesi g bendi uyarınca pazarlık usulüyle kiralanması işi.	6 adet Baz İstasyonu	20.11.2024	19.11.2027	47.772,25 ₺
7	2024	Baz İstasyonu	Üniversite Ayazağa, Taşkışla, Maçka ve Tuzla Yerleşkelerinde kurulu bulunan 9 (dokuz) adet Baz istasyonlarının 3 (Üç) yıl süre ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesinin g bendi uyarınca pazarlık usulü ile kiraya verilmesi işi.	9 adet Baz İstasyonu	25.11.2024	24.11.2024	71.658,38 ₺
8	2024	AR-GE	Üniversite Ayazağa Yerleşkesi Motorlar ve Taşıtlar Laboratuvarı bodrum katında bulunan 136 m²'lik alanın Ar-Ge ve Elektronik Üretim Çalışmalarında kullanılmak üzere 3 (Üç) yıl süre ile 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesi g bendi uyarınca pazarlık usulüyle kiralanması işi.	136 m²	08.02.2024	07.02.2027	15.000,00 ₺
9	2024	Kargo Otomatı	Üniversite Ayazağa Yerleşkesi Merkezi Derslik A binası mağaza sol yanında bulunan alana 9 m²'lik kargo otomatı konumlandırma amacıyla 3 (Üç) yıl süre ile 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesi g bendi uyarınca pazarlık usulüyle kiralanması işi.	9 m²	20.11.2024	19.11.2027	6.000,00 ₺
10	2024	ATM Alanı	Üniversite Ayazağa Yerleşkesi İnşaat Fakültesi Binası ile Yılmaz AKDORUK Konukevi Binası arasında kalan Bankamatik Kabinine 1 adet ve 4 m²'1ik ATM Cihazının kurularak 3 (Üç) yıl süre ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51. maddesinin g bendi uyarınca pazarlık usulü ile kiraya verilmesi işi.	1 adet ATM	03.05.2024	02.05.2027	6.300,00 ₺

Bu itibarla, Devletin özel mülkiyetinde, hüküm ve tasarrufunda olan taşınır ve taşınmaz malları kapsayan 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesi (g) bendinin Üniversite mülkiyetindeki taşınmazların kiraya verilmesinde uygulanmaması gerekmektedir.

BULGU 8: Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketi Tarafından Mevzuatında İzin Verilen Amaçlar Dışında Şirket Kurulması ve Üniversite Taşınmazlarının Bu Şirkete Pazarlık Usulü ile Kiralanması

A- Üniversitenin Ortağı Olduğu Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketi tarafından (İTÜ Teknopark A.Ş) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda İzin Verilen Amaçlar Dışında Bir Şirket Kurulması

Üniversitenin teknopark yönetici şirketi bağlamında ortak olduğu İTÜ Teknopark A.Ş tarafından teknoloji faaliyet alanı haricinde işler yapmak üzere bir şirket kurulduğu, kurulan bu alt şirketin esas olarak Üniversitenin otoparkı, çeşitli satış mağazaları, araç test merkezi gibi taşınmazlarını 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) fıkrası kapsamında kiralamak suretiyle işlettiği görülmüştür.

06.07.2001 tarih 24454 sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde;

"*Bu Kanunun amacı, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayiinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır.*" Denilmektedir.

Dolayısıyla bu kapsamda kurulan Teknoloji Transfer Bölgesinin yönetici şirketinin ve iştirak şirketlerin sayılan amaçlar doğrultusunda faaliyet göstermesi beklenmektedir. Kanun bu amaçlarla da yetinmeyip bölge alanları dışında yapılacak faaliyetler de sınırlandırılmıştır.

Kanun'un 5'inci maddesine göre Teknoloji Geliştirme Bölgesi yönetici şirketi tarafından bölge alanları dışında Değerlendirme Kurulunun kararı üzerine Bakanlıkça izin verilmesi halinde kuluçka merkezi açılabilir. Bu kuluçka merkezlerinde sadece kuluçka girişimcileri yer alabilir. Ayrıca Kanunda belirtilen amaç dışında faaliyet gösterilmesinin tespiti

durumunda ise söz konusu bölgenin kamulaştırılması ve yönetici şirketin tasfiye edilip yerine başka bir yönetici şirket belirlenmesi gibi tedbirler sıralanmıştır.

Tüm bu açıklamalar göstermektedir ki, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içerisinde faaliyet gösteren yönetici şirketler ve katılımcı şirketler hem faaliyet alanı hem de faaliyet bölgesi olarak kendilerine izin verilen sınırlar içerisinde iş ve işlemlerini gerçekleştirmek durumundadır. Bu şirketlerin söz konusu sınırları aşarak sayılan faaliyetlerin ve bölgelerin haricinde işlere girişmeleri yasaklanmıştır.

Kamu idaresi cevabında, TSD Teknoloji Tesisleri Servis Destek A.Ş.'nin %100 İTÜ Teknopark A.Ş. iştiraki olarak kurulduğunu, başta temizlik, bakım, teknik destek gibi insan kaynağı hizmetleri olmak üzere; otopark ve bariyer sistemleri, spor tesisleri, olimpik havuz ve sosyal tesislerin işletilmesi gibi kampüs bütünlüğü açısından kritik nitelikteki destek hizmetlerini yürüttüğü, ilgili hizmetlerin kamu güvenliği ve kurumsal bütünlük ilkelerine uygun şekilde sağlanabilmesi için Üniversite ile doğrudan koordineli çalışan TSD A.Ş. tarafından yürütülmesinin tercih edildiği, TSD A.Ş.'nin faaliyetlerinin 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 3. ve 5. maddelerinde yer alan "altyapı ve destek hizmeti sağlama" hükmü kapsamında değerlendirilebilecek nitelikte olduğu ifade edilmişse de söz konusu uygulama mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

Söz konusu A.Ş, Teknoloji Geliştirme Bölgesinin yönetici şirketi tarafından kurulan bir şirket olup şirketin ana faaliyeti, üniversite tarafından kiralanan çeşitli taşınmazların işletilmesidir. Dolayısıyla söz konusu şirketin Kanun'da sayılan amaçlar ve yine Kanun'da belirtilen teknoloji bölgesi dışında faaliyetlere girişmesi Kanun'un amacına aykırılık teşkil etmektedir.

B- Üniversite Taşınmazlarının Söz Konusu Şirkete 51/g Maddesine İstinaden Pazarlık Usulü ile Kiralanması

İhale işlemlerinin mevzuata uygun yürütülmemesi nedeniyle taşınmazların piyasa fiyatının altında bedellerle anılan şirkete kiralandığı, şirket gelirlerinin tamamının kiralanan taşınmazların alt kiraya verilmesi veya işletilmesi suretiyle elde edilen gelirlerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri çerçevesinde belirlenen bedele istinaden kiralanabilmekte ve elde edilen gelir bütçeye aktarılarak Üniversitenin faaliyetlerinde kullanılabilmektedir.

Kiraya verilen taşınmazlarda kira bedeli, 2886 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesine göre belediye, ticaret odası, borsa gibi kuruluşlardan soruşturularak tespit edilen tahmin edilen bedel üzerinden Kanun'un 36'ncı maddesi hükmü uyarınca kapalı teklif usulü ile yapılan ihale sonucu belirlenmektedir.

Bununla beraber Kanun'un devam eden maddelerinde sayılan istisnai durumlarda ihalelerde açık teklif, belli istekliler arasında kapalı teklif veya pazarlık usulünün kullanılmasına imkân tanınmıştır. Kapalı teklif usulü dışındaki ihale usullerinin, Kanun'da öngörülen istisnai durumların gerçekleşmesi halinde kullanılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; bulgu konusu olan taşınmazların kiralama işlemlerinde tahmin edilen bedelin yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine uygun olarak belirlenmediği; ihalenin 2886 sayılı Kanun'un Devlete ait taşınmazlara özgü istisnai bir düzenleme olan 51/g maddesine istinaden pazarlık usulü ile yapıldığı ve ihaleye sadece anılan şirketin davet edildiği,

İhaleye esas tahmin edilen bedel mevzuata uygun belirlenmediği ve rekabet koşulları tesis edilmediğinden, kira bedeli piyasa koşullarını yansıtacak şekilde oluşamadığı,

Nitekim söz konusu taşınmazların Şirket tarafından gerçekleştirilen ve kısmi kullanım içeren alt kiralama bedellerinin, Üniversite ile Şirket arasında imzalanan kiralama sözleşmesine istinaden belirlenen kira bedellerinin üzerinde olduğu,

tespit edilmiştir.

Kira bedelinin piyasa değerini yansıtacak şekilde belirlenmemesi, kira bedeli ile piyasa fiyatı arasındaki fark kadar gelirden Şirket lehine feragat edilmesi; diğer bir ifadeyle Şirkete kaynak aktarılması sonucunu doğurmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, 51/g maddesi uyarınca pazarlık usulünün tercih edilmesinin başlıca gerekçeleri; sunulan hizmetlerin kamu güvenliği ve iç hizmet bütünlüğü açısından özel nitelikli olduğu, tesislerin fiziksel olarak dışa kapalı alanlar olması nedeniyle pazarlık usulü kapsamına girdiği, elde edilen gelirlerin doğrudan kamu hizmetlerinde ve özellikle öğrenci projelerinde kullanıldığı, ifade edilmişse de söz konusu uygulama 51/g pazarlık usulü kapsamında değildir.

Sonuç olarak TSD Teknoloji Tesisleri Servis Destek A.Ş.'nin Kanun'da sayılan amaçlar çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmesi ve taşınmazların kira bedelinin mevzuatta öngörülen şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Üniversitenin Ortak Olduğu Teknopark Yönetici Şirket İştirakine Pazarlık Usulü ile Taşınmaz ve "1773İTÜ" Logosunu Kiralaması, Şirket Tarafından da Logo Kullanım Hakkının Üçüncü Kişilere Devredilmesi

Üniversitenin ortak olduğu yönetici şirket İTÜ Teknopark A.Ş'ye ait şirkete (TSD) ihalesiz olarak taşınmaz ve "1773İTÜ" markasının kullanım hakkını kiraladığı, aynı gün taşınmaz ile marka kullanım hakkının anılan şirket tarafından başka bir şirkete devredildiği görülmüştür.

Üniversite "1773İTÜ" markasını 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu hükümleri çerçevesinde tescil ettirmiştir. Söz konusu logonun kullanım hakkını 07.06.2023 tarihinde üç yıl süreyle İTÜ Teknopark A.Ş nin bir şirketi olan TSD Teknoloji Tesisleri Servis Destek A.Ş'ye, gelirleri İTÜ öğrencilerine burs olarak verilmek kaydıyla devretmiştir. Üniversite söz konusu logonun kullanım hakkı ile birlikte logolu ürünlerin satışının yapılacağı bir taşınmazı da aynı sözleşme kapsamında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) fıkrasına göre ihalesiz olarak kiralamıştır. Söz konusu sözleşmenin 21 ve 22'nci maddesine göre logo kullanım hakkı üçüncü kişilere devredilemeyecektir. Şirket, logolu ürünlerin satışının yapılacağı taşınmazı ve devir yasağı olmasına rağmen söz konusu logonun kullanım hakkını aynı gün üçüncü bir …A.Ş ye devretmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde kira, "*Taşınır ve taşınmaz malların ve hakların kiralanmasını veya kiraya verilmesini"* şeklinde tanımlanmış ve aynı Kanun'un 1'inci maddesiyle kapsam dahilinde düzenlenmiştir. Aynı Kanun'un "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde; "*Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır.*" denilmek suretiyle ihalelerin rekabeti sağlayıcı yönüne değinilerek gelir getirici bir ihale olan kiralama işlerinde idarenin azamî kazanç sağlaması yönünde bir amaç ortaya konmuştur. Dolayısıyla idarenin gelir getirici bir unsur olan ve 2886 sayılı Kanun'a göre hak kapsamında değerlendirilen "1773İTÜ" markasını söz konusu Kanun hükümlerine göre ihale mevzuatı kapsamında kiraya vermesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, idare söz konusu ürünlerin satılacağı taşınmazı da 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin (g) fıkrası uyarınca pazarlık usulüyle şirkete vermiş ve şirket de aynı gün söz konusu taşınmazı üçüncü bir …A.Ş ye devretmiştir.

Pazarlık usulünün ancak Devletin özel mülkiyetinde, hüküm ve tasarrufunda olan taşınır ve taşınmaz mallar için uygulanabileceği, Üniversitenin mülkiyetindeki taşınmazların 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin (g) fıkrası uyarınca kiraya verilmesi mevzuata uygun değildir.

Yukarıdaki Kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının, Kanun'un temel ilke ve prensiplerinden olduğu ve bu ilke ve prensibin gereği olarak, Kanun'un 36'ncı maddesi hükmünde yer alan kapalı teklif usulünün "esas" usul, diğer usullerin ise belirli şartlar dâhilinde uygulanacak istisnai usuller mahiyetinde olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, TSD Teknoloji Tesisleri Servis Destek A.Ş. Firması ile yapılan sözleşmenin Üniversite tarafından tek taraflı olarak feshedildiği, alt yüklenici olarak faaliyetini sürdüren ..... A.Ş. dilekçesinde yaklaşık 29.470.265,00 TL tutarında Üniversiteye ait logolu ürünlerin stoklarında bulunduğunu belirttiği, ilgili firmanın stok durumu göz önünde bulundurularak sözleşme feshinden itibaren kalan süre için pazarlık ihalesi yapıldığı ifade edilmişse de mevcut durumun devam ettiği görülmüştür.

Tüm bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, üniversitenin kendisine ait logoyu kullanma hakkını ve bu logonun üzerinde bulunduğu ürünlerin satılacağı taşınmazı TSD'ye ihalesiz bir şekilde devretmesi mümkün değildir. Ayrıca aynı gün içerisinde de şirketin söz konusu logonun kullanım hakkını devir yasağı olmasına rağmen üçüncü bir kişiye devretmesi de ilgili sözleşmesine aykırılık teşkil etmektedir.

BULGU 10: Proje Kapsamında Yurt Dışından İthal Edilerek Temin Edilen Cihazların Kullanılmaması

Kalkınma Bakanlığı'ndan alınan destekle yürütülen "İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Merkezi Projesi" kapsamında satın alınan cihazların 4 seferde teslim alındığı, ancak uygun fiziki mekânın ayarlanmaması sebebiyle kurulumlarının yapılamadığı ve kaba inşaat halindeki bir binanın zemin katında uygun olmayan koşullarda tutulduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 8'inci maddesi uyarınca her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.

Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde; üst yöneticilerin; idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve iç kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve anılan Kanun'da belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde ise kamu idarelerinin taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumlu oldukları, taşınırların özelliğinden veya olağan kullanımından kaynaklanan yıpranma ile usulüne uygun olarak belirlenen firelerden dolayı sorumluluk aranmadığı, kullanılmak üzere taşınır teslim edilen görevlilerin, taşınırın korunmasından ve taşınıra verilen zararlardan sorumlu oldukları, kamu idarelerinin verilen zararların sorumlularına ödettirilmesini sağlamakla yükümlü bulundukları, kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerinin, mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı, bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenlerin sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen Kanun hükümleri gereğince kamu idarelerinin üst yöneticileri ile diğer sorumluların, kamu kaynağı olan taşınırların ediniminde, muhafazasında ve kullanımında sorumlulukları bulunmaktadır.

Yapılan incelemede; aşağıda açıklandığı üzere bu sorumlulukların yerine getirilmediği uygulamaların mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Şöyle ki, "İleri Araç Teknolojileri Araştırma-Geliştirme Merkezi Projesi" 2012 yılında yatırım bütçesine konulan ödeneklerle finanse edilen bir proje olup proje teklifinde ve iş takviminde; İleri Araç Teknoloji Laboratuvar İnşaatının yapımı, cihazların alınarak testlerin gerçekleştirilmesi ve projenin 36 aylık bir sürede tamamlanması öngörülmüştür. Projede yer alan laboratuvar inşaatı işine başlanmadan ve gerekli laboratuvar altyapısı kurulmadan, proje kapsamındaki cihazların alım işlemleri 4 faz halinde 2012, 2013, 2015 ve 2020 yıllarında başlatılmış ve cihazlar 2015, 2017 ve 2020 yıllarında üniversiteye teslim edilmiştir. Alımı

yapılan cihazlar için 2012 yılından 2020 yılına değin 13.119.993,40 TL (3.963.637,29 EURO) harcanmıştır.

- Cihazların kurulum yapılacak yerin bulunmayışı nedeniyle muayene ve kabul işlemleri sonuçlandırılamadığından varlık sistemine dahil edilemediği,
- Alınan cihazların Teknokent tarafından inşa edilen "ARI-7 İleri Araç Teknolojileri ve Güç Sistemleri Geliştirme Merkezi" inşaat alanının zemin katının altında tutulduğu,
- Cihazların en başta Üniversitenin muhtelif yerlerinde açık alanda tutulması nedeniyle zarar gördüğü, akabinde açık alandan alınıp yukarda bahsi geçen inşaat halindeki binanın zemin katına alındığı,
- Faturalarda yer alan bilgiler ile cihazların fiili durumunun, ambalajlar ıslanmış, zarar görmüş ve üzerindeki yazılar silinmiş olduğundan karşılaştırma imkanının kalmadığı. Dolayısıyla cihazların eksiksiz olarak teslim alınıp alınmadığı hususu net olmadığı,
- Cihazların tutulduğu ambalajlar nem aldığı bunun yanı sıra kırılmalar ile çökmeler olduğu, cihazların kurulumu yapılsa dahi tamamının çalışıp çalışmadıkları bilinemeyeceği,
- Cihazların tutulduğu yerin kaba inşaat alanı olup korunaksız, kilitsiz, her tarafı açık ve su alan bir mekan olduğu,
- İnşaat tamamlandığında cihazların bu Merkezde kurulumunun yapılması planlanmış ise de Merkez İnşaatının Sarıyer Belediyesi tarafından boğaz imarına aykırılıktan durdurulmuş olduğu, yeni sonuçlanan dava sürecinde ilgili binanın 1/5000'lik planın uygun görüldüğü kararı çıktığı, ancak esasen binanın imara aykırı olan kısmının Arı Teknopark'a ait olan yüksek katlı yapı olduğu, cihazların yerleştirileceği kısım tek katlı olduğundan imara aykırı olmadığı,
- Cihazın bir kısım parçalarının yürütücü tarafından alınarak Mekatronik Laboratuvarı ve başka bir binaya daha götürüldüğü,
- Ayrıca söz konusu cihazların herhangi bir koruması olmamakla beraber herhangi bir kayıp veya hasar durumunda kimin sorumlu olduğunun da tespitinde zorluk olacağı,
- Söz konusu cihazlar için sağlanan desteklerin %10'unun kurulumda ödeneceği akdediğildiğinden, kurulum yapılmadığı için bahsi geçen tutarların da halen atıl durumda beklemekte olduğu,

tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere 2012 yılından 2020 yılına kadar yapılan harcamalarla, kurulumu yapılacak alanı bulunmayan ve proje süresini geçiren cihazlar nedeniyle kamu kaynağı israf edilmiştir.

Tablo 6: İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Merkezi Projesi Kapsamında Alınan Cihazların Maliyet Bilgisi

Projenin Adı ve Alımın Mahiyeti	Akreditif Kredisinin Açıldığı Yıl	Açılan Akreditif Kredisinin Döviz Tutarı	Açılan Akreditif Kredisinin TL Tutarı	Cihazın Geliş Yılı	Akreditif Kredisinden Artan Döviz Tutarı	Akreditif Kredisinden Artan TL Tutar (Kur Farkları Hariç)	Satın Alınan Cihazın Maliyet Bedeli TL
DPT-2012K120730-İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Merkezi Projesi-4 Tekerlekten Elektrikli Taşıt Test Düzeneği Alımı	2012	2.045.000,00 (EURO)	4.662.600,00	2015	36.117,46 (EURO)	82.347,81	4.580.252,19
	2014	907.740,00 (EURO)	2.772.328,73	2015	134.000,00 (EURO)	409.249,40	2.363.079,33
	2017	792.000,00 (EURO)	3.716.064,00	2017	3.526,63	23.600,24	3.692.463,76
	2020	402.600,00 (EURO)	2.547.854,10	2020	10.058,62 (EURO)	63.655,98	2.484.198,12
	TOPLAM	**4.147.340,00 (EURO)**	**13.698.846,83**		**183.702,71**	**578.853,43**	**13.119.993,40**

Kamu idaresi cevabında, İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Merkezi Projesi" kapsamında temin edilen cihazların büyük kısmının, proje başlangıcında laboratuvar inşaatının tamamlanamaması nedeniyle uygun fiziki mekânda kurulamadığı, ancak bu süreçte cihazların güvenliğini sağlamak amacıyla çeşitli geçici muhafaza çözümleri uygulandığı, mevcut durumda söz konusu cihazların envanter tespiti yapıldığı, son duruma ilişkin detaylı liste hazırlandığı, cihazların kontrol edilerek sınıflandırıldığı ve muhafaza altına alındığı, İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Test Merkezi, 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamında başvuru yaptığı ve ilk değerlendirme aşamasını başarıyla geçtiği, bu doğrultuda, İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Test Merkezi ile Üniversite arasında imzalanan 6550 kapsamında ki taahhütnamede söz konusu cihazların merkeze devredileceği hükme bağlandığı, Merkezin bu kapsamda resmen onaylanmasının ardından cihazların İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Test Merkezi'ne devrinin gerçekleşeceği ve kurulum işlemlerinin ilgili merkez tarafından yürütüleceği, bu süreçte ayrıca cihazların kurulumu, işlevsel testleri ve teknik uygunluklarına dair işlemlerin de yapılacağı, cihazların performans durumunun ortaya konulacağı ifade edilmişse de süreçler tamamlanmamıştır.

Bu itibarla, "İleri Araç Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Merkezi Projesi" kapsamında alınan toplam 13.119.993,40 TL (3.963.637,29 EURO) kamu kaynağı kullanılan cihazların; muayene ve kabul işlemlerinin başlatılarak zarar görüp görmediklerinin, eksik olup

olmadıklarının ve sorumlularının tespit edilmesi, söz konusu cihazlar için uygun binanın sağlanması ve tüm cihazların toplanarak hazırlanan binada çalışır, fayda ve gelir sağlayacak hale getirilmesini teminen gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 11: Üniversite Tarafından Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazlara İlişkin Hatalı Uygulamalar Bulunması

A- Üniversite Tarafından Gençlik ve Spor Bakanlığı'na Öğrenci Yurdu Yapılması İçin Verilen Arazide Herhangi Bir İşlem Yapılmaması

Üniversite tarafından başka kuruma tahsis edilen alanda mevzuattaki süre geçmiş olmasına rağmen amacına yönelik herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 45, 47 ve geçici 12'nci maddeleri ile 13/12/1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 13'üncü maddesine dayanılarak hazırlanan Kamu İdarelerine Ait Taşinmazlarin Tahsis ve Devri Hakkinda Yönetmelik'in "Tahsisin kaldırılması" başlıklı 9'uncu maddesinde;

" *(1) Tahsis işlemi;*

a) Kamu hizmetinin sona ermesi,

b) Taşınmazın tahsis amacı dışında kullanılması veya maliki kamu idaresinin izni olmaksızın üçüncü kişilere kullandırılması,

c) Taşınmazın en az iki yıl boş bırakılması veya hiç kullanılmaması,

ç) Taşınmazın tahsis amacının değişmesi,

d) İmar plânıyla, taşınmazın başka bir amaca ayrılması,

e) Yönetmeliğin 8 inci maddesinde belirtilen tedbirleri alma ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi,

f) Tahsis amacının ortadan kalkması halinde,

durumlarında, tahsis yapılan kamu idaresinin görüşü alınmaksızın tahsisi yapan kamu idaresinin merkez veya taşra birimlerince resen kaldırılabilir." Denilmektedir.

08.11.2021 tarih ve 1338 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu (ÜYK) Toplantı Kararında; " *(...) İstanbul İli Sarıyer İlçesi Mirgün Mahallesi, 154 ada 132 parselde kayıtlı 381.794,62 m2 taşınmazın ekli uydu görüntüsünde belirtilen 3.000 m2 yüzölçümlü 1 nolu alan ve 4.500 m2 yüzölçümlü 2 nolu alan ile 154 ada 124 parsel üzerindeki 20.937,77 m2'lik 3 nolu alanın öğrenci yurdu yapılmak üzere Gençlik ve Spor Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğüne tahsis edilmesinin uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.*" Denilmiştir.

Yapılan incelemede, mevzuatta belirtilen iki yıllık süre geçmesine rağmen bakanlık tarafından herhangi bir işlem yapılmadığı, ayrıca 20.937,77 m²'lik 3 nolu alan üzerinde teknokent lehine irtifak hakkı bulunduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Ayazağa Kampüsü'nün güneydoğusunda yer alan 20.937,77 m² büyüklüğündeki arazi üzerinde 1.310 öğrenci kapasiteli bir yurt yapılmasına yönelik ihalenin gerçekleştirildiği, ilgili yüklenici firmaya yer teslimi yapıldığı, diğer tahsis yapılmış olan alanlar ile ilgili Bakanlıkla görüşmelerin devam ettiği ifade edilmiştir. Buna göre 20.937,77 m²'lik 3 nolu alan için gerekli işlemlerin tamamlanmış olduğu, ancak 3.000 m^2 yüzölçümlü 1 nolu alan ve 4.500 m^2 yüzölçümlü 2 nolu alanlar için tahsis amacına uygun işlemlerin yapılmadığı görülmüştür.

Bu itibarla, söz konusu irtifak hakkına ilişkin tapu şerhinin ilgili alan üzerinden kaldırılması ve bakanlık tarafından süresi içerisinde tahsis amacına uygun işlem yapılmaması nedeniyle de tahsisin iptali gerektiği değerlendirilmektedir.

B- Üniversitesiye Tahsis Edilmiş Olan Taşınmazların Amacına Uygun Faaliyetlerde Kullanılmaması

Üniversitenin kullanımına tahsis edilen bazı taşınmazların tahsis amacına göre kullanılmadığı görülmüştür.

İstanbul İli Tuzla İlçesi İçmeler Mahallesi 28 pafta 4709 parselde bulunan 195.703,00 m²'lik Sakız Adası ve Çanakkale İli Gökçeada İlçesi Kuzu Limanı Mahallesi 323 ada 1 parsel 1.018,72 m² ve 2 nolu parsel 1.283,84 m² ile Dereköy Mahallesi 327 ada 1 nolu parsel 532,92 m2 olmak üzere toplam 2.835,48 m²'lik alan eğitim öğretim amacı ile İTÜ'ye Maliye Bakanlığı tarafından tahsis edilmiştir.

Yapılan incelemede; anılan taşınmazlarda üniversite tarafından eğitim ve öğretim amaçlı herhangi bir faaliyet yapılmadığı atıl bekletildiği, ayrıca Sakız Adası'ndaki arazide

bulunan yaklaşık 1.000 kök yetişkin sakız ağacı ile yaklaşık 500 kök zeytin ağacından herhangi bir ekonomik fayda da sağlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, İstanbul İli, Tuzla İlçesi, İçmeler Mahallesi, 28 pafta ve 4709 parsel numaralı taşınmazın 1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı statüsünde yer aldığı, parsel üzerinde yapılabilecek her türlü uygulama için ilgili kurumlarla izin süreçleri gerektiği, söz konusu taşınmaz için Etüt ve Değerlendirme Bilgi Analiz Raporu hazırlanması yönünde çalışmaların devam ettiği, Çanakkale'de bulunan taşınmazların tahsis sürecinin bir süre askıya alındığı, ancak yapılan girişimler neticesinde yeni tahsis yazılarının alındığı, bu taşınmazlara ilişkin olarak, 2026 yılı yatırım bütçesi kapsamında bakım, onarım ve gerekli tesislerin yapılmasına yönelik girişimlerde bulunulması planlandığı ifade edilmişse de henüz herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Bu itibarla anılan taşınmazların tahsis amacına uygun kullanımının sağlanması ve arazideki ağaçların envanterinin yapılıp sakız ve zeytinlerin ekonomik değeri olup olmadığı yönünde çalışma yapılması gerekmektedir.

BULGU 12: Üniversitenin Mülkiyetinde Bulunan Taşınmazlardan Bazılarının İşgal Edilmesi

Üniversitenin mülkiyet ve tasarrufundaki taşınmazların 3. kişiler tarafından işgal edildiği ve bu konuda herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde;

"*Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları, özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların, gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden, bu Kanunun 9 uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerleme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, idarelerin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve fuzuli şagilin kusuru aranmaz.*

Ecrimisile itiraz edilmemesi halinde yüzde yirmi, peşin ödenmesi halinde ise ayrıca yüzde onbeş indirim uygulanır. Ecrimisil fuzuli şagil tarafından rızaen ödenmez ise, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Kira sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren, işgalin devam etmesi halinde, sözleşmede hüküm varsa ona göre hareket edilir. Aksi halde ecrimisil alınır.

İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edilir.

(...) ” hükmü yer almaktadır.

Yapılan incelemede; aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere üniversiteye ait toplam 558.048,51 m² arazinin gecekondu sahipleri tarafından, İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Harbiye Mahallesi 78 Pafta, 755 Ada 6-7 parseller numaralı arazinin de (gökkafes yanı) 5 yıldızlı bir otel tarafından işgal edildiği tespit edilmiştir.

Tablo 7: İTÜ’ye Ait Gecekondu İşgalindeki Parseller

	Taşınmaz Kodu	Taşınmaz Envanter Kayıt Numarası	İlçe	Mahalle	Pafta No	Ada No	Parsel No	Yüzölçümü (m²)	Hisse Oranı	Hisse Miktarı (m²)	Kullanım Şeklı
1	AYP18	102010101000083	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	39	9.003,00	Tam	9.003,00	Gecekondu İşgalinde
2	AYP19	102010101000084	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	41	9.202,00	Tam	9.202,00	Gecekondu İşgalinde
3	AYP20	102010101000096	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	61	9.122,00	Tam	9.122,00	Gecekondu İşgalinde
4	AYP21	102010101000097	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	63	9.129,00	Tam	9.129,00	Gecekondu İşgalinde
5	AYP22	102010101000098	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	64	9.049,00	Tam	9.049,00	Gecekondu İşgalinde
6	AYP23	102010101000104	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	72	9.125,00	Tam	9.125,00	Gecekondu İşgalinde
7	AYP24	102010101000241	Sarıyer	Mirgün		1815	1	3.967,99	Tam	3.967,99	Gecekondu İşgalinde
8	AYP25	102010101000242	Sarıyer	Mirgün		1815	5	1.271,17	17182/127117	171,82	Gecekondu İşgalinde
9	AYP26	102010101000243	Sarıyer	Mirgün		1815	10	1.266,26	62823/126626	628,23	Gecekondu İşgalinde
10	AYP27	102010101000244	Sarıyer	Mirgün		1816	1	9.483,35	Tam	9.483,35	Gecekondu İşgalinde
11	AYP28	102010101000245	Sarıyer	Mirgün		1817	2	2.927,26	Tam	2.927,26	Gecekondu İşgalinde
12	AYP29	102010101000246	Sarıyer	Mirgün		1824	2	2.989,04	277110/298904	2771,1	Gecekondu İşgalinde
13	AYP30	103010101000025	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	3	9.250,00	Tam	9.250,00	Gecekondu İşgalinde
14	AYP31	103010101000026	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	4	9.290,00	Tam	9.290,00	Gecekondu İşgalinde
15	AYP32	103010101000027	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	5	7.649,00	Tam	7.649,00	Gecekondu İşgalinde
16	AYP33	103010101000028	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	6	4.366,00	Tam	4.366,00	Gecekondu İşgalinde
17	AYP34	103010101000029	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	7	4.926,00	Tam	4.926,00	Gecekondu İşgalinde
18	AYP35	103010101000030	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	9	3.444,00	Tam	3.444,00	Gecekondu İşgalinde
19	AYP36	103010101000031	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	10	2.563,00	Tam	2.563,00	Gecekondu İşgalinde
20	AYP37	103010101000033	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	22	1.640,00	Tam	1.640,00	Gecekondu İşgalinde
21	AYP38	103010101000034	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	23	919,00	Tam	919,00	Gecekondu İşgalinde
22	AYP39	103010101000035	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	24	6.451,00	Tam	6.451,00	Gecekondu İşgalinde
23	AYP40	103010101000036	Sarıyer	Rumelihisarı	11	38	10	947,00	Tam	947,00	Gecekondu İşgalinde
24	AYP41	103010101000037	Sarıyer	Rumelihisarı	11	38	12	9.108,00	Tam	9.108,00	Gecekondu İşgalinde
25	AYP42	103010101000038	Sarıyer	Rumelihisarı	11	38	13	8.668,00	Tam	8.668,00	Gecekondu İşgalinde
26	AYP43	103010101000043	Sarıyer	Rumelihisarı	7	976	2	21.605,00	8030/21605	8.030,00	Gecekondu İşgalinde
27	AYP44	103010101000044	Sarıyer	Rumelihisarı	7	976	3	21.760,00	8173/21760	8.173,00	Gecekondu İşgalinde
28	AYP45	103010101000047	Sarıyer	Rumelihisarı	7	976	4	6.633,00	3682/6633	3.682,00	Gecekondu İşgalinde
29	AYP46	103010101000048	Sarıyer	Rumelihisarı	7	976	5	6.635,00	4470/6635	4.470,00	Gecekondu İşgalinde
30	AYP47	103010101000064	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	9	9.202,00	Tam	9.202,00	Gecekondu İşgalinde

31	AYP48	103010101000065	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	11	8.913,00	Tam	8.913,00	Gecekondu İşgalinde
32	AYP49	103010101000073	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	22	3.717,00	Tam	3.717,00	Gecekondu İşgalinde
33	AYP50	103010101000074	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	25	1.614,00	Tam	1.614,00	Gecekondu İşgalinde
34	AYP51	103010101000075	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	26	3.717,00	Tam	3.717,00	Gecekondu İşgalinde
35	AYP52	103010101000076	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	27	3.597,00	Tam	3.597,00	Gecekondu İşgalinde
36	AYP53	103010101000077	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	28	4.001,00	Tam	4.001,00	Gecekondu İşgalinde
37	AYP54	103010101000078	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	31	3.881,00	Tam	3.881,00	Gecekondu İşgalinde
38	AYP55	103010101000079	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	32	3.801,00	Tam	3.801,00	Gecekondu İşgalinde
39	AYP56	103010101000080	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	33	3.881,00	Tam	3.881,00	Gecekondu İşgalinde
40	AYP57	103010101000081	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	34	3.681,00	Tam	3.681,00	Gecekondu İşgalinde
41	AYP58	103010101000085	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	42	11.189,00	Tam	11.189,00	Gecekondu İşgalinde
42	AYP59	103010101000086	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	43	3.437,00	Tam	3.437,00	Gecekondu İşgalinde
43	AYP60	103010101000087	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	47	8.832,00	Tam	8.832,00	Gecekondu İşgalinde
44	AYP61	103010101000088	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	48	3.557,00	Tam	3.557,00	Gecekondu İşgalinde
45	AYP62	103010101000089	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	50	3.223,00	Tam	3.223,00	Gecekondu İşgalinde
46	AYP63	103010101000090	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	51	3.317,00	Tam	3.317,00	Gecekondu İşgalinde
47	AYP64	103010101000094	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	58	9.299,00	Tam	9.299,00	Gecekondu İşgalinde
48	AYP65	103010101000095	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	59	14.804,00	Tam	14.804,00	Gecekondu İşgalinde
49	AYP66	103010101000099	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	67	9.367,00	Tam	9.367,00	Gecekondu İşgalinde
50	AYP67	103010101000100	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	68	9.407,00	Tam	9.407,00	Gecekondu İşgalinde
51	AYP68	103010101000101	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	69	8.621,00	Tam	8.621,00	Gecekondu İşgalinde
52	AYP69	103010101000102	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	70	1.580,00	Tam	1.580,00	Gecekondu İşgalinde
53	AYP70	103010101000103	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	71	2.277,00	Tam	2.277,00	Gecekondu İşgalinde
54	AYP71	103010101000105	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	74	9.717,00	Tam	9.717,00	Gecekondu İşgalinde
55	AYP72	103010101000107	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	77	3.591,00	Tam	3.591,00	Gecekondu İşgalinde
56	AYP73	103010101000108	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	79	3.777,00	Tam	3.777,00	Gecekondu İşgalinde
57	AYP74	103010101000109	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	80	3.605,00	Tam	3.605,00	Gecekondu İşgalinde
58	AYP75	103010101000110	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	81	3.685,00	Tam	3.685,00	Gecekondu İşgalinde
59	AYP76	103010101000111	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	83	3.815,00	Tam	3.815,00	Gecekondu İşgalinde
60	AYP77	103010101000112	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	84	3.830,00	Tam	3.830,00	Gecekondu İşgalinde
61	AYP78	103010101000113	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	85	3.766,00	Tam	3.766,00	Gecekondu İşgalinde
62	AYP79	103010101000114	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	86	3.737,00	Tam	3.737,00	Gecekondu İşgalinde
63	AYP80	103010101000115	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	87	3.511,00	Tam	3.511,00	Gecekondu İşgalinde
64	AYP81	103010101000116	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	88	9.385,00	Tam	9.385,00	Gecekondu İşgalinde
65	AYP82	103010101000117	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	89	8.360,00	Tam	8.360,00	Gecekondu İşgalinde
66	AYP83	103010101000118	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	90	7.562,00	Tam	7.562,00	Gecekondu İşgalinde
67	AYP84	103010101000119	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	91	15.360,00	Tam	15.360,00	Gecekondu İşgalinde
68	AYP85	103010101000120	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	92	11.250,00	Tam	11.250,00	Gecekondu İşgalinde
69	AYP86	103010101000124	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	107	7.448,00	Tam	7.448,00	Gecekondu İşgalinde
70	AYP87	103010101000125	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	108	6.684,00	Tam	6.684,00	Gecekondu İşgalinde
71	AYP88	103010101000126	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	109	6.138,00	Tam	6.138,00	Gecekondu İşgalinde
72	AYP89	103010101000127	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	112	3.677,00	Tam	3.677,00	Gecekondu İşgalinde
73	AYP90	103010101000128	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	113	4.226,00	Tam	4.226,00	Gecekondu İşgalinde
74	AYP91	103010101000129	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	115	4.813,00	Tam	4.813,00	Gecekondu İşgalinde
75	AYP92	103010101000130	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	116	3.681,00	Tam	3.681,00	Gecekondu İşgalinde
76	AYP93	103010101000131	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	117	3.881,00	Tam	3.881,00	Gecekondu İşgalinde
77	AYP94	103010101000132	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	118	3.744,00	Tam	3.744,00	Gecekondu İşgalinde
78	AYP95	103010101000133	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	119	2.521,00	Tam	2.521,00	Gecekondu İşgalinde

79	AYP96	103010101000138	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	128	2.525,00	84/96	2209,38	Gecekondu İşgalinde
80	AYP97	103010101000139	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	129	13.285,00	84/96	11.624,38	Gecekondu İşgalinde
81	AYP98	103010101000140	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	131	9.648,00	Tam	9.648,00	Gecekondu İşgalinde
82	AYP99	103010101000141	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	132	14.745,00	Tam	14.745,00	Gecekondu İşgalinde
83	AYP100	103010101000142	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	133	23.732,00	Tam	23.732,00	Gecekondu İşgalinde
84	AYP101	103010101000181	Sarıyer	Rumelihisarı		27	153	1.697,00	Tam	1.697,00	Gecekondu İşgalinde
85	AYP102	103010101000223	Sarıyer	Rumelihisarı		27	147	6.060,00	Tam	6.060,00	Gecekondu İşgalinde
86	AYP103	103010101000224	Sarıyer	Rumelihisarı		27	148	10.575,00	Tam	10.575,00	Gecekondu İşgalinde
87	AYP104	103010101000225	Sarıyer	Rumelihisarı		27	149	12.616,00	Tam	12.616,00	Gecekondu İşgalinde
88	AYP105	103030101000180	Sarıyer	Rumelihisarı		27	151	8.759,00	Tam	8.759,00	Gecekondu İşgalinde
89	AYP106	103040101000179	Sarıyer	Rumelihisarı	11	18	21	480,00	Tam	480,00	Gecekondu İşgalinde
90	AYP107	103040101000123	Sarıyer	Rumelihisarı	10	27	106	7.068,00	Tam	7.068,00	Gecekondu İşgalinde
Toplam:										**558.048,51 m²**	

Kamu idaresi cevabında, işgal altındaki araziler üzerinde yer alan gecekonduların bir kısmı için tahliye davaları açıldığı, bir kısmının sonuçlandığı, bir kısmı için ecrimisil bedellerinin mahkeme kararlarıyla hükme bağlandığı, ancak uygulama aşamasında söz konusu alanların tahliyesine yönelik olarak yerel yönetimlerden herhangi bir destek alınamadığı, Armutlu Bölgesi olarak adlandırılan işgal altındaki alanın 06.12.2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile "riskli alan" ilan edildiği, bu kararın ardından 14.07.2017 tarihinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile bir protokol imzalandığı, söz konusu alanla ilgili işlemlerin Bakanlık koordinasyonunda yürütüldüğü ifade edilmiştir.

Bu itibarla, anılan kamu taşınmazlarında bulunan fuzuli şagillerin mevzuat hükümlerine göre tahliye edilmesi ve işgal dönemleri için alınması gereken ecrimisillerin tahsil edilmesi gerekmektedir.

BULGU 13: Üniversitede Ticari Faaliyet Gösteren İşletmelerden Isınma Bedellerinin Alınmaması

Üniversitenin mülkiyetindeki taşınmazlarda faaliyet gösteren ticari işletmelerden kendi paylarına düşen ısınma bedellerinin alınmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Harcama talimatı ve sorumluluk" başlıklı 32'nci maddesinde;

"*Bütçelerden harcama yapılabilmesi, harcama yetkilisinin harcama talimatı vermesiyle mümkündür. Harcama talimatlarında hizmet gerekçesi, yapılacak işin konusu ve tutarı, süresi,*

kullanılabilir ödeneği, gerçekleştirme usulü ile gerçekleştirmeyle görevli olanlara ilişkin bilgiler yer alır.

Harcama yetkilileri, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun ve diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından ve bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken diğer işlemlerden sorumludur." Denilmektedir.

Aynı Kanun'un "Giderin gerçekleştirilmesi" başlıklı 33'üncü maddesinde;

"*Bütçelerden bir giderin yapılabilmesi için iş, mal veya hizmetin belirlenmiş usul ve esaslara uygun olarak alındığının veya gerçekleştirildiğinin, görevlendirilmiş kişi veya komisyonlarca onaylanması ve gerçekleştirme belgelerinin düzenlenmiş olması gerekir. Giderlerin gerçekleştirilmesi; harcama yetkililerince belirlenen görevli tarafından düzenlenen ödeme emri belgesinin harcama yetkilisince imzalanması ve tutarın hak sahibine ödenmesiyle tamamlanır.*

Gerçekleştirme görevlileri, harcama talimatı üzerine; işin yaptırılması, mal veya hizmetin alınması, teslim almaya ilişkin işlemlerin yapılması, belgelendirilmesi ve ödeme için gerekli belgelerin hazırlanması görevlerini yürütürler." Denilmektedir.

Yine aynı Kanun'un "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde;

"*Kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemleri, mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılır. Bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenler sorumludur."* Denilmektedir.

Anılan mevzuat hükümleri bir kamu giderinin nasıl yapılacağı ve kamu mallarının nasıl yönetileceği görülmektedir. Buna göre, üniversite taşınmazlarının ticari işletmelere kiraya verilen bölümlerine ait ısınma giderlerinin ilgili işletmelerden alınmaması mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Yapılan incelemede, bugüne kadar hiçbir ticari işletmeden kendi paylarına düşen ısınma bedeli hesaplanarak tahsili yoluna gidilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 8: Şehir Kampüsleri Isınma Bedelleri

Bulunduğu Kampüs Adı	Bulunduğu Bina Adı	m²	Toplam Bina m²	Aylara Göre Kullanım Miktarı ve Bedeli						
				2022 Yılı		2023 Yılı		2024 Yılı		Toplam
				Tüketim Miktarı	Tüketim Bedeli	Tüketim Miktarı	Tüketim Bedeli	Tüketim Miktarı	Tüketim Bedeli	
Maçka Kampüsü	Yabancı Diller	208	39418	0,00	0,00	1012,86	14793,79	3073,09	44494,85	59288,64
Gümüşsuyu Kampüsü	Makine Fakültesi	1061	30573	0,00	0,00	2258,42	32988,69	4335,48	47329,56	80318,25
		60		0,00	0,00	127,71	1865,52	372,89	4542,03	6407,56
Taşkışla Kampüsü	Mimarlık Fakültesi	227,4	31456	682,80	9880,70	1660,27	20554,33	1660,27	20554,33	50989,37
Tuzla Kampüsü	Binali Yıldırım Öğrenci Yurdu	5158	8400	0,00	0,00	22428,09	414730,22	53240,08	850941,65	1265671,87
		21		84,40	1581,71	216,76	3464,48	216,76	3464,48	8510,67
	Yemekhane	194	2740	113,92	2152,98	716,88	11205,41	716,88	11205,41	24563,80
Toplam: 1.495.750,15										

Tablo 9: Ayazağa Kampüsü Isınma Bedelleri

Bulunduğu Bina Adı	m²	Toplam Bina m²	Aylara Göre Kullanım Miktarı ve Bedeli						
			2022 Yılı		2023 Yılı		2024 Yılı		Toplam
			Tüketim Miktarı	Tüketim Bedeli	Tüketim Miktarı	Tüketim Bedeli	Tüketim Miktarı	Tüketim Bedeli	
Motorlu Taşıtlar Binası	52	19950	0,00	0,00	33,23	666,94	103,64	1742,71	2409,65
	28		0,00	0,00	0,00	0,00	45,47	778,07	778,07
	482		0,00	0,00	377,06	7237,10	960,67	16153,55	23390,64
	59		0,00	0,00	37,70	756,72	117,59	1977,30	2734,02
Maden Fakültesi	50	15395	170,58	3206,70	367,96	6139,01	367,96	6139,01	15484,71
	31		105,76	1988,15	228,13	3806,18	228,13	3806,18	9600,52
Merkezi Derslik A	197	7516	0,00	0,00	0,00	0,00	285,59	5806,60	5806,60
	123		0,00	0,00	178,31	3625,44	700,46	11619,69	15245,13
	258,31		374,47	7613,72	1471,02	24402,29	1471,02	24402,29	56418,29
	36		0,00	0,00	52,19	1061,10	205,01	3400,88	4461,99
İnşaat Fakültesi	795	22255	0,00	0,00	628,50	12500,81	2213,25	36742,86	49243,67
	425		673,85	11818,93	1183,18	19642,41	1183,18	19642,41	51103,75
Gemi-İnşaat Fakültesi	327	11445	583,71	10166,14	986,97	16351,69	986,97	16351,69	42869,51
	15		13,31	265,71	45,27	750,08	45,27	750,08	1765,87
75. Yıl Öğrenci Sosyal Merkezi Yemekhane	213	11610	258,04	4871,06	1966,98	30923,58	1966,98	30923,58	66718,22
	510		0,00	0,00	4709,66	74042,38	4709,66	74042,38	148084,76
Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi	25	7686	116,96	2010,57	254,98	3993,96	254,98	3993,96	9998,49
	60		378,61	6217,79	611,96	9585,50	611,96	9585,50	25388,80
Elektrik Elektronik Fakültesi	308	23022	1437,05	24405,58	2212,31	36302,59	2212,31	36302,59	97010,77
Kimya Metalurji Fakültesi	24	21218	57,71	1024,69	115,82	1894,35	115,82	1894,35	4813,38
	314		1011,24	17052,70	1515,27	24784,36	1515,27	24784,36	66621,42
Fen Edebiyat Fakültesi	138	23740	0,00	0,00	92,75	1750,89	661,10	7959,40	9710,29
Sdkm Binası	569	4531	0,00	0,00	651,38	13168,88	4009,87	64535,85	77704,73

Eski Rektörlük Binası	325	3875	0,00	0,00	0,00	0,00	2940,60	44959,20	44959,20
Olimpik Havuz	695	9250	0,00	0,00	5990,67	111533,98	13741,69	216858,63	328392,61
								Toplam:	1.160.715,10

Kamu idaresi cevabında, ticari işletmelerin ısınma giderlerine ilişkin olarak, yapılan analizler doğrultusunda geçmişe dönük hesaplama yapıldığı, kiracı işletmelere bu tutarların resmî yazı ile tebliğ edildiği, bilgilerin İTÜ Taşınmaz Otomasyon Sistemi üzerinden kayıt altına alındığı ve bildirimin yapıldığı tarihten itibaren 7 gün içinde ödeme yapılmasının gerektiği kendilerine bildirildiği, ifade edilmişse de herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Bu itibarla, üniversite taşınmazlarının ticari işletmelere kiraya verilen bölümlerine ait ısınma giderlerinin ilgili işletmelerden tahsil edilmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversitenin Mülkiyetinde Bulunan Taşınmazların Pazarlık Usulü ile Kiraya Verilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılında da üniversite mülkiyetinde bulunan taşınmazların 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51' inci maddesi uyarınca pazarlık usulü ile kiraya verildiği tespit edildiğinden bulgu konusu yapılmıştır.
Üniversite İştiraki Şirketinin Yükseköğretim Kanunu'nda İzin Verilen Amaçlar Dışında Bir Şirket Kurması ve Bu Şirkete Kiralanan Taşınmazlardan Elde Edilen Gelirlerin Üniversitenin Kamusal Hizmetlerinde Kullanılması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılında idare tarafından bu yönde herhangi bir düzeltici işlem yapılmağı ayrıca kiralamaların 2886 sayılı Kanunun 51'inci maddesi uyarınca yapıldığı tespit edildiğinden bulgu konusu yapılmıştır.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye Birimlerinin Elde Ettikleri Gelirlerin Ayrı Hesaplarda Takip Edilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İstanbul Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 11.09.1975 tarih ve 15353 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan İstanbul Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 17.09.2021 tarihli 31601 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, anılan yönetmeliğin 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

(1) İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunmayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; bilimsel görüş, proje, araştırma hizmetleri yapmak, eğitim programları planlamak, uygulamak, ulusal ve uluslararası düzeyde kurslar, seminerler ve konferanslar düzenlemek.

b) Kimyasal, biyolojik ve benzeri tahliller ile araştırma, uygulama, iş değerlendirmesi ve organizasyon hizmetlerini yapmak.

c) Danışmanlık, analiz, uygulama, ölçme, değerlendirme, deney, model deneyi, muayene, teknik kontrol, plan, bilgi işlem organizasyonu, teknik bakım, onarım, ekspertiz, ölçü ayarı ve benzeri hizmetleri yapmak, laboratuvar ve atölyelerde yapılan iş ve hizmetlerin gerçekleştirilmesi ve bunlarla ilgili raporları düzenlemek.

ç) Türkçe ve yabancı dillerin öğretimi konusunda hizmet vermek.

d) Her türlü yayım ve basım işlerini yapmak.

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirmek, faaliyet alanı ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün onayını alarak pazarlamak ve satmak, satış

yerleri açmak ve işletmek.

f) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasına destek sağlamak, İşletmenin çalışmaları sırasında elde edilecek bilgi ve teknoloji birikiminin eğitim ve öğretim alanına aktarılmasına katkıda bulunmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 21'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 11 idari memur hizmet vermekte olup bunlardan 3'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 4 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

İstanbul Teknik Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 300.265.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletme 2024 yılında 243.130.345,67 TL bütçe giderine karşılık 318.629.932,27 TL bütçe geliri elde etmiştir.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 243.537.474,15 TL gelir elde edilmiş, 248.604.883,54 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 5.067.409,39 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İstanbul Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Gelir Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Tenik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye Birimlerinin Elde Ettikleri Gelirlerin Ayrı Hesaplarda Takip Edilmemesi

Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünde faaliyetleri bulunan birimlere ait gelirlerin ayrı hesaplarda izlenmediği görülmüştür.

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinde Döner sermaye işletmesi faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin birimler itibarıyla ayrı hesaplarda izleneceği düzenlenmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; döner sermaye işletmesi müdürlüğü ve işletmeye bağlı olarak faaliyet gösteren her bir iktisadi işletme birim olarak

tanımlanmış, 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında ise döner sermaye işletmesi faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin birimler itibarıyla ayrı hesaplarda izleneceği hükmüne yer verilmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi birimleri, alt birimleri de içerecek şekilde, Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (ç) bentlerinde açıklanmıştır. Buna göre döner sermaye gelirinin elde edildiği fakülte, enstitü, yüksekokul, meslek yüksekokulu ve uygulama araştırma merkezi birim, bu birimler içerisinde faaliyet gösteren bölüm, ana bilim/ana sanat dalı, bilim/sanat dalı, ünite ve merkezler ise alt birimdir.

Üniversite Döner Sermaye İşletmesinde gelir getirici faaliyette bulunan fakülte, enstitü, yüksekokul ve uygulama merkezleri ile bu sayılanlar içerisinde yer alan alt birimlerin gelir işlemlerinin ayrı hesaplarda tutulmadığı ve bunların elde ettikleri gelirlerin muhasebe kayıtlarından izlenemediği tespitine, 2022 yılı ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilmesine rağmen 2024 yılında da düzeltici işlem tesis edilmediği anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edilerek önümüzdeki dönemde gelirlerin ayrı hesaplarda izlenmeye başlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde faaliyet gösteren birimler ile bu birimlere bağlı alt birimlerin gelir işlemlerinin birim-alt birim kodları ile birim adlarının muhasebe hesapları üzerinden izlenmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Döner Sermaye Birimlerinin Elde Ettikleri Gelirlerin Ayrı Hesaplarda Takip Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılında idare tarafından çalışmalar başlatılmışsa da tamamlanmadığından yeniden bulgu konusu yapıldı.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 407 **İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	966.341.827,79
10	**Hazır Değerler**	389.611.495,92
102	BANKA HESABI	99.632,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	165.374.675,82
105	DÖVİZ HESABI	224.040.784,31
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	96.403,79
12	**Faaliyet Alacakları**	133.040.963,74
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	131.795.765,95
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	295.215,82
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	949.981,97
13	**Kurum Alacakları**	263.606.951,67
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	263.606.951,67
14	**Diğer Alacaklar**	1.703.426,32
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.703.426,32
15	Stoklar	37.625.483,38
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	37.625.483,38
16	**Ön Ödemeler**	140.715.318,58
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	127.011.894,81
164	AKREDİTİFLER HESABI	13.703.423,77
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	38.188,18
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	38.188,18
2	DURAN VARLIKLAR	129.071.739.548,91
22	**Faaliyet Alacakları**	3.039.667,40
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.039.667,40
24	**Mali Duran Varlıklar**	81.141.172,83
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	61.141.172,83
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	20.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	128.987.558.708,68
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	108.064.515.391,73
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	1.242.495.943,04

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	312.548.880,70
32	**Faaliyet Borçları**	25.081.307,04
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	25.081.307,04
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	252.605.776,63
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.317.953,49
333	EMANETLER HESABI	243.287.823,14
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	32.696.600,84
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	22.882.027,71
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	9.118.323,46
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	696.249,67
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.951.279,71
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.951.279,71
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	211.649,57
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	211.649,57
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	2.266,91
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	2.266,91
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	140.763.211,79
43	**Diğer Borçlar**	6.593.277,83
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.593.277,83
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	131.954.557,96
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	115.880.413,35
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	16.074.144,61
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.215.376,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	2.215.376,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	129.584.769.284,21
50	**Net Değer**	11.090.055.749,80
500	NET DEĞER HESABI	11.090.055.749,80
51	**Değer Hareketleri**	2.848.325,86
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	2.848.325,86
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	96.538.441.777,22
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	96.538.441.777,22
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-6.233.551.754,14
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-6.233.551.754,14
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	28.186.975.185,47

252	BİNALAR HESABI	24.303.988.198,92
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	616.665.403,39
254	TAŞITLAR HESABI	36.911.466,02
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	538.367.535,86
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.190.605.645,16
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	375.220.414,88
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	325.464.213,60
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	40.100,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-325.504.313,60
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	7.136.153,30
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-7.136.153,30

AKTİF TOPLAMI 130.038.081.376,70

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	32.682.015.796,83
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.495.040.611,36

PASİF TOPLAMI 130.038.081.376,70

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	82.166.200,65
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	82.166.200,65
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	0,25
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	0,25
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	375.608.714,78
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	375.608.714,78
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	8.672.126,03
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	8.672.126,03
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	89.362.367,39
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	89.362.367,39
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	839.949.616,37
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	118.618.838,99
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	653.946,12
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	959.222.401,48

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 407 **Adı : İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.768.254.181,68
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.329.961.460,49
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	430.176.572,07
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	652.833.179,39
630	05	Cari Transferler	300.823.482,09
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	28.497.927,37
630	13	Amortisman Giderleri	916.244.769,04
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	81.513.375,12
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	74.657,85
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	5.033.328,68
630	99	Diğer Giderler	23.095.429,58

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.768.254.181,68**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.574.788.379,11
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	285.118.290,77
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.102.808.341,74
600	05	Diğer Gelirler	120.471.189,14
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	61.007.903,38
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	5.382.654,08

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.574.788.379,11**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	6.024.136,06
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.658.181,41
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	3.365.954,65

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **6.024.136,06**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.568.764.243,05**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **28.386.465.124,10**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **28.186.975.185,47**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.768.254.181,68**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.574.788.379,11**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.568.764.243,05**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**6.024.136,06**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**28.186.975.185,47**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8407

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	120.242.855,01
10	**HAZIR DEĞERLER**	116.512.615,33
102	BANKALAR HESABI	116.512.615,33
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	3.505.839,31
120	ALICILAR HESABI	208.503,93
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	3.261.136,71
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	34.865,27
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	33.075,40
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-31.742,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	11.750,15
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	11.750,15
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	212.650,22
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	212.650,22

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	73.634.659,83
32	**TİCARİ BORÇLAR**	256.540,42
320	SATICILAR HESABI	90.178,78
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	166.361,64
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.065.910,17
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	920.300,47
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	145.609,70
34	ALINAN AVANSLAR	63.444.671,23
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	63.444.671,23
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	8.671.998,01
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.923.867,38
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	377.527,09
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	1.331.950,21
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	38.653,33
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	195.540,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	195.540,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	16.276.529,06
42	**TİCARİ BORÇLAR**	6.500,00
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.500,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	16.270.029,06
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	16.270.029,06
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	30.331.666,12
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	20.000.000,00
500	SERMAYE HESABI	20.000.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	26.133.623,20
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	26.133.623,20
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-10.734.547,69
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-10.734.547,69
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-5.067.409,39
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-5.067.409,39

AKTİF TOPLAMI 120.242.855,01

PASİF TOPLAMI 120.242.855,01

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	3.438.086,96
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	3.438.086,96
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	11.118.283,91
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	11.118.283,91
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	2.635.503,58
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	2.635.503,58

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8407 **İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	218.388.197,88
1- Yurtiçi Satışlar	218.096.164,16
2- Yurtdışı Satışlar	292.033,72
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	2.855.323,84
1- Satıştan İadeler (-)	575.316,67
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	2.280.007,17
C- NET SATIŞLAR	215.532.874,04
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	0,00
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	215.532.874,04
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	248.533.541,54
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	248.533.541,54
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-33.000.667,50
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	27.924.659,69
3- Faiz Gelirleri	27.723.051,12
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	201.608,57
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	71.342,00
2- Karşılık Giderleri (-)	31.742,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	39.600,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-5.147.349,81
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	79.940,42
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	79.940,42
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-5.067.409,39
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-5.067.409,39

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ERASMUS: European Region Action Scheme for the Mobility of University Students/Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Avrupa Birliği Projeleri Kapsamında Proje Yönetim ve Uygulama Kaleminden Yapılan Harcamalar İçin Fatura veya Fatura Yerine Geçen Belgeleri Eklemeden Ödeme Yapılması

2. Bilimsel Araştırma Projelerinin Öngörülen Sürede Tamamlanmaması

3. Aynı Özel Kişinin Münferiden Temsile Yetkili Olduğu Üç Şirketten Aynı İş İçin Teklif Alınması

4. Hizmet Alımı İşinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

5. Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazların Pazarlık Usulü ile Kiraya Verilmesi

6. Avrupa Birliği Projeleri Kapsamında Açılan Banka Hesaplarının Zamanında Kapatılmaması ve Projeden Kalan Bakiyelerin İlgili Kurum Hesabına Devredilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İstanbul Üniversitesi 31.07.1933 tarih ve 2552 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Kamu İdaresinin bugünkü teşkilat yapısı 18.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na göre oluşturulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Üniversitede yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 17 fakülte, 2 yüksekokul, 14 enstitü, 2 meslek yüksekokulu, 2 bölüm ve 74 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	1003	86	1089
Doçent	443	162	605
Doktor öğretim üyesi	664	130	794
Öğretim görevlisi	284	169	453
Araştırma görevlisi	863	538	1401
Toplam	**3257**	**1085**	**4342**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	902	1567	2469
Sağlık	1652	1846	3498
Avukatlık	16	1	17
Eğitim-öğretim	2	3	5
Teknik	324	254	578
Yardımcı	328	942	1270
Sözleşmeli	381	526	907
İşçi	9	15	24
Toplam	**3614**	**5154**	**8768**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6.871'dir. Ayrıca Üniversitede 346 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İstanbul Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (KBÖ) (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	5.775.926.000,00	5.807.503.776,02	101
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	712.128.000,00	721.004.316,78	101
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	715.113.000,00	695.685.640,48	97
05 Cari Transferler	1.183.575.000,00	1.422.573.672,60	120
06 Sermaye Giderleri	2.250.637.000,00	2.094.364.178,53	93
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**10.637.379.000,00**	**10.741.131.584,41**	**101**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 10.637.379.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 3.489.732.878,00 TL ödenek eklenmiş ve 1.855.404.610,00 TL düşülmüştür. Bu sebeple toplam ödenek 12.271.707.268,00 TL'ye ulaşmış olup toplam gerçekleşen ödeneğin % 88'ı olan 10.741.131.584,41 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 5.775.926.000,00 TL ödeneğin 5.807.503.776,02 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 712.128.000,00 TL ödeneğin 721.004.316,78 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 715.113.000,00 TL ödeneğin 695.685.640,48 TL'si, cari transferlerde 1.183.575.000,00 TL ödeneğin 1.422.573.672,60 TL'si, sermaye giderlerinde 2.250.637.000,00 TL ödeneğin 2.094.364.178,53 TL'si, sermaye transferlerinde 0,00 TL ödeneğin 0,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 1.050.485.932,52 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	205.895.000,00	365.359.585,78	177
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	10.215.417.000,00	10.419.018.101,04	102
Diğer Gelirler	216.067.000,00	355.792.713,71	165
Sermaye Gelirleri	0,00	452.070,47	0
Toplam	10.637.379.000,00	11.140.922.471	105
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	57.640.402,30	0
Net Toplam	**10.637.379.000,00**	**11.083.282.068,70**	**104**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 10.637.379.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 11.083.282.068,70 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 11.140.922.471,00 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 57.640.402,30 TL ve faaliyet gideri 10.741.131.587,41 TL olan Üniversite, 2024 yılını 342.150.481,70 TL olumlu/olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlamıştır. Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 6.802.076.804,53 TL, gider toplamı 7.113.517.748,54 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 311.440.944,01 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 197.510.086,25 TL, gider toplamı 220.792.982,19 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 23.282.895,94 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20.03.2008 tarih ve 26822 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 144 sayılı üniversitemizin üst yönetim kurul kararı ile kurulan İstanbul Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 470.000,00 TL olup Üniversitenin % 47 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının doğru ve güvenilir olduğuna ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ve risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi (Hastane) işleyişine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukların belirlendiği hukuki bir düzenlemenin bulunmaması dışında kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla bulgu konusu edilen (Tıp Fakültesi Dekanlığının, Hastanenin idari ve mali işleyişi içerisinde bazı durumlarda onay makamı olarak işlem tesis etmesi, Hastane organizasyon şemasının oluşturulmaması buna bağlı olarak iş tanımları ve iş akışlarının belirlenmemesi şeklindeki) hususlar harici iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu

idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olmakla birlikte bilgi işlemin kullanılmadığı durumlarda iç kontrole ilişkin yazılan bulguda da belirtildiği gibi sistemsel kontrolün sağlanmaması nedeniyle hata yapılma riski bulunmaktadır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 10 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 6'sı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Avrupa Birliği Projeleri Kapsamında Proje Yönetim ve Uygulama Kaleminden Yapılan Harcamalar İçin Fatura veya Fatura Yerine Geçen Belgeleri Eklemeden Ödeme Yapılması

İstanbul Üniversitesi tarafından Avrupa Birliği Projeleri Kapsamında Proje Yönetim ve Uygulama Kaleminden yapılan harcamalar için fatura veya fatura yerine geçen belgeleri eklemeden ödemenin yapıldığı görülmüştür.

Stratejik Ortaklıklar Uygulama Rehberi'nin "Finansal Yönetim" başlıklı 7'nci Bölümünde,

Erasmus+ hibesinin projenin toplam maliyetini karşılamaktan ziyade proje maliyetlerine bir katkı olarak tasarlandığı ve Hibelerin bütçe başlıklarından bir tanesinin de Proje Yönetimi ve Uygulama kalemi olduğu,

Proje genel yönetimine yönelik personel giderleri (örn. planlama, koordinasyon, finans ve iletişim), küçük ölçekli öğrenme/öğretme/öğretim materyal ve yaklaşımları, sanal işbirliği ve yerel proje faaliyetleri, ve bilgilendirme, promosyon ve yaygınlaştırmayı (örn. broşür, kitapçık ve web siteleri) bu bütçe kategorisine uygun bulunan maliyetler olduğu,

belirtilmiştir.

21.09.2004 tarih ve 25590 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5234 sayılı Kanunun ek 32'nci maddesine dayanılarak hazırlanan 27.11.2007 tarih ve 26713 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmelik'in;

"Harcamalara ilişkin gerçekleştirme belgelerinin muhafazası" başlıklı 14'üncü maddesinde; temin edilen hibeler ve bu hibelerden yapılacak ödemelere ilişkin belgelerin asıllarının, gerektiğinde projenin denetimi ile görevli denetçiye verilmek üzere harcama birimi tarafından, onaylı suretleri ise projenin ödemelerini gerçekleştiren muhasebe birimi tarafından, muhasebeleştirme belgesine ekli olarak düzenli bir şekilde muhafaza edileceği,

"Yapılacak harcamalara ilişkin kanıtlayıcı belgeler" başlıklı 15'inci maddesinde; yapılacak mal veya hizmet alımlarına ilişkin ödemelerde, ödeme karşılığında alınan fatura veya fatura yerine geçen belge, ücret bordrosu gibi belgelerin bağlanması esas olup, bunun dışında 31/12/2005 tarih ve 26040 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim

Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümlerinin kıyasen uygulanacağı, yapılan harcamalarda kullanılan kanıtlayıcı belgelerin, harcamalara esas teşkil ettiği, bu belgelerin içeriğinden ve doğruluğundan harcamayı gerçekleştirenlerin sorumlu olduğu,

hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen Yönetmelik'in 14 ve 15'inci hükümleri gereği, ERASMUS+ programı kapsamında yer alan projelerin bütçe başlıklarından bir tanesi olan Proje Yönetimi ve Uygulama kaleminden yapılacak mal veya hizmet alımlarına ilişkin ödemelerde, ödeme karşılığında alınan fatura veya fatura yerine geçen belgelerin kanıtlayıcı belge olarak eklenmesi ve yapılan harcamalarda kullanılan kanıtlayıcı belgelerin de, harcamalara esas teşkil etmesi gerekmektedir.

Üniversite tarafından ERASMUS+ programı kapsamında yer alan projelerin bütçe başlıklarından bir tanesi olan Proje Yönetimi ve Uygulama kaleminden yapılacak mal veya hizmet alımlarına ilişkin ödemelerde, ödeme karşılığında alınan fatura veya fatura yerine geçen belgelerin kanıtlayıcı belge olarak eklenmeden, proje yürütücüsünün bu kalemden neler harcandığına ilişkin beyanı esas alınarak bu kalemden ödeme yapıldığı görülmüştür.

Kamu İdaresince, Avrupa Birliği Erasmus+ projelerinde Proje Yönetimi ve Uygulaması kaleminden yapılacak tüm harcamalarda, fatura veya fatura yerine geçebilecek belgelerin ibraz edilmesi zorunlu hale getirildiği belirtilmiştir.

Mevzuat hükümlerine uygun olarak Proje Yönetimi ve Uygulama kaleminden yapılacak mal veya hizmet alımlarına ilişkin ödemelerde fatura veya fatura yerine geçen belgelerin eklenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Bilimsel Araştırma Projelerinin Öngörülen Sürede Tamamlanmaması

Üniversite tarafından desteklenen 109 bilimsel araştırma projesinin mevzuatta belirtilen süre içerisinde sonuçlandırılmadığı tespit edilmiştir.

26.11.2016 tarih ve 29900 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan"Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik"in "Proje süresi ve bütçesi" başlıklı 9'uncu maddesinde; projelerin komisyon tarafından onaylanan çalışma takvimine ve bütçe planına uygun olarak yürütülmesinin esas olduğu, ancak, gerekli hallerde proje

yürütücüsünün talebi, komisyonun kararı ile projeler için ek süre ve ilave bütçe verilebileceği, tez projeleri hariç, bilimsel araştırma projelerinin ek süreler dâhil en çok otuz altı ay içerisinde tamamlanacağı hüküm altına alınmıştır.

İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından yayımlanan 2024 yılı Proje Uygulama Esasları ve Araştırmacı Bilgilendirme Kılavuzu'nun "Projelerin iptal edilmesi" başlıklı 54'üncü maddesinde ise; proje süreçlerinde yürütücünün rapor yükümlülüklerini yerine getirmemesi, yasal süreler içinde projeyi bitirememesi durumunda proje komisyon kararı ile kapatılacağı ve yürütücünün iki yıl süre ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) desteklerinden yararlanmasının engelleneceği düzenlenmiştir. Ancak, üniversitenin Bilimsel Araştırma Projeleri Biriminin verileri incelendiğinde; 109 projenin süresi sona ermesine rağmen sonuçlandırılmadığı ve bu projelerin bazılarının süresinin 2016, 2017 ve 2018 yıllarında sona erdiği anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında, bulguda yer alan tespitler doğrultusunda projelerini belirlenen süre içerisinde sonuçlandırmayan proje yürütücüleri ile iletişime geçilerek sonuç raporlarını sisteme yüklenmesi gerektiği hususunda bilgilendirme yapıldığını ve bu doğrultuda sisteme sonuç raporlarının yüklenmesinin sağlandığı belirtmiştir. Ancak, bu çerçevede yapılan nihai değerlendirme sonucunda, halen sonuçlandırılmamış 65 adet projenin bulunduğu, ilgili proje yürütücülerine 21.05.2025 tarihinde kadar sonuç raporlarını sisteme yüklemeleri gerektiği aksi takdirde projelerin komisyon kararı ile kapatılacağı ve proje yürütücülerinin 2 yıl süreyle Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi desteklerinden yararlanamayacakları hususunda yazı yazıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla; proje süreçlerinde yürütücünün rapor yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve yasal süreler içinde projeyi bitirememesi durumunda ilgili yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

BULGU 3: Aynı Özel Kişinin Münferiden Temsile Yetkili Olduğu Üç Şirketten Aynı İş İçin Teklif Alınması

2024 Yılı Medya Takip Hizmeti Alım İşi'nde teklif veren üç ayrı isteklinin münferiden temsil yetkilisinin aynı gerçek kişi olduğu görülmüştür.

Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü tarafından yürütülmekte olan yazılı ve görsel basında yer alan haberlerin takibinin yapılması amacıyla doğrudan temin yöntemiyle hizmet alımı yapılması öngörülmüş ve bu kapsamda birisi anonim şirket diğer ikisi ise limited şirket

statüsünde olan üç şirkete Teklif İsteme Formu gönderilmiştir. Söz konusu üç şirketin Ticaret Sicil Gazetesi'nde yer alan kayıtlarının incelenmesi neticesinde; tekliflerin gönderildiği dönemde, aynı gerçek kişinin anonim şirket statüsündeki işletmede Yönetim Kurulu Başkanı ve münferiden temsil yetkilisi olduğu; limited şirket statüsündeki şirketlerde ise aynı gerçek kişinin münferiden temsile yetkili olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan söz konusu şirket adreslerinin de aynı olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer alan tespitlere katılındığını ve bundan sonraki mal ve hizmet alımlarında piyasa fiyat araştırması yapılırken teklif alınan firmaların Ticaret Sicil Gazetelerinde gerekli incelemelerin yapılması hususlarına titizlikle dikkat edileceğini ifade etmiştir.

Bu itibarla; piyasa fiyat araştırması yapılırken Ticaret Sicil Gazetesi'nde gerekli incelemeler gerçekleştirmek suretiyle aynı kişinin temsile yetkili olduğu farklı şirketlerin tekliflerinin kabul edilmemesi gerekmektedir.

BULGU 4: Hizmet Alımı İşinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

İstanbul Üniversitesi Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü tarafından Üniversite'nin kurumsal kimliği ile ilgili dijital alt yapısının yeniden ele alınarak; web sitesi ve sosyal medya gibi mecraların marka imajını güçlendirici ve yeni iletişim teknolojilerine uygun bir hale getirilmesine yönelik talep edilen hizmet alımı işi kapsamında yalnızca Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı web sitesi ile kurumsal kimliğinin geliştirilmesine yönelik işlerin yapıldığı, bu işler tamamlanmadan hizmet bedelinin tamamının yükleniciye ödendiği ve teknik şartnameye göre yapılması gereken işlerin bazılarının tamamlanmadığı görülmüştür.

a. Üniversitenin Tüm Birimleri İçin Alımı Yapılması Öngörülen Hizmet Kapsamında Yalnızca Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığına Yönelik İşlerin Gerçekleştirilmesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21'inci maddesinin (f) bendi kapsamında gerçekleştirilen "Tasarım ve İçerik Yönetim Sistemi ile Sosyal Medya İçerik Üretimi ve Yönetim Sistemi İşi"ne ait Teknik Şartname'de işin konusunun; İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ve tüm birimlerin web sitesi ve alt sayfa tasarımların yenilenmesi ve buna bağlı olarak içerik yönetim sisteminin yenilenmesi amacıyla "Tasarım ve İçerik Yönetim Sistemi, Kurumsal Kimlik Tasarımı ve Sosyal Medya İçerik Üretimi ve Yönetimi" hizmeti satın alma işi olduğu düzenlenmiştir. İş'e ait sözleşmenin "İşin

yapılma yeri, işyeri teslim ve işe başlama tarihi" başlıklı 10'uncu maddesinde ise sözleşme konusu işin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ve üniversitenin tüm birimlerinde yapılacağı belirtilmiştir.

Bu çerçevede; piyasa fiyat araştırması yapılarak üç farklı istekliden teklif alınmış ve yaklaşık maliyet tespit edilmiştir. Yaklaşık Maliyet Hesap Tablosunda söz konusu işin tüm üniversite birimlerini kapsadığı belirtilmiştir.

Sözleşme sürecinde ise yüklenicinin yalnızca Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığının web sitesi ile kurumsal kimlik tasarımını gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında yüklenici tarafından sözleşme kapsamında Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığının web sitesinin tasarımı, kurumsal kimlik çalışmaları ve sosyal medya yönetiminin yanı sıra, İstanbul Üniversitesinin tüm sosyal medya hesapları için içerik üretimi ve yönetimi hizmetlerinin yürütüldüğü, üniversite genelinde ihtiyaç duyulan bazı etkinliklere yönelik kurumsal kimlik tasarımlarının gerçekleştirildiği ve bu hizmetlerde önceliğin Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ve bağlı birimlerine verildiği daha sonra diğer birimlere hizmet verildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu işe ait Sözleşme ve Teknik Şartname'nin incelenmesi neticesinde Kamu İdaresi cevabında belirtildiği şekliyle Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ile Üniversite'nin diğer birimlerinde yapılacak hizmetlerle ilgili bir ayrım veya öncelik-sonralık ilişkisi bulunmamaktadır. Ayrıca; Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nın 07.03.2025 tarihli raporunda sosyal medya içerik üretimi ve yönetiminin haftalık belirlenen içerik sayısına uygun şekilde yapılmadığı tespit edilmiştir.

Bu itibarla; alım dokümanlarının ilgili birim tarafından oluşturulan talep doğrultusunda hazırlanması ve alım ile sözleşme sürecinin bu çerçevede gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

b. Hizmet Alımı Yapılan İş Tamamlanmadan Tüm Ödemenin Yapılması

Tasarım ve İçerik Yönetim Sistemi, Kurumsal Kimlik Tasarımı ve Sosyal Medya İçerik Üretimi ve Yönetimi Hizmet Alımı İşi'ne ait sözleşmenin "Ödeme yeri ve şartları" başlıklı 12'nci maddesinde hakkedişlerin aylık olarak düzenleneceği ve tahakkuk evrakına bağlanarak yüklenici hesabına havale edileceği düzenlenmiştir. Avans verilmesi şartları ve miktarı başlıklı 13'üncü maddesinde ise sözleşme kapsamındaki iş için avans verilmeyeceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; 30.05.2024 tarihinde sözleşmesi imzalanan, 226 gün içerisinde tamamlanması gereken ve herhangi bir iş programı bulunmayan söz konusu iş kapsamında 01.07.2024, 01.08.2024 ve 06.09.2024 tarihlerinde Hizmet İşleri Kabul Tutanağı düzenlenerek ödemelerin tamamının yapıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu tutanaklarda hangi işlerin tamamlandığına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

Web sitesinin yayına alındığı tarihin 31.12.2024 olduğu dikkate alındığında yukarıda belirtilen ödemelerin avans niteliğinde olduğu açıktır. Sözleşmede açıkça avans verilmesini yasaklayan düzenleme bulunmasına rağmen yükleniciye avans verilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında düzenlenen aylık hakediş raporları ve muayene-kabul belgelerine dayanılarak ödemelerin gerçekleştirildiği, yapılan muayene ve kontrollerde, yüklenicinin hizmet sunduğu işler, Kontrol Teşkilatı ve Muayene Kabul Komisyonu tarafından onaylandığı, Sözleşme'nin 23.1.a no.lu maddesinde "İşin süresinden önce yapılması veya teslim edilmesi kaydıyla işin süresi ve bu süreye uygun olarak ödeme şartlarına ait hususlarda sözleşme hükümlerinde değişiklik yapılabilir." hükmü doğrultusunda kabul edilen hizmetler için ödemelerin yapıldığı, yapılan ödemelerin avans olarak değerlendirilmediği, Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü tarafından istenen iş kalemlerinin yüklenici tarafından aylık raporlarla belgelediği ve ödemelerin tamamlanan işlere karşılık yapıldığı ifade edilmiştir.

İşe ait Sözleşmenin 23.1.a no.lu maddesinde ödeme şartlarına ilişkin değişikliklerin ancak işin süresinden önce yapılması durumunda yapılabileceği düzenlenmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere web sitesi yayına sözleşme süresi içerisinde ancak 31.12.2024 tarihinde alınmıştır. Başka bir ifadeyle iş tamamlanmadan ödemelerin tamamı yapılmıştır. Bu nedenle Sözleşme'nin ilgili hükmünün uygulanmasına imkân bulunmamaktadır. Diğer taraftan, gerçekleştirilen hizmet kalemlerine ilişkin yüklenici tarafından düzenlendiği ifade edilen aylık raporlar alıma ilişkin dosya muhteviyatında yer almamaktadır.

Bu itibarla; hizmet alım işlerinde belirli iş programının oluşturulması ve sözleşmede ödeme şartları ile avans verilmesine ilişkin düzenlemeler dikkate alınarak işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazların Pazarlık Usulü ile Kiraya Verilmesi

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan kiraya verilenlerin ihalesinin, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 44'üncü maddesine göre belli istekliler arasında kapalı teklif usulüyle, 45'inci maddesi gereğince açık teklif usulüyle veya 52'nci maddesi gereğince yarışma usulüyle yapılması yerine 51'inci maddesinin (g) bendine göre pazarlık usulüyle yapıldığı tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği,

"İhalelerde kapalı teklif usulünün esas olduğu" başlıklı 36'ncı maddesinde ise, bu Kanun'un 1'inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu hüküm altına alınmıştır.

Kanun'un "Pazarlık usulüyle yapılacak işler" başlıklı 51'inci maddesinin (g) bendinde hangi işlerin bu kapsamda ihale edilebileceği sayılmış olup buna göre kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisinin pazarlık usulüyle ihalesi mümkündür.

Madde hükmünde belirtildiği üzere taşınmazların kiralanması hususunda pazarlık usulünün uygulanabilmesi için şu iki şartın birlikte mevcudiyeti gerekmektedir;

1-Taşınmazın, Devletin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan olması,

2-İşin özelliği, idareye yararlı olması veya ivediliği gereği kapalı ya da açık teklif yöntemlerinin kullanılamıyor olmasıdır.

Dolayısıyla 51'inci maddenin yöntemine göre pazarlık usulünün; Devlete ait taşınmazlar kavramının karşılığı olan genel bütçeli kuruluşlara ait taşınmazlar, yani tapuda Maliye Hazinesi adına kayıtlı taşınmazlar dışında uygulanması mümkün değildir. Nitekim bu durum çeşitli yargı kararlarında da hükme bağlanmıştır.

Yapılan denetimlerde Üniversite mülkiyetindeki taşınmazlara ilişkin gerçekleştirilen kiraya verme işlemlerinde kapalı veya açık teklif ihale yöntemi kullanılmadığı, pazarlık usulü ile tek istekliden teklif alınmak suretiyle ticari alanların kiralandığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, kiralama işlemine konu taşınmazlardan, ticari alanların (kantin, kafeterya vb.) 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri doğrultusunda Kapalı Teklif Usulü veya Açık Teklif Usulüne uygun olarak kiralama ihaleleri gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle; Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazların kiralama işlemlerinin, 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin (g) bendine göre pazarlık usulü ile ihale edilmesi mümkün olmayıp kapalı veya açık teklif ihale yönteminin kullanılması gerekmektedir.

BULGU 6: Avrupa Birliği Projeleri Kapsamında Açılan Banka Hesaplarının Zamanında Kapatılmaması ve Projeden Kalan Bakiyelerin İlgili Kurum Hesabına Devredilmemesi

İstanbul Üniversitesi tarafından uluslararası kuruluşlar veya uluslararası konsorsiyumlardan kamu idareleri bünyesinde geliştirilen projeler için aktarılan hibe niteliğindeki tutarların izlenmesi için kullanılan özel banka hesaplarının zamanında kapatılmadığı ve projeden kalan bakiyelerin ilgili kurum hesabına devredilmediği görülmüştür.

21.09.2004 tarih ve 25590 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5234 sayılı Kanunun ek 32'nci maddesine dayanılarak hazırlan Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan 27.11.2007 tarih ve 26713 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmeliğin;

"Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar veya uluslararası konsorsiyumlardan kapsam dâhilindeki kamu idarelerine proje karşılığı aktarılan hibe niteliğindeki tutarların uluslararası anlaşma hükümleri saklı kalmak kaydıyla izlenmesi, harcanması ve muhasebeleştirilmesinin belirlenmesinin bu yönetmeliğin amacı olduğu,

“Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinde; Özel hesap, Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar veya uluslararası konsorsiyumlardan kamu idareleri bünyesinde geliştirilen projeler için aktarılan hibe niteliğindeki tutarların izlendiği hesaplar olduğu,

“Proje banka hesabı, ödemelerin gerçekleştirilmesi ve sorumluluk” başlıklı 5’inci maddesinde proje hesabını tutan muhasebe birimi tarafından her proje için banka nezdinde özel hesap açtırılacağı, projeye yönelik her türlü harcamanın proje yürütücüsünün vereceği talimat üzerine proje özel hesaplarını tutan muhasebe birimi tarafından proje kapsamında açılan banka hesabından yapılacağı, proje yürütücüsünün, harcamaların proje şartları ve amaçlarına uygun, etkin ve verimli olarak kullanılmasından, kamu idaresine ve kaynağı sağlayan kuruluşa hesabını vermekten, proje kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmamasından doğacak her türlü zararın tazmininden sorumlu olduğu,

“Projeden kalan tutarlar” başlıklı 10’uncu maddesinde, proje yürütücüsü tarafından projenin tamamlandığının muhasebe birimine bildirilmesi üzerine, özel hesapta kalan tutarlardan proje sözleşmesi gereğince iade edilmesi gerekenler iade edildikten sonra, kalan tutarların ilgili muhasebe birimince bütçeye gelir kaydedileceği,

hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca, proje yürütücüsü tarafından projenin tamamlandığının muhasebe birimine bildirilmesi üzerine, özel hesapta kalan tutarlardan proje sözleşmesi gereğince iade edilmesi gerekenler iade edildikten sonra, kalan tutarlar ilgili muhasebe birimince bütçeye gelir kaydedilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği uluslararası kuruluşlar veya uluslararası konsorsiyumlardan kamu idareleri bünyesinde geliştirilen projeler için aktarılan hibe niteliğindeki tutarların izlenen bankalarda her proje için açılan hesapların, yukarda belirtilen koşulların gerçekleşmesi ile özel hesapların amacının hasıl olması nedeniyle kapatılması gerekmektedir.

Ancak, İstanbul Üniverstesinde Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar veya uluslararası konsorsiyumlardan kamu idareleri bünyesinde geliştirilen projeler için aktarılan hibe niteliğindeki tutarların izlenmesi için kullanılan özel banka hesaplarının ilgili projenin bitmesine rağmen halen kapatılmadığı, bazılarında ise bulunan bakiyelerin ne emanet hesaplarına alındığı ne de gelir kaydedildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, kapatılma süresi dolan proje hesapları hakkında gerekli prosedür takip edilerek hesaplarda kalan bakiyenin Erasmus Emanet Hesaba aktarılarak banka hesaplarının kapatılmasının sağlanacağı belirtilmiştir.

Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar veya uluslararası konsorsiyumlardan kamu idareleri bünyesinde geliştirilen projeler için aktarılan hibe niteliğindeki tutarların izlenmesi için kullanılan özel banka hesaplarının mevzuatın öngördüğü şekilde açılıp kapanması gerekmektedir.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sağlık Uygulama Tebliği ve Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi Eki Listelerde Bulunan Sağlık Hizmetleri için Oluşturulan Kod Örnek Tablosu

Tablo 2: Sağlık Uygulama Tebliği Eki Listelerde ve Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi'nde Yer Almayan Hizmetler için Örnek Kod Tablosu

Tablo 3: Tahsilat Takibi Yapılmayan Alacakların Çalışma Tablosu

KISALTMALAR

D.S.Ş.B: Döner Sermaye Şartlı Bağış

EBYS: Elektronik Belge Yönetim Sistemi

GSS: Genel Sağlık Sigortası

HAGED:Hastaneler Genel Direktörlüğü

KDV:Katma Değer Vergisi

MEDULA: Medikal Ulak

SHFT: Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi

SUT: Sağlık Uygulama Tebliği

TSE:Türk Standartları Enstitüsü

ÜTS:Ürün Takip Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Sağlık Uygulama Tebliği ve Sağlık Bakanlığı Kamu Sağlık Hizmetleri Satış Tarifesi Usul ve Esasları'ndaki Düzenlemeye Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması ve Bu İşlemler için Bağış ve Katkı Payı Şeklinde Tahsilatların Yapılması

2. Alacaklara İlişkin Hatalı Uygulamalar Bulunması

3. Hizmet Verilmesine Rağmen Faturası Düzenlenmemiş Alacakların Bulunması

B. Diğer Bulgular

1. Stok Takibinin Etkin Yapılmaması Nedeniyle Bazı İlaçların Son Kullanım Tarihlerinin Geçirilmesi ve Kayıttan Düşürülmemesi

2. Sağlık Güvencesi Kapsamında Olmayan Sağlık Hizmetinden Faydalanan Yabancı Uyruklu Hastalardan Tahsil Edilen Gelirin Yurt Dışı Gelirleri Hesabında Takip Edilmemesi

3. Uzaktan Hasta Değerlendirilmeye Yönelik Sağlık Hizmetleri İle İlgili Tespit Edilen Hususlar

4. İlave Ücrete İlişkin Parasal Sınırların Aşılması

5. Üniversite Yönetim Kurulunca Otelcilik Hizmetleri için Alınacak İlave Ücretin Belirlenmesine Yönelik Kararın Alınmaması

6. Sağlık Hizmetlerine İlişkin Fiyat Tarifelerinin Hatalı Uygulanması

7. İlave Ücret Alınamayacak İşlemlerden ve Kişilerden İlave Ücret Alınması

8. Sayım Fazlası İlaçların Bağış Olarak Kayıtlarının Yapılması

9. Tıbbi Cihazlar Periyodik Bakımı Hizmet Temini İşinde Sorunlar Bulunması

10. Yaklaşık Maliyet Belirlenirken Herhangi Bir Gerekçe Gösterilmeden Farklı Uygulamalar Yapılması

11. Görev, Yetki ve Sorumlulukların Belirlenmemesi Sonucunda Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinin (Hastane) İdari ve Mali İşleyişinde Sorunlar Bulunması

12. Firma Ödemelerinde Sorunlar Bulunması

13. Nöbet Günlerinde Öğretim Elemanları Dışındaki Personele Mesai Dışı Ödemenin Yapılması ve Bu Konuda Sistemsel Kontrolün Sağlanamaması

14. Öğretim Üyelerinin Gelir Getirici Katkılarının Hesaplanmasında Sistematik Hataların Bulunması

15. Yönetim Kurulu Kararı Olmadan Yüksek Öğretim Kurumunun Hazırladığı Gelir Getirici Faaliyet Cetvelinde Bulunmayan Kodlar Kamu Satış Tarifesi ve Sağlık Uygulama Tebliğinden Hareketle Gelir Getirici Faaliyet Puanlarının Verilmesi

16. Mesai Dışı Ödemelerin Dağıtımına ilişkin Esasların Mevzuat Hükümleri Uyarınca Belirlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İstanbul Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 10.03.2000 tarih ve 23989 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 05.03.2021 tarih ve 31414 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2'nci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim Kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak,

b) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuar ve atölyelerde, insan, hayvan, bitki ve her türlü madde, malzeme üzerinde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetler yapmak, bu amaçla yataklıyataksız, sabit, geçici, gezici sağlık tesisleri, uygulama eczanesi, kreş ve gündüz bakım evleri işletmek ve sağlık bilimleri ile ilgili, eğitim programları düzenlemek, ilaç üreticilerinin çeşitli nedenlerle imha etmek istedikleri ilaçları, kimyasalları "1262 sayılı Kanuna" göre imha etmek bu yolla elde edilen ürünleri pazarlamak,

c) Birimlerin faaliyet alanı ile ilgili senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, reklam, ilan, yayın, röleve, restorasyon, radyo-TV dahil yayın faaliyetleri yapmak ve raporlar düzenlemek,

d) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikoloji, çevre kirliliği, insan sağlığı ile ilgili analiz ve danışmanlık yapmak ve raporlar düzenlemek,

e) Yetiştirilecek veya üretilecek her türlü bitkisel, hayvansal ve mineral nitelikte ürünlerle ilgili mal ve hizmet üretiminde bulunmak, etolonaj, tarla ve bahçe bitkilerinin muayenesi ile gerektiğinde bunların tedavisi, plan, proje teknik tarım araçlarının deneyleri, prototip yapımı ve benzeri ile bunlara ilişkin raporları düzenlemek, tarımsal sorunlara çözüm getirecek uygulamaya yönelik araştırmalar yapmak, elde edilen sonuçların yaygın ve etkin

kullanımını sağlamak, bu yolla elde edilen ürünleri pazarlamak,

f) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek faaliyet alanı ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünlerin önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlanması ve satılması için satış ve teşhir yerleri açmak,

g) Faaliyet alanı ve konularında bilgisayar teknolojisine dayalı yazılım, donanım, iletişim hizmetlerini (internet, web dahil) sunmak,

h) Üniversitenin egitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak,

i) Her türlü ağaç, metal, çini, seramik, model, tasarım, denetim, mekanik deneyler, tekstil, dericilik, atölyeleri hizmetleri vermek, kalite kontrolü yapmak, her türlü mekanik elektrik ve elektronik makine ve cihazlarla ilgili bakım-onarım, proje ve üretim işlerini ifa etmek,

j) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanında, seminer ve eğitim programları ve yarışmalar, eğitim semineri, antrenörlük programları düzenlemek ve organizasyon yapmak, bu amaçla ilgili spor tesislerini işletmek, turizm ve otelcilik ile ilgili eğitim programları düzenlemek ve bu amaçla ilgili tesisler işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı kırkikidir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, iki işletme müdür yardımcısı, oniki idari memur ve onaltı sürekli işçi hizmet vermektedir. (Bir memur ve beş sürekli işçi Saymanlık Müdürlüğü işlerine destek vermektedir.)

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli olarak saymanlık müdürü iki şef ve altı memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir

İstanbul Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 6.556.838.507,60 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 7.335.357.311,10 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 6.733.190.513,79 TL bütçe giderine karşılık 6.490.724.925,44 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 6.802.076.804,53 TL gelir elde edilmiş, 7.113.517.748,54 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 311.440.944,01 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İstanbul Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sağlık Uygulama Tebliği ve Sağlık Bakanlığı Kamu Sağlık Hizmetleri Satış Tarifesi Usul ve Esasları'ndaki Düzenlemeye Uygun Olmayan İş ve İşlemlerin Bulunması ve Bu İşlemler için Bağış ve Katkı Payı Şeklinde Tahsilatların Yapılması

a) Fiyat Tarifesine Ekli Olan ve Ekli Olmayan Hizmetler İçin Yeni Kodlar Üretilerek Bunlar İçin Fiyat Belirlenmesi

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinde Sağlık Uygulama Tebliği ve Sağlık Bakanlığı Kamu Sağlık Hizmetleri Satış Tarifesi Usul ve Esasları'ndaki düzenlemeye uygun olmayacak şekilde hem fiyat tarifesine ekli listede yer alan bazı işlemlere ilişkin yeni kodlar oluşturularak bu listedeki fiyatların üzerinde fiyat belirlendiği hem de fiyat tarifesine ekli listede yer almayan yani sağlık hizmeti olarak sayılmayan işlemler için yeni kodlar oluşturularak hastalara işlem uygulandığı ve bu işlemler için fiyat takdirinde bulunulduğu görülmüştür.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun "Temel Esaslar" başlıklı 3'üncü maddesinin c bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 355'inci maddesinin "Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü" başlıklı "ç" bendi kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin tarifelerini belirleme ve tasdik etme yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

3359 sayılı Kanunu'nun 3'üncü maddesinin c bendi ile 1 sayılı CB Kararnamesi'nin 355/ç" bendi, 2219 sayılı Hususi Hastaneler Kanunu'nun 28'inci maddesi hükümlerine dayanarak Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi'nin eki EK:1 Fiyat Tarifeleri Usul ve Esasları hazırlanmıştır. Usul ve Esaslar, Sağlık Bakanlığı bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucularının (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin (ön tanı, tanı, tedavi, tıbbi rehabilitasyon, acil sağlık hizmetleri ile sağlık turizmi) fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esaslarını belirlemektedir. Usul ve Esaslar'ın;

"Genel Uygulama İlkeleri" başlıklı 3'üncü maddesinde;

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında olan kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin 5510 Sayılı Kanun ve ilgili mevzuatı hükümleri çerçevesinde fiyatlandırılacağı; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanı karşılanmayan

sağlık hizmetlerinin, kişiler Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamında olsa dahi Ek-2 Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi üzerinden fiyatlandırılacağı; GSS kapsamında olmayan veya GSS kapsamında olduğu halde sağlık hizmet bedelini kendisinin ödeyeceğini beyan eden kişilere sunulan sağlık hizmet bedellerinin Ek-2 SHFT üzerinden fiyatlandırılacağı; 5510 Sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Ek-2 SHFT üzerinden fiyatlandırılacağı,

Diğer Hususlar başlıklı 16'ncı maddesinde ise;

Kamu üniversitelerine bağlı tıp fakülteleri hastaneleri (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri) ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarının, Tarife eki listelerde yer almayan herhangi bir işlem için fiyat belirleyemeyeceği,

Kamu üniversitelerine bağlı tıp fakülteleri hastaneleri (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri) ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarının, özel oda, özel hizmet, özel muayene gibi herhangi bir nedenle Tarife eklerinde yer almayan bir işlem için ücret tahsili yapamayacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, 18 Haziran 2020 tarihli 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasına göre,, mal ve hizmetlerin fiyatları, yükseköğretim kurumlarının yönetim kurulunca tespit edilebilmektedir, ancak, sadece sağlık hizmetlerinin fiyatını mevzuat gereği Sağlık Bakanlığı belirleyecektir.

Yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca ülke genelinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanı karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, insan sağlığına yönelik her türlü sağlık hizmetlerinin sunumu ve fiyat tarifesi belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığında bulunmakta olup sağlık hizmeti sunan kamu veya özel kişiler, Bakanlık tarafından oluşturulan tarifeye uygun olarak hizmet sunmak ve fiyat belirlemek zorundadır. Nitekim, sağlık hizmeti alan kişi, genel sağlık sigortasına tabi ise gerçekleştirilen hizmetler, Sağlık Uygulama Tebliği'nde bulunan fiyatlar üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılarak, istisnai durumlar hariç (ilave ücret alınması hükümlerine uygun olarak) hastadan herhangi bir ücret alınamayacaktır. Ayrıca, kişi GSS'ye tabi değil ise Türk ya da yabancı uyruklu olmasına göre

Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Listesi veya Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Listesi'nde bulunan tarifeye uygun olarak gerçekleştirilen hizmetler için kişiden ücret tahsil edilebilecektir. Özetle, sağlık hizmeti sağlayıcıları, Bakanlık tarafından oluşturulan tarifeye uygun olarak hizmet sunmak ve fiyat belirlemek zorundadır.

Yapılan denetimlerde, Sağlık Uygulama Tebliği ve Sağlık Bakanlığı Kamu Sağlık Hizmetleri Satış Tarifesi Usul ve Esasları'ndaki düzenlemeye uygun olmayacak şekilde hem fiyat tarifesine ekli listede yer alan bazı işlemlere ilişkin yeni kodlar oluşturularak bu listedeki fiyatların üzerinde fiyat belirlendiği hem de fiyat tarifesine ekli listede yer almayan yani sağlık hizmeti olarak sayılmayan işlemler için yeni kodlar oluşturularak hastalara işlem uygulandığı ve bu işlemler için fiyat takdirinde bulunulduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Sağlık Uygulama Tebliği ve Kamu Fiyat Tarifesi'nde yer almayan HAGED (Hastaneler Genel Direktörlüğü) kodlu tetkiklerin kaldırıldığı belirtilmiştir.

Sağlık Uygulama Tebliği ve Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi eki listelerde bulunan ve bulunmayan sağlık hizmetleri için yeni kodlar oluşturulmak suretiyle mevzuata aykırı olarak Hastaneye gelir kaydedilmek üzere hastadan ek katkı payı ücreti veya bağış adı altında ücret alınan işlemlerden bazıları örnek olarak aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1: Sağlık Uygulama Tebliği ve Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi Eki Listelerde Bulunan Sağlık Hizmetleri için Oluşturulan Kod Örnek Tablosu

SUT/SHFT kodu	Hastanenin Kodu	Hizmet Adı	Sut Fiyatı	SHFT	Üniversitenin katkı payı/bağış tutarı
911180	H909390	İmmünhistokimyasal İnceleme		180,00	850,00
701550	701550.1-701550.2-701550.3	Özefagoskopi, gastroskopi, duodenoskopi ile biyopsi alınması	293,16	730,00	750,00
510121	H510121	Refakat	61,74	125,00	186,00
701220	701220.2	Solunum fonksiyon testleri	77,20	195,00	150,00
701350	701350.1-701350.2-H701350	Endoskopik perkütan gastrostomi	594,93	YOK	3000,00
701540	701540.1-701540.3	Özefagoskopi, gastroskopi, duodenoskopi (biri veya hepsi)	268,87	670,00	500,00
701450	701450.1-701450.3	Kolonoskopi, total	488,73	1220,00	450,00
701572	701572.1-701572.3	Özefagus varislerinde bant ligasyonu	599,64	1500,00	1.500,00
803441	803441.1-803441.2	Elastografi US	53,24	135,00	750,00
704693	704693.1-704693.2-H704693	Otomatik/robotik infüzyon kemoterapisi	679,40	1700,00	200,00
530381	530381.1	Parasentez, terapötik	184,03	460,00	300,00
701250	701250.1-701250.2-H701250	24 saatlik pH monitörizasyon veya 24 saatlik empedans ölçümü	128,46	320,00	3.500,00

		uygulaması			
701260	H701260-701260.1	Akalazyada balon dilatasyonu	1.375,59	YOK	100,00
701270	H701270-701270.1-701270.2	Alt ve/veya üst GİS kanamalarında heater prob veya injeksiyon tedavisi veya klip uygulaması	239,17	YOK	200,00
612740	H612740	Artroskopik artrodez	2.734,47	YOK	10.209,39
612710	H612710	Artroskopik mozaikplasti	3.418,08	YOK	14.548,41
701282	H701282-701282.1	Balonlu enteroskopi*	1.556,58	3.890,00	2.008,50
			1.556,58	YOK	2.500,00
608310	H608310-608310.1-608310.2	Bronkoskopi, tanısal (Fleksble/rijit), bronşial lavaj ile birlikte veya değil	353,71	YOK	750,00
907222		Covid-19 (SARS-CoV-2) IgG	29,92	75,00	100,00
P621180	H621180	Çok parçalı penil protez implantasyonu	14.317,12	YOK	42.951,38
803441	803441.1-803441.2	Elastografi US	53,24	135,00	750,00
701222	H701222-701222.1-701222.2	Endobronşial Ultrasonografi (Tanısal)	488,34	1.220,00	750,00
701310	701310.1	Endoskopik biliyer endoprotez yerleştirilmesi	717,56	YOK	100,00
701320	H701320-701320.1	Endoskopik biliyer stend yerleştirilmesi	945,13	2.360,00	500,00
701340	H701340-701340.1-701340.2	Endoskopik kisto-gastrostomi	1.598,86	2.665,00	100,00
P602220	H602220	Endoskopik koanal atrezi açılması	6.743,81	YOK	5.801,13
701350	H701350-701350.1-701350.2	Endoskopik perkütan gastrostomi	594,93	YOK	500,00
701350	H701350-701350.1-701350.2	Endoskopik perkütan gastrostomi	594,93	YOK	3.000,00
701360	H701360-701360.1-701360.2	Endoskopik retrograd kolanjiyopankreotografi	1.275,68	YOK	3.500,00
P602290	H602290	Endoskopik septoplasti	3.063,79	YOK	3.953,28
602290	H602290	Endoskopik septoplasti	932,96	YOK	3.953,28
701370	H701370-701370.2	Endoskopik sifinkterotomi	599,64	1.500,00	100,00
701380	H701380-701380.1-701380.2-701380.3-701380.4-701380.5	Endosonografi eşliğinde aspirasyon biyopsisi	403,31	1.010,00	9.000,00
701380	H701380-701380.1-701380.2-701380.3-701380.4-701380.5	Endosonografi eşliğinde aspirasyon biyopsisi*	403,31	1.010,00	3.000,00
P609781		Fundoplikasyon, laparoskopik	19.539,74	YOK	25.212,57
701420	H701420-701420.1-701420.2	Gastrointestinal sistem darlıklarında balon veya buji dilatasyonu	478,37	YOK	750,00
701430	H701430-701430.1	GİS darlıklarında stent yerleştirilmesi	777,53	1.945,00	600,00
701150	H701150-701150.1	Helyum dilüsyon testi	183,22	455,00	100,00
P610532		Hemoroidopeksi	3.358,34	YOK	5.633,37
530160	H530160-530160.1	İntravenöz ilaç infüzyonu		90,00	200,00

			36,82		
701440	701440.2	Koledokdan balon veya basketle taş çıkarılması	470,15	1.175,00	100,00
P609872		Obezite, sleeve	25.238,86	YOK	25.238,87
704693	H704693-704693.1-704693.2	Otomatik/robotik infüzyon kemoterapisi	679,40	1.700,00	200,00
701572	701572.1-701572.3	Özefagus varislerinde bant ligasyonu	599,64	1.500,00	1.500,00
530381	530381.1	Parasentez, terapötik	184,03	460,00	200,00
701400	701400.2-701400.3	Rektoskopi ve /veya sigmoidoskopi ile biyopsi	248,89	620,00	750,00
520050	H520050	Sağlık kurulu raporu	9,25	YOK	50,00
701930	H701930	D.S.Ş.B Peloid tam paket uygulaması (peloidoterapi - çamur tedavisi)	-	30,00	444,00
* Çift kayıt yapılmış, tek hasta çift kayıt					

Tablo 2: Sağlık Uygulama Tebliği Eki Listelerde ve Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi'nde Yer Almayan Hizmetler için Örnek Kod Tablosu

HAGED KODU	HİZMET ADI	SUT/SHFT	FİYAT
H914320	D.S.Ş.B AMA-M2	YOK	44,00
H921020	D.S.Ş.B Anti SLA	YOK	30,00
H914350	Anti-LC-1	YOK	44,00
H914360	D.S.Ş.B Asca IgG (IFA)	YOK	44,00
H914370	D.S.Ş.B Anti-ASCA IgA (IFA)	YOK	44,00
H921860	Anti-Nöronal Antikor Tarama Paneli-I	YOK	365,00
H921870	Anti-Nöronal Antikor Tarama Paneli-II	YOK	295,00
100167	D.S.Ş.B Anti Miyozit Paneli	YOK	1.250,00
H921040	D.S.Ş.B Anti-İntrinsik Faktör	YOK	30,00
H914280	D.S.Ş.B Anti-adrenal (IFA)	YOK	44,00
H914270	D.S.Ş.B Anti-over (IFA)	YOK	44,00
H903910	D.S.Ş.B Total T3	YOK	22,00
H903920	D.S.Ş.B Total T4	YOK	22,00
H902446	İşlenmiş Amniyotik Membran	YOK	2.000,00
100155	D.S.Ş.B Holep	YOK	30.742,00
999999.6	Ameliyat İşlem Ücreti	YOK	200,00
H520029	PET / BT (Bilimsel Görüş)	YOK	150,00
H520093	D.S.Ş.B Bilimsel mütalaa - (tek hekim) Hasta doğrudan muayene edildiğinde	YOK	1.000,00
100137	D.S.Ş.B Robotik Cerrahi (Üroloji 4 Kol)	YOK	38.940,00
H920410	Anal Manometre	YOK	8.000,00
100149	Yatış/Ameliyat Ücreti	YOK	500,00
100191	D.S.Ş.B Böbrek Tümöründe Kriyoterapi	YOK	108.000,00
H909048	D.S.Ş.B DNA Dizin için biyoinformatik analiz	YOK	2.500,00
100174	D.S.Ş.B Göz Katarak Islemi	YOK	750,00
100155	D.S.Ş.B Holep	YOK	30.742,00
100175	D.S.Ş.B Perineal prostat füzyon biyopsisi	YOK	15.660,00

H917000	D.S.Ş.B Genetik Danışma - 3. Düzey	YOK	300,00
H610536	D.S.Ş.B Yüksek rezolüsyonlu özofagus manometre	YOK	8.000,00
H100804	D.S.Ş.B Klinik Ekzom-CES	YOK	3.000,00
H909047	D.S.Ş.B Fragman için biyoinformatik analiz	YOK	300,00
H902446	D.S.Ş.B İşlenmiş amniyotik membran ve işlenmiş sklera dokular	YOK	2.000,00
H909043.1	D.S.Ş.B DNA Bankalaması	YOK	150,00
HNT005	150mCi RAI ile radyonüklid tedavi	YOK	315,00
100197	D.S.Ş.B Robotik yardımlı total diz protezi	YOK	62.000,00
100011	D.S.Ş.B Mikroiğneli Radyofrekans(Küçük Alan)	YOK	2.000,00
H921020	D.S.Ş.B Anti SLA	YOK	30,00
H915119	D.S.Ş.B C - ANCA (IFA)	YOK	44,00
H914320	D.S.Ş.B AMA-M2	YOK	44,00
H62956	D.S.Ş.B BIYOPSI IĞNESI DOKU ALAN OTOMATIK KENDINDEN TABANCALI 16 G 160MM	YOK	2.500,00
H916043	D.S.Ş.B Karbonhidratı Eksik Transferrin (Cdg)	YOK	170,00
HNT016	Radyofarmasötik bedeli 4	YOK	250,00
H914360	D.S.Ş.B Asca Igg	YOK	44,00
H914370	D.S.Ş.B Asca Iga	YOK	44,00
H920410	D.S.Ş.B Anal Manometre	YOK	8.000,00
HNT003	50mCi RAI ile radyonüklid tedavi	YOK	230,00
100199	D.S.Ş.B Oosit Dondurma Rapor Çıkartma Ücreti	YOK	5.000,00
100133	D.S.Ş.B Bp 180 Igg	YOK	250,00
100134	D.S.Ş.B Bp 230 Igg	YOK	250,00

b) Bağış ve Katkı Payı Adı Altında Ücret Tahsil Edilmesi

Hastane tarafından gerçekleştirilen bahsi geçen sağlık hizmetleri karşılığında bağış ve katkı payı adı altında tahsilatlar gerçekleştirildiği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun "Bağış ve yardımlar" başlıklı 40'ıncı maddesi uyarınca; herhangi bir gerçek veya tüzel kişi tarafından, kamu hizmetinin karşılığı olarak veya kamu hizmetleriyle ilişkilendirilerek bağış veya yardım toplanamayacağı ve benzeri adlar altında tahsilat yapılamayacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmeliğin "Faaliyet Alanları" başlıklı 5'inci maddesinin (c) fıkrasında; üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanlarından biri olarak belirtilmiştir.

Doktrinde, kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinmeleri karşılamak, kamu yararı ya da

çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinlikler olarak tanımlanmakta, ve sağlık hizmetlerinin de kamu hizmeti niteliğinde olduğu belirtilmektedir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükmü uyarınca, bahse konu Yönetmeliğin c fıkrası hükmünde tanımlanan kamu hizmeti niteliğinde olan sağlık hizmetleri karşılığında; Hastane bağış, katkı payı ya da benzer adlar altında hastadan tahsilat yapamayacaktır. Öte yandan, Döner Sermaye İşletmesine başka sebepler ile bağış veya yardım yapılması durumunda ise, bahsi geçen Yönetmeliğin "İlk Sermaye" başlıklı 6'ncı maddesi hükmü uyarınca, elde edilen bağış ve yardımlar sermaye limitine bağlı olmaksızın sermayeye eklenmesi gerekmektedir.

Nitekim, Sağlık Bakanlığının 08.03.2004 tarihli 2004/31 no.lu genelgesinde de, Sağlık Bakanlığına bağlı Döner Sermaye İşletmelerine yapılacak aynî ya da nakdî bağışların, döner sermaye işletmesinin ilişkili olduğu sağlık kuruluşu tarafından sunulan hizmet karşılığı olmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Yapılan denetimlerde, Hastane tarafından kamu hizmeti niteliğinde olan sağlık hizmetleri için bağış, katkı payı ya da benzer adlar altında hastadan tahsilat yapıldığı tespit edilmiştir.

Sağlık hizmetleri karşılığında Hastane tarafından bağış veya katkı payı altında hastadan aldığı ücretin mevzuata uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, gelir kalemi niteliği taşıması nedeniyle yürütülen şartlı bağış makbuzlarının tahsilatına ilişkin süreçte söz konusu makbuzlara istinaden hastanın kendi rızasıyla yapılan hizmete ve malzemeye karşılık verdiği bilinse de, gelir olarak kaydedilen ücretlerin takibine sonraki süreçlerde son verilmiş tarafımıza iletilmesinden sonra ücret alınmadığı belirtilmiştir.

Ancak, Kamu İdaresi cevabında hastanın kendi rızasıyla yapılan hizmete ve malzemeye karşılık ödemenin yapıldığı belirtildiği ifade edilse de, yukarıda belirtilen mevzuat gereğince kamu hizmeti karşılığında hizmeti alan kişiden bağış veya katkı payı altında her hangi bir ücretin alınmaması gerekmektedir. Nitekim Kamu İdaresi de bu yönde işlem tesis edeceklerini belirtmiştir.

BULGU 2: Alacaklara İlişkin Hatalı Uygulamalar Bulunması

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinin alacaklarının mali tablolara doğru ve güvenilir biçimde yansıtılmadığı görülmüştür.

a) Kişilerden Sosyal Güvenlik Kurumu Harici Gerçekleştirdikleri Sağlık Hizmetleri Karşılığı Elde Edilen Gelirlerin Tahakkuk Kaydının Yapılmaması

Hastane tarafından genel sağlık sigortası hizmetlerinden yararlanamayan kişilere sağlık hizmeti sunulması karşılığında, bazı kişilerden taahhütname alındığı, bazılarından ise taahhütname alınmadığı, bu alacaklara istinaden muhasebe tahakkuk kaydının yapılmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Gelirlerin toplanması sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde: "*Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur.*" hükmü yer almaktadır.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin;

"Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde; İşletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemlerinin ise muhasebe birimlerince yürütüleceği,

"Gerçekleştirme görevlileri ve sorumluluğu" başlıklı 10'uncu maddesi 3'üncü fıkrasında: Gelir gerçekleştirme görevlilerince; işletme gelirlerinin tahakkuk ve takip işlemlerini yürütüleceği,

120 Alıcılar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 96'ıncı maddesinde: Alıcılar hesabının, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış; 121 Alacak Senetleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 98'nci maddesinde ise; alacak senetleri hesabının, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından doğan senede bağlanmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı ve bu maddelere göre gelirlerin tahakkuk kaydı yapılması gerektiği,

hüküm altına alınmıştır.

Mevzuat hükümlerine göre, Döner Sermaye Biriminin mal ve hizmet satışlarından doğan alacakları olduğunda, söz konusu gelirlerin ilgili hesaplara tahakkukunun ve bu gelirin

tahsilinin zamanında ve eksiksiz yapılması gerekmektedir. Ayrıca, işletme gelirlerinin tahakkuk ve takibinden gelir gerçekleştirme görevlilerinin, tahsilinden ise muhasebe birimlerinin sorumluluğu mevcuttur.

Oysa verilen tedavi hizmeti sonucunda tahakkuk edecek alacakların hastane döner sermaye işletmesinin muhasebe kayıtlarında (senetsiz alacak ise) 120 Alıcılar Hesabına; taahhütname yapıldı ise 121 Alacak Senetleri Hesabına borç kaydının yapılması gerekmektedir. Söz konusu alacakların tahakkuk kaydının yapılmaması bunların takip ve tahsilinde güçlüklere yol açacağı gibi, tahsili mümkün olanlar ile tahsili şüpheli hale gelen alacakların ayrımının yapılmasını da zorlaştırmaktadır.

Yerinde denetimlerde; genel sağlık sigortası hizmetlerinden yararlanamayan kişilere sağlık hizmeti sunulması karşılığında ilgili kişilerden taahhütname alınan ve alınmayan tahsil edilmesi gereken alacakların bulunduğu, ancak bunların Saymanlığa bildirilerek tahakkuk kaydının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Senede bağlanmış ve bağlanmamış alacakların ilgili hesaplara tahakkukunun ve bu gelirlerin tahsilinin zamanında ve eksiksiz yapılmaması mevzuata uygun değildir.

b) Sosyal Güvenlik Kapsamında Bulunmayan Hasta Alacaklarından Bazılarının Takibinin Yapılmaması

Hastane tarafından sosyal güvenlik kapsamında bulunmayan hastalardan alacakların takibinin yapılması için Hukuk Müşavirliğine gönderilmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Zamanaşımı" başlıklı 74'üncü maddesinde; "*Kamu zararının meydana geldiği ve bu Kanunda belirtilen para cezalarının verilmesini gerektiren fiilin işlendiği yılı izleyen malî yılın başından başlamak üzere zamanaşımını kesen ve durduran genel hükümler saklı kalmak kaydıyla onuncu yılın sonuna kadar tespit ve tahsil edilemeyen kamu zararları ile para cezaları zamanaşımına uğrar.*" denilmektedir.

Yapılan denetimde 2024 yılı öncesinden gelip tahsilatı gerçekleştirilemeyen 5.041.606,54 TL'lik hasta alacağının Hukuk Müşavirliğine gönderilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, mevcut birimlerdeki yurt içi ve yurt dışı borçlu hasta takibinin, sistemde yer alan borçlu hastaların telefon numaralarına SMS yoluyla bilgi aktarımı yapılırken, bu SMS mesajında, aynı zamanda online POS ödeme hizmetine dair bilgilere de yer verildiği, böylelikle, online POS ödeme hizmetinin, hastaların ödemelerini kolaylıkla yapabilmelerine olanak tanıdığı ve bu sayede daha fazla borçlu hastanın ödeme yapma imkanı bulduğu ifade edilmiştir.

Her ne kadar Kamu İdaresince hastalardan olan alacaklarının SMS yoluyla giderilmeye böylelikle tahsilatların çoğaltılmaya çalışıldığı belirtilse de; tahsilatı gerçekleştirilemeyen hasta alacaklarının takibinin yapılması adına Hukuk Müşavirliğine gönderilmesi gerekmektedir.

c) Kurum Alacaklarının Muhasebe Kayıtları ile Tutarlı Olmaması

Hastane tarafından 120 Alıcılar Hesabı ve 121 Alacak Senetleri Hesabında yer alan tutarların Hastane bilgi yönetim sisteminde takip edilen tutarlarla uyumlu olmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 57'nci maddesinde muhasebe kayıtlarının yardımcı hesap defterlerine sistemli bir şekilde dağıtılması gerektiği belirtilmiş, açılış kaydına esas tutarların, ilgili hesaplar için açılacak büyük defter ve yardımcı hesap defterlerine aktarıldıktan sonra yılı işlemlerinin kaydına başlanacağı ifade edilmiştir.

Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi alacak kayıtları ve Hastanenin sistemleri incelendiğinde; hastane tarafından verilen hizmetler dolayısı ile 2024 yılı sonu itibariyle 120 Alıcılar Hesabı ile 121 Alacak Senetleri hesabında yer alan alacak tutarları kaydının Hastane Bilgi Yönetim Sisteminde takip edilen tutarlar ile sorumlu birim tarafından hesaplara ilişkin takip edilen tutarların eşit olmadığı tespit edilmiştir. Alıcılar ve Alacak Senetleri hesapları ile ilgili olarak mali tablolarda doğru veriye ulaşılması mümkün olmamıştır. Ayrıca, Hastanenin gelir takip biriminde 2018 yılı öncesine ait Kurumlardan alacaklarına ilişkin bilgi ve verilerin mevcut olmaması nedeniyle, alacakların zamanaşımı kontrolünün mümkün olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, DMIS sisteminde düşüm işlemi yapılmadığı için her yıl alacaklar birikerek devir edildiği ve bu nedenle kayıtların tutarsız olduğu, 2018 öncesi verilere ulaşılamadığı, ancak, bu süreçle ilgili olarak sistemsel iyileştirilmelerin gerçekleştirilmesi ile söz konusu sorunların çözülmesinin sağlanacağının hedeflendiği ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, 120 Alıcılar Hesabı ve 121 Alacaklar Senetleri hesabında takip edilen tutarların doğru bilgiyi vermesi için Hukuk Müşavirliği, Alacak Takip Birimi ve Saymanlık arasında koordinenin, alacak takip dosyaları oluşturulmak suretiyle alacakların

takibinin ve tahsil edilmiş tutarların doğru şekilde muhasebe kayıtlarından ve Hastane sisteminden çıkarılmasının sağlanması gerekmektedir.

d) Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi

Hastane tarafından Hukuk Müşavirliğine bildirilen icra safhasında alacaklar bulunmasına rağmen, bu tutarların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı ile 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesaplarında takip edilmediği anlaşılmıştır.

Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde ifade edilmektedir.

Yapılan denetimlerde, vadesinde ödenmediği için icra yoluyla tahsilini sağlamak üzere hukuk birimine bildirilmiş alacakların halen ilgili alacaklar hesabında izlenmeye devam edildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanılacağı ifade edilmiştir.

e) Kurum ve Kuruluşlara Verilen Hizmetlerden Doğan Alacakların Takibinin Yapılmaması

Hastane tarafından kurum ve kuruluşlara verilen hizmetler karşılığında doğan alacakların takibinin yapılmadığı görülmüştür.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinde, İşletmenin Yükseköğretim kurumlarında tahsis edilen sermayesinin tahsis amacını gerçekleştirmek üzere kurulan döner sermaye işletmelerini ifade ettiği,

Mezkûr Yönetmelik'in "Gelir ve giderler ile bunların muhasebeleştirilmesi" başlıklı 8'inci maddesi 10'uncu fıkrasında ise döner sermayeli işletmelerinin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ve bunların yürütülmesinde görevli olanların görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak 1/5/2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı,

düzenlemesi yapılmıştır.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde işletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemlerinin ise muhasebe birimlerince yürütüleceği,

Anılan Yönetmelik'in "Gerçekleştirme görevlileri ve sorumluluğu" başlıklı 10'uncu maddesi 3'üncü fıkrasında ise, işletme gelirlerinin tahakkuk ve takip işlemlerini gelir gerçekleştirme görevlilerinin yürütecekleri,

Mezkur Yönetmelik'in "Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde ise, alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesinin idarenin görev ve sorumluluğunda olduğunu, muhasebe yetkilisinin, alacakların takibi için gerekli bilgileri ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğunu, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hâle gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden muhasebe yetkilisinin sorumlu olduğu,

hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, tahsis amacını gerçekleştirmek üzere kurulan Döner Sermaye İşletmesinin gelirlerinin tahakkuku ve takibini gelir gerçekleştirme görevlilerinin yapacağı, alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisinin, alacakların takibi için gerekli bilgi ve belgeleri düzenli olarak döner sermaye işletmesine vermekle yükümlü olduğu ve dolayısıyla alacakların takip edilmesinden döner sermaye işletme müdürlüğünün sorumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Hastanede Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamayan kurum ve kuruluşlara verilen hizmetlere ait fatura alacaklarının takibinin ilgili birim tarafından düzgün yapılamadığı, faturaların zamanında gönderilmediği, gönderilen faturaların takibi için posta defterinin tutulmadığı ve böylece Kurumun ödemesi gereken tarihin tespitinin ve takibinin yapılmadığı, bu alacakların ödenmesi için kurum ve kuruluşlarına verilen ödeme süresi ve süre içerisinde alacakların tahsil edilip edilmediğine dair herhangi bir kontrolün bulunmadığı, süresi içerisinde borcunu ödemeyenlere yönelik herhangi bir yaptırımın uygulanmadığı, alacakların faizlerinin talep edilmesine yönelik herhangi bir irade gösterilmediği tespit edilmiştir. Faturaların ilgili kurumlara gönderilen yazılarına ait kayıtlarının takibi için kullanılan posta defterine işlenmemesi nedeniyle bazı faturaların ilgili yazılarına ve kuruma tebliğ tarihlerine ulaşılamamış, bu nedenle sağlık hizmeti sağlanan

kurumlar ile iletişime geçilerek söz konusu tebliğ tarihlerinden bazıları ilgili kurumlardan edinilmiştir.

Kamu İdaresince, personel yetersizliğince gerçekleştirilemeyen alacak takip işlemlerine ilişkin sorunların yeni personel görevlendirilmesiyle giderilmeye çalışıldığı belirtilmiştir.

Hastanenin kurumlardan alacak takiplerinin mevzuat uyarınca yapılması gerekmektedir.

Söz konusu eksikliğe yönelik yapılan çalışmanın sonuçları örnek olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Tahsilat Takibi Yapılmayan Alacakların Çalışma Tablosu

Sağlık Hizmeti Verilen Kurum/Kuruluş	Fatura Tarihi (TL)	Sağlık Hizmetinin Bedeli (TL)	Faturanın Ödenmesi İçin	Faturanın Ödenmesi Gereken	Borcun Ödenme Durumu Ödeme Tarihi	Ödenen Tutar	Ödemenin Geciktiği Gün Sayısı
Yapı Kredi	21.03.2024	22.766,26	26.03.2024 PMD*	10.04.2024			-335
Yapı Kredi	21.03.2024	107.024,07	26.03.2024	10.04.2024			-335
Yapı Kredi	14.05.2024	4.325,00	3.06.2024 PMD	3.06.2024	4.07.2024	4.325,00	-31
Yapı Kredi	20.02.2024	2.525,11	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	2.525,11	-65
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi	28.03.2024	131.381,40	PMD	27.05.2024	6.11.2024	131.381,40	-163
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi	26.06.2024	150.417,31	PMD	25.08.2024	6.11.2024	150.417,31	-73
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi	18.09.2024	118.008,00	PMD	17.11.2024			-114
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi	26.09.2024	109.484,50	PMD	25.11.2024	6.11.2024	109.484,50	19
Halk Bankası	11.06.2024	296.857,02	21.06.2024	26.07.2024			-228
Halk Bankası	11.06.2024	2.911,93	21.06.2024	26.07.2024			-228
Halk Bankası	11.06.2024	2.065,00	21.06.2024	26.07.2024			-228
Vakıflar Bankası	21.08.2024	1.220,00	16.01.2025	10.09.2024	31.01.2025	1.220,00	-143
Vakıflar Bankası	23.10.2024	1.450,00	28.10.2024	12.11.2024	28.11.2024	1.450,00	-16
Vakıflar Bankası	6.11.2024	1.275,00	10.12.2024	26.11.2024	7.01.2025	1.275,00	-42
Vakıflar Bankası	10.01.2024	2.194,00	15.01.2024 PMD	30.01.2024	16.02.2024	2.194,00	-17
Türkiye İş Bankası A.Ş.	19.04.2024	1.580,00	31.05.2024 PMD	18.06.2024	1.07.2024	1.580,00	-13
Yapı Kredi	10.01.2024	31.409,47	15.01.2024 PMD	30.01.2024	5.06.2024	31.409,47	-127
Yapı Kredi	21.03.2024	8.015,29	1.04.2024 PMD	10.04.2024	7.06.2024	8.015,29	-58
Yapı Kredi	20.02.2024	435,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	435,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	1.160,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	1.160,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	633,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	633,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	250,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	250,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	380,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	380,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	1.312,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	1.312,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	340,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	340,00	-65

Yapı Kredi	20.02.2024	1.615,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	1.615,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	300,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	300,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	2.525,11	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	2.525,11	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	250,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	250,00	-65
Yapı Kredi	20.02.2024	284,00	25.02.2024 PMD	11.03.2024	15.05.2024	284,00	-65
Marmara Üni.İst.Pendik Eğ Ve Araş. Hastanesi	19.02.2024	951,24	PMD	19.04.2024	29.09.2024	951,24	-163
Marmara Üni.İst.Pendik Eğ Ve Araş. Hastanesi	13.03.2024	1.047.395,25	PMD	12.05.2024	16.05.2024	1.047.395,25	-4
Prof.Dr.Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi	4.06.2024	33.863,28	PMD	3.08.2024	5.07.2024	33.863,28	29
Prof.Dr.Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi	27.06.2024	29.586,97	PMD	26.08.2024	20.09.2024	29.586,97	-25
Özel Medicana İstanbul Hastanesi	22.05.2024	79.090,00	PMD	21.07.2024	16.08.2024	79.090,00	-26
Özel Medicana İstanbul Hastanesi	26.06.2024	73.590,00	PMD	25.08.2024	15.10.2024	73.590,00	-51

*PMD Posta Defterinde Mevcut Değil

BULGU 3: Hizmet Verilmesine Rağmen Faturası Düzenlenmemiş Alacakların Bulunması

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi tarafından hizmet verilmesine rağmen faturalandırılması yapılmayan alacakların bulunduğu ve gelir kaybına sebebiyet verildiği görülmüştür.

Sağlık Uygulama Tebliğinin "Sağlık kurum/kuruluşları faturalarının düzenlenmesi" başlıklı 5.2.1'inci maddesinde; MEDULA hastane sistemini kullanan sağlık kurum/kuruluşları, sağlık hizmeti bedelleri Kurumca karşılanan kişiler için, her ayın ilk ve son günü arasında verdikleri sağlık hizmetlerine ilişkin tek fatura düzenleyeceği, Kurumun "e-fatura alıcısı" uygulamasına başlaması halinde elektronik fatura düzenlenmesine ilişkin olarak Kurumca duyurulacak usul ve esaslara uyulacağı, herhangi bir nedenle döneminde faturalandırılamayan sağlık hizmeti, işlemin bittiği tarih itibarıyla faturalandırılması gereken dönemi takip eden en geç 2 ay içerisindeki dönem sonlandırılmasına dâhil edileceği ve trafik kazası nedeniyle verilen sağlık hizmetleri için dönem sonlandırma süresi dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Gelirlerin toplanması sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde: "*Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur.*" hükmü yer almaktadır.

Madde hükmüne göre kamu gelirlerinin tahakkuk ve tahsili zamanında ve eksiksiz yapılmalıdır.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde: "*İşletme gelirlerinin tahakkuku ve takibi gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemleri ise muhasebe birimlerince yürütülür. ...*" ve "Gerçekleştirme görevlileri ve sorumluluğu" başlıklı 10'uncu maddesi 3'üncü fıkrasında: "*Gelir gerçekleştirme görevlileri; işletme gelirlerinin tahakkuk ve takip işlemlerini yürütürler*." denilmektedir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca, Hastane tarafından gerçekleştirilen sağlık hizmetlerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna süresi içinde gönderilmesi, gelir gerçekleştirme görevlilerince işletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin zamanında ve eksiksiz yapılması gerekmektedir.

Ancak, yapılan denetimlerde, MEDULA hastane sistemini kullanan Hastane sağlık hizmeti bedelleri Sosyal Güvenlik Kurumunca karşılanan kişiler için, her ayın ilk ve son günü arasında verdikleri sağlık hizmetlerine ilişkin tek fatura düzenlemediği ve Kurumun "e-fatura alıcısı" uygulamasının fatura düzenlenmesine ilişkin olarak Kurumca duyurulacak usul ve esaslara uymadığı, döneminde faturalandırılamayan sağlık hizmeti, işlemin bittiği tarih itibarıyla faturalandırılması gereken dönemi takip eden en geç 2 ay içerisindeki dönem sonlandırılmasının yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince ilgili birime personel takviyesi yapıldığı, geçmiş ve mevcut dönemin faturalarının ivedi bir şekilde sonuçlandırılmasına başlandığı, faturalandırma işlemlerinin düzenli takibi için otomatik sistemler kullanılacağı, gerekli önlemler alındıktan sonra, benzer aksaklıkların tekrar yaşanmaması için sürekli denetim ve izleme mekanizmaları devreye sokulacağı ifade edilmiştir.

Mevzuata uygun Üniversite tarafından gerçekleştirilen sağlık hizmetlerinin işlemin bittiği tarih itibarıyla faturalandırılması gereken dönemi takip eden en geç 2 ay içerisinde dönem sonlandırılmasının yapılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Stok Takibinin Etkin Yapılmaması Nedeniyle Bazı İlaçların Son Kullanım Tarihlerinin Geçirilmesi ve Kayıttan Düşürülmemesi

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi tarafından stok takibinin etkin yapılmaması nedeniyle bazı ilaçların son kullanım tarihlerinin geçirilmesine rağmen kayıttan düşürülmesi gerekirken Hastalarda Kullanılarak Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edildiği görülmüştür.

10.09.1982 tarih 8/5319 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen ve 13.01.1983 tarih ve 17927 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nin amacı 1'inci maddesinde ifade edildiği üzere, çeşitli hizmetlerin uygulama esaslarını, personelin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek ve modern çağın icaplarına ve memleket gerçeklerine uygun, süratli, kaliteli, ekonomik bir hastane işletmeciliği sağlamaktır.

Anılan Yönetmelik'in F- Eczane Hizmetleri başlıklı 17'nci maddesinde, kurum eczanelerinin yatan hastalarla, kanun, tüzük, yönetmelik ve emirler gereğince yatırılmadan ilaç verilmesine lüzum görülen hastalara ilaç ve sıhhi malzeme sağlanan yerler olduğu,

Eczane hizmetlerinin yataklı tedavi kurumunun yıllık ilaç ihtiyaçlarının ve bunların muhammen bedellerinin tespitini ve idareye bildirilmesi, ilaç ve tıbbi malzemenin evsafına uygun olarak kuruma kabulü, bunların uygun şekilde ve Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre depo edilmesi, günlük ihtiyaçların karşılanması için özel dağıtım yerinde hazır bulundurulması, yıl içinde miktarı azalan ilaç ve tıbbi malzemenin zamanında alınması için ihtiyaçların idareye iletilmesi, hastalara verilecek ilaçların usulüne uygun olarak hazırlanıp ilgililere teslimi, uzmanlarla görüşerek aynı maksat için kullanılacak veya aynı tertipte olan ilaçların daha az kaleme indirilmesi, imkan ölçüsünde majistral ilaçlarla ekonomik ve standart tedavi uygulanmasına yardımcı olunması, az kullanılan eşdeğer ilaçların sarfını sağlamak için eczane mevcutlarını sık sık servislere duyurarak, bu ilaçların kullanılmalarının temini, miadının dolması yaklaşan ilaçların tüketimini, imkan olmadığı takdirde başka kurumlara devrini, sağlamak gibi hizmetleri kapsadığı ve bu hizmetlerin yürütülmesi için servis, ameliyathane,

poliklinik ve laboratuvarlar için gerekli ilaçların eczaneden, sıhhi malzemelerin ise eczane deposundan alınacağı,

hüküm altına alınmıştır.

10.12.2005 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununun 8'inci maddesinde, kamu kaynağını kullananların kaynakların etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılmasında sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Ayrıca 18 Ocak 2007 tarihli 26407 sayılı Taşınır Mal Yönetmeliğinin 5'inci maddesine göre; sorumlular taşınırları en iyi şekilde muhafaza etmek, gerekli bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak, veriliş amacına uygun bir şekilde kullanmak zorundadır.

Yönetmelik'in "kullanılmaz hale gelme, yok olma veya sayım noksanı nedeniyle çıkış" başlıklı 27'nci maddesinde ise;

"(1) Tüketim malzemelerinin özelliklerinde, ağırlıklarında veya miktarlarında meydana gelen değişmeler nedeniyle oluşan fireler, sayımda noksan çıkan taşınırlar, çalınma, kaybolma gibi nedenlerle yok olan taşınırlar ya da yıpranma, kırılma veya bozulma gibi nedenlerle kullanılamaz hale gelen taşınırlar ile canlı taşınırın ölmesi halinde, Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve Taşınır İşlem Fişi düzenlenerek kayıtlardan çıkarılır.

(2) ……..

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen hallerde kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizlik olup olmadığı araştırılarak sonuçları ayrı bir tutanakta belirtilir ve 5 inci madde hükmüne göre işlem yapılır."

hükmü mevcuttur.

Bununla birlikte, Kurum ile İstanbul üniversitesi arasında yapılan götürü bedel üzerinden sağlık hizmeti satın alım sözleşmesinin Ortak Hükümler başlıklı 9'uncu maddesinin (c) fıkrasında; Sağlık Hizmet Sağlayıcısının (SHS) usulsüz ve yersiz işlemler (Kurum mevzuatına aykırı işlem) yaptığının tespit edilmesi ve/veya Sağlık Bakanlığınca; kayıt ve bilgi yönetim sistemine kayıtlı olmayan ve/veya yasaklanan ilaç ve/veya tıbbi malzemeler ile belirlenmiş olan kullanıma ilişkin tanıma aykırı ilaçların verildiği ve/veya kullanıldığının tespit edilmesi halinde tespit edilen bu sağlık hizmetlerine ilişkin bedeller kanuni faizi ile birlikte SHS'ye yapılan ödemeden düşüleceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kurum eczacılarınca eczane hizmetlerinden olan ilaç ve tıbbi malzemelerin evsafına uygun olarak kuruma kabul edileceği ve bunların uygun şekilde ve Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre depo edilmesi, yıl içinde miktarı azalan ilaç ve tıbbi malzemenin zamanında alınması için ihtiyaçların idareye iletilmesi gerektiği, az kullanılan eşdeğer ilaçların sarfını sağlamak için eczane mevcutlarını sık sık servislere duyurarak, bu ilaçların kullanılmalarının teminini sağlanması, miadının dolması yaklaşan ilaçların tüketiminin sağlanması, tüketilme imkanı olmadığı takdirde başka kurumlara devir edilmesi, ona rağmen miadı dolan tıbbi sarf malzeme ve ilaçların kullanıma verilmek yerine, "Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve Taşınır İşlem Fişi" düzenlenerek kayıtlardan çıkarılması gerekmektedir.

Yapılan denetimlerde; Hastane tarafından son kullanma tarihi yaklaşan ilaç ve tıbbi malzemelerinin kontrolüne dair kontrol sisteminin bulunmadığı, miadının dolması yaklaşan ilaçların tüketiminin sağlanmasına ilişkin mevzuatla verilen görevin getirilemediği, son kullanım tarihleri geçmiş olan ilaçların "Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve Taşınır İşlem Fişi" düzenlenerek kayıttan düşülmesi gerekirken, son kullanım tarihi geçmiş ilaçların kullanılarak Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırıldığı tespit edilmiştir.

Üniversite Hastanesi tarafından 430 adet ilacın son kullanım tarihinin geçmesine sebep olunmuş ve buna rağmen kayıtlardan düşülmeyerek hastalarda kullanıldığı ve Sosyal Güvenlik Kurumuna bu ilaçlar için toplamda 60.346,50 TL'lik faturalandırma yapıldığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, konuyla ilgili olarak tüm birimlere, depo kontrollerini düzenli şekilde yapmaları, son kullanma tarihi geçmiş ilaç ve malzemeleri tespit ederek imha komisyonuna sunulmak üzere eczaneye iade etmeleri gerektiği bildirildiği ifade edilmiştir.

Hastane tarafından miadının dolması yaklaşan ilaç ve tıbbi malzemelerin takibine ilişkin etkin bir kontrol mekanizmasının kurulması, son kullanım tarihi geçmiş ilaç veya tıbbi malzemelerin kayıttan düşülmesi mevzuata uygun olacaktır.

BULGU 2: Sağlık Güvencesi Kapsamında Olmayan Sağlık Hizmetinden Faydalanan Yabancı Uyruklu Hastalardan Tahsil Edilen Gelirin Yurt Dışı Gelirleri Hesabında Takip Edilmemesi

Sağlık güvencesi kapsamında olmayan sağlık hizmetinden faydalanan yabancı uyruklu hastalardan tahsil edilen gelirin yurt dışı gelirleri hesabında takip edilmediği görülmüştür.

Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen Fiyat Usul ve Esaslarının, "Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik" Kapsamındaki Kişilere Sunulan Sağlık Hizmetlerinin Fiyatlandırma Usul Ve Esasları" başlıklı 12'nci maddesinde; d) Kamu üniversitelerine bağlı tıp fakülteleri hastaneleri (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri) ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurum ve kuruluşları, sağlık turizmi ve turistin sağlığı kapsamında elde edilen gelirlerin ayrı bir hesapta (yurt dışı satışlar hesabı) izlenmesi zorunludur.

Usul ve Easlar uyarınca, sağlık turizmi ve turistin sağlığı kapsamında elde edilen gelirlerin ayrı bir hesapta, 601 Yurtdışı Satışlar hesabında izlenmesi gerektiği halde, 17.321.573,91 TL'lik yabancı hastalardan elde edilen gelirin bu hesaplarda izlenmediği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, ilgili birimler arasındaki koordinasyonun sağlanmasının ardından gerekli düzeltmeler yapıldığı, bundan sonraki süreçte yabancı uyruklu hastalardan elde edilen gelirlerin, ilgili mevzuata uygun şekilde "601 Yurtdışı Satışlar" hesap kodu üzerinden kayıt altına alınacağı ifade edilmiştir.

Sağlık güvencesi kapsamında olmayan sağlık hizmetinden faydalanan yabancı uyruklu hastalardan elde edilen gelirin Yurt Dışı Satışlar Hesabında takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Uzaktan Hasta Değerlendirilmeye Yönelik Sağlık Hizmetleri İle İlgili Tespit Edilen Hususlar

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinde uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetinin gerçekleştirilmesinde mevzuata uygun olmayan hususlar görülmüştür.

a) Mevzuatta Yer Almayan ve Mevzuatın Yetkilendirmediği Sağlık Hizmeti için Fiyat Belirlenerek Hastadan Ücret Alınması

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun “Temel Esaslar” başlıklı 3’üncü maddesinin (c) bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 355’inci maddesinin “ç” bendi kapsamında Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin tarifelerini belirleme ve tasdik etme yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

3359 sayılı Kanunu’nun 3’üncü maddesinin c bendi ile 1 sayılı CB Kararnamesi’nin 355/ç” bendi, 2219 sayılı Hususi Hastaneler Kanunu’nun 28’inci maddesi hükümlerine dayanarak Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin eki EK:1 Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının;

“Amaç ve Kapsam” başlıklı 1’nci Bölümünde;

Bu tarifenin amacının, Sağlık Bakanlığı bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucularının (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin (ön tanı, tanı, tedavi, tıbbi rehabilitasyon, acil sağlık hizmetleri ile sağlık turizmi) fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esaslarını belirlenmesi olduğu,

Bu tarifenin kapsamının ise, Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucularını (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerini (ön tanı, tanı, tedavi, tıbbi rehabilitasyon, acil sağlık hizmetleri ile sağlık turizmi); Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanı karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, insan sağlığına yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması uygun görülen (birinci basamak sağlık hizmetleri ile aile hekimliği hizmetleri hariç) sağlık hizmetlerini; Bu fiyat tarifesi eki Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Listesi (Ek-2A) listesinde yer alan fiyatlar kamu ve özel tüm sağlık hizmet sunucuları tarafından sunulan sağlık hizmetleri olduğu,

Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin Genel Uygulama İlkeleri” başlıklı 3’üncü Bölümünde;

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında olan kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin 5510 Sayılı Kanun ve ilgili mevzuatı hükümleri çerçevesinde fiyatlandırılacağı; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanı karşılanmayan

sağlık hizmetlerinin, kişiler GSS kapsamında olsa dahi Ek-2 Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi üzerinden fiyatlandırılacağı; GSS kapsamında olmayan veya GSS kapsamında olduğu halde sağlık hizmet bedelini kendisinin ödeyeceğini beyan eden kişilere sunulan sağlık hizmet bedellerinin Ek-2 SHFT üzerinden fiyatlandırılacağı; 5510 Sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Ek-2 SHFT fiyatlandırılacağı,

"Diğer Hususlar" başlıklı 16'ncı bölümünde ise;

Kamu üniversitelerine bağlı tıp fakülteleri hastaneleri (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri) ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurum ve kuruluşları Tarife eki listelerde yer almayan herhangi bir işlem için fiyat belirleyemeyeceği,

Kamu üniversitelerine bağlı tıp fakülteleri hastaneleri (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri) ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurum ve kuruluşları özel oda, özel hizmet, özel muayene gibi herhangi bir nedenle Tarife eklerinde yer almayan bir işlem için ücret tahsili yapamayacağı,

açıkça ifade edilmiştir.

Ayrıca,18 Haziran 2020 tarihli 31159 sayılı Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik "Fiyatların tespiti" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasına göre mal ve hizmetlerin fiyatlarının tespiti, yükseköğretim kurumları yönetim kurulunca tespit edilebilmektedir.

Sağlık Bakanlığı tarafından 10.02.2022 tarihli 31746 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik sağlık hizmetinin mekândan ve coğrafyadan bağımsız olarak ve çağdaş tıbbî teknolojiye dayanılarak sunulmasına hizmet etmek üzere; uzaktan sağlık hizmetinin kapsamına, uzaktan sağlık hizmeti sunacak sağlık tesislerine izin verilmesine, uzaktan sağlık bilgi sisteminin geliştirilmesine, tescil edilmesine, sağlık tesislerinin bu kapsamda denetlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Yönetmelik uyarınca, uzaktan sağlık hizmeti faaliyet izin belgesinin, uzaktan sağlık hizmeti sunmak isteyen sağlık tesisine gerekli şartları sağlaması hâlinde Bakanlıkça verileceği belirtilmiş ve Hastane tarafından da bu faaliyet izin belgesi 06.12.2022 tarihinde alınmıştır.

21.04.2024 tarihli 32524 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sağlık Bakanlığı tarafından Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu 2024/2 No.lu Kararı ile Sağlık Uygulama Tebliğinin 2.1.1.B'inci maddesine;

"Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" başlıklı, "*1) Sağlık Bakanlığınca yayımlanan "Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik doğrultusunda, Sağlık Bakanlığı denetiminde, MHRS' den randevu almış ve "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" nin takip ve kontrolünü (kimlik doğrulama, kişisel verilerin korunması vb.) yapmak üzere oluşturulmuş olan sistem tarafından Kuruma bildirilen kişilere; Sağlık Bakanlığına bağlı ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmeti sunucuları bünyesinde polikliniklerde mesai saatleri içinde uzman hekimler tarafından, uzaktan sağlık hizmetinin elverdiği ölçüde muayene, tetkik sonuçlarının, klinik bulguların değerlendirilmesi, izlenmesi, tedavi ve ilaç yönetimi yapılması, teşhis edilmiş olan kronik hastalık kontrolü, e-reçete ve e-rapor düzenlenmesi olarak verilen sesli ve görüntülü sağlık hizmetleri*" ifadesi eklenmiştir.

Ayrıca, Kararda Sağlık Bakanlığına bağlı ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmeti sunucuları bünyesinde polikliniklerde gerçekleştirilen uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetinin, sosyal güvenlik kapsamında olan kişilerce talep edilmesi durumunda devamı maddesinde belirtilen tutar kadar Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılabileceği hükmü yer almaktadır.

04.06.2024 tarihli ve E-23642684-407.03-244784371 sayılı yazı ile Sağlık Bakanlığı tarafından, Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinde "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" "S520032" kodu ile sunulabilecek sağlık hizmetleri kapsamına alınarak "*Sağlık Bakanlığına bağlı ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmeti sunucularınca yapılması halinde faturalandırılabilir*" açıklaması eklenmiştir.

Yukarıdaki mevzuat uyarınca ülke genelinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanı karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, insan sağlığına yönelik her türlü sağlık hizmetlerinin sunumu ve fiyat tarifesinin belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığında olmakta, sağlık hizmeti sunan kamu veya özel kişiler, Bakanlık tarafından oluşturulan tarifeye uygun olarak hizmet sunmak ve fiyat belirlemek zorundadır. Öyle ki, kişi sosyal güvenlik kapsamında ise sağlık hizmeti ücreti Sağlık Uygulama Tebliği eki listedeki fiyatlar üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanacak, sosyal güvenlik kapsamında değil ise Türk ya da yabancı olmasına göre Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi veya Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı

Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinde yer alan hizmetler ve karşılığı fiyatlar üzerinden kişiden tahsil edilebilecektir. Özetle, sağlık hizmeti sağlayıcıları, Bakanlık tarafından oluşturulan tarifeye uygun olarak hizmet sunmak ve fiyat belirlemek zorundadır.

ı. Sağlık Uygulama Tebliğinde veya Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinde Yer Almayan Uzaktan Muayene İşlemi İçin Fiyat Belirlenerek Hastadan Ücret Alınması

Hastanede Sağlık Bakanlığı Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin eki EK:1 Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslardaki düzenlemeye aykırı olarak fiyat tarife eki listelerde yer almayan "uzaktan muayene" adı altında gerçekleştirilen sağlık hizmeti için fiyat belirlendiği ve hastalardan ücret tahsil edildiği görülmüştür.

Sonuç olarak, 2022 yılında yayımlanan Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre bazı sağlık kuruluşlarına uzaktan sağlık hizmeti faaliyet izin belgesi verilmiş olsa da kamu ve özel sağlık sunucularının nisan ve haziran aylarına kadar Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Sağlık Uygulama Tebliği ve Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarına ekli listelerde yer almayan sağlık hizmeti olan "uzaktan muayene" için fiyat belirleyip hastadan ücret tahsil etmesi mümkün değildir.

Ancak, üniversite yönetim kurulunun bu konuda herhangi bir kararı olmadan Hastane idaresi tarafından 2023 yılı ve 2024 yılının ilk aylarında Sağlık Bakanlığı ve yönetim kurulunun yerine geçerek, yetkisinde olmayan, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan Sağlık Uygulama Tebliği ve Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarına ekli listelere henüz eklenmemiş "uzaktan muayene" adı altında sağlık hizmeti için fiyat belirlendiği ve hastalardan ücret tahsil edildiği görülmüştür.

Sağlık Bakanlığının yetkisinde bulunan ve Bakanlığın belirlediği fiyat tarife eki listelerde yer almayan sağlık hizmetleri için üniversite yönetim kurulunun kararı dahi bulunmadan Hastane İdaresi tarafından fiyat belirlenmesi ve hastadan ücret tahsil edilmesi mevzuata aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

ıı. Sağlık Uygulama Tebliği ve Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi "Uzaktan Hasta Değerlendirilmeye Yönelik Sağlık Hizmetleri" Kapsamında Yetkilendirilen Kurumlar Kapsamına Üniversite Hastaneleri Dahil Edilmemesine Rağmen Yetkisiz Olarak Tahsilat Yapılması

Hastane tarafından Sağlık Uygulama Tebliği ve Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi "Uzaktan Hasta Değerlendirilmeye Yönelik Sağlık Hizmetleri" Kapsamında yetkilendirilen kurumlar kapsamına üniversite hastaneleri dahil edilmemesine rağmen yetkisiz olarak tahsilat yapıldığı görülmüştür.

Sonuç olarak, 21.04.2024 tarihinde Sağlık Uygulama Tebliği ekli listeye ve 04.06.2024 tarihinde ise Kamu Sağlık Hizmeti Fiyat Tarife eki listelere "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" adı altında sunulabilecek sağlık hizmetleri kapsamında belirtilmekle birlikte, üniversite ve özel hastaneler bu hizmeti verebilecek kurum olarak belirtilmemiştir. Nitekim, 2022 yılında yayımlanan Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre bazı sağlık kuruluşlarına uzaktan sağlık hizmeti faaliyet izin belgesi verilmiş olsa da; söz konusu hizmet için Sağlık Bakanlığı tarafından Tarife eki listelerde yetkilendirilmediği görülen Hastanenin fiyat belirlemesi ve hastalardan ücret tahsil etmesi mümkün değildir.

Ancak, Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyat tarife eki listelerde "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" adı altında sağlık hizmetini verebilecek kurumlar kapsamında üniversite hastaneleri yer almadığı halde Sağlık Bakanlığı ve yönetim kurulunun yerine geçerek, yetkisinde olmayan, Hastane İdaresi tarafından söz konusu sağlık hizmeti için fiyat belirlendiği ve hastadan ücret tahsil edildiği tespit edilmiştir.

Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyat tarife eki listelerde "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" adı altında sağlık hizmetini verebilecek kurumlar kapsamında üniversite ve özel hastaneler yer almadığı halde üniversite yönetim kurulunun kararı dahi olmadan Hastane İdaresi tarafından söz konusu sağlık hizmeti için fiyat belirlenmesi ve hastadan ücret tahsil edilmesi mevzuata aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

b) Kamu İhale Kanunu Hükümlerine Uymadan Protokol Yoluyla Anlaşma Yapılması

Hastane tarafından "uzaktan muayene" adı altında uzaktan sağlık hizmetlerinin sunumu için ve ayrıca Muayene Bilgi Yönetim Sistemi (MBYS) kapsamında randevu oluşturulmasını, bulguların girilmesini ve içerik paylaşılmasını sağlayan yazılımın Kamu İhale Kanunu hükümlerine uymadan ihalesiz olarak bir firmadan temin edildiği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde

edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda olduğu ifade edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun;

"Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde; Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişilerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işleri ihalelerinin bu Kanun hükümlerine göre yürütüleceği,

"Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde ise; "İdarelerin, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu ve bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usuller olduğu,

hükümlerine yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, her türlü kamu kaynağını kullanan görevliler kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludurlar. Yine söz konusu kamu görevlileri, kamu kaynağı kullanılarak yapılacak alımlarda saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak zorundadırlar.

Kanun koyucu Kanun'un 5'inci maddesinde belirlenen zorunlulukların yerine getirilebilmesi için 4734 sayılı Kanun ile gerekli tüm düzenlemeleri hüküm altına almıştır. Buna göre bu Kanun kapsamında yapılacak tüm alımlarda uygulanması gereken temel ihale usulü açık ihaledir. Açık ihale dışında yapılabilecek alım usulleri ise Kanun'da saymak suretiyle açıkça belirlenmiştir.

Yapılan incelemede, Hastane tarafından gerçekleştirilen uzaktan sağlık hizmetlerinin sunumu ve Muayene Bilgi Yönetim Sistemi (MBYS) kapsamında randevu oluşturulmasını, bulguların girilmesini ve içerik paylaşılmasını sağlayan yazılımın 4734 sayılı Kanun'un yukarıda da değinilen hükümlerine uyulmaksızın, bir firmadan ihalesiz olarak düzenlenen bir

protokol ile gerçekleştirildiği ve gerçekleştirilen online muayene randevusu adedi kadar ve söz konusu protokolde belirlenen yüzdelik tutar üzerinden firmaya ödemede bulunulduğu tespit edilmiştir.

c) Protokol Yapılan Firma Tarafından Yetkisiz Tahsilat Yapılması

Hastanede kamu görevlisi dışında özel hukuk tüzel kişiliği tarafından Kamu gelirlerinin tahsil edildiği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunun "Yetkisiz tahsil ve ödeme" başlıklı 72'nci maddesinde;

Kanunların veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin öngördüğü şekilde yetkili kılınmamış hiçbir gerçek veya tüzel kişi, kamu adına tahsilat veya ödeme yapamayacağı,

Yetkisiz tahsilat veya ödeme yapılması, kamu hizmeti karşılığında veya kamu hizmetleriyle ilişkilendirilerek bağış veya yardım toplanması veya başka adlarla tahsilat veya ödeme yapılması hallerinde; söz konusu tutarlar, yetkisiz tahsilat veya ödeme yapılanlardan alınarak, ilgisine göre bütçeye gelir kaydedileceği veya ilgililerine iade edilmek üzere emanet hesaplarına kaydedileceği; ayrıca, bunlar hakkında ilgili kanunları uyarınca adli ve idari yönden gerekli işlemler yapılması gerektiği,

hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, Döner Sermaye İşletmeleri Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 17'nci maddesine göre; Kanunların öngördüğü şekilde yetkili kılınmamış hiçbir gerçek veya tüzel kişi işletme adına tahsilat ve ödeme yapamayacağı gibi muhasebe hizmeti de veremeyeceği ifade edilmiştir.

Yönetmelik hükmü uyarınca, Kamu geliri kamu görevlileri eli ile tahsil edilmesi gerekmektedir. Ancak Hastanede çalışmakta olan öğretim üyelerince verilen uzaktan sağlık hizmeti karşılığı elde edilen gelir Özel Hukuk Tüzel Kişisi tarafından tahsil edilerek, kalan tutarın Hastaneye aktarılması şeklinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu gelirlerinin kamu görevlileri dışında kişilerce tahsil edilmesi mevzuata uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

d) Hastane ve İlgili Öğretim Üyeleri Dışında Kişilerce Hasta Kişisel ve Tıbbi Verilerine Ulaşılmasına İzin Verilmesi

Hastane ve ilgili öğretim üyelerinin sorumluluğunda olan kişisel ve tıbbi verilerin başka kişiler ile paylaşıldığı tespit edilmiştir.

7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun 9 uncu ve Ek 11 inci maddeleri ile 10/7/2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 355 inci ve 508 inci maddelerine dayanılarak hazırlanan Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik'in

"Altyapı ve teknik donanım" başlıklı 6'ncı maddesinde; sağlık tesisinin, sağlık meslek mensubunun uzaktan sağlık bilgi sistemine bağlanabilmesi için gerekli altyapı ve teknik donanım imkânlarını sağlayacağı,

"Kişisel verilerin korunması" başlıklı 12'nci maddesinde; uzaktan sağlık hizmeti sunumunda hasta mahremiyetinin ve kişisel verilerinin korunmasından hizmeti veren sağlık tesisi ve sağlık meslek mensubunun sorumlu olduğu, veri sorumlusu ve veri işleyen sıfatlarını haiz kişilerin, bu Yönetmelik kapsamında sundukları hizmetler aracılığıyla elde ettikleri kişisel verileri 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuatına uygun bir şekilde işleyeceği ve bu verilerin güvenliğini sağlamaya yönelik her türlü teknik ve idari tedbiri alacağı,

belirtilmiştir.

Ayrıca, 24.03.2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi kişisel veri olarak; "Özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları" başlıklı 6'ncı maddesinde ise ; kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veri olarak tanımlanmıştır.

Hastane ile söz konusu firma arasında yapılan Lisans Sözleşmesi'nin

"Tanımlar" başlıklı 1'inci maddesinde; "Yazılım"/"Platform", Genel bilgi açısından Hastane tarafından Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik kapsamında, uzaktan sağlık hizmetlerinin sunumu için ve ayrıca Muayene Bilgi Yönetim Sistemi (MBYS) kapsamında randevu oluşturulmasını, bulguların girilmesini ve içerik paylaşılmasını sağlayan ve böyle kullanılması amaçlanmış yazılım olan Evital - Danışan Odaklı e-Sağlık Platformu ve

Web/Mobil Uygulamaları Yazılımı, herhangi bir Yazılım Güncellemesi ve Hizmet Sürümü dahil olmak üzere olarak tanımlanmakta;

"İzin Verilen ve Kullanımlar ve Sınırlamalar" başlıklı 4.9'uncu maddesinde ise; Hastane tarafından yetkilendirilen hekimlerin Platform 'da, görüntülü görüşme ve mesajlaşma yapabileceği, görüşme sırasında ya da sonrasında hasta öyküsü, teşhis, öneriler, rapor, reçete verilerini girebileceği,

belirtilmiştir.

Özet olarak, Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik'in belirtilen hükümleri uyarınca, uzaktan sağlık hizmetini sunan sağlık tesisi, sağlık meslek mensubunun uzaktan sağlık bilgi sistemine bağlanabilmesi için gerekli altyapı ve teknik donanım imkânlarını sağlamakla mükelleftir. İlave olarak, uzaktan sağlık hizmeti sunan Hastanenin, sundukları hizmetler aracılığıyla elde ettikleri kişisel verilerin 6698 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatına uygun bir şekilde işlenmesi ve güvenliğin sağlanmasına yönelik her türlü teknik ve idari tedbirlerin Hastane tarafından alınması gerekmektedir.

Öyle ki, sağlık meslek mensubunun uzaktan sağlık bilgi sistemine bağlanabilmesi için gerekli altyapı ve teknik donanım imkânlarını sağlanmasından ve kişisel verilerin ilgili mevzuatına uygun bir şekilde işlenmesi ve güvenliğin sağlanmasına yönelik her türlü teknik ve idari tedbirlerin alınmasından uzaktan hizmet sağlayıcı olan Hastane sorumlu iken, başka bir firma tarafından yazılım temin edilerek, Hastane ve Hastane öğretim üyesinin sorumluluğunda olan kişisel veriler başka kişiler ile paylaşılmıştır.

e) Mevzuatta Yeri Olmayan Bir Usulde Öğretim Üyelerine Ek Ödemenin Dağıtılması

Hastane tarafından Uzaktan Hasta Değerlendirmesine İlişkin Sağlık Hizmeti karşılığı elde edilen gelir, mevzuatta hüküm ve yetkili kurulu tarafından alınan bir karar bulunmadığı halde hizmeti gerçekleştiren öğretim üyelerine dağıtımının yapıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesi (c) fıkrasında tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinin hesabında toplanan döner sermaye gelirleri bakiyesinden, bu yerlerde; gelir getiren görevlerde çalışan öğretim üyesi ve öğretim görevlilerine, bu yerlerde görevli olmakla birlikte gelire katkısı olmayan öğretim üyesi ve öğretim görevlilerine, diğer öğretim elemanlarına, 657 sayılı

Devlet Memurları Kanununa tabi personel ile aynı Kanunun 4'üncü maddesinin (B) bendine göre sözleşmeli olarak çalışan personele ek ödeme yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Bahsi geçen Kanunun 58'inci maddesi (h) fıkrasında; Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 73 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretler döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanacağı, bu tutardan ayrıca Hazine payı kesintisi ve (b) fıkrası uyarınca kesinti yapılmayacağı, bu şekilde elde edilen gelirin yüzde 50'sinden az ve yüzde 60'ından fazla olmamak üzere üniversite yönetim kurulunca tespit edilecek oranı, mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine, mesai içinde gerçekleştirilen iş miktarı ve çeşidi dikkate alınarak belirlenen toplam performansı aşmamak kaydıyla, ek ödeme matrahının yüzde 950'sini geçmemek üzere her ay ayrıca ödeneceği hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanunun 58'inci maddesi (h) ve (i) fıkralarına dayanılarak Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanarak 18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in 1'inci maddesine göre Yönetmelik'in amacı, yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları esas alınarak yapılacak ek ödeme oranları ile bu ödemelerin usul ve esaslarını belirlemektir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; Mesai dışı fark ücreti: Öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için 5510 sayılı Kanunun 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca belirlenen ve hizmet alan tarafından ödenen ücret olarak tanımlanmıştır.

Anılan Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesinde, Döner sermaye gelirlerinden öğretim elemanları ve diğer personele dağıtılacak ek ödemeler, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve oranlara uygun olarak yetkili kurullara tanınan yetki çerçevesinde birimler veya alt birimler bazında yapılacağı, yapılacak ek ödemeye esas katkı oranlarının belirlenmesinde 5'inci maddede belirlenen; kurumsal katkı puanı (A puanı), bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B puanı), eğitim-öğretim faaliyeti puanı (C puanı), bilimsel faaliyet puanı (D puanı) ve diğer faaliyetler puanı (E puanı) esas alınacağı, Kanunun 58'inci maddesinin

(c) fıkrası kapsamında bulunan birimlerde söz konusu puanların tamamının kullanılacağı, ek ödemenin, personele fiilen hizmete katkı sağladığı sürece verilebileceği,

Mezkur Yönetmelik'in "Dağıtım esasları" başlıklı 5'inci maddesinde ise, Bireysel gelir getirici faaliyet puanının (B); kurum içinde bireysel gelir getirici faaliyetlerden dolayı alınan mesai içi (B1), mesai dışı ilave ücret alınmayan (B2) ve mesai dışı ilave ücret alınan (B3) puanlarının toplamından oluştuğu, her bir döner sermaye birimi için Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanların kullanılarak hesaplanacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Yükseköğretim Kanunu ve Ek ödeme Yönetmeliği kapsamında, öğretim üyesine mesai dışı ücret geliri veya ek ödeme esaslarına göre dağıtım yapılabilecektir.

Dağıtılacak ek ödemeler, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve oranlara uygun olarak yetkili kurullara tanınan yetki çerçevesinde birimler veya alt birimler bazında ve ek ödemeye esas katkı oranlarının belirlenmesinde 5'inci maddede belirlenen puanlar esas alınarak gelire fiilen katkısı bulunan personele yapılabilecektir.

Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden 5510 sayılı 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretlerden ayrıca Hazine payı kesintisi ve (b) fıkrası uyarınca kesinti yapılmadan elde edilen gelirin yüzde 50'sinden az ve yüzde 60'ından fazla olmamak üzere üniversite yönetim kurulunca tespit edilecek oran mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine ayrıca ödenebilecektir.

Eğer Uzaktan Hasta Değerlendirmesine ilişkin Sağlık Hizmeti ek ödeme esas teşkil eden sağlık hizmeti olarak değerlendirilmesi durumunda, her yapılan hizmet için mevzuatın öngördüğü şekilde puanlama yapılması ve bunun üzerinden hesaplanan tutarların hizmeti gerçekleştiren öğretim üyesine ödenmesi gerekmektedir.

Mesai dışı gelirin dağıtımı olarak değerlendirilmesi durumunda ise, Uzaktan Hasta Değerlendirmesine ilişkin Sağlık Hizmeti randevu saatlerine bakıldığında neredeyse hepsi mesai saatleri içinde gerçekleştirilmiştir. Hastadan tahsil edilen ücreti mesai dışı gelir olarak nitelemek mümkün değildir.

Uzaktan Hasta Değerlendirmesine ilişkin Sağlık Hizmeti karşılığı elde edilen gelir ne mesai dışı gelir ve ne de ek ödemeye ilişkin döner sermaye geliri olarak tanımlanabilmektedir.

Öyle ki, söz konusu mevzuatta yeri olmayan sağlık hizmetine ilişkin gelirin, Hastane tarafından dağıtımının hangi usul ve esaslar kapsamında yapıldığı anlaşılamamış olmakla birlikte söz konusu elde edilen gelirlerin dağıtılmasına ilişkin Üniversite Yönetim Kurulunca alınmış karara da rastlanmamıştır.

Ancak, Hastane tarafından uygulamada uzaktan muayene nedeniyle elde edilen gelirin %70'i hizmeti gerçekleştiren öğretim üyesine, %10'u Döner Sermaye İşletmesine, %20'si (tahsili yapılan tutardan doğrudan kesinti yapılmak suretiyle) de yazılım şirketine dağıtılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu firma ile yapılan "Yazılım Lisans Sözleşmesi" kapsamında 2025 yılına kadar uygulanacak olan uzaktan sağlık hizmetinin sona erdirildiği ve bundan sonraki süreçlerde bu hususa azami dikkat gösterileceği, ödeme işlemlerinin de yalnızca usule uygun olarak düzenlenecek protokollere istinaden gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Yetki verilmemiş sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirin, Hastane yönetimi tarafından mevzuatta yeri olmadan yetkisini de aşarak, Hastane yönetimi tarafından sağlık hizmetini gerçekleştiren öğretim üyesine dağıtılması mevzuata uygun değildir.

BULGU 4: İlave Ücrete İlişkin Parasal Sınırların Aşılması

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama Araştırma ve Geliştirme Hastanesinde hastalardan tahsil edilen muayene veya muayene harici işlemler nedeniyle, mesai dışında öğretim üyesi için belirlenen ilave ücrete ilişkin parasal sınırın aşıldığı görülmüştür.

24.03.2013 tarih ve 28597 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin "İlave ücret" başlıklı 1.9 maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, tedavi olan kişilerden kurumca belirlenen oranı geçmemek üzere ilave ücret alınabileceği; (b) bendinde ise, Yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için bir defada asgari ücretin iki katını geçmemek üzere, kurumca belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin poliklinik muayenelerinde en fazla iki katı, diğer hizmetlerde en fazla bir katı kadar ilave ücret alınabileceği hükümlerine yer verilmiştir.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesi (c) bendinde yer alan hükme dayanılarak Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan

kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin Fiyat Tarifesi ile bu Fiyat Tarifelerine Yönelik Usul ve Esasların "Diğer Hususlar" başlıklı 16'ncı maddesi (c) bendinde kamu üniversitelerine bağlı tıp fakülteleri hastanelerinde (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri) öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için muayenelerde poliklinik muayene bedelinin iki katını kadar diğer hizmetlerde ise hizmet bedelinin yüzde 60'ına (altmış) kadar, bir defada net asgari ücretin iki katını geçmemek üzere öğretim üyesi farkının tahsil edilebileceği hüküm altına alınmıştır.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 7'nci maddesi birinci fıkrasında, bu işletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının, yükseköğretim kurumları yönetim kurulunca tespit edileceği düzenlemesi yapılmıştır.

Yönetim kurulunun 23.02.2023 tarihli 106 No'lu Kararında; mezkur mevzuatın öngördüğü limitler dahilinde mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için poliklinik muayenelerinde en fazla iki katı, diğer hizmetlerde en fazla bir katı kadar öğretim üyesi farkının/ilave ücretin alınabileceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, döner sermayeli işletmelerde sunulan hizmetlerin fiyatının üniversite yönetim kurulunca tespit edileceği, sağlık uygulama ve araştırma merkezinde öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için poliklinik muayenelerinde en fazla iki katı, diğer hizmetlerde en fazla bir katı kadar öğretim üyesi farkının/ilave ücretin alınabileceği anlaşılmaktadır.

Ayrıca, bilimsel faaliyetler Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca araştırma geliştirme faaliyetlerinin altında yer almakta ve konusu itibariyle araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmaları, çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri ile alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan faaliyetleri ifade etmektedir.

Ancak, yapılan denetimlerde Hastane yönetimi tarafından Üniversite Yönetim Kurulunun fiyat belirleme yetkisi aşılarak

- Bilimsel görüş adı altında muayene veya muayene dışı işlemlerden,

- Hastaneler Genel Direktörlüğü (HAGED) veya Döner Sermaye Şartlı Bağış (D.S.Ş.B.) ve Diğer Ücretler adı altında oluşturulan kodlar kullanılarak gerçekleştirilen muayene dışı hizmetlerden,

- Sağlık Uygulama Tebliğinde yer alan işlemler için ilave ücret bedelinin üstünde fiyatlar ile muayene dışı işlemlerden,

- Sağlık Uygulama Tebliğinde yer alan hizmetlerin kodlarını .1, .2 noktalı kodlar ile çoğaltıp, bu hizmetler için farklı fiyat oluşturarak,

mevzuatın ve Yönetim Kurulunun öngördüğü sınırların üzerinde ilave ücretler belirlendiği ve hastadan tahsil edildiği tespit edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle Hastanenin poliklinik muayenesi ve muayene hariç sağlık hizmetleri ücretlerine öngörülen tutarın üzerinde ilave ücret belirleme yetkisi bulunmadığından, Sağlık Uygulama Tebliği ve Yönetim Kurulunun bu doğrultuda aldığı karar uyarınca belirlenen parasal sınırların aşılmaması, poliklinik muayenesi ve muayene hariç sağlık hizmetleri için sınırının üzerinde fiyatlar belirlenerek ilave ücret sınırının üstünde herhangi bir ilave ücretin hastadan alınmaması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, İlgili kanunlar doğrultusunda söz konusu hizmetler yeniden fiyatlandırılarak uygulama bu çerçevede sürdürüleceği belirtilmiştir.

Hastane Fakülte Yönetim Kurulu ve Hastane İdaresi tarafından üniversite yönetim kurulunun fiyat belirleme yetkisini de aşarak ilave ücret sınırının aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 5: Üniversite Yönetim Kurulunca Otelcilik Hizmetleri için Alınacak İlave Ücretin Belirlenmesine Yönelik Kararın Alınmaması

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi bünyesinde bulunan odalarda sunulan otelcilik hizmetleri için kişilerden ilave ücret alınıp alınmayacağına ve alınacaksa ne kadar alınacağına dair Üniversite Yönetim Kurulunca alınmış herhangi bir kararın bulunmadığı görülmüştür.

24.03.2013 tarih ve 28597 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nde;

"İlave ücret alınması" başlıklı 1.9.1.'inci maddesinde ilave ücret alınması uygulamasında Kurumla sözleşmeli; vakıf üniversiteleri, ikinci ve üçüncü basamak özel sağlık hizmeti sunucuları tarafından; Kurumca belirlenen oranı geçmemek kaydıyla kişilerden ilave ücret alınabileceği,

Otelcilik hizmetlerinde ilave ücret uygulaması" başlıklı 1.9.4'üncü maddesinde ise, sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularının, asgari banyo, TV ve telefon bulunan; 2 yataklı odalarda sundukları otelcilik hizmetleri için SUT eki EK-2/B Listesinde 510.010 kod ile yer alan "Standart yatak tarifesi" işlem bedelinin 1,5 katını, tek yataklı odalarda ise 3 katını geçmemek üzere kişilerden ilave ücret alabileceği,

Günübirlik tedavi kapsamındaki işlemler sırasında verilen otelcilik hizmeti için ise en fazla SUT eki EK-2/B Listesinde yer alan "Gündüz yatak tarifesi" işlem bedelinin 3 katına kadar ilave ücret alınabileceği,

düzenlemesi yapılmıştır.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 7'nci maddesi birinci fıkrasında, bu işletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının yükseköğretim kurumları yönetim kurulunca tespit edileceği hükmü düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, sağlık hizmeti sunan Hastane bünyesinde bulunan odalarda sunmuş oldukları otelcilik hizmetleri için kişilerden ilave ücret alınabileceği, alınmak zorunda olunmadığı alınacaksa bu konuda bir kararın alınması gerektiği ve sunulan bu hizmetin fiyatının mevzuatta ifade edilen oranlar dahilinde Üniversite Yönetim Kurulunca tespit edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Hastanede bulunan odalarda sunulan otelcilik hizmetleri için kişilerden ilave ücret alınıp alınmayacağına dair Üniversite Yönetim Kurulunca alınmış herhangi bir kararın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, üniversite yönetim kurulunca otelcilik hizmetlerine ilişkin ilave ücretlerin belirlenmesine yönelik karar süreci devam etmekte olup, mevcut durumda mevzuattaki tarifelere göre ücretlendirmeye geçildiği ifade edilmiştir.

BULGU 6: Sağlık Hizmetlerine İlişkin Fiyat Tarifelerinin Hatalı Uygulanması

İstanbul Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi tarafından sosyal güvence kapsamında olmayan Türk veya yabancı uyruklu sağlık hizmeti verilen kişiler için hatalı kamu sağlık hizmeti tarifesinin uygulandığı görülmüştür.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun "Temel Esaslar" başlıklı 3'üncü maddesinin c bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 355'inci maddesinin "Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü" başlıklı "ç" bendi kapsamında Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin tarifelerini belirleme ve tasdik etme yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

33359 sayılı Kanunu'nun 3'üncü maddesinin c bendi ile 1 sayılı CB Kararnamesi'nin 355/ç" bendi, 2219 sayılı Hususi Hastaneler Kanunu'nun 28'inci maddesi hükümlerine dayanarak hazırlan Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin eki EK:1 Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının;

Amaç ve Kapsam" başlıklı 1'nci maddesinde;

Bu tarifenin amacının, Sağlık Bakanlığı bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucularını (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin (ön tanı, tanı, tedavi, tıbbi rehabilitasyon, acil sağlık hizmetleri ile sağlık turizmi) fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esaslarını belirlenmesi olduğu,

Bu tarifenin kapsamının ise, Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucularını (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerini (ön tanı, tanı, tedavi, tıbbi rehabilitasyon, acil sağlık hizmetleri ile sağlık turizmi); Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanı karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, insan sağlığına yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması uygun görülen (birinci basamak sağlık hizmetleri ile aile hekimliği hizmetleri hariç) sağlık hizmetlerini; Bu fiyat tarifesi eki Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Listesi (Ek-2A) listesinde yer alan fiyatlar kamu ve özel tüm sağlık hizmet sunucuları tarafından sunulan sağlık hizmetleri olduğu,

“Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin Genel Uygulama İlkeleri” başlıklı 3’üncü Bölümünde ise;

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında olan kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin 5510 Sayılı Kanun ve ilgili mevzuatı hükümleri çerçevesinde fiyatlandırılacağı; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanı karşılanmayan sağlık hizmetlerinin, kişiler GSS kapsamında olsa dahi Ek-2 Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi üzerinden fiyatlandırılacağı; GSS kapsamında olmayan veya GSS kapsamında olduğu halde sağlık hizmet bedelini kendisinin ödeyeceğini beyan eden kişilere sunulan sağlık hizmet bedellerinin Ek-2 SHFT üzerinden fiyatlandırılacağı; 5510 Sayılı Kanun’un Geçici 20’nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Ek-2 SHFT fiyatlandırılacağı,

İlave olarak "Uluslararası Sağlık Turizmi Ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik” Kapsamındaki Kişilere Sunulan Sağlık Hizmetlerinin Fiyatlandırma Usul ve Esasları” başlıklı 12’inci Bölümünün;

n fıkrasında, Genel Sağlık Sigortasından yararlanılmaması halinde ülkemizde oturma izni almış ve geçici T.C kimlik numarası olan yabancı uyruklu hastalara sunulan sağlık hizmetleri Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Listesi (Ek-2A) üzerinden ücretlendirileceği,

p fıkrasında ise, Türk soylu yabancılara Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (EK-2) hükümlerine göre işlem tesis edileceği, ve bu kişilerin uyruğunda bulundukları ülke makamlarından aldıkları Türk soylu olduklarını gösterir “Apostil şerhli ya da Dışişleri Bakanlığınca/Valiliklerce onaylanmış” belgeyi veyahut Valilikler bünyesinde bulunan Tayin ve Tespit Komisyonlarınca “Türk soylu olunduğuna yönelik kararı” ibraz etmeleri gerektiği, ayrıca Türk soylu olarak ücretlendirme Türk soylu belgesinin ibraz tarihinden itibaren sunulan sağlık hizmetlerini kapsayacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, 08.01.2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 1’nci maddesinde, herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmayacanın; yedinci fıkrasında ise, bu hükümden muaf tutulacak kişi veya kurumları tespit etmeye ise Cumhurbaşkanı’nın yetkili olduğu belirtilmiştir.

8/1/2002 Tarihli ve 4736 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinin Birinci Fıkrası Hükmünden Muaf Tutulacakların Tespitine Dair 28/1/2002 Tarihli ve 2002/3654 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararında Değişiklik Yapılması Hakkında Karar kapsamında ücretsiz sağlık hizmetleri verilecek kişi ve kurumlar belirlenmekte ve ilgili kamu fiyat tarifelerinde bu kararlara atıf yapılmaktadır. Kararda 112 acil ve ambulans hizmetlerini talep edenlerden sosyal güvencesi olmayıp ödeme gücü olmayanlar ile insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen ve sağlık hizmetleri giderlerini karşılayacak durumda olmayan yabancı uyruklu kişiler istisna tutulmakta ve bunlar haricinde kimseye sağlık hizmetleri ücretsiz sunulmamaktatır.

Yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca, kamu ve özel sağlık hizmet sağlayıcıları tarafından tüm sağlık hizmetlerinin ücretlendirilmesine ilişkin Sağlık Bakanlığının yayınladığı Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin eki EK:1 Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının eki farklı fiyat tarifeleri mevcuttur. Sağlık hizmeti sağlayıcıları, Bakanlık tarafından oluşturulan tarifeye uygun olarak hizmet sunmak ve fiyat belirlemek zorundadır. Buna göre, sosyal güvenlik kapsamı dışındaki Türk vatandaşlarına verilen kamu sağlık hizmetleri için Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (EK-2), sosyal güvenlik kapsamı dışındaki yabancı hastalar için ise Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (EK-2A) belirlenmiştir. EK-2A fiyat tarifesindeki fiyatlar taban fiyatlar olmakta, Rektörlükçe belirlenecek kat sayı oranında işlem veya liste bazlı sağlık turizmi amaçlı veya turist olarak ülkeye gelen yabancı hastalara uygulanacak fiyatları belirleyebilmektedir.

Ayrıca, Genel Sağlık Sigortasından yararlanmayan ülkemizde oturma izni almış ve geçici T.C kimlik numarası olan yabancı uyruklu hastalar için bir istisna, sağlık hizmetleri ücreti olarak Hastane tarafından sağlık hizmetlerini gerçekleştirmeden önce mevzuatta belirtilen şekilde hazırlanmış Türk Soylu belgesini sunmasıdır ki bu durumda Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (EK 2) uygulanmakta, mevzuatın öngördüğü şekilde Türk Soylu Belgesini sunmaması durumunda ise bu kişilere Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (Ek-2A) uygulanması gerekmektedir.

Özet olarak, kamu üniversite hastanelerinden hizmet alan sosyal güvence kapsamı dışındaki Türk ve yabancı hastalara verilen sağlık hizmetlerinin yukarıda belirtilen fiyat tarifelerine göre ücretlendirilmesi ve/veya faturalandırılması gerekmekte, ayrıca, insan ticareti mağduru yabancı hastalar ile acil ve ambulans hizmeti verilen hastalardan sosyal güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayan kişiler haricinde kamu sağlık hizmetleri hiçbir kişi ve kuruma ücretsiz sunulamamaktadır.

Üniversite hastaneleri tarafından sağlık hizmetleri için mevzuatta öngörülen tarifeler uygulanmalı ve bu tarifeler üzerinden mevzuatın öngörmediği şekilde ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaması gerekmektedir.

a) Kişilere Türk Soylu Belgeleri Olmadan Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin Uygulanması

Genel Sağlık Sigortasından yararlanmayan yabancı uyruklu kişilere "Türk Soylu" belgesi olmadan Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin uygulandığı görülmüştür.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca, sağlık hizmeti için başvuran Genel Sağlık Sigortasından yararlanmayan yabancı uyruklu kişilere "Türk Soylu" belgesinin sunulması durumunda belgenin sununmasından sonra Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin; "Türk Soylu" belgesi sunulmaması durumunda ise, Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin uygulanması gerekmektedir.

Yapılan denetimlerde; Türk soylu hasta statüsünde kaydedilen ve aldığı sağlık hizmetleri için düşük fiyat tarifesi olan “Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (EK 2)” uygulanan hastaların usul ve esaslarda belirtilen belgelerinin olmadığı; ibraz edilen belgelerin düzenlemede belirlenen şartları sağlamadığı veya ibraz edilen belgelerin fotokopi belgeler olduğu, bunun sonucu olarak yabancı hastaların “Türk Soylu” hasta olarak kaydedilmek suretiyle hastalardan daha düşük fiyat tarifesi olan Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi ile ücret tahakkuku ve/veya tahsilinin yapıldığı görülmüştür.

Türk soylu belgesini sunmayan genel sağlık sigortasından yararlanmayan yabancı uyruklu kişilerin sağlık hizmeti ücretinin Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinden değil Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinden (Ek-2A) hesaplanması ve tahsil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir

b) Genel Sağlık Sigortasından Yararlanmayan Türk ve Yabancı Uyruklu Hastalara Fiyat Tarifesinin Hatalı Uygulanması veya Ücretsiz Kurum Kodundan İşlem Yapılması

Genel sağlık sigortasından yararlanmayan Türk ve yabancı uyruklu hastalara fiyat tarifesinin hatalı uygulandığı veya ücretsiz kurum kodundan işlem yapıldığı görülmüştür.

Mezkur mevzuat hükümleri uyarınca, sosyal güvenlik kapsamı dışındaki Türk hastalar için Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (EK-2), yabancı hastalar için ise Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi (EK-2A) uygulanması gerektiği ve hiçbir kamu hastanesinde mevzuatta sayılan istisnalar dışında sağlık hizmetlerinin ücretsiz şekilde sunulmasının mümkün olmadığı görülmektedir.

Yapılan denetimlerde, Hastane tarafından sağlık hizmeti verilen sosyal güvencesi olmayan Türk veya yabancılara mevzuatta öngörmediği halde hatalı tarifenin uygulandığı ya da ücret tahakkuk ve tahsilinin yapılmayarak ücretsiz kodlu hasta katagorisine alındığı, böylelikle Hastanenin gelir kaybı riskinin doğduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, tespit edilen bulgulara dayanak teşkil eden hususlara ilişkin, birimler tarafından çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir.

Hastane tarafından sağlık hizmeti verilen sosyal güvencesi olmayan Türk ve yabancı hastalara mevzuatın öngördüğü şekilde fiyat tarifesinin uygulanması gerekmektedir.

BULGU 7: İlave Ücret Alınamayacak İşlemlerden ve Kişilerden İlave Ücret Alınması

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama Araştırma ve Geliştirme Hastanesi tarafından bazı ilave ücret alınamayacak işlemlerden ve kişilerden ilave ücret alındığı görülmüştür.

Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin "İlave ücret alınmayacak kişiler" başlıklı 1.9.2 maddesinde;

"*Aşağıda belirtilen kişilerden hiçbir ilave ücret alınamaz.*

a) 1005 sayılı Kanun hükümlerine göre şeref aylığı alan kişiler ile bakmakla yükümlü olduğu kişilerden,

b) 2330 sayılı Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler ile bakmakla yükümlü olduğu kişilerden,

c) Harp malûlüğü aylığı alanlar ile 3713 sayılı Kanun kapsamında aylık alanlar ile bakmakla yükümlü olduğu kişilerden,

ç) Tedavileri sonuçlanıncaya veya maluliyetleri kesinleşinceye kadar; 3713 sayılı Kanunun 21 inci maddesinde sayılan olaylara maruz kalmaları nedeniyle yaralananlar.,

d) 5510 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin onikinci fıkrasında belirtilen kişilerden,

e) 5510 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin onüçüncü ve ondördüncü fıkraları kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılan kişiler ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden."

"İlave ücret alınmayacak sağlık hizmetler" başlıklı 1.9.3'inci maddesinde;

"*Aşağıda belirtilen sağlık hizmetleri için hiçbir ilave ücret alınamaz. Ancak; Yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyesi tarafından verilen 18 yaşını doldurmamış çocuklar hariç olmak üzere; SUT eki EK-2/B ve EK-2/C Listesindeki işitsel implant işlemleri için ilave ücret alınabilir. Ayrıca Yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyesi tarafından verilen SUT'un 2.1.1 numaralı maddesi*

kapsamındaki sağlık hizmetleri ve kardiyovasküler cerrahi işlemler için de ilave ücret alınabilir.

a) Acil servislerde verilen ve SUT eki EK-2/B Listesinde yer alan 520.021 kod numaralı "Yeşil alan muayenesi" adı altında Kuruma fatura edilebilen sağlık hizmetleri hariç olmak üzere, acil haller nedeniyle sunulan sağlık hizmetleri,

b) Yoğun bakım hizmetleri,

c) Yanık tedavisi hizmetleri,

ç) Kanser tedavisi (radyoterapi, kemoterapi, radyo izotop tedavileri),

d) Yenidoğana verilen sağlık hizmetleri,

e) Organ, doku ve kök hücre nakillerine ilişkin sağlık hizmetleri,

f) Doğumsal anomaliler için yapılan cerrahi işlemlere yönelik sağlık hizmetleri,

g) Hemodiyaliz tedavileri,

ğ) Kardiyovasküler cerrahi işlemler (İstisnai sağlık hizmetlerinde belirtilen işlemler hariç),

h) SUT eki EK-2/B ve EK-2/C Listesindeki işitsel implant işlemlerinden,

ı) SUT eki EK-2/G Listesinde yer alan işlemler,

i) Pandemi süresince pandemi olgularının tanı ve tedavileri, ile bu işlemlere ilişkin sunulan sağlık hizmetlerinden."

ifade edilmektedir.

Sağlık Hizmet Sunucuları tarafından sağlanan Sağlık Uygulama Tebliğinde yukarıda belirtilen sağlık hizmetleri ve kişiler için ilave ücret tahsilatının yapılmaması gerekmektedir.

Ancak, Hastane tarafından sağlık Uygulama Tebliği uyarınca, yukarıda ilave ücret alınamayacağı belirtilen Radyonüklid Tedavi, Intraarteriyal Y-90 Mikroküre adlı kanser tedavisi; SUT eki EK-2/G listesinde bulunan "Perkütan Tümör Ablasyon Tedavisi" gibi sağlık hizmetlerinden ve gazi istiklal madalyası verilmiş olan kişiler gibi ilave ücret alınmayacaklar listesinde bulunan kişilerden ilave ücret alındığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, ilave ücret alınmayacak işlemler ve kişiler için yapılan uygulamalarla ilgili gerekli düzenlemeler ve çalışmaların devam ettiği bu süreçte, ilgili kurallar ve düzenlemelere tam uyum sağlanacağı belirtilmiştir.

Hastane tarafından gerçekleştirilen Tebliğde yer alan ilave ücret alınamayacağı belirtilen sağlık hizmetlerinden ve ilave ücret alınamayacağı belirtilen kişilerden ilave ücret alınmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 8: Sayım Fazlası İlaçların Bağış Olarak Kayıtlarının Yapılması

Hastane eczane birimi tarafından servisler ve mini depolarda yapılan denetimlerde tespit edilen sayım fazlası ilaçların bağış adı altında bedelsiz olarak kayıtlarının yapıldığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sayım fazlası taşınırların girişi" başlıklı 17'nci maddesinde; yapılan sayım sonucunda fazla bulunan taşınırların Varlık İşlem Fişi düzenlenerek kayıtlara alınacağı, sayım fazlası taşınırların kaydedilmesinde; söz konusu taşınırla aynı nitelikte son bir yıl içinde girişi yapılan taşınır varsa bu değerin, aksi hâlde değer tespit komisyonu tarafından belirlenecek değer esas alınacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede; 2024 yılı içerisinde sayım fazlası olarak tespit edilen 203 farklı ilacın toplam 346 işlemle bağış olarak bedelsiz kayıtlarının yapıldığı anlaşılmıştır. Söz konusu ilaçların içerisinde kırmızı ve yeşil reçeteli ilaçlar bulunmaktadır. Söz konusu ilaçların stokta görülmemesi suiistimal riskini de beraberinde getirmektedir.

Kamu İdaresi bulguya katılmış olup, ilgili süreçlerin mevzuata uygun şekilde yürütülmesi amacıyla, sayım fazlası olarak giriş yapılan faturaların gerekçeleri ile belgelendirileceği ve yıl içinde periyodik olarak denetleneceği ifade edilmiştir.

Bu itibarla; eczane birimi tarafından servis ve mini depolarda yapılan denetimin sıklaştırılması ve bu denetimler sonucunda tespit edilen sayım fazlası ilaçların Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 17'nci maddesi çerçevesinde kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: Tıbbi Cihazlar Periyodik Bakımı Hizmet Temini İşinde Sorunlar Bulunması

Ventilatör Cihazları Periyodik Bakımı Hizmet Temini İşi ile Hemodiyaliz Cihazları Periyodik Bakımı Hizmet Temini İşinde sorunlar bulunduğu görülmüştür.

a) Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesi Uygun Olmayan Firmaya Ventilatör Cihazlarının Bakımının Yaptırılması

Ventilatör Cihazları Periyodik Bakımı Hizmet Temini İşi'nde Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu tarafından yürürlüğe konulan Tıbbi Cihaz Teknik Servis Sağlayıcılarının ve İlgili Teknik Personelin Kaydına İlişkin Hususlar başlıklı 2020/6 sayılı Genelge'de kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere ait sağlık hizmet sunucularının

Genelge kapsamındaki işlere konu hizmet alımlarında, bu hizmeti sunmak isteyen tıbbi cihaz teknik servis sağlayıcılarının "Tıbbi Cihaz Servis İstasyonu" ve ilgili teknik personelin "Teknik Personel" olarak Ürün Takip Sistemi'nde (ÜTS) kayıtlı olma şartını aramaları gerektiği; ek olarak mezkur hizmet alımlarında söz konusu teknik servis sağlayıcılarının faaliyet kapsamına göre Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından yayımlanan "TS 12426 Yetkili Servisler – Tıbbi Cihazlar – Kurallar" standartları kapsamında geçerli "Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesi"ne sahip olmaları gerektiği düzenlenmiştir.

"TS 12426 Yetkili Servisler – Tıbbi Cihazlar – Kurallar" standartlarının "4.4 Çalışanlar ile ilgili kurallar" bölümünün 4.4.3 no.lu maddesinde servis teknik elemanlarının A grubu cihazlar için hizmet verdiği cihazların marka ve modeline göre ana firma tarafından öngörülen eğitimleri alması gerektiği; "4.5 Belgelendirme ile ilgili kurallar" bölümünde ise servisin hizmet verdiği cihaz ve/veya cihazlara göre belgelendirileceği, belgelendirme işlemi esnasında düzenlenecek Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesine servisin hizmet verdiği ana firmanın/firmaların tescilli unvanı/unvanları ile hizmet verilen markalar (A ve B grubu cihazlar için ayrıca model de dahil) açıkça yazılması gerektiği düzenlenmiştir. İlgili standardın ekinde yer alan Tıbbi Cihazların Gruplandırılması başlıklı tabloda ise ventilatör cihazlarının A grubu cihaz kategorisinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Yapılan incelemede; işe ait sözleşme ve teknik şartnamede yukarıda belirtilen Genelge hükümleri uyarınca aranması gereken belgelerin ve kayıtların aranmadığı, yüklenicinin ÜTS'de "Tıbbi Cihaz Servis İstasyonu" olarak kaydının bulunmadığı ayrıca "Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesi"ne sahip olmadığı; yüklenicinin, B… Ltd. Şti. ile sözleşme imzaladığı ve tıbbi cihaz bakım işlerinin söz konusu şirket tarafından alt yüklenici olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Alt yüklenicinin ÜTS kaydı incelendiğinde ise Tıbbi Cihaz Servis İstasyonu olarak kaydının bulunduğu ancak ihale konusu ventilatör cihazlarına ilişkin olarak ana firma tarafından alt yükleniciye bayilik verilmediği görülmüştür. Diğer taraftan ilgili alt yüklenicinin Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesi'nde ihale konusu ventilatör cihazlarının marka ve modelinin bulunmaması sebebiyle söz konusu marka ve modeldeki ventilatör cihazlarına bakım yapma yeterliliğine ve yetkisine sahip olmadığı anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında denetim döneminde hizmet yeterlilik belgesine sahip firmaların hizmet verme isteksizliğinin söz konusu olduğu, cihazların bakımlarının aksamaması ve kullanım ömürlerinin kısalmaması adına bu belgeye sahip olmayan firmalardan hizmet alımı

yapılmak durumunda kalındığı, tespit edilen hususun piyasanın genel bir sorunu olduğu ve çözümü için gerekli çalışmaların yapıldığı ifade edilmiştir.

Ventilatör cihazları hasta sağlığı açısından hayati önemi haiz ekipmanlar olduğu için söz konusu cihazların bakımının yeterliliği bulunan ve bu yeterliliği Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesi ile belgelendiren teknik servis sağlayıcıları tarafından yapılmasının sağlanması gerekmektedir.

b) Ventilatör Cihazların Üreticileri Tarafından 6 ve 12 Aylık Periyodlar Halinde Bakım Yapılması Öngörülmüşken Cihazlara Her Ay Bakım Yaptırılması

Sağlık Bakanlığı TİTCK Ürün Takip Sistemi'nde ihale kapsamında periyodik bakımı yaptırılan farklı marka ve modeldeki ventilatör cihazlarının sorgulanması neticesinde; bu cihazların bazılarının 6 aylık bazılarının ise 12 aylık dönemler halinde bakım ve kalibrasyonunun yaptırılmasının üreticileri tarafından öngörüldüğü anlaşılmıştır.

Söz konusu iş kapsamında İdare tarafından düzenlenen Teknik Şartname'de iki farklı marka ve çeşitli modellerde toplam 85 adet ventilatör cihazının bakımının altı ayda bir (yılda iki kez) yapılması öngörülmüşken; sözleşme tasarısında söz konusu cihazların bakımının ayda bir kez olmak üzere, 2024 yılı içerisinde, 11 kez yapılması düzenlenmiştir. Dolayısıyla sözleşme ve teknik şartname arasında bakım periyodu açısından farklılık bulunmaktadır.

Üreticisi tarafından daha uzun periyodlar halinde bakım ve kalibrasyon yapılması öngörülmüşken; ventilatör cihazlarının her birine 2024 yılı içerisinde 11 kez bakım yaptırılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında; Ürün Takip Sistemi (ÜTS) üzerinde tıbbi cihazların bakımına ilişkin belirlenen periyotlar ile Biyomedikal Birimi tarafından hazırlanan teknik şartnamelerde yer alan periyotların uyumlu bir şekilde ilerlemesi için gerekli bilgilendirmelerin yapıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla; tıbbi cihazların bakımına yönelik hizmet alımı yapılırken ilgili cihazların ÜTS üzerinden sorgulanarak üreticileri tarafından öngörülen bakım periyodlarına göre ihale dokümanlarının düzenlenmesi ve bakımların bu periyodlara göre yaptırılması gerekmektedir.

c) Teknik Servis Formlarının İdareye Teslim Edilmemesi

Ventilatör Cihazları Periyodik Bakım İşi'nde cihazların bulunduğu her bir ana bilim dalı ve iki farklı cihaz markasına göre içerikleri değişmek üzere 10 adet Teknik Şartname düzenlenmiştir. Teknik şartnameler incelendiğinde; belirli marka cihazlar için yüklenici firmanın ilgili cihazın marka ve modeline göre temsilcilik veya yetkili servis belgesine sahip olması ya da alt yüklenici olarak temsilcilik veya yetkili servis belgesine sahip olan firma ile sözleşme yapmış olması gerektiği düzenlenmesine rağmen diğer marka cihazlar için düzenlenen teknik şartnamelerde bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır.

Teknik şartnamelerin ortak hükmü olan Servis Hizmetleri başlıklı bölümde ise cihazın bakımını yapan yüklenici firmanın 4 nüshalı Servis Formu ile Hastane Biyomedikal Bölümü tarafından oluşturulacak Teknik Servis Kontrol Formu'nun birlikte düzenleneceği; bu formların birer nüshasının cihazın bulunduğu ilgili birimde kalacağı; birer nüshasının Biyomedikal bölümüne teslim edileceği, birer nüshasının yüklenicide kalacağı, diğer nüshanın ise satın alma birimine teslim edileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, nüshalarda yüklenici firma kaşesinin, cihazın bulunduğu ilgili birim yetkilisinin, biyomedikal bölümü teknik elemanının ve yüklenici firma servis elemanının imzalarının bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; her bir hakediş için Teknik Servis Kontrol Formu'nun düzenlendiği ancak M… marka ventilatörlerin bakımını yapan B… Ltd. Şti. tarafından düzenlenmesi gereken servis formlarının biyomedikal servisinde teslim edilmediği ve teslim edilmeyen servis formları ile ilgili olarak tutanak düzenlendiği anlaşılmıştır.

Diğer taraftan; Hemodiyaliz Cihazları Periyodik Bakım Hizmet Temini İşi'nde ise her bir hakediş için Teknik Servis Kontrol Formu'nun düzenlendiği ancak servis sağlayıcı tarafından yalnızca 4 no.lu hakkediş için servis formu düzenlenip İdare'ye teslim edildiği anlaşılmıştır.

Her ne kadar İdare tarafından Teknik Servis Kontrol Formu düzenlenmiş olsa da Teknik Şartname uyarınca düzenlenmesi gereken servis formlarının servis sağlayıcı firma tarafından biyomedikal servisine teslim edilmemesi ihale konusu bakım hizmetinin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda tereddüt oluşturmaktadır.

Kamu İdaresi bulguya katılmış olup, cevabında söz konusu eksikliklerin giderilmesine yönelik gerekli düzenlemelerin yapıldığını ve ilgili süreçlerin iyileştirildiğini ifade etmiştir.

Bu itibarla; teknik şartnamede düzenlenen hususların sözleşme sürecinde dikkate alınarak yüklenicinin söz konusu şartlara uygun faaliyet göstermesinin sağlanması gerekmektedir.

d) Bakım Hizmetinin Alt Yükleniciler Tarafından Yerine Getirilmesi

Ventilatör Cihazları Periyodik Bakım İşi'ne ait Sözleşme'nin "Alt yüklenicilere ilişkin bilgiler ve sorumluluklar" başlıklı 15'inci maddesinde; işte alt yüklenici çalıştırılmayacağı ve işlerin tamamının yüklenicinin kendisi tarafından yapılacağı düzenlenmiştir.

Bulgumuzun (a) bendinde belirtildiği üzere; ÜTS'de "Tıbbi Cihaz Servis İstasyonu" olarak kaydı bulunmayan ve TSE tarafından düzenlenen "Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesi"ne sahip olmayan yüklenici, bakım hizmetlerini gerçekleştirmek üzere iki farklı servis sağlayıcı ile sözleşme imzalamış ve bakım hizmetinin tamamı bu firmalar tarafından yerine getirilmiştir. Söz konusu servis sağlayıcılar yüklenici tarafından İdare'nin onayına sunulmadığı gibi İdare tarafından söz konusu firmaların yeterliliği sorgulanmamıştır. Nitekim servis sağlayıcı firmalardan birisinin Hizmet Yeterlilik Belgesi'nin ilgili marka ve modeldeki ventilatör cihazlarına bakım yapma yetkisini kapsamadığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan; sözleşme tasarısında alt yüklenici çalıştırılmasını yasaklayan düzenleme bulunması nedeniyle ihale dokümanını indiren istekli olabilecek firmaların teklif vermeme ihtimali de bulunmaktadır. Nitekim yedi şirket tarafından ihale dokümanı indirilmişken yalnızca yüklenici tarafından teklif verilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katılmış olup, cevabında yapılacak tüm ihalelerde teknik şartnamelerde rekabet ortamı sağlanarak katılımın geniş tutulmasına özen gösterileceğini ve kamu yararının gözetileceğini ifade etmiştir.

Bu itibarla; sözleşmede alt yüklenici çalıştırılmasını yasaklayan düzenleme bulunması halinde bu hususun sözleşme süresince İdare tarafından takip edilmesi gerekmektedir.

e) Teknik Şartnamede Belirtilmesine Rağmen Yeterliliği Gösterir Belgelerin Teklif Ekinde Sunulmaması

Hemodiyaliz Cihazları Periyodik Bakım İşi ait Teknik Şartname'nin Teklif Dosyasında İstenecek Belgeler başlıklı bölümünde istekliye veya yetki aldığı firmaya ait TSE'nin "Hizmet

Yeterlilik Belgesi" veya ilgili cihazın marka ve modeline göre temsilcilik veya Yetkili Servis Belgesi veya ilgili cihazın marka ve modeline göre eğitim sertifikasının teklif ekinde idareye sunulması gerektiği düzenlenmesine rağmen yüklenici tarafından bu belgeler sunulmamasına rağmen teklifin kabul edildiği görülmüştür.

Yeterliliğe ilişkin söz konusu belgelerin teklif dosyası ekinde İdare'ye sunulmadığına ilişkin olarak İdare tarafından 10.01.2025 tarihinde tutanak tutulmuştur. Bu çerçevede söz konusu cihazlara bakım yapma yeterliliğine sahip olduğunu belgelendirmeyen isteklinin teklifi kabul edilerek bakım işi söz konusu firmaya yaptırılmıştır.

Kamu İdaresi bulguya katılmış olup, cevabında isteklilerin, yeterliliğe ilişkin olarak teknik şartnamede istenilen belgeleri teklif dosyası ekinde İdare'ye sunup sunulmadığı hususunun titizlikle kontrol edileceğini ve sözleşmenin de bu doğrultuda yapılacağını ifade etmiştir.

Bu itibarla; isteklilerin, yeterliliğe ilişkin olarak sözleşme ve teknik şartnameye konulan düzenlemelere uygun belgeleri teklif dosyası ekinde İdare'ye sunup sunmadığının kontrol edilmesi, belgelendirme yapılmaması durumunda tekliflerin kabul edilmemesi gerekmektedir.

BULGU 10: Yaklaşık Maliyet Belirlenirken Herhangi Bir Gerekçe Gösterilmeden Farklı Uygulamalar Yapılması

Hastane bünyesinde yapılan alımlarda yaklaşık maliyet tespit edilirken ihale veya ihale kalemleri özelinde herhangi bir gerekçe belirtilmeden farklı yaklaşık hesaplama yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür.

Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin "Yaklaşık maliyetin hesaplanması" başlıklı 8'inci maddesinde; idarelerin yaklaşık maliyetin hesaplanmasında; alım konusu malın niteliğini, miktarını, teslim süresini, nakliyesini, sigortasını ve diğer özel şartlarını belirterek KDV hariç fiyat bildirilmesini isteyeceği; ancak, idarelerin, gerçek piyasa fiyatlarını yansıtmayan ve yaklaşık maliyetin hesaplanmasında hatalara sebep olabilecek fiyat bildirimlerini ve proforma faturalarını değerlendirmeye almayacağı düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, idarelerin yaklaşık maliyetin hesaplanmasında kullanılan her tür bilgi ve belgeye hesap cetveli ekinde yer vereceği ve değerlendirmeye alınmayan fiyat bildirimlerinin değerlendirmeye alınmama gerekçelerinin de hesap cetvelinde gösterileceği belirtilmiştir. Aynı maddede idarelerin kamu kurum ve kuruluşlarından, piyasada alım konusu malı üreten ya da

pazarlayan gerçek ve tüzel kişilerden, Bütçe Uygulama Talimatlarından ve/veya Sağlık Uygulama Tebliğlerinden elde ettiği fiyatları kullanarak ya da alım konusu mal ile ilgili daha önceki dönemlerde alım yapılmış ise bu alımlarda ortaya çıkan sözleşme bedellerini çeşitli değerleme yöntemlerine tabi tutarak yaklaşık maliyeti hesaplayabileceği hüküm altına alınmıştır. İdarelerin bu yöntemlerin birini, birkaçını ya da tamamını kullanması mümkün bulunmaktadır.

2024 yılında gerçekleştirilen alımların incelenmesi neticesinde; yaklaşık maliyet tespit yöntemi olarak en düşük fiyat, ortalama fiyat ve son alım fiyatı esas alındıktan sonra bu hesaplama sonuçlarının büyük bir çoğunluğuna, gerekçe belirtilmeksizin toplam 992 işlem için 50 farklı hesaplama yöntemiyle, %1 ila %35 oranında eksiltme yapılarak ya da %2 ila %20 oranında artırım uygulanarak yaklaşık maliyetin tespit edildiği anlaşılmıştır.

Yaklaşık maliyete ilişkin hesaplama yapılırken en düşük fiyat veya ortalama fiyata, hangi gerekçeye istinaden yapıldığı belirtilmeksizin, %35'e varan oranlarda eksiltme yapılması sonucunda 2024 yılı içerisinde yaklaşık maliyetin üzerinde olan teklifler için toplam 4.332.816,29 TL tutarında ödeme yapıldığı anlaşılmıştır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin "Yaklaşık maliyetin üzerindeki teklifler" başlıklı 16.3 no.lu maddesinde; ihale komisyonunun, yaklaşık maliyet hesaplanırken değerlendirilmeyen herhangi bir husus olup olmadığını, yaklaşık maliyet güncellenerek tespit edilmişse, güncellemenin doğru yapılıp yapılmadığını ve verilen teklif fiyatlarının piyasa rayiç fiyatlarını yansıtıp yansıtmadığını sorgulayarak teklifler kamu yararı ve hizmet gerekleri de dikkate alınarak kabul edebileceği ancak bu durumda sorumluluğun idareye ait olacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede; yukarıdaki mevzuat hükmünde belirtilen hususlara yönelik bir çalışma yapılmadığı, yapılmış olsa bile bu çalışmaların sonuçlarının yaklaşık maliyet hesap cetveline dercedilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katılmış olup, cevabında yaklaşık maliyet belirlerken, mal veya hizmet alımlarında Ticaret Odası'ndan alınan bilgiler, ilgili firmaların teklifleri ve Türkiye genelindeki güncel, sonuçlanmış ihalelerden elde edilen piyasa rayiç fiyatları dikkate alınarak ve kamu yararı gözetilerek özenle belirleme yapılacağını ifade etmiştir.

Bu itibarla; yaklaşık maliyet hesaplaması yapılırken yaklaşık maliyet hesaplama yönteminin gerekçeleriyle belirtilmesi ve yaklaşık maliyetin üzerindeki tekliflerin kabul edilmesi durumunda da gerekli sorgulamaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 11: Görev, Yetki ve Sorumlulukların Belirlenmemesi Sonucunda Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinin (Hastane) İdari ve Mali İşleyişinde Sorunlar Bulunması

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezine (Hastane) ilişkin olarak görev, yetki ve sorumlulukların belirlendiği yönetmelik düzeyinde hukuki düzenleme bulunmadığı; Tıp Fakültesi Dekanlığının Hastanenin idari ve mali işleyişi içerisinde bazı durumlarda onay makamı olarak işlem tesis ettiği ve Hastanenin organizasyon şemasının oluşturulmadığı, iş tanımları ve iş akışlarının belirlenmediği görülmüştür.

a. Hastanenin Yönetim ve Organizasyon Yapısına İlişkin Yönetmelik Bulunmaması

İstanbul Üniversitesi hastanelerinin yönetim ve organizasyon yapısı ile yönetim organları, yönetim organlarının görevleri ve çalışma şekline ilişkin hükümleri içeren ve 07.07.2012 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan İstanbul Üniversitesi Hastaneleri Yönetmeliği, 11.01.2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tarihten itibaren Hastanenin yönetim ve organizasyon yapısı ile idari işleyişine ilişkin olarak herhangi bir hukuki düzenleme yürürlüğe konulmamıştır. Bu durum, Hastanenin idari işleyişinde belirsizliklere yol açtığı gibi Hastane ile Tıp Fakültesi Dekanlığı arasında görev ve yetki karmaşasına da sebebiyet vermektedir.

Dolayısıyla, Hastane'nin işleyişine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları net bir şekilde tanımlamak ve sürdürülebilir bir yönetim anlayışını hayata geçirmek amacıyla yönetmelik düzeyinde bir hukuki düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

b. Tıp Fakültesi Dekanlığının Hastanenin İdari ve Mali İşleyişi İçerisinde Bazı Durumlarda Onay Makamı Olarak İşlem Tesis Etmesi

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Dekan başlıklı 16'ncı maddesinin (b) bendinde Dekan'ın görev, yetki ve sorumlulukları arasında fakülte birimleri arasında düzenli çalışmayı sağlamak, fakültenin ödenek ve kadro ihtiyaçlarını gerekçesi ile birlikte rektörlüğe bildirmek,

fakülte bütçesi ile ilgili öneriyi fakülte yönetim kurulunun da görüşünü aldıktan sonra rektörlüğe sunmak hususları sayılmış ve eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve yayını faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesinde, bütün faaliyetlerin gözetim ve denetiminin yapılmasında, takip ve kontrol edilmesinde ve sonuçlarının alınmasında rektöre karşı birinci derecede sorumlu olduğu düzenlenmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükmünden anlaşılacağı üzere; Dekanın görev, yetki ve sorumluluk alanları üst amiri konumunda olduğu fakülte ile sınırlıdır.

Ancak yapılan incelemede, Tıp Fakültesi Dekanı'nın Hastanenin idari işleyişi içerisinde tekemmül ettirilmesi gereken ve mali sonuç doğuran bazı işlemlerde onay mercii olarak karar verdiği; Tıp Fakültesi personelinin de Hastane'nin bazı karar alma süreçlerine dahil olduğu görülmüştür.

Örneğin; Taşınır Kayıt Yetkilisi ve Eczane Mesul Müdürlük görevlerine yapılan personel atamalarında Başhekimlik tarafından görevlendirme yazılarının uygun görüş için Dekanlık makamına sunulduğu Dekanlık Makamının uygun görüşünün ardından görevlendirmelerin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Ayrıca; yüklenicilere yapılacak ödemelerin öncelik sıralamasına karar verilen toplantılara Tıp Fakültesi Sekreteri'nin de katıldığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan; İstanbul Üniversitesi 2024 Yılı İdare Faaliyet Raporu'nda yer alan organizasyon şemasına göre; İstanbul Tıp Fakültesinin, "Fakülteler" başlığı altında, Hastanenin (Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi) ise "Uygulama ve Araştırma Merkezleri" başlığı altında doğrudan Rektörlük Makamına bağlı olduğu görülmektedir. Bu çerçevede; İstanbul Üniversitesi idari teşkilatı içerisinde iki ayrı idari birim olan Hastane ile Tıp Fakültesi Dekanlığı arasında hiyerarşik bir ilişki bulunmadığı gibi, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü (Hastane Başhekimi) ile Tıp Fakültesi Dekanı arasında da astlık-üstlük ilişkisi bulunmamaktadır. Akademik personel açısından bir geçişkenlik söz konusu olsa da ilgili personel sağlık hizmetinin verilmesi açısından Hastane'ye, eğitim faaliyetleri açısından ise Tıp Fakültesi Dekanlığı'na bağlı olarak görev ifa etmektedir.

Bu itibarla; Hastanenin idari ve mali işleyişine dönük kararların Tıp Fakültesi Dekanlığı onayına sunulmaması ve ilgili karar alma süreçlerine Fakülte Dekanlığı personelinin katılmaması gerekmektedir.

c. Organizasyon Şemasının Oluşturulmaması, İş Tanımları ile İş Akışlarının Belirlenmemesi

26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "Misyon, organizasyon yapısı ve görevler" başlıklı 2 no.lu standardına göre;

İdarenin misyonunun yazılı olarak belirlenmesi, duyurulması ve personel tarafından benimsenmesinin sağlanması; misyonun gerçekleştirilmesini sağlamak üzere idare birimleri ve alt birimlerince yürütülecek görevlerin yazılı olarak tanımlanması ve duyurulması; idare birimlerinde personelin görevlerini ve bu görevlere ilişkin yetki ve sorumluluklarını kapsayan görev dağılım çizelgesi oluşturulması ve personele bildirilmesi; idarenin ve birimlerinin teşkilat şeması olması ve buna bağlı olarak fonksiyonel görev dağılımının belirlenmesi; idarenin ve birimlerinin organizasyon yapısının temel yetki ve sorumluluk dağılımı, hesap verebilirlik ve uygun raporlama ilişkisini gösterecek şekilde olması; idarenin yöneticilerinin faaliyetlerin yürütülmesinde hassas görevlere ilişkin prosedürleri belirlemesi ve bunları personele duyurması gerektiği düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede, yukarıda detayı verilen hususlara yönelik olarak Hastane tarafından bir çalışma yapılmadığı anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi bulguya katılmış olup, cevabında hastane yönetim organlarında mevzuata uygun düzenlemeler yapılmakta olduğunu, gerekli yönetmeliklerin hazırlandığını ve yayımlanmasının beklendiği ifade etmiştir.

Bu itibarla; Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uyum sağlamak açısından gerekli çalışmaların tamamlanması gerekmektedir.

BULGU 12: Firma Ödemelerinde Sorunlar Bulunması

2024 yılında yapılan yüklenici firma ödemelerinin incelenmesi neticesinde; öncelikli ödeme kapsamında olmayan firma ödemelerinin bu kapsamda yapıldığı, bazı firmalara öncelik tanınmak suretiyle erken ödeme yapıldığı ve firma ödemelerine ilişkin bazı yazıların eklerinde liste bulunmadığı, ayrıca ekli listelerin bazılarının ise imzasız olarak Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğüne gönderilerek ödeme yapıldığı görülmüştür.

a. Öncelikli Ödeme Kapsamında Olmayan Bazı Firma Ödemelerinin Bu Kapsamda Gerçekleştirilmesi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Ödenemeyen giderler ve bütçeleştirilmiş borçlar" başlıklı 34'üncü maddesinde; kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderlerin, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödeneceği; ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verileceği düzenlemesi yer almaktadır.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Ödemelerin yapılmasında öncelik" başlıklı 22'nci maddesinde ise; işletmelerin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması hâlinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödeneceği; ancak, bu ödemelerin yapılmasında sırasıyla;

a) Katkı payları hariç olmak üzere özlük haklarına ilişkin ödemelere,

b) Kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara,

c) Çeşidine bakılmaksızın Bakanlıkça belirlenen tutarın altındaki giderlere ilişkin ödemelere,

ç) İhalesi yapılan temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, güvenlik, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmet alımları gibi yoğun emek gerektiren, düzenli ve kesintisiz yürütülmesi gereken hizmetlere ilişkin ödemelere,

d) Mevzuatları gereği döner sermaye gelirlerinden; personele yapılacak ek ödeme, katkı payı gibi ödemelere,

öncelik verileceği düzenlenmiştir.

Diğer taraftan Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 30.12.2022 tarih ve 1799300 sayılı yazısında ise; ödeme planı yapılırken idarelerince kesintisiz ve ertelenemez nitelikte olduğuna karar verilen mal ve hizmet alımları ile kan ve kan ürünleri bedellerine ilişkin borçlar, hizmete yönelik kira giderleri, tüp gaz, oksijen ile tıbbi görüntüleme

ve laboratuvar hizmetleri de yukarıda belirtilen Yönetmelik'in 22'nci maddesinin (ç) bendi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; 2024 yılı içerisinde, ilgili Yönetmelik'in 22'nci maddesinin (ç) bendi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmayan bazı mal alımlarına ilişkin firma ödemelerinin bu kapsamda gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Dönemsel olarak yapılan firma ödemelerinin üst yazılarında bu ödemelerin tamamının öncelikli ödeme kapsamında olduğu belirtilmesine rağmen ilgili yazı eki listelerde mevcut firma ödemelerinin temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, güvenlik, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmet alımları gibi yoğun emek gerektiren, düzenli ve kesintisiz yürütülmesi gereken hizmetler olmadığı bu ödemelerin birçoğunun mal alımına ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi bulgunun bu bölümüne katılmış olup, cevabında ihale süreciyle tahakkuk süreci ve Ödeme Planı listesi için birimlerin birbirinden ayrıldığını ve bu sürecin takibinin yeni oluşturulan birim tarafından yapılacağını, firma temsilcileriyle doğrudan ve sürekli temas kurma ihtimalini ortadan kaldırmak için çeşitli düzenlemeler yapıldığını ifade etmiştir.

Bu itibarla; hangi mal ve hizmet alımlarının kesintisiz ve sürekli olduğuna karar verilerek, ilgili Yönetmelik'in 22'nci maddesinin (ç) bendi kapsamında öncelikli ödeme kapsamına alınması mümkün olmayan firma ödemelerinin muhasebe kayıtlarına alınış sırasına göre ödenmesi gerekmektedir. .

b. Bazı Firmalara Öncelik Tanınmak Suretiyle Erken Ödeme Yapılması

Muaccel hale gelmiş firma borçları mevcutken, öncelikli ödeme kapsamında olmayan bazı firma ödemelerinin muhasebe kayıtlarına alındığı gün yapıldığı, bazı firmalara ortalama ödeme gün sayısının altında yüksek tutarlı ödemelerin yapıldığı, ayrıca bazı firmalara ise ortalama ödeme gün sayısının üzerinde ve vadeye yakın tarihlerde ödemelerin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Hastane tarafından yapılan alımlarda ödemelerin 270 gün içerisinde yapılmasına ilişkin düzenleme 16.07.2024 tarih ve 36 no.lu Üniversite Yönetim Kurulu kararı ile değiştirilmiş ve bu tarihten itibaren ödemelerin 90 gün içerisinde yapılacağı karara bağlanmıştır.

2024 yılı içerisinde yapılan firma ödemelerinde ortalama ödeme gün sayısı 113 gün iken, öncelikli ödeme kapsamında olmayan mal alımlarına ilişkin 5.600.899,42 TL tutarındaki bazı firma ödemeleri, muhasebe kayıtlarına alındığı gün gerçekleştirilmiştir. Ayrıca; toplam

26.535.446,43 TL tutarındaki firma ödemeleri ise muhasebe kayıtlarına alındığı tarihten itibaren ilk on gün içerisinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan; 4 farklı firmaya ortalama 40 gün içerisinde toplam 80.746.415,20 TL tutarında ödeme yapıldığı; aynı firmaya ortalama 47 günlük ödeme süresi içinde 5 farklı fatura için toplam 43.607.502,80 TL tutarında ödeme yapıldığı tespit edilmiştir. Buna mukabil, ortalama ödeme süresi 261 gün olan 10 farklı firmaya yapılan ödemelerin toplam tutarının ise 53.189.554,39 TL olduğu anlaşılmıştır.

Kamu idaresi bulgunun bu bölümüne katılmış olup, cevabında bundan sonraki süreçlerde bu tür durumlara yer verilmeyeceğini ve sürecin doğru bir şekilde ilerlemesi için Ön Mali Kontrol ve Raporlama Birimi kurulduğunu ifade etmiştir.

Bu itibarla; öncelikli ödeme kapsamında bulunmayan firma ödemelerinin muhasebe kaydına alınış sırasına göre ödenmesi, muaccel hale gelmiş firma borçları varken henüz vadesi dolmamış firma borçlarının ödenmemesi ve belirli firmalara herhangi bir gerekçe bulunmaksızın öncelikli ödeme yapılmaması gerekmektedir.

c. Firma Ödemelerine İlişkin Yazıların Eklerinde Liste Bulunmaması

Saymanlığa gönderilen toplu ödeme ve firmaya özel ödeme yazılarının; "(…) *Ekli listedeki firmalara ait faturaların "ç" maddesinin hükmünce ödenmesi hususunda gereğini arz ederim.*" şeklinde Harcama Yetkilisi'nin imzasına sunulduğu, ancak bu yazıların bazılarının ekinde herhangi bir evrak veya listenin bulunmadığı, bazı toplu ödeme yazılarının ekinde liste bulunsa dahi bu listelerin Harcama Yetkilisi tarafından imzalanmadığı ve Saymanlıkça elden teslim alınan ödeme yazılarının personel tarafından tarih yazılarak imzalandığı ancak eklerin teslim alındığına ilişkin bir imzanın olmadığı görülmüştür.

2024 yılında yapılan firma ödemelerine ilişkin yazıların Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) üzerinden yapılan incelemesi sonucunda; 5 adet toplu firma ödeme yazısına ilişkin ek listenin EBYS'ye kaydedilmediği, 3 adet ödeme yazısı eki listenin Harcama Yetkilisi tarafından imzalanmadığı tespit edilmiştir.

Söz konusu firma ödemelerine ilişkin ek listelerin EBYS'ye eklenmemesi ya da eklenen listelerin imzalanmaması söz konusu listelerin değiştirilmesi ihtimalini artırmakta ve firma ödemelerini suiistimale açık bir hale getirmektedir.

Kamu İdaresi bulgunun bu bölümüne de katılmış olup, cevabında geçmişte yaşanan süreç aksaklarının dikkatle incelendiğini ve bu konuda gereken tedbirlerin alındığını ifade etmiştir.

Bu itibarla; firma ödemelerinin tamamının öncelikli ödeme kapsamında değerlendirilmemesi, toplu ödeme yazılarının eklerinin EBYS'de yer alması ve söz konusu yazılarının eklerinin Harcama Yetkilisince imzalanması gerekmektedir.

BULGU 13: Nöbet Günlerinde Öğretim Elemanları Dışındaki Personele Mesai Dışı Ödemenin Yapılması ve Bu Konuda Sistemsel Kontrolün Sağlanamaması

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinde öğretim elemanları dışındaki personele, örneklem şeklinde yapılan incelemelerde nöbet günlerinde gerçekleştirilen işlemler için mesai dışı tahakkuk edilmesinin mümkün olduğu, bunu engellemek için her hangi bir sistemin kurulmadığı bunun sonucu hatalı ödeme riskinin mevcut olduğu görülmüştür.

18.02.2011 tarihli 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (o) fıkrasında; mesai dışı çalışma, mesai saatleri içinde yapılan çalışmalar ile nöbet hizmetleri hariç olmak üzere, hizmet çeşitleri ve sınırları yönetim kurullarınca belirlenen çalışma; (ö) fıkrasında ise; mesai dışı gelir, ilgili mevzuatı uyarınca tespit edilen çalışma saatleri dışında ve hafta sonu ve resmi tatillerde elde edilen gelir olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca, aynı Yönetmeliğin "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinin 11'inci fıkrasında; öğretim elemanı (araştırma görevlisi hariç) dışındaki ve Kanunun 58 inci maddesinin (c) ve (f) fıkraları kapsamındaki personele nöbet hizmetleri hariç olmak üzere mesai dışı çalışılan her bir saat için (A) puanının %1'ine kadar yönetim kurulu kararıyla ek puan verilir. Bu puan, yönetim kurullarınca belirlenen ek ödeme oranının %20'sinden fazla olamaz hükmü yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca, Hastane tarafından öğretim elemanı harici personele nöbet hizmetleri hariç olmak üzere mesai dışı çalışmaları karşılığı olarak mevzuatın öngördüğü şekilde ek ödeme alabilmektedir.

Ancak, Hastane tarafından, öğretim elemanları için sistemsel olarak ameliyata girişlerinin yapıldığı, ancak ameliyat ekibi ve listesinin ise sisteme eklenmediği ve manuel

olarak takibinin yapılabildiği, bu nedenle nöbet günlerinde hakketmediği halde ameliyat ekibine mesai dışı gelir olarak ödemelerin yapılma riskinin olduğu görülmüştür. Örneklem şeklinde yapılan incelemede, öğretim elemanları dışındaki personelin nöbet günlerinde gerçekleştirdikleri hizmetler için mesai dışı kayıtlarının da yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, öğretim üyesi dışındaki personele mesai dışı ilave ücret ödemesinden pay verilmesinin 2547 sayılı Kanunun 58 maddesinin b fıkrasının 2 paragrafına göre ve yönetim kurulunun belirlediği esaslara göre ödenmekte olduğu, nöbet günlerinde mesai dışı hizmeti veren personelin kontrolünün manuel olarak yapıldığı, nöbet gününe denk gelen mesai dışı işlemi bulunması halinde ise mesai dışı ödemesinin yapılmadığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar Kamu İdaresi nöbet günlerinde mesai dışı hizmeti veren personelin eğer nöbet gününe denk gelen mesai dışı işlemi bulunması halinde ise mesai dışı ödemesinin yapılmadığı belirtilmiş olmakla birlikte, ifadelerinde de görüldüğü gibi manuel yapılan kontrolün sağlıklı olamayacağı ve yapılan denetimlerimizde öğretim üyesi hariç personele nöbet günlerinde mesai dışı ödemelerin yapıldığına ilişkin örneklere rastlanmış ve bu nedenle söz konusu husus bulgu konusu edilmiştir.

Öğretim elemanları dışındaki personele nöbet günlerinde gerçekleştirdikleri hizmetleri mesai dışı hizmet kapsamında değerlendirilemeyeceği ve bunu engellemek için öğretim üyesi harici personelin nöbet ve mesai dışı bilgilerinin sisteme girişlerinin yapılması böylelikle bu konuda sistemsel kontrol sağlanmalıdır.

BULGU 14: Öğretim Üyelerinin Gelir Getirici Katkılarının Hesaplanmasında Sistematik Hataların Bulunması

Bizzat öğretim üyesi tarafından işlem gerçekleştirildiğinde hesaplanması gereken puanın öğretim üyesinin izinli ve raporlu olduğu dönemde hesaplandığı, tahsil edilmeyen hizmetler için hocalara b puanı verildiği, faturalandırılmayan hizmetler için doktorlara b puanı verildiği, SGK dan red edilmesi nedeniyle tahsilatı yapılmamış hizmetler için doktorlara b puanı verildiği, Sağlık Uygulama Tebliğinde veya Kamu Fiyat Tarifesinde yer almayan hizmetler için doktorlara b puanı verildiği görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun “Döner sermaye” başlıklı 58’inci maddesi (c) fıkrasında tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinin hesabında toplanan döner sermaye gelirleri bakiyesinden, bu yerlerde; gelir getiren görevlerde çalışan öğretim üyesi ve öğretim görevlilerine, bu yerlerde görevli olmakla birlikte gelire

katkısı olmayan öğretim üyesi ve öğretim görevlilerine, diğer öğretim elemanlarına, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi personel ile aynı Kanunun 4'üncü maddesinin (B) bendine göre sözleşmeli olarak çalışan personele ek ödeme yapılacağı hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanunun 58'inci maddesi (h) ve (i) fıkralarına dayanılarak Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanarak 18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in 1'inci maddesine göre Yönetmelik'in amacı, yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları esas alınarak yapılacak ek ödeme oranları ile bu ödemelerin usul ve esaslarını belirlemektir.

Anılan Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesinde; döner sermaye gelirlerinden öğretim elemanları ve diğer personele dağıtılacak ek ödemeler, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve oranlara uygun olarak yetkili kurullara tanınan yetki çerçevesinde birimler veya alt birimler bazında yapılacağı, yapılacak ek ödemeye esas katkı oranlarının belirlenmesinde 5'inci maddede belirlenen; kurumsal katkı puanı (A puanı), bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B puanı), eğitim-öğretim faaliyeti puanı (C puanı), bilimsel faaliyet puanı (D puanı) ve diğer faaliyetler puanı (E puanı) esas alınacağı, Kanunun 58'inci maddesinin (c) fıkrası kapsamında bulunan birimlerde söz konusu puanların tamamının kullanılacağı, ek ödemenin, personele fiilen hizmete katkı sağladığı sürece verilebileceği,

Mezkur Yönetmelik'in "Dağıtım esasları" başlıklı 5'inci maddesinde ise, bireysel gelir getirici faaliyet puanının (B); kurum içinde bireysel gelir getirici faaliyetlerden dolayı alınan mesai içi (B1), mesai dışı ilave ücret alınmayan (B2) ve mesai dışı ilave ücret alınan (B3) puanlarının toplamından oluştuğu, her bir döner sermaye birimi için Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanların kullanılarak hesaplanacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Hastanenin hesabında toplanan döner sermaye gelirleri bakiyesinden bu yerlerde çalışanlara ek ödeme yapılabilmesi için bu yerlerde görevli olarak fiilen çalışılması gerektiği, sağlık uygulama ve araştırma merkezinde ek ödeme dağıtılmasında A, B, C, D ve E puanlarının tamamının kullanılacağı, Bireysel gelir getirici faaliyet puanının (B); kurum içinde bireysel gelir getirici faaliyetlerden dolayı alınan mesai içi (B1), mesai dışı ilave ücret alınmayan (B2) ve mesai dışı

ilave ücret alınan (B3) puanlarının toplamından oluştuğu, B puanının ise Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanlar kullanılarak hesaplanacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Hastane bilişim sistemiyle birlikte Hastene ek ödeme dağıtılması süreci incelendiğinde sistematik olarak,

- tahsil edilmeyen sağlık hizmetleri için hocalara b puanı verildiği,
- faturalandırılmayan sağlık hizmetleri için doktorlara b puanı verildiği,
- Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından red edilmesi nedeniyle tahsilatı yapılmamış hizmetler için doktorlara b puanı verildiği,
- Sağlık Uygulama Tebliğinde yer almayan hizmetler için doktorlara b puanı verildiği
- Bizzat öğretim üyesi tarafından muayene işlemi gerçekleştirildiğinde hesaplanması gereken b puanın öğretim üyesinin izinli ve raporlu olduğu dönemde hesaplandığı,
- Hastane ek ödeme puanlama bilişim sisteminin Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanlar üzerine değil de Kamu Satış Tarifesi ve Sağlık Uygulama Tebliğinde yer alan işlemler üzerinden kurgulandığı veya bazılarında ise bu tarifelerde yer almayan hizmetlere de puanlar atandığı, denetim ve kontrol açısından bilgi eksikliğine sebebiyet verildiği ve Yönetmelik'in 5'inci maddesine aykırılığa sebebiyet verildiği,

hususları tespit edilmiştir.

Öğretim üyelerinin gelir getirici katkılarının mevzuat hükümlerine uygun hesaplanması ve Hastane otomasyon sisteminin gerekli düzeltmelerinin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, öğretim üyelerinin bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B puanı) hesaplanmasının Hastane Bilgi Yönetim Sisteminden bireysel gelir getirici faaliyet puanının (B puanı) çekilmesi suretiyle yapılmakta olduğunu, sisteminden çekilen bireysel gelir getirici faaliyet puanı (B puanı) ile hesaplama yapılan bireysel gelir getirici faaliyet puanı arasında herhangi bir fark bulunmadığını ifade etmiştir.

Bulgu konusu edilen husus, Hastane Bilgi Yönetim Sisteminde var olan eksiklikler nedeniyle öğretim üyelerine hatalı B puanı hesaplamalarının yapılmasıdır. Sistemde mevzuatın öngördüğü şekilde öğretim üyelerine B puanlarının hesaplanması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 15: Yönetim Kurulu Kararı Olmadan Yüksek Öğretim Kurumunun Hazırladığı Gelir Getirici Faaliyet Cetvelinde Bulunmayan Kodlar Kamu Satış Tarifesi ve Sağlık Uygulama Tebliğinden Hareketle Gelir Getirici Faaliyet Puanlarının Verilmesi

Hastane ek ödeme puanlama bilişim sisteminin Yükseköğretim Kurulunun Gelir Getirici Faaliyet Cetveline göre değil de Kamu Satış Tarifesi ve Sağlık Uygulama Tebliği dikkate alınarak kurgulandığı dolayısıyla üniversite yönetim kurulu kararı olmadan öğretim üyelerine Kamu Satış Tarifesi ve Sağlık Uygulama Tebliği üzerinden gelir getirici faaliyet puanının verilmesine sebebiyet verildiği görülmüştür.

18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in;

"Çeşitli ve Son Hükümler" başlıklı Bölümün "Dağıtım Esasları" başlıklı 5 'inci maddesinde;

Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşlarla bir protokolle belirlenen anlaşma çerçevesinde sunulmuş hizmetlerle ilgili olarak, "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ndeki puanları alınacak ücrete paralel olarak artırmaya yönetim kurulları yetkili olduğu,

Bireysel gelir getirici faaliyet puanının (B); Kurum içinde bireysel gelir getirici faaliyetlerden dolayı alınan mesai içi (B1), mesai dışı ilave ücret alınmayan (B2) ve mesai dışı ilave ücret alınan (B3) puanlarının toplamından oluştuğunu, her bir döner sermaye birimi için Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanlar kullanılarak hesaplanacağı ve bu puanın, "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanların kullanılarak hesaplanacağı,

"Alt düzenlemeler" başlıklı 10'uncu maddesinde ise; Gelir Getirici Faaliyet Cetveli" Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edileceği, bu cetveldeki puanları, % 50 oranında artırmaya veya azaltmaya; işlem için ayrılan süre, emek, maliyet ve risk gibi unsurlar dikkate alınmak kaydıyla, üniversite yönetim kurulları yetkili olduğu, ve gelir getirici faaliyet

cetvelinde bulunmayan işlemlerin puanları, üniversite yönetim kurulları tarafından belirleneceği,

belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca, Yükseköğretim Kurumunun hazırladığı Gelir Getirici Faaliyet Cetvelinde bulunmayan işlemlerin puanları ve bu cetvelde yer alan puanların %50'ye kadar arttırmaya üniversite yönetim kurulunun yetkilidir.

Ancak, Hastane tarafından, üniversite yönetim kurulu kararı olmadan, Hastane ek ödeme puanlama bilişim sisteminin Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre kişinin ürettiği hizmetlerden elde edilen puanlar üzerinden değil de Kamu Satış Tarifesi ve Sağlık Uygulama Tebliğinde yer alan işlemler üzerinden kurgulandığı tespit edilmiştir. 2024 yılı içerisinde, Yükseköğretim Kurulu tarafından yeni Gelir Getirici Faaliyet Cetveli yayınlanmış olmakla birlikte, Hastane tarafından söz konusu cetvelde yer almayan bazı hizmetler için üniversite yönetim kurulu kararı olmadan gelir getirici faaliyet puanı belirlenerek öğretim üyelerine bu puanlar üzerinden hesaplamalar yapılmaya devam edildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, HAGED tetkiklerine YÖK puanı tanımlaması yapıldığının tespit edildiği, ve 2025 yılında yayımlanan genelge gereği, HAGED kodlarımız yürürlükten kaldırıldığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar Kamu İdaresi sadece HAGED kodları için puanların belirlendiğini belirtmiş olsa da, yapılan denetimlerimizde HAGED kodlarına puan tanımlanması dışında 2024 yılı içerisinde YÖK tarafından 06.09.2024 tarihinde yayımlanan "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"nin güncellenmesinden önce ve sonrasında, üniversite yönetim kurulu kararı olmadan gerçekleştirilen hizmetler için puanlar belirlendiği ve bu puanlar üzerinden hesaplamalar yapıldığı görülmüştür.

Mevzuatın öngördüğü şekilde Yükseköğretim Kurulunun yayımlamış olduğu Gelir Getirici Faaliyet Cetvelinin genişletme ve puanı belli oranlarda uygulanmasının üniversite yönetim kurulunun takdir yetkisinde olduğundan, Hastane tarafından bilişim sisteminde uygulanan gelir getirici faaliyet puanlarının yönetim kurulu kararına istinaden belirlenerek uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 16: Mesai Dışı Ödemelerin Dağıtımına ilişkin Esasların Mevzuat Hükümleri Uyarınca Belirlenmemesi

İstanbul Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesine ait mesai dışı ödemelerin dağıtımının akademik personel haricinde A puanı üzerinden belirlenmesi

gerekirken üniverstie yönetim kurulu tarafından tahsil edilen mesai dışı ücretlerinin katkısı olan personele doğrudan ödenmesine yönelik karar verildiği görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 58'inci maddesinin h fıkrasında; Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 73 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretler döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanacağı; bu tutardan ayrıca Hazine payı kesintisi ve (b) fıkrası uyarınca kesinti yapılmayacağı; bu şekilde elde edilen gelirin yüzde 50'sinden az ve yüzde 60'ından fazla olmamak üzere üniversite yönetim kurulunca tespit edilecek oranı, mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine, mesai içinde gerçekleştirilen iş miktarı ve çeşidi dikkate alınarak belirlenen toplam performansı aşmamak kaydıyla, ek ödeme matrahının yüzde 950'sini geçmemek üzere her ay ayrıca ödeneceği belirtilmiştir.

Ayrıca, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in

"Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin ö fıkarasında; Mesai dışı gelir: İlgili mevzuatı uyarınca tespit edilen çalışma saatleri dışında ve hafta sonu ve resmi tatillerde elde edilen geliri,

"Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddenin 11'inci fıkrasında; Öğretim elemanı (araştırma görevlisi hariç) dışındaki ve Kanunun 58 inci maddesinin (c) ve (f) fıkraları kapsamındaki personele nöbet hizmetleri hariç olmak üzere mesai dışı çalışılan her bir saat için (A) puanının % 1'ine kadar yönetim kurulu kararıyla ek puan verileceği ve bu puan, yönetim kurullarınca belirlenen ek ödeme oranının % 20'sinden fazla olamayacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca, Öğretim elemanı (araştırma görevlisi hariç) dışındaki ve Kanunun 58 inci maddesinin (c) ve (f) fıkraları kapsamındaki personele nöbet hizmetleri hariç olmak üzere mesai dışı çalışılan her bir saat için (A) puanının % 1'ine kadar yönetim kurulu kararıyla ek puan verilecek ve bu puan, yönetim kurullarınca belirlenen ek ödeme oranının % 20'sinden fazla olamayacaktır.

Ancak, İstanbul Üniversitesinin 14.02.2023 tarihli Yönetim Kurulu Kararında;

Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı alınan ilave ücretler döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanır. Elde edilen

gelirin, hizmetin tek öğretim üyesi tarafından gerçekleştirilmesi halinde %60'ı; birden çok öğretim üyesinin katılımıyla gerçekleştirilmesi halinde ise % 45'i bizzat işlemi gerçekleştiren öğretim üyesine, % 15'i anestezi hizmetini gerçekleştiren öğretim üyesine ödenmek üzere mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine, ek ödeme matrahının % 950'sini geçmemek üzere her ay ayrıca ödeneceği,

Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı alınan ilave ücretlerden elde edilen gelirin %30'u, mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunumuna katkıda bulunan diğer personele, katkıları ve kadro/görev unvan katsayıları oranında tavan ek ödeme oranı karşılığındaki tutarı geçmemek üzere her ay ayrıca ödeneceği,

ifade edilmiş ve bu karar uyarınca, öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı alınan ilave ücretlerin mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunumuna katkıda bulunan diğer personele doğrudan ödendiği görülmüştür.

Öğretim elemanı (araştırma görevlisi hariç) dışındaki ve Kanunun 58 inci maddesinin (c) ve (f) fıkraları kapsamındaki personele nöbet hizmetleri hariç olmak üzere mesai dışı çalışılan her bir saat için (A) puanının % 1'ine kadar yönetim kurulu kararıyla ek puan verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, "Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik"in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5. Maddesinin 15 fıkrası uyarınca 5510 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre alınan ilave ücretlerden, mevzuatta belirlenen öğretim üyelerine ayrılan paydan kalan tutarlarının, 2547 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin (b) fıkrasında belirtilen işler ile (c) fıkrasının ikinci paragrafına uygun olarak fiilen mesai dışında çalışan diğer personele, Üniversite Yönetim Kurullarınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yapılacak ek ödemenin finansmanında kullanılabileceğini belirtmiş ve buna göre Üniversite Yönetim Kurulu "ilave ücretlerden elde edilen gelirin %30'u, mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunumuna katkıda bulunan diğer personele, katkıları ve kadro/görev unvan katsayıları oranında tavan ek ödeme oranı karşılığındaki tutarı geçmemek üzere her ay ayrıca ödeneceği şeklinde usul ve esasları belirlediği ve buna göre işlem tesis ederek ödemelerin yapıldığı ifade etdilmiştir.

Her ne kadar Kamu İdaresi Yönetmelik'in 5'inci maddesi ve bu hükme istinaden çıkarılan Yönetim Kurulu Kararı kapsamında, tahsil edilen ilave ücretin %30'unun öğretim

üyeleri hariç personele dağıtabileceği belirtilmiş olsa da, Yönetmelik'in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddenin 11'inci fıkrasında; Öğretim elemanı (araştırma görevlisi hariç) dışındaki ve Kanunun 58 inci maddesinin (c) ve (f) fıkraları kapsamındaki personele nöbet hizmetleri hariç olmak üzere mesai dışı çalışılan her bir saat için (A) puanının % 1'ine kadar yönetim kurulu kararıyla ek puan verileceği ve bu puan, yönetim kurullarınca belirlenen ek ödeme oranının % 20'sinden fazla olamayacağı açıkça belirtilmiştir.

Nitekim mezkur hükümler uyarınca, öğretim üyesi hariç personele mesai dışı ödemelerinde ve kullanılmak üzere elde edilen ilave ücretin %30 u ayrılabilecek, ancak bu tutarın doğrudan dağıtımı yapılmak yerine mesai dışı çalışılan her bir saat için (A) puanının % 1'ine kadar yönetim kurulu kararıyla ek puan verilerek öğretim üyesi hariç mesai dışı çalışan personele dağıtılabilecektir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 406 | **İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.626.891.260,06
10	**Hazır Değerler**	76.089.515,61
104	PROJE ÖZEL HESABI	68.216.339,95
105	DÖVİZ HESABI	7.873.175,66
12	**Faaliyet Alacakları**	1.883.440.547,50
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.882.752.213,73
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	687.837,75
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	496,02
13	**Kurum Alacakları**	409.801.447,41
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	409.801.447,41
14	**Diğer Alacaklar**	2.142.878,55
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.142.878,55
15	Stoklar	22.107.096,87
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	22.107.096,87
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	233.216.405,12
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	233.216.405,12
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	93.369,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	93.369,00
2	DURAN VARLIKLAR	38.341.925.900,69
22	**Faaliyet Alacakları**	1.236.985,28
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.236.985,28
24	**Mali Duran Varlıklar**	7.690.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	7.690.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	38.332.853.651,41
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	14.280.298.589,19
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	0,34
252	BİNALAR HESABI	18.308.423.842,35
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.644.596.419,14
254	TAŞITLAR HESABI	26.409.326,39
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	424.612.310,47
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.048.405.338,34
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	7.696.918.501,87
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	109.425.246,74

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	444.112.901,79
32	**Faaliyet Borçları**	118.478.158,21
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	118.478.158,21
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	52.750.410,74
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	25.128.219,33
333	EMANETLER HESABI	27.622.191,41
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	272.185.207,53
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	100.936.348,98
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	38.167.246,41
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	2.475.795,09
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	130.605.817,05
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	411.901,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	411.901,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	287.224,31
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	287.224,31
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	358.808.981,77
43	**Diğer Borçlar**	79.349,86
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	79.349,86
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	358.729.631,91
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	358.729.631,91
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	40.165.895.277,19
50	**Net Değer**	3.642.223.113,55
500	NET DEĞER HESABI	3.642.223.113,55
51	**Değer Hareketleri**	780.009,29
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	780.009,29
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	35.661.763.638,89
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	35.661.763.638,89
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-9.279.875.750,79
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-9.279.875.750,79
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	10.141.004.266,25
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	18.501.854.463,74
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-8.360.850.197,49

264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	6.503.865,14
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-115.929.111,88
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	145.264,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	145.264,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	15.469.710,13
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-15.469.710,13

AKTİF TOPLAMI 40.968.817.160,75

PASİF TOPLAMI 40.968.817.160,75

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	335.777.764,65
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	335.777.764,65
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	362.756.561,31
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	362.756.561,31
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	15.813.524,42
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	15.813.524,42
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	62.031.733,05
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	62.031.733,05
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	0,01
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	16.973.183,35
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	16.973.183,36

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 406 **Adı : İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	11.003.436.990,98
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	5.764.315.175,79
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	721.932.737,97
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	561.076.719,31
630	05	Cari Transferler	1.418.421.891,08
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.749.590,07
630	13	Amortisman Giderleri	967.732.822,35
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	119.131.218,85
630	15	Karşılık Giderleri	217.913.430,21
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	12.500,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1,47
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	29.782.716,97
630	99	Diğer Giderler	1.200.368.186,91

GİDERLER TOPLAMI (A) **11.003.436.990,98**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	12.629.514.648,90
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	363.092.897,68
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.435.802.968,80
600	05	Diğer Gelirler	356.505.521,20
600	06	Sermaye Gelirleri	0,00
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	473.944.756,61
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	168.504,61

GELİRLER TOPLAMI (B) **12.629.514.648,90**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	57.640.402,30
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	57.524.582,42
610	05	Diğer Gelirler	115.819,88

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **57.640.402,30**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **12.571.874.246,60**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **8.572.567.010,63**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **10.141.004.266,25**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**11.003.436.990,98**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**12.629.514.648,90**	**NET GELİR (D=B-C)**	**12.571.874.246,60**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**57.640.402,30**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**10.141.004.266,25**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8406 **İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.403.540.488,89
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	550.331.937,75
120	ALICILAR HESABI	514.638.870,63
121	ALACAK SENETLERİ HESABI	172.735,28
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	25.080.875,87
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	102.624,00
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	386.149,67
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	9.950.682,30
13	**DİĞER ALACAKLAR**	2.455.816.893,98
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.126.222.643,73
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.328.205.032,04
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	110.651,40
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.278.566,81
15	STOKLAR	388.798.431,75
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	388.798.431,75
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	8.593.224,80
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	8.593.224,80
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	0,61
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	0,61
2	DURAN VARLIKLAR	5.469.213,30
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	5.469.213,30
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.469.213,30
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	14.542,88
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	297.010,17
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-311.553,05
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	14.886.636,00
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	36.580,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	6.781,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-14.929.997,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.859.523.843,46
30	**MALİ BORÇLAR**	1.237.861.296,97
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	1.237.861.296,97
32	**TİCARİ BORÇLAR**	1.462.470.352,67
320	SATICILAR HESABI	1.456.166.153,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.304.099,67
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	100,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	43.344.886,92
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	29.929.350,40
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	13.415.536,52
34	ALINAN AVANSLAR	2.576.505,98
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	2.576.505,98
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	108.585.411,51
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	70.934.659,52
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	10.203.691,72
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	26.234.058,33
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	461.600,41
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	751.401,53
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	4.685.349,41
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.685.349,41
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	40,00
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	40,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	135.356.090,70
42	**TİCARİ BORÇLAR**	218.930,65
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	218.930,65
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	135.137.160,05
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	135.137.160,05
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	414.129.768,03
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	72,37
500	SERMAYE HESABI	72,41
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,04
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	908.009.081,66
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	908.009.081,66
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-182.438.441,99
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-182.438.441,99
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-311.440.944,01
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	241.951.730,99
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-553.392.675,00

AKTİF TOPLAMI 3.409.009.702,19

PASİF TOPLAMI 3.409.009.702,19

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	206.437.704,27
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	206.437.704,27
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	123.034.711,77
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	123.034.711,77

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8406 **İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	6.677.539.998,87
1- Yurtiçi Satışlar	4.320.799.959,49
2- Yurtdışı Satışlar	19.668,19
3- Diğer Gelirler	2.356.720.371,19
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	36.057.349,65
1- Satıştan İadeler (-)	22.626.390,91
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	13.430.958,74
C- NET SATIŞLAR	6.641.482.649,22
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	3.870.493.349,72
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	3.870.493.349,72
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.770.989.299,50
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.098.852.865,06
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	2.743.404,95
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.096.109.460,11
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-327.863.565,56
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	158.275.203,31
3- Faiz Gelirleri	151.018.360,37
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	3.989,92
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	7.252.853,02
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	132.969,18
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	2.531,91
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	130.437,27
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-169.721.331,43
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	2.455.501,24
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	2.455.501,24
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	144.175.113,82
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	144.171.533,76
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	3.580,06
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-311.440.944,01
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-311.440.944,01

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
AŞ	: Anonim Şirket
dBA	: Desibel (Ağırlıklı Ses Seviyesi)
ERASMUS	: European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
ICP-MS	: İndüktif Eşleşmiş Plazma-Kütle Spektrometresi
KWh	: Kilowatt saat
TL	: Türk Lirası
TÜSEB	: Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesi Birimine Ait Giderlerin Kurum Bütçesinden Karşılanması

2. Ortak Kullanıma Tahsis Edilen Sosyal Tesisin Üniversite Tarafından Kullanılamaması

3. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

4. İhalelerde Rekabeti Engelleyici Hükümlere Yer Verilmesi

5. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa 2018 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşanın akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 1 yüksekokul, 6 enstitü, 5 meslek yüksekokulu, 17 uygulama ve araştırma merkezi ve 1 sağlık biyoteknolojisi mükemmeliyet ortak uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	613	125	738
Doçent	308	122	430
Doktor öğretim üyesi	351	132	483
Öğretim görevlisi	185	66	251
Araştırma görevlisi	519	440	959
Toplam	**1.976**	**885**	**2.861**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	494	751	1.245
Sağlık	1.481	1.413	2.894
Avukatlık	7	1	8
Eğitim-öğretim	1	1	2
Teknik	170	171	341
Din	1	1	2
Yardımcı	262	805	1.067
Sözleşmeli	617	381	998
İşçi	1.537	478	2.015
Toplam	**4.570**	**4.002**	**8.572**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6.546'dır. Ayrıca Üniversitede 15 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.980.477.000,00	3.905.903.362,38	98,13
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	512.859.000,00	489.444.270,02	95,43
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	759.191.586,03	623.526.880,55	82,13
05 Cari Transferler	906.995.732,77	899.776.071,66	99,20
06 Sermaye Giderleri	2.235.947.500,00	1.652.619.048,28	73,91
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**8.395.470.818,80**	**7.571.269.632,89**	**90,18**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 7.053.913.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 1.341.557.818,80 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 8.395.470.818,80 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %90,18'i olan 7.571.269.632,89 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.980.477.000,00 TL ödeneğin 3.905.903.362,38 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 512.859.000,00 TL ödeneğin 489.444.270,02 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 759.191.586,03 TL ödeneğin 623.526.880,55 TL'si, cari transferlerde 906.995.732,77 TL ödeneğin 899.776.071,66 TL'si, sermaye giderlerinde 2.235.947.500,00 TL ödeneğin 1.652.619.048,28 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarımsal Ar-Ge, TÜSEB destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 61.280.118,18 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	70.324.000,00	140.635.586,87	199,98
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	6.852.506.000,00	7.167.473.404,34	104,60
Diğer Gelirler	131.083.000,00	283.938.560,54	216,61
Sermaye Gelirleri	-	633.950,31	-
Toplam	7.053.913.000,00	7.592.681.502,06	107,64
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	535.618,01	-
Net Toplam	**7.053.913.000,00**	**7.592.145.884,05**	**107,63**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 7.053.913.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 7.592.145.884,05 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 8.172.127.072,01 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 535.618,01 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 3.146.732.411,05 TL ve faaliyet gideri 7.128.823.853,01 TL olan Üniversite, 2024 yılını 4.189.500.012,04 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 7.339.408.324,98 TL, gider toplamı 5.588.772.166,41 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.750.636.158,57 TL kâr ile tamamlanmıştır.

- Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 6.861.648,60 TL, gider toplamı 5.805.836,13 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 1.055.812,47 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20.03.2008 tarih ve 26822 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/13348 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan İstanbul Teknokent Anonim Şirketi'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL olup Üniversitenin %36 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yıl sonunda 5.521.499,78 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmış olup yatırılan sermaye tutarı, Üniversite bilançosunun 241 No.lu Hesap kodunda 5.881.499,78 TL olarak yer almaktadır. Şirketten kâr payı aktarılmamıştır.

Bunun dışında, Üniversite 07.03.2017 tarih ve 9278 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi'nde tescil ve ilan edilerek kurulan Teknoloji Transfer Ofisi İstanbul Proje Geliştirme ve Yatırım Anonim Şirketi'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 300.000,00 TL olup Üniversitenin %25 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Ancak, 2022 yılında yapılan nakdi sermaye artırımı sonucunda söz konusu AŞ'nin sermayesi 3.000.000,00 TL'ye yükselmiş olup hisse oranında değişiklik olmamıştır. 2024 yıl sonunda 331.672,50 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmış olup yatırılan sermaye tutarı, Üniversite bilançosunun 241 No.lu Hesap kodunda 1.081.672,50 TL olarak yer almaktadır. Şirketten kâr payı aktarılmamıştır.

Yine Üniversite, 04.07.2024 tarih ve 11115 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi'nde tescil ve ilan edilerek kurulan İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 2.000.000,00 TL olup Üniversitenin %49 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, bunlar belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesi açısından yeterli değildir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 2 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanı hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı maddi duran varlıklardan tamamlanmış olanların ilgili varlık hesabına aktarılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde; kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde, geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılan bir hesap olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) no.lu alt bendinde; tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarların bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Üniversitenin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı 3.641.400.685,36 TL tutarındaki yatırım harcamasının 86.175.437,32 TL'lik kısmının geçici kabulü yapıldığı halde ilgili varlık hesabına aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 Mali Yılı Bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında 86.175.437,32 TL tutarında fazlalık, 252 Binalar Hesabında 86.175.437,32 TL eksiklik bulunmaktadır.

Kamu İdaresinin cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 05.02.2025 tarih ve 1661, 1664, 1666, 1668, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677, 1678, 1679, 1680, 1684, 1685, 1686 sayılı, 06.02.2025 tarih ve 1758, 1770 sayılı ve 18.02.2025 tarih ve 2519 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesi Birimine Ait Giderlerin Kurum Bütçesinden Karşılanması

Üniversite Döner Sermaye İşletmesi dahilinde faaliyet gösteren birime ait doğalgaz giderlerinin özel bütçeden karşılandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin;

(a) fıkrasında; yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, kurulacak döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde bu amaç için ödenek öngörülmek şartıyla katkı sağlanabileceği,

(b) fıkrasında; döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın, tıp ve diş hekimliği fakülteleri sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ile açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 35'inin, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu, sürekli eğitim merkezleri ile bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 30'unun, diğer yükseköğretim kurumları için ise asgari yüzde 15'inin, ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı,

belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un geçici 66'ncı maddesinde ise; 2015 mali yılı sonuna kadar, yükseköğretim kurumları bütçelerinin "01 - Genel Kamu Hizmetleri" fonksiyonunda öz gelir karşılığı ödenekleştirilen tutarlardan ilgili ekonomik kodlara aktarma yapılmak suretiyle, tıp fakültelerine bağlı sağlık uygulama ve araştırma merkezi döner sermaye birimlerinin bütçesine

ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz alımlarına ilişkin muaccel borçlarının ödenmesi amacıyla aktarma yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu hükümlere göre; yükseköğretim kurumlarının, döner sermaye faaliyetleri sonucu elde edilen ve tahsili gerçekleşen gelirlerinden yukarıda belirtilen oranlar dahilinde ayrılacak kısmın, kendi ihtiyaçları olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçları ile yönetici paylarını karşılamak için kullanması gerekmektedir.

Üniversitenin döner sermaye işletmesine ait ihtiyaçlarının özel bütçeden karşılanması 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinin (a) fıkrası ile geçici 66'ncı maddesinde olduğu gibi istisnai bir durum olup mevzuat hükümleriyle sınırlıdır. Bu nedenle belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Denetimlerde, Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesi biriminin özel bütçeye ait tenis kortlarında mesai dışında kurs faaliyetleri gerçekleştirdiği, söz konusu kurs faaliyetlerinden 2024 yılında yaklaşık 2,2 milyon TL gelir elde ettiği ancak kurs faaliyetlerinin gerçekleştiği kortlar için yapılan doğalgaz giderlerinin tamamının Üniversite bütçesinden karşılandığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, bundan böyle ortak kullanım alanı olan tenis kortlarına ait doğalgaz giderlerinin ayrıştırılarak Sürekli Eğitim Merkezi Döner Sermaye gelirlerinden ödenmesi hususunda gerekli hassasiyetin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesi dahilinde faaliyet gösteren birimlere ait giderlerin özel bütçeden karşılanmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Ortak Kullanıma Tahsis Edilen Sosyal Tesisin Üniversite Tarafından Kullanılamaması

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Avrupa Yakası Milli Emlak Dairesi Başkanlığı tarafından İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa ile İstanbul Üniversitesine ortak tahsisi yapılan Balta Limanı Sosyal Tesisinden İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa'nın yararlanamadığı görülmüştür.

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Avrupa Yakası Milli Emlak Dairesi Başkanlığının 22.08.2019 tarih ve 83345 sayılı yazısında; daha önce İstanbul Üniversitesi kullanımında olan Sarıyer ilçesi, Rumeli Hisarı Mahallesinde yer alan 77 ada 2 parsel numaralı ve 4.612 m^2

yüzölçümlü alanı olan Balta Limanı Sosyal Tesisinin, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ve İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Rektörlüğüne hizmetin devamı süresince kesin tahsisine karar verildiği belirtilmiştir.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yürütme Kurulunun 09.09.2020 tarih 49 oturum No.lu kararında; Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Avrupa Yakası Milli Emlak Dairesi Başkanlığı tarafında ortak tahsisi yapılmış olan Balta Limanı Sosyal tesisinin yapılan tahsis işlemine uygun olarak iki üniversite tarafından kullanılmasına karar verildiği ifade edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Taşınmaz tahsisi" başlıklı 48'inci maddesinde; kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerinin, mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı ve bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenlerin sorumlu olacağı hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, 22.08.2019 tarihi itibarıyla ortak tahsise konu olan Balta Limanı Sosyal Tesisinde konaklama, düğün, organizasyon, restoran ve konaklamanın olduğu ancak Üniversitenin tahsise konu olan taşınmaz gelirlerinden herhangi bir pay alamadığı ve sosyal tesisinden faydalanamadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, geçmişte bu hususta yazılmış çeşitli talep yazılarının iletildiği ve yanıt alınamadığı, söz konusu bulgu kapsamında konuya ilişkin olarak İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne iletilen yeni bir yazının gönderildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin ortak tahsisi yapılmış olan sosyal tesisten faydalanması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, hizmet binalarının tamamına yakınının geçmiş yıllarda yapılan yapılar olup iskânlarının bulunmadığı ve eski binalardan yıkımı yapılmayıp halen hizmet vermeye devam edenlerde ise yıkım işleminin her an yapılacağı düşünüldüğünden cins tashihi işlemlerine başlanılamadığı; mülkiyetleri veya tahsislerindeki taşınmazlar/araziler üzerindeki inşaatları tamamlanan binalara yönelik iskânların alınmasıyla bu binaların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının cins tashihi işlemlerinin gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin tamamlanmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

BULGU 4: İhalelerde Rekabeti Engelleyici Hükümlere Yer Verilmesi

Üniversite tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde rekabeti engelleyici hükümlere yer verildiği görülmüştür.

A) Kafeterya Kiralama İhalesinde Rekabeti Engelleyici Hükümlere Yer Verilmesi

Üniversite tarafından yapılan Kafeterya Kiralama İhalesi Şartnamesi'nde rekabeti engelleyici hükümlere yer verildiği görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde; bu Kanun'un yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ile ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının esas olduğu hükme bağlanmıştır.

Kafeterya Kiralama İhalesi Şartnamesi'nin 24'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının j bendinde kafeterya kiralama işi için isteklinin, ilan tarihi itibarıyla en az üç devlet üniversitesinde kafeterya işletmeciliği yapıyor olması veya Türkiye genelinde en az 25 şubesi olan kafeterya işletmeciliği hizmeti yapıyor olması gerektiği belirtilmiş olup, Şartname'nin

24'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının k bendinde de isteklinin ilan tarihi itibarıyla, Türkiye geneli devlet üniversitelerinde en az 150 m2'lik alanda kafeterya inşaatını gerçekleştirmiş ve işletmeciliğini de yapıyor olması gerektiği belirtmiştir.

Yukarıda belirtilen şartların ihaleye katılabilecek istekli sayısının azalmasına ve böylece rekabetin engellenmesine yol açacağı düşünülmektedir. Ayrıca, kafeterya işletmeciliği faaliyeti için çıkılan ihalede "en az 150 m2'lik alanda kafeterya inşaatının gerçekleştirilmiş olması" şartının aranmasının da yapım işi niteliğinde olduğundan ihale ile ilgisi kurulamamıştır.

Denetimlerde, kafeterya kiralama ihalesine yukarıda yer alan şartları sağlayan tek katılımcının katıldığı ve katılımcının da eski kiracı olduğu, Şartnamede istenildiği gibi Türkiye genelinde 25 şubesinin olduğu tespit edilmiş olup bahsi geçen iş ile ilgili olarak Şartname'de belirtilen hususların rekabeti engelleyici olduğu düşünülmektedir.Sonuç olarak; 2886 sayılı Kanun kapsamında yapılan ihalelere çıkılırken, şartnamelerin rekabeti engelleyici hükümler içermemesi ve tüm istekliler için fırsat eşitliğini sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresinin cevabında, ihaleyi alan firmanın belli bir iş hacmi ve iş tecrübesine sahip olması şartı konulmasının; kiracı kaynaklı sözleşmeyi fesih koşullarının en aza indirilmesi amacına yönelik olduğu; ayrıca Türkiye geneli devlet üniversitelerinde en az 150 m²'lik alanda kafeterya inşaatı gerçekleştirmiş ve işletmeciliğini de yapıyor olması şartı konulmasının ise yerleşkelerinde bulunan kantin ve kafeterya alanlarının yer değişikliklerine ihtiyaç duyulduğundan hizmetin aksamadan bir an önce faaliyete başlanması adına inşaat yapımı konusunda tecrübeye sahip isteklilerin tercih edilmesi amacı taşıdığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından bu gerekçeler gösterilerek şartnameye bu hükümler konulmuş olsa da bahsi geçen şartlar yapılan ihalede rekabetin oluşmasına engel teşkil etmekte olduğundan, yapılan açıklamalar bulgu konusu hususu karşılamamaktadır

B) Kamu İhale Kanunu Kapsamında Yapılan İhalelerde Rekabeti Engelleyici Hususlara Yer Verilmesi

Üniversitenin gerçekleştirdiği bazı ihalelerin teknik şartnamelerinde rekabeti engelleyici hususlara yer verildiği ve bu nedenle ihalelerde rekabetin tam olarak sağlanamadığı, fırsat eşitliğinin bozulduğu, kaynakların verimli kullanılması ilkelerinin ihlal edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; idarelerin, 4734 sayılı Kanun'a göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "Şartnameler" başlıklı 12'nci maddesinin;

İkinci fıkrasında; ihale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin teknik kriterlerine ihale dokümanının bir parçası olan teknik şartnamelerde yer verileceği, belirlenecek teknik kriterlerin, verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olacağı, rekabeti engelleyici hususlar içermeyeceği ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlayacağı,

Üçüncü fıkrasında ise; teknik şartnamelerde, varsa ulusal ve/veya uluslararası teknik standartlara uygunluğu sağlamaya yönelik düzenlemeler de yapılacağı, bu şartnamelerde teknik özelliklere ve tanımlamalara yer verileceği, belli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürün belirtilemeyeceği ve belirli bir marka veya modele yönelik özellik ve tanımlamalara yer verilmeyeceği,

ifade edilmiştir.

Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesinde ve Mal Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesinde de yukarıda yer alan düzenlemelere paralel düzenlemelere yer verilmiştir.

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından yapılan 2023/1294169 ihale numaralı 2024 yılı Güvenlik Hizmetleri Araç Kiralama İşi'nin teknik şartnamesinin "Genel esaslar" başlıklı (c) maddesinin onüçüncü bendinde; araçların İstanbul (34) plakalı olması gerektiği ve "Araçlara ait teknik özellikler" başlıklı (f) maddesinde ise; 4x4 Çift Kabin Kamyonette Bulunması Gereken Özellikler kısmında dingil uzunluğunun 3095 mm, azami yüklü ağırlığının 3000 kg olması gerektiği belirtilmiş olup yukarıdaki bilgilere bakıldığında dingil uzunluğu ve azami yüklü ağırlık özelliklerini tek marka aracın karşıladığı anlaşılmış olup yaklaşık maliyeti 1.985.600,00 TL olan iş için iki firmanın teklif verdiği ancak bir firmanın belirtilen özelliklerde araç sunamaması nedeniyle teklifinin geçersiz olduğu tespit edilmiştir.

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından yapılan 2024/401588 ihale numaralı Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Laboratuvar Cihazı Alımı İşi'nin indüktif eşleşmiş

plazma-kütle spektrometresi (ICP-MS) cihazının teknik şartnamesinin "MS-Dedektör sistemi" başlıklı maddesinde; operasyon voltajları ve çapraz kalibrasyonun otomatik değelendirmesi ve optimizasyonu yazılım üzerinden yapılabilmesi ve yüksek vakum altında bulunan dedektör, servis personeline ihtiyaç duymadan kullanıcı tarafından kolayca, herhangi bir alete ihtiyaç duymadan, herhangi bir bağlantı kablosu ve hizalama gerektirmeden değiştirilebilmesi gerektiği ifade edilmiş olup teknik şartnamenin ilgili kısmını yalnızca bir markanın karşıladığı tespit edilmiş olup yaklaşık maliyeti 3.912.735,00 TL olan iş için bir firmanın teklif verdiği görülmüştür.

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından yapılan 2024/883903 ihale numaralı Eczacılık Fakültesi Laboratuvarlarında Kullanılmak Üzere 12 Kalem Laboratuvar Cihazı Alımı İşi'nin teknik şartnamesinin "Buzdolabı şartnamesi" kısmında; dondurucu hacminin en az 108 lt, soğutucu hacminin en az 357 lt olması, gürültü düzeyinin 39 dBA ve yıllık enerji tüketiminin 321 kWh geçmemesi gerektiği belirtilmiş olup teknik şartnamenin ilgili kısmını bir markanın karşıladığı görülmüş olup yaklaşık maliyeti 1.086.800,00 TL olan iş için herhangi bir firmanın teklif vermediği ve ihalenin iptal olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresinin cevabında; bundan böyle ihalelerde eşit muamele ve rekabetin sağlanması ilkelerine uygun davranılarak, ihale dokümanlarında rekabeti kısıtlayacak hükümlere yer verilmemesinin sağlanacağı ifade edilmiştir

Sonuç olarak; Üniversite tarafından gerçekleştirilen ihalelerde 4734 sayılı Kanun'un temel ilkelerinden olan eşit muamele ve rekabetin sağlanması ilkelerine uygun davranılmalı, ihale dokümanlarında rekabeti kısıtlayacak hükümlere yer verilmemesi gerekmektedir.

BULGU 5: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu

sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

- İç kontrol izleme ve yönlendirme kurulunca, üniversitenin tüm birimlerinin iç kontrol sistemine ilişkin raporun değerlendirilmediği ve bu nedenle üst yönetici onayına sunulamadığı,

- Belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin yeterli düzeyde olmadığı,

- İç denetim biriminin denetim ve raporlama çalışmalarının mevcut olmadığı,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresince, iç kontrol sisteminin eksikliklerine ilişkin işlemlere başlanıldığı bu kapsamda 2024 yılı iç kontrol değerlendirme raporu çalışmalarının tamamlandığı ve üst yazıyla sunulacağı, ayrıca İç Denetim Biriminin 26.02.2025 tarihinde 1 iç denetçinin göreve başlaması ile birlikte kurulduğu ifade edilmiştir

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AŞ	: Anonim Şirket
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi

2. Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında Dönemsellik İlkesine Uyulmaması

B. Diğer Bulgular

1. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

2. Uzaktan Sağlık Hizmetleri Kapsamında Online Danışmanlık Adıyla Sağlık Hizmeti Sunulması ve Bu Kapsamdaki Hizmetler İçin Hastalardan Sağlık Bakanlığının Belirlediği Fiyat Tarifesinin Üzerinde Ücret Alınması

3. Genel Yönetim Giderleri Hesabına Kaydedilmesi Gereken Harcamaların Farklı Hesap Kodlarında Yer Alması

4. İhale İptaline Neden Olan İdari Şartname Hükmünün Yeniden İhale Dokümanına Konulması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin (a) fıkrası uyarınca Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 29.12.2018 tarih ve 30640 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 27.09.2020 tarih ve 31257 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma, eğitim programları, ölçme, değerlendirme ve benzeri hizmetler, sınavlar, seminerler, konferanslar, sempozyumlar ve kurslar,

b) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde, insan, hayvan, bitki ve her türlü madde, malzeme üzerinde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetler; yataklı-yataksız, sabit, geçici, gezici sağlık tesisleri, uygulama eczanesi, sağlık bilimleri ile ilgili eğitim programlarının düzenlenmesi, ilaç üreticilerinin çeşitli nedenlerle imha etmek istedikleri ilaçların ve kimyasalların ilgili mevzuat hükümlerine göre imhası ve bu yolla elde edilen ürünlerin pazarlanması,

c) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikolojik, çevre kirliliği, insan sağlığı ile ilgili analiz ve danışmanlık hizmetleri ve bu konularda düzenlenecek raporlar,

ç) Yetiştirilecek veya üretilecek her türlü bitkisel, hayvansal ve mineral nitelikte ürünlerle ilgili mal ve hizmet üretimi, etolonaj, tarla ve bahçe bitkilerinin muayenesi ve gerektiğinde bunların tedavisi, plan proje, teknik tarım araçlarının deneyleri, prototip yapımı ve benzeri işler ile bunlara ilişkin düzenlenen raporlar, tarımsal sorunlara çözüm getirecek uygulamaya yönelik araştırmalar, elde edilen sonuçların yaygın ve etkin kullanımının sağlanması yönündeki faaliyetler ve bu yolla elde edilen ürünlerin pazarlanması,

d) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek faaliyet alanı ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretimi, elde edilen ürünlerin önceden Rektörün izni alınması şartıyla pazarlanması ve satılması, bunun için satış ve teşhir yerlerinin açılması,

e) Faaliyet alanı ve konularında bilgisayar teknolojisine dayalı yazılım, donanım,

iletişim hizmetleri (internet, web dahil),

f) Her türlü ağaç, metal, çini, seramik, model, tasarım, denetim, mekanik deneyler, tekstil, dericilik atölyeleri hizmetleri, kalite kontrolü, her türlü mekanik elektrik ve elektronik makine ve cihazlarla ilgili bakım-onarım, proje ve üretim işleri,

g) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanında, seminer ve eğitim programları, yarışmalar, eğitim semineri, antrenörlük programları ve organizasyonları, bu amaçla ilgili spor tesislerinin işletilmesi, turizm ve otelcilik ile ilgili eğitim programları ve bu amaçla ilgili tesislerin işletilmesi,

ğ) Birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak bu maddede zikredilmeyen diğer mal ve hizmet üretimleri.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 33'tür.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 3 işletme müdür yardımcısı, 1 şube müdürü, 2 idari memur ve 11 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 7'sinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı, biri geçici görevli olmak üzere 3 muhasebe uzmanı, 1 veznedar ve 1 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerinin iş veişlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile

belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden doğalgaz faturası ödemelerinde kullanılmak üzere kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 4.374.785.688,40 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 6.781.446.000,48 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 5.328.815.141,75 TL bütçe giderine karşılık 7.391.418.441,00 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 7.339.408.324,98 TL gelir elde edilmiş, 5.588.772.166,41 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 1.750.636.158,57 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri

- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında Takip Edilmemesi

Döner Sermaye İşletmesi birimlerinin ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya yazı ile birden fazla istenmiş alacakları bulunmasına karşın 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı ile 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesaplarının kullanılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 109'uncu maddesinde; bu hesabın, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi birimlerinin ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya yazı ile birden fazla istenmiş 313.872,14 TL tutarında takipli alacak bulunmasına rağmen bilançoda 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; Döner Sermaye İşletmesi birimlerinin takipli alacaklarının muhasebe sistemi üzerinden de takip edilmesinin sağlanması için bu alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına kaydedilmesi ve karşılık ayrılması gerekmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, harcama birimlerine yazı ile bilgi verilerek söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Her ne kadar bulgu konusu hususun yerine getirildiği ifade edilmişse de, gönderilen belgelerden 313.872,14 TL'lik şüpheli hale gelmiş olan alacakla ilgili işlemlerin kısmen yerine getirildiği, kalan kısım için çalışmaların devam ettiği anlaşılmıştır.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 06.03.2025 tarih ve 6830, 6856 sayılı ve 24.03.2025 tarih ve 9173 sayılı muhasebe işlem fişleriyle kısmen düzeltilmiştir.

BULGU 2: Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında Dönemsellik İlkesine Uyulmaması

Döner Sermaye İşletmesi birimleri tarafından alınan bir yıldan uzun süreli teminatların 326 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında izlendiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Temel muhasebe kavramları" başlıklı 29'uncu maddesinde; döner sermeyeli işletmelerin muhasebesinin, muhasebe ilke ve kurallarının dayanağını oluşturan kavramlara göre yürütüleceği ve bu kavramlardan biri olan dönemsellik kavramının ise işletmelerin faaliyetlerinin, belirli dönemlerde raporlanması ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması olduğu ifade edilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 426 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 340'ıncı maddesinde ise; depozito ve teminat olarak tahsil edilen ve faaliyet dönemini takip eden dönemlerde iade edilecek olan tutarların bu hesaba alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi birimleri tarafından önceki dönemlerde kayıt altına alınan ve bir yıl içerisinde iade edilmeyen 1.043.279,79 TL'lik nakit teminatların 326 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, kısa ve uzun vadeli ayrımı yapılarak 326 ve 426 No.lu hesapların mevzuata uygun olarak kullanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; bir yıldan uzun süreli teminatların dönemsellik ilkesi gereği 426 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı görülmüştür.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası idari para cezası verileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversitenin Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Kardiyoloji Enstitüsü ve Diş Hekimliği Fakültesinde 2024 yılı sonu itibarıyla zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla

yükümlü bulunan 1.614 çalışandan 1.299'unun tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, kurumsal bildirimlerle hekimlerin, sigorta yaptırmaları ve kurumlarına sunmaları hususunda yazılı olarak bilgilendirildikleri, Sağlık Bakanlığı tarafından tıbbi kötü uygulama ve sorumlulukların dağılımı konusunda yasal düzenlemelerde değişiklik çalışmalarının sürdürüldüğü ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin anılan birimlerinde görev yapan söz konusu personelin tıbbi kötü uygulama sonucu neden olacakları zararlardan, gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının yaptırılması gerekmektedir.

BULGU 2: Uzaktan Sağlık Hizmetleri Kapsamında Online Danışmanlık Adıyla Sağlık Hizmeti Sunulması ve Bu Kapsamdaki Hizmetler İçin Hastalardan Sağlık Bakanlığının Belirlediği Fiyat Tarifesinin Üzerinde Ücret Alınması

Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri kapsamında sunulan sağlık hizmetlerinin "online danışmanlık" adı altında fiyatlandırıldığı ve bu kapsamda sunulan hizmetler için hastalardan Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyat tarifesinin üzerinde ücret talep edildiği görülmüştür.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun "Temel Esaslar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü" başlıklı 355'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile sağlık hizmetlerinin ücret tarifelerini belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

Sağlık Bakanlığı tarafından anılan yetki kapsamında yayınlanan Kamu Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Turizmi, Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifeleri Usul ve Esasları'na göre tarifenin amacı; Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları, devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları ile belediye hastaneleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. Öte yandan usul ve esaslarda bu fiyat tarifesinin kapsamının, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finansmanının karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın "insan sağlığına yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması uygun görülen" sağlık hizmetleri olduğu ifade edilmiştir.

Bu kapsamda, 04.06.2024 tarih E-23642684-407.03-244784371 sayılı Makam Olur' u ile Sağlık Bakanlığı tarafından Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi yayımlanmıştır. Söz konusu tarifede, dijital çağın da gereği olarak sunulan "Uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri" nin fiyatı güncellenmiş ve söz konusu sağlık hizmetinin fiyatı 300,00 TL olarak belirlenmiştir. Hal böyle iken, Üniversite tarafından bu kapsamda sunulan sağlık hizmeti için 30 dakikalık hizmet bedeli olarak branşlara göre farklılaşmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından 1.500,00 ila 2.500,00 TL arası, yabancı uyruklu hastalardan ise 100 ila 227 ABD Doları ücret talep edilmiş, söz konusu sağlık hizmetinin "on-line danışmanlık" adı altında sunulmasına karar verilmiştir. Söz konusu durum mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere 3359 sayılı Kanun ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ülke sathında sağlık hizmetlerinin sunumunu ve fiyat tarifesini belirleme yetkisi Sağlık Bakanlığına ait olduğundan hasta sağlığının korunması, sağlık hizmetlerinin verilmesi ve ücretinin belirlenmesinde düzenleyici otorite Sağlık Bakanlığıdır. Bu nedenle, diğer kurum ve kuruluşların yetkisi olmadığı halde kararlar alarak "on-line danışmanlık" adı altında sağlık hizmeti sunması ve bu kapsamda fiyat tarifesi belirleyerek hastalardan Sağlık Bakanlığının belirlemiş olduğu fiyatın üzerinde ücret talep etmesi mümkün değildir.

Nitekim, Üniversite tarafından söz konusu sağlık hizmetini sunmak için Sağlık Bakanlığından faaliyet izin belgesi alınmış ve Sağlık Bakanlığı da uzaktan hasta değerlendirmeye yönelik sağlık hizmetleri kapsamında söz konusu faaliyet iznini vermiştir. Söz konusu faaliyet izninin sağlık hizmeti kapsamında alınmasına rağmen, Üniversite tarafından danışmanlık hizmeti kapsamında verilmesi hastalardan bu bağlamda daha fazla ücret talep edilmesi hukuki dayanaktan yoksundur.

Bu durum, elde edilen gelirin dağıtımı noktasında da mevzuata aykırılıklara yol açmaktadır. Şöyle ki, sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirlerin dağıtılması hususunda, personelin alabileceği azami tutarlar belirlenmiş olup danışmanlık hizmetlerinde ise herhangi bir tavan tutar belirlenmemiştir. Sağlık hizmetinin danışmanlık hizmeti kapsamına sokulması mevzuatla konulan tavan tutar kıstasını ortadan kaldırarak personele dağıtılabilecek azami tutar sınırını bertaraf etmekte kamunun aleyhine kişilerin lehine olacak şekilde daha fazla ek ödeme yapılmasını sağlamaktadır.

Kamu idaresinin cevabında, verilen hizmetin sağlık hizmeti niteliği taşımadığı ve provizyon alınması, tetkik istenmesi, reçete yazılması gibi sağlık hizmeti sunumunun ayrılmaz

parçalarının asla söz konusu olmadığı ve devlet üniversitelerine bağlı sağlık kuruluşlarının konsültasyon ve/veya ikincil görüş niteliğindeki hizmetlerinin Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik'in 14'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince bir danışmanlık hizmeti olduğu ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından, sunulan hizmetin ısrarla sağlık hizmeti değil, danışmanlık hizmeti olduğu ifade edilmişse de; sunulan hizmet sağlık alanında, sağlıkla ilgili ve sağlık mensuplarınca verilen bir hizmet olup, sağlık hizmetinin dışında değerlendirilmesi mümkün değildir. Kaldı ki, Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde bu Yönetmelik hükümlerine göre faaliyet izni almış olan sağlık tesislerinde, sağlık meslek mensubunun, sağlık hizmeti talep eden kişiye uzaktan sağlık bilgi sistemi üzerinden sunduğu hizmet uzaktan sağlık hizmeti olarak adlandırılmıştır. Buna göre üniversite tarafından doçent/profesör gibi bir sağlık mensubu eliyle sağlık hizmeti talebinde bulunan kişiye uzaktan verilen hizmet uzaktan sağlık hizmeti kapsamına girmektedir.

Diğer taraftan, kamu idaresi cevabında ilgili Yönetmelik'in 14'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sunulan hizmetin danışmanlık hizmeti anlamı taşıdığı ifade edilmiş olsa da, bahsi geçen maddede herhangi bir şekilde sunulan hizmetin danışmanlık hizmeti anlamına geleceği şeklinde bir ifade bulunmadığından, yapılan açıklamalar bulgu konusu hususu karşılamamaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat ve yapılan açıklamalar ışığında hastalardan, Bakanlığın belirlemiş olduğu fiyat tarifesi üzerinde ücret talep edilmemesi, Bakanlık tarafından kapsamı ve sunum şartları belirlenen sağlık hizmeti dışında farklı adlar altında sağlık hizmeti sunulmaması gerekmektedir.

BULGU 3: Genel Yönetim Giderleri Hesabına Kaydedilmesi Gereken Harcamaların Farklı Hesap Kodlarında Yer Alması

Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan; üretilen mal veya hizmet ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine hatalı olarak 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 496'ncı maddesinde; bu hesabın, hizmet işletmelerinde üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 517'nci maddesinde ise; bu hesabın, işletmenin yönetim fonksiyonları, işletme politikasının tayini, organizasyon ve personel, idare hizmetleri, büro hizmetleri gibi üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için kullanılacağı açıklanmıştır.

Adı geçen Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 518'inci maddesinde; personele her ne ad altında olursa olsun katkı payı olarak yapılan ödemelerin bu hesaba borç, kesintilerin ilgili hesaplara, ödenmesi gereken tutarın da 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir. Mevzuatta belirtilen nedenlerle hizmet üretim faaliyetiyle ilgisi olmayan söz konusu harcamaların bu hesaba kaydı gerekmektedir.

Anılan Yönetmelik'in "6 Gelir tablosu hesapları" başlıklı 386'ncı maddesinde; bu hesap grubunun, işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili olarak sağlanan hasılat ile işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan tüm gelir ve giderlerinin tasnifli bir şekilde izlenmesi ve dönemin kesin sonuçlarının belirlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in bu grupta yer alan 622 Satılan Hizmet Maliyeti hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 409'uncu maddesinde; üretilen hizmetlerle ilgili olarak yapılan giderlerin maliyet çıkarma dönemlerinde bu hesaba borç, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabına alacak; 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 418'inci maddesinde ise; 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının borç kalanının, maliyet dönemi sonunda bu hesaba borç, 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi tarafından personele yapılan ek ödemeler; büro ve kırtasiye malzemesi alımları; mahkeme harç vb. giderleri; enerji, su ve temizlik malzemesi alımları gibi üretilen mal veya hizmet ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

İşletme tarafından yukarıda bahsi geçen harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına kaydedilmesi nedeniyle, Kurum hesaplarında 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ile bu hesaplara bağlı olarak yıl sonunda aktarılan 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ile 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ve 771

Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı kayıtları doğru veri üretmemiş ve kurum gelir tablosu hesapları gerçek durumu yansıtmamıştır.

Kamu İdaresinin cevabında, bulgu konusu hususun önceki hesap döneminde de yer aldığı ve bununla ilgili düzeltici işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Her ne kadar İdare tarafından bulgu konusu hususun 2023 yılı hesap döneminde de bulunduğu ve bununla ilgili düzeltici işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmişse de, 2024 yılı hesap döneminde de hatanın devam ettiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; İşletme tarafından üretilen mal veya hizmetler ile doğrudan ilgisi bulunmayan harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 4: İhale İptaline Neden Olan İdari Şartname Hükmünün Yeniden İhale Dokümanına Konulması

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Biriminin, 2023/1027519 ihale numaralı "2024-2025 Yılı Malzeme Dahil Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti" ihalesinde isteklilerden istenen belgelerin ortak girişim olması halinde tüm ortaklar tarafından sunulmasının istenmesi gerekçesiyle Kamu İhale Kurulu kararıyla iptal edilmesine karşın, daha sonrasında yapılan 2024/519932 "2 Yıllık Malzeme Dahil Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti Temini" ihalesinde ihale dokümanında aynı hususlara yer verildiği görülmüştür.

Kamu İhale Kurulu, 08.11.2023 tarihli ve 2023/UH.I-1393 No.lu Kararında, Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin "Kalite ve standarda ilişkin belgeler" başlıklı 42'nci maddesine atıf yapmak suretiyle isteklilerden istenen belgelerin ortak girişim olması halinde tüm ortaklar tarafından sunulmasının istenmesinin mevzuata uygun olmadığına kanaat getirmiş ve 2019/1027519 ihale numaralı "2024-2025 Yılı Malzeme Dahil Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti" ihalesini iptal etmiştir.

İhalenin iptali üzerine, 2023/1385983 ihale numaralı, 3 ay süreli, 37.597.200,00 TL yaklaşık maliyetli ve 40.211.019,00 TL sözleşme bedelli "2024 Yılı 3 Aylık Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti Temini" ihalesi pazarlık usulüyle yapılmıştır.

Sonrasında yapılan 2024/44305 ihale numaralı "2 Yıllık Malzeme Dahil Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti Temini" ihalesinin başka bir nedenden dolayı iptal edildiği görülmüştür. İhalenin iptali üzerine, 2024/343235 ihale numaralı, 3 ay süreli, 43.731.630,00 TL yaklaşık

maliyetli ve 42.998.400,00 TL sözleşme bedelli “2024 Yılı 3 Aylık Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti Temini” ihalesi pazarlık usulüyle yapılmıştır.

2024/519932 ihale numaralı “2 Yıllık Malzeme Dahil Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti Temini” ihalesinde de isteklilerden istenen belgelerin ortak girişim olması halinde tüm ortaklar tarafından sunulmasının istenildiği, isteklilerden bir tanesinin Kamu İhale Kurumuna itirazen şikayette bulunduğu ve Kamu İhale Kurulunun 22.05.2024 tarihli ve 2024/UH.I-678 No.lu kararıyla ihalenin iptal edildiği tespit edilmiştir. İhalenin iptali üzerine, 2024/751839 ihale numaralı, 6 ay süreli, 96.553.200,00 TL yaklaşık maliyetli ve 96.450.600,00 TL sözleşme bedelli “2024 Yılı 6 Aylık Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti Temini” ihalesi pazarlık usulüyle yapılmıştır.

Açık ihalelerin iptal edilmesi nedeniyle pazarlık usulü ile yapılan üç ihaleye bakıldığında, ihalelerde, günlük öğün miktarının her bir pazarlık işinde benzer olmasına rağmen, işin yaklaşık maliyetleri ve sözleşme bedellerinin arttığı görülmüş olup açık ihalelerin iptal edilmesi sözleşme bedellerinde artışa neden olmuştur.

Kamu İdaresinin cevabında, 2024/519932 ihale numaralı “2 Yıllık Malzeme Dahil Yemek Pişirme ve Dağıtım Hizmeti” ihalesinin iptaline neden olan *"isteklilerden istenen belgelerin ortak girişim olması halinde tüm ortaklar tarafından sunulması gerekmektedir"* ifadesinin Elektronik Kamu Alımları Platformu sisteminde yapılan ara yüz değişiklikleri sırasında sehven ihale dokümanına eklendiği ifade edilmiştir

Sonuç olarak; 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ihalelerde idari şartnamelerde istenecek belgelerin sunulmasının mevzuata uygun olarak istenilmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarının Yaptırılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun “Diğer Bulgular” bölümünde “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması" başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 519 **İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.419.779.034,74
10	**Hazır Değerler**	21.601.691,97
102	BANKA HESABI	400,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	21.601.291,97
12	**Faaliyet Alacakları**	936.724.953,81
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	936.724.953,81
13	**Kurum Alacakları**	285.871.459,04
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	285.871.459,04
14	**Diğer Alacaklar**	1.017.890,05
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.017.890,05
15	Stoklar	12.209.724,65
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	12.209.724,65
16	**Ön Ödemeler**	162.353.315,22
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	162.353.315,22
2	DURAN VARLIKLAR	13.978.359.995,35
22	**Faaliyet Alacakları**	2.821.081,99
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.821.081,99
24	**Mali Duran Varlıklar**	7.208.172,28
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	7.943.172,28
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-736.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	13.968.330.741,08
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.326.454.111,09
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	9.791.513,67
252	BİNALAR HESABI	7.477.331.910,43
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.611.619.466,12
254	TAŞITLAR HESABI	20.988.276,82
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	327.085.254,16
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.446.340.476,57
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.641.400.685,36
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	78.420.344,13
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-78.420.344,13

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	185.595.144,51
32	**Faaliyet Borçları**	84.764.659,72
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	84.764.659,72
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.940.578,64
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.437.930,39
333	EMANETLER HESABI	2.502.648,25
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	92.486.806,65
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	80.794.103,03
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	11.207.523,80
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	485.179,82
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	416.339,67
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	416.339,67
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.986.759,83
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.986.759,83
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	304.894.285,85
43	**Diğer Borçlar**	22.187.484,82
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	22.187.484,82
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	282.164.139,31
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	282.164.139,31
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	542.661,72
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	542.661,72
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	14.907.649.599,73
50	**Net Değer**	1.643.099.635,48
500	NET DEĞER HESABI	1.643.099.635,48
51	**Değer Hareketleri**	-560.476,47
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-560.476,47
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	15.112.072.497,18
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	15.112.072.497,18
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-6.036.462.068,50
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-6.036.462.068,50
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.189.500.012,04
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	10.233.260.286,38
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-6.043.760.274,34

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	12.187.067,02
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-12.187.067,02

AKTİF TOPLAMI 15.398.139.030,09

PASİF TOPLAMI 15.398.139.030,09

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	274.366.255,36
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	274.366.255,36
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	858.968.235,55
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	858.968.235,55
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.760.486,42
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.760.486,42
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	203.336.263,47
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	203.336.263,47
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	458.442.090,40
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	22.490.120,66
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	480.932.211,06

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 519 **Adı : İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	7.128.823.853,01
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.941.790.052,27
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	489.737.435,00
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	500.822.983,15
630	05	Cari Transferler	914.344.447,14
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.021.176,99
630	13	Amortisman Giderleri	882.936.842,70
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	121.589.116,26
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	500.000,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	274.804.095,69
630	99	Diğer Giderler	1.277.703,81

GİDERLER TOPLAMI (A) **7.128.823.853,01**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	8.172.127.072,01
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	138.665.707,71
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	7.744.615.216,25
600	05	Diğer Gelirler	284.356.069,80
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.460.328,25
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	1.029.750,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **8.172.127.072,01**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	535.618,01
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	535.618,01
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **535.618,01**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **8.171.591.454,00**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **3.146.732.411,05**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.189.500.012,04**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**7.128.823.853,01**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**8.172.127.072,01**	**NET GELİR (D=B-C)**	**8.171.591.454,00**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**535.618,01**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**4.189.500.012,04**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8519

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	800.648.589,21
10	**HAZIR DEĞERLER**	488.795.955,14
100	KASA HESABI	9.905,04
102	BANKALAR HESABI	488.786.050,10
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	76.346.989,62
120	ALICILAR HESABI	43.770.636,13
121	ALACAK SENETLERİ HESABI	313.381,80
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	32.251.211,69
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	11.760,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	9.078.144,62
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-9.078.144,62
13	**DİĞER ALACAKLAR**	58.890.819,50
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	55.206.027,90
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	16.958,52
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	3.667.833,08
15	STOKLAR	169.635.674,97
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	169.635.674,97
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	6.979.149,98
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	6.979.149,98
2	DURAN VARLIKLAR	6.853.102,64
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	522.203,92
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	522.203,92
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	6.329.196,72
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	4.644.488,67
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	9.167.076,38
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.482.368,33
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	1.702,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.702,00

AKTİF TOPLAMI 807.501.691,85

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	941.723.521,28
30	**MALİ BORÇLAR**	138.992.261,26
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	138.992.261,26
32	**TİCARİ BORÇLAR**	563.652.403,57
320	SATICILAR HESABI	560.541.420,46
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.110.983,11
33	**DİĞER BORÇLAR**	2.600.192,41
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	2.600.192,41
34	ALINAN AVANSLAR	0,00
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	236.472.807,49
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	67.391.481,69
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	26.411,73
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	168.939.842,81
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	115.071,26
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	5.856,55
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.856,55
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	44.545.839,64
40	**MALİ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	12.386,70
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.386,70
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	44.533.452,94
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	44.533.452,94
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-178.767.669,07
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-1.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	89.426.585,82
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	89.426.585,82
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-2.018.830.413,46
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-2.018.830.413,46
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	1.750.636.158,57
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	1.751.188.025,43
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-551.866,86

PASİF TOPLAMI 807.501.691,85

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	109.051.725,85
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	109.051.725,85
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	338.035.693,71
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	338.035.693,71
994	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI HESABI	20.457.513,97
995	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI ALACAKLI HESABI	20.457.513,97

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8519 **İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	7.216.310.188,30
1- Yurtiçi Satışlar	3.006.999.426,66
2- Yurtdışı Satışlar	115.261,00
3- Diğer Gelirler	4.209.195.500,64
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	40.535.798,45
1- Satıştan İadeler (-)	29.104.239,87
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	11.431.558,58
C- NET SATIŞLAR	7.175.774.389,85
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.789.751.337,25
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.789.535.069,18
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	216.268,07
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	4.386.023.052,60
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.705.296.184,35
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.705.296.184,35
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	1.680.726.868,25
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	134.779.040,84
3- Faiz Gelirleri	129.238.816,53
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	5.540.224,31
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	1.815.505.909,09
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	28.854.894,29
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	28.854.894,29
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	93.724.644,81

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	93.721.919,81
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	2.725,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	1.750.636.158,57
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	1.750.636.158,57

İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

MERLAB: Merkezi Laboratuvar

TEKMER AŞ: Kuzey İzmir Sağlık ve Yaşam Bilimleri Teknoloji Geliştirme Merkezi Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İzmir Bakırçay Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 20.08.2016 tarih ve 6745 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi ile eklenen Ek Madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Üniversitede; yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 7 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 3 meslek yüksekokulu ve 14 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Profesör	69	81	150
Doçent	81	69	150
Doktor Öğretim Üyesi	124	111	235
Öğretim Görevlisi	72	20	92
Araştırma Görevlisi	89	211	300
Toplam	**435**	**492**	**927**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Genel idare	114	277	391
Sağlık	5	18	23
Avukatlık	1	2	3
Eğitim-Öğretim	0	0	0
Teknik	29	40	69
Yardımcı	12	64	76
Sözleşmeli	42	32	74
İşçi	43	7	50
Toplam	**246**	**440**	**686**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 681'dir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İzmir Bakırçay Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
01 Personel Giderleri	504.859.828,00	498.782.699,65	98,80
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	56.195.100,00	54.829.289,28	97,57
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	61.716.260,00	47.903.326,82	77,62
05 Cari Transferler	12.508.000,00	11.262.851,24	90,05
06 Sermaye Giderleri	169.670.000,00	143.571.301,79	84,62
07 Sermaye Transferleri			
Toplam	**804.949.188,00**	**756.349.468,78**	93,96

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 663.361.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 141.588.188,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 804.949.188,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,96'sı olan 756.349.468,78 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 504.859.828,00 TL ödeneğin 498.782.699,65 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 56.195.100,00 TL ödeneğin 54.829.289,28 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 61.716.260,00 TL ödeneğin 47.903.326,82 TL'si, cari transferlerde 12.508.000,00 TL ödeneğin 11.262.851,24 TL'si, sermaye giderlerinde 169.670.000,00 TL ödeneğin 143.571.301,79 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 5.976.465,28 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	836.000,00	10.778.031,80	1289,24
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	657.505.000,00	738.314.717,00	112,29
Diğer Gelirler	5.020.000,00	15.455.866,22	307,89
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	663.361.000,00	764.548.615,02	115,25
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	21.030,00	
Net Toplam	**663.361.000,00**	**764.527.585,02**	**115,25**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 663.361.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 764.527.585,02 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 799.852.189,68 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 21.030,00 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 370.555.710,74 TL ve faaliyet gideri 664.409.683,88 TL olan Üniversite, 2024 yılını 505.977.186,54 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.948.511,48 TL, gider toplamı 1.503.060,23 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 425.656,76 TL kâr ile tamamlanmıştır.

- Üniversite bünyesinde özel bütçeden ayrı olarak iktisadi işletme / sosyal tesis işletmesi bulunmamaktadır.

Ayrıca Üniversite, 12.03.2021 tarih ve 10286 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilerek kurulan TEKMER AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen şirketin kuruluş sermayesi 750.000,00 TL olup Üniversitenin %80 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı sonunda yapılan enflasyon düzeltmesi ile 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı 1.874.030,59 TL olarak güncellenmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde;

Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürlere ilişkin çalışmalar başlatılmış ancak henüz tamamlanamamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber bu çalışmalar henüz tamamlanmamıştır.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış tamamlanmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, ancak bu çalışmalar tamamlanmamıştır.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İzmir Bakırçay Ünversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 511 | **İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	108.683.791,67
10	**Hazır Değerler**	6.632.414,69
102	BANKA HESABI	290,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	6.632.124,69
12	**Faaliyet Alacakları**	48.553.840,46
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	46.582.236,64
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.971.603,82
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	26.183.057,73
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	26.183.057,73
14	**Diğer Alacaklar**	156.752,66
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	156.752,66
15	Stoklar	4.924.782,95
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.924.782,95
16	**Ön Ödemeler**	22.232.943,18
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	22.232.943,18
2	DURAN VARLIKLAR	1.670.743.741,63
22	**Faaliyet Alacakları**	518.992,49
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	518.992,49
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.874.030,59
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.874.030,59
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.668.350.718,55
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.198.736.272,19
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	8.717.541,09
252	BİNALAR HESABI	305.323.199,59
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	46.873.040,27
254	TAŞITLAR HESABI	7.023.881,65
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	110.196.734,94
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-138.523.280,73
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	130.003.329,55
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	11.034.493,05

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	8.508.899,73
32	**Faaliyet Borçları**	1.057.592,22
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.057.592,22
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	636.419,58
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	361.736,76
333	EMANETLER HESABI	274.682,82
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	6.525.626,30
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.675.134,19
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	811.714,52
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	38.777,59
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	289.261,63
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	289.261,63
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.182.810,43
43	**Diğer Borçlar**	198.645,03
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	198.645,03
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	9.984.165,40
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	9.984.165,40
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.760.735.823,14
50	**Net Değer**	154.912.915,50
500	NET DEĞER HESABI	154.912.915,50
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.212.246.105,25
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.212.246.105,25
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-112.400.384,15
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-112.400.384,15
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	505.977.186,54
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	505.977.186,54

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-11.034.493,05
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	635.905,33
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-635.905,33

AKTİF TOPLAMI 1.779.427.533,30

PASİF TOPLAMI 1.779.427.533,30

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	17.632.129,23
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	17.632.129,23
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	21.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	21.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	55.146.818,44
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	55.146.818,44
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.777.802,08
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.777.802,08
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	582.711,21
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	582.711,21
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	2.290.571,21
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.686.610,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	4.977.181,21

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 511 **Adı : İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	664.409.683,88
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	501.001.408,90
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	60.174.953,63
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	43.519.078,46
630	05	Cari Transferler	7.406.877,17
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	366.168,91
630	13	Amortisman Giderleri	34.839.885,04
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	7.214.774,36
630	15	Karşılık Giderleri	6.964.713,80
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.355.720,17
630	99	Diğer Giderler	566.103,44

GİDERLER TOPLAMI (A) **664.409.683,88**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	799.852.189,68
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.661.117,14
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	771.649.048,51
600	05	Diğer Gelirler	16.788.558,46
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	753.465,57
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **799.852.189,68**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	21.030,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	930,00
610	05	Diğer Gelirler	20.100,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **21.030,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **799.831.159,68**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **370.555.710,74**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **505.977.186,54**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**664.409.683,88**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**799.852.189,68**	**NET GELİR (D=B-C)**	**799.831.159,68**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**21.030,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**505.977.186,54**

İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Demirbaş Niteliği Taşıyan Varlıkların Tüketim Malzemesi Olarak Muhasebeleştirilmesi ve Dönem Sonunda Çıkışlarının Yapılması

2. Taşınmazlara Ait Bazı Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

2. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İzmir Demokrasi Üniversitesi 2016 yılında 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde 170 ile kurulmuştur.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İzmir Demokrasi Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 2 meslek yüksekokulu ve 18 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	52	198	250
Doçent	67	158	225
Doktor öğretim görevlisi	167	148	315
Öğretim görevlisi	51	64	115
Araştırma görevlisi	64	436	500
Toplam	**401**	**1.004**	**1.405**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	76	260	336
Sağlık	0	153	153
Avukatlık	0	3	3
Teknik	13	42	55
Yardımcı	3	105	108
Sözleşmeli	39	32	71
İşçi	40	6	46
Toplam	**171**	**601**	**772**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 572'dir. Üniversitede yabancı uyruklu akademik personel çalışmamaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İzmir Demokrasi Üniversitesi, merkezi yönetim bütçe kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	429.349.200,00	425.113.072,40	99,01
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	46.382.000,00	45.761.963,57	98,66
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	90.007.500,00	83.375.083,77	92,63
Cari Transferler	10.061.500,00	8.860.636,67	88,06
Sermaye Giderleri	215.150.000,00	208.119.898,44	96,73
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	**790.950.200,00**	**771.230.654,85**	**97,51**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 650.306.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 140.644.200,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 790.950.200,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %97,51'i olan 771.230.654,85 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 429.349.200,00 TL ödeneğin 425.113.072,40 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 46.382.000,00 TL ödeneğin 45.761.963,57 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 90.007.500,00 TL ödeneğin 83.375.083,77 TL'si, cari transferlerde 10.061.500,00 TL ödeneğin 8.860.636,67TL'si, sermaye giderlerinde 215.150.000,00 TL ödeneğin 208.119.898,44 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Mevlana ve Farabi Değişim Programı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 7.676.748,17 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.973.000,00	29.268.459,99	588,55
Alınan Bağış ve Yardımlar	637.019.000,00	742.224.499,80	116,52
Sermaye Gelirleri	8.314.000,00	18.272.662,87	219,78
Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00
Toplam	650.306.000,00	789.765.622,66	121,45
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	0,00	-181.115,22	0,00
Net Toplam	**650.306.000,00**	**789.584.507,44**	**121,42**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 650.306.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 789.584.507,44 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 799.506.692,58 TL gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.322.802,22 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.938.411.041,00 TL ve faaliyet gideri 653.957.101,26 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.082.637.830,06 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.016.534,04 TL, gider toplamı 423.833,14 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 592.700,90 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 8.805,64 TL, gider toplamı 2.358,35 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 6.447,29 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda bazı birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlememesi nedeniyle eksiklikler bulunmaktadır.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterli değildir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 1 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadro boştur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İzmir Demokrasi Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi

tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Demirbaş Niteliği Taşıyan Varlıkların Tüketim Malzemesi Olarak Muhasebeleştirilmesi ve Dönem Sonunda Çıkışlarının Yapılması

İzmir Demokrasi Üniversitesinde demirbaş niteliği taşıyan varlıkların muhasebe kayıtlarına alınırken tüketim malzemesi gibi 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "15 Stoklar" başlıklı 85'inci maddesine göre, stoklar hesap grubu; kamu idarelerince satılmak, üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, artık ve hurda gibi bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tüketilecek veya paraya çevrilecek varlıkların izlenmesi için kullanılır. 150 İlk Madde ve Malzemeler Hesabının niteliği ile ilgili 87'nci maddesinde; "*İlk madde ve malzeme hesabı; kamu idarelerince üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen tüketim malzemeleri ile hammadde, yardımcı madde, ambalaj malzemesi ve diğer malzemelerin izlenmesi için kullanılır."* denilmektedir.

Ayrıca Yönetmelik'in "25 Maddi duran varlıklar" başlıklı 169'uncu maddesine göre, maddi duran varlıklar hesap grubu, kamu idarelerince faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlıklar, bunların birikmiş amortismanları ile ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarının izlenmesi için kullanılır. 255 Demirbaşlar Hesabının niteliği ile ilgili 181'inci maddesinde ise; *"Demirbaşlar hesabı; kamu idarelerinin faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile*

döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi uzun süre kullanılabilen varlıkların izlenmesi için kullanılır." ifadesi yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, 150 İlk Madde ve Malzemeler Hesabı; kurumlarca satılmak, üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen varlıkların izlenmesi için kullanılırken 255 Demirbaşlar Hesabı ise kurum faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi uzun süre kullanılabilen varlıkların izlenmesi için kullanılacaktır.

Yapılan incelemede, demirbaş niteliği taşıyan ve amortismana tabi tutulması gereken mobilya, masa, sandalye, ofis koltukları, tefrişat malzemeleri, yazıcı gibi varlıkların 255 Demirbaşlar Hesabı yerine 150 İlk Madde ve Malzemeler hesabına kaydedildiği ve dönem sonunda tüketim malzemesi gibi çıkışlarının yapıldığı görülmüştür.

2024 yılında 150 İlk Madde ve Malzeme hesabında açılış fişi ile bir önceki yıldan devren gelen 8.334.808,02 TL tutarında tüketim malzemesi bulunduğu, yıl içerisinde ise hesaba 64.219.278,64 TL tutarında tüketim malzemesi girişi yapıldığı, yıl sonu itibarıyla hesaptan yapılan ve çoğu demirbaş niteliği taşıyan varlıkların çıkışlarının toplam 66.179.834,14 TL tutarında olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresince verilen cevapta 2024 yılı içerisinde muhtelif tarihlerde alımları yapılan toplam 25.437.354,47 TL tutarındaki malzemenin demirbaş olarak kaydının yapılması gerekirken sehven tüketim malzemesi olarak kayıtlarının yapıldığı, söz konusu hatanın yıl sonuna doğru fark edilerek, düzeltme işlemi yapılması açısından çıkışlarının gerçekleştirildiği, ancak sene sonu işlem yoğunluğu nedeniyle 255 Demirbaş hesabı kayıt işlemlerinin yapılamadığı, yeniden giriş kayıtlarının ise 2025 yılı içinde yapıldığı belirtilmiştir. Söz konusu düzeltme kayıtları 2025 yılında yapıldığından 2024 yılı mali tablolarını düzeltici etkisi bulunmamaktadır.

Demirbaş niteliği taşıyan varlıkların mevzuata uygun olarak 255 Demirbaşlar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazlara Ait Bazı Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Üniversite taşınmazları için yapılan bazı bakım ve onarım niteliğindeki değer artırıcı harcamaların, ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi duran varlıklar hesap grubu ile ilgili "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 sıra No.lu Genel Tebliğ'in "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 34.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği, üçüncü fıkrasında; kayıtlı duran varlıklar için yapılan harcamalardan yukarıda belirtilen limitleri aşanların değer artırıcı harcama olarak kabul edileceği, beşinci fıkrasında ise; bu limitin gerektiğinde Bakanlıkça güncellenerek yılı Kasım ayı sonuna kadar duyurulacağı düzenlenmiştir.

Taşınmazların her biri için öngörülen limit, Bakanlıkça 7 Kasım 2023 tarihinde 114.000,00 TL olarak belirlendiğinden 2024 yılında 114.000,00 TL'yi aşan her türlü harcamanın ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Üniversitenin hesaplarında kayıtlı duran varlıklar için yaptığı ve toplam 2.676.835,20 TL tutarındaki limiti aşan harcamaların ilgili duran varlığın maliyetine eklenmeyerek giderleştirildiği görülmüştür.

Kamu İdaresince verilen cevapta söz konusu giderlere ilişkin varlık kayıtlarının 2025 yılı içinde yapıldığı belirtilmiştir. Ne var ki bu kayıtların 2024 yılı mali tablolarını düzeltici etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, binalara yapılan 114.000 TL'yi aşan söz konusu değer artırıcı harcamalar, anılan mevzuat hükümlerine göre mali tablolarda 252 Binalar Hesabının 2.676.835,20 TL noksan; 630 Giderler Hesabının ise aynı tutar kadar fazla görünmesine yol açmaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversitenin mal ve hizmet alımlarına ilişkin doğrudan temin ve pazarlık usulü kapsamında yapılan harcamaların yıllık toplamının, bu amaçla bütçeye konulan ödeneklerin %10'unu aştığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Pazarlık usulü" başlıklı 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde idarelerin yaklaşık maliyeti 2.076.108,00 TL'ye kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımlarını pazarlık usulü ile ihale yaparak temin edebileceği; aynı Kanun'un 22'nci maddesinin d fıkrasında ise büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 622.756,00 TL'yi, diğer idarelerin 207.453,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlarının ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulü ile karşılanabileceği belirtilmektedir.

Yine aynı Kanun'un 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde, bu Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı hüküm 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci Maddesinin (I) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ'in "Genel esaslar" başlıklı 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasında tekrarlanmış olup, bu oran aşılarak Kuruma yapılan başvuruların reddedileceği ifade edilmiştir.

Tebliğ'in 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ve 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre ihtiyaçların temininde bütçe sahibi olan kamu idareleri tarafından, yıllık bütçelerine bu amaçla konulan toplam ödenek tutarının dikkate alınacağı, mal alımı, hizmet alımı veya yapım işleri için bütçelerine bu amaçla konulan yıllık toplam ödenekleri üzerinden her biri için ayrı ayrı %10 oranının hesaplanacağı belirtilmiş olup dördüncü fıkrasında ise bütçe sahibi olan kamu idareleri tarafından %10 oranının aşılıp

aşılmadığı takip edilerek ödenek aktarılırken veya harcama yapılırken bu durumun göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir.

Yukarıdaki hükümler birlikte değerlendirildiğinde, Kanun'un 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi ile 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımı ile yapım işlerinde, ödenek hangi amaçla bütçeye konulmuş ise o amaç için konulmuş ödeneğin toplam tutarının %10'unun Kurulun uygun görüşü olmadan aşılamayacağı anlaşılmaktadır. Bu oranın aşılıp aşılmadığının bütçe sahibi kamu idareleri tarafından takip edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemelere göre, Üniversite tarafından 2023 Yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda yer almasına rağmen 2024 yılında da 21/f ve 22/d maddeleri kapsamında yapılan mal ve hizmet alımlarına ilişkin harcamaların limiti aşıp aşmadığı takip edilmemiş, doğrudan temin ve pazarlık usulünün kullanıldığı mal ve hizmet alımlarında mevzuatta belirtilen %10'luk limit Kamu İhale Kuruluna başvuru yapılmaksızın aşılmıştır.

Kamu İdaresince verilen cevapta doğrudan temin yöntemiyle yapılan mal alımlarının gerekçeleri belirtilmiş, depolama imkanı bulunmaması nedeniyle sıklıkla düşük tutarlı alımların doğrudan temin yöntemi kullanılarak yapıldığı açıklanmıştır. Ne var ki söz konusu açıklama bulgu konusu hususu karşılar nitelikte değildir.

Sonuç olarak, 4734 sayılı Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların Kanun'da belirtilen temel ilkelere ve usullere uygun bir şekilde yapılması amaçlanmış olup, bu yöntemlerle yapılacak alımlarda %10'luk sınıra uyulması ya da sınırın aşılması durumunda uygun görüş alınması gerekmektedir.

BULGU 2: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Üniversite tarafından doğrudan temin yöntemiyle yaptırılan ve belli süre gerektiren bazı bakım ve onarım işleri için sözleşme imzalanmadığı görülmüştür.

11.07.2023 tarihli ve 32245 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; *"Teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanunun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması zorunludur."* denilmektedir.

Söz konusu Tebliğ, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesine göre doğrudan temin usulü ile gerçekleştirilen ve belli bir süre gerektiren bakım onarım hizmet alımlarında sözleşme imzalanmasını zorunlu tutmuştur.

Yapılan incelemede, harcama birimlerince parasal limitler dahilinde yaptırılan bakım ve onarım işlerinin belli bir süreyi gerektirmesine rağmen, sözleşme imzalanmadan gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince verilen cevapta personel yetersizliği ve iş yoğunluğu nedeniyle birkaç doğrudan temin yöntemiyle yapılan mal ve hizmet alımı işleminde sehven sözleşme yapılmama durumu yaşandığı ve birimlerin bu hususa özen göstermeleri konusunda uyarıldığı belirtilmiştir.

Doğrudan teminle yapılacak alımlarda malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın mutlaka bir sözleşmeye bağlanması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alımlarda Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan %10'luk Sınırın Aşılması	2023	Yerine Getirilmedi	

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 512 **İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	102.702.012,55
10	**Hazır Değerler**	5.680.311,33
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-5.794,50
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.396.983,15
105	DÖVİZ HESABI	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	289.122,68
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	71.591.539,39
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	71.591.539,39
14	**Diğer Alacaklar**	933.094,27
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	933.094,27
15	Stoklar	6.374.252,52
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	6.374.252,52
16	**Ön Ödemeler**	18.122.815,04
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	18.122.815,04
2	DURAN VARLIKLAR	8.833.790.329,65
22	**Faaliyet Alacakları**	758.064,20
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	758.064,20
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	8.833.032.265,45
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	8.261.969.159,63
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	10.185.507,42
252	BİNALAR HESABI	237.784.401,26
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	38.835.790,71
254	TAŞITLAR HESABI	6.789.153,91
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	68.466.229,50
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-86.060.974,00
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	295.062.997,02
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	30.096.354,45

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.013.410,92
32	**Faaliyet Borçları**	5.049.972,41
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.049.972,41
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.753.894,18
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	60.226,92
333	EMANETLER HESABI	1.693.667,26
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.676.331,68
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.993.695,38
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	643.709,70
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	38.926,60
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	499.908,08
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	499.908,08
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	33.304,57
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	33.304,57
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.218.969,30
43	**Diğer Borçlar**	1.299.121,86
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.299.121,86
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	9.919.847,44
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	9.919.847,44
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.915.259.961,98
50	**Net Değer**	784.642.286,40
500	NET DEĞER HESABI	784.642.286,40
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.567.084.429,39
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.567.084.429,39
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-519.104.583,87
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-519.104.583,87
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.082.637.830,06
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.692.154.039,53
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-609.516.209,47

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-30.096.354,45
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	20.241,92
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-20.241,92

AKTİF TOPLAMI 8.936.492.342,20

PASİF TOPLAMI 8.936.492.342,20

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	23.030.549,15
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	23.030.549,15
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	26.044.342,39
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	26.044.342,39
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	8.541.764,47
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	8.541.764,47
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	271.957,87
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	271.957,87
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	1.373.618,16
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	744.834,62
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	2.118.452,78

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 512 **Adı : İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	653.957.101,26
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	435.553.125,66
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	45.816.180,46
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	30.496.307,67
630	05	Cari Transferler	15.834.051,20
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	221.873,17
630	13	Amortisman Giderleri	61.968.409,94
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	62.794.187,22
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	212.433,86
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.060.531,97
630	99	Diğer Giderler	0,11

GİDERLER TOPLAMI (A) **653.957.101,26**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	799.506.692,58
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	29.105.886,48
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	742.149.176,84
600	05	Diğer Gelirler	27.196.971,26
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.054.658,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **799.506.692,58**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.322.802,22
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	180.744,94
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	1.142.057,28

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.322.802,22**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **798.183.890,36**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.938.411.040,96**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.082.637.830,06**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**653.957.101,26**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**799.506.692,58**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.322.802,22**

NET GELİR (D=B-C)	**798.183.890,36**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**2.082.637.830,06**

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

TTO: Teknoloji Transfer Ofisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Harcama Birimleri Arasındaki Taşınır Devir İşlemlerinde Hatalı Muhasebeleştirme İşlemi Yapılması

2. Önceki Yıllarda Ayrılmış Olan Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Güncellenmemesi

3. Taşınır Hesaplarında Kayıtlı Tutarların Doğru ve Güvenilir Olmaması

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması

2. Diş Hekimliği Fakültesi Binası Yapım İşi Sürecinin Sağlıklı Bir Şekilde Yürütülmemesi

3. İkinci Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans Gelirlerinden %10'luk Pay Ayrılmaması

4. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'den Yapılan Mal Alımlarının Şirket Tarafından Üçüncü Kişilerden Sağlanarak Üniversiteye Fatura Edilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 14.07.2010 tarih ve 6005 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 2 meslek yüksekokulu ve 28 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Ünvan ve Kadro Durumu

Ünvan	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Profesör	248	67	315
Doçent	245	58	303
Doktor Öğretim Üyesi	249	161	410
Öğretim Görevlisi	126	54	180
Araştırma Görevlisi	289	281	570
Toplam	**1.157**	**621**	**1.778**

Tablo 2: İdari Personel Hizmet Sınıfı ve Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Genel İdari	236	310	546
Sağlık	14	260	274
Avukatlık	3	2	5
Teknik	56	64	120
Yardımcı	47	88	135
Din Hizmetleri	0	3	3
Sözleşmeli İdari Personel	25	-	25
Sözleşmeli Bilişim Personeli	15	-	15
İşçi	201	-	201
Toplam	**597**	**727**	**1.324**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dâhil) ve işçi personel toplamı 1.754'tür. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yılsonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	**Ödenek (1)**	**Gerçekleşme (2)**	**Gerçekleşme Oranı (2/1)**
	(TL)		**(%)**
01 Personel Giderleri	1.421.204.794,00	1.386.736.698,00	97,57
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	158.984.976,00	153.210.865,00	96,37
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	154.448.631,00	112.134.751,00	72,60
05 Cari Transferler	95.257.205,00	92.568.198,00	97,18
06 Sermaye Giderleri	442.694.855,00	356.876.913,00	80,61
Toplam	**2.272.590.461,00**	**2.101.527.425,00**	**92,47**

31.12.2023 tarih ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.981.234.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 291.356.461,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.272.590.461,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,47'si olan 2.101.527.425,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.421.204.794,00 TL ödeneğin 1.386.736.698,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 158.984.976,00 TL ödeneğin 153.210.865,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 154.448.631,00 TL ödeneğin 112.134.751,00 TL'si, cari transferlerde 95.257.205,00 TL ödeneğin 92.568.198,00 TL'si, sermaye giderlerinde 442.694.855,00 TL ödeneğin 356.876.913,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumundan gelen proje desteklerinden 13.287.830,54 TL, bilimsel araştırma projelerinden 8.277.168,08 TL, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı tarafından desteklenen projelerden 6.900.492,62 TL, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan gelen proje desteklerinden 26.044.376,36 TL olmak üzere toplamda 54.509.867,60 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (1)	Gerçekleşen (2)	Gerçekleşme Oranı (2/1)
	(TL)		(%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	22.664.000,00	65.679.986,00	289,80
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.941.026.000,00	2.084.164.883,00	107,37
Diğer Gelirler	17.544.000,00	41.991.994,00	239,35
Toplam	**1.981.234.000,00**	**2.191.836.863,00**	**110,63**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	4.501.857,00	-
Net Toplam	**1.981.234.000,00**	**2.187.335.006,00**	**110,40**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.981.234.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.187.335.006,00 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.316.658.859,87 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 4.501.857,36 TL, enflasyon düzeltmesi olumlu farkı 953.128.607,52 TL ve faaliyet gideri 1.927.432.896,34 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.337.852.713,69 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelirleri toplamı 180.917.680,57 TL, giderleri toplamı 157.482.923,69 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 23.434.756,88 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisler İktisadi İşletme Müdürlüğünün 2024 yılı gelirleri 19.889.365,68 TL, giderleri ise 14.491.063,83 TL olarak gerçekleşmiş olup dönem 5.398.301,85 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sınırlı Sorumlu İzmir Kâtip Çelebi Kültür ve Eğitim Kooperatifinin 2024 yılı gelirleri toplamı 3.712.900,23 TL, giderleri toplamı 3.483.282,03 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 229.618,20 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite;

-13.04.2021 tarih ve 10308 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde işletme adı Kuzey İzmir TEKMER, ticari ünvanı Kuzey İzmir Teknoloji Geliştirme Merkezi ve Girişimcilik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi olan ve beheri 1.000,00 TL değerinde 500 paya ayrılmış ve toplam 500.000,00 TL sermaye ile tescil edilen şirkete, 200.000,00 TL ödenmiş sermaye ile %40 oranında ortaktır. Adı geçen şirketin enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda

sermaye tutarında meydana gelen olumlu farkın Üniversite ortaklık oranına tekabül eden 628.988,29 TL'si, ödenmiş sermaye tutarına enflasyon farkı olarak ilave edilmiştir.

-22.04.2013 tarih ve 8305 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde işletme adı De-Park, ticaret ünvanı Dokuz Eylül Teknoloji Geliştirme Anonim Şirketi olup beheri 50.000,00 TL değerinde 150 paya ayrılmış ve toplam 7.500.000,00 TL sermaye ile tescil edilen şirkete 187.500,00 TL ödenmiş sermaye ile %2,5 oranında ortaktır. Adı geçen şirketin enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda sermaye tutarında meydana gelen olumlu farkın Üniversite ortaklık oranına tekabül eden 2.449.477,50 TL'si, ödenmiş sermaye tutarına enflasyon farkı olarak ilave edilmiştir.

-22.06.2014 tarih ve 8598 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde işletme adı S.S. İzmir Kâtip Çelebi Kültür ve Eğitim Kooperatifi olan, 34.400,00 TL değerinde ödenmiş sermayesi bulunan anılan kooperatifin %100'üne sahiptir. Enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda sermaye tutarında meydana gelen olumlu fark, 371.276,67 TL olarak ödenmiş sermaye tutarına enflasyon farkı şeklinde ilave edilmiştir.

-19.03.2024 tarih ve 11046 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde işletme adı İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi olup beheri 1,00 TL değerinde 1.550.000,00 paya ayrılmış ve 387.500,00 TL tutarında %25'lik ödenmiş sermaye ile anılan Şirkete %100 ortaktır.

Yukarıda sayılan şirketler tarafından 2024 yılında kâr payı dağıtımı yapılmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları

hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir.

2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Kurumda ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlaması yapılmaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Kurumun bütçesi performans hedefleri ve faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir. İdare kurumsal risklerini belirlemiş ve değerlendirmiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevlerin farklı kişiler arasında dağıtılmasıyla "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Harcama Birimleri Arasındaki Taşınır Devir İşlemlerinde Hatalı Muhasebeleştirme İşlemi Yapılması

Üniversitenin harcama birimleri arasında gerçekleştirilen taşınır devir işlemlerinde; birimler arası işlemler hesabı yerine gelir hesabının kullanılması nedeniyle faaliyet sonuçları tablosundaki dönem faaliyet gelirinin ve dolayısıyla bilançodaki dönem faaliyet sonucunun fazla gösterimine neden olunduğu tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 511 No.lu Birimler Arası İşlemler Hesabına ilişkin hükümler ihtiva eden 365'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, bu hesap aracılığıyla yapılacak işlemler sayılmış olup altıncı alt bendinde aynı bütçeli kamu idarelerinin harcama birimleri arasındaki devir işlemlerinde anılan hesabın kullanılacağı hükmüne yer verilmiştir. Yönetmelik'in 511 No.lu hesabın işleyişine ilişkin 366'ncı maddesi gereğince, Üniversitenin harcama birimleri arasındaki tüm devir işlemlerinde devir yapan birim için 511 No.lu hesaba borç, devir alan birim için aynı hesaba alacak kaydı yapılacağından, varlığın kayıtlı biriminin yer değişikliği dışında, mali tabloları etkileyecek rakamsal bir sonuç oluşmayacaktır.

Ancak Üniversitenin 2024 mali yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunu oluşturan dönem gelirleri arasında 600.25 Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde Edilen Gelirler Hesabında kayıtlı 652.027,65 TL'nin içeriğinin, Üniversitenin harcama birimleri arasındaki taşınır devir işlemleriyle ilgili olduğu ve 511 No.lu hesap yerine 600 No.lu Gelirler Hesabının kullanıldığı anlaşılmış, dolayısıyla Faaliyet Sonuçları Tablosundaki fazla gösterimden dolayı hem bu tablodaki dönem olumlu faaliyet sonuçları, hem de bilançodaki 590 Dönem Faaliyet Sonuçları Hesabında fazlalık oluşmuştur.

Kamu İdaresi tarafından bulgudaki tespitlere katılınmakta olup bundan sonra hatalı işlemlerin önceden tespiti ve düzeltilmesi için önlem alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin harcama birimleri arasında devir işlemlerinde gelir yaratan bir husus bulunmadığı halde hatalı kayıt yapılması nedeniyle dönem mali tablolarında 625.027,65 TL tutarında fazlalık bulunmaktadır.

BULGU 2: Önceki Yıllarda Ayrılmış Olan Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Güncellenmemesi

Üniversitede istihdam edilen işçiler için ayrılan kıdem tazminatı karşılıklarının eksik olduğu görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde, ilgili mevzuatı gereğince hesaplanarak ayrılan uzun vadeli kıdem tazminatı karşılıklarının izlenmesi için 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının kullanılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in 472 No.lu hesabın işleyişini açıklayan 343'üncü maddesinde faaliyet döneminden sonraki yıllarda ödenecek kıdem tazminatları için ayrılan karşılıkların bu hesaba alacak, 630 Giderler Hesabına borç kaydedileceği, kıdem tazminatı karşılığı hesabında kayıtlı tutarlardan, izleyen dönemde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatı karşılıklarının ise dönem sonunda bu hesaba borç, kısa vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içindeki 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Devlet Muhasebesinde karşılık ayırma işlemlerine ilişkin standartları belirleyen 19 No.lu Devlet Muhasebe Standardının 63'üncü maddesinde ise karşılıkların, o anda mevcut en iyi tahmini yansıtmak üzere raporlama tarihinde gözden geçirileceği ve düzeltileceği ifade edilmiştir.

Üniversitede 472 No.lu hesaba ilişkin iş ve işlemlerin incelenmesi sonucunda; önceki yıllarda kıdem tazminatı karşılığı ayrılmasına rağmen bilançoda 472 No.lu hesapta kayıtlı tutarın güncel olmadığı, bu haliyle ilgili hesabın ve 630 Giderler Hesabının eksiklik içerdiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda tespit edilen hususa katılınmış ve kıdem tazminatı karşılık ayırma kayıtlarının 2025 yılında 2025/1691, 2025/1695, 2025/1696, 2025/1698, 2025/1700, 2025/1701, 2025/1702, 2025/1703, 2025/1705, 2025/1741 ve 2025/1742 muhasebe işlem fişleri ile yapıldığı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 yılı faaliyet sonuçları tablosunda 630 Giderler Hesabı ile bilançoda 472 No.lu Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında 52.426.657,57 TL eksiklik, 590 Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu Hesabında ise aynı tutarda fazlalık bulunmaktadır.

BULGU 3: Taşınır Hesaplarında Kayıtlı Tutarların Doğru ve Güvenilir Olmaması

Kamu İdaresine ait harcama birimlerinde yürütülen taşınır denetimi sonucunda; kayıtlarda yer aldığı halde fiilen bulunamayan sayım noksanı ve kayıtlarda yer almayıp fazla olan sayım fazlası taşınırların bulunduğu tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu oldukları hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında harcama yetkililerinin; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu oldukları hükmüne yer verilmiş, beşinci fıkrasında ise taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in;

-"Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrasında; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, ikinci fıkrasının (a) bendinde önceki yıldan devren gelen taşınırlar ile içinde bulunulan yılda herhangi bir şekilde edinilen veya elden çıkarılan taşınırların, (b) bendinde taşınırlardaki kayıp, fire, yıpranma ve benzeri nedenlerle meydana gelen azalmaların, (c) bendinde ise sayım sonucunda ortaya çıkan fazlaların, miktar ve değer olarak kayıtlara alınıp takip edileceği,

-"Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler" başlıklı 32'nci maddesinin birinci fıkrasında; kamu idarelerine ait taşınırların yıl sonlarında ve harcama yetkilisinin gerekli gördüğü durum ve zamanlarda sayımının yapılacağı, ikinci fıkrasında; taşınır sayımlarının harcama yetkilisince kendisinin veya görevlendireceği bir kişinin başkanlığında taşınır kayıt yetkilisinin de katılımıyla, en az üç kişiden oluşturulan sayım kurulu tarafından yapılacağı, yedinci fıkrasında; sayım kurulunca taşınırların fiili miktarlarının kayıtlı miktarlardan eksik

olduğunun tespit edilmesi halinde Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve varlık işlemfişi; fazla olduğunun tespit edilmesi halinde ise varlık işlem fişi düzenlettirilerek, defter kayıtlarının sayım sonuçlarıyla uygunluğunun sağlanacağı, dokuzuncu fıkrasında; kayıtların sayım sonuçlarıyla uygunluğu sağlandıktan sonra sayım kurulu tarafından Taşınır Sayım ve Döküm Cetveli düzenleneceği, bu Cetvel ve eki sayım tutanağı ile sayım sonuçlarına göre düzenlenen giriş ve çıkış belgelerinin taşınır kayıt yetkilisinin yıl sonu hesabını oluşturacağı,

düzenlemeleri bulunmaktadır.

Taşınırlarla ilgili yürütülen denetimler sonucunda;

-Genel Sekreterlikte 105 adet,

-Sosyal Bilimler Enstitüsünde 4 adet,

-Öğrenci İşleri Daire Başkanlığında 11 adet,

-Mühendislik ve Mimarlık Fakültesinde 113 adet,

-Turizm Fakültesinde 16 adet,

demirbaş niteliğindeki taşınırların kayıtlarda yer aldığı halde fiilen bulunamadığı, taşınırların fiili miktarlarının kayıtlı miktarlardan eksik olduğunun tespit edilmesi halinde Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve varlık işlem fişi düzenlettirilerek defter kayıtlarının sayım sonuçlarıyla uygunluğunun sağlanması gerektiği halde bu işlemlerin yapılmadığı,

-Mühendislik ve Mimarlık Fakültesinde 387 adet,

-Genel Sekreterlikte 73 adet,

-Hukuk Fakültesinde 1 adet,

-Öğrenci İşleri Daire Başkanlığında 21 adet,

-Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığında 14 adet,

-Sağlık Bilimleri Fakültesinde 232 adet,

-Turizm Fakültesinde 11 adet,

-Bilgi İşlem Daire Başkanlığında 44 adet,

demirbaş ve cihaz niteliğinde sayım fazlası taşınır bulunduğu, taşınırların fiili miktarlarının fazla olduğunun tespit edilmesi halinde varlık işlem fişi düzenlettirilerek defter kayıtlarının sayım sonuçlarıyla uygunluğunun sağlanması gerekir iken bu işlemlerin yapılmadığı,

anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından;

Denetimler sırasında fiilen yerinde bulunamayan taşınırlarla ilgili olarak;

-Genel Sekreterlikte 105 adet demirbaşla ilgili çalışmaların devam ettiği,

-Sosyal Bilimler Enstitüsündeki 4 adet eksik demirbaşın bulunarak kayıttan düşme, devir ve ortak kullanım listesine dahil edilme işlemlerinin yapıldığı ve kanıtlayıcı belgelerin cevap ekinde sunulduğu,

-Öğrenci İşleri Daire Başkanlığındaki 11 adet eksik demirbaşın bulunduğu, çalışamaz durumda olan 1 demirbaşın gerekli süreçler tamamlandıktan sonra hurdaya ayrıldığı ve hurdaya ayırma yazısının cevap ekinde iletildiği, 8 adet demirbaşın ana depoda muhafaza altına alındığı ve fotoğraflarının cevap ekinde sunulduğu, 2 adet demirbaşın Daire Başkanlığı ofislerinde muhafaza altına alındığı ve fotoğraflarının cevap ekinde sunulduğu,

-Mühendislik ve Mimarlık Fakültesindeki 113 adet taşınırın yerlerinin tespit edilerek bulundukları birimlere 2025/10 ve 20 numaralı taşınır işlem fişleriyle devirlerinin gerçekleştirildiği,

-Turizm Fakültesindeki 16 adet ürünün 2024/4 ve 2025/3-4 numaralı taşınır işlem fişleriyle ilgili birimlere devir işlemlerinin yapıldığı,

Denetimlerde sayım fazlası olup kayıtlı olmayan taşınırlarla ilgili olarak;

-Mühendislik ve Mimarlık Fakültesindeki 387 adet sayım fazlası olarak belirlenen taşınırlar için Değer Tespit Komisyonu tarafından değer tespit çalışmalarının tamamlandığı ve belirlenen bedeller üzerinden taşınır giriş işlemlerinin başlatıldığı,

-Genel Sekreterlikte 73 adet fazla olan demirbaşlarla ilgili çalışmaların devam ettiği,

-Hukuk Fakültesinde 1 adet demirbaşın bağış olduğunun anlaşılarak 2025/1 numaralı taşınır işlem fişi ile 8.000,00 TL üzerinden kayıtlara alındığı,

-Öğrenci İşleri Daire Başkanlığında 21 adet fazla taşınırdan 8 adedinin Rektörlük taşınır kayıt yetkilisine teslim edildiği, kalan fazla taşınırlar için henüz devir yapılması talebinde bulunan birim bulunmadığı için 2025 yılı ortasına kadar bekleneceği, talep olmaması durumunda gerekli komisyonlar kurularak bu taşınırların taşınır sistemine kaydedilmesinin planlandığı,

-Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığında 14 adet fazla taşınır için Değer Tespit Komisyonu oluşturulduğu, tespit edilen 122.999,98 TL üzerinden 2025/14 numaralı taşınır işlem fişiyle kayda alma işleminin tamamlandığı,

-Sağlık Bilimleri Fakültesinde 232 adet sayım fazlası taşınırdan 4 adet cihazın 2025/22 numaralı taşınır işlem fişiyle 5.750,00 TL üzerinden, diğerlerinin ise demirbaş olarak 2025/21 numaralı taşınır işlem fişiyle 181.700,00 TL üzerinden envanter girişinin yapıldığı,

-Turizm Fakültesinde 11 adet sayım fazlası demirbaşın 2025/21 numaralı taşınır işlem fişiyle giriş kaydının yapıldığı,

-Bilgi İşlem Daire Başkanlığında 44 adet taşınırdan 4'ünün bir başka harcama birimi kayıtlarında olduğu tespit edilerek bu birime tutanakla teslim edildiği, teslim belgesinin cevap ekinde sunulduğu, geriye kalanların sayım fazlası olarak değer tespitlerinin yapılıp 2025/44 numaralı taşınır işlem fişiyle 158.421,17 TL ve 2024/45 numaralı taşınır işlem fişiyle 244.586,58 TL üzerinden demirbaş olarak kayıtlarının yapıldığı,

bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; bulguda yer verilen tespitlerle ilgili düzeltme, kayda alma ve kayıtlardan çıkarma işlemlerinin bir kısmı 2025 yılında yerine getirilmekle birlikte görüş verilen tablolar 2024 mali yılını ilgilendirdiğinden, bilançoda 253 ve 255 No.lu hesaplarda yer alan tutar doğru ve güvenilir değildir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki bazı taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Bahse konu Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

2022 ve 2023 yılları denetim raporlarında da yer aldığı üzere Üniversitenin kullandığı bazı taşınmazlar üzerinde binalar olmasına rağmen bu binaların tapu kayıtlarının bulunmadığı tespit edilmiş, Çiğli Balatçık Mahallesindeki kampüs alanında imar uygulaması yapılması için İdare tarafından Çiğli Belediye Başkanlığına konunun iletildiği, bölgede yapılacak imar planı tadilatı için adı geçen belediye tarafından da İzmir Büyükşehir Belediyesine bildirimde bulunulduğu anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından, Çiğli Belediye Başkanlığı tarafından yapılan imar planı tadilatının mahkeme tarafından iptal edilmesi nedeniyle imar uygulaması sürecine devam edilemediği, dolayısıyla cins tashihi işlemlerinin de yapılamadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlı durumlarının uyumlu olması mevzuatın amir hükümlerindendir.

BULGU 2: Diş Hekimliği Fakültesi Binası Yapım İşi Sürecinin Sağlıklı Bir Şekilde Yürütülmemesi

80.642.750,24 TL sözleşme bedelli "Diş Hekimliği Fakültesi Binası Yapım İşi"nde; işe başlama tarihi olan 14.02.2019'dan 31.12.2024 tarihine kadar geçen sürede esaslı imalatların yapılmadığı ve işin bütününü etkileyen zarar gören imalatların bulunduğu, yapılmayan ve zarar

gören imalatlarla ilgili gerekli yasal süreçlerin işletilmeyerek ihale mevzuatına aykırı davranıldığı tespit edilmiştir.

Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin eklerinden olan Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "İşlerin denetimi" başlıklı 14'üncü maddesinin;

-Birinci fıkrasında; sözleşmeye bağlanan her türlü yapım işlerinin, idare tarafından görevlendirilen yapı denetim görevlisinin denetimi altında, yüklenici tarafından yönetileceği ve gerçekleştirileceği,

-İkinci fıkrasında; herhangi bir işin, yapı denetim görevlisinin denetimi altında yapılmış olmasının yüklenicinin, üstlenmiş olduğu işi bütünüyle projelerine, sözleşme ve şartnamelerine, fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapmak hususundaki yükümlülüklerini ve sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı,

-Üçüncü fıkrasında; yüklenicinin, üstlenmiş olduğu işleri, sorumlu bir meslek adamı olarak fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapmayı kabul etmiş olduğu, kendisine verilen projeye ve/veya teknik belgelere göre işi yapmakla, bu projenin ve/veya teknik belgelerin iş yerinin gereklerine, fen ve sanat kurallarına uygun olduğunu, ayrıca işin yapılacağı yere, kullanılacak her türlü malzemenin nitelik bakımından yeterliliğini incelemiş, kabul etmiş ve bu suretle işin teknik sorumluluğunu üstlenmiş sayılacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Anılan Şartname'nin

"Sözleşme ve eklerine uymayan işler" başlıklı 23'üncü maddesinin birinci fıkrasında; yüklenicinin projelerde kendiliğinden hiçbir değişiklik yapamayacağı, proje ve şartnamelere uymayan, eksik ve kusurlu oldukları tespit edilen işleri yüklenicinin, yapı denetim görevlisinin talimatı ile belirlenen süre içinde bedelsiz olarak değiştirmek veya yıkıp yeniden yapmak zorunluluğu olduğu, bundan dolayı bir gecikme olursa sorumluluğun yükleniciye ait olduğu,

"Hatalı, kusurlu ve eksik işler başlıklı" 24'üncü maddesinin birinci fıkrasında; yapı denetim görevlisinin, yüklenici tarafından yapılmış olan işin eksik, hatalı ve kusurlu olduğunu veya malzemenin şartnamesine uygun olmadığını gösteren delil ve emareler gördüğü takdirde, gerek işin yapımı sırasında ve gerekse kesin kabule kadar olan sürede bu gibi eksiklerin, hataların ve kusurların incelenmesi ve tespiti için gerekli görülen yerlerin kazılmasını ve/veya yıkılıp yeniden yapılmasını yükleniciye tebliğ edebileceği, bu incelemelerin yüklenici veya

vekili ile birlikte yapılacağı, yüklenici veya vekili bu konuda yapılacak tebliğe uymazsa, incelemelerin yapı denetim görevlisince tek taraflı olarak yapılıp durumun bir tutanakla tespit edileceği, bu gibi inceleme ve araştırmaların giderlerinin işlerin eksik, hatalı ve kusurlu olduğunun anlaşılması halinde yükleniciye ait olacağı,

düzenlenmiştir.

... İnşaat Firmasının yükleniminde olan toplam 80.642.750,24 TL sözleşme bedelli "Diş Hekimliği Fakültesi Binası Yapım İşi"nde yüklenici firma ile 14.02.2019 tarihinde sözleşme imzalanmış ve işin süresi 700 gün olarak belirlenmiş, ancak daha sonra çeşitli sebeplerden dolayı ilgili firmaya 1.383 gün süre uzatımı verilmiştir. Süre uzatımları dahil işin bitim tarihi 05.12.2024 olarak belirlenmiştir.

20.12.2024 tarihinde işin geçici kabulünün yapılması için kontrol teşkilatı tarafından geçici kabul teklif belgesi düzenlenmiş ancak kabul heyeti tarafından geçici kabule engel nitelikte imalatların da yer aldığı 59 iş kaleminde eksiklikler saptanarak geçici kabul teklifi reddedilmiştir.

Bu eksiklikler arasında geçici kabule engel nitelikte olan çatıda ve terasta yapılması öngörülen poliüretan yalıtım imalatı da yer almaktadır. Adı geçen imalatın yerinde uygulanmaması sonucu geçici kabul teklifinden önce gerçekleşen yoğun yağmurlardan dolayı çatıdaki bağlantı noktalarından (dilatasyon) ve terastan yağmur suyu sızıntıları gerçekleşmiş, duvar, tavan ve zemin imalatları zarar görmüştür. Bununla birlikte bina ana giriş kapısında betondan yapılması gereken 600 metrekarelik ön platform ile kapı imalatı ve yağmur ve güneşten koruyucu sundurma imalatının, çatıda yer alan hava kanallarının bağlantılarının, sığınak ve otoparkta havalandırma ve duman tahliye fan ünitelerinin yapılmadığı, nötralizasyon ünitesinin takılmadığı, klima, havalandırma ve VRF gibi ısıtma ve soğutma sistemlerini besleyen panoların ve enerji hatlarının test edilmediği de görülmüştür. Sözleşmeye göre işin bitirilmesi gereken tarih 18.01.2021 olup Diş Hekimliği Fakültesinin faaliyetleri kiralık bir binada yürütülmektedir ve 18.01.2021-31.12.2024 arası toplamda 18.269.109,92 TL kira ödemesine katlanılmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca işin kontrol, denetim ve idaresinin sağlıklı bir şekilde yürütülmemesinden dolayı 2.118 gündür (yaklaşık 6 yıl) devam eden "Diş Hekimliği Fakültesi Binası Yapım İşi"nde sözleşme tutarı olan 80.642.750,24 TL'nin yanı sıra 229.856.868,38 TL fiyat farkı da ödenmiştir.

Kamu İdaresi tarafından; bulguda geçen yapım işindeki süre uzatımlarının sebepleri üzerinde durularak işe ait ödeneklerin yetersiz olması sebebiyle iş programında revizelere gidildiği, dolayısıyla idareden kaynaklı durumlar nedeniyle yüklenicinin süre uzatım taleplerinin uygun görüldüğü, eksik imalatlarla ilgili olarak yüklenici tarafından yapılan tüm imalatların proje, teknik şartname ve eklerine göre kontrol edilerek eksik ve kusurlu imalatların yükleniciye yaptırıldığı, bahse konu işte yaşanan idari ve kontrol sürecindeki aksaklıklarının belirlendiği, görevli personelin daha dikkatli olması ve özen göstermesi için gerekli uyarıların yapıldığı ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından işin tamamlanamama sebepleri üzerinde durularak süre uzatımlarının ödenek yetersizliği sebebiyle verildiği ve eksik ve kusurlu olan imalatların yükleniciye yaptırıldığı ifade edilmişse de öncelikle bulgu konusu yapılan husus; yer teslim tarihinden süre uzatımları dahil işin bitirilmesi gereken tarihe kadar geçen sürede, esaslı imalatların yapılmadığı ve işin bütününü etkileyen zarar gören imalatların bulunduğu olup bununla birlikte yapılmayan ve zarar gören imalatlarla ilgili gerekli yasal süreçlerin işletilmeyerek ihale mevzuatına aykırı hareket edildiğine ilişkindir. İdare tarafından eksik ve kusurlu imalatların yükleniciye yaptırıldığı belirtilmiş ancak kanıtlayıcı belgeleri sunulmamıştır.

İdare tarafından yükleniciye 13.11.2024 tarih ve 1974 sayılı yazı ile sözleşmenin ilgili maddeleri ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince 01.11.2024 tarihinden itibaren işin tamamlanması için 35 gün süre verilmiş, kontrol teşkilatı tarafından 20.12.2024 tarihli geçici kabul teklif belgesinde 35 günlük sürenin bitim tarihi olan 05.12.2024 tarihinde işin tamamlanmadığı belirtilmiş ve işin 17.12.2024 tarihi itibariyle geçici kabule hazır olduğu ifade edilmiştir. Ancak geçici kabul heyeti tarafından düzenlenen tutanakta sayılan eksik ve kusurlardan dolayı; yapılan işin sözleşme ve eklerine uygun olmadığı ve geçici kabule engel olabilecek eksiklikler ve kusurlar bulunduğu görülmüş olup binanın inşaat, mekanik ve elektrik tesisatları imalatları açısından natamam durumda olması ve binanın mevcut haliyle kullanıma alınmasının mümkün olmamasından dolayı geçici kabulünün yapılmasının komisyonca uygun görülmediği anlaşılmıştır. İdare tarafından yüklenici firmaya işin bitirilmesi için 35 gün süre verilip ihtar çekilmesine, 05.12.2024 tarihinde bu sürenin dolmuş olmasına ve bununla birlikte işin kabulüne engel nitelikte eksiklikler olmasına rağmen sözleşmenin fesih edilmemesi ve teminatın irad kaydedilmemesi, ihale mevzuatına aykırılık teşkil etmektedir. Adı geçen yapım işinin hastane inşaatı olması, imalatların ve sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülememesi ileride telafisi güç ve imkânsız sonuçların doğmasına sebebiyet verebilecektir.

Sonuç olarak; yapım işlerinin kontrol, denetim ve idaresinde görevli olanların, görevlerini mevzuata göre yürütmelerinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 3: İkinci Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans Gelirlerinden %10'luk Pay Ayrılmaması

2024 yılı içerisinde elde edilen ikinci öğretim tezsiz yüksek lisans gelirlerinden; öğrencilerin beslenme, barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetleri için %10'luk pay ayrılmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Cari hizmet maliyetinin hesaplanması, öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri" başlıklı 46'ncı maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinde; "*İkinci öğretimde alınacak öğrenim ücreti, öğrenci cari hizmet maliyetinin yarısından az olamaz. İkinci öğretimde alınacak ücretlerin Cumhurbaşkanınca belirlenecek miktarı öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılır.*" hükmü yer almaktır.

Anılan Kanun'un Ek 27'nci maddesinde ise üniversite veya yüksek teknoloji enstitülerinde ikinci öğretim kapsamında yürütülecek tezsiz yüksek lisans programlarının açılmasının ve bu programlarda fiilen ders veren öğretim üyelerine ödenecek ek ders ve sınav ücretlerinin, maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslara uyulmak kaydıyla ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunun teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirleneceği ifade edilmiştir.

02.07.2024 tarih ve 32590 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile yürürlüğe konulan 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine İlişkin Karar'ın "Öğrenim ücretlerinin kullanılması" başlıklı 4'üncü maddesinde; ikinci öğretimden alınacak öğrenim ücretlerinin %10'unun öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılacağı, geriye kalan kısmının ise üniversite bütçesine dahil edilerek Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen usul ve esaslara göre kullanılacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversitede ikinci öğretim kapsamında gerçekleştirilen tezsiz yüksek lisans programlarından elde edilen gelirlerden, öğrencilerin yukarıda belirtilen ihtiyaçlarında kullanılmak üzere %10'luk pay ayrılmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, 3843 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun'a göre tezsiz yüksek lisans programlarının anılan Kanun kapsamında ikinci lisansüstü öğretim olarak tanımlandığı, bu programların genellikle tezsiz yüksek lisans veya belirli mesleki odaklı programlar kapsamında daha esnek saatlerde ve farklı mali yükümlülüklerle yürütüldüğü, yine Kanun'da normal ikinci öğretimin de tanımının yapıldığı ve genellikle aynı programın gündüz saatleri dışında akşam saatlerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinin ikinci öğretim olduğu, dolayıyla bu uygulamanın lisans düzeyinde yaygın olup öğrenci kabulü, ders içeriği ve müfredat açısından normal öğretimle aynı ancak öğretim saatlerinin farklı olduğu, Kanun metni incelendiğinde bu iki kavramın amaç, kapsam ve uygulama açısından birbirinden farklı tanımlandığı ve düzenlendiğinin açıkça görüldüğü, bu durumun eğitim planlaması ve öğrenci hakları açısından önemli bir ayrım oluşturduğu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46'ncı maddesinin ikinci öğretim faaliyetlerini, Ek madde 27'nin ise lisansüstü ikinci öğretim faaliyetlerini düzenlediği, Yükseköğretim Kurumlarında Yürütülen Tezsiz Yüksek Lisans Programları Uygulama Esas ve Usulleri'nin ilgili maddesinin ücretlerin toplanması ve dağıtılmasına yönelik hükümlerinde %10 pay ayrılması ile ilgili bir düzenleme bulunmadığı ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, tezsiz yüksek lisans programlarından elde edilen gelirlerden bulguda yer verilen mevzuat hükümleri gereğince %10 oranında kesinti yapılarak bu payın öğrencilerin yine mevzuatta sayılan ihtiyaçlarına harcanması gerektiğiyle ilgili itirazda bulunulmuş ise de;

Tezsiz yüksek lisans programları ile ilgili temel düzenleme, 2547 sayılı Kanun'un Ek madde 27'sinde yer almaktadır. Anılan maddenin giriş cümlesinde yer alan *"ikinci öğretim kapsamında yürütülecek tezsiz yüksek lisans programları"* ifadesi, tezsiz yüksek lisans programlarının ikinci öğretim kapsamında düzenlendiği kabulünü gerektirmektedir. Aynı maddede ikinci öğretim kapsamında düzenlenen tezsiz yüksek lisans programlarına ilişkin olarak herhangi bir muafiyet ya da istisna düzenlemesine yer verilmemiştir. Dolayısıyla 2547 sayılı Kanun dahilinde ikinci öğretime yapılan tüm atıflar, tezsiz yüksek lisans programlarına da yapılmış sayılmalıdır. 2547 sayılı Kanun'un 46'ncı maddesinde de yer bulduğu üzere öğrencilerin beslenme, barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılmak üzere elde edilen gelirlerden yapılacak olan kesinti, tezsiz yüksek lisans programlarında da uygulanmalıdır. Yükseköğretim Kurumlarında Yürütülen Tezsiz Yüksek Lisans Programları Uygulama Esas ve Usulleri'nde toplanan ücretin nasıl dağıtılacağı belirlenmiş olmakla birlikte,

bulguda bahsedilen beslenme, barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılacak kesinti, 2547 sayılı Kanun'un emredici hükmüne dayanmaktadır.

Sonuç olarak; yukarıdaki mevzuat hükümleri gereğince ikinci öğretim kapsamında gerçekleştirilen yükseköğretim programlarından elde edilen gelirlerden, öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılması için %10 oranında pay ayrılması gerekmektedir.

BULGU 4: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'den Yapılan Mal Alımlarının Şirket Tarafından Üçüncü Kişilerden Sağlanarak Üniversiteye Fatura Edilmesi

Üniversitenin geliştirdiği ve marka olarak tescil ettirdiği Üniversite Bilgi Yönetim Sistemi Projesinin yanı sıra Üniversite Bulut Bilişim ve Ulusal Açık Ders Malzemeleri Üretimi ve Paylaşımı Projelerine ait yazılım mal alımlarının, 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi birinci fıkrası (b) bendi kapsamında İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi (TTO) AŞ'den temin edildiği ancak anılan Şirketin alımları dışarıdan tedarik ettiği tespit edilmiştir.

08.05.2024 tarihli ve 2024/17 toplantı No.lu Üniversite Yönetim Kurulu kararı ile Üniversitenin geliştirdiği ve marka olarak tescil ettirdiği Üniversite Bilgi Yönetim Sisteminin yanı sıra Bulut Bilişim Projesi, Yükseköğretim Mekanları Yatırım Karar Destek Sistemi Projesi, Ulusal Açık Ders Malzemeleri Üretimi ve Paylaşımı projeleri ile bundan sonra geliştirilecek ve yürütülecek projelerin, geliştirme, bakım, yükleniciliğini yapmak, ticarileştirme faaliyetlerini yapmak, satış vb. işlemler için Üniversitenin çıkarmış olduğu Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Yönergesi'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (k) bentlerindeki fikri ürün ve ticarileştirme tanımları esas alınarak, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ eş yetkili olarak yetkilendirilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Teknoloji Transfer Ofisi" başlıklı Ek Madde 32'sinde yükseköğretim kurumlarının; Ar-Ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile iş birliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak üzere Teknoloji Transfer Ofisleri kurabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Ayrıca Ofiste 4857 sayılı Kanun'a tabi olarak işçi statüsünde personel istihdam edileceği ve yabancı uyruklu personel çalıştırılabileceği, Ofis faaliyetlerinde hizmetine ihtiyaç duyulan öğretim elemanlarının yükseköğretim kurumlarının izni ile sürekli veya yarı zamanlı

olarak çalıştırılabileceği, Ofisler ile bunların yürüttükleri faaliyetler hakkında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı, Ofisin teşkili, görevleri, yönetimi, yükseköğretim kurumuyla ilişkisi ile çalışma usul ve esasları ve tasfiyesine ilişkin hususların Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

2547 sayılı Kanun'un Ek Madde 32'sine dayanılarak hazırlanıp yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'nin;

-"Teknoloji Transfer Ofisinin teşkili" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında; öğretim elemanları tarafından yükseköğretim kurumlarında üretilen bilgi ve yapılan buluşları ticarileştirmek amacıyla yükseköğretim kurumu yerleşkelerinde veya yükseköğretim kurumunun ortağı olduğu Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içerisinde TTO kurulacağı, dördüncü fıkrasında; TTO çalışanlarının işçi, yabancı uyruklu personel veya ofis faaliyetlerinde hizmetine ihtiyaç duyulan, sürekli veya yarı zamanlı görevlendirilen öğretim elemanlarından oluşacağı,

-"Teknoloji Transfer Ofisinin yönetimi ve yükseköğretim kurumuyla ilişkisi" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; TTO yönetim kurulunun, rektör veya araştırmadan sorumlu rektör yardımcısı ve üniversite senatosunun seçeceği TTO faaliyetleri ile ilişkili deneyimi olan en az altı öğretim üyesinden oluşacağı, ikinci fıkrasında; TTO yönetim kurulu başkanının, rektör veya araştırmadan sorumlu rektör yardımcısı olacağı, üçüncü fıkrasında TTO yönetim kurulunun, TTO tam zamanlı çalışanlarından birini TTO müdürü/yöneticisi olarak atayacağı,

hükümleri bulunmaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri gereğince TTO şirketleri, üniversiteler tarafından belirli koşulların yerine getirilmesi ile öğretim elemanları tarafından yükseköğretim kurumlarında üretilen bilgi ve yapılan buluşları ticarileştirmek amacıyla kurulmaktadır.

Oysa denetlenen Üniversitede 19 Mart 2024 tarihinde Türkiye Ticaret Sicilinde tescil olunduğu ilan edilen TTO; henüz personel anlamında yapılandırmasını tamamlamayan, bir genel müdür ve Üniversiteden görevlendirilen bir kişi dışında personeli bulunmayan ve dolayısıyla Üniversite tarafından eş yetkilendirme yetkisi verilse de projelerle ilgili işleri yapamayacak durumda olan bir şirkettir. Ayrıca gerek 2547 sayılı Kanun'un Ek madde 32'si gerekse bu maddeye dayanılarak hazırlanıp yürürlüğe girmiş olan Teknoloji Transfer Ofisi

Yönetmeliği'nin TTO'ların görevleriyle ilgili 6'ncı maddesi hükümleri bir arada değerlendirildiğinde; üniversite içerisinde üretilen bilgi ve buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak, üniversite içi şirketleşme ve girişimcilik hizmetleri vermek ve bu kapsamda destek olmak TTO'ların görevleri arasındayken bulgu konusu işlerde gerekli ve yeterli alt yapı ve personel olmadan Üniversitenin sağladığı yazılım alt yapısı ve mali kaynaklar kullanılarak yazılım işlerinin üçüncü kişilere yaptırılması görevi mevzuatta sayılmamıştır.

Üniversitede yürütülen denetimlerde;

- Sözleşme tutarı KDV hariç 1.500.000,00 TL, sözleşme tarihi 13.06.2024, işe başlama ve bitirme tarihleri 14.06.2024-15.12.2024 (185 gün), işin tamamlanma tarihi 20.09.2024 olan "Ulusal Açık Ders Malzemeleri Üretimi ve Paylaşımı Projesi Yazılım Alımı" (mal alımı)

- Sözleşme tutarı KDV hariç 9.700.000,00 TL, sözleşme tarihi 04.07.2024, işe başlama ve bitirme tarihleri 04.07.2024-15.12.2024 (181 gün), tamamlanma tarihi 01.10.2024 olan "Üniversite Bilgi Yönetim Sistemi Altyapı Dönüşüm Projesi Faz 2, Çağrı Merkezi Entegrasyonu, Meksis Projesi Yazılım Alımı" (mal alımı)

-Sözleşme tutarı KDV hariç 16.666.000,00 TL, sözleşme tarihi 30.10.2024, işe başlama ve bitirme tarihleri 30.10.2024-15.12.2024 (46 gün), tamamlanma tarihi 13.12.2024 olan Üniversite Bilgi Yönetim Sistemi Yaygınlaştırma Kapsamında Entegrasyon Yazılımı Alımı" (mal alımı),

olmak üzere toplam 27.866.000,00 TL'lik alımın tamamı TTO AŞ'ye "Sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması" gerekçe gösterilerek 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında yaptırılmakla birlikte; Şirketin gelir ve gider bilgileri incelendiğinde Üniversite özel bütçesinden 33.439.200,00 TL, döner sermaye bütçesinden ise 7.196.880,00 TL olmak üzere toplamda 40.638.080,00 TL kaynak sağladığı, bir şirketten 1.950.000,00 TL ve diğer şirketten 34.266.000,00 TL tutarlarında alım yaparak projeler kapsamındaki işlerin Üniversiteye teslim edildiği, dolayısıyla daha önce yazılım mal alımları Üniversite tarafından temin edilirken TTO AŞ'nin alım konusu ihtiyaçları karşılayacak ne teknik ne de personel kapasitesi olmadığı halde bu Şirkete işlerin verildiği anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından; TTO AŞ'nin kuruluş ve geliştirme aşamasında işin devamlılığını sağlamak adına bir kısım mal alımları yapılmasının büyüme odaklı strateji olarak

değerlendirilmesi gerektiği, atıl kapasite yaratmamak adına yeterli personel sayısına zamanla ulaşabilmek için başlarda personel istihdam edilmediği, mevcut durumda Şirketin ihtiyaçları doğrultusunda işgücü teminine gidildiği, Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesindeki uyarınca üniversite öğretim elemanlarının sürekli veya yarı zamanlı görevlendirilebileceği nazara alındığında üniversite bünyesinde, öğretim üyelerinin desteği ile de tek kaynak olarak projeleri yürütebilecek nitelikte olunduğu, Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde görevleri arasında "Ar-ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile işbirliği yapmak" bulunan TTO'ların özel sektörden mal ve hizmet alabilecekleri, zamanla büyüyen TTO AŞ bünyesinde şu an 19 personel istihdam edildiği, TTO AŞ'nin Üniversitenin ihtiyaçlarına cevap verdiği gibi ilerleyen süreçlerde Şirketin kendi öz kaynakları ile projeleri yürütmesinin hedeflendiği ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi her ne kadar TTO AŞ tarafından alım konusu yazılım mal alımlarının başka firmalardan temin edilmesine gerekçe olarak Şirketin kuruluş ve geliştirme aşamasında personel açısından atıl kapasite yaratılmamasının amaçlandığını, Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'nde TTO'ların özel sektör ile işbirliği yapabilecekleri hükmünden hareketle anılan Şirketin özel sektörden alım konusu yazılımları temin ettiğini, zamanla büyüyen Şirkette şu an 19 personel istihdam edildiğini ifade etmişse de Üniversitenin sahip olduğu yazılımları kullanma hakkının Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile yine Üniversite tarafından 2024 yılı başlarında kurulan TTO AŞ'ye verilerek anılan Şirkete sadece gerçek ya da tüzel kişinin alım konusuyla ilgili özel bir hakka sahip olması statüsü sağlanması, Üniversite yatırım bütçesinde yer verilen projelerin yazılım geliştirme süreçlerinin denetim yılına esas işlerde gerekli personele sahip olmayan bu şirket tarafından dışarıdan satın alma yoluyla gerçekleştirilmesi ve denetlenen Üniversiteye teslimi; 2547 sayılı Kanun ve bu Kanun dayanak alınarak çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği hükümleriyle sağlanmak istenen amacı karşılamamaktadır.

Sonuç olarak; Üniversitenin yazılımlarla ilgili mal alımlarının, özel bir hakka sahip olduğu gerekçesiyle temin edildiği İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin bu alımları dışarıdan temin ederek Üniversiteye faturalandırmasının yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin amacıyla bağdaşmadığı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Stok ve Dayanıklı Taşınır Hesaplarında Yer Alan Tutarların Doğru ve Güvenilir Olmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bir önceki yıla göre kayda alma ve kayıttan çıkarma işlemleri ile ilgili önemli ilerlemeler sağlanmasına ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporundaki stoklarla ilgili tespit düzeltilmesine rağmen, halen kayıt altında olup bulunamayan, kayıtlı olmadığı halde mevcut olan taşınırlardan dolayı sadece taşınır kısmı için konu yeniden raporlanmıştır. "Denetim görüşünün dayanakları" bölümünde 3 No.lu bulgu olarak yer almaktadır.
Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	İmar planları ile ilgili hukuki süreç devam ettiğinden düzeltme sağlanamamıştır. "Diğer bulgular" bölümünde 4 No.lu bulgu olarak yer almaktadır.

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

TTO: Teknoloji Transfer Ofisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'den Yapılan Hizmet Alımlarının Şirket Tarafından Üçüncü Kişilerden Sağlanarak Üniversiteye Fatura Edilmesi

2. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine göre, Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 18.10.2011 tarih ve 28088 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 04.02.2021 tarih ve 31385 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Klinik, poliklinik ve laboratuvarda yapılacak muayenede, tetkik, tahlil, tedavi, üretim ve bakımla ilgili faaliyetlerde bulunmak.

b) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat, tesisat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

c) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek; bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak.

ç) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünlerin önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlanması ve satılması için satış ve teşhir yerleri açmak.

d) Sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların her türlü standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak ve uygulamak.

e) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

f) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz ve ölçümler yapmak.

g) Açılmış olan her türlü insan ve sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı ve yataksız sabit ve geçici kuruluşları işletmek.

ğ) Her türlü yayım ve basım işlerini yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin ünvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 11'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 1 şef, 3 idari memur ve 1 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan işletme müdürü hariç diğerlerinin kadrosu özel bütçededir. Ayrıca döner sermaye kadrosunda 45 sürekli işçi bulunmaktadır.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 uzman ve 2 memur mevcuttur.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri, elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 136.668.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 206.041.030,22 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 157.313.309,53 TL bütçe giderine karşılık 179.832.636,94 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmenin 2024 yılı gelir tablosuna göre 180.917.680,57 TL gelir elde edilmiş, 157.482.923,69 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 23.434.756,88 TL kârla kapanmıştır. 180.917.680,57 TL tutarındaki gelirin; 180.592.782,40 TL'si net satışlar hasılatından, 295.251,03 TL'si diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlardan, 29.647,14 TL'si olağandışı gelir ve kârlardan oluşmuştur. 157.482.923,69 TL tutarındaki giderlerin; 81.287.138,38 TL'si satışların maliyetiyle, 73.750.426,32 TL'si faaliyet giderleriyle, 1.551.076,89 TL'si diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlarla, 40.161,04 TL'si olağandışı gider ve zararlarla ve 854.121,06 TL'si vergi karşılıkları ile ilgilidir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'den Yapılan Hizmet Alımlarının Şirket Tarafından Üçüncü Kişilerden Sağlanarak Üniversiteye Fatura Edilmesi

Üniversitenin geliştirdiği ve marka olarak tescil ettirdiği Üniversite Bilgi Yönetim Sistemi için Üniversite Yönetim Kurulundan alınan bir karar ile eş yetkili olarak yetkilendirilen ve Üniversitenin %100 sermayesi ile kurulan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji

Transfer Ofisi (TTO) AŞ'den; 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi birinci fıkrası (b) bendi kapsamında "Yazılım ve Teknoloji Geliştirme Hizmet Alımı" yapıldığı, ancak adı geçen Şirketin bu hizmeti sağlayacak personelinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

08.05.2024 tarihli ve 2024/17 toplantı No.lu Üniversite Yönetim Kurulu kararı ile Üniversitenin geliştirdiği ve marka olarak tescil ettirdiği Üniversite Bilgi Yönetim Sisteminin yanı sıra Bulut Bilişim Projesi, Yükseköğretim Mekanları Yatırım Karar Destek Sistemi Projesi, Ulusal Açık Ders Malzemeleri Üretimi ve Paylaşımı projeleri ile bundan sonra geliştirilecek ve yürütülecek projelerin, geliştirme, bakım, yükleniciliğini yapmak, ticarileştirme faaliyetlerini yapmak, satış vb. işlemler için Üniversitenin çıkarmış olduğu Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Yönergesi'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (k) bentlerindeki fikri ürün ve ticarileştirme tanımları esas alınarak, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ eş yetkili olarak yetkilendirilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Teknoloji Transfer Ofisi" başlıklı Ek Madde 32'sinde yükseköğretim kurumlarının Teknoloji Transfer Ofislerini; Ar-Ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile iş birliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak üzere kurabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Ayrıca ofiste 4857 sayılı Kanun'a tabi olarak işçi statüsünde personel istihdam edileceği ve yabancı uyruklu personel çalıştırılabileceği, ofis faaliyetlerinde hizmetine ihtiyaç duyulan öğretim elemanlarının yükseköğretim kurumlarının izni ile sürekli veya yarı zamanlı olarak çalıştırılabileceği, ofisler ile bunların yürüttükleri faaliyetler hakkında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı, ofisin teşkili, görevleri, yönetimi, yükseköğretim kurumuyla ilişkisi ile çalışma usul ve esasları ve tasfiyesine ilişkin hususların Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

2547 sayılı Kanun'un Ek Madde 32'sine dayanılarak hazırlanıp yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'nin;

-"Teknoloji Transfer Ofisinin teşkili" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında; öğretim elemanları tarafından yükseköğretim kurumlarında üretilen bilgi ve yapılan buluşları ticarileştirmek amacıyla yükseköğretim kurumu yerleşkelerinde veya yükseköğretim kurumunun ortağı olduğu Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içerisinde TTO kurulacağı, dördüncü fıkrasında; TTO çalışanlarının işçi, yabancı uyruklu personel veya ofis faaliyetlerinde

hizmetine ihtiyaç duyulan, sürekli veya yarı zamanlı görevlendirilen öğretim elemanlarından oluşacağı,

-"Teknoloji Transfer Ofisinin yönetimi ve yükseköğretim kurumuyla ilişkisi" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; TTO yönetim kurulunun, rektör veya araştırmadan sorumlu rektör yardımcısı ve üniversite senatosunun seçeceği TTO faaliyetleri ile ilişkili deneyimi olan en az altı öğretim üyesinden oluşacağı, ikinci fıkrasında; TTO yönetim kurulu başkanının, rektör veya araştırmadan sorumlu rektör yardımcısı olacağı, üçüncü fıkrasında TTO yönetim kurulunun, TTO tam zamanlı çalışanlarından birini TTO müdürü/yöneticisi olarak atayacağı,

hükümleri bulunmaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri gereğince TTO şirketleri üniversiteler tarafından belirli koşulların yerine getirilmesi ile öğretim elemanları tarafından yükseköğretim kurumlarında üretilen bilgi ve yapılan buluşları ticarileştirmek amacıyla kurulmaktadır.

Oysa denetlenen Üniversitede 23 Mart 2024 tarihinde Türkiye Ticaret Sicilinde tescil olunduğu ilan edilen TTO; henüz personel anlamında yapılandırmasını tamamlamayan, bir genel müdür ve Üniversiteden görevlendirilen bir kişi dışında personeli bulunmayan ve dolayısıyla Üniversite tarafından eş yetkilendirme yetkisi verilse de projelerle ilgili işleri yapamayacak durumda olan bir şirkettir. Ayrıca gerek 2547 sayılı Kanun'un Ek madde 32'si gerekse bu maddeye dayanılarak hazırlanıp yürürlüğe girmiş olan Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği'nin TTO'ların görevleriyle ilgili 6'ncı maddesi hükümleri bir arada değerlendirildiğinde; üniversite içerisinde üretilen bilgi ve buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak ve uygulamaya aktarmak, üniversite içi şirketleşme ve girişimcilik hizmetleri vermek ve bu kapsamda destek olmak TTO'ların görevleri arasındayken bulgu konusu işlerde gerekli ve yeterli alt yapı ve personel olmadan Üniversitenin sağladığı yazılım alt yapısı ve mali kaynaklar kullanılarak yazılım işlerinin üçüncü kişilere yaptırılması görevi mevzuatta sayılmamıştır.

Sözleşme tutarı KDV hariç 7.000.000,00 TL, sözleşme tarihi 03.06.2024, işe başlama ve bitirme tarihleri 03.06.2024-31.12.2024 (7 ay), işin tamamlanma tarihi 20.12.2024 olan "Yazılım ve Teknoloji Geliştirme Hizmet Alımı" işinin tamamı, TTO AŞ'ye "Sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması" gerekçe gösterilerek 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında

yaptırılmakla birlikte; TTO AŞ'den yapılan hizmet alımında anılan Şirketin işi özel bir şirketten satın alarak gerçekleştirdiği, esasen Şirkette alım konusu işi yerine getirebilecek nitelik ve sayıda personel bulunmadığı anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında; Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in 12'inci maddesinin birinci fıkrasında sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili bilimsel, teknik, fikri veya sanatsal ve benzeri sebeplerle ve özel hakların korunması amacıyla 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında alım yapılması hükmünden hareketle, Üniversitenin geliştirdiği ve marka olarak tescil ettirdiği Üniversite Bilgi Yönetim Sisteminin ticarileştirilmesinde %100 Üniversite sermayesi ile kurulan TTO AŞ'ye yetki verilmesinin ihtiyacın başka bir yerden karşılanmasını mümkün kılmadığı, 2024 yılı sonuna kadar diğer kamu idarelerine kullanım yetkisi verilen Bilgi Yönetim Sisteminin sürdürülebilirliğin devam etmesi zaruriyetinin bulunduğu, tüm bu nedenlerden dolayı yazılım destek hizmetinin adı geçen şirketten temin edildiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin sahip olduğu yazılımları kullanma hakkının Üniversite Yönetim Kurulu Kararı ile yine Üniversite tarafından 2024 yılı başlarında kurulan TTO AŞ'ye verilerek anılan Şirkete sadece gerçek ya da tüzel kişinin alım konusuyla ilgili özel bir hakka sahip olması statüsü sağlanmasının, denetim yılına esas işlerde gerekli personele sahip olmayan bu şirket tarafından hizmetin dışarıdan satın alma yoluyla gerçekleştirmesi ve denetlenen Üniversiteye teslim edilmesi, 2547 sayılı Kanun ve bu Kanun dayanak alınarak çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği hükümleriyle sağlanmak istenen amacı karşılamamaktadır.

Sonuç olarak; Üniversitenin yazılım ve teknoloji geliştirme hizmet alım işinin, özel bir hakka sahip olduğu gerekçesiyle temin edildiği İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin bu alımları dışarıdan temin ederek Üniversiteye faturalandırmasının yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin amacıyla bağdaşmadığı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde istihdam edilen sürekli işçilerin birikmiş ücretli izinlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun;

-“Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri” başlıklı 53'üncü maddesinin bir ve ikinci fıkralarında; işyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verileceği, yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği,

-“Yıllık ücretli izne hak kazanma ve izni kullanma dönemi” başlıklı 54'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında işçinin anılan maddenin diğer fıkralarına ve Kanun’un 55’inci maddesine göre hesaplanacak her hizmet yılına karşılık, yıllık izninin gelecek hizmet yılı için kullanılacağı,

-“Sözleşmenin sona ermesinde izin ücreti” başlıklı 59'uncu maddesinin birinci fıkrasında; iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretinin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği,

hükümleri bulunmaktadır.

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği’nin “İzin Kullanma Dönemleri” başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; işveren veya işveren vekilleri tarafından, bu Yönetmelik’in 15’inci maddesinde belirtilen izin kurulu veya 18’inci maddeye dayanılarak bunun yerine geçenlere danışılmak suretiyle işyerinde yürütülen işlerin nitelik ve özelliklerine göre, yıllık ücretli izinlerin, her yılın belli bir döneminde veya dönemlerinde verileceğini tayin edebileceği, düzenlemesi bulunmaktadır.

Üniversite Döner Sermaye İşletmesinde yürütülen denetim sonucunda; 2024 yıl sonu itibarıyla 24 gün üzerinde birikmiş izin hakkı olan 27 işçi bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yıl içinde emekli olan bir personele 47.871,00 TL yıllık izin ücreti ödendiği de görülmüştür. Yıllar itibarıyla birikmiş olan yıllık izin hakkı, işçi emekli olduğunda veya iş sözleşmesi son bulduğunda ücrete dönüşerek işçiye ödemekte ve kurumun mali yükünü artırmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında; işçilerin birikmiş izinlerinin kullandırılamamasının önündeki engeller belirtildikten sonra 2025 yılında işçilere izin kullandırılması yönünde atılacak adımlara yer verilmiştir.

Sonuç olarak; işçilerin birikmiş yıllık izinlerinin İdareye mali yük getirmeyecek şekilde planlanarak kullandırılması için önlem alınması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 500 **İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	355.824.524,57
10	**Hazır Değerler**	17.636.649,81
102	BANKA HESABI	1.421.907,69
104	PROJE ÖZEL HESABI	16.214.742,12
12	**Faaliyet Alacakları**	104.321.759,68
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	103.132.454,69
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.189.304,99
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	155.152.143,47
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	155.152.143,47
14	**Diğer Alacaklar**	6.336.849,22
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.336.849,22
15	Stoklar	16.371.097,31
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	16.371.097,31
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	56.006.025,08
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	56.006.025,08
2	DURAN VARLIKLAR	4.305.749.518,49
22	**Faaliyet Alacakları**	416.666,68
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	416.666,68
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.259.142,46
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	4.259.142,46
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.301.073.709,35
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.936.796.397,29
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	19.505.995,73
252	BİNALAR HESABI	1.831.725.795,37
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	96.650.182,66
254	TAŞITLAR HESABI	18.829.336,94
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	117.672.229,73
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-516.381.167,18
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	796.274.938,81

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	31.500.650,40
32	**Faaliyet Borçları**	61.394,03
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	61.394,03
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.062.572,88
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.684.899,17
333	EMANETLER HESABI	377.673,71
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	21.012.737,46
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	16.563.033,04
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.131.594,01
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	318.110,41
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	286.736,71
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	286.736,71
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	137.948,97
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	137.948,97
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	5.939.260,35
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	5.939.260,35
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	18.356.862,77
43	**Diğer Borçlar**	107.845,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	107.845,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	18.249.017,77
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	18.249.017,77
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.611.716.529,89
50	**Net Değer**	421.681.567,98
500	NET DEĞER HESABI	421.681.567,98
51	**Değer Hareketleri**	-586.952,91
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-586.952,91
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.708.510.515,98
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.708.510.515,98
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.855.741.314,85
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.855.741.314,85
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.337.852.713,69
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.058.914.710,78

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	89.063.887,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-89.063.887,60
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	584.885,63
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-584.885,63

AKTİF TOPLAMI 4.661.574.043,06

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.721.061.997,09

PASİF TOPLAMI 4.661.574.043,06

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	73.440.487,76
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	73.440.487,76
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	369.153.741,71
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	369.153.741,71
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	11.438.935,54
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	11.438.935,54
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	121.002.147,79
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	121.002.147,79
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	1.240.182,50
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	1.662.148,24
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	55.580.176,12
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	58.482.506,86

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 500 **Adı : İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.927.432.896,34
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.390.377.357,80
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	153.351.375,41
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	120.812.507,84
630	05	Cari Transferler	100.710.634,48
630	07	Sermaye Transferleri	387.500,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	241.864,92
630	13	Amortisman Giderleri	115.726.133,84
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	17.733.662,64
630	15	Karşılık Giderleri	8.261.470,88
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	15.478,72
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	17.004.884,74
630	99	Diğer Giderler	2.810.025,07

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.927.432.896,34**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.316.658.859,87
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	63.974.076,21
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.201.683.735,45
600	05	Diğer Gelirler	48.731.681,51
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.617.339,05
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	652.027,65

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.316.658.859,87**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	4.501.857,36
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.500.834,11
610	05	Diğer Gelirler	1.023,25

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **4.501.857,36**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.312.157.002,51**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **953.128.607,52**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.337.852.713,69**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.927.432.896,34**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.316.658.859,87**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.312.157.002,51**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**4.501.857,36**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.337.852.713,69**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8500

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	37.709.907,83
10	**HAZIR DEĞERLER**	26.911.221,04
102	BANKALAR HESABI	26.911.221,04
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	1.972.405,45
120	ALICILAR HESABI	587.140,64
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.385.264,81
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	378.002,70
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-378.002,70
13	**DİĞER ALACAKLAR**	85.000,00
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	85.000,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
15	STOKLAR	8.592.639,67
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.592.639,67
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	41.334,32
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	41.334,32
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	107.307,35
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	107.306,66
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,69
2	DURAN VARLIKLAR	3.472.043,76
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	5.690,31
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.690,31
23	**DİĞER ALACAKLAR**	0,00
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	3.158.821,38
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	3.406.570,21
255	DEMİR BAŞLAR HESABI	796.970,64
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.044.719,47
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	302.759,38
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-302.759,38
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	307.532,07
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	8.071,76
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	307.532,07
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-8.071,76

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	12.575.098,05
30	**MALİ BORÇLAR**	85.000,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	85.000,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	621.692,97
320	SATICILAR HESABI	324.622,70
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	297.070,27
33	**DİĞER BORÇLAR**	2.821.139,46
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	2.821.139,46
34	ALINAN AVANSLAR	0,00
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	8.077.273,97
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	4.993.353,04
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.201.294,02
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	687.936,31
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	1.190.523,60
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	4.167,00
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	969.991,65
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	854.121,06
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ	-777.398,55
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	893.269,14
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	12.227.783,65
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	12.227.783,65
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	12.227.783,65
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	16.379.069,89
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,00
500	SERMAYE HESABI	100.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-100.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	7.718.291,94
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	7.718.291,94
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-14.773.978,93
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-14.773.978,93
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	23.434.756,88
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	24.334.175,64
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-899.418,76

AKTİF TOPLAMI 41.181.951,59

PASİF TOPLAMI 41.181.951,59

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	3.200.937,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	3.200.937,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	6.748.226,00
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	6.748.226,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	457.838,87
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	457.838,87

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8500 **İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
	0,00
A- BRÜT SATIŞLAR	180.668.463,45
1- Yurtiçi Satışlar	114.902.807,16
2- Yurtdışı Satışlar	2.613.273,70
3- Diğer Gelirler	63.152.382,59
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	75.681,05
1- Satıştan İadeler (-)	75.681,05
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	180.592.782,40
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	81.287.138,38
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	81.287.138,38
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	99.305.644,02
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	73.750.426,32
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	105.000,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	73.645.426,32
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	25.555.217,70
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	295.251,03
3- Faiz Gelirleri	0,00
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	64,40
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	121.142,64
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	174.043,99
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.551.076,89
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	287,71
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	80.034,82
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1.470.754,36
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	24.299.391,84
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	29.647,14
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	29.647,14

J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	40.161,04
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	40.161,04
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	24.288.877,94
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	854.121,06
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	23.434.756,88

İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	:Anonim Şirket
DEPARK	:Dokuz Eylül Teknoloji Geliştirme AŞ
EPDK	:Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
ERASMUS	**:**European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencileri nin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
İYTE	:İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
İZTEKGEB	:İzmir Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ
KDV	:Katma Değer Vergisi
RES-İYTE	:RES-İYTE Elektrik Üretim AŞ
SGK	:Sosyal Güvenlik Kurumu
TL	:Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Ortak Girişim Kapsamında Kurulan Rüzgâr Enerjisi Santralinin Sözleşme Gereği Olan Devir İşlemlerinin Yapılmaması

2. Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

3. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

4. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünün akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 3 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü ve 19 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	115	34	149
Doçent	49	91	140
Doktor öğretim üyesi	63	95	158
Öğretim görevlisi	141	38	179
Araştırma görevlisi	308	38	346
Toplam	**676**	**296**	**972**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	216	160	376
Sağlık	11	13	24
Avukatlık	2	1	3
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	115	47	162
Yardımcı	25	27	52
Sözleşmeli	66	14	80
İşçi	97	1	98
Toplam	**532**	**263**	**795**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.208'dir. Ayrıca Üniversitede 14 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	866.657.548,00	850.939.486,42	98,19
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	103.500.682,00	101.291.835,54	97,86
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	164.948.711,59	139.092.936,49	84,32
05 Cari Transferler	41.847.873,41	40.897.626,00	97,73
06 Sermaye Giderleri	412.748.800,00	250.133.689,64	60,60
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.589.703.615,00**	**1.382.355.574,09**	**86,96**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.419.763.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 169.940.615,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.589.703.615,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %86,96'sı olan 1.382.355.574,09 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 866.657.548,00 TL ödeneğin 850.939.486,42 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 103.500.682,00 TL ödeneğin 101.291.835,54 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 164.948.711,59 TL ödeneğin 139.092.936,49 TL'si, cari transferlerde 41.847.873,41 TL ödeneğin 40.897.626,00 TL'si, sermaye giderlerinde 412.748.800,00 TL ödeneğin 250.133.689,64 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 1.568.119.277,34 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.707.000,00	21.584.994,20	222,36
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.396.383.000,0	1.299.231.860,48	93,04
Diğer Gelirler	13.673.000,00	29.771.442,61	217,74
Sermaye Gelirleri	-	403.640,00	-
Toplam	**1.419.763.000,0**	**1.350.991.937,29**	**95,16**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	172.508,62	-
Net Toplam	**1.419.763.000,00**	**1.350.819.428,67**	**95,14**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.419.763.000,00 TL olan Enstitünün, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.350.819.428,67 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.855.520.091,26 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 516.602,38 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.125.023.399,33 TL ve faaliyet gideri 1.507.938.040,31 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.472.088.847,90 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 8.432.058,69 TL, gider toplamı 6.402.662,74 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 2.029.395,95 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Enstitü, 12.11.2002 tarih ve 24934 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 4'üncü maddesine istinaden kurulan İzmir Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 2.000.000 TL olup Enstitünün %56,15 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı Enstitü mali tablolarında kayıtlı tutar 12.491.426,97 TL olup kuruluş sermayesi payı olarak ödenen tutar 1.123.000,00 TL dışındaki 11.368.426,97 TL ilgili Şirketin sermaye hesabında yaptığı enflasyon düzeltmesi sonrası Enstitü'nün ortaklık payına isabet eden enflasyon fark tutarına aittir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

03.01.2013 tarih ve 28517 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2012/4085 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Dokuz Eylül Teknoloji Bölgesi Geliştirme AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 7.500.000,00 TL olup Enstitünün %0,67 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı Enstitü mali tablolarında kayıtlı tutar 340.125,00 TL olup kuruluş sermayesi payı olarak ödenen tutar 50.000,00 TL dışındaki 290.125,00 TL ilgili Şirketin sermaye hesabında yaptığı enflasyon düzeltmesi sonrası Enstitü'nün ortaklık payına isabet eden enflasyon fark tutarına aittir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

12.11.2002 tarih ve 24934 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 4'üncü maddesine istinaden kurulan Bilişim Vadisinin ortağıdır. Bilişim Vadisinin sermayesi 355.271.932,50 TL olup Enstitünün %0,0058 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı Enstitü mali tablolarında kayıtlı tutar 270.445,38 TL olup sermaye payı olarak ödenen tutar 51.339,50 TL dışındaki 219.105,88 TL ilgili Şirketin sermaye hesabında yaptığı enflasyon düzeltmesi sonrası Enstitü'nün ortaklık payına isabet eden enflasyon fark tutarına aittir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda çalışmaların henüz tamamlanmamış olmasından dolayı eksiklikler bulunmaktadır. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan

kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber belirlenen kurumsal risklerle ilişki kurulması ve süreç yönetimi bakımından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak bu çalışmalar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak süreç yönetimi açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 2 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Ortak Girişim Kapsamında Kurulan Rüzgâr Enerjisi Santralinin Sözleşme Gereği Olan Devir İşlemlerinin Yapılmaması

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE) ile Şirket arasında akdedilen 23.10.2007 tarihli ortak girişim sözleşmesi hükümlerine istinaden; İYTE'ye tahsisli bulunan İzmir-Urla Sineklidağ ve Çiftlikdağı mevkilerinde ortak girişim kapsamında 13 MWe gücünde Rüzgar Enerjisi Santrali kurulması konusunda taraflar arasında mutabakata varıldığı ancak rüzgar enerjisi santraline ilişkin santral ve işletme lisansının gerekli yatırımlar yapıldıktan sonra Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) mevzuatının izin verdiği ilk fırsatta taraflarca kurulacak RES-İYTE ELEKTRİK ÜRETİM AŞ'ye (RES-İYTE) devredilmesi gerektiği halde söz konusu devir işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

İYTE ile Şirket arasında 23.10.2007 tarihinde akdedilen Ortak Girişim Sözleşmesinin "Sözleşme konusu"nu düzenleyen 2'nci maddesinde; lisans alınmasından sonra Şirket tarafından gerekli yatırımın yapılması ve EPDK mevzuatının izin verdiği ilk fırsatta taraflarca kurulacak RES-İYTE'ye santral ve işletme lisansının devredilmesi belirtilmiştir.

Taraflar arasında kurulması öngörülen RES-İYTE'ye hisse ve devrine ilişkin olarak Ortak Girişim Sözleşmesinin 4.3.1 ve 4.3.2 maddelerinde; kurulacak şirkette İYTE'nin %11 oranında bedelsiz olarak tahsis edilmiş hissesinin bulunacağı, bedelsiz hisse tahsisi yükümlülüğünün Şirketin B grubu hissedarları tarafından yerine getirileceği, bu oranın sermaye artırımlarında da aynen korunması amacıyla İYTE'nin sahip olduğu A grubu hisselere düşen mali yükümlülüklerin de B grubu hissedarlar tarafından yerine getirileceği, İYTE'nin %11'e ek olarak %9 oranında daha hisse almayı talep etmek hakkına sahip olduğu, böylesi bir talep halinde devredilen hisselerin bedelinin İYTE tarafından nakden ve defaten ödeneceği öngörülmüştür.

Santralin RES-İYTE'ye devri ortak girişim sözleşmesinin amir hükümlerinden biri olup anılan sözleşme devir yükümünün ifa edilmemesini de açık bir maddi yaptırıma bağlamış bulunmaktadır. Nitekim ortak girişim sözleşmesinin 4.10 maddesinde santral faaliyete geçmesine ve santralin RES-İYTE'ye devredilmesi için bir engel bulunmamasına rağmen santralin RES-İYTE'ye devri gerçekleştirilmezse, İYTE'nin Şirketten on milyon ABD doları tazminat talep etmeye yetkili olacağı ve Şirketin de her zaman derhal devri gerçekleştirerek tazminatı ödeme mükellefiyetinden kurtulma imkanına sahip olacağı; diğer taraftan 4.9 maddesinde ise, Santralin faaliyete geçmesi tarihinden EPDK'dan gerekli izinlerin alınarak RES-İYTE'ye devir edilmesi tarihine kadar veya Santralin faaliyete geçmesine rağmen, taraflara yüklenilemeyecek nedenler ile RES-İYTE'ye devredilememesi halinde, Şirket'in bu Sözleşme konusu projenin net karından ilgili yıla isabet eden anapara taksitlerinin ve diğer proje ihtiyaçlarının tenzilinden sonra kalan karın, İYTE'nin o tarihteki hissedarlık oranı uyarınca belirlenecek tutarın her yılın Ocak ayının ilk 20 günü içinde İYTE'ye ödenmesi; İYTE'nin Şirketin Sözleşme konusu proje ile ilgili defter kayıtlarını ve banka hesaplarını her zaman inceleme ve bilgi alma hakkına sahip olacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde, ortak girişim sözleşmesi uyarınca kurulması öngörülen RES-İYTE'nin 50.000,00 TL sermaye bedeliyle 16.04.2009 tarihi itibarıyla kurulmuş olduğu, İYTE'ye tahsisli bulunan İzmir Urla Sineklidağ ve Çiftlikdağı mevkilerindeki saha üzerinde ortak girişim sözleşme hükümleri gereğince 13 MWe gücündeki Rüzgâr Enerjisi Santralinin tesisinin Şirket tarafından süreç içinde tamamlanmış olup santralin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca gerekli kabul işlemleri yapılarak 2016 Mayıs ayı itibarıyla işletmeye açıldığı; bununla birlikte ortak girişim kapsamında kurulan rüzgâr enerjisi santralinin RES-İYTE'ye devir işlemlerinin 2024 yılsonu itibarıyla gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir.

Santralin üretim faaliyetlerine başladığı 2016 yılından sonraki süreç içerisinde; üretim faaliyetlerinin başlamasından kısa süre sonra Şirketin sahip olduğu lisans kapsamında kapasite artırım hakkından faydalanabilmek için Bakanlığa müracaatta bulunduğu ve bu nedenle yapılacak muhtemel ilave yatırımların santralin RES-İYTE'ye devri işlemlerindeki ertelemelerin gerekçesi olarak sunulduğu; Şirket tarafından İYTE Rektörlüğüne hitaben yazılan 18.10.2018 tarihli dilekçede, santralin RES-İYTE'ye devir işlemlerinde kısmi bölünme metodu ile devir veya alternatif olarak İYTE'nin sahibi olduğu payların bedelinin lisans süresi boyunca ödenmesi yönünde iki farklı alternatif yöntemden birisinin benimsenmesinin önerildiği; konuyla ilgili yazışmalardan anlaşıldığı üzere, Şirket tarafından önerilen iki farklı yönteme ilişkin olarak İYTE tarafından bugüne kadar olumlu ya da olumsuz herhangi bir resmi cevap verilmemiş olduğu;

2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda konu hakkında, santralin RES-İYTE'ye devrinin bir an önce başlatılması ve devir yükümünün haksız nedenlerle ifa edilmemiş olmasının tespiti halinde sözleşmesinde öngörülen tazminatın tahsilatı için gerekli hukuki işlemlerin yerine getirilmesi gerektiğinin belirtildiği;

Şirketin İYTE'ye yazdığı 16.09.2024 tarihli yazı ile, santralin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri uyarınca, kısmi bölünme yöntemi ile yeni kurulacak bir şirkete devredilmesi ve bu şirket paylarının %11'inin bedelsiz olarak İYTE'ye devri yöntemi için gerekli çalışmalara başlandığının bildirildiği; buna mukabil İYTE'nin ilgili Şirkete yazdığı 22.10.2024 tarihli cevabi yazısında, devrin yeni kurulacak bir şirkete yapılmasının uygun olmadığı, mevcut RES-İYTE'ye devir yapılması ve devir işlemleri için bir zaman çizelgesinin oluşturulmasını ilgili Şirketten talep ettiği görülmüştür.

Santralin üretim faaliyetlerine başladığı dönemden sonraki 9 yıllık zaman zarfında; İYTE'nin Sözleşmenin 4.9 maddesi ile belirlenen kar payı hakkı ile ilgili olarak; 2016-2019 yıllarını kapsayan mali dönemler için Şirketten Santralin gelir ve gider durumunu gösteren yeminli mali müşavir onaylı beyanın alınmış olduğu; bu dönemlerde birikimli olarak sürekli zarar beyan edildiği, 2020-2024 arası mali dönemler için İYTE kayıtlarında Santralin mali durumu ile ilgili olarak her hangi bir bilginin bulunmadığı, bu nedenle Santralin faaliyette bulunduğu 9 yıl içerisinde İYTE'nin %11'lik hissesi için tahakkuk eden kar payının bulunmadığı, aynı zamanda İYTE'nin Şirketin uhdesinde bulunan santral ve işletme lisansının RES-İYTE'ye devri işlemlerinin gerçekleşmemesi nedeniyle sözleşmenin 4.10 maddesinden doğan tazminat hakkı için de bu güne kadar her hangi bir girişimde bulunmadığı

anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, Şirket bünyesinde yer alan Urla RES ve ilgili lisansın kısmi bölünme yöntemi ile bağımsız bir anonim şirkete devrinin gerçekleştirilmesi çalışmalarına başlanıldığı, Şirketin tek ortağı olduğu, aynı unvana sahip ve Ortak Girişim Sözleşmesi gereğince esas sözleşmede yer alması gereken hükümler korunarak kurulacak yeni bir anonim şirkete devir işlemi gerçekleştirilerek, akabinde bu şirketin sermayesinin %l1'ini temsil eden payların Enstitüye bedelsiz olarak devredileceği, Santralin 2020-2024 arası dönemde oluşan mali durumunun tetkik ve tespitine yönelik bir çalışmanın bulunmadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; ortak girişim kapsamında İYTE arazisi üzerinde kurulan rüzgâr enerjisi santralinin 2020-2024 arası dönemde oluşan 5 yıllık mali durumunun tetkik ve tespit edilerek varsa İYTE lehine oluşan kar paylarının Şirketten talep edilmesi, santralin RES-İYTE AŞ.'ye devir işlemlerinin bir an önce sonuçlandırılmasına yönelik her türlü idari ve hukuki tedbirin alınması gerekmektedir.

BULGU 2: Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Üniversite tarafından peşin tahsil edilen kira gelirlerinin ilgisine göre 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ile 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında takip edilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 296'ncı maddesinde; bu hesabın, içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 347'nci maddesinde ise; bu hesabın, dönem içinde tahsil edilen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Üniversite tarafından peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönemine göre 380 veya 480 No.lu hesaplarda takip edilmediği, bunun yerine 120 ve 220 gelirlerden alacaklar hesaplarına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönemine uygun olarak 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı veya 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında takip edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; peşin tahsil edilen kira gelirlerinin, muhasebenin dönemsellik ilkesi gereği 380 ve 480 No.lu hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksiklikler bulunduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi

uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

Kurumda iç kontrol risklerinin belirlenmesi konusunda bazı ön çalışmaların mevcut olduğu ancak bu çalışmaların henüz tamamlanmadığı,

Risklerin kurum personelinin katılımıyla belirlenmesi ve risklerin değerlendirilmesi konularında yine bazı ön çalışmaların mevcut olduğu ancak uygulamaya henüz geçilmediği,

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesi konusunda çalışmaların başladığı ancak tamamlanmadığı,

Belirlenen her bir kontrol faaliyetinin uygulanması için sorumluların belirlenmediği,

Kamu İdaresinde 2 iç denetçi kadrosu bulunduğu ve bu kadrolardan 1'ine atama yağıldığı, iç kontrol sistemine ilişkin iç denetim birimi tarafından gerçekleştirilmiş denetim ve raporlama çalışması bulunmadığı,

İç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetiminin üst yönetim ve kurum personeli tarafından sahiplenilmesi konusunda önemli bir gelişme kaydedildiği ancak uygulamada bazı yetersizliklerin mevcut olduğu,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda belirtilen hususların tamamlanmasına yönelik gerekli çalışmaların ilgili birimlerce başlatıldığı ve çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 4: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversitenin çeşitli birimlerinde kadrosu olan işçilerin yıllık ücretli izinlerinin zamanında ve yeterli olarak kullandırılmadığı, iş akitlerinin herhangi bir nedenle sona ermesinden sonra izin haklarının ekonomik değere dönüştürülecek şekilde biriktirildiği görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde "dinlenmek çalışanların hakkıdır" ifadesine yer verildikten sonra, yıllık izin hakkı ile hafta tatili ve bayram tatili hakları ayrıca vurgulanmış olduğundan Anayasal bir hak olan dinlenme hakkından vazgeçilemez. Ayrıca yasal zorunluluğun ötesinde; çalışanları yorgunluk ve onun beraberinde getireceği dikkatsizlik sonucu uğrayabilecekleri iş kazalarından korumak, işçinin bedensel ve ruhsal olarak iyiliğinin devamını sağlamak, iş tatminini artırmak, işçinin sosyal yaşama katılımını sağlamak, iş veriminin azalmasına engel olmak, işin kalitesinin düşmesini önlemek vb. birçok nedenle işçinin yıllık izin, hafta tatili, bayram tatili haklarını ve gün içinde ara dinlenmelerini tam olarak kullanabilmesi gereklidir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53, 56, 57 ve 58'inci maddeleri gereğince işyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de dahil olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir. Kanun'un "Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" başlıklı 53'üncü maddesine göre yıllık ücretli izinden vazgeçilemez ve "Yıllık ücretli iznin uygulanması" başlıklı 56'ncı maddesine göre bu iznin Kanun'da gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesi zorunludur.

Denetimlerde, 2024 yılı sonu itibarıyla sayıları yüze yaklaşan işçinin yetmiş kadarının 30 gün ve daha fazla sayıda yıllık ücretli izin biriktirdiği tespit edilmiştir. Yaklaşık yüz elli-yüz altmış güne kadar izni birikmiş işçiler olduğu göz önüne alındığında ortalama en az 5-6 yıllık kullanılmayan izinlerin olduğu anlaşılmaktadır.

Hukukî anlamda çalışanların çalışma hayatından kaynaklanan yorgunluğu atabilmek, sağlıklarını koruyabilmek için ihtiyaç duydukları bir hak olan dinlenme hakkı, kullanılmadığı takdirde, işçinin ruhsal ve bedensel açıdan yorulması ve çalışma verimini düşürmesinin yanı sıra, işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretler, herhangi bir nedenle iş akdinin sona ermesi durumunda sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kurumun aleyhine de ek mali külfet doğurmaktadır. Bugünkü ücretler üzerinden hesaplandığında,

kullanılmayan yıllık ücretli izinlerin 2024 yılı sonu itibarıyla karşılığı yaklaşık olarak 4,5 milyon TL civarındadır.

Diğer yandan Cumhurbaşkanlığı'nın 30 Haziran 2021 ve 17 Mayıs 2024 tarihinde kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması amacıyla yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu Genelgelerinde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin ilgili yıl içerisinde kullandırılacağı, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin sürelerinin yürütülen hizmetlerde aksamaya neden olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacağı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; işçilerin günün her saati çalışmayı gerektiren işlerde çalıştığı, personel sayısının az, yürütülecek faaliyetlerin çok olması nedeniyle fazla mesaiye ihtiyaç duyulduğu, fazla mesai karşılığında ücret yerine izin tahakkuk ettirildiği, bu yüzden izinlerin biriktiği ifade edilmiştir. Bununla beraber, Toplu İş Sözleşmelerinde İş Kanunu'na İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği 5'inci madde ile belirtilen "Denkleştirme Esasına Göre Çalışma" ya ilişkin herhangi bir düzenlemeye gidilmediği için fazla çalışmaların izin olarak verildiği belirtilmiştir. 2025-2027 yıllarını kapsayan Toplu Sözleşmede "Denkleştirme Esasına Göre Çalışma" hususuna yer verilmiş olup düzenlemenin uygulamaya geçmesi halinde belirtilen birikmenin önüne geçileceği ve kullanılmayan yıllık izinlerin kullandırılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; yukarda açıklanan gerekçelerle hem işçinin dinlenme hakkının bir gereği olarak ve aynı zamanda İdareye ek mali bir külfet getirmemesi için, işçilere yıllık ücretli izinlerini hak ettikleri yılda kullandırılması ve Cumhurbaşkanlığı Tasarruf Tedbirleri Genelgelerinde de öngörüldüğü üzere, geçmiş yıllardan kalan izinlerin de daha fazla biriktirilmeden, yüksek miktarda izin hakkı olanlara öncelik verilerek belli bir plan dâhilinde kullandırılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun Diğer Bulgular Bölümünde "İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması" başlığıyla yer almaktadır.
Ortak Girişim Kapsamında Kurulan Rüzgâr Enerjisi Santralinin Sözleşme Hükümlerine Aykırı Olarak RES-İYTE Elektrik Üretim A.Ş.'ye Devir İşlemlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun Diğer Bulgular Bölümünde "Ortak Girişim Kapsamında Kurulan Rüzgar Enerjisi Santralinin Sözleşme Gereği Olan Devir İşlemlerinin Yapılmaması" başlığıyla yer almaktadır.

İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

BAP : Bilimsel Araştırma Projeleri

KDV : Katma Değer Vergisi

TAM : Tümleşik Araştırma Merkezi

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi

2. Maliyet Hesaplarının Yanlış Kullanılması

3. Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabının Kullanılmaması

4. Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabının Kullanılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 11.08.2001 tarih ve 24490 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2'nci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak,
b) Danışmanlık, uygulama, deney ve analiz yapmak,
c) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, faaliyet alanları ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektör onayı alınmak şartıyla pazarlanması ve satılması için satış ve teşhir yerleri açmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 15'tir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 3 idari memur ve 1 sürekli işçi hizmet vermekte olup tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 1 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 10.568.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 6.481.303,11 TL bütçe giderine karşılık 5.700.048,76 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 8.432.058,69 TL gelir elde edilmiş, 6.402.662,74 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 2.029.395,95 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi

Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamına giren İşletmede kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmediği görülmüştür.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Verginin konusu" başlıklı 1'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre iktisadi kamu kuruluşlarının kazançları kurumlar vergisinin kapsamına alınmıştır. Aynı Kanun'un Mükellefler başlıklı 2'nci maddesinin üçüncü fıkrasında; iktisadi kamu kuruluşlarının Devlete, il özel idarelerine, belediyelere, diğer kamu idarelerine ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve anılan maddenin birinci ve ikinci fıkralarında sayılanlar dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmelerin iktisadi kamu kuruluşu olduğu, aynı maddenin altıncı fıkrasında ise iktisadi kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazanç amacı gütmemelerinin, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunmasının, tüzel kişiliklerinin olmamasının, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği, mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olmasının, kar edilmemesi veya karın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi niteliğini değiştirmeyeceği belirtilmiştir.

Anılan Kanun'un uygulanmasına ilişkin açıklamalar içeren 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 2.3.1. bölümünde de iktisadi kamu kuruluşları kavramının hem kamu iktisadi teşebbüslerini hem de kamu kurum ve kuruluşlarına ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan veya işletilen iktisadi kuruluşlar ile döner sermayeli kuruluşları da kapsamına aldığı ifade edilmiştir. Aynı bölümde ayrıca iktisadî kamu kuruluşlarının kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği, mal veya hizmet bedelinin

sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin de bunların iktisadî niteliğini değiştirmeyeceği vurgulanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden, kamu kurum ve kuruluşlarına ait veya bağlı olan işletmelerin ticari, sınai veya zirai alanda devamlı olarak faaliyette bulunması durumunda kurumlar vergisi mükellefi olmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, mevzuat hükümleri çerçevesinde kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmesi konusunda gerekli işlemlere başlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Enstitü Döner Sermaye İşletmesi tarafından özel ve kamu kurum ve kuruluşlarına bir bedel karşılığında analiz, görüş verme, danışmanlık hizmeti, eğitim, gibi faaliyetleri devamlılık arz edecek şekilde sunulması nedeniyle yukarıdaki mevzuat hükümleri çerçevesinde kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Maliyet Hesaplarının Yanlış Kullanılması

Döner Sermaye İşletmesinde 710 Direkt İlk Madde ve Malzeme Hesabı, 730 Genel Üretim Giderleri Hesabı ve 750 Araştırma ve Geliştirme Giderleri Hesabının kullanılmaması gerektiği halde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "7 Maliyet hesapları" başlıklı 267'nci maddesinde; kapsama dâhil kamu idarelerinden maliyet muhasebesi uygulayanların, maliyet işlemleri için bu ana hesap grubunu Bakanlıkça yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine uygun olarak kullanacakları ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığının 1 sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde maliyet hesapları; mal ve hizmetlerin planlanan biçim ve niteliğe getirilmesi için yapılan giderlerin toplandığı ve maliyet unsurlarına dönüştürülerek izlendiği hesaplar olarak tanımlanmaktadır. Hem anılan bu Genel Tebliğ'de hem de Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin on birinci bölümünde maliyet hesaplarının niteliği ve işleyişine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Genel Tebliğ'de 710 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Hesabının; mamulün bünyesine giren, mamulün temel öğesini oluşturan ve mamulün bünyesine doğrudan yüklenebilen maddelerin kullanımlarını izlemek için kullanılacağı, Yönetmelik'in anılan hesaba ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 467'nci maddesinde de; bu hesabın üretim işlemi

sırasında doğrudan doğruya mamul bünyesine giren ve onun bir unsurunu oluşturan ilk madde ve malzemelerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Genel Tebliğ'de ve Yönetmelik'in "Hesabın niteliği" başlıklı 485'inci maddesinde; 730 Genel Üretim Giderleri Hesabının, işletmenin üretimi ve bu üretime bağlı hizmetler için yapılan direkt işçilik ve direkt ilk madde ve malzeme dışında kalan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Genel Tebliğ'de ve Yönetmelik'in "Hesabın niteliği" başlıklı 503'üncü maddesinde; 750 Araştırma ve Geliştirme Giderleri Hesabının; üretime devam olunan mamullerin maliyetlerini düşürmek, satışlarını arttırmak, bulunan yeni üretim çeşitlerinin işletmede kullanılmakta olan yöntem ve işlemlerini geliştirmek ya da yeni yöntem ve işlemler bulmak, üretimde kullanılan teçhizatın yenilerinin ve mevcutlarının geliştirilmesine ilişkin araştırmalar yapmak, satış ve pazarlama faaliyetlerini geliştirmek için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde; 710 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Hesabına, araştırma merkezine laboratuvar malzemesi ve kimyasal gaz alımlarının, 730 Genel Üretim Giderleri Hesabına kimyasal gaz alımı ve araştırma merkezinde cihaz bakım bedellerinin, 750 Araştırma ve Geliştirme Giderleri Hesabına da yine araştırma merkezi laboratuvarına malzeme ve kimyasal gaz alımlarına ilişkin giderlerin kaydedildiği görülmüştür.

İşletme; sadece danışmanlık, analiz, eğitim ve soğuk oda kiralanması gibi hizmetler vererek gelir elde etmekte olup bir mamul üretimi, satışı ya da geliştirmesine ilişkin bir faaliyet ve gelir bulunmadığından, İşletmenin, mamul üretimi ile ilgili olan 710, 720, 730 hesaplarını kullanmaması gerekmektedir. Nitekim Yönetmelik'in 495'inci maddesinin ikinci fıkrasında hizmet işletmelerinde; 71, 72 ve 73 numaralı gruplarda yer alan hesapların kullanılamayacağı ifade edilmiştir. 750 No.lu hesap da Genel Tebliğ ve Yönetmelik'te açıklandığı üzere bir hizmet üretimine ilişkin harcamaları kapsayan giderlerin kaydedilmesi için kullanılmamaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, ilgili muhasebe mevzuatına göre maliyet hesaplarının daha dikkatli kullanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; 710 Direkt İlk Madde ve Malzeme Hesabı, 730 Genel Üretim Giderleri Hesabı ve 750 Araştırma ve Geliştirme Giderleri Hesabına kaydedilen tutarların fonksiyonuna göre 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına veya 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilerek izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabının Kullanılmaması

Döner Sermaye İşletmesinin ilgili mevzuata göre hasılatından personele ödenecek katkı payları ödemesini gerçekleştirirken gerekli muhasebe hesabını kullanmadığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 291'inci maddesinde; bu hesabın döner sermayeli işletmelerce, personele maaş dışında katkı payı, prim, huzur hakkı gibi değişik adlarla yapılan ödemelerin tahakkukunun izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 292'nci maddesinde ise; personele ödenecek döner sermaye katkı payı, prim gibi değişik adlarla ödenecek tutarların bu hesaba ve yapılan kesintilerin de ilgili hesaplara alacak, 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç; personele yapılan ödemelerin bu hesaba borç, ödemenin şekline göre ilgili hesaba alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, İşletmenin uygulamasında ilgili tutarların Ödenecek döner sermaye katkı payları hesabına kaydedilmeksizin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç kaydedilerek doğrudan gönderme emriyle ödendiği tespit edilmiştir. Oysa tahakkuk esasına göre bir gider gerçekleştiği anda muhasebe kayıtlarına alınmalı ve ödeme yapıldığında ilgili muhasebe kayıtları ayrıca yapılmalıdır.

Bu kapsamda İşletmede bir hasılat gerçekleştiğinde mevzuatına göre personele ödenmesi gereken katkı payları tahakkuk etmiş olduğundan, ilgili tutarlar öncelikle 363 Ödenecek döner sermaye katkı payları hesabına alacak, 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç kaydedilmelidir. Nakit çıkışı yapılarak ödeme gerçekleştiğinde ise 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına borç, gönderme emrinden sonra banka hesabına alacak kaydedilmelidir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca İşletmenin ilgili mevzuata göre hasılatından personele ödenecek katkı payları ödemesini gerçekleştirirken gerekli 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabını kullanması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, muhasebe mevzuatına uygun olarak ilgili hesabın kullanılacağı ifade edilmiştir.

BULGU 4: Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabının Kullanılmaması

Döner Sermaye İşletmesinin ilgili mevzuata göre hasılatından bilimsel araştırma (BAP) ve Hazine payı ödemesini gerçekleştirirken gerekli muhasebe hesabını kullanmadığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 289'uncu maddesinde; bu hesabın döner sermayeli işletmelerce genel bütçeye aktarılacak tutarların, idare masraflarına katılma payının, kâr payının, merkez hissesi gibi Hazineye veya ilgili idareye ödenecek gelir ve payların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 290'ıncı maddesinde ise; üniversite döner sermaye işletmelerince mevzuatları gereği üniversitelerinin araştırma fonlarına aktarılan tutarların bu hesaba alacak, 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç; Hazineye veya ilgili kurum bütçesine yatırılan veya ilgili kuruma gönderilen tutarların bu hesaba borç, ilgili hesaba alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, İşletmenin uygulamasında ilgili tutarların 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabına kaydedilmeksizin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç kaydedilerek doğrudan gönderme emriyle ödendiği tespit edilmiştir. Oysa tahakkuk esasına göre bir gider gerçekleştiği anda muhasebe kayıtlarına alınmalı ve ödeme yapıldığında ilgili muhasebe kayıtları ayrıca yapılmalıdır.

Bu kapsamda İşletmede bir hasılat gerçekleştiğinde mevzuatına göre ödenmesi gereken BAP payı ve Hazine payı tahakkuk etmiş olduğundan, ilgili tutarlar öncelikle 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabına alacak, 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç kaydedilmelidir. Nakit çıkışı yapılarak ödeme gerçekleştiğinde ise 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabına borç, gönderme emrinden sonra banka hesabına alacak kaydedilmelidir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca İşletmenin ilgili mevzuata göre hasılatından bilimsel araştırma ve Hazine payı ödemesini gerçekleştirirken gerekli 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabını kullanması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, muhasebe mevzuatına uygun olarak ilgili hesabın kullanılacağı ifade edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 430 **İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	639.863.770,11
10	**Hazır Değerler**	187.944.881,16
102	BANKA HESABI	2.888.062,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	185.056.819,16
12	**Faaliyet Alacakları**	241.663.262,84
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	241.535.743,86
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	127.518,98
13	**Kurum Alacakları**	77.900.338,65
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	77.900.338,65
14	**Diğer Alacaklar**	98.461,93
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	98.461,93
15	Stoklar	6.776.266,71
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	6.776.266,71
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	125.480.558,82
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	37.604.156,82
164	AKREDİTİFLER HESABI	87.876.402,00
2	DURAN VARLIKLAR	5.019.352.938,65
22	**Faaliyet Alacakları**	10.333.659,59
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.332.798,59
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	861,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	13.124.997,35
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	13.123.997,35
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.995.894.281,71
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.987.535.088,58
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	524.393.227,73
252	BİNALAR HESABI	2.975.805.859,59
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	340.456.688,68
254	TAŞITLAR HESABI	13.354.347,31
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	100.719.792,42
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.170.725.843,72
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	224.355.121,12

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	42.872.478,13
32	**Faaliyet Borçları**	27.423.949,92
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	27.423.949,92
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.744.120,79
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	501.228,03
333	EMANETLER HESABI	1.242.892,76
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	13.704.407,42
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.955.535,49
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.058.636,24
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	190.235,69
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	3.500.000,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	7.691.781,99
43	**Diğer Borçlar**	151.206,49
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	151.206,49
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	7.540.575,50
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	7.540.575,50
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.608.652.448,64
50	**Net Değer**	490.594.438,77
500	NET DEĞER HESABI	490.594.438,77
51	**Değer Hareketleri**	42.976,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	42.976,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.184.478.325,61
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.184.478.325,61
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.538.552.139,64
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.538.552.139,64
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.472.088.847,90
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.573.953.146,93
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.101.864.299,03

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	56.307.986,95
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	403.927,52
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-56.711.914,47

AKTİF TOPLAMI 5.659.216.708,76

PASİF TOPLAMI 5.659.216.708,76

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	37.934.509,75
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	37.934.509,75
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	32.755.870,56
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	32.755.870,56
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.663.079,13
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.663.079,13
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	19.347.035,13
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	19.347.035,13
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	6.158.256,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	12.896.723,45
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	4.879.592,66
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	23.934.572,11

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 430 **Adı : İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.507.938.040,31
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	860.176.805,83
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	102.156.431,22
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	138.121.113,57
630	05	Cari Transferler	111.447.243,94
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	9.216.632,66
630	13	Amortisman Giderleri	218.469.139,30
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	51.620.742,23
630	15	Karşılık Giderleri	7.540.575,50
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	137,76
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	9.135.037,36
630	99	Diğer Giderler	54.180,94

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.507.938.040,31**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.855.520.091,26
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	25.765.401,44
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.733.624.098,43
600	05	Diğer Gelirler	30.472.426,51
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	27.690.500,74
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	37.587.267,54
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	380.396,60
600	99	Diğer Gelirler	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.855.520.091,26**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	516.602,38
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	504.675,20
610	05	Diğer Gelirler	11.927,18

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **516.602,38**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.855.003.488,88**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.125.023.399,33**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.472.088.847,90**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.507.938.040,31**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.855.520.091,26**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.855.003.488,88**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**516.602,38**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.472.088.847,90**

BİLANÇO

İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Kurum Kodu : 8430 **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	7.259.102,95
10	**HAZIR DEĞERLER**	2.469.349,25
102	BANKALAR HESABI	2.469.349,25
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	4.216.516,11
120	ALICILAR HESABI	1.152.100,44
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	3.064.415,67
15	STOKLAR	573.237,59
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	102.293,20
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	470.944,39
2	DURAN VARLIKLAR	34.102,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	34.102,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	34.102,00

AKTİF TOPLAMI 7.293.204,95

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.266.702,78
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.922.161,48
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.922.161,48
34	ALINAN AVANSLAR	27.964,22
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	27.964,22
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	316.577,08
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	262.958,15
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	53.618,93
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.026.502,17
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	2.838.421,33
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	2.838.421,33
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-207.387,94
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-207.387,94
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	2.394.468,78
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	2.394.468,78

PASİF TOPLAMI 7.293.204,95

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8430 **İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	8.267.621,81
1- Yurtiçi Satışlar	8.267.621,81
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	12.097,78
1- Satıştan İadeler (-)	0,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	12.097,78
C- NET SATIŞLAR	8.255.524,03
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	725.686,79
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	725.686,79
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	7.529.837,24
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	5.288.048,09
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	755.257,99
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	4.532.790,10
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	2.241.789,15
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	176.534,66
3- Faiz Gelirleri	175.715,91
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	818,75
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	23.855,03
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	23.855,03
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	2.394.468,78
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	2.394.468,78
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	2.394.468,78

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ERASMUS	: European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
TL	: Türk Lirası
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye Birimleri Tarafından Kullanılan Yerlere Ait Giderlerin Üniversite Bütçesinden Ödenmesi

2. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kafkas Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kafkas Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 3 yüksekokul, 3 enstitü, 9 meslek yüksekokulu ve 28 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	139	74	213
Doçent	162	89	251
Doktor öğretim üyesi	307	111	418
Öğretim görevlisi	170	32	202
Araştırma görevlisi	161	111	272
Toplam	**939**	**417**	**1.356**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	210	231	441
Sağlık	179	211	390
Avukatlık	3	-	3
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	77	65	142
Din Hizmetleri	1	-	1
Yardımcı	2	33	35
Sözleşmeli	138	-	138
İşçi	576	-	576
Toplam	**1.186**	**540**	**1.726**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.125'tir. Ayrıca Üniversitede 12 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Kafkas Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	1.567.357.147,05	1.556.201.638,77	99,29
02 Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	174.591.100,00	171.794.565,03	98,40
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	271.713.384,44	163.083.685,38	60,02
05 Cari Transferler	122.411.775,00	121.017.813,04	98,86
06 Sermaye Giderleri	348.457.000,00	283.770.121,27	81,44
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.484.530.406,49**	**2.295.867.823,49**	**92,41**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.210.239.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 274.291.406,49 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.484.530.406,49 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,40'ı olan 2.295.867.823,49 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.567.357.147,05 TL ödeneğin 1.556.201.638,77 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 174.591.100,00 TL ödeneğin 171.794.565,03 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 271.713.384,44 TL ödeneğin 163.083.685,38 TL'si, cari transferlerde 122.411.775,00 TL ödeneğin 121.017.813,04 TL'si, sermaye giderlerinde 348.457.000,00 TL ödeneğin 283.770.121,27 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlâna ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 14.359.858,46 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	23.100.000	31.617.283,12	136,87
Alınan Bağış ve Yardımlar	2.137.106.000	2.330.229.357,00	109,03
Diğer Gelirler	50.033.000	41.282.987,91	82,51
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**2.210.239.000**	**2.403.129.628,03**	108,72
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	787.813,30	-
Net Toplam	**2.210.239.000**	**2.402.341.814,73**	**108,69**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.210.239.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.402.341.814,73 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.419.827.366,81 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 787.813,30 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 753.754.878,95 TL ve faaliyet gideri

2.273.786.656,08 TL olan Üniversite, 2024 yılını 899.007.776,38 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 702.690.637,41 TL, gider toplamı 768.921.882,88 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 66.231.245,47 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 783.840,42 TL, gider toplamı 268.442,28 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 515.398,14 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından

yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları bu konuda herhangi bir çalışma yapılmaması nedeniyle yeterli değildir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, yürürlükte bulunan mevzuatın yeterli güvenceyi sağlaması nedeniyle belirlenmemiştir. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, Güncel İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu ile Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Hazırlama Grubu oluşturulmadığından dolayı değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kafkas Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye Birimleri Tarafından Kullanılan Yerlere Ait Giderlerin Üniversite Bütçesinden Ödenmesi

Döner Sermaye İşletmesi birimleri tarafından kısmen veya tamamen kullanılan yerlere ait elektrik, su ve ısınma giderlerinin tamamının Üniversite bütçesinden karşılandığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (b) fıkrasında; döner sermaye işlemlerinden tahsil edilen gelirin belirli bir oranının; ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım,

kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı maddenin (i) fıkrasında döner sermaye işletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas olduğu, yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un Geçici 66'ncı maddesinde de; tıp fakültelerine bağlı sağlık uygulama ve araştırma merkezi döner sermaye birimlerinin bütçesine ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz alımlarına ilişkin muaccel borçlarının ödenmesi amacıyla aktarma yapılabileceği hükme bağlanmıştır.

Üniversitenin özel bütçeden döner sermaye işletmesine ait ihtiyaçların temini, bir başka deyişle kaynak aktarımı, 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinde belirtilen haller ile geçici 66'ncı maddede olduğu gibi istisnai bir durum olup, mevzuat hükümleriyle sınırlıdır. Bu nedenle belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Ayrıca 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 16'ncı maddesine istinaden hazırlanan 2022-2024 yılı Bütçe Hazırlama Rehberi'nin "Genel İlkeler" başlıklı 8'inci maddesinde; döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığıyla karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Kafkas Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesine ait doğalgaz ve elektrik giderlerinin üniversite bütçesinden ödendiği görülmüştür. Ayrıca Döner Sermaye birimlerinden Sürekli Eğitim Merkezi, Eğitim Fakültesi Müdürlüğü, Veterinerlik Fakültesi Çiftlik Müdürlüğü, Türkçe Eğitimi ve Araştırma Merkezi birimleri de Üniversite ile ortak alanlarda hizmet vermekte olup ilgili alanların elektrik, su ve ısınma giderlerine katılmadıkları görülmektedir. Söz konusu giderlerin tamamı Üniversite bütçesinden karşılanmakta olup bu durumun yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, söz konusu ödemelerin hizmetlerin aksatılmaması amacıyla yapıldığı ancak ileriki dönemlerde döner sermaye gelirlerinin arttırılması suretiyle tüm giderlerin döner sermaye bütçesinden karşılanmasının hedeflendiği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; döner sermaye işletmesi birimlerine ait elektrik, su ve ısınma giderlerinin döner sermaye işletmesi tarafından karşılanması gerekmektedir.

BULGU 2: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversite bünyesinde istihdam edilen işçilerin bir kısmının yıllık izinlerinin düzenli olarak kullandırılmadığı görülmüştür.

Anayasa'nın "Çalışma Şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların bir hakkı olduğu ve bu hakların kullanımının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" başlıklı 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; "Yıllık ücretli iznin uygulanması" başlıklı 56'ncı maddesinde, yılık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; "Sözleşmenin sona ermesinde izin ücreti" başlıklı 59'uncu maddesinde ise iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Ayrıca, 2024/7 sayılı tasarruf tedbirlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde, 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin ilgili yıl içerisinde kullandırılacağı, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversitede çalışan 22 işçinin 100 gün ve üzerinde, 86 işçinin ise 50 ile 100 gün arası kullanılmayan izin sürelerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, konu ile ilgili gerekli uyarıların yapıldığı ve bu konuda gerekli hassasiyetin gösterileceği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; işçilerin yıllık izinlerinin hak kazandıkları yıl içerisinde kullandırılması ve geçmiş yıllara ait birikmiş izinlerin de hizmet gereklerine göre planlanarak en kısa sürede bitirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Döner Sermaye Birimleri Tarafından Kullanılan Yerlere Ait Giderlerin Üniversite Bütçesinden Ödenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Döner Sermaye Birimleri Tarafından Kullanılan Yerlere Ait Giderlerin Üniversite Bütçesinden Ödenmesi" başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 445 **Adı : KAFKAS ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.273.786.656,08
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.553.034.102,86
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	171.870.795,54
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	155.873.026,13
630	05	Cari Transferler	123.230.997,84
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	342.805,76
630	13	Amortisman Giderleri	147.380.053,03
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	41.700.144,24
630	15	Karşılık Giderleri	14.155.230,65
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	66.198.629,73
630	99	Diğer Giderler	870,30

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.273.786.656,08**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.419.827.366,81
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.624.936,84
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.344.926.071,50
600	05	Diğer Gelirler	42.473.006,85
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	781.851,62
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	21.500,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.419.827.366,81**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	787.813,30
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	728.459,74
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	34.500,00
610	05	Diğer Gelirler	24.853,56

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **787.813,30**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.419.039.553,51**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **753.754.878,95**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **899.007.776,38**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.273.786.656,08**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.419.827.366,81**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.419.039.553,51**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**787.813,30**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**899.007.776,38**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 445 | **KAFKAS ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	291.595.797,90
10	**Hazır Değerler**	11.326.104,03
102	BANKA HESABI	0,08
104	PROJE ÖZEL HESABI	11.326.103,95
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	64.086.933,85
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	63.351.943,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	31.048,05
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	703.942,80
13	**Kurum Alacakları**	139.770.886,22
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	139.770.886,22
14	**Diğer Alacaklar**	2.957.478,54
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.957.478,54
15	Stoklar	20.356.867,27
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	20.355.215,27
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	1.652,00
16	**Ön Ödemeler**	53.091.930,95
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	53.091.930,95
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	5.597,04
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	5.597,04
2	DURAN VARLIKLAR	3.320.970.671,76
22	**Faaliyet Alacakları**	2.554.838,16
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.554.838,16
24	**Mali Duran Varlıklar**	10.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	10.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.318.155.833,60
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	216.905.196,29
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	737.988.610,98
252	BİNALAR HESABI	2.785.441.597,34
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	282.683.964,88
254	TAŞITLAR HESABI	19.269.432,72
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	63.197.509,59
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.186.453.829,21
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	399.123.351,01
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	28.253.546,60
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	7.178.546,38
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	873.026,24
333	EMANETLER HESABI	6.305.520,14
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	21.029.082,60
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	20.216.651,32
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	799.436,88
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	12.994,40
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	45.917,62
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	45.917,62
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	37.725.452,44
43	**Diğer Borçlar**	3.038.687,36
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.038.687,36
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	34.686.765,08
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	34.686.765,08
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.546.587.470,62
50	**Net Değer**	350.870.287,80
500	NET DEĞER HESABI	350.870.287,80
51	**Değer Hareketleri**	666.734,87
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	666.734,87
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.582.902.130,77
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.582.902.130,77
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.286.859.459,20
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.286.859.459,20
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	899.007.776,38
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.683.971.170,38
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.784.963.394,00

260	HAKLAR HESABI	26.184.802,21
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-26.184.802,21
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	250.000,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	250.000,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	2.239.935,16
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.239.935,16

AKTİF TOPLAMI 3.612.566.469,66

PASİF TOPLAMI 3.612.566.469,66

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	33.697.596,04
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	33.697.596,04
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	21.343.869,08
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	21.343.869,08
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.720.117,42
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.720.117,42
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.731.662,22
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.731.662,22
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	8.026.729,76
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	8.026.729,76

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Dayanıklı Taşınırlar İçin Enflasyon Düzeltme İşleminin Hatalı Yapılması

B. Diğer Bulgular

1. İdarenin Kiraya Verilen Taşınmazlarda Denetim Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesi

2. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Karabük Üniversitesi 2007 yılında 17.05.2007 tarih ve 5662 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Karabük Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 17 fakülte, 4 yüksekokul, 2 enstitü, 10 meslek yüksekokulu ve 17 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	161	66	227
Doçent	181	36	217
Doktor öğretim üyesi	378	119	497
Öğretim görevlisi	232	18	250
Araştırma görevlisi	170	51	221
Toplam	**1122**	**290**	**1412**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	437	84	521
Sağlık	7	14	21
Avukatlık	2	1	3
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	95	32	127
Yardımcı	70	6	76
Sözleşmeli	72	0	72
İşçi*	282	0	282
Toplam	**965**	**137**	**1102**

*Üniversitede istihdam edilen 24 geçici işçi kadrolu olmadığı için tabloya dahil edilmemiştir.

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2087'dür. Ayrıca Üniversitede 39 yabancı uyruklu akademik personel ile 24 geçici işçi çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.678.632.803,40	1.655.662.234,57	98,63
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	192.562.511,00	190.364.699,82	98,86
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	213.175.819,47	137.516.589,81	64,51
05 Cari Transferler	40.334.026,34	34.206.381,26	84,81
06 Sermaye Giderleri	133.817.106,00	52.883.589,31	39,52
Toplam	**2.258.522.266,21**	**2.070.633.494,77**	**91,68**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.090.006.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 168.516.266,21 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.258.522.266,21 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %91,68'i olan 2.070.633.494,77 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.678.632.803,40 TL ödeneğin 1.655.662.234,57 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 192.562.511,00 TL ödeneğin 190.364.699,82 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 213.175.819,47 TL ödeneğin 137.516.589,81 TL'si, cari transferlerde 40.334.026,34 TL ödeneğin 34.206.381,26 TL'si, sermaye giderlerinde 133.817.106,00 TL ödeneğin 52.883.589,31 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Erasmus Değişim Programı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 36.172.234,28 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	86.643.000,00	207.773.326,09	239,80
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.979.078.000,00	1.947.891.018,45	98,42
Diğer Gelirler	24.285.000,00	48.873.116,76	201,25
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	-
Toplam	2.090.006.000,00	2.204.537.461,30	105,48
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		4.040.694,38	
Net Toplam	**2.090.006.000,00**	**2.200.496.766,92**	**105,29**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.090.006.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.200.496.766,92 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.391.772.156,32 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 4.574.876,83 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 659.041.895,90 TL ve faaliyet gideri

2.181.869.814,33 TL olan Üniversite, 2024 yılını 864.369.361,06 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 67.698.993,21 TL, gider toplamı 59.837.036,80 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 24.063.625,58 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 30.09.2017 tarih ve 30196 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2017/10807 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Karabük Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 5.000.000,00 TL olup Üniversitenin % 48 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

Kuruluş sermayesi olarak ödenen 2.400.000,00 TL, enflasyon düzeltmesi ile 17.639.160,00 TL olmuştur. Şirketten kâr payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir..

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç

Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ile idare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Elektronik Belge Yönetim Sistemi ve İmza Yetkileri Yönergesi bulunmaktadır. Ancak yetki devirleri ve sınırlarının yazılı olarak belirlendiğine ve ilgililere bildirildiğine, yetki devrinde dikkate alınması gereken hususların göz önünde bulundurulduğuna dair yeterli denetim kanıtı elde edilememiştir.

İdare, yaptığı görevlendirmelerde görevler ayrılığı ilkesini dikkate almaktadır. Üniversitede, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde mali karar ve işlemlerin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrolü görevleri farklı kişiler tarafından yürütülmektedir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların 3'ü de doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karabük Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Dayanıklı Taşınırlar İçin Enflasyon Düzeltme İşleminin Hatalı Yapılması

Üniversitenin kayıtlarında bulunan ve 2023 yılında enflasyon düzeltme işlemi yapılmamış olan dayanıklı taşınırlar ile bu taşınırların amortismanları için 2024 yılı taşıma katsayısı üzerinden taşıma işlemi yapıldığı tespit edilmiştir.

16.12.2023 tarih ve 32401 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 85 Sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nde, kapsamdaki kamu idarelerine ait mali tabloların

enflasyon etkilerinden arındırılarak raporlama tarihindeki satın alma gücünü yansıtacak şekilde sunulmasını sağlamak üzere uygulanacak enflasyon düzeltmesinin usul ve esasları belirlenmiştir.

Tebliğ'in 4'üncü maddesine göre;

Düzeltme katsayısı: Mali tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

Enflasyon düzeltmesi: Parasal olmayan kalemlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını,

Fiyat endeksi: Türkiye İstatistik Kurumunca Türkiye geneli için hesaplanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksini (Yİ-ÜFE),

Taşıma: Mali tablolardaki parasal ve parasal olmayan kalemlerin, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanması işlemini,

Taşıma katsayısı: Mali tabloların ait olduğu tarihe ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

ifade etmektedir.

Tebliğ'in "Enflasyon düzeltmesi işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinde;

Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, kapsamdaki kamu idarelerinin 31/12/2023 tarihli mali tablolarının enflasyon düzeltmesine tabi tutulacağı,

EK-1'de yer alan parasal olmayan kalemlere enflasyon düzeltmesi uygulanacağı, düzeltme katsayısının EK-2'de yer alan formüle göre hesaplanacağı,

Enflasyon düzeltmesi yapılan yıldan sonraki yıllarda enflasyon düzeltmesi şartlarının bulunması halinde önceki yıl enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş kalemlerin taşıma katsayısı kullanılarak düzeltileceği, taşıma katsayısının EK-2'de yer alan formüle göre hesaplanacağı,

Enflasyon düzeltmesi işleminin, mali yıl sonu itibarıyla amortisman işlemlerinden önce geçici mizana yansıyacak şekilde dönem sonunda yapılacağı,

Enflasyon düzeltmesi sonucu ortaya çıkan farkın muhasebeleştirilmesinde, ilgili hesabın yeni ihdas edilen yardımcı hesabına borç ve 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabına alacak kaydedileceği,

Dönem sonu işlemleri kapsamında 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabının kalanı, geçici 1'inci maddede belirtilen durum haricinde 690 Faaliyet Sonuçları Hesabına aktarılacağı,

belirtilmiştir.

Ancak, Tebliğ'in "İlk düzeltme işlemindeki sonuçların aktarılması" başlıklı geçici 1 inci

maddesi gereğince 2023 yılı enflasyon düzeltmesi işlemi sonucunda 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabında oluşacak borç ya da alacak kalanı ilgisine göre; 690 Faaliyet Sonuçları Hesabı yerine 570 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabının veya 580 Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları Hesabının "98 Geçmiş Yıllar Enflasyon Farkları" yardımcı hesabına aktarılması gerekmektedir.

Geçici 3'üncü maddesinde de 2023 yılı enflasyon düzeltme işlemlerinde, 2023 yılı Kasım ayı fiyat endeksinin mali tablonun ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksi olarak kullanılacağı belirtilmiştir.

Tebliğ'in eki ''Enflasyon Düzeltmesine Tabi Tutulacak Parasal Olmayan Kalemler'' listesinde; 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı**,** 254 Taşıtlar Hesabı**,** 255 Demirbaşlar Hesabı ve 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı (-) da yer almaktadır.

Üniversitenin 2023 yılı enflasyon düzeltme işlemi yapılmamış olan ve 2024 yılına devreden dayanıklı taşınırları ile bu taşınırların amortismanları için 2024 yılı taşıma katsayısı ile taşıma işlemi yapılmıştır. Bu durumda, 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı**,** 254 Taşıtlar Hesabı**,** 255 Demirbaşlar Hesabı ve 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabının parasal değerleri enflasyon etkilerinden arındırılmamış olmaktadır.

Yukarıda açıklandığı üzere 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı**,** 254 Taşıtlar Hesabı**,** 255 Demirbaşlar Hesabı ve 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı için 2023 yılı enflasyon düzeltme işlemi yapılmadan 2024 yılına taşıma işlemi yapılmış olduğundan 2024 yılı mali tabloları gerçek parasal değerleri yansıtmamaktadır.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 21.04.2025 tarih ve 4528, 4529, 4530, 4531, 4532, 4533, 4534, 4535, 4536, 4537, 4538, 4539, 4540, 4541, 4542, 4543, 4544, 4545, 4546, 4547 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

Ancak, söz konusu hatalı işlemler yılı geçtikten sonra düzeltildiğinden 2024 yılı mali tablolarında 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı**,** 254 Taşıtlar Hesabı**,** 255 Demirbaşlar Hesabı ile 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı gerçek parasal değerleri yansıtmamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İdarenin Kiraya Verilen Taşınmazlarda Denetim Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesi

İdarenin 2024 yılında devam etmekte olan; yirmi ikisi Sosyal Yaşam Merkezinde on beşi diğer taşınmazlarında bulunan alanlar için imza altına alınmış kiralama sözleşmelerinin uygulanmasında mevzuat ve sözleşme hükümlerine aykırı uygulamalar görülmüştür.

Kullanılan alanların genişletildiği ve kiralama usullerinin dışında gelir getirici faaliyetlerde bulunulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kantinlerin denetimlerinde üniversitenin genel sağlık kuralları, sosyal güvenlik mevzuatından doğan yükümlülükleri ve sözleşmeden doğan denetim gereklerini yerine getirmediği de anlaşılmıştır.

Kiralama sözleşmelerindeki hükümlerin aksine, bu işletmelerde çalışanların idareye bildirilmediği, çalışan dosyalarının güncel olarak tutulmadığı, çalışanların hijyen, genel sağlık ve diğer muayenelerinin mevcut olmadığı, bu alanlarda sunulan sıcak - soğuk ürünlerin sağlık, hijyen ve diğer yönlerden idarece fiilen denetlenmediği tespit edilmiştir.

Sosyal Yaşam Merkezinin tamamında, ayrıca Mühendislik Fakültesi ve Fethi Toker Güzel Sanatlar Fakültesi kantininde yapılan yerinde denetimlerde ayrıca sözleşmesinde belirtilmiş olduğu halde kiracıların işletmede olmadığı ve sözleşme hükümleri uyarınca yetkili bir vekil bırakmadığı; çalışanların idareye bildirilmediği, tektip kıyafet giymediği, isim ve fotoğraflarının işletmenin görünür bir yerinde asılı bulunmadığı, işletmelerin kullanım alanlarının sözleşmelerine uygun olup olmadığının idarece denetlenmediği tespit edilmiştir.

İdarenin kiralanan alanlarda sunulan hizmet ve ürünlerin kalite ve fiyat açısından denetlenmesi; bu işletmelerde çalışanların isim, işe giriş bildirgesi, genel sağlık muayenesi, adli sicil kaydı gibi evrakların yer aldığı dosyalarının titizlikle takibi ve ayrıca bu işletmelerin kullanım alanlarının sözleşme hükümlerini ihlal edip etmediğinin kontrolü açısından sorumluluğunun sürekli olduğu aşikardır.

Kamu idaresi cevabında, özetle; fiili ve fiziki denetim esnasında tespit edilmiş hususlar hakkında işlem başlatıldığını, aynı zamanda kiralama sözleşmesi yapılan tüm işletmelere gerekli uyarıların yapıldığını ifade etmiş ve bu işlemlere ilişkin kanıtlayıcı belgeleri iletmiştir.

Gelir getirici faaliyetler için kantin, kafeterya gibi sosyal amaçlı işletme haklarının ihale edilmesinde, idarenin yükümlülüğü sözleşme yapılması ile sona ermemektedir. Sözleşme aşamasından sonra da idarenin genel gözetim ve kontrol yükümlülükleri devam etmektedir. Bu nedenle idarenin bu işletmeleri denetlemesinin sürekliliği hususunda gerekli düzenlemelerin yapılması ve titizlikle takip edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversite bünyesinde yer alan Mühendislik Fakültesi ve Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar Fakültesine ait ambarlarda yapılan denetimler sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuatta belirtilen iş ve işlemlerin tam ve doğru olarak yapılmadığı uygulamada eksiklikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinde; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verilmesi, bu numara

yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Devir işlemleri" başlıklı 33'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarında bulunan taşınırlar, buralarda asılı Dayanıklı Taşınırlar Listesinde gösterilen miktarlar esas alınarak sayılmak ve listedeki ilgili bölüm imzalanmak suretiyle yeni sorumluya devir ve teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği, bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği, fiziki veya kullanım özellikleri nedeniyle numaralandırılması mümkün olmayan taşınırlara bu işlemin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Harcama birimi ve ambarların kodlanması" başlıklı 38'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise; harcama birimlerinin bünyesinde bulunan ambarlara harcama yetkililerince bir düzeyli ve iki karakterden oluşan kod verileceği, bu kodun aynı harcama birimine bağlı ambarların sayısını göstereceği, ambarın, bağlı olduğu harcama biriminin koduyla birlikte tanımlanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde/denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Kişi ve ortak kullanım alanlarına verilen dayanıklı taşınır için Dayanıklı Taşınırlar Listelerinin oluşturulmadığı,
- Dayanıklı taşınırların numaralandırılmadığı,
- Bazı birimlerde KBS'de görünen ambar sayısı ile fiili ambar sayısının birbiri ile uyumlu olmadığı,
- Elektronik taşınırların, fabrika seri numarasının sisteme kaydedilmediği,

tespit edilmiştir.

Kamu idaresi, cevabında; bulguda yer alan tespitlere katılmış, ilgili birimlerin çeşitli düzeltici faaliyetlere başladığını ifade etmiştir. Kişi ve ortak kullanım alanlarındaki dayanıklı taşınırlar için listelerin henüz oluşturulmadığı, ancak Mühendislik Fakültesi ile Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi binasında bulunan Turizm Fakültesi'ne ait Dayanıklı Taşınır Listelerinin hazırlanmaya başlandığı belirtilerek örnekleri sunulmuş, yeni elektronik taşınırlarda fabrika seri numaralarının sisteme girilmeye başlandığı belirtilmiştir. Ayrıca, Taşınır Kontrol ve Tespit Komisyonu kurulduğu ve denetimlerin sürdüğü, taşınır kayıt ve kontrol yetkililerine de eğitim verildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak taşınır işlemlerinde yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi ve taşınır işlemlerinin doğası gereği taşınırın elde edilmesinden kurum kayıtlarından çıkana dek her bir işlemin doğru yapılması için azami kontrollerin sağlanması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Dayanıklı Taşınırlar İçin Enflasyon Düzeltme İşleminin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Üniversitenin dayanıklı taşınırları ile bu taşınırların amortismanları için 85 Sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği uyarınca enflasyon düzeltme işlemi yapılmadığından 2023 yılı mali tabloları gerçek parasal değerleri yansıtmamaktadır. 2024 yılına devreden dayanıklı taşınırları ile bu taşınırların amortismanları için enflasyon düzeltmesi yapılmadan 2024 yılı taşıma katsayısı ile taşıma işlemi yapılmıştır. İlgili hesaplar gerçek parasal değerleri yansıtmamaktadır.

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Karabük Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 26.10.2008 tarih ve 27036 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan mülga Karabük Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 31.03.2021 tarih ve 31439 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karabük Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından istenecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak.

b) Eğitim organizasyonu, danışmanlık, uygulama, fizibilite etüdü, model deneyleri, bilgi işlem, iş değerlendirmesi, ölçme, ölçü ayarı hizmetlerini yapmak.

c) Laboratuvar ve atölyelerde yapılacak tetkik, analiz, deney, bakım, tamir ve üretimle ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak.

ç) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek faaliyet alanı ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek ve elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satmak.

d) Faaliyet alanları çerçevesinde; bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleriyle kitap ve her türlü basılı evrak çoğaltmak, basmak, cilt ve baskı işleri yapmak, bunların satışını yapmak.

e) Eğitim-öğretime yönelik faaliyet alanlarıyla ilgili sınırlı kalmak üzere, bilirkişilik, teknik rapor, grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

f) Yabancı dil kursları, yabancılara Türkçe öğretimi, uluslararası öğrencilerin oryantasyonu, bilgi işlem, yazılım ve donanım, pedagojik formasyon, arabuluculuk eğitimi ve benzeri hizmet faaliyetlerinde bulunmak.

g) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum

şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 16'dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 3 idari memur hizmet vermekte olup bunlardan 3'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 3 muhasebe uzmanı bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 93.140.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 119.115.216,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 45.018.263,61 TL bütçe giderine karşılık 59.837.036,80 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 67.698.993,21 TL gelir elde edilmiş, 43.635.367,63 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 24.063.625,58 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Karabük Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karabük Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 475 | KARABÜK ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	489.324.301,42
10	**Hazır Değerler**	29.881.181,50
102	BANKA HESABI	1.903.047,15
104	PROJE ÖZEL HESABI	27.978.134,35
12	**Faaliyet Alacakları**	256.284.032,90
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	254.006.150,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.277.577,90
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	305,00
13	**Kurum Alacakları**	131.025.536,21
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	131.025.536,21
14	**Diğer Alacaklar**	1.090.948,73
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.090.948,73
15	Stoklar	9.818.929,84
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.818.929,84
16	**Ön Ödemeler**	61.223.672,24
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	61.223.672,24
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	2.879.059.499,78
22	**Faaliyet Alacakları**	2.291.054,16
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.256.610,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	34.444,16
24	**Mali Duran Varlıklar**	17.689.160,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	17.639.160,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	50.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.859.079.285,62
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	279.340.300,16
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	370.242.121,61
252	BİNALAR HESABI	2.785.555.457,16
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	51.459.290,95
254	TAŞITLAR HESABI	5.819.837,71
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	126.644.680,45
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-805.922.545,75
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	45.940.143,33

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	52.545.436,34
32	**Faaliyet Borçları**	21.861.833,88
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	21.861.833,88
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	8.909.775,99
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	945.950,22
333	EMANETLER HESABI	7.963.825,77
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	21.513.589,90
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	12.327.336,04
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	8.533.263,85
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	652.990,01
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	219.151,99
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	219.151,99
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	41.084,58
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	41.084,58
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	139.139.738,37
43	**Diğer Borçlar**	940.369,54
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	940.369,54
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	138.184.148,82
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	138.184.148,82
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	15.220,01
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	15.220,01
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.176.698.626,49
50	**Net Değer**	549.807.233,52
500	NET DEĞER HESABI	549.807.233,52
51	**Değer Hareketleri**	-165.456,47
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-165.456,47
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.286.485.931,04
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.286.485.931,04
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.523.798.442,66
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.523.798.442,66
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	864.369.361,06
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.836.763.416,25

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	21.559.821,27
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-21.559.821,27
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	594.075,36
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-594.075,36

AKTİF TOPLAMI 3.368.383.801,20

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.972.394.055,19

PASİF TOPLAMI 3.368.383.801,20

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	9.809.271,63
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	9.809.271,63
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.661.847,98
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.661.847,98
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	115.002.780,78
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	115.002.780,78
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.858.848,99
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.858.848,99
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	3.245.152,40
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	3.245.152,40
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	1.560.861,30
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	720.000,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	2.280.861,30

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 475 **Adı : KARABÜK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.181.869.814,33
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.663.529.461,70
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	190.366.946,77
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	119.544.576,01
630	05	Cari Transferler	65.806.866,21
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.623.090,70
630	13	Amortisman Giderleri	116.241.869,56
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	19.947.288,72
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	169.790,96
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.499.300,44
630	99	Diğer Giderler	140.623,26

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.181.869.814,33**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.391.772.156,32
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	209.020.790,67
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.088.169.153,23
600	05	Diğer Gelirler	49.868.772,92
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.874.037,07
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	1.463.468,76
600	99	Diğer Gelirler	39.375.933,67

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.391.772.156,32**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	4.574.876,83
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.470.705,30
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	255.745,88
610	05	Diğer Gelirler	848.425,65

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **4.574.876,83**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.387.197.279,49**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **659.041.895,90**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **864.369.361,06**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.181.869.814,33**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.391.772.156,32**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.387.197.279,49**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**4.574.876,83**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**864.369.361,06**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8475 **KARABÜK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	45.869.576,36
10	**HAZIR DEĞERLER**	30.104.861,02
102	BANKALAR HESABI	28.599.676,56
105	DÖVİZ HESABI	1.505.184,46
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	797.062,50
120	ALICILAR HESABI	489.607,28
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	307.455,22
13	**DİĞER ALACAKLAR**	12,06
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	0,03
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	12,03
15	STOKLAR	14.240.989,52
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.254.097,06
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	11.986.892,46
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	726.651,26
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	719.066,43
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	7.584,83
2	DURAN VARLIKLAR	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	237.500,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-237.500,00

AKTİF TOPLAMI 45.869.576,36

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.500.333,34
33	**DİĞER BORÇLAR**	14.715,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	14.715,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	2.559.842,21
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.652.314,31
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	360.458,93
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	545.477,70
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.591,27
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	-74.223,87
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-74.223,87
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	43.369.243,02
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	50.000,00
500	SERMAYE HESABI	50.000,14
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,14
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	21.789.920,94
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	21.789.920,94
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-2.534.303,50
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-2.534.303,50
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	24.063.625,58
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	24.245.328,08
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-181.702,50

PASİF TOPLAMI 45.869.576,36

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	735.230,63
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	735.230,63
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.474,01
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	1.474,01
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	12.690,48
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	12.690,48

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8475 **KARABÜK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	59.080.149,61
1- Yurtiçi Satışlar	55.438.941,18
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	3.641.208,43
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	443.007,81
1- Satıştan İadeler (-)	443.007,81
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	58.637.141,80
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	18.279.072,60
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	18.279.072,60
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	40.358.069,20
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	25.176.994,42
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	519.228,42
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	24.657.766,00
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	15.181.074,78
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	9.037.209,84
3- Faiz Gelirleri	2.318.435,84
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	6.718.774,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	179.300,61
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	22.709,72
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	156.590,89
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	24.038.984,01
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	24.641,57
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	24.641,55
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,02
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	24.063.625,58
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	24.063.625,58

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

TL	:	Türk Lirası
YÖKAK	:	Yükseköğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite İktisadi İşletmesince Yapılan Taşıt Alımlarında ve Taşıtların Elden Çıkarılmasında Mevzuata Uyulmaması

2. İktisadi İşletmede Kamu İhale Mevzuatına İlişkin Eksiklikler Bulunması

3. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

4. Üniversite Merkez Kanuni Yerleşkesi Alanının Yapı Ruhsatının Alınamaması ve Cins Tashihinin Yapılamaması

5. Yapım İşlerinde Uygulama Projelerinin Gerekli Nitelikte Hazırlanmaması Nedeniyle İşlerin Uygulanması Sırasında Sık Proje Değişiklikleri Yapılması

6. Yapım İşlerinde Yeni Birim Fiyatın Belirlenmesi İşlemlerine İlişkin Mevzuatta Öngörülen Yöntemlere Uygun Hareket Edilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Karadeniz Teknik Üniversitesi 20.05.1955 tarih ve 6594 sayılı Kanun ile kurulmuş, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 28'inci maddesiyle yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Karadeniz Teknik Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 1 yüksekokul, 6 enstitü, 8 meslek yüksekokulu ve 19 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	532	101	633
Doçent	174	129	303
Doktor öğretim üyesi	442	170	612
Öğretim görevlisi	298	137	435
Araştırma görevlisi	629	534	1163
Toplam	**2075**	**1071**	**3146**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	558	628	1186
Sağlık	801	498	1299
Avukatlık	4	1	5
Din	2	1	3
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	212	145	357
Yardımcı	97	134	231
Sözleşmeli 4/B	486	-	486
Sözleşmeli Bilişim	2	-	2
Sürekli işçi+4/D+696 KHK	1320	-	1320
Toplam	**3482**	**1407**	**4889**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5557'dir. Ayrıca Üniversitede 7 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Karadeniz Teknik Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.473.201.348,00	3.423.162.191,00	98,56
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	418.489.400,00	412.019.627,00	98,45
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	372.171.789,00	249.011.651,00	66,91
05 Cari Transferler	558.174.010,00	532.146.064,00	95,34
06 Sermaye Giderleri	580.748.623,00	271.836.680,00	46,81
Toplam	**5.402.785.170,00**	**4.888.176.213,00**	**90,48**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.835.148.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 2.097.941.469,00 TL ödenek eklenmiş, 1.530.304.300,00 TL ödenek düşülmüş ve toplam ödenek 5.402.785.170,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 90.48'i olan 4.888.176.213,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.473.201.348,00 TL ödeneğin 3.423.162.191,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 418.489.400,00 TL ödeneğin 412.019.627,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 372.171.789,00 TL ödeneğin 249.011.651,00 TL'si, cari transferlerde 558.174.010,00 TL ödeneğin 532.146.064,00 TL'si, sermaye giderlerinde 580.748.623,00 TL ödeneğin 271.836.680,00 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Kalkınma Ajansı, Türkiye Sağlık Ensitütüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 60.272.512,78 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	49.160.000,00	64.859.624,00	131,94
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.892.230.300,00	4.975.160.420,00	101,70
Diğer Gelirler	112.500.000,00	171.103.727,00	152,09
Sermaye Gelirleri	-	30.000,00	-
Toplam	**5.053.890.300,00**	**5.211.153.771,00**	**103,11**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	142.975,00	-
Net Toplam	**5.053.890.300,00**	**5.211.010.796,00**	**103,11**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.053.890.300 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.211.070.796 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.488.376.601,61 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 702.198,93 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.807.103.402,35 TL ve faaliyet gideri 5.179.164.200,39 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.115.613.604,64 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.784.031.005,49 TL, gider toplamı 3.772.945.927,94 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 11.085.077,55 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 103.194.933,62 TL, gider toplamı 105.513.969,94 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 2.319.036,32 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 30.04.2024 tarih ve 25.448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan sayılı 2004/7127 ile kurulan Trabzon Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketinin ortağıdır. Adı geçen Anonim Şirketin kuruluş sermayesi 1.750.000,00 TL olup; Üniversitenin %44.06 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılında Şirketten Üniversiteye kâr payı aktarımı yapılmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi

kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri, bazı birimlerde eksiklikler bulunmakla beraber, hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 3'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite İktisadi İşletmesince Yapılan Taşıt Alımlarında ve Taşıtların Elden Çıkarılmasında Mevzuata Uyulmaması

Üniversite İktisadi İşletmesinin taşıt edinmesi ve elden çıkarması işlemleriyle ilgili olarak;

A) Taşıt Kanunu'na Aykırı Olarak Taşıt Edinilmesi

Karadeniz Teknik Üniversitesi Turizm Eğitim ve Uygulama Merkezi İktisadi İşletmesi tarafından, 237 sayılı Taşıt Kanunu'nda belirtilen düzenlemelere uyulmaksızın taşıt edinildiği tespit edilmiştir.

237 sayılı Kanun'un "Kanunun şümulü" başlıklı 1'inci maddesinde; katma bütçeli idarelerin ve katma bütçeli idarelerin sermayesinin yarısından fazlasına sahip bulundukları teşekkül ve müesseselerin bu Kanun hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Turizm Eğitim ve Uygulama Merkezi İktisadi İşletmesinin sermayesinin tamamı Üniversitenin Özel Bütçesine ait olup Üniversite tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır.

237 sayılı Kanun'un "Kurumların edinebilecekleri taşıtlar" başlıklı 7'nci maddesinde; kurumların taşıt ihtiyaçlarını hizmet alımı suretiyle karşılamalarının esas olduğu; 10'uncu maddesinde ise, Genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler ve döner sermayelerin dışında kalan kurum ve kuruluşlar tarafından bu Kanun gereğince taşıt edinilebilmesi, edinilecek taşıtın cinsi, adedi, hangi hizmette kullanılacağı ve kaynağı gösterilmek suretiyle önceden alınmış Cumhurbaşkanı kararına bağlı olduğu hükümleri yer almaktadır.

Bu hükümlere karşın İşletme tarafından, 21.12.2022 tarihinde 419.374,74 TL'ye bir minivan, 18.08.2023 tarihinde 1.076.620,80 TL'ye bir minivan, 31.07.2024 tarihinde 1.910.000,00 TL'ye bir sedan ve 31.07.2024 tarihinde 1.190.000,00 TL'ye bir kamyonet doğrudan satın alınmak suretiyle edinilmiştir. Bu taşıtlar, yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda belirtilen edinilebilecek taşıtlar arasında yer almamaktadır.

Kamu idaresinin cevabında, Taşıt Kanunu'na aykırı olarak taşıt edinilmesi hususunda, İşletmenin bağlı olduğu Üniversitenin tabi olduğu mevzuata göre taşıt alımı yapmasının zaruri olmadığı düşüncesiyle işlem yapıldığı, üniversite ticari işletmelerine ilişkin mevzuatta aksine bir hüküm olmayışı nedeniyle ticari işletmenin ihtiyacı olduğu taşıt alımının doğrudan gerçekleştirilebileceğinin düşünüldüğü, alımların kamu menfaatine uygun olarak gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, iktisadi işletme taşıt ihtiyaçlarının Cumhurbaşkanı kararı olmaksızın doğrudan satın alma yoluyla karşılanmaması gerekmektedir.

B) İşletmenin Araç Satış ve Trampa İşlemlerinde Devlet İhale Kanunu'nu Uygulamaması

İşletmenin gelir getirici araç satış ve trampa işlemlerinde 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerini uygulamadığı tespit edilmiştir.

2886 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği belirtilmiştir.

İktisadi işletmenin, bağlı olduğu özel bütçeli Karadeniz Teknik Üniversitesinden ayrı bir tüzel kişiliği bulunmadığından gelir getirici satış ve kiraya verme işlemlerinde 2886 sayılı Kanun'u uygulaması gerekmektedir.

Aynı Kanun'un "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde; bu Kanun'un yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının esas olduğu hükmü yer almaktadır.

Anılan Kanun'un "İhalelerde kapalı teklif usulünün esas olduğu" başlıklı 36'ncı maddesinde; bu Kanun'un 1'inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde, tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu, belirli hallerde ise belli istekliler arasında kapalı teklif usulü, açık teklif usulü, pazarlık ve yarışma usulüyle ihale yapılabileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde, işletmeye ait bir otomobilin 07.08.2023 tarihinde 560.000,00 TL bedelle doğrudan, başka bir minibüsün ise 31.07.2024 tarihinde 700.000,00 TL bedelle takas yoluyla 2886 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaksızın satıldığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında İşletmenin araç satış ve trampa işlemlerinde Devlet İhale Kanunu'nu uygulamaması hususunda, (A) bendinde belirtilen gerekçelerden kaynaklı olarak kârlılık değerlendirmesiyle ömrünü tamamlamış araçların satışının gerçekleştirildiği, İşletmenin serbest piyasaya göre kurulmuş mali yönden ayrı bir ticari işletme olduğu ve kamu menfaati gözetilmesi düşüncesiyle araç satışı ve takasının gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, İşletmenin gelir getirici satış ve kiraya verme işlemlerinin 2886 sayılı Kanun hükümleri uygulanmak ve rekabet şartları oluşturularak yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: İktisadi İşletmede Kamu İhale Mevzuatına İlişkin Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin Turizm Eğitim ve Uygulama Merkezi İktisadi İşletmesi tarafından, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (g) bendindeki istisna düzenlemesi kapsamında ve doğrudan temin yoluyla yapılan alımlarda aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

A) Üniversite İktisadi İşletmesinin Kamu İhale Kurumundan Onay Almadan Mal ve Hizmet Alımlarını İstisna Kapsamında Yapması

Üniversiteye ait Turizm Eğitim ve Uygulama Merkezi İktisadi İşletmesi tarafından Kamu İhale Kurumuna istisna başvurusunda bulunulmadığı ve onay almadığı ancak mal ve hizmet alımlarını istisna kapsamında yaptığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İstisnalar" başlıklı 3'üncü maddesinin (g) bendinde; 4734 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde sayılan kuruluşların, ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, Hazine garantisi veya doğrudan bütçenin transfer tertibinden aktarma yapmak suretiyle finanse edilenler dışındaki yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli ikitrilyon üçyüzmilyar Türk Lirasını (2024 yılı için 95.508.971,00 TL) aşmayan mal veya hizmet alımlarının Ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç bu Kanuna tâbi olmadığı belirtilmektedir.

4734 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ise (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin (a bendinde özel bütçeler yer almaktadır) doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip bulundukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerden söz edilmektedir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 4.3.2 ve devamındaki 4.3.2.1'inci maddesinde; Kanunda belirtilen idarelerce, 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendine ilişkin olarak, Kuruma yapılacak istisna başvurularının değerlendirmeye alınabilmesi için 4734 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (d) bendinde belirtilen kuruluşlar ile enerji, su ulaştırma ve telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren teşebbüs işletme ve şirketler istisna talebinde bulunabileceklerinden, başvuruda bulunacak idarelerin anılan madde kapsamında olduğunu tevsik eden belgeleri (ana statü, ana sözleşme v.b.) taleplerinin ekinde sunmaları gerektiği belirtilmektedir.

Bu düzenlemeler kapsamında, 2012 yılından beri faaliyet yürüten söz konusu İktisadi İşletme, 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamında yukarıda belirtilen tutara kadarki mal ve hizmet alımlarını istisnalar kapsamında yapabilecektir. Yapım işleri ise istisna kapsamında değildir. İşletmenin istisna hükmünden yararlanması için Kamu İhale Kurumuna söz konusu başvuruyu yapması gerekmesine karşın şu ana kadar bir başvuru yapmadığı ve onay almadığı ancak mal ve hizmet alımlarını istisna kapsamında yaptığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, iktisadi işletmelerle ilgili açık bir yasal düzenlemenin olmayışı karşısında tereddütler yaşandığı, işlemlerin ihtiyaç duyulan mal ve hizmetleri hızlı bir şekilde kamu menfaatine uygun olarak temin etmek için yürütüldüğü, usulen ortaya konulan bu eksikliklerin uygulamada giderileceği ve ilgili mevzuatın uygulanacağı belirtilmektedir.

Sonuç olarak, işletmenin mal ve hizmet alımları istisnasından yararlanması için Kamu İhale Kurumuna gereken belgelerle birlikte başvurması gerekmektedir.

B) İşletmenin Mal ve Hizmet Alımlarının Elektronik Kamu Alımları Platformu Üzerinden Kamu İhale Kurumuna Bildirilmemesi

Üniversite İktisadi İşletmesi tarafından mal ve hizmet alımlarının Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden Kamu İhale Kurumuna bildirilmediği görülmüştür.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 30'uncu maddesinde; istisna kapsamında yapılan ihaleler için ve çerçeve anlaşma kapsamında yapılacak her bir münferit alım için münferit sözleşme onay belgesi hazırlanmadan önce Elektronik Kamu Alımları Platformundan ihale kayıt numarası alınacağı, bu numaranın; ait olduğu ihale ile ilgili tüm işlemlerde ve Kurumla elektronik ortamda veya yazılı olarak yapılacak yazışmalarda kullanılacağı; istisna kapsamındaki ihalelere ilişkin ilanların idareler tarafından ilgili bilgilerin Elektronik Kamu Alımları Platformuna girilmesi suretiyle hazırlanacağı; bu ilanların Kamu İhale Bülteninde yayımlanabileceği; sözleşmenin taraflarca imzalanmasından sonra hazırlanacak İhale Sonuç Formunun en geç on beş gün içinde Kamu İhale Kurumuna Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden gönderileceği belirtilmiştir.

Bu kapsamda, İktisadi İşletmenin mal ve hizmet alımlarını Elektronik Kamu Alımları Platformuna girerek ihale kayıt numarası alması ve ilanların bu platforma girilmesi ve Kamu İhale Bülteninden yararlanılması ve sonuç formunu on beş gün içinde göndermesi gerekmesine karşın bu işlemler yapılmamıştır.

Kamu idaresi cevabı bulgunun (A) bendine verilen cevapla aynı şekildedir.

Sonuç olarak, İşletmenin mal ve hizmet alımlarına ilişkin yukarıda belirtilen işlemleri Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden gerçekleştirmesi gerekmektedir.

C) İktisadi İşletmenin Mal ve Hizmet Alımlarında Yasaklılık Teyidi Yapılmaması

İşletmenin 4734 sayılı Kanun'un "İstisnalar" başlıklı 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamındaki mal ve hizmet alımlarında herhangi bir yasaklılık teyidinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 30.5.3'üncü maddesinde, 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi uyarınca istisna kapsamında yapılan alımlarda, ihale üzerinde kalan isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığının Kamu İhale Kurumundan teyit ettirileceği belirtilmektedir.

Kamu ihalelerinin 4734 sayılı Kanun'da belirlenen ilkelere uygun olarak yapılmasını sağlamak, idarelerin zararına sebep olunmasını önlemek, işlerin zamanında ve düzenli olarak yapılmasını gerçekleştirmek amacıyla, isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığının teyidi önem arz etmektedir. İşletme tarafından 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamında ve belirtilen parasal limit (2024 yılı için 95.508.971,00 TL) dâhilinde yapılan alımlarda, alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kamu İhale Kurumundan teyit ettirilmesi ve yasaklı olduğunun belirlenmesi durumunda, söz konusu kişiden alım yapılmaması gerekmektedir. İşletmenin ise 2024 yılında yaptığı mal ve hizmet alımlarında böyle bir teyid işlemi yapmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabı bulgunun (A) bendine verilen cevapla aynı şekildedir.

Sonuç olarak, İşletmenin 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamında, yukarıda belirtilen parasal limit dâhilinde yapacağı mal ve hizmet alımlarında yasaklılık teyidinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Dış Değerlendirme Programı kapsamında Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen ve Üniversitede çalışmalar yapan dış değerlendiricilerin ulaşım, yolluk ve konaklama giderlerinin Üniversite tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı Ek 35'inci maddesinde; Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi düzenlenmiş, bu sistemin, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içerdiği belirtilmiş, bu kapsamda anılan hizmetleri yerine getirmek üzere idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli Yükseköğretim Kalite Kurulunun kurulması öngörülerek Kurulun çalışma usul ve esasları ile yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemlerinin kurulması, iç ve dış değerlendirme süreçleri, yükseköğretim kurumlarında kurulacak kalite komisyonları, kalite değerlendirme tescil belgesinin alınması, Kuruldaki Genel Sekreterliğin çalışma usul ve esasları ve yapısı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususların Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kalite güvencesi ve iyileştirme çalışmaları kapsamındaki harcamalar" başlıklı 25'inci maddesinde; bu Yönetmelik kapsamında, yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin her türlü harcamanın, yükseköğretim kurumlarının bütçelerine ilgili konuda tahsis edilecek ödenekle karşılanacağı, Vakıf yükseköğretim kurumlarının da bu Yönetmelik kapsamında yapılacak çalışmalar için bütçesinde yeterli ödenek ayıracağı belirtilmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 25'inci maddesinde yer alan hüküm, Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Dış Değerlendirme Yönergesinin "Harcamalar" başlıklı 13'üncü maddesinde de; yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilecek olan dış değerlendirme sürecine ilişkin her türlü harcamanın, ilgili yükseköğretim kurumunun bütçesinden karşılanacağı şeklinde yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen yönetmelik ve yönergelerle, 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinde öngörülmeyen bir ödeme türü ihdas edilmiştir. Oysa ki, diğer harcama türlerinde olduğu gibi, kalite güvence sistemi yürütücülerince yapılacak harcamaların Üniversitelerce karşılanabilmesi için Kanun'da açık bir dayanak bulunması gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu gideri: kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri,

borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, malî ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler şeklinde tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un bu hükmüne göre; bir giderin yapılabilmesi, ancak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin açık bir hükmü ile olabilecektir. Yönetmelik, yönerge gibi alt hukuki metinlerle yapılan düzenlemelerle yeni bir harcama türünün ihdas edilmesi mümkün olmadığı gibi alt hukuk normlarının da üst hukuk normlarına aykırı olmaması gerekir. Yukarıda belirtilen Ek 35'inci maddede; Dış Değerlendirme Programı kapsamında Üniversitede çalışmalar yapan Yükseköğretim Kalite Kurulu üyelerinin giderlerinin Üniversite tarafından ödenebileceğine ilişkin bir düzenleme ve yönetmelikle düzenlenebilecek konular arasında da bu türden bir ödeme bulunmamaktadır. 2547 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde, Yükseköğretim Kalite Kurulunun gelirleri ve personelin özlük haklarına ilişkin çeşitli mali hükümler öngörülmüş ancak Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen değerlendiricilerin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabileceğine dair herhangi bir mali hükme yer verilmemiştir.

Üniversite, dış denetim kurumlarının faaliyetlerinden yarar sağlamakta ise de buna dayanılarak dış denetim personelinin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabilmesi mümkün değildir. Nitekim idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan Yükseköğretim Kalite Kurulunun, kanunda sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de Yükseköğretim Kalite Kurulu hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Daireler kurulu" başlıklı 27'nci maddesinde, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince mali konularda düzenlenecek yönetmelikler ile yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlemlerin, Sayıştayın istişari görüşü alınarak yürürlüğe konulacağı belirtilmesine karşın mali hüküm içeren söz konusu Yönetmelik bu görüşü almak üzere Sayıştaya gönderilmemiştir.

Kamu idaresi cevabında, Üniversitenin niyet beyanıyla Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından 2022 yılında 5 yıl süre ile Üniversitenin "Tam Akredite" edildiği ve "Kurumsal Akreditasyon Belgesi" aldığı, bu niteliğin halen devam ettiği, bunun Üniversiteye çok önemli

itibar kazandırdığı, 6245 sayılı Harcırah Kanunu'nun 57'nci maddesindeki "Harcırah hizmetin taalluk ettiği kurum bütçesinden ödenir" hükmü dikkate alındığında Üniversiteye gelen değerlendiricilerin yaptıkları dış değerlendirme neticesinde üniversiteye hizmet ettiği ve Üniversitenin fayda sağladığı, yukarıda belirtilen söz konusu 25'inci maddede de söz konusu harcamaların yükseköğretim kurumlarının bütçelerinden karşılanacağının belirtildiği, dış değerlendiricilerin ulaşım, yolluk ve konaklama giderlerinin Üniversite tarafından karşılanmasının mevzuata uygun olduğunun düşünüldüğü belirtilmektedir.

Kamu idaresi cevabında bu şekilde belirtilmekte ise de, yukarıda yer verilen Ek 35'inci madde gereğince söz konusu sertifikalandırma faaliyeti YÖKAK'ın asli görevidir. Bu faaliyet sırasında YÖKAK'a ait bir hizmet yürütülmektedir. Nitekim 6245 sayılı Kanun'un 57'nci maddesinde yararlanma kavramı değil hizmet kavramı kullanılmıştır. YÖKAK yürüttüğü hizmetlerin gerektirdiği giderleri Kurul bütçesinden karşılanacağı Yönetmeliğin 28'inci maddesi gereğidir. Zira Sayıştay denetim faaliyetinden yararlanan da Üniversitedir. Ayrıca, Yönetmeliğin 25'inci maddesinin yasal dayanağı da bulunmamaktadır. Ayrıca, söz konusu 25'inci maddedeki ifade Yönergenin 13'üncü maddesiyle uyumlu değildir. Bu Yönetmelik için Sayıştay görüşü de alınmamıştır.

Sonuç olarak, kanuni dayanağı olmayan yukarıda belirtilen giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Üniversite Merkez Kanuni Yerleşkesi Alanının Yapı Ruhsatının Alınamaması ve Cins Tashihinin Yapılamaması

Üniversite Merkez Kanuni Yerleşke alanının bulunduğu ada içerisinde kadastral parsel olan 1223 parselin diğer parsellerle tevhidinin yapılmaması ve kamusal alanların terkininin yapılmaması nedeniyle ortaya çıkan mevzuata aykırılıklar aşağıda yer almaktadır.

A) Üniversitenin Mülkiyetinde, Yönetiminde veya Kullanımında Bulunan Taşınmazlardan Bir Kısmının Yapı Kullanma İzinlerinin Bulunmaması

Üniversite tarafından gerçekleştirilen yapım işlerine ait bina inşaatlarının yapı ruhsatlarının bulunmadığı, buna bağlı olarak yapı kullanma izin belgelerinin alınamadığı tespit edilmiştir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 2'nci maddesinde belediye ve mücavir alan sınırları içinde veya dışındaki bütün resmi ve özel yapıların ruhsata tabi olduğu belirtilmiştir. Ruhsata tabi

binalarda düzenlenen yapı kullanma izin belgesindeki bilgilere göre bina tanımlanır ve taşınmazın cinsinde belirtilir.

3194 sayılı Kanun'un "Kamuya ait yapı ve tesisler ile sanayi tesislerinde ruhsat" başlıklı 26'ncı maddesi gereğince Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak veya yaptırılacak yapılara, imar planlarında o maksada tahsis edilmiş olmak, plan ve mevzuata aykırı olmamak üzere mimari, statik, tesisat ve her türlü fenni mesuliyeti bu kamu kurum ve kuruluşlarınca üstlenilmesi ve mülkiyetin belgelenmesi kaydıyla avan projeye göre ruhsat verilebileceği belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Yapı kullanma izni" başlıklı 30'uncu maddesinde; yapının tamamen bittiği takdirde tamamının, kısmen kullanılması mümkün kısımları tamamlandığı takdirde bu kısımlarının kullanılabilmesi için inşaat ruhsatı veren belediyeden izin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ortahisar Belediyesinin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Notlarının İmar Uygulaması, İfraz ve Tevhit başlıklı 2'nci maddesinde; kadastral parsellere, imar planı gereği yol, meydan, park, otopark, çocuk bahçesi, yeşil saha, ibadet yeri ve karakol, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğrenime yönelik eğitim tesis alanları, Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesis alanları, Pazar yeri, semt spor alanı, toplu taşıma istasyonları ve durakları, otoyol hariç erişme kontrolünün uygulandığı yol, su yolu, resmi kurum alanı, mezarlık alanı, belediye hizmet alanı, sosyal ve kültürel tesis alanı, özel tesis yapılmasına konu olmayan ağaçlandırılacak alan, rekreasyon gibi ortak kullanım alanlarının kamuya terki sağlanmadan, inşaat ruhsatı verilemeyeceği hükmü yer almaktadır.

Üniversitenin Merkez Kanuni Yerleşkesi alanının ilk olarak 1986 yılında imar planlarına "Üniversite Alanı" olarak işlendiği, 15.11.2011 tarih ve 390 sayılı yazı ile mevcut kampüs alanının yetersiz olduğu belirtilerek büyütülmesi talep edilmiştir. Buna göre Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 294 sayılı Meclis Kararı ile üniversitenin güney kısmından geçen 2. Tanjant yolu sınır olacak şekilde belirlenen alanların üniversite alanı yapılması uygun görülmüş olup Üniversite alanı bu günkü şeklini almıştır.

3194 sayılı Kanun'un "İmar İfraz ve tevhid" başlıklı 15'inci maddesine göre imar planı bulunan alanlarda, uygulama imar planına uygun olarak öncelikle parselasyon planının yapılması esastır. Diğer bir ifade ile Üniversite alanının bulunduğu ada içerisinde yeni inşaat ruhsatı düzenlenebilmesi için kadastral parsel olan 1223 parselin diğer parsellerle birleşerek ve gerekli terkleri yaparak imar parseli haline gelmesi gerekmektedir. Şu hâlde mevcut imar

durumunda; 1223 parselin ada içerisindeki diğer parsellerle tevhidinin ve kamusal alanların terkinden sonra yapılaşma izni verilebilecektir. Zira Merkez Kanuni Yerleşkesi alanına yapılacak her bir bina için de bu durum söz konusu olacaktır.

Denetimlerde, 2017 yılı öncesinde yapılmış yapılar için gerekli başvurular tamamlanarak Yapı Kayıt Belgelerinin alındığı, 2017 sonrası inşaatları için ise Merkezi Araştırma Laboratuvarı, Diş Hekimliği Fakültesi, Çocuk Hastanesi ve Tıp Fakültesi Farabi Hastanesi Kapalı Otopark için yapı ruhsatı ve ruhsata tabi yapı kullanma izin belgelerinin bulunmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, söz konusu işlemlerin tamamlanmasıyla ilgili olarak gerekli işlemlerin başlatıldığı ve ilgili süreçlere devam edildiği ifade edilmiştir.

Söz konusu eksikliklerin tamamlanarak taşınmazlara ilişkin yapı kullanma izin belgelerinin ve yapı ruhsatlarının alınması gerekmektedir.

B) İmar İşleri Tamamlanmadan İhalelere Çıkılması ve İnşaat Ruhsatlarının Alınamaması

Üniversite tarafından gerçekleştirilen 2 adet yapım işinde imar işleri tamamlanmadan ihalelerin yapıldığı ve inşaat ruhsatlarının alınmadığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (c) bendinde; yapım işlerinde arsa temin edilmeden, mülkiyet, kamulaştırma ve gerekli hallerde imar işlemleri tamamlanmadan ve uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamayacağı belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversite tarafından gerçekleştirilen Diş Hekimliği Fakültesi İnşaatı İşinde ve 225 Yataklı Farabi Çocuk Hastanesi İnşaatı işinde yapım işi ihalelerine imar işleri tamamlanmadan çıkıldığı ve yapılacak olan binalar için inşaat ruhsatlarının bulunmadan işlemlere başlandığı görülmüştür.

Oysa ruhsatsız olarak başlayan inşaat için 3194 sayılı Kanunu'nun 32'nci maddesinde; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine veya ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılarda projelerine ve ilgili mevzuatına aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, fenni mesulce tespiti ve ihbarı veya herhangi bir şekilde bu duruma muttali olunması üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edileceği, yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulacağı hükmü yer almaktadır. Bu durumda söz konusu müeyyideler üniversiteye inşaat alanları içinde uygulanabilecektir.

Kamu idaresi cevabında, söz konusu işlemlerin tamamlanmasıyla ilgili olarak gerekli işlemlerin başlatıldığı ve ilgili süreçlere devam edildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, olası yaptırımlarla karşılaşılmaması için ihalelere çıkılmadan önce ivedilikle merkez yerleşkesinin imar işlerinin tamamlanması ve ruhsatların alınması gerekmektedir.

C) Taşınmazların Mevcut Kullanım Şekli ile Tapu Kayıtlarının Birbirine Uygun Olmaması, Bunların Mevcut Kullanım Şekline Göre Kayıtlara Alınmaması ve Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı/tamamlanamadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Üniversitenin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazlardan bir kısmının mevcut kullanım şekli ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmadığı,

bunların mevcut kullanım şekline göre kayıtlara alınmadığı ve cins tashihlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Denetimlerde Üniversitenin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazlardan bir kısmının mevcut kullanım şekli ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmadığı, bunların mevcut kullanım şekline göre kayıtlara alınmadığı ve cins tashihlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Ancak Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün 2010/4 sayılı "Talebe Bağlı Olarak Yapılan Değişiklik İşlemleri Hakkında" Genelgesi uyarınca cins değişikliği; bir taşınmaz malın cinsinin yapısızken yapılı veya yapılıyken yapısız hale, bağ, bahçe, tarla vb. iken arsaya veya arazi iken bağ, bahçe, tarla vb. duruma dönüştürmek için paftasında ve tapu sicilinde yapılan işlemi ifade etmektedir.

Yapılı hale gelen taşınmaz malların cins tashih değişikliği işlemlerinde yapı kullanma izin belgesi istenmektedir. Bu belgedeki bilgilere göre taşınmaz üzerindeki yapı tanımlanarak ana taşınmazın cinsinde gösterilmektedir. Bu kapsamda yapı ruhsatına tabi taşınmazlarda yapı kullanma izin belgesi olmadan cins değişikliği yapılamamaktadır. Üniversitenin kullanımında ve yönetiminde bulunan binaların bir kısmının yukarıda belirtildiği üzere yapı ruhsatları ve dolayısıyla yapı kullanma izinleri bulunmamaktadır.

Kamu idaresi cevabında, söz konusu işlemlerin tamamlanmasıyla ilgili olarak gerekli işlemlerin başlatıldığı ve ilgili süreçlere devam edildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; bu kapsamda Üniversitenin Merkez Kanuni Yerleşkesinin imar işlemlerinin tamamlanması, Üniversitenin kullanımında ve yönetiminde bulunan arsa, arazi ve binaların hem cins tashih işlemleri hem de bununla bağlantılı olarak yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi alımı ile ilgili çalışmaların sonuçlandırılması gerekmektedir.

BULGU 5: Yapım İşlerinde Uygulama Projelerinin Gerekli Nitelikte Hazırlanmaması Nedeniyle İşlerin Uygulanması Sırasında Sık Proje Değişiklikleri Yapılması

Kurumun uygulama projesine dayalı olarak anahtar teslim götürü bedel olarak yaptırdığı işlere ait projelerin gerekli özen gösterilerek hazırlanmamasından dolayı işlerin devamı sırasında sık değiştirildiği, proje hazırlama aşmasında kolaylıkla fark edilebilecek eksikliklerin proje aşamasında tamamlanmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun “Tanımlar” başlıklı 4'üncü maddesinde; uygulama projesi belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği proje olarak tanımlanmakta, “İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar” başlıklı 62'nci maddesinin (c) bendinde; yapım işlerinde arsa temin edilmeden, mülkiyet, kamulaştırma ve gerekli hallerde imar işlemleri tamamlanmadan ve uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamayacağı, ihale konusu yapım işinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenemediği durumlarda ön veya kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabileceği, uygulama projesi bulunan yapım işlerinde anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale yapılması zorunlu olduğu belirtilmektedir.

Buna göre anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak üzere ihaleye çıkarılan yapım işlerinde, ihale yapılmadan önce, idarenin; işin yapılacağı arsa ile ilgili mülkiyet, kamulaştırma, imar işleri ve uygulama projesi hazırlanmalıdır. Uygulama projelerinde her türlü zemin araştırılmasının yapılmak suretiyle zeminin yapısına uygun iksa imalatlarını barındıran statik

proje, yapı estetiği ve tercihini belirleyen mimari proje, mekanik proje, elektrik projesi ve yapıya ait her türlü ayrıntıyı barındıran projenin bulundurulması gerekmektedir. Bu projelerin fen ve sanat kurallarına uygun olarak hazırlatılıp, ihale dokümanında isteklilere sunulması gerekmektedir.

Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmeler ihale dokümanında yer alan uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için yüklenici tarafından teklif edilen toplam bedel üzerinden akdedilmektedir. Buradan hareketle uygulama projesinin isteklilerin tekliflerini hazırlamasında ve ihalede rekabetin sağlanmasında önemli bir parametre olduğu anlaşılmaktadır.

Üniversitenin uygulama projesine dayalı anahtar teslim götürü bedel olarak yaptırdığı ve aşağıda belirtilen projelerin incelenmesinde yapılan işlerin tamamında proje değişikliğine bağlı iş artışları ve süre uzatımlarının olduğu tespit edilmiştir.

Söz konusu işlere ait proje değişikliklerinin gerekçeleri ise aşağıdaki metinde ele alınmıştır.

1. 225 Yataklı Farabi Çocuk Hastanesi İnşaatı işinde;

- Vaziyet planında var olan tüp geçit imalatlarının nasıl yapılacağına ilişkin mimari uygulama ve detay projelerinde herhangi bir çizim ve açıklama olmaması nedeniyle tüp geçidin fen kurallarına uygun yapılabilmesi için gerekli olan imalatların yapılması, işin devamı sırasında proje ve mahal listesi içerisinde bulunmayan bu imalatlarla ilgili daha sonra yerinde ihtiyaç duyulmasından dolayı proje değişikliklerinin yapılmasından dolayı %2,46 oranında iş artışı, 1.320.504,94 TL,
- B blok ana merdiven kovasının çatı kısmına çıkartılması ile birlikte bu inşat için gerekli kalıp, demir, beton imalatlarının yapılması ve bu ve benzeri proje değişiklikleri nedeniyle %1,257897 oranında iş artışı, 675.000,00 TL,
- Elektrik şaftlarının tabanında kullanılacak kaplama uygulama projesinde ve eklerinde belirtilmeyen bu ve benzeri proje değişiklikleri nedeniyle %1,071541 oranında iş artışı, 575.000,00 TL,

Bu ve benzeri proje değişiklikleri nedeniyle 13 adet iş artışı yapılmış olup %9,910372 oranında iş artışı, fiyat farkı ve katma değer vergisi hariç 5.318.004,94 TL (2016 Yılı Sözleşme Fiyatı) ilave maliyet artışına neden olunmuştur.

2. Diş Hekimliği Fakültesi İnşaatı İşinde; Uygulama projesinde ve eklerinde belirtilmeyen proje değişiklikleri nedeniyle %7,23 oranında iş artışının yapılması, fiyat farkı ve katma değer vergisi hariç 2.016.161,62 TL ilave maliyet artışına sebebiyet verilmiştir.

3. Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Farabi Hastanesi Çeşitli Birimler Onarım İnşaatı işinde; Uygulama projesinde ve eklerinde belirtilmeyen proje değişiklikleri nedeniyle %3,370361 oranında 4 adet iş artışı ve eksilişinin yapılması, fiyat farkı ve katma değer vergisi hariç 455.000,00 TL (Sözleşme fiyatı) ilave maliyet artışına ortaya çıkmıştır.

İşlerin büyük çoğunluğunun uygulama projelerinde temel eksikliklerin bulunması ve bu eksikliklerin birçoğunun işin projelendirilmesi aşamasında küçük bir araştırma ile kolayca fark edilecek durumda olmasına karşılık işlerin devamı sırasında bu eksikliklerin tamamlanmasına yönelik proje revizyonlarının yapılması ve buna bağlı olarak iş artışları ve süre uzatımlarının verilmesi söz konusu işlere ait projelerin hazırlanmasında yeterince özen gösterilmediği izlenimini vermektedir. Bu itibarla, İdarenin kendi imkanları ile ve /veya ihale yoluyla piyasadan temin ettiği uygulama projelerinin gerekli asgari nitelikleri taşımamasına bağlı olarak projeler sık değiştirilmiş olup bu kapsamda yapı maliyetinde ortaya çıkan iş artışlarında projeyi hazırlayan kişi ve firmalara sorumluluk doğabileceği düşünülmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, proje değişikliklerine bağlı olarak iş artışlarının mevzuata uygun olduğu, proje değişikliklerine neden olan durumların proje başlangıcında öngörülemeyen ya da ilerleyen süreçte ortaya çıkan teknik zorunluluklardan dolayı işin kesintisiz yürütülmesi ve kamu zararı oluşmasının önlenmesi amacıyla zorunlu olarak yapıldığı ifade edilmiştir.

Ancak bulguda proje değişikliklerine bağlı iş artışlarının mevzuata aykırı olduğuna dair herhangi bir husus bulunmamaktadır. Kamu İdaresinin denetim dönemimize isabet eden anahtar teslim götürü bedel işlerine ilişkin hazırlanan uygulama projelerinin gerekli dikkat gösterilerek hazırlanmamasından hareketle işin devamı sırasında bu projelerin çok sık değiştirildiği, bulgu metninde ve ekinde yer alan bazı projelerin değiştirilme gerekçelerinin proje hazırlama aşamasında küçük bir dikkat ile kolayca fark edilebilecek durumda olmasına karşılık bunların eksik kaldığı ve işin devamı sırasında bu değişikliklerin yapılarak proje maliyetini artırdığı ve buna bağlı olarak işin süresinin uzatılması nedeniyle söz konusu yapıların ekonomiye geç kazandırıldığı değerlendirilmektedir.

Şüphesiz uygulama projeleri ve mahal listeleri yapının her türlü ayrıntısını barındırdığı için bunların hazırlık süreçleri yoğun dikkat ve araştırma gerektirmektedir. Tüm bu

parametreler dikkate alınarak proje hazırlama süreçlerine gerekli süre ve kaynağın verilmesiyle işin devamı sırasında oluşabilecek proje revizyonlarının minimize edilmesini sağlanabilir. Ancak inceleme konusu yapılan işlerin tamamında proje revizyonlarının yapılması, sözleşme bedeli nispeten küçük olan işlerde de büyük işlerde de işin devamı sırasında proje revizyonlarının yapılması projelerin hazırlanmasında gerekli özenin gösterilmediği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; İdare tarafından projelerin hazırlama sürecinde gerekli süre ve kaynağın ayrılması, proje hazırlayan kişi ve firmalar üzerinde denetimlerin etkin yapılması gerekmektedir.

BULGU 6: Yapım İşlerinde Yeni Birim Fiyatın Belirlenmesi İşlemlerine İlişkin Mevzuatta Öngörülen Yöntemlere Uygun Hareket Edilmemesi

Yapım işlerinde sözleşmenin uygulanması sırasında, proje değişikliği nedeniyle ortaya çıkan yeni iş kalemlerinin ve/veya iş gruplarının bedellerinin ödenmesi amacıyla yeni birim fiyat tespiti yapılırken, ilgili mevzuattaki usuller uygulanmayıp, doğrudan piyasada faaliyet gösteren firmalardan proforma fatura alınarak yeni birim fiyat tespiti yapıldığı görülmüştür.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Sözleşmede bulunmayan veya fiyatı belirli olmayan işlerin fiyatının tespiti" başlıklı 22'nci maddesinde proje değişikliği şartlarının gerçekleştiği hallerde, işin yürütülmesi aşamasında idarenin gerekli görerek yapılmasını istediği ve ihale dokümanında ve/veya teklif kapsamında fiyatı verilmemiş yeni iş kalemlerinin ve/veya iş gruplarının bedelleri ile 21 inci maddeye göre sözleşme kapsamında yaptırılacak ilave işlerin bedelleri, ikinci fıkrada belirtilen usuller çerçevesinde yüklenici ile birlikte tespit edileceği hükmü yer almaktadır.

Aynı maddenin ikinci fıkrası hükmü gereği yeni fiyatın tespitinde iş kalemi veya iş grubunun niteliğine göre aşağıdaki sıralamaya uyularak oluşturulan analizlerden biri kullanılacaktır.

a) Yüklenicinin birim fiyatlarının/teklifinin tespitinde kullanarak teklifi ekinde veya aşırı düşük teklif açıklaması kapsamında idareye sunduğu ve yeni iş kalemi/grubu ile benzerlik gösteren iş kalemlerine/gruplarına ait analizler dikkate alınarak oluşturulacak analizler.

b) İdarede veya diğer idarelerde mevcut olan ve yeni iş kalemine/grubuna benzerlik gösteren analizler dikkate alınarak oluşturulacak analizler.

c) İhaleyi yapan idarenin daha önce gerçekleştirdiği ve ihale konusu işe benzer nitelikteki yapım işlerinin sözleşmelerinde ortaya çıkan iş kalemleri/gruplarına ait maliyet analizleri dikkate alınarak oluşturulacak analizler.

ç) Yeni iş kaleminin/grubunun yapılması sırasında tutulacak puantajla tespit edilecek malzeme miktarları, işçi ve makinelerin çalışma saatleri ile diğer tüm girdiler esas alınarak oluşturulacak analizler.

Yeni birim fiyatın tespitinde, işin/iş kaleminin niteliğine uygun olmak kaydıyla, sıralamada daha üstte yer alan bir analiz mevcutken alt sıradaki analiz tercih edilemeyecektir. Mezkûr Şartname'nin 22'nci maddesinin üçüncü fıkrasında ise iş kalemi veya iş grubunun niteliğine uygun olarak yukarıdaki analizlere, kaynakların verimli kullanılması gözetilerek aşağıdaki rayiçlerden biri, birkaçı veya tamamı uygulanabilir.

a) Varsa yüklenicinin teklifinin ekinde veya aşırı düşük teklif açıklaması kapsamında idareye verdiği teklif rayiçler.

b) İdarede veya diğer idarelerde mevcut rayiçler.

c) İhaleyi yapan idarenin daha önce gerçekleştirdiği ve ihale konusu işe benzer nitelikteki yapım işlerinin sözleşmelerinde ortaya çıkan fiyatlar.

ç) İdarece kabul edilmek şartıyla, ticaret ve/veya sanayi odasınca onaylanmış uygulama ayına ait yerel rayiçleri.

Yeni birim fiyatın tespitinde uygulanacak rayiçlerde herhangi bir öncelik sıralaması olmayıp, kaynakların verimli kullanılmasını sağlayacak şekilde, belirlenen herhangi bir rayiç esas alınabilecektir. Yeni fiyat analizlerine uygulanacak rayiçler karma biçimde de tespit edilebilir. Uygulanacak rayiçler konusunda idare özenli davranmalı, gerekli inceleme ve karşılaştırmaları yapmalıdır.

Yapım işlerinde proje değişikliği nedeniyle ortaya çıkan yeni iş kalemlerinin/gruplarının birim fiyatının tespiti için Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde belirtildiği üzere, iş kalemi veya iş grubunun niteliğine uygun olarak yapılacak analizlere, kaynakların verimli kullanılması ilkesi gözetilerek, yukarıda yer alan rayiçlerden biri veya birkaçı uygulanabilir.

Üniversite Yapı İşleri ve Teknik İşleri Daire Başkanlığınca yaptırılan yapım işlerinde yeni birim fiyat tespiti yapılırken; Karadeniz Teknik Üniversitesi 225 yataklı çocuk hastanesi

yapım işinde ilave iş ve iş eksilişlerinde kullanılmak üzere 177 adet yeni fiyat uygulamasından 136 adet yeni fiyatın, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Farabi Hastanesi Çeşitli Birimler Onarım İnşaatı İşine ait iş eksilişi ve artışında ise 35 adet yeni fiyatın belirlenmesinde Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde belirtilen usule aykırı davranılarak analiz yapılmaksızın ve bu analizlere usulüne uygun tespit edilmiş rayiçler uygulanmaksızın, doğrudan piyasada faaliyet gösteren firmalardan malzeme, işçilik, montaj ve nakliye dahil proforma faturalar alınarak, faturalardaki fiyatlara göre yeni birim fiyat yapılmıştır. Ayrıca söz konusu faturalar ilgili ticaret ve sanayi odasına da onaylatılmamıştır. Proforma faturalara dayalı olarak yeni birim fiyat yapılamayacağı gibi rayiç fiyat tespiti de yapılamaz.

Kamu idaresi cevabında, yeni birim fiyatların mevzuatta öngörülen şartlara uygun şekilde yapılmaya çalışıldığı ancak yeni birim fiyat oluşturulamadığı durumlarda piyasadan proforma fatura alınarak ve yüklenici ile anlaşılarak yeni birim fiyat oluşturulduğu, proforma faturalarda işçilik dahil fatura olduğu için ticaret/sanayi odasına onaylatılamadığı ifade edilerek bundan sonraki süreçte , Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine uygun yeni fiyat belirleme süreci titizlikle işletileceği ifade edilmiştir. Ancak yukarıda açıkça belirtildiği üzere yeni fiyat belirleme işlemlerinin Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine göre yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak; Yapım İşleri Genel Şartnamesi'ne göre öncelikle yeni birim fiyat analizlerinin yapılması, daha sonra usulüne uygun tespit edilen rayiçlerin bu analizlere uygulanmak suretiyle tespit edilecek yeni birim fiyatların ödemeye esas alınmasının gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus Raporun Diğer Bulgular Bölümünde "Üniversite Merkez Kanuni Yerleşkesi Alanının Yapı Ruhsatının Alınamaması ve Cins Tashihinin Yapılamaması" başlığıyla yer almaktadır.

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İlave Ücret Alınamayacak Sağlık Hizmeti Alan Muhtelif Hastalardan İlave Ücret Alınması

2. Temsil Ağırlama Giderlerinde Tasarruf Tedbirlerine Uyulmaması

3. Genel Yönetim Giderlerinin Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına Kaydedilmesi /Takip Edilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Karadeniz Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 14.07.1986 tarih ve 19164 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karadeniz Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 28.02.2021 tarih ve 31409 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karadeniz Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

İşletme, eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıdaki faaliyetlerde bulunur:

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak, seminer, konferans, sempozyum ve eğitimler düzenlemek, kurslar açmak.

b) Klinik, poliklinik, ameliyathane ve laboratuvarlarda her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretimle ilgili iş ve benzeri hizmetlerin yapılması, açılmış olan her türlü sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı, yataksız sabit ve geçici kuruluşlar ve benzeri yerler ile belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak üzere açılmış bulunan eğitim ve uygulama eczanelerini işletmek.

c) Danışmanlık, her türlü tercüme hizmetleri, plan, proje uygulama, deney raporları, fizibilite etüdü, proses değerlendirmesi ve geliştirilmesi, model deneyleri, bilgi işlem ve iş değerlendirmesi veya organizasyonu, analiz ölçme ve etanolaj hizmetleri ve faaliyet alanı ile ilgili olarak bakım, onarım, basım, yayın, cilt ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak.

ç) Fiziki kapasite oranında iş ve hizmet üretmek, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleri ile kitap ve her türlü basılı evrak çoğaltmak, basmak, cilt ve baskı işlemleri yapmak, bunların satışını yapmak.

d) Sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik

danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

e) Tarım ve sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli mal ve hizmetlerin standartlara uygunluğu konusunda ilgili mevzuat hükümlerine göre raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

f) Pedagojik formasyon, yabancı dil, bilgi işlem yazılımı ve donanımı konusunda eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

g) Bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamaları ve bu toplumda yaşamlarını daha iyi kontrol edebilmeleri için ekonomik ve sosyal hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılımlarına imkân vermek amacıyla, ihtiyaç duyulacak alanlarda eğitimler ve kurslar düzenlemek, ihtiyaç halinde ilgili mevzuat hükümleri kapsamında ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde projeler hazırlamak ve uygulamak.

ğ) Turizm, otelcilik ve gastronomi ile ilgili eğitim programları yapmak ve bu amaçla ilgili tesisler işletmek, bu alanda üretilecek ürünlerin satışını gerçekleştirmek.

h) Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında yaratı ve araştırma çalışmaları ile eğitim, öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlemesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri, tanıtım ve reklam filmleri, resim, heykel, seramik çalışmaları, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi ve benzeri hizmetleri yapmak.

ı) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek bu maddede sayılanlar dışında kalan her türlü iş ve hizmet ile canlı materyal, tarım ve sanayi ürünleri, bilişim teknolojisi ürünlerini ve diğer malları üretmek, elde edilen ürünleri, ilgili mevzuat hükümlerine göre pazarlamak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 27'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 11 idari memur ve 2 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 7 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 3.057.200.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 3.881.770.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.768.328.679,58 TL bütçe giderine karşılık 3.779.413.757,13 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.784.031.005,49 TL gelir elde edilmiş, 3.772.945.927,94 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 11.085.077,55 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Karadeniz Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi

ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İlave Ücret Alınamayacak Sağlık Hizmeti Alan Muhtelif Hastalardan İlave Ücret Alınması

Karadeniz Teknik Üniversitesi Farabi Hastanesinde mesai dışında sunulan ilave ücret alınmayacak sağlık hizmetlerinden faydalanan bazı hastalardan hatalı faturalar düzenlenmek suretiyle yersiz ücret alındığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (h) fıkrasında; öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretlerin döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanacağı, bu tutardan ayrıca hazine payı kesintisinin ve aynı maddenin (b) fıkrası kapsamındaki kesintinin yapılmayacağı ve bu şekilde elde edilen gelirin yüzde 50'sinden az ve yüzde 60'ından fazla olmamak üzere üniversite yönetim kurulunca tespit edilecek oranının mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine her ay ayrıca ödeneceği hüküm altına alınmıştır.

5510 sayılı Kanun'a dayanılarak yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin 1.9.3. maddesinde; bu maddede yer alan sağlık hizmetleri için hiçbir ilave ücret alınmayacağı belirtilmiş ve aynı maddenin (j) fıkrasında söz konusu Tebliğ eki EK-2/G listesinde yer alan sağlık hizmetleri de bu kapsamda sayılmıştır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinden, öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetleri karşılığında hastalardan ilave ücret adı altına bir ücret alınacağı ve alınan bu ücretlerin döner sermaye işletmesine gelir olarak kaydedileceği, tahsil edilen gelirin bir kısmının ücret olarak öğretim elemanlarına ödenebileceği, ancak mesai saatleri dışında tedavi gören hastaların Sağlık Uygulama Tebliği'nde belirtilen bazı sağlık hizmetlerinden ilave ücret ödemeden yararlanabilecekleri anlaşılmaktadır.

Sağlık Kurumuna başvuran hastaya ilişkin her türlü işlemin akış durumunu gösteren bilgiler ile teşhis ve tedaviye dair detaylı bilgilerin yer aldığı, Hastanenin merkezi otomasyon sisteminde, 2024 yılının ilk 9 ayında elde edilen gelirlerin incelenmesi sonucunda, mesai saatleri dışında tedavi gören bazı kanser hastalarına, Sağlık Uygulama Tebliği'nin eki EK2/G listesinde yer alan ilave ücret alınmayacak sağlık hizmetlerinin hastalara fatura edildiği, hastalardan yersiz ilave ücret alındığı, hatalı şekilde alınan bu ücretlerin bir kısmının döner sermaye ek ödemesi şeklinde tedaviyi yapan öğretim elemanlarına ödendiği, bu şekilde hatalı uygulamaya maruz kalan 145 hastanın olduğu ve bunlardan yersiz olarak toplam 1.390.754,00 TL ilave ücret alındığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, tespit edilen ilave ücret alınmaması gereken hastalara ücretlerinin iadesi ve yersiz ödeme alan hekimlerden geri iade işlemlerinin yürütülmesi için ilgili birimlerden alınacak bilgiler doğrultusunda sürecin başlatılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; bundan sonraki uygulamaların yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca hastalardan ilave ücret almadan gerçekleştirilmesi ile mevzuata aykırı şekilde 145 hastadan alınan toplamda 1.390.754,00 TL tutarındaki fazla ücretin, döner sermaye ek ödemesi yapılan öğretim elemanları ve hastane döner sermaye bütçesinden karşılanmak suretiyle ilgili hastalara iade edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Temsil Ağırlama Giderlerinde Tasarruf Tedbirlerine Uyulmaması

Temsil ve ağırlama giderlerinin ödenmesinde Cumhurbaşkanlığı Tasarruf Tedbirleri Genelgesine uyulmadığı görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Gelir ve giderler ile bunların muhasebeleştirilmesi" başlıklı 8'inci maddesinde; döner sermaye işletmesinin gelirlerinin, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları, şartlı bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden, giderlerinin ise faaliyet alanlarıyla ilgili giderlerden oluşacağı belirtilmiş olup temsil ağırlama niteliğindeki bu giderlerin kapsama girmediği değerlendirilmektedir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin "İşletmenin faaliyet alanları" başlıklı 4'üncü maddesinde; İşletmenin gelir getirici faaliyetleri sayılmak suretiyle belirlenmiştir. Bu giderler, doğrudan gelir getiren faaliyetlere ilişkin gelirler olup temsil ağırlama niteliğindeki bu giderler kapsama girmemektedir.

Diğer yandan, 30.06.2021 Tarih ve 31527 sayılı Resmi gazetede yayımlanan 2021/14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Tasarruf Tedbirleri Genelgesi'nin "Kapsam" başlığı altındaki açıklamada döner sermayelerin bu Genelge kapsamında olduğu belirtilmiştir. Genelgedeki "Temsil, Tören, Ağırlama ve Tanıtım Giderleri" başlığı altında yapılan düzenlemeye göre de kamu hizmetleri, bütçe sınırları içinde kalınarak ayrılan kaynakların üzerinde harcama yapılmasına yol açılmadan azami tasarruf anlayışı içinde yerine getirilecektir. Uluslararası toplantılar ile milli bayramlar hariç açılış, konferans, seminer, yıl dönümü ve benzeri kutlama ve organizasyonlara ilişkin faaliyetler nedeniyle gezi, kokteyl, yemek ve benzeri davetler düzenlenmeyecek, hediye verilmeyecek ve diğer adlar altında ödeme yapılmayacak. Temsil ve ağırlama ödenekleri, zorunlu haller dışında kullanılmayacak, kurum ve kuruluşların tasarrufları altında bulunan kaynaklardan ajanda, takvim, plaket, hatıra, hediye, eşantiyon basım ve dağıtımı türü işler yaptırılmayacak, mevzuattan kaynaklanan zorunluluklar gereği yapılan veya kurum faaliyetleri ile doğrudan ilgili olan tanıtım giderleri hariç olmak üzere basın ve yayın organlarına ilan-reklam verilmeyecektir. Aynı hükümler 2024/7 sayılı Tasarruf Tedbirleri Genelgesi'nde de mevcuttur.

Bu hükümlere rağmen, Döner Sermaye İşletmesine bağlı Mühendislik Fakültesi Birimi 17.04.2024 tarih ve 166 No.lu ödeme emriyle Üniversite personeline 38.115,00 TL'lik yemek organizasyonu gideri, Teknoloji Transferi Uygulama ve Araştırma Merkezi Birimi ise 22.07.2024 tarih ve 158 No.lu ödeme emriyle 9.900,00 TL'lik plaket gideri yapmıştır. Yukarıda belirtilen hükümlere göre bu tür giderlerin döner sermayeden yapılması mümkün görülmemektedir.

Kamu İdaresi cevabında, Mühendislik Fakültesi Akademik Genel Kurul Toplantısı'nda 17.04.2024 tarih ve 166 no.lu ödeme emriyle temsil ağırlama gideri yapıldığı, daha sonraki ödemelerde bu hususa dikkat edileceği, 2021/14 sayılı Genelge sehven gözden kaçırıldığından 158 no.lu yevmiyeyle ödeme yapıldığı, ikinci bir talimata kadar temsil ağırlama gideri yapılmayacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu temsil tören ağırlama tanıtım mahiyetindeki veya bu kapsama girecek diğer giderlerin doğrudan veya dolaylı şekilde döner sermaye bütçesinden yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 3: Genel Yönetim Giderlerinin Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına Kaydedilmesi /Takip Edilmesi

Döner Sermaye İşletmesinin; ek ödemeler, yönetici giderleri, nöbet ücreti, taşınır-taşınmaz bakım onarım giderleri, yakacak alımları, elektrik alımları, yemek hizmeti alım alımı gibi giderlerinin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Döner Sermaye İşletmesi Bütçe Muhasebe Yönetmeliğinin "740 Hizmet üretim maliyeti hesabı" başlıklı 496'ncı maddesinde; 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabının hizmet işletmelerinde üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının açıklandığı, Yönetmeliğin 517'nci maddesinde bu hesabın işletmenin yönetim fonksiyonları, işletme politikasının tayini, organizasyon ve personel, idare hizmetleri, büro hizmetleri gibi üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için kullanılacağı, ayrıca 518'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre de personele her ne ad altında olursa olsun katkı payı olarak yapılan ödemelerin bu hesaba borç, kesintilerin ilgili hesaplara, ödenmesi gereken tutarın 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Mevzuatta belirtilen nedenlerle hizmet üretim faaliyetiyle ilgisi olmayan söz konusu harcamaların bu hesaba kaydedilmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin "Gelir Tablosu Hesaplarına İlişkin İşlemler" başlıklı Onuncu Bölümünde de, işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili olarak sağlanan hasılat ile işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan tüm gelir ve giderlerini tasnifli bir şekilde izlemesi ve dönemin kesin sonuçlarını belirlemesi için kullanacağı gelir tablosu hesapları düzenlenmiştir.

Bu bölümde, yılsonunda 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının 771 Genel Yönetim Giderleri ve 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabına, 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabının 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ile 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabına aktarılmasına ilişkin hesap kayıtları yer almaktadır

Bu bölümde, yılsonunda 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı ve 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabına, 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabının 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ile 622 Satılan Hizmet Maliyeti hesabına aktarılmasına ilişkin hesap kayıtları yer almaktadır.

Döner Sermaye İşletmesi muhasebe kayıtları incelendiğinde; Döner sermayeden yapılan ek ödemeler, yönetici giderleri, nöbet ücreti, taşınır-taşınmaz bakım onarım giderleri, yakacak alımları, elektrik alımları, yemek hizmeti alım giderleri gibi tutarların 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilmesi gerektiği halde, 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına dâhil edilmesi dolayısıyla, kurum hesaplarında 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı 257.619.606,19 TL fazla ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı bu tutar kadar eksik görünmektedir. Bu hesaplara bağlı olarak yılsonunda aktarılan 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ile 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ve 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı kayıtları doğru veri üretmemiş ve kurum gelir tablosu gerçek durumu yansıtmamıştır.

Kamu İdaresi cevabında, 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına kaydedildiği tespit edilen işlemlerin 2024 yılı muhasebe kayıtlarının kapatılmasından dolayı düzeltme kayıtları yapılamadığı, 2025 Mali yılı itibarıyla yukarıda sayılan kalemlerden yapılacak olan ödemelerde mevzuatta belirtilen hususlar doğrultusunda 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı kullanılmasına yönelik işlem yapılmaya başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, Döner Sermaye İşletmesinden yapılan ek ödemelere ilişkin muhasebe kayıtlarının 740 Hizmet Üretim Maliyeti yerine düzenli şekilde 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabında izlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 423 | KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	899.235.105,00
10	**Hazır Değerler**	38.798.817,48
102	BANKA HESABI	5.002.041,15
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	33.796.776,33
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	295.747.359,84
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	295.747.359,84
13	**Kurum Alacakları**	417.000.344,85
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	417.000.344,85
14	**Diğer Alacaklar**	624.686,81
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	624.686,81
15	Stoklar	2.740.489,67
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.740.489,67
16	**Ön Ödemeler**	144.323.406,35
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	144.323.406,35
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	12.716.086.851,35
22	**Faaliyet Alacakları**	1.124.039,60
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.124.039,60
24	**Mali Duran Varlıklar**	56.913.821,86
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.913.821,86
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	55.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	12.658.048.989,89
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	11.779.597.620,80
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	5.616.562,42
252	BİNALAR HESABI	852.608.403,08
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	840.316.882,28
254	TAŞITLAR HESABI	25.181.028,05
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	311.572.337,98
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.682.026.387,27
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	525.182.542,55
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	47.295.469,94
32	**Faaliyet Borçları**	364.300,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	364.300,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	17.956.271,18
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	706.168,95
333	EMANETLER HESABI	17.250.102,23
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	28.410.930,86
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	24.277.964,84
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.088.867,78
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	44.096,80
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	1,44
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	563.967,90
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	563.967,90
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	238.360.899,93
43	**Diğer Borçlar**	2.772.747,03
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.772.747,03
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	235.588.152,90
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	235.588.152,90
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	13.329.665.586,48
50	**Net Değer**	1.498.074.193,83
500	NET DEĞER HESABI	1.498.074.193,83
51	**Değer Hareketleri**	1.129.590,54
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.129.590,54
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	13.451.855.233,35
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	13.451.855.233,35
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.737.007.035,88
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.737.007.035,88
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.115.613.604,64
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.735.012.384,09

260	HAKLAR HESABI	116.527.858,74
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-116.527.858,74
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	7.160.788,08
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-7.160.788,08

AKTİF TOPLAMI 13.615.321.956,35

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.619.398.779,45

PASİF TOPLAMI 13.615.321.956,35

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	39.520.559,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	39.520.559,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	131.802.966,92
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	131.802.966,92
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	28.622.580,74
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	28.622.580,74
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	60.193.533,43
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	60.193.533,43
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	563.967,90
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	563.967,90

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 423 **Adı : KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.179.164.200,39
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.426.412.148,93
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	412.779.227,22
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	166.277.885,68
630	05	Cari Transferler	568.120.690,01
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.792.517,85
630	13	Amortisman Giderleri	372.668.867,46
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	44.779.115,29
630	15	Karşılık Giderleri	155.946.140,30
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	111.637,59
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	23.937.129,12
630	99	Diğer Giderler	5.338.840,94

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.179.164.200,39**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.488.376.601,61
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	64.577.439,99
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.234.901.223,49
600	05	Diğer Gelirler	174.890.476,20
600	06	Sermaye Gelirleri	30.000,00
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	5.021.832,39
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	6.646.029,76
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	2.309.599,78

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.488.376.601,61**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	702.198,93
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	133.963,20
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	559.223,94
610	05	Diğer Gelirler	9.011,79

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **702.198,93**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.487.674.402,68**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.807.103.402,35**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.115.613.604,64**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.179.164.200,39**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.488.376.601,61**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.487.674.402,68**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**702.198,93**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**3.115.613.604,64**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8423

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	460.019.417,70
10	**HAZIR DEĞERLER**	-24.705,94
100	KASAHESABI	23.618,19
102	BANKALARHESABI	0,00
103	VERİLENÇEKLERVEGÖNDERMEEMİRLERİHESABI	-48.324,13
108	DİĞERHAZIRDEĞERLERHESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	34.572.621,94
120	ALICILARHESABI	12.431.682,49
121	ALACAKSENETLERİHESABI	0,00
123	BANKAKREDİKARTLARINDANALACAKLARHESABI	22.079.616,51
126	VERİLENDEPOZİTOVETEMİNATLAR	61.322,94
128	ŞÜPHELİTİCARİALACAKLARHESABI	339.192,73
129	ŞÜPHELİTİCARİALACAKLARKARŞILIĞIHESABI	-339.192,73
13	**DİĞER ALACAKLAR**	196.560.263,42
130	TEKHAZİNEKURUMLARHESABINDANALACAKLARHESABI	97.164.995,58
134	İŞLETMELERARASIMALİBORÇLARDANALACAKLARHESABI	99.214.995,58
136	DİĞERÇEŞİTLİALACAKLARHESABI	180.272,26
15	STOKLAR	224.930.732,79
150	İLKMADDEVEMALZEMEHESABI	224.930.732,79
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	3.602.950,10
180	GELECEKAYLARAAİTGİDERLERHESABI	3.602.950,10
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	377.555,39
190	DEVREDENKATMADEĞERVERGİSİHESABI	377.555,39
2	DURAN VARLIKLAR	113.613,17
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	113.613,17
226	VERİLENDEPOZİTOVETEMİNATLARHESABI	113.613,17
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
255	DEMİRBAŞLARHESABI	0,00
257	BİRİKMİŞAMORTİSMANLARHESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	844.061.910,93
30	**MALÎ BORÇLAR**	99.214.995,58
303	İŞLETMELERARASIMALİBORÇLARHESABI	99.214.995,58
304	HAZİNEYEOLANTİCARİBORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	517.588.398,50
320	SATICILARHESABI	516.191.571,72
326	ALINANDEPOZİTOVETEMİNATLARHESABI	1.396.826,78
33	**DİĞER BORÇLAR**	18.348.438,55
335	PERSONELEBORÇLARHESABI	12.842.490,78
336	DİĞERÇEŞİTLİBORÇLARHESABI	5.505.947,77
34	ALINAN AVANSLAR	0,00
349	ALINANDİĞERAVANSLARHESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	208.910.078,30
360	ÖDENECEKVERGİVEFONLARHESABI	76.605.549,59
361	ÖDENECEKSOSYALGÜVENLİKKESİNTİLERİHESABI	38.039,65
362	ÖDENECEKDÖNERSERMAYEYÜKÜMLÜLÜKLERİHESABI	44.795.410,14
363	ÖDENECEKDÖNERSERMAYEKATKIPAYLARIHESABI	65.234.683,62
369	ÖDENECEKDİĞERYÜKÜMLÜLÜKLERHESABI	22.236.395,30
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	317.407.917,05
40	**MALÎ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYEOLANMALİBORÇLARHESABI	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	317.407.917,05
472	KIDEMTAZMİNATIKARŞILIĞIHESABI	317.407.917,05
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-701.336.797,11
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	46.291.631,42
500	SERMAYEHESABI	55.000.000,00
501	ÖDENMEMİŞSERMAYEHESABI	-8.708.368,58
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	0,44
570	GEÇMİŞYILLARKARLARIIHESABI	0,44
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-758.713.506,52
580	GEÇMİŞYILLARZARARLARIHESABI	-758.713.506,52
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	11.085.077,55
590	DÖNEMNETKARIHESABI	26.610.703,83
591	DÖNEMNETZARARIHESABI	-15.525.626,28

AKTİF TOPLAMI 460.133.030,87

PASİF TOPLAMI 460.133.030,87

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8423 **KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.741.971.502,42
1- Yurtiçi Satışlar	2.282.892.083,75
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.459.079.418,67
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	4.617.248,36
1- Satıştan İadeler (-)	2.289.384,28
3- Diğer İndirimler (-)	2.327.864,08
C- NET SATIŞLAR	3.737.354.254,06
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.810.584.440,33
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.810.017.266,07
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	567.174,26
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.926.769.813,73
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.957.243.398,65
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.957.243.398,65
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-30.473.584,92
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	41.852.960,25
3- Faiz Gelirleri	31.520.758,57
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	10.332.201,68
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	500.840,60
2- Karşılık Giderleri (-)	339.192,73
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	161.647,87
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	10.878.534,73
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	206.542,82
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	206.542,82
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	11.085.077,55
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	11.085.077,55

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi .

KISALTMALAR

AŞ	:	Anonim Şirket
TL	:	Türk Lirası

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 6 meslek yüksekokulu, 21 uygulama ve araştırma merkezi ve 17 koordinatörlük bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	99	42	141
Doçent	152	52	204
Doktor öğretim üyesi	327	39	366
Öğretim görevlisi	181	20	201
Araştırma görevlisi	111	36	147
Toplam	**870**	**189**	**1.059**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	204	168	372
Sağlık	21	12	33
Avukatlık	2	-	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	56	47	103
Yardımcı	20	20	40
Sözleşmeli	51	-	51
İşçi	173	-	173
Toplam	**527**	**247**	**774**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1397'dir. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	1.064.979.128,00	1.051.057.293,13	98,69
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	116.084.000,00	114.183.566,53	98,36
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	113.472.172,00	64.888.147,39	57,18
05 Cari Transferler	28.382.125,00	26.403.593,15	93,03
06 Sermaye Giderleri	186.996.915,00	175.406.930,25	93,80
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.509.914.340,00**	**1.431.939.530,45**	**94,84**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.324.926.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 184.988.340,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.509.914.340,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,84'ü olan 1.431.939.530,45 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.064.979.128,00 TL ödeneğin 1.051.057.293,13 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 116.084.000,00 TL ödeneğin 114.183.566,53 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 113.472.172,00 TL ödeneğin 64.888.147,39 TL'si, cari transferlerde 28.382.125,00 TL ödeneğin 26.403.593,15 TL'si, sermaye giderlerinde 186.996.915,00 TL ödeneğin 175.406.930,25 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus Programı ve Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile toplam 11.434.425,38 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17.427.000,00	27.111.573,35	155,57
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.297.499.000,00	1.419.168.345,00	109,38
Diğer Gelirler	10.000.000,00	27.300.940,87	273,01
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.324.926.000,00**	**1.473.580.859,22**	**111,22**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	413.713,00	-
Net Toplam	**1.324.926.000,00**	**1.473.167.146,22**	**111,19**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.324.926.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.473.167.146,22 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.505.882.825,03 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 413.731,00 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.321.086.528,97 TL ve faaliyet gideri 1.486.679.327,07 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.339.876.295,93 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 82.529.059,82 TL, gider toplamı 56.861.964,04 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 25.667.095,78 TL kâr ile tamamlanmıştır.

- Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 1.644.773,30 TL, gider toplamı 1.266.150,17 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 378.623,13 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 24.06.2015 tarih ve 29396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2015/7734 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Karaman Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 2.050.000,00 TL olup Üniversitenin %48,31 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı üniversite mali tablolarında 241 No.lu hesapta kayıtlı tutar 7.270.000,00 TL'dir. Ayrıca Karaman İş Geliştirme Merkezi Anonim Şirketi kapsamında Üniversitenin ortaklık payı %0,17'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe

Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi

kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan biri doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Genel Yönetim Giderleri Hesabına Kaydedilmesi Gereken Harcamaların Farklı Hesap Kodlarında Yer Alması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 07.09.2009 tarih ve 27342 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 26.10.2020 tarih ve 31286 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliğinde Değişiklik yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak,

b) Danışmanlık, her türlü tercüme hizmetleri, plan, proje uygulama, deney raporları, fizibilite etüdü, proses değerlendirmesi ve geliştirmesi, model deneyleri, bilgi işlem ve iş değerlendirmesi veya organizasyonu, analiz, ölçme ve etanolaj hizmetleri ve faaliyet alanı ile ilgili olarak bakım, onarım, basım, yayın, cilt ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak,

c) Eğitim ve öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı olmak üzere, sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak,

ç) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri, tanıtım ve reklam filmleri, resim, heykel, seramik çalışmaları, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi ve benzeri hizmetleri yapmak,

d) Sağlık hizmetleri ile ilgili klinikler, poliklinikler, laboratuvarlar, her türlü muayene, tetkik, tedavi, bakım ve hizmet üretmek, yataklı ve yataksız geçici kuruluşlar işletmek ve üretimleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak,

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere yukarıda sayılanlar dışında kalan her türlü iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak ve Rektörün izni alınmak koşuluyla üretilen iş, hizmet ve malları pazarlamak ve satmak,

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 2’dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 3 idari memur hizmet vermekte olup tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 2 defterdarlık uzmanı bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik’in 4’üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 111.279.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 129.779.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 67.728.355,56 TL bütçe giderine karşılık 71.685.980,19 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 82.529.059,82 TL gelir elde edilmiş, 56.861.964,04 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 25.667.095,78 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Genel Yönetim Giderleri Hesabına Kaydedilmesi Gereken Harcamaların Farklı Hesap Kodlarında Yer Alması

Üniversite Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan; üretilen mal veya hizmet ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine hatalı olarak 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 496'ncı maddesinde; bu hesabın hizmet işletmelerinde üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 517'nci maddesinde ise; bu hesabın, işletmenin yönetim fonksiyonları, işletme

politikasının tayini, organizasyon ve personel, idare hizmetleri, büro hizmetleri gibi üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için kullanılacağı açıklanmıştır.

Adı geçen Yönetmelik'in 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 518'inci maddesinde; personele her ne ad altında olursa olsun katkı payı olarak yapılan ödemelerin bu hesaba borç, kesintilerin ilgili hesaplara, ödenmesi gereken tutarın da 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir. Mevzuatta belirtilen nedenlerle hizmet üretim faaliyetiyle ilgisi olmayan söz konusu harcamaların bu hesaba kaydı gerekmektedir.

Anılan Yönetmelik'in "6 Gelir tablosu hesapları" başlıklı 386'ncı maddesinde; bu hesap grubunun, işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili olarak sağlanan hasılat ile işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan tüm gelir ve giderlerinin tasnifli bir şekilde izlenmesi ve dönemin kesin sonuçlarının belirlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in bu grupta yer alan 622 Satılan Hizmet Maliyeti hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 409'uncu maddesinde; Üretilen hizmetlerle ilgili olarak yapılan giderlerin maliyet çıkarma dönemlerinde bu hesaba borç, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabına alacak; 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 418'inci maddesinde ise; 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabının borç kalanının, maliyet dönemi sonunda bu hesaba borç, 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi tarafından personele yapılan ek ödemeler; büro ve kırtasiye malzemesi alımları; enerji, su ve temizlik malzemesi alımları gibi üretilen mal veya hizmet ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

İşletme tarafından yukarıda bahsi geçen harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına kaydedilmesi nedeniyle, Kurum hesaplarında 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı ve 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ile bu hesaplara bağlı olarak yıl sonunda aktarılan 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı, 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ile 632 Genel Yönetim Giderleri Hesabı ve 771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı kayıtları doğru veri üretmemiş ve kurum gelir tablosu hesapları gerçek durumu yansıtmamıştır.

Kamu İdaresinin cevabında, Döner Sermaye İşletmesi ve Ahmet Keleşoğlu Diş Hekimliği Fakültesi Döner Sermaye İşletme Birimi tarafından yapılan tüm ödemelerin mahiyetleri incelenerek gerekli düzenlemelerin yapılacağı ve üretilen mal veya hizmetler ile doğrudan ilgisi bulunmayan harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri hesabında izlenmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; İşletme tarafından üretilen mal veya hizmetler ile doğrudan ilgisi bulunmayan harcamaların 770 Genel Yönetim Giderleri hesabında izlenmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 470 **KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	202.889.743,29
10	**Hazır Değerler**	4.935.044,43
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-10.904.410,51
104	PROJE ÖZEL HESABI	6.346.396,86
105	DÖVİZ HESABI	522.507,23
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-29.525,05
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	9.000.075,90
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	117.777.516,54
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	116.641.046,65
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.136.469,89
13	**Kurum Alacakları**	22.338.538,11
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	22.338.538,11
14	**Diğer Alacaklar**	3.131.911,24
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.131.911,24
15	Stoklar	12.563.741,15
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	12.563.741,15
16	**Ön Ödemeler**	42.142.991,82
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	42.142.991,82
2	DURAN VARLIKLAR	5.940.245.047,08
22	**Faaliyet Alacakları**	3.630.762,74
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	531.139,22
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.099.623,52
24	**Mali Duran Varlıklar**	3.010.750,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	7.271.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	700,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-4.260.950,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.933.603.534,34
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.712.307.635,97
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	915.602.468,53
252	BİNALAR HESABI	2.965.276.691,52
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	203.377.265,22
254	TAŞITLAR HESABI	11.005.934,20
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	115.185.126,51

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	22.218.622,31
32	**Faaliyet Borçları**	2.991.089,18
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.991.089,18
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.277.243,14
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.493.193,15
333	EMANETLER HESABI	784.049,99
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	15.950.289,99
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	11.371.508,68
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.249.780,88
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	329.000,43
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	69.986.835,87
43	**Diğer Borçlar**	407.714,55
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	407.714,55
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	69.579.121,32
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	69.579.121,32
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.050.929.332,19
50	**Net Değer**	499.788.230,87
500	NET DEĞER HESABI	499.788.230,87
51	**Değer Hareketleri**	99.533,06
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	99.533,06
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.639.661.830,38
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.639.661.830,38
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.428.496.558,05
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.428.496.558,05
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.339.876.295,93
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.604.513.433,95
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.264.637.138,02

257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.115.540.261,30
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	108.209.722,12
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	18.178.951,57
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	11.067.921,10
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-11.067.921,10
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	334.747,08
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-334.747,08

AKTİF TOPLAMI 6.143.134.790,37

PASİF TOPLAMI 6.143.134.790,37

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	48.169.068,60
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	48.169.068,60
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	231.420.236,92
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	231.420.236,92
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.178.800,37
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.178.800,37
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	3.484.981,72
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	3.484.981,72
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	24.327.873,77
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	6.264.485,71
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	8.059.252,20
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	38.651.611,68

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 470 **Adı : KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.486.679.327,07
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.093.416.093,32
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	114.433.004,05
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	54.552.362,07
630	05	Cari Transferler	29.498.792,39
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	354.003,29
630	13	Amortisman Giderleri	176.292.548,40
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	10.266.485,36
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	235.843,66
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	7.422.583,68
630	99	Diğer Giderler	207.610,85

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.486.679.327,07**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.505.882.825,03
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	30.693.765,42
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.442.069.441,36
600	05	Diğer Gelirler	32.504.014,56
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	589.857,69
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	25.746,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.505.882.825,03**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	413.731,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	386.731,00
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	27.000,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **413.731,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.505.469.094,03**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.321.086.528,97**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.339.876.295,93**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.486.679.327,07**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.505.882.825,03**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.505.469.094,03**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**413.731,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.339.876.295,93**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8470

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	40.440.240,48
10	**HAZIR DEĞERLER**	9.533.899,11
102	BANKALAR HESABI	9.533.899,11
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	16.687.906,42
120	ALICILAR HESABI	16.011.361,17
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	676.545,25
13	**DİĞER ALACAKLAR**	394,07
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKALR HESABI	394,07
15	STOKLAR	14.218.040,88
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	14.218.040,88
2	DURAN VARLIKLAR	54.560,00
24	**MALÎ DURAN VARLIKLAR**	0,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	54.560,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	97.541,20
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	594.892,87
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-637.874,07
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	85.368,64
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	98.000,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-183.368,64

AKTİF TOPLAMI 40.494.800,48

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.263.190,67
32	**TİCARİ BORÇLAR**	19.365,00
320	SATICILAR HESABI	0,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	19.365,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	326.645,55
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	326.645,55
34	ALINAN AVANSLAR	7,00
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	7,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	917.173,12
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	427.149,86
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	490.023,26
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	39.231.609,81
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	700,00
500	SERMAYE HESABI	700,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	13.563.814,03
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	13.563.814,03
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	25.667.095,78
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	26.708.768,04
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-1.041.672,26

PASİF TOPLAMI 40.494.800,48

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	391.120,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	391.120,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	15.014.606,00
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	15.014.606,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8470 **KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	78.542.376,08
1- Yurtiçi Satışlar	68.957.556,16
3- Diğer Gelirler	9.584.819,92
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	287.964,72
1- Satıştan İadeler (-)	5.277,72
3- Diğer İndirimler (-)	282.687,00
C- NET SATIŞLAR	78.254.411,36
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	32.671.007,35
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	32.671.007,35
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	45.583.404,01
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	22.303.697,32
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	22.303.697,32
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	23.279.706,69
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	3.986.683,75
3- Faiz Gelirleri	3.983.021,05
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	3.662,70
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.599.294,65
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1.599.294,65
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	25.667.095,79
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	430,50
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	430,50
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	430,51
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	430,51
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	25.667.095,78
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	25.667.095,78

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

KDV : Katma Değer Vergisi
YÖKAK : Yüksek Öğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlardan Tahsise Konu Olanlarla İlgili Gerekli Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

2. Bazı Taşınmazların Emlak Vergi Değerleriyle Kayıtlarda Yer Alması

3. Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Dönem Ayırıcı Hesaplar Kullanılmaksızın Doğrudan Gelir Hesaplarına Kaydedilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

2. Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

3. Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

4. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kastamonu Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 01.03.2006 tarih ve 5467 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kastamonu Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 15 fakülte, 2 yüksekokul, 3 enstitü, 13 meslek yüksekokulu ve 24 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	103	58	161
Doçent	176	65	241
Doktor öğretim üyesi	290	178	468
Öğretim görevlisi	251	51	302
Araştırma görevlisi	142	38	180
Toplam	**962**	**390**	**1352**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	289	412	701
Sağlık	20	236	256
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	0	0	0
Din Hizmetleri	0	1	1
Teknik	75	71	146
Yardımcı	56	86	142
Sözleşmeli	19	27	46
İşçi	258	4	262
Toplam	**719**	**839**	**1558**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1681'dir. Ayrıca Üniversitede 11 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) “Özel Bütçeli İdareler” bölümünde yer alan Kastamonu Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl

sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1.312.017.492,00	1.295.741.304,59	98,75
Sosyal. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	152.845.400,00	149.053.507,44	97,52
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	132.377.298,82	107.736.002,40	81,38
Cari Transferler	40.685.517,68	36.211.123,05	89
Sermaye Giderleri	405.230.100,00	313.593.340,24	77.38
Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.043.155.808,50**	**1.902.335.277,72**	**93,10**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.799.837.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 243.318.808,50 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.043.155.808,50 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,10'u olan 1.902.335.277,72 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.312.017.492,00 TL ödeneğin 1.295.741.304,59 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 152.845.400,00 TL ödeneğin 149.053.507,44 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 132.377.298,82 TL ödeneğin 107.736.002,40 TL'si, cari transferlerde 40.685.517,68 TL ödeneğin 36.211.123,05 TL'si, sermaye giderlerinde 405.230.100,00 TL ödeneğin 313.593.340,24 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Avrupa Birliği hibeleri ile Türkiye Sağlık Estitüleri Başkanlığı olmak üzere toplam 91.897.560,21-TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17.597.000,00	64.415.528,65	366,05
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.761.605.000,00	1.959.532.846,34	111,23
Diğer Gelirler	20.635.000,00	25.399.737,48	123,09
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.799.837.000,00**	**2.049.348.112,47**	**113,86**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.237.376,69	-
Net Toplam	**1.799.837.000,00**	**2.048.110.735,78**	**113,79**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.799.837.000,00-TL olup

Üniversitenin, yıl sonunda net bütçe geliri 2.048.110.735,78 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 2.090.952.325,49 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.237.376,69 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.078.210.827,13 TL ve faaliyet gideri 1.826.382.519,91 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.341.543.256,02 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 6.774.091,61 TL, gider toplamı 5.268.077,38 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.121.716,24 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesislerin 2024 yılı gelirler toplamı 19.256.712,99 TL, giderler toplamı 15.011.434,03 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 4.245.278,96 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 25.06.2018 tarih ve 30459 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/11886 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Kastamonu Teknokent Anonim Şirketinin ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 5.850.000,00 TL olup Üniversitenin %56,41 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Bunun yanında Üniversite, sermayesi 50.000,00 TL olan ve sermayesinin %100'ü kendisine ait olan Kastamonu Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketine sahiptir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 49’uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun’un 80’inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, İnsan Kaynakları Politikası belirleme yönüyle eksiktir, buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)*yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik

kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların tamamı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kastamonu Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlardan Tahsise Konu Olanlarla İlgili Gerekli Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

Üniversite tarafından diğer kamu idarelerine tahsis edilen arazi ve arsalar için gerekli muhasebe kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 250 Arazi ve Arsalar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 171'inci maddesinde bu hesabın; kamu idarelerinin her türlü arazi ve arsaları ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 172'nci maddesinin beşinci fıkrasının (b) bendinin dördüncü alt bendinde ise tahsise konu edilen arazi ve arsaların tahsis eden kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba alacak, 500 Net Değer Hesabına borç kaydedileceği hükümlerine yer verilmiştir.

Yine 2023 Yılı Üniversiteler Ortak Detaylı Hesap Planında kamu idaresinin tahsis ettiği taşınmazların 250.2 ve 500.11 alt kodlarında izleneceği açıklanmıştır.

Yapılan denetim sonucunda; Üniversiteye ait toplam 21.051.769,53 TL değerinde 30.740 m2 arsa ve tarla vasıflı 6 adet taşınmazın diğer kamu idarelerine tahsis edildiği halde, 250 Arazi ve Arsalar Hesabının 250.2 alt koduna kaydedilerek bu hesaptan çıkarılıp 500 Net Değer Hesabının 500.11 alt koduna kaydedilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin 2024 Mali Yılı Bilançosunda 250 No.lu hesapta 21.051.769,55 TL, 500 No.lu hesapta ise 21.051.769,55 TL tutarda fazlalık bulunmaktadır.

BULGU 2: Bazı Taşınmazların Emlak Vergi Değerleriyle Kayıtlarda Yer Alması

Üniversite üzerine kayıtlı taşınmazların halen emlak vergi değerleriyle kayıtlarda yer aldığı ve rayiç tespit çalışmalarının tamamlanmadığı görülmüştür.

02.10.2006 tarihli ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Mevcut taşınmazların kaydına ilişkin işlemler" başlıklı Geçici 1'inci maddesinde, Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre maliyet bedeli veya rayiç değerleri üzerinden muhasebe kayıtlarına alınması gereken taşınmazların bu değerler üzerinden kayıtlara alınıncaya kadar emlak vergi değerleri üzerinden kayıtlara alınacağı ve Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre yapılması gereken işlemlerin 31.12.2017 tarihine kadar tamamlanması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükmü değerlendirildiğinde, kamu idarelerinin taşınmazlarının kaydına ait çalışmaların 31.12.2017 tarihine kadar tamamlaması gerektiği, bu tarihe kadar taşınmazların bulunabiliyorsa maliyet bedeliyle kayıtlara alınacağı, bulunamıyorsa

31.12.2017 tarihine kadar öncelikle emlak vergi değerleri üzerinden kayıtlara alınacağı ve bu süre zarfı içerisinde rayiç bedelle ilgili çalışma yapılıp rayiçlerinin bulunması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, İdarenin bazı taşınmazlarının halen rayiç tespit çalışmalarının yapılmadığı dolayısıyla bu taşınmazların muhasebe kayıtlarında emlak vergi değerleriyle yer aldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, söz konusu mevzuat hükümleri doğrultusunda ivedilikle gerekli iş ve işlemlerin yapılması ve taşınmazların mevzuata uygun olarak kayıtlarda görünmesine imkân sağlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Dönem Ayırıcı Hesaplar Kullanılmaksızın Doğrudan Gelir Hesaplarına Kaydedilmesi

Üniversite tarafından peşin tahsil edilen kira gelirlerinin ilgisine göre 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ile 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında takip edilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 296'ncı maddesinde; bu hesabın içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 347'nci maddesinde ise; bu hesabın, dönem içinde tahsil edilen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Üniversite tarafından peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönemine göre 380 veya 480 No.lu hesaplarda takip edilmediği, söz konusu gelirlerin doğrudan 600 Gelirler Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve söz konusu hatanın sehven yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; peşin tahsil edilen kira gelirlerinin, muhasebenin dönemsellik ilkesi gereği 380 ve 480 No.lu hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine mal ve hizmet alımları için toplam 172.437.648,82 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 20.189.764,91 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı ve Kamu İhale Kurulundan da izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve söz konusu hususa 2025 yılında dikkat edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

BULGU 3: Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

Üniversite tarafından kiraya verilen alanların yerinde incelenmesi neticesinde faaliyette bulunan işletmelerin bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmadığı görülmüştür.

Kastamonu Üniversitesince kiraya verilen taşınmazlara ait kira sözleşmelerinin 11' inci maddesinde; kiracının işyeri açma ve çalışma ruhsatını alamaması veya aldıktan sonra ruhsatın iptal edilmesi durumunda sözleşmenin feshedileceği hükmüne yer verilmiştir.

10.08.2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde işyeri açma ve çalışma ruhsatının, yetkili idareler tarafından bu Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verdikleri izin olduğu,

"İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise, yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyerinin açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyerlerine bu Yönetmelik'te belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmadığı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat ve sözleşme hükümlerine göre, Üniversite tarafından kiraya verilen alanları kullanan müstecirlerin, sözleşme imzalandıktan sonra kiraya verilen alanlarda yürütülecek faaliyetleriyle ilgili olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatlarını İdareye sunması gerekmektedir.

Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazların yerinde incelenmesi neticesinde faaliyette bulunan işletmelerin bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve gerekli işlemlerin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazları kullanan müstecirlerden, sözleşme imzalandıktan sonra kiraya verilen alanlarda yürütülecek faaliyetleriyle ilgili olarak ilgili belediyeden alacakları işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının istenmesi, ruhsatların temin edilmemesi halinde ise sözleşmenin feshedilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Dış Değerlendirme Programı kapsamında Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen ve Üniversitede çalışmalar yapan dış değerlendiricilerin ulaşım giderlerinin Üniversite tarafından karşılandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı Ek 35'inci maddesinde; Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi düzenlenmiş, bu sistemin, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve

bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içerdiği belirtilmiş, bu kapsamda anılan hizmetleri yerine getirmek üzere idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli YÖKAK'ın kurulması öngörülerek Kurulun çalışma usul ve esasları ile yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemlerinin kurulması, iç ve dış değerlendirme süreçleri, yükseköğretim kurumlarında kurulacak kalite komisyonları, kalite değerlendirme tescil belgesinin alınması, Kuruldaki Genel Sekreterliğin çalışma usul ve esasları ve yapısı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususların YÖKAK tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kalite güvencesi ve iyileştirme çalışmaları kapsamındaki harcamalar" başlıklı 25'inci maddesinde; bu Yönetmelik kapsamında, yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin her türlü harcamanın, yükseköğretim kurumlarının bütçelerine ilgili konuda tahsis edilecek ödenekle karşılanacağı, Vakıf yükseköğretim kurumlarının da bu Yönetmelik kapsamında yapılacak çalışmalar için bütçesinde yeterli ödenek ayıracağı belirtilmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 25'inci maddesinde yer alan hüküm, Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Dış Değerlendirme Yönergesi'nin "Harcamalar" başlıklı 13'üncü maddesinde de; yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilecek olan dış değerlendirme sürecine ilişkin her türlü harcamanın, ilgili yükseköğretim kurumunun bütçesinden karşılanacağı şeklinde yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen yönetmelik ve yönergelerle, 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinde öngörülmeyen bir ödeme türü ihdas edilmiştir. Oysa ki, diğer harcama türlerinde olduğu gibi, kalite güvence sistemi yürütücülerince yapılacak harcamaların Üniversitelerce karşılanabilmesi için Kanun'da açık bir dayanak bulunması gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu gideri: kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, malî ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler şeklinde tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un bu hükmüne göre; bir giderin yapılabilmesi, ancak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin açık bir hükmü ile olabilecektir. Yönetmelik, yönerge gibi

alt hukuki metinlerle yapılan düzenlemelerle yeni bir harcama türünün ihdas edilmesi mümkün olmadığı gibi alt hukuk normlarının da üst hukuk normlarına aykırı olmaması gerekir. Yukarıda belirtilen Ek 35'inci maddede; Dış Değerlendirme Programı kapsamında Üniversitede çalışmalar yapan Yükseköğretim Kalite Kurulu üyelerinin giderlerinin Üniversite tarafından ödenebileceğine ilişkin bir düzenleme ve yönetmelikle düzenlenebilecek konular arasında da bu türden bir ödeme bulunmamaktadır. 2547 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde, YÖKAK'ın gelirleri ve personelin özlük haklarına ilişkin çeşitli mali hükümler öngörülmüş ancak YÖKAK tarafından görevlendirilen değerlendiricilerin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabileceğine dair herhangi bir mali hükme yer verilmemiştir.

Üniversite, dış denetim kurumlarının faaliyetlerinden yarar sağlamakta ise de buna dayanılarak dış denetim personelinin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabilmesi mümkün değildir. Nitekim idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan YÖKAK'ın, Kanun'da sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarihli ve 30604 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de YÖKAK hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Daireler kurulu" başlıklı 27'nci maddesinde, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince mali konularda düzenlenecek yönetmelikler ile yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlemlerin, Sayıştayın istişari görüşü alınarak yürürlüğe konulacağı belirtilmesine karşın mali hüküm içeren söz konusu Yönetmelik bu görüşü almak üzere Sayıştaya gönderilmemiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve sözkonusu giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanmayacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; kanuni dayanağı olmayan yukarıda belirtilen giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlardan Tahsise Konu Olanların Mali Tablolarda Gösterilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Kamu İhale Kurulundan Uygun Görüş Alınmaksızın Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alımlara İlişkin Yasal Limitin Aşılması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler yapılmadığından söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması ve Mevcut Kullanım Şekillerine Göre Kayıtlara Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Taşınmaz Kayıt Formları ve Cetvellerinin Örneklerine Uygun ve Taşınmazların Rayiç Değerini Yansıtacak Şekilde Düzenlenmemesi ve Mali Tablolar ile Uyumlu Olmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 456 | **KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	358.184.281,65
10	**Hazır Değerler**	30.047.781,27
102	BANKA HESABI	199.735,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	29.832.234,85
105	DÖVİZ HESABI	15.811,42
12	**Faaliyet Alacakları**	52.615.204,20
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	41.869.884,41
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	10.745.319,79
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	193.662.582,32
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	193.662.582,32
14	**Diğer Alacaklar**	8.887.233,89
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	8.887.233,89
15	Stoklar	24.240.229,60
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	24.239.840,33
157	DİĞER STOKLAR HESABI	389,27
16	**Ön Ödemeler**	48.696.200,52
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	48.696.200,52
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	35.049,85
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	35.049,85
2	DURAN VARLIKLAR	9.468.964.291,14
22	**Faaliyet Alacakları**	1.316.592,18
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.316.592,18
24	**Mali Duran Varlıklar**	3.351.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.350.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	9.464.296.698,96
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	8.688.302.503,93
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	45.861.576,04
252	BİNALAR HESABI	398.718.722,73
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	111.030.662,37
254	TAŞITLAR HESABI	19.447.006,90
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	125.030.468,25
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-647.954.665,06

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	44.564.684,17
32	**Faaliyet Borçları**	15.284.631,04
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	15.284.631,04
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	8.348.092,17
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.790.088,24
333	EMANETLER HESABI	6.558.003,93
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	20.551.654,58
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	12.549.815,59
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.383.995,34
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	517.743,38
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	1.100.100,27
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	188.102,24
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	188.102,24
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	165.005,66
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	165.005,66
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	27.198,48
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	27.198,48
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	206.659.403,52
43	**Diğer Borçlar**	292.251,44
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	292.251,44
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	206.367.152,08
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	206.367.152,08
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	9.575.924.485,10
50	**Net Değer**	873.631.930,79
500	NET DEĞER HESABI	873.631.930,79
51	**Değer Hareketleri**	219.430,74
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	219.430,74
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	8.297.872.851,49
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.297.872.851,49
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.937.342.983,94
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.937.342.983,94
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.341.543.256,02
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.972.651.446,99
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.631.108.190,97

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	723.860.423,80
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	32.281.102,32
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-32.281.102,32
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	2.439.436,53
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.439.436,53

AKTİF TOPLAMI 9.827.148.572,79

PASİF TOPLAMI 9.827.148.572,79

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	33.635.934,60
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	33.635.934,60
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	187.084.036,54
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	187.084.036,54
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	6.379.453,72
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	6.379.453,72
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	8.671.469,24
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	8.671.469,24
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	33.701.412,25
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	18.043.944,57
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	5.217.026,96
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	56.962.383,78

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 456 **Adı : KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.826.382.519,91
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.384.368.541,42
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	149.058.002,23
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	103.210.492,13
630	05	Cari Transferler	44.073.713,75
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	22.112.601,10
630	13	Amortisman Giderleri	70.858.073,07
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	24.580.916,61
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	113.341,27
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	27.544.074,57
630	99	Diğer Giderler	462.763,76

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.826.382.519,91**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.090.952.325,49
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	67.569.726,39
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.972.357.875,40
600	05	Diğer Gelirler	26.070.239,20
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	24.657.999,55
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	296.484,95

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.090.952.325,49**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.237.376,69
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.224.103,99
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	13.272,70
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.237.376,69**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.089.714.948,80**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.078.210.827,13**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.341.543.256,02**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.826.382.519,91**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.090.952.325,49**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.089.714.948,80**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.237.376,69**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.341.543.256,02**

KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kayseri Üniversitesi, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 09.05.2018 tarih ve 7141 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile eklenen ek madde 189 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kayseri Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 6 fakülte, 1 enstitü, 13 meslek yüksekokulu ve 12 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	20	20	40
Doçent	38	42	80
Doktor öğretim üyesi	63	62	125
Öğretim görevlisi	147	44	191
Araştırma görevlisi	17	37	54
Toplam	**285**	**205**	**490**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	144	99	243
Sağlık	3	15	18
Avukatlık	1	3	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	33	34	67
Yardımcı	38	28	66
Sözleşmeli	69	27	96
İşçi	92	2	94
Toplam	**380**	**208**	**588**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 665'dir. Ayrıca Üniversitede 1 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Kayseri Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	439.850.517,00	431.786.682,49	98,17
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	56.367.000,00	53.302.580,46	94,56
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	94.467.458,00	45.964.050,96	48,65
05 Cari Transferler	11.563.724,00	10.648.032,54	92,08
06 Sermaye Giderleri	73.219.910,00	59.323.040,55	81,02
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**675.468.609,00**	**601.024.387,00**	**88,98**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 598.148.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 77.320.609,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 675.468.609,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 88,98'si olan 601.024.387,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 439.850.517,00 TL ödeneğin 431.786.682,49 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 56.367.000,00 TL ödeneğin 53.302.580,46 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 94.467.458,00 TL ödeneğin 45.964.050,96 TL'si, cari transferlerde 11.563.724,00 TL ödeneğin 10.648.032,54 TL'si, sermaye giderlerinde 73.219.910,00 TL ödeneğin 59.323.040,55 TL'si harcanmıştır. Sermaye transferlerinde ise ödenek ve harcama bulunmamaktadır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 2.827.224,72 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.100.100,00	16.330.992,05	526,79
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	592.048.000,00	601.867.589,00	101,66
Diğer Gelirler	3.000.000,00	13.547.162,06	451,57
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	
Toplam	**598.148.000,00**	**631.745.743,11**	**105,62**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	(-) 374.134,30	

Net Toplam	**598.148.000,00**	**631.371.608,81**	**105,55**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 598.148.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 631.371.608,81 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 673.828.169,40 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 374.134,30 TL ve faaliyet gideri 703.796.004,56 TL olan Üniversite, 1.155.666.415,27 TL enflasyon düzeltmesi sonrasında 2024 yılını 1.125.324.445,81 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 29.658.827,42 TL, gider toplamı 29.425.660,11 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 233.167,31 TL kâr ile tamamlanmıştır.

- Üniversitede Sosyal Tesis/İktisadi İşletme bulunmamaktadır.

Ayrıca Üniversite, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2004/7127 sayılı "Bazı Alanların Teknoloji Geliştirme Bölgesi Olarak Tespit Edilmesine İlişkin Karar"la tespit edilen Erciyes Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesinde, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası kapsamında yönetici şirket olarak kurulan ve 24.05.2005 tarih ve 6247 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde tescil olunan Erciyes Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Kuruluş sermayesi 300.000,00 TL, güncel sermayesi ise 38.000.000,00 TL olan şirkette, Üniversitenin %1 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Üniversite tarafından % 1 ortaklık karşılığında geçmişte 13.000,00-TL ödenmiş olup 27.03.2024 tarihli yönetim kurulu toplantısında şirketin sermayesi 38.000.000,00-TL ye artırılmıştır. Sermaye artışı şirketin geçmiş yıllar kârından karşılanmıştır. Şirketten üniversiteye herhangi bir kâr payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı

geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu

idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tüm birimlerin tamamlaması yönüyle eksiktir, buna karşın hazırlanan prosedürler duyurulmuştur. Ayıca 2023-2024 Uyum Eylem Planı döneminde tamamlanmak üzere eylemler öngörülmüştür.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. 2023-2024 Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmış ve uygulamaya başlanmıştır. Üniversitede "Bütünleşik Kalite Yönetim Sistemi" ile kalite ve iç kontrol faaliyetleri birim ve kurum bazlı ve risk tabanlı takip edilmeye başlanmıştır. Faaliyet riskleri, süreç performans riskleri ve idari performans hedef riskleri anılan sistem üzerinden ilk defa 2023 yılında takip edilmeye başlanmıştır. Uygulamanın yeni olması nedeniyle bazı aksaklıklar bulunmasıyla birlikte tüm birimler yürütecekleri faaliyetleri ve bu faaliyetlere ilişkin riskleri bu sistem üzerinden bütüncül bir şekilde tanımlamakta ve takip etmektedir.

Üniversitenin kurumsal riskleri Stratejik Planında belirlenmiştir. 2025-2029 Dönemi Stratejik Plan çalışmaları mevzuata uygun bir şekilde başlatılmıştır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar, uygulamaya yeni geçilmesi sebebiyle henüz başlangıç aşamasındadır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin ilk Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı 2021-2022 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmış ve sonuçları raporlanmıştır. İlk uyum eylem planında tespit edilen sonuçlara göre ikinci uyum eylem planı 2023-2024 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Tamamlanamayan ve/veya geliştirilmesi gereken hususlara ikinci uyum eylem planında yer verilmiş olup takibi devam etmektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi, tahsis edilen iç denetçi kadrolarına atama yapılamadığından kurulamamış olup iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması da bu sebeple mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kayseri Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 526 **KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	131.957.198,61
10	**Hazır Değerler**	743.698,58
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	708.439,58
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	35.259,00
12	**Faaliyet Alacakları**	59.872.435,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	59.872.435,00
13	**Kurum Alacakları**	44.113.231,65
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	44.113.231,65
14	**Diğer Alacaklar**	818.198,21
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	818.198,21
15	Stoklar	8.551.562,74
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.551.562,74
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	17.858.072,43
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	17.858.072,43
2	DURAN VARLIKLAR	5.251.514.324,36
22	**Faaliyet Alacakları**	477.955,62
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	477.955,62
24	**Mali Duran Varlıklar**	381.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	380.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.250.655.368,74
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	4.142.632.423,31
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	102.847.217,16
252	BİNALAR HESABI	1.304.195.179,86
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	32.663.746,55
254	TAŞITLAR HESABI	7.398.752,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	78.238.913,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-423.916.937,48
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	6.596.074,34
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	20.151.214,03

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	8.532.680,64
32	**Faaliyet Borçları**	1.662.293,56
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.662.293,56
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.760.674,65
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	611.990,01
333	EMANETLER HESABI	1.148.684,64
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	5.046.565,74
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	3.830.580,52
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.161.678,86
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	54.306,36
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	63.146,69
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	63.146,69
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	21.317.225,49
43	**Diğer Borçlar**	410.550,12
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	410.550,12
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	20.906.675,37
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	20.906.675,37
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.353.621.616,84
50	**Net Değer**	968.162.423,69
500	NET DEĞER HESABI	968.162.423,69
51	**Değer Hareketleri**	672.055,14
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	672.055,14
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.856.801.384,15
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.856.801.384,15
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-597.338.691,95
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-597.338.691,95
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.125.324.445,81
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.675.312.235,81
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-549.987.790,00

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-20.151.214,03
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	45.266,05
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-45.266,05

AKTİF TOPLAMI 5.383.471.522,97

PASİF TOPLAMI 5.383.471.522,97

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	3.853.231,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	3.853.231,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	8.330.021,39
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	8.330.021,39
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.109.358,48
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.109.358,48
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.692.697,34
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.692.697,34
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	247.398,81
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	247.398,81

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 526 **Adı : KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	703.796.004,56
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	431.733.068,53
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	53.302.580,46
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	31.195.157,89
630	05	Cari Transferler	12.169.600,40
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	39.635,39
630	13	Amortisman Giderleri	139.313.040,72
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	15.628.624,10
630	15	Karşılık Giderleri	11.359.553,76
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	90,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	7.715.725,67
630	99	Diğer Giderler	1.338.927,64

GİDERLER TOPLAMI (A) **703.796.004,56**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	673.828.169,40
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.294.405,85
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	640.913.894,49
600	05	Diğer Gelirler	16.201.373,18
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	213.174,77
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	205.321,11

GELİRLER TOPLAMI (B) **673.828.169,40**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	374.134,30
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	371.759,75
610	05	Diğer Gelirler	2.374,55

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **374.134,30**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **673.454.035,10**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.155.666.415,27**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.125.324.445,81**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**703.796.004,56**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**673.828.169,40**	**NET GELİR (D=B-C)**	**673.454.035,10**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**374.134,30**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.125.324.445,81**

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

A.Ş. : Anonim Şirket
BAP : Bilimsel Araştırma Projesi
TEFE : Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

2. 2886 Sayılı Kanun'a Göre Yapılan Kiralama İhalelerinde Hatalı Uygulamaların Bulunması

3. Yemek Hizmeti Alımı İhalesinde Yaklaşık Maliyetin Hesabının Hatalı Yapılması

4. Bilimsel Araştırma Projelerine İlişkin Hatalı Uygulamalar

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kırıkkale Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 6 meslek yüksekokulu ve 23 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	247	89	336
Doçent	189	80	269
Doktor öğretim üyesi	301	112	413
Öğretim görevlisi	160	44	204
Araştırma görevlisi	254	236	490
Toplam	**1.151**	**561**	**1.712**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	405	270	675
Sağlık	382	150	532
Avukatlık	4	0	4
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	103	36	139
Yardımcı	52	5	57
Sözleşmeli	183	77	260
İşçi	579	50	629
Toplam	**1.708**	**588**	**2.296**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.859'dur. Ayrıca Üniversitede 1 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Kırıkkale Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.917.427.061	1.883.538.687	98.23
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	235.583.599	230.811.905	97.97
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	295.625.654	197.634.469	66.85
05 Cari Transferler	254.495.301	253.831.306	99.74
06 Sermaye Giderleri	142.555.100	136.913.915	96.04
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**2.845.686.715**	**2.702.730.282**	**94.98**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.598.620.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 839.654.004 TL ödenek eklenmiş, 592.587.289 TL ödenek düşülmüş ve toplam ödenek 2.845.686.715 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94.98'i olan 2.702.730.282 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.917.427.061 TL ödeneğin 1.883.538.687 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 235.583.599 TL ödeneğin 230.811.905 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 295.625.654 TL ödeneğin 197.634.469 TL'si, cari transferlerde 254.495.301 TL ödeneğin 253.831.306 TL'si, sermaye giderlerinde 142.555.100 TL ödeneğin 136.913.915 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Avrupa Birliği hibelerinden toplam 21.124.901,17 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	26.753.000	35.983.433	134,50
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.524.863.000	2.543.717.115	100,75
Diğer Gelirler	47.004.000	68.090.583	144,86
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam	2.598.620.000	2.647.791.131	101,89
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	78.814	0
Net Toplam	**2.598.620.000**	**2.647.712.317**	**101,89**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.598.620.000 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.647.712.317 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.845.453.756,29 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 75.064,76 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 3.511.543.111,12 TL ve faaliyet gideri 2.994.530.973,86 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.362.390.828,79 TL olumlu faaliyet sonucu

ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.066.786.452,70 TL, gider toplamı 880.777.425,95 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 186.009.026,75 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 3.953.837,50 TL, gider toplamı 3.508.286,38 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 445.551,12 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite 26.07.2013 tarihli ve 28719 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2013/4920 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Kırıkkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.300.000,00 TL olup Üniversitenin %50,3 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası oluşturulmuş fakat uygulamaya geçirilmesi yönleriyle eksiktir, buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programında içerik açısından mevzuata uygun olup, zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber uygulamaya geçirilmesi, risklerin belli periyotlarla güncellenmesi açılarından bu çalışmalar yeterli değildir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak iş akış şemalarına uyum konusunda eksiklikler mevcuttur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, bunlar kontrol faaliyetlerinin ve risklerin, değerlendirilme ve raporlama uygulanması açısından yeterli değildir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş ancak personelin bilgilendirilmesi ve etkin bir uygulama yürütülebilmesi açısından iyileştirilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır ancak iki yılı geçmeyecek şekilde belirlenen dönemler itibariyle hazırlanması gerekliliğine uymadığından dolayı Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun değildir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan tamamı doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kırıkkale Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek 2025 yılı sonuna kadar cins tashihlerinin bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

BULGU 2: 2886 Sayılı Kanun'a Göre Yapılan Kiralama İhalelerinde Hatalı Uygulamaların Bulunması

a. Tahmin Edilen Bedel Tespitinin Sağlıklı Yapılmaması

Kırıkkale üniversitesinin 2024 yılında yapılan kiralama ihaleleri ile daha önceki yıllarda yapılıp halen sözleşmeleri devam eden 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamındaki kiralama ihaleleri incelenmiş olup, tahmin edilen bedel tespitlerinin gerçek piyasa fiyatlarını yansıttığına ilişkin çalışmaların mevzuatın öngördüğü şekilde yapılmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite bünyesinde farklı fakülte ve Yüksek okullar bünyesinde yer alan kantin, büfe, fotokopi merkezi ve işyerlerinin kiralama usulü olarak 2886 sayılı Kanunun 45'inci maddesinde yer alan açık ihale usulünün kullanıldığı görülmüştür. İhaleler açık ihale usulüyle yapıldığından usul yönünden sorun bulunmamakla birlikte neredeyse tüm ihalelere 1 adet teklif gelmektedir. Bu durum ise rekabet sağlanması açısından kuşkulara yol açmaktadır.

Kiralama ihalelerinde tahmin edilen bedel olarak genellikle önceki yıl kira bedeli esas alınmaktadır. Tahmin edilen bedel tespitine ilişkin herhangi başka bir veri bulunmamaktadır. İşletmenin yıllık cirosu, karlılığı, m2 büyüklüğü vb hiçbir ölçü kullanılmamaktadır.

2886 sayılı Kanunun”Tahmin edilen bedelin tespiti” başlıklı 9'uncu maddesinde;

“Tahmin edilen bedel, idarelerce tespit edilir veya ettirilir. İşin özelliğine göre gerektiğinde bu bedel veya bu bedelin hesabında kullanılacak fiyatlar belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulur. Tahmin edilen bedel, bunun dayanaklarının da eklendiği bir hesap tutanağında gösterilir ve asıl evrak arasında saklanır. Bu bedel gerektiğinde ihale komisyonlarınca tahkik ettirilir…” denilmektedir.

Kanun maddesinin amacı gerçek piyasa koşullarına uygun fiyat tahminlerinin yapılabilmesine hizmet ettiğinden, işin özelliğine göre değişik yerlerden fiyat araştırması yapılması ve gerçeğe uygun fiyatların tespit edilmesi gerekmektedir.

İncelenen ihale dosyalarından yapılan tespitlere göre tahmin edilen bedelin çok az üzerinde teklifler geldiği ve genellikle tek katılımcı olduğu görülmektedir. İncelenen ihale dosyalarıyla ilgili bazı veriler aşağıda açıklanmıştır.

Örneğin, yiyecek içecek otomatları için tahmin edilen bedel 22 000 lira, son teklif (ihale bedeli) 22 750 liradır. Tüik istatistiklerinin dikkate alınarak bedel belirlendiği belirtilmiştir. Başka açıklama bulunmamaktadır.

Bilet satış gişesi yeri (4 adet) tahmin edilen bedel 14 744,69 liradır. Tahmin edilen bedel son kira fiyatına tüfe endeksi uygulanarak bulunmuştur. Tek katılım olup, fiyat her bir büfe içindir.

Anaokulu yeri ihalesi tahmin edilen bedel 76 889,24 liradır.(310 m2). Tahmin edilen bedel son kira fiyatına tüfe endeksi uygulanarak bulunmuştur. İhale bedeli 77 000 liradır. Tek katılım olup, anaokulu demirbaşlarıyla birlikte bu fiyata kiralanmıştır. (Kiralama tarihi Şubat 2023)

İş merkezi kantin ve fotokopi tahmin edilen bedel 80 000 lira, ihale bedeli 80 700 liradır. 2 adet teklif bulunmaktadır. Tahmin edilen bedel TÜİK verileri ve mevcut kira bedeli dikkate alınarak belirlenmiştir. (Kiralama tarihi Aralık 2023)

İktisadi ve İdari Bilimler fakültesinin tahmin edilen bedeli 75 000 liradır. Bir önceki sözleşmenin feshedilmesi ve pandemi koşulları nedeniyle bu fiyat belirlenmiştir. Başka bir açıklama ya da fiyat araştırması yoktur.

Merkezi derslikler kantin ve fotokopi merkezi tahmin edilen bedeli 20 000 liradır. Tespit komisyonu, “benzer nitelikteki ticari alanların kira bedeli dikkate alınarak” fiyatın belirlendiğini belirtmektedir. Ancak benzer nitelikteki ticari alanlarla ilgili hiçbir belge, ek, araştırma vb dosyaya konulmamıştır.

Tıp fakültesi yanı eczane kiralama (2021 yılı) tahmin edilen bedeli 35 710TL, kiralama bedeli 36 000 liradır. Tek katılım olup son yıl kirasına TEFE eklenerek bulunmuştur. Aynı şekilde Tıp fakültesi yanı işyerinde Medikal tahmin edilen bedeli 42 722,50 lira, Çiçekçi tahmin edilen bedeli 19 294,03 lira olarak belirlenmiştir. Önceki kiraya TEFE eklenerek bulunmuştur. Tek katılım vardır.

Tıp fakültesi kantini tahmin edilen bedeli 200 000TL (338M2) lira, personel ve öğrenci sayıları dikkate alınarak tespit edilmiştir. İhale tarihi 21. 02. 2023 olup, 5 firma katılmıştır. Ancak teklif fiyatlar artmamıştır. Son teklif 202 750 liradır. Diğer rakamlar 200 000 ile bu rakam arasında değişmektedir.

Diş hekimliği kantini tahmin edilen bedeli 110 000 lira olup tek katılım olmuştur. İhale bedeli 110 500 liradır.

Spor ve Rekreasyon alanı ihalesine de tek katılım olmuştur. Tahmin edilen bedelin tespiti yapılırken Kırıkkale Ticaret ve Sanayi Odası, Yahşihan Belediyesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesine fiyat sorulmuştur. Kırıkkale Ticaret ve Sanayi Odası: 450 000-500 000 TL, Yahşihan Belediyesi: 500 000-550 000 TL, Afyon Kocatepe Üniversitesi :285 000 TL fiyat bildirmiştir. İlave olarak 13.10.2022 tarihinde yapılan bu ihale için 2020 yılı cari yıl bedeli olan 138 427,21 TL güncellenerek değerleme oranı sonrası 205 713,86 lira şeklinde ortalamaya dahil edilmiştir. Tahmin edilen bedel ortalama alınarak 305 000 lira olarak belirlenmiştir.

Tahmin edilen bedelde neden ticaret odası ya da belediye fiyatı ortalamasının esas alınmadığı, neden Afyon Kocatepe Üniversitesine fiyat sorulduğu anlaşılamamıştır.

Afyon Kocatepe Üniversitesine yarı olimpik havuz kompleksinin kira bedeli sorulmuş, 9.11.2021 tarihli ihalede ilk yıl fiyatı olan 285 000 lira cevap olarak bildirilmiştir. Bu ihale 2022 yılı Ekim ayında yapılmıştır. 2021 Afyon ihale fiyatı ile alakası yoktur. Üstelik Afyon kompleksinin kaç m2 olduğu, farklı ne tür özellikleri olduğu belli değildir. Bu ihale 7342,61 m2 alana sahiptir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

2886 sayılı Kanunun 9'uncu maddesine göre tahmin edilen bedel tespiti yapılırken işin özelliğine göre gerçek piyasa fiyatlarına ulaşılmaya çalışılması gerekmektedir. Bu husus, kamu kaynaklarının verimli kullanılması açısından önemlidir.

b. 2886 Sayılı Kanun'a Göre Yapılan İhalelerde Geçici Teminat Tutarının Rekabeti Etkileyecek Düzeyde Yüksek Belirlenmesi

Söz konusu Kanun'a göre yapılan ihalelerde geçici teminat tutarlarının Kanun'da öngörülen tutarın çok üzerinde belirlendiği görülmüştür.

2886 sayılı Kanunun "Geçici teminat" başlıklı 25'inci maddesine göre;

"İsteklilerden, ihale konusu olan işin tahmin edilen bedelinin %3'ü oranında geçici teminat alınır. 10'uncu madde uyarınca yapılacak ihalelerde geçici teminat teklif edilen bedelin, tasfiye idaresince yapılan taşınır mal satışlarında ise satışa esas bedelin %3'ünden az olamaz…"

Kanunda geçici teminat tutarı tahmin edilen bedelinin %3'ü oranında belirlenmiştir. Oysa incelenen ihalelerde çoğunlukla %30 oranında olmak üzere farklı oranlarda geçici teminat istendiği tespit edilmiştir.

Örneğin, yıllık 90 000,00 TL tahmin edilen bedel belirlenen Mühendislik ve Mimarlık fakültesi Kantin ve Fotokopi merkezi kira şartnamesine göre, geçici teminat yüzde 30 olarak 27 000 lira belirlenmiştir. Oysa Kanun gereği kesin teminatı sadece yüzde 6 olup, 5400 liradır. Geçici teminatın bu kadar yüksek belirlenmesi ihaleye katılımı engelleme olasılığı bulunmaktadır.

Aynı şekilde, İktisadi ve İdari Bilimler fakültesi, Fen edebiyat fakültesi , Sağlık bilimleri fakültesi , Veterinerlik fakültesi, Tıp fakültesi Diş hekimliği fakültesi kantinleri, İş merkezi kantin ve fotokopi merkezi ile Spor ve Rekreasyon alanı geçici teminatı yüzde 30 olarak belirlenmiştir.

Veterinerlik fakültesi kantini, Merkezi derslikler kantin ve fotokopi merkezi, Yiyecek içecek otomatları geçici teminatı yüzde 30 olarak belirlenmiş, Anaokulu yeri geçici teminatı ise yüzde10 olarak belirlenmiştir.

Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümleri incelendiğinde, bu Yönetmeliğin 25'inci maddesinde geçici teminatla ilgili düzenleme yapıldığı görülmektedir. 25'inci maddede;

“Yönetmeliğe göre yapılacak ihalelerde, tahmin edilen bedelin yüzde onundan az olmamak üzere yüzde otuzuna kadar, işin niteliğine göre ita amirince belirlenecek miktarda geçici teminat alınır...” Denilmektedir. Ancak bu Yönetmeliğin amacını açıklayan 1'inci maddesinde;

“Bu Yönetmeliğin amacı; Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, trampası, arsa veya kat karşılığı inşaat yaptırılması, kiraya verilmesi, ön izin verilmesi ve üzerlerinde irtifak hakkı kurulması, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, ön izin ve kullanma izni verilmesi ile ecrimisil ve tahliye işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” Denilmekte, aynı Yönetmeliğin kapsamla ilgili 2'nci maddesinde ise;

“Bu Yönetmelik; tarihî ve bedîî değeri olan taşınmazlar hariç olmak üzere, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri kapsar.” Denilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar Devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan taşınmaz niteliğinde olmadığından, bu Yönetmeliğe göre yüzde 10-30 aralığında geçici teminat belirlenmesi doğru değildir. 2886 sayılı Kanunun bağlayıcı hükmü karşısında, geçici teminatın yüzde 3 olarak belirlenmesi gerekmektedir. Teminat tutarının yüksek belirlenmesi, ihaleye katılımı olumsuz etkileyebileceği gibi, yasal zorunluluk nedeniyle de geçici teminatın yüzde 3 olarak belirlenmesi uygundur.

BULGU 3: Yemek Hizmeti Alımı İhalesinde Yaklaşık Maliyetin Hesabının Hatalı Yapılması

08.11.2024 tarihinde ihale edilen Yemek Hizmeti alımında yaklaşık maliyet hesabı yapılırken Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğine uygun hareket edilmediği tespit edilmiştir.

Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinin 72'nci maddesinde,

"(1) İdare tarafından, ihale onay belgesi düzenlenmeden önce, bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre ayrıntılı fiyat ve gerektiğinde miktar araştırması yapılmak suretiyle ihale konusu işin KDV hariç yaklaşık maliyeti hesaplanır ve dayanakları ile birlikte bir hesap cetvelinde gösterilir.

…"

Aynı Yönetmeliğin "Yaklaşık maliyetin hesaplanmasına esas miktar ve fiyatların tespiti" başlıklı 8. maddesinde

"(1) İdareler, yaklaşık maliyetin hesaplanabilmesi için öncelikle ihale konusu hizmeti oluşturan iş kalemlerini veya gruplarını ve bunlara ilişkin miktarları tespit ederler. Bu amaçla, idare tarafından gerek duyulduğunda, aşağıda belirtilen esas ve usuller çerçevesinde miktar araştırması da yapılabilir.

….

(4) Fiyat araştırması için yapılan çalışmalarda fiyat sorulacak kişi ve kuruluşlara yazılan yazıda fiyatı tespit edilecek iş grubu veya iş kaleminin ayrıntılı özelliklerine yer verilir. Fiyat istenecek kişi ve kuruluşlara aynı koşulları taşıyan yazılarla başvurulur ve fiyatlar KDV hariç

istenir. İstenen özellikleri taşımayan veya gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmadığı düşünülen fiyat bildirimleri ve proforma faturalar değerlendirmeye alınmaz ve buna ilişkin gerekçeler yaklaşık maliyet hesap cetvelinde gösterilir.

(5) Özelliği bulunan hizmet alımlarında; önceki yıllarda bitirilmiş benzer nitelikteki işlerde oluşan fiyatların piyasa fiyatları ile karşılaştırılması suretiyle bulunan fiyatlar veya benzer nitelikteki hizmetlerde uzmanlık ve deneyimini kanıtlamış kamu ve özel sektör kuruluşları ile gerçek kişilerden soruşturularak oluşturulan fiyatlar kullanılabilir. …”

Yönetmeliğin 8.4'üncü maddesine göre, gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmadığı düşünülen fiyat bildirimleri ve proforma faturalar değerlendirmeye alınmaz ve buna ilişkin gerekçeler yaklaşık maliyet hesap cetvelinde gösterilir.

Bu ihalede Yaklaşık maliyet 13 adet farklı bölgelerdeki üniversitelere yemek fiyatları sorularak, aynı zamanda Kırıkkale Ticaret ve Sanayi Odasına fiyat sorulması ve Kırıkkale Üniversitesinin mevcut (2024 yılı) yemek ihalesinde oluşan fiyat dikkate alınarak, bu fiyatların ortalaması şeklinde belirlenmiştir.

Yaklaşık maliyet hesabında kullanılan tutarlar incelendiğinde diğer üniversitelerden alınan fiyatların sırasıyla 102,00, 90,90, 71,38, 93,80, 89,75, 82,61, 84,00, 92,75, 127,83, 89,90, 77,77, 128,40, 178,20 lira olduğu görülmektedir. Bunlardan Alanya Alaaddin Keykubat üniversitesi fiyatı olan 128,40 liralık fiyat, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinden alınan 127,83 liralık fiyat ve İzmir Demokrasi üniversitesinden alınan 178,20 liralık fiyat, diğer üniversitelere göre daha yüksektir. Alanya, Ankara ve İzmir şehirleri özelinde fiyatların bu seviyelerde olması, bu şehirlerin ekonomik koşulları nedeniyle normal olabilir. Diğer fiyatlar ise, ekonomik koşullar itibarı ile Kırıkkale ile benzer sayılabilecek olan Eskişehir, Sivas, Düzce, Konya, Zonguldak, Bandırma, Yozgat, Samsun gibi illerde ortaya çıkan fiyatlardır. Dolayısıyla benzer ölçekli illerde oluşan ortalama fiyat yaklaşık 90,00 TL civarındadır. Kırıkkale Ticaret ve Sanayi odasının fiyatı olan 259, 00 lira da ortalamaya dahil edildiğinde, ortalama birim yaklaşık maliyet 110,26 lira olarak tespit edilmiştir.

Yaklaşık maliyet hesabında kullanılan verilerden 10 adet fiyatın ortalaması 90 TL bandında iken ekonomik yapıları ile benzer olmayan şehirlerde oluşan fiyatlarla, Kırıkkale Ticaret ve Sanayi odasının fiyatı ortalamayı yükseltmiştir.

Hizmet alımları uygulama yönetmeliğinin 8.4'üncü maddesine gereğince gerçek piyasa fiyatını yansıtmadığı düşünülen ve fiyat ortalamasını yükselten fiyat bildirimlerinin dikkate

alınmaması gerekir. Özellikle İzmir Demokrasi üniversitesinden alınan fiyat ile Kırıkkale Ticaret ve Sanayi odasının fiyatı olan 259, 00 liralık fiyatın yaklaşık maliyet hesabında ortalamaya dahil edilmemesi gerekirdi.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Yaklaşık maliyetin doğru tespit edilmesi kamu kaynaklarının verimli kullanılması ile doğrudan ilgilidir. İlave olarak, yaklaşık maliyet tutarı, gelen tekliflerin değerlendirilerek idarenin ihaleyi sonuçlandırması aşamasında dikkate aldığı en önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle ortalamayı bozan ve gerçek piyasa fiyatlarını yansıtmayan fiyat bildirimlerinin hesaba dahil edilmemesi uygundur.

BULGU 4: Bilimsel Araştırma Projelerine İlişkin Hatalı Uygulamalar

Bilimsel araştırma projesi kapsamına girmeyen harcamaların bu projeler için öngörülen ödenekten yapıldığı ve proje bitimlerinde taşınırların ilgili birimlerin ambarlarına teslim edilmediği görülmüştür.

a. Bilimsel Araştırma Projesi Kaynaklarının Mevzuata Uygun Kullanılmaması

Bilimsel araştırma projeleri ödeneğinden karşılanmak üzere yurtdışı kongrelere katılım sağlandığı görülmüştür.

26.11.2016 tarih ve 29900 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik ve bu Yönetmelik'e istinaden hazırlanan, Kırıkkale Üniversitesi Senatosu' nun 25.10.2017 tarih ve 13/2a No.lu Kararı ile kabul edilen Bilimsel Araştırma Projeleri Yönergesi hükümleri çerçevesinde gerçekleşmektedir.

Yönetmeliğin 3'üncü maddesinde bilimsel araştırma projesi, tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi ve/veya dışı, ulusal ve/veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla da yapılabilecek projeler ile bilim insanı yetiştirme ve araştırma altyapısı kurma ve geliştirme projeleri olarak tanımlanmıştır.

Anılan Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde bu Yönetmelikte belirtilen görevlerin yürütülmesi için üst yönetici tarafından görevlendirilen bir komisyon başkanının başkanlığında senatonun önerisiyle üst yönetici tarafından görevlendirilen, en az yedi en çok on bir öğretim üyesinden oluşan bir komisyon kurulacağı ve komisyonun görev, yetki ve sorumluluklarının yükseköğretim kurumunun senatosunca çıkarılacak yönerge ile düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Yine 5'inci maddesine göre proje başvuruları, projenin gerekçesi, yöntem, özgün değer, yaygın etki/katma değer, çalışma takvimi ve bütçe dökümünün ayrıntılı olarak yer aldığı proje başvuru formu ile yapılacaktır.

Temel ilkelerin düzenlendiği 6'ncı maddesinde ise bilimsel araştırma projelerinin, yükseköğretim kurumunun uzman elemanı bulunan her dal ile ilgili, ulusal bilim ve teknoloji politikalarına, ülkenin kalkınma planı hedeflerine, Yükseköğretim Kurumu Yönetim Kurulunun belirlediği bilim politikalarına uygun konulara öncelik verilerek seçileceği, araştırma projelerinin bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlamasının esas olduğu ve komisyonun desteklenen projelerin bu maddede yer alan ilkelere uygunluğundan sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden bilimsel araştırma projesi önerilerinin projenin gerekçesi, yöntemi, çalışma takvimi ve bütçe dökümü gibi bilgilerin yer aldığı somut bir projeyi içeren başvuru formu ile komisyona yapılacağı ve komisyon tarafından mevzuatta esas alınan ilkeler doğrultusunda değerlendirme yapılarak desteklenip desteklenmeyeceğine karar verileceği anlaşılmaktadır.

Üniversite tarafından yürürlüğe konulan Yönerge'nin komisyonun görev ve yetkilerini düzenleyen 4'üncü maddesinde komisyonun proje müracaat ve kabul şartlarını belirlerken kaynakların etkin ve verimli kullanılması, kabul edilen projelerin somut sonuçlar (yayın, ürün, patent vb.) üretmesi hususlarını dikkate alacağı belirtilmiştir.

Ancak yapılan incelemede,

Yönergenin 6'ncı maddesinde düzenlenen Bilim İnsanı Yetiştirme ve Altyapı Kurma ve Geliştirme Projesi: Yurtdışı Bilimsel Faaliyetlere Katılım Desteği kapsamında ilgili fakülte yönetim kurulu kararı ve rektör onayı üzerine komisyonca bu projelere 712.000 TL ödenek tahsis edildiği ve 2024 yılında 32 adet yurtdışı kongreye katılım sağlandığı,

Yurtdışı Bilimsel Faaliyetlere Katılım Desteği projelerinin, bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlamasının ve somut

sonuçlar üretmesinin esas olduğu bilinen bilimsel araştırma projesinin ana mantığı ile bağdaşmadığı,

Yurtdışı Bilimsel Faaliyetlere Katılım Desteği için proje yürütücüsü tarafından düzenlenen proje formu, kongre katılım onayı haricinde projenin gerekçesi, yöntem, özgün değer, yaygın etki/katma değer, çalışma takvimi ve bütçe dökümünü ayrıntılı olarak içermediğinden somut bir proje teklifi anlamına gelmediği,

Ayrıca proje kapsamında kongreye katılım sonrası, herhangi bir sonuç raporu sunulmadığı sadece harcırah ödemelerinin yapıldığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bildiri sunmak koşulu ile uluslararası kongre ve etkinliklere katılımın BAP tanımından hareketle bilim insanı yetiştirme kapsamında değerlendirilerek Yönerge hükümlerine uygun hareket edildiği ifade edilse de bulgu metninde yer verildiği üzere Yönerge'nin 4'üncü maddesinde komisyonun proje müracaat ve kabul şartlarını belirlerken projelerin somut sonuçlar (yayın, ürün, patent vb.) üretmesi hususlarını dikkate alacağı açıkça belirtilerek bu kapsamdaki proje desteklerinin ana mantığının projenin tamamlanması akabinde somut çıktılar üretilmesi ve bunların bir sonuç raporuna bağlanmasıdır. Ancak yurtdışı kongrelere katılım projeleri sonucunda proje çıktılarını içeren herhengi bir sonuç raporu İdareye sunulmamaktadır.

Dolayısıyla yurtdışı bilimsel faaliyetlere katılım desteği kapsamında öğretim görevlilerinin yurtdışı kongrelere katılım göstermesi bilimsel araştırma projeleri kapsamında değerlendirilmediğinden bilimsel araştırma projesi ödeneklerinden yurtdışı harcırah ödemelerinin yapılması mevzuata uygun değildir.

b. BAP Kaynakları ile Satın Alınan Bazı Taşınırların Proje Bitiminde İlgili Birimlere Teslim Edilmemesi

Bilimsel araştırma projeleri kapsamında satın alınan ve kullanıcılara teslim edilen bazı taşınır malların, projenin bitmesine rağmen proje yürütücülerinde kalmak kaydıyla kullanımına izin verildiği görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in "Muhasebeleştirme işlemleri ve belgeleri" başlıklı 15'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında; satın alınan taşınır malların, Taşınır Mal Yönetmeliği gereğince taşınır işlem fişi düzenlenerek yükseköğretim kurumu envanter kayıtlarına alınması gerektiği, bu kapsamda edinilen dayanıklı

taşınırların, bunları kullanacak proje yürütücüsüne ya da belirleyeceği kişiye taşınır teslim belgesi ile teslim edileceği ve tüketime yönelik mal ve malzemeler ise taşınır işlem fişi düzenlenerek doğrudan proje yürütücüsünün kullanımına verileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu Yönetmelik uyarınca; satın alınan taşınır mallar kurum envanterine alınacak ve proje yürütücüsü ya da belirleyeceği kişiye taşınır teslim belgesi ile teslim edilecektir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre; kendilerine kullanılmak üzere taşınır teslim edilen kamu görevlileri bu taşınırları en iyi şekilde muhafaza etmek, gerekli bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak, veriliş amacına uygun bir şekilde kullanmak ve görevin sona ermesi veya görevden ayrılma halinde iade etmek zorundadırlar.

Kırıkkale Üniversitesinde bilimsel araştırma projeleri kapsamında satın alınan mallar proje yürütücüsünün görev yaptığı birim envanterine alınmakta ve ilgili kişilere teslim edilmektedir.

Ancak; projelerin sonuçlandığı bilgisinin ilgili birimlerce bilinmemesi sebebiyle bazı taşınırlar iade alınmamakta, proje yürütücülerinin kullanımına bırakılmaktadır. Halbuki; yukarıda belirtilen mevzuat hükmüne göre teslim edilen malların, görevin sona ermesi halinde iade edilmesi gerekmektedir. Projenin bitmesi de, malların projede kullanılmak amacıyla verildiği düşünüldüğünde görevin bitmesi anlamına gelmektedir.

Üniversitelerde yürütülen bilimsel araştırma projeleri kapsamında edinilen taşınırların proje bitiminde taşınır ambarlarına devredilmemesi proje kapsamında temin edilen taşınırların hem takibinin yapılmasını güçleştirmekte hem de diğer projelerde kullanılma imkanını ortadan kaldırmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak ederek BAP kapsamında satın alınan ve kullanıcılara teslim edilen taşınır malların projenin bitiminde birimlere tesliminin Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından takibinin yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen mevzuat ve açıklamalar gereğince; BAP koordinatörlüğü tarafından projelerin bitişinin ilgili birimlere bildirilmesinin devamında kendilerine taşınır mal teslimi yapılan proje çalışanlarının taşınırları ilgili birime teslim etmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu yapıldı.

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

DMO : Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü
SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu
SUT : Sağlık Uygulama Tebliği
ÜTS : Ürün Takip Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesinin Alıcılar Hesabında Yer Alan Tutarın Kaynağının Tespit Edilememesi

2. Sağlık Market Kapsamında Yapılan Alımlarda Hatalı Uygulamalar Bulunması

3. Mal Alımlarının Parçalara Bölünerek Pazarlık Usulü ile Temin Edilmesi

4. Tıbbi Cihaz Hizmet Alımı İhalelerinde Kontrol Teşkilatı Tarafından Mevzuat Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmemesi

5. Kit Karşılığı Tıbbi Cihaz Alımı İhalelerinde Cihazların İdarede Kalacağı Sürelerin Belirlenmemesi

6. Dış Laboratuvar Hizmet Alımında İhale Dokümanları Arasında Çelişki Bulunması ve Alt Yüklenicinin Tıbbi Cihazlarına İlişkin Ürün Takip Sistemi Kayıtlarının Sunulmaması

7. Teknik Şartname Hükümlerine Uymayan Tekliflerin Değerlendirme Dışı Bırakılmaması

8. Teşhis ve Tedavi Hizmet Alımlarında Fiyat Farkı Düzenlemelerine Uyulmaması

9. Tıbbi Cihaz Hizmet Alımı Sözleşmelerinde Özel ve Ağır Aykırılık Hallerinin Belirlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kırıkkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 12.08.2000 tarih ve 24138 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kırıkkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 25.11.2009 tarih ve 27417 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kırıkkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2. maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim Kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilmesi halinde bilimsel görüş bildirmek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak ve bunlara ilişkin raporları düzenlemek.

b) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek faaliyet alanı çerçevesi içinde her türlü mal ve hizmet üretmek, kurslar düzenlemek, elde edilen ürünleri Rektörün onayı alınmak şartıyla pazarlamak, satmak veya satış yeri açmak.

c) Analiz, plan, model deneyleri, bilgi işlem organizasyonu, iş değerlendirilmesi, ölçme, deney, tamir, ölçü ayarı (etalonaj kalibrasyon), inşaat ve arsa zemin etüdü, istatiksel ve sosyolojik araştırmalar yapmak ve benzeri hizmetler ile bunlara ilişkin raporları düzenlemek.

d) Teknik, kültürel, sanatsal, tarım ve hayvancılıkla ilgili araştırma ve uygulamaları yapmak ve bunları teşvik etmek amacıyla konferans düzenlemek.

e) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretimle ilgili her türlü iş ve benzeri hizmetler yapmak.

f) Açılmış olan her türlü sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı ve yataksız, sabit ve gezici kuruluşları işletmek.

g) Faaliyet alanları ve konularında her türlü bilgisayar ve bilgi işlem hizmetleri sunmak.

h) Her türlü kapasiteyi değerlendirerek her türlü basım ve yayın hizmetlerini yerine getirmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve

süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 8'dir.

İşletme Müdürlüğünde genel idari hizmetler sınıfında 1 işletme müdürü ile 1idari memur fiilen çalışmakta olup ayrıca sağlık hizmetleri sınıfında 82 personel, yardımcı hizmetler sınıfında 6 personel ve 2 adet sözleşmeli personel döner sermaye kadrosunda bulunmaktadır.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli olarak 1 saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 4 memur görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Kırıkkale Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır. Döner Sermaye kaynakları kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 783.296.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 1.051.946.854,03 TL bütçe giderine karşılık 1.089.060.121,20

TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.064.708.158,27 TL gelir elde edilmiş, 878.699.131,52 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 186.009.026,75 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kırıkkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kırıkkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesinin Alıcılar Hesabında Yer Alan Tutarın Kaynağının Tespit Edilememesi

Kırıkkale Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesinin ticari alacaklar hesaplarında kayıtlı olan bazı alacakların mahiyetinin tespit edilemediği görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve sayılı 26509 Resmi Gazete'de yayımlanıp yürüklüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 96'ıncı maddesinde 120 Alıcılar Hesabının, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının izlenmesi için kullanılacağı belirtilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükmü gereği işletmenin kendi faaliyet alanı kapsamında gerçekleştirdiği mal ve hizmet satışlarından kaynaklı ve karşılığında herhangi bir senet alınmamış alacakların 120 Alıcılar hesabından izleneceği anlaşılmaktadır.

İşletmenin 120 Alıcılar hesabı kayıtlarına bakıldığında, geçmiş yıllarda Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile diğer kamu tüzel kişilerine verilmiş hizmetler karşılığı faturalar kesildiği ve bu faturaların 120 nolu hesaba alacak olarak kaydedildiği anlaşılmıştır. Ancak söz konusu alacaklar yıllar boyunca tahsil edilmemiş, tahsili için bir işlem yapılmamış ve hali hazırda hangi kurumlardan alacaklı oldukları da tespit edilememiştir. 31.12.2024 tarihi itibariyle Döner Sermaye İşletmesinin, toplam 1.881.230,51 TL alacağı olduğu ancak bir kısmının kaynağının tespit edilemediği anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek 2025 yılı içerisinde gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

İşletmenin alacaklarını takibinin yapılabilmesi için ilgili belgelerin bir komisyon marifetiyle arşiv kayıtlarından araştırılması ve içeriği ile borçlusu tespit edilemeyen alacakların ilgili idaresi ya da borçlu kişisi bulunarak tahsilatının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Sağlık Market Kapsamında Yapılan Alımlarda Hatalı Uygulamalar Bulunması

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ile Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü (DMO) arasında yapılan protokole istinaden DMO'ya yapılan ödemelerin mevzuatta herhangi bir öncelik verilmemesine rağmen öne alındığı ve DMO'dan Sağlık Market kapsamında yapılan alım ve teslim süreçlerinde eksiklikler bulunduğu tespit edilmiştir.

a. Mevzuatta Öncelik Verilmemesine Rağmen Devlet Malzeme Ofisi Ödemelerinin Öne Alınması

SGK ile DMO arasında yapılan protokole istinaden DMO'ya yapılacak ödemelerin, mevzuatta herhangi bir öncelik verilmemesine rağmen öne alındığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Ödemelerin yapılmasında öncelik" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca işletmelerin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması hâlinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, bu ödemelerin yapılmasında sırasıyla; "*a) Katkı payları hariç olmak üzere özlük haklarına ilişkin ödemelere, b) Kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, ...*" öncelik verilir. Anılan Yönetmelik'in ikinci fıkrası gereği, işletmelerin nakit mevcudunun yeterli

olması durumunda ödemeler, ödeme emri belgelerinin muhasebe biriminin kayıtlarına giriş sırasına göre yapılır.

Kırıkkale Üniversitesi ile DMO arasında 10.07.2020 tarihinde imzalanan "Tedarik İşbirliği Protokolü"nün 7.5'inci maddesinde Sağlık Market kapsamında talep edilen ürünlerin bedelinin, DMO'ca düzenlenecek fatura tarihinden itibaren 90 gün içerisinde ödeneceği, söz konusu fatura bedellerine ilişkin ödemelerin bu sürede SGK tarafından doğrudan DMO'ya yapılmasının teminine yönelik işlem ve süreçlerin Üniversitenin sorumluluğunda olduğu ifade edilmiştir.

DMO ile SGK arasında "Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğüne Yapılacak İlaç ve Tıbbi Malzeme Ödemelerine İlişkin Protokol" 25.09.2020 tarihinde imzalanmış ve Protokolün taraflar bildirimde bulunmadığı sürece bir yıllık dönemler halinde uzayacağı düzenlenmiştir.

Protokolün 6'ncı maddesinde SGK ile sözleşmeli sağlık hizmet sunucularının ilaç veya tıbbi malzeme ihtiyaçlarını DMO'dan temin etmeleri halinde söz konusu ilaç ve malzemelere ait teslim ve tesellüm bilgileri ile fatura bilgileri aylık olarak DMO tarafından SGK'ye bildirileceği, bildirilen bu fatura tutarlarının ilgili sağlık hizmet sunucusuna yapılacak ilk ödeme tutarından kesilerek SGK tarafından DMO'ya ödeneceği belirtilmiştir.

Diğer taraftan SGK ile Kırıkkale Üniversitesi Hastanesi arasında 2024 yılı için götürü bedel üzerinden imzalanan Sağlık Hizmeti Alım Sözleşmesi ve Usul ve Esasları'nın 6'ncı maddesinin (c) bendinde üniversitelerin sağlık hizmeti sunan birimlerinin ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyaçlarını DMO'dan tedarik etmeleri ve söz konusu protokolün ekinde yer alan muvafakatnameyi imzalamaları halinde "Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğüne Yapılacak İlaç ve Tıbbi Malzeme Ödemelerine İlişkin Protokol" hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Dolayısıyla Protokol hükümlerine göre Kırıkkale Üniversitesi Hastanesinin (Hastane) SGK'ye muvafakat vermesi halinde, fatura tarihinden itibaren 90 gün içerisinde Hastane tarafından DMO'ya ödenmesi gereken tutarlar, DMO tarafından aylık olarak SGK'ye bildirilecek ve SGK Hastaneye yapacağı ödeme tutarından bu ödemeleri keserek doğrudan DMO'ya gönderecektir.

Yapılan incelemede, Üniversitesi Hastanesi ile DMO arasında yapılan Tedarik İşbirliği Protokolü uyarınca Hastane tarafından DMO'dan temin edilen ilaç ve tıbbi malzemelere ilişkin

fatura tutarlarının Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Ödemelerin yapılmasında öncelik" başlıklı 22'nci maddesinde öncelik verilecek ödemeler arasında sayılmamasına rağmen, SGK tarafından Hastanenin götürü bedel alacaklarından doğrudan kesinti yapılarak DMO'ya ödendiği tespit edilmiştir. Ayrıca Üniversite tarafından SGK'ye verilmiş bir muvafakatname de bulunmadığı görülmüştür.

DMO tarafından Hastanenin fatura tutarlarının aylık olarak SGK'ya bildirilmesi ve götürü bedelden kesinti yapılması, fatura tarihinden itibaren 90 gün vadesi bulunan alacakların önceden ödenmesi nedeniyle nakit planlamasının olumsuz etkilenmesine sebebiyet vermektedir. Diğer taraftan Hastaneye aylık olarak SGK tarafından gönderilen DMO kesinti tutarlarının ayrıntısı belirtilmediğinden vade takibi yapılamamaktadır.

Kamu İdaresi cevabında bulgu metninde belirtilen protokollere istinaden DMO alımlarına ilişkin Üniversitenin ödemesi gereken bedellerin otomatik olarak SGK tarafından götürü bedelden kesildiği ifade edilse de hem DMO ile Üniversite arasında hem de SGK ile DMO arasında yapılan protokol hükümlerinin mevzuata uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, mevzuatta ödenme sırası olarak herhangi bir öncelik verilmemiş olan DMO alacaklarının, SGK ile DMO arasındaki protokole istinaden Hastane alacaklarından kesinti yapılmak suretiyle ödenmesi mümkün olmamakla birlikte bu durum Hastanenin nakit planlamasını ve vade takibini olumsuz etkilemektedir.

b. Sağlık Market Kapsamındaki Alım ve Teslim Süreçlerinde Eksiklikler Olması

DMO'dan yapılan Sağlık Markete konu olan beşeri tıbbi ürünlerin ve tıbbi malzemelerin alım ve teslim sürecinde eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

Tedarik İşbirliği Protokolü'nün; 8'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında imalat ve ithalat süreci gerektiren veya zamanında temin edilememe riski bulunan ürünlerin bu süreç ve riskler göz önünde bulundurularak zamanında talepte bulunulmaması sebebiyle temin edilememesi, talep edilmesine rağmen teslim edilememesi veya geç teslim edilmesinden DMO'nun sorumlu olmadığı, 9'uncu maddesinde ürünlerin teslim/tesellüm ve muayene/kabul işlemlerinin talepte bulunan müşteri tarafından yapılacağı, bu aşamada kusurlu veya eksik mal teslimi, malın zamanında teslim edilmemesi ve benzeri hallerde DMO mevzuatı ve ilgili anlaşma hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, DMO talep toplama tarihlerinde ihtiyaç konusu tıbbi malzeme taleplerinin DMO sistemine girildiği ancak;

- Mal teslim tarihleri ile talep edilme tarihleri karşılaştırıldığında ciddi gecikmeler olduğu,
- Geç teslimler için herhangi bir müeyyide uygulanmadığı,
- Mal teslim tarihleri bilinmediğinden ihtiyaç duyulan tıbbi malzemelere ilişkin tedarik planlaması yapılamadığı,
- DMO teslimlerinde yaşanan gecikme sebebiyle acil olarak ihtiyaç duyulması sebebiyle talepte bulunulan malzemelerin çoğu zaman ilave olarak doğrudan temin ya da ihale yöntemleri ile alımının yapıldığı,
- Teslimi geciken malzemeler kısım kısım teslim edilmek yerine toplu olarak İdareye teslim edildiğinden tıbbi malzeme depolarının malzeme kabullerinde yığılmalar olduğu ve malzemelerin bir süre koridorlarda bekletilmek zorunda kalındığı,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, DMO'dan Sağlık Market kapsamında yapılan alımlarda teslim süreçlerinin DMO tarafından düzenlendiği, sipariş teslim süreçlerinde Üniversitenin herhangi bir insiyatifi bulunmadığı ilgili birimlerin bulgu konusunda bilgilendirilerek sürecin iyileştirilmesi için çalışmalar yapılacağı belirtilse de protokolün tarafı olarak Üniversitenin DMO ile işbirliği yaparak bahse konu Protokolü bulguda yer verilen hususlar dikkate alınarak güncellemesi gerekmektedir.

Dolayısıyla, alım ve kabul süreçlerinin ihtiyaçların etkin ve zamanında karşılanmasını sağlayacak şekilde revize edilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Mal Alımlarının Parçalara Bölünerek Pazarlık Usulü ile Temin Edilmesi

Diş hekimliği fakültesi mal alımı ihalelerinin parçalara bölünerek pazarlık usulü ile temin edilerek rekabetin önlendiği görülmüştür

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde özetle; idarelerin, bu Kanun'a göre yapacağı ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu, eşik

değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un 21'inci maddesinin f fıkrasına göre İdarelerin yaklaşık maliyeti 2023 yılı için 1.439.543 TL'ye kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımları ilan yapılmaksızın az üç istekli davet edilerek yeterlik belgelerini ve fiyat tekliflerini birlikte vermeleri istenerek pazarlık usulü ile ihale edilebilecektir.

Dolayısıyla aynı nitelikteki mal alımlarının mevzuatta belirlenen limit dahilinde kalarak pazarlık usulü ile ihale edilmesi amacıyla kalemlere veya gruplara bölünerek yapılması 4734 Sayılı Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Ancak yapılan incelemede, Diş Hekimliği Fakültesi mal ve malzeme alımlarının pazarlık usulü parasal limitinin altında kalmak amacıyla kısımlara bölündüğü tespit edilmiştir. 2023 yılında ihale edilip 2024 yılında ödemesi devam eden Kısımlara bölümlenerek pazarlık usulü ile ihale edilen alımlara yaklaşık maliyet ve ihale tarihleriyle birlikte aşağıda yer verilmiştir.

- 2023/505316 İhale Kayıt numaralı 500 Adet Dental İmplant Alımı (İhale tarihi: 02.06.2023, yaklaşık maliyet: 1.016.666,67 TL)
- 2023/594210 İhale Kayıt numaralı 200 Adet Dental İmplant (İhale tarihi: 20.06.2023, yaklaşık maliyet: 733.333,33 TL)
- 2023/891022 İhale Kayıt numaralı 120 Adet Dental İmplant Alımı (İhale tarihi: 07.09.2023, yaklaşık maliyet: 776.000,00 TL)

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Kanun'un temel ilkeleri gereği rekabetin sağlanması için mal alımlarının parçalara bölünerek pazarlık usulü ile ihale edilerek temini uygulamasına son verilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Tıbbi Cihaz Hizmet Alımı İhalelerinde Kontrol Teşkilatı Tarafından Mevzuat Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmemesi

Tıbbi hizmet alımı ihalelerinde düzenlenen hakkedişlerin, kontrol teşkilatı tarafından tutulması ve kontrol edilmesi gereken belgeler olmadan yüklenici tarafından sunulan hasta sayıları dikkate alınarak düzenlendiği görülmüştür.

Hizmet İşleri Genel Şartnamesi'nin 26'ncı maddesinde kontrol teşkilatının görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Buna göre sözleşmeye bağlanan her türlü iş, idare tarafından görevlendirilen kontrol teşkilatının denetimi altında, yüklenici tarafından yönetilir ve gerçekleştirilir. Yüklenici, bütün işleri kontrol teşkilatının sözleşme ve eklerindeki hükümlere aykırı olmamak şartı ile vereceği talimata göre yapmak zorundadır. Kontrol teşkilatının yetkileri sözleşmede belirtilir. Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa kontrol teşkilatı; işlerin yürütülmesiyle ilgili olarak her türlü denetim, ödeme miktarlarının tespiti, işlerin düzeltilmesi ve sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesi konusunda talimat vermeye ve uygulamaya yetkilidir.

Ayrıca sözleşme konusu iş süreklilik gösteren bir mahiyette ise, işin yapılmasına ilişkin kayıtlar sözleşmesinde belirtilen sıklıkta tutulur ve bu tutanaklar yüklenici tarafından da imzalanır. İşlerin eksik, kötü ve sözleşmeye aykırı olarak yapılması durumunda sözleşmede belirtilen cezalar uygulanır.

Mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere hizmet alımları, kontrol teşkilatı gözetimi ve denetimi altında sözleşme ve eki hükümlere uygun bir şekilde yürütülecektir. Kontrol teşkilatı, süreklilik arz eden hizmet alımlarında sözleşme ve eklerine uygun olarak tutulması gereken tutanak ile kayıtları tutacak ve yüklenici ile birlikte imzalayacaktır.

2024 yılında ödemesi yapılan ihalelerde yapılan tespitlere aşağıda yer verilmiştir.

- 2023/113477 İhale Kayıt Numaralı Yarı Otomatik Sistem Onkoloji İlaç Hazırlama ve Uygulama Sistemi Hizmet Alımı

Bahse konu ihalenin teknik şartnamesinin 1'nci maddesinde işin tanımı ihaleye konu hizmet 730 gün süre ile Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde kemoterapi gören hastaların ilaçlarının tek bir merkezden hazırlanması, hazırlanan ilaçların uygulama alanına sevki ve hasta başında uygulama işlemine hazır hale getirilmesine yönelik hasta başına işlem puanı üzerinden satın alınması olarak belirlenmiştir.

Teknik şartnamenin 6'ncı maddesinde yüklenici firmanın çalışılan ilaçları gün sonunda kayıtlarını oluşturmak ve bunları yetkili kişiye yazılı form veya elektronik ortamda vermekle yükümlü olduğu, 17'nci maddesinde ay sonlarında yaptığı iş karşılığı yüklenici firmaya yapılacak ödemelerde esas alınacak miktarın gün içinde ilaç hazırlanan hasta sayısı üzerinden belirleneceği, bu ödemenin yapılabilmesi için yüklenici firmanın bir ay önceki hazırlanan ilaçların listesine dair belgeyi İdareye teslim etmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Sözleşmenin 20'nci maddesine göre süreklilik arz eden işlerde, Kontrol Teşkilatı ile Yüklenicinin, işin yapılmasına ilişkin olarak hizmetin ifa edildiği dönemler itibariyle birlikte tutacakları kayıtlar, işin o dönem içerisinde yapılan kısmının teslimi anlamına gelir. Ancak Yüklenici kayıt tutmaktan ve/veya tutulan kayıtları imzalamaktan imtina ederse Kontrol Teşkilatının kayıtları esas alınır ve bu kayıtların doğruluğu Yüklenici tarafından kabul edilmiş sayılır.

Dolayısıyla teknik şartname ve sözleşme hükümlerinden yüklenici tarafından İdarede sunulacak olan ilaç hazırlama ve uygulama hizmet alımı işine ilişkin ödemelerin ilaç uygulanan hasta sayıları baz alınarak yapılacağı ve bunun tespitinde kontrol teşkilatı ile yüklenici tarafından birlikte tutulacak olan hazırlanan ilaçlara ilişkin kayıtlar ile hasta sayılarının esas alınacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede bahse konu hizmet alımına ilişkin hakkedişlerin firma tarafından düzenlenen faturada yazılı olan hasta sayısı üzerinden düzenlendiği, ödeme evrakı eklerinde kontrol teşkilatı ve yüklenici tarafından onaylanmış ya da imzalanmış olan hangi hastalara ne kadar ilaç hazırlanıp uygulandığına dair hasta bilgilerine yer verilmediği, İdarece herhangi bir kontrol yapılmadan yüklenici beyanı esas alınmak suretiyle ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

- 2023/941637 TPN Hazırlama ve Uygulama Hizmet Alımı

İhale konusu iki yıllık yeni doğan ve nitrisyon TPN hazırlama işinin sözleşmesinin 18'inci maddesinde, sözleşme ve eklerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediği İdare tarafından görevlendirilen Kontrol Teşkilatı aracılığıyla denetleneceği ifade edilmiştir.

Sözleşmenin 20'nci maddesine göre süreklilik arz eden işlerde, Kontrol Teşkilatı ile Yüklenicinin, işin yapılmasına ilişkin olarak hizmetin ifa edildiği dönemler itibariyle birlikte tutacakları kayıtlar, işin o dönem içerisinde yapılan kısmının teslimi anlamına gelecektir ancak Yüklenici kayıt tutmaktan ve/veya tutulan kayıtları imzalamaktan imtina ederse Kontrol

Teşkilatının kayıtları esas alınacak ve bu kayıtların doğruluğu Yüklenici tarafından kabul edilmiş sayılacaktır.

Dolayısıyla sözleşme hükümlerine göre bahse konu hizmet alımı işinin yürütülmesinde hizmetin ifasına ilişkin kayıtların yüklenici ile birlikte kontrol teşkilatı tarafından tutulması esas olmakla birlikte yüklenicinin kayıt tutmaması durumunda esas olanın kontrol teşkilatı kayıtları olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede, ödemelerinin yüklenici tarafından İdareye sunulan faturalarda yazılı hasta sayıları üzerinden yapıldığı, kontrol teşkilatının denetiminden geçtiğine dair herhangi bir tutanak ya da kaydın hakedişlere eklenmediği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, hizmet işlerinin yürütülmesinde mevzuatın ve sözleşmenin verdiği yetkiye dayanarak kontrol teşkilatının gerekli kayıtları tutarak ve kontrol ederek denetim ve gözetim görevini yerine getirmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Kit Karşılığı Tıbbi Cihaz Alımı İhalelerinde Cihazların İdarede Kalacağı Sürelerin Belirlenmemesi

Kit Alımı ile birlikte kit karşılığı geçici olarak tıbbi cihaz temini ihalelerinde ihale dokümanında kitlerin analiz edildiği cihazlara ilişkin sürelerin belirlenmediği görülmüştür.

22.08.2009 tarih ve 27327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İhale Genel Tebliği'nin 60'ıncı maddesinde kit alımı ile birlikte kit karşılığı geçici olarak cihaz temini ihalesi, kitlerin teslim programına uygun olarak idareye teslim edilmesi ile bu kitlerin tahlil edildiği cihazların sözleşmede belirtilen süre boyunca idarenin laboratuvarında kurulu bulundurulması ve yüklenicinin sözleşmede öngörülen diğer yükümlülükleri yerine getirmesi olarak tanımlanmıştır.

Anılan maddenin devamında bu ihalelerde kitlerin, ihale dokümanında belirtilen teslim sürelerine uygun olarak idareye teslim edilmelerine karşın kitlerin tahlil edildiği cihazların kitlerin tamamı kullanılıncaya kadar idarede kaldığı, ihale dokümanlarında cihazların idarede çalıştırılacağı süreye ilişkin açık bir düzenleme yapılmadığı, "cihazlar, kitlerin bitimine kadar idarede çalışır halde hazır bulundurulacaktır" ifadesine yer verildiği, cihazların idarede kullanılacağı sürenin belirsizliğinin isteklilerce kit fiyatlarına yansıtıldığının gözlemlendiği

belirtilmiştir. Kamu kaynaklarının verimli kullanılması ve hukuki sorunların yaşanmaması için ihale dokümanında kitlerin tahlil edileceği cihazların idarece kullanılacağı süreye ve yüklenicinin diğer yükümlülüklerine ilişkin açık bir düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Kit karşılığı cihaz alımı ihalelerinin incelenmesi neticesinde; teknik şartname ve sözleşmeye kitlerin sözleşme süresince İdarece gönderilen sipariş yazılarına istinaden belirlenen sürede kısımlar halinde idareye teslim edileceği hüküm altına alınırken kitlerin analiz edildiği cihazların sürelerine ilişkin olarak bazı ihalelerde cihazların kitler bitene kadar İdarede kalacağı belirtilirken bazılarında ise herhangi bir belirleme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Bu durum ihale dokümanında belirlenen toplam kit sayısının sözleşme süresi bitmeden İdarece talep edilmesi halinde yüklenicinin cihazı sözleşme süresinden önce İdareden teslim alması yönünde hukuki ihtilafa yol açabilecektir. Ayrıca ihale aşamasında cihaz süresinin belirsizliğinin isteklilerce kit fiyatlarına yansıtılması söz konusu olacaktır.

Kamu İdaresi cevabında, sözleşme süresi sonunda yeni ihale süreci ve firma değişikliği durumları gözönünde bulundurularak, hizmetin aksamadan devam etmesi için cihazların kurumda kalış süresi/teslim süresinin sözleşmede belirtilemediği, bundan sonraki ihalelerde belirleneceği ifade edilse de bulgumuzda bahsettiğimiz üzere cihazların İdarede kalış süresinin belirsizliği hem İdareyi hukuki yönden zayıf bırakmakta hem de kit fiyatlarının artmasına sebep olmaktadır.

Sonuç olarak hem kamu kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması hem de ileride oluşabilecek hukuki ihtilafların önüne geçilmesi amacıyla kitlerin analiz edildiği cihazların İdare de kalacağı sürenin ihale dokümanında belirlenmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Dış Laboratuvar Hizmet Alımında İhale Dokümanları Arasında Çelişki Bulunması ve Alt Yüklenicinin Tıbbi Cihazlarına İlişkin Ürün Takip Sistemi Kayıtlarının Sunulmaması

Dış Laboratuvar Hizmet alımında ihale dokümanlarında alt yüklenici çalıştırılması konusunda birbirinden farklı düzenlemelere yer verildiği ve alt yüklenici tarafından testlerin analiz edildiği cihazlara ve firmaya ait Ürün Takip Sistemi (ÜTS) kayıtlarının sunulmadığı görülmüştür.

a. İhale Dokümanları Arasında Çelişki Bulunması

Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği eki TİP sözleşme'nin 8'inci maddesinin birinci fıkrasında ihale dokümanının sözleşmenin eki ve ayrılmaz bir parçası olduğu ve İdare ile yükleniciyi bağladığı, sözleşme hükümleri ile ihale dokümanını oluşturan belgelerdeki hükümler arasında çelişki veya farklılık olması halinde, ihale dokümanında yer alan hükümlerin esas alınacağı belirtilmiştir.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ihale dokümanını oluşturan belgeler arasındaki öncelik sıralaması Hizmet İşleri Genel Şartnamesi, İdari Şartname, Sözleşme Tasarısı, Birim fiyat tarifleri (varsa), Özel Teknik Şartname (varsa), Teknik Şartname ve Açıklamalar (varsa) olmak üzere yapılmıştır.

2024 yılında ödemeleri devam eden 2023/139289 ihale kayıt numaralı 1.800.000 Puan Tıbbi Biyokimya ve Enfeksiyon Hastalıkları Laboratuvarı Dış Hizmet Alımı ihalesinin teknik şartnamesinin 8'inci maddesinde yüklenicinin testlerin bir kısmını kendi laboratuvarında yapamaması durumunda testlerin en az yüzde 60'ını kendi laboratuvarında gerçekleştirmesi koşuluyla diğer laboratuvarlardan hizmet satın alarak yaptırabileceği, yüklenicinin teklifinde hangi testleri üçüncü bir laboratuvarda çalıştıracağını belirtmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ancak anılan ihalenin idari şartnamesinin 18'inci maddesinde ihale konusu alımın tamamı veya bir kısmının alt yüklenicilere yaptırılamayacağı, sözleşme tasarısının 15'inci maddesinde de bu işte alt yüklenici çalıştırılmayacağı ve işlerin tamamının yüklenicinin kendisi tarafından yapılacağı düzenlenmiştir.

Teknik şartname hükmüne istinaden idari şartnamede yasaklanmasına rağmen laboratuvar testlerinin bir kısmının yükleniciye ait olmayan başka bir laboratuvarda çalışılacağına dair beyanın sözleşme öncesinde idareye sunulduğu ve sözleşme süresince bu testlerin bu laboratuvarda analiz edilerek sonuçlarının İdareye bildirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Belgeler arasındaki öncelik sırası gözetildiğinde İdari şartname ve sözleşme tasarısı alt yüklenici çalıştırılmasını öngörmediğinden teknik şartname hükmüne istinaden İdarece alt yüklenici çalıştırılmasına izin verilmesi mevzuata uygun değildir.

b. Alt Yüklenicinin Tıbbi Cihazlarına İlişkin ÜTS Kayıtlarının Sunulmaması

2023/139289 ihale kayıt numaralı 1.800.000 Puan Tıbbi Biyokimya ve Enfeksiyon Hastalıkları Laboratuvarı Dış Hizmet Alımı ihalesinde çalıştırılan alt yükleniciye ait laboratuvarda kullanılan tıbbi cihazlara ilişkin ÜTS kayıtlarının İdareye sunulmadığı görülmüştür.

Tıbbi Cihazlarla ilgili mal ve hizmet alımı işlemlerine dair 2022/2 sayılı Genelgenin birinci bölümünde genel esaslar, ikinci bölümünde ise tıbbi cihaz alım esasları düzenlenmiştir. Anılan Genelge'nin 1.15'inci maddesine göre Tıbbi Cihaz Yönetmelikleri kapsamındaki tıbbi cihaz alımları, tıbbi hizmet alımları ve kit karşılığı tıbbi hizmet alımlarında aday veya isteklinin ÜTS'de firma kaydının aranması zorunludur. Ayrıca ÜTS üzerinde yapılan ürün sorgulamalarında kayıtlı olmayan ürünler alınmamalıdır. Hizmet alım süreçlerinde hizmet sunumunda kullanılacak cihazların aday veya isteklinin ÜTS'deki envanterinde bulunması gerekliliği aranmalıdır.

Dolayısıyla tıbbi hizmet alımlarında, hizmet sunumuna konu cihazların ve hizmet sunan firmaların ÜTS kayıtlarının olması gerekmektedir.

Ancak yüklenici tarafından cihazlara ilişkin envanter listesi ve cihazlar ile firmaya ait ÜTS kayıtları sunulmasına rağmen alt yüklenicinin hem firma hem de tıbbi hizmet sunumunda kullanacağı cihazlara ilişkin ÜTS kayıtlarını İdareye sunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak ihalelerde alt yüklenici çalıştırılması durumunda firma ve tıbbı cihaz ÜTS kayıtlarına ilişkin bilgiler İdareye sunulmalıdır.

BULGU 7: Teknik Şartname Hükümlerine Uymayan Tekliflerin Değerlendirme Dışı Bırakılmaması

Laboratuvar hizmet alımı ihalesinde ihale komisyonu tarafından teknik şartnamede belirlenen şartları sağlamayan isteklinin teklifinin değerlendirme dışı bırakılmayarak sözleşme imzalandığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un dördüncü bölümünde ihale komisyonunca tekliflerin değerlendirilme süreci düzenlenmiştir. Kanun'un 36'ncı maddesine göre isteklilerin belgelerinin eksik olup olmadığı ve teklif mektubu ile geçici teminatlarının usulüne uygun olup

olmadığı kontrol edilir. Belgeleri eksik veya teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olmayan istekliler tutanakla tespit edilir.

4734 sayılı Kanun'un 36 ila 40 'ıncı maddeleri arasında tekliflerin değerlendirilme süreci detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre ihale komisyonu tarafından zarfların teslimi ve açılışı sonrası öncelikle isteklilerin belgelerinin eksik olup olmadığı ve teklif mektubu ile geçici teminatlarının usulüne uygun olup olmadığı değerlendirilecek ve usulüne uygun olmayanlar değerlendirme dışı bırakılacaktır. Sonrasında belgeleri eksiksiz ve teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olan isteklilerin tekliflerinin ayrıntılı değerlendirilmesine geçilecektir. Bu aşamada, isteklilerin ihale konusu işi yapabilme kapasitelerini belirleyen yeterlik kriterlerine ve tekliflerin ihale dokümanında belirtilen şartlara uygun olup olmadığı ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunup bulunmadığı incelenir. Uygun olmadığı belirlenen isteklilerin teklifleri ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunan teklifler değerlendirme dışı bırakılır.

Dolayısıyla mevzuat hükmünden anlaşıldığı üzere ihale dokümanında belirlenen şartları taşımayan teklifler ihale komisyonunca değerlendirme dışı bırakılacaktır.

2023/191237 ihale kayıt numaralı 730 gün süre ile Sonuç Karşılığı Tıbbi Genetik Laboratuvar Hizmet Alımı Lihalesinde, teknik şartnamede isteklilerin sunması gereken bilgi ve belgelere yer verildiği ancak istekli/yüklenici tarafından bu belgeler sunulmadığı halde ihale komisyonunca bu teklifin değerlendirme dışı bırakılmadığı görülmüştür.

Bahse konu ihalenin incelenmesinde aşağıda yer alan tespitlerde bulunulmuştur.

a. Teknik şartnamesinin C.8'inci maddesinde olası arıza durumlarında hizmetin devamlılığının garanti altına alınabilmesi amacıyla burada belirtilen cihazların en az iki şer adet bulunduğunun noter onaylı veya mali müşavir onaylı envanter listesinde belgelendirileceği, yüklenici yeni nesil dizileme cihazının kullanımında yeterli tecrübeye sahip olması gerektiğinden en az 5 yıldır cihazı envanterinde çalıştırıyor olduğunu ihale dosyasında mali müşavir onaylı olarak cihaz faturası veya sözleşmesi ile birlikte ihale komisyonuna sunacağı ifade edilmiştir.

Ancak yapılan incelemede yüklenici tarafından ihale komisyonuna ihale tarihi itibarıyla güncel liste yerine 20.12.2021 tarihli mali müşavir onaylı envanter listesinin sunulduğu, ihale komisyonunca cihazların adetlerinin kontrol edilmediği, yeni nesil dizileme cihazının ise yüklenici tarafından iki yıl süreyle kiralandığını gösteren kira sözleşmesinin sunulduğu

dolayısıyla cihazın 5 yıldır envanterde bulunmadığı ve ihale süresinden önce kira süresinin dolacağı tespit edilmiştir.

b. Teknik şartnamenin C.11'inci maddesinde göre yüklenici dış kalite kontrol amacıyla kendi adıyla katılmış olduğu 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yıllarına ait Sitogenetik, Moleküler Sitogenetik ve Moleküler Genetik alanlarından ayrı ayrı ve her bir alandan en az üç adet olmak üzere toplam en az dokuz adet uluslararası dış kalite kontrol programına katıldığını gösteren katılım belgesini sunmalıdır.

Ancak yüklenici tarafından ihale komisyonuna 2018 ve 2020 yıllarına ait dış kalite kontrol programı katılım belgelerinin sunulmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İdarece tekliflerin teknik şartname hükümlerine göre değerlendirilmesi ve şartları taşımayan tekliflerin değerlendirme dışı bırakılarak sözleşme imzalanmaması gerekmektedir.

BULGU 8: Teşhis ve Tedavi Hizmet Alımlarında Fiyat Farkı Düzenlemelerine Uyulmaması

Puan usulü ihale edilen bazı hizmet alımlarımdan sözleşme süresi 365 günü aşanlarda ihale dokümanlarına fiyat farkı ödenmesi hükmü konulmadığı, bazılarında ise hüküm konulduğu ancak fiyat farkı hesabının hatalı belirlendiği görülmüştür.

a. Sözleşme Süresi 365 Günü Aşan Hizmet Alımı İhalelerinde Fiyat Farkı Düzenlemesine Yer Verilmemesi

Bazı hizmet alımı ihalelerinde mevzuat gereği ihale dokümanlarında fiyat farkı ödenmesi yönünde düzenleme yapma zorunluluğu olmasına rağmen bu düzenlemeye yer verilmediği görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 8'inci maddesinde sözleşme türlerine göre fiyat farkı verilebilmesine ilişkin esas ve usulleri tespite Kamu İhale Kurumunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanının yetkili olduğu ve sözleşmelerde yer alan fiyat farkına ilişkin esas ve usullerde sözleşme imzalandıktan sonra değişiklik yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Anılan Kanunun verdiği yetkiye istinaden 31.08.2013 tarih ve 28751 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Hizmet Alımlarında Uygulanacak Fiyat Farkı Esasları'nda 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki idareler tarafından sözleşmeye bağlanan hizmet alımlarında uygulanacak fiyat farkı hesabına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Esasların 5'inci maddesinde Sağlık Uygulama Tebliğinde fiyatları belli olan teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında uygulanacak fiyat farkının hesaplanma formülüne yer verilmiştir. Ayrıca 7'nci maddesinin (1)'inci fıkrasına göre bu Esaslara tabi hizmet alımı ihalelerinde fiyat farkı uygulanabilmesi için söz konusu işlerin ihalelerine ilişkin idari şartname ve sözleşmelerde bu Esaslara göre fiyat farkı hesaplanacağının belirtilmiş olması gerekir. Yine aynı fıkranın (a) bendi gereği sözleşme süresi 365 takvim gününü aşan hizmet alımlarında tüm girdiler için fiyat farkı hesaplanacağına ilişkin düzenlemeye yer verilmesi zorunludur.

Dolayısıyla sözleşme süresi 365 takvim gününü aşan hizmet alımlarında fiyat farkı ödenmesi yönünde ihale dokümanında düzenleme yapılmak zorundadır.

Ancak sözleşme süresi 365 takvim gününü aşan bazı hizmet alımlarında fiyat farkı ödenmeyeceği yönünde düzenleme yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak hizmet alımlarında sözleşme süresi gözetilerek fiyat farkı düzenlemelerinin mevzuatın öngördüğü şekilde yapılması gerekmektedir.

b. Teşhis ve Tedaviye Yönelik Puan Usulü Hizmet Alımlarında Fiyat Farkı Hesabının Hatalı Belirlenmesi

Puan usulü ihale edilen teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında ihale dokümanlarında yer alan fiyat farkı hesabının düzenlendiği hükümlerin hatalı olduğu görülmüştür.

Hizmet Alımlarında Uygulanacak Fiyat Farkı Esasların 5'inci maddesinde Sağlık Uygulama Tebliğinde fiyatları belli olan teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında uygulanacak fiyat farkının hesaplanma formülüne yer verilmiştir.

Anılan Esasların 7'nci maddesinin (11)'inci fıkrasına göre puan birimi üzerinden sözleşmeye bağlanan teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında, 5'inci madde hükümleri uygulanmaksızın, ilgili hizmetin uygulama ayındaki puanı ile ihale tarihindeki puanı arasındaki farktan kaynaklanan fiyat değişimleri, fiyat farkı olarak ödenir veya kesilir. Ancak Sağlık Uygulama Tebliğinde (SUT) ödemeye esas olarak belirlenen katsayının artırılmasından veya azaltılmasından kaynaklanan fiyat değişimleri için ayrıca fiyat farkı hesaplanamaz.

SUT'ta yıl içerisinde güncelleme yapılmakta ve bir işlemin puanı değişmektedir. Dolayısıyla puan usulü ihalelerde hakediş ödenirken SUT puanları temel alındığından güncelleme olması durumunda güncel puandan ödeme yapılmaktadır. Böylece yüklenicinin sözleşmede belirlenen toplam puanı sözleşmede öngörülen süreden önce dolmakta olup bu durum bir anlamda fiyat farkı ödemesi anlamına gelmektedir.

Buna göre SUT'ta yapılan güncellemeler ile ilgili hizmetin uygulama ayındaki puanı ile ihale tarihindeki puanı arasında oluşan farktan kaynaklanan fiyat değişimleri hakedişlerde yapılacak puan güncellemesi ile fiyat farkı olarak ödenecektir. Ayrıca SUT'ta ödemeye esas olarak belirlenen katsayının (0,593) artırılmasından veya azaltılmasından kaynaklanan fiyat değişimleri için ayrıca fiyat farkı hesaplanamayacaktır.

Yapılan incelemede, fiyat farkı ödeneceği yönünde düzenleme yapılan puan usulü ihalelerde mevzuata aykırı olarak sözleşme ve idari şartnameye Esaslar'ın 5'inci maddesinde yer alan formüle göre fiyat farkı ödeneceğine dair hüküm konulduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak mevzuat gereği, puan usulü ihale edilen teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında fiyat farkı ödemesi öngörülmesi halinde Esasların 7'inci maddenin (11) inci fıkrası dikkate alınarak fiyat farkı ödeneceği yönünde düzenlenme yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: Tıbbi Cihaz Hizmet Alımı Sözleşmelerinde Özel ve Ağır Aykırılık Hallerinin Belirlenmemesi

Tıbbi cihaz hizmet alımı sözleşmelerinde özel ve ağır aykırılık hallerinin belirlenmediği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 53'üncü maddesinde bu Kanuna ilişkin bütün mevzuatı, standart ihale dokümanlarını ve tip sözleşmeleri hazırlamak, geliştirmek ve uygulamayı yönlendirmek Kamu İhale Kurumunun görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Buna istinaden Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği 04.03.2009 tarih ve 27159 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur

Anılan Yönetmeliğin 13'üncü maddesinin ikinci fıkrasında İdare tarafından ihale dokümanının hazırlanmasında, bu Yönetmelik ekinde yer alan; tip şartnameler, standart formlar, tip sözleşme, Hizmet İşleri Genel Şartnamesi ve Kurum tarafından yayımlanan diğer mevzuatın esas alınacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı Yönetmeliğin 17'nci maddesinde ise İdarenin sözleşme tasarısını bu Yönetmeliğin ekinde yer alan tip sözleşmeyi esas alarak hazırlayacağı, cezalar, aykırılık halleri ve sözleşmenin feshine ilişkin hususlarla ilgili olarak sözleşme tasarısı dışındaki diğer ihale dokümanında yapılan düzenlemelerin dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir. Buna istinaden Yönetmelik eki tip sözleşmelerin maddelerinde ve dipnotlarında sözleşmelerde yer alacak hususlar düzenlenmiştir

Yönetmelik eki Hizmet Alımlarına Ait Tip Sözleşme'nin 16'ncı maddesinde sözleşmeye aykırılık halleri, cezalar ve sözleşmenin feshi düzenlenmiştir. 18.05.2022 tarihinde yapılan değişiklik ile 16.1.2 numaralı kısmında ise özel aykırılık halleri, kesilecek ceza oranı ve aykırılık sayısının yer aldığı tabloya yer verilerek bu tabloda yer alan özel aykırılık hallerinde aynı satırda belirtilen oranda ceza uygulanacağı, aykırılık sayısının tabloda belirtilen sayıya ulaşması ve toplam aykırılık halinin de otuzdan az olmamak üzere İdarece belirlenen sayıya ulaşması hali koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, 4735 sayılı Kanunun 20'nci maddesinin (b) bendine göre protesto çekmeye gerek kalmaksızın sözleşmenin feshedileceği belirtilmiştir.

Tip Sözleşmenin 16.1.3'üncü maddesinde ise tabloda yer verilecek olan ağır aykrılık hallerinden birinin gerçekleşmesi halinde 4735 sayılı Kanunun 20'nci maddesinin (b) bendine göre protesto çekmeye gerek kalmaksızın sözleşme feshedileceği düzenlenmiştir.

Yani İdareler hizmet alımlarında Yönetmelik eki tip sözleşmede belirlenen zorunlu hususları ve dipnotları referans alarak sözleşmelerini düzenleyip imza altına alacaklardır.

2024/908308 ihale kayıt numaralı Yarı Otomatik Sistem Onkoloji İlaç Hazırlama Ve Uygulama Sistemi Hizmet Alımı, 2024/1270766 ihale kayıt numaralı Sonuç Karşılığı Tıbbi Genetik Laboratuvar Hizmet Alımı, 2023/191237 ihale kayıt numaralı Sonuç Karşılığı Tıbbi Genetik Laboratuvar Hizmet Alımı ile 2023/941637 hale kayıt numaralı TPN Hazırlama ve Uygulama Hizmet Alımlarının incelenmesinde tip sözleşme hükümlerine uyulmayarak sözleşmeye ilişkin ağır aykırılık ve özel aykırılık halleri ile yaptırımlarına yer verilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bulgu konusu hususta bundan sonraki süreçte gerekli özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak İdarece tip sözleşmenin öngördüğü şekilde hizmet alımı sözleşmelerinde özel ve ağır aykırılık halleri ile yaptırımlarının belirlenmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 452 | **KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	323.423.950,97
10	**Hazır Değerler**	275.372,97
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-31.909.005,46
104	PROJE ÖZEL HESABI	13.893.696,58
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	18.030.645,63
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	260.036,22
12	**Faaliyet Alacakları**	171.802.146,54
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	170.058.046,09
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.290.249,99
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	453.850,46
13	**Kurum Alacakları**	59.614.451,38
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	59.614.451,38
14	**Diğer Alacaklar**	1.792.982,96
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.792.982,96
15	Stoklar	13.309.950,55
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.309.950,55
16	**Ön Ödemeler**	76.629.046,57
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	76.629.046,57
2	DURAN VARLIKLAR	15.839.732.763,25
22	**Faaliyet Alacakları**	523.630,06
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	28.968,60
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	494.661,46
24	**Mali Duran Varlıklar**	654.040,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	654.010,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	30,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	15.838.555.093,19
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	7.853.463.844,99
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	99.639.691,97
252	BİNALAR HESABI	9.614.959.042,65
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	174.636.407,18
254	TAŞITLAR HESABI	16.524.320,18
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	83.495.708,81
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-2.068.941.574,40

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	33.175.103,19
32	**Faaliyet Borçları**	720.427,94
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	720.427,94
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.630.960,24
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.486.979,01
333	EMANETLER HESABI	3.143.981,23
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	26.515.915,48
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	16.288.904,71
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	9.514.830,60
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	712.180,17
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	778.204,27
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	778.204,27
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	529.595,26
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	529.595,26
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	38.086.084,47
43	**Diğer Borçlar**	126.443,58
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	126.443,58
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	37.758.849,32
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	37.758.849,32
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	200.791,57
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	200.791,57
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	16.091.895.526,56
50	**Net Değer**	1.515.050.448,39
500	NET DEĞER HESABI	1.515.050.448,39
51	**Değer Hareketleri**	87.999,46
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	87.999,46
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	14.152.363.940,94
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	14.152.363.940,94
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.937.997.691,02
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.937.997.691,02
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.362.390.828,79
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.761.151.588,32
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.398.760.759,53

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	64.777.651,81
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	12.395.680,49
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	9.853,55
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-12.405.534,04
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	598.013,78
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-598.013,78

AKTİF TOPLAMI 16.163.156.714,22

PASİF TOPLAMI 16.163.156.714,22

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	14.224.529,89
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	14.224.529,89
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.493.551,05
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.493.551,05
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	97.627.216,51
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	97.627.216,51
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	10.754.171,01
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	10.754.171,01
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	11.947.928,57
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	11.947.928,57
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	16.221.800,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.231.330,92
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	9.762.690,57
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	28.215.821,49

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 452 **Adı : KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.994.530.973,86
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.896.209.331,06
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	230.859.478,52
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	164.954.378,05
630	05	Cari Transferler	257.796.968,95
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	94.168,76
630	13	Amortisman Giderleri	358.491.391,31
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	26.579.678,97
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	39.308,22
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	441.878,73
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	58.627.593,37
630	99	Diğer Giderler	436.797,92

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.994.530.973,86**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.845.453.756,29
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	33.358.457,82
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.742.171.434,47
600	05	Diğer Gelirler	68.573.710,62
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	693.668,38
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	656.485,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.845.453.756,29**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	75.064,76
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	57.333,29
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.400,00
610	05	Diğer Gelirler	6.331,47

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **75.064,76**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.845.378.691,53**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **3.511.543.111,12**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.362.390.828,79**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.994.530.973,86**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.845.453.756,29**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.845.378.691,53**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**75.064,76**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**3.362.390.828,79**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8452 **KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	320.933.152,32
10	**HAZIR DEĞERLER**	96.388.864,26
102	BANKALAR HESABI	96.388.864,26
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	40.252.109,50
120	ALICILAR HESABI	39.963.763,04
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	282.571,37
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.775,09
13	**DİĞER ALACAKLAR**	937.154,39
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	18.709,06
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	918.445,33
15	STOKLAR	175.800.833,64
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	175.746.350,85
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	54.482,79
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	2.731.715,27
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	2.731.715,27
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	4.822.475,26
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	737.505,25
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	11.072,38
195	İŞ AVANSLARI HESABI	4.073.897,63
2	DURAN VARLIKLAR	1.102.764,39
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	362.782,50
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	362.782,50
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	739.981,89
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	739.981,89

AKTİF TOPLAMI 322.035.916,71

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	210.166.116,11
32	**TİCARİ BORÇLAR**	171.843.635,57
320	SATICILAR HESABI	171.505.482,99
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	338.152,58
33	**DİĞER BORÇLAR**	787.341,16
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	28.059,85
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	759.281,31
34	ALINAN AVANSLAR	3.124.853,24
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	3.124.853,24
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	32.948.031,69
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	15.936.227,86
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	7.142.833,46
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	9.505.391,54
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	363.578,83
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	394.749,77
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	1.012.082,32
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-617.332,55
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	1.067.504,68
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.067.504,68
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.159.128,85
42	**TİCARİ BORÇLAR**	25.112,01
420	SATICILAR HESABI	21.810,40
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.301,61
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	3.134.016,84
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.134.016,84
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	108.710.671,75
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	30,00
500	SERMAYE HESABI	30,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	20.765.427,77
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	20.765.427,77
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-98.063.812,77
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-98.063.812,77
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	186.009.026,75
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	186.663.612,14
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-654.585,39

PASİF TOPLAMI 322.035.916,71

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	19.863.979,59
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	19.863.979,59
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	2.257.715,92
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	2.257.715,92

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8452 **KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.037.650.056,53
1- Yurtiçi Satışlar	683.474.846,20
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	354.175.210,33
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	2.078.294,43
1- Satıştan İadeler (-)	330.348,05
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	1.747.946,38
C- NET SATIŞLAR	1.035.571.762,10
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	256.511.057,96
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	256.511.057,96
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	779.060.704,14
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	619.820.973,71
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	619.820.973,71
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	159.239.730,43
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	28.935.681,14
3- Faiz Gelirleri	24.608.530,27
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	4.327.150,87
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.404.110,88
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1.404.110,88
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	186.771.300,69
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	200.715,03
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	200.715,03
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	186.972.015,72
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	962.988,97
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	186.009.026,75

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Üniversiteye Tahsis Edilen Taşınmazların Atıl Vaziyette Olması

2. Kiraya Verilen Taşınmazlarda Açık Kullanım Alanlarının İhale Konusu Edilmemesi

3. Üniversite Bünyesinde Aktif Olmayan Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Bulunması

4. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kırklareli Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kırklareli Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 3 enstitü, 1 yüksekokul, 1 devlet konservatuvarı, 7 meslek yüksekokulu, 16 uygulama ve araştırma merkezi ve 16 koordinatörlük bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	78	38	116
Doçent	132	23	155
Doktor öğretim üyesi	297	60	357
Öğretim görevlisi	226	20	246
Araştırma görevlisi	176	41	217
Toplam	909	182	1091

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	195	181	376
Sağlık	7	9	16
Avukatlık	3	-	3
Teknik	49	39	88
Yardımcı	17	20	37
Sözleşmeli	35	11	46
İşçi	158	1	159
Toplam	464	261	725

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1373'dür.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Kırklareli Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yılsonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	989.459.112,69	974.700.317,45	99
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	114.140.500,00	112.701.729,06	99
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	141.007.169,45	92.328.233,57	65
05 Cari Transferler	25.869.379,42	25.694.462,91	99
06 Sermaye Giderleri	240.400.000,00	221.155.830,09	92
Toplam	**1.510.876.161,56**	**1.426.580.573,08**	**94**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.323.648.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 187.228.161,56 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.510.876.161,56 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 94'ü olan 1.426.580.573,08 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 989.459.112,69 TL ödeneğin 974.700.317,45 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 114.140.500,00 TL ödeneğin 112.701.729,06 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 141.007.169,45 TL ödeneğin 92.328.233,57 TL'si, cari transferlerde 25.869.379,42 TL ödeneğin 25.694.462,91 TL'si, sermaye giderlerinde 240.400.000,00 TL ödeneğin 221.155.830,09 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus Değişim Programı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı ve Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 4.680.118,82 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	18.520.000,00	43.221.374,22	233
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.288.557.000,00	1.396.294.910,34	108
Diğer Gelirler	16.571.000,00	31.519.682,88	190
Toplam	**1.323.648.000,00**	**1.471.035.967,44**	**111**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		487.500,00	-
Net Toplam	**1.323.648.000,00**	**1.470.548.467,44**	**111**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.323.648.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.470.548.467,44 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.502.982.106,99 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 487.500,00 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 882.792.829,15 TL ve faaliyet gideri

1.367.333.610,33 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.017.953.825,81 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 11.059.470,02 TL, gider toplamı 8.136.438,96 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 2.923.031,06 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 25/06/2018 tarih ve 30459 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2018/11887 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Kırklareli Üniversitesi Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 500.000,00 TL olup Üniversitenin %80 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer

belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle

sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından

yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

2023-2027 Dönemi Stratejik Planı, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata kısmen uygun hazırlanmış olup temel mali tablolar ve bütçe gerçekleşmeleri yönleriyle eksiklikleri bulunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesinin beşinci fıkrasında; idare faaliyet raporunun, ilgili idare hakkındaki genel bilgilerle birlikte; kullanılan kaynakları, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerini, varlık ve

yükümlülükleri ile yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin bilgileri de kapsayan mali bilgileri; stratejik plan ve performans programı uyarınca yürütülen faaliyetleri ve performans bilgilerini içerecek şekilde düzenleneceği belirtilmektedir. Bu kapsamda, İdare faaliyet raporunda bütçe hedef ve gerçekleşmelerine yer verildiği halde bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasındaki sapmaların nedenlerine değinilmediği görülmüştür.

Diğer yandan Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Birim ve idare faaliyet raporlarının kapsamı" başlıklı 26'ncı maddesinde; mali bilgiler başlığı altında temel mali tablolara ve bu tablolara ilişkin açıklamalara yer verileceği belirtilmiş olmasına rağmen, söz konusu hususlara ilişkin sadece bütçe giderleri ile bütçe gelirleri tablosu ile kesin mizana yer verilmiş, İdarenin temel mali tablolarından olan ve varlık ve yükümlülüklerini gösteren bilanço ve kurum gelir-gider durumunu gösteren faaliyet sonuçları tablosuna yer verilmemiştir.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kırklareli Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversiteye Tahsis Edilen Taşınmazların Atıl Vaziyette Olması

Üniversiteye eğitim ve öğretim faaliyetlerinde kullanılmak üzere tahsis edilen taşınmazlar için uzun yıllar geçmesine rağmen tahsis amacına yönelik herhangi bir işlemin yapılmadığı, tahsisleri de kaldırılmayan bu taşınmazların atıl vaziyette bulunduğu tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (g) bendinde kamuya ait taşınmazlar, kamu kaynakları tanımının içerisinde yer almaktadır. Aynı Kanun'un 8'inci maddesinde, her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından da sorumlu olacağı,

Kanun'un 47'nci maddesinde, Kamu idarelerinin, kanunlarında veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için mülkiyetlerindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri, birbirlerine ve köy tüzel kişiliklerine bedelsiz olarak tahsis edebileceği, tahsis edilen taşınmazın, amacı dışında kullanılamayacağı,

Kanun'un 48'inci maddesinde ise, kamu idarelerine ait malların yönetimi ve kullanımının mevzuatında öngörülen kurallar dâhilinde hizmetin amacına uygun olması gerektiği ve bu hususta malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenlerin sorumlu olduğu

hüküm altına alınmıştır.

Kamu idarelerinin mülkiyetlerindeki taşınmazların birbirlerine bedelsiz olarak tahsis ve devri ile Hazineye ait taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kamu

idarelerine tahsis ve devir işlemlerinin usul ve esaslarını belirleyen Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik'in;

8'inci maddesinde, adına tahsis yapılan kamu idaresinin, tahsisli taşınmazın işgal ve tecavüzlere karşı korunması ile ilgili her türlü tedbiri almak, işgal ve tecavüz halinde yasal yollara başvurmak ve durumu Hazineye ait taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler için defterdarlık veya mal müdürlüklerine bildirmek zorunda olduğu,

9'uncu maddesinde, taşınmazın en az iki yıl boş bırakılması veya hiç kullanılmaması, tahsis amacının ortadan kalkması durumlarında tahsis yapılan kamu idaresinin görüşü alınmaksızın tahsisi yapan kamu idaresinin merkez veya taşra birimlerince tahsis işleminin resen kaldırılabileceği, tahsis amacının ortadan kalkması halinde tahsisin kaldırılması işleminin adına tahsis yapılan idarenin isteği üzerine de tahsisi yapan malik kamu idaresi tarafından yapılabileceği

hususları düzenlenmiştir.

Üniversite taşınmazları, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde kamu kaynakları arasında sayılmak suretiyle bunların kullanımına ilişkin genel esaslara tabi kılınmıştır. Bu minvalde tahsisli kullanılanlar da dahil olmak üzere söz konusu varlıkların, hukuka uygunluğun yanı sıra etkili, ekonomik ve verimlilik ilkesi çerçevesinde yönetilmesi hesap verebilirliğin bir gereğidir. Bu husus, kamu idaresinin işlem ve eylemlerini bu ilkeler çerçevesinde tesis etmesini teminen, anılan Kanun'un 48'inci maddesinde tekrar vurgulanmış ve bu ilkelere aykırılık nedeniyle oluşacak zarardan yetkililerin sorumlu olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Üniversiteye tahsisli taşınmazlara ilişkin yapılan incelemede aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

1-Demirköy ilçesi İğneada beldesinde Mülkiyeti Hazineye ait 1283 Parsel nolu 1.850,91 m² taşınmaz üzerindeki bina ile birlikte "Yaşlı bakımı, araştırma ve uygulama merkezi olarak Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin uygulamalı eğitiminde kullanılmak üzere" Milli Emlak Genel Müdürlüğünün 17.03.2016 tarih ve 7523 sayılı oluru ile Üniversiteye kesin tahsisi yapılmış, tahsis amacı kalmadığında iade edilmesi şerhiyle teslim edilmiştir. Ancak 2024 yılı itibarıyla taşınmaz üzerinde tahsis amacının yerine getirilmesini sağlayacak herhangi bir işlemin yapılmadığı, tahsis amacı kalmadığında iade edilmesi gereken taşınmazın 8 yılı aşkın süredir atıl bir şekilde bekletildiği anlaşılmıştır.

2-Lüleburgaz ilçesi Eskibedir köyü Kepirler mevkiinde bulunan mülkiyeti Hazineye ait 13 pafta 177 parsel arazinin 50.000 m²lik bölümü, 17 pafta 176 parsel, 18 pafta 175 parsel ve 16 pafta 173 parselde kayıtlı araziler ile üzerindeki binaların tamamı öncelikle "Köy enstitüsü müzesi ve eğitim fakültesi kurulması şartıyla" Trakya Üniversitesine tahsis edilmiş, 29.05.2007 tarih ve 26536 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5662 sayılı Kanun ile kurulan Kırklareli Üniversitesine Trakya Üniversitesinin Kırklareli ilindeki birimleri taşınmazları ile birlikte devredilmiştir. Ancak geçen süre içerisinde taşınmaz üzerinde tahsis amacı ya da başka bir amaca yönelik herhangi bir işlem yapılmadığı, bununla birlikte taşınmaz üzerinde zaman zaman tarım amaçlı işgaller söz konusu olduğu anlaşılmıştır.

Taşınmazların uzun yıllar kamu hizmetinde değerlendirilmeksizin atıl vaziyette bırakılması, önemli bir kamu kaynağının etkili, ekonomik ve verimli kullanılamamasına, taşınmaz üzerinde hasar ve kayıplara ve taşınmazın diğer kişilerce işgal edilip kullanılmasına sebep olmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bahse konu taşınmazların tahsis amacına uygun kullanılabilmesi için gerekli olan tadilat, bakım ve onarım işlerinin yatırım programlarına dâhil edilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Kamu kaynağı niteliğindeki taşınmazların tahsis amacı doğrultusunda kamu hizmetinde kullanılması için gerekli işlemlerin yapılması, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik hükümlerinde belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, söz konusu taşınmazlara ihtiyaç duyulmadığı takdirde, bu taşınmazlara ihtiyaç duyabilecek kamu idarelerinin kullanabilmeleri için tahsisin kaldırılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Kiraya Verilen Taşınmazlarda Açık Kullanım Alanlarının İhale Konusu Edilmemesi

Üniversite yerleşkelerinde kiraya verilen yerlere ilişkin ihalelerde, işletme sahiplerine kullandırılması düşünülen açık alanların ihaleye konu edilmemesi nedeniyle rekabetin ve saydamlığın sağlanmadığı görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde, bu Kanun'un yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının esas olduğu hükme bağlanmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükmünde ifade edildiği üzere, taşınmaz kiralamalarında rekabetin ve saydamlığın sağlanması gerekmektedir. Ayrıca kiralanacak taşınmazlara ilişkin kullandırılacak açık alanların belirlenmesi rekabetin ve saydamlık kriterlerinin gereği olmasının yanı sıra taşınmazın muhammen bedelinin İdarece tespit edilmesinde de dikkate alınması gereken bir husustur.

Yapılan incelemelerde, Üniversite tarafından yerleşkelerde bulunan dükkanların kiraya verilmesinde sadece kapalı alanlar üzerinden ihalelerin yapıldığı ve sözleşmelerin bu kapalı alanların metrekaresi üzerinden imzalandığı, diğer yandan açık alanların da kiracılar tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir.

Taşınmaz kiralamalarında kullandırılacak açık alanların belirlenmemesi, Kanun'un temel ilkelerinden olan rekabet ve saydamlık ilkelerine aykırıdır. Şöyle ki, ihale sürecinde teklif sunmak isteyen istekliler Üniversitenin sunmuş olduğu teknik şartnameye göre kendilerini konumlandırmakta, ihaleye teklif verip vermeme noktasında Üniversitenin ortaya koymuş olduğu şartlara göre karar vermektedir. Yani Üniversite taşınmazlarının kiralanmasında taşınmazların açık alanlarının şartnamede belirtilmemesi istekliler tarafından verilecek teklifleri etkilemektedir. Ayrıca bu durum, taşınmazların açık alanlarının işgaline yol açmakta ve bu uygulamanın yerleşik hale gelmesine sebep olmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bundan sonraki taşınmaz kiralamalarında bulgu konusu tespit doğrultusunda işlem tesis edileceği belirtilmiştir.

Kaynakların verimli kullanılması, ihalelerde rekabetin ve saydamlığın sağlanması amacıyla; kiralanan taşınmazlara ilişkin açık alanların belirlenmesi, muhammen bedellerin bu alanlar göz önüne alınarak hesaplanması ve ihalelerin tüm kullanım alanlarını içerecek şekilde yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Üniversite Bünyesinde Aktif Olmayan Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Bulunması

Üniversite bünyesindeki 16 uygulama ve araştırma merkezinden hiçbir faaliyette bulunmayan ve sembolik olarak faaliyette bulunanların olduğu görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3'üncü maddesinde uygulama ve araştırma merkezi, yükseköğretim kurumlarında eğitim öğretimin desteklenmesi amacıyla çeşitli alanların uygulama ihtiyacı ve bazı meslek dallarının hazırlık ve destek faaliyetleri için eğitim-

öğretim, uygulama ve araştırmaların sürdürüldüğü bir yükseköğretim kurumu, şeklinde tanımlanmıştır. Aynı Kanun'un 7/d-2 maddesi uyarınca; yükseköğretim kurumlarında uygulama ve araştırma merkezi Yükseköğretim Kurulu kararı ile kurulabilmektedir. Bu merkezlerin birleştirilmesi ve kapatılması yetkisi de aynı Kurula aittir.

Diğer yandan, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 8'inci maddesi uyarınca, her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.

Üniversite bünyesinde kurulan 16 adet uygulama ve araştırma merkezinin 2024 yılına ilişkin faaliyet bilgileri incelenmiş; 2 tanesinin hiçbir faaliyette bulunmadığı, 8 tanesinin faaliyetlerinin ise 2 veya 3 gibi az sayıda ve sembolik olduğu görülmüştür. Diğer yandan söz konusu birimlerin tamamında en az bir personel görevlendirilmektedir. Buradan hareketle; 16 uygulama ve araştırma merkezinin çoğunun aktif faaliyette bulunmadığı, dolayısıyla atıl durumda oldukları değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında özetle, söz konusu merkezlerin bünyesinde resmi ve sürekli çalışan nitelikli araştırmacı bulunmadığı, buralarda yürütülen faaliyetlerin gönüllülük esasıyla yapıldığı ve artırılmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

Açıklanan nedenlerle; her biri ayrı ayrı kamu kaynağı kullanan ve yükseköğretim kurumu kabul edilen uygulama ve araştırma merkezlerinin, kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını teminen, atıl olmaktan kurtarılması, işlevleri birbirine yakın olan merkezlerin birleştirilmesi ve aktif olmayanların kapatılması gerekmektedir.

BULGU 4: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan daire başkanı, fakülte sekreteri ve enstitü sekreteri kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden

uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Rektör" başlıklı 13'üncü maddesinin görev, yetki ve sorumlulukları düzenleyen (b) bendinin dördüncü fıkrasına göre rektörün, gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkisi bulunmaktadır.

Yapılan incelemede, 657 sayılı Kanun'a tabi olan daire başkanı, fakülte sekreteri ve enstitü sekreteri kadrolarına usulüne göre atanmış 8 personelin asıl kadrosu dışında çalıştırıldığı; sayılan kadro görevlerinin ise görevlendirme ile başka personel tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde dolu kadro, kadronun halen bir memur tarafından kullanılıyor olması hali olup dolu kadroya vekâlet ancak, kadroda bulunan memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işinden geçici olarak ayrılması halinde mümkündür.

Kamu İdaresi cevabında bulguya iştirak edilerek bundan sonra yapılacak görevlendirmelerde anılan Kanun hükümlerine uyulması noktasında gerekli hassasiyetin gösterilerek işlem tesis edileceği ifade edilmiştir.

Dolu kadroya 657 sayılı Kanun'da sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapılması, personel mevzuatı ile ilgili temel düzenleme niteliği taşıyan mevzuata aykırılık oluşturmaktadır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversite Bünyesinde Fiilen Aktif Olmayan Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulguya, 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporu'nun "Diğer Bulgular" başlığında yer verilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 481 **KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	206.654.653,75
10	**Hazır Değerler**	7.701.908,74
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.701.908,74
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	37.533.872,52
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	37.228.658,61
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	305.213,91
13	**Kurum Alacakları**	112.923.946,23
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	112.923.946,23
14	**Diğer Alacaklar**	1.161.695,05
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.161.695,05
15	Stoklar	6.797.578,35
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	6.797.578,35
16	**Ön Ödemeler**	40.535.652,86
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	40.535.652,86
2	DURAN VARLIKLAR	3.963.884.701,47
22	**Faaliyet Alacakları**	1.797.187,38
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.797.187,38
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	400.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-405.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.962.087.514,09
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.648.050.691,84
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	177.673.697,70
252	BİNALAR HESABI	2.341.803.030,71
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	64.475.824,30
254	TAŞITLAR HESABI	8.821.933,25
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	102.775.235,14
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-567.423.971,31
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	185.911.072,46
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	25.566.132,18
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-25.566.132,18

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	29.249.580,53
32	**Faaliyet Borçları**	17.168.134,07
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	17.168.134,07
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.475.112,43
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.019.839,94
333	EMANETLER HESABI	455.272,49
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	8.381.099,10
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.235.067,34
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.985.366,13
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	160.665,63
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.040.081,36
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.040.081,36
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	185.153,57
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	185.153,57
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	73.836.717,97
43	**Diğer Borçlar**	116.552,70
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	116.552,70
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	73.720.165,27
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	73.720.165,27
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.067.453.056,72
50	**Net Değer**	1.553.921.903,94
500	NET DEĞER HESABI	1.553.921.903,94
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.830.420.200,93
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.830.420.200,93
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	- 1.334.842.873,96
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.334.842.873,96
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.017.953.825,81
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.208.048.208,32
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.190.094.382,51

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	291.355,52
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-291.355,52

AKTİF TOPLAMI 4.170.539.355,22

PASİF TOPLAMI 4.170.539.355,22

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	38.679.395,84
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	38.679.395,84
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	814.932,26
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	814.932,26
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	272.114.459,01
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	272.114.459,01
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.682.056,07
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.682.056,07
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	150.714,71
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	150.714,71
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	4.425.039,48
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	887.095,33
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	5.312.134,81

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 481 **Adı : KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.367.333.610,33
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	971.040.237,83
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	112.701.995,76
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	79.170.666,77
630	05	Cari Transferler	26.004.845,71
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	387.564,43
630	13	Amortisman Giderleri	95.663.533,03
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	19.431.312,93
630	15	Karşılık Giderleri	38.193.320,10
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	23.420.133,75
630	99	Diğer Giderler	1.320.000,02

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.367.333.610,33**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.502.982.106,99
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	43.070.010,53
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.425.346.393,29
600	05	Diğer Gelirler	33.504.566,62
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	882.042,92
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	179.093,63

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.502.982.106,99**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	487.500,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	487.500,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **487.500,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.502.494.606,99**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **882.792.829,15**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.017.953.825,81**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.367.333.610,33**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.502.982.106,99**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.502.494.606,99**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**487.500,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.017.953.825,81**

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Dolu Kadroya Vekalet Eden Personel

KISALTMALAR

THKH : Tek Hazine Kurumlar Hesabı
TÜFE : Tüketici Fiyat Endeksi
ÜFE : Üretici Fiyat Endeksi
Yİ-ÜFE : Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

2. İktisadi İşletmenin Hukuki Alt Yapısında Eksiklikler Olması ve Üniversite Taşınmazlarının İktisadi İşletmeye Bedelsiz Kullandırılarak Bu Yerlerin Elektrik, Su ve Doğalgaz Bedellerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

3. İhale Mevzuatına Göre İstisna Kapsamında Değerlendirilemeyecek Olan Mal Alımlarının İhalesiz Olarak Yapılması

4. Tek Hazine Kurumlar Hesabı Kapsamındaki Tahsilat Hesabından Ödeme Yapılması

5. Üniversitenin Farklı Birimleri Tarafından Tahsil Edilen Gelirlerin Muhasebe Birimi Hesaplarına Zamanında Aktarılmaması

6. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 01.03.2006 tarih ve 5467 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ile eklenen ek madde 56 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 3 yüksekokul, 3 enstitü, 7 meslek yüksekokulu, 23 uygulama ve araştırma merkezi ve Rektörlüğe bağlı 3 bölüm bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	147	49	196
Doçent	131	51	182
Dr. Öğretim Üyesi	341	60	401
Öğretim Görevlisi	222	160	382
Araştırma Görevlisi	124	133	257
Toplam	**965**	**453**	**1418**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdare Hizmetleri	300	238	538
Sağlık Hizmetleri	14	218	232
Avukatlık Hizmetleri	2	0	2
Eğitim-öğretim Hizmetleri	0	0	0
Teknik Hizmetler	67	41	108
Yardımcı Hizmetler	36	80	116
Din Hizmetleri	0	1	1
Sözleşmeli	61	30	91
Sürekli İşçi	211	6	217
Toplam	**691**	**614**	**1305**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.656 dır. Ayrıca Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi , Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1.249.916.500,00	1.235.498.441,31	**98,84**
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	148.054.000,00	144.087.250,40	**97,32**
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	123.769.100,00	88.894.005,12	**71,82**
Cari Transferler	30.583.501,00	23.399.745,82	**76,51**
Sermaye Giderleri	122.268.572,37	111.859.637,40	**91,48**
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	**-**
Toplam	**1.674.591.673,37**	**1.603.739.080,05**	**95,77**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.502.452.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 172.139.673,37 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.674.591.673,37 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,77'si olan 1.603.739.080,05 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.249.916.500,00 TL ödeneğin 1.235.498.441,31 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 148.054.000,00 TL ödeneğin 144.087.250,40 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 123.769.100 TL ödeneğin 88.894.005,12 TL'si, cari transferlerde 30.583.501,00 TL ödeneğin 23.399.745,82 TL'si, sermaye giderlerinde 122.268.572,37 TL ödeneğin 111.859.637,40 TL'si harcanmış, sermaye transferleri gideri yapılmamıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 4.341.766,16 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.403.000,00	34.736.809,85	**211,77**
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.470.344.000,00	1.555.514.072,37	**105,79**
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	**-**
Diğer Gelirler	15.705.000,00	21.227.945,66	**135,16**
Toplam	**1.502.452.000,00**	**1.611.478.827,88**	**107,26**

Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	0,00	1.088.093,40	-
Net Toplam	**1.502.452.000,00**	**1.610.390.734,48**	**107,18**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.502.452.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 1.610.390.734,48 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.694.215.712,22 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.281.090,02 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.413.544.465,89 TL ve faaliyet gideri 1.690.862.474,18 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.415.616.613,91 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 9.680.710,75 TL, gider toplamı 11.176.088,05 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.495.377,30 TL zarar ile tamamlanmıştır.

İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 9.859.200,02 TL, gider toplamı 7.027.257,94 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 2.831.942,08 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim

Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak

tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ve disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası ile hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İç kontrol riskleri tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. Yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş olup kurumun Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte, değerlendirme sonuçları üst yöneticiye sunulmakta ve Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmektedir. Bununla birlikte sonuçların İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna gönderilmediği dolayısıyla bu Kurul tarafından değerlendirilmediği tespit edilmiştir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan ikisi doludur. İç denetim biriminin 2024 yılı mali işlemlere ilişkin denetim raporu mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınamadığı halde alıma devam edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine hizmet alımları için toplam 9.614.600,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 2.273.000,00 TL harcama yapılmıştır. 12.07.2024 tarihinde 4734 sayılı Kanun'un 62'nci maddesinin (ı) bendine göre Kamu İhale Kurulundan görüş istenilmiş ancak Kurul uygun görüş vermediği halde parasal limite tabi olmaksızın harcama yapılmasına devam edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, Kamu İhale Kurulu uygun görüş vermemesine rağmen Üniversite için zorunlu, acil ve zaruri giderlerin 4734 sayılı Kanun 21/f ve 22/d maddeleri kapsamında gerçekleştirildiğini ve bundan sonra mevzuat hükümlerine uyulmasına azami özen gösterileceğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 2: İktisadi İşletmenin Hukuki Alt Yapısında Eksiklikler Olması ve Üniversite Taşınmazlarının İktisadi İşletmeye Bedelsiz Kullandırılarak Bu Yerlerin Elektrik, Su ve Doğalgaz Bedellerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Üniversite bünyesinde faaliyet gösteren İktisadi İşletmenin kuruluş, işleyiş ve yürütülmesine ilişkin hukuki alt yapısında eksiklikler olduğu,

Üniversiteye ait taşınmazların restoran, kafeterya, kantin, spor tesisi ve benzeri amaçlarla işletilmesi amacıyla 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nda öngörülen usuller uygulanmaksızın bedelsiz olarak iktisadi işletmeye verildiği,

Söz konusu işletmelere ait elektrik, su ve doğalgaz bedellerinin Üniversite bütçesinden karşılandığı,

Tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Sosyal hizmetler" başlıklı 47'nci maddesine göre; yükseköğretim kurumları, Yükseköğretim Kurulunun yapacağı plan ve programlar uyarınca, öğrencilerin beden ve ruh sağlığının korunması, barınma, beslenme, çalışma, dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve bu amaçla bütçe imkanları nispetinde okuma salonları, yataklı sağlık merkezleri, mediko-sosyal merkezleri, öğrenci kantin ve lokantaları açmak, toplantı, sinema ve tiyatro salonları, spor salon ve sahaları, kamp yerleri sağlamakla ve bunlardan öğrencilerin en iyi şekilde yararlanmaları için gerekli önlemleri almakla görevlidirler.

Bahse konu olan hizmetler, Yükseköğretim Kurumları, Mediko-Sosyal Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği hükümleri uyarınca Sağlık, Kültür ve Spor (SKS) Daire Başkanlığının görev ve yetki alanı kapsamında kalmaktadır.

Diğer yandan, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun; "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda oldukları ifade edilmiştir.

Uygulamada üniversiteler söz konusu ihtiyaçları karşılamak için ya Sağlık, Spor ve Kültür Daire Başkanlığı aracılığıyla doğrudan faaliyette bulunmakta veya söz konusu yerlerin işletme hakkını özel sektöre kiralamakta ya da kendi bünyesinde ticari esaslara göre faaliyette bulunmak üzere iktisadi işletme kurmaktadırlar.

Üniversite mülkiyetindeki taşınmazların kural olarak üçüncü kişilere 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nda öngörülen usuller dâhilinde bedeli karşılığında kullandırılması gerekir. Nitekim 2886 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 1'incimaddesinde, özel bütçeli kamu idarelerinin taşınmazları üzerindeki irtifak hakkı ve kiralama işlemlerinin anılan Kanun hükümlerine göre yürütüleceği açıkça hükme bağlanmıştır.

Üniversite bünyesinde kurulan iktisadi işletmeler için bu konuda yasalarda öngörülmüş herhangi bir istisna bulunmamaktadır. İktisadi işletmeler, söz konusu faaliyetler için Üniversite taşınmazlarını sadece 2886 sayılı Kanun hükümlerine uygun yapılan ihaleye istinaden kurulacak olan sözleşme ile kullanabilirler.

Öte yandan, İktisadi İşletmeler üniversite bünyesinde faaliyette bulunmakta, sermayesinin tamamı üniversiteye ait olup karar organları Rektör tarafından atanan üniversite mensuplarından oluşmaktadır. Üniversitenin mülkiyetinde bulunan kantin, kafeterya, büro, kırtasiye, fotokopi çekim yeri, otopark ve benzeri taşınmazların Sağlık Kültür Spor Daire Başkanlığınca ihale yapılmaksızın bedelsiz olarak iktisadi işletmeye devredilerek işletilmesi, hukuki alt yapı problemleri ile özel bütçe ilişkisinin mevzuatta açıkça belirlenmemiş olması nedeniyle, yıl sonu kar/zarar durumu ve özel bütçenin katkısı gibi konularda tereddütler ve sıkıntılar doğurmaktadır.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi uygulamasına bakıldığında; kantin, kafeterya ve spor tesisinin iktisadi İşletmeye bağlı olarak işletilen yerler arasında olduğu, söz konusu İşletmenin faaliyetlerini özel bütçe dışında sürdürdüğü, ayrı bir bütçesi ve muhasebesinin olduğu, özel bütçeden ayrı ticari işletme olarak faaliyette bulunduğu,

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesinin, Üniversitenin 25.12.2009 tarih 2009/88-2 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile kurulduğu ve Üniversite Senatosunun 19.01.2010 tarih ve 2010/01-02 sayılı kararı ile kabul edilen ve 10.08.2016 tarihinde güncellenen Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Tesisler İktisadi İşletme Yönergesi'ne göre faaliyetlerini yürüttüğü,

İşletmenin, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi ticaret ünvanı ile 11.08.2022 tarih ve 10637 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yer alarak ticaret siciline tescil edildiği,

Üniversite mülkiyetindeki taşınmazların bahse konu olan faaliyetler için yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin aksine, 2886 sayılı Kanun'da öngörülen rekabet koşulları oluşturulmaksızın bedelsiz olarak doğrudan Üniversitenin iktisadi işletmesine kullandırıldığı,

Söz konusu işletmelere ait elektrik, su ve ısınma bedellerinin Üniversite bütçesinden karşılandığı,

İşletme faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden son 5 yıl içerisinde Üniversite bütçesine herhangi bir aktarım yapılmadığı,

Görülmüştür.

7414 sayılı 2022 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 8'inci maddesi ve 2022-1 sayılı Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in 7'nci maddesinde ifade edildiği üzere; iktisadi işletmelerin giderlerinin münhasıran bu tesislerin işletilmesinden elde edilen gelirlerden karşılanması gerekir. Bu sebeple özel bütçeden bu kurumlara katkıda bulunması da mevzuatla yasaklanmıştır. Ancak Üniversitenin taşınmazlarını iktisadi işletmeye bedelsiz kullandırması ve bu yerlerin elektrik, su ve doğalgaz bedellerini ödemesi, işletmenin genel giderlerinin önemli kısmının Üniversite tarafından karşılanması sonucunu doğurmaktadır.

Üniversite taşınmazlarının, doğrudan anılan daire başkanlığı değil de sermayesinin tamamına Üniversitenin sahip olduğu özel hukuk hükümlerine tabi iktisadi işletmeye 2886 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaksızın kullandırılmasının ve elektrik, su, ısınma gibi giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanmasının kanuni dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, öğrencilerin temiz, güvenilir ve uygun fiyatlı gıdaya erişimini sağlamak amacıyla söz konusu uygulamanın yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ilkesinin tesis edilmesi açısından Üniversitenin taşınmazlarının, yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri de göz önüne alınarak 2886 sayılı Kanun'da öngörüldüğü şekliyle ihale edilmesi ve iktisadi işletmelerin kuruluş, işleyiş ve yürütülmesine ilişkin hukuki alt yapısındaki eksikliklerin mevzuat düzenlemesi yapılarak giderilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: İhale Mevzuatına Göre İstisna Kapsamında Değerlendirilemeyecek Olan Mal Alımlarının İhalesiz Olarak Yapılması

Üniversite tarafından yemekhane hizmetlerinde kullanılmak üzere baharat, bakliyat ve diğer yiyecek malzemelerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (a) bendi kapsamında temin edildiği tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Amaç" başlıklı 1'nci maddesinde, kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usullerin bu kanun

ile belirlendiği, “Kapsam” başlıklı 2’nci maddesinde ise üniversitelerin, kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri bu Kanun hükümlerine göre yürütüleceği belirtilmiştir.

Aynı Kanun’un “İstisnalar” başlıklı 3’ncü maddesinin (a) fıkrasında; Kanun kapsamına giren kuruluşlarca, kuruluş amacı veya mevzuatı gereği işlemek, değerlendirmek, iyileştirmek veya satmak üzere doğrudan üreticilerden veya ortaklarından yapılan tarım veya hayvancılıkla ilgili ürün alımlarının, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç bu Kanuna tabi olmadığı hüküm altına alınmıştır.

Kamu İhale Kurulunun 08.01.2004 tarih ve 2004/DK.D-01 sayılı kararında; 4734 sayılı Kanun kapsamında bulunan kuruluşlar, kuruluş amacı veya mevzuatı gereği işlemek, değerlendirmek, iyileştirmek veya satmak üzere tarım ve hayvancılıkla ilgili ürünleri doğrudan üreticisinden istisna kapsamında alınabileceği, öte yandan bu kuruluşlar tarafından tüketim amacıyla yapılacak alımların söz konusu istisna hükmüne göre gerçekleştirilemeyeceği ifade edilmiştir.

Kamu İhale Kanunu'nda yer alan hükümler ve Kamu İhale Kurulunun kararı dikkate alındığında; söz konusu istisna kapsamında alım yapılabilmesi için kamu idaresinin satın aldığı ürünleri işlemek, değerlendirmek, iyileştirmek veya satmak görevine kuruluş amacı veya mevzuatı gereği sahip olması gerekmektedir. Bunun yanında temin ettiği ürünlerin son tüketiciye hitap eden ürünler değil de ilk işleme tabi tutulacak hammadde niteliğinde ürünler olması gerekmektedir. Yani tüketim amacıyla bu istisna kapsamında herhangi bir ürün alınması mümkün değildir.

Yapılan incelemede, Üniversitenin yemekhane hizmetlerinde kullanmak üzere baharat, bakliyat ve diğer gıda maddelerini yukarıda yer alan şartları taşımadığı halde ve doğrudan tüketime konu olacak şekilde işlenmiş, hazır veya paketli olarak 4734 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin (a) bendine göre istisna kapsamında Tarım Kredi Kooperatifinden aldığı ve Kanun’un ilgili maddesine aykırı hareket ettiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, denetim raporunda belirtilen hususlar doğrultusunda, söz konusu ürünlerin temini için anılan Kanun çerçevesinde ihale sürecinin başlatılmış olduğunu, ihale tamamlandığında Kırşehir Tarım Kredi Kooperatifi ile yapılmış olan mevcut protokolün feshedileceğini ve istisna kapsamında yapılan alımlara son verileceğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, Üniversite tarafından yemekhane hizmetlerinde kullanılmak üzere satın alınan gıda maddelerinin 4734 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin (a) bendi kapsamında istisna

olarak değerlendirilmesi ve bu malların ihale yapılmadan temin edilmesi uygulamasına son verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

BULGU 4: Tek Hazine Kurumlar Hesabı Kapsamındaki Tahsilat Hesabından Ödeme Yapılması

Tek hazine kurumlar hesabı kapsamında yer alan ve yalnızca tahsilat işlemleri için kullanılması gereken banka hesabından ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

08.08.2018 tarihli ve 17 sayılı "Tek Hazine Kurumlar Hesabına Alınacak Kamu İdareleri ve Hesapların Belirlenmesi Hakkında Cumhurbaşkanı Kararı" ve bu kararda değişiklik yapan 09.06.2020 tarihli ve 2649 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Tek Hazine Kurumlar Hesabı (THKH) kapsamında değerlendirilecek mali kaynaklar belirlenmiş olup, söz konusu mali kaynakların Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek ve ilgili kamu idarelerine bildirilecek takvim doğrultusunda THKH kapsamına alınması hüküm altına alınmıştır.

Kamuya ait mali kaynakların tek bir elden takip edilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla tek hazine kurumlar hesabı uygulamasına geçilmiş ve üniversiteler de bu kapsama dahil edilmiştir. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi de belirlenen takvim doğrultusunda 4 Mayıs 2021 tarihinden itibaren mali kaynaklarını THKH kapsamında yönetmektedir.

Tek hazine kurumlar hesabının işleyişine ilişkin usul ve esaslar "Tek Hazine Kurumlar Hesabı Uygulamasına İlişkin Yönetmelik" ile düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde göre;

"Kurum Tek İdare Ödeme Hesabı", Kamu idarelerinin bütçelerinden yapılan ödemelere yönelik olarak Muhabir Banka nezdinde kamu idareleri adına TL cinsinden açılan ödeme hesapları,

"Kurum Tek İdare Tahsilat Hesabı" ise Kamu idarelerinin bütçeleri kapsamında yapılan tahsilatlara yönelik olarak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde kamu idareleri adına TL cinsinden açılan ve Muhabir Bankada ve diğer yurt içi bankalarda kamu idaresince açılmış olan tahsilat alt hesaplarında biriken tutarların bu Yönetmelikte belirtilen saatte aktarıldığı tahsilat hesapları,

Şeklinde tanımlanmıştır.

Yine Yönetmelik'in "Kamu idarelerine ait banka hesapları" başlıklı 12'nci maddesinde kamu idarelerinin ödemeleri için "Kurum Tek İdare Ödeme Hesabı" ve tahsilatları için "Kurum

Tek İdare Tahsilat Hesabı'nın kullanılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, kamu idarelerince tahsilat ve ödeme işlemlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesini teminen yalnızca ilgili işlemleri için kullanılmak üzere, bu hesaplara bağlı olarak çalışacak şekilde alt hesaplar açılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, Yönetmelik'in "Banka hesapları" başlıklı 10'uncu maddesinin beşinci fıkrasında, banka hesaplarının çalışmasına ilişkin;

Ödeme ve tahsilat hesapları arasında hiçbir şekilde aktarım yapılamayacağı,

Tahsilat hesaplarının hiçbir şekilde ödemelerde kullanılamayacağı,

Hükümleri yer almaktadır.

Yapılan incelemede, üniversitenin Kurum tek idare tahsilat hesabı alt hesabından çeşitli tarihlerde ödemeler yapıldığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, Hazine ve Maliye Bakanlığından gelen tutarlarda yaşanan gecikmelerden dolayı Üniversitenin maaş, sosyal güvenlik prim ödemeleri ve vergi ödemeleri döneminde yeterli bakiye bulunmaması ve son ödeme günü gelmiş olan doğalgaz, elektrik ve su faturalarının ödenmesinde gecikme cezasına mahal vermemek için tahsilat hesabından bazı zamanlarda ödeme yapılmak zorunda kalındığı ve bundan sonra yapılacak olan ödemelerde tahsilat hesaplarından ödeme yapılmaması konusunda gerekli hassasiyetin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Tek Hazine Kurumlar Hesabı uygulamasında tahsilat hesaplarından ödeme yapılması Yönetmelik hükümleri gereği mümkün olmadığından söz konusu uygulamaya son verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

BULGU 5: Üniversitenin Farklı Birimleri Tarafından Tahsil Edilen Gelirlerin Muhasebe Birimi Hesaplarına Zamanında Aktarılmaması

Üniversite öğrencilerinden elde edilen öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretleri, tezsiz yüksek lisans gelirleri ile öğrenci yemek gelirlerinin ilgili birimler tarafından tahsil edildikten sonra zamanında muhasebe birimi hesaplarına aktarılmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 61'inci maddesinde muhasebe hizmeti; "gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetlerin alınması, saklanması, ilgililere verilmesi, gönderilmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleri" şeklinde

tanımlanmış ve bu işlemlerin muhasebe yetkililerince yürütüleceği belirtilmiştir. Muhasebe yetkilisi, bu hizmetlerin yapılmasından ve muhasebe kayıtlarının usulüne uygun, saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasından sorumlu tutulmuştur.

Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "Muhasebe hizmetlerinin yürütülmesi" başlıklı 20'nci maddesinde genel bütçe kapsamı dışındaki kamu idarelerinin muhasebe hizmetlerinin bu idarelerin strateji geliştirme birimleri tarafından yürütüleceği ve muhasebe yetkilileri tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir.

Bunun yanında, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Cari hizmet maliyetinin hesaplanması, öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri" başlıklı 46'ncı maddesinin (i) bendinde; öğrenci sosyal tesisleri ile faaliyetlerinden elde edilen gelirler, yükseköğretim kurumlarınca önceki yıllarda basılan süreli ya da süresiz yayınlar ile elektronik ortamda veya internet ortamında sunulan ders materyallerinden elde edilen gelirler, öğrenci katkı payı olarak tahsil edilen gelirler ile diğer gelirlerin; en geç tahsil edildiği ayın sonuna kadar ilgili yükseköğretim kurumu hesabına yatırılacağı ifade edilmiştir.

2547 sayılı Kanun'un anılan hükmü gereği üniversitede birimler tarafından tahsil edilen gelirlerin ay sonlarına kadar ilgili birimin hesaplarında tutulması istisnai bir durum niteliğindedir. Üniversitenin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ile Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından tahsil edilen gelirlerin tahsil edildikleri ay sonuna kadar Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı bünyesinde ve muhasebe yetkilisi kontrolünde bulunan banka hesaplarına aktarılarak gerekli muhasebe kayıtlarının yapılmasının sağlanması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının banka hesaplarına yatan katkı ve öğrenim ücretleri ile tezsiz yüksek lisans gelirlerinin; Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığının banka hesaplarına yatan öğrenci yemek gelirlerinin ay sonlarında Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı bünyesinde bulunan muhasebe hesaplarına zamanında aktarılmadığı, öğrenci gelirlerinin ise anılan birimlerdeki hesaplarda nemalandırılmadan bekletildiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında; Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından elde edilen gelirlerin düzenli olarak Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı hesabına aktarılması yönünde talimat verildiği ve düzenli aktarımın sağlanması hususunda azami hassasiyet gösterileceği, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından takibi yapılan öğrenci katkı payı/öğrenim ücretleri ile tezsiz yüksek lisans gelirlerinin ise Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı hesaplarına zamanında aktarılmasının sağlanamadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereği, Üniversitenin farklı birimleri tarafından tahsil edilen gelirlerin muhasebe birimi hesaplarına en geç tahsil edilen ay sonunda aktarılması uygun olacaktır.

BULGU 6: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında kurumda dolu olan kadrolara görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği belirtilmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13'üncü maddesinin (b) fıkrasının (4) numaralı bendiyle rektörlere, gerekli gördükleri hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkisi verilmiş olmakla birlikte bu yetkinin usulüne göre atanmış personeli atandığı kadrosu dışında çalıştırma ve bu personelin kadro görevlerinin yine görevlendirme ile başka personel tarafından yerine getirilmesi yetkisini kapsamadığı değerlendirilmektedir.

Üniversitede dolu olan kadrolara aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere vekaleten atamalar yapıldığı görülmüştür.

Tablo 5: Dolu Kadroya Vekalet Eden Personel

	KADRO UNVANI	KADRO BİRİMİ	FİİLİ GÖREV YERİ	FİİLİ UNVANI	FİİLİ GÖREV BAŞLAMA TARİHİ
1	DR.ÖĞR.ÜYESİ	TIP FAKÜLTESİ	GENEL SEKRETERLİK	GENEL SEKRETER V.	11.09.2023
2	İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRESİ BAŞKANI	İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	1. İMİD DAİRE BAŞKANLIĞI 2. GENEL SEKRETERLİK	1.İMİD DAİRE BAŞKANI 2.GENEL SEKRETER YARDIMCISI V.	10.08.2022
3	GENEL SEKRETER YARDIMCISI	GENEL SEKRETERLİK	BİLGİ İŞLEM DAİRE BAŞKANLIĞI	BİLGİ İŞLEM DAİRE BAŞKANI V.	31.03.2021
4	BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANI	BİLGİ İŞLEM DAİRE BAŞKANLIĞI	ENERJİ YÖNETİM SİSTEMİ KOORDİNATÖRLÜĞÜ	KOORDİNATÖR YARDIMCISI	10.10.2024

5	ŞUBE MÜDÜRÜ	SAĞLIK KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	26.12.2023
6	ŞUBE MÜDÜRÜ	İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	GENEL SEKRETERLİK	ŞUBE MÜDÜRÜ	18.10.2007
7	ŞUBE MÜDÜRÜ	PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	SAĞLIK KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	11.02.2020
8	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ	MUCUR SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU	NEŞET ERTAŞ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ V.	15.11.2023
9	ŞUBE MÜDÜRÜ	STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRE BAŞKANLIĞI	DÖNER SERMAYE İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	DSS İŞLETME MÜDÜRÜ V.	15.04.2021
10	ŞEF	GENEL SEKRETERLİK	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	ENSTİTÜ SEKRETERİ V.	10.05.2023
11	FAKÜLTE SEKRETERİ	NEŞET ERTAŞ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ	KALİTE YÖNETİM KOORDİNATÖRLÜĞÜ	KOORDİNATÖR YARDIMCISI	16.11.2023
12	FAKÜLTE SEKRETERİ	TIP FAKÜLTESİ	ZİRAAT FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ	19.08.2020
13	FAKÜLTE SEKRETERİ	ZİRAAT FAKÜLTESİ	TIP FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ	19.08.2020
14	ENSTİTÜ SEKRETERİ	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	MUCUR SAĞLIK HİZMETLERİ MYO	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ V.	03.09.2024

Sonuç olarak dolu kadroya 657 sayılı Kanun'da sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapılması mevzuata aykırılık oluşturmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, ilgili birimlerin anılan personelin hizmetine duyulan ihtiyaçları, kamu hizmetinin bütünlüğü ve devamlılığı ilkesi gereğince kamu görevlilerinin özel koşullarına göre verimliliklerinin en yüksek olduğu ve hizmetlerinden en yüksek oranda yararlanılacak bir birimde istihdam edilmelerinin kamu yararına uygun olduğu da göz önünde bulundurularak Rektör tarafından yukarıda belirtilen ilgili mevzuat gereğince görevlendirilmelerin yapıldığı ifade edilmişse de;

Belirtilen mevzuatta, zorunlu durumlarda kamu hizmetinin aksamaması için kamu görevlilerinin kadro ünvanlarına uygun görevler için geçici olarak görevlendirilmeleri veya birimlerinin değiştirilmesi hususları düzenlenmiştir, oysa mevcut uygulamada bazı kişiler için görevlendirmenin neredeyse atamaya dönüştüğü görülmüştür. Bu nedenle uygulamaya son verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

YÖKAK : Yükseköğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiriciler İçin Döner Sermaye İşletmesi Gelirlerinden Geçici Görev Yolluğu ve Konaklama Bedeli Ödenmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi (a) fıkrası uyarınca 09/07/2008 tarih ve 26931 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ahi Evran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur. Söz konusu yönetmelik 31/05/2021 tarih ve 31497 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak güncellenmiştir

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) İşletmeye bağlı Sağlık Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi ve sağlık hizmeti veren diğer birimlerde klinik, poliklinik, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde muayene, tahlil, tetkik, tedavi, ameliyat, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kurum ve birimlerini işletmek.

b) Fakülte veya yüksekokul bünyesindeki Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü uygulamaları ve faaliyetleri kapsamında uygulama oteli işletmek, yiyecek, içecek, konaklama hizmetleri vermek ve bu amaç doğrultusunda ilgili tesisleri işletmek.

c) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek ve sınavlar yapmak.

ç) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak.

d) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak; bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

e) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

f) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak.

g) Üniversite-sanayi iş birliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak ve uygulamak.

ğ) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

h) Pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk eğitimi gibi konularda eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

ı) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, yukarıda sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 9'dur.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 3 idari memur, 5 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 4 idari memurun kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, saymanlık müdür yardımcısı ve 2 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 20.150.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 25.730.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 11.176.088,05 TL bütçe giderine karşılık 9.680.710,75 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır. (2024 yılı bütçe giderinin 3.355.290,17 TL'si sürekli işçilere ödenen tutardan oluşmaktadır.)

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 9.680.710,75 TL gelir elde edilmiş, 11.176.088,05 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 1.495.377,30 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter Defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiriciler İçin Döner Sermaye İşletmesi Gelirlerinden Geçici Görev Yolluğu ve Konaklama Bedeli Ödenmesi

Üniversitenin kurumsal dış değerlendirme ve kurumsal akreditasyon programlarını değerlendirmek üzere YÖKAK (Yükseköğretim Kalite Kurulu) tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilere ait yol masrafı ve konaklama giderlerinin Döner Sermaye İşletmesi gelirlerinden karşılandığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Bütçe ilkeleri" başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisinin sadece yasalarla mükellef kılındıkları görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi için kullanılacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Anılan Kanun'un "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesinde ise kamu hizmeti kriteri göz önünde bulundurularak kamu idareleri sınıflandırılmış ve kapsama dâhil olan idareler sayılmak suretiyle belirlenmiştir.

YÖKAK adı geçen Kanun'a ekli II/A sayılı cetvelde sayılan kurumlar arasında yer aldığından, bu Kanun'un 12'nci maddesinde de ifade edildiği üzere mevzuatta tanımlanmış olan kamu hizmetini yürütmek üzere kendisine tahsis edilen gelirden harcama yapma yetkisine haiz özel bütçeli bir kamu idaresidir.

Nitekim 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı ek 35'inci maddesinde de Kurulun idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kamu idaresi olduğu hükmüne yer verilmiştir. Aynı maddede Kurulun görevleri; yükseköğretim kurumlarının akademik ve idari hizmetlerinin kalite düzeylerine ilişkin değerlendirmeler yapmak, kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerini yürütmek olarak belirlenmiştir.

Diğer bir ifadeyle; idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan YÖKAK'ın, mezkûr maddede sayılan görevleri ve hizmetleri, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de YÖKAK hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı açıkça ifade edilmiştir.

Ancak yapılan denetimlerde; Ahi Evran Üniversitesinin kalite güvence sistemini değerlendirmek üzere görevlendirilen dış değerlendirme takım üyelerinin yol masraflarıyla konaklama giderlerinin Üniversite Döner Sermaye İşletmesi tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

Üniversitenin söz konusu faaliyetleri yürütme konusunda herhangi bir yetkisi ve sorumluluğu olmadığından bu giderlerin Döner Sermaye bütçesinden karşılanması, 5018 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından dış değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen kişilere ait giderlerin Döner Sermaye İşletmesi Bütçesinden karşılanmaması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, denetime katılacak değerlendiricilerin yolluk ve konaklama giderlerinin Yükseköğretim Kalite Kurulu Değerlendirme Programları Kılavuzu'nun "B.7. Değerlendirme Süreci Kapsamındaki Harcamalar" başlığı altında bulunan "Yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilecek olan değerlendirme süreçlerine ilişkin her türlü harcama, dış değerlendirme süreci yürütülen yükseköğretim kurumunun ilgili bütçesinden karşılanır." hükmü gereğince Üniversite tarafından yapılması gerektiğinin belirtildiğini;

Üniversite Döner Sermaye bünyesinde Bütünleşik Kalite Yönetim Sistemi yazılımı geliştirildiğini ve ilgili programın kurum ve kuruluşlardan talep gördüğünü, bahse konu programın satışında, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından akredite olmanın önemli bir etken oluşturduğunu;

Söz konusu satış işlemlerinden elde edilen gelirlerden 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58 inci maddesi gereği birim payı ayrılarak, ilgili birimlerin ihtiyacı olan mal ve hizmet alımlarında kullanıldığını, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen değerlendiricilere ait giderlerin de Üniversitenin geliştirmiş olduğu bu yazılımın satışından elde edilen gelirlerden karşılandığını;

Belirtmiştir.

Her ne kadar Kamu Kurumu, değerlendiricilere ait giderlerin ilgili yazılımın satışından elde edilen gelirlerden karşılandığını belirtse de, yukarıda açıklanan mevzuata göre ilgili kamu hizmetini gerçekleştirme görevi YÖKAK'a verildiği için 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun yukarıda belirtilen düzenlemeleri uyarınca ve Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği gereğince hizmete ilişkin giderlerin YÖKAK tarafından karşılanması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 455 | KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	166.526.442,52
10	**Hazır Değerler**	5.882.720,33
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.607.210,03
105	DÖVİZ HESABI	275.510,30
12	**Faaliyet Alacakları**	77.716.453,33
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	76.625.847,01
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.090.606,32
13	**Kurum Alacakları**	23.020.483,15
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	23.020.483,15
14	**Diğer Alacaklar**	366.366,70
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	366.366,70
15	Stoklar	9.214.328,11
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.214.328,11
16	**Ön Ödemeler**	50.326.090,90
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	50.326.090,90
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	5.510.680.725,00
22	**Faaliyet Alacakları**	491.174,98
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	491.174,98
24	**Mali Duran Varlıklar**	28.884,50
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	28.834,50
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.005,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-955,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.510.160.665,52
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.370.754.995,01
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	258.529.542,28
252	BİNALAR HESABI	3.332.545.304,80
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	78.850.848,35
254	TAŞITLAR HESABI	24.013.765,72
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	114.815.395,09
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-728.901.430,95
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	59.552.245,22
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	16.474.761,64
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.886.070,54
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	554.716,72
333	EMANETLER HESABI	1.331.353,82
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	14.295.263,25
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.774.183,41
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	5.125.733,87
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	395.345,97
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	293.427,85
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	293.427,85
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	190.615.122,81
43	**Diğer Borçlar**	246.966,12
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	246.966,12
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	165.808.133,67
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	165.808.133,67
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	24.560.023,02
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	24.560.023,02
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.470.117.283,07
50	**Net Değer**	397.614.840,33
500	NET DEĞER HESABI	397.614.840,33
51	**Değer Hareketleri**	-13.936,66
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-13.936,66
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.436.298.369,46
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.436.298.369,46
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.779.398.603,97
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.779.398.603,97
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.415.616.613,91
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.932.533.437,97
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.516.916.824,06

260	HAKLAR HESABI	30.625.403,05
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	75.630,44
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	158.644,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-30.859.678,09
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	881.485,67
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-881.485,67

AKTİF TOPLAMI 5.677.207.167,52

PASİF TOPLAMI 5.677.207.167,52

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	11.491.209,38
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	11.491.209,38
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.476.581,03
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.476.581,03
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.989.118,85
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.989.118,85
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	412.176,20
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	412.176,20
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	2.666.667,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	364.092,55
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	14.579.477,24
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	17.610.236,79

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 455 **Adı : KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.690.862.474,18
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.235.666.056,31
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	144.087.250,40
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	71.697.705,03
630	05	Cari Transferler	25.513.313,27
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	310.741,99
630	13	Amortisman Giderleri	134.371.424,64
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	22.738.994,00
630	15	Karşılık Giderleri	39.040.164,97
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	2.177,09
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	17.431.045,69
630	99	Diğer Giderler	3.600,79

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.690.862.474,18**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.694.215.712,22
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	34.410.608,34
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.637.194.526,05
600	05	Diğer Gelirler	21.423.305,20
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.187.272,63
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.694.215.712,22**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.281.090,02
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	701.538,31
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	192.996,62
610	05	Diğer Gelirler	386.555,09

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.281.090,02**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.692.934.622,20**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.413.544.465,89**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.415.616.613,91**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.690.862.474,18**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.694.215.712,22**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.692.934.622,20**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.281.090,02**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.415.616.613,91**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8455

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	5.144.342,49
10	**HAZIR DEĞERLER**	4.615.748,24
102	BANKALAR HESABI	4.615.748,24
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	48.416,73
120	ALICILAR HESABI	38.855,78
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	9.560,95
13	**DİĞER ALACAKLAR**	174,93
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	174,93
15	STOKLAR	339.827,51
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	172.359,76
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	167.467,75
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	140.175,08
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	79.568,59
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	60.606,49
2	DURAN VARLIKLAR	164.439,93
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	750,00
260	HAKLAR HESABI	750,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	163.689,93
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	163.689,93

AKTİF TOPLAMI 5.308.782,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.409.636,45
33	**DİĞER BORÇLAR**	2.428.478,92
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	1.078.500,46
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.349.978,46
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	826.922,39
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	632.591,12
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,11
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	194.331,16
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	154.235,14
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	223.113,22
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-68.878,08
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.175.216,07
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	3.175.216,07
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.175.216,07
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.276.070,10
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	50,00
500	SERMAYE HESABI	1.005,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-955,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	2.181.363,27
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	2.181.363,27
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.962.106,07
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.962.106,07
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-1.495.377,30
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	698.986,11
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-2.194.363,41

PASİF TOPLAMI 5.308.782,42

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8455 **KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	9.560.322,60
1- Yurtiçi Satışlar	8.802.735,13
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	757.587,47
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	447,75
1- Satıştan İadeler (-)	0,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	447,75
C- NET SATIŞLAR	9.559.874,85
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.179.675,61
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.179.675,61
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	7.380.199,24
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	9.530.438,94
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	9.530.438,94
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-2.150.239,70
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	877.975,62
3- Faiz Gelirleri	877.327,62
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	648,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-1.272.264,08
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-1.272.264,08
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	223.113,22
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-1.495.377,30

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Sözleşmede Öngörülen Alanın Üzerinde Kullanım Alanları

KISALTMALAR

ERASMUS	:European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	:Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Dayanıklı Taşınırların Numaralandırma İşlemlerinin Tamamlanmaması

2. Kiraya Verilen Taşınmazların Kullanım Alanlarının Sözleşmelerde Öngörülen Alan ile Uyumlu Olmaması ve İşgale Konu Alanlar İçin Bedel Alınmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kocaeli Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kocaeli Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 19 fakülte, 3 yüksekokul, 4 enstitü, 1 devlet konservatuvarı, 16 meslek yüksekokulu ve 18 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	405	92	497
Doçent	264	100	364
Doktor öğretim üyesi	436	172	608
Öğretim görevlisi	419	51	470
Araştırma görevlisi	541	255	796
Toplam	**2065**	**670**	**2735**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	651	469	1120
Sağlık	1042	439	1481
Avukatlık	4	2	6
Eğitim-öğretim	1	1	2
Teknik	4	1	5
Din Hizmetleri	176	96	272
Yardımcı	74	112	186
Sözleşmeli	231	175	406
İşçi	1197	53	1250
Toplam	**3380**	**1348**	**4728**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5.445'tir. Ayrıca Üniversitede 11 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Kocaeli Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.402.703.500,00	3.348.546.626,26	98,41
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	427.511.532,00	410.019.154,25	95,91
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	509.629.154,79	399.830.233,77	78,46
05 Cari Transferler	632.538.709,15	622.818.738,10	98,46
06 Sermaye Giderleri	207.074.000,00	206.903.457,34	99,92
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**5.179.456.895,94**	**4.988.118.209,72**	**96,31**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.821.890.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 357.566.895,94 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.179.456.895,94 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,31'i olan 4.988.118.209,72 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.402.703.500,00 TL ödeneğin 3.348.546.626,26 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 427.511.532,00 TL ödeneğin 410.019.154,25 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 509.629.154,79 TL ödeneğin 399.830.233,77 TL'si, cari transferlerde 632.538.709,15 TL ödeneğin 622.818.738,10 TL'si, sermaye giderlerinde 207.074.000,00 TL ödeneğin 206.903.457,34 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Afet ve Acil Durum Harcamaları, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 159.024.751,60 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	56.147.000,00	100.116.229,49	178,31
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.674.986.000,00	4.713.836.836,74	100,83
Diğer Gelirler	90.757.000,00	197.915.846,81	218,07
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**4.821.890.000,00**	**5.011.868.913,04**	**103,94**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.079.408,98	-
Net Toplam	**4.821.890.000,00**	**5.010.789.504,06**	**103,92**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.821.890.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.010.789.504,06 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.294.014.143,62 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.079.408,98 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.626.099.244,79 TL ve faaliyet gideri

5.129.550.993,91 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.789.482.985,52 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.789.666.752,09 TL, gider toplamı 3.682.349.416,71 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 892.682.664,62 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 137.987.536,51 TL, gider toplamı 135.516.645,00 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 2.470.891,51 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 10.04.2003 tarih ve 25075 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 22.03.2003 tarih ve 2003/5390 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan Kocaeli Üniversitesi Teknopark Anonim Şirketinin ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 50.000,00 TL olup Üniversitenin %52 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

Üniversite, 12.11.2002 tarih ve 24934 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 07.10.2002 tarih ve 2002/4889 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Gebze Organize Sanayi Bölgesi Teknopark Anonim Şirketinin ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL olup Üniversitenin % 0,23 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

Yine Üniversite, 06/08/2019 tarihinde ticaret sicil gazetesinde tescil ve ilan edilerek kurulan Kocaeli Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketinin kurucusu olup adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 500.000.00 TL'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden

Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tanımlanmasıyla ilgili çalışmalar yapmış olmakla beraber risklerin revizyon çalışmaları devam etmektedir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalara başlanılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol

yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir defa değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresisinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların 5'i de doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kocaeli Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Dayanıklı Taşınırların Numaralandırma İşlemlerinin Tamamlanmaması

Mühendislik Fakültesinde dayanıklı taşınırlara mevzuatın öngördüğü şekilde sicil numarası verilmediği görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verilmesi, bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise sicil numarasının üç grup rakamdan oluşacağı; birinci grup rakamın, taşınırın Dayanıklı Taşınırlar Defterinde ayrıntılı izlemek üzere kaydedildiği taşınır kodundan, ikinci grup rakamın taşınırın giriş kaydedildiği yılın son iki rakamından, üçüncü grup rakamın ise taşınıra verilen giriş sıra numarasından oluşacağı hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, Mühendislik Fakültesinde dayanıklı taşınırlara sicil numarası verme işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince dayanıklı taşınırların numaralandırma işlemlerinin başlanıldığı, Mühendislik Fakültesinin büyüklüğünden dolayı henüz yürütülen işlemlerin tamamlanmadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; dayanıklı taşınırlara sicil numarası verme işlemlerinin ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Kiraya Verilen Taşınmazların Kullanım Alanlarının Sözleşmelerde Öngörülen Alan ile Uyumlu Olmaması ve İşgale Konu Alanlar İçin Bedel Alınmaması

Üniversite tarafından kiraya verilen yerlerin fiili kullanım alanlarının sözleşmelerde belirtilen alanlar ile uyumlu olmadığı; birkaçında sözleşmede öngörülenden daha az bir alan kullanılmasına karşın çoğunda sözleşmede öngörülenin çok üzerinde alanın kullanıldığı buna mukabil bir bedel alınmadığı, bazılarının sözleşmesinde ise hiç alan belirtilmediği görülmüştür.

Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazlara ilişkin Kira Sözleşmesinin "Kiracının Borç ve Yükümlülükleri ile Buna Uyulmamasının Yaptırımları" başlıklı 5'inci maddesinin (a) bendinde; kiraya verilen taşınmazlar üzerinde İdarenin yazılı onayı alınmaksızın kiralanana faydalı bile olsa eklenti, yenilik ve değişiklikler yapılamayacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin (h) bendinde de; kiracının İdarenin yazılı izni olmadan kiralanan yeri genişletemeyeceği, değiştiremeyeceği ve kira sözleşmesinde belirlenen kullanım amacı dışında kullanamayacağı ifade edilmiş olup Sözleşmenin eki Kira Şartnamesinin 12'nci maddesinde de benzer hükme yer verilmiştir.

Sözleşmenin "Hukuki İlişkiye Uygulanacak Hükümler" başlıklı 12'nci maddesinde; Sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu yanında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin sözleşmenin içeriğine, taraflarına ve hukuki ilişkinin niteliğine aykırı düşmeyen hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

2886 sayılı Kanun'un "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde; devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları ile özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden, Kanun'un 9'uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerleme konusunda işin uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil isteneceği belirtilmiştir. Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in "Tespit, Ecrimisil ve Tahliye" başlıklı dördüncü bölümünde de aynı hükümlere yer verilerek ecrimisile konu işgalin tespiti, ecrimisil tutarının takdiri ve taşınmazın tahliyesine kadar olan süreç ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Kiracının kullanımına verilen alanların yerleri ve yüzölçümleri sözleşmeleriyle belirlenmektedir. Bu bakımdan kiraya verilen yerlerin sözleşmelerdeki yer alan yüz ölçüm bilgileri önem taşımaktadır.

Denetimlerde, kiraya verilen yerlerin sözleşmelerinin incelenmesi, kullanım alanlarının yerinde görülmesi ve Yapı İşleri Teknik Daire Başkanlığı personeli vasıtasıyla alan ölçümlerinin yapılması sonucunda;

Bazı yerlerin sözleşmesinde öngörülen daha az bir alan kullandığı, ikisinin sözleşmesinde yüz ölçüm bilgisine hiç yer verilmediği,

Bazısında sözleşme hükümlerine aykırı olarak tip proje şeklinde inşa edilmiş olan yerin açık alan kısmının İdarenin izni olmadan kapalı alana dahil edildiği,

Büyük çoğunluğunda ise kapalı ve açık alan kullanımının aşağıdaki tabloda görüleceği üzere sözleşmede öngörülenin çok üzerinde olduğu ancak ilave kullanım alanları için ecrimisil veya başka bir kullanım bedeli tahsil edilmediği,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, kiralamalarda kiralanan yerlerin metrekarelerinin belirleyici faktör olarak baz alınmadığı, öğrenci sayısı ve yoğunluk kriterlerine göre kira tahmin bedellerinin belirlendiği, sözleşmeler yenilendikçe ilgili yerlere ilişkin metrekarelerin güncellendiği ve bu işlemlerin devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; kiraya verilen taşınmazların sözleşmelerinde açık ve kapalı alan yüz ölçümlerinin belirtilmesi, bu yerlerin denetimlerinde alan genişletmeleri de takip edilerek İdarenin izni olmadan alan genişletilmesine izin verilmemesi ve sözleşmede öngörülenden fazla alan kullanımları için ecrimisil tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir.

Tablo 5: Sözleşmede Öngörülen Alanın Üzerinde Kullanım Alanları

KANTİN MAHALLİNİN BULUNĞU YERLEŞKE FAKÜLTE/MYO	KİRAYA VERİLEN YERİN NİTELİĞİ	SÖZLEŞME ALANI (m²)	YERİNDE TESPİT EDİLEN AÇIK VE KAPALI ALAN TOPLAMI (m²)	FARK (m²)	FARK (%)
Karamürsel Gazanfer Bilge MYO	Kantin	200,00	294,01	94,01	47,01
İlahiyat Fakültesi	Kantin	150,00	288,82	138,82	92,55
Ford Otosan MYO	Kantin	60,00	123,16	63,16	105,27
Umuttepe Yerleşkesi Fen Edeb. Fakültesi B Blok	Kantin	10,50	139,95	129,45	1.232,86
Umuttepe Yerleşkesi İİBF (Siyasal Bilimler Fakültesi) Yanı	Kantin	380,50	749,91	369,41	97,09
Umuttepe Yerleşkesi Gazanfer Bilge Spor Salonu BESYO	Kantin	40,00	263,32	223,32	558,30
Umuttepe Yerleşkesi İletişim Fakültesi Yanı	Kantin	380,50	711,59	331,09	87,01

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Uzun Vadeli Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Hatalı Muhasebeleştirilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kocaeli Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 09.02.1995 tarih ve 22197 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kocaeli Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 15.07.1999 tarih ve 23756 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kocaeli Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2'nci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a. Yükseköğretim Kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından istenecek bilimsel görüş, proje yapımı, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak.
b. Bilimsel, teknik, kültürel, sanatsal, tarım, plan, proje uygulamaları, danışmanlık ve sağlıkla ilgili araştırma ve uygulamaları teşvik etmek amacıyla seminer, kurs, konferans, çevre kampları ve incelemeleri düzenlemek ve alınacak bilimsel sonuçların uygulamasını yapmak.
c. Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile ilgili mal ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektör'ün izni alınmak şartıyla pazarlamak, satmak ve satış yerleri açmak.
d. İşletmenin kuruluş amacına ve Yükseköğretim Kanununun amaç ve ilkelerine uygun diğer çalışmalar yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 7'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 2 işletme müdür yardımcısı, 3 idari memur ve 2 sürekli işçi hizmet vermekte olup tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 2 uzman ve 3 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Kocaeli Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup, 2024 yılında özel bütçeden 2024 Yılı Bütçe Kanunu (E) Cetvelinin 59'uncu maddesi kapsamında 22.291.000,00 TL sağlık hizmeti hazine yardımı, 65'inci maddesi kapsamında 391.110.000,00 TL taban ödeme olarak kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 4.153.134.600,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 5.203.046,638,68 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.971.436.976,03 TL bütçe giderine karşılık 2.577.860.291,10 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.789.666.752,09 TL gelir elde edilmiş, 3.682.349.416,71 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 892.682.664,62 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kocaeli Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesigereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kocaeli Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Uzun Vadeli Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Döner Sermaye İşletmesinde istihdam edilen işçiler için bir yıldan uzun vadeli kıdem tazminatı karşılıklarının muhasebeleştirilmesinde 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı hesabının kullanılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde, ilgili mevzuatı gereğince hesaplanarak ayrılan uzun vadeli kıdem tazminatı karşılıklarının izlenmesi için 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının kullanılacağı belirtilmiştir. İlgili Yönetmelik'in 472 No.lu hesabın işleyişini açıklayan 355'inci maddesinde faaliyet döneminden sonraki yıllarda ödenecek kıdem tazminatları için ayrılan karşılıkların bu hesaba alacak, 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç kaydedileceği, kıdem tazminatı karşılığı hesabında kayıtlı tutarlardan, izleyen dönemde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatı karşılıklarının ise dönem sonunda bu hesaba borç, kısa vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içindeki 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Devlet Muhasebesinde karşılık ayırma işlemlerine ilişkin standartları belirleyen 19 No.lu Devlet Muhasebe Standardının 63'üncü maddesinde ise karşılıkların, o anda mevcut en iyi tahmini yansıtmak üzere raporlama tarihinde gözden geçirileceği ve düzeltileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde; işletme bünyesinde istihdam edilen işçiler için ayrılan 5.311.194,06 TL tutarındaki kıdem tazminatı karşılıklarının tamamının faaliyet dönemi içerisinde ödenmeyecek

olmasına rağmen 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında takip edildiği ve 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; faaliyet dönemi içerisinde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatları karşılıklarının 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına, uzun vadeli kıdem tazminatları karşılıklarının ise 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 28.01.2025 tarih ve 1243 ile 1277 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kıdem Tazminatı Karşılığı Ayrılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde "Uzun Vadeli Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Hatalı Muhasebeleştirilmesi" başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 439 | KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	608.123.445,06
10	**Hazır Değerler**	31.360.877,03
104	PROJE ÖZEL HESABI	31.360.877,03
12	**Faaliyet Alacakları**	217.893.649,69
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	217.891.133,54
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.516,15
13	**Kurum Alacakları**	206.967.198,97
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	206.967.198,97
14	**Diğer Alacaklar**	3.012.172,17
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.012.172,17
15	Stoklar	14.200.815,20
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	14.200.815,20
16	**Ön Ödemeler**	134.688.732,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	134.688.732,00
2	DURAN VARLIKLAR	7.081.441.188,00
22	**Faaliyet Alacakları**	174.316,09
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	174.316,09
24	**Mali Duran Varlıklar**	571.397,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	571.397,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	7.080.695.474,91
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	13.568.361,92
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	1.769.879.906,20
252	BİNALAR HESABI	6.897.372.937,22
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	736.705.289,12
254	TAŞITLAR HESABI	7.424.815,57
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	243.480.942,04
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.724.457.774,41
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	136.720.997,25
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	32.875.269,96
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	63.720,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-32.938.989,96

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	53.921.685,52
32	**Faaliyet Borçları**	10.000.154,42
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	10.000.154,42
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.165.333,15
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	233.699,13
333	EMANETLER HESABI	2.931.634,02
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	34.627.755,28
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	32.188.006,28
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.429.446,47
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	10.302,53
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	5.245.565,16
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.245.565,16
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	882.877,51
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	882.877,51
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	8.975.166,18
43	**Diğer Borçlar**	5.977.560,94
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.977.560,94
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.997.605,24
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.997.605,24
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	7.626.667.781,36
50	**Net Değer**	591.285.906,26
500	NET DEĞER HESABI	591.285.906,26
51	**Değer Hareketleri**	-55.754,97
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-55.754,97
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	10.116.450.622,07
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	10.116.450.622,07
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.870.495.977,52
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.870.495.977,52
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.789.482.985,52

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	8.532.417,11
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-8.532.417,11

AKTİF TOPLAMI 7.689.564.633,06

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.963.239.231,36
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.173.756.245,84

PASİF TOPLAMI 7.689.564.633,06

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	57.117.796,77
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	57.117.796,77
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	146.429.915,89
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	146.429.915,89
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	19.329.723,94
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	19.329.723,94
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	32.329.050,48
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	32.329.050,48
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	615.000,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	5.190.003,56
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	40.925.234,26
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	46.730.237,82

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 439 **Adı : KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.129.550.993,91
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.358.169.474,52
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	410.430.012,13
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	289.713.421,30
630	05	Cari Transferler	628.547.512,78
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	868.796,58
630	13	Amortisman Giderleri	391.867.603,52
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	25.263.222,50
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	359.992,20
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	12.576.500,42
630	99	Diğer Giderler	11.754.457,96

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.129.550.993,91**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.294.014.143,62
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	100.218.916,12
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.962.159.873,27
600	05	Diğer Gelirler	226.998.113,62
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.395.146,31
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	1.242.094,30

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.294.014.143,62**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.079.408,98
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.026.324,40
610	05	Diğer Gelirler	53.084,58

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.079.408,98**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.292.934.734,64**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.626.099.244,79**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.789.482.985,52**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.129.550.993,91**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.294.014.143,62**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.292.934.734,64**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.079.408,98**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.789.482.985,52**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8439 **KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.345.298.643,06
10	**HAZIR DEĞERLER**	33.458.265,02
100	KASA HESABI	924,39
102	BANKALAR HESABI	33.448.643,72
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-7.281,48
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	15.978,39
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	62.526.926,52
120	ALICILAR HESABI	39.485.570,28
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	23.041.356,24
13	**DİĞER ALACAKLAR**	629.937.821,30
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	143.889.565,83
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	485.957.483,57
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	52.689,42
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	25.142,12
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	12.940,36
15	STOKLAR	609.166.225,56
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	609.166.225,56
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	9.854.717,75
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	9.854.717,75
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	354.686,91
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	1.735,63
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	6.840,01
195	İŞ AVANSLARI HESABI	346.111,27
2	DURAN VARLIKLAR	64.084.882,12
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	25.648,29
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	25.648,29
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	64.059.233,83
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	35.617.536,02
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	28.422.947,81
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	18.750,00

AKTİF TOPLAMI 1.409.383.525,18

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.559.976.167,62
30	**MALÎ BORÇLAR**	613.211.320,69
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	613.204.572,48
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	6.748,21
32	**TİCARİ BORÇLAR**	630.229.793,07
320	SATICILAR HESABI	628.927.245,28
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.302.547,79
33	**DİĞER BORÇLAR**	52.681.638,80
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	52.681.638,80
34	ALINAN AVANSLAR	1.186.868.662,22
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	76.494,73
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	1.186.792.167,49
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	71.488.637,30
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	48.695.950,38
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	438.437,83
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	22.050.986,78
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	54,09
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	303.208,22
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	5.311.194,06
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.311.194,06
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	184.921,48
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	184.921,48
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	332.201,20
42	**TİCARİ BORÇLAR**	332.201,20
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	332.201,20
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-1.150.924.843,64
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	17,90
500	SERMAYE HESABI	17,92
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,02
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	255.648.665,15
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	255.648.665,15
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-513.890.862,07
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-513.890.862,07
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-892.682.664,62
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	14.248.653,66
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-906.931.318,28

PASİF TOPLAMI 1.409.383.525,18

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	77.723.537,71
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	77.723.537,71
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	220.000,00
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	220.000,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	380.679.315,83
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	380.679.315,83
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	8.621.806,19
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	8.621.806,19

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8439 **KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	2.603.188.509,28
1- Yurtiçi Satışlar	2.095.222.139,80
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	507.966.369,48
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	23.213.656,66
1- Satıştan İadeler (-)	15.429.605,02
2- Satış İskontoları (-)	940.308,49
3- Diğer İndirimler (-)	6.843.743,15
C- NET SATIŞLAR	2.579.974.852,62
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.409.732.905,79
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.409.732.905,79
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.170.241.946,83
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.247.700.987,07
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	952.878,19
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.246.748.108,88
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-1.077.459.040,24
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	30.363.309,12
3- Faiz Gelirleri	28.536.735,11
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.826.574,01
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1.399.587,12
2- Karşılık Giderleri (-)	1.399.587,12
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-1.048.495.318,24
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	156.114.933,69
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	156.114.933,69
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	302.280,07
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	302.280,07
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-892.682.664,62
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-892.682.664,62

KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	:	Anonim Şirket
BAP	:	Bilimsel Araştıma Projeleri
ERASMUS	:	European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	:	Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

2. Arazi ve Arsalar Hesabına Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin Hatalı Yapılması ve Kayıtların Gerçek Durumu Yansıtmaması

B. Diğer Bulgular

1. Üniversite Bünyesindeki İki Fakültenin Fiilen Âtıl Durumda Olması

2. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Konya Teknik Üniversitesi 2018 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Konya Teknik Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 5 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 1 meslek yüksekokulu ve 13 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	115	24	139
Doçent	55	39	94
Doktor öğretim üyesi	127	76	203
Öğretim görevlisi	85	49	134
Araştırma görevlisi	119	49	168
Araştırma görevlisi (2547 SK 35. md.)	4	-	4
Toplam	**505**	**237**	**742**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	143	188	331
Sağlık	-	11	11
Avukatlık	1	1	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	47	44	91
Yardımcı	20	31	51
Sözleşmeli	62	35	97
İşçi	79	1	80
Toplam	**352**	**311**	**663**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 857'dir. Üniversitede yabancı uyruklu akademik personel çalışmamaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Konya Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	666.791.271,40	651.747.880,51	97,74
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	79.219.000,00	76.875.759,30	97,04
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	103.317.232,97	54.140.600,40	52,4
05 Cari Transferler	20.564.000,00	19.832.317,75	96,44
06 Sermaye Giderleri	166.664.000,00	30.571.796,89	18,34
Toplam	**1.036.555.504,37**	**833.168.354,85**	**80,38**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 991.086.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 45.469.504,37 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.036.555.504,37 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %80,38'i olan 833.168.354,85 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 666.791.271,40 TL ödeneğin 651.747.880,51 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 79.219.000,00 TL ödeneğin 76.875.759,30 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 103.317.232,97 TL ödeneğin 54.140.600,40 TL'si, cari transferlerde 20.564.000,00 TL ödeneğin 19.832.317,75 TL'si, sermaye giderlerinde 166.664.000,00 TL ödeneğin 30.571.796,89 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 7.496.430,52 Türk Lirası, 222.441,13 Euro bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.700.000,00	27.517.681,39	257,17
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	973.417.000,00	1.002.432.683,46	102,98
Diğer Gelirler	6.969.000,00	20.683.366,08	296,79
Toplam	991.086.000,00	1.050.633.730,93	106,00
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	477.915,67	477.915,67	100,00
Net Toplam	**990.608.084,33**	**1.050.155.815,26**	**106,00**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 990.608.084,33 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.050.155.815,26 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.050.633.730,93 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 477.915,67 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 17.022.614.301,44 TL ve faaliyet gideri

873.470.489,41 TL olan Üniversite, 2024 yılını 176.685.325,85 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 21.581.544,63 TL, gider toplamı 16.287.354,22 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 6.748.989,31 TL Dönem kârı ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 24 Haziran 2015 tarih ve 29396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2015/7734 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Inno Park Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 15.208.400,00 TL olup Üniversitenin %0,02 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Inno Park Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ 300,00 TL kâr payı vermiş olup ödenen tutar 3200,00 TL karşılığı 32 hisse alınmış olup kâr payı karşılığı verilen 3 hisse ile toplamda 3.500,00 TL değerinde 35 hisseye ulaşmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi

kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunda güncelleme yapılacak olması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 1 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup bu kadro doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Konya Teknik Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Taşınmazlara ait bakım ve onarım niteliğindeki değer artırıcı harcamaların, ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi duran varlıklar hesap grubu ile ilgili "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 sıra No.lu Genel Tebliğ'in "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 34.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği, beşinci fıkrasında ise; bu limitin gerektiğinde Bakanlıkça güncellenerek yılı Kasım ayı sonuna kadar duyurulacağı düzenlenmiştir.

Taşınmazların her biri için öngörülen limit, Bakanlıkça 07.11.2023 tarihinde 114.000,00 TL olarak belirlendiğinden 2024 yılında 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım, tamir mahiyetindeki harcamalardan değer artırıcı nitelikte olanların 630 Giderler Hesabında gider kaydı yerine ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir.

Üniversitede 2024 yılında yapılan bakım ve onarım harcamalarından varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran harcamaların varlığın kayıtlı değerine eklenmeyerek giderleştirilmesi sonucunda; mali tablolarda 252 Binalar Hesabının 5.489.987,55 TL kadar eksik görünmesine neden olunmuştur.

Kamu İdaresinin cevabında, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığının varlığın değerini artıran ve 114.000 TL'yi aşan harcamaları muhasebe birimine bildirmesi durumunda varlığın değerine ekleneceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilerek, mali tablolarda bu varlıkların gerçek değerleri ile görünmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Arazi ve Arsalar Hesabına Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin Hatalı Yapılması ve Kayıtların Gerçek Durumu Yansıtmaması

Üniversite mevcut arsa ve binalarının rayiç değer güncellemesini 2023 yılında yaptığı halde, ayrıca enflasyon düzeltmesi yapılmasıyla arazi ve arsa varlıkları hesaplara gerçek değerinin yaklaşık 9 kat fazlasıyla alınmış olduğu görülmüştür.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde enflasyon düzeltmesi uygulamasını düzenleyen 85 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; ek 1'de yer alan kalemlerin düzeltmeye esas tarihlerinin kayıtlara alındıkları tarih olarak belirlenmiş, geçici 2'nci maddesi ile ilk düzeltme işlemi için uygulanacak özel

katsayılar maddesi eklenmiştir. Buna göre 250 Arazi ve Arsalar hesabının düzeltmesinin 2023 fiyat endeksinin 2017 yılı fiyat endeksine bölünmesi ile oluşacak katsayı ile yapılacağı belirtilmiştir. Ancak geçici maddede, 2017 yılından sonra aktiflere alınan veya rayiç değer güncellemesi yapılan taşınmazların dikkate alınmadığı görülmektedir.

Kamu İdaresi taşınmazlarını 2023 yılı fiyatları ile güncelleyerek 17.020.297.412,00 TL olarak aktiflere almış, ilaveten yapılan bu enflasyon düzelmesi ile Arazi ve Arsalar hesabı tutarı 156.756.939.164,00 TL'ye yükselmiştir.

Konunun 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda gündeme getirilmesi üzerine Kamu İdaresinin Hazine ve Maliye Bakanlığına yazdığı yazıya aldığı cevapta; özetle, enflasyon düzeltmesinin 85 sıra No.lu Genel Tebliğ'in geçici 2'nci maddesine göre yapıldığı ve bir yanlışlık olmadığı belirtilmiştir.

Ancak Tebliğ'in geçici 2'nci maddesinde envantere 2017 sonrası giren veya 2017 sonrasında güncellemesi yapılan arsa ve araziler için istisna maddesi konulmaması nedeniyle, zaten 2023 yılında rayiç değeri belirlenen arazi ve arsaların, tekrardan 6 yıllık değer güncellemesi yapıldığı görülmektedir.

Ayrıca yukarıda enflasyon düzeltmesine konu arazinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Üniversite Yer Seçim Kurulunun 13.04.2023 tarih ve 5/3 sayılı kararı ile tahsisi iptal edilmiş olup bu arazinin yerine yine Ardıçlı mevkiinde 1230 (imar sonrası 1290) parsel ile belirtilen alanın Üniversiteye tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır.

Kamu İdaresinin cevabında, Selçuklu İlçesi Ardıçlı Mahallesinde bulunan 44911 ada 4 parsel numaralı taşınmazın kayıtlardan çıkarıldığı, Selçuklu İlçesi, Ardıçlı Mahallesi, 1290 parsel numaralı taşınmazın ise Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığınca yapılan değerleme işlemine istinaden muhasebe kaydına alındığı ifade edilmiştir.

Bu durumda hatalı enflasyon düzeltmesine konu olan arazinin tahsisinin kaldırılması ile Milli Emlak Daire Başkanlığına iade edilmiş, bunun yerine 1290 parsel numaralı arazi Konya Teknik Üniversitesi hesaplarına alınması gerekmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, Selçuklu İlçesi Ardıçlı Mahallesinde bulunan 44911 ada 4 parsel numaralı taşınmazın 2024/7481 yevmiye numaralı işlem ile kayıtlardan çıkarıldığı, Selçuklu İlçesi, Ardıçlı Mahallesi, 1290 parsel numaralı taşınmazın ise Yapı İşleri ve Teknik

Daire Başkanlığınca yapılan değerleme işlemine istinaden 2024/6907 yevmiye numaralı işlem ile muhasebe kaydına alındığı ifade edilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından Selçuklu İlçesi Ardıçlı Mahallesinde bulunan 44911 ada 4 parsel numaralı taşınmazın 2024/7481 yevmiye numaralı işlem ile kayıtlardan çıkarılması, Selçuklu İlçesi, Ardıçlı Mahallesi, 1290 parsel numaralı taşınmazın 2024/6907 yevmiye numaralı işlem ile muhasebe kaydına alınması suretiyle düzeltilmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversite Bünyesindeki İki Fakültenin Fiilen Âtıl Durumda Olması

Üniversite birimlerinden İşletme ve Yönetim Bilimleri ile Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültelerinin mevzuat gereğince kurulmasına ve dekan ve fakülte sekreteri görevlendirmeleri yapılmasına rağmen öğrencisinin olmadığı ve bu birimlerde eğitim faaliyetlerinin yürütülmediği görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Ana ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinin (f) fıkrasında; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hüküm altına alınmıştır.

2547 sayılı Kanun'un "Yükseköğretim Kurulunun görevleri" başlıklı 7'nci maddesinin (a) fıkrasında; yükseköğretim kurumlarının bu Kanun'da belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda kurulması, geliştirilmesi, eğitim - öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve yükseköğretim alanlarının ihtiyaç duyduğu öğretim elemanlarının yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar hazırlamak ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların, bu plan ve programlar çerçevesinde etkili bir biçimde kullanılmasını gözetim ve denetim altında bulundurmak Yükseköğretim Kurulunun görevleri arasında sayılmıştır.

Anılan Kanun'un "Rektör" başlıklı 13'üncü maddesinde de üniversitenin ve bağlı birimlerinin öğretim kapasitesinin rasyonel bir şekilde kullanılmasında ve geliştirilmesinde, eğitim- öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerinin devlet kalkınma plan, ilke ve

hedefleri doğrultusunda planlanıp yürütülmesinde rektörlerin birinci derecede yetkili ve sorumlu olduğu belirtilmektedir.

Bu kapsamda, üniversitenin ve bağlı birimlerinin öğretim kapasitesinin rasyonel bir şekilde kullanılmasının ve geliştirilmesinin, eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerinin devlet kalkınma plan, ilke ve hedefleri doğrultusunda planlanıp yürütülmesinin sağlanması için fakülte ve yüksekokulların 2547 sayılı Kanun'da yer alan ilke ve esaslara göre açılması gerekmektedir.

Denetimlerde, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumlan Teşkilatı Kanunu'na 09.05.2018 tarih ve 7141 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile eklenen ek madde ile İşletme ve Yönetim Bilimleri ile Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültelerinin kurulduğu ancak 2024 yılı sonu itibarıyla faal olmayan, öğrencisi, binası ve idari personeli bulunmayan söz konusu fakültelere fakülte sekreterleri ve dekanlarının atandığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve açıklamalar doğrultusunda, mevcut şartlar gözetilerek ihtiyaçların belirlenmesinde kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasına yönelik tedbirlerin alınması ve atıl durumda bulunan fakültelerde eğitime bir an önce başlanılmasına yönelik gerekli çalışmaların yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, söz konusu iki Fakültenin aktif hale getirilmesi için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına başvuruda bulunulduğu, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının başvuruyu olumlu değerlendirmesi akabinde, öğretim üyesi sayısının tamamlanması, bölümlerin açılması ve öğrenci alımı süreçlerine geçileceği ifade edilmiştir.

BULGU 2: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu

sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

-Kurumun Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının bulunmadığı,

-Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmediği,

-Muhasebe yetkilisinin sertifikasının bulunmadığı,

-Kurumsal ve iç kontrol risklerinin halen belirlenmediği ve risklerin belirlenmemesi nedeniyle risklerin değerlendirilmesinin yapılmadığı,

-İç kontrol sisteminin yılda en az bir kere değerlendirilmediği,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresince, söz konusu hususların düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Arazi ve Arsalar Hesabına Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin Hatalı Yapılması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Denetim Görüşünün Dayanakları" Bölümünde "Arazi ve Arsalar Hesabına Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin Hatalı Yapılması" başlığıyla yer almaktadır.
Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Denetim Görüşünün Dayanakları" Bölümünde "Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi" başlığıyla yer almaktadır.
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Hususlar" Bölümünde "İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması" başlığıyla yer almaktadır.

KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Döner Sermaye Alacaklarının Takibinin Yapılmaması Sebebiyle Zamanaşımına Uğratılması

2. İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabı ile İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabının Birbirine Denk Olmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Konya Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 01.11.2019 tarih ve 30935 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Konya Teknik Üniversitesi Döner Sermaye Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje, araştırma-geliştirme ve benzeri hizmetleri yapmak.

b) Üniversitenin faaliyet alanları ile ilgili her türlü analiz, anket, bakım, danışmanlık, değerleme, deney, ekspertiz, fizibilite, fotoğraflama, harita, kalibrasyon, kontrol, modelleme, muayene, onarım, ölçüm, planlama, programlama, projelendirme, prototip geliştirme, sentez, tahlil, tasarım, test, tetkik, uygulama, üretim ve yazılım işlerini ve hizmetlerini yapmak ve bunlara ilişkin raporlar düzenlemek.

c) Kongre, konferans, sempozyum, seminer, panel ve benzeri bilimsel etkinlikler düzenlemek ve bunların gerektirdiği hizmetleri yapmak.

ç) Kurslar, sertifika ve hizmet içi eğitim programları açmak ve bunların gerektirdiği hizmetleri yapmak.

d) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları çerçevesinde iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak.

e) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü basım ve yayın hizmetlerini yerine getirmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 5'tir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 2 idari memur hizmet vermekte olup bunlardan 3'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 9 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Konya Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 50.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 16.287.354,22 TL bütçe giderine karşılık 21.655.905,10 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 22.170.352,37 TL gelir elde edilmiş, 15.421.363,06 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 6.748.989,31 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Konya Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere

göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Konya Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye Alacaklarının Takibinin Yapılmaması Sebebiyle Zamanaşımına Uğratılması

Döner sermaye birimlerinden Mühendislik, Mimarlık ve Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu hesaplarında bir kısım alacağın tahsil edilemediği ve bu alacaklar için yasal takip başlatılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü madddesinin birinci fıkrasında; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hale getirilmesinin idarenin sorumluluğunda olduğu, ikinci fıkrasında; muhasebe yetkilisinin alacakların takibi için gerekli bilgi ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğu, üçüncü fıkrasında ise; muhasebe yetkilisinin, idarelerce ilgili mevzuatınca tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hale gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 109'uncu maddesinde de; hesabın işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş ve bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Konya Teknik Üniversitesi 2018 yılında Selçuk Üniversitesinden ayrılarak kurulmuş ve 28.12.2018 tarihinde yapılan bir protokol ile bazı birimler Konya Teknik Üniversitesine devredilmiştir. Konya Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ise 01.11.2019 tarih ve 30935 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye işletmesinin ilgili birim hesaplarının da Konya Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesine devredildiği görülmüştür. Bu kapsamda devreden alacak tutarı Mimarlık Fakültesi biriminden 251.945,00 TL, Mühendislik Fakültesi biriminden 894.710,00 TL ve Teknik

Bilimler Meslek Yüksek Okulu biriminden de 1.480.885,00 TL olmak üzere toplamda 2.627.540,00 TL'dir.

Denetimlerde, devren gelen alacakların tahsili ile ilgili Döner Sermaye İşletmesinin herhangi bir takip başlatmadığı, Muhasebe Yetkilisinin de alacakların tahsil edilebilmesi için idareyi bilgilendirmediği ve vadesi geçmiş alacakları 128 Şüpheli Alacaklar hesabına almadığı görülmüştür.

Kamu İdaresinin cevabında, tahsil edilemeyen alacakların tahsiline yönelik çalışmaların devam ettiği, konuyla ilgili takiplerin bir kısmının yapıldığı, bir kısmına ulaşılamadığı, bir kısmının da tahsil edildiği belirtilmiş, bu alacakların 128 Şüpheli Alacaklar Hesabına alınarak izleneceği ifade edilmiştir. Ancak tahsilata ilişkin belge gönderilmemiştir.

Sonuç olarak, Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde toplam 2.627.540,00 TL işletme alacağının takip ve tahsilinin sağlanması için gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabı ile İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabının Birbirine Denk Olmaması

Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı Kesin Mizan hesaplarının incelenmesinde; İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabı borç bakiyesi ile İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabının alacak bakiyesinin birbirine eşit olmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 134 İşletmeler Arası Malî Borçlardan Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 115 'inci maddesinde; işletmeler arası malî borçlardan alacaklar hesabının ilgili mevzuatına dayanılarak vadesi faaliyet dönemiyle sınırlı olmak üzere nakit olarak verilen borçlardan kaynaklanan alacakların ve bu alacaklara karşılık nakden yapılan tahsilatlar ile işletme aleyhine silinen tutarların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 303 İşletmeler Arası Malî Borçlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 261'inci maddesinde ise; bu hesabın, aynı idareye bağlı olarak faaliyet gösteren işletmelerin mevzuatları gereği birbirlerine olan kısa vadeli malî borçlar ile uzun vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içindeki işletmeler arası malî borçlar hesabında kayıtlı tutarlardan vadesi bir yılın altına inenlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerine göre 134 İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabının borç bakiyesi ile 303 İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabının alacak bakiyesinin birbirine eşit olması gerekmektedir.

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı kesin mizanında 134 İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabı bakiyesi 2.146.230,14 TL ve 303 İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabı bakiyesinin 1.866.993,75 TL olduğu ve iki hesap arasında eşitliğin sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresinin cevabında, 134 İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabı ile 303 İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabının 2025 yılı mart ayı mizanında düzeltilerek hesap denkliğinin sağlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, 2025 yılı için 134 İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabının borç bakiyesi ile 303 İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabının alacak bakiyesi toplamı birbirine eşit hale gelmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 516 | KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	351.038.272,39
10	**Hazır Değerler**	6.093.049,29
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.811.302,29
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	281.747,00
12	**Faaliyet Alacakları**	100.778.519,91
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	97.807.305,34
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.971.214,57
13	**Kurum Alacakları**	213.225.968,85
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	213.225.968,85
14	**Diğer Alacaklar**	128.231,56
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	128.231,56
15	Stoklar	2.990.243,14
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.990.243,14
16	**Ön Ödemeler**	27.822.259,64
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	27.822.259,64
2	DURAN VARLIKLAR	77.792.365.666,32
22	**Faaliyet Alacakları**	184.604,13
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	184.604,13
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.500,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.500,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	77.792.176.562,19
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	76.984.462.734,23
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	65.232.797,24
252	BİNALAR HESABI	751.669.809,92
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	49.642.845,18
254	TAŞITLAR HESABI	1.599.851,80
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	52.894.750,94
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-115.175.344,56
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.849.117,44
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	19.765.720,63
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-19.765.720,63

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	15.162.898,41
32	**Faaliyet Borçları**	2.301.282,86
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.301.282,86
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	674.746,19
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	298.603,92
333	EMANETLER HESABI	376.142,27
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.186.869,36
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.005.278,47
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.209.614,31
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	166.367,77
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	1.805.608,81
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	3.000.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.000.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	44.948.679,17
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	44.948.679,17
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	44.948.679,17
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	78.083.292.361,13
50	**Net Değer**	16.262.332.584,22
500	NET DEĞER HESABI	16.262.332.584,22
51	**Değer Hareketleri**	1.744.476,69
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.744.476,69
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	46.537.740.417,23
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	46.537.740.417,23
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.917.824.744,30
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.917.824.744,30
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	17.199.299.627,29
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	17.989.406.780,86
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-790.107.153,57

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	4.373.541,54
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.373.541,54

AKTİF TOPLAMI 78.143.403.938,71

PASİF TOPLAMI 78.143.403.938,71

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.135.736,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	4.135.736,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	15.686.781,27
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	15.686.781,27
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.308.049,35
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.308.049,35
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	4.038.475,04
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	4.038.475,04
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	77.267.925,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.056.305,84
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	14.635.232,05
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	93.959.462,89

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 516 **Adı : KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	873.470.489,41
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	654.439.779,36
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	76.878.646,33
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	45.429.874,33
630	05	Cari Transferler	19.584.898,04
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	182.785,64
630	13	Amortisman Giderleri	43.747.578,57
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	9.463.045,04
630	15	Karşılık Giderleri	12.969.212,92
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	65.929,41
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	9.972.833,63
630	99	Diğer Giderler	735.906,14

GİDERLER TOPLAMI (A) **873.470.489,41**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.050.633.730,93
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	27.517.681,39
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.002.432.683,46
600	05	Diğer Gelirler	19.889.844,43
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	745.561,99
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	47.959,66

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.050.633.730,93**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	477.915,67
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	341.113,00
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	136.802,67

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **477.915,67**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.050.155.815,26**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **17.022.614.301,44**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **17.199.299.627,29**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**873.470.489,41**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.050.633.730,93**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.050.155.815,26**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**477.915,67**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**17.199.299.627,29**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8516

KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	13.137.829,61
10	**HAZIR DEĞERLER**	5.507.380,42
102	BANKALAR HESABI	5.507.380,42
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	4.696.502,32
120	ALICILAR HESABI	3.977.902,88
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	718.599,44
13	**DİĞER ALACAKLAR**	2.764.739,06
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.146.230,14
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	618.508,92
15	STOKLAR	169.207,81
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	169.207,81
2	DURAN VARLIKLAR	187.919,82
24	**MALİ DURAN VARLIKLAR**	3.200,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.200,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	90.827,31
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	25.000,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	65.827,31
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	93.892,51
260	HAKLAR HESABI	93.892,51

AKTİF TOPLAMI 13.325.749,43

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.149.683,99
30	**MALİ BORÇLAR**	1.866.993,75
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	1.866.993,75
33	**DİĞER BORÇLAR**	298.279,06
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	298.279,06
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	984.411,18
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	846.547,23
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	131.257,51
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	6.606,44
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	10.176.065,44
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	2.855,00
500	SERMAYE HESABI	3.855,01
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-1.000,01
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	9.199.034,48
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	9.199.034,48
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-5.774.813,35
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-5.774.813,35
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	6.748.989,31
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	6.748.989,31

PASİF TOPLAMI 13.325.749,43

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8516 **KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	22.170.352,37
1- Yurtiçi Satışlar	21.667.582,66
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	502.769,71
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	70.624,25
1- Satıştan İadeler (-)	6.000,00
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	64.624,25
C- NET SATIŞLAR	22.099.728,12
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	3.324.143,35
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	3.324.143,35
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	18.775.584,77
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	12.855.638,36
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	12.855.638,36
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	5.919.946,41
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	849.212,90
3- Faiz Gelirleri	849.212,90
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	41.740,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	41.740,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	6.727.419,31
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	21.570,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	21.570,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	6.748.989,31
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	6.748.989,31

KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde 23 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kütahya Dumlupınar Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 11 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 14 meslek yüksekokulu ve 24 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	175	38	213
Doçent	146	32	178
Doktor öğretim üyesi	297	108	405
Öğretim görevlisi	273	109	382
Araştırma görevlisi	113	96	209
Toplam	**1004**	**383**	**1387**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	466	327	793
Sağlık	7	52	59
Avukatlık	4	1	5
Eğitim-öğretim	--	--	--
Teknik	102	81	183
Yardımcı	102	51	153
Sözleşmeli	60	16	76
İşçi	447	2	449
Toplam	**1188**	**530**	**1718**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.192'dir. Ayrıca Üniversitede 5 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.496.257.000,00	1.564.596.343,00	104,57
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	191.724.000,00	203.874.105,00	106,34
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	205.062.000,00	152.131.553,00	74,19
05 Cari Transferler	48.571.000,00	48.746.667,00	100,36
06 Sermaye Giderleri	167.500.000,00	99.700.022,00	59,52
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.109.114.000,00**	**2.069.048.690,00**	**98,10**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.109.114.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 217.815.834 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.326.929.834 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %98,10'u olan 2.069.048.690 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.593.491.300 TL ödeneğin 1.564.596.343 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 212.632.000 TL ödeneğin 203.874.105 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 203.983.623 TL ödeneğin 152.131.553 TL'si, cari transferlerde 49.511.375 TL ödeneğin 48.746.667 TL'si, sermaye giderlerinde 251.509.336 TL ödeneğin 99.700.022 TL'si harcanmıştır.

2024 yılında Erasmus (KA131) (Öğrenim–Staj), Erasmus+Uluslararası Kredi Hareketliliği (KA171), Erasmus+Konsorsiyum Staj Hareketlilikleri (KA131) Değişim Programları kapsamında öğrenci ve personel hareketlilikleri için toplamda 12.326.931,32 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	70.820.000,00	136.584.324,61	192,86
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.994.725.000,00	1.818.491.832,00	91,17
Diğer Gelirler	43.569.000,00	43.585.203,93	100,00
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**2.109.114.000,00**	**1.998.661.360,54**	**94,76**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.850.954,26	-
Net Toplam	**2.109.114.000,00**	**1.996.810.406,28**	**94,68**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.109.114.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.996.810.406,28 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.281.869.215,15 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.850.954,26 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 418.128.655,84 TL ve faaliyet gideri 2.208.198.294,89 TL olan Üniversite, 2024 yılını 489.948.621,84 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 50.854.083,01 TL, gider toplamı 39.616.419,57 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 13.687.609,12 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 1.640.673,91 TL, gider toplamı 1.029.391,26 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 611.282,65 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 24.05.2018 tarih ve 24 sayılı Toplantı kararı ile kurulan Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin %100 ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin nominal sermayesi 300.000 TL, ödenmiş sermayesi 300.000 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 401.239,14 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmıştır.

06.07.2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile kurulan Tasarım Teknokent Yönetici A.Ş'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 500.000,00 TL olup Üniversitenin % 25 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Adı geçen şirketin yapılan sermaye artışları sonucunda kayıtlı sermaye tutarı 21.250.000,00 TL'ye çıkmıştır. Toplam sermaye 21.250.000 TL olup %25 paya sahip Üniversitenin sermayesi 5.312.500 TL'dir. 2.471.300,80 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından

belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının açık bir şekilde belirlenmesi için çalışmalar yapılmış, yetkiler ve yetki devrinin sınırları açıkça belirlenerek yazılı olarak bildirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmemiştir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanarak zamanında yayımlanmıştır.

İdare risk yönetim çalışmalarına başlamıştır. Bu kapsamda iç kontrol risklerinin belirlenmesi çalışmaları devam etmektedir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetkiler ve yetki devirlerinin sınırları açıkça belirlenmiş ve yazılı olarak bildirilmiştir. Yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde bunlar, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır ancak içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne tam olarak uygun olmadığından güncellenmesi gerekmektedir.

İzleme Standartları

İç kontrol sistemi İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu bulunmaması sebebiyle değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 4 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 4'ü doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin 2024 yılında bir denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kütahya Dumlupınar Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 448 | KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	459.554.010,71
10	**Hazır Değerler**	39.533.852,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	35.380.485,63
105	DÖVİZ HESABI	53.366,37
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	4.100.000,00
12	**Faaliyet Alacakları**	317.574.992,11
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	317.450.257,82
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	58.652,71
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	66.081,58
13	**Kurum Alacakları**	24.718.378,63
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	24.718.378,63
14	**Diğer Alacaklar**	3.106.274,85
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.106.274,85
15	Stoklar	15.463.620,08
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	15.463.620,08
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	59.156.893,04
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	59.156.893,04
2	DURAN VARLIKLAR	1.878.482.597,80
22	**Faaliyet Alacakları**	1.649.232,54
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	7.432,56
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.641.799,98
24	**Mali Duran Varlıklar**	8.585.039,94
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	8.485.039,94
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.868.248.325,32
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	503.901.175,20
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	158.296.448,30
252	BİNALAR HESABI	1.843.598.010,38
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	76.020.955,20
254	TAŞITLAR HESABI	18.808.175,13
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	100.990.706,66
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-972.947.449,35

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	54.723.203,77
32	**Faaliyet Borçları**	926.224,56
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	926.224,56
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	42.845.482,95
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.276.052,95
333	EMANETLER HESABI	41.569.430,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	10.944.746,26
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	9.808.948,96
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.123.578,16
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	12.219,14
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	6.750,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	6.750,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	243.738.072,64
43	**Diğer Borçlar**	2.374.000,24
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.374.000,24
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	241.364.072,40
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	241.364.072,40
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.039.575.332,10
50	**Net Değer**	-56.500.687,92
500	NET DEĞER HESABI	-56.500.687,92
51	**Değer Hareketleri**	59.287,42
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	59.287,42
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.880.277.242,19
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.880.277.242,19
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.274.209.131,43
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.274.209.131,43
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	489.948.621,84
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.437.691.672,10
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.947.743.050,26

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	139.580.303,80
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	6.368.196,74
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.368.196,74
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	218.757,82
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-218.757,82

AKTİF TOPLAMI 2.338.036.608,51

PASİF TOPLAMI 2.338.036.608,51

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	12.530.272,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	12.530.272,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	14.444.144,82
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	14.444.144,82
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	9.451.486,89
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	9.451.486,89
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	17.108.242,47
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	17.108.242,47
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	9.180.000,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	43.002.529,10
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	52.182.529,10

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 448 **Adı : KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.208.198.294,89
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.565.234.822,77
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	203.874.381,85
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	139.838.229,59
630	05	Cari Transferler	59.737.041,34
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	7.223.841,01
630	13	Amortisman Giderleri	59.197.682,39
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	34.903.179,53
630	15	Karşılık Giderleri	117.379.453,56
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	243.285,43
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	20.208.458,63
630	99	Diğer Giderler	357.918,79

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.208.198.294,89**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.281.869.215,15
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	133.782.328,62
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.090.482.952,12
600	05	Diğer Gelirler	47.406.769,05
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	9.838.273,51
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	10.481,42
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	348.410,43

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.281.869.215,15**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.850.954,26
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.796.921,22
610	05	Diğer Gelirler	54.033,04

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.850.954,26**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.280.018.260,89**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **418.128.655,84**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **489.948.621,84**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.208.198.294,89**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.281.869.215,15**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.280.018.260,89**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.850.954,26**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**489.948.621,84**

MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

2. Yapım İşleri ve Hizmet Alımlarında Hakediş Raporu Düzenlenmeden Ödeme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, 7141 sayılı Kanun'la 18 Mayıs 2018 tarihinde kurulmuştur.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir.

Bu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmakta olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'dur. Bunların dışında üniversitelerin faaliyetlerini yürütürken tabi oldukları mevzuat ise başta 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, 3843 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun olmak üzere, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu ile diğer ilgili

mevzuattır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Malatya Turgut Özal Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 6 fakülte, 2 yüksekokul, 1 enstitü, 9 meslek yüksekokulu ve 10 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	45	32	77
Doçent	102	25	127
Doktor öğretim üyesi	140	67	207
Öğretim görevlisi	137	38	175
Araştırma görevlisi	32	28	60
Toplam	**456**	**190**	**646**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	135	202	337
Sağlık	6	21	27
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	36	25	61
Yardımcı	29	35	64
Sözleşmeli	129	41	170
İşçi	171	11	182
Toplam	**508**	**337**	**845**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 964'tür. Ayrıca Üniversitede 1 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	678.203.900,00	677.464.891,51	99,89
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	83.296.000,00	80.313.377,02	96,42
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	91.726.488,00	73.434.499,76	80,06
05 Cari Transferler	8.656.250,00	8.431.597,16	97,40
06 Sermaye Giderleri	260.359.863,00	222.526.835,53	85,47
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.122.242.501,00**	**1.062.171.200,98**	**94,65**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 863.690.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 258.552.501,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.122.242.501,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 94,65'i olan 1.062.171.200,98 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 678.203.900,00 TL ödeneğin **677.464.891,51** TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde **83.296.000,00 TL ödeneğin 80.313.377,02 TL'**si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 91.726.488,00 TL ödeneğin 73.434.499,76 TL'si, cari transferlerde 8.656.250,00 TL ödeneğin 8.431.597,16 TL'si, sermaye giderlerinde 260.359.863,00 TL ödeneğin 222.526.835,53 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden bütçe dışı kaynak kullanılmamıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.713.000,00	8.166.652,65	476,74
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	857.525.000,00	1.076.829.499,57	125,57
Diğer Gelirler	4.452.000,00	12.681.243,31	284,84
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	863.690.000,00	1.097.677.395,53	127,09
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	40.670,63	400,67
Net Toplam	**863.690.00,00**	**1.097.636.724,90**	**127,08**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 863.690.00,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.097.636.724,90 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri **960.361.878,72** TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 40.670,63 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 181.710.778,23 TL ve faaliyet gideri 1.047.997.823,00 TL olan Üniversite, 2024 yılını 269.306.051.88 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı **7.670.989,75** TL, gider toplamı **6.963.971,99 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 707.017,76** TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 04.09.2009 tarih ve 27339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7498 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile kurulan Malatya Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 11.522.433,77 TL olup Üniversitenin % 0,61 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Kamu İdaresi, Kanun'un 80'inci maddesinin T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup, bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta,

mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Üniversite bütçesi, analitik bütçe hazırlama rehberi çerçevesinde hazırlanmaktadır. Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede tahakkuk esaslı devlet muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi ve Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kurum bütçesinin takibi ve muhasebe işlemleri, Genel Sekreterliğe bağlı olarak faaliyet gösteren Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca kesin hesap cetvel ve belgeleri, strateji geliştirme birimi tarafından bütçe uygulamasına esas muhasebe kayıtları dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Kuruma ilişkin mali istatistikler ise 5018 sayılı Kanun kapsamında T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığına bildirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemisonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup; denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğerbelgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırılması tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimhesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının açık bir şekilde belirlenmesi için çalışmalar yapılmış, yetkiler ve yetki devrinin sınırları açıkça belirlenerek yazılı olarak bildirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmemiştir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanarak

zamanında yayımlanmıştır.

İdare risk yönetim çalışmalarına başlamıştır. Bu kapsamda iç kontrol risklerinin belirlenmesi çalışmaları devam etmektedir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetkiler ve yetki devirlerinin sınırları açıkça belirlenmiş ve yazılı olarak bildirilmiştir. Yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde bunlar, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Üniversite bünyesinde iç denetim birimi henüz kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Malatya Turgut Özal Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı, Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine mal ve hizmet alımları için toplam 115.447.000,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 41.036.662,00 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı ve Kamu İhale Kurulundan da izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonraki süreçte bulgu doğrultusunda işlem yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Yapım İşleri ve Hizmet Alımlarında Hakediş Raporu Düzenlenmeden Ödeme Yapılması

Doğrudan temin usulüyle yaptırılan yapım işleri ile hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin hakediş raporu düzenlenmeden ödendiği görülmüştür.

27.12.2014 tarihli ve 29218 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Yönetmeliğin amacının, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde malî işlemlerin gerçekleştirilmesi ve muhasebeleştirilmesi kapsamında, harcamalarda ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgelerin ve bunlardan bu Yönetmelikte düzenlenmesi gerekenlerin şekil ve türlerini belirlemek olduğu hükmü düzenlenmiştir.

Mezkur Yönetmeliğin "Hakediş raporu" başlıklı 7'nci maddesinde ihale veya doğrudan temin usulüyle yapılacak yapım işleri ile hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenmesinde Yapım İşleri Hakediş Raporu (Örnek 3) ile Hizmet İşleri Hakediş Raporunun (Örnek 4) düzenleneceği, Yapım İşleri Hakediş Raporunun, yapım işlerinde yükleniciye ödenecek ara ve kesin hakediş tutarının hesaplanmasına esas olan belgelerden oluştuğu ve yapımın türüne göre ilgili sayfalar ve gerekli görülen diğer belgeler düzenlenerek yüklenici ve yapı denetim elemanlarınca imzalanacağı ve yetkili makamca onaylanacağı, Hizmet İşleri Hakediş Raporunun ise hizmet işlerinde yükleniciye ödenecek ara ve kesin hakediş tutarının hesaplanmasına esas olan belgelerden oluştuğu ve hizmetin türüne ve işin özelliğine göre yalnızca ilgili sayfalar ve gerekli görülen diğer belgeler düzenlenerek yüklenici ve kontrol elemanlarınca imzalanacağı ve yetkili makamca onaylanacağı hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Yönetmeliğin ekindeki örnek 3 ve 4'te yer alan Yapım İşleri ve Hizmet İşleri Hakediş Raporu şu belgelerden oluşmaktadır: Hakediş raporu, dizi pusulası, ağırlık oranları temsil katsayıları, metraj icmali, fiyat farkı hesap tablosu, ihzarat tespit tutanağı, yıllık ödenek dilimleri, yapılan işler listesi, hakediş özeti, hakediş icmali.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; muhasebe yetkililerinin ödeme aşamasında, ödeme emri belgesi ve eki belgeleri üzerinde yetkililerin imzasını, ödemeye ilişkin ilgili mevzuatında sayılan belgelerin tamam olmasını,

maddi hata bulunup bulunmadığı ve hak sahibinin kimliğine ilişkin bilgileri kontrol etmekle yükümlü olduğu, aynı maddenin devamında ise, muhasebe yetkililerinin yukarıda sayılan konulara ilişkin hata veya eksiklik bulunması halinde ödeme yapamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda ifade edilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği kapsamında yer alan kamu idarelerince, ihaleli veya doğrudan temin usulüyle yapılacak yapım işleri ve hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenebilmesi için ilgisine göre Yönetmelikte ifade edilen hakediş raporlarından birinin düzenlenmesi gerektiği ve bu belgeler temin edilmeden de muhasebe yetkilisinin ödeme yapamayacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, doğrudan temin usulüyle gerçekleştirilen tüm yapım işleri ve hizmet alım bedellerinin ödenmesinde ilgili hakediş raporlarının düzenlenmediği ancak buna rağmen muhasebe yetkilisinin ödeme yaptığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonraki süreçte bulgu doğrultusunda işlem yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, söz konusu mevzuat hükümlerinin uygulanması zorunlu olup denetime esas bilgi ve belgeler ile hakediş raporlarının eksiksiz bir şekilde düzenlenerek ödeme dosyalarına eklenmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İhale Kapsamındaki Alımların Kısımlara Bölünmesi, Kanunda Belirtilen Limitlerin Aşılması ve Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Kanun'da Belirtilen Limitlerin Üzerinde Alım Yapılması	2021	Kısmen Yerine Getirildi	Yerine getirilmeyen kısımla ilgili olarak bulgu yazılmıştır.

MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Malatya Turgut Özal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin 2'nci fıkrasının (a) bendi uyarınca, 04.07.2019 tarih ve 30821 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Malatya Turgut Özal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 26.08.2024 tarih ve 32644 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Malatya Turgut Özal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) İşletmeye bağlı Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve sağlık hizmeti veren diğer birimlerde klinik, poliklinik, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde muayene, tahlil, tetkik, tedavi, ameliyat, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kurum ve birimlerini işletmek.

b) Yükseköğretim kurumları ve dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, elektronik ortamda veya yüz yüze seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, bilimsel etkinlikler düzenlemek.

c) Danışmanlık, kontrol, muayene, analiz, ölçüm, test, kalibrasyon ve benzeri hizmetler vermek.

ç) İşletmenin faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak; bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

d) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak.

e) Üniversite-sanayi işbirliği kapsamında çalışmalar yapmak, tarım ve sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli mal ve hizmetlerin standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

f) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

g) Pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk gibi konularda elektronik ortamda veya yüz yüze sertifikalı eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

ğ) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, yukarıda sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak, üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 7'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 1(bir) idari memur hizmet vermekte olup kadroları özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, saymanlık müdür yardımcısı ve 11 (onbir) uzman ve memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Malatya Turgut Özal Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde

edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 24.861.782,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 7.197.670,39 TL bütçe giderine karşılık 7.758.252,64 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 7.670.989,75 TL gelir elde edilmiş, 6.963.971,99 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 707.017,76 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Malatya Turgut Özal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi muhasebe ve raporlama işlemlerini, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütmektedir. İşletme, Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esaslarını, kıyasen uygulamakta olup; T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan diğer düzenlemelere de tabidir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Malatya Turgut Özal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 518 **MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	134.636.163,24
10	**Hazır Değerler**	3.670.954,82
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESAB (-)	-332,12
104	PROJE ÖZEL HESABI	3.671.286,94
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	10.519.309,90
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.000.700,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	518.609,90
13	**Kurum Alacakları**	80.240.374,54
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	80.240.374,54
14	**Diğer Alacaklar**	39.143,24
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	39.143,24
15	Stoklar	13.915.695,22
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.915.695,22
16	**Ön Ödemeler**	26.250.685,52
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	26.250.685,52
2	DURAN VARLIKLAR	816.597.698,08
22	**Faaliyet Alacakları**	2.521.622,28
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.521.622,28
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	814.076.075,80
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	16.727.155,67
252	BİNALAR HESABI	378.491.192,73
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	23.038.318,28
254	TAŞITLAR HESABI	1.510.408,10
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	90.955.089,03
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-139.584.240,11
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	442.938.152,10
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	16.393.797,74
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-16.393.797,74

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	32.648.838,55
32	**Faaliyet Borçları**	6.518.260,31
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.518.260,31
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	814.403,43
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	281.203,99
333	EMANETLER HESABI	533.199,44
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	25.316.174,81
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.209.576,87
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.978.441,94
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	146.535,17
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	14.981.620,83
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	17.579.025,48
43	**Diğer Borçlar**	418.607,60
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	418.607,60
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	17.160.417,88
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	17.160.417,88
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	901.005.997,29
50	**Net Değer**	110.296.579,36
500	NET DEĞER HESABI	110.296.579,36
51	**Değer Hareketleri**	127.411,40
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	127.411,40
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.343.034.389,58
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.343.034.389,58
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-821.758.434,93
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-821.758.434,93
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	269.306.051,88
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	269.306.051,88

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	153.909,59
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-153.909,59

AKTİF TOPLAMI 951.233.861,32

PASİF TOPLAMI 951.233.861,32

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	37.600.097,15
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	37.600.097,15
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	6.677.594,82
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	6.677.594,82
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	192.587.101,46
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	192.587.101,46
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	29.282.910,99
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	29.282.910,99
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	9.851.855,08
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	9.851.855,08
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	10.287,18
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	10.287,18

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 518 **Adı : MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	960.361.878,72
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	680.608.549,53
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	80.353.268,16
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	59.434.342,92
630	05	Cari Transferler	16.885.560,71
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	251.909,60
630	13	Amortisman Giderleri	72.985.192,89
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	19.749.515,28
630	15	Karşılık Giderleri	12.000.000,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	17.891.278,56
630	99	Diğer Giderler	202.261,07

GİDERLER TOPLAMI (A) **960.361.878,72**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.047.997.823,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.166.652,65
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.025.933.904,82
600	05	Diğer Gelirler	12.275.276,51
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.168.100,74
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	453.888,28

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.047.997.823,00**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	40.670,63
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	40.670,63
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **40.670,63**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.047.957.152,37**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **181.710.778,23**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **269.306.051,88**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**960.361.878,72**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.047.997.823,00**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.047.957.152,37**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**40.670,63**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**269.306.051,88**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8518

MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.171.896,96
10	**HAZIR DEĞERLER**	2.365.910,93
102	BANKALAR HESABI	2.365.910,93
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	354.380,27
120	ALICILAR HESABI	349.880,27
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.500,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	300.049,29
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	300.000,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	49,29
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	151.556,47
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	151.556,47

AKTİF TOPLAMI 3.171.896,96

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	452.346,86
30	**MALÎ BORÇLAR**	120.000,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	120.000,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	181.000,00
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	181.000,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	3.598,50
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	3.598,50
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	147.748,36
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	122.102,03
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	25.646,33
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.719.550,10
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,00
500	SERMAYE HESABI	999,99
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-999,99
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	2.390.363,09
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	2.390.363,09
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-377.830,75
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-377.830,75
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	707.017,76
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	842.510,72
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-135.492,96

PASİF TOPLAMI 3.171.896,96

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8518 **MALATYA TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	7.553.682,14
1- Yurtiçi Satışlar	6.762.943,16
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	790.738,98
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	25.696,51
1- Satıştan İadeler (-)	25.696,51
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	7.527.985,63
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	3.353.685,05
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	3.353.685,05
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	4.174.300,58
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	3.610.286,94
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	3.610.286,94
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	564.013,64
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	5.920,87
3- Faiz Gelirleri	0,00
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	5.920,87
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	569.934,51
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	137.083,25
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	137.083,25
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	707.017,76
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	707.017,76

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	: Anonim Şirket
ERASMUS	: European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
KDV	**:** Katma Değer Vergisi
MCBÜ	: Manisa Celal Bayar Üniversitesi
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Ameliyathane Rehabilitasyonu Kapsamındaki Yapım İşlerinin Hizmet Alımı Şeklinde İhale Edilmesi

2. Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

3. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Manisa Celal Bayar Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 15 fakülte, 2 yüksekokul, 1 enstitü, 15 meslek yüksekokulu ve 32 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	341	84	425
Doçent	189	116	305
Doktor öğretim üyesi	388	187	575
Öğretim görevlisi	324	180	504
Araştırma görevlisi	406	424	830
Toplam	**1.648**	**991**	**2.639**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	519	371	890
Sağlık	686	211	897
Avukatlık	3	2	5
Eğitim-öğretim	-	2	2
Teknik	126	55	181
Yardımcı	43	78	121
Din Hizmetleri	1	1	2
Sözleşmeli	330	28	358
İşçi	814	39	853
Toplam	**2.522**	**787**	**3.309**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4170'tir. Ayrıca Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türleri	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	2.774.482.437,89	2.674.695.733,19	96,40
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	354.649.950,00	340.411.549,35	95,99
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	257.904.020,03	174.107.442,26	67,51
05 Cari Transferler	443.517.400,00	434.990.172,66	98,08
06 Sermaye Giderleri	433.387.385,98	316.073.407,63	72,93
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**4.263.941.193,90**	**3.940.278.305,09**	**92,41**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 3.778.828.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 485.113.193,90 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 4.263.941.193,90 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,41'i olan 3.940.278.305,09 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 2.774.482.437,89 TL ödeneğin 2.674.695.733,19 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 354.649.950,00 TL ödeneğin 340.411.549,35 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 257.904.020,03 TL ödeneğin 174.107.442,26 TL'si, cari transferlerde 443.517.400,00 TL ödeneğin 434.990.172,66 TL'si, sermaye giderlerinde 433.387.385,98 TL ödeneğin 316.073.407,63 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 79.730.755,34 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	40.050.000,00	63.222.518,84	157,86
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	3.626.597.000,00	3.751.287.984,00	103,44
Diğer Gelirler	112.181.000,00	142.446.405,43	126,98
Sermaye Gelirleri	0,00	646.598,20	-
Toplam	**3.778.828.000,00**	**3.957.603.506,47**	**104,73**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	602.434,46	-
Net Toplam	**3.778.828.000,00**	**3.957.001.072,01**	**104,72**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 3.778.828.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 3.957.001.072,01 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 4.311.853.950,29 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 602.434,46 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 3.851.310.882,96 TL ve faaliyet gideri 4.091.573.861,12 TL olan Üniversite, 2024 yılını 4.070.988.537,67 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.664.358.145,69 TL, gider toplamı 2.343.353.944,17 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 321.004.201,52 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 69.397.381,22 TL, gider toplamı 66.786.465,52 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 2.610.915,70 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 10.08.2014 tarih ve 29084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 20141/6500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 11.600.000,00 TL olup Üniversitenin %81,46 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin

katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmemiştir, konu ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini belirleme yönünde çalışma yapmış fakat tamamlamamıştır. Risklerin belirlenmesi tamamlanmadığından değerlendirilmesine yönelik çalışma da yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir defa değerlendirilmekte değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 4 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Ancak bu kadrolardan üçü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin doğrudan denetim ve raporlama çalışmaları mevcut olmayıp denetime alınan birimler itibarıyla iç kontrol sistemi değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Ameliyathane Rehabilitasyonu Kapsamındaki Yapım İşlerinin Hizmet Alımı Şeklinde İhale Edilmesi

Hafsa Sultan Hastanesi Ameliyathane Bakım Onarımı işinin projesi hazır olmadığı için yapım işi olarak ihale edilmesi gerekirken hizmet alımı olarak ihale edildiği, işin kontrolleri arasında inşaat ve makina mühendisi bulunmadığı, idarenin Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığında yeterli mühendis bulunmasına rağmen teknik destek alınmadığı, insan sağlığı açısından işin aciliyeti öne sürülerek açık ihale yerine 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21'inci maddesinin (b) bendine göre pazarlık usulü ile ihale edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde yapım; bina ... gibi her türlü inşaat işleri ve bu işlerle ilgili tesisat, imalat, ihzarat, nakliye, tamamlama, büyük onarım, restorasyon, çevre düzenlemesi, sondaj, yıkma, güçlendirme ve montaj işleri ile benzeri yapım işleri olarak tanımlanmıştır.

Her ne kadar "hizmet" tanımında da bakım onarım kavramı bulunsa da Kamu İhale Genel Tebliği'nin "Bakım onarım işleri" başlıklı 63'üncü maddesinde bu kavramın makine ve ekipmanın bakım ve onarımını kapsadığı belirtilip küçük onarımlar da dahil olmak üzere yapıma ilişkin onarımların hizmet alımı olarak ihale edilmesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

Aynı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinde yapım işlerinde uygulama projesi yapılmadan ihaleye çıkılamayacağı düzenlendikten sonra onarım işlerinde kesin proje ile ihaleye çıkılabileceği kurala bağlanmıştır.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun; *"Hesap verme sorumluluğu"* başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye

kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda oldukları belirtilmiştir.

01.07.2024 tarihinde 103.493.570,00 TL (KDV hariç) bedelle sözleşmesi imzalanan MCBÜ Hafsa Sultan Hastanesi Ameliyathane Bakım Onarımı İşi'nde, proje hazırlanmadan ihaleye çıkıldığı, hazırlanan teknik şartnamede yapılacak işlerin sözel olarak tarif edildiği ancak şartnamenin hiçbir metraj (miktar) içermediği tespit edilmiştir. Teklif veren isteklilerin önceden gelip işin yapılacağı yeri görüp ölçüm yaptıkları belirtilse de tüm isteklilere işin aynı şekilde tarif edildiğinin kanıtlanmasının mümkün olmadığı gibi teklifler arasında 7 katdan fazla fark olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; enfeksiyon riski ve kapasite yetersizliği nedeniyle işin aciliyeti bulunduğundan, 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (b) bendine istinaden pazarlık ihalesinin ivedilikle yapılmasına karar verildiği, 97 sayfalık teknik şartnamede işin ayrıntılı olarak anlatıldığı ve istekli olabileceklere yerlerin gösterilip ölçüm yapma imkanı verildiği belirtilmiştir. Ayrıca, işle ilgili 7 firmaya davetiye gönderildiği ve daha fazla firmanın katılabilmesi ve rekabetin artırılması için zeyilname düzenlenip ihale tarihinin ertelendiği vurgulanmıştır.

Mevcut ameliyathanelerin rehabilitasyon ihtiyacının uzun süredir bilinmesine rağmen yeterli finansal kaynak bulunmadığı için önceden bir plan proje çalışması yapılmamış, kaynak bulunduğunda ise halk sağlığı ve işin aciliyeti öne sürülerek proje hazırlanmadan ve ilan süreçleri beklenmeden 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi (b) bendi işin ihale usulü olarak benimsenmiş; yine proje olmaması nedeniyle yapım işi olarak ihale edilmeyip hizmet alımı ihalesine çıkılmıştır. Halbuki işin kapsamında ameliyathane inşaatı ile doğal bağlantısı bulunan ameliyathane ekipmanlarının alımını kapsayan mal alımı bulunmaktadır.

Sonuç olarak; kurumun ihtiyaçlarının son ana bırakılmadan önceden tasarlanarak alınması, yapım işi olarak ihale edilmesi gereken işlerin hizmet alımı olarak ihale edilmemesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında; gerekli çalışmalara başlanıldığı bildirilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak görülememesine neden olmaktadır.

BULGU 3: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksiklikler bulunduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili

bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

-İç kontrol sisteminin yılda en az bir kere değerlendirildiği ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı ancak değerlendirme ve izleme formlarının standart hale getirilmesi çalışmalarının devam ettiği,

-Üniversite İç Denetim Koordinasyon Kuruluna sunulan "İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu"nda iç kontrol sisteminin değerlendirildiği ve Raporun üst yönetici onayına sunulduğu, ancak Raporda yer alan yetersizlikleri gidermek için tamamlanmış bir çalışma bulunmadığı,

-İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesi kapsamında, belirlenen risklerin etkisini kabul edilebilir seviyelere indirmek amacıyla bazı kontrol faaliyetleri belirlenmekle birlikte Kurum genelinde sistematik bir kontrol faaliyeti listesi oluşturma çalışmalarına devam edildiği, 2025 yılında yapılması planlanan yeni risk değerlendirme çalışmaları ile bu sürecin tamamlanmasının planlandığı, her

bir kontrol faaliyetini uygulayacak sorumluların tamamının belirlenmediği, bu alandaki çalışmaların henüz tamamlanmadığı,

-Kurumda, özellikle mali süreçler ile duyuru ve ilan süreçlerinin riskli ve hassas olması nedeniyle çift imza ve ek kontrol prosedürleri uygulanmakla birlikte hassas görevlere ilişkin detaylı prosedürlerin belirlenmediği,

-2024 yılı sonu itibarıyla Kurumsal riskler belirlenmiş olmakla beraber iç kontrol risklerinin halen belirlenmediği,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında;

- İç Kontrol Sistemindeki eksiklikleri gidermek için 2025 Yılı İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planı'nın yürürlüğe girdiği,

- Üniversitenin tüm idari süreçlerini kapsayacak TSE EN ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi alma çalışmalarına başlandığı, bu kapsamda temel eğitimler verilmiş olup doküman hazırlama aşamasına geçildiği,

- Hassas Görev Rehberi hazırlanıp prosedür çalışmalarının devam ettiği,

- Risk Yönetimi Prosedürü Taslağı hazırlanıp bu konudaki çalışmaların devam ettiği,

bildirilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması" başlığıyla yer almaktadır.

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 30.06.1999 tarih ve 23741 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Celal Bayar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur. Adı geçen Yönetmelik, 28.08.2019 tarih ve 30872 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Manisa Celal Bayar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma, sınav ve benzeri hizmetler yapmak, kurslar ve hizmet içi eğitim programları hazırlamak ve uygulamak, seminer, konferans ve sempozyum düzenlemek.

b) Plan, inceleme, bilgi işlem ve danışmanlık hizmetleri ile bakım ve onarım iş değerlendirmesi ve organizasyonu yapmak.

c) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet üretimi ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı, yataksız, sabit ve geçici kuruluşları işletmek.

ç) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanı ile sınırlı olarak kurs, seminer, sınav organizasyonu, konferans, sempozyum, sosyal etkinlikler, eğitim programları, sertifika programları ve benzeri iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni olmak şartıyla pazarlamak ve satmak.

d) Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikleri organize etmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan

ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 26'dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 2 idari memur ve 1 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 3'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 2 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.531.463.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 2.903.311.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 2.391.173.891,45 TL bütçe giderine karşılık 2.659.233.736,59 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.664.358.145,69 TL gelir elde edilmiş, 2.343.353.944,17 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 321.004.201,52 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki

mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı görülmüştür.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası idari para cezası verileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversitenin Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi 2024 yılı sonu itibarıyla zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan 379 çalışandan 199'unun

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırmadığı yahut kurumuna bildirmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, ilgili personelin yazı ile uyarıldığı ve bu uyarıların belirli aralıklarla devam edeceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversitenin anılan birimlerinde görev yapan söz konusu personelin tıbbi kötü uygulama sonucu neden olacakları zararlardan gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının yaptırılması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasının Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması" başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 441 | MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	557.889.211,20
10	**Hazır Değerler**	24.157.306,09
102	BANKA HESABI	1.323.332,12
104	PROJE ÖZEL HESABI	22.833.973,97
105	DÖVİZ HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	250.953.818,43
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	250.859.295,59
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	94.522,84
13	**Kurum Alacakları**	159.665.818,42
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	159.665.818,42
14	**Diğer Alacaklar**	2.556.865,46
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.556.865,46
15	Stoklar	9.390.501,39
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.390.501,39
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	111.164.901,41
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	111.164.901,41
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	17.398.317.385,87
24	**Mali Duran Varlıklar**	12.485.753,72
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	12.353.857,24
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	131.896,48
25	**Maddi Duran Varlıklar**	17.385.831.632,15
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	11.075.169.892,14
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	345.555.857,35
252	BİNALAR HESABI	6.417.482.513,78
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	448.025.338,47
254	TAŞITLAR HESABI	22.715.404,91
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	183.256.694,15
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.522.821.430,98
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	416.447.362,33
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	48.058.295,50

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	68.577.257,38
32	**Faaliyet Borçları**	43.126.322,15
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	43.126.322,15
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.826.022,33
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.070.285,59
333	EMANETLER HESABI	1.755.736,74
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	21.936.564,07
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	9.615.816,85
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.505.709,14
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	20.378,78
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	8.794.659,30
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	688.348,83
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	688.348,83
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	224.094.667,72
43	**Diğer Borçlar**	1.049.736,82
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.049.736,82
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	222.392.272,79
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	222.392.272,79
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	652.658,11
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	652.658,11
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	17.663.534.671,97
50	**Net Değer**	1.612.712.141,23
500	NET DEĞER HESABI	1.612.712.141,23
51	**Değer Hareketleri**	967.159,74
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	967.159,74
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	15.914.990.616,58
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	15.914.990.616,58
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.936.123.783,25
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.936.123.783,25
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.070.988.537,67
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.193.146.266,47

267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	183.841,43
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-48.242.136,93
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	2.216.707,28
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.216.707,28

AKTİF TOPLAMI 17.956.206.597,07

591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.122.157.728,80

PASİF TOPLAMI 17.956.206.597,07

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	36.951.888,01
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	36.951.888,01
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	10.420.827,58
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	10.420.827,58
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	65.058.429,93
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	65.058.429,93
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	16.328.441,11
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	16.328.441,11
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	25.231.649,75
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	25.231.649,75
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	3.512.892,68
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	16.514.324,20
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	3.389.142,88
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	23.416.359,76

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 441 **Adı : MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.091.573.861,12
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.680.972.957,82
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	340.525.312,64
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	137.648.772,22
630	05	Cari Transferler	435.191.538,04
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.705.144,74
630	13	Amortisman Giderleri	289.214.534,73
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	35.413.911,31
630	15	Karşılık Giderleri	109.400.750,40
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	78.019,94
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	3.351,13
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	60.242.681,26
630	99	Diğer Giderler	176.886,89

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.091.573.861,12**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.311.853.950,29
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	62.184.417,75
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.036.702.145,03
600	05	Diğer Gelirler	197.539.769,19
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.309.517,58
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	12.118.100,74

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.311.853.950,29**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	602.434,46
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	381.026,14
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	221.408,32

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **602.434,46**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.311.251.515,83**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **3.851.310.882,96**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.070.988.537,67**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.091.573.861,12**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.311.853.950,29**	**NET GELİR (D=B-C)**	**4.311.251.515,83**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**602.434,46**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**4.070.988.537,67**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8441

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	223.320.244,13
10	**HAZIR DEĞERLER**	87.851.573,60
102	BANKALAR HESABI	86.730.440,07
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI(-)	-0,03
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.121.133,56
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	16.422.229,29
120	ALICILAR HESABI	8.205.216,60
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	8.217.012,69
128	SUPHELI TICARI ALACAKLAR HESABI	43.179,34
129	SUPHELİ TICARI ALACAKLAR HESABI KARSILIGI (-)	-43.179,34
13	**DİĞER ALACAKLAR**	4.331.554,76
134	İŞLETMELER ARASIMALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	481.286,32
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	3.525.810,17
136	DIGER ÇESITLI ALACAKLAR HESABI	324.458,27
15	STOKLAR	112.645.875,97
150	ILK MADDE VE MALZEME HESABI	112.451.903,53
151	YARI MAMULLER- ÜRETİM HESABI	193.972,44
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	2.060.779,72
180	GELECEK AYLARA AIT GIDERLER HESABI	2.060.779,72
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	8.230,79
190	DEVREDEN KATMA DEGER VERGISI HESABI	8.230,79
2	DURAN VARLIKLAR	672.600,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
253	TESIS MAKINE VE CIHAZLAR HESABI	0,00
255	DEMIRBASLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	672.600,00
260	HAKLAR HESABI	585.600,00
267	DİGER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	87.000,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	419.070.561,71
30	**MALİ BORÇLAR**	481.286,32
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	481.286,32
32	**TİCARİ BORÇLAR**	344.946.072,20
320	SATICILAR HESABI	344.308.438,09
326	ALINAN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	637.634,11
33	**DİĞER BORÇLAR**	9.147.012,05
335	PERSONELE BORCLAR HESABI	0,00
336	DIGER CESITLI BORCLAR HESABI	9.147.012,05
34	ALINAN AVANSLAR	425.452,34
340	ALINAN SIPARIS AVANSLARI HESABI	425.452,34
349	ALINAN DIGER AVANSLAR HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	60.822.972,65
360	ODENECEK VERGI VE FONLAR HESABI	28.634.466,43
361	ODENECEK SOSYAL GUVENLIK KESINTILERI HESABI	430.673,03
362	ODENECEK DONER SERMAYE YUKUMLULUKLERI HESABI	31.750.991,17
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	6.842,02
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	3.247.766,15
372	KIDEM TAZMINATI KARSILIGI HESABI	3.247.766,15
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	0,00
397	SAYIM VE TESELLUM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.786.089,91
40	**MALÎ BORÇLAR**	0,00
404	HAZINEYE OLAN MALI BORCLAR	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	1.786.089,91
472	KIDEM TAZMINATI KARSILIGI HESABI	1.786.089,91
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-196.863.807,49
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.535,64
500	SERMAYE HESABI	1.535,64
501	ODENMEMIS SERMAYE HESABI (-)	0,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	9.392.181,32
570	GECMIS YILLAR KARLARI HESABI	9.392.181,32
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-527.261.725,97
580	GECMIS YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-527.261.725,97
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	321.004.201,52
590	DONEM NET KÂRI HESABI	321.004.201,52
591	DONEM NET ZARARI HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 223.992.844,13

PASİF TOPLAMI 223.992.844,13

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	57.616.915,26
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	57.616.915,26
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	6.514.759,16
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	6.514.759,16
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.034.072.568,88
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAK HESABI	1.034.072.568,88
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	4.508.833,93
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	4.508.833,93

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8441 **MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	2.643.002.522,19
1- Yurtiçi Satışlar	1.505.305.994,38
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.137.696.527,81
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	10.827.089,38
1- Satıştan İadeler (-)	711.204,47
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	10.115.884,91
C- NET SATIŞLAR	2.632.175.432,81
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.936.970.710,53
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.936.970.710,53
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	695.204.722,28
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	395.521.293,25
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	395.521.293,25
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	299.683.429,03
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	17.229.838,20
3- Faiz Gelirleri	16.958.410,78
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	271.427,42
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	316.913.267,23
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	4.125.785,30
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	4.125.785,30
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	34.851,01
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	34.851,01
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	321.004.201,52
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	321.004.201,52

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Sözleşme İmzalanması Gerekenler

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Takipli Alacakların İlgili Hesaba Kaydedilerek Muhasebeleştirilmemesi

2. Mevcut Taşınmazların Değerini Artıran Bakım ve Onarım Harcamalarının Doğrudan Gider Yazılması

B. Diğer Bulgular

1. Doğrudan Teminle Geçekleştirilen Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

2. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

3. Üniversite Bünyesinde İç Denetçi Bulunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Mardin Artuklu Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Mardin Artuklu Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 11 fakülte, 2 yüksekokul, 2 enstitü, 8 meslek yüksekokulu ve 16 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Profesör	43	17	60
Doçent	107	34	141
Doktor öğretim üyesi	215	67	282
Öğretim görevlisi	163	46	209
Araştırma görevlisi	127	81	208
Toplam	**655**	**245**	**900**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Genel idare	223	130	353
Sağlık	7	9	16
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	76	39	115
Yardımcı	45	14	59
Sözleşmeli	53	0	53
İşçi	244	13	268
Toplam	**650**	**207**	**868**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 678'dir. Ayrıca Üniversitede 28 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Mardin Artuklu Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.082.973.180,00	1.066.506.819,10	98,48
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	119.120.668,00	115.953.594,57	97,37
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	125.063.578,00	85.445.803,55	74,50
05 Cari Transferler	19.624.500,00	19.122.501,99	97,44
06 Sermaye Giderleri	91.801.800,00	77.393.420,22	84,30
07 Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
Toplam	**1.438.583,726,00**	**1.364.422.139,43**	**94,85**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu 1.361.754.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 76.829.726,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.438.583.726,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,85'ü olan 1.364.422.139,43 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri 1.364.422.139,43 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçenin % 94,85'i kullanılmıştır. Personel giderlerinde 1.082.973.180,00 TL ödeneğin 1.066.506.819,10 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 119.120.668,00 TL ödeneğin 115.953.594,57 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 125.063.578,00 TL ödeneğin 85.445.803,55 TL'si, cari transferlerde 19.624.500,00 TL ödeneğin 19.122.501,99 TL'si, sermaye giderlerinde 91.801.800,00 TL ödeneğin 77.393.420,22 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 5.643.416,84 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.779.000,00	29.810.061,67	253
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.344.975.000,00	1.351.061.698,84	100,45
Diğer Gelirler	5.000.000,00	15.868.625,21	317,73
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam	1.361.754.000,00	1.396.740.385,72	102,56
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	974.451,08	0
Net Toplam	1.361.754.000,00	1.395.765.934,64	**102,50**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.361.754.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.395.765.934,64 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.452.573.214,98 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 974.451,08 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.025.884.573,45 TL ve faaliyet gideri 1.426.183.017,91 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.051.300.319,44 TL olumlu/olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 8.442.593,04 TL, gider toplamı 7.639.680,05 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 802.912,99 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 29.189.237,03 TL, gider toplamı 28.945.999,59 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 243.237,44 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 05.12.2023 tarih ve 10972 sayılı Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan karar ile kurulan Mardin Artuklu Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi A.Ş.'nin sahibir. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 770.000,00 TL dir. Şirketten kar payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi

kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini

sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, uygulamada yetersizlikler. nedeniyle değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Mardin Artuklu Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Takipli Alacakların İlgili Hesaba Kaydedilerek Muhasebeleştirilmemesi

İdare adına tahakkuk eden ve zamanında tahsil edilemediği için Hukuk Müşavirliğine bildirilen 121.199,38 TL tutarındaki kira alacağının Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına kaydedilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı" başlıklı 54 üncü maddesinde; bu hesabın mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirlerinden ortaya çıkan alacaklardan takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın İşleyişi" başlıklı 56 ncı maddesinde ise; takibe alınan alacakların bu hesaba borç, 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı, 122 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı, 127 Diğer Faaliyet Alacakları Hesabı veya 222 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan Yönetmelik hükümlerine göre, İdare adına tahakkuk eden kira alacaklarından, vadesinde tahsil edilemediği için takibe alınanların 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında takip edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde 2 firmadan toplam 121.199,38 TL tutarındaki geçmiş dönemlere ait kira, elektrik, su alacağının 121 Gelirlerden takipli alacaklara alınmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, zamanında tahsil edilemeyen kira alacakları Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 54'üncü maddesine göre 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına kaydedildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, belirtilen hatalı kayıt Kamu İdaresince kabul edilmiş olup, düzeltme işlemi 2025 yılında yapılmış olmakla birlikte, takibe alınan 121.199,38 TL tutarındaki kira alacaklarının 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına kaydedilmemesi nedeniyle Kurumun 2024 yılı mali tablolarında hatalı gösterime neden olunmuştur.

BULGU 2: Mevcut Taşınmazların Değerini Artıran Bakım ve Onarım Harcamalarının Doğrudan Gider Yazılması

Üniversiteye ait taşınmazların değerini artıran bakım ve onarım harcamalarının ilgili taşınmazların kayıtlı değerine eklenmesi yerine 630 Giderler Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "25 Maddi Duran Varlıklar" hesap grubunun "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde; *"1) Maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı arttıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyet, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edilir ve amortisman hesaplamasında dikkate alınır."* denilmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan *"Amortisman ve Tükenme Payları"* konulu 47 Sıra No.lu Genel Tebliğ'in 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelikte yer alan taşınmazlar için 34.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği belirtilmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 07.11.2023 tarihli Oluruyla 34.000,00 TL'lik bu tutar güncellenerek 114.000,00 TL'ye çıkarılmıştır.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında da; "*Hesaplarda kayıtlı duran varlıklar için yapılan harcamalardan yukarıda belirtilen limitleri aşanlar değer artırıcı harcama olarak kabul edilir"* denilmektedir.

Bu itibarla, taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım ve tamir mahiyetindeki harcamaların 630 Giderler Hesabına gider yazılması yerine, ilgili maddi duran varlıkların değerini artırdığı için bu varlıkların kayıtlı değerlerine eklenmesi gerekmektedir.

Üniversite tarafından 2024 yılında yapılan yapım, bakım ve onarım harcamalarından maddi duran varlıkların değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran limit üstü toplam 35.165.000,00 TL harcamanın belirtilen varlıkların değerine eklenmesi yerine gider olarak muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Belirtilen muhasebe kaydından dolayı, Üniversiteye ait mali tablolarda bir taraftan maddi duran varlıkların gerçek değerinden daha düşük gösterilmesine, diğer taraftan giderlerin gerçek durumundan daha fazla gösterilmesine neden olunmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonraki süreçte taşınmazlar için yapılan limit üstü harcamaların, varlığın kayıtlı değerine ilave edilerek muhasebeleştirileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Kamu İdaresi cevabında da belirtildiği üzere bahse konu uygulamanın 2025 yılında düzeltildiği anlaşılmış olup, 2024 yılında taşınmazların değerini artıran 35.165.000,00 TL tutarındaki harcamanın ilgili maddi duran varlıklar hesaplarına kaydedilmeyerek, doğrudan 630 Giderler Hesabına kaydedilerek muhasebeleştirilmesi sonucu Üniversitenin 2024 yılı mali tablolarında hatalı gösterime sebep olunmuştur.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Doğrudan Teminle Geçekleştirilen Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından doğrudan temin ile geçekleştirilen hizmet alımı işlerinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen %10 sınırı aşılmış, ancak bunun için Kamu İhale Kurulundan (KİK'ten) uygun görüş alınmamıştır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22 nci maddesinde ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin ile alım yapılabileceği açıklanmış ve ilgili maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde gereğince 2024 yılında büyükşehir belediyesi sınırları dâhilindeki idarelerin 622.756 TL'ye kadar olan ihtiyaçlarını bu bent kapsamında temin edebileceği belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un 62 nci maddesinde ise; idarelerce uyulması gereken diğer kurallar belirtilmiştir. İlgili maddenin birinci fıkrasının (ı) bendinde, yukarıda bahsedilen 22 nci madde için belirtilen limitler kapsamında yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı belirtilmiştir.

31.12.2020 tarih ve 31351 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2021 tarihinde yürürlüğe giren 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 62'nci Maddesinin (I) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ'de, Kanun'un 62'nci maddesinin (ı) bendinin nasıl uygulanacağı "Genel esaslar" başlıklı 4'üncü maddede düzenlenmiştir. Buna göre Kanunun 22 inci maddesinin (d) bendine göre ihtiyaçların temininde, bütçe sahibi olan kamu idarelerinin yıllık bütçelerine bu amaçla konulan toplam ödenek tutarını dikkate almaları; %10 oranını ise mal alımı, hizmet alımı veya yapım işleri için bütçelerine bu amaçla konan yıllık toplam ödenekleri üzerinden her biri için ayrı ayrı hesaplamaları gerekmektedir. Ayrıca Tebliğ'de oran aşıldıktan sonra yapılan başvuruların Kurulca reddedileceği belirtilmiştir.

Anılan Tebliğ'in "Başvuru işlemleri" başlıklı 5 inci maddesinde ise; başvuru işlemlerinin ne şekilde yapılacağına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Üniversite tarafından doğrudan temin yoluyla satın alınan hizmet alımı işlerinde, 2024 yılı hizmet alımları toplam ödeneği 38.503.000,00 TL olup %10 limit tutarı 3.850.300,00 TL olmaktadır. Kurum, yıl içerisinde 14.987.398,50 TL tutarında doğrudan temin ile hizmet alımı gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla da mevzuatta belirtilen %10'luk limitin Kamu İhale Kurumuna başvuru yapılmaksızın aşıldığı tespit edilmiştir.

4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 60 ıncı maddesinde "*... 5 inci maddede belirtilen ilkelere ve 62 nci maddede belirtilen kurallara aykırı olarak ihaleye çıkılmasına izin verenler ve ihale yapanlar hakkında da yukarıda belirtilen müeyyideler uygulanır*" denilerek, ihale yetkilisi ile ihale komisyonlarının başkan ve üyeleri ile ihale işlemlerinden sözleşme yapılmasına kadar ihale sürecindeki her aşamada görev alan diğer ilgililerin; Kanunun temel ilkeleri ve ilgili maddelerde belirlenen kurallara uymasının önemine vurgu yapılmıştır.

4734 Sayılı Kanunun 22/d maddeleri kapsamında yapılan harcamaların, toplam ödeneklerin % 10 oranını aşıp aşmadığının tespitine ilişkin bir mekanizmanın kurulmaması ve yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine uyulmamasının kontrol riski oluşturduğu değerlendirilmektedir. Uygun bir kontrol mekanizması tesis edilerek söz konusu limitin aşılıp aşılmadığının düzenli olarak kontrolünün sağlanması ve limit aşımının zorunluluk arz etmesi durumunda, buna ilişkin başvuruların zamanında yapılması, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması için önem arz etmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, toplam ödeneklerin % 10 limitinin aşılıp aşılmadığının düzenli olarak kontrolünün sağlanması amacıyla bir kontrol mekanizması tesis edileceği ve limit

aşımının zorunluluk arz etmesi durumunda, buna ilişkin başvurunun zamanında yapılması sağlanacağını belirtmiştir.

Bu çerçevede, KİK'in görüşü alınmadan %10'luk limitin aşıldığı Kamu İdaresince de kabul edilmiş olup, Kanun'da belirtildiği üzere 22/d kapsamında yapılacak harcamaların yıllık toplamının, İdare'nin bütçesine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu KİK'in uygun görüşü olmadan aşılmaması gerekmektedir.

BULGU 2: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4 üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından doğrudan teminle gerçekleştirilen ve aşağıdaki tabloda belirtilen yapımı belli bir süre gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Sözleşme İmzalanması Gerekenler

Sıra No	İşin Adı ve Yaklaşık Maliyeti (Varsa)	Bakım Onarımın Gerçekleştiği Tarih ve Harcama Kodu	Satın Alımın Tutarı	Bakım Onarımı Yapılan Binanın/İşin Kesin Kabul Tarihi
1	2024 Yılı Kütüphane ve Sağlık Fakültesi İçin VRF Onarım İşi 163.950,00 TL + KDV	1.02.2024 (6.7)	155.500,00 TL + KDV	29.02.2024
2	MAÜ Kampus Yerleşkesinde 2 Adet Geçici Atık Depolama Alanlarının Oluşturulması İşi 86.741,82 TL +KDV	15.02.2024 (6.7)	81.950,00 TL +KDV	14.03.2024
3	MAÜ Merkezi Öğrenci Yemekhane Soğutma Ekipmanları Onarımı 116.250,00 TL + KDV	8.05.2024 (6.7)	82.000,00 TL +KDV	30.05.2024
4	MAÜ Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri Binası Şantiye Bağlantı Yolunun Açılması ve Düzenlenmesi 168.333,00 TL + KDV	12.07.2024 (6.5)	135.200,00 TL +KDV	19.07.2024
5	MAÜ Kampüs Yerleşkesinde 1 Adet Mevcut Açık Spor Sahasının Çelik Konstrüksiyon ile Kapatılması Projesi Hizmet Alım İşi 65.000,00 TL +KDV	28.05.2024 (6.5)	55.000,00 TL + KDV	10.06.2024

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonraki süreçte yapılacak alımlarda, malın tesliminin veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda sözleşme yapılacaği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Kamu İdaresince de kabul edildiği üzere, doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren alımların sözleşmeye bağlanması gerekir.

BULGU 3: Üniversite Bünyesinde İç Denetçi Bulunmaması

İç Kontrol Sisteminin en önemli unsurlarında birisi olan iç denetim faaliyetlerini yürütecek olan iç denetçi kadrolarının boş olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 11 inci maddesinde, üst yöneticilerin hesap verme sorumluluğuna ilişkin hususlar sayılmış olup, maddenin son fıkrasında ise üst yöneticilerin bu hususların gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri düzenlenmiştir.

Aynı Kanun'un "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55 inci maddesinin ilk fıkrasında; *"İç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür."* şeklinde tanımlanmaktadır.

Aynı Kanun'un 63 üncü maddesinde; *"İç denetim, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile malî işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir.*

İç denetim, iç denetçiler tarafından yapılır…." denilmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, iç denetim kamu idarelerinin mali yönetim ve kontrol sistemlerinin çok önemli ve tamamlayıcı bir unsurunu oluşturmakta olup, kamu idarelerinde iç denetçi çalıştırılması zorunlu tutulmuştur.

Üniversiteye tahsis edilen 3 adet iç denetçi kadro bulunmasına rağmen 2024 yılsonu itibarıyla Üniversite bünyesindeki mevcut iç denetçi kadrolarının boş olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, iç denetçi alımı için 2021 yılında ilana çıkıldığı ancak başvuru olmadığı, bulgumuz üzerine iç denetçi alımı konusunun yeniden değerlendirileceği belitilmiştir.

İç denetçi bulunmaması sonucu mali kontrolün önemli bir unsurunun eksik kaldığı ve bunun sonucunda da idarenin önemli kontrol zayıflıklarını tespitte ve zamanında tedbir almakta yetersiz kalabileceği; bu nedenle iç denetim faaliyetlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesi için boş iç denetçi kadrolarına atama yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 485 **MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	179.417.460,73
10	**Hazır Değerler**	5.469.673,99
102	BANKA HESABI	360.000,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	5.109.673,99
12	**Faaliyet Alacakları**	43.000.000,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	43.000.000,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	89.204.616,16
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	89.204.616,16
14	**Diğer Alacaklar**	19.118,85
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	19.118,85
15	Stoklar	6.202.978,91
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	6.202.978,91
16	**Ön Ödemeler**	35.521.072,82
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	35.521.072,82
2	DURAN VARLIKLAR	9.191.276.861,60
22	**Faaliyet Alacakları**	956.537,60
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	956.537,60
24	**Mali Duran Varlıklar**	770.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	770.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	9.189.550.324,00
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	6.747.523.495,50
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	615.136.415,34
252	BİNALAR HESABI	2.479.056.313,34
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	25.666.096,44
254	TAŞITLAR HESABI	7.149.948,99
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	84.902.164,01
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-769.884.109,62
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	8.589.394,16

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	15.659.022,29
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	854.020,78
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	582.121,17
333	EMANETLER HESABI	271.899,61
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	14.805.001,51
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.572.875,62
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.667.725,89
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	564.400,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	69.271.686,57
43	**Diğer Borçlar**	409.222,43
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	409.222,43
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	68.862.464,14
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	68.862.464,14
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	9.285.763.613,47
50	**Net Değer**	948.942.735,51
500	NET DEĞER HESABI	948.942.735,51
51	**Değer Hareketleri**	401.220,52
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	401.220,52
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.760.728.355,14
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.760.728.355,14
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.475.609.017,14
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.475.609.017,14
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.051.300.319,44
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.266.935.089,60
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.215.634.770,16

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.589.394,16
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.064.508,04
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.064.508,04

AKTİF TOPLAMI 9.370.694.322,33

PASİF TOPLAMI 9.370.694.322,33

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	13.327.119,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	13.327.119,00
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	360.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	360.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	16.949.338,49
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	16.949.338,49
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	12.513.920,77
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	12.513.920,77
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	16.000,00
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	16.000,00
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	674.315,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	0,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	674.315,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 485 **Adı : MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.426.183.017,91
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.067.436.558,16
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	115.953.594,57
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	68.407.709,26
630	05	Cari Transferler	20.756.286,89
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	229.279,23
630	13	Amortisman Giderleri	97.474.154,01
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	18.523.371,64
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	264.360,21
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	36.927.832,76
630	99	Diğer Giderler	209.871,18

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.426.183.017,91**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.452.573.214,98
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	29.898.409,06
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.405.163.781,75
600	05	Diğer Gelirler	16.946.441,11
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	535.682,85
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	28.900,21

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.452.573.214,98**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	974.451,08
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	689.451,08
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	285.000,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **974.451,08**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.451.598.763,90**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.025.884.573,45**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.051.300.319,44**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.426.183.017,91**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.452.573.214,98**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.451.598.763,90**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**974.451,08**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.051.300.319,44**

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi Tablosu

Tablo 4: Pazarlık Usulü İle Kiraya Verilen Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlar

Tablo 5: Kurum Bütçesinden Yapılan İmalatlar

KISALTMALAR

BKMYBS **:** Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi

EKAP **:** Elektronik Kamu Alımları Platformu

SGK **:** Sosyal Güvenlik Kurumu

BAP **:** Bilimsel Araştırma Projeleri

YÖKAK : Yükseköğretim Kalite Kurulu

HYS : Hazine Yönetim Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kesin Kabulden İtibaren Yüklenici ve Alt Yükleniciye Getirilen 15 Yıllık Sorumluluk Mükellefiyeti Gözetilmeden İdare Bütçesinden Bina Bakım Onarımı Yapılması

2. Kamu İdaresine Ait Taşınmazların Kira Sözleşmelerinin Noter Tasdikli Olmaması

3. İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşletme Bulunması

4. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

5. Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması

6. Üniversitenin Taşıtlarına İlişkin Envanter Kayıtları ile Trafik Tescil Kayıtlarının Uyumlu Olmaması

7. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

8. Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Alınan Taşınırların Proje Bitiminde İade Edilmemesi

9. Üniversite Kullanımında Bulunan Taşıtların Takibi İçin Kontrol Sistemi Kurulmaması

10. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

11. Kütüphaneye Bağışlanan Kitapların Muhasebe Kayıtlarının ve Değerlemelerinin Yapılmaması

12. Başka Bir Kurum Tarafından Anahtar Teslim Olarak Yapılıp Kuruma Teslim Edilen Yerlere İlişkin Kurum Bütçesinden Yapılan Bakım Onarım veya Başkaca İmalatlar İçin Sorumluluk Mükellefiyetine Gidilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Marmara Üniversitesi; 16.01.1883 tarihinde Hamidiye Ticaret Mekteb-i Âlisi ismi altında Ticaret ve Ziraat Orman ve Maadin Nezaretine bağlı olarak kurulmuş, 1893 yılında lağvedilmiştir. 15.10.1897 tarihinde Maârif Nezâretine bağlı olarak yeniden açılmış, 1959 yılında ise İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine dönüştürülmüştür. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun geçici 28'inci maddesi gereğince Yükseköğretim Kurumlarının yeniden teşkilatlanmasını düzenleyen 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 20.07.1982 tarihinde Marmara Üniversitesi adını almıştır. 1983 yılında Üniversite 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 14'üncü maddesi ile yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

İlke çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Marmara Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 21 fakülte, 1 yüksekokul, 13 enstitü, 4 meslek yüksekokulu ve 39 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	894	-	894
Doçent	459	-	459
Doktor öğretim üyesi	655	-	655
Öğretim görevlisi	284	-	284
Araştırma görevlisi	772	-	772
Toplam	**3.064**	**-**	**3.064**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	655	742	1.397
Sağlık	201	444	645
Avukatlık	6	3	9
Teknik	150	102	252
Yardımcı	51	47	98
Sözleşmeli	68	-	68
İşçi	727	-	727
Toplam	**1.858**	**1.338**	**3.196**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6.260'dır. Ayrıca Üniversitede 67 yabancı uyruklu akademik

personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Marmara Üniversitesi, merkezi yönetim bütçe kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımı ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi Tablosu

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	4.101.679.671,26	3.973.700.570,80	96,88
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	524.480.380,00	505.205.382,65	96,32
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	531.483.916,16	456.425.178,45	85,88
Cari Transferler	480.189.974,70	474.326.195,93	98,78
Sermaye Giderleri	766.970.600,00	729.890.820,32	95,17
Sermaye Transferleri			
Toplam	**6.404.804.542,12**	**6.139.548.148,15**	**95,86**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.598.213.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde

*Yatırımları Hızlandırma Ödeneği (Yedek) : : 87.000.000,00

Muhtelif İşler Projesine aktarılan (06.1) : 15.000.000,00

Merkezi Yemekhane ve Kütüphane projesine aktarılan (06.5) : 60.000.000,00

Sultanahmet Yerleşkesi Rektörlük Binası Onarımı (06.7) : 12.000.000,00

*Kurumlararası aktarma : : 203.600.000,00

Araştırma Ün. Destek Programından aktarılan (06.1) : 14.600.000,00

SGK Ödemeleri için aktarılan (05.1) : 174.000.000,00

Diş Hekimliği Fk.Pers.Taban aylığı ödemeleri için aktarılan (05.2) : 15.000.000,00

*Personel Giderlerini Karşılama Ödeneği (Yedek) : 290.500.000,00

*Likit Karşılığı + Gelir Fazlası Karşılığı + Şartlı bağış devri : 265.941.942,12

Toplam Eklenen : 847.041.942,12

*Tasarruf Ödeneği (Yedeğe aktarma) : - 40.450.400,00

: 806.591.542,12

Yapılan 806.591.542,12 TL ekleme ile toplam ödenek 6.404.804.542,12 TL'ye ulaşmıştır. 2024 yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri 6.139.548.148,15 TL olarak gerçekleşmiştir. Personel giderlerinde 4.101.679.671,26 TL ödeneğin 3.973.700.570,80 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 524.480.380,00 TL ödeneğin 505.205.382,65 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 531.483.916,16 TL ödeneğin 456.425.178,45 TL'si, cari transferlerde 480.189.974,70 TL ödeneğin 474.326.195,93 TL'si, sermaye giderlerinde 766.970.600,00 TL ödeneğin 729.890.820,32 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 168.170.789,43 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	140.162.000,00	226.025.697,22	161,26
Alınan Bağış ve Yardımlar	5.337.284.000,00	5.626.277.751,53	105,41

Sermaye Gelirleri	-	-	-
Diğer Gelirler	120.767.000,00	160.279.750,57	132,72
Toplam	5.598.213.000,00	6.012.583.199,32	107,40
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	0	1.359.685,75	
Net Toplam	5.598.213.000,00	**6.011.223.513,57**	**107,38**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.598.213.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 6.011.223.513,57 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 6.553.215.023,65 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.359.685,75 TL ve faaliyet gideri 6.329.253.926,18 TL olan Üniversite, 2024 yılını 222.601.411,72 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Enflasyon düzeltmesine ilişkin işlemler, Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yapılmakta olup Üniversitenin bu konuda herhangi bir müdahalesi bulunmamaktadır. Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer alan enflasyon düzeltmesi değeri Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından sistem üzerinden 21.734.123.820,13 TL belirlendiğinden tutar 21.734.123.820,13 TL olarak görünmektedir.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 344.864.859,99 TL, gider toplamı 342.077.303,64 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 2.787.556,35 TL kâr ile tamamlanmıştır.

- Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 9.606.556,20 TL, gider toplamı 5.854.830,11 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 3.751.726,09 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı faaliyet gelir toplamı 9.606.556,20 TL, faiz gelir toplamı 2.497.856,46 TL, faaliyet gider toplamı 5.854.830,11 TL, enflasyon düzeltmesi sonrası oluşan zarar toplamı 1.276.801,06 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 4.972.781,49 TL kâr ile tamamlanmıştır. Dönem karı vergi ve diğer yasal yükümlülükler toplamı 1.562.395,64 TL hesaplanmış, dönem net karı da 3.410.385,85 TL olarak gerçekleşmiştir.

- 26.11.2013 tarih ve 2013/659 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile kurulan Marmara Üniversitesi Teknopark AŞ'nin de ortağıdır. Şirket ortağı olarak %55 hisseye sahip olup hisse payı 250.516,60 TL’dir.

- 7412 sayılı İstanbul Finans Merkezi Kanunu’na dayanılarak kurulan İstanbul Finans ve Teknoloji Üssü AŞ'de de 180 adet pay bedeli karşılığı 1.777.777,78 TL tutarında ortaklığı bulunmakta olup ortaklık payının 1.425.000,00 TL’si 2024 yılında ödenmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyeti Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 10 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 6'sı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Marmara Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kesin Kabulden İtibaren Yüklenici ve Alt Yükleniciye Getirilen 15 Yıllık Sorumluluk Mükellefiyeti Gözetilmeden İdare Bütçesinden Bina Bakım Onarımı Yapılması

Yapım işlerinde, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 30'uncu maddesi gereğince kesin kabul tarihinden itibaren, yüklenici ve alt yükleniciye getirilen 15 yıllık sorumluluk mükellefiyetinin gözetilmediği ve bu kapsamda bir "Teknik Heyet Tespit Raporu" bulunmadan bakım onarım giderlerinin bütçeden karşılandığı görülmüştür.

4735 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi ile Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 20 ve 25'inci maddelerinin son fıkraları gereğince, yapım işlerinde yüklenici ve alt yükleniciler, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de 15 yıl süreyle müteselsilen sorumludur. Bu zarar ve ziyanın genel hükümlere göre (rızaen tahsilat veya alacak davası açılarak) yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirilmesi gerekmektedir.

4735 sayılı Kanun kapsamında sözleşmeye bağlanan ve kesin kabulden itibaren 15 yıllık süre kuralı devam eden kamu binalarında, bakım onarım gideri yapılabilmesi için öncelikle bir teknik heyet oluşturulması, söz konusu bakım onarımın kullanım hatasından mı yoksa imalat hatasından mı kaynaklandığının tespit ettirilmesi, kullanım hatasından kaynaklı bakım onarım giderlerinin bütçeden karşılanması; buna karşın yüklenici veya alt yüklenici kusurundan

kaynaklanan bakım onarımların yüklenici marifetiyle yaptırılması, sonuç alınamaması durumunda kamu kaynaklan ile yüklenici nam ve hesabına yaptırılıp bedelinin yükleniciden sulh veya alacak davası yoluyla tahsil edilmesi, ayrıca bu kapsamda 30'uncu maddenin gereğini yerine getirmeyen yükleniciden, geçici kabulden itibaren 15 yıl boyunca geçerli olan iş bitirme belgelerinin yaptırım mahiyetinde geri alınması gerekmektedir.

Kamu idaresince; yüklenici ve alt yüklenici sorumluluğunda yapılan yapım ve onarım işlerinde kesin kabul sonrası yüklenici kusuru olarak tespit edilen eksik ve hatalı işlerin yüklenici tarafından giderilmesinin sağlandığı, yüklenici ile uzlaşılamayan durumlarda, kesin teminatı üzerinden tahsili veya hukuki yollardan tahsiline çalışılmakta olduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; ilgili hususun tespitinden sonra yapılan bakım onarım işlerinde, kusur tespitinin yapıldığı, ilgili yüklenici ve alt yükleniciler ile yazışma yapıldığı görülmüştür. 2024 yılı ve öncesine ait bakım onarım işlerinde ise kusur tespiti yapılmadan bütçeden karşılanmıştır. Bulgu konusu hususa yönelik, 2024 yılına ilişkin olarak da gerekli işlemin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Kamu İdaresine Ait Taşınmazların Kira Sözleşmelerinin Noter Tasdikli Olmaması

Kamu İdaresinin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre ihale ile kiraya verdiği taşınmazların kira sözleşmelerinin notere tescil ettirilmediği görülmüştür.

2886 sayılı Kanun'un "Sözleşme yapılmasında müteahhit veya müşterinin görev ve sorumluluğu" başlıklı 57'nci maddesinin birinci fıkrasında; *"Sözleşme yapılması gerekli olan hallerde müteahhit veya müşteri 31 inci maddeye göre onaylanan ihale kararının veya Maliye Bakanlığının vizesi gereken hallerde bu vizenin yapıldığının bildirilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde geçici teminatı kesin teminata çevirerek noterlikçe tescil edilmiş sözleşmeyi, idareye vermek zorundadır."* denilmektedir.

Söz konusu Kanun'a göre ihale komisyonunun verdiği kararın ita amirince onaylanmasından sonra 15 gün içinde ihale üzerine bırakılan kişi noter tarafından tescil edilmiş sözleşmeyi idareye vermesi gerekmektedir.

Kamu idaresince, Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre büfe, kantin, çay ocağı gibi yerlerin notere tasdikinin zorunlu olmadığı ve kira bedellerinin her yıl güncellenerek peşin tahsilinin yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümleri, tarihî ve bediî değeri olan taşınmazlar hariç olmak üzere, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri kapsadığından bulguda tespit edilen hususa yönelik olarak gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşletme Bulunması

Üniversite tarafından kiraya verilen ve kantin, kafeterya ve restoran olarak faaliyet gösteren taşınmazların işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde; yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmayacağı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin kiralama ihalelerine ilişkin düzenlenen Özel Şartlar Şartnamesinde; işletmecilerin gıda üretimi ve satışı yapılan işletmeler ile ilgili tüm kanun, yönetmelik, tebliğ ve genelgelerde yer verilen yükümlülükleri yerine getireceği düzenlemesi bulunmaktadır.

Kiraya verilen taşınmazlar incelendiğinde faaliyet gösteren toplam 13 adet kantin, kafeterya ve restoranın ilgili belediyeden faaliyet konularına göre işyeri açma ve çalışma ruhsatı almadıkları görülmüştür. Ruhsat işlemlerini tamamlamayan işletmelerin kira sözleşmelerinin feshedilmesine ilişkin çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Kamu idaresince, Üniversitemiz uhdesinde kiraya verilen büfe, kantin, gıda üretimi ve satışı yapan bazı yerlerin işyeri açma ve çalıştırma ruhsatlarının bulunmaması sebebiyle birçok yere ait ruhsatların tamamlandığı, diğer yerlere ait iş yeri açma ve çalışma ruhsatlarının sağlanabilmesi içinde ilgili ve yetkili makamlara müracaatları yapılmış olup takip edilmekte olduğu, ruhsat alınması mümkün olmayan işyerlerinin sözleşme sonunda yeniden kiraya verilmediği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; 26 adet kantin, kafeterya ve restoranttan 11 adedinin ruhsat işlemlerinin tamamlanmıştır. Geriye kalan 15 adet taşınmazın da işyeri açma ve çalıştırma ruhsatlarının

bulunması mevzuat gereği olup Üniversite tarafında bu hususun kontrol ve takibinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre, kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu idaresince, Üniversitenin tapulu olan taşınmazları ile tahsisli olup da iskanlı yapıya sahip olanların cins tahsislerinin yapıldığı, diğerlerin cins tahsislerinin yapılmamasının nedeninin ruhsat ve imar çalışmalarının tamamlanmaması olduğu, ruhsat ve imar çalışmalarına başlanıldığı ve bu sürecin devam etmekte olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması/tamamlanmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına neden olduğundan gerekli düzeltme işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 5: Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması

Üniversite mülkiyetindeki bazı taşınmazların, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) bendi kapsamında pazarlık usulü ile kiraya verildiği tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 1'nci maddesinde;

“Genel bütçeye dâhil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işleri bu Kanunda yazılı hükümlere göre yürütülür.” denilmekte olup aynı Kanun’un 2’nci maddesinde;

“Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır.”

36’ncı maddesinde ise; “Bu Kanunun 1 inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde, tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulü esastır.”

hükümleri mevcuttur.

Yukarıdaki Kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının, Kanun’un temel ilke ve prensiplerinden olduğu ve bu ilke ve prensibin gereği olarak, Kanun’un 36’ncı maddesi hükmünde yer alan kapalı teklif usulünün “esas” usul, diğer usullerin ise belirli şartlar dâhilinde uygulanacak istisnai usuller mahiyetinde olduğu anlaşılmaktadır.

Anılan Kanun’un istisnai yöntem olarak düzenlediği “Pazarlık usulü ile yapılacak işler” başlıklı 51’ inci maddesinin (g) bendinde ise “Kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi…” işlerine ait ihalelerin pazarlık usulü ile yapılabileceği belirtilmiştir.

Söz konusu Kanun’un “Kapsam” başlıklı 1’inci maddesinde; özel bütçeli idarelerin alım, satım, yapım, kira, hizmet, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun’daki yazılı hükümlere göre yürütüleceği belirtilmişse de, 51’inci maddenin (g) bendinde sayma suretiyle “Devletin özel mülkiyetindeki” ve “Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler” denilerek “Hazine” kavramı ifade edilmiş olup üniversitelerin özel mülkiyetindeki yerler madde kapsamı dışında tutulmuştur. Nitekim Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik’te hazine kavramı “Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri açısından Devlet tüzel kişiliğinin adını ifade eder” şeklinde tanımlanmış olup Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler Hazine taşınmazı olarak ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde üniversite; "Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur." şeklinde tanımlanmış olup üniversitenin Devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğinin olduğu belirtilmiştir.

Diğer taraftan yasa koyucu, Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında ifadesinin, özel bütçeli idarelerden olan üniversiteleri içermediğini zımni bir şekilde Kanun'da belli etmiştir. Bilindiği üzere, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinin kapsamı "Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları" iken; bu ifadenin devamına 21.03.2018 tarihli ve 7103 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 26'ncı maddesiyle "özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar" ibaresi eklenmiş, böylelikle Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz mallarının kapsamına özel bütçeli idarelerden olan üniversitelere ait taşınmazların dâhil olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur. Dolayısıyla, Kanun'un 51/g bendinde zikredilen Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlar emsal gösterilerek üniversite taşınmazlarının bu madde kapsamında pazarlıkla kiraya verilmesinin önü kapanmıştır.

Söz konusu hükümler dolayısıyla Üniversitenin mülkiyetindeki taşınmazlar Devletin mülkiyetindeki taşınmazlardan ayrı bir anlam ifade etmektedir.

Üniversite tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) bendi kapsamında pazarlık usulü ile kiraya verilen taşınmazlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: Pazarlık Usulü İle Kiraya Verilen Üniversite Mülkiyetindeki Taşınmazlar

No	Nevisi	Kiralanan Yer
1	Kantin	Atatürk Eğitim Fakültesi D-Blok
2	Kantin	Fen Edebiyat Fakültesi
3	Kantin	Nörolojik Bilimler ve Gastroenteroloji Enstitüsü Civarı
4	Kantin	Mühendislik Fakültesi, M-1 Binası

5	Kantin	Yabancı Diller Yüksekokulu
6	Kantin	Eski Teknoloji Fakültesi Yanı
7	Kantin	Atatürk Eğitim Fakültesi Ana Bina
8	Medikal Malzeme Satış Yeri	Diş Hekimliği Fakültesi
9	Kantin	Sağlık Bilimleri Fakültesi
10	Kırtasiye / Fotokopi Merkezi	Recep Tayyip Erdoğan Külliyesi Mühendislik Fakültesi Dekanlık (M1) Binası
11	Kırtasiye / Fotokopi Merkezi	Çarşı Alanı (Göztepe Yerleşkesi Eski İşletme Fakültesine Taşındı)
12	Büfe	Ana Kapı Otobüs Durağı Yanı
13	Kırtasiye / Fotokopi Merkezi	Bağlarbaşı Yerleşkesi İlahiyat Fakültesi
14	Kantin	İlahiyat Fakültesi Okuma Binası
15	Restoran / Kafeterya	Göztepe Yerleşkesi Konukevi Altı
16	Kitaplı Kahve	İlahiyat Fakültesi Tatbikat Cami Altı
17	Restoran / Kafeterya	Hukuk Fakültesi Ve İletişim Fakültesi 5. Kat Ortak Teras A-B Blok
18	Otopark	İlahiyat Fakültesi Tatbikat Cami Altı
19	Kantin	İşletme Fakültesi C-Blok
20	Kantin	Basketbol Sahası Bitişiği
21	Kantin	Diş Hekimliği Fakültesi
22	Kantin	Eczacılık Fakültesi
23	Kantin	Acıbadem Yerleşkesi Güzel Sanatlar Fakültesi
24	Kırtasiye / Fotokopi Merkezi	Başıbüyük Sağlık Yerleşkesi Tıp Fakültesi
25	Kantin	Başıbüyük Sağlık Yerleşkesi Tıp Fakültesi

26	Kantin	İletişim Fakültesi A-Blok
27	Kantin	Hukuk Fakültesi B-Blok
28	Daire	Hızırbey Caddesi, Küme Sokak, No: 20/2, Göztepe/Kadıköy Adresinde Bulunan 90 M² Daire

Tüm bu nedenlerle, pazarlık usulü ancak Devletin özel mülkiyetinde ya da hüküm ve tasarrufunda olan taşınır ve taşınmaz mallar için uygulanabilecektir. Bu durumda Üniversitenin mülkiyetinde olup kiraya verilen 28 adet taşınmaz için pazarlık usulünün uygulanması mümkün değildir.

Kamu idaresince, kiraya verilmiş olan taşınmazların Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik Hükümleri ile milli emlak genel tebliğleri hükümleri çerçevesinde, devletin özel mülkiyetinde olan taşınmazlar olarak düşünülerek pazarlık usulü ile kiraya verildiği, daha önce pazarlık usulü ile verilen taşınmazların sözleşme sürelerinin bitiminde, kapalı teklif usulü ile ihaleye çıkılmakta olduğu, bundan böyle başkanlığınızca gönderilen taslak denetim raporundaki hususlar göz önünde bulundurulacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz mallar kavramına, üniversitenin özel mülkiyetinde olan malları girmediğinden, taşınmaz kiralama işlemlerinin Devlet İhale Kanunu'nda belirtilen kapalı teklif veya açık teklif usulleriyle yapılması gerekmektedir.

BULGU 6: Üniversitenin Taşıtlarına İlişkin Envanter Kayıtları ile Trafik Tescil Kayıtlarının Uyumlu Olmaması

Üniversitenin taşıtlarına ilişkin envanter kayıtları ile Noterler Birliği trafik tescil kayıtlarının karşılaştırılması sonucunda, Üniversite adına tescilli taşıtlardan ikisinin varlık olarak kayıtlarda yer almadığı, fiili olarak nerede olduğu bilgisinin de bulunmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yine aynı Kanun'un "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde; kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerinin mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı, bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi ve kullanılması hususunda yetki verilenlerin sorumlu olacağı, düzenlenmiştir.

Kamu idaresince, söz konusu iki aracın ruhsatına ulaşıldığı, gümrük müdürlüğü ve emniyet müdürlüğü ile yazışmaların yapıldığı cevabi yazıların gelmediği ve tekrardan yazışmaların yapıldığı, ilgili kurumlardan gelecek olan cevabi yazı ile birlikte, araçların trafik tescilden düşümünün yapılabilmesi için Noterler Birliği nezdinde gerekli işlemlerin başlatılacağı ve tescil kayıtları ile Üniversite kayıtları arasındaki uyumsuzluğun giderilmesinin sağlanacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversiteye ait kayıtlı taşıtlar arasında yer almayan ancak trafik tescil kayıtlarında halen Üniversite adına kayıtlı gözüken taşıtlar için çalışma başlatılması, tescil kayıtları ile Üniversite kayıtları arasındaki uyumsuzluğun sebeplerinin araştırılması ve sonucuna göre bu taşıtların Üniversite kayıtlarına alınması veya tescil kayıtlarının düzeltilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Dış Değerlendirme Programı kapsamında Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen ve Üniversitede çalışmalar yapan dış değerlendiricilerin ulaşım giderlerinin Üniversite tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim kalite güvencesi sistemi ve yükseköğretim kalite kurulu" başlıklı Ek 35'inci maddesinde; yükseköğretim kalite güvencesi sistemi düzenlenmiş, bu sistemin, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içerdiği belirtilmiş, bu kapsamda anılan hizmetleri yerine getirmek üzere idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli Yükseköğretim Kalite Kurulunun kurulması öngörülerek kurulun çalışma usul ve esasları ile yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemlerinin kurulması, iç ve dış değerlendirme süreçleri, yükseköğretim kurumlarında kurulacak kalite

komisyonları, kalite değerlendirme tescil belgesinin alınması, kuruldaki genel sekreterliğin çalışma usul ve esasları ve yapısı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususların Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kalite güvencesi ve iyileştirme çalışmaları kapsamındaki harcamalar" başlıklı 25'inci maddesinde; bu Yönetmelik kapsamında, yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin her türlü harcamanın, yükseköğretim kurumlarının bütçelerine ilgili konuda tahsis edilecek ödenekle karşılanacağı, Vakıf yükseköğretim kurumlarının da bu Yönetmelik kapsamında yapılacak çalışmalar için bütçesinde yeterli ödenek ayıracağı belirtilmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 25'inci maddesinde yer alan hüküm, Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Dış Değerlendirme Yönergesinin "Harcamalar" başlıklı 13'üncü maddesinde de; yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilecek olan dış değerlendirme sürecine ilişkin her türlü harcamanın, ilgili yükseköğretim kurumunun bütçesinden karşılanacağı şeklinde yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen yönetmelik ve yönergelerle, 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinde öngörülmeyen bir ödeme türü ihdas edilmiştir. Oysa ki, diğer harcama türlerinde olduğu gibi, kalite güvence sistemi yürütücülerince yapılacak harcamaların Üniversitelerce karşılanabilmesi için Kanun'da açık bir dayanak bulunması gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu gideri: kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, malî ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler şeklinde tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un bu hükmüne göre; bir giderin yapılabilmesi, ancak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin açık bir hükmü ile olabilecektir. Yönetmelik, yönerge gibi alt hukuki metinlerle yapılan düzenlemelerle yeni bir harcama türünün ihdas edilmesi mümkün olmadığı gibi alt hukuk normlarının da üst hukuk normlarına aykırı olmaması gerekir. Yukarıda belirtilen Ek 35'inci maddede; Dış Değerlendirme Programı kapsamında Üniversitede çalışmalar yapan Yükseköğretim Kalite Kurulu üyelerinin giderlerinin Üniversite tarafından

ödenebileceğine ilişkin bir düzenleme ve yönetmelikle düzenlenebilecek konular arasında da bu türden bir ödeme bulunmamaktadır. 2547 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde, Yükseköğretim Kalite Kurulunun gelirleri ve personelin özlük haklarına ilişkin çeşitli mali hükümler öngörülmüş ancak Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen değerlendiricilerin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabileceğine dair herhangi bir mali hükme yer verilmemiştir.

Üniversite, dış denetim kurumlarının faaliyetlerinden yarar sağlamakta ise de buna dayanılarak dış denetim personelinin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabilmesi mümkün değildir. Nitekim idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan YÖKAK'ın, kanunda sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de YÖKAK hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Daireler kurulu" başlıklı 27'nci maddesinde, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince mali konularda düzenlenecek yönetmelikler ile yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlemlerin, Sayıştayın istişari görüşü alınarak yürürlüğe konulacağı belirtilmesine karşın mali hüküm içeren söz konusu Yönetmelik bu görüşü almak üzere Sayıştaya gönderilmemiştir.

Sonuç olarak, kanuni dayanağı olmayan yukarıda belirtilen giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresince, kurumsal akreditasyon süreci kapsamında, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen değerlendiricilere ilişkin giderlerin, 6245 sayılı Harcırah Kanunu'nun 57'nci maddesinde yer alan "Harcırah hizmetin taalluk ettiği kurum bütçesinden ödenir" hükmü doğrultusunda Üniversite bütçesinden karşılandığı belirtilmiştir. Ayrıca, YÖKAK'ın 12.10.2022 tarihli ve 381958 sayılı yazısı doğrultusunda, kurumsal dış değerlendirme sürecine ilişkin uçak ve tren bileti gibi ulaşım giderlerinin Üniversite tarafından ödendiği, bunun dışında herhangi bir ödeme yapılmadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; YÖKAK'ın kurumsal değerlendirme süreçleri kapsamında yürüttüğü faaliyetlerin kamu yararı taşıdığı kabul edilmekle birlikte, değerlendirici görevlilerine ilişkin

ulaşım giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanması, yukarıda açıklanan kanuni dayanak eksikliği nedeniyle mevzuata uygun bulunmamaktadır.

BULGU 8: Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Alınan Taşınırların Proje Bitiminde İade Edilmemesi

Bilimsel araştırma projeleri kapsamında alınan ve proje yürütücülerine teslim edilen taşınırların, proje tamamlanmasına rağmen iade edilmediği ve proje yürütücüleri tarafından kullanımına devam edildiği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 48'inci maddesinde; kamu idarelerinin, taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumlu olduğu, idarelere ait malların edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerinin mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı, bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenlerin sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; kamu idarelerine ait taşınırların muhafazası ile görevli olan veya kendilerine kullanılmak üzere taşınır teslim edilen kamu görevlilerinin, bu taşınırları en iyi şekilde muhafaza etmek, gerekli bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak, veriliş amacına uygun bir şekilde kullanmak ve görevin sona ermesi veya görevden ayrılma halinde iade etmek zorunda olduğu belirtilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in "Muhasebeleştirme işlemleri ve belgeleri" başlıklı 15'inci maddesinde; satın alınan taşınır malların, Taşınır Mal Yönetmeliği gereğince taşınır işlem fişi düzenlenerek yükseköğretim kurumunun envanter kayıtlarına alınacağı, bu kapsamda edinilen dayanıklı taşınırların, bunları kullanacak proje yürütücüsüne ya da belirleyeceği kişiye taşınır teslim belgesi ile teslim edileceği, tüketime yönelik mal ve malzemelerin ise taşınır işlem fişi düzenlenerek doğrudan proje yürütücüsünün kullanımına verileceği ifade edilmiştir.

Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Uygulama Yönergesi'nin "Genel hükümler" başlıklı 27'nci maddesinde; projeler için BAP Koordinasyon Birimince sağlanan makine, teçhizat ve donanımların mülkiyetinin Birime ait olduğu, söz konusu makine, teçhizat ve donanımların, ilgili proje tamamlanıncaya kadar proje yürütücülerinin kontrol ve

kullanımında olduğu, bunların korunmasından, bakım ve onarımından proje yürütücülerinin sorumlu olduğu, tamamlanan projelere ait, özellik arz eden makine ve teçhizatların ise ihtiyaç duyan üniversite araştırmacılarının kullanımına açık olduğu, BAP Komisyonunun bu tür makine ve teçhizatlarla ilgili olarak ortak bir alanda kullanıma sunulmaları, başka projelerde kullanılmak üzere geri alınmaları veya gerekli göreceği diğer tasarruflarda bulunmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan madde metinlerinden anlaşılacağı üzere, kendisine taşınır teslim belgesiyle taşınır teslimi yapılmış olan proje yürütücülerinin ya da bunlar tarafından belirlenen kişilerin, kullanımında olan taşınırları proje süresince, veriliş amacına uygun bir şekilde kullanma ve görevin sona ermesini müteakiben iade etme sorumlulukları açıkça düzenlenmiştir. Söz konusu taşınırların proje bitiminde iade edilmemesi ve kişisel amaçlar için kullanımına devam edilmesi, taşınırların "veriliş amacına uygun" kullanılma sorumluluğunun artık yerine getirilmediği anlamına gelmektedir. Çünkü söz konusu taşınırlar, belirli bir projenin yürütülmesi amacına hizmet etmek için edinilmiş, üniversite envanterine kaydedilmiş ve proje süresi boyunca kullanılmak üzere, proje yürütmekle görevli kişilere "geçici" olarak teslim edilmiştir.

Denetimlerde, projeler kapsamında satın alınan taşınırların, projeler tamamlanmasına rağmen ortak kullanım alanına devredilmediği ve ihtiyacı olan araştırmacıların kullanımına açılmadığı tespit edilmiştir. Projelerin tamamlanmasının ardından proje kapsamında alınan taşınırların, proje yürütücüleri tarafından kullanılmaya devam edilmesi, projelerde; kişisel kullanıma uygun ve tekrar eden taşınır alımları yapılmasına neden olmaktadır. Kamu kaynaklarının bu şekilde kullanılması; verimlilik ve tutumluluk ilkesiyle çelişmekte, savurganlığa ve verimsizliğe yol açmaktadır.

Kamu idaresince, tespite ilişkin olarak birimlerle yazışma yapıldığı ve birimlerce verilen cevabı yazılarda; gerekli hassasiyetin gösterildiği, varsa sorunun giderildiği veya bulunmadığı ifade edildiği ve ayrıca bundan böyle gerekli hassasiyetin gösterileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, proje bitiminde teslim edilmeyen taşırlar, denetim yılı içerisinde Üniversitenin yetkili personellerine bildirilmiştir. Birimlerin cevabi yazılarında teslim edilen taşınırlar veya bunlara ilişkin herhangi bir muhasebe işlem fişi bulunmamaktadır. İade edilmeyen taşınırlara ilişkin olarak gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: Üniversite Kullanımında Bulunan Taşıtların Takibi İçin Kontrol Sistemi Kurulmaması

Taşıtların bazılarında araç takip sisteminin bulunmadığı dolayısıyla söz konusu araçların görev emri dışında şahsi amaçla kullanılıp kullanılmadığının İdare tarafından takip edilemediği görülmüştür.

T.C. Cumhurbaşkanlığının "Tasarruf Tedbirleri" konulu 2024/7 sayılı genelgesinde, taşıtların verimli kullanımı ile işletme maliyetlerinin asgari seviyeye indirilmesine yönelik gerekli önlemlerin idarelerce alınacağı, bu kapsamda taşıtların masraflarının gider türleri itibarıyla plaka bazında düzenli olarak kayıt altına alınacağı, harcama yetkililerince taşıtların çalışma süresi, güzergâhı, ortalama yakıt tüketim değeri, bakım maliyetleri ve sürücü performansının düzenli olarak izleneceği belirtilmiştir. Öte yandan, söz konusu hükümlerin üst yöneticiler tarafından hassasiyetle izlenip denetleneceği, aksine hareket edenler hakkında ilgili mevzuat hükümlerine göre işlem yapılacağı belirtilmiştir.

Bu doğrultuda Üniversitenin taşıt kullanımları incelenmiş, taşıtlarda araç takip sisteminin bulunmadığı görülmüştür. Araç takip sisteminin olmaması taşıtların hangi yönde kullanıldıkları noktasında tarafımıza denetim olanağı vermediği gibi İdare tarafından da araçların kullanımlarının izlenememesine neden olmaktadır. Bu durum gerek Cumhurbaşkanlığı genelgesine gerekse 5018 sayılı Kanun' un ilgili maddelerine aykırılık teşkil etmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu' nun "Amaç" başlıklı 1 inci maddesinde, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını sağlamanın Kanun' un amaçlarından birisi olduğu ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8 inci maddesinde; "Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır." denilmiştir.

Yine aynı Kanun' un 11 inci maddesinde, üst yöneticilerin sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden sorumlu oldukları belirtilmiş olup üst

yöneticilerin bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getireceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, kamu taşıtlarının etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden sorumlu kişiler üst yöneticilerdir. Üst yöneticilerin de bu sorumluluğunu harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getireceği ifade edilmiştir. Bu minvalde taşıtların hangi amaçla ve hangi yönde kullanıldıklarının sayılan birimlerce denetlenmesi, mevzuata aykırı olarak kullananlar hakkında da yine mevzuatın öngördüğü yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

Kamu idaresince, Üniversite envanterine kayıtlı ruhsatlı araçlara "Araç Takip Sistemi" takılarak taşıt kullanımlarının izlenmesi en kısa sürede sağlanacağı, Ayrıca 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında ihale yoluyla temin edilen hizmet araçları için, yeni yapılacak ihalede şartnamelerde araç takip sistemi bulunması şartına yer verileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Araç Takip Sistemine ilişkin olarak da gerekli işlemin yapılması gerekmektedir.

BULGU 10: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversite bünyesinde yer alan ve pilot olarak seçilen ambarlarda yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde; kamu idarelerinin taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumlu oldukları, taşınırların özelliğinden veya olağan kullanımından kaynaklanan yıpranma ile usulüne uygun olarak belirlenen firelerden dolayı sorumluluk aranmayacağı, kullanılmak üzere taşınır teslim edilen görevlilerin taşınırın korunmasından ve taşınıra verilen zararlardan sorumlu oldukları, malların edinilmesi, kiralanması, tahsisi, yönetimi, kullanılma ve elden çıkarılma işlemlerinin

mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı, bu ilkeye aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenlerin sorumlu tutulacakları ifade edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; harcama yetkililerinin taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan ve taşınır yönetim hesabını ilgili mercilere göndermekten sorumlu olduğu, üçüncü fıkrasında ise; kamu idarelerine ait taşınırların muhafazası ile görevli olan veya kendilerine kullanılmak üzere taşınır teslim edilen kamu görevlilerinin, bu taşınırları en iyi şekilde muhafaza etmek, gerekli bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak, veriliş amacına uygun bir şekilde kullanmak ve görevin sona ermesi veya görevden ayrılma halinde iade etmek zorunda oldukları ifade edilmiştir.

Mezkûr Yönetmelik'in "Taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri" başlıklı 6'ncı maddesinde; taşınır kayıt ve kontrol yetkililerinin görev ve sorumlulukları ayrıntılı şekilde izah edilmiştir. Taşınır kayıt yetkililerinin; taşınırların giriş ve çıkışına ilişkin kayıtları tutmak, tüketime veya kullanıma verilmesi uygun görülen taşınırları ilgililere teslim etmek, taşınırların yangına, ıslanmaya, bozulmaya, çalınmaya ve benzeri tehlikelere karşı korunması için gerekli tedbirleri almak ve alınmasını sağlamak, ambar sayımını ve stok kontrolünü yapmak görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Söz konusu Yönetmelik'in "Belge ve cetveller" başlıklı 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde, Taşınır Kod Listesinin (B) bölümünde gösterilen taşınırlardan oda, büro, bölüm, geçit, atölye, garaj ve servislere tahsis edilenler için Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenleneceği, "Devir işlemleri" başlıklı 33'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında ise; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarında bulunan taşınırların, buralarda asılı Dayanıklı Taşınırlar Listesinde gösterilen miktarlar esas alınarak sayılmak ve listedeki ilgili bölüm imzalanmak suretiyle yeni sorumluya devir ve teslim edileceği ifade edilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 13'üncü maddesinde ise; taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında çeşitli

nedenlerle kullanılamaz hale geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hallerinde ise çıkış kaydı yapılacağı belirtilmiştir.

Adı geçen Yönetmelik'in "Kullanılmaz hale gelme, yok olma veya sayım noksanı nedeniyle çıkış" başlıklı 27'nci maddesinde; tüketim malzemelerinin özelliklerinde, ağırlıklarında veya miktarlarında meydana gelen değişmeler nedeniyle fireler oluşan, sayımda noksan çıkan, çalınma, kaybolma gibi nedenlerle yok olan ya da yıpranma, kırılma veya bozulma gibi nedenlerle kullanılmaz hale gelen taşınırların, Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı ve Taşınır İşlem Fişi düzenlenerek kayıtlardan çıkarılacağı, "Hurdaya ayırma nedeniyle çıkış" başlıklı 28'inci maddesinde; ekonomik ömrünü tamamlamış olan veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılması gerektiği ilgililer veya özel mevzuatı çerçevesinde oluşturulan komisyon tarafından bildirilen taşınırların, biri işin uzmanı olmak kaydıyla harcama yetkilisinin belirleyeceği en az üç kişiden oluşan komisyon tarafından değerlendirileceği ve komisyonca hurdaya ayrılmasına karar verilenler için Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağının düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan Yönetmelik'in "Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler" başlıklı 32'nci maddesinin birinci fıkrasında; kamu idarelerine ait taşınırların, taşınır kayıt yetkililerinin görevlerinden ayrılmalarında, yılsonlarında ve harcama yetkilisinin gerekli gördüğü durum ve zamanlarda sayımının yapılacağı, "Devir işlemleri" başlıklı 33'üncü maddesinde taşınır kayıt yetkililerinin, sorumlulukları altındaki ambarlarda bulunan taşınırları ve bunlara ilişkin kayıt ve belgeleri, yerlerine görevlendirilenlere devretmeden görevlerinden ayrılamayacağı ve yeni görevlendirilen taşınır kayıt yetkililerinin de söz konusu kayıt ve belgeleri aramak ve almak zorunda olduğu ve ambarların devrinin "Ambar Devir ve Teslim Tutanağı" düzenlenerek yapılacağı ifade edilmiştir.

Zikredilen Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği, bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği, fiziki veya kullanım özellikleri nedeniyle numaralandırılması mümkün olmayan taşınırlara bu işlemin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Kişilere ya da ortak kullanıma verilen taşınırların ambar kayıtlarından çıkarılmadığı, dolayısıyla; ambarda örnek olarak seçilen taşınırlar için yapılan sayımlarda, kayıtlar ile stok mevcudunun birbiriyle örtüşmediği,

- Bazı taşınır ambarlarında, taşınırların karışık ve düzensiz şekilde bir arada tutulduğu, rafların tertip ve düzeninin bulunmadığı, ambarda taşınırların dağınık şekilde muhafaza edildiği ve sayıma uygun şekilde istiflenmediği,

- Yıpranma, kırılma, bozulma, ekonomik ömrünü tamamlama veya tamamlamasa da teknik ve fiziki nedenlerle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılma gibi nedenlerle kullanılmayan bazı taşınırların herhangi bir işlem yapılmadan (hurdaya ayırma, kayıttan düşme gibi çalışmalar) atıl halde tutulduğu,

- Taşınır kayıt yetkilisinin görevden ayrılması sırasında sayım ve devir işlemlerinin yapılmadığı, Ambar Devir ve Teslim Tutanağının düzenlenmediği,

- Kişi ve ortak kullanım alanlarına verilen dayanıklı taşınırlara ait "Dayanıklı Taşınırlar Listesinin" düzenlenmediği ve oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarına asılmadığı,

- Dayanıklı taşınırların numaralandırma işleminin tamamlanmadığı,

- Taşınırların marka, model ve teknik özellik gibi bilgilerinde eksiklikler bulunduğu, tespit edilmiştir.

Tespit edilen taşınır işlemlerindeki eksikliklerin düzeltilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Kamu idaresince, bulguda yer alan tespitlerle ilgili tüm birimlere yazı yazıldığı ve alınan cevabi yazılarda; gerekli hassasiyetin gösterildiği ve varsa sorunun giderildiği veya bulunmadığı tespiti ile cevaplandırılmış olduğu ve bundan böyle gerekli hassasiyetin ilgili birimlerce gösterileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; eksikliklerin düzeltiğine ilişkin olarak herhangi bir tutanak, kayıt ve bilgi belge sunulmamıştır. Üniversitenin taşınır işlemlerinin, yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 11: Kütüphaneye Bağışlanan Kitapların Muhasebe Kayıtlarının ve Değerlemelerinin Yapılmaması

Kurumun kütüphanesine muhtelif zamanlarda bağışlanan kitapların muhasebe kayıtlarının ve değer tespitlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Kayıt zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinde; taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş kaydedileceği, giriş kayıtlarında, bağış ve yardım yoluyla edinilen taşınırlarda; bağış ve yardımda bulunan tarafından ispat edici bir belge ile değeri belirtilmiş ise bu değer, belli bir değeri yoksa değer tespit komisyonunca belirlenen değerin esas alınacağı, değer tespit komisyonunun, harcama yetkilisinin onayı ile taşınır kayıt yetkilisinin ve işin uzmanının da katıldığı en az üç kişiden oluşturulacağı, komisyonun değer tespitinde, ticaret odası, sanayi odası, borsa, meslek kuruluşları, ilgili diğer kuruluşlardan veya aynı nitelikteki taşınırı satın alan idarelerden ve fiyat araştırması sonuçlarından yararlanabileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Bağış ve yardım yoluyla edinilen taşınırların girişi" başlıklı 16'ncı maddesinde; bağış ve yardım olarak edinilen taşınırların teslim alındığında, taşınır kayıt yetkilisi tarafından Taşınır İşlem Fişi düzenlenerek kayıtlara alınacağı, fişin birinci nüshasının bağış ve yardım edene verileceği ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 255 Demirbaşlar Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 182'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin altıncı alt bendinde; bedelsiz olarak intikal eden demirbaşların tespit edilen değerleri üzerinden bu hesaba borç 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde, yukarıda belirtilen bu hükümlere karşın Kurum kütüphanesine bağışlanan, 21740 adet kitap ile Kurum tarafından farklı kurumlara gönderilen 1983 adet kitabın 255 No.lu Hesaba kaydının yapılmadığı ve bu kitaplar için değer tespit komisyonu oluşturularak değerlemelerinin de yapılmadığı görülmüştür.

Kamu idaresince, gerekli çalışmaların ve kayıtların yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversiteye bağışlanan ve Üniversite tarafından başka kurumlara gönderilen kitapların kaydı 2025 yılında yapıldığından 2024 yılı tablolarını etkilemektedir.

BULGU 12: Başka Bir Kurum Tarafından Anahtar Teslim Olarak Yapılıp Kuruma Teslim Edilen Yerlere İlişkin Kurum Bütçesinden Yapılan Bakım Onarım veya Başkaca İmalatlar İçin Sorumluluk Mükellefiyetine Gidilmemesi

Mühendislik Fakültesi ve Teknoloji Fakültesi binaları, 1. ETAP kapsamında 24.10.2019 tarihinde ihalesi yapılmış ve 2022 yılında kesin kabulü yapılarak üniversiteye teslim edilmiştir. Gene toplam 38 adet bina ve elektrik trafo binaları, 2. ETAP kapsamında 30.03.2022 tarihinde ihalesi yapılmış ve 2024 yılında kesin kabulü yapılarak bu binalar üniversiteye teslim edilmiştir. Ancak bu yerlerin teslimi üzerinden az bir süre geçmesine rağmen Kurum bütçesinden aşağıdaki listede belirtilen imalatların yapıldığı görülmüştür.

Tablo 5: Kurum Bütçesinden Yapılan İmalatlar

Ödeme Belge No	Ödeme Türü	İşin Adı	Ödenmesi Gereken Tutar (TL)
HYS-2024-15988222	Yapım İşi	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi Arızalı Otomatik Kapıların Tamiri İşleri	91.726,00
HYS-2024-15800752	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi Yemekhane Binası Mutfak Bulaşıkhanesi Altyapı Revizyon İşleri	738.000,00
HYS-2024-15475225	Mal ve Hizmet Alımı	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi 2 Nizamiye Binası ve Çevre Duvarı Projelendirme İşi	360.000,00
HYS-2024-14956158	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi 1. Etap Mühendislik ve Teknoloji Fakülteleri Mekanik ve Elektrik Alt Yapı İmalat ve Onarım İşleri	742.200,00
HYS-2024-13057906	Yapım İşi	M.Ü Külliyedeki Kırık Camların Yenilenmesi	38.400,00
HYS-2024-11385980	Yapım İşi	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi Isı Merkezi Kapalı Devre Kimyasal Şartlandırma Altyapısı Yapım İşi	572.135,00
HYS-2024-11232003	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi Isıtma ve Soğutma Altyapı Sistemlerinde Çeşitli Onarım ve İmalat İşleri	719.520,00

HYS-2024-10597147	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi M4 Binası Teras Membran İzolasyon İşleri	480.000,00
HYS-2024-10118556	Yapım İşi	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi Mühendislik Isı Merkezi Kazan Brülör Isı Sensörü Değişim İşi	6.120,00
HYS-2024-9911006	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi Kazan Bakımı ve Onarım İşi	19.800,00
MYS-2023-8114494	Yapım İşi	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi Mühendislik ve Teknoloji Fakülteleri İnşaat, Elektrik Ve Mekanik İşleri	512.400,00
MYS-2023-8050929	Yapım İşi	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi Engelli Erişilebilirliği Düzenlemeleri Yapılması İşi	1.516.800,00
MYS-2023-8054120	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi, Brülör Bakım ve Onarım İşleri	37.440,00
MYS-2023-7710616	Yapım İşi	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi M5 Binasında Bulunan Yemekhane Alanına Isıtma Sistemi Kurulması İşi	80.400,00
MYS-2023-7490283	Yapım İşi	Marmara Üniversitesi RTE Külliyesi Mühendislik ve Teknoloji Fakültesi Yağmur İniş Borularının Bakım, Onarım ve Tadilat İşleri	39.600,00
MYS-2023-5595222	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi Mezarlık ve Okul Sınırlarında Tel Çit Yapılması İşi	458.400,00
MYS-2023-3549512	Yapım İşi	M.Ü. RTE Külliyesi Öğrenci Bekleme Alanlarının Düzenlenmesi ve Kampüs İçi Yollara Hız Kesicilerinin Tesis Edilmesi İşleri	504.000,00

4735 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi ile Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 20 ve 25'inci maddelerinin son fıkraları gereğince, yapım işlerinde yüklenici ve alt yükleniciler, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de 15 yıl süreyle müteselsilen sorumlu olup bu zarar ve ziyanın genel hükümlere göre (rızaen tahsilat veya alacak davası açılarak) yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirilmesi gerekmektedir.

Kurum bütçesinden yapılan yukarıdaki tabloda yer alan imalatların 1. Etap ve 2. Etap kapsamında yüklenici firmalarca yapılması gereken işler olup olmadığının araştırılması, ilgili imalatların yüklenici firmalarca yapılması gereken işlerden olması durumunda kamu tarafından

mükerrer ödeme söz konusu olacağından, TOKİ ile iletişime geçilerek proje imalat ve hakkediş karşılaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılması ayrıca bu imalatların, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 30'uncu maddesi gereğince kesin kabul tarihinden itibaren, yüklenici ve alt yükleniciye getirilen 15 yıllık sorumluluk mükellefiyeti kapsamına girip girmediğinin araştırılması önem arz etmektedir.

Kamu idaresince, RTE Külliyesi inşaatı için yapılan protokol gereği ihaleden önce ihale dokümanı için Marmara Üniversitesi'nin onayının alınması gerekmesine rağmen TOKİ tarafından bu süreç işletilmemiş olduğu,

Ayrıca işin yapımı esnasında proje değişikliği, iş artışı vb. durumlarda Marmara Üniversitesi'ne yazılı veya şifahi olarak bilgi sunulmamıştır. TOKİ'den istenen as build proje hakkedişlerden yüklenicinin yapması gereken işlerin neler olduğu anlaşılmadığı.

Buna rağmen1.Etap için geçici kabulden sonra ihtiyaç duyulan bakım onarım ve ek imalat yapılmış, 'Etap için geçici kabulden önceki süreçte yapılması gereken imalatların yüklenici uhdesinde olup olmadığı TOKİ'ye yazılı olarak sorulmak suretiyle yapıldığı,

TOKİ tarafından yapılan geçici kabul işlemlerinde, yüklenici firma uhdesindeki imalatların eksizsiz olarak teslim alındığı kabul edilerek binaların bakım ve onarımları yürütülmekte olup TOKİ tarafından yapılan kabul ve benzeri işlemlerin denetim ve kontrolü Marmara Üniversitesi tarafından yapılması imkan dahilinde bulunmadığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, yeni yapılan imalatlara yönelik olarak 17 kez bakım onarım yapılmıştır. Söz konusu yerlere ilişkin olarak bakım onarım işlemleri yapılmaya devam edilmektedir. Sorumluluğun tespiti ve kamu kaynağında eksilmeye neden olunmaması için TOKİ nezdinde gerekli girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Gıda Üretimi ve Satışı Yapan Kantin, Kafeterya ve Restoranların İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarının Bulunmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Konu, 2024 yılı Denetim Raporunda tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Konu, 2024 yılı Denetim Raporunda tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Bilimsel Araştırma Projeleri Kapsamında Alınan Taşınırların Proje Bitiminde İade Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Konu, 2024 yılı Denetim Raporunda tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Taşınmazlarda Cins Tashihinin Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Konu, 2024 yılı Denetim Raporunda tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca 8 Temmuz 1999 tarih ve 23749 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği" ile kurulmuş olup, bu yönetmeliğin yayımlanması ile daha önce Üniversite birimlerine ait 20 adet döner sermaye işletmesi yönetmeliği yürürlükten kalkmıştır.

18.06.2020 tarihli ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine dayanılarak 2020 yılında güncellenen Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği Üniversite senatosunda kabul edilmiş, 15.02.2021 tarih ve 31396 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in "İşletmenin faaliyet alanları" başlıklı 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; bilimsel görüş, proje, araştırma, ölçme değerlendirme ve benzeri hizmetleri yapmak, yüz yüze ve/veya uzaktan eğitim altyapısı kullanılarak eğitim programları, kurslar, sınavlar planlamak ve uygulamak, hizmet içi eğitim programları hazırlamak, seminer, konferans, sempozyum düzenlemek.

b) Güzel sanatlarla ilgili senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, reklam, ilan, yayın, röleve, sergi, fuar, restorasyon, eğitim programları yapmak ve bunlarla ilgili rapor düzenlemek.

c) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetler yapmak, sağlık tesisleri uygulama eczanesi açmak ve işletmek.

ç) Teknik bilimlerle ilgili olarak tasarım, modelleme, denetim, basım, tekstil, mekanik deneyler, kalite kontrol hizmetleri ve her türlü mekanik, elektrik ve elektronik makine ve cihazlarla ilgili bakım-onarım, proje ve üretim işlerini ifa etmek ve bunlarla ilgili raporlar ve eğitim programları düzenlemek.

d) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanında, seminer ve eğitim programları ve yarışmalar, eğitim semineri, antrenörlük programları düzenlemek ve organizasyon yapmak, bu amaçla ilgili spor tesislerini işletmek, turizm ve otelcilik ile ilgili eğitim programları yapmak ve bu amaçla ilgili tesisler işletmek.

e) Üniversitenin faaliyet alanı ile ilgili her türlü danışmanlık, analiz, sentez, proje, bakım onarım, iş değerlendirmesi ve organizasyonu yapmak, deneyle kurumsal raporlar ve bunlarla ilgili görüş ve öneriler sunmak, işletme hesapları ve fizibilite raporları hazırlamak.

f) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak.

g) Çoklu ortam öğretim materyali geliştirme, eğitim yazılımı hazırlama, elektronik sınav, merkezi sınav destek hizmetleri ile elektronik içerik yayımcılığı hizmetleri.

Olarak sıralanan ve gelir elde etmeye dönük faaliyetleri yürütmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 28'dir.

İşletme Müdürlüğü bünyesinde Genel İdare Hizmetler Sınıfında 1 İşletme Müdürü ile 5 idari memur, 2 sözleşmeli personel ve 2 sürekli işçi çalışmakta olup, güvenlik görevlisi bulunmamaktadır.

İşletmenin Saymanlık Müdürlüğünde ise T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli olarak 1 saymanlık müdürü, 2 defterdarlık uzmanı, 4 memur görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesi 300.000.000,00 TL olarak tahmin edilen İşletmenin 2024 yılı bütçe gideri 329.869.744,03 TL, bütçe geliri ise 350.078.616,82 TL olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı bilançosuna göre İşletmenin sermayesi 100.000,00 TL olup, toplam aktif büyüklüğü ise 105.939.018,88 TL'dir.

2024 yılı gelir tablosuna göre gelir toplamı 344.864.859,99 TL, gider toplamı 342.077.303,64 TL olan Döner Sermaye İşletmesi, yıl sonu itibarıyla dönemi 2.787.556,35 TL net karla tamamlamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, muhasebe ve raporlama işlemlerini Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre, 04

Mart 2024 tarihine kadar Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sisteminden, ilgili tarihten itibaren ise Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütmektedir. Döner sermaye işletmelerinin muhasebe işlem ve sonuçlarını göstermek üzere anılan Yönetmelik'in 565 ve 573'üncü maddelerinde sayılan mali tablolar, defter, belge ve cetveller düzenlenmektedir.

İşletme, Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hallerde 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esaslarını kıyasen uygulamakta olup Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan diğer düzenlemelere de tabidir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

* Birleştirilmiş veriler defteri,

* Geçici ve kesin mizan,

* Bilanço,

* Gelir tablosu,

*Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde 2024 mali yılına ilişkin yapılan incelemelerde, tıbbi kötü uygulamaya ilişkin mali sorumluluk sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı görülmüştür.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesine göre; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorundadır. Bu sigorta priminin yarısı kendileri tarafından, diğer yarısı döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödenecektir. Aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara,

mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası idari para cezası verileceği de hüküm altına alınmıştır.

Zorunlu sigortalara ilişkin teminat tutarları ile uygulama usul ve esaslarının Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Hazine Müsteşarlığınca belirleneceği ilgili hukuki düzenlemeye istinaden, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ yayımlanmıştır.

Söz konusu Tebliğ'in "Primlerin ödenmesi ve kurum katkılarının tahsili ile iadesi" başlıklı 3'üncü maddesinin ilk fıkrasında;

"Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, yaptıracakları sigorta sözleşmesinin primlerini sigortacıya veya sigorta acentesine ödedikten sonra, ödedikleri prim tutarının yarısını döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçesinden geri alır. Geri ödemeler, sigortaya ilişkin poliçe veya sigorta şirketi ya da sigorta acentesinin kaşesini taşıyan prim ödeme makbuzunun bir örneğinin ibrazı üzerine ilgili kurum tarafından en geç otuz gün içinde yapılır" hükmü yer almaktadır.

Bu çerçevede Kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabiplerin, diş tabiplerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, mesleki faaliyetleri sırasında kötü uygulamaları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı sigorta yaptırmaları kanunen zorunlu tutulmuştur.

Yapılan incelemede Marmara Üniversitesinde 2024 yılında zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan çalışanlardan 270'inin halen tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili olarak Kurum tarafından, tıbbi kötü uygulamaya ilişkin mali sorumluluk sigortalarını yaptırmayanlara bilgi verildiği ve poliçe süresi dolanların en kısa sürede poliçelerini yenilemelerinin talep edilmek ile beraber bulguda belirtilen 270 personelin tamamının 2024 yılında söz konusu sigortayı yaptırmaları gerektiği değerlendirilmektedir.

Yukarıda anılan mevzuat hükümleri uyarınca Marmara Üniversitesinde görev yapan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların tıbbi kötü uygulama nedeniyle sebep olacakları zararlardan gerek zarar gören kişilerin, gerek kurumlarının ve

gerekse rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının yaptırılması önem arz etmektedir.

Kamu idaresince, Konuya ilişkin süreç yakından takip edilmekte olup, işlemlerin tamamlanmasını müteakip gerekli bilgi ve belgelerin iletileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, sigorta kapsamındaki personellerin "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası" yaptırma yükümlülüğünü yerine getirmelerinin sağlanması, sürecin hassasiyetle takip edilerek neticelendirilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 409 | **MARMARA ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.221.595.541,05
10	**Hazır Değerler**	162.751.342,49
100	KASA HESABI	1.663,06
104	PROJE ÖZEL HESABI	162.749.679,43
12	**Faaliyet Alacakları**	636.881.228,40
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	634.020.899,76
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.860.328,64
13	**Kurum Alacakları**	207.494.197,36
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	207.494.197,36
14	**Diğer Alacaklar**	2.741.114,62
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.741.114,62
15	Stoklar	31.056.777,43
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	31.056.777,43
16	**Ön Ödemeler**	180.670.880,75
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	180.670.880,75
2	DURAN VARLIKLAR	99.330.338.160,33
22	**Faaliyet Alacakları**	867.265,36
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	867.265,36
24	**Mali Duran Varlıklar**	2.144.516,60
240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.900.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	250.516,60
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-6.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	99.327.326.378,37
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	98.456.491.473,24
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	860.569,70
252	BİNALAR HESABI	1.668.880.650,28
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	223.888.166,62
254	TAŞITLAR HESABI	37.663.765,10
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	325.685.142,93
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.155.060.227,58
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	768.916.838,08
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	40.993.509,70
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	8.512,52
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	28.320,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	251.484.502,89
32	**Faaliyet Borçları**	56.174.917,58
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	56.174.917,58
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	149.193.333,19
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	10.231.293,40
333	EMANETLER HESABI	138.962.039,79
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	32.432.518,43
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	31.351.331,24
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	990.960,72
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	90.226,47
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	10.029.238,42
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	10.029.238,42
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	3.654.495,27
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	3.654.495,27
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	314.986.268,74
43	**Diğer Borçlar**	2.939.497,12
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.939.497,12
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	312.046.771,62
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	312.046.771,62
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	99.985.462.929,75
50	**Net Değer**	9.085.219.686,89
500	NET DEĞER HESABI	9.085.219.686,89
51	**Değer Hareketleri**	4.697.265,18
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	4.697.265,18
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	75.975.592.260,61
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	75.975.592.260,61
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-7.036.771.514,78
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-7.036.771.514,78
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	21.956.725.231,85
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	27.463.480.443,51
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.506.755.211,66

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-41.030.342,22
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	41.055.897,09
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-41.055.897,09

AKTİF TOPLAMI 100.551.933.701,38

PASİF TOPLAMI 100.551.933.701,38

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	116.201.788,66
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	116.201.788,66
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	232.289.805,55
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	232.289.805,55
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	8.287.126,31
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	8.287.126,31
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	36.317.006,33
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	36.317.006,33
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	82.107.411,68
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	37.816.346,46
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	119.923.758,14

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 409 **Adı : MARMARA ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.329.253.926,18
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.143.988.809,14
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	506.320.834,06
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	557.490.411,89
630	05	Cari Transferler	502.576.704,27
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	6.708.942,19
630	13	Amortisman Giderleri	494.990.759,08
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	24.222.031,55
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	11.517,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	92.731.978,03
630	99	Diğer Giderler	211.938,97

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.329.253.926,18**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.553.215.023,65
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	225.703.356,14
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.079.211.131,23
600	05	Diğer Gelirler	224.603.326,26
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	20.717.849,93
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	2.979.360,09

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.553.215.023,65**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.359.685,75
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.300.570,75
610	05	Diğer Gelirler	59.115,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.359.685,75**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.551.855.337,90**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **21.734.123.820,13**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **21.956.725.231,85**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.329.253.926,18**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.553.215.023,65**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.551.855.337,90**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.359.685,75**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**21.956.725.231,85**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8409 **MARMARA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	105.661.848,80
10	**HAZIR DEĞERLER**	59.095.924,47
102	BANKALAR HESABI	59.095.924,47
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	17.166.170,74
120	ALICILAR HESABI	2.986.680,01
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	13.895.510,73
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	43.980,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	240.000,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	10.846.911,75
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	10.644.886,44
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	5.063,88
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	196.961,43
15	STOKLAR	15.502.453,20
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	15.502.453,20
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	3.050.388,64
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	3.050.388,64
2	DURAN VARLIKLAR	277.170,08
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	211.520,08
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	362.672,08
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-151.152,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	65.650,00
260	HAKLAR HESABI	231.054,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	260.250,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-425.654,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	0,00
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	81.740.074,02
30	**MALÎ BORÇLAR**	11.823.064,04
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	10.644.886,44
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	1.178.177,60
32	**TİCARİ BORÇLAR**	7.506.532,34
320	SATICILAR HESABI	7.462.748,51
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	43.783,83
33	**DİĞER BORÇLAR**	626.926,26
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	69.888,72
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	557.037,54
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	31.786.700,00
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	14.275.424,78
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	734,00
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	4.763.453,18
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	12.740.481,78
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	6.606,26
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	0,00
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	0,00
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ	0,00
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	29.985.835,17
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	29.985.835,17
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	11.016,21
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	11.016,21
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESAB	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	32.449.280,08
40	**MALÎ BORÇLAR**	6.707.492,40
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	6.707.492,40
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	25.741.787,68
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	25.741.787,68
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-8.250.335,22
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	100.000,00
500	SERMAYE HESABI	100.001,06
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-1,06
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	18.885.079,47
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	18.885.079,47
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-30.022.971,04

580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-30.022.971,04
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	2.787.556,35
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	6.443.657,47
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-3.656.101,12

AKTİF TOPLAMI 105.939.018,88

PASİF TOPLAMI 105.939.018,88

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	287.240,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	287.240,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	1.195.935,36
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	1.195.935,36

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8409 **MARMARA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	329.219.092,97
1- Yurtiçi Satışlar	255.050.429,01
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	74.168.663,96
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	8.185.095,59
1- Satıştan İadeler (-)	2.109.054,83
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	6.076.040,76
C- NET SATIŞLAR	321.033.997,38
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	90.176.919,79
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	90.176.919,79
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	230.857.077,59
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	243.623.096,21
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	243.623.096,21
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-12.766.018,62
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	15.603.745,91
3- Faiz Gelirleri	15.474.360,39
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	45.100,28
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	84.285,24
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	92.191,99
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	16.545,13
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	75.646,86
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	2.745.535,30
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	42.021,11
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	42.021,11
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,06
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,06
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	2.787.556,35
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	2.787.556,35

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 7

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

76. MERSİN ÜNİVERSİTESİ 4253
77. MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ 4289
78. MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ 4307
79. MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ 4325
80. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ 4349
81. NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ 4383
82. NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ 4403
83. ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ 4473
84. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ 4539
85. PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ 4583
86. RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ 4661
87. SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ 4677
88. SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ 4711
89. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ 4741
90. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ 4769
91. SİNOP ÜNİVERSİTESİ 4809
92. SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ 4835
93. SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ 4885
94. ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ 4923
95. TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ 4953
96. TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ 5007
97. TRABZON ÜNİVERSİTESİ 5057
98. TRAKYA ÜNİVERSİTESİ 5071
99. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ 5113
100. YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ 5171
101. YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ 5205
102. ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ 5247

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

A) YÜKSEKÖĞRETİM KURULU, ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜLERİ

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	**:**	Anonim şirket
İKMUB	**:**	İç Kontrol Merkezi Uyumlaştırma Birimi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bilgi Sistemleri Kontrollerine Dair Eksiklikler Bulunması

2. İç Kontrol Sisteminde Eksiklikler Bulunması

3. Personel Atamalarında Hatalar Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Mersin Üniversitesi, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 03.07.1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun'un 25'inci maddesi ile eklenen Ek 10'uncu madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Mersin Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 19 fakülte, 6 yüksekokul, 5 enstitü, 11 meslek yüksekokulu ve 40 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	429	43	472
Doçent	216	102	318
Doktor öğretim üyesi	243	176	419
Öğretim görevlisi	430	99	529
Araştırma görevlisi	367	224	591
Toplam	**1.685**	**644**	**2.329**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	710	384	1.094
Sağlık	905	276	1.181
Avukatlık	4	1	5
Eğitim-öğretim	8	-	8
Teknik	154	56	210
Yardımcı	189	40	229
Sözleşmeli	313	117	430
Din Hizmetleri	1	1	2
İşçi	1.257	11	1.268
Toplam	**3.541**	**886**	**4.427**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5.226'dır. Ayrıca Üniversitede 12 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Mersin Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile

verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
Personel Giderleri	3.082.662.558,19	3.065.297.302,00	99,43
Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	382.496.700,00	363.161.659,77	94,94
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	355.592.569,59	334.931.821,49	94,19
Cari Transferler	453.130.750,00	446.413.261,20	98,51
Sermaye Giderleri	340.941.063,00	286.884.163,33	84,14
Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**4.614.823.640,78**	**4.496.688.207,79**	**97,44**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.219.501.000,00-TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 395.322.640,78-TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 4.614.823.640,78-TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %97,44'ü olan 4.496.688.207,79-TL'si kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla personel giderlerinde 3.082.662.558,19-TL ödeneğin 3.065.297.302,00-TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 382.496.700,00-TL ödeneğin 363.161.659,77-TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 355.592.569,59.-TL ödeneğin 334.931.821,49-TL'si, cari transferlerde 453.130.750,00-TL ödeneğin 446.413.261,20-TL'si, sermaye giderlerinde 340.941.063,00-TL ödeneğin 286.884.163,33-TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumundan 11.749.588,43 TL, Erasmus hibelerinden 40.270.088,76 TL olmak üzere toplam 52.019.677,19 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	77.139.000,00	185.255.576,13	240,16
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	3.864.411.000,00	3.946.791.505,75	102,13
Diğer Gelirler	58.889.000,00	182.241.695,38	309,47
Sermaye Gelirleri	219.062.000,00	249.418.900,00	113,85

Toplam	4.219.501.000,00	4.563.707.677,26	108,15
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.486.714,04	-
Net Toplam	**4.219.501.000,00**	**4.562.220.963,22**	**108,12**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.219.501.000,00.-TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.562.220.963,22.-TL'dir.

2024 yılı toplam faaliyet geliri 4.905.389.981,30,-TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.486.714,04.-TL ve toplam faaliyet gideri 4.539.187.130,64.-TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.860.575.367,94.-TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.225.291.504,56.-TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.444.947.488,53 TL, gider toplamı 3.488.070.512,35 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 43.123.023,82 TL zarar olmuştur.

-Sosyal Tesisler İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 103.793.954,67 TL, gider toplamı 93.319.245,00 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 10.474.709,67 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Üniversite, 06.06.2005 tarihli ve 2005/8971 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile teknoloji geliştirme bölgesi olarak tespit edilen bölgeyi yönetmek üzere kurulan Mersin Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Şirketin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL olup Üniversitenin ortaklık payı %15 oranında 150.000,00 TL'dir.

Ayrıca Üniversite 08.01.2018 tarihli ve 2018/11415 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tarım ve gıda ihtisas teknoloji geliştirme bölgesi olarak tespit edilen bölgeyi yönetmek üzere kurulan Mersin Agropark Tarım ve Gıda İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kurucu ve İşletmeciliği AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL olup, 2022 yılı sonu itibarıyla 4.000.000,00 TL'ye, 2023 yılında da 8.000.000,00 TL'ye yükseltilmiş olup, Üniversitenin %11,25 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketler kâr dağıtımı yapmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama

standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine

uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini belirlenmemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve

personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmış ancak güncel değildir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirilmemekte ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmamaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların 3'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Mersin Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bilgi Sistemleri Kontrollerine Dair Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin bilgi sistemlerinde, ilgili sistemlerin barındırdığı bilgilerin bütünlük, gizlilik ve erişilebilirliğini etkileyecek eksiklikler olduğu görülmüştür.

2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi'nde; kurumların karşılaşılan güvenlik risklerinin azaltılması, etkisiz kılınması ve özellikle gizliliği, bütünlüğü veya erişilebilirliği bozulduğunda milli güvenliği tehdit edebilecek veya kamu düzeninin bozulmasına yol açabilecek kritik türdeki verilerin güvenliğinin sağlanması amacıyla genelgede ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından çıkarılan Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberinde yer verilen tedbirlere uygun davranmakla sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde; bu Kanun hükümlerinin, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasında; bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren nedenlerin ortadan kalkması hâlinde kişisel verilerin resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinip, yok edileceği veya anonim hâle getirileceği hüküm altına alınmıştır.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "Bilgi Sistemleri Kontrolleri" başlıklı 12 numaralı Standardında; idarelerin bilgi sistemlerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için gerekli kontrol mekanizmalarını geliştirmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Denetimlerde Üniversitenin bilişim sistemlerinin bilgi güvenliğini güvence altına alacak, veri bütünlüğü, gizliliği ve erişilebilirliği ile kurumsal amaçlara etkin biçimde ulaşılmasını sağlayacak şekilde tasarlanıp tasarlanmadığının değerlendirilmesi sonucunda;

- Sistem odasının zemin katta bulunduğu dolayısıyla su baskını gibi felaketlerden etkilenebileceği,

- Sistem odasının fiziksel ve çevresel güvenlik açısından eksiklikler barındırıdığı (pencere bulunması, ayrı bir elektrik hattı bulunmaması,yanmaz boya ile boyanmamış olması,

yalıtımsız olması, yangın ve siren sisteminin bulunmaması, asma tavan olmaması, topraklama hattının olmaması)

- Mevcut kurum dışında bir felaket kurtarma merkezinin olmaması,

- Sistem odası ve kurulacak felaket kurtarma merkezindeki sunucular için 7/24 hizmet alınabilecek bir destek anlaşmasının olmadığı,

-Periodik olarak sızma testlerinin yapılmadığı,

-Sistem odasının güvenliği ile ilgili bakımların periodik olarak yapılmadığı (yükseltilmiş zemin bakımı, jeneratör ve ups bakımı vb)

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; bulguda belirtilen eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmalara başlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; bilgi güvenliğinin güvence altına alınması, veri bütünlüğü, gizliliği ve erişilebilirliği ile kurumsal amaçlara etkin şekilde ulaşılmasının sağlanması için Üniversitenin bilgi sistemlerinde tespit edilen yukarıda yer alan eksikliklerin giderilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: İç Kontrol Sisteminde Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin iç kontrol sistemi yapılandırma çalışmalarının tamamlanmadığı, güncel İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının bulunmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un 55'inci maddesinde; iç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünü olarak tanımlanmıştır. Söz konusu maddede ilaveten; "*Görev ve yetkileri çerçevesinde, mali yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır.*" hükmüne yer verilmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı maddede yer alan görevlerini, Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan İç Kontrol Merkezi Uyumlaştırma Birimi (İKMUB) aracılığıyla yürütmektedir.

26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde de iç kontrolün nasıl olacağı konusunda standartlar ve genel şartlar belirlenmiştir. Buna ek olarak Bakanlık Makamının 04.04.2024 tarihli ve 3036727 sayılı onayı ile İç Kontrol Sistemi İzleme ve Değerlendirme Rehberi yürürlüğe konulmuştur. Rehber kapsamında kamu idarelerinde üst yönetici, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, strateji geliştirme birimleri, harcama yetkilileri ve iç denetim biriminin izleme ve değerlendirme sürecinde görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Rehberde İKMUB'nin, kamu idarelerindeki iç kontrol uygulamalarını değerlendirme faaliyetlerini düzenli izleme ve yerinde değerlendirme olmak üzere iki şekilde yürüteceği belirtilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin incelenmesinde;

-Güncel İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının bulunmadığı,

- Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmediği,

-Kurumsal riskler ile iç kontrol risklerinin belirlenmediği, belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesi kapsamında herhangi bir çalışma yapılmadığı ve bu nedenle kurumsal risk yönetiminin etkin olarak sağlanamadığı,

-İç kontrol sisteminin yılda en az bir kere değerlendirilmediği ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun faal olmadığı,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; mevcut İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planının 2024 yılında yürürlüğe giren rehber doğrultusunda güncellenerek bulgu kapsamında tespit edilen eksikliklerin tamamlanmasına yönelik çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; İç Kontrol Sistemi İzleme ve Değerlendirme Rehberi ile başlayan yeni süreçte İKMUB tarafından iç kontrol uygulamalarının değerlendirmeye tabi tutulacağı da göz önüne alınarak; Üniversitece iç kontrol sisteminin kurulmasına yönelik yukarıda yer verilen eksikliklerin biran önce tamamlanması ve uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Personel Atamalarında Hatalar Bulunması

Mersin Üniversitesinde; mevzuatta geçen özel şartları taşımayan bir kişinin şube müdürü kadrosuna atandığı ve bazı kadrolara dolu olmasına rağmen tedviren atama yapıldığı görülmüştür.

a) İki yıllık yüksekokul mezunu kişinin şube müdürü kadrosuna atanması

İki yıllık yüksekokul mezunu kişinin şube müdürü kadrosuna atandığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumları Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde, görevde yükselme suretiyle atanacaklarda aranacak genel şartlar belirlenmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Görevde yükselme sınavı sonucu atanacaklarda aranacak özel şartlar" başlıklı 7'nci maddesinde ise;

"(*Değişik:RG-11/3/2017-30004) (1) Bu Yönetmeliğe tabi kadrolara görevde yükselme suretiyle yapılacak atamalarda aranacak özel şartlar aşağıda belirtilmiştir. a) Çiftlik müdürü, yurt müdürü, hastane müdürü, müze müdürü, şube müdürü kadrolarına atanabilmek için; 1) En az dört yılık yüksek öğrenim mezunu olmak,…*

gerekir." hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinde de açıkça ifade edildiği üzere, şube müdürlüğü kadrolarına atanabilmek için kişinin genel şartların yanısıra bazı özel şartlara da haiz olması gerekmektedir. Bu özel şartlardan biri de en az dört yıllık yüksek öğrenim mezunu olmaktır.

Bulgu konusu olayda, iki yıllık yüksekokul mezunu olan kişi şube müdürü kadrosuna atanmıştır. Yukarıda da açıkça ifade edildiği üzere, özel şarta haiz olmayan kişinin şube müdürü olarak atanabilmesine olanak bulunmamaktadır.

b) Üniversitenin halihazırda dolu olan bazı kadrolarına tedviren görevlendirilme yapılması

Üniversitenin genel sekreter yardımcısı, daire başkanı, enstitü sekreteri, fakülte sekreteri ve yüksekokul sekreteri olmak üzere toplamda yirmi dokuz adet kadroya, dolu olmasına rağmen başka bir personelin tedviren atandığı tespit edilmiştir.

1982 Anayasası'nın 128'inci maddesinde, kamu görevinin asli ve sürekli bir görev olduğu bu sebeple kamu hizmeti sunacak kişilerin asaleten ve sürekli bir biçimde atanması gerektiği, hükme bağlanmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde ise vekâleten atama yoluyla da kamu hizmetinin ifasının belli şartlar altında mümkün olduğu belirtilmiştir. Söz konusu maddede; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine vekil atanabileceği veya bu haller dışında, boş kadrolara ait görevlerin lüzum görüldüğü takdirde memurlara ücretsiz olarak vekaleten gördürülebileceği hüküm altına alınmıştır. İlaveten mülga 99 seri No.lu Devlet Memurları Tebliğinde "…asilde aranan şartlara sahip vekil memur bulunamadığı takdirde, hizmetin aksamadan yürütülebilmesi bakımından herhangi bir şekilde boşalmış veya boş bulunan bir görevin öncelikle varsa yardımcıları yoksa asilde aranan şartlara en yakın personel tarafından tedviren gördürülmesi mümkün görülmektedir." denilmek sureti ile tedviren görevlendirmeden bahsedilmiştir. Mevzuatta belirtilen tüm bu uygulamalar boş veya geçici olarak boşalmış kadrolara ilişkin olup; dolu kadrolara bu mevzuat hükümlerine göre herhangi bir şekilde atama yapılması mümkün değildir.

Mersin Üniversitesinde, çeşitli kadroları işgal eden personele esas kadrosu dışında başka bir görev verildiği ya da pasif tutulduğu halde, dolu olan bu kadrolara başka personelin "tedviren" atandığı görülmüştür. Oysa esas olan, kadroyu işgal eden kişi tarafından ilgili görevin yürütülmesidir. Mevzuatta geçen diğer atama usulleri herhangi bir şekilde boşalmış kadrolarda kamu hizmetinin sürekliliği ilkesi gereği yapılan geçici bir görevlendirme olarak görülmelidir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; bir kısmında düzeltici işlem yapıldığı, tedviren görevlendirmelerle ilgili olarak ise görevlendirmelerin hizmetin gereği olarak yapıldığı ancak Rektörlükçe bulgu doğrultusunda gerekli değerlendirmelerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Mevzuata aykırı olarak dolu kadroya yapılan tedviren görevlendirme uygulaması, aynı kadroyu birden fazla personel işgal ettiği için bazı personelin atıl kalmasına, dolayısıyla insan kaynağından en verimli şekilde faydalanılamamasına yol açmaktadır. Aynı zamanda bu durum özellikle harcama yetkisini kullanmak bakımından bir yetki karmaşasına da sebep olabilmektedir.

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

PET/BT	**:**	Pozitron Emisyon Tomografisi ve Bilgisayarlı Tomografi
SGK	**:**	Sosyal Güvenlik Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bazı Doktorlarca Hastalara Dışarıdan Malzeme Aldırılması Neticesinde Hastane Deposunda Bulunan Malzemelerin Son Kullanma Tarihinin Geçmesi

2. İhale Dokümanlarında Yer Alan Yüklenici Yükümlülüklerinin Takibinin Yapılmaması

3. Personel ve Personel Yakınlarından Oda Türlerine Göre Ücret Alınmaması

4. Yemek Hizmeti Alım İhalesi Hakediş Ödemelerinde İdarenin Kontrol Yükümlülüğünü Tam Olarak Yerine Getirmemesi

5. Uyku Odası Randevularında Hastaların Kamu Hizmetlerine Eşit Bir Şekilde Ulaşma ve Hizmetten Eşit Şekilde Yararlanma Hakkına Uygun Davranılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Mersin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, "2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik" kapsamında, 13.02.1998 tarih ve 23257 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mersin Üniversitesinin Tıp Fakültesi Hariç Diğer Birimlerine İlişkin Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

23.07.1998 tarihinde Mersin Üniversitesi Birimleri Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği olarak değiştirilen Yönetmelik, 25.08.1999 tarih ve 23797 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mersin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır. Adı geçen Yönetmelik ise, 19.08.2021 tarih 31573 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mersin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; kurslar açmak, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama, danışmanlık ve benzeri hizmetleri yapmak ve bunlara ilişkin raporlar düzenlemek.

b) Kimyasal, biyolojik ve benzeri tahliller ile araştırma, uygulama, iş değerlemesi ve organizasyonu hizmetleri yapmak ve bunlara ilişkin raporlar düzenlemek.

c) Bilgi işlem organizasyonu, model deneyleri, ölçme, tamir, ölçü ayarı, analiz, istatistiksel ve sosyolojik araştırmalar yapmak ve bu hizmetlere ilişkin raporlar düzenlemek.

ç) Üniversitenin çalışma alanları ile ilgili her türlü mal ve hizmetleri üretmek, önceden Rektörün izni alınmak şartıyla elde edilen ürünleri pazarlamak, satmak ve bunlar için satış yerleri açmak.

d) Klinik, poliklinik, laboratuvar, ameliyathane ve atölyelerde yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretimle ilgili faaliyetlerde bulunmak.

e) Bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 38'dir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 11 idari memur ve 3 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 10 kişinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli; 1 saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 5 muhasebe uzmanı ve 2 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

2024 yılı başlangıç bütçesinde 2.224.402.318,00. TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde 2.206.829.400,00.TL. ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 4.431.231.718,00. TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.512.143.951,01.-TL bütçe giderine karşılık 3.438.823.642,36.-TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı Gelir Tablosu'na göre 3.444.947.488,53.-TL gelir elde edilmiş,

3.488.070.512.35.-TL gider gerçekleşmiş ve dönem 43.123.023,82.-TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Mersin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Mersin Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor

ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bazı Doktorlarca Hastalara Dışarıdan Malzeme Aldırılması Neticesinde Hastane Deposunda Bulunan Malzemelerin Son Kullanma Tarihinin Geçmesi

Koroner anjiyografi deposunda mevcut birtakım malzemelerin kullanım sürelerinin dolması sebebiyle imha edildiği tespit edilmiştir.

Sağlık Araştırma ve Uygulama Hastanesini Başhekimliği taşınır işlem biriminin Kardiyoloji Ana Bilim Başkanlığına yazmış olduğu yazıda, 252.801,23 TL maliyet değerli 91 kalem malzemenin kullanım sürelerinin dolduğu ve imha edilmek için merkez ambar teslimat deposuna çekilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Hastane Yönetimince özellikle stenlerde ortaya çıkan bu durumun, hastanede görev yapan bir doktorun hastanede bulunan söz konusu malzemeleri kullanmayarak hastalarına dışardan malzeme aldırmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Denetim esnasında ilgili doktorun hastalarının epikrizleri incelenmiş, yıl boyunca kullandığı stentlerin çok azının hastane deposundan temin edildiği tespit edilmiştir. Söz konusu doktorun hastalarından bir kısmının verdiği ve tarafımızca da tutanak altına alınan ifadelerde, doktorun hastanedeki stentlerin yerli olması sebebiyle kendisi tarafından kullanılmadığından bahisle hastaları bir medikal firmasına yönlendirerek malzeme aldırdığı belirtilmiştir. Halbuki; hastane deposunda bulunan stentlerin ithal olduğu Hastane Yönetimince yazılı olarak tarafımıza bildirilmiştir.

Hastanedeki malzemelerin kullanılmayarak hastalara malzeme aldırılmasının Hastane açısından pek çok soruna yol açabileceği düşünülmektedir. Öncelikle bu durum yukarıda belirtildiği üzere mevcut malzemelerin miadı dolması nedeniyle imha edilmesine neden olmuştur. İlaveten söz konusu durum, sağlık personeli ile medikal şirketleri arasında menfaat ilişkilerinin kurulabilmesine ve hastaların belli firmalara yönlendirilerek mağdur duruma düşmelerine neden olabilecektir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; merkez ve alt depolarda miadı yaklaşan malzemelerle ilgili raporlama periyotlarının belirlendiği, depo ve alt depo sorumlularına yazı ile bildirim yapıldığı ve hastalara malzeme aldırılmasının önlenmesi amacıyla ihtiyaç duyulan tıbbi malzemelerin hastane satın alma süreçleri izlenerek aldırılması ile ilgili olarak bölümlere yazı ile uyarıda bulunulduğu, konu hakkında yönetim olarak sıkı takibe başlandığı ifade edilmiştir.

Hastane Yönetimince sağlık personeli tarafından medikal firmalarına yönlendirme yapılmasının engellenmesine yönelik tedbirlerin alınması, hastane deposunda bulunmayan veya hasta tarafından tercih edilmeyen malzemelerin yerine dışarıdan malzeme sağlanmasında Hastane Yönetiminin mutlaka müdahil olması ile yaşanabilecek mağduriyetlerin önüne geçmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: İhale Dokümanlarında Yer Alan Yüklenici Yükümlülüklerinin Takibinin Yapılmaması

İşletmece yapılan ihalelerde yükleniciler için getirilen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğinin tam olarak kontrol edilmediği görülmüştür.

a) PET/BT Sistemi Hizmet alımı işinde SGK bildirimleri kontrolünün yapılmaması

PET/BT Sistemi Hizmet alımı işinde çalışan personelin SGK bildirimlerinin eksik yapıldığı tespit edilmiştir.

Söz konusu işe ilişkin olarak düzenlenen Teknik Şartname'nin "D.Teknik personel şartnamesi" bölümünün;

-1'inci maddesinde, altı adet teknik personel ve üç adet tıbbi sekreterin tam zamanlı olarak cihaz başında görev yapacakları,

-3'üncü maddesinde; yüklenicinin çalışacak tüm personelin özlük ve sosyal haklarının tamamının sağlanması konusunda mali ve hukuki tek sorumlu olacağı,

-Herhangi bir nedenle eksik personel çalışması halinde eksik günlerin yüklenicinin hakedişinden kesileceği,

hüküm altına alınmıştır.

Yerinde yapılan denetimlerde, söz konusu işe ait sosyal güvenlik bildirimlerinin eksik yapıldığı tespit edilmiştir.

b) Cihaz alımı işinde yüklenici yükümlülüğünde sağlanması gereken test kitleri için ödeme yapılması

Kit karşılığı tıbbi mikrobiyoloji laboratuvarı ve kan merkezi için cihaz alımı işinde cihazları kontrol amaçlı olarak kullanılan test kitleri içinde firmaya ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

Söz konusu işe ilişkin olarak düzenlenen Teknik Şartname'nin (b) bölümünün 9'uncu maddesinde, firmanın önerdiği şekilde yapılması gereken test kalibrasyonu ve kontrolü için kullanılan test sayısının hesaplanarak bu miktarda testin firmaca ücretsiz olarak verileceği hüküm altına alınmıştır.

Yerinde yapılan denetimlerde, kontrol için kullanılan 7300 adet kit için firmaya ödemede bulunulduğu görülmüştür.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; SGK bildirimleri kontrolü ile ilgili olarak hassasiyet gösterileceği, test kitlerinin ücretsiz teslimatının sağlandığı ve ihaleye ilişkin sözleşme süresinin 31.12.2025 tarihine kadar devam edeceği belirtilerek bu süre içerisinde kalan kalibrasyon testlerinin isteminin tekrar yapılacağı ifade edilmiştir.

İdarenin imzaladığı sözleşmelerde yüklenicilerin yükümlüklerini yerine getirip getirmediğinin takip edilmesinin, gelecekte zarara uğrama riskinin önüne geçilmesi açısından önem arzettiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Personel ve Personel Yakınlarından Oda Türlerine Göre Ücret Alınmaması

Hastanede yatarak tedavi gören personel ve personel yakınlarından mevzuatta yer almadığı halde oda türlerine göre ücret alınmadığı tespit edilmiştir.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin birinci fıkrasında yer aldığı üzere, özel bütçeli idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşlar tarafından üretilen mal ve hizmet bedellerinde, işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç, herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmamaktadır. Ancak 24.02.1968 tarihli ve 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun, 3.11.1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun ücretsiz veya indirimli tarife uygulanması ile ilgili diğer hükümleri saklı olup Cumhurbaşkanı, muaf tutulacak kişi veya kurumları tespit etmeye yetkilidir.

4736 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin birinci fıkrası hükmünden istisna kapsamında yararlanacakların tespitine dair yayımlanan 2002/3654 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre; şehit ve gazi, dul ve yetimleri, özürlüler, öğrenciler ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamındaki kişiler, 4736 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin birinci fıkrası hükmünden muaftır.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında da 4736 sayılı Kanun'a atıfta bulunulmuş ve döner sermaye işletmesine bağlı birimler tarafından üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmayacağı bir kez daha vurgulanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşıldığı üzere 1005, 2330 ve 3713 sayılı Kanunlar ile getirilen istisnalar ve Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek kişi veya kurumlar dışında, kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde, işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç, herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanması mümkün değildir. Yapılan denetimlerde; personel ve personel yakınlarından özel oda ücreti alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; 2024 yılı içerisinde ücret alınmayan personel ve yakınları için ödeme listesi hazırlandığı ve ücret tahsilatı yapılmaya başlandığı ifade edilmiştir.

Hizmet üreten Üniversite hastanesinde yatan tüm hastalardan alınacak özel oda ücreti aynı olup; personel ve yakınlarından ücret alınmamasına olanak bulunmamaktadır.

BULGU 4: Yemek Hizmeti Alım İhalesi Hakediş Ödemelerinde İdarenin Kontrol Yükümlülüğünü Tam Olarak Yerine Getirmemesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (e) fıkrası uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı Mersin Suphi Öner Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu'na ihale edilen "Yemek Hizmeti Alımı" işinde, yenilen yemek sayısının tespitinde idarece gerekli kontrol sistemlerinin kurulmadığı tespit edilmiştir.

Söz konusu işe ilişkin olarak düzenlenen Sözleşme'nin "Teslim muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar" başlıklı 18'inci maddesinde, işin yapılmasına ilişkin olarak hizmetin ifa edildiği dönemler itibariyle kayıtların idarenin kontrol teşkilatı ve yüklenici tarafından beraberce tutulacağı ve bu kayıtlar üzerinden verilen yemek sayılarının belirlendikten sonra yükleniciye ödeme yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemelerde, yataklı servislerde hasta, refakatçi ve hastane personeline verilen yemeklere ait kayıtların yüklenici tarafından tutulduğu, bu birimlerde İdare tarafından kontrol hizmetinin yeteri kadar yerine getirilmediği, yine personel yemekhanelerinde kart basma şeklinde belirlenen sayıların yanı sıra personel imzası üzerine de yemek servisi sağlandığı ve bu kısımlarda da idarenin kontrol hizmetini yeterli düzeyde yerine getirmediği görülmüştür. Bunun yanı sıra, hastane mutfağında yapılan incelemelerde, yüklenici tarafından yemeklerin şartnamede belirlenen reçetelere göre hazırlanıp hazırlanmadığının kontrolünü sağlayacak malzeme stok giriş ve çıkışlarının yüklenici tarafından kontrol edildiği, bu birimde de İdare tarafından yeterli bir kontrol yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; "Yemek Hizmeti Alımı" işinde, yenilen yemek sayısının tespitinin doğru yapılmasını teminen kart okutmasının zorunlu hale getirildiği, personel imzası ile yemek dağıtma işlemine son verildiği ve takip yazılımı geliştirilmekte olduğu ayrıca yüklenici tarafından hazırlanan yemeklerin şartnamede belirtilen reçetelere uygunluğu, malzeme stok giriş ve çıkışlarının kontrolü için bir personel görevlendirildiği ifade edilmiştir.

Yükleniciye yapılacak ödemeye esas tutulacak olan yemek sayılarının belirlenmesinde İdarenin kontrol teşkilatının kendisine verilen kontrol yükümlülüğünü tam olarak yerine getirmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Uyku Odası Randevularında Hastaların Kamu Hizmetlerine Eşit Bir Şekilde Ulaşma ve Hizmetten Eşit Şekilde Yararlanma Hakkına Uygun Davranılmaması

Nöroloji ana bilim dalına bağlı olarak faaliyet gösteren uyku odalarının randevuları incelendiğinde bekleme sürelerinin normalin çok üzerinde farklılaştığı 4 yıla kadar bekleyen hastalar olduğu gibi çok kısa sürede randevu alan hastaların bulunduğu tespit edilmiştir.

1982 Anayasası'nın 10'uncu maddesinde;

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." hükmü amirdir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'un "Tarafsızlık ve devlete bağlılık" başlıklı 7'inci maddesinde;

"*Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar."* hükmüne yer verilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu kaynakları "*Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dahil kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerleri,"* olarak tanımlanmıştır.

Aynı Kanun'un "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8 inci maddesinde ise;

"Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır." denilmektedir.

Anayasa'nın 10'uncu maddesinin ilk fıkrasındaki "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" hükmü herkese eşit muamele edilmesini, eşit hizmet sunumunu ve eşit işlem

yapılmasını ifade etmektedir. Maddenin son fıkrasında, *devlet organları ve idare bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etmelidir,* hükmü ile kamu hizmetinde eşitlik ilkesi ile eşit muamele ilkesi düzenlenmiştir. Kamu hizmetinde eşitlik ilkesinin bir sonucu olarak gerek kullanıcı adayları gerekse kullanıcılar, kamu hizmetlerine eşit bir şekilde ulaşma ve hizmetten eşit şekilde yararlanma hakkına sahiplerdir.

657 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde ise devlet memurlarının görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamayacakları vurgulanmıştır.

Yerinde yapılan denetimlerde, Nöroloji ana bilim dalına bağlı uyku odalarında görev yapan ve aynı zamanda iki doktor tarafından verilen randevularda bekleme sürelerinin anormal bir şekilde farklılaştığı, çok uzun süre bekleyerek randevu alamayan (4 yıl kadar) hastalar olduğu gibi kısa sürede randevu alıp uyku odasına yatarak tedavi olabilen hastaların olduğu tespit edilmiştir. Bu davranışları ile poliklinik hastalarının kamu hizmetlerinden yararlanma hakları kısıtlanmış ve Anayasa'nın Eşitlik ilkesi başta olmak üzere 657 sayılı Kanun'un tarafsızlık ilkelerine de aykırı hareket etmişlerdir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; Uyku Laboratuvarında hastaların tetkik istemi randevu kaydının Hastane Bilgi Yönetim Sistemi üzerinden yapılmasının sağlandığı ifade edilmiştir.

İdare tarafından, sorumlulukları altında bulunan kamu kaynaklarının kötüye kullanılmasının önlenmesi ve hizmetin tüm vatandaşlara eşit koşullarda verilmesine dönük tedbirlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 436 **MERSİN ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	516.928.287,56
10	**Hazır Değerler**	28.676.918,91
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	28.676.918,91
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	142.942.131,34
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	142.483.450,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	457.066,70
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.614,64
13	**Kurum Alacakları**	188.111.560,07
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	188.111.560,07
14	**Diğer Alacaklar**	2.002.652,86
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.002.652,86
15	Stoklar	32.855.734,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	32.855.734,00
16	**Ön Ödemeler**	122.339.290,38
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	122.339.290,38
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	12.844.576.419,58
22	**Faaliyet Alacakları**	7.968.890,83
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.968.890,83
24	**Mali Duran Varlıklar**	22.172.600,37
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	22.171.600,37
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	12.814.434.928,38
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	6.931.649.235,54
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	25.634.284,21
252	BİNALAR HESABI	6.357.935.145,33
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	719.422.814,91
254	TAŞITLAR HESABI	17.342.032,74
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	245.720.625,01
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-1.488.773.308,65

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	70.605.791,25
32	**Faaliyet Borçları**	14.517.161,80
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	14.517.161,80
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.873.189,61
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.235.460,03
333	EMANETLER HESABI	2.637.729,58
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	50.093.450,15
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	27.207.977,86
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	14.019.444,27
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	558.981,24
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	8.307.046,78
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.119.077,42
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.119.077,42
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	2.912,27
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	2.912,27
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	195.982.102,95
43	**Diğer Borçlar**	875.990,97
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	875.990,97
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	195.106.111,98
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	195.106.111,98
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	13.094.916.812,94
50	**Net Değer**	1.143.041.061,89
500	NET DEĞER HESABI	1.143.041.061,89
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	12.893.447.460,24
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	12.893.447.460,24
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.166.863.213,75
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.166.863.213,75
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.225.291.504,56
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.225.291.504,56

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	5.504.099,29
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	30.398.099,54
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-30.398.099,54
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	15.790.914,29
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-15.790.914,29

AKTİF TOPLAMI 13.361.504.707,14

PASİF TOPLAMI 13.361.504.707,14

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	32.739.201,54
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	32.739.201,54
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.192.116,80
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.192.116,80
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	4.288.072,17
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	4.288.072,17
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	30.146.760,12
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	30.146.760,12
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	16.222.232,66
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	16.222.232,66
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	4.058.037,50
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	0,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	158.901.704,33
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	162.959.741,83

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 436 **Adı : MERSİN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.539.187.130,64
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.068.298.447,82
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	363.354.290,91
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	154.164.178,91
630	05	Cari Transferler	455.326.809,57
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.507.506,48
630	13	Amortisman Giderleri	310.863.783,13
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	71.248.863,67
630	15	Karşılık Giderleri	96.218.216,14
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	978.946,93
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	14.353.584,42
630	99	Diğer Giderler	2.872.502,66

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.539.187.130,64**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.905.389.981,30
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	185.185.093,40
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.527.681.948,16
600	05	Diğer Gelirler	187.233.247,67
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	4.683.301,25
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	606.390,82

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.905.389.981,30**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.486.714,04
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.475.805,54
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	10.908,50

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.486.714,04**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.903.903.267,26**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.860.575.367,94**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.225.291.504,56**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.539.187.130,64**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.905.389.981,30**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.486.714,04**

NET GELİR (D=B-C)	**4.903.903.267,26**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**3.225.291.504,56**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8436 **MERSİN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	394.060.737,99
10	**HAZIR DEĞERLER**	71.014.142,65
102	BANKALAR HESABI	71.014.142,65
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	36.988.375,78
120	ALICILAR HESABI	15.500.955,36
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	19.099.406,33
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	2.388.014,09
13	**DİĞER ALACAKLAR**	5.927.500,32
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	255.961,27
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	330.763,19
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	5.339.887,63
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	888,23
15	STOKLAR	270.825.324,35
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	270.825.324,35
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	8.449.099,89
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	8.449.099,89
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	856.295,00
195	İŞ AVANSLARI HESABI	856.295,00

AKTİF TOPLAMI 394.060.737,99

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.348.916.328,53
30	**MALİ BORÇLAR**	255.961,27
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	255.961,27
32	**TİCARİ BORÇLAR**	500.560.243,22
320	SATICILAR HESABI	499.685.111,95
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	875.131,27
33	**DİĞER BORÇLAR**	20.582.537,83
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	18.555.538,93
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	2.026.998,90
34	ALINAN AVANSLAR	739.316.634,65
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	739.316.634,65
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	88.194.713,75
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	40.131.670,25
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	30.168.642,74
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	17.146.803,76
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	747.597,00
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	6.237,81
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	6.237,81
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	28.599,92
42	**TİCARİ BORÇLAR**	28.599,92
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	28.599,92
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-954.884.190,46
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,07
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,07
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	182.597.628,04
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	182.597.628,04
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-1.094.359.794,68
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-1.094.359.794,68
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-43.123.023,82
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	8.363.622,29
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-51.486.646,11

PASİF TOPLAMI 394.060.737,99

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	29.784.863,44
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	29.784.863,44
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	283.684.746,93
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	283.684.746,93
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	2.891.196,61
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	2.891.196,61

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu: 8436 **MERSİN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.393.715.784,52
1- Yurtiçi Satışlar	2.140.066.746,07
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.253.649.038,45
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	29.743.110,36
1- Satıştan İadeler (-)	26.428.775,01
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	3.314.335,35
C- NET SATIŞLAR	3.363.972.674,16
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.466.490.339,48
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	1.548.239,10
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.464.942.100,38
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.897.482.334,68
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.021.580.172,86
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.021.580.172,86
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-124.097.838,18
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	76.826.552,30
3- Faiz Gelirleri	28.101.167,15
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	48.725.385,15
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-47.271.285,88
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	4.148.262,07
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	782.087,34
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	3.366.174,73
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,01
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00

2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,01
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-43.123.023,82
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-43.123.023,82

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

2. Üniversitenin Muafiyeti Bulunmasına Rağmen Elektrik Güvence Bedeli Ödemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Üniversite 20.07.1982 tarih ve 41 sayılı Kanun ile kurulmuş, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 16'ncı maddesiyle yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 4 fakülte, 1 konservatuvar, 2 yüksekokul, 1 enstitü, 1 meslek yüksekokulu ve 20 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	156	64	220
Doçent	94	77	171
Doktor öğretim üyesi	188	82	270
Öğretim görevlisi	70	51	121
Araştırma görevlisi	108	91	199
Toplam	**616**	**365**	**981**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	211	215	426
Sağlık	8	21	29
Avukatlık	2	3	5
Eğitim-öğretim	4	3	7
Teknik	59	64	123
Yardımcı	37	57	94
Sözleşmeli	83	32	115
İşçi	177	31	208
Toplam	**581**	**426**	**1.007**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.197'dir. Ayrıca Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	929.783.428,00	891.996.850,33	95,94
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	125.801.302,00	119.859.047,28	95,28
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	119.215.800,00	95.748.472,45	80,32
05 Cari Transferler	99.695.643,00	99.269.647,00	99,57
06 Sermaye Giderleri	275.107.386,00	146.725.987,33	53,33
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.549.603.559,00**	**1.353.600.004,39**	**87,35**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.378.367.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 171.236.559,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.549.603.559,00 TL'ye ulaşmış olup toplam ödeneğin %87,35'i olan 1.353.600.004,39 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 929.783.428,00 TL toplam ödeneğin 891.996.850,33 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 125.801.302,00 TL toplam ödeneğin 119.859.047,28 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 119.215.800,00 TL toplam ödeneğin 95.748.472,45 TL'si, cari transferlerde 99.695.643,00 TL toplam ödeneğin 99.269.647,00 TL'si, sermaye giderlerinde 275.107.386,00 TL toplam ödeneğin 146.725.987,33 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 9.041.738,47 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14.353.000,00	35.528.459,48	247,53
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.333.093.000,00	1.452.146.990,43	108,93
Diğer Gelirler	30.921.000,00	16.075.794,58	51,99
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**1.378.367.000,00**	**1.503.751.244,49**	**109,10**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	171.005,10	-
Net Toplam	**1.378.367.000,00**	**1.503.580.239,39**	**109,08**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.378.367.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.503.580.239,39 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.528.446.484,61 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 171.005,10 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 564.404.846,37 TL ve faaliyet gideri 1.363.849.460,51 TL olan Üniversite, 2024 yılını 728.830.865,37 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 29.508.765,74 TL, gider toplamı 15.479.120,82 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 14.029.644,92 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 24.451.843,16 TL, gider toplamı 24.367.811,80 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 84.031,36 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal, Kültürel, Sanat ve Spor Tesisleri İşletmesi kuruluş sermayesi 5.000,00 TL 'dir. 2024 yılı üniversite mali tablolarında 241 No.lu hesapta kayıtlı tutar 5.000,00 TL, kuruluş sermayesi olarak üniversite tarafından ödenen tutar 5.000,00 TL dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi

kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar belirlenmiş olmasına rağmen imza yetkileri ve yetki devrine ilişkin yönerge çalışmaları henüz sonuçlandırılmamıştır. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim çalışmaları yapılmamış olup Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Etik Davranış İlkeleri ve Etik Kurulu Yönergesi henüz yürürlüğe konulmamıştır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlanmasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber İdare Risk Koordinatörünün belirlenmesi, Risk Strateji Belgesinin hazırlanması ve duyurulması, risk analizlerinin yapılması ve risk yönetimine ilişkin politika ve faaliyetlerin belirlenmesine yönelik çalışmalara henüz başlanmamış olması açılarından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yazılı olarak belirlenmiş yetki devirleri ve sınırları bulunmamaktadır. 2025-2026 dönemini kapsayan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum

Eylem Planında "İmza Yetkileri ve Yetki Devri Prosedürü"ne ilişkin çalışmaların 2025 yılı haziran ayı sonuna kadar tamamlanacağı belirtilmektedir. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesine uyulmuştur. Görevler ayrılığı ilkesini gözetmek amacıyla, tüm süreçlerdeki mali işlemlerin onaylanması, uygulanması ve kontrolü görevleri, personel planlaması yapılarak farklı kişilere verilmiş, özellikle veri giriş görevlisi, gerçekleştirme görevlisi ve harcama yetkilisi rollerinin farklı personele verildiği izlenmiştir. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış, Kurum web sitesinde yayımlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Üniversitenin İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu üst yöneticinin onayı ile görevlendirilmiştir. Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur. İç Denetim Birimi, iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmasını en son Mayıs/2022'de yapmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksiklik olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

İdarece iç kontrol risklerinin tanımlanmasıyla ilgili bazı çalışmalar yapılmış olmakla beraber genel olarak kurumsal risklerin belirlenmesine yönelik çalışmaların henüz tamamlanmadığı,

Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmediği,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, kurumsal risklerin belirlenmesi ile ilgili çalışmaların 2025 yılı içinde bitirileceği ve hassas görevlere ilişkin prosedürleri belirleyecek olan Hassas Görev Belirleme Rehberinin 2025 yılı sonuna kadar tamamlanarak yürürlüğe gireceği ifade edilmiştir.

Söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Üniversitenin Muafiyeti Bulunmasına Rağmen Elektrik Güvence Bedeli Ödemesi

30.05.2018 tarih ve 30436 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nde güvence bedeli konusunda üniversitelere muafiyet getirilmesine karşın, bu tarihten sonra yapılan aboneliklerde güvence bedeli ödenmeye devam edildiği görülmüştür.

Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Güvence Bedeli Alınmayan Tüketiciler" başlıklı 30'uncu maddesine göre; 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinden, bu kamu idarelerinin dinlenme tesisleri, misafirhaneleri ile iktisadi ve ticari amaçla işletilen tesisleri hariç, bu Yönetmelik'in yürürlük tarihinden sonra yapacakları perakende satış sözleşmeleri kapsamında güvence bedeli alınmaması gerekmektedir.

2547 sayılı Kanun'un "Mali kolaylıklar" başlıklı 56'ncı maddesinin (b) fıkrasında, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitülerinin genel bütçeye dâhil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyetler, istisnalar ve diğer mali kolaylıklardan aynen yararlanacakları belirtilmiştir. 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idareleri "Genel Bütçe" kapsamındaki kamu idareleri olduğundan, üniversitelerin de güvence bedeli ile ilgili olarak genel bütçeli kamu idarelerine tanınan muafiyetten aynen yararlanması gerekmektedir.

Denetimlerde; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin 30.05.2018 tarihinden sonra elektrik dağıtım şirketine iki yeni abonelik için elektrik güvence bedeli ödemesi yaptığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; ilgili elektrik dağıtım şirketinden güvence bedellerinin talep edildiği ancak reddedildiği, iadenin sağlanabilmesi için hukuki süreç başlatılacağı ifade edilmiştir. Bununla beraber Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 17'nci maddesi ile güvence bedeli ödenmesi durumunun değiştiği ve sadece değişiklik öncesi yapılan güvence bedeli ödemelerinin talebi için hukuki süreç işletileceği belirtilmiştir. Ancak Yönetmelik'in 17'nci maddesinde, üniversiteler de dahil bazı abonelerin güvence bedelini taksitle ödeyebileceğine dair düzenleme yapılmıştır. Burada "üniversite" ibaresinin yer alması söz konusu muafiyeti ortadan kaldırmamaktadır. Çünkü muafiyetin dayanağı Yönetmelik değil, 2547 sayılı Kanun'un "Mali kolaylıklar" başlıklı 56'ncı maddesidir. Bu nedenle yukarıda açıklandığı üzere üniversitelerin de güvence bedeli konusunda genel bütçeli kamu idarelerine tanınan muafiyetten aynen yararlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak; 30.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nde yer alan muafiyet düzenlemesi uyarınca, Üniversitenin ödemiş olduğu güvence bedelinin ilgili elektrik dağıtım şirketinden iadesi için girişimlerde bulunulması, yeni abonelik sözleşmelerinde ise güvence bedeli ödenmemesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 411

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	284.022.510,09
10	**Hazır Değerler**	21.562.467,65
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	16.643.594,02
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	4.078.624,63
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	840.249,00
12	**Faaliyet Alacakları**	47.268.934,74
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	47.243.808,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	25.126,74
13	**Kurum Alacakları**	171.504.764,64
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	171.504.764,64
14	**Diğer Alacaklar**	3.111.580,21
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.111.580,21
15	Stoklar	3.251.965,44
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.251.965,44
16	**Ön Ödemeler**	36.152.629,34
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	36.152.629,34
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	1.170.168,07
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	1.170.168,07
2	DURAN VARLIKLAR	2.560.328.461,30
22	**Faaliyet Alacakları**	676.081,06
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	676.081,06
24	**Mali Duran Varlıklar**	5.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	29.623,35
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-29.623,35
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.559.647.380,24
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.888.147.562,23
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	8.587.188,00
252	BİNALAR HESABI	1.092.100.360,42
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	72.424.332,85
254	TAŞITLAR HESABI	16.513.603,04
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	78.341.680,97
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-682.465.322,78

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	22.521.239,06
32	**Faaliyet Borçları**	8.707,29
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	8.707,29
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	8.247.081,18
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.774.608,43
333	EMANETLER HESABI	6.472.472,75
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	13.173.504,37
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.087.941,70
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.767.364,00
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	318.198,67
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.091.946,22
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.091.946,22
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	58.649.119,31
43	**Diğer Borçlar**	1.215.929,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.215.929,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	57.433.190,31
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	57.433.190,31
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.763.180.613,02
50	**Net Değer**	327.953.678,73
500	NET DEĞER HESABI	327.953.678,73
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.267.609.632,16
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.267.609.632,16
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.561.213.563,24
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.561.213.563,24
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	728.830.865,37
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.883.231.963,28
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.154.401.097,91

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	85.997.975,51
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	9.679.678,36
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	264.472.804,79
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-274.152.483,15
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	673.175,02
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-673.175,02

AKTİF TOPLAMI 2.844.350.971,39

PASİF TOPLAMI 2.844.350.971,39

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	22.886.444,52
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	22.886.444,52
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.186.247.069,54
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.186.247.069,54
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	524.183,88
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	524.183,88
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	4.046.379,26
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	4.046.379,26
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	18.702.554,04
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	31.996.573,54
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	8.333.502,49
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	59.032.630,07

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 411 **Adı : MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.363.849.460,51
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	882.998.992,71
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	119.881.545,35
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	85.372.811,31
630	05	Cari Transferler	111.365.544,11
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	972.932,98
630	13	Amortisman Giderleri	98.415.734,24
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.817.093,57
630	15	Karşılık Giderleri	34.060.549,52
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	234.985,11
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	17.291.289,33
630	99	Diğer Giderler	437.982,28

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.363.849.460,51**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.528.446.484,61
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	34.695.449,07
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.475.085.852,19
600	05	Diğer Gelirler	16.320.205,61
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.340.877,61
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	4.100,13

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.528.446.484,61**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	171.005,10
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	171.005,10
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **171.005,10**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.528.275.479,51**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **564.404.846,37**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **728.830.865,37**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.363.849.460,51**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.528.446.484,61**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.528.275.479,51**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**171.005,10**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**728.830.865,37**

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	**:**	Anonim şirket
TÜBİTAK	**:**	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜSEB	**:**	Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

2. Alınan Mal ve Malzemelerin İhale Dokümanında Yazılı Şartlara Uygun Olmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 03.07.1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun'un 25'inci maddesi ile eklenen Ek Madde 25 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde: 21 fakülte, 4 enstitü, 3 yüksekokul, 16 meslek yüksekokulu ve 55 araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Profesör	318	69	387
Doçent	212	89	301
Doktor öğretim üyesi	405	82	487
Öğretim görevlisi	482	78	560
Araştırma görevlisi	333	150	483
Toplam	**1.750**	**468**	**2.218**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Genel idare	528	275	803
Sağlık	49	196	245
Avukatlık	2	3	5
Eğitim-öğretim			
Teknik	124	52	176
Yardımcı	87	70	157
Sözleşmeli	60	17	77
İşçi	335	10	345
Toplam	**1.185**	**623**	**1.808**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.935'dir. Ayrıca Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Merkezi Yönetim

Bütçe Kanunu ile verilen Hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Giderler	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	2.248.107.268,00	2.213.884.063,47	98,48
02 Sos. Güvenlik Kurumlanna Devlet Primi Giderleri	281.278.595,00	274.011.570,63	97,42
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	246.419.844,88	169.720.032,06	68,87
05 Cari Transferler	99.679.697,00	93.138.131,57	93,44
06 Sermaye Giderleri	199.019.335,74	74.406.206,57	37,39
07 Sermaye Transferleri		-	-
Toplam	**3.074.504.740,62**	**2.825.160.004,30**	**91,89**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.801.297.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 273.207.740,62 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.074.504.740,62 TL'ye ulaşmıştır. Toplam ödeneğin %91,89'u olan 2.825.160.004,30 TL'si kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla personel giderlerinde 2.248.107.268,00 TL toplam ödeneğin 2.213.884.063,47 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 281.278.595,00 TL ödeneğin 274.011.570,63 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 246.419.844,88 TL ödeneğin 169.720.032,06 TL'si, cari transferlerde 99.679.697,00 TL ödeneğin 93.138.131,57 TL'si, sermaye giderlerinde 199.019.335,74 TL ödeneğin 74.406.206,57 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden kullanılan toplam bütçe dışı kaynak tutarı 15.556.503,06 TL'dir.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelirler	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	42.913.000,00	69.798.457,91	162,65
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.725.929.000,00	2.770.848.180,70	101,65
Diğer Gelirler	32.455.000,00	43.047.481,49	132,64
Sermaye Gelirleri	-	-	

Toplam	**2.801.297.000,00**	**2.883.694.128,10**	**102,94**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	649.841,33	-
Net Toplam	**2.801.297.000,00**	**2.883.044.286,77**	**102,92**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.801.297.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.833.044.286,77 TL'dir.

2024 yılı toplam faaliyet geliri 3.086.840.564,45 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 649.841,33 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 3.047.383.813,16 TL ve toplam faaliyet gideri 3.046.618.075,92 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.086.956.460,36 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 39.602.016,69 TL, gider toplamı 37.605.939,67 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu kârı 1.996.077,02 TL' dir.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 33.367.758,85 TL, gider toplamı 29.840.575,24 TL olarak gerçekleşmiş olup dönem sonu kârı 3.527.183,61 TL'dir.

Ayrıca Üniversite, 11.11.2015 tarih ve 29529 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2015/8165 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile teknoloji geliştirme bölgesi olarak tespit edilen bölgeyi yönetmek üzere kurulan Muğla Teknopark Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 10.000.000,00 TL olup Üniversitenin %51 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 06.07 2022 tarih ve 10614 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde sermaye artırımı ilan edilmiş, 13.000.000,00 TL artırılarak 23.000.000,00 TL olarak belirlenmiştir.

Üniversite, kuruluş sermayesi 240.000,00 TL olan İnova Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin sermayesinin tamamına sahiptir. Şirketler kâr dağıtımı yapmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve

raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, yeterlilik-performans değerlendirmesi yönleriyle eksiktir ve personele duyurulmamıştır.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)*yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve

personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirilmemekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmamaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların tümü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan genel sekreter, genel sekreter yardımcısı, fakülte ve yüksekokul sekreterliği olmak üzere toplam yedi adet kadroya 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

Anayasa'nın 128'inci maddesinde, kamu görevinin asli ve sürekli bir görev olduğu bu sebeple kamu hizmeti sunacak kişilerin asaleten ve sürekli bir biçimde atanması gerektiği hükme bağlanmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde ise asaleten atama yapılmasının mümkün olmadığı zamanlarda, vekâleten atama yoluyla da kamu hizmetinin ifasının belli şartlar altında mümkün olduğu belirtilmiştir. Söz konusu maddede; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

Mevzuatta belirtilen tüm bu uygulamalar boş veya geçici olarak boşalmış kadrolara ilişkin olup; dolu kadrolara bu mevzuat hükümlerine göre herhangi bir şekilde atama yapılması mümkün değildir. Üniversitede genel sekreter, genel sekreter yardımcısı, fakülte ve yüksekokul sekreterliği kadrolarına usulüne göre atanmış personel asıl kadrosu dışında çalıştırılmakta, bu personelin kadro görevleri ise yine görevlendirme ile başka personel tarafından yürütülmektedir.

Kamu İdaresi bulgu konusu işlemlerin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 86'ıncı maddesi kapsamında olduğunu ifade etmiş olsa da; ilgili madde kapsamında herhangi bir kadroya kurum içinden veya kurum dışından vekaleten bir görevlendirilme yapılabilmesi; sadece söz konusu kadronun her hangi bir nedenle sürekli olarak boşalmasıyla veya vekalet edilecek kadroda görevli memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması, görevden uzaklaştırma gibi nedenlerle işinden geçici olarak ayrılmasıyla mümkün olabilmektedir.

Dolu kadroya; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 86'ıncı maddesi kapsamında vekalet edilecek kadroda görevli memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması, görevden uzaklaştırma gibi nedenlerle işinden geçici olarak ayrılması haricinde vekaleten görevlendirme yapılmasına olanak bulunmamaktadır.

BULGU 2: Alınan Mal ve Malzemelerin İhale Dokümanında Yazılı Şartlara Uygun Olmaması

Temizlik malzemesi alımı işinde şartnameye uygun olmayan malzemelerin teslim alındığı tespit edilmiştir.

Mal Alımları Denetim Muayene ve Kabul İşlemlerine Dair Yönetmelik'in "Muayenede aranacak hususlar" başlıklı 13'üncü maddesinde aynen;

"Muayenede aranacak hususlar; ihale dokümanında yazılı şartlardır. ..." hükmüne yer verilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Sorumluluk" başlıklı 27'inci maddesinde ise;

"Muayene ve kabul komisyonlarının başkan ve üyeleri ile ihtiyacın karşılanma sürecindeki her aşamada görev alan diğer ilgililerin görevlerini kanuni gereklere uygun veya tarafsızlıkla yapmadıklarının taraflardan birinin zararına yol açacak ihmalde veya kusurlu hareketlerde bulunduklarının tespiti halinde haklarında ilgili mevzuatları gereğince disiplin cezası uygulanır.

Ayrıca, fiil veya davranışlarının özelliğine göre haklarında ceza kovuşturması da yapılır ve hükmolunacak ceza ile birlikte tarafların uğradıkları zarar ve ziyan genel hükümlere göre kendilerine tazmin ettirilir." hükmü yer almaktadır.

Söz konusu işe ilişkin olarak düzenlenen teknik şartname ile alınacak temizlik malzemelerinin nitelikleri ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

Yerinde yapılan denetimler esnasında, alınan temizlik malzemelerinin bir kısmının teknik şartnamede belirlenen şartlara haiz olmamasına rağmen teslim alındığı görülmüş ve muayene kabul komisyonunca da malzemelerin teknik şartnamede belirtilen şartlara uygun olarak teslim edildiğine dair tutanak düzenlenmiştir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; yüklenici firmadan teknik şartnameye uymayan malzemelerin değişiminin talep edildiği ve söz konusu malzemelerin firma tarafından değiştirildiği ifade edilmiştir.

Mal alımlarında oluşturulan muayene ve kabul komisyonu üyelerinin teslim alınan malzemelerin ihale dokümanında yazılı şartlara uygunluğunu kontrol etmeleri gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 450 **MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	463.800.517,76
10	**Hazır Değerler**	33.856.156,80
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	32.648.820,80
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.207.336,00
12	**Faaliyet Alacakları**	252.126.696,60
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	247.719.340,22
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	4.407.356,38
13	**Kurum Alacakları**	64.244.724,30
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	64.244.724,30
14	**Diğer Alacaklar**	6.299.191,54
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.299.191,54
15	Stoklar	13.657.276,41
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.657.276,41
16	**Ön Ödemeler**	93.616.472,11
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	93.616.472,11
2	DURAN VARLIKLAR	13.636.545.531,23
22	**Faaliyet Alacakları**	271.801,69
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	271.801,69
24	**Mali Duran Varlıklar**	62.380.406,37
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	62.379.406,37
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	13.573.893.323,17
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	9.729.756.394,58
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	562.250.063,19
252	BİNALAR HESABI	5.207.491.590,13
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	91.346.167,20
254	TAŞITLAR HESABI	19.424.853,65
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	133.704.363,82
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.225.667.359,13
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	55.587.249,73
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	20.126.720,82
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-20.126.720,82

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	85.809.473,00
32	**Faaliyet Borçları**	439.591,23
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	439.591,23
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.733.396,07
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.003.344,79
333	EMANETLER HESABI	3.730.051,28
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	19.690.492,34
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	16.591.561,68
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	641.055,22
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	10.290,03
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	2.447.585,41
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	58.507.706,88
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	58.507.706,88
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.438.286,48
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.438.286,48
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	124.554.874,94
43	**Diğer Borçlar**	621.118,09
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	621.118,09
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	123.933.756,85
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	123.232.856,85
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	700.900,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	13.889.981.701,05
50	**Net Değer**	987.697.116,80
500	NET DEĞER HESABI	987.697.116,80
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	12.932.176.898,61
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	12.932.176.898,61
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.116.848.774,72
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.116.848.774,72
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.086.956.460,36
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.759.960.293,97
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.673.003.833,61

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	871.999,72
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-871.999,72

AKTİF TOPLAMI 14.100.346.048,99

PASİF TOPLAMI 14.100.346.048,99

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	10.654.972,10
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	10.654.972,10
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	10.000.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	10.000.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	6.862.795,16
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	6.862.795,16
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.469.899,16
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.469.899,16
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	1.298.097,42
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	1.298.097,42
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	148.687.893,14
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	21.148.869,91
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	129.473.517,51
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	299.310.280,56

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 450 **Adı : MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.046.618.075,92
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.209.950.705,76
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	274.449.715,21
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	152.258.452,31
630	05	Cari Transferler	109.733.362,11
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	4.681.331,52
630	13	Amortisman Giderleri	153.420.641,20
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	31.860.612,00
630	15	Karşılık Giderleri	87.493.376,79
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	16.420.978,29
630	99	Diğer Giderler	6.348.900,73

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.046.618.075,92**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.086.840.564,45
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	69.998.747,59
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.959.824.292,96
600	05	Diğer Gelirler	49.130.303,13
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	7.885.242,65
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	1.978,00
600	99	Diğer Gelirler	0,12

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.086.840.564,45**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	649.841,33
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	500.038,39
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	78.594,94
610	05	Diğer Gelirler	71.208,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **649.841,33**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.086.190.723,12**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **3.047.383.813,16**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.086.956.460,36**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.046.618.075,92**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.086.840.564,45**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.086.190.723,12**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**649.841,33**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**3.086.956.460,36**

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Sosyal Güvenlik Kurumundan Prim İade Alacakları

KISALTMALAR

ERASMUS	:	European Action Scheme for the Mobility of University Student Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eyl Programı
TL	:	Türk Lirası
YÖKAK	:	Yükseköğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Sosyal Güvenlik Kurumundan Bazı Prim İadesi İşlemlerinin Sonuçlandırılamaması

2. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

3. Üniversite Tarafından İhale Yoluyla Kiraya Verilen Ticari İşletmelerin İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Göstermesi

4. İcra Dairesine Yapılan Ödemede Vadesi Geçmiş Borç Durumunu Gösterir Belgenin Aranmaması

5. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Muş Alparslan Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Muş Alparslan Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 1 yüksekokul, 2 enstitü, 6 meslek yüksekokulu ve 17 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	29	31	60
Doçent	107	58	165
Doktor öğretim üyesi	223	129	352
Öğretim görevlisi	188	30	218
Araştırma görevlisi	95	36	131
Toplam	**642**	**284**	**926**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel İdare	195	161	356
Sağlık	6	8	14
Avukatlık	-	1	3
Teknik	49	39	88
Yardımcı	39	28	67
Sözleşmeli	41	2	43
İşçi	145	-	145
Toplam	**477**	**239**	**716**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.119'dur.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Muş Alparslan Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	900.856.472,84	897.891.638,14	99,67
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	88.595.327,16	88.078.399,13	99,42
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	145.725.200,00	90.440.373,53	62,06
05 Cari Transferler	16.197.000,00	15.896.261,12	98,14
06 Sermaye Giderleri	117.680.000,00	113.585.966,43	96,52
Toplam	**1.269.054.000,00**	**1.205.892.638,35**	**95,02**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.178.463,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 90.591.000,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.269.054,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,02'si olan 1.205.892.638,35 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 900.856.472,84 TL ödeneğin 897.891.638,14 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 88.595.327,16 TL ödeneğin 88.078.399,13 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 145.725.200,00 TL ödeneğin 90.440.373,53 TL'si, cari transferlerde 16.197.000,00 TL ödeneğin 15.896.261,12 TL'si, sermaye giderlerinde 117.680.000,00 TL ödeneğin 113.585.966,43 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile Erasmus hibelerinden toplam 3.741.607,33 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.581.000,00	12.573.735,16	191,06
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.165.382.000,00	1.225.958.762,48	105,20
Diğer Gelirler	6.500.000,00	18.711.827,76	287,87
Toplam	**1.178.463.000,00**	**1.257.244.325,40**	**106,69**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	45.344,93	100
Net Toplam	**1.178.463.000,00**	**1.257.198.980,47**	**106,68**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.178.463.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.257.198.980,47 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.237.026.723,29 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 45.344,93 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 597.346.118,94 TL ve faaliyet gideri 1.266.279.739,16 TL olan Üniversite, 2024 yılını 568.047.758,14 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.711.092,70 TL, gider toplamı 2.355.689,63 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 1.355.403,07 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,

- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve

kurum çalışanlarına duyurulmuştur. İdari birim personeli ve mutemetlere yönelik eğitim çalışmaları tamamlanmamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmamıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber 2024 yılı sonu itibarıyla iç kontrol risklerinin halen belirlenmemesi açısından bu çalışmalar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlamaktadır. Değerlendirme ve izleme formları standart hale getirilmemiştir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim birimi kurulmadığından iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Muş Alparslan Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi

tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sosyal Güvenlik Kurumundan Bazı Prim İadesi İşlemlerinin Sonuçlandırılamaması

Üniversitenin, birimlerinde aylığını veya ücretini aldıktan sonra ücretsiz izin, ihraç, askerlik, istifa gibi çeşitli sebeplerle görevinden ayrılan personel için Sosyal Güvenlik Kurumuna fazla ve yersiz gönderilen prim/keseneklerin bazılarının iadesinin sağlanamadığı görülmüştür.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılan personelin prime esas kazançlarının hesabı, prim oranları ve prim/hizmet belgelerinin gönderilmesi ve ödenmesi bu Kanun'un ilgili maddelerinde açıklanmıştır.

Aynı Kanun'un "Primlerin ödenmesi" başlıklı 88'inci maddesinde; 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen sigortalıları çalıştıran işverenlerin, çalıştırdığı sigortalıların primlerine esas tutulacak kazançlar toplamı üzerinden bu Kanun gereğince hesaplanacak prim tutarlarını ücretlerinden keseceği ve kendisine ait prim tutarlarını da bu tutara ekleyerek, en geç Kurumca belirlenecek günün sonuna kadar Kuruma ödeyeceği hüküm altına alınmıştır.

01.09.2023 tarih ve 28398 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İşveren Uygulama Tebliği'nin "Ay İçinde Görevden Ayrılan Sigortalıların Prim Ödeme Gün Sayıları" başlıklı 4.1.6.3'üncü maddesinde; Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanların; ölüm veya emeklilik aylığı bağlanmasını gerektiren hallerde görev aylıklarının kesildiği tarihi takip eden aybaşından itibaren sigortalılığı sona ereceği ve çalışmadığı günlere ait aylıkları borç çıkarılmadığından prim ödeme gün sayısının da 30 gün olarak belirleneceği ifade edilmiştir. Ancak diğer hallerde (askerlik, ücretsiz izin, istifa vb.) görevden ayrılış tarihi itibari ile sigortalılığı sona ereceğinden sigortalıya ücret ödenen gün sayısının, prim ödeme gün sayısı olarak belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, çalışılmayan günler için peşin ödenen primlerin Kurumdan iadesi sağlanmalıdır.

Bu kapsamda, 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılan kamu personeline ilişkin olarak Sosyal Güvenlik Kurumuna yersiz veya fazla gönderilen prim/keseneklerin iade sürecinin elektronik ortamda yürütülmesine ilişkin "Prim iade uygulama programı" 21.10.2020 tarihinde kamu idarelerinin kullanımına açılmıştır. Kamu idareleri bu uygulamayı kullanarak Sosyal Güvenlik Kurumundan yersiz ve fazla ödenen primleri iade başvuru talebinde bulunabilecek, Kurum tarafından reddedilen talepler sistem üzerinden kontrol edilebilecek, iade başvurusunun reddedilmesine yol açan eksik, hatalı bilgilerin giderilmesinden sonra tekrar iade başvurusu yapabilecektir.

Üniversitenin, Sosyal Güvenlik Kurumundan bu kapsamdaki aşağıdaki tabloda görülen alacaklarının gerek yazı ile gerekse söz konusu program aracılığıyla talep edildiği ancak halen tahsil edilemediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, konu ile ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından gerek üst yazı ile gerek prim iade uygulaması üzerinden iade talep edildiği ancak iadenin gerçekleşmediği, iade için bu Kuruma tekrar yazı yazıldığı, tablodaki 462,36 TL'lik tutarın İlgili personelin göreve iade edilmesinden dolayı prim iadesine gerek kalmadığı, tabloda 485,87 TL olarak görülen tutarın 380,27 TL olarak talep edildiği, toplam rakamın 28.461,70 TL olduğu belirtilmiştir.

Üniversite tarafından gerekli talepte bulunulmasına karşın Sosyal Güvenlik Kurumunca bahse konu prim iadeleri gerçekleştirilmemekte, yazılan yazılara cevap da verilmemektedir. Talepte bulunan diğer kurumlarda da bu sorunlar devam etmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından söz konusu iade işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılan personel ile diğer personel için Sosyal Güvenlik Kurumuna yersiz veya fazla gönderilen prim/keseneklerden doğan alacakların mevzuatta öngörülen şekilde tahsil edilmesi gerekmektedir.

Tablo 5: Sosyal Güvenlik Kurumundan Prim İade Alacakları

	Tarih/Sayı	Konu	Tutar (TL)
1	01.12.2016/E.3310	Sehven fazla ödenen prim	462,36
2	14.12.2018/E.3973	Askerlik - ücretsiz izin	485,87
3	11.09.2019/E.2657	Askerlik - ücretsiz izin	649,67
4	18.12.2019/E.3643	Sehven 5510 SK kapsamında bildirme	23.071,29
5	29.05.2023/-	İstifa	2.874,56
6	19.07.2023/-	Askerlik - ücretsiz izin	1.485,91
		Toplam:	29.029,66

BULGU 2: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol

Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

-İç kontrol sisteminin yılda en az bir kere değerlendirildiği ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı ancak değerlendirme ve izleme formlarının standart hale getirilmesi çalışmalarının devam ettiği,

-2024 yılına ait İç Kontrol Sistemi Değerlendirme raporu hazırlanmasına yönelik çalışmalar devam etmekte olduğundan üst yönetici onayına sunulmadığı,

-Üniversite bünyesinde 3 adet İç Denetçi kadrosu bulunmasına rağmen iç denetçi ataması bulunmadığı, dolayısıyla iç denetçi mevcut olmadığından iç denetim birimi kurulmadığı,

-İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesi kapsmında, belirlenen risklerin etkisini kabul edilebilir seviyelere indirmek amaçlarıyla bazı kontrol faaliyetleri belirlenmekle birlikte Kurum genelinde sistematik bir kontrol faaliyeti listesi oluşturma çalışmalarına devam ettiği, 2024 yılı sonunda yapılması planlanan yeni risk belirleme ve değerlendirme çalışmaları ile bu sürecin tamamlanmasının planlandığı, her bir kontrol faaliyetinin uygulayacak sorumluların tamamının belirlenmediği, bu alandaki çalışmaların henüz tamamlanmadığı,

-Göreve yeni başlayan personele hizmet içi eğitim planlaması yapılmakla ve personelce eğitim talep edilebilmekte ise de Kurumda ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlaması

yapılmış olup idari birim personeli ve mutemetlere yönelik başlatılan çalışmalar henüz tamamlanmadığı,

-Kurum, kurumsal risklerini belirlemek için bazı çalışmalara başlamış ve 2024 yılı sonu itibarıyle kurumsal riskleri belirlemiş olmakla beraber iç kontrol risklerinin halen belirlenmediği,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa iştirak edildiği ve gerekli çalışmalara başlandığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Üniversite Tarafından İhale Yoluyla Kiraya Verilen Ticari İşletmelerin İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Göstermesi

Üniversite tarafından kiraya verilen işletmelerin, işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmaksızın faaliyet gösterdiği görülmüştür.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in; "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Yönetmelik'in amacının, işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının verilmesinde uygulanacak esas ve usulleri düzenlemek olduğu, "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde işyeri açma ve çalışma ruhsatının, yetkili idareler tarafından bu Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verdikleri izin olduğu belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise; yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyerinin açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyerlerine bu Yönetmelik'te belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmadığı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre Üniversitenin, müstecirler ile sözleşme imzalandıktan sonra kiraya verilecek alanlarda yürütülecek faaliyetlerle ilgili olarak işyeri açma

ve çalışma ruhsatlarının alınmasını sağlaması ve sözleşme süresi içerisinde işletme ruhsatının iptal edilip edilmediğini kontrol etmesi gerekmektedir.

Denetimlerde; üniversite içerisinde faaliyet gösteren kantin, kafe ve restoran gibi 19 adet işletmeden 18 adedinin işletme ruhsatı almadan faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu hususa iştirak edildiği ve ruhsatı olmayan iş yerlerinin işletme ruhsatlarını almaları için gerekli çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, sözleşmenin konusuna giren faaliyetlerin mevzuata uygun olarak temiz ve güvenilir bir şekilde sunumunun yapılabilmesini sağlamak amacıyla Üniversitenin bu konudaki kontrollerini yapması ve ruhsatı olmayan işyerlerinin işletme ruhsatlarını almalarının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 4: İcra Dairesine Yapılan Ödemede Vadesi Geçmiş Borç Durumunu Gösterir Belgenin Aranmaması

Üniversitenin taraf olduğu 2023/511 Esas No.lu dava kapsamında icra dairesi emri üzerine yapılan ödemede vergi borcu olmadığına ilişkin belgenin aranmadığı görülmüştür.

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 22/A maddesinin birinci fıkrasının birinci bendinin verdiği yetkiye dayanarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca, 05.09.2024 tarih ve 32653 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Tahsilat Genel Tebliği Seri: A Sıra No:1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'in (Seri: A Sıra No: 17) 2'nci maddesi ile yapılan düzenlemede, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi kamu idareleri ile bu idarelere bağlı döner sermaye işletmelerinin, 01.10.2024 tarihinden itibaren mahkeme kararları veya icra dairelerinin ödeme ve icra emirleri kapsamında yapacakları 5.000,00 TL'nin üzerindeki ödemelerinde vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belge arama zorunluluğu getirilmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığının Adalet Bakanlığına hitaben yazdığı 06.09.2024 tarih ve E-21002710-110[3760-16573]-69554 sayılı yazıda da söz konusu belgenin icra dairelerince değil 5018 sayılı Kanun'a tabi kamu idareleri ile bu idarelere bağlı döner sermaye işletmelerince aranacağı vurgulanmıştır.

Denetimlerde, Üniversitenin taraf olduğu 2023/511 Esas No.lu dava kapsamında Küçükçekmece İcra Dairesinin 2023/203330 No.lu Dosyası için 13.11.2024 tarih ve 6356 no.lu

ödeme emri ile yapılan 88.080,22 TL'lik ödeme sırasında, davacının vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belgenin aranmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguya katılmakla birlikte, Üniversitenin icra ödemelerini gerçekleştirirken, ödeme emri belgesinde hak sahibi sıfatıyla icra dairelerinin yer aldığı, bu dairelerden "vergi borcu yoktur" yazısı aramadıkları; icra dairelerinin hak sahibi sıfatıyla yer alan davacı veya avukattan "vergi borcu yoktur" yazısı araması gerektiği, Üniversitenin kullandığı Harcama Yönetim Sistemi ile Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi ile bu yazının aranmasının mümkün olamadığı, bu sistemde hak sahibi olarak görünmeyen davacı ve avukattan borcu yoktur yazısı istemenin hukuken mümkün olmadığı, bu nedenle, söz konusu ödemede vergi borcu olmadığına ilişkin belgenin aranmadığı, bundan sonraki süreçte Hazine ve Maliye Bakanlığının Harcama Yönetim Sistemi ile Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sisteminde güncelleme yapması halinde bahse konu ödemelerde ilgili belgenin aranabileceği, Üniversitenin tedbir amaçlı olarak hak sahiplerine ulaşmak ve onlardan borcu yoktur yazısını almak için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuatta açıkça görüldüğü üzere, kamu idareleri ile bu idarelere bağlı döner sermaye işletmeleri, 01.10.2024 tarihinden itibaren mahkeme kararları veya icra dairelerinin ödeme ve icra emirleri kapsamında yapacakları 5.000,00 TL'nin üzerindeki ödemelerinde vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belgeyi arayacaklardır. Bu belge icra dairelerince değil 5018 sayılı Kanun'a tabi kamu idareleri ile bu idarelere bağlı döner sermaye işletmelerince aranacaktır. Üniversitenin ödemeyi icra dairesine yapması icra dairesini hak sahibi yapmamaktadır. Hak sahibinin kimler olduğu dava dosyasında bellidir. İcra dairesinin işlevi ödemeye aracılık yapmak olup bu faaliyet icra dairesini hak sahibi yapmamaktadır.

Sonuç olarak, mahkeme kararları veya icra dairelerinin ödeme ve icra emirleri kapsamında yapılacak ödemelerde söz konusu borç durumunu gösterir belgenin aranması gerekmektedir.

BULGU 5: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Dış Değerlendirme Programı kapsamında Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen ve Üniversitede çalışmalar yapan dış değerlendiricilerin ulaşım, yolluk ve konaklama giderlerinin Üniversite tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı Ek 35'inci maddesinde; Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi düzenlenmiş, bu sistemin, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içerdiği belirtilmiş, bu kapsamda anılan hizmetleri yerine getirmek üzere idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli Yükseköğretim Kalite Kurulunun kurulması öngörülerek Kurulun çalışma usul ve esasları ile yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemlerinin kurulması, iç ve dış değerlendirme süreçleri, yükseköğretim kurumlarında kurulacak kalite komisyonları, kalite değerlendirme tescil belgesinin alınması, Kuruldaki Genel Sekreterliğin çalışma usul ve esasları ve yapısı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususların Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kalite güvencesi ve iyileştirme çalışmaları kapsamındaki harcamalar" başlıklı 25'inci maddesinde; bu Yönetmelik kapsamında, yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin her türlü harcamanın, yükseköğretim kurumlarının bütçelerine ilgili konuda tahsis edilecek ödenekle karşılanacağı, Vakıf yükseköğretim kurumlarının da bu Yönetmelik kapsamında yapılacak çalışmalar için bütçesinde yeterli ödenek ayıracağı belirtilmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 25'inci maddesinde yer alan hüküm, Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Dış Değerlendirme Yönergesinin "Harcamalar" başlıklı 13'üncü maddesinde de; yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilecek olan dış değerlendirme sürecine ilişkin her türlü harcamanın, ilgili yükseköğretim kurumunun bütçesinden karşılanacağı şeklinde yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen yönetmelik ve yönergelerle, 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinde öngörülmeyen bir ödeme türü ihdas edilmiştir. Oysa ki, diğer harcama türlerinde olduğu gibi, kalite güvence sistemi yürütücülerince yapılacak harcamaların Üniversitelerce karşılanabilmesi için Kanun'da açık bir dayanak bulunması gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu gideri: kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri,

borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, malî ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler şeklinde tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un bu hükmüne göre; bir giderin yapılabilmesi, ancak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin açık bir hükmü ile olabilecektir. Yönetmelik, yönerge gibi alt hukuki metinlerle yapılan düzenlemelerle yeni bir harcama türünün ihdas edilmesi mümkün olmadığı gibi alt hukuk normlarının da üst hukuk normlarına aykırı olmaması gerekir. Yukarıda belirtilen Ek 35'inci maddede; Dış Değerlendirme Programı kapsamında Üniversitede çalışmalar yapan Yükseköğretim Kalite Kurulu üyelerinin giderlerinin Üniversite tarafından ödenebileceğine ilişkin bir düzenleme ve yönetmelikle düzenlenebilecek konular arasında da bu türden bir ödeme bulunmamaktadır. 2547 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde, Yükseköğretim Kalite Kurulunun gelirleri ve personelin özlük haklarına ilişkin çeşitli mali hükümler öngörülmüş ancak Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen değerlendiricilerin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabileceğine dair herhangi bir mali hükme yer verilmemiştir.

Üniversite, dış denetim kurumlarının faaliyetlerinden yarar sağlamakta ise de buna dayanılarak dış denetim personelinin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabilmesi mümkün değildir. Nitekim idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan Yükseköğretim Kalite Kurulunun, kanunda sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de Yükseköğretim Kalite Kurulu hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Daireler kurulu" başlıklı 27'nci maddesinde, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince mali konularda düzenlenecek yönetmelikler ile yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlemlerin, Sayıştayın istişari görüşü alınarak yürürlüğe konulacağı belirtilmesine karşın mali hüküm içeren söz konusu Yönetmelik bu görüşü almak üzere Sayıştaya gönderilmemiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguya katıldıkları, söz konusu harcamaların Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 27.09.2024 tarih ve E-85680258-060-.99-3879 sayılı yazı gereğince

ödendiği, bundan sonraki süreçte bulguda belirtilen kanuni dayanağı olmayan bu tür giderlerin üniversite bütçesinden karşılanmaması için gerekli hassasiyetin gösterileceği belirtilmiştir.

Kamu idaresi cevabında her ne kadar söz konusu ödemelerin Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı yazısı doğrultusunda ödendiği belirtilmekte ise de, yukarıda belirtilen mevzuat karşısında ödenemeyecek bir giderin bu Kurumun yazısıyla ödenebilmesi mümkün değildir.

Sonuç olarak, kanuni dayanağı olmayan yukarıda belirtilen giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus Raporun Diğer Bulgular Bölümünde "İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması " başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 484 **MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	161.316.828,31
10	**Hazır Değerler**	12.102.494,07
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.335.019,07
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	4.767.475,00
12	**Faaliyet Alacakları**	27.804.218,57
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	20.296.065,74
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	7.508.152,83
13	**Kurum Alacakları**	75.856.060,86
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	75.856.060,86
14	**Diğer Alacaklar**	1.886.832,03
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.886.832,03
15	Stoklar	11.039.978,95
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.039.978,95
16	**Ön Ödemeler**	32.627.243,83
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	32.627.243,83
2	DURAN VARLIKLAR	2.665.941.551,09
22	**Faaliyet Alacakları**	2.473.361,03
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.473.361,03
24	**Mali Duran Varlıklar**	43.555,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	43.555,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.663.424.635,06
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	25.864.103,81
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	473.122.838,34
252	BİNALAR HESABI	2.719.264.915,82
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	39.880.756,41
254	TAŞITLAR HESABI	16.685.524,34
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	40.562.859,75
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-824.771.145,02
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	172.814.781,61
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	11.164.610,80
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-11.164.610,80
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	16.385.256,04
32	**Faaliyet Borçları**	3.195.746,41
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	3.195.746,41
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.740.929,99
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	257.717,92
333	EMANETLER HESABI	4.483.212,07
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	8.103.165,25
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.271.662,45
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.710.625,63
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	120.877,17
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	345.414,39
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	345.414,39
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	101.864.954,95
43	**Diğer Borçlar**	73.278,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	73.278,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	101.781.676,99
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	101.781.676,99
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	9.999,96
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	9.999,96
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.709.008.168,41
50	**Net Değer**	319.593.478,42
500	NET DEĞER HESABI	319.593.478,42
51	**Değer Hareketleri**	23.215,89
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	23.215,89
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.082.292.903,12
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.082.292.903,12
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.260.949.187,16
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.260.949.187,16
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	568.047.758,14
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	568.047.758,14
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	84.376,62
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-84.376,62

AKTİF TOPLAMI 2.827.258.379,40

PASİF TOPLAMI 2.827.258.379,40

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	12.328.820,73
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	12.328.820,73
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	32.509.053,27
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	32.509.053,27
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.196.450,72
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.196.450,72
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	1.974.101,14
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	1.974.101,14
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	32.936.513,34
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	3.442.393,40
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	76.663,49
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	36.455.570,23

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 484 **Adı : MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.266.279.739,16
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	897.944.149,16
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	88.097.715,68
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	84.193.375,54
630	05	Cari Transferler	16.101.234,79
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	446.444,38
630	13	Amortisman Giderleri	77.520.328,86
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.315.911,33
630	15	Karşılık Giderleri	88.127.553,87
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.943,23
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.468.723,60
630	99	Diğer Giderler	62.358,72

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.266.279.739,16**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.237.026.723,29
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.585.536,96
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.198.460.959,24
600	05	Diğer Gelirler	24.087.127,69
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	887.099,40
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	6.000,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.237.026.723,29**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	45.344,93
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	45.344,93
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **45.344,93**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.236.981.378,36**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **597.346.118,94**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **568.047.758,14**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.266.279.739,16**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.237.026.723,29**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.236.981.378,36**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**45.344,93**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**568.047.758,14**

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	**:** Anonim Şirketi
KPSS	**:** Kamu Personeli Seçme Sınavı
ÖSYM	**:** Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı
TL	**:** Türk Lirası
YÖK	**:** Yükseköğretim Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Necmettin Erbakan Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 14.07.2010 tarih ve 6005 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Necmettin Erbakan Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 20 fakülte, 1 yüksekokul, 4 enstitü, 7 meslek yüksekokulu, 1 konservatuvar, 1 hastane ve 27 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	444	118	562
Doçent	308	146	454
Doktor öğretim üyesi	328	131	459
Öğretim görevlisi	223	39	262
Araştırma görevlisi	566	289	855
Toplam	**1.869**	**723**	**2.592**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	329	240	569
Sağlık	1.259	314	1.573
Teknik	103	31	134
Avukatlık	5	0	5
Din	0	2	2
Yardımcı	74	96	170
Sözleşmeli	749	163	912
İşçi	605	33	638
Toplam	**3.124**	**879**	**4.003**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4.993'tür. Ayrıca Üniversitede 14 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Necmettin Erbakan Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.509.282.977,00	3.475.958.160,93	99,05
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	411.242.000,00	400.850.414,32	97,47
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	350.530.469,00	298.518.868,49	85,16
05 Cari Transferler	601.066.177,00	598.403.433,60	99,56
06 Sermaye Giderleri	309.938.000,00	252.358.399,28	81,42
Toplam	**5.182.059.623,00**	**5.026.089.276,62**	**96,99**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.639.233.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 542.826.623,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.182.059.623,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,99'u olan 5.026.089.276,62 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.509.282.977,00 TL ödeneğin 3.475.958.160,93 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 411.242.000,00 TL ödeneğin 400.850.414,32 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 350.530.469,00 TL ödeneğin 298.518.868,49 TL'si, cari transferlerde 601.066.177,00 TL ödeneğin 598.403.433,60 TL'si, sermaye giderlerinde 309.938.000,00 TL ödeneğin 252.358.399,28 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Erasmus Değişim Programı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 33.242.480,09 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	51.168.000,00	84.463.032,82	165,07
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.509.021.000,00	4.690.051.955,00	104,01
Diğer Gelirler	79.044.000,00	206.541.922,26	261,30
Toplam	**4.639.233.000,00**	**4.981.056.910,08**	**107,37**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	607.796,56	-
Net Toplam	**4.639.233.000,00**	**4.980.449.113,52**	**107,36**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.639.233.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.980.449.113,52 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.417.926.335,88 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 607.796,56 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.170.785.555,79 TL ve faaliyet gideri 5.144.276.499,47 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.443.827.595,64 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner sermaye işletmesi 2024 yılında 4.301.915.015,34 TL gelir elde etmiş, buna karşılık 4.342.195.534,45 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 40.280.519,11 TL zararla tamamlanmıştır.

Üniversite, 05.07.2018 tarih ve 9614 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde tescil edilen Meram Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi'nin sermayesinin tamamına sahiptir. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 75.000,00 TL'dir.

Ayrıca Üniversite, 04.12.2015 tarih ve 8961 sayılı Türkiye Sicil Gazetesi'nde tescil edilen Innopark Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketi'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 15.208.400,00 TL olup, Üniversitenin %0,013 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları

hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali

Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır ve bu kadrolar doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Necmettin Erbakan Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan genel sekreter, daire başkanı, şube müdürü, enstitü sekreteri, fakülte sekreteri ve yüksekokul sekreteri kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13'üncü maddesinin görev, yetki ve sorumlulukları düzenleyen (b) fıkrasının 4'üncü bendine göre rektörün; gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkisi bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde dolu kadro, kadronun halen başka bir memur tarafından kullanılıyor olması hali olup, dolu kadroya vekâlet ancak, kadroda bulunan memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işinden geçici olarak ayrılması halinde mümkündür.

Yapılan incelemede; Üniversitede genel sekreter, daire başkanı, şube müdürü, enstitü sekreteri, fakülte sekreteri ve yüksekokul sekreteri kadrolarına usulüne göre atanmış personelin asıl kadrosu dışında çalıştırılmakta olduğu ve bu personelin kadro görevlerinin ise yine görevlendirme ile başka personel tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13'üncü maddesinin (b) fıkrasında rektörün görev, yetki ve sorumluluklarının düzenlendiği, bulguya konu atamaların ise rektöre bu madde ile verilen takdir yetkisi kapsamında yapıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, dolu kadroya görevlendirme yapılması uygulamasına son verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

DMO : Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü

TL : Türk Lirası

YÖK : Yükseköğretim Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletme Biriminin Mevzuatta Tarifi Olmayan İşlemleri Yetkisiz Gerçekleştirmesi

2. Personelin Mesai İçi Döner Sermaye Katkı Verilerinin Otomasyon Sistemine Mesai Dışı Veri Olarak Girilebilmesi

3. Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimleri Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Necmettin Erbakan Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 18.01.2021 tarih ve 31368 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Necmettin Erbakan Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim Kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile, gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer, konferans, sempozyum düzenlemek, kurslar açmak,

b) Danışmanlık, her türlü tercüme hizmetleri, plan, proje uygulama, deney raporları, fizibilite etüdü, süreç değerlendirmesi ve geliştirilmesi, model deneyimleri, bilgi işlem ve iş değerlendirmesi veya organizasyonu, analiz, ölçme ve etanolaj hizmetleri ve faaliyet alanı ile ilgili olarak, bakım, onarım, basım, yayın, cilt ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak,

c) Eğitime ve öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı olmak üzere, sportif alanlarda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlanması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak,

d) Eğitime-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere, grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlemesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri, tanıtım ve reklam filmleri, resim, heykel, seramik çalışmaları, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi ve benzer hizmetler yapma,

e) Sağlık hizmetleri ile ilgili klinikler, poliklinikler, laboratuarlar, her türlü muayene, tetkik, tedavi, bakım ve hizmet üretmek, yataklı ve yataksız geçici kuruluşlar işletmek ve üretimleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak,

f) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere yukarıda sayılanlar dışında kalan her türlü iş, hizmet ve mal üretiminde

bulunmak ve Rektörün izni alınmak koşuluyla üretilen iş, hizmet ve malları pazarlamak ve satmak olarak belirlenmiştir.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 22'dir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 3 şef, 1 idari memur, 1.074 sürekli işçi ve 227 Sözleşmeli Personel hizmet vermektedir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 Saymanlık müdürü, 1 Saymanlık müdür yardımcısı ve 5 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 3.753.558.145,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 4.809.476.145,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 4.342.195.534,45 TL bütçe giderine karşılık 4.301.915.015,34 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 4.301.915.015,34 TL gelir elde edilmiş, 4.342.195.534,45 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 40.280.519,11 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Necmettin Erbakan Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine

uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Necmettin Erbakan Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletme Biriminin Mevzuatta Tarifi Olmayan İşlemleri Yetkisiz Gerçekleştirmesi

İletişim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde merkezin kuruluşunu, faaliyetlerini ve yönetim organlarını düzenleyen Yönetmelikte tarif edilmediği ve yetki verilmediği halde Merkezin, etik kurulu toplantıları için sekreterya işleri ile etik kurul başvuru ücretleri tahsilat işlemleri ve tahsil edilen gelirin dağıtım işlemlerini gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Necmettin Erbakan Üniversitesi İletişim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Merkezin faaliyet alanları başlıklı 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında merkezin faaliyet alanları bentler halinde sayılmıştır. Son bentte;

"Merkezin çalışma alanı kapsamında Rektör tarafından belirlenen ya da Yönetim Kurulu tarafından kararlaştırılan diğer faaliyetleri gerçekleştirmek veya Merkezin amaçlarına uygun olarak verilen diğer görevleri yerine getirmek" ifadesine yer verilerek; merkezin faaliyet alanı ve amaçlarına uygun olması kaydıyla Rektör ve Yönetim kurulu tarafından kararlaştırılan faaliyetleri ve görevleri yerine getirebileceği belirtilmiştir.

28.12.2022 tarih ve 21 sayılı Üniversite Yönetim Kurulu kararı ile İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar, Diş Hekimliği Fakültesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar, Fen ve Mühendislik Bilimleri Bilimsel Araştırmalar, Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırmalar ile Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu kurulduğu ve bu kurullara bilimsel araştırma etiği kapsamında yapılacak başvuruların alınması, kurulun gündeminin oluşturulması ve kurul kararlarının yazılması ve başvurucuya tebliği işlemlerinin Yönetmelikte tayin edilen amaçları ve faaliyet alanına uygun olmadığı halde merkez tarafından yürütüldüğü görülmüştür.

Ayrıca, merkezin yönetim organları arasında da sayılmayan koordinatörlük ve sekreterya personeli ile etik kurullarda Rektör tarafından üye olarak görevlendirilen öğretim üyelerine, merkezin Yönetmelikte sayılan faaliyetlerine katkıları olmadığı halde merkezin döner sermaye hesabından döner sermaye ek ödemesi yapıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Kanun'un "Yönetmelikler" başlıklı 65' inci maddesinde; bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının oluşumu, görevleri ve çalışmalarına ilişkin usul ve esasların Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile düzenleneceği belirtilmiş ve bu kapsamda Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi düzenlenmiştir. Söz konusu Yönergeye göre bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili oluşturulan kurulların sekretaryası 2547 sayılı Kanun'un "Yönetmelikler" başlıklı 65' inci maddesinde; bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının oluşumu, görevleri ve çalışmalarına ilişkin usul ve esasların Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile düzenleneceği belirtilmiş ve bu kapsamda Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi düzenlenmiştir. Söz konusu Yönergede, bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulların sekretarya görevinin yükseköğretim kurumunun hukuk müşavirliği tarafından yürütüleceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerinden, İletişim Araştırmaları Uygulama ve Araştırma merkezinin sadece, Rektörlük bünyesinde sadece Yönetmelikte tarif edilen ve yetki

verilen işleri yürütmekle görevlendirildiği anlaşıldığından, merkezin yetkisi dışındaki işlemleri yapabilmesi için Yönetmelikte gecikmeksizin değişiklik yapılması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında özetle; etik kurula başvuru ücreti alınması uygulamasının geçen yıl sonlandırıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, bulguda bahse konu edilen yetkisiz gerçekleşen işlemlerin başvuru ücreti alınması işleminden ibaret olmadığı, kurula yapılan başvuruların kurul gündemine alınması, görüşülmesi ve alınan kararların yazımı gibi işlemlerin sekreterya birimi olarak ilgili merkez tarafından yetkisiz yapılmaya devam ettiği anlaşıldığından bu işlemlerin Yönetmelikte birimin yetkili olduğu görev ve faaliyetlere eklenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Personelin Mesai İçi Döner Sermaye Katkı Verilerinin Otomasyon Sistemine Mesai Dışı Veri Olarak Girilebilmesi

Meram Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi Döner Sermaye İşletme Birimlerinde, personelin mesai içi katkı ödemelerine esas teşkil eden muayene verilerinin, hastane otomasyon sistemlerine mesai dışı veri olarak girilebildiği tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in;

"Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde, "… *ö) Mesai dışı gelir: İlgili mevzuatı uyarınca tespit edilen çalışma saatleri dışında ve hafta sonu ve resmi tatillerde elde edilen geliri,*

p) Mesai içi gelir: İlgili mevzuatı uyarınca tespit edilen çalışma saatleri içinde elde edilen geliri,

…"

"Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinin 15'inci fıkrasında, *"Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı 5510 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretler döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanır. Elde edilen gelirin % 50'sinden az % 60'ından fazla olmamak üzere Üniversite Yönetim kurulunca tespit edilecek oranı, mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine/üyelerine mesai içinde gerçekleştirilen iş miktarı ve çeşidi dikkate alınarak belirlenen toplam performansı aşmamak kaydıyla, ek ödeme matrahının % 950'sini geçmemek üzere her ay ayrıca ödenir."*

Denilmektedir.

Buna göre, mesai dışı faaliyet sonucunda elde edilen gelirin dağıtımında belirlenen usul ve esaslar farklı olduğundan, döner sermaye gelirlerinin hesaplanmasında ve bu gelirlerden yapılacak ödemelerin belirlenmesinde hizmetin mesai içinde ya da mesai dışında verilmiş olması büyük önem arz etmektedir.

Meram Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi Döner Sermaye gelirlerinden yapılacak ek ödemenin dağıtılmasında; gelire katkısı olan personelin yapmış olduğu işlemlerin mesai içinde ya da dışında olup olmadığının belirlenmesi için hastane otomasyon sistemi kullanılmaktadır.

Yapılan incelemede; hastane otomasyon yazılımının ve uygulama kontrollerinin, mesai saatleri içerisinde mesai dışı işlem kaydı girilmesini engelleyecek şekilde tasarlanmadığı, örneklem yoluyla seçilen öğretim görevlilerine ait mesai saatleri içerisinde yapılmış muayenelerin, otomasyon sistemine mesai dışı kayıt olarak girilebilmesi sonucu, personele daha yüksek olan mesai dışı katkı payları üzerinden ödeme yapılabileceği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle; hekimlerin mesai saatleri dışında sunulan özel muayene ve sağlık hizmetleri için yeterli sayıda personel çalıştırılamadığından randevu verilmesi ve muayene sırası oluşturulması işlemlerinin sisterme girişinin mesai saatleri içinde yapıldığı, hizmetlerin hekimler tarafından mesai saatleri dışında verildiği belirtilmiştir.

Mesai saatlerinin içinde kalan işlemlerle mesai saatleri dışında kalan işlemlerin birbirinden kesin ayrılması ve muayene ve randevu verilerinin otomasyon sisteminin mesai içi verilerin mesai saati dışında veri girişine izin vermemesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimleri Bulunması

Bazı döner sermaye işletme birimlerinin kuruluşundan belli bir süre sonra herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin "a" fıkrasında Yükseköğretim kurumlarında Üniversite Yönetim Kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği belirtilmektedir.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in 'Kuruluş" başlıklı 4'üncü maddesinde; Yükseköğretim kurumlarınca, ilgili yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü ve

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak döner sermaye işletmesi kurulabileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in 'Faaliyet Alanları' başlıklı 3'üncü maddesinde ise; "Döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerekir. Bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir.

Döner sermaye işletmeleri, çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutar." denilerek döner sermaye işletmelerinin yukarıda sıralanan faaliyetlerden bir veya birkaçına yönelik mal veya hizmet üretiminde bulunması gerektiği açıkça belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversite Yönetim Kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile kurulan Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde 2024 yılı itibariyle toplam 22 döner sermaye işletme biriminden sadece 19' unun aktif olduğu geriye kalan 3 işletme biriminin ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletme Birimi, Geleneksel Sanatlar Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletme Birimi,Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi Döner Sermaye İşletme Biriminin 2024 yılında döner sermaye kuruluşunda amaçlanan gelir getirici faaliyeti olmamıştır. Oysa bu birimler döner sermaye ile ödenek verilen birimlerdir. Her birimin ayrı vergi numarası ile banka hesabı vardır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi uyarınca düzenlenen "Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik"in 3'üncü maddesinde de belirtildiği gibi döner sermaye işletmelerinin bu maddede sayılan mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında özetle; faaliyeti olmayan birimlerin 2025 yılı sonunan kadar aafliyeti olmaması durumunda kapatılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, herhangi bir mal ve hizmet üretiminde bulunmayan ya da bir yıldan daha kısa süre içinde faaliyete geçmesi söz konusu olmayan işletmelerin, özellikle yıl sonu itibariyle Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi üzerindeki gereksiz işlem yükü ve hacminin azaltılması açısından banka hesapları da kapatılarak tasfiye edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Personelin Mesai İçi Döner Sermaye Katkı Verilerinin Otomasyon Sistemine Mesai Dışı Veri Olarak Girilebilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	İdarece konuyla ilgili işlem tesis edilmediğinden tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 501 **NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	692.610.677,12
10	**Hazır Değerler**	74.749.749,84
102	BANKA HESABI	100,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	44.796.530,84
105	DÖVİZ HESABI	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	29.953.119,00
12	**Faaliyet Alacakları**	273.127.944,94
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	272.913.752,84
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	214.192,10
13	**Kurum Alacakları**	180.110.038,91
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	180.110.038,91
14	**Diğer Alacaklar**	2.909.271,37
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.909.271,37
15	Stoklar	21.572.708,76
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	21.572.708,76
16	**Ön Ödemeler**	140.140.963,30
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	140.140.963,30
2	DURAN VARLIKLAR	5.122.534.438,42
22	**Faaliyet Alacakları**	2.636.142,49
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.636.142,49
24	**Mali Duran Varlıklar**	20.750,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	20.750,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.119.877.545,93
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.399.584.723,34
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	184.948.709,91
252	BİNALAR HESABI	5.219.512.087,25
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	856.841.431,65
254	TAŞITLAR HESABI	23.420.138,19
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	353.119.232,17
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.933.827.083,00
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	16.278.306,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	151.332.434,82
32	**Faaliyet Borçları**	3.587.476,13
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	3.587.476,13
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	87.821.780,53
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.001.747,10
333	EMANETLER HESABI	86.820.033,43
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	59.404.763,16
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	36.043.859,71
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	22.054.686,88
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.306.216,57
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	518.415,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	518.415,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	263.602.110,30
43	**Diğer Borçlar**	269.376,23
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	269.376,23
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	263.332.734,07
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	263.332.734,07
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.400.210.570,42
50	**Net Değer**	688.755.365,45
500	NET DEĞER HESABI	688.755.365,45
51	**Değer Hareketleri**	4.236.587,22
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	4.236.587,22
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.784.886.148,99
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.784.886.148,99
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.521.495.126,88
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.521.495.126,88
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.443.827.595,64
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.928.724.569,61
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.484.896.973,97

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	39.124.691,82
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	3.018.807,58
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-42.143.499,40
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	176.512,75
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-176.512,75

AKTİF TOPLAMI 5.815.145.115,54

PASİF TOPLAMI 5.815.145.115,54

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	29.528.382,64
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	29.528.382,64
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	7.931.275,92
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	7.931.275,92
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	20.274.078,66
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	20.274.078,66
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	175.907.056,08
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	175.907.056,08
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	10.033.473,72
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	11.509.143,66
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	17.293.270,24
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	38.835.887,62

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 501 **Adı : NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.144.276.499,47
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.629.425.202,93
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	400.850.414,32
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	124.096.543,63
630	05	Cari Transferler	595.628.943,47
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.940.887,59
630	13	Amortisman Giderleri	303.606.618,51
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	82.037.642,58
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	405.295,12
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	5.448.330,60
630	99	Diğer Giderler	836.620,72

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.144.276.499,47**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.417.926.335,88
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	101.872.112,93
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.098.502.068,37
600	05	Diğer Gelirler	210.746.771,78
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	5.882.655,64
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	922.727,16

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.417.926.335,88**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	607.796,56
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	485.310,13
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	105.000,00
610	05	Diğer Gelirler	17.486,43

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **607.796,56**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.417.318.539,32**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.170.785.555,79**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.443.827.595,64**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.144.276.499,47**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.417.926.335,88**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.417.318.539,32**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**607.796,56**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.443.827.595,64**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8501

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	590.468.504,11
10	**HAZIR DEĞERLER**	300.191.944,54
102	BANKALAR HESABI	332.387.493,59
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-32.195.549,05
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	97.621.863,08
120	ALICILAR HESABI	73.861.675,49
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	22.846.350,25
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.908,52
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	19.067,20
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	884.861,62
13	**DİĞER ALACAKLAR**	11.257.761,60
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	10.427.341,36
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	830.420,24
15	STOKLAR	181.325.917,81
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	181.325.917,81
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	71.017,08
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	71.017,08
2	DURAN VARLIKLAR	1.092.800,31
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	18.470,31
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	18.470,31
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	1.074.330,00
260	HAKLAR HESABI	1.416.363,49
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-342.033,49

AKTİF TOPLAMI 591.561.304,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	725.536.362,81
30	**MALİ BORÇLAR**	10.609.788,17
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	9.404.740,42
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	1.205.047,75
32	**TİCARİ BORÇLAR**	580.320.128,37
320	SATICILAR HESABI	571.348.458,83
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	8.971.669,54
33	**DİĞER BORÇLAR**	2.646.276,46
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	2.646.276,46
34	ALINAN AVANSLAR	1.868.929,22
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.868.929,22
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	130.233.735,93
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	71.914.049,46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	32.885.305,11
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	25.112.448,82
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	321.932,54
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	504,66
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	504,66
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	-143.000,00
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	-143.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	308.961.201,69
42	**TİCARİ BORÇLAR**	2.275,44
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.275,44
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	308.958.926,25
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	308.958.926,25
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-442.936.260,08
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	89.524,00
500	SERMAYE HESABI	99.999,99
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-10.475,99
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	236.530.310,56
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	236.530.310,56
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-639.275.575,53
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-639.275.575,53
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-40.280.519,11
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	101.700.269,70
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-141.980.788,81

PASİF TOPLAMI 591.561.304,42

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	64.482.851,29
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	64.482.851,29
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	580.077.664,91
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	580.077.664,91
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	19.381.141,33
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	19.381.141,33

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8501 **NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	4.422.366.649,63
1- Yurtiçi Satışlar	3.344.742.444,34
2- Yurtdışı Satışlar	159.790.984,31
3- Diğer Gelirler	917.833.220,98
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	207.184.762,45
1- Satıştan İadeler (-)	200.870.676,80
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	6.314.085,65
C- NET SATIŞLAR	4.215.181.887,18
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.981.371.346,16
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.981.371.346,16
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.233.810.541,02
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.360.068.685,91
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.360.068.685,91
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-126.258.144,89
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	85.106.946,56
3- Faiz Gelirleri	82.878.274,87
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	2.228.671,69
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	4,04
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	4,04
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-41.151.202,37
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.626.181,60
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	1.626.181,60
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	755.498,34

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	755.498,34
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-40.280.519,11
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-40.280.519,11

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

ÜTS **:** Ürün Takip Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında İzlenmesi Gereken Gelirlerin Bu Hesapta İzlenmemesi

2. Tıbbi Cihaz Alımlarında Ürün Takip Sistemi Bildirimlerinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanuna 29.05.2007 tarih ve 26536 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5662 numaralı Kanunun 7'nci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur. Üniversitenin ismi 07.11.2013 tarih ve 28814 sayılı resmi gazetede yayımlanan 6501 sayılı Kanunun 3'üncü maddesi ile Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi olarak değiştirilmiştir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri

bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 10 fakülte, 1 yüksekokul, 4 enstitü, 9 meslek yüksekokulu ve 21 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	80	12	92
Doçent	115	27	142
Doktor öğretim üyesi	239	79	318
Öğretim görevlisi	203	67	270
Araştırma görevlisi	145	91	236
Toplam	**782**	**276**	**1058**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	209	165	374
Sağlık	9	10	19
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	40	54	94
Yardımcı	28	8	36
Sözleşmeli	60	34	94
İşçi	257	5	262
Toplam	**605**	**278**	**883**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.387'dir. Ayrıca Üniversitede 8 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.026.538.854,65	998.360.100,9	97,26
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	124.596.000,00	121.856.301,89	97,80
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	117.025.700,00	78.090.691,84	66,73
05 Cari Transferler	36.518.010,00	29.105.175,38	79,70
06 Sermaye Giderleri	265.501.800,00	243.220.264,31	91,61
07 Sermaye Transferleri	0	0	-
Toplam	**1.570.180.364,65**	**1.470.632.534,39**	**93,66**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.367.417.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 202.763.364,65 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.570.180.364,65 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,66'sı olan 1.470.632.534,39 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.026.538.854,65 TL ödeneğin 998.360.100,97 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 124.596.000,00 TL ödeneğin 121.856.301,89 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 117.025.700,00 TL ödeneğin 78.090.691,84 TL'si, cari transferlerde 36.518.010,00 TL ödeneğin 29.105.175,38 TL'si, sermaye giderlerinde 265.501.800,00 TL ödeneğin 243.220.264,31 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 7.295.677,14 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.744.000,00	29.203.733,43	174,41

Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.333.557.000 ,00	1.486.717.150,00	111,49
Diğer Gelirler	17.116.000,00	28.442.547,43	166,18
Sermaye Gelirleri			
Toplam	**1.367.417.000,00**	**1.544.363.430,86**	**112,94**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)			
Net Toplam	**1.367.417.000,00**	**1.544.363.430,86**	**112,94**

2024 yılı bütçesi göre tahmin edilen bütçe geliri 1.367.417.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.544.363.430,86 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 1.575.284.646,72 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 890.522,58 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.336.045.116,72 TL ve faaliyet gideri 1.409.129.977,70 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.501.309.263,16 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 6.202.159,79 TL, gider toplamı 2.686.366,09 TL TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 3.515.793,70 TL kârla tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 3.016.086,06 TL, gider toplamı 1.704.877,39 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 1.311.208,67. TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20.01.2018 tarih ve 30307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 20.11.2017 tarih ve 2017/11145 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Kapadokya Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 666.000,00 TL olup Üniversitenin % 90,09 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları

hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

Stratejik Plan hazırlık çalışmaları aşamasında stratejik plan riskleri belirlenmiş olmakla beraber risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin akademik ve idari birimleri tarafından doldurulan İç Kontrol Soru Formları temel alınarak İç Kontrol Sistemi değerlendirilmiş ve söz konusu değerlendirme raporu 03.06.2024 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmiştir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1'i doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında İzlenmesi Gereken Gelirlerin Bu Hesapta İzlenmemesi

Üniversitenin muhasebe işlemleri incelendiğinde, peşin tahsil edilen gelecek dönemlere ilişkin kira gelirlerinin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 296'ncı maddesinde; bu hesabın içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 347'nci maddesinde ise; bu hesabın, dönem içinde tahsil edilen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Yapılan denetimlerde, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre İdarenin taşınmazlarını kiraya verdiği ve bu kiralama işlemlerine yönelik olarak düzenlenen Tip Sözleşmelerin "Kira bedeli ve ödeme şekli" başlıklı 3'üncü maddesinde yıllık kira bedelinin peşin olarak tahsil edileceği hükmünün düzenlendiği görülmüştür. Bu sözleşmeler gereğince 2024 yılı içerisinde bir yıllık kira bedeli olarak peşin 547.851,50 TL tahsil edilmesine rağmen söz konusu tahsilatların tamamının 600 Gelirler hesabında izlendiği, sonraki aylarda tahakkuk ettirilmesi gereken kısımların 380 Gelecek aylara ait gelirler hesabında, içinde bulunulan

faaliyet dönemini takip eden dönemlerde tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin ise 480 Gelecek yıllara ait gelirler hesabında izlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 380-Gelecek aylara ait gelirler ve 480- Gelecek yıllara ait gelirler hesabını çalıştırabilmek adına manuel kayıt yapılmaya çalışıldığı ancak hata mesajıyla karşılaşıldığı, bu nedenle söz konusu işlemlere ait hatanın Hazine ve Maliye Bakanlığının BKMYS'de yapacağı yazılım güncellemesiyle giderilebileceği ifade edilmiştir.

Bu itibarla; yapılacak olan güncelleme sonrasında peşin tahsil edilen kira gelirlerinin, muhasebenin dönemsellik ilkesi gereği 380 ve 480 No.lu hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Tıbbi Cihaz Alımlarında Ürün Takip Sistemi Bildirimlerinin Yapılmaması

Ürün takip sisteminde satın alınan tıbbi cihazların alma bildirimlerinin yapılmadığı bu nedenle söz konusu cihazların İdare stoklarında gözükmediği görülmüştür.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 352'nci maddesinde sağlık hizmetlerinde kullanılan ilaçlar ve tıbbî cihazların güvenli ve kaliteli bir şekilde piyasaya sunulması, halka ulaştırılması ve fiyatlarının belirlenmesi için çalışmalar yapmak Sağlık Bakanlığının görevi olarak düzenlenmiştir. 355'inci maddesinde ise her türlü koruyucu, teşhis, tedavi ve sağlık hizmetlerini planlamak, teknik düzenleme yapmak, standartları belirlemek, kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere ait sağlık kurum ve kuruluşlarına izin vermek ve ruhsatlandırmak, bu izin ve ruhsatları gerektiğinde süreli veya süresiz iptal etmek, sağlık hizmetlerinin ücret tarifelerini belirlemek veya tasdik etmek Bakanlığın hizmet birimlerinden "Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkisi olarak belirlenmiştir.

Mevzuat hükmünden anlaşılacağı üzere Sağlık Bakanlığının kamu ve özel tüm sağlık kurum ve kuruluşlarının dolayısıyla üniversite hastanelerinin verdikleri sağlık hizmetlerine ilişkin teknik düzenlemeleri, standartları ve bu hizmetlerin ücretlerini belirleme yetkisi bulunmaktadır.

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü anılan görev ve yetkilerine istinaden 27.04.2022 tarihinde Tıbbi Cihazlarla ilgili mal ve hizmet alımı işlemlerine dair 2022/2 sayılı Genelge ile Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşlarının tıbbi cihaz, mal ve hizmet alımı, kit veya sarf karşılığı cihaz kullanma uygulaması ile kamu sağlık tesislerinin tıbbi cihaz tahsisine ilişkin

karşılaşılan sorunların giderilmesi ve uygulama birliğinin sağlanması amacıyla tıbbi cihazlarla ilgili mal ve hizmet alımı işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemiştir.

Öte yandan Genelgenin "6 Atıflar ve Yürürlükten Kaldırılan Düzenlemeler" bölümünde bu Genelgenin ilde bulunan tüm sağlık kuruluşlarına duyurulması ile Bakanlık ve üniversitelere ait sağlık kuruluşlarının tıbbi cihaz, tıbbi cihaz hizmet alımı ve hizmet alımı işlemlerinin iş bu genelge kapsamında yürütülmesi hususu Yükseköğretim Kurumuna bildirilmiş ve Bakanlığın resmi internet sitesinde ilan edilmiştir.

Anılan Genelgenin birinci bölümünde genel esaslar, ikinci bölümünde ise tıbbi cihaz alım esasları düzenlenmiştir. Genelgenin 1.13'üncü maddesine göre tıbbi cihazların satın alımlarında, hizmet alımlarında ve kit karşılığı hizmet alımlarında tüm tıbbi cihazlar için tekil hareket bildirimlerinin yapılması gerekmektedir. Satın alınan tıbbi cihazlar için Ürün Takip Sistemi üzerinde ilgili firmanın verme bildirimi yapması, sağlık kuruluşunun da kendisine yapılan verme bildirimine karşılık alma bildirimi yaparak tıbbi cihazları stoğuna eklemesi gerekmektedir. Sağlık kuruluşunun stoğuna eklediği tekil ürünler kullanıldıkça ya da tüketildikçe uygun bildirimler (kullanım, tüketim, zayiat vb) ile ÜTS'den çıkış işleminin yapılması gerekmektedir. Hizmet alımlarında ise söz konusu işlemlerin hizmet sunumunu gerçekleştirecek yüklenici firma tarafından yapılması gerekmektedir.

Ayrıca Genelge'nin 1.15'inci maddesinde Tıbbi Cihaz Yönetmelikleri kapsamındaki cihazların satın alımlarında, hizmet alımlarında veya kit karşılığı hizmet alımlarında aday veya isteklilerin ÜTS'de firma kaydının aranması zorunludur. Ayrıca ÜTS üzerinde yapılan ürün sorgulamalarında ürün durumu "kayıtlı" veya "sistemde tekil ürün var" şeklinde olan ürünler haricindekilerin alımı yapılmamalıdır.

ÜTS, tıbbi cihazların kaydına, izlenebilirliğine ve takibine ilişkin kayıt işlemlerinin yapıldığı ve bu kapsamdaki cihazların her türlü satış, dağıtım, alım, kullanım, bakım, onarım ve kalibrasyon yapan kurum ve kuruluşların kayıt işlemlerinin yapıldığı web tabanlı bir sistemdir.

Dolayısıyla satın alınan tıbbi cihazların ÜTS'de alma bildirimlerinin İdare adına yapılarak stoklara eklenmesi, kullanılan ya da tüketilenlerin de çıkış işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

ÜTS'de yapılan sorgulama sonucu İdare adına kayıtlı herhangi bir tıbbi cihaz olmadığı, yıl içerisinde satın alınan tıbbi cihazların alma bildirimlerinin yapılmadığı dolayısıyla kullanılan ya da tüketilenlere ilişkin bir bilginin bulunmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguya işirak edilerek tıbbi cihazların tekil ürün bildirim işlemlerinin bir kısmının yapılmaya başlandığı bir kısmının da bildirim sürecinin devam ettiği ve yeni satın alınan tıbbi cihazlarda bu hususa dikkat edildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, mevzuat gereği İdare tarafından satın alınan tıbbi cihazların alma bildirimlerinin yapılması, kullanıldıkça yada tüketildikçe gerekli bildirimlerin yapılarak İdarenin stoğunun güncellenmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında İzlenmesi Gereken Gelirlerin Bu Hesapta İzlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılında tekrar bulgu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 474 **NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	204.681.188,62
10	**Hazır Değerler**	10.043.601,09
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	1.423.261,82
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.816.409,27
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	803.930,00
12	**Faaliyet Alacakları**	52.973.086,68
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	51.700.039,50
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.273.047,18
13	**Kurum Alacakları**	87.697.498,08
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	87.697.498,08
14	**Diğer Alacaklar**	2.979.370,68
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.979.370,68
15	Stoklar	12.720.307,53
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	12.720.307,53
16	**Ön Ödemeler**	38.267.324,56
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	38.267.324,56
2	DURAN VARLIKLAR	6.003.283.477,92
22	**Faaliyet Alacakları**	909.514,07
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.452,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	908.062,07
24	**Mali Duran Varlıklar**	800.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	600.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	200.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	6.001.573.963,85
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.758.950.221,10
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	470.841.920,45
252	BİNALAR HESABI	3.401.370.964,39
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	87.453.137,36
254	TAŞITLAR HESABI	10.454.701,46
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	108.653.523,16
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.237.693.621,77
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	401.543.117,70
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	17.446.145,91
32	**Faaliyet Borçları**	8.089.465,97
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	8.089.465,97
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	181.131,31
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	86.883,64
333	EMANETLER HESABI	94.247,67
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.175.528,63
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.313.176,87
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	719.028,72
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	79.337,97
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	63.985,07
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	20,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	20,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	56.288.510,63
43	**Diğer Borçlar**	2.524.676,34
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.524.676,34
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	53.763.834,29
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	53.763.834,29
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.134.230.010,00
50	**Net Değer**	456.363.906,08
500	NET DEĞER HESABI	456.363.906,08
51	**Değer Hareketleri**	63.184,17
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	63.184,17
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.650.725.519,61
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.650.725.519,61
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.474.231.863,02
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.474.231.863,02
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.501.309.263,16
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.501.309.263,16
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

260	HAKLAR HESABI	18.836.232,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.836.232,60
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	41.709,97
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-41.709,97

AKTİF TOPLAMI 6.207.964.666,54

PASİF TOPLAMI 6.207.964.666,54

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	27.908.919,20
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	27.908.919,20
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	127.196.746,90
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	127.196.746,90
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	9.534.787,62
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	9.534.787,62
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	1.294.196,83
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	1.294.196,83
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	220.393,21
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	220.393,21

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 474 **Adı : NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.409.129.977,70
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	998.871.376,22
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	121.856.301,89
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	91.725.905,96
630	05	Cari Transferler	30.877.154,75
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.852.896,24
630	13	Amortisman Giderleri	127.729.207,02
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	15.546.059,01
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	161.626,25
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	900,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	20.456.925,25
630	99	Diğer Giderler	51.625,11

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.409.129.977,70**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.575.284.646,72
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.350.081,98
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.479.899.328,44
600	05	Diğer Gelirler	55.495.738,95
600	06	Sermaye Gelirleri	5.304.454,42
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.235.042,93
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.575.284.646,72**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	890.522,58
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	881.372,58
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	9.000,00
610	05	Diğer Gelirler	150,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **890.522,58**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.574.394.124,14**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.336.045.116,72**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.501.309.263,16**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.409.129.977,70**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.575.284.646,72**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.574.394.124,14**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**890.522,58**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.501.309.263,16**

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Muhasebe Kayıtlarında İzlenmesi Gereken Haklar

KISALTMALAR

BAP: Bilimsel Araştırma Projeleri

MSB: Milli Savurma Bakanlığı

TSE: Türk Standartları Enstitüsü

TUSAŞ: Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş.

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Hak Sahibi Olunan Patent, Marka, Faydalı Model ve Geliştirilen Yazılımların Kayıtlarının Tutulmaması

2. Fakülte Kütüphanesindeki Kitapların Demirbaş Kayıtlarının Bulunmaması

B. Diğer Bulgular

1. İdarenin Bilişim Hizmet Alımlarının Yetki Belgesine Sahip Olmayan Katılımcılardan Sağlanması

2. Kiraya Verilen Alanlarda Ruhsat ve Belgelendirme Eksikliğinin Bunulması

3. Doğrudan Temin Kapsamında Yapılan Alımlara İlişkin Değerlendirmede Eksiklik Bulunması

4. Mal ve Hizmet Alımlarında Yaklaşık Maliyetin Mevzuata Uygun Belirlenmemesi

5. Yapım İşleri İhalelerinde Yaklaşık Maliyetin Hatalı ve Eksik Belirlenmesi

6. İhale Dokümanlarında Bitkisel Atık Yağların Kontrolüne İlişkin Düzenlemelere Yer Verilmemesi

7. Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması

8. Taşınmazların Mali Tablolarda Gerçek Değeriyle Raporlanmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununa 11.07.1992 tarih ve 21281 sayılı 3837 sayılı Kanun'a eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 16 fakülte, 1 yüksekokul, 4 enstitü, 6 meslek yüksekokulu, 1 konservatuvar ve 13 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	184	55	239
Doçent	159	85	244
Doktor öğretim üyesi	290	145	435
Öğretim görevlisi	259	73	332
Araştırma görevlisi	210	221	431
Toplam	**1.102**	**579**	**1.681**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	385	220	605
Sağlık	13	31	44
Avukatlık	2	3	5
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	81	58	139
Yardımcı	77	40	117
Sözleşmeli	138	14	152
İşçi	237	5	242
Toplam	**933**	**375**	**1.304**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.035'dir. Ayrıca Üniversitede 4 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	1.475.036.445,00	1.459.223.966,36	98,93
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	184.009.000,00	180.813.144,96	98,26
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	184.992.065,00	106.862.887,91	57,77
05 Cari Transferler	56.922.389,36	53.040.276,51	93,18
06 Sermaye Giderleri	151.199.632,59	123.002.578,52	81,35
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**2.052.159.531,95**	**1.922.942.854,26**	**93,70**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.765.053.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 287.106.531,95 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.052.159.531,95 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,70'i olan 1.922.942.854,26 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.475.036.445,00 TL ödeneğin 1.459.223.966,36 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 184.009.000,00 TL ödeneğin 180.813.144,96 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 184.992.065,00 TL ödeneğin 106.862.887,91 TL'si, cari transferlerde 56.922.389,36 TL ödeneğin 53.040.276,51 TL'si, sermaye giderlerinde 151.199.632,59 TL ödeneğin 123.002.578,52 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TUSAŞ, Erasmus Değişim Programı destekleri ile Avrupa Birliği ve NATO hibelerinden toplam 35.580.356,20 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	21.308.000,00	35.326.860,87	165,79
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.728.665.000,00	1.943.677.812,15	112,44
Diğer Gelirler	15.080.000,00	28.234.143,41	187,23
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	1.765.053.000,00	2.007.238.816,43	113,72
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	842.237,78	-
Net Toplam	1.765.053.000,00	2.006.396.578,65	113,67

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.765.053.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.006.396.578,65 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.054.658.432,94 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 842.237,78 TL, enflasyon düzeltmesi 1.285.771.664,00 TL ve faaliyet gideri 2.035.218.099,74 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.304.369.759,25 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 67.188.458,79 TL, gider toplamı 48.588.988,56 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 18.599.470,23 TL kar ile tamamlanmıştır.

- Üniversitenin Sosyal Tesisi/İktisadi İşletmesi bulunmamaktadır.

Ayrıca Üniversite, 03.01.2013 tarih ve 28517 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 17.12.2012 tarih ve 2012/4085 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Teknopark A.Ş.'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.135.000,00- TL olup Üniversitenin %25,1 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılında Teknopark A.Ş.'den kâr payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak

tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar tam ve açık bir şekilde belirlenmiş ve yazılı hale getirilmiş; ancak yetki devirleri ile sınırlarına ilişkin yazılı bir belge ya da bilgi bulunmamaktadır. İdarede Etik Davranış İlkeleri belirlenmiş ve tüm personelin bilgi sahibi olması sağlanmıştır. İdarede personelin işe alınmasında ve disiplin işlemlerinde personel mevzuatı hükümlerine göre hareket edilmektedir. Akademik personel için öğretim üyeliğine yükseltilme ve atanma yönergesi, idari personel için tayin yönergesi, akademi ve idari personeller için ödül ve izin yönergeleri hazırlanmıştır. Akademik ve idari personeller için yeterlilik-performans değerlendirmesine yönelik insan kaynakları politikası bulunmamaktadır. İdarede hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve çalışanlara duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. Performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdarede hiçbir iç kontrol riski belirlenmemiş ve buna bağlı olarak risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdarede yetkileri belirlemek amacıyla hazırlanmış olan iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde mevzuat hükümleri doğrultusunda görevler ayrılığı ilkesi uygulanmaktadır. Üniversitede İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun

olarak kurulmuş ön mali kontrol sistemi oluşturulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdare Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olarak Kamu İç Kontrol Uyum Eylem Planı hazırlamıştır. Ancak eylem planında İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu tarafından altı aylık periyotlarla değerlendirme yapılmadığı ve üst yöneticiye rapor halinde sunulmadığı tespit edilmiştir.

İzleme Standartları

İç kontrol sistemi idarenin tüm birimleri tarafından yılda en az bir kez değerlendirilmemekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmamaktadır. Üniversite bünyesinde kurulan iç denetim biriminde 3 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup bu kadrolardan 1'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hak Sahibi Olunan Patent, Marka, Faydalı Model ve Geliştirilen Yazılımların Kayıtlarının Tutulmaması

Üniversitenin hak sahibi olduğu marka, patent ve faydalı modeller için yapılan harcamaların gider yazılarak, kurum imkanları ile geliştirilen yazılımların da değerleme yapılarak maddi olmayan duran varlıklar hesaplarına alınmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun; 'Tanımlar' başlıklı 3'üncü maddesinin (g) bendinde, "*Kamu kaynakları: Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dâhil kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerleri,*"

'Hesap verme sorumluluğu' başlıklı 8'inci maddesinde, "*Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.*" hükümleri yer almaktadır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin; 'Bilanço ilkeleri' başlıklı 8'inci maddesinde, "*Bilanço ilkelerinin amacı, kamu idaresinin tasarrufundaki kaynaklar ile bunlarla elde edilen varlıkların muhasebe kayıtlarının yapılması, mali tablolarının hazırlanması ve raporlanması yoluyla, belli bir tarihte kamu idaresinin mali durumunun ilgililer için saydam ve gerçeğe uygun olarak yansıtılmasıdır…*",

'Varlıklara ilişkin ilkeler' başlıklı 9'uncu maddesinde, "*… b) Kamu idarelerinin bir yıl veya faaliyet dönemi içinde paraya dönüştürülebilecek ya da kullanılarak tüketilecek varlık ve alacakları bilançoda dönen varlıklar ana hesap grubu içinde gösterilir….*"

'Maddi olmayan duran varlıklar ve kayıt değerleri' başlıklı 28'ıncı maddesinde, "*(1) Maddi olmayan duran varlık, mal veya hizmet üretiminde veya ediniminde kullanılmak, üçüncü kişilere kiraya verilmek veya idari amaçlar için kullanılmak üzere elde tutulan marka, isim, bilgisayar yazılımı, telif, patent, sınai ve işletme hakları gibi kalemlerdir…*"

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin; '260 Haklar hesabı' başlıklı 194'üncü maddesinde, "*(1) Haklar hesabı, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılır.*"

‘263 Ürün ve teknoloji geliştirme giderleri” hesabı başlıklı 196’ncı maddesinde, “*(1) Ürün ve teknoloji geliştirme giderleri hesabı; kamu idaresinde yeni ürün ve teknolojiler oluşturulması, mevcutların geliştirilmesi ve benzeri amaçlarla yapılan her türlü giderlerden aktifleştirilen kısımların izlenmesi için kullanılır.”,*

'268 Birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabı (-)' başlığını taşıyan 202’inci madddesinde, “*(1) Birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabı, maddi olmayan duran varlık bedellerinin, yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesi ile maddi olmayan duran varlıklar için ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarını izlemek için kullanılır.*” denilmektedir.

Buna göre, kamu idarelerince mal veya hizmet üretiminde veya ediniminde kullanılmak, üçüncü kişilere kiraya verilmek veya idari amaçlar için kullanılmak üzere elde tutulan marka, isim, bilgisayar yazılımı, telif, patent, sınai ve işletme hakları gibi hakların kamu kaynaklarından olduğu ve dolayısıyla bu kaynakların ilgili duran varlık hesaplarında muhasebeleştirilerek amortisman ayrılması gerektiği gerekmektedir.

Üniversite ile Türk Patent ve Marka kurumundan elde edilen verilere göre, kurumun hak sahibi olduğu patent, yazılım, faydalı model ve markalar ile kendi imkanları ile geliştirilen uygulama yazılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 5: Muhasebe Kayıtlarında İzlenmesi Gereken Haklar

Mahiyeti	Hakkın Adı / Tanımı	Başvuru / Tescil / Edinme Tarihi
Patent	Akrep Zehri İçeren Korozyon Biyo-İnhibitörü	10.12.2024
Patent	Yönlendirilmiş Akış Sistemi İle Tıkanma Önleyici Yazdırma Başlığı	22.11.2024
Patent	Aktif Ambalaj Olarak Kullanılmak Üzere E. Coli’ye Özgü Vb_Ecom-P34 Bakteriyofajını İçeren Aljinat Bazlı Filmlerin Üretimi	17.10.2024
Patent	Negatif Poisson Oranına Sahip Fonksiyonel Kademelendirilmiş Çift Silindirik Re-Entrant Petek Geometrisi	09.10.2024
Patent	Ceo2 Katkılı Pcc Ve Üretim Yöntemi	09.09.2024
Patent	Atık Fermente Siyah Havuç Tozundan Mamül Erişte	19.08.2024
Patent	Kan Grubu Tayin Kiti	22.07.2024

Patent	Otomatik Kontrollü Metal Hidrür Reaktör	08.03.2024
Patent	Yapay Zekâ ve Genetik Test İle Osteoporozda Erken Teşhis Tanı Kiti	04.03.2024
Patent	Dağçayı İçerikli Fermente Kombucha	18.12.2023
Patent	Polarmasız Elektriksel Ölçüm Sistemi - Ek Patent	27.03.2023
Patent	Grafen Destekli Anaerobik Reaktör İle Evsel Organik Katı Atıktan Üretilen Biyogazdan Grafen Üretimi	17.12.2023
Patent	Arvicola Cinsi Su Sıçanlarının Bağırsak Mikrobiyotasındaki Selüloz Parçalayıcı Bakterilerinden Üretilmiş Probiyotik Ürün	17.12.2023
Patent	Cıgs/Perovskit Monolitik Tandem Esnek Güneş Hücresi	17.12.2023
Patent	Biyopolimer Temelli Kontrollü Salım Sistemi İle Tohum Kaplama Malzemesi	17.12.2023
Patent	İki Kademeli Bardak	17.12.2023
Patent	Yüzey Desenli Mikrotüp Katı Oksit Yakıt Pili Üretim Yöntemi	20.11.2023
Patent	Işık Geçiren Atık Pet Agregalı Hafif Beton	08.10.2023
Patent	Tij-Tipi Mikrotüp Katı Oksit Yakıt Pili	03.04.2023
Patent	Polarmalı Schootky Ölçüm Sistemi	27.03.2023
Patent	Armoni Eğitiminde Kullanılmak Üzere Küp	30.11.2022
Patent	Mısır Koçanı, Buğday Kepeği, Ayçiçek Tablası Ve Yağ Asitleri Kullanılarak Üretilmiş Su İçinde Yağ (O/W) Emülsiyon Sistemlerine Uygun Emülgatörler Ve Üretim Yöntemi	24.08.2022
Patent	Mısır Koçanı, Buğday Kepeği, Ayçiçek Tablası Ve Yağ Asitleri Kullanılarak Üretilmiş Yağ İçinde Su (W/O) Emülsiyon Sistemlerine Uygun Emülgatörler Ve Üretim Yöntemi	24.08.2022
Patent	Hypericum Bilgehan-Bilgilii Başköse & Savran (Hypericaceae) Bitki Türü İçin Mikroçoğaltım Yöntemi	20.08.2022
Patent	Zeytin Yaprağı İlaveli Toz Türk Kahvesi	06.07.2022
Patent	İğde (Elaeagnus Angustıfolıa L.) Meyvesi İçeren Pekmez Ve Üretim Yöntemi	04.07.2022
Patent	Şalgam Suyu Artığı Olan Bulgur Unu Tozu İçeren Tarhana Ve Üretim Yöntemi	27.04.2022
Patent	Şalgam Suyu Artığı Olan Fermente Şalgam Turpu Tozu İçeren Tarhana Ve Üretim Yöntemi	27.04.2022

Patent	Bir Spektrofotometre	14.06.2023
Faydalı Model	Şalgam Suyu Artığı Olan Fermente Siyah Havuç Tozu İçeren Tarhana Ve Üretim Yöntemi	27.04.2022
Marka	Patpare	29.09.2024
Marka	Patatespare	18.07.2024
Marka	Elçi Elmalı Çikolata	18.07.2024
Marka	Patcez	18.07.2024
Marka	Niğde Teknopark	31.08.2022
Marka	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	31.08.2022
Yazılım	OGRIS (Öğrenci Bilgi Sistemi)	2010
Yazılım	PEOS (Personel İşlemleri)	2012
Yazılım	AKAPEDIA (Akademik Teşvik, Değerlendirme ve Performans)	2020
Yazılım	BAPSIS (BAP Proje Talep ve Yönetimi)	2018
Yazılım	WEB Web Portal Yönetimi	2015
Yazılım	KALBİS Stratejik Plan ve Kalite Yönetim Sistemi	2016-2020
Yazılım	BOLOGNA Bologna ders içerikleri yönetimi	2015
Yazılım	İYS (İstek Yön. Sistemi)	2020
Yazılım	SKS (Sağlık Kültür Spor Etkinlik Yönetimi)	2020
Yazılım	ANKET (Anket Yönetim Sistemi)	2014
Yazılım	PTS Plaka Kayıt ve Yönetim Sistemi	2020
Yazılım	BAŞVURU (Kamu Hizmeti Başvuru Sistemi)	2021
Yazılım	ARAÇ TALEP (Araç Talep ve Yönetim Sistemi	2020
Yazılım	MBS Mezun Bilgi Sistemi	2015
Yazılım	KOS (Kurumsal Ödeme Sistemi)	2020
Yazılım	NÜSEM Sürekli Eğitim Merkezi Yazılımı)	2021
Yazılım	YOS (Uluslararası Öğrenci başvuru ve Yerleştirme Sistemi)	2013
Yazılım	NOHULOGİN (Merkezi Oturum Açma Sistemi)	2023

Yapılan incelemede; eski ve yeni patentlere ait başvuru harcı ve hizmet bedeli, patent metni gideri, yıllık harç ve hizmet bedeli gibi rutin harcamaların doğrudan gider olarak yazılarak ilgili hakların varlık hesaplarına kaydedilmemesi sonucunda, hak sahibi olunan 6 patent, başvuru süreci devam eden 23 adet patent, 6 adet marka, 1 adet faydalı modelin 260 Haklar hesabında, Kurum imkanlarınca geliştirilen ve Kurumun mülkiyetinde olup kullanılan 18 adet değer tespiti yapılmamış uygulama yazılımının da 263 Ürün ve teknoloji geliştirme giderleri hesabında izlenmediği ve bu haklar için amortisman ayrılmadığı görülmüştür.

2024 yılında eski ve yeni patentler için yapılan 193.333,05 TL harcamanın varlık hesaplarına alınmaması sonucunda yıl sonu bilançosunun 260 Haklar hesabı ve 268 Birikmiş amortismanlar hesabının bu tutar kadar eksik, Faaliyet Sonuçları Tablosunun 630 Giderler hesabının ise bu tutar kadar fazla göründüğü, 263 Ürün ve teknoloji geliştirme giderleri hesabının ise hiç kullanılmamasının sonucunda, ilgili hesapların kamu idaresinin faaliyet sonuçlarını doğru yansıtmayacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında; hak sahibi olunan patent, marka, faydalı modellere ilişkin eski yıllarda yapılan harcamalar toplamı olan 393.137,99 TL'nin 2025/3868 yevmiye no'lu muhasebe işlem fişi ile 260 Haklar Hesabına, kurum imkanları ile geliştirilen yazılımların da, Bilgi İşlem Daire Başkanlığında oluşturulan komisyon marifetiyle değer tespiti yapılarak, 24.525.000,00 TL değer üzerinden 2025/3754 yevmiye no'lu muhasebe işlem fişi ile 263 Ürün ve Teknoloji Geliştirme Giderleri Hesabına kaydedildiği belirtilmiştir.

Buna göre, 2025 yılında yapılan düzeltme kayıtları 2024 yılı mali tablolarını etkilememekte olduğundan, ilgili hesaplar Kamu İdaresinin 2024 yılı faaliyetlerini doğru, tam ve gerçeğe uygun değerleri ile gösterememektedir.

BULGU 2: Fakülte Kütüphanesindeki Kitapların Demirbaş Kayıtlarının Bulunmaması

İslami İlimler Fakültesi Kütüphanesinde kayıtlarda olmayan yaklaşık 2500 adet kitap bulunduğu; bu meyanda 255 Demirbaşlar Hesabının mali tablodaki tutarının fiili durumu yansıtmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden,

raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin “Sorumluluk” başlıklı 5’inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Yönetmelik’in “Taşınırların Kaydı” başlıklı 12’nci maddesinin birinci fıkrasında; Kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınması, taşınır kayıtlarının, harcama birimleri itibarıyla yönetim hesabı verilmesine esas olacak şekilde tutulması ve her bir kaydın belgeye dayanması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bununla beraber 15’nci maddede Satın alınan taşınırların giriş işlemleri, 16’ıncı maddede bağış ve yardım yoluyla edinilen taşınırların girişi, 19’uncu maddede devir alınan taşınırların girişlerinin ne şekilde yapılacağı düzenlenmiştir.

Öte yandan Yönetmelik’in 9’uncu maddesi gereğince kütüphanelerdeki yazma ve basma nadir eserler ile kitap ve kitap dışı materyal için Kütüphane Defteri tutulur. Her bir taşınır için ayrı kayıt yapılması gerekir.

Sonuç olarak 255 Demirbaşlar Hesabının fiili durumla örtüşerek doğru ve denk olması için İslami İlimler Fakültesi Kütüphanesinde kayıtlarda olmayan kitapların kayıtlara alınması ve bunun için öncelikle Taşınır Kayıt Yönetim Sisteminde Kütüphane Ambarı açılması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, her ne kadar kayıtlarda yer almayan eserlerin 28.4.2025 itibariyle kayıt altına alındığı belirtilmekle birlikte bu durum 2024 Yılı Demirbaşlar Hesabını ve Mali Tablolarını etkilemeyecektir. Bununla birlikte cevap ekinde görderilen 28.4.2025 tarihli Kültür Varlığı, Yazma Basma Nadir Eser Kitap ve Metaryellerine ilişkin Taşınır İşlem Fişi ve detayları incelendiğinden toplam 2603 adet eserin her birinin 1 TL'lik sembolik bir bedel üzerinden değerlendirildiği görülmektedir. Oysa toplam 2603 adet eserden bir kısmının nadir eser olması halini de göz önüne alarak, Taşınır Mal Yönetmeliğinin 13'üncü maddesi gereğince

Değer Tespit Komisyonu kurularak her bir eserin gerçek değerinin tespit edilmesi ve tespit edilen gerçek değerleri üzerinden 2025 Mali Hesap ve Tablolarına kaydının yapılması gerekir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İdarenin Bilişim Hizmet Alımlarının Yetki Belgesine Sahip Olmayan Katılımcılardan Sağlanması

İdare tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen bilişim hizmet alımlarının Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından alınmış yetki belgesi sahibi olmayan hizmet sunucularından yapıldığı tespit edilmiştir.

29.06.2022 tarih ve 31881 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Kamu Bilişim Hizmet Alımı Kapsamında Katılımcıların Yetkilendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in, 'Amaç ve kapsam' başlığını taşıyan 1'inci maddesinin birinci fıkrasında, "*Bu Yönetmeliğin amacı; kamu idareleri tarafından yapılacak bilişim hizmet alımları kapsamında katılımcıların taşımaları gereken kriterlerin belirlenmesi, bu kriterler doğrultusunda yetkilendirilmesi, bu kriterlere uyulmadığının tespiti halinde yetkilendirmelerin askıya alınması veya iptal edilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.*" denilerek, Kamu İdareleri tarafından yapılacak bilişim hizmet alımlarında, katılımcıların taşımaları gereken zorunlu kriterler olduğu ve bu kriterlere sahip olanların yetkilendirileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 'Tanımlar' başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının;

(b) bendinde, "*Bakanlık: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını*",

(c) bendinde, "*Bilişim hizmet alımı: Kamu bilişim projeleri kapsamında kamu idaresince gerçekleştirilecek 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki danışmanlık hizmet alımları dahil hizmet alımları, sair mevzuat ile kamu-özel işbirliği projeleri kapsamındaki mal, hizmet, danışmanlık ve yapım işleri alımlarındaki her türlü yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmeti, bilişim sistemi kurulum ve bakım hizmeti, bilişim danışmanlığı hizmeti, bilişim güvenlik hizmeti alımını*",

(f) bendinde, "*Kamu Bilişim Yetki Belgesi: 5 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendindeki kriterlere göre bilişim hizmet alımı ihalelerine katılmak isteyenlerin yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

(h) bendinde, "*Sızma Testi Yetki Belgesi: 5 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendindeki kriterlere göre sızma testi hizmetini sağlayacak katılımcıların yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

(m) bendinde, "*Yazılım Yetki Belgesi: 5' inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki kriterlere göre yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmetlerini tedarik edecek katılımcıların yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

denilerek, bilişim hizmet alımlarında, satın alınan hizmetin türü bakımından katılımcıların sahip olacağı yetki belgelerinin, kamu bilişim yetki belgesi, sızma testi yetki belgesi ve yazılım yetki belgesi olacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in;

'Yetki belgeleri' başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, "*(1) Kamu bilişim projelerini yürütecek katılımcılar için Kamu Bilişim Yetki Belgesi düzenlenir. (2) Yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmetlerini tedarik edecek katılımcılar için Yazılım Yetki Belgesi düzenlenir. (3) Sızma testi hizmetlerini sunacak katılımcılar için Sızma Testi Yetki Belgesi düzenlenir.*"

'Müracatın değerlendirilmesi, onay ve belgelendirme' başlıklı 6'ncı maddesinde, "*Bakanlığa yapılan müracaatlar 5 inci maddede istenilen bilgi ve belgelerin eksiksiz olması halinde değerlendirilir ve en geç iki ay içerisinde sonuçlandırılır. Başvurunun bu Yönetmeliğe uygunluğunun tespiti halinde, Kamu Bilişim Yetki Belgesi, Yazılım Yetki Belgesi veya Sızma Testi Yetki Belgesi elektronik ortamda düzenlenir ve Bakanlık internet sitesinde duyurulur.*" denilmektedir.

Buna göre, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak bilişim hizmetleri alımlarında, bilişim hizmetleri sunumunun kalite ve güvenlik yeterlilikleri/standartları çerçevesinde yürütülmesini sağlamak için, katılımcıların üstlendikleri işe göre sahip olmaları gereken kriterleri gösteren, bilişim, yazılım veya sızma yetki belgelerinin olması; yetki belgesi almak isteyen katılımcıların, Yönetmelik'te anılan yetkinlik düzeylerini gösterir belgeler ile

talep edilecek diğer bilgi ve belgeleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına sunmaları ve yapılacak değerlendirme sonucunda uygun bulunmaları gerekmektedir.

İdare tarafından 2024 yılında yapılan bilişim hizmetleri alımlarında, katılımcıların olması gereken kriterlere haiz olduğunu belirten Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından alınmış kamu bilişim, sızma testi ve yazılım yetki belgelerinin katılımcılardaaranmadığı ve yüklenicilerin de yetki belgelerinin olmadığı görülmüştür.

Bilişim hizmeti alımlarında yüklenicilerin yetki belgelerine sahip olmamasının, Üniversitede idari ve akademik süreçlerde kullanılan veya paydaşlara sunulan bilişim hizmetlerinin kalite ve güvenlik standartları çerçevesinde yürütülmesini güçleştireceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, Bilgi İşlem ve Daire Başkanlığınca yeni yapılacak Bilişim Hizmet alımlarında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından alınmış "Kamu Bilişim Yetki Belgesi"nin istenileceği ve ödeme evraklarına ekleneceği ifade edilmişse de, ilgili alımları düzenleyen ve uyulması zorunlu olan Yönetmelik 2022 yılında yayımlanmış olup, mevcut yüklenicilerin yetki belgeleri olmadan ihalelere katıldıkları ve bilişim hizmeti sunumuna devam ettikleri görülmektedir.

Buna göre, kamu kurum ve kuruluşlarına bilişim hizmeti sunacak isteklilerin kalite ve güvenlik yeterliğini ve yetkinliğini belirleyen yetki belgesi sahipliğinin, İdare tarafından yapılacak yeni bilişim hizmeti alımlarında ihalelere katılım için ön koşul olarak aranması gerekmektedir.

BULGU 2: Kiraya Verilen Alanlarda Ruhsat ve Belgelendirme Eksikliğinin Bunulması

Üniversite tarafından kiraya verilen işyerlerinden örnekleme yöntemiyle seçilen alanlarda idare görevlileri ile birlikte yürütülen denetim sonucunda, kiraya verilen alanları işletenlerin eksikliklerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Denetimi gerçekleştirilen yiyecek ve gıda ürünlerinin satışının yapıldığı kafeterya türü kiralık alanları işletenlerin birinde İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının; diğer birinde ise Gıda, Üretim, Satış ve Toplu Tüketim İşletmeleri İçin İşletme Kayıt Belgesinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kiralanan ilgili işyerlerinde bahsi geçen ruhsat, kayıt ve diğer belgelerin bulunmaması; müstecirlerin, Çalışma Ruhsat Başvurusu öncesi İtfaiye Müdürlüğünden alınması gereken Yangın Yeterlik Belgesi bulunmadan faaliyette bulunulmasına, ilgili belediye ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından yapılacak denetimlerden kaçınılmasına sebebiyet vermektedir.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümleri gereğince müstecirlerin, kiraladıkları işyerlerini İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı, hafta sonu açık kalacak ise Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı alarak ruhsatlandırması gerekmektedir.

Bununla beraber Üniversite tarafından kiralanan alanların, Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik'in 2'nci maddesinde belirtilen "kayıt belgesinden hariç tutulan yerler" arasında sayılmaması nedeniyle İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden İşletme Kayıt Belgesi alınması da gereklidir.

Kamu İdaresi cevabında; 2025 yılından itibaren yapılan ve yapılacak olan kiralama ihalelerinde gerekli izin ve ruhsatların titizlikle takip edileceği belirtilmiştir.

BULGU 3: Doğrudan Temin Kapsamında Yapılan Alımlara İlişkin Değerlendirmede Eksiklik Bulunması

Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığının 22/d kapsamında üç ayrı doğrudan temin alımlarının incelenmesinde; birim fiyat üzerinden teklif alınan ve ilgili firmalarca da her bir iş kalemi için teklif verilen mal alımlarında, değerlendirmenin toplam götürü bedel üzerinden yapılması sonucu, teklif veren diğer firma/firmalardan daha uygun bedelle mal alınması imkanının kaçırılmasına neden olunduğu tespit edilmiştir.

Bilindiği gibi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanunu'nun 68'inci maddesi gereğince dış denetim; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve performans bakımından değerlendirilmesi suretiyle gerçekleştirilir. Nitekim adı geçen Kanunun amacı 1'inci maddede belirtilerek; bu Kanunun kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını düzenlediği hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda gerek harcama yetkilileri ve gerekse piyasa fiyat araştırması yapan gerçekleştirme görevlileri Kanunun bu ilkesini gözeterek kamu kaynaklarını etkili, ekonomik ve verimli kullanmakla yükümlüdür.

Bununla beraber 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesi; İdarelere, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kamu

kaynaklarının verimli kullanılmasını zorunlu kılmıştır.

4734 sayılı Kanunun 22’nci maddesinde belirtilen hallerde ihtiyaçların; idarece belirlenen kriter ve/veya teknik şartnamelerine uygun şekilde, ilan yapılmadan, teminat alınmadan, ihale komisyonu kurma ve anılan Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan yeterlik kriterlerini arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından, piyasada fiyat araştırması yapılarak temin edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Gıda ve temizlik ürünleri ile spor ekipmanları için üç ayrı piyasa fiyat araştırmasıyla birim fiyatlar üzerinden teklifler alındığı; verilen birim fiyat teklif mektuplarından da anlaşılacağı üzere firmaların birim fiyat cetvelinde belirtilen her bir iş kalemi için teklif ettikleri birim fiyatlar üzerinden mal vermeyi taahhüt ettikleri görülmektedir. Bu durumda değerlendirmenin de toplam götürü bedel üzerinden değil, birim fiyat esasına göre her bir iş kalemi üzerinden yapılması gerekir. Zira amaç kamu kaynaklarını verimli kullanmak, aynı kalitedeki ürünü daha uygun bedelle satın almaktır. Aksi halde daha uygun bedelle mal satın alınması fırsatının kaçırılmasına sebep olunacaktır.

Kamu İdaresi cevabında firmaların kısmi teklife olumlu cevap vermeyerek tekliflerinin toplam fiyat üzerinden götürü değerlendirilmesi halinde teklif verebileceklerini beyan etmeleri nedeniyle bu şekilde alım yapılmak zorunda kalındığı belirtilmişse de, 11.8.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazate'de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ gereğince doğradan temin kapsamındaki tekliflerin Ekap üzerinden elektronik olarak alınması mümkündür.

Sonuç olarak doğrudan temin yöntemiyle satın alınacak mal, hizmet veya yapım işleri için; iş kalemlerinin ayrılmaz parçası olması nedeniyle tüm kalemlerin aynı tedarikçiden temininin zorunlu olduğu durumlarda götürü bedel teklif alınabileceği gibi, her bir kalem için birim fiyat üzerinden teklif alınması da mümkündür. Ancak kamu kaynağının verimli kullanılması, birim fiyat bazında en uygun fırsatın kaçırılmaması ve bu meyanda herhangi bir kamu zararına sebebiyet verilmemesi için değerlendirmenin de alınan tekliflere uygun şekilde yapılmasıı gerekir.

BULGU 4: Mal ve Hizmet Alımlarında Yaklaşık Maliyetin Mevzuata Uygun Belirlenmemesi

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı'nca gerçekleştirilen mal ve hizmet alım ihale süreçleri üzerinde yapılan incelemede; yaklaşık maliyetin belirtilen mevzuat hükümlerine uygun hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

a) Yaklaşık Maliyet Hesaplamasında Önceki Dönemler Sözleşme Fiyatlarının Dikkate Alınmaması

Yaklaşık maliyet bedelinin tespitinde bir önceki yıl sözleşme fiyatlarının değerlendirmeye alınmadığı görülmüştür.

Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanması başlıklı 8'inci maddesinde; idarelerin alımın niteliğini ve piyasa koşullarını göz önünde bulundurarak bu maddenin (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde elde ettiği fiyatların birini, birkaçını veya tamamını kullanmak suretiyle yaklaşık maliyet hesaplaması yapacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendinde; idare, alım konusu mal ile ilgili daha önceki dönemlerde alım yapmış ise bu alımlarda ortaya çıkan sözleşme bedellerinin, endeks veya Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan ilgili endekslerden uygun olanının kullanılmak suretiyle güncellenerek yaklaşık maliyetin hesaplanabileceği belirtilmiştir. Döviz ile yapılmış olan alımlarda ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz alış kuru veya çapraz kur üzerinden fiyatlar güncellenerek yaklaşık maliyet hesap edilebileceği belirtilmiştir. İdare, alım konusu malın özelliğine göre kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından fiyat isteyerek de yaklaşık maliyeti hesaplayabilir. Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde de benzer düzenleme bulunmaktadır.

Her ne kadar Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği yaklaşık maliyetin hesaplanmasında idarelere farklı seçenekler sunmuş ve takdir yetkisi tanımış olsa da; yaklaşık maliyet hesaplaması yapılırken özellikle piyasadan yeterli düzeyde teklif alınamayan durumlarda önceki senelerde sözleşmeye yansıyan fiyatları güncellemek suretiyle kullanılması uygun olur. Zira yaklaşık maliyetin hazırlanması kapsamında yazılan idare yazılarına dönüş sağlanarak yeterli sayıda teklif alınamamasının ve bazı ihalelerde yaklaşık maliyetin tek bir teklif ile oluşturulmasının genel bir problem olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi bulguya katılmış olup 2025 yılı personel taşıma hizmeti alımı, temizlik ve giyecek malzemeleri alımı ihalelerine ilişkin yaklaşık maliyet tespitinde önceki yıllar sözleşme fiyatlarının ortalamaya dahil edildiği belirtilmiştir.

Bir önceki yıl/yıllarda alım konusu ile ilgili sözleşme fiyatlarının yaklaşık maliyetin tespitinde değerlendirmeye tabi tutulmaması, yaklaşık maliyetin gerçek piyasa fiyatlarının üzerinde belirlenmesine ve yaklaşık maliyetlerin hatalı hesaplanmasına neden olabileceği değerlendirilmektedir.

b) Yaklaşık Maliyetin Tespitinde Aşırı Sapma Gösteren Tekliflerin Değerlendirme Dışında Tutulmaması

Mal ve hizmet ihalelerine ilişkin yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, hatalara sebep olabilecek gerçek piyasa fiyatlarını yansıtmayan aşırı sapma gösteren fiyat bildirimlerinin değerlendirmeye alındığı tespit edilmiştir.

Mal Alımı ve Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin 8'inci maddesi gereğince İdare yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, alım konusu malın niteliğini, miktarını, teslim süresini, nakliyesini, sigortasını ve diğer özel şartlarını belirterek KDV hariç fiyat bildirilmesini ister. Ancak, idare, gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan ve yaklaşık maliyetin hesaplanmasında hatalara sebep olabilecek fiyat bildirimlerini ve proforma faturaları değerlendirmeye almaz. Yaklaşık maliyetin hesaplanmasında kullanılan her tür bilgi ve belgeye hesap cetveli ekinde yer verilir. Değerlendirmeye alınmayan fiyat bildirimleri ile proforma faturaların değerlendirmeye alınmama gerekçeleri de hesap cetvelinde gösterilmesi gereklidir. Benzer düzenleme Hizmet Alımları İhale Yönetmeliğinde de bulunmaktadır.

Yaklaşık maliyetin tespitinde gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan, aşırı sapma gösteren teklifler ile proforma faturaların, gerekçesinin de belirtilmesi suretiyle, değerlendirme dışında tutulması gerekmektedir.

Kamu İdaresi verdiği cevapta bundan sonra yapılacak ihalelere ilişkin yaklaşık maliyet tespit çalışmalarında mal ve hizmet alımları ihaleleri uygulama yönetmeliklerinin ilgili maddelerindeki diğer yaklaşık maliyet hesaplama yöntemleri de dikkate alınarak maliyet tespiti yapılarak, ayrıca aşırı sapma gösteren tekliflerin değerlendirilmeye alınmayacağı belirtilmiştir.

c) Yaklaşık Maliyetin Tespiti İçin Firmalara Yazılan Yazılara Teknik Şartnamenin Eklenmemesi

İdari Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından başka birimlerin ihtiyacı için açılan ihalelere esas yaklaşık maliyetin tespiti için yazılan yazılarda; malın niteliği, miktarı, teslim süresi, nakliyesi ve diğer özel şartların belirtilmemesi, bu kapsamda teknik şartname eklenmemesi nedeniyle, birbirinden aşırı sapma gösterin teklif fiyatlarla karşı karşıya kalındığı tespit edilmiştir.

Mal Alımı ve Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin 8'inci maddesi gereğince yaklaşık maliyetin tespiti için İdarece yazılan yazılarda alım konusu malın niteliğini, miktarını, teslim süresini, nakliyesini, sigortasını ve diğer özel şartlarını belirterek KDV hariç fiyat bildirilmesi istenir.

Yaklaşık maliyet aşamasında aşırı sapma gösteren tekliflerle karşı karşıya kalınmaması için fiyat istenecek malların tüm niteliğini gösteren teknik şartnamesinin de sunulması gerekmektedir.

Kamu İdaresi bulguya katılarak bundan sonra gerçekleştirilecek ihalelerin yaklaşık maliyeti tespit edilirken teknik şartnameye göre fiyat teklifi alınması hasusunda ilgili birimlere bildirimde bulunulacağı belirtilmiştir.

d) Yaklaşık Maliyet Komisyonunda Malı Talep Eden Birimden Personel Görevlendirilmemesi

Başka birimlerin ihtiyacı için açılan ihalelerde; yaklaşık maliyeti belirleyen komisyona ilgili birimlerden personel görevlendirilmemesi nedeniyle aşırı sapma gösteren tekliflerle karşı karşıya kalındığı görülmüştür.

İdari Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından başka birimlerin ihtiyacı için açılan ihalelere esas yaklaşık maliyetin tespitini yapan komisyonun şube müdürü, şef ve bilgisayar işletmeninden müteşekkil İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı personelinden oluştuğu görülmektedir. Oysa Tıp Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Tarım Fakültesi gibi birimlerin ihtiyaçları için açılan ihalelerde uzmanlık gerektiren mal ve malzemelerin yaklaşık maliyetini belirleyecek komisyona ilgili birimlerden mühendis, hemşire, tekniker, doktor, teknisyen gibi teknik personelin alınması yaklaşık maliyetin piyasa fiyatına uyarlı belirlenmesine, alınan tekliflerde büyük sapmalar oluşmamasına fayda sağlayacaktır.

Kamu İdaresi bulguya katılarak bundan sonra diğer birimlerin ihtiyacı için gerçekleştirilecek ihalelerin yaklaşık maliyetinin belirlenmesinde, ilgili birimlerden konusunda uzman personellerin de görev almalarının sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak ihale ilkelerine ve rekabete uygun bir ihale süreci için, yaklaşık maliyetin belirtilen hükümlere uygun hazırlanması gerekir.

BULGU 5: Yapım İşleri İhalelerinde Yaklaşık Maliyetin Hatalı ve Eksik Belirlenmesi

Anahtar teslim götürü bedel ihale edilen Merkez ve Bağlı Yerleşkelerin Çatı Onarımı ve Tadilatı yaklaşık maliyetinin hatalı ve eksik belirlendiği tespit edilmiştir.

Yapım işleri ihalelerinde yaklaşık maliyet İdare tarafından, ihale onay belgesi düzenlenmeden önce, Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinin 8, 9, 10, 11 ve 12'nci maddelerine göre belirlenir. Bu esas ve usullere göre miktar tespiti ve fiyat araştırması yapılmak suretiyle ihale konusu işin KDV hariç yaklaşık maliyeti hesaplanır ve dayanakları ile birlikte bir hesap cetvelinde gösterilir.

Adı geçen Yönetmelik'in 9'uncu maddesi gereğince uygulama projelerine dayalı olarak, işin bünyesindeki imalat kalemlerinin adını ve yapılacağı yerleri gösteren ve yaklaşık maliyetin hazırlanmasına esas teşkil eden mahal listeleri hazırlanır. Anahtar teslimi götürü bedel işlerde; uygulama projeleri ve mahal listelerine dayalı olarak imalat iş kalemleri veya iş gruplarının teknik tarif ve özellikleri belirlenir. Yine Yönetmelik'in 10'uncu maddesi gereğince İdarelerce, ihale konusu işin yaklaşık maliyetine ilişkin fiyat ve rayiçlerin tespitinde; İhaleyi yapan idarenin daha önce gerçekleştirdiği, ihale konusu işe benzer nitelikteki işlerin sözleşmelerinde ortaya çıkan fiyatlar, ilgili kurumlarca yayımlanmış birim fiyat ve rayiçler, ilgili meslek odaları, üniversiteler veya benzeri kuruluşlarca belirlenerek yayımlanmış fiyat ve rayiçler, yüklenici veya alt yüklenici olarak faaliyet gösteren, konusunda deneyimli kişi ve kuruluşlardan alınacak, ihale konusu işe benzer nitelikteki işlere ilişkin maliyetler ve İdarenin piyasa araştırmasına dayalı rayiç ve fiyat tespitleri esas alınır. Adı geçen ihalenin yaklaşık maliyetinin hesaplanmasında;

A) Çatılarda kiremit aktarımı için 77.100.1015 poz numaralı (Her türlü kiremit örtülü çatılarda kiremit aktarılması) iş kalemi pozu fiyatı birebir kullanılmıştır. Bu iş kalemi uygulanan alanların tamamı veya bir kısmı ayrıca 15.305.1004 poz numaralı Kiremit ile çatı örtüsü yapılması pozu iş kalemi uygulanarak tamamen veya kısmen yenilenmiştir. Bu durumda yenilenen yüzeylerde kiremit aktarma bedelinin tamamı değil, %60'ının esas alınması gerekir. Bu kural 77.100.1015 poz numaralı iş kaleminin Not'lar kısmında açıkça kayıt altına alınmıştır.

Kamu İdaresi cevabında, kiremit aktarım bedeli olarak 18.196 poz numaralı iş kaleminin resmi fiyatının bulunmaması nedeniyle kullanılmadığı belirtilse de yenilenen yüzeylerde minha

edilmesi (düşülmesi) gereken kiremit aktarım bedeli 18.193 numaralı pozun fiyatı değil 77.1700.1015 numaralı pozun fiyatıdır.

B) Üstü kısmen açılmak suretiyle kiremit aktarılacak çatı aralarında temizlik yaptırılması ve eski ısı yalıtım malzemelerinin atılması için Vakıflar Genel Müdürlüğünün V.0514 iş kaleminin uygulandığı görülmektedir. Söz konusu iş kaleminin analizindeki işçiliklerin restorasyon işçiliğinden oluştuğu görülmektedir. Oysa çatısı aktarılacak yapının tarihi bir Vakıf binası olmadığı için analizin bünyesindeki işçiliklerin restorasyon yerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca açıklanan işçilik birim fiyatlarının esas alınması gerekir.

Kamu İdaresi cevabında; her ne keder V.0514 poz bu iş kaleminin sadece vakıf binalarında kullanılacağına yönelik bir kısıtlama yer almadığı belirtilmişse de bu pozun içeriğinde yer alan işçiliğin, restorasyon işçi bedelinden oluştuğu görülmektedir. Restorasyon işçiliği ise sadece tarihi ve bedii değeri olan vakıf ve kültür varlığı kapsamındaki binalarda kullanılmaktadır.

C) Bakım onarım yapılacak çatının tamamı açılmak suretiyle kiremit aktarılacak çatılardaki temizlik iş kalemi için V.0514 pozu yerine bu fiyatın yarısına tekabül eden V.0514/1A (Üstü Açılmış Çatı ve Döşeme Arası Moloz ve Pisliklerin Kir, Toz, Toprak Katmanı Temizlenmesi ve Atılması) pozunun esas alınması gerekir. Bu durumda da yine V.0514/1A poz numaralı iş kaleminin analizindeki restorasyon işçilik rayiçlerinin; ilgili pozun içeriğindeki Vakıflar Genel Müdürlüğü rayiçlerinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı rayiçlerine dönüştürülmesi gereklidir.

Kamu İdaresi cevabında, çatı onarımlarında çatının tamamı açılmadığından yaklaşık maliyette V.0514/1A poz numaralı iş kaleminin kullanılmadığı belirtilmekle beraber Bor MYO D Blok çatısında kısmen da olsa çatının tamamının açıldığı mahaller için kullanılması mümkündür.

D) Kiremit aktarılacak bazı çatılarda, çatının mukavemetini artırmak için bu ahşap çatıların bakım onarımının da yapılması planlanmıştır. Ancak bu işin yaklaşık maliyetinin belirlenmesi için 48.690.2001 pozlu (Ahşap Oturma Çatı Onarımı Yapılması) iş kaleminin esas alınması gerekirken 15.300.1001 pozlu (Çatı Örtüsü Altı Tahta Kaplamalı Ahşaptan Oturtma Çatı Yapılması) iş kaleminin esas alındığı; ayrıca bu çatı yapımı iş kaleminin pozunun uygulama projesi ile mahal listesinde de yer verilerek hatalı doküman hazırlanmasına da meydan verildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, yaklaşık maliyette kullanılması tavsiye edilen 48.690.2001 (Ahşap Oturtma Çatı Onarımı Yapılması) pozu yürürlükten 5-6 sene önce kaldırıldığı için tarafımızca 15.300.1001 poz numaralı (Ahşap oturtma çatı) iş kalemi imalatının kullanıldığı

belirtilmekle birlikte MSB'nin söz konusu birim fiyatını 2019 yılından sonra açıklamamış olması bu analizin kaldırıldığına karine teşkil etmemektedir.
Bununla beraber yapım ihalelerinde yaklaşık maliyetin eksik ve hatalı belirlenmesi ve bu iş kalemleri ile imalat tariflerine mahal listesi ile uygulama projesinde de yer verilmesi; istekli tekliflerinin olduğundan yüksek oluşmasına veya hatalara sebebiyet verebileceği gibi olası ihale iptalleriyle kamu hizmetinde gecikmelere de neden olunabilir.

Sonuç olarak yapım ihalelerinin yaklaşık maliyeti belirlenirken titiz bir çalışma yürütülmesi, imalatı birebir karşılayan iş kalemlerinin seçilmesi, iş kalemlerinin tarif, not ve açıklamalarındaki uyarıların dikkate alınması ve kapsamlı bir çalışma yürütülerek yaklaşık maliyetin hem piyasa fiyatları ve hem de yapılacak imalatlara uyarlı belirlenmesi gerekmektedir.

BULGU 6: İhale Dokümanlarında Bitkisel Atık Yağların Kontrolüne İlişkin Düzenlemelere Yer Verilmemesi

Kiralık alanları işleten müstecirlerin bir kısmının bitkisel yağ üreticisi olduğu halde ihale dokümanlarına bitkisel yağ üreticilerinin uymak zorunda olduğu hükümlere yer verilmediği tespit edilmiştir.

Bitkisel atık yağların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanması, yönetiminde gerekli teknik ve idari standartların oluşturulması ve buna yönelik prensip, politika ve programların belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği, 06.06.2015 tarih ve 29378 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Düzenlemenin amacının çevreye zararlı bitkisel atık yağların doğaya karışımı engellenerek bitkisel atık yağ üreticilerinden toplanan bitkisel atık yağlardan biyodizel ve biyogaz üretiminin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır.

Yönetmelik'in 5'inci maddesi gereğince bitkisel atık yağların ve bu yağların işlenmesi sonucu oluşan atıkların; çevreye zarar verecek şekilde depolanması, taşınması, doğrudan veya dolaylı olarak yüzey suları ile yeraltı suyuna, denize, kanalizasyona, drenaj sistemi ile toprağa verilmesi ve mevcut düzenlemelerle belirlenen sınır değerleri aşarak hava kirliliğine neden olacak şekilde yakılması ve doğrudan veya dolaylı olarak yemeklik yağlara ve ham yağlara karıştırılması yasaktır. Bitkisel atık yağların kaynağında ayrı toplanması ve uygun şekilde depolanması esas olduğundan bitkisel atık yağ üreten kurum, kuruluş veya işletmeler, bu

yağların toplanması için çevre lisanslı geri kazanım tesisleriyle veya bitkisel atık yağ ara depolama tesisleri ile yıllık sözleşme yapmakla yükümlüdürler.

Öte yandan Yönetmelik'in 10'uncu maddesi bitkisel atık yağ üreticisinin/sahibinin yükümlülüklerini düzenlemektedir. Buna göre bitkisel atık yağ üreticileri; bitkisel atık yağları diğer atık madde ve çöplerden ayrı olarak biriktirmekle, konutlar hariç olmak üzere faaliyetleri sonucu oluşan bitkisel atık yağların biriktirilmesi için sızdırmaz, iç ve dış yüzeyleri korozyona dayanıklı toplama kaplarını kullanmakla, bitkisel atık yağları lisanslı taşıyıcılarla işleme tesislerine göndermekle, bitkisel atık yağ sevkiyatında ulusal atık taşıma formu kullanmakla yükümlüdürler.

Üniversite idaresinden kantin, lokanta ve kafe kiralamak suretiyle birer atık yağ üreticisi olan müstecirlerin de söz konusu düzenlemelere tabi olup atık yağlarını biriktirip yıllık sözleşme yaptıkları yetkili firmaya teslim etmeleri gerekmektedir. Bu meyanda kiracının, gıda hazırlama ve pişirme bölümünde kullanılmış olan atık yağlar için mutfak çıkışındaki rögar içerisine TSE ve ilgili yönetmeliklere göre yağ tutucu cihaz koyarak yetkilendirilmiş firmalarla Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğinin 5'inci maddesi gereğince Atık Bitkisel Yağ Toplama Sözleşmesi imzalayacak, biriktirdiği bitkisel atık yağı yetkili firmaya teslim ederek yapmış olduğu sözleşme ile atık yağ teslim belgesinin bir suretini dosyasına konulmak üzere İoadeye sunmalıdır. Bununla beraber Niğde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişiklikleri İl Müdürlüğü ile Niğde Belediyesinin talimat ve düzenlemelerine uygun olarak alınması gereken tüm tedbirleri alıp bu işle ilgili her türlü sorumluluğu üstlenmelidir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılından itibaren yapılan ve yapılacak olan kiralama ihalelerinde titizlikle takip edileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak kiralık alanlara ilişkin ihale dokümanlarına yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinde yer alan hususları içeren düzenlemelerin derc edilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması

Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan kiraya verilenlerin ihalesinin, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 45'inci maddesi gereğince açık teklif yerine, 51'inci maddesinin (g) bendine göre pazarlık usulüyle yapıldığı tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun; "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet,

yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği,

"İhalelerde kapalı teklif usulünün esas olduğu" başlıklı 36'ncı maddesinde ise, bu Kanun'un 1'inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu, 45'inci maddede gösterilen işlerin açık teklif usulüyle yaptırılabileceği, hüküm altına alınmıştır.

Kanun'un "Pazarlık usulüyle yapılacak işler" başlıklı 51'inci maddesinin (g) bendinde, hangi işlerin bu kapsamda ihale edilebileceği sayılmış olup buna göre kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisinin pazarlık usulüyle ihalesi mümkündür.

Madde hükmünde belirtildiği üzere, taşınmazların kiralanması hususunda pazarlık usulünün uygulanabilmesi için şu iki şartın birlikte mevcudiyeti gerekmektedir;

1- Taşınmazın, Devletin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan olması,

2- İşin özelliği, idareye yararlı olması veya ivediliği gereği kapalı ya da açık teklif yöntemlerinin kullanılamıyor olmasıdır.

Dolayısıyla 51'inci maddenin yöntemine göre pazarlık usulünün; Devlete ait taşınmazlar kavramının karşılığı olan genel bütçeli kuruluşlara ait taşınmazlar, yani tapuda Maliye Hazinesi adına kayıtlı taşınmazlar dışında uygulanması mümkün değildir. Nitekim bu durum çeşitli yargı kararlarında da hükme bağlanmıştır.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle; Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazların kiralama işlemlerinin, 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin (g) bendine göre pazarlık usulü ile ihale edilmesi mümkün olmayıp kapalı veya açık teklif ihale yönteminin kullanılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; Üniversite mülkiyetinde bulunan 32 adet taşınmazın 15'inin 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin (g) bendine göre pazarlık usulü ile kiraya verildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında; kiralamalarda ticari amaç güdülmemesi, fiyatların idarece belirlenebilmesi, kaliteli hizmet almak ve Üniversite kampüsünün huzur ve güvenliğini sağlamak amaçlarıyla pazarlık usulü kullanıldığı belirtilmişse de 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun ilgili hükümleri gereği üniversitelerin mülkiyetindeki taşınmazların kiralanmasında pazarlık usulünün kullanılması mümkün görülmemektedir.

Sonuç olarak; Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazların kiralama işlemlerinin, 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin (g) bendine göre ihale edilmesi mümkün olmayıp kapalı veya açık teklif ihale yönteminin kullanılması gerekmektedir.

BULGU 8: Taşınmazların Mali Tablolarda Gerçek Değeriyle Raporlanmaması

Üniversitenin taşınmazlarından, mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirleri ile uyumlu olmayanlar ve cins tashihi işlemleri tamamlanmayanlar olduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi: "Binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemini" ifade etmektedir.

Yönetmelik'in "Cins Tashihlerinin Yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde; kamu idarelerince, mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, taşınmazların mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınarak, cins tashihinin yapılması için gerekli işlemlerin yapılacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Kayıt Değişikliği İşlemleri" başlıklı 11'inci maddesinde ise; kadastro, imar, ifraz, tevhid, cins tashihi, yüzölçüm değişikliği, kat mülkiyeti tesisi, kamuya terk gibi nedenlerle taşınmazda meydana gelebilecek değişikliklerde kayıtların kapatılıp oluşan taşınmazlar esas alınarak yeni kayıt tesis edileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversite taşınmazlarının bir kısmının mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarında belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı ve mevcut kullanım şekilleri dikkate alınarak kayıtlara alınmadıkları görülmüştür. Bu durum, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına ve mali tablolarda 250 Arsa ve

Araziler Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ile 252 Binalar Hesabının gerçek durumu yansıtmamasına neden olmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, 250 Arsa ve Araziler Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabının mali tablolarda doğru olarak izlenebilmesi için taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kiraya Verilen Taşınmazların Tip İhale Dokümanlarında Eksikliklerin Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunun Bulgu 9 "İhale Dokümanlarında Bitkisel Atık Yağların Kontrolüne İlişkin Düzenlemelere Yer Verilmemesi" olarak yer almaktadır.
Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunun Bulgu 1 "Taşınmazların Mali Tablolarda Gerçek Değeriyle Raporlanmaması" olarak yer almaktadır.
Kiraya Verilen İşyerlerinin Eksik Belgeyle İşletilmesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunun Bulgu 12 "Kiraya Verilen Alanlarda Ruhsat ve Belgelendirme Eksikliğinin Bunulması" olarak yer almaktadır.
Yaklaşık Maliyetin Mevzuat Hükümleriyle Uyarlı Şekilde Belirlenmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunun Bulgu 4 "Mal ve Hizmet Alımlarında Yaklaşık Maliyetin Mevzuata Uygun Belirlenmemesi" olarak yer almaktadır.
Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunun Bulgu 10 "Üniversite Taşınmazlarının Kiraya Verilmesinde Pazarlık Usulünün Kullanılması" olarak yer almaktadır.

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Tahsilatı Geciken Satışlar Tablosu

Tablo 2: Öğretim Üyesi Bazlı Gelir Hedefi Tutarları ve Kalibrasyon Katsayıları

Tablo 3: Sözleşmesi Bulunmayan Bakım Onarımlar (Örnek Liste)

Tablo 4: Kısımlara Bölünerek Yapılan Mal Alımları (Örnek Liste)

KISALTMALAR

KVK: Kalite Verimlilik Katsayısı

BNK: Bireysel Net Katkı Puanı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde Yarı Mamuller-Üretim ve Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması

2. Döner Sermaye İşletmesi Tarafından Yapılan Satışlardan Doğan Alacakların Alacak Hesaplarında Kayıt ve Takibinin Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Öğretim Üyelerine Bireysel Verimlilik Katsayıları Belirlenerek Teşvik Ek Ödemesi Yapılması

2. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

3. Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurulundan Uygun Görüş Alınmaması

4. Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

5. Mal Alımlarının 4734 Sayılı Kanun'da Öngörülen İhale Usulleri Yerine Parçalara Bölünmek Suretiyle ve Limit Aşımı Yapılarak Doğrudan Temin Yöntemiyle Gerçekleştirilmesi

6. Taşınır İşlemlerinde Eksiklik Bulunması

7. Sosyal Güvenlik Kurumuna Faturalandırılan İşlemler İçin İlave Ücret Alınması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında 02.12.1998 tarih ve 23541 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Niğde Üniversitesi Rektörlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur. Bu yönetmelik 01.06.20201 tarih ve 24419 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Adı geçen yönetmelik de 23.05.2021 tarih ve 31489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmış ve yeni yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4 maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, uzaktan ve yüz yüze seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, konferans, sınavlar yapmak, panel ve sempozyumlar düzenlemek.

b) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak.

c) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak; bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

ç) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

d) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak.

e) Üniversite sanayi iş birliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

f) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

g) Pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk eğitimi gibi konularda uzaktan ve yüz yüze eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

ğ) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, yukarıda sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 10'dur.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 2 idari memur ve 3 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 3'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 5 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner

sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 57.450.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 64.750.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 44.232.260,36 TL bütçe giderine karşılık 56.065.417,51 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 67.188.458,79 TL gelir elde edilmiş, 48.588.988,56 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 18.599.470,23 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde Yarı Mamuller-Üretim ve Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması

Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi Ayhan Şahenk Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletme biriminde üretim aşamasındaki yarı mamullerin ve birim maliyet hesabının takip edilmesini sağlamak üzere kullanılması gereken 151 Yarı Mamuller-Üretim Hesabı ile ilgili maliyet hesaplarının kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin; '7 Maliyet hesapları' başlığını taşıyan 462'nci maddesinde,

"(*1) Maliyet hesapları ana hesap grubu, maliyeti oluşturan her türlü giderin izlenmesi için kullanılır.*

..

(4) Maliyet hesapları, direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri, genel üretim giderleri, hizmet üretim maliyeti, araştırma ve geliştirme giderleri, pazarlama, satış ve dağıtım giderleri ve genel yönetim giderleri hesap gruplarına ayrılır."

'770 Genel yönetim giderleri hesabı' başlığını taşıyan 517'nci maddesinde,

"*Hesabın niteliği*

(1) Genel yönetim giderleri hesabı, işletmenin yönetim fonksiyonları, işletme politikasının tayini, organizasyon ve personel, idare hizmetleri, büro hizmetleri gibi üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için kullanılır."

'74 Hizmet üretim maliyeti' başlıklı 495'inci maddesinde,

"*(1) Hizmet üretim maliyeti hesap grubu; hizmet işletmelerinin üretim maliyeti hesaplarının izlenmesi için kullanılır.*

(2) Hizmet işletmelerinde; 71, 72 ve 73 numaralı gruplarda yer alan hesaplar kullanılmaz."

'740 Hizmet üretim maliyeti hesabı' başlığını taşıyan 496'ncı maddede,

"*Hesabın niteliği*

(1) Hizmet üretim maliyeti hesabı, hizmet işletmelerinde üretilen hizmetler için yapılan giderlerin izlenmesi için kullanılır."

'151 Yarı mamuller-üretim hesabı' başlıklı 129'uncu maddede,

"*Hesabın niteliği*

(1) Yarı mamuller-üretim hesabı, henüz tam mamul haline gelmemiş ancak ilk madde ve malzeme ile işçilik ve genel üretim giderlerinden belli oranlarda pay almış üretim aşamasındaki mamullerin izlenmesi için kullanılır.

(2) Henüz işlem hâlinde olduklarından ambara alınma söz konusu olamayacağı için, bu hesapta sadece üretimdeki "yarı mamul stokları" izlenir." denilmektedir.

Buna göre, işletme faaliyetlerinin takibi ve maliyet hesaplamalarının yapılabilmesi için, üretim ve satış için yapılan giderlerin; direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri, genel üretim giderleri, hizmet üretim maliyeti, araştırma ve geliştirme giderleri, pazarlama, satış ve dağıtım giderleri ve genel yönetim giderleri hesap gruplarına ayrılması gerekmektedir. Üretilen veya satılan malın maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan genel mahiyetteki giderlerin izlenmesi için Genel Yönetim Giderleri Hesabının kullanılması, hizmet işletmelerinin hizmet üretim maliyetleri takibinin Hizmet Üretim Maliyeti Hesaplarında izlenmesi, henüz tam mamul haline gelmemiş ancak ilk madde ve malzeme ile işçilik ve genel üretim giderlerinden belli oranlarda pay almış üretim aşamasındaki mamullerin ise Yarı Mamuller-Üretim hesaplarında takip edilmesi gerekmektedir.

Ayhan Şahenk Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletme birimi tarafından tarım uygulama alanında, meyve, sebze, tarla bitkileri, aromatik bitkiler; uygulama çiftliğinde ise, süt sığırcılığı, küçükbaş hayvancılık, yumurta tavukçuluğu, etlik piliç, organik tavukçuluk, arıcılık yetiştiriciliği faaliyetleri yapılmaktadır.

Döner sermaye işletmesinin yevmiye kayıtları ve ayrıntılı mizanı incelendiğinde;

a. 770 Genel Yönetim Giderleri ana hesap kodu altında nitelik olarak genel yönetim giderleri ile ilgisi bulunmayan, Zirai Malzeme ve İlaç Alımları, Canlı Hayvan Alım, Bakım ve Diğer Giderleri, Diğer Üretim ve Tüketim Mal ve Malzemesi Alımları maliyet kalemlerine yer verildiği,

b. İşletmenin ana faaliyet konusuyla ilgili üretim maliyetleri hesapları kodları olan 71 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri, 72 Direkt İşçilik Giderleri, 75 Araştırma ve Geliştirme Giderleri (İhtiyaç halinde), 76 Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri kodlarının ağırlıklı olarak kullanılması gerekirken bu hesapların hiç kullanılmayarak, bu hesaplarda olması gereken tutarların konsolide edilerek 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesaplarında takip edildiği,

c. Üretim aşamasındaki mamullerin takip edildiği 151 Yarı Mamul-Üretim hesabının hiç kullanılmadığı görülmüştür.

Kullanılması zorunlu olan muhasebe hesaplarının kullanılmaması, üretilen yarı mamullerin stok hesaplarında görünmemesi ve üretilen mamullerin gerçek birim maliyetinin belirlenememesi sonucu, idarenin mali tablolarının faaliyet sonuçlarını tam ve doğru şekilde yansıtamayacağı değerlendirilmektedir

Kamu idaresi cevabında, üretim aşamasındaki yarı mamüllerin ve birim maliyet hesaplamalarının, 151 Yarı Mamuller - Üretim Hesabı ve maliyet hesapları kullanılarak, Saymanlık Müdürlüğü ile koordineli şekilde yapılacağı ifade edilmiştir.

Buna göre, ilgili hesapların çalıştırılmaması, Kamu İdaresinin 2024 yılına ait mali tablolarının, idarenin faaliyetlerini doğru, tam ve gerçeğe uygun olarak yansıtamamasına neden olacaktır.

BULGU 2: Döner Sermaye İşletmesi Tarafından Yapılan Satışlardan Doğan Alacakların Alacak Hesaplarında Kayıt ve Takibinin Yapılmaması

Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi Ayhan Şahenk Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan satışlardan kayda alınmayan olduğu ve tahsilatı gecikenlere faiz iletilmediği görülmüştür.

Ayhan Şahenk Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesi tarafından üretilerek veya yetiştirilerek satılan malların, satışı ile satıştan doğan ticari alacakların takip ve tahsilat süreçlerine ilişkin aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

a) Tahsili Geciken Ticari Satışlar için Faiz İşletilmemesi

İşletme birimi tarafından aynı alıcıya satışı yapılan muhtelif türdeki etlerin satış usulleri bedellerinin tahsilatında gecikmeler olduğu, geç yapılan tahsilatlara faiz işletilmediği görülmüştür.

Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliğinin "Usul ve Bedel Tespiti" başlığını taşıyan 63'üncü maddesinde, " ... *Kuruluşun bağlı bulunduğu idarenin birinci derecedeki ita amirince izin verilecek mal ve hizmetler için kredili satış yapılması mümkündür. Bu takdirde, siparişle birlikte işin bedelinin % 10'u peşin alınır, mal veya hizmetin teslimde işin bedelinin % 25'i ödenmiş olmak kaydıyla kalan bedel 12 ayı geçmemek üzere eşit miktarlarda takside bağlanabilir.*" denilmektedir.

Buna göre, döner sermayeli işletmeler tarafından yapılan satışların peşin olarak yapılması esas olmakla birlikte, ita amiri olan rektör tarafından izin verilecek mal ve hizmetlerin kredili satışı mümkündür. Kredili satış için ise, siparişle birlikte satış bedelinin %10'unun peşin tahsil edilmesi, mal tesliminde ise işin bedelinin %25'inin ödenmiş olması gerekmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi Yürütme Kurulu kararıyla yapılan satışlar için alınan tekliflerde, satışın gerçekleşmesi durumunda bedelinin peşin olarak tahsil edileceği, 10 gün içinde yatırılmayan satış tutarı için faiz işletileceği belirtilmiştir. 2024 yılında aynı alıcıya yapılan satışlardan tahsilatı 10 günden fazla gecikenler ile bu satışlara ait fatura kesim ve tahsilat tarihlerini gösteren tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1: Tahsilatı Geciken Satışlar Tablosu

Satış Türü	Satış Tutarı	Fatura Tarihi	Tahsilat Tarihi	Tahsilat Süresi (Gün)
Karkas inek	44.253,00	14.02.2024	01.03.2024	17
Canlı koyun	6.560,00	15.04.2024	02.05.2024	17
Canlı dana (3 parça olarak ödenmiştir.)	763.600,00	02.05.2024		
	(-263.600,00)		20.05.2024	19
	(-300.000,00)		27.05.2024	26
	(-200.000,00)		04.06.2024	34
Karkas inek	147.344,00	23.05.2024	02.07.2024	41
Karkas koç	11.992,50	07.06.2024	02.07.2024	26
Karkas inek	89.761,50	01.07.2024	23.08.2024	54
Karkas koyun	7.110,00	08.07.2024	23.08.2024	47
Karkas inek	64.507,50	05.08.2024	23.08.2024	19
Karkas dana	392.113,82	26.11.2024	16.12.2024	20
Karkas toklu	131.098,50	29.11.2024		
	-100.000,00		31.12.2024	32

	-31.098,50		13.01.2025	45
Karkas toklu	187.300,00	20.12.2024	13.01.2025	23
Karkas dana (3 parça olarak ödenmiştir.)	274.968,00 (-34.601,50) (-140.000,00) (-100.366,00)	23.12.2024	 13.01.2025 03.02.2025 13.02.2025	 20 44 51

Yapılan incelemede, İdarece yapılan satışlar için alınan teklif mektuplarındaki peşin satış yapılacağına dair ifadeye rağmen, bu hususa uyulmamış ve satıştan doğan alacaklar peşin tahsil edilememiştir. Yönetmelik'in kredili satış yöntemi de kullanılmamış olduğundan, geciken ticari mahiyetteki alacaklar için faiz işletilmeden alacakların geç tahsili yoluna gidildiği görülmüştür.

Ticari satışlardan doğan alacakların takip ve tahsilatında yaşanan gecikmelerin, işletmenin ticari teamüllere göre yönetilmesini ve işletme gelirlerinin artışını engelleyeceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, kesimlik hayvanların satışı yapılırken firesiz ve daha yüksek fiyattan teklif veren firmaya satış yapıldığı ifade edilmiş olsa da, satış öncesinde alınan teklif mektuplarındaki tahsilatın 10 günü geçmesi durumunda yasal faiz uygulanacağına dair düzenlemeye geciken tahsilatlarda uyulmadığı görülmüştür.

Ticari satışlarda, alıcılardan alınan tekliflerde geçerli olan tahsilat sürelerinin takip edilmesi ve geciken alacaklar için yasal faiz işletilerek tahsilat sağlanması gerekmektedir.

b) Ticari Satıştan Doğan Alacağın Takip Edilmemesi

Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan ticari satışta; satış faturasının kesim tarihi, alacağın kayıtlara alınması, tahsil edilmesi, tahsil edilemeyen alacağın şüpheli ticari alacak haline gelmesi süreçlerinin takip edilmediği görülmüştür.

Vergi Usul Kanunu'nun 'Fatura nizamı' başlığını taşıyan 231'inci maddesinin 7'nci bendinde, "*Fatura, malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren azami yedi gün içinde düzenlenir.*" denilerek, faturanın malın teslimi tarihinden itibaren azami yedi gün içinde kesilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin; 120 Alıcılar Hesabının, 'Hesabın niteliği' başlıklı 96'ncı maddesinde, "*(1) Alıcılar hesabı, işletmenin*

faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının izlenmesi için kullanılır.",

'Hesabın işleyişi' başlıklı 97'nci maddesinin birinci fıkrasının a bendinin 1'nci alt bendinde bendinde, "*Mal ve hizmet satışlarından doğan senetsiz alacaklar bu hesaba borç, satış bedeli "60 Brüt Satışlar" grubunun ilgili hesabına… alacak kaydedilir*.",

128 Şüpheli ticari alacaklar hesabının, 'Hesabın niteliği' başlığını taşıyan 109'uncu maddesinde, "*(1) Şüpheli ticari alacaklar hesabı, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılır*.",

129 Şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabı (-)'nın, 'Hesabın niteliği' başlığını taşıyan 111'inci maddesinde, "*(1) Şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabı, şüpheli ticari alacaklar için ayrılan karşılıkların izlenmesi için kullanılır*." denilmektedir.

Buna göre, döner sermaye işletmesinin faaliyet konusu mal ve hizmet satışlarından karşılığı kesilen ancak gerçek veya tüzel kişilerce henüz ödenmemiş faturalı alacakların mali tablolarda izlenmesi için 120 Alıcılar Hesabına kayıt yapılması, ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların ise 128 Şüpheli ticari alacaklar hesabına alınarak, bunlar için karşılık ayrılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi Döner Sermaye İşletmesinin Araştırma ve Uygulama bahçesinde üretilen 33.800 kg meysuluk elma, 23/08/2024 tarihinde kg'si 6TL'den toplam 204.828,00TL'ye satılmış olup, satışa ait faturanın ticari malın tesliminden 5 ay sonra 24.01.2025 tarihinde kesilerek, ilgili ticari alacağın muhasebe kayıtlarına alındığı görülmüştür.

Ticari satışta malın tesliminden itibaren 7 gün içinde fatura kesilmemesi, alacağın ilgili muhasebe hesabı kayıtlarına alınarak takibini zorlaştırdığı gibi, 120 Alıcılar hesaplarının ve gelir hesabı olan 600 Yurtiçi Satışlar hesabının 204.828,00TL eksik görünmesi nedeniyle, işletmenin mali tablolarının işletme faaliyetlerini tam ve doğru şekilde gösterememesine neden olacaktır.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu ticari malın bedelinin tahsili amacıyla, Hukuk Müşavirliğinin ilgili firmaya dava açması için yazı yazıldığı, konunun titizlikle takip edileceği belirtilmiştir.

Ticari satışlar içi malın tesliminin yapıldığı tarihten itibaren azami yedi gün içinde fatura kesilerek ticari alacakların mali tablolarda izlenmesi, ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların ise 128 Şüpheli ticari alacaklar hesabına alınarak, bunlar için karşılık ayrılması gerekmektedir.

Öte yandan, 2024 yılı kayıtlarında olması gereken satış kaydının 5 ay sonra 2025 yılında yapılması, 2024 yılı mali tablolarını etkilememekte olduğundan, ilgili hesap, Kamu İdaresinin 2024 yılı faaliyetlerini doğru, tam ve gerçeğe uygun değerleri ile gösterememektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Öğretim Üyelerine Bireysel Verimlilik Katsayıları Belirlenerek Teşvik Ek Ödemesi Yapılması

Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünce, öğretim görevlilerinin her biri için belirlenen kalite-verimlilik katsayısının (KVK), bireysel net katkı puanlarının (BNK) hesaplanmasında kullanılan A ve B puanlarına çarpan olarak eklendiği ve bu şekilde teşvik ek ödemesi hesaplandığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"...

k) Kalite-verimlilik esasları ve katsayıları: Birim veya alt birimlerin verimlilik ve kalite artırıcı faaliyetleri için Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen esaslar ile katsayıları,

..."

Şeklinde tanımlanmıştır.

Yönetmelik'in "Alt Düzenlemeler" başlıklı 10'uncu maddesinin beşinci fıkrasında; kalite-verimlilik esas ve katsayılarının Yükseköğretim Kurulu tarafından düzenleneceği, bu belirleme yapılırken kurumsal hedeflerin belirlenme ve denetim şeklinin, kullanılacak kalite-verimlilik belirteçlerinin, kabul edilecek kurum kalite-verimlilik denetim metotları ve periyotları ile kurum kalite verimlilik puan ve katsayısı dikkate alınarak kurum için genel değerlendirme notu olan birim veya alt birimlerin verimlilik ve kalite artırıcı faaliyetleri için kalite verimlilik katsayısı tanımlanacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Kalite ve verimlilik esasları ve katsayılarına ilişkin geçiş hükümleri" başlıklı Geçici 3'üncü maddesinde ise; Yükseköğretim Kurulu tarafından kalite-verimlilik esas ve katsayıları ile ilgili düzenleme yapılıncaya kadar, kalite-verimlilik katsayısının kullanılmasına yönelik esaslar ile katsayıların, bu Yönetmelik'teki esaslara uygun olarak yönetim kurulları tarafından belirlenebileceği ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinde;

"...

(2) (A) Kurumsal katkı puanı; ilgili döner sermaye birim veya alt birim ortalamasının, kadro/görev unvan katsayısı ve aktif çalışılan gün katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan puanı ifade eder. Bu puanın hesaplanmasında aşağıdaki formül uygulanır.

(A) = Birim (b-ort) veya alt birim (ab-ort) ortalaması x kadro/görev unvan katsayısı x aktif çalışılan gün katsayısı.

(3) ***(Değişik:RG-8/10/2016-29851)*** *(B) Bireysel gelir getirici faaliyet puanı; Kurum içinde bireysel gelir getirici faaliyetlerden dolayı alınan mesai içi (B1), mesai dışı ilave ücret alınmayan (B2) ve mesai dışı ilave ücret alınan (B3) puanlarının toplamından oluşan puandır.(...)*

(B) = "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ne göre alınan toplam puan.

(4) (C) Eğitim-öğretim faaliyeti puanı; döner sermaye kapsamında yapılmayan eğitim-öğretim faaliyetleri için Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Cetveli"nde yer alan puanlar toplamıdır. Eğitim-öğretim faaliyetleri, kalite verimlilik unsurları dikkate alınarak puanlanır. Bu puanın hesaplanmasında kullanılacak cetvelde, genel ve bireysel memnuniyet anketleri, ulusal ve uluslararası eğitim değerlendirme ölçütleri, kurumun belirleyeceği usule uygun olarak ders notlarının basılı veya elektronik

ortamda bulundurulması, örnek sınav sorularının ve cevaplarının elektronik ortamda yayınlanması gibi kalite unsurlarına yer verilir. Bu puan aşağıdaki şekilde belirlenir.

(C) = "Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Cetveli"ne göre alınan toplam puan.

(5) (D) Bilimsel faaliyet puanı; döner sermaye kapsamında yapılmayan bilimsel faaliyetleri için, Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Bilimsel Faaliyetler Cetveli"nde yer alan puanlar toplamıdır.

Bu puanın hesaplanması; öğretim elemanlarının bir önceki yıl içerisinde gerçekleştirdiği bilimsel faaliyetler puanı toplamının aylara eşit dağıtılması suretiyle aşağıdaki şekilde belirlenir.

(D) = ("Bilimsel Faaliyetler Cetveli" ne göre alınan toplam puan)/12.

(6) ***(Değişik:RG-8/7/2014-29054)*** *(E) Diğer faaliyetler puanı; (A), (B), (C) ve (D) puanlarının hesaplanmasında dikkate alınan faaliyetler dışındaki komisyon üyelikleri, özellik arz eden riskli birimlerde çalışma ve benzeri diğer hususlar dikkate alınarak hazırlanan ve bu Yönetmelik ekinde yer alan Ek-2 Ek Görev Cetveli ve Ek-3 Risk Cetvelinde tanımlanan ve belirlenen yüzdelik değerlerin kişinin birim ortalaması üzerinden hesaplanan (A) puanı ile çarpılması sonucu bulunan puandır. (E) puanı; (A) puanının her bir görev için % 30'unu, toplamda ise % 50'sini geçemez. (E) puanı aşağıdaki şekilde hesaplanır.*

(E) = Birim ortalaması üzerinden hesaplanan (A) Puanı x Belirlenen yüzdelik değer."

Şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de görüleceği üzere; bireysel net katkı puanlarının hesaplanmasında kullanılan puanların her birinin hangi formüle göre hesaplanacağı Yönetmelik kapsamında belirlenmiş olup bunlardan yalnızca Eğitim-Öğretim Faaliyeti Puanı olan C Puanının kalite-verimlilik unsurları dikkate alınarak hesaplanacağı belirtilmiştir. Buna göre Yönetmelik'teki esaslara uygun olarak üniversite yönetim kurulları uyarınca belirlenecek kalite-verimlilik katsayılarının C Puanlarını etkileyebilecek bir katsayı olması beklenmektedir.

Yine Yönetmelik'in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinin sekizinci fıkrasında;

"(8) Yapılacak ek ödemede, tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinde (hastaneler dahil) görev yapan personele;

a) ***(Değişik:RG-8/10/2016-29851)*** *Öğretim üye ve görevlileri ile uzman, uzman tabip ve uzman kadrosundaki uzman tabip ve uzman/doktoralı diş tabiplerinin bireysel net katkı puanı = A + [(B1+B2+B3) x KK1 + (C x KK2)] + D + E,*

b) Araştırma görevlileri ile tabip ve diş tabiplerinin bireysel net katkı puanı =A+D+E,

c) Diğer personel bireysel net katkı puanı = A + E,

ç) ***(Değişik:RG-15/9/2022-31954)(2)*** *Teşvik ek ödemesi=Dönem ek ödeme katsayısı x Bireysel net katkı puanı,*

formülleri kullanılarak hesaplama yapılır."

Denilmektedir.

Yine Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"...

j) ***(Değişik:RG-8/10/2016-29851)*** *Kalibrasyon katsayısı (KK): Birim veya alt birim ortalamasından kadro/görev unvan katsayısına göre alınan (A) puanına, bireysel üretilen puanların (B1,B2,B3,C) katkı oranını belirlemek üzere (B1,B2,B3 için KK1 olarak, C için KK2 olarak) (0,2) ila (0,9) arasında yönetim kurulu tarafından belirlenecek katsayıyı,*

..."

Şeklinde tanımlanmıştır.

Tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinde görev yapan personele döner sermaye kapsamında yapılabilecek teşvik ek ödemelerinin hesaplanmasında kullanılan bireysel net katkı puanı, öğretim görevlileri için A, B, C, D ve E puanlarından, diğer personel için A ve E puanlarından oluşmaktadır. Bu kapsamda bireysel net katkı puanlarında katsayı olarak kullanılabilecek tek çarpan Yönetmelik gereği kalibrasyon katsayısı olup Yönetmelik'teki oranları nispetinde B ve C puanlarını etkileyebilmektedir. Yukarıdaki bireysel net katkı puanının formülünden de görüleceği üzere kalite-verimlilik katsayısı herhangi bir puana etki eden bir katsayı olarak öngörülmemiştir

Buna göre; üniversite yönetim kurullarınca belirlenebilecek olan kalite-verimlilik esasları ve katsayılarının Yönetmelik'teki esaslara uygun olarak birim ve/veya alt birim bazında

ve bireysel net katkı puanlarının hesaplama formülünde yer alan C Puanının hesaplanmasını etkileyebilecek bir katsayı olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezine Ait Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uyulacak Usul ve Esaslar'ın "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde;

"Kalite Verimlilik Katsayısı (KVK) = (Öğretim üyesi veya araştırma görevlisi toplam bireysel performans tutarı x öğretim üyesi veya araştırma görevlisinin çalıştığı alt birime karşılık gelen KATSAYI) / (Öğretim üyesi veya Araştırma Görevlisi/Öğretim Görevlisi Baraj Tutarı."

Formülü ile belirlenmiştir.

Usul ve Esaslar'ın "Dağıtım Esasları" başlıklı 6'ncı maddesinde bireysel net katkı puanının (BNK);

"Yapılacak ek ödemede;

Birim/Alt birim 'de görev yapan personele;

a-Gelir getiren öğretim üye ve görevlileri

BNK= A x KVK + [(B1+B2+B3) x KK1x KVK + (C x KK2)] + D + E,

b-Araştırma görevlileri

BNK= A x KVK + D + E,

c-Diğer personel

BNK= A + E,"

Şeklinde hesaplanacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünce her ay dağıtımı yapılacak döner sermaye ek ödemeleri için aşağıda örnek olarak gösterilen Ağustos ayına ilişkin tabloda olduğu gibi, gelir hedefleri belirlendiği, belirlenen hedeflerin üzerindeki işlemler için değişen KVK'lar belirlendiği, oluşan KVK'ların ise her bir öğretim üyesi için Usul ve Esaslar'da belirtildiği üzere A ve B Puanının hesaplanmasında çarpan olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak Yönetmelik gereği bireysel net katkı

puanlarının hesaplanmasında kullanılacak formül belirli olup, A ve B puanlarının ayrıca KVK ile çarpılmasına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Tablo 2: Öğretim Üyesi Bazlı Gelir Hedefi Tutarları ve Kalibrasyon Katsayıları

Bölüm Adı	**Öğretim Üyesi Bazlı Gelir Hedefi Tutarı (TL)**	**Maksimum Kalite-Verimlilik Katsayısı**
Ağız Diş ve Çene Radyolojisi	82.000,00	1,25
Ağız Diş ve Çene Cerrahisi	120.000,00	3,00
Periodontoloji Polikliniği	162.000,00	2,30
Restoratif Diş Hastalıkları	68.000,00	1,73
Pedodonti Polikliniği	92.000,00	1,00
Protetik Diş Tedavisi	120.000,00	2,75
Ortodonti Polikliniği	250.000,00	1,00
Endodonti	60.000,00	1,00

Kamu idaresi cevabında, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin altıncı fıkrasında; *"(6) Yönetim kurullarınca uygun görülmesi halinde öğretim elemanlarına gelir getirici katkılarına göre yapılacak ek ödemelerde; yapılan hizmetlerde verimlilik unsurları da dikkate alınarak gelire doğrudan katkıları ile birim veya alt birim gelirine veya kârına katkılarına göre ek ödeme yapılabilir"* denildiğinden, Usul ve Esaslar'da bölüm bazında barajlar ve kalite-verimlilik katsayıları belirlendiği ve belirlenen katsayıların (A) ve (B) puanları ile çarpıldığı, belirtilmişse de Yönetmelik'in "Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinde döner sermaye ek ödemesi hesaplamasında kullanılacak her bir puan ve bu puanların hesaplanmasına ilişkin formüller açıkça belirlenmiştir. Söz konusu maddenin dördüncü fıkrasında; eğitim öğretim faaliyetleri, kalite verimlilik unsurları dikkate alınarak puanlanır denildiğinden, yönetim kurullarınca Yönetmelik'teki hükümlere uygun olarak belirlenecek kalite-verimlilik katsayıları yalnızca (C) Eğitim-öğretim faaliyet puanının hesaplanmasında kullanılabilecektir. (C) Eğitim-öğretim faaliyet puanının dışında (A) veya (B) puanlarının hesaplanmasında kalite-verimlilik katsayılarının kullanılmasına izin veren herhangi bir Yönetmelik hükmü bulunmadığından kalite-verimlilik katsayılarının (A) ve (B) puanlarının hesaplanmasına ilişkin formülde çarpan olarak kullanılması mümkün görülmemektedir.

Her ne kadar Müdürlükçe her ay dağıtılabilecek tutar mevzuata uygun olarak belirlense de, Yönetmelik'te açıkça belirtilmediği halde, (A) ve (B) puanlarının idarece belirlenen KVK'lar ile çarpılması, alınacak teşvik ek ödemesinin, öğretim üyeleri için artması veya azalmasına, 39 idari personel için ise kesin olarak azalmasına neden olmaktadır.

BULGU 2: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Döner Sermaye İşletmesi Ayhan Şahenk Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi Ayhan Şahenk Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından tarafından doğrudan teminle gerçekleştirilen ve aşağıda örnek listede belirtilen yapımı belli bir süre gerektiren işler için sözleşme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3: Sözleşmesi Bulunmayan Bakım Onarımlar (Örnek Liste)

İŞİN ADI	ÖDEME EMRİ TARİHİ	KDV HARİÇ TUTAR
Kombi Bakım Onarımı	1.11.2024	34.638,00
Traktör Bakım Onarımı	2.11.2024	150.800,00
Traktör Bakım Onarımı	6.11.2024	50.000,00
Elektrik Panosu Bakım Onarımı	8.11.2024	51.000,00
Süt Sağım Makinesi Bakım Onarımı	19.11.2024	83.786,29
Yem Karma Makinesi Bakım Onarımı	19.11.2024	11.900,00
Elektrik Panosu Bakım Onarımı	28.11.2024	30.500,00

Doğrudan teminle yapılan hizmet alımlarının rutin bakım olmayıp makine arızaları meydana gelmesinden kaynaklandığından sözleşme yapılmadığı belirtilmiştir. Oysa rutin peryodik bakım onarım da olsa, arızadan mütevellit bakım onarım da olsa alınan hizmetin

görülmesi anlık olmayacak, belli bir süreç gerektirecektir. Buna göre teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlarda; bu sürecin sözleşmeye bağlaması idare ile yüklenici arasında yaşanabilecek hukuki sorunları bertaraf edecektir.

Sonuç olarak; doğrudan teminle yapılacak alımlarda malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın mutlaka bir sözleşmeye bağlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurulundan Uygun Görüş Alınmaması

Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı İdarenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10 sınırını aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

İdarenin 2024 yılı bütçesine mal alımları için toplam 30.489.700,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 9.788.743,25 TL harcama yapılmıştır.

Bununla beraber hizmet alımları için toplam 7.089.900,00 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 1.667.238,98 TL harcama yapılmıştır.

Ancak yapılan mal ve hizmet alımı tutarının, bu alımlar için bütçeye konulan ödeneğin %10'u oranını aştığı ve Kamu İhale Kurumundan da izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi konuya ilişkin olarak verdiği cevapta; parasal limitler dahilindeki mal ve hizmet Alımlarında %10 sınırına daha dikkat edileceği, geçmesi durumunda Kamu îhale Kurulundan uygun görüş alınacağını belirtmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşılmaması gerekir.

BULGU 4: Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesi denetiminde; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (a) ve (b) fıkraları gereğince yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22'nci maddesinde; 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında idarece yapılacak alımlarda kullanılmak üzere "4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form" un yer aldığı belirtilmiştir. Buna göre ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden yapılma sebeplerinin ayrıntılı şekilde ortaya konulacağı, Kanun'un 22'nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan sebeplerin detaylı olarak yazılacağı, bunlara ilişkin belgelerin de anılan forma ekleneceği belirtilmiştir. Ayrıca ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabileceğinin detaylı olarak yazılacağı, fiyat araştırması yapılacağı, ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerinin tarif edileceği ve bu hususlara ilişkin bütün belgelerin ilgili forma ekleneceği ifade olunmuştur.

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnotlarında piyasa fiyat araştırmasının ne şekilde yapılması gerektiği açıklanmıştır.

Dipnot açıklamalarına göre ödeme sürecinde yapılması gereken piyasa fiyat araştırması; aynı malın veya hizmetin ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatı, aynı mal veya hizmet daha önce ilgili tek kaynaktan alındıysa daha önceki alım bedelinin tedavüldeki Türk parası cinsinden ise ÜFE kullanılarak, döviz cinsinden ise tespit tarihinde geçerli TCMB Döviz Alış Kuru üzerinden güncellenmesi sonucu ortaya çıkacak fiyat, ilgili tek kaynaktan istenen proforma fatura fiyatı, Ticaret Odası, Sanayi Odası veya Meslek Odası'ndan ve varsa üretim ve/veya satış yapan kurum ve kuruluşlardan alınan fiyat ve ilgili tek kaynağın internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle yapılmalıdır.

İdare uygulamasında bu alımların ödeme bedeli belirlenirken sadece alım yapılacak tek kaynağın proforma faturası dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte tek kaynaktan satın alınacak mal veya hizmetin ilgili tek kaynak tarafından diğer gerçek veya tüzel kişilere satışına ilişkin

faturalara yansıyan fiyatlar, ilgili tek kaynağın internette veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi, diğer kamu/özel kurumlar da dâhil daha önce alım yapılmış ise TÜFE veya döviz cinsinden güncellenen fiyatlar ve ticaret/sanayi odalarından fiyat soruşturulması yoluyla elde edilen fiyatların dikkate alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi konuya ilişkin olarak bundan sonraki tek kaynak alımlarında piyasa fiyat araştırması yapılacağını belirtmiştir.

Sonuç olarak tek kaynaktan alım yapılırken aynı hizmeti satın alan diğer gerçek ve tüzel kişilerin ödediği bedeller kıyaslanarak piyasa fiyat araştırması yapılması gereklidir. Tek kaynaktan yapılan alımlarda belirtilen şekilde piyasa fiyat araştırması yapılmaması halinde ilgili tek kaynaktan sağlanan hizmetler için her bir idareye farklı fiyat teklif edilmesine ve gerçekte olması gerekenden daha yüksek bedel ödenmesine neden olacaktır.

BULGU 5: Mal Alımlarının 4734 Sayılı Kanun'da Öngörülen İhale Usulleri Yerine Parçalara Bölünmek Suretiyle ve Limit Aşımı Yapılarak Doğrudan Temin Yöntemiyle Gerçekleştirilmesi

Döner Sermaye İşletmesi Ayhan Şahenk Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yapılan yem alımlarının, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen temel ihale usulleri olan açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü ile ihale edilmesi gerekirken kısımlara bölmek suretiyle ve bazı alımlarda da limit aşımı yapılarak doğrudan teminle gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; "İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur. Aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işleri bir arada ihale edilemez.

Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünemez ..." denilmekte, aynı Kanun'un doğrudan temin başlıklı 22'nci maddesinin d fıkrasında büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin **622.756** TL'sini, diğer idarelerin **207.453** TL'sini aşmayan ihtiyaçları ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulü ile karşılanabileceği belirtilmektedir.

Tablo 4: Kısımlara Bölünerek Yapılan Mal Alımları (Örnek Liste)

FİRMA ADI	ALIM TARİHİ	KDV HARİÇ TUTAR	AÇIKLAMA
A FİRMASI	16.05.2024	187.376,00	Hayvan Yemi Alımı
A FİRMASI	26.06.2024	167.200,00	Hayvan Yemi Alımı
A FİRMASI	02.09.2024	180.000,00	Hayvan Yemi Alımı
A FİRMASI	26.09.2024	157.730,00	Hayvan Yemi Alımı
A FİRMASI	26.09.2024	194.800,00	Hayvan Yemi Alımı
A FİRMASI	22.11.2024	244.100,00	Hayvan Yemi Alımı
A FİRMASI	22.11.2024	216.000,00	Hayvan Yemi Alımı
A FİRMASI	18.12.2024	197.500,00	Hayvan Yemi Alımı
B FİRMASI	04.11.2024	107.095,59	Hayvan Yemi Alımı
B FİRMASI	07.11.2024	291.376,60	Hayvan Yemi Alımı
B FİRMASI	28.11.2024	202.707,60	Hayvan Yemi Alımı
B FİRMASI	16.12.2024	140.374,36	Hayvan Yemi Alımı
B FİRMASI	16.12.2024	146.488,87	Hayvan Yemi Alımı
C FİRMASI	17.10.2024	241.935,87	Hayvan Yemi Alımı

Kamu İdaresi verdiği cevapta bundan sonraki süreçte ihtiyaçların ihale yolu ile sağlanacağını belirtilmiştir.

Sonuç olarak;

a. Yem alımlarına ilişkin örnekleme oluşturulan yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere niteliği itibari ile aynı mahiyetteki malların aynı yükleniciden, doğrudan teminle parçalara bölünmek suretiyle satın alındığı görülmektedir. Kamu İdaresi tarafından yapılan işlerin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen "Temel İlkeler" çerçevesinde yine aynı Kanun'da düzenlenen usul ve esaslara göre, yem çeşitlerine göre gruplandırmak ve kısmi teklife açmak suretiyle, ihale edilmesi gerekir. Buna göre Kanun'da belirtilen temel ihale usulleri ile yapılması gereken süreklilik gösteren mal alımlarının, kısımlara bölmek suretiyle doğrudan temin yöntemi ile satın alınması mümkün değildir.

b. Büyükşehir belediyesi dışındaki şehirlerde 2024 yılında geçerli olan doğrudan temin limitin KDV hariç 207.453,00 TL olduğu halde yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı

üzere dört satın alımda bu limitin aşıldığı tespit edilmiştir. Belirtilen doğrudan temin limiti, yasal sınır olduğundan aşılması durumunda zorunlu olarak ihaleye çıkılması gerekir.

BULGU 6: Taşınır İşlemlerinde Eksiklik Bulunması

Pilot olarak seçilen Döner Sermaye İşletmesi Ayhan Şahenk Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi taşınır ambarında yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların bulunduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin dördüncü fıkrasında; taşınır kayıt yetkililerinin ambarlarında kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizlikleri nedeniyle meydana gelen kayıp ve noksanlıklardan sorumlu olacakları belirtilmiştir. Aynı Yönetmelik'in 27'nci maddesinin birinci fıkrasında; tüketim malzemelerinin özelliklerinde, ağırlıklarında veya miktarlarında meydana gelen değişmeler nedeniyle oluşan fireler, sayımda noksan çıkan taşınırlar, kaybolma, doğal afetler gibi nedenlerle yok olan taşınırlar ya da yıpranma, kırılma veya bozulma gibi nedenlerle kullanılamaz hale gelen taşınırlar ile canlı taşınırın ölmesi halinde, "Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı" ve "Varlık İşlem Fişi" düzenlenerek kayıtlardan çıkarılacağı üçüncü fıkrasında ise; birinci fıkrada belirtilen hallerde kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizlik olup olmadığı araştırılarak 5'inci madde hükmüne göre işlem yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik'in "Taşınırların Kaydı" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrasında; Kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınması, taşınır kayıtlarının, harcama birimleri itibarıyla yönetim hesabı verilmesine esas olacak şekilde tutulması ve her bir kaydın belgeye dayanması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu birimin taşınır işlemlerine ilişkin inceleme ve denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar gözlem ve sayımında;

- Denetim kapsamında 13.8.2024 tarihinde örnekleme yapılan ambar sayımlarında sebebi anlaşılamayan nedenlerle hayvan yem sayım sonuçlarının kayıtlara göre önemli ölçüde eksik veya fazla olduğu; bu meyanda tavuk yeminin 5500 kg eksik, civciv meyinin 550 kg eksik, yemlik mısırın 160 kg eksik, buzağı büyütme yeminin 150 kg eksik, soyalı hayvan yeminin 150 kg fazla, küspenin 30 kg fazla olduğu,
- Canlı (Hayvan) Taşınır kayıtlarında 18 adet buzağı olduğu, buna karşın yapılan sayımda fiilen 20 adet buzağı bulunduğu; bununla beraber kayıtlara göre erkek ve dişi toplam 18 adet dana olması gerekirken yapılan sayımda 22 adet dana olduğu,
- İki adet buzağının henüz kulak küpesinin takılmadığı,
- Tarım Bilimleri Teknoloji Fakültesi bünyesinde faaliyet gösteren Bor Ayhan Şahenk Uygulama ve Araştırma Merkezi Döner Sermaye İşletmesi Çiftlik Binası'nda kullanılan demirbaşların hibe olduğu gerekçesiyle kayıtlarının bulunmadığı, söz konusu demirbaşların barkotlama işlemi yapılarak Tarım Bilimleri Teknoloji Fakültesi taşınır kayıtlarına intikal ettirilmesi gerektiği,

Tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi verdiği cevapta; denetim esnasında yapılan büyükbaş sayımında 2 adet buzağının henüz kapsamlı veteriner taramasından geçmediğinden ve kulak küpesi takılmadığından taşınır kayıtlarına alınmamış olduğu, bununla beraber çağ değişim zamanı gelen 4 adet buzağının taşınır kayıtlarında dana olarak güncellenmesi gerekirken sehven güncellenmediği görülmüş olup derhal güncelleme yapıldığı; ayrıca Ayhan Şahenk Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezine hibe olarak verilen ve kayıtlarda olmayan demirbaşların komisyon kurularak Tarım Bilimleri Teknoloji Fakültesinin taşınır kayıtlarına alındığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; ilgili birimin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Sosyal Güvenlik Kurumuna Faturalandırılan İşlemler İçin İlave Ücret Alınması

Diş Hekimliği Fakültesi Uygulama ve Araştırma Merkezince, otelcilik hizmetleri, istisnai sağlık hizmetleri ve mesai saatleri dışında öğretim üyelerince bizzat verilen sağlık hizmetleri kapsamında olmayan, Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilen sağlık hizmetleri için, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden ilave ücret alındığı tespit edilmiştir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"...

8) Genel sağlık sigortası: Kişilerin öncelikle sağlıklarının korunmasını, sağlık riskleri ile karşılaşmaları halinde ise oluşan harcamaların finansmanını sağlayan sigortayı,

..."

Olarak tanımlanmıştır.

Kanun'un "Sağlık hizmetlerinin sağlanma yöntemi ve sağlık giderlerinin ödenmesi" başlıklı 73'üncü maddesinde; kamu idaresi sağlık hizmeti sunucularının otelcilik hizmeti ile dördüncü fıkrada belirtilen istisnai sağlık hizmetleri dışında, sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden ilave ücret talep edemeyeceği, ancak yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin, poliklinik muayenelerinde bir katını, diğer hizmetlerde yüzde ellisini geçmemek üzere, üniversite yönetim kurulu kararıyla öğretim üyelerinin unvanları itibarıyla belirlenen miktarlarda ilave ücret alınabileceği belirtilmiştir.

Buna göre; kamu idaresi sağlık hizmeti sunucularının verdikleri sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden ilave ücret alınmaması esas olmakla birlikte, otelcilik hizmetleri, istisnai sağlık hizmetleri ve yükseköğretim kurumlarına ait sağlık

hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin, poliklinik muayenelerinde bir katına, diğer hizmetlerde ise yüzde ellisine kadar, üniversite yönetim kurulu kararıyla ilave ücret alınmasına izin verilmektedir.

Yapılan incelemede; Diş Hekimliği Uygulama ve Araştırma Merkezince, 2024 yılı içerisinde otelcilik hizmeti, istisnai sağlık hizmetleri ve öğretim üyelerince mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri dışında sunulan sağlık hizmetlerinden, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden ilave ücret alındığı, alınan ilave ücretlerden Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilenlerin olduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından ihale edilen mal ve hizmet alım ihale fiyatlarının, Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği fiyatlarının çok üzerinde olması ve Uygulama ve Araştırma Merkezi laboratuvarının bulunmaması nedenleriyle genel sağlık sigortalıları ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin onayı ile ilave ücret alındığı, Sağlık Uygulama Tebliği fiyatlarının güncellendiği 09.05.2024 tarihinden itibaren bu uygulamadan vazgeçildiği, belirtilmişse de genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden yalnızca otelcilik hizmeti, istisnai sağlık hizmetleri ve yükseköğretim kurumlarında mesai saatleri dışında öğretim üyelerince bizzat verilen sağlık hizmetleri için ilave ücret alınabilmektedir.

Sonuç olarak; genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden, otelcilik hizmeti, istisnai sağlık hizmetleri ve yükseköğretim kurumlarında mesai saatleri dışında öğretim üyelerince bizzat verilen sağlık hizmetleri için ilave ücret alınabilecek olup, Sosyal Güvenlik Kurumuna fatura edilebilen ve mevzuatın izin verdiği hizmetler dışında ilave ücret alınmaması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 447 **NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	235.864.746,06
10	**Hazır Değerler**	10.337.772,75
102	BANKA HESABI	11.577,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	9.652.062,95
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	674.132,80
12	**Faaliyet Alacakları**	70.227.366,52
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	67.663.463,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	2.563.903,52
13	**Kurum Alacakları**	84.278.482,88
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	84.278.482,88
14	**Diğer Alacaklar**	3.071.358,31
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.071.358,31
15	Stoklar	7.306.098,99
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	7.306.098,99
16	**Ön Ödemeler**	60.643.666,61
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	60.643.666,61
2	DURAN VARLIKLAR	5.738.673.471,52
22	**Faaliyet Alacakları**	93.099,20
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	93.099,20
24	**Mali Duran Varlıklar**	335.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	285.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	50.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.738.245.372,32
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.260.717.778,40
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	208.711.067,09
252	BİNALAR HESABI	5.188.292.970,57
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	230.528.330,45
254	TAŞITLAR HESABI	7.446.264,80
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	83.393.587,73
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.317.239.300,53
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	76.394.673,81
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	13.197.849,67

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.191.853,37
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	770.988,51
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	135.782,44
333	EMANETLER HESABI	635.206,07
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	10.413.393,22
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.249.685,50
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.722.515,46
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	134.891,14
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	306.301,12
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	7.471,64
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	7.471,64
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	111.719.713,12
43	**Diğer Borçlar**	2.122.446,04
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.122.446,04
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	109.309.047,95
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	109.309.047,95
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	288.219,13
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	288.219,13
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.851.626.651,09
50	**Net Değer**	848.912.701,94
500	NET DEĞER HESABI	848.912.701,94
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.707.970.566,72
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.707.970.566,72
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.009.626.376,82
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.009.626.376,82
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.304.369.759,25
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.996.667.538,24
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.692.297.778,99

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-13.197.849,67
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.239.385,51
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.239.385,51

AKTİF TOPLAMI 5.974.538.217,58

PASİF TOPLAMI 5.974.538.217,58

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	18.258.203,72
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	18.258.203,72
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	161.449.797,95
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	161.449.797,95
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	7.059.768,05
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	7.059.768,05
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.246.872,56
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.246.872,56
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	20.195.042,20
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.686.865,40
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	65.673.602,10
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	88.555.509,70

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 447 **Adı : NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.035.218.099,74
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.459.317.679,25
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	180.914.849,65
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	122.360.818,12
630	05	Cari Transferler	59.011.370,96
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	368.023,74
630	13	Amortisman Giderleri	174.628.177,52
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.219.687,26
630	15	Karşılık Giderleri	16.290.175,92
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	257.800,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	5.462.521,54
630	99	Diğer Giderler	5.386.995,78

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.035.218.099,74**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.054.658.432,94
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	35.332.011,06
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.985.846.540,49
600	05	Diğer Gelirler	30.737.571,73
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.742.309,66

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.054.658.432,94**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	842.237,78
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	440.692,95
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	265.075,00
610	05	Diğer Gelirler	136.469,83

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **842.237,78**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.053.816.195,16**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.285.771.663,83**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.304.369.759,25**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.035.218.099,74**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.054.658.432,94**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.053.816.195,16**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**842.237,78**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.304.369.759,25**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8447

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	29.305.828,62
10	**HAZIR DEĞERLER**	16.587.644,03
102	BANKALAR HESABI	16.587.644,03
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	4.462.998,00
120	ALICILAR HESABI	2.944.440,16
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.518.557,84
13	**DİĞER ALACAKLAR**	2.395.521,79
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.195.000,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	200.521,79
15	STOKLAR	4.558.700,54
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.100.590,16
152	MAMULLER HESABI	458.110,38
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	1.300.964,26
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	1.077.364,13
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	223.600,13
2	DURAN VARLIKLAR	4.049.426,80
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	16.185,55
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	16.185,55
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	4.033.241,25
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	4.033.241,25

AKTİF TOPLAMI 33.355.255,42

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.589.116,40
30	**MALİ BORÇLAR**	2.395.000,00
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	2.395.000,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	216.498,13
320	SATICILAR HESABI	195.627,70
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	20.870,43
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.219.462,52
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.219.462,52
34	ALINAN AVANSLAR	283.203,22
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	283.203,22
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	1.474.952,53
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	950.248,97
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	524.703,56
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	27.766.139,02
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	50.000,00
500	SERMAYE HESABI	50.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	9.136.466,19
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	9.136.466,19
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-19.797,40
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-19.797,40
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	18.599.470,23
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	19.166.866,51
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-567.396,28

PASİF TOPLAMI 33.355.255,42

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	46.000,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	46.000,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8447 **NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	53.852.067,87
1- Yurtiçi Satışlar	48.585.204,97
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	5.266.862,90
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	85.129,90
1- Satıştan İadeler (-)	60.350,80
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	24.779,10
C- NET SATIŞLAR	53.766.937,97
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	10.799.225,96
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	7.312.075,22
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	3.487.150,74
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	42.967.712,01
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	37.663.767,99
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	37.663.767,99
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	5.303.944,02
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	3.493.338,33
3- Faiz Gelirleri	3.414.137,12
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	79.201,21
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	8.797.282,35
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	9.843.052,59
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	9.843.052,59
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	40.864,71

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	40.864,71
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	18.599.470,23
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	18.599.470,23

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşler

KISALTMALAR

ALL- RİSK : İnşaat Bütün Riskler Sigortası

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

SKS : Sağlık Kültür ve Spor

SUVAM : Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi

TCMB : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

ÜBYS : Üniversite Bikigi Yönetim Sistemi

ÜFE : Üretici Fiyat Endeksi

KDV : Katma Değer Vergisi

OMÜ : Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ÜNİKYS : Üniversite Kalite Yönetim Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

2. Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

3. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

4. Kiraya Verilen Taşınmazların İhale Dokümanlarında Eksikliklerin Bulunması

5. Ondokuz Mayıs Üniversitesine Ait Taşınmazların, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Vakfına Ait İktisadi İşletmeye, Pazarlık Usulü ile Kiralanması ve Bakanlık İzni Olmaksızın Uzatılması

6. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

7. Lojmanlarda Oturma Süresi Sınırına Uyulmaması

8. Sosyal Tesislerin Bakım ve Onarımı İçin Kaynak Ayrılmaması

9. Çalışan İşçiler İçin Kıdem Tazminatı Karşılığı Ayrılmaması

10. Özel Bütçe ve Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Elektrik ve Doğalgaz Giderlerinin Kendi Bütçelerinden Ödenmemesi

11. Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi 01.04.1975 tarih ve 1873 sayılı Kanun ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ondokuz Mayıs Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 20 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 14 meslek yüksekokulu ve 26 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	594	120	714
Doçent	262	118	380
Doktor öğretim üyesi	397	238	635
Öğretim görevlisi	376	50	426
Araştırma görevlisi	709	293	1002
Toplam	2338	819	3157

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idari	593	428	1021
Sağlık	1086	564	1650
Avukatlık	5	3	8
Eğitim-öğretim	7	-	7
Teknik	144	136	280
Yardımcı	120	290	410
Sözleşmeli	508	116	624
İşçi	1717	57	1774
Toplam	4180	1594	5774

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6518'dir. Ayrıca Üniversitede 26 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	4.077.333.447,63	4.057.627.568,17	99,52
Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	491.146.616,37	484.916.504,33	98,73
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	470.115.727,96	388.067.337,06	82,55
Cari Transferler	673.460.850,00	667.700.366,29	99,14
Sermaye Giderleri	410.594.720,45	322.152.787,36	78,46
Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	6.122.651.362,41	5.920.464.563,21	96,70

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.584.444.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 538.207.362,41 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 6.122.651.362,41 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,70'i olan 5.920.464.563,21 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 4.077.333.447,63 TL ödeneğin 4.057.627.568,17 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 491.146.616,37 TL ödeneğin 484.916.504,33 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 470.115.727,96 TL ödeneğin 388.067.337,06 TL'si, cari transferlerde 673.460.850,00 TL ödeneğin 667.700.366,29 TL'si, sermaye giderlerinde 410.594.720,45 TL ödeneğin 322.152.787,36 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı, Tarımsal Araştırmalar ve Geliştirmeler Genel Müdürlüğü, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 71.806.612,42 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	108.234.000	209.614.696,55	193,67
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	5.319.006.000	5.453.815.390,45	102,53
Diğer Gelirler	157.204.000	222.267.907,97	141,39
Sermaye Gelirleri			
Toplam	5.584.444.000	5.885.697.994,97	105,39
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		9.242.698,98	
Net Toplam	**5.584.444.000**	**5.876.455.295,99**	**105,23**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.584.444.000 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.876.455.295,99 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 6.304.001.598,08 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 9.242.698,98 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 852,475,550.98 TL ve faaliyet gideri 6.330.201.527,32 TL olan Üniversite, 2024 yılını 817,032,922.76 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır. Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 4.597.141.171,65 TL, gider toplamı 5.219.103.800,20 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 621.962.628,55 TL zarar ile tamamlanmıştır.

İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 90.429.176,06 TL, gider toplamı 82.998.492,94 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 7.430.683,12 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 06.07.2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile kurulan Samsun Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 2.000.000,00 TL olup kuruluş sermayesinde Üniversitenin payı 900.000,00 TL'dir. %50 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 31.12.2024 tarihi itibarıyla sermaye artırımları neticesinde toplam sermaye 4.500.000,00 TL'ye ulaşmış olup 241.01.02.19 Samsun Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketi hesabında 2.250.00,00 TL kayıtlıdır. Enflasyon düzeltmesi nedeniyle 241.98 Enflasyon Farkları hesabına TEKNOPARK için 25.452.918,21 TL eklenmiştir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları

hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare, Üniversite Kalite Yönetim Sistemini (ÜNİKYS) benimsediğinden, süreç yönetimi kapsamında süreç riskleri belirlemiş olup, hiç bir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik ÜNİKYS üzerinden çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik

kontrol faaliyetleri ve sorumluları (kalite yönetim sistemi çalışmaları kapsamında) belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ön Mali Kontrol Usul ve Esasları mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı 2017 yılından itibaren kalite yönetim sistemi kurulması/işletilmesi tercih edildiğinden hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

Kalite Yönetim Sistemi kapsamında ÜNİKYS üzerinden süreç izleme kriterleri belirlenmiş ve izlenmekte olduğundan, İç kontrol sistemi birimlerce değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 4'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversite bünyesinde istihdam edilen işçilerin bir kısmının yıllık izinlerinin düzenli olarak kullandırılmadığı görülmüştür.

Anayasanın 50'nci maddesinde, dinlenmenin çalışanların bir hakkı olduğu ve bu hakların kullanımının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği, 56'ncı maddesinde yılık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde yıllık iznin işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu, 59'uncu maddesinde ise iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliğin 5'inci maddesinde; işverenlerin 15'inci maddede belirtilen izin kurulu veya 18'inci maddeye dayanılarak kurul yerine geçenlere danışmak suretiyle yürütülen işlerin niteliğine göre ücretli izinlerin her yılın belli bir döneminde veya dönemlerinde verileceğini tayin edebileceği belirtilmiştir. Bahsedilen Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde, işverenin nisan ayı ile ekim ayı sonu arasındaki süre içinde işçilerin tümüne veya bir kısmına toplu izin uygulayabileceği ile ilgili düzenleme yer almaktadır.

Ayrıca 2021/14 sayılı tasarruf tedbirlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesinde, 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, ilgili yıl içerisinde kullandırılacağı, ayrıca, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinde dinlenmenin bir anayasal hak olduğu, bu haktan vazgeçilemeyeceği, işveren tarafından izinlerin biriktirilmeden kullandırılması gerektiği, iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçilerin hak kazanıp da kullanmadığı izinlerinin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden yıllık izin ücreti olarak kendisine veya hak sahiplerine ödenmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla yıllık izinlerin yıllar itibariyle kullanılmayarak biriktirilmesi yıllık iznin amacına aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden

kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği hükmü yıllık izin sürelerinin kullanılmayarak biriktirilmesine yönelik bir esneklik olarak görülemez. Bu hükmün amacı, izin kullanılamadan iş akdinin feshedilmiş olması gibi zaruri durumlarda işçilerin mağduriyetinin önlenmesidir.

Üniversitede yapılan denetimde, 6 işçinin 100 ile 250 gün arasında, 32 işçinin ise 60 ile 99 gün arasında kullanılmayan izin sürelerinin bulunduğu görülmektedir. Üniversite bünyesinde çalışan işçilerin izinlerinin yukarıdaki hükümlere istinaden belli bir dönem belirlenerek kullandırılmaması, izinlerin birikmesine yol açmaktadır. Biriken bu izinler gelecekte işçilerin emekli olması veya iş sözleşmesinin son bulması durumunda işçilerin son ücreti esas alınarak hesaplanacak toplu izin ücreti ödemelerine dönüşeceğinden Üniversitenin bir mali yük ile karşı karşıya kalması riskini doğuracaktır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 3 yıl içerisinde bitirilmesi planlandığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla; işçilerin yıllık izinlerinin hak kazandıkları yıl içinde kullandırılması esas olup, geçmiş yıllara ait izinlerinin ise birikmeye yol açmayacak şekilde, hizmet gereklerine göre planlanıp en kısa sürede kullandırılarak bitirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirinden farklı olduğu, bu anlamda cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in “Tanımlar” başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in “Cins tashihlerinin yapılması” başlıklı 10'uncu maddesi hükmüne göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde bina olarak kullanılan mevcut taşınmazların bir kısmının tapu kayıtlarında arsa ve tarla olduğu, cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür. Cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak

anlaşılamamasına neden olmaktadır. 2024 yılında yapılan incelemelerde çalışmaların 2026 yılına kadar devam edeceği İdare tarafından bildirilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; Üniversitenin Merkez (Kurupelit) Kampusünün arazi mülkiyet deseninin imar, orman ve özel orman alanlarından oluştuğu, bazı yapıların bir bölümü veya tamamının 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri nezdinde orman alanlarında yer aldığı, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun yürürlük tarihinden önce yapılan yapılar için iskân problemi yaşanırken imar barışı kanunu ile bu problemin yapı kayıt belgesi alınması sureti ile giderildiği, İmar Plan Revizyonu ile mevzuat açısından tamamlanan çalışmalar doğrultusunda tamamı veya bir bölümünün imar parseli sınırı dışında izinli orman alanında bulunan yapılar ve imar parseli sınırları içerisinde bulunan taşınmazlar için mimari proje röleve çalışmalarının devam etmekte olduğu, cins değişikliğine konu olabilecek yapılar için teknik belgeler ile hukuki belgeler hazırlanıp örnek bir dosya oluşturularak gerekli görüşmelerin sağlandığı ve görüşmeler neticesinde hazırlanan dosya ile gerekli başvuru yapılıp cins değişikliği iş ve işlemlerine başlanıldığı belirtilmiştir.

Üniversitedeki taşınmazlardan tamamı veya bir bölümünün imar parseli sınırı dışında izinli orman alanında bulunan ve imar parseli sınırları içerisinde bulunan yapılar için cins tashihinin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ve İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ve İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından doğrudan teminle gerçekleştirilen ve aşağıdaki tabloda belirtilen yapımı belli bir süre gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşler

Harcama Birimi	İşin Adı ve Yaklaşık Maliyeti (Varsa)	Alımın Gerçekleştiğ i Tarih	Satın Alım Tutarı	Sözleşme Yapılıp Yapılmadığı (Yapıldı/Yapılmadı)
Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı	Asansör Bakım Onarımı 80.000,00 Tl	27.11.2024	75.950,00 TL	Yapılmadı
Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı	Klima Bakım Onarımı 55.000,00 Tl	15.08.2024	41.666,67 TL	Yapılmadı
Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı	Trafo Bakım Onarımı 55.000,00 Tl	28.08.2024	50.000,00 TL	Yapılmadı
Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı	Asansör Bakım Onarım Malzemesi Alımı 97.000,00 Tl	08.08.2024	90.000,00 TL	Yapılmadı
Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı	İş Makineleri Bakım Onarım İşi 147.940,00 Tl	19.12.2024	146.540,00 TL	Yapılmadı
Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı	Yemek Hizmeti	5.8.2024	11.599,50 TL	Yapılmadı
Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı	Yemek Hizmeti	22.11.2024	19.516,00 TL	Yapılmadı
Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı	Yemek Hizmeti	22.11.2024	34.358,00 TL	Yapılmadı
İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı	Patent Başvurusu Hizmeti	19.12.2024	237.549,00 TL	Yapılmadı

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının 29.04.2025 tarih ve 93366 sayılı yazısı ile tüm harcama birimleri bilgilendirilmiş olup uygulama bulgu maddesi çerçevesinde yürütüleceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; doğrudan teminle yapılacak alımlarda malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın mutlaka bir sözleşmeye bağlanması gerekmektedir.

BULGU 4: Kiraya Verilen Taşınmazların İhale Dokümanlarında Eksikliklerin Bulunması

Kiralanan alanlara ait idari şartname, teknik şartname ve sözleşme hükümlerinin incelenmesinde ihale dokümanlarında birtakım eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir.

A-Üniversite tarafından kiraya verilen ve bünyesinde gıda üretim ve perakende satışı yapılan işyerlerinde çalışan personelin “Hijyen Eğitim Belgesi”nin bulunmasına yönelik bir düzenleme bulunmadığı tespit edilmiştir.

05.07.2013 tarih ve 28698 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren "Hijyen Eğitimi Yönetmeliği" ile gıda sektöründe çalışanların portör muayeneleri

yaptırmayacakları, bunun yerine hijyen eğitimi alacakları belirtilmiştir. Bu eğitimler İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Halk Eğitim Merkezleri tarafından verilmektedir. Hijyen Eğitim Yönetmeliği'nin 2'nci ve 7'nci maddeleri gereğince gıda üretim ve perakende satışı yapan restoranlarda ve diğer gıda hizmetlerinin sunulduğu yerlerde, dükkânlarda, toptan satış yerlerinde ve süpermarket dağıtım merkezleri dâhil olmak üzere son tüketiciye satış yapan iş yerlerinde çalışanların bu eğitimi almaları zorunlu olup hijyen eğitim belgesine sahip olmayan kişilerin gıda üretimi ve satışı yapılan işyerlerinde çalıştırılmaması gerekmektedir. İş yeri sahipleri ve işletenleri, çalışanlarının hijyen eğitimi almasından ve belgeli olarak çalıştırılmasından birinci derecede sorumlu olup bu kişilerin bizzat çalışmaları durumunda iş yeri sahipleri ve işletenlerin de bu eğitimi almaları zorunludur. Gıda üretimi ve satışı yapan işyerlerinin kiralanmasına ilişkin ihale dokümanlarında, hijyen eğitim sertifikası bulunmayan kişilerin ilgili işyerlerinde çalıştırılamayacağına ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

B-Kiraya verilen alanların ihale şartnamelerinde "Acil Yardım Ekipmanlarının" zorunlu olarak bulundurulmasına ilişkin bir düzenleme olmadığı tespit edilmiştir.

İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik'in 60'ıncı maddesi gereğince her işyerinde acil yardım ekipmanlarının bulundurulması gereklidir. İşyeri olarak kiraya verilen alanların ihale dokümanlarında bu düzenlemeye uygun hüküm bulunmadığı görülmüştür. Buna göre işyeri olarak kiraya verilen tüm alanların ihale şartnamelerinde acil yardım ekipmanlarının bulunmasına ilişkin bir düzenleme yer alması gerekmektedir.

C-Tip ihale dokümanlarında kiralanan alanlarda çalışan personelin SGK bildirimleri ile prim ödemelerinin Üniversiteye ibrazına ilişkin bir hüküm bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kiralanan alanlarda kiracı tarafından çalıştırılacak personelin adli sicil belgesinin ve sağlık raporlarının istendiği, ancak çalışanların SGK bildirimlerinin istenmediği tespit edilmiştir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun gereği olarak kayıt dışılıkla mücadele ve sigortalı yasal işçi çalıştırılmasının temini için tip ihale dokümanlarına kiralanan alanlarda çalışanların SGK bildirimleri ile prim ödemelerini gösteren belgelerin ibrazının zorunlu olduğuna yönelik düzenleme yapılması uygun olacaktır.

D-Kiracıların yangın, sabotaj, deprem, hırsızlık vb. gibi hususlar için sigorta yaptırmasını zorunlu kılan bir hüküm öngörülmediği tespit edilmiştir.

Kiralanan alanların ihale dokümanlarında kiracının yangın, su basması, güvenlik vb. gibi olaylara karşı gerekli tedbirleri alacağı ve sorumluluğun tamamen kiracıya ait olduğu belirtilmekle beraber ihale dokümanlarında kiracının yangın, sabotaj, deprem, hırsızlık vb. gibi hususlar için sigorta yaptırmasını zorunlu kılan bir hüküm öngörülmemiştir. Ayrıca ihale dokümanlarında kiralanan dükkân ve kafelerde kiracının yangın söndürme tüpleri ile diğer yangın söndürme ekipmanlarını hazır ve faal şekilde bulundurması gerektiğine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır.

E- İhale dokümanlarında yükseköğrenimde imkan ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemlerin alınmasına ilişkin eksiklikler olduğu, Fiyat Tespit Komisyonlarının belirlenmiş olmasına rağmen müstecir tarafından belirlenen fiyatların Fiyat Tespit Komisyonlarına sunulmadan ürün satışlarının yapıldığı tespit edilmiştir.

Üniversite tarafından 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4'üncü maddesi gereğince "yükseköğretimde imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemlerin alınması" gerekmektedir. Bu çerçevede üniversitelerin ticari işletme olmadığı, öğrencilerin eğitim ve öğrenimini önceleyen kurumlar olduğu muhakkaktır.

Nitekim bu kapsamda ihale dokümanlarında kiralık alanlarda satılacak ürünler ve fiyat listelerinin Üniversitenin yetkili organlarınca İdarenin onayına sunacağı ve bu fiyatlar üzerinde satış yapılamayacağı, dolayısıyla bu fiyatların tavan fiyat olduğu, söz konusu fiyat listesinin herkesin rahatlıkla görebileceği bir alana asılacağı anlaşılmaktadır.

Ancak, Yapılan incelemelerde Fiyat Tespit Komisyonlarının belirlenmiş olmasına rağmen müstecir tarafından belirlenen fiyatların Fiyat Tespit Komisyonlarına sunulmadan ürün satışlarının yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazların tip ihale dokümanlarında tespit edilen bu eksikliklerin sonraki kiralama ihalelerinde giderilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Ondokuz Mayıs Üniversitesine Ait Taşınmazların, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Vakfına Ait İktisadi İşletmeye, Pazarlık Usulü ile Kiralanması ve Bakanlık İzni Olmaksızın Uzatılması

Üniversitenin taşınmaz kiralama işlemlerinin incelenmesi sonucunda, 68 adet taşınmazdan 34 adedinin Ondokuz Mayıs Üniversitesi Vakfına ait İktisadi İşletmeye, 2886 sayılı Kanun'a göre ve pazarlık usulü ile kiralandığı anlaşılmıştır.

A) İhalenin Kapalı Teklif Yerine Pazarlık Usulü ile Yapılması:

Kamu İdaresinin mülkiyetindeki taşınmazların Ondokuz Mayıs Üniversitesi Vakfına ait İktisadi İşletmeye kiralanmasında, "kapalı teklif usulü" ile ihaleye çıkılması gerekirken, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin (g) bendi kapsamında pazarlık usulü ile ihaleye çıkıldığı ve tek katılımcı olarak ihaleye davet edildiği tespit edilmiştir. Bu taşınmazlar içerisinde hastane kantinleri, otopark, fakülte kantinleri gibi cirosu yüksek ve kapalı teklif ile ihaleye çıkılmasında katılımın yüksek olabileceği taşınmazlar da bulunmaktadır.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği, 36'ncı maddesinde ise, bu Kanun'un 1'inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde, tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu, ancak 44'üncü maddede gösterilen işlerin belli istekliler arasında kapalı teklif usulüyle, 45'inci maddede gösterilen işlerin açık teklif usulüyle, 51'inci maddede sayılan işlerin pazarlık, 52'nci maddede gösterilen işlerin de yarışma usulüyle yaptırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan Kanun'un "Pazarlık usulüyle yapılacak işler" başlıklı mezkur 51'inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde "Kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi," denilerek hangi işlerin bu kapsamda ihale edilebileceği belirlenmiştir.

Madde hükmünde belirtildiği üzere taşınmazların kiralanması hususunda bu fıkra kapsamında pazarlık usulünün uygulanabilmesi için şu iki şartın birlikte mevcudiyeti gerekmektedir;

1- Taşınmazın, Devletin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan olması,

2- İşin özelliği, idareye yararlı olması veya ivediliği gereği kapalı yada açık teklif yöntemlerinin kullanılamıyor olmasıdır.

Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında ifadesinin, özel bütçeli idarelerden olan üniversiteleri içermediğini zımni bir şekilde Kanun'da belli etmiştir. Bilindiği üzere, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinin kapsamı "Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları" iken; bu ifadenin devamına 21.03.2018 tarihli ve 7103 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 26'ncı maddesiyle "özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar" ibaresi eklenmiş, böylelikle Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz mallarının kapsamına özel bütçeli idarelerden olan üniversitelere ait taşınmazların dâhil olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur.

Söz konusu hükümler dolayısıyla Üniversitenin mülkiyetindeki taşınmazlar Devletin mülkiyetindeki taşınmazlardan ayrı bir anlam ifade etmektedir. Dolayısıyla 51/g yöntemine göre pazarlık usulünün; Devlete ait taşınmazlar kavramının karşılığı olan, genel bütçeli kuruluşlara ait taşınmazlar yani tapuda Maliye Hazinesi adına kayıtlı taşınmazlar dışında uygulanması mümkün değildir.

Pazarlık usulünün kullanılmasının en önemli sebebi, güvenlik endişesinden kaynaklanmaktadır. İhalelerde adli sicil bilgileri istenmektedir. Ayrıca kolluk kuvvetleri ile işbirliği içerisinde gerekli güvenlik tedbirleri alınabilecektir. Zaten bazı önemli taşınmazlar açık ihale sistemi ile 3'üncü kişilere kiralanmıştır.

Kamu idaresi cevabında özet olarak; 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu gereği pazarlık usulüne göre kiralama işlemlerinin yapılmasının eğitim öğretim yapılan binaların içinde kalan alanlarda güvenlik açısından kullanılmasının zorunlu olduğu, öğrenci yoğunluğunun nispeten daha az olduğu diğer alanlarda ise 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 35/c maddesine göre açık ihale usulü ile ilana çıkıldığı ifade edilmişse de; yukarıda belirtilen gerekçelerle söz konusu cevabın kabulü mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle; Üniversitenin mülkiyetindeki taşınmazların ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması amacıyla 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nda esas usul olan "kapalı teklif usulü" ile ihaleye çıkılmasının sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

B) Kiralamaların Bakanlık İzni Olmadan Uzatılması:

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Vakfına ait İktisadi İşletmeye yapılan kiralama işlemlerinin 3 yıllık yapıldığı, ancak İktisadi İşletme tarafından sözleşme süresi sonunda süre uzatımı talep edildiği ve her seferinde süre uzatımının verildiği, bu şekilde sürenin 9 yıla ulaştığı anlaşılmıştır.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 64'üncü maddesinde, taşınır ve taşınmazların kira sözleşme süreleri düzenlenmiş olup buna göre üç yıldan fazla süre ile kiraya verme işlerinde, katma bütçeli idarelerde, idarelerin bağlı bulundukları bakanlıktan izin alınacağı belirtilmiştir. İktisadi İşletmeye taşınmaz kiralamalarında, söz konusu izin alınmayarak 2886 sayılı Kanunun 64'üncü madde hükmü ihlal edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Açıklanan gerekçeyle, Üniversitenin, 3 yıldan fazla ihale işlemlerinde Milli Eğitim bakanlığından izin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversite bünyesinde birçok birimin ambarlarında yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış

ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinde; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verilmesi, bu numara yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Adı geçen Yönetmelik'in "Taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin muhasebe birimine bildirilmesi" başlıklı 30'uncu maddesinin ikinci fıkrasında; genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde üç aylık dönemler itibarıyla, diğer idarelerde ise üç ayı geçmemek üzere üst yöneticiler tarafından belirlenen sürede kullanılmış tüketim malzemelerinin taşınır II nci düzey detay kodu bazında düzenlenen onaylı bir listesinin, en geç ilgili dönemin son iş günü mesai bitimine kadar muhasebe birimine gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Devir işlemleri" başlıklı 33'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarında bulunan taşınırlar, buralarda asılı Dayanıklı Taşınırlar Listesinde gösterilen miktarlar esas alınarak sayılmak ve listedeki ilgili bölüm imzalanmak suretiyle yeni sorumluya devir ve teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği, bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği, fiziki veya kullanım özellikleri nedeniyle numaralandırılması mümkün olmayan taşınırlara bu işlemin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Harcama birimi ve ambarların kodlanması" başlıklı 38'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise; harcama birimlerinin bünyesinde bulunan ambarlara harcama yetkililerince bir düzeyli ve iki karakterden oluşan kod verileceği, bu kodun

aynı harcama birimine bağlı ambarların sayısını göstereceği, ambarın, bağlı olduğu harcama biriminin koduyla birlikte tanımlanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde / Denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Bazı birimlerde tüketim malzemesi çıkışlarının düzenli olarak muhasebe birimine bildirilmediği,
- Kişi ve ortak kullanım alanlarına verilen dayanıklı taşınırlar için Dayanıklı Taşınırlar Listelerinin oluşturulmadığı,
- Dayanıklı taşınırların numaralandırılmadığı,
- Taşınırların bazı birimlerde yılsonu sayımlarının fiilen yapılmadığı,
- Bazı birimlerde KBS'de görünen ambar sayısı ile fiili ambar sayısının birbiri ile uyumlu olmadığı,
- Bazı birimlerde ambar düzeninin uygun olmadığı,
- Hurdaya ayırma işlemlerinin bazı birimlerde düzenli yapılmayıp ambarlarda hurda malzemeler bulunduğu,
- Elektronik taşınırların, fabrika seri numarasının sisteme kaydedilmediği,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Lojmanlarda Oturma Süresi Sınırına Uyulmaması

Sıra tahsisli lojman verilen personelin Kanun'da öngörülen oturma süresi sonunda konuttan tahliye edilmediği görülmüştür.

2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu' nun "Oturma Süreleri" başlıklı 4' üncü maddesinde; sıra tahsisli konutlarda oturma süresinin beş yıl olduğu; "Konuttan Çıkarılma" başlıklı 8' inci maddesinde ise, konutların belirtilen süreler sonunda boşaltılmaması halinde tahsise yetkili makam tarafından ilgili mülki veya askeri makamlara başvurulacağı bu başvuru üzerine konutların başka bir bildirime gerek kalmaksızın kolluk kuvveti kullanılarak bir hafta içinde zorla boşalttırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemelerde, konutta oturma süresi 5(beş) yılı aşan 78 personelin konutlardan tahliye edilmediği, 2024 yılında 248 lojman müracaatı olmasına rağmen 13 personelin lojmana yerleşebildiği, lojmanda kalma hakkı olan diğer personelin lojman hakkından yararlanamadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve bu kapsamda Senatonun 23.01.2025 tarih ve 2025/18 sayılı kararıyla değişiklikler yapılarak üst hukuk olan Kamu Konutları Yönetmeliği'ne aykırı hususların giderildiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesince, lojmanda oturma süresini tamamlayan personelin mevzuat gereğince lojmanlardan çıkarılması ve lojmanların talep eden diğer personele tahsis edilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Sosyal Tesislerin Bakım ve Onarımı İçin Kaynak Ayrılmaması

İktisadi İşletmenin hesap ve işlemlerinin incelenmesi sonucunda, elde edilen gelirlerinden sosyal tesislerin bakım ve onarım giderleri için kaynak ayrılmadığı görülmüştür.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 2017-6 numaralı Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ'in "Tesislerin işletilmesi" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde;

"Sosyal tesislerin bakım ve onarımlarının yaptırılabilmesini sağlamak amacıyla, bu tesislerden yıl içinde elde edilen gelirlerin brüt tutarının % 5'inden az olmamak üzere ayrılacak tutarlar ayrı bir hesapta tutularak söz konusu ihtiyaçlar için harcanır. Bu hesaptan yapılacak harcamalarda, hizmetin sunumu açısından ihtiyaç duyulan döşeme ve demirbaş alımlarında Başbakanlık ve/veya Bakanlıkça çıkarılmış veya çıkarılacak olan tasarruf genelgesi, talimat ve tebliğlere uyulur" denilerek, brüt gelirlerin en az %5'inin tesisin bakım ve onarımında kullanılmasını teminen ayrı bir hesapta izleneceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; İktisadi İşletmenin 2024 yılı içinde elde ettiği gelirin brüt tutarının 7.430.683,12 TL olduğu, ancak bu tutardan bakım ve onarım harcamaları için herhangi bir pay ayrılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususla ilgili Kurum İktisadi İşletmesinin 2024 yılı mizanında brüt gelirin 7.430.683,12 TL, bu tutarın %5'inin 367.034,16 TL olduğu, yıl içinde muhtelif dönemlerde 5.558.843,18 TL (OMTEL Otel Odaları Yapımı-Toplantı Salonu-Yönetim Binası-Çatı Yapımı) bakım onarım harcaması yapıldığı göründüğü, %5 oranındaki bakım oranı payının iktisadi işletme mizanında ayrı bir hesapta izlenmemekle birlikte bu oranın çok üzerinde bakım onarım gideri gerçekleştirildiği ifade edilmiş olup, bu kapsamda bundan sonraki süreçte Ziraat Bankası nezdinde 69109681-5007 numaralı bakım onarım hesabının söz konusu hususa riayet noktasında azami özen gösterileceği ifade edilmiştir.

İktisadi İşletmenin 2024 yılı içinde elde ettiği gelirin brüt tutarı olan 7.430.683,12 TL'nin sosyal tesislerin muhtemel bakım onarımlarında kullanılmak üzere en az %5'i oranında kaynak ayrılması ve bunun ayrı bir hesapta izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Çalışan İşçiler İçin Kıdem Tazminatı Karşılığı Ayrılmaması

İktisadi İşletmenin mali tablolarının incelenmesi sonucu işçiler için kıdem tazminatı karşılığı ayrılmadığı tespit edilmiştir.

Kıdem tazminatı, ilgili kanunlarda belirlenen asgari çalışma süresini dolduran hizmet erbabına veya mirasçılarına, hizmet akdinin yine kanunda belirlenen sebeplerden biriyle sona ermesi durumunda işveren tarafından yapılan bir ödemedir. Kıdem tazminatı kurumlar için bir sorumluluk, çalışanlar açısından da bir hak olarak her iki tarafı da ilgilendiren bir konudur. Kıdem tazminatı, hizmet sözleşmesi sona erdiğinde ve tazminata hak kazanıldığında ödenecektir.

Kıdem tazminatı karşılığının hesaplanarak muhasebe hesaplarında gösterilmesi, muhasebenin temel kavramlarından olan "ihtiyatlılık" kavramı gereğidir. "İhtiyatlılık" ilkesi gereği, ilerde doğması muhtemel riskler için karşılık ayırmak suretiyle gerekli önlemi almak zorunluluktur. İhtiyatlılık, bir kurumun faaliyetlerinde var olan belirsizlik ve risklerin yeterli bir şekilde göz önüne alınmasını sağlamak amacıyla ortaya konan bir yaklaşımdır.

1 no.lu Muhasebe Standartları Uygulamaları Genel Tebliği'nin Mali Tablolar İlkeleri'ne İlişkin Usul ve Esasların Bilanço İlkeleri başlığı altında: "Tutarları kesinlikle saptanamayanları veya durumları tartışmalı olanları da içermek üzere, işletmenin bilinen veya tutarları uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları kayıt ve tespit edilir ve bilançoda gösterilir. İşletmenin bilinen ancak tutarları uygun olarak tahmin edilemeyen borçları da bilançonun dipnotlarında açık olarak belirtilir" denilmektedir. Bu hükme göre, durumları tartışmalı olanlar da dâhil olacak şekilde kurumun bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilebilen tüm yabancı kaynakları kayıt edilerek finansal tablolarda gösterilmelidir.

Bunun yanında gelecekte ortaya çıkabilecek bu kıdem tazminatı ödemesi için her hesap döneminde karşılık ayrılması ve finansal tablolarda raporlanması TMS-19 "Çalışanlara Sağlanan Faydalar" standardında da düzenlenmiştir. Bu standarda göre, bilanço tarihi itibariyle, kurumların işletmelerin personelinin iş sözleşmelerinin tazminata hak kazandıran nedenlerle sona ermesinden kaynaklanan tahmini yükümlülüğe ait karşılık hesaplanmalı ve bugünkü değerlerinin tahmin edilmesi yoluyla finansal tablolara yansıtılmalıdır.

Vergi mevzuatı açısından zorunlu olmamakla beraber kıdem tazminatı karşılığı ayrılması dönemsellik ilkesinin de bir gereğidir. Kıdem tazminatı uzun bir dönemi kapsadığından bu tutarın tamamının ödemenin gerçekleştiği dönemde muhasebeleştirilmesi, mali tabloların gerçek durumu yansıtmamasına neden olmaktadır. Oysa genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden Dönemsellik ilkesi gereğince her dönemin faaliyet sonuçları diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmalı, gelir ve giderler tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmelidir. Buna göre birden fazla faaliyet dönemi ile ilişkili olan kıdem tazminatının sadece ödemenin yapıldığı dönemde değil, her faaliyet döneminde ayrı ayrı hesaplanarak giderleştirilmesi ve karşılık ayrılması gerekmektedir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlerin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

Yukarıda açıklanan muhasebe standartları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre İktisadi İşletmede fiilen çalışmakta olan işçiler için kıdem tazminatının hesaplanarak muhasebe kayıtlarına alınması ve mali tablolara yansıtılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 10: Özel Bütçe ve Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Elektrik ve Doğalgaz Giderlerinin Kendi Bütçelerinden Ödenmemesi

Döner sermaye işletme birimlerinin elektrik giderlerinin özel bütçeden, üniversite birimlerinin doğalgaz giderlerinin ise döner sermaye işletme bütçesinden karşılandığı görülmüştür.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin (b) bendinde; döner sermaye işlemlerinden tahsil edilen gelirin belirli bir oranı ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı belirtilmektedir. Aynı maddenin (i) fıkrasında da; Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas olduğu ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hükmü yer almaktadır.

Ayrıca 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'na dayanılarak hazırlanan 2023-2025 yılı Bütçe Hazırlama Rehberinin "Genel İlkeler" başlıklı 7'nci maddesine göre; döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla, mevzuatta belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Yapılan incelemede, Üniversite Döner Sermaye İşletme Birimlerinin (Havza Fizik Tedavi Merkezi, Şehir Polikliniği ve Aziziye Aile Sağlığı Merkezi hariç) elektrik giderlerinin özel bütçeden, üniversite birimlerinin doğalgaz giderlerinin ise döner sermaye işletme bütçesinden karşılandığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesi planlandığı ifade edilmiştir.

Anılan mevzuat hükümleri gereğince elektrik ve doğalgaz giderlerinin üniversiteye ait olan kısmının özel bütçeden, döner sermaye işletmelerine ait olan kısmının ise döner sermaye bütçesinden ödenmesi gerekmektedir.

BULGU 11: Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri gereğince yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin 2'inci, 3'üncü ve 4'üncü fıkralarında;

"(2) Alımlar için onay belgesi düzenlenmesi, onayı takiben harcama yetkilisince görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılması ve buna ilişkin belgelerin dayanakları ile birlikte onay belgesine eklenmesi zorunludur.

(3) Alımlar; ilan/duyuru yapılması, teminat alınması, ihale komisyonu kurulması ve Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan yeterlik kurallarının aranması zorunluluğu bulunmaksızın, harcama yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak gerçekleştirilebilir. Fiyat araştırması, kısmen veya tamamen elektronik ortamda yapılabilir.

(4) İdarelerce gerekli görülmesi halinde fiyat araştırması, ilgili ihale uygulama yönetmeliğinde düzenlenen yaklaşık maliyetin belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde yapılabilir. Ancak yapım işlerine ilişkin fiyat araştırmasının, 4/3/2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde belirlenen yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslara göre yapılması zorunludur. Alımlarda fiyat farkı hesaplanmasının öngörülmesi halinde, fiyat araştırması yapılması aşamasında bu hususun belirtilerek fiyat tekliflerinin alınması gerekmektedir."

Denilmektedir.

Buna göre Kanun'un 22'nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan nedenlerin detaylı olarak yazılması, fiyat araştırmasının yapılması, ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerinin tarif edilmesi ve bu hususlara ilişkin bütün belgelerin dayanakları ile birlikte onay belgesine eklenmesi gerekmektedir.

Piyasa fiyat araştırmasının ise; aynı malı veya hizmeti ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatı, aynı mal veya hizmet daha önce

ilgili tek kaynaktan alındıysa daha önceki alım bedelinin, tedavüldeki Türk parası cinsinden ise Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) kullanılarak, döviz cinsinden ise tespit tarihinde geçerli Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Döviz Alış Kuru üzerinden güncellenmesi sonucu ortaya çıkacak fiyat, ilgili tek kaynaktan istenen proforma fatura fiyatı, Ticaret Odası, Sanayi Odası veya Meslek Odasından ve varsa üretim ve/veya satış yapan kurum ve kuruluşlardan alınan fiyat ve ilgili tek kaynağın internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Denetimlerde, İdare tarafından tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri ve Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin 2'inci, 3'üncü ve 4'üncü fıkralarına göre piyasa araştırması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığının 04.11.2024 tarih ve 220333 ve 12.11.2024 tarih ve 228729 sayılı yazıları, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının 25.04.2025 tarih ve 69767 sayılı yazısı ile tüm harcama birimlerinin bilgilendirildiği ve uygulamanın bulgu maddesi çerçevesinde yürütüleceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa araştırması yapılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Ondokuz Mayıs Üniversitesine Ait Taşınmazların, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Vakfına Ait İktisadi İşletmeye, Pazarlık Usulü ile Bakanlık İzni Olmadan 3 Yılı Aşan Sürelerde Kiralanması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler yapılmadığından söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Özel Bütçe ve Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Elektrik ve Doğalgaz Giderlerinin Kendi Bütçelerinden Ödenmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Doğrudan Temin ve Parçalara Bölünerek Yapılan Mal Alımları Listesi

Tablo 2: Doğrudan Teminle Yapılan ve Belli Süre Gerektiren İşler Listesi

KISALTMALAR

KDV	: Katma Değer Vergisi
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
OMÜ	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SUVAM	: Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
YKK	: Yönetim Kurulu Kararı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kurumun Tıp Fakültesi Hastanesi Kayıtlarında Yer Alan ve Sosyal Güvencesi Olmayan Hastalardan Alacaklarının Alacak Hesaplarında Yer Almaması

B. Diğer Bulgular

1. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

2. Personelin Mesai İçi Döner Sermaye Katkı Verilerinin Otomasyon Sistemine Mesai Dışı Veri Olarak Girilebilmesi

3. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

4. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

5. Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

6. Temel İhale Usulleri Kullanılmaksızın Mal Alımlarının Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin İle Alınması

7. Yapım İşleri ve Hizmet Alımlarında Hakediş Raporu Düzenlenmeden Ödeme Yapılması

8. Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

9. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 15/8/1999 tarihli ve 23787 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ondokuz Mayıs Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, halen söz konusu Yönetmelik'i yürürlükten kaldıran ve 28.05.2021 tarihli ve 31494 saylı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik uyarınca faaliyetlerini yürütmektedir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetlerde bulunmak; bu kurum ve kuruluşların ihtiyaç duydukları alanlarda eğitim programları planlamak, uygulamak, ulusal ve uluslararası düzeyde seminer, konferans, sempozyum düzenlemek ve kurslar açmak.

b) Kimyasal, biyolojik ve benzeri tahliller ile araştırma, uygulama, iş değerlendirmesi ve organizasyonu hizmetlerini yapmak.

c) Danışmanlık, analiz, uygulama, ölçme, değerlendirme, deney, model deneyi, muayene, teknik kontrol, plan, bilgi işlem organizasyonu, teknik bakım, onarım, ekspertiz, ölçü ayarı ve benzeri hizmetleri yapmak, laboratuvar ve atölyelerde yapılan iş ve hizmetleri düzenlemek ve bunlarla ilgili raporları hazırlamak.

ç) Klinik, poliklinik, ameliyathane ve laboratuvarlarda yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretimle ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak.

d) Bilim, teknik, kültür, sanat, spor ve tarım alanlarında araştırma ve uygulamalar yapmak.

e) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak.

f) Bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleriyle kitap ve her türlü basılı evrak çoğaltmak, basmak, cilt ve baskı işleri yapmak.

g) İletişim alanında kurumsal tanıtım filmi ve basılı materyal hazırlama, organizasyon planlama ve uygulama, piyasa ve pazar araştırması ve medya planlama hizmetleri yapmak.

ğ) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü yataklı ve yataksız, sabit ve geçici turizm işletmeleri kurmak ve işletmek.

h) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak kaydıyla, bu fıkrada sayılanlar dışında kalan her türlü eğitim ve öğretim faaliyet alanlarında iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak ve Rektörün izni alınmak koşuluyla üretilen iş, hizmet ve malları pazarlamak ve satmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 24'dür.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 3 idari memur ve ücretleri İşletme Müdürlüğü bütçesinden ödenen fakat diğer birimlerde görev yapan 9 daimi işçi ve 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile geçen 20 sürekli işçi bulunmaktadır. İşletme Müdürünün ve İdari memurların kadroları özel bütçede, işçilerin kadroları ise İşletmededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 Saymanlık Müdürü ve 7 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır**.**

Başlangıç bütçesinde 3.590.023.743,74 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 5.335.440.465,80 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 4.712.071.577,21 TL bütçe giderine karşılık 4.533.051.264,22 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 4.597.141.171,65 TL gelir elde edilmiş, 5.219.103.800,20 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 621.962.628,55 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmekte iken 16 Şubat 2024 tarihinden itibaren Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi üzerinden işlemler yapılmaktadır.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurumun Tıp Fakültesi Hastanesi Kayıtlarında Yer Alan ve Sosyal Güvencesi Olmayan Hastalardan Alacaklarının Alacak Hesaplarında Yer Almaması

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi kayıtlarında yer alan ve sosyal güvencesi olmayan hastalardan alacaklarının takip ve tahsilinin tam olarak yapılmaması nedeniyle Hastanelerinin alacaklarının mali tablolara doğru ve güvenilir biçimde yansıtılamadığı görülmüştür.

26.06.2008 tarihli ve 26918 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2008/13 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde, acil sağlık hizmeti vermekle yükümlü bulunan sağlık kuruluşlarının, acil vakaları hastanın sağlık güvencesi olup olmadığına veya ödeme gücü bulunup bulunmadığına bakmaksızın kabul edeceği ve gerekli tıbbi müdahaleyi kayıtsız-şartsız ve gecikmeksizin yapacağı, herhangi bir sağlık güvencesi olmayan vatandaşlardan ödeme gücü bulunmayanların acil sağlık hizmeti bedelleri kendilerinden talep edilmeyeceği, bunlardan kamuya ait sağlık kuruluşlarından ve ayakta teşhis ve tedavi yapan özel sağlık kuruluşlarından acil sağlık hizmeti alanların hizmet bedelleri 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri çerçevesinde sağlık kuruluşunun bulunduğu yer sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından talep edileceği belirtilmiştir.

Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından kurumlara gönderilen 15.12.2011 tarihli 2011/62 sayılı Genelge ile yukarıda bahsedilen Hasta Bilgilendirme Formu dışında senet, taahhütname ya da bu anlama gelebilecek herhangi bir evrak imzalatılamayacağı vurgulanmıştır.

Yapılan incelemede; döner sermaye işletmesine bağlı olan Üniversite Hastanesinde, yukarıda bahsedilen mevzuat gereği, herhangi bir ücret alınmadan hizmet verildiği, ilgili formun doldurularak daha sonra tahsil edilmek üzere hastaların borçlandırıldığı, ancak tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür. Diğer taraftan söz konusu alacaklardan borçlusu tarafından ödeme gerçekleştirildiğinde muhasebe biriminin alacaktan haberdar olduğu, bu kapsamda 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabının alt detay kodunda "Mahiyeti tespit edilemeyen tutarlar" adı altında 27.352.403,69 TL borç, 66.906.099,09 TL alacak kaydının bulunduğu ve hesabın 39.553.695,40 TL alacak bakiyesi verdiği, bu hesaba yapılan kayıtların

çoğunlukla hastanede tedavi hizmeti aldıktan sonra borcunu ödeyenlere ilişkin tahsilat kayıtları olduğu anlaşılmıştır.

Oysa verilen tedavi hizmeti sonucunda tahakkuk edecek alacakların hastane döner sermaye işletmesinin muhasebe kayıtlarında (senetsiz alacak ise) 120- Alıcılar Hesabına borç kaydı yapılarak takibi yapılmalıdır. Söz konusu alacakların tahakkuk kaydının yapılmaması bunların takip ve tahsilinde güçlüklere yol açacağı gibi, tahsili mümkün olanlar ile tahsili şüpheli hale gelen alacakların ayrımının yapılmasını da zorlaştırmaktadır.

Bilindiği üzere Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanıldığı hesap olarak ifade edilmektedir.

Hastane kayıtlarında yer alan ve yıllar itibariyle aktarılan yüksek miktardaki şüpheli alacağın zamanaşımına uğraması nedeniyle tahsilat işlemlerine başlanmazsa kişi sorumluluğunun doğacağı anılan Yönetmelik'te belirtilmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve bu kapsamda Tedavi hizmeti sonucunda tahakkuk edilecek alacakların Hastane Döner Sermaye işletmesinin kayıtlarına Takip Tahsilat Birimi tarafından 120 Alıcılar Hesabına borç kaydı olarak 2024 yılından itibaren takibi yapıldığı, 120 alıcılar hesabı Sosyal Güvenlik Kurumu Global Bütçe ve diğer kurumlar şeklinde aylık gelir kaydı oluşturularak takibi yapıldığı, 336 Diğer çeşitli borçlar hesabının alt detay kodunda olan "Mahiyeti Tespit Edilemeyen Tutarlar" mahiyeti tespit edilip Saymanlığa gelir kaydı olarak verildiği, 336 hesaba 30.04.2025 tarihi itibari ile 97.221.357,05 TL giriş, 51.766.191,35 TL çıkış kaydı verilip muhasebeleştirildiği ve şu anki bakiyesininin 45.455.165,70 TL olduğu ifade edilmiştir. Ancak miktarlar yüksek olduğundan dolayı Aralık 2025 yılı sonuna kadar gelir kaydının tamamlanmasının planlandığı. 2020 yılına ait 1819 alacaklı hastanın 300'ü borçlarını ödediği. ancak, terkin edilemeyen 1000 TL ve üstü borcu olan 51 hastaya ait alacaklar için Rektörlük Hukuk Müşavirliğine yasal işlem başlatılması için evraklar gönderildiği, diğer taraftan Takip Tahsilat Birimi tarafından SMS gönderilerek 2021 yılından 1.472.859,26 TL, 2022 yılından 2.938.092,59 TL, 2023 yılından 205.261,98 TL, 2024 yılında 5.956.824,87 TL tahsilat yapıldığı, ayrıca Hukuk Müşavirliği tarafından 48 adet taahhütname ile 397.505,50 TL tutarında icra takibi başlatıldığı ifade edilmiştir.

Kurum Tıp Fakültesi Hastanesi kayıtlarında yer alan, yıllar itibariyle devreden ve Sosyal Güvencesi Olmayan Hastalardan alacakların detaylarının Hastane Yönetimi, Döner Sermaye Saymanlığı ve Hukuk Müşavirliğinin müşterek çalışmasıyla tespit edilip tahakkuk kayıtlarının yapılması, tahsilatında güçlük olanlara ilişkin hukuki sürecin başlatılarak Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına aktarılarak karşılık ayrılması, hukuki süreç sonunda mahkeme kararıyla tahsilatı imkânsız hale gelenlerin muhasebe kayıtlarından düşülmesi ve tahsilatın imkânsız hale gelmesinde personelin sorumluluğu varsa ilgili tutarın kişi borcuna alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Üniversite bünyesinde istihdam edilen işçilerin bir kısmının yıllık izinlerinin düzenli olarak kullandırılmadığı görülmüştür.

Anayasanın 50'nci maddesinde, dinlenmenin çalışanların bir hakkı olduğu ve bu hakların kullanımının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği, 56'ncı maddesinde yılık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde yıllık iznin işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu, 59'uncu maddesinde ise iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde; işverenlerin 15'inci maddede belirtilen izin kurulu veya 18'inci maddeye dayanılarak kurul yerine geçenlere danışmak suretiyle yürütülen işlerin niteliğine göre ücretli izinlerin her yılın belli bir döneminde veya dönemlerinde verileceğini tayin edebileceği belirtilmiştir. Bahsedilen Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde, işverenin nisan ayı ile ekim ayı sonu arasındaki süre içinde işçilerin tümüne veya bir kısmına toplu izin uygulayabileceği ile ilgili düzenleme yer almaktadır.

Ayrıca 2024/7 sayılı tasarruf tedbirlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde, 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, ilgili yıl içerisinde kullandırılacağı, ayrıca, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin sürelerinin, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinde dinlenmenin bir anayasal hak olduğu, bu haktan vazgeçilemeyeceği, işveren tarafından izinlerin biriktirilmeden kullandırılması gerektiği, iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçilerin hak kazanıp da kullanmadığı izinlerinin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden yıllık izin ücreti olarak kendisine veya hak sahiplerine ödenmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla yıllık izinlerin yıllar itibariyle kullanılmayarak biriktirilmesi yıllık iznin amacına aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği hükmü yıllık izin sürelerinin kullanılmayarak biriktirilmesine yönelik bir esneklik olarak görülemez. Bu hükmün amacı, izin kullanılamadan iş akdinin feshedilmiş olması gibi zaruri durumlarda işçilerin mağduriyetinin önlenmesidir.

Üniversitede yapılan denetimde, 5 işçinin 100 ile 250 gün arasında, 7 işçinin ise 60 ile 99 gün arasında kullanılmayan izin sürelerinin bulunduğu görülmektedir. Üniversite bünyesinde çalışan işçilerin izinlerinin yukarıdaki hükümlere istinaden belli bir dönem belirlenerek kullandırılmaması, izinlerin birikmesine yol açmaktadır. Biriken bu izinler gelecekte işçilerin emekli olması veya iş sözleşmesinin son bulması durumunda işçilerin son ücreti esas alınarak hesaplanacak toplu izin ücreti ödemelerine dönüşeceğinden Üniversitenin bir mali yük ile karşı karşıya kalması riskini doğuracaktır.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesi planlandığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla işçilerin yıllık izinlerinin hak kazandıkları yıl içinde kullandırılması esas olup, geçmiş yıllara ait izinlerinin ise birikmeye yol açmayacak şekilde, hizmet gereklerine göre planlanıp en kısa sürede kullandırılarak bitirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Personelin Mesai İçi Döner Sermaye Katkı Verilerinin Otomasyon Sistemine Mesai Dışı Veri Olarak Girilebilmesi

Ondokuz Mayıs Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi Döner Sermaye İşletme Birimlerinde, personelin mesai içi katkı ödemelerine esas teşkil eden muayene verilerinin, hastane otomasyon sistemlerine mesai dışı veri olarak girilebildiği tespit edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in;

"Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde, "… *ö) Mesai dışı gelir: İlgili mevzuatı uyarınca tespit edilen çalışma saatleri dışında ve hafta sonu ve resmi tatillerde elde edilen geliri,*

p) Mesai içi gelir: İlgili mevzuatı uyarınca tespit edilen çalışma saatleri içinde elde edilen geliri,

…"

"Dağıtım Esasları" başlıklı 5'inci maddesinin 15'inci fıkrasında, *"Öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında üniversitede sundukları sağlık hizmetlerinden dolayı 5510 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca alınan ilave ücretler döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanır. Elde edilen gelirin % 50'sinden az % 60'ından fazla olmamak üzere Üniversite Yönetim kurulunca tespit edilecek oranı, mesai saatleri dışında sağlık hizmeti sunan öğretim üyesine/üyelerine mesai içinde gerçekleştirilen iş miktarı ve çeşidi dikkate alınarak belirlenen toplam performansı aşmamak kaydıyla, ek ödeme matrahının % 950'sini geçmemek üzere her ay ayrıca ödenir."*

Denilmektedir.

Buna göre, mesai dışı faaliyet sonucunda elde edilen gelirin dağıtımında belirlenen usul ve esaslar farklı olduğundan, döner sermaye gelirlerinin hesaplanmasında ve bu gelirlerden yapılacak ödemelerin belirlenmesinde hizmetin mesai içinde ya da mesai dışında verilmiş olması büyük önem arz etmektedir.

Ondokuz Mayıs Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi Döner Sermaye gelirlerinden yapılacak ek ödemenin dağıtılmasında; gelire katkısı olan personelin yapmış olduğu işlemlerin mesai içinde ya da dışında olup olmadığının belirlenmesi için hastane otomasyon sistemi kullanılmaktadır.

Yapılan incelemede; hastane otomasyon yazılımının ve uygulama kontrollerinin, mesai saatleri içerisinde mesai dışı işlem kaydı girilmesini engelleyecek şekilde tasarlanmadığı, örneklem yoluyla seçilen öğretim görevlilerine ait mesai saatleri içerisinde yapılmış muayenelerin, otomasyon sistemine mesai dışı kayıt olarak girilebilmesi sonucu, personele daha yüksek olan mesai dışı katkı payları üzerinden ödeme yapılabileceği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin Kurum, Ağız ve Diş Sağlığı Uygulama ve Araştırma Merkezimizde 11 Ekim 2024 tarihinden itibaren mesai saatleri içerisinde özel muayene yapılmadığını, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde Hastane Otomasyon Programı değişim aşamasında olduğunu, yeni otomasyon sisteminde mesai içerisinde mesai dışı işlem kaydı girilmesini engel olunacak şekilde gerekli düzenlemeler yapılacağını ifade edilmiştir.

Bu nedenle; otomasyon sisteminin mesai saatleri içerisinde mesai dışı işlem kaydı girilmesini engelleyecek şekilde yapılandırılması gerekmektedir.

BULGU 3: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Üniversite Tıp Fakültesinde öğretim elemanlarından, tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle meydana gelebilecek zararların karşılanması amacıyla gerekli olan zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmayanlar olduğu tespit edilmiştir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12’nci maddesinde;

“Kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorundadır. Bu sigorta priminin yarısı kendileri tarafından, diğer yarısı döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödenir.

...

Bu maddedeki zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beşbin Türk Lirası idari para cezası verilir." denilmektedir.

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ'in "Primlerin Ödenmesi ve Kurum Katkılarının Tahsili ile İadesi" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar ile sözleşmeli aile hekimlerinin, yaptıracakları sigorta sözleşmesinin primlerini sigortacıya veya sigorta acentesine ödedikten sonra, ödedikleri prim tutarının yarısını döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçesinden geri alacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Ondokuz Mayıs Tıp Fakültesi Hastanesinde görev yapan 431 hekimden; 175'inin tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortalarını yaptırdıkları, kalan 256 hekimin söz konusu sigortalarını yaptırmadıkları veya yaptırdıkları sigorta poliçelerini idareye sunmadıkları tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin gerekli tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir.

Zorunlu mali sorumluluk sigortalarının yaptırılmaması, tıbbi kötü uygulamalar nedeniyle meydana gelebilecek zararlar için idare aleyhine davalar açılmasına ve oluşabilecek zararlar için idare tarafından öğretim elemanlarına rücu edilmesine neden olabileceği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversite Döner Sermaye bünyesinde bulunan bazı birim ambarlarında yapılan denetimde; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili mevzuata aykırı olarak aşağıda belirtilen hususlar tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin “Sorumluluk” başlıklı 5’inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik’in “Taşınırların kaydı” başlıklı 12’nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, “Dayanıklı taşınırların numaralanması” başlıklı 36’ncı maddesinde; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verilmesi, bu numara yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Adı geçen Yönetmelik’in “Taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin muhasebe birimine bildirilmesi” başlıklı 30’uncu maddesinin ikinci fıkrasında; genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde üç aylık dönemler itibarıyla, diğer idarelerde ise üç ayı geçmemek üzere üst yöneticiler tarafından belirlenen sürede kullanılmış tüketim malzemelerinin taşınır II nci düzey detay kodu bazında düzenlenen onaylı bir listesinin, en geç ilgili dönemin son iş günü mesai bitimine kadar muhasebe birimine gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik’in “Devir işlemleri” başlıklı 33’üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarında bulunan taşınırlar, buralarda asılı Dayanıklı Taşınırlar Listesinde gösterilen miktarlar esas alınarak sayılmak ve listedeki ilgili bölüm imzalanmak suretiyle yeni sorumluya devir ve teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik’in “Dayanıklı taşınırların numaralanması” başlıklı 36’ncı maddesinin birinci fıkrasında; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği, bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği, fiziki veya kullanım özellikleri nedeniyle numaralandırılması mümkün olmayan taşınırlara bu işlemin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Harcama birimi ve ambarların kodlanması" başlıklı 38'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise; harcama birimlerinin bünyesinde bulunan ambarlara harcama yetkililerince bir düzeyli ve iki karakterden oluşan kod verileceği, bu kodun aynı harcama birimine bağlı ambarların sayısını göstereceği, ambarın, bağlı olduğu harcama biriminin koduyla birlikte tanımlanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde / Denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Bazı birimlerde tüketim malzemesi çıkışlarının düzenli olarak muhasebe birimine bildirilmediği,
- Kişi ve ortak kullanım alanlarına verilen dayanıklı taşınırlar için Dayanıklı Taşınırlar Listelerinin oluşturulmadığı,
- Dayanıklı taşınırların numaralandırılmadığı,
- Taşınırların bazı birimlerde yılsonu sayımlarının fiilen yapılmadığı,
- Bazı birimlerde KBS'de görünen ambar sayısı ile fiili ambar sayısının birbiri ile uyumlu olmadığı,
- Bazı birimlerde ambar düzeninin uygun olmadığı,
- Hurdaya ayırma işlemlerinin bazı birimlerde düzenli yapılmayım ambarlarda hurda malzemeler bulunduğu,
- Elektronik taşınırların, fabrika seri numarasının sisteme kaydedilmediği,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve ilgili birimlere sorunlar olduğuna dikkat çeken ve gerekli tedbirlerin alınmasna ilişkin yazı gönderildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin Döner Sermaye bünyesindeki birimlerin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı işletme birimlerinden bazılarının herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği belirtilmektedir. Aynı maddenin (i) fıkrasına göre ise; Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması esastır. Yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesi zorunludur. Ayrıca, (j) fıkrasında; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Maliye Bakanlığı'nın görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Kuruluş" başlıklı 4'üncü maddesinde; Yükseköğretim kurumlarınca, ilgili yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak döner sermaye işletmesi kurulabileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in Faaliyet Alanları başlıklı 5'inci maddesinde ise;

"Döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerekir. Bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak,

amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir."

denilmektedir.

Görüldüğü üzere anılan Yönemelik hükmünde döner sermaye işletmelerinin sayılan görevlerden bir veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Yapılan incelemede; 2024 yılı itibariyle 2024 yılı itibarıyla 25 döner sermaye işletme biriminden İletişim Fakültesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün 22.07.2024 tarih 504 sayılı YKK ile kapatıldığı, 2 Birimin (Sağlık Hizmetleri MYO Döner Sermaye İşletmesi ile Kariyer Merkezi Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesinin) ise aktif olmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve Faaliyeti bulunmayan iki birimle ilgili durum dikkate alınarak Kariyer Merkezi Döner Sermaye işletmesinin 10.04.2025 tarih 2025/316 sayılı, Sağlık Hizmetleri MYO Döner Sermaye işletmesinin ise 17.04.2025 tarih 2025/342 sayılı Üniversite Yönetim kurulu Kararları ile kapatıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla gelir getirici faaliyeti olmayan 2 döner sermaye işletme biriminin kuruluş amaçları doğrultusunda sayılan faaliyetlerden biri veya birkaçına yönelik aktif çalışmada bulunması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Temel İhale Usulleri Kullanılmaksızın Mal Alımlarının Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin İle Alınması

Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi tarafından gerçekleştirilen bazı mal alımlarının 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen temel ihale usulleri kullanılmaksızın parçalara bölünerek doğrudan temin ile yaptırıldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Harcama Talimatı ve Sorumluluk" başlıklı 32'nci maddesinde; harcama yetkililerinin, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, Kanun ve diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından ve bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken diğer işlemlerden sorumlu oldukları belirtilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; idarelerin bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarda ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu oldukları belirtilmiş,

eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "Doğrudan Temin" başlıklı 22'nci maddesinin (d) bendinde; Büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 2024 yılı için 622.756,00 TL, diğer idarelerin 207.453,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımların ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulüne başvurulabileceği belirtilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin "*4734 sayılı Kanunun 22'nci maddesinin (d) bendi gereğince ihtiyaçların temini*" başlıklı 22.5.1.2. numaralı maddesinde ise;

"Ayrıca, 4734 sayılı Kanunun 19 uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanunun 22 nci maddesinin (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin, kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle aynı Kanunun 22 nci maddesinin (d) bendine göre temini, 4734 sayılı Kanunun temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğinden, bu yönde uygulamaların sorumluluk doğuracağı hususuna dikkat edilmesi gereklidir."

Denilmiştir.

Hem Kanun hem Genel Tebliğ uyarınca, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki mal, hizmet ve yapım işlerinin kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle doğrudan temin ile karşılanması Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmekte olup, bu yönde uygulamaların sorumluluk doğuracağı da Genel Tebliğ'de ayrıca belirtilmiştir.

Tablo 1: Doğrudan Temin ve Parçalara Bölünerek Yapılan Mal Alımları Listesi

İşin Adı ve Yaklaşık Maliyeti	Bakım Onarımın Yapıldığı Tarih	Yüklenici Firma / Kişi	Satın Alımın Tutarı
Malzeme Alımı	29.12.2024	Firma1	406.884,02 TL
Malzeme Alımı	29.12.2024	Firma1	505.994,79 TL
Malzeme Alımı	29.12.2024	Firma1	512.042,65 TL

Buna göre 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun temel ilkeleri gereği İdarelerce alımı yapılacak mal ve hizmetler ile gerçekleştirilecek yapım işlerinde, aynı ihale kapsamında yer alabilecek olanların, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla kalemlere veya gruplara bölünmemesi gerekmektedir. Adet bazında veya aynı ihale kapsamında yer alabilecek olanların kalemlere veya gruplara ayrılarak doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilmesi Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmekle birlikte sorumluluk da doğuracağı açıktır.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere 622.756,00 TL doğrudan temin sınır değerinin altında Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından alınan, niteliği itibariyle aynı mahiyette olan ve aynı gün içerisinde tekrarlanan mal alımları, parçalara bölünerek doğrudan temin ile gerçekleştirilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; Söz konusu uygulama idareye ait rutin bir uygulama olmayıp istisnai ve öngörülemeyen bu durum için gerçekleştirildiği, bunun dışında parçalara bölünmek suretiyle doğrudan temin mal alımı yapılmadığı ifade edilmiştir.

Kamu İhale Kanunu'nda belirtilen temel ihale usullerinin kullanılmayarak mal alımlarının kısımlara ayrılması Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğinden, bu kapsamda gerçekleştirilen yapım işlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun öngördüğü ihale usulleri kullanılarak yaptırılması gerekmektedir.

BULGU 7: Yapım İşleri ve Hizmet Alımlarında Hakediş Raporu Düzenlenmeden Ödeme Yapılması

Doğrudan temin usulüyle yaptırılan yapım işleri ile hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin hakediş raporu düzenlenmeden ödendiği görülmüştür.

27.12.2014 tarihli ve 29218 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin "amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Yönetmeliğin amacının, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde malî işlemlerin gerçekleştirilmesi ve muhasebeleştirilmesi kapsamında, harcamalarda ödeme belgesine bağlanacak kanıtlayıcı belgelerin ve bunlardan bu Yönetmelik'te düzenlenmesi gerekenlerin şekil ve türlerini belirlemek olduğu hükmü düzenlenmiştir.

Mezkur Yönetmelik'in "Hakediş raporu" başlıklı 7'nci maddesinde ihale veya doğrudan temin usulüyle yapılacak yapım işleri ile hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine

getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenmesinde Yapım İşleri Hakediş Raporu (Örnek 3) ile Hizmet İşleri Hakediş Raporunun (Örnek 4) düzenleneceği, Yapım İşleri Hakediş Raporunun, yapım işlerinde yükleniciye ödenecek ara ve kesin hakediş tutarının hesaplanmasına esas olan belgelerden oluştuğu ve yapımın türüne göre ilgili sayfalar ve gerekli görülen diğer belgeler düzenlenerek yüklenici ve yapı denetim elemanlarınca imzalanacağı ve yetkili makamca onaylanacağı, Hizmet İşleri Hakediş Raporunun ise hizmet işlerinde yükleniciye ödenecek ara ve kesin hakediş tutarının hesaplanmasına esas olan belgelerden oluştuğu ve hizmetin türüne ve işin özelliğine göre yalnızca ilgili sayfalar ve gerekli görülen diğer belgeler düzenlenerek yüklenici ve kontrol elemanlarınca imzalanacağı ve yetkili makamca onaylanacağı hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr Yönetmelik'in ekindeki örnek 3 ve 4'te yer alan Yapım İşleri ve Hizmet İşleri Hakediş Raporu şu belgelerden oluşmaktadır: Hakediş raporu, dizi pusulası, ağırlık oranları temsil katsayıları, metraj icmali, fiyat farkı hesap tablosu, ihzarat tespit tutanağı, yıllık ödenek dilimleri, yapılan işler listesi, hakediş özeti, hakediş icmali.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesi 3'üncü fıkrasında muhasebe yetkililerinin ödeme aşamasında, ödeme emri belgesi ve eki belgeleri üzerinde yetkililerin imzasını, ödemeye ilişkin ilgili mevzuatında sayılan belgelerin tamam olmasını, maddi hata bulunup bulunmadığı ve hak sahibinin kimliğine ilişkin bilgileri kontrol etmekle yükümlü olduğu, aynı maddenin devamında ise, muhasebe yetkililerinin yukarıda sayılan konulara ilişkin hata veya eksiklik bulunması halinde ödeme yapamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda ifade edilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği kapsamında yer alan kamu idarelerince, ihaleli veya doğrudan temin usulüyle yapılacak yapım işleri ve hizmet alımlarında, sözleşme hükümlerine göre yerine getirilen taahhütlerin bedellerinin ödenebilmesi için ilgisine göre Yönetmelik'te ifade edilen hakediş raporlarından birinin düzenlenmesi gerektiği ve bu belgeler temin edilmeden de muhasebe yetkilisinin ödeme yapamayacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, doğrudan temin usulüyle gerçekleştirilen tüm yapım işleri ve hizmet alım bedellerinin ödenmesinde ilgili hakkediş raporlarının düzenlenmediği ancak buna rağmen ödeme yapıldığı görülmüştür.

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve 2025 yılında Doğrudan temin usulüyle yapılan yapım işleri ve hizmet alımlarında bulgu metni doğrultusunda hakkediş raporu düzenlenmeye başlanmış olup, ilgili Harcama Birimlerine 29.04.2025 tarih 2500092588 sayılı yazı ile mevzuata titizlikle uyulması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, söz konusu mevzuat hükümlerinin uygulanması zorunlu olup denetime esas bilgi ve belgeler ile hakkediş raporlarının eksiksiz bir şekilde düzenlenerek ödeme dosyalarına eklenmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri gereğince yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin 2'inci, 3'üncü ve 4'üncü fıkralarında;

"(2) Alımlar için onay belgesi düzenlenmesi, onayı takiben harcama yetkilisince görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılması ve buna ilişkin belgelerin dayanakları ile birlikte onay belgesine eklenmesi zorunludur.

(3) Alımlar; ilan/duyuru yapılması, teminat alınması, ihale komisyonu kurulması ve Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan yeterlik kurallarının aranması zorunluluğu bulunmaksızın, harcama yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak gerçekleştirilebilir. Fiyat araştırması, kısmen veya tamamen elektronik ortamda yapılabilir.

(4) İdarelerce gerekli görülmesi halinde fiyat araştırması, ilgili ihale uygulama yönetmeliğinde düzenlenen yaklaşık maliyetin belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde yapılabilir. Ancak yapım işlerine ilişkin fiyat araştırmasının, 4/3/2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde belirlenen yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslara göre yapılması zorunludur. Alımlarda fiyat farkı hesaplanmasının öngörülmesi halinde, fiyat

araştırması yapılması aşamasında bu hususun belirtilerek fiyat tekliflerinin alınması gerekmektedir.”

Denilmektedir.

Buna göre Kanun’un 22’nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan nedenlerin detaylı olarak yazılması, fiyat araştırmasının yapılması, ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerinin tarif edilmesi ve bu hususlara ilişkin bütün belgelerin dayanakları ile birlikte onay belgesine eklenmesi gerekmektedir.

Piyasa fiyat araştırmasının ise; aynı malı veya hizmeti ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatı, aynı mal veya hizmet daha önce ilgili tek kaynaktan alındıysa daha önceki alım bedelinin, tedavüldeki Türk parası cinsinden ise Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) kullanılarak, döviz cinsinden ise tespit tarihinde geçerli Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Döviz Alış Kuru üzerinden güncellenmesi sonucu ortaya çıkacak fiyat, ilgili tek kaynaktan istenen proforma fatura fiyatı, Ticaret Odası, Sanayi Odası veya Meslek Odasından ve varsa üretim ve/veya satış yapan kurum ve kuruluşlardan alınan fiyat ve ilgili tek kaynağın internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Denetimlerde, İdare tarafından tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 22’nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri ve Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ’in “Alımlara ilişkin uygulama esasları” başlıklı 4’üncü maddesinin 2’inci, 3’üncü ve 4’üncü fıkralarına göre piyasa araştırması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve Bulgu metni uyarınca idari ve Mali işler Daire Başkanlığının 04.11.2024 tarih 220333 sayılı ve 12.11.2024 tarih 228729 sayılı yazıları, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının 25.04.2025 tarih ve 69767 sayılı yazısı ile tüm harcama birimlerinin bilgilendirildiği ve uygulamanın bulgu maddesi doğrultusunda yürütülmeye başlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; tek kaynaktan mal veya hizmet alımlarında mevzuatın öngördüğü şekilde piyasa araştırması yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması

Karadeniz İleri Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sürekli Eğitim Merkezi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Türkçe Eğitim ve Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Döner Sermaye tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ve İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından doğrudan teminle gerçekleştirilen ve aşağıdaki tabloda belirtilen yapımı belli bir süre gerektiren bazı işler için sözleşme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Doğrudan Teminle Yapılan ve Belli Süre Gerektiren İşler Listesi

Harcama Birimi	İşin Adı ve	Alımın Gerçekleştiği Tarih	Satın Alım Tutarı	Sözleşme Yapılıp Yapılmadığı (Yapıldı/Yapılmadı)
Karadeniz İleri Teknolojileri Uyg. ve Araş. Merk.	Makine Teçhizat Bakım-Onarım	12.02.2024	32.500,00 TL	Yapılmadı
Sürekli Eğitim Merkezi	Lisans ve Önlisans Öğrencilerine Yönelik Proje Yazma ve Hazırlama Eğitimi Cafe Break Alımı	29.05.2024	25.200,00 TL	Yapılmadı
Sürekli Eğitim Merkezi	Eğitimci Hizmet Alımı C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanlığı Kursu	07.10.2024	21.157,02 TL	Yapılmadı
Türkçe Öğretimi Uyg. ve Araştırma Merkezi	Projeksiyon, Kamera vb. Elektronik Cihazların Bakım Onarımı	23.07.2024	41.508,00 TL.	Yapılmadı
Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi	2024 Yılı Ge Tomografi Anjio Gama Kamera Pet Ct ve İş İstasyonları Cihazları Yıllık Bakım Onarım İşi Alımı	13.12.2023	431.520,00 TL	Yapılmadı
Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi	Teknik Servis İhtiyacına 1 Kalem Hizmet Alımı (Tüm Hizmet Alımları) Alımı	08.12.2023	150.000,00 TL	Yapılmadı
Uzaktan Eğitim Uyg. ve Araş. Merkezi	Soğutma Sistemi Arıza Tespit Ve Etüd Hizmeti	18.09.2024	30.000 TL	Yapılmadı

Rektörlük Döner Sermaye	Çevre Düzenleme Müd. Kullanılan Araç Bakım Onarımı	10.06.2024	48.475,00 TL	Yapılmadı

Kamu İdaresi bulguya katıldığını belirtmiş olup söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve 2025 yılında yapılan Doğrudan Teminle gerçekleştirilen ve belli bir süre gerektiren işlerde sözleşme imzalanmaya başlanıldığı, söz konusu hususla ilgili tüm Birimlere 29.04.2025 tarih 2500093366 sayılı yazı ile mevzuata titizlikle uyulması gerektiği bildirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; doğrudan teminle yapılacak alımlarda malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın mutlaka bir sözleşmeye bağlanması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İhtiyaçların Parasal Sınırların Altında Kalacak Şekilde Parçalara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Teminle Edinilmesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
Kurumun Tıp Fakültesi Hastanesi Kayıtlarında Yer Alan ve Sosyal Güvencesi Olmayan Hastalardan Alacaklarının Takip ve Tahsilinin Tam Olarak Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler kısmen yerine getirildiğinden söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 422 **ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	734.891.047,28
10	**Hazır Değerler**	66.358.312,25
104	PROJE ÖZEL HESABI	66.358.312,25
12	**Faaliyet Alacakları**	326.154.308,07
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	325.936.899,95
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	217.408,12
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	150.000.926,75
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	150.000.926,75
14	**Diğer Alacaklar**	1.890.751,56
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.890.751,56
15	Stoklar	23.902.417,13
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	23.902.417,13
16	**Ön Ödemeler**	166.584.331,52
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	166.584.331,52
2	DURAN VARLIKLAR	3.741.498.688,35
22	**Faaliyet Alacakları**	725.370,25
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	725.370,25
24	**Mali Duran Varlıklar**	34.179.550,23
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	34.176.085,81
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.464,42
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.706.593.767,87
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	359.942.016,89
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	505.847.321,73
252	BİNALAR HESABI	3.314.096.990,01
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	779.821.423,11
254	TAŞITLAR HESABI	14.869.241,77
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	226.184.061,35
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.606.414.743,22
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	112.247.456,23
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	55.922.371,05
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-55.922.371,05

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	217.325.455,72
32	**Faaliyet Borçları**	167.611.304,48
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	167.611.304,48
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	8.838.207,25
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.820.133,71
333	EMANETLER HESABI	4.018.073,54
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	38.858.596,04
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	27.842.579,05
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	10.414.235,39
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	601.781,60
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	706.087,32
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	706.087,32
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.192.372,78
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.192.372,78
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	118.887,85
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	118.887,85
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	351.814.844,28
43	**Diğer Borçlar**	1.246.016,97
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.246.016,97
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	347.007.606,14
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	347.007.606,14
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	3.561.221,17
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	3.561.221,17
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.907.249.435,63
50	**Net Değer**	700.262.231,97
500	NET DEĞER HESABI	700.262.231,97
51	**Değer Hareketleri**	-499.052,53
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-499.052,53
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	8.016.392.903,67
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.016.392.903,67
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.625.939.570,24
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.625.939.570,24
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	817.032.922,76

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 4.476.389.735,63

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.088.654.588,88
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.271.621.666,12

PASİF TOPLAMI 4.476.389.735,63

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	37.413.605,27
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	37.413.605,27
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.195.759,03
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	5.195.759,03
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	33.735.672,63
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	33.735.672,63
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	18.470.722,10
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	18.470.722,10
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	70.500.164,29
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	70.500.164,29
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	70.603.351,77
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	0,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	9.546.920,36
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	80.150.272,13

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 422 **Adı : ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.330.201.527,32
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.044.960.767,05
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	485.392.376,55
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	391.882.448,96
630	05	Cari Transferler	685.806.997,76
630	07	Sermaye Transferleri	2.505.192,30
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	4.226.038,50
630	13	Amortisman Giderleri	317.111.208,21
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	65.245.082,63
630	15	Karşılık Giderleri	299.902.804,68
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	3.629,73
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	102.850,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	28.654.137,96
630	99	Diğer Giderler	4.407.992,99

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.330.201.527,32**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.304.001.598,08
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	204.352.007,22
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.767.065.512,45
600	05	Diğer Gelirler	310.995.634,39
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	10.460.238,81
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	11.128.205,21

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.304.001.598,08**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	9.242.698,98
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.923.913,95
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.100.000,00
610	05	Diğer Gelirler	2.218.785,03

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **9.242.698,98**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.294.758.899,10**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **852.475.550,98**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **817.032.922,76**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.330.201.527,32**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.304.001.598,08**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.294.758.899,10**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**9.242.698,98**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**817.032.922,76**

BİLANÇO

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Kurum Kodu : 8422 **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	730.866.591,79
10	**HAZIR DEĞERLER**	194.714.664,70
100	KASA HESABI	6.141,88
102	BANKALAR HESABI	194.708.522,82
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	73.114.481,06
120	ALICILAR HESABI	45.846.076,96
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	27.089.658,26
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	178.745,84
13	**DİĞER ALACAKLAR**	4.320.651,20
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.320.291,79
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	438.963,62
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	13.342,35
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	1.548.053,44
15	STOKLAR	458.458.231,10
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	458.454.164,80
152	MAMULLER HESABI	4.066,30
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	131.875,40
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	131.875,40
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	126.688,33
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	125.211,33
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	1.477,00
2	DURAN VARLIKLAR	397.550,81
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	397.550,81
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	397.550,81
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	339.725,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-339.725,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.089.507.101,83
30	**MALİ BORÇLAR**	2.320.291,79
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	2.320.291,79
32	**TİCARİ BORÇLAR**	868.766.730,51
320	SATICILAR HESABI	865.832.438,98
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.934.291,53
33	**DİĞER BORÇLAR**	42.709.490,57
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	2.746.500,24
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	39.962.990,33
34	ALINAN AVANSLAR	56.405.153,15
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.484.012,63
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	54.921.140,52
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	106.755.042,11
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	44.196.867,47
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.738.032,27
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	57.187.415,44
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	350.048,77
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	282.678,16
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	12.550.393,70
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	12.550.393,70
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	213.107.609,53
42	**TİCARİ BORÇLAR**	9.453,24
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.453,24
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	213.098.156,29
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	213.098.156,29
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-571.350.568,76
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	3.464,42
500	SERMAYE HESABI	3.464,50
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,08
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	300.024.463,74
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	300.024.463,74
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-249.415.868,37
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-249.415.868,37
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-621.962.628,55
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	59.086.311,25
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-681.048.939,80

AKTİF TOPLAMI 731.264.142,60

PASİF TOPLAMI 731.264.142,60

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	99.340.826,15
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	99.340.826,15
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	171.440,00
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	171.440,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	974.192.920,58
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	974.192.920,58
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	12.832.450,21
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	12.832.450,21

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8422 **ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	4.736.461.088,95
1- Yurtiçi Satışlar	3.496.320.540,10
2- Yurtdışı Satışlar	8.568.017,14
3- Diğer Gelirler	1.231.572.531,71
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	230.156.838,79
1- Satıştan İadeler (-)	180.219.035,46
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	49.937.803,33
C- NET SATIŞLAR	4.506.304.250,16
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.626.523.846,47
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	2.432.077,08
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.624.091.769,39
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.879.780.403,69
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.561.820.568,99
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.561.820.568,99
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-682.040.165,30
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	85.483.100,71
3- Faiz Gelirleri	68.396.967,93
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	17.086.132,78
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	30.707.854,18
2- Karşılık Giderleri (-)	4.399,66
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	131,15
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	30.703.323,37
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-627.264.918,77
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	5.353.820,78
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	5.353.820,78
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	51.530,56

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	51.530,56
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-621.962.628,55
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-621.962.628,55

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: İdareye Ait Gayrımenkuller

Tablo 6: İdarenin Yerleşke İçinde İhale İle Verdiği Kiralara İlişkin Örnek Liste

KISALTMALAR

AR-GE :Araştırma Geliştirme
AŞ :Anonim Şirketi
KKTC :Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
ODTÜ :Orta Doğu Teknik Üniversitesi
TEİAŞ :Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TMK :Türk Medeni Kanunu
TÜFE :Tüketici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Dış Kaynaklı Hibelerden Yararlanılarak Yürütülen Projelerden Tamamlananların Kapanışlarının Muhasebe Sisteminde Yapılmaması

2. Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Dönem Ayırıcı Hesaplarda İzlenmemesi

B. Diğer Bulgular

1. İdare ile ODTÜ Teknokent Arasındaki Kira Protokolünün Güncellenmemesi

2. Özel Nitelikteki Gelirlerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Yönergeye İhtiyaç Bulunmaması

3. İdarenin Özel Mülkiyetindeki Gayrimenkullerin Değerlendirilmesine İlişkin Yönergeye İhtiyaç Bulunması

4. Özel Mülkiyetteki Gayrimenkullerin Kiraya Verilmesinde Açık İhale Usulünün Uygulanmaması

5. Üst Hakkının İhale Yapılmaksızın Kurulması ve Verilme Amacı Dışında Kullanılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 27.05.1959 tarih ve 7307 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Üniversite 1983 yılında kadrolara ilişkin hükümleri hariç olmak üzere 7307 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Kanun'la yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Orta Doğu Teknik Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır. Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör

Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 5 fakülte, 1 yüksekokul, 5 enstitü, 1 meslek yüksekokulu ve 31 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	367	122	489
Doçent	175	112	287
Doktor öğretim üyesi	130	209	339
Öğretim görevlisi	465	166	631
Araştırma görevlisi	665	468	1.133
Toplam	**1.802**	**1.077**	**2.879**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	634	471	1.105
Sağlık	47	83	130
Avukatlık	7	4	11
Eğitim-öğretim	5	8	13
Teknik	394	244	638
Yardımcı	96	344	440
Sözleşmeli	190	81	271
İşçi	898	278	1.176
Toplam	**2.271**	**1.513**	**3.784**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4073'dür. Ayrıca Üniversitede 31 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

		Ödenek	Gerçekleşme	Gerçekleşme Oranı %
01	Personel Giderleri	3.059.392.500	3.013.330.670	98
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	419.634.000	407.059.845	97
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	916.438.488	718.075.337	78
05	Cari Transferler	261.258.308	255.550.636	98
06	Sermaye Giderleri	428.377.000	412.346.828	96
Genel Toplam		**5.085.100.296**	**4.806.363.316**	**95**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.628.918.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 456.182.297 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.085.100.297 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95'i olan 4.806.363.316 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.059.392.500 TL ödeneğin 3.013.330.670 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 419.634.000 TL ödeneğin 407.059.845 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 916.438.488 TL ödeneğin 718.075.337 TL'si, cari transferlerde 261.258.308 TL ödeneğin 255.550.636 TL'si, sermaye giderlerinde 428.377.000 TL ödeneğin 412.346.828 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 548.676.530 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	260.023.000	425.891.519	164
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.246.003.000	4.514.466.430	106
Diğer Gelirler	122.892.000	88.190.670	21
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam			
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	0	0
Net Toplam	**4.628.918.000**	**5.028.548.618**	**109**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.628.918.000 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.028.548.618 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 6.107.312.697,39 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 5.298.661,55 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 26.661.265.579,62 ve faaliyet gideri 5.614.092.965,35 TL olan Üniversite, 2024 yılını 27.149.186.650,11 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 594.616.411,29 TL, gider toplamı 415.592,772,64 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 179.023.638,65 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 10.12.1990 tarih ve 2669 sayılı Türk Ticaret Sicili Gazetesinde tescil edilerek kurulan ODTÜ Teknokent A.Ş'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin sermayesi 80.000.000,00 TL olup Üniversitenin %10 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirket 2024 yılında kar dağıtımı yapmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini

sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Üniversite organizasyon yapısı içerisinde bazı görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda görev tanım form şablonlarında halen tam olarak standartlaşmanın sağlanamaması nedeniyle eksiklikler bulunmaktadır.

Üniversitede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. Üniversite performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

Üniversite, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Üniversite tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. Üniversite tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

Üniversitede yapılan görevlendirmelerde, bunların farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

Üniversitece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Üniversitenin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Üniversite faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

Üniversitenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Üniversitenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Üniversitede 5 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup bu kadrolardan 2'si doludur. İç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Orta Doğu Teknik Üniversitesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Dış Kaynaklı Hibelerden Yararlanılarak Yürütülen Projelerden Tamamlananların Kapanışlarının Muhasebe Sisteminde Yapılmaması

Dış kaynaklı hibelerden yararlanılarak yürütülen projelerden tamamlananların kapanışlarının muhasebe sisteminde yapılamaması nedeniyle, bilanço hesaplarından olan 104 Proje Özel Hesabı ile 333 Emanetler Hesabında hatalı gösterime yol açıldığı tespit edilmiştir.

Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmelik, 27.11.2007 tarih ve 26713 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik'in "Projeden kalan tutarlar" başlıklı 10'uncu maddesine göre; proje yürütücüsü tarafından projenin tamamlandığının muhasebe birimine bildirilmesi üzerine, özel hesapta kalan tutarlardan proje sözleşmesi gereğince iade edilmesi gerekenler iade edildikten sonra, kalan tutarlar ilgili muhasebe birimince bütçeye gelir kaydedilir. Ancak; bu kapsamda hazırlanan veya hazırlanacak yeni projeler varsa, üst yöneticinin onayıyla, bu projelerin hazırlık aşamasında yapılması gerekli giderler ile onaylanmış ancak hibe ödemesi gecikmiş projelerin hibe ödemesi yapılıncaya kadar gerçekleşen giderleri karşılamak üzere, artan tutarlar bütçeye gelir yazılmayarak, 333 Emanetler Hesabının altında açılacak bir yardımcı hesapta tutulabilir. Onaylanmış ancak hibe ödemesi gecikmiş olan projeler için kullanılan tutarlar, hibe ödemesi yapıldığında en geç 10 gün içerisinde Emanetler Hesabına iade edilir.

Kamu İdaresinde Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan proje karşılığı gelen destekler, yürütücü adına açılan hesaplara alınmakta ve harcamalar yürütücülerin hesaplarından gerçekleştirilerek muhasebeleştirilmektedir. Projelerin mali işlemleri ile ilgili tüm işlemler Bilimsel Araştırma Projeleri birimince yürütülmekte ve buradan Muhasebe Birimine bildirimler yapılmaktadır. Projelerle ilgili yazışmaları takip eden ve proje yürütücülerinin proje kapanış dilekçelerinin muhatabı olan birim ise Proje Destek Ofisi olup Kamu İdaresinde Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi ile Proje Destek Ofisinde bulunan proje bilgilerinden örneğin; yürütücü isimleri, proje numaraları, proje kapanış bilgileri, devam eden projelerin listesi gibi bilgilerin örtüşmediği görülmüştür.

Bulgu konusu hususla ilgili olarak Bilimsel Araştırma Projeleri biriminde projelerin kapanışının yapılacağı bilgisi yer almasına rağmen yürütücülerin kapanış dilekçelerinin gönderildiği Proje Destek Ofisinde kapanacak projelerin sayısı 43 olup tutarı ise 12.667.338,87

TL'dir. İki birim arasında veri akışının sağlıklı olmaması muhasebe kayıtlarında Bilimsel Araştırma Projeleri biriminden gelen veriler esas alınarak yapılan muhasebe kayıtlarını ve dolayısıyla mali tabloların güvenilirliğini zedelemektedir. Bilgi eksikliği ve verilerin örtüşmemesi dolayısıyla birimlerin bilgi akışını zamanında ve doğru olarak sağlayamadıkları kanaati oluşmuştur.

Bulguda yer alan ve kapanması gereken projelerden arta kalan bakiyelerin halen 104 Proje Özel Hesabında gözükmesine yönelik tespit, Proje Destek Ofisine gönderilen yürütücülere ait proje kapanış dilekçelerine dayanmaktadır.

Yukarıda zikredilen Yönetmelik'in "Raporlama" başlıklı 16'ncı maddesinde; proje yürütücüsü tarafından projenin tamamlandığı veya proje sözleşmesi çerçevesinde projenin feshine karar verildiği muhasebe birimine bildirildiğinde, muhasebe yetkilisi tarafından proje bazında Yönetmelik'teki Ek-1'de belirtilen örneğine uygun şekilde 15 gün içerisinde bir hesap özet cetveli düzenlenerek Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderileceği ifade edilmiştir. Uygulamada hesap özet cetveli, Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden doldurulmakta, bu cetvel gönderilmeden proje kapatılamamaktadır. Ancak bilişim sistemine söz konusu cetvelin yüklenmemesi sebebiyle kullanıcılar, projeleri kapatamamakta olup 2024 yılında kapanması gereken 43 projeye ilişkin 12.667.338,87 TL tutarındaki kalan bakiyenin 333 Emanetler Hesabı yerine 104 Proje Özel Hesabında tutulduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, Bilançoda 104 Proje Özel Hesabı 12.667.338,87 TL fazla, 333 Emanetler Hesabı ise aynı tutarda eksik görünmektedir. Dış kaynaklı hibelerden yararlanılarak yürütülen projelerden tamamlananların muhasebe sisteminde kapanışlarının yapılması gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlere başlandığı belirtilmiştir.

BULGU 2: Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Dönem Ayırıcı Hesaplarda İzlenmemesi

Üniversite tarafından peşin tahsil edilen ancak gelecek aylarda ve bir sonraki yılda tahakkuk etmesi gereken kira gelirlerinin, 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ve 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı yerine 120-220 Gelirlerden Alacaklar Hesaplarında izlendiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 No.lu hesabın işleyişine ilişkin hükümler ihtiva eden 297'nci maddesinin birinci fıkrasında, gelecek aylara ait olarak peşin tahsil edilen gelirlerin ilgili oldukları ay sonlarında tahakkuk ettirilmek üzere bu hesapta izleneceği hükmü bulunmaktadır.

Adı geçen Yönetmelik'in 480 No.lu hesabın işleyişi ile ilgili 349'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci alt bendinde; peşin tahsil edilen gelirlerin içinde bulunulan aya ait olan kısmının 600 Gelirler Hesabına, gelecek aylarda tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin 380 No.lu hesaba, içinde bulunulan faaliyet dönemini takip eden dönemlerde tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin 480 No.lu hesaba alacak, tahsil edilen tutarın tamamının 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç; diğer taraftan tahsil edilen tutarın tamamının 800 Bütçe Gelirleri Hesabına alacak, 805 Gelir Yansıtma Hesabına borç kaydedileceği düzenlenmiştir. Aynı maddenin (b) bendinin birinci alt bendinde ise Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında kayıtlı tutarlardan tahakkuk zamanına bir yıldan az süre kalanların dönem sonunda 480 No.lu hesaba borç, 380 No.lu hesaba alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yapılan denetimde; Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazlardan üçer aylık dönemler halinde peşin tahsil edilen kira gelirlerinin sonraki aylara ait olan kısmının 380 No.lu hesap yerine 120 No.lu hesapta, bir sonraki yıla ait kısmının ise 480 No.lu hesap yerine 220 No.lu hesapta takip edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca bir sonraki yıla ait faaliyet gelirlerinin 600 Gelirler Hesabı kullanılmak suretiyle 2024 yılı faaliyet geliri olarak gösterimine de neden olunduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; peşin tahsil edilen ancak bir sonraki yıla ait olan kira gelirlerinin önce 480 No.lu hesaba, dönem sonunda ise 380 No.lu hesaba aktarılmaması nedeniyle, 2024 mali yılı tablolarında 220 Gelirlerden Alacaklar Hesabı ile 600 Gelirler Hesabında fazlalık, 380 No.lu hesapta ise eksiklik bulunmaktadır.

Dönemsellik ilkesi gereği kira gelirlerinden peşin tahsil edilenlerin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı veya 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı'nda izlenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlere başlandığı belirtilmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İdare ile ODTÜ Teknokent Arasındaki Kira Protokolünün Güncellenmemesi

İdare ile ODTÜ Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketi ODTÜ Teknokent Yönetim A.Ş. arasında akdedilen protokolde kira tespitinde bir çok unsurun eksik, hatalı olarak hesaplamaya dahil edildiği, beklenilen gelirin öngörülemediği ve gerçekleşmediği tespit edilmiştir.

Üniversite yerleşkesinde bulunan ODTÜ Teknokent ile İdare arasında Ağustos 2011 tarihli protokolün açık anlaşılabilir ve kontrol süreçlerine uygun olmadığı görülmüştür.

Protokolün "Arazi Kullanım Bedelinin Tespitine İlişkin Uygulama Esaslar" başlıklı ikinci maddesiyle ODTÜ tarafından yaratılan katma değer de dikkate alınarak yıllık kullanım bedelinin nasıl tespit edileceği düzenlenmiştir. Buna göre yıllık kullanım bedelinin tespitinde, Teknokent A.Ş.'nin yapacağı:

- Şirket'in alt yapı ve üst yapı yatırım, bakım, onarım ve sigorta giderleri.
- Şirket binalarının her türlü ruhsat vs. yasal giderleri.
- Şirket binaları yatırım geri ödeme giderleri.
- Ve Şirket tarafından ODTÜ'nün araştırma geliştirme faaliyetini desteklemek ve bu faaliyetlerin sonuçlarını ekonomik değere dönüştürmek amacıyla yürütülen uluslararası projeler destek ofisi, teknoloji transfer ofisi ve benzeri programların giderleri dikkate alınacaktır.

Taraflar her yılın ilk üç ayı içinde protokolde öngörülen komisyon marifetiyle düzenlenecek raporu dikkate alarak geçmiş yıl için bir bedel belirlemektedir.

Ancak yapılan kira bedelinin hesabında dikkate alınacak hususlar belirlenirken Şirket tarafından fatura edilen tüm giderlerin Üniversite'ye ödenecek kiralardan tenzil edildiği tespit edilmiştir. Oysa yapılması gereken bu giderlerin tamamının tenzil edilmesi değil, hesaplama yapılırken bu giderler göz önünde bulundurularak birim kira tespitinin yapılmasıdır. Uygulamada şirketin önemli giderleri bu kira bedelinden tenzil edilerek uygulama hatası

yapılmıştır. Bu sebepler Ağustos 2011 tarihli protokolü açık, anlaşılabilir ve kontrol süreçlerine uygun olmaktan çıkarmaktadır. İdare ile ODTÜ Teknokent A.Ş. arasındaki kira protokolünün güncellenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin başlatıldığı belirtilmiştir.

BULGU 2: Özel Nitelikteki Gelirlerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Yönergeye İhtiyaç Bulunmaması

Mülkiyeti İdareye ait olan çeşitli ticari nitelikteki gayrimenkullerin kira bedellerinin ve diğer özel gelirlerin Strateji Birim Başkanlığı tarafından takibinin yapılmadığı, gelirlerin gecikme zammı hesaplanmadan kayıtlara alındığı ve iç kontrolün sağlanmasına ilişkin olarak gelirlerin takibine ilişkin yönergenin bulunmadığı görülmüştür.

10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 60'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında alım, satım, yapım, kiralama, kiraya verme, bakım-onarım ve benzeri malî işlemlerden; idarenin tamamını ilgilendirenlerin destek hizmetlerini yürüten birim, sadece harcama birimlerini ilgilendirenlerin ise harcama birimleri tarafından gerçekleştirileceği ancak harcama yetkililiği görevi uhdesinde kalmak şartıyla, harcama birimlerinin talebi ve üst yöneticinin onayıyla bu işlemlerin destek hizmetlerini yürüten birim tarafından yapılabileceği, üçüncü fıkrasında ise malî hizmetler birimlerinin çalışma usûl ve esaslarının Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir.

Aynı Kanun'un "Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesinde muhasebe hizmetinin; gelirlerin ve alacakların tahsili, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi ve diğer tüm malî işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemleri olduğu belirtilmiştir.

18.02.2006 tarih ve 26084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (b) ,(c), (d), (e), (f) ve (g) bentlerinde,

Harcama biriminin kamu idaresi bütçesinde ödenek tahsis edilen ve harcama yetkisi bulunan birimini,

İdarenin, düzenleyici ve denetleyici kurumlar hariç olmak üzere, genel yönetim kapsamındaki her bir kamu idaresini,

Strateji geliştirme birimlerinin strateji geliştirme başkanlıkları ve strateji geliştirme daire başkanlıkları ile strateji geliştirme ve malî hizmetlerin yerine getirildiği müdürlükleri,

Üst yöneticinin bakanlıklarda müsteşarı, Milli Savunma Bakanlığında bakanı, diğer kamu idarelerinde en üst yöneticiyi, il özel idarelerinde valiyi ve belediyelerde belediye başkanını ifade ettiği,

“Strateji geliştirme birimlerinin görevleri” başlıklı 5'inci maddesinde, idare gelirlerini tahakkuk ettirerek gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerini yürütmenin strateji geliştirme birimlerinin görevleri arasında olduğu,

“Malî hizmetler fonksiyonu” başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (6) numaralı alt bendinde, gelirlerin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip işlemlerini yürütme işlerinin mali hizmet fonksiyonu olarak değerlendirildiği,

“Gelirlerin tahakkuku, gelir ve alacakların takip ve tahsili” başlıklı 17'nci maddesinde idare gelirlerinin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerinin, ilgili mevzuatında özel bir düzenleme bulunmadığı takdirde, strateji geliştirme birimleri tarafından yürütüleceği, idarelerin işlemleri sonucunda, herhangi bir gelir tahakkuku veya gelir ve alacakların takip ve tahsilini gerektiren bir durumun ortaya çıkması halinde, gereğinin yapılması amacıyla ilgili birim tarafından durumun strateji geliştirme birimlerine bildirileceği,

düzenlenmiştir.

İdarenin gelir ve alacaklarının tahakkuk, takip ve tahsil işlemlerinin incelenmesi neticesinde; ticari nitelikteki gayrimenkullerin kira bedellerinin ve diğer özel gelirlerin takibinin Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yapılmadığı tespit edilmiştir.

İdarede Strateji Geliştirme Başkanlığı’nın gelir yönergesinin bulunmaması sebebiyle gelirlerin tahakkuk, takip ve tahsil işlemlerinin harcama birimlerince yürütülmesinin yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı olduğu ve bu durumun gelirlerin takip, tahakkuk ve tahsilinde sorunlara yol açtığı değerlendirilmektedir.

İdare gelirlerinin tahakkuku ile gelir ve alacakların takip ve tahsil işlemlerinin yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yürütülmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin başlatıldığı belirtilmiştir.

BULGU 3: İdarenin Özel Mülkiyetindeki Gayrimenkullerin Değerlendirilmesine İlişkin Yönergeye İhtiyaç Bulunması

Mülkiyeti İdareye ait olan çeşitli ticari nitelikteki gayrimenkullerin, kiralanması, üst hakkı tesis edilmesi vb. şekillerde kullanımına ilişkin bir yönergenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

İdareye ait gayrimenkullerden bazıları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 5: İdareye Ait Gayrımenkuller

İlçesi/ Mahallesi/ Köyü	Pafta No / Ada No / Parsel No	Cilt No / Sayfa No / Sıra No	Yüzölçümü (m2) / Pay Oranı	Cinsi	Edinme Şekli	Arşiv Taşınmaz Konsolide Tarihi
Gölbaşı		95	4400			
		266	Tam			
Bursal	278			Tarla	Satış	28.03.2012
Gölbaşı		95	2700			
		267	Tam			
Bursal	279			Tarla	Satış	28.03.2012
Gölbaşı		15	843317			
Bursal		1963	1751597/2070360 hisse			
(Yaylabağ)	1339		731476	Tarla	Tapu Senedi İşl.	14.05.2012
Gölbaşı		15	85790			
Bursal		1964	1751597/2070360hisse			
(Yaylabağ)	1340		72581	Yol	Tapu Senedi İşl.	14.05.2012
Gölbaşı		15	25961			
Bursal		1965	1751597/2070360 hisse			
(Yaylabağ)	1341		21964	Tarla	Tapu Senedi İşl.	14.05.2012
Kayseri			118,5			
Melikgazi	211	2	Tam			
Tavukçu	77	108		Kargir Ev	Satış	14.05.2012
Ankara			539			
Çankaya	4263	2	Tam			
Mebusevleri	6	171		Kargir Ev	Satış	14.05.2012
Ankara			1977			
Çankaya	27415	177	70/1977	Zemin Kat 2		
K.kusunlar	1	17578	70	Nolu Mesken	Cins Değişikliği	14.05.2012
Ankara			1024	1.Bok Bodrum		
Çankaya	2547	7	.1/20	Kat 1 Nolu	Kat Mülkiyetine	
GOP	1	662	51,2	Mesken	Çevirme	14.05.2012

İdareye tahsis edilen gayrimenkullerden bazıları aşağıda gösterilmiştir:

İL ADI	TAŞINMAZ NO	TAŞINMAZ YÜZÖLÇÜMÜ (m²)	TAHSİS AMACI
Ankara	06020102686	40.300,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020102687	37.850,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020102197	27.700,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102198	31.200,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102206	23.300,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102207	1.092.750,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102220	37.500,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102224	23.700,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102230	23.900,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102235	50.455,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102242	23.900,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102248	439.500,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102254	48.075,00	Üniversite sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06020102255	3.577.113,00	ODTÜ hizmetlerinde kull.üzere
Ankara	06020100732	51.400,00	ÜNİVERSİTE İHTİYAÇLARI İÇİN
Ankara	06020100739	122.600,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020100740	469.792,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020102562	40.150,28	Üniversite amaçlarında kullanılmak üzere
Ankara	06020102580	68.852,00	Üniversite amaçlarında kullanılmak üzere
Ankara	06020103459	86.500,00	Eğitim hizmetleri için kullanılmak üzere
Ankara	06020103461	23.700,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020103462	37.800,00	Üniversite ihtiyaçlarında kullanılmak üzere
Ankara	06020103463	98.150,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020103464	21.850,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020103471	47.500,00	ÜNİVERSİTE İHTİYAÇLARI İÇİN
Ankara	06020103473	41.300,00	ÜNİVERSİTE İHTİYAÇLARI İÇİN
Ankara	06020103474	28.100,00	ÜNİVERSİTE İHTİYAÇLARI İÇİN
Ankara	06020103475	50.100,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020103476	62.100,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020103478	122.450,00	EĞİTİM HİZMETLERİ İÇİN
Ankara	06020103503	29.320,00	ÜNİVERSİTE İHTİYAÇLARI İÇİN
Ankara	06020103504	28.340,00	ÜNİVERSİTE İHTİYAÇLARI İÇİN
Ankara	06020300203	218.900,00	Ağaçlandırma sahası olarak kullanılmak üzere
Ankara	06040104540	44.656,00	EĞİTİM HİZMETLERİNDE KULLANILMAK ÜZERE
Mersin	33060105379	13.154,41	Deniz Bilimleri Kampüs alanı
Mersin	33060105383	75.662,71	Deniz Bilimleri Kampüs alanı
Mersin	33060105415	15.092,47	Deniz Bilimleri Kampüs alanı
Mersin	33060105416	44.029,82	Deniz Bilimleri Kampüs alanı
Ankara	06020111860	533.110,33	ağaçlandırma işlemleri yapılmak üzere
Ankara	06020103560	554.600,00	

Yukarıda İdareye ait gayrimenkuller ile idareye tahsis edilen bazı gayrimenkullerin listesi değerlendirildiğinde çok büyük miktarda (Yaklaşık olarak 30.000.000 m²) özel mülkiyet ile idareye tahsis edilen "Devletin özel mülkiyetindeki" ve "Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler" kapsamında gayrimenkullerin olduğu görülmektedir.

Gayrimenkullerin kullanımı, değerlendirilmesi, işgallerin önlenmesi ve kamu personelince süreç içerisindeki yapılması gereken kontrolleri de kapsayan bir yönergenin çıkarılmasının iç kontrol mekanizması açısından uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin başlatıldığı belirtilmiştir.

BULGU 4: Özel Mülkiyetteki Gayrimenkullerin Kiraya Verilmesinde Açık İhale Usulünün Uygulanmaması

Mülkiyeti İdareye ait olan çeşitli gayrimenkullerin, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine aykırı olarak ihale komisyonlarınca belli isteklilere davetiye göndermek suretiyle alınan teklifler üzerinden veya tek kişiye teklif götürülmek suretiyle pazarlıkla ihale edilerek kiralandığı tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunun;

"İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde,

"Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır."

"İhalenin ilanı" başlıklı 17'nci maddesinin beşinci fıkrasında,

"Pazarlık usulü ile yapılacak ihaleler için idareler ilan yapıp yapmamakta serbesttirler."

"İhalelerde kapalı teklif usulünün esas olduğu" başlıklı 36'ncı maddesinde,

"*Bu Kanunun 1'inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde, tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulü esastır.*

Ancak, 44 üncü maddede gösterilen işler belli istekliler arasında kapalı teklif usulüyle, 45 inci maddede gösterilen işler açık teklif usulüyle, 51 inci maddede sayılan işler pazarlık, 52 nci maddede gösterilen işler de yarışma usulüyle yaptırılabilir."

"Açık teklif usulü ile yapılabilecek ihaleler" başlıklı 45'inci maddesinde,

"Bu Kanunun 1'inci maddesinde yazılı işlerden, tahmin edilen bedeli her yıl Genel Bütçe Kanunu ile tespit edilecek tutarı geçmeyen ihaleler açık teklif usulüyle yapılabilir."

"Pazarlık usulüyle yapılacak işler" başlıklı 51'inci maddesinin (g) bendinde,

" Kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi,"

denilmektedir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nda;

Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasının esas olduğu,

Kanunun 1'inci maddesinde yazılı işlere ilişkin ihalelerde, tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu,

Kanunun 1'inci maddesinde yazılı işlerden, tahmin edilen bedeli her yıl Genel Bütçe Kanunu ile tespit edilecek tutarı geçmeyen ihalelerin açık teklif usulüyle yapılabileceği,

Kanunda sayılan işlerde ve kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanmasında pazarlıkla ihalenin yapılabileceği,

öngörülmüştür.

İdareye ait gayrimenkullerin kiralanmasında pazarlık usulünün uygulanmasının anılan mevzuata uyarlığı bulunmamaktadır. Zira Kanun'un 51/g maddesi; Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisine izin vermektedir. Dolayısıyla Üniversite özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar için söz konusu hüküm doğrultusunda pazarlık ihalesi yapılması mümkün değildir.

Her ne kadar, 2886 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 1' inci maddesinde, üniversitelerin alım, satım, yapım, kira, hizmet trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanundaki yazılı hükümlere göre yürütüleceği belirtilmişse de, "Devletin özel mülkiyetindeki" ve "Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler" ifadeleri ile üniversitelerin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların değil, Hazineye ait olan taşınmazların belirtildiği hususu aşikârdır.

Öncelikle, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3/d maddesi uyarınca üniversite; bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur. "Devlet" tüzel kişiliğinden ayrı bir kamu tüzel kişiliğini ifade etmektedir. Bu nedenle, üniversitelerin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların "Devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malları" ile "Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler" kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

2886 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi gereğince, Hazinenin özel mülkiyetindeki yerlerin satışı, kiraya verilmesi, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi esasları Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelik ile belirlenecektir.

Söz konusu madde kapsamında yayımlanmış olan Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; Yönetmelik'in amacının, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, trampası, arsa veya kat karşılığı inşaat yaptırılması, kiraya verilmesi, ön izin verilmesi ve üzerlerinde irtifak hakkı kurulması, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, ön izin ve kullanma izni verilmesi ile ecrimisil ve tahliye işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek olduğu ifade edilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde ise;

"*f) Hazine: Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri açısından Devlet tüzel kişiliğinin adını,*

g) Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmaz: Tapuda Hazine adına tescilli taşınmazları,

ğ) Hazine taşınmazı: Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri" olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca, 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında KHK'nın 13'üncü maddesi ile *"a) Hazinenin özel mülkiyetinde ve Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmaz malların yönetimine ilişkin hizmetleri, gerektiğinde diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yaparak yürütmek, b) Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, kiralanması, trampası ve üzerinde sınırlı aynî hak tesisi, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve bu yerler için gerekli görülen hallerde kullanma izni verilmesi işlemlerini yapmak,*" Milli Emlak Genel Müdürlüğünün görevleri arasında sayılmak suretiyle düzenleme yapıldığından bahse konu husus açıkça teyit edilmektedir.

Kanun'da belirtilen özel hallerin tüm işlemlerde istisna olma yerine genellik arz etmesi rekabet ortamının daraltılması sonucunu doğurabilmektedir. Kamu ihalelerinde rekabet ortamının daraltılması ve eksik rekabet dolaylı olarak toplumsal refahı tehdit etmektedir. Tekel, tekelci rekabet ve oligopol piyasalarından oluşan eksik rekabet piyasaları, firmalara ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatını belirleyebilme gücü vermektedir. Bu durum ise, Kamunun yaptığı kiralamalar ve satın almalarda kaynakların verimli kullanılmasını engellemektedir.

İlan yapılmayan ve sınırlı sayıda katılımcıdan oluşan pazarlık usulü ile ihaleler istekliler arasında uyumlu eylem ve davranışlarla kartel anlaşmalarına en müsait ihale yöntemi niteliğindedir. Zira uygulamada görüldüğü üzere kira ihalelerinde tek kişiye teklif götürüldüğünden pazarlık usulünde ihalenin kime verileceği bir şekilde önceden belli olmaktadır.

İdarenin yerleşke içerisinde ihale ile verdiği kiralara dair örnek liste aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 6: İdarenin Yerleşke İçinde İhale İle Verdiği Kiralara İlişkin Örnek Liste

Kiraya Verilen Yerin Adı	m²	İlk Sözleşme Başlangıç Tarihi
YDYO E Blok Kantini	72	1.03.1987
Eymir Gölü Satış Büfesi I	68	5.05.1994
YDYO GF Binası Kantini	65	2.03.1995
Çarşı Market	634,5	31.08.1995
Eymir Gölü Satış Büfesi 2	65	12.10.1995
Mimarlık Fak.Kırtasiye	13	1.06.1998
Eymir Gölü Marina Satış Büfesi	14	9.07.1998
Fizik Kantini	83	28.08.1998
Kültür Kongre Merkezi Cafe	303,15	1.11.1998
Beşeri Bilimler Kantini	75	1.11.1999
Kıyı Liman Kantini	68	10.08.2000
Endüstri Müh. Kantini	158,98	1.09.2000
Merkez Müh. Kantini	96	11.03.2002
EymirGölü u Restaurant	300	1.05.2003
10.Yurt Kantini	174,45	26.08.2003
Biyoloji Kantini	67	19.02.2004
Çarşı Balık Büfesi	15	4.08.2004
04.Yurt Kantini	162,41	20.08.2004
Tenis Kortları Büfe	11	25.08.2004
Tenis Kortları Paket gıda serv.	11	25.08.2004
İİBF kantini (Eski Bina)	1	26.08.2004
Çatı Restaurant	668,72	2.09.2004
02.Yurt Kantini	162,41	14.09.2004
08.Yurt Kantini	162,41	14.09.2004
Eymir ODTÜ Su Spor Tesis.	94,02	28.09.2004
12.Yurt Kantini	108	4.10.2005
AVM C08 Kargo	5,5	1.11.2005
AVM C07 Bilardo Salonu	481	24.11.2005
AVM C16 Kırtasiye Yeri	49	24.11.2005
AVM C12 Giyim Malz.Kappa	35	25.11.2005
AVM C26 Megins	35	28.11.2005
AVM C28 Simit	454	7.12.2005
AVM C05 Gıda Mad.Sat.Yeri	35	9.12.2005
AVM C03 Gıda Mad.Sat.Yeri	45	12.12.2005

Örnek alınan tabloda da görüleceği üzere, aynı yerler yıllardır aynı müstecirlere verilmekte ve bu usul yaygınlık kazanmaktadır. Halen kiraya verilen 134 işletme yerinin 88 adedi 2015 ve öncesi dönem itibarıyla aynı kişilerce işletilmektedir. İlan yapılmayan ve sınırlı

sayıda katılımcıdan oluşan pazarlık usulü yerine yasa gerekçesine uygun olarak ihalede açıklık ve rekabetin sağlanacağı açık ihale usulünün uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

İdare tarafından gerekli işlemlerin yapıldığı görüldüğünden bulguya raporda yer verilmemiştir.

BULGU 5: Üst Hakkının İhale Yapılmaksızın Kurulması ve Verilme Amacı Dışında Kullanılması

Türkiye Eğitim Derneği Ankara Koleji Vakfı'na Ankara Gölbaşı Taşpınar Köyündeki gayrimenkul üzerinde ihale yapılmaksızın yalnızca bir protokol ile üst hakkının tesis edildiği ve protokolde belirtilen hususlara aykırı olarak;

- İdareden projeler için izin almaksızın güneş enerjisi santralinin kurularak gelir getirici bir faaliyet yürütüldüğü.

- Üst hakkı tesis edilen alanda Vakıf tarafından Türkiye Eğitim Derneği Ankara Koleji Mezunları Derneği'ne tahsis yapıldığı,

- Protokolde belirtilen eğitim ve sosyal amaçların dışında İdareden izinsiz TEİAŞ ile kira kontratı imzalamak suretiyle bir başka gelir getirici faaliyetin yürütüldüğü tespit edilmiştir.

İdare ile TED Vakfı arasında, Ankara 33'ncü noterliğinden 20 Ağustos 1999 tarih ve 37801 yevmiye numarası ile "Tapu Sicilinde Düzenlenecek Resmi Senede Yazılacak Hususlar" başlıklı protokol imzalanmıştır.

Anılan Protokolün;

"Üzerinde Üst Hakkı Tesis Edilecek Taşınmazın Tapu Kaydı" başlıklı 1'inci maddesinde, üst hakkına konu taşınmazın Ankara Gölbaşı Taşpınar Köyündeki Yumrubel Tepesi 99/1 ada parsel numaralı toplam 309.322 m² taşınmaz olduğu,

"Üst Hakkının Konusu" başlıklı 4'üncü maddesinde, 1'inci maddede belirtilen taşınmaz mal üzerinde, imar planlarına uygun, çağdaş, ana, ilk, orta, lise eğitimi yapılmasını sağlayacak eğitim ve eğitim ile ilgili sosyal tesiste kurulacağı,

"Üst hakkına konu olan taşınmazın kullanım şekli" başlıklı 5'inci maddesinde, üst hakkı süresince, üst hakkı konusu taşınmaz malın kullanım amacının değiştirilemeyeceği ve amaç

dışı kullanılamayacağı, bu senedin konusu olan üst hakkının Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğünün oluru alınmadan devredilemeyeceği,

"İnşaatın Başlama ve Bitim Tarihi" başlıklı 6'ncı maddesinde, üst hakkı tapu siciline tescil edildikten sonra, hak lehtarı tarafından hazırlanacak olan tüm tesislerin avan projelerinin Üniversitenin onayına sunulacağı, Üniversitenin gerekli incelemeyi bir ay içinde bitirerek yapılacak proje değişikliklerini lehtara bildireceği, değişiklik önerisi yok ise sunulan avan projeyi bir ay içinde onaylayacağı, avan projelerde gerekebilecek değişikliklerin Üniversitece onayında aynı yöntemin izleneceği,

"Üst Hakkının Son Bulması" başlıklı 10'uncu maddesinde, üst hakkının ikinci maddede tanınan süre sonunda biteceği, üzerinde üst hakkı kurulan alanın süresi sonunda üzerindeki bütün yapı ve tesisleriyle beraber sağlam ve işler durumda Üniversiteye teslim edileceği, bunun için hak lehtarı veya bir başka üçüncü kişi tarafından herhangi bir hak, tazminat veya bedel talep edilmeyeceği,

"Üst hakkının iptali" başlıklı 11'inci maddesinde, bu taahhüt senedinin 4,5,6,7,8,9 ve 10'uncu maddelerinin yerine getirilmemesinin sözleşmenin önemli ölçüde ihlali sayılacağı ve Üniversitenin bu durum karşısında bir tazminat ödemeksizin tüm yapı ve tesisleri sağlam ve işler durumda kendine devrini talep edeceği, bir tazminat ödemeksizin tüm yapı ve tesislerin sağlam ve işler durumda üniversiteye intikal edeceği düzenlenmiştir.

a. İhale Yapılmaksızın Üst Hakkının Kurulması

İdare tarafından gayrimenkul üzerinde yasal mevzuat prosedürlerine uyulmaksızın üst hakkı tesis edildiği belirlenmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunun;

"Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde,

"Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işleri bu Kanunda yazılı hükümlere göre yürütülür."

"İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde,

"*Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esastır.*"

"Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde,

"Bu Kanunun uygulanmasında:

Trampa ve Mülkiyetin Gayri Ayni Hak Tesisi: Borçlar Kanunu ile Türk Medeni Kanununun trampa ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile ilgili maddelerinde gösterilmiş işlemleri," hükmü yer almaktadır.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunun 1 ve 2'nci maddeleriyle, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin mülkiyetin gayri ayni hak tesisi işinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esas alınarak yürütüleceği düzenlenmiştir.

Üst hakkı TMK'ya göre hak sahibine, başkasının mülkiyetindeki bir taşınmazın üstünde veya altında, tanınan hak süresince mülkiyeti kendisine ait olacak şekilde yapı inşa etmek veya mevcut bir yapıyı muhafaza etmek yetkisi veren bir irtifak hakkıdır.

TMK'ya göre üst hakkı gayri ayni haklardan olduğundan yukarıda belirtilen 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 1'inci maddesi hükmü gereği ihale yapılmaksızın üst hakkının tesis edilmesinin mevzuatla uyarlılığının bulunmadığı değerlendirilmektedir.

b. İdareden Projeler İçin İzin Almaksızın Gelir Getirici Faaliyetin, Güneş Enerji Santralinin Kurulması

TED'in Üniversite yönetiminden ön izin almaksızın gelir getirici faaliyet olarak, güneş enerji santralini kurması ve işletmesi yukarıda anılan protokolün "İnşaatın Başlama ve Bitim Tarihi" başlıklı 6'ncı maddesinde belirtilen hükme aykırılık teşkil etmektedir. Belirtilen hükme göre; hak lehtarı tarafında hazırlanacak olan tüm tesislerin avan projelerinin, Üniversitenin onayına sunulması ve Üniversitenin gerekli incelemeyi bir ay içinde bitirip yapılacak proje değişikliklerini lehtara bildirmesi, avan projelerde gerekebilecek değişikliklerin de Üniversitece onayında aynı yöntemin izlenmesi gerekmektedir.

Belirtilen bu ihlal, protokolün "Üst hakkının iptali" başlıklı 11'inci maddesinde esaslı ihlal olarak nitelendirilmiştir. Bu sebeple, İdarenin bu durum karşısında bir tazminat ödemeksizin tüm yapı ve tesisleri sağlam ve işler durumda kendine devrini talep etmesi gerekmektedir.

c. Ruhsatsız İnşaat Yapılması

TED Sosyal Tesis Binalarına ait 306/07 sayılı inşaat ruhsatında öngörülmeyen D Blok açık havuz inşaatının, tesisat galerisi inşaatının ve açık spor sahaları ve tribünlerinin yapıldığı belirlenmiştir.

Yukarıda anılan protokolün 6'ncı maddesinde belirtilen hükme göre; *hak lehtarı tarafından hazırlanacak olan tüm tesislerin avan projelerinin, Üniversitenin onayına sunulması, Üniversitenin gerekli incelemeyi bir ay içinde bitirip yapılacak proje değişikliklerini lehtara bildirmesi ve avan projelerde gerekebilecek değişikliklerin de Üniversitece onayında aynı yöntemin izlenmesi gerekmektedir.*

TED Sosyal Tesis Binalarına ait 306/07 sayılı inşaat ruhsatında öngörülmeyen D Blok açık havuz inşaatının, tesisat galerisi inşaatının ve açık spor sahaları ve tribünlerinin yapıldığı tespit edilmiştir. 3194 sayılı İmar Kanunu'na aykırı olarak idareden de yazılı izin almaksızın inşaat yapılması hususu protokolün "Üst hakkının iptali" başlıklı 11'inci maddesinde esaslı ihlal olarak nitelendirilmiştir. Bu sebeple, Üniversitenin bu durum karşısında bir tazminat ödemeksizin tüm yapı ve tesisleri sağlam ve işler durumda kendine devrini talep etmesi gerekmektedir.

d. TED Ankara Koleji Mezunlar Derneği'ne Sosyal Tesis Yapmak Amacıyla Yerleşke İçerisinde Usulsüz Olarak Ayrı Bina Yapılması

TED'in Üniversite yönetiminden izin almaksızın TED Ankara Koleji Mezunlar Derneği'ne sosyal tesis yapmak amacıyla yerleşke içerisinde ayrı bina yapılmasına usulsüz olarak izin verdiği görülmüştür.

TED Ankara Koleji Mezunları Derneği Tüzüğünün 2'nci maddesinde;

1963 yılına kadar Türk Eğitim Derneği, bilahare TED Ankara Koleji Vakfı tarafından yönetilen Ankara'da kurulu ilk ve orta öğretim okullarında eğitim görenleri bir araya toplayarak,

- Aralarında sosyal dayanışmayı sağlamak,
- Okullarına, Türk Eğitim Derneği'ne ve TED Ankara Kolejliler Spor Kulübüne destek olmak,

amacıyla kurulduğu hususlarına yer verilmiştir.

TED Vakfı tarafından Protokole aykırı olarak;

- Ayrı bir tüzel kişiliği olan TED Ankara Koleji Mezunlar Derneği'ne tahsis yapıldığı,
- Protokole aykırı olarak tahsis edilen alanda sosyal tesis/tesislerin inşa edildiği,
- İnşa edilen tesiste gelir getirici faaliyetlerin yapıldığı,
- TED Ankara Koleji Mezunlar Derneği'ne ait ticari bir işletmenin yer aldığı,

belirlenmiştir.

Ayrı bir tüzel kişiliği olan TED Ankara Koleji Mezunları Derneği'nin hukuki bir düzenleme olmaksızın üst hakkından istifade ettirilmesi, tesiste gelir getirici faaliyetlerin yapılması protokolün esaslı ihlali sonucunu doğurmaktadır. Üyeleri arasında sosyal dayanışmayı sağlamak amacıyla kurulan TED Ankara Koleji Mezunları Derneği'nin idareden izin almaksızın üst hakkından istifade etmesi Protokolün 11'inci maddesinde düzenlenen sözleşmenin esaslı ihlallerindendir. Her ne kadar TED mezunları ve yakınları dışında öğrencilere de hizmet verildiği iddia edilmiş olsa da ayrı bir tüzel kişiliği olan bir derneğe yasal olarak da öğrencilerin üye olması düşünülemez. TED Vakfı'nın Tüzüğünde Vakfın mallarının TED Ankara Koleji Mezunları Derneği'ne kullandırılmasının öngörülmüş olması hususu Vakfa üst hakkı verilen gayrimenkuller üzerinde de Protokole aykırı olarak bir başka tüzel kişiliği olan Derneğe tasarruf yetkisini vermemektedir. Bu nedenle TED Vakfı'nın yukarıda anılan protokolün 4 ve 5'inci maddelerini açıkça ihlal ettiği değerlendirilmektedir.

Yukarıda yazılı mevzuat ve yapılan açıklamalar uyarınca, İdare ile TED Vakfı arasında akdedilen, "Tapu Sicilinde Düzenlenecek Resmi Senede Yazılacak Hususlar" başlıklı Protokolde belirtilen "Üst Hakkının Konusu" başlıklı 4'üncü maddesine ve "Üst hakkına konu olan taşınmazın kullanım şekli" başlıklı 5'inci maddelerine aykırı olarak kullanılması sebebiyle "Üst hakkının iptali" başlıklı 11'inci maddesi hükmü gereği protokolün iptal edilerek üst hakkının mevcut şartlara göre güncellenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

e. Eğitim ve Sosyal Amaçların Dışında İdareden İzinsiz TEİAŞ ile Kira Kontratı İmzalamak Suretiyle Gelir Getirici Faaliyetin Yapılması

Protokolde belirtilen eğitim ve sosyal amaçların dışında İdareden izinsiz olarak TEİAŞ ile 22.08.2003 tarihinde kira kontratı imzalamak suretiyle gelir getirici faaliyetin yapıldığı tespit edilmiştir.

TEİAŞ ile 22.08.2003 tarihinde 99 yıllık kira kontratı imzalanmak suretiyle gelir getirici faaliyetin yapıldığı görülmüştür. İdare ile TED Vakfı arasında üst hakkı protokolünün süresi 1999 yılında başlayıp 2098 yılında bitmesi öngörülmüştür. Vakfın TEİAŞ ile yaptığı kira kontratı ise 22.08.2102 tarihinde sona ermektedir. TED Vakfı'nın anılan Protokolde düzenleme yapılmış olması varsayımında dahi üst hakkı süresini aşacak şekilde kira kontratı düzenlemesinin hukukla uyarlı olmadığı değerlendirilmektedir.

Yukarıda anılan Protokolün "Üst Hakkının Konusu" başlıklı 4'üncü maddesinde, 1'inci maddede belirtilen taşınmaz mal üzerinde, imar planlarına uygun, çağdaş, ana, ilk, orta, lise eğitimi yapılmasını sağlayacak eğitim ve eğitim ile ilgili sosyal tesisler olduğu belirtilmiştir.

"Üst hakkına konu olan taşınmazın kullanım şekli" başlıklı 5'inci maddesinde, üst hakkı süresince, üst hakkı konusu taşınmaz malın kullanım amacının değiştirilemeyeceği ve amaç dışı kullanılamayacağı, senedin konusu olan üst hakkının Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğünün oluru alınmadan devredilemeyeceği belirtilmiştir.

TEİAŞ ile 22.08.2003 tarihinde 99 yıllık kira kontratı imzalamak suretiyle gelir getirici faaliyetin üst hakkının yetkisini ve konusunu aşacak şekilde yapılmış olması protokolün ihlali sonucunu doğurmaktadır. Yapılan kira kontratı sonucu elde edilen gelirin Üniversite'ye aktarılması gerekmektedir. TED Vakfı'nın anılan protokolde düzenleme yapılmış olması varsayımında dahi üst hakkı süresini aşacak şekilde kira kontratı düzenlenmesi hukukla uyarlı olmadığından yukarıda belirtilen ihlallerle birlikte değerlendirildiğinde ihlalin yaptırımının Protokolün iptali sonucunu doğuracağı anlaşılmaktadır. Eğitim kurumuna verilen üst hakkının iptali ve/veya yeniden tesis edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin başlatıldığı belirtilmiştir.

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taahhüt Evrakı ile Sözleşme Tasarılarının Mevzuat Gereği Zorunlu Olan Ön Mali Kontrole Tabi Tutulmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

ODTÜ Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 22 Ekim 2000 tarih ve 24208 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Orta Doğu Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2. maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

Döner Sermaye ile gerçek veya tüzel kişiler tarafından istenilecek, aşağıda belirtilen iş ve hizmetler yapılır.

a- Yükseköğretim Kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak, kurslar açmak,
b- Belirli bilimsel sonuçların uygulanması sağlamak,
c- Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, faaliyet alanları ile sınırlı olarak her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak, önceden Rektörün onayı alınmak suretiyle elde edilecek ürünleri pazarlamak, teşhir ve satış yerleri açmak,
d- Üniversite ile ona bağlı birimlerde tahlil ve araştırmalar yapmak ve rapor düzenlemek,
e- Her türlü basım ve yayım hizmetlerini yerine getirmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık

Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 51'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, idari memur 5 ve 5 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 4 idari memur personelin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 2 muhasebe uzmanı, 4 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

ODTÜ Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 170.346.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 651.234.430,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 564.430.006,81 TL bütçe giderine karşılık 778.309.599,99 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 594.616.411,29 TL gelir elde edilmiş, 415.592.772,64 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 176.023.638,65 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taahhüt Evrakı ile Sözleşme Tasarılarının Mevzuat Gereği Zorunlu Olan Ön Mali Kontrole Tabi Tutulmaması

Üniversite Döner Sermaye İşletmesinde; herhangi bir iç kontrol biriminin olmadığı, harcama öncesi ön mali kontrolün yapılması için mali hizmetler biriminin kurulmadığı ve ön mali kontrole tabi tutulması gereken ihale dokümanlarının ön mali kontrole tabi tutulmadığı tespit edilmiştir.

10.12.2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 55, 56, 57 ve 58'inci maddelerine dayanılarak hazırlanan İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; "*Bu Usul ve Esasların amacı, düzenleyici ve denetleyici kurumlar hariç olmak üzere, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde iç kontrol ve ön malî kontrol faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin ilke, iş, işlem ve süreçleri belirlemektir,*" denilmektedir. Kapsam maddesinden de anlaşılacağı üzere genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden olan Döner Sermaye İşletmeleri de ön mali kontrol yapacak kurumlar arasında kabul edilmektedir.

Esaslarda malî hizmetler birimi "*Kamu idarelerinde 5018 sayılı Kanunun 60'ıncı maddesinde belirtilen görevleri yürüten birimi ifade eder,*" denilmektedir. İç kontrole ilişkin yetki ve sorumlulukların belirlendiği Esasların 8'inci Maddesinde; "*Üst yöneticiler, iç kontrol sisteminin kurulması ve gözetilmesinden, harcama yetkilileri ise görev ve yetki alanları çerçevesinde, idari ve malî karar ve işlemlere ilişkin olarak iç kontrolün işleyişinden sorumludur. İdarelerin malî hizmetler birimi, iç kontrol sisteminin kurulması, standartlarının uygulanması ve geliştirilmesi konularında çalışmalar yapar ve ön malî kontrol faaliyetini* yürütür," ifadesi yer almaktadır. Esasların "Ön malî kontrolün kapsamı" başlıklı 10'uncu maddesinde; "*Ön malî kontrol görevi, idarelerin yönetim sorumluluğu çerçevesinde, harcama birimleri ve malî hizmetler birimi tarafından yerine getirilir,*" denilmektedir.

Yapılan incelemede Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinde; herhangi bir iç kontrol biriminin kurulu olmadığı, harcama öncesi ön mali kontrolün yapılması için mali hizmetler biriminin kurulmadığı, ön mali kontrole tabi tutulması gereken ihale dokümanlarının ön mali kontrole tabi tutulmadığı için dosyalarda ön mali kontrole ilişkin herhangi bir görüş yazısının yer almadığı görülmüştür.

5018 Sayılı Kanun'a ve İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak Döner Sermaye İşletmesinde ön mali kontrol işlemlerinin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlere başlandığı belirtilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 403 **ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.402.685.813,76
10	**Hazır Değerler**	351.339.237,29
104	PROJE ÖZEL HESABI	333.808.038,41
105	DÖVİZ HESABI	17.531.198,88
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	22,00
110	HİSSE SENETLERİ HESABI	22,00
12	**Faaliyet Alacakları**	276.132.769,32
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	275.003.297,87
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	377.617,28
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	751.854,17
13	**Kurum Alacakları**	534.929.154,48
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	534.929.154,48
14	**Diğer Alacaklar**	8.949.956,14
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	8.949.956,14
15	Stoklar	100.393.541,97
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	100.393.541,97
16	**Ön Ödemeler**	130.938.778,46
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	112.600.763,28
164	AKREDİTİFLER HESABI	18.338.015,18
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	2.354,10
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	2.354,10
2	DURAN VARLIKLAR	121.574.234.613,94
22	**Faaliyet Alacakları**	38.624.096,35
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	37.733.202,53
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	890.893,82
24	**Mali Duran Varlıklar**	34.092.130,90
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	8.000.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	26.092.130,90
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	121.501.518.386,69
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	113.184.814.598,50
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	189.962.064,72

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	254.142.733,51
32	**Faaliyet Borçları**	20.905.607,56
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	20.905.607,56
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	26.400.308,24
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.133.044,90
333	EMANETLER HESABI	17.267.263,34
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	98.186.965,68
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	27.216.320,85
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	39.736.125,20
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	3.016.140,23
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	28.218.379,40
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	106.748.700,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	106.748.700,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.901.152,03
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.901.152,03
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.098.509.812,40
43	**Diğer Borçlar**	322.446.252,40
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	375.247,13
439	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	322.071.005,27
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	776.063.560,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	776.063.560,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	121.624.267.881,79
50	**Net Değer**	10.325.578.241,93
500	NET DEĞER HESABI	10.325.578.241,93
51	**Değer Hareketleri**	3.341.853,19
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	3.341.853,19
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	90.913.944.186,48
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	90.913.944.186,48
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-6.767.783.049,92
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (	-6.767.783.049,92

252	BİNALAR HESABI	9.337.539.579,47
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	659.120.711,82
254	TAŞITLAR HESABI	377.074.173,08
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	422.339.426,87
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.792.731.258,50
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	123.399.090,73
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	72.276.319,66
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-72.276.319,66
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.054.360,25
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.054.360,25

AKTİF TOPLAMI 122.976.920.427,70

	-)	
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	27.149.186.650,11
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	30.580.293.266,72
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.431.106.616,61

PASİF TOPLAMI 122.976.920.427,70

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	50.637.888,74
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	50.637.888,74
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	79.468.663,36
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	79.468.663,36
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	12.949.918,21
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	12.949.918,21
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	289.730.140.074,66
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	289.730.140.074,66
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	173.301.998,42
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	340.365,25
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	44.926.949,31
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	218.569.312,98

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 403 **Adı : ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.614.092.965,35
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.311.131.989,04
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	414.030.852,23
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	780.315.796,89
630	05	Cari Transferler	325.788.650,76
630	07	Sermaye Transferleri	9.141.755,55
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	25.180.665,43
630	13	Amortisman Giderleri	430.864.356,94
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	158.310.504,19
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	387.013,81
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	528.918,01
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	108.074.403,93
630	99	Diğer Giderler	50.338.058,57

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.614.092.965,35**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.107.312.697,39
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	472.667.707,06
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.163.397.421,62
600	05	Diğer Gelirler	184.527.180,30
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	277.071.684,26
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	9.648.704,15

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.107.312.697,39**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	5.298.661,55
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.064.544,94
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	115.170,50
610	05	Diğer Gelirler	118.946,11

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **5.298.661,55**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.102.014.035,84**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **26.661.265.579,62**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **27.149.186.650,11**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.614.092.965,35**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.107.312.697,39**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.102.014.035,84**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**5.298.661,55**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**27.149.186.650,11**

T.C. Maliye Bakanlığı

Muhasebat Genel Müdürlüğü

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI BİLANÇOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi

01.01.2024 - 31.12.2024

AKTİF (VARLIKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**0,00**	**551.986.204,52**
10	**HAZIR DEĞERLER**	**0,00**	**200.410.035,96**
102	BANKALAR HESABI	0,00	35.806,60
105	DÖVİZ HESABI	0,00	200.374.229,36
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	**0,00**	**22.078.180,68**
120	ALICILAR HESABI	0,00	17.891.336,43
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	4.186.844,25
13	**DİĞER ALACAKLAR**	**0,00**	**311.548.862,94**
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	310.674.297,62
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	0,00	874.565,32
15	**STOKLAR**	**0,00**	**16.172.214,86**
153	TİCARİ MALLAR HESABI	0,00	16.172.214,86
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	**0,00**	**1.776.910,08**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00	1.776.910,08
2	**DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**0,00**
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**0,00**
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	0,00	189.923,41
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	0,00	4.717.560,20
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	0,00	-4.907.483,61
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	0,00	2.212.567,54
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	0,00	-2.212.567,54
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**551.986.204,52**

DİPNOTLAR :

*900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	0,00	10.239.414,13
*901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	0,00	10.239.414,13
*910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	0,00	1.792.620,00
*911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	0,00	1.792.620,00
*960	KONSİNYE MALLAR HESABI	0,00	1.299,98
*961	KONSİNYE MALLAR ALACAKLI HESABI	0,00	1.299,98

PASİF (KAYNAKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**50.150.426,18**
32	**TİCARİ BORÇLAR**	**0,00**	**358.658,05**
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00	358.658,05
33	**DİĞER BORÇLAR**	**0,00**	**5.491.343,80**
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00	1.850.126,67
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00	3.641.217,13
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	**0,00**	**26.004.649,83**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	17.709.025,63
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00	1.877.913,89
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	0,00	6.337.437,65
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00	80.272,66
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**	**18.295.567,44**
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER	0,00	-3.702.853,70
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00	21.998.421,14
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**207,06**
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	0,00	207,06
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**21.000.000,00**
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**	**21.000.000,00**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00	21.000.000,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**0,00**	**480.835.778,34**
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	**0,00**	**26.092.130,90**
500	SERMAYE HESABI	0,00	26.092.130,90
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	**0,00**	**295.469.974,59**
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	0,00	295.469.974,59
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	**0,00**	**-19.749.965,80**
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	0,00	-19.749.965,80
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	**0,00**	**179.023.638,65**
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	0,00	179.023.638,65
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**551.986.204,52**

T.C. Maliye Bakanlığı

Muhasebat Genel Müdürlüğü

AKTİF (VARLIKLAR)

	GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
*980 GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	0,00	87.503.655,02
*981 GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	0,00	87.503.655,02
*998 DİĞER NAZIM HESAPLAR	0,00	141.258,25
*999 DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	0,00	141.258,25

PASİF (KAYNAKLAR)

GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE GELİR TABLOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi 01.01.2024 - 31.12.2024

	2023	2024
A- BRÜT SATIŞLAR	**0,00**	**684.279.611,35**
1- Yurt İçi Satışlar	0,00	683.502.489,35
2- Yurt Dışı Satışlar	0,00	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00	777.122,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	**0,00**	**10.546.458,68**
1- Satıştan İadeler (-)	0,00	5.988.852,85
2- Satış İskontoları (-)	0,00	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00	4.557.605,83
C- NET SATIŞLAR	**0,00**	**673.733.152,67**
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	**0,00**	**181.764.615,44**
1- Satılan Mamüller Maliyeti (-)	0,00	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00	18.208.427,62
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00	163.556.187,82
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00	0,00
BRÜT SATIŞ KARI ve ZARARI	**0,00**	**491.968.537,23**
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	**0,00**	**393.378.064,92**
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	0,00	393.378.064,92
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**98.590.472,31**
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR ve KARLAR	**0,00**	**102.097.618,63**
1- Faiz Gelirleri	0,00	50.264.281,30
2- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00	0,00
4- Kambiyo Karları	0,00	27.946.498,25
5- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00	0,00
7- Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00	23.886.839,08
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**20.946.482,62**
1- Karşılık Giderleri (-)	0,00	0,00
2- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00	0,00
3- Kambiyo Zararları (-)	0,00	0,00
4- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00	0,00
5- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	0,00	0,00
6- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00	20.946.482,62
OLAĞAN KAR VEYA ZARARLAR	**0,00**	**179.741.608,32**
H- OLAĞANDIŞI GELİR ve KARLAR	**0,00**	**550.255,43**
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00	550.255,43
I- OLAĞANDIŞI GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**1.268.225,10**
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00	1.268.225,10
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**179.023.638,65**
J- DÖNEM KARI VERGİ ve DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	**0,00**	**0,00**
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**179.023.638,65**

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmeleri

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmeleri

Tablo 5: Yıllar İtibariyle Personel Giderinin İşletme Cirosu İçerisindeki Payı

Tablo 6: Toplu İş Sözleşmesi Kapsamında Ödenen Ücretlerin Asgari Ücret ile Karşılaştırılması

Tablo 7: Yıllar İtibariyle İşletmenin Ticari Borçları ve Kar/Zarar Durumları

Tablo 8: İktisadi İşletmenin 2024 Yılı Özet Bilançosu

Tablo 9: Adli Yargıda Sonuçlanan Alacak Davalarıyla İlgili Yapılan Harcamalar

KISALTMALAR

ATM : Otomatik Para Çekme Makinesi

EKAP : Elektronik Kamu Alımları Platformu

KAVDEM : Pamukkale Üniversitesi Kalite Yönetimi ve Veri Değerlendirme Uygulama ve Araştırma Merkezi

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

KDV : Katma Değer Vergisi

KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsü

MYO : Meslek Yüksek Okulu

OSB : Organize Sanayi Bölgesi

ÖSYM : Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

SAUM : Sağlık Araştırma Uygulama Merkezi

SKS : Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı

TOLEYİŞ : Türkiye Otel Lokanta Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası

YO : Yüksekokul

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Mevcut Taşınmazların Değerini Artıran Bakım Onarım Harcamaları ile Bir Kısım Yatırım Harcamalarının İlgili Hesaplara Kaydedilmeyip Doğrudan Gider Yazılması

2. Üniversite Personelinin Öğle Yemeği Hizmetleri İçin Ayrı Bir Birimin Oluşturulmaması, Yemek Hizmetlerinin Kurum Bütçesi İçerisinde Yürütülmesi

B. Diğer Bulgular

1. Hizmet Alımı İhalelerinde Rekabetin Yeteri Kadar Sağlanamaması; Bakım Onarım İhalelerinde İşin Süresinin İhale Öncesi Süreçte Etkin Bir Şekilde Belirlenememesi

2. Taşınır İşlemlerinde Taşınır Mal Yönetmeliği Hükümlerine Uyulmaması

3. Yüksek Personel Giderleri Nedeniyle İktisadi İşletmenin Ticari Borçlarını ve Çalışanların Kıdem Tazminatlarını Ödeyemez Duruma Gelmesi; Üniversitenin Mali Külfet ve Hukuki Sorunlarla Karşı Karşıya Kalması

4. Toplu İş Sözleşmelerinden Kaynaklanan Dava Sayısının Fazlalığı ve Bu Durumun Üniversiteye İlave Mali Yük Getirmesi

5. İç Kontrol Sisteminin Kurulması ve İşletilmesinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Pamukkale Üniversitesi 11.07.1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3837 sayılı Kanun ile 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen 11 inci ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Pamukkale Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 20 fakülte, 1 yüksekokul, 6 enstitü, 17 meslek yüksekokulu, 45 uygulama ve araştırma merkezi ve 3 laboratuvar bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	454	47	501
Doçent	297	63	360
Doktor öğretim üyesi	440	146	586
Öğretim görevlisi	422	114	536
Araştırma görevlisi	474	365	839
Toplam	**2087**	**735**	**2822**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	687	357	1044
Sağlık	951	399	1350
Avukatlık	5	1	6
Eğitim-öğretim	4	1	5
Teknik	114	82	196
Yardımcı	184	65	249
Sözleşmeli	513	133	646
İşçi	1416	41	1457
Toplam	**3874**	**1079**	**4953**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5961'dir. Ayrıca Üniversitede 11 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Pamukkale Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmeleri

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	3.685.463.625,00	3.601.405.764,00	97
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	466.202.371,00	444.964.460,00	95
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	339.207.398,00	226.404.312,00	66
05 Cari Transferler	586.879.750,00	584.002.892,00	99
06 Sermaye Giderleri	418.491.364,00	212.768.367,00	51
07 Sermaye Transferleri	0	0,00	
Toplam	**5.496.244.508,00**	**5.069.545.795,00**	**92**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.027.316.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 468.928.508,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.496.244.508,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,24'ü olan 5.069.545.795,00 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.685.463.625,00 TL ödeneğin 3.601.405.764,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 466.202.371,00 TL ödeneğin 444.964.460,00 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 339.207.398,00 TL ödeneğin 226.404.312,00 TL'si, cari transferlerde 586.879.750,00 TL ödeneğin 584.002.892,00 TL'si, sermaye giderlerinde 418.491.364,00 TL ödeneğin 212.768.367,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı (sayılanlardan denetlenen idarenin kullanmadığı kaynaklar silinir, varsa diğer destek türleri ilave edilir) destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 36.974.842,99 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmeleri

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	39.811.000,00	75.922.112,00	190,7
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.891.946.000,00	4.985.856.817,00	101,9
Diğer Gelirler	95.559.000,00	180.080.780,00	188,4
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam	5.027.316.000	5.241.859.708,00	104,3
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	726.650,00	
Net Toplam	**5.027.316.000,00**	**5.241.133.058,00**	**104,2**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.027.316.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.241.133.058,00 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.585.934.420,75 TL, gelirlerden indirim, iade ve ıskonto toplamı 638.588,15 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.729.941.722,68 TL ve faaliyet gideri 5.227.937.864,00 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.087.299.691,28 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.697.725.983,52 TL, gider toplamı 4.007.901.121,30 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 310.175.137,78 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 132.020.364,34 TL, gider toplamı 143.272.968,17 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 8.039.571,84 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 26.01.2007 tarih ve 226415 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/11593 Sayılı Bazı Alanların Teknoloji Geliştirme Bölgesi Olarak Tespit Edilmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Pamukkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Pamukkale Teknokent Yönetici A.Ş.'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.000.000,00TL olup Üniversitenin %73 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Buna ek olarak Üniversite 19/12/2024 tarih ve 11232 sayılı Ticaret Sicil Gazete'de kuruluşu tamamlanarak ilan olunan Denizli OSB Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 100.000.000,00 TL olup Üniversitenin %5 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları

hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, yönleriyle eksiktir, buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili çalışmalar yapılmış olmakla beraber bazı açılarından bu çalışmalar yeterli değildir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmamıştır.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuştur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Pamukkale Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Mevcut Taşınmazların Değerini Artıran Bakım Onarım Harcamaları ile Bir Kısım Yatırım Harcamalarının İlgili Hesaplara Kaydedilmeyip Doğrudan Gider Yazılması

Üniversiteye ait taşınmazların değerini artıran bakım ve onarım harcamalarının ilgili taşınmazların kayıtlı değerine eklenmeyerek 630 Giderler Hesabına kaydedilerek doğrudan gider yazıldığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "25 Maddi Duran Varlıklar" hesap grubunun "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde; *"1) Maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı arttıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyet, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edilir ve amortisman hesaplamasında dikkate alınır."* denilmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan *"Amortisman ve Tükenme Payları"* konulu 47 Sıra No.lu Genel Tebliğ'in 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelikte yer alan taşınmazlar için 34.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği belirtilmiştir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında da, hesaplarda kayıtlı duran varlıklar için yapılan harcamalardan belirtilen limitleri aşanlar değer artırıcı harcama olarak kabul edileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 07.11.2023 tarihli Oluruyla 34.000,00 TL'lik bu tutar güncellenerek, 2024 yılı için 114.000,00 TL olarak belirlenmiştir.

Bu bakımdan, 2024 yılında taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım ve tamir mahiyetindeki harcamaların 630 Giderler Hesabına gider yazılması yerine, ilgili maddi duran varlıkların değerini artırdığı için bu varlıkların kayıtlı değerlerine eklenmesi gerekmektedir.

Üniversite tarafından 2024 yılında yapılan yapım, bakım ve onarım harcamalarından maddi duran varlıkların değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran (630.30.6.5.90 ve 630.30.6.7.90) tertiplerine kayıtlı, limiti aşan toplam 42.027.202,95 TL varlıkların kayıtlı değerine eklenmeyerek gider olarak muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında; bulgu konusu işlemin Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına yapılan bildirimlerle manuel olarak yapıldığı belirtilmiştir.

Verilen cevapda, bahse konu harcamaların manüel olarak ilgili maddi duran varlıkların değerine eklendiği belirtilmekte ise de, sunulan listenin küçük bakım onarım giderlerinden ibaret olduğu ve bulgu konusu harcamalarla ilgili olmadığı anlaşılmıştır. Kurumun 630.30 Diğer Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri'ne kayıtlı değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlıkların değerine eklenmeyerek doğrudan gider yazılması bulgu konusu edilmiştir. Faaliyet Sonuçları Tablosu incelendiğinde, belirtilen harcamaların gider olarak 630.30 hesap koduna yazıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, limit üstü toplam 42.027.202,95 TL tutarındaki taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilerek doğrudan gider yazılması sebebiyle, mali tablolarda 252 Binalar Hesabı ile 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabında eksik, 630 Giderler Hesabında ise fazla gösterime neden olunmuştur.

BULGU 2: Üniversite Personelinin Öğle Yemeği Hizmetleri İçin Ayrı Bir Birimin Oluşturulmaması, Yemek Hizmetlerinin Kurum Bütçesi İçerisinde Yürütülmesi

Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği gereğince Üniversite personelinin öğle yemeği hizmetleri için ayrı bir yönetimin oluşturulmadığı; yemek hizmetlerine ait gelir, gider ve muhasebe işlemlerinin Kurum bütçesi içerisinde yürütülmesi sonucu Üniversitenin gelir ve giderlerde fazlalığa sebep olunduğu tespit edilmiştir.

86/11220 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 212 nci maddesine dayanılarak hazırlanan Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği'nin;

“Yemek Servisi Giderleri” başlıklı 4 üncü maddesinde; yiyecek yardımının gerektirdiği giderlerin, yemek maliyetlerinin yarısını aşmamak üzere kurum bütçelerine konulacak ödeneklerle karşılanacağı, yemek bedelinin bütçeden karşılanamayan kısmının yemek yiyenlerden alınacağı,

“Yardımın Şartları” başlıklı 5 inci maddesinde; Kurum bütçelerine yiyecek yardımı karşılığı olarak konulan ödeneğin memurlara yemek vermek üzere kurulan yemek servisine aktarılacağı, yiyecek yardımının gerektirdiği giderlerin sadece yemek servisi tarafından yapılacağı, atamaya yetkili amirin onayı ile yemek servisinin kurulacağı, yemek servisi için

gerekli bina, tesis ve demirbaş eşyanın kurumlarca sağlanacağı ve bunlar için memurlardan her hangi bir ücret alınmayacağı,

"Yemek Maliyetinin Hesabı" başlıklı 9 uncu maddesinde; kurum kadrosunda olup yemek servisinde görevlendirilen personelin giderleri ile kira, amortisman, su, elektrik ve havagazı giderlerinin yemek maliyetine dahil edilmeyeceği,

İfade edilmektedir.

Bahse konu Yönetmelik uyarınca, personelin öğle yemeği ihtiyacının temini amacıyla yemek hizmetleri biriminin oluşturulması, çalışanların görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi, satın alma ve diğer mali iş ve işlemler ile yemek ücretlerinin belirlenmesi gibi hususları kapsayacak şekilde yemek hizmetleri yönergesinin çıkarılması gerekir.

Personele öğle yemeği verilen yerlerin birer sosyal tesis olması nedeniyle, "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller" (RG: 30.12.2005/26039)" gereğince; hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması; işlemlerinin kayıt altına alınması, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak muhasebeleştirilmesi, mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş ilkeleri çerçevesinde hazırlanması ve raporlanması gerekmektedir.

Personelden alınacak asgari yemek bedellerine ilişkin esaslar ise her yıl Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği Uygulama Tebliğlerinde belirlenmektedir. Bahse konu Tebliğlere göre, yemek maliyetleri ve yemek servisinin farklı mahallerde daha iyi şartlarda sunulması gibi hususlar dikkate alarak yemek bedelleri tespit edilebilmektedir.

Belirtilen yasal düzenlemelere göre, bütçeden aktarılan ödenek ile yemek karşılığı personelden alınan tutarların yemekhane gelirlerini oluşturması, yemek hizmetleriyle ilgili tüm giderlerin ise bu tutarlardan karşılanması gerekirdi. Ancak, mevcut uygulamaya göre personelin öğle yemeği için 2024 yılı Üniversite Bütçesine 8.619.000,00 TL ödenek konulmuş, yemek hizmetlerinin öğrencilerle birlikte bütçe içerisinde yürütülmesi nedeniyle, personel yemek hizmetleri için yapılan harcamalar ve toplanan gelirler hesaplanamamıştır. Bütçe uygulama sonuçlarına göre personel ve öğrenci yemek hizmetleri için bütçeden toplam 45.953.011,00 TL harcanmış, yemek karşılığı memur ve öğrencilerden toplam 23.547.829,00 TL gelir elde edilmiştir.

Personel yemek hizmetleri için Özel Bütçeye konulan ödenek yemekhane hesabına aktarılarak gider yazılması ve bütçeyle bir ilişkisinin kalmaması gerekirken, mevcut uygulamadan dolayı yemek hizmetleri karşılığı personelden toplanan paralar bir taraftan Özel Bütçeye gelir yazılmış, diğer taraftan toplanan bu paralar mevcut ödemekle birlikte harcanarak bütçeye gider yazılmıştır. Bu şekilde, hesabi olarak Üniversitenin hem gelirinde hem de giderinde yaklaşık bütçeye konulan ödenek kadar fazlalığa yol açmıştır.

Diğer yandan, öğrenciler için sunulan yemek hizmetlerinin aynı nitelikte olması, personel ve öğrenci yemek ihtiyaçları için tek mutfak kurulmuş olması nedeniyle 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 46 ve 47 nci maddeleri ve Yüksek Öğretim Kurumları Mediko-Sosyal, Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Uygulama Yönetmeliği'nin 4, 5 ve 15 inci maddelerine dayanılarak, bir çok üniversitede olduğu üzere, personel ve öğrenci yemek hizmetlerinin aynı Yönerge kapsamında yürütülmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, gerekli hazırlıklar yapılarak personel eksikleri giderilerek hazırlanacak yönerge ile Yemek Yürütme Kurulu kurulması için gerekli çalışmalara başlanacağı belirtilmiştir.

Sonuç itibariyle, Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği kapsamında personelinin öğle yemeği hizmetleri için ayrı bir yönetimin kurulmaması hem mevzata aykırılık oluşturmakta; hem de personelin yemek hizmetlerine ait gelir, gider ve muhasebe işlemlerinin Üniversite bütçesi içerisinde yürütülmesi sonucu, en az yemek hizmetleri için bütçeye konulan ödenek kadar Üniversitenin gelir ve giderinin yüksek gösterilmesine ve bu nedenle mali tablolarında hatalı gösterime sebep olunmuştur.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hizmet Alımı İhalelerinde Rekabetin Yeteri Kadar Sağlanamaması; Bakım Onarım İhalelerinde İşin Süresinin İhale Öncesi Süreçte Etkin Bir Şekilde Belirlenememesi

Pazarlık usulü ile ihale edilen muhtelif proje, zemin etüdü ve ihale dosyası hazırlama hizmet alımı ihalelerine, sadece yaklaşık maliyetin belirlenmesi için fiyat alınan firmaların ihaleye davet edilmeleri sebebiyle, yaklaşık maliyetin gizliliği ve ihalede rekabetin sağlanması

kuralının olumsuz etkilendiği, ayrıca bazı bakım ve onarım işi ihalelerinde ön görülebilir (sınav günleri gibi) nedenler gerekçe gösterilerek süre uzatımı verildiği tespit edilmiştir.

a) **Yaklaşık Maliyetin Belirlenmesine İlişkin Uygulamalar**

Örnek-1*; "Merkezi Derslik Binası Uygulama Projeleri ve İhale Dosyası Hazırlama Hizmet Alımı İşi" için yapılan piyasa araştırması ve ihale kararı;*

Yaklaşık maliyetin belirlenmesi için A Firmasından 1.400.000 TL, B Firmasından 1.415.000 TL, C Firmasından 1.430.000 TL fiyat alınmıştır. İdarece üç fiyatın ortalaması alınarak yaklaşık maliyet 1.415.000 TL olarak belirlenmiştir. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f maddesine göre pazarlık usulü ile yapılan ihaleye aynı firmalar davet edilmiş ve A Firması 1.390.000 TL, B Firması 1.400.000 TL, C Firması 1.415.000 TL teklifte bulunmuştur. Alınan teklifler değerlendirilerek, iş A Firmasına ihale edilmiştir.

Anlaşılacağı üzere, firmaların ihale için verdikleri teklif fiyatların hem birbirine çok yakın olması hem de teklif fiyatların yaklaşık maliyet için verdikleri fiyatların çok az (10.000-15.000 TL) altında olması durumu; firmaların birbirinin teklif ettiği fiyatları ve idarece belirlenen yaklaşık maliyeti kolaylıkla tahmin ettiğini ortaya koymaktadır.

Örnek-2: *"Diş Hekimliği Fakültesi Uygulama Hastanesi Avan Proje ve Zemin ve Temel Etüt ve Proje Raporları Hazırlama İşi" için yapılan piyasa araştırması ve ihale kararı;*

Yaklaşık maliyet için; A Firması 1.970.000 TL, B Firması 1.990.000 TL, C Firması 2.150.000 TL fiyat teklifinde bulunmuştur. İdarece üç teklifin ortalaması alınarak 2.036.666 TL olarak yaklaşık maliyet belirlenmiştir. 4734 sayılı Kanun'un 21/f maddesine göre pazarlık usulü ile yapılan ihaleye yine aynı firmalar davet edilmiş ve sadece A Firması 1.970.000 TL fiyat teklifinde bulunmuş, daha sonra ikinci teklif alınmış ve iş 1.950.000 TL'ye ihale edilmiştir. Görüleceği üzere, A Firması yaklaşık maliyetin belirlenmesi için vermiş olduğu fiyatın aynısını davet edildiği ihalede de teklif fiyat olarak vermiştir. Bu durum, yapılan bu ihalede de yaklaşık maliyetin firma tarafından kolaylıkla tahmin edildiğini göstermektedir.

Mevcut uygulamaların, 4734 sayılı Kanun'un "Temel ilkeler" başlıklı 5 inci maddesinde belirtilen, ihalelerde rekabeti sağlanması ilkesi ile "Bilgi ve belgeleri açıklama yasağı" başlıklı 61 inci maddesinde belirtilen yaklaşık maliyetin ifşa edilmeme kurallarını olumsuz etkilediği değerlendirilmiştir.

b) Bakım ve Onarım İşlerinde Süre Uzatımına İlişkin Uygulamalar

Sözleşme Bedeli 7.046.296,00 TL, iş yeri teslim tarihi 24.10.2023, işin bitiş tarihi 21.04.2024 (180 takvim günü) olan "Kınıklı Yerleşkesi Muhtelif Binalarda Bakım ve Onarım Yapılması İşi"ne ait ihale dosyası ve hakkedişlerinin incelenmesi;

İdarece, yaklaşık maliyet metraj ve icmal cetveline göre 22 farklı mekânda bulunan toplam 336 kalem inşaat, tesisat ve elektrik bakım ve onarım işi için yaklaşık maliyet belirlenerek ihaleye çıkılmıştır.

İşin yapımı sürecinde toplam 5 defa imalat değişikliğine gidilerek, sözleşme bedeli 7.046.296,00 TL olan İş'de 4.532.512,00 TL (%64) tutarında iş artışı, 3.296.196,00 TL (%46) tutarında iş eksilişi gerçekleşmiştir. Görüleceği üzere ihaleye çıkarılan iş kalemlerinde uygulama sürecinde ortalama %55 oranında değişikliğe gidilmiştir. İş kaleminin çokluğu ve yapım mekanlarının fazlalığı dikkate alındığında %20 oranında sapmalar makul karşılanabilmekte, ancak öngörülene göre bu kadar yüksek sapma göstermesinin makul olmadığı, bu durumun aynı zamanda kaynakların etkin kullanımını ve ihalelerde rekabetin sağlanmasını da olumsuz etkilediği değerlendirilmiştir.

Yine aynı Bakım ve Onarım İşiyle ilgili olarak, yapılan ara sınav, bütünleme, final ve ÖSYM tarafından yapılan sınav günleri yerleşke içerisinde gürültü olmaması ve sınav güvenliği için inşaat çalışması yapılmadığı gerekçesiyle 16.04.2024 tarihinde 60 gün, 13.06.2024 tarihinde 18 gün ek süre verilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 29 uncu maddesi gereğince; sınav günlerinin idarenin sözleşmenin ifasına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemesi (yer teslimi, projelerin onaylanması, iş programının onaylanması, ödenek yetersizliği gibi) kapsamında değerlendirilemeyeceği gibi öngörülemeyen durumlar nedeniyle iş artışının zorunlu olduğu hallerde ilave işin gerektirdiği ek süre kapsamında da değerlendirilmesi mümkün değildir.

İhale konusu işin süresi belirlenirken, işin gerçekleştirileceği Üniversite kampüsünde her yıl tekrarlayan toplu sınavların yapıldığı bilinmektedir. Ayrıca, bakım ve onarım işi 22 ayrı mekânda yürütülmekte olup, aynı anda bu mekanların tümünde sınav yapılmamaktadır.

Bu itibarla, belirtilen olumsuzlukların yaşanmaması için Üniversite kampüsünde gerçekleştirilen yapım, bakım ve onarım işleri için ihale aşamasında süre belirlenirken, öngörülebilen ve her yıl tekrarlayan sınav günlerinin mutlaka dikkate alınması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabı;

a) Yaklaşık maliyetin belirlenmesi için ilgili Yönetmelik gereğince, piyasadan fiyat araştırması yapılarak temin edilen fiyatların aritmetik ortalamasının esas alındığı; söz konusu firmaların birbirleri ile iletişimleri olmadığı, birbirlerinin verecekleri teklifleri bilmedikleri veya yaklaşık maliyet oluşturduktan sonra aynı teklifi vermeme ihtimalleri de düşünüldüğünden yaklaşık maliyetin gizliliği açısından bir sorun olmayacağı ifade edilmiştir.

Yapılan değerlendirme; fiyat alınması ve bu fiyatların ortalaması alınarak yaklaşık maliyetin belirlenmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı, ancak yaklaşık maliyet için fiyat alınan aynı firmaların ihaleye davet edilmeleri ve bu firmaların da daha önce yaklaşık maliyet için verdikleri fiyatın küçük bir miktar altında teklif gerçekleşmesi; yaklaşık maliyetin tahmin edildiğini ve bu durum ise ihalelerde rekabetin sağlanamadığını ve yaklaşık maliyetin gizliliğinin korunamadığını göstermektedir.

b) Söz konusu işin kapsamlı olması nedeniyle uygulamada çeşitli ihtiyaçların ve zorunlu durumların ortaya çıkması nedeniyle çok sayıda değişikliye gidildiği, özellikle bazı mekanik imalatlarda meydana gelen azalışın temel nedeninin KABEV Projesi kapsamında bazı enerji verimliliği uygulamalarının üniversitede eş zamanlı olarak yürütülmesi nedeniyle Proje kapsamında yürütülen uygulamalarla çakışan bazı mekanik iş kalemlerinin programından çıkarıldığı veya revize edildiği belirtilmiştir.

Yapılan değerlendirme; iş kalemlerindeki eksilişlerin büyük bir bölümünün mekanik imalatlardan oluşması ve bunun da KABEV Projesinden kaynaklanması nedeniyle verilen cevap yeterli görülmüş olup, bu hususun bulgudan çıkarılmasına karar verilmiştir.

Süre uzatımı konusuyla ilgilirilen cevapta ise; Üniversite kampüsünde her yıl rutin olarak yapılan YKS, KPSS, DGS gibi merkezolmadığıi sınav uygulamaları ve ara sınav, final sınavı gibi akademik takvim dahilinde yapılan sınavlar sırasında, sınav güvenliği ve sınav sessizliği ilkeleri doğrultusunda çalışmaların geçici durduğu bu dönemlerin süre uzatımı ile telafi edilmesi gerektiği düşünülerek yükleniciye bu doğrultuda ek süre verildiği ifade edilmiştir.

Yapılan değerlendirme; belirtilen nedenlerden dolayı işin durdurulması ve durdurulan süre kadar ek süre verilmesi bulgumuzun esas konusu olmadığı, esas konunun bilinen ve her yıl düzenli olarak tekrarlanan sınav günlerinin ihale dokümanlarına yansıtılmaması ve bu süreler dikkate alınarak işin süresinin belirlenmemiş olmasıdır.

Sonuç itibariyle; yaklaşık maliyetin gizliliğinin korunması, rekabetin sağlanması ve mevzuata uyum bakımından; pazarlık usulüyle temin edilen proje, zemin etüdü ve ihale dosyası hazırlama hizmet alımı ihalelerine yaklaşık maliyetin belirlenmesi için fiyat teklifi alınan firmaların dışında başka firmaların da davet edilmesi; bakım ve onarım işlerinde uygulama sürecinde işin süresiyle ilgili sorunlar yaşanmaması için Üniversite bünyesinde yapılacak işlerde sınav takvimi dikkate alınarak işin süresinin belirlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınır İşlemlerinde Taşınır Mal Yönetmeliği Hükümlerine Uyulmaması

Üniversitenin bazı birimlerde Taşınır Kontrol Yetkilisi görevlendirilmediği, mevcut dayanıklı taşınırların numaralandırmadığı, harcama birimleri tarafından Varlık İşlem Fişlerinin ve Tüketim Malzemeleri Çıkış Raporlarının süresinde muhasebe birimine gönderilmediği tespit edilmiştir.

A) İdarenin Bazı Birimlerinde Taşınır Kontrol Yetkilisinin Görevlendirilmemesi

İdare tarafından bazı harcama birimlerinde taşınır kontrol yetkilisinin görevlendirilmediği tespit edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri" başlıklı 6 ncı maddesinde; taşınır kontrol yetkililerinin, harcama yetkililerince, taşınır kayıt yetkilisinin hazırlamış olduğu taşınır mal yönetim hesabına ilişkin belge ve cetvellerin mevzuata ve mali tablolara uygunluğunu ve gerektiğinde yapılan diğer kayıt ve işlemleri kontrol etmek üzere yardımcılarından veya bunların bir alt kademesindeki yöneticileri arasından görevlendirileceği; harcama yetkilisi dışında yönetici unvanını haiz personel bulunmayan harcama birimlerinde ise bu görev harcama yetkilisi tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir. Maddenin devamında ise taşınır kayıt yetkililerinin ve taşınır kontrol yetkililerinin görev ve sorumlulukları sıralanmıştır.

Buna göre; taşınır kontrol yetkililiği müessesinin önemine binaen bu görevin harcama yetkililerinin bir alt kademe yöneticileri arasından görevlendirilecek kişi tarafından yapılması gerektiğini, bu hususun mümkün olmaması halinde ise bu görevin bizzat harcama yetkilileri tarafından yerine getirilmesini belirtmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversitenin akademik ve idari birimlerinden 20 sinde taşınır kontrol yetkilisi atanmadığı veya bu görevin bizzat harcama yetkililerince yerine getirilmediği,

bu nedenle taşınır kayıt yetkilisi olarak görevlendirilen kişilerin yapmış olduğu kayıt ve işlemlerin yeterince kontrolünün yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, taşınır kontrol yetkilisi atanmayan birimlere atamaların gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Taşınır kontrol yetkilisi görevlendirilmelerinin mevzuata uygun bir şekilde tesis edilip taşınır kontrol yönetim sisteminin etkililiği sağlanmalıdır.

B) Bazı Akademik birimlerde Dayanıklı Taşınırların Numaralandırma İşlemlerinin Henüz Tamamlanmamış Olması

Üniversitenin bazı fakülte ve yüksek okullarında dayanıklı taşınırların taşınır sicil numaralarının kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle numaralandırma işleminin henüz tamamlanmadığı veya eksik olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 44 üncü maddesine dayanılarak yayınlanan Taşınır Mal Yönetmeliği, kaynağına ve edinme yöntemine bakılmaksızın kamu idarelerine ait taşınır malların kaydı, muhafazası ve kullanımı ile yönetim hesabının verilmesi, merkez ve taşrada taşınır yönetim sorumlularıyla bunlar adına görev yapacak olanların belirlenmesi ve kamu idareleri arasında taşınırların bedelsiz devri ile tahsisine ilişkin esas ve usulleri belirlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliğinin, “Taşınırların Kaydı” başlıklı 12 nci maddesinde, Kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, taşınır kayıtları, harcama birimleri itibarıyla yönetim hesabı verilmesine esas olacak şekilde tutulacağı ve her bir kaydın belgeye dayanması gerektiği belirtilmiştir.

Yönetmeliğin “Dayanıklı taşınırların numaralanması” başlıklı 36 ncı maddesinde; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği; bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği ifade edilmiştir.

Söz konusu hükümlerden de anlaşılacağı üzere dayanıklı taşınırlara verilen sicil numaraları, taşınıra ilişkin kimlik bilgisi niteliğindedir ve taşınırı emsallerinden ayıran bir kriterdir. Dayanıklı taşınırların numaralandırılması ve bunların o taşınır üzerinde belirtilmesi hem kullanıma verilen hem de ambarda bekletilen taşınırların Kurum tarafından takibine imkân tanıyan önemli bir uygulamadır. Söz konusu numaralandırma işlemlerinin yapılmaması

durumunda, taşınırların kaydına, izlenmesine ve yönetilmesine dair birçok işlemin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi sağlanamamaktadır.

Kurumda taşınır işlemleri üzerinde yapılan inceleme sonucunda 4 fakülte ve 1 meslek yüksek okulunda dayanıklı taşınırların numaralandırma/barkotlama işleminin yapılmadığı veya eksik olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, dayanıklı taşınırların numaralandırma işlemlerindeki eksikliklerin giderileceği belirtilmiştir.

Kurum bünyesinde bulunan tüm taşınırlara sicil numaralarının kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle belirtilmesi sağlanmalıdır. Taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların da bu konuda gerekli tedbirleri almaları gerekmektedir.

C) Harcama Birimleri Tarafından Varlık İşlem Fişlerinin ve Tüketim Malzemeleri Çıkış Raporlarının Süresinde Muhasebe Birimine Gönderilmemesi

Varlık (eski adıyla taşınır) işlem fişlerinin ve tüketim malzemeleri çıkış raporlarının harcama birimleri tarafından muhasebe birimine gönderilmesinde Taşınır Mal Yönetmeliği'nde belirtilen sürelere uyulmadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin muhasebe birimine bildirilmesi" başlıklı 30 uncu maddesinde;

Taşınır kayıt yetkilileri tarafından, kamu idarelerinin muhasebe kayıtlarında ilgili stok ve maddi duran varlık hesaplarında izlenen taşınırlardan; satın alma suretiyle edinilenlerin giriş işlemleri ile değer artırıcı harcamalar için düzenlenen Varlık İşlem Fişlerinin bir nüshası ödeme emri belgesi ekinde, muhasebe birimine gönderileceği; diğer şekillerde edinilen taşınırların girişleri ve maddi duran varlık hesaplarında izlenen taşınırların çıkışları için düzenlenen Varlık İşlem Fişlerinin birer nüshasının, düzenleme tarihini takip eden en geç on gün içinde ve her durumda mali yıl sona ermeden önce muhasebe birimine gönderilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Muhasebe kayıtlarında "150 İlk Madde ve Malzemeler Hesabı"nda izlenen tüketim malzemelerinin çıkışları için düzenlenen Varlık İşlem Fişleri muhasebe birimine gönderilmeyeceği, bunların yerine, kamu idarelerinde aylık dönemler itibarıyla tüketim malzemelerinin Taşınır II. Düzey Detay Kodu bazında düzenlenen onaylı bir listesi, ilgili

dönemi takip eden dönemde, son dönem listesi ise en geç yılın son iş günü mesai bitimine kadar muhasebe birimine gönderileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere; satın alma suretiyle edinilen taşınırların giriş işlemleri ya da değer artırıcı faaliyet dışında düzenlenen (bağış, yardım, sayım fazlası, iade vs.) taşınır işlem fişlerinin düzenlenme tarihini takip eden en geç on gün içinde ve her durumda malî yıl sona ermeden önce, muhasebe birimine gönderilmesi gerekmektedir. 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabında izlenen ve kullanılan tüketim malzemelerine ilişkin çıkış raporları ise en geç ilgili dönemi takip eden dönemde muhasebe birimine gönderilmelidir.

Harcama birimleri tarafından muhasebe birimine varlık işlem fişi ile tüketim malzemeleri çıkış raporlarının süresinde gönderilmesiyle, taşınırların durumu sağlıklı bir şekilde raporlanmış olacaktır.

Varlık işlem fişlerinin ve tüketim malzemeleri çıkış raporlarının harcama birimleri tarafından muhasebe birimine gönderilmesinde Taşınır Mal Yönetmeliği'nde belirtilen sürelere dikkat edilmesi gerekir.

Kamu İdaresi cevabında, harcama birimleri tarafından varlık işlem fişlerinin ve tüketim malzemeleri çıkış raporlarının süresinde muhasebe birimine gönderilmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç itibariyle; ilgili mevzuat gereğince tüm birimlere Taşınır Kontrol Yetkilisi görevlendirilmesi, birimlerde mevcut olan dayanıklı taşınırların numaralandırma işlemlerinin tamamlanması, harcama birimleri tarafından Varlık İşlem Fişlerinin ve Tüketim Malzemeleri Çıkış Raporlarının süresinde muhasebe birimine gönderilmesi gerekir.

BULGU 3: Yüksek Personel Giderleri Nedeniyle İktisadi İşletmenin Ticari Borçlarını ve Çalışanların Kıdem Tazminatlarını Ödeyemez Duruma Gelmesi; Üniversitenin Mali Külfet ve Hukuki Sorunlarla Karşı Karşıya Kalması

Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesinin istihdam ettiği işçilerin üyesi olduğu Sendika ile yaptığı toplu iş sözleşmeleriyle işçilere asgari ücretin üstünde ücret, ilave tediye, sosyal yardım, zam ve tazminat ödendiği; 2024 yılında işçilik giderlerinin toplam işletme cirosu içerisindeki payının %71'e (otopark gelirleri dahil %61'e) çıktığı; 2024 yılında ticari borçları 20.353.699,58 TL, İşletme zararı 8.039.571,84 TL olduğu; öz kaynakları 8.708.628,29 TL eksi bakiyeye

düştüğü ve toplam varlıklarıyla toplam yükümlülüklerini karşılayamaz duruma geldiği; ticari borçlarını ve mevcut işçilerin kıdem tazminatlarını ödeneme kabiliyetini kaybettiği; piyasaya olan borçlarından ve kıdem tazminatlarından dolayı Üniversite tüzel kişiliğini ağır mali külfet ve hukuki sorunlarla karşı karşıya bıraktığı; İşletmenin kuruluş amacını gerçekleştiremeyecek duruma geldiği ve mali sürdürülebilirliğini kaybetmeye başladığı tespit edilmiştir.

A- İKTİSADİ İŞLETMELERİN HUKUKİ YAPISI

Kamu idarelerince işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, anaokulu, spor tesisi, yemekhane ve benzeri sosyal tesislerden, katma değer vergisi ve kurumlar vergisi mükellefi sayılanlar Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi olarak adlandırılmaktadır.

Diğer sosyal tesisler gibi "Sosyal Tesisler İktisadi İşletmeleri" de, vergi mükellefiyetinden kaynaklanan özel durumlar hariç *"Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller"* hükümleri ile bu kapsamdaki diğer düzenlemelere tabidir.

1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde; kâr amacı gütmemeleri koşuluyla kamu idarelerine ait sosyal tesislerin kurumlar vergisinden muaf olacağı, sosyal tesislerin kamu personeli dışındaki kişilere de hizmet vermesi durumunda iktisadi işletme mahiyetini kazanacağı ve kurumlar vergisi mükellefi sayılacağı ifade edilmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığının çeşitli özelgelerinde de, sosyal tesislerin bağlı olduğu kamu idaresi mensupları dışındaki kişi ve kuruluşlara da hizmet vermesi durumunda iktisadi işletmeye dönüşeceği ve KDV mükellefi sayılacağı belirtilmektedir.

Tüm sosyal tesisler gibi iktisadi işletmelerin de ayrı tüzel kişiliği bulunmamakta ve üniversitenin bir birimi olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Üniversite sosyal tesisler iktisadi işletmeleri tüm yönleriyle kapsayan tek bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. İşin doğası gereği bu işletmeler, sosyal tesislere ilişkin temel düzenlemelerin yanında, kendilerini ilgilendirebilecek farklı yasal düzenlemelere de tabidir. İlgisine göre Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, İş Kanunu, gıdayla ilgili mevzuat vb düzenlemelere tabi olabilmektedir.

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi 13.04.2009 tarihinde uygulamaya konulan "Pamukkale Üniversitesi Tesis Kurma ve İşletme Yönergesi" ile faaliyetine başlamıştır. 23.09.2016 tarihinde Yönerge yenilenmiş, 27.10.2016 ve 25.12.2020 tarihlerinde de üzerinde kısmi değişiklikler yapılmıştır.

Sosyal tesisler iktisadi işletmelerinin tabi olduğu yasal düzenlemeler aşağıda incelenmiştir. İncelenen bu düzenlemeler aynı zamanda Pamukkale Üniversitesi Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi Yönergesinin de dayanağını oluşturmaktadır.

1- 2547 sayılı Kanunun 46 ve 47 nci Maddeleri ile Bu Maddelere Göre Çıkarılan Yönetmelikler;

2547 sayılı Kanun'un 46 ve 47 nci maddeleri;

2547 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin (k) bendinde, hizmetlerine ihtiyaç duyulan öğrencilerin, öğrenim gördükleri yükseköğretim kurumların sosyal tesislerinde geçici işlerde kısmi zamanlı olarak çalıştırılabileceği düzenlenmiştir.

Aynı Kanunun "Sosyal hizmetler" başlıklı 47 ncı maddesinde ise; öğrencilerin beden ve ruh sağlığının korunması, barınma, beslenme, çalışma, dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılama hizmetleri yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.

Belirtilen sosyal hizmetlerin ne şekilde sunulacağı konusunda Kanunda ve diğer hukuki metinlerde bütüncül bir düzenleme mevcut değildir. Bu hizmetlerin sunum şekli üniversitelere göre değişebilmektedir. Bu hizmetler, üniversite bütçesi içerisinde, sosyal tesisler yoluyla, iktisadi işletmeler yoluyla veya kiraya verilen yerler üzerinden sunulmaktadır.

"Yükseköğretim Kurumları, Mediko-Sosyal Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği" (RG- 03.02.1984/18301);

Yönetmeliğin "Kuruluş ve Kapsam" başlıklı 1 inci maddesinde; 2547 sayılı Kanunun 46 ve 47 nci maddeleri uyarınca üniversitelerde kurulacak Mediko-Sosyal, Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesinin kuruluş, görev, yetki ve sorumluluğuna ilişkin genel hükümleri kapsadığı belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 10-18 inci maddelerinde, öğrencilere sunulacak sağlık hizmetleri, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, sosyal hizmetler, kültürel hizmetler ve spor hizmetleri ayrıntılı olarak sayılmıştır. Ancak bu hizmetlerin hangi kaynaktan karşılanacağına ve nasıl yürütüleceğine ilişkin düzenlemelere yer verilmemiştir.

2- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 191 inci Maddesi;

657 sayılı Kanunun 191 inci maddesi; "*Devlet Memurları için lüzum ve ihtiyaç görülen yerlerde çocuk bakımevi ve sosyal tesisler kurulabilir. Bunların kuruluş ve işletme esas ve usulleri Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye Bakanlığı'nca birlikte hazırlanacak genel*

yönetmelikle belirlenir." hükmü gereğince, memurlar için çocuk bakımevi ve sosyal tesis kurulmasına ve işletilmesine imkan sağlanmıştır.

Bu hizmetlerin nasıl yürütüleceğine ilişkin hususlar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller" ve ilgili Tebliğlerle düzenlenmektedir.

3- "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca İşletilen Sosyal Tesislerin Muhasebe Uygulamalarına Dair Esas ve Usuller" (RG: 30.12.2005);

"Kapsam" başlıklı 2 nci maddesinde; belirtilen Esas ve Usullerin kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerin muhasebe kayıt ve işlemlerini kapsadığı; vergi mükellefiyetinden dolayı iktisadi işletme hüviyeti kazanan sosyal tesislerin ise muhasebe işlemleri ve mali tabloların hazırlanması dışındaki konularda kapsama dahil olduğu ifade edilmiştir.

"Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesinde, sosyal tesisin tanımı; *"Kapsama dahil kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, anaokulu, spor tesisi, yemekhane ve benzeri sosyal tesisleri,"* şeklinde yapılmıştır.

"Taşınır işlemleri" başlıklı 57 inci maddesinde, sosyal tesislerin edinmiş oldukları taşınırlar hakkında 5018 sayılı Kanun'un 44 ve 45 inci maddelerine göre düzenlenen yönetmelik hükümlerine tabi olduğu; "Vergi ve Sosyal Güvenlik İşlemleri" başlıklı 58 inci maddesi; vergi ve sosyal güvenlik işlemlerinde ilgili mevzuat hükümlerinin saklı olduğu ve bu hükümlerin öncelikli olarak uygulanacağı ifade edilmiştir.

4- "2017-6 Sayılı Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ" (RG: 07.07.2017);

Tebliğin "Amaç" başlıklı 1 inci maddesinde; amacın kamu idarelerince işletilen sosyal tesislerin etkili, ekonomik ve verimli işletilmesine, güçlü bir idari ve mali yapının oluşturulmasına yönelik tedbirlerin alınmasını sağlamak olduğu belirtilmiştir.

Tebliğin "Alınması gereken tedbirler" başlıklı 5 inci maddesinde; sosyal tesisler tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatı, piyasa koşulları ve maliyeti göz önünde tutularak belirleneceği, sosyal tesislerin işletmeye açık olmadığı veya kapasite kullanım oranının düşük olduğu dönemlerde tamamen veya kısmen kiraya verilmesi imkânları araştırılarak, uygulamaya bu yönde ağırlık verileceği; ayrıca sosyal tesisler kurulmasında ve yönetilmesinde kamu

maliyesine yük getirilmemesinin esas olduğu ve kamu maliyesine yük getirilmemesi için ilave tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Tebliğin "Mali sürdürülebilirlik" başlıklı 7 inci maddesinde; mali açıdan sürdürülebilir olmadığı tespit edilen sosyal tesislere ilişkin olarak 5 inci maddede yer alan tedbirlere ilaveten, sosyal tesislerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde işletilebilmesi için gerekli her türlü tedbirleri almaları gerektiği ifade edilmiştir.

Tebliğin 5 ve 7 nci maddeleri uyarınca; gerekli tedbirler alınmasına rağmen kamu maliyesine yük olan, borçlarını ödemekte zorlanan, mali yönden kendi kendine yeterli olamayan ve mali sürdürülebilirliğini kaybeden işletmelerin kapatılması veya kiraya vermesi de dahil olmak üzere gerekli tüm tedbirlerin alınması gerekmektedir.

5- "Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Tesisler İktisadi İşletme Yönergesi" (23.09.2016 tarihli Yönerge);

Yönergenin "Yasal dayanak" başlıklı 3 üncü maddesinde; 2547 sayılı Kanun'un 46 ve 47 nci maddesi ile bu maddelere dayanılarak çıkarılan Yönetmelik hükümleri, 657 sayılı Kanun'un 191 inci maddesi gereğince hazırlanan Esas ve Usuller ile 2017-6 nolu Tebliğ yasal dayanak olarak sayılmıştır.

Görüleceği üzere yasal dayanak maddesinde, sosyal tesislerle ilgili yukarıda sayılan yasal dayanaklar "Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi"nin de yasal dayanağı olarak kabul edilmiştir.

Yönergenin "Personel istihdam edilmesi" başlıklı 14 üncü maddesinde; Tesislerin işletilmesinde, bedeli işletme gelirlerinden (öncelik kısmi zamanlı öğrenci) olmak üzere işçi çalıştırılabileceği; işçi maaşlarının asgari ücret üzerinden ödeneceği; işçilerin mesleki bilgisi ve gayretli çalışması dikkate alınarak asgari ücretten fazla ücret ödemesi tesis müdürünün gerekçeli teklifi ve Yönetim Kurulu Kararı ile yapılacağı ifade edilmiştir.

Belirtilen düzenlemelere göre, İktisadi İşletmede çalıştırılacak işçilere asgari ücret ödeneceği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Kendileri de, bir yıllık belirli süreli iş sözleşmesi imzalayarak işe alındıklarını ve geçici olduğunu bilmektedirler.

Yukarıda incelenen Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesinin tabi olduğu yasal düzenlemelere göre;

Üniversite Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi, memur ve öğrencilerle birlikte, memur ve öğrencilerin misafirleri, hastaneye gelen hasta ve yakınları da hizmet sunmaları nedeniyle vergi

mükellefi haline geldikleri için "İktisadi İşletme" olarak kurulmuştur. Yukarıdaki düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, iktisadi işletmeler esas itibariyle bir sosyal tesis olup, özel düzenlemeler hariç sosyal tesislerin tabi olduğu hukuka tabidir.

İktisadi işletmelerinin hukuki durumuyla ilgili olarak, Sayıştay Temyiz Kurulunun 2021/48169 sayılı Kararında; Üniversite iktisadi işletmelerinin üniversitenin sorumluluğundaki sosyal faaliyetleri kapsadığı, sermayesinin tamamının üniversiteye ait olduğu, karar organlarının Rektör tarafından atanan üniversite mensuplarından oluştuğu, söz konusu işletmenin üniversiteden ayrı ve bağımsız tüzel kişiliğini haiz ticari işletme olmadığı, özel düzenlemeler hariç bağlı olduğu üniversitenin mevzuatına tabi olduğu karara bağlanmıştır.

İktisadi İşletmelerin, iktisadi kamu kuruluşlarıyla veya belediye şirketleriyle herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. İktisadi kamu kuruluşları, kamu hukuku tüzel kişilerine bağlı iktisadi işletmelerdir. 233 sayılı KHK'ye dayanarak kurulan bu kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve iktisadi devlet teşekküllerinden oluşmaktadır. Belediye şirketleri ise belediye kanunlarının açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulmakta ve kanuna dayanak tüzel kişiliklerini kazanmaktadır.

Sosyal Tesis İktisadi İşletmeleri, KİT veya belediye şirketleri gibi ayrı tüzel kişiliği olan bağımsız kuruluşlar değildir. Tüzel kişilikleri olmadığı için ilgili mevzuat gereği, bu işletmeler kurulurken isimlerinin önüne mutlaka bağlı olduğu kamu idaresinin ismi eklenmektedir. Bu İşletmeler, üniversite tüzel kişiliği bünyesinde bir birim olarak faaliyette bulunmakta ve nihai olarak tüm borç ve diğer yasal yükümlülüklerinden üniversite tüzel kişiliği sorumlu olmaktadır.

B- YASAL DÜZENLEMELERE AYKIRI UYGULAMALAR

1- İşçi Ücretlerinin Toplu İş Sözleşmesiyle Belirlenmesi;

Yönergenin 14 üncü maddesine göre, işçi ücretlerinin asgari ücret üzerinden ödenmesi gerekir. İşçinin mesleki bilgisi ve gayretli çalışması dikkate alınarak Yönetim Kurulu Kararıyla ancak asgari ücretin üzerinde bir ödeme yapılabilir.

Yine aynı maddenin ikinci fıkrasının (c) bendinde ise, *"İşe alımı yapılacak personelin çalışma süresi en fazla bir yıldır. Bir yılın sonunda iş sözleşmesi sona erer."* düzenlemesi yer almaktadır.

Yönergenin 8, 11 ve 14 inci maddesinde de düzenlendiği üzere İşletmenin esas faaliyetleri Rektör tarafından atanan personel eliyle yürütülmektedir. Hizmetlerin sunulmasında yarı zamanlı olarak öğrencilerin çalıştırılmasına öncelik verileceği, ihtiyaç duyulması

durumunda bir yıllık sözleşmelerle işçi istihdam edileceği, istihdam edilecek işçilere asgari ücret ödeneceği açıkça ortaya konulmuştur. Asgari ücretin üzerinde ödeme yapılabilmesi ancak Yönetim Kurulu kararıyla mümkün olabilmektedir.

İktisadi İşletmenin "İşveren" sıfatıyla toplu iş sözleşmesi imzalayarak ücret belirlenmesi hususunda ne özel mevzuatında ne de genel üniversite mevzuatında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. İktisadi İşletmede istihdam edilen işçiler, sosyal tesis hizmetlerinde geçici olarak istihdam edilen personel olup, hangi şartlarda kendilerinden hizmet alınacağı da açıkça bilinmektedir.

Üniversitenin sosyal tesisler kapsamında sunduğu hizmetlerde geçici olarak istihdam edilen işçilerin, kamu idarelerinde 4D kapsamında kadrolu olarak istihdam edilen işçiler gibi sendikaya üye olmaları ve ücretlerini toplu iş sözleşmeleriyle belirlemesinin yasal dayanağı bulunmamaktadır.

696 sayılı KHK'nin 127 maddesiyle taşerondan kamuya geçen işçiler kamu idarelerinin esas faaliyetleri kapsamında kadrolu olarak, belirsiz süreli iş sözleşmesiyle hizmet sunmakta ve sendikal hakları ilgili mevzuatta düzenlenmektedir. İktisadi İşletmede çalışan işçilerin, taşerondan kamuya geçen Üniversitenin kadrolu (4D) işçilerini örnek alarak sendika üyesi olmaları ve ücretlerini toplu iş sözleşmeleriyle belirlemelerinin yasal dayanağı bulunmamaktadır.

Bütün bunlara rağmen; İktisadi İşletme bünyesinde istihdam edilen işçilerin Türkiye Otel, Lokanta, Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikasına (TOLEYİS) üye oldukları, İşveren olarak "Üniversite Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi" ile toplu iş sözleşmeleri imzalandığı, toplu iş sözleşmeleriyle esas ücret, ilave tediye, kıdem zammı, yemek yardımı, vasıta yardımı ve diğer sosyal yardımlar belirlendiği ve bu tutarlar üzerinden işçi ücretleri ödendiği görülmüştür. Toplu iş sözleşmesiyle ödenen ücretler ve asgari ücretle karşılaştırmaları aşağıda incelenmiştir.

Yönergeye göre işçilik ödemeleri asgari ücret üzerinden (Yönetim Kurulunun kararıyla arttırılabilir) yapılması gerekirken toplu iş sözleşmeleriyle belirlenmesi nedeniyle işçilik giderlerinin yüksek düzeylere çıktığı ve finansal bakımdan İşletmeyi olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. İşçilik giderleri (otopark gelirleri hariç) işletme cirosu içerisindeki payı 2024 yılında %72'lere çıkmıştır. Aynı sektörde faaliyet gösteren firmalarda bu oranın %30'larda olduğu bilinmektedir. Finansman desteği sağlanabilmesi için Üniversitenin mülkiyetindeki otoparkların işletmesi de protokolle İktisadi İşletmeye tahsis edilmiştir. Aşağıda açıklandığı

üzere “otopark” sosyal tesis olarak sayılmadığı için İşletmeye tahsis edilmesinin yasal dayanağı bulunmamaktadır.

İşçi ücretlerinin hangi esaslara göre ödeneceğinin Yönergede açıkça düzenlenmiş olması, asgari ücretin üzerinde ancak Yönetim Kurulu kararıyla ödeme yapılabilecek olması ve ayrıca iktisadi işletmelerde belirli süreli sözleşmelerle geçici olarak istihdam edilen işçilerin toplu iş sözleşmeleriyle ücretlerinin belirleneceğine ilişkin herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmaması nedeniyle toplu iş sözleşmeleriyle işçilerin mali haklarının belirlenmesi mümkün değildir.

2- Üniversitenin Mülkiyetindeki Otopark Alanlarının İktisadi İşletmeye Tahsis Edilmesi;

Mevcut İktisadi İşletme özü itibariyle bir sosyal tesis olduğundan, görev alanı da mevzuatta düzenlenen “sosyal tesislerle” sınırlıdır. Yukarıda belirtilen Usul ve Esaslarda açıkça belirtildiği üzere, sosyal tesisler *“kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, anaokulu, spor tesisi, yemekhane ve benzeri sosyal tesislerden”* oluşmaktadır. Görüleceği üzere otoparklar sosyal tesisler kapsamında yer almamaktadır. Aynı şekilde, yine otoparklar hizmetleri, İşletmenin kuruluş dayanağı olan 2547 sayılı Kanunun 47 nci maddesinde düzenlenen öğrencilerin sosyal ihtiyaçları veya 657 sayılı Kanunun 191 inci maddesinde düzenlenen memurların sosyal tesis ihtiyaçları kapsamına da girmemektedir.

Belirtilen nedenlerden dolayı, iktisadi işletmenin görev alanı kapsamında bulunmadığı için otopark yerlerinin İktisadi İşletmeye tahsis edilmesi yasal olarak mümkün değildir.

Diğer yandan, 2547 sayılı Kanunun 55 inci maddesinde, “Taşınır ve taşınmaz malların gelirleri” üniversitelerin gelirleri arasında sayılmıştır. Ek 25 inci maddesinde ise üniversiteye ait taşınmazların kiralanması, satılması ve işletilmesi suretiyle elde edilecek gelirlerin ilgili üniversitenin geliri olduğu hükme bağlanmıştır. Üniversitelerin gelir getirici kiralama işleri ise 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yürütmektedir. Üniversiteye ait taşınmazlar doğrudan üniversite tarafından işletilerek veya ilgili Kanun çerçevesinde ihale edilerek işletilmesi ve tüm gelirinin özel bütçeye gelir kaydedilmesi gerekir.

Üniversiteye ait Hastane Girişi, Polisevi Karşısı ve Bayramyeri Otopark alanlarının işletilmesi, aylık ciro tutarının %2’si karşılığı protokolle İktisadi İşletmeye tahsis edilmiştir. Tahsisin yapılmasındaki amacın İktisadi İşletmeye finansman desteği sağlamak olduğu anlaşılmıştır.

Belirtilen nedenlerden dolayı, otopark yerlerinin ihalesiz bir şekilde protokolle İktisadi İşletmeye tahsis edilmesinin yasal düzenlemelere uygun olmadığı gibi açılacak ihaleye İktisadi İşletmenin katılması da mümkün değildir.

3- İşçiler Tarafından Açılan Davalarda İktisadi İşletmenin Taraf Olarak Gösterilmesi ve Bu Davalar İçin Dışarıdan Avukatlık Hizmeti Satın Alınması;

İşçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, yıllık izin, fazla mesai, hafta tatili, ilave tediye, prim, ikramiye ve kıdem tazminatı için Denizli 3. İş Mahkemesi 2023/82 E. Sayılı, Denizli 5. İş Mahkemesi 2024/38 E. Sayılı, Denizli 1. İş Mahkemesi 2023/397 E. Sayılı, Denizli 2. İş Mahkemesi 2023/182 E. Sayılı Dosyalarla işçiler tarafından davalar açılmıştır. Açılan bu davalarda Davalı olarak "Pamukkale Üniversitesi Sosyal Tesisleri İktisadi İşletmesi" gösterilmiştir.

Tüzel kişiliği olmaması ve bağlı olduğu üniversitenin bir birimi olması nedeniyle açılan davalarda iktisadi işletmelerin taraf olarak gösterilmemesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bir kamu işletmesinin açılacak davalarda taraf olabilmeleri için KİT'ler ve Belediye şirketleri gibi kanun veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayandırılarak kurulan iktisadi kurum ya da kuruluş olması gerekir. Üniversite sosyal tesisler iktisadi işletmeleri bu anlamda kurum yada kuruluş değildir.

Tüzel kişiliğinin olmaması ve Üniversitenin bir birimi olması nedeniyle, sosyal tesisler iktisadi işletmesinde çalışan işçiler tarafından açılan davalarının Üniversite tüzel kişiliği adına açılması ve dışarıdan hizmet alınması yerine öncelikle Üniversite hukuk birimince temsil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Mevcut yasal düzenlemelere göre üniversite tüzel kişiliğinin yargı organları nezdinde hak ve menfaatlerinin savunulması üniversite hukuk müşavirliğinin görevleri arasında bulunmaktadır.

4- Gelecekteki Yükümlülükler İçin Kıdem Tazminatı Karşılığının Ayrılmaması;

Hukuk sistemimizde, işçilere ileriki zamanda ödenecek kıdem tazminatı bedelinin çalıştıkları dönemin maliyetlerine eklenmesi ve ödeme yapılacağı zaman finansal sorunlarla karşılaşılmaması için Kıdem Tazminatı Karşılığı Ayrılması uygulaması getirilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince; faaliyet döneminde ödenecek kıdem tazminatı tutarları Kıdem Tazminatı Karşılığı hesabına alacak, Gide Hesabına da borç yazılarak muhasebeleştirilmektedir. Bu şekilde kıdem tazminatı faaliyet

döneminin bir gideri olarak muhasebeleştirilmekte ve sonraki yıllarda ihtiyaç olduğunda bu hesaptan ödenmektedir.

Kamu idaresinin bir birimi olması nedeniyle, özel düzenlemeler dışında İktisadi İşletme de Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine tabidir. Ayrıca, Yönergenin 15 inci maddesinde, ödenecek kıdem tazminatı giderinin fiyatların belirlenmesinde dikkate alınacağı ifade edilerek, hakkedilen kıdem tazminatının faaliyet dönemi gideri olarak yansıtılacağı ortaya konulmuştur.

Kıdem tazminatı karşılığı ayrılmadığı için mali sürdürülebilirliğini kaybeden İşletmenin bundan sonraki süreçte emekli olacak veya işten çıkarılacak işçilerin tazminatlarını ödeme kabiliyeti de bulunmamaktadır. Bu durumda, gelecekte Üniversite tüzel kişiliği bütün işçilerin kıdem tazminatını ödeme yükümlülüğüyle karşı karşıya bırakılmıştır.

5- İktisadi İşletmenin Kullanımında Bulunan Tesislerden Kira Alınması;

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere "Üniversite Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi" özünde bir "Sosyal Tesistir". Sosyal tesis; kamu idarelerince işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, anaokulu, spor tesisi, yemekhane, kafe, restoran ve benzeri sosyal tesisleri kapsamaktadır.

"Sosyal Tesisler" yönetimi, belirtilen hizmet yerlerini işletmek ve hak sahiplerine hizmet sunmak amacıyla oluşturulmaktadır. Dolayısıyla, belirli hizmet alanlarını yönetmek için oluşturulan bir yapıya o yerlerin kiralanması veya ihale edilmesi, sosyal tesislerin varlık sebebine aykırı olmaktadır.

Bu bakımdan, özü itibariyle bir "Sosyal Tesis" olan "Üniversite Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi" kendisine tahsis edilen yerlerin işletilmesi için kurulmuş olduğundan, bu yerler için kendisinden kira alınması veya bu yerlerin ihale yoluyla kendilerine verilmesi gibi bir durumun olmaması gerekir. Bu durum ortada iken, sembolik de olsa 2024 yılında Üniversite tarafından işletmenin kullanımında bulunan Yakut Kafe, Zümrüt Kafe ve Taş Kafe için yıllık 110.000 TL, fakülte ve YO bünyelerinde bulunan 16 adet kantin ve kafeler için de yıllık 200.000 TL+ KDV karşılığı İktisadi İşletmeye kiralanması mevzuata uygun değildir.

Sosyal tesislere ilişkin alanların nasıl ve ne şekilde değerlendirileceği yukarıda belirtilen Kanun, Yönetmelik, Esas ve Usul ile çeşitli genelgelerle özel olarak düzenlenmiştir. Sosyal tesisler dışında Üniversiteye ait diğer gelir getirici yerlerin (Otopark, ATM, Kuaför vb) değerlendirilmesi tamamen farklı bir hukuka tabi olup, bu yerlerin ihalelerine katılmaları veya bu yerleri işletmeleri iktisadi işletmelerin görev alanına girmemektedir.

6- Üniversite Tüzel Kişiliğinin Hukuki Sorumluluğunun Göz Ardı Edilmesi;

Vergi mükellefi olarak ayrı bir sicil numarası almış olması, Ticaret Sicil Gazetesinde tescil ve ilan edilmiş olması gibi nedenlere dayanılarak, mevcut borçlarından, gelecekte işçilere ödenecek tazminatlardan ve başta iflas işlemleri olmak üzere yaşanacak hukuki ihtilaflardan sadece İktisadi İşletmenin sorumlu olacağı, Üniversite tüzel kişiliğinin ise bu sorunların dışında kalacağı gibi bir yaklaşımın olduğu görülmektedir.

Mevcut yasal düzenlemeler göre, sosyal tesis iktisadi işletmelerin hukuki bir varlığı bulunmamakta, kanunen tacir sayılmamakta, ticari faaliyetlerden tacir sıfatıyla sorumlulukları bulunmamakta, esas sorumluluk tüzel kişiliğe haiz olan kamu idaresine ait olmaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanun'un 18 inci maddesinde, tacirlerin her türlü borçları için iflasa tabi oldukları hükmü bulunmaktadır. Kanunu'nun 12 maddesinde ise, Tacir; "Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir denir." şeklinde tanımlanmıştır.

Kanunun 12-17 nci maddelerinde kimlerin tacir sayıldığı düzenlenmiştir. Tacir sayılan tüzel kişilerin düzenlendiği 16 ncı maddesinde; *"Ticaret şirketleriyle, …ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar."* denilmektedir. Üniversite iktisadi işletmeleri, kanun gereğince kurulmadığı ve ayrı bir kurum ve kuruluş olmadıkları için "Tacir" sayılmamaktadır.

Diğer yandan, İktisadi İşletmenin Ticaret Siciline tescil ve ilan ettirilmeleri, bu işletmelerin mutlaka "Tacir" olduğunu göstermemektedir. 6102 sayılı Kanun ve Ticaret Sicili Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak düzenlendiği üzere, tacir olup olmadığına bakılmaksızın, ticari işletmenin kuruluşunun üçüncü kişilere duyurulması için tüm "Ticari işletmeler" Ticaret Siciline tescili zorunlu tutulmuştur. Burada yapılan tescil işlemi, işletmenin duyurulmasından ibaret olup, tacir olduğunu ortaya koymamaktadır.

Bu işletmeler "Tacir" sayılmadıkları için de borçlarından dolayı iflasa tabi değildir. Esas sorumluluk bağlı bulunduğu tüzel kişiliğe, yani üniversite tüzel kişiliğine ait olmaktadır. İktisadi işletmelerin Rektör tarafından görevlendirilen Yönetim Kurullarınca yönetilmesi ve bu kurulun almış olduğu temel kararların rektör onayıyla uygulamaya konulması ve işletmeye ilişkin temel görevlerin Üniversite personeli eliyle yürütülmesi, iktisadi işletmelerin üniversitenin bir birimi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, hukuken yaşanan ve yaşanacak tüm olumsuzluklardan İktisadi İşletme ile birlikte Üniversite yönetiminin de sorumlu olacağı göz ardı edilmemelidir.

Aynı şekilde, vergi mükellefi olmaları ise vergi mevzuatından kaynaklanan bir durum olup, iktisadi işletmeye ayrı bir hukuki varlık kazandırmamaktadır.

C- İKTİSADİ İŞLETMENİN FİNANSAL DURUMU VE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNİ KAYBETMESİ

2020-2024 yıllarında İşletme tarafından istihdam edilen personel sayısı, personel giderinin ciro içerisindeki payları, İşletmenin borçluluk ve kar/zarar durumları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 5: Yıllar İtibariyle Personel Giderinin İşletme Cirosu İçerisindeki Payı

YILI	YILLIK CİROSU (TL)	PERSONEL GİDERİ (TL)	İŞÇİ	ÖĞR.	TOPLAM PERSONEL SAYILARI	PERSONEL GİDERİNİN TOPLAM CİROYA ORANI (%)	OTOPARK CİROSU (TL)	Otopark Hariç Personel Giderinin Toplam Ciroya Oranı (%)
2020	11.933.040,03	4.766.314,36	131	114	**245**	39,9%	1.417.220,68	**45,3%**
2021	18.031.303,56	7.691.065,00	125	132	**257**	42,7%	2.015.981,12	**48,0%**
2022	46.845.386,03	29.875.348,11	125	116	**241**	63,8%	4.951.806,09	**71,3%**
2023	80.175.650,12	39.233.147,09	113	93	**206**	48,9%	12.376.467,94	**57,9%**
2024	132.020.364,34	80.882.040,85	107	76	**183**	61,3%	20.587.576,79	**72,6%**

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, personel giderinin ciro içerisindeki payı sürekli artarak 2020 yılında %45 iken, 2024 yılında %72'ye çıkmıştır. Aynı sektörde faaliyet gösteren firmalarda bu oranın yaklaşık %30 olduğu bilinmektedir.

Hem oranın yüksek oluşu hem de yüksek bir trendle artmaya devam etmesi, İşletmenin mali yapısının bozulduğunu ve hızla daha kötüye gittiğini göstermektedir. Sürdürülebilir olmayan bu bozulmanın en önemli nedenlerinin, asgari ücretin üzerinde ücret ödenmesi ve personel sayısının fazlalığından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

İşçi ücretleri asgari ücret üzerinden ödenmesi gerekirken, işçilerin üyesi olduğu Sendikayla yapılan toplu iş sözleşmeleriyle yüksek ücretlerin ödenmiştir. Yönerge uyarınca, personelin niteliğine ve yaptığı işe göre ancak Yönetim Kurulu kararıyla asgari ücretin üzerinde ücret ödenmesi gerekmektedir.

Aşağıdaki Tabloda, toplu iş sözleşmesiyle ödenen işçi ücretleri asgari ücret tutarlarıyla karşılaştırılmıştır.

Tablo 6: Toplu İş Sözleşmesi Kapsamında Ödenen Ücretlerin Asgari Ücret ile Karşılaştırılması

Dönemi	Geçerli Asgari Ücret (TL)	%75'lik Grubun Ortalama Ücreti (TL)	Sosyal Yardımlar (TL)	%75'lil Grubun Toplam Ortalama Ücreti (TL)	ASGARİ ÜCRETE GÖRE FAZLALIK (%)	%25'lik Grubun Toplam Ortalama Ücreti (TL)	Sosyal Yardımlar (TL)	%25'lik Grubun Toplam Ortalama Ücreti (TL)	ASGARİ ÜCRETE GÖRE FAZLALIK (%)
Haziran 2024'e kadar	17.002	22.000	2.000	24.000	41,16	35.000	2.000	37.000	117,62
Haziran 2024-Aralık 2024	17.002	28.000	2.500	30.500	79,39	35.000	2.500	37.500	120,56
Ocak 2025-Haziran 2025	22.104	32.500	3.000	35.500	60,60	44.000	3.000	47.000	112,63

Tablodan da anlaşılacağı üzere, nitelikli personele (%25'lik gruba) altı aylık periyotlarda asgari ücretin %117, %120, %112 üzerinde, diğer personele %41, %79, %60 üzerinde ödeme yapılmıştır. Asgari ücretin %60 üzerinde ücret alan personelin çoğu satış elemanı, kantin ve reyon görevlisi, oto yıkama ve temizlik işi yapan vasıfsız personelden oluşmaktadır.

İşçi ücretleri asgari ücret üzerinden ödenmiş olsaydı, personel giderleri için toplamda yaklaşık %80 daha az gider yapılacaktı ve ciro üzerindeki payı %40'la düşecekti. Bu durumda, personel gideri sektör ortalamalarına yaklaşacak ve İşletmenin mali yapısı da bozulmamış olacaktı.

İşletmenin yıllara göre borçluluk yapısı ile kar/zarar durumu aşağıdaki Tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7: Yıllar İtibariyle İşletmenin Ticari Borçları ve Kar/Zarar Durumları

YILI	TOPLAM TİCARİ BORÇLAR	TOPLAM BORÇ /CİRO	Kar/ Zarar
2020	3.711.465,80	31%	908.665,33
2021	6.997.578,34	39%	-909.966,04
2022	11.310.290,04	24%	-202.120,59
2023	16.500.661,20	21%	19.396,50
2024	20.353.699,58	15%	-8.039.571,84

Tabloda da belirtildiği üzere, 2020 yılından işletmenin ticari borçları düzenli olarak artmıştır. 2024 yılı ticari borç tutarı 20.353.699,58 TL (cironun %15) olmasına karşın; vergi, SGK ve diğer borçlar ve yükümlülükler dahil toplam borç tutarı 30.181.703,94 TL olduğu ve cironun (30.181.703/132.020.364) %23'ini oluşturmaktadır.

İşletme varlıkları ve yükümlülükleri ile öz kaynağının durumu aşağıdaki özet bilanço tablosunda gösterilmiştir.

Tablo 8: İktisadi İşletmenin 2024 Yılı Özet Bilançosu

AKTİF(VARLIKLAR)		PASİF (KAYNAKLAR)	
I -DÖNEN VARLIKLAR		**III-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	
A-Hazır Değerler	7.449.614,45	B-Ticari Borçlar	15.183.847,79
C-Ticari Alacaklar	468.615,82	C-Diğer Borçlar	9.860.031,67
E-Stoklar	4.651.382,95	D-Alınan Avanslar	288.249,52
G-Gelecek Aylara Ait G/G Tah.	34.296,53	F-Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	4.849.574,96
H-Diğer Dönen Varlıklar	42.083,26		
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	**12.645.993,01**	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI**	30.181.703,94
II -DURAN VARLIKLAR		V-ÖZ KAYNAKLAR	
D-Maddi Duran Varlıklar	8.203.486,93	A-Ödenmiş Sermaye	3.512.525,60
E-Maddi Olmayan Duran Varlıklar	3.587.651,94	1-Sermaye	750.000,00
G-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve	69.061,79	2-Ödenmemiş Sermaye(-)	-270.592,42
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	11.860.200,66	**3-Sermaye Düzeltmesi Olumlu Fark.**	**3.033.118,02**
		E-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	-1.148.464,03
		1-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	-1.148.464,03
		F-Dönem Net Karı (Zararı)	-8.039.571,84
		1-Dönet Net Karı	
		2-Dönem Net Zararı(-)	**-8.039.571,84**
		ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI	**-5.675.510,27**
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	**24.506.193,67**	**PASİF(KAYNAKLAR) TOPLAMI**	**24.506.193,67**

Yukarıdaki tabloya göre, enflasyon düzeltmesi hariç İşletmenin Öz Kaynakları eksi 5.675.510.27 TL'ye düşmüştür. Fiktif olarak bilançoda yer alan 3.033.118,02 TL tutarındaki enflasyon düzeltmesi dikkate alınmadığında, Öz Kaynaklar eksi 8.708.628,29 TL'ye düşmektedir. Öz kaynakların eksiye düşmesiyle, toplam borçların toplam varlıklarını aştığını ve finansal olarak çıkmaza girdiğini göstermektedir.

Yukarıda belirtilen olumsuzlukların yanında, işten çıkarılmaları durumunda İşletme tarafından mevcut 107 işçinin kıdem tazminatı ödeme imkanı da bulunmamaktadır. Yetkililerle yapılan değerlendirmelere göre mevcut işçilerin 2025 yılında işten çıkarılmaları durumunda ödenecek kıdem tazminatının yaklaşık 25 milyon lira olacağı tahmin edilmektedir. Sonuçta, finansal olarak faaliyetini sürdüremez duruma gelen İşletmenin, yaşanacak hukuki ihtilaflar ve bu kapsamda yapılacak harcamaların yanında, 2024 yıl son itibariyle Üniversitenin yaklaşık 55 (30 borçları, 25 kıdem tazminatı) milyon liralık bir mali külfetle karşı karşıya kalacağı değerlendirilmekedir.

Yukarıda ayrıntılı olarak belirtildiği üzere Üniversite Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesinin mali sürdürülebilirliğini kaybettiği değerlendirilmektedir.

5018 sayılı Kanunun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8 inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların; kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılmasından, kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu oldukları ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek

zorunda oldukları düzenlenmiştir. Yine Kanunun 11 inci maddesi kapsamında, ayrıca üst yöneticilerin malî yönetim sisteminin işleyişini gözetleme sorumluluğu bulunmaktadır.

2017-6 Sayılı Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğin 5 inci maddesinde; sosyal tesisler kurulmasında ve yönetilmesinde kamu maliyesine yük getirilmemesinin esas olduğu ve kamu maliyesine yük getirilmemesi için ilave tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Yine aynı Tebliğin "Mali sürdürülebilirlik" başlıklı 7 inci maddesinde, mali açıdan sürdürülebilir olmadığı tespit edilen işletmeye ilişkin olarak 5 inci maddede yer alan tedbirlere ilaveten; sosyal tesislerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde işletilebilmesi için gerekli her türlü tedbirleri almaları gerektiği ifade edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında; Üniversite Yönetimi ile Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesinin Yönetim Kurulu tarafından İşletmenin kamu maliyesine yük getirmemesi ve mali olarak sürdürülebilir hale gelmesini sağlamak üzere yeniden organize edilmesi yönünde tedbirlerin ivedi bir şekilde alınması için gerekli çalışmalar başlatıldığı; bu süreçte bulguda tespit edilen sorunların giderilmesi için azami özen gösterileceği, İşletmenin mali sürdürülebilirliğinin yeniden sağlanamaması durumunda ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde gereken adımların zaman kaybetmeden Üniversite Yönetimi ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi Yönetim Kurulu tarafından atılacağı belirtilmiştir.

D- SONUÇ VE ÖNERİLER

Bulgumuzda belirtilen hususlar Kamu İdaresince de kabul edilmiş ve konuyla ilgili ön çalışmalara başlanmıştır.

Üniversite Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesinin işçilerin üyesi olduğu Sendika ile yapmış olduğu toplu iş sözleşmeleriyle asgari ücretin üzerinde ücret, ilave tediye zam ve tazminat ödenmesi; sosyal tesis olarak sayılmayan otopark alanlarının İktisadi İşletmeye tahsis edilmesi; İşletmenin kullanımında olan tesisler için kira ödenmesi; açılan davalarda Üniversite yerine İşletmenin muhatap alınması; açılan davalarda İşletmenin temsili için dışarıdan hukuk hizmeti alınması hususlarının mevzuata uygun olmadığı;

İşletme özkaynaklarının eksiye düştüğü, en az bir olması gerektiği kabul edilen cari oranın 0,4'e düştüğü ve mali yükümlülüklerini karşılayabilme yeteneğini tamamen kaybettiği, piyasaya olan borçlarını ve mevcut işçilerin kıdem tazminatlarını ödeyemez duruma geldiği ve bunun sonucu Üniversite tüzel kişiliği ağır mali külfetle karşı karşıya bırakıldığı;

Bütün bunlardan dolayı İktisadi İşletmenin mali sürdürülebilirliğini kaybetmeye başladığı, daha büyük sorunlarla karşılaşılmaması için anılan mevzuatta ifade edildiği üzere

Üniversite yönetimi tarafından bir an önce uygun tedbirlerin alınması gerektiği; bu kapsamda mevzuata aykırı olarak imzalanan toplu iş sözleşmelerinin ücretlere ilişkin kısımlarının iptal edilmesi ve işçi ücretlerinin Yönergeye uygun olarak asgari ücret düzeyine çekilmesi; yine mevzuat gereği sosyal tesis olarak kabul edilmeyen otopark yerinin tahsisinin iptal edilmesi gerektiği; daha sonra alınacak diğer tedbirlere rağmen mali sürdürülebilirliğin sağlanamamasına kanaat getirilmesi durumunda İktisadi İşletmenin kapatılmasının ve bahse konu sosyal tesislerin vergi mükellefiyeti doğurmayanların Üniversite (SKS) tarafından doğrudan işletilmesi, vergi mükellefiyeti doğuranların (iktisadi işletme niteliğinde olanların) ise kiralama yoluyla işletmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Toplu İş Sözleşmelerinden Kaynaklanan Dava Sayısının Fazlalığı ve Bu Durumun Üniversiteye İlave Mali Yük Getirmesi

Son üç (2022-2024) yılda toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan yaklaşık 400 adet alacak davası açıldığı, bu davalardan sonuçlananların tamamına yakınının Üniversite aleyhine sonuçlandığı, bir kısmı önlenebilir olan bu davalar için esas borç tutarına ek olarak önemli tutarlarda vekalet ücreti, bilirkişi ücreti, icra masrafı, faiz ve diğer masraflar ödenmek durumunda kalındığı görülmüştür.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 8 inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların; kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılmasından, kayıp ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu oldukları hükme bağlanmıştır.

Büyük bölümü Üniversite Hastanesinde çalışan 4D işçilerin toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan alacaklarıyla ilgili en küçük tereddüt yaşandığında veya nakit yetersizliğinden dolayı kısa süreli gecikme durumlarında, sendika avukatları devreye girerek işçilerin vekaletini aldıkarı ve dava yoluna gittikleri, yönetimin de bu durumu engellemek için her hangi bir tedbir almadığı anlaşılmaktadır. Açılan davaların tamamına yakınının İdare aleyhine sonuçlanmış olması, bu davaların önemli bir kısmının uzlaşma yoluyla önlenebilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Aynı şekilde idari yargıda da belirtilen dönemde Üniversite aleyhine farklı konularda toplam 373 adet alacak ve iptal davası açıldığı ve idari yargıda açılan dava sayısının da fazlalığı dikkat çekici olduğu, bu davaların bir kısmının yargıya gidilmeden çözüme kavuşturulmasının mümkün olduğu değerlendirilmektedir.

2024 yılında Üniversitede toplam 1416 işçi çalışmakta olup, neredeyse bu işçilerin %30'u idare ile davalık durumuna düşürülmüştür. Açılan dava sayısının çokluğu nedeniyle; bir taraftan Üniversite Hukuk Müşavirliği ve Yargının iş yükünün önemli düzeyde artmasına, diğer taraftan önlenebilir durumdaki vekalet ücreti, bilirkişi ücreti, icra masrafı, faiz ve benzeri ilave ödemelerin yapılmasına sebep olunarak; kaynakların ekonomik ve verimli kullanımı, kayıp ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması hususunda yeteri kadar etkili olunamamıştır.

İşçilerin toplu sözleşmeden kaynaklanan alacaklarıyla ilgili yaşadıkları en küçük tereddütte, üyesi oldukları sendika avukatlarından destek alarak doğrudan yargıya gitmeleri ve İdare tarafından da bu konuda her hangi bir tedbir alınmaması nedeniyle, açılan davaların aynı seyirde devam edeceği ve bunun sonucunda; bir tarafta yargının ve Hukuk Müşavirliğinin iş yükünü artırmaya, diğer taraftan Üniversite için önemli bir mali külfet olmaya devam edecektir.

Örnek olması bakımından sonuçlanan işçi alacak davalarından 10 adedi seçilerek, bu davalarla ilgili Üniversitenin yapmış olduğu masraflar aşağıda değerlendirilmiştir.

Tablo 9: Adli Yargıda Sonuçlanan Alacak Davalarıyla İlgili Yapılan Harcamalar

Sıra No	MAHKEME	Brüt İşçi Alacağı (TL)	Yargılama Gideri ve Vekalet Ücreti Toplamı (TL)	İcra Masrafı ve Vekalet Ücreti Toplamı (TL)	Ödenen Faiz Tutarı (TL)	Toplam Yargı Gideri (TL)	Yargı Giderinin Esas Alacağa Oranı (%)
1	Denizli 2. İş Mah. 2022/189 E. 2023/282 K.	**97,81**	1.848,43	1.756,59	75,25	**3.680,27**	**3762,67**
2	Denizli 1. İş Mah. 2023/61 E. 2023/358 K.	**82.763,61**	18.945,00	15.724,82	48.966,96	**83.636,78**	**101,06**
3	Denizli 3. İş Mah. 2022/639 E. 2022/968 K.	**20.385,22**	10.123,88	4.955,41	12.527,64	**27.606,93**	**135,43**
4	Denizli 3. İş Mah. 2022/713 E. 2022/904 K.	**24.014,65**	8.061,16	4.764,28	15.517,12	**28.342,56**	**118,02**
5	Denizli 2. İş Mah. 2022/267 E. 2022/313 K.	**20.392,73**	9.508,50	4.665,22	11.021,98	**25.195,70**	**123,55**
6	Denizli 3. İş Mah. 2022/624 E. 2022/891K.	**27.360,57**	7.922,15	6.024,28	18.816,86	**32.763,29**	**119,75**
7	Denizli 3. İş Mah. 2022/638 E. 2022/967K.	**20.385,22**	9.909,10	4.841,09	11.841,17	**26.591,36**	**130,44**
8	Denizli 3. İş Mah. 2022/584 E. 2022/846 K.	**20.210,93**	7.962,39	4.556,98	14.057,81	**26.577,18**	**131,50**

9	Denizli 2. İş Mah. 2022/263 E. 2022/321 K.	**20.312,32**	9.516,90	4.691,78	11.055,40	**25.264,08**	**124,38**
10	Denizli 3. İş Mah. 2022/732 E. 2022/899 K.	**20.210,93**	7.960,17	4.812,82	13.653,81	**26.426,80**	**130,75**
	TOPLAM	**256.133,99**	**91.757,68**	**56.793,27**	**157.534,00**	**306.084,95**	**119,50**

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örnek olarak verilen 10 işçiyle ilgili toplam 256.133,99 TL işçi alacağına karşılık 91.757,68 TL yargılama gideri ve vekalet ücreti, 56.793,27 TL icra masrafı ve vekalet ücreti, 157.534,00 TL faiz olmak üzere toplam 306.084,95 TL gider yapılmıştır. Borcun %119'u kadar masraf yapılmıştır.

5018 sayılı Kanun uyarınca, kamu idarelerinin kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanımı, kaynakların kayıp ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması hususunda yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu kapsamda, işçi ve işveren ilişkilerinden kaynaklanan her ihtilaflı durumda dava yoluna gidilmemesi için Üniversite tarafından gerekli terbirlerin alınmasına ihtiyaç bulunduğu değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28 inci maddesinde var olan "konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin tahsili için icraya gidilmeden önce idareye başvuruda bulunma zorunluluğu" adli yargı davaları için de uygulanması hususunda yasal düzenlemeye ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir. Tablodan da görüleceği üzere, toplam 256.133,99 TL tutarındaki işçi alacağı için böyle bir düzenleme yapılmış olsaydı toplam 56.793,27 TL icra masrafı ödenmemiş olacaktı. Üç yılda açılan dava sayısının (400 adet) çokluğu düşünüldüğünde, bu kapsamda yapılacak harcama önemli büyüklüğe ulaşacaktır.

Kamu İdaresi cevabında, toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan davaların kaybedilmesi ve bu davalar için Kurumun yüksek bedeller ödemek durumunda kalması nedeniyle 2024 yılından itibaren işçi ödemelerinde hassasiyet gösterdiği, 2024 yılında açılan davaların büyük bir bölümünün de arabuluculuk aşamasında anlaşma sağlanarak ödeme yoluna gidildiği ifade edilmektedir.

Verilen cevapta, yaşanan olumsuzlukların daha fazla sürdürülmemesi için 2024 yılından itibaren bazı tedbirlerin alındığı ifade edilmekle ise de, atılan bu adım mevcut durumu ortadan kaldırmamaktadır. Ayrıca, gerekli tedbirler alındığı belirtilse de, diğer yıllar gibi 2024 yılında açılan dava saysı aynı şekilde devam etmiştir.

Sonuç itibariyle; işçi ve işveren ilişkilerinden kaynaklanan yükümlülüklerle ilgili ihtilaflı her durumda sendika avukatlarının devreye girerek doğrudan yargıya gidilmesi ve bu konuda Yönetim tarafından her hangi bir tedbir almaması nedeniyle; yargı yerlerinin ve kurum personelinin iş yükünün gereksiz yere artışına, esas borçtan daha fazla yargı masrafı ödenerek bütçeye ilave yük getirilmesine yol açtığı ve bu şekilde kamu idaresi yönetimince kamu kaynaklarının verimli kullanılmadığı, kayıp ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmadığı değerlendirilmiştir.

BULGU 5: İç Kontrol Sisteminin Kurulması ve İşletilmesinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

Kamu idaresi personelinin görev, yetki ve sorumluluklarının, iş akış süreçlerinin, yetki devirleri ve sınırlarının, insan kaynakları politikalarının, hizmet içi eğitim planlarının, kurumsal risklerin, ön mali kontrolün, yönetim bilgi sisteminin, veri kayit ve dosyalama sisteminin, iç kontrol izleme ve yönlendirme kurulu faaliyetlerinin, iç denetim birimi çalışmalarının, bütçe, performans programı, faaliyet raporu ve stratejik planın hazırlanma süreçlerinin yazılı olarak bir bütün halinde belirlenmesi ve yönetilmesini kapsayan sitemler bütünü "İç Kontrol Sistemi" olarak tanımlanmaktadır.

Belirtilen faaliyetlerin büyük bir kısmı 5018 sayılı Kanun öncesi de farklı yasal düzenlemelerde dağınık bir şekilde yazılı olarak, bir kısmı sözlü kültüre dayalı olarak kişilerin inisiyatifinde, raporlanamaz, kontrol edilemez, hesap verilemez şekilde yürütülmekte idi. 5018 sayılı Kanunla, uluslararası standartlara uyumlu olarak, kamu idarelerinde saydamlığın ve hesap verebilirliğin bir unsuru olarak, bir bütün halinde yazılı olarak kurulması ve işletilmesinin sağlanabilmesi için "İç Kontrol Sistemi" kurulmuştur.

İç kontrol sisteminin TBMM adına incelenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanması görevi 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 35/1(a) ve 36/2(c) maddeleriyle Sayıştay'a verilmiştir.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik'in 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve

sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sistemine ilişkin yapılan incelemeler;

- İş Akış Süreçleri hazırlanmamıştır. İç Kontrol Rehberine göre, idarelerde her bir faaliyetle ilgili iş akış süreçleri yazılı olarak oluşturulmalı ve bu süreçlerde görev alanlar, yetki sınırları ve sorumlulukları ile birlikte belirlenmelidir. Üniversitenin bir birimi olan Eğitim Uygulama ve Araştırma Hastanesi de dahil tüm birimleri kapsayacak şekilde hazırlanması gerekir.

İş akış süreçleriyle ilgili Üniversite tarafından sunulan doküman, 2010 ve 2011 yıllarında "Kalite Yönetimi ve Veri Değerlendirme Uygulama ve Araştırma Merkezi"ne (KAVDEM) Kalite Yönetim Sistemi kapsamında yaptırılan bir çalışma olduğu, iç kontrol sisteminin gerektirdiği bir çalışma olmadığı anlaşılmıştır. İç kontrol sistemiyle ilgili son düzenleme olan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Genelgesi 02.12.2013 tarihinde yayımlanmıştır.

- Hassas Görevlere İlişkin Prosedürler belirlenmemiştir. İç Kontrol Rehberinde; Kamu yönetiminde yürütülen görevlerden bazılarının, diğer görevlerle kıyaslandığında, gerek doğası gerekse de idarenin itibarı, yolsuzluk riski, gizli bilgilerin açığa çıkarılması ve benzeri yönlerden çok daha büyük önem taşıdığı, bu yüzden kurumda hassas görevlerin belirlenmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Belirlenen kriterlere göre hassas görevler tespit edilmeli, tanımlanan risklerin etkisini azaltmak için özel kontrol mekanizmaları (rotasyon, yedek personel görevlendirme vb.) geliştirilerek risk seviyesinde meydana gelen değişiklikler gözden geçirilmelidir.

- İç kontrol riskleri ve bu risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. İç kontrol riskleri kapsamında, sistemli bir şekilde analizler yapılarak amaç ve hedeflerin gerçekleşmesini engelleyebilecek iç ve dış riskler ile bu risklere karşı alınacak önlemler ve sorumluları belirlenmesi gerekir.

- İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu görevlendirilmiştir. Üst yönetici onayıyla bir üst yönetici yardımcısı veya harcama yetkilisinin başkanlığında, harcama yetkilileri veya görevlendirecekleri yardımcılarından oluşan bir İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun oluşturulması gerekmektedir.

- İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmadığı için tüm birimlerin iç kontrol sistemlerini yılda en az bir kez değerlendirme ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlama yapılamamıştır. Bu raporlama yapılmadığı için de Kurul tarafından bu raporlar üst yöneticinin onayına sunulamamıştır.

- İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları bulunmamaktadır. İdarelerin malî yönetim ve kontrol süreçlerinin sistem denetimini yapmak ve bu konularda önerilerde bulunmak iç denetim biriminin görevleri arasında yer almaktadır.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresi cevabında; İç Denetim Birimince 2025 yılında iç kontrol sistemi kapsamında "Diğer Taşınmaz Kira Gelirleri Sürecinin Sistem Denetimi" yapıldığı ve raporlandığı; İç Kontrol Sistemine yönelik eksikliklerin giderilmesi için de 05.03.2025 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan Kamu İç Kontrol Yönetmeliği kapsamda 2025 yılı içerisinde İç Kontrol Yönergesi hazırlık çalışmaları başlatılacağı ve bu süreçte bulguda belirtilen eksikliklerin giderileceği belirtilmiştir.

Verilen cevapta her ne kadar, 2025 yılında belirli bir konuda sistem denetimi yapıldığı bildirilmekta ise de, yapılan bu denetim iç kontrol sisteminin genel işleyişiyle ilgili olmadığı görülmektedir. İç kontrol sistemini Kanun ve ilgili diğer mevzuat kapsamında denetlemek ve üst yöneticiye raporlamak iç denetim biriminin görevleri arasında sayılmaktadır. Yine aynı cevapta, iç kontrol sistemiyle ilgili eksiklikler kabul edilmekte ve giderileceği ifade edilmeltedir.

Sonuç olarak, başta Hastane olmak üzere Üniversitenin tüm birimlerini kapsayacak şekilde iç kontrol sisteminin etkin bir şekilde kurulup işletilmesi için belirtilen eksikliklerin giderilmesi gerekir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversiteye Ait Taşınmazların Üniversitenin Bünyesinde Kurulan İktisadi İşletmeye Bedelsiz Olarak Kullandırılması ve Elektrik, Su ile Doğalgaz Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	İdare, bulguya yer alan hususların bir kısmını yerine getirmiş, farklı bir şekilde yeniden bulgu yapılmıştır.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Hastanenin Piyasaya Olan Borçlarındaki Değişim

Tablo 2: Taahhüt Edilen Sürelerde Ödenmemiş Olan Borçlar

Tablo 3: Yaklaşık Maliyetin Tespiti İçin Fiyat Veren, İhaleye Katılan, İhaleyi Alan Firmalar

Tablo 4: Özel Oda Yatak Ücret Tarifesi

Tablo 5: Normal Oda Standart Yatak Ücret Tarifesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Sosyal Güvencesi Bulunmayan Hastalardan Tahsil Edilemeyen Kurum Alacaklarının Takibi ve Tahsilinin Etkin Bir Şekilde Yürütülememesi

2. Yıl İçerisinde Alımı Yapılan Bilgisayar Yazılımlarının Haklar Hesabına Kaydedilmemesi

3. Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Hastanenin Piyasaya Olan Borçlarının Sürdürülemez Düzeyde Artması ve Borçların Ödenmesinde Emanete Alınma Sırasına Uyulmaması

2. Sağlık Hizmetleri Alımı Kapsamında Yapılan İhalelerde Teknik Şartnamelerin ve Yaklaşık Maliyetin Hazırlanmasında Mevcut Yasal Düzenlemelere Uyulmaması; İhalelerde Rekabetin ve Saydamlığın Sağlanamaması, Kaynakların Verimli ve Etkili Kullanılamaması

3. Döner Sermayeli Kuruluşlarca Üretilen Hizmet Bedellerinde Kurum Personeline İndirimli Tarife Uygulanması

4. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Yapılmaması ve Tıbbi Uygulamalar Nedeniyle Açılan Davaların Sigorta Şirketlerine Bildirilme Sürecinin Takip Edilmemesi

5. Fazla Mesai, Nöbet ve İcap Uygulamalarıyla İlgili Etkin İşleyen Bir Sistemin Bulunmaması ve Personel Giriş Çıkışlarda Kart Okuttukları Cihazların İhtiyacı Karşılamaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Pamukkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58 inci maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 06.03.2000 tarih ve 23985 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4 üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, danışmanlık ve benzeri hizmetler yapmak, kurslar açmak, seminer, konferans ve sempozyumlar düzenlemek.

b) Üniversitenin faaliyet alanları ile ilgili her türlü analiz, anket, bakım, danışmanlık, değerleme, deney, ekspertiz, fizibilite, fotoğraflama, harita, arazi, zemin etüdü ve benzeri hizmet alanlarına ilişkin yapılacak tetkik ve analiz, kalibrasyon, kontrol, mode leme, muayene, onarım, ölçüm, planlama, programlama, projelendirme, prototip geliştirme, sentez, tahlil, tasarım, test, tetkik, uygulama, üretim, yazılım işleri ve bunlara ilişkin hizmetleri yaparak gerektiğinde raporlar düzenlemek.

c) Üniversite bünyesindeki bütün fakülte, enstitü, yüksekokul, bölüm, merkez ve Rektörlüğe bağlı diğer birimlerde, bu birimlerin görev, yetki ve ilgi alanlarına giren bilimsel faaliyetler, eğitim faaliyetleri ile bu birimlerin olağan çalışma düzeni içinde tüm mal ve hizmetleri üretmek.

ç) Üniversite ile ona bağlı birimlerde tahlil, araştırma ve uygulama yapmak ve rapor düzenlemek.

d) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı ve yataksız kuruluşları işletmek, sağlık tesislerinde önceden açılmış olan eczaneleri işletmek ve sağlık birimleri ile ilgili eğitim programları düzenlemek.

e) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikolojik, çevre kirliliği ve insan sağlığı ile ilgili analiz ve danışmanlık yapmak ve bunlarla ilgili raporlar düzenlemek.

f) Teknik bilimlerle ilgili olarak tasarım, mode leme, denetim, basım, tekstil, mekanik deneyler, kalite kontrol hizmetleri ve her türlü mekanik, elektrik ve elektronik makine ve cihazlarla ilgili bakım-onarım, proje ve üretim işlerini ifa etmek ve bunlarla ilgili raporlar ve eğitim programları düzenlemek.

g) Beden eğitimi, spor ve antrenörlük alanında eğitim programları, yarışmalar, antrenörlük programları düzenlemek, organizasyon yapmak, spor tesisleri işletmek, turizm ve otelcilik ile ilgili eğitim programları yapmak ve bu amaçla ilgili tesisler işletmek.

ğ) Sosyal bilimlerle ilgili, fizibilite etüdü, proje değerlendirme ve geliştirme, seminer, kongre, konferans, iş organizasyonu, danışmanlık ve görüş verme, yabancı dil çeviri, bilgi işlem ve sosyal bilimlerle ilgili diğer eğitim programları düzenlemek, bunlarla ilgili yayınlar yapmak.

h) Eğitim bilimleriyle ilgili her türlü fizibilite etüdü, proje değerlendirme-geliştirme, araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunmak, seminer, kongre, konferans, kurs, iş organizasyonu düzenlemek eğitim bilimleriyle ilgili diğer eğitim programları, iş ve hizmetleri yapmak, ilgili yayınlar yapmak.

ı) Güzel sanatlarla ilgili senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, reklam, ilan, yayın, röleve, sergi, fuar ve restorasyon faaliyetlerinde bulunmak, eğitim ve benzeri programları yapmak ve bunlarla ilgili rapor düzenlemek.

i) Tarım ve sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli mal ve hizmetlerin standartlara uygunluğu konusunda ilgili mevzuat hükümlerine göre raporlar düzenlemek ve belgelendirme yapmak.

j) Eğitim, öğretim, araştırma ve uygulama ile sınırlı olmak üzere gıda, tarım ve hayvancılık faaliyetleri kapsamında bitkisel ve hayvansal üretimde bulunmak ve satışını yapmak.

k) İhtiyaç duyulan alanlarda Üniversitenin ilgili birimleri yanı sıra Üniversite dışındaki kuruluşlara da iş sağlığı ve güvenlik hizmetleri sunmak ve eğitimler düzenlemek.

l) Üniversite-sanayi işbirliği kapsamında araştırma ve geliştirme, tasarım ve yenilik projeleri ile faaliyetlerini yürütmek.

m) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere yukarıda sayılanlar dışında kalan her türlü iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak ve Rektörün izni alınmak koşuluyla üretilen iş, hizmet ve maları pazarlamak ve satmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum

şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 35 dir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 (bir) işletme müdürü, 2 (iki) idari memur hizmet vermekte olup bunlardan birinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 (bir) Saymanlık Müdürü, 1 Veznedar ve 2 Muhasebe Uzmanı bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Pamukkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden 404.543.000,00 TL kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 3.390.377.329,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 4.805.976.129,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 4.024.129.679,58 TL bütçe giderine karşılık 3.627.470.016,38 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 3.691.422.380,18 TL gelir elde edilmiş, 4.001.597.517,96 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 310.175.137,78 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Pamukkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Pamukkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali

rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sosyal Güvencesi Bulunmayan Hastalardan Tahsil Edilemeyen Kurum Alacaklarının Takibi ve Tahsilinin Etkin Bir Şekilde Yürütülememesi

Üniversite Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Hastanesinde tedavi olan sosyal güvencesi olmayan hastalardan tahsil edilemeyen tedavi bedellerine ilişkin tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı ve mali tablolara doğru ve güvenilir biçimde yansıtılmadığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin Ticari alacaklar başlıklı 95 inci maddesinde, ticari alacaklar hesap grubunda, işletmelerin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan ve bir yıl içinde tahsili öngörülen senetli ve senetsiz alacaklar ile bunlardan şüpheli hâle gelenlerin ve bunlar için ayrılan karşılıkların izleneceği belirtilmiştir.

Yönetmelik’in 96 ve 97 nci maddelerinde ticari alacaklar hesap grubunda yer alan 120 Alıcılar Hesabının işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacaklarının izlenmesi için kullanılacağı; mal ve hizmet satışlarından doğan senetsiz alacakların bu hesaba borç, satış bedelinin “60 Brüt Satışlar” grubunun ilgili hesabına, bu değer üzerinden hesaplanan katma değer vergisi 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Alıcılar tarafından nakden veya hesaben yapılan ödemelerin bu hesaba alacak, tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç; alacağın şüpheli hâle gelmesi durumunda, ticari alacaklar bu hesaba alacak, 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına borç kaydedileceği; alacaklardan tahsil edilebilme niteliğini kaybetmiş olanların bir taraftan bu hesaba alacak, 659 Diğer Olağan Gider

ve Zararlar Hesabına borç; diğer taraftan varsa sorumlulukları saptananlar adına 135 Personelden Alacaklar Hesabına borç, 649 Diğer Olağan Gelir ve Kârlar Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir. Alacağın senede bağlanması durumunda, aynı şekilde 121 Alacak senetleri hesabının kullanılacağı Yönetmelik'in 98 ve 99 uncu maddelerinde yer almıştır.

Anılan Yönetmelik'in 109 uncu maddesinde, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı'nnda izleneceği; 112 inci maddesinde de şüpheli ticari alacaklar için ayrılan karşılıkların 129 Şüpheli Ticari Alacaklar karşılığı hesabına alacak, 654 Karşılık Giderleri Hesabına borç kaydedileceği hükmü yer almıştır.

Yapılan incelemede; Üniversite Hastanesinde tedavi hizmeti alıp çeşitli nedenlerle tedavi ücretini ödeyemeyen hastalardan taahhütname alınarak daha sonra tahsil edilmek üzere hastaların borçlandırıldığı, ancak bu alacakların tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, muhasebe dışında hastane bilgi yönetim sistemleri üzerinden takip edildiği görülmüştür. 2020-2024 yılları arasındaki döneme ait söz konusu alacakların toplam tutarı 5.450.481,20 TL'dir.

Diğer taraftan söz konusu alacaklardan borçlusu tarafından ödeme gerçekleştirildiğinde muhasebe birimi alacaktan haberdar olmaktadır. Muhasebe birimince 2024 yılında bu kapsamda yapılan tahsilatın mahiyeti tam olarak bilinmediği için 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabının alt detay kodunda *"Mahiyeti tespit edilemeyen tutarlar"* adı altında 498.392,86 TL borç, 627.700,31 TL alacak kaydının yapıldığı ve dönem sonunda 129.307,45 TL alacak bakiyesi verdiği, bu hesaba yapılan kayıtların çoğunluk itibariyle hastanede tedavi hizmeti aldıktan sonra borcunu ödeyenlere ilişkin tahsilat kayıtları olduğu anlaşılmıştır.

Oysa verilen tedavi hizmeti sonucunda tahakkuk edecek alacakların hastane döner sermaye işletmesinin muhasebe kayıtlarında (senetsiz alacak ise) 120 Alıcılar Hesabına borç kaydı yapılarak takibi yapılmalıdır. Söz konusu alacakların tahakkuk kaydının yapılmaması bunların takip ve tahsilinde güçlüklere yol açacağı gibi, tahsili mümkün olanlar ile tahsili şüpheli hale gelen alacakların ayrımının yapılmasını da zorlaştırmaktadır.

Bilindiği üzere Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile

birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanıldığı hesap olarak ifade edilmektedir.

Hastane kayıtlarında yer alan ve yıllar itibariyle aktarılan yüksek miktardaki şüpheli alacağın zamanaşımına uğraması nedeniyle tahsilat işlemlerine başlanmazsa kişi sorumluluğunun doğacağı anılan Yönetmelik'te belirtilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, hastalardan bazı alacakların, sosyal yardımlaşma vakıfları veya üçüncü kişiler tarafından ödenebilme ihtimali, hasta vefatları, mesai dışı taburculuklar veya ödeme niyet beyanında bulunulamayan durumlar gibi istisnai haller nedeniyle kesinleşmediği; bu gibi durumların, hastane personelinin kişisel inisiyatifi ile değil, sistemsel, etik ve yasal zorunluluklarla şekillendiği belirtilmiştir. Ayrıca Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi hastanesinin, mevcut mevzuat ve teknik altyapı çerçevesinde hasta borçlarını kurumsal olarak takip ettiği; tahsilat süreçlerini yürüterek gerekli tüm önlemleri aldığı; ancak, ödemelerin resmi muhasebe kayıtlarına geçirilmesi işlemleri saymanlık birimi tarafından yürütüldüğü; kamu hastanelerinin, hizmet önceliği esasına göre faaliyet gösterdiği; kâr amacı gütmediği ifade edilmiştir.

Bulgumuzda da belirtildiği üzere, 2020-2024 döneminde tedavi gören hastalara ait çok sayıda birikmiş alacağın bulunduğu görülmektedir. Verilen cevapda bu durum kabul edilmekle birlikte, sıralanan sebeplerle belirtilen alacakların kesinleşmediği ileri sürülerek, her hangi bir işlem yapılmadığı belirtilmektedir. Bulgumuzda belirtilen esas konunun, kamuya ait bir alacağın muhasebe dışında takip edilmemesi gerektiği, alacağın tahsil edildiği zaman değil tahakkuk ettiği zaman muhasebeleştirilmesi gerekliliğinden ibarettir.

Bu nedenle; yıllar itibariyle devreden alacakların detaylarının Hastane Yönetimi, Döner Sermaye Saymanlığı ve Hukuk Müşavirliği'nin müşterek çalışmasıyla tespit edilip tahakkuk kayıtlarının yapılması, tahsilatında güçlük olanlara ilişkin hukuki sürecin başlatılarak Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına aktarılması, karşılık ayrılması, hukuki süreç sonunda mahkeme kararıyla tahsilatı imkânsız hale gelenlerin muhasebe kayıtlardan düşülmesi ve bütün bunlarla birlikte belirtilen tutarların (5.450.481,20 TL'nin) Kurumun mali tablolarına yansıtılması gerekmektedir.

BULGU 2: Yıl İçerisinde Alımı Yapılan Bilgisayar Yazılımlarının Haklar Hesabına Kaydedilmemesi

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü hesaplarının incelenmesi sonucunda 2023 ve 2024 yılı içerisinde satın alınan bilgisayar yazılımları için yapılan harcamaların 260 Haklar Hesabına kaydedilmeyerek doğrudan gider kaydedildiği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin Hesabın Niteliği başlıklı 222 nci maddesinde; Haklar hesabının, bedeli karşılığı edinilen imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir. Hesabın İşleyişine ilişkin hususlar Yönetmeliğin 223 ncü maddesinde düzenlenmiştir.

Ancak muhasebe kayıtları incelendiğinde 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer alan 303.429,50 TL tutara ilave olarak 2024 yılında alımı yapılan 195.000,00 TL tutarındaki lisans ve yazılım harcamalarının da 260 Haklar hesabına kaydedilmediği, söz konusu tutar için amortisman kaydı yapılmadığı ayrıca bu tutarların 740 ve 770 nolu hesaplara alınarak gider yapıldığı dolayısıyla yıl sonu mali tablolarda kurumun sahip olduğu hakların izlenemediği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, 2025 yılında haklar hesabına kayıt yapılmaya başlandığını belirtmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü tarafından 498.429,50 TL tutarındaki yazılım, patent, lisans alımlarının gider kaydı yapılarak 260 Haklar Hesabında takibinin yapılmaması ve söz konusu haklar için 268 nolu hesap üzerinden amortisman ayrılmaması mali tablolarda hataya neden olmuştur.

BULGU 3: Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

Üniversiteye bağlı döner sermayeli işletme birimlerinin uhdesinde olan ticari ve diğer alacaklardan tahsili şüpheli hale gelenlerin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı veya 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabı'nda izlenmediği ve bunlar için karşılık ayırma işlemi yapılmadığı görülmüştür.

01.05.2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı'nın niteliğini düzenleyen 109 uncu maddesinde; hesabın, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş, bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmektedir

Aynı Yönetmelik'in 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabı'nın niteliğine ilişkin 121 inci maddesinde; hesabın, ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış diğer alacakların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmektedir.

Yine bahsi geçen Yönetmelik'in 111, 123 ve 433 üncü maddelerinde; şüpheli ticari ve şüpheli diğer alacaklar hesabında izlenen tutarların tahsil edilememe ihtimalinin kuvvetlenmesi halinde karşılık ayırma işlemi yapılacağı düzenlenmektedir.

Yukarıda yer verilen Yönetmelik hükümleri kapsamında, muhasebe işlemlerine dair yerinde denetim çalışmaları sırasında ve muhasebe sistemi üzerinden yapılan incelemelerde döner sermaye işletmesine bağlı birimlerinin bazılarında; muhtelif kamu ve özel, gerçek ve tüzel kişilerinden 120 Alıcılar Hesabında toplam 205.754,58 TL tutarında, 135 Personelden Alacaklar Hesabında 3.071,56 TL ve 136 Diğer Alacaklar Hesabında 1.568.280,34 TL tutarında vadesi geçmiş, birkaç defa yazıyla istenmiş ve yine bir kısmı dava veya icra safhasına gelmiş alacaklar bulunduğu görülmüştür. Bu tutarların ilgisine göre 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı ile 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabı'na aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Diğer yandan, söz konusu ticari ve diğer alacakların bir kısmının tahsil edilmeme olasılığı kuvvetlendiği halde, bu alacaklar için karşılık ayırma işleminin yapılmadığı da görülmektedir. Ancak Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerinde de geçtiği üzere, muhasebe uygulamasında muhtemel risklere ve olaylara karşı karşılık ayrılması ihtiyatlılık kavramının bir gereğidir. Karşılık tutarları da 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabı, 139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı Hesabı ile 654 Karşılık Giderleri Hesabına'na kaydedilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, tahsil edilemeyen bahse konu alacakların izlenmesi için ilgili hesapların çalıştırılması gerektiği vurgulanarak, birimler arasında koordinasyon sağlanarak gereğinin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, döner sermaye işletmesi bulunan birimlere ait tahsili şüpheli hale gelen toplam 1.777.106,48 TL tutarındaki ticari ve diğer alacakların izlenmesi için 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı veya 138 Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabı'nın çalıştırılması ve buna ilişkin muhasebe kayıtlarının Kurumun mali tablolarında gösterilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hastanenin Piyasaya Olan Borçlarının Sürdürülemez Düzeyde Artması ve Borçların Ödenmesinde Emanete Alınma Sırasına Uyulmaması

Üniversite Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkez'nin piyasaya olan ticari borçlarının 2024 sonu itibariyle %130 oranında artarak 768.511.718,00 TL'ye ulaştığı, toplam alım sayısının 3.558 adet olduğu, bu borcun 54.316.132,56 TL'lik kısmının 2023 yılında yapılan alımlara ait olduğu ve bu borçların emanet sırasına göre ödenmediği ve mevcut durumun sürdürülemez hale geldiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere, Hastanenin özel sektör şirketleri ile gerçek kişilere olan borçları bir önceki yıla göre 2022 yılında %60 oranında, 2023 yılında %65 oranında artmışken, 2024 yılında %130 oranında artmıştır.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Hastanenin Piyasaya Olan Borçlarındaki Değişim

	2021 yılı Borç Tutarı (TL)	**2022 yılı Borç Tutarı (TL)**	Bir Önceki Yıla Göre Artış (%)	**2023 yılı Borç Tutarı (TL)**	Bir Önceki Yıla Göre Artış (%)	**2024 yılı Borç Tutarı (TL)**	Bir Öncek Yıla Göre Artış (%
Özel Sektör Şirketlerine Borçlar	123.697.605,16	199.827.297,70	62	325.074.967,27	63	752.631.212,80	132
Gerçek Kişilere Borçlar	2.846.518,34	2.808.157,58	-01	8.432.074,25	200	15.880.505,20	88
TOPLAM	126.544.123,50	202.635.455,28	**60**	333.507.041,52	**65**	**768.511.718,00**	**130**

Yapılan alımlarda İdare tarafından ödeme için 30-270 güne kadar vadeler tanınmış olmasına rağmen, aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere taahhüt edilen bu vadelerde de ödeme yapılamamıştır.

Tablo 2: Taahhüt Edilen Sürelerde Ödenmemiş Olan Borçlar

Ödeme İçin Taahhüt Edilen Tarih (Gruplar halinde verilmiştir)	Alacaklı Sayısı	Ödenemeyen Borç Tutarı (TL)
2024 Haziran Sonuna Kadar	222	34.817.734,39
2024 Eylül Sonuna Kadar	531	102.735.675,95
2024 Aralık Sonuna Kadar	1.182	237.622.811,38
2025 Ocak Sonuna Kadar	529	119.248.013,37
TOPLAM	**2.464**	**494.424.235,09**

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 34 üncü maddesinde; Ödeme emri belgesine bağlandığı halde ödenemeyen tutarların bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınacağı, kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderlerin, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödeneceği hükme bağlanmıştır

Aynı maddede ayrıca, sırasıyla ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara öncelik verileceği belirtilmiştir.

Belirtilen yasal düzenlemeye rağmen yapılan borç ödemelerinde borçların muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre de ödenmediği anlaşılmaktadır. Eskiden gelen borçlar emanette beklerken, 2024 ve 2025 yıllarına yapılan birçok alımın bedelinin kısa sürelerde ödenmiş olması belirtilen sıraya uyulmadığını göstermektedir.

Yetkililerle yapılan görüşmelerde, hayati öneme haiz ve aciliyeti olan bazı alımlarda ödemelerde gecikme olduğunda bu kapsamdaki mal ve hizmetin temininde güçlük yaşanmaması için Kanunda belirtilen sıraya uyulamadığı anlaşılmıştır.

Pamukkale Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Hastanesinin borçluluk durumu nedeniyle;

- Taahhüt etmiş olduğu borçlarını ödeyemediği için Hastanenin piyasa nezdindeki güvenilirliğinin olumsuz etkilenmekte olduğu,

- Mali yönden zayıf olan satıcıların ticari varlıklarını sürdürmekte zorlanacağı,

- Süreç böyle devam ederse belirli bir aşamadan sonra Hastanenin piyasadan mal ve hizmet temininde zorlanacağı,

- Hastane tarafından açılan yeni ihalelere katılan isteklilerin tekliflerini yüksek tutmaları nedeniyle yeni alımların piyasa fiyatlarının üzerinde gerçekleşmesine yol açmakta olduğu,

- Alacaklıların dava yoluna gitmeye başlamaları durumunda ilave masraf ve hukuki sorunların yaşanmasına yol açacağı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında; Hastanede görevli 4/D'li personele ait giderlerin sağlık hizmeti gelirlerinden yapılması ve bu giderlerin gelirlere nazaran katlanarak artması; mal ve hizmet alımlarının artan döviz kuru ve banka faizlerinin yüksek oluşu nedeniyle firmaların fahiş fiyat artışı uygulamaları ve bunun yansıtılması, bazı ödemelerin mevzuat gereği zamanında yapılma zorunluluğunun bulunması gibi nedenlerle; firmalara yapılacak olan ödemeler için ayrılan ödenek yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Yine verilen cevapta, ödeneğin yeterli geldiği aylarda firmaların eski tarihli faturalarının yerine mağduriyet yaşamamaları açısından yeni tarihli faturaların ödendiği, yine ödemelerde bazı hizmet gruplarına öncelik verildiği ve bu nedenlerle mal ve hizmet alım faturalarının ödenmesinde maddi sıkıntılar yaşandığı; 2025 yılında yapılacak olan mal alımı faturalarının ödenmesinde emanet sırası baz alınarak ödemeler gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında da ifade edildiği üzere, Hastane gelirlerinin giderlerini karşılamada yetersiz kaldığı, bazı ödemelere öncelik verilmesi nedeniyle önceki borçların daha da geciktiği ve bu borçlara yenilerinin eklendiği ve bu durumun sürdürülemez hale geldiği anlaşılmaktadır. Bu durum, yukarıda belirtildiği üzere hem büyük olumsuzluklara sebep olmakta hem de bu durum bir süre sonra hastaneyi piyasa mal ve hizmet alamama riski taşımaktadır. Diğer yandan, verilen cevaptan da anlaşılacağı üzere, borçların emanete alınma sırasına göre ödenmediği, 2025 yılından itibaren bu kurala dikkat edileceği bildirilmiştir.

Sonuç olarak, yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilebilmesi için Hastanenin yüksek düzeylere ulaşan ticari borçlarının azaltılması için çözüm yollarının bulunması ve borçların ödenmesinde de Kanunda belirtilen emanete alınma sırasına uyulması gerekmektedir.

BULGU 2: Sağlık Hizmetleri Alımı Kapsamında Yapılan İhalelerde Teknik Şartnamelerin ve Yaklaşık Maliyetin Hazırlanmasında Mevcut Yasal Düzenlemelere Uyulmaması; İhalelerde Rekabetin ve Saydamlığın Sağlanamaması, Kaynakların Verimli ve Etkili Kullanılamaması

Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi (Üniversite Hastanesi) tarafından sağlık hizmetleri alımı kapsamında yapılan *(PET BT Hizmeti, Radyoterapi Hizmeti, Kemoterapi Hizmeti, Polisomnografi Hizmeti, Gammaknıfe Hizmeti, Dizi Analiz Hizmeti, Moleküler Test Hizmeti gibi)* ihalelerde; belirli bir firmanın sunumu esas alınarak teknik şartnamenin hazırlanması, yaklaşık maliyetin belirlenmesinde aynı firmadan alınan fiyatın esas alınması, yapılan ihaleye sadece o firmanın katılması ve ihaleyi o firmanın alması uygulamalarının; hem yaklaşık maliyetin gizliliğinin korunması ilkesine, hem de yapılan ihalelerde saydamlık, eşit muamele ve rekabetin sağlanması, kaynakların verimli ve etkili kullanılması ilkelerine aykırılık oluşturduğu tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5 inci maddesi gereğince; Kamu idarelerinin, yapılacak ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, gizliliği, kamuoyu denetimini ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlama sorumlulukları bulunmaktadır.

Aynı Kanunun "Şartnameler" başlıklı 12 nci maddesinde; İhale konusu işin her türlü özelliğini belirten teknik şartnamelerin idarelerce hazırlanmasının esas olduğu; ancak işin özelliği nedeniyle idarelerce hazırlanmasının mümkün olmadığının ihale yetkilisi tarafından onaylanması kaydıyla, teknik şartnamelerin ihale yoluyla hazırlattırılabileceği; belirlenecek teknik kriterlerin rekabeti engelleyici hususlar içermeyeceği ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlayacağı,

Teknik şartnamelerde, belli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürün belirtilemeyeceği ve belirli bir marka veya modele yönelik özellik ve tanımlamalara yer verilmeyeceği; ancak, ulusal ve/veya uluslararası teknik standartların bulunmaması veya teknik özelliklerin belirlenmesinin mümkün olmaması hallerinde "veya dengi" ifadesine yer verilmek şartıyla marka veya model belirtilebileceği hükümleri bulunmaktadır.

Yine aynı Kanunun 61 inci maddesinde, işin yaklaşık maliyetinin gizli tutulacağı ve ifşa edilemeyeceği kesin olarak ifade edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8 inci maddesinde; Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve

kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu oldukları düzenlenmiştir.

Aşağıdaki tabloya göre, 2024 yılında Hastane yönetimi tarafından gerçekleştirilen toplam sözleşme bedeli (fiyat farkları ve KDV hariç) 275.050.000,00 TL tutarındaki 6 adet hizmet alımı ihalesi incelenmiş ve yapılan incelemelerde;

Tablo 3: Yaklaşık Maliyetin Tespiti İçin Fiyat Veren, İhaleye Katılan, İhaleyi Alan Firmalar

İŞİN ADI	Sözleşme Bedeli (Fiyat Farkı ve KDV Hariç- TL)	Yaklaşık Maliyetin Belirlenmesi İçin Fiyat Alınan Firmaların Adı	İhaleye Katılan Firmaların Adı	İhaleyi Alan Firmanın Adı
Yeni Nesil Dizi Analiz Hizmeti	65.100.000,00	A	A	A
PET BT Hizmeti	35.500.000,00	B	B	B
Sitogenetik ve Fish Tertkiki Hizmeti	22.000.000,00	C	C	C
Radyoterapi Hizmeti	71.250.000,00	D	D	D
Değişken Açılı Çift Dedektörlü Görüntüleme Hizm.	9.200.000,00	E	E	E
Gammaknıfe Hizmeti	72.000.000,00	F	F	F
TOPLAM	**275.050.000,00**			

- Yaklaşık maliyetin belirlenmesi için belirli bir firmadan fiyat alındığı ve o fiyat esas alınarak yaklaşık maliyetin belirlendiği,
- Teknik şartnamenin hazırlanmasında aynı firma tarafından yapılan sunumlar, tanıtımlar ve dokümanların esas alındığı,
- Yapılan açık ihaleye bu firma dışında başka firmanın katılmadığı,
- Verilen teklif fiyatın yaklaşık maliyete çok yakın bir fiyat olduğu,
- Ve ihaleyi aynı firmanın aldığı görülmektedir.

Belirtilen hizmet alımı işlerinin insan sağlığını ilgilendirmesi, araştırma, geliştirme ve yüksek teknoloji gerektirmesi, kendine münhasır özellikler içermesi ve maliyetli işler olması nedeniyle, bu kapsamda açılacak ihalelere çok sayıda isteklinin katılması beklenmediği gibi, şartnamelerinin de hiçbir destek alınmadan idarelerce hazırlanmasının da kolay olmadığı bilinmektedir. Bütün bunlara rağmen, mevcut ihalelerde saydamlık, rekabet ve eşit muamele ilkelerinin ortadan kalktığı ve gerçekleşen fiyatların da reel olup olmadığı bilinememektedir.

Mevcut ihalelerde, teknik şartnamelerin hazırlanmasında Kanunda belirtilen şartlara uyulmadığı gibi teknik şartnamelerin ihale yoluyla hazırlatılması konusunda da herhangi bir girişimin olmadığı, aksine teknik şartnamelerin hazırlatılması ve birim fiyatların

belirlenmesinde ve hizmetlerin yürütülmesinde tüm inisiyatifin firmalara bırakıldığı görülmektedir.

İhale Kanunu hükümlerine göre; teknik kriterlerin rekabeti engelleyici hususlar içermemesi, bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlaması, belli bir marka, model veya ürünü işaret etmemesi gerekir. Ancak, teknik özelliklerin belirlenmesinin mümkün olmaması hallerinde "veya dengi" ifadesine yer verilmek şartıyla marka veya model belirtilebileceği mümkün olabilmektedir.

Belirtilen yasal düzenlemelere uygun hareket edilmemesi sonucu; yapılan ihalelerde yaklaşık maliyetin gizliliğinin ihlal edilmesine, yapılan ihalelerde rekabet ve eşit muamelenin sağlanamamasına, mevcut kaynakların verimli ve etkin kullanılamamasına sebep olunduğu görülmektedir.

Kamu İdaresi cevabında; EKAP üzerinden aynı türdeki ihaleler araştırılıp katılan firmalar tespit edilerek o firmalardan ve daha önce Hastanenin yaptığı ihalelere katılan tüm firmalardan yaklaşık maliyet teklifi talep edildiği; ancak söz konusu hizmet ihalelerinde ihale konusunda hizmet veren Türkiye'de tek firma olmaları ya da firmalar bölgesel olarak faaliyet gösterip diğer firmalar kendi bölgesi dışında kalan kurumlara fiyat vermemeleri nedeniyle yaklaşık maliyet oluştururken tek firmadan fiyat geldiği belirtilmiştir.

Yine verilen cevapta; İdare olarak söz konusu ihalelerde yaklaşık maliyet oluşturmak için EKAP üzerinden, Kurum internet sitesinden ve ihale ilanlarının yer aldığı özel internet sitelerinden fiyat araştırması yapılmakla birlikte; yaktaklaşık maliyetin, daha önce yapılan ihalelerde uygulanan fiyat enflasyon kadar arttırılarak elde edilen tutar ile firmanın vermiş olduğu yaklaşık maliyet fiyatlarının ortalaması alınarak belirlendiği ve bu nedenle ihale fiyatına yakın bir fiyatın çıktığı ve idare olarak yaklaşık maliyetin gizliliği konusunda gerekli özenin gösterildiği; belirtilen ihalelerin açık ihale usulüyle yapıldığından isteyen tüm firmaların ihaleye teklif verebilecekleri, eğer uygun değilse şikâyet başvurusunda bulunabilecekleri; ilave olarak teknik şartname hazırlanması konusunda yeterli personel ve kaynağa sahip olunduğundan dışarıdan hizmet alımı yoluna gidilmesinin kamu kaynaklarının verimli olarak kullanılmamasına sebep olacağından bu yola gidilmediği ifade edilmiştir.

Verilen cevapla ilgili yapılan değerlendirmede; yaklaşık maliyetin belirlenmesi için İdarece farklı kanallardan fiyat talep edilmesine rağmen ilgili firmaların dışında teklif gelmediği, firmalar arasında paylaşım olduğundan aynı hizmeti sunan firmaların kendi bölgesi dışındaki ihalelere katılmadıkları, teknik şartnamelerin hazırlanmasında da İdarece genel bir

araştırma yapıldığı anlaşılmakla birlikte şaratnamelerin hazırlanmasında tamamen ilgili firmanın tanıtım broşürlerinin ve yaptıkları sunumların esas alındığı anlaşılmıştır. Bulgumuz doğrultusunda verilen cevaptan da anlaşılacağı üzere; Devlet bütçesinden yüksek bedeller ödenerek satın alınan ve insan sağlığı için kritik öneme haiz olan söz konusu sağlık hizmetlerinin belirli firmaların tekelinde kaldığı, ihale bedeli ve hizmetin niteliği bakımından tamamen bu firmaların belirleyici olduğu ve mevcut koşullar nedeniyle yapılan bu ihalelerde ve hizmetlerin kabulünde İdarenin tamamen etkisiz kaldığı açıkça görülmektedir. Bu durumudan dolayı, bir taraftan ihalelerde saydamlık, eşit muamele ve rekabet sağlanamamakta ve yaklaşık maliyetin gizliliği korunamamakta, diğer taraftan kamu kaynaklarının verimli ve etkin kullanımı konusunda büyük tereddütler yaşanmaktadır.

Öneri;

Mevcut durum nedeniyle belirtilen sorunların üniversite hastanelerinin bireysel çabalarıyla çözümü mümkün görülmemektedir. Tüm üniversite hastanelerince sağlık hizmetleri alımı kapsamında yapılacak ihalelerde ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel gelişmeleri, yeni tedavi yöntemlerini, teknik özellikleri ve fiyatları takip eden; açılacak ihalelerde yaklaşık maliyetin ve teknik şartnamelerin belirlenmesine, ihalelere geniş kaltılımın sağlanmasına katkı sunan; firmalarca verilen hizmetleri denetleyen, alınan hizmetlerin etkilerini analiz eden; bu kapsamda hastane personeline eğitim veren ve standartlar belirleyen ve Ülke genelinde uygulama birliği sağlayan uzman merkezi bir yapıya ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç itibariyle, Üniversite Hastanesince yapılan nitelikli hizmet alımı ihalelerinde teknik şartnamelerin hazırlanması ve yaklaşık maliyetin belirlenmesi hususlarında yasal düzenlemelere uyulması ve ihalelerde saydamlık, eşit muamele ve rekabetin sağlanaması, kaynakların verimli kullanılması gerekmektedir.

BULGU 3: Döner Sermayeli Kuruluşlarca Üretilen Hizmet Bedellerinde Kurum Personeline İndirimli Tarife Uygulanması

Pamukkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü bünyesinde kurulan bazı birimlerde verilen hizmetlerin bedelleri, Üniversite personeline ve personelin birinci derece yakınlarına ücretsiz veya belli bir oranda indirimli olarak uygulanmaktadır.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1 inci maddesinde; döner sermayeli kuruluşlarca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticari

indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Yükseköğretim Kanununun 58 inci maddesi uyarınca, yükseköğretim kurumlarının eğitim, öğretim, araştırma ve uygulama birimlerinde kendi faaliyet alanları kapsamında bulunmak suretiyle kurulacak döner sermaye işletmelerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 7 nci maddesinin 2 nci fıkrasında; 4736 sayılı Kanun hükümlerine göre, döner sermaye işletmesine bağlı birimler tarafından üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi (Hastane) tarafından Kurum personeline yapılan indirimler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4: Özel Oda Yatak Ücret Tarifesi

Unvan	İndirimden Faydalanan Kişiler	İndirim Tutarı
Üniversitede görev yapan öğretim üyeleri	Kendisi, Eş, Çocuk, Anne-Baba, Kardeş ve Eşinin Anne ve Babası	100%
Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü personeli (öğretim üyesi haricinde kalan araştırma görevlileri ve idari personeller) ve Tıp Fakültesi	*Kendisi	100%
	*Eş, Çocuk, Anne-Baba	50%
Üniversite Personeli (öğretim üyesi ve hastane personeli haricindeki)	Kendisi, Eş, Çocuk, Anne-Baba	50%
Tıp Doktoru	Kendisi	100%
Diş Tabibi ve Tıp Doktoru harici sağlık personeli	Kendisi	50%
PAÜ mezun ve emeklileri	Kendisi	50%

Tablo 5: Normal Oda Standart Yatak Ücret Tarifesi

Unvan	İndirimden Faydalanan Kişiler	İndirim Tutarı
Üniversitemizde görev yapan öğretim üyeleri	Kendisi, Eş, Çocuk, Anne-Baba, Kardeşi, Eşinin Anne ve Babası	100%
Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü personeli (öğretim üyesi haricinde kalan araştırma görevlileri ve idari personeller) ve Tıp Fakültesi	Kendisi, Eş, Çocuk, Anne- Baba	100%
Üniversite Personeli (öğretim üyesi ve hastane personeli haricindeki)	Kendisi, Eş, Çocuk, Anne- Baba	100%
Tıp Doktoru	Kendisi	100%
PAÜ Emeklileri	Kendisi	50%

Ayrıca Tıp Fakültesi Hastanesi dışında, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü tarafından açılmış olan spor kurslarında ve yüzme havuzunda üniversite personeli başvurduğu takdirde indirimli tarife uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, Üniversite çalışanlarına yönelik indirim uygulaması personel motivasyonunu ve çalışan memnuniyetini artırmak, kurumsal bağlılığı güçlendirmek amacı taşıdığı ve bütün bunların Yönetim Kurulu kararları ile denetlenebilir şekilde yürütüldüğü belirtilmiştir.

Sonuç itibariyle, verilen cevapta tedavi hizmetleri ile spor hizmetlerinde yapılan personel indirimlerinin mevzuata uygun olup olmadığı değerlendirilmemiş, sadece uygulamanın yararları ve nasıl uygulandığı husularıyla ilgili bilgi verilmiş olup; yasal dayanağı bulunmayan bahse konu uygulamanın devam ettirilmemesi gerekir.

BULGU 4: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Yapılmaması ve Tıbbi Uygulamalar Nedeniyle Açılan Davaların Sigorta Şirketlerine Bildirilme Sürecinin Takip Edilmemesi

Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde çalışan bazı personelin tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortalarının yaptırılmadığı ve tıbbi uygulamalar nedeniyle açılan davaların sigorta şirketlerine ihbar edilmesine ilişkin sürecin takip edilmediği tespit edilmiştir.

A) Bazı Personelin Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını Yaptırmaması

Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde çalışan ve Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bazılarının belirtilen sigortayı yaptırmadığı tespit edilmiştir.

14.04.1928 tarih ve 863 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beşbin Türk Lirası idari para cezası verileceği ifade edilmektedir.

Zorunlu sigortalara ilişkin teminat tutarları ile uygulama usul ve esaslarını belirlemek üzere 21.07.2010 tarihli ve 27648 sayılı Resmî Gazete'de Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ yayımlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükmü gereğince kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabiplerin, diş tabiplerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, mesleki faaliyetleri sırasında kötü uygulamaları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı sigorta yaptırmaları zorunlu tutulmuştur.

Sağlık Araştırma Uygulama Merkezinde 2024 yılında görev yapmış olan ve "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası" yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden 422 personelin ve Diş Hekimliği Fakültesinde görev yapan 9 hekimin anılan sigortayı yaptırdığına dair herhangi bir kanıtlayıcı belge bulunmamaktadır. 2023 yılında yapılan Sayıştay denetiminde bu konu rapora alınmış, ancak 2024 yılında sigorta konusundaki gerekli takibin yapılmadığı anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmayan hekimlerden sigorta poliçelerini yaptırmaları ve poliçelerini teslim etmelerinin ivedi olarak istenildiği belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler gereğince, sigortası tespit edilemeyen personelin sigorta yaptırmaları ve tüm yönleriyle bu hususun İdare tarafından izlenmesi gerekmektedir.

B) Tıbbi İşlem ve Uygulamalar Nedeniyle Açılan Davaların Sigorta Şirketlerine İhbar Edilmesine İlişkin Sürecin Takip Edilmemesi

Üniversite Hastanesinde görev yapan hekimlerin tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle İdare aleyhine açılan tazminat davalarında, davanın sigorta şirketine ihbar edilmesine ilişkin sürecin takip edilmediği tespit edilmiştir.

Sağlık Meslek Mensuplarının Tıbbî İşlem ve Uygulamaları Nedeniyle Soruşturulmasına ve İdarece Ödenen Tazminatın Rücu Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 12 nci maddesinin birinci fıkrasında; tıbbî işlem ve uygulama nedeniyle tazminat ödenmesi talebiyle aleyhine dava açılan idarenin, davayı sağlık meslek mensubuna; mesleki malî sorumluluk sigortası bulunan sağlık meslek mensubunun da sigortacıya ihbar edeceği hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunun 1475 inci maddesi gereğince, sigortalının sorumluluğunu gerektirecek olayları on gün içinde sigortacıya bildirme yükümlülüğü bulunmakta olup, aynı Kanunun 1446 ncı maddesinde de; sigorta ettiren, rizikonun

gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildireceği, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede tıbbi kötü uygulamalar nedeniyle İdare aleyhine açılan tazminat davalarında İdarenin dava dilekçesini davada yapılacak savunmaya esas belgelerin temin edilmesi amacıyla ilgili hekime tebliğ ettiği, ancak hekimin sigorta şirketine ihbar yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğinin takip edilmesine yönelik bir uygulamanın olmadığı anlaşılmıştır. Tıbbi kötü uygulama nedeniyle açılan davalar nedeniyle Pamukkale Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi bütçesinden 2024 yılında toplam 1.678.449,19 TL maddi ve manevi tazminat ile yargılama gideri ödendiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, bahsi geçen doktorların sigorta şirketine ihbar yükümlülüğünün ancak tazminat davasında doktorun cezai sorumluluğu bulunduğuna hükmedilmesi halinde uygulandığı belirtilmiştir. Bu nedenle önceki süreçlerde ihbarda bulunulamadığı ifade edilmiştir.

İlgili mevzuat gereğince, idare aleyhine dava açıldığında doktorun sigorta şirketine ihbarda bulunması gerekir.

Sonuç olarak, tıbbi kötü uygulama nedeniyle İdare aleyhine açılan davalara ilişkin olarak İdare ve sorumlu sağlık meslek mensubu tarafından mevzuatta öngörülen ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Fazla Mesai, Nöbet ve İcap Uygulamalarıyla İlgili Etkin İşleyen Bir Sistemin Bulunmaması ve Personel Giriş Çıkışlarda Kart Okuttukları Cihazların İhtiyacı Karşılamaması

Hastane (Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi) personelinin fazla mesai, nöbet ve icap günlerini gösteren çizelgelerde düzensizlik, tutarsızlık ve çelişkiler olduğu, personel giriş çıkışlarında kart okutulan cihazların işlevsiz olması nedeniyle belirtilen durumların teyid edilemediği tespit edilmiştir.

Fazla mesai, nöbet ve icap ödemeleri incelendiğinde; bazı birimlerde bir çok personele hafta içi günlerde 24 saat nöbet yazıldığı, bazı birimlerde görevli sadece belirli personele her gün düzenli olarak 15-16 saat nöbet yazıldığı, bazı birimlerde görevli personelin tümüne aynı

gün nöbet yazıldığı, ödeme belgelerinin çoğuna bilgi işlemden alınan giriş çıkış kayıtlarının eklenmediği gibi benzeri tereddütlü durumlarla karşılaşılmıştır.

Belirtilen tereddütlerin giderilmesi için bilgi işlem biriminden personelin giriş çıkış kayıtları istenmiş, anacak bir kısım personelin düzenli olarak kart okutmadığı, kart okutan personelin ise giriş çıkış bilgilerinin işlevsiz olduğu görülmüştür.

Örneğin, hem girişte hem çıkışta aynı cihaza kartlar okutulmakta, kartın girişte mi okutulduğu yoksa çıkışta mı okutulduğu belli olmamakta, gece saat 24:00'den ertesi sabah saat 08:00'a kadar cihazlar iptal durumda olup bu saatlerde giriş çıkışlar kaydedilememekte, gece nöbet tutup ertesi gün çıkışta kart okutan personeli çıkış değil de giriş yapmış gibi kaydetmekte, cihazların küçük ve kuytu yerlerde olması nedeniyle giriş çıkışlarda göz ardı edilebildiği, sistemin başkasına ait kartın okutulmasına müsait olduğu gibi yetersizlikler bulunmaktadır.

24 saat esasına göre faaliyette bulunan Hastanede fazla mesai ve icap nöbetlerine ilişkin uygulamaların belirli bir sistem dahilinde hassasiyetle yürütülmesi gerekir. Bunun için ilgili birim yetkililerinin nöbet görevlendirmelerine daha fazla hassasiyet gösterilmesinin yanında, kartların okutulduğu cihazların ve yazılımlarının Hastane ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yenilenmesi gerekir.

Bu amaçla; Mevcut sisteme ikinci bir cihaz eklenerek biri sadece giriş, diğeri sadece çıkış için kullanımı sağlanabilir. Mevcut cihaza bir "Giriş/Çıkış" butonu veya menüsü eklenebilir. Personel kartını okuttuğunda, "Giriş" veya "Çıkış" seçeneğini işaretlemek zorunda kalır. Böylece, sistem vardiya ve icap için giriş-çıkışları doğru kaydedebilir. Kartlı sistemlerin yanında yüz tanıma veya parmak izi gibi biyometrik doğrulama yöntemleri eklenerek sistemin güvenliği ve doğruluğu artırılabilir. Personel kart sistemi, HBYS ile entegre edilerek vardiya ve icap çalışanlarının hareketleri detaylı şekilde raporlanabilir. Böylece, eksik veya yanlış veri girişler minimize edilebilir.

Kamu İdaresi cevabında; Hastane personelinin fazla mesai, nöbet ve icap günlerini gösteren çizelgelerde ilgili birimlerde gerekli düzenlemeler yaptırıldığı, personel giriş çıkış kartlarının işlevlerinin PDKS ve HBYS'nin entegre çalıştırılması için bilgi işlem birimi tarafından gerekli girişim ve çalışmalar başlatıldığı, sehven fazla ödenen nöbet ücretlerinin tahsil edilmekte olduğu bildirilmiştir.

Sonuç olarak, bulgumuzda belirtilen hususların bir kısmının yerine getirildiği bir kısmıyla ilgili çalışmaların henüz başlatıldığı anlaşılmakla birlikte; Hastane personelinin fazla mesai, nöbet ve icap günlerini gösteren çizelgelerde düzenli ve tutarlı olması, personel giriş çıkışlarında kart okutulan cihazların ve yazılımlarının güncellenmesi gerekir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kit Karşılığı Tıbbi Cihaz Temini, Tıbbi Cihaz ve Tıbbi Hizmet Alımı İhalelerinde Yaklaşık Maliyetin Sağlıklı Belirlenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	İdare, tıbbi cihaz temini ve hizmet alımında yaklaşık maliyet hesaplamasında mevzuatın öngördüğü hususlara dikkat etmediğinden yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Özel Oda Ücretlerinin Sağlık Uygulama Tebliğine Aykırı Olarak Belirlenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da devam ettiğinden tekrar bulgu yapılmıştır.
Yıl İçerisinde Alımı Yapılan Bilgisayar Yazılımlarının 260 Haklar Hesabına Kaydedilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da devam ettiğinden tekrar bulgu yapılmıştır.
Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasının Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulguda yer verilen sorun devam ettiğinden tekrar bulgu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 437 **PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	856.401.041,82
10	**Hazır Değerler**	42.714.360,73
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	42.714.360,73
12	**Faaliyet Alacakları**	207.247.964,05
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	205.605.808,99
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.642.155,06
13	**Kurum Alacakları**	405.975.742,13
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	405.975.742,13
14	**Diğer Alacaklar**	8.128.408,39
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	8.128.408,39
15	Stoklar	37.987.648,50
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	37.987.648,50
16	**Ön Ödemeler**	154.346.918,02
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	154.346.918,02
2	DURAN VARLIKLAR	7.747.074.984,20
22	**Faaliyet Alacakları**	3.026.154,94
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.721.106,76
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.305.048,18
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.300.590,41
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	6.480.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.841.182,83
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-4.020.592,42
25	**Maddi Duran Varlıklar**	7.739.748.238,85
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	4.290.456.548,57
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	330.360.725,11
252	BİNALAR HESABI	4.252.543.293,97
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	576.435.502,37
254	TAŞITLAR HESABI	21.524.650,11
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	393.273.212,72
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.126.501.499,85
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.655.805,85
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	21.382.139,05

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	34.567.294,61
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	885.840,32
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	459.970,83
333	EMANETLER HESABI	425.869,49
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	33.479.617,60
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	21.874.517,20
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.097.886,27
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	4.263,61
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	7.502.950,52
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	201.836,69
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	201.836,69
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	189.988.592,84
43	**Diğer Borçlar**	365.506,13
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	365.506,13
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	189.623.086,71
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	189.623.086,71
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.378.920.138,57
50	**Net Değer**	910.441.966,28
500	NET DEĞER HESABI	910.441.966,28
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	10.274.575.243,45
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	10.274.575.243,45
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.893.396.762,44
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.893.396.762,44
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.087.299.691,28
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.819.079.138,65
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.731.779.447,37

267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	10.613,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-21.392.752,05
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.189.439,75
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.189.439,75

AKTİF TOPLAMI 8.603.476.026,02

PASİF TOPLAMI 8.603.476.026,02

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	82.198.377,71
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	82.198.377,71
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	30.927.850,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	30.927.850,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	299.590.582,31
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	299.590.582,31
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	12.647.811,53
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	12.647.811,53
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	8.566.458,14
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	8.566.458,14
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	26.420.883,25
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	3.343.218,70
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	14.109.728,65
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	43.873.830,60

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 437 **Adı : PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.227.937.864,00
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.603.345.400,94
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	445.298.536,12
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	148.984.070,02
630	05	Cari Transferler	587.407.086,99
630	07	Sermaye Transferleri	78.818,60
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.760.501,98
630	13	Amortisman Giderleri	215.798.212,68
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	69.401.907,91
630	15	Karşılık Giderleri	91.791.167,85
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	92.418,29
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	53.916.966,38
630	99	Diğer Giderler	9.062.776,24

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.227.937.864,00**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.585.934.420,75
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	79.289.779,94
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.281.968.032,16
600	05	Diğer Gelirler	217.560.494,16
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	7.103.854,49
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	12.260,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.585.934.420,75**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	638.588,15
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	614.927,00
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	23.661,15

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **638.588,15**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.585.295.832,60**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.729.941.722,68**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.087.299.691,28**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**5.227.937.864,00**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**5.585.934.420,75**	**NET GELİR (D=B-C)**	**5.585.295.832,60**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**638.588,15**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.087.299.691,28**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8437 **PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	393.502.836,10
10	**HAZIR DEĞERLER**	6.602,40
100	KASA HESABI	2.418,40
102	BANKALAR HESABI	4.184,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	25.387.184,12
120	ALICILAR HESABI	11.010.950,33
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	14.376.233,79
13	**DİĞER ALACAKLAR**	100.429.822,96
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	49.105.584,62
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	49.752.886,44
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	3.071,56
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.568.280,34
15	STOKLAR	267.409.389,36
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	267.409.389,36
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	269.837,26
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	269.837,26
2	DURAN VARLIKLAR	27.787,49
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	27.787,49
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	27.787,49
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00

AKTİF TOPLAMI 393.530.623,59

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.222.696.850,81
30	**MALÎ BORÇLAR**	49.752.886,44
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	49.752.886,44
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	902.849.436,75
320	SATICILAR HESABI	900.224.924,51
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.624.512,24
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	0,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	377.018,72
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	99.632,45
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	277.386,27
34	ALINAN AVANSLAR	168.458.360,78
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	5.466.107,74
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	162.992.253,04
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	101.259.148,12
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	46.294.146,92
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	24.180.170,27
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	30.720.766,75
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	64.064,18
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-829.166.227,22
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.841.182,83
500	SERMAYE HESABI	1.841.182,83
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	15.407.755,55
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	15.407.755,55
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-536.240.027,82
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-536.240.027,82
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-310.175.137,78
590	DÖNEM NET KARI HESABI	32.316.627,33
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-342.491.765,11

PASİF TOPLAMI 393.530.623,59

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	56.195.188,02
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	56.195.188,02
910	VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	221.616,00
911	VERİLEN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	221.616,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	861.724.500,87
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	861.724.500,87
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	5.922.133,79
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	5.922.133,79

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8437 **PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	3.674.709.492,66
1- Yurtiçi Satışlar	2.484.255.417,42
2- Yurtdışı Satışlar	78.188,35
3- Diğer Gelirler	1.190.375.886,89
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	6.303.603,34
1- Satıştan İadeler (-)	4.053.175,20
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	2.250.428,14
C- NET SATIŞLAR	3.668.405.889,32
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.442.056.183,60
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.442.056.183,60
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.226.349.705,72
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.557.966.239,68
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.557.966.239,68
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-331.616.533,96
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	21.663.121,67
3- Faiz Gelirleri	20.635.662,93
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.027.458,74
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	140.243,08
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	140.243,08
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-310.093.655,37
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.353.369,19
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	1.353.369,19
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1.434.851,60
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1.434.851,60
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-310.175.137,78
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-310.175.137,78

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	**:** Anonim Şirketi
KPSS	**:** Kamu Personeli Seçme Sınavı
ÖSYM	**:** Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı
TL	**:** Türk Lirası
YÖK	**:** Yükseköğretim Kurulu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi 17 Mart 2006 tarih ve 26111 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5467 sayılı "Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta,

idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 15 fakülte, 3 yüksekokul, 1 enstitü, 6 meslek yüksekokulu ve 19 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Profesör	141	78	219
Doçent	178	82	260
Doktor öğretim üyesi	329	128	457
Öğretim görevlisi	186	41	227
Araştırma görevlisi	416	217	633
Toplam	**1.250**	**546**	**1.796**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	**Dolu Kadro Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	**Toplam Kadro Sayısı**
Genel idare	251	247	498
Sağlık	85	147	232
Avukatlık	2	2	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	62	61	123
Yardımcı	16	17	33
Din Hizmetleri Sınıfı	-	1	1
Sözleşmeli	125	-	125
İşçi	381	-	381
Toplam	**922**	**475**	**1.397**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.172'dir. Ayrıca Üniversitede 10 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	1.707.830.700,00	1.670.048.396,47	98
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	199.661.000,00	191.720.518,01	96
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	122.919.900,00	91.591.114,10	75
05 Cari Transferler	87.951.600,00	83.648.241,42	95
06 Sermaye Giderleri	401.025.423,00	377.668.894,81	94
06 Sermaye Transferleri	-	-	
Toplam	**2.519.388.623,00**	**2.414.677.164,81**	**96**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.216.663.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 779.158.008,00 TL ödenek eklenmiş 476.432.385,00 TL ödenek düşülmüş ve toplam ödenek 2.519.388.623,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96'sı olan 2.414.677.164,81 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.707.830.700,00 TL ödeneğin 1.670.048.396,47 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 199.661.000,00 TL ödeneğin 191.720.518,01 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 122.919.900,00 TL ödeneğin 91.591.114,10 TL'si, cari transferlerde 87.951.600,00 TL ödeneğin 83.648.241,42 TL'si, sermaye giderlerinde 401.025.423,00 TL ödeneğin 377.668.894,81 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 7.104.692,27 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14.097.000,00	26.070.862,99	185
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.186.544.000,00	2.324.550.144,15	106
Diğer Gelirler	16.022.000,00	43.388.695,32	271
Sermaye Gelirleri			
Toplam	**2.216.663.000,00**	**2.394.009.702,46**	**108**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		500.382,51	
Net Toplam		**2.393.509.319,95**	

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.216.663.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.393.509.319,95 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.620.691.325,96 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 500.382,51 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.225.173.550,76 TL ve faaliyet gideri 2.324.488.676,75 TL olan Üniversite, 2024 yılını 2.520.875.817,46 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 294.986.122,90 TL, gider toplamı 220.869.584,90 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 74.116.538,00 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 2.778.988,99 TL, gider toplamı 2.139.743,07 TL olarakgerçekleşmiş ve dönem sonu 639.245,92 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 22 Mayıs 2019 tarih ve 30781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 23 Ocak 2020 tarih ve 1000 sayı ile kurulan Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Türk - Alman Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetim AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin

kuruluş sermayesi 100.000,00 TL olup Üniversitenin % 6,33 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı üniversite mali tablolarında 241 No.lu hesapta kayıtlı tutar 469.189,95 TL olup bu fark 2023 ve 2024 yıllarına ilişkin enflasyon farkı muhasebeleştirilmesinden kaynaklanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile

disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç adet iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan iki adedi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 460 **RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	291.615.906,03
10	**Hazır Değerler**	17.939.730,93
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	17.855.966,93
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	83.764,00
12	**Faaliyet Alacakları**	154.550.513,19
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	154.495.034,81
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	55.478,38
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	48.271.036,67
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	48.271.036,67
14	**Diğer Alacaklar**	3.655.196,34
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.655.196,34
15	Stoklar	5.385.779,22
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	5.385.779,22
16	**Ön Ödemeler**	61.813.649,68
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	61.813.649,68
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	10.035.078.329,29
22	**Faaliyet Alacakları**	5.291.240,52
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.246.146,56
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	45.093,96
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	669.189,95
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	569.189,95
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	10.029.117.898,82
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	5.513.042.847,73
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	93.122.364,92
252	BİNALAR HESABI	4.896.439.247,50
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	184.754.482,09
254	TAŞITLAR HESABI	22.597.619,27
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	123.839.268,31

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	40.400.058,80
32	**Faaliyet Borçları**	12.740.705,39
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	12.740.705,39
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	858.761,54
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	477.890,35
333	EMANETLER HESABI	380.871,19
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	25.443.604,39
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	24.038.759,45
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.382.817,24
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	22.027,70
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	239.047,52
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	239.047,52
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.117.939,96
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	1.117.939,96
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	172.392.593,59
43	**Diğer Borçlar**	612.911,87
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	612.911,87
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	171.779.681,72
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	171.779.681,72
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	10.113.901.582,93
50	**Net Değer**	767.448.602,21
500	NET DEĞER HESABI	767.448.602,21
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	9.113.084.861,50
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	9.113.084.861,50
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.287.507.698,24
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.287.507.698,24
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.520.875.817,46
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	4.600.474.615,75
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.079.598.798,29

257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.354.640.871,86
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	549.962.940,86
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	7.728.324,46
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.728.324,46
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	914.088,03
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-914.088,03

AKTİF TOPLAMI 10.326.694.235,32

PASİF TOPLAMI 10.326.694.235,32

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	53.594.466,05
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	53.594.466,05
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	15.926.540,62
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	15.926.540,62
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	243.557.496,52
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	243.557.496,52
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.715.137,64
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.715.137,64
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	16.477.553,40
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	16.477.553,40
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	6.130.193,01
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	8.686.998,90
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	14.817.191,91

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 460 **Adı : RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.324.488.676,75
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.671.415.337,65
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	191.817.546,95
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	74.771.234,93
630	05	Cari Transferler	88.653.501,41
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	610.968,31
630	13	Amortisman Giderleri	177.144.971,62
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	14.837.732,40
630	15	Karşılık Giderleri	84.174.378,56
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	18.412.180,81
630	99	Diğer Giderler	2.650.824,11

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.324.488.676,75**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.620.691.325,96
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	30.504.484,41
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.464.626.317,21
600	05	Diğer Gelirler	46.396.966,50
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	1.051.772,38
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	1.866,30
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	78.109.919,16

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.620.691.325,96**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	500.382,51
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	481.982,51
610	05	Diğer Gelirler	18.400,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **500.382,51**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.620.190.943,45**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.225.173.550,76**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.520.875.817,46**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.324.488.676,75**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.620.691.325,96**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.620.190.943,45**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**500.382,51**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.520.875.817,46**

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

A.Ş : Anonim Şirket

NATO: North Atlantic Treaty Organization

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşletme Bulunması

2. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

3. Üniversite İktisadi İşletmesine Kiraya Verilen Taşınmazların İktisadi İşletme Tarafından Üçüncü Kişilere Kiralanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi 2015 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Sağlık Bilimleri Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör, Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 22 fakülte, 4 enstitü, 6 meslek yüksekokulu, 31 uygulama ve araştırma merkezi ve 65 sağlık uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	1.564	367	1931
Doçent	1.535	489	2024
Doktor öğretim üyesi	742	227	969
Öğretim görevlisi	123	22	145
Araştırma görevlisi	268	167	435
Toplam	**4.232**	**1.272**	**5.504**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	293	195	488
Sağlık	57	60	117
Avukatlık	4	2	6
Eğitim-öğretim	1	0	1
Teknik	64	92	156
Yardımcı	81	30	111
Sözleşmeli	298	97	395
İşçi	195	0	195
Toplam	**993**	**476**	**1469**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5.225'dir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	4.614.488.250,00	4.560.864.692,82	98,84
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	578.186.700,00	555.066.083,32	96,00
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	391.920.494,00	334.464.833,20	85,34
Cari Transferler	276.183.655,16	275.743.198,97	99,84
Sermaye Giderleri	1.237.485.044,19	951.749.071,04	76,91
Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	7.098.264.143,35	6.677.887.879,35	94,08

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile **5.656.223.000,00** TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde **1.442.041.143,35** TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 7.098.264.143,35 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %**94,08**'i olan 6.677.887.879,35 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 4.614.488.250,00 TL ödeneğin 4.560.864.692,82 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 578.186.700,00 TL ödeneğin 555.066.083,32 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 391.920.494,00 TL ödeneğin 334.464.833,20 TL'si, cari transferlerde 276.183.655,16 TL ödeneğin 275.743.198,97 TL'si, sermaye giderlerinde 1.237.485.044,19 TL ödeneğin 951.749.071,04 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Proje Özel Hesabından 9.607.853,56 TL, Avrupa Birliği Hibeleri (Erasmus) Özel Hesabından 11.442.473,08 TL, NATO Projesi özel hesabından 1.902.109,71 TL olmak üzere toplam 22.952.436,35 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	58.389.000,00	147.512.616,90	253

Alınan Bağış ve Yardımlar	5.578.593.000,00	6.432.819.854,35	115
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Diğer Gelirler	19.241.000,00	51.077.290,87	265
Toplam	**5.656.223.000,00**	6.631.409.762,12	117
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)		5.140.597,05	
Net Toplam	5.656.223.000,00	6.626.269.165,07	117,15

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri **5.656.223.000,00** TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri **6.626.269.165,07** TL'dir.

Dönem faaliyet geliri **7.044.385.087,15** TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı **5.140.597,05** TL, enflasyon düzeltmesi toplamı **1.437.642.681,00** TL ve faaliyet gideri **6.263.169.452,17** TL olan Üniversite, 2024 yılını **2.213.717.718,93** TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı Gelir Toplamı **33.570.878,51** TL, Gider Toplamı **23.648.073,44** TL olarak gerçekleşmiş ve dönem **9.922.805,07 TL** kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı **32.123.711,11** TL, gider toplamı ise **31.545.038,47** TL olarak gerçekleşmiş ve dönem **578.732,64** TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 23/05/2018 tarih ve 9588 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan Teknoloji Transfer Ofisi A.Ş.'nin ortağıdır. Adı geçen A.Ş.'nin kuruluş sermayesi 4.000.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Üniversitenin kuruluş kararı 20/09/2018 tarih ve 9664 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanan sermayesi 11.000.000,00 TL olan Sağlık Bilimleri Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Sağlık Teknokent A.Ş'de %35 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde;

Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Olmadan Faaliyet Gösteren İşletme Bulunması

Üniversite tarafından kiraya verilen ve Üniversite İktisadi İşletmesi tarafından işletilen yerlerin, işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmaksızın faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir.

10.08.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik’in “Amaç” başlıklı 1’inci maddesinde, Yönetmeliğin amacının, işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının verilmesinde uygulanacak esas ve usulleri düzenlemek olduğu, “Tanımlar” başlıklı 4’üncü maddesinde işyeri açma ve çalışma ruhsatının, yetkili idareler tarafından Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verdikleri izin olduğu,

"İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise, yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyerinin açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmadığı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı, hüküm altına alınmıştır.

Yapılan denetimde, Üniversite tarafından kiraya verilen 12 işletmeden sadece 1 işletmenin işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunduğu, 11 işletmenin ise ruhsatı olmadığı halde faaliyette bulundukları tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış, iş yeri açma ve çalışma ruhsatı olmaksızın faaliyet gösteren iş yerlerine yönelik gerekli incelemeler yapılarak, ruhsat başvurularının yapılması talep edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre Üniversite bünyesinde faaliyet gösteren işletmelerin iş yeri açma ve çalışma ruhsatı almaları zorunlu olup, Üniversitenin, kiracılar ile sözleşme imzalandıktan sonra, kiraya verilen alanlarda yürütülecek ticari faaliyetlerle ilgili olarak işletmelerin işyeri açma ve çalışma ruhsatı alıp almadıklarını ve sözleşme süresi içerisinde işletme ruhsatının iptal edilip edilmediğini kontrol etmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversite mülkiyetinde bulunan taşınmazların mevcut cinslerini yansıtacak şekilde değerleme çalışmalarının tamamlanmadığı, bu nedenle mali tabloların taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca, kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların mali saydamlığı ve hesap verebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu itibarla, taşınmazların mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden ve mevcut cinsini doğru yansıtacak şekilde kayıtlara alınması önem arz etmektedir.

Kamu idarelerine ait taşınmazların kayıt işlemleri, 02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında; taşınmazların maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden kayıtlara alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Ayrıca, envanteri tamamlanan ve gerçek değeri tespit edilen taşınmazların, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 169-176'ncı maddeleri arasında yer alan düzenlemeler uyarınca, varlığın cinsine göre 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabına kaydedilerek raporlanması gerekmektedir.

Yapılan denetimlerde; Üniversitenin envanterinde bulunan taşınmazların gerçek değerinin tespitine ilişkin çalışmaların yapılmadığı ve varlıkların cinsi dikkate alınarak muhasebe kayıtlarına alınmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış, taşınmazların gerçek değerinin tespitine ilişkin çalışmaların yapıldığı ve varlıkların cinsi dikkate alınarak muhasebe kayıtlarına alınması amacıyla işlemlere başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri gereği, Üniversite bünyesinde yer alan arsa ve arazilerin, yeraltı ve yerüstü düzenlerinin (ana arter ve iç yollar, elektrik ve telefon hatları, otoparklar, yaya yolları, peyzaj alanları, trafolar ve kanalizasyon ile doğalgaz hatları, parklar, galeri sistemleri, meydanlar vb. yerler) ve binaların mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden ve taşınmazın cinsini doğru yansıtacak şekilde muhasebe kayıtlarına alınması gerekmektedir.

BULGU 3: Üniversite İktisadi İşletmesine Kiraya Verilen Taşınmazların İktisadi İşletme Tarafından Üçüncü Kişilere Kiralanması

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51'inci maddesinin g bendine göre Üniversite İktisadi İşletmesine kiraya verilen taşınmazların İktisadi İşletme tarafından üçüncü kişilere kiralandığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Mal yönetiminde etkililik ve sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde kamu idarelerinin, taşınırların yönetimi, kaydı, muhafazası ve kullanımından sorumlu oldukları ve kamu idarelerine ait malları edinme,

kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerinin, mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Söz konusu hükümlere göre üniversitelerin taşınmaz kiralamalarını, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na belirtilen usullerle hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapmaları gerekmektedir.

Üniversite tarafından kiraya verilen yerlerle ilgili yapılan denetimde, Üniversitenin özellikli durumları gözetilerek 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin g bendine göre İktisadi İşletmeye kiraya verilmesini uygun gördüğü taşınmazlarının, daha sonra İktisadi İşletme tarafından üçüncü kişilere kiralandığı, Üniversite ile İktisadi İşletme arasında düzenlenen sözleşmelerde kiralanan taşınmazların idarenin izni ile alt kiracıya kullandırabileceğinin düzenlenmiş olduğu, ancak söz konusu izinlerin de alınmadığı tespit edilmiştir.

6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 322'nci maddesinde de yer alan bu hususun 5018 sayılı Kanun'un yukarıda yer verilen hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde istisna ve zorunlu durumlarda hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkeleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır. İktisadi İşletme tarafından alt kiracılara daha yüksek tutarlarla yapılan kiralamalar ve genel kural haline getirilmiş alt kiracıya kullandırma uygulaması dolayısıyla, Üniversite bünyesine girmesi gereken gelirlerin bir kısmının İktisadi İşletme gelirleri arasında yer almış ve Üniversitenin hesap verme sorumluluğu dışında bırakılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış, düzeltme işlemlerine başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak kullanış özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen Üniversite taşınmazlarının İktisadi İşletmeye kiraya verildikten sonra, İktisadi İşletme tarafından daha sonra üçüncü kişilere kiralanmaması, Üniversite ile İktisadi İşletme arasında akdedilen sözleşmelerde alt kiracı kullanımına dair düzenlemelere yer verilmemesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversiteye Tahsis Edilen Arazi ve Arsaların Muhasebe Kayıtlarının Doğruyu Yansıtmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2025 yılı itibariyle kısmen yerine getirilmiştir. Arsa vasfındaki taşınmazların değerlemeleri yapılmış olup arsa vasfında olmayan taşınmazlar için cins tahsisi ve değerleme işlemlerine başlandığı bildirilmiş olup, 2024 ve 2025 yılları itibariyle ilgili husus tam olarak düzeltilmediği için bulgu konusu yapılmıştır.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

BAP : Bilimsel Araştırma Projeleri

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Bilgisayar Yazılım, Bakım, Güncelleme Hizmeti Alımlarının Haklar Hesabına Kaydedilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesi Gelirlerinden Ayrılan Bilimsel Araştırma Projeleri ve Hazine Paylarının Mevzuatın Öngördüğü Hesaplarda İzlenmemesi

2. Personele Yapılan Ek Ödemelerin Mevzuatın Öngördüğü Hesaplarda İzlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'nci maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 05 Aralık 2016 tarih ve 29909 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sağlık Bilimleri Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 23 Mayıs 2021 tarih ve 31489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sağlık Bilimleri Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak, seminer, konferans, sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak,

b) Sağlık bilimleri ile ilgili eğitim ve araştırma projeleri düzenlemek,

c) Sağlık hizmeti sunumu kapsamı dışındaki bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak,

ç) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü danışmanlık, analiz, sentez, bakım onarım, iş değerlendirmesi ve organizasyonu yapmak, deneyle kurumsal raporlar ve bunlarla ilgili görüş ve öneriler sunmak, işletme hesapları ve fizibilite raporları hazırlamak,

d) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler, laboratuvar ve her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, analiz, her türlü sağlık hizmetleri ile yataklı ve yataksız sabit ve geçici kuruluşları işletmek,

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri pazarlamak, satış ve teşhir yerleri açmak,

f) Çoklu ortam öğretim materyali geliştirme, eğitim yazılımı hazırlama, merkezi sınav destek hizmetleri ile elektronik içerik yayımcılığı hizmetleri sağlamak,

g) Elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleriyle kitap ve her türlü matbu evrak basmak, cilt ve matbaa işleri yapmak, renkli renksiz reprodüksiyon, kitap satış ve fotokopi işleri yapmak, faaliyet alanı ile ilgili her türlü yayım ve basım işlerini yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı ondur.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, bir uzman, bir idari memur, bir veri hazırlama kontrol işletmeni ve bir sürekli işçi hizmet vermektedir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, dokuz uzman ve iki memur bulunmaktadır

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 68.626.800,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisine ek bütçe yapılmamıştır.

İşletmenin 2024 yılında 23.648.073,44 TL bütçe giderine karşılık 33.570.878,51 TL bütçe geliri elde edilmiş ve dönem 9.922.805,07 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

•Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu

idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bilgisayar Yazılım, Bakım, Güncelleme Hizmeti Alımlarının Haklar Hesabına Kaydedilmemesi

Gülhane Medikal Tasarım ve Üretim Uygulama ve Araştırma Merkezi ihtiyacı olan bilgisayar yazılım, bakım, güncelleme işlemleri alımlarının 260 Haklar Hesabında izlenmesi gerekirken 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına kaydedildiği ve amortisman payının ayrılmadığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 222'nci maddesinde; 260 Haklar Hesabının bedeli karşılığında edinilen imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı ,

Hesabın işleyişini düzenleyen 223'üncü maddesinde; hakların maliyet bedeli ile bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği, yararlanma süresi belli olanların sürenin

bitiminde, yararlanma süresi belli olmayanların 5'inci yılın sonunda bu hesaba alacak, 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç olarak kaydedileceği belirtilmiştir.

268 Birikmiş Amortismanlar Hesabını düzenleyen 226'ncı maddesinde de; "Birikmiş amortismanlar hesabı, maddi olmayan duran varlık bedellerinin, yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesini izlemek için kullanılır" hükümlerine yer verilmiştir.

Söz konusu hükümler gereğince, mali yıl içerisinde elde edilen imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi hukuki tasarruflar ile kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkilerin, bunlar dolayısıyla yapılan ekonomik değer taşıyan harcamaların 260 Haklar Hesabında izlenmesi ve 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabı kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

Aynı Yönetmelik'in "6 Gelir tablosu hesapları" başlıklı Onuncu Bölümünün 386'ncı maddesinde de; bu hesap grubunun, işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili olarak sağlanan hasılat ile işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan tüm gelir ve giderlerinin tasnifli bir şekilde izlenmesi ve dönemin kesin sonuçlarının belirlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Yapılan düzenlemeler gereğince, 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabının dönem sonunda 741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı ve 622 Satılan Hizmet Maliyeti hesabı kayıtları ile kapatılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü tarafından Gülhane Medikal Tasarım ve Üretim Uygulama ve Araştırma Merkezi ihtiyacı için yapılan bilgisayar yazılım bakım, güncellemeleri kapsamında gerçekleştirilen 1.447.069 TL tutarlı alımların 260 Haklar Hesabı yerine 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabına gider olarak kaydedildiği ve buna bağlı olarak amortisman payı ayrılmadığı için 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabı kayıtlarının da yapılmadığı tespit edilmiştir.

Hatalı kayıtlar dolayısıyla, İşletme Bilançosunda toplam 1.447.069 TL tutarlı bilgisayar yazılım, bakım ve güncellemeler kapsamında yapılan alımlar 260 Haklar Hesabı ile 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabında yer almamış, ayrıca söz konusu alımların kaydedildiği 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabının dönem sonunda kapanış kaydıyla devredildiği 622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı dolayısıyla İşletme Gelir Tablosu da gerçek durumu yansıtmamıştır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış, düzeltme işlemlerine başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, Döner Sermaye İşletmesinin bilgisayar yazılım, bakım ve güncelleme hizmetleri kapsamında yaptığı alımlarının İşletme Bilançosunda 260 Haklar Hesabında yer almaması dolayısıya İşletme Bilançosu hatalı veri üretmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesi Gelirlerinden Ayrılan Bilimsel Araştırma Projeleri ve Hazine Paylarının Mevzuatın Öngördüğü Hesaplarda İzlenmemesi

Döner Sermaye İşletmesinin gelirlerinden her ay Üniversite ve genel bütçeye aktarılması gereken %5 BAP Payı ile %1 Hazine Payı ödemelerine ilişkin yükümlülüğünün, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile öngörülen hesaplarda izlenmediği tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler bölümünün 289'uncu maddesinde; 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabının döner sermayeli işletmelerce genel bütçeye aktarılacak tutarlar, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu payı, idare masraflarına katılma payı, amortisman payı, kâr payı, merkez hissesi gibi Hazineye veya ilgili idareye ödenecek gelir ve payların izlenmesi için kullanılacağı,

Hesabın işleyişini düzenleyen 290'uncu maddesinde de, genel bütçeye aktarılan tutarların ve Üniversite döner sermaye işletmelerince, mevzuatları gereği üniversitelerinin araştırma fonlarına aktarılan tutarların bu hesaba alacak, 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç kaydedileceği, Hazineye veya ilgili kurum bütçesine yatırıldığında veya ilgili kuruma gönderildiğinde ise bu hesaba borç, ilgili hesaba alacak kaydedilerek izleneceği düzenlenmiştir.

Yukarıda belirtilen Yönetmelik hükümleri gereğince, İşletme gelirlerinden ayrılan toplam 1.335.067,74 TL BAP ve 267.005,54 TL Hazine Paylarının 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabına alacak kaydedilmesi gerektiği halde, Ocak 2024 ayı dışında ayrılan paylar 362 Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabına değil ya 336 Diğer Borçlar

Hesabına kaydedilmiş veya doğrudan 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına alacak kaydı yapılmak suretiyle muhasebeleştirimiştir.

362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabında kayıtlı tutarlar ödendiğinde borç kaydı ile kapatıldığından, dolayısıyla söz konusu hesap bakiye vermediğinden, İşletme Bilançosu 362 Ödenecek Sermaye Yükümlülükleri Hesabı yönünden hatalı veri üretmemekle beraber mevzuata uygun kayıtların yapılmaması nedeniyle, yıl içerisinde İşletmenin mali tabloları BAP ve Hazine Payları hakkında ayrı bilgi sunmamış olmaktadır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış, 2025 yılı itibariyle söz konusu kayıtların yapılması hususuna dikkat edileceği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, Döner Sermaye İşletmesi gelirlerinden ayrılan BAP ve Hazine Paylarının yılı içerisinde 362 Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Personele Yapılan Ek Ödemelerin Mevzuatın Öngördüğü Hesaplarda İzlenmemesi

Döner sermaye gelirlerine katkısı bulunan personele yapılan ek ödemelerin 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabında izlenmesi gerektiği halde, 335 Personele Olan Borçlar veya 336 Diğer Borçlar Hesabına kaydedildiği ya da doğrudan ödeme kaydının yapıldığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler bölümünün 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabını düzenleyen 291'inci maddesinde; söz konusu hesabın döner sermayeli işletmelerce, personele maaş dışında katkı payı, prim, huzur hakkı gibi değişik adlarla yapılan ödemelerin tahakkukunun izlenmesi için kullanılacağı düzenlenmiş, 292'nci maddesinde de, ödenecek tutarların bu hesaba alacak, 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına borç, ödeme yapıldığında ise bu hesaba borç, ödemenin şekline göre ilgili hesaba alacak kaydedileceği düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede ise, personele ödenen toplam 5.916.101,27 TL ek ödeme tutarının tahakkuk işlemlerinin 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına kaydedilerek yapılması gerekirken, 335 Personele Olan Borçlar veya 336 Diğer Borçlar Hesabına kaydedildiği ya da doğrudan 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına alacak kaydı ile tahakkuk kaydı yapılmadan ödendiği tespit edilmiştir.

363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabında kayıtlı tutarlar ödendiğinde borç kaydı ile kapatıldığından söz konusu hesap bakiye vermediği için , İşletme Bilançosu 363 Ödenecek Katkı Payı Hesabı yönünden hatalı veri üretmemiş olmakla beraber, mevzuatın öngördüğü kayıtların yapılmaması nedeniyle İşletme mali tabloları yıl içerisinde ödenecek olan personel katkı payları hakkında ayrı bilgi sunmamıştır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış, 2025 yılı itibariyle söz konusu kayıtların yapılması hususuna dikkat edileceği bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, Döner Sermaye gelirlerine katkısı bulunan personele yıl içerisinde yapılan ek ödemelerin, 363 Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 506 **SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	841.427.569,87
10	**Hazır Değerler**	11.615.634,33
102	BANKA HESABI	135,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	11.442.473,08
105	DÖVİZ HESABI	179.160,20
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-6.133,95
12	**Faaliyet Alacakları**	513.426.849,82
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	513.426.849,82
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	49.166.353,24
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	49.166.353,24
14	**Diğer Alacaklar**	1.278.804,63
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.278.804,63
15	Stoklar	46.142.321,62
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	46.142.321,62
16	**Ön Ödemeler**	219.797.606,23
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	219.797.606,23
2	DURAN VARLIKLAR	6.328.339.102,94
22	**Faaliyet Alacakları**	709.627,05
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	709.627,05
24	**Mali Duran Varlıklar**	9.354.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	8.354.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	6.318.275.475,89
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.226.589.540,57
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	38.233.579,40
252	BİNALAR HESABI	7.319.080.999,94
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	697.492.326,80
254	TAŞITLAR HESABI	21.365.316,06
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	609.586.540,24
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.243.765.349,33
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.649.692.522,21
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	184.693.592,25
32	**Faaliyet Borçları**	117.283.490,17
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	117.283.490,17
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.393.631,12
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.148.396,48
333	EMANETLER HESABI	1.245.234,64
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	61.825.465,66
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	47.749.914,58
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	5.533.274,86
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	202.812,91
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	8.339.463,31
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	687.175,11
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	687.175,11
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	503.830,19
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	503.830,19
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	69.274.486,51
43	**Diğer Borçlar**	3.184.890,32
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.184.890,32
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	66.089.596,19
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	66.089.596,19
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.915.798.594,05
50	**Net Değer**	2.541.346.135,74
500	NET DEĞER HESABI	2.541.346.135,74
51	**Değer Hareketleri**	471.598,37
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	471.598,37
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.965.093.331,32
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.965.093.331,32
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.804.830.190,31
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.804.830.190,31
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.213.717.718,93
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.866.340.138,30
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.652.622.419,37

260	HAKLAR HESABI	42.654.254,42
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-42.654.254,42
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.349.048,14
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.349.048,14

AKTİF TOPLAMI 7.169.766.672,81

PASİF TOPLAMI 7.169.766.672,81

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	65.232.067,33
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	65.232.067,33
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	506.651.328,01
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	506.651.328,01
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	22.749.591,58
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	22.749.591,58
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	101.326.418,10
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	101.326.418,10
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	15.239.575,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	628.354,87
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	15.867.929,87

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 506 **Adı : SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.263.169.452,17
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.594.219.700,32
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	555.198.333,32
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	325.860.563,86
630	05	Cari Transferler	284.205.048,64
630	07	Sermaye Transferleri	10.485.420,15
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	3.460.331,98
630	13	Amortisman Giderleri	448.318.333,89
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	29.970.396,59
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	54.400,11
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.630.608,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	7.931.618,01
630	99	Diğer Giderler	1.834.697,30

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.263.169.452,17**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	7.044.385.087,15
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	163.530.769,75
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.788.078.173,60
600	05	Diğer Gelirler	83.751.520,80
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	5.092.377,07
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	255.633,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	3.676.612,93

GELİRLER TOPLAMI (B) **7.044.385.087,15**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	5.140.597,05
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.134.792,09
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	5.804,96

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **5.140.597,05**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **7.039.244.490,10**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.437.642.681,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.213.717.718,93**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.263.169.452,17**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**7.044.385.087,15**	**NET GELİR (D=B-C)**	**7.039.244.490,10**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**5.140.597,05**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.213.717.718,93**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8506

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	44.903.731,14
10	**HAZIR DEĞERLER**	25.036.887,13
102	BANKALAR HESABI	21.703.502,46
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-105.562,96
105	DÖVİZ HESABI	3.438.947,63
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	9.915.075,64
120	ALICILAR HESABI	9.915.075,64
13	**DİĞER ALACAKLAR**	3.078,62
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	1.004,39
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	2.074,23
15	STOKLAR	9.948.689,75
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.414.593,55
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	8.534.096,20
2	DURAN VARLIKLAR	2.922.948,20
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	96.135,00
220	ALICILAR HESABI	96.135,00
23	**DİĞER ALACAKLAR**	1.000.000,00
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.000.000,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	717.600,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	717.600,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	1.109.213,20
260	HAKLAR HESABI	1.109.213,20

AKTİF TOPLAMI 47.826.679,34

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.998.026,01
33	**DİĞER BORÇLAR**	10.842.703,93
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	10.842.703,93
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	1.155.322,08
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	904.771,40
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	250.550,68
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	35.828.653,33
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	25.190.573,63
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	25.190.573,63
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-284.725,37
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-284.725,37
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	9.922.805,07
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	9.922.805,07

PASİF TOPLAMI 47.826.679,34

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	289.230,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	289.230,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	349.595,63
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	349.595,63

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8506 **SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	27.652.596,50
1- Yurtiçi Satışlar	27.652.596,50
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	0,00
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	256.002,37
1- Satıştan İadeler (-)	1.100,46
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	254.901,91
C- NET SATIŞLAR	27.396.594,13
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	11.139.048,60
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	11.139.048,60
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	16.257.545,53
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	12.253.022,47
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	12.253.022,47
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	4.004.523,06
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	5.830.928,07
3- Faiz Gelirleri	3.571.740,67
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	2.259.181,90
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	5,50
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	9.835.451,13
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	87.353,94
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	87.353,94
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	9.922.805,07
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	9.922.805,07

SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ : Anonim Şirket

IE :"International Efficiency" (Uluslararası Verimlilik) kısaltmasıdır ve IEC (Uluslararası Elektroteknik Komisyonu) tarafından tanımlanan bir standart olan IEC 60034-30-1'e dayanır. Bu standart, elektrik motorlarının enerji verimliliğini sınıflandırmak için kullanılır.

LED : Türkcesi ışık yayan diyot anlamına gelir.

RFID : Verileri aktarmak için radyo frekansı dalgalarının temassız kullanımıdır.

ÜFE : Üretici fiyat endeksi.

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İhale Dokümanlarında Bitkisel Atık Yağların Kontrolüne İlişkin Düzenlemelere Yer Verilmemesi

2. Birden Fazla İdarenin Zorunlu Ortak İhtiyacı İçin Birlikte İhaleye Çıkılmaması

3. Parasal Limitler Dahilindeki Mal Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurulundan Uygun Görüş Alınmaması

4. Yaklaşık Maliyetin Mevzuat Hükümleriyle Uyarlı Şekilde Belirlenmemesi

5. Kartlı Geçiş Sistemi Bakım Destek ve Geliştirme İşinin Sözleşmesine Uygun Yürütülmemesi

6. Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda İhtiyacın Tek Kaynaktan Sağlanabildiğine Dair Çalışma ile Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

7. Yapım İşleri İçin Düzenlenen Özel Teknik Şartnameler İle Yüklenicilerin Sorumluluklarının Sınırlandırılması

8. İdarenin Bilişim Hizmet Alımlarının Yetki Belgesine Sahip Olmayan Yüklenicilerden Sağlanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 18.05.2018 tarih ve 7141 sayılı Kanun'un Ek 7'nci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda iş gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 8 fakülte, 1 yüksekokul, 1 enstitü, 15 meslek yüksekokulu ve 21 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	75	18	93
Doçent	86	25	111
Doktor öğretim üyesi	146	71	217
Öğretim görevlisi	277	39	316
Araştırma görevlisi	80	20	100
Toplam	**664**	**173**	**837**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	171	210	381
Sağlık	2	15	17
Avukatlık	-	4	4
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	49	58	107
Yardımcı	6	8	14
Sözleşmeli	101	27	128
İşçi	209	-	209
Toplam	**538**	**322**	**860**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1202'dir. Ayrıca Üniversitede 6 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	898.023.985,51	876.541.410,28	97,61
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	118.134.610,00	113.228.221,69	95,85
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	119.140.943,76	99.863.407,23	83,82
05 Cari Transferler	35.690.848,00	35.402.784,56	99,19
06 Sermaye Giderleri	140.230.002,00	118.157.587,74	84,26
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**1.311.220.389,00**	**1.243.193.411,50**	**94,81**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.172.934.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 138.286.389,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.311.220.389,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,81'i olan 1.243.193.411,50 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 898.023.985,51 TL ödeneğin 876.541.410,28 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 118.134.610,00 TL ödeneğin 113.228.221,69 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 119.140.943,76 TL ödeneğin 99.863.407,23 TL'si, cari transferlerde 35.690.848,00 TL ödeneğin 35.402.784,56 TL'si, sermaye giderlerinde 140.230.002,00 TL ödeneğin 118.157.587,74 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 4.406.645,96 TL ve 279.411,92 avro bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	29.257.000,00	77.789.540,87	265,88
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.136.327.000,00	1.175.618.911,68	103,46
Diğer Gelirler	7.350.000,00	22.328.375,42	303,79
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	1.172.934.000,00	1.275.736.827,97	108,76

Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.570.695,31	-
Net Toplam	**1.172.934.000,00**	**1.274.166.132,66**	**108,63**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.172.934.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.274.166.132,66 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.369.252.321,91 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.570.695,31 TL, enflasyon düzeltmesi tutarı 367.394249,50 TL ve faaliyet gideri 1.275.529.765,86 TL olan Üniversite, 2024 yılını 459.546.110,24 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 74.712.479,04 TL, gider toplamı 56.543.714,93 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 18.168.764,11 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 196.969,67 TL, gider toplamı 99.706,48 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 97.263,19 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 22.10.2022 tarih ve 31991 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6248 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile kurulan Nehir Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 7.500.000,00 TL olup Üniversitenin %57 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini

muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan;

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir. Bununla beraber Kamu İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planımız hazırlanarak üst yönetici onayıyla 15.04.2024 tarihinde yürürlüğe girmiş olup eylem planında belirlenen süreçler planlandığı şekilde devam etmektedir. Bu kapsamda yapılması öngörülen "Hassas Görevler Prosedürü" çalışmaları devam etmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik Plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru olarak belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Kurum tarafından risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön

mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı yürürlüğe girmiş, değerlendirme raporu hazırlanmıştır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetçi kadrosunun istihdamına yönelik kadro talebinde bulunulmuştur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İhale Dokümanlarında Bitkisel Atık Yağların Kontrolüne İlişkin Düzenlemelere Yer Verilmemesi

Kiralık alanları işleten müstecirlerin bir kısmının bitkisel yağ üreticisi olduğu halde ihale dokümanlarına bitkisel yağ üreticilerinin uymak zorunda olduğu hükümlere yer verilmediği tespit edilmiştir.

Bitkisel atık yağların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanması, yönetiminde gerekli teknik ve idari standartların oluşturulması ve buna yönelik prensip, politika ve programların belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği, 06.06.2015 tarih ve 29378 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Düzenlemenin amacının çevreye zararlı bitkisel atık yağların doğaya karışımı engellenerek bitkisel atık yağ üreticilerinden toplanan bitkisel atık yağlardan biyodizel ve biyogaz üretiminin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır.

Yönetmelik'in 5'inci maddesi gereğince bitkisel atık yağların ve bu yağların işlenmesi sonucu oluşan atıkların; çevreye zarar verecek şekilde depolanması, taşınması, doğrudan veya dolaylı olarak yüzey suları ile yeraltı suyuna, denize, kanalizasyona, drenaj sistemi ile toprağa verilmesi ve mevcut düzenlemelerle belirlenen sınır değerleri aşarak hava kirliliğine neden olacak şekilde yakılması ve doğrudan veya dolaylı olarak yemeklik yağlara ve ham yağlara karıştırılması yasaktır. Bitkisel atık yağların kaynağında ayrı toplanması ve uygun şekilde depolanması esas olduğundan bitkisel atık yağ üreten kurum, kuruluş veya işletmeler, bu yağların toplanması için çevre lisanslı geri kazanım tesisleriyle veya bitkisel atık yağ ara depolama tesisleri ile yıllık sözleşme yapmakla yükümlüdürler.

Öte yandan Yönetmelik'in 10'uncu maddesi bitkisel atık yağ üreticisinin/sahibinin yükümlülüklerini düzenlemektedir. Buna göre bitkisel atık yağ üreticileri; bitkisel atık yağları diğer atık madde ve çöplerden ayrı olarak biriktirmekle, konutlar hariç olmak üzere faaliyetleri sonucu oluşan bitkisel atık yağların biriktirilmesi için sızdırmaz, iç ve dış yüzeyleri korozyona dayanıklı toplama kaplarını kullanmakla, bitkisel atık yağları lisanslı taşıyıcılarla işleme tesislerine göndermekle, bitkisel atık yağ sevkiyatında ulusal atık taşıma formu kullanmakla yükümlüdürler.

Üniversite idaresinden kantin, lokanta ve kafe kiralamak suretiyle birer atık yağ üreticisi olan müstecirlerin de söz konusu düzenlemelere tabi olup atık yağlarını biriktirip yıllık sözleşme yaptıkları yetkili firmaya teslim etmeleri gerekmektedir. Bu meyanda kiracının, gıda

hazırlama ve pişirme bölümünde kullanılmış olan atık yağlar için mutfak çıkışındaki rögar içerisine yağ tutucu cihaz koyarak yetkilendirilmiş firmalarla Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğinin 5'inci maddesi gereğince Atık Bitkisel Yağ Toplama Sözleşmesi imzalaması, biriktirdiği bitkisel atık yağı yetkili firmaya teslim etmesi ve yapmış olduğu sözleşme ile atık yağ teslim belgesinin bir suretini dosyasına konulmak üzere İdare'ye sunması gerekir.

Kamu İdaresi verdiği cevapta atık yağların toplanmasına ve yetkili firmaya teslimine ilişkin düzenlemenin tip ihale dokümanına dercedildiğini ve mevcut kiralık alanlar için uygulamanın başlatıldığını belirtmiştir.

Bitkisel yağ üreticisi olan kiralık alanlar için, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında bundan sonra çıkılacak yeni ihalelerde, belirtilen hususa uyulmasının zorunlu tutulması ve kontrolünün aksatılmaması gerekir.

BULGU 2: Birden Fazla İdarenin Zorunlu Ortak İhtiyacı İçin Birlikte İhaleye Çıkılmaması

Aynı kampüs ve aynı yemekhaneyi kullanan iki ayrı idarenin ortak ihale yaparak ihtiyaçlarını karşılaması mümkün iken ortak ihaleye çıkılmadığı, ihtiyacın doğrudan temin ile karşılandığı tespit edilmiştir.

4734 sayılı Kanunun Ek 7'nci maddesi gereğince birden fazla idarenin ortak ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik mal ve hizmet alımları ile bakım ve onarım işlerine ilişkin ihtiyaçların tek bir ihale açılarak karşılanması mümkündür. Bu kapsamdaki işler için idareler, düzenlenecek bir protokol ile kendi aralarından bir idareyi, kesin teminatın alınması ve sözleşmenin imzalanması hariç olmak üzere diğer ihale işlemlerini bu idareler adına gerçekleştirmek üzere görevlendirir. Protokole taraf olan her bir idare ile ihalenin üzerine bırakılmasına karar verilen istekli/istekliler arasında ayrı ayrı sözleşme imzalanır.

Bununla beraber 17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tasarruf Tedbirleri konulu, 2024/7 sayılı Genelge'nin "Genel İlkeler" başlıklı bölümünde de "Kamu kurum ve kuruluşları, yapacakları alımlarda ölçek ekonomisinden yararlanarak ihtiyaçların daha düşük maliyetlerle temini amacıyla ortak alım yoluyla tedariki yaygınlaştıracaklardır." denilmiştir.

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü 2024 yılı ihtiyacı için 24.5.2024 tarih ve 126786 sayılı yazı ile aynı mutfağı kullanan Sakarya Üniversitesi Rektörlüğüne

bulguda belirtilen gerekçelerle ortak ihale yapılması talebini iletmiş, ancak bu konuda olumlu yanıt alınamadığından ortak ihale yapılamamıştır.

Sakarya Üniversitesi ile Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi aynı kampüs içinde olup aynı yemekhaneyi kullandığı, Sakarya Üniversitesi'nin yaklaşık 2.000.000 öğün için ihaleye çıkarak sözleşme imzaladığı, yemeğin üretildiği ve sunulduğu yemekhanenin tek olması nedeniyle Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nin toplam 600.000 öğün için doğrudan temin (22/b) ile aynı firmadan aynı fiyatla sözleşme imzaladığı tespit edilmiştir. Oysa iki üniversitenin ihtiyacı birleştirilerek 2.600.000 öğün için ortak ihaleye çıkılması durumunda, ihale miktarı artacağından, daha uygun bedelle alım yapılması mümkün olabilecektir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış olup Sakarya Üniversitesi ile aynı yemekhanenin kullanmasından dolayı Merkez Kampüs öğrencileri ile personelin yemek hizmet ihalesinin ortak yapılmasının planlandığı, 24.05.2024 tarih ve 126786 sayılı yazı ile ortak ihale yapılması talep edildiği, ancak Sakarya Üniversitesi'nden olumlu cevap alınamadığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak 4734 sayılı Kanunun Ek 7'nci maddesi ve 17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Tasarruf Genelgesi hükümleri gereğince aynı yemekhanenin kullanılması zorunluluğu da göz önünde bulundurularak kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak amacıyla ihtiyaçların birleştirilerek ortak ihaleye çıkılması gerekir.

BULGU 3: Parasal Limitler Dahilindeki Mal Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurulundan Uygun Görüş Alınmaması

Üniversite tarafından yapılan mal alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı İdarenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

İdarenin 2024 yılı bütçesine mal alımları için toplam 137.895.500 TL ödenek konulmuş olup yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri çerçevesinde parasal limitlere tabi toplam 17.165.277,88 TL harcama yapılmıştır. Ancak yapılan alım tutarının, bu alımlar

için bütçeye konulan ödeneğin %10'unu aştığı ve Kamu İhale Kurulundan izin alınmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi konuya ilişkin olarak bundan böyle sınır değerlerin aşılmamasına, aşılmasının zorunlu olduğu durumlarda ise Kamu İhale Kurumu'ndan uygun görüş alınarak sürecin devam ettirilmesine önem verileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerekir.

BULGU 4: Yaklaşık Maliyetin Mevzuat Hükümleriyle Uyarlı Şekilde Belirlenmemesi

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı'nca gerçekleştirilen mal ve hizmet alım ihale süreçleri üzerinde örnekleme yapılan incelemede; yaklaşık maliyet hesabının aşağıda belirtilen ikincil mevzuat hükümlerine uyarlı şekilde yapılmadığı tespit edilmiştir.

a) Yaklaşık Maliyet Hesaplamasında Önceki Dönemler Sözleşme Fiyatlarının Dikkate Alınmaması

Yaklaşık maliyet bedelinin tespitinde bir önceki yıl sözleşme fiyatlarının değerlendirmeye alınmadığı görülmüştür.

Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanması başlıklı 8'inci maddesinde; idarelerin alımın niteliğini ve piyasa koşullarını göz önünde bulundurarak bu maddenin (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde elde ettiği fiyatların birini, birkaçını veya tamamını kullanmak suretiyle yaklaşık maliyet hesaplaması yapacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendinde; idare, alım konusu mal ile ilgili daha önceki dönemlerde alım yapmış ise bu alımlarda ortaya çıkan sözleşme bedellerinin, endeks veya Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan ilgili endekslerden uygun olanının kullanılmak suretiyle güncellenerek yaklaşık maliyetin hesaplanabileceği belirtilmiştir. Döviz ile yapılmış olan alımlarda ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz alış kuru veya çapraz kur üzerinden fiyatlar güncellenerek yaklaşık maliyet hesap edilebileceği belirtilmiştir. Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde de benzer düzenleme bulunmaktadır.

Her ne kadar Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği yaklaşık maliyetin hesaplanmasında idarelere farklı seçenekler sunmuş ve takdir yetkisi tanımış olsa da; yaklaşık

maliyet hesaplaması yapılırken özellikle piyasadan yeterli düzeyde teklif alınamayan durumlarda önceki senelerde ilgili İdarede ve diğer kamu idarelerinde önceki yılda sözleşmeye yansıyan fiyatları güncellemek suretiyle kullanılması uygun olur.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve bulgu doğrultusunda işlem yapılacağı belirtilmiştir.

Bir önceki yıl veya yıllarda alım konusu ile ilgili sözleşme fiyatlarının yaklaşık maliyetin tespitinde değerlendirmeye tabi tutulmaması, yaklaşık maliyetin gerçek piyasa fiyatlarına uygun belirlenmemesine neden olabileceği değerlendirilmektedir.

b) Yaklaşın Maliyetin Tespitinde Aşırı Sapma Gösteren Tekliflerin Değerlendirme Dışında Tutulmaması

Mal ve hizmet ihalelerine ilişkin yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, hatalara sebep olabilecek gerçek piyasa fiyatlarını yansıtmayan aşırı sapma gösteren fiyat bildirimlerinin değerlendirmeye alındığı tespit edilmiştir.

Mal Alımı ve Hizmet Alımları İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin 8'inci maddesinde; İdare yaklaşık maliyetin hesaplanmasında, alım konusu malın niteliğini, miktarını, teslim süresini, nakliyesini, sigortasını ve diğer özel şartlarını belirterek KDV hariç fiyat bildirilmesini ister. Ancak, idare, gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan ve yaklaşık maliyetin hesaplanmasında hatalara sebep olabilecek fiyat bildirimlerini ve proforma faturaları değerlendirmeye almaz. Yaklaşık maliyetin hesaplanmasında kullanılan her tür bilgi ve belgeye hesap cetveli ekinde yer verilir. Değerlendirmeye alınmayan fiyat bildirimleri ile proforma faturaların değerlendirmeye alınmama gerekçelerinin de hesap cetvelinde gösterilmesi gereklidir. Benzer düzenleme Hizmet Alımları İhale Yönetmeliğinde de bulunmaktadır.

Kamu İdaresi verdiği cevapta bu konuda gerekli hassasiyetin gösterileceğini belirtmiştir.

Yaklaşık maliyetin tespitinde gerçek piyasa rayiçlerini yansıtmayan, aşırı sapma gösteren teklifler ile proforma faturaların, gerekçelerinin de belirtilmesi suretiyle, değerlendirme dışında tutulması gerekir.

c) Araç Kiralama İhalesi Yaklaşık Maliyetinin Teknik Şartnameye Aykırı Belirlenmesi

Araç kiralama ihalesi teknik şartnamesinde isteklilerin makam aracı için 2020 ve daha yeni araç sunması, binek taşıtları ile diğer araçlar için 2018 ve daha yeni araç sunması mümkün iken araçların yaklaşık maliyeti, 2024 yılı kasko değerleri esas alınarak tespit edilmiştir.

17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2024/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesinin "Resmî Taşıtların Edinilmesi ve Kullanılması" Bölümünde; hizmet alımı suretiyle edinilecek taşıtlarda model yılı yeni araçlar yerine ekonomik olması durumunda binek ve station wagon cinsi taşıtlarda 10 yaşını, diğer taşıtlarda 15 yaşını doldurmamış olmak kaydıyla model yılı yeni olmayan araçlara öncelik verileceği belirtilmiştir.

Hizmet aracı kiralama ihalesi teknik şartnamesinde isteklilerce makam aracı için 2020 yılı ve daha yeni araç sunulması, binek ve diğer taşıtları için 2018 yılı ve daha yeni araç sunulması mümkün iken araçların yaklaşık maliyetinin 2024 yılı kasko değerleri baz alınarak tespit edildiği belirlenmiştir. İhalelerde yaklaşık maliyetin; tahmini bedel niteliği taşımadığı, teknik şartnamede istenen araçlarla uyumlu olarak en doğru, gerçekçi ve piyasa fiyatlarına uyarlı şekilde tespit edilmesi gerekir.

Kamu İdaresi verdiği cevapta; harcama talimatının verildiği ay itibariyla uygulanacak Motorlu Kara Taşıtları Kasko Değer Listesinde yer alan kasko sigortası değerinin %2'sini aşamayacağı gerçeğini ve firmaların yeni model araç teklif etmesi ihtimalini de göz önünde bulundurarak işlem tesis ettiklerini belirmiştir.

Sonuç olarak mal ve hizmet alım ihale süreçlerine ilişkin yaklaşık maliyet hesaplarının gerçeğe en uygun şekilde hazırlanması için bulguda belirtilen hususlara uygun hareket edilmesi gerekir.

BULGU 5: Kartlı Geçiş Sistemi Bakım Destek ve Geliştirme İşinin Sözleşmesine Uygun Yürütülmemesi

Üniversitede kullanılan turnikeler, kart okuyucu terminaller ve akıllı kart sistemini yöneten otomasyon sisteminin periyodik bakımlarının yapılması, arızalarının giderilmesi ve ekran geliştirmesi hizmeti alımı işinin sözleşmesine uygun yürütülmediği görülmüştür.

İdare ile yüklenici arasında 17.06.2024 tarihinde yapılan Kartlı Geçiş Sistemi Destek, Bakım ve Geliştirme İşinin sözleşmesi ve uygulanması sürecine yönelik olarak yapılan incelemede aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

a) Teknik Şartnamedeki Bilgi Güvenliğini Sağlamaya Yönelik Araçların Uygulama Yazılımına Eklenmemesi

Sözleşmeye göre, Otomasyon sistemi yazılımına yerleştirilmesi gereken bilgi güvenliğini sağlamaya yönelik araçların, uygulama yazılımına eklenmediği görülmüştür.

Sözleşmenin 'Yüklenicinin sorumlulukları' başlıklı 5.2' nci maddesinde;

"*Yüklenici çok faktörlü kimlik doğrulama geliştirmesi gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda, idarenin belirleyeceği şekilde sms,mail ve/veya TOTP (Zaman Tabanlı Tek Seferlik parola Algoritması) ile doğrulama işlemi gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.*

Yüklenici, Gelişmiş Captcha entegrasyonu gerçekleştirecektir. Bu kapsamda; görsel anlamlandırması, imleç hareketleri, tıklama düzenleri ve tarayıcı davranışları gibi faktörler ile kullanıcıların gerçek kişi olduğu değerlendirilecektir…."

denilerek, kurum bilgi güvenliğini sağlamak ve zafiyetleri bertaraf etmek amacıyla, çok faktörlü kimlik doğrulaması ile sorgulama ve yanıt doğrulama esaslı güvenlik aracı geliştirileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, sözleşmede öngörülen çok faktörlü kimlik doğrulama araçları ile gelişmiş captcha entegrasyonunun sisteme yerleştirilmediği belirlenmiştir.

Kamu idaresi cevabında; bulguda konu edilen güvenlik araçlarının yüklenici tarafından geliştirildiği, geliştirilen bileşenlerin devreye alınması için gerekli altyapının hazır olduğu, yüklenici ile uygulama planlamalarının tamamlandığı ve yapılan geliştirmelerin sistem üzerinde en kısa sürede aktif hale getirileceği belirtilmiştir.

Sözleşme süresinin bitiş tarihi olan 31/12/2024 tarihine kadar yerine getirilemeyen edim için, yüklenici kusuru sözkonusu ise ilgili zarar ve ziyanın sözleşmenin cezai şart başlıklı maddesine göre hesaplanarak yükleniciden tahsil edilmesi, İdareden kaynaklı sorumluluk sözkonusu ise, ihtiyaçların belirlenmesi ve temininde daha hassas davranılarak, işin yürütülmesinde zorunlu olmayan ve İdareyi külfet altına sokacak hususların ihale dokümanlarına yazılmaması gerekmektedir.

b) Sistem Destek ve Geliştirme Taleplerinin Yüklenici Tarafından Karşılanmaması

Yüklenicinin sözleşmede belirtilen sisteme müdahale etme ve çözüm üretme süresi yükümlülüğüne uygun hareket etmediği halde, öngörülen cezai müeyyidelerin uygulanmadığı belirlenmiştir.

Sözleşmenin ‘Sorun Takip ve Çözüm Süreci’ başlıklı 5.1’inci maddesinde; ”*Yüklenici kaynaklı İdare’nin Hizmet Almasını Etkileyen Sorunlar İşgünlerinde mesai süresi başlangıcı olan 09:00 da, sorunun bildirildiği saatten itibaren 2 saat içinde soruna müdahale edilir ve mesai günü içinde sorun tamamen giderilmeye gayret edilir.*

Yüklenici kaynaklı ve İdare tarafından bildirilmiş RFID Kartlı Geçiş Sistemindeki sorunlar, bildirilmesi üzerinden 72 saat geçmesine rağmen düzeltilmemiş ise; sistemin kullanılamadığı gün/saat süresince Yüklenici' ye ödemesi gerekli RFID Kartlı Geçiş Sistcmi’ndeki tutarın ödcnmcyeceği/ödenmiş ise İdare’yc iade edeceğini Yüklenici kabul ve taahhüt eder.” denilerek hizmetin sunumunda sorun ortaya çıkması ve/veya kesinti yaşanması durumunda, yüklenicinin olaya müdahil olma ve çözüm üretme süresini belirten hizmet seviyesi anlaşmaları parametreleri saat ve gün olarak sözleşmede belirtilmiştir.

İdare tarafından yükleniciye 2024 yılının Aralık ayında e-posta yolu ile iletilen taleplerden basit örneklem yöntemiyle seçilen 4 tanesine, 30 Ocak 2025 tarihi itibariyle geri dönüş yapılmadığı ve çözüm üretilmediği halde, sözleşmede öngörülen müeyyidelerin uygulanmadığı görülmüştür.

Yüklenicinin işin yerine getirilmesinde sözleşmede öngörülen koşullara uymaması sonucu İdarenin gerekli müeyyideleri uygulamamasının, kesintisiz ve kaliteli hizmet sunumunda sorunlar yaşanmasına ve bilgi güvenliği zafiyetlerine neden olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, sözleşme süresi boyunca yemek hizmeti sunumunu aksatan kritik bir arıza yaşanmadığı, İdare tarafından yükleniciye e-posta ile bildirilen taleplerin hizmet kalitesini etkilemeyen geliştirme ve iyileştirme kapsamındaki işler olduğu ve iş planına alınarak gerçekleştirildiği, ancak firma tarafından e-posta yoluyla geri dönüş yapılmadığından bu taleplerin sistem üzerinde tamamlanmamış açık talepler olarak görüldüğü, sözleşme kapsamındaki bildirim ve iletişim yükümlülüklerine uyulması gerektiğinin yükleniciye hatırlatıldığı belirtilmiştir.

Sözleşmeye göre, sadece sistem kesintisi veya kritik arıza gerektiren hususlara değil, İdareden gelecek her talebe yüklenici tarafından süresi içinde cevap verilmesi gerekmekte olup, yüklenici tarafından karşılanmayan ihtiyaç ve talepler için İdare tarafından sözleşmenin cezai şartlar bölümüne göre işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda İhtiyacın Tek Kaynaktan Sağlanabildiğine Dair Çalışma ile Piyasa Fiyat Araştırması Yapılmaması

Kurum tarafından ön lisans programları için doğrudan temin ile yapılan akreditasyon hizmeti alımlarında, mevzuatın öngördüğü, ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabildiğine dair çalışma ile piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı tespit edilmiştir

Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin eki mahiyetindeki 'Ek 1 Standart Form'lar içinde yer alan ve 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında idarece yapılacak alımlarda kullanılmak üzere "4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form"da, ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden yapılma sebeplerinin ayrıntılı şekilde ortaya konulacağı, Kanun'un 22'nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan sebeplerin detaylı olarak yazılacağı, bunlara ilişkin belgelerin de anılan forma ekleneceği belirtilmiştir. Ayrıca ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabileceğinin detaylı olarak yazılacağı, fiyat araştırması yapılacağı, ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerinin tarif edileceği ve bu hususlara ilişkin bütün belgelerin ilgili forma ekleneceği ifade olunmuştur.

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnotlarında piyasa fiyat araştırmasının ne şekilde yapılması gerektiği de açıklanmıştır. Buna göre, ödeme sürecinde yapılması gereken piyasa fiyat araştırması; aynı malın veya hizmetin ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatı, aynı mal veya hizmet daha önce ilgili tek kaynaktan alındıysa daha önceki alım bedelinin tedavüldeki Türk parası cinsinden ise ÜFE kullanılarak, döviz cinsinden ise tespit tarihinde geçerli TCMB Döviz Alış Kuru üzerinden güncellenmesi sonucu ortaya çıkacak fiyat, ilgili tek kaynaktan istenen proforma fatura fiyatı, Ticaret Odası, Sanayi Odası veya Meslek Odası'ndan ve varsa üretim ve/veya satış yapan kurum ve kuruluşlardan alınan fiyat ve ilgili tek kaynağın internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle yapılmalıdır.

Yapılan incelemede, 2024 yılında Üniversitenin meslek yüksekokulu programlarından 11 tanesinin belirlenmiş standartlara, kalite kriterlerine ve performans ölçütlerine uygunluğunu belirlemek amacıyla alınan akreditasyon hizmeti alımlarında, mevzuatta öngörülen nitelikte,

ihtiyacın özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabildiğine dair çalışmalar ile piyasa fiyat araştırmasının yapılmadığı belirlenmiştir.

Tek kaynaktan yapılan alımlarda, ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabildiğine dair çalışma ile piyasa fiyat araştırması yapılmaması, kamu idarelerinin, aynı hizmet karşılığı farklı fiyat teklifleri alarak sözkonusu alımlar için olması gerekenden daha yüksek bedel ödemesine neden olabileceği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, yükseköğretim akreditasyon kuruluşlarına yetki veren tek kurum olan Yükseköğretim Kalite Kurulundan (YÖKAK), bulguya konu olan meslek yüksek okulu programlarını akredite etme yetkisinin hangi kuruluşlarda olduğunun 07/03/2025 tarihinde istenildiği, akredite etme yetkisi olan üç kuruluştan bir tanesinin yabancı uluslararası akreditasyon kuruluşu olduğu, ilgili programlardan sadece aşçılık programını akredite etme yetkisi olan diğerinin gerekli yabancı dil koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle uygun olmadığı belirtilmiş ve gerekli belgeler sunulmuştur.

Buna göre, ihtiyaç temin edildikten sonra kamu idaresi tarafından yapılan araştırma ile ihtiyacın sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabildiği ortaya konulmuş olsa da, ihtiyacın temininden önce söz konusu araştırma ve ilgili tek kaynağın aynı hizmeti satın alan diğer kurum ve kuruluşlara olan satış fiyatı, proforma fatura üzerinden fiyatı, internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle piyasa fiyat araştırmasının yapılmış olması gerekmektedir.

BULGU 7: Yapım İşleri İçin Düzenlenen Özel Teknik Şartnameler İle Yüklenicilerin Sorumluluklarının Sınırlandırılması

İdare tarafından 2024 yılında ihale edilen yapım işlerinde, yüklenicinin mevzuattan kaynaklı kapsamlı sorumluluğunun hazırlanan özel teknik şartnameler ile sınırlandırıldığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Yapım işlerinde yüklenicilerin ve alt yüklenicilerin sorumluluğu" başlıklı 30'uncu maddesinde*; "Yapım işlerinde yüklenici ve alt yükleniciler, yapının fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de onbeş yıl süreyle müteselsilen sorumludur. Bu zarar ve ziyan genel*

hükümlere göre yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirilir. Ayrıca haklarında 27'nci madde hükümleri uygulanır." denilmektedir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre sözleşmeye bağlanan yapım işlerinin yürütülmesinde uygulanacak genel esasları belirlemek amacıyla hazırlan Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 'Alt yüklenicilerin çalıştırılması ve sorumlulukları' başlıklı 20'nci maddesinde, " *(10) Yüklenici ve alt yükleniciler, işin fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmaması, hileli malzeme kullanılması ve benzeri nedenlerle ortaya çıkan zarar ve ziyandan, yapının tamamı için işe başlama tarihinden itibaren kesin kabul tarihine kadar sorumlu olacağı gibi, kesin kabul onay tarihinden itibaren de on beş yıl süreyle müteselsilen sorumludur. Bu zarar ve ziyan genel hükümlere göre yüklenici ve alt yüklenicilere ikmal ve tazmin ettirilir. Ayrıca haklarında 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 27'nci maddesi hükümleri uygulanır.*" denilerek, yüklenicinin üstlendiği yapım işinde, yapının tamamı için işe başlama tarihinden kesin kabul tarihine kadar sorumlu olduğu gibi, kesin kabul onay tarihinden sonra da on beş yıl süreyle müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, Üniversite tarafından 2024 yılında ihalesi yapılan ve sözleşmeye bağlanan tüm yapım işlerinde, yüklenicilerin ve alt yüklenicilerin yukarıda verilen mevzuattan kaynaklı geniş anlamda sorumluluğunu ortadan kaldırmaya yönelik hazırlanan özel teknik şartnamelere; "*İşin kapsamında, "yüklenici firma kaliteli işçilik yaptığını, kaliteli malzeme kullandığını, detayları en iyi şekilde çözdüğünü ve yapılan bütün dış cephe imalatları, ısı yalıtımları ve su yalıtımlarında 5 yıl boyunca hiçbir arıza, bakım ve onarım gerektirecek sorun meydana gelmeyeceğine; 5 yıl içerisinde dış cephe imalatlarında, ısı yalıtımlarında ve çatı imalatlarında ortaya çıkacak arızalar ile bu arızaların doğuracağı diğer arızalar ve onarım işlerinden sorumlu olacağını, idareden hiçbir bedel talep etmeden bütün onarımları, düzeltmeleri ve gerekli olursa yenileri ile değişimleri yapacağını veya yaptıracağını" belgeleyen noter onaylı bir taahhütnameyi geçici kabul safhasında getirerek kontrol makamına teslim edilecektir.*" ifadesi yazılmıştır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 'II. Kesin hükümsüzlük' başlığını taşıyan 27' nci maddesinde, "*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*" denilerek, Kanun'un emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmelerin kesin olarak hükümsüz olduğu belirtilmiştir.

Buna göre, yüklenicinin yapım işlerinde ihale mevzuatından kaynaklı sorumluluğunu sınırlandırmaya yönelik olarak hazırlanan özel şartnamelerin, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na aykırı olmasından dolayı kesin hükümsüz olduğu görülse de, ortaya çıkabilecek zarar ve ziyanın telafisi için yaşanabilecek uyuşmazlıklarda, İdarenin adli merciler önünde meşgul edilebilmesine ve telafisi güç durumların ortaya çıkmasına neden olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, yüklenicilerin ihale mevzuatından kaynaklı sorumluluğunu sınırlandırmaya yönelik hususların hazırlanan şartnamelerde yer almamasına hassasiyet gösterileceği ifade edilmiştir.

İdare tarafından yeni yapılacak yapım işlerinin teknik şartnamesine, yüklenicilerin işe başlama tarihinden kesin kabul tarihine kadar olan sorumluluğu ile kesin kabul sonrası mevzuattan kaynaklı 15 yıl olan müteselsil sorumluluğunu azaltmaya yönelik özel sınırlama getiren ifadelerin konulmaması gerekmektedir.

BULGU 8: İdarenin Bilişim Hizmet Alımlarının Yetki Belgesine Sahip Olmayan Yüklenicilerden Sağlanması

İdare tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen bilişim hizmet alımlarının Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından alınmış yetki belgesi sahibi olmayan hizmet sunucularından yapıldığı tespit edilmiştir.

29.06.2022 tarih ve 31881 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Kamu Bilişim Hizmet Alımı Kapsamında Katılımcıların Yetkilendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in, 'Amaç ve kapsam' başlığını taşıyan 1'inci maddesinin birinci fıkrasında, "*Bu Yönetmeliğin amacı; kamu idareleri tarafından yapılacak bilişim hizmet alımları kapsamında katılımcıların taşımaları gereken kriterlerin belirlenmesi, bu kriterler doğrultusunda yetkilendirilmesi, bu kriterlere uyulmadığının tespiti halinde yetkilendirmelerin askıya alınması veya iptal edilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.*" denilerek, Kamu İdareleri tarafından yapılacak bilişim hizmet alımlarında, katılımcıların taşımaları gereken zorunlu kriterler olduğu ve bu kriterlere sahip olanların yetkilendirileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 'Tanımlar' başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının;

(b) bendinde, "*Bakanlık: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını*",

(c) bendinde, "*Bilişim hizmet alımı: Kamu bilişim projeleri kapsamında kamu idaresince gerçekleştirilecek 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki danışmanlık hizmet alımları dahil hizmet alımları, sair mevzuat ile kamu-özel işbirliği projeleri kapsamındaki mal, hizmet, danışmanlık ve yapım işleri alımlarındaki her türlü yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmeti, bilişim sistemi kurulum ve bakım hizmeti, bilişim danışmanlığı hizmeti, bilişim güvenlik hizmeti alımını*",

(f) bendinde, "*Kamu Bilişim Yetki Belgesi: 5 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendindeki kriterlere göre bilişim hizmet alımı ihalelerine katılmak isteyenlerin yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

(h) bendinde, "*Sızma Testi Yetki Belgesi: 5 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendindeki kriterlere göre sızma testi hizmetini sağlayacak katılımcıların yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

(m) bendinde, "*Yazılım Yetki Belgesi: 5' inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki kriterlere göre yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmetlerini tedarik edecek katılımcıların yeterliğini ve yetkinliğini gösterir belgeyi*",

denilerek, bilişim hizmet alımlarında, satın alınan hizmetin türü bakımından katılımcıların sahip olacağı yetki belgelerinin, kamu bilişim yetki belgesi, sızma testi yetki belgesi ve yazılım yetki belgesi olacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in;

'Yetki belgeleri' başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, "*(1) Kamu bilişim projelerini yürütecek katılımcılar için Kamu Bilişim Yetki Belgesi düzenlenir. (2) Yazılım geliştirme, yazılım entegrasyon ve yazılım bakım hizmetlerini tedarik edecek katılımcılar için Yazılım Yetki Belgesi düzenlenir. (3) Sızma testi hizmetlerini sunacak katılımcılar için Sızma Testi Yetki Belgesi düzenlenir.*"

'Müracatın değerlendirilmesi, onay ve belgelendirme' başlıklı 6'ncı maddesinde, "*Bakanlığa yapılan müracaatlar 5 inci maddede istenilen bilgi ve belgelerin eksiksiz olması halinde değerlendirilir ve en geç iki ay içerisinde sonuçlandırılır. Başvurunun bu Yönetmeliğe uygunluğunun tespiti halinde, Kamu Bilişim Yetki Belgesi, Yazılım Yetki Belgesi veya Sızma Testi Yetki Belgesi elektronik ortamda düzenlenir ve Bakanlık internet sitesinde duyurulur.*" denilmektedir.

Buna göre, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak bilişim hizmetleri alımlarında, bilişim hizmetleri sunumunun kalite ve güvenlik yeterlilikleri/standartları çerçevesinde yürütülmesini sağlamak için, katılımcıların üstlendikleri işe göre sahip olmaları gereken kriterleri gösteren, bilişim, yazılım veya sızma yetki belgelerinin olması zorunlu olup; söz konusu belgeleri almak isteyen katılımcıların, Yönetmelik'te anılan yetkinlik düzeylerini gösterir belgeler ile talep edilecek diğer bilgi ve belgeleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına sunmaları ve yapılacak değerlendirme sonucunda uygun bulunmaları gerekmektedir.

İdare tarafından 2024 yılında yapılan bilişim hizmetleri alımlarında, katılımcıların gerekli kriterlere haiz olduğunu belirten, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından alınmış kamu bilişim, sızma testi ve yazılım yetki belgelerinin katılımcılarda aranmadığı ve yüklenicilerin de yetki belgelerinin olmadığı görülmüştür.

Bilişim hizmeti alımlarında yüklenicilerin yetki belgelerine sahip olmamasının, Üniversitede idari ve akademik süreçlerde kullanılan veya paydaşlara sunulan bilişim hizmetlerinin kalite ve güvenlik standartları çerçevesinde yürütülmesini güçleştireceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, kurum bünyesinde uzun zamandır kullanılan bilişim sistemlerinin hizmet sunumunda kesinti yaşanmaması, bilgi güvenliği gerekliliklerinin sağlanması ve teknik nedenlerle yetki belgesi olmayan mevcut yüklenicilerden hizmet temininin zorunlu olduğu, yüklenicilere yetkilendirme sürecine başvurmaları için bildirim yapıldığı belirtilmiş olsa da, ilgili alımları düzenleyen ve uyulması zorunlu olan Yönetmelik 2022 yılında yayımlanmış olup, mevcut yüklenicilerin yetki belgeleri olmadan ihalelere katıldıkları ve bilişim hizmeti sunumuna devam ettikleri görülmektedir.

Buna göre, kamu kurum ve kuruluşlarına bilişim hizmeti sunacak isteklilerin kalite ve güvenlik yeterliğini ve yetkinliğini belirleyen yetki belgesi sahipliğinin, İdare tarafından yapılacak yeni bilişim hizmeti alımlarında ihalelere katılım için ön koşul olarak aranması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Parasal Limitler Dahilindeki Mal Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurumundan İzin Alınmaması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunun Bulgu 4 " Parasal Limitler Dahilindeki Mal Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım için Kamu İhale Kurulundan Uygun Görüş Alınmaması" olarak yer almaktadır.
Birden Fazla İdarenin Ortak İhtiyaçları İçin İhale Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunun Bulgu 3" Birden Fazla İdarenin Zorunlu Ortak İhtiyacı İçin Birlikte İhaleye Çıkılmaması" olarak yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 521

SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	190.352.466,44
10	**Hazır Değerler**	15.279.016,15
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	15.279.016,15
12	**Faaliyet Alacakları**	52.754.566,38
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	52.754.566,38
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	79.589.861,31
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	79.589.861,31
14	**Diğer Alacaklar**	344.886,78
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	344.886,78
15	Stoklar	8.335.195,36
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.335.195,36
16	**Ön Ödemeler**	34.048.940,46
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	34.048.940,46
2	DURAN VARLIKLAR	1.630.831.631,97
22	**Faaliyet Alacakları**	2.923.776,96
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.825.403,87
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.098.373,09
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.626.053,50
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	4.606.303,50
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-2.981.250,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.626.281.801,51
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	196.332.672,93
252	BİNALAR HESABI	1.620.390.448,17
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	48.927.520,92
254	TAŞITLAR HESABI	2.808.930,96
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	131.678.911,55
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-381.970.719,88
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	8.114.036,86
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	22.908.845,74

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	14.773.357,57
32	**Faaliyet Borçları**	2.059.451,14
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.059.451,14
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.830.024,43
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.647.154,61
333	EMANETLER HESABI	182.869,82
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	10.273.639,28
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	9.499.378,61
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	774.260,67
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	610.242,72
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	610.242,72
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	105.905.337,76
43	**Diğer Borçlar**	1.820,16
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.820,16
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	105.903.517,60
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	105.903.517,60
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.700.505.403,08
50	**Net Değer**	173.011.749,72
500	NET DEĞER HESABI	173.011.749,72
51	**Değer Hareketleri**	-122,01
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-122,01
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.281.729.549,61
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.281.729.549,61
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.213.781.884,48
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.213.781.884,48
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	459.546.110,24
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.611.826.708,08
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.152.280.597,84

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-22.908.845,74
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.291.053,24
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.291.053,24

AKTİF TOPLAMI 1.821.184.098,41

PASİF TOPLAMI 1.821.184.098,41

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	11.339.263,28
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	11.339.263,28
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	48.040.802,78
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	48.040.802,78
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.931.920,99
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.931.920,99
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	9.524.095,85
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	9.524.095,85
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	41.855.424,05
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	6.604.105,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	48.459.529,05

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 521 **Adı : SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.275.529.765,86
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	875.086.804,22
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	113.443.810,22
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	89.981.309,56
630	05	Cari Transferler	39.378.104,82
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.020.879,80
630	13	Amortisman Giderleri	80.843.233,61
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	18.400.530,20
630	15	Karşılık Giderleri	52.265.703,30
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	366.251,56
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.307.815,61
630	99	Diğer Giderler	435.322,96

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.275.529.765,86**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.369.252.321,91
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	80.562.777,89
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.262.136.815,36
600	05	Diğer Gelirler	23.792.673,45
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.416.555,21
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	343.500,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.369.252.321,91**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.570.695,31
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.201.930,10
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	368.765,21

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.570.695,31**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.367.681.626,60**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **367.394.249,50**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **459.546.110,24**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.275.529.765,86**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.369.252.321,91**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.367.681.626,60**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.570.695,31**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**459.546.110,24**

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Sakarya Üniversitesi 1970 yılında açılan Sakarya Mühendislik ve Mimarlık Yüksekokulu olarak eğitim öğretim faaliyetlerine başlamakla birlikte bu okul 1971 yılında Sakarya Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisine dönüştürülmüş, 1982-1992 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesine bağlı bir fakülte olarak eğitim öğretim faaliyetine devam etmiştir. 1992 yılında ise 11.07.1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3837 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun'un Ek 14'üncü maddesi ile Sakarya Üniversitesi adını almıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Sakarya Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 15 fakülte, 2 yüksekokul, 6 enstitü, 3 meslek yüksekokulu 5 bölüm, 48 kurul/komisyon/koordinatörlük ve 44 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	361	73	434
Doçent	252	123	375
Doktor öğretim üyesi	418	124	542
Öğretim görevlisi	209	63	272
Araştırma görevlisi	390	281	671
Toplam	**1630**	**664**	**2294**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	385	227	612
Sağlık	39	146	185
Avukatlık	4	1	5
Teknik	112	80	192
Yardımcı	48	41	89
Sözleşmeli	66	56	122
İşçi	438	3	441
Toplam	**1092**	**554**	**1646**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2722'dir. Ayrıca Üniversitede 19 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Sakarya Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	2.210.825.800,00	2.188.662.389,32	99,00
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	270.677.200,00	269.094.411,70	99,42
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	313.515.209,33	247.787.944,62	79,04
05 Cari Transferler	107.928.579,95	106.824.578,09	98,98
06 Sermaye Giderleri	298.103.212,00	294.674.711,07	98,85
07 Sermaye Transferleri	0,00	0,00	-
Toplam	**3.201.050.001,28**	**3.107.044.034,80**	**97,06**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.929.969.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 271.081.001,28 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.201.050.001,28 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %97,06'sı olan 3.107.044.034,80 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 2.210.825.800,00 TL ödeneğin 2.188.662.389,32 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 270.677.200,00 TL ödeneğin 269.094.411,70 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 313.515.209,33 TL ödeneğin 247.787.944,62 TL'si, cari transferlerde 107.928.579,95 TL ödeneğin 106.824.578,09 TL'si, sermaye giderlerinde 298.103.212,00 TL ödeneğin 294.674.711,07 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Kültür Bakanlığı, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 68.076.942,90 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	125.966.000,00	221.921.548,29	176,18
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.775.081.000,00	2.995.717.768,60	107,95

Diğer Gelirler	28.922.000,00	47.001.350,09	162,51
Sermaye Gelirleri	0,00	291.112,50	100
Toplam	**2.929.969.000,00**	**3.264.931.779,48**	**111,31**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	3.721.348,40	100
Net Toplam	**2.929.969.000,00**	**3.261.210.431,08**	**111,31**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.929.969.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 3.261.210.431,08TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 3.354.625.254,46 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 3.721.348,40 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.619.957.269,44 TL ve faaliyet gideri 3.455.243.483,45 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.515.617.692,05 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 83.291.687,57 TL, gider toplamı 77.983.736,26 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 5.307.951,31 TL kârla ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 13.103.364,56 TL, gider toplamı 17.112.785,75 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 4.009.421,19 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 11 Eylül 2009 tarihli ve 7396 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanarak kurulan Sakarya Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 1.000.000,00 TL olup Üniversitenin %56 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Üniversitenin 2024 yılı itibarıyla anılan Şirketteki sermaye payı 4.620.000,00 TL değerindedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden

Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Yasa'nın 55'inci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde iç kontrolün beş bileşeni sayılmış, bu bileşenlere yönelik 18 İç Kontrol Standardı ve 79 Genel Şart belirlenmiş, kapsam dahilindeki idarelerden mevcut iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere iç kontrol uyum eylem planı hazırlamaları istenmiştir. Mevzuat düzenlemeleri çerçevesinde Sakarya Üniversitesince İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planı 18 kamu iç kontrol standardı ve bu standartları sağlayan 79 genel şartı içerecek şekilde ilk kez 2009 yılında hazırlanmış, ancak idarenin bütçe dışı kaynakları arasında yer alan Döner Sermaye İşletmesine eylem planında yer verilmemiştir.

İdarenin İç Kontrol Uyum Eylem Planını uygulanmaya başladığı 2009 yılından günümüze değin yapmış olduğu çalışmalar değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ve Genel Şartlarına Yönelik;

-Üst yönetici ve personelin iç kontrol sistemine ilişkin farkındalıklarının kurum içi genelgeler, duyurular, eğitimler, anketler ve görsel afişlerle sağlandığı,

-Tüm personelin "Etik Sözleşmesi'ni" imzaladığı ve personel dosyalarına bu sözleşmelerin eklendiği,

-Görev, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde hazırlandığı, Yetki Devri ve İmza Yetkileri Yönergesinin mevcut olduğu ve duyurulduğu,

-Kurumun tüm birimlerinde yapılan işlerin iş tanımlarının yapıldığı, bu işlerin süreçlerinin çıkarıldığı,

Risk Değerlendirme Standartlarına ve Genel Şartlarına Yönelik;

-Kurum stratejik planının katılımcı yöntemlerle hazırlandığı, planın yıllık uygulama dilimleri olan performans programlarının mevcut olduğu, idare bütçesinin stratejik plan ve performans programındaki hedef ve göstergeler ve bunlara ait faaliyetler ile bu faaliyetlerin maliyetleri esas alınarak hazırlandığı,

-İdarenin amaç ve hedeflerinin gerçekleşmesini engelleyebilecek iç ve dış risklerin tanımlandığı, kontrol faaliyetleri belirlendiği,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ve Genel Şartlarına Yönelik;

-"İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar" çerçevesinde harcama birimleri ve Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından ön mali kontrol işlemlerinin gerçekleştirildiği, Usul ve Esaslar 'da belirtilen ön mali kontrole tabi işlemler ile İdarece karar verilen diğer ön mali kontrole tabi işlemlerin Ön Mali Kontrol Yönerge'si hazırlanarak duyurulduğu ve uygulandığı,

Bilgi ve İletişim Standartları ve Genel Şartlarına Yönelik;

-Yıllık faaliyetlere ait sonuçların ve değerlendirmelerin İdare Faaliyet Raporunda yer aldığı ve kurum web sayfasında yayımlandığı,

-Yönetimin ihtiyaç duyduğu gerekli bilgileri ve raporları üretebilecek ve analiz yapma imkanı sunacak şekilde tasarlanan Stratejik Yönetim Bilgi sistemi bulunduğu,

İzleme Standartları ve Genel Şartlarına Yönelik;

-İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun üst yöneticinin onayı ile görevlendirildiği,

-İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında yer alan eylemlerin gerçekleşme sonuçlarının izlendiği, değerlendirme raporu hazırlanıp İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna da gönderildiği ve Kurulca bir çalışma yapılarak üst yöneticiye raporlandığı,

-Kendisine 3 adet iç denetçi kadrosu ihdas edilen idarede 3 kadronun da dolu olduğu, üst yöneticiye bağlı İç Denetim Birimi bulunduğu, görülmektedir.

Sakarya Üniversitesi bünyesinde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına bağlı olarak 2006 yılında İç Kontrol Şube Müdürlüğü kurulmuş, her yıl mevzuatlara bağlı kalarak Ön Mali Kontrole tabi tutulacak işlemler üst yönetici onayı ile belirlenmiştir. İç Kontrol Standartları kapsamında yapılan faaliyetler hakkında kurum çalışanlarını bilgilendirme amaçlı e-bülten ve broşürler hazırlanmış, kurumda iç kontrol sistemini değerlendirmek amacıyla her yıl düzenli olarak İç Kontrol Sistemi Öz değerlendirme anketi uygulanmış, İç Kontrol Standartları Eylem planı gereklilik halinde çalışma grupları tarafından güncellenerek İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun görüşüne sunularak üst yöneticiye raporlanmıştır.

Diğer taraftan iç kontrolün izleme safhasına ilişkin olarak, Kurumda 3 adet iç denetçinin yer aldığı görülmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sakarya Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan Genel Sekreter, Daire Başkanı, Enstitü Sekreteri, Fakülte Sekreteri, Yüksekokul Sekreteri, Şube Müdürü kadrolarına 23.07.1965 tarih ve 12056 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

06.11.1981 tarih ve 17506 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13'üncü maddesinin görev, yetki ve sorumlulukları düzenleyen (b) fıkrasının 4'üncü bendine göre rektörün; gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkisi bulunmaktadır.

Üniversitede Genel Sekreter, Daire Başkanı, Enstitü Sekreteri, Fakülte Sekreteri, Yüksekokul Sekreteri, Şube Müdürü kadrolarına usulüne göre atanmış personel asıl kadrosu dışında çalıştırılmakta, bu personelin kadro görevleri ise yine görevlendirme ile başka personel tarafından yürütülmekte ve bu yöntemle 55 adet görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde dolu kadro, kadronun halen başka bir memur tarafından kullanılıyor olması hali olup dolu kadroya vekâlet ancak, kadroda bulunan memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işinden geçici olarak ayrılması halinde mümkündür. 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda da yer alan tespitle ilgili olarak 2024 yılında herhangi bir düzeltici işlem tesis edilmediği görülmüştür.

Sonuç olarak; dolu kadroya 657 sayılı Kanun'da sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapılması, personel mevzuatı ile ilgili temel düzenleme niteliği taşıyan mevzuata aykırıdır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Genel Sekreter Yardımcısı Görevlendirmelerinde Mevzuatla Belirlenen Sınırlamalara Uyulmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Mevzuata aykırı uygulama aynen devam etmektedir.

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sakarya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 09/07/1999 tarih ve 23750 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sakarya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 11/04/2021 tarih ve 31451 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sakarya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir. Anılan madde hükmü uyarınca; İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından istenilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetlerde bulunmak, kurslar ve hizmet içi eğitim programları hazırlamak ve uygulamak, seminer, konferans, sempozyum düzenlemek.

b) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü danışmanlık, analiz, sentez, bakım onarım, iş değerlendirmesi ve organizasyonu yapmak, deneyle kurumsal raporlar ve bunlarla ilgili görüş ve öneriler sunmak, işletme hesapları ve fizibilite raporları hazırlamak.

c) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her çeşit tetkik, tedavi, tahlil, ameliyat, bakım ve benzeri hizmetleri yapmak.

ç) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak.

d) Uzaktan eğitim vermek, çoklu ortam öğretim materyali geliştirme, eğitim yazılımı hazırlama, elektronik sınav, merkezi sınav destek hizmetleri ile elektronik içerik yayımcılığı hizmetleri sağlamak.

e) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü yayın ve basım işlerini yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 22'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, işletme müdür yardımcısı 1, idari memur 5 ve 1 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan tamamının kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 5 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 107.800.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 137.595.785,95 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 78.064.484,26 TL bütçe giderine karşılık 85.474.684,38 TL

bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 87.391.069,27 TL gelir elde edilmiş, 78.267.368,50 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 9.123.700,77 TL daönem kârı ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Sakarya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sakarya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 440 **SAKARYA ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	419.626.945,04
10	**Hazır Değerler**	64.271.610,06
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-661.018,60
104	PROJE ÖZEL HESABI	63.943.297,19
105	DÖVİZ HESABI	989.331,47
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	114.894.667,84
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	114.868.313,71
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	25.303,13
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.051,00
13	**Kurum Alacakları**	138.207.844,67
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	138.207.844,67
14	**Diğer Alacaklar**	2.031.641,75
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.031.641,75
15	Stoklar	17.189.690,18
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	17.189.690,18
16	**Ön Ödemeler**	83.031.490,54
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	83.031.490,54
2	DURAN VARLIKLAR	7.297.667.568,89
22	**Faaliyet Alacakları**	754.436,68
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	12.827,91
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	741.608,77
24	**Mali Duran Varlıklar**	4.621.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	4.620.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	7.292.292.132,21
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.314.182.314,27
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	130.658.582,48
252	BİNALAR HESABI	4.475.554.100,01
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	107.881.603,40
254	TAŞITLAR HESABI	8.491.165,62
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	149.207.333,70
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-893.682.967,27
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	34.866.010,91
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.537.935,07
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	758.898,41
333	EMANETLER HESABI	1.779.036,66
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	27.388.694,19
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	22.713.100,41
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.880.234,48
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.488,26
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	2.793.871,04
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.500.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.500.000,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	439.381,65
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	439.381,65
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	42.243.291,46
43	**Diğer Borçlar**	7.799.935,31
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	505.204,17
438	KAMUYA OLAN ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ BORÇLAR HESABI	7.294.731,14
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	33.856.113,43
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	33.856.113,43
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	587.242,72
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	587.242,72
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	7.640.185.211,56
50	**Net Değer**	2.167.190.562,52
500	NET DEĞER HESABI	2.167.190.562,52
51	**Değer Hareketleri**	-134.621,11
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-134.621,11
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.249.937.399,64
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.249.937.399,64
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.292.425.821,54
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.292.425.821,54
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.515.617.692,05

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	30.521.074,95
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-30.521.074,95
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	333.967,37
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-333.967,37

AKTİF TOPLAMI 7.717.294.513,93

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	4.277.432.762,41
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.761.815.070,36

PASİF TOPLAMI 7.717.294.513,93

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	71.056.028,52
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	71.056.028,52
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	50.612.821,99
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	50.612.821,99
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	13.646.802,16
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	13.646.802,16
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	9.475.237,84
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	9.475.237,84
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	5.667.442,60
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.726.167,62
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	69.403.600,28
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	77.797.210,50

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 440 **Adı : SAKARYA ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.455.243.483,45
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.193.555.856,37
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	269.094.411,70
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	297.017.490,33
630	05	Cari Transferler	103.596.811,37
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.846.768,10
630	13	Amortisman Giderleri	486.908.946,71
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	33.611.371,65
630	15	Karşılık Giderleri	17.944.392,18
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	178.573,03
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	51.359.323,28
630	99	Diğer Giderler	129.538,73

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.455.243.483,45**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.354.625.254,46
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	222.440.374,95
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.077.584.718,17
600	05	Diğer Gelirler	48.286.198,08
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	5.765.782,55
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	548.180,71

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.354.625.254,46**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.721.348,40
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.654.688,88
610	05	Diğer Gelirler	66.659,52

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.721.348,40**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.350.903.906,06**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.619.957.269,44**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.515.617.692,05**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.455.243.483,45**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.354.625.254,46**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.350.903.906,06**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.721.348,40**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.515.617.692,05**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8440 **SAKARYA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	44.978.858,52
10	**HAZIR DEĞERLER**	38.037.772,34
100	KASA HESABI	4,02
102	BANKALAR HESABI	37.774.063,48
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
105	DÖVİZ HESABI	263.704,84
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	5.326.486,84
120	ALICILAR HESABI	5.313.499,33
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	12.987,51
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	991.978,83
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	986.457,67
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	3,48
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	5.517,68
15	STOKLAR	0,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	622.620,51
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	313.629,99
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	308.990,52
195	İŞ AVANSLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	895.931,39
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	0,00
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	895.931,39
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	895.931,39

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	25.050.966,53
30	**MALİ BORÇLAR**	430.415,15
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	430.415,15
32	**TİCARİ BORÇLAR**	32.202,00
320	SATICILAR HESABI	0,00
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	32.202,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	936.527,74
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	21.803,08
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	914.724,66
34	ALINAN AVANSLAR	20.124.893,76
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	20.124.893,76
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	2.132.162,37
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.475.127,82
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.906,03
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	649.461,84
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	4.666,68
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	1.394.765,51
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	1.869.772,77
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-475.007,26
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	0,00
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.823.046,16
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	1.823.046,16
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.823.046,16
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	19.000.777,22
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,06
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,06
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	16.298.348,32
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	16.298.348,32
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-4.552.499,10
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-4.552.499,10
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	7.253.928,00
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	7.519.345,97
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-265.417,97

AKTİF TOPLAMI 45.874.789,91

PASİF TOPLAMI 45.874.789,91

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	30.204,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	30.204,00
994	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI HESABI	255.264,31
995	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI ALACAKLI HESABI	255.264,31

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8440 **SAKARYA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	78.057.385,91
1- Yurtiçi Satışlar	62.170.720,95
2- Yurtdışı Satışlar	1.492,25
3- Diğer Gelirler	15.885.172,71
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	74.763,62
1- Satıştan İadeler (-)	74.763,62
3- Diğer İndirimler (-)	0,00
C- NET SATIŞLAR	77.982.622,29
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	6.233.003,38
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	6.233.003,38
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	71.749.618,91
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	71.729.927,36
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	71.729.927,36
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	19.691,55
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	9.408.446,17
3- Faiz Gelirleri	8.740.899,74
7- Kambiyo Karları	107.483,16
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	560.063,27
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	296.911,46
4- Kambiyo Zararları (-)	27.869,32
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	269.042,14
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	9.131.226,26
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,81
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,81
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	7.526,30
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	7.526,30
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	9.123.700,77
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	1.869.772,77
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	7.253.928,00

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

KDV : Katma Değer Vergisi
YÖKAK : Yüksek Öğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Bağış Yoluyla Edinilen Kültür Varlıklarının Muhasebe Kaydının Yapılmaması

2. Yazma ve Nadir Eserlerden Bazılarının Kurumun Bilançosunun Aktifinde Görünmemesi

3. Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Dönem Ayırıcı Hesaplar Kullanılmaksızın Doğrudan Gelir Hesaplarına Kaydedilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

2. Kira Borcunu Ödemeyen Kiracıya İhtar Çekilmemesi ve Fesih İşlemlerinin Yapılmaması

3. Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğe Aykırı Fiyat Tarifelerinin Uygulanması

4. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Selçuk Üniversitesi, 11 Nisan 1975 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1873 sayılı "Dört Üniversite Kurulması Hakkında Kanun" ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Selçuk Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 24 fakülte, 5 yüksekokul, 7 enstitü, 22 meslek yüksekokulu, 1 Hastane, 1 konservatuvar, 53 uygulama ve araştırma merkezi ve 23 koordinatörlük bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	632	117	749
Doçent	346	159	505
Doktor öğretim üyesi	467	117	584
Öğretim görevlisi	501	56	557
Araştırma görevlisi	599	236	835
Toplam	**2545**	**685**	**3230**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	562	435	997
Sağlık	876	295	1171
Avukatlık	7	2	9
Eğitim-öğretim	2	2	4
Teknik	145	103	248
Yardımcı	75	75	150
Sözleşmeli	381	182	563
İşçi	2196	99	2295
Toplam	**4244**	**1193**	**5437**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 6789'dur. Ayrıca Üniversitede 20 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Selçuk Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu

harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	4.384.002.522,00	4.324.582.416,39	98,64
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	534.116.476,00	525.125.557,61	98,31
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	679.502.683,93	393.083.219,34	57,84
Cari Transferler	626.294.553,61	624.545.075,22	99,72
Sermaye Giderleri	361.885.000,00	310.211.064,45	85,72
Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	6.585.801.235,54	6.177.547.333,01	93,80

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.901.012.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 684.789.235,54 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 6.585.801.235,54 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93,80'i olan 6.177.547.333,01 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla personel giderlerinde 4.384.002.522,00 TL ödeneğin 4.324.582.416,39 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 534.116.476,00 TL ödeneğin 525.125.557,61 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 679.502.683,93 TL ödeneğin 393.083.219,34 TL'si, cari transferlerde 626.294.553,61 TL ödeneğin 624.545.075,22 TL'si, sermaye giderlerinde 361.885.000,00 TL ödeneğin 310.211.064,45 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 64.895.317,20 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	130.000.000,00	184.041.158,74	141,57
Alınan Bağış ve Yardımlar	5.480.533.000,00	5.875.508.547,15	107,20
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Diğer Gelirler	290.479.000,00	279.734.027,61	96,30
Toplam	5.901.012.000,00	6.339.283.733,50	107,42

Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	-	3.098.257,12	-
Net Toplam	5.901.012.000,00	6.336.185.476,38	107,37

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.901.012.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 6.336.185.476,38 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 6.920.602.145,74 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 3.098.257,12 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.367.926.139,29 TL ve faaliyet gideri 6.443.292.641,52 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.842.137.386,39 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.764.196.770,06 TL, gider toplamı 3.670.380.433,26 TL olarak gerçekleşmiş ve dönemi 93.816.336,80 TL kar ile tamamlanmıştır.

- Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 44.564.400,67 TL gider toplamı 44.897.236,59 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 332.835,92 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversitenin sahibi ve ortağı olduğu teknoloji şirketleri bulunmaktadır. Bunlar:

24.06.2015 tarih ve 29396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 04.12.2015 tarih ve 8961 sayılı ticaret sicil gazetesi ilanı ile kurulan Innopark Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketi'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 15.208.400,00 TL olup en son yapılan sermaye artışına göre şu anki toplam şirket sermayesi 22.877.300,00 TL'dir. Üniversitenin AŞ'deki şu anki toplam sermayesi 3.000,00 TL olup %0,013 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

08/08/2003 tarih ve 25193 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2003/5962 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Konya Teknokent Teknoloji Geliştirme Hizmetleri AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin 13.02.2020 tarih 10015 sayılı sermayesi arttırımı yapılarak sermayesi 1.250.000,00 TL olup Üniversite 1.000.000,00 TL ile %80 oranında ortaktır.

07/12/2017 tarihli ve 30263 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmelik hükümleri uyarınca 04/10/2018 tarihli Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde 26/09/2018 itibariyle tescil edilerek kurulan Selçuk Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'dir. Üniversite, sermayesi 2.000.000,00 TL olan Selçuk

Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'ye 2.000.000,00 TL sermaye ile %100 oranında sahibidir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans

değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, belirlenmemiştir. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)*yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 9 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 5'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Selçuk Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli

yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bağış Yoluyla Edinilen Kültür Varlıklarının Muhasebe Kaydının Yapılmaması

Üniversite Müzesinde; tamamı bağış yoluyla edinilen ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 23'üncü maddesi kapsamında korunması gerekli taşınır kültür varlıkları olan toplam 2.287 adet kültür varlığının muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu; "Kayıt zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinde ise; taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hale geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hallerinde çıkış kaydedileceği ve bağış yoluyla edinilen taşınırların kaydında; bağışta bulunan tarafından ispat edici bir belge ile değeri belirtilmiş ise bu değer, belli bir değeri yoksa değer tespit komisyonunca belirlenen değerin esas alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Üniversite Müzesinde; tamamı bağış yoluyla edinilen ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 23'üncü maddesi kapsamında korunması gerekli taşınır kültür varlıkları olan toplam 2.287 adet kültür varlığı bulunmaktadır. Müzede bulunan eserlerden:

- 1427 adet eser Anadolu; Mezopotamya, Mısır, Kıta Yunanistan, Roma ve Adalarda bulunan medeniyetlere,

- 309 adet eser Afrika medeniyetlerine,
- 130 adet eser Asya ve Uzakdoğu medeniyetlerine,
- 338 adet eser Amerika kıtasında bulunan medeniyetlere,
- 83 adet eser Balkanlar Vinca kültürüne

ait olup; tamamı ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özelliklerini yansıtan kültür varlıklarıdır.

Yapılan incelemede, bağış yoluyla edinilen 2.287 eserin hiçbirinin muhasebe kayıtlarında yer almadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 11.03.2025 tarihli ve 6410-6413 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

Sonuç olarak yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde; söz konusu eserlerin oluşturulacak değer tespit komisyon marifeti ile değerlerinin tespit edilmesi ve bu değerler dikkate alınarak ilgili muhasebe kayıtlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Yazma ve Nadir Eserlerden Bazılarının Kurumun Bilançosunun Aktifinde Görünmemesi

Mevlana Araştırmaları Enstitüsünde bulunan, yazma ve nadir eser olduğu değerlendirilen toplam 2.511 adet eserin muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu; "Kayıt zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinde ise; taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hale geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hallerinde çıkış kaydedileceği ve bağış yoluyla edinilen taşınırların kaydında; bağışta bulunan tarafından ispat edici bir belge ile değeri belirtilmiş ise bu değer, belli bir değeri yoksa değer tespit komisyonunca belirlenen değerin esas alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, yazma ve nadir eser olduğu değerlendirilen toplam 2.511 adet eserin muhasebe kayıtlarında yer almadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve gerekli işlemlerin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde; söz konusu eserlerin oluşturulacak değer tespit komisyon marifeti ile değerlerinin tespit edilmesi ve bu değerler dikkate alınarak ilgili muhasebe kayıtlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Dönem Ayırıcı Hesaplar Kullanılmaksızın Doğrudan Gelir Hesaplarına Kaydedilmesi

Üniversite tarafından peşin tahsil edilen kira gelirlerinin ilgisine göre 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ile 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında takip edilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 296'ncı maddesinde; bu hesabın içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 347'nci maddesinde ise; bu hesabın, dönem içinde tahsil edilen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Üniversite tarafından peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönemine göre 380 veya 480 No.lu hesaplarda takip edilmediği, söz konusu gelirlerin doğrudan 600 Gelirler Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 30.04.2025 tarihli ve 11147 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

Sonuç olarak; peşin tahsil edilen kira gelirlerinin, muhasebenin dönemsellik ilkesi gereği 380 ve 480 No.lu hesaplarda izlenmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

Üniversite tarafından kiraya verilen alanların yerinde incelenmesi neticesinde faaliyette bulunan işletmelerin bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmadığı görülmüştür.

Selçuk Üniversitesince kiraya verilen taşınmazlara ait kira sözleşmelerinin 13' üncü maddesinde; ilgili belediyeden alınacak işyeri açma ve çalışma ruhsatının üniversiteye teslim edileceği hükmüne yer verilmiştir.

10.08.2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde işyeri açma ve çalışma ruhsatının, yetkili idareler tarafından bu Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verdikleri izin olduğu,

"İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise, yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyerinin açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, işyerlerine bu Yönetmelik'te belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmadığı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat ve sözleşme hükümlerine göre, Üniversite tarafından kiraya verilen alanları kullanan müstecirlerin, sözleşme imzalandıktan sonra kiraya verilen alanlarda yürütülecek faaliyetleriyle ilgili olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatlarını İdareye sunması gerekmektedir.

Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazların yerinde incelenmesi neticesinde faaliyette bulunan işletmelerin bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve gerekli işlemlerin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversite tarafından kiraya verilen taşınmazları kullanan müstecirlerden, sözleşme imzalandıktan sonra kiraya verilen alanlarda yürütülecek faaliyetleriyle ilgili olarak ilgili belediyeden alacakları işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının istenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Kira Borcunu Ödemeyen Kiracıya İhtar Çekilmemesi ve Fesih İşlemlerinin Yapılmaması

Kira borcunu zamanında ödemeyen kiracılara kira sözleşmesine göre ihtarda bulunulması gerekirken ihtarda bulunulmadığı ve buna bağlı olarak sözleşmede yazılı yaptırımların da uygulanmadığı görülmüştür.

Üniversite ile kiracılar arasında imzalanan tip sözleşmenin 12'nci maddesinde kira bedelini zamanında ödemeyen kiracıya yazılı olarak iki haklı ihtarda bulunulmasına sebep olunmuş ise kira sözleşmesinin sona erdirilebileceği, kesin teminatın gelir kaydedilerek bir yıllık kira bedeli tutarında tazminat tahsil edileceği düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede; kira bedelini zamanında ödemeyen bazı kiracılara yazılı ihtarda bulunulmadığı ve buna bağlı olarak da yukarıda yer alan yaptırımların uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve gerekli işlemlerin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; ilgili kira sözleşmeleri kapsamında vadesinde ödenmeyen kira bedelleri için kiracılara yazılı ihtarda bulunularak şartların oluşması halinde kira sözleşmesi sonlandırılarak kesin teminatın gelir kaydedilmesi ve ilgili tazminat tutarının tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğe Aykırı Fiyat Tarifelerinin Uygulanması

Üniversiteye ait sosyal tesislerde, Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in 7' nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alanlara kurum personelinden farklı fiyat uygulandığı bu kişiler dışında yararlandırılanlara ise; kurum personeli için belirlenen tarifenin en az %50 fazlası uygulanmadığı görülmüştür.

Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in "Ortak hususlar" başlıklı 7'nci maddesinde

eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerden aynı maddenin sekizinci fıkrasında sayılanlara kurum personeline uygulanacak fiyat tarifesinin uygulanacağı; sekizinci fıkrasında yer alanların dışında yararlandırılanlara kurum personeli için belirlenen tarifenin en az %50 fazlası uygulanacağı hususu düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede; Üniversiteye ait sosyal tesislerde, Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in "Ortak hususlar" başlıklı 7'nci maddesinin sekizinci fıkrasında sayılanlara kurum personelinden farklı fiyat tarifesi uygulandığı; sekizinci fıkra dışında kalanlara ise; kurum personeli için belirlenen tarifenin en az %50 fazlası uygulanmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespite katılınmış ve fiyat tarifelerinde gerekli değişikliklerin yapılacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerden Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in 7' nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alanlara kurum personeliyle aynı fiyat tarifesinin uygulanması ve bu kişiler dışındakilere ise; kurum personeli için belirlenen tarifenin en az %50 fazlası uygulanması gerekmektedir.

BULGU 4: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Giderlerinin Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Dış Değerlendirme Programı kapsamında Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen ve Üniversitede çalışmalar yapan dış değerlendiricilerin ulaşım giderlerinin Üniversite tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı Ek 35'inci maddesinde; Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi düzenlenmiş, bu sistemin, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içerdiği belirtilmiş, bu kapsamda anılan hizmetleri yerine getirmek üzere idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli YÖKAK kurulması öngörülerek Kurulun çalışma usul ve esasları ile yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemlerinin kurulması, iç ve dış değerlendirme süreçleri, yükseköğretim kurumlarında kurulacak kalite komisyonları, kalite değerlendirme tescil belgesinin alınması, Kuruldaki Genel Sekreterliğin çalışma usul ve esasları

ve yapısı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususların YÖKAK tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

2547 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kalite güvencesi ve iyileştirme çalışmaları kapsamındaki harcamalar" başlıklı 25'inci maddesinde; bu Yönetmelik kapsamında, yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin her türlü harcamanın, yükseköğretim kurumlarının bütçelerine ilgili konuda tahsis edilecek ödenekle karşılanacağı, Vakıf yükseköğretim kurumlarının da bu Yönetmelik kapsamında yapılacak çalışmalar için bütçesinde yeterli ödenek ayıracağı belirtilmektedir.

Anılan Yönetmelik'in 25'inci maddesinde yer alan hüküm, Yükseköğretim Kalite Kurulu Kurumsal Dış Değerlendirme Yönergesinin "Harcamalar" başlıklı 13'üncü maddesinde de; yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilecek olan dış değerlendirme sürecine ilişkin her türlü harcamanın, ilgili yükseköğretim kurumunun bütçesinden karşılanacağı şeklinde yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen yönetmelik ve yönergelerle, 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinde öngörülmeyen bir ödeme türü ihdas edilmiştir. Oysa ki, diğer harcama türlerinde olduğu gibi, kalite güvence sistemi yürütücülerince yapılacak harcamaların Üniversitelerce karşılanabilmesi için Kanun'da açık bir dayanak bulunması gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; kamu gideri: kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, malî ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler şeklinde tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun'un bu hükmüne göre; bir giderin yapılabilmesi, ancak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin açık bir hükmü ile olabilecektir. Yönetmelik, yönerge gibi alt hukuki metinlerle yapılan düzenlemelerle yeni bir harcama türünün ihdas edilmesi mümkün olmadığı gibi alt hukuk normlarının da üst hukuk normlarına aykırı olmaması gerekir. Yukarıda belirtilen Ek 35'inci maddede; Dış Değerlendirme Programı kapsamında Üniversitede çalışmalar yapan YÖKAK üyelerinin giderlerinin Üniversite tarafından ödenebileceğine ilişkin bir düzenleme ve yönetmelikle düzenlenebilecek konular arasında da bu türden bir ödeme bulunmamaktadır. 2547 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde, YÖKAK'ın gelirleri ve personelin

özlük haklarına ilişkin çeşitli mali hükümler öngörülmüş ancak YÖKAK tarafından görevlendirilen değerlendiricilerin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabileceğine dair herhangi bir mali hükme yer verilmemiştir.

Üniversite, dış denetim kurumlarının faaliyetlerinden yarar sağlamakta ise de buna dayanılarak dış denetim personelinin giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılanabilmesi mümkün değildir. Nitekim idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan YÖKAK'ın, kanunda sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un Ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de YÖKAK hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Daireler kurulu" başlıklı 27'nci maddesinde, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince mali konularda düzenlenecek yönetmelikler ile yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlemlerin, Sayıştayın istişari görüşü alınarak yürürlüğe konulacağı belirtilmesine karşın mali hüküm içeren söz konusu Yönetmelik bu görüşü almak üzere Sayıştaya gönderilmemiştir.

Kamu idaresi cevabında 6245 sayılı Harcırah Kanunu'nun 57' nci maddesinde yer alan "Harcırah hizmetin taallük ettiği kurum bütçesinden ödenir." hükmü gereğince söz konusu ödemelerin yapıldığını belirtmiş ancak; yukarıda yer verilen kanuni dayanak eksikliğine ilişkin bir açıklama getirmemiştir.

Sonuç olarak, kanuni dayanağı olmayan yukarıda belirtilen giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Bağış Yoluyla Edinilen Kültür Varlıklarının Muhasebe Kaydının Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler yapılmadığından söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

KDV **:** Katma Değer Vergisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Satılmak Üzere Üretimi Yapılan Mamullerin, Stok Kayıtlarına Alınmadan Satışının Yapılması

B. Diğer Bulgular

1. Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

2. Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Hizmet Alımı İşinin Doğrudan Temin ile Gerçekleştirilmesi

3. İcap Nöbet Ücreti Ödenmemesi Nedeniyle Açılan Davalarda İcap Nöbet Ücretine Ek Olarak Faizinin ve Yargılama Giderlerinin Ödenmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 12.10.2000 tarih ve 24198 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 08.12.2023 tarih ve 32393 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişikliğe uğramıştır.

Söz konusu Yönetmelik'in "Faaliyet alanları" başlıklı 2'inci maddesiyle, İşletme faaliyet alanına giren iş ve hizmetler;

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilen konularda bilimsel görüş bildirmek; proje, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak; seminer, konferans, panel, sempozyum düzenlemek; kurs açmak, kamu kurum ve kuruluşlarının verdikleri yazılı yetkiye veya özel hukuk tüzel kişilerinin taleplerine istinaden soru hazırlamak ve sınav düzenlemek,

b) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirilmesi, danışmanlık, eğitim organizasyonu ve bunlara ilişkin her türlü raporları hazırlamak,

c) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını sağlamak,

d) Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her türlü muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve hizmet üretimi ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak, açılmış ve açılacak olan her türlü sağlık hizmetleriyle ilgili yataklı ve yataksız ve geçici kuruluşları işletmek,

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirecek faaliyet alanı ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satmak.

Olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 26'dır. İşletme Müdürlüğünde; 1 İşletme Müdürü ve 7 Sürekli İşçi hizmet vermektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Konya Defterdarlığına bağlı Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğünde ise 1 Saymanlık Müdürü, 1 Saymanlık Müdür Yardımcısı,7 Muhasebe Uzmanı ve 3 Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 3.146.210.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider bütçesi 4.048.710.000,00 TL'ye, gelir bütçesi ise 4.048.710.000,00 TL'ye yükselmiştir.

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 3.764.196.770,06 TL, gider toplamı 3.670.380.433,26 TL olarak gerçekleşmiş ve dönemi 93.816.336,80 TL kar ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

• Birleştirilmiş veriler defteri

• Geçici ve kesin mizan

• Bilanço

• Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının

güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Satılmak Üzere Üretimi Yapılan Mamullerin, Stok Kayıtlarına Alınmadan Satışının Yapılması

Döner sermaye işletme birimlerince satılmak üzere üretimi yapılan buğday, arpa, mısır, süt, peynir, pasta gibi mamul ürünlerin stok kayıtlarına alınmadan satışının yapıldığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 152 Mamuller Hesabına ilişkin düzenlemeler içeren "Hesabın niteliği" başlıklı 131'inci maddesinde, bu hesabın üretim çalışmaları sonunda elde edilen ve satışa hazır hâle gelmiş bulunan mamullerin izlenmesi için kullanılacağı hükmü bulunmaktadır.

"Hesabın işleyişi" başlıklı 132'nci maddesinde ise üretimi tamamlanan yarı mamullerin maliyet bedelleri ile bu hesaba borç, 151 Yarı Mamuller Üretim Hesabına alacak kaydedileceği; maliyet dönemi sonlarında yarı mamul hesabına alınmadan doğrudan mamule dönüştürülen giderlerin bu hesaba borç, 711 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma, 721 Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma, 731 Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesaplarının mamulün üretimiyle ilgili olanlarına alacak kaydedileceği; satılan mamullerin bir taraftan maliyet bedelleri ile 152 No.lu hesaba alacak, 620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabına borç; diğer taraftan yapılan tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç, satış bedelinin 60 Brüt Satışlar grubunun ilgili hesabına, satış bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisinin de 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına alacak kaydedileceği düzenlenmiştir.

Yukarıda yer alan hükümler dikkate alındığında satılmak üzere üretimi yapılan mamullerin, maliyet hesapları dâhil ilgili hesaplarda kayıt altına alınması, izlenmesi ve mali tablolara eksiksiz ve doğru yansımasının sağlanması gerekmektedir.

Ancak; yapılan incelemede, satılmak üzere üretimi yapılan buğday, arpa, mısır, süt, peynir, yoğurt gibi mamul ürünlerin muhasebe kayıtlarına alınmadan doğrudan satışının

yapıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle söz konusu mamullerin üretim sürecinde 151 Yarı Mamuller-Üretim Hesabı ve 152 Mamuller Hesabı kullanılmadığı için bu hesaplar Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı bilançosuna tam ve doğru olarak yansımamıştır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; satılmak üzere üretimi yapılan mamullerin, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, maliyet hesapları dâhil ilgili hesaplarda kayıt altına alınması, izlenmesi ve mali tablolara eksiksiz ve doğru yansımasının sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Selçuk Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerden onüç adedinin gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı, bir tanesinin ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, (i) fıkrasında; Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu, (j) fıkrasında ise; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin Yönetmelik'in “ Faaliyet alanları” başlıklı 5'inci maddesinde; döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerektiği ve

bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Gelir ve Giderler İle Bunların Muhasebeleştirmesi" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; döner sermaye işletmesinin gelirlerinin, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları, şartlı bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden, giderlerinin ise faaliyet alanları ile ilgili giderlerden oluşacağı, dördüncü fıkrasında ise, döner sermaye işletmesi gelirlerinin kullanılmasında 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesine atıfta bulunularak, işletme faaliyetleri sırasında kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması ve yapılacak ödemelerde ise gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde; 2024 yılı itibarıyla toplam 25 döner sermaye işletme biriminden 1 birimin aktif olmadığı, 13 birimin ise gelirlerinin giderlerini karşılamayarak zarar ettiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususa ilişkin gerekli işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, faaliyeti olmayan birimlerin kuruluş amacına uygun olarak faaliyete geçirilmesi, zarar ettiği tespit edilen işletmelerde ise gelirlerin elde edilmesi, giderlerin harcanmasında mevzuata uygun bir şekilde gelir–gider dengesinin sağlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Hizmet Alımı İşinin Doğrudan Temin ile Gerçekleştirilmesi

"Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Hizmet Alımı" işinin, sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olduğu gerekçesi ile doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22' nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması halinde ihtiyacın doğrudan temin usulü ile gerçekleştirilebileceği düzenlenmiştir.

25.08.2022 tarihli ve 31934 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Sağlık Bilgi Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik'in "Genel kurallar" başlıklı 5'inci maddesinin (b) bendinde sağlık bilgi yönetim sistemleri hizmeti sağlayıcılarının, sağlık hizmeti sunucularında faaliyet gösterebilmeleri için Sağlık Bakanlığınca yayınlanan Kayıt Tescil Sistemi'nde kayıtlı olması gerektiği düzenlenmiştir.

İlgili Yönetmelik'in 6'ncı maddesinin altıncı fıkrasında ise; sağlık bilgi yönetim sistemleri hizmeti vermeye yetkili olan hizmet sağlayıcılarının Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü internet sitesinden yayınlanacağı düzenlenmiş olup; bu kapsamda hastane bilgi yönetim sistemi hizmeti vermeye yetkili olan çok sayıda hizmet sağlayıcının yer aldığı liste ilgili internet sitesinde yayınlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; hastane bilgi yönetim sistemi hizmeti vermeye yetkili çok sayıda firma bulunması nedeni ile ihtiyaç ile ilgili sadece gerçek veya tüzel tek kişinin özel bir hakka sahip olduğundan bahsetmek mümkün değildir.

Yapılan incelemede; "Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Hizmet Alımı" işinin, sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olduğu gerekçesi ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22' nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi söz konusu hususa ilişkin olarak programın 2009 yılından beri kullanıldığını ve başka bir programa geçilmesi halinde ortaya çıkabilecek olası sistemsel sıkıntıların hastanenin işleyişini olumsuz etkileyeceğini belirtmiş ancak; ihtiyaç ile ilgili sadece gerçek veya tüzel tek kişinin özel bir hakka sahip olmaması hususuna değinmemiştir.

Sonuç olarak; "Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Hizmet Alımı" işinin, ihtiyaç ile ilgili sadece gerçek veya tüzel tek kişinin özel bir hakka sahip olduğu gerekçesi ile doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

BULGU 3: İcap Nöbet Ücreti Ödenmemesi Nedeniyle Açılan Davalarda İcap Nöbet Ücretine Ek Olarak Faizinin ve Yargılama Giderlerinin Ödenmesi

Üniversite hastanesi bünyesinde çalışan doktorlardan icap nöbeti tutanlara, tuttukları icap nöbeti için ücret ödenmediği, doktorların bu nedenle Üniversiteye karşı dava açtığı ve açılan davaların Üniversite aleyhine sonuçlanması nedeni ile icap nöbet ücretine ek olarak faizinin ve yargılama giderlerinin ödendiği görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun Ek 33' üncü maddesinin birinci fıkrasında; yataklı tedavi kurumlarında nöbet tutan memurlar ile sözleşmeli personele nöbetlerinin karşılığı olarak izin verilmesinin uygun görülmediği durumlarda ödenecek nöbet ücretleri belirlenmiş, ikinci fıkrasında; madde hükmünün, üniversitelerin yataklı tedavi kurumlarında çalışan ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 50'nci maddesinin (e) bendi kapsamında bulunanlar ile yataklı tedavi kurumlarında çalışan ve 1219 sayılı Kanun'un ek 14'üncü maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında bulunanlar hakkında da uygulanacağı, üçüncü fıkrasında ise; icap nöbeti tutanlara bu maddeye göre hesaplanacak nöbet ücretinin yüzde kırkının ödeneceği hükme bağlanmıştır.

İcap nöbet ücreti ödemelerine ilişkin yukarıda yer alan mevzuat hükmünün uygulaması; aynı nitelikte kamu hizmeti veren fakat farklı mevzuat hükümlerine göre istihdam edilen emsal personele nöbet ücreti ödemesi yapılırken 2547 sayılı Kanun'a tabi uzman doktor olarak istihdam edilen personele nöbet ücreti ödenmemesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu durum önce idari yargıya daha sonra ise Anayasa Mahkemesine taşınmıştır.

Anayasa Mahkemesi 2018/9074 sayılı Tevfik İlker Akçam başvurusunda 2547 sayılı Kanun'a tabi uzman doktor olarak istihdam edilen personele icap nöbet ücreti ödenmemesi hususuna ilişkin olarak "mülkiyet hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine" karar vermiştir. Bahse konu bu karar daha sonra yapılan başvurularda gerekçe gösterilerek aynı konuda Anayasa Mahkemesi ihlal kararları vermiş ve vermeye devam etmektedir. Yani Anayasa Mahkemesi 2018/9074 sayılı bireysel başvuru kararındaki gerekçeyle istikrarlı şekilde aynı konudaki tüm davalarda ihlal kararı vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararları sonrasında idare mahkemelerince de aynı doğrultuda verilen iptal kararları sonrası Üniversite, yasal faizli icap nöbeti ücreti ile birlikte

yargılama gideri ödemeleri yapmak zorunda kalmıştır. Nitekim bu kapsamda Üniversitenin taraf olduğu 44 davadan lehe sonuçlanan hiçbir dava bulunmamaktadır.

Kamu İdaresi tarafından ilgili hususun Sayıştay Raporu sonrasında değerlendirileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararları sonrasında personele icap nöbet ücretlerinin ödenmesi suretiyle gereksiz yargılama gideri ve faiz ödemelerinde bulunulmasının önüne geçilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Satılmak Üzere Üretimi Yapılan Mamullerin, Stok Kayıtlarına Alınmadan Satışının Yapılması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulguya ilişkin gerekli işlemler yapılmadığından söz konusu husus tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 417 | SELÇUK ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	772.897.510,22
10	**Hazır Değerler**	37.179.462,81
102	BANKA HESABI	92.417,19
104	PROJE ÖZEL HESABI	36.980.509,07
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	106.536,55
12	**Faaliyet Alacakları**	337.252.349,79
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	327.250.562,52
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	10.001.787,27
13	**Kurum Alacakları**	192.646.548,37
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	192.646.548,37
14	**Diğer Alacaklar**	12.960.184,56
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	12.960.184,56
15	Stoklar	31.496.559,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	31.496.559,00
16	**Ön Ödemeler**	161.362.405,69
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	161.362.405,69
2	DURAN VARLIKLAR	6.101.562.580,44
22	**Faaliyet Alacakları**	43.990.828,43
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	43.005.469,45
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	985.358,98
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.591.886,40
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.434.038,63
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	70.347,77
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.912.500,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	6.055.979.865,61
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.910.544.418,30
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	39.493.989,15
252	BİNALAR HESABI	3.446.334.720,83
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	720.218.107,39
254	TAŞITLAR HESABI	23.326.175,53
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	482.119.986,94
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.577.151.733,55
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	11.094.201,02

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	245.505.491,52
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	34.328.682,94
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.745.348,32
333	EMANETLER HESABI	30.583.334,62
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	32.052.338,50
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	30.215.711,11
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.692.478,55
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	134.589,21
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	9.559,63
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	178.757.385,70
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	178.757.385,70
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	108.434,38
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	108.434,38
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	258.650,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	258.650,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	412.633.698,68
43	**Diğer Borçlar**	1.079.414,84
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.079.414,84
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	411.554.283,84
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	411.554.283,84
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.216.320.900,46
50	**Net Değer**	905.742.473,40
500	NET DEĞER HESABI	905.742.473,40
51	**Değer Hareketleri**	-487.190,55
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-487.190,55
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	10.635.164.785,57
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	10.635.164.785,57
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-7.166.236.554,35
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-7.166.236.554,35
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.842.137.386,39
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.285.215.189,70
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-5.443.077.803,31

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	23.210.476,37
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-23.210.476,37
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	5.404.621,94
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-5.404.621,94

AKTİF TOPLAMI 6.874.460.090,66

PASİF TOPLAMI 6.874.460.090,66

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	36.080.429,43
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	36.080.429,43
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.895.895.017,99
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.895.895.017,99
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	46.713.029,51
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	46.713.029,51
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	9.495.981,34
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	9.495.981,34
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	50.521.800,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	10.954.178,50
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	3.901.375,58
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	65.377.354,08

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 417 **Adı : SELÇUK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	6.443.292.641,52
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	4.296.335.441,19
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	525.125.557,61
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	279.070.022,38
630	05	Cari Transferler	649.780.737,15
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.189.077,31
630	13	Amortisman Giderleri	383.440.086,02
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	121.935.844,64
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	59.795.874,66
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	6.185.604,26
630	99	Diğer Giderler	119.434.396,30

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.443.292.641,52**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.920.602.145,74
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	255.262.232,16
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.057.372.992,61
600	05	Diğer Gelirler	360.823.061,23
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	64.587.354,20
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	182.556.505,54

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.920.602.145,74**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.098.257,12
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.047.436,35
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	30.000,00
610	05	Diğer Gelirler	20.820,77

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.098.257,12**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.917.503.888,62**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.367.926.139,29**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.842.137.386,39**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.443.292.641,52**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.920.602.145,74**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.917.503.888,62**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.098.257,12**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.842.137.386,39**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8417 **SELÇUK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.020.426.427,36
10	**HAZIR DEĞERLER**	63.752.177,43
102	BANKALAR HESABI	70.651.104,87
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-6.898.927,44
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	844.895.995,94
120	ALICILAR HESABI	821.273.504,62
121	ALACAK SENETLERİ HESABI	214,64
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	23.622.276,68
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	77.746,29
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-77.746,29
13	**DİĞER ALACAKLAR**	88.094.047,25
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	83.866.923,56
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	1.848.547,66
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	2.378.576,03
15	STOKLAR	21.780.500,98
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	21.771.883,21
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM HESABI	8.617,77
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	1.832.706,31
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	1.832.706,31
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	70.999,45
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	70.999,45
196	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	7.899.408,03
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	3.105,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.105,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	7.849.202,03
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	6.377.516,29
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.471.685,74
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	47.101,00
260	HAKLAR HESABI	102.986,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	27.000,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-82.885,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.376.736.510,15
30	**MALİ BORÇLAR**	113.285.666,74
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	83.865.761,66
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	29.419.905,08
32	**TİCARİ BORÇLAR**	1.078.379.313,82
320	SATICILAR HESABI	1.070.048.088,08
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	8.331.225,74
33	**DİĞER BORÇLAR**	18.199.394,79
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	14.495.075,60
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	3.704.319,19
34	ALINAN AVANSLAR	37.790.089,69
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	37.790.089,69
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	109.917.127,67
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	50.109.899,11
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	31.033.361,93
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	27.400.957,26
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	1.370.747,19
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	2.162,18
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	19.174.098,04
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	49.181,24
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	19.124.916,80
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	-9.180,60
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	-9.180,60
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	89.309.605,95
40	**MALİ BORÇLAR**	0,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	378.106,96
420	SATICILAR HESABI	253.587,49
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	124.519,47
44	ALINAN AVANSLAR	102.240,00
440	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	102.240,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	88.829.258,99
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	88.829.258,99
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-437.720.280,71
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	64.062,37
500	SERMAYE HESABI	69.712,74
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-5.650,37
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	167.595.079,55

570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	167.595.079,55
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-699.195.759,43
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-699.195.759,43
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	93.816.336,80
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	161.033.944,31
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-67.217.607,51

AKTİF TOPLAMI 1.028.325.835,39

PASİF TOPLAMI 1.028.325.835,39

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8417 **SELÇUK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
	0,00
A- BRÜT SATIŞLAR	3.685.937.276,10
1- Yurtiçi Satışlar	2.832.697.088,49
2- Yurtdışı Satışlar	78.849,05
3- Diğer Gelirler	853.161.338,56
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	7.128.052,28
1- Satıştan İadeler (-)	3.728.735,23
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	3.399.317,05
C- NET SATIŞLAR	3.678.809.223,82
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.974.322.325,35
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.974.322.325,35
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.704.486.898,47
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.685.798.096,32
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	17.527,03
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.685.780.569,29
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	18.688.802,15
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	62.723.634,56
3- Faiz Gelirleri	46.863.335,47
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	15.860.299,09
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	470.654,89
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	470.654,89
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	80.941.781,82
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	15.535.859,40
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	15.535.859,40
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	2.661.304,42
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	2.661.304,42
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	93.816.336,80
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	93.816.336,80

SİNOP ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AG **:** Alçak Gerilim
OG : Orta Gerilim
YÖKAK : Yükseköğretim Kalite Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Masraflarının Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

2. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

3. Enerji Dağıtım Şirketinin Üstlenmesi Gereken Trafo Bakım Onarım Giderlerinin İdare Bütçesinden Karşılanması

4. Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

5. Teknik Zorunluluk Olmadığı Halde İdari Nedenlerle İş Artışı Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Sinop Üniversitesi 2007 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Sinop Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör, Cumhurbaşkanı tarafından; dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Sinop Üniversitesi bünyesinde farklı yerleşkelerde 10 Fakülte, 1 Enstitü, 2 Yüksekokul, 7 Meslek Yüksekokulu ve 13 Araştırma Merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	75	35	110
Doçent	98	34	132
Doktor öğretim üyesi	206	54	260
Öğretim görevlisi	175	53	228
Araştırma görevlisi	64	46	110
Toplam	**618**	**222**	**840**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	186	178	364
Sağlık	7	9	16
Avukatlık	1	2	3
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	56	44	100
Yardımcı	29	14	43
Sözleşmeli	49	11	60
İşçi	255	2	257
Toplam	**583**	**260**	**843**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 1.201'dir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Sinop Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımı ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Giderin Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme (%)
01 Personel Giderleri	853.619.491,82	847.935.305,00	99,33%
02 Sos. Güvenlik Kurumlanna Devlet Primi Giderleri	100.063.000,00	96.633.590,77	96,57%
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	74.003.986,17	57.866.215,22	78,19%
05 Cari Transferler	19.316.500,00	15.938.796,29	82,51%
06 Sermaye Giderleri	260.160.000,00	196.437.050,02	75,51%
Toplam	1.307.162.977,99	1.214.810.957,30	92,93

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.161.072.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 146.090.977,99 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.307.162.977,99 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %92,93'ü olan 1.214.810.957,30 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 853.619.491,82 TL ödeneğin 847.935.305,00 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 100.063.000,00 TL ödeneğin 96.633.590,77 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 74.003.986,17 TL ödeneğin 57.866.215,22 TL'si, cari transferlerde 19.316.500,00 TL ödeneğin 15.938.796,29 TL'si, sermaye giderlerinde 260.160.000,00 TL ödeneğin 196.437.050,02 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 19.832.956,52 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelirin Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.355.000,00	9.955.318,64	156
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.146.112.00,00	1.223.687.610,00	106,8
Diğer Gelirler	8.605.000,00	16.762.409,62	194
Toplam	**1.161.072.000,00**	**1.250.405.338,26**	**107**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		374.969,99	
Net Toplam	**1.161.072.000,00**	**1.250.030.368,27**	**107**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 1.161.072.000,00 TL olup Üniversitenin yıl sonunda net bütçe geliri 1.250.030.368,27 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dönem faaliyet geliri 1.309.988.315,71 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 374.969,99 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 562.398.996,00 TL ve faaliyet gideri 1.201.020.356,01 TL olan Üniversite, 2024 yılını 670.991.986,11 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 17.820.747,34 TL, gider toplamı 14.778.333,35 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 3.042.413,99 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 3.152.538,01 TL, gider toplamı 2.603.231,26 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 549.306,75 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç

Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ile idare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılmaktadır. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirilmektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan

1'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sinop Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından Görevlendirilen Dış Değerlendiricilerin Masraflarının Üniversite Özel Bütçesinden Karşılanması

Üniversitenin kurumsal dış değerlendirme ve kurumsal akreditasyon programlarını değerlendirmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilere ait yol masrafı, gündelik ve konaklama giderlerinin Üniversite bütçesinden karşılandığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Bütçe ilkeleri" başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; Kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisi,kanunlarla veya Cumhurbaşkankığı kararnameleriyle düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Anılan Kanun'un "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesinde ise kamu hizmeti kriteri göz önünde bulundurularak kamu idareleri sınıflandırılmış ve kapsama dâhil olan idareler sayılmak suretiyle belirlenmiştir.

YÖKAK adı geçen Kanun'a ekli II/A sayılı cetvelde sayılan kurumlar arasında yer aldığından, bu Kanun'un 12'nci maddesinde de ifade edildiği üzere mevzuatta tanımlanmış olan kamu hizmetini yürütmek üzere kendisine tahsis edilen gelirden harcama yapma yetkisine haiz özel bütçeli bir kamu idaresidir.

Nitekim 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu" başlıklı ek 35'inci maddesinde de Kurulun idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kamu idaresi olduğu hükmüne yer verilmiştir. Aynı maddede Kurulun görevleri; yükseköğretim kurumlarının akademik ve idari hizmetlerinin kalite düzeylerine ilişkin değerlendirmeler yapmak, kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerini yürütmek olarak belirlenmiştir.

Diğer bir ifadeyle; idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olan YÖKAK'ın, mezkûr maddede sayılan görevleri ve hizmetlerini, kendisine tahsis edilen bütçe ödeneğini kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Zira 2547 sayılı Kanun'un ek 35'inci maddesinin tanıdığı yetkiye istinaden 23.11.2018 tarih ve 30604 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin "Kurulun mali yapısı" başlıklı 28'inci maddesinde de YÖKAK hizmetlerinde ihtiyaç duyulan tüm giderlerin Kurul bütçesinden karşılanacağı açıkça ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri doğrultusunda söz konusu hizmetleri yerine getirmek amacıyla yapılacak harcamaların, Kurul bütçesinden karşılanması gerekmektedir.

Üniversitenin söz konusu faaliyetleri yürütme konusunda herhangi bir yetkisi ve sorumluluğu olmadığından bu giderleri kendi bütçesinden karşılaması, 5018 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum aynı zamanda, Üniversitenin tasarrufunda bulunan kaynakların bir kısmının kendi sorumluluk alanın dışına aktarılmasına sebebiyet verdiğinden, kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını da kısıtlamaktadır.

Buna göre, yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından dış değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen personele ait giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanması söz konusu düzenlemelere aykırı olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında "Üniversitemizin kurumsal dış değerlendirme ve kurumsal akreditasyon programlarını değerlendirmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilere ait yol masrafı, gündelik ve konaklama giderleri; Yükseköğretim Kalite Kurulu Başkanlığı tarafından tüm üniversitelere gönderilen 2024 Kurumsal Akreditasyon Programı konulu yazıda (EK-1) ulaşım, konaklama vb. giderlerin Üniversitemiz tarafından karşılanması gerektiği talimatlandırıldığı için 6245 sayılı Harcırah Kanunu kapsamında Kurum bütçesinden karşılanması durumunda kalınmıştır." denilmiştir.

Ancak,5018 sayılı Kanunun 13'üncü maddesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği'nin 28'inci maddesi hükümleri açık olup, verilen talimatların kanun ve yönetmelik hükümlerine uygun olması gerektiğinden , kamu idaresi cevabının kabulü mümkün değildir. Dolayısıyla Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından dış değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen personele ait giderlerin Üniversite bütçesinden karşılanması mümkün görülmemektedir.

BULGU 2: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitenin bazı genel sekreter yardımcısı, daire başkanı, fakülte sekreteri, yüksekokul sekreteri ve şube müdürü kadrolarına, kadronun dolu olmasına rağmen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 13/b-4 maddesine göre başka bir personelin görevlendirildiği ve görevlendirme olurlarında görev değişikliğinin hangi ihtiyaca binaen yapıldığına yönelik gerekçe gösterilmediği tespit edilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, sınıflandırma, kariyer ve liyakatin temel ilkeler olduğu, 4'üncü maddesinde asli ve sürekli kamu hizmetlerinin memurlar ile ifa edileceği, 33'üncü maddesinde kadrosuz memur çalıştırılamayacağı kurala bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un 76'ncı maddesinin birinci fıkrasında, "Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları bulundukları kadro derecesine eşit veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler." hükmü yer almakta ve yerleşmiş Danıştay içtihatlarında da (Danıştay 5. Daire, E:1995/3956, K:1998/1460) memurun kendi kadro görevinde çalıştırılmasının esas olduğu hükmolunmuştur.

Kadro; Kamu hizmeti yapan kurumların örgütünü, kamu personelinin örgüt içindeki görevlerini, yetki ve sorumluluklarını, özlük haklarını gösteren ve düzenleyen hukuki bir kavramdır. Bir kurumda hangi kadroların var olması gerektiğini kurumun teşkilat yapısı ve yerine getirdiği kamu hizmeti diğer bir ifadeyle kurumun fonksiyonu belirler.

Kadrolar memur güvenliğinin önemli bir unsurudur. Memurların görev ve yetkileri ile özlük hakları doğrudan doğruya işgal ettikleri kadrolarla ilgilidir. Bu itibarla her memur için mutlaka bir kadro tahsis edilmelidir.

Kadro kavramı açısından 657 sayılı Kanun'un 36'ncı maddesinde belirtilmiş bulunan hizmet sınıfları önem arz etmektedir. Gerek yapılacak kamu hizmeti gerek bu hizmeti yerine getirecek personelin taşıdığı benzer özellikler dikkate alınarak yapılmış bulunan bu sınıflandırma, kurumlarca kendilerine kanunlarla verilmiş bulunan kamu hizmetini yerine getirirken hangi sınıflarda, ne tür unvanlardan hangi derecelerde ve kaç tane kadro ihdas edilmesi gerektiğinin tespiti açısından en büyük belirleyicidir. 657 sayılı Kanun'un 39'ncu maddesinde ‘Bu Kanuna tabi kurumlarda sınıflar dışında memurluk kadroları ihdas edilemez’ denilmek suretiyle ihdas edilen memurluk kadrolarının mutlaka 657 sayılı Kanun'da öngörülen sınıflar içerisinde yer alması gerektiği vurgulanmıştır.

Ayrıca Kanun’un 45’inci maddesinde hiçbir memurun sınıfının dışında ve sınıfının içindeki derecesinin altında bir derecenin görevinde çalıştırılamayacağı ifade edilmiştir.

2547 sayılı Kanun’un 13/b-4 maddesinde Üniversitenin en üst hiyerarşik amiri ve ita amiri olan Rektörün görev, yetki ve sorumlulukları arasında “Gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek.” düzenlemesi yer almıştır. Bu düzenleme ile Rektöre ihtiyaç halinde personelin başka bir yerde görevlendirilmesi konusunda takdir yetkisi tanındığı açıktır. Bu açıdan, görevlendirme konusunda takdir yetkisine sahip olan idarenin, kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve devamlılığı bakımından hangi koşulların geçici görevlendirmeyi gerekli kıldığını saptama, geçici olarak görevlendirilecek personeli seçme konusunda ve diğer hususlarda da takdir yetkisine sahip olduğu kuşkusuzdur. Ancak, anılan mevzuat ile personel atamaları konusunda idarelere tanınan takdir yetkisi mutlak ve sınırsız olmayıp, kamu yararı ve hizmet gerekleri ile sınırlı bulunduğu İdare Hukukunun bilinen ilkelerinden olup, bu yetki kullanılmak suretiyle tesis edilen işlemlerin ancak kamu yararı ve hizmet gerekleri göz ardı edilerek kullanıldığının kanıtlanması ya da idari yargı merciince saptanması halinde sözü edilen bu durumun dava konusu işlemin sebep ve maksat yönlerinden

hukuka aykırılığı nedeniyle iptalini gerektireceği yerleşmiş yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

İdareler, takdir yetkisini kullanırken kendisine verilen yetkinin amacı doğrultusunda hareket etmeli, nesnellik ve tarafsızlık içinde davranmalı, eşitlik kuralını gözetmeli, orantılılık ilkesine uymalı, kanunlar özel koşullar öngörmüşse bunlara uymalı; bu yetkiyi kamu yararı ve hizmetin gereklerine uygun bir şekilde objektif, makul ve geçerli neden ve gerekçelere dayalı olarak kullanmalıdır. İşlemlerde gösterilen sebep ve gerekçe, işlemin yasaya uygunluğu ve dayanağını değerlendirme, itiraz edip etmeme konusunda ilgililere yardımcı olmakla birlikte, idarenin şeffaflığı ve idareye güven ilkeleri ile hukuk devleti anlayışının oluşumu açısından da büyük öneme sahiptir.

Öte yandan, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 11/05/1980 tarihinde kabul edilen İdari Takdir Yetkisinin Kullanılmasına İlişkin R(80)2 Sayılı Tavsiye Kararına Ek Takdir Yetkisinin Kullanılmasında Uygulanacak Temel İlkeler bölümünde de, *"Takdir yetkisini kullanan bir idari makam; (1) Yetkinin veriliş amacından başka amaç güdemez. (2) Yalnızca olaya ilişkin öğeleri hesaba katarak nesnelliğe ve tarafsızlığa uyar. (3) Hakkaniyete uymayan ayırımcılığı önleyerek yasa önünde eşitlik ilkesini gözetir. (4) İşlemin amacıyla, kişilerin hakları, özgürlükleri veya menfaatleri üzerindeki olumsuz etkileri arasında uygun bir denge sağlar*." ifadelerine yer verilmiştir.

Bu bağlamda, kanun koyucu, mezkûr maddede görevlendirmenin sebebi ve süresi konusunda herhangi bir sınırlamaya yer vermemiş olsa da, görevlendirme işleminin diğer mevzuat ile çerçevesi çizilmiş ve yargı kararlarıyla ortaya konmuş ilkelere uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Buna göre, gerekli hallerde durumu uygun olan personelin görevlendirilmesi işlemi esnasında, yapılan işin personelin bulunduğu kadro görevine uygun ve asli görevi ile ilgili olması, görevin personelin bulunduğu hizmet sınıfının dışında olmaması ve derecesinin altında bir görev verilmemesi, personeli görevinden fiilen uzaklaştırmak veya onu cezalandırmak gibi hizmet gereklerine ters düşen bir sonucun amaçlanmaması, personelin hizmetine duyulan ihtiyacın net bir şekilde ortaya konulması ve temel hak ve hürriyetler ile personelin kanunen korunan diğer haklarına halel getirilmemesi gerekmektedir.

Yükseköğretim Kurulu Denetleme Kurulu Başkanlığının internet sitesinde (https://denetleme.yok.gov.tr/yayinlar-raporlar/bilgi-notlari) yer alan bilgi notunda da;

"2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13-b/4 maddesinde; "Gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer

personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek" hususu Rektör'ün görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayılmıştır. Bu madde kapsamında Rektöre bir takdir yetkisi tanınmıştır ancak bu takdir yetkisi hiç şüphesiz ki mutlak ve sınırsız değildir.

Danıştay 5. Dairesi'nin 11.03.1987 tarihli, 1987/265 esas ve 1987/366 sayılı kararında; "Yukarıda belirtilen yasa maddesinin düzenleniş amacı Üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerin herhangi birinde hizmetle ilgili olarak ortaya çıkacak bir ihtiyacın Üniversitenin kendi elemanları ile ve süratli bir biçimde karşılanması böylece kamu hizmetinin aksamadan ve sürekli olarak yürütülmesini sağlamaktadır." ve Danıştay 8. Dairesi'nin 14.03.2007 tarihli, 2006/892 esas, 2007/1481 sayılı kararında;"...Rektöre verilen öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme yetkisinin süreklilik arz edecek şekilde kullanılabileceğinin kabul edilmesi halinde, belli usullerle bir kadroya atanmış kamu görevlisinin Yasada gösterilen usule ve yetki kurallarına uyulmadan kadrosu ile hukuki ve fiili irtibatının kesilmesi ve belli usul ve yetki kurallarına uyularak atanabilecek bir kadroya bunlara uyulmadan atama yapılması sonucunu doğuracak olup, sözü edilen maddede öngörülen yetkinin yukarıda belirtilen amaçlarla ve hizmetin gerektirdiği süre ile sınırlı olduğunun ve bu yetkinin sürekli olarak görev yerini değiştirme şeklinde yorumlanamayacağının da kabulü zorunludur." hükümleri yer almakta olup bu kararlarda Danıştay ilgili maddenin nasıl yorumlanması ve uygulanması gerektiği açıkça belirtmiştir.

Bu kapsamda hukuk devleti ilkesi gereği ve ilgili mahkeme kararları doğrultusunda anılan madde hükmünün kötüye kullanılmaması ve cezalandırma maddesi olarak uygulanmaması gerekmektedir. Aksi halde Rektör tarafından bu madde kapsamında alınan kararlar dava konusu olacak ve "Kamu Görevinin Kötüye Kullanılması" kapsamında Rektörün sorumluluğu doğacaktır."

denilmek suretiyle anılan maddede verilen yetkinin bir hizmetle ilgili ortaya çıkacak bir ihtiyaçla ve bu hizmetin süresi ile sınırlı olduğuna vurgu yapılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında; 2547 sayılı Kanun'un 13-b/4 maddesine göre rektörlerin bu yetkisini kullanması için görev ve yer değişikliğini gerekli görmesinin yeterli olduğu, 657 sayılı Kanunun 76'ncı maddesinin memurların unvan ve görev eşitliği gözetmeksizin diğer yerlerdeki başka kadrolara naklen atanabilecekleri hükmü uyarınca görev değişikliklerinin yapılabileceği ifade edilerek Anayasa mahkemesi kararı ve diğer yargı kararlarına yer verilmiştir.

Yukarıda da yer verildiği üzere aslolan memurun kendi kadrosunda çalıştırılmasıdır. 657 sayılı kanunun 76'ıncı maddesinde yer alan hüküm; dolu kadrolara görevlendirme yapılabileceğine ilişkin bir hüküm olmayıp, kanunda yazılı şartların gerçekleşmesi halinde görev ve ünvan değişikliği gözetilmeksizin boş kadrolara atanma durumunu düzenlemiştir. İdare cevabında yer alan Anayasa Mahkemesi kararında da üst düzey idarecilerin görevlerinden alınma durumunda bulundukları kadroları boşaltmak suretiyle eski kadrolarına atanabilecekleri vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu kararın konusu görevlendirme değil işgal edilen kadronun boşaltıltılmasıdır. Ayrıca bu Karar'ın, görev değişikliklerinde Yasada gösterilen usule ve yetki kurallarına uyularak memurun kadrosu ile hukuki ve fiili irtibatının kesilmesi ve belli usul ve yetki kurallarına uyularak atanabilecek bir kadroya atanması kuralını da içerdiği görülmektedir. Diğer taraftan İdare cevabında yer verilen Danıştay kararlarının da bulgu konusu ile bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Esasen; kamu hizmetinin yürütülmesinde, memurun kendi kadro görevinin dışında bir başka görevle görevlendirilmesi, olağan bir yöntem olmayıp, kamu yararı ve hizmet gerekleri açısından zorunluluk bulunması halinde istisnai olarak başvurulabilecek bir müessesedir. Kanunlarda idarelere tanınan görevlendirme yetkisinin bu kapsamda kullanılması gerekmektedir.

Aşağıdaki tabloda kadrosu dışında ve kadrosunun bulunduğu birimler dışındaki dolu kadrolara görevlendirilen personelin, görevlendirme olurlarındaki “hizmetine duyulan ihtiyaç“ ifadesi objektif bir kriter taşımamaktadır.

Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda 2547 sayılı Kanun'un 13-b/4 maddesi uyarınca yapılan görevlendirmelerde zorunluluk ve ihtiyaç gereklerinin objektif kriterlere göre belirlenmesi ve görevlendirme olurlarında açıkça belirtilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

2547 Sayılı Kanun 13/b Maddesine Göre Yapılan Görevlendirmeler

Kadro Birim	Kadro Unvanı	Fiili Görev Yeri	Fiili Unvan
YAPI İŞLERİ VE TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI	MÜHENDİS	ÇEVRE DÜZENLEME ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	ŞUBE MÜDÜRÜ
YABANCI DİLLER YÜKSEKOKULU	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ	EĞİTİM FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ
GÜZEL SANATLAR VE TASARIM FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ
SAĞLIK, KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	YABANCI DİLLER YÜKSEKOKULU	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ
BİLGİ İŞLEM DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞEF	STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ	SAĞLIK KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	SAĞLIK KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
YAPI İŞLERİ VE TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	DÖNER SERMAYE İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	ŞUBE MÜDÜRÜ
BİLGİ İŞLEM DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	KÜTÜPHANE VE DÖKÜMANTASYON DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
YAPI İŞLERİ VE TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
SAĞLIK, KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	SAĞLIK KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
EĞİTİM FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ	İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
UYGULAMALI BİLİMLER YÜKSEKOKULU	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ	SAĞLIK KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	YABANCI DİLLER YÜKSEKOKULU	ŞUBE MÜDÜRÜ
GENEL SEKRETERLİK	FAKÜLTE SEKRETERİ	KÜTÜPHANE VE DÖKÜMANTASYON DAİRE BAŞKANLIĞI	KÜTÜPHANE VE DOKÜM. DAİ. BŞK.
YAPI İŞLERİ VE TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI	TEKNİKER	YAPI İŞLERİ VE TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	ŞUBE MÜDÜRÜ
DÖNER SERMAYE İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETME MÜDÜRÜ	TÜRKÇE ÖĞRETİMİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ	ŞUBE MÜDÜRÜ
GENEL SEKRETERLİK	ENSTİTÜ SEKRETERİ	ORTAK DERSLER BÖLÜM BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ (Ş)
KÜTÜPHANE VE DOKÜM. DAİ. BŞK.	ŞEF	PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
GENEL SEKRETERLİK	BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	SU ÜRÜNLERİ FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ
STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	KÜTÜPHANE VE DÖKÜMANTASYON DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
YAPI İŞLERİ VE TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI	MÜHENDİS	YAPI İŞLERİ VE TEKNİK DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ	BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
YABANCI DİLLER YÜKSEKOKULU	ŞEF	PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
SAĞLIK, KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	AHMET MUHİP DIRANAS UYGULAMA OTELİ	OTEL MÜDÜR YARDIMCISI
İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞEF	İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
SAĞLIK, KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	DÖNER SERMAYE İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETME MÜDÜRÜ
SU ÜRÜNLERİ FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ	GENEL SEKRETERLİK	GENEL SEKRETER YRD.
GENEL SEKRETERLİK	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ (Ş)	GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ
PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	SU ÜRÜNLERİ FAKÜLTESİ	ŞUBE MÜDÜRÜ
PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞEF	PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞEF	İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ
GENEL SEKRETERLİK	YÜKSEKOKUL SEKRETERİ	ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ KOORDİNATÖRLÜĞÜ	ŞUBE MÜDÜRÜ
İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ŞUBE MÜDÜRÜ	TURİZM FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	ENSTİTÜ SEKRETERİ	SÜREKLİ EĞİTİM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ	ŞUBE MÜDÜRÜ
PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI	PERSONEL DAİRE BAŞKANI	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	FAKÜLTE SEKRETERİ

BULGU 3: Enerji Dağıtım Şirketinin Üstlenmesi Gereken Trafo Bakım Onarım Giderlerinin İdare Bütçesinden Karşılanması

Enerji müsaadesi alınabilmesi için dağıtım şirketince yapılması gereken ancak çeşitli nedenlerle idare tarafından yapılan trafonun enerji dağıtım şirketine devredilmeyerek bakım giderlerinin bütçeden karşılandığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Bütçe ilkeleri" başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisinin kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyele düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre, dağıtım şirketi, belirlenen bir bölgede elektrik dağıtımı ile iştigal eden tüzel kişiyi ifade eder.

28.01.2014 tarih ve 28896 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Elektrik Piyasası Bağlantı ve Sistem Kullanım Yönetmeliği'nin 3'üncü maddesinde de;

Dağıtım tesisi: "İletim tesislerinin ve dağıtım gerilim seviyesinden bağlı üretim ve tüketim tesislerine ait şalt sahalarının bittiği noktadan sonraki nihayet direğinden, alçak gerilim seviyesinden bağlı tüketicilerin yapı bina giriş noktalarına kadar bina giriş ve sayaç arası hariç, elektrik dağıtımı için teçhiz edilmiş tesis ve teçhizat ile dağıtım şirketince teçhiz edilen ya da devralınan sayaçları",

Bağlantı hattı: "Tüketicilerin iç tesisatını dağıtım şebekesine bağlamak için gerekli ve bu Yönetmelik kapsamında belirtilen mesafe sınırları dâhilinde olan; AG'den bağlı tüketiciler için yapı bina giriş noktasından itibaren dağıtım şebekesine kadar, OG'den bağlı tüketiciler için tüketicinin şalt sahasının bittiği noktadan itibaren dağıtım şebekesine kadar olan hattı",

Bağlantı noktası: "İletim tesislerinin ve dağıtım gerilim seviyesinden bağlı üretim ve tüketim tesislerine ait şalt sahalarının bittiği noktadan sonraki nihayet direğini ve alçak gerilim seviyesinden bağlı tüketicilerin yapı bina giriş noktasını ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır.

Nitekim adı geçen Yönetmelik'in "Dağıtım tesisi sınırları" başlıklı 15'inci maddesinde; "Dağıtım sistemine bağlı tüketiciler açısından, bağlantı noktasından kullanım yerine kadar olan tesis ve teçhizat tüketicinin mülkiyetindedir. Bağlantı noktası dâhil olmak üzere bağlantı noktasından itibaren hattın geri kalan kısmı dağıtım tesisidir." denilerek bağlantı noktası dâhil

olmak üzere bağlantı noktasından itibaren geri kalan hattın dağıtım tesisi olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla, alçak gerilim (AG) seviyesinden bağlı tüketiciler için enerjinin yapı bina giriş noktalarına kadar getirilmesi, orta gerilim (OG) seviyesinden bağlı tüketiciler için tüketim tesislerine ait şalt sahalarının (trafoların) bittiği noktadan sonraki nihayet direğine kadar getirilmesi dağıtım şirketlerinin sorumluluğundadır. Görüldüğü üzere, hem alçak gerilim hem orta gerilim seviyesinden bağlı tüketicilere bağlantı noktasına kadar enerjinin getirilmesi (trafo dâhil) maliyeti dağıtım şirketine aittir.

Öte yandan Elektrik Piyasası Bağlantı ve Sistem Kullanım Yönetmelik'in 10/B maddesi 6'ıncı fıkrasında; “Bağlantı hattının kullanıcı tarafından tesis edilecek olması halinde, dağıtım şirketi ile kullanıcı arasında, bağlantı hattının tesisine, kullanım haklarına ve devrine ilişkin bir tesis yapım sözleşmesi imzalanacağı, altıncı fıkra kapsamındaki bağlantı hattının enerjilendirme tarihinden itibaren beş yıl sonra, diğer bağlantı hatlarının enerjilendirme tarihinde herhangi bir işleme gerek kalmaksızın dağıtım şirketine devredilmiş kabul edileceği, aynı maddenin 8'inci fıkrasında ise “Meskûn mahal dışındaki 500 metreyi aşan OG bağlantı hatlarının, enerjilendirme tarihinden itibaren beş yıl boyunca bağlantı hattı niteliğini koruyacağı ve bu süre sonunda dağıtım şebekesi kapsamına alınacağı,bağlantı hatlarının işletme ve bakımı, tesislerin enerjilendirilmesinden itibaren dağıtım şirketinin sorumluluğunda olduğu belirtilmiştir. Adı geçen Yönetmeliği'n 37'inci maddesi üçüncü fıkrasında da, “Kullanıcı tarafından tesis edilmiş olan dağıtım tesislerinin işletme, bakım, onarımı dağıtım şirketince yapılır.” denildiğinden söz konusu tesislerin kaydi olarak da müştemilatı ile birlikte ilgili dağıtım şirketine devredilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında "Elektrik Piyasası Bağlantı ve Sistem Kullanım Yönetmeliğinin 10, 21 ve 37’nci maddelerinin özetle ifade ettiği durum; Tüketicinin kendi özel mülkiyet sınırları içinde (tüketim tesisinde) yer alan hiçbir trafo ve/veya teçhizattan dağıtım tesisi sahibinin (dağıtım şirketinin) sorumlu tutulamayacağı" şeklinde açıklama yapılmışsa da, adı geçen Yönetmeliğin 37'inci maddesinin 3'üncü bendinde "Kullanıcı tarafından tesis edilmiş olan dağıtım tesislerinin işletme, bakım, onarımı dağıtım şirketince yapılır." hükmü karşısında yapılan açıklamanın kabulü mümkün değildir. Anılan 37'nci madde hükmü bağlamında; "0*1.02.2019 tarihinde Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından yapılan yazılı açıklamada elektrik faturalarında yer alan dağıtım bedelinin yalnızca faturanın dağıtımı veya sayacın okunması bedeli olmadığı, enerjinin üretiminden nihai tüketiciye teslimine kadarki*

süreçte oluşan tüm maliyetlerin bu rakamın içinde olduğu ve bu meyanda enerjinin nihai tüketicilere sunulması kapsamındaki trafo tesis giderleri ile bu trafoların bakım giderlerinin tüketim faturalarına (% 30,8 oranında) dâhil olduğu " vurgulanmıştır. Buna göre trafo ve tesis giderleri ile bakım onarım giderlerinin dağıtım şirketi uhdesinde olması ve bu giderlerin ise tüketim faturalarına dahil edilerek tahsil edilmesi karşısında İdarece yapılan trafoların bedellerinin enerji dağıtım firmasından talep edilmesi, bu tesis ve trafoların devri yapılarak trafo bakım maliyetine katlanılmaması gerekmektedir. Aksi bir durumun nihai tüketiciye (İdareye) "mükerrer trafo tesis ve bakım bedeli" ödemesine sebebiyet verdireceği açıktır.

Buna göre, enerji dağıtım şirketinin görev alanında olan trafo işletme,bakım ,onarım giderinin görevi olmadığı halde İdare bütçesinden karşılanması mümkün olmayıp, söz konusu giderlerin dağıtım şirketince karşılanması sağlanmalıdır.

BULGU 4: Parasal Limitler Dahilindeki Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Üniversitenin 2024 yılı bütçesine yapım, mal ve hizmet alımları için toplam 332.803.668,17 TL ödenek konulmuş olup, yıl içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi çerçevesinde parasal limitlere tabi söz konusu alımlar için toplam 46.549.259,14 TL harcama yapılmıştır. Bu harcamalarda ödenek tutarının %10'u aşıldığı halde Kamu İhale Kurulundan izin alınmamıştır.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan yapım, mal ve hizmet alımlarında %10 sınırının Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında; 2025 yılı ve sonraki mali yıllar için 4734 Kamu İhale Kanunu'nun 22. Maddesinde (d) bendi kapsamında yapılan mal, hizmet ve yapım işlerine ilişkin harcamaların limit kontrolü için bütçe takip raporlamalarının yapılmaya başlandığı, limitin aşılacağının anlaşılması halinde Kamu İhale Kurulundan görüş alınacağı ifade edilmiştir.

BULGU 5: Teknik Zorunluluk Olmadığı Halde İdari Nedenlerle İş Artışı Yapılması

Sinop Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Binası Yapım İşinde, proje değişiklikleri yapılarak, mukayeseli keşif yapmak suretiyle bazı iş kalemlerinde imalat azalışları, bazı iş kalemlerinde imalat artışlarına ilişkin gerekçe raporlarının incelenmesi sonucunda bazı iş kalemlerinde yapılan değişikliklerin Yapım İşleri Genel Şartnamesine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesinin 12/4 maddesinde aynen ;

*" İdare, sözleşme konusu işlerle ilgili proje v.b. teknik belgelerde, değişiklik yapılmaksızın işin tamamlanmasının fiilen imkansız olduğu hallerde, işin sözleşmede belirtilen niteliğine uygun bir şekilde tamamlanmasını sağlayacak şekilde gerekli değişiklikleri yapmaya yetkilidir.**(Ek cümle: 08.08.2019-30856 R.G./22. md., yürürlük: 18.08.2019)** Uygulama projelerinde değişiklik yapılması, 22 nci maddede yer alan esaslar göz önünde bulundurularak hesaplanacak bedel karşılığında, yükleniciden de istenebilir. Yüklenici, işlerin devamı sırasında gerekli görülecek bu değişikliklere uygun olarak işe devam etmek zorundadır. Proje değişiklikleri, ilk projeye göre hazırlanmış malzemenin terk edilmesini veya değiştirilmesini veya başka yerde kullanılmasını gerektirirse, bu yüzden doğacak fazla işçilik ve giderleri idare yükleniciye öder. Proje değişiklikleri işin süresini etkileyecek nitelikte ise yüklenicinin bu husustaki süre talebi de idare tarafından dikkate alınır."*

hükmü yer almıştır.

Genel Şartname hükmüne göre, **"proje v.b. teknik belgelerde, değişiklik yapılmaksızın işin tamamlanmasının fiilen imkansız olduğu hallerde**" idare proje ve teknik belgelerde değişiklik yapabilir. Bunun dışında bu belgelerde değişiklik yapılarak iş artış ve eksilişlerine gidilmesi doğru değildir.

Bahsedilen işe ilişkin iş artış ve azalışlarına ilişkin gerekçe raporunda ise;

a-Mantolama malzemesi olarak belirlenen taş yünü imalatının Sinop ilinin iklim koşullarına uygun olmadığı gerekçesi ile azaltılarak yerine eps yapılması,

b-Binanın üst yönetim tarafından eğitim öğretim dönemine yetiştirilmesi istendiğinden, alçı panel imalatının azaltılarak yerine karolam asma tavan yapılması,

c- Binanın yeni eğitim öğretim dönemine yetişmesi amacı ile belediyece yapılması öngörülen asfalt imalatından vaz geçilerek yerine baskı beton yapılması,

d- Üst idare tarafından binadaki mahallerin değiştirilmesi ve ilave laboratuvarların yapılmasının istenmesi nedeniyle mekanik işlerde değişiklik yapılması,

gibi gerekçelere yer verildiği görülmüştür.

Yukarıda yer verilen gerekçeler Yapım İşleri Genel Şartnamesinin 12'inci maddesinde sözü edilen "değişiklik yapılmadan işin bitirilmesinin fiilen imkansız olması" koşulu ile örtüşmemektedir. Ayrıca bu tür gerekçelerin öngörülemeyen işlerden olduğunu söylemek te mümkün değildir. Örneğin Sinop ilinin iklim koşulları ihale öncesinde de bilinmektedir. İhaleye hazırlık aşamasında bu hususun dikkate alınması, buna göre işin projelendirilmesi gerekmektedir. Asma tavan imalatlarında yapılan değişikliğin süre açısından idareye kazandıracağı zamanın da önceden hesaplanabilir olduğu muhakkaktır. Asfalt yerine beton imalatına dönülmesi uygulaması ile fakülte ve öğrenci sayısı bir veri iken, ilave laboratuvar yapılması ihale öncesinde gerekli çalışmaların titizlikle yapılmadığı kanaatini oluşturmaktadır.

Kamu idaresi cevabında; yapım işlerinin birkaç yıl sürmesi nedeniyle oluşan yeni koşullar sonucunda iş artışının yapıldığı, bundan sonra yapılacak ihalelerde ve iş artışlarında bulgu konusu hususların dikkate alınacağı ifade edilmiştir.

Buna göre, Sinop Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Binası Yapım İşinde bahsedilen gerekçelerle yapılan iş değişikliklerinin daha çok işin bitiş tarihinden önce 2024-2025 eğitim öğretim yılı açılışına yetiştirilmesi amacıyla yapıldığı, dolayısıyla anılan Şartnamede belirtilen işin tamamlanmasının fiilen imkansız olması şartını sağlamadığı anlaşılmaktadır. Bu tür ihtiyaçların ve ihtimallerin ihale öncesinde yapılan çalışmalarda net olarak hesaplanarak buna göre proje ve teknik belgelerin hazırlanması, Yapım İşleri Genel Şartnamesinin 12'inci maddesine uygun olmayan değişikliklerden kaçınılması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 472 **SİNOP ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	162.824.218,95
10	**Hazır Değerler**	9.643.105,72
102	BANKA HESABI	2.529,72
104	PROJE ÖZEL HESABI	9.640.576,00
12	**Faaliyet Alacakları**	37.897.190,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	37.897.190,00
13	**Kurum Alacakları**	69.464.039,83
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	69.464.039,83
14	**Diğer Alacaklar**	124.420,08
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	124.420,08
15	Stoklar	13.768.389,98
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	13.768.389,98
16	**Ön Ödemeler**	31.927.073,34
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	31.927.073,34
2	DURAN VARLIKLAR	2.520.894.479,87
22	**Faaliyet Alacakları**	377.425,04
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	377.425,04
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.520.516.054,83
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	691.485.050,55
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	194.524.871,69
252	BİNALAR HESABI	1.982.699.814,76
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	27.418.137,39
254	TAŞITLAR HESABI	11.580.197,56
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	62.416.659,50
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-486.022.168,55
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	36.413.491,93
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	4.038.208,73
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.038.208,73
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.122.112,79

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	52.004.534,95
32	**Faaliyet Borçları**	5.954.462,86
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.954.462,86
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	560.349,47
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	389.758,22
333	EMANETLER HESABI	170.591,25
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	5.947.185,29
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	3.921.720,40
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.899.405,51
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	126.059,38
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	39.542.537,33
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	39.542.537,33
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	100.880.667,48
43	**Diğer Borçlar**	2.484.729,26
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.484.729,26
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	98.256.637,45
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	98.256.637,45
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	139.300,77
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	139.300,77
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.530.833.496,39
50	**Net Değer**	203.771.286,93
500	NET DEĞER HESABI	203.771.286,93
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.885.257.444,98
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.885.257.444,98
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.229.187.221,63
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.229.187.221,63
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	670.991.986,11
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.697.469.769,24
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.026.477.783,13

299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.122.112,79

AKTİF TOPLAMI 2.683.718.698,82

PASİF TOPLAMI 2.683.718.698,82

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	25.048.383,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	25.048.383,00
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.691.300,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	5.691.300,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	130.277.168,32
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	130.277.168,32
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.467.566,18
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.467.566,18
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	1.714.534,48
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	1.714.534,48
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	17.993.745,89
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	2.101.214,67
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	45.099.539,40
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	65.194.499,96

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 472 **Adı : SİNOP ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.201.020.356,01
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	849.642.083,34
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	96.633.590,77
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	42.715.310,10
630	05	Cari Transferler	26.677.699,24
630	11	Değer ve Miktar DeğiŞimleri Giderleri	924.988,71
630	13	Amortisman Giderleri	75.382.584,09
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	12.566.049,63
630	15	Karılık Giderleri	66.135.687,81
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	30.331.161,30
630	99	Diğer Giderler	11.201,02

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.201.020.356,01**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.309.988.315,71
600	03	TeŞebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.957.387,87
600	04	Alınan BağıŞ ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.282.143.930,70
600	05	Diğer Gelirler	16.914.034,19
600	11	Değer ve Miktar değiŞimleri Gelirleri	872.758,14
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	100.204,81

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.309.988.315,71**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	374.969,99
610	03	TeŞebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	357.330,37
610	05	Diğer Gelirler	17.639,62

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **374.969,99**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.309.613.345,72**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **562.398.996,40**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **670.991.986,11**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.201.020.356,01**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.309.988.315,71**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.309.613.345,72**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**374.969,99**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**670.991.986,11**

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

TÜSEB **:** Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

2. Yıkımı Yapılan Binanın Binalar Hesabında Kayıtlı Olması

3. Üniversitenin Mali Duran Varlıklarının Bilançoda Raporlanmaması

4. Üniversite Adına Tescil Edilmiş Patentlerin Bilançoda Raporlanmaması

B. Diğer Bulgular

1. Kira İşlemlerinin Sözleşmeye Uygun Yürütülmemesi

2. Taşınmaz Kira Bedellerinin Mevzuata Uygun Belirlenmemesi

3. Genel Sekreter Yardımcısı Görevlendirmelerinde Mevzuatla Belirlenen Sınırlamalara Uyulmaması

4. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına ilişkin Tedbirlerin Alınmaması

5. Döner Sermaye İşletmesi Birimlerine Ait Elektrik, Su ve Isınma Giderlerinin Kurum Bütçesinden Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi 09.02.1974 tarih ve 1788 sayılı Cumhuriyet Üniversitesi Kanunu ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 18 fakülte, 4 yüksekokul, 4 enstitü, 14 meslek yüksekokulu, 1 Devlet konservatuvarı ve 37 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	370	87	457
Doçent	298	72	370
Doktor öğretim üyesi	455	166	621
Öğretim görevlisi	326	60	386
Araştırma görevlisi	444	232	676
Toplam	**1893**	**617**	**2510**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	571	363	934
Sağlık	1075	554	1629
Avukatlık	4	1	5
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	135	68	203
Yardımcı	136	211	347
Sözleşmeli	318	210	528
İşçi	1255	13	1268
Toplam	**3494**	**1420**	**4914**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 5.387'dir.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	3.488.208.200,00	3.426.402.047,63	%98,23
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	407.487.000,00	394.481.420,26	%96,81
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	417.251.000,00	300.778.081,39	%72,09
05 Cari Transferler	463.767.500,00	461.133.407,41	%99,43
06 Sermaye Giderleri	1.155.182.800,00	1.132.084.339,14	%98,00
07 Sermaye Transferleri	0,000	0,00	%0,00
Toplam	**5.931.896.500,00**	**5.714.879.295,83**	**%96,34**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 5.237.519.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 694.377.500,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.931.896.500,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin 96,34'ü olan 5.714.879.295,83 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.488.208.200,00 TL ödeneğin 3.426.402.047,63 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 407.487.000,00 TL ödeneğin 394.481.420,26 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 417.251.000,00 TL ödeneğin 300.778.081,39 TL'si, cari transferlerde 463.767.500,00 TL ödeneğin 461.133.407,41 TL'si, sermaye giderlerinde 1.155.182.800,00 TL ödeneğin 1.132.084.339,14 TL'si, harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı ve TÜSEB destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 25.380.772,57 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	58.300.000,00	82.251.115,84	141,08
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	5.066.671.000,00	5.447.450.763,0	107,52
Diğer Gelirler	112.548.000,00	157.314.160,80	139,78
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	-
Toplam	**5.237.519.000,00**	**5.687.016.039,64**	**108,58**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0,00	912.508,97	-
Net Toplam	**5.237.519.000,00**	**5.686.103.530,67**	108,56

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 5.237.519.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 5.686.103.530,67 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.909.059.278,77 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 912.508,97 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 4.220.214.867,16 TL ve faaliyet gideri

5.072.817.500,56 TL olan Üniversite, 2024 yılını 5.055.544.136,40 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.473.424.554,80 TL, gider toplamı 2.823.675.499,96 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 350.250.945,16 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 12.533.016,62 TL, gider toplamı 9.956.290,12 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 2.576.726,50 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20.05.2007 tarih ve 26527 sayılı Resmî Gazete ile kurulan Sivas Teknoloji Gelişim Bölgesi Kurucu ve İşletici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 50.000,00 TL olup, Üniversitenin %75 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Üniversitenin anılan Şirketteki sermaye payı, 2024 yılı itibarıyla 375.000,00 TL değerindedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim

Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi

kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları, Etik Davranış İlkeleri ve Etik Komisyon Yönergesi ve etik sözleşmesi aracılığıyla yapılmış olup ayrıca eğitim ve bilgilendirme çalışması yapılmamıştır. Personelin yeterlilik-performansını kapsayacak şekilde olmadığından insan kaynakları politikasında eksiklikler bulunmaktadır. Hassas görevlere ilişkin faaliyetlerin etkinliğini ve kapsamını artırmaya yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdarenin riskleri, güncel durumunu yansıtacak şekilde belirlenmemiştir; dolayısıyla risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar da yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece riskler belirlenmediğinden bunların kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu en son 02.03.2018 tarih ve 292419 sayılı Rektörlük Makamı onayıyla oluşturulmuş olup 2024 yılında bu görevi üstlenen bir Kurul bulunmamaktadır. Üniversitede iç denetim birimi kurulmuş olup iki denetçi kadrolu olarak görev yapmaktadır. İç denetim biriminin iç kontrole sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları bulunmamaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi 2024 yılına iilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Taşınmazlara ait bakım ve onarım niteliğindeki değer artırıcı harcamaların, ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi Duran Varlıklar hesap grubu ile ilgili "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için

yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 Sıra No.lu Genel Tebliğ'in "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda, taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım, tamir mahiyetindeki harcamalardan değer artırıcı nitelikte olanların 630 Giderler Hesabı yerine ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir. 2023 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda da yer alan tespitle ilgili olarak 2024 yılında herhangi bir düzeltici işlem tesis edilmemiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin gerekli işlemlerin yapıldığı belirtilmişse de kanıtlayıcı belge olarak sunulan muhasebe kayıtları, bulgu konusu edilen değer artırıcı harcamaların varlıkların değerine eklenmesine yönelik olmayıp 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı tutarların ilgili varlık hesaplarına aktarılmasına yönelik olduğundan yapılan açıklama bulgu konusu işlemler için geçerli değildir.

Üniversitede 2024 yılında yapılan bakım ve onarım harcamalarından varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran işlere ait toplam 38.443.638,35 TL'nin varlığın kayıtlı değerine eklenmeyerek giderleştirilmesi sonucunda; bilançoda 252 Binalar Hesabında 38.443.638,35 TL eksik, 630 Giderler Hesabında ise aynı tutarda fazla gösterime neden olunmuştur.

BULGU 2: Yıkımı Yapılan Binanın Binalar Hesabında Kayıtlı Olması

2024 yılında yıkımı yapılan binanın terkin işlemi yapılmadan hala maddi duran varlıklar içinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 252 Binalar Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 176'ncı maddesinin b-6 bendinde, *"Her ne surette olursa olsun yıkılarak bina olma vasfı ortadan kalkan binalar kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba alacak, ayrılmış olan amortisman tutarı 257-Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına, kalanı 630-Giderler Hesabına borç kaydedilir.*'' hükmünü düzenlemiştir.

2024 yılı içinde yıkımı yapılan Koyulhisar Meslek Yüksek Okul ek binasının, edinim değeri 1.730.484,00 TL, kayıtlı değeri enflasyon düzeltmesi sonucunda 15.261.484,49 TL ve birikmiş amortisman tutarı da 2.136.607,84 TL olarak görünmektedir. İncelemelerde, bu binanın 252 Binalar Hesabında izlendiği, terkine ilişkin olarak binalar ve birikmiş amortisman hesabında gerekli düzeltme işleminin yapılmadığı ve hizmet binasının 2024 yılı mali tablolarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Dolayısıyla, üniversitenin 2024 yılı bilançosunda yer alan 252 Binalar hesabının 15.261.484,49 TL, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı hesabının 2.136.607,84 TL fazla; 630 Giderler hesabının ise 13.124.876,65 TL eksik görünmesine neden olunmuştur.

Kamu İdaresi cevabında, bahse konu olan taşınmazın 2024 yılında Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı kayıtlarından, 2025 yılında ise ise muhasebeden kayıtlarından çıkarıldığı ifade edilmişse de söz konusu muhasebe kaydına ilişkin kanıtlayıcı belge sunulmamıştır.

Netice itibariyle; yukarıda belirtilen hesaplar ile ilgili olarak, hesabın niteliği ve işleyişine uygun olmayan ve yıl sonu mali tablolara da yansıyan kayıtların olduğu tespit edildiğinden, bu tür hatalı kayıtların yapılmaması için gerekli dikkat ve birimler arası koordinasyonun sağlanmasının gerekliliği bulunmaktadır.

BULGU 3: Üniversitenin Mali Duran Varlıklarının Bilançoda Raporlanmaması

Üniversitenin döner sermaye işletmesi ve Sivas Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kurucu ve İşletici Anonim Şirketindeki sermaye paylarının bilançoda raporlanmadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Mali Duran Varlıklar" başlıklı 155'inci maddesinde, kamu idarelerinin kanuni yetkilere dayanarak mal ve hizmet üreten kuruluşlar ile döner sermayeli kuruluşlara yatırdıkları sermaye ile sermaye taahhütlerinden doğan borçların mali duran varlıklar hesap grubunda takip edileceği hükmüne yer verilmiştir. Anılan Yönetmelik'in;

- 159'uncu maddesi hükmü uyarınca mal ve hizmet üreten kuruluşlara nakden veya ayni olarak verilen sermaye tutarları, 241 Mal ve hizmet üreten kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabında,

- 162'nci maddesi hükmü uyarınca ise döner sermayeli kuruluşlara verilen ayni ve nakdi sermaye tutarları ise 242 Döner sermayeli kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabında,

muhasebeleştirilerek raporlanması gerekmektedir.

Bahse konu olan varlıklar Yönetmelik'in 155'inci maddesi üçüncü fıkrası gereğince; gerçeğe uygun değeri gösteren edinim tarihindeki maliyet bedeli ile kayıtlara alınıp ve yatırım yapılan kuruluşun öz kaynaklarında bu tarihten sonra meydana gelen değişikliklerin kamu idaresi payına düşen kısmının düzeltilmesi gerekir.

Üniversitenin, Sivas Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kurucu ve İşletici AŞ'deki %75 oranındaki payı karşılık sahip olduğu 375.000,00 TL ile döner sermaye işletmesindeki 1.000,06 TL tutarındaki sermayesinin muhasebeleştirmediği ve bu sebeple bilançonun söz konusu varlıklara ilişkin bilgi sunmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; Kurum tarafından 23.05.2025 tarih ve 9112 ile 9113 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

BULGU 4: Üniversite Adına Tescil Edilmiş Patentlerin Bilançoda Raporlanmaması

Üniversite adına Türk Patent Enstitüsüne kaydedilmiş patent haklarının 260 Haklar Hesabında takip edilmediği görülmüştür.

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 260-Haklar Hesabına ilişkin 194'üncü maddesinde; 260-Haklar Hesabının bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. 13/10/2023 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Üniversiteler Ortak Detay Hesap Planına göre ise patentler, 260 Haklar Hesabının 4 numaralı yardımcı hesabında yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere; patentler belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler kapsamındadır. Bundan dolayı patentlerin 260-Haklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 23.05.2025 tarih ve 9117 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kira İşlemlerinin Sözleşmeye Uygun Yürütülmemesi

Üniversitenin tasarrufunda bulunan taşınmazlar üzerinde tesis edilen bazı kiralama işlemlerinin sözleşme hükümlerine uygun yürütülmediği ve söz konusu aykırılıkların giderilmesine yönelik yaptırımların etkin bir şekilde uygulanmadığı görüldüğünden bahse konu olan kamu kaynaklarının hukuka uygun ve etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilemediği değerlendirilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde kamu kaynağı, borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dahil kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerleri ifade edecek şekilde tanımlanmıştır. Dolayısıyla kamu idarelerince tesis edilen kiralama işlemlerinde hem işleme konu olan varlık hem de bu işlem sonucunda elde edilen gelir, kamu kaynağı kapsamındadır. Bu nedenle anılan Kanun'un 8'inci maddesi hükmü uyarınca bu kaynakların etkili, ekonomik ve verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesi, kullanılması ve bunların kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması, hesap verme sorumluluğunun gereğidir. Bu bağlamda kira sözleşmelerinin mevzuata ve sözleşme hükümlerine uygun yürütülmesi hem işleme konu edilen taşınmazın hem de kira bedelinin hukuka uygun etkili, ekonomik ve verimli elde edilmesini ve kullanılmasını sağlayacaktır.

Üniversitenin tasarrufunda bulunmakla birlikte ihale süreçleri tamamlanarak sözleşmeye bağlanan kiralama işlemlerinde kiracının yükümlülükleri, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlemiştir. Bu kapsamda kiracının en temel yükümlülükleri; anılan Kanun'un 313'üncü maddesi uyarınca kira bedelini ödemek ve 316'ncı maddesi gereğince kiralananı sözleşmeye uygun olarak özenle kullanmaktadır. Kanun'un 315 ve 316'ncı maddelerinde, kiracı bahse konu olan yükümlülükleri yerine getirmediğinde sözleşmenin feshedilebileceği

ifade edilmiştir. Ayrıca Kanun'un 352'nci maddesinde, çatılı işyeri kiralaması özelinde yapılan düzenleme ile kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle iki yazılı ihtar yapılması durumunda dava yoluyla kira sözleşmesinin sona erdirilebileceği hükmüne yer verilmiştir.

Üniversite ile kiracılar arasında imzalanan sözleşmelerde de kiracının bu yükümlüklerini yerine getirmesini temin edecek hükümlere yer verilmiştir. Yapılan sözleşmelerde kira bedelinin vade tarihleri belirlenmiş ve vadesinde ödenmeyen kira bedellerine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun'un 51'inci maddesi gereğince belirtilen oranda gecikme zammının uygulanacağı ve kiraya verilen yerin genişletilemeyeceği ve sabit tesis yapılamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Ayrıca sözleşmelerin 14'üncü maddesinde kiracının taahhüdünü sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi veya üst üste iki taksitin vadesinde ödenmemesi hallerinde sözleşmenin feshedileceği, kesin teminatın gelir kaydedileceği ve cari yıl kira bedelinin %25'inin tazminat olarak tahsil edileceği ifade edilmiştir.

Ancak yapılan incelemelerde;

- Kira bedelinin yıllık peşin ödenmesi öngörülen bazı işlemlerde bedelin dört taksit şeklinde tahsil edildiği,
- Vadesi geçtiği halde, 2024 yılı sonu itibarıyla, 1.194.246,69 TL tutarında kira bedelinin tahsil edilemediği,
- Kiraya verilen beş taşınmazda 1.594 m² genişleme olduğu ve bazı kiracılar tarafından genişletilen alanlara sabit yapı yapıldığı,

ancak bu aykırılıklara gidermeye yönelik idari ve hukuki yollara başvurulmadığı görülmüştür. Hatta kiralanan alanın genişletilmesinin tespit edilmesi durumunda, işgalli kullanımın tahliye edilmediği gibi bedelin cari yıl metrekare fiyatı esas alınarak güncellendiği ve sözleşmeye aykırı kullanımın gelecekte de devam etmesine imkân tanındığı anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında, kira bedellerinin vadesine ilişkin sözleşme hükümleri ile uygulamada oluşan farklılığın sözleşmedeki yazım hatasından kaynaklandığı ifade edilmişse de kira işlemlerinin, her iki tarafın yükümlülüklerini yoruma sebebiyet vermeyecek açıklıkta ortaya koyan ve taraflar açısından bağlayıcı olan sözleşme hükümleri çerçevesinde yürütülmesi gerektiğinden açıklama, bulgu konusu işlemler için geçerli değildir. Verilen cevapta ayrıca kira alacaklarının takibine ilişkin çalışmaların başlatıldığı ve kiralanan taşınmazlarda genişletilen alanlara ilişkin tebligat yapıldığı ifade edilmişse de bu çalışmalara ilişkin kanıtlayıcı belge

sunulmamıştır. Bu açıklamalara ilaveten kiraya konu edilen taşınmazların sözleşmede öngörülen şartlara uygun kullanılması ve bedellerin vadesinde tahsil edilmesine yönelik gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; kamu kaynaklarının hukuka uygun ve etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini teminen kiraya konu edilen taşınmazların sözleşmede öngörülen şartlara uygun kullanılması ve bedellerin vadesinde tahsil edilmesi hususunda gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmaz Kira Bedellerinin Mevzuata Uygun Belirlenmemesi

Üniversitenin tasarrufunda bulunan taşınmazlar üzerinde tesis edilen kiralama işlemlerinde bedelin mevzuata uygun olarak belirlenmediği ve bu sebeple söz konusu varlıkların verimlilik ve tutumluluk ilkesini sağlayacak şekilde yönetilmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Mal Yönetiminde Etkililik ve Sorumluluk" başlıklı 48'inci maddesinde; kamu idarelerine ait malların kiralama işlemlerinin mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı hükmüne yer verilmiştir.

Üniversitenin tasarrufundaki taşınmazlar üzerindeki kiralama işlemleri, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri çerçevesinde tesis edilir. Bu bağlamda ihaleye esas teşkil edecek tahmin edilen bedel, anılan Kanun'un 9'uncu maddesi uyarınca yürütülen işlemler sonucunda günün rayicini yansıtacak şekilde belirlenir ve Kanun'un 2'nci maddesinde temel ilke olarak öngörüldüğü üzere rekabeti sağlayan ihale süreci sonucunda tahmin edilen bedelden aşağı olmamak üzere teklif edilen bedellerin en yükseği üzerinden sözleşme imzalanır. Kira bedelinin söz konusu hükümlere uygun olarak belirlenmesi, kamu taşınmazının azami geliri elde edilecek şekilde yönetilmesini sağlayacağından verimlilik ve tutumluluk ilkesine de hizmet edecektir.

2886 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde, tahmin edilen bedelin veya bu bedelin hesabında kullanılacak fiyatların belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulacağı ve bedelin, dayanaklarının da eklendiği bir hesap tutanağında gösterileceği hükmüne yer verilmiştir. Mezkûr maddenin devamında ihale komisyonuna, gerektiğinde tahmin edilen bedelin tahkik ettirilmesi yetkisi de tanınmıştır. Bahse konu hükümlerden de anlaşılacağı üzere Üniversite tahmin edilen bedeli, günün rayicini

yansıtmasını sağlayacak çalışmaları yapmak ve dayanaklarını hesap tutanağına eklemekle mükelleftir.

Ancak yapılan incelemelerde; bazı kiralama işlemlerinde tahmin edilen bedelin,

- Komisyonlarca herhangi bir tahkikat yapılmadan, ilgili odadan alınan fiyatın altında belirlendiği ve ihalenin bu bedel esas alınarak gerçekleştirildiği,
- Hesap tutanağına dayanak eklenmeksizin belirlendiği ve bu nedenle bedelin günün rayicini yansıtmasını sağlayacak gerekli işlemlerin tesis edilmediği,
- Taşınmazın durumunu tam olarak yansıtacak şekilde belirlenmediği ve açık alan kısımlarının ya da kiracıya teslim edilen taşınırların hesaba dahil edilmediği

tespit edilmiştir.

Yapılan incelemelerde ayrıca; kiralama işlemlerinin anılan Kanun'un 51'inci maddesi birinci fıkrası (g) bendine istinaden pazarlık usulü ile tesis edildiği, genellikle ihaleye tek kişinin davet edildiği, hatta bazı ihalelerde davet edilen kişinin teklif vermemesi durumunda tahmin edilen bedel düşürülerek tekrar sadece aynı kişinin ihaleye davet edildiği, dört farklı sektörde hizmet sunulacak taşınmazlar için dahi tek ve aynı kişinin davet edildiği görülmüştür. Söz konusu tespitlerin, ihale sürecinde rekabet ilkesinin tesis edilmesini engelleyecek nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından verilen cevapta, kira bedellerinin rayiç değerler dikkate alınarak belirlendiği ifade edilmişse de bulguda yer verilen tespit, tahmin edilen bedelin yapılan rayiç değer çalışmalarını yansıtacak şekilde belirlenmemesine yönelik olduğundan yapılan açıklama, bulgu konusu işlemler için geçerli değildir. İdare tarafından verilen cevapta ayrıca bulguda yer verilen diğer hususlara ilişkin gerekli iş ve işlemlerin sağlıklı yürümesi adına tedbir alınarak çalışmaların yürütüleceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak yukarıda özet olarak yer verilen tespitler nedeniyle, bazı kiralama işlemlerinde tahmin edilen bedelin günün rayiçlerini yansıtacak şekilde belirlenmediği ve ihale sürecinin rekabeti sağlayacak şekilde yürütülmediği değerlendirilmiştir.

BULGU 3: Genel Sekreter Yardımcısı Görevlendirmelerinde Mevzuatla Belirlenen Sınırlamalara Uyulmaması

Üniversitede genel sekreter yardımcısı sayısının mevzuatla belirlenen sayıdan fazla olduğu tespit edilmiştir.

Yüksek Öğretim Kurumlarında genel sekreter yardımcılarının sayısı 124 numaralı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiş olup adı geçen Kararname'nin 27'nci maddesinde Genel Sekreterliğin; bir genel sekreter ile en çok iki genel sekreter yardımcısından ve bağlı birimlerden oluşacağı hükme bağlanmıştır.

Anılan mevzuat hükümüne ve Üniversitede bu kapsamda tahsis edilmiş kadro olmamasına rağmen Rektörlüğün 25.09.2024 tarih ve 472934 sayılı onayı ile 23.12.2024 tarih ve 506160 sayılı 2547 sayılı onayları ile Kanunun 13/b-4 maddesi gereğince iki genel sekreter yardımcısı vekaleten görevlendirilmiştir. Ayrıca genel sekreter yardımcılığını asaleten yürüten bir personel de yine aynı Kanun maddesi gereği Üniversitenin başka bir birimde görevlendirilmiştir.

Üniversite Rektörlüğü'nün 29.01.2025 tarih ve 485123 sayılı Kararı ile Üniversitenin genel sekreter ve genel sekreter yardımcılarına ait görev dağılımları belirlenmiştir. Bu Karara göre Üniversitede biri asaleten ikisi de vekaleten görev yapmak üzere üç genel yardımcısının yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Üniversitenin tüzel kişiliğini temsil eden Rektörün görev ve sorumluluklarını belirleyen 2547 sayılı Kanunun 13/b-4 maddesindeki*; Gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek,"* şeklinde düzenlenen yetkinin, ancak Kanun'da belirlenen teşkilatlanma çerçevesinde kullanılması gereken bir yetki olduğu ve bu nedenle anılan bu hükme dayanılarak üçüncü genel sekreter yardımcısının görevlendirilmesinin, yukarıda yer verilen mevzuat hükmü ile uyumlu olmadığı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, gerekli düzeltici işlemin yapılacağı ifade edilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda devlet hizmetlerinin memurlar eliyle yürütülmesi gerekliliği belirtildikten sonra istihdam çeşitleri de sayılmıştır. Bunlar arasında

tedviren görevlendirme yer almadığı gibi; 2547 sayılı Kanun'da ve 124 numaralı Kararname'de de bu yönde bir hüküm ve düzenleme bulunmamaktadır. Aksine kanun koyucu genel sekreter yardımcısı olarak atanacakların sayısını belirleyerek bu konuda kısıtlama getirmiştir. Bu doğrultuda, genel sekreter yardımcısı sayısının mer'i mevzuatla belirlenen sayıdan fazla olması mümkün değildir.

BULGU 4: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına ilişkin Tedbirlerin Alınmaması

Kadrosu Üniversitenin çeşitli birimlerinde olan işçilerin yıllık ücretli izinlerinin zamanında ve yeterli olarak kullandırılmadığı, iş akitlerinin herhangi bir sebeple sona ermesinden sonra izin haklarının ekonomik değere dönüştürülecek şekilde biriktirildiği görülmüştür.

"Dinlenme Hakkı" Anayasa ile güvence altına alınmış haklardandır. Anayasanın 50'nci maddesinde *"Dinlenmek çalışanların hakkıdır"* ifadesine yer verdikten sonra, yıllık izin hakkı ile hafta tatili ve bayram tatili haklarını ayrıca vurgulamıştır. Bu sebeple Anayasal bir hak olan dinlenme hakkından vazgeçilemez. Ayrıca yasal zorunluluğun ötesinde; çalışanları yorgunluk ve onun beraberinde getireceği dikkatsizlik sonucu uğrayabilecekleri iş kazalarından korumak, işçinin bedensel ve ruhsal olarak iyiliğinin devamını sağlamak, iş tatminini artırmak, işçinin sosyal yaşama da katılımını sağlamak, iş veriminin azalmasına engel olmak, işin kalitesinin düşmesini önlemek, vb. birçok sebeple, işçinin yıllık izin, hafta tatili ve bayram tatili haklarını ve gün içinde ara dinlenmelerini tam olarak kullanabilmesi gereklidir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53, 56, 57 ve 58'inci maddeleri gereğince işyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir. Anılan Kanun'un 53'üncü maddesine göre yıllık ücretli izinden vazgeçilemez ve 56'ncı maddesine göre de bu iznin Kanun'da gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesi zorunludur. Ancak, Kanun'un 53'üncü maddesinde öngörülen izin süreleri, tarafların anlaşması ile bir bölümü on günden aşağı olmamak üzere bölümler hâlinde kullanılabilir.

Üniversitede yapılan denetim ve incelemelerde, toplam 1255 işçi personelden, 640 işçinin otuz gün ve daha fazla sayıda yıllık ücretli izninin biriktiği, 316 işçinin yıl içerisinde hiç izin kullanmadığı ve 275 işçi personelin de beş ve daha az gün izin kullandığı tespit edilmiştir.

Yaklaşık yüzelli güne kadar izni birikmiş işçiler olduğu göz önüne alındığında ortalama en az beş yıllık kullanılmayan izin olduğu anlaşılmaktadır.

Hukukî anlamda çalışanların çalışma hayatından kaynaklanan yorgunluğu atabilmek, sağlıklarını koruyabilmek için ihtiyaç duydukları bir hak olan dinlenme hakkı, kullanılmadığı takdirde, işçinin ruhsal ve bedensel açıdan yorulması ve çalışma verimini düşürmesinin yanı sıra, işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretler, herhangi bir nedenle iş akdinin sona ermesi durumunda sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden Kuruma ek mali külfet doğurmaktadır. Nitekim Cumhurbaşkanlığı'nın 17 Mayıs 2024 tarihinde, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması amacıyla yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu Genelgesinde aynen, *"4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içerisinde hak kazandıkları yıllık ücretli izin süreleri, ilgili yıl içerisinde kullandırılacaktır. Ayrıca, ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık ücretli izin süreleri, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılacaktır."* denilmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların Temmuz 2025 sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda açıklanan gerekçelerle işçinin dinlenme hakkının bir gereği olarak ve aynı zamanda Kuruma bir ek mali bir külfet getirmemesi için işçilere yıllık ücretli izinlerini hak ettikleri yılda kullandırılması gerekmektedir. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Tasarruf Tedbirleri Genelgesinde'de belirtildiği üzere; geçmiş yıllardan kalan izinlerin de daha fazla biriktirilmeden belli bir plan dâhilinde hak sahibi işçilere kullandırılması gerekmektedir.

BULGU 5: Döner Sermaye İşletmesi Birimlerine Ait Elektrik, Su ve Isınma Giderlerinin Kurum Bütçesinden Karşılanması

Döner Sermaye İşletmesi dâhilinde faaliyet gösteren Üniversite birimlerine ait elektrik, su ve ısınma ihtiyaçlarına ilişkin giderlerin önemli kısmının özel bütçeden karşılandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; yükseköğretim kurumlarında kurulacak döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine, ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde bu amaç için ödenek öngörülmek şartıyla katkı sağlanabileceği hükme bağlanmıştır.

Anılan maddenin (b) fıkrasında; döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu, sürekli eğitim merkezleri ile bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 30'unun, diğer yükseköğretim kurumları için ise asgari yüzde 15'inin, ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçları ile yönetici payları için kullanılması ile bu oranların yüzde 75'ine kadar artırmaya üniversite yönetim kurulunun yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bu hükümlere göre yükseköğretim kurumlarının, döner sermaye faaliyetleri sonucu elde edilen ve tahsili gerçekleşen gelirlerden yukarıda belirtilen oranlar dâhilinde ayrılacak kısmı, kendi ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçları ile yönetici paylarını karşılamak için kullanması gerekmektedir.

Üniversitenin kendi bütçesinden döner sermaye işletmesine ait ihtiyaçların temini, bir başka deyişle kaynak aktarımı; döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine katkıda bulunulmasında ve 2015 mali yılı sonuna kadar tıp fakültesi hastanelerinin ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz alımlarına ilişkin muaccel borçlarının ödenmesinde olduğu gibi istisnai bir durum olup, mevzuat hükümleriyle sınırlıdır. Bu nedenle belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Ancak yapılan incelemelerde, Rektörlüğün 27.06.2022 tarih ve 180400 sayılı yazısı ile Sayıştay Denetim Raporunda yer verilen hususlara ilişkin inceleme yapmak üzere görevlendirilen komisyon tarafından;

- Diş Hekimliği Fakültesi, Sağlık Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi, Hayvan Hastanesi, Sürekli Eğitim Merkezi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Nanofonik ve Eğitim Fakültesince kullanılan elektrik, su ve doğalgaz giderlerinin %75'inin özel bütçeden, %25'inin döner sermaye bütçesinden,
- Süt ve Süt Ürünleri İşleme Tesisi ile Tarım Uygulama ve Araştırma Merkezince kullanılan elektrik, su ve doğalgaz giderlerinin %50'sinin özel bütçeden, %50'sinin döner sermaye bütçesinden,
- Uygulama Otelince kullanılan elektrik, su ve doğalgaz giderlerinin %25'inin özel bütçeden, %75'inin döner sermaye bütçesinden

karşılanması yönünde karar verildiği ve söz konusu giderlerin Kararda belirtilen oranlarda özel bütçeden karşılandığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, bahse konu işlemlerin, mevzuatta sayılan istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılanmasını sağlamak üzere, Rektörlük tarafından görevlendirilen komisyon kararına göre yürütüldüğü ifade edilmişse de anılan kararda mevzuat hükümlerinin aksine bahse konu giderlerin önemli kısmının özel bütçe kaynaklarından karşılanması öngörüldüğünden yapılan açıklama, bulgu konusu işlemler için geçerli değildir.

Üniversite Döner Sermaye İşletmesi dâhilinde faaliyet gösteren birimlere ait elektrik, su ve ısınma ihtiyaçlarına ilişkin giderlerin özel bütçeden karşılanması yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırılık oluşturmaktadır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Yıkımı Yapılan Bazı Binaların Hala Binalar Hesabında Kayıtlı Olması	2023	Yerine Getirilmedi	2023 yılı Denetim Raporuna konu edilen taşınmaz kayıtlardan çıkarılmasına rağmen 2024 yılında yıkımı yapılan bina muhasebe kayıtlardan çıkarılmadığı için aynı hata denetim yılında da geçerli olduğundan bulgu konusu edilmiştir.
Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu edilen hata 2024 yılında da devam ettiği için bulgu konusu edilmiştir.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

CÜSEM : Sürekli Eğitim Merkezi

TÖMER : Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Sürekli Eğitim Merkezi ve Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde Sınav Görevlileri için Farklı Ücret Ödenmesi

2. Bazı Hizmet Alımı İhalelerinde Ödemeye Esas Hizmet Miktarlarının Sağlıklı Belirlenmemesi

3. Biyokimya Laboratuvarı Puana Dayalı Sonuç Karşılığı Kit, Cihaz ve Sarf Malzeme Alımı İşinde Mevzuatta Öngörülen Yeterlilik Kurallarının Belirlenmemesi

4. Radyoterapi Hizmeti Alımı İhalesinde Mevzuatta Öngörülen Şartlar Oluşmadığı Halde Pazarlık Usulünün Kullanılması

5. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yaptırmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 29.08.2000 tarih ve 24155 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, sonraki yönetmelikler ile ilga edilmiş olup 2024 yılında yürürlükte olan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği 20.12.2021 tarih ve 31695 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir. Anılan madde hükmü uyarınca; İşletme çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur:

a) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek konularda bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak, seminer, konferans ve sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak.

b) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerle yapılan sözleşmeler kapsamında faaliyet alanları ile ilgili danışmanlık, klinik araştırma ve klinik çalışma hizmeti vermek.

c) Bilimsel, teknik, kültürel, sanatsal, tarım ve sağlık ile ilgili araştırma ve uygulamaları teşvik etmek amacıyla çevre kampları ve incelemeleri düzenlemek ve alınacak bilimsel sonuçların uygulamasını yapmak.

ç) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlanması ve satılması için satış ve teşhir yerleri açmak.

d) İşletmenin laboratuvar ve atölyelerinde her çeşit makine, cihaz, alet-edevat, elektrikli ve elektronik aletlerin bakım-onarımları ile kalibrasyonlarını yapmak.

e) İşletmenin laboratuvar ve atölyelerinde ürün ve numunelere yönelik kontrol,

muayene, analiz ve ölçümler yapmak, raporlar düzenlemek, projeler hazırlamak veya uygulamak.

f) Üniversite-sanayi iş birliği faaliyetleri kapsamında kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilere ait işyerleri, maden ocakları, bina, arsa ve araziler için fizibilite çalışmaları yapmak, bilimsel ve teknik raporlar hazırlamak.

g) İşletmeye bağlı Sağlık Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi ve sağlık hizmeti veren diğer birimlerde klinik, poliklinik, laboratuvar ve diğer hizmet birimlerinde muayene, tahlil, tetkik, tedavi, ameliyat, girişimsel işlemler ve bakım hizmetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, sağlık hizmetleri ile ilgili açılmış olan yataklı ve yataksız tedavi kurum ve birimlerini işletmek.

ğ) Turizm ve otelcilik faaliyetleri kapsamında; uygulama oteli işletmek, yiyecek, içecek, konaklama hizmetleri vermek, kongre, seminer, gezi ve benzer organizasyon hizmetleri sunmak, danışmanlık hizmeti vermek ve ilgili mevzuat hükümleri kapsamında Cumhuriyet Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi iş birliği ile eğitim, kurs ve sertifika programları düzenlemek.

h) İşletme birimlerinin kendi faaliyet alanlarında yapmış olduğu iş ve işlemler kapsamında araştırma-geliştirme, tasarım-yenilik faaliyetlerinde bulunmak, elde edilen bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

ı) İşletme birimlerinin faaliyet alanı ile ilgili her türlü baskı, grafik, yayın ve basım işlerini yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık

Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 21'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, bir büro memuru ve bir sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan büro personelinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, dört muhasebe uzmanı, bir muhasebe uzman yardımcısı, üç veri hazırlama kontrol işletmeni bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden personel giderleri, mal ve malzeme alımları, makine teçhizat bakım onarım giderleri, tüketim malzemesi alımları ve büyük onarım giderleri tertiplerinde kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 2.090.720.004,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 3.129.632.058,43 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 2.528.657.073,58 TL bütçe giderine karşılık 2.453.969.745,87 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.473.424.554,80 TL gelir elde edilmiş, 2.823.675.499,96 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 350.250.945,16 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere

göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter Defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sürekli Eğitim Merkezi ve Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde Sınav Görevlileri için Farklı Ücret Ödenmesi

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren merkezlerden döner sermaye kapsamında verilen eğitim ve kurs hizmetleri kapsamında elde edilen gelirlerin dağılımları Üniversitenin ilgili kurul ve komisyonlarınca 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'un ilgili maddelerine göre yasal sınırlar içerisinde belirlenmiştir. Üniversite imkanları kullanılarak verilen kurs ve eğitim hizmetlerinden elde edilen gelirlerden ek ödeme olarak dağıtılabilecek tutardan gelire katkısı bulunan öğretim elemanlarına 2024 yılı içerisinde ödenen döner sermaye ek ödemelerinde uygulama birliği olmadığı benzer eğitim ve kurs hizmetleri için farklı ücretler ödendiği tespit edilmiştir.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkez Müdürlüğü'nün (CÜSEM) 07.02.2024 tarih ve 7 sayılı kararı ile CÜSEM tarafından yapılan sınavlarda görevlilere ödenen ücretler; bina sınav sorumlusu için 1.900 TL, bina yöneticisi için 1.600 TL, salon başkanı için 1.300 TL ve gözetmen için 1.200 TL olarak ödenmiştir.

Sivas Cuhuriyet Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) Birimi Ek Ödeme Komiyonunun 05.02.2025 tarih ve 2025/2 sayılı kararı ile TÖMER tarafından yapılan sınavlarda görevlilere ödenen ücretler; sınav komisyon başkanı için 2.200 TL, sınav komisyon başkan yardımcıları 1.900 TL, salon başkanı için sınav başına 1.500 TL ve gözetmen için sınav başına 1.250 TL olarak ödenmiştir.

Açık öğretim hizmetleri kapsamında ülkemiz genelinde öğrencisi bulunan ve yıl içerisinde sınava tabii tutan Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sınav Ücretleri; bina sınav sorumlusu için 1.086 TL, bina sınav sorumlu yardımcısı için 892 TL, salon başkanı için 775 TL, gözetmen için 659 TL ve yedek gözetmen için 581 TL olarak ücret ödenmiştir.

18.02.2011 tarih ve 27850 Resmî Gazete'de yayınlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in;

"Amaç ve Kapsam" başlıklı birinci maddesinde" *Madde(1) Bu Yönetmelik, yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları esas alınarak yapılacak ek ödeme oranları ile bu ödemelerin usul ve esaslarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır."*

Madde(10) (Değişik:RG-8/7/2014-29054) "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli" Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilir. Bu cetveldeki puanları, %50 oranında artırmaya veya azaltmaya; işlem için ayrılan süre, emek, maliyet ve risk gibi unsurlar dikkate alınmak kaydıyla, üniversite yönetim kurulları yetkilidir. Gelir getirici faaliyet cetvelinde bulunmayan işlemlerin puanları, üniversite yönetim kurulları tarafından belirlenebilir."

Madde(5) Ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu ve bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları ile sürekli eğitim merkezleri, açıköğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları ile düzenli döner sermaye geliri olan yükseköğretim kurumlarında döner sermaye gelirlerine katkısı bulunan öğretim elemanlarına yapılacak ek ödemede, (A), (B), (C), (D) ve (E) puanlarından biri veya birden fazlası kurumun yapısı ve mali durumu göz önünde bulundurularak kullanılabilir." ifadelerine yer verilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin hesap verme sorumluluğuna yer veren maddesinde;*"Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır."* hükmüne yer verilmiştir.

Netice itibariyle üniversite bünyesinde faaliyet gösteren döner sermaye faaliyetleri kapsamında eğitim ve kurs geliri elde eden Sürekli Eğitim Merkezi ile Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde kursiyer sayısı, kurs ücreti, sınava giren öğrenci sayısı gibi hususlar dikkate alınarak; bina sınav sorumlusu, bina sınav sorumlu yardımcısı, bina

yöneticisi, sınav komisyon başkanı gibi hizmetlere ihtiyaç olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi, ihtiyaç olmayan görevler için görevlendirme yapılmaması ve ücret ödenmemesi üniversite kaynaklarının etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılması açısından önemlidir.

Kamu İdaresinin cevabında, sınava giren kursiyer veya öğrenci sayısı, sınav yapılan salon sayısı, sınavın teorik veya uygulamalı yapılıp yapılmadığı, sınava giren dezavantajlı kursiyer ve öğrenci bulunup bulunmadığı gibi hususlar göz önüne alınarak, benzer ve eşdeğer sınavlar için, konu Üniversitemiz Döner Sermaye Yürütme Kurulunda değerlendirilerek, uygulama birliği sağlanması için gerekli kararlar ve tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda detaylarına yer verilen ve ülke genelinde daha fazla sayıda öğrenci için uygulanan sınavlarda kullanılan ücretlendirme sisteminin de göz önüne alınarak Üniversite bünyesinde tüm merkezler ve birimlerde yapılacak sınavlar için ücretlenlendirme belirlenmesi için Üniversite Yönetim Kurulu veya Döner Sermaye Yürütme Kurulu tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Bazı Hizmet Alımı İhalelerinde Ödemeye Esas Hizmet Miktarlarının Sağlıklı Belirlenmemesi

Yemek hizmeti alımı ve radyoterapi hizmeti alım işlerinde kontrol ve kabul işlemleri, ödemeye esas hizmet miktarının doğru belirlenmesini içerecek şekilde yapılmadığından yüklenici firmaya ödenmesi gereken tutarların sağlıklı belirlenmediği görülmüştür.

Hizmet İşleri Genel Şartnamesi'nin 42'nci maddesi hükmü uyarınca yüklenicinin geçici hakediş rapor düzenlenmesine yönelik başvurusu üzerine işe başlama tarihinden itibaren meydana getirilen işler, kontrol teşkilatı tarafından yüklenici veya vekili ile birlikte hesaplanır ve bulunan miktarın teklif edilen birim fiyatlarla çarpılması suretiyle hakediş raporu düzenlenir. Bu nedenle yüklenici firmaya yapılacak ödemelerin sözleşme hükümlerine uygun yapılabilmesi için ön koşul sunulan hizmet miktarının doğru tespit edilmesidir.

Ayrıca kontrol teşkilatı Genel Şartname'nin 44'üncü maddesinde yüklenici tarafından sunulan işlerin mevcut haliyle sözleşme ve eklerinde belirtilen şartlara uygun olarak tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmekle yükümlü kılınmıştır. Dolayısıyla yapılacak ödemenin sıhhati açısından yüklenici tarafından sunulan hizmetin nicelik ve niteliğine yönelik tespitlerin kontrol teşkilatınca mevzuatta ve sözleşmede öngörüldüğü şekilde yapılması önem arz etmektedir.

Ancak yapılan incelemelerde tespit edilen ve aşağıda yer verilen hususlardan anlaşılacağı üzere bahse konu işlerde yüklenici tarafından sunulan ve hakedişe esas olan miktarların tespitine yönelik kontrol süreçleri, ihale dokümanında öngörüldüğü şekilde yürütülmemiştir.

- Yemek hizmeti alımı ihalesinin teknik şartnamesinin 16'ncı maddesinde, yatan hasta ve refakatçilere kart verileceği ve yemek verilmesi durumunda kartların el terminalinde okutulacağı, ödeme için kesinlikle terminalden okutulan sayıların esas alınacağı ancak öngörülemeyen bir nedenle kart okutulamaması durumunda ödemenin başhekim onayıyla ordera göre yapılacağı hükmüne yer verilmiştir. Teknik şartnamenin, 8'inci maddesinde üç adet el terminalinin yüklenici tarafından sağlanacağı; 16'ncı maddesinde ise el terminallerinin sürekli çalışır durumda tutulacağı belirtilmiştir. Ancak firma tarafından şartnamede öngörülen el terminalleri temin edilmediğinden, İdarede bulunan el terminalleri ise sayıca yeterli olmadığından ve İdare bünyesinde bulunanlar da online çalışmadığı için anlık veri sağlayamadığından hakedişlerin, okutulan kart sayısına göre değil de hemşireler tarafından hastalar için girilen tüm orderlar ve sistemde kayıtlı olan refakatçi sayısının tamamı üzerinden düzenlendiği görülmüştür.
- Radyoterapi hizmeti alımı ihalesine ilişkin sözleşmenin 12'nci maddesinde, hakedişlerin her ayın son günü gerçekleşen işlem sayısına göre düzenleneceği açıkça hükme bağlanmıştır. Ancak bu hizmete ilişkin ödemeler, işlem sayısı dikkate alınmaksızın toplam sözleşme bedelinin aylara bölünmesi suretiyle maktu bir tutar üzerinden yapılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında, yemek hizmeti alımı işinde ödemelerin ihale dokümanında öngörüldüğü üzere okutulan kart sayısı esas alınarak belirlenmesine yönelik çalışmalara başlanıldığı ve çalışmalar tamamlanıncaya kadar el terminali bulunan bölümlerde kartlı dağıtım sayısının, diğer yerlerde ise orderların esas alınacağı bununla birlikte sistem üzerinden kontrollerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Radyoterapi hizmeti alımı işinde hakedişe esas miktarların tespitinde sözleşme hükümleri ile uygulamada oluşan farklılığa ilişkin olarak verilen cevapta ise; yaklaşık maliyetin aylık bedel üzerinden belirlenmesinden hareketle ihale dokümanının bu doğrultuda hazırlandığı; fakat sözleşmede yer alan hakedişlerin işlem sayısına göre düzenleneceği şeklindeki ifadenin sehven yazıldığı belirtilmiştir. Ancak ihale konusu alımının her türlü özelliğinin belirlendiği idari şartnamenin 19'uncu maddesinde isteklilerin tekliflerini, her bir iş kalemi için teklif edilen birim fiyatlarının miktarlarla çarpımı sonucu bulunan toplam bedel üzerinden birim fiyat şeklinde verileceği açıkça hükme bağlanmış olup bu hüküm sözleşmenin

anılan maddesiyle de tutarlı olduğundan ihale dokümanı bir bütün olarak değerlendirildiğinde de ödemelerin gerçekleştirilen işlem sayısına göre yapılacağı hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

Sonuç olarak yüklenici firmaya yapılan ödemelerin ihalede öngörülen şekilde yapılmasını teminen kontrol süreçlerinin gerektirdiği araçların temin edilmesinin ve kontrol teşkilatlarının yetkinliklerinin, görevlerini mevzuatta öngörülen şekilde yapmalarını sağlayacak şekilde artırılmasının önem arz ettiği değerlendirilmiştir.

BULGU 3: Biyokimya Laboratuvarı Puana Dayalı Sonuç Karşılığı Kit, Cihaz ve Sarf Malzeme Alımı İşinde Mevzuatta Öngörülen Yeterlilik Kurallarının Belirlenmemesi

İdarece gerçekleştirilen 24 aylık Biyokimya Laboratuvarı Puana Dayalı Sonuç Karşılığı Kit, Cihaz ve Sarf Malzeme Alımı işinde ilgili mevzuatı uyarınca aranması gereken yeterlilik kriterlerinin idari şartnamede belirtilmediği ve bu nedenle tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında söz konusu hususların dikkate alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 5'inci maddesinde kamu idareleri, ihale sürecinde rekabeti sağlanmanın yanı sıra ihtiyaçlarını uygun şartlarla ve zamanında karşılamakla sorumlu tutulmuştur. Bu bağlamda hizmet sunucusunun bu gereklilikleri sağlayacak nitelikleri haiz olmasını teminen ihaleye katılımda yeterlilik kurallarının mevzuatta öngörüldüğü şekilde belirlenmesi ve tekliflerin bu kapsamda değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

İsteklilerin ekonomik ve malî yeterlik ile mesleki ve teknik yeterliklerinin belirlenmesi kapsamında istenebilecek bilgi ve belgeler, anılan Kanun'un 10'uncu maddesinde sayılmıştır. 04.03.2009 tarih ve 27159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 29'uncu maddesinde ise söz konusu belgelere ilişkin esaslar daha ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Bahse konu madde hükmü uyarınca kamu idarelerince yaklaşık maliyeti eşik değere eşit veya bunu aşan ihalelerde; isteklinin teklif vermeye yasal olarak yetkili olduğunu gösteren belgelerin, iş deneyim belgesinin, bilançosunun ve cirosunu gösteren belgelerin istenilmesi zorunludur.

Anılan Kanun'un 37'nci maddesinde ise yapılan ilk değerlendirmenin akabinde ihale komisyonunca isteklilerin ihale konusu işi yapabilme kapasitelerini belirleyen yeterlik kriterlerine ve tekliflerin ihale dokümanında belirtilen şartlara uygun olup olmadığı ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunup bulunmadığının inceleneceği ve uygun bulunmayan tekliflerin değerlendirme dışı bırakılacağı hükme bağlanmıştır.

Ancak yaklaşık maliyeti İdarece, eşik değerin üzerinde, 257.409.366,21 TL olarak belirlenen 24 aylık Biyokimya Laboratuvarı Puana Dayalı Sonuç Karşılığı Kit, Cihaz ve Sarf Malzeme Alımı işinde alımın mal alımı olduğundan hareketle yukarıda yer verilen yeterlilik kriterlerine ihale dokümanında yer verilmediği görülmüştür. Söz konusu işe ilişkin teknik şartnamede iş, puan karşılığı biyokimya ve immunoassay sistemleri kurulum şartını kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Dolayısıyla hizmet sunucusundan, bahse konu olan sistemlerin kurulması, gereken sarf malzemenin temin edilmesi ve testlerin sonuçlandırılması beklenmektedir. Bu nedenle iş, Kanun'un 4'üncü maddesinde satın alınan ihtiyaç maddelerini ve malları ifade edecek şekilde tanımlanan mal alımının ötesinde yüklenici tarafından temin edilen cihazların ve kitlerin kullanılarak testlerin sonuçlandırılması olduğundan hizmet alımı niteliğindedir. Nitekim teknik şartnamede yer alan fatura işleminin onaylanan test sayısının esas alınarak yapılacağı şeklindeki hüküm de işe ilişkin asıl talebin hizmet alımı olduğunu gösterir niteliktedir.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu ihalenin mal veya hizmet alımın niteliğine ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamış olup sadece işin onaylı test sonuçların puan karşılığı şeklinde tanımlanmasının sonuç verilmeyen kitler için ödeme yapılmasını engelleyerek İdare açısından avantaj sağladığı belirtilmiş ve Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği hükümleri uyarınca ekonomik ve mali yeterlilik ile mesleki ve teknik yeterliliğe ilişkin belgelerin istenilmesi zorunlu olmadığından ihale dokümanında bu belgelerin istenilmediği ifade edilmiştir. Ancak bulgu konusu edilen husus, alımın nitelik itibarıyla hizmet alımı olarak değerlendirilmesi ve ihale sürecinde hizmet alımlarına ilişkin mevzuatta öngörülen yeterlilik kriterlerinin aranması olduğundan yapılan açıklama, bulgu konusu hususu karşılar nitelikte değildir.

Sonuç olarak, Puana Dayalı Sonuç Karşılığı Kit, Cihaz ve Sarf Malzeme Alımı işinin hizmet alımı kapsamında olduğu ve bu nedenle yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca isteklilerden ekonomik ve mali yeterlilik ile mesleki ve teknik yeterliliğe ilişkin belgelerin istenilmesi ve bu hususların tekliflerin değerlendirilmesinde dikkate alınması gerekmektedir.

BULGU 4: Radyoterapi Hizmeti Alımı İhalesinde Mevzuatta Öngörülen Şartlar Oluşmadığı Halde Pazarlık Usulünün Kullanılması

Üniversite tarafından radyoterapi hizmeti alımı işinin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21'inci maddesi birinci fıkrası (b) bendinde öngörülen şartlar oluşmadan, anılan madde hükmüne istinaden pazarlık usulüyle ihale edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 5'inci maddesinde, kamu idareleri ihalelerde saydamlığı, rekabeti, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu tutulmuştur. Anılan maddede temel ihale usulleri olarak öngörülen açık ihale ve belli istekliler arasında ihale usulleri de bu ilkeleri azami düzeyde sağlayacak niteliktedir.

İlanın zorunlu olmadığı ve katılımın yalnızca idarenin davet ettiği isteklilerden sağlandığı pazarlık usulünün, rekabetin sağlanması ve kaynakların verimli kullanılması ilkelerini süreci gereği kısıtlayacağından, sadece anılan Kanun'un 21'inci maddesinde sayılan şartların oluşması halinde kullanılması gerekmektedir. Anılan maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde;

"Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya yapım tekniği açısından özellik arz eden veya yapı veya can ve mal güvenliğinin sağlanması açısından ivedilikle yapılması gerekliliği idarece belirlenen hallerde veyahut idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması."

hükmüne yer verilerek idarece ivedi yapılması gereken veyahut önceden öngörülemeyen olayların çıkması durumunda alımın pazarlık usulüyle yapılmasına imkan tanınmıştır.

Ancak yapılan incelemelerde sürekli nitelikte olan radyoterapi hizmeti alımı işinin, onay tarihinde yaklaşık maliyetin oluşturulamaması nedeniyle açık ihale sürecinin tamamlanamadığı ve hizmetin devamlılığının sağlanması gerektiğinden hareketle anılan Kanun'un 21/b maddesine istinaden pazarlık usulüyle ihale edildiği görülmüştür. İdare tarafından sunulan gerekçe, anılan maddede belirtilen şartları karşılamadığı gibi gerekçenin sunulduğu ihale onay belgesinde işin yaklaşık maliyetine ilişkin tutara yer verildiğinden ve yaklaşık maliyet cetveli ihale dosyasına eklendiğinden gerekçenin yerinde olmadığı değerlendirilmektedir.

Ayrıca sürekli nitelikte olan söz konusu hizmetin kesintiye uğramaması için ihale süreçlerinin gerektirdiği sürenin, idarece öngörülebilir nitelikte olduğu da açıktır. Söz konusu alım işine ilişkin bir önceki sözleşme 28.01.2024 tarihinde bitmesine rağmen ihale onay belgesi 24.01.2024 tarihinde düzenlenmiş ve önceki sözleşmenin bitimine iki gün kala 26.01.2024 tarihinde pazarlık usulüyle yapılan ihale ile hizmet alınmıştır. Dolayısıyla süreç, açık ihale yapılmasına imkân tanıyacak şekilde yürütülmemiştir. Bununla birlikte alımın, açık ihale

sürecinin yürütülmesini sağlayacak bir zaman dilimi için değil on iki aylık olması da göz önünde bulundurulduğunda sunulan gerekçe ile hizmet alım süresinin uyumsuz olduğu da değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, açık ihale için hazırlık sürecinin başlatıldığını ancak yaklaşık maliyetin belirlenmesi için teklif verilmemesi nedeniyle sürecin devam ettirilemediği ve bu süreçte yaşanan gecikmenin hizmetin aksamasına sebebiyet vermesini engellemek için onay belgesinin anılan Kanun'un 21/b maddesine göre düzenlendiği ifade edilmişse de bulguda da yer verildiği üzere yaklaşık maliyetin hesaplanamaması alımın pazarlık usulü ile yapılması için bir gerekçe oluşturmadığı gibi işe ilişkin hazırlanan 13.06.2023 tarihli yaklaşık maliyet cetvelinin de dosyada bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda yapılan açıklamanın, söz konusu iş için geçerli olmadığı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak ihale sürecinin, Kanun'da öngörülen temel ihale ilkelerini tesis edecek şekilde planlanması ve pazarlık usulüne ancak mezkûr mevzuatta öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde başvurulmasına ilişkin kontrollerin oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yaptırmaması

Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde çalışan ve Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili sigortayı yaptırmadığı tespit edilmiştir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beşbin Türk Lirası idari para cezası verileceği, ifade edilmektedir.

Zorunlu sigortalara ilişkin teminat tutarları ile uygulama usul ve esaslarını belirlemek üzere 21.07.2010 tarihli ve 27648 sayılı Resmi Gazete'de Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ yayımlanmıştır.

Anılan Tebliğ'in 3'üncü maddesinin ilk fıkrasında;

"*Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar ile sözleşmeli aile hekimleri, yaptıracakları sigorta sözleşmesinin primlerini sigortacıya veya sigorta acentesine ödedikten sonra, ödedikleri prim tutarının yarısını döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçesinden geri alır. Geri ödemeler, sigortaya ilişkin poliçe veya sigorta şirketi ya da sigorta acentesinin kaşesini taşıyan prim ödeme makbuzunun bir örneğinin ibrazı üzerine ilgili kurum tarafından en geç otuz gün içinde yapılır*." denilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükmü gereğince kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabiplerin, diş tabiplerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, mesleki faaliyetleri sırasında kötü uygulamaları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı sigorta yaptırmaları zorunlu tutulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Sağlık Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Hastanesi ile Diş Hekimliği Fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarını yaptırmalarını sağlamak amacıyla Üniversite Rektörlüğü tarafından 07.04.2023 tarihinde ilgili birimlere resmi yazı yazıldığı ifade etmektedir.

Buna rağmen, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde 2024 yılında görev yapmış olan ve "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası" yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden 404 personelin, anılan sigortayı yaptırdığına dair herhangi bir kanıtlayıcı belgeyi sunmadıkları denetimlerimiz esnasında tespit edilmiştir. 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer alan tespitle ilgili olarak çalışmalara başlanmış olmakla birlikte çalışmalar 2024 yılı sonu itibarıyla tamamlanamamıştır.

Kamu İdaresi cevabında, Diş Hekimliği Fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının tamamı, Sağlık Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Hastanesinde görev yapan öğretim elemanlarının ise 503'ünün mali sorumluluk sigortasını yaptırdığını ve Tıp Fakültesi Dekanlığı tarafından yazılan 15.05.2025 tarihli yazı ile ilgili bölüm başkanlıklarına bu konuda uyarıların yapıldığı ifade edilmişse de kanıtlayıcı belge olarak sunulan belgelerde yaptırılan sigortalardan 149'unun süresinin dolduğu görülmüştür.

Yukarıda anılan mevzuat hükümleri dikkate alınarak, sigortası tespit edilemeyen personelin, varsa sigorta poliçesi yaptırdığına ilişkin kanıtlayıcı belgelerini sunmaları, yoksa ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanmasının sağlanması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Bazı Personelin Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını Yaptırmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Diş Hekimliği Fakültesinde personelin tamamı, mali sorumluluk sigortası yaptırmıştır. Ancak Hastanede görev yapan öğretim görevlilerinin bir kısmı sigorta poliçelerini tahakkuk birimine sunmadığından ya da sunulanların da bir kısmının sigorta süresi bittiğinden tespitin tam olarak yerine getirilmediği değerlendirilmiş ve bulgu konusu edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 420 **SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	487.240.137,93
10	**Hazır Değerler**	42.701.380,67
100	KASA HESABI	3.632,52
104	PROJE ÖZEL HESABI	36.074.704,84
105	DÖVİZ HESABI	6.609.679,58
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	13.363,73
12	**Faaliyet Alacakları**	255.441.304,32
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	254.122.380,07
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.318.924,25
13	**Kurum Alacakları**	45.205.623,51
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	45.205.623,51
14	**Diğer Alacaklar**	1.910.328,87
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.910.328,87
15	Stoklar	9.375.143,02
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.375.143,02
16	**Ön Ödemeler**	132.606.357,54
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	132.606.357,54
2	DURAN VARLIKLAR	19.050.182.197,84
22	**Faaliyet Alacakları**	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	19.050.182.197,84
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	10.512.956.857,70
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	30.679.169,52
252	BİNALAR HESABI	7.252.482.587,35
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	639.940.519,24
254	TAŞITLAR HESABI	19.664.121,47
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	183.699.247,45
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.812.472.033,94
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	2.223.231.729,05
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	34.005.696,48
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	45.125,30
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-34.050.821,78

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	44.393.682,45
32	**Faaliyet Borçları**	2.286.207,53
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.286.207,53
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.855.142,75
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.136.316,20
333	EMANETLER HESABI	718.826,55
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	39.252.332,17
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	36.758.262,08
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.482.660,81
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	11.409,28
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	65.402.257,01
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	65.402.257,01
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	65.402.257,01
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	19.427.626.396,31
50	**Net Değer**	1.553.284.988,46
500	NET DEĞER HESABI	1.553.284.988,46
51	**Değer Hareketleri**	-91.206.486,46
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-91.206.486,46
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	17.726.607.978,82
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	17.726.607.978,82
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.816.604.220,91
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.816.604.220,91
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	5.055.544.136,40
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	9.457.270.997,46
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.401.726.861,06

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	129.412,59
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-129.412,59

AKTİF TOPLAMI 19.537.422.335,77

PASİF TOPLAMI 19.537.422.335,77

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	144.353.260,26
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	144.353.260,26
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	48.056.980,16
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	48.056.980,16
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	167.062.020,77
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	167.062.020,77
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	6.616.208,30
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	6.616.208,30
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	15.578.453,82
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	15.578.453,82
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	23.503.063,50
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	23.503.063,50

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 420 **Adı : SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.072.817.500,56
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.451.397.553,63
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	394.597.602,75
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	272.711.786,90
630	05	Cari Transferler	491.665.561,71
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.822.376,57
630	13	Amortisman Giderleri	317.590.483,52
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	49.859.281,81
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	29.672,48
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	92.346.859,88
630	99	Diğer Giderler	796.321,31

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.072.817.500,56**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.909.059.278,77
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	82.828.891,62
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.661.870.449,00
600	05	Diğer Gelirler	159.801.426,04
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	4.471.597,51
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	86.914,60

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.909.059.278,77**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	912.508,97
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	900.252,67
610	05	Diğer Gelirler	12.256,30

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **912.508,97**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.908.146.769,80**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **4.220.214.867,16**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **5.055.544.136,40**

GİDERLER TOPLAMI(A) **5.072.817.500,56**
GELİRLER TOPLAMI(B) **5.909.059.278,77**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **912.508,97**

NET GELİR (D=B-C) **5.908.146.769,80**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **5.055.544.136,40**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8420

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	320.683.509,47
10	**HAZIR DEĞERLER**	180.053,56
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKALAR HESABI	4.815,86
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
105	DÖVİZ HESABI	175.237,70
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	34.170.325,72
120	ALICILAR HESABI	20.608.750,58
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	13.538.559,99
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	23.015,15
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	52.508,41
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-52.508,41
13	**DİĞER ALACAKLAR**	162.214.587,36
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	80.285.587,47
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	80.759.041,37
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	33.003,25
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.136.955,27
15	STOKLAR	122.153.580,23
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	122.153.580,23
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	686.272,14
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	681.575,22
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	4.696,92
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	1.278.690,46
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	1.007.906,10
195	İŞ AVANSLARI HESABI	270.784,36
2	DURAN VARLIKLAR	28.397.762,55
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	93.856,91
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	93.856,91
23	**DİĞER ALACAKLAR**	350.000,00
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	350.000,00
24	**MALÎ DURAN VARLIKLAR**	375.000,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	375.000,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	27.578.905,64
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	23.470.852,56
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	4.108.053,08
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	363.343.960,23
30	**MALÎ BORÇLAR**	80.718.946,89
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	80.718.946,89
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	199.884.483,49
320	SATICILAR HESABI	198.101.997,68
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.782.485,81
33	**DİĞER BORÇLAR**	1.456.729,40
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.456.729,40
34	ALINAN AVANSLAR	62.482,91
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	52.504,67
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	9.978,24
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	80.055.434,26
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	33.507.161,02
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	906.689,14
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	45.616.211,28
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	19.394,63
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	5.978,19
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	1.165.883,28
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	996.010,56
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-21.212,02
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	191.084,74
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	326.864.547,98
40	**MALÎ BORÇLAR**	350.000,00
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	350.000,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
42	**TİCARİ BORÇLAR**	1.552.737,72
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.552.737,72
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	324.961.810,26
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	324.961.810,26
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-341.127.236,19
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
501	ÖDENMİŞ SERMAYE HESABI	0,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	348.082.275,08
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	348.082.275,08

58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-338.959.566,11
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-338.959.566,11
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-350.250.945,16
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	5.801.083,15
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-356.052.028,31

AKTİF TOPLAMI 349.081.272,02

PASİF TOPLAMI 349.081.272,02

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8420 **SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
	0,00
A- BRÜT SATIŞLAR	2.459.724.378,03
1- Yurtiçi Satışlar	1.401.797.491,36
2- Yurtdışı Satışlar	2.934.968,71
3- Diğer Gelirler	1.054.991.917,96
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	12.323.641,20
1- Satıştan İadeler (-)	4.424.731,67
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	7.898.909,53
C- NET SATIŞLAR	2.447.400.736,83
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	264.874.109,33
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	264.874.109,33
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.182.526.627,50
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	2.557.404.263,31
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	968.067,10
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	2.556.436.196,21
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-374.877.635,81
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	17.416.569,83
3- Faiz Gelirleri	16.947.769,32
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	53.466,75
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	96.373,73
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	318.960,03
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-357.461.065,98
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	8.607.248,14
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	8.607.248,14

J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	401.116,76
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	401.116,76
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-349.254.934,60
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	996.010,56
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-350.250.945,16

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ	**:**	Anonim şirket
İKMUB	**:**	İç Kontrol Merkezi Uyumlaştırma Birimi
KDV	**:**	Katma Değer Vergisi
KTS	**:**	Kamu Taşınmaz Sistemi
SDÜ	**:**	Süleyman Demirel Üniversitesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

2. Devam Eden Yatırım Harcamalarının Muhasebeleştirilmesinde Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Kullanılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Süresinde Edimini Yerine Getirmeyen Yüklenici ile İmzalanan Sözleşmede Hukuki Süreçlerin Tamamlanmaması

2. Sosyal Tesis Niteliğinde Olan Birimlerin Bağımsız Bütçe ve Muhasebe Yapısına Sahip Olmaması

3. Kesin Kabul İşlemlerinin Tamamlanmasına Rağmen Nakit Teminatlara İlişkin İşlemlerin Yapılmaması

4. İç Kontrol Sisteminde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Süleyman Demirel Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 03.07.1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun'un 25'inci maddesi ile eklenen Ek Madde 7 ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Süleyman Demirel Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 2 yüksekokul, 6 enstitü, 4 meslek yüksekokulu, 1 Devlet konservatuvarı ve 48 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, ünvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Ünvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	399	84	483
Doçent	260	105	365
Doktor öğretim üyesi	358	186	544
Öğretim görevlisi	247	26	273
Araştırma görevlisi	518	449	967
Toplam	**1.782**	**850**	**2.632**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	469	370	839
Sağlık	621	361	982
Avukatlık	4	2	6
Eğitim-öğretim	2	3	5
Teknik	121	85	206
Yardımcı	67	109	176
Sözleşmeli	312	140	452
İşçi	1.358	237	1.595
Toplam	**2.954**	**1.307**	**4.261**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4.736'dır. Ayrıca Üniversitede 7 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Süleyman Demirel Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

Üniversitenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
Personel Giderleri	3.070.690.906,00	3.050.248.456,46	99,33
Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	377.906.630,00	376.595.225,40	99,65
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	434.133.855,60	308.684.347,02	71,10
Cari Transferler	452.289.560,23	450.335.367,95	99,57
Sermaye Giderleri	288.903.000,00	219.313.882,89	75,91
Sermaye Transferleri			
Toplam	**4.623.923.951,83**	**4.405.177.279,72**	**95,27**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.388.117.000,00TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 235.806.951,83 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 4.623.923.951,83 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 95,27'si olan 4.405.177.279,72 TL'si kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla personel giderlerinde 3.070.690.906,00 TL ödeneğin 3.050.248.456,46 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 377.906.630,00 TL ödeneğin 376.595.225,40 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 434.133.855,60 TL ödeneğin 308.684.347,02 TL'si, cari transferlerde 452.289.560,23 TL ödeneğin 450.335.367,95 TL'si, sermaye giderlerinde 288.903.000,00 TL ödeneğin 219.313.882,89 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus ve Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 34.573.195,52 bütçe dışı kaynak kullanılmıştır

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	61.200.000,00	108.479.781,39	177,25
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.250.613.000,00	4.315.966.857,19	101,54
Diğer Gelirler	76.304.000,00	148.650.278,67	194,81
Sermaye Gelirleri			
Toplam	**4.388.117.000,00**	**4.573.096.917,25**	**104,22**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.506.447,04	-

Net Toplam	**4.388.117.000,00**	**4.571.590.470,21**	**104,18**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.388.117.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.571.590.470,21 TL'dir.

2024 yılı toplam faaliyet geliri 4.665.668.924,09 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.506.447,04 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 827.753.705,75.-TL ve toplam faaliyet gideri 4.546.041.780,90 TL olan Üniversite, 2024 yılını 945.874.401,90 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

- Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.497.467.368,38 TL, gider toplamı 2.615.702.233,47 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 118.234.865,09 TL zarar ile tamamlanmıştır.

- SDÜ Sosyal Tesisler İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 36.698.324,66 TL, gider toplamı 35.500.210,31 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 1.198.114,35 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 19.08.2005 tarihli ve 2005/9310 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile teknoloji geliştirme bölgesi olarak tespit edilen bölgeyi yönetmek üzere kurulan Göller Bölgesi Teknokent AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen Şirketin kuruluş sermayesi 500.000,00 TL olup Üniversitenin %80,75 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 04.08.2014 ve 27.07.2016 tarihlerinde yapılan sermaye artırımları ile ilgili Şirketin toplam sermayesi 4.025.000,00 TL'ye ulaşmış olup Üniversitenin payı 3.250.000,00 TL'dir. Üniversite 07.03.2024 tarihli ve 11038 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde tescil edilen Süleyman Demirel Teknoloji Transfer AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen Şirketin sermayesi 2.700.000,00 TL olup, Üniversitenin %100 ortaklığı bulunmaktadır. Şirketler kâr dağıtımı yapmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve

raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası işe alım ve görevde yükselme ile ilgili düzenlemeler yapılmakla birlikte bu süreçler insan kaynakları politikası çatısı altında toplanmamıştır.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri tüm idari birimler ile akreditayon sürecine dahil olan akademik birimlerde hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak diğer birimler açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata

uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi bulunmamakla birlikte Rektör onayı ile ön mali kontrole tabi işlemler belirlenmiştir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan tümü doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Süleyman Demirel Üniversitesi, 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Taşınmazlara ait bakım ve onarım niteliğindeki değer artırıcı harcamaların, ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi duran varlıklar hesap grubu ile ilgili "Hesap grubuna ilişkin işlemler" başlıklı 170'inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 sıra No.lu Genel Tebliğ'in "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 34.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği, beşinci fıkrasında ise; bu limitin gerektiğinde Bakanlıkça güncellenerek yılı Kasım ayı sonuna kadar duyurulacağı düzenlenmiştir.

Taşınmazların her biri için öngörülen limit, Bakanlıkça 07.11.2023 tarihinde 114.000,00 TL olarak belirlendiğinden 2024 yılında 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım, tamir mahiyetindeki harcamalardan değer artırıcı nitelikte olanların 630 Giderler Hesabında gider kaydı yerine ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir.

Üniversitede 2024 yılında yapılan bakım ve onarım harcamalarından varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran 3.340.877,86 TL'nin varlığın kayıtlı değerine eklenmeyerek giderleştirilmesi sonucunda; mali tablolarda 252 Binalar Hesabında eksik, 630 Giderler Hesabında fazla gösterime neden olunmuştur.

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonra yapılacak bakım onarım harcamalarından varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artırıp artırmadığı noktasında gerekli değerlendirmelerin yapılacağı, değer artırıcı nitelikte olması durumunda duran varlığın değerine eklenmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilerek, mali tablolarda bu varlıkların gerçek değerleri ile görünmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Devam Eden Yatırım Harcamalarının Muhasebeleştirilmesinde Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Kullanılmaması

Yapım işlerine ait ödemelerin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına kaydedilmeyerek doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin olarak düzenlenen "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde; söz konusu hesabın, kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinde ise; gerek yılı içinde gerekse yıllara sari olarak yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak tutarların 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına borç kaydedileceği, tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarların ise bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, 2024 yılında geçici kabulleri yapılan "Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Yangın Algılama Sistemi Tadilatı İşi" ile "Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Soğutma Grubu Yapılması İşi"ne ait toplam 13.735.775,36 TL tutarındaki ödemenin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına kaydedilmek yerine, 630 Giderler Hesabına borç kaydı yapılmak suretiyle doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir. Söz konusu tespit; Üniversite tarafından 06.05.2025 tarih ve 6527 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

Sonuç olarak; bulguda yer verilen tespitle ilgili düzeltme ve kayda alma işlemi 2025 yılında yerine getirilmekle birlikte, 2024 yılı mali tablolarında 252 Binalar Hesabının toplam

13.735.775,36 TL eksik, 630 Giderler Hesabının aynı tutarda fazla olarak görünmesine sebebiyet verildiği değerlendirilmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Süresinde Edimini Yerine Getirmeyen Yüklenici ile İmzalanan Sözleşmede Hukuki Süreçlerin Tamamlanmaması

Üniversite tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında irtifak hakkı tesis edilmek suretiyle ihalesi yapılan "500+500 Kişi Kapasiteli Yurt Binası ve Sosyal Yaşam Alanı Tesisleri İşi" ile ilgili olarak yüklenicinin işi süresinde bitirmemesine rağmen Sözleşme'nin feshedilmediği görülmüştür.

Üniversite Doğu Yerleşkesinde bulunan ve mülkiyeti Üniversiteye ait olan yaklaşık 36.843 m^2 yüzölçümlü taşınmaz, Yurt Binası ve Sosyal Tesis Alanı yapılmak ve işletilmek üzere 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 45'inci maddesine göre açık teklif usulü ile birinci yıl KDV hariç 127.500,00 TL bedelle 35 (otuzbeş) yıllığına ihale edilmiştir. Üniversite ile yüklenici arasında 28.04.2015 tarihinde imzalanan İrtifak Hakkı Sözleşmesi'nin;

"İrtifak hakkının süresi, başlama ve bitiş tarihi" başlıklı 2'nci maddesinde;

"*Birinci maddede nitelikleri belirtilen taşınmazın üzerinde aşağıdaki koşullarla bağımsız ve sürekli nitelikli/süreli (üst hakkı) irtifak hakkı kurulmuştur.*

İrtifak (Üst hakkı) hakkının süresi: Ön izin + 35 yıldır."

"İrtifak hakkının amacı ve irtifak hakkına konu taşınmazın kullanım şekli" başlıklı 4'üncü maddesinde;

"Birinci maddede belirtilen taşınmazın üzerinde, 500 +500 kişi kapasiteli Yurt Binası ve Sosyal Yaşam Alanı Tesisleri (Yeme-içme, spor, eğlence, market, giyim, sağlık ve hizmet vb.) yapmak amacıyla irtifak hakkı kurulmuştur.

İmar uygulamaları yapıldıktan sonra irtifak hakkına konu taşınmazın m2 alanı net ve sabit olacaktır. İrtifak hakkına konu alanının h max yençok 8 kat emsal 1,00 olup, yapılacak binaların inşaat alanı taşınmazın m2 alanındaki emsal değerini aşmayacaktır. Ayrıca, bu taşınmaz üzerine de en az 27.000 m2'lik inşaat alanı olan 500 +500 kişi kapasiteli Yurt Binası

ve Sosyal Yaşam Alanı Tesisleri (Yeme-içme, spor, eğlence, market, giyim, sağlık ve hizmet vb.) yapılacaktır. İnşaat alanı, toplam emsal inşaat m2 alanının %60T öğrenci yurdu ve %40T sosyal yaşam alanı olacak şekilde ki oranlara uyulacaktır."

"İnşaata başlama ve bitim tarihleri" başlıklı 5'inci maddesinde;

"İrtifak hakkı tesis edilen taşınmazın hak lehtanna veya temsilcisine teslimminden itibaren Ön izin süresi içinde inşaat ruhsatı alınarak inşaata başlanır ve inşaat iki yıl içinde bitirilir…"

"İrtifak hakkının sona ermesi ve iptali" başlıklı 15'inci maddesinde;

"İrtifak hakkı, sürenin bitimi ile sona erer. Sözleşme yapıldıktan sonra hak lehtarının taahhüdünden vazgeçmesi veya taahhüdünü, şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi veya kiraya verilen, kullanma izni verilen ya da irtifak hakkı kurulan taşınmazı sözleşmesinde öngörülen amaç dışında kullanması ve idarenin en az 15 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumu devam ettirmesi halinde, ayrıca protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatı üniversiteye gelir kaydedilir ve sözleşme fesh edilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir. Üniversiteye gelir kaydedilen kesin teminat, hak lehtarının borcuna mahsup edilemez. İrtifak hakkının sona ermesi veya iptali halinde, diğer kanunlardaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, üniversite taşınmazı üzerindeki tüm yapı ve tesisler sağlam ve işler durumda tazminat veya bedel ödenmeksizin üniversiteye intikal eder ve bundan dolayı hak lehtar veya üçüncü kişilerce eğer herhangi bir hak talepte bulunamaz."

hükümlerine yer verilmiştir.

Yüklenici tarafından inşası büyük oranda tamamlanan ihale kapsamındaki sosyal yaşam alanının kısmi geçici kabulü 14.02.2019 tarihinde yapılmış ve Yapı Kullanma İzin Belgesi 31.10.2019 tarihinde alınmış ve işletmeye başlamıştır.

İhale konusu iş içerisinde yer alan SDÜ Doğu Yerleşkesi 500+500 Kişi kapasiteli Yurt Binası ile ilgili olarak ise, Yüklenici 24.07.2018 tarihli yazısı ile Üniversiteye yer değişimini de içeren alternatif çözümler sunmuştur. Yüklenicinin yer değişikliği talebi Üniversite Yönetim Kurulunun gündemine alınarak 04.10.2018 tarihli ve 730/11 no.lu Karar ile uygun görülmüştür. Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığının 17.10.2018 tarih ve 55907314-756-E:260659 sayılı yazısı ile Yükleniciye bildirilmiştir. Bu süreçte;

-Yurt Binası inşaatının yerine ait İmar Planları Isparta Belediye Meclisinin 11.01.2019 tarih ve 9 sayılı Kararı'nın onanmasının ardından, 18.03.2019 tarihinde askıdan indirilerek kesinleştiği,

-Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığınca 07.05.2019 tarih ve 41 181489-755-E.67530 sayılı yazı ile bu sefer yükleniciden İnşaat avam projelerinin hazırlanarak idare onayına sunulması, uygulama projelerinin hazırlanması, inşaat ruhsatlarının alınarak ivedilikle inşaatlarına başlanılması hususu bildirildiği, avan projelerinin yüklenici tarafından 02.07.2020 tarihli ve 77248 numara ile kayda alınan yazı ile bir yılı aşan sürede Üniversiteye gönderildiği,

-Yüklenici ile değişiklik yapılan yer için Ek Protokol'ün 27.08.2019 tarihinde imzalandığı,

- Yüklenicinin 02.07.2020 tarihinde gönderdiği mimari avan projelerin Üniversite tarafından 03.09.2020 tarihinde Isparta Belediye Başkanlığına (İmar ve Şehircilik Müdürlüğü) gönderildiği, 27.10.2020 tarihinde ilgili Müdürlükçe verilen yapı ruhsatının Üniversiteye bildirildiği,

-20.11.2020 tarihi itibariyle tapuda irtifak hakkı kurulduğu, Yüklenici tarafından 23.11.2020 tarihinde yer telimi için başvurulduğu, Üniversite tarafından 12.01.2021 tarihinde yer teslimi için inşaat şantiye mühendisi ile teknik eleman bildiriminin yapılmasının istendiği, yüklenici tarafından sadece şantiye şefi bildirildiği diğer teknik personel bildiriminde bulunulmadığı,

-22.01.2021 tarihinde tekrar yükleniciye şantiye şefine ve teknik personele ait belgelerin, hak lehtarı vekilin noterce düzenlenmiş vekaletnamesinin de gönderilmesi hususunda yazı yazıldığı ancak yüklenici tarafından gerekli bildirimlerin yapılmadığı,

- 05.07.2022 tarih ve E-41181489-755.01-298101 sayılı yazı ile 15 gün içerisinde teknik personel görevlendirilerek yer tesliminin yapılması için üçüncü kez yükleniciye bildirim yapıldığı ilk yazının yazıldığı tarihten yaklaşık bir yıl sekiz ay sonra 24.08.2022 tarihinde teknik personel bildirildiği ve yer tesliminin 26.08.2022 tarihinde yapıldığı,

görülmüştür.

İlaveten, Yüklenicinin 31.10.2022 tarihli ve 804.01-28593 sayılı ve 24.08.2022 tarihli ve 804.01-25578 sayılı yazılar ile 2020 yılında başlayan COVİD-19 Pandemi süreci ile ilgili olarak alınan önlemler tamamen ortadan kalkmış olmasına rağmen, geriye dönük olarak henüz başlamamış olmasına rağmen söz konusu işe dair süre uzatım talebinde bulunduğu görülmüştür.

31.12.2024 tarihi itibariyle Yüklenici yapı ruhsatı ve yer teslimi yapılmasına rağmen hala SDÜ Doğu Yerleşkesi 500+500 Kişi kapasiteli Yurt Binası inşaatına başlamamıştır.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında irtifak hakkı tesis edilmek suretiyle ihalesi yapılan "500+500 Kişi Kapasiteli Yurt Binası ve Sosyal Yaşam Alanı Tesisleri İşi" ne ilişkin fesih işlemleri başlatıldığı ve 13.05.2025 tarihli ve 1007912 sayılı yazı ile Firmaya gerekli bildirimde bulunulduğu ifade edilmiştir. Bildirimin muhataba ulaşması ardından tahliye işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, yüklenicinin edimini süresi içerisinde yerine getirmemesinden dolayı, Üniversitenin İrtifak Hakkı Sözleşmesi'ndeki açık hükümlere istinaden Yüklenici lehine tesis edilen irtifak hakkını kaldırmak suretiyle Sözleşme'yi feshetmesinin ardından yüklenicinin kullanımında bulunan sosyal yaşam alanının tahliye edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Sosyal Tesis Niteliğinde Olan Birimlerin Bağımsız Bütçe ve Muhasebe Yapısına Sahip Olmaması

Üniversiteye ait misafirhane ile açık ve kapalı spor tesisleri gibi sosyal ve destek amaçlı tesislerin işletilmesine ilişkin hesap ve işlemlerin Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ hükümlerine göre tesis edilmediği görülmüştür.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 220/A maddesinin k bendinde;

"*Kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, çocuk bakımevi, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerden yararlanacak olanlardan alınacak bedelleri belirlemek, bu yerlerden elde edilen gelirlerin kullanımına ilişkin usul ve esaslar ile bunlara ilişkin düzenlemeleri yapmak*" görevi mezkûr İdareye verilmiştir.

Bu bağlamda çıkarılan 2024-1 sayılı Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ'in 1'inci maddesinde tebliğin amacı; merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, kamu bankaları ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının tasarrufunda bulunan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal ve destek amaçlı tesislerden dinlenme amacıyla veya diğer amaçlarla yararlanacaklardan alınacak yemek, konaklama ve diğer hizmet bedellerinin tespitinde ve elde edilen gelirlerin kullanımında uyulacak usul ve esasları belirlemek olarak belirtilmiştir.

Tebliğ'de, kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen sosyal ve destek amaçlı tesislerin her birinden alınması gereken en az bedeller belirtilmiş ve "Ortak hususlar" başlıklı 7'nci maddede;

"(1) Kamu kurum ve kuruluşlarının tasarrufunda bulunan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerin işletme giderleri için ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerinden herhangi bir katkıda bulunulmaması esastır.

(2) Bu tesislerde merkezden geçici görevle gönderilecek personel sayısı asgari seviyede tutulur ve 2023 yılında görevlendirilen personel sayısı hiçbir şekilde aşılamaz.

(3) Bu tür yerlerde, 2024 yılında, merkezi yönetim bütçesi ile döner sermaye ve fonlardan ücret ödenmek üzere ilk defa personel istihdam edilemez. Ancak, ücreti sosyal tesis işletme gelirlerinden karşılanmak üzere ilk defa personel istihdamı yapılabilir.

(4) Kuruma ve/veya mensuplarına yardım ve hizmet amacıyla kurulmuş olan fon, vakıf, dernek ve benzeri kuruluşlar eliyle işletilen tesislere kurum bütçesinden doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunulamaz.

...

(25) Bu Tebliğde belirtilen esasların yanı sıra, 7/7/2017 tarihli ve 30117 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ (Sayı: 2017-6)'in uygulanmasına da devam olunur." Hükümlerine yer verilerek işletme hesaplarına ilişkin esas ve usuller ortaya konulmuştur.

2017-6 sayılı Kamu Sosyal Tesislerinin İşletilmesine İlişkin Tebliğ hükümlerinde; her bir sosyal tesis yöneticisi tarafından Faaliyet Sonuçları Değerlendirme Raporu hazırlanarak takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar tesisin bağlı olduğu birim yöneticisine gönderileceği; bu raporların birim yöneticisi tarafından konsolide edilerek Mart ayı sonuna kadar üst yöneticinin bilgisine sunulacağı ve kurumun internet sayfasında kamuoyu ile paylaşılacağı; İdarelerin, sosyal tesisin amacı, yapısı, kapasite kullanım durumu, bulunduğu yer gibi özellikleri göz önünde bulundurularak bu tesislerin kamu maliyesine yük getirmeyecek şekilde işletilmesini sağlamaya yönelik ilave tedbirler alabileceği ve İdarelerin tasarrufunda bulunan sosyal tesislere ilişkin verilerin Milli Emlak Otomasyon Projesi sisteminde oluşturulan KTS (Sosyal Tesis) Modülüne kaydedileceği, sosyal tesislere ilişkin verilerde meydana gelen değişikliklerin takip eden yılın Mart ayı sonuna kadar KTS Modülüne işleneceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre; sosyal tesisler, kamu kurum ve kuruluşlarının doğrudan faaliyet alanını ilgilendirmeyen ve ticari nitelik arz eden işletmeler

olması sebebiyle kurum ve kuruluşların mali hesap ve tablolarından bağımsız bütçe ve muhasebe yapısına büründürülerek işletme bütünlüğünün ve sürekliliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

Yapılan incelemede Üniversite bünyesinde yer alan misafirhane ile spor tesislerinin birtakım gelirlerinin özel bütçe tarafından tahsil edilirken birtakım gelirlerinin de döner sermaye işletmesi tarafından tahsil edildiği görülmüş, aynı şekilde söz konusu tesislere ilişkin bazı giderlerin özel bütçe tarafından karşılanırken birtakım giderlerin ise döner sermaye tarafından karşılandığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 32'nci maddesinde Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığının görevleri arasında düzenlenen, öğrencilerin ve personelin, spor, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak faaliyetleri düzenlemek yönündeki hüküm gereği yukarıda bahsedilen tesislerde yapılan birtakım harcamaların Üniversite bütçesinden karşılandığını ifade etmişse de söz konusu Daire Başkanlığının görevleri arasında sayılan bu işlerin bütçe ilkeleri kapsamında yerine getirilmesi gerektiği açıktır.

Sonuç olarak; sosyal tesis işletmesinin, süreklilik ve bütünlüğünün korunarak; Üniversite mali hesap ve tablolarından bağımsız olarak yapılandırılması, tüm gelir ve giderlerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde bir bütün olarak takip edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Kesin Kabul İşlemlerinin Tamamlanmasına Rağmen Nakit Teminatlara İlişkin İşlemlerin Yapılmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre yapılan ihaleler için alınan nakit teminatların Kanun'da belirtilen şartlar gerçekleştiği halde ilgilisine iade veya Hazine'ye gelir kaydı işlemlerinin gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Kesin teminat ve ek kesin teminatların geri verilmesi" başlıklı 13'üncü maddesinde; taahhüdün, sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirildiğia ve yüklenicinin bu işten dolayı idareye herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra alınmış olan kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların; yapım işlerinde; varsa eksik ve kusurların giderilerek geçici kabul tutanağının onaylanmasından sonra yarısının, Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesi

getirilmesi ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından sonra kalanının, yapım işleri dışındaki işlerde ise Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesinin getirildiği saptandıktan sonra; alınan mal veya yapılan iş için bir garanti süresi öngörülmesi halinde yarısının, garanti süresi dolduktan sonra kalanının, garanti süresi öngörülmeyen hallerde ise tamamının yükleniciye iade edileceği ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "İade edilemeyen teminatlar" başlıklı 14'üncü maddesinde ise; yapım işlerinde kesin hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından, diğer işlerde ise işin kabul tarihinden veya varsa garanti süresinin bitim tarihinden itibaren iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen kesin teminat mektuplarının hükümsüz kalacağı ve bankasına iade edileceği, teminat mektubu dışındaki teminatların sürenin bitiminde Hazine'ye gelir kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yapılan denetimde, Üniversite tarafından 4734 sayılı Kanun'a göre ihale edilen ve sözleşme imzalanan işler için alınan nakit teminatların taahhüdün tamamlanmış olmasına ve kesin hesap ile kesin kabul işlemlerinin tamamlanmasına rağmen geri verilmesi yahut Hazineye gelir aktarımına ilişkin süreçlerin işletilmediği tespit edilmiştir. Muhasebe kayıtlarında 330 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında izlenmeye devam edilen söz konusu tutarlar arasında 2015-2017-2018 yıllarına ait nakdi teminatlar da yer almaktadır.

Kamu İdaresinin cevabında, bulgu konusu hususa iştirak edildiği, nakdi ve nakdi olmayan teminatların iadesi veya gelir kaydedilmesi noktasında gerekli dikkat ve özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, ihaleler kapsamında alınan nakit teminat tutarlarının ilgililerine yazılarak iadesi veya Hazine'ye gelir kaydedilmesine ilişkin süreçlerin işletilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: İç Kontrol Sisteminde Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin iç kontrol sistemi yapılandırma çalışmalarının tamamlanmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un 55'inci maddesinde; iç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi

kapsayan malî ve diğer kontroller bütünü olarak tanımlanmıştır. Söz konusu maddede ilavaten; "*Görev ve yetkileri çerçevesinde, mali yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır.*" hükmüne yer verilmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı maddede yer alan görevlerini, Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan İç Kontrol Merkezi Uyumlaştırma Birimi (İKMUB) aracılığıyla yürütmektedir.

26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde de iç kontrolün nasıl olacağı konusunda standartlar ve genel şartlar belirlenmiştir. Buna ek olarak Bakanlık Makamının 04.04.2024 tarihli ve 3036727 sayılı onayı ile İç Kontrol Sistemi İzleme ve Değerlendirme Rehberi yürürlüğe konulmuştur. Rehber kapsamında kamu idarelerinde üst yönetici, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, strateji geliştirme birimleri, harcama yetkilileri ve iç denetim biriminin izleme ve değerlendirme sürecinde görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Rehberde İKMUB'nin, kamu idarelerindeki iç kontrol uygulamalarını değerlendirme faaliyetlerini düzenli izleme ve yerinde değerlendirme olmak üzere iki şekilde yürüteceği belirtilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin incelenmesinde;

- Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmediği,

- İnsan kaynakları politikasının oluşturulmadığı,

-Kurumsal riskler ile iç kontrol risklerinin belirlenmediği, belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmesi kapsamında herhangi bir çalışma yapılmadığı ve bu nedenle kurumsal risk yönetiminin etkin olarak sağlanamadığı,

-İç kontrol sisteminin yılda en az bir kere değerlendirilmediği ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna ilişkin süreçlerin tamamlanmadığı,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; 2025 yılında kamu iç kontrol standartlarına uyum çalışmalarının başlatılması, yürütülmesi ve izlenmesine ilişkin usul ve esasların belirleneceği ve 2026 yılından itibaren iç kontrol süreçlerine ilişkin iş ve işlemlerin kapsamlı olarak yürütüleceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; İç Kontrol Sistemi İzleme ve Değerlendirme Rehberi ile başlayan yeni süreçte İKMUB tarafından iç kontrol uygulamalarının değerlendirmeye tabi tutulacağı da göz önüne alınarak; Üniversitece iç kontrol sisteminin kurulmasına yönelik yukarıda yer verilen eksikliklerin biran önce tamamlanması gerekmektedir.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Süleyman Demirel Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, *"2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik"* kapsamında, 02.02.2000 tarih ve 23952 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Süleyman Demirel Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

25.07.2022 tarih ve 31903 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Süleyman Demirel Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yeni bir düzenleme yapılmış ve önceki Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Klinik, poliklinik, ameliyathane ve laboratuvarlarda her çeşit muayene, tetkik, tahlil, ameliyat, bakım ve tedavi hizmetlerini yapmak, eğitim ve uygulama eczanelerini işletmek.

b) Üniversitenin tüm birimlerine bağlı laboratuvar ve atölyelerde, analiz, test, deney, kalibrasyon, akreditasyon, prototip geliştirme, sentez, tahlil, tasarım ve benzeri hizmetleri yaparak gerektiğinde raporlar düzenlemek.

c) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, özel hukuk tüzel kişileri tarafından hazırlanan projelerin etik uygunluk incelemesini yapmak ve görüş bildirmek.

ç) Araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler kapsamında seminer, konferans, sempozyumların organizasyonlarını yapmak.

d) Eğitim ve öğretim ile akademik faaliyet alanlarıyla sınırlı olmak üzere;

- Danışmanlık, tercüme hizmetleri, plan ve proje uygulama, fizibilite etüdü hazırlama, proses değerlendirmesi ve geliştirmesi, iş değerlendirmesi veya organizasyonu, her türlü analiz, ölçme ve etanolaj hizmetleri ile bakım, onarım, basım, yayın ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak.

-Sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve

geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

-Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları ile sinema, gazetecilik ve medya çalışmaları alanlarında yaratı ve araştırma çalışmaları ile grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekân düzenlemeleri, tanıtım ve reklam filmleri ile belgesel ve her türlü film çekimi, resim, heykel, seramik çalışmaları, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi gibi hizmetleri yapmak.

-Sertifikalı ya da sertifikasız şekilde kurs veya eğitim programları açmak ve kamu kurum ve kuruluşlarının verdikleri yazılı yetkiye veya özel hukuk tüzel kişilerinin taleplerine istinaden sınavlar yapmak.

- Her türlü bilimsel faaliyetle ilgili, fizibilite etüdü, proje değerlendirme ve geliştirme, seminer, kongre, konferans, iş organizasyonu, danışmanlık ve görüş verme, yabancı dil çeviri, bilgi işleme ve analizi yapmak, bilimsel alanda ihtiyaç duyulan eğitim programları düzenlemek, bunlarla ilgili yayınlar yapmak.

- Üniversite-sanayi işbirliği kapsamında araştırma, geliştirme, tasarım yenilik projeleri ile ilgili faaliyetleri yürütmek.

- Üniversitenin kurumsal kimliğini temsil eden logo, isim gibi belirtileri taşıyan ürünleri tasarlamak, bu ürünlerin ticarileşmesi halinde satış ve pazarlamasını yapmak.

e) Üniversitenin eğitim ve öğretim ile akademik faaliyet alanlarıyla sınırlı olmak üzere, (d) bendinde sayılanlar dışında kalan her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak.

f) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 10'dur.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 1 işletme müdür yardımcısı 1, idari memur 2 ve 4 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 3'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 4 uzman ve 1 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Süleyman Demirel Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

2024 yılı başlangıç bütçesinde 3.000.838.000 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 3.055.727.457,70 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 2.616.490.081,67 TL bütçe giderine karşılık 2.596.759.728,12 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı Gelir Tablosu'na göre 2.497.467.368,38 TL gelir elde edilmiş, 2.615.702.233,47 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 118.234.865,09 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Süleyman Demirel Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama

işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Süleyman Demirel Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinde görev yapan personelden bir kısmının, zorunlu olarak yaptırması gereken tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde;

"*Kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorundadır. Bu sigorta priminin yarısı kendileri tarafından, diğer yarısı döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödenir…*"

hükmüne yer verilmiştir

Bu çerçevede Kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabiplerin, diş tabiplerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, mesleki faaliyetleri sırasında kötü uygulamaları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı sigorta yaptırmaları kanunen zorunlu tutulmuştur.

Yapılan incelemede, SDÜ Araştırma ve Uygulama Hastanesinde çalışan tabiplerden 46 kişinin tıbbi kötü uygulamaya İlişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa iştirak edilerek; Uygulama Hastanesi Başhekimliği tarafından Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası bulunmayan hekimlerin ilgili sigortayı yaptırmalarını teminen anabilim dallarına 24.04.2025 tarihinde yazılı bildirim yapıldığı belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca, SDÜ Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nde görev yapan sigorta kapsamındaki tabiplerin, tıbbi kötü uygulamadan kaynaklanacak tazminatlara ilişkin olarak, gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının veya rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının yaptırılması önem arz etmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 433 **SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	606.762.647,05
10	**Hazır Değerler**	40.767.519,02
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	38.570.006,12
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	2.197.512,90
12	**Faaliyet Alacakları**	77.652.576,29
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	76.814.491,82
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	838.084,47
13	**Kurum Alacakları**	304.300.775,38
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	304.300.775,38
14	**Diğer Alacaklar**	4.616.503,43
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.616.503,43
15	Stoklar	57.798.712,41
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	57.798.712,41
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	121.626.560,52
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	121.626.560,52
2	DURAN VARLIKLAR	3.648.480.226,92
22	**Faaliyet Alacakları**	168.152,07
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	168.152,07
24	**Mali Duran Varlıklar**	50.114.292,34
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	51.364.163,34
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.250.871,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.598.197.782,51
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	323.503.304,64
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	28.003.786,36
252	BİNALAR HESABI	3.562.738.320,74
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	684.696.196,20
254	TAŞITLAR HESABI	42.857.850,99
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	242.954.751,14
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.386.909.520,56

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	88.605.149,74
32	**Faaliyet Borçları**	934.360,73
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	934.360,73
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	14.818.029,83
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.761.395,37
333	EMANETLER HESABI	13.056.634,46
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	46.736.679,07
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	27.426.128,66
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	17.915.145,85
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.395.404,56
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	23.478.005,21
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	23.478.005,21
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.638.074,90
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	2.638.074,90
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	302.503.362,11
43	**Diğer Borçlar**	1.201.254,69
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.201.254,69
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	301.302.107,42
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	301.302.107,42
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.864.134.362,12
50	**Net Değer**	1.612.449.667,20
500	NET DEĞER HESABI	1.612.449.667,20
51	**Değer Hareketleri**	5.551.252,26
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	5.551.252,26
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.823.040.552,86
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.823.040.552,86
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.522.781.512,10
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.522.781.512,10
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	945.874.401,90
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.126.418.208,86
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-4.180.543.806,96

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	100.353.093,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	49.934.320,44
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	15.080,97
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-49.949.401,41
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.086.584,13
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.086.584,13

AKTİF TOPLAMI 4.255.242.873,97

PASİF TOPLAMI 4.255.242.873,97

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	25.142.131,34
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	25.142.131,34
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.400.853,88
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	5.400.853,88
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	23.488.585,15
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	23.488.585,15
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.572.919,05
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.572.919,05
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	68.123.807,10
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	68.123.807,10
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	12.872.002,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	15.601.250,56
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	12.248.351,51
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	40.721.604,07

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 433 **Adı : SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.546.041.780,90
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.194.250.641,76
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	376.864.171,51
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	170.960.878,26
630	05	Cari Transferler	463.563.274,62
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.680.644,45
630	13	Amortisman Giderleri	240.810.928,63
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	67.102.745,58
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	22.183,90
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.104.952,50
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	29.566.863,10
630	99	Diğer Giderler	114.496,59

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.546.041.780,90**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.665.668.924,09
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	105.769.171,44
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.403.773.371,48
600	05	Diğer Gelirler	150.936.555,28
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	5.058.779,08
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	131.046,81

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.665.668.924,09**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.506.447,04
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.492.022,14
610	05	Diğer Gelirler	14.424,90

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.506.447,04**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.664.162.477,05**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **827.753.705,75**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **945.874.401,90**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.546.041.780,90**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.665.668.924,09**	**NET GELİR (D=B-C)**	**4.664.162.477,05**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.506.447,04**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**945.874.401,90**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8433

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	490.775.301,78
10	**HAZIR DEĞERLER**	59.932.017,28
102	BANKALAR HESABI	60.190.195,75
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-258.178,47
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	61.339.509,76
120	ALICILAR HESABI	14.526.244,14
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	9.105.546,01
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	37.707.719,61
13	**DİĞER ALACAKLAR**	14.275.767,06
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	444.861,32
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	2.055.968,07
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	11.774.937,67
15	STOKLAR	352.399.180,95
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	352.399.180,95
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	72.446,39
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	72.446,39
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	2.756.380,34
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	2.756.380,34
2	DURAN VARLIKLAR	6.414,00
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	6.414,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.414,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	3.385.239,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.385.239,60
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	0,00
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	712.349.533,11
30	**MALİ BORÇLAR**	344.861,32
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	344.861,32
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	506.451.683,06
320	SATICILAR HESABI	503.769.066,11
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.641.201,97
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	41.414,98
33	**DİĞER BORÇLAR**	41.504.067,41
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	41.325.464,42
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	178.602,99
34	ALINAN AVANSLAR	0,00
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	161.690.874,57
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	60.105.536,53
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	17.752.753,58
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	40.469.108,70
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	42.038.374,00
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.325.101,76
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	2.358.046,75
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	2.501.297,89
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-143.251,14
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	410.320.467,02
40	**MALİ BORÇLAR**	100.000,00
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	100.000,00
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	410.220.467,02
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	410.220.467,02
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-631.888.284,35
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	186,98
500	SERMAYE HESABI	1.000,00
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-871,00
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	57,98
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	5.096.194,71
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	5.096.194,71
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-516.248.503,06

580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-516.248.503,06
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-120.736.162,98
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	7.549.069,85
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-128.285.232,83

AKTİF TOPLAMI 490.781.715,78

PASİF TOPLAMI 490.781.715,78

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	47.240.393,02
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	47.240.393,02
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	65.013.391,96
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	65.013.391,96
994	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI HESABI	35.407.301,77
995	FATURALANDIRILMAYAN TEDAVİ HİZMETİ TAHAKKUKLARI ALACAKLI HESABI	35.407.301,77
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	1.113.268,10
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	1.113.268,10

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8433 **SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	2.478.838.570,17
1- Yurtiçi Satışlar	1.469.881.343,09
2- Yurtdışı Satışlar	96.000,00
3- Diğer Gelirler	1.008.861.227,08
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	11.534.121,02
1- Satıştan İadeler (-)	9.561.780,60
3- Diğer İndirimler (-)	1.972.340,42
C- NET SATIŞLAR	2.467.304.449,15
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.135.748.094,96
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.135.748.094,96
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.331.556.354,19
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.479.875.933,41
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.479.875.933,41
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-148.319.579,22
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	29.601.615,26
3- Faiz Gelirleri	29.472.205,43
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	129.409,83
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	1,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	1,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-118.717.964,96
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	561.303,97
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	561.303,97
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	78.204,10
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	78.204,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,10
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-118.234.865,09
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	2.501.297,89
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-120.736.162,98

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: Taşınmaz Cetvelleri /Bilanço Karşılaştırması

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kurum Taşınmazlarının Tespit ve Muhasebe Sistemine Kayıt İşlemlerinin Birbiriyle Tutarlı Olmaması ve Tam Yapılmaması

2. Haklar Hesabına Kaydedilmesi Gereken Tutarların Doğrudan Giderleştirilmesi

3. Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Güncellenmemesi

4. Kameralı Güvenlik Sistemi Alımlarının Hatalı Muhasebeleştirilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması

2. Üniversite Bünyesinde Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma Ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

3. Üniversite Taşınmazlarının Kiralanmasına Yönelik İhalelerde İstekliler Hakkında Yasaklılık Sorgulamasının Yapılmaması

4. Öğretim Üyesi Kadrolarına Alım İlanlarında Objektif Kriterlere Aykırı Hususlara Yer Verilmesi

5. Kayıtlı Ambarlardan Bazılarının Fiziken Bulunmaması ve Ambarlarda Gözüken Taşınırların Ortak Kullanıma Verilmiş Olması

6. Kiraya Verilen Yerlerin Şartname ve Sözleşme Hükümlerine Uygun Şekilde Kullanılıp Kullanılmadığına İlişkin Denetimlerin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130 uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Şırnak Üniversitesi 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanunu'nun Ek 101 inci maddesine göre 31.05.2008 tarihinde kurulmuştur.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile düzenlenmiştir.

Bu Kanun'un 12 nci maddesinde Yükseköğretim Kurumlarının görevleri sayılmakta olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanunudur. Bunların dışında üniversitelerin faaliyetlerini yürütürken tabi oldukları mevzuat ise başta 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, 3843 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun olmak üzere, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu ile diğer ilgili mevzuattır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1.1. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Şırnak Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 6 Fakülte, 2 Yüksekokul, 1 Enstitü, 5 Meslek Yüksekokulu ve 1 Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	12	26	38
Doçent	53	40	93
Doktor öğretim üyesi	107	88	195
Öğretim görevlisi	98	68	166
Araştırma görevlisi	49	119	168
Toplam	319	341	660

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	123	138	261
Sağlık	4	4	8
Avukatlık	2	0	2
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	33	41	74
Yardımcı	47	6	53
Sözleşmeli	42	38	80
İşçi	103	2	105
Toplam	**354**	**229**	**583**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 673'dir. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Şırnak Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	462.418.000,00	513.244.279,76	110
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	45.188.000,00	51.682.761,01	114
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	80.682.000,00	64.238.017,28	79
05 Cari Transferler	8.860.000,00	7.332.094,70	82
06 Sermaye Giderleri	73.200.000,00	63.508.418,33	86
Toplam	**670.348.000,00**	**700.005.571,08**	**104**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 670.348.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 78.913.940 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 749.261.940 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %93'ü olan 700.005.571,08 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 462.418.000 TL ödeneğin 513.244.279,76 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 45.188.000 TL ödeneğin 51.682.761,01 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 80.682.000 TL ödeneğin 64.238.017,28 TL'si, cari transferlerde 8.860.000 TL ödeneğin 7.332.094,70 TL'si, sermaye giderlerinde 73.200.000 TL ödeneğin 63.508.418,33 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden bütçe dışı kaynak kullanılmamıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.703.000,00	12.040.828,00	325
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	663.177.000,00	754.563.491,00	113
Diğer Gelirler	3.468.000,00	8.854.761,00	255
Toplam	**670.348.000,00**	**775.459.081,25**	**116**
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		1.271.000,00	
Net Toplam	**670.348.000,00**	**774.188.081,25**	**115**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 670.348.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 774.188.081,25 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 775.459.081,25 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.271.000,00 TL ve faaliyet gideri 725.092.606,02 TL olan Üniversite, 86.233.895,27 TL enflasyon düzeltmesi ile birlikte 2024 yılını 106.936.127,59 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 245.300,00 TL, gider toplamı 187.686,40 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 57.613,60TL kâr ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 5.582.354,98 TL, gider toplamı 4.628.102,73 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 954.252,25 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 7 Aralık 2017 tarih ve 30263 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan sayılı 30263 ile kurulan Şırnak Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 50.000,00 TL olup Üniversitenin %100 oranında ortaklığı bulunmaktadır. Şirketten kâr payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin

katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında

yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber risklerin belirlenmesinde personelin katılımı açısından bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak uygulama açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Şırnak Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurum Taşınmazlarının Tespit ve Muhasebe Sistemine Kayıt İşlemlerinin Birbiriyle Tutarlı Olmaması ve Tam Yapılmaması

Üniversite'nin taşınmaz kayıtlarının "Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik" hükümlerine uygun olarak yapılmadığı ve bunun sonucu Taşınmaz Formları ve İcmal Cetveli ile muhasebe kayıtları arasında tutarlılığın sağlanmadığı görülmüştür.

Kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ve icmal cetvellerinin düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar, 02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 13.09.2006 tarih ve 2006/10970 sayılı "Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik" ile düzenlenmiştir. Anılan Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde "Taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle ilgili görev, yetki ve sorumlulukları" düzenlenmiş; 7'nci maddesinde ise, taşınmazların kayıt şekli açıklanmış ve hangi form ve cetvellerin düzenleneceği belirtilmiştir. Buna göre idarelerin tapuya kayıtlı olan ya da olmayan taşınmazları ile orta malları ve kullanım hakkı kendilerine verilen taşınmazları Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde kayıt altına alınması gerekmektedir. Anılan maddenin devamında taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri ile görevli birim tarafından hazırlanan formlar esas alınarak, taşınmazların değer ve miktar olarak kaydedildiği Taşınmaz İcmal Cetvelinin mali hizmetler birimi tarafından hazırlanacağı belirtilmiştir.

Şırnak Üniversitesinde, 2024 yılında yukarıda belirtilen Yönetmelik hükmü gereği düzenlenmesi gereken Form ve Cetvellerde yer verilen tutarlar ile bilançodaki taşınmaz tutarları arasında uyumsuzluk bulunmaktadır.

Üniversitenin 2024 yılsonu bilançosundaki taşınmazlarının değeri toplam 770.930.052,40-TL'dır. Aşağıdaki tabloda detayları gösterildiği üzere, taşınmaz cetvelleri ile muhasebe kayıtları arasında 681.992.279,05-TL (770.930.052,40 - 88.937.773,35) tutarında fark oluşmuştur.

Tablo 5: Taşınmaz Cetvelleri /Bilanço Karşılaştırması

	Toplam Kayıtlı Taşınmaz Sayısı	**Taşınmazların Toplam Kayıtlı**	**Kurum Taşınmazları**	
			2024 Yılı Bilanço	
Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar(7/A)	190	36.537.026,78		Taşınmaz Değeri(TL)
Tapuda Kayıtlı Olmayan Taşınmazlar	8	209.540,00	250-Arazi ve Arsalar Hesabı	84.881.621,08
Genel Hizmet Alanları(7/D)	2	2.784.700,00	251-Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı	20.413.521,74
Sınırlı Ayni Haklar İle Kişisel Haklar	15	49.406.506,57	252-Binalar Hesabı	651.634.909,58
Genel Toplam	**215**	**88.937.773,35**	**Genel Toplam**	**770.930.052,40**

Kurum taşınmaz envanterinin Yönetmelik hükümleri doğrultusunda kayıt altına alınmaması ve bu kayıtların muhasebe sistemine tam ve doğru şekilde aktarılmaması nedeniyle, Kamu İdaresi Taşınmaz Cetvelleri ile 2024 yılı Bilançosu arasında uyumsuzluk oluşmuştur.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli düzeltmelerin yapılacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversite'nin taşınmaz kayıtlarının Yönetmelik hükümlerine uygun olarak yapılması; Taşınmaz Formları ve İcmal Cetveli ile muhasebe kayıtları arasında tutarlılığın sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Haklar Hesabına Kaydedilmesi Gereken Tutarların Doğrudan Giderleştirilmesi

Şırnak Üniversitesi tarafından 260 Haklar Hesabına kaydedilmesi gereken faydalı model belgesi alımının 630 Giderler Hesabına kaydedilmek suretiyle doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 260 Haklar Hesabına ilişkin olarak düzenlenen "Hesabın niteliği" başlıklı 194'üncü maddesinde; söz konusu hesabın, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi

hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Anılan Yönetmelik'in 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabına ilişkin olarak düzenlenen "Hesabın niteliği" başlıklı 202'nci maddesinde; bu hesabın maddi olmayan duran varlık bedellerinin, yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesini izlemek için kullanılacağı belirtilmiştir.

Amortisman ve Tükenme Paylarına İlişkin 47 Sıra No.lu Genel Tebliğ'in 6'ncı maddesinde ise tutarına bakılmaksızın maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunda izlenen varlıklar için amortisman oranı %100 olarak belirlenmiştir. Başka bir deyişle maddi olmayan duran varlık hesaplarında izlenen varlıklara ait tutarların tamamı varlığın temin edildiği aynı yılın sonunda amorti edilecektir.

Yapılan incelemede 2024 yılı içerisinde alınan 3 adet faydalı model belgesi için (KDV hariç) toplam 30.636,00 TL tutarında harcama yapıldığı, ancak kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan bu harcamanın 260 Haklar Hesabında izlenmeyip 630 Giderler Hesabında muhasebeleştirilerek doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususa ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı; 2025/1762 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişiyle düzeltildiği ifade edilmiş olmakla birlikte 2025 yılında yapılan bu işlemin 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak söz konusu hatalı muhasebeleştirme işlemi, 2024 yılı Bilançosunda 260 Haklar Hesabı ile 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabının 30.636,00 TL tutarında eksik görünmesine sebebiyet vermiştir.

BULGU 3: Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Güncellenmemesi

Üniversitede işçi statüsünde çalıştırılan personel için 2024 yılında ayrılan karşılıkların güncellenmediği görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Temel kavramlar" başlıklı 5'inci maddesinde muhasebe ilke ve kurallarının dayanağını oluşturan kavramlardan "dönemsellik" kamu idarelerinin faaliyetlerine ilişkin sonuçların diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması, "ihtiyatlılık" ise muhasebe uygulamasında muhtemel risklere ve olaylara karşı

Yönetmelikte belirtilen durumlarda karşılık ayrılması olarak açıklanmıştır. Kamu idareleri tarafından işçi statüsünde istihdam edilen personelin kıdem tazminatları için ihtiyaten karşılık ayrılması ve işçinin istihdamı nedeniyle yükümlülük altına girilen kıdem tazminatlarına ilişkin giderlerin yılları faaliyetlerine mal edilmesi Yönetmelik'in dönemsellik ve ihtiyatlılık kavramlarının gereğidir.

Bu kavramların gereği olarak Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 291 ve 292 ile 342 ve 343'üncü maddelerinde, ilgili mevzuatı uyarınca belirlenecek esaslar çerçevesinde ayrılan kıdem tazminatları karşılıklarının vadelerine göre 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı ve 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izleneceği hüküm altına alınmıştır.

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 20.05.2016 tarih ve 9430 sayılı "Kıdem Tazminatı" konulu genel yazısında ise; yukarıda yer verilen açıklamalara değinilerek kıdem tazminatları ile ilgili olarak uygulama birliğinin sağlanması amacıyla söz konusu işlemlerin bahse konu yazıda yer alan açıklamalar ile yazı ekinde yer alan örnek muhasebe kayıtlarına göre yapılması öngörülmüştür.

İş Kanunu'na tabi işçilerin 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14'üncü maddesinde sayılan hallerde iş akitlerinin sona ermesi durumunda, işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenmesi öngörülmüştür.

Üniversiteler Ortak Detaylı Hesap Planı'nda 372 ve 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabının yardımcı hesap kodlarında sürekli, geçici ve taşeron işçiler için ayrılacak kıdem tazminatı karşılıkları için ayrı ayrı yardımcı hesap kodları belirlenmiştir. Bu düzenlemeye göre çalıştırılan işçilerin tamamının kıdem tazminatları için ayrılan karşılıkların, niteliğine uygun olarak ilgili yardımcı hesap kodları ile Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca; ayrılan karşılık tutarlarının, hesap planının "630.01.03.20.1/2/3/4 "İhbar ve Kıdem Tazminatları" kodu ile faaliyet giderlerine yansıtılması gerektiğinden, yıl sonunda faaliyet gider ve gelirlerine göre oluşan dönem faaliyet sonucu da ayrılması gereken kıdem tazminatı karşılık tutarları kadar etkilenmektedir.

Yapılan incelemede, 2021 yılında ayrılan ve devam eden yıllarda yıllık olarak kıdem tazminatı tavanları tutarında güncellenmeyen karşılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle

kamu idaresinin gerçekleşen 2024 yılına ilişkin faaliyet sonucu, faaliyet gideri olarak muhasebe kayıtlarında güncellenmeyen karşılık tutarları kadar hatalı gerçekleşmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı; 2025/1845 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişiyle düzeltildiği ifade edilmiş olmakla birlikte 2025 yılında yapılan bu işlemin 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, 2024 yılı Bilançosunda 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı ile Geçmiş Dönemler ve Dönem Faaliyet Sonucu Hesapları ile 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunda gösterilen dönem faaliyet sonucunda güncellenmeyen karşılık tutarları kadar hataya neden olunmuştur.

BULGU 4: Kameralı Güvenlik Sistemi Alımlarının Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Şırnak Üniversitesi akademik ve idari birimleri tarafından alımı yapılan kameralı güvenlik sistemi veya bu sistemler için ihtiyaç duyulan malzeme alımlarının muhasebe birimi tarafından 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabına kaydedilmesi gerekirken 255 Demirbaşlar Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "253 Tesis, makine ve cihazlar hesabı" başlıklı 133'üncü maddesinde; 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabının; kamu idarelerinin faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan, büro makine ve cihazları hariç her türlü makine, tesis ve cihazları ile bunların eklentileri ve yükleme, boşaltma, aktarma makine ve gereçlerinin izlenmesi için kullanılacağı, aynı Yönetmelik'in "255 Demirbaşlar hesabı" başlıklı 135'inci maddesinde, 255 Demirbaşlar Hesabının; kamu idarelerinin faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi uzun süre kullanılabilen varlıkların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabının işleyişinin düzenlendiği 178'inci maddesinde; bütçeye gider kaydıyla edinilen tesis, makine ve cihaz tutarları ve tesis, makine ve cihazlar hesabında kayıtlı tesis makine ve cihazların iyileştirilmesi, ömrünün uzatılması veya veriminin arttırılmasına ilişkin olarak bütçeye gider kaydıyla yapılan değer arttırıcı harcama tutarlarının 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabına borç, 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı, 325 Nakit Talep ve Tahsisleri Hesabı

veya ilgili diğer hesaplara alacak; diğer taraftan 830 Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835 Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Taşınır Mal Kapsamındaki Tesisler ve Detay Kodlarına ilişkin olarak 39 Sıra Numaralı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Taşınır mal kapsamındaki tesisler" başlıklı 4'üncü maddesinde; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin kullanımında bulunan veya edinilecek olan; bir makine veya cihazın ürettiği enerjiyi, sesi, görüntüyü vb. ileten, dağıtan veya uzaktaki verileri toplayıp kaydeden makine veya cihazlar arasındaki düzeni sağlayan, birbiriyle entegre makine ve cihazlardan oluşan, gerektiğinde başka yere taşınabilen sistemlerin taşınır mal kapsamında tesis olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Tebliğ'in "Taşınır mal kapsamındaki tesislerin kaydedileceği taşınır detay kodları" başlıklı 5'inci maddesinde; 253.01.03 Görüntüleme, Bilgi Toplama ve Takip Sistemleri detay koduna; kamu binalarında kurulu bulunan kameralı güvenlik sistemlerinin kaydedileceği ifade edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve düzeltme kaydı için çağrı açıldığı bilgi verilmiş olmakla birlikte 2025 yılında yapılan bu işlemin 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Üniversitenin kullanımındaki binalarda kurulu olan güvenlik kamerası sistemleri ile bu sistemlerin iyileştirilmesi, ömrünün uzatılması veya veriminin arttırılmasına ilişkin olarak yapılan değer artırıcı alımların 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tek Kaynaktan Temin Edilen Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (a) bendi kapsamında yapılan alımlarda, mevzuat gereği düzenlenen tek kaynaktan temin edilen hizmetlere ilişkin alımlarda gereken detaylı araştırmaların yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 22.1.1.5'inci maddesinde; 04.03.2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İhale Uygulama Yönetmeliklerinde 4734 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında idarece yapılacak alımlarda kullanılmak üzere "4734 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form" un yer aldığı belirtilmiştir.

Buna göre ihtiyacın gerçek veya tüzel tek kişiden yapılma sebeplerinin ayrıntılı şekilde ortaya koyulacağı, Kanun'un 22'nci maddesinin ilgili bentlerinde belirtilen hükümlerin uygulanabilir olmasını sağlayan sebeplerin detaylı olarak yazılacağı, bunlara ilişkin belgelerin de anılan forma ekleneceği belirtilmiştir.

Ayrıca ihtiyacın neden sadece özel bir hakka sahip gerçek veya tüzel tek kişiden karşılanabileceğinin detaylı olarak yazılacağı, fiyat araştırması yapılacağı, ihtiyaç konusu mal veya hizmetin niteliklerinin tarif edileceği ve bu hususlara ilişkin bütün belgelerin ilgili forma ekleneceği hükme bağlanmıştır.

4734 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin (a), (b), (c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnotlarında piyasa fiyat araştırmasının ne şekilde yapılması gerektiği açıklanmıştır.

Dipnot açıklamalarına göre ödeme sürecinde yapılması gereken piyasa fiyat araştırması; aynı malı veya hizmeti ilgili tek kaynaktan alan diğer kamu/özel tüzel kişiliklerine veya gerçek kişilere satış fiyatı, aynı mal veya hizmet daha önce ilgili tek kaynaktan alındıysa daha önceki alım bedelinin, tedavüldeki Türk parası cinsinden ise Üretici Fiyat Endeksi kullanılarak, döviz cinsinden ise tespit tarihinde geçerli Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Döviz Alış Kuru üzerinden güncellenmesi sonucu ortaya çıkacak fiyat, ilgili tek kaynaktan istenen proforma fatura fiyatı, Ticaret Odası, Sanayi Odası veya Meslek Odasından ve varsa üretim ve/veya satış yapan kurum ve kuruluşlardan alınan fiyat ve ilgili tek kaynağın internet veya sair şekilde ilan ettiği katalog fiyat tarifesi esas alınmak suretiyle yapılmalıdır.

Denetimlerde, İdare tarafından tek kaynaktan hizmet alımlarında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form'un dipnot açıklamalarına göre piyasa araştırması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli tedbirlerin alınacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; Kanun'un 22'nci maddesinin (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında yapılan alımlarda mevzuatın öngördüğü ayrıntıda tüm araştırmaların yapılması, açıklayıcı bilgilerin söz konusu formlara eklenmesi ve bu bilgilere dayanak teşkil eden belgelerin forma eklenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversite Bünyesinde Kiraya Verilen Alanların Bazılarında İşyeri Açma Ve Çalışma Ruhsatının Bulunmaması

Kampüs içerisinde kiralanan alanların yerinde incelenmesi neticesinde faaliyette bulunan işletmelerin bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmadığı görülmüştür.

10.08.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, bu Yönetmeliğin amacının, işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının verilmesinde uygulanacak esas ve usulleri düzenlemek olduğu,

"Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde işyeri açma ve çalışma ruhsatının, Yetkili idareler tarafından bu Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verdikleri izin olduğu,

"İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde ise, Yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyerinin açılamayacağı ve çalıştırılamayacağı, İşyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmadığı, İşyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat ve sözleşme hükümlerine göre İdare, müstecirler ile sözleşme imzalandıktan sonra kiraya verilecek alanlarda yürütülecek faaliyetlerle ilgili olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının alınmasını sağlaması ve sözleşme süresi içerisinde işletme ruhsatının iptal edilip edilmediğini kontrol etmesi gerekmektedir.

Mahallinde yapılan denetimlerde Üniversite içerisinde faaliyet gösteren kantin, kafe ve restoranların bazılarında (çay, kafe, yiyecek ve içecek alanı) işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli tedbirlerin alınacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, sözleşmenin konusuna giren faaliyetlerin mevzuata uygun olarak temiz ve güvenilir bir şekilde sunumunun yapılabilmesini sağlamak amacıyla İdarenin bu konudaki kontrollerini yapması ve ruhsatı olmayan işyerlerinin ruhsatlarını temin ettirmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Üniversite Taşınmazlarının Kiralanmasına Yönelik İhalelerde İstekliler Hakkında Yasaklılık Sorgulamasının Yapılmaması

Üniversitenin taşınmaz kiralamaları ile ilgili işlemlerinin incelemeler neticesinde, İdare'nin hüküm ve tasarrufunda bulunan taşınmazların kiralanması amacıyla 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yapılan ihalelerde, ihaleye katılan istekliler hakkında yasaklılık sorgulamasının yapılmadığı görülmektedir.

Devlet İhale Kanunu'nun "İhaleye Katılamayacak Olanlar" başlıklı 6'ncı maddesinde; bu Kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanların ihaleye katılamayacakları belirtilmiştir.

Kamu İhale Kurumu tarafından geliştirilen sistem ve sorgulama yöntemleri ile elektronik olarak yasaklılık sorgulaması yapılma imkânı uzunca bir süredir mevcuttur. Buna rağmen İdare tarafından yapılan kiralama işlemlerinde istekliler için yasaklılık sorgulamasının yapılmadığı görülmektedir. Bu eksik uygulama nedeni ile kamu ihalelerine katılması yasaklı olan kişi veya firmaların İdare tarafından gerçekleştirilen 2886 sayılı Kanun kapsamındaki ihalelere katılmasının ve hatta ihaleyi kazanmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde olduğu gibi 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde de isteklilerin yasaklılık sorgulamasının yapılarak, 2886 sayılı Kanun'da yer alan yasaklı kişi veya firmaların ihalelere katılımının engellenmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Öğretim Üyesi Kadrolarına Alım İlanlarında Objektif Kriterlere Aykırı Hususlara Yer Verilmesi

Üniversitede bulunan öğretim üyesi kadrolarına, eşitlik ve liyakat ilkelerine aykırı atamalar yapıldığı tespit edilmiştir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesinde;

"… Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (…)1 kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." denilmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun;

"Doktor Öğretim Üyesi" başlıklı 23'üncü maddesinde;

"… c) Yükseköğretim kurumları, doktor öğretim üyesi kadrosuna atama için Yükseköğretim Kurulunun onayını almak suretiyle, münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacına yönelik olarak, bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da göz önünde bulundurarak, objektif ve denetlenebilir nitelikte ek koşullar belirleyebilirler."

"Profesörlüğe yükselme ve atama" başlıklı 26'ncı maddesinde ise;

"… Üniversiteler, profesörlüğe yükseltilerek atama için aranan bu asgari koşulların yanında, Yükseköğretim Kurulunun onayını almak suretiyle, münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacına yönelik olarak, bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da göz önünde …"

hükümleri yer almaktadır

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin;

"Dürüstlük ve tarafsızlık" başlıklı 9'uncu maddesinde

"Kamu görevlileri; tüm eylem ve işlemlerinde yasallık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler, … Kamu görevlileri, takdir yetkilerini, kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda, her türlü keyfilikten uzak, tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine uygun olarak kullanırlar. ." denilmektedir.

Anayasa'nın yukarıda değinilen 10'uncu maddesi ile Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin yine yukarıda değinilen 9'uncu maddesi uyarınca, kamu görevlileri görevlerini yerine getirirken, eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. Yine Kanunlarla kamu görevlilerine verilen takdir yetkisi kamu yararı ve hizmetin gerekleri ile sınırlıdır. Kamu görevlileri bu yetkilerini kullanırken eşitlik ve tarafsızlık ilkesine bağlı kalmak zorundadırlar.

Üniversitece 2024 yılı içerisinde öğretim üyesi alımı amacıyla ilan verilmiş, atama yapılacak kadrolara ilişkin olarak 2547 sayılı Kanun'un yukarıda da değinilen maddeleri uyarınca bazı ek kriterler getirilmiş ve boş bulunan kadrolar için öğretim üyesi atamaları gerçekleştirilmiştir. Aşağıda sıralanan kriterler bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

– Finans alanında Doçentliğini almış olmak. İşletmelerde sürdürülebilir büyüme üzerine çalışmalar yapmış olmak,

– Doçentliğini İslam Sanatları Tarihi alanında almış olmak ve İslam dönemi resimli el yazmaları ile ilgili çalışmalar yapmış olmak,

-Doçentliğini İslam Hukuku Ana Bilim Dalından almış olup, İslam Hukuku Usulünde Ruhsat Teorisi ile ilgili çalışmalar yapmış olmak,

– Doçentliğini inşaat mühendisliği alanında almış olmak, yol kenar güvenliği sistemleri konusunda çalışmalar yapmış olmak,

– Makine mühendisliğinde Doktorasını yapmış olmak. Makine mühendisliği alanında Doçentliğini almış olmak. Dizel motorlarda hidrojen kullanımı ve hidrojen yakıt hücresi alanlarında çalışmalar yapmış olmak,

-Doçentlik unvanını Biyoloji bilim alanında almış olup, bal arısı hastalık ve zararları konularında çalışmalar yapmış olmak,

-Doçentlik unvanını Biyoloji bilim alanında almış olup Dicle Nehrindeki balık türlerinin boyolojisi üzerine çalışmaları olmak,

-Tarla Bitkileri Yetiştirme ve Islahı bilim alanında Doçent unvanı almış olup, Diploid ve Tetraploid Buğday Türlerinde Bağlantı Haritalama, QTL (Kantitatif Özellik Lokusu) Haritalama ve Genom Boyu İlişki Haritalama (GWAS) çalışmaları yapmış olmak,

-Tarımsal Biyoteknoloji bilim alanında Doçent unvanı almış olup, Bitkilerde Transkriptom, Biyoinformatik ve Makine Öğrenmesi alanlarında çalışmalar yapmış olmak,

-Bahçe Bitkileri Yetiştirme ve Islahı Alanında doçentliğini almış olup, Sert çekirdekli meyvelerde anaç ıslahı, abiyotik stress, Bitki doku kültürü ve Bitkilerde Transkriptomik Analiz ile ilgili çalışmalar yapmış olmak

-Bağ Yetiştirme ve Islahı alanında doçentliğini almış olmak, Bağ yetiştirme ve ıslahı alanı ile Yerel üzüm çeşitleri üzerine ampelografik çalışmalar yapmış olmak,

-Doktorasını Bağ yetiştirme ve Islahı alanında yapmış olmak, örtü altı, topraksız kültür ve bitki besleme konularında çalışıyor yapmış olmak,

-Doktorasını Üretim Yönetimi ve Pazarlama bilim dalında yapmış olmak. Yer markalaması ve sosyal medya konularında çalışmaları olmak,

-Doktorasını Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalında yapmış olup, erken dönemde Kelam-Fıkıh usülü ilişkisi üzerine çalışmalar yapmış olmak,

-Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik alanında doktora yapmış olmak. Wep Of Science (ESCI veya SSCI) kapsamındaki dergilerde yayımlanmış bilimsel makalesi bulunmak. Turizm Rotaları ve Hizmet Adaleti konularında çalışmalar yapmış olmak.

Yukarıda yer verilen örneklerde de görüleceği üzere, alımı yapılacak öğretim üyeliği kadroları için ek kriterler getirilirken, 2547 sayılı Kanun'un 23 ve 26'ncı maddelerinde ifade edilen objektif ve denetlenebilirlik ilkelerine riayet edilmemiş, ilanlarda spesifik ve belli bir kişiyi çağrıştıran şartlar istenmiştir. Yapılan denetimlerde kadrolara alım yapılan öğretim üyelerinin tamamının kriter olarak getirilen şartlarla ilgili kitap, makale veya doktora tezlerinin olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda da alım yapılacak kadroların tamamına yakını için sadece birer kişi başvuru yapabilmiş ve aynı kişiler kadrolara alınmıştır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan ve internet sitesinden de ilan edilen "Akademik kadro ilanlarında aranan ek koşullara ilişkin" bilgi notunda, tüm üniversitelere yönelik olarak da söz konusu hususa değinilmiştir. Bilgi notunda, konu hakkında Yükseköğretim Kuruluna gelen şikayet dilekçelerinde; üniversitelerin akademik personel alımı için ilana çıktığı kadrolara ilişkin olarak ek koşullar belirlediği, ancak söz konusu ek koşulların bir adayı işaret edecek biçimde spesifik olarak belirlendiği ve böylece ilana diğer adayların katılımın engellendiği, ilanlara konulan ek koşullar yoluyla belirli kişilerin alınarak

üniversitede kadrolaşmaya gidildiği şeklinde iddialar yer aldığı, yapılan inceleme ve soruşturmalarda Üniversiteler tarafından çıkılan bazı ilanlarda yer alan ek koşulların belirli bir adayı tanımlamaya yönelik olarak ve akademik rekabeti engelleyecek biçimde belirlenebildiği, ataması yapılan kişilerin yayınları ile belirlenen ek koşul arasında büyük benzerlikler bulunduğu ve hatta bazı atamalar için doğrudan ataması yapılan kişilerin yüksek lisans ya da doktora tez başlıklarının ek koşul olarak belirlendiği, bazı ilanlarda bilimsel kaliteye bilim disiplinleri arasındaki farklılıklarla açıklanamayacak ölçüde kısıtlayıcı ve rekabeti engelleyici koşullar belirlendiğinin görüldüğü, bunun akademik rekabeti engelleyecek nitelikte olmasının, Anayasa'nın eşitlik ilkesine ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na aykırılık teşkil edeceği, tesis edilen işlemin dava konusu edilmesi halinde yargı makamları tarafından atama işleminin iptal edileceği, buna bağlı olarak üniversitenin işleyişi üzerinde olumsuz etkiler yaratacağı ve kişiler açısından mağduriyetler yaratacağı, söz konusu atama işleminde rol alan yetkililer açısından idari ve cezai sorumluluklar doğuracağının açık olduğu, bu doğrultuda verilmiş bulunan yargı kararlarının bulunduğu, ifade edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, ilan şartlarının YÖK Akademik sayfasından kontrol edilerek kişiye özel ilan şartı taşımamasına özen gösterildiği ve ilan şartlarına ait yapılan akademik çalışmaların değerlendirildiği belirtilmesine rağmen yukarıda örneklerini verdiğimiz ilanların içeriğinin kişiyi tanımlamaya yönelik olarak akademik rekabeti engelleyecek nitelikte olduğu yönündeki tespitimizi karşılmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak Üniversite'nin çıkmış olduğu ilanlarda belirlediği ek koşulların kişiyi tanımlamaya yönelik olarak akademik rekabeti engelleyecek nitelikte olmasının, Anayasa'nın eşitlik ilkesine ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na aykırılık teşkil ettiği ve Üniversite'nin Kanunlarla belirlenen amaçlarına ulaşması açısından risk oluşturduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Kayıtlı Ambarlardan Bazılarının Fiziken Bulunmaması ve Ambarlarda Gözüken Taşınırların Ortak Kullanıma Verilmiş Olması

Üniversitenin bazı birimleri adına kayıtlı ambarların fiziken mevcut olmadığı, bu birimlere ait taşınırların ise ortak kullanıma verildiği halde kayıtlarda ambarda bulunan taşınır olarak gözüktükleri tespit edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde ambar; kamu idarelerine ait taşınırların kullanıma verilinceye kadar veya kullanımdan iade edildiğinde muhafaza edildiği yer olarak tanımlamıştır

Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların kullanıma verilmesi" başlıklı 23'üncü maddesine göre, ortak alanlarda kullanılmak üzere ambardan alınacak taşınırlar için Taşınır İstek Belgesi düzenlenmesi gerekmektedir. Taşınırlar; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarına Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmek ve istek yapan birim yetkilisinin ve/veya varsa ortak kullanım alanı sorumlusunun imzası alınmak suretiyle verilmelidir.

Yönetmelik'in "Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler" başlıklı 32'nci maddesinde ambar sayım işlemleri tamamlandıktan sonra oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarında bulunan taşınırların Dayanıklı Taşınırlar Listeleri esas alınarak sayılması ve sayım sonuçlarının Sayım Tutanağında yer alan ilgili sütununda gösterilmesi düzenlemesi bulunmaktadır.

Üniversitenin bazı birimlerinde yerinde yapılan denetimler neticesinde; Taşınır Kayıt ve Yönetim Sisteminde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu ve İdil Meslek Yüksekokulu adlarına tanımlanmış ambarlar gözükmesine rağmen bu ambarların fiziken bulunmadıkları, tüm taşınırların merkezlere ait laboratuvarlarda ortak kullanımda olduğu ancak kayıtlarda ambarda bulunan taşınırlar şeklinde gösterildikleri ve bunlar için Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmediği anlaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; birimlere ait taşınırlar kullanıma verilinceye değin veya iade edildiğinde muhafaza edileceği ambarların fiziken de oluşturulması, halen ortak kullanımda olan taşınırların Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenerek ambar kayıtlarından çıkışlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 6: Kiraya Verilen Yerlerin Şartname ve Sözleşme Hükümlerine Uygun Şekilde Kullanılıp Kullanılmadığına İlişkin Denetimlerin Yapılmaması

Kiraya verilen yerlerin, sözleşmede öngörülmesine rağmen denetimlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Kira sözleşmesinin 9, 24 ve 25'inci maddelerinde; İdarenin gerekli gördüğü zamanlarda taşınmaz yerinin işleyişini, kullanılan malzemenin kalitesini, sağlığa zararlı olup olmadığının

tespitini ve fiyatlarını kontrol etmek hak ve yetkisine haiz olduğu, yapılacak denetimler sonucunda tespit edilen eksikliklerin yine İdarece belirlenecek süre içinde giderilmemesi durumunda sözleşmenin tek taraflı olarak feshedileceği hüküm altına alınmıştır.

Şırnak Üniversitesi Rektörlüğü hüküm ve tasarrufundaki taşınmazlara ait kira şartnamesinin "Özel Şartlar" bölümünde işletmecilerin uyması gereken hijyen, sağlık, kıyafet, gıda güvenliği, yangın ve kazalardan korunma önlemleri ve ekipmanlarına ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir.

Diğer yandan, yukarıda belirtilen düzenlemelerde bir denetim öngörülmüş olmakla birlikte denetimin işleyişine, periyoduna, kimler tarafından ve ne şekilde gerçekleştirileceğine ilişkin açık hüküm ve ifadelere yer verilmemiştir.

Üniversitenin hüküm ve tasarrufundaki taşınmazlardan kiraya verilenlerin yerlerin (kafe, lokanta, tuhafiye vb.) şartname ve sözleşmelerde öngörülen şekilde herhangi bir denetiminin gerçekleştirilmediği, bu nedenle de kiracılara uygulanan bir yaptırım veya cezanın söz konusu olmadığı tespit edilmiştir.

Bu kapsamda, yeni kiraya verilecek yerlere ilişkin düzenlenecek sözleşmelerde, denetimlerin yürütülme sıklığı, belirlenecek görevlilerden oluşacak bir komisyon tarafından gerçekleştirilmesi, denetimler sonucunda bir rapor düzenlenmesi ve tespit edilen aykırılıklara ilişkin verilecek ceza ve yaptırım hükümlerini içerecek hükümlere yer verilmesinin; şartnamelerde yer alan hijyen, sağlık, gıda güvenliği ve yangından korunma gibi can ve mal emniyeti için öngörülen şartların sağlanmasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kamu İdaresi tarafından bulguda yer alan tespitlere katılınmış olup, konuya ilişkin gerekli tedbirlerin alınacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; kiraya verilecek yerlere ilişkin sözleşme ve eklerinde yukarıda belirtilen hususlara ilişkin düzenlemelerin yapılması suretiyle sözleşmede öngörülen denetimlerin gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kurum Taşınmazlarının Tespit ve Muhasebe Sistemine Kayıt İşlemlerinin Birbiriyle Tutarlı ve Tam Yapılmaması	2022	Kısmen Yerine Getirildi	

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 493 **ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	119.357.022,87
10	**Hazır Değerler**	6.692.724,60
102	BANKA HESABI	1.333.034,98
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.591.320,41
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	2.768.369,21
12	**Faaliyet Alacakları**	23.157.802,77
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	23.157.802,77
13	**Kurum Alacakları**	61.082.508,14
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	61.082.508,14
14	**Diğer Alacaklar**	71.363,36
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	71.363,36
15	Stoklar	10.395.150,72
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.395.150,72
16	**Ön Ödemeler**	17.948.383,65
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	17.948.383,65
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	9.089,63
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	9.089,63
2	DURAN VARLIKLAR	373.138.465,82
22	**Faaliyet Alacakları**	57.336,99
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	57.336,99
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	100.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-100.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	373.081.128,83
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	84.881.621,08
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	20.413.521,74
252	BİNALAR HESABI	646.258.909,58
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	24.317.686,86
254	TAŞITLAR HESABI	10.729.959,25
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	73.278.911,59
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-486.799.481,27
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	2.739.115,74
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	315.296,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.273.531,08
32	**Faaliyet Borçları**	4.840.729,60
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	4.840.729,60
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.034.757,29
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.946.848,21
333	EMANETLER HESABI	87.909,08
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	3.087.343,18
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.555.123,62
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	521.079,71
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	11.139,85
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	44.794,18
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	44.794,18
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	265.906,83
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	265.906,83
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.912.490,26
43	**Diğer Borçlar**	2.035,92
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.035,92
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.910.454,34
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.910.454,34
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	480.309.467,35
50	**Net Değer**	206.796.818,70
500	NET DEĞER HESABI	206.796.818,70
51	**Değer Hareketleri**	707.085,06
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	707.085,06
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.023.162.337,95
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.023.162.337,95
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-857.292.901,95
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-857.292.901,95
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	106.936.127,59
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	106.936.127,59

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.054.411,74
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	345.651,27
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-345.651,27

AKTİF TOPLAMI 492.495.488,69

PASİF TOPLAMI 492.495.488,69

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.496.775,76
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5.496.775,76
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.333.034,98
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.333.034,98
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	6.215.608,47
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	6.215.608,47
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	233.624,32
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	233.624,32
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.224.906,89
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.224.906,89
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	15.724.131,60
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	918.933,34
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	9.900.000,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	26.543.064,94

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 493 **Adı : ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	725.092.606,02
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	513.495.479,76
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	51.682.761,01
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	58.439.508,01
630	05	Cari Transferler	7.719.075,64
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	165.230,72
630	13	Amortisman Giderleri	73.013.407,56
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	7.231.927,61
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	11.420.020,71
630	99	Diğer Giderler	1.925.195,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **725.092.606,02**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	747.065.972,44
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.056.411,33
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	724.789.413,94
600	05	Diğer Gelirler	10.881.916,59
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	338.230,58
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **747.065.972,44**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.271.134,10
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.257.156,76
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	646,46
610	05	Diğer Gelirler	13.330,88

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.271.134,10**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **745.794.838,34**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **86.233.895,27**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **106.936.127,59**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**725.092.606,02**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**747.065.972,44**	**NET GELİR (D=B-C)**	**745.794.838,34**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.271.134,10**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**106.936.127,59**

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: 2024 Yılı Sürücüsüz ve Yakıtsız Taşıt Kiralama Hizmet Alımı

KISALTMALAR

TNKÜ : Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

A.Ş. : Anonim Şirket

TL : Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Bilançonun Taşınmazlara İlişkin Doğru ve Güvenilir Bilgi Sunmaması

2. Emanetler Hesabının Hatalı Kullanılması

B. Diğer Bulgular

1. Hizmet Alımına Yönelik İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yöntemiyle Karşılanması

2. Anahtar Teslimi Götürü Bedel Yapım İşleri Kapsamında Alınan Taşınırların Kayıt İşlemlerinin Yapılmaması

3. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Mal Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, 2006 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 12 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 1 konservatuar, 12 meslek yüksekokulu ve 18 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro **Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	Toplam Kadro **Sayısı**
Profesör	241	106	347
Doçent	172	130	302
Doktor öğretim üyesi	234	122	356
Öğretim görevlisi	249	49	298
Araştırma görevlisi	214	93	307
Toplam	**1.110**	**500**	**1.610**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro **Sayısı**	**Boş Kadro Sayısı**	Toplam Kadro **Sayısı**
Genel idare	345	223	568
Sağlık	479	161	640
Avukatlık	3	0	3
Eğitim-öğretim	1	0	1
Teknik	71	36	107
Yardımcı	82	31	113
Sözleşmeli	225	202	427
İşçi	776	26	802
Toplam	**1.982**	**679**	**2.661**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 3.092'dir. Ayrıca Üniversitede 2 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	1.966.882.681,70	1.938.297.546,16	98,55
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	252.441.003,00	238.622.533,72	94,53
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	197.912.037,20	154.320.142,25	77,97
05 Cari Transferler	228.771.110,00	227.831.278,94	99,59
06 Sermaye Giderleri	424.494.802,00	203.905.913,48	48,03
07 Sermaye Transferleri	0	0	0
Toplam	**3.070.501.633,90**	**2.762.977.414,55**	**90**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.816.449.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 254.052.633,90 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.070.501.633,90 TL'ye ulaşmış olup, ödeneğin %90'ı olan 2.762.977.414,55 TL kullanılmıştır.

2024 yıl sonu itibarıyla; personel giderlerinde 1.966.882.681,70 TL ödeneğin 1.938.297.546,16 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 252.441.003,00 TL ödeneğin 238.622.533,72 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 197.912.037,20 TL ödeneğin 154.320.142,25 TL'si, cari transferlerde 228.771.110,00 TL ödeneğin 227.831.278,94 TL'si, sermaye giderlerinde 424.494.802,00 TL ödeneğin 203.905.913,48 TL'si harcanmış, sermaye transferi gerçekleşmediğinden herhangi bir harcama yapılmamıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 27.347.425,20 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	32.630.000,00	56.772.349,52	173,98
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.712.045.000,00	2.751.648.898,50	101,46
Diğer Gelirler	71.774.000,00	97.074.928,52	135,25
Sermaye Gelirleri	0	0	0
Toplam			
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	441.019,71	0
Net Toplam	**2.816.449.000,00**	**2.905.055.156,83**	**103,14**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.816.449.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.905.055.156,83 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 3.186.185.832,87 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 573.543,49 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 2.952.076.546,19 TL ve faaliyet gideri 2.936.138.415,10 TL olan Üniversite, 2024 yılını 3.201.550.420,47 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.882.975.466,24 TL, gider toplamı 1.695.794.531,95 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 187.180.934,29 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Sosyal Tesisin/İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 39.288.558,46 TL, gider toplamı 19.335.216,22 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 19.953.342,24 TL kâr ile tamamlanmıştır. Üniversitemiz muhasebe kayıtlarındaki sermaye tutarı, İktisadi İşletme Müdürlüğünün 09.01.2025 tarih ve 540806 sayılı yazısı ile enflasyon düzeltmesi bildirildiğinden 574.400,70 TL olmuştur.

Ayrıca Üniversite, 04.07.2011 tarih ve 27984 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2011/1968 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Namık Kemal Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 6.417.000,00 TL olup Üniversitenin kuruluş sermayesine göre %87,84 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları

hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak

tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmış olup Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi imza çalışmaları yapılmadığı için kısmen yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürlere yönelik rehber kısmen eksik hazırlanmış ve bu prosedürler duyurulmamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Faaliyet sonuçları ile değerlendirmeleri Faaliyet Raporunda gösterilmektedir. Faaliyet Raporunda İç kontrol güvence beyanı mevcuttur. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamış olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolara herhangi bir atama yapılmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bilançonun Taşınmazlara İlişkin Doğru ve Güvenilir Bilgi Sunmaması

Kurumun mülkiyetinde bulunan taşınmazların maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden kayıtlara alınmaması ve taşınmazların durumundaki değişikliklere ilişkin birimler arasındaki bilgi alışverişindeki eksiklikler nedeniyle mali tabloların söz konusu varlıklara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların, mali saydamlığı ve hesap verebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu itibarla, taşınmazların fiili envanterinin yapılması ve mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden mali tablolara yansıtılması önem arz etmektedir.

Kamu idarelerince yapılacak envanter çalışmaları, 02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen kayıt işlemleri çerçevesinde yürütülmektedir. Anılan Yönetmeliğin 5'inci maddesinde; iz bedeli ile izlenecekler dışındaki taşınmazların maliyet bedeli, maliyet bedeli belirlenemiyorsa rayiç değerleri üzerinden kayıtlara alınması gerektiği ifade edilmiştir. Yönetmeliğin “Kayıt şekli” başlıklı 7'nci maddesinde ise, Yönetmeliğin eki kayıt planında yer alan taşınmazların, cinslerine göre hangi formlara kaydedileceği ve kayıtların formlarda yer alan bilgileri içerecek şekilde yapılacağı düzenlenmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmeliğin Geçici 1'inci maddesi ile kamu idarelerine, değer tespitlerini sonuçlandırıp taşınmazlarını gerçek değeri üzerinden raporlamaları için 31.12.2017 tarihine kadar süre tanınmıştır. Envanteri tamamlanan ve gerçek değeri tespit edilen taşınmazlar, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 171 ile 176 maddeleri arasında yer alan düzenlemeler uyarınca varlığın cinsine göre 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabına kaydedilerek raporlanacaktır.

Yapılan incelemede; mevzuatın öngördüğü maliyet bedeli/rayiç değer üzerinden değer tespit çalışmalarının tamamlanmadığı, bu nedenle Kurum taşınmazlarının büyük bir kısmının emlak vergi değerleri üzerinden raporlanmaya devam edildiği görülmüştür. Öte yandan Yapı

İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ile Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı arasındaki değer artırıcı harcama, geçici kabul gibi taşınmazların durumundaki değişimlere ilişkin konularda koordinasyon eksikliği nedeniyle Kurum mali tabloları ve Yönetmelik eki taşınmaz formları ile icmal cetvelleri arasındaki veriler uyumsuzdur.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli düzeltme kayıtlarının yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, mali tabloların Kurumun taşınmazlarına ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmasını sağlayan değer tespit çalışmaları tamamlanmamış ve taşınmaz form ve cetvellerinin muhasebe kayıtlarıyla uyumluluğu sağlanmamıştır.

BULGU 2: Emanetler Hesabının Hatalı Kullanılması

Kamu İdaresi emanet hesaplarına yıl içerisinde mahiyeti bilinen gelir ve gider kayıtlarının yapıldığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 333 Emanetler hesabının niteliğine ilişkin 262'nci maddesinde, bu hesabın emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı; hesabın işleyişine ilişkin 264'üncü maddesinde, diğer muhasebe birimlerince tahsil edilen ve gelen muhasebe işlem fişinden ilgili olduğu hesabın tespit edilememesi nedeniyle geçici olarak bir hesapta kalması gereken tutarların bu hesapta izleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kamu idaresi Emanetler hesabının incelenmesinde; 274 adet harç tahsilat kaydı, 53 adet kira geliri, 50 adet proje hizmet alımları, 18 adet yolluk ödemesi ve 6 veri tabanı ödemesi gibi mahiyeti bilinen işlemlerin ilgili hesapları yerine Emanetler hesabında muhasebeleştirildiği görülmüştür.

Bu uygulama ile asıl işlemlere ait kayıt ve belgelere ulaşmak zorlaştığı gibi muhasebenin temel kavramlarından olan muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş belgelere dayandırılması esası ihlal edilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, konuyla ilgili gerekli hassasiyetin gösterileceğini ve sürecin takip edileceğini ifade etmiştir.

Emanetler hesabına özellikle faaliyet ve bütçe gelirlerini ilgilendiren çok sayıda kayıt yapılması, Kamu idaresinin bir yıllık mali işlemlerinin yansıması olan faaliyet sonuçları tablosu

ile bilançosunun güvenilirliğini zedelemektedir. Dolayısıyla, yıl içinde ilgili hesaplarına yapılması gereken söz konusu gelir ve gider kayıtları düzenli olarak zamanında yapılmalıdır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hizmet Alımına Yönelik İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yöntemiyle Karşılanması

İdare tarafından hizmet alımlarının temel ihale usulleri yerine parçalara bölünerek 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesi kapsamında doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirildiği görülmüştür.

Tablo 5: 2024 Yılı Sürücüsüz ve Yakıtsız Taşıt Kiralama Hizmet Alımı

Yevmiye Tarihi	Yevmiye Numarası	Toplam Borç TL	Muhasebe Kaydı Açıklama
28.02.2024	1561	66.600	2024 Yılı Sürücüsüz ve Yakıtsız Taşıt Kiralama Hizmeti Alımı (4 Adet Araç) 1.Hakediş Ödemesi
15.03.2024	2241	66.600	2024 Yılı Sürücüsüz ve Yakıtsız Taşıt Kiralama Hizmeti Alımı (4 Adet Araç) 2.Hakediş Ödemesi
19.04.2024	3457	66.600	2024 Yılı Sürücüsüz ve Yakıtsız Taşıt Kiralama Hizmeti Alımı (4 Adet Araç) 3.Hakediş Ödemesi
13.05.2024	4272	66.600	2024 Yılı Sürücüsüz ve Yakıtsız Taşıt Kiralama Hizmeti Alımı (4 Adet Araç) 4.Hakediş Ödemesi
7.06.2024	5164	66.600	2024 Yılı Sürücüsüz ve Yakıtsız Taşıt Kiralama Hizmeti Alımı (4 Adet Araç) 5.Hakediş Ödemesi
TOPLAM		333.000	

Doğrudan temin; ihtiyaçların, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 18’inci maddesinde sayılan (açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü ve pazarlık ihale usulü) ihale usulleri için tespit edilen kurallara uyulmaksızın; ilan yapılmadan, teminat alınmadan, ihale komisyonu kurma ve anılan Kanun’un 10’uncu maddesinde sayılan yeterlilik kriterlerini arama

zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasa fiyat araştırması yapılarak temin edilmesidir.

Yukarıda da açıkça ifade edildiği üzere doğrudan temin bir ihale usulü değildir. Doğrudan temin ile 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinde belirtilen nitelikteki ihtiyaçların karşılanmasında idarelere kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle bazı alımların belirlenen parasal limitler dâhilinde bu maddeye göre yapılması istisnai bir durumdur. 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen ve Kamu İhale Kurumu tarafından güncellenen tutarı aşmayan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin idarelerce temin edilmesi mümkün bulunmaktadır. Bu bentte belirlenen parasal limitlere bağlı olarak yapılacak ihtiyaç teminlerinde, piyasada yapılan fiyat araştırması sonucunda öngörülen parasal limitin aşılacağının tespit edilmesi halinde, ihtiyacın Kanun'un ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan anılan Kanun'un 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla 4734 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanun'un 22'nci maddesi birinci fıkrası (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki işlerin kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle doğrudan temini, Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, doğrudan teminle alım yapmak maksadıyla alımların kısımlara bölünmemesi hususunda ilgili harcama birimlerine bilgilendirme yazısı yazıldığı belirtilmiştir.

İdarece, hizmet alımlarının doğrudan temin yöntemi yerine, 4734 sayılı Kanun hükümleri kapsamında ihale yoluyla temini gerçekleştirilmelidir.

BULGU 2: Anahtar Teslimi Götürü Bedel Yapım İşleri Kapsamında Alınan Taşınırların Kayıt İşlemlerinin Yapılmaması

İdare tarafından anahtar teslimi götürü bedel yapım işleri kapsamında hakedişlere dahil edilerek alınan ve binanın bütünleyici parçası niteliğinde olmayan dayanıklı taşınırların kayıt işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170'inci maddesinde; maddi duran

varlıklar hakkında Taşınır Mal Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre işlem yapılacağı ve edinilen maddi duran varlıkların maliyet bedeli ile hesaplara alınacağı ifade edilmiştir. Anılan Yönetmelik'in 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu belirtilmiş ve her bir kaydın belgeye dayanması gerektiği düzenlenmiş, 13'üncü maddesinde ise taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş kaydının yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik'in 15'inci maddesinde, kamu idarelerince satın alma suretiyle edinilen binalarla birlikte teslim alınan ancak binanın bütünleyici unsurlarından olmayan taşınır kapsamındaki tesisler ile diğer büro makine ve malzemelerinin, varsa belgesinde gösterilen bedeli, böyle bir belge yoksa komisyonca tespit edilen gerçeğe uygun değeri üzerinden envanter işlem seçeneğiyle taşınır kayıtlarına alınması gerektiği düzenlenmiştir.

Ancak yapılan incelemede, anahtar teslimi götürü bedel sözleşmeleri imzalanan ve geçici kabulleri yapılan Veterinerlik Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi ile Kütüphane Binası İkmal İnşaatı yapım işleri kapsamında satın alınan; bilgisayar, sıra, jeneratör, klima, güvenlik kamerası gibi dayanıklı taşınırların değer tespitlerinin yapılmadığı ve ilgili taşınır hesaplarına kaydedilmediği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içinde taşınır kayıtları ve taşınmaz kayıtları güncelleneceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yapım işleri kapsamında hakedişlere dahil olarak alınan dayanıklı taşınırların bedellerinin tespit edilerek kayıt işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Mal Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

Üniversite tarafından yapılan hizmet alımlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21/f ve 22/d maddelerindeki parasal limitler dahilinde yapılan harcamaların 2024 yılı toplamı, Üniversitenin bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına karşın Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

Kamu İhale Kurulundan 4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu

amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmü yer almaktadır.

Üniversite tarafından yapılan uygun görüş başvurusu, 25.12.2024 tarih ve 2024/DK-295 nolu Karar sayılı Kamu İhale Kurulu Kararı ile "başvurunun %l0 luk sınır aşılarak yapıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, mevzuatta belirtilen sınırın aşılabileceği bilgisinin ilgili harcama birimlerine yazılı olarak bildirildiği ve gerekli talep kaydının oluşturulmasının sağlandığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; parasal limitler dahilinde yapılan mal alımlarında %10 sınırı Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadan aşılmamalıdır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Anahtar Teslimi Götürü Bedel Yapım İşleri Kapsamında Alınan Taşınırların Kayıt İşlemlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Yapılan incelemede konu yerine getirilmediğinden bulgu konusu edilmiştir.
Bilançonun Taşınmazlara İlişkin Doğru ve Güvenilir Bilgi Sunmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Yapılan incelemede konu yerine getirilmediğinden bulgu konusu edilmiştir.
Doğrudan Temin Yöntemi ile Yapılan Alımlarda Mevzuatta Düzenlenen Bazı Hususlara Uyulmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Yapılan incelemede konu kısmen yerine getirildiğinden bulgu konusu edilmiştir.
Emanetler Hesabının Hatalı Kullanılması	2023	Yerine Getirilmedi	Yapılan incelemede konu yerine getirilmediğinden bulgu konusu edilmiştir.

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

SUT	:	Sağlık Uygulama Tebliği
TİTUBB	:	Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Ulusal Bilgi Bankası
TL	:	Türk Lirası
UBB	:	Ulusal Bilgi Bankası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kurum Mali Tablolarındaki Stok Kayıtlarının Taşınır Kayıt Sistemindeki Kayıtlarla Doğrulanamaması

2. Diğer Çeşitli Borçlar Hesabının Hatalı Kullanılması

B. Diğer Bulgular

1. Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen İşlerde Mevzuatta Düzenlenen Bazı Hususlara Uyulmaması

2. Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

3. 4734 sayılı Kanun'un 22-F Maddesine Göre Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması

4. Üniversite Araştırma ve Uygulama Hastanesi İlaç ve Sarf Malzemesi Depolarında Stok Yönetimi Yapılmaması

5. Faturalandırılması Uzman Hekim Raporuna Bağlanan Hizmetlerin İlgili Raporun Eksikliğinden Dolayı Sosyal Güvenlik Kurumuna Fatura Edilememesi

6. Takibi ve Tahsilatı Yapılamayan Alacakların Bulunması

7. İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

8. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

9. Tahsilatı Gerçekleştirilmeyen ve/veya Faturalandırılmayan İşlemlerden Öğretim Üyelerine Ek Ödeme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 22.10.2007 tarihli ve 26678 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Namık Kemal Üniversitesi Döner Sermayesi İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

18.06.2020 tarihinde yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik gereği Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği de revize edilerek 11.02.2022 tarihli ve 31747 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in "Faaliyet alanları" başlıklı 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda; bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, kurslar açmak, seminer, konferans ve sempozyum düzenlemek,

b) Plan, fizibilite çalışması, analiz, model denemeleri, bilgi işlem hizmetleri, iş değerlendirmesi organizasyonu, danışmanlık, eğitim organizasyonu, bakım-onarım yapmak ve bunlara ilişkin raporlar hazırlamak,

c) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney, tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hasta bakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetler yapmak, sağlık tesisleri uygulama eczanesi açmak ve işletmek,

ç) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak,

d) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü yayım ve basım işlerini yapmak

olarak belirlenmiştir.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 19 (ondokuz)'dur.

İşletme Müdürlüğünde; İşletme Müdürü, 1 idari memur hizmet vermekte olup bunların tamamının kadrosu özel bütçede bulunmaktadır. Ayrıca; 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4/a maddesi kapsamında 3 biyolog, 5 ebe, 1 eczacı, 4 fizyoterapist, 84 hemşire, 1 hizmetli, 3 laborant, 10 sağlık memuru, 17 sağlık teknikeri, 1 sağlık teknisyeni; 4/b maddesi kapsamında 1 hemşire, 4/d kapsamında 351 işçi istihdam edilmekte olup, bunlarının tamamının kadrosu Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde bulunmaktadır.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 muhasebe uzmanı ve 1 veri hazırlama ve kontrol işletmeni bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in "Bütçe" başlıklı 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak

kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.421.919.400,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gelir ve gider bütçeleri 1.942.319.400,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 1.950.199.692,56 TL bütçe giderine karşılık 2.381.878.334,89 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.882.117.720,16 TL gelir elde edilmiş, 1.694.936.785,87 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 187.180.934,29 TL net kar ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurum Mali Tablolarındaki Stok Kayıtlarının Taşınır Kayıt Sistemindeki Kayıtlarla Doğrulanamaması

Döner Sermaye İşletmesi mali tablolarındaki stok kayıtları ile kurumun fiilen kullandığı taşınır kayıt sistemindeki kayıtların birbirini tutmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesi uyarınca, her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların; kaynakların etkili, ekonomik, kullanımından sorumlulukları olduğu gibi bunların tam ve doğru şekilde muhasebeleştirilmesinden ve raporlanmasından dolayı da sorumlulukları bulunmaktadır.

Üniversite Hastanesinde sağlık hizmetlerinde kullanılan ilaç ve farmakolojik ürünler başta olmak üzere, medikal malzemeler ve diğer tüm taşınır hareketleri Enlil Hastane Bilgi Yönetim Sistemi üzerinden izlenmekte, tüm depolardaki taşınırlar bu sistemde görülmekte, malzemelerin fiyat ve miktarlarıyla, ihtiyaç ve stok fazlası miktarlarına ulaşılabilmektedir. Hastanede stok hareketleri ve taşınır işlem fişlerinin kesilmesi fiilen hastane bilgi yönetim sistemlerinin stok hareketlerine ilişkin modüller üzerinden yürütülmekle beraber, muhasebe kayıtları T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığının Muhasebe Yönetim Sisteminde oluşturulmakta, kurum mali tablolarının da bu sistemden çıkması sebebiyle, muhasebe kayıtlarının hastane bilgi yönetim sistemi verileri ile uyumlu olması, gerek dönem içinde gerekse dönem sonunda hastane kayıtlarıyla saymanlık kayıtlarının birbirini teyit etmesi gerekmektedir.

Kurumun taşınır kayıtlarının incelenmesinde; 31.12.2024 tarihi itibarıyla Hastane Bilgi Yönetim Sistemi üzerinden alınan listeye bakıldığında yılsonu itibariyle 270.084.259,81 TL tutarında 150 hesap grubu malzeme olduğu anlaşılmıştır. Ancak Döner Sermaye İşletmesi muhasebe sisteminde Hastaneye ait 150 numaralı hesaba bakıldığında 417.323.581,94 TL tutarında malzeme olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, 150 numaralı İlk Madde ve Malzeme hesap kodlarında izlenen taşınırların, mali tablo ve hastane bilgi sisteminde kayıtlı tutarları birbirini tutmamaktadır. Hastane Bilgi Sisteminde kayıtlı olmayan ancak kurum mali tablolarında görünen toplamda 147.239.322,13 TL tutarında malzeme olduğu görülmektedir. Kurumun stok hareketlerinin takip edildiği verilerinin gerçek-fiili durumu yansıtması beklendiğinden, kurum varlıklarının mali tablolarda hatalı gösterildiği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin ilgili birimlere yazı yazıldığı ve birimlerce gerekli çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir.

Stok hareketlerine ilişkin hesap verme sorumluluğunun sağlanabilmesi için kurum mali tablolarındaki stok kayıtlarının, taşınır işlemlerinin kayıt ve takibinin yapıldığı, taşınır kesin hesabının çıktığı kayıtların birbirini teyit etmesi ve dönem sonu envanter çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Diğer Çeşitli Borçlar Hesabının Hatalı Kullanılması

Tahsil edilen alacakların öncelikle 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına kaydedildiği, ilgili borç ve alacak hesaplarının ise yıl içinde veya ertesi yıl kullanıldığı, yapılan bu kayıtlar nedeniyle ilgili ana hesapların sağlıklı bir şekilde denetlenmeye elverişli olmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin “Hesabın niteliği” başlıklı 273’üncü maddesinde; Diğer çeşitli borçlar hesabının, ticari olmayıp yukarıdaki hesaplardan hiçbirinin kapsamına alınamayan öğrenci hakkı, kira borçları, faiz borçları, mahiyeti tespit edilemeyen tutarlar ile emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarlar gibi çeşitli borçların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmeliğin “Hesabın işleyişi başlıklı” 274’üncü maddesinde ise; işletmenin diğer çeşitli borçlarının bu hesaba alacak, ilgili hesaplara borç, işletme veya muhasebe birimi adına banka veya diğer yollarla gönderilip mahiyeti tespit edilemeyen paraların bu hesaba alacak, ilgili hesaplara borç ve ödenen diğer çeşitli borçlar bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Muhasebe birimi banka hesaplarına yatırılan paraların 102 Banka Hesabına borç, ilgili hesaplara alacak kaydedilmesi gerekmekte olup 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabının kullanımı ancak, emanet olarak alınan yabancı kaynakların izlenmesi için, yani mahiyeti belli olmayan tutarlar için mümkündür.

Yapılan incelemede; Kamu İdaresi muhasebe birimi tarafından, banka hesaplarına yatan naktin öncelikle 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına alacak kaydedilerek Banka Hesabına girişi sağlanmakta, sonrasında ise asıl hesaplar olan faaliyet, bütçe ve alacak hesaplara emanet hesaptan çıkış yapılarak kayıtlar tamamlanmaktadır.

Ancak bu uygulama ile asıl işlemlere ait kayıt ve belgelere ulaşmak zorlaştırıldığı gibi bazen imkânsızlıklar da oluşabilmekte, dolayısıyla muhasebenin temel kavramlarından olan muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş belgelere dayandırılması esası ihlal edilmektedir.

31.12.2024 tarihi itibariyle 326.664.151,34 TL tutarında geçmiş yıllardan gelen devirlerle birlikte diğer çeşitli emanetler hesabına giriş mevcut olup bu tutardan 299.764.989,41 TL’si kapanmıştır. 26.899.161,93 TL tutarındaki emanet ise ertesi mali yıla devrolmuştur.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin tüm döner sermaye birimlerine yazı yazıldığı ve gerekli çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir.

Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına özellikle faaliyet gelirlerini ve bütçe gelirlerini ilgilendiren pek çok kaydın yapılması, Kamu İdaresinin bir yıllık mali işlemlerinin yansıması olan faaliyet sonuçları tablosu ile bilançosunun güvenilirliğini zedelemektedir.

Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kayıt yapılması sağlanmalıdır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen İşlerde Mevzuatta Düzenlenen Bazı Hususlara Uyulmaması

İdare tarafından doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen yapım işleri ve hizmet alımlarında belli bir süreyi gerektiren edimlerin sözleşmeye bağlanmadığı, mal ve hizmet alımına yönelik ihtiyaçların kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin yoluyla karşılandığı, Kamu İhale Kurulunun yazılı izni olmadan doğrudan temin limitinin aşıldığı ve doğrudan temin ile yapılan alımlarda yasaklılık kontrolünün yapılmadığı tespit edilmiştir.

Üniversiteler, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında olduğundan gerçekleştirecekleri mal veya hizmet ile yapım işi ihaleleri de bu Kanun'da yer alan usul ve esaslara tabidir. Anılan Kanun'un 5'inci maddesinde, yapılacak ihalelerde açık ihale ve belli istekliler arasında ihale usullerinin temel usuller olduğu hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte, ihtiyaçların 22'nci maddesinde sayılan durumların olması halinde doğrudan teminle karşılanmasına da imkân tanınmıştır. Bahse konu olan maddelerde kullanımları belirli şartlara bağlanan bu istisnai yöntemin, sadece mevzuatın öngördüğü kapsam ve sınırlar dâhilinde uygulanması gerekmektedir.

Ancak, yapılan denetimde doğrudan temin yöntemi ile yapılan yapım işi, mal ve hizmet alımlarında aşağıda yer verilen hususlar tespit edilmiştir:

A) Doğrudan Temin Kapsamında Gerçekleştirilen Yapım İşleri ve Hizmet Alımlarında Belli Bir Süreyi Gerektiren Edimlerin Sözleşmeye Bağlanmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre doğrudan temin ile gerçekleştirilen yapım ve hizmet işlerinin incelenmesi sonucunda; yapımı ve teslimi belli bir süreyi gerektiren çeşitli inşaat tadilat ve bakım onarım işleri için yüklenici ile sözleşme imzalanmadığı görülmüştür.

11.07.2023 tarihli ve sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrasında; *"Teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması zorunludur"* denilmiştir. Dolayısıyla Tebliğ düzenlemesi uyarınca bakım onarım ya da proje hazırlanması gibi belli bir süreyi gerektiren işler için yapılacak alımlarda sözleşme düzenlemesi zorunludur.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli çalışmaların birimlerce yapılacağı ve takip edileceği ifade edilmiştir.

Doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren yapım ve hizmet alımlarında işin idare tarafından belirlenen koşullarda ve özelliklerde yapılmasını garanti altına almak, kamu kaynaklarının etkin kullanımını ve işin kontrolünü sağlayabilmek, ayrıca ilgili işten doğabilecek hukuki anlaşmazlıkların önüne geçebilmek açısından mevzuatın zorunlu kıldığı gibi sözleşme imzalanması gerekmektedir.

B) Mal ve Hizmet Alımına Yönelik İhtiyaçların Kısımlara Bölünmek Suretiyle Doğrudan Temin Yoluyla Karşılanması

Döner Sermaye İşletmesi tarafından mal alımlarının ihale yerine parçalara bölünerek 4734 sayılı Kanun'un "*Doğrudan temin*" başlıklı 22/d maddesi kapsamında doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirildiği görülmüştür.

Doğrudan temin; ihtiyaçların, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "*Uygulanacak ihale usulleri*" başlıklı "18'inci maddesinde sayılan (açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü ve pazarlık ihale usulü) ihale usulleri için tespit edilen kurallara uyulmaksızın; ilan yapılmadan, teminat alınmadan, ihale komisyonu kurma ve anılan Kanun'un 10'uncu maddesinde sayılan yeterlilik kriterlerini arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasa fiyat araştırması yapılarak temin edilmesidir.

Yukarıda da açıkça ifade edildiği üzere doğrudan temin bir ihale usulü değildir. Doğrudan temin ile 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinde belirtilen nitelikteki ihtiyaçların karşılanmasında idarelere kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle bazı alımların belirlenen parasal limitler dâhilinde bu maddeye göre yapılması istisnai bir durumdur. 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi 1'inci fıkrasının (d) bendinde belirtilen ve Kamu İhale Kurumu

tarafından güncellenen tutarı aşmayan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin idarelerce temin edilmesi mümkün bulunmaktadır. Bu bentte belirlenen parasal limitlere bağlı olarak yapılacak ihtiyaç teminlerinde, piyasada yapılan fiyat araştırması sonucunda öngörülen parasal limitin aşılacağının tespit edilmesi halinde, ihtiyacın Kanun'un ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan anılan Kanun'un 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla 4734 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanun'un 22'nci maddesi 1'inci fıkrası (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki işlerin kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle doğrudan temini, Kanun'un temel ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Yapılan alımlar incelendiğinde;

- Alıma konu ... hizmetin parçalara bölünerek 1007.2024, 12.07.20224 ve 16.07.2024 tarihinde 3 ayrı yevmiye ile ...Medikal firmasından, 15.04.2024, 12.06.2024 ve 25.06.2024 tarihinde 3 ayrı yevmiye ile ... Medikal firmasından,

- Alıma konu ... hizmetin parçalara bölünerek 01.02.2024 ve 08.02.2024 tarihinde 2 ayrı yevmiye ile ... Medikal firmasından firmadan temin edildiği,

- Alıma konu ... malların parçalara bölünerek 02.05.2024 tarihinde 3 ayrı yevmiye ile ... Medikal firmasından firmadan temin edildiği,

İlgili malların yıl içerisinde sık sık alım konusu yapıldığı anlaşılmış, çok sayıda benzer örneklerle karşılaşılmıştır.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli çalışmaların birimlerce yapılacağı ve takip edileceği ifade edilmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi tarafından mal ve hizmet alımlarının ihale yerine parçalara bölünerek 4734 sayılı Kanun'un 22/d maddesi kapsamında doğrudan temin yöntemi ile gerçekleştirilmesinin yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerine aykırılık oluşturmaktadır.

C) Kamu İhale Kurulunun Yazılı İzni Olmadan Doğrudan Temin Limitinin Aşılması

Doğrudan temin ile yapılan alımlarda %10'luk yasal limitin Kamu İhale Kurulunun izni olmadan aşıldığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendi; pazarlık ve doğrudan temin usullerinde parasal limitlerin yer aldığı 21'inci maddenin birinci fırkasının (f) bendi ile 22'nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında yapılacak harcamaların yıllık toplamlarının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin % 10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşamayacağını hükme bağlamıştır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 21'inci maddesi uyarınca, idarenin 21/f ve 22/d kapsamındaki harcamalarının %10 sınırını aşma zorunluluğu doğması durumunda, buna ilişkin uygun görüş için Kamu İhale Kurumuna başvuruda bulunması gerekmektedir.

Ayrıca 4734 sayılı Kanun'un 5'inci maddesindeki "ihale ilkelerini" ve 62'nci maddesindeki "ihale kurallarını" uygulamayan kamu görevlileri için 4734 sayılı Kanun'un "Görevlilerin Ceza Sorumluluğu" başlıklı 60'ıncı maddesinin son fıkra hükmünün geçerli olduğunun göz önünde bulundurulması yerinde olacaktır.

Yapılan inceleme sonucunda, 21/f ve 22/d kapsamındaki hizmet alımı harcamalarında %10 sınırının aşılarak %11 oranında gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli çalışmaların birimlerce yapılacağı ve takip edileceği ifade edilmiştir.

Tesis edilecek elektronik otokontrol mekanizması ile söz konusu limitin aşılıp aşılmadığının düzenli olarak kontrolünün sağlanması ve limit aşımının zorunluluk arz etmesi durumunda, buna ilişkin başvuruların zamanında yapılması, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması için önem arz etmektedir.

D) Doğrudan Temin İle Yapılan Alımlarda Yasaklılık Kontrolünün Yapılmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile doğrudan temin yoluyla parasal limit dâhilinde yapılan alımların bir kısmında yasaklılık kontrolünün yapılmadığı görülmüştür.

11.07.2023 tarihli ve sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin 8'inci fıkrasında; *"Kanunun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen parasal limitler dahilinde yapılan alımlarda, alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kurumun internet sayfasındaki yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığı kontrol edilir ve bu kişinin listede bulunduğunun anlaşılması durumunda, söz konusu kişiden alım yapılmaz. Aynı maddenin diğer bentleri kapsamında yapılan alımlarda ise alım yapılacak gerçek veya tüzel kişiye ilişkin yasaklılık teyidi yapılmaz."* denilmiştir. Dolayısıyla Tebliğ düzenlemesi uyarınca alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kurumun internet sayfasındaki yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığının kontrolünün yapılması zorunludur.

Yapılan denetimde, bu hükme rağmen idare tarafından Kanun'un 22/d maddesi uyarınca gerçekleştirilen alımların bir kısmında, alım yapılan gerçek veya tüzel kişilerin yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığının kontrol edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli çalışmaların birimlerce yapılacağı ve takip edileceği ifade edilmiştir.

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi uyarınca doğrudan temin yoluyla alım yapılması halinde alım yapılacak kişi ya da firmanın ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığı teyit ettirilmeyecektir. Ancak, anılan Kanunun 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen parasal limit dâhilinde yapılan alımlarda, alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kamu İhale Kurumun internet sayfasındaki yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığının kontrol edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi'nin bazı birimlerinin belli bir süredir herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında yükseköğretim kurumlarında Üniversite Yönetim Kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği belirtilmektedir.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in 'Kuruluş" başlıklı

4'üncü maddesinde; yükseköğretim kurumlarınca, ilgili yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak döner sermaye işletmesi kurulabileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in 'Faaliyet Alanları' başlıklı 5'inci maddesinde ise;

"*(1) Döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerekir. Bu işletmelerin;*

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak,

amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir.

(2) Döner sermaye işletmeleri, çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutar." denilerek döner sermaye işletmelerinin yukarıda sıralanan faaliyetlerden bir veya birkaçına yönelik mal veya hizmet üretiminde bulunması gerektiği açıkça belirtilmiştir.

Yapılan incelemede; Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünde 2024 yılı itibariyle toplam 19 döner sermaye işletme biriminden 14'ünün aktif olduğu ancak geriye kalan 5 işletme biriminin ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı görülmüştür. Oysa bu birimler döner sermaye ile ödenek verilen birimlerdir. Her birimin ayrı vergi numarası ile banka hesabı vardır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi uyarınca düzenlenen "Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik"in 5'inci maddesinde de belirtildiği gibi döner sermaye işletmelerinin bu maddede sayılan mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, 1 adet işletme biriminin kapatıldığı ve diğer birimler için Yönetim Kurulunca gerekli değerlendirmelerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle herhangi bir mal ve hizmet üretiminde bulunmayan söz konusu işletmelerin, özellikle yılsonu itibariyle muhasebe üzerindeki gereksiz işlem yükü ve hacminin azaltılması açısından banka hesapları da kapatılarak tasfiye edilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: 4734 sayılı Kanun'un 22-F Maddesine Göre Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/f maddesine göre yapılan alımlarda teknik şartname hükümlerine uyulmadığı, sözleşme imzalanmadığı ve teslim sonrasında gerekli kontrollerin yapılmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 22’nci maddesinin (f) bendinde özelliğinden ve belli süre içinde kullanılma zorunluluğundan dolayı stoklanması ekonomik olmayan veya acil durumlarda kullanılacak olan ilaç, aşı, serum, anti-serum, kan ve kan ürünleri ile ortez, protez gibi uygulama esnasında hastaya göre belirlenebilen ve hastaya özgü tıbbî sarf malzemeleri, test ve tetkik sarf malzemeleri alımlarının ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulü ile temin edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Maddenin devamında bu kapsamdaki ihtiyaçların, ihale komisyonu kurma zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak temin edileceği belirtilmiştir.

Ayrıca Kamu İhale Kanunu kapsamındaki idarelerin, anılan Kanunun 22’nci maddesine göre doğrudan temin yöntemiyle yapacakları alımlara ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Alımlara İlişkin Tebliğ’in 4’üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

İdarece bu madde kapsamına giren ilaç, serum, protez vb. ihtiyaçların 22/f usulü ile temin edildiği ve bu ihtiyaçların temini için piyasa fiyat araştırması için firmalara eki teknik şartname ile birlikte teklif yazısı gönderilerek firmaların tekliflerini teknik şartnameyi göz önünde bulundurarak sunmalarının istendiği görülmüştür.

Bahse konu teknik şartnamede tekliflerde marka, Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kodları ve T.C. İlaç ve Tıbbi Cihaz Ulusal Bilgi Bankası (TİTUBB)'na kayıt/bildirim işlemlerinin yapıldığına ilişkin Sağlık Bakanlığı tarafından onaylı Ulusal Bilgi Bankası (UBB) kodları belirtilecektir. Teslimat süresi teklif mektuplarında belirtilecek olup teslimat süresi değerlendirmede tercih nedeni olabilecektir.

Ayrıca SUT eki listelerde bulunan malzemelere ilişkin teklif verilmesi halinde SUT kodları tekliflerde belirtilecektir. Söz konusu listede yer almasına rağmen teklifte malzemelerin kodunun belirtilmemesi halinde malzemenin satın alınması ve fiyatının SUT ekinde yer alan fiyattan yüksek olması durumunda teklif edilen fiyat ile SUT ekinde yer alan fiyat arasındaki fark toplamı isteklinin hakedişinden kesilecek, hakedişinin bulunmaması halinde istekliden ayrıca tahsil edilecektir. Şartnamede yazan tüm hususların teklif mektubunda taahhüt edilmesi gerekmekte olup taahhüt edilmediği durumlarda teklifler geçersiz sayılacaktır.

Yukarıda yer verilen teknik şartname hükümlerinden anlaşılacağı üzere firmalar tekliflerinde marka, SUT, UBB kodlarını yazacaklar ve değerlendirmede tercih nedeni olmak üzere teslimat sürelerini belirterek şartnamede yazan tüm hususları teklif mektubunda taahhüt edecektir. Aksi durumda firmanın teklifi geçersiz sayılacaktır.

Ancak Kanun'un 22/f maddesine göre yapılan ilaç, serum ve protez alımlarının incelenmesinde,

• Bazı alımlarda teklif mektubunun dosya içinde bulunmadığı,

• Teklif mektuplarının bir kısmında marka, UBB kodlarına ve teslimat sürelerine yer verilmediği halde isteklilerin tekliflerinin geçersiz sayılmadığı,

• Alım yapılan firma ile sözleşme imzalanmadığı dolayısıyla malın teslim süresinin belirlenmediği ve teslimatta yaşanabilecek gecikme sebebiyle herhangi bir cezai yaptırım öngörülmediği,

• Alım konusu cihazların muayene kabullerinde UBB kontrollerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli düzenlemelerin birimlere yapılacağı ifade edilmiştir.

Kanun'un 22/f maddesine göre yapılan alımlarda teknik şartname hükümlerine uygun hareket edilerek alım yapılmadan önce teklif mektuplarının içeriğinin kontrol edilmesi, yüklenici ile mal tesliminin süresini ve süresinde teslim yapılmaması durumunda uygulanacak olan yaptırımları da içerecek şekilde sözleşme yapılması ve alım sonrasında da UBB kontrollerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Üniversite Araştırma ve Uygulama Hastanesi İlaç ve Sarf Malzemesi Depolarında Stok Yönetimi Yapılmaması

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hastanesi İlaç Deposu, hastane birimleri ve bilgi-işlem sistemlerinin incelenmesi neticesinde, stok yönetiminde yapılan hatalar ve veri kayıpları nedeniyle ilaç ve benzeri tıbbi sarf malzemelerinin bir bölümünün miadının dolarak imha edilmek zorunda kalındığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 8'inci maddesinde;

"Hesap verme sorumluluğu

Madde 8- Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır."

denmektedir.

Sağlık işletmelerinde ortaya çıkacak gereksinimleri karşılamak, tıbbi tetkik ve tedavilerin kesintiye uğramadan sürdürülmesini sağlamak için bulundurulması gerekli sarf malzemelerine stok denilmektedir. Stoklar, başta Taşınır Mal Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin amir hükümleri uyarınca sisteme kaydedilir, sarf veya imha edilirler.

Stok faaliyetinin aksaması, sağlık hizmetlerinin sunulmasında yetersizliğe yol açabilmektedir. Uzun vadede stok yönetiminde yapılan hatalar, hastanenin bütçesinde ve işleyişinde yapısal sorunlara yol açmaktadır.

Sağlık hizmetlerinde stok yönetimi, ilaç ve ekipman gibi, sağlık hizmeti sunabilmek için gereken maddi kaynakların yönetimidir. Tüm bu maddi kaynakların seçilmesi, satın alınması,

dağıtımı ve sarf ya da imha edilmesinde, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun hesap verme sorumluluğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Stok yönetim sisteminin başarılı olması için sadece iyi bir yönetim, istihdam veya merkezi satın alma gibi unsurlar tek başlarına yeterli olmamaktadır. Hastanenin eczane, tıbbi sarf malzemeleri tüketiminde ihtiyacı tespit etme ve stok kontrolünü sağlamak için bilgi işlem sistemlerinde kesintisiz veri akışının da sağlanması gerekmektedir.

Nitekim, Taşınır Mal Yönetmeliği'nin Sorumluluk başlıklı 5'inci maddesinde de taşınır yönetimindeki bütüncül sorumluluk yaklaşımı benimsenmiştir.

"(1) Harcama yetkilileri taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumludur. Harcama yetkilileri taşınır kayıtlarının bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tutulması ve taşınır mal yönetim hesabının hazırlanması sorumluluğunu taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri aracılığıyla yerine getirir.

(2) Harcama yetkilileri, taşınırlara ilişkin işlem ve kayıtların usule uygun olarak yapılıp yapılmadığını kontrol etmeye veya ettirmeye; kasıt, kusur veya ihmal sonucu kırılan, bozulan veya kaybolan taşınırların ilgililerden tazmini için gerekli işlemleri yapmaya veya yaptırmaya yetkilidir.

(3) Kamu idarelerine ait taşınırların muhafazası ile görevli olan veya kendilerine kullanılmak üzere taşınır teslim edilen kamu görevlileri bu taşınırları en iyi şekilde muhafaza etmek, gerekli bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak, veriliş amacına uygun bir şekilde kullanmak ve görevin sona ermesi veya görevden ayrılma halinde iade etmek zorundadırlar.

…"

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hastanesi 150-İlk Madde ve Malzeme taşınır hesabında bulunan taşınır iş ve işlemlerinin incelenmesinde;

Radyoloji deposunda 2024 yıl sonu sayımına göre mali değeri 289.518,87 TL olan sarf malzemesinin eksik olduğu, mali değeri 1.600.930,44 TL olan sarf malzemesinin fazla olduğu ve mali değeri 258.043,05 TL olan sarf malzemesinin miadının dolması ve artık kullanım imkanının kalmaması nedeniyle imha edildiği ve/veya edilmek üzere kayda alındığı,

Anjiyo ünitesi deposunda 2024 yıl sonu sayımına göre mali değeri 41.506,00 TL olan sarf malzemesinin eksik olduğu, mali değeri 86.333,00 TL olan sarf malzemesinin fazla olduğu ve mali değeri 1.281.974,76 TL olan sarf malzemesinin miadının dolması ve artık kullanım imkanının kalmaması nedeniyle imha edildiği ve/veya edilmek üzere kayda alındığı,

Eczane deposunda mali değeri 772,95 TL olan sarf malzemesinin eksik olduğu ve mali değeri 94.160,75 TL olan ilacın miadının dolması ve artık kullanım imkanının kalmaması nedeniyle imha edildiği ve/veya edilmek üzere kayda alındığı,

görülmüştür.

Bu ilaçların ve sarf malzemelerinin miadının dolma nedenleri;

a) Hastanede stok akışlarının kontrol edilmemiş olması nedeniyle yüklü miktarda alım yapılması ve miadı dolma süresi öncesinde ilgili ilaç deposu ile değişim imkânı kalmaması,

b) Hastane depolarından transfer depolarına gönderilen sarf malzemelerinin buradan da alt depolara gönderilmesi ve bu alt depolardaki stok kontrollerinin yapılmaması/yapılamaması,

c) Taşınır sorumlularının taşınır yönetimi ve sorumlulukları ile ilgili yetkinlikleri ve hizmet içi eğitimlerinin yetersiz olması,

olarak tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli düzenlemelerin birimlere yapılacağı ve takip edileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda da ifade edilen nedenlerle, etkin olmayan stok yönetiminin hastanenin hizmet ve eğitim kapasitesinin büyümesinin beklendiği ilerleyen dönemlerde daha kümülatif bir etkinsizliğe yol açması kaçınılmaz olacaktır.

BULGU 5: Faturalandırılması Uzman Hekim Raporuna Bağlanan Hizmetlerin İlgili Raporun Eksikliğinden Dolayı Sosyal Güvenlik Kurumuna Fatura Edilememesi

Sosyal Güvenlik Kurumundan bedelinin faturalandırılabilmesi için rapor yazılması şartı bulunan görüntüleme hizmetlerinin, ilgili hekimlerin görüntüleme raporlarını yazmamaları sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamadığı ve bedelinin tahsil edilemediği tespit edilmiştir.

24.03.2013 tarihli ve 28598 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin (SUT) EK-2/B Hizmet Başı İşlem Puan Listesinde yer alan 609070 (Segmentektominin patoloji raporu ile belgelendirilmesi gerektiği ve üçten fazla segmentektomi yapılması halinde 609110 üzerinden faturalandırılacağı), 609071(Segmentektominin patoloji raporu ile belgelendirilmesi gerektiği ve üçten fazla segmentektomi yapılması halinde 609111 üzerinden faturalandırılacağı), 619440 (619390, 619400, 619410, 619415, 619420, 619430, 619530 ile birlikte faturalandırılmayacağı ve işlem öncesi patoloji raporu ile prekanseröz saptanmış olgularda ödeneceği), 620951 (Geçirilmiş basit histerektomi sonrasında ve patoloji sonucunda kanser tespit edilmesi durumunda uygulanacağı ve lenf nodu diseksiyonunun dahil olacağı) ve 911150 (Her ameliyat için bir adet faturalandırılacağı, dondurma mikrotomunda kesit alma, ve/veya kazıma ya da dokundurma sitolojisi, ve/veya sadece makroskopik inceleme ile patolojik yorumu kapsadığı, frozen'dan arta kalan materyelin de faturalandırılacağı.) işlem kodu altında yapılacak hizmete ait açıklamalarda faturalandırmanın hangi şartlarda yapılabileceği açıkça belirtilmiştir. Aynı zamanda bunun için uzman hekim raporunun gerektiği belirtilmektedir.

Yapılan denetimde; ilgili patoloji raporlarının faturalandırılması için öngörülen sürelerde okunup düzenlenmediği ya da hiç okunmadığı, SUT ekinde yer alan şartlar dahilinde işlem yapılmadığı için faturalandırmalarında eksik ya da hatalı düzenlendiği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, ilgili birimlerin bilgilendirildiği, 2025 yılı içerisinde gerekli çalışmaların başlatıldığı ve konunun takibinin yapılacağı ifade edilmiştir.

Uzman doktorların patoloji raporunu hiç düzenlememesi ya da zamanında düzenlememesi ve/veya öngörülen şartlara göre fatura düzenlenmemesi nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamamış, faturalandırılsa bile öngörülen süre ve şartlara uymadığı için fatura ödemesi reddedilmiş işlemlerin olduğu görülmüştür. 2024 yılı içerisinde yukarıda açıklanan nedenlerle Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamayan tutar 318.606,26 TL'dir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Devlet memurlarının görev ve sorumlulukları" başlıklı 11'inci maddesinde aynen, "*Devlet memurları kanun ve diğer mevzuatta belirtilen esaslara uymakla ve amirler tarafından verilen görevleri yerine getirmekle yükümlü ve görevlerinin iyi ve doğru yürütülmesinden amirlerine karşı sorumludurlar*" denilmektedir.

Bu itibarla rapor okuma süreci ile faturalandırma sistemlerinin Sağlık Uygulama Tebliğinde belirtilen sürelere uyularak düzenlenmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Takibi ve Tahsilatı Yapılamayan Alacakların Bulunması

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hastanesince verilen hizmetler karşılığında doğan alacakların çeşitli nedenlerle takibinin ve tahsilatının yapılmadığı görülmüştür.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde, İşletmenin Yükseköğretim kurumlarında tahsis edilen sermayesinin tahsis amacını gerçekleştirmek üzere kurulan döner sermaye işletmelerini ifade ettiği,

"Gelir ve giderler ile bunların muhasebeleştirilmesi" başlıklı 8'inci maddesi 10'uncu fıkrasında ise döner sermayeli işletmelerinin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ve bunların yürütülmesinde görevli olanların görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak 1/5/2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı,

Düzenlemesi yapılmıştır.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Gelirlerin tahakkuku, takibi ve tahsili" başlıklı 8'inci maddesinde işletme gelirlerinin tahakkuku ve takibinin gelir gerçekleştirme görevlilerince, tahsil işlemlerinin ise muhasebe birimlerince yürütüleceği,

"Gerçekleştirme görevlileri ve sorumluluğu" başlıklı 10'uncu maddesi 3'üncü fıkrasında ise, işletme gelirlerinin tahakkuk ve takip işlemlerini gelir gerçekleştirme görevlilerinin yürütecekleri,

"Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde ise, alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesinin idarenin görev ve sorumluluğunda olduğunu, muhasebe yetkilisinin, alacakların takibi için gerekli bilgileri ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğunu, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hâle gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden muhasebe yetkilisinin sorumlu olduğu,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, tahsis amacını gerçekleştirmek üzere kurulan Döner Sermaye İşletmesinin gelirlerinin tahakkuku ve takibini gelir gerçekleştirme görevlilerinin yapacağı, alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisinin, alacakların takibi için gerekli bilgi ve belgeleri düzenli olarak döner sermaye işletmesine vermekle yükümlü olduğu ve dolayısıyla alacakların takip edilmesinden döner sermaye işletme müdürlüğünün sorumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesine bağlı çalışan bir birim olan Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde (Hastane) genel sağlık sigortası kapsamı içerisinde yapılan hizmetlere ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılamayan hizmetlere ait 2019 ile 2024 yılları arasında toplam 11.294.872,94 TL tutarında alacak bulunduğu görülmüştür. Faturalandırılamama sebepleri incelendiğinde; patoloji ve radyolojiye ilişkin raporların süresinde okunmadığı, Sağlık Uygulama Tebliğine (SUT) ilişkin kodların muayene sırasında yanlış girildiği, yine SUT kodlarına uyulmaması gibi nedenlerle yukarıda belirtilen toplam tutarın faturalandırılamadığı tespit edilmiştir.

Yıllar içerisinde yukarıda belirtilen nedenlere ilişkin herhangi bir çalışma yapılmadığı, hataları azaltmaya yönelik bir sistemin kurulmadığı ve kurum alacaklarının tahsil edilemediği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli düzenlemelerin birimlerce yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, İşletmenin mevzuat hükümleri doğrultusunda yukarıda belirtilen gelirlerin tahsil edilmesini sağlayabilmek amacıyla etkin bir faturalandırma sisteminin kurulması gerekmektedir.

BULGU 7: İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

Tıp Fakültesi Hastanesinde istihdam edilen sürekli işçilere 4857 sayılı İş Kanunu'nda azami süre olarak belirtilen yıllık 270 saati aşan sürelerde fazla çalışma yaptırıldığı tespit edilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fazla çalışma ücreti" başlıklı 41'inci maddesinde fazla saatlerle çalışmak için işçinin onayının alınması gerektiği ve fazla çalışma süresinin toplamının

bir yılda 270 saatten fazla olamayacağı, "Çalışma süresi" başlıklı 63'üncü maddesinde ise genel olarak çalışma süresinin haftada en çok kırk beş saat olacağı, aksi kararlaştırılmamışsa bu sürenin haftanın çalışılan günlerine eşit olarak bölünerek uygulanacağı ve çalışma sürelerinin 41'inci maddede belirtilen esaslar çerçevesinde uygulama şekillerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

06.04.2004 gün ve 25425 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin "Fazla çalışmada sınır" başlıklı 5'inci maddesinde fazla çalışma süresinin toplamının bir yılda 270 saatten fazla olamayacağı ve bu süre sınırının, işyerlerine veya yürütülen işlere değil işçilerin şahıslarına ilişkin olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıca 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşin düzenlenmesine ilişkin hükümlere aykırılık" başlıklı 104'üncü maddesinde de, Kanun'un 63'üncü maddesinde ve Yönetmelik'te belirlenen çalışma sürelerine aykırı olarak işçilerini çalıştıran işveren veya işveren vekiline idari para cezası verileceği belirtilmiştir.

Yukarıda mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde bir işçinin bir yılda en fazla 270 saat fazla çalışma yapabileceği, bu sınırın işyerlerine veya yürütülen işlere değil işçilerin şahıslarına ilişkin olduğu ve bu sınıra aykırı olarak işçilerini çalıştıran işveren veya işveren vekiline idari para cezası verilebileceği anlaşılmaktadır.

Ancak hastanede istihdam edilen sürekli işçilerin fazla çalışmalarına yönelik yapılan incelemede, 12 işçiye 270 saat ile 560 saat arasında fazla çalışma yaptırıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, ilgili birimlerin yazı ile bilgilendirildiği ve konunun 2025 yılı içerisinde takibinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan işçilerin fazla mesai sürelerinin 4857 sayılı İş Kanunu'na uygun olarak 270 saatten fazla çalışma yaptırılmaması gerekmektedir.

BULGU 8: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Üniversite Tıp Fakültesi Hastanesinde Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden büyük kısmının ilgili sigorta poliçesini yaptırmadığı tespit edilmiştir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesine göre; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorundadır. Bu sigorta priminin yarısı kendileri tarafından, diğer yarısı döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödenecektir. Aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beşbin Türk Lirası idari para cezası verileceği de hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede Tıp Fakültesi Hastanesinde 2024 yılında zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan 438 çalışandan 56'sının bunu yerine getirdiği, yerine getirenlerden de 25'inin sigorta süresinin dolduğu ve yeni poliçe var ise bunun idareye teslim edilmediği tespit edilmiştir.

2024 yılında görev yapmış olan sigorta kapsamındaki personelden %93'ünün Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası yaptırdığına dair herhangi bir kanıtlayıcı belge bulunmamaktadır. Döner sermaye bütçesi içerisinde sigorta prim geri ödemesi tespit edilemeyen personel varsa sigorta poliçesi yaptırdığına ilişkin kanıtlayıcı belgelerinin sunulması sağlanmalıdır.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde gerekli takiplerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Tıp Fakültesi Hastanesinde görev yapan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların tıbbi kötü uygulama nedeniyle sebep olacakları zararlardan, gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının yaptırılması önem arz etmektedir.

BULGU 9: Tahsilatı Gerçekleştirilmeyen ve/veya Faturalandırılmayan İşlemlerden Öğretim Üyelerine Ek Ödeme Yapılması

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hastanesince tahsilatı gerçekleştirilmeyen veya faturalandırılamayan işlemlerden öğretim üyelerine ek ödeme yapıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (c) fıkrasında tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile sağlık uygulama ve araştırma merkezlerinin hesabında toplanan döner sermaye gelirleri bakiyesinden, bu yerlerde; çalışan personele ek ödeme yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanarak 18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde döner sermaye gelirinin, ilgili mevzuatı uyarınca mesai saatleri içinde ve mesai saatleri dışında döner sermaye faaliyetleri sonucunda elde edilen geliri ifade ettiği hükme bağlanmıştır. Mezkûr Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesi birinci fıkrasında ise, öğretim elemanları ve diğer personele ek ödeme dağıtılabilmesinin döner sermaye hesabında gelir elde edilmesine bağlandığı, yapılacak ödemelerde gelir gider dengesinin gözetileceği ve döner sermaye kaynaklarının uygun olması halinde ek ödeme yapılacağı düzenlenmiştir.

Yapılan denetimlerde, tahsilatı gerçekleşmeyen ve/veya faturalandırılmayan işlemlerden öğretim üyelerine ek ödeme yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan işlemler incelendiğinde bunların;

a) Bu kapsamda Sağlık yardımları Sosyal Güvenlik Kurumunca karşılanmayan ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve diğer kanunlardaki özel hükümler gereği genel sağlık sigortasından yararlanması mümkün olmayan kişiler bulunması,

b) Yıl içerisinde işlem yapılmasına rağmen çeşitli nedenlerle faturalandırılamayan işlemlerin bulunması,

c) Yıl içerisinde faturalandırılmasına rağmen çeşitli nedenlerle faturalandırılan tutardan kesinti yapılması nedeniyle daha az tahsilat yapılması,

Gibi nedenlerden oluştuğu görülmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, 2025 yılı içerisinde sürecin iyileştilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılacağı ve takip edileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen Yönetmelik gereği tahsilatı gerçekleşmeyen ve/veya faturalandırılamayan işlemlerden kaynaklı olarak öğretim üyelerinin gelir getirici katkılarına karşılık düzenlenen puanların ek ödeme hesabında dikkate alınmaması ve dağıtımların da tahsilatlar gerçekleştirildikten sonra yapılması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kurum Mali Tablolarındaki Stok Kayıtlarının Taşınır Kayıt Sistemindeki Kayıtlarla Doğrulanamaması	2020	Yerine Getirilmedi	Yapılan incelemede konu yerine getirilmediğinden bulgu konusu edilmiştir.
Konusu Aynı Olan Bazı Mal ve Hizmet Alımı İşlerinin Parçalara Bölünerek Alınması ve Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Olmadan %10'luk Limitin Aşılması	2020	Yerine Getirilmedi	Yapılan incelemede konu yerine getirilmediğinden bulgu konusu edilmiştir.
Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasının Yapılmaması	2020	Yerine Getirilmedi	Yapılan incelemede konu yerine getirilmediğinden bulgu konusu edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 461 **TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	566.429.981,94
10	**Hazır Değerler**	18.692.868,68
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	18.692.868,67
105	DÖVİZ HESABI	0,01
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	110.133.476,85
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	100.724.919,93
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	9.354.223,05
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	54.333,87
13	**Kurum Alacakları**	344.826.158,33
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	344.826.158,33
14	**Diğer Alacaklar**	1.052.644,06
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.052.644,06
15	Stoklar	18.287.759,73
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	18.287.759,73
16	**Ön Ödemeler**	73.437.074,29
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	73.437.074,29
2	DURAN VARLIKLAR	13.355.684.344,88
22	**Faaliyet Alacakları**	226.021,78
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	226.021,78
24	**Mali Duran Varlıklar**	5.276.400,70
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.271.400,70
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	5.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	13.350.181.922,40
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	10.169.798.269,66
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	114.068.208,25
252	BİNALAR HESABI	3.486.339.695,62
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	326.991.844,41
254	TAŞITLAR HESABI	10.224.108,56
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	200.414.936,38
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.044.554.299,47

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	49.449.509,86
32	**Faaliyet Borçları**	15.730.865,96
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	15.730.865,96
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.923.454,03
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.727.147,01
333	EMANETLER HESABI	2.196.307,02
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	29.536.120,03
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	17.261.394,09
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.831.432,31
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	25.111,84
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	5.418.181,79
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	259.069,84
372	KIDEM Tazminatı KARŞILIĞI HESABI	259.069,84
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	154.325.278,28
43	**Diğer Borçlar**	651.021,63
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	651.021,63
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	153.513.704,41
472	KIDEM Tazminatı KARŞILIĞI HESABI	153.513.704,41
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	160.552,24
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	160.552,24
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	13.718.339.538,68
50	**Net Değer**	1.159.804.969,77
500	NET DEĞER HESABI	1.159.804.969,77
51	**Değer Hareketleri**	3.890.257,60
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	3.890.257,60
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	11.977.909.182,11
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	11.977.909.182,11
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.624.815.291,27
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.624.815.291,27
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.201.550.420,47
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.201.550.420,47

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	86.899.158,99
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	36.012.120,22
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-36.012.120,22
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.802.746,46
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.802.746,46

AKTİF TOPLAMI 13.922.114.326,82

PASİF TOPLAMI 13.922.114.326,82

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	12.668.776,05
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	12.668.776,05
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	627.306,01
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	627.306,01
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	68.181.081,13
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	68.181.081,13
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	7.692.514,85
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	7.692.514,85
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	60.871.593,54
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	60.871.593,54
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	28.559.755,32
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	13.994.662,44
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	42.554.417,76

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 461 **Adı : TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.936.138.415,10
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.941.707.689,48
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	238.752.968,76
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	132.285.983,47
630	05	Cari Transferler	237.836.222,07
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	10.472.964,61
630	13	Amortisman Giderleri	206.580.111,69
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	41.455.649,75
630	15	Karşılık Giderleri	76.588.104,47
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	6.432.142,50
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	39.962.066,01
630	99	Diğer Giderler	4.064.512,29

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.936.138.415,10**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.186.185.832,87
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	56.770.626,00
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.874.183.940,17
600	05	Diğer Gelirler	105.778.003,11
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	12.624.481,92
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	64.551.030,42
600	99	Diğer Gelirler	72.277.751,25

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.186.185.832,87**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	573.543,49
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	422.549,34
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	132.523,78
610	05	Diğer Gelirler	18.470,37

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **573.543,49**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.185.612.289,38**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **2.952.076.546,19**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.201.550.420,47**

GİDERLER TOPLAMI(A) **2.936.138.415,10**
GELİRLER TOPLAMI(B) **3.186.185.832,87**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **573.543,49**

NET GELİR (D=B-C) **3.185.612.289,38**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **3.201.550.420,47**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8461

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	577.027.013,40
10	**HAZIR DEĞERLER**	294.091,82
102	BANKALAR HESABI	750,00
105	DÖVİZ HESABI	293.341,82
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	9.553.319,70
120	ALICILAR HESABI	7.556.974,65
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.993.641,05
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.704,00
13	**DİĞER ALACAKLAR**	141.195.377,96
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	70.585.623,98
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	70.609.753,98
15	STOKLAR	422.845.531,92
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	422.845.531,92
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	3.019.906,20
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	3.019.906,20
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	118.785,80
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	118.785,80

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	431.205.100,02
30	**MALÎ BORÇLAR**	70.603.123,98
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	70.603.123,98
32	**TİCARİ BORÇLAR**	265.372.581,02
320	SATICILAR HESABI	263.379.407,87
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.993.173,15
33	**DİĞER BORÇLAR**	29.767.621,02
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	2.868.459,09
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	26.899.161,93
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	66.819.892,63
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	21.223.838,83
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	235.666,47
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	45.359.879,53
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	507,80
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	-1.378.639,40
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-1.378.639,40
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER** TAHAKKUKLARI	19.516,25
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	19.516,25
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR** HESABI	1.004,52
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	1.004,52
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	73.850.566,22
42	**TİCARİ BORÇLAR**	666.358,20
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	666.358,20
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	73.184.208,02
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	73.184.208,02
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	71.971.347,16
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	5.000,00
500	SERMAYE HESABI	5.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	102.920.423,77
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	102.920.423,77
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-218.135.010,90
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-218.135.010,90
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	187.180.934,29
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	187.213.395,34
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-32.461,05

AKTİF TOPLAMI 577.027.013,40

PASİF TOPLAMI 577.027.013,40

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	61.684.782,32
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	61.684.782,32
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	470.190.187,24
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	470.190.187,24
990	PERFORMANSA DAYALI EK ÖDEMELER HESABI	24.422.102,14
991	PERFORMANSA DAYALI EK ÖDEMELER ALACAKLI HESABI	11.846.607,97
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	518.670,65
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	13.094.164,82

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8461 **TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.865.077.695,83
1- Yurtiçi Satışlar	981.366.331,94
2- Yurtdışı Satışlar	0,22
3- Diğer Gelirler	883.711.363,67
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	857.746,08
1- Satıştan İadeler (-)	790.799,15
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	66.946,93
C- NET SATIŞLAR	1.864.219.949,75
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.406.408.541,78
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.406.408.541,78
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	457.811.407,97
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	286.451.986,08
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	286.451.986,08
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	171.359.421,89
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	17.209.063,35
3- Faiz Gelirleri	16.952.762,32
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	33.704,57
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	222.596,46
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	2.067.325,57
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	4.467,64
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	2.062.857,93
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	186.501.159,67
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	688.707,06
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	317.299,06
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	371.408,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	8.932,44

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	8.932,44
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	187.180.934,29
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	187.180.934,29

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Tablo 5: İş Artışı Yapılan İşlerde Toplam Değişiklik Tutar ve Oranı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Bilançonun Taşınmazlara İlişkin Doğru ve Güvenilir Bilgi Sunmaması

2. Taşınır Bilgilerinin Düzeltilmesi Amacıyla Yapılan Muhasebe Kayıtlarının Hatalı Olması

B. Diğer Bulgular

1. Uygulama Projesi ile İhale Edilen Yapım İşlerinde Teknik Gerekçe Olmaksızın Proje Değişiklikleri Yapılması ve Bunlara İlişkin Gerekçe Raporlarının Gerekli Bilgileri İçermemesi

2. Yeni Birim Fiyat Tespitinde Ticaret ve/veya Sanayi Odası Onayı Alınmayan Rayiçlerin Kullanılması

3. Alınan Nakit Teminatların İlgilisine İade veya Hazineye Gelir Aktarımı İşlemlerinin Gerçekleştirilmemesi

4. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

5. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise

Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 17 fakülte, 2 yüksekokul, 1 devlet konservatuarı, 1 lisansüstü eğitim enstitü, 12 meslek yüksekokulu ve 22 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	175	88	263
Doçent	213	81	294
Doktor öğretim üyesi	430	133	563
Öğretim görevlisi	335	33	368
Araştırma görevlisi	372	186	558
Toplam	**1525**	**521**	**2046**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	443	147	590
Sağlık	643	355	998
Avukatlık	4	0	4
Teknik	124	45	169
Yardımcı	88	28	116
Din Hizmetleri	1	0	1
Sözleşmeli	196	79	275
İşçi	658	16	674
Toplam	**2157**	**670**	**2827**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 3682'dir. Ayrıca Üniversitede 10 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	2.496.543.297,00	2.435.695.448,68	97,56
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	287.544.400,00	277.807.440,73	96,61
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	273.734.159,00	200.389.809,07	73,21
05 Cari Transferler	275.926.592,00	275.429.820,49	99,82
06 Sermaye Giderleri	547.770.600,00	464.865.118,29	84,86
Toplam	**3.881.519.048,00**	**3.654.187.637,26**	**94,14**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 3.391.115.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 490.404.048,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.881.519.048,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,14'ü olan 3.654.187.637,26 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 2.496.543.297,00 TL ödeneğin 2.435.695.448,68 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 287.544.400,00 TL ödeneğin 277.807.440,73 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 273.734.159,00 TL ödeneğin 200.389.809,07 TL'si, cari transferlerde 275.926.592,00 TL ödeneğin 275.429.820,49 TL'si, sermaye giderlerinde 547.770.600,00 TL ödeneğin 464.865.118,29 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 17.699.909,89 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	27.607.000,00	73.116.557,28	264,85
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	3.300.335.000,00	3.494.271.000,00	105,88
Diğer Gelirler	63.173.000,00	92.284.231,95	146,08
Toplam	3.391.115.000,00	3.659.671.789,23	107,92
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		1.431.044,99	-
Net Toplam	**3.391.115.000,00**	**3.658.240.744,24**	**107,88**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 3.391.115.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 3.658.240.744,24 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 3.848.398.278,32 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.416.743,52 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.499.669.562,38 TL ve faaliyet gideri 3.505.267.317,51 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.841.383.779,67 TL olumlu faaliyet sonucu

ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 1.554.239.773,34 TL, gider toplamı 1.769.463.923,64 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 215.224.150,30 TL zarar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20 Mart 2008 tarih ve 26822 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/13348 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 50.000,00 TL'dir. Son olarak Şirket Genel Kurulunun 26.12.2024 tarihli sermaye artırımı kararına istinaden sermaye taahhüdünde bulunan Üniversitenin sermayesi %74 ortaklık oranına tekabül eden 1.850.000,00 TL olmuştur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar

aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç

Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

2024-2028 Stratejik Planı, kurum birimlerinden alınan görüşler doğrultusunda katılımcı yöntemle hazırlanarak zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Kurum bütçesi performans hedefleri ve faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Üniversitede risk yönetimi süreci Risk Yönetimi Yönergesi (2015) ve Risk Strateji Belgesine (2024) uygun olarak yürütülmektedir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi güncellenmiş olup 31.01.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Faaliyet sonuçları ile değerlendirmeleri Faaliyet Raporunda gösterilmektedir. Faaliyet Raporunda İç kontrol güvence beyanı mevcuttur. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan tamamı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bilançonun Taşınmazlara İlişkin Doğru ve Güvenilir Bilgi Sunmaması

Üniversitenin tahsisli kullandığı ve tahsis ettiği taşınmazların muhasebe kayıtlarının yapılmaması ve taşınmazların durumundaki değişikliklere ilişkin birimler arasındaki bilgi alışverişindeki eksiklik nedeniyle mali tabloların taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların, mali saydamlığı ve hesap verebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu itibarla, taşınmazların fiili envanterinin yapılması ve mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden mali tablolara yansıtılması önem arz etmektedir.

Kamu idarelerince yapılacak envanter çalışmaları, 02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen kayıt işlemleri çerçevesinde yürütülmektedir. Anılan Yönetmeliğin 5'inci maddesinde; iz bedeli ile izlenecekler dışındaki taşınmazların maliyet bedeli, maliyet bedeli belirlenemiyorsa rayiç değerleri üzerinden kayıtlara alınması gerektiği ifade edilmiştir. Yönetmeliğin "Kayıt şekli" başlıklı 7'nci maddesinde ise, Yönetmeliğin eki kayıt planında yer alan taşınmazların, cinslerine göre hangi formlara kaydedileceği ve kayıtların formlarda yer alan bilgileri içerecek şekilde yapılacağı düzenlenmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmeliğin geçici 1'inci maddesi ile kamu idarelerine, değer tespitlerini sonuçlandırıp taşınmazlarını gerçek değeri üzerinden raporlamaları için 31.12.2017 tarihine kadar süre tanınmıştır. Envanteri tamamlanan ve gerçek değeri tespit edilen taşınmazlar, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 171-176 maddeleri arasında yer alan düzenlemeler uyarınca varlığın cinsine göre 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabına kaydedilerek raporlanacaktır.

Söz konusu düzenlemelere göre, kamu idarelerinin taşınmazlarından tahsise konu edilenlerin, tahsis eden kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden ilgili maddi duran varlık hesabına alacak, 500 Net Değer Hesabına borç kaydedileceği; tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden ilgili maddi duran varlık hesabına borç, 500 Net Değer Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmektedir.

Yapılan incelemede; Üniversitenin diğer kamu idarelerine tahsis ettiği ve diğer kamu idarelerinden tahsisli olarak kullandığı taşınmazlar olduğu halde bunlara ilişkin muhasebe kayıtlarının mevcut durumu yansıtmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ile Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı arasındaki değer artırıcı harcama, enflasyon düzeltmesi gibi taşınmazların değerlerindeki değişimlere ilişkin bilgi alışverişindeki

eksiklik nedeniyle Kamu İdaresi mali tabloları ve Yönetmelik eki taşınmaz formları ile icmal cetvelleri arasındaki veriler uyumsuzdur.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu hususlara iştirak edilmiş ve tahsisli kullanılan ve tahsis edilen taşınmazlara ilişkin fiili durum ile muhasebe kayıtlarının uyumlu hale getirildiği ifade edilmiştir.

Mali tabloların Kamu İdaresinin taşınmazlarına ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmasını teminen, tahsisli kullanılan ve tahsis edilen taşınmazlara ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılması, taşınmaz form ve cetvellerinin fiili durum ve muhasebe kayıtlarıyla uyumluluğunun sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınır Bilgilerinin Düzeltilmesi Amacıyla Yapılan Muhasebe Kayıtlarının Hatalı Olması

Taşınırlara ilişkin düzeltme işlemlerinde hatalı muhasebeleştirme nedeniyle birikmiş amortisman tutarlarının ters kayıtla kapatılarak gelir kaydedildiği, bu nedenle düzeltme işlemine konu taşınırlara ilişkin ayrılmış olan amortismanların kayıtlardan çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşük Karşılığı Hesabının niteliğine ilişkin 185'inci maddesinde, Birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabının, maddi duran varlık bedellerinin yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesi ile maddi duran varlıklar için ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarını izlemek için kullanılacağı belirtilmiş ve 186'ncı maddesinde hesabın işleyişi düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre, 257 Hesabının borçlandırılarak ters kayıtla kapatılması ancak amortismana tabi taşınırın her ne suretle olursa olsun kayıtlardan çıkarılması, harcama birimleri/kurumlar arasındaki devri ve satışı halinde mümkündür.

İdare uygulamasında, taşınır kod ve alt kodlarının düzeltilmesi ya da muhasebeleştirilmesine gerek olmadığı halde taşınırların marka-model bilgilerinin girilmesi işlemlerine ilişkin bazı muhasebe kayıtlarında; düzeltme nedeniyle taşınır çıkışlarında 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşük Karşılığı Hesabı borç, düzeltme nedeniyle taşınır girişlerinde 600 Gelirler Hesabı alacak çalıştırılmak suretiyle ayrılmış olan amortisman tutarlarının tamamı gelir kaydedilmektedir. Halbuki bahse konu işlemler ayrılmış amortismanların miktarını değiştirecek mahiyette olmayıp düzeltme çıkış kayıtlarında borç çalıştırılan 257 Hesabının, düzeltme giriş kayıtlarında tekrar alacak çalıştırılması, böylelikle

taşınırlara ayrılan amortisman tutarlarının Bilançoda raporlanmaya devam edilmesi gerekmektedir.

Düzeltme giriş-çıkış işlemlerinin hatalı muhasebeleştirilmesi nedeniyle 2024 yılı Bilançosunda 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşük Karşılığı Hesabı 250.035,41 TL eksik, Faaliyet Sonuçları Tablosunda 600 Gelirler Hesabı aynı tutarda fazla raporlanmıştır.

Kamu İdaresi cevabında özetle, düzeltme çıkış ve giriş işlemlerinin Hazine ve Maliye Bakanlığının sistemleri ve entegreli çalışan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden otomatik oluşan muhasebe kayıtları ile yapıldığı ifade edilmiş ve doğru şekilde çalışan kayıtlara ilişkin örnekler sunulmuştur. Kamu İdaresinin taşınır işlemlerinin düzeltilmesine yönelik bütün muhasebe kayıtları hatalı olmamakla birlikte; 15286, 18554 ve 18797 nolu yevmiye kayıtları düzeltme çıkış kayıtlarında borç çalıştırılan 257 Birikmiş Amortisman Hesabı bakiyesinin düzeltme giriş kayıtlarında 600 Gelirler Hesabına devretmesi nedeniyle bulgu konusu tespit olan hatalı uygulamalara örnektir.

Sonuç olarak, taşınır işlem fişleriyle yapılan düzeltme-giriş çıkış işlemlerinin, taşınırlara ayrılmış olan amortisman tutarlarının mali tablolarda raporlanmaya devam edilmesini sağlayacak şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Uygulama Projesi ile İhale Edilen Yapım İşlerinde Teknik Gerekçe Olmaksızın Proje Değişiklikleri Yapılması ve Bunlara İlişkin Gerekçe Raporlarının Gerekli Bilgileri İçermemesi

Uygulama projesi ile ihale edilen yapım işlerinde sözleşmenin uygulaması aşamasında mevzuatta öngörülen şartlar oluşmadığı halde ve çok sayıda proje değişikliği yapıldığı, mukayeseli keşiflerde yer alan proje değişikliklerine ilişkin gerekçe raporlarının genel geçer ifadelerle hazırlandığı ve teknik gerekçeleri içermediği görülmüştür.

Uygulama projesi 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 4’üncü maddesinde, belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği proje olarak tanımlanmış, aynı Kanun’un 62’nci maddesinde ise belirtilen istisnalar haricinde yapım

işlerinde arsa temin edilmeden, mülkiyet, kamulaştırma ve gerekli hallerde imar işlemleri tamamlanmadan ve uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamayacağı düzenlenmiştir.

Uygulama projesiyle ihaleye çıkılan işlerde, işin yapılacağı yere ilişkin zemin etüdü, inşaatta kullanılacak her türlü iş kaleminin/grubunun niteliğini gösteren teknik şartnameler ve bu işlerin nerede ve ne kadar yapılacağını gösteren mahal listeleri projeye eklenerek ihale dokümanı oluşturulur. Bu suretle ihale öncesinde yapıya ilişkin en ince ayrıntıların dahi netleşmesi sağlanarak, sözleşme süresi sonunda yapının anahtar teslimi olarak her şeyi ile eksiksiz ve kullanılabilir halde teslim alınması beklenir.

Sözleşme kapsamında yaptırılabilecek ilave işler 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 24'üncü maddesinde düzenlenmiş olup mal ve hizmet alımlarıyla yapım sözleşmelerinde, öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde, artışa konu olan işin, sözleşmeye esas proje içinde kalması ve idareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması şartlarıyla, anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin %10'una, birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen mal ve hizmet alımlarıyla yapım işleri sözleşmelerinde ise %20'sine kadar oran dâhilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Diğer yandan Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Projelerin uygulanması" başlıklı 12'nci maddesinin dördüncü fıkrasında; idarenin, sözleşme konusu işlerle ilgili proje vb. teknik belgelerde, değişiklik yapılmaksızın işin tamamlanmasının fiilen imkânsız olduğu hallerde, işin sözleşmede belirtilen niteliğine uygun bir şekilde tamamlanmasını sağlayacak şekilde gerekli değişiklikleri yapmaya yetkili olduğu düzenlenmiştir.

Bu hükümler çerçevesinde, yapım işlerinde proje değişikliği ve iş artışı belirli koşulların oluşması şartına bağlanmış ve idarelere bu konuda sınırsız bir takdir yetkisi verilmemiştir. Proje değişikliklerinin, sözleşme konusu işlerle ilgili proje vb. teknik belgelerde, değişiklik yapılmaksızın işin tamamlanmasının fiilen imkânsız olduğu hallerde, iş artışlarının, öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde yapılması gerekmektedir.

Ancak, İdareye ait anahtar teslimi götürü bedel sözleşmeli yapım işlerindeki proje değişikliklerine ilişkin incelemede, "binanın tüm köşelerinde ve tüm pencere sövelerinde kırmızı renkli düz tuğla kaplaması yerine, dekoratif izoklinker köşe kaplama yapılması",

“60x60 cm anma ebatlarında, her türlü desen ve yüzey özelliğinde, I. kalite, renkli, sırlı porselen karo yapılması yerine 3 cm kalınlığında renkli mermer levha ile döşeme kaplaması”, “merdiven korkuluklarının demir yerine krom yapılması”, “depo tavanlarının çimento harçlı normal tavan sıvası yerine alçı sıva ile sıvanması”, “bina cephesine kapaklı silikon cephe kaplaması yerine bisküvi tuğla kaplama yapılması” gibi mühendislik tekniğinin gerektirdiği zorunluluklar dışında ve işin bitirilmesinin değişiklik yapılmaksızın fiilen imkânsız olduğu haller dışında proje değişiklikleri, “ahşap kamelya yaptırılması ve boyanması” gibi öngörülebilir veya zorunlu olmayan nedenlerle iş artışları yapıldığı tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda görüleceği üzere; 2024 yılı içerisinde geçici kabulü yapılan yapım işlerinde, projedeki değişiklikler nedeniyle yapılan net iş artışı sözleşme bedelinin %10’unu geçmemesine rağmen, iş artış ve eksilişleriyle birlikte toplam değişiklik tutarı sözleşme bedelinin %52’sine ulaşabilmektedir. Bu yoğunluktaki değişiklikler işlerin sözleşme süresinde teslim alınmasına engel olduğu gibi, ihale dokümanında tarif edilen ve ihale sürecinde rekabet ve yarışmaya konu olan iş ile fiilen gerçekleştirilen iş arasındaki bağlantıyı koparmakta, bunların fiyatlarının yeni birim fiyat yöntemiyle belirlenmesi nedeniyle ihaleye katılan diğer isteklilerin bilgisine sunulmayan ve üzerinde rekabet edilmeyen iş kalemlerinin oluşmasına, bu suretle de 4734 sayılı Kanun’un temel ilkelerinden olan rekabet ve ihtiyaçların uygun şartlarla sağlanması ilkelerinin zedelenmesine sebebiyet vermektedir.

Tablo 5: İş Artışı Yapılan İşlerde Toplam Değişiklik Tutar ve Oranı

İşin Adı	Sözleşme Bedeli (TL)	Toplam İş Değişikliği (TL)	Oran (%)	Artan İmalat (TL)	Oran (%)	Net İş Artışı (TL)	Oran (%)
Rektörlük Binası İnşaatı	66.747.000,00	25.587.404,10	38,33	16.121.207,90	24,15	6.655.011,70	9,97
Tıp Fakültesi Amfi Binası İnşaatı	52.222.000,00	22.526.914,95	43,13	13.670.066,39	26,17	4.813.217,82	9,21
TÖMER Binası İnşaatı	21.069.000,00	11.094.149,07	52,66	6.415.625,72	30,45	1.737.102,36	8,24
TÖMER Binası Altyapı ve Çevre Düzenleme İşi	4.497.329,71	1.865.684,85	41,48	1.148.412,63	25,54	431.140,41	9,59

Diğer yandan, İdare uygulamasında, proje değişiklikleri gerekçelerinin “sözleşme kapsamında olmayan ancak yapılması zorunlu olan imalatlar nedeniyle” gibi genel geçer ifadelerle belirtildiği, söz konusu duruma neden olan koşulların ayrıntılarının belirtilmediği, bu nedenle yapılan bu proje değişikliklerinin öngörülmeyen durumlar nedeni oluşup oluşmadığının ve proje değişikliği yapılmadan işin tamamlanabilir olup olmadığının gerekçe

yazıları üzerinden anlaşılamadığı görülmüştür. Yapılan proje değişiklerinin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ilave iş kalemlerinin, mevzuatın cevaz verdiği koşullarda olup olmadığının anlaşılabilmesi adına gerekçelerinin gereken netlikte oluşturulması önem arz etmektedir.

Kamu İdaresi cevabında, mevzuatta öngörülen şartlar oluşmadığı halde yapılan iş artışı ve proje değişikliklerine ilişkin gerekçeye yer verilmemiş, bundan sonraki iş artış tutanaklarında artışa ve eksilişe sebep olan teknik gerekçelerin rapor olarak tutanağa ekleneceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, uygulama projelerinin ihtiyaca uygun şekilde hazırlanması, iş artışı ve proje değişikliklerinin yalnızca mevzuatta öngörülen koşulların varlığı halinde teknik gerekçelerle yapılması ve bunlara ilişkin gerekçe raporlarının gereken ayrıntı ve netlikte düzenlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Yeni Birim Fiyat Tespitinde Ticaret ve/veya Sanayi Odası Onayı Alınmayan Rayiçlerin Kullanılması

Yapım işi sözleşmelerinde yer almayan ve sonradan yapılmasına ihtiyaç duyulan imalat kalemlerine ait yeni birim fiyatların tespiti için piyasadan alınan yerel rayiçlerin Ticaret ve/veya Sanayi Odasına onaylatılmadan kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "Sözleşmede bulunmayan veya fiyatı belirli olmayan işlerin fiyatının tespiti" başlıklı 22'nci maddesinin üçüncü fıkrasında;

"İş kalemi veya iş grubunun niteliğine uygun olarak yukarıdaki analizlere, kaynakların verimli kullanılması gözetilerek aşağıdaki rayiçlerden biri, birkaçı veya tamamı uygulanabilir:

a) Varsa yüklenicinin teklifinin ekinde idareye verdiği teklif rayiçler

b) İdarede veya diğer idarelerde mevcut rayiçler

c) İhaleyi yapan idarenin daha önce gerçekleştirdiği ve ihale konusu işe benzer nitelikteki yapım işlerinin sözleşmelerinde ortaya çıkan fiyatlar

ç) İdarece kabul edilmek şartıyla, ticaret ve/veya sanayi odasınca onaylanmış uygulama ayına ait yerel rayiçleri"

Denilmektedir.

Yukarıda yer verilen Şartname hükümlerine göre, rayiçlerin kullanılmasında bir öncelik

sıralaması bulunmamakla birlikte, kaynakların verimli kullanılması sonucunu da sağlayacak şekilde herhangi bir rayicin kullanılabileceği düzenlenmiştir.

Şartname'nin 22'nci maddesinin (ç) bendi hükmüne göre, yerel rayicin ticaret ve/veya sanayi odasınca onaylanması işlemi yeni birim fiyatın bir geçerlilik şartı olup ticaret ve/veya sanayi odasınca onaylanmayan rayiçlerin kullanılma imkânı bulunmamaktadır. Zira ilgili odalarca yapılacak onay işlemi; rayicin yer ve zaman itibarıyla piyasa değerlerini yansıttığını tevsik eden bir işlem olduğu gibi belirlenen rayicin yeni birim fiyata dayanak teşkil etmesi açısından geçerlilik şartı olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda, İdarece şartnamenin 22/(ç) bendine göre rayiçlerin belirlenmesi yoluna gidilmesi durumunda, şartname hükmü doğrultusunda yapılan piyasa araştırması neticesinde ortaya çıkan rayiçlerin ilgili odalara onaylatılarak kullanılması mevzuatın amir hükmüdür.

Ancak yapılan denetimde, Üniversite tarafından ihalesi gerçekleştirilen yapım işlerinde Şartname'nin 22/(ç) bendi kapsamında yeni birim fiyatın belirlenmesinde kullanılan rayiçlerin, ticaret ve/veya sanayi odasınca onaylanmış yerel rayiçler olması gerekirken İdare tarafından piyasa fiyat araştırması yöntemi ile tespit edilen rayiçler olduğu, bu şekilde çok sayıda onaylanmamış piyasa rayicinin yeni birim fiyat olarak kullanıldığı ve ödemelere esas alındığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonraki süreçte bulgu konusu tespit doğrultusunda gerekli işlemlerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yapım işi sözleşmelerinde fiyatı yer almayan ve sonradan yapılmasına gerek duyulan imalat kalemlerine ait yeni birim fiyatların Şartname'nin 22/(ç) bendine göre rayiçlerin belirlenmesi yoluna gidilmesi durumunda, piyasadan alınan fiyatların ilgili odalara onaylatılmak suretiyle kullanılması ve ödemeye esas tutulması gerekmektedir.

BULGU 3: Alınan Nakit Teminatların İlgilisine İade veya Hazineye Gelir Aktarımı İşlemlerinin Gerçekleştirilmemesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre yapılan ihaleler için alınan nakit teminatların Kanun'da belirtilen şartlar gerçekleştiği halde ilgilisine iade veya hazineye gelir aktarımı işlemlerinin gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Kesin teminat ve ek kesin teminatların geri verilmesi" başlıklı 13'üncü maddesinde; taahhüdün, sözleşme ve ihale

dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirildiği ve yüklenicinin bu işten dolayı idareye herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra alınmış olan kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların; yapım işlerinde; varsa eksik ve kusurların giderilerek geçici kabul tutanağının onaylanmasından sonra yarısının, Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesi getirilmesi ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından sonra kalanının, yapım işleri dışındaki işlerde ise Sosyal Sigortalar Kurumundan ilişiksiz belgesinin getirildiği saptandıktan sonra; alınan mal veya yapılan iş için bir garanti süresi öngörülmesi halinde yarısının, garanti süresi dolduktan sonra kalanının, garanti süresi öngörülmeyen hallerde ise tamamının yükleniciye iade edileceği ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "İade edilemeyen teminatlar" başlıklı 14'üncü maddesinde ise; yapım işlerinde kesin hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından, diğer işlerde ise işin kabul tarihinden veya varsa garanti süresinin bitim tarihinden itibaren iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen kesin teminat mektuplarının hükümsüz kalacağı ve bankasına iade edileceği, teminat mektubu dışındaki teminatların sürenin bitiminde Hazineye gelir kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yapılan denetimde, Üniversite tarafından 4734 sayılı Kanun'a göre ihale edilen ve sözleşme imzalanan işler için alınan nakit teminatların taahhüdün tamamlanmış olmasına ve kesin hesap ile kesin kabul işlemlerinin tamamlanmasına rağmen geri verilmesi yahut hazineye gelir aktarımına ilişkin süreçlerin işletilmediği tespit edilmiştir. Muhasebe kayıtlarında 330 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında izlenmeye devam edilen söz konusu tutarlar arasında kesin kabulü 2014 yılı olan çok eski dönemlere ait ihalelere ilişkin nakdi teminatlar da yer almaktadır.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup nakit teminatların listelerinin çıkarılarak ilgili birimlere gönderildiği, birimlerden gelecek cevapla birlikte bulgu doğrultusunda işlem tesis edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, ihaleler kapsamında alınan nakit teminat tutarlarının ilgililerine yazılarak iadesi veya Hazineye gelir kaydedilmesine ilişkin süreçlerin işletilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin olarak harcama birimi ve ambarlarda yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, "Dayanıklı taşınırların kullanıma verilmesi" başlıklı 23'üncü maddesinin altıncı fıkrasında, taşınırların; oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj, servis ve bahçe gibi ortak kullanım alanlarına Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmek ve istek yapan birim yetkilisinin ve/veya varsa ortak kullanım alanı sorumlusunun imzası alınmak suretiyle verileceği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler" başlıklı 32'inci maddesinde kamu idarelerine ait taşınırların, yıl sonlarında ve harcama yetkilisinin gerekli gördüğü durum ve zamanlarda sayımının yapılacağı, "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği, bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği, fiziki veya kullanım özellikleri nedeniyle numaralandırılması mümkün olmayan taşınırlara bu işlemin uygulanmayacağı, "Harcama birimi ve ambarların kodlanması" başlıklı 38'inci maddesinin

birinci fıkrasının (b) bendinde ise; harcama birimlerinin bünyesinde bulunan ambarlaraharcama yetkililerince bir düzeyli ve iki karakterden oluşan kod verileceği, bu kodun aynı harcama birimine bağlı ambarların sayısını göstereceği, ambarın, bağlı olduğu harcama biriminin koduyla birlikte tanımlanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Taşınır işlemlerine ait kayıtlar, örneklem harcama birimleri ve ambarlarda yapılan incelemelerde;

- Kullanıma verilen taşınırlara ilişkin taşınır teslim belgelerinin düzenlenmediği,
- Ambar kayıtlarında olmayan pek çok taşınırın fiilen ambarda yer aldığı, kayıtlarda görünen pek çok taşınırın ambarda yer almadığı,
- Yıl sonlarında yapılması gereken sayımların kaydi değerler üzerinden yapıldığı, sayımların fiilen gerçekleştirilmediği,
- Birimlerde ihtiyaç fazlası taşınırların bulunduğu ve bunların taşınır yönetim birimine bildirilmediğinden atıl bir şekilde bekletildiği,
- Su baskını ve yangın için güvenlik önlemlerinin alınmadığı,
- Dayanıklı taşınırların numaralandırılmadığı,
- Ortak kullanım alanlarına verilen dayanıklı taşınırlar için Dayanıklı Taşınırlar Listelerinin oluşturulmadığı,
- Taşınır sisteminde görünen ambar sayısı ile fiili ambar sayısının birbiri ile uyumlu olmadığı,
- Taşınırların tanımlanmasına yarayan marka ve model bilgilerinin girilmediği, elektronik taşınırların fabrika seri numarasının sisteme kaydedilmediği,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu tespitlere iştirak edilmiş olup harcama birimleri ve ambarlarda yer alan eksikliklerin ivedilikle giderilerek taşınır işlemlerinin ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülmesi için gerekli denetim ve kontrollerin yapılacağı hususunda birimlere yazıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan şube müdürü, fakülte sekreteri, yüksekokul sekreteri ve enstitü sekreteri kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86'ncı maddesinde; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Rektör" başlıklı 13'üncü maddesinin görev, yetki ve sorumlulukları düzenleyen (b) bendinin dördüncü fıkrasına göre rektörün, gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkisi bulunmaktadır.

Yapılan incelemede, 657 sayılı Kanun'a tabi olan şube müdürü, fakülte sekreteri, yüksekokul sekreteri ve enstitü sekreteri kadrolarına usulüne göre atanmış 15 personelin asıl kadrosu dışında çalıştırıldığı; sayılan kadro görevlerinin ise görevlendirme ile başka personel tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde dolu kadro, kadronun halen bir memur tarafından kullanılıyor olması hali olup dolu kadroya vekâlet ancak, kadroda bulunan memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işinden geçici olarak ayrılması halinde mümkündür.

Kamu İdaresi cevabında özetle, görevlendirmelerin diğer birimlerdeki eş değer kadrolara yapıldığı, söz konusu personele vekalet ücreti ödenmediği ifade edilmişse de bahse konu gerekçeler mevzuata aykırılığı gidermemektedir.

Dolu kadroya 657 sayılı Kanun'da sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapılması, personel mevzuatı ile ilgili temel düzenleme niteliği taşıyan mevzuata aykırılık oluşturmaktadır.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

DMO : Devlet Malzeme Ofisi

GSS : Genel Sağlık Sigortası

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

TÖMER : Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesinin Tahakkuk Etmiş Alacaklarının Muhasebeleştirilmemesi ve Bunların Tahsiline Yönelik Takiplerin Yapılmaması

2. Tahsil Edilen Fatura Alacaklarının Diğer Çeşitli Borçlar Hesabında Bekletilmesi ve Gelir Kayıtlarının Geç Yapılması

3. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

4. Hibe Olarak Alınan İlaçlara İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesi Kaynaklarından Temin Edilen ve Genel Yönetim Faaliyetlerinde Kullanılan Taşınırların Bilançoda Yer Almaması

2. Mal Alımlarına İlişkin Muayene ve Kabul İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

3. Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

4. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

5. Sağlık Market Kapsamında Yapılan Alımlarda Hatalı Uygulamalar Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesine göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 06.08.1999 tarih ve 23778 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermayesi İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 22.02.2013 tarih ve 28567 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermayesi İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılarak yeni yönetmelik ihdas edilmiştir. 18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik sonrasında, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermayesi İşletmesi Yönetmeliği'nde de değişiklik yapılarak 15.12.2020 tarih ve 31335 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in "Faaliyet alanları" başlıklı 5'inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetler yapmak, seminer, konferans, sempozyum düzenlemek ve kurslar açmak.

b) Danışmanlık, her türlü tercüme hizmetleri, plan, proje uygulama, deney raporları, fizibilite etüdü, süreç değerlendirmesi ve geliştirmesi, model deneyleri, bilgi işlem ve iş değerlendirmesi veya organizasyonu, analiz, ölçme, muayene, teknik kontrol, kalite kontrol, standartlara uygunluğun tetkiki ve faaliyet alanı ile ilgili olarak, bakım, onarım ve üretimle ilgili hizmetleri yapmak.

c) Eğitim ve öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı olmak üzere, sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik hizmetlerde bulunmak.

ç) Faaliyet alanı ile ilgili her türlü basım, yayın ve cilt hizmetlerini yerine getirmek.

d) Güzel Sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında; müzikli oyunlar ve tiyatro

oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi ve benzeri hizmetleri yapmak.

e) Sağlık hizmetleri ile ilgili klinikler, poliklinikler, laboratuvarlar, her türlü muayene, tetkik, tedavi, bakım ve hizmet üretmek, yataklı ve yataksız geçici kuruluşlar işletmek ve üretimleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak.

f) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek hizmet birimlerinin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere yukarıda sayılanlar dışında kalan her türlü iş, hizmet ve mal üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen iş, hizmet ve malları pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak.

g) Kimyasal, biyolojik ve benzeri test ve analizler yapmak ve bunlarla ilgili araştırma ve uygulamaları yürütmek.

ğ) Turizm ve otelcilik sektöründeki mevcut iş gücü ve sektöre yeni girecek iş gücünün, uygulama ve becerilerini geliştirmeye yönelik kurulacak konaklama, yiyecek, içecek tesislerinde mal ve hizmet üretimi ile bunlara ilişkin işleri yapmak.

h) Faaliyet alanları çerçevesinde; fiziki kapasite oranında iş ve hizmet üretmek, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, bunların satışını yapmak.”

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 19’dur.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü ve 1 idari memur hizmet vermekte olup kadroları özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 4 muhasebe uzmanı ve 1 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 554.620.500,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 1.550.398.750,34 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 1.542.274.011,14 TL bütçe giderine karşılık 1.521.495.192,01 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 1.554.239.773,34 TL gelir elde edilmiş, 1.769.463.923,64 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 215.224.150,30 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter Defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesinin Tahakkuk Etmiş Alacaklarının Muhasebeleştirilmemesi ve Bunların Tahsiline Yönelik Takiplerin Yapılmaması

Genel sağlık sigortası (GSS) veya anlaşmalı özel sigortası bulunmayan hastalara verilen sağlık hizmetleri ile genel sağlık sigortası bulunmakla birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından karşılanmayan sağlık hizmetlerinden ücret mukabili yararlananlara ve acil servisine başvurmasına rağmen sağlık durumunun bu serviste olmasını gerektirmediği tespit edilenlere uygulanan teşhis ve tedavi için tahakkuk ettirilen alacakların ilgili hesaplarda izlenmediği ve bunların tahsiline yönelik takiplerin yapılmadığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin, "Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisi, alacakların takibi için gerekli bilgileri ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğu, muhasebe yetkilisi, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hâle gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu; 96'ıncı maddesinde ise, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacakların 120 Alıcılar hesabında izleneceği belirtilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisinin ise tahakkuk etmiş alacakları ilgili muhasebe hesaplarına kaydederek alacakların takibi için gerekli bilgi ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğu, işletmenin kendi faaliyet alanı kapsamında gerçekleştirdiği mal ve hizmet satışlarından kaynaklı ve karşılığında herhangi bir senet alınmamış alacakların 120 Alıcılar hesabında izlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesi bünyesinde sunulan sağlık hizmetlerinden yararlanmış ancak GSS, anlaşmalı özel sigortası veya banka sandığı bulunmayan ücretli hastalar ile genel sağlık sigortası kapsamında olan ancak SGK tarafından karşılanmayan mesai

dışı yapılan teşhis, tetkik, görüntüleme, ameliyat gibi hizmetlerden yararlananlar ile acil servisine başvurmasına rağmen sağlık durumunun bu serviste olmasını gerektirmediği sonradan anlaşılanlara uygulanan sağlık hizmetleri için kişi bazlı alacak tahakkuklarının yapıldığı, bu kayıtların idarede tutulduğu ancak tahakkuk eden bu alacakların ilgili muhasebe hesaplarına alınmak üzere muhasebe yetkilisine bildirilmediği, ayrıca bunların tahsil ve takibine dair herhangi bir işlemin yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu şekilde 2024 yılı sonu itibarıyla toplam 1.689.343,17 TL alacağın muhasebe dışı bırakılması suretiyle Döner Sermaye İşletmesinin mali tablolarında ilgili alacak hesaplarının bu tutarlar kadar az gözükmesine sebebiyet verilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, söz konusu alacakların 120 Alıcılar Hesabında izlenmeye başlandığı ve alacakların tahsilatı için Hukuk Müşavirliğine yazıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, Döner Sermaye İşletmesinin tahakkuk eden tüm alacakların muhasebe kayıtlarına alınmak üzere muhasebe yetkilisine bildirilmesi ve bunların tahsil ve takibinin mevzuatında belirtildiği şekilde yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Tahsil Edilen Fatura Alacaklarının Diğer Çeşitli Borçlar Hesabında Bekletilmesi ve Gelir Kayıtlarının Geç Yapılması

Sağlık hizmeti karşılığında tahakkuk ettirilen alacakların, tahsilinde 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına alınması ve burada uzun süre bekletilmesi nedeniyle gelir ve bütçe gelirleri hesaplarına zamanında kaydedilmediği görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 273'üncü maddesinde; bu hesabın, ticari olmayıp diğer hesaplardan hiçbirinin kapsamına alınamayan öğrenci hakkı, kira borçları, faiz borçları, mahiyeti tespit edilemeyen tutarlar ile emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarlar gibi çeşitli borçların izlenmesi için kullanılacağı düzenlenmiştir.

Yapılan denetimde, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesi tarafından sunulan sağlık hizmetleri karşılığında tahakkuk ettirilen faturalı alacakların, tahsilatında niteliklerinin belli olmadığı gerekçesiyle önce 102 Banka Hesabına borç, 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına alacak kaydedilmek üzere emanete alındığı; daha sonraki bir tarihte 600 Yurtiçi Satışlar Hesabına alacak, 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına borç kaydedilmek üzere emanetten çıkış yapıldığı ve bütçe gelir ve yansıtma hesaplarına kayıt yapıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu gecikmenin ve alacakların niteliklerinin zamanında

belirlenememesinin sebebi fatura tahakkuk servisi ile muhasebe birimi arasındaki koordinasyonun sağlıklı bir şekilde kurulamamasıdır.

Bu uygulama sonucu 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabındaki tutarların ilgili hesaplara kaydedilmesi uzun zaman almakta, hatta bir sonraki mali yıla kalmaktadır. Nitekim 336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabı 2024 yılı Bilançosunda 7.069.962,22 TL raporlanmıştır. Bu durum, muhasebenin zamanında ve doğru bilgi üretmesini engellediği gibi; gelirlerin ilgili olduğu faaliyet döneminin geliri, bütçe gelirlerinin ise tahsil edildikleri yılın geliri olarak muhasebeleştirilmesi ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir.

336 Diğer Çeşitli Borçlar Hesabına özellikle faaliyet ve bütçe gelirlerini ilgilendiren pek çok kaydın yapılması, Döner Sermaye İşletmesinin bir yıllık mali işlemlerinin yansıması olan gelir tablosu ile bilançosunun güvenilirliğini de zedelemektedir.

Kamu İdaresi cevabında, bulgu konusu tespit doğrultusunda düzeltme işlemleri için gerekli çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir

Sonuç olarak; birimler arasında gerekli koordinasyonun sağlanarak mahiyeti belirlenebilir nitelikteki gelir ve alacak tahsilatlarının emanet hesabına alınması ve söz konusu hesapta bekletilmesi uygulamasına son verilerek bunların zamanında ilgili hesaplara kaydedilmesi suretiyle muhasebenin zamanında ve doğru bilgi vermesi sağlanmalıdır.

BULGU 3: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı maddi duran varlığın mülkiyetinin Üniversite özel bütçesine ait olmasına ve geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın onaylanmasına rağmen söz konusu hesapta izlenmeye devam edildiği tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 216'ncı maddesinde, Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının, yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin; geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hâllerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılacağı, 217'nci maddesinde, tamamlanan yatırım projelerinin maliyet bedelleri ile bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı Bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı 11.834.774,44 TL olarak raporlanmıştır. Söz konusu tutar, 2024 yılı itibarıyla geçici kabul tutanağı İdarece onaylanan Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü (TÖMER) Binası İnşaatına ilişkindir. TÖMER yapım işi ihale bedelinin 11.834.774,44 TL'lik kısmı Döner Sermaye İşletmesi kaynaklarından karşılanmış, kalan bedelin Üniversite özel bütçesi kaynaklarından karşılanmasına karar verilmiştir.

Üniversite bünyesinde kurulan Döner Sermaye İşletmelerinin ayrı tüzel kişilikleri bulunmadığından taşınmazların Döner Sermaye adına tapu siciline tescili mümkün değildir. Bu nedenle söz konusu taşınmaza ilişkin Döner Sermaye İşletmesi tarafından ödenen tutarların özel bütçeye devri için İşletme Bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabından giderleştirmek suretiyle çıkarılması ve Üniversite Bilançosunda raporlanması sağlanmalıdır.

Söz konusu tespit, Kurum tarafından 25.04.2025 tarih ve 3941 ile 3965 sayılı muhasebe işlem fişleri ile düzeltilmiştir.

Sonuç olarak, Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı Bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenen tutar gerçek durumu yansıtmamaktadır ve bu tutarın Üniversiteye ait mali tablolarda raporlanması gerekmektedir.

BULGU 4: Hibe Olarak Alınan İlaçlara İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından hibe olarak alınan ilaçların muhasebe kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (i) bendinde; alınan bağış ve yardımlar kamu gelirleri arasında sayılmış; 40'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında ise; kamu idarelerine yapılan her türlü bağış ve yardımların gelir kaydedileceği ifade edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 27'nci maddesinde, İşletmelerce edinilen taşınırların kayıtlara alınmasında, verilmesinde ve izlenmesinde, Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı, taşınırların muhasebe hesap planında yer alan ilgili stok ve maddi duran varlık hesaplarına kaydının sağlanması için, taşınır işlemlerini yürütmekle görevli birimler tarafından düzenlenen belgelerin bir nüshasının muhasebe birimine

gönderilmesinin zorunlu olduğu, Stoklar Hesap Grubuna ilişkin 126'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında; bağış veya hibe olarak edinilen stokların varsa bilinen değeri, yoksa ilgili mevzuatına göre değerlemesi yapıldıktan sonra tespit edilen değeriyle hesaplara alınacağı belirtilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu; 13'üncü maddesinde; taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş kaydedileceği, bağış yoluyla edinilen taşınırlarda; bağışta bulunan tarafından ispat edici bir belge ile değeri belirtilmiş ise bu değer, belli bir değeri yoksa değer tespit komisyonunca belirlenen değerin esas alınacağı, 16'ıncı maddesinde ise, 5018 sayılı Kanun'un 40'ıncı maddesi ile diğer mevzuat çerçevesinde bağış ve yardım olarak edinilen taşınırların teslim alındığında, taşınır kayıt yetkilisi tarafından Varlık İşlem Fişi düzenlenerek kayıtlara alınacağı, Varlık İşlem Fişinin bir nüshasının bağış ve yardım edene verileceği hüküm altına alınmıştır.

İlgili mevzuat hükümleri uyarınca, kamu geliri niteliğindeki hibe olarak alınan ilaçların gelir kaydedilmesi; bağışta bulunan tarafından ispat edici bir belge ile değeri belirtilmiş ise bu değer, belli bir değeri yoksa değer tespit komisyonunca belirlenen değer üzerinden Varlık İşlem Fişi düzenlenerek taşınır girişlerinin yapılması, Varlık İşlem Fişinin bir nüshasının muhasebe birimine gönderilerek muhasebe kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezine Sağlık Bakanlığı ve çeşitli firmalar tarafından 2024 yılı içerisinde hibe edilen toplam 54.228 adet ilacın taşınır kayıtlarının bedelsiz ya da gerçekçi olmayan düşük tutarlar üzerinden yapıldığı, Varlık İşlem Fişlerinin muhasebe birimine gönderilmemesi nedeniyle muhasebe kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu hata nedeniyle, 2024 yılı Bilançosu ve Gelir Tablosunda mevzuatta öngörülen değerler üzerinden gelir kaydedilmeyen stoklar yönünden doğru veri raporlanmamıştır.

Kamu İdaresi cevabında, eczane ve ayniyat birimlerinin talimatlandırıldığı ve bulgu doğrultusunda gerekli işlemlerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; mali tabloların hibe olarak alınan taşınırlara ilişkin tam ve doğru bilgi sunmasını teminen, taşınır ve muhasebe kayıtlarının mevzuatta öngörülen değerler üzerinden yapılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesi Kaynaklarından Temin Edilen ve Genel Yönetim Faaliyetlerinde Kullanılan Taşınırların Bilançoda Yer Almaması

Döner Sermaye İşletmesi kaynakları aracılığıyla temin edilen dayanıklı taşınırların genel yönetim faaliyetlerinde kullanılıp kullanılmadığına bakılmaksızın tamamının yıl sonunda Üniversite özel bütçesine devredildiği görülmüştür.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Taşınır işlemleri" başlıklı 13'üncü maddesinde, işletmelerce edinilen taşınırların kayıtlara alınmasında, verilmesinde ve izlenmesinde, Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı ve devamında döner sermaye işletmesinin genel yönetim faaliyetlerinde kullanılan dayanıklı taşınırlar hariç, döner sermaye gelirleri ile alınan araç, gereç ve diğer demirbaş eşyanın (canlı demirbaş hariç) en geç satın alındığı ay sonu itibarıyla gelirin elde edildiği yükseköğretim kurumu taşınır birimine devredileceği hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, Döner Sermaye İşletmelerinin taşınır işlemlerinde, Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Döner sermaye işletmesi gelirleri ile alınan araç, gereç ve diğer demirbaş eşyalar (canlı demirbaş hariç) en geç satın alındığı ay sonu itibarıyla gelirin elde edildiği yükseköğretim kurumu taşınır birimine devredilecek olmakla birlikte, istisna olarak döner sermaye işletmesinin genel yönetim faaliyetlerinde kullanılan dayanıklı taşınırlar Döner Sermaye İşletmesi kayıtlarında tutulacaktır. Genel yönetim faaliyetlerinde kullanılan dayanıklı taşınırlardan kasıt, işletmenin genel yönetim fonksiyonu ile ilgili olarak yapılan ve üretimle ya da satılan mal maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan dayanıklı taşınırlardır. Başka bir deyişle, genel yönetim faaliyetlerinin icrasında kullanılan büro mobilyaları, bilgisayar gibi çeşitli demirbaşların ilgili birimlere devri gerçekleştirilmeyecektir.

Yapılan incelemede, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi kaynakları ile alınan tüm taşınırların ayrım yapılmadan toplu olarak yıl sonlarında Üniversite özel bütçesine devredilip kaydının yapıldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Taşınır Mal Yönetmeliği'nde, taşınır işlemlerinde harcama yetkilileri ile taşınır kayıt ve kontrol yetkililerinin sorumluluk esasları düzenlenmektedir. Dolayısıyla ayrı bir bütçesi ve muhasebe sistemi bulunan Döner Sermaye İşletmesinin dayanıklı taşınırlarının tamamının Üniversite özel bütçesine devredilmesi hem sorumluluk tespitini güçleştirmekte hem de Üniversite ve İşletme mali tablolarındaki taşınır hesaplarının gerçeği yansıtmamasına neden olmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu hususlara iştirak edilmiş olup ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda işlem tesis edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; mali tabloların taşınırlara ilişkin doğru bilgi sunması için Döner Sermaye İşletmesi gelirleriyle alınan ve İşletmenin genel yönetim faaliyetlerinde kullanılan taşınırların muhasebe kayıtlarında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Mal Alımlarına İlişkin Muayene ve Kabul İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan mal alımlarında muayene ve kabul işlemlerinin mevzuatta düzenlenen esas ve usullere göre gerçekleştirilmediği ve sözleşmelerde öngörülen işlemlerin yapılmaması nedeniyle malın süresinde teslim edilmediği durumlarda yaptırım uygulanmadığı tespit edilmiştir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Denetim, muayene ve kabul işlemleri" başlıklı 11'inci maddesinde, teslim edilen mal, hizmet, yapım veya yapılan işin muayene ve kabul işlemlerinin, idarelerce kurulacak en az üç kişilik muayene ve kabul komisyonları tarafından yapılacağı; "Görevlilerin ceza sorumluluğu" başlıklı 28'inci maddesinde muayene ve kabul komisyonlarının başkan ve üyelerinin, görevlerini kanunî gereklere uygun veya tarafsızlıkla yapmadıklarının, taraflardan birinin zararına yol açacak ihmalde veya kusurlu hareketlerde bulunduklarının tespiti halinde, haklarında ilgili mevzuatı gereğince disiplin cezası uygulanacağı, ayrıca fiil ve davranışların özelliğine göre haklarında ceza kovuşturması da yapılacağı, tarafların uğradıkları zarar ve ziyanın genel hükümlere göre kendilerine tazmin ettirileceği hüküm altına alınmıştır.

Mal alımlarında uygulanacak muayene ve kabul işlemlerinin esas ve usullerin belirlendiği Mal Alımları Denetim Muayene ve Kabul İşlemlerine Dair Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde muayene ve kabul komisyonlarının yetkili makam tarafından biri başkan, biri işin

uzmanı olmak üzere en az üç kişi ile yedek üyelerden oluşturulacağı; 7'nci maddesinde komisyonun yüklenici tarafından idareye teslim edilen malın veya yapılan işin ihale dokümanında belirtilen şartlara uygun olup olmadığını inceleyeceği, her muayenede hazır bulunmak zorunda oldukları ve ihale dokümanında belirtilen şekilde kabul işlemlerinde esas alınacak işlemleri yürüteceği hususları düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede, Döner Sermaye İşletmesi tarafından yapılan mal alımlarının muayene ve kabullerinin, muayene ve kabul komisyonu üyelerinin tamamının hazır olması aranmaksızın yapıldığı, muayene ve kabulün fiilen tek kişi tarafından gerçekleştirildiği, diğer üyelerin ise yalnızca tutanakları imzaladığı tespit edilmiştir. Bu durumda komisyon üyeleri görmedikleri, dolayısıyla kontrol etmedikleri malların ihale dokümanına uygunluğu noktasında onay vermiş ve sorumluluk üstlenmiş olmaktadır.

Diğer yandan, İdarenin mal alımlarına ilişkin sözleşmelerinde, sözleşmede belirtilen süre uzatımı halleri hariç, yüklenicinin, sözleşmeye uygun olarak malı veya malları süresinde teslim etmemesi halinde 10 gün süreli yazılı ihtar yapılarak her takvim günü için gecikme cezası uygulanacağına; ihtarda belirtilen sürenin bitmesine rağmen aynı durumun devam etmesi halinde, ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların gelir kaydedilip sözleşmenin feshedileceğine dair düzenlemeler bulunmaktadır. Ancak İdare uygulamasında, malların süresinde teslim edilip edilmediğine dair etkin bir kontrolün olmadığı, sözleşmede öngörülen ihtar yapılması şartının yerine getirilmemesi nedeniyle gecikilen süreler için ceza kesilmediği ve teminatların gelir kaydedilmesi ile sözleşmenin feshine ilişkin süreçlerin işletilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu hususlara iştirak edilmiş olup bulgu doğrultusunda gerekli önlemlerin alındığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, muayene ve kabul işlemlerinin komisyon üyelerinin tamamının katılımıyla ve edimin sözleşme şartlarına uygun olup olmadığının etkin bir şekilde denetlenmesini sağlayacak şekilde yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere ilişkin Üniversitenin herhangi bir anlaşma yapmadığı ve protokol imzalamadığı görülmüştür.

18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesinin dokuzuncu fıkrasında; GSS kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşlarla bir protokolle belirlenen anlaşma çerçevesinde sunulmuş hizmetlerle ilgili olarak, "Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ndeki puanları alınacak ücrete paralel olarak artırmaya yönetim kurullarının yetkili olduğu belirtilmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin, dolayısıyla özel hastanelere de verilecek hizmetin fiyatının ne olacağı, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin fiyatları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit ve ilan edileceği hükmü gereği, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından her sene belirlenmektedir.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendinde yer alan hükme dayanılarak Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin fiyat tarifesi ile bu Fiyat Tarifelerine Yönelik Usul ve Esasların "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde bu tarifenin amacının Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olduğu,

Mezkûr Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının "Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin Genel Uygulama İlkeleri" başlıklı 3'üncü kısmının (ç) bendinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Ek-2'deki Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi fiyatlarının uygulanacağı, hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinin GSS kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşların mensuplarına hizmet sunabileceği, sunulan hizmetlerle ilgili olarak Yükseköğretim Kurumu tarafından çıkartılan Gelir Getirici Faaliyet Cetvelindeki puanlarda alınacak ücrete paralel olarak artırım yapılabileceği ancak bu hizmete

yönelik ilgili kurumlarla anlaşma yapılması, bu anlaşmada kurumların hak ve yükümlülüklerin ortaya konularak bir protokole bağlanması, bu protokolde söz konusu hizmetlerin fiyatlarının Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi fiyatları olarak belirlenmesi ve alınan hizmetin bedelinin hangi sürelerde tahsil edileceği, hizmet bedelinin tahsil edilememesi durumunda ne gibi yaptırımların uygulanacağı gibi hususlara yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, genel sağlık sigortası kapsamı dışında olup 2024 yılı içerisinde personeline hizmet verilen ve 5510 sayılı Kanun'un Geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan tüzel kişiliklerden, Akbank T.A.Ş Mensupları Tekaüt Sandığı Vakfı, Şekerbank T.A.Ş Personeli Sosyal Sigorta Sandığı Vakfı, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Halkbank A.Ş. Mensupları Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı, Yapı Kredi Bankası A.Ş. Mensupları Yardım ve Emekli Sandığı Vakfı, Tokat Ticaret Borsası, Zile Ticaret Borsası, Tokat Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı, Erbaa Ticaret ve Sanayi Odası, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Personeli Sigorta ve Emekli Sandığı Vakfı ile bu hizmetlere yönelik herhangi bir anlaşma yapılmadığı ve protokol imzalanmadığı, söz konusu hizmetlerin hangi fiyatlardan verileceği ve tahsilatın hangi şartlarda yapılacağına yönelik herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, protokollerin tamamlanmaya çalışıldığı ve eksik olan protokoller için tekrar yazışma yapıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, gelir kaybına sebebiyet verebilecek risklerin ve muhtemel hukuki ihtilafların önlenmesi amacıyla bulguda adı geçen ve GSS kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlardan hizmet sunulanların tamamı için hâlen protokol/anlaşma yapılmayanlar ile söz konusu işlemlerin tamamlanması gerekmektedir.

BULGU 4: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı görülmüştür.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda

kurum bütçelerinden ödeneceği, aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası idari para cezası verileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesi bünyesinde 2024 yılı sonu itibarıyla zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan 516 çalışandan 269'unun tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup düzeltme işlemleri için gerekli yazışmaların yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversitenin anılan birimlerinde görev yapan söz konusu personelin tıbbi kötü uygulama sonucu neden olacakları zararlardan, gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının yaptırılması gerekmektedir.

BULGU 5: Sağlık Market Kapsamında Yapılan Alımlarda Hatalı Uygulamalar Bulunması

Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğünden (DMO) yapılan Sağlık Markete konu olan beşeri tıbbi ürünlerin ve tıbbi malzemelerin alım ve teslim sürecinde eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

Üniversite ile DMO arasında 2020 yılında imzalanan Tedarik İşbirliği Protokolü'nün; 8'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında imalat ve ithalat süreci gerektiren veya zamanında temin edilememe riski bulunan ürünlerin bu süreç ve riskler göz önünde bulundurularak zamanında talepte bulunulmaması sebebiyle temin edilememesi, talep edilmesine rağmen teslim edilememesi veya geç teslim edilmesinden DMO'nun sorumlu olmadığı, 9'uncu maddesinde ürünlerin teslim/tesellüm ve muayene/kabul işlemlerinin talepte bulunan müşteri tarafından yapılacağı, bu aşamada kusurlu veya eksik mal teslimi, malın zamanında teslim edilmemesi ve benzeri hallerde DMO mevzuatı ve ilgili anlaşma hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, DMO talep toplama tarihlerinde ihtiyaç konusu tıbbi malzeme taleplerinin DMO sistemine girildiği ancak;

- Mal teslim tarihleri ile talep edilme tarihleri karşılaştırıldığında ciddi gecikmeler olduğu,

- Geç teslimler için herhangi bir müeyyide uygulanmadığı,
- Mal teslim tarihleri bilinmediğinden ihtiyaç duyulan tıbbi malzemelere ilişkin tedarik planlaması yapılamadığı,
- DMO teslimlerinde yaşanan gecikme sebebiyle acil olarak ihtiyaç duyulan tıbbi malzemelerin alımının çoğu zaman sonradan doğrudan temin ya da ihale yöntemleri ile yapıldığı

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında bulguda yer alan tespitlerin giderilmesi için gerekli takip ve işlemlerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Dolayısıyla alım ve kabul süreçlerinin ihtiyaçların etkin ve zamanında karşılanmasını sağlayacak şekilde revize edilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 449 **TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	546.797.810,20
10	**Hazır Değerler**	29.495.706,49
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	4.463,73
104	PROJE ÖZEL HESABI	29.491.242,76
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	239.939.766,14
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	239.341.820,87
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	597.945,27
13	**Kurum Alacakları**	152.551.375,18
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	152.551.375,18
14	**Diğer Alacaklar**	3.298.927,20
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.298.927,20
15	Stoklar	21.647.956,34
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	21.647.956,34
16	**Ön Ödemeler**	99.864.078,85
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	99.864.078,85
2	DURAN VARLIKLAR	6.662.209.999,03
22	**Faaliyet Alacakları**	2.323,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.323,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.370.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.850.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.480.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	6.660.837.676,03
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	731.404.748,99
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	101.809.451,49
252	BİNALAR HESABI	6.001.032.078,70
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	416.700.672,83
254	TAŞITLAR HESABI	20.090.848,29
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	182.585.971,92
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.546.776.068,71
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	753.989.972,52
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	196.819.230,17
32	**Faaliyet Borçları**	151.607.585,53
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	151.607.585,53
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.862.585,68
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.260.682,51
333	EMANETLER HESABI	1.601.903,17
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	38.641.760,36
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	28.663.895,81
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	9.301.413,49
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	676.451,06
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.331.115,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.331.115,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	376.183,60
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	376.183,60
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	41.736.828,29
43	**Diğer Borçlar**	69.349,05
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	69.349,05
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	41.667.479,24
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	41.667.479,24
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.970.451.750,77
50	**Net Değer**	534.688.376,67
500	NET DEĞER HESABI	534.688.376,67
51	**Değer Hareketleri**	883.776,86
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	883.776,86
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	7.866.396.331,20
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.866.396.331,20
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.272.900.513,63
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.272.900.513,63
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.841.383.779,67
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	5.018.959.508,18
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.177.575.728,51

260	HAKLAR HESABI	28.203.235,70
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-28.203.235,70
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	2.672.455,68
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.672.455,68

AKTİF TOPLAMI 7.209.007.809,23

PASİF TOPLAMI 7.209.007.809,23

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	80.879.735,52
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	80.879.735,52
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	16.872.135,47
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	16.872.135,47
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	156.906.865,67
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	156.906.865,67
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	9.086.584,30
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	9.086.584,30
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	50.314.764,41
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	50.314.764,41
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	4.695.999,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	6.955.544,00
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	31.651.534,01
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	43.303.077,01

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 449 **Adı : TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.505.267.317,51
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.449.439.158,12
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	277.807.440,73
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	171.123.632,67
630	05	Cari Transferler	276.106.973,83
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.118.014,59
630	13	Amortisman Giderleri	259.602.169,95
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	49.142.651,63
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.110.949,79
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.644.395,60
630	99	Diğer Giderler	171.930,60

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.505.267.317,51**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.848.398.278,32
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	71.624.527,12
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.677.804.489,15
600	05	Diğer Gelirler	95.697.399,69
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	3.271.862,36
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.848.398.278,32**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.416.743,52
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.388.415,07
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.301,47
610	05	Diğer Gelirler	23.026,98

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.416.743,52**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.846.981.534,80**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.499.669.562,38**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.841.383.779,67**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.505.267.317,51**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.848.398.278,32**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.846.981.534,80**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.416.743,52**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.841.383.779,67**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8449

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	163.036.247,85
10	**HAZIR DEĞERLER**	96.707.020,24
102	BANKALAR HESABI	85.063.816,72
105	DÖVİZ HESABI	11.643.203,52
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	22.396.117,64
120	ALICILAR HESABI	20.791.673,69
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.604.443,95
13	**DİĞER ALACAKLAR**	1.070.189,66
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	500.000,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	35.742,53
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	10.851,78
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	523.595,35
15	STOKLAR	40.706.703,31
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	40.706.703,31
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	417.674,22
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	417.674,22
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	1.738.542,78
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	1.738.542,78
2	DURAN VARLIKLAR	12.804.784,84
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	91.968,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	91.968,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	11.834.774,44
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	11.834.774,44
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	620.200,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	620.200,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	257.842,40
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	257.842,40

AKTİF TOPLAMI 175.841.032,69

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	374.939.792,02
30	**MALİ BORÇLAR**	2.603.207,91
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	500.000,00
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	2.103.207,91
32	**TİCARİ BORÇLAR**	178.465.627,17
320	SATICILAR HESABI	177.381.864,66
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.083.762,51
33	**DİĞER BORÇLAR**	12.688.350,64
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	5.618.388,42
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	7.069.962,22
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	83.558.398,68
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	35.997.242,96
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	7.189.309,49
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	8.731.642,86
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	31.406.395,01
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	233.808,36
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	97.624.207,62
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	97.624.207,62
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	144.633.226,55
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	144.633.226,55
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	144.633.226,55
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-343.731.985,88
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000.000,01
500	SERMAYE HESABI	2.000.000,01
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-1.000.000,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	97.171.818,64
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	97.171.818,64
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-226.679.654,23
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-226.679.654,23
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-215.224.150,30
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	47.884.763,42
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-263.108.913,72

PASİF TOPLAMI 175.841.032,69

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	19.198.051,07
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	19.198.051,07

980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	231.902.032,40
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	231.902.032,40
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	1.240.326,96
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	1.240.326,96

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8449 | **TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** | **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	1.524.130.129,19
1- Yurtiçi Satışlar	1.049.105.995,89
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	475.024.133,30
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	2.726.367,93
1- Satıştan İadeler (-)	1.350.199,06
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	1.376.168,87
C- NET SATIŞLAR	1.521.403.761,26
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	1.360.652.514,27
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	1.360.652.514,27
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	160.751.246,99
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	408.485.630,75
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	408.485.630,75
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-247.734.383,76
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	32.817.779,01
3- Faiz Gelirleri	27.948.291,28
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	1.972.453,25
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	2.897.034,48
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	325.777,54
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	72.864,09
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	252.913,45
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-215.242.382,29
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	18.233,07
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	18.233,07
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	1,08

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	1,08
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-215.224.150,30
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-215.224.150,30

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Trabzon Üniversitesi 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 09.05.2018 tarih ve 7141 sayılı Kanun'un 7'inci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Trabzon Üniversitesininakademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 9 fakülte, 2 yüksekokul, 2 enstitü, 7 meslek yüksekokulu 1 konservatuvar 12 koordinatörlük ve 11 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	89	31	120
Doçent	59	54	113
Doktor öğretim üyesi	161	103	264
Öğretim görevlisi	166	72	238
Araştırma görevlisi	106	75	181
Toplam	**581**	**335**	**916**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	132	255	387
Sağlık	1	5	6
Avukatlık	2	0	2
Eğitim-öğretim	0	0	0
Teknik	26	43	69
Yardımcı	29	31	60
Sözleşmeli	39	0	39
İşçi	101	0	101
Toplam	**330**	**334**	**664**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 911' dir. Ayrıca Üniversitede 3 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Trabzon Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	**Gerçekleşme (TL)**	**Gerçekleşme Oranı(%)**
01 Personel Giderleri	665.676.208,00	659.945.796,75	99,14
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	80.918.792,00	78.794.444,51	97,37
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	66.302.091,00	37.867.903,00	57,11
05 Cari Transferler	19.144.000,00	17.901.655,89	93,51
06 Sermaye Giderleri	191.691.000,00	176.564.871,00	92,11
07 Sermaye Transferleri			
Toplam	**1.023.732.091,52**	**971.074.671,15**	**94,86**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 954.482.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 69.250.091,52 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 1.023.732.091,52 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %94,86'sı olan 971.074.671,15 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 665.676.208,00 TL ödeneğin 659.945.796,75 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 80.918.792,00 TL ödeneğin 78.794.444,51 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 66.302.091,00 TL ödeneğin 37.867.903,00 TL'si, cari transferlerde 19.144.000,00 TL ödeneğin 17.901.655,89 TL'si, sermaye giderlerinde 191.691.000,00 TL ödeneğin 176.564.871,00 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 8.028.168,77 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	**Gerçekleşen (TL)**	**Gerçekleşme Oranı (%)**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.953.000,00	10.704.981,85	179,83
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	939.503.000,00	925.588.000,00	98,52
Diğer Gelirler	9.026.000,00	12.974.759,02	143,75
Sermaye Gelirleri			
Toplam	954.482.000,00	949.267.740,87	99,45
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		1.033.759,73	
Net Toplam		**948.233.981,14**	

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 954.482.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 948.233.981,14 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 949.267.740,87 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.033.759,73 TL, enflasyon düzeltmesi olarak 839.197.885,20 TL ve faaliyet gideri 971.074.671, 15 TL olan Üniversite, 2024 yılını 22.840.690,01 TL olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 4.006.512,69 TL, gider toplamı 3.165.181,45 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 841.331,24 TL kâr ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden

Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmaması nedeniyle yeterli değildir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmemiştir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri ile ilgili çalışmalar başlatılmış ancak tamamlanmamıştır.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmamıştır.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirilmemektedir.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Trabzon Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 525 | TRABZON ÜNİVERSİTESİ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	227.230.461,42
10	**Hazır Değerler**	7.061.044,80
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	4.719.954,28
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	2.341.090,52
12	**Faaliyet Alacakları**	158.680.957,31
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	158.435.973,80
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	244.983,51
13	**Kurum Alacakları**	19.754.656,81
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	19.754.656,81
14	**Diğer Alacaklar**	1.418.719,39
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.418.719,39
15	Stoklar	12.693.650,10
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	12.693.650,10
16	**Ön Ödemeler**	27.621.433,01
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	27.621.433,01
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	3.812.019.921,49
24	**Mali Duran Varlıklar**	0,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.812.019.921,49
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.794.752.108,82
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	3.377.241,01
252	BİNALAR HESABI	1.213.451.396,72
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.882.001,15
254	TAŞITLAR HESABI	5.878.152,76
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	103.540.997,49
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-506.589.580,60
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	191.727.604,14
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	11.896.258,99
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-11.896.258,99

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	18.176.981,09
32	**Faaliyet Borçları**	7.268.603,13
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	7.268.603,13
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.321.882,46
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.023.136,05
333	EMANETLER HESABI	298.746,41
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.036.495,50
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.369.584,13
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	451.456,75
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	215.454,62
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	550.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	550.000,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	30.057.137,09
43	**Diğer Borçlar**	2.227.137,12
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.227.137,12
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	27.654.834,12
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	27.654.834,12
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	175.165,85
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	175.165,85
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.991.016.264,73
50	**Net Değer**	898.180.585,16
500	NET DEĞER HESABI	898.180.585,16
51	**Değer Hareketleri**	485.835,41
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	485.835,41
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.966.176.846,02
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.966.176.846,02
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-880.025.192,73
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-880.025.192,73
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.006.198.190,87
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.788.087.647,65
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-781.889.456,78

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	176.201,80
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-176.201,80

AKTİF TOPLAMI 4.039.250.382,91

PASİF TOPLAMI 4.039.250.382,91

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	24.430.250,01
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	24.430.250,01
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.005.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.005.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	217.918.030,67
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	217.918.030,67
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.221.387,74
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.221.387,74
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	893.437,42
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	893.437,42
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	4.404.165,18
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	388.596,13
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	4.792.761,31

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 525 **Adı : TRABZON ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	846.640.623,25
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	660.530.815,10
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	78.834.157,54
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	25.900.677,17
630	05	Cari Transferler	23.628.537,06
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	171.970,64
630	13	Amortisman Giderleri	43.240.160,49
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	8.699.202,38
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	6.227,08
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	4.859,24
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	5.618.545,20
630	99	Diğer Giderler	5.471,35

GİDERLER TOPLAMI (A) **846.640.623,25**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.014.675.200,71
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.379.325,37
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	989.496.723,06
600	05	Diğer Gelirler	14.159.587,80
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	620.718,48
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	18.846,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.014.675.200,71**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.034.271,79
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	405.336,19
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	512,06
610	05	Diğer Gelirler	628.423,54

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.034.271,79**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.013.640.928,92**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **839.197.885,20**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.006.198.190,87**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**846.640.623,25**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.014.675.200,71**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.013.640.928,92**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.034.271,79**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.006.198.190,87**

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

KDV : Katma Değer Vergisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Gelirlerden Takipli Alacak Hesaplarında Kayıtlı Bazı Alacakların Tahsilinin Mümkün Olmadığının Tespit Edilmesi

2. Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabına Kaydedilerek Bilanço Hesaplarında Gözükmesi Gereken Harcamaların Gider Hesaplarına Kaydedilmesi

3. İktisadi İşletme Sermayesinin Üniversiteye Ait Mali Tablolarda Yer Almaması

4. Doğrudan Teminle Yapılan Uzun Süreli Alımlarda Sözleşme Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Trakya Üniversitesi 20.07.1982 tarihli ve 41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş, 30.03.1983 tarihinde 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 19'uncu maddesi ile yeniden düzenlenmiştir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Trakya Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 4 yüksekokul, 1 konservatuvar, 5 enstitü, 10 meslek yüksekokulu, ve 39 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	304	59	363
Doçent	173	96	269
Doktor öğretim üyesi	437	140	577
Öğretim görevlisi	353	132	485
Araştırma görevlisi	463	321	784
Toplam	**1730**	**748**	**2478**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	452	282	734
Sağlık	1036	437	1473
Avukatlık	4	3	7
Eğitim-öğretim	5	1	6
Teknik	99	55	154
Yardımcı	160	83	243
Sözleşmeli	303	23	326
İşçi	877	7	884
Toplam	**2936**	**891**	**3827**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 4666'dır. Ayrıca Üniversitede 16 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Trakya Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	2.928.712.500,00	2.891.286.990,72	98,72
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	356.913.800,00	345.569.476,59	96,82
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	284.734.035,21	181.988.790,52	63,92
Cari Transferler	505.447.371,00	504.581.207,93	99,83
Sermaye Giderleri	536.241.044,84	304.551.645,18	56,79
Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**4.612.048.751,05**	**4.227.978.110,94**	**91,67**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.207.782.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 404.266.751,05 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 4.612.048.751,05 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin % 91,67'si olan 4.227.978.110,94 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 2.928.712.500,00 TL ödeneğin 2.891.286.990,72 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 356.913.800,00 TL ödeneğin 345.569.476,59 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 284.734.035,21 TL ödeneğin 181.988.790,52 TL'si, cari transferlerde 505.447.371,00 TL ödeneğin 504.581.207,93 TL'si, sermaye giderlerinde 536.241.044,84 TL ödeneğin 304.551.645,18 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Mevlana ve Farabi Değişim Programı, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 11.335.695,53 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	46.500.000,00	85.750.679,67	184,41
Alınan Bağış ve Yardımlar	4.070.895.000,00	3.987.310.917,87	97,94
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Diğer Gelirler	90.387.000,00	154.939.170,11	171,41
Toplam	4.207.782.000,00	4.228.000.767,65	100,48
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	-	446.854,87	-
Net Toplam	**4.207.782.000,00**	**4.227.553.912,78**	**100,46**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.207.782.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda net bütçe geliri 5.227.553.912,78 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 4.732.335.990,69 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 446.854,87 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 4.295.159.463,40 TL ve faaliyet gideri 4.389.900.171,02 TL olan Üniversite, 2024 yılını 4.637.148.428,20 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.533.427.099,93 TL, gider toplamı 3.186.677.548,72 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 653.250.448,79 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 72.753.068,82 TL, gider toplamı 58.003.942,00 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 14.749.126,82 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 20 Mayıs 2007 tarih ve 26527 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/12097 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Trakya Teknopark Yönetici AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 540.000,00 TL olup Üniversitenin %80 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 02/04/2019 tarihinde yapılan Olağan Genel Kurul Toplantısında; 540.000,00 TL olan şirket sermayesi 1.890.000,00 TL artırılarak 2.430.000,00'ye, 14/03/2023 tarihli Yönetim Kurulu kararı ile şirket sermayesi 1.512.000,00 TL artırılarak 1.944.000,00 TL çıkarılmıştır. Böylece Üniversitenin ödenmiş sermaye payı 1.944.000,00 TL'dir. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmamaktadır 16 Aralık 2023 tarih ve 32401 Resmi gazetede yayınlanan Enflasyon düzeltmesi uygulama genel tebliği göre Trakya Teknopark 20/12/2024 tarih ve 499 sayısına istinaden enflasyon güncellemesi yapılarak Üniversitenin ödenmiş sermaye payı 15.957.298,83 TL çıkarılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden

Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,

Geçici ve kesin mizan,

Bilanço,

Faaliyet sonuçları tablosu,

Öz kaynak değişim tablosu,

Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2023 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede

yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 (beş) iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 3(üç)'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Trakya Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Gelirlerden Takipli Alacak Hesaplarında Kayıtlı Bazı Alacakların Tahsilinin Mümkün Olmadığının Tespit Edilmesi

Gelirlerden takipli alacak hesaplarında kayıtlı bazı alacakların tahsilinin mümkün olmadığı görülmüştür.

Yapılan incelemelerde Üniversiteye ait ticari alanların kiraya verilmesi nedeniyle kira geliri olarak tahsil edilmesi gereken beş adet özel ve tüzel kişilikten olan alacağın tahsil kabiliyetinin olmadığı görülmüştür. Tahsili mümkün olmayan alacaklara ilişkin bilgi aşağıdadır.

-E. Yönetişim ve Spor Ltd. Şirketinden olan 2016-2018 yıllarına ilişkin KDV dahil toplam 74.659,72 TL alacağın şirketin mal varlığının olmaması nedeniyle,

-Ö. H. Gıda Ltd. Şirketinden olan 2016-17 yıllarına ilişkin KDV dahil toplam 193.035,74 TL alacağın şirketin mal varlığının bulunmaması ve tahsil kabiliyetinin olmaması nedeniyle,

-Ö. Turizm Şirketinden olan 2012 yılına ilişkin KDV dahil 43.128,94 TL alacağın icra sırasında daha önde olan başka alacaklıların olması nedeniyle,

-T. Tan. Adlı kişiden olan 2012-13 yıllarına ilişkin KDV dahil 41.692,23 TL alacağın kişinin ölümü ve borca bataklık davası nedeniyle,

-T. Kuyu. Adlı kişiden olan 2015-16 yıllarına ilişkin KDV dahil 73.135,13 TL alacağın ise hem taşınmaz kaydının olmaması hem de haciz sırasında çok fazla alacaklının bulunması gibi nedenlerle olmak üzere toplam 425.651,76 TL tutarındaki takipli alacağın tahsilinin mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

Bu kiracıların borçlarını ödemeden kira süresi sonu itibariyle ticari alanları boşalttıkları, idare tarafından ise sözleşmede belirlenen gecikme tazminatının hesaplanmadığı ve toplam 59.484,00 TL tutarındaki teminattan ise 9.746,00 TL tutarının gelir kaydedildiği, toplam

49.738,00 TL tutarında nakit ve mektup şeklindeki teminatın ise gelir kaydedilmeden hesaplarda bekletildiği tespit edilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 08.02.2025 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 94 sıra nolu ‘’Parasal Sınırlar’’ başlıklı Genel Tebliğinin 11’nci maddesinde; 5018 sayılı Kanunun, 79’uncu maddesi hükmü gereğince özel mevzuatındaki hükümler saklı kalmak üzere, İdare hesaplarında kayıtlı olup 6183 sayılı Kanun kapsamında izlenen kamu alacakları dışında kalan, zaruri ve mücbir sebeplerle takip ve tahsili imkanı kalmayan 71.500,00 TL tutarına kadar olan alacakların kayıtlardan çıkarılacağı düzenlenmiştir.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edildiğini ve buna yönelik çalışmalara başlanıldığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak Ortalama on yıl öncesine ait olan ve yukarıda da ifade edildiği üzere tahsil edilme imkânı kalmayan alacaklara ait teminatların irat kaydedilmesinin yanı sıra Muhasebat Genel Müdürlüğünün ilgili tebliğ sınırları içinde kalan alacaklarında tasfiye edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

BULGU 2: Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabına Kaydedilerek Bilanço Hesaplarında Gözükmesi Gereken Harcamaların Gider Hesaplarına Kaydedilmesi

İçinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin ödenmiş giderlere ilişkin harcamalara ait hesap kayıtlarının ilgili Yönetmelikte yer alan işleyişine uygun olarak yapılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 1’inci maddesinde yer alan hükme göre;

‘’ Bu Yönetmeliğin amacı; merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin ve işlemlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak, sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, malî tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinde belirtilen standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanmasına ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.’’

Üniversitenin mali tablolarına esas muhasebe kayıtları üzerinde yapılan incelemeler sonucunda;

2025 yılına ilişkin olarak özlük işleri otomasyon, e-BAP ve diğer yazılım güncellemeleri için Aralık-2024 ayı itibariyle toplam olarak 864.000,80 TL harcama yapılmış olup tümü 630 Giderler hesabına kaydedilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 116'ncı maddesinde yer alan 180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabının niteliği ''Gelecek aylara ait giderler hesabı, içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin ödenmiş giderler ile duran varlıklar ana hesap grubundaki gelecek yıllara ait giderler hesabında kayıtlı tutarlardan takip eden faaliyet döneminde tahakkuk edecek olanların izlenmesi için kullanılır.'' Şeklindedir.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edildiğini konuya ilişkin olarak gerekli dikkat ve özenin gösterileceğini ifade etmiştir.

Bu nedenle ilgili tutarın hesap dönemi içinde 180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabına kaydedilerek ilgili faaliyet döneminde tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir. Bu işlem aynı zaman da muhasebenin dönemsellik ilkesine de uygun bir muhasebe kaydı değildir.

BULGU 3: İktisadi İşletme Sermayesinin Üniversiteye Ait Mali Tablolarda Yer Almaması

Üniversitenin tamamına sahip olduğu iktisadi işletme niteliğine haiz, ''Trakya Üniversitesi Kültür ve Spor Daire Başkanlığı Otopark Satış İşletme Spor Tesisler İşletme Müdürlüğü'' sermayesinin, Üniversitenin 2024 yılı Bilançosunda, 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 159'uncu maddesi hükmüne göre; mal ve hizmet üreten kuruluşlara nakden veya ayni olarak verilen sermaye tutarları ve bu sermaye tutarlarının işletilmesinden doğan kar ve zararların, 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında izlenmesi gerekliliği bulunmaktadır.

Kültür ve Spor Daire Başkanlığına bağlı sosyal tesis ve iktisadi işletmelere ait sermayenin Üniversitenin Bilançosu ilgili hesabında yer almaması; Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin, 159'uncu maddesinde yer alan "Mal veHizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı" düzenlemesine uygun bulunmamaktadır.

İdare tarafından gerekli işlemlerin yapıldığı görüldüğünden bulguya raporda yer verilmemiştir.

Trakya Üniversitesi Kültür ve Spor Daire Başkanlığına bağlı ‘’Otopark Satış İşletme Spor Tesisler İşletme Müdürlüğünün’’ 2.259.221,85 TL tutarındaki sermayenin, Üniversite mali tablosunda 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Doğrudan Teminle Yapılan Uzun Süreli Alımlarda Sözleşme Yapılmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 22’nci maddesine göre doğrudan temin yöntemi ile yapılan ve belli bir süreyi içeren bazı hizmet ve yapım işinin bir sözleşmeye bağlanmadığı görülmüştür.

Kamu İhale Genel Tebliği’nin “Doğrudan temine ilişkin açıklamalar” başlıklı 22.1.1.3 maddesinde; “Bu madde kapsamında alımı yapılacak malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın bir sözleşmeye bağlanması zorunlu olup bir defada yapılacak alımlarda sözleşme yapılması idarelerin takdirindedir…” hükmü yer almaktadır.

Yapılan incelemelerde; 5 ay iş süresi olan peyzaj düzenleme işi ile gene yaklaşık iki ay gibi bir süre içeren çatı ve ısıtma tesisatı işleri gibi hizmetlerin herhangi bir sözleşmeye bağlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında bulgu konusu hususa iştirak edildiğini konuya ilişkin olarak gerekli dikkat ve özenin gösterileceğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak gerek mevzuat gerekse söz konusu işlerde çalışan kişilerin iş güvenliği konusunda da doğabilecek birtakım sorumluluk ve riskler dikkate alındığında bu nitelikli işlerin sözleşmeye bağlanması gereklidir.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ağız ve Diş Sağlığı Araştırma ve Uygulama Merkezi Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

Tablo 2: Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

KISALTMALAR

A.Ş. : Anonim Şirketi

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

SUT : Sağlık Uygulama Tebliği

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. İcra Takibi İçin Hukuk Birimine Bildirilmiş Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

2. Tahsil Edilme Niteliğini Kaybetmiş Bazı Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında İzlenmeye Devam Edilmesi

3. Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesinin Tahakkuk Etmiş Alacaklarının Muhasebeleştirilmemesi ve Bunların Tahsiline Yönelik Takiplerin Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Direkt İlk Madde ve Malzeme ve Genel Üretim Giderleri Hesaplarının Kullanılması

2. Sağlık Uygulama Tebliği Puan Değişiminden Kaynaklı Oluşan Farkların Ayrıca Fiyat Farkı Olarak Ödenmesi Yerine Sözleşme Bedeline Dahil Edilmek Suretiyle Ödenmesi

3. Öğretim Üyelerinin Mesai Dışında Özel Hastanelerde Çalışmak Üzere Görevlendirilmeleri Karşılığı Elde Edilen Gelir Üzerinden Bilimsel Araştırma Payı Kesintisi Yapılması

4. Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

5. Üniversite Personelinden Hastane Özel Oda Fark Bedellerinin Alınmaması Konusunda Yürütme Kurulu Kararı Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Trakya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesi (a) fıkrası uyarınca 31.12.1999 tarih ve 23895 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Trakya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 13.03.2021 tarih ve 31422 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Trakya Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde toplamda 17 birim faaliyet göstermektedir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2'nci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

Klinikler, poliklinikler, ameliyathaneler ve laboratuvarlarda yapılacak her çeşit muayene, tetkik, tahlil, tedavi, ameliyat, bakım ve üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetleri yapmak,

Yükseköğretim kurumları dışındaki kuruluşlar ile gerçek tüzel kişiler tarafından istenilecek bilimsel görüş, proje, araştırma vb. hizmetler yapmak,

Tahlil, plan, bilgi işlem organizasyonu, model ayarı, tamir, danışmanlık, ölçü ayarı, rehberlik ve uygulama hizmetleri yapmak bunlara ilişkin raporlar düzenlemek,

Her türlü basım ve yayım işini yapmak,

Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek, faaliyet alanı ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 17'dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 1149 idari memur ve 643 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 1397'sinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 4 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Trakya Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 2.500.000.000 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 4.150.000.000 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 3.106.852.561,38 TL bütçe giderine karşılık 1.957.736.707,15 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.533.427.099,93 TL gelir elde edilmiş, 3.186.677.548,72 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 653.250.448,79 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Trakya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Trakya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali

rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İcra Takibi İçin Hukuk Birimine Bildirilmiş Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

Trakya Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinin vadesinde ödenmeyen alacaklarından icra takibinin yapılması amacıyla hukuk birimine bildirilenlerin 128 Şüpheli Ticari Alacaklar hesabında izlenmediği görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin “Hesabın niteliği” başlıklı 109’uncu maddesinde; Şüpheli Ticari Alacaklar hesabı, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı,

Aynı Yönetmelik’in “Hesabın işleyişi” başlıklı 110’uncu maddesinde; tahsili şüpheli hâle gelen alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklara borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği,

belirtilmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden, vadesinde ödenmeyen, ödenmediği için protesto edilmiş ya da dava veya icra safhasında olan alacakların, olağan alacakların kayıtlı olduğu hesaplar yerine Şüpheli Ticari Alacaklar hesabında izlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, vadesinde ödenmediği için icra yoluyla tahsilini sağlamak üzere hukuk birimine bildirilmiş alacakların halen ilgili alacak hesabında izlenmeye devam edildiği, bu şekilde 2024 yılı sonu itibariyle 198.153,91 TL alacağın bulunduğu tespit edilmiştir. Bu

nedenle Kurumun mali tablolarında ilgili alacak hesapları 198.153,91 TL fazla, 128 Şüpheli Ticari Alacaklar hesabının az gözükmesine sebebiyet verilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, vadesinde tahsil edilememesi nedeniyle hukuk birimine gönderilen alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabına alınmak üzere Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğüne bildirileceği bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla vadesinde tahsil edilmediği için icra yoluyla takibinin yapılması için hukuk birimine gönderilmiş alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Tahsil Edilme Niteliğini Kaybetmiş Bazı Alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında İzlenmeye Devam Edilmesi

Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesinin şüpheli ticari alacaklar hesabında kayıtlı alacağın tahsil edilebilme kabiliyetini yitirmiş olmasına rağmen bu hesapta izlenmeye devam edildiği görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 109'uncu maddesinde; Şüpheli Ticari Alacaklar hesabının, işletmelerin mal ve hizmet satış faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış alacakların izlenmesi için kullanılacağı,

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 110'uncu maddesinde; tahsili şüpheli hâle gelen alacakların 128 Şüpheli Ticari Alacaklara borç, ilgili hesaplara alacak kaydedileceği,

Aynı maddenin 1/b-3 bendinde; Karşılık ayrılmış şüpheli alacaklardan tahsil edilemeyeceği kesinleşenler bir taraftan bu hesaba alacak, 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı hesabına borç; diğer taraftan alacağın tahsil edilememesinde sorumluluğu saptanan personel adına 135 Personelden Alacaklar hesabına borç, 649 Diğer Olağan Gelir ve Kârlar hesabına alacak kaydedileceği,

belirtilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükmü gereği işletmenin kendi faaliyet alanı kapsamında gerçekleştirdiği mal ve hizmet satışlarından kaynaklı alacaklardan vadesinde ödenmeyen,

ödenmediği için protesto edilmiş ya da dava veya icra safhasında olan alacakların olağan alacakların kayıtlı olduğu hesaplar yerine Şüpheli Ticari Alacaklar hesabında izlenmesi gerektiği, alacağın tahsiline yönelik tüm idari işlemler ve nihayetinde hukuki takip sonucu tahsil edilme kabiliyetinin bulunmadığı kesinleşenlerin şüpheli ticari alacaklardan ve şüpheli ticari alacakların karşılığından çıkarılmaları, diğer taraftan alacağın tahsil edilememesinde sorumluluğu saptanan personel adına borç kaydedilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesi mali tablolarında 128.01 "Dava ve Takipteki Alacaklar" ile 128. 09 "Diğer Şüpheli Ticari Alacaklar" alt kodunda toplam 574.890,27 TL alacağın izlendiği, bu alacaklar için 2017 yılında karşılık ayrıldığı ve o tarihten itibaren 574.890,27 TL'nin 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı hesabında izlenmeye devam edildiği, bu alacakların hangi tarihte tahakkuk ettirildiği, hangi faaliyetten kaynaklandığı, bunların vadesinin hangi tarih olduğu, bunlara tahsiline yönelik hukuki takibin yapılıp yapılmadığı konusunda herhangi bir veriye ulaşılamamış olup, söz konusu alacakların yıllardır 128 ve 129 nolu hesaplarda kayıtlı bulunduğu anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, muhasebe program kayıtları üzerinden 2008 yılına kadar geriye yönelik yapılan incelemede söz konusu alacakların hangi tarihte tahakkuk ettirildiği, hangi faaliyetten kaynaklandığı, vadelerinin hangi tarih olduğu, bu alacakların tahsiline yönelik icra takibinin yapılıp yapılmadığı konusunda herhangi bir bilgi ve belgeye ulaşılamadığı, hukuk birimi tarafından icra dosyaları üzerinde başlatılan incelemelerin devam etmekte olduğu, bu çalışmalar sonucunda elde edilecek bilgi ve belgelerin Trakya Üniversitesi Döner Sermaye Saymanlığına gönderilerek gerekli düzeltme işlemenin yapılacağı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla tahsil edilebilme niteliğini yitirmiş alacağın kurum mali tablolarında yer verilmesi suretiyle 128 ve 129 nolu hesaplarda 574.890,27 TL fazla gözükmesine sebebiyet verilmektedir.

BULGU 3: Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesinin Tahakkuk Etmiş Alacaklarının Muhasebeleştirilmemesi ve Bunların Tahsiline Yönelik Takiplerin Yapılmaması

Genel sağlık sigortası veya anlaşmalı özel sigortası bulunmayan hastalara verilen sağlık hizmetleri ile genel sağlık sigortası bulunmakla birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan sağlık hizmetlerinden ücret mukabili yararlananlara tahakkuk ettirilen

alacakların ilgili muhasebe hesaplarında izlenmediği ve bunların tahsiline yönelik takiplerin yapılmadığı görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin;

"Alacakların takip ve tahsil sorumluluğu" başlıklı 23'üncü maddesinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisi, alacakların takibi için gerekli bilgileri ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğu, muhasebe yetkilisi, idarelerce ilgili mevzuatına göre tahakkuk ettirilerek tahsil edilebilir hâle gelmiş gelir ve alacakları ilgili hesaplara kaydederek, nakden veya mahsuben tahsil edilmesinden sorumlu olduğu,

Mezkur Yönetmelik'in 96'ıncı maddesinde, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmamış alacakların 120 Alıcılar hesabında, 98'inci maddesinde ise işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından doğan senede bağlanmış alacakların 121 Alacak Senetleri hesabında izleneceği,

belirtilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükmü değerlendirildiğinde; alacakların takip edilerek tahsil edilebilir hâle getirilmesi idarenin görev ve sorumluluğunda olduğu, muhasebe yetkilisinin ise tahakkuk etmiş alacakları ilgili muhasebe hesaplarına kaydederek alacakların takibi için gerekli bilgi ve belgeleri düzenli olarak işletmeye vermekle yükümlü olduğu, işletmenin kendi faaliyet alanı kapsamında gerçekleştirdiği mal ve hizmet satışlarından kaynaklı ve karşılığında herhangi bir senet alınmamış alacakların 120 Alıcılar hesabından, karşılığında senet alınmış alacakların ise 121 Alacak Senetleri hesabında izlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Trakya Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde sunulan sağlık hizmetlerinden yararlanmış ancak genel sağlık sigortası, anlaşmalı özel sigortası veya banka sandığı bulunmayan ücretli hasta, sağlık turizmi kapsamındaki hasta veya genel sağlık sigortası kapsamında olan ancak Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan mesai dışı yapılan teşhis, tetkik, görüntüleme, ameliyat gibi hizmetlerlerden yararlananlar için kişi bazlı alacak tahakkuklarının yapıldığı, bu kayıtların otomasyon sisteminde tutulduğu ancak tahakkuk eden bu alacakların ilgili muhasebe hesaplarına alınmak üzere muhasebe yetkilisine bildirilmediği, ayrıca İdarece bunların tahsil ve takibine dair herhangi bir işlemin yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu şekilde 2014 yılından 2024 yılı sonuna

kadar toplam 4.093.057,54 TL alacağın muhasebe dışı bırakılması suretiyle Kurumun mali tablolarında ilgili alacak hesaplarının bu tutarlar kadar az gözükmesine sebebiyet verilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan mesai dışı yapılan teşhis, tetkik, görüntüleme, ameliyat gibi hizmetlerinden yararlananlar için kişi bazlı alacak tahakkuklarının muhasebe kayıtlarına alınmak üzere, Trakya Üniversitesi Döner Sermaye Saymanlık Müdürlüğüne bildirileceği bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, Trakya Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezinde tahakkuk eden tüm alacakların muhasebe kayıtlarına alınmak üzere muhasebe yetkilisine bildirilmesi ve bunların tahsil ve takibinin mevzuatında belirtildiği şekilde yapılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Direkt İlk Madde ve Malzeme ve Genel Üretim Giderleri Hesaplarının Kullanılması

Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde doğrudan mamul mal üretimine yönelik bir faaliyetin bulunmamasına karşılık direkt ilk madde ve malzeme ve genel üretim giderleri hesaplarının kullanıldığı görülmüştür.

01.05.2007 tarih ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 467'nci maddesinde; 710 Direkt ilk madde ve malzeme giderleri hesabı, esas üretim gider yerleri ile ilgili olan ve üretim işlemi sırasında doğrudan doğruya mamul bünyesine giren ve onun bir unsurunu oluşturan ilk madde ve malzemeler ile üretimin yapılmasında zorunlu bulunan yardımcı maddelerin ambardan çekilip kullanılması ile ilgili fiilî tutarların izlenmesi için kullanılacağı, üretimde kullanılmayan ve satılan ilk madde ve malzemenin maliyeti bu hesapta izlenmeyeceği,

Yönetmelik'in 485'inci maddesinde de 730 Genel üretim giderleri hesabı, üretim ve bu üretime bağlı hizmetler için yapılan direkt işçilik ve direkt ilk madde ve malzeme dışında kalan giderlerin izlenmesi için kullanılacağı ve bu giderlerin; üretim ve hizmet maliyeti ile ilgili bir gider niteliği taşıması, çeşit ve değer yönü ile doğrudan doğruya değil ancak dağıtım yoluyla üretim ve hizmet maliyetine yansıtılır nitelikte olması gerektiği,

Belirtilmektedir.

Yukarıdan yer verilen mevzuat hükümlerinden adı geçen hesapların direkt üretim yerlerinde üretilen mamulün girdisi niteliğinde olan ve üretilen mamulün maliyetinin bir unsuru olan ilk madde ve malzemeler ile üretimin yapılmasında zorunlu tutulan yardımcı maddelerin kullanılması bağlı tutarların bu hesapta muhasebeleştirileceği, üretimde kullanılmayan veya hazır alınıp satılan ilk madde ve malzemelerin bu hesaba kaydedilmeyeceği, 730 Genel Üretim Giderleri hesabının üretim ve hizmet maliyeti ile ilgili bir gider niteliği taşıması, çeşit ve değer yönü ile doğrudan doğruya değil ancak dağıtım yoluyla üretim ve hizmet maliyetine yansıtılır nitelikte olan ancak direkt işçilik ve direkt ilk madde ve malzeme dışında kalan giderlerin muhasebeleştirilmesi için kullanılacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimde temelde sağlık hizmeti sunucusu olan Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinin herhangi bir mamul mal üretimine yönelik faaliyeti bulunmamasına karşılık 2024 yılında 710 Direkt ilk madde ve malzeme giderleri hesabında 133.523,96 TL, 730 Genel üretim giderleri hesabında 62.802.219,20 TL tutarın muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde doğrudan mamul mal üretimine yönelik bir faaliyetin bulunmaması nedeniyle ilk madde ve malzeme ve genel üretim giderleri hesaplarının kullanılmayacağı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla mamul mal üretimi faaliyeti bulunmayan Merkezin giderleri için söz konusu maliyet hesaplarının kullanılmaması, bunların yerine işin niteliğine uygun Yönetmelik'te yer alan diğer hesaplarının kullanılması gerekmektedir.

BULGU 2: Sağlık Uygulama Tebliği Puan Değişiminden Kaynaklı Oluşan Farkların Ayrıca Fiyat Farkı Olarak Ödenmesi Yerine Sözleşme Bedeline Dahil Edilmek Suretiyle Ödenmesi

Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) yer alan puanlar üzerinden sözleşmeye bağlanan teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında SUT puan değişiminden kaynaklı farkların sözleşme puanına dahil edilerek ödendiği görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 8'ıncı maddesinde sözleşme türlerine göre fiyat farkı verilebilmesine ilişkin esas ve usulleri tespite Kamu İhale Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanı yetkili olduğu ve sözleşmelerde yer alan fiyat farkına ilişkin esas ve

usullerde sözleşme imzalandıktan sonra değişiklik yapılmayacağı hüküm altına alınmıştır. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na Göre İhale Edilen Hizmet İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'ın 7'nci maddesinin birinci fıkrasında; bu Esaslara tabi hizmet alımı ihalelerinde fiyat farkı uygulanabilmesi için söz konusu işlerin ihalelerine ilişkin idari şartname ve sözleşmelerde bu Esaslara göre fiyat farkı hesaplanacağının belirtilmiş olması gerektiği, on birinci fıkrasında; puan birimi üzerinden sözleşmeye bağlanan teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında, 5'inci madde hükümleri uygulanmaksızın, ilgili hizmetin uygulama ayındaki puanı ile ihale tarihindeki puanı arasındaki farktan kaynaklanan fiyat değişimlerinin fiyat farkı olarak ödeneceği veya kesileceği belirtilmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden hizmet alım ihalelerinde yüklenicilere fiyat farkı ödenebilmesi için idari şartnamelerde ve sözleşmelerde Hizmet İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar 'da yer alan hükümler çerçevesinde düzenleme yapılması gerektiği, ihale dokümanında yer verilen fiyat farkına ilişkin esas ve usullerde sözleşme imzalandıktan sonra değişiklik yapılamayacağı, ihale dokümanında yükleniciye fiyat farkı ödeneceğine dair düzenlemeye yer verilmesi koşulu ile SUT puan birimi üzerinden sözleşmeye bağlanan teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımlarında işin devamı sırasında SUT puanı değişimlerinden kaynaklı oluşan farkların Esaslar'ın 5'inci maddesi uygulanmaksızın fiyat farkı olarak ödeneceği veya kesileceği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde 2022/13661 ihale kayıt numaralı Radyoterapi Hizmet Alımının 23.500.000 SUT puanı üzerinden 12.05.2022 tarihinde sözleşmeye bağlandığı, işin süresinin 3 yıl olarak planlandığı ve işin bitiş süresinin 12.05.2025 olarak belirlendiği, ancak işin devamı sırasında ihale konusu işlemlere ilişin SUT puanlarında artış meydana geldiği ve bu artışlardan kaynaklanan farkların ayrıca fiyat farkı olarak ödemek yerine sözleşme puanlarına dahil edilmek suretiyle ödendiği bu sebeple işin (%20 iş artışı dahil) sözleşme bitim tarihi olan 12.05.2025 tarihinden 21 ay önce 23.08.2023 tarihinde tamamlandığı,

2022/832751 ihale kayıt numaralı Robotik (Antineoplastik İnfüzyon Kemoterapi için) İlaç Hazırlama Amaçlı Tıbbi Cihaz Hizmet Alımı 44.000 işlem puanı üzerinden 19.10.2022 tarihinde sözleşmeye bağlandığı, işin süresi 2 yıl olarak planlandığı ve işin bitiş süresinin 19.10.2024 olarak belirlendiği, ancak işin devamı sırasında ihale konusu işlemlere ilişin SUT puanlarında artış meydana geldiği ve bu artışlardan kaynaklanan farkların ayrıca fiyat farkı olarak ödemek yerine sözleşme puanlarına dahil edilmek suretiyle ödendiği bu sebeple işin

(%20 iş artışı dahil) sözleşme bitim tarihi olan 19.10.2024 tarihinden yaklaşık 5 ay önce 14.05.2024 tarihinde tamamlandığı,

Tespit edilmiştir.

Hasta sayılarında çok önemli bir artış olmamasına karşın SUT eki teşhis ve tedaviye ilişkin puanlarındaki artıştan kaynaklanan farkların sözleşme puanlarına dahil edilmesi nedeniyle işlerin öngörülen tarihlerden çok daha erken tarihlerde tamamlanması planlama ve yeni ihaleye hazırlık süreçlerini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, İşletme tarafından yapılacak ihalelerde SUT puan değişimlerinden kaynaklanan farkların sözleşme bedellerine dahil edilmeksizin ödenmesi konusunda mevzuat çerçevesinde düzenlemeler yapılacağı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla işin devamı sırasında ihale dokümanında yer verilmesi koşulu ile SUT puan değişimlerinden kaynaklanan farkların sözleşme bedeline dahil edilmeksizin fiyat farkı olarak ödenmesi veya kesilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Öğretim Üyelerinin Mesai Dışında Özel Hastanelerde Çalışmak Üzere Görevlendirilmeleri Karşılığı Elde Edilen Gelir Üzerinden Bilimsel Araştırma Payı Kesintisi Yapılması

Üniversite kadrosunda bulunan Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde (Hastane) görevli bulunan doçent ve profesör unvanındaki öğretim üyelerinden mesai saatleri dışında çalışmak üzere özel hastanelerde görevlendirilmeleri karşılığı elde edilen gelirler üzerinden bilimsel araştırma projesi payı kesintisi yapıldığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 36'ncı maddesinin yedinci fıkrasında; profesör ve doçent kadrosunda olanlar, her bir anabilim dalındaki kadrolu profesör ve doçent sayısının yüzde 50'sini geçmemek, bir yıla kadar kurumsal sözleşme yapılmak ve geliri üniversite döner sermayesi hesabına kaydedilmek şartıyla ve ilgilinin muvafakati ile mesai dışında özel hastaneler veya vakıf üniversitesi hastanelerinde çalıştırılabileceklerini, aynı Kanun'un 58'inci maddesinin (ı) bendinde; öğretim üyelerinin 36'ncı maddenin yedinci fıkrası uyarınca çalışmaları karşılığı elde edilen gelirler döner sermaye işletmesinin ayrı bir hesabında toplanacağı, bu tutardan (b) fıkrası uyarınca kesinti yapılmayacağı, bu gelirin yüzde 50'si, herhangi bir limite bağlı olmaksızın hizmeti sunan öğretim üyesine ödeneceği ve kalan tutarın (b) fıkrasında belirtilen işler için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükmünden, üniversitenin doçent ve profesör kadrosunda bulunan öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında çalışmak üzere üniversite ile kurumsal sözleşmeler yapılmak ve elde edilen gelirlerin tamamının ilgili döner sermaye hesabına yatırılması koşulu ile özel hastaneler veya vakıf üniversitesi hastanelerinde görevlendirilebileceği, bu tutarlar üzerinden döner sermaye gelirleri üzerinden kesilen bilimsel araştırma proje paylarının dayanağı olan (b) fıkrasındaki kesintilerin yapılmayacağı, bu gelirin yüzde 50'si, herhangi bir limite bağlı olmaksızın hizmeti sunan öğretim üyesine ödeneceği ve kalan tutarın döner sermaye faaliyetleri için kullanılacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemelerde 2024 yılı içinde üniversite kadrosunda olan ve Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinde görevli bazı öğretim üyelerinin mesai saatleri dışında çalışmak üzere bazı özel hastaneler ile kurumsal sözleşmeler yapıldığı, buradan elde edilen gelirlerin tamamının döner sermayede açılmış bir hesaba yatırıldığı, bu gelirlerin %50'sinin ilgili öğretim üyesine ödendiği, ancak kalan tutar üzerinden %5 oranında bilimsel araştırma payının kesilip ilgili hesaplara aktarıldığı anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, bundan sonra 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 36'ıncı maddesinin yedinci fıkrasına göre yapılan görevlendirmelerden elde edilen gelirler üzerinden bilimsel araştırma projesi payı kesintisi yapılmayacağı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 36'ıncı maddesinin yedinci fıkrasına göre yapılan görevlendirmelerden elde edilen gelirler üzerinden bilimsel araştırma projesi payı kesintisi yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 4: Genel Sağlık Sigortası Kapsamı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Protokol Yapılmaması

Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere ilişkin Üniversitenin herhangi bir anlaşma yapmadığı ve protokol imzalamadığı görülmüştür.

18.02.2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Genel ilkeler" başlıklı 4'üncü maddesinin 9'uncu fıkrasında;

"Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşlarla bir protokolle belirlenen anlaşma çerçevesinde sunulmuş hizmetlerle ilgili olarak,

Gelir Getirici Faaliyet Cetveli"ndeki puanları alınacak ücrete paralel olarak artırmaya yönetim kurulları yetkilidir"

Hükmü bulunmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin dolayısıyla özel hastanelere de verilecek hizmetin fiyatının ne olacağı 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesi (c) bendinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin fiyatları Sağlık Bakanlığınca tespit ve ilan edileceği hükmü gereği Sağlık Bakanlığı tarafından her sene belirlenmektedir.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3'üncü maddesi (c) bendinde yer alan hükme dayanılarak Sağlık Bakanlığı tarafından yaymlanan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin fiyat tarifesi ile bu Fiyat Tarifelerine Yönelik Usul ve Esasların "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde bu tarifenin amacının Bakanlık bünyesindeki sağlık hizmeti sunucuları ile devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan sağlık hizmet sunucuları (devlet üniversite hastaneleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri, diş hekimliği fakülteleri), fiyat tarifeleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olduğu,

Mezkûr Fiyat Tarifeleri Usul ve Esaslarının "Kamu Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesinin Genel Uygulama İlkeleri" başlıklı 3'üncü kısmının (ç) bendinde 5510 sayılı Kanun'un geçici 20'nci maddesi kapsamında yer alan banka ve sandık kapsamındaki iştirakçiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin mensuplarına yönelik sunulacak sağlık hizmetleri için Ek-2'deki Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi fiyatlarının uygulanacağı,

Hükümleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinin genel sağlık sigortası kapsamı dışındaki özel sigorta, özel kurum ve benzeri kuruluşların mensuplarına hizmet sunabileceği, sunulan hizmetlerle ilgili olarak Yükseköğretim Kurumu tarafından çıkartılan Gelir Getirici Faaliyet Cetvelindeki puanlarda alınacak ücrete paralel olarak artırım yapılabileceği ancak bu hizmete yönelik ilgili kurumlarla anlaşma yapılması, bu anlaşmada kurumların hak ve yükümlülüklerin ortaya konularak bir protokole bağlanması, bu protokolde söz konusu hizmetlerin fiyatlarının Sağlık Hizmetleri Fiyat Tarifesi fiyatları taban olarak belirlenmesi ve

alınan hizmetin bedelinin hangi sürelerde tahsil edileceği, hizmet bedelinin tahsil edilememesi durumunda ne gibi yaptırımların uygulanacağı gibi hususlara yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, genel sağlık sigortası kapsamı dışında olup 2024 yılı içerisinde aşağıdaki tabloda gösterilen kurumların personeline hizmet verilmişse de bu hizmetlere yönelik ilgili kurumlarla herhangi bir anlaşma yapılmadığı ve protokol imzalanmadığı, söz konusu hizmetlerin hangi fiyatlardan verileceği ve tahsilatın hangi şartlarda yapılacağına yönelik herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresinin cevabında, ilgili kuruluşların tedavi giderleri mevzuat gereğince kamu tarifesi üzerinden ücretlendirilmiş olup tahsilatları sorunsuz olarak yapıldığı, ilgili kurum ve kuruluşlar protokol yapılmakta olup örnek protokoller ekte gönderildiği bilgisi verilmiştir.

Her ne kadar sunulan sağlık hizmeti için ilgili kurum ve kuruluşlar ile protokol yapılmakta olduğu ve örnek protokollerin ekte gönderildiği belirtilmiş ise de cevap ekinde sunulan protokollerin denetim sürecinde denetim ekibine sunulmuş olan protokoller olduğu görülmüştür. Bunun dışında aşağıdaki tabloda gösterilen kurum ve kuruluşlar ile sözleşmeler yapıldığına dair herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır.

Bu itibarla, iş ve işlemlerinde netliğin sağlanması ve gelir kaybına sebebiyet verebilecek risklerin giderilmesi amacıyla yüksek işlem hacmine sahip kurumlar ile sözleşme yapılması gerekmektedir.

Tablo 1: Ağız ve Diş Sağlığı Araştırma ve Uygulama Merkezi Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

5510 Sayılı Kanun'un Geçici 20'nci Maddesi Kapsamında Yer Alan Tüzel Kişilikler	2024 yılı içerisinde verilen hizmete karşılık kesilen fatura bedeli (TL)
Edirne Ticaret Borsası Başkanlığı	3.707,50
Garanti Bankası A.Ş. Emekli ve Yardım Sandığı	1.507,50
İş Bankası	9.697,50
Keşan Ticaret Borsası	1.677,50
Şekerbank T.A.Ş Personeli Sosyal Sigorta Vakfı	3.531,25
Türkiye Od., Bor. Birl. Pers. Sig. ve Emk. Sand.V	5.802,50
Uzunköprü Ticaret ve Sanayi Odası	5.076,25
Vakıflar Bnk. Yrd. Snd.	1.020
Ziraat Bnk ve Halk Bank. Yrd. Sand.	2.511,21
2024 Kasım Gkk (6458) Kapsamında Olan Yabancılar	219,73

Tablo 2: Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Protokol İmzalanmayıp Hizmet Verilen Kurum ve Kuruluşların Listesi

Keşan Ticaret Borsası	730,00
Edirne Ticaret ve Sanayi Odası	69.814,38
Edirne Ticaret Borsası	130.103,96
Lüleburgaz Yapı Kredi Bankası	300,00
Edirne Yapı ve Kredi Bankası	3.290,00
T.C. Uzunköprü Ticaret ve Sanayi Odası	3.390,00
İstanbul Odalar Borsalar Birlik Personeli-Sigorta ve Emeklilik Sandığı	2.021.078,08
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	27.433,49
Fortis Bank A.Ş. Mensupları Emekli Sandığı Vakfı	1.877,50
Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Memurları Emekli Sandığı Vakfı	525,00
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1.229.545,91
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	37.965,62
Esbank Eskişehir Bankası T.A.Ş. Mens. Emekli Sand. Vakfı	600,00
Kırklareli Ticaret ve Sanayi Odası	2.820,00
Trafik Kazaları Sosyal Güvenlik Merkezi	188.275,00
Şekerbank T.A.Ş.-Sig. Sandığı Vakfı	269.231,86
T.C Zir&T.Halk Men.Em.Y.Vakf.	216.828,19
T.Garanti Ban. Em.ve Yardım Sandığı	719.368,91
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O . Emekli Sandığı	523.698,34
Yapı Kredi ve Emekli Yardım Sandığı Vakfı	1.122.055,03
T. Halk Bankası Emekli Sandığı Vakfı	270.815,70
Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası	194.917,01
Akbank T.A.Ş.Mens.Tekaüt-Sandığı Vakfı	875.399,64

BULGU 5: Üniversite Personelinden Hastane Özel Oda Fark Bedellerinin Alınmaması Konusunda Yürütme Kurulu Kararı Bulunması

Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi (Hastane) otelcilik faaliyetlerinden kaynaklı fark bedellerin Üniversite personelinden alınmaması konusunda Döner Sermaye Yürütme Kurulu kararı alındığı görülmüştür.

16.06.2006 tarih ve 26200 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 73'üncü maddesinde; sözleşmeli sağlık hizmeti sunucuları, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirlenmiş standartların üstündeki talepleri karşılayan otelcilik hizmetleri genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden belirlenen hizmet fiyatlarının üç katını geçmemek üzere ilâve ücret alınabileceği hüküm altına alınmıştır.

24.03.2013 tarih ve 28597 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin (SUT) "Otelcilik hizmetlerinde ilave ücret uygulaması" başlıklı 1.9.4'üncü maddesinde sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularının, asgari banyo, TV ve telefon bulunan; 2 yataklı

odalarda sundukları otelcilik hizmetleri için SUT eki EK-2/B Listesinde 510.010 kod ile yer alan "Standart yatak tarifesi" işlem bedelinin 1,5 katını, tek yataklı odalarda ise 3 katını geçmemek üzere kişilerden ilave ücret alabileceği, günübirlik tedavi kapsamındaki işlemler sırasında verilen otelcilik hizmeti için ise en fazla SUT eki EK-2/B Listesinde yer alan "Gündüz yatak tarifesi" işlem bedelinin 3 katına kadar ilave ücret alınabileceği düzenlemesi yapılmıştır.

19.01.2002 tarih ve 24645 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar, kefalet sandıkları, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müesseseleri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme işlemleri tamamlanıncaya kadar, 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanuna tâbi kuruluşlar ve özel hukuk hükümlerine tâbi, kamunun çoğunluk hissesine sahip olduğu kuruluşlar, kamu banka ve kuruluşları ile bunlara bağlı iş yerleri ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanamayacağı hükme bağlanmıştır.

18.06.2020 tarih ve 31159 sayılı Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 5'inci maddesi 2'nci fıkrasında da 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hükümlerine göre, döner sermaye işletmesine bağlı birimler tarafından üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarifenin uygulanmayacağı düzenlemesi yapılmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden kamu idaresi sağlık hizmet sunucuları tarafından belirlenmiş standartların üstündeki talepleri karşılayan otelcilik hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden belirlenen hizmet fiyatlarının üç katını geçmemek üzere ilâve ücret alınabileceği, işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarifenin uygulanmayacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan denetimlerde, Trakya Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yürütme Kurulunun 29.03.2010 tarih ve 06 sayılı toplantısında tüm Üniversite personelinden hastanenin yatak, oda ve refakatçi fark ücretinin alınmaması yönünde karar alınmış ve bu Karar doğrultusunda Hastanede fark ücret gerektiren otelcilik faaliyetlerinden yararlanan Üniversite personeli ve yakınlarından herhangi bir ücret alınmadığı anlaşılmaktadır. Bu indirim işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirim kapsamında olmadığından alınan Karar'ın yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında Üniversite personelinin motivasyonu artırmada ve kurum aidiyetini pekiştirmede önemli olduğu değerlendirilen bu hususla ilgili gerekli tedbir ve kararın alınacağı bilgisi verilmiştir.

Bu itibarla, söz konusu mevzuat hükmü göz önüne alındığında kamu kaynaklarında artışa engel olunmasına sebebiyet veren söz konusu Yürütme Kurulu kararının revize edilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 414 **TRAKYA ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	949.906.319,64
10	**Hazır Değerler**	71.734.162,31
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	6.196.563,83
104	PROJE ÖZEL HESABI	32.138.202,20
105	DÖVİZ HESABI	33.399.396,28
12	**Faaliyet Alacakları**	541.993.901,84
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	540.837.910,64
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	895.909,36
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	260.081,84
13	**Kurum Alacakları**	194.380.183,94
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	194.380.183,94
14	**Diğer Alacaklar**	9.945.170,39
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	9.945.170,39
15	Stoklar	11.969.185,70
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.969.185,70
16	**Ön Ödemeler**	119.883.715,46
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	119.883.715,46
2	DURAN VARLIKLAR	19.330.198.252,71
22	**Faaliyet Alacakları**	2.702.943,32
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.211.660,24
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	491.283,08
24	**Mali Duran Varlıklar**	15.957.817,21
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	15.957.298,83
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	518,38
25	**Maddi Duran Varlıklar**	19.311.415.770,30
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	17.704.360.130,51
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	51.366.501,82
252	BİNALAR HESABI	1.520.547.421,33
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	610.238.600,55
254	TAŞITLAR HESABI	15.121.377,57
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	206.418.610,54
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.087.762.376,24
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	291.125.504,22

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	203.002.741,19
32	**Faaliyet Borçları**	133.313.670,72
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	133.313.670,72
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	22.606.136,27
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.226.774,20
333	EMANETLER HESABI	21.379.362,07
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	47.082.934,20
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	38.372.985,79
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	8.318.693,17
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	391.255,24
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	47.093.549,19
43	**Diğer Borçlar**	5.877.743,89
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.877.743,89
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	41.207.106,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	41.207.106,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	8.699,30
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	8.699,30
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	20.030.008.281,97
50	**Net Değer**	2.073.901.512,88
500	NET DEĞER HESABI	2.073.901.512,88
51	**Değer Hareketleri**	10.595,85
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	10.595,85
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	17.318.574.569,20
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	17.318.574.569,20
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.999.626.824,16
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.999.626.824,16
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.637.148.428,20
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	8.390.669.760,98
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.753.521.332,78

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	53.800.710,84
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-53.800.710,84
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	121.721,88
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	121.721,88
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.332.147,50
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.332.147,50

AKTİF TOPLAMI 20.280.104.572,35

PASİF TOPLAMI 20.280.104.572,35

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	112.272.008,16
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	112.272.008,16
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.974.651,77
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	4.974.651,77
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	556.969.883,25
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	556.969.883,25
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.911.451,03
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.911.451,03
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	38.544.997,20
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	38.544.997,20
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	24.874.635,27
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	10.975.524,50
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	35.850.159,77

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 414 **Adı : TRAKYA ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.389.900.171,02
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.891.587.430,54
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	345.575.110,70
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	181.790.758,14
630	05	Cari Transferler	508.002.586,57
630	07	Sermaye Transferleri	1.289.561,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	3.938.476,18
630	13	Amortisman Giderleri	359.994.591,10
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	33.338.095,18
630	15	Karşılık Giderleri	17.024.166,94
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	6.905.863,92
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	38.790.055,26
630	99	Diğer Giderler	1.663.475,49

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.389.900.171,02**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.732.335.990,69
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	104.579.490,97
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.408.394.095,91
600	05	Diğer Gelirler	209.015.721,37
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	10.290.974,68
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	55.707,76

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.732.335.990,69**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	446.854,87
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	445.646,83
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	1.208,04

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **446.854,87**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.731.889.135,82**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **4.295.159.463,40**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.637.148.428,20**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.389.900.171,02**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.732.335.990,69**	**NET GELİR (D=B-C)**	**4.731.889.135,82**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**446.854,87**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**4.637.148.428,20**

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE 2024 YILI BİLANÇOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi

01.01.2024 - 31.12.2024

AKTİF (VARLIKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**0,00**	**574.337.342,53**
10	**HAZIR DEĞERLER**	**0,00**	**-12.398.944,98**
100	KASA HESABI	0,00	0,26
102	BANKALAR HESABI	0,00	262.894,98
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00	-12.667.427,90
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00	5.587,68
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	**0,00**	**242.334.982,76**
120	ALICILAR HESABI	0,00	232.775.741,50
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	9.558.457,26
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00	784,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	0,00	574.890,27
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00	-574.890,27
13	**DİĞER ALACAKLAR**	**0,00**	**140.036.458,85**
130	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	69.705.226,80
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	69.705.226,80
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	0,00	42.772,50
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	0,00	583.232,75
15	**STOKLAR**	**0,00**	**204.203.643,25**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00	204.203.643,25
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	**0,00**	**161.202,65**
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00	78.190,84
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	65.811,81
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	0,00	17.200,00
2	**DURAN VARLIKLAR**	**0,00**	**162.183,59**
23	**DİĞER ALACAKLAR**	**0,00**	**162.183,59**
234	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	162.183,59
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**574.499.526,12**

PASİF (KAYNAKLAR)

		GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**1.376.962.873,74**
30	**MALİ BORÇLAR**	**0,00**	**76.375.232,57**
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	0,00	69.904.410,97
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00	6.470.821,60
32	**TİCARİ BORÇLAR**	**0,00**	**1.007.346.940,18**
320	SATICILAR HESABI	0,00	1.003.209.528,25
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00	4.137.411,93
33	**DİĞER BORÇLAR**	**0,00**	**11.491.882,14**
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	0,00	28.857,34
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00	11.463.024,80
34	**ALINAN AVANSLAR**	**0,00**	**154.355.667,39**
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	0,00	11.178.230,84
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00	143.177.436,55
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	**0,00**	**60.841.491,68**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	44.367.905,10
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00	369.042,84
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	0,00	15.732.904,56
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	0,00	174.211,48
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,00	197.427,70
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**	**51.884.550,64**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00	51.884.550,64
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**14.667.109,14**
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	0,00	14.666.829,14
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	0,00	280,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**0,00**	**11.533.838,07**
42	**TİCARİ BORÇLAR**	**0,00**	**207.355,84**
420	SATICILAR HESABI	0,00	196.947,91
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00	10.407,93
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	**0,00**	**11.326.482,23**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00	11.326.482,23

DİPNOTLAR :

*900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	0,00	65.036.816,38
*901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	0,00	65.036.816,38

T.C. Maliye Bakanlığı

Muhasebat Genel Müdürlüğü

AKTİF (VARLIKLAR)

	GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
*998 DİĞER NAZIM HESAPLAR	0,00	5.816.001,96
*999 DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	0,00	5.816.001,96

PASİF (KAYNAKLAR)

	GEÇMİŞ DÖNEM	CARİ DÖNEM
5 ÖZ KAYNAKLAR	**0,00**	**-813.997.185,69**
50 ÖDENMİŞ SERMAYE	**0,00**	**518,38**
500 SERMAYE HESABI	0,00	518,38
57 GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI	**0,00**	**217.091.221,33**
570 GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	0,00	217.091.221,33
58 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	**0,00**	**-377.838.476,61**
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	0,00	-377.838.476,61
59 DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	**0,00**	**-653.250.448,79**
590 DÖNEM NET KÂRI HESABI	0,00	20.982.085,63
591 DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	0,00	-674.232.534,42
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI :	**0,00**	**574.499.526,12**

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE GELİR TABLOSU

Rapor Tarihi Seçimi: Rapor Tarihi 01.01.2024 - 31.12.2024

	2023	2024
A- BRÜT SATIŞLAR	**0,00**	**2.518.552.566,91**
1- Yurt İçi Satışlar	0,00	1.701.847.387,98
2- Yurt Dışı Satışlar	0,00	100.807,69
3- Diğer Gelirler	0,00	816.604.371,24
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	**0,00**	**4.932.314,39**
1- Satıştan İadeler (-)	0,00	3.844.262,71
2- Satış İskontoları (-)	0,00	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	0,00	1.088.051,68
C- NET SATIŞLAR	**0,00**	**2.513.620.252,52**
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	**0,00**	**1.563.219.552,31**
1- Satılan Mamüller Maliyeti (-)	0,00	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00	1.563.219.552,31
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00	0,00
BRÜT SATIŞ KARI ve ZARARI	**0,00**	**950.400.700,21**
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	**0,00**	**1.623.457.996,41**
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00	253.725,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	12.000,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	0,00	1.623.192.271,41
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**-673.057.296,20**
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR ve KARLAR	**0,00**	**19.510.374,22**
1- Faiz Gelirleri	0,00	16.137.077,84
2- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00	0,00
4- Kambiyo Karları	0,00	0,00
5- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00	0,00
7- Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00	3.373.296,38
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**0,00**
1- Karşılık Giderleri (-)	0,00	0,00
2- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00	0,00
3- Kambiyo Zararları (-)	0,00	0,00
4- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00	0,00
5- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	0,00	0,00
6- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARARLAR	**0,00**	**-653.546.921,98**
H- OLAĞANDIŞI GELİR ve KARLAR	**0,00**	**296.473,19**
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00	296.473,19
I- OLAĞANDIŞI GİDER ve ZARARLAR (-)	**0,00**	**0,00**
1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**-653.250.448,79**
J- DÖNEM KARI VERGİ ve DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	**0,00**	**0,00**
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	**0,00**	**-653.250.448,79**

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Üniversiteye Ait Binaların Envanter ve Kayda Alma İşlemlerinin Yapılmaması

2. Üniversiteye Tahsis Edilen Arsaların Mali Tablolarda Gösterilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

2. Kiraya Verilen Taşınmazların Isınma Bedelinin Hatalı Hesaplanması

3. Döner Sermaye İşletmesine ait Elektrik, Su ve Doğalgaz Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

4. Teknik Personele Ödenen Ek Özel Hizmet Tazminatında Görevlendirmelerin Mevzuatına Uygun Olmaması

5. İdari Görev Ödeneği, Yabancı Dil Tazminatı, Aile Yardımı Ödeneği ve Makam Tazminatı Alan Personelin Durumlarındaki Değişikliklerin Takip Edilmemesi

6. Genel Sekreter Yardımcısı Görevlendirmelerinde Sayı Sınırlarına Uyulmaması

7. Geliştirme Ödeneği ile Eğitim ve Öğretim Ödeneğinin Takibine İlişkin Bilgi Akışının Yetersiz Olması

8. Taşınmazların Cins Tashihinin Tamamlanmaması

9. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 20.07.1982 tarih ve 17760 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu madde 33 ile yeniden yapılandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk

müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 20 fakülte, 2 yüksekokul, 5 enstitü, 11 meslek yüksekokulu ve 50 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	268	61	329
Doçent	330	100	430
Doktor öğretim üyesi	507	146	653
Öğretim görevlisi	233	65	298
Araştırma görevlisi	323	204	527
Toplam	**1.661**	**576**	**2.237**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	471	337	808
Sağlık	791	380	1.171
Avukatlık	4	3	7
Din	2	0	2
Teknik	176	83	259
Yardımcı	170	116	286
Sözleşmeli	372	173	545
İşçi	1.406	0	1.406
Toplam	**3.392**	**1.092**	**4.484**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 3.392'dir. Ayrıca Üniversitede 10 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı(%)
01 Personel Giderleri	3.408.957.200,00	3.392.035.537,69	99,50
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	385.409.000,00	381.946.908,64	99,10
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	397.302.950,00	266.853.441,62	67,17
05 Cari Transferler	362.798.500,00	360.510.316,70	99,37
06 Sermaye Giderleri	826.860.000,00	543.152.083,62	65,69
Toplam	**5.381.327.650,00**	**4.944.498.288,27**	**91,88**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 4.905.210.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 476.117.650,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 5.381.327.650,00 TL'ye ulaşmış, olup ödeneğin %91,88'i olan 4.944.498.288,27 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 3.408.957.200,00 TL ödeneğin 3.392.035.537,69 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 385.409.000,00 TL ödeneğin 381.946.908,64 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 362.798.500,00 TL ödeneğin 266.853.441,62 TL'si, cari transferlerde 346.613.000,00 TL ödeneğin 360.510.316,70 TL'si, sermaye giderlerinde 826.860.000,00 TL ödeneğin 543.152.083,62 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 9.487.357,40 TL ve 226.194,37 EURO bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	42.219.000,00	60.895.549,72	144,24
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	4.788.326.000,00	4.796.969.147,87	100,18
Diğer Gelirler	74.665.000,00	118.101.292,20	158,17
Toplam	4.905.210.000,00	4.975.965.989,79	101,44
Gelirlerden Red ve İadeler (-)		-115.526,53	
Net Toplam	**4.905.210.000,00**	**4.975.850.463,26**	**101,44**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 4.905.210.000,00 TL olan Üniversitenin, yılsonunda gerçekleşen net bütçe geliri 4.975.850.463,26 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 5.286.765.264,77 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 115.526,53 TL, faaliyet gideri 4.547.337.644,17 TL ve enflasyon düzeltmesi 245.645.850,00 TL olan Üniversite, 2024 yılını 984.957.944,49 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.423.139.876,70 TL, gider toplamı 1.833.497.337,16 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 589.642.539,54 TL kâr ile tamamlanmıştır.

-İktisadi İşletmenin 2024 yılı gelir toplamı 42.025.264,92 TL, gider toplamı 38.653.602,28 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 3.371.662,64 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite 08.03.2012 tarih ve 28227 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 25.01.2013 sayılı, 8244 Ticaret Sicil Gazetesi ilanı ile kurulan VAN TEKNOKENT A.Ş'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 2.500.000,00 TL olup Üniversitenin % 60 oranında ortaklığı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat

çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak Kamu İç Kontrol Rehberi'nin "Risk Yönetimi" başlıklı 2'nci Bölümünün "Risk Yönetimi Süreci" başlıklı 7'nci kısmında tespit edilen risklerin ilgili rehber ekinde yer alan "Risk Kayıt Formu" ve "Konsolide Risk Raporları" düzenlenmek suretiyle kayıt altına alınmaması nedeniyle bunlar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak tüm süreçleri kapsayacak şekilde tamamlanmaması açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, iç kontrol sisteminin kurulması çalışmalarının tamamlanamaması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmasına rağmen 2024 yılı itibarıyla bu kadrolarda iç denetçi istihdamı bulunmamaktadır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi^nin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Üniversiteye Ait Binaların Envanter ve Kayda Alma İşlemlerinin Yapılmaması

Üniversite mülkiyetinde bulunan binalara ilişkin envanter çalışmalarının tam olarak yapılmadığı, bu sebeple söz konusu binaların Üniversite mali tablolarında gösterilmediği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Taşınır ve taşınmaz işlemleri" başlıklı 44'üncü maddesinde kamu idarelerinin taşınmazlarının kaydına ilişkin usul ve esasların çıkarılacak yönetmelik ile belirleneceği düzenlenmiştir. Buna istinaden 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik çıkarılmıştır. Söz konusu Yönetmelik'in "Kayıt şekli" başlıklı 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında, kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince hazırlanan formların taşınmaz icmal cetvelleri hazırlanmak üzere mali hizmetler birimine gönderileceği ve mali hizmetler birimince bu formların konsolide edilerek

Yönetmelik'in ekinde (Ek-7) bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulacağı hüküm altına alınmıştır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Temel kavramlar" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş belgelere dayandırılacağı düzenlenmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te, taşınmaz kayıt ve kontrol işlemlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla ilgili idarenin mali hizmetler birimince, diğer birimler tarafından hazırlanan formlar dikkate alınarak taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulacağı, söz konusu icmal cetvellerinde ise her bir unsur için ayrı satır açılıp taşınmazlara ilişkin toplam değerlerin belirtileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturularak muhasebe kayıtlarının yapılması, bu cetvellere esas formların usulüne uygun hazırlanmasına bağlıdır.

Yapılan incelemede; taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birim tarafından Üniversite mülkiyetinde olan taşınmazların envanter işlemleri ile bunlara ait değer tespitlerinin yapılmadığı, dolayısıyla Yönetmelik'te belirtilen formların ilgili birim tarafından mevzuata uygun biçimde hazırlanmadığı görülmüştür. Söz konususu durum, mali hizmetler birimi tarafından hazırlanması gereken taşınmaz icmal cetvellerinin de Yönetmelik ekine uygun şekilde hazırlanamamasına ve muhasebe kayıtlarına yansıtılamamasına sebebiyet vermiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer aldığı şekilde envanter kayıtlarının çıkarılarak formların düzenlenmesi, mali hizmetler birimince bu formların konsolide edilerek taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulması ve ilgili muhasebe kayıtlarının yapılmasının sağlanması gerekmekte olup bu haliyle bilançoda 252 Binalar Hesabında kayıtlı olan tutar doğru ve güvenilir değildir.

BULGU 2: Üniversiteye Tahsis Edilen Arsaların Mali Tablolarda Gösterilmemesi

Üniversiteye tahsis edilen arsaların muhasebe kayıtlarına alınmadığı, dolayısıyla bilançoda da gösterilmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170'inci maddesinde; tahsis edilen taşınmazlardan Hazineye ait olanların milli emlak birimlerince, diğer kamu idarelerine ait

olanların ise yetkili birimlerce muhasebe birimlerine bildirilerek gerekli kayıtların yapılmasının sağlanacağı ve kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazlar, bunlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenler ve kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılanların yardımcı hesaplar itibarıyla izleneceği düzenlenmiştir.

Anılan Yönetmelik'in 250 Arazi ve Arsalar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 171'inci maddesinde bu hesabın; kamu idarelerinin her türlü arazi ve arsaları ile bunlardan tahsise konu edilenlerin izlenmesi için kullanılacağı, "Hesabın işleyişi" başlıklı 172'nci maddesinde ise tahsise konu edilen arazi ve arsaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba borç, 500 Net Değer Hesabına alacak kaydedileceği hükümlerine yer verilmiştir.

Dolayısıyla, taşınmazın tahsis edildiği kamu idaresi tarafından tahsis işlemine ilişkin belgeler muhasebe birimine verildiğinde; taşınmazı tahsisli olarak kullanan idare tarafından 250 Arazi ve Arsalar Hesabına borç ve 500 Net Değer Hesabına alacak kaydedilmesi gerekmektedir.

Yapılan denetimde; Erciş İşletme Fakültesi ve Özalp Meslek Yüksek Okuluna ait olmak üzere iki adet arsanın Üniversiteye tahsis edildiği, ancak 250 Arazi ve Arsalar Hesabına ve 500 Net Değer Hesabına giriş kayıtlarının yapılmadığı anlaşılmıştır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversiteye tahsisli taşınmazlara ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılarak mali tablolarda gösterilmesinin sağlanması gerekmekte olup bu haliyle bilançoda 250 No.lu hesap ile 500 No.lu hesapta kayıtlı gözüken tutar doğru ve güvenilir değildir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ne ait ambarlarda yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli

ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin Sağlık Kültür Spor Daire Başkanlığı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı, Ziraat Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi ve Van Meslek Yüksekokulu'na ait işlemler incelenmiş ve fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Diyanet Vakfına demirbaşları ile birlikte protokol ile devredilen 430 yatak kapasiteli 3 bloktan oluşan öğrenci yurtlarının tesliminde taşınırların sayımının yapılmadığı ve devir teslim tutanaklarının düzenlenmediği,
- Taşınırların markasız olarak kaydedildiği ve model seri no gibi ayrıntılı bilgilerinin sistemde yer almadığı,
- Ambar birimleri arasında koordinasyon eksikliği bulunduğu bu durumun etkili stok yönetimi ve planlamasını olumsuz etkilediği,
- Ambar düzeni, taşınırların sınıflandırılması ve istiflenmesinde eksiklikler olduğu,
- Yılsonu sayımlarının fiili olarak değil kaydi değerler üzerinden yapıldığı,
- Ambarlarda miadı geçmiş malzemelerin bulunduğu ve
- Yangın, sel ve su basması riskine karşı yeterli önlemlerin alınmadığı,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin yapılması için harcama birimlerinin uyarıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Kiraya Verilen Taşınmazların Isınma Bedelinin Hatalı Hesaplanması

Taşınmaz kiralamalarında yükleniciden tahsil edilmesi gereken ısınma tüketim bedellerinin hesaplanmasında sözleşme hükümleri yerine Kamu Konutları Yönetmeliği kapsamındaki kamu konutlarının 2024 yılı aylık kira bedellerinin tespitine ilişkin usul ve esasları belirlemek için çıkarılmış 418 Sıra No.lu Milli Emlak Genel Tebliği hükümlerinin uygulandığı görülmüştür.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Uygulama alanı" başlıklı 339'uncu maddesinde Kamu kurum ve kuruluşlarının, hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun yaptıkları bütün kira sözleşmelerinde konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Kullanım giderleri" başlığını taşıyan 341'inci maddesinde, kiracı, konut ve çatılı işyeri kiralarında, sözleşmede aksi öngörülmemişse veya aksine yerel âdet yoksa, ısıtma, aydınlatma ve su gibi kullanma giderlerine katlanmakla yükümlü olacağı düzenlenmiştir.

Hazine taşınmazlarının kiralanmasıyla ilgili hükümler ise, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun “Tarihi ve bedii değeri olmayan taşınmaz mallarla ilgili işlemler” başlıklı 74'üncü maddesine dayanılarak çıkarılan Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in “Tahsisli ve kiralanmış yerlerdeki işlemler” başlıklı 70'inci maddesinin 2'nci bendinde kiralanan yerlerin elektrik, su, doğalgaz, ısınma tesisatı mümkünse binanın genel tesisatından ayrılır, tesisatın teknik bakımdan müstakil hâle getirilmesinin mümkün olmaması hâlinde, tahmin edilen bedelin tespit ve takdirinde elektrik, su, doğalgaz ve ısınma giderleri de ayrıca belirlenir hükümleri yer almaktadır.

Denetimlerde, müstakil ısınma tesisatı ve süzme sayacı bulunmayan yerlere ait 29 adet taşınmazın kiralama sözleşmeleri incelendiğinde, bu yerlerdeki işletmelerin ısınma giderlerinin ısıtma sezonu süresince Üniversiteye fatura edilen doğal gaz aylık toplam tutarın, ısıtılan tüm mekânların toplam m² alanına bölünmesiyle elde edilecek birim m² fiyat işletmelerin ısıtılan toplam alanları ile çarpımı sonucu elde edilecek fiyat üzerinden tahsil edileceğinin düzenlendiği görülmüştür. Ancak, söz konusu işletmelerden tahsil edilen ısınıma giderlerinin hesaplanmasında sözleşme hükümleri yerine, 9/11/1983 tarihli ve 2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu ve 84/8345 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kamu Konutları Yönetmeliği kapsamındaki kamu konutlarının 2024 yılı aylık kira bedellerinin tespitine ilişkin

usul ve esasları belirleyen 418 Sıra No.lu Milli Emlak Genel Tebliği hükümlerinin uygulandığı görülmüştür.

Üniversite tarafından yapılan taşınmaz kiralamalarında Kamu Konutları Yönetmeliği ve Yönetmelik kapsamında çıkarılan Milli Emlak Genel Tebliğinin kullanılması mevzuata uygun değildir. Isınma bedellerinin hesaplanmasında Borçlar Kanunu ile Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, taşınmazların ısınma giderleri için öncelikle tesisatın müstakil hale getirilmesi veya süzme sayaçların takılması hususunun göz önünde bulundurulması gerekmekte olup bunların mümkün olmaması durumunda konusunda uzman bir heyet marifetiyle ısınma bedellerinin tespit ve takdiri yoluna gidilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemlerin yapılmasına başlanıldığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, Kurum tarafından kiraya verilen taşınmazların ısıtma bedellerinin mevzuat ve sözleşme hükümlerine uygun bir şekilde tespit ve tahsil edilmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Döner Sermaye İşletmesine ait Elektrik, Su ve Doğalgaz Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması

Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde gelir getirici faaliyet gösteren bazı birimlerin elektrik, su ve doğalgaz giderlerinin Üniversite bütçesinden ödendiği görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (b) fıkrasında; döner sermaye işlemlerinden tahsil edilen gelirin belirli bir oranının; ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılacağı belirtilmektedir. Aynı maddenin (i) fıkrasında da; Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas olduğu ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hükmü yer almaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 16'ncı maddesine istinaden hazırlanan Bütçe Hazırlama Rehberi'nin "Genel İlkeler" başlıklı 4.1 maddesinin yedinci fıkrasına göre; döner sermaye gelirleri ile bütçe kaynakları birlikte kullanılarak yürütülen

hizmetlerde, döner sermayeler aracılığı ile karşılanabilecek ihtiyaçlar için bütçeden ödenek talebinde bulunulmayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla, mevzuatta belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Yapılan incelemede, Döner Sermaye İşletmesine bağlı 8 adet birimin kullandıkları elektrik, su ve doğalgaz gideri gibi cari giderlerin Üniversite özel bütçesinden ödendiği görülmüştür. Döner Sermaye İşletmesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Üniversite Özel Bütçesine tahsis edilen bütçeden ayrı bir bütçeye sahiptir. Dolayısıyla, Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde faaliyet gösteren birimlerin kullandıkları elektrik, su ve doğalgaz giderlerinin İşletmenin kendi bütçesinden karşılanması ya da kendi payına düşen miktarın Üniversite özel bütçesine ödenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kamu İdaresince, Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü bünyesinde gelir getirici faaliyet gösteren ve ayrı sayacı bulunmayan binalara süzme sayaç takıldığı, giderlerin harcanan miktarlar üzerinden tahsil edilmesine yönelik çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir

Sonuç olarak; Döner Sermaye İşletmesi bünyesinde bulunan tüm birimlerin cari giderlerinin döner sermaye işletmesi gelirlerinden karşılanması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Teknik Personele Ödenen Ek Özel Hizmet Tazminatında Görevlendirmelerin Mevzuatına Uygun Olmaması

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi teknik personeline yapılan ek özel hizmet tazminatı ödemesine dayanak teşkil eden çizelgelerin mevzuatta belirtilen usule uygun biçimde doldurulmadığı, teknik personelin görev kısmında genel ifadelerin yer aldığı ve mevzuatta belirtilen şartları taşımayan personele ödeme yapıldığı görülmüştür.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152'nci maddesinin ikinci fıkrasının (A) bendinde, Teknik Hizmetler Sınıfına dahil kadrolarda bulunan personelden açık çalışma mahallerinde fiilen çalışanlara, bulundukları kadrolar esas alınmak suretiyle, çalışılan her gün için belirlenecek oranlarda ve üçer aylık dönemler itibarıyla ek özel hizmet tazminatı verileceğinden bahsedilmiştir.

Anılan Kanuna dayanarak çıkarılan 160 No.lu Devlet Memurları Kanunu Genel Tebliği'nde, yukarıda bahsedilen ek özel hizmet tazminatının ödenmesine ilişki usul ve esaslar hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu tebliğde; II sayılı Cetvelin (E) Teknik Hizmetler Bölümünün 6'ncı sırasında, Teknik Hizmetler Sınıfına ait kadrolarda bulunan

personelden; büro, atölye, ısı santralı, laboratuvar, tesis (sosyal tesisler dahil), işletme, fabrika ve hizmet binaları dışında olmak şartıyla arazi, şantiye, inşaat, baraj, park, bahçe, maden, açık alanlarda kurulu tarım ve hayvancılık uygulama birimleri ve yol gibi açık çalışma mahallerinde fiilen çalışanlara (belirtilen mahallerde yapılan kontrollük hizmetleri dahil), çalışılan her gün için %3, %2 ve %1,2 oranlarında ek özel hizmet tazminatı ödeneceği; bu şekilde ödenecek ek özel hizmet tazminatı toplamının üçer aylık dönemler itibarıyla %60, %40 ve %24 oranlarını aşamayacağı, bu ilave tazminatın kimlere ödeneceğinin ise iş programları ve çalışma mahallerinin özellikleri dikkate alınarak, üçer aylık dönemler halinde, ilgili birim amirlerince belirleneceği ve ödemelerin görevin fiilen yerine getirilmesinden sonra üçer aylık dönem sonlarında yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Tebliğ'de, söz konusu listelerin programlanmış, önceden bilinebilen işler dikkate alınarak hazırlanacağı, muhtemel işlerin söz konusu listelerde yer almayacağı, birim amirlerinin, iş programlarını ve personelin bir önceki üç aylık dönemlerindeki büro içi ve büro dışı çalışmalarını dikkate alarak her üç ayda bir ek özel hizmet tazminatı ödemesi yapılacak personel listelerini yeniden gözden geçirecekleri, birim amirlerince düzenlenecek listelerde personelin unvanı, adı-soyadı ve görevlendirildiği işlerin ayrıntılı olarak yer alacağı belirtilmektedir.

Denetimlerde, birim amirlerince düzenlenen listelerde, arazi tazminatı ödenen personelin görevlendirildiği işlerin ayrıntılı olarak yer almadığı; bazı personel için kontrol, tespit gibi genel ifadelerin veya muhtemel işlerin yer aldığı, büro, atölye, ısı santralı, laboratuvar, tesis, işletme ve hizmet binaları gibi kapalı mahallerde görevlendirilen personele ödemenin yapıldığı görülmüştür.

Ek özel hizmet tazminatı 17/4/2006 tarihli ve 2006/10344 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin Karar” ve eki cetvellerine uygun olarak açık çalışma mahallerinde fiilen çalışanlara ödenebilecektir. Ancak faal durumdaki hizmet binalarının tadilat, bakım ve onarımı işleri açık çalışma mahalli kapsamında değerlendirilmemektedir. Ek özel hizmet tazminatı olarak adlandırılan arazi tazminatı mutat bir ödeme olmayıp, teknik personele arazi vb. yerlerde yani açık mahallerde çalışmalarının karşılığı verilmektedir. Arazi tazminatı ödemelerinde personelin adı, soyadı ve görevlendirildiği işlerin ayrıntılı olarak yer aldığı listeler düzenlenerek ödemelerin yapılmasının sağlanması ve ödeme evraklarının gerçek durumu tevsik edecek şekilde düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Kamu İdaresince, teknik personele ödenen ek özel hizmet tazminatı kapsamında yapılan görevlendirmelerin mevzuata uygun olarak yapılması hususunda ilgili birimlerin uyarıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, ek özel hizmet tazminatı teknik personelin mevzuatına uygun olarak açık mahallerde çalışmasının karşılığı olarak, görevlendirme yazılarına teknik personelin iş programları ve çalışmaları dikkate alınarak üçer aylık dönemler itibariyle belirlenmesi, arazi tazminatı puantaj cetvelinin yanı sıra kişinin o tarihte hangi işe ait görevin yapıldığının belirtilmesi, kişinin puantajda belirtilen tarihte ek tazminat almasını gerektiren çalışmasının ne olduğuna dair açıklama veya belgelerin eklenmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 5: İdari Görev Ödeneği, Yabancı Dil Tazminatı, Aile Yardımı Ödeneği ve Makam Tazminatı Alan Personelin Durumlarındaki Değişikliklerin Takip Edilmemesi

Üniversite personelinden idari görev ödeneğinden yararlananların, yabancı dil tazminatı alanların, aile yardımı ödeneği alanların ve makam tazminatı alan personelin bilgilerindeki değişikliklerin takip edilmediği görülmüştür.

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2'nci maddesinde, yabancı dil tazminatının kimlere ne tutarda ödeneceği düzenlenmiştir. Buna göre aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu hükümlerine göre almakta olan personele, (kadro karşılık gösterilmek suretiyle sözleşmeli olarak çalışan personel dahil), Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığınca müştereken belirlenen dillerden yine bu iki kurum tarafından tespit olunan esas ve usuller çerçevesinde yapılan yabancı dil seviye tespiti sonunda her bir dil için aylık yabancı dil tazminatı ödenebilmektedir. Ayrıca yapılan sınavlar beş yıl süreyle geçerli olup bu sürenin bitiminde sınava girmeyenlerin yabancı dil seviyeleri bir alt düzeye inmiş sayılarak, seviyeleri (C) düzeyinde olanların yabancı dil tazminatları kesilmektedir.

657 sayılı Kanun'un Aile Yardımı Ödeneği başlıklı 202'nci maddesinde memurun her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmayan veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almayan eşi için 1500, çocuklarından her biri için de 250 gösterge rakamının (72'nci ay dâhil olmak üzere 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklar için bir kat artırımlı) aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilecek miktar üzerinden ödenir hükmü yer almaktadır.

2914 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde ise idari görev ödeneğinin kimlere ne oranda

verileceği düzenlenmiş, bu ödenekten yararlanacaklar Rektör, Rektör Yardımcıları, Dekanlar, Dekan Yardımcıları, Enstitü ve Yüksekokul Müdürleri, Konservatuar Müdürleri, Bölüm Başkanları, ile Enstitü, Yüksekokul ve Konservatuar Müdür Yardımcıları şeklinde sayılmıştır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunun Ek 26'ıncı maddesi ile 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunun Ek 2'nci maddesi hükümleri uyarınca anılan Kanunlara ekli Makam Tazminatı Cetvelinde yer alan kadro unvanlarına atanan personele anılan cetvellerde bu unvanlar için belirlenen gösterge rakamlarının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak miktar üzerinden makam tazminatı ödeneceği düzenlenmiştir.

5018 sayılı Kanun'un 55'inci maddesinde iç kontrolün tanımı yapılmış, 56'ncı maddesinde ise iç kontrolün amacının; kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde yönetilmesi, mevzuata uygun faaliyet gösterilmesi, mali karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesi, karar oluşturmak ve izlemek için düzenli, zamanında ve güvenilir rapor ve bilgi edinilmesi, varlıkların kötüye kullanılması ve israfını önlemek ve kayıplara karşı korunmasını sağlamak olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, idari görev ödeneği, yabancı dil tazminatı, aile yardımı ve makam tazminatı ödenen personelden durumunda değişiklik olanların takip edilmesi gerekmektedir.

Üniversitede yürütülen denetimler neticesinde; yabancı dil seviyesi bir alt seviyeye inen personelin yabancı dil durumunun takip edilmediği, idari görevi biten personelin yeni durumunun, aile durumunda değişiklik olan ve personelin makam tazminat oranlarının kadro unvanlarına göre güncellenmediği tespit edilmiştir.

Üniversitede ilgili personele ait bilgilerin yer aldığı, izlenip raporlanabildiği bir bilgi sistemi mevcut olsa da ilgili birimler tarafından zamanında ve güncel bilgilerin bu sisteme veri girişinin yapılmaması nedeniyle işlevsel olmadığı ve Üniversite insan kaynakları hakkında yeterli, doğru, tam ve güvenilir bilgi sunmadığı anlaşılmıştır.

Kamu İdaresince, idari görev ödeneği, yabancı dil tazminatı ve yükseköğretim tazminatı alan personelin durumlarındaki değişikliklerin takip edilmesine yönelik olarak gerekli hassasiyetin gösterilmesi için ilgili birimlerin uyarıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; personel ödemelerine esas bilgi ve belgelerin düzenli olarak temin edilmesi ve otomasyon sistemine değişikliklerin yansıtılması gerekmektedir.

BULGU 6: Genel Sekreter Yardımcısı Görevlendirmelerinde Sayı Sınırlarına Uyulmaması

Üniversitede genel sekreter yardımcısı sayısının mevzuatla belirlenen sayıdan fazla olduğu görülmüştür.

124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Genel Sekreterlik" başlıklı 27'nci maddesinde genel sekreterliğin; bir genel sekreter ile en çok iki genel sekreter yardımcısından ve bağlı birimlerden oluşacağı hükme bağlanmıştır.

Üniversitede iki yerine beş genel sekreter yardımcısı bulunmakta olup kadro olmamasına rağmen bir öğretim üyesi ve iki idari personel 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 13/b maddesine göre genel sekreter yardımcısı olarak görevlendirilmiş, bu kişilere talimat verme ve imza atma yetkisi tanınmıştır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda devlet hizmetlerinin memurlar eliyle yürütülmesi gerekliliği belirtildikten sonra istihdam çeşitleri de sayılmıştır. Bunlar arasında tedviren görevlendirme yer almadığı gibi; 2547 sayılı Kanun'da ve 124 numaralı Kararname'de de bu yönde bir hüküm ve düzenleme bulunmamaktadır. Aksine kanun koyucu genel sekreter yardımcısı olarak atanacakların sayısını belirleyerek bu konuda kısıtlama getirmiştir. Genel sekreter yardımcılarının sayısının ikiden fazla olmasına ilişkin bir istisna da bulunmamaktadır.

Kamu İdaresince, bulguda belirtilen beş genel sekreter yardımcısından birinin emeklilik nedeniyle görevinden ayrıldığı diğerlerinin ise idari işlerin yoğunluğundan dolayı görevlendirildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı genel sekreter yardımcısı sayısının mevzuatla belirlenen sayıdan fazla olmasının mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

BULGU 7: Geliştirme Ödeneği ile Eğitim ve Öğretim Ödeneğinin Takibine İlişkin Bilgi Akışının Yetersiz Olması

Akademik personelin izinli, raporlu ve başka yerde görevli olduğu sürelerin tahakkuk işlemlerini yürüten birimlere bildiriminde gecikme ve aksaklıklar yaşandığı, bu durumun geliştirme ödeneği ile eğitim ve öğretim ödeneği hesaplamalarında hatalara yol açtığı tespit edilmiştir.

Geliştirme Ödeneği Ödenmesine Dair 2005/8681 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 6'ncı maddesinde geliştirme ödeneğinden yararlanabilmek için görevin ilgili yükseköğretim kurumlarında fiilen yapılmasının şart olduğu hükmüne yer verildikten sonra, hangi hallerde fiilen çalışma şartının aranmayacağı fıkralar halinde sayılmıştır.

2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'nun "Eğitim Öğretim Ödeneği" başlıklı ek madde 1'inde ise yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim elemanlarına ödenecek eğitim-öğretim ödeneğinin hesaplanmasına dair hükümlere yer verilirken, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 33'üncü maddesi ve 39'uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yurtdışına gönderilenler ile anılan Kanun'un 38'inci maddesine göre diğer kurum ve kuruluşlarda görevlendirilenlerden yükseköğretim kurumlarındaki kadro görevini yapmayanlar madde metninde bu ödenekten hariç tutulmuştur.

Üniversitede akademik personele;

30 günü aşan raporlu, 15 günü aşan mazeret izinli oldukları sürelerde, yurt içi ve yurtdışı görevlendirilmelerinin tek seferde 15 günü aşan, yılsonu itibarıyla toplamda 30 günü aşan sürelerde, yüksek lisans için yurtdışına gönderilme ve 38'inci madde kapsamında yapılan görevlendirilmelerde geliştirme ödeneğinin,

2547 sayılı Kanun'un 33 ve 39'uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında yurtdışında görevlendirilenler ile 38'inci maddesi kapsamında başka kurum ve kuruluşlarda görevlendirilenlerden kadrosunun bulunduğu yükseköğretim kurumundaki kadro görevini yapmayanlara eğitim öğretim ödeneğinin,

Verilmemesi gerekirken rapor, izin ve görevlendirme bilgilerini temin eden birimlerce zamanında ve düzenli olarak tahakkuk birimlerine bu bilgilerin iletilmediği, birimler arasında koordinasyon eksikliği bulunduğu anlaşılmıştır.

Kamu İdaresince geliştirme ödeneği ile eğitim ve öğretim ödeneğinin takip edilmesine yönelik olarak gerekli hassasiyetin gösterilmesi için ilgili birimlerin uyarıldığı ifade edilmiştir

Sonuç olarak; personel ödemelerine veri teşkil eden bilgi ve belgelerin bulunduğu birimlerden mali işlemlerle ilgilenen birimlere, zamanında ve düzenli olarak bilgi akışını sağlayacak bir sistem kurulması gerekmektedir.

BULGU 8: Taşınmazların Cins Tashihinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına neden olmaktadır.

BULGU 9: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde iç kontrol sistemine ilişkin yapılan denetimler neticesinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

a) Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının Güncellenmemesi

Üniversite İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının güncel olmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve Kanun'da belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Buna göre üst yöneticilere, iç kontrol sisteminin kurulması ve gözetilmesi, iç kontrol sisteminin bir gereği olarak yazılı prosedür ve talimatların oluşturulması gibi her türlü düzenlemelerin yapılması, harcama yetkililerine ise görev ve yetki alanları çerçevesinde, idari ve malî karar ve işlemlere ilişkin olarak iç kontrolün işleyişini sağlama sorumluluğu verilmiş bulunmaktadır.

İç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu esas olarak üst yöneticilere ait olup, bu çerçevede, Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlık çalışmalarının üst yönetici onayıyla başlatılması gerekmektedir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği hükümlerine göre idarelerin iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere bir eylem planı oluşturması öngörülmüştür. Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Genelgesi'nin 7'nci maddesine göre bu eylem planları, iki yılı geçmeyecek şekilde idareler tarafından belirlenen dönemler itibariyle hazırlanmalıdır.

İdare tarafından en son hazırlanan eylem planı 2017 tarihli olup yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri çerçevesinde Üniversite Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının güncellenmesi gerekmektedir.

b) İç Kontrol Sisteminin Yılda En Az Bir Kez Değerlendirilmemesi

İç kontrol sisteminin değerlendirilmesi çalışmalarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "5. İZLEME STANDARTLARI" kısmında;

"İzleme, iç kontrol sisteminin kalitesini değerlendirmek üzere yürütülen tüm izleme faaliyetlerini kapsar.

Standart: 17. İç kontrolün değerlendirilmesi

İdareler iç kontrol sistemini yılda en az bir kez değerlendirmelidir."

denilmek suretiyle İdarelerin, iç kontrol sistemini sürekli izlemesi ve/veya en az yılda bir kez özel bir değerlendirmeye tabi tutması, bu çalışmaya, tüm birimlerin yönetici ve çalışanlarının katılımını sağlaması, gerektiğinde iç ve dış denetim raporlarından istifade edilmesi, izleme ve değerlendirme sonuçlarının raporlanması ve buna göre bir eylem planı hazırlanması gerekmektedir.

İdarenin anılan Tebliğ'in yukarıda belirtilen hükmü doğrultusunda, iç kontrol sistemini yılda en az bir kez değerlendirmesi gerekmektedir.

c) Kurumsal Risklerin Belirlenmemesi ve Değerlendirilmemesi

İdarenin hedeflerinin gerçekleşmesini engelleyecek risklerin tanımlanması, analiz edilmesi ve gerekli önlemlerin belirlenmesi çalışmalarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "2. RİSK DEĞERLENDİRME STANDARTLARI" bölümünde yer verilen 6 No.lu Risklerin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi Standardında idarelerin sistemli bir şekilde analizler yaparak amaç ve hedeflerinin gerçekleşmesini engelleyebilecek iç ve dış riskleri tanımlayarak değerlendirmesi ve alınacak önlemleri belirlemesi gerektiği düzenlemesi bulunmaktadır.

Tebliğ'de bu standart için gerekli genel şartlar:

-İdarelerin, her yıl sistemli bir şekilde amaç ve hedeflerine yönelik riskleri belirlemesi,

-Risklerin gerçekleşme olasılığı ve muhtemel etkilerini yılda en az bir kez analiz etmeleri ve

-Risklere karşı alınacak önlemleri belirleyerek eylem planları oluşturmaları,

Olarak sıralanmıştır.

Kamu İç Kontrol Rehberi'nin *"Risk Yönetimi"* başlıklı 2'nci Bölümünün *"Risk Yönetimi Süreci"* başlıklı 7'nci kısmında ise tespit edilen risklerin ilgili Rehber ekinde yer alan *"Risk Kayıt Formu"* ve *"Konsolide Risk Raporları"* düzenlenmek suretiyle kayıt altına alınması öngörülmüştür.

Anılan hükümler çerçevesinde idarelerin hedeflerine ulaşmasını engelleyen veya zorlaştıran riskleri, önceden tanımlanmış yöntemlerle belirlemesi, gruplandırması ve güncellemesi, kayıt altına alması ve bu risklere karşı alınacak önlemleri belirleyerek eylem planları oluşturmaları gerekmektedir.

Bu kapsamda İdarenin risklerini belirlemesi ve Kamu İç Kontrol Rehberi ekinde yer alan *"Risk Kayıt Formu"* ve *"Konsolide Risk Raporları"* düzenlemek suretiyle risklerini kayıt altına alması gerektiği değerlendirilmiştir.

ç) Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmemesi

Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu İç Kontrol Rehberi'nde; Kamu yönetiminde yürütülen görevlerden bazılarının, diğer görevlerle kıyaslandığında gerek doğası gerekse de idarenin itibarı, yolsuzluk riski, gizli bilgilerin açığa çıkarılması ve benzeri yönlerden çok daha büyük önem taşıdığı, bu yüzden idarelerde hassas görevlerin belirlenmesi gerektiğinden bahsedilmiştir.

Belirlenen kriterlere göre hassas görevler tespit edilmeli, tanımlanan risklerin etkisini azaltmak için özel kontrol mekanizmaları (rotasyon, yedek personel görevlendirme vb.) geliştirilerek risk seviyesinde meydana gelen değişiklikler gözden geçirilmelidir.

d) İç Denetçi İstihdam Edilmemesi ve İç Denetim Faaliyetinin Olmaması

Kurumda, iç kontrolün önemli bir unsuru olan iç denetimi gerçekleştirecek personelin istihdam edilmediği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun, "İç kontrolün tanımı" başlıklı 55'inci maddesinin birinci fıkrasında iç kontrolün ne olduğu açıklanmış ve iç denetimin de malî ve diğer kontroller bütününün bir unsuru olduğu belirtilmiştir.

Adı geçen Kanun'un "Kontrolün yapısı ve işleyişi" başlıklı 57'nci maddesinin birinci fıkrasında; kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemlerinin harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluştuğu,

"İç denetim" başlıklı 63'üncü maddesinde ise iç denetim faaliyetinin ne olduğu ve nasıl yapılacağı düzenlenmiş ve kamu idarelerinin yapısı ve personel sayısı dikkate alınmak suretiyle, İç Denetim Koordinasyon Kurulunun uygun görüşü üzerine, doğrudan üst yöneticiye bağlı iç denetim birimi başkanlıkları kurulabileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; İdarede iç denetim biriminin kurulduğu ve 3 adet iç denetçi kadrosunun bulunduğu anlaşılmış, ancak 2021 yılında 1 denetçinin naklen başka kuruma geçişi ve 2022 yılında 1 denetçinin istifası nedeniyle mevcut durumda kadroların boş olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla boşalan kadrolara 2024 yılında da atama yapılmaması nedeniyle iç denetim faaliyeti yapılmamıştır.

İdarenin iç denetçi çalıştırmaması, iç kontrol bileşenlerinden İzleme Standartlarına ait 18 No.lu "İç denetim" standardının gerekliliği olan idarenin fonksiyonel olarak bağımsız bir iç denetim faaliyeti sağlama yükümlülüğünü yerine getirmemesine sebep olmaktadır.

Kamu İdaresince söz konusu hususların düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Kamu İdaresi tarafından Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının güncellemesi, iç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirilerek İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanması, hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmesi, risklerin belirlenerek Kamu İç Kontrol Rehberi ekinde yer alan "Risk Kayıt Formu" ve "Konsolide Risk Raporları" aracılığıyla kayıt altına alınması, ayrıca iç denetçi istihdamının sağlanması gerektiği değerlendirilmiştir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Üniversiteye Ait Binaların Envanter ve Kayda Alma İşlemlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	
Üniversiteye Tahsis Edilen Arsaların Mali Tablolarda Gösterilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	
Üniversiteye Ait Binaların Envanter ve Kayda Alma İşlemlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	
Döner Sermaye İşletmesine ait Elektrik, Su ve Doğalgaz Giderlerinin Üniversite Bütçesinden Karşılanması	2023	Yerine Getirilmedi	
Taşınmazların Cins Tashihinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Sermaye Hesabının Bilançoda Hatalı Olarak Fazla Gösterilmesi

2. Maddi Olmayan Duran Varlıklar İçin Amortisman Ayrılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

2. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

3. Hizmet Alımlarına İlişkin Denetim, Muayene ve Kabul İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

4. İşletme Tarafından Üretilen Hizmet Bedellerinin Üniversite Yönetim Kurulunca Belirlenmemesi

5. İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

6. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

7. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

8. Taahhüt Evrakı ve Sözleşme Tasarılarında Ön Mali Kontrol Uygulanmaması ve Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesinin Bulunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 07/06/2000 tarih ve 24072 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 21.12.2020 tarih ve 31341 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 2 inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

İşletme, eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutmak ve Üniversitenin esas faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla aşağıdaki faaliyetlerde bulunur:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce talep edilecek bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma yapmak, kurs, seminer, sempozyum, konferans, sertifika programları, pedagojik formasyon eğitimi programları düzenlemek ve benzeri hizmetlerde bulunmak.

b) Tasarım, plan, proje, harita, fotoğraf, model deneyleri, bakım, onarım, röleve, restorasyon, peyzaj, deney, analiz, tetkik ve faaliyet alanları içinde diğer mal ve hizmet üretimleri ile bunlara ilişkin tüm işler.

c) Klinik, poliklinik, ameliyathane, laboratuvar ve atölyelerde yapılacak her çeşit muayene, analiz, deney tahlil, ameliyat, ölçme, tetkik, tedavi, hemşirelik, hastabakıcılık, bakım, üretim ile ilgili iş ve benzeri hizmetler yapmak, önceden kurulmuş olan sağlık tesislerini ve uygulama eczanelerini işletmek.

ç) Fiziksel, kimyasal, biyolojik, mikrobiyolojik, toksikoloji, çevre kirliliği ve insan sağlığı ile ilgili analiz ve danışmanlık yapmak ve bunlarla ilgili rapor düzenlemek.

d) Sosyal bilimlerle ilgili fizibilite etüdü, proje değerlendirme ve geliştirme, iş organizasyonu, danışmanlık, hukuki görüş, yabancı dil, çeviri, bilgi işlem, sosyal bilimler ve diğer eğitim programları ile ilgili iş ve hizmetlere ilişkin basım ve yayım yapmak.

e) Mevcut fiziki kapasiteyi değerlendirerek birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olmak üzere iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlamak ve satımı yapılmak üzere satış ve teşhir yerleri açmak.

f) Güzel sanatlarla ilgili senaryo, prodüksiyon, tiyatro, film, video, slayt, fotoğraf, reklam, ilan, yayın röleve, sergi, fuar, restorasyon, peyzaj, deney, analiz-tetkik faaliyetlerinde bulunmak, eğitim ve benzeri programları yapmak ve bunlarla ilgili rapor düzenlemek.

g) Teknik bilimlerle ilgili olarak tasarım, modelleme, denetim, basım, tekstil, mekanik deneyler, kalite kontrol hizmetleri ve her türlü mekanik, elektrik ve elektronik makine ve cihazlarla ilgili bakım-onarım, proje ve üretim işlerini ifa etmek ve bunlarla ilgili raporlar ve eğitim programları düzenlemek.

ğ) Sportif alanda bireysel ve takım olarak performans değerlendirmesi, psikolojik danışmanlık, diyet analiz ve kontrolü, antrenman planlaması, sporcu sağlığını koruma ve geliştirme, alana ilişkin yetenek belirleme bu kapsamda yapılacak değerlendirme çalışmaları ile özel yetenek sınavlarını organize etmek, yürütmek ve benzeri hizmetlerde bulunmak.

h) Güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında yaratı ve araştırma çalışmaları ile eğitim, öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri, tanıtım ve reklam filmleri, resim, heykel, seramik çalışmaları, müzikli oyunlar ve tiyatro oyunları yazılması, sahnelenmesi, bale ve tiyatro temsilleri ile konser ve resitaller düzenlenmesi, alana ilişkin yetenek belirlemek ve bu kapsamda yapılacak değerlendirme çalışmaları ile özel yetenek sınavlarını organize etmek, yürütmek ve benzeri hizmetleri yapmak.

ı) Yurt içi ve yurt dışındaki uzaktan öğretim, örgün ve yaygın eğitim-öğretim hizmetlerinin gerektirdiği her türlü basılı malzeme, görsel-işitsel eğitim materyalleri, bilgisayar ve televizyon-radyo programları, yardımcı ders ve test malzemeleri, deney ve uygulamaya ilişkin her türlü eğitici, öğretici, tanıtıcı malzeme ile kitlerin üretilmesi, çoğaltılması, dağıtılması, satılması, kiralanması, uygulanması ile bunlara ilişkin işleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

i) Faaliyet alanları çerçevesinde; fiziki kapasite oranında iş ve hizmet üretmek, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her türlü iş ve hizmetleri yapmak, elektronik dizgi ve çoğaltma sistemleri ile kitap ve her türlü evrak çoğaltmak, basmak, cilt, fotokopi ve benzeri işleri yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim

Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 32'dir.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 3 işletme müdür yardımcısı, 117 idari memur ve 681 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 18'inin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 saymanlık müdür yardımcısı ve 6 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 1.248.339.600,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 2.399.960.630,82 TL bütçe giderine karşılık 1.853.442.363,85 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.423.139.876,70 TL gelir elde edilmiş, 1.833.497.337,16 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 589.642.539,54 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi'nin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap

alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sermaye Hesabının Bilançoda Hatalı Olarak Fazla Gösterilmesi

Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesindeki sermaye payının bilançoda hatalı olarak yer aldığı görülmüştür.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 365'inci maddesinde 500 Sermaye Hesabının, işletmeye tahsis edilen sermaye tutarları ile öz kaynaklar ana hesap grubundaki diğer hesaplarda kayıtlı tutarlardan bu hesaba aktarılmasına karar verilenlerin izlenmesi için kullanılacağı düzenlenmiştir.

Aynı Yönetmeliğin, 210'uncu maddesinde 255 Demirbaşlar Hesabının faaliyetlerin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi uzun süre kullanılabilen varlıkların izlenmesi için kullanılacağı ve Hesabın işleyişini açıklayan 211'inci maddesinde ise demirbaşların sayımı sonucunda tespit edilen fazlalıkların rayiç değerleri ile bu hesaba borç, fazlalığın nedeninin araştırılıp sonuçlandırılmasına kadar 397 Sayım ve Tesellüm Fazlaları Hesabına alacak kaydedileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, Yönetmelikte sayım fazlalarından gelir yazılması gereken tutarların 397 Sayım ve Tesellüm Fazlaları Hesabına borç, duruma göre 671 Önceki Dönem Gelir ve Kârları Hesabı veya 679 Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Türk El Sanatları Uygulama Araştırma Merkezi Müdürlüğü'nde yapılan envanter çalışmaları sonucu tespit edilen 1.860.578,44 TL tutarında demirbaş malzemenin hatalı olarak 500 Sermaye Hesabına kaydedilmesi sonucunda Üniversite Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı bilançosunda 500 Sermaye Hesabında 1.860.578,44 TL fazla tutar yer aldığı tespit edilmiştir.

Mevzuat hükümleri gereğince Döner Sermaye İşletmesi Sermaye Hesabında sadece sermaye payı olarak verilen veya artırılan tutarların gösterilmesi gerekmekte olup, envanter işlemleri neticesinde fazla olarak tespit edilen malzemenin 500 Sermaye Hesabı'na kaydedilmesi mümkün değildir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve düzeltme kayıtlarının yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Sermaye Hesabına yapılan hatalı kayıt işlemleri, Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü'nün 2024 yılı mali tablolarında bilançoda ödenmiş sermaye hesap grubunun 1.860.578,44 TL fazla, gelir tablosu olağan dışı gelir ve karlar hesap grubunun1.860.578,44 TL eksik yer almasına sebebiyet vermiştir.

BULGU 2: Maddi Olmayan Duran Varlıklar İçin Amortisman Ayrılmaması

Döner Sermaye İşletmesi tarafından elde edilen ve 260 Haklar Hesabında izlenen maddi olmayan duran varlıklar için amortisman ayrılmadığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 260 Haklar Hesabının niteliğini açıklayan 222'nci maddesinde Hesabın, bedeli karşılığı edinilen imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı düzenlenmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabının niteliğini açıklayan 226'ncı maddesinde ise hesabın maddi olmayan duran varlık bedellerinin, yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesini izlemek için kullanılacağı hükmü bulunmaktadır.

Ayrıca, anılan Yönetmelik'in Maddi Olmayan Duran Varlıklar Hesap Grubuna ilişkin işlemleri açıklayan 221'inci maddesinin birinci fıkrasının "Maddi olmayan duran varlıkların amortisman işlemleri" başlıklı (c) bendinin beşinci alt bendinde; uygulanacak amortisman süresinin, yöntemi ve oranlarının maddi olmayan duran varlık çeşitlerine göre Bakanlıkça belirleneceği ifade edilmiştir.

Bu kapsamda Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünce çıkarılan ve 04.11.2015 tarih ve 29522 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 47 Sıra No.lu Amortisman ve Tükenme Payları Genel Tebliği'nin "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında, tutarına bakılmaksızın Maddi Olmayan Duran Varlıklar

gruplarında izlenen varlıklar için amortisman oranının %100 olarak uygulanacağı düzenlenmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri gereğince Döner Sermaye İşletmesince edinilen maddi olmayan duran varlıklar için yıl sonlarında %100 amortisman uygulanarak, tutarın 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

Yapılan denetimde, 2024 yılı sonunda 260 Haklar Hesabında 2.650.388,65 TL kayıtlı tutara karşılık 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabında sadece 1.401.222,51 TL tutarında amortisman ayrıldığı görülmüştür. Bu durum Döner Sermaye İşletmesi bilançosunda 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabının 1.249.166,14 TL eksik gözükmesine neden olmuştur.

Kamu İdaresince alımların yıllık hizmet alımı yoluyla yapıldığından maddi olmayan duran varlıklar için amortisman ayrılmadığı ifade edilmiştir. Ancak, 260 No.lu Hesaba kayıtlı olduğu halde amortisman ayrılmamış tutarlar bulunmaktadır.

Sonuç olarak, Döner Sermaye İşletmesi tarafından elde edilen ve 260 Haklar Hesabında izlenen maddi olmayan duran varlıkların mevzuatına uygun bir şekilde amortisman ayrıma işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Zarar Eden ve Faaliyeti Olmayan Döner Sermaye İşletme Birimlerinin Bulunması

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı birimlerden 6 adedinin gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı 9'unun ise herhangi bir faaliyette bulunmadığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner Sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabileceği, (i) fıkrasında; Döner Sermaye İşletmesi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılmasının esas ve yapılacak olan ödemelerde gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu, (j) fıkrasında ise; Döner Sermaye İşletmelerinin faaliyet

alanları, gelir ve giderleri, sermaye limitleri ile işletmelerin yönetimine ilişkin esas ve usullerin Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına ilişkin Yönetmelik'in " Faaliyet alanları" başlıklı 5'inci maddesinde; döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerektiği ve bu işletmelerin;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak,

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak,

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek,

ç) Faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Gelir ve Giderler İle Bunların Muhasebeleştirmesi" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; döner sermaye işletmesinin gelirlerinin, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları, şartlı bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden, giderlerinin ise faaliyet alanları ile ilgili giderlerden oluşacağı, dördüncü fıkrasında ise, döner sermaye işletmesi gelirlerinin kullanılmasında 2547 sayılı Kanun'un 58'inci maddesine atıfta bulunularak, işletme faaliyetleri sırasında kaynakların ekonomik, verimli ve tasarruflu kullanılması ve yapılacak ödemelerde ise gelir-gider dengesinin gözetilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Denetimlerde; 2024 yılı itibarıyla toplam 32 adet döner sermaye işletme biriminden 9 birimin aktif olmadığı, 6 birimin ise gelirlerinin giderlerini karşılamayarak zarar ettiği tespit edilmiş olup söz konusu işletmelerin kuruluş amaçları doğrultusunda sayılan faaliyetlerden biri veya birkaçına yönelik aktif çalışmada bulunması gerekmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususların düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve zarar eden ve faaliyeti olmayan altı (6) birimin kapatılmasının Üniversite Yönetim Kurulunda değerlendirileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, faaliyeti olmayan birimlerin

kuruluş amacına uygun olarak faaliyete geçirilmesi, zarar ettiği tespit edilen işletmelerde ise gelirlerin elde edilmesi, giderlerin harcanmasında mevzuata uygun bir şekilde gelir–gider dengesinin sağlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Takibinin Yapılmaması

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortasını yaptırma yükümlülüğü bulunan personelden bir kısmının ilgili mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı görülmüştür.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un Ek 12'nci maddesinde; kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların, tıbbi kötü uygulama nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı sigorta yaptırmak zorunda olduğu, bu sigorta priminin yarısının kendileri tarafından, diğer yarısının döner sermayesi bulunan kurumlarda döner sermayeden, döner sermayesi bulunmayan kurumlarda kurum bütçelerinden ödeneceği, aynı maddenin son fıkrasında zorunlu sigortaları yaptırmayanlara, mülki idare amirince sigortası yaptırılmayan her kişi için beş bin Türk Lirası idari para cezası verileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, 2024 yılı sonu itibarıyla zorunlu mesleki sigortayı yaptırmakla yükümlü bulunan Dursun Odabaş Tıp Fakültesi Hastanesinde görevli 234 ve Diş Hekimliği Fakültesinde görevli 47 olmak üzere toplam üzere toplam 281 çalışanın tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve bu kapsamda görev yapan personelin sigortalarının yaptırılmasının sağlanmasına yönelik Dursun Odabaş Tıp Merkezi ile Diş Hekimliği Fakültesi Dekanlığının bilgilendirildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversitenin anılan birimlerinde görev yapan söz konusu personelin tıbbi kötü uygulama sonucu neden olacakları zararlardan gerek zarar gören kişilerin gerek kurumlarının ve rücu edilmesi halinde kendilerinin zararlarının en aza indirilmesi için Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının yaptırılması gerekmektedir.

BULGU 3: Hizmet Alımlarına İlişkin Denetim, Muayene ve Kabul İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü tarafından Dursun Odabaş Tıp Merkezi için yapılan bazı hizmet alımlarında denetim, muayene ve kabul işlemlerinde önemli eksiklikler bulunduğu görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun, "Denetim, muayene ve kabul işlemleri" başlıklı 11'inci maddesinde teslim edilen mal, hizmet, yapım veya yapılan işin muayene ve kabul işlemleri, idarelerce kurulacak en az üç kişilik muayene ve kabul komisyonları tarafından yapılacağı, yapılan iş yüklenici tarafından idareye teslim edilmedikçe muayene ve kabul işlemleri yapılamayacağı hükümlerine yer verilmiştir.

Hizmet Alımları Muayene ve Kabul Yönetmeliği'nin "İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinde, "Taahhüt konusu hizmet yerine getirilmedikçe muayene ve kabul işlemleri yapılamaz. Muayene ve kabul işlemlerinin hangi süre içinde tamamlanacağının sözleşme ve eklerinde belirtilmesi zorunludur."

Aynı Yönetmeliğin "Muayene ve kabul komisyonlarının görevleri" başlıklı 6'ncı maddesinde, "Muayene ve kabul komisyonu, 8 inci maddede belirtilen hükümlere göre kurulduğu tarihten itibaren,on (10) günü geçmemek üzere idarece belirlenen süre içinde işyerine, işyeri öngörülmeyen işlerde ise sözleşmesinde işin kabulü için belirlenen yere giderek yüklenici tarafından gerçekleştirilen işleri Hizmet İşleri Genel Şartnamesinin 44 - 49 uncu maddelerine göre inceler, muayene eder ve işin niteliğinin ihtiyaç göstermesi halinde gerekli gördüğü kısımların incelemesini ve gerekli görürse işletme ve çalışma deneylerini yapar. Kabule engel bir durum bulunmadığı taktirde, işin kabulünü yapar"

"Kabul başvurusu" başlıklı 8'inci maddesinde ise, "Sözleşme konusu iş tamamlandığında yüklenici yapılmış olan hizmet işinin kabulün yapılması için idareye yazılı olarak başvuruda bulunur. Bu başvuru üzerine, kontrol teşkilatınca yapılan ön inceleme sonucunda işin kabule uygun bulunması halinde durum, "Hizmet İşleri Kabul Teklif Belgesi" (standart form-KİK56.0/H) düzenlenmek suretiyle yetkili makama bildirilir. Hizmet İşleri Kabul Teklif Belgesinin yetkili makama sunulduğu tarihten itibaren on (10) günü geçmemek üzere idarece belirlenecek süre içinde yetkili makamca, Yönetmeliğin 5 inci maddesine göre, muayene ve kabul komisyonu oluşturulur ve durum yükleniciye yazılı olarak bildirilir. Kontrol teşkilatı tarafından hizmette önemli ve hizmetin fonksiyonelliğini engellediği için idarenin ihtiyacını karşılama açısından kabul edilemez eksiklik veya kusurların bulunduğu tespit edilirse

durum idareye bildirilir ve kabul aşamasına geçilmeyerek Hizmet İşleri Genel Şartnamesinin 44'üncü maddesinin (a) fıkrası hükümlerine göre hareket edilir." denilmektedir.

Belirtilen mevzuata göre, muayene ve kabul komisyonunun yüklenici tarafından yapılan hizmetin işin sözleşmesinde ve teknik şartnamesinde belirtilen şartlara uygun olarak yerine getirilip getirilmediğini inceleme ve gerekli görürse de işletme ve çalışma deneylerini yapma görevi bulunmaktadır.

Denetimlerde, Döner Sermaye İşletmesi tarafından Dursun Odabaş Tıp Merkezi'nin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan hizmet alımlarında görülen aksaklıklara aşağıda yer verilmiştir.

- Hizmet alımı işlerinde Hizmet İşleri Kabul Teklif Belgesinin düzenlenmediği,
- Radyoloji, Kardiyoloji ve Nükleer Tıp Cihazlarının 1 Yıllık (12ay) Bakım ve Onarımı Hizmet Alım İşinde tıbbi cihazların bakım onarım işlemlerinde neler yapıldığına dair yükleniciden detaylı belgelerin alınmadığı hatta bakım yapılmayan cihazların bakımı yapılmış gibi yükleniciye ödeme yapıldığı ancak sonradan fark edilerek yükleniciden kesintiye gidildiği ve Teknik Şartnamede yüklenici tarafından çalıştırılması gereken Van ilinde ikamet etmesi zorunlu biyomedikal mühendisinin yüklenici tarafından değiştirildiği halde gerekli yazışmaların ve bildirimlerin yapılmadığı,
- Dursun Odabaş Tıp Merkezi Başhekimliğinin İhtiyacı Olan 1,5 Tesla Manyetik Rezonans Görüntüleme Çekim ve Raporlama (3 Yıllık) Hizmet Alımı işinin teknik şartnamesinde yüklenici tarafından yapılan tetkiklerin 3 gün içinde raporlandırılması gerektiği düzenlendiği halde 166 güne varan raporlama sürelerinin olduğu, Radyoloji Anabilim Dalı öğretim üyelerince görüntüleme ve raporlandırma kalitesinin standartlara uygun olmadığı tespit edildiği halde ceza hükümlerinin işletilmediği,
- Dursun Odabaş Tıp Merkezi Patoloji Laboratuvarı Sonuç Karşılığı Hizmet Alım İşinde Teknik Şartnamenin 3'üncü maddesinde yüklenici laboratuvarında çalışması gereken patoloji uzmanı doktoru sayısı dört olarak belirlenmişken, 39'uncu madde ile bu sayı bir olarak belirlenerek çelişkili maddelerin yer aldığı ve patoloji sonuçlarının en fazla 20 iş günü içerisinde sisteme yüklenilmesi gerektiği halde sürelerin daha uzun olduğu görülmüştür.

Hizmet alımı işlerinde yüklenici tarafından yapılan hizmetin işin sözleşmesinde ve teknik şartnamesinde belirtilen şartlara uygun olarak yerine getirilmesinin sağlanmasına yönelik olarak Muayene ve Kabul Komisyonları ve varsa kontrol teşkilatları görevlidir.

Kamu İdaresince söz konusu hususların düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı, bu kapsamda ilgili birimlerin yazı ile bilgilendirildiği ve denetim komisyonlarının kurulmasına başlanıldığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, hizmet alımı ihaleleri kapsamındaki sözleşmelerin yürütülmesi ve hakediş düzenlemesine yönelik denetim, muayene ve kabul işlemlerinin 4735 sayılı Kanun ile ilgili Yönetmeliklerde öngörülen hükümlere uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: İşletme Tarafından Üretilen Hizmet Bedellerinin Üniversite Yönetim Kurulunca Belirlenmemesi

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi bünyesindeki işletmelerin ürettikleri mal ve hizmet bedellerinin Üniversite Yönetim Kurulunca belirlenmediği görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in "Fiyatların tespiti" başlıklı 7'nci maddesinde, işletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının tespitinde yükseköğretim kurumları yönetim kurullarının yetkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca ilgili maddede sosyal içerikli hizmetlerin fiyatlandırılmasında, piyasa fiyatları yanında özellikle kamu yararının dikkate alınacağı, fiyat tespitinde diğer yükseköğretim kurumlarında uygulanan fiyatlar ile üretim ve hizmetin niteliği ve çevre şartlarının da göz önünde tutulacağı ifade edilmiştir.

Denetimlerde, Arıcılık Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürlüğü tarafından üretilen ve satışa sunulan balların fiyatlarının Merkez Müdürlüğü Yönetim Kurulunca belirlendiği, Üniversite Yönetim Kuruluna sunulmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve ilgili birimlerin uyarıldığı belirtilmiştir.

Bu itibarla, İşletme'de üretilen tüm mal ve hizmet bedellerinin ilgili Yönetmelik hükmüne göre Yönetim Kurulunca belirlenmesi gerekmektedir.

BULGU 5: İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

Tıp Fakültesi Hastanesinde istihdam edilen sürekli işçilere 4857 sayılı İş Kanunu'nda azami süre olarak belirtilen yıllık 270 saati aşan sürelerde fazla çalışma yaptırıldığı tespit edilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fazla çalışma ücreti" başlıklı 41'inci maddesinde fazla saatlerle çalışmak için işçinin onayının alınması gerektiği ve fazla çalışma süresinin toplamının bir yılda 270 saatten fazla olamayacağı, "Çalışma süresi" başlıklı 63'üncü maddesinde ise genel olarak çalışma süresinin haftada en çok kırk beş saat olacağı, aksi kararlaştırılmamışsa bu sürenin haftanın çalışılan günlerine eşit olarak bölünerek uygulanacağı ve çalışma sürelerinin 41'inci maddede belirtilen esaslar çerçevesinde uygulama şekillerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

06.04.2004 gün ve 25425 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin "Fazla çalışmada sınır" başlıklı 5'inci maddesinde fazla çalışma süresinin toplamının bir yılda 270 saatten fazla olamayacağı ve bu süre sınırının, işyerlerine veya yürütülen işlere değil işçilerin şahıslarına ilişkin olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıca 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşin düzenlenmesine ilişkin hükümlere aykırılık" başlıklı 104'üncü maddesinde de Kanun'un 63'üncü maddesinde ve Yönetmelik'te belirlenen çalışma sürelerine aykırı olarak işçilerini çalıştıran işveren veya işveren vekiline idari para cezası verileceği belirtilmiştir.

Yukarıda mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde bir işçinin bir yılda en fazla 270 saat fazla çalışma yapabileceği, bu sınırın işyerlerine veya yürütülen işlere değil işçilerin şahıslarına ilişkin olduğu ve bu sınıra aykırı olarak işçilerini çalıştıran işveren veya işveren vekiline idari para cezası verilebileceği anlaşılmaktadır.

Denetimlerde, istihdam edilen sürekli işçilerin fazla çalışmalarına yönelik yapılan incelemede, 21 işçiye 270 saatin üzerinde fazla çalışma yaptırıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine yönelik gerekli hassasiyetin gösterileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan işçilerin fazla mesai sürelerinin 4857 sayılı İş Kanunu'na uygun olarak 270 saatten fazla çalışma yaptırılmaması gerekmektedir.

BULGU 6: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Dursun Odabaş Tıp Merkezi'nde çalışan işçilerin sosyal hakları olan yıllık ücretli izinlerinin, zamanında düzenli olarak kullandırılmadığı ve bu nedenle birikmiş yıllık izin sürelerinin bulunduğu görülmüştür.

Anayasa'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların hakkı olduğu ve bu haklar ile şartlarının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde, işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde, yıllık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59'uncu maddesinde, iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde, yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık izninin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu'na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun'un 103'üncü maddesinde ise yıllık ücretli izni bu Kanun'un 56'ncı maddesine aykırı olarak bölen veya hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için Kanun'da belirtilen tutarda idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığının 17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu 2024/7 sayılı Genelgesi'nde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içinde kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin ilgili yıl

içerisinde, önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık izin sürelerinin de yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan düzenlemelere göre işverenin yıllık izinleri kullandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve işçinin de izin hakkından feragat etmesi mümkün değildir. Diğer taraftan işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmekte ve yıllık izin karşılığı yapılacak olan bu ücret ödemesi de işçinin son ücreti üzerinden yapılacağından yüksek tutarlarda ödeme yapılmasına neden olmaktadır. Ayrıca Anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103'üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Denetimlerde, İdare' de görev yapan 101 işçinin 50 günden, 28 işçinin 100 günden, 5 işçinin ise 150 günden fazla yıllık ücretli izin hakkı olduğu tespit edilmiştir. Bu işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği işçinin son ücreti dikkate alınarak izin ücreti ödeneceğinden idareler açısından öngörülemeyen giderlerin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde; İdarede çalışan işçilerin yıllık ücretli izinlerinin mevzuata uygun olarak ve İdareye ek mali külfet getirmeden zamanında ve düzenli olarak kullandırılması sağlanmalıdır.

BULGU 7: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Dursun Odabaş Tıp Merkezi Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü'ne ait ambarlarda yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden,

raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin “Sorumluluk” başlıklı 5’inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde ve denetimlerde fiziken gerçekleştirilen ambar sayımında;

- Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü ile Tıp Merkezi ilgili birimleri arasında koordinasyon eksikliği bulunduğu görülmüş bu durumun etkili stok yönetimi ve planlamasını olumsuz etkilediği,
- DMO üzerinden alınan malzemeler başta olmak üzere alınan bazı tıbbi sarf malzemelerinin faturalarının Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü’ne ulaşması bir aydan daha uzun süreler alabildiği görülmüştür. Dolayısıyla, gelen ürünelerin fiziki olarak ambarda bulunmasına rağmen taşınır sistemine kaydının yapılamadığı,
- Depo ve ambar kapasitelerinin yetersiz olması nedeniyle, depo ve ambar mahiyeti bulunmayan otopark gibi farklı yerlerde malzemelerin tutulduğu,
- Birçok taşınırın markasız olarak kaydedildiği ve model seri no gibi ayrıntılı bilgilerinin sistemde yer almadığı
- Yılsonu sayımlarının fiili olarak değil kaydi değerler üzerinden yapıldığı,
- Ambar düzeni, taşınırların sınıflandırılması ve istiflenmesinde eksiklikler olduğu,
- Ambarlarda miadı geçmiş çok sayıda tıbbi malzeme bulunduğu,
- Yangın, sel ve su basması riskine karşı yeterli önlemlerin alınmadığı,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Taahhüt Evrakı ve Sözleşme Tasarılarında Ön Mali Kontrol Uygulanmaması ve Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesinin Bulunmaması

Üniversite Döner Sermaye İşletmesi'nde; harcama öncesi ön mali kontrolün yapılmasına yönelik Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesinin bulunmadığı ön mali kontrole tabi tutulması gereken taahhüt evrakı ve sözleşme tasarılarında ön mali kontrol uygulanmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55, 56, 57 ve 58'inci maddelerine dayanılarak hazırlanan İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esasların "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde; "Bu Usul ve Esasların amacı, düzenleyici ve denetleyici kurumlar hariç olmak üzere, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde iç kontrol ve ön malî kontrol faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin ilke, iş, işlem ve süreçleri belirlemektir." denilmektedir. Kapsam maddesinden anlaşılacağı üzere genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden olan Döner Sermaye İşletmeleri ön mali kontrol yapacak kurumlar arasında kabul edilmiştir.

Üst yöneticiler, iç kontrol sisteminin kurulması ve gözetilmesinden, harcama yetkilileri ise görev ve yetki alanları çerçevesinde, idari ve malî karar ve işlemlere ilişkin olarak iç kontrolün işleyişinden sorumludur. İdarelerin malî hizmetler birimi, iç kontrol sisteminin kurulması, standartlarının uygulanması ve geliştirilmesi konularında çalışmalar yapar ve ön malî kontrol faaliyetini yürütür

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde ön mali kontrol, "İşletmelerin gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerine ilişkin malî karar ve işlemlerinin; işletme bütçesine, kullanılabilir ödenek tutarına ve mevzuat hükümlerine uygunluğu ve kaynakların etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması yönlerinden yapılan kontrolünü" şeklinde tanımlanmıştır. Yönetmelik'in 10'uncu maddesine göre harcama yetkilisi, kendisine en yakın üst kademe yöneticilerinden birisini veya birkaçını ödeme emri belgesini düzenlemek üzere görevlendirir. Görevlendirilen kişiler de gerçekleştirme görevlisi olup harcama birimindeki ön malî kontrol görevini yaparlar.

Harcama birimlerince, her bir işlemin daha önceki işlemlerin kontrolünü de içerecek şekilde tasarlanarak süreç akış şemalarının hazırlanması ve üst yönetici onayı ile yürürlüğe konması gerekir. Harcama birimlerinde ön mali kontrol sorumlulukları, malî işlemlerin yürütülmesinde görev alanların yapacakları işlemlerden önceki işlemleri iş akışlarına uygun olarak kontrol etmeleri ile yerine getirilir.

Denetimlerde, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinde; harcama öncesi ön mali kontrolün yapılması için bir birimin kurulmadığı, ön mali kontrole tabi tutulması gereken taahhüt evrakı ve sözleşme tasarılarının ön mali kontrole tabi tutulmadığı ve Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergelerinin de bulunmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı, Ön Mali Kontrol Yönergesinin hazırlanarak görüşülmek üzere Üniversite Senatosuna gönderildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne bağlı işletmelerde mali karar ve işlemlerle ilgili olarak harcama birimlerinin iş süreçleri ve görev tanımlarının belirlenmesi, Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesinin hazırlanması ve özellikle taahhüt evrakı ve sözleşme tasarılarını da kapsayacak şekilde ön mali kontrol gereklerinin yerine getirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Amortismanların Ayrılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 428 | **VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	818.384.576,93
10	**Hazır Değerler**	64.030.773,88
104	PROJE ÖZEL HESABI	13.385.773,88
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	50.645.000,00
12	**Faaliyet Alacakları**	515.742.187,42
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	515.742.187,42
13	**Kurum Alacakları**	83.018.575,36
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	83.018.575,36
14	**Diğer Alacaklar**	10.235.517,87
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.235.517,87
15	Stoklar	25.382.445,61
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	25.382.445,61
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	119.975.076,79
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	119.975.076,79
2	DURAN VARLIKLAR	1.066.451.507,56
22	**Faaliyet Alacakları**	6.725.822,09
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.596.393,48
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.129.428,61
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.881.296,75
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.500.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	315.502,00
248	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HESABI	65.794,75
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.057.844.388,72
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	73.707.030,17
252	BİNALAR HESABI	382.403.788,09
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	445.628.165,89
254	TAŞITLAR HESABI	19.142.088,21
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	142.213.052,25
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-920.562.294,17
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	915.312.558,28
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	9.529.537,97
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	31.768,29

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	101.087.300,36
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	60.170.372,90
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	8.755.885,72
333	EMANETLER HESABI	51.414.487,18
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	32.591.775,91
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	29.700.863,36
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.890.009,58
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	902,97
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	5.951.657,37
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.951.657,37
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	2.373.494,18
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	2.373.494,18
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	46.206.024,31
43	**Diğer Borçlar**	234.923,81
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	234.923,81
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	45.971.100,50
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	45.971.100,50
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.737.542.759,82
50	**Net Değer**	179.695.862,40
500	NET DEĞER HESABI	179.695.862,40
51	**Değer Hareketleri**	1.932.069,70
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.932.069,70
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	5.007.992.554,99
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	5.007.992.554,99
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.437.035.671,76
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.437.035.671,76
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	984.957.944,49
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	984.957.944,49

268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-9.561.306,26
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.870.612,29
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.870.612,29

AKTİF TOPLAMI 1.884.836.084,49

PASİF TOPLAMI 1.884.836.084,49

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	94.878.506,47
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	94.878.506,47
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	527.218.325,99
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	527.218.325,99
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	19.353.196,73
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	19.353.196,73
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	26.018.067,64
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	26.018.067,64
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	2.105.900,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	11.307.075,05
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	13.412.975,05

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 428 **Adı : VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.547.337.644,17
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	3.384.601.114,30
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	381.947.055,26
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	195.840.091,15
630	05	Cari Transferler	362.860.281,15
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	3.896,41
630	13	Amortisman Giderleri	123.933.991,20
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	50.045.297,77
630	15	Karşılık Giderleri	28.234.183,50
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	448.801,02
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.197.086,69
630	99	Diğer Giderler	225.845,72

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.547.337.644,17**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.286.765.264,77
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	68.636.872,80
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.098.449.673,31
600	05	Diğer Gelirler	119.669.309,22
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	6.848,76
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	2.560,68

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.286.765.264,77**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	115.526,53
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	114.175,41
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	1.351,12

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **115.526,53**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.286.649.738,24**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **245.645.850,42**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **984.957.944,49**

GİDERLER TOPLAMI(A) **4.547.337.644,17**
GELİRLER TOPLAMI(B) **5.286.765.264,77**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **115.526,53**

NET GELİR (D=B-C) **5.286.649.738,24**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **984.957.944,49**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8428

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	649.581.950,71
10	**HAZIR DEĞERLER**	52.766.495,47
102	BANKALAR HESABI	52.765.640,82
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-12.647,17
105	DÖVİZ HESABI	13.501,82
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	37.568.611,38
120	ALICILAR HESABI	20.783.196,99
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	14.107.995,66
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	64.174,31
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	2.613.244,42
13	**DİĞER ALACAKLAR**	2.226.419,59
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	100.000,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	2.002.109,04
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	124.310,55
15	STOKLAR	553.028.199,57
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	553.028.199,57
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	3.992.224,70
195	İŞ AVANSLARI HESABI	3.992.224,70
2	DURAN VARLIKLAR	34.554.369,03
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	109.184,16
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	109.184,16
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	33.196.018,73
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	27.452.721,32
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	5.743.297,41
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	1.249.166,14
260	HAKLAR HESABI	2.650.388,65
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.401.222,51

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	725.836.710,61
30	**MALİ BORÇLAR**	2.196.505,90
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	100.000,00
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	2.096.505,90
32	**TİCARİ BORÇLAR**	490.104.453,03
320	SATICILAR HESABI	488.571.238,79
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.329.525,60
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	203.688,64
33	**DİĞER BORÇLAR**	242.309,40
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	242.309,40
34	ALINAN AVANSLAR	187.600.617,63
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	187.600.617,63
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	45.539.389,56
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	28.742.046,17
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	15.735.751,10
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.061.592,29
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	-246.497,72
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-246.497,72
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	399.932,81
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	399.932,81
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	305.749,87
42	**TİCARİ BORÇLAR**	305.749,87
420	SATICILAR HESABI	22.508,33
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	283.241,54
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-42.006.140,74
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	2.174.596,02
500	SERMAYE HESABI	2.174.596,05
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,03
52	**SERMAYE YEDEKLERİ**	754.308,54
522	MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI HESABI	754.308,54
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	147.855.642,26
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	147.855.642,26
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-782.433.227,10
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-782.433.227,10
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	589.642.539,54
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	589.670.956,25
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-28.416,71

AKTİF TOPLAMI 684.136.319,74

PASİF TOPLAMI 684.136.319,74

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	42.556.762,00
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	42.556.762,00
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	202.890.266,51
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	202.890.266,51

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8428 **VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	2.423.139.876,70
1- Yurtiçi Satışlar	1.538.411.957,67
2- Yurtdışı Satışlar	13.455,00
3- Diğer Gelirler	884.714.464,03
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	19.458.845,73
1- Satıştan İadeler (-)	1.769.844,85
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	17.689.000,88
C- NET SATIŞLAR	2.403.681.030,97
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	832.078,00
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	832.078,00
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.402.848.952,97
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.841.320.537,18
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	6.759,57
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.841.313.777,61
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	561.528.415,79
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	31.203.160,04
3- Faiz Gelirleri	26.813.423,20
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	4.389.736,84
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	3.639.265,40
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	3.639.265,40
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	589.092.310,43
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	550.229,11
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	550.229,11
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	589.642.539,54
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	589.642.539,54

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gider ve Ödenekleri

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AŞ : Anonim Şirket

COBIT : Bilgi ve İlgili Teknolojiler İçin Kontrol Hedefleri

ERASMUS : European Action Scheme for the Mobility of University Students Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı

TL : Türk Lirası

TS ISO/IEC 27001 : Bilgi güvenliği, siber güvenlik ve kişisel gizliliğin korunması- Bilgi güvenliği yönetim sistemleri- Gereklilikler

TS ISO/IEC 27002 : Bilgi güvenliği, siber güvenlik ve kişisel gizliliğin korunması- Bilgi güvenliği kontrolleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

2. Üniversite Senato Kararı ile Dekanlık Kurulması

3. Üniversite Öğrenci Otomasyon Sistemi Bilgi Güvenlik Kontrollerinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Üniversite 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ile Yıldız Üniversitesi adıyla kurulmuş ve 03.07.1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun ile Yıldız Teknik Üniversitesi adını almıştır.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Yıldız Teknik Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 11 fakülte, 1 yüksekokul, 3 enstitü, 2 meslek yüksekokulu ve 32 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	436	56	492
Doçent	304	74	378
Doktor öğretim üyesi	273	195	468
Öğretim görevlisi	256	153	409
Araştırma görevlisi	466	123	589
Toplam	**1735**	**601**	**2336**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	427	364	791
Sağlık	27	35	62
Avukatlık	2	3	5
Eğitim-öğretim	-	-	-
Teknik	152	96	248
Yardımcı	80	42	122
Sözleşmeli	70	18	88
İşçi	342	13	355
Toplam	**1100**	**571**	**1671**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2835'dir. Ayrıca Üniversitede 10 yabancı uyruklu akademik personel ve 1 doktora sonrası araştırmacı çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Yıldız Teknik Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımının ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gider ve Ödenekleri

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	2.196.058.000,00	2.162.854.306,22	98,49
02 Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	275.988.000,00	269.555.092,59	97,67
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	451.280.669,74	406.585.854,61	90,10
05 Cari Transferler	158.836.544,00	156.005.652,56	98,22
06 Sermaye Giderleri	379.682.700,00	342.844.674,78	90,30
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	**3.461.845.913,74**	**3.337.845.580,76**	**96,42**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 3.019.178.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 442.667.913,74 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.461.845.913,74 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,42'si olan 3.337.845.580,76 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 2.196.058.000,00 TL ödeneğin 2.162.854.306,22 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 275.988.000,00 TL ödeneğin 269.555.092,59 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 451.280.669,74 TL ödeneğin 406.585.854,61 TL'si, cari transferlerde 158.836.544,00 TL ödeneğin 156.005.652,56 TL'si, sermaye giderlerinde 379.682.700,00 TL ödeneğin 342.844.674,78 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 267.550.910,32 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

Gelir Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	90.150.000	200.385.678,13	222,28
Alınan Bağış ve Yardımlar	2.887.771.000	3.047.843.363,71	105,54
Sermaye Gelirleri	41.257.000	64.963.989,69	157,46
Diğer Gelirler	-	-	-
Toplam	**3.019.178.000,00**	**3.313.193.031,53**	**109,74**
Gelirlerden Ret ve İadeler (-)	-	857.460,87	-
Net Toplam	**3.019.178.000,00**	**3.312.335.570,66**	**109,71**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 3.019.178.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 3.312.335.570,66 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 3.882.131.776,61 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 3.148.312,51 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 4.395.742.749,49 TL ve faaliyet gideri

3.720.008.664,06 TL olan Üniversite, 2024 yılını 4.554.717.549,53 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 64.128.648,33 TL, gider toplamı 60.291.815,50 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 3.836.832,83 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 10.04.2003 tarih ve 25075 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5390 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Yıldız Teknik Üniversitesi Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 250.000,00 TL olup Üniversitenin %14 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2021 yılında sermaye artışı gerçekleşmiş ve sermayesi 10.000.000,00 TL'ye yükseltilmiş olup artış geçmiş yıl kârlarından karşılanmıştır. Şirketten kâr payı aktarımı bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Mali Kontrol Yönetim Sistemi Web Tabanlı Otomasyon Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının

güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı

Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları eğitim verilmemesi nedeniyle kısmen yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol

Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, iş yoğunluğu nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 5 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 3'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yıldız Teknik Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Üniversitedeki taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbirinden farklı olmasına rağmen cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının, mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in “Cins tashihlerinin yapılması” başlıklı 10'uncu maddesine göre kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Denetimlerde, Üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekilleri ile kayıtlarda belirtilen cinslerinin birbirine uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, cins tashihi işlemlerinin büyük bir kısmının tamamlandığı, kalan işlemlerin devam ettiği bildirilmiştir.

Sonuç olarak; cins tashihinin yapılmaması üniversite taşınmazlarının mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılamamasına neden olmaktadır.

BULGU 2: Üniversite Senato Kararı ile Dekanlık Kurulması

Üniversitede, öğrenci işleri dekanlığı kurulduğu ve dekanlıkta dekan ve dekan yardımcıları görevlendirilmesi yapıldığı tespit edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun “Ana ilkeler” başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) fıkrasında; üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Cumhurbaşkanınca yapılan yükseköğretim planlaması çerçevesinde kanunla kurulacağı hükmü mevcuttur.

Adı geçen Kanun’un “Senato” başlıklı 14'üncü maddesinin (b) fıkrasında senatonun görevleri sayılmakta olup bunlar arasında dekanlık kurma veya dekanlık kaldırma şeklinde bir görev bulunmamaktadır. Kanun’un “Fakülte organları” başlıklı 16'ncı maddesinin (a) fıkrasında; fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekanın, rektörün önereceği üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçileceği ve normal usul ile atanacağı, süresi biten dekanın ise yeniden atanabileceği düzenlemesine yer verilmek suretiyle, kanunla kurulan fakültelere dekan atama yetkisinin Yükseköğretim Kurulunda olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Denetimlerde; yukarıda yazılı esaslara aykırı bir şekilde Üniversite Senatosunun 12.01.2017 günlü toplantısında alınan 9 sayılı karar ile öğrenci dekanlığı kurulduğu ve ilgili dekanlığa dekan ve dekan yardımcıları görevlendirmeleri yapıldığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, öğrenci dekanlığının senato kararıyla kurulduğu, öğrenci dekanlığının öğrencilerin, akademik alanda başarılı olmanın yanı sıra entelektüel bilgiye ve yaşam görüşüne sahip, toplumsal ve kişisel gelişime emek veren, işbirlikçi, birbirine bağlı, kurumsal aidiyeti yüksek bireyler olarak yetişmesi için destek sağlamakta olduğu bildirilmiştir.

Sonuç olarak, Üniversite senatosu kararıyla dekanlık kurulması ve bu dekanlığa rektör onayıyla görevlendirme yapılmasının mevzuata aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Üniversite Öğrenci Otomasyon Sistemi Bilgi Güvenlik Kontrollerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversitenin bilgi sistemlerinden Üniversite Öğrenci Otomosyon Sisteminin barındırdığı bilgilerin gizlilik, bütünlük ve erişilebilirliğini etkileyecek eksiklikler olduğu görülmüştür.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde; bu Kanun hükümlerinin, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanacağı belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasında; bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren nedenlerin ortadan kalkması hâlinde kişisel verilerin resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinip, yok edileceği veya anonim hâle getirileceği hüküm altına alınmıştır.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un "Yer sağlayıcının yükümlülükleri" başlıklı 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; yer sağlayıcının, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlü olduğu hükmüne yer verilmiştir.

2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi'nde; kurumların karşılaşılan güvenlik risklerinin azaltılması, etkisiz kılınması ve özellikle gizliliği, bütünlüğü veya erişilebilirliği bozulduğunda milli güvenliği tehdit edebilecek veya kamu

düzeninin bozulmasına yol açabilecek kritik türdeki verilerin güvenliğinin sağlanması amacıyla genelgede ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından çıkarılan Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberinde yer verilen tedbirlere uygun davranmakla sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin "Bilgi Sistemleri Kontrolleri" başlıklı 12 numaralı Standardında; idarelerin bilgi sistemlerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için gerekli kontrol mekanizmalarını geliştirmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Denetimlerde Üniversitenin Öğrenci Otomosyon Sistemi bilgi güvenliğini güvence altına alacak, veri bütünlüğü, gizliliği ve erişilebilirliği ile kurumsal amaçlara etkin biçimde ulaşılmasını sağlayacak ve kaynakları verimli kullanacak şekilde tasarlanıp tasarlanmadığının değerlendirilmesi sonucunda;

-Yıllık olarak sızma testi ve güvenlik denetimlerinin yaptırılmadığı,

-Kullanıcıların sisteme erişimlerinin güvenli şekilde gerçekleştirilmesi işlemlerinin sağlanamadığı,

-İdari kullanıcılar dahil kendi oluşturdukları şifre ve güvenlik soruları üzerinden sisteme giriş yapılabildiği,

-Hatalı veri girişlerinin önlenmesi, tespit edilmesi ve düzeltilmesini sağlayacak mekanizmalar oluşturulmadığı,

-Kesinleşmiş verilerin değiştirilmesi veya silinmesinin engellenmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin tam olarak uygulanmadığı,

tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan eksikliklerin düzeltilmesi için belirtilen düzenlemelere ek olarak, Kurumun bilgi sistemlerini yapılandırıp yönetirken uluslararası iyi uygulama pratiklerini de içeren COBIT, TS/ISO-IEC 27001 ve TS/ISO-IEC 27002 gibi standart ve çerçeveleri de göz önünde bulundurması bilgi sistemlerinin güvenliğinin sağlanması noktasında Üniversiteye yardımcı olacaktır.

Kamu idaresi cevabında, bulguda yer alan eksiklikler için gerekli tedbirlerin alındığı, sızma testleri ve güvenlik denetimleri için çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; bilgi güvenliğinin güvence altına alınması, veri bütünlüğü, gizliliği ve erişilebilirliği ile kurumsal amaçlara etkin şekilde ulaşılmasının sağlanması için üniversitenin bilgi sistemlerinde tespit edilen sızma testi ve güvenlik denetimlerinin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazlarda Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması" başlığıyla yer almaktadır.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesi Bünyesinde Faaliyette Bulunan İşletmelere Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 21.06.2000 tarih ve 24086 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 10.05.2021 tarih ve 31480 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmış olup, 18/6/2020 tarihli ve 31159 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine uygun olarak düzenlenen Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği 10.05.2021 tarih ve 31480 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan yürürlüğe girmiştir.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim kurumları dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek konularda, bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetleri yapmak, uzaktan ve yüz yüze seminer düzenlemek ve kurs açmak, toplantı, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlemek, sınavlar yapmak.

b) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz, ölçüm, test ve kalibrasyon yapmak.

c) Faaliyet alanlarına uygun araştırma ve uygulama yapmak; bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak.

ç) Eğitim-öğretime yönelik uygulamalarla sınırlı kalmak üzere grafik tasarımı, afiş, broşür, sergi ve fuar düzenlenmesi, iç ve dış mekan düzenlemeleri ve benzeri hizmetleri yapmak.

d) Üniversitenin eğitim-öğretim ve uygulama faaliyeti ile ilgili her türlü basım ve yayım hizmetlerini yapmak.

e) Üniversite-sanayi işbirliği kapsamında çalışmalar yapmak, sanayi kuruluşlarınca

üretilen çeşitli malların standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak.

f) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet-edevat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak.

g) Pedagojik formasyon, yabancı dil, yabancılara Türkçe öğretimi, bilgi işlem, yazılım ve donanım, bilirkişilik, arabuluculuk eğitimi gibi konularda eğitim hizmetleri faaliyetlerinde bulunmak.

ğ) Mevcut fiziksel kapasiteyi değerlendirerek, hizmet birimlerinin faaliyet alanı ile sınırlı olmak üzere, bu maddede sayılanlar dışında her türlü mal ve hizmet üretiminde bulunmak ve Yönetim Kurulunun izni alınmak koşuluyla üretilen mal ve hizmetleri pazarlamak, satmak, satış yerleri açmak ve işletmek.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 16’dır.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 7 idari memur hizmet vermekte olup bunlardan 4’ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü ve 2 uzman bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması,

sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır

Başlangıç bütçesinde 74.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 83.515.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 60.152.005,07 TL bütçe giderine karşılık 62.445.726,91 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 64.128.648,33 TL gelir elde edilmiş, 60.291.815,50 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 3.836.832,83 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu
- Envanter Defteri

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir..

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesi Bünyesinde Faaliyette Bulunan İşletmelere Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü bünyesinde faaliyette bulunan ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamına giren işletmelerin Kurumlar Vergisi mükellefiyetlerinin tesis edilmediği görülmüştür.

5520 sayılı Kanun'un "Verginin konusu" başlıklı 1'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde; iktisadi kamu kuruluşlarının kazançları kurumlar vergisinin kapsamına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "Mükellefler" başlıklı 2'nci maddesinin üçüncü fıkrasında da; Devlete, il özel idarelerine, belediyelere, diğer kamu idarelerine ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve mezkur maddenin birinci ve ikinci fıkralarında sayılanlar dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmelerin iktisadi kamu kuruluşu olduğu; aynı maddenin altıncı fıkrasında ise iktisadi kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazanç amacı gütmemelerinin, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunmasının, tüzel kişiliklerinin olmamasının, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği, mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olmasının, kar edilmemesi veya karın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi niteliğini değiştirmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanun'un uygulanmasına ilişkin açıklamalar içeren 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 2.3.1. bölümünde; iktisadi kamu kuruluşlarının ticari, sınai veya zirai bir işletme oluşturup oluşturmadığı hususunda, Tebliğin 2.4. bölümünde yapılan açıklamaların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Söz konusu Tebliğ'in 2.4. bölümünde de; iktisadi işletmenin belirlenmesinde işletmenin belirgin özelliklerinin bağlılık, devamlılık ve faaliyetin ticari, sınai veya zirai bir mahiyet arz etmesinin, diğer bir anlatımla iktisadi işletmenin unsurlarının ticari faaliyetin de temel özelliklerinden olan, bir organizasyona bağlı olarak piyasa ekonomisi içerisinde bedel karşılığı mal alım-satımı, imalatı ya da hizmet ifaları gibi faaliyetler olduğu, Kanun'un bu gibi halleri tek tek saymak yerine, dernek veya vakıf tarafından piyasa ekonomisi içerisinde icra edilen tüm iktisadi faaliyetleri kapsamına aldığı, satılan mal veya hizmete ait bedelin sadece maliyeti karşılayacak kadar olmasının, kar edilmemesinin, karın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi işletme olma vasfını değiştirmeyeceği açıklanmıştır. Ayrıca kazanç sağlama

amacı olmasa dahi işletmenin konusunun ve faaliyetinin, her türlü mal ve hizmet satışı ya da bunlara benzer şekillerde olması ve devamlı surette yapılması durumlarında da dernek veya vakıflara ait iktisadi işletme oluştuğu kabul edilecektir.

İktisadi işletme tanımı içinde yer alan ve devamlı olarak yapılan ticari, sınai veya zirai faaliyetten söz edebilmek için bu işletmenin tedavül ekonomisine katılması, başka bir ifadeyle işletmede üretilen veya alınan malların veya verilen hizmetin bir bedel karşılığı satılmış olması gerekir. Aksi halde, diğer unsurlar var olsa dahi bir iktisadi işletmenin varlığından söz edilemeyecektir.

5520 sayılı Kanun'un "Muafiyetler" başlıklı 4'üncü maddesinde ise muafiyet kapsamında olan kurum, kuruluş ve faaliyetler sayılmıştır.

Öte yandan, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 56'ncı maddesinin (b) fıkrasında; üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitülerinin, genel bütçeye dâhil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyetler, istisnalar ve diğer mali kolaylıklardan aynen yararlanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Gelir İdaresi Başkanlığının 20.08.2013 tarih ve 84098128-125[4-2013/5]-517 sayı ve "Üniversite Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün Vergilendirilmesi" konulu özelgesinde; Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü birimleri tarafından Sürekli Eğitim Merkezinde personel ve öğrenciler ile dışardan katılımcılara kurslar verilmesi faaliyetleri ile özel ve kamu kurum-kuruluşlarına danışmanlık, proje, ölçme-değerlendirme, analiz, izleme, raporlama, denetleme vb. hizmetlerin bedel karşılığında gerçekleştirilmesi durumunda, Üniversite bünyesinde oluşacak iktisadi işletmeler için her birine ayrı ayrı kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Denetimlerde, Üniversite Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü bünyesinde bilimsel görüş verme, proje hazırlama, uzaktan ve yüz yüze kurs açma, sınav yapma, danışmanlık hizmeti verme, analiz-ölçüm-test ve kalibrasyon yapma vb. faaliyetlerin yıl içinde devamlılık arz edecek şekilde yapıldığı ancak bu faaliyetler için kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, döner sermaye işletmesinin elde ettiği gelirlerin kanun ve yönetmelik hükümleri gereğince belli yerlere ayrılmış olduğu ve bu giderler yapıldıktan sonra vergilendirilecek gelir kalmadığı ifade edilmiş ise de; 5520 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin altıncı fıkrasında iktisadi kamu kuruluşlarına ait iktisadi işletmelerin faaliyetlerinin kanunla

verilmiş görevler arasında bulunmasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği, kar edilmemesi veya karın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi niteliğini değiştirmeyeceği hükme bağlanmıştır. Gelirlerin mevzuat hükümleri gereğince belli amaçlara tahsis edilmesi kurumlar vergisi kapsamında iktisadi kamu kuruluşu sayılan döner sermaye işletmesinin iktisadi niteliğini değiştirmemekte ve mükellefiyetini etkilememektedir.

Sonuç olarak; Üniversite Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü bünyesinde özel ve kamu kurum-kuruluşlarına bedel karşılığında verilen ve 5520 sayılı Kanun'a göre muafiyet kapsamında olmayan çeşitli hizmetler nedeniyle oluşacak iktisadi kamu kuruluşu nezdinde kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Döner Sermaye İşletmesi Bünyesinde Faaliyette Bulunan İşletmelere Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" Bölümünde Döner Sermaye İşletmesi Bünyesinde Faaliyette Bulunan İşletmelere Kurumlar Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi başlığıyla yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 410 **Adı : YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.720.008.664,06
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.179.172.719,30
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	271.269.281,88
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	487.297.168,24
630	05	Cari Transferler	288.900.079,07
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	11.067.004,14
630	13	Amortisman Giderleri	359.998.309,81
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	61.743.608,96
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	6.475.647,05
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	616.000,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	53.368.713,61
630	99	Diğer Giderler	100.132,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.720.008.664,06**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.882.131.776,61
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	211.105.397,47
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.573.851.647,59
600	05	Diğer Gelirler	70.124.423,88
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	27.007.171,03
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	43.136,64

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.882.131.776,61**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.148.312,51
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	329.254,45
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.778.999,00
610	05	Diğer Gelirler	40.059,06

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.148.312,51**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.878.983.464,10**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **4.395.742.749,49**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **4.554.717.549,53**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.720.008.664,06**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.882.131.776,61**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.878.983.464,10**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.148.312,51**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**4.554.717.549,53**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 410 | **YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	685.866.812,36
10	**Hazır Değerler**	163.490.121,60
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	162.426.933,90
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.063.187,70
12	**Faaliyet Alacakları**	300.425.721,84
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	297.025.434,46
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	3.400.287,38
13	**Kurum Alacakları**	113.899.627,12
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	113.899.627,12
14	**Diğer Alacaklar**	5.030.618,47
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.030.618,47
15	Stoklar	11.372.055,03
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	11.372.055,03
16	**Ön Ödemeler**	91.548.668,30
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	91.548.668,30
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	100.000,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	100.000,00
2	DURAN VARLIKLAR	20.036.601.055,03
22	**Faaliyet Alacakları**	8.519.748,77
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	7.608.225,23
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	911.523,54
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.415.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.414.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	20.026.666.306,26
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	12.618.861.681,32
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	35.482.459,54
252	BİNALAR HESABI	11.540.882.743,82
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	349.319.685,44
254	TAŞITLAR HESABI	3.642.687,06
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	250.574.774,10
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.969.112.692,75

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	129.850.983,11
32	**Faaliyet Borçları**	8.870.849,71
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	8.870.849,71
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	90.843.417,52
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.693.294,82
333	EMANETLER HESABI	89.150.122,70
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	28.830.957,81
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	19.549.334,02
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	8.615.602,24
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	666.021,55
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	386.463,07
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	386.463,07
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	919.295,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	919.295,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	268.747.749,51
43	**Diğer Borçlar**	3.711.796,93
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.711.796,93
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	265.004.006,45
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	265.004.006,45
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	31.946,13
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	31.946,13
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	20.323.869.134,77
50	**Net Değer**	1.759.931.358,14
500	NET DEĞER HESABI	1.759.931.358,14
51	**Değer Hareketleri**	1.273.355,88
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.273.355,88
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	17.785.507.202,29
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	17.785.507.202,29
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.777.560.331,07
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.777.560.331,07
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	4.554.717.549,53
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.392.276.343,87
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.837.558.794,34

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	197.014.967,73
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	106.891.272,59
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	18.900,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-106.910.172,59
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	4.379.926,22
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.379.926,22

AKTİF TOPLAMI 20.722.467.867,39

PASİF TOPLAMI 20.722.467.867,39

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	38.263.046,37
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	38.263.046,37
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	0,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	0,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	55.892.918,18
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	55.892.918,18
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	4.952.650,89
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	4.952.650,89
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	2.366.913,98
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	2.366.913,98
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	260.033.600,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	18.605.527,60
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	278.639.127,60

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8410

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	24.864.231,07
10	**HAZIR DEĞERLER**	22.991.395,66
102	BANKALAR HESABI	22.991.395,66
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	137.900,00
120	ALICILAR HESABI	3.000,00
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	134.900,00
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	7.402,50
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.402,50
13	**DİĞER ALACAKLAR**	1.424.434,38
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.424.434,38
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	138.599,15
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	138.599,15
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	171.901,88
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	171.901,88
2	DURAN VARLIKLAR	886.001,31
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	886.001,31
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	16.735,98
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	938.466,88
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-69.201,55
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	158.739,04
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-158.739,04

AKTİF TOPLAMI 25.750.232,38

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.019.443,49
32	**TİCARİ BORÇLAR**	187.258,50
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	187.258,50
33	**DİĞER BORÇLAR**	2.144.808,00
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	34.655,54
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	2.110.152,46
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	2.566.522,07
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.142.655,18
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	28.617,82
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	395.249,07
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	1.120.854,92
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.120.854,92
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	753.996,78
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	753.996,78
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	753.996,78
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	18.976.792,11
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.000,00
500	SERMAYE HESABI	1.000,02
501	ÖDENMEMİŞ SERMAYE HESABI (-)	-0,02
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	34.189.117,40
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	34.189.117,40
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-19.050.158,12
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-19.050.158,12
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	3.836.832,83
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	6.188.995,92
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-2.352.163,09

PASİF TOPLAMI 25.750.232,38

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	169.737,84
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	169.737,84

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8410 **YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	58.745.174,27
1- Yurtiçi Satışlar	57.083.765,20
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	1.661.409,07
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	2.267.954,08
1- Satıştan İadeler (-)	1.752.436,07
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	515.518,01
C- NET SATIŞLAR	56.477.220,19
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	2.740.972,91
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	2.740.972,91
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	53.736.247,28
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	57.550.842,59
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	57.550.842,59
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-3.814.595,31
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	7.651.428,14
3- Faiz Gelirleri	7.339.968,76
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	311.459,38
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	3.836.832,83
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	3.836.832,83
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	3.836.832,83

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Alınan Şartlı Bağış ve Yardımların Muhasebeleştirilmesinde Dönem Ayırıcı Hesapların Kullanılmaması ve Şart Kılınan Amaç Doğrultusunda Harcanmadan Gelir Kaydının Yapılması

2. Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesindeki Ortaklık Payının Üniversite Mali Tablolarında Eksik Yer Alması

3. Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

B. Diğer Bulgular

1. Diş Hekimliği Fakültesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesi Elektrik, Su ve Isınma Giderlerinin Özel Bütçeden Karşılanması

2. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

3. Öğretim Elemanlarından Bazılarının Zorunlu Haftalık Ders Yükünü Yüksek Lisans Programlarında Tamamlaması

4. Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

5. Hizmetine Gereksinim Duyulan Öğretim Elamanlarının Başka Üniversitelerde Görevlendirilmesi

6. Eğitim Öğretim Faaliyetinde Bulunmayan Âtıl Durumda Fakülte, Yüksekokul ve Bölümlerin Bulunması

7. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Bozok Üniversitesi, 2006 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na 01.03.2006 tarih ve 5467 sayılı Kanun'un 1 inci maddesi ile eklenen ek madde ile kurulmuştur. 09.05.2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle "Bozok Üniversitesi'nin adı Yozgat Bozok Üniversitesi şeklinde değiştirilmiştir.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insangücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Yozgat Bozok Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk

müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 14 fakülte, 4 yüksekokul, 2 enstitü, 8 meslek yüksekokulu ve 22 uygulama ve araştırma merkezi, 1 Teknopark ve 1 Teknoloji Transfer Ofisi bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	104	57	161
Doçent	145	75	220
Doktor öğretim üyesi	287	86	373
Öğretim görevlisi	260	23	283
Araştırma görevlisi	163	96	259
Toplam	**959**	**337**	**1.296**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	234	233	467
Sağlık	325	320	645
Avukatlık	2	1	3
Din Hizmetleri	2	-	2
Teknik	63	52	115
Yardımcı	35	52	87
Sözleşmeli	113	146	259
İşçi	439	7	446
Toplam	**1.213**	**811**	**2.024**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 2.172'dir. Ayrıca Üniversitede 7 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Yozgat Bozok Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	1.555.535.552	1.542.703.971	99,18
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	182.232.398	179.774.878	98,65
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	198.239.351	170.055.735	85,78
05 Cari Transferler	123.863.762	121.192.020	97,84
06 Sermaye Giderleri	157.422.000	131.589.219	83,59
07 Sermaye Transferleri	-	-	-
Toplam	2.217.293.063	2.145.315.823	**96,75**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.023.881.000 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 193.412.063 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 2.217.293.063 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %96,75'i olan 2.145.315.823 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 1.555.535.552 TL ödeneğin 1.542.703.971 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 182.232.398 TL ödeneğin 179.774.878 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 198.239.351 TL ödeneğin 170.055.735 TL'si, cari transferlerde 123.863.762 TL ödeneğin 121.192.020 TL'si, sermaye giderlerinde 157.422.000 TL ödeneğin 131.589.219 TL'si harcanmıştır. Sermaye transferlerinde ise ödenek ve harcama bulunmamaktadır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 5.730.192,99 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17.790.000	36.588.478,84	205,67
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	1.982.101.000	2.067.700.095,35	104,32
Diğer Gelirler	23.990.000	42.766.217,07	178,27
Sermaye Gelirleri			
Toplam	2.023.881.000	2.147.054.791,26	106,09
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	0	937.018,93	
Net Toplam	**2.023.881.000**	**2.146.117.772,33**	**106,04**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 2.023.881.000 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 2.146.117.772,33 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 2.326.863.209,08 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 937.018,93 TL, enflasyon düzeltmesi 961.631.240,17 TL ve faaliyet gideri 2.252.336.299,10 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.035.221.131,22 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 428.584.943,99 TL, gider toplamı 367.926.673,83 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 60.658.270,16 TL kâr ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 26/07/2013 tarih ve 28719 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 19/12/2013 tarihinde kurulan Bozok Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 500.000,00 TL olup Üniversitenin %75,1 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2024 yılı üniversite mali tablolarında 241 No.lu hesapta kayıtlı tutar 938.750,00 TL olup, kuruluş sermayesine ilaveten ileriki yıllarda 563.250,00 TL tutarında şirketin %75,1 hissesi oranına tekabül eden tutar sermayeye ilave edilmiştir. Üniversitenin toplam sermayesi enflasyon düzeltmesi ile 5.748.497,80 TL tutarıyla muhasebe kayıtlarına işlenmiştir. Şirketten üniversiteye kâr payı aktarımı olmamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim

Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiş ve prosedürlere ilişkin çalışmalar yapılmış olup, kurum personeline duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak risklerin etki olasılık değerlendirmesinin tüm birimler için tam olarak raporlanamaması nedeniyle bunlar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 adet iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 3 adedi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yozgat Bozok Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Alınan Şartlı Bağış ve Yardımların Muhasebeleştirilmesinde Dönem Ayırıcı Hesapların Kullanılmaması ve Şart Kılınan Amaç Doğrultusunda Harcanmadan Gelir Kaydının Yapılması

Üniversiteye yapılan şartlı bağış ve yardımların bütçeye gelir kaydedilmesinde, banka hesabı karşılığında ilgisine göre 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ve/veya 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına kaydedilmesi gerekirken bu hesaplar yerine 333 Emanetler

Hesabına kaydedildiği ve şart kılındığı amaç için harcanmadan gelir kaydının yapıldığı görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Şartlı bağış ve yardımlar" başlıklı 41'inci maddesinde; şartlı bağış ve yardımların alındığında, tahsis amacına uygun olarak kullanılmak üzere ilgili hesaplara, karşılıklarının ise yükümlülük olarak kaydedilmesi gerektiği ve şartlı bağış ve yardımın amacı gerçekleştikçe de gelir olarak kaydedileceği belirtilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 297 ve 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına ilişkin "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 348'inci maddelerinde; şartlı bağış ve yardımların faaliyet dönemi sonuna kadar veya faaliyet döneminden sonraki dönemlerde şart kılınan amaçlar çerçevesinde kullanıldıklarında, gelirler hesabına aktarılmak üzere bu hesaplara kaydedileceği ifade edilmiştir. Aynı Yönetmelik'in 380 No.lu Hesaba ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 298'inci maddesinde ise; gelecek aylara ait gelirler hesabında kayıtlı şartlı bağış ve yardımlara ilişkin tutarlardan şart kılınan amaçlar doğrultusunda kullanılanların bu hesaba borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, alınan şartlı bağış ve yardımların 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı veya 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı yerine 333 Emanetler Hesabına kaydedildiği, bağış tutarları tahsil edildiğinde henüz harcanmadan 333 Emanetler Hesabı borç, 600 Gelirler Hesabı alacak çalıştırılarak gelir kayıtlarının yapıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; alınan şartlı bağış ve yardımların faaliyet dönemine göre 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler ya da 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesaplarında izlenmesi, şart kılınan amaç doğrultusunda kullanılan tutarların harcandıktan sonra 600 Gelirler Hesabında faaliyet geliri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesindeki Ortaklık Payının Üniversite Mali Tablolarında Eksik Yer Alması

Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesindeki ortaklık payının Üniversite mali tablolarında eksik yer aldığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına ilişkin olarak düzenlenen "Hesabın niteliği" başlıklı 162'nci maddesinde; söz konusu hesabın kamu idarelerinin bütçelerine konulan ödeneklere dayanarak, döner sermayeli kuruluşlara verdikleri ayni ve nakdi sermayelerin izlenmesi için kullanılacağı düzenleme altına alınmıştır.

Anılan Yönetmelik'in "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 163'üncü maddesinde; döner sermayeli kuruluşlara gerek nakdi gerekse ayni sermaye şeklindeki iştiraklerin gerçeğe uygun değerleri ile bu hesaba kaydedileceği ve sermaye katılımı tutarlarının döner sermayeli kuruluşların öz kaynak hesaplarında karşılık olarak yer alan tutarlarla eşit olması gerektiği hükmü yer almaktadır.

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 164'üncü maddesinde ise; döner sermayeli kuruluşlara taahhüt edilen sermaye tutarlarının 242 Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına borç, 247 Sermaye Taahhütleri Hesabına alacak kaydedileceği ifade edilmiş, yerine getirilen sermaye taahhüt tutarlarının bir taraftan 247 Sermaye Taahhütleri Hesabına borç, taahhüdün yerine getirilme şekline göre ilgili hesaplara alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede Üniversitenin, Döner Sermaye İşletmesinde toplam 121.066,00 TL tutarında sermayesinin bulunduğu ancak söz konusu tutarın Üniversite kayıtlarında 116.066,00 TL olarak yer aldığı tespit edilmiştir.

Üniversitenin, Döner Sermaye İşletmesindeki ortaklık payının Üniversite mali tablolarında aynen yer alması gerekmektedir.

Kamu İdaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu tespit; kurum tarafından 06.05.2025 tarih ve 3839 sayılı muhasebe işlem fişi ile düzeltilmiştir.

BULGU 3: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Gerçek Durumu Yansıtmaması

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı maddi duran varlıklardan tamamlanmış olanların ilgili varlık hesabına aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 187'nci maddesinde; kamu idarelerine ait yapımı

süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hallerde, geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hâllerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılan bir hesap olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 188'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) No.lu alt bendinde; tamamlanıp geçici kabulü yapılan işlere ilişkin tutarların bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Denetimlerde Üniversitenin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında kayıtlı 115.246.693,29-TL tutarındaki yatırım harcamasının 80.669.730,94 TL'lik kısmının geçici kabulü yapıldığı halde ilgili varlık hesabına aktarılmadığı görülmüştür.

Üniversitenin mevcut taşınmazları ile ilgili 2024 mali yılı bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında bulunan tutarların ilgili varlık hesaplarına aktarılması için Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından geçici kabulü yapılan yatırımların muhasebe birimine bildirilmesi ile gerekli muhasebe kaydı yapılacağı, devam eden ve geçici kabulü yapılmayan yatırımların 258 nolu hesapta geçici kabul yapılıncaya kadar kalacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; 2024 Mali Yılı Bilançosunda 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında 80.669.730,94 TL tutarında fazlalık, ilgili varlık hesaplarında ise aynı tutarda eksiklik bulunmaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Diş Hekimliği Fakültesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesi Elektrik, Su ve Isınma Giderlerinin Özel Bütçeden Karşılanması

Döner Sermaye İşletmesi kapsamında faaliyet gösteren Diş Hekimliği Fakültesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesine ait elektrik, su ve ısınma ihtiyaçlarına ilişkin giderlerin özel bütçeden karşılandığı görülmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Döner sermaye" başlıklı 58'inci maddesinin (a) fıkrasında; yükseköğretim kurumlarında kurulacak döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine, ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde bu amaç için ödenek öngörülmek şartıyla katkı sağlanabileceği hükme bağlanmıştır.

Anılan maddenin (b) fıkrasında; döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu, sürekli eğitim merkezleri ile bünyesinde atölye veya laboratuar bulunan yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 30'unun, diğer yükseköğretim kurumları için ise asgari yüzde 15'inin, ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçları ile yönetici payları için kullanılması ile bu oranların yüzde 75'ine kadar artırmaya üniversite yönetim kurulunun yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin kendi bütçesinden döner sermaye işletmesine ait ihtiyaçların temini, bir başka deyişle kaynak aktarımı; döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine katkıda bulunulmasında olduğu gibi istisnai bir durum olup, mevzuat hükümleriyle sınırlıdır. Bu nedenle belirtilen istisnalar dışında döner sermaye işletmelerinin kendi giderlerini kendi gelirleriyle karşılaması esastır.

Yükseköğretim kurumu olması yanında Döner Sermaye İşletmesi birimi vasfına da sahip olan birimlere ait yapıların elektrik, su ve ısınma ihtiyaçlarına ilişkin bedellerin tamamına yakınının Üniversite bütçesinden karşılanması, 2547 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil etmektedir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, Döner Sermaye İşletmesi kapsamında faaliyet gösteren Diş Hekimliği Fakültesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesine ilişkin elektrik, su ve ısınma giderlerinde, döner sermaye faaliyetleri ile akademik faaliyetler arasında bir ayrım yapılmasına ve bu ayrıma göre döner sermaye faaliyetlerine ait olan giderlerin, İşletmesi bütçesinden karşılanması gerektiği düşünülmektedir.

BULGU 2: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Üniversite bünyesinde yer alan ve pilot olarak seçilen Araştırma ve Uygulama Hastanesine ait ambarlarda yapılan denetim sonucunda; taşınır kayıt ve muhafaza işlemleri ile ilgili olarak mevzuata aykırı bazı hususların yer aldığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu başlıklı" 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinde harcama yetkililerinin sorumluluğu; taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasının sağlanması şeklinde tanımlanmış ve taşınırların muhafazasından ve yönetilmesinden sorumlu olanların, gerekli tedbirlerin alınmaması veya özenin gösterilmemesi nedeniyle taşınırın kullanılmaz hale gelmesi veya yok olması sonucunda neden oldukları kamu zararları hakkında, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerince sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Harcama birimi ve ambarların kodlanması" başlıklı 38'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise; harcama birimlerinin bünyesinde bulunan ambarlara harcama yetkililerince bir düzeyli ve iki karakterden oluşan kod verileceği, bu kodun aynı harcama birimine bağlı ambarların sayısını göstereceği, ambarın, bağlı olduğu harcama biriminin koduyla birlikte tanımlanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Yönetmelik ekinde yer alan Dayanıklı Taşınırlar Defterine ilişkin açıklamalarda, taşınırın tanımlanmasına yarayan cins, marka, model, kapasite vb. teknik özelliklerin dayanıklı taşınırlar defterinde ilgili taşınırın satırında belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Üniversitenin taşınır işlemlerine ilişkin incelemelerde

- Bazı birimlerde taşınır sisteminde görünen ambar sayısı ile fiili ambar sayısının birbiri ile uyumlu olmadığı,
- Taşınır kayıt sisteminde marka, model ve seri no gibi bilgileri yer almayan elektronik cihazlar olduğu,

tespit edilmiştir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Üniversitenin taşınır işlemlerinin yukarıda maddeler halinde sayılan eksikliklerin giderilerek, başta Taşınır Mal Yönetmeliği olmak üzere ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Öğretim Elemanlarından Bazılarının Zorunlu Haftalık Ders Yükünü Yüksek Lisans Programlarında Tamamlaması

Haftalık Ders Programlarına dayalı olarak güz yarıyılı haftalık ders saatlerinin incelenmesinde bazı öğretim elemanlarının ders yükünü lisans programları yerine Yüksek Lisans programlarında tamamladığı görülmüştür.

Ders Yükü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar'ın 1 inci maddesi gereğince, maaş karşılığı haftalık ders yükü, öğretim üyeleri için 10 saat, öğretim görevlileri ve okutmanlar için 12 saattir.

Anılan Esasların 5 inci maddesine göre ise haftalık ders yükünün tamamlanmasında ve ek ders ücretinin hesaplanmasında sırasıyla; normal örgün öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler, daha sonra ikinci öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler dikkate alınır.

2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 40 ıncı maddesinin (a) bendi uyarınca görevlendirilen öğretim elemanlarının ders yüklerinin tamamlanmasında ve ek ders ücretlerinin hesaplanmasında; sırasıyla bağlı bulundukları fakülte veya yüksekokulda normal örgün öğretimde verdikleri ders ve diğer faaliyetler ile görevlendirildikleri yükseköğretim kurumlarında normal örgün öğretimde verdikleri ders ve diğer faaliyetler daha sonra bağlı bulundukları fakülte veya yüksekokulda ikinci öğretimde verdikleri ders ve diğer faaliyetler ile görevlendirildikleri yükseköğretim kurumlarında ikinci öğretimde verdikleri ders ve faaliyetler dikkate alınır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere maaş karşılığı ders yükünün yapılacağı yer öncelikle meslek yüksek okulu ve fakültelerin normal örgün öğretiminde verilen dersler ile olmalıdır. Bu Esaslarda ders yükünün Yüksek Lisans programlarında tamamlanacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle öğretim elemanlarının normal örgün öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler, daha sonra ikinci öğretimde verilen teorik dersler ve diğer faaliyetler ile ders yükünü tamamlamaları gerekmektedir.

BULGU 4: Kanunda Sayılan İstisnalar Dışında Dolu Kadroya Görevlendirme Yapılması

Üniversitede dolu olan Daire Başkanlığı, Şube Müdürlüğü, Fakülte Sekreterliği kadrolarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda sayılan istisnalar dışında görevlendirmeler yapıldığı tespit edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un "Vekâlet görevi ve aylık verilmesinin şartları" başlıklı 86 ncı maddesinde; memurların kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları halinde yerlerine, kurum içinden veya diğer kurumlardan veya açıktan vekil atanabileceği ifade edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13 üncü maddesinin görev, yetki ve sorumlulukları düzenleyen (b) fıkrasının 4'üncü bendine göre rektörün; gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirme veya bunlara yeni görevler verme yetkisi bulunmaktadır. Kadro terimi, personel mevzuatının temel kavramlarından birisidir. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun memuriyete başlama ve ilgili düzenlemelerinden olan "Atama Yapılacak Boş Kadroların Bildirilmesi" başlıklı 46 ve "Duyurma" başlıklı 47 nci maddelerinde de görüleceği üzere kadro ile personel arasında sıkı bir ilişki kurulmuş ve her personelin ancak bir kadro ile ilişkilendirilerek istidam edileceği hususuna Kanun'un çeşitli maddelerinde yer verilmiştir. İdarelere istihdam için tanınan kadrolar ise kadro cetvellerinde unvan ve sayı olarak yer verilmek suretiyle sınırlandırılmıştır.

Üniversitede daire başkanlığı, şube müdürlüğü, fakülte sekreterliği kadrolarına usulüne göre atanmış personel asıl kadrosu dışında çalıştırılmakta, bu personelin kadro görevleri ise yine görevlendirme ile başka personel tarafından yürütülmektedir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde dolu kadro, kadronun halen başka bir memur tarafından kullanılıyor olması hali olup dolu kadroya vekâlet ancak, kadroda bulunan memurun kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırma nedenleriyle işinden geçici olarak ayrılması halinde mümkündür.

Kamu idaresi cevabında Üniversitenin idari yapısı içerisinde ortaya çıkan personel ihtiyacının, geçici görevlendirmelerle karşılanmakta olduğu ve söz konusu görevlendirmelerin ilgili mevzuata uygun şekilde yapıldığı ifade edilmektedir.

Her ne kadar İdare tarafından yapılan işlemlerin personel ihtiyacı gibi gerekçelerle ve mevzuata uygun olduğu ifade edilmişse de, yapılan işlemlerin mevzuata uygun olmadığı düşünülmektedir.

Açıklanan nedenlerle dolu kadroya 657 sayılı Kanun'da sayılan istisnalar dışında görevlendirme yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 5: Hizmetine Gereksinim Duyulan Öğretim Elamanlarının Başka Üniversitelerde Görevlendirilmesi

Yozgat Bozok Üniversitesi kadrosunda bulunan ve hizmetine gereksinim olan bazı akademik personelin 375 Sayılı KHK'nın Ek 25 inci maddesi ile başka üniversitelerde görevlendirildiği görülmüştür.

375 Sayılı KHK'nın "Kurumlar Arası Geçici Görevlendirme" başlıklı Ek 25 inci maddesine göre; Hâkim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar hariç olmak üzere, statülerine bakılmaksızın bir kadro veya pozisyona dayalı olarak kamu kurum veya kuruluşlarında istihdam edilenler, kurumlarının muvafakatiyle bir yılı geçmemek üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarında geçici görevlendirilebilir. Bu süre birer yıl olarak uzatılabilir.

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin "Kurumlar Arası Geçici Görevlendirme" başlıklı Ek 25 inci maddesi ile idarelere statülerine bakılmaksızın bir kadro veya pozisyona dayalı olarak kamu kurum veya kuruluşlarında istihdam edilenleri, kurumların muvafakatiyle bir yılı geçmemek üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarında geçici görevlendirme yetkisi verilmiştir. Ancak bu yetki mutlak ve sınırsız değildir. İdarenin bu yetkiyi kamu yararı ve hizmet gereklerini gerçekleştirmek amacına yönelik olarak kullanması zorunluluktur.

Anılan hüküm gereği personelin diğer üniversitelerde geçici görevlendirilmesi mümkün ise de yapılan incelemede başka üniversitelerde geçici görev ile görevlendirilen akademik personelin kadrolarının bulunduğu fakültelerde verebileceği derslerin ek ders karşılığı diğer akademik personellere gördürüldüğü anlaşılmıştır. Akademik personelin maaş karşılığı ders yükümlülüğü bulunduğundan bu yükümlülüğün yerine getirilmeyip başka üniversitelerde geçici görevlendirilmesi, görevlendirilen bu personellerin verebileceği derslerin ek ders ücreti

karşılığı üniversitenin diğer personellerinden sağlaması, akademik personel kaynağını verimli ve etkin kullanmamasına neden olmaktadır.

Açıklanan nedenlerle hizmetine gereksinim duyulan öğretim elamanlarının başka üniversitelerde görevlendirilmemesi, görevlendirilecek olanlarda ise kamu yararı aranması uygun olacaktır.

BULGU 6: Eğitim Öğretim Faaliyetinde Bulunmayan Âtıl Durumda Fakülte, Yüksekokul ve Bölümlerin Bulunması

Üniversite bünyesinde bulunan fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarındaki bazı birimlerde/bölümlerde öğrenci olmaması nedeniyle söz konusu birimlerin/bölümlerin âtıl durumda olduğu görülmüştür.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 5 inci maddesinde üniversitelerin bünyesindeki fakülte, enstitü ve yüksekokulların, Kalkınma Plan ve Programlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesinde Yükseköğretim Kurulunun görüşü veya önerisi üzerine kanunla kurulacağı, 7 nci maddesinde ise yükseköğretim kurumlarının bu kanunda belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda kurulacağı, geliştirileceği ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planların hazırlanacağı ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların, bu plan ve programlar çerçevesinde etkili bir biçimde kullanılmasının gözetim ve denetiminin ise Yükseköğretim Kurulunca yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanunun 12 nci maddesinde üniversitelerin görevleri arasında; ihtisas gücü ve maddi kaynaklarını rasyonel, verimli ve ekonomik şekilde kullanarak, milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri ile Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılan plan ve programlar doğrultusunda, ülkenin ihtiyacı olan dallarda ve sayıda insan gücü yetiştirmeleri sayılmıştır. Kanunun 13 üncü maddesinde de üniversitenin ve bağlı birimlerinin öğretim kapasitesinin rasyonel bir şekilde kullanılmasında ve geliştirilmesinde, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerinin devlet kalkınma plan, ilke ve hedefleri doğrultusunda planlanıp yürütülmesinde rektörlerin birinci derecede yetkili ve sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8 inci maddesine göre de her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde

edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.

Yapılan incelemede, Yozgat Bozok Üniversitesi fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokulları bünyesinde bulunan ve hiç eğitim-öğretim faaliyeti olmayan bölümler olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, fiilen öğrencisi olmayan birimlerin olması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmemesi 2547 sayılı Kanunda belirtilen amaç, hedef ve ilkeler ile kalkınma plan ve programlarında belirtilen hedeflerle uyumlu olmamaktadır. Bunun yanında eğitim-öğretim faaliyeti olmayan birimlerde öğretim üyesi ve idari personel istihdam edilmesi ve maaşlarının bütçeden ödenmesinin kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanımı ilkesine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 7: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

İşçi personele, hak edildiği yılı takiben yıllık ücretli izinlerinin kullandırılmadığı görülmüştür.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53 üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56 ncı maddesinde yıllık iznin 53 üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59 uncu maddesinde iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60 ıncı maddesinde yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ve işverence tutulması zorunlu kayıtların şekli Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir. 03.03.2004 tarihli ve 25391 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin

Yönetmeliği'nde de, yıllık izinlerin kullanımı konusunda Kanuna benzer bir düzenleme yapılmıştır. Ayrıca, 4857 sayılı Kanun'un "Yıllık ücretli izin hükümlerine aykırılık" başlıklı 103 üncü maddesinde; 59 uncu madde gereğince hak edilmiş izni kullanmadan iş akdinin sona ermesi halinde, bu izne ait ücreti ödemeyen veya 60 ıncı maddede belirtilen yönetmeliğin esas ve usullerine aykırı olarak izni kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeye göre, çalışanlar yıllık izin haklarından feragat edemezler. İşverenler de düzenli olarak çalışanların yıllık izinlerini kullandırmaları gerekmektedir. İşçilerin emekli olmaları halinde veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuatı gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmektedir. Kullanılmayan yıllık izinlerin karşılığı olarak yapılacak ödeme en son ücreti üzerinden olacağı için, işçiye yüksek miktarda ücret ödemesi yapılacaktır. Bu uygulama da işçilerin yıllık izinlerini kullanmak yerine son ücretleri üzerinden karşılığını almayı tercih etmelerine neden olmaktadır. Ancak belirtilen uygulama, idarelerin daha fazla mali külfet yüklenmeleri anlamına gelmektedir: Zira, anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda, idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103 üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşılaşabilecek; ayrıca, biriken yıllık izinlerin ücrete dönüşmesi halinde idareler açısından, son ücret üzerinden ödeme yapılacağından, yüksek miktarlarda ödeme yapılması söz konusu olacaktır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle işçi personele hak edildiği yılı takiben yıllık ücretli izinlerinin kullandırılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2024 yılında çalışmalara başlanmış, 2025 yılı sonunda da çalışmaların tamamlanacağı anlaşılmıştır.
Üniversitenin Döner Sermaye İşletmesindeki Ortaklık Payının Mali Tablolarda Eksik Yer Alması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2023 yılı raporunun gereği yerine getirilmiştir. 2024 yılında Döner Sermaye İşletmesinin sermaye artırımı nedeniyle ayrı bir bulgu konusu yapılmıştır.

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Hastanesi Yatan Hastaları ve Refakatçileri İçin Yemek Takip Sistemi Bulunmaması

2. Herhangi Bir Faaliyeti Bulunmayan Döner Sermaye İşletmelerinin Bulunması

3. İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacakların Tahsil Edilmemesi

4. Satılmak Üzere Üretimi Yapılan Mamullerin, Stok Kayıtlarına Alınmadan Satışının Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Yozgat Bozok Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58'inci maddesinin 2'nci fıkrasının (a) bendi uyarınca, 07 Ağustos 2007 tarih ve 26606 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bozok Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği kapsamında kurulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 5 inci maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

a) Yükseköğretim Kurumları dışındaki kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından talep edilecek, bilimsel görüş, proje, araştırma ve benzeri hizmetleri yapmak, seminer, konferans sempozyumlar düzenlemek, kurslar açmak,

b) Laboratuvar ve atölyelerde her çeşit cihaz, makine, alet–edevat, tesisat ve benzerlerinin üretim, bakım ve onarımını yapmak,

c) Birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak iş ve hizmet üretmek, elde edilen ürünleri önceden Rektörün izni alınmak şartıyla pazarlanması ve satılması için satış ve teşhir yerleri açmak,

ç) Sanayi kuruluşlarınca üretilen çeşitli malların her türlü standartlara uygunluğu konusunda raporlar düzenlemek, analiz ve ölçümler yapmak, projeler hazırlamak veya uygulamak,

d) Klinik, poliklinik ve laboratuvarda yapılacak muayene, tetkik, tahlil, tedavi, üretim ve bakımla ilgili faaliyetlerde bulunmak,

e) Belirli bilimsel sonuçların uygulanmasını ve teknolojiye dönüşümünü sağlamak,

f) Danışmanlık, kontrol, muayene ve benzeri hizmetler vermek, analiz ve ölçümler yapmak,

g) Açılmış olan her türlü sağlık hizmetleri ile ilgili yataklı ve yataksız sabit ve geçici kuruluşları işletmek,

ğ) Her türlü yayın ve basım işlerini yapmak.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 15'tir.

İşletme Müdürlüğünde; 1 işletme müdürü, 3 idari memur ve 1 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 4'ünün kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli 1 saymanlık müdürü ve 3 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Yozgat Bozok Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden 90.226.595,30 TL kaynak kullanılmıştır.

Başlangıç bütçesinde 324.400.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır.

İşletmenin 2024 yılında 425.817.438,32 TL bütçe giderine karşılık 421.930.786,56 TL

bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 428.584.943,99 TL gelir elde edilmiş, 367.926.673,83 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 60.658.270,16 TL kârla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Yozgat Bozok Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yozgat Bozok Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Hastanesi Yatan Hastaları ve Refakatçileri İçin Yemek Takip Sistemi Bulunmaması

Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Hastanesi yatan hastaları ve refakatçileri için elektronik yemek takip sistemi bulunmadığı görülmüştür.

Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Hastanesi çalışan personeli için T.C. kimlik numaralarına dayalı yemek takip sistemi kurulmuştur. Ancak yatan hasta ve yatan hasta refakatçileri için yemek sayılarının yüklenici çalışanı ve yatan hasta hemşirelerince puantaj yapılarak toplam bedeli ödenecek yemek sayısı bulunmaktadır. Bu durum, bedeli ödenecek yemek sayılarının tam ve doğru olarak belirlenmesi açısından risk teşkil etmektedir. Ayrıca yemeğin verilmesi ile birlikte sistem üzerinde verilen yemek sayısının görülememesi, hastane yönetiminin kontrolünü ve değerlendirmeler yapmasını geciktirebilecektir.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle; yatan hastalar ve refakatçileri için de T.C. kimlik numaralarına dayalı elektronik yemek takip sisteminin kurulmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

BULGU 2: Herhangi Bir Faaliyeti Bulunmayan Döner Sermaye İşletmelerinin Bulunması

Kurulmuş ancak herhangi bir faaliyeti bulunmayan döner sermaye işletmelerinin olduğu görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik gereği Yükseköğretim kurumları, ilgili yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşünü alarak döner sermaye işletmesi kurabilirler. Özel yönetmeliklere sermaye limiti, yönetim organları, faaliyet alanları dışında özel hükümler konulamaz.

Döner sermaye işletmelerinin yükseköğretim kurumlarının esas faaliyetlerini aksatmayacak şekilde çalıştırılması gerekir. Mezkur Yönetmelik'in 5 inci maddesine göre; bu işletmelerin; bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak, belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak, Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek, yükseköğretim kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak amaçlarından biri veya birkaçına yönelik faaliyette bulunması gerekir. Ayrıca döner sermaye işletmelerinin, çalışmaları sırasında eğitim ve öğretim ile bunlara katkıda bulunan uygulamayı ön planda tutacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik'in 6 ıncı maddesine göre ise; kurulacak döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde bu amaç için ödenek öngörülmek şartıyla katkı sağlanabilmektedir.

Kamu İdaresinin cevabında, raporda bahsedilen döner sermaye işletmelerinin ilerleyen süreçte aktif olarak çalışmaya başlayacakları ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle; kurulmuş ve kendisine sermaye tahsis edilmiş Döner Sermaye İşletmesinin kendi yönetmeliği ile belirlenen faaliyetleri yerine getirmesi gerekmektedir.

BULGU 3: İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacakların Tahsil Edilmemesi

Döner sermaye işletme birimlerinin birbirlerine borç kaynak aktardığı ancak borç verilen nakit kaynakların, borç alan tarafından, borç verene iade edilmediği görülmüştür.

Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik'in 8 inci maddesinin 7 inci fıkrası gereğince; döner sermaye işletmesine bağlı birimler arasında karşılıksız veya borç olarak kaynak aktarımı yapılabilir. Bu hüküm çerçevesinde borç verilmiş ise makul süre içerisinde, borç alanın, borç verene aldığı borcu iade etmesi gerekir. Yapılan incelemede döner sermaye işletme birimlerinin 31.12.2024 tarihi itibari ile 244.000,48 TL borç verdiği ancak tahsil etmediği görülmüştür.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle döner sermaye işletme birimlerinin birbirlerine verdiği borçların tahsili gerekmektedir.

BULGU 4: Satılmak Üzere Üretimi Yapılan Mamullerin, Stok Kayıtlarına Alınmadan Satışının Yapılması

Farklı birimlerce satılmak üzere üretimi yapılan buğday, arpa, tritikale, kenevir, yumurta, pasta gibi mamul ürünlerin stok kayıtlarına alınmadan satışının yapıldığı tespit edilmiştir.

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 152 Mamuller Hesabına ilişkin düzenlemeler içeren "Hesabın niteliği" başlıklı 131'inci maddesinde, bu hesabın üretim çalışmaları sonunda elde edilen ve satışa hazır hâle gelmiş bulunan mamullerin izlenmesi için kullanılacağı hükmü bulunmaktadır.

Aynı Yönetmelik'in "Hesabın işleyişi" başlıklı 132'nci maddesinde ise üretimi tamamlanan yarı mamullerin maliyet bedelleri ile bu hesaba borç, 151 Yarı Mamuller Üretim Hesabına alacak kaydedileceği; maliyet dönemi sonlarında yarı mamul hesabına alınmadan doğrudan mamule dönüştürülen giderlerin bu hesaba borç, 711 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma, 721 Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma, 731 Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesaplarının mamulün üretimiyle ilgili olanlarına alacak kaydedileceği; satılan mamullerin bir taraftan maliyet bedelleri ile 152 No.lu hesaba alacak, 620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabına borç; diğer taraftan yapılan tahsilatın şekline göre ilgili hesaplara borç, satış

bedelinin 60 Brüt Satışlar grubunun ilgili hesabına, satış bedeli üzerinden hesaplanan katma değer vergisinin de 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabına alacak kaydedileceği düzenlenmiştir.

Yukarıda yer alan hükümler dikkate alındığında satılmak üzere üretimi yapılan mamullerin, maliyet hesapları dâhil ilgili hesaplarda kayıt altına alınması, izlenmesi ve mali tablolara eksiksiz ve doğru yansımasının sağlanması gerekmektedir.

Ancak; yapılan denetimlerde, satılmak üzere üretimi yapılan buğday, arpa, mısır, süt, peynir, pasta gibi mamul ürünlerin muhasebe kayıtlarına alınmadan doğrudan satışının yapıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle söz konusu mamullerin üretim sürecinde 151 Yarı Mamuller-Üretim Hesabı ve 152 Mamuller Hesabı kullanılmadığı için bu hesaplar Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı Bilançosuna tam ve doğru olarak yansımamıştır.

Kamu İdaresince söz konusu hususun düzeltilmesine ilişkin işlemlere başlanıldığı ve çalışmaların 2025 yılı sonuna kadar bitirilmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; satılmak üzere üretimi yapılan mamullerin, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, maliyet hesapları dâhil ilgili hesaplarda kayıt altına alınması, izlenmesi ve mali tablolara eksiksiz ve doğru yansımasının sağlanması gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Satılmak Üzere Üretimi Yapılan Mamullerin, Stok Kayıtlarına Alınmadan Satışının Yapılması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı raporunda bulgu olarak yer almıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 466 **YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	189.635.233,29
10	**Hazır Değerler**	-3.850.011,76
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-11.260.325,97
104	PROJE ÖZEL HESABI	7.410.314,21
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	80.389.477,01
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	79.899.761,03
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	222.603,22
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	267.112,76
13	**Kurum Alacakları**	21.659.429,68
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	21.659.429,68
14	**Diğer Alacaklar**	5.863.992,21
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.863.992,21
15	Stoklar	28.414.032,34
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	28.414.032,34
16	**Ön Ödemeler**	57.158.313,81
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	57.158.313,81
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	4.313.803.694,64
22	**Faaliyet Alacakları**	3.117.911,61
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.117.911,61
24	**Mali Duran Varlıklar**	6.722.526,04
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	6.687.247,80
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	149.644,24
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-114.366,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.303.960.456,99
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.568.807.968,50
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	483.611.278,14
252	BİNALAR HESABI	1.414.743.360,11
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	289.545.318,03
254	TAŞITLAR HESABI	25.815.884,25
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	97.691.244,59
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-691.501.289,92

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	21.738.381,77
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.833.286,44
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.145.305,44
333	EMANETLER HESABI	1.687.981,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	17.877.428,67
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	12.863.743,85
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.678.315,94
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	335.368,88
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	27.666,66
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	27.666,66
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	34.894.688,15
43	**Diğer Borçlar**	429.329,95
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	429.329,95
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	34.432.505,87
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	34.432.505,87
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	32.852,33
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	32.852,33
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.446.805.858,01
50	**Net Değer**	610.778.923,17
500	NET DEĞER HESABI	610.778.923,17
51	**Değer Hareketleri**	3.998.566,57
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	3.998.566,57
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.934.652.473,62
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.934.652.473,62
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.137.845.236,57
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.137.845.236,57
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.035.221.131,22
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.993.125.106,12
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-1.957.903.974,90

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	115.246.693,29
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	6.235.048,39
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	353.720,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.588.768,39
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	2.800,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	2.800,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.909.248,78
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.909.248,78

AKTİF TOPLAMI 4.503.438.927,93

PASİF TOPLAMI 4.503.438.927,93

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	10.045.224,48
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	10.045.224,48
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	9.610.390,14
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	9.610.390,14
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	11.735.608,85
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	11.735.608,85
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	12.085.554,45
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	12.085.554,45
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	1.071.668,75
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	19.018.861,05
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	20.090.529,80

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 466 **Adı : YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.252.336.299,10
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.541.723.607,31
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	179.774.878,11
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	143.396.800,60
630	05	Cari Transferler	123.637.235,57
630	07	Sermaye Transferleri	192.100,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	43.437,37
630	13	Amortisman Giderleri	184.340.125,80
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	20.120.086,56
630	15	Karşılık Giderleri	15.769.314,34
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	46.003,88
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	13.518.493,88
630	99	Diğer Giderler	29.774.215,68

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.252.336.299,10**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.326.863.209,08
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	37.130.985,97
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.127.939.706,04
600	05	Diğer Gelirler	161.792.517,07
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.326.863.209,08**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	937.018,93
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	862.335,84
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	74.683,09

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **937.018,93**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.325.926.190,15**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **961.631.240,17**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.035.221.131,22**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.252.336.299,10**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.326.863.209,08**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.325.926.190,15**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**937.018,93**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.035.221.131,22**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8466

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	153.397.989,06
10	**HAZIR DEĞERLER**	73.155.032,32
102	BANKALAR HESABI	73.155.032,32
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	4.633.617,54
120	ALICILAR HESABI	3.026.639,10
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.606.978,44
13	**DİĞER ALACAKLAR**	2.647.807,92
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.624.738,29
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	7.000,00
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	16.069,63
15	STOKLAR	72.460.402,34
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	72.460.402,34
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	61.592,94
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	61.592,94
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	439.536,00
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	378.497,30
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
192	DİĞER KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	139,25
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	59.699,45
195	İŞ AVANSLARI HESABI	1.200,00
2	DURAN VARLIKLAR	494.985,47
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	222.085,00
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	50.925,10
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	171.159,90
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	80.000,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	80.000,00
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	192.900,47
295	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	192.900,47

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	94.578.357,35
30	**MALİ BORÇLAR**	1.302.260,42
303	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	1.302.260,42
304	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	55.862.038,96
320	SATICILAR HESABI	55.559.377,13
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	302.661,83
33	**DİĞER BORÇLAR**	2.747.095,88
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	2.733.346,63
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	13.749,25
34	ALINAN AVANSLAR	532.694,86
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	532.694,86
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	33.311.988,71
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	11.025.922,03
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	757.972,04
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	10.332.610,01
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	11.105.871,17
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	89.613,46
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	822.278,52
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	749.156,60
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-113.483,99
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	186.605,91
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	0,00
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	9.710.619,42
40	**MALİ BORÇLAR**	1.322.477,87
403	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLAR HESABI	1.322.477,87
404	HAZİNEYE OLAN MALİ BORÇLAR	0,00
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	8.388.141,55
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	8.388.141,55
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	49.603.997,76
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	121.066,00
500	SERMAYE HESABI	121.066,00
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	34.118.720,13
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	34.118.720,13

58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-44.597.021,13
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-44.597.021,13
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	59.961.232,76
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	60.022.057,05
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-60.824,29

AKTİF TOPLAMI 153.892.974,53

PASİF TOPLAMI 153.892.974,53

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	6.197.403,20
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	6.197.403,20
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	5.610.071,06
981	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI ALACAKLI HESABI	5.610.071,06
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	3.497.399,82
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	3.497.399,82

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8466 **YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	417.716.638,94
1- Yurtiçi Satışlar	198.632.631,64
2- Yurtdışı Satışlar	14.901,41
3- Diğer Gelirler	219.069.105,89
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	823.307,18
1- Satıştan İadeler (-)	19.421,79
3- Diğer İndirimler (-)	803.885,39
C- NET SATIŞLAR	416.893.331,76
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	151.175.734,10
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	151.175.734,10
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	265.717.597,66
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	216.750.933,87
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	6.339,50
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	216.744.594,37
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	48.966.663,79
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	11.463.054,74
3- Faiz Gelirleri	11.367.079,58
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	95.975,16
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	60.429.718,53
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	228.557,49
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	228.557,49
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	5,86
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	5,86
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	60.658.270,16
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	697.037,40
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	59.961.232,76

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
AŞ	:	Anonim Şirket
ERASMUS	:	European Action Scheme for the Mobility of University Students / Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı
TL	:	Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulması öngörülmüştür.

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi 1992 yılında 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen ek madde ile kurulmuştur.

Yükseköğretim kurumları için temel mevzuat; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

Yükseköğretimin amaç ve ilkeleri, yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'yla düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 12'nci maddesinde yükseköğretim kurumlarının görevleri sayılmış olup bu görevler; toplumun ihtiyaçları, kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun bilimsel eğitim-öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, bu ilke ve hedefler doğrultusunda insan gücü yetiştirmek, toplumun özellikle sanayileşme ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak, üretimde artışı sağlayacak uygulamalı çalışmalarda bulunmak, bu amaçla döner sermaye işletmelerini kurmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olarak özetlenebilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesinin akademik yapısında rektörlük, senato, fakülte dekanlıkları, yüksekokul, enstitü, uygulama ve araştırma merkez müdürlükleri bulunmakta, idari yapısında ise üniversite yönetim kurulu, genel sekreterlik, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği ve müdürlükler yer almaktadır.

Üniversitenin üst yöneticisi olan Rektör Cumhurbaşkanı tarafından, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca atanmaktadır.

Üniversite bünyesinde; 15 fakülte, 4 yüksekokul, 1 devlet konservatuvarı, 3 enstitü, 8 meslek yüksekokulu, 34 uygulama ve araştırma merkezi, 3 rektörlüğe bağlı bölüm ve 20 koordinatörlük bulunmaktadır.

Akademik ve idari personelin sınıf, unvan ve kadro dağılım bilgileri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Akademik Personel Kadro Durumu

Unvan	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Profesör	167	28	195
Doçent	146	39	185
Doktor öğretim üyesi	324	148	472
Öğretim görevlisi	312	122	434
Araştırma görevlisi	322	341	663
Toplam	**1.271**	**678**	**1.949**

Tablo 2: İdari Personel Kadro Durumu

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Toplam Kadro Sayısı
Genel idare	368	446	814
Sağlık	696	365	1.061
Avukatlık	3	3	6
Eğitim-öğretim	2	2	4
Teknik	140	66	206
Yardımcı	127	24	151
Sözleşmeli	166	25	191
İşçi	938	42	980
Toplam	**2.440**	**973**	**3.413**

Üniversitede 2024 yıl sonu itibarıyla kadrolu akademik, idari (sözleşmeli idari personel dahil) ve işçi personel toplamı 3.711'dir. Ayrıca Üniversitede 4 yabancı uyruklu akademik personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelin, (A) "Özel Bütçeli İdareler" bölümünde yer alan Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen hazine yardımı ve öz gelirlerini kullanarak giderlerini finanse etmektedir.

İdarenin ekonomik sınıflandırma açısından 2024 yılına ait ödenek dağılımına ve yıl sonu harcama gerçekleşmelerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ödenek ve Gerçekleşmesi

	Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01 Personel Giderleri	2.211.556.094,00	2.193.258.295,03	99,17
02 Sos. Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	269.873.506,00	259.089.173,94	96,00
03 Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	185.015.396,32	154.834.737,04	83,69
05 Cari Transferler	305.824.875,00	299.256.417,81	97,85
06 Sermaye Giderleri	442.409.200,00	349.831.879,13	79,07
Toplam	**3.414.679.071,32**	**3.256.270.502,95**	**95,36**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 3.077.428.000,00 TL ödenek tahsis edilen Üniversite bütçesine yıl içinde 337.251.071,32 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 3.414.679.071,32 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin %95,36'sı olan 3.256.270.502,95 TL kullanılmıştır.

Personel giderlerinde 2.211.556.094,00 TL ödeneğin 2.193.258.295,03 TL'si, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde 269.873.506,00 TL ödeneğin 259.089.173,94 TL'si, mal ve hizmet alımı giderlerinde 185.015.396,32 TL ödeneğin 154.834.737,04 TL'si, cari transferlerde 305.824.875,00 TL ödeneğin 299.256.417,81 TL'si, sermaye giderlerinde 442.409.200,00 TL ödeneğin 349.831.879,13 TL'si harcanmıştır.

Üniversite tarafından 2024 yılında; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Erasmus, Kalkınma Ajansı, AB destekli projeler destekleri ile Avrupa Birliği hibelerinden toplam 26.809.448,47 TL bütçe dışı kaynak kullanılmıştır.

2024 yılı bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmesi

	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	42.597.000,00	72.968.217,32	171,29
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	2.955.376.000,00	3.053.927.154,40	103,33
Diğer Gelirler	79.455.000,00	107.206.350,13	134,92
Sermaye Gelirleri	-	-	-
Toplam	**3.077.428.000,00**	**3.234.101.721,85**	105,09
Gelirlerden Red ve İadeler (-)	-	1.151.399,42	-
Net Toplam	**3.077.428.000,00**	**3.232.950.322,43**	**105.05**

2024 yılı bütçesine göre tahmin edilen bütçe geliri 3.077.428.000,00 TL olan Üniversitenin, yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 3.232.950.322,43 TL'dir.

Dönem faaliyet geliri 3.422.693.417,82 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 1.645.009,42 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 1.924.443.809,37 TL ve faaliyet gideri

3.383.829.185,55 TL olan Üniversite, 2024 yılını 1.961.663.032,22 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Üniversite özel bütçesi dışında bulunan;

-Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılı gelir toplamı 2.141.673.292,51 TL, gider toplamı 2.218.672.249,29 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem 76.998.956,78 TL zarar ile tamamlanmıştır.

-Sosyal Tesisin 2024 yılı gelir toplamı 7.243.502,5 TL, gider toplamı 6.155.778,47 TL olarak gerçekleşmiş ve dönem sonu 1.087.724,03 TL kar ile tamamlanmıştır.

Ayrıca Üniversite, 30.09.2017 tarih ve 30196 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2017/10806 sayılı Bazı Alanların Teknoloji Geliştirme Bölgesi Olarak Tespit Edilmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Zonguldak Teknopark AŞ'nin ortağıdır. Adı geçen AŞ'nin kuruluş sermayesi 203.000,00 TL olup Üniversitenin %58 oranında ortaklığı bulunmaktadır. 2023 yılı içerisinde Teknopark AŞ'nin sermayesi 350.000,00 TL'den 1.500.000,00 TL'ye arttırılmış, 2024 yılında ise 3.000.000,00 TL'ye arttırılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi gereğince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları, uluslararası standartlara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde; Sayıştay Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan Devlet Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla genel yönetim kapsamında olan üniversitelerin muhasebe ve raporlama standartları Kurul tarafından belirlenen kurallara tabidir. Kamu İdaresi ayrıca adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir.

Özel bütçeli bir idare olan Üniversitede, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Üniversitenin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim

Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Üniversite iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmemiştir. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemine yönelik çalışma yapılmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 3'ü de doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri ve ilgili mevzuat gereğince, iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında eksikler olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde, denetim tarihinde yürürlükte olan ve 05.03.2025 tarihinde kaldırılan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul

ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde; üst yöneticilerin, mali yönetim ve kontrol sisteminin kurulmasından, işleyişinin gözetilmesinden, izlenmesinden ve Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemelerin hazırlanması, çalışmaların etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere idarelerin üst yöneticileri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi ile kamu idarelerinin iç kontrol sistemlerini Kamu İç Kontrol Standartları ile uyumlu hale getirmek üzere yapılması gereken çalışmalar belirlenmiş ve kamu idarelerinin bu çalışmalar için eylem planı oluşturma, gerekli prosedür ve ilgili düzenlemeleri hazırlama çalışmalarında, bu rehberden yararlanmalarına olanak sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 02.12.2013 tarih ve 70451396-24 sayılı "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum" konulu Genelge'de ise; Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Planlarını gönderen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin eylem planlarının Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde yürütülen izleme çalışmaları neticesinde, idarelerce yürütülmekte olan söz konusu çalışmalarla ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay tarafından tespit edilen eksiklikler belirtilerek, kamu idarelerinin eylem planlarını gözden geçirip Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi çerçevesinde revize ederek en geç 31.12.2014 tarihine kadar üst yöneticinin onayını müteakip Hazine ve Maliye Bakanlığına göndermeleri ve eylem planlarında belirtilen eylemlerin ise iki yıl içinde (31.12.2016 tarihine kadar) tamamlanmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Üniversitenin iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik çalışmalarının incelenmesinde;

Kurumsal ve iç kontrol risklerinin belirlenmediği,

Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı,

İç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirmediği ve İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmadığı,

tespit edilmiştir.

Üniversite yönetimince, iç kontrole ilişkin olarak yapılan işlemler mevcut ise de uygulamada halen yukarıda belirtilen yetersizlik ve eksikliklerin bulunduğu görülmektedir.

Kamu idaresi cevabında, iç kontrol sisteminin daha etkin bir şekilde işlemesi ve mevzuatta öngörülen yükümlülüklerin tam olarak karşılanabilmesi amacıyla kurumsal ve iç kontrol risklerinin belirlenmesi ile bu risklerin değerlendirilmesine ve izlenmesine yönelik çalışmalara devam edildiği, iç kontrol sisteminin işleyişine dair değerlendirme raporlarının periyodik olarak yapılacağı ve elde edilen bulguların İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu ile paylaşılmasının sağlanacağı bilgisi verilmiştir.

Sonuç olarak; söz konusu eksikliklerin giderilmesinin iç kontrol sisteminin sağlıklı şekilde işlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bu husus, Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde "İç Kontrol Sisteminin İşleyişinde Eksiklikler Bulunması" başlığıyla yer almaktadır.

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

KISALTMALAR

DSS	:	Döner Sermaye Saymanlığı
KDV	:	Katma Değer Vergisi
TL	:	Türk Lirası

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. Maddesine Göre Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik kapsamında, 14.09.1999 tarih ve 23816 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile kurulmuştur.

Adı geçen Yönetmelik, 14.06.2021 tarih ve 31511 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ile değişikliğe uğramıştır.

Döner Sermaye İşletmesi, Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde sayılan ve aşağıda yer verilen faaliyetleri yürüterek gelir elde etmektedir:

Buna göre İşletme;

a) Bilimsel görüş vermek, proje hazırlamak, araştırma, uygulama ve benzeri hizmetler yapmak.

b) Belirli bilimsel sonuçların uygulamasını sağlamak.

c) Üniversite ve ona bağlı kurumlarda hasta muayene ve tedavisi yapmak ve bunlarla ilgili tahlil ve araştırmaları yürütmek.

ç) Üniversitenin eğitim ve öğretim faaliyet alanları ile sınırlı olarak mal ve hizmet üretiminde bulunmak.

d) Birimlerin faaliyet alanları ile sınırlı olarak bu maddede zikredilmeyen diğer mal ve hizmet üretimlerinde bulunmak.

Olarak sıralanan ve gelir elde etmeye dönük faaliyetleri yürütmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının döner sermaye faaliyetleri çerçevesinde; hizmet sunum şartları ve kriterleri de dikkate alınmak suretiyle personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ve mesleki uygulamalar ile ilgili performansı ve özellik arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi hizmete katkı unsurları da esas alınarak yapılan

ek ödemelerde, 18.02.2011 tarihli ve 27850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Döner Sermaye Gelirlerinden Yapılacak Ek Ödemenin Dağıtılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rektörlüğe bağlı çalışan Döner Sermaye İşletmesi; İşletme Müdürlüğü ve Saymanlık Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmış olup gelir getirici birim sayısı 19'dur.

İşletme Müdürlüğünde; işletme müdürü, 3 idari memur ve 4 sürekli işçi hizmet vermekte olup bunlardan 2'sinin kadrosu özel bütçededir.

Saymanlık Müdürlüğünde ise Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli saymanlık müdürü, 1 uzman, 1 veznedar ve 3 memur bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslar, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Döner sermaye işletme bütçesi adı geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesine göre hazırlanmakta ve üniversite yönetim kurulunun onaylaması ile kesinleşmektedir.

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün giderleri elde edilen gelirlerle finanse edilmekte olup 2024 yılında özel bütçeden herhangi bir kaynak kullanılmamıştır.

Başlangıç bütçesinde 3.069.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup gider bütçesi de aynı tutarda hazırlanmıştır. Yıl içerisinde ek bütçelerle bütçe tahminleri güncellenmiş olup gider ve gelir bütçeleri 3.155.060.000,00 TL'ye yükselmiştir.

İşletmenin 2024 yılında 2.131.934.425,46 TL bütçe giderine karşılık 2.091.640.636,57 TL bütçe geliri elde ettiği anlaşılmıştır.

İşletmede 2024 yılı gelir tablosuna göre 2.141.673.292,51 TL gelir elde edilmiş, 2.218.672.249,29 TL gider gerçekleşmiş ve dönem 76.998.956,78 TL zararla tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesinin muhasebe ve raporlama işlemleri, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan hükümlere göre Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan ve yönetilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Adı geçen Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hâllerde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan diğer yönetmelikler ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin genel esasları kıyasen uygulanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda yer almakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 435 **Adı : ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.383.829.185,55
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	2.187.480.314,63
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	259.089.173,94
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	111.145.471,81
630	05	Cari Transferler	310.951.834,68
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.219.124,10
630	13	Amortisman Giderleri	293.297.852,57
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	53.264.278,78
630	15	Karşılık Giderleri	131.512.671,16
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	5.812.763,71
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	1.891.088,09
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	27.157.157,54
630	99	Diğer Giderler	7.454,54

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.383.829.185,55**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.422.693.417,82
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	72.376.026,00
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.234.887.795,13
600	05	Diğer Gelirler	112.770.972,33
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	2.605.619,94
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	53.004,42

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.422.693.417,82**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.645.009,42
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.111.215,79
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	493.610,00
610	05	Diğer Gelirler	40.183,63

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.645.009,42**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.421.048.408,40**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.924.443.809,37**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.961.663.032,22**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.383.829.185,55**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.422.693.417,82**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.421.048.408,40**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.645.009,42**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.961.663.032,22**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 435 **ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	341.852.536,84
10	**Hazır Değerler**	13.687.695,63
102	BANKA HESABI	3.621,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	12.547.668,23
105	DÖVİZ HESABI	664.454,13
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	471.952,27
12	**Faaliyet Alacakları**	137.434.460,60
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	136.505.121,73
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	929.338,87
13	**Kurum Alacakları**	77.778.126,20
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	77.778.126,20
14	**Diğer Alacaklar**	184.038,53
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	184.038,53
15	Stoklar	26.243.815,22
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	26.243.815,22
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	86.524.400,66
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	86.524.400,66
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	8.558.086.712,53
22	**Faaliyet Alacakları**	1.075.688,96
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.075.688,96
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.605.000,25
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.605.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	0,25
25	**Maddi Duran Varlıklar**	8.555.406.023,32
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.280.863.276,69
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	678.237.242,83
252	BİNALAR HESABI	6.396.811.014,30
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	420.858.473,23
254	TAŞITLAR HESABI	11.288.283,22
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	190.339.661,80
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.595.496.900,08
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	172.463.911,85

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	38.245.303,86
32	**Faaliyet Borçları**	17.473.407,53
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	17.473.407,53
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	3.765.377,52
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.185.179,98
333	EMANETLER HESABI	1.580.197,54
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	17.006.518,81
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	15.657.307,98
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.348.216,33
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	994,50
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	311.334.285,81
43	**Diğer Borçlar**	0,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	310.212.822,30
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	310.212.822,30
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	1.121.463,51
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	1.121.463,51
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.550.359.659,70
50	**Net Değer**	798.667.845,75
500	NET DEĞER HESABI	798.667.845,75
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	8.857.658.055,89
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.857.658.055,89
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.067.629.274,16
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.067.629.274,16
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.961.663.032,22
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	4.818.502.447,85
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.856.839.415,63

259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	41.059,48
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	16.582.490,50
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	197.296,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-16.779.786,50
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	4.802.448,52
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.802.448,52

AKTİF TOPLAMI 8.899.939.249,37

PASİF TOPLAMI 8.899.939.249,37

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	86.256.690,95
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	86.256.690,95
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	9.982.000,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	9.982.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	417.167.072,31
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	417.167.072,31
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	14.533.351,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	14.533.351,00
962	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL PROJELER HESABI	52.334.063,58
963	BİLİMSEL PROJELER KARŞILIĞI HESABI	52.334.063,58
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	509.501.284,02
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	13.590.688,86
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	26.146.665,61
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	549.238.638,49

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:8435 **ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	2.107.680.683,39
1- Yurtiçi Satışlar	1.263.193.726,30
2- Yurtdışı Satışlar	0,00
3- Diğer Gelirler	844.486.957,09
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	78.826.655,05
1- Satıştan İadeler (-)	75.165.118,90
2- Satış İskontoları (-)	0,00
3- Diğer İndirimler (-)	3.661.536,15
C- NET SATIŞLAR	2.028.854.028,34
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	798.992.930,09
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	798.992.930,09
4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	1.229.861.098,25
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	1.340.642.802,52
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	1.340.642.802,52
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-110.781.704,27
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	30.480.868,72
3- Faiz Gelirleri	28.835.036,49
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	643,33
6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7- Kambiyo Karları	0,00
8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.645.188,90
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	27,00
2- Karşılık Giderleri (-)	27,00
3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4- Kambiyo Zararları (-)	0,00
5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	0,00
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-80.300.862,55
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	3.511.740,40
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	4.747,95
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	3.506.992,45
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	209.834,63

1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	209.834,63
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-76.998.956,78
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-76.998.956,78

BİLANÇO

Kurum Kodu : 8435

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	278.483.895,41
10	**HAZIR DEĞERLER**	161.771.098,07
102	BANKALAR HESABI	161.771.098,07
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	20.245.740,38
120	ALICILAR HESABI	4.726.771,55
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	15.473.059,93
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	45.638,90
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	118.179,31
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-117.909,31
13	**DİĞER ALACAKLAR**	160.912,65
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	147.678,43
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	13.234,22
15	STOKLAR	89.700.539,76
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	89.700.539,76
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	6.057.022,28
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	6.057.022,28
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	548.582,27
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	548.582,27
2	DURAN VARLIKLAR	34.680,84
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	34.680,84
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	34.680,84

AKTİF TOPLAMI 278.518.576,25

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	376.361.478,50
32	**TİCARİ BORÇLAR**	226.915.699,75
320	SATICILAR HESABI	224.108.692,81
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.807.006,94
33	**DİĞER BORÇLAR**	11.556.879,11
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	10.569.946,74
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	986.932,37
34	ALINAN AVANSLAR	13.000,00
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	13.000,00
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	137.875.899,64
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	43.277.735,54
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	45.482.389,44
363	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE KATKI PAYLARI HESABI	33.714.712,57
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	15.401.062,09
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	244.506.418,03
42	**TİCARİ BORÇLAR**	651.316,84
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	651.316,84
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	243.855.101,19
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	243.855.101,19
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-342.349.320,28
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	0,25
500	SERMAYE HESABI	0,25
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	16.449.356,17
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HESABI	16.449.356,17
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-281.799.719,92
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-281.799.719,92
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-76.998.956,78
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	51.451.365,25
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-128.450.322,03

PASİF TOPLAMI 278.518.576,25

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar (TL)
900	ALINAN TEMİNATLAR HESABI	36.107.973,44
901	ALINAN TEMİNATLAR ALACAKLI HESABI	36.107.973,44
980	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	250.845.761,74
981	GİDER TAAHHÜTLERİ ALACAKLI HESABI	250.845.761,74
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR	6.658.750,83
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAKLI HESABI	6.658.750,83

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 8

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

1. ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ 5275
2. ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ 5293
3. ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU 5307
4. CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞYURTLARI KURUMU 5321
5. DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5359
6. DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5379
7. DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5411
8. DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 5427
9. DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 5447
10. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 5467
11. HELAL AKREDİTASYON KURUMU 5479
12. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU 5493
13. KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI 5505
14. KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5529
15. KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI 5575
16. KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 5597
17. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI 5617
18. MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5633
19. MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5667
20. MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU 5689
21. ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5715
22. ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI 5771
23. SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI 5821
24. SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 5851
25. TÜRK AKREDİTASYON KURUMU 5869
26. TÜRK DİL KURUMU 5885
27. TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI 5903
28. TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU 5919
29. TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ 5933
30. TÜRK TARİH KURUMU 5961

31. TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ 5977
32. TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ 5991
33. TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU 6009
34. TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU (TENMAK) 6031
35. TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 6053
36. TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU 6069
37. TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU 6091
38. TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU 6123

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kamu İdaresi Personel Yapısı ve Sayısı

Tablo 2: 2024 Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gider Gerçekleşmeleri

Tablo 3: 2024 Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

ATAM : Atatürk Araştırma Merkezi

AYK/Yüksek Kurum : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

RG : Resmi Gazete

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Geçici Görevle Yurt İçi ve Yurt Dışı Görevlere Giden Personelin Konaklama Giderlerinin Doğrudan Teminle Karşılanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Atatürk Araştırma Merkezi (ATAM) Başkanlığı, T.C. Anayasası'nın 134'üncü maddesi uyarınca, 11.08.1983 tarihinde kabul edilen, 17.08.1983 tarihli ve 18138 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu ile kurulmuştur. 02.11.2011 tarihli ve 28103 sayılı mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yeniden yapılandırılmıştır. Kamu İdaresi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumuna bağlı, ilgili Yüksek Kurumdan ayrı kamu tüzel kişiliği olan dört kurumdan birisidir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (AYK/Yüksek Kurum), 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığının "İlgili Kurumu" olarak belirlenmiştir.

Kurumun faaliyetlerini yönlendiren birincil ve ikincil mevzuat şu şekildedir:

Birincil Mevzuat

- 18.10.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,
- 11.08.1983 tarihli ve 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu,
- Bakanlıkların kuruluş ve görev esaslarını düzenleyen 27.09.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanun,
- 11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi,

İkincil Mevzuat

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bilim Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik (RG: 31.07.2012, Sayı: 28370),
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Eğitim ve Araştırma Bursları Yönetmeliği (RG: 14.02.2014, Sayı: 28913),

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Bağlı Kuruluşları Telif Hakkı, Yayın ve Satış Yönetmeliği (RG: 10.04.1985, Sayı: 18721),
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği,
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Bünyesinde Yer Alan Kurumların Eser, Mal ve Hizmet Satış İşlemlerinde Uygulanacak Usul ve Esaslar,
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin Esaslar.

664 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesinde Kurumun görevleri;

- Atatürk'ün kişiliği, düşüncesi, ilkeleri ve inkılâpları ile Türkiye Cumhuriyeti tarihini ilgilendiren kaynakları ve Cumhuriyet döneminde üretilen temel bilim ve kültür eserlerini incelemek ve yayıma hazırlamak veya hazırlatmak,
- Atatürk, millî mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti tarihi ile ilgili Türkçe ve yabancı dillerde yazılmış kitap, broşür, dergi ve benzeri materyali toplamak, bilimsel yöntemlerle düzenlemek, yürütülen faaliyetler kapsamında değerlendirmek, araştırmacıların ve kamuoyunun hizmetine sunmak,
- Görevi ile ilgili konularda bilimsel nitelikli kongreler, konferanslar, seminerler, kurslar, her türlü bilimsel toplantılar, geziler, sergiler düzenlemek; bu alanda yurtiçinde ve yurt dışında düzenlenen bilimsel etkinliklere katılmak,
- Görevi ile ilgili konularda süreli ve süresiz yayınlar yapmak, aynı mahiyetteki yayınları Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre desteklemek, yaptığı araştırma, inceleme, kongre, konferans ve seminerlerin sonuçlarını yayımlamak,
- Görevi ile ilgili konularda inceleme ve araştırma yapacaklara ve lisansüstü çalışmalarda bulunacaklara Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre her türlü destek ve yardımlarda bulunmak,
- Yurtiçinde ve yurtdışında Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılâpları konuları ile Cumhuriyetimizin kuruluşunu hazırlayan ve Cumhuriyet dönemindeki olayların sebepleri ve gelişmeleri konularında üstün başarılı eserler veren yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişileri Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre desteklemek,
- Görevleri ile ilgili olarak, yurtiçinde ve yurtdışında yerli ve yabancı, resmî ve özel eğitim, bilim, kültür, sanat kurum ve kuruluşları ile araştırma merkezleri, arşivleri ve

benzeri yerlerde ve çeşitli dallardaki araştırmacı, yazar ve sanatkârlarla Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre işbirliğinde bulunmak,

- Görev alanına giren konularda, yurtiçi ve yurtdışındaki yayınları izlemek, incelemek, değerlendirmek,
- Bütünleşik Bilgi Sistemi dâhilinde, arşiv ve dokümantasyon merkezi, bilgi bankaları ve veri tabanları oluşturmak, özgün telif eserler yazmak veya yazdırmak, bunları yayınlamak, tanıtmak, yaymak ve basılan eserleri kütüphanelere göndermek,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre, Bütünleşik Bilgi Sistemi dâhilinde, belirlenen öncelikli konularda projeler hazırlamak ya da hazırlatmak; bu projelere katılacak yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yurtiçi ve yurtdışı burslar vermek, üstün başarı gösterenleri ödüllendirmek,
- Cumhurbaşkanı veya ilgili Bakan ve Yönetim Kurulunca verilen diğer görevleri yerine getirmek,

şeklinde sayılmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

ATAM idari teşkilatı, 02.11.2011 tarihli ve 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Merkez Başkanı, Başkan Yardımcısı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Bilimsel Çalışmalar Müdürlüğü personeli ile uzman ve uzman yardımcılarından oluşmaktadır. Taşra teşkilatı bulunmayan Merkezin bünyesinde; amaçlarının gerçekleştirilmesi, görevlerinin tam ve etkin biçimde yerine getirilmesi için ilke kararları almakla yükümlü olan Bilim Kurulu, 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca çıkarılan yönetmelikle oluşturulmuştur.

ATAM Başkanlığı 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla idari personel ve uzmanlardan oluşan toplam 49 personele sahiptir. Kuruma tahsis edilen 91 kadrodan 49 kadro dolu olup tahsis edilen kadronun %54'ü kullanılmaktadır. Personel statüsü ve özlük hakları 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu'nda düzenlenmiştir. İdare kadrolarının tespiti, ihdası, kullanım ve iptali ile kadrolara ilişkin diğer hususlar Genel Kadro ve Usulü Hakkında 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre düzenlenmiş olup kurum personeli 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabidir.

Tablo 1: Kamu İdaresi Personel Yapısı ve Sayısı

Ünvan	Toplam Kadro	Dolu Kadro	Boş Kadro
Kurum Başkanı	1	-	1*
Başkan Yardımcısı	1	-	1*
Yüksek Kurum Uzmanı	13	11	2
Yüksek Kurum Uzman Yardımcısı	10	-	10
Strateji Geliştirme Müdürü	1	1	-
İdari işler müdürü	3	3	-
Uzman	1	1	-
Mali Hizmetler Uzmanı	1	1	-
Mali Hizmetler Uzman	1	-	1
Kütüphaneci	3	3	-
Araştırmacı	5	-	5
Mütercim	2	-	2
Programcı	1	-	1
Şef	9	5	4
Sayman	1	-	1
Ayniyat saymanı	1	1	-
Muhasebeci	1	1	-
Memur	8	7	1
Bilgisayar işletmeni	22	13	9
Şoför	3	-	3
Teknisyen	1	1	-
Yardımcı Hizmetler	1	1	-
TOPLAM	**90**	**49**	**41**

*Tedviren görevlendirilmiş olup, kadro boş addedilmektedir.

664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Kurumlar" başlıklı 8'inci maddesinde; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezi başkanlıklarının, Yüksek Kurumun kuruluşuna dâhil olan Kurumlar olduğu belirtilmiş ancak Kurumların ayrı kamu tüzel kişiliğine sahip oldukları, hizmet ve görevlerini mevzuat hükümleri ile Yönetim Kurulunca belirlenen ilke, politika ve stratejiler doğrultusunda Yüksek Kurum Başkanlığının gözetim, denetim ve eşgüdümünde yerine getirecekleri hüküm altına alınmıştır.

664 sayılı KHK'nın 1'inci ve 22'nci maddeleri uyarınca; Cumhurbaşkanının görevlendireceği Bakana bağlı Yüksek Kurumun görev, yetki ve sorumluluk alanına giren ve önceden kanunla düzenlenmiş konularda yapmış olduğu idari düzenlemeler ilgili Bakanın (Kültür ve Turizm Bakanı) onayıyla yürürlüğe girmektedir.

Atatürk Araştırma Merkezi Cumhurbaşkanlığına bağlı bir kamu kurumudur. Cumhurbaşkanı Kurum üzerindeki yetkilerini bir Bakan aracılığı ile kullanmaktadır. Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan gerekirse kurullara başkanlık edebilmektedir.

Kurumun:

• Gözetim nedeniyle Cumhurbaşkanlığı,

• Bağlı olması nedeniyle ilgili Bakan,

• Bağlı olması nedeniyle Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu,

• Eşgüdüm halinde çalışmak durumunda olduğundan, Atatürk Kültür Merkezi, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu,

• Bütçe uygulamaları ve Performans Bütçe konusunda Hazine ve Maliye Bakanlığı,

• Stratejik Plan, Performans Programı uygulamaları, personel kadroları ve bildirimler nedeniyle Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı,

• Bilimsel çalışmalar ve Kurum başkanlığı görevi nedeniyle üniversiteler,

ile ilişkisi bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

ATAM Başkanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup bu Kanuna ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır.

664 sayılı KHK'nın 26'ncı maddesinde gelir kaynakları şu şekildedir:

a) Genel bütçeden yapılacak yardımlar,

b) Her türlü bağış, yardım ve vasiyetler,

c) Yüksek Kurumun ve merkez başkanlıklarının gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,

d) Diğer gelirler,

olarak belirtilmiştir.

Faaliyetlerini 31.12.2023 tarihli ve 32416 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun eki cetvelde gösterildiği üzere verilen Hazine Yardımı ve Öz Gelirleri ile gerçekleştirmektedir.

Bütçe Gerçekleşmeleri:

7489 sayılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı 2024 yılı bütçesi yürürlüğe girmiştir. Bütçe Kanunu ile 2024 yılında Kuruma 60.021.000,00

TL ödenek tahsis edilmiş olup, Bütçe ödeneği 2023 yılına göre %186 artış göstermiştir. Bütçe ödeneğinin %83,69'u olan 50.867.059,51 TL kullanılmıştır.

ATAM Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe ödenekleri ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gider Gerçekleşmeleri

Eko. Kod	Adı	Yılı İçinde Alınan (TL)	Eklenen (TL)	Düşülen (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	28.645.000,00	37.000,00	37.000,00	28.645.000,00	26.920.951,19	93,98
02	SGK Devlet Primi Giderleri	3.096.000,00	0,00	0,00	3.096.000,00	2.915.187,85	94,15
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	16.155.000,00	950.000,00	0,00	17.105.000,00	13.924.506,31	81,40
05	Cari Transferler	2.125.000,00	804.000,00	0,00	2.929.000,00	2.401.776,37	81,99
06	Sermaye Giderleri	10.000.000,00	1.850.000,00	2.850.000,00	9.000.000,00	4.704.637,79	52,27
TOPLAM		**60.021.000,00**	**3.641.000,00**	**2.887.000,00**	**60.775.000,00**	**50.867.059,51**	**83,69**

2024 Yılı Bütçe Geliri olarak 60.021.000,00 TL öngörülmüş olup 58.985.038,73 TL gerçekleşmiştir. Toplam gerçekleşen gelirin %95'i 56.417.950,00 TL ile Hazine Yardımı, %1,69'u 1.000.000,00 TL ile Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar, %3'ü 1.481.649,49 TL ile Teşebbüs Mülkiyet Gelirleri ve 85.439,24 TL ile Diğer Gelirler oluşturmaktadır.

ATAM Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe gelir tahminleri ve bütçe gelir gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

Eko. Kod (800)	Açıklama	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	885.000,00	1.481.649,49	167,41
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	59.109.000,00	57.417.950,00	97,14
05	Diğer Gelirler	27.000,00	85.439,24	316,44
09	Red ve İadeler (-)	0,00	0,00	0,00
NET BÜTÇE GELİRİ		**60.021.000,00**	**58.985.038,73**	**98,27**

Faaliyet Gerçekleşmeleri:

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığının 2024 yılında Net Faaliyet Geliri 59.386.078,95 TL'dir. 723.268,14 TL'lik Enflasyon Düzeltmesi ile birlikte 2024 yılı Olumlu Faaliyet Sonucu 14.384.573,64 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı 5018 sayılı Kanuna tabi olup bu Kanuna ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır. Kurum Bütçesinin muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Devlet Muhasebesi Bilişim Sisteminde yürütülmektedir. Faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında yıl içinde tahakkuk ettirilen tüm ödeme emri belgeleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemine girilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile aynı Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu/gelir tablosu/kâr-zarar tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu

idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde Kurum iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtarak "Görevler Ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik

kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. Bu nedenle kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Atatürk Araştırma Merkezinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Geçici Görevle Yurt İçi ve Yurt Dışı Görevlere Giden Personelin Konaklama Giderlerinin Doğrudan Teminle Karşılanması

Kamu idaresinde görevli personelin geçici görevle yurt içinde ve yurt dışında başka bir yere görevlendirilmeleri söz konusu olduğunda, harcırahın unsurlarından olan ve Harcırah Kanunu kapsamında ödenmesi gereken konaklama bedellerinin, doğrudan temin yöntemiyle karşılandığı tespit edilmiştir.

6245 sayılı Harcırah Kanunu'nun "Yurtiçinde verilecek gündeliklerin miktarı" başlıklı 33'üncü maddesinin (d) fıkrasında, bu Kanun hükümlerine göre gündelik ödenenlerden yurt içinde yatacak yer temini için ödedikleri ücretleri belgelendirenlere, belge bedelini aşmamak üzere gündeliklerinin tamamına kadar olan kısmının ayrıca ödeneceği hüküm altına alınmış, 2024 yılı Bütçe Kanunu (H) cetvelinde ise (d) fıkrasına göre gündelik ödenenlerde görevlendirmenin ilk 10 günü için gündeliklerinin %60 artırımlı miktarının, takip eden 80 günü için gündeliklerinin %50'sinin, müteakip 90 günü için ise müstehak oldukları gündeliklerinin %40'ının esas alınacağı ifade edilerek Harcırah Kanunu'ndaki sınır yeniden belirlenmiştir.

6245 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesinin verdiği yetkiye istinaden 18.01.2024 tarihli ve 32433 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 17.01.2024 tarihli ve 8104 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı'nın eki "Yurtdışı Gündeliklerine Dair Karar"ın 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında yurt dışına geçici görevle gönderilenlere, seyahat ve ikamet süresinin ilk on günü için ödenecek gündeliklerin %50 arttırılması suretiyle hesaplanacağı, ikinci fıkrasında seyahat ve ikamet süresinin ilk on günü için sınırlı olmak kaydıyla, yatacak yer temini için ödenen ücretin fatura ile belgelendirilmesi şartıyla, artırımlı gündeliklerin %40'ına kadar yapılan yatacak yer teminin masrafı için bir ödeme yapılmayacağı, %40'ın aşılması halinde aşan kısmın %70'inin ayrıca ödeneceği, diğer yandan yatacak yer temini için günlük ödenecek ilave bedelin, Karar'a ekli cetvelin 1-3 numaralı sütunlarındaki unvanlarda bulunanların artırımlı gündeliklerinin %100'ünden, 4-8 numaralı kadrolarda bulunanların artırımlı gündeliklerinin %70'inden fazla olamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen hükümlerden anlaşılacağı üzere, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında bir yere geçici olarak görevlendirilen personele, görevde bulundukları süre içerisinde yatacak yer temini bedelinin ödenmesinin temel şartı bu masrafın görevlendirilen kişi tarafından fatura ile belgelendirilmesidir. Doğal olarak bu belgelendirme işlemi geçici görevin tamamlanmasını gerektirmektedir. Yatacak yer temini için ödenecek ücretler, kişinin gündeliğinin belirli bir oranına göre hesaplanması gerektiğinden ve belirli üst sınırları

geçemeyeceğinden, söz konusu hesaplamaların doğru bir şekilde yapılabilmesi için görevintamamlanmasından sonra beyanname ve ekindeki belgelerle birlikte ilgili ödeme birimine sunulması önem arz etmektedir.

Buna rağmen kamu idaresi tarafından çeşitli şehirlere geçici görevle gönderilen personel için konaklama bedellerinin doğrudan temin yöntemiyle karşılanarak ödendiği görülmüştür. Yukarıda açıklandığı üzere 6245 sayılı Kanun çerçevesinde personelin bir başka yere geçici olarak görevlendirilmesi sebebiyle yapılacak ödemelerde söz konusu Kanun'daki usullerin dikkate alınması gerekmektedir. Söz konusu hükümlere rağmen geçici olarak gerek yurt içinde gerekse yurt dışında görevlendirilen personel için göreve başlamadan yatacak yer temini ihtiyacının doğrudan temin yöntemiyle kamu idaresi tarafından karşılanması, Harcırah Kanunu ile belirlenen usulün göz ardı edilmesi yanında söz konusu sınırlamaların aşılıp aşılmadığı kontrolünün yapılmasına da engel olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında Bulguda söz konusu edilen yurt içindeki ve yurt dışındaki yerlere yapılan geçici görevlendirmelerde, konaklama bedellerinin doğrudan temin yöntemiyle karşılandığı kabul edilmekle birlikte ilgili personel hakkında sadece gidiş ve dönüş günleri için harcırah ödemesi yapıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte görevlendirmelerde esas olan 6245 sayılı Harcırah Kanunu'ndaki usullerin uygulanması gerekirken bu usule uyulmamış ve gidiş ve dönüş için harcırah ödenirken diğer günler için konaklama bedelleri doğrudan temin yöntemiyle karşılanmıştır.

Bu itibarla, kamu idaresi tarafından gerek yurt içinde gerekse yurt dışında görevlendirilen personelin konaklama ihtiyacının doğrudan temin yöntemiyle değil Harcırah Kanunu'ndaki usullere göre karşılanıp ödenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 45 **ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ** **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**24.034.148,85**
10	**Hazır Değerler**	**101.977,29**
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	101.977,29
13	**Kurum Alacakları**	**14.823.875,01**
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	14.823.875,01
14	**Diğer Alacaklar**	**761.532,20**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	761.532,20
15	**Stoklar**	**7.019.939,38**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	7.019.939,38
16	**Ön Ödemeler**	**1.326.824,97**
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.326.824,97
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**0,00**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	**DURAN VARLIKLAR**	**2.546.764,34**
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**2.546.764,34**
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.403.839,45
254	TAŞITLAR HESABI	94.692,70
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	4.834.023,54
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.785.791,35
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	3.857.567,78
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.857.567,78

AKTİF TOPLAMI **26.580.913,19**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**733.175,72**
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**110.303,15**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	16.041,16
333	EMANETLER HESABI	94.261,99
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**622.872,57**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	622.872,57
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**25.847.737,47**
50	**Net Değer**	**3.498.562,35**
500	NET DEĞER HESABI	3.498.562,35
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**7.964.601,48**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	7.964.601,48
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**0,00**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	0,00
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**14.384.573,64**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	14.384.573,64

PASİF TOPLAMI **26.580.913,19**

Bilanço Dipnotları:		Cari Yıl Tutar TL
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	326.750,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	9.328,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	261.936,00
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	261.936,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	9.328,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	326.750,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 45 Adı : ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ Yılı : 2024

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	45.724.773,45
630	01	Personel Giderleri	26.920.951,19
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	2.915.187,85
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	6.883.904,21
630	05	Cari Transferler	2.401.776,37
630	13	Amortisman Giderleri	4.183.102,65
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.419.851,18
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) 45.724.773,45

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	60.248.425,47
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.343.996,01
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	57.417.950,00
600	05	Diğer Gelirler	486.479,46

GELİRLER TOPLAMI (B) 60.248.425,47

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	862.346,52
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	862.346,52

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) 862.346,52

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) 59.386.078,95

ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) 723.268,14

FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) 14.384.573,64

GİDERLER TOPLAMI(A)	45.724.773,45		
GELİRLER TOPLAMI(B)	60.248.425,47	NET GELİR (D=B-C)	59.386.078,95
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	862.346,52	FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	14.384.573,64

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenek/Gider Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

AKM **:** Atatürk Kültür Merkezi

AYK/Yüksek Kurum : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

KHK **:** Kanun Hükmünde Kararname

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı (AKM), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumuna (AYK/Yüksek Kurum) bağlı, kamu tüzel kişiliğine sahip, görev alanında bilimsel hizmet ve faaliyette bulunan bir kurumdur.

AKM, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 134'üncü maddesi gereğince 17.08.1983 tarihli ve 18138 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2876 sayılı Kanun ile 11.08.1983 tarihinde Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumuna bağlı, Yüksek Kurumdan ayrı kamu tüzel kişiliği olan dört kurumdan birisidir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu 02.11.2011 tarihli ve 28103 sayılı mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yeniden yapılandırılmıştır. 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile de Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Kültür ve Turizm Bakanlığıyla ilgilendirilmiştir.

Anayasamızın 134'üncü maddesinde yer alan;

"*Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılâplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzelkişiliğine sahip" Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu kurulur.*

Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu için Atatürk'ün vasiyetnamesinde belirtilen mali menfaatler saklı olup kendilerine tahsis edilir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kuruluşu, organları, çalışma usulleri ve özlük işleri ile kuruluşuna dahil kurumlar üzerindeki yetkileri kanunla düzenlenir." hükmüne istinaden kurulan Atatürk Kültür Merkezi de 664 sayılı KHK ile yeniden yapılandırılmıştır.

664 sayılı KHK'nın 12'nci maddesinde Kurumun görevleri:

- Dil ve tarih dışında, düşünce, sanat, edebiyat, folklor ve bilim başta olmak üzere millî kültürümüzün diğer alanlarının kaynak eserlerini tespit etmek, incelemek ve yayına hazırlamak; bu alanlarla ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmaları takip etmek,
- Yurt içinde ve yurt dışında Türk kültürü üzerinde araştırma ve incelemelerde bulunan, Türk kültürünün yayılmasına hizmet eden, gelişmesi yolunda faaliyetler gösteren kurum, kuruluş, araştırma merkezleri, gerçek ve tüzel kişilerle Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre iş birliğinde bulunmak,
- Türk kültürünün çeşitli alanlarında hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarının, özel kurumların çalışmalarına katılmak, onlarla iş birliğinde bulunmak, gerekli görülen talepleri karşılamak,
- Görev alanıyla ilgili konularda süreli ve süresiz yayınlar yapmak; kongre, konferans, toplantı, gösteri, gezi ve sergiler düzenlemek ve benzeri faaliyet ve hizmetlerde bulunmak,
- Yurt içinde ve yurt dışında Türk kültürünün, töre ve geleneklerinin tanıtılması için gerekli her türlü hizmet ve faaliyetleri Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre yerine getirmek, tanıtma kurum ve kuruluşları ile ortak çalışmalar yapmak, iş birliğini gerçekleştirmek,
- Kültür ve sanat alanında toplumsal gelişmeye katkı sağlayan nitelikte eserler üretmek, çalışmalar yapmak, bu nitelikteki eser ve çalışmaları Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre desteklemek,
- Bütünleşik Bilgi Sistemi dâhilinde, arşiv ve dokümantasyon merkezi, bilgi bankaları ve veri tabanları oluşturmak; belirtilen alanlarda bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak; görev alanıyla ilgili özgün bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak ve elde edilen sonuçları yayımlamak; tanıtmak, yaymak ve basılan eserleri kütüphanelere göndermek,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre, Bütünleşik Bilgi Sistemi dâhilinde, kendi çalışma alanlarıyla ilgili ve öncelikli konularda projeler hazırlamak ya da hazırlatmak; bu projelere katılacak yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yurt içi ve yurt dışı burslar vermek, üstün başarı gösterenleri ödüllendirmek,

- Yurt dışındaki kültür varlığımızın araştırılmasını ve korunmasını desteklemek; Türkiye ile diğer Türk dilli devlet ve topluluklar arasındaki kültürel ve sosyal ilişkilerin bilimsel zeminde gelişmesine dönük faaliyetler yapmak,
- Cumhurbaşkanı veya ilgili Bakan ve Yönetim Kurulunca verilen diğer görevleri yerine getirmek,

şeklinde sayılmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

AKM, kurum başkanı tarafından temsil edilmektedir ve yönetilmektedir. Kurum başkanına, bir başkan yardımcısı ile bilimsel hizmet ve çalışmalarında Bilim Kurulu yardımcı olmaktadır.

AKM'nin idari ve mali işlemleri Yüksek Kurum Yönetim Kurulunun onayına tabidir. AKM'nin idari yapısını Başkan, Başkan Yardımcısı ve Bilim Kurulu ile yardımcı hizmet birimleri oluşturmaktadır. Kurumun taşra teşkilatı yoktur, merkezi Ankara'dadır.

AKM'nin, 2024 yılı itibarıyla idari personel ve uzmanlardan oluşan toplam 45 personeli bulunmaktadır. 48 adet boş kadro mevcuttur. Personel statüsü ve özlük hakları 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu'nda düzenlenmiştir. İdare kadrolarının tespiti, ihdası, kullanım ve iptali ile kadrolara ilişkin diğer hususlar Genel Kadro ve Usulü Hakkında 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre düzenlenir. Kurumun personeli 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabidir.

664 sayılı KHK'nın "Kurumlar" başlıklı 8'inci maddesinde; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezi başkanlıklarının, Yüksek Kurumun kuruluşuna dâhil olan Kurumlar olduğu belirtilmiş; ancak Kurumların ayrı kamu tüzel kişiliğine sahip oldukları, hizmet ve görevlerini mevzuat hükümleri ile Yönetim Kurulunca belirlenen ilke, politika ve strateji doğrultusunda Yüksek Kurum Başkanlığının gözetim, denetim ve eşgüdümünde yerine getirecekleri hüküm altına alınmıştır.

Yine 664 sayılı KHK'nın 1'inci ve 22'nci maddesi uyarınca; Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı Yüksek Kurumun görev, yetki ve sorumluluk alanına giren ve önceden kanunla düzenlenmiş konularda yapmış olduğu idari düzenlemeler ilgili Bakanın (Kültür ve Turizm Bakanı) onayıyla yürürlüğe girmektedir.

AKM, Cumhurbaşkanlığına bağlı bir kamu kurumudur. Cumhurbaşkanı Kurum üzerindeki yetkilerini bir bakan aracılığı ile kullanmaktadır. İlgili bakan gerekirse kurullara başkanlık edebilmektedir.

Kurumun:

- Gözetim nedeniyle Cumhurbaşkanlığı,
- Bağlı olması nedeniyle ilgili Bakan,
- Bağlı olması nedeniyle Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu,
- Eşgüdüm halinde çalışmak durumunda olduğundan, Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu,
- Bütçe uygulamaları ve Performans Bütçe konusunda Hazine ve Maliye Bakanlığı,
- Stratejik Plan, Performans Programı uygulamaları, personel kadroları ve bildirimler nedeniyle Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı,
- Bilimsel çalışmalar ve Kurum başkanlığı görevi nedeniyle üniversiteler,

ile ilişkisi bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı 5018 sayılı Kanuna tabi olup, bu Kanun'a ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır.

Kurumun 664 sayılı KHK'nın 26'ncı maddesinde gelir kaynakları;

a) Genel bütçeden yapılacak yardımlar,
b) Her türlü bağış, yardım ve vasiyetler,
c) Yüksek Kurumun ve merkez başkanlıklarının gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,
d) Diğer gelirler,

olarak sayılmıştır.

Bütçe Gerçekleşmeleri:

Kuruma, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 65.927.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup yıl içerisinde eklenen, aktarılan ve düşülen ödenekler ile toplam ödenek 71.544.400,00 TL olmuştur. 2024 yılı harcama toplamı 59.346.579,34 TL olup toplam ödeneğin %82,95'i kullanılmıştır. Ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılı bütçe ödeneği ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenek/Gider Gerçekleşmeleri

Eko. Kod.	Açıklama	Başlangıç Ödeneği (TL)	Eklenen Ödenek (TL)	Tenkis Edilen (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	28.194.000,00	37.000,00	37.000,00	28.194.000,00	27.369.343,71	97,07
02	SGK Devlet Primi Giderleri	3.123.000,00	0	0	3.123.000,00	3.050.241,12	97,67
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	17.730.000,00	6.696.900,00	0	24.426.900,00	16.561.326,17	67,79
05	Cari Transferler	2.880.000,00	320.500,00	0	3.200.500,00	2.491.177,75	77,83
06	Sermaye Giderleri	14.000.000,00	211.000,00	1.611.000,00	12.600.000,00	9.874.490,59	78,36
TOPLAM		**65.927.000,00**	**7.265.400,00**	**1.648.000,00**	**71.544.400,00**	**59.346.579,34**	**82,95**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi bütçe geliri olarak 65.927.000,00 TL öngörülmüş, yıl sonunda 61.911.500,00 TL hazine yardımı, 1.260.342,10 TL mal ve hizmet satış geliri, 118.810,42 TL diğer gelirler olmak üzere toplam 63.290.652,52 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. Ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 bütçe gelir gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmeleri

Eko. Kod	Açıklama	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	753.000,00	1.260.342,10	167,37
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	65.147.000,00	61.911.500,00	95,00
05	Diğer Gelirler	27.000,00	118.810,42	440,00
TOPLAM BÜTÇE GELİRİ		**65.927.000,00**	**63.290.652,52**	**96,00**

Faaliyet Gerçekleşmeleri:

Kurumun, Net Faaliyet Gelirinin 64.985.078,67 TL, Faaliyet Giderinin ise 58.018.867,04 TL olarak gerçekleşmesi ile 278.284,91 TL Enflasyon Düzeltmesi yapılması neticesinde 2024 yılı Olumlu Faaliyet Sonucu 7.244.496,54 TL olmuştur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

AKM, 5018 sayılı Kanun'a tabi olup bu Kanuna ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır.

Merkezi yönetim kapsamında bir kamu idaresi olan Kurum, muhasebe kayıt işlemleri yönünden 5018 sayılı Kanuna ve bu Kanunda çıkarılması öngörülen ikincil düzenlemelere tabidir. Kurumun, muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Devlet Muhasebesi Bilişim Sisteminde yürütülmektedir. Faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında yıl içinde tahakkuk ettirilen tüm ödeme emri belgeleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi sistemine girilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu/gelir tablosu/kâr-zarar tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Kurum iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Ancak yeterlilik-performans değerlendirmesine yönelik politika tam olarak belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ile İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiş ve 16.01.2024 tarihinde yıllık risk değerlendirmesini onaya sunmuştur. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* da yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali

Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara uygun olarak kurulmuştur. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetçi kadrosu bulunmamaktadır. İç denetim birimi olmadığı için iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Atatürk Kültür Merkezinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 46 **ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	28.403.057,01
10	**Hazır Değerler**	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	15.876.950,03
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	15.876.950,03
14	**Diğer Alacaklar**	223.370,19
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	223.370,19
15	Stoklar	10.975.138,69
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	10.975.138,69
16	**Ön Ödemeler**	1.327.598,10
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.327.598,10
2	DURAN VARLIKLAR	1.000.540,70
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.000.540,70
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	911.822,06
254	TAŞITLAR HESABI	66.976,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	3.435.319,61
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.413.576,97
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	12.358.525,24
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-12.358.525,24

AKTİF TOPLAMI 29.403.597,71

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.289.605,57
32	**Faaliyet Borçları**	3.837.692,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	3.837.692,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	12.452,16
333	EMANETLER HESABI	12.452,16
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.439.461,41
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.439.461,41
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	24.113.992,14
50	**Net Değer**	5.610.981,93
500	NET DEĞER HESABI	5.610.981,93
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	11.258.513,67
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	11.258.513,67
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	0,00
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	0,00
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	7.244.496,54
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.244.496,54

PASİF TOPLAMI 29.403.597,71

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 46 **Adı : ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	58.018.867,04
630	01	Personel Giderleri	27.369.343,71
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	3.050.241,12
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	12.763.244,06
630	05	Cari Transferler	2.490.896,75
630	13	Amortisman Giderleri	9.495.641,08
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.849.500,32
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **58.018.867,04**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	65.583.723,85
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.860.001,28
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	61.912.025,00
600	05	Diğer Gelirler	1.198.994,52
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	612.703,05

GELİRLER TOPLAMI (B) **65.583.723,85**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	598.645,18
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	598.645,18

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **598.645,18**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **64.985.078,67**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **278.284,91**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **7.244.496,54**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**58.018.867,04**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**65.583.723,85**	**NET GELİR (D=B-C)**	**64.985.078,67**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**598.645,18**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**7.244.496,54**

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2023-2024 Yılları Bütçe Gelirleri Tahmin ve Gerçekleşme Rakamlarının Karşılaştırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Gerçekleşme Oranları

KISALTMALAR

AYK/Yüksek Kurum : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

BKMYBS **:** Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi

KHK **:** Kanun Hükmünde Kararname

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun (AYK/Yüksek Kurum) kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları Anayasanın 134'üncü madde hükmüne uygun olarak çıkarılan 11.08.1983 tarihli ve 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu, bu Kanun'un 97, 101 ve 103'üncü maddeleri hariç diğer maddelerini iptal eden, 11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 02.07.2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı KHK ile düzenlenmiştir.

664 sayılı KHK'nin 3'üncü maddesine göre Kurumun görevleri;

- Türk dili, tarihi, kültürü ve bütün yönleriyle Atatürk ve eseri üzerinde sosyal ve beşeri bilimler bütünlüğü içinde bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak ve bu konularda seminer, sempozyum, konferans ve benzeri ulusal ve uluslararası etkinlikler düzenlemek, yayınlar yapmak ve bu alandaki çalışmaları desteklemek,
- Sosyal ve beşeri bilimler alanında özgün bilgi üretimi için ortamlar hazırlamak, bu çerçevede bütünleşik bilgi sistemi kurmak, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek, eşgüdüm sağlamak, izlemek,
- Milletimizin sosyal ve kültürel gelişmesine katkı sağlayacak alanlarda bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak ve bu alanda yapılan çalışmalara destek vermek,
- Milli kültürümüzün ve diğer kültürlerin klasikleşmiş bilim ve düşünce eserlerinin günümüz Türkçesine çevrilmesini, basılmasını ve yayımlanmasını sağlamak,
- Görev alanı kapsamında ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların bilimsel çalışmalarını ve bu alandaki gelişmelerle ilgili yayınlarını takip etmek, gerekli görülenleri tercüme ettirerek basılmasını ve yayımlanmasını sağlamak,

şeklinde sayılmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Teşkilat" başlıklı 4'üncü maddesinde, Yüksek Kurumun teşkilat yapısının, Yüksek Danışma Kurulu, Yönetim Kurulu, Başkanlık, Kurumlar ve hizmet birimlerinden oluştuğu ifade edilmiştir. Başkanlık, Yüksek Kurum Başkanı, iki Başkan

Yardımcısı ile hizmet birimlerinden oluşur. Bilimsel Çalışmalar Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Hukuk Müşavirliği olmak üzere dört hizmet birimi bulunmaktadır.

Kurumun merkezi Ankara'dır; taşra teşkilatı bulunmamaktadır.

2024 yılı sonu itibarıyla Yüksek Kurum Başkanlığına tahsis edilen 176 adet kadronun 64 adedi dolu olup, başkan, başkan yardımcısı, uzman ve uzman yardımcıları ile diğer idari personele tahsis edilmiş kadronun % 36 'sı kullanılmaktadır.

Yüksek Kurum ve bünyesinde yer alan Kurumların bilişim hizmetlerini yürütmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığından 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 6'ncı maddesi gereği 12 adet sözleşmeli bilişim uzmanı kadrosu alınmıştır. Bu kapsamda 7 bilişim personeli Kurumda görev yapmaktadır.

Yüksek Kurumda 25 kişi 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre sürekli işçi kadrosunda istihdam edilmektedir.

664 sayılı KHK'nın "Kurumlar" kenar başlıklı 8'inci maddesinde; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezi başkanlıklarının, Yüksek Kurumun kuruluşuna dâhil olan Kurumlar olduğu belirtilmiş; ancak Kurumların ayrı kamu tüzel kişiliğine sahip oldukları, hizmet ve görevlerini mevzuat hükümleri ile Yönetim Kurulunca belirlenen ilke, politika ve stratejiler doğrultusunda Yüksek Kurum Başkanlığının gözetim, denetim ve eşgüdümünde yerine getirecekleri hüküm altına alınmıştır.

Yine 664 sayılı KHK'nın 1'inci ve 22'nci maddeleri uyarınca; Cumhurbaşkanının görevlendireceği Bakana bağlı Yüksek Kurumun görev, yetki ve sorumluluk alanına giren ve önceden kanunla düzenlenmiş konularda yapmış olduğu idari düzenlemeler ilgili Bakanın (Kültür ve Turizm Bakanı) onayıyla yürürlüğe girmektedir.

664 sayılı KHK'nın "İşbirliği" kenar başlıklı 21'inci maddesinde; Yüksek Kurum ve bağlı Kurumların, görevleri çerçevesinde yükseköğretim kurumları, araştırma merkezleri ve uluslararası kurumlar dâhil tüm ilgili kurum ve kuruluşlarla Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre işbirliği yapabilecekleri, ortak projeler hazırlayıp uygulayabilecekleri; ayrıca, Yüksek Kurum ve bağlı kurumların, milli savunma ve millî güvenliğe ilişkin hususlar saklı kalmak kaydıyla, görev alanıyla ilgili olarak gerekli gördüğü bilgileri bütün kamu kurum ve kuruluşlarından ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden ilgili bakan aracılığıyla isteyebilecekleri; kendilerinden bilgi istenen bütün kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin ise bu bilgileri zamanında ve eksiksiz vermekle yükümlü oldukları; bu şekilde elde edilen

bilgilerden ticari sır niteliğinde olanların gizliliğinin korunacağı, hüküm altına alınmıştır.

Kurumun:

• Gözetim nedeniyle Cumhurbaşkanlığı,

• Bağlı olması nedeniyle Kültür ve Turizm Bakanlığı,

• Bütçe uygulamaları ve Performans Bütçe konusunda Hazine ve Maliye Bakanlığı,

• Stratejik Plan, Performans Programı uygulamaları, personel kadroları ve bildirimler nedeniyle Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı,

• Bilimsel çalışmalar ve Kurum başkanlığı görevi nedeniyle üniversiteler,

ile ilişkisi bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, bu Kanun'a ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır. 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 26'ncı maddesinde Kurumun gelir kaynakları;

a) Genel bütçeden yapılacak yardımlar,
b) Her türlü bağış, yardım ve vasiyetler,
c) Yüksek Kurumun ve merkez başkanlıklarının gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,
d) Diğer gelirler,

olarak belirtilmiştir.

Bütçe Gerçekleşmeleri:

2024 yılı gelirleri; 119.181.600,00 TL hazine yardımı, 1.080.165,29 TL diğer gelirler olmak üzere toplam 120.261.765,29 TL'dir. Bir önceki yıla göre gelir karşılaştırması aşağıdaki tabloda gösterildiği şekildedir.

Tablo 1: 2023-2024 Yılları Bütçe Gelirleri Tahmin ve Gerçekleşme Rakamlarının Karşılaştırılması

Eko. Kod.	Açıklama	2023 Yılı (TL)		2024 Yılı (TL)	
		Planlanan Gelir	Gerçekleşen Gelir	Planlanan Gelir	Gerçekleşen Gelir
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.000,00	7.023,00	5.000,00	0

04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	50.509.000,00	66.412.000,00	118.733.000,00	119.181.600,00
05	Diğer Gelirler	43.000,00	226.579,00	129.000,00	1.080.165,29
TOPLAM		**50.583.000,00**	**66.645.602,00**	**118.867.000,00**	**120.261.765,29**

2024 yılında, Yüksek Kuruma Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 118.867.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, yıl içerisinde eklenen ve aktarılan ödenekler ile toplam ödenek 122.192.900,00 TL olmuştur. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere 2024 yılı harcama toplamı 106.284.439,91 TL olup toplam ödeneğin % 86,98'i kullanılmıştır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Gerçekleşme Oranları

Eko Kod	Açıklama	Başlangıç Ödeneği (TL)	Eklenen Ödenek (TL)	Tenkis Edilen Ödenekler (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	69.350.000,00	6.547.200,00	2.620.000,00	73.277.200,00	72.822.560,74	99,38
02	SGK Devlet Primi Giderleri	10.495.000,00	842.700,00	420.000,00	10.917.700,00	10.805.366,81	98,97
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	23.014.000,00	51.000,00	118.000,00	22.947.000,00	14.646.708,39	63,83
05	Cari Transferler	5.308.000,00	113.000,00	0	5.421.000,00	2.264.181,90	41,77
06	Sermaye Giderleri	10.700.000,00	820.000,00	1.890.000,00	9.630.000,00	5.745.622,07	59,66
TOPLAM		**118.867.000,00**	**8.373.900,00**	**5.048.000,00**	**122.192.900,00**	**106.284.439,91**	**86,98**

Faaliyet Gerçekleşmeleri

Kurumun, Net Faaliyet Gelirinin 120.261.765,33 TL, Faaliyet Giderinin 110.257.003,40 TL ve enflasyon düzeltmesinin 562.227.472,25 TL olarak gerçekleşmesi neticesinde 2024 yılında 572.232.234,18 TL olumlu faaliyet sonucu oluşmuştur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 5018 sayılı Kanun'a tabi olup bu Kanun'a ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır.

Merkezi yönetim kapsamında bir kamu idaresi olan Kurum, muhasebe kayıt işlemleri yönünden 5018 sayılı Kanun'a ve bu Kanun'da çıkarılması öngörülen ikincil düzenlemelere tabidir. Kurumun, muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre Maliye ve Hazine Bakanlığı bünyesindeki Devlet Muhasebesi Bilişim Sisteminde yürütülmektedir. Faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında yıl içinde tahakkuk ettirilen tüm ödeme emri belgeleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemine (BKMYBS) girilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu/gelir tablosu/kâr-zarar tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan

rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Kurum iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırlarının tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, idarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu, hassas görevlere ilişkin prosedürlerin tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu,

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik planın zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu, idare performans programının içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlandığı ve zamanında yayımlandığı, iç kontrol risklerinin tam ve doğru şekilde belirlendiği, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapıldığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlandığı ve personele duyurulduğu, idare tarafından yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, 2024 yılı için herhangi bir yetki devri uygulaması bulunmadığı, idarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu, İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumlularının belirlendiği, ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulduğu, ön mali kontrol yönergesinin mevcut olduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, idarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının mevcut olduğu ve Kamu İç Kontrol Standartları Tebliğine uygun olduğu,

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin yılda en az bir kere değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlandığı, kamu idaresinde iç denetçi kadrosunun bulunduğu ve bir iç denetçinin olduğu, 2024 yılı için bir iç denetçinin görevli olduğu iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin raporlama çalışmalarının mevcut olduğu, iç denetim planlamasının ve raporlarının mevcut olduğu görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 44 — **ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU** — **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	21.643.245,84
13	**Kurum Alacakları**	17.522.853,11
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	17.522.853,11
14	**Diğer Alacaklar**	0,00
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
15	Stoklar	2.018.938,13
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.018.938,13
16	**Ön Ödemeler**	2.101.454,60
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	2.101.454,60
2	DURAN VARLIKLAR	2.568.940.040,60
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.568.940.040,60
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.562.712.236,19
252	BİNALAR HESABI	1.828.703,53
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.315.795,95
254	TAŞITLAR HESABI	5.809.565,80
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	6.426.231,55
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-10.152.492,42
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	895.385,19
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-895.385,19
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 2.590.583.286,44

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.789.919,37
32	**Faaliyet Borçları**	16.422,49
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	16.422,49
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	57.548,40
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	34.285,68
333	EMANETLER HESABI	23.262,72
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.499.371,72
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	795.481,88
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	603.167,64
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	100.722,20
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.216.576,76
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.216.576,76
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.359.698,12
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	13.359.698,12
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	13.359.698,12
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.574.433.668,95
50	**Net Değer**	218.364.042,13
500	NET DEĞER HESABI	218.364.042,13
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.812.357.774,25
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.812.357.774,25
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-28.520.381,61
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-28.520.381,61
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	572.232.234,18
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	601.470.051,98
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-29.237.817,80

PASİF TOPLAMI 2.590.583.286,44

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	9.200,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	9.200,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	3.272.466,20
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	3.272.466,20
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	490.648,52
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	490.648,52

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 44 **Adı : ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	110.257.003,40
630	01	Personel Giderleri	72.240.448,58
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	10.805.366,81
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	12.708.369,14
630	05	Cari Transferler	2.264.181,90
630	13	Amortisman Giderleri	2.829.378,16
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	781.270,40
630	15	Karşılık Giderleri	6.848.988,37
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.779.000,00
630	99	Diğer Giderler	0,04

GİDERLER TOPLAMI (A) **110.257.003,40**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	120.261.765,33
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	119.181.600,00
600	05	Diğer Gelirler	1.080.165,33

GELİRLER TOPLAMI (B) **120.261.765,33**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **120.261.765,33**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **562.227.472,25**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **572.232.234,18**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**110.257.003,40**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**120.261.765,33**	**NET GELİR (D=B-C)**	**120.261.765,33**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**572.232.234,18**

CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞYURTLARI KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ödenekler ve Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

KISALTMALAR

BKMYBS	Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi
KDV	Katma Değer Vergisi
ÖEB	Ödeme Emri Belgesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Tahsil Edilemeyen Alacakların Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına Aktarılmaması

2. Taşınmazlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

3. İdarenin Mülkiyetinde, Yönetiminde ve Kullanımında Bulunan Taşınmazların Envanter ve Kayıt İşlemlerinin Tamamlanmaması

4. Yapım İşleri Kapsamında Yapılan Ödemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi

5. Hurdaya Ayrılan Taşınırların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında İzlenmemesi

6. Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Gelecek Aylara/Yıllara Ait Gelirler Hesaplarında Takip Edilmemesi

7. İktisadi Faaliyet Konusu Olmayan Giderlere İlişkin Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılması

B. Diğer Bulgular

1. Hazinenin Özel Mülkiyetindeki Taşınmazlar Üzerindeki Ticari Ünitelerin Kiraya Verilmesinde Yanlış İhale Mevzuatının Uygulanması

2. Bütçe Emanetleri Hesabının Hatalı Kullanılması

3. Emanetler Hesabının Hatalı Kullanılması

4. Kesin Teminatların Güncellenmeden Gelir Kaydedilmesi ve Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

5. İhale ile Yapılması Gereken Alımların Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılması

6. Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması

7. Ticari Ünitelere Ait Ortak Gider Tüketim Bedelinin Tahsilatının Yapılmaması, Tahsilata İlişkin Takip Sisteminin Kurulmaması ve Kontrollerin Geliştirilmemesi

8. Elektronik Ortamda Oluşturulan Ödeme Emri Belgelerine Kanıtlayıcı Belgelerin Eklenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu, 06.08.1997 tarih ve 4301 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun ile kurulmuştur. İlgili Kanun'un adı 10.05.2018 tarihli 7142 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak yayımlanan 02.07.2018 tarihli 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 64'üncü maddesi ile Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumuna İlişkin Bazı Mali Hükümlerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun olarak değiştirilmiştir.

15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 74 ila 81'inci maddelerinde, hükümlü ve tutukluların meslek ve sanatlarının korunup geliştirilmesi veya bir meslek ve sanat öğrenmeleri amacına yönelik olarak çalışmalarını sağlamak üzere işyurtları açmak ve bunların bütün mali ve idari işlerini bir merkezden düzenlemek ve yönetmek amacıyla Adalet Bakanlığına bağlı ve özel bütçeli Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esaslar düzenlenmektedir.

Kararname'nin "İşyurtları Kurumu" başlıklı 76'ncı maddesinde İşyurtları Kurumunun organlarının, İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulu ile Daire Başkanlığı ve İşyurtları olduğu ifade edilmiş olup 77'nci maddesinde İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulunun görevleri, 78'inci maddesinde Daire Başkanlığının görevleri, 79'uncu maddesinde ise işyurtlarının amaçları belirtilmiştir.

Kurumun başlıca mevzuatına aşağıda yer verilmiştir:

-2548 sayılı Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkumlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanun,

-4301 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumuna İlişkin Bazı Mali Hükümlerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun,

-5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun,

-4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,

-İşyurtları Ortak Üretim ve İşbirliği Programının Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik,

-Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu Konsinye Satış İşlemlerine Dair Yönetmelik,

-Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik,

-Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarının İdare ve İhale Yönetmeliği,

-İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarında Kullanılan Maliyet Hesapları ile Tutulacak Defter ve Belgelerin Düzenlenmesine Dair Yönerge,

-14.01.2010 tarih ve 137/3 sayılı İşyurtları Kurumu Mevzuatı Uygulamaları Hakkındaki Genelge.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu, Adalet Bakanlığına bağlı ve özel bütçeli bir kurum olup kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esaslar 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

İşyurtları Kurumunun organları, İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulu ile Daire Başkanlığı ve İşyurtlarıdır. İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulu, Bakanın görevlendireceği Bakan Yardımcısının başkanlığında, Bakanın belirleyeceği toplam 5 üyeden oluşur. Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde İşyurtları Kurumu Yüksek Kuruluna başkanlık etmektedir. Daire Başkanlığı, Daire Başkanı ile yeteri kadar tetkik hâkimi ve diğer personelden oluşur. İşyurtları Kurumunu, İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulu Başkanı temsil eder.

2024 yılı sonu itibarıyla Kurum merkez teşkilatında 1 daire başkanı, 3 tetkik hâkimi, 1 şube müdürü, 2 ikinci müdür, 1 uzman, 3 sayman, 1 araştırmacı, 5 mühendis, 1 yazılım geliştirici (mühendis), 1 veteriner hekim, 1 şef, 7 bilgisayar işletmeni, 7 veri hazırlama ve kontrol işletmeni, 6 zabıt kâtibi, 4 memur, 1 teknisyen, 2 tekniker, 1 infaz ve koruma başmemuru, 41 infaz ve koruma memuru, 2 şoför, 2 hizmetli ve 1 sürekli işçi olmak üzere toplam 94 personelden oluşmaktadır. Taşra teşkilatında ise 373 işyurdu müdürlüğünde müdür, muhasebe yetkilisi, idare memuru, ambar memuru ve teknik personel görev yapmaktadır.

İşyurtlarında görevlendirilen personellerin kadroları Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde olup mali ve sosyal hakları Adalet Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Kurum bütçesi, merkezde İşyurtları Daire Başkanlığı bütçesi ile taşrada yer alan işyurtları bütçelerinden oluşmaktadır. İlgili bütçeler, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun yanı sıra, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarının İdare ve İhale Yönetmeliği'nin "Program ve Bütçe" başlığını taşıyan 9'uncu bölümündeki esaslar çerçevesinde düzenlenmektedir.

Kurumun sermaye ve gelir kaynakları 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Sermaye kaynakları" başlıklı 80'inci maddesinde belirtilmiştir. Bu gelirler:

- İşyurtları faaliyetlerinden elde edilen gelir ve karlar,

- 30.06.1934 tarihli ve 2548 sayılı Kanun'un 1'inci maddesine göre tahsil edilen harçlar ile 2'nci maddesine göre alınacak yiyecek bedelleri,

- 492 sayılı Harçlar Kanunu'na göre alınan yargı ve noter harçlarının %35'i,

- Ceza infaz kurumları ile işyurtlarının hizmet dışı bırakılan eşya ve araçlarla diğer malzemelerinin satışından elde edilen gelirler,

- Bağış ve yardımlar,

- Faiz ve sair gelirlerdir.

İşyurtları Kurumu bütçesinden, İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulunca belirlenen miktar ve esaslar dahilinde; Kurumun hizmet ve çalışmalarının yürütülmesiyle ilgili her türlü döşeme, demirbaş, makine, teçhizat, kara, hava ve deniz taşıtları alımı, bakımı, onanım, işletilmesi ve diğer tüm giderleri ile Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı kuruluşlarının bina alım, inşa, onarım, demirbaş, araç, gereç ve sair her türlü ihtiyaçları için harcama yapılabilir. Harcanmayan kısımlar, İşyurtları Kurumunun ertesi yıl bütçesine devredilir. Ancak ceza ve infaz kurumları ve tutukevlerinin ihtiyacı için ayrılacak tutar, işyurtları öz gelirlerinin %90'ından az olamaz.

Kurumun 2024 yılına ait ödenekleri ve gider gerçekleşmeleri aşağıdaki Tablo'da gösterilmiştir.

Tablo 1: Ödenekler ve Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Giderin Türü	2024 Bütçe Ödeneği (TL)	2024 Yılı Sonu Ödeneği (TL)	2024 Yılı Gerçekleşmeleri (TL)
01	Personel Giderleri	407.812.000,00	810.322.000,00	756.817.630,33
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	39.734.000,00	76.334.000,00	69.041.598,06
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	8.689.327.000,00	28.469.880.300,00	26.340.766.008,59
05	Cari Transferler	171.000,00	171.000,00	0,00
06	Sermaye Giderleri	4.438.445.000,00	6.938.294.600,00	3.781.383.639,15
Toplam		**13.575.489.000,00**	**36.295.001.900,00**	**30.948.008.876,13**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu gereği, Kurumun bütçe başlangıç ödeneği 13.575.489.000,00-TL'dir. Yılı içerisinde bu ödeneğe toplamda 22.719.512.900,00-TL ödeneğin eklenmesi suretiyle 2024 mali yılı ödeneği 36.295.001.900,00-TL olmuştur. Yıl sonu itibarıyla bütçe gerçekleşmesi 30.948.008.876,13-TL'dir.

2024 yılı sonu itibarıyla gerçekleşen 30.948.008.876,13-TL'lik bütçe giderinin %2,4'ünü personel giderleri, %85,1'ini mal ve hizmet alım giderleri, %12,2'sini sermaye giderleri oluşturmaktadır.

Kurumun 2024 yılına ait gelir gerçekleşmeleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Gelirin Türü	Gerçekleşen Gelir (TL)
01	Vergi Gelirleri	2.022.215.379,29
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	25.668.258.325,88
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	5.720.068.188,02
05	Diğer Gelirler	847.292.101,63
Bütçe Gelirleri Toplamı		**34.257.833.994,82**
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler (-)		**12.635.262,10**
Net Bütçe Gelirleri Toplamı		**34.245.198.732,72**

2024 yılında elde edilen gelirin %5,9'unu vergi gelirleri, %74,9'unu teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, %16,7'sini alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler, %2,5'ini diğer gelirler oluşturmaktadır.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İş Yurtları Kurumunun 2024 yılı faaliyet gideri 29.228.753.394,29-TL, net faaliyet geliri 35.410.480.257,17-TL olup, enflasyon düzeltmesi ile birlikte dönem olumlu faaliyet sonucu 6.825.310.499,65-TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu, 27.12.2014 tarih ve 29218 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe giren Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre muhasebe işlemlerini yürütmektedir.

Kurum taşra harcama birimleri tarafından çeşitli faaliyet kollarında üretim yapılması nedeniyle ayrıca maliyet hesapları kullanılmaktadır. Maliyet muhasebesi uygulamasında 7/A seçeneği tercih edilmektedir.

Maliyet hesaplarına ilişkin işlemler, İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarında Kullanılan Maliyet Hesapları ile Tutulacak Defter ve Belgelerin Düzenlenmesine Dair Yönerge hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir.

İşyurtları, Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan Analitik Bütçe Sınıflandırılması esaslarına uygun olarak bütçelerini hazırlamaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın "Verilecek defter, mali tablo, belge ve bilgilerin çeşitleri" başlıklı 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların "Diğer belgelerin verilme yeri, süresi ve usulleri" başlıklı 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki

düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare tarafından belirlenen iç kontrol riski bulunmamaktadır.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

İdarenin çıkarmış olduğu ön mali kontrol yönergesi olmayıp Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından söz konusu işlemler yürütülmektedir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, uygulama sonuçları, yönetici görüşleri, iç ve dış denetim sonucunda düzenlenen raporlara ilişkin çalışmaların henüz tamamlanmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir.

Kurumda iç denetim birimi kurulmamıştır. Bu nedenle, iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen

hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tahsil Edilemeyen Alacakların Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına Aktarılmaması

Kurumun 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabında izlenen faaliyet alacaklarının, tahsil edilemediği halde takibe alınmadığı ve 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "12 Faaliyet alacakları" başlıklı 50'nci maddesinde, faaliyet alacakları hesap grubunun, kamu idarelerince gelir olarak tahakkuk ettirilen ve bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tahsili öngörülen her türlü vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmelik'in 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabının işleyişi ile ilgili 53'üncü maddesinde, Gelirlerden Alacaklar Hesabında kayıtlı tutarlardan ilgili servislerince takibe sevk edilen alacak tutarlarının bu hesaba alacak, 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabının niteliğini açıklayan 54'üncü maddesinde, Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabının mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirlerinden ortaya çıkan alacaklardan takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiş olup "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 55'inci maddesinde;

"*(1) Gelirlerden takipli alacaklar hesabına ilişkin takibe alma işlemleri aşağıdaki açıklamalara göre yapılır:*

a) İlgili servislerce muhasebe servisine bildirilen takibe alınmış olan alacakların takip kayıtları, düzenlenecek muhasebe işlem fişi ile ilgili hesaplara kaydedilerek yapılır.

b) İlgili servislerce takibe alma işlemi gün sonuna kadar muhasebe servisine bildirilir.

(...)" denilmektedir.

Buna göre, 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabında izlenen alacaklardan, tahsil edilemeyenler için takibe alma işlemleri yapılarak ilgili alacağın 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, işyurdu faaliyetleri kapsamında bakanlık harcama birimlerine önceki yıllarda yapılmış olunan mal ve hizmet satışından dolayı ortaya çıkan faaliyet alacaklarının halen tahsil edilemediği, söz konusu alacaklar için takip işlemlerinin başlatılmadığı tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, tahsil edilemeyen faaliyet alacaklarının takip işlemlerin yapılması ve alacakların 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmazlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Maddi duran varlık hesaplarında kayıtlı duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlıkların maliyet bedeline eklenmek yerine doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170'inci maddesinde, maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edilip amortisman hesaplamasında dikkate alınacağı; maddi duran varlıklar için bunların dışında yapılan harcamaların ise gider olarak kaydedileceği belirtilmiştir.

04.11.2015 tarih ve 29522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 47 sıra nolu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 34.000,00-TL'yi aşmayan duran varlıkların %100 amorti edileceği; aynı maddenin üçüncü fıkrasında, hesaplarda kayıtlı duran varlıklar için yapılan harcamalardan belirtilen limiti aşanların değer artırıcı harcama olarak kabul edileceği ifade edilmiştir. Söz konusu Tebliğ'in 6'ncı maddesinin beşinci fıkrasında yer alan "*Bu limitler, gerektiğinde Maliye Bakanlığınca güncellenerek yılı Kasım ayı sonuna kadar duyurulur.*" düzenlenmesine istinaden mevcut limit taşınmazlar için 114.000,00-TL olarak belirlenmiştir.

Buna göre, duran varlıklar için yapılan harcamalardan belirtilen limitleri aşanların değer artırıcı harcama olarak kabul edilerek ilgili duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, duran varlıklar için büyük yapım onarım kapsamında yapılan değer artırıcı harcamaların varlığın maliyetine eklenmek yerine doğrudan giderleştirildiği; bu durumun mali tablolarda 630 Giderler Hesabı ve ilgili maddi duran varlık hesaplarında hataya sebebiyet verdiği tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, mevzuata uygunluğu ve mali tabloların gerçek bilgi üretmesini teminen maddi duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamaların doğrudan giderleştirilmeden, ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: İdarenin Mülkiyetinde, Yönetiminde ve Kullanımında Bulunan Taşınmazların Envanter ve Kayıt İşlemlerinin Tamamlanmaması

Kurum tasarrufunda bulunan taşınmazlarla ilgili olarak Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümleri doğrultusunda işlem tesis edilmediği, bu taşınmazların envanter ve kayıt işlemlerinin henüz tamamlanmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamında olan kurum ve kuruluşların mülkiyetinde, yönetiminde ve kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ve icmallerinin düzenlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere bu Kanun'un 44, 45 ve 60'ıncı maddelerine dayanılarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanarak 13.09.2006 tarih

ve 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik yürürlüğe konulmuştur.

Yönetmelik'in 5'inci maddesinin birinci fıkrasında, taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri, kamu idarelerine ait taşınmazların mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilenlerin ve elden çıkarılanların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınması olarak tanımlanmış; aynı maddenin altıncı fıkrasında da, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mülkiyetinde, yönetiminde ve kullanımında bulunan taşınmazların kaydı ve yönetimi ile ilgili olarak bu Yönetmelik gereğince yapılması gereken kayıt ve kontrol işlemlerinin bu idarelerin yetkili ve görevli birimleri tarafından yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Kamu idarelerince yapılacak envanter çalışmaları, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen kayıt işlemleri çerçevesinde yürütülmektedir. Kayıt işlemleri, taşınmazların fiili envanter ve değerleme çalışmalarının tamamlanması ile bu bilgilerin taşınmaz kayıtlarına işlenerek muhasebeleştirilmesini kapsamaktadır.

17.03.2017 tarih ve 30010 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile söz konusu Yönetmelik'te değişiklik yapılmıştır.

Buna göre kurumların, 31.12.2017 tarihine kadar taşınmazların fiili envanterini kural olarak maliyet bedeli üzerinden, maliyet bedeli belirlenemeyenlerin ise rayiç değerleri üzerinden kayıtlara almaları gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, yapımı Kurum bütçesinden karşılanan, idare kullanımında bulunan ve kira geliri elde edilen lojman binalarının mali tablolarda yer almadığı görülmüştür.

İdarece, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bahse konu taşınmazlarla ilgili değerlendirme ve takas sürecini sonuçlandırması ve bunun sonucuna göre taşınmazların mali tablolara dahil edilmesi ve envanter kayıtlarının oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Kurum bütçesinden karşılanan, idare kullanımında bulunan ve kira geliri elde edilen lojman binalarıyla ilgili olarak, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Arazinin mülkiyetinin malzeme sahibine verilmesi" başlıklı 724 üncü maddesinde yer alan "*Yapının değeri açıkça arazinin değerinden fazlaysa, iyiniyetli taraf uygun bir bedel karşılığında yapının ve arazinin tamamının veya yeterli bir kısmının mülkiyetinin malzeme sahibine verilmesini isteyebilir*"

hükmü gereğince, anılan taşınmazların Kurum adına tapuda tescilini teminen gerekli iptal ve tescil davası açılmasıyla ilgili hukuki süreç başlatılması ya da Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik kapsamında, taşınmazların takas süreci yerine tahsis işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

Bu itibarla, yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine göre taşınmazların kayıt ve envanter işlemlerinin tamamlanması ve belirlenen değerleri ile kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Yapım İşleri Kapsamında Yapılan Ödemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi

Kurum bütçesinden, Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı kuruluşlarının yapım işleri kapsamında yüklenicilere ödenen hakediş tutarlarının 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmesi gerekirken doğrudan giderleştirildiği görülmüştür.

15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Sermaye kaynakları" başlıklı 80'inci maddesinin beşinci fıkrasında, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu bütçesinden, İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulunca belirlenen miktar ve esaslar dahilinde, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı kuruluşlarının yapım işleri için harcama yapılabileceği düzenlenmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının niteliğini açıklayan 187'nci maddesinde, kamu idarelerine ait yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hallerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihte, diğer hallerde ise, işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihte, ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için bu hesabın kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, sahip olunan maddi duran varlıkların maliyetine ilişkin bilgilerin doğru bir şekilde mali tablolara yansıtılmasını teminen, yapımı süren maddi duran varlıklar için gerçekleştirilen harcamaların, kabul gerektiren durumlarda geçici kabul tutanağının idarece onaylandığı, diğer hallerde ise işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihe kadar 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmesi; işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihten sonra ise bu hesaba alacak, ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedilmek suretiyle muhasebe kaydının tamamlanması gerekmektedir.

Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı kuruluşlarının yapım işleri kapsamında Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu bütçesinden gerçekleştirilen yatırımlarla ilgili olarak ise Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilecek olan tutarların, geçici kabul tutanaklarının idare tarafından onaylanmasından itibaren giderleştirilmesi ve söz konusu yatırımın ilgili kurumun varlık kayıtlarına alınması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, söz konusu ödemeler kapsamında toplam 2.322.119.191,86-TL'nin Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilmek yerine doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir.

İdarece, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen 05/07/2019 tarihli ve 44613834-845.99-E.198613 sayılı kayıtlı görüş yazısı doğrultusunda işlem tesis edildiği bildirilmiş olup söz konusu görüş yazısının bulgu konusu ile ilgisi bulunmamaktadır.

Kurum bütçesinden gerçekleştirilen ve yukarıda da belirtilmiş olan inşaat, bina onarımı, büyük onarım, tadilat ve güçlendirme gibi yapım işlerinin, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile muhasebe ve mali tablo ilkelerine uygun olarak, geçici kabulü yapılıncaya kadar 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenerek mali tabloların doğru bilgi sunması sağlanmalıdır.

Bu itibarla, yapımı süren maddi duran varlıklara ilişkin harcamaların, geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hallerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarihe, diğer hallerde işin fiilen tamamlandığını gösteren belgenin düzenlendiği tarihe kadar 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Hurdaya Ayrılan Taşınırların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında İzlenmemesi

Hurdaya ayrılan taşınırların, kayıtlı değerleri üzerinden ilgili maddi duran varlık hesabından 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına, birikmiş amortismanların da 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabından 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına aktarılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 214'üncü maddesinde, 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının çeşitli nedenlerle kullanılma

olanaklarını yitiren maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı; 215 ve 219'uncu maddelerinde ise söz konusu varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına borç, ilgili maddi duran varlık hesabına alacak; ayrılmış olan amortisman tutarının 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına alacak, 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Buna göre, çeşitli nedenlerle kullanılma olanağını yitiren ve hurdaya ayrılan taşınırlar ile bunlara ilişkin ayrılmış amortisman tutarlarının Maddi Duran Varlıklar Hesap Grubu yerine Diğer Duran Varlıklar Hesap Grubu'ndaki 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı ile 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabında izlenmesi ve ilgili varlığın tamamı için amortisman ayrılması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, çeşitli nedenlerle kullanılma olanağını yitiren ve hurdaya ayrılan taşınırların 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında; bu varlıklar için ayrılan amortisman tutarlarının da 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabında izlenmediği tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, hurdaya ayrılan maddi duran varlıkların 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına, ilgili varlığın tamamı için ayrılan amortismanın ise 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına kayıt edilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Gelecek Aylara/Yıllara Ait Gelirler Hesaplarında Takip Edilmemesi

Ticari ünitelerin üçüncü kişilere kiralanmak suretiyle işlettirilmesinden elde edilen peşin kira bedellerinin, 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı ile 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında takip edilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabının işleyişini açıklayan 298'inci maddesinde, peşin tahsil edilen gelirlerin, içinde bulunulan aya ait olan kısmının 600 Gelirler Hesabına, sonraki aylarda tahakkuk ettirilmesi gereken kısmının 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına, içinde bulunulan faaliyet dönemini takip eden dönemlerde tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin ise 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına alacak kaydedilmesi gerektiği; Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında kayıtlı tutarlardan ilgili

oldukları ay sonlarında gelir olarak tahakkuk ettirilenlerin bu hesaba borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabının niteliğini açıklayan 347'nci maddesinde, Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabının, dönem içinde tahsil edilen fakat gelecek yılların faaliyet hesaplarına dahil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılacağı; 348'inci maddesinde, peşin tahsil edilen gelirlerden içinde bulunulan faaliyet dönemini takip eden dönemlerde tahakkuk ettirilmesi gerekenlerin ilgili oldukları yılda tahakkuk ettirilmek üzere bu hesapta izleneceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemeler neticesinde, üçüncü kişilere yapılan ticari ünite kiralamalarında sözleşme süresinin en fazla üç yıl olarak uygulandığı ve bu çerçevede yapılan ödemelerin çay ocağı, kafeterya işletilmesi işinde üçer aylık dönemler halinde peşin; bankamatik, Posta ve Telgraf Teşkilatı hizmetleri işlerinde ise yıllık dönemler halinde peşin alındığı görülmüş olup söz konusu ödemelerin vadesine göre 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı veya 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesaplarında takip edilmediği tespit edilmiştir.

İdarece, ticari ünite kira gelirlerinin İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığı Lojman ve Ticari Üniteler Bürosu tarafından takip edilerek Merkez Saymanlık Bürosuna bildirildiği, Lojman ve Ticari Üniteler Bürosu tarafından takip işlemi yapılırken herhangi bir yazılım programı kullanılmadığı, söz konusu yazılım programı için çalışmaların başladığı ve yazılım çalışmalarının tamamlanması ile birlikte ticari ünitelerin işletilmesinden elde edilen peşin kira gelirlerinin ilgili hesaplarda takip edileceği bildirilmiştir.

Bu itibarla, peşin tahsil edilen kira gelirlerinin gelecek aylara ve yıllara ait gelirler hesaplarına kaydedilerek mali tablolarda takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: İktisadi Faaliyet Konusu Olmayan Giderlere İlişkin Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılması

Ticari faaliyet kapsamına girmeyen mal ve hizmet alımlarına ilişkin ödenen Katma Değer Vergisi (KDV) tutarlarının 191 İndirilecek Katma Değer Vergisi Hesabına kaydedilerek indirim konusu yapıldığı görülmüştür.

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu, Adalet Bakanlığına bağlı özel bütçeli bir kurum olup 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesinde özel bütçe, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli

bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenen kamu idaresi olarak tanımlanmıştır.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesinin üçüncü fıkrasının (g) bendinde, genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birliklere, üniversitelere, dernek ve vakıflara, her türlü mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların veya bunlara ait veya tabi diğer müesseselerin ticari, sınai, zirai ve mesleki nitelikteki teslim ve hizmetlerinin KDV'ye tabi olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "Vergi indirimi" başlıklı 29'uncu maddesinde, KDV mükelleflerinin, vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden bu Kanun'da aksine hüküm olmadıkça faaliyetlerine ilişkin olarak kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisini indirebileceği; "İndirilemeyecek katma değer vergisi" başlıklı 30'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan katma değer vergisinin, vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilemeyeceği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte, 26.04.2014 tarihli ve 28983 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nin "B-Verginin Konusu ile İlgili Çeşitli Hususlar" başlıklı bölümünün "2.Kamu Kurum ve Kuruluşları, Dernek ve Vakıflar ile Mesleki Kuruluşların Vergilendirilmesi" başlıklı alt bölümünde "*3065 sayılı Kanunun (1/3-g) maddesinde sayılan; genel bütçeye dâhil idareler, özel bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler, üniversiteler, dernek ve vakıflar ile her türlü mesleki kuruluşların ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyet kapsamına girmeyen, kuruluş amaçlarına uygun teslim ve hizmetleri vergiye tabi değildir.*" hükmü yer almaktadır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 191 İndirilecek Katma Değer Vergisi Hesabının niteliğini açıklayan 125'inci maddesinde, bu hesabın katma değer vergisi mükellefi kamu idarelerince katma değer vergisi mükellefiyetine konu mal ve hizmet satın alınması sırasında ilgililere ödenen katma değer vergisi için kullanılacağı; 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabının niteliğini açıklayan 303'üncü maddesinde ise bu hesabın katma değer vergisi mükellefi kamu idarelerince teslim edilen mal veya ifa edilen hizmetler üzerinden hesaplanan

katma değer vergisi için kullanılacağı belirtilmiş olup ay sonlarında bu iki hesabın birbirine mahsup edilip verginin ödenmesi ya da devretmesine yönelik belirlemenin buna göre yapılacağı ifade edilmiştir. Hesaplanan KDV'nin, İndirilecek KDV'den büyük olması neticesinde kalan tutarın 360 Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabına kaydedilip ödenecek vergi olarak muhasebeleştirileceği; tersi durumda ise 190 Devreden Katma Değer Vergisi Hesabına kaydedilip diğer dönemlere devredeceği düzenlenmiştir.

Buna göre, kamu idarelerinin ticari, sınai, zirai ve mesleki nitelikteki teslim ve hizmetleri kapsamında sayılmayan ve kuruluş amaçlarına uygun olarak gerçekleştirdiği teslim ve hizmetler 3065 sayılı Kanun kapsamına girmemektedir. Bu nedenle, kamu idarelerinin görevleri arasında sayılan ve ticari faaliyet kapsamına girmeyen, idarenin asli hizmetleri yerine getirmek amacıyla yapılan harcamaların indirim konusu yapılması mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, ticari faaliyet kapsamına girmeyen ve idarenin asli hizmetlerini yerine getirmek amacıyla yapılan büro malzemesi, temizlik malzemesi ve benzeri alımlardaki KDV tutarlarının 191 İndirilecek Katma Değer Vergisi Hesabına kaydedildiği; söz konusu tutarların 391 Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabı ile mahsup edildiği; bu nedenle, 190 Devreden Katma Değer Vergisi Hesabı veya 360 Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabında hataya sebebiyet verilerek ödenmesi gereken KDV'nin oluşmaması ya da azalmasına neden olunduğu tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, vergi ziyaı oluşmaması açısından ticari faaliyet kapsamında olmayan harcamalara ilişkin ödenen Katma Değer Vergilerinin indirim konusu yapılmaması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hazinenin Özel Mülkiyetindeki Taşınmazlar Üzerindeki Ticari Ünitelerin Kiraya Verilmesinde Yanlış İhale Mevzuatının Uygulanması

Kurum tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında olan Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar üzerinde yer alan ticari ünitelerin kiraya verilmesinde, İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığının Ticari Ünite Kiralamalarında Yetkilendirildiği Protokol'e aykırı ihale mevzuatının uygulandığı ve buna bağlı olarak kiralama ihalelerinde geçici teminatın alınmadığı veya eksik alındığı görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinin birinci fıkrasında, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği hüküm altına alınmıştır.

18.07.2001 tarih ve 24466 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 7/A maddesinde, Hazinenin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin kiralanması ihalelerinde, tahmini bedelin %3'ünden az olmamak üzere %30'una kadar geçici teminat alınabileceği hüküm altına alınmıştır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı" başlıklı dördüncü bölümünün "Milli Emlak Genel Müdürlüğü" başlıklı 101'inci maddesinde birinci fıkrasının (b) bendinde "*Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, kiralanması, trampası ve üzerinde sınırlı aynî hak tesisi, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve bu yerler için gerekli görülen hallerde kullanma izni verilmesi işlemlerini yapmak*" hükmüne yer verilmiştir.

19.06.2007 tarih ve 26557 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in "Geçici teminat" başlıklı 25'inci maddesinde, yönetmeliğe göre yapılacak ihalelerde, tahmin edilen bedelin %10'undan az olmamak üzere %30'una kadar, işin niteliğine göre ita amirince belirlenecek miktarda geçici teminat alınabileceği; tarım arazilerinin kiraya verilmesinde ise geçici teminat alınmayabileceği belirtilmiştir. Aynı Yönetmelik'in "Tahsisli ve kiralanmış yerlerdeki işlemler" başlıklı 70'inci maddesinin beşinci fıkrasında, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının, taşınmazların üçüncü kişilere

kiraya verilmesine ilişkin olarak adına tahsis yapılan idarelerle protokol yapabileceği belirtilmiştir.

Bu kapsamda, Adalet Bakanlığı ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı arasında yapılan 04.10.2023 tarihli İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığının Ticari Ünite Kiralamalarında Yetkilendirildiği Protokol'ün "Uygulanacak hükümler" başlıklı 12'nci maddesinde, protokolde hüküm bulunmayan hallerde öncelikle 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı; bunlarda hüküm bulunmaması halinde ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine başvurulacağı belirtilmiştir.

Buna göre, Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar 2886 sayılı Kanun kapsamında olup 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca, söz konusu taşınmazların kiralanması işlemlerini yapma yetkisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına verilmiştir. Adalet Bakanlığına tahsis edilen taşınmazların kiralanması işlemlerinde ise 04.10.2023 tarihli İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığının Ticari Ünite Kiralamalarında Yetkilendirildiği Protokol uyarınca İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığı yetkilendirilmiştir. Bu hükümler doğrultusunda, Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan Adalet Bakanlığına tahsis edilenlerin kiralanması işlemlerinde 2886 sayılı Kanun'da belirtilen ihale mevzuatının ve 4706 sayılı Kanun'da yer alan geçici teminata ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, Kurum tarafından Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar üzerinde yer alan ticari ünitelerin kiralanması ihalelerinin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümleri yerine Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda yapıldığı; 4706 sayılı Kanun'a göre geçici teminatların tahmin edilen bedelin %10'undan az olmamak üzere %30'una kadar alınması gerekirken Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği'nde geçici teminat alma zorunluğu bulunmaması nedeniyle bazı ihalelerde teminat alınmadığı; bazılarında ise %3 oranında alındığı tespit edilmiştir.

İdarece, İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulunun 05.02.2015 tarihli ve 2015/5 sayılı ilke kararı ile; Adalet Bakanlığına tahsisli taşınmazlarda bulunan ticari ünitelerin kiraya verilmesine ilişkin usul ve esasların belirlendiği ve bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarının İdare ve İhale Yönetmeliği'nin 44'üncü maddesinin (b)

bendi gereğince, Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği hükümlerine göre ticari ünite kiralama iş ve işlemlerinin yapıldığı belirtilmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar 2886 sayılı Kanun kapsamında olup Adalet Bakanlığına tahsis edilen taşınmazlarda yer alan ticari ünitelerin kiralama işlemlerinin yürütülmesi hususunda, İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığı 04.10.2023 tarihli Protokol ile yetkilendirilmiştir. Fakat, Adalet Bakanı ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı tarafından imzalanan Protokol'de, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların kiralanmasına ilişkin uygulanacak usul ve esasların tespiti hakkında İşyurtları Kurumu Yüksek Kuruluna herhangi bir yetki tanınmamıştır. Zira, Protokol'ün "Uygulanacak hükümler" başlıklı 12'nci maddesinde de, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Buna göre, Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlarda yer alan ticari ünitelerin kiralanmasında, uygulanacak mevzuatın tespiti hakkında herhangi bir yetki tanınmayan İşyurtları Kurumu Yüksek Kurulunun, 05.02.2015 tarihli ve 2015/5 sayılı ilke kararında belirtilmiş olan Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği'nin değil; 2886 sayılı Kanun ile Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkındaki Yönetmelik hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Aksi halde, geçici teminatın gelir kaydedilmesi gereken hallerde, Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği'nde geçici teminat alma zorunluğu bulunmaması nedeniyle bazı ihalelerde teminat alınmaması; bazılarında ise %3 oranında alınması nedeniyle kamu zararına sebebiyet verme ihtimali oluşacaktır.

Bu itibarla, Kurumun özel mülkiyetinde bulunmayıp Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar üzerinde bulunan ticari ünitelerin kiraya verilmesinde Döner Sermayeli Kuruluşlar İhale Yönetmeliği yerine 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

BULGU 2: Bütçe Emanetleri Hesabının Hatalı Kullanılması

Bütçe Emanetleri Hesabının mevzuatta tanımlandığı şekliyle kullanılmadığı ve bütçe emaneti niteliğinde olmayan giderlerin ilgili hesapta takip edildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 241'inci maddesinde, 320 Bütçe Emanetleri Hesabının mali yıl içinde ödeme emri belgesine bağlandığı halde nakit yetersizliği veya hak sahibinin müracaat etmemesi nedeniyle ilgililerine

ödenemeyen tutarların izlenmesi için kullanılacağı; “Hesaba ilişkin işlemler” başlıklı 242’nci maddesinde, herhangi bir tutarın bütçe emanetine alınabilmesi için hizmetin yapılmış veya malın teslim edilmiş olması gerektiği; “Hesabın İşleyişi” başlıklı 243’üncü maddesinde ise bütçe gideri olarak tahakkuk ettirilen tutarlardan herhangi bir nedenle hak sahiplerine ödenemeyenlerin bir taraftan bu hesaba alacak, 630 Giderler Hesabı veya ilgili varlık hesabına borç, diğer taraftan 835 Gider Yansıtma Hesabına alacak, 830 Bütçe Giderleri Hesabına borç kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Buna göre, 320 Bütçe Emanetleri Hesabının kullanılabilmesi için hizmetin yapılmış veya malın teslim edilmiş olması kaydıyla yıl içinde tahakkuk eden ancak nakit yetersizliği veya hak sahibinin müracaat etmemesi nedeniyle ilgililerine ödenemeyen bir tutarın söz konusu olması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, 320 Bütçe Emanetleri Hesabına yapılan kayıtların, bütçe emaneti niteliğinde olmayıp alım sürecinin tamamlanmasına yönelik kayıtlardan oluştuğu tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, Bütçe Emanetleri Hesabının mevzuatta tanımlandığı şekliyle kullanılması ve ilgili hesaba sadece mali yıl içinde ödeme emri belgesine bağlandığı halde nakit yetersizliği veya hak sahibinin müracaat etmemesi nedeniyle ödenemeyen tutarların kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Emanetler Hesabının Hatalı Kullanılması

Kurum tarafından Emanetler Hesabının mevzuatta tanımlandığı şekliyle kullanılmadığı ve emanet niteliğinde olmayan kalemlerin ilgili hesaba kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin Fonlar veya Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahsilat Hesabının niteliğini açıklayan 283’üncü maddesinde, ilgili hesabın mevzuatları gereği bütçe dışı fonlar veya diğer kamu idareleri adına tahakkuklu veya tahakkuku tahsiline bağlı olarak yapılan tahsilatın izlenmesi için kullanılacağı; “Hesabın İşleyişi” başlıklı 284’üncü maddesinde ise fonlar veya diğer kamu idareleri adına yapılan diğer tahsilatların bu hesaba alacak, 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Buna göre, başka bir kamu idaresinin gelir işlemini yapan idare tarafından tahsil edilmesini gerektiren bir durum olduğunda 333 Emanetler Hesabı yerine 362 Fonlar veya Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahsilat Hesabının kullanılması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, Kurum tarafından yapılan ödemelerde, ilgilinin süresi geçen ve tahsili gereken vergi borcunun mahsup edildiği, fakat söz konusu tutarların 362 Fonlar veya Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahsilat Hesabı yerine 333 Emanetler Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

Mevzuatta düzenlenen tanımı dışında yapılan bu hatalı kayıtlar nedeniyle 362 Fonlar veya Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahsilat Hesabı ve 333 Emanetler Hesabının gerçek durumu yansıtmamasına neden olunmuştur.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, bütçe dışı fonlar veya diğer kamu idareleri adına tahakkuklu veya tahakkuku tahsiline bağlı olarak yapılan tahsilatların izlenmesi için 333 Emanetler Hesabı yerine 362 Fonlar veya Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahsilat Hesabının kullanılması gerekmektedir.

BULGU 4: Kesin Teminatların Güncellenmeden Gelir Kaydedilmesi ve Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

Kurum tarafından sözleşmesi feshedilen işlere ait teminatların güncelleme işlemi yapılmadan gelir kaydedildiği ve gerekli tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 19'uncu maddesinde, sözleşme imzalandıktan sonra yüklenicinin mali acz içinde bulunması nedeniyle taahhüdünü yerine getirememesi halinde sözleşmenin feshedilerek kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların gelir kaydedileceği hüküm altına alınmış olup aynı Kanun'un 20'nci maddesinde, yüklenicinin taahhüdünü ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi, işi süresinde bitirmemesi, yasak fiil veya davranışlarda bulunması durumlarında sözleşmenin idare tarafından feshedilerek kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların gelir kaydedileceği ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un 22'nci maddesinde ise ilgili maddelere göre sözleşmenin feshedilmesi halinde, kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların alındığı tarihten gelir kaydedileceği tarihe

kadar Türkiye İstatistik Kurumunca yayımlanan aylık toptan eşya fiyat endeksine göre güncelleneceği ve güncellenen tutar ile kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların tutarı arasındaki farkın yükleniciden tahsil edileceği belirtilmiştir.

Bununla birlikte, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kayıt zamanı" başlıklı 50'nci maddesinde, "Bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir. Bütün malî işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve her muhasebe kaydının belgeye dayanması şarttır." denilmekte olup aynı Kanun'un "Kamu gelir ve giderlerinin yılı ve mahsup dönemi" başlıklı 51'inci maddesinin birinci fıkrasında da, kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri mali yılın hesaplarında gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ü) bendinde, tahakkuk esası; bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesi olarak tanımlanmıştır.

Buna göre, kesin teminatların ve varsa ek kesin teminatların değer kaybını önlemek amacıyla güncellenerek gelir kaydedilmesi ve güncelleme işleminden sonra fark oluşması durumunda, bu farkın tahakkuk kayıtlarının yapılarak yükleniciden tahsil edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, muhtelif sebeplerle feshedilen sözleşmelere ait kesin teminatların güncelleme işlemi yapılmadan gelir kaydedildiği; güncelleme işlemi yapılıp yükleniciden alınması gereken farkların ise tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, 4735 sayılı Kanun gereğince feshedilen sözleşmeler kapsamında alınmış olan kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların alındığı tarihten gelir kaydedileceği tarihe kadar güncellenmesi; güncelleme işlemi yapılıp yükleniciden alınması gereken farkların ise tahakkuk kayıtlarının yapılarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: İhale ile Yapılması Gereken Alımların Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılması

Kurum tarafından yıl içerisinde süreklilik arz eden ve/veya önceden öngörülebilen

nitelikteki mal ve hizmet alımlarının kısımlara bölünerek açık ihale usulü yerine doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde, idarelerin bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde, saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu ve eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği; bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Bununla birlikte, 4734 sayılı Kanun'un doğrudan temini düzenleyen 22/d maddesi uyarınca, 2024 yılı için büyükşehir belediye sınırları dahilindeki idarelerde 622.756,00-TL; diğer idarelerde ise 207.453,00-TL'yi aşmayan harcamalar, ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulü ile gerçekleştirilebilecektir.

Kanun'un doğrudan temin usulüne ilişkin gerekçesinde, ihale mevzuatındaki ilan yapma, yeterlilik şartlarının aranması, çok küçük çaptaki alımlar da dahi sözleşme imzalanması ve Kamu İhale Kurumu payı yatırılması gibi zorunlulukların uygulamada istenilen kolaylığı sağlamadığı, dolayısıyla belirli bir tutara kadar olan alımların bu madde kapsamında temin edilebileceği belirtilmiştir.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'de de, 4734 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemeyeceği ve piyasada yapılan fiyat araştırması sonucunda bu limitlerin aşılacağının tespit edilmesi halinde, ihtiyacın Kanun'un ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Buna göre, doğrudan temin usulü, Kanun'un temel ilkelerine aykırı olmamak ve uygulamada verimlilik sağlamak şartıyla kullanılması gereken bir alım yöntemi olup 4734 sayılı Kanun ile öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilmesi, mevzuata aykırılık oluşturmaktadır.

Yapılan incelemeler neticesinde, yıl içerisinde süreklilik arz eden, önceden

öngörülebilen, önceki yıllarda mutat olarak gerçekleştirilen ve yaklaşık maliyeti hesaplandığında doğrudan temin parasal limitlerini aşan mal ve hizmet alımlarının Kanun'un ilgili hükümlerine göre ihale yoluyla temin edilmesi gerekirken kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirildiği görülmüştür.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine ve kurum bütçesinden ödenek gönderilen tüm harcama birimlerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, süreklilik arz eden ve/veya önceden öngörülebilen nitelikteki mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinden, yaklaşık maliyeti doğrudan temin sınırını aşan ihtiyaçların analiz edilip bütçe planlaması yapılmak suretiyle ihale ile temin edilmesi; Kanun'un temel ilkeleri olan rekabet, eşit muamele, güvenirlik, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve kaynakların verimli kullanılmasının sağlanması amaçlarına uygun olarak, alımların parasal limitlerin altında kalmak suretiyle parçalara bölünmemesi gerekmektedir.

BULGU 6: Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması

Kurum tarafından doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde yüklenici ile sözleşme imzalanmayan alımların yapıldığı görülmüştür.

Kamu İhale Kurumu tarafından hazırlanarak 11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.02.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara ilişkin uygulama esasları" başlıklı 4'üncü maddesinin beşinci fıkrasında, "*Teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanunun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanması zorunludur.*" hükmüne yer verilmiştir.

Buna göre, teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde, alımın bir sözleşmeye bağlanarak mevzuata uygun işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, doğrudan temin yöntemiyle yapılan ve alımı belirli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinden sözleşme imzalanmayan alımların olduğu tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine ve kurum bütçesinden ödenek gönderilen tüm harcama birimlerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, doğrudan temin yöntemiyle yapılan ve belirli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde yüklenici ile sözleşme imzalanması gerekmektedir.

BULGU 7: Ticari Ünitelere Ait Ortak Gider Tüketim Bedelinin Tahsilatının Yapılmaması, Tahsilata İlişkin Takip Sisteminin Kurulmaması ve Kontrollerin Geliştirilmemesi

Kurum tarafından yapılan ticari ünite kiralamalarında, kiracılar tarafından ödenmesi gereken ortak gider tüketim bedellerinin tahsilatının sağlanamadığı; buna ilişkin takip sisteminin kurulmadığı ve gerekli kontrollerin oluşturulmadığı tespit edilmiştir.

Adalet Bakanlığı ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı arasında 04.10.2023 tarihinde imzalanmış olan İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığının Ticari Ünite Kiralamalarında Yetkilendirildiği Protokol kapsamında gerçekleştirilen ticari ünite kiralama sözleşmelerinin 18'inci maddeleri uyarınca, kiralanacak alanların elektrik, su, doğalgaz, ısıtma, soğutma, havalandırma ve benzeri ortak gider tüketimlerinin, kiracılar tarafından kendi adlarına yaptıracağı abonelikler üzerinden ödeneceği; abonelik işleminin mümkün olmaması durumunda ise bahsi geçen tüketimlerin ölçülebilmesi için gerekli araçların kiracılar tarafından temin edilerek güncel tarifeler üzerinden usulüne uygun, eksiksiz ve aylık olarak Kurum hesabına yatırılacağı; ortak giderler genel bütçeden karşılanıyor ise ilgili bütçenin hesabına yatırılması gerektiği düzenlenmiştir.

Buna göre, kendi adına abonelik yaptıramayan kiracıların elektrik, su, doğalgaz ve benzeri ortak tüketim giderlerini, gerekli araçları (süzme sayaç) temin ederek güncel tarifelere göre, bu giderleri karşılayan ilgili kurum hesabına aylık olarak yatırması; Kurumun ise bu tutarların takip ve tahsilini sağlaması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, ilgili harcama birimlerince, kendi adına abonelik yaptıramayan kiracıların kullandığı elektrik ve su giderlerinin her ay düzenli olarak kontrol edilmediği; yapılan hesaplamaların gerçeğe uygun olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, yapılan ödemelerin zamanında ve doğru olup olmadığının Kurum Lojman ve Ticari Üniteler Bürosu tarafından düzenli takip edilmediği tespit edilmiştir.

Ticari ünitelerin bulunduğu idarelerde ortak giderler, bazı dönemler Kurum bütçesinden karşılanıyor iken; aynı ticari ünite ortak gideri bazı dönemlerde ise genel bütçe ödenekleri ile karşılanabilmektedir. Kurum tarafından ticari ünite ortak giderlerinin tahsiline ilişkin herhangi bir takip sistemi bulunmadığından kiracılardan tahsil edilmesi gereken ortak gider tüketim bedel tutarı ve eksik tahsilat tutarı tam olarak hesaplanamamaktadır.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ödemelerin takibinin daha sağlıklı yapılabilmesi bakımından uygun bir programın kurulması için analiz çalışmalarının tamamlandığı ve programın yazılım sürecinin de yakın zamanda tamamlanmasının beklenildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, kiraya verilmiş ticari ünitelerde kendi adına abonelik yaptıramayan kiracıların elektrik, su, doğalgaz ve benzeri ortak tüketim giderlerinin tahsilatı için öncelikli olarak takip sisteminin kurulması ve kontrollerin geliştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Elektronik Ortamda Oluşturulan Ödeme Emri Belgelerine Kanıtlayıcı Belgelerin Eklenmemesi

Elektronik ortamda oluşturulan ödeme emri belgeleri eki olan kanıtlayıcı belgelerin eklenmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun ek 4'üncü maddesinde, Kanun kapsamında yer alan tüm iş ve işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilebileceği ve maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığının yetkili olduğu belirtilmiştir. 31.12.2005 tarih ve 26040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin "Ödeme belgeleri ve bağlanacak kanıtlayıcı belgeler" başlıklı 5'inci maddesinin beşinci fıkrasında, Hazine ve Maliye Bakanlığının, Yönetmelik kapsamındaki işlemlere ilişkin belgelerin elektronik ortamda oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibrazına ilişkin usul ve esasları, şekil hükümlerinden bağımsız olmak üzere belirlemeye yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

26.06.2018 tarih ve 30460 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "Belgelerin oluşturulması ve muhafazası" başlıklı 24'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, Bakanlığın, Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi (BKMYBS) kapsamında, gerçekleştirme belgeleri ve diğer belgelerle ilgili işlemlerin elektronik ortamda yürütülmesi

sırasında yapısal dosya formatlarının yanı sıra yapısal olmayan dosya formatlarının da (kağıt belgelerin taranması sonucunda elde edilenler dahil) kullanılmasına izin verebileceği belirtilmiştir.

18.10.2022 tarih ve 31987 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Harcamaların Elektronik Ortamda Gerçekleştirilmesi konulu 78 sıra numaralı Muhasebat Genel Tebliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde kanıtlayıcı belgeler; ilgili mevzuatına göre, kamu harcamalarının belirlenmiş usul ve esaslara uygun olarak yapıldığına ve gerçekleştirildiğine ilişkin, görevlendirilmiş kişi veya komisyonlarca düzenlenip onaylanan ve ödeme emri belgesinin eki belgeler olarak tanımlanmıştır. Aynı Tebliğ'in "Bakanlık uygulamaları üzerinden ÖEB ve kanıtlayıcı belgelerin hazırlanması ve muhasebeye iletilmesi" başlıklı 5'inci maddesinin dördüncü fıkrasında, yapısal olmayan dosya formatlı kanıtlayıcı belgelerden e-imzalı olmayanların taratılarak ödeme emri belgesine ekleneceği hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, elektronik ortamda ödeme emri belgesi oluşturulan harcamalara ilişkin kanıtlayıcı belgelerin elektronik ortamda oluşturulamaması durumunda bu belgelerin taratılarak BKMYBS'ye eklenmesi gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde, yapılan harcamalara ilişkin BKMYBS'de ödeme emri belgelerinin düzenlendiği fakat bu ödemelere ilişkin kanıtlayıcı belgelerin sisteme yüklenmediği tespit edilmiştir.

İdarece bulgu konusuna iştirak edilmekte olup ilgili hususların tüm işyurdu müdürlüklerine bildirildiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, elektronik ortamda oluşturulan ödeme emri belgelerine ilişkin kanıtlayıcı belgelerin Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi'ne eksiksiz olarak yüklenmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Ticari Ünitelere Ait Ortak Gider Tüketim Bedelinin Tahsilatının Yapılamaması, Tahsilata İlişkin Takip Sisteminin Kurulmaması ve Kontrollerin Geliştirilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda aynı başlıkla bulgu konusu yapılmıştır.
Peşin Tahsil Edilen Kira Gelirlerinin Gelecek Aylara/Yıllara ait Gelirler Hesabında Takip Edilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda aynı başlıkla bulgu konusu yapılmıştır.
Taşınmazlar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda aynı başlıkla bulgu konusu yapılmıştır.
İdare Tarafından Yapılan Bina Alım, İnşa, Onarım ve Demirbaş Alımlarının Varlık Hesabına Dönüştürülmemesi, Doğrudan Giderleştirilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda "Yapım İşleri Kapsamında Yapılan Ödemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi" başlığı ile bulgu konusu yapılmıştır.
İdarenin Mülkiyetinde, Yönetiminde ve Kullanımında Bulunan Taşınmazların Envanter ve Kayıt İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda aynı başlıkla bulgu konusu yapılmıştır.
Tahsil Edilemeyen Alacakların Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına Aktarılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda aynı başlıkla bulgu konusu yapılmıştır.
Hurdaya Ayrılan Maddi Duran Varlıkların Kayıt Altına Alınmaması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda "Hurdaya Ayrılan Taşınırların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında İzlenmemesi" başlığı ile bulgu konusu yapılmıştır.
Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Mal Alımlarında Sözleşme İmzalanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	2024 yılı Denetim Raporunda "Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılan ve Belirli Bir Süreyi Gerektiren Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerinde Sözleşme İmzalanmaması" başlığı ile bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 69 **Adı : CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞYURTLARI KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	29.228.753.394,29
630	01	Personel Giderleri	152.290.080,10
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	13.875.245,91
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.140.233.614,33
630	05	Cari Transferler	0,00
630	07	Sermaye Transferleri	3.458.001.620,20
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	6.783.186,32
630	13	Amortisman Giderleri	133.992.719,93
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	18.972.047,34
630	16	Satışların Maliyeti	21.261.494.090,95
630	17	Dönem Giderleri	5.057.395,93
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	364.234,45
630	25	Kamu İd. Bedelsiz Ol. Dev. Mali Olmayan Var. Kay. Gid.	8.665,83
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	25.030.807,87
630	99	Diğer Giderler	12.649.685,13

GİDERLER TOPLAMI (A) **29.228.753.394,29**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	35.424.133.974,66
600	01	Vergi Gelirleri	2.022.215.379,29
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	26.657.588.276,72
600	04	Alınan Bağışlar ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.809.463.004,08
600	05	Diğer Gelirler	934.308.680,17
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	490.644,40
600	25	Kamu İd.Bedelsiz Ol. Al. Mali Olmayan Var. Elde Ed. Gelirler	67.990,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **35.424.133.974,66**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	13.653.717,49
610	01	Vergi Gelirleri	8.587.185,65
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.043.414,96
610	05	Diğer Gelirler	23.116,88

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **13.653.717,49**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **35.410.480.257,17**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **643.583.636,77**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **6.825.310.499,65**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**29.228.753.394,29**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**35.424.133.974,66**	**NET GELİR (D=B-C)**	**35.410.480.257,17**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**13.653.717,49**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**6.825.310.499,65**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 69

CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞYURTLARI KURUMU

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	15.893.222.666,85
10	**Hazır Değerler**	3.166.451.227,97
100	KASA HESABI	258.126,31
102	BANKA HESABI	2.980.600.693,29
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-43.970.013,81
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	209.505,84
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	229.352.916,34
12	**Faaliyet Alacakları**	5.101.892.104,21
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.063.369.541,50
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	37.965.550,65
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	553.072,61
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	3.939,45
13	**Kurum Alacakları**	3.457.446.609,89
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	3.457.435.317,94
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	11.291,95
14	**Diğer Alacaklar**	24.696.922,79
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	24.696.922,79
15	Stoklar	3.919.338.398,63
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.931.343.829,67
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	191.318.783,42
152	MAMUL HESABI	314.694.274,62
153	TİCARİ MALLAR HESABI	1.481.981.510,92
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	29.981.565,66
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	21.463.896,02
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	8.517.669,64
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	193.415.837,70
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	192.446.328,67
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	542.337,59
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	427.171,44
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	4.024.183.651,09
22	**Faaliyet Alacakları**	9.089.149,30
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.329.207,70
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.759.941,60
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.007.645.674,14

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	990.487.844,97
32	**Faaliyet Borçları**	78.105.050,23
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	78.105.050,23
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	406.590.132,54
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	29.076.693,56
333	EMANETLER HESABI	377.513.438,98
34	**Alınan Avanslar**	330.431.013,11
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	330.431.013,11
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	0,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	172.775.165,64
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	163.125.032,83
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	7.043.207,53
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	144.825,34
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	2.462.099,94
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.926.756,09
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.466.336,69
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	460.419,40
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	659.727,36
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	471.326,68
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	188.400,68
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	27.742.596,15
43	**Diğer Borçlar**	21.553.042,98
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	21.553.042,98
44	**Alınan Avanslar**	3.966.260,00
440	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	3.966.260,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.223.293,17
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.223.293,17
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	18.899.175.876,82
50	**Net Değer**	3.408.633.570,47
500	NET DEĞER HESABI	3.408.633.570,47
51	**Değer Hareketleri**	52.611.865,88
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	52.611.865,88
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	16.615.713.949,87
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	16.615.713.949,87
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-8.003.094.009,05

250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	39.212.426,61
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	24.975.457,25
252	BİNALAR HESABI	4.215.223.892,19
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	599.278.017,12
254	TAŞITLAR HESABI	93.715.584,38
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	176.298.817,14
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.458.966.705,75
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	140.985.889,52
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	176.922.295,68
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	141.073,88
260	HAKLAR HESABI	301.862,12
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-160.788,24
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	7.274.273,15
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	7.274.273,15
29	**Diğer Duran Varlıklar**	33.480,62
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	411.291,45
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-377.810,83

AKTİF TOPLAMI 19.917.406.317,94

580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-8.003.094.009,05
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	6.825.310.499,65
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	14.100.182.109,17
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-7.274.871.609,52

PASİF TOPLAMI 19.917.406.317,94

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	894.248.581,44
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	894.248.581,44
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	12.978.946,65
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	12.978.946,65
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	36.292.067,75
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	36.292.067,75
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	99.129.945,71
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	100.557.892,02
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	0,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	199.687.837,73

DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gideri Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tahminleri ve Bütçe Gelirleri Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

DOBGM	**:** Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü
HYS	**:** Harcama Yönetim Sistemi
MYS	**:** Muhasebe Yönetim Sistemi
TRT	**:** Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının Hatalı İşletilmesi

2. Faaliyet Gelirlerinden Elde Edilen Alacakların Eksik ve Hatalı Kaydedilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü (DOBGM) 1970 yılına kadar tiyatro, opera ve bale sanat dallarını bünyesinde bulunduran ve 5441 sayılı Devlet Tiyatroları Kuruluş Kanunu ile 1949 yılında kurulan Devlet Tiyatroları teşkilatında yer almıştır. 1970 yılında 1309 sayılı Devlet Opera ve Balesi Kuruluş Kanunu ile kurulmuş ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü adını almıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı tüzel kişiliğe sahip özel bütçeli bir kamu idaresidir.

1309 sayılı Kuruluş Kanunu, 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 82'nci maddesi ile "Devlet Opera ve Balesi Personeli Hakkında Kanun" olarak değiştirilmiş, 11 maddesi iptal, ek ve değişikliğe uğramıştır. İdarenin kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esaslar ise 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile yeniden düzenlenmiştir.

İdarenin faaliyet alanı ve hizmet kapsamı, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve Devlet Opera ve Balesi Yönetmeliği'nin 2'nci maddesine göre; Bakan onayı ile yurt içi ve yurt dışı turneler tertip etmek, milli ve milletlerarası festivaller düzenlemek, opera temsilleri, bale temsilleri, operet, müzikal temsilleri, modern dans, birim dans tiyatrosu temsilleri, çocuk temsilleri, konserler, müzik ve sahne sanatları ile ilintili diğer etkinlikler, ulusal ve uluslararası kurum, kuruluş ve kişilerle bağlantılar kurarak, opera, bale, çok sesli müzik konularında yayınlar yapmak, TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) ve özel yayın kuruluşlarıyla işbirliği yaparak opera, bale ve çok sesli müzik programları hazırlanması hususunda gerekli çalışmaları gerçekleştirmek, Milli Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimlerle işbirliği yaparak ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğrenim kurumlarında sahne sanatları ile ilgili eğitimler ve etkinlikler düzenlemek, çocuk ve gençlerin müzik ve sanat gelişimine yönelik kurslar ve çeşitli eğitim çalışmaları yapmak, Türk müzik ve sahne sanatçılarının dünyada tanınmaları için onları desteklemek, teşvik etmek ve bu yönde diğer tedbirleri almaktır.

Bu yapısıyla, idarenin misyonu; opera, bale ve çok sesli müzik sanatını ülke genelinde tanıtmak, yaygınlaştırmak, çocuk ve gençleri teşvik etmek, ulusal ve uluslararası seviyede

evrensel ve yerli eserleri icra ederek kültür ve sanatımızı dünyaya tanıtmak ve mümkün olduğu kadar çok izleyiciye ulaşmaktır.

Vizyonu ise, "Opera, bale ve çok sesli müzik sanatlarında öncü kuruluş olarak, evrensel nitelikli eserlerin yanı sıra milli ve yerli değerlerimizi ön plana çıkartan Türk Opera ve Balesi markasını geliştirmek" olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 328'inci maddesi birinci fıkrasına göre, Ankara'da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı, özel bütçeli ve tüzel kişiliği haiz Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre Bakan onayı ile illerde müdürlükler de kurulabilmektedir.

İdarenin merkezi Ankara olup merkez teşkilatında; Genel Müdüre bağlı iki Genel Müdür Yardımcılığı, Hukuk Müşavirliği, İç Denetim Birimi, Genel Müdür Yardımcılarına bağlı olarak Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, İdari Mali İşler Dairesi Başkanlığı ve Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı bulunmaktadır. Ayrıca Genel Müdürlükte Genel Koordinatörlük, Sanat Kurulu, Teknik Kurul ve Disiplin Kurulu teşkil edilmiş, İl Müdürlüklerinde de benzer şekilde il koordinatörlükleri ve kurullara yer verilmiştir.

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü il teşkilatlanmasında; Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü (1949), İstanbul Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü (1970), İzmir Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü (1982), Mersin Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü (1993), Antalya Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü (1999), Samsun Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü (2009) yer almaktadır.

İdare personeli statülerine göre, 1309 sayılı Devlet Opera ve Balesi Personeli Hakkında Kanun, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tâbi olup, kadrolarının tespiti, ihdası, kullanımı ve iptali ile kadrolara ilişkin diğer hususlar, 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Kadro ve Usulü Hakkında 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre yürütülmektedir.

İdare, 1309 sayılı Kanun kapsamında kadrolu sanatçı, uzman ve teknik personel, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında istihdam edilen idari personel ve 657 sayılı Kanunun 4/B maddesi uyarınca yayımlanmış bulunan 06.06.1978 tarih ve 7/15754 sayılı

Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esasların Ek 8'inci maddesi kapsamında görev yapan sözleşmeli personel yapısıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü bünyesinde 657 sayılı Kanun'a tabi 262 kadrolu personel, 1309 sayılı Kanun'a tabi 1600'ü Sanatçı Memur, 52'si Uygulatıcı Uzman Memur, 531'i Uzman Memur olmak üzere toplam 2183 personel, Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esasların Ek 8'inci maddesi kapsamında 114 sözleşmeli personel ve 246 sürekli işçi olmak üzere toplam 2805 personel istihdam edilmektedir.

Genel Müdürlükte, 657 sayılı Kanuna tabi Memur kadrosunda 68 personel, 1309 sayılı Kanuna tabi 1 Sanatçı, 2 Uygulatıcı Uzman Memur ve 17 Uzman Memur, 657 sayılı Kanun 4/B kapsamında 2 ve 50 sürekli işçi olmak üzere toplam 140 personel görev yapmaktadır.

Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü bünyesinde, 657 sayılı Kanuna tabi Memur kadrosunda 54 personel, 1309 sayılı Kanuna tabi 388 Sanatçı, 10 Uygulatıcı Uzman Memur ve 131 Uzman Memur, 657 4/B kapsamında 13 sözleşmeli personel ve 74 sürekli işçi olmak üzere toplam 670 personel görev yapmaktadır.

İstanbul Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü bünyesinde, 657 sayılı Kanuna tabi Memur kadrosunda 42 personel, 1309 sayılı Kanuna tabi 385 Sanatçı, 10 Uygulatıcı Uzman Memur ve 142 Uzman Memur, 657 4/B kapsamında 21 sözleşmeli personel ve 15 sürekli işçi olmak üzere toplam 615 personel görev yapmaktadır.

İzmir Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü bünyesinde, 657 sayılı Kanuna tabi Memur kadrosunda 41 personel, 1309 sayılı Kanuna tabi 270 Sanatçı, 9 Uygulatıcı Uzman Memur ve 66 Uzman Memur, 657 4/B kapsamında 12 sözleşmeli personel ve 29 sürekli işçi olmak üzere toplam 427 personel görev yapmaktadır.

Mersin Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü bünyesinde, 657 sayılı Kanuna tabi Memur kadrosunda 26 personel, 1309 sayılı Kanuna tabi 187 Sanatçı, 6 Uygulatıcı Uzman Memur ve 57 Uzman Memur, 657 4/B kapsamında 19 sözleşmeli personel ve 7 sürekli işçi olmak üzere toplam 302 personel görev yapmaktadır.

Antalya Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü bünyesinde, 657 sayılı Kanuna tabi Memur kadrosunda 15 personel, 1309 sayılı Kanuna tabi 201 Sanatçı, 7 Uygulatıcı Uzman Memur ve

50 Uzman Memur, 657 4/B kapsamında 22 sözleşmeli personel ve 31 sürekli işçi olmak üzere toplam 326 personel görev yapmaktadır.

Samsun Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü bünyesinde, 657 sayılı Kanuna tabi Memur kadrosunda 16 personel, 1309 sayılı Kanuna tabi 168 Sanatçı, 8 Uygulatıcı Uzman Memur ve 68 Uzman Memur, 657 4/B kapsamında 25 sözleşmeli personel ve 40 sürekli işçi olmak üzere toplam 325 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliğe sahip, özel bütçeli bir kamu kuruluşu olarak 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Ekli (II) sayılı Cetvelinde "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" kapsamında yer almaktadır.

İdare bütçesi, 5018 sayılı Kanun gereğince stratejik plan ve performans programına uygun olarak analitik bütçe sistemine göre mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterecek şekilde hazırlanmakta ve ilgili yıl merkezi yönetim bütçe kanunu ile cari yıl gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verme bağlamında kesinleşmektedir.

Bu kapsamda Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü faaliyetlerini, ilgili mali yılı bütçesi ile merkezde mevcut beş harcama birimi ile toplu olarak altı il müdürlüğüne verilen ödenekler ile yürütmektedir.

İdare gelirleri, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 330'uncu maddesinde aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

a) Genel bütçeden ayrılan ödenek,

b) Temsil ve konserlerden elde edilecek hasılat,

c) Tanıtıcı ve aydınlatıcı yayınlar hasılatı,

ç) Her türlü bağışlar ile diğer çeşitli gelirler,

d) Yurt içi ve yurt dışı festival gelirlerinden elde edilecek hasılat.

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, 31 Aralık 2023 tarihli ve 32416 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun

eki cetvelde gösterildiği üzere hazine yardımı almaktadır. İdare yapılanmasında, sosyal tesis, döner sermaye işletmesi, şirket ya da bütçe dışı özel hesap bulunmamaktadır.

Bütçe Gerçekleşmeleri:

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğüne 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere 2.696.748.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, yıl içerisinde yapılan aktarma ve eklemeler sonucunda nihai ödenek 3.156.763.042,47 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %97,37'si olan 3.073.820.125,26 TL'si kullanılmıştır. DOBGM'nin ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılı bütçe ödeneği ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gideri Gerçekleşmeleri

Bütçe Giderinin Türü	Bütçe Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Nihai ödeneğe göre gerçekleşme yüzdesi (%)
01. Personel Giderleri	2.118.913.000,00	2.406.418.000,00	2.379.231.957,90	98,87
02. SGK Devlet Primi Giderleri	244.146.000,00	259.897.000,00	255.887.265,21	98,45
03. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	165.227.000,00	286.986.042,47	270.271.120,95	94,17
05. Cari Transferler	98.462.000,00	130.962.000,00	107.554.847,57	82,12
06. Sermaye Giderleri	70.000.000,00	72.500.000,00	60.874.933,63	83,96
Toplam	**2.696.748.000,00**	**3.156.763.042,47**	**3.073.820.125,26**	**97,37**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere bütçe geliri olarak 2.695.748.000 TL öngörülmüş, yılsonunda 3.228.614.395,18 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğünün ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılı bütçe geliri gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tahminleri ve Bütçe Gelirleri Gerçekleşmeleri

Ekonomik Kod	Açıklama	Tahmini Gelir (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)	Gerçekleşme yüzdesi (%)
3	**Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri**	60.722.000,00	116.477.897,29	191,82
4	**Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler**	2.630.053.000,00	3.093.534.363,15	117,62
5	**Diğer Gelirler**	4.973.000,00	18.779.316,61	377,62
	Red ve İadeler (-)	0,00	177.181,87	-
	Toplam	**2.695.748.000,00**	**3.228.614.395,18**	**119,76**

Faaliyet Gerçekleşmeleri:

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğünün 2024 yılı faaliyet gideri 3.310.895.047,29 TL, net faaliyet geliri 3.239.059.881,33 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 15.377.501,69 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 56.457.664,27 TL olumsuz faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, muhasebe ve raporlama işlemlerinde, kapsam dahilinde bulunduğu 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığınca Devlet Muhasebesi Standartları doğrultusunda hazırlanan ve Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, 41 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği hükümleri çerçevesinde yıllık olarak yayımlanan "Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdareleri Detaylı Hesap Planı" ile bu konularda yayımlanan diğer tebliğlerdeki düzenlemelerine tabidir.

Anılan mevzuat hükümleri gereği idare, mali sonuç doğuran faaliyetlerine ilişkin olarak muhasebe ve raporlama işlemlerini, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından genel yönetim kapsamındaki idareler için geliştirilen ve uygulamaya konulan Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sisteminin, Muhasebe Yönetim Sistemi (MYS) modülü aracılığı ile yürütmektedir. Anılan sistemin ödenek işlemlerinden (e-bütçe) başlayan tahakkuk ve ödeme ile belgelendirmeyi içeren harcama süreçlerine ilişkin olarak geliştirilen Harcama Yönetim Sistemi (HYS) modülü de kullanılmaktadır.

İdare, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Mali Raporlama" başlıklı 538'inci maddesi gereğince, 539'uncu maddesinde sayılan mizan, temel mali tablolar olan bilanço, faaliyet sonuçları tablosu, nakit akış tablosu, öz kaynak değişim tablosu, bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu ile diğer mali tablolarını, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlamaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden idare tarafından denetime sunulanlar aşağıda belirtilmiş olup denetim bunlar ile anılan Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum

çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedür belirlenmesi çalışmaları mevcut olmakla birlikte yeniden değerlendirilmesi gerektiğinden süreç henüz tamamlanmamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

DOBGM Stratejik Planı (2024-2028) zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İç kontrol riskleri belirlenmediğinden risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma da yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetki-görev ve sorumlulukları belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır; fakat yeniden gözden geçirilmesi ve güncellenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. İdare tarafından harcama yetkililiği devri dışında yetki devri yapılmasını gerektiren bir husus bulunmamakta olup yetki devirleri mevzuata uygun yapılmaktadır. İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmaktadır. İdare tarafından risklerin belirlenmesi çalışmaları devam ettiğinden, risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara uygun olarak kurulmuştur. Ancak Kurumda yeterli sayıda Mali Hizmetler Uzmanı istihdam edilmediğinden iç kontrol ve ön mali kontrole yönelik işlemlerin yürütülmesinde yetersiz kalınmaktadır. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut olup mali iş süreçlerinin hazırlanması sonrası kapsamının genişletilmesine ihtiyaç duymaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve Kurumun web sitesinde yayımlanmıştır. Kurumda veri kayıt ve dosyalama sistemi bulunmakta ve mevcut bilgi yönetim sistemleri bilgi güvenliğini ve yedekleme gerekliliklerini karşılamaktadır. İdarenin 2024-2025 yıllarını kapsayan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İç kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu üst yöneticinin onayı ile görevlendirilmiştir. Fakat iç kontrol sistemine yönelik bir değerlendirme yapılmamış olması sebebiyle değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmamıştır. Kamu

İdaresinde iç denetim birimi kurulmuştur. Ancak DOBGM Merkez Teşkilatı için 3 adet iç denetçi kadrosu ihdas edilmiş olup, 2024 yıl sonu itibarıyla 1 iç denetçi kadrosu dolu, 2 iç denetçi kadrosu boştur. İç denetçi tarafından 2018 yılı iç denetim programı kapsamında "İç Kontrol Sisteminin Kurulması Hazırlık Çalışması" konulu bir danışmanlık raporu da düzenlenmiştir

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının Hatalı İşletilmesi

Gişelerden kredi kartı ile yapılan bilet satışlarından elde edilen gelirlerin muhasebe kayıtları incelendiğinde, bazı İl Devlet Opera ve Balesi Müdürlüklerince 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar hesabının hatalı işletildiği, mevzuatta düzenlendiği şekliyle kullanılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar hesabının niteliğinin düzenlendiği 38'inci maddesinde, bu hesabın muhasebe birimince banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilat ve bunlara ilişkin olarak yapılan mahsup ve iade işlemlerinin

izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. “Hesabın İşleyişi”nin düzenlendiği 39’uncu maddesine göre de, banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilatlar bu hesaba borç, 600 Gelirler Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak kaydedilecek, banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilatlar nedeniyle muhasebe biriminin banka hesabına aktarılan tutarlar ise bu hesaba alacak, 102 Banka Hesabına da borç kaydedilecektir.

Mezkûr mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, kredi kartları ile yapılan bilet satışlarında, bu satışlara ait tutarların 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar hesabına borç kaydedilmesi, ilgili tahsilatların Kurum banka hesaplarına aktarıldığında ise 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar hesabı kapatılarak 102 Banka hesabına aktarılması gerekmektedir. Kredi kartı ile yapılan bilet satışlarından elde edilen gelirlerin muhasebe kayıtları incelendiğinde, Mersin, Antalya ve Samsun Devlet Opera ve Balesi Müdürlüklerince ilgili tutarların 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar hesabına gişeden satış yapıldığı gün kaydedilmesi yerine Kurumun banka hesaplarına aktarıldığı gün ilk olarak 109 no’lu hesaba, ardından 102 Banka hesaplarına kayıtların yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum hem bilet satışlarından elde edilen gelirin Kurum banka hesaplarına geçişine ilişkin sürecin muhasebe kayıtları üzerinden takibini engellemekte, hem de Aralık ayında yapılan bilet satışlarının bir kısmı Ocak ayı içinde Kurum banka hesaplarına aktarılacağından, dönem sonu mali tablolarında 109 Banka Kredi Kartlarından Alacaklar hesabının eksik bakiye vermesine sebep olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, İdarenin bulgu konusu hususa katıldığı belirtilerek yapılan tespitler doğrultusunda tahakkuk esaslı olarak 2025 yılı için gerekli kayıt ve işlemlerin yapılmakta olduğu ifade edilmiştir. Ancak kayıtların 2025 yılı içinde yapılmaya başlanmasından ötürü bulgu konusu edilen hatanın 2024 yılı mali tablolarında etkisi devam etmektedir.

Bu itibarla, kredi kartları ile yapılan bilet satışlarından elde edilen gelirlerin Kurum banka hesaplarına geçiş sürecinin takibi ve mali tabloların doğruluğunun sağlanması açısından kayıtların mevzuatın hükmettiği şekliyle yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Faaliyet Gelirlerinden Elde Edilen Alacakların Eksik ve Hatalı Kaydedilmesi

Devlet Opera ve Balesi İl Müdürlüklerinin bazılarında tahakkuk etmiş faaliyet gelirlerinin 120/220 Gelirlerden Alacaklar hesabında takip edilmediği, bazılarında da hesabın hatalı işletildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 51'inci maddesine göre, "*Gelirlerden alacaklar hesabı; mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler, duran varlıklar ana hesap grubu içindeki gelirlerden alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan dönem sonunda vadesi bir yılın altına inenler ile bunlardan yapılan tahsilat veya terkinlerin izlenmesi için kullanılır.*"

"Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 52'nci maddesinde de, gelirlerden alacaklar hesabına ilişkin tahakkuk işlemleri açıklanmaktadır. Buna göre, ilgili servislerce tahakkuk bordroları ile ya da tahakkuk fişleri ile muhasebe servisine bildirilen gelirlerden alacak tutarları, düzenlenecek muhasebe işlem fişiyle ilgili hesaplara alınarak tahakkuk kayıtları yapılacak, bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tahsili gereken tutarlar bu hesaba, bir yıldan daha uzun sürede tahsili gereken tutarlar ise duran varlıklar ana hesap grubunda yer alan gelirlerden alacaklar hesabına kaydedilerek izlenecektir. Ayrıca duran varlıklar ana hesap grubunda yer alan gelirlerden alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan, dönem sonlarında vadesi bir yılın altına inenlerin de bu hesaba aktarılacağı belirtilmiştir.

"Hesabın işleyişi"nin düzenlendiği 53'üncü maddesinde ise 120 Gelirlerden Alacaklar hesabına borç ve alacak kayıtlarının yapılışı düzenlenmektedir. Buna göre, vergi dairelerinde vergilendirme bölümünden, diğer muhasebe birimlerinde ise ilgili servislerinden verilen gelir tahakkuku tutarları bu hesaba borç, 600 Gelirler Hesabına alacak kaydedilecek, gelirlerden alacaklar hesabında kayıtlı alacaklardan, nakden veya mahsuben yapılan tahsilat tutarları bir taraftan bu hesaba alacak, 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç; diğer taraftan 800 Bütçe Gelirleri Hesabına alacak, 805 Gelir Yansıtma Hesabına borç kaydedilecektir.

İlgili mevzuat hükümlerinden anlaşıldığı üzere, mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen gelirlerden bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tahsili gereken tutarlar 120 Gelirlerden Alacaklar hesabına, bir yıldan daha uzun sürede tahsili gereken tutarlar ise duran varlıklar ana hesap grubundaki 220 Gelirlerden Alacaklar hesaplarına kaydedilerek takip edilecek, vadesi bir yılın

altına inenler de ilgili hesaba aktarılacaktır. Ayrıca nakden veya mahsuben yapılan tahsilatlar da 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabına aktarılmak suretiyle gelir kaydedilecektir.

Genel Müdürlük tarafından "Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Çocuk Balesi-Çocuk Korosu Yönergesi" çerçevesinde yeteneklerine göre elemeler sonucu belirlenen çocuklara süresi çocuk balesi için 3 yıl, çocuk korosu için de 4 yıl olmak üzere kurs hizmeti verilmektedir. Kurslara katılacak kişilerin kesin listesi belirlendikten sonra muhasebe servisine bildirilmektedir. Dolayısıyla bu listelere göre kesinleşen kurs ücret gelirlerinin tahakkuk kayıtlarının muhasebe servislerince yapılması ve tahsilat tutarınca hesaplardan düşülmesi gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemede, Devlet Opera ve Balesi İstanbul Müdürlüğü ve Samsun Devlet Opera ve Balesi Müdürlüklerince kurslara katılacak kişilerin kesin listesinin muhasebe servislerine bildirildiği; fakat kurs ücret gelirlerinin tahakkuk kayıtları yapılmadan doğrudan gelir kaydedildiği tespit edilmiştir. Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü ile Antalya Devlet Opera ve Balesi Müdürlüklerince de 120 Gelirlerden Alacaklar hesabının hatalı bir şekilde işletildiği, muhasebe servisine bildirilen tutarların en baştan tahakkuk hesaplarına alınması yerine kursa katılan kişilerin ödeme yaptığı gün 120 Gelirlerden Alacaklar hesabına kaydının yapıldığı ve aynı gün 102 Banka hesabına aktarılmak suretiyle gelir kaydı yapıldığı tespit edilmiştir. Gelirlerden alacaklar hesabı mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen tutarların vade süresine göre tahsilinin veya terkininin izlenmesi için kullanılmaktadır. Bu şekilde tahakkuk bazlı muhasebe sisteminin temel unsurlarından olan hesapların vade yapılarına göre ayrılarak tahakkuk ve tahsil süreçlerinin mali tablolara doğru bir şekilde yansıtılabilmesi amaçlanmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, İdarenin bulgu konusu hususa katıldığı belirtilerek bulguda yapılan tespitler doğrultusunda bahsi geçen İl Müdürlüklerince tahakkuk etmiş faaliyet gelirlerinin 120/220 Gelirlerden Alacaklar hesabında izlenmeye başlanıldığı ifade edilmiştir. Ancak kayıtların 2025 yılında yapılmaya başlanmasından ötürü bulgu konusu edilen hatanın 2024 yılı mali tablolarında etkisi devam etmektedir.

Bu itibarla, mali tabloların doğruluğunu teminen İdarenin kurs hizmetlerinden elde ettiği gelirlerin tahakkuk ve tahsilatına ilişkin kayıtlarının mevzuat çerçevesinde tam ve doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 53 | **DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	279.521.105,36
10	**Hazır Değerler**	907.565,41
102	BANKA HESABI	0,01
105	DÖVİZ HESABI	395.186,40
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	512.379,00
12	**Faaliyet Alacakları**	212.892,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	206.412,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.480,00
13	**Kurum Alacakları**	177.742.030,54
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	177.742.030,54
14	**Diğer Alacaklar**	650.522,24
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	650.522,24
15	Stoklar	27.749.105,49
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	27.749.105,49
16	**Ön Ödemeler**	70.433.367,28
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	70.433.367,28
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	1.825.622,40
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	1.825.622,40
2	DURAN VARLIKLAR	56.790.854,90
22	**Faaliyet Alacakları**	102.750,49
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	102.750,49
25	**Maddi Duran Varlıklar**	55.474.920,16
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.866.163,79
252	BİNALAR HESABI	131.887.451,56
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	54.237.776,71
254	TAŞITLAR HESABI	26.543.063,50
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	59.163.655,72
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-219.223.191,12
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	2.038.913,85
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.038.913,85
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	1.213.184,25
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	1.213.184,25
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	71.604.130,24
32	**Faaliyet Borçları**	12.169.805,37
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	12.169.805,37
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.701.082,18
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	334.828,29
333	EMANETLER HESABI	1.366.253,89
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	56.276.336,92
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	48.166.693,58
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	7.410.283,05
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	699.360,29
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.456.905,77
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.456.905,77
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	130.378.690,08
43	**Diğer Borçlar**	13.068,15
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	13.068,15
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	130.365.621,93
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	130.365.621,93
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	134.329.139,94
50	**Net Değer**	1.975.623,98
500	NET DEĞER HESABI	1.975.623,98
51	**Değer Hareketleri**	196.523.050,17
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	196.523.050,17
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.175.936.782,05
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.175.936.782,05
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.183.648.651,99
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.183.648.651,99
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-56.457.664,27
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.896.540.187,46
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.952.997.851,73

	VARLIKLAR HESABI	
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 336.311.960,26

PASİF TOPLAMI 336.311.960,26

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.085.421,59
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.085.421,59
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	5.088.967,36
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	5.088.967,36
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	6.752.711,67
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	6.752.711,67

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 53 **Adı : DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.310.895.047,29
630	01	Personel Giderleri	2.391.334.716,46
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	255.887.265,21
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	185.622.125,55
630	05	Cari Transferler	107.554.847,57
630	13	Amortisman Giderleri	26.926.720,89
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	80.092.745,94
630	15	KarŞılık Giderleri	43.463.825,44
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	441.483,38
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.810.906,66
630	99	Diğer Giderler	199.760.410,19

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.310.895.047,29**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.239.237.063,20
600	03	TeŞebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	116.477.897,29
600	04	Alınan BağıŞ ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.090.332.042,47
600	05	Diğer Gelirler	32.427.123,44
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.239.237.063,20**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	177.181,87
610	03	TeŞebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	166.342,89
610	05	Diğer Gelirler	10.838,98

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **177.181,87**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.239.059.881,33**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **15.377.501,69**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-56.457.664,27**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.310.895.047,29**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.239.237.063,20**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.239.059.881,33**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**177.181,87**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-56.457.664,27**

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Personel Sayısı (Taşra Dahil)

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Gerçekleşme Tablosu (Ekonomik Sınıflandırma Düzeyinde)

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 4: Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmayan Hidroelektrik Santralleri

KISALTMALAR

AT	Arazi Toplulaştırma
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
EPİAŞ	Elektrik Piyasaları İşletme Anonim Şirketi
EÜAŞ	Elektrik Üretim Anonim Şirketi
GYMY	Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
HES	Hidroelektrik Enerji Santrali
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KMYKK	Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu
kWh	Kilowatt Saat
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TİGH	Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kurum Alacaklarının Güncellenmesinin Terkin Yoluyla Yapılması

2. Takipli Alacakların İlgili Hesaplarda İzlenmemesi

3. Tahsisli Taşınmazların Mali Tablolarda Yer Almaması

4. Taşınmazların Fiili Envanterinin Yapılmaması

5. Mülkiyeti İdareye Ait Kuyuların Mali Tablolarda Tam ve Doğru Tutarlarla İzlenmemesi

6. Hurdaya Ayrılarak Satışı Yapılan Taşınırların Muhasebe Hesaplarından Çıkarılmaması

7. Genel Bütçenin Geliri Olan İdari Para Cezalarının DSİ Bütçesine Gelir Kaydedilmesi

8. Duran Varlığın Maliyetine Dahil Edilmesi Gereken İlk Madde ve Malzemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi

9. Taşınmaz Satışlarında İlgili Taşınmazın Kayıtlı Değeri Yerine Satış Bedeli Kullanılarak Kayıtlardan Çıkarılması

B. Diğer Bulgular

1. Bak Onar II Projesi Kapsamında Geri Ödenmesi Gereken Bakım Onarım Bedellerinin Eksik Tahsil Edilmesi

2. İlave Katkı Payının Hesaplanmasında Kullanılan Yıllık Sisteme Verilen Elektrik Enerjisi Üretim Miktarının Hatalı Hesaplanması

3. Elektrik Üretim Anonim Şirketine (EÜAŞ) Devredilen Hidroelektrik Santrallerine İlişkin Gerekli İşlemlerin Yapılmaması

4. Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), 6200 sayılı Kanun'la 18 Aralık 1953 tarihinde kurulmuş ve 1954 yılında teşkilatlanmıştır. DSİ Genel Müdürlüğü, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı kamu tüzel kişiliğine sahip, özel bütçeli bir kuruluş olarak yeniden düzenlenmiştir. Merkezi Ankara'dadır. Merkezi Yönetim kapsamında olup ülkemizdeki su kaynaklarının planlanması, yönetimi, geliştirilmesi ve işletilmesinden sorumlu, yatırımcı bir kuruluştur.

Kurum, faaliyetlerini 6200, 167, 1053 ve 4373 sayılı Kanunlara göre yürütmekte olup, 15.7.2018 tarih ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 121'inci maddesinde görev ve yetkileri özetle şu şekilde sıralanmıştır:

- Taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirmek,
- Sulama tesislerini kurmak, sulama sahalarında harita ve planları yapmak veya yaptırmak,
- Sulak alanları ıslah etmek, erozyon kontrolü ile ilgili etüt ve planlama işleri ve ağaçlandırma çalışmaları yapmak,
- Akarsularda ıslahat yapmak,
- Söz konusu maddede belirtilen işlerin her türlü etüt ve projelerini yapmak veya yaptırmak,
- Tesislerin yapılması hususunda her türlü mali imkânları araştırmak,
- Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılıp kamu yararı bulunan ve Genel Müdürlüğün vazifesi ile ilgili işlere ait proje ve keşif evrakını tetkik ve tasdik etmek,
- Genel Müdürlüğün bu maddede belirtilen çalışmaları için gerekli olan tesisleri yapmak veya yaptırmak, teçhiz etmek, kiralamak ve bakımlarını temin etmek,
- Genel Müdürlüğün vazifesi içinde bulunan işlerin yapılmasına lüzumlu gayrimenkulleri kanunlarına göre geçici olarak işgal etmek veya istimlak etmek veya satın almak,
- Genel Müdürlüğün çalışma konusuna giren işleri yapmaya lüzumlu malzeme, makine, teçhizat ve taşıtları seçmek, sağlamak, çalıştırmak ve icabında kira mukabili vermek ve bunlar için gerekli tamir atölyeleri ile tesisleri kurmak ve işletmek,
- Kullanılmış suları tekrar kazanmak maksadıyla gerekli tesisleri yapmak veya yaptırmak,
- Sınır aşan ve sınır oluşturan sular konusunda görev alanı ile ilgili çalışmalar yapmak,

- Kamu kurum ve kuruluşları ile yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere eğitim, etüt, planlama, proje hazırlama, müşavirlik, laboratuvar ve kontrollük hizmeti vermek,
- Su tahsislerini yapmak, yerüstü ve yeraltı sularını kalite yönünden izlemek,
- Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerini yürütmek,
- Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

Ayrıca Kurum, 1053 Sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun, 167 Sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun, 5488 Sayılı Tarım Kanunu, 6172 Sayılı Sulama Birlikleri Kanunu, 6446 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve 5543 Sayılı İskân Kanunu'nun Ek 2'nci maddesi ile verilen görevleri yerine getirir.

Kurum, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na (KMYKK) ve Kamu İhale Mevzuatına tabidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

DSİ Genel Müdürlüğünün üst yönetim birimi Ankara'daki Genel Müdürlük makamıdır. Genel Müdürlük altında merkezde Daire Başkanlıkları ve eşdeğer statüdeki Merkez Teşkilatı Birimleri ile taşrada Bölge Müdürlükleri yer almaktadır. Merkez Teşkilatı birimleri ana hizmet, danışma ve denetim ile yardımcı hizmet fonksiyonlarını üst yönetim adına takip ederler. Bölge Müdürlükleri ise kendi görev sahaları kapsamında fonksiyonların tümünü merkez teşkilatı adına yürüten yönetim birimleridir. Türkiye genelinde Akarsu Havzaları dikkate alınarak yapılandırılmış durumda ikisi geçici olmak üzere 26 adet Bölge Müdürlüğü bulunmaktadır. DSİ Çoruh Projeleri, 26.Bölge Müdürlüğü (Artvin) ile DSİ Ilısu Projesi 16. Bölge Müdürlüğü (Mardin) geçici Bölge Müdürlükleridir.

Bölge Müdürlükleri teşkilatı altında şube müdürlükleri veya müstakil başmühendislikler yer alır. Bunlar bölge müdürlüğü adına belli bir coğrafi alanda görevli ve/veya entegre bir projeyi/işletmeye alınmış tesisleri sevk ve idareden sorumludur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin ihtiyacı olan sulama, içme ve kullanma suyunun temini maksadıyla geçici statülü olarak oluşturulan KKTC Proje Şube Müdürlüğü ise Lefkoşa'da bulunmaktadır.

Genel Müdürlük ve taşra teşkilatında 31.12.2024 itibarıyla 24.838 personel istihdam edilmekte olup, dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Personel Sayısı (Taşra Dahil)

Sınıfı/ Statüsü	Merkez	Taşra	Toplam	Oran (%)
Genel İdari Hizmetleri	377	1.672	2.049	8,25
Teknik Hizmetler	1.097	5.912	7.009	28,22
Avukatlık Hizmetleri	12	98	110	0,44
Sağlık Hizmetleri	24	58	82	0,33
Yardımcı Hizmetler	34	369	403	1,62
Devlet Memurları Toplamı	**1.544**	**8.109**	**9.653**	**38,86**
Sözleşmeli Personel	194	948	1.142	4,60
4/B	5	23	28	0,11
Daimi İşçi (696 s. KHK daimi işçiler dahil)	690	13.325	14.015	56,43
Genel Toplam	**2.433**	**22.405**	**24.838**	**100**

Kurum, yatırımların plan ve programa bağlanmasında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile; bütçe ödeneklerinin serbest bırakılması ve harcanması aşaması, kesin hesabın çıkarılması ve ülke dışındaki kaynaklardan kredi sağlayarak yatırımlarını finanse etmek istediğinde Hazine ve Maliye Bakanlığı ile; Hidroelektrik Enerji Santralleri (HES) elektrik üretimi için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile; Su Kullanım Hakkı Anlaşması çerçevesinde yapacağı sözleşmelerde Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ile, içme suyu tesislerinin yapımı ve devir süreçlerinde Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Sulama Birlikleri ile irtibat halindedir.

1.3. Mali Yapı

DSİ Genel Müdürlüğü, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi özel bütçeli bir kuruluş olup, işlemlerini bu Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

Kurumun muhasebe hizmetleri, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kurulan sistemde Genel Müdürlük ve 26 Bölge Müdürlüğü olmak üzere 27 muhasebe birimince yürütülmekte ve merkezde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından konsolide edilmektedir. Sosyal Tesislere ait muhasebe kayıtları ilgili birimlerde tutulmakta, mali tabloları ise Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı'nda toplanmaktadır.

Kurumun mali yapısına ilişkin olarak 31.12.2024 itibariyle bütçe gelirleri ile bütçe giderlerinin gerçekleşmeleri aşağıda verilmektedir.

1.3.1. Gelirler

Kurumun 2024 yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosuna göre; yılsonu gelir toplamı 145.345.130.229,03 TL olup, 137.043.404.071,09 TL'si Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirlerden, 3.068.159.964,61 TL'si ise teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşmaktadır. 2024 yılı gelirlerinin birinci düzey ekonomik kod bazında dağılımı aşağıda yer almaktadır:

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Gerçekleşme Tablosu (Ekonomik Sınıflandırma Düzeyinde)

Gelir Bütçesi	Gelir Tahmini (TL)	Yılsonu Gerçekleşme (A)	Gerçekleşme/Gelir Tahmini (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.529.570.000,00	3.068.159.964,61	200,59
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	118.559.336.000,00	137.043.404.071,09	115,60
Diğer Gelirler	3.398.130.000,00	4.954.672.232,44	145,81
Sermaye Gelirleri	72.300.000,00	401.872.276,30	555,84
Red ve İadeler (-)	0,00	122.978.315,41	
Toplam Gelir	**123.559.336.000,00**	**145.345.130.229,03**	**117,63**

1.3.2. Giderler

Kurumun 2023 yılı toplam bütçe gideri 80.205.550.873 iken 2024 yılı toplam bütçe gideri % 89 oranında artış göstererek 151.539.182.839 TL olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre kurumun harcamalarının birinci düzey ekonomik kod bazında dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Gider Bütçesi	Sene Başı Ödeneği	Revize Ödenek	Gerçekleşen	Sene Başı Ödeneğine Göre Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	18.079.922.000,00	19.662.242.000,00	19.469.832.423,39	107,7
SGK Devlet Primi Giderleri	3.070.551.000,00	3.382.685.000,00	3.325.560.025,85	108,3
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	2.308.420.000,00	2.969.104.000,00	2.708.478.845,68	117,3
Cari Transferler	332.443.000,00	360.164.000,00	358.762.504,02	107,9
Sermaye Giderleri	99.065.000.000,00	126.616.146.167,06	125.571.549.040,04	126,8

Sermaye Transferleri	723.000.000,00	105.009.000,00	105.000.000,00,00	14,5
Toplam Gider	**123.579.336.000,00**	**153.095.350.167,06**	**151.539.182.838,98**	**122,6**

Yukarıda yer alan bütçe giderleri ve ödenekler tablosuna göre; toplam bütçe giderlerinin yaklaşık % 82,9'u 06-Sermaye Giderleri tertibinden yapılan ödemeler olup, bu tutar Kurumun gerçekleştirdiği yatırım projelerinin toplam tutarını göstermektedir.

Kurumun 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna bakıldığında ise; 2024 yılı faaliyetleri ile 187.049.701.904,45 TL tutarında net gelir elde edildiği, 64.776.048.649,59 TL faaliyet gideri yapıldığı görülmüş olup, 159.715.499.642,41 TL'lik enflasyon düzeltmesi de dikkate alındığında faaliyet sonucu 281.989.152.897,27 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ayrıca, DSİ bünyesinde bulunan misafirhane, yemekhane, eğitim ve dinlenme tesisi ve kreş adı altında yer alan birimlerin gelir ve giderleri, Kurum bütçesi içerisinde yer almayıp, Sosyal Tesisler başlığı altında muhasebeleştirilip, konsolide edilerek raporlanmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

DSİ, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi özel bütçeli bir kuruluş olup, işlemlerini bu Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49'uncu ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip, Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ile belirlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, muhasebe sistemi tahakkuk esaslı olup, mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsamaktadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Özkaynak Değişim Tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Ayrıca İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Bunun dışında personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası ile hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik Plan ve İdare Performans Programı zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. Ayrıca idare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Bu kapsamda, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Ayrıca İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş olup, Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup, 20 adet iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 14'ü doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcut olup, İç Denetim Birimi Başkanlığınca 2024 yılında 13 adet iç denetim, 5 adet inceleme, 1 adet danışmanlık faaliyetinin tamamlandığı görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurum Alacaklarının Güncellenmesinin Terkin Yoluyla Yapılması

İçme, kullanma ve endüstri suyu ile arıtma tesisi yatırım bedeli geri ödemelerinden doğan alacakların yıllık birim fiyat güncellemeleri yapılırken geçmiş tahakkukun gider yazılarak terkin edildiği, akabinde iptal edilen alacağın yeni fiyatlar ile güncellenip tekrar gelir tahakkuku yapıldığı görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Faaliyet sonuçları tablosu ilkeleri" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde sırasıyla; kamu idarelerinin faaliyetlerine ilişkin gelir ve gider işlemlerinin tahakkuk esasına dayalı olarak gelir ve gider hesaplarında izleneceği, gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin gerçekleşmiş gibi ya da gerçekleşenlerin gerçek tutarından farklı gösterilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede; muhasebe yetkilisi tarafından içme, kullanma ve endüstri suyu ile arıtma tesisi yatırım bedeli geri ödemelerinden doğan alacakların yıllık birim fiyat güncellemesi yapılırken; geçmiş tahakkukun manuel şekilde gider yazılarak iptal edildiği, daha sonra iptal edilen alacağın yeni fiyatlar ile güncellenip tekrar gelir kaydı yapıldığı tespit edilmiştir.

İlgili alacakların bu şekilde güncellenmesi, gerçekleşmemiş bir faaliyet geliri ile faaliyet giderinin gerçekleşmiş gibi görünmesine yol açmakta diğer bir ifadeyle; mali tablolarda 630 Giderler ve 600 Gelirler hesaplarının gerçek değerinden fazla görünmesine neden olmaktadır. Şöyle ki; güncelleme yapmak için kayıtlardan çıkarılan ve 630 no'lu hesaba kaydedilen 286.657.887,75 TL faaliyet gideri olarak görünmekte ise de; aslında bu tutar güncelleme yapmak için terkin edilen alacak tutarıdır. Benzer şekilde 600 no'lu hesaba yapılan 305.199.344,47 TL tutarındaki kayıt ise daha önce yapılan tahakkuk ve fark tutarından oluşmakta olup, tamamının gerçekleşmiş faaliyet geliri olarak değerlendirilmesi mali tabloların hatalı değerlendirilmesine neden olacaktır.

Sonuç olarak; içme, kullanma ve endüstri suyu ile arıtma tesisi yatırım bedeli geri ödemelerinden doğan alacakların yıllık birim fiyat güncellemelerinin terkin işlemi yapılmadan ek tahakkuk olarak sisteme girilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Takipli Alacakların İlgili Hesaplarda İzlenmemesi

Kamu İdaresince tahakkuk edilen ancak vadesi içinde tahsil edilemeyen alacakların ilgili muhasebe kayıtlarında izlenmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına ilişkin, "Hesabın niteliği" başlıklı 54'üncü maddesinde; mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden ortaya çıkan alacaklardan takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkin işlemlerinin izlenmesi için 121 no'lu hesabın kullanılacağı ifade edilmiştir.

Mezkur Yönetmelik'in 121 no'lu hesaba ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 56'ncı maddesinde; takibe alınan alacakların bu hesaba borç, 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabına alacak kaydedileceği, öte yandan gelirlerden takipli alacaklar hesabında kayıtlı alacaklardan, nakden veya mahsuben yapılan tahsilat tutarlarının bir taraftan bu hesaba alacak, 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç; diğer taraftan 800 Bütçe Gelirleri Hesabına alacak, 805 Gelir Yansıtma Hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden; vadesinde tahsil edilemeyen tahakkuka bağlanmış alacakların ilgili hesaplardan 121 no'lu hesaba aktarılması ve söz konusu takibe konu olmuş alacağın tahsil, tecil ve terkin süreçlerinin bu hesap üzerinden yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Ancak yapılan incelemede, 2024 yılı itibarıyla vadesi dolan 389.295.595,72 TL alacağın, takipli alacaklar hesabına aktarılmadığı, bu nedenle bilançoda 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabının 389.295.595,72 TL fazla, 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabının ise aynı tutarda eksik göründüğü tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, İdare tarafından vadesinde tahsil edilemeyen tahakkuka bağlanmış alacakların ilgili hesaplardan 121 no'lu hesaba aktarılması ve söz konusu takibe konu olmuş alacağın tahsil, tecil ve terkin süreçlerinin bu hesap üzerinden yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Tahsisli Taşınmazların Mali Tablolarda Yer Almaması

Mülkiyeti DSİ'ye ait olup, diğer kamu kurumlarına tahsis edilen taşınmazlar ile mülkiyeti diğer kamu kurumlarına ait olup DSİ'ye tahsis edilen taşınmazların mali tablolarda yer almadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun:

"Taşınmaz tahsisi" başlıklı 47'nci maddesinde; kamu idarelerinin, kanunlarında veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için mülkiyetlerindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri, birbirlerine ve köy tüzel kişiliklerine bedelsiz olarak tahsis edebileceği, tahsis edilen taşınmazın amaç dışı kullanılamayacağı, ifade edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinde; 'tahsis kavramı', mülkiyeti kendilerinde kalması koşuluyla kamu idarelerince, kanunlarında belirtilen kamu hizmetlerinin yerine getirilebilmesi amacıyla mülkiyetlerindeki taşınmazların, birbirlerine veya köy tüzel kişiliklerine; Hazineye ait taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin ise, Maliye Bakanlığınca hizmetin devamı süresince kamu idarelerinin veya köy tüzel kişiliklerinin bedelsiz olarak kullanımına bırakılması olarak tanımlanmıştır.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında ise, taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri, kamu idarelerine ait taşınmazların mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilenlerin ve elden çıkarılanların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınması olarak tanımlanmış ve kayıtların belgeye dayanmasının esas olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda, mülkiyeti Hazineye veya kamu idarelerine ait olup bir başka kamu idaresinin kullanımına tahsis edilen taşınmazların, tahsis edilen kamu idaresinin mali tablolarında gösterilmesini teminen Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 27.04.2015 tarih ve 90192509010.03 4167 sayılı yazısında tahsis işlemi kapsamında kamu idareleri ve muhasebe birimlerince yapılacak işlemler belirtilmiştir.

Buna göre; taşınmaz maliki kamu idaresi tarafından tahsis işlemine ilişkin belgeler muhasebe birimine verildiğinde; 500 Net Değer Hesabına (11.Tahsis Edilen Taşınmazlar) borç, ilgisine göre 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı veya 252

Binalar Hesabına (02.Kamu İdaresinin Tahsis Ettiği Taşınmazlar) alacak; varsa taşınmaza ilişkin amortisman tutarları 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç, 500 Net Değer Hesabına (13.Tahsis Edilen Taşınmazlar İçin Ayrılmış Amortisman Tutarı) alacak kaydedilecektir. Bu kayıtlar taşınmazın mülkiyet kayıtlarının bulunduğu muhasebe birimlerince yapılacaktır.

Yapılan incelemede, DSİ tarafından diğer kamu kurumlarına tahsis edilen taşınmazların ilgili maddi duran varlık hesaplarının alt kodlarında muhasebeleştirilmediği; DSİ'ye tahsis edilen taşınmazların ise muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür. Bu durum, Kurumun mali tablolarında 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı, 252 Binalar Hesabı, 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabı ile 500 Net Değer Hesabında hataya sebebiyet vermektedir.

Sonuç olarak, mali tabloların doğru ve güvenilir bilgi üretebilmesi açısından mülkiyeti DSİ'ye ait olup diğer kamu kurumlarına tahsis edilen taşınmazlar ile mülkiyeti diğer kurumlara ait olup DSİ tarafından tahsisli kullanılan taşınmazların, Kurumun mali tablolarında yer alması gerekmektedir.

BULGU 4: Taşınmazların Fiili Envanterinin Yapılmaması

Kurum tasarrufunda bulunan taşınmazların, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümlerinin öngördüğü şekilde fiili envanterlerinin yapılmadığı ve muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in;

“Kayıt ve kontrol işlemleri” başlıklı 5’inci maddesinin birinci fıkrasında, taşınmaz kayıt ve kontrol işlemlerinin, kamu idarelerine ait taşınmazların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınması olduğu ve kayıtların belgeye dayanmasının gerektiği belirtilmiştir.

“Mevcut taşınmazların kaydına ilişkin işlemler” başlıklı Geçici 1’inci maddesinde, Yönetmelik’in 5’inci maddesinin ikinci fıkrasına göre maliyet bedeli veya rayiç değerleri üzerinden muhasebe kayıtlarına alınması gereken taşınmazların, bu değerler üzerinden kayıtlara alınıncaya kadar emlak vergi değerleri üzerinden aşağıdaki şekilde kayıtlara alınacağı;

a) Taşınmazların fiili envanteri emlak vergi değerleri üzerinden kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince, mevcut kullanım şekilleri esas alınarak en geç 30.09.2014

tarihine kadar tamamlanarak Yönetmelik ekinde yer alan formlara ve icmal cetvellerine kaydedileceği,

b) Fiili envanteri yapılan taşınmazlara ait bilgilerin muhasebe kayıtları yapılmak üzere ilgili muhasebe birimlerine verilmesi gerektiği, muhasebe birimlerinin, kayıtlı taşınmazları ilgili hesaplardan 01.10.2014 tarihi itibarıyla çıkaracağı ve aynı tarihte fiili envanter bilgileri üzerinden muhasebe kayıtlarını yapması gerektiği, Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre yapılması gereken işlemlerin 31.12.2017 tarihine kadar tamamlanacağı, belirtilmiştir.

Buna göre, idarelerin mevcut taşınmazlarıyla, içinde bulunulan yılda edindikleri ve elden çıkardıkları taşınmazları miktar ve değer olarak takip etmek için kayıt altına almaları ve emlak vergisi değerleri üzerinden fiili envanter işlemlerini 30.09.2014 tarihine kadar tamamlamaları, 01.10.2014 tarihinde envanter bilgilerine göre muhasebe kayıtlarını yapmaları, 31.12.2017 tarihine kadar da maliyet bedeli veya rayiç bedel tespit çalışmalarını tamamlayarak taşınmazların mevcut muhasebe kayıtlarını yeni değerleriyle güncellemeleri gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemede, bu gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Bu durum, Kurumun mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazların tespit ve takibini zorlaştırmakta, ayrıca taşınmazların tam ve doğru olarak muhasebe kayıtları ile mali tablolara yansıtılmasını engellemektedir.

2023 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilen söz konusu hususun 2024 yılında da devam ettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, Kurumun tasarrufunda bulunan taşınmazların fiili envanterinin yapılması ve muhasebe kayıtlarına yansıtılması gerekmektedir.

BULGU 5: Mülkiyeti İdareye Ait Kuyuların Mali Tablolarda Tam ve Doğru Tutarlarla İzlenmemesi

Gerçek veya tüzel kişilere intifa hakkı devri ya da kiralama yapmak amacıyla idarenin açtığı veya açtırdığı işletme kuyuları ile etüt ve rasat amaçlı açılmış olan araştırma kuyularının mali tablolarda tam ve doğru tutarlarla izlenmediği tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "İç imkanlar ile üretilen varlıklar" başlıklı 20'nci maddesinde; kamu idarelerinin bizzat kendi imkanlarıyla ürettikleri maddi duran varlıkların üretimi için yapılan giderlerin, işlem tarihindeki maliyet bedeli üzerinden ilgili varlık hesaplarına kaydedileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmeliğin "Maddi duran

varlıkların kayıt değerleri" başlıklı 26'ncı maddesinin birinci fıkrasında; gerek yatırım gerekse kullanım amacıyla edinilen maddi duran varlıkların maliyet bedeliyle muhasebeleştirileceği belirtilmiş olup; alış bedeline, vergi, resim ve harçlar ile diğer doğrudan giderlerin ilave edilmesi suretiyle maliyet bedelinin tespit edileceği açıklanmıştır.

2024 yılı itibarıyla; kurumun kendi imkanlarıyla açtığı veya ihale yoluyla açtırılan 20.843 adet işletme kuyusu ve 13.223 adet araştırma kuyusu mevcuttur. İşletme amaçlı kuyular gerçek veya tüzel kişilerden gelen talep üzerine açılmakta olup, bu kuyular protokol ile talep edenin rızasına göre ya kişiye kiralanmakta ya da kuyunun intifa hakkı devredilmektedir. Araştırma kuyuları ise rasat ve etüt amaçlı açılmaktadır. Bunlardan etüt amaçlı olanlar akiferlerin hidrojeolojik parametrelerini belirlemek amacıyla açılmakta iken rasat kuyuları ise akiferlerdeki seviye ve kalitenin takibi amacıyla açılmaktadır.

Yapılan incelemede, gerek işletme amaçlı gerekse araştırma amaçlı açılan veya açtırılan söz konusu kuyuların Kurumun muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

Sonuç olarak; kamu idaresi tarafından gerek işletme amaçlı gerekse araştırma amaçlı açılan veya açtırılan söz konusu kuyuların maliyet bedelleri üzerinden 251 Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri hesabına borç ve 500 Net Değer hesabına alacak kaydedilerek izlenmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Hurdaya Ayrılarak Satışı Yapılan Taşınırların Muhasebe Hesaplarından Çıkarılmaması

Kamu İdaresi tarafından kırılma, bozulma veya eskime gibi nedenlerle kullanılamayacak veya tüketilemeyecek hale gelenler ile kullanılma olanağını yitiren varlıklardan Makine ve Kimya Endüstrisi AŞ Hurda İşletmesi Müdürlüğü'ne satılan hurdaların muhasebe hesaplarından çıkarılmadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin; 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 214'üncü maddesinde, elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabının çeşitli nedenlerle kullanılma olanaklarını yitiren gelecek yıllar ihtiyacı stoklar ve maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiş, "Hesabın işleyişi" başlıklı 215'inci maddesinde ise, kullanılma olanağını yitiren maddi duran varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba borç, ilgili maddi duran varlık hesabına alacak, ayrılmış olan amortisman tutarının 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer

Düşüklüğü Karşılığı Hesabına borç, 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına alacak kaydedileceği, ifade edilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in 215'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabında kayıtlı stok ve varlıklardan satılmak suretiyle elden çıkarılanların, bir taraftan kayıtlı değeriyle 294 no'lu hesaba alacak, satış bedelinin 100 Kasa Hesabı veya 102 Banka Hesabı ya da ilgili diğer hesaplara borç, satış bedeli ile net değeri arasındaki olumlu farkın 600 Gelirler Hesabına alacak, ayrılmış olan amortisman tutarlarının 299 no'lu hesaba borç, satış bedeli ile net değeri arasındaki olumsuz farkın ise 630 Giderler Hesabına borç kaydedileceği, diğer taraftan satış bedelinin 800 Bütçe Gelirleri Hesabına alacak, 805 Gelir Yansıtma Hesabına borç kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, çeşitli nedenlerle kullanılma olanağını yitiren varlıkların 294 no'lu hesaba aktarılması, bunların satılmak suretiyle kayıtlarından çıkarılmasında ise bahsi geçen hesaba alacak kaydedilmesi, kayıtlı değeri ile satış bedeli arasındaki farkın ilgisine göre gelir ya da gider hesaplarıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; 2. Bölge (İzmir), 4. Bölge (Konya) ve 22. Bölge (Trabzon) Müdürlüklerinde hurdaya ayrılan varlıkların Makine Kimya Endüstrisi AŞ Hurda İşletmesi Müdürlüğüne satıldığı, satış bedellerinin ilgili varlık ve gelir hesaplarına kaydedildiği, ancak hurdaya ayrılan varlıkların çıkış kayıtlarının yapılmayarak 294 no'lu hesapta izlenmeye devam edildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, kullanılma olanağını yitiren 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenen varlıklardan, satılmak suretiyle elden çıkarılanların; bu hesaplardaki kayıtlı değerleri üzerinden 294 no'lu hesaba alacak, 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç kaydedilmek suretiyle çıkış kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

BULGU 7: Genel Bütçenin Geliri Olan İdari Para Cezalarının DSİ Bütçesine Gelir Kaydedilmesi

Kabahatler Kanunu'na göre genel bütçenin geliri olması gereken idari para cezalarının DSİ bütçesine gelir kaydedildiği tespit edilmiştir.

167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un;

“Belge alınması ve bilgi verilmesi mecburiyeti” başlıklı 8’inci maddesinin birinci fıkrasında; su temini maksadıyla, kesitleri ne olursa olsun, tabii zemin üstünden itibaren derinliği DSİ tarafından tespit ve ilgili bakanlığın onayından sonra ilan olunan haddi aşan her türlü çukur, sondaj ve kuyular (el ile açılan kuyular hariç), su temini maksadıyla, boyları ve kesitleri ne olursa olsun, ufki veya meyilli her türlü galeriler ve tünellerin kazılması ve açılması için DSİ’den belge alınmasının mecburi olduğu,

“Kullanma belgesi” başlıklı 10’uncu maddesinde; arama belgesine dayanılarak arazisinde yeraltı suyu bulunan kimsenin, suyu kullanabilmesi için bir ay içinde DSİ’ye müracaat ederek kullanma belgesi alması gerektiği,

“Islah ve tadil belgesi” başlıklı 11’inci maddesinde; kullanma belgesine haiz bir kimse arazisindeki kuyuların veya yeraltı suyu menbalarının verimini artırmak veya başka bir maksadı sağlamak gibi mülahazalarla bunlar üzerinde kendiliğinden herhangi bir müdahalede bulunamayacağı veya kuyuların kullanma şeklini değiştiremeyeceği ancak, DSİ’den "ıslah ve tadil belgesi" almak suretiyle, böyle bir ameliyeye girişebileceği,

belirtilmiştir.

Aynı Kanun’un “Ceza hükümleri” başlıklı 18’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde sırasıyla; belge almadan 8’inci maddedeki işleri yapanlar ile kasten yanlış bilgi verenlere, 10'uncu ve 11’inci madde hükümlerine aykırı hareket edenlere mülki idari amiri tarafından idari para cezası verileceği ifade edilmiştir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun “İdarî para cezası” başlıklı 17’nci maddesinin üçüncü fıkrasında, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri tarafından verilen idarî para cezalarının genel bütçeye gelir kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden; 167 sayılı Kanun’un ilgili hükümlerine aykırı hareket edenlere mülki idari amiri tarafından idari para cezası verileceği ve söz konusu cezanın genel bütçeye gelir kaydedileceği anlaşılmaktadır.

Ancak yapılan incelemede; 167 sayılı Kanun’da yer alan şartları taşımadan açılan kuyular için mülki idari amiri tarafından takdir edilen idari para cezalarının genel bütçeye gelir kaydedilmesi gerekirken DSİ bütçesine gelir kaydedildiği görülmüştür.

Sonuç olarak; DSİ'nin geliri olmadığı halde kurum bütçesine gelir kaydedilen idari para cezaları, kurumun faaliyet sonuçları tablosunda 600 Gelirler Hesabının hatalı görünmesine sebep olduğundan, söz konusu hatalı uygulamanın düzeltilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Duran Varlığın Maliyetine Dahil Edilmesi Gereken İlk Madde ve Malzemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi

Kamu İdaresi tarafından sulama, baraj, gölet gibi varlıkların yapımında kullanılan malzemelerin temini (boru ve boruların montajı için gerekli yedek parça alımı) için yapılan harcamaların varlığın maliyetine dahil edilmeden doğrudan faaliyet hesaplarıyla ilişkilendirildiği görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Varlıklara ilişkin ilkeler" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde; kamu idarelerince tüketimde kullanmak amacıyla edinilen malzemelerin maliyet bedelleriyle dönen varlıklar içindeki ilgili hesaplara kaydedileceği ve bunlardan yapılan tüketim veya kullanımların stok hesaplarından düşülerek karşılıkları duruma göre ilgili varlık veya gider hesaplarına kaydedileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmeliğin "Maddi duran varlıkların kayıt değerleri" başlıklı 26'ncı maddesinde; gerek yatırım ve gerekse kullanım amacıyla edinilen maddi duran varlıkların maliyet bedeliyle muhasebeleştirileceği ifade edilmiş olup, alış bedeline vergi, resim ve harçlar ile diğer doğrudan giderlerin ilave edilmesi ile de maliyet bedelinin tespit edileceği hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca anılan Yönetmeliğin "258 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı" başlıklı 138'inci maddesinin birinci fıkrasında bu hesabın, yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılıncaya kadar izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; duran varlıkların maliyet bedeliyle muhasebeleştirileceği, yapımı süren duran varlıklar için yapılan her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin 258 no'lu hesapta izleneceği, tüketime gönderilen malzemelerin ilgisine göre stok hesaplarından düşülüp varlık hesaplarına kaydedilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Ancak DSİ 6. Bölge (Adana) Müdürlüğünde yerinde yapılan incelemede; duran varlığın maliyetine dahil edilmesi gereken 125.831.555,59 TL tutarındaki malzeme alımlarının (boru

ve boruların montajı için gerekli yedek parça alımı) bilanço hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin doğrudan giderleştirildiği tespit edilmiştir. Bu durum beraberinde; mali tabloda bir taraftan kurumun varlıklarının 125.831.555,59 TL tutarında eksik görünmesine yol açmakta, diğer taraftan giderlerin de aynı miktarda fazla görünmesine neden olmaktadır.

Sonuç olarak, kamu idaresinin tasarrufundaki kaynaklar ile elde edilen sulama, baraj, gölet gibi varlıkların değerinin mali tablolarda doğru olarak gösterilebilmesi için; söz konusu varlıkların yapımında kullanılan malzemelerin temini (boru ve boruların montajı için gerekli yedek parça alımı) için yapılan harcamaların ilgili varlık hesaplarıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Taşınmaz Satışlarında İlgili Taşınmazın Kayıtlı Değeri Yerine Satış Bedeli Kullanılarak Kayıtlardan Çıkarılması

Kamu idaresi tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre satışı yapılan taşınmazların, kayıtlı değeri yerine satış değeriyle kayıtlardan çıkarıldığı ve bunun sonucunda taşınmazın kayıtlı değeriyle satış bedeli arasındaki olumlu farkın gelir kaydedilmediği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin maddi duran varlıklar hesap grubuna ilişkin işlemleri açıklayan 170'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde; amortisman ve değer düşüklüğü karşılığı ayrılmış olan maddi duran varlıkların, kayıtlı değeri üzerinden ayrılmış amortismanlar ile değer düşüklüğü karşılığı düşüldükten sonra kalan tutarın varlığın net değeri olduğu, söz konusu varlıkların amortismana tabi olanlarında net değeri ile satış bedeli arasında fark olması durumunda, diğerlerinde ise kayıtlı değeri ile satış bedeli arasında fark olması durumunda, oluşan olumlu veya olumsuz farkın, ilgisine göre faaliyet gelir veya gider hesaplarının değer ve miktar değişimleri yardımcı hesaplarına kaydedilerek muhasebeleştirileceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yönetmeliğin, 250 Arsa ve Araziler Hesabının işleyişini düzenleyen 172'nci, 251 Yer altı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının işleyişini düzenleyen 174'üncü ve 252 Binalar hesabının işleyişini düzenleyen 176'ncı maddelerinde; satılan taşınmazların kayıtlı değerleri üzerinden kayıtlardan çıkarılması; arsa ve araziler için kayıtlı bedel ile satış bedeli arasındaki olumlu/olumsuz farkların 600 Gelirler/630 Giderler hesaplarına, diğer maddi duran varlıklar için satış bedeli ile net değeri arasındaki olumlu / olumsuz farkların 600/630 hesaplarına

kaydedilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, satış bedellerinin ilgisine göre 100 Kasa veya 102 Bankalar hesabına ya da ilgili diğer hesaplara kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, satışı yapılan taşınmazların kayıtlı değeri yerine satış değeriyle kayıtlardan çıkarıldığı ve taşınmazın kayıtlı değeriyle satış bedeli arasındaki olumlu farkın gelir kaydedilmediği, bunun sonucunda mali tablolarda 600 Gelirler Hesabının olması gerekenden daha düşük göründüğü tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; kamu idaresi tarafından 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre satışı yapılan taşınmazların, satış bedeli yerine kayıtlı değeriyle kayıtlardan çıkarılması ve taşınmazın kayıtlı değeriyle satış bedeli arasındaki olumlu/olumsuz farkın gelir/gider hesaplarına kaydedilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bak Onar II Projesi Kapsamında Geri Ödenmesi Gereken Bakım Onarım Bedellerinin Eksik Tahsil Edilmesi

Bak Onar II Projesi kapsamında sulama tesislerinin bakım ve onarımının ortaklaşa yapılmasına ilişkin protokoller çerçevesinde tesisin işletme, bakım ve yönetim sorumluluğunu devralan kuruluş tarafından geri ödenmeyen ve/veya eksik ödenen taksit ödemelerinin olduğu tespit edilmiştir.

Sulama sistemlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla DSİ tarafından inşa edilerek işletmeye açılan ve bölge müdürlüklerinin mesuliyetinde bulunan sulama tesislerinin bakım ve onarımının ortaklaşa olarak yapılabilmesi için bölge müdürlükleri ile tesisin işletme, bakım ve yönetim sorumluluğunu devralan kuruluş arasında protokol imzalanmaktadır.

12.11.2009 tarihinde bakanlık oluruyla yürürlüğe giren Bak Onar II Projesi kapsamında imzalanan bu protokoller uyarınca sulama sistemlerinin bakım ve onarım çalışmalarının yapılması için ihtiyaç duyulan inşaat malzemesinin temini ve devralan kuruluş yetkililerine iş programına bağlı olarak teslim edilmesi ile işin projesine uygun olarak yapılması için gerekli kontrolörlük hizmeti DSİ tarafından verilmektedir.

Ayrıca, söz konusu protokollerin “Geri ödeme taksit sayısının hesaplanması” başlıklı 7.1’inci maddesinde özetle, DSİ tarafından karşılanan malzeme ve/veya yapılan işlere ait kesin hesap tutarlarının, işin bitimini takip eden yıldan başlayarak devralan kuruluş tarafından 3-10 yıl arasında taksitler halinde DSİ’ye ödeneceği belirtilmekte ve taksit tutarlarının nasıl hesaplanması gerektiğine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

İlgili protokollerin “Geri ödeme uygulama şartları” başlıklı 7.2’nci maddesinde ise; taksit ödemelerinin ait olduğu yılın aralık ayının son gününe kadar geri ödenmesi gerektiği, taksitlerin zamanında ödenmemesi durumunda genel hükümlere göre işlem tesis edileceği ve taksitlendirme şartları sona erdiği gibi borcun tamamının devralan kuruluş tarafından DSİ’ye defaten ödenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, Bak Onar II Projesi kapsamında, bakım onarım gideri DSİ tarafından karşılandığı halde, devralan kuruluştan eksik tahsil edilen ya da tahsil edilemeyen tutarların olduğu ve bu tutarlara ilişkin genel hükümlere göre işlem tesis edilmediği görülmüştür.

Sonuç olarak, Bak Onar II Projesi kapsamında sulama tesislerinin bakım ve onarımının ortaklaşa yapılmasına ilişkin protokoller çerçevesinde devralan kuruluşlardan tahsil edilmesi gereken bedellerin tahsil ve takip işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: İlave Katkı Payının Hesaplanmasında Kullanılan Yıllık Sisteme Verilen Elektrik Enerjisi Üretim Miktarının Hatalı Hesaplanması

Elektrik Piyasasında Üretim Faaliyetinde Bulunmak Üzere Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 15’inci ve 19’uncu maddelerindeki hesaplamalarda kullanılan "sisteme verilen yıllık elektrik enerjisi üretim miktarı"nın hatalı hesaplandığı tespit edilmiştir.

6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu hükümlerine göre piyasada faaliyet gösteren veya gösterecek tüzel kişiler tarafından hidroelektrik enerji üretim tesisleri kurulması, işletilmesi ve üretim lisansları için; DSİ ile tüzel kişiler arasında Elektrik Piyasasında Üretim Faaliyetinde Bulunmak Üzere Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca su kullanım hakkı anlaşmaları imzalanmaktadır.

Anılan Yönetmelik’in 15’inci maddesinde DSİ’nin elde edeceği gelirler arasında ilave katkı payı belirtilmiş olup, şu şekilde hesaplanmaktadır:

İKP= ExK1x3/10x1/100

İKP: İlave Katkı Payı

E= İlave santral için Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) veya ilgili dağıtım şirketinden alınacak yıllık sisteme verilen enerji üretim miktarı (kWh)

K1= Ödemeye esas üretim yılında gerçekleşen Yıllık Aritmetik Ortalama Piyasa Takas Fiyatı (kr.)

Piyasa Takas Fiyatı (PTF): Gün Öncesi Piyasasına sunulan tekliflerin arz ve talebe göre eşleşmesi ile oluşan saatlik enerji fiyatı.

Ayrıca "E katsayısı"; ilave katkı payının hesabı dışında, Yönetmelik'in 19'uncu maddesine göre kot artırma ve kot kaydırma taleplerine ilişkin DSİ'nin elde edeceği kaynak katkı payının hesaplanmasında da kullanılmaktadır.

Yapılan incelemede; ilave katkı payı formülünde geçen ve yıllık sisteme verilen enerji üretim miktarını gösteren "E katsayısı" değerinin Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) veya ilgili dağıtım şirketinden alınması gerekirken Elektrik Piyasaları İşletme Anonim Şirketi'nden (EPİAŞ) alındığı görülmüştür.

Sonuç olarak, ilave katkı payı hesabında kullanılan ve yıllık sisteme verilen enerji üretim miktarını gösteren E katsayısı değerinin hangi kaynaktan alınması konusundaki mevzuat ile uygulama arasındaki farklılığın giderilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Elektrik Üretim Anonim Şirketine (EÜAŞ) Devredilen Hidroelektrik Santrallerine İlişkin Gerekli İşlemlerin Yapılmaması

DSİ Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan ve enerji üretimi ile ilgili kısımları Elektrik Üretim Anonim Şirketine (EÜAŞ) devredilen hidroelektrik enerji üretim tesislerine ilişkin yapılan incelemelerde, söz konusu santrallere ilişkin su kullanım anlaşmalarının yapılmadığı, arazi devir işlemlerinin gerçekleştirilmediği, devredilen taşınır ve taşınmazlara ilişkin işlemler ile muhasebe kayıtlarının yapılmadığı görülmüştür.

a) EÜAŞ'a devredilen hidroelektrik enerji santrallerine ilişkin su kullanım anlaşmalarının imzalanmadığı tespit edilmiştir.

6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun "EÜAŞ'ın hak ve yükümlülükleri" başlıklı 26'ncı maddesinin birinci fıkrasında; *"EÜAŞ, DSİ bünyesindeki üretim tesislerini bu Kanun hükümlerine göre devralır, mülga Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketinden devralınan ve özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişilere devri yapılmamış üretim tesislerini kendisi ve/veya bağlı ortaklıkları ile diğer kamu üretim şirketleri vasıtasıyla işletir ya da gerektiğinde sistemden* çıkarır." denilmektedir.

Elektrik Piyasasında Üretim Faaliyetinde Bulunmak Üzere Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Taşınmazların EÜAŞ'ye devri" başlıklı 23'üncü maddesinde EÜAŞ ile imzalanması gereken su kullanım hakkı anlaşmalarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Buna göre DSİ tarafından geliştirilen ve bu Yönetmelik kapsamında müracaat edilebilecek hidroelektrik enerji santrallerinin EÜAŞ'a devredilmesi durumunda söz konusu Yönetmelik kapsamında su kullanım anlaşması imzalanması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinin aksine, aşağıdaki tabloda ayrıntısı verilen hidroelektrik enerji santralleriyle ilgili su kullanım anlaşmalarının imzalanmadığı görülmüştür. Su kullanım hakkı anlaşmalarının imzalanmaması nedeniyle de katkı payı, ilave katkı payı, Havza Hidrolojik Gözlem, Değerlendirme ve Kontrol Hizmet Bedeli, ortak tesislere ait enerji payı yatırım bedeli, hizmet bedeli gibi gelirlerin de elde edilemediği tespit edilmiştir.

Tablo 4: Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmayan Hidroelektrik Santralleri

Santral Adı	Bulunduğu İl	Tipi	Kurulu Gücü (MW)	İşletmeci
HASAN UĞURLU	SAMSUN	BARAJ	500,000	EÜAŞ
SUAT UĞURLU	SAMSUN	BARAJ	69,000	EÜAŞ
SARIYAR H.P.	ANKARA	BARAJ	160,000	EÜAŞ
GEZENDE	İÇEL	BARAJ	159,375	EÜAŞ
HİRFANLI	KIRŞEHİR	BARAJ	128,000	EÜAŞ
KILIÇKAYA	SİVAS	BARAJ	120,000	EÜAŞ
DEMİRKÖPRÜ	MANİSA	BARAJ	69,000	EÜAŞ
ÇATALAN	ADANA	BARAJ	168,900	EÜAŞ
SEYHAN 1	ADANA	BARAJ	60,000	EÜAŞ
SIR	KAHRAMANMARAŞ	BARAJ	283,500	EÜAŞ
BERKE	OSMANİYE	BARAJ	510,000	EÜAŞ
KEPEZ 1	ANTALYA	KANAL	26,400	EÜAŞ

Bu itibarla, yukarıda bahsedilen hidroelektrik enerji santralleriyle ilgili su kullanım anlaşmalarının imzalanması gerekmektedir.

b) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından İnşa Edilmiş, İşletmeye Alınmış ve İşletmeye Alınacak Hidroelektrik Santrallerinin Enerji Üretimiyle İlgili Kısımları ve Bunların Mütemmim Cüzleri Olan Taşınmazların Elektrik Üretim Anonim Şirketine Devir İşlemlerine Ait Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında EÜAŞ'a devredilen 35 adet hidroelektrik santralin arazi devirlerinin ve tesis, makine ve cihazlar ile demirbaşlara ilişkin muhasebe işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Anılan Yönetmelik'in "Devir esasları" başlıklı 8'inci maddesinin dördüncü fıkrasında; *"Devredilen tesislerin oturduğu zemin Hazine veya Orman Genel Müdürlüğünden DSİ'ye tahsis edilmiş ise bu araziler tahsis amacı dışında kullanılamaz. Kamulaştırma ile edinilmiş taşınmazların EÜAŞ'a devri söz konusu olduğu takdirde EÜAŞ adına tapuya tescili tashihen yapılır."* denilmiştir.

Ayrıca Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 178'inci maddesinde 253 Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabı'nın ve 182'nci maddesinde ise 255 Demirbaşlar Hesabı'nın işleyişi açıklanmış olup; tesis, makine ve cihazlar ile demirbaşların muhasebe kayıtlarından çıkış işlemlerinin bu hükümler doğrultusunda yapılması uygun olacaktır.

Sonuç olarak, kamulaştırılan arazilerin tashih işlemlerinin, orman ve hazine arazilerinin devir işlemlerinin ve devredilen tesis, makine ve cihazlar ile demirbaşların muhasebe kayıtlarından çıkarılmasına ilişkin işlemlerin yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması

Mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbiri ile uyumlu olmayan taşınmazların olduğu ve bunlara ilişkin cins tashihi işlemlerinin tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde "cins tashihi" kavramı; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi şeklinde tanımlanmış; "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde, kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde ve kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kaydının birbirine uygun olmaması durumunda, tapu kayıtlarında cins tashihinin yapılması için gerekli işlemlerin yapılması gerektiği; "Kayıt değişikliği işlemleri" başlıklı 11'inci maddesinde ise, kadastro, imar, ifraz, tevhid, cins tashihi, yüzölçümü değişikliği, kat mülkiyeti tesisi,

kamuya terk gibi nedenlerle taşınmazda meydana gelebilecek değişikliklerde kayıtların kapatılarak yeni kayıt tesis edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, taşınmazların cins tashihi işlemlerine başlanıldığı ancak henüz tamamlanmadığı, dolayısıyla mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları birbiri ile uyumlu olmayan taşınmazların bulunduğu görülmüştür.

2023 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer verilen söz konusu hususun 2024 yılında da devam ettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca, tapuda kayıtlı olan taşınmazların kullanım şekilleri ile tapu bilgilerinin birbiri ile uyumlu hale getirilerek cins tashihlerinin tamamlanması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Taşınmazların Cins Tashihi İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Düzeltme işlemleri henüz tamamlanmadığından bulgu konusu yapılmıştır.
Taşınmazların Fiili Envanterinin Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Düzeltme işlemleri henüz tamamlanmadığından bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 76 | DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	20.224.713.903,76
10	**Hazır Değerler**	-615.516.122,12
100	KASA HESABI	2.455,25
102	BANKA HESABI	12.241.781,40
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-630.652.874,26
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.892.515,49
12	**Faaliyet Alacakları**	17.762.504.234,49
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	16.862.354.862,09
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	807.634.285,76
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.347.122,76
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	88.167.963,88
13	**Kurum Alacakları**	214.325.827,99
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	214.325.827,99
14	**Diğer Alacaklar**	1.013.888.483,60
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.013.888.483,60
15	Stoklar	1.272.115.628,40
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.271.386.005,57
157	DİĞER STOKLAR HESABI	729.622,83
16	**Ön Ödemeler**	577.395.851,40
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	345.992.269,93
164	AKREDİTİFLER HESABI	221.836.202,70
166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER HESABI	9.567.378,77
2	DURAN VARLIKLAR	760.219.533.339,28
22	**Faaliyet Alacakları**	32.290.750.665,55
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	32.247.516.746,34
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	43.233.919,21
25	**Maddi Duran Varlıklar**	727.928.675.864,34
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	276.595.835.860,33
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	115.119.232.969,93
252	BİNALAR HESABI	19.420.806.779,03
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.405.164.106,51
254	TAŞITLAR HESABI	1.073.163.529,46
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	694.961.596,55
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-74.326.766.953,21

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	9.568.823.913,91
32	**Faaliyet Borçları**	1.266.620.973,44
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.266.620.973,44
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	5.150.567.440,18
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	267.127.185,13
333	EMANETLER HESABI	4.883.440.255,05
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.692.029.903,85
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.085.094.223,21
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	541.088.886,25
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	65.745.535,18
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	101.259,21
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	267.814.327,13
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	267.814.327,13
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	186.173.696,26
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	186.173.696,26
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	5.617.573,05
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	5.617.573,05
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.600.571.005,06
43	**Diğer Borçlar**	992.256.213,64
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	992.256.213,64
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.608.286.891,42
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.608.286.891,42
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	27.900,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	27.900,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	767.274.852.324,07
50	**Net Değer**	83.395.180.584,43
500	NET DEĞER HESABI	83.395.180.584,43
51	**Değer Hareketleri**	-664.405.702,61
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-664.405.702,61
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	467.601.304.234,05
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	467.601.304.234,05
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-65.046.379.689,07
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-65.046.379.689,07
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	281.989.152.897,27

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	386.311.344.117,99
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	634.933.857,75
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	369.854.875,28
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	4.865,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-369.859.740,28
29	**Diğer Duran Varlıklar**	106.809,39
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	106.009.178,91
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-105.902.369,52

AKTİF TOPLAMI 780.444.247.243,04

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	285.768.464.637,12
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.779.311.739,85

PASİF TOPLAMI 780.444.247.243,04

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	30.148.411.181,90
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	30.148.411.181,90
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	162.415.728.307,86
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	162.415.728.307,86
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.479.354.631,44
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.479.354.631,44
964	GAP PROJE YATIRIMLARI HESABI	1.614.030,52
965	PROJE YATIRIMLARI KARŞILIĞI HESABI	1.614.030,52
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	56.828.472,06
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	1.658.010,98
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	58.486.483,04

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 76 **Adı : DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	64.776.048.649,59
630	01	Personel Giderleri	19.663.197.131,55
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	3.325.560.025,85
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.549.406.179,26
630	05	Cari Transferler	358.762.504,02
630	07	Sermaye Transferleri	105.000.000,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	276.701,96
630	13	Amortisman Giderleri	12.519.449.930,26
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	6.893.076.732,47
630	15	Karşılık Giderleri	531.133.579,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	14.085.454.307,30
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.742.260.823,93
630	99	Diğer Giderler	2.470.733,99

GİDERLER TOPLAMI (A) **64.776.048.649,59**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	187.172.373.294,23
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	37.220.681.201,77
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	143.729.619.421,35
600	05	Diğer Gelirler	6.215.818.250,81
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	5.448.529,53
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	805.890,77

GELİRLER TOPLAMI (B) **187.172.373.294,23**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	122.671.389,78
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.396.872,09
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	118.622.517,69
610	06	Sermaye Gelirleri	652.000,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **122.671.389,78**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **187.049.701.904,45**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **159.715.499.642,41**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **281.989.152.897,27**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**64.776.048.649,59**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**187.172.373.294,23**	**NET GELİR (D=B-C)**	**187.049.701.904,45**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**122.671.389,78**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**281.989.152.897,27**

DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gideri Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tahminleri ve Bütçe Gelirleri Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

DTGM **:** Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü

ETC **:** Avrupa Tiyatrolar Birliği

HYS **:** Harcama Yönetim Sistemi

KBS **:** Kamu Hesapları Bilgi Sistemi

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

TBMM **:** Türkiye Büyük Millet Meclisi

TKYS **:** Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (DTGM), Anayasa'nın 64'üncü maddesi çerçevesinde faaliyetlerini icra etmektedir. Söz konusu madde *"Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır."* şeklindedir.

Anayasa'nın bu maddesi doğrultusunda DTGM 10.06.1949 tarih ve 5441 sayılı Devlet Tiyatrosu Kuruluşu Hakkında Kanun ile kurulmuştur. 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Kanun'un adı "Devlet Tiyatroları Personeli Hakkında Kanun" olarak değiştirilmiş, 10'uncu maddesinin (B) fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde, 19'uncu maddesinde yer alan "bir tüzükle" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan bir yönetmelikle" şeklinde değiştirilmiş olup, 1 ila 4'üncü maddeleri, 12'nci maddesi, 15'inci maddesi, 20 ila 22'nci maddeleri, 24'üncü maddesi, Ek-7'nci maddesi ve Geçici 1 ila Geçici 5'inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünün kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esaslar yeniden düzenlenmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin On Birinci Bölümü 128'inci maddesi ile Ankara'da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz ve özel bütçeli Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Devlet Tiyatroları bir genel müdür tarafından yönetilir. Genel müdüre yardımcı olmak üzere genel müdür yardımcısı atanabilir.

Aynı Kararname'nin 129'uncu maddesiyle DTGM'nin görevleri;

"-Genel Müdürlük Bakanın onayı ile yurt içinde ve yurt dışında milli ve milletlerarası festivaller ile turneler düzenleyebilir.

-Genel Müdürlük mali, idari ve teknik imkânların müsaadesi içinde Ankara'da ve memleketin lüzum göreceği yerlerinde tiyatrolar kurabilir, mevcutları birleştirir ve bunları kaldırabilir.

-Ankara ve İstanbul dışında Genel Müdürlüğe bağlı olarak kurulacak tiyatrolar,

tercihen rejisör niteliğinde bir müdür yönetiminde, kendi kadrosundaki sanatkâr ve uzman memurlar veya merkezden gönderilecek sanatkar, uzman memurlarla çalıştırabileceği gibi tertiplenecek turnelerle de faaliyette bulundurulabilir." şeklinde belirlenmiştir.

DTGM, bu görevlerini 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 5441 sayılı Devlet Tiyatroları Personeli Hakkında Kanun, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, yıllık Bütçe Kanunları ile bu Kanunların ikincil mevzuatlarındaki hükümlerine göre yürütmektedir.

DTGM'nin amacı; nitelikli Türk eserleri ile evrensel değerdeki yabancı eserleri yüksek düzeyde temsil etmek, kültürel gelişime katkıda bulunmak, Türk dilinin en iyi şekilde telaffuzunu yaygınlaştırmak, şive birliğinin sağlanmasına çalışmak, yerli oyun yazarlarının yetişmesine yardımcı olmak, milli repertuarı oluşturmak, dünya klasiklerini ve tiyatro sanatındaki yenilikleri tanıtmak, tiyatro sanatını geliştirmek ve yaygınlaştırmak, tiyatroyu yurt içinde yaymak, Türk oyun yazarlarının eserlerinin yabancı ülkelerde tanıtılmasına çalışmak, yabancı sanat adamlarıyla işbirliği yaparak ülkemizle diğer ülkeler arasındaki işbirliğinin gelişimine katkıda bulunmak, gerektiğinde tiyatrolar açmak, milli ve milletlerarası festivallere katılmak şeklinde faaliyetler yürütmektir.

Bu yapısıyla DTGM'nin Misyonu (Görevi); Türk toplumunun eğitim düzeyini, sanat ve estetik duygusunu, yurt sevgisini, dil ve kültürünü yükseltmek, Türk sahne sanatlarının yurt içinde ve yurt dışında gelişmesini sağlamak, Türkçeyi doğru biçimde seslendirmek ve Türk Kültürünü koruyup zenginleştirerek temel değerler üzerinde doğru yargılara varılmasına katkıda bulunmak,

DTGM'nin Vizyonu (Hedefi); Her yere, her şartta ulaşmak, milli değerlerimizi yansıtmak, yerli eserleri artırmak, Türk tiyatrosunun ulusal ve uluslararası alanda etkinliğini artırarak yaygınlaştırılmasını sağlamak, şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünün, teşkilat yapısına ilişkin düzenlemeler; 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin On Birinci Bölümünde bulunan 128, 129, 130 ve 131'nci maddelerinde yer almaktadır.

Genel Müdürlüğün merkezi Ankara'dır. Teşkilat yapısı, merkez ve taşra teşkilatı

şeklinde ikili yapıya sahiptir.

Devlet Tiyatroları, Genel Müdür tarafından yönetilmekte olup Kurumda üç Genel Müdür Yardımcısı bulunmaktadır. Devlet Tiyatroları; Sanatsal Ana Hizmet Birimleri, Danışma ve Denetim Birimleri ve Yardımcı Hizmet Birimlerinden oluşmaktadır. Sanatsal Ana Hizmet Birimleri, Başrejisörlük, Başdramaturgluk, Dış İlişkiler ve Festivaller Birimi, Sanat Teknik Müdürlüğü, Basın ve Halkla İlişkiler Birimi ile Genel Müdürlük Turne Organizasyon ve Program Birimidir. Danışma, denetim ve yardımcı hizmet birimleri olarak da; Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, İç Denetim Birimi, Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı bulunmaktadır.

Aynı Kararname'nin 130'uncu maddesiyle "Edebi Kurul", 131'inci maddesiyle "Sanat ve Yönetim Kurulu" oluşturulmuştur.

Edebi Kurul, eserleri okuyarak Devlet Tiyatrolarının repertuar anlayışına edebi açıdan uygunluğunu değerlendirip, oynanabilirliğine karar vermektedir. Devlet Tiyatrolarında oynanacak eserler Edebi Kurul tarafından seçilmektedir. Edebi Kurul sanat ve edebiyat alanında tanınmış 3 kişi ile Genel Müdür, Başrejisör, Başdramaturg ve bir sanatkardan oluşmaktadır. Kurul, başkanını kendi üyeleri arasından seçmektedir.

Sanat ve Yönetim Kurulu; Devlet Tiyatrolarının sanat, teknik ve Cumhurbaşkanlığı 4 sayılı Kararnamesinin ilgili bölümünde gösterilen işlerine bakmak üzere; Edebi Kurul Başkanı, Başrejisör, Sanat Teknik Müdürü, Müzik İşleri Yöneticisi, Genel Müdürün görevlendireceği bir sanatkardan oluşmaktadır. Genel müdür, Sanat ve Yönetim Kurulunun başkanı olup, Kurul çoğunlukla toplanıp ve bu toplantıda bulunanların salt çoğunluğu ile karar vermektedir.

Devlet Tiyatrolarının disiplin işlerini, Başrejisör, Hukuk Müşaviri, Personel İşleri Birim Amiri, Devlet Tiyatrosu personelinin kendi aralarından gizli oyla seçeceği bir sanatkardan oluşan Disiplin Kurulu yürütmektedir. Genel Müdür veya Yardımcılarından biri Disiplin Kurulunun başkanıdır.

Kurumun taşra teşkilatı olarak, Genel müdürlüğe bağlı faaliyet gösteren 14 adet il tiyatro müdürlüğü vardır. Müdürlükler her türlü sanat, idari, mali ve teknik işlemlerini mevcut mevzuat hükümlerine göre yürütmekte yetkili olup, Genel Müdürlüğe karşı sorumludurlar. Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Diyarbakır, Trabzon, Antalya, Erzurum, Sivas, Konya, Van, Kayseri ve Düzce'de yerleşik bölge tiyatrosunun yanı sıra turne düzeninde olmak üzere; Gaziantep, Kahramanmaraş, Elâzığ, Malatya, Samsun, Çorum, Zonguldak, Denizli, Ordu,

Edirne illerinde faaliyet gösterilmektedir.

DTGM'de, 5441 sayılı Devlet Tiyatroları Personeli Hakkında Kanun hükümlerine tabi sözleşmeli personel, 657 sayılı Devlet Memurları Kanuna tabi memur ile aynı Kanunun 4/B maddesi uyarınca yayımlanmış bulunan 06.06.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esasların Ek-8'inci maddesi kapsamında sözleşmeli statüde çalıştırılan sanatçı, sahne üzeri ve sahne gerisinde görev yapan teknik personel ve ihtiyaç dâhilinde aylık 336 kotayı geçmemek üzere Genel Müdürlük Olur'u ve hizmet sözleşmesi imzalattırılarak çalıştırılan figüranlar ve sürekli işçiler görev yapmaktadır.

5441 sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli statüde görev yapan personel 3 gruba ayrılmıştır. Bunlar; A Grubu "Sanatçı Memurlar", B Grubu "Uygulatıcı Uzman Memurlar", C Grubu "Uzman Memurlar" şeklindedir. A, B, C gruplarında, merkez ve taşra dahil toplam 1932 sözleşmeli personel görev yapmaktadır. Bu kapsamda görev yapan personel hakkında 5441 sayılı Kanun hükümlerinin yanı sıra 657 sayılı Kanunun Ek Geçici 12'nci ve Ek Geçici 16'ncı madde hükümleri de uygulanmaktadır. 657 sayılı Kanun kapsamında 446 memur, 657 sayılı Kanun'un 4/B maddesine göre 80 sözleşmeli personel, 7/15754 sayılı Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esasların Ek-8'inci maddesi kapsamında 3 sözleşmeli personel ve 588 sürekli işçi olmak üzere toplam 3049 personel görev yapmaktadır.

DTGM, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olmakla birlikte ayrı tüzel kişiliğe sahiptir.

5441 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi uyarınca, Devlete ait binalardan Devlet Tiyatrosuna lüzumlu görülenler Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca eşya ve tesisleriyle beraber bu müesseseye parasız olarak tahsis edilebilmektedir.

DTGM'nin her kurum kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Sosyal Güvenlik Kurumu ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile ilişkisi vardır. Bunların dışında Milli Eğitim Bakanlığı, Tiyatro Okulları, Avrupa Tiyatrolar Birliği (ETC), Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü ile sunulan hizmetler dolayısıyla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkileri bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

DTGM, 5018 sayılı Kanun'a tabi olup, ekli (II) sayılı Cetvelde "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" arasında yer almaktadır. 31 Aralık 2023 tarihli ve 32416 (Mükerrer) sayılı Resmî

Gazete'de yayımlanan 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun eki cetvelde gösterildiği üzere hazine yardımı almaktadır. Bütçesi içinde sosyal tesisler, döner sermaye işletmesi, şirketler ya da bütçe dışı özel hesap bulunmamaktadır.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun Ödenek Cetvelinde II. Düzey ekonomik sınıflandırmaya göre Özel Kalem Müdürlüğü, Başrejisörlük, Hukuk Müşavirliği, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı, Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, Sanat Teknik Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı ve İl Tiyatro Müdürlükleri harcama birimi olarak yer almıştır.

DTGM'nin gelirleri, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 132'nci maddesinde aşağıdaki şekilde sayılmıştır.

a) Genel bütçeden ayrılan ödenek,

b) Temsillerden elde edilecek hasılat,

c) Tanıtıcı ve aydınlatıcı yayınlardan temin olunacak gelirler,

ç) Tiyatro Faaliyetinden yararlanan il özel idareleri ile belediyelerince yapılabilecek bağışlar,

d) Her çeşit bağışlar ve diğer çeşitli gelirler,

e) Tertiplenecek milli ve milletlerarası festivallerden elde edilecek hasılat.

DTGM'nin 2024 yılı gelir bütçesi Devletten aldığı hazine yardımı ile yukarıda sayılan gelirlerden oluşmaktadır.

Bütçe Gerçekleşmeleri:

DTGM'ye 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere 2.751.127.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, yıl içerisinde yapılan aktarma ve eklemeler sonucunda nihai ödenek 3.503.587.000,00 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %96,41'i olan 3.377.903.691,74 TL'si kullanılmıştır. DTGM'nin ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılı bütçe ödeneği ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gideri Gerçekleşmeleri

Bütçe Giderinin Türü	Bütçe Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Nihai ödeneğine göre gerçekleşme yüzdesi (%)
01. Personel Giderleri	2.021.180.000,00	2.315.931.000,00	2.254.511.936,03	97,34
02. SGK Devlet Primi Giderleri	259.346.000,00	284.780.000,00	278.547.229,44	97,81
03. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	297.354.000,00	673.482.000,00	649.584.925,45	96,45
05. Cari Transferler	53.247.000,00	121.394.000,00	121.299.270,37	99,92
06. Sermaye Giderleri	120.000.000,00	108.000.000,00	73.960.330,45	68,48
Toplam	**2.751.127.000,00**	**3.503.587.000,00**	**3.377.903.691,74**	**96,41**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere bütçe geliri olarak 2.750.627.000,00 TL öngörülmüş, yıl sonunda 3.517.240.756,32 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. DTGM'nin ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 bütçe geliri gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tahminleri ve Bütçe Gelirleri Gerçekleşmeleri

Ekonomik Kod	Açıklama	Tahmini Gelir (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)	Gerçekleşme yüzdesi (%)
3	**Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri**	54.297.000,00	108.314.125,82	199,48
4	**Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler**	2.694.080.000,00	3.398.442.640,00	126,14
5	**Diğer Gelirler**	2.250.000,00	11.463.577,87	509,49
	Red ve İadeler (-)	0,00	979.587,37	-
	Toplam	**2.750.627.000,00**	**3.517.240.756,32**	**127,87**

Faaliyet Gerçekleşmeleri:

DTGM'nin 2024 yılı faaliyet gideri 3.396.816.212,06 TL, net faaliyet geliri 3.525.216.596,86 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 233.908.376,52 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 362.308.761,32 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

DTGM, 5018 sayılı Kanun'a ekli özel bütçeli idarelere ilişkin II sayılı cetvelin "B-Diğer Özel Bütçeli İdareler" kapsamında yer almaktadır.

DTGM'de Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebe Sistemi kullanılmaktadır. Kurumun mali işlemlerinin yürütülmesi, kaydedilmesi ve raporlanmasında kullanılan hesap planı, defterler ve muhasebe süreçlerinin tamamını içeren muhasebe sistemi, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine tabidir.

Muhasebe işlemlerini, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğine tabi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünce yürütülen Kamu Hesapları Bilgi Sistemi (KBS) aracılığı ile gerçekleştirmektedir.

İdarenin kurumsal kodu 00.52 olup, kurumsal sınıflandırmanın dördüncü düzeyine göre genel müdürlük merkez teşkilatında 7, taşra teşkilatında 12 olmak üzere toplam 19 harcama birimi bulunmaktadır.

Harcama birimlerinin mali işlemleri, DTGM ve İl Müdürlükleri muhasebe birimi tarafından kayıt altına alınmaktadır.

Kurum, 5018 sayılı Kanun'da yer alan işlemlerin elektronik ortamda ve bütünleşik bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla oluşturulan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemini (Muhasebe Bilişim Sistemi, Kamu Hesapları Bilgi Sistemi (KBS), e-Bütçe Sistemi, Harcama Yönetim Sistemi (HYS) ve Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemini (TKYS)) kullanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici mizan ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Özkaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler henüz tamamlanmamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Stratejik planı (2024-2028), içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan

görevlendirmelerde, farklı kişiler arasında dağıtım yapılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve Kurumun web sitesinde yayımlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur. Kurumda veri kayıt ve dosyalama sistemi bulunmakta ve mevcut bilgi yönetim sistemleri bilgi güvenliğini ve yedekleme gerekliliklerini karşılamaktadır.

İzleme Standartları

25.03.2024 tarih ve E-61270844-020-145709 sayılı onay ile İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmuştur. İç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Kadroların tamamı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 52 | **DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	257.980.374,08
10	**Hazır Değerler**	592.812,34
100	KASA HESABI	658,29
102	BANKA HESABI	360.074,05
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	232.080,00
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	178.799.804,47
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	178.799.804,47
14	**Diğer Alacaklar**	6.086.887,74
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.086.887,74
15	Stoklar	9.294.694,45
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.294.694,45
16	**Ön Ödemeler**	63.205.731,60
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	63.205.731,60
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	443,48
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	443,48
2	DURAN VARLIKLAR	1.039.058.893,37
22	**Faaliyet Alacakları**	101.221,40
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	101.221,40
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.037.974.048,31
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	101.028.475,45
252	BİNALAR HESABI	1.052.899.080,12
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	18.111.307,85
254	TAŞITLAR HESABI	39.489.923,98
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	102.437.744,19
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-276.452.004,83
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	459.521,55
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	1.713.679,11
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.713.679,11
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	983.623,66
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	983.623,66

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	62.930.839,99
32	**Faaliyet Borçları**	13.997.238,79
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	13.997.238,79
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.751.142,11
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	384.794,37
333	EMANETLER HESABI	1.366.347,74
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	47.182.459,09
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	40.425.637,87
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.271.218,27
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	485.602,95
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	31.521.001,65
43	**Diğer Borçlar**	3.690,80
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.690,80
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	31.517.310,85
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	31.517.310,85
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.202.587.425,81
50	**Net Değer**	129.942.790,81
500	NET DEĞER HESABI	129.942.790,81
51	**Değer Hareketleri**	1.120.525,38
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.120.525,38
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.507.851.309,70
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.507.851.309,70
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	- 2.798.635.961,40
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.798.635.961,40
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	362.308.761,32
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.377.654.136,84
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.015.345.375,52

29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	836.826,75
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-836.826,75

AKTİF TOPLAMI 1.297.039.267,45

PASİF TOPLAMI 1.297.039.267,45

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	9.139.813,04
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	9.139.813,04
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.990.384,46
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.990.384,46

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 52 **Adı : DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.396.816.212,06
630	01	Personel Giderleri	2.276.073.719,92
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	278.547.229,44
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	556.883.243,41
630	05	Cari Transferler	121.297.118,62
630	13	Amortisman Giderleri	68.680.051,16
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	72.862.667,38
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	235.089,47
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	22.236.944,60
630	99	Diğer Giderler	148,06

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.396.816.212,06**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.526.196.312,16
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	109.075.947,79
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.398.442.640,00
600	05	Diğer Gelirler	18.652.747,07
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	24.977,30

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.526.196.312,16**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	979.715,30
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	244.235,00
610	05	Diğer Gelirler	735.480,30

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **979.715,30**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.525.216.596,86**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **233.908.376,52**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **362.308.761,32**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.396.816.212,06**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.526.196.312,16**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.525.216.596,86**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**979.715,30**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**362.308.761,32**

DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Tablo 4: 2024 Yılında Başlanılan Projeler İçin Gönderilen Kaynakların Kullanım Durumu (TL)

KISALTMALAR

DAP : Doğu Anadolu Projesi
DAP BKİB : Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
KHK : Kanun Hükmünde Kararname

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Hurdaya Ayrılan veya Başka İdarelere Devredilen Taşınırların Muhasebe Kayıtlarında Eksiklikler Bulunması

2. Bazı Hizmet Alımlarında Kalkınma İdarelerinin Kalkınma Ajansları İçin Düzenlenen Mevzuata Tabi Tutulması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (DAP BKİB), 08.06.2011 tarihli ve 27958 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 642 sayılı Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Projesi ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulmuştur. 17.08.2011 tarih ve 28028 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 649 sayılı KHK ile İdarenin işleyişi ile ilgili esaslar yeniden düzenlenmiştir.

DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 642 sayılı KHK gereği süreli bir kurum olarak faaliyetlerini yerine getirmektedir. Farklı tarihlerde görev süresi uzatılan İdarenin son olarak 04.06.2021 tarihli ve 31501 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile görev süresi 08.06.2026 tarihine kadar uzatılmıştır.

Merkezi Erzurum'da bulunan Başkanlığın görev alanı; Ağrı, Ardahan, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Sivas, Tunceli ve Van illerini kapsamaktadır.

Başkanlık, 10.12.2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde, “Özel Bütçeli Diğer İdareler” arasında sayılan, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı tüzel kişiliğe sahip bir idaredir.

642 sayılı KHK'nın 2'nci maddesinde belirtildiği üzere Başkanlığın görevleri;

• Bölgelerin kalkınmasının hızlandırılması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetlerinin uyum ve bütünlük içinde yürütülmesini sağlayacak eylem planları hazırlamak, bunların uygulanmasını koordine etmek, izlemek ve değerlendirmek,

• Eylem planları kapsamındaki kamu yatırımlarının etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kurumlar arası koordinasyonu sağlamak,

• Eylem planlarının gerektirdiği yatırımlara ilişkin teklifleri ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde hazırlamak, önceliklendirmek ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na göndermek,

• Bölgedeki kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen yatırım projelerini izlemek ve değerlendirmek,

• İlgili kamu kurum ve kuruluşlarınca talep edilmesi hâlinde, yatırım projelerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, bu sürece gerektiğinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslara göre malî ve teknik destek sağlamak,

• Bölge planlarının tamamlayıcılığını ve bütünlüğünü gözeterek, kalkınma ajanslarının ortak ve daha etkili çalışmalarına yardımcı olmak ve bu konularda görüş ve öneriler geliştirmek,

• Bölgelerinin gelişme potansiyeline, sorunlarına ve imkânlarına dair araştırma, etüt, proje ve incelemeler yapmak veya yaptırmak,

• Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları için başta kurumsal kapasite ve beşeri kaynak konuları olmak üzere, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslara göre mevcut proje ve programlarla mükerrerlik oluşturmayacak yenilikçi destek programları tasarlamak ve uygulamak,

• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından verilecek diğer görevleri yapmak,

olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlığın teşkilatı, personelin nitelikleri ve kadrolara ilişkin hususlar, personelin atanması, ücret ile diğer mali ve sosyal hakları 642 sayılı KHK ile düzenlenmiştir. KHK'da; Başkanlıkların, bir Başkan, iki başkan yardımcısı, İzleme ve Değerlendirme Koordinatörlüğü ve Yönetim Hizmetleri Koordinatörlüğü ile bölgelerinin özellikleri, ihtiyaçları ve eylem planlarının mahiyeti dikkate alınarak kurulan diğer koordinatörlüklerden oluşacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca Başkanlıklardaki koordinatörlüklerin sayısının altıyı geçemeyeceği belirtilmiştir.

Başkanlıkta Başkan Yardımcılıklarına bağlı; Beşeri, Sosyal ve Kurumsal Gelişme, Ekonomik Kalkınma, Sanayi ve Hizmetler, İzleme ve Değerlendirme, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Yönetim Hizmetleri ile Planlama ve Proje Geliştirme Koordinatörlükleri bulunmaktadır.

İdareye, kuruluş ve görevlerini düzenleyen 642 sayılı KHK uyarınca 70 adet kadro tahsis edilmiş olup, teşkilatta bütün statüler itibarıyla toplam istihdam edilecek personel sayısının 100 olabileceği belirtilmiştir. 642 sayılı KHK gereğince, Başkanlıkların personeli 657 sayılı Kanuna tâbidir. Ayrıca, özel bilgi ve ihtisası gerektiren konularda kadro aranmaksızın ve

diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın yerli ve yabancı uzmanlar Başkanlıklarda sözleşmeli olarak çalıştırılabilmektedir.

Başkanlıkta 31.12.2024 tarihi itibarıyla 657 sayılı Kanun'a tabi 34 kadrolu personel, aynı Kanun'un 4/B maddesine tabi 4 sözleşmeli personel, 642 sayılı KHK kapsamında 3 sözleşmeli personel ve 17 sürekli işçi olmak üzere toplam 58 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

642 sayılı KHK'ya göre Başkanlıkların gelirleri, genel bütçeden yapılacak yardımlar, her türlü bağış, yardım, kredi, hibe ve vasiyetler, Başkanlık gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Başkanlığın bütçe verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	39.008.000,00	48.222.900,00	34.948.353,78	72,47
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	5.505.000,00	6.655.000,00	4.927.217,35	74,04
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	12.373.000,00	12.866.400,00	7.107.545,96	55,24
05	Cari Transferler	451.000,00	1.155.000,00	819.060,04	70,91
06	Sermaye Giderleri	2.690.000,00	4.091.326,00	2.312.053,65	56,51
07	Sermaye Transferleri	345.061.000,00	354.624.141,00	312.475.928,41	88,11
Toplam		405.088.000,00	427.614.767,00	362.590.159,19	84,79

Tablo 1'de görüleceği üzere, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile kanunlaşan DAP BKİB bütçesi 405.088.000,00 TL'dir. Bütçe ödeneklerinde en büyük payı %85,18 oranıyla sermaye transferleri ödenek kalemi, bütçe gerçekleşmelerinde ise en büyük payı %82,93 oranı ile yine sermaye transferleri ödenek kalemi oluşturmaktadır. Yıl içerisinde yapılan ödenek ekleme işlemleri sonucu bütçe 427.614.767,00 TL'ye yükselmiştir. Dönem sonu itibariyle yıl sonu ödenek toplamının %84,79'u kullanılmıştır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	389.088.000,00	332.073.815,00	85,35
05	Diğer Gelirler	14.000.000,00	34.630.971,24	247,36
Toplam		403.088.000,00	366.704.786,24	90,97

Tablo 2'de görüleceği üzere, planlanan bütçe gelirlerinde en büyük payı % 96,52 oranıyla alınan bağış ve yardımlar kalemi almaktadır. Alınan bağış ve yardımlar, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile İdarenin bağlı kuruluşu olduğu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin transferler kaleminden gönderilen Hazine yardımından oluşmaktadır. 2024 yılı gerçekleşmesi 366.704.786,24 TL olan toplam bütçe gelirinin; 332.073.815,00 TL'si alınan bağış ve yardımlardan, 34.630.971,24 TL'si diğer gelirlerden meydana gelmektedir. Yıl sonu itibarıyla planlanan bütçe gelirlerinin gerçekleşme oranı % 90,97'dir.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Gideri	Net Faaliyet Geliri	Enflasyon Düzeltmesi	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
366.385.545,55	374.097.369,66	32.971.240,74	40.683.064,85

Faaliyet sonuçları tablosuna göre DAP BKİB 2024 yılı faaliyet giderleri 366.385.545,55 TL, net faaliyet gelirleri 374.137.645,44 TL’dir. Enflasyon düzeltmesi ise 32.971.240,74 TL olup bunun neticesinde 40.683.064,85 TL olumlu faaliyet sonucu gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

DAP BKİB, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne ve 5018 sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren maddelerine tabidir. Muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları:

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları konusunda görev dağılım çizelgesi tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, personelin yer değiştirmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile ilgili süreçler tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmemesi yönleriyle eksiktir. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları:

İdarenin 2024-2028 Stratejik Planı 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve diğer mevzuata uygun olarak hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. Stratejik plan çalışmalarının personelin katılımıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber İdarenin personel sayısının yetersiz olması nedeniyle mevcut çalışmaların takibi, uygulanması ve güncellenmesi çalışmaları yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları:

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak görevler ayrılığı ilkesine uyulmuştur. İç kontrol riskleri belirlenmediği için kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. İdarenin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur ancak ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmamıştır.

Bilgi ve İletişim Standartları:

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları:

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, personel yetersizliği ve iş yoğunluğu nedeniyle değerlendirilmemektedir. İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmamıştır ve iç kontrol sistemi değerlendirilmemektedir. Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır. İdare, iç denetçi kadrosuna sahip değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi

Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının 2024 Yılı Yatırım Programında yer alan projeleri için uygulayıcı kuruluşların hesabına aktarılan kaynakların ancak yüzde 73,03'ü oranında iş yapılabildiği, geriye kalan tutarın Başkanlığın muhasebe sistemi dışında takip edilmek üzere uygulayıcı kuruluşların proje hesaplarına blokeli olarak aktarıldığı görülmüştür.

DAP BKİB, Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölgesinde yatırımların gerektirdiği araştırma, planlama, programlama, projelendirme, proje destekleme, izleme, değerlendirme ve koordinasyon hizmetlerinin yerine getirilmesi suretiyle DAP Bölgesi illerinin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla kurulmuştur. Başkanlık bu amacı gerçekleştirmek için bütçesinin önemli bir bölümünü oluşturan sermaye transferleri (07.01) ekonomik kodlarını içeren bütçe tertibinde yer alan ödeneklerle, DAP Bölgesinde bulunan uygulayıcı kamu kurum ve kuruluşlarına proje destekleri sağlamaktadır.

Uygulayıcı kuruluşlar il özel idareleri, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, belediyeler, kalkınma ajansları, araştırma kuruluşları, üniversiteler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından oluşmaktadır.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu’nun E-Cetveli’nin 13'üncü sırasında bu ödeneklerin Sanayi ve Teknoloji Bakanı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kullandırılacağı ifade edilmiştir.

Bütçe Kanunu’nda yer alan bu hüküm gereğince, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2024 yılı için hazırlanan “Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları Tarafından Sermaye Transferi Ödeneklerinin Kullandırılması, İzlenmesi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar”

16.07.2024 tarihli ve E-99361562-010.99-5885241 sayılı Bakan Oluruyla yürürlüğe konularak ilgili kuruluşlara duyurulmuştur.

Usul ve Esaslar'ın 9'uncu maddesinde uygulayıcı kuruluşların proje hesabına nakit aktarım yapılabilmesi için uygulayıcı kuruluşun ilgili ödemeye ilişkin protokolde belirtilen ve tabi olduğu mevzuat gereğince hazırlaması gereken ödeme evraklarını Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına sunması yani proje faaliyetlerinin fiilen gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı maddenin on üçüncü fıkrasında uygulamaya istisna getirilerek bölge kalkınma idaresi başkanlıkları ile uygulayıcı kuruluş arasında protokolü imzalanmış ve uygulayıcı kuruluş tarafından ihale süreci başlatılmış ancak yılı içerisinde tamamlanamayacağı öngörülen projelerin ödeneğinin, yılı içerisinde uygulayıcı kuruluşun proje hesabına ertesi yıllarda kullanılmak üzere defaten blokeli olarak aktarılması imkânı sağlanmıştır. Bu hükme istinaden, DAP BKİB ile uygulayıcı kamu kurum ve kuruluşları arasında imzalanan matbu protokollerde de benzer düzenlemelere yer verilmiştir.

Yılı ödeneklerinin tenkis edilmemesi amacıyla getirildiği değerlendirilen bu istisnai düzenlemenin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 20'nci maddesindeki, bütçe ödeneklerinin tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı hükmüyle aykırılık oluşturduğu ve aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere uygulamada bazı sorunlara neden olduğu değerlendirilmektedir. Başkanlığın, 2024 Yılı Yatırım Programında yer alıp aynı yıl uygulamaya başlanan projeler için uygulayıcı kuruluşların hesabına gönderdiği kaynaklarla bu kaynakların kullanılma durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: 2024 Yılında Başlanılan Projeler İçin Gönderilen Kaynakların Kullanım Durumu (TL)

Kuruluşlara Gönderilen Toplam Kaynak (A)	2024 yılı İş/Harcama Tutarı (B)	Kuruluşların İade Ettiği Tutar (C)	Blokeli Olarak Ertesi Yıla Devreden Tutar (D)	Kaynakların Kullanılma Oranı (%) [E=B/(A-C)*100]
312.475.928,32	228.197.181,36	00,00	84.278.746,96	73,03

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Yatırım Programına göre 2024 yılında başlayıp aynı yıl içerisinde tamamlanması öngörülen işlerin ancak yüzde 73,03'ü yılı içerisinde tamamlanabilmiştir.

Yılı içinde harcanamayan ödenekler Usul ve Esaslar'ın yukarıda belirtilen istisna düzenlemesine dayanılarak Başkanlığın mali tablolarına bütçe gideri yazılmak suretiyle

uygulayıcı kamu kuruluşlarının proje hesaplarına blokeli olarak gönderilmiş, ertesi yılın ödenekleriyle ilişkilendirilmemiş, 2025 Yılı Yatırım Programına dâhil edilmemiştir.

Uygulayıcı kuruluşların proje hesaplarına blokeli olarak gönderilen bu tutarlar devam eden yıllarda yapılan iş oranında gerekli kontroller yapıldıktan sonra serbest bırakılarak uygulayıcı kuruluşlarca yüklenicilere ödeme yapma imkânı tanınmakta, bu işlem Başkanlığın muhasebe sisteminin dışında yürütülerek Başkanlık bünyesindeki koordinatörlükler tarafından takip edilmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, 2022 yılından itibaren denetim raporlarında yer alan bu bulgunun gereği olarak mevzuat düzenlemesi yapılabilmesi için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na konunun iletildiği, Bakanlık tarafından yapılan yazılı talepler doğrultusunda Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Sayıştay Başkanlığı ile toplantılar gerçekleştirildiği ancak mevcut aykırılığı giderecek henüz bir çözüm bulunamadığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, mevcut uygulama ile ertesi yıllarda yapılacak işler için blokeli olarak devredilen tutarlar, 2024 yılı mali tablolarında 630 Giderler Hesabı ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosunda ise 830 Bütçe Gideri hesabında yer almakta dolayısıyla 5018 sayılı Kanun'un 20/d maddesinde yer alan bütçe ödeneklerinin yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı hükmüne aykırı davranılmakta ve Başkanlık tarafından desteklenen yatırım projeleri gerçekleşme ve uygulama sonuçları doğru bilgi sunmamaktadır. Oysaki, desteklenen projeler için fiilen gerçekleştirilen iş miktarı kadar transfer ödeneklerinin gider olarak kaydedilmesi ve yatırım programlarının ilgili olduğu yılda gerçekleştirilmesi planlanan yatırım harcamalarını içermesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Hurdaya Ayrılan veya Başka İdarelere Devredilen Taşınırların Muhasebe Kayıtlarında Eksiklikler Bulunması

Hurdaya ayrılan veya başka idareye devredilen taşınırların 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı ile 299 Birikmiş Amortismanlar Hesaplarında takip edilmediği tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin “294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı” başlıklı 214'üncü maddesinde, söz konusu Hesabın çeşitli nedenlerle kullanılma olanaklarını yitiren maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik’in hesabın işleyişini düzenleyen 215'inci maddesinde ise; söz konusu varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına borç, ilgili maddi duran varlık hesabına alacak; ayrılmış olan amortisman tutarının 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına alacak, 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir. Aynı maddede elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabında kayıtlı stok ve varlıklardan diğer kamu idarelerine bedelsiz olarak devredilenlerin, kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba borç ve alacak, ayrılmış amortisman tutarlarının 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç ve alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

2024 yılında varlık işlem fişi düzenlenmek suretiyle kayıttan çıkarılma işlemi yapılan (hurdaya ayrılan) 108.199,26 TL tutarındaki taşınırlar ile varlık işlem fişi düzenlenmek suretiyle başka bir kamu idaresine (Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğüne) devredilen 95.722,07 TL tutarındaki taşınırların muhasebe kayıtlarında sadece 255 Demirbaşlar Hesabı ile 257 Birikmiş Amortisman ve Değer Düşüklüğü Karşılığı hesabının kullanıldığı görülmektedir. Yukarıda yer alan Yönetmelik hükümlerine göre taşınır çıkış işlemlerinde, 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının ve 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabının da kullanılması gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında Taşınır Kayıt Yönetim Sistemi üzerinden yapılan hurdaya ayırma işleminin muhasebe sistemine otomatik olarak iletildiği, bu sistemde kayıtların manuel müdahaleye kapalı şekilde oluşturulduğu ifade edilmiştir. Taşınır Kayıt Yönetim Sisteminde hurdaya ayrılma işleminde “satış” seçeneği seçilirse 294 no.lu hesabın çalıştığı, “imha etmek” seçeneği seçildiği zaman 294 no.lu hesabın çalışmadığı; idarenin yaptığı işlemin imha olduğu ve bu nedenle 294 no.lu hesabın çalışmadığı belirtilmiştir. Sistemle ilgili olduğu için idarenin herhangi bir sorumluluğu olmadığı belirtilmiştir. İdare devir işlemi ile ilgili olarak Taşınır Kayıt Yönetim Sistemi üzerinden gerçekleştirilen işlemlerin muhasebe sistemine otomatik olarak iletildiği, sistemde 294 no.lu hesabın çalıştırılmadığını belirtmiştir. İdarenin, muhasebe kayıtlarına manuel müdahale imkânı bulunmadığından, eksik muhasebe kayıtlarına ilişkin herhangi bir sorumluluğu bulunmadığı hususu da cevapta yer almaktadır. Taşınır Kayıt Yönetim Sisteminde, İdarenin iddia ettiği şekilde aksama/sorun mevcutta Hazine ve Maliye

Bakanlığı tarafından sistemin gözden geçirilmesi uygun olacaktır.

Sonuç olarak, hurdaya ayrılan veya başka idareye devredilen dayanıklı taşınırların çıkışına ilişkin muhasebe işlemlerinde, Yönetmelik hükümlerine uygun olarak 294 ve 299 no.lu hesapların da kullanılması gerekmektedir.

BULGU 2: Bazı Hizmet Alımlarında Kalkınma İdarelerinin Kalkınma Ajansları İçin Düzenlenen Mevzuata Tabi Tutulması

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından Kalkınma Ajanslarının ortak ihtiyaçları için bazı hizmetlerin doğrudan temin yöntemiyle alımı işine Bölge Kalkınma İdarelerinin de dâhil edildiği görülmüştür.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından 2024 yılında uygulanmak üzere Kalkınma Ajansları Mal Hizmet ve Yapım İşi Satın Alma ve İhale Usul ve Esasları'na göre doğrudan temin usulü ile aşağıda belirtilen alımlar yapılmıştır:

- Bir Şirketten bir yıl süreli bilgi sistemleri alım işi gerçekleştirilmiş, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 25.12.2023 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

- Bir Haber Ajansından bir yıl süreli medya takip sistemi alım işi gerçekleştirilmiş, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 31.12.2023 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

Söz konusu Esaslar'ın "Temel İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında, *"Ajanslar arası koordinasyonu ve uygulama birliğini sağlamak üzere kaynakların verimli kullanılmasını teminen Ajansların ortak ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmetler için Bakanlık koordinasyonunda merkezi düzeyde şartname hazırlanarak fiyat teklifleri toplanıp ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenebilir. Bu mal ve hizmetler ajans tarafından doğrudan temin yolu ile alınır. Satın alma dosyasına; bakanlık protokolü, merkezi düzeyde hazırlanan şartname ve fiyat teklifleri eklenir. Ajans gerek görmesi durumunda tarafların yükümlülükleri için ayrıca sözleşme imzalar."* hükmü yer almaktadır.

Bu fıkra kapsamında Kalkınma Ajansları merkezi düzeyde yapılacak işlemlerle ortak olarak doğrudan temin yöntemiyle ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Ancak Kalkınma Ajansları için getirilen ihtiyaçların ortak teminine ilişkin Usul ve Esaslar'da Bölge Kalkınma İdaresi

Başkanlıklarına yer verilmemiştir.

Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi olup Kalkınma Ajansları ile ilgili mevzuat hükümlerine tabi değildir. Bu nedenle Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları, Genel Müdürlük tarafından Kalkınma Ajansları için yapılan ortak alım protokollerine dâhil edilemez.

Kamu İdaresi tarafından, bahsedilen hizmet alımlarının Bakanlık koordinasyonunda gerçekleştirildiği ve söz konusu işlemlere ilişkin mevzuata aykırılığın giderilmesi konusunda gerekli düzenlemelerin yapılması için Bakanlığa yazıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Bakanlık koordinasyonunda yapılacak ortak satın alma işlerine Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının dâhil edilmesinin mevzuata uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 73

DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	136.567.027,38
13	**Kurum Alacakları**	135.254.297,17
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	135.254.297,17
14	**Diğer Alacaklar**	414,92
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	414,92
15	Stoklar	38.001,67
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	38.001,67
16	**Ön Ödemeler**	1.274.313,62
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.274.313,62
2	DURAN VARLIKLAR	150.006.638,96
22	**Faaliyet Alacakları**	115.561,21
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	115.561,21
25	**Maddi Duran Varlıklar**	149.891.077,75
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	118.515.753,60
252	BİNALAR HESABI	33.255.258,91
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	312.595,85
254	TAŞITLAR HESABI	2.320.411,96
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	2.115.637,74
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.628.580,31
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	4.838.414,74
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.838.414,74

AKTİF TOPLAMI 286.573.666,34

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.227.386,07
32	**Faaliyet Borçları**	1.851.519,45
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.851.519,45
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.096,49
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.800,00
333	EMANETLER HESABI	296,49
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	373.770,13
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	302.576,77
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	71.193,36
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	7.628.904,02
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	7.628.904,02
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	7.628.904,02
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	276.717.376,25
50	**Net Değer**	28.738.305,85
500	NET DEĞER HESABI	28.738.305,85
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	207.296.005,55
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	207.296.005,55
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	0,00
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	0,00
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	40.683.064,85
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	40.683.064,85

PASİF TOPLAMI 286.573.666,34

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	98.665,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	98.665,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.274.233,21
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.274.233,21
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 73 **Adı : DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	366.385.545,55
630	01	Personel Giderleri	38.632.858,61
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	4.927.217,35
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	5.786.044,31
630	05	Cari Transferler	819.060,04
630	07	Sermaye Transferleri	312.475.928,41
630	13	Amortisman Giderleri	1.325.324,77
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.197.349,54
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	221.760,00
630	99	Diğer Giderler	2,52

GİDERLER TOPLAMI (A) **366.385.545,55**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	374.137.645,44
600	04	Alınan Bağışlar ve Yardımlar	332.073.815,00
600	05	Diğer Gelirler	42.063.830,44

GELİRLER TOPLAMI (B) **374.137.645,44**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	40.275,78
610	05	Diğer Gelirler	40.275,78

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **40.275,78**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **374.097.369,66**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **32.971.240,74**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **40.683.064,85**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**366.385.545,55**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**374.137.645,44**	**NET GELİR (D=B-C)**	**374.097.369,66**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**40.275,78**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**40.683.064,85**

DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Tablo 4: 2024 Yılında Başlanılan Projeler İçin Gönderilen Kaynakların Kullanım Durumu (TL)

KISALTMALAR

DOKAP : Doğu Karadeniz Projesi
DOKAP BKİB : Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
KHK : Kanun Hükmünde Kararname

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Görevlendirme Süresi İtibarıyla Geçici Niteliğinin Kaybolmasına Karşın Personelin Geçici Görevlendirme Hükümleri Çerçevesinde İstihdamının Sürdürülmesi

2. Bazı Hizmet Alımlarında Kalkınma Ajansları İçin Düzenlenen Mevzuatın Uygulanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (DOKAP BKİB), 08.06.2011 tarihli ve 27958 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 642 sayılı Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Projesi ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. 17.08.2011 tarih ve 28028 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 649 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile İdarenin işleyişi ile ilgili esaslar yeniden düzenlenmiştir.

DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 642 sayılı KHK gereği süreli bir kurum olarak faaliyetlerini yerine getirmektedir. Farklı tarihlerde görev süresi uzatılan İdarenin son olarak 04.06.2021 tarihli ve 31501 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile görev süresi 08.06.2026 tarihine kadar uzatılmıştır.

Merkezi Giresun'da bulunan Başkanlığın görev alanı; Amasya, Artvin, Bayburt, Çorum, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun, Tokat ve Trabzon illerini kapsamaktadır.

Başkanlık, 10.12.2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde, “Özel Bütçeli Diğer İdareler” arasında sayılan, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı tüzel kişiliğe sahip bir idaredir.

642 sayılı KHK'nın 2'nci maddesinde Başkanlığın görevleri;

• Bölgelerin kalkınmasının hızlandırılması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetlerinin uyum ve bütünlük içinde yürütülmesini sağlayacak eylem planları hazırlamak, bunların uygulanmasını koordine etmek, izlemek ve değerlendirmek,

• Eylem planları kapsamındaki kamu yatırımlarının etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kurumlar arası koordinasyonu sağlamak,

• Eylem planlarının gerektirdiği yatırımlara ilişkin teklifleri ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde hazırlamak, önceliklendirmek ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına göndermek,

• Bölgedeki kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen yatırım projelerini izlemek ve değerlendirmek,

• İlgili kamu kurum ve kuruluşlarınca talep edilmesi hâlinde, yatırım projelerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, bu sürece gerektiğinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslara göre malî ve teknik destek sağlamak,

• Bölge planlarının tamamlayıcılığını ve bütünlüğünü gözeterek, kalkınma ajanslarının ortak ve daha etkili çalışmalarına yardımcı olmak ve bu konularda görüş ve öneriler geliştirmek,

• Bölgelerinin gelişme potansiyeline, sorunlarına ve imkânlarına dair araştırma, etüt, proje ve incelemeler yapmak veya yaptırmak,

• Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları için başta kurumsal kapasite ve beşeri kaynak konuları olmak üzere, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslara göre mevcut proje ve programlarla mükerrerlik oluşturmayacak yenilikçi destek programları tasarlamak ve uygulamak,

• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından verilecek diğer görevleri yapmak,

olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlığın teşkilatı, personelin nitelikleri ve kadrolara ilişkin hususlar, personelin atanması, ücret ile diğer mali ve sosyal hakları 642 sayılı KHK ile düzenlenmiştir. KHK'da; Başkanlıkların, bir Başkan, iki başkan yardımcısı, İzleme ve Değerlendirme Koordinatörlüğü ve Yönetim Hizmetleri Koordinatörlüğü ile bölgelerinin özellikleri, ihtiyaçları ve eylem planlarının mahiyeti dikkate alınarak kurulan diğer koordinatörlüklerden oluşacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca Başkanlıklardaki koordinatörlüklerin sayısının altıyı geçemeyeceği belirtilmiştir.

Başkanlıkta Başkan Yardımcılıklarına bağlı; Beşeri, Sosyal ve Kurumsal Gelişme, Gıda ve Hayvansal Üretimin Geliştirilmesi, İzleme ve Değerlendirme, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Turizm ve Sanayi Altyapısı Geliştirme ile Yönetim Hizmetleri Koordinatörlükleri bulunmaktadır.

İdareye, kuruluş ve görevlerini düzenleyen 642 sayılı KHK uyarınca 70 adet kadro tahsis edilmiştir. Başkanlıkların personeli 657 sayılı Kanuna tabidir. Ayrıca, özel bilgi ve ihtisası gerektiren konularda kadro aranmaksızın ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın yerli ve yabancı uzmanlar Başkanlıklarda sözleşmeli olarak çalıştırılabilmektedir.

Başkanlıkta 31.12.2024 tarihi itibarıyla 657 sayılı Kanun'a tabi 41 kadrolu personel, aynı Kanun'un 4/B maddesine tabi 6 sözleşmeli personel, 1 geçici görevli personel ve 25 sürekli işçi olmak üzere toplam 73 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

642 sayılı KHK'ya göre Başkanlıkların gelirleri, genel bütçeden yapılacak yardımlar, her türlü bağış, yardım, kredi, hibe ve vasiyetler, Başkanlık gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Başkanlığın bütçe verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	36.534.000,00	49.093.000,00	46.801.418,79	95,33
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	4.851.000,00	6.947.995,00	6.576.094,35	94,65
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	15.351.000,00	19.087.800,00	18.039.653,90	94,51
05	Cari Transferler	896.000,00	1.725.000,00	1.715.121,81	99,42
06	Sermaye Giderleri	4.500.000,00	4.500.000,00	4.500.000,00	100,00
07	Sermaye Transferleri	680.145.000,00	594.288.948,00	593.568.546,67	99,88
Toplam		742.277.000,00	675.642.743,00	671.200.835,52	99,34

Tablo 1'de görüleceği üzere, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile kanunlaşan DOKAP BKİB bütçesi 742.277.000,00 TL'dir. Bütçe ödeneklerinde en büyük payı %91,63 oranıyla sermaye transferleri ödenek kalemi, bütçe gerçekleşmelerinde ise en büyük payı yine %88,43 oranıyla sermaye transfenleri ödenek kalemi oluşturmaktadır. Yıl içerisinde yapılan revizyonlar ile bütçe 675.642.743,00 TL'ye düşmüştür. Bu ödeneğin 671.200.835,52 TL'si harcanmış olup, yıl sonu itibarıyla gerçekleşen harcamanın yıl sonu ödeneğine oranı %99,34'dür.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	737.256.000,00	649.946.148,00	88,16
05	Diğer Gelirler	4.021.000,00	43.829.438,15	1.090,01
Toplam		741.277.000,00	693.775.586,15	93,59

Tablo 2'de görüleceği üzere, planlanan bütçe gelirlerinde en büyük payı %99,46 oranıyla alınan bağış ve yardımlar tertibi almaktadır. Alınan bağış ve yardımlar, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile İdarenin bağlı kuruluşu olduğu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin transferler tertibinden gönderilen Hazine yardımından oluşmaktadır. 2024 yılı gerçekleşmesi 693.775.586,15 TL olan toplam bütçe gelirinin; 649.946.148,00 TL'si alınan bağış ve yardımlardan, 43.829.438,15 TL'si diğer gelirlerden meydana gelmektedir. Yıl sonu itibarıyla planlanan bütçe gelirlerinin gerçekleşme oranı %93,59'dur.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Gideri	Net Faaliyet Geliri	Enflasyon Düzeltmesi	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
674.145.259,23	693.610.437,58	56.616,00	19.521.794,35

Faaliyet sonuçları tablosuna göre DOKAP BKİB 2024 yılı faaliyet giderleri 674.145.259,23 TL, net faaliyet gelirleri 693.610.437,58 TL'dir. Enflasyon düzeltmesi ise 56.616,00 TL olup bunun neticesinde 19.521.794,35 TL olumlu faaliyet sonucu gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

DOKAP BKİB, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne ve 5018 sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren maddelerine tabidir. Muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Personelin görev alanları ve sorumluluklarını belirten dokümanlar hazırlanmış ve yazılı hale getirilmiştir. Yetki devri ve sınırlarına ilişkin bir doküman üretilmemiş; hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir. Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği, Disiplin Amirleri Yönetmeliği ve Sürekli İşçi Disiplin Yönergesi hazırlanarak idare personeline duyurulmuştur.

Kurum etik ilkeleri belirlenmiş, etik komisyonu görevlendirilmiştir. Başkanlık personeli “Etik Sözleşmesini” imzalamış olup, bu sözleşmeler personelin özlük dosyalarında yer

almaktadır. Etik Hizmet İçi Eğitimi, Cumhurbaşkanlığı Uzaktan Eğitim Kapısı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Hizmet içi eğitim çalışmaları sistematik ve planlı bir şekilde sürdürülmemektedir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirilmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

İdarenin 2024-2028 Stratejik Planı 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve diğer mevzuata uygun olarak hazırlanmıştır. Stratejik plan çalışmalarının personelin katılımıyla yapıldığı anlaşılmaktadır.

Performans Programları mevzuat gereklerine uygun olarak hazırlanmaktadır. Performans programında yer alan hedef ve faaliyetlere ilişkin maliyet hesaplamaları yapılmış ve kaynak ihtiyacı gösterilerek Stratejik Plan/Performans Programı/Bütçe ilişkisi sağlanmıştır.

Stratejik Planlama çalışmaları kapsamında, kurumsal riskler her hedef için ayrı ayrı belirlenmiş, ancak iç kontrol risklerine yönelik bağımsız bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Koordinatörlüklerin iş akış süreçlerinin belirlenmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

İdare her ne kadar hedeflerin gerçekleştirilmesini engelleme potansiyeline sahip kurumsal riskleri belirlemişse de bu riskleri yönetmek amacıyla kontrol strateji ve yöntemleri oluşturmamıştır.

Yapılan görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesine uyulmakta, personel sayısı elverdiği ölçüde, iş yürütme, onaylama, kontrol etme görevlerinin farklı kişilerce yerine getirilmesine özen gösterilmektedir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Faaliyet Raporlarında hedeflere ulaşma seviyesi ve sapma nedenleri açıklanmaktadır. Arşivleme işlemleri "Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Elektronik olarak da Elektronik Belge Yönetim Sistemi ve birim dijital evraklarının depolandığı dosya sunucuları kullanılmaktadır. Veri yedeklemesi günlük olarak yapılmakta, bilgi güvenliğini sağlamaya yönelik önlemler alınmaktadır. Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarede İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmamıştır ve bu nedenle iç kontrol sistemi değerlendirilmemektedir. İdare, iç denetçi kadrosuna sahip değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi

Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının 2024 Yılı Yatırım Programında yer alan projeleri için uygulayıcı kuruluşların hesabına aktarılan kaynakların ancak yüzde 59,64'ü oranında iş yapılabildiği, geriye kalan tutarın Başkanlığın muhasebe sistemi dışında takip edilmek üzere uygulayıcı kuruluşların proje hesaplarına blokeli olarak aktarıldığı görülmüştür.

DOKAP BKİB, Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Bölgesinde yatırımların gerektirdiği araştırma, planlama, programlama, projelendirme, proje destekleme, izleme, değerlendirme ve koordinasyon hizmetlerinin yerine getirilmesi suretiyle DOKAP Bölgesi illerinin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla kurulmuştur. Başkanlık bu amacı gerçekleştirmek için bütçesinin önemli bir bölümünü oluşturan sermaye transferleri (07.01) ekonomik kodlarını içeren bütçe

tertibinde yer alan ödeneklerle, DOKAP Bölgesinde bulunan uygulayıcı kamu kurum ve kuruluşlarına proje destekleri sağlamaktadır.

Uygulayıcı kuruluşlar il özel idareleri, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, belediyeler, kalkınma ajansları, araştırma kuruluşları, üniversiteler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından oluşmaktadır.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun E-Cetveli'nin 13'üncü sırasında bu ödeneklerin Sanayi ve Teknoloji Bakanı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kullandırılacağı ifade edilmiştir.

Bütçe Kanunu'nda yer alan bu hüküm gereğince, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2024 yılı için hazırlanan "Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları Tarafından Sermaye Transferi Ödeneklerinin Kullandırılması, İzlenmesi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar" 16.07.2024 tarihli ve E-99361562-010.99-5885241 sayılı Bakan Oluruyla yürürlüğe konularak ilgili kuruluşlara duyurulmuştur.

Usul ve Esaslar'ın 9'uncu maddesinde uygulayıcı kuruluşların proje hesabına nakit aktarım yapılabilmesi için uygulayıcı kuruluşun ilgili ödemeye ilişkin protokolde belirtilen ve tabi olduğu mevzuat gereğince hazırlaması gereken ödeme evraklarını Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına sunması yani proje faaliyetlerinin fiilen gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı maddenin on üçüncü fıkrasında uygulamaya istisna getirilerek bölge kalkınma idaresi başkanlıkları ile uygulayıcı kuruluş arasında protokolü imzalanmış ve uygulayıcı kuruluş tarafından ihale süreci başlatılmış ancak yılı içerisinde tamamlanamayacağı öngörülen projelerin ödeneğinin, yılı içerisinde uygulayıcı kuruluşun proje hesabına ertesi yıllarda kullanılmak üzere defaten blokeli olarak aktarılması imkânı sağlanmıştır. Bu hükme istinaden, DOKAP BKİB ile uygulayıcı kamu kurum ve kuruluşları arasında imzalanan matbu protokollerde de benzer düzenlemelere yer verilmiştir.

Yılı ödeneklerinin tenkis edilmemesi amacıyla getirildiği değerlendirilen bu istisnai düzenlemenin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 20'nci maddesindeki, bütçe ödeneklerinin tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı hükmüyle aykırılık oluşturduğu ve aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere uygulamada bazı sorunlara neden olduğu değerlendirilmektedir. Başkanlığın, 2024 Yılı Yatırım Programında yer alıp aynı yıl uygulamaya başlanan projeler için uygulayıcı kuruluşların hesabına gönderdiği kaynaklarla bu kaynakların kullanılma durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: 2024 Yılında Başlanılan Projeler İçin Gönderilen Kaynakların Kullanım Durumu (TL)

Kuruluşlara Gönderilen Toplam Kaynak (A)	2024 yılı İş/Harcama Tutarı (B)	Kuruluşların İade Ettiği Tutar (C)	Blokeli Olarak Ertesi Yıla Devreden Tutar (D)	Kaynakların Kullanılma Oranı (%) [E=B/(A-C)*100]
592.370.112,67	353.077.957,76	358.039,46	240.853.950,78	59,64

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Yatırım Programına göre 2024 yılında başlayıp aynı yıl içerisinde tamamlanması öngörülen işlerin ancak yüzde 59,64'ü yılı içerisinde tamamlanabilmiştir.

Yılı içinde harcanamayan ödenekler Usul ve Esaslar'ın yukarıda belirtilen istisna düzenlemesine dayanılarak Başkanlığın mali tablolarına bütçe gideri yazılmak suretiyle uygulayıcı kamu kuruluşlarının proje hesaplarına blokeli olarak gönderilmiş, ertesi yılın ödenekleriyle ilişkilendirilmemiş, 2025 Yılı Yatırım Programına dâhil edilmemiştir.

Uygulayıcı kuruluşların proje hesaplarına blokeli olarak gönderilen bu tutarlar devam eden yıllarda yapılan iş oranında gerekli kontroller yapıldıktan sonra serbest bırakılarak uygulayıcı kuruluşlarca yüklenicilere ödeme yapma imkânı tanınmakta, bu işlem Başkanlığın muhasebe sisteminin dışında yürütülerek Başkanlık bünyesindeki koordinatörlükler tarafından takip edilmektedir.

Mevcut uygulama ile ertesi yıllarda yapılacak işler için blokeli olarak devredilen tutarlar, 2024 yılı mali tablolarında 630 Giderler Hesabı ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosunda ise 830 Bütçe Gideri hesabında yer almakta dolayısıyla 5018 sayılı Kanun'un 20/d maddesinde yer alan bütçe ödeneklerinin yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı hükmüne aykırı davranılmakta ve Başkanlık tarafından desteklenen yatırım projeleri gerçekleşme ve uygulama sonuçları doğru bilgi sunmamaktadır.

Kamu İdaresi tarafından sözkonusu uygulamanın Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yılı içerisinde hazırlanan “Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları Tarafından Sermaye Transferi Ödeneklerinin Kullandırılması, İzlenmesi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar”ın Proje Uygulama Süreci başlıklı 9. maddesinin 13. fıkrasında yer alan “İdare ve uygulayıcı kuruluş arasında protokolü imzalanmış ve uygulayıcı kuruluş tarafından ihale süreci başlatılmış ancak yılı içerisinde tamamlanamayacağı öngörülen projelerin ödeneği, yılı içerisinde uygulayıcı kuruluşun proje hesabına ertesi yıllarda kullanılmak üzere defaten blokeli olarak aktarılabilir.” hükmüne istinaden gerçekleştirildiği ifade edilmiş, ayrıca bulgumuz Bakanlığa bildirilmiştir.

Ancak aykırılığın giderilmesi doğrultuda Bakanlık tarafından henüz bir düzenleme yapılmamıştır.

Sonuç olarak, İdare tarafından desteklenen projeler için fiilen gerçekleştirilen iş miktarı kadar transfer ödeneklerinin gider olarak kaydedilmesi ve yatırım programlarının ilgili olduğu yılda gerçekleştirilmesi planlanan yatırım harcamalarını içermesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Görevlendirme Süresi İtibarıyla Geçici Niteliğinin Kaybolmasına Karşın Personelin Geçici Görevlendirme Hükümleri Çerçevesinde İstihdamının Sürdürülmesi

Ordu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü kadrosunda görevli bir personel 642 sayılı Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Projesi ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 5 ve 6'ncı maddesi hükmüne dayalı olarak yaklaşık 12 yıldır, tekrarlanan *"Olur"* ve *"Onaylara"* dayalı olarak DOKAP bünyesinde geçici görevli olarak istihdam edilmektedir.

642 sayılı KHK'nın belirtilen maddelerinde, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idareler, iktisadî devlet teşekkülleri ve kamu iktisadî kuruluşları ile bunlara bağlı kuruluşlar ve müesseselerde görevli personelin aylık, ödenek, her türlü zam ve tazminatlar ile diğer malî, sosyal hak ve yardımları kurumlarınca ödenmek kaydıyla geçici olarak Başkanlıklarda görevlendirileceği belirtilmektedir.

Ancak kamu kurumları arasında geçici görevlendirmeyi olanaklı kılan hukuki düzenlemelerin, söz konusu düzenlemelerde geçici görevlendirmenin süresine/sürekliliğine ilişkin bir sınırlama olmasa bile, bir personelin başka bir kurumda süresiz olarak (12 yıldan beri) istihdam edilebilmesine olanak verebileceği şeklinde yorumlamak mümkün değildir. Bu yöndeki bir uygulama; kurumlar arası nakil, tayin ve sürekli görevlendirme ile personel kadrolarına ilişkin mevzuat hükümlerini, devlet personel rejiminin bu yöndeki temel prensiplerini askıya almak anlamına gelmekte ve görevlendirmenin geçicilik vasfı ile bağdaşmamaktadır.

Kamu İdaresi tarafından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğünün koordinasyonunda hazırlanan 2024-2028 DOKAP Eylem Planı çalışmaları nedeniyle söz konusu personelin teknik düzeyde bilgi, birikim ve uzmanlığına ihtiyaç duyulduğundan ilgili personelin görev süresinin 05.03.2025 tarihinde 3 ay süre ile uzatıldığı ve 05.06.2025 tarihi itibariyle sona ereceği ifade edilmiş, ancak personelin kurumuna iadesi henüz gerçekleşmemiştir.

Sonuç olarak, söz konusu uygulamanın sonlandırılarak 10 yılı aşkın süreyle sürdürülen geçici görevlendirmenin ya ilgili personelin kurumuna iadesinin sağlanması ya da sürekli görevle atamasının yapılması suretiyle sonlandırılması gerekmektedir.

BULGU 2: Bazı Hizmet Alımlarında Kalkınma Ajansları İçin Düzenlenen Mevzuatın Uygulanması

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından Kalkınma Ajanslarının ortak ihtiyaçları için bazı hizmetlerin doğrudan temin yöntemiyle alımı işine Bölge Kalkınma İdarelerinin de dâhil edildiği görülmüştür.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından 2024 yılında uygulanmak üzere Kalkınma Ajansları Mal Hizmet ve Yapım İşi Satın Alma ve İhale Usul ve Esasları'na göre doğrudan temin usulü ile aşağıda belirtilen alımlar yapılmıştır:

- Bir Şirketten bir yıl süreli bilgi sistemleri alım işi gerçekleştirilmiş, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 25.12.2023 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

- Bir Haber Ajansından bir yıl süreli medya takip sistemi alım işi gerçekleştirilmiş, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 31.12.2023 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

- Bir Şirketten veri merkezi erişim hizmeti, internet erişim hizmeti güvenlik duvarı hizmeti, yedekleme hizmeti, bulut işlemleri, e-mail ve dosya paylaşım hizmeti satın alınmış, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 09.08.2022 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

Söz konusu Esaslar'ın "Temel İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında, *"Ajanslar arası koordinasyonu ve uygulama birliğini sağlamak üzere kaynakların verimli kullanılmasını teminen Ajansların ortak ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmetler için Bakanlık koordinasyonunda merkezi düzeyde şartname hazırlanarak fiyat teklifleri toplanıp ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenebilir. Bu mal ve hizmetler ajans tarafından doğrudan temin yolu ile alınır. Satın alma dosyasına; bakanlık protokolü, merkezi düzeyde hazırlanan şartname ve fiyat teklifleri eklenir. Ajans gerek görmesi durumunda tarafların yükümlülükleri için ayrıca sözleşme imzalar."* hükmü yer almaktadır.

Bu fıkra kapsamında Kalkınma Ajansları merkezi düzeyde yapılacak işlemlerle ortak olarak doğrudan temin yöntemiyle ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Ancak Kalkınma Ajansları için getirilen ihtiyaçların ortak teminine ilişkin Usul ve Esaslar'da Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarına yer verilmemiştir.

Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi olup Kalkınma Ajansları ile ilgili mevzuat hükümlerine tabi değildir. Bu nedenle Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları, Genel Müdürlük tarafından Kalkınma Ajansları için yapılan ortak alım protokollerine dâhil edilemez.

Kamu İdaresi tarafından gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğüne yazı ile bilgilendirme yapıldığı ifade edilmiştir.

Bakanlık koordinasyonunda yapılacak ortak satın alma işlerine Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının dâhil edilmesi mevzuata uygun değildir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Görevlendirme Süresi İtibarıyla Geçici Niteliğinin Kaybolmasına Karşın Personelin Geçici Görevlendirme Hükümleri Çerçevesinde İstihdamının Sürdürülmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.
Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 75

DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	177.411.623,75
12	**Faaliyet Alacakları**	3.940,45
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.940,45
13	**Kurum Alacakları**	175.742.739,42
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	175.742.739,42
14	**Diğer Alacaklar**	3.337,99
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.337,99
15	Stoklar	196.878,91
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	196.878,91
16	**Ön Ödemeler**	1.464.726,98
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.464.726,98
2	DURAN VARLIKLAR	207.052,80
25	**Maddi Duran Varlıklar**	207.052,80
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	66.662,98
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.692.706,71
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.552.316,89
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	107.789,78
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-107.789,78
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 177.618.676,55

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	131.631.824,53
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	131.104.454,13
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
333	EMANETLER HESABI	131.104.454,13
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	527.370,40
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	472.349,72
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	55.020,68
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	12.117.726,53
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	12.117.726,53
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	12.117.726,53
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	33.869.125,49
50	**Net Değer**	3.716.558,94
500	NET DEĞER HESABI	3.716.558,94
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	15.173.620,89
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	15.173.620,89
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.542.848,69
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.542.848,69
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	19.521.794,35
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	19.521.794,35
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 177.618.676,55

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.075.000,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.075.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	14.686.270,19
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	14.686.270,19
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	567.334,87
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	567.334,87

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 75 **Adı : DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	674.145.259,23
630	01	Personel Giderleri	51.102.202,69
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	6.576.094,35
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	14.338.772,78
630	05	Cari Transferler	1.715.121,81
630	07	Sermaye Transferleri	592.370.112,67
630	13	Amortisman Giderleri	213.668,76
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	3.329.286,13
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.500.000,00
630	99	Diğer Giderler	0,04

GİDERLER TOPLAMI (A) **674.145.259,23**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	693.774.882,94
600	04	Alınan Bağışlar ve Yardımlar	650.131.476,04
600	05	Diğer Gelirler	43.643.406,90

GELİRLER TOPLAMI (B) **693.774.882,94**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	164.445,36
610	05	Diğer Gelirler	164.445,36

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **164.445,36**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **693.610.437,58**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **56.616,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **19.521.794,35**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**674.145.259,23**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**693.774.882,94**	**NET GELİR (D=B-C)**	**693.610.437,58**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**164.445,36**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**19.521.794,35**

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: GAP BKİ Personel Sayıları

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tahmin ve Gerçekleşme

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tahmin ve Gerçekleşme

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

GAP BKİ: Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

GAP Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ) 27.10.1989 tarihli ve 388 sayılı "GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname" ile mülga Başbakanlığa bağlı olarak kurulan tüzel kişiliğe sahip bir kurumdur.

GAP BKİ 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) gereğince 15 yıl için kurulmuş olup, görev süresi en son 03.08.2023 tarih ve 7471 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 31.12.2028 tarihine kadar uzatılmıştır.

İdare, 09.07.2018 tarihli 703 sayılı KHK'nın 146'ncı maddesinin (a) bendi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlanmış olup, görev ve hizmet tanımlamalarında değişiklik olmadan görevine devam etmektedir.

388 sayılı Kararname'de İdarenin kuruluş amaçları**;**

- Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Batman ve Kilis illerini içine alan GAP bölgesi için gerekli araştırma ve uygulama projelerini yapmak ve yaptırmak,
- Bölge içindeki faaliyetleri yönlendirmek, uygulamasını değerlendirmek ve takip etmek,
- Bölgede uzun vadeli planlar ve yıllık programlar muvacehesinde süratle kalkınmayı sağlamak için tarım, madencilik, imalat sanayi, enerji, ulaştırma, haberleşme, inşaat, turizm gibi kamu hizmetleri, beşeri kaynaklar, sosyal ekonomi, bilim araştırma, geliştirme ve teknoloji, çevre ve şehircilik, bölge geliştirme ve kültür sektörlerinde yapılacak yatırımlar konusunda çalışmalarda bulunmak, çalışmaları yönlendirmek, koordinasyonu ve uygulamaların gerçekleşmesini sağlamak,
- Bölgede sektörler arası entegrasyonu sağlayacak şekilde bölge planlamasını gerçekleştirmek,
- Bölgede kaynakların kullanılması, dış ekonomik ilişkiler, finansman dengesi, krediler, bankalar, fiyatlar ve sermaye piyasası konularında gerekli çalışmaları yapmak,
- Nazım ve uygulama imar plânlarını yapmak veya yaptırmak,
- Yol, su, elektrik, kanalizasyon ile konut, sanayi ve ulaştırma hizmetlerini yürütmek,

- Kamu kurum ve kuruluşlarına ait her türlü bina ve tesislerin yapılmasında koordinasyonu sağlamak,
- Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordine edilerek halkın tarımsal alan dahil her konuda eğitim düzeyinin yükseltilmesini ve her derecedeki eğitim kurumlarının açılmasını sağlamak,
- Bölge planlarının tamamlayıcılığını ve bütünlüğünü gözeterek, kalkınma ajanslarının ortak ve daha etkili çalışmalarına yardımcı olmak ve bu konularda görüş ve öneriler geliştirmek,
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca bu konuda verilecek diğer görevleri yapmak olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, merkez teşkilatı ve Bölge Müdürlüğünden oluşmaktadır. Merkez teşkilatında iki Başkan Yardımcılığı ve bunlara bağlı yedi koordinatörlük bulunmakta, Özel Kalem Birimi, Hukuk Birimi ve İç Denetim Birimi direkt Başkana bağlı olarak görev yapmaktadır.

GAP BKİ, 295 çalışanı ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Çalışanların istihdam statüsüne göre dağılımını gösteren tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: GAP BKİ Personel Sayıları

Memur	388 KHK Uyarınca Sözleşmeli Uzman/Bilgisayar İşletmeni	Sürekli İşçi	Geçici İşçi	Toplam
48	5	173	69	295

1.3. Mali Yapı

GAP BKİ, 10.12.2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde, "Özel Bütçeli Diğer İdareler" arasında sayılan, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı tüzel kişiliğe sahip, özel bütçeli bir idaredir.

Başkanlığın bütçesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin transfer kısmında GAP BKİ için ayrılan ödenekten oluşmaktadır.

388 sayılı KHK'nin 7'nci maddesinde kurumun gelirleri;

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekler,
- Her türlü yardım, kredi, hibe ve bağışlar, Muhasebe ve Raporlama Sistemi
- Faiz, hizmet, kira gelirleri ile sair gelirler

olarak belirtilmiş olup, her türlü giderler bu gelirlerden karşılanmaktadır. İdarenin bütçe gelirleri tahmin ve gerçekleşme tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tahmin ve Gerçekleşme

Ekod	Gelirler	Planlanan (TL)	Gerçekleşen (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	834.816.000,00	914.586.530,00	109,56
05	Diğer Gelirler	3.000.000,00	21.495.012,68	716,50
	Toplam	**837.816.000,00**	**936.081.542,68**	**111,73**

2024 yılında 837.816.000,00 TL bütçe geliri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibariyle bütçe geliri 936.081.542,68 TL olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılında 935.865.156,00 TL bütçe gideri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibarıyla bütçe gideri 816.130.571,09 TL olarak gerçekleşmiştir. Kullanılan ödeneğin yaklaşık %82'si İdarenin personel giderleri ve sermaye transferlerinde kullanılmıştır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tahmin ve Gerçekleşme

Ekod	Bütçe Tertibi Adı	Ödenek Tutarı (TL)	Kullanılan Ödenek Tutarı (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	305.770.500,00	257.178.431,20	84,11
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	51.199.500,00	44.576.603,07	87,06
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	54.667.800,00	42.847.970,53	78,38
05	Cari Transferler	2.317.000,00	2.237.576,28	96,57
06	Sermaye Giderleri	61.011.826,00	59.943.197,81	98,25
07	Sermaye Transferleri	460.898.530,00	409.346.792,20	88,81
	Toplam	**935.865.156,00**	**816.130.571,09**	**87,21**

GAP BKİ gelir ve giderleri ile faaliyet sonucu ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Giderleri	Faaliyet Gelirleri	Enflasyon Düzeltmesi	Net Gelir	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
795.752.769,25	936.081.542,68	700.556,88	936.081.542,68	141.029.330,31

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kurum, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, muhasebe işlemlerini ve raporlamasını Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre gerçekleştirmekte Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi kullanılarak muhasebe işlemleri kayıt altına alınmaktadır.

Kurum bütçesi analitik bütçe sınıflandırma esaslarına göre gerçekleşmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar sayılır ve denetimin bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırıldığı açıklanır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma *(risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmamıştır. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup bir iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Ancak bu kadro boştur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 66

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	186.360.686,77
13	**Kurum Alacakları**	183.788.019,73
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	183.788.019,73
15	Stoklar	948.519,87
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	948.519,87
16	**Ön Ödemeler**	1.624.147,17
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.624.147,17
2	DURAN VARLIKLAR	3.253.728,78
22	**Faaliyet Alacakları**	528.344,88
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	528.344,88
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.725.383,90
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.084.603,96
254	TAŞITLAR HESABI	2.351.634,80
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	5.660.158,85
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.371.013,71
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	590.679,24
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-590.679,24

AKTİF TOPLAMI 189.614.415,55

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	20.796.204,11
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	10.038.100,07
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	125.000,00
333	EMANETLER HESABI	9.913.100,07
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	10.758.104,04
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.417.635,86
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.919.124,81
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	421.343,37
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	28.566.728,92
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	28.566.728,92
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	28.566.728,92
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	140.251.482,52
50	**Net Değer**	289.761,97
500	NET DEĞER HESABI	289.761,97
51	**Değer Hareketleri**	-14.269,90
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-14.269,90
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.004.309.541,49
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.004.309.541,49
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.005.362.881,35
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.005.362.881,35
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	141.029.330,31
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	855.860.661,32
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-714.831.331,01

PASİF TOPLAMI 189.614.415,55

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.433.433,46
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.433.433,46
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	612.879,14
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	612.879,14

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 66 **Adı : GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	795.752.769,25
630	01	Personel Giderleri	237.849.396,75
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	44.576.603,07
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	37.023.787,62
630	05	Cari Transferler	2.237.576,28
630	07	Sermaye Transferleri	409.346.792,20
630	13	Amortisman Giderleri	1.257.979,13
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	5.257.262,39
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	58.203.371,81
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **795.752.769,25**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	936.081.542,68
600	04	Alınan Bağışlar ve Yardımlar	914.586.530,00
600	05	Diğer Gelirler	21.495.012,68
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **936.081.542,68**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **936.081.542,68**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **700.556,88**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **141.029.330,31**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**795.752.769,25**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**936.081.542,68**	**NET GELİR (D=B-C)**	**936.081.542,68**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**141.029.330,31**

HELAL AKREDİTASYON KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 7060 sayılı Helal Akreditasyon Kurumu ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Helal Akreditasyon Kurumu kurulmuştur.

Helal Akreditasyon Kurumu (HAK), Türkiye'de helal akreditasyon hizmeti sunma yetkisini haiz tek kurumdur.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 176'ncı maddesinde HAK'ın görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde sayılmıştır:

a) Ülkemizde ve yurt dışında yerleşik helal uygunluk değerlendirme kuruluşlarına helal akreditasyon hizmeti sunmak, helal akreditasyon ile ilgili kıstas ve tedbirleri belirlemek ve bunları uygulamak.

b) Faaliyet alanı kapsamında, uluslararası ve bölgesel akreditasyon birlikleri ve örgütleri nezdinde Türkiye'yi temsil etmek, bunlara üye olmak, yönetimlerinde görev almak veya bu kuruluşların merkezi olarak hizmet vermek, ikili veya çok taraflı karşılıklı tanıma anlaşmalarını imzalamak, akreditasyon kuruluşları ve akreditasyon kuruluşu bulunmayan ülkelerdeki helal akreditasyon ile ilgili kurum ve kuruluşlarla ilişkiler kurmak, iş birliğinde bulunmak.

c) Helal akreditasyon konusunda her türlü bilimsel ve teknik incelemeleri gerçekleştirmek, helal akreditasyonun önemini artırıcı faaliyetler yapmak, bu kapsamda eğitim vermek, araştırma ve yayın yapmak veya yaptırmak, ulusal ve uluslararası kongre, seminer ve benzeri toplantılar düzenlemek.

d) Kurumun faaliyetlerinin icrası için hizmet almak, taşınır ve taşınmaz satın almak, yaptırmak, satmak, kiralamak.

e) Mevzuatla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

HAK; ilgili mevzuat uyarınca bir ürüne, hizmete, kişiye ya da sürece ilgili ulusal ve

uluslararası normatif kurallar uyarınca helal uygunluk işareti/sertifikası tertip etme işlemi olarak tanımlanabilecek helal uygunluk değerlendirme faaliyetlerini hiçbir surette icra etmemekte, helal uygunluk değerlendirme hizmeti sunan bir kuruluşta hissedar olamamakta ve bu kuruluşlara danışmanlık hizmeti vermemektedir.

Bu bağlamda HAK, herhangi bir ürüne ya da hizmete "helal" uygunluk sertifikası düzenlememekte, bahse konu sertifikalandırma faaliyetlerini yürüten helal uygunluk değerlendirme kuruluşlarını ilgili uluslararası standartları esas alarak denetlemekte ve akredite etmektedir.

HAK'ın kendisine başvuran bütün kuruluşları akredite etme gibi bir misyonu mevcut bulunmayıp ilgili normatif kurallarla belirlenmiş gereklilikleri eksiksiz bir şekilde karşılayan ve gerçekleştirilen kapsamlı saha denetimleriyle HAK'a bu yöndeki yetkinliğini gösterebilen yerli ve yabancı kuruluşlar akredite edilmektedir.

Temel itibarıyla gıda, yetiştiricilik ve kozmetik gibi farklı ürün ve hizmetleri helal olarak belgelendiren yurt içinde ve yurt dışında yerleşik kuruluşlara helal akreditasyon hizmeti sunan HAK, zaman içerisinde farklı helal uygunluk değerlendirme alanlarına yönelik hizmet kapsamını genişletmiştir. Bu çerçevede HAK, helal uygunluk alanında görev yapabilecek kişileri belgelendiren kuruluşlar ile yine bu alanda sıklıkla kullanılan deney faaliyetlerini gerçekleştiren laboratuvarları da denetleyerek akredite etmektedir. HAK'ın, helal alanındaki uluslararası standardizasyon çalışmaları çeşitlendikçe daha fazla sayıda helal uygunluk değerlendirme alanına yönelik akreditasyon hizmeti sunması beklenmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ticaret Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olan HAK'ın organları; 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 177'nci maddesinde Yönetim Kurulu, Danışma Kurulu ve Genel Sekreterlik olarak belirlenmiştir.

Yönetim Kurulu, Kurumun karar organıdır. Yönetim Kurulu, Başkan ve dört üye olmak üzere toplam beş üyeden oluşmaktadır. Kurumu Başkan temsil eder. Bakan tarafından Başkanın yokluğunda Kurumu temsil etmek üzere Yönetim Kurulu üyeleri arasından Başkanvekili atanır. Başkan hariç Yönetim Kurulu üyelerinin görev süreleri üç yıldır ve görev süresi biten Yönetim Kurulu üyesi tekrar atanabilmektedir.

Danışma Kurulu; Bakan tarafından belirlenen Bakanlık temsilcileri ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 179'uncu maddesinde sayılan paydaşlardan oluşmaktadır. Danışma Kurulu üyelerinin görev süresi üç yıl olup görev süresi biten üyeler tekrar bildirilebilmektedir. Danışma Kurulu üyeliklerinden birinin boşalması hâlinde, kalan süreyi tamamlamak üzere ilgili kurum veya kuruluş tarafından otuz gün içerisinde yeni bir temsilci bildirilebilmektedir. Yönetim Kurulu Başkanı, Danışma Kurulu toplantılarına da başkanlık etmekte ve yılda en az bir kez toplanmaktadır.

Genel Sekreterlik, Genel Sekreter ile Genel Sekretere bağlı müstakil daire başkanlıklarından oluşmaktadır.

Genel Sekretere bağlı hizmet birimleri; Helal Akreditasyon Dairesi Başkanlığı, Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı ile Personel ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığıdır.

Kurumda 31.12.2024 tarihi itibarıyla 36 memur, 1 sözleşmeli personel, 15 sürekli işçi olmak üzere toplam 52 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

HAK, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanuna ekli (II) sayılı Cetvelde Özel Bütçeli Diğer İdareler arasında yer almaktadır. 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun eki cetvellerinde gösterildiği üzere Hazine yardımı almaktadır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 176'ncı maddesinin 5'inci fıkrasında Kurumun gelir kaynakları;

- Genel bütçeden yapılacak yardımlar,
- Akredite kuruluşlardan alınacak yıllık akreditasyon kullanım ücreti,
- Yapılan hizmetler karşılığı alınacak ücretler,
- Kurumun tarafsızlığını ve bağımsızlığını etkilemeyecek her türlü yardım, bağış ve sair gelirler,
- Diğer gelirler

şeklinde sayılmıştır.

HAK'ın ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe ödeneği ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	34.947.000,00	40.212.000,00	38.632.392,60	96
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	4.450.000,00	5.085.000,00	4.788.551,51	94
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	9.079.000,00	10.265.000,00	5.455.491,73	53
05	Cari Transferler	1.004.000,00	1.524.000,00	1.316.000,10	86
06	Sermaye Giderleri	1.400.000,00	1.400.000,00	847.389,14	61
TOPLAM		**50.880.000,00**	**58.486.000,00**	**51.040.819,08**	**87**

Kuruma 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 50.880.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, yıl içerisinde yapılan aktarma ve eklemeler sonucunda nihai ödenek 58.486.000,00 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %87'si olan 51.040.819,08 TL'si kullanılmıştır.

HAK'ın ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe geliri tahminleri ve bütçe geliri gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.900.000,00	8.763.887,13	127
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	43.730.000,00	36.905.000,00	84
05	Diğer Gelirler	150.000,00	102.602,19	68
Toplam		**50.780.000,00**	**45.771.489,32**	**90**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda bütçe geliri olarak 50.780.000,00 TL öngörülmüş, yıl sonunda 45.771.489,32 TL bütçe geliri gerçekleşmiştir.

Kurumun bütçesine 2024 yılı içerisinde 8.763.887,13 TL teşebbüs ve mülkiyet geliri, 36.905.000,00 TL alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler, 102.602,19 TL diğer gelirler kaleminden olmak üzere toplam 45.771.489,32 TL bütçe geliri kaydedilmiştir. Kurumun planlanan bütçe gelirlerine göre gerçekleşen bütçe gelirleri; teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinde %127, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerinde %84, diğer gelirlerinde ise %68 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Faaliyet Gelirleri (TL)	Enflasyon Düzeltmesi (TL)	Dönem Faaliyet Sonucu (TL)
55.776.931,55	45.771.489,32	12.780.936,00	2.775.493,77

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre 2024 yılında Kurumun faaliyet gelirleri toplamı 45.771.489,32 TL, faaliyet giderleri toplamı ise 55.776.931,55 TL olup, 12.780.936,00 TL Enflasyon düzeltmesi yapıldığından dönem olumlu faaliyet sonucu 2.775.493,77 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

HAK, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) Sayılı Cetvelde Özel Bütçeli Diğer İdareler arasında yer almaktadır. Kurum muhasebe kayıt ve işlemlerini Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne (MYMY) tabi olarak yürütmektedir.

Genel bütçe içinde yer alan ve diğer kamu kurumlarınca da kullanılan Muhasebe Bilişim Sistemi, Kamu Hesapları Bilgi Sistemi (KBS), e- Bütçe Sistemi, Harcama Yönetim Sistemi (HYS) ve Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi (TKYS) Kurum tarafından da kullanılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdare tarafından yapılan "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.İç kontrol risklerinin tanımlanması ve değerlendirilmesine yönelik bazı çalışmalar yapılmış olmakla beraber Kurumda müstakil bir Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı ve İç Denetim biriminin kurulmamış olması nedeniyle bu çalışmalar yeterli düzeyde değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdare tarafından yapılan görevlendirmeler, farklı kişilere yapılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. Kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiş olup, müstakil bir Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı ve İç Denetim biriminin kurulmamış olması nedeniyle yeterli düzeyde değildir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde İç Denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Helal Akreditasyon Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 81 | **HELAL AKREDİTASYON KURUMU** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	6.402.874,43
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	4.741.121,10
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	4.741.121,10
15	Stoklar	290.220,86
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	290.220,86
16	**Ön Ödemeler**	1.371.532,47
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.371.532,47
2	DURAN VARLIKLAR	57.146.837,28
22	**Faaliyet Alacakları**	18.082,08
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	18.082,08
25	**Maddi Duran Varlıklar**	57.128.755,20
252	BİNALAR HESABI	64.919.040,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	159.979,13
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	21.076.742,40
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-29.027.006,33
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	1.761.375,66
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.761.375,66
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	70,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-70,00

AKTİF TOPLAMI 63.549.711,71

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	421.954,71
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	0,00
333	EMANETLER HESABI	0,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	421.954,71
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	421.954,71
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.622.904,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	3.622.904,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.622.904,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	59.504.853,00
50	**Net Değer**	12.101.785,18
500	NET DEĞER HESABI	12.101.785,18
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	47.168.225,24
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	47.168.225,24
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.540.651,19
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.540.651,19
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.775.493,77
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.775.493,77
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 63.549.711,71

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	0,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 81 **Adı : HELAL AKREDİTASYON KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	55.776.931,55
630	01	Personel Giderleri	42.255.296,60
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	4.788.551,51
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	5.085.084,33
630	05	Cari Transferler	1.316.994,10
630	13	Amortisman Giderleri	2.179.463,94
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	151.541,07
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **55.776.931,55**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	45.771.489,32
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.763.887,13
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	36.905.000,00
600	05	Diğer Gelirler	102.602,19

GELİRLER TOPLAMI (B) **45.771.489,32**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **45.771.489,32**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **12.780.936,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.775.493,77**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**55.776.931,55**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**45.771.489,32**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**

NET GELİR (D=B-C)	**45.771.489,32**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**2.775.493,77**

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Tablo 3: 2024 Yılı Ödenekler Tablosu (TL)

KISALTMALAR

KBS	Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kamu Denetçiliği Kurumu, 29.06.2012 tarihli ve 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olarak kurulmuştur.

6328 sayılı Kanun'da Kurumun görevleri; idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak olarak belirtilmiş, ancak yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askeri nitelikteki faaliyetleri Kurumun görev alanı dışında bırakılmıştır.

Ayrıca, yapılan başvurulardan; belirli bir konuyu içermeyenlerin, yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olanların, başvuru şartlarını taşımayanların, sebepleri, konusu ve tarafları aynı olanlar ile daha önce sonuçlandırılanların da kurumun inceleme alanı dışında olduğu belirtilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca Kurum; kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, kazanılmış hakların korunması, dinlenilme hakkı, savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması, karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi, kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi, kişisel verilerin korunması gibi iyi yönetim ilkeleri açısından da idareye önerilerde bulunmaktadır.

Kuruma elden, posta, e-posta, faks veya elektronik başvuru sistemi yoluyla yapılan şikâyetler hakkında Kurumca "İncelenemezlik Kararı", "Gönderme Kararı", "Tavsiye Kararı", "Ret Kararı", "Dostane Çözüm Kararı" ve "Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar" verilmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

6328 sayılı Kanun ile belirtilen görevleri yerine getirmek amacıyla, merkezi Ankara'da bulunan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli bir kurum olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, Başdenetçilik ve Genel Sekreterlikten oluşmaktadır.

Başdenetçilik, Kamu Başdenetçisi ve beş Kamu Denetçisinden oluşmaktadır. Kurum, Kamu Başdenetçisi tarafından yönetilmekte ve temsil edilmektedir.

6328 sayılı Kanun ile Kuruma gerekli gördüğü yerlerde büro açabilme yetkisi verilmiş olup bu yetkiye istinaden İstanbul'da bir irtibat bürosu açılmıştır.

Kamu Denetçiliği Kurumu, 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla 177 kadrolu personel, 76 sürekli işçi, 5 sözleşmeli personel, 25 geçici görevli personel ve 2 geçici görevli sürekli işçi olmak üzere 285 personelden oluşmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Kamu Denetçiliği Kurumu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "II Sayılı Cetvel (Özel Bütçeli Diğer İdareler)" kısmında yer almaktadır. Muhasebe sistemi, aynı Kanun'un 49'uncu maddesine istinaden 27 Aralık 2014 tarih ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmektedir.

Kurumun ana gelir kaynağı Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinden alınan Hazine yardımlarından, ana gider kalemleri ise personel ödemeleri ile mal ve hizmet alımlarından oluşmaktadır.

Kuruma 2024 yılında, 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 235.974.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde 56.085.257,00 TL ödenek eklenmiş, 17.222.257,00 TL ödenek düşülmüştür. Toplam 274.837.000,00 TL ödeneğin 256.793.266,23 TL'si (% 93,4) kullanılmış olup ödenek üstü gider yapılmamıştır. Bütçe ödenekleri, ağırlıklı olarak personel giderleri ile mal ve hizmet alımlarında kullanılmıştır.

Kurumun bütçesi içinde gösterilmeyen sosyal tesisler, döner sermaye, şirketler veya özel hesaplar bulunmamaktadır.

Dönem faaliyet geliri 274.230.257,51 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 7.781.152,14 TL ve faaliyet gideri 290.272.267,59 TL olan Kurum, 2024 yılını 8.260.857,94 TL olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

Kurumun 2024 yılı bütçe giderleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu (TL)

Gider Türü	**Gerçekleşen**
Personel Giderleri	189.005.381,55
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Gideri	24.828.570,60
Mal ve Hizmet Alım Gideri	31.411.915,12
Cari Transferler	5.654.409,48
Sermaye Giderleri	5.892.989,48
TOPLAM	**256.793.266,23**

Kurumun 2024 yılı bütçe gelirleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu (TL)

Gelir Türü	**Gerçekleşen**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	46.459,22
Merkezi Yön.Bütçesine Dâhil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	273.248.500,00
Diğer Gelirler	1.000.899,23
TOPLAM	**274.295.858,45**

Kurumun 2024 yılı ödenekleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 3: 2024 Yılı Ödenekler Tablosu (TL)

Bütçe Ödeneği	**Eklenen Ödenek**	**Düşülen Ödenek**	**Kalan**	**Yılı İçinde Yapılan Ödemeler**	**Ödenek Üstü Harcama**
235.974.000,00	56.085.257,00	17.222.257,00	274.837.000,00	256.793.266,23	0,00

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kamu Denetçiliği Kurumu mali işlemlerini 10.12.2003 tarih ve 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

Kurumun mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve mali raporlarının hazırlanması aynı Kanun'un 49'uncu maddesine istinaden 23 Aralık 2014 tarih ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve 27 Aralık 2014 tarih ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmektedir.

Kullanılan muhasebe sistemi tahakkuk esaslı Devlet Muhasebesi Sistemi olup Kurumun bütün varlık ve yükümlülükleri ile gelir ve giderleri gibi tüm mali işlemleri mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kurum özel bütçeli bir idare olmasına rağmen muhasebe hizmetleri TBMM Saymanlık Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir.

Kurumda, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda yer alan işlemlerin elektronik ortamda ve bütünleşik bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak üzere; ilgili mevzuatında tutulması ya da düzenlenmesi öngörülen defter, kayıt, belge ve benzeri içeriklerin elektronik ortamda oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibraz edilmesi ile söz konusu Kanun kapsamındaki süreçlere yönelik bilişim sistemleri arasındaki birlikte işlerlik standartlarının ve güvenlik politikalarının belirlenmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürütülen KBS ve Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi kullanılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali

Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, henüz iç denetçi ataması yapılmamış olması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 68 | **KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	25.697.019,03
13	**Kurum Alacakları**	7.042.676,46
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	7.042.676,46
14	**Diğer Alacaklar**	10.534.055,58
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.534.055,58
15	Stoklar	1.058.826,45
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.058.826,45
16	**Ön Ödemeler**	6.861.460,54
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	6.861.460,54
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	200.000,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	200.000,00
2	DURAN VARLIKLAR	33.040.328,14
25	**Maddi Duran Varlıklar**	33.040.328,14
252	BİNALAR HESABI	68.452.318,92
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	286.947,35
254	TAŞITLAR HESABI	5.314.454,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	13.200.292,68
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-54.213.684,81
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	2.249.598,35
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.249.598,35
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 58.737.347,17

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.108.065,67
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	68.657,30
333	EMANETLER HESABI	68.657,30
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.039.408,37
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.016.820,46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	22.587,12
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,79
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.575.745,70
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	13.575.745,70
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	13.575.745,70
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	43.053.535,80
50	**Net Değer**	3.130.502,52
500	NET DEĞER HESABI	3.130.502,52
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	276.760.932,71
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	276.760.932,71
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-228.577.041,49
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-228.577.041,49
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-8.260.857,94
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-8.260.857,94

PASİF TOPLAMI 58.737.347,17

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	925.408,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	925.408,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	10.528.713,24
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	10.528.713,24
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	660.161,17
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	660.161,17

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 68 **Adı : KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	290.272.267,59
630	01	Personel Giderleri	189.005.381,55
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	24.828.570,60
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	28.157.240,83
630	05	Cari Transferler	5.658.376,20
630	13	Amortisman Giderleri	36.692.951,74
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.576.561,25
630	15	Karşılık Giderleri	3.178.959,92
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	55.065,47
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	119.160,00
630	99	Diğer Giderler	0,03

GİDERLER TOPLAMI (A) **290.272.267,59**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	274.230.257,51
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	46.459,22
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	273.387.438,72
600	05	Diğer Gelirler	796.359,57
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **274.230.257,51**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **274.230.257,51**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **7.781.152,14**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-8.260.857,94**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**290.272.267,59**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**274.230.257,51**	**NET GELİR (D=B-C)**	**274.230.257,51**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-8.260.857,94**

KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının Kullanılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Başkanlık Gelirleri Arasında Sayılan İdare Paylarının Tahsilat Süresinde Belirsizlik Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kapadokya Alanının tarihi ve kültürel değerleri ile jeolojik/jeomorfolojik dokusunun ve doğal kaynak değerlerinin korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması, planlanması, yönetilmesi ve denetlenmesine ilişkin hususları düzenlemek amacıyla 23.05.2019 tarihli ve 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun yürürlüğe girmiş olup, 01.06.2019 tarihli ve 30791 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 38 sayılı Kapadokya Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de Kapadokya Alan Başkanlığı kurularak anılan Başkanlığın görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

Kurumun yürürlükte olan mevzuatı aşağıda sıralanmıştır:

• Kapadokya Alanı Hakkında Kanun

• Kapadokya Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

• Kapadokya Alan Başkanlığı Ücrete Tabi Başvurular ve Sunulacak Hizmetler Karşılığı Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

• Kapadokya Alan Komisyonunun Teşkili, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Kapadokya Alan Planları Yapımı ve Yürürlüğüne İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

• Kapadokya Alan Başkanlığı Satın Alma ve İhale Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Kapadokya Alan Başkanlığı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği

• Kapadokya Alanı Hakkında Kanuna Göre Verilecek İdari Para Cezalarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik

• Kapadokya Alan Başkanlığı Hizmet Birimleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Kapadokya Alan Başkanlığı Personel Yönetmeliği

• Kapadokya Alan Başkanlığı Teşkilatı ve Görev Tanımları Yönergesi

• Kapadokya Alan Başkanlığı İmza Yetkileri Yönergesi

• Kapadokya Alan Başkanlığı Temsil, Ağırlama ve Tören Giderleri Hakkında Yönerge

• Kapadokya Alan Başkanlığına Yapılacak Başvurularda Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönerge

• Kapadokya Alanında Yapılacak ATV-UTV Safari Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetine Yönelik Uyulması Gerekli Usul ve Esaslar

• Kapadokya Alanında Yapılacak Cip Safari Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetine Yönelik Uyulması Gerekli Usul ve Esaslar

• Kapadokya Alanında Yapılacak At Biniciliği Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetine Yönelik Uyulması Gerekli Usul ve Esaslar

38 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında Başkanlığın görev ve yetkileri;

- Kapadokya Alanının tarihi ve kültürel değerleri ile doğal kaynak değerlerinin ve jeolojik/jeomorfolojik dokusunun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması, planlanması, yönetilmesi, denetlenmesi, alan içindeki turizm faaliyetlerinin planlanması, geliştirilmesi ve teşvik edilmesini sağlamak,

- Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarını hazırlayarak Komisyona sunmak,

- Kapadokya alan planlarına esas halihazır haritaları ve jeolojik/jeoteknik etütleri yapmak veya yaptırmak,

- Kapadokya alan planlarını yapmak, yaptırmak, tadil etmek, ettirmek ve üst ölçekli planlar hariç onamak veya resen onamak, meri planların uygulamasını denetlemek,

- Kapadokya Alanında Komisyonca uygun bulunan projelere ilişkin uygulamaların onaylı projesine uygunluğunu denetlemek,

- Kapadokya Alanında 21.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında; kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüklerine, koruma

uygulama ve denetim bürolarına ve çevre ve şehircilik il müdürlüklerine verilen görev ve yetkileri yürütmek,

- Kapadokya Alanında yer alan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının, peri bacalarının ve yer altı şehirlerinin korunması, tadilatı, tamiratı ve esaslı onarımları ile iyileştirilmesine yönelik her türlü iş ve işlemleri yapmak veya yaptırmak, gerekli güvenlik önlemlerini almak veya aldırmak,

- Kapadokya Alanında Başkanlık idari binalarının her türlü proje ve uygulamalarını yapmak veya yaptırmak,

- Kapadokya Alanında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ile meri planlara ve Komisyon kararlarına aykırı her türlü uygulamanın giderilmesini sağlamak, gerektiğinde aykırı uygulamaya konu yapı ve tesisleri yıkmak veya yıktırmak,

- Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Kapadokya Alanında turizm amaçlı sportif faaliyette bulunacak turizm işletmelerinde aranacak nitelikleri belirlemek ve bu faaliyetleri denetlemek,

- Kapadokya Alanında bulunan Hazine ile kamu kurum ve kuruluşlarının özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, trampası, arsa veya kat karşılığı inşaat yaptırılması, kiraya verilmesi, ön izin verilmesi ve üzerlerinde irtifak hakkı kurulması, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, ön izin ve kullanma izni gibi işlemler hakkında görüş bildirmek,

- Kapadokya Alanında 2863 sayılı Kanun kapsamı dışındaki araştırma, sondaj, kazı ve diğer bilimsel araştırmaları ve etütleri yapmak veya yaptırmak,

- Kapadokya Alanının tanıtımına yönelik olarak yurtiçinde ve yurtdışında her türlü yazılı, görsel ve işitsel eserleri yapmak, yaptırmak, hizmete sunmak ve bu eserlerin fikri ve sınai haklarına yönelik iş ve işlemleri yürütmek,

- Kapadokya Alanına ilişkin Bakanlıkça talep edilen bilgi, belge ve raporları hazırlamak,

- 7174 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi çerçevesinde, Kapadokya Alanı içinde yasaklanan fiillerin ve bunlara verilecek idari para cezalarının uygulanmasına yönelik iş ve işlemleri yürütmek,

- Bakanlığa bağlı ören yerleri ve müzeler dışındaki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının öğretim, eğitim, bilimsel araştırma, tanıtma ve ticari gelir elde etme amacı ile fotoğraflarının ve filmlerinin çekilmesi, mulaj ve kopyalarının çıkartılması ile ilgili izinlerin verilmesine yönelik iş ve işlemleri yürütmek,

- Kapadokya Alanında işletmelerce yürütülen balonla ticari havacılık faaliyetlerinin yer ve lojistik hizmetlerini projelendirmek, düzenlemek ve denetlemek,

- Halkla ilişkiler, basın ve medya konusundaki iş ve işlemleri yürütmek,

- Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektörle işbirliği yapmak,

- Yürütülen hizmetlere ilişkin yıllık çalışma programı ve stratejik planlamaları yapmak,

- Kapadokya Alan Komisyonunun sekretarya hizmetlerini yürütmek

şeklinde sayılmış olup, aynı maddenin ikinci fıkrasında da; 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde doğal sitler ve tabiat varlıkları ile ilgili olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğüne verilen görevlerin Kapadokya Alanında Başkanlık tarafından yerine getirileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda bahsedilen görevlerin yerine getirilmesi için oluşturulan hizmet birimlerinin görevleri ise 38 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 6'ncı maddesinde belirtilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlık, Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerini yürütmekte ve kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli bir idare olup merkezi Nevşehir ilinde Kapadokya Alanı sınırları içinde bulunmaktadır.

Başkanlık; Başkan, İdari ve Teknik Başkan Yardımcıları ile hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Başkanlığın en üst yöneticisi olan Başkan, Başkanlığın genel yönetim ve temsilinden sorumlu olup, Başkanlık hizmetlerini mevzuat hükümlerine, Başkanlığın amaç ve politikalarına, stratejik plana uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla, Başkanlık birimlerine gereken emirleri verir, bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar. Mevzuatta

kendisine verilen yetki ve görevleri Bakana karşı sorumlu olarak kullanıp yerine getirir. Başkana izin, hastalık, yurt içi ve yurt dışı görevlendirme ve görevde bulunmadığı diğer hallerde öncelikle Teknik Başkan Yardımcısı vekalet eder.

Başkanlığın hizmet birimleri şunlardır:

- Alan Planlama ve Uygulama Grup Başkanlığı

- Alan Yönetimi ve Tanıtım Grup Başkanlığı

- Personel ve Destek Hizmetleri Grup Başkanlığı

- Hukuk Müşavirliği

Başkanlık hizmetleri, 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı kapsamında istihdam edilen personel eliyle yürütülmekte olup, Başkanlıkta 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 25'inci maddesine göre geçici görevlendirme yapılabilmekte, belli bir uzmanlık gerektiren iş ve hizmetler de Bakan onayı alınarak 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 31'inci maddesine göre vekalet veya istisna sözleşmesi çerçevesinde gördürülebilmektedir.

Ayrıca, Başkanlık görev alanına giren konularla ilgili olarak çalışma ve proje grupları oluşturabilmekte, ihtiyaç duyulduğu hallerde diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar çalışma gruplarına dahil edilebilmektedir.

Başkanlıkta 2024 yıl sonu itibarıyla toplam 96 personel istihdam edilmekte olup, bu personelden 77'si kadrolu işçi, 13'ü geçici görevli işçi, 5'i geçici görevli memur, 1'i de memurdur.

1.3. Mali Yapı

Başkanlık, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvelin (B) bölümünde yer alan özel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

38 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 9'uncu maddesinin Başkanlık gelirlerini düzenleyen birinci fıkrası, 13.12.2022 tarihli ve E:2019/87, K:2022/158 sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı ile iptal edilmiş olup, 25.10.2023 tarihli ve 7464 sayılı Kanun'un 21'nci

maddesiyle 7174 sayılı Kanun'un "İdareye aktarılacak gelirler" başlıklı 6'ncı maddesine yeni bentler eklenerek Başkanlığın gelirleri;

- Nevşehir İl Özel İdaresi, Kapadokya Alanı sınırları içerisindeki belediyeler, Ürgüp Ticaret ve Sanayi Odası ve Nevşehir Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden en az yüzde bir oranında ayrılacak paylar,

- İdarece verilecek idari para cezalarından elde edilecek gelirler,

- Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü bütçesinden aktarılacak tutarlar,

- Genel bütçeden yapılacak hazine yardımları,

- İdareye kiralanan taşınmazlar ile İdarenin mülkiyetindeki taşınmazların kiralanmasından, işletilmesinden ve işlettirilmesinden elde edilen gelirler,

- Marka ve patent gelirleri,

- Kapadokya Alanında İdareye yapılacak başvurular ve İdarece sunulacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler,

- Kapadokya Alanındaki işletme ve faaliyet gelirleri,

- Her türlü tanıtım, basım ve yayın gelirleri, fikrî mülkiyet haklarından kaynaklı gelirler,

- Yurt içinden ve yurt dışından sağlanacak yardım, bağışlar ile sponsorluk gelirleri,

- İdare gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,

- Diğer gelirler.

şeklinde düzenlenmiştir.

38 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 9'uncu maddesinin ikinci fıkrasında da Başkanlığın giderleri;

- Kapadokya Alanında etüt, envanter, planlama, proje çalışmaları, müşavirlik, denetim hizmetleri, Kapadokya Alanının jeolojik/jeomorfolojik dokusu ve genel karakteri bozulmadan korunması, jeolojik/jeoteknik etütlerin elde edilmesi, tabii kaynakların geliştirilmesi, düzenlenmesi, restorasyonu, imar, ıslah ve çevre tanzimi, özel plan ve projelere göre yapılacak her türlü faaliyetlerin gerektirdiği harcamalar,

- Kapadokya Alanında, planları gereğince taşınmazların kamulaştırılması, üzerlerinde sınırlı ayni hak tesisi ve kiralanmasına ilişkin harcamalar,

- Kapadokya Alanında yer alan işletme, tanıtma, altyapı, üstyapı, idare binası, sosyal binalar, ziyaretçi merkezi, tanıtma merkezi, saha sergileri ve bu tür faaliyetlerle ilgili her türlü harcamalar,

- Kapadokya Alanı hizmetlerinin gerektirdiği her türlü araç, gereç, ekipman ve benzeri taşınırların satın alınması, kiralanması, bakımı, onarımı ve işletilmesi ile ilgili harcamalar,

- Personel, istihdam, temsil ve ağırlama ile ilgili giderler,

- Komisyon üyelerine ait yolluk ve huzur hakkı giderleri,

- Demirbaş ve tüketim malzemeleri ile ilgili harcamalar,

- Kültür ve turizm işletmeciliğine ait giderler,

- Başkanlıkça tespit edilen aykırı uygulamaya konu yapı ve tesisleri yıkma ve yıktırma işlemleri dahil aykırı uygulamaların giderilmesini sağlamaya yönelik işlemler ile ilgili giderler,

- Başkanlığın görevleriyle ilgili diğer giderler.

olarak sayılmıştır.

25.12.2023 tarihli ve 7489 sayılı “2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu” ile Başkanlığa 2024 yılı için 281.957.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bütçe geliri (281.757.000,00 TL) ve net finansman (200.000,00 TL) toplamı olarak da aynı tutar öngörülmüştür.

Başkanlığın 2024 yılı bütçe başlangıç ve nihai ödeneği, ekonomik sınıflandırmanın birinci düzeyi bazında tahmini ve gerçekleşen bütçe giderleri ile gelirleri aşağıdaki Tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Giderinin Türü	Bütçe ile Verilen Başlangıç Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşen Bütçe Gideri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Bütçe Giderine Oranı (%)
Personel Giderleri	52.087.000,00	70.550.789,00	70.102.612,01	99,36	21,58
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	11.125.000,00	15.980.000,00	15.854.055,12	99,21	4,88
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	67.704.000,00	44.707.511,00	28.821.421,29	64,47	8,87
Cari Transferler	36.000,00	56.000,00	56.000,00	100	0,02
Sermaye Giderleri	151.005.000,00	211.461.000,00	210.061.255,91	99,34	64,65
Toplam	**281.957.000,00**	**342.755.300,00**	**324.895.344,33**	**94,79**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe giderleri içinde en büyük paya %64,65 ile sermaye giderleri sahip olup, 210.061.255,91 TL tutarında gerçekleşen sermaye giderleri tertibinde; mamul mal alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırma giderleri, gayrimenkul sermaye üretim giderleri ile gayrimenkul büyük onarım giderleri bulunmaktadır.

Toplam bütçe giderinin %21,58'ine karşılık gelen 70.102.612,01 TL tutarındaki personel giderleri; Başkanlıkta istihdam edilen personele ait maaş ödemeleri ile Komisyon üyelerine ait huzur hakkı ödemelerinden oluşmaktadır.

Toplam bütçe giderinin %8,87'lik kısmını oluşturan 28.821.421,29 TL tutarındaki mal ve hizmet alım giderleri; tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, hizmet alımları, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarımı için yapılan giderler ile görev giderleri, temsil ve tanıtma giderleri, gayrimenkul mal bakım ve onarım giderlerini kapsamaktadır.

Toplam bütçe giderinin %4,88'ine karşılık gelen 15.854.055,12 TL tutarındaki sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri; personele ait prim ödemelerini ihtiva etmektedir.

Toplam bütçe giderinin %0,02'lik kısmını oluşturan 56.000,00 TL tutarındaki cari transferler; kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferler kaleminden oluşmakta ve bu kalem içinde de İşveren Sendikası için yapılan giderler yer almaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Brüt Bütçe Geliri (TL)	Red ve İadeler (-) (TL)	Gerçekleşen Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Net Bütçe Gelirine Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00	161.124,31	0,00	161.124,31	-	0,06
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	269.575.000,00	238.718.700,00	0,00	238.718.700,00	88,55	81,51
Diğer Gelirler	12.182.000,00	54.465.450,29	488.376,53	53.977.073,76	443,09	18,43
Toplam	**281.757.000,00**	**293.345.274,60**	**488.376,53**	**292.856.898,07**	**103,94**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe gelirleri içinde en büyük paya %81,51 ile alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler sahip olup, net 238.718.700,00 TL tutarındaki bu gelir kalemi; merkezi yönetim bütçesine dahil idarelerden alınan bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

Toplam bütçe gelirinin %18,43'üne karşılık gelen net 53.977.073,76 TL tutarındaki diğer gelirler kaleminde; faiz gelirleri, kişi ve kurumlardan alınan paylar, para cezaları ile diğer çeşitli gelirler yer almakta ve bunlar içinde en büyük payı teşkil eden net 27.217.872,41 TL tutarındaki diğer çeşitli gelirler de; kişilerden alacaklar ve yukarıda tanımlanmayan diğer çeşitli gelirler kaleminden oluşmaktadır. Diğer gelirler kaleminin bütçe ile tahmin edilen tutara göre %443,09 gibi yüksek bir oranda artışla gerçekleşmesi, Kuruma "Kapadokya Alan Başkanlığı Ücrete Tabi Başvurular ve Sunulacak Hizmetler Karşılığı Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" kapsamında ne kadar başvuru yapılacağının öngörülememesinden kaynaklanmıştır.

Bütçe gelir tahmini içinde yer almamakla birlikte gerçekleşen toplam bütçe gelirinin %0,06'lık kısmını oluşturan 161.124,31 TL tutarındaki teşebbüs ve mülkiyet gelirleri; mal ve hizmet satış gelirleri kaleminden oluşmakta ve bu kalem içinde de Başkanlığın taraf olduğu davalar dolayısıyla elde edilip Kurum avukatına dağıtılmayan vekalet ücreti gelirleri bulunmaktadır.

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 158.115.350,82 TL, net faaliyet geliri 361.742.177,30 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 81.643.858,64 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 285.270.685,12 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlığa ait mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında; Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği esas alınmaktadır.

Muhasebe işlemleri, Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş Veriler Defteri,

- Geçici ve Kesin Mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet Sonuçları Tablosu,

- Öz Kaynak Değişim Tablosu,

- Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu,

- İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli ile İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Başkanlığın İç Kontrol Sistemine yönelik 34 ayrı prosedür üzerinden ulaşılan sonuçlar ile bunlar çerçevesinde yapılan genel değerlendirme aşağıda yer almaktadır.

Kontrol Ortamı Standartları

Kapadokya Alan Başkanlığı Hizmet Birimleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile 01.01.2023 tarihinde yürürlüğe giren Kapadokya Alan Başkanlığı Teşkilatı ve Görev Tanımları Yönergesi kapsamında Başkanlığın görev, yetki ve sorumlulukları açık bir şekilde belirlenmiş, 20.09.2022 tarihinde yürürlüğe giren Kapadokya Alan Başkanlığı İmza Yetkileri Yönergesi kapsamında da yetki devirleri ile sınırları yazılı olarak düzenlenmiştir. Başkanlık Makamının 20.09.2021 tarihli ve 10218 sayılı Onayı ile Etik Komisyonu oluşturulmuş ve personele gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, personele Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Uzaktan Eğitim Kapısı üzerinden Etik ve Hukuk, Kamu Etiği ve Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri eğitimleri verilmiştir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine ilişkin iş ve işlemler, Kapadokya Alan Başkanlığı Personel Yönetmeliği ve Kapadokya Alan Başkanlığı Personeli Performans Değerlendirmesi Uygulama Talimatnamesi uyarınca yapılmakta olup, konu Başkanlık personeline yazılı olarak duyurulmuştur. Hassas görevlerin yürütülmesine ilişkin Başkanlık birimleri bazında prosedürler uygulanmakta, ancak, tüm hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Kariyer planlarına ve performans seviyelerine göre Başkanlık İnsan Kaynakları ve Bütçe Koordinatörlüğü tarafından her yıl ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlaması yapılmaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

2024-2028 dönemine ait Stratejik Plan içerik olarak mevzuata uygun şekilde ve katılımcı yöntemlerle hazırlanmıştır. 2024 yılı İdare Performans Programı da içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmıştır. Başkanlık bütçesi performans hedefleri ve faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir. Başkanlığın Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında mevcut durum ve öngörülen eylemler belirtilmiş olup, kurum personelinin katılımıyla kurumsal riskler ile iç kontrol riskleri belirleme çalışmalarına başlanmıştır. Ancak, risklerin değerlendirilmesine (gerçekleşme ihtimallerine, olası etkilerine ve önem düzeylerine) ilişkin bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Belirli konulardaki iş akış süreçleri oluşturulmuş olup, tüm konulara ait iş akış süreçlerinin tamamlanmasına ilişkin çalışmalar ise devam etmektedir. Kapadokya Alan Başkanlığı Hizmet Birimleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile Kapadokya Alan Başkanlığı Teşkilatı ve Görev Tanımları Yönergesi uyarınca Başkanlık görevlendirmelerinde görevler ayrılığı ilkesi dikkate alınmaktadır. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, 31.12.2005 tarihli ve 26040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara uygun olarak kurulmuştur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Yönetimin ihtiyaç duyduğu gerekli bilgileri ve raporları üretecek, analiz yapma imkanı sunacak bir yönetim bilgi sistemi bulunmamaktadır. 2024 yılı İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve Başkanlığın resmi web sitesinde yayımlanmıştır. Faaliyet sonuçları ile değerlendirmeleri Faaliyet Raporunda yer almaktadır. Kamu İç Kontrol Standartları Tebliğine uygun olarak hazırlanmış olan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı, Başkanlık Makamının 27.06.2024 tarihli ve 51904 sayılı Onayı ile yürürlüğe girmiştir. Başkanlığın bilgi güvenliği ve yedekleme sistemi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından sağlanmaktadır.

İzleme Standartları

Başkanlık tarafından, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmasına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır**.** İç kontrol sistemine ilişkin olarak İdarenin tüm birimleri tarafından yılda en az bir kez yapılması gereken değerlendirmelere, Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının yürürlüğe girdiği 27.06.2024 tarihinden itibaren başlanması ve değerlendirme sonuçlarının da İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun oluşturulması üzerine anılan Kurula raporlanması planlanmış, ancak, henüz herhangi bir değerlendirme yapılmamış ve rapor düzenlenmemiştir. Başkanlıkta iki adet iç denetçi kadrosu tahsis edilen iç denetim birimi mevcut olmakla birlikte bu kadrolar dolu değildir. Başkanlık tarafından iç denetçi istihdamı amacıyla 2021 ve 2022 yılında açılan sınavlar için şartları haiz aday olmamış, 2023 yılında açılan sınavda başarılı olan adaylar işe başlamadan görevlerinden feragat etmişler, 2024 yılında ise sınav açılmamıştır. Dolayısıyla, Başkanlıkta istihdam edilen iç denetçi bulunmadığından, iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları gerçekleştirilememektedir. Üst

Yönetici ile harcama birimleri Başkanlıkça hazırlanan Faaliyet Raporlarında "İç Kontrol Güvence Beyanı"nı imzalamaktadırlar.

Sonuç olarak, yukarıda yer verilen tespitler birlikte değerlendirildiğinde; iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetimine ilişkin gerekliliklerden büyük bir kısmının tamamlandığı ve eksikliklere ilişkin çalışmaların da devam ettiği, dolayısıyla üst yönetim ve kurum personeli tarafından iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetiminin büyük oranda sahiplenildiği, iç kontrol sisteminden Kurumun mali iş ve işlemlerine yönelik makul bir güvence elde edilebileceği, Başkanlıkça yürütülecek güncelleme ve tamamlama çalışmalarının ise takip edilerek bahse konu eksikliklerin ivedilikle giderilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kapadokya Alan Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının Kullanılmaması

İdarenin banka kredi kartları ile yapılan tahsilatlarının, banka hesabına aktarma işlemi gerçekleşinceye kadar muhasebe kayıtlarında takip edilmediği, bu takibin yapılması için mevzuatta düzenlenen 109-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının kullanılmadığı tespit edilmiştir.

08.03.2019 tarihli ve 30708 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'nin "Uygulama ve kullanılacak araçlar" başlıklı 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; "*18/6/2011 tarihli ve 27968 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Ödeme ve Tahsilat İşlemlerinin Elektronik Ortamda*

Gerçekleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar hükümleri saklı kalmak kaydıyla kurumlar; faaliyetleri kapsamında yaptıracakları tahsilat ve ödeme işlemleri için yurt içinde yerleşik diğer bankaları, Posta ve Telgraf Teşkilatı A.Ş.'yi ve yurt içinde yerleşik bankalar aracılığıyla olmak koşuluyla ödeme kuruluşlarını ve elektronik para kuruluşlarını da kullanabilir. Ödeme kuruluşları ve elektronik para kuruluşları, kamu kurumları adına tahsil ettikleri tutarları anlaşma yaptıkları yurt içinde yerleşik bankalarda ilgili kamu kurumu adına açılacak hesaplara işlem yapılan gün içerisinde aktarmak zorundadır. Gerçekleştirilen tahsilat tutarlarının, özel kanunların verdiği yetki kapsamında yapılan düzenlemelerde yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla takip eden iş günü içinde, yurt içinde yerleşik tüm bankalar aracılığıyla kredi kartları ile yapılan tahsilatın ise azami 20 gün içerisinde ilgili kurumun kamu sermayeli bankadaki hesabına aktarılması zorunludur." denilmektedir.

Ayrıca, 27.12.2014 tarihli ve 29218 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 109-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının niteliğini düzenleyen 38'inci maddesinde; bu Hesabın muhasebe birimince banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilat ve bunlara ilişkin olarak yapılan mahsup ve iade işlemlerinin izlenmesi için kullanılacağı, aynı Hesabın işleyişini düzenleyen 39'uncu maddesinin birinci fıkrasının a/1 bendinde; banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilatların bu Hesaba borç, 600-Gelirler Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak kaydedileceği, bütçe gelirlerini ilgilendiren tahsilat tutarlarının 805-Gelir Yansıtma Hesabına borç, 800-Bütçe Gelirleri Hesabına alacak kaydedileceği, b/1 bendinde de; banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilatlar nedeniyle muhasebe biriminin banka hesabına aktarılan tutarların bu Hesaba alacak, 102-Banka Hesabına borç kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, yurt içinde yerleşik tüm bankalar aracılığıyla kredi kartları ile yapılan tahsilatların azami 20 gün içerisinde ilgili kurumun kamu sermayeli bankadaki hesabına aktarılması ve bu tahsilat tutarlarının, tahsilatın yapıldığı tarih ile aktarmanın gerçekleştiği tarih arasında 109-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının borcunda takip edilmesi, 20 günlük süreyi geçmeyecek şekilde gerçekleşecek aktarma üzerine de 109 nolu Hesaba alacak 102 nolu Hesaba borç kaydedilmesi gerekmektedir.

Ancak, yapılan incelemelerde; banka kredi kartları ile gerçekleşen tahsilatların, banka hesabına aktarılıncaya kadar muhasebe kayıtlarında takip edilmediği, bu takibin yapılması için gerekli 109-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının kullanılmadığı, dolayısıyla da

tahsilatların mevzuatın belirlediği 20 günlük azami süre içerisinde banka hesabına aktarılıp aktarılmadığına ilişkin tespitin yapılamadığı ve gelir tahakkuk işleminin yukarıda yer verilen Yönetmelik hükmüne aykırı olarak tahsilatların yapıldığı tarihlerde değil bu tahsilatların topluca İdarenin banka hesabına aktarıldığı tarihlerde gerçekleştirildiği, sonuç olarak 109 nolu Hesabın kullanılmaması nedeniyle Bilançonun, gelir tahakkuk kayıtlarının geç yapılması nedeniyle de Faaliyet Sonuçları Tablosunun hatalı bilgi verdiği görülmüştür.

Bu itibarla, İdarenin banka kredi kartları ile yapılan tahsilatlarının mevzuata uygun olarak bir taraftan 109-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabına borç, diğer taraftan 600-Gelirler Hesabına alacak kaydedilmesi ve bu tahsilatların 20 günlük azami süre içinde 102-Banka Hesabına aktarılıp aktarılmadığının takip edilmesi hususuna riayet edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Başkanlık tarafından her ne kadar Bulgu konusu tespit üzerine gerekli muhasebe kayıtlarının yapılmasına başlandığı bildirilmişse de, 2025 yılında gerçekleşen söz konusu kayıtların 2024 yılı Mali Tablolarında oluşan hatayı giderici bir etkisi bulunmamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Başkanlık Gelirleri Arasında Sayılan İdare Paylarının Tahsilat Süresinde Belirsizlik Olması

7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun'un 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde düzenlenen İdare paylarının, Başkanlık hesabına ne kadar süre içinde yatırılacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığı tespit edilmiştir.

Anılan Kanun'un "İdareye aktarılacak gelirler" başlıklı 6'ncı maddesinin söz konusu bendinde; "*Nevşehir İl Özel İdaresi, Kapadokya Alanı sınırları içerisindeki belediyeler, Ürgüp Ticaret ve Sanayi Odası ve Nevşehir Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden en az yüzde bir oranında ayrılacak paylar*" Başkanlık gelirleri arasında sayılmış, ancak bahse konu bu payların en geç hangi tarihe kadar Başkanlık hesabına aktarılacağı hususunda bir düzenleme yapılmamış, diğer bir ifadeyle İdare alacağının ne zaman muaccel hale geleceği belirsiz bırakılmıştır.

2019-2023 yıllarına ait İdare paylarının tahsilat tutarları ve tahsilat tarihlerine ilişkin incelemelerde; bazı Belediyelerin kesinleşmiş bütçe gelirleri üzerinden hesaplanan İdare paylarının bir ila üç yıl arasında değişen sürelerde (Örneğin, (A) Belediyesinin 2019 yılına ait 1.473.654,43 TL tutarındaki İdare payının 29.06.2021 tarihinde, aynı Belediyenin 2021 yılına ait 2.284.809,45 TL tutarındaki İdare payının 22.01.2024 tarihinde, (B) Belediyesinin 2019 yılına ait 383.826,86 TL tutarındaki İdare payının 31.10.2022 tarihinde, (C) Belediyesinin 2019 yılına ait 206.729,22 TL tutarındaki İdare payının 30.09.2022 tarihinde) Başkanlık hesabına yatırıldığı, ancak alacağın ödenmesi gereken son tarih belli olmadığından içinde bulunulan enflasyonist döneme rağmen söz konusu alacaklar için herhangi bir faiz tahakkuk ettirilemediği, ayrıca bazı Belediyelerin 2022 ve 2023 yılına ait kesinleşmiş bütçe gelirleri üzerinden hesaplanan İdare paylarının 31.12.2024 tarihi itibarıyla Başkanlık hesabına yatırılmadığı görülmüştür.

Başkanlık tarafından yukarıda yer verilen tespit üzerine 7174 sayılı Kanun'da düzenleme yapılabilmesi için "Kanun Değişikliği Taslağı" hazırlanarak 29.04.2025 tarihli ve 67709 sayılı yazı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne iletilmiş olup, söz konusu Taslağa ilişkin "Genel Gerekçe" ile "Karşılaştırma Cetveli" tarafımıza sunulmuştur.

Sonuç itibarıyla, gerek tahsilatta yaşanabilecek gecikmeler durumunda faiz yaptırımı uygulanabilmesi gerekse alacağın dava / icra yoluyla takip edilebilir hale geleceği zamanın tespit edilebilmesi için söz konusu İdare paylarının en geç hangi tarihe kadar Başkanlık hesabına yatırılacağını belirleyen mevzuat çalışmasının ivedilikle tamamlanmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 85 **KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI** **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**110.775.568,13**
10	**Hazır Değerler**	**0,01**
102	BANKA HESABI	0,01
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	**80.898.970,76**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	80.898.970,76
13	**Kurum Alacakları**	**25.853.723,03**
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	25.853.723,03
14	**Diğer Alacaklar**	**2.616.230,40**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.616.230,40
15	**Stoklar**	**1.406.643,93**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.406.643,93
16	**Ön Ödemeler**	**0,00**
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
2	**DURAN VARLIKLAR**	**367.286.018,08**
22	**Faaliyet Alacakları**	**598.300,26**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	598.300,26
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**366.687.717,82**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	21.133.527,69
252	BİNALAR HESABI	149.666.985,15
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	532.220,26
254	TAŞITLAR HESABI	9.728.239,40
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	18.636.884,11
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-42.620.430,53
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	209.610.291,74
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	8.039.129,59
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.039.129,59

AKTİF TOPLAMI **478.061.586,21**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**6.574.561,22**
32	**Faaliyet Borçları**	**0,00**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**245.543,20**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	226.786,20
333	EMANETLER HESABI	18.757,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**6.329.018,02**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	3.916.649,99
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.223.347,14
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	189.020,89
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**6.190.043,42**
43	**Diğer Borçlar**	**2.912.100,51**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.912.100,51
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**3.277.942,91**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	3.277.942,91
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**465.296.981,57**
50	**Net Değer**	**38.556.205,60**
500	NET DEĞER HESABI	38.556.205,60
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**192.193.954,14**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	192.193.954,14
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-50.723.863,29**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-50.723.863,29
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**285.270.685,12**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	285.270.685,12

PASİF TOPLAMI **478.061.586,21**

Bilanço Dipnotları:		Cari Yıl Tutar TL
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	13.581.418,00
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	13.581.418,00
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	14.576.707,21
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	168.782,12
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	168.782,12
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	14.576.707,21

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 85 Adı : KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI Yılı : 2024

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	158.115.350,82
630	01	Personel Giderleri	73.102.612,01
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	15.854.055,12
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	25.415.333,87
630	05	Cari Transferler	56.000,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	19.454.664,82
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	3.557.284,50
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	20.123.887,66
630	99	Diğer Giderler	551.512,84

GİDERLER TOPLAMI (A) 158.115.350,82

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	362.230.553,83
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	161.124,31
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	238.718.700,00
600	05	Diğer Gelirler	123.350.729,52

GELİRLER TOPLAMI (B) 362.230.553,83

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	488.376,53
610	05	Diğer Gelirler	488.376,53

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) 488.376,53

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) 361.742.177,30

ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) 81.643.858,64

FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) 285.270.685,12

GİDERLER TOPLAMI(A)	158.115.350,82		
GELİRLER TOPLAMI(B)	362.230.553,83	NET GELİR (D=B-C)	361.742.177,30
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	488.376,53	FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	285.270.685,12

KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yıllar İtibariyle İstihdam Şekline Göre Personel Sayısı

Tablo 2: Merkez ve Taşra Teşkilatında Görev Yapan Personelin Kadro Unvanlarına Göre Dağılımı

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: 2023 ve 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

GYMY **:** Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği

KGM **:** Karayolları Genel Müdürlüğü

ÜFE **:** Üretici Fiyat Endeksi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Plakası Latin Alfabesi Olmayan Araçların Geçiş Ücreti ve İdari Para Cezalarından Kaynaklı Gelir Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

2. Dönem Ayırıcı Hesapların Kullanımında Eksiklikler Bulunması

3. Kurumun Kendi İmkanları ile Ürettiği Yazılımların Varlık Hesaplarında Takip Edilmemesi

4. Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Eksik Yer Alması

B. Diğer Bulgular

1. Emanetler Hesabında Kayıtlı Olup, Zamanaşımına Uğrayan Tutarların Gelir Kayıtlarının Yapılmaması

2. Araçların Ağırlık ve Ölçü Denetimi Uygulamalarında Mevzuat Düzenlemesine İhtiyaç Bulunması

3. Azami Ağırlık Sınırını Geçen Araçlara Uygulanacak Yaptırımlarda Eksiklikler Bulunması

4. İdare Yükümlülüklerinin Zamanında Yerine Getirilmemesi Nedeniyle Ek Mali Külfete Maruz Kalınması

5. Karayollarına Bağlantı Sağlayan Alanlarda Geçiş Yolu İzinlerine İlişkin Eksiklikler Bulunması

6. Uygulama Projesi Hazırlanarak Anahtar Teslimi Götürü Bedel Teklif Alınması Gereken Bina Yapım İşlerinin Birim Fiyat Teklif Almak Suretiyle İhale Edilmesi

7. Yapım İşlerinde Yer Almayan ve Yeni Birim Fiyatı Yapılan İş Kalemlerine, İhale Dokümanlarında Belirlenmiş Olan İş Bölümleri Dışında Farklı İş Bölümleri Oluşturularak Genel Endeks Üzerinden Fiyat Farkı Verilmesi

8. Rutin Bakım, Onarım ile Kar ve Buzla Mücadele İşlerinde Kullanılan İş Makinelerinde Araç Takip Sistemlerinin Bulunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Karayolları Genel Müdürlüğünün (KGM) teşkilat yapısı, görev ve yetkileri 13.07.2010 tarih ve 27640 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6001 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.

Söz konusu Kanun'un teşkilat yapısını düzenleyen hükümleri, 9 Temmuz 2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmış ve mezkûr Kanun'un adı "Karayolları Genel Müdürlüğünün Hizmetleri Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiştir.

KGM'nin teşkilat yapısı ile görev ve yetkilerini düzenleyen 6001 sayılı Kanun'un hükümleri, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yürürlükten kaldırıldıktan sonra, 15 Temmuz 2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiştir.

KGM'nin kuruluşu, yukarıda anılan Kararname'nin 210'uncu maddesinde; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğine haiz, merkezi Ankara'da olan özel bütçeli bir kurum olarak ifade edilmiştir.

Aynı Kararname'nin 211'inci maddesinde ise KGM'nin görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

a) Otoyol, Devlet ve il yolları ağına giren karayolları güzergâhları ile bunların değişikliklerine ilişkin planları hazırlamak veya hazırlatmak,

b) Hazırlayacağı programlar uyarınca karayollarını yapmak, yaptırmak, emniyetle kullanılmalarını sağlayacak şekilde sürekli bakım altında bulundurmak, bakımını yaptırmak, onarmak, onarımını yaptırmak, işletmek, işlettirmek,

c) Görev alanına giren karayolu ağlarının yapımı, bakımı, onarımı ve diğer hususlar hakkında teknik nitelik ve şartları tespit etmek veya ettirmek ve gerekli şartnameleri hazırlamak,

ç) Otoyollar ve bunların üzerinde bulunan bakım ve işletme tesisleri ile hizmet tesislerinin, diğer mal ve hizmet üretim birimleri ile varlıklarının yapımını ve/veya bakım ve onarımını ve/veya işletmesini yapmak veya yaptırmak ve denetlemek,

d) Karayollarının kullanılmasına, teknik emniyet ve korunmasına yönelik kurallar ile tüm karayollarındaki işaretleme standartlarını uluslararası uygulamaları da dikkate alarak tespit etmek, yayımlamak ve kontrol etmek,

e) Görev alanına giren karayollarında, uygun göreceği yol işaretlerini belirlemek, uygun yerlere koymak ve bu kapsama giren işleri yapmak veya yaptırmak,

f) Görev alanına giren işler için gerekli plan, harita, etüt ve proje işleri ile araştırma geliştirme çalışmaları yapmak veya yaptırmak,

g) Karayollarının yapım, bakım ve onarımı ile emniyetle işlemesi için gerekli olan garaj ve atölyeleri, makine ve malzeme ambarları ile depolarını, servis ve akaryakıt tesislerini, laboratuvarlarını, deneme istasyonlarını, dinlenme yerlerini, bakım ve trafik emniyetini sağlamaya yönelik bina ve lojmanları, alıcı verici telsiz istasyonları ile gerekli haberleşme şebekelerini, Genel Müdürlüğün görevlerini daha verimli şekilde yerine getirmesine yönelik eğitim tesisleri ile sosyal tesisleri ve diğer bütün yan tesisleri hazırlayacağı ve hazırlatacağı plan ve projelere göre yapmak, yaptırmak, donatmak, işletmek veya işlettirmek, bakım ve onarımını yapmak veya yaptırmak, kiralamak,

ğ) Karayollarının temizliği, gereken bölümlerinde çevre düzenlemesi ve yol boyu ağaçlandırılması ile peyzaj hizmetlerini yapmak veya yaptırmak,

h) Tarihi köprülerin bakım ve onarımını yapmak veya yaptırmak,

ı) Bu bölümde verilen görevlerin yapılabilmesi için lüzumlu her türlü araç gereç, taşıt ve makineler ile donatımlarını, bunların işletilmesi ve onarılması için gerekli olan uygun malzemeyi seçmek, temin etmek, gerektiğinde imal etmek veya ettirmek, depolamak, onarmak, gerekli ambar, atölye ve tesisleri donatmak, işletmek veya işlettirmek,

i) Görev alanı içinde bulunan işlerin yapılması, trafik akışının emniyetle ve kolaylıkla sağlanması için gerekli her türlü araziyi, binalı ve binasız taşınmazları, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde kamulaştırmak, satın almak, trampa yapmak, kiralamak ve gerekli hâllerde geçici olarak işgal etmek,

j) Otoyol, Devlet ve il yollarında karayolu sınır çizgisi içinde kalan uygun alanlar ile karayolu sınır çizgisi dışında Genel Müdürlüğe devir ve temlik edilmiş veya Genel Müdürlüğün mülkiyetinde olan diğer alanlardaki taşınmazların ve tesislerin kiraya verilmesi, bunlar üzerinde irtifak hakkı, kullanma izni veya ön izin verilmesi gibi işlemleri yapmak, yaptırmak, yapılan bu işlemlerle ilgili gerekli hâllerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bilgi vermek,

k) Görev alanındaki karayolları güzergâhlarındaki taşınmazlarla ilgili olarak tahsis, devir, kamulaştırma veya ilgili diğer hukuki süreçlerin tamamlanmasını müteakip ilgili taşınmazların tapu sicillerinde terkin ve diğer işlemlerini yapmak veya yaptırmak,

l) Talep halinde ve ücret karşılığında kamu kurum ve kuruluşları ile yerli ve yabancı özel sektörden ilgililere faaliyet konuları ile ilgili eğitim hizmeti vermek,

m) İş ve faaliyetlerine ilişkin veri ve bilgileri derlemek, basmak, yayımlamak veya yayımlatmak,

n) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun ve 28/5/1988 tarihli ve 3465 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü Dışındaki Kuruluşların Erişme Kontrollü Karayolu (Otoyol) Yapımı, Bakımı ve İşletilmesi ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirilecek yatırım ve hizmetlerle ilgili görevlendirilen şirketlere, ihale aşamasında ilan edilmek kaydıyla gerektiğinde ortak olmak ve bununla ilgili işlemleri yapmak,

o) Görev alanına giren konularda mevzuatla verilen diğer işleri yapmak veya yaptırmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

KGM, Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen görevleri yürütmek üzere Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğine sahip, merkezi Ankara'da, merkeze bağlı bölge müdürlükleri taşrada hizmet veren özel bütçeli bir kuruluştur.

Genel Müdür, teşkilatın en üst yöneticisidir. Ayrıca, dört adet Genel Müdür Yardımcısı bulunmaktadır.

Merkez Teşkilatında;

Ana Hizmet Birimleri; Etüt, Proje ve Çevre Dairesi Başkanlığı, Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Yol Yapım Dairesi Başkanlığı, Tesisler ve Bakım Dairesi Başkanlığı, Trafik Güvenliği Dairesi Başkanlığı, İşletmeler Dairesi Başkanlığı, Makine ve İkmal Dairesi Başkanlığı, Sanat Yapıları Dairesi Başkanlığı, Taşınmazlar Dairesi Başkanlığı, Program ve İzleme Dairesi Başkanlığı,

Danışma ve Denetim Birimleri; Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, İç Denetim Birimi Başkanlığı,

Yardımcı Hizmet Birimleri; Personel Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı,

Ayrıca; Basın ve Halkla İlişkiler Birimi ve Özel Kalem Birimi yer almaktadır.

Merkez teşkilatı bünyesinde daire başkanlıklarına bağlı toplam 61 adet Şube Müdürlüğü bulunmaktadır.

Taşra Teşkilatında ise; 17 Bölge Müdürlüğü,1 İkmal Müdürlüğü, 1 Merkez Atölye Müdürlüğü, 122 Şube Şefliği, 25 Otoyol Bakım İşletme Şefliği, 289 adet Bakımevi, Bölgelerin iş hacmine göre değişen sayıda Şantiye Şefliği, Kontrol Şefliği yer almaktadır.

KGM'nin merkez ve taşra teşkilatında 31.12.2024 tarihi itibariyle toplam 26.543 personel istihdam edilmektedir. Bunun 6.853'ü (%25,8) kadrolu devlet memuru, 83'ü (%0,3) 657 sayılı Kanunun 4/B maddesine göre sözleşmeli personel ve 19.607'si de (%73,9) işçi personeldir.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle İstihdam Şekline Göre Personel Sayısı

Yıllar	Memur Personel	Sözleşmeli Personel	İşçi Personel	Toplam
2020	6.014	1.192	19.969	**27.175**
2021	5.857	1.197	19.397	**26.451**
2022	5.811	1.350	18.990	**26.151**
2023	6.963	98	20.097	**27.158**
2024	6853	83	19.607	**26.543**

Merkez ve taşra teşkilatında görev yapan personelin hizmet sınıflarına göre dağılımı ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır;

Tablo 2: Merkez ve Taşra Teşkilatında Görev Yapan Personelin Kadro Unvanlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Merkez	Taşra	Toplam
İnşaat Mühendisi	311	1326	1637
Makine Mühendisi	66	410	476
Elektrik Mühendisi	7	24	31
Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisi	39	169	208
Mühendis (Diğer)	177	553	730
Mimar	16	54	70
Diğer Teknik Personel (Lisans Mezunu)	46	61	107
İnşaat Teknikeri	33	348	381
Diğer Teknikerler	173	1272	1445
Teknisyen	36	141	177
Sağlık Personeli	17	31	48
Hukuk Personeli	18	101	119
İdari Personel ve Yardımcı Personel	270	1154	1424
Toplam	**1209**	**5644**	**6853**

Genel Müdürlüğün insan kaynağı, hizmetin gerektirdiği niteliklere göre, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanunu'nun istihdamı düzenleyen hükümleri ile Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarıyla yıllık olarak belirlenen kadro kullanım esasları uyarınca temin edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

KGM, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. Özel bütçeli idareler, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen kamu idareleridir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile KGM'ye 267.132.848.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Bu ödenek, 2023 mali yılı bütçe başlangıç ödeneği olan 118.649.633.000,00 TL' ye göre, yaklaşık %125,12 oranında artışa tekabül etmektedir.

KGM'nin 2024 mali yılı sonu bütçe ödeneği, başlangıç bütçesine yıl içinde eklenen 26.492.860.045,00 TL ödenek ile 293.625.708.045,00 TL olmuş ve bu bütçenin 285.282.005.283,00 TL'si harcanmıştır.

2024 yılı bütçe ödenekleri ve gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda özet olarak yer almaktadır;

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Ekonomik Kod		Başlangıç Ödeneği (TL)	Yılsonu Ödeneği (TL)	Yılsonu Harcaması (TL)
01	Personel Giderleri	17.581.862.000,00	21.504.992.722,00	20.733.851.502,00
02	SGK Devlet Pirimi Giderleri	3.430.381.000,00	4.242.079.833,00	3.957.823.621,00
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	17.637.910.000,00	22.853.256.607,00	22.081.006.249,00
05	Cari Transferler	74.053.363.000,00	60.778.027.510,00	60.587.942.847,00
06	Sermaye Giderleri	154.429.332.000,00	184.247.351.372,00	177.921.381.064,00
Toplam		**267.132.848.000,00**	**293.625.708.045,00**	**285.282.005.283,00**

2024 yılı bütçe ödenekleri ve gerçekleşmelerine bakıldığında, 2024 yılı ödeneğinden en yüksek payın sermaye giderleri için ayrıldığı; sermaye giderlerini ise cari transferlerin takip ettiği görülmektedir. Sermaye giderleri kapsamında yapılan 177.921.381.064,00 TL tutarındaki harcamanın 135.837.702.341,00 TL'si gayrimenkul sermaye üretim giderleri için, 27.646.235.781,00 TL'si ise gayrimenkul alımları ve kamulaştırması için yapılmıştır. Cari transferler kapsamında yapılan 60.587.942.847,00 TL tutarındaki harcamanın 60.294.708.465,00 TL'si ise Yap-İşlet-Devret projeleri için yapılan garanti ödemelerinden oluşmaktadır.

Tablo 4: 2023 ve 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

Ekonomik Kod		2023	2024
		Yılsonu Gerçekleşme	Yılsonu Gerçekleşme
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.417.029.043,39	12.458.055.412,84
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	182.499.193.117,52	302.095.646.515,42
05	Diğer Gelirler	872.430.857,88	1.181.536.509,13
06	Sermaye Gelirleri	321.559.078,69	399.027.246,88
Toplam		**188.110.212.097,48**	**316.134.265.684,27**

2024 yılı bütçe gelir gerçekleşmelerine bakıldığında, en yüksek gelir kaleminin alınan bağış ve yardımlar olduğu; teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin ise ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Alınan bağış ve yardımlar ekonomik kodunda izlenen 302.095.646.515,42 TL'nin 283.633.559.357,00 TL'si hazine yardımından, 18.462.087.158,42 TL'si ise kurumlardan alınan şartlı bağışlar ve kaynak transferlerinden oluşmaktadır. Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ekonomik kodunda izlenen 12.458.055.412,84 TL'nin 11.883.038.276,85

TL'si yol, köprü ve tünel ücret gelirlerinden; kalan tutar ise kira geliri, deney ve analiz geliri gibi diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Faaliyet sonuçları ile ilgili verilere bakıldığında; KGM'nin 2024 yılı net faaliyet gelirleri toplamının 290.684.694.869,26 TL; faaliyet giderleri toplamının 187.588.055.320,63 TL; enflasyon düzeltmesi tutarının 459.603.563.249,51 TL olduğu; olumlu faaliyet sonucunun ise 562.700.202.798,14 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

KGM mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur" denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49'uncu ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslı olup mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu İdaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsamaktadır.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

GYMY'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi,*

faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ile mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

KGM'nin muhasebe hizmetleri, Genel Müdürlük ve 17 Bölge Müdürlüğü olmak üzere toplam 18 muhasebe birimince yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Özkaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol sistemi, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Beşinci kısmında düzenlenmiştir. İç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenmekte, geliştirilmekte ve uyumlaştırılmaktadır. Bakanlık ve Kurul ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlamakta ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti vermektedir.

Bu doğrultuda, Kamu İç Kontrol Standartları; COSO modeli, INTOSAI Kamu Sektörü İç Kontrol Standartları Rehberi ve Avrupa Birliği İç Kontrol Standartları çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenmiştir.

Bakanlık tarafından hazırlanan ve 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir. Tebliğ'de kamu idarelerinin, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere; yapılması gereken çalışmaların tespit edilmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedürler ve ilgili düzenlemelerin hazırlanmasına yönelik çalışmaları yürütmeleri gerektiği belirtilmiştir.

İdarenin iç kontrol sistemi üzerinde aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

Kontrol Ortamı Standartları

1. Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

2. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

3. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

4. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

5. Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

6. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

7. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

8. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

9. İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

10. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

11. İdarede yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

12. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

13. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

14. Kamu İdaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

15. İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

16. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır.

İzleme Standartları

17. İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, iç kontrol sisteminin iyileştirme çalışmalarının tamamlanamaması nedeniyle değerlendirilmemektedir.

18. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 20 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 15'i doludur.

19. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karayolları Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Plakası Latin Alfabesi Olmayan Araçların Geçiş Ücreti ve İdari Para Cezalarından Kaynaklı Gelir Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

Yabancı plakalı araçlardan harf ve rakamları Latin alfabesinden olmayan bazı plakalı araçların otoyol geçiş ücreti ve idari para cezası alacak tahakkuk kayıtlarının muhasebe hesaplarına yansımadığı tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin (ff) bendinde;

"*Tahakkuk esası: Bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesini,*",

Aynı Yönetmelik'in "Kayıt zamanı, kamu gelir ve giderleri ile bütçe gelir ve giderlerinin yılı" başlıklı 16'ncı maddesinde;

"*(1) Bir ekonomik değer; yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir.*

(2) Kamu hesapları malî yıl esasına göre tutulur.

(3) Kamu gelir ve giderleri tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterilir.

(4) Bütçe gelirleri tahsil edildiği, bütçe giderleri ise ödendiği yılda muhasebeleştirilir.",

denilmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabının niteliğine ilişkin 51'inci maddesinde;

"*Gelirlerden alacaklar hesabı; mevzuatı gereğince gelir olarak tahakkuk ettirilen vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler, duran varlıklar ana hesap grubu içindeki gelirlerden alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan dönem sonunda vadesi bir yılın altına inenler ile bunlardan yapılan tahsilat veya terkinlerin izlenmesi için kullanılır.*",

Anılan Yönetmelik'in 138'inci maddesinde 220-Gelirlerden Alacaklarının niteliği içinse;

"*Gelirlerden alacaklar hesabı, mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen ve bir yıldan daha uzun bir sürede tahsili gereken gelirlerden alacakların izlenmesi için kullanılır.*", hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre bir ekonomik değer; yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmesi gerekmekte olup tahakkuk esasına göre vadesi bir yılın altında olan gelirler ile bunlardan yapılan tahsilat veya terkinler 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabında, vadesi bir yılın üzerinde olanlar ise 220-Gelirlerden Alacaklar Hesabında takip edilmelidir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edilmiş ve gerekli çalışmaların başlatılacağı ifade edilmiştir.

KGM'nin harf ve rakamları Latin alfabesine ait olmayan yabancı plakalı araçlara ait otoyol geçiş ücret tahakkuk kayıtları ile idari para cezası alacaklarına ilişkin gelir tahakkuk kayıtlarının vadesine göre 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabı ile 220-Gelirlerden Alacaklar Hesabında takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Dönem Ayırıcı Hesapların Kullanımında Eksiklikler Bulunması

Bazı Bölge Müdürlüklerinde dönem ayırıcı hesapların kullanımında eksiklikler olduğu görülmüştür.

A) Bazı Bölge Müdürlüklerinde davaların tebligat giderleri için gelecek aylara veya yıllara ait peşin ödenen tutarlarının dönem ayırıcı hesaplar dikkate alınmadan muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Temel kavramlar" başlıklı 5'inci maddesinin (b) bendinde;

"*Dönemsellik: Kamu idarelerinin faaliyetleri, belirli dönemlerde raporlanır ve her dönemin faaliyet sonuçları diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanır.*",

"18 Gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkukları" başlıklı 100'üncü maddesinde;

"*Bu hesap grubu, içinde bulunulan dönemde veya daha önceki dönemlerde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan giderler ile faaliyet dönemine ait olup, kesin borç kaydı hesap döneminden sonra yapılacak gelirlerin izlenmesi için kullanılır.*

(2) Bu grupta yer alan hesaplar, dönemsellik kavramı gereğince gelirlerin ve giderlerin ilgili dönemle ilgilendirilmesini sağlayan kısa vadeli dönem ayırıcı hesaplardır." denilmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 116'ncı maddesinde;

"*Gelecek aylara ait giderler hesabı, içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin ödenmiş giderler ile duran varlıklar ana hesap grubundaki gelecek yıllara ait giderler hesabında kayıtlı tutarlardan takip eden faaliyet döneminde tahakkuk edecek olanların izlenmesi için kullanılır.*",

Aynı Yönetmelik'in 205'inci maddesinde;

"*Gelecek yıllara ait giderler hesabı, dönem içinde ödenen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan giderlerin izlenmesi için kullanılır.*" ifadesi yer almaktadır.

Söz konusu düzenlemelere göre dönemsellik kavramı gereğince her raporun belirli bir dönemi ifade edeceği, gelecek dönemlere ait olarak önceden ödenen giderlerin bilançoda varlık hesaplarında takip edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bunun için de vadesine göre 180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı ile 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabı ihdas edilmiştir. Söz konusu hesaplarda takip edilen ekonomik değerler tüketildikçe de tahakkuk esası gereğince faaliyet hesapları marifetiyle giderleştirilecektir.

Yapılan incelemede; bazı Bölge Müdürlüklerinde dava giderleri için peşin ödenen tutarların, 180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı ile 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabının hiç kullanılmadan doğrudan 630 Giderler Hesabında muhasebeleştirildiği, bazı Bölge Müdürlüklerinde ise dönemsellik kavramına dikkat edilmeden vadesi bir yılı aşan peşin

ödenen tutarların 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabı yerine 180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabında takip edildiği görülmüştür.

Sonuç olarak; peşin olarak ödenen ancak ekonomik olarak tüketilmeleri tahakkuk esasına söz konusu olmayan tutarların 180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabında, aynı şekilde olup vadesi bir yılın üzerinde olan tutarların ise 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabında takip edilmesi gerekmektedir. Konu hakkında uygulama birliği sağlanması için taşra birimlerinin bilgilendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

B) Bazı Bölge Müdürlüklerinde peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönemsellik ilkesi dikkate alınmadan muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Temel kavramlar" başlıklı 5'inci maddesinin (b) bendinde;

"*Dönemsellik: Kamu idarelerinin faaliyetleri, belirli dönemlerde raporlanır ve her dönemin faaliyet sonuçları diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanır.*" denilmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 380-Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabının niteliğine ilişkin 296'ncı maddesinde;

"*Gelecek aylara ait gelirler hesabı, içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin tahsil edilmiş gelirler ile uzun vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubundaki gelecek yıllara ait gelirler hesabında kayıtlı tutarlardan tahakkuk zamanına bir yıldan az süre kalan peşin tahsil edilmiş gelirlerin izlenmesi için kullanılır.*",

Anılan Yönetmelik'in 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabının niteliğine dair 347'nci maddesinde;

"*Gelecek yıllara ait gelirler hesabı, dönem içinde tahsil edilen ancak, gelecek yılların faaliyet hesaplarına dâhil edilecek olan gelirlerin izlenmesi için kullanılır.*",

ifadeleri yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre; dönemsellik kavramı her raporun belirli bir dönemi kapsadığını izah etmekte olup peşin tahsil edilen gelirlerden tahsilatın yapıldığı aya ait tutarın 600 Gelirler Hesabına, gelecek aylara ait olanların 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına, gelecek yıllara ait olanların ise 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına kaydedilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Yapılan incelemede; Bazı Bölge Müdürlüklerinde peşin tahsil edilen kira gelirlerinin muhasebeleştirilmesinde vadesi bir yılın üzerinde olan ve peşin tahsil edilen kira gelirlerinin tamamının 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında takip edildiği tespit edilmiştir. Oysa vadesi bir yılın üzerinde olan ve peşin tahsil edilen kira gelirlerinin 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edilmiş ve bu doğrultuda taşra birimlerinin bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla; mevzuat hükümleri uyarınca peşin tahsil olunan kira gelirlerinin tahsil olunan aya isabet eden tutarının 600 Gelirler Hesabına, gelecek aylara ait olan tutarların 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına, gelecek yıllara ait olanların 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına alınarak dönemsellik ilkesine uygun bir şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Konu hakkında uygulama birliği sağlanması için taşra birimlerinin bilgilendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Kurumun Kendi İmkanları ile Ürettiği Yazılımların Varlık Hesaplarında Takip Edilmemesi

KGM'nin ve bağlı Bölge Müdürlüklerinin kendi kaynakları ile ürettiği yazılımların bulunduğu, fakat bunlara ilişkin üretim giderlerinin 260-Haklar Hesabında maliyet bedelleri ile izlenmediği tespit edilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Kayıt zamanı, kamu gelir ve giderleri ile bütçe gelir ve giderlerinin yılı" başlıklı 16'ncı maddesinde;

"*(1) Bir ekonomik değer; yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilir.*",

Aynı Yönetmelik'in "İç imkanlarla üretilen varlıklar" başlıklı 20'nci maddesinde de;

"*(1) Kamu idarelerinin bizzat kendi imkanlarıyla ürettikleri maddi ve maddi olmayan duran varlıkların üretimi için yapılan giderler, işlem tarihindeki maliyet bedeli üzerinden ilgili varlık hesaplarına kaydedilir.*" hükümlerine yer verilmiştir.

Diğer yandan, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 260-Haklar hesabına ilişkin "Hesabın Niteliği" başlıklı 194'üncü maddesinde;

"*Haklar hesabı, bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılır.*" denilmektedir.

Aynı Yönetmelik'in 202'inci maddesinde;

"*Birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabı, maddi olmayan duran varlık bedellerinin, yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesi ile maddi olmayan duran varlıklar için ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarını izlemek için kullanılır.*" hükmü yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine göre, kamu idarelerinin kendi imkanları ile ürettikleri maddi ve maddi olmayan duran varlıkların üretimi için yaptıkları giderleri, işlem tarihindeki maliyet bedeli üzerinden ilgili varlık hesaplarına kaydetmeleri gerekmektedir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edildiği ifade edilmiştir.

Netice olarak, İdarenin kendi imkanları ile ürettiği yazılımlar için yaptığı giderleri, işlem tarihindeki maliyet bedeli ile 260-Haklar Hesabında takip etmesi ve yıl sonlarında 268-Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı ile karşılıklı çalıştırarak hakların ekonomik ömürlerine uygun olacak şekilde itfa işlemlerini yapması gerekmektedir.

BULGU 4: Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Eksik Yer Alması

Bölge Müdürlükleri tarafından tahsisli olarak kullanılan taşınmazlar olduğu halde, söz konusu taşınmazların bir kısmının muhasebe kayıtlarında yer almadığı görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin Maddi Duran Varlıklar Hesap Grubuna ilişkin işlemleri düzenleyen 170'inci maddesine göre; kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazların, bunlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenlerin ve kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılan taşınmazların yardımcı hesaplar itibariyle izlenmesi gerekmektedir.

Aynı Yönetmeliğin "Hesabın işleyişi" başlıklı 174'üncü ve 175'inci maddelerine göre de; tahsise konu edilen yeraltı ve yerüstü düzenleri ile binaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden 251 ve 252 Hesaplarına borç, üzerinde bulunduğu arsanın kayıtlı değeri ise 250 Arazi ve Arsalar Hesabına borç, 500 Net

Değer Hesabına da alacak kaydedilmesi gerekmektedir. Ayrıca, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarı 500 Net Değer Hesabına borç, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına ise alacak kaydedilmelidir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinde, kamu idarelerinin tahsisli kullandıkları taşınmazları yardımcı hesaplar itibariyle muhasebeleştirmeleri gerektiği ortaya konulmuştur.

Yapılan incelemede, Bölge Müdürlüklerinde tahsisli olarak kullanılan arsa, tarla, bölge sahaları, şube sahaları, şantiye sahaları, bakım evleri, asfalt tesisleri, malzeme ocakları gibi iki bini aşkın taşınmazın olduğu ve bunların Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünce her yıl düzenli olarak yayımlanan Özel Bütçe Detaylı Hesap Planı'nda yer alan 251.03 veya 252.03 hesap kodlarında *"Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar"* başlıklı yardımcı hesaplarında takip edilmesi gerekirken, takip edilmediği tespit edilmiştir.

İdare cevabında, tahsis işlemleri tamamlanarak İdareye tahsis edilen taşınmazlardan envanteri tamamlanan ve kayıtlı değerleri tespit edilen taşınmazların muhasebe kayıtlarının Bölge Müdürlüklerince oluşturulduğu ifade edilmiştir.

Kamu İdaresince, söz konusu taşınmazların muhasebe kayıtlarının 2024 yılında oluşturulduğu ifade edilmesine karşın, henüz muhasebe kayıtlarında yer almayan tahsisli taşınmazların olduğu görülmüştür.

Bahsi geçen husus, Karayolları Genel Müdürlüğü 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer almaktadır. Kamu İdaresi tarafından söz konusu hususa ilişkin düzeltici işlem tesis edileceği ifade edilmesine rağmen, uygulamanın 2024 yılında da devam ettiği görülmüştür.

Sonuç olarak, Bölge Müdürlükleri tarafından mülkiyeti Hazineye ait olan ve tahsisli olarak kullanılan bölge sahaları, şube sahaları, bakım evleri, asfalt tesisleri, malzeme ocakları gibi taşınmazların 251.03 veya 252.03 hesap kodlarında takip edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Emanetler Hesabında Kayıtlı Olup, Zamanaşımına Uğrayan Tutarların Gelir Kayıtlarının Yapılmaması

KGM ve bağlı Bölge Müdürlükleri tarafından 333-Emanetler Hesabında takip edilen ve mevzuatı gereği zamanaşımına uğramış olan tutarların bütçeye gelir kaydedilmediği görülmüştür.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Süreler" başlıklı 146'ncı maddesinde belirtildiği üzere, Kanun'da aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 264'üncü maddesinde, 333-Emanetler Hesabında kayıtlı tutarlardan bütçeye gelir yazılması gerekenlerin bu hesaba borç, 600-Gelirler Hesabına alacak; diğer taraftan, 805-Gelir Yansıtma Hesabına borç, 800-Bütçe Gelirleri Hesabına alacak kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Diğer yandan, Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün "Emanet Yabancı Kaynaklar, Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler ve Özel Tahakkuklar Hesaplarının Ayrıntı Kodları ve Zamanaşımı Süreleri" konu başlıklı 16.08.2004 tarih ve B.07.0.MGM.0.45/470-02/015239 sayılı 2 no.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genelgesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Genelge'sinde;

"*... IV-ZAMANAŞIMI SÜRESİ VE BAŞLANGICI*

Saymanlıklarca tahsil edilerek emanetler hesabına kaydedilen paralar, zamanaşımı bakımından genel olarak 10 yıllık, 5 yıllık, 2 yıllık, 1 yıllık ve 6 aylık zamanaşımına tabi olanlar ile zamanaşımına tabi olmayan emanetler olmak üzere altı gurupta toplanır..." denilmek suretiyle, emanetlere alınan tutarların niteliklerine göre zamanaşımı süreleri belirtilmiştir.

Muhasebat Genel Müdürlüğünün 29.12.2017 tarih ve 90192509-210.06.01-28394 sayılı "Emanetlerin Zamanaşımı Süreleri" konu başlıklı genel yazısında da anılan Genelge'ye atıfta bulunularak, Türk Borçlar Kanunu'ndaki 10 yıllık zamanaşımı süresinin genel olarak dikkate alınması gerektiği, Türk Medeni Kanunu'ndaki süreler bakımından ise, Türk Borçlar Kanunu'nun genel nitelikli hükümlerine uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk kişilerine bu 10 yıllık sürenin uygulanması gerektiği ortaya konmuştur.

Bahsedilen mevzuat hükümleri uyarınca, saymanlıklarca tahsil edilerek emanetler hesabına kaydedilen paralar, zamanaşımı bakımından; genel olarak 10 yıllık, 5 yıllık, 2 yıllık,

1 yıllık ve 6 aylık zamanaşımına tabi olanlar ile zamanaşımına tabi olmayan emanetler olmak üzere altı gurupta toplanmıştır.

Yapılan incelemede; İdarece 333-Emanetler Hesabına alınış tarihleri itibariyle 10 yıllık zamanaşımı süresi sona ermesine rağmen ilgililerinin talep etmemeleri veya talep etmelerine rağmen verdikleri ad-soyadı, iban ve hesap numaralarında hatalar bulunması veyahut emanete alınan tutarların mahiyetlerinin belirlenememesi gibi nedenlerle iadesi mümkün olmayan ve gelir kaydedilmesi gereken tutarların irat kaydedilmediği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edilmiş ve bu doğrultuda taşra birimlerinin bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; İdare tarafından, 333-Emanetler Hesabında takip ettiği tutarlardan ilgili mevzuatında ayrı bir zamanaşımı süresi öngörülen emanetlerin bu sürelerin sonunda, süre belirtilmeyen emanetlerin ise kayıtlara alınış tarihleri itibariyle 10 yıllık zamanaşımı süresinin sonunda irat kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Araçların Ağırlık ve Ölçü Denetimi Uygulamalarında Mevzuat Düzenlemesine İhtiyaç Bulunması

KGM tarafından yürütülen araçların ağırlık ve boyut denetimlerinin sağlıklı yürütülebilmesi için mevzuatın yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

A) Araçların, ağırlık ve boyut için belirlenen yasal sınır ve düzenlemeleri ihlal etmeleri halinde uygulanacak yasal ceza tutarları arasında orantısızlık ve uyumsuzluk olduğu görülmüştür.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının görev ve yetkileri" başlıklı 8'inci maddesinde;

"*... Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının ilgili birimleri: ... araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak veya yaptırmak ve denetlemek, aykırı görülen hususlarla ilgili olarak sorumlular hakkında idari para cezasına dair tutanak düzenlemek*

2. Araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak üzere yetkilendirilenler, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca denetlenir ve aykırı hareketi tespit edilen işletme sahipleri 1.700 Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır.",

Aynı Kanun'un "Araçların yüklenmesi:" başlıklı 65'inci maddesinde;

"*Araçların yüklenmesinde, yönetmeliklerle belirlenen ölçü ve esaslara aykırı olarak;*

a) Taşıma sınırı üstünde yolcu alınması,

b) Azami yüklü ağırlığın veya izin verilen azami yüklü ağırlığın aşılması,

c) (b) bendindeki ağırlıklar aşılmamış olsa bile azami dingil ağırlıkları aşılacak şekilde yüklenmesi,

... Birinci fıkranın (b) bendine uymayarak;

a) % 10 fazlasına kadar yüklemelerde 500 Türk Lirası,

b) % 15 fazlasına kadar yüklemelerde 1.000 Türk Lirası,

c) % 20 fazlasına kadar yüklemelerde 1.500 Türk Lirası,

d) % 25 fazlasına kadar yüklemelerde 2.000 Türk Lirası,

e) % 25'in üzerinde fazla yüklemelerde 3.000 Türk Lirası,

işleten ve gönderenlere ayrı ayrı idarî para cezası verilir...", hükümleri yer almaktadır.

Araçların Yüklenmesine İlişkin Ölçü ve Usuller ile Tartı ve Boyut Ölçüm Toleransları Hakkında Yönetmelik'in "Tartı toleransı uygulaması" başlıklı 7'nci maddesinde;

"*(1) Tartı toleransı; en çok [(aracın azami ağırlığının %3,75'i) + 500] kilogram olarak kabul edilir.*

(2) 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 65 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a), (b), (c), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen fazla yükleme oranları hesabında; aracın azami ağırlığı ile birinci fıkrada belirlenen tartı toleransının toplamı esas alınır.

(3) Ocaklardan çıkarılan ve ocak sahasının içinde tartılamayan maddelerin seçilecek stok sahalarına taşınması ile zirai ürünlerin üretildiği arazi parçasından stoklama alanlarına yapılacak taşımalarla sınırlı olmak üzere, araçların karayolu üzerinde 1 kilometreden fazla seyretmemesi ve hızlarının 60 km/s'den fazla olmaması şartıyla, azami yüklü ağırlıkları en fazla % 15 oranında aşılabilir." denilmektedir.

2024 yılı Trafik İdari Para Ceza Rehberi'nde; azami yüklü ağırlığı veya izin verilen azami yüklü ağırlığı %3,75 + 500 Kg dan %10 fazlasına kadar aşmak 5.880,00 TL, azami yüklü ağırlığı veya izin verilen azami yüklü ağırlığı %3,75 + 500 Kg dan %15 fazlasına kadar aşmak 11.794,00 TL, Azami yüklü ağırlığı veya izin verilen azami yüklü ağırlığı %3,75 + 500 Kg dan %20 fazlasına kadar aşmak 17.696,00 TL, azami yüklü ağırlığı veya izin verilen azami yüklü ağırlığı %3,75 + 500 Kg dan %25 fazlasına kadar aşmak 23.632,00 TL, azami yüklü ağırlığı veya izin verilen azami yüklü ağırlığı %3,75 + 500 Kg dan %25'in üzerinde fazla aşmak 35.452,00,00 TL olarak belirlenmiştir. Ağırlık ve boyut kontrol mahallerinde işaret, ışık, ses veya görevlilerin dur ikazına rağmen ağırlık veya ölçü kontrolüne girmeden seyrine devam etmek ise 11.794,00 TL olacak şekilde tayin edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre araçların ağırlık ve boyut denetimleri KGM tarafından yapılmakta olup, Kanun hükümlerinde belirtilen azami ağırlığın aşılması halinde en az ceza tutarı %10'dan fazla aşılması halinde 5.880,00 TL, en yüksek ceza tutarı %25'in üzerinde aşmak ise 35.452,00,00 TL olarak tayin edilmiştir. Ancak ağırlık veya ölçü kontrolüne girmeden seyrine devam etmenin cezası ise 11.794,00 TL olarak belirlenmiştir.

Yapılan incelemede; azami yüklü ağırlığı veya izin verilen azami yüklü ağırlığı %3,75 + 500 Kg dan %20 ve %25 fazlasını kadar aşmak ile %25'in üzerinde aşan araçlara verilecek ceza tutarlarının, ağırlık veya ölçü kontrolüne girmeksizin kaçan araçlara verilecek ceza tutarının üzerinde olması çelişkili bir durum ortaya çıkarmaktadır. Çünkü hiç ağırlık ve ölçü denetimine girmeksizin kaçan araçların, ağırlık ve ölçü denetimine girmeleri halinde daha yüksek cezalar ile karışılacakları söz konusu olacağından, araçların kaçma yolunu tercih edecekleri açıkça görülmektedir.

Bu doğrultuda; ağırlık veya ölçü kontrolüne girmeden seyrine devam araçlar için uygulanacak para cezası müeyyidesinin, en yüksek azami ağırlık cezası için belirlenen tutardan daha yüksek olacak şekilde mevzuatın yeniden düzenlemesine ihtiyaç olduğu görülmektedir.

B) Trafik zabıtası görevlilerinin kimler olduğu ve hangi kamu kurumu tarafından görevlendirileceğinin mevzuattan tam anlaşılmadığı tespit edilmiştir.

3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 3'üncü maddesinde;

"*Zabıta teşkilatı: Umumi ve hususi olmak üzere iki kısma ayrılır.*

Umumi zabıta: Silahlı bir kuvvet olan (polis) ve (jandarma) dır.

Hususi zabıta: Umumi zabıta haricinde kalan ve mahsus kanunlarına göre teşekkül edip muayyen vazifeleri gören zabıta kuvvetleridir.

Jandarma ve hususi zabıta teşkilatı kendi kanunlarına ve emniyet teşkilatı bu kanun hükümlerine tabidir. Jandarma ve hususi zabıta ile emniyet teşkilatının merkezde ve vilayetlerde yekdiğeriler irtibat, muhabere ve çalışma tarzları Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik ile tespit edilir." denilmektedir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Trafik zabıtasının görev ve yetki sınırı ile genel zabıtanın trafik hizmetlerini yürütmeye ilişkin yetkisi" başlıklı 6'ncı maddesinde;

"*Trafik zabıtası ve genel zabıtanın görev ve yetki sınırı;*

a) Trafik zabıtası:

(Birinci fıkra mülga: 17/10/1996-4199/4 md.)

Trafik zabıtası görevi sırasında karşılaştığı acil ve zorunlu hallerde genel zabıta görevi yapmakla da yetkilidir.

Mülki idare amirlerince, emniyet ve asayiş bakımından zorunlu görülen haller dışında, trafik zabıtasına genel zabıta görevi verilemez, araç, gereç ve özel teçhizatı trafik hizmetleri dışında kullanılamaz.

b) (Değişik: 21/5/1997-4262/1 md.) Genel Zabıta:

Trafik zabıtasının bulunmadığı veya yeterli olmadığı yerlerde polis; polisin ve trafik teşkilatının görev alanı dışında kalan yerlerde de jandarma, trafik eğitimi almış subay, astsubay ve uzman jandarmalar eliyle yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak trafiği düzenlemeye ve trafik suçlarına el koymaya görevli ve yetkilidir." ifadesi yer almaktadır.

İçişleri Bakanlığının Trafik Görevlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"*... c) Genel Kolluk: Emniyet Teşkilatında görevli polisi ve Jandarma Teşkilatında görevli subay, astsubay ve uzman jandarmayı,*

ç) Trafik Kolluğu: Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının trafik kuruluşlarında görevli kolluğu..." tanımlamaları yapılmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca 3201 sayılı Kanun'da genel zabıtanın polis ve jandarma olduğu, trafik zabıtasının (hususi zabıta) ise bunlar dışında kalan kişiler olduğu ifade edilmektedir. 2918 sayılı Kanun'da ise trafik zabıtasının bulunmadığı veya yeterli olmadığı yerlerde polisin; polisin ve trafik teşkilatının görev alanı dışında kalan yerlerde de jandarmanın, trafik eğitimi almış subay, astsubay ve uzman jandarmaların eliyle yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak trafiği düzenlemeye ve trafik suçlarına el koymaya görevli ve yetkili olacakları açıklanmıştır. Trafik zabıtasının acil ve zorunlu haller dışında genel zabıtanın yetkilerine haiz olmadığı, mülki idare amirlerince genel zabıta olarak görevlendirilemeyeceği ve araç, gereç ve özel teçhizatını trafik hizmetleri dışında kullanamayacağı belirtilmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Yönetmelik'te ise trafik kolluğunun Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının trafik kuruluşlarında görevli kolluk olduğu tanımı yapılmıştır.

Yapılan incelemede; 3201 sayılı Kanun ve 2918 sayılı Kanun birlikte değerlendirildiğinde trafik zabıtasının genel kolluk olan polis ve jandarma dışında kalan personel arasından görevlendirileceği anlaşılmakta iken, anılan Yönetmelik'te trafik zabıtasının polis veya jandarma personeli içerisinden trafik işlerinde görevlendirilenler olacağı düzenlenmiştir. Bu durum meri Kanun'lar ile Yönetmelik arasında bir uyumsuzluk oluşmasına yol açmıştır. Ayrıca 2918 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemede trafik zabıtasının hangi statü ve unvandaki kişiler arasından seçileceği, hangi kurum veya kurumlar tarafından görevlendirilecekleri açık bir şekilde ifade edilmemektedir. Bu durum araçların ağırlık ve boyut denetimlerinin yapılması esnasında görev alan kişilerin yanında trafik zabıtası olarak kimlerin bulunması gerektiğinin açıkça anlaşılamamasına yol açmaktadır.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edildiği ve gerekli çalışmaların başlatılacağı ifade edilmiştir.

Bu doğrultuda; trafik zabıtası kavramının açıklığa kavuşturularak, hangi kamu idareleri tarafından hangi statü ve unvandaki personel arasından seçileceklerinin açıkça belirtilmesi için mevzuat düzenlemesine ihtiyaç duyulmaktadır.

BULGU 3: Azami Ağırlık Sınırını Geçen Araçlara Uygulanacak Yaptırımlarda Eksiklikler Bulunması

KGM'nin tartı ve ölçü denetim istasyonlarında, ağırlık sınırının %20'sini veya daha fazlasını taşıyan araçlara, yüklerini uygun düzeye indirmeksizin yola devam etmelerine izin verildiği tespit edilmiştir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının görev ve yetkileri" başlıklı 8'inci maddesinde;

"*... Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının ilgili birimleri: ... araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak veya yaptırmak ve denetlemek, aykırı görülen hususlarla ilgili olarak sorumlular hakkında idari para cezasına dair tutanak düzenlemek*

2. Araçların ağırlık ve boyut kontrollerini yapmak üzere yetkilendirilenler, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca denetlenir ve aykırı hareketi tespit edilen işletme sahipleri 1.700 Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır.",

Aynı Kanun'un "Araçların yüklenmesi:" başlıklı 65'inci maddesinde;

"*Araçların yüklenmesinde, yönetmeliklerle belirlenen ölçü ve esaslara aykırı olarak;*

a) Taşıma sınırı üstünde yolcu alınması,

b) Azami yüklü ağırlığın veya izin verilen azami yüklü ağırlığın aşılması,

c) (b) bendindeki ağırlıklar aşılmamış olsa bile azami dingil ağırlıkları aşılacak şekilde yüklenmesi,

... Birinci fıkranın (b) bendine uymayarak;

a) % 10 fazlasına kadar yüklemelerde 500 Türk Lirası,

b) % 15 fazlasına kadar yüklemelerde 1.000 Türk Lirası,

c) % 20 fazlasına kadar yüklemelerde 1.500 Türk Lirası,

d) % 25 fazlasına kadar yüklemelerde 2.000 Türk Lirası,

e) % 25'in üzerinde fazla yüklemelerde 3.000 Türk Lirası,

işleten ve gönderenlere ayrı ayrı idarî para cezası verilir...", hükümleri yer almaktadır.

Araçların Yüklenmesine İlişkin Ölçü ve Usuller ile Tartı ve Boyut Ölçüm Toleransları Hakkında Yönetmelik'in "Araçların yüklenmesine ilişkin usuller" başlıklı 6'ncı maddesinin altıncı fıkrasında;

"*Azami yüklü ağırlığın % 20'den fazla aşılması halinde fazla yük, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 65 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine uygun hale getirilmeden aracın yola devam etmesine denetimle görevli olanlar tarafından izin verilmez.*" denilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca azami belirlenen ağırlık sınırları üzerinde yüklenmiş araçlara cezai müeyyide uygulanacağı, ağırlık sınırının %20'sini veya daha fazlasını aşan yükleri taşıyan araçlara ise hem cezai müeyyide uygulanacağı hem de yüklerini mevcut sınırlara kadar indirmeden yola devam etmelerine izin verilmeyeceği ifade edilmektedir.

Yapılan incelemede; azami ağırlık sınırının üzerinde yük taşıyan araçlardan %20'den fazla yükü olanlara cezai yaptırımlarının tam uygulandığı ancak fazla yüklerini mevcut sınır düzeyine indirene kadar araçların yola devam etmelerine izin verilmemesi gerekirken, bu araçlara yola çıkma izni verildiği görülmüştür. Bu duruma sebep hususların; ağırlık ve ölçü denetim istasyonlarında, araçların fazla yüklerini indirip yola devam etmelerine izin verilinceye kadar bekleyebilecekleri alanların bulunmaması, araçların yola devam etmesine izin verilmemesi sırasında denetim ekiplerinin yanında trafik zabıtası veya trafik zabıtası olmayan yerlerde polis veya jandarmanın bulunmaması, bazı ağırlık ve ölçü denetim istasyonlarının bulunduğu yerlerde trafik yoğunluğunun çok olması nedeniyle yola devam izni vermemenin trafik akışını olumsuz etkilemesi gibi nedenlerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edildiği ve gerekli çalışmaların başlatılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; KGM'nin ağırlık ve ölçü denetimlerini meri Kanun ve Yönetmelik hükümlerine uygun yerine getirebilmesi için; denetim istasyonlarının yola devam izni verilmeyen araçların bekleyebileceği alanlara sahip olması, trafik yoğunluğu olan bölgelerdeki denetim istasyonlarının, trafiği aksatmayacak daha uygun yerlere taşınması ve trafik zabıtası ile kolluk kuvvetlerini denetim istasyonlarında hazır bulundurularak yola devam izni işlemlerinin eksiksiz olarak yerine getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: İdare Yükümlülüklerinin Zamanında Yerine Getirilmemesi Nedeniyle Ek Mali Külfete Maruz Kalınması

Bölge Müdürlüklerine bağlı Şube Şeflikleri ile Bakım Tesislerinin bir kısmında elektrik, su ve doğalgaz ödemelerinin zamanında yapılmaması nedeniyle gecikme zammı/gecikme faizi ödenerek giderlerde yersiz artışa neden olunduğu tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kanun'un "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde;

"*Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.*" denilmektedir.

6183 sayılı Kanun'un "Gecikme Zammı, Nispet ve Hesabı" başlıklı 51'inci maddesinde;

"*Amme alacağının ödeme müddeti içinde ödenmeyen kısmına vadenin bitim tarihinden itibaren her ay için ayrı ayrı %4 (%4,5)[23] oranında gecikme zammı tatbik olunur. Ay kesirlerine isabet eden gecikme zammı günlük olarak hesap edilir...*" hükmü yer almaktadır.

30.05.2018 tarih ve 30436 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 4'üncü maddesinin (i) bendinde;

"*21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre belirlenen gecikme zammını,*",

Aynı Yönetmelik'in "Zamanında ödenmeyen borçlar" başlıklı 35'inci maddesinin beşinci fıkrasının (a) bendinde;

"*... (6) Tüketicilerin zamanında ödenmeyen borçlarına, görevli tedarik şirketi tarafından bu Yönetmelikte belirlenen oranı aşmamak üzere, gecikme zammı uygulanır. Gecikme zammı günlük olarak uygulanır.*

(7) Borcun zamanında ödenmemesi nedeniyle elektrik enerjisi kesilmiş olan tüketicinin, birikmiş borçlarını gecikme zamları ile birlikte peşin ödeyerek veya görevli tedarik şirketi tarafından belirlenen takvim dahilinde ödemeyi taahhüt ederek görevli tedarik şirketine başvurması halinde tüketicinin elektrik enerjisi yeniden bağlanır.

...” ifadesi yer almaktadır.

03.11.2002 tarih ve 24925 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Doğal Gaz Piyasası Dağıtım ve Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği’nin “Faturaların ödenmesi” başlıklı 49’uncu maddesinde;

“*Faturada belirtilen doğal gaz tüketim bedeli, faturada yazılı bulunan yerlere belirtilen ödeme günleri içinde ödenir. Zamanında ödenmeyen faturaya konu tüketim bedeline gecikme zammı/bedeli dağıtım şirketi tarafından gecikmeye konu fatura ile birlikte peşin olarak veya bir sonraki faturaya eklenerek tahsil edilir. Son ödeme tarihinden sonra yapılan ödemeler için sözleşmede belirtilen gecikme zammı oranı günlük olarak uygulanır. Serbest tüketiciler için faturanın son ödeme tarihi ve gecikme zammı oranı taraflarca sözleşmede belirlenir. Gecikme zammı oranı, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre belirlenen gecikme zammı oranını aşamaz.*” hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca İdarelerin ödeme yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine getirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hem İdare kaynaklarının verimsiz kullanılması hem de giderlerde yersiz artış oluşması söz konusu olacaktır.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını teminen gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır.

BULGU 5: Karayollarına Bağlantı Sağlayan Alanlarda Geçiş Yolu İzinlerine İlişkin Eksiklikler Bulunması

KGM’nin geçiş yolu izni veya uygun görüşü alınmaksızın karayollarına bağlantı sağlayan yapı ve tesislerin bulunduğu görülmüştür.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun “Belediye sınırları dışında karayolu kenarındaki yapı ve tesisler” başlıklı 17’nci maddesinde;

“*Karayollarında her iki taraftan sınır çizgisine elli metre mesafe içinde bağlantıyı sağlayacak geçiş yolları yönünden; akaryakıt, servis, dolum ve muayene istasyonları, umuma açık park yeri ve garaj, terminal, fabrika, işhanı, çarşı, pazar yeri, eğlence yerleri, turistik yapı*

ve tesisler, inşaat malzemesi ocak ve harmanları, maden ve petrol tesisleri, araç bakım, onarım ve satım işyerleri ve benzeri trafik güvenliğini etkileyecek yapı ve tesisler için, o karayolunun yapım ve bakımı ile sorumlu kuruluştan izin alınması zorunludur.

Verilen izinler, ilgili valiliğe bildirilir.

İzinsiz yapılan bu gibi tesislerin yapımı ve işletilmesi yetkililerce durdurulacağı gibi, yönetmelikteki şartlar yerine getirilmeden işletme izni verilmez ve bağlantı yolu, her türlü gider sorumlulara ait olmak üzere yolun yapım ve bakımı ile ilgili kuruluşca ortadan kaldırılır.

(Değişik: 21/5/1997-4262/4 md.) Bu madde hükümlerine uymayanlar 72 000 000 lira para cezası ile cezalandırılırlar.",

Aynı Kanun'un "Belediye sınırları içinde bulunan karayolu kenarındaki yapı ve tesisler" başlıklı 18'inci maddesinde ise;

"*Belediye sınırları içindeki karayolları kenarında yapılacak veya açılacak 17 nci maddede sayılan yapı ve tesisler için;*

a) Belediyelerden izin alınması,

b) (Değişik: 17/10/1996-4199/8 md.) Belediyelerce bu iznin verilmesinde, trafik güvenliği bakımından bu tesisler hakkındaki Yönetmelikte belirlenen şartların yerine getirilmesini sağlamaları ve ayrıca Karayolları Genel Müdürlüğünün yapım ve bakımından sorumlu olduğu karayolu kenarında yapılacak ve açılacak olanların bu yollara bağlantıları için bu Genel Müdürlüğün ilgili bölge müdürlüğünden uygun görüş almaları, zorunludur.

İzinsiz yapılan bu gibi tesislerin yapımı ve işletilmesi yetkililerce durdurulacağı gibi, yönetmelikteki şartlar yerine getirilmeden işletme izni verilmez ve bağlantı yolu, her türlü gider sorumlulara ait olmak üzere yolun yapım ve bakımı ile ilgili kuruluşlarca ortadan kaldırılır.

(Değişik: 21/5/1997-4262/4 md.) Bu madde hükümlerine aykırı olarak izinsiz yapı yapanlar 72 000 000 lira para cezası ile cezalandırılırlar.

Bu madde ve 17'nci maddede belirtilen tesislere ait şartlar, izin ve denetim esasları Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca düzenlenen yönetmelikte gösterilir.", hükümlerine yer verilmiştir.

Karayolları Kenarında Yapılacak ve Açılacak Tesisler Hakkında Yönetmelik'in belediye sınırları dışındaki karayolu kenarındaki yapı ve tesisler hakkında "İzinsiz Tesis Edilen Geçiş Yolları" başlıklı 25'inci maddesinde;

"*Gerekli izin alınmaksızın tesis edilen geçiş yolları her türlü gider tesis sahibine ait olmak üzere ilgili kuruluşça ortadan kaldırılır.*",

Aynı Yönetmelik'in "Belediye Sınırları İçinde Bulunan Karayolu Kenarındaki Yapı ve Tesisler" başlıklı 36'ncı maddesinin (b) bendinde;

"*... İzinsiz olan tesislerin yapımı ve işletilmesi yetkililerce durdurulur. Bu Yönetmelikteki şartlar yerine getirilmeden Geçiş Yolu İzni verilemez. İzinsiz olarak yapılmakta olan veya işletilen veya izin alınmasına rağmen İzin Belgesinde ve bu Yönetmelikte belirtilen şartlara aykırı durumda olduğu anlaşılan tesislere ait geçiş yolları, her türlü gider sorumlulara ait olmak üzere yolun yapım ve bakımı ile ilgili kuruluşlarca ortadan kaldırılır.*", denilmektedir.

Yukarıda yer veriler mevzuat hükümlerine göre il belediye sınırları veya büyükşehir belediyesi sınırları dışarısında kalan karayollarının kenarındaki yapı ve tesislerin yola geçişleri için sorumlu Bölge Müdürlüklerinden geçiş yolu izin belgesi, il belediye sınırları veya büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan karayolları kenarındaki yapı ve tesislerin karayollarına geçiş yapabilmeleri içinse sorumlu Bölge Müdürlüklerinden uygun görüş almalarının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır. İl belediye sınırları veya büyükşehir belediyesi sınırları dışında bulunan karayollarının kenarındaki yapı ve tesislerin geçiş yolu izin belgesi almaksızın karayoluna bağlantı sağlaması halinde her türlü gider tesis veya mülk sahibine ait olmak üzere ilgili kuruluşça bağlantıların ortadan kaldırılması gerekmektedir. İl belediye sınırları veya büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunan karayolu kenarındaki yapı ve tesisler Bölge Müdürlüklerinden uygun görüş alınmaksızın karayoluna geçiş sağlamışlar ise her türlü gider tesis ve yapı sahiplerine ait olmak üzere yolun yapım ve bakımı ilgili kuruluşlarca ortadan kaldırılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca il belediye sınırları veya büyükşehir belediyesi sınırları kapsamında olsun olmasın geçiş yolu izin belgesi veya KGM'nin uygun görüşü bulunmayan tüm tesis veya mülk sahiplerine idari para cezası uygulanması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; bazı Bölge Müdürlüklerinde il belediye sınırları veya büyükşehir belediyesi sınırları dışında kalan karayolları kenarındaki yapı ve tesislerin yol geçiş izin belgelerinin bulunmadığı, il belediye sınırları veya büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde

kalan karayolları kenarındaki yapı ve tesislerin ise Bölge Müdürlüklerinin uygun görüşünün alınmadan karayollarına bağlantılarının bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca İdare tarafından bu yapı ve tesis sahiplerine idari para cezası müeyyidelerinin uygulanmadığı, karayollarına izinsiz veya uygun görüş alınmaksızın sağlanan bağlantı yollarının tüm giderleri yapı ve mülk sahiplerine ait olacak şekilde ortadan kaldırılmasına dair herhangi bir işlem yapılmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan denetim tespiti üzerine, İdare tarafından bulgu konusu hususa iştirak edildiği ve gerekli çalışmaların başlatılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla; Bölge Müdürlükleri aracılığıyla yol geçiş izin belgesi veya uygun görüş uygulamalarının mezkur hükümler doğrultusunda yürütülmesinin ve konu hakkında uygulama birliği sağlanması için diğer taşra birimlerinin bilgilendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Uygulama Projesi Hazırlanarak Anahtar Teslimi Götürü Bedel Teklif Alınması Gereken Bina Yapım İşlerinin Birim Fiyat Teklif Almak Suretiyle İhale Edilmesi

Mahiyeti itibariyle uygulama projesi hazırlanması gereken yapım işlerinin anahtar teslimi götürü bedel yerine teklif birim fiyat almak suretiyle ihale edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 4'üncü maddesinde;

"Kesin proje: Belli bir yapının onaylanmış ön projesine göre; mümkün olan arazi ve zemin araştırmaları yapılmış olan, yapı elemanlarının ölçülendirilip boyutlandırıldığı, inşaat sistem ve gereçleri ile teknik özelliklerinin belirtildiği projeyi,

Uygulama projesi: Belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği projeyi, … ifade eder" şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı Kanun'un *"İdarenin uyması gereken diğer kurallar"* başlıklı 62'nci maddesinin ilk fıkrasının (c) bendinde;

"Yapım işlerinde arsa temin edilmeden, mülkiyet, kamulaştırma ve gerekli hallerde imar işlemleri tamamlanmadan ve uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamaz. İhale konusu yapım işinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenemediği durumlarda ön veya kesin proje üzerinden ihaleye

çıkılabilir. Uygulama projesi bulunan yapım işlerinde anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale yapılması zorunludur. Ancak, doğal afetler nedeniyle uygulama projesi yapılması için yeterli süre bulunmayan yapım işlerinde ön veya kesin proje üzerinden, her türlü onarım işleri ile işin yapımı sırasında belli aşamalarda arazi ve zemin etütleri gerekmesi veya uygulamada imar ve güzergâh değişikliklerinin muhtemel olması nedenleriyle ihaleden önce uygulama projesi yapılamayan, bina işleri hariç, yapım işlerinde ise kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabilir. Bu işlerin uygulama projesi yapılabilen kısımlar için anahtar teslimi götürü bedel, uygulama projesi yapılamayan kısımlarda ise her bir kalem iş için birim fiyat teklif almak suretiyle ihale yapılabilir. Arsa temini, mülkiyet ve kamulaştırma işlemlerinin tamamlanması şartı, baraj ve büyük sulama, içmesuyu isale hattı, enerji nakil hattı, trafo, trafo merkezleri, şalt tesisleri, kaptajlar, su depoları, karayolu, liman ve havaalanı, demiryolu, petrol ve doğalgaz boru hattı projelerinde aranmaz." hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, yapım işlerinde esas olan ihaleye çıkılmadan önce yapının bütün ayrıntılarının gösterildiği uygulama projelerinin hazırlanmasıdır. Madde metninde tahdidi olarak sayılan hallerde, uygulama projesi hazırlanması zorunluluğuna istisnalar getirilmiştir. Fakat istisnai hallerde dahi bina işleri için uygulama projesi hazırlanması şartı korunmuştur. Uygulama projesi hazırlanan yapım işlerinin ise anahtar teslim götürü bedel teklif alınarak ihale edilmesi mecburi kılınmıştır.

Bir yapım işinin Kanun'da sayılan sebeplerden dolayı uygulama projesi yapılamayan kısımlarının, ancak karma sözleşmeler marifetiyle birim fiyat teklif alınarak ihale edilebileceği açıklanmıştır. Kamu İhale Kurulu da, uygulama projesine dayalı anahtar teslim götürü bedel yerine birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen yapım işlerinin iptal edilmesi gerektiğine dair birçok emsal karar almıştır. (2005/UY. Z-1240 sayılı karar, 2004/UY. Z-1335 sayılı karar)

Bir yapım işinde, sözleşme imzalandıktan sonra taraflar arasında çıkabilecek hukuki ihtilafları engellemek ve işin her türlü ayrıntısının şüpheye mahal bırakmayacak netlikte olmasını sağlamak için uygulama projesi hazırlanmalıdır. Dolayısıyla bu projelere ilişkin çalışmalar ayrıntılı, bilimsel ölçütlere dayalı ve ihtiyaca uygun şekilde itina ile yapılmalıdır.

Bölge Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen bazı bina yapım işlerinde anahtar teslimi götürü bedelle ihale edilmesi gereken ihalelerin birim fiyat teklif alınarak ihale edildiği tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, yapılacak işler ayrıntılı olarak tasarlanmadan ön veya kesin proje üzerinden ihaleye çıkılmakta dolayısıyla iş mecburen birim fiyat teklif alınarak ihale

edilmektedir. Teklif alınan iş kalemleri ve miktarlarının bir kısmı tahmini olarak belirlenmekte ve bu da proje değişikliklerine ve süre uzatımlarına sebep olabilmektedir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta; bulgu konusu tespitle ilgili olarak azami dikkatin gösterilmesi için bölge müdürlüklerinin bir yazı ile bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, kanun ve düzenleyici kurul kararları doğrultusunda hareket edilmesine özen gösterilmelidir. Zira sözleşmelerin etkin olarak uygulanabilmesi için ihale öncesi ve sonrası süreçlerin; idari, mali ve teknik yönleriyle koordineli bir şekilde yürütülmesi ve istisnalar dışındaki yapım işlerinin, uygulama projesine dayanan anahtar teslimi götürü bedelle ihale edilmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Yapım İşlerinde Yer Almayan ve Yeni Birim Fiyatı Yapılan İş Kalemlerine, İhale Dokümanlarında Belirlenmiş Olan İş Bölümleri Dışında Farklı İş Bölümleri Oluşturularak Genel Endeks Üzerinden Fiyat Farkı Verilmesi

İdare tarafından ihale edilen bazı yapım işlerinde sözleşmede bulunmayan veya fiyatı belirli olmayan işler için yeni birim fiyat tespiti yapıldığı ve yeni iş kalemlerinin yapım işleri için ihale dokümanlarında belirlenmiş olan iş bölümlerinden farklı olarak oluşturulan yeni iş bölümüne dahil edilerek genel endeks üzerinden fiyat farkı hesaplandığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslar'ın "Fiyat farkı hesabı" başlıklı 5'inci maddesinde;

"*… 6) İdare tarafından, işin niteliğine ve işte kullanılan girdilere uygun biçimde sabit katsayıların toplamı bire (1.00) eşit olacak şekilde belirlenerek ihale dokümanında gösterilmesi ve her sabit katsayı için dördüncü fıkraya göre hesaplamaya esas endeksin belirlenmesi zorunludur.*

7) İşin nitelik ve kapsamına göre imalatta kullanılacak malzemelerin niteliği ile iş programına göre malzemenin kullanılacağı safha dikkate alınarak, fiyat farkı hesabına esas sabit katsayılar için imalatın farklı aşamalarında uygulanmak üzere farklı endeksler belirlenebileceği gibi, bu değerlerin her biri için yukarıda sayılanlar arasından aynı anda birden fazla endeks de belirlenebilir. Bu durumda, her bir endeksin nispi ağırlığı da belirlenir. Ağırlık oranını gösteren sabit katsayılardan biri, birkaçı veya tamamı kullanılarak, yapım işinin farklı bölümleri/aşamaları için toplamları bire (1.00) eşit olacak şekilde farklı katsayılar belirlenebilir." denilmektedir.

Buna ek olarak, 24.02.2022 tarihli Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslarda yapılan değişiklikle Esasların "Endeks veya fiyat belirlenmeyen yapım işlerinde fiyat farkı" başlıklı 11'inci maddesi yürürlükten kaldırılmış olup, söz konusu madde metninin yürürlükten kaldırılmadan önceki halinde ise İdare tarafından ihale dokümanında fiyat farkı verileceği öngörülmesine rağmen sabit katsayılar ile endekslerin belirlenmediği durumlarda "ÜFE Genel" sütunundaki sayı esas alınarak fiyat farkı hesaplanacağı ifade edilmekte idi.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ve açıklamalardan anlaşılacağı üzere idare tarafından ihale dokümanında fiyat farkı hesabına esas sabit katsayıların toplamının bire (1.00) eşit olacak şekilde belirlenerek gösterileceği ve her sabit katsayı için endeksin belirlenmesinin zorunlu olduğu, ayrıca yapım işinin farklı bölümleri/aşamaları için toplamları bire (1.00) eşit olacak şekilde farklı fiyat farkı katsayılarının belirlenebileceği, sabit katsayılar ile endekslerin belirlenmediği durumlarda "ÜFE Genel" sütunundaki sayı esas alınarak fiyat farkı hesaplanması durumuna son verildiği ifade edilmiştir.

Genel Müdürlük ve Bölge Müdürlükleri tarafından ihalesi yapılan bazı yapım işlerine ait ihale dokümanlarında yapım işinin farklı bölümleri/aşamaları (Toprak İşleri, Sanat Yapıları İşleri, Köprü İşleri, Üst Yapı İşleri ve Çeşitli İşler gibi) için fiyat farkı hesabına esas sabit katsayıların toplamı bire (1.00) eşit olacak şekilde ve her sabit katsayı için endeksin belirlendiği görülmüş olup, yapım işi sözleşmesinde yeni birim fiyat tespiti yapılan yeni iş kalemlerinin ihale dokümanlarında belirlenmiş olan iş bölümlerinden farklı olarak oluşturulan (Ar-Ge İşleri, Etüd ve Proje İşleri, Deplase İşleri gibi) yeni iş bölümüne dahil edildiği ve bu bölümler için sabit katsayı ve endeks belirlenmediği için "ÜFE Genel Endeks" üzerinden fiyat farkı hesaplandığı görülmüştür.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta; bulgu konusu tespitlerle ilgili olarak sözleşme tasarısının "Diğer Hususlar" başlıklı maddesine;

"Sözleşmelerin ifası sürecinde yapım işinin farklı bölümleri/aşamalarına ait yeni birim fiyatlar ortaya çıkması halinde fiyat farkı hesabı; fiyat farkı formülü üzerinden [Diğer malzemelerin ağırlık oranı (b6)= 1,00 katsayısı ve Endeks tablosunun "Genel" sütunundaki sayı (Gn, Go)] kullanılarak hesaplanacaktır." ibaresinin ekleneceği belirtilerek, tereddütlerin giderilmesi ve yeknesaklığın sağlanması adına merkez ve taşra teşkilatlarının bir yazı ile bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, 24.02.2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esaslarda yapılan değişikliğe göre fiyat farkı hesaplanacak olan işlerde yapım işinin farklı bölümleri/aşamaları için sabit katsayılar ile bu katsayılara ilişkin endekslerin belirlenmesi zorunlu olup, belirlenmeyen durumlarda ÜFE Genel Endeks üzerinden fiyat farkı ödenmesi durumu söz konusu olmayacağı için idarenin ihale dokümanında yapım işi için belirlemiş olduğu iş bölümü/aşamalarını doğru bir şekilde tanımlaması ve çerçevesini çizmesi önem arz etmektedir. Yeni fiyatı yapılan iş kalemlerinin ihale dokümanında belirlenen iş bölümü/aşamalarına dahil edilerek fiyat farkı hesaplamasının yapılması gerektiği, aksi yönde bir uygulama olan yeni iş bölümü/aşamaları oluşturularak fiyat farkı hesaplanmasının mezkur esaslara aykırılık oluşturduğu düşünülmektedir.

BULGU 8: Rutin Bakım, Onarım ile Kar ve Buzla Mücadele İşlerinde Kullanılan İş Makinelerinde Araç Takip Sistemlerinin Bulunmaması

Bölge müdürlüklerinin yol ağları için alımını gerçekleştirdikleri rutin bakım, onarım ile kar ve buzla mücadele işlerinde kullanılan iş makinelerinde araç takip sistemi bulunmadığı görülmüştür.

Bölge müdürlükleri tarafından ihalesi yapılan rutin yol bakım ve onarım ile kar ve buz mücadelesi işleri kapsamında yüklenici tarafından kullanılacak olan araçlarda, işin özel teknik şartnamesinin "Genel Hükümler" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"Araçlara takılacak Araç Takip Sistemlerinin Karayolları Genel Müdürlüğünün kurumsal sistemine uyumlu olması gerektiğinden; data kartları idare tarafından temin edilecek ve yüklenici firma, Araç Takip Sistemini idarenin belirteceği yerde taktıracaktır. Yüklenici; Araç Takip Sistemi takıldıktan sonra "Araç Takip Sistemi Cihaz Montaj Tutanağı"nı idareye sunacaktır.

(...),

İhale sonucu, sözleşme yapıldıktan sonra yüklenici işin bünyesinde çalıştıracağı tüm araçların şartname esaslarına uygun olup olmadığını Makine ve İkmal Başmühendisliğince görevlendirilecek olan Makine Mühendislerine tespit ettirecektir. Şartname esaslarına uygun olan araca Makine ve İkmal Başmühendisliğince "Taşıt Uygunluk Belgesi" verilecektir. Taşıt Uygunluk Belgesi olmayan araç çalıştırılamaz." denilmektedir.

Bölge müdürlüklerince ihalesi yapılan rutin bakım, onarım ile kar ve buzla mücadele işlerinde kullanılan araçlarda araç takip sistemi olması gerektiği ve taşıt uygunluk belgesi olmayan araçların çalıştırılamayacağı özel teknik şartnamede belirtilmiş olup, araçların hiçbirinde takip sistemi bulunmamasına rağmen ilgili iş kapsamında çalıştırıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta; bulgu konusu tespitlerle ilgili olarak azami dikkatin gösterilmesi, araç takip sistemi bulunmayan araçların çalıştırılmaması ve bu eksikliklerin ivedilikle giderilmesi için bölge müdürlüklerinin bir yazı ile bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

Bu itibarla, İdarenin rutin bakım, onarım ile kar ve buzla mücadele işlerinde kullanılan araçlarda, araçların kullanımının denetlenmesi, takibinin yapılması ve amaçlarına uygun şekilde kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesi amacıyla araç takip sistemi bulunmayan araçları çalıştırmaması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Eksik Yer Alması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kamu İdaresi tarafından söz konusu husus kısmen düzeltilmiş olup 2024 yılı Sayıştay Denetimi Raporu'nun Denetim Görüşü Dayanakları bölümünde tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 51 | KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	52.268.089.955,02
10	**Hazır Değerler**	2.080.180.146,90
100	KASA HESABI	32.603,25
102	BANKA HESABI	56.704.153,41
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-21.956.768,49
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.954.885.461,22
105	DÖVİZ HESABI	90.514.697,51
12	**Faaliyet Alacakları**	32.760.839.294,58
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	31.547.403.814,86
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.003.260.563,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	18.412.356,06
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	191.762.560,66
13	**Kurum Alacakları**	2.599.583.395,18
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	2.599.583.395,18
14	**Diğer Alacaklar**	150.374.598,60
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	150.374.598,60
15	Stoklar	14.332.615.515,73
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	14.332.615.515,73
16	**Ön Ödemeler**	178.139.650,63
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	178.139.650,63
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	166.357.353,40
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	166.357.353,40
2	DURAN VARLIKLAR	2.110.465.763.683,43
22	**Faaliyet Alacakları**	249.821.078,22
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.016,41
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	157.601.953,86
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	92.215.107,95
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.110.215.942.605,21
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.066.368.831.797,42
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	565.884.733.240,97
252	BİNALAR HESABI	79.415.762.259,87
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.691.044.804,86
254	TAŞITLAR HESABI	1.548.818.924,22
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	549.441.070,61

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	39.332.693.694,62
32	**Faaliyet Borçları**	17.782.440.218,56
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	17.782.440.218,56
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	7.189.883.839,83
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	81.206.810,87
333	EMANETLER HESABI	7.108.677.028,96
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	6.413.135.060,17
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.555.431.864,32
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	686.567.784,54
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	171.135.411,31
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.804.738.238,29
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.804.738.238,29
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	5.141.756.371,05
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	5.141.756.371,05
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	739.966,72
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	739.966,72
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	44.045.910.902,79
40	**Uzun Vadeli İç Mali Borçlar**	4.989.298.476,80
403	Kamu İdarelerine Mali Borçlar	4.989.298.476,80
43	**Diğer Borçlar**	830.098.138,29
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	830.098.138,29
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.777.759.564,36
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.777.759.564,36
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	33.448.754.723,34
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	33.448.754.723,34
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.079.355.249.041,04
50	**Net Değer**	225.667.549.262,04
500	NET DEĞER HESABI	225.667.549.262,04
51	**Değer Hareketleri**	10.740.347.939,56
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	10.740.347.939,56
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.553.727.854.147,15
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.553.727.854.147,15
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-273.480.705.105,85
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-273.480.705.105,85

256	HİZMET İMTİYAZ VARLIKLARI HESABI	62.465.675.250,30
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-326.834.910.733,44
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	655.779.031.415,90
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	2.347.514.574,50
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	1.233.259.334,16
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.233.259.334,16
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	23.754.727,71
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-23.754.727,71

AKTİF TOPLAMI 2.162.733.853.638,45

59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	562.700.202.798,14
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	646.679.284.394,59
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-83.979.081.596,45

PASİF TOPLAMI 2.162.733.853.638,45

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	52.032.970.860,43
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	52.032.970.860,43
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	286.457.412.622,95
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	286.457.412.622,95
922	KAMU-ÖZEL İŞ BİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ HESABI	148.096.102.136,15
923	KAMU-ÖZEL İŞBİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	148.096.102.136,15
930	VERİLEN GARANTİLER HESABI	714.536.783.290,45
931	VERİLEN GARANTİLER KARŞILIĞI HESABI	714.536.783.290,45
934	BORÇ ÜSTLENİM TAAHHÜTLERİ HESABI	9.479.729.658,12
935	BORÇ ÜSTLENİM TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	9.479.729.658,12
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.814.644.433,75
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.814.644.433,75
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	439.476.208,27
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	12.381.826,22
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	451.858.034,49

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 51 **Adı : KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	187.588.055.320,63
630	01	Personel Giderleri	21.607.236.737,13
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	3.957.823.620,55
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.654.799.815,49
630	05	Cari Transferler	60.587.942.846,72
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	579.356,63
630	13	Amortisman Giderleri	76.436.485.355,38
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	7.183.830.492,31
630	15	Karşılık Giderleri	3.632.069.155,91
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.866.015,34
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	9.524.833.373,82
630	99	Diğer Giderler	588.551,35

GİDERLER TOPLAMI (A) **187.588.055.320,63**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	290.700.948.038,25
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17.494.295.017,07
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	270.945.107.680,27
600	05	Diğer Gelirler	2.191.779.586,94
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	69.765.753,97

GELİRLER TOPLAMI (B) **290.700.948.038,25**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	16.253.168,99
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14.244.039,93
610	05	Diğer Gelirler	2.009.129,06

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **16.253.168,99**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **290.684.694.869,26**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **459.603.563.249,51**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **562.700.202.798,14**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**187.588.055.320,63**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**290.700.948.038,25**	**NET GELİR (D=B-C)**	**290.684.694.869,26**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**16.253.168,99**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**562.700.202.798,14**

KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personel Durumuna İlişkin Tablo

Tablo 2: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri Tablosu

Tablo 3: Ekonomik Ayrıma Göre 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Uygulama Sonuçları Tablosu

KISALTMALAR

AFAD	**:**	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Rezerv Yapı ve Riskli Alanlardaki Uygulamalar Neticesinde Borçlandırılan Hak Sahiplerinin Borç Tutarlarına İlişkin Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. AFAD Tarafından Hak Sahipliği Tesis Edilen Vatandaşlara Mükerrer Hak Sahipliği Tesis Edilmesini Önleyici Sistemin Etkin Çalışmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Başkanlığın görev ve yetkileri 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 792/M maddesinde;

"*a) 6306 sayılı Kanun ile verilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,*

b) Afet riski altındaki yapıların ve alanların dönüştürülmesine ilişkin mevzuatı hazırlamak,

c) 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73'üncü maddesi kapsamındaki uygulamalara ilişkin kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilanı ile 16/6/2005 tarihli ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun kapsamındaki yenileme alanı İlanına ilişkin gerekli hazırlık işlemlerini yürütmek,

ç) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak" şeklinde sıralanmıştır.

Kurumun faaliyet alanıyla ilgili birincil mevzuat;

- 4 No.lu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,
- 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,
- 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun,
- 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanun
- 5543 sayılı İskân Kanunu,
- 5368 sayılı Lisanslı Harita Kadastro Mühendisleri ve Büroları Hakkında Kanun,
- 5273 sayılı Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanunu'nda Değişiklik Yapılması ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün Kaldırılması Hakkında Kanun,
- 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu,
- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu,
- 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu,

- 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun,
- 3621 sayılı Kıyı Kanunu,
- 3194 sayılı İmar Kanunu,
- 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu,
- 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu,
- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu,
- 2859 sayılı Tapulama ve Kadastro Paftalarının Yenilenmesi Hakkında Kanun,
- 1164 sayılı Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun,
- 775 sayılı Gecekondu Kanunu,
- 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu,
- 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun,
- 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu,
- 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun,
- 2644 sayılı Tapu Kanunu,
- 5543 sayılı İskân Kanunu,

Kurumun faaliyet alanıyla ilgili ikincil mevzuat;

- Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik,
- Belediyelerin Arsa, Konut, İşyeri Üretimi, Tahsisi, Kiralaması ve Satışına Dair Genel Yönetmelik,
- Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik,
- Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği,
- Yapı Malzemeleri Yönetmeliği,
- Yapı Malzemelerinin Tabi Olacağı Kriterler Hakkında Yönetmelik,
- Afet Riski Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği,
- Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı Gelir, Harcama, Kredi ve Kaynak Aktarım Yönetmeliği,
- 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Hak Sahiplerince Bankalardan Kullanılacak Kredilere Sağlanacak Faiz Desteğine İlişkin Karar,

şeklinde sıralanabilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlık; 4 Sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine 792'nci madde olarak eklenen 16.10.2023 tarih ve 32341 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 153 sayılı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulmuştur.

Kuruluş amacı; 6306 sayılı Kanun ve diğer ilgili mevzuat uyarınca afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde kentsel dönüşüm uygulamalarını yürütmek olan Başkanlık; kamu tüzel kişiliğini haiz, Bakanlığa bağlı ve 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvelin "Özel Bütçeli Diğer İdareler" başlıklı (B) bölümünde yer alan özel bütçeli bir kurumdur.

Başkanlık, merkez ve taşra teşkilatından meydana gelir.

Başkanlık merkez teşkilatı aşağıdaki hizmet birimlerinden oluşur:

- Kentsel Dönüşüm Genel Müdürlüğü,
- Marmara Kentsel Dönüşüm Genel Müdürlüğü,
- Taşınmaz ve Kaynak Geliştirme Genel Müdürlüğü,
- Riskli Yapılar Dairesi Başkanlığı,
- İmar Planlama Dairesi Başkanlığı,
- Yapım ve Proje Dairesi Başkanlığı,
- İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı,
- Strateji ve Finansman Dairesi Başkanlığı,
- Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı,
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,
- Hukuk Müşavirliği,
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği.

Başkanlığın taşra teşkilatı, her ilde kurulan doğrudan merkeze bağlı kentsel dönüşüm müdürlüklerinden oluşur. Başkan Başkanlığın en üst amiridir ve hizmetlerin yürütülmesinden Bakana karşı sorumludur.

31.12.2024 tarihi itibarıyla Başkanlığın personel durumu şu şekildedir:

Tablo 1: Personel Durumuna İlişkin Tablo

Personel	Merkez		Taşra		**Toplam**
	Dolu	Boş	Dolu	Boş	
Memur	227	318	514	130	1.189
Sözleşmeli Personel	127	86	525	18	756
Sürekli İşçi	-	-	-	-	-
Geçici İşçi	-	-	-	-	-
Toplam	354	404	1.039	148	1945

1.3. Mali Yapı

Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Başkanlığa 219.740.028.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Başkanlığın 2024 mali yılı sonu bütçe ödeneği, başlangıç bütçesine yıl içinde eklenen ödenek ile 220.374.504.000,00 TL olmuş ve bu bütçenin 99.267.864.791,00 TL'si harcanmıştır. Başkanlık bünyesinde faaliyetleri yürütülen Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının gelirleri 56.439.808.073,94 TL, giderleri ise 59.254.023.743,45 TL olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı bütçe ödenekleri ve gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda özet olarak yer almaktadır;

Tablo 2: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri Tablosu

Bütçe Giderinin Türü	**Başlangıç Ödeneği (TL)**	**Yılsonu Toplam Ödenek (TL)**	**Gerçekleşme**	**Gerçekleşme/ Ödenek (%)**	**Gerçekleşme/ Toplam Ödenek (%)**
01-Personel Giderleri	286.395.000,00	519.217.000,00	512.143.289,00	98,64	0,23
02-SGK Devlet Primi Giderleri	31.649.000,00	57.994.000,00	55.851.093,00	96,30	0,03
03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri	89.802.000,00	90.288.000,00	21.563.843,00	23,88	0,01

04-Faiz Giderleri	-	-	-	-	-
05-Cari Transferler	219.332.182.000,00	219.073.555.000,00	98.053.556.565,00	44,76	44,49
06-Sermaye Giderleri	-	8.700.000,00	-	-	-
07-Sermaye Transferleri	-	624.750.000,00	624.750.000,00	100,00	0,28
Genel Toplam	**219.740.028.000,00**	**220.374.504.000,00**	**99.267.864.791,00**	**45,05**	**45,05**

Cari Transferler 98.053.556.565,00 TL tutarla en büyük gider kalemini oluşturmakta bunu 624.750.000,00 TL tutarla Sermaye Transferleri takip etmektedir.

Tablo 3: Ekonomik Ayrıma Göre 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Uygulama Sonuçları Tablosu

Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Geliri (TL)	Bütçe Geliri Ret ve İade (TL)	Net Bütçe Geliri (TL)
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	-	-	10.907,61
04-Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	219.740.028.000,00	2.072.778.608,50	217.667.249.391,50
05-Diğer Gelirler	-	-	444.952.870,60
06-Sermaye Gelirleri	-	-	-
08-Alacaklardan Tahsilat	-	-	-
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde Edilen Gelirler	-	-	1.355.148,85
Toplam	**219.740.028.000,00**	**2.072.778.608,50**	**218.113.568.318,56**

Kurumun en büyük gelir kalemi 217.667.249.391,50 TL tutarla Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler kalemidir.

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 99.291.724.900,84 TL ve net faaliyet geliri 218.113.568.318,56 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 118.823.952.069,85 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğine haiz ve özel bütçeli Kentsel Dönüşüm Başkanlığı 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 2 sayılı Cetvelinde yer alan Özel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerindendir.

Kurum, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak ise Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim

Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabi olup; uygulanan muhasebe sistemi belirtilen mevzuatlarda da öngörülen tahakkuk esaslı muhasebe sistemidir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda denetime sunulanlar ve Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu/gelir tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 11'inci maddesinde, üst yöneticilerin; idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve bu Kanun'da belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden, Bakana karşı sorumlu

oldukları ve bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirecekleri belirtilmektedir.

Bu bağlamda yeni kurulan Kentsel Dönüşüm Başkanlığının iç kontrol faaliyetlerinin bağlı bulunduğu Bakanlık iç kontrol faaliyetlerinden ayrılması henüz mümkün olmamıştır. Ancak; Başkanlık merkez ve taşra teşkilatının organizasyon şemaları, yetki devirleri ve görev dağılımları tanımlanmıştır. Birimlerin bünyesinde görev yapan yönetici ve personelin görev tanımları yazılı olarak belirlenmiştir. Birimlerdeki iş ve işlemlere göre, gerçekleştirilen faaliyetlerin basamak basamak, sırasıyla ve uygun şekillerle ifade edildiği iş akış şemaları çizilmiş, hizmet adımları detaylı şekilde yazılmıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Başkanlığın 16.10.2023 tarihinde kurulan bir kurum olması hasebiyle etkin bir iç kontrol sistemi henüz kurulamamış ve Bakanlık iç kontrol sisteminden ayrılamamıştır.

Bu bağlamda; etkin bir iç kontrol sisteminin kurulması, sistemin değerlendirilmesi ve raporlanması ile ilgili işlemler İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu yerine, Bakanlık Strateji Geliştirme Başkanlığı koordinasyonunda yapılmaktadır. İç kontrole ilişkin gelişmeler ve yürütülen çalışmalar, haftalık birim amirleri toplantısında gündeme getirilmektedir. Bakanlık tarafından geçmiş dönemlerde oluşturulan bu Kurul etkin faaliyet gösterememektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve tavsiye niteliğinde olan Kamu İç Kontrol Rehberinde, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun oluşturulması, idareler için bağlayıcılığı olmayan ve zaruri görülmemiş bir uygulamadır.

Elektronik Belge Yönetim Sisteminin tüm birimlerde kullanımı sağlanarak görevlerin sonucunu izlemeye yönelik mekanizmaların oluşturulması sağlanmıştır.

İç kontrol sisteminin değerlendirilmesi amacıyla "İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu" henüz hazırlanmamış, güçlü ve zayıf yönleri ve alınması gerekli tedbirler yönetimin ve ilgililerin bilgisine sunulamamıştır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Başkanlığın iç kontrol uygulamalarının, mevzuatının ve birimlere ait iç kontrol çalışmalarının yer aldığı bir "İç Kontrol Web Sayfası" oluşturulmuştur. Bakanlıkça oluşturulan

gerekli yazılı prosedür ve talimatlar, birimlere ait iş süreçleri, organizasyon yapısı, teşkilat şemaları, hassas görevler vb. iç kontrol çalışmaları bu uygulama ile erişilebilir hale getirilerek, iç kontrol sisteminin daha çok benimsenmesi ve bilinirliğinin artırılması sağlanmıştır. Söz konusu web sayfasının güncellenmesi çalışmaları da devam etmektedir.

Mali raporların gözden geçirilmesi ve takibi düzenli ve kontrollü bir şekilde yapılmaktadır. Kurum Stratejik Plan hazırlama yükümlülüğünü henüz yerine getirmemiştir.

İzleme Standartları

Başkanlığın bağlı olduğu Bakanlıkta ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş ve uygulanmaktadır. Bakanlıkta İç Denetim Birimi Başkanlığı kurulmuş ve doğrudan Bakan'a bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Bakanlıkta 25 İç Denetçi kadrosu mevcut olup 11'i dolu, 14'ü boştur. Bakanlık tarafından iç denetim biriminin işlevsel bağımsızlığa sahip olduğu, "Üst Yöneticiler İçin İç Kontrol ve İç Denetim Rehberi"nde yer aldığı üzere iç denetçiler için uygun çalışma ortamının sağlandığı ve iç denetçi olarak atanan personelin, ilgili mevzuatın öngördüğü temel nitelikleri taşıdığı belirlenmiştir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kentsel Dönüşüm Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Rezerv Yapı ve Riskli Alanlardaki Uygulamalar Neticesinde Borçlandırılan Hak Sahiplerinin Borç Tutarlarına İlişkin Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

Başkanlık tarafından rezerv yapı alanı veya riskli alan olarak ilan edilen yerlerde, dönüşüm uygulamaları neticesinde hak sahibi olarak belirlenen kişilerin borçlandırılması sonucu oluşan borç tutarlarının tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, bunun sonucunda tahsili geçen ödemeler için herhangi bir işlemde bulunulamadığı görülmüştür.

31.05.2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un "Uygulamaların resen yapılması" başlıklı 6/A maddesinin 7'nci fıkrasında, "... Hak sahipliği çalışmaları, hak sahibinin mevcut taşınmazının değeri ile yeni yapıda hak sahibine verilecek konut veya işyerinin değeri gözetilerek veya Başkanlıkça karar alınması halinde kat karşılığı, hasılat paylaşımı ve benzeri usullerle yürütüleceği, hak sahibinin borçlanmasının gerekmesi durumunda, borçlanma bedeli üzerinden hak sahibi ile sözleşme yapılacağı ve borçlanma bedelinin tamamı ödenmeden tapuda ferağı verilmeyeceği ..." hükme bağlanmıştır.

15.12.2012 tarih ve 28498 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6306 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin, "Uygulama alanında hak sahipliği ve diğer uygulamalar" başlıklı 13'üncü maddesinin 2'inci fıkrasında, "Uygulama alanındaki taşınmazın 12'nci maddeye göre tespit edilen bedeli, malike verilecek konut veya işyerinin yapım maliyet bedelinden/rayiç değerinden düşüleceği, bu şekilde yapılacak hesaplama neticesinde taşınmaz maliki, ilgili kuruma alacaklandırılacağı/borçlandırılacağı" ifade edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin faaliyet alacaklarını düzenleyen "12 Faaliyet alacakları" başlıklı 50'nci maddesinde; faaliyet alacakları hesap grubunun, kamu idarelerince gelir olarak tahakkuk ettirilen ve bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tahsili öngörülen her türlü vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar, diğer gelirler ile sermaye gelirlerinden kaynaklanan alacakların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Mezkûr Yönetmeliğin 127-Diğer Faaliyet Alacakları Hesabının niteliğini düzenleyen 62'nci maddesinde; kamu idarelerine ait maddi duran varlıkların taksitli satılması durumunda ortaya çıkan alacaklar ile yukarıdaki hesapların kapsamına girmeyen ve bir yıl içerisinde tahsil edilmesi gereken diğer çeşitli faaliyet alacaklarının izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiş olup

hesabın işleyişini düzenleyen 64'üncü maddesinde ise; maddi duran varlıkların taksitli satılması durumunda; bütçeye gelir kaydedilmesi gereken tutarlardan bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tahsili gerekenler bu hesaba, bir yıldan daha uzun bir süre içerisinde tahsili gerekenlerin ise 227-Diğer Faaliyet Alacakları Hesabına kaydedilerek izlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yine aynı maddede bu hesapta kayıtlı tutarlardan, ilgili servislerce takibe sevk edilen alacak tutarlarının bu hesaptan çıkarılarak 121-Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına kaydedilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, uygulama alanlarında hak sahipliği belirlenirken, hak sahibinin mevcut taşınmazının değeri ile hak sahibine verilecek konut veya işyerinin yapım maliyet bedeli/rayiç değeri karşılaştırılarak hak sahibinin borçlandırılacağı veya alacaklı durumda olacağı, hak sahibinin borçlanmasının gerekmesi halinde ise borçlanma bedeli üzerinden hak sahibi ile sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla hak sahipleri için hesaplanan borç tutarları, aynı zamanda uygulama alanlarında faaliyet gösteren Başkanlık adına gelir tahakkuku oluşturmaktadır.

Bu kapsamda Kentsel Dönüşüm Başkanlığı tarafından 6306 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülen uygulama işlemleri neticesinde, hak sahiplerine verilen konut veya işyerleri karşılığında ilgililerin borçlandırılması halinde söz konusu borç tutarlarının vadesine göre 127/227-Diğer Faaliyet Alacakları Hesabında tahakkuk ettirilmesi, bunlardan zamanında tahsili yapılamayanların 121-Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına aktarılarak izlenmesi ve takip işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemeler neticesinde, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı tarafından rezerv yapı ve riskli alanlarda yürütülen dönüşüm uygulamaları sonucu hak sahipleri ile 26.742 adet sözleşme imzalandığı, bahsi geçen sözleşmelere binaen hak sahiplerinin toplamda 4.777.232.027,62 TL tutarında borçlandırıldığı, 1.449.725.576,90 TL tutarında tahsilat gerçekleştirildiği, 3.327.506.450,72 TL borcun henüz vadesinin gelmediği, 98.378.172,95 TL tutarında borcun ise vadesi geçtiği halde henüz tahsilatının gerçekleştirilmediği görülmüştür.

Başkanlıkça yapılan borçlandırma ve tahsilat işlemlerinde Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin öngördüğü şekilde gelir hesaplarına ilişkin tahakkuk esasına yönelik mali kayıtların yapılmadığı, nakit esasına uygun olacak şekilde tahsilat işlemleri üzerine kayıtların gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bunun yanında, tahakkuk kayıtları yapılmadığı için

vadesinde tahsil edilemeyen tutarlara ilişkin mali tablolarda herhangi bir kayıt veya veri gözükmemektedir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; 6306 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülen uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen borçlandırma işlemlerine dair vadesi geçtiği halde henüz tahsilatının gerçekleştirilmediği tespit edilen borçlara ilişkin olarak ilgili sözleşmeler çerçevesinde gerekli işlemlerin başlatıldığı, daha etkin ve hızlı tahsilat yöntemlerinin devreye alınması için ilgili birimler arasında koordinasyonun sağlanacağı beyan edilmiştir.

Mevzuat hükümlerinde de bahsedildiği üzere, hak sahiplerinin borçlandırılması sonucu ilgili borç tutarlarının vadelerine göre 127/227-Diğer Faaliyet Alacakları Hesabında tahakkuklarının gerçekleştirilmesi, bunlardan tahsili yapılamayanların takipli alacaklar hesabına aktarılarak izlenmesi ve takibatının yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, kurum mali tablolarında 127/227-Diğer Faaliyet Alacakları Hesabı, 121-Gelirlerden Alacaklar Hesabı ve 600-Gelirler Hesabı hatalı gözükmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: AFAD Tarafından Hak Sahipliği Tesis Edilen Vatandaşlara Mükerrer Hak Sahipliği Tesis Edilmesini Önleyici Sistemin Etkin Çalışmaması

6 Şubat depremleri sebebiyle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından hibe, kredi ve kalıcı konut yardımında bulunulan afetzede vatandaşlara aynı zamanda il müdürlükleri aracılığıyla yerinde dönüşüm hibe/kredisi verildiği görülmüştür.

25.05.1959 tarihli ve 10213 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'unun 29'uncu maddesinin birinci fıkrasında: "*Yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarla imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılır veya kredi verilir.*" hükmü yer almaktadır. Tespit edilen hak sahibi afetzedeler, bu

hükümden faydalanarak AFAD aracılığıyla kredi veya kalıcı konut yardımından yararlanabilmektedir.

Hak sahipliği; 28.08.1968 tarihli ve 12988 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkındaki Yönetmelik uyarınca tespit edilmektedir. Bu Yönetmelik 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'unun 1051 sayılı Kanunla değiştirilen 29'uncu maddesi gereğince hazırlanmıştır.

10.04.2023 tarihli 32159 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un "Amaç" başlıklı birinci maddesinde: "*Bu Kanunun amacı, 8/2/2023 tarihli ve 6785 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yer alan illerde yerleşme ve yapılaşma hususunda bazı tedbirlerin alınmasıdır.*" denilmektedir. Söz konusu Kanun 6 Şubat depremleri sonrasında olağanüstü hâl döneminde yayımlanmıştır.

İlgili Kanun'un Ek 1'inci maddesinin birinci fıkrasında: "*6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremlerden etkilenen yerlerde 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun kapsamında orta hasar ve üzeri hasarlı olarak tespit edilen yapıların yerinde yeniden yapımına yönelik iş ve işlemler aşağıdaki hükümlere göre yapılır.*" denilmiş ve devam eden fıkralarda yerinde dönüşüm uygulamasına yönelik iş ve işlemlerin nasıl olacağı hüküm altına alınmıştır.

Bahse konu maddenin altıncı fıkrasında: "*Bu madde kapsamında yapılacak yeni yapıların bulunduğu parsellerin maliki olan gerçek veya tüzel kişilere hibe ve maliklerce talep edilmesi halinde yapım kredisi verilir. Hibe ve yapım kredisi verilmesine ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanı kararı ile belirlenir. Bu kapsamda maliklere bir konut ve bir işyeri için hibe verilir. Ancak, 7269 sayılı Kanun kapsamında hak sahibi olanlara hibe ve kredi verilmez."* hükmüne istinaden Başkanlıkça yerinde dönüşüm (yapım kredisi) hibe ve kredisi verilen hak sahiplerinin 7269 sayılı Kanun'a göre hak sahibi olmamaları gerekmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkındaki Yönetmelik uyarınca tespit edilen hak sahiplerine 7269 sayılı Kanun uyarınca konut yaptırılıp teslim edilebileceği, aynı zamanda yapıların bulunduğu parsellerin maliklerine 7452 sayılı deprem sonrası olağanüstü hâl döneminde yayımlanan Kanun uyarınca yapıların yerinde yeniden yapımına yönelik iş ve işlemler (yerinde

dönüşüm) için hibe ve kredi verilebileceği ancak söz konusu hibe ve kredi verilecek kişilerin 7269 sayılı Kanun'a göre hak sahibi olmamaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; AFAD ve Başkanlığın hak sahipliklerinin kayıt ve kontrolü için farklı yazılımlar kullanıldığı görülmüş, söz konusu yazılımların birbirlerine entegre edildiği anlaşılmıştır. İl Müdürlüklerince 7452 sayılı Kanun dolayısıyla yerinde dönüşüm hibe/kredisi için başvuran kişilerin aynı zamanda AFAD tarafından 7269 sayılı Kanuna göre de hak sahibi olduklarının tespit edilmesi akabinde, sistem feragat dilekçesi yüklenmeden hibe/kredi işlemini devam ettirmemektedir. Söz konusu kişilerden 7269 sayılı Kanun'a göre tesis edilen hak sahipliğinden feragat ettiklerine dair dilekçe alınmakta ve bu dilekçeler sisteme yüklendikten sonra AFAD'a gönderilmektedir.

Bazı İl Müdürlüklerince; kişilerin feragat dilekçeleri sisteme yüklendikten ve AFAD'a gönderildikten sonra, ilgili kişilerin 7269 sayılı Kanun'a göre mevcut olan hak sahipliklerinin iptal edildiğine dair bildirim beklenmeden işlemlere devam edildiği görülmüştür.

Bunun sonucunda; Kahramanmaraş ilinde toplam 13.390.000,00 TL hibe/kredi desteği verilen 15 afetzedeye, Hatay ilinde toplam 24.000.000,00 TL hibe/kredi desteği verilen 17 afetzedeye aynı zamanda AFAD üzerinden kalıcı konut tesliminin yapıldığı ve Adıyaman ilinde toplam 161.701.833,00 TL hibe/kredi ve proje bedeli desteği verilen 1.068 afetzedenin AFAD tarafından hak sahipliklerinin devam ettirildiği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından, bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup; bulgunun İdare'ye iletilmesi sonrasında, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı taşra teşkilatı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerince AFAD tarafından hak sahipliklerinin iptal edildiğine dair gönderilecek yazılı bildirimin ulaşması beklenerek, söz konusu yazının da sisteme yüklenmesi sonrası işlemlere devam edilmesi yönünde uygulamaya geçildiği belirtilmiştir. Bunun yanında, hak sahipliklerinin iptaline ilişkin işlemlerin AFAD tarafından her bir kişi için komisyon marifetiyle sonuçlandırılmakta olduğu bu nedenle sürecin uzun zaman zarfına yayılabildiği, Adıyaman ilinde 7452 sayılı Kanun kapsamında hibe ve kredi desteği verilen ancak AFAD tarafından hak sahipliği devam ettirildiği anlaşılan 1068 afetzededen 548'inin hak sahipliklerinin düşürüldüğü, hak sahiplerine konut teslimi yapılmış olsa dahi, 7269 sayılı Kanun'un 28'inci maddesi uyarınca taahhüdünden rızası ile dönen hak sahiplerine yönelik işlemin iptalinin gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; 7452 sayılı Kanun’un ilgili hükmü uyarınca 7269 sayılı Kanun’a göre hak sahibi olan kişilere yerinde dönüşüm için hibe/kredi desteğinin ilgili kişilerin AFAD üzerindeki hak sahipliklerinin sona erdirildikten sonra sağlanması, bununla birlikte 7269 sayılı Kanun'a göre hak sahipliği devam etmekle birlikte ayrıca 7452 sayılı Kanun'a göre hibe/kredi desteği verilen afetzedelerin feragatnameleri aracılığıyla mükerrer hak sahipliğinin giderilmesi, 7269 sayılı Kanun'a göre mevcut olan hak sahipliklerinin sonlandırılması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO.

Kamu İdaresi Kodu 108 **Yıl:** 2024

Kamu İdaresi Adı KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI

AKTİF HESAPLAR		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
1	DÖNEN VARLIKLAR	0,00	0,00	183.600.540.322,66
10	HAZIR DEĞERLER	0,00	0,00	484.294.801,97
102	BANKA HESABI	0,00	0,00	237.467.318,02
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00	0,00	-116.632,59
104	PROJE ÖZEL HESABI	0,00	0,00	251.861.600,41
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00	0,00	-4.917.483,87
12	FAALİYET ALACAKLARI	0,00	0,00	182.835.644.000,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00	0,00	182.835.644.000,00
13	KURUM ALACAKLARI	0,00	0,00	251.933.515,43
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00	0,00	251.933.515,43
14	DİĞER ALACAKLAR	0,00	0,00	41.043,06
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00	0,00	41.043,06
15	STOKLAR	0,00	0,00	2.982.230,10
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00	0,00	2.982.230,10
16	ÖN ÖDEMELER	0,00	0,00	25.644.732,10
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00	0,00	25.644.732,10
2	DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	15.541.614,15
25	MADDİ DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	15.541.614,15
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	0,00	0,00	3.319.695,17
254	TAŞITLAR HESABI	0,00	0,00	8.699.130,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	0,00	0,00	27.783.663,78
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00	0,00	-24.260.874,80

PASİF HESAPLAR		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00	0,00	64.780.109.235,22
33	EMANET YABANCI KAYNAKLAR	0,00	0,00	64.778.913.370,33
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00	0,00	238.000,00
333	EMANETLER HESABI	0,00	0,00	64.778.675.370,33
36	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0,00	0,00	1.195.864,89
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00	0,00	958.786,80
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00	0,00	112.641,86
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00	0,00	124.436,23
5	ÖZ KAYNAKLAR	0,00	0,00	118.835.972.701,59
50	NET DEĞER	0,00	0,00	12.020.631,74
500	NET DEĞER HESABI	0,00	0,00	12.020.631,74
59	DÖNEM FAALİYET SONUÇLARI	0,00	0,00	118.823.952.069,85
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00	0,00	217.870.180.054,49
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00	0,00	-99.046.227.984,64

	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
AKTİF TOPLAMI	**0,00**	**0,00**	**183.616.081.936,81**
PASİF TOPLAMI	**0,00**	**0,00**	**183.616.081.936,81**

Bilanço Dipnotları :		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	0,00	0,00	1.891.000,00

BİLANÇO.

Kamu İdaresi Kodu 108 **Yıl:**2024

Kamu İdaresi Adı KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI

Bilanço Dipnotları :	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
911 ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	0,00	0,00	1.891.000,00
948 BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00	0,00	106.323,52
949 BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	0,00	0,00	106.323,52

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI 2024 YILI

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	2024 YILI
630		GİDERLER HESABI	99.291.724.900,84
630	01	Personel Giderleri	512.143.288,66
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	55.851.093,39
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	18.641.288,06
630	05	Cari Transferler	98.081.306.565,44
630	07	Sermaye Transferleri	597.000.000,00
630	13	Amortisman Giderleri	24.260.874,80
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.489.263,56
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	16.200,00
630	99	Diğer Giderler	16.326,93
GİDERLER TOPLAMI (A)			**99.291.724.900,84**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	2024 YILI
600	00	GELİRLER HESABI	218.113.688.650,31
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	131.239,36
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	217.667.249.391,50
600	05	Diğer Gelirler	444.952.870,60
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde Edilen Gelirler	1.355.148,85
GELİRLER TOPLAMI (B)			**218.113.688.650,31**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	2024 YILI
610	00	İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	120.331,75
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Ret ve İadesinden Kaynaklananlar	120.331,75
İNDİRİM,İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C)			**120.331,75**

Hesap Kodu	Kod1	ENFLASYON DÜZELTMESİNİN TÜRÜ	2024 YILI
698	00	ENFLASYON DÜZELTMESİ HESABI	2.108.652,13
698	15	Tesis, Makine ve Cihazlar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	587.588,42
698	17	Demirbaşlar Hesabına İlişkin Enflasyon Düzeltmesi	1.521.063,71
ENFLASYON DÜZELTMESİ TOPLAMI (E)			**2.108.652,13**

	2024 YILI		2024 YILI
GİDERLER TOPLAMI (A)	**99.291.724.900,84**	**NET GELİR (D= (B-C)**	**218.113.568.318,56**
GELİRLER TOPLAMI (B)	**218.113.688.650,31**	**ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)**	**2.108.652,13**
İNDİRİM İADE	**120.331,75**	**FAALİYET SONUCU [((D+E)-**	**118.823.952.069,85**

KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Tablo 4: 2024 Yılı Proje Ödeneklerinin Kullanım Durumu (TL)

KISALTMALAR

KOP : Konya Ovası Projesi

KOP BKİB : Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Gayrimaddi Hak Alımlarında Sermaye Giderleri Yerine Cari Giderler Tertibinden Ödeme Yapılması

2. Bazı Hizmet Alımlarında Kalkınma Ajansları İçin Düzenlenen Mevzuatın Uygulanması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (KOP BKİB), 03.06.2011 tarihli ve 642 sayılı Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Projesi ve Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur.

Başkanlık 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) gereğince 5 yıl için kurulmuş olup, görev süresi en son 03.06.2021 tarihli ve 4072 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 08.06.2026 tarihine kadar uzatılmıştır.

Başkanlık, 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nın 147'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlanmış olup, görev ve hizmet tanımlamalarında değişiklik olmadan görevine devam etmektedir.

642 sayılı KHK'da Başkanlığın kuruluş amacı;

• Bölgelerin kalkınmasının hızlandırılması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetlerinin uyum ve bütünlük içinde yürütülmesini sağlayacak eylem planları hazırlamak, bunların uygulanmasını koordine etmek, izlemek ve değerlendirmek,

• Eylem planları kapsamındaki kamu yatırımlarının etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kurumlar arası koordinasyonu sağlamak,

• Eylem planlarının gerektirdiği yatırımlara ilişkin teklifleri ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde hazırlamak, önceliklendirmek ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına göndermek,

• Bölgedeki kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen yatırım projelerini izlemek ve değerlendirmek,

• İlgili kamu kurum ve kuruluşlarınca talep edilmesi hâlinde, yatırım projelerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, bu sürece gerektiğinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslara göre malî ve teknik destek sağlamak,

• Bölge planlarının tamamlayıcılığını ve bütünlüğünü gözeterek, kalkınma ajanslarının ortak ve daha etkili çalışmalarına yardımcı olmak ve bu konularda görüş ve öneriler geliştirmek,

• Bölgelerinin gelişme potansiyeline, sorunlarına ve imkânlarına dair araştırma, etüt, proje ve incelemeler yapmak veya yaptırmak,

• Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları için başta kurumsal kapasite ve beşeri kaynak konuları olmak üzere, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirleyeceği usûl ve esaslara göre mevcut proje ve programlarla mükerrerlik oluşturmayacak yenilikçi destek programları tasarlamak ve uygulamak,

• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından verilecek diğer görevleri yapmak,

olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlığın teşkilatı, personelin nitelikleri ve kadrolara ilişkin hususlar, personelin atanması, ücret ile diğer mali ve sosyal hakları 642 sayılı KHK ile düzenlenmiştir. KHK'da; Başkanlıkların, bir Başkan, iki başkan yardımcısı, İzleme ve Değerlendirme Koordinatörlüğü ve Yönetim Hizmetleri Koordinatörlüğü ile bölgelerinin özellikleri, ihtiyaçları ve eylem planlarının mahiyeti dikkate alınarak kurulan diğer koordinatörlüklerden oluşacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca Başkanlıklardaki koordinatörlüklerin sayısının altıyı geçemeyeceği belirtilmiştir.

Başkanlıkta Başkan Yardımcılıklarına bağlı; Beşeri, Sosyal ve Kurumsal Gelişme, İzleme ve Değerlendirme, Ekonomik Kalkınma Sanayi ve Hizmetler, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Planlama ve Proje Geliştirme ile Yönetim Hizmetleri Koordinatörlükleri bulunmaktadır.

642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye Ekli (I) sayılı cetvelde gösterildiği üzere Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı; Konya merkez olmak üzere Aksaray, Karaman, Niğde, Nevşehir, Yozgat, Kırşehir ve Kırıkkale illerini kapsamak üzere teşkilatlanmıştır.

642 sayılı KHK gereğince, Başkanlıkların personeli 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir. Ayrıca, özel bilgi ve ihtisası gerektiren konularda kadro aranmaksızın ve

diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın yerli ve yabancı uzmanlar Başkanlıklarda sözleşmeli olarak çalıştırılabilmektedir.

Başkanlıkta 31.12.2024 tarihi itibarıyla 657 sayılı Kanun'a tabi 45 kadrolu personel, 642 sayılı KHK kapsamında 2 sözleşmeli personel, 1 geçici görevli personel ve 26 sürekli işçi olmak üzere toplam 74 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

642 sayılı KHK'ya göre Başkanlıkların gelirleri, genel bütçeden yapılacak yardımlar, her türlü bağış, yardım, kredi, hibe ve vasiyetler, Başkanlık gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Başkanlığın 2024 yılı bütçe verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	37.485.000,00	49.393.000,00	46.778.847,26	94,71
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	5.126.000,00	7.238.000,00	6.766.750,22	93,49
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	17.278.000,00	18.587.300,00	14.159.629,64	76,18
05	Cari Transferler	1.210.000,00	1.460.000,00	688.232,34	47,14
06	Sermaye Giderleri	18.600.000,00	8.710.000,00	4.471.409,76	51,34
07	Sermaye Transferleri	360.000.000,00	368.447.350,00	349.949.525,00	94,98
Toplam		439.699.000,00	453.835.650,00	422.814.394,22	93,16

Tablo 1'de gösterildiği üzere, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile KOP BKİB bütçesi 439.699.000,00 TL olarak belirlenmiştir. Bütçe ödeneklerinde en büyük payı %81,87 oranıyla sermaye transferleri ödenek kalemi oluşturmaktadır. Yıl içerisinde gerçekleştirilen ödenek işlemleri sonucunda yıl sonu ödeneği 453.835.650,00 TL'ye yükselmiştir. Söz konusu ödeneğin 422.814.394,22 TL'si harcanmıştır. Buna göre yıl sonu itibarıyla gerçekleşen harcamanın yıl sonu ödeneğine oranı ise %93,16 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	572.000,00	704.492,71	123,16
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	427.699.000,00	371.247.150,00	86,80
05	Diğer Gelirler	10.428.000,00	62.454.001,34	598,91
Toplam		438.699.000,00	434.405.644,05	99,02

Tablo 2'de görüleceği üzere, planlanan bütçe gelirlerinde en büyük payı % 97,49 oranıyla alınan bağış ve yardımlar tertibi almaktadır. Alınan bağış ve yardımlar, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile İdarenin bağlı kuruluşu olduğu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin transferler tertibinden gönderilen Hazine yardımından oluşmaktadır. 2024 yılı gerçekleşmesi 434.405.644,05 TL olan toplam bütçe gelirinin 371.247.150,00 TL'si alınan bağış ve yardımlardan, 62.454.001,34 TL'si diğer gelirlerden, 704.492,71 TL'si ise teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden meydana gelmektedir. Yıl sonu itibarıyla planlanan bütçe gelirlerinin gerçekleşme oranı % 99,02'dir.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Giderleri	Net Faaliyet Gelirleri	Enflasyon Düzeltmesi	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
431.485.794,70	434.443.626,41	40.754.478,32	43.712.310,03

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre KOP BKİB 2024 yılı faaliyet giderleri 431.485.794,70 TL, net faaliyet gelirleri 434.443.626,41 TL’dir. Enflasyon düzeltmesi ise 40.754.478,32 TL olup bunun neticesinde 43.712.310,03 TL olumlu faaliyet sonucu gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

KOP BKİB, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne ve 5018 sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren maddelerine tabidir. Muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurumun organizasyon şeması ve personelin görev tanımlarını, yetki ve sorumluluklarını gösteren çizelge hazırlanmıştır.

Kurum yönetimince *"*Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı Personeli Etik Davranış İlkeleri ve Etik Komisyonu Yönergesi*"* çıkarılmış olup, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkelerinin uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Hizmet içi eğitim çalışmaları *"*Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

Hizmet İçi Eğitim Yönergesi" doğrultusunda sürdürülmekte olup anket yoluyla eğitim ihtiyaç analiz çalışmaları yapılmaktadır.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselme ve disiplin hükümleri dâhil süreçler yönetmelik ve yönergeler ile belirlenerek Kurum web sitesinde yayınlanmış olup, tüm personele duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

İdarenin 2024-2028 Stratejik Planı 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve diğer mevzuata uygun olarak hazırlanmıştır.

Performans Programları mevzuat gereklerine uygun olarak hazırlanmaktadır. Performans programında yer alan hedef ve faaliyetlere ilişkin maliyet hesaplamaları yapılmış ve kaynak ihtiyacı gösterilerek Stratejik Plan/Performans Programı/Bütçe ilişkisi sağlanmıştır.

Kurumun amaç ve hedeflerine ulaşması önündeki riskler ve risklerin nasıl yönetileceğine ilişkin tespit ve değerlendirmeler Stratejik Planda belirlenmiş, ancak faaliyetler ve iş süreçleri düzeyinde iç kontrol riskleri belirlenmemiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Kurumda yürütülen faaliyetlere ilişkin iş akış süreçleri, hassas görevler ve bu görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiştir.

Kurumun amaç ve hedeflerine ulaşması önünde risk teşkil eden kurumsal riskler belirlenmiş olmakla birlikte bu riskleri yönetmek amacıyla kontrol strateji ve yöntemleri geliştirilmemiştir.

Ön mali kontrol fonksiyonu Kurumun mali hizmetler görevlilerince yerine getirilmektedir. Yapılan görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesine uyulmakta, personel sayısı elverdiği ölçüde, iş yürütme, onaylama, kontrol etme görevlerinin farklı kişilerce yerine getirilmesine özen gösterilmektedir. Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği 9 no'lu Standart ile belirlenen "Görevler ayrılığı ilkesi" ile çelişen bir uygulama mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Faaliyet

Raporlarında hedeflere ulaşma seviyesi ve sapma nedenleri açıklanmaktadır

Kurum, gerçekleştirilen projelere ilişkin başvurular, projelerin izlenmesi, yapılan/yapılacak ödemeler, yeni projelerin dağılımları gibi yöneticilerin ihtiyaç duyabileceği bilgiye ulaşımı sağlayan ve yönetimin gerekli raporları oluşturulabildiği, uygun yetkilendirmelerin yapıldığı bir yönetim bilgi sistemine sahiptir.

Kurumun veri kayıt ve dosyalama sistemi Evrak Kayıt-Dosyalama ve Sevk İşlemlerine İlişkin Yönerge ve Arşiv Yönergesi doğrultusunda Elektronik Bilgi Yönetim Sistemi yazılımı aracılığıyla gerçekleşmekte, e-imza kullanılarak kurum içinden veya dışından erişim sağlanabilmektedir. Bilgi Sisteminin güvenliği lisanslı yazılım programlarıyla sağlanmakta, güvenlik testleri ve gerekli yedeklemeler yapılmakta, şayet varsa açıklar Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile iş birliği halinde kapatılmaktadır.

İzleme Standartları

İdarede Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmış olup, Başkanlığın web sayfasında yayınlanmıştır. Eylem Planı, Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olarak 18 kamu iç kontrol standardı ve bu standartları sağlayan 79 genel şartı içerecek şekilde hazırlanmaktadır. Ancak, İç kontrol sistemine ilişkin bir değerlendirme ve raporlama çalışması yapılmamaktadır. İdare, iç denetçi kadrosuna sahip değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının 2024 Yılı Yatırım Programında yer alan projeleri için uygulayıcı kuruluşların hesabına aktarılan kaynakların ancak yüzde 50,39'u oranında iş yapılabildiği, geriye kalan tutarın Başkanlığın muhasebe sistemi dışında takip edilmek üzere uygulayıcı kuruluşların proje hesaplarına blokeli olarak aktarıldığı görülmüştür.

KOP BKİB, Konya Ovası Projesi (KOP) Bölgesinde yatırımların gerektirdiği araştırma, planlama, programlama, projelendirme, proje destekleme, izleme, değerlendirme ve koordinasyon hizmetlerinin yerine getirilmesi suretiyle KOP Bölgesi illerinin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla kurulmuştur. Başkanlık bu amacı gerçekleştirmek için bütçesinin önemli bir bölümünü oluşturan sermaye transferleri (07.01) ekonomik kodlarını içeren bütçe tertibinde yer alan ödeneklerle, KOP Bölgesinde bulunan uygulayıcı kamu kurum ve kuruluşlarına proje destekleri sağlamaktadır.

Uygulayıcı kuruluşlar il özel idareleri, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, belediyeler, kalkınma ajansları, araştırma kuruluşları, üniversiteler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından oluşmaktadır.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu E-Cetveli 13'üncü sırasında bu ödeneklerin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kullandırılacağı ifade edilmiştir.

Bütçe Kanunu'nda yer alan bu hüküm gereğince, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2024 yılı için hazırlanan "Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları Tarafından Sermaye Transferi Ödeneklerinin Kullandırılması, İzlenmesi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar" 16.07.2024 tarihli ve E-99361562-010.99-5885241 sayılı Bakan Oluruyla yürürlüğe konularak ilgili kuruluşlara duyurulmuştur.

Usul ve Esaslar'ın 9'uncu maddesinde uygulayıcı kuruluşların proje hesabına nakit aktarım yapılabilmesi için uygulayıcı kuruluşun ilgili ödemeye ilişkin protokolde belirtilen ve tabi olduğu mevzuat gereğince hazırlaması gereken ödeme evraklarını Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına sunması yani proje faaliyetlerinin fiilen gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı maddenin on üçüncü fıkrasında uygulamaya istisna getirilerek bölge kalkınma idaresi başkanlıkları ile uygulayıcı kuruluş arasında protokolü imzalanmış ve uygulayıcı kuruluş

tarafından ihale süreci başlatılmış ancak yılı içerisinde tamamlanamayacağı öngörülen projelerin ödeneğinin, yılı içerisinde uygulayıcı kuruluşun proje hesabına ertesi yıllarda kullanılmak üzere defaten blokeli olarak aktarılması imkânı sağlanmıştır. Bu hükmü istinaden, KOP BKİ Başkanlığı ile uygulayıcı kamu kurum ve kuruluşları arasında imzalanan matbu protokollerde de benzer düzenlemelere yer verilmiştir.

Yılı ödeneklerinin tenkis edilmemesi amacıyla getirildiği değerlendirilen bu istisnai düzenlemenin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 20'nci maddesindeki, bütçe ödeneklerinin tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı hükmüyle aykırılık oluşturduğu ve aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere uygulamada bazı sorunlara neden olduğu değerlendirilmektedir. Başkanlığın 2024 Yılı Yatırım Programında yer alıp aynı yıl uygulamaya başlanan projeler için uygulayıcı kuruluşların hesabına gönderdiği kaynaklarla bu kaynakların kullanılma durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: 2024 Yılı Proje Ödeneklerinin Kullanım Durumu (TL)

Kuruluşlara Gönderilen Toplam Kaynak (A)	2024 yılı İş/Harcama Tutarı (B)	Kuruluşların İade Ettiği Tutar (C)	Blokeli Olarak Ertesi Yıla Devreden Tutar (D)	Kaynakların Kullanılma Oranı (%) [E=B/(A-C)*100]
239.262.683,50	120.554.846,08	12.421,10	118.695.416,32	50,39

Tabloda görüldüğü üzere Yatırım Programına göre 2024 yılında başlayıp aynı yıl içerisinde tamamlanması öngörülen işlerin ancak yüzde 50,39'u yılı içerisinde tamamlanabilmiştir.

Yılı içinde harcanamayan ödenekler Usul ve Esaslar'ın yukarıda belirtilen istisna düzenlemesine dayanılarak Başkanlığın mali tablolarına bütçe gideri yazılmak suretiyle uygulayıcı kamu kuruluşlarının proje hesaplarına blokeli olarak gönderilmiş, ertesi yılın ödenekleriyle ilişkilendirilmemiş, 2025 Yılı Yatırım Programına dâhil edilmemiştir.

Uygulayıcı kuruluşların proje hesaplarına blokeli olarak gönderilen bu tutarlar devam eden yıllarda yapılan iş oranında gerekli kontroller yapıldıktan sonra serbest bırakılarak uygulayıcı kuruluşlarca yüklenicilere ödeme yapma imkânı tanınmakta, bu işlem Başkanlığın muhasebe sisteminin dışında yürütülerek Başkanlık bünyesindeki koordinatörlükler tarafından takip edilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında sermaye transferlerin, Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları Tarafından Sermaye Transferleri Ödeneklerinin Kullandırılması, İzlenmesi ve Denetimine

İlişkin Usul ve Esasları çerçevesinde kullanıldığı ifade edilmiştir. Cevapta projelerin; ihale süreç ve işlemlerine geç başlanabilmesi, bazı projelerin kapasitelerinin büyük olması nedeniyle inşaat/yapım sürelerinin 10-12 ay gibi zaman alması, yüklenicilerce ihalelere itiraz etmeleri, ihale işlemlerinde birtakım aksaklıkların meydana gelmesi, mal ve hizmet temininde zorluklar yaşanması ve yapım işlerinde yılın son aylarında havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmayan günler olması vb. sebeplerden dolayı ilgili yılı içerisinde tamamlanamadığı belirtilmiştir. İdare cevabında aktarılan ödeneklere ilişkin muhasebe hizmetlerinin, uygulayıcı kuruluşun kamu idaresi olması nedeniyle devlet muhasebe sistemi içerisinde yürütüldüğü ve bu nedenle devlet/kamu muhasebe sistemi dışında takip edilmesi gibi durumun meydana gelmesinin mümkün olmadığı savı da yer almaktadır. Cevapta ayrıca, projelerin desteklenmesi ile ilgili sürecin uzun ve ilgili mevzuatın çok olması nedenleriyle, desteklenecek projelerin bir sonraki yıl yatırım programı ile ilişkilendirmesinin zor olduğu görüşü de dile getirilmiştir. Sorunun çözümü için sermaye transferi ödeneklerinin gelecek yıllara devredilebilmesi ve kullanılabilmesine imkân sağlayacak mevzuat değişikliğinin yapılması gerektiği de vurgulanmıştır.

Sonuç olarak mevcut uygulama ile ertesi yıllarda yapılacak işler için blokeli olarak devredilen tutarlar, 2024 yılı mali tablolarında 630 Giderler Hesabı ve Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosunda ise 830 Bütçe Gideri hesabında yer almakta dolayısıyla 5018 sayılı Kanun'un 20/d maddesinde yer alan bütçe ödeneklerinin yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılacağı hükmüne aykırı davranılmakta ve Başkanlık tarafından desteklenen yatırım projeleri gerçekleşme ve uygulama sonuçları doğru bilgi sunmamaktadır. Oysaki, desteklenen projeler için fiilen gerçekleştirilen iş miktarı kadar transfer ödeneklerinin gider olarak kaydedilmesi ve yatırım programlarının ilgili olduğu yılda gerçekleştirilmesi planlanan yatırım harcamalarını içermesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Gayrimaddi Hak Alımlarında Sermaye Giderleri Yerine Cari Giderler Tertibinden Ödeme Yapılması

İdare tarafından gayrimaddi hak alımlarında 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu eki (E) Cetvelinde belirlenmiş olan tutarı aştığı halde, 06- Sermaye Giderleri tertibi yerine 03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibinden ödeme yapıldığı tespit edilmiştir

31.12.2023 tarihli ve 32416 sayılı Mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu eki (E) Cetvelinin 25'inci maddesinde;

"Aşağıda yer alan her bir alım için ihtiyacın nereden ve hangi usulle temin edileceğine bakılmaksızın vergiler dahil olmak üzere;

a) Menkul mal alımlarında 95.000 Türk Lirasını,

b) Gayrimaddi hak alımlarında 75.000 Türk Lirasını,

c) Menkul malların bakım ve onarımlarında 95.000 Türk Lirasını,

d) Gayrimenkullerin bakım ve onarımlarında 207.000 Türk Lirasını,

aşan tutarlar "(03) Mal ve Hizmet Alım Giderleri" tertiplerinden ödenemez. "(06) Sermaye Giderlerine" ilişkin olarak yukarıdaki limitlerin uygulanmasında toplam proje ödeneği esas alınır…" hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen hükümden anlaşılacağı üzere, menkul mal alımları ile bunların bakım ve onarımlarına, gayrimaddi hak alımlarına ve gayrimenkullerin bakım ve onarımlarına ilişkin gerçekleştirilecek mal ve hizmet alımlarında yukarıda belirtilen limitleri aşan harcamaların 03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibinden karşılanmaması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Kurumun 2024 yılı gayrimaddi hak alımlarında yukarıda bahsedilen parasal sınırlar dikkate alınmadan hatalı tertiplerden ödeme yapıldığı görülmüştür. Söz konusu durum, Kurumun bütçe uygulama tablosu ile bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosunun hatalı sonuç vermesine yol açmaktadır.

Kamu İdaresi tarafından siber saldırılara maruz kalan internet sitesinin ivedi bir şeklide yenilenmesi mecburiyeti nedeniyle bu hizmet bedelinin ödemesinde 03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibinin kullanılması zorunluluğu doğduğu, bundan sonra bulgu doğrultusunda ilgili yıl Bütçe Kanununun (E) Cetvelinin ilgili maddesinde yer alan tutarları aşan herhangi bir ödemenin cari giderler tertibinden yapılmayacağı, projeye ilişkin olmayan cari giderlerde sınır değerlere azami özen ve hassasiyet gösterilerek sınır değerlerin aşılmayacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, parasal sınırları aşan gayrimaddi hak alımlarında ödemelerin 03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertipleri yerine 06- Sermaye Giderleri tertiplerinden gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Bazı Hizmet Alımlarında Kalkınma Ajansları İçin Düzenlenen Mevzuatın Uygulanması

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından Kalkınma Ajanslarının ortak ihtiyaçları için bazı hizmetlerin doğrudan temin yöntemiyle alımı işine Bölge Kalkınma İdarelerinin de dâhil edildiği görülmüştür.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından 2024 yılında uygulanmak üzere Kalkınma Ajansları Mal Hizmet ve Yapım İşi Satın Alma ve İhale Usul ve Esasları'na göre doğrudan temin usulü ile aşağıda belirtilen alımlar yapılmıştır:

- Bir Şirketten bir yıl süreli bilgi sistemleri alım işi gerçekleştirilmiş, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 25.12.2023 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

- Bir Haber Ajansından bir yıl süreli medya takip sistemi alım işi gerçekleştirilmiş, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 31.12.2023 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

- Bir Şirketten veri merkezi erişim hizmeti, internet erişim hizmeti güvenlik duvarı hizmeti, yedekleme hizmeti, bulut işlemleri, e-mail ve dosya paylaşım hizmeti satın alınmış, söz konusu alıma ilişkin Çerçeve Protokol (sözleşme) 09.08.2022 tarihinde imzalanmış, Protokol kapsamına tüm Kalkınma Ajansları ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da dâhil edilmiştir.

Söz konusu Esaslar'ın "Temel İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında, *"Ajanslar arası koordinasyonu ve uygulama birliğini sağlamak üzere kaynakların verimli kullanılmasını teminen Ajansların ortak ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmetler için Bakanlık koordinasyonunda merkezi düzeyde şartname hazırlanarak fiyat teklifleri toplanıp ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenebilir. Bu mal ve hizmetler ajans tarafından doğrudan temin yolu ile alınır. Satın alma dosyasına; bakanlık protokolü, merkezi düzeyde*

hazırlanan şartname ve fiyat teklifleri eklenir. Ajans gerek görmesi durumunda tarafların yükümlülükleri için ayrıca sözleşme imzalar." hükmü yer almaktadır.

Bu fıkra kapsamında Kalkınma Ajansları merkezi düzeyde yapılacak işlemlerle ortak olarak doğrudan temin yöntemiyle ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Ancak Kalkınma Ajansları için getirilen ihtiyaçların ortak teminine ilişkin Usul ve Esaslar'da Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarına yer verilmemiştir.

Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi olup Kalkınma Ajansları ile ilgili mevzuat hükümlerine tabi değildir. Bu nedenle Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları, Genel Müdürlük tarafından Kalkınma Ajansları için yapılan ortak alım protokollerine dâhil edilemez.

Kamu İdaresi cevabında Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğünün yazıları (direkfifleri) doğrultusunda; bilgi sistemleri alım işi, medya takip sistemi alım işi ve veri merkezi erişim hizmeti, internet erişim hizmeti, güvenlik duvarı hizmeti, yedekleme hizmeti, bulut işlemleri, e-mail ve dosya paylaşım hizmetinin gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Cevapta Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ile görüşüldüğü ve elektronik bilgi erişimini ilgilendiren sözleşmenin iptal edildiği belirtilerek bu alandaki iş ve işlemlerin Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Kamu İhale Kanunu hükümleri çerçevesinde gerçekleştirileceği bilgisi de yer almaktadır.

Sonuç olarak, Bakanlık koordinasyonunda yapılacak ortak satın alma işlerine Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının dâhil edilmesi mevzuata uygun değildir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Yılı İçerisinde Harcanamayan Proje Ödeneklerinin Uygulayıcı Kuruluşların Açtığı Banka Hesaplarına Blokeli Olarak Aktarılması ve Bu Kaynakların Takip Eden Yıllarda Muhasebe Sistemi Dışında Yönetilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 74

KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	46.053.747,75
10	**Hazır Değerler**	97.110,56
102	banka hesabı	0,00
104	proje özel hesabı	97.110,56
13	**Kurum Alacakları**	44.019.041,08
135	tek hazine kurumlar hesabından alacaklar hesbaı	44.019.041,08
14	**Diğer Alacaklar**	183.272,25
140	kişilerden alacaklar hesabı	183.272,25
15	Stoklar	213.831,68
150	ilk madde ve malzeme hesabı	213.831,68
16	**Ön Ödemeler**	1.540.492,18
162	bütçe dışı avans ve krediler hesabı	1.540.492,18
2	DURAN VARLIKLAR	176.046.571,29
22	**Faaliyet Alacakları**	52.143,81
226	verilen depozito ve teminatlar	52.143,81
25	**Maddi Duran Varlıklar**	175.994.427,48
252	binalar hesabı	207.702.361,81
253	tesis makina ve cihazlar hesabı	212.920,90
254	taşıtlar hesabı	4.463.386,60
255	demirbaşlar hesabı	4.958.690,36
257	birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabı	-41.342.932,19
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	haklar hesabı	2.226.882,00
268	birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabı	-2.226.882,00

AKTİF TOPLAMI 222.100.319,04

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.648.853,44
32	**Faaliyet Borçları**	4.058.424,88
320	bütçe emanetler hesaplar	4.058.424,88
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	11.774,41
330	alınan depozito ve teminatlar hesabı	11.400,00
333	emanetler hesabı	374,41
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	578.654,15
360	ödenecek vergi ve fonlar	551.644,36
361	ödenecek sosyal güvenlik kesintileri hesabı	27.009,79
362	fonlar veya diğer kamu idareleri adına yapılan tahsilat hesabı	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.829.062,13
43	**Diğer Borçlar**	0,00
430	alınan depozito ve teminatlar hesabı	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	11.829.062,13
472	kıdem taazminatı karşılığı hesabı	11.829.062,13
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	205.622.403,47
50	**Net Değer**	24.325.108,87
500	net değer hesabı	24.325.108,87
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	148.430.824,88
570	geçmiş yıllar olumlu faaliyet sonuçları hesabı	148.430.824,88
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-10.845.840,31
580	geçmiş yıllar olumsuz faaliyet sonuçları hesabı	-10.845.840,31
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	43.712.310,03
590	dönen olumlu faaliyet sonucu hesabı	43.712.310,03
591	dönen olumsuz faaliyet sonucu hesabı	0,00

PASİF TOPLAMI 222.100.319,04

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	alınan teminat mektupları hesabı	803.640,00
911	alınan teminat mektupları emanetleri hesabı	803.640,00
920	gider taahhütleri hesabı	1.196.838,70
921	gider taahhütleri karşılığı hesabı	1.196.838,70
948	başka birimler adına izlenen alacaklar hesabı	47.899,79
949	başka birimler adına izlenen alacak emanetleri hesabı	47.899,79
990	kiraya verilen irtifak hakkı tesis edilen maddi duran varlıkların kayıtlı değerleri	34.376.768,85
999	diğer nazım hesaplar karşılığı hesabı	34.376.768,85

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 74 **Adı : KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	431.485.794,70
630	01	Personel Giderleri	50.112.688,39
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	6.766.750,22
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	13.332.641,64
630	05	Cari Transferler	688.232,34
630	07	Sermaye Transferleri	349.949.525,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	6.914.112,15
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	610.435,20
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	3.111.409,76

GİDERLER TOPLAMI (A) **431.485.794,70**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	434.444.076,41
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	704.492,71
600	04	Alınan Bağışlar ve Yardımlar	371.285.132,30
600	05	Diğer Gelirler	62.454.451,40
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **434.444.076,41**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	450,00
610	05	Diğer Gelirler	450,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **450,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **434.443.626,41**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **40.754.478,32**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **43.712.310,03**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**431.485.794,70**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**434.444.076,41**	**NET GELİR (D=B-C)**	**434.443.626,41**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**450,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**43.712.310,03**

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

KISALTMALAR

BKMYS **:** Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi

İKİYK : İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu

KBS **:** Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

KHK **:** Kanun Hükmünde Kararname

KOBİ **:** Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KOSGEB **:** Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), 20/04/1990 tarihinde 3624 sayılı Kanun'la kurulmuştur.

703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" (KHK)'nın 77'nci maddesi ile 3624 sayılı "Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun"un adı "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Teşvik ve Muafiyetleri Kanunu" şeklinde değiştirilmiştir.

15/07/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili ve İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 18'inci bölümünde KOSGEB'in statüsü, organları, yetki, görev ve sorumlulukları yeniden tanımlanmıştır.

KOSGEB, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliği haiz, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun II/B sayılı cetvelinde sayılan özel bütçeli bir kamu kurumu olup bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabidir.

KOSGEB'in amacı; ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmektir.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının görevleri:

a) Sanayide, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi ve faaliyetlerin uygulanması için teknoloji merkezleri, teknoparklar, danışmanlık merkezleri, enstitüler ve benzeri birimlerin kurulmasını sağlamak,

b) Üniversiteler ile kamu ve özel araştırma kurumlarındaki bilim ve teknoloji altyapısından işletmelerin yararlanmasını sağlamak, sanayi ve üniversite iş birliğini kuvvetlendirmek,

c) Teknoloji düzeyini yükseltmek üzere mevcut teknolojik bilgilere erişmek ve yeni teknolojik bilgiler üretmek, erişilmiş ve üretilmiş bilgileri yaygınlaştırmak,

ç) Üniversite ve araştırma merkezlerinin imkânlarından yararlanarak yeni ve ileri teknolojiye dayalı bilgilerin derlendiği, değerlendirildiği, geliştirildiği ve uygulamaya yönelik üretime hazır hale getirilerek işletmelerin kullanımına sunulduğu teknoloji merkezleri ve teknoparkları kurmak ve kurdurmak,

d) İşletmelerin planlı yönetim anlayışına, modern ve çağdaş işletmecilik düzeyine kavuşturulmalarını teminen değişik sektörlerde yatırımları yönlendirmek üzere proje profillerini uygulayacak, atıl kapasiteleri değerlendirecek, verimliliği artıracak; modernizasyon, üretim, yönetim, pazarlama, enformasyon ve teknoloji adaptasyonu gibi konularda kapsamlı teknik yardım ve destek program ve projelerini gerçekleştirecek ihtisas merkezlerini kurmak ve kurulmasını sağlamak,

e) İşletmelerin uluslararası düzeyde mal üretmeleri ve daha modern işletmeler haline gelmelerini teminen gerekli yardımda bulunmak, sanayi rehabilitasyonu için gerekli düzenlemeleri yürütmek; sanayi ürünlerini çeşitlendirecek, yan sanayi ilişkilerini geliştirecek şekilde; malzeme bilgisi, tasarım, prototip imalat, imalat usul ve işlemlerinin seçimi, takımaparat kullanımı, bakım onarım planlaması ve iş temini gibi işyerinde ve uygulamalı olarak aktif danışmanlık hizmetlerini verecek olan Danışmanlık Merkezleri tesis etmek ve bu işletmelerin ortak istifadesine yönelik olarak malzeme test ve analiz ile mamul madde fiziki ölçümleme laboratuvar ve atelyelerini kurmak ve kurulmasını sağlamak,

f) Hizmet Merkezlerinde görev alacak elemanların, özel ihtisas konularında eğitimini teminen Eğitim Uzmanlarının yetiştirilmesi, yaygın eğitim programlarının düzenlenmesi, işletmelerin eğitim ihtiyaçlarının tespiti ve gerekli eğitimlerin sağlanması ile ilgili uygulamalı Teknik Eğitim Merkezlerini kurmak,

g) İşletmelerin yatırım, üretim, yönetim ve planlama konularında bilgi ve beceri yönünden güçlenmelerini ve gelişmelerini sağlamak,

ğ) İşletmelerin pazarlama sorunlarına çözümler aramak, işletmelerin yurt içi ve yurt dışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini teminen gerekli çalışmaları yürütmek ve konuya ilişkin danışmanlık hizmetlerini en verimli olacak şekilde organize etmek,

h) Girişimcilik kültürünün ve ortamının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak, bu kapsamda girişimleri ve girişimcileri desteklemek,

ı) İşletmeler arasında iş birliğini geliştirmek, yerli veya yabancı sermaye katkısı ile gerçekleştirilecek ortak yatırımların oluşturulmasını ve yaygınlaştırılmasını desteklemek, yatırım ortamının iyileştirilmesi için gerekli tedbirleri almak ve destekleri sağlamak,

olarak belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

KOSGEB'i oluşturan idari organlar; Genel Kurul, İcra Komitesi ve Başkanlık'tır. Başkanlık, KOSGEB'in yürütme organı olup merkez teşkilatındaki birimler ile taşra teşkilatında yer alan KOSGEB Müdürlüklerinden oluşmaktadır.

Başkanlık, 81 ilde bulunan KOSGEB Müdürlükleri ile küçük ve orta ölçekli işletmelere destek ve hizmet vermektedir. Ayrıca, bilgilendirme ve rehberlik faaliyetlerini yürütmek üzere, kurum/kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolleri kapsamında oluşturulan ve 2024 yıl sonu itibarıyla sayıları 108'e ulaşan KOSGEB Temsilcilik Ofisleri de hizmet sağlamaktadır.

Başkanlıkta görevli asli personel 375 sayılı KHK'nın Ek 27'nci maddesine göre "İdari Hizmet Sözleşmesi" ile sözleşmeli olarak, sürekli işçiler ise 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında "Belirsiz Süreli İş Sözleşmesi" ile istihdam edilmektedir. Ayrıca Başkanlıkta 375 sayılı KHK'nın ek 6'ncı maddesi uyarınca sözleşmeli bilişim personeli de istihdam edilmektedir.

2024 yıl sonu itibarıyla KOSGEB'deki toplam personel sayısı 1.827'dir. Toplam personelin 644'ü uzman ve uzman yardımcılarından oluşmaktadır. 1.827 personelin 1.247'si taşra teşkilatında, 580'i ise merkez teşkilatında görev yapmaktadır. Merkez teşkilatında görev yapan personelden 21'i sözleşmeli bilişim personelidir.

1.3. Mali Yapı

KOSGEB'in gelirleri Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 236'ncı maddesinde;

a) Bakanlık bütçesine konulacak ödenekler,

b) Kamu iktisadi teşebbüsleri hakkında ilgili mevzuata tabi teşekkül, müessese ve bağlı ortaklıkların yıllık ve kurumlar vergisi matrahına esas kârlarının binde 1'i nispetinde ödeyecekleri aidatlar,

c) Sermayesinin yüzde 50'sinden fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait bankaların kurumlar vergisine matrah olan yıllık kârlarının yüzde 2'si nispetinde ödeyecekleri aidatlar (4603 sayılı Bankalar Kanuna tâbi bankalar hariç),

ç) Başkanlık tarafından verilecek hizmetler karşılığında alınacak ücretler,

d) Dış kaynaklardan sağlanan krediler,

e) Başkanlığa yapılacak bağış ve yardımlar ile Başkanlığın sahip olduğu mal ve haklardan kaynaklanan sair gelirler olarak belirlenmiştir.

Tablo 1'de görüleceği üzere, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile kanunlaşan KOSGEB bütçesi 7.733.324.000,00 TL'dir. Yıl içerisinde yapılan ödenek ekleme, aktarma ve dış finansman kaynağından kullanılan kredilerle yıl sonu ödeneği 18.981.876.300,00 TL'ye ulaşmıştır. Bu ödeneğin %92'sine tekabül eden 17.480.958.648,24 TL'si kullanılmıştır.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	1.449.828.000,00	1.701.427.000,00	1.632.032.366,04	96
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	168.790.000,00	268.151.400,00	248.872.913,14	93
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri*	226.738.000,00	420.928.700,00	368.698.697,84	88
04	Faiz Giderleri	0,00	2.115.633.20,00	2.115.573.225,97	100
05	Cari Transferler	3.480.218.000,00	2.640.538.000,00	2.121.319.098,52	80
06	Sermaye Giderleri	123.500.000,00	112.250.000,00	93.038.798,28	83
08	Borç Verme**	2.284.250.000,00	11.722.948.000,00	10.901.423.548,45	93
Toplam		**7.733.324.000,00**	**18.981.876.300,00**	**17.480.958.648,24**	**92**

*03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibi yıl sonu ödeneğinin 26.820.000 TL'si dış finansman kaynağıdır.
**08-Borç Verme tertibi yıl sonu ödeneğinin 6.588.163.000 TL'si dış finansman kaynağıdır.

Tablo 2'de görüleceği üzere, 2024 yılı gerçekleşmesi 15.052.802.930,29 TL olan toplam bütçe gelirinin; 11.792.904.000,00 TL'si hazine yardımı, 128.855.434,46 TL'si teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, 574.103.186,94 TL'si diğer gelirler, 2.557.397.668,04 TL'si alacaklardan yapılan tahsilatlardan oluşmaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)

03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	94.427.000,00	128.855.434,46	136
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	7.034.781.000,00	11.792.904.000,00	168
05	Diğer Gelirler	240.603.000,00	574.103.186,94	239
08	Alacaklardan Tahsilat	363.513.000,00	2.557.397.668,04	704
	Red ve İadeler (-)		-457.359,15	
Toplam		**7.733.324.000,00**	**15.052.802.930,29**	**195**

KOSGEB 2024 yılında faaliyet geliri olarak 13.868.831.619,85 TL elde etmiş, faaliyet giderleri ise 24.796.867.080,81 TL olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılı 382.511.461,36 TL'lik enflasyon düzeltmesi sonrasında 10.545.523.999,60 TL olumsuz faaliyet sonucu ile tamamlanmıştır.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Net Faaliyet Geliri (TL)	Enflasyon Düzeltmesi (TL)	Dönem Faaliyet Sonucu (TL)
24.796.867.080,81	13.868.831.619,85	382.511.461,36	-10.545.523.999,60

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kurumun muhasebe işlemleri Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı'na bağlı Muhasebe Müdürlüğü aracılığıyla Genel Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilke , standart ve usullere göre yürütülmektedir.

Muhasebe Müdürlüğü 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ikincil ve üçüncül mevzuatları çerçevesinde görev ve fonksiyonlarını yürütmektedir. Bu Kanuna göre muhasebe hizmeti, gelir ve alacakların tahsili, giderlerin ve borçların hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla ifade edilebilen değerler ile emanetlerin alınması, saklanması, ilgililere verilmesi, gönderilmesi ve diğer tüm mali işlemlerin kayıtlarının yapılması ve raporlanması işlemlerinden oluşmaktadır. Tüm mali işlemlerin muhasebe kayıtları, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi (BKMYS) içerisinde yapılmaktadır.

"Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar"ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

KOSGEB Teşkilat Yönetmeliğinde ve KOSGEB Merkez Teşkilatı Yönergesi'nde birimlerin görev, yetki ve sorumlulukları yer almakta olup, yetki devirleri ve sınırları yazılı hale getirilerek personele duyurulmuştur.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümleri 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 235'inci maddesi ile KOSGEB İnsan Kaynakları Yönetmeliği, KOSGEB Disiplin Yönetmeliği,

KOSGEB Rehberlik ve Denetim Kurulu Yönetmeliği ve KOSGEB KOBİ Uzmanlığı Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir.

Hassas Görevler Rehber'i hazırlanmış, Rehber'e uygun olarak ve iş akışları temel alınarak birimler tarafından bildirilen görevler konsolide edilip Başkanlığın Hassas Görev Listesi oluşturulmuş ve duyurusu yapılmıştır. Belirlenen görevler için riskler tanımlanmış, tanımlanan riskleri azaltmak için alınması gereken önlemler ve kontrol mekanizmaları belirlenmiştir.

Kurumda ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlaması yapılmakta ve yürütülmekte olup, KOSGEB Oryantasyon Eğitimi Programı kamuda etik ve kamu çalışanlarının dikkat etmesi gereken unsurlar ile etik kurallar" konularını da içermektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan idarenin birimleri ve personelin katkısıyla mevzuata uygun olarak hazırlanmıştır. 2024 Yılı Performans Programı, KOSGEB Stratejik Planı (2024-2028) ile uyumlu ve program esaslı bütçe sistemine uygun olarak hazırlanmıştır. Başkanlığın bütçesi, Program Esaslı Bütçe Sistemi'ne uygun olarak hedefler ve faaliyetler ile ilişkilendirilmiştir.

Risk Strateji Belgesi 2020 yılında kabul edilmiş, iç kontrol riskleri harcama birimlerini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Belirlenen risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verilmiş, kontrol faaliyetleri belirlenmiş, sorumlu birimler tespit edilmiştir. 2024 yılı Konsolide Risk Raporu oluşturulmuştur.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İş akış süreçleri 16 ana süreç 112 süreç ve 252 alt süreç olarak belirlenmiş ve personele duyurulmuştur.

Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesi'nde görevler ayrılığı ilkesi belirtilmekte olup idaredeki görevlendirmeler bu ilke dikkate alınarak yapılmaktadır. Kurumun ayrıca İmza Yetkileri Yönergesi de bulunmktadır.

Stratejik Plan hazırlık sürecinde tespit edilen hedef riskleri ile kontrol faaliyetleri tablosunda tespit edilen stratejik (kurumsal) riskler içinkontrol faaliyetleri ve sorumlular belirlenmiştir. Bu bilgilere ilişkin konsolide tablolar idare faaliyet raporlarında yayınlanmaktadır.

Ön mali kontrol çalışmaları İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar doğrultusunda hazırlanan KOSGEB Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesi kapsamında yürütülmektedir.

Bilgi İletişim Standartları

İdare faaliyet raporları mevzuata uygun olarak hazırlanmakta ve idarenin internet sitesinde yayımlanmaktadır. İdare faaliyet raporlarında performans programlarında belirlenen faaliyetlerin gerçekleşme durumları, birimler tarafından yıl içinde gerçekleştirilen diğer önemli faaliyetler ile stratejik planın değerlendirilmesine ilişkin bilgilere yer verilmektedir

KOSGEB 2023-2024 Yılları İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı'nı hazırlanmıştır. İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı'nda 79 genel şarta ilişkin eylemler yer almakta olup, bunlardan gerçekleştirilmesi planlananlar belirlenerek Uyum Eylem Planı içerisinde dönemsel olarak izlenmekte ve Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmektedir.

İzleme Standartları

İç kontrol sisteminin değerlendirilmesi İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı'nın değerlendirilmesi suretiyle yapılmaktadır. Değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu'na (İKİYK) raporlanmaktadır.

Başkanlıkta toplam on iç denetçi pozisyonu bulunmakta olup tamamı doludur. Mevcut iç denetçi sayısının iç denetim fonksiyonunun etkin olarak yerine getirilebilmesi için yeterli olduğu değerlendirilmektedir.

İç kontrol sistemi çalışmaları İç Denetim Birimi ile ortak yürütülmektedir.

İç kontrol güvence beyanı üst yönetici, mali hizmetler birim yöneticisi ve harcama birimi yöneticileri tarafından imzalanmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetiminin üst yönetim ve kurum personeli tarafından sahiplenildiği ve etkin işlediği düşünülmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI

Kurum Kodu : 64 **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	15.072.302.892,02
10	**Hazır Değerler**	4.874.127.205,97
102	BANKA HESABI	96.244,35
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.525.444.437,53
105	DÖVİZ HESABI	3.348.586.524,09
12	**Faaliyet Alacakları**	67.286.906,87
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	67.046.906,87
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	240.000,00
13	**Kurum Alacakları**	9.277.368.115,32
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	5.849.489.940,82
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.719.509.617,62
137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	993.362,05
138	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	-993.362,05
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	1.708.368.556,88
14	**Diğer Alacaklar**	788.485.784,54
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	788.485.784,54
15	Stoklar	4.419.309,49
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.419.309,49
16	**Ön Ödemeler**	55.870.192,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	55.870.192,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	4.745.377,83
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	4.745.377,83
2	DURAN VARLIKLAR	28.491.730.543,11
22	**Faaliyet Alacakları**	1.297.796,87
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.297.796,87
23	**Kurum Alacakları**	23.584.807.608,68
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	23.584.807.608,68
24	**Mali Duran Varlıklar**	3.336.609.803,09
240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	3.300.822.549,64
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	466.680.404,00
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-430.893.150,55
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.569.015.334,47
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	590.742.756,13

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	130.066.204,85
32	**Faaliyet Borçları**	24.761.953,31
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	24.761.953,31
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	50.930.288,06
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.466.785,12
333	EMANETLER HESABI	49.463.502,94
34	**Alınan Avanslar**	10.734,01
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	10.734,01
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	54.133.776,53
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	32.527.464,43
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	20.978.556,02
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	627.756,08
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	229.452,94
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	229.452,94
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	52.939.542.114,25
41	**Uzun Vadeli Dış Mali Borçlar**	52.592.747.080,01
410	DIŞ MALİ BORÇLAR HESABI	52.592.747.080,01
43	**Diğer Borçlar**	157.605,05
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	157.605,05
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	346.637.338,19
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	346.637.338,19
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	91,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	91,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-9.505.574.883,97
50	**Net Değer**	1.469.191.081,96
500	NET DEĞER HESABI	1.469.191.081,96
51	**Değer Hareketleri**	-1.747.724,89
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-1.747.724,89
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	16.498.008.638,99
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	16.498.008.638,99
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-16.925.502.880,43
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-16.925.502.880,43

252	BİNALAR HESABI	975.548.463,33
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	7.042.311,87
254	TAŞITLAR HESABI	1.429.186,11
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	78.559.205,14
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-175.081.226,98
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	90.774.638,87
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	38.930.582,98
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	19.346.496,22
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-58.277.079,20
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.015.142,50
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.015.142,50

AKTİF TOPLAMI 43.564.033.435,13

59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-10.545.523.999,60
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-10.545.523.999,60

PASİF TOPLAMI 43.564.033.435,13

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.341.613.602,27
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5.341.613.602,27
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	22.644.541,54
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	22.644.541,54
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	5.195.325,19
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	5.195.325,19
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	3.934.240,00
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	115.897,92
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	4.050.137,92

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 64 **Adı : KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	24.796.867.080,81
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	1.625.258.514,69
630	02	SOSYAL GÜVENLİK KUR.DEVLET PRİM GİD	248.872.913,14
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	449.541.213,10
630	04	Faiz Giderleri	2.115.573.225,97
630	05	CARİ TRANSFERLER	3.199.649.371,07
630	11	DEĞER VE MİKTAR DEĞİŞİMLERİ GİDERLERİ	16.207.492.686,77
630	13	AMORTİSMAN GİDERLERİ	57.358.718,73
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	9.586.106,33
630	15	KARŞILIK GİDERLERİ	172.031.540,13
630	20	SİLİNEN ALACAKLARDAN KAYNAKLANAN GİDERLER	679.744.284,18
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	30.391.551,00
630	99	Diğer Giderler	1.366.955,70

GİDERLER TOPLAMI (A) **24.796.867.080,81**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	13.868.978.814,87
600	03	TEŞEBBÜS VE MÜLKİYET GELİRLERİ	60.676.832,28
600	04	ALINAN BAĞIŞ VE YARDIMLAR İLE ÖZEL GELİRLER	10.894.491.501,40
600	05	DİĞER GELİRLER	1.172.281.053,73
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.741.117.141,90
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	399.448,47
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	12.837,09

GELİRLER TOPLAMI (B) **13.868.978.814,87**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	147.195,02
610	05	DİĞER GELİRLER	147.195,02

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **147.195,02**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **13.868.831.619,85**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **382.511.461,36**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-10.545.523.999,60**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**24.796.867.080,81**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**13.868.978.814,87**	**NET GELİR (D=B-C)**	**13.868.831.619,85**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**147.195,02**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-10.545.523.999,60**

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Sonu Personel Hizmet Sınıfı ve Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Ödenek-Gider Gerçekleşmeleri Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

KISALTMALAR

ÇED : Çevresel Etki Değerlendirmesi
ISO/IEC : Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi
KDV : Katma Değer Vergisi
KHK : Kanun Hükmünde Kararname
MTA : Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
PESTLE : Politik, Ekonomik, Sosyal, Teknolojik, Yasal, Çevreci
TÜBİTAK :Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
AR-GE : Araştırma Geliştirme

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Ticari Faaliyet Kapsamına Girmeyen Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerine İlişkin Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılması

2. Taşınmazların Kaydına İlişkin İşlemlerin Tamamlanmaması Nedeniyle Taşınmaz Hesaplarının Gerçeği Yansıtmaması

B. Diğer Bulgular

1. Maden Arama Kamplarında Kullanılmakta Olan Taşınırların Kayıt, Teslim ve Kullanımında Yönetmelik Uyumunun Sağlanması Adına Yeni Bir Sisteme Geçilmesinin Gerekmesi

2. Taşınır Malzemelerin Kayıt ve Kontrol Sürecinde Eksikliklerin Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA), ülkemizin maden ve hammadde kaynaklarını araştırmak, rezerv ve tenörlerini tespit ederek ekonomiye kazandırmak amacıyla 22.06.1935 tarihinde 2804 sayılı Kanun ile Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Direktörlüğü olarak kurulmuştur. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Direktörlüğünün adı, 13.12.1983 tarih ve 186 sayılı KHK'nin geçici 5'inci maddesiyle Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

Kurumun 2804 sayılı Kanun kapsamında görevleri; yer kabuğunun jeolojik yapısını ve özelliklerini araştırmak, Türkiye'nin jeolojik bilgilerini üretmek, genel jeolojik haritalar ve veri bankası oluşturmak, maden aramak, araştırmak, bulmak, bulunmasına ait alt yapı bilgilerini üretmek, geliştirmek amacıyla inceleme ve çalışmaları yapmak, yaptırmak, Ülkemizin kıta sahanlığına ait bilgiler üretmek, arşivlemek, değerlendirmek ve kullanıcıların erişimine sunmak, yer bilimleri ve madencilik ile ilgili araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile analiz/test deney, ürün ve süreç geliştirme çalışmaları yapmak, doğal afetlerle ilgili araştırmalar yapmak ve alt yapı bilgisi oluşturmak, çevre jeolojisi, jeoteknik, arazi kullanım potansiyeli ve Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) konularında görüş oluşturmak, incelemeler yapmak, plan ve harita hazırlamak, alt yapı bilgileri üretmek, görev alanı ile ilgili olarak personel yetiştirmek, yetiştirilmesine yardım etmek, bu amaçla çalışan kuruluşlar ile iş birliği yapmak, uzman kuruluşlar ile uluslararası düzeyde faaliyet yürütmek, yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerle bilimsel ve teknik iş birliği yapmak, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinlikleri düzenlemek ve desteklemek, görev alanı ile ilgili yayın faaliyetlerinde bulunmak, fizibilite raporları hazırlamak, dokümantasyon, enformasyon ve bilgi bankası oluşturmak, müze ve arşiv gibi destek birimleri kurmaktır.

2804 sayılı Kanun'da 04.06.2016 tarihinde yapılan değişiklik ile MTA Genel Müdürlüğü görevleri kapsamına giren iş ve hizmet konularında 11.09.1981 tarih ve 2522 sayılı Kamu Kuruluşlarının Yurt Dışındaki İhalelere Katılması Hakkında Kanun'a tabi olmaksızın, bağlı bulunduğu Bakanlık onayı ile yurt dışında arama ve araştırma faaliyetleri yapmaya, bu faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla yurt içinde ve yurt dışında şirket kurmaya, yerli ve/veya yabancı gerçek veya tüzel kişilerle yurt içinde ve yurt dışında şirket veya ortaklık kurmaya, imtiyazlı ortak olmaya, şirketler veya ortaklıklarla ilgili her türlü pay, hisse senedi ve diğer

ortaklık paylarını alıp satmaya ve yurt dışında çalışma büroları açmaya yetkili kılınmıştır. Bu çerçevede hazırlanan MTA Genel Müdürlüğünün Yurt Dışı Faaliyetlerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 24.8.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

MTA Genel Müdürlüğünün Kurum faaliyetlerini yönlendiren ana mevzuat;

- 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Kanunu,
- 3213 sayılı Maden Kanunu,
- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu,
- Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü Maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Usul ve Esaslar
- 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu,
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,
- 6085 sayılı Sayıştay Kanunu.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı bir Kurum olan Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 5018 sayılı Kanuna ekli II-Sayılı Cetvelde belirtilen B- Özel Bütçeli Diğer İdareler arasında yer almaktadır.

Kurum teşkilat yapısı; Genel Müdür ve dört Genel Müdür Yardımcısı, dokuz ana hizmet birimi, yedi danışma ve denetim birimi, altı yardımcı hizmet birimi ile Sivas, Konya, Ankara, Malatya, İzmir, Balıkesir, Zonguldak, Kocaeli, Adana, Trabzon, Van, Diyarbakır illerinde teşkilatlanan on iki Bölge Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Merkez Birimlerini oluşturan Daire Başkanlıklarının yapılanması teknik dairelerde Daire Başkanı, Koordinatör, Birim Yöneticisi; idari dairelerde ise Daire Başkanı, Şube Müdürü, Servis Şefi şeklindedir.

Bölge Müdürlükleri, Genel Müdür Yardımcısına bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Bölge Müdürlüklerinin yönetimi; bir Bölge Müdürü, iki Bölge Müdür Yardımcısı, Planlama Koordinasyon, Jeoloji-Etüt, Sondaj-Hafriyat ve Makine İkmal olmak üzere dört Başmühendislik ile Personel, İdari İşler, Muhasebe, Büro Satın Alma Servis Şefliklerinden oluşmaktadır.

MTA arama-araştırma çalışmaları yılı yatırım programı çerçevesinde Kuruluş Kanunu'nun 10'uncu maddesi gereğince hazırlanan ve Bakanlık onayı ile yürürlüğe giren İş Programı kapsamında oluşturduğu projeler ile yürütülmektedir. Projeler, ana hizmet birimlerinin koordinatörlüğünde, Bölge Müdürlüklerinin lojistik desteği ile sürdürülmektedir.

2024 yılı sonu itibarıyla Kurumda istihdam edilen toplam 2647 personelin hizmet sınıfları ile merkez ve taşra teşkilatı itibarıyla dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Sonu Personel Hizmet Sınıfı ve Dağılımı

Hizmet Sınıfı		Merkez	Bölge	Toplam
Memur	Teknik Hizmetler Sınıfı	1.115	401	1.516
	Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	230	195	425
	Avukatlık Hizmetleri Sınıfı	9	0	9
	Sağlık Hizmetleri Sınıfı	11	0	11
	Yardımcı Hizmetler Sınıfı	12	1	13
	Toplam Memur	**1.377**	**597**	**1.974**
Kadrolu İşçi		**389**	**253**	**642**
Sözleşmeli Personel		**13**	**18**	**31**
Genel Toplam		**1.779**	**868**	**2.647**

Ayrıca Kurum adına yurt dışında eğitim gören öğrencilerin 08.04.1929 tarih ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı koordinasyonuyla yurt dışına gönderildiği, öğrenci seçiminde MTA tarafından belirlenen konularda eğitim gören öğrencilerin tercih edildiği, ödemelerin tamamının MEB tarafından yapıldığı, bu şekilde 184 öğrencinin eğitim için yurtdışına gönderildiği, gönderilen 184 öğrenciden 145'inin Kurumda işe başladığı, 39 öğrencinin eğitime devam ettiği tespit edilmiştir.

1.3. Mali Yapı

MTA Genel Müdürlüğü 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi özel bütçeli bir kamu idaresi olup hazineden bütçe kanunları ile aldığı ödeneklerin yanında görevleri kapsamında yapmakta olduğu analiz, danışmanlık ve sondaj faaliyeti ile kamuya ait maden sahalarının satışı karşılığında aldığı buluculuk haklarından elde ettiği özel gelirler ile faaliyetlerini yürütmekte ve giderlerini finanse etmektedir.

Kurumun mali işlemleri; 5018 sayılı Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak

düzenlenen ve Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenen esaslara uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmektedir.

Kurumun merkezi mali iş ve işlemleri Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından, Bölge Müdürlüklerinin mali işlemleri ise muhasebe birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kurum, Genel Müdürlükte bulunan Muhasebe Yetkilisi ve buna bağlı 12 Bölge Müdürlüğünde kurulu muhasebe birimleri ile Genel Müdürlükte 18 ve Bölge Müdürlüklerinde 12 olmak üzere toplam 30 harcama birimi ile mali iş ve işlemlerini yürütmektedir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile MTA Genel Müdürlüğünün 2024 yılı bütçesine 358.350.000,00 TL öz gelir, 5.000.000,00 TL net finansman ve 4.386.637.000,00 TL hazine yardımı olmak üzere toplam 4.749.987.000,00 TL gelir ve 4.749.987.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. MTA'nın 2024 mali yılı sonu bütçe ödeneği, başlangıç bütçesine yıl içinde eklenen 724.062.166,95 TL ve başlangıç bütçesinden düşülen 23.022.200,00 TL ödenek ile birlikte toplam 5.451.026.966,95 TL olmuştur.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Ödenek-Gider Gerçekleşmeleri Tablosu

2024 YILI GİDER GERÇEKLEŞMELERİ (TL)						
Giderler	**Başlangıç Bütçesi**	**Eklenen**	**Düşülen**	**Toplam Ödenek**	**Yıl Sonu Gerçekleşme**	**Yıl Sonu Gider Gerçekleşme Oranı (%)**
Toplam Gider	**4.749.987.000,00**	**724.062.166,95**	**23.022.200,00**	**5.451.026.966,95**	**5.370.082.739,70**	**98,52**
01-Personel Giderleri	1.845.012.000,00	92.691.600,00	0,00	1.937.703.600,00	1.921.778.967,69	99,18
02-Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	293.270.000,00	958.400,00	0,00	294.228.400,00	287.777.173,96	97,81
03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri	247.016.000,00	54.678.200,00	0,00	301.694.200,00	272.216.100,94	90,23
05-Cari Transferler	150.689.000,00	0,00	23.022.200,00	127.666.800,00	118.859.141,85	93,10
06-Sermaye Giderleri	2.000.000.000,00	575.733.966,95	0,00	2.575.733.966,95	2.555.451.355,26	99,21
08-Borç Verme	214.000.000,00	0,00	0,00	214.000.000,00	214.000.000,00	100,00

Yatırım Programı başlangıç ödeneği 2.000.000.000,00 TL olup 17.05.2024 tarihli ve 32549 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2024/7 Tasarruf Tedbirleri Genelgesi kapsamında 300.000.000,00 TL kesinti yapılmıştır. 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 35'inci maddesi gereği önceki yıllarda açılmış akreditiflere ilişkin devredilen kredi artıklarının yılı bütçesinin ilgili tertiplerine ödenek kaydı işlemi yapılır.” ibaresine göre 2023 yılından 2024 yılına devreden 22.790.267,43 TL akreditif artığı karşılığı ödenek olarak ilave edilmiştir. 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu’nun 5’inci maddesinin ikinci fıkrası ve bu Kanun'a bağlı E-Cetvelinin 38'inci maddesinin (c) fıkrası kapsamında 4.993.000,00 TL yedek ödenek ekleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca aynı Kanun'un 6’ncı maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında 847.950.700,00 TL gelir fazlası ödenek ekleme işlemi yapılmıştır. 06-Sermaye Giderleri bütçesi 2.575.733.967,43 TL’ye revize edilmiş olup 2.555.451.355,26 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ayrıca, Kurum tarafından yürütülmekte olan TÜBİTAK tarafından desteklenen projeler ve “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yerbilimleri ve Madencilik Alanında Gerçekleştirilecek Çalışmalar Projesi” kapsamında yapılan çalışmalar için kullanılacak olan toplam 2.150.572,13 TL ile “Azerbaycan Nahçıvan Parağaçay Kapıcık Molibden Gümüşlü Polimetalik Yataklar İçin Uluslararası Değerlendirme Projesi” kapsamında 4.974.274,34 TL

Kurumun hesaplarında yer almaktadır

Kurumun yatırım bütçesi Yılı Yatırım Programı ve Yılı İş Programı kapsamında, projelere tahsis edilmekte olup 2024 yılı arama-araştırma çalışmaları 100 adet proje (yatırım projesi ve ücretli işler) ve 181 adet kampta yürütülmüştür. Projeler arama-araştırma faaliyeti çerçevesinde olup bunlarla ilgili yapılan alımlar 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (f) bendi ve "*Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3 Üncü Maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Usul ve Esaslar*" kapsamında yapılmaktadır. Bu alımlardan, Usul ve Esaslar'ın 17'nci maddesinin (ç) bendine göre "*4734 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin (d) bendinde belirtilen ve büyükşehir belediyesi sınırlan dahilinde bulunan idareler için Kamu İhale Kurumunca her yıl güncellenen parasal limit tutarının dört katına kadar olan alımlar*." (2024 yılı için 622.756,00x4=4.491.024,00 TL'ye kadar olan alımlar)" doğrudan temin usulü ile ve bu tutarları aşan alımlar ise söz konusu Usul ve Esaslar'ın 15'inci ve 16'ncı maddelerine göre ihale usulü ile yapılmaktadır.

Yatırım Projeleri ile Ücretli İşler Kapsamında;

- Maden ve Jeotermal Kaynak Arama ve Araştırmalar projesinde 1.646.834.590,39 TL,
- Jeolojik ve Jeofizik Araştırmalar projesinde 214.209.840,48 TL,
- Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar projesinde 82.359.442,75 TL,
- Havadan Elektromanyetik Araştırmalar projesinde 147.865.927,95 TL,
- Bilgi Sistemleri idame ve Yenileme projesinde 46.378.249,86 TL,
- Muhtelif İşler projesinde 329.960.074,34 TL,
- İlama Bağlı Kamulaştırma için 8.722.574,43 TL,
- Kamu kurum/kuruluşlarına yapılan ücretli işlerde 79.120.655,06 TL,

olmak üzere toplam 2.555.451.355,26 TL harcama gerçekleşmiştir.

Kurum Bütçe Giderleri önceki yıla göre toplamda %66,34 oranında artmış olup bütçe

giderlerinin içinde en önemli artış %88,33 oranı ile Personel Giderleri kaleminde gerçekleşmiştir.

2024 yılı başlangıç bütçesinde 358.350.000,00 TL olarak öngörülen öz gelir 1.230.855.690,56 TL gerçekleşirken; 4.386.637.000,00 TL olarak öngörülen hazine yardımı ise 4.309.642.000,00 TL gerçekleşmiştir. Toplam gelir gerçekleşmesi 5.545.497.690,56 TL olmuştur. 2024 yılı bütçe gelir gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda özet olarak yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

Bütçe Geliri (TL)	2024 Yılı		
	Gelir Tahmini	Gerçekleşme	
		Miktar	(%)
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	**4.386.637.000,00**	**4.309.642.000,00**	**98,24**
Hazine Yardımı (Cari)	2.342.000.000,00	2.560.012.000,00	109,31
Hazine Yardımı (Sermaye)	2.044.637.000,00	1.749.630.000,00	85,57
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	**110.590.000,00**	**283.076.331,06**	**255,97**
Şartname, Basılı Evrak, Form Satış Gelirleri	40.000,00	58.391,60	145,98
Kitap, Yayın vb. Satış Gelirleri	1.550.000,00	10.596.571,06	683,65
Laboratuvar Deney ve Analiz Gelirleri	3.600.000,00	8.316.191,02	231,01
Kamu Kurumlarından Alınan Maden ve Jeotermal Kaynak Arama ve Araştırma Gelirleri	35.000.000,00	177.913.230,38	508,32
Diğer Hizmet Gelirleri	18.000.000,00	4.333.605,81	24,08
Lojman Kira Gelirleri	1.400.000,00	1.326.332,34	94,74
Diğer Taşınmaz Kira Gelirleri	21.000.000,00	20.428.208,30	97,28
Taşınır Kira Gelirleri	30.000.000,00	60.103.800,55	200,35
Diğer Gelirler	**247.760.000,00**	**947.779.359,50**	**382,54**
Kişilerden Alacaklar Faizleri	10.000,00	202.950,87	2.029,51
Diğer Faizler	250.000,00	1.214.954,19	485,98
Buluculuk ve Katkı Payları	90.000.000,00	116.939.110,95	129,93
Maden ve Jeotermal Kaynak Ruhsat Saha Devir Payları	150.000.000,00	806.914.039,79	537,94
Kişilerden Alacaklar	500.000,00	1.887.361,33	377,47
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	7.000.000,00	20.620.942,37	294,58
Net Finansman	**5.000.000,00**	**5.000.000,00**	**100,00**
Bütçe Geliri Toplamı	**4.749.987.000,00**	**5.545.497.690,56**	**116,75**

Kurum Bütçe Gelirleri ise önceki yıla göre %82,39 oranında artmış olup bu artışta en önemli pay %112,57 ile Diğer Gelirlere aittir.

MTA Genel Müdürlüğü Sosyal Tesislerinin 2024 yılı açılış bütçesi 2.865.032,08 TL olup, yıl içinde 26.915.535,78 TL gelir elde edilmesine karşılık 22.130.093,37 TL gider gerçekleşmiş ve 2025 yılına 7.650.474,49 TL devredilmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kanun'a tabi Özel Bütçeli bir idare olan Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğünün mali iş ve işlemleri Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Kurumun Muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" (BKMYBS) üzerinden yürütülmektedir. Kurumun mali raporları aynı sistem üzerinden üretilmektedir.

MTA mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur" denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri 5018 sayılı Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ile belirlenmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve buna bağlı olarak çıkarılan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin kurulması zorunlu hale gelmiştir.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, MTA Genel Müdürlüğü iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

26.01.2022 tarih ve 184316 sayılı Makam Oluru ile İç Denetim Birim Başkanlığı tarafından hazırlanan “MTA Genel Müdürlüğü Hassas Görev Belirleme Rehberi” yürürlüğe girmiştir. Kurumun tüm birimlerinin katılımlarıyla hazırlanan MTA Genel Müdürlüğü Risk Yönetimi Eylem Planı ile Hassas Görev Envanteri İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu tarafından son hali verilerek 13.12.2022 tarih ve 272448 sayılı Makam Oluru ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Kalite Yönetim Sistemi kapsamında Kurum personeline “Çalışan Memnuniyet Anketi” ve Kurum müşteri ihtiyaç ve beklentilerini ölçmeye yönelik “Müşteri Memnuniyeti Anketi” düzenli aralıklarla yapılmaktadır. Hizmet Standartları ve Hizmet Envanteri Tablosu güncellenmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

İdare, kendi birimleri ve personelinin katkılarıyla içerik olarak mevzuata uygun stratejik plan hazırlamış ve en son hazırlanan 2024-2028 Stratejik planı yürürlüğe konulmuştur.

Kurum bütçesinin performans hedefleri ve faaliyetlerle ilişkilendirildiği, Stratejik Plan kapsamında, Kurumun Stratejik Riskleri kurum personelinin katılımıyla Politik, Ekonomik, Sosyal, Teknolojik, Yasal, Çevreci (PESTLE) analizi ile belirlenmiştir.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

2024-2028 yıllarını kapsayan stratejik planında yer alan amaçlar doğrultusunda belirlenen hedeflere ilişkin Kurumun karşılaşacağı riskler ile risk önleyici, düzeltici ve etki azaltıcı kontrol faaliyetleri belirlenmiştir. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından; Genel Müdürlüğün risk yönetimi stratejisinin belirlenmesi, risk yönetimine ilişkin organizasyon yapısının oluşturulması, risklerin tespit edilmesi, değerlendirilmesi, gözden geçirilmesi ile izleme ve raporlama prosedürlerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan Risk Strateji Belgesi olarak yürürlüğe konulan Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Kurumsal Risk Yönetimi Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanan “Risk Yönetimi Uygulama Rehberi” yürürlüğe girmiştir.

“Birim Risk Yönetimi Eylem Planı”, “Kurum Risk Yönetimi Eylem Planı” ve “Hassas Görev Envanteri Formu” belgelerinin hazırlanması sonucunda “Kurum Hassas Görev

Envanteri" 20.12.2023 tarih ve 379216 sayılı Makam Olur'u ile güncellenerek yürürlüğe girmiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiş, iş akış süreçleri belirlenmiştir.

İdarenin yaptığı görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesini dikkate aldığı, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yapıldığı, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi ve disiplin işlemlerinin genel mevzuat hükümlerine göre yapıldığı, bu hususlara yönelik insan kaynakları politikası belirlendiği, hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlendiği, ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlamasının yapıldığı görülmüştür.

Yetki devirleri ve sınırları İmza Yetkileri Yönetmeliği çerçevesinde yazılı olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte Kurum imza yetkileri yönetmeliğinin güncelleme çalışmaları oluşturulan komisyon marifetiyle devam etmektedir. Her yıl Merkez Harcama Birimleri tarafından Bölge Müdürlüklerine arazi kamplarının iş ve işlemlerine yönelik olarak harcama ve ihale yetkisi devri Makam Olur'u ile yapılmaktadır. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kurumun 2008/8 sayılı Taşınır Mal Yönetmeliğinin Uygulanması ile ilgili Genelgesi mülga edilerek güncel mevzuat ve Kurumun ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanan 2023/5 sayılı Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Taşınır İşlemleri Genelgesi yürürlüğe girmiştir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

Bilimsel Dokümantasyon ve Tanıtma Dairesi Başkanlığı tarafından kayıt ve dosyalama sisteminin güncel ve güvenilir olması için çalışmalar yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Kurumda yapılan denetimlerde maden arama, araştırma, analiz gibi pek çok ARGE faaliyeti ile satın alma ve ön muayene/kabul/kontrol işlemleri başta olmak üzere yönetimsel konuların çoğunda ihtiyaç olan tüm kurumca kullanılabilecek bir yönetim bilgi sistemi veya maden ARGE faaliyetleri için süreci tamamen kapsayıcı bir intranet sisteminin oluşturulması ihtiyacının olduğu gözlenmiştir.

Kurumun başlıca görev alanında yer alan jeoloji araştırma faaliyetleri; ülkemiz doğal kaynaklarının aranması ve araştırılmasına yönelik jeolojik özelliklerin tespiti, maden aramacılığı, enerji hammadde aramacılığı, doğa kaynaklı afet ve çevre kirliliği ve buna benzer Kurum görev tanımlarını kapsayan birçok çalışmalara alt yapı oluşturmak üzere; yerkabuğu yapısının ve jeodinamik evriminin anlaşılmasına yönelik stratigrafi, tektonik, sedimantoloji, paleontoloji, petrografi, petroloji, uzaktan algılama alt bilim dallarında yapılan çalışmalar ile birlikte; deprem jeolojisi kapsamında aktif tektonik, paleosismoloji, aktif volkan izleme ve sismo-tektonik konularında yapılan güncel jeolojik çalışmaların yapıldığı pek çok madencilik ve ARGE sürecinde; kapsayıcı bir yönetim bilgi sistemi veya maden ARGE yönetim sistemi şeklinde bir programın oluşturulması, kamp şeflikleri-kamplar-Bölge Müdürlükleri-Merkez Birimleri arasındaki iletişimin daha etkin ve hızlı gerçekleştirmesi ihtiyacı gözlemlenmiştir.

İdare faaliyet raporlarının kurumun web sitesinde yayınlandığı, Kurumda Standart Dosya Planına uygun şekilde belgelerin dosyalanıp arşivlendiği, ayrıca Elektronik Belge Yönetim Sistemi Belgenet üzerinde de aynı uygulamanın yapıldığı, mevcut bilgi yönetim sistemlerinin bilgi güvenliğini ve yedekleme gerekliliklerini sağlayacak şekilde dizayn edilip ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemine sahip olan Kurumun buna uygun şekilde güvenlik ve yedekleme prosedürlerini oluşturduğu, 29.11.2017 tarihli ve 2981 sayılı Bakanlık Oluru ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde başlayan konsolidasyon çalışmalarının Kurumu da kapsayan bölümünün 2024 yılı sonuna kadar tamamlanmasının planlandığı, Bakanlık bünyesinde ve Bakanlık tarafından belirlenen mevkiide Felaket Kurtarma Merkezinin kullanılmaya başlanılacağı, Kurum tarafından gerekli koordinasyonun sağlanarak sürecin yürütüldüğü görülmüştür.

İzleme Standartları

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu Makam Olur'u ile kurulmuş olup MTA Genel Müdürlüğü İç Kontrol Yönergesi kapsamında görev ve sorumluklar belirlenmiştir.

Her yıl İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu hazırlanarak Üst Yöneticiye sunulmaktadır.

İç Denetim Birimi Başkanlığında 6 adet iç denetçi bulunmaktadır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcut olup her iç denetim faaliyetinde iç kontrol sisteminin yeterliliği değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Ticari Faaliyet Kapsamına Girmeyen Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerine İlişkin Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılması

Ticari faaliyet kapsamına girmeyen mal ve hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin ödenen katma değer vergisinin (KDV) indirim konusu yapılmasının mümkün olmamasına rağmen 191 İndirilecek KDV hesabına kaydedilmek suretiyle indirim konusu yapıldığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle, yapılan harcamaların katma değer vergisi ile ilişkisinin doğru kurulmaması sonucunda indirilecek katma değer vergisinin yüksek boyutlara ulaşıp verginin dönemler arasında yüksek tutarlı olarak devretmesine sebebiyet verildiği görülmüştür.

Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, Enerji Bakanlığına bağlı özel bütçeli bir kurum olup; "Özel Bütçe" 5018 sayılı Kanun'un "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesinde *"bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenen"* kamu idaresi olarak tanımlanmıştır.

Kurum, çerçevesi mevzuatla çizilmiş olan görev alanında, yaptığı faaliyetler ile kamu hizmeti yürütmektedir. Bu kapsamda, merkezi yönetim bütçe kanunu ile kendisine verilen bütçe ile harcamalarını finanse etmektedir. Yapılan harcamaların katma değer vergisi açısından kamu hizmeti olarak ele alınması gerekmektedir. Nitekim, bu durum katma değer vergisi mevzuatında da açıkça düzenlenmiştir.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun "Verginin konusunu teşkil eden işlemler" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemler katma değer vergisine tabidir"* denildikten sonra, *"1. Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler"* ifadelerine yer verilmiş ve devamında Kamu Kurumlarınca sunulanlar ile ilgili olarak ise;

"...

g) Genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birliklere, üniversitelere, dernek ve vakıflara, her türlü mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların veya bunlara ait veya tabi diğer müesseselerin ticari, sınai, zirai ve mesleki nitelikteki teslim ve hizmetleri,

...

Ticari, sınai, zirai faaliyet ile serbest meslek faaliyetinin devamlılığı, kapsamı ve niteliği Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre; Gelir Vergisi Kanunu'nda açıklık bulunmadığı hallerde, Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre tayin ve tespit edilir.

Bu faaliyetlerin kanunların veya resmî makamların gösterdiği gerek üzerine yapılması, bunları yapanların hukuki statü ve kişilikleri, Türk tabiyetinde bulunup bulunmamaları, ikametgah veya işyerlerinin yahut kanuni merkez veya iş merkezlerinin Türkiye'de olup olmaması işlemlerin mahiyetini değiştirmez ve vergilendirmeye mani teşkil etmez."

ifadelerine yer verilmiştir. Buna göre yasal metinden de anlaşılacağı üzere kamu kurumlarınca sağlanan ticari, sınai, zirai ve mesleki nitelikte olmayan teslim ve hizmetler KDV'nin konusuna girmemektedir.

Nitekim söz konusu madde ile yapılan düzenlemenin ayrıntısı, Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nin verginin konusuna ilişkin "Kamu Kurum ve Kuruluşları, Dernek ve Vakıflar ile Mesleki Kuruluşların Vergilendirilmesi" başlıklı (I/B-2) bölümünde açıkça yer almıştır. Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nin *"Kamu Kurum ve Kuruluşları, Dernek ve Vakıflar ile Mesleki Kuruluşların Vergilendirilmesi" başlıklı bölümünde; "3065 sayılı Kanunun (1/3-g) maddesinde sayılan; genel bütçeye dâhil idareler, özel bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler, üniversiteler, dernek ve vakıflar ile her türlü mesleki kuruluşların ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyet kapsamına girmeyen, kuruluş amaçlarına uygun teslim ve hizmetleri vergiye tabi değildir."* ifadesi ile bahse konu husus daha net bir şekilde açıklanmıştır.

3065 sayılı Yasa'nın "Vergi indirimi" başlıklı 29/1 inci maddesinde, mükelleflerin, yaptıkları vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan KDV'den, bu Kanunda aksine hüküm

olmadıkça, faaliyetlerine ilişkin olarak kendilerine yapılan teslim ve hizmetler sırasında hesaplanan KDV ile ithalat sırasında ödenen KDV'yi indirebilecekleri hükme bağlanmıştır. Ancak; mezkûr Kanun'un 30/a maddesine göre, vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan KDV'nin indirimi mümkün değildir. Ayrıca yine mezkûr Kanun'un 33/1'inci maddesinde *"Bu Kanuna göre indirim hakkı tanınan işlemlerle indirim hakkı tanınmayan işlemlerin bir arada yapılması halinde, fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisinin ancak indirim hakkı tanınan işlemlere isabet eden kısmı indirim konusu yapılır."* denilmiştir. Bu hüküm ve açıklamalar çerçevesinde Kurumun indirilecek KDV ve dolayısıyla Devreden KDV uygulamalarının hatalı olduğu açıkça görülmektedir.

Kurum, maden arama faaliyetlerinde yaptığı işlemleri üç farklı biçimde gerçekleştirmektedir. Bunları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

- Kurumun kendi ruhsat sahasında, kurumun bütçe imkanlarıyla gerçekleştirilen maden arama faaliyetleri,
- Kurumun kendi ruhsat sahasında, sondaj hizmeti satın alarak gerçekleştirilen maden arama faaliyetleri,
- Başka ruhsat sahasında, kurumun kendi imkanlarıyla, ücret karşığında sağladığı maden arama faaliyetleri,

Yer verilen maden arama faaliyetlerinin gerçekleştirme biçimine göre, yapılan harcamaların katma değer vergisi karşısındaki durumu da değişiklik göstermektedir. Kurumun, kendisine mevzuatla verilen kamu hizmetini gerçekleştirmek için kendi ruhsat sahasında, kendi bütçe imkanlarıyla yaptığı faaliyet katma değer vergisinden istisna, özel sektöre ya da başka bir kamu kurumuna ücret karşılığında sağladığı maden arama faaliyetleri ise katma değer vergisinin doğmasını gerektirmektedir.

Ancak, Kurum'un katma değer vergisi uygulamasında yukarıda açıklanan faaliyetin niteliği dikkate alınmadan, bütün harcamalar katma değer vergisine tâbiymiş gibi ele alınmaktadır. Bunun sonucu olarak, katma değer vergisinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan hesaplar yanlış kullanılarak, mali tabloların hatalı sonuçlar üretmesine sebebiyet verilmektedir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "191 İndirilecek katma değer vergisi hesabı" başlıklı 125'inci maddesinde, bu hesabın; *"katma değer vergisi mükellefi kamu idarelerince katma değer vergisi mükellefiyetine konu mal ve hizmet satın alınması sırasında ilgililere ödenen katma değer vergisi"* için, "391 Hesaplanan katma değer vergisi hesabı" başlıklı 303'üncü maddesinde ise, bu hesabın; *"katma değer vergisi mükellefi kamu*

idarelerince teslim edilen mal veya ifa edilen hizmetler üzerinden hesaplanan katma değer vergisi" için kullanılacağı belirtilmiştir. Buna ek olarak, ay sonlarında bu iki hesabın birbirine mahsup edilip, verginin ödenmesi ya da devretmesine yönelik belirlemenin yapılacağı ifade edilmektedir. Hesaplanan KDV'nin, İndirilecek KDV'den büyük olması neticesinde kalan tutarın 360 Ödenecek Vergi Fonlar Hesabı'na kaydedilip ödenecek vergi olarak muhasebeleştirileceği, tersi durumda ise 190 Devreden Katma Değer Vergisi Hesabı'na kaydedilip diğer dönemlere devredeceği düzenlenmiştir.

Kamu idaresinde, faaliyet ayrıştırması yapılmayıp bütün harcamalardan doğan katma değer vergisi 191 İndirilecek KDV hesabında muhasebeleştirilmektedir. Aynı ölçüde 391 Hesaplanan KDV oluşmadığı için 190 no'lu hesaba aktarılan Devreden KDV tutarları yüksek boyuta ulaşmaktadır.

2022 ve 2023 raporlarında da yer alan söz konusu hatalı hususa ilişkin 190 Devreden KDV hesabının borç kalanında yer alan ve dönemler itibarıyla aktarılan tutar; 266.739.961,26 TL'den 520.918.078,65 TL'ye ulaşarak 1 yılda %100'e yakın bir oranda artış göstermiş ve uygulamanın sürdürülemez olduğu değerlendirmesi yapılmıştı. 2024 yılına gelindiğinde yapılan denetimler neticesinde uygulamanın bulguda vurgulanan noktalar doğrultusunda değiştirildiği, 190 Devreden KDV hesabının borç kalanında ise 540.421.841,78 TL bakiye oluşmuş artış hızının yavaşlatıldığı görülmüştür. Artış hızının yavaşlamasına rağmen 190 Devreden KDV hesabında yer alan hatalı tutarın mali tablonun hatalı sonuç üretmesi açısından hala önemli bir tutar olması nedeniyle ve bu hesapların yanlış kullanılmasından dolayı mal ve hizmet alımlarında ve satışlarında 630 Giderler Hesabı ya da ilgili varlık hesaplarının kullanılması gerektiği halde kullanılmaması neticesinde hem faaliyet sonuçları tablosu hem de bilanço hatalı sonuç üretmektedir. Söz konusu hususun raporda yer almasının uygulama akıbetinin izlenmesi açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Taşınmazların Kaydına İlişkin İşlemlerin Tamamlanmaması Nedeniyle Taşınmaz Hesaplarının Gerçeği Yansıtmaması

Kurum taşınmazlarına ilişkin muhasebe kayıtlarının incelenmesi sonucunda; Kurumun mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazlara ilişkin taşınmaz formlarının usulüne uygun olarak oluşturulmadığı, taşınmazlara ilişkin bedel belirleme çalışmalarının tamamlanmadığı ve muhasebede yer alan taşınmaz kayıtlarının fiili durumu yansıtmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda taşınmazların kamu kaynağı olduğu belirtilmiş, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların bu kaynakların muhasebeleştirilmesinden ve raporlanmasından sorumlu oldukları ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda oldukları hüküm altına alınmıştır.

Kanun'un "Malî hizmetler birimi" başlıklı 60'ıncı maddesinde, idarenin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınmazlara ilişkin icmal cetvellerini düzenleme görevi mali hizmetler birimine tevdi edilmiştir.

Aynı Kanun'un "Taşınır ve taşınmaz işlemleri" başlıklı 44'üncü maddesinde, taşınmazların kaydına ilişkin usul ve esaslar konusunda Cumhurbaşkanına (02.07.2018 öncesi Bakanlar Kurulu) yetki verilmiş, bu kapsamda hazırlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik 02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'te özel bütçeli idarelerin de içinde yer aldığı genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazların kaydının ve icmal cetvellerinin bu Yönetmelik uyarınca yapılacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik'in ekinde taşınmazların cinslerine göre oluşturulmuş kayıt planına yer verilmiş, "Kayıt şekli" başlıklı 7'nci maddesinde ise, "Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar", "Tapuda Kayıtlı Olmayan Taşınmazlar", "Orta Malları" , "Genel Hizmet Alanları" ve "Sınırlı Aynî Haklar ile Kişisel Haklar ve Tahsisler" için Yönetmelik'in ekinde ayrı ayrı formlar bulunduğu, kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince söz konusu formların hazırlanacağı ve mali hizmetler birimine gönderileceği, mali hizmetler birimince bu formların konsolide edilerek taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulacağı hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında ise taşınmaz bedelinin her bir taşınmaz için nasıl tespit edileceği ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş, bu kapsamda tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli üzerinden, bunun belirlenememesi durumunda ise sırasıyla rayiç bedel veya iz bedeli üzerinden kayıtlara alınacağı belirtilmiştir. Diğer taşınmazlar için ise maliyet bedeli ve rayiç bedel konusunda bir düzenleme yapılmamış, bu taşınmazların kaydında doğrudan doğruya iz bedelinin esas alınacağı ifade edilmiştir.

Maliyet bedeli ve rayiç bedelin belirlenmesinde yaşanılan sıkıntılardan dolayı Yönetmelik'in Geçici 1'inci maddesinde 2014 yılında değişikliğe gidilerek söz konusu değerler belirleninceye kadar emlak vergi değerleri üzerinden fiili envanterlerin ve icmal cetvellerinin hazırlanması öngörülmüş, bu işlemin en geç 30.09.2014 tarihine kadar tamamlanması zorunlu tutulmuştur. Aynı maddede muhasebe birimine de çeşitli yükümlülükler getirilmiş, icmal cetvellerinin hazırlanması üzerine muhasebe birimi tarafından muhasebede kayıtlı taşınmazların 01.10.2014 tarihine kadar ilgili hesaplardan çıkarılıp aynı tarihte fiili envanter bilgileri üzerinden yeni muhasebe kayıtlarının yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında ise maliyet bedeli ve rayiç değer konusunda yapılacak çalışmanın en geç 31.12.2017 tarihine kadar tamamlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Yönetmelik'in Geçici 1'inci maddesinde yapılan düzenleme ile kamu idarelerine daha önceden muhasebe kayıtlarına giren hatalı taşınmaz kayıtlarını fiili duruma göre tamamen düzeltme imkânı getirilmiş, 2014 yılının Ekim ayına kadar bu işlemin emlak vergi değerleri üzerinden yapılma kolaylığı da sağlanmıştır. Maliyet bedeli ve rayiç değer belirlenmesi için 2017 yılının sonuna kadar kurumlara tüm işlemlerini ve muhasebe kayıtlarını Yönetmelik'e uygun hale getirmeleri için 3 yıllık ilave bir süre daha tanınmıştır.

Yapılan incelemelerde; Kurum tarafından 2014 yılı Ekim ayına ve 2017 yılının sonuna kadar yerine getirilmesi gereken zorunluluklara uyulmadığı, Kurum taşınmazlarına ilişkin formların Yönetmelik'in amir hükümlerine uygun hale getirilmediği görülmüştür. 2024 yılı sonu itibarıyla da gerekli çalışmaların henüz tamamlanmadığı, Kurum taşınmaz icmal cetveli düzenlenmesine rağmen taşınmaz formlarının doğru olarak tutulmaması nedeni ile fiili durum arasında bağlantının kurulmadığı tespit edilmiştir.

Kurum taşınmazlarının kayıt ve kontrol işlemleri İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir. Söz konusu Daire Başkanlığı tarafından Kurumun mülkiyetinde ve tasarrufunda olan taşınmazlara ilişkin çalışmalar yapılmış ve taşınmaz bilgi sistemi oluşturulmuştur. Ancak, taşınmaz bilgi sisteminde yer alan taşınmaz bedelinin hangi esasa göre belirlendiği; maliyet bedelinin mi, rayiç bedelin mi yoksa emlak vergi değerinin mi hesaplamaya esas alındığı tam olarak anlaşılamamıştır.

Bununla birlikte, Yönetmelik ekinde yer alan taşınmaz formları da usulüne uygun olarak hazırlanmamış, bu formlarda yer alan tapu detay bilgileri, mevcut kullanım şekli, edinme şekli ve tescil tarihi gibi önemli sütunlar boş bırakılmıştır.

Sonuç olarak; Kurum taşınmazlarının kayıt ve kontrol işlemleri ile görevli birim tarafından vakit kaybetmeksizin fiili envanter çalışmaları tamamlanmalı, tapuda kayıtlı taşınmazlar için maliyet bedelleri (bunun mümkün olmaması durumunda sırasıyla rayiç bedel veya iz bedeli), diğer taşınmazlar için ise iz bedelleri esas alınarak taşınmaz formları eksiksiz bir biçimde oluşturulmalıdır. Hazırlanacak bu formlar esas alınarak mali hizmetler birimi tarafından icmal cetvellerinin hazırlanması, mali tablolarda yer alan taşınmaz kayıtları bu yeni bilgilere göre güncellenerek fiilî durumla kaydî durumun eşitliğinin sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Maden Arama Kamplarında Kullanılmakta Olan Taşınırların Kayıt, Teslim ve Kullanımında Yönetmelik Uyumunun Sağlanması Adına Yeni Bir Sisteme Geçilmesinin Gerekmesi

Bölge Müdürlükleri sorumluluk alanlarında yer alan sondaj kamplarına gönderilen ve sahada kullanılmak üzere bekletilen kimyasal malzemelerin henüz tüketilmeden taşınır çıkış kaydının yapıldığı, çıkış kaydı yapılan malzemelerin uygun olmayan koşullarda muhafaza edilmeye çalışıldığı, yeterli depolama olanağı olmayan Bölge Müdürlükleri ve kamp şefliklerinin söz konusu malzemeleri sahada muhafaza etmesinin oldukça zor olduğu, henüz tüketilmeden çıkış yapılması neticesinde malzeme kullanımında suiistimal riskinin arttığı tespit edilmiştir.

Söz konusu tespit 2022 yılında da yapılmış ve ilgili yıl raporunda yer almıştır. Aradan geçen zamanda uygulamanın akıbeti izlemeye alınmış, daha fazla bölge müdürlüğü ve kamp bu süreçte denetime tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda hatalı hususların devam ettiği, mevcut taşınır yönetim şekliyle de söz konusu sorunların çözüme kavuşturulamayacağı düşüncesi hasıl olmuştur.

Uygulamada; ülkenin her noktasında yer alabilen sondaj kamplarında kullanılmak üzere ilgili Bölge Müdürlüğü sorumluluk alanına girmesine rağmen birtakım yüksek değer ihtiva eden kimyasal malzeme merkezden toplu alım yapılarak gönderilmekte ve kamplarda tüketilmektedir. Dolayısıyla bu malzemenin giriş, çıkış, kayıt ve kullanım gibi durumlarına bölge müdürlüğünde görev yapan taşınır yetkililerinin bir dahli bulunmamaktadır. Merkezden çıkış yapılarak gönderilen kimyasal malzeme, doğal olarak günlük kullanım karşılığı olan

miktarda değil, belli bir süre yeterli gelecek miktarda olmaktadır. Bu durum tüketim malzemesinin henüz kullanılmadan toplu bir şekilde çıkış yapılması sonucunu doğurmaktadır. Buna ek olarak; gönderilen malzeme herhangi bir "devir" niteliği taşımamakta, nitekim zaten hesaplardan "tüketim" olarak çıkmış bir malzeme olduğundan kamplarda malzemenin teslim/devir alındığına dair sorumluluğu üstlenen bir personel bulunmamakta, herhangi bir belge de düzenlenmemektedir. Kampa ulaşan malzemenin çıktığı miktarda ulaşıp ulaşmadığına delalet edecek sistem ve belge düzeni sağlanmadığından, malzeme miktarı her gönderim için büyük ölçüde risk barındırmaktadır. Ayrıca; bu malzemenin kamplarda muhafaza şekli de herhangi bir düzene dayanmamakta, her kampta farklı olan uygulamalar gözlemlenmektedir. Halihazırda bu malzemeler kamplara ulaştığı anda zaten tamamı kullanılmış olarak raporlanmış olarak gelmektedir, dolayısıyla tamamı tüketilmiş görünen malzeme için stok yönetimi yapmanın ve uygun fiziksel alan yaratmanın ilk andan itibaren anlamını yitirdiği değerlendirilmektedir.

Gelinen noktada belge düzeninde etkinlik sağlanması ve taşınır kullanımında sorumluluk üstlenilmesi adına sistem değişikliği elzem haline gelmiştir.

10.10.2024 tarih, 32688 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin (n) bendinde taşınır bilişim sistemi;

Bu Yönetmeliğin uygulanmasında kullanılacak olan ve taşınır kayıt ve yönetim işlemleri çerçevesinde düzenlenmesi gereken kayıt, belge ve benzeri içeriklerin elektronik ortamda oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafaza edilmesi ile ibrazını sağlamak amacıyla ilgili idare tarafından; veri güvenliğini ve doğruluğunu temin eden, verilerin içerik, üst veri, format ve ilişkisel özelliklerini koruyan, verilerin ilişkili olduğu fonksiyon veya işlemler için delil teşkil eden, ilgili süreçler arasında birlikte işlerlik standartlarını ve güvenlik politikalarını gözeten ve entegrasyona açık şekilde hazırlanan elektronik/yazılımsal sistem" olarak tanımlanmıştır.

Aynı maddenin (ö) bendinde taşınır kayıt yetkilisi;

"Taşınırları teslim alan, sorumluluğundaki ambarlarda muhafaza eden, kullanıcılarına ve kullanım yerlerine teslim eden, bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara göre kayıtları tutan, bunlara ilişkin belge ve cetvelleri düzenleyen ve bu hususlarda hesap verme sorumluluğu çerçevesinde taşınır kontrol yetkilisi ve harcama yetkilisine karşı sorumlu olan görevliler" olarak tanımlanmıştır. Mezkûr Yönetmelik'in "Taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri" başlıklı 6'nci maddesinin 1'inci fıkrasında; taşınır kayıt yetkililerinin "*harcama yetkililerince, memuriyet veya çalışma unvanına bağlı kalmaksızın"*, görevlendirilebileceği ve taşınır işlemleri yoğun harcama birimleri için bu görevin birden fazla kişiye de verilebileceği

düzenlenmiştir. 6'ıncı maddenin 4'üncü fıkrası ise taşınır kayıt ve kontrol yetkililerinin görev ve sorumluluğuna ilişkindir. Buna göre; *"Harcama birimince edinilen taşınırlardan muayene ve kabulü yapılanları cins ve niteliklerine göre sayarak, tartarak, ölçerek teslim almak, giriş kayıtlarını yapmak, doğrudan tüketilmeyen ve kullanıma verilmeyen taşınırları sorumluluğundaki ambarlarda muhafaza etmek.", "Taşınırların giriş ve çıkışına ilişkin kayıtları tutmak, bunlara ilişkin belge ve cetvelleri düzenlemek ve taşınır mal yönetim hesap cetvellerini istenilmesi hâlinde konsolide görevlisine göndermek.", "Tüketime veya kullanıma verilmesi uygun görülen taşınırları ilgililere teslim etmek."* ve *"Kayıtlarını tuttuğu taşınırların yönetim hesabını hazırlamak ve harcama yetkilisine sunulmak üzere taşınır kontrol yetkilisine teslim etmek."* bahse konu yetkililerin görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır.

Uygulamada her kamp için bağlı bulunan harcama biriminin harcama yetkilisince birer taşınır kayıt yetkilisinin memur ya da diğer görevliler arasından görevlendirilmesi, kamplarda kimyasal malzeme için ambar hüviyeti gösteren korunaklı alanlar oluşturulması ve görevlendirilen taşınır kayıt yetkililerinin bu ambarın sorumluluğunu üstlenmesi gerekmektedir. Merkezde görev yapan taşınır kayıt yetkilisince toplu bir şekilde alınarak kampın belli bir süre ihtiyacını karşılayacak miktarda tüketim malzemesini gönderirken çıkış yapmaması; varlık işlem fişi düzenleyerek "ambarlar arası devir" suretiyle göndermesi ve kampta yer alan ve kendi sorumluluğu altında taşınır bilişim sisteminde tanımlı bir "ambar" bulunan taşınır kayıt yetkilisince de sisteme devredilme kaydı düşülen ve gönderilen tüketim malzemesini varlık işlem fişi düzenleyerek teslim alması ve ambarda muhafaza etmesi, ihtiyaca binaen, kamp şefi tarafından düzenlenecek olan "Taşınır İstek Belgesi" karşılığında tüketime vermesi, tüketilen malzemenin günlük olarak mezkur Yönetmelik'in "Defterler" başlıklı 9'uncu maddesinde düzenlenen "Tüketim Malzemeleri Defteri" üzerine Yönetmelik eki örnek-1 doğrultusunda günlük olarak işlemesi gerekmektedir. Yapılan tüketimin her seferinde muhasebeye bildirilmesi zorunlu değildir. Nitekim aynı Yönetmelik'in *"Devir alınan taşınırların girişi" başlıklı 19'uncu maddesinde "Aynı harcama biriminin ambarları arasındaki taşınır devirlerinde düzenlenen Varlık İşlem Fişi muhasebe birimine gönderilmez."* hükmü yer almaktadır. Bu doğrultuda tüketim malzemeleri defterine dayanılarak oluşan tüketim miktarlarının 30'uncu maddenin 3'üncü fıkrasında belirtilen sürelere göre muhasebeye bildirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda anlatılan sistemde, MTA gibi personeli zorlu saha şartlarında görev yapan bir kurum için belge düzeni oluşturmanın oldukça zor olduğu ortadadır. Nitekim Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Kamu idarelerince yapılabilecek düzenlemeler ile defter, belge ve cetvellerin elektronik ortamda tutulması" başlıklı 11'inci maddesinde; kapsamda yer alan her bir işlem ve

düzenlenen her bir belgenin elektronik ortamda düzenlenmesi esası benimsenmiş ve hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda başta sistemi uygulanabilir kılmak, sonraki aşamalarda da etkinliği artırmak doğrultusunda; sistemde sıklıkla kullanılacak olan "Varlık İşlem Fişi", "Taşınır İstek Belgesi" ve "Tüketim Malzemeleri Defteri" gibi belgelerin tablet vb. elektronik araçlar üzerinden düzenlenmesi ve bu araçların ambarlar arası devir yapan merkez ve kamplardaki taşınır kayıt yetkilileri ile malzemeleri kullanan kamp şeflerinin kullanımına sunulması gerekmektedir. Elektronik araçlarda kullanılacak yazılımın, kurum taşınır bilişim sistemine entegre edilerek sistemdeki belgeleri düzenlemeye imkân tanıyacak şekilde geliştirilmesi, bu araçların sorumluluk alacak personelin ilgili belgelere kolaylıkla elektronik imza atabilecek şekilde olması da bir diğer önemli gerekliliktir.

Yer verilen mevzuat hükümleri ve yapılan açıklamalar doğrultusunda, maden arama kamplarında tüketilen kimyasal malzemelerde nakliye ve kullanımların taşıdığı riski ortadan kaldırmak, bu süreçte görev yapan personel arasından malzemeyi gönderen, teslim alan ve muhafaza eden ile kullananların bu işlemlerini mevzuata uygun hale getirmek ve bu doğrultuda sorumluluk almasını sağlamak adına, önerilen sistemin ivedilikle kurulmasının kritik düzeyde önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Taşınır Malzemelerin Kayıt ve Kontrol Sürecinde Eksikliklerin Bulunması

Taşınır işlemlerine ilişkin kayıtlar üzerinde gerçekleştirilen incelemeler neticesinde, ayrıntıları aşağıda belirtildiği üzere Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerine aykırı bazı hususların bulunduğu görülmüştür.

· Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Belge ve cetveller" başlıklı 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; demirbaş, makine ve cihazların kamu görevlilerinin kullanımına verilmesinde 6/A örnek numaralı Taşınır Teslim Belgesi düzenleneceği, (ç) bendinde ise Dayanıklı Taşınırlar Listesinin, Taşınır Kod Listesinin (B) bölümünde gösterilen taşınırlardan oda, büro, bölüm, geçit, atölye, garaj ve servislere tahsis edilenler için düzenleneceği ve bunlar için Taşınır Teslim Belgesi düzenlenmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların kullanıma verilmesi" başlıklı 23'üncü maddesinin birinci fıkrasında da dayanıklı taşınırların Taşınır İstek Belgesi düzenlenmek suretiyle talep edileceği, talep edilen dayanıklı taşınırların Taşınır Teslim Belgesi düzenlenerek kullanıma verileceği hüküm altına alınmıştır.

Ancak yapılan incelemede; büro malzemeleri, masa, etajer, sehpa, halı gibi Dayanıklı Taşınırlar Listesinde yer alan taşınırlar için aynı anda Taşınır Teslim Belgesi düzenlendiği ve dizüstü bilgisayar, televizyon, koltuk, sabit telefon, printer, monitör ve askılık gibi taşınırlar için de Taşınır Teslim Belgesi düzenlendikten sonra söz konusu taşınırlara Dayanıklı Taşınırlar Listesinde de yer verildiği görülmüş olup atölyelerde kullanılan, kompresör, öğütücü, kırıcı gibi taşınırların fiili kullanımda olduğu halde kullanıma verildiğine ilişkin söz konusu belgelerin ise düzenlenmediği, taşınır kayıtlarında ambarda gözüktüğü, tespit edilmiştir.

Uygulamada karışıklığa yol açmamasını teminen belge içeriklerinin mükerrer olmaması ve taşınırların mevzuatın öngördüğü şekilde kullanıma verilerek kayıtlara alınması gerekmektedir.

· Mezkûr Yönetmelik'in "İade edilen taşınırların girişi" başlıklı 18'inci maddesinde; kullanıma verilen tüketim malzemelerinden herhangi bir nedenle iade edilenlerin, iadeyi yapan birim yetkilisinin onayını taşıyan ve iade edilen malzemenin cins ve miktarını belirten belge karşılığında teslim alınacağı ve Varlık İşlem Fişi düzenlenerek tekrar giriş kaydedileceği, fişin birinci nüshasının taşınırları iade edene verileceği, tüketim malzemesi olarak sınıflandırılan taşınırlardan, üzerine kayıt yapmak veya yeniden formatlanmak ya da doldurulmak suretiyle tekrar kullanılması mümkün olanların, görevin tamamlanmasını takiben ambara iadesinin zorunlu olduğu, kullanıma verilen dayanıklı taşınırlardan, herhangi bir nedenle ilgililerince iade edilenler için Varlık İşlem Fişi düzenlenmeyeceği, bu taşınırların kullanıma verilmelerinde düzenlenmiş olan Taşınır Teslim Belgesinin, taşınırın geri alındığına ilişkin ilgili bölümü imzalanarak kişiye geri verileceği ve kayıtların buna göre güncelleneceği hüküm altına alınmıştır.

Ancak yapılan incelemede, Dayanıklı Taşınırlar Listesi ve Taşınır Teslim Belgelerinde 2012 yılından kalma bilgilerin yazılı olduğu, emekliye ayrılan çalışanların üzerindeki taşınırların dahi ilgililerin üzerinden düşülmediği, Taşınır Kayıt Yetkilisi değiştiği halde belgelerde eski sorumluların imzalarının bulunduğu ve söz konusu belge ve listelerde herhangi bir güncelleme yapılmadığı tespit edilmiştir.

· Yönetmelik'in "Tüketim suretiyle çıkış" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasında, Tüketim malzemelerinin Taşınır İstek Belgesi karşılığında düzenlenerek Varlık İşlem Fişi ile çıkış kaydedileceği, ancak fiziki olarak ambara girişi olmadan doğrudan tüketimi yapılan taşınırların ilgilisine teslim edildiğine dair tutanak ve benzeri belge bulunması durumunda Varlık İşlem Fişi ile kayıtlardan çıkışında ayrıca Taşınır İstek Belgesi aranmayacağı, üçüncü

fıkrasında ise Varlık İşlem Fişi düzenlenmeden hiçbir şekilde tüketim malzemesi çıkışı yapılamayacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, kampta kullanılan tüketim malzemelerinin bir kısmının satın alındığı an doğrudan giderleştirildiği, hizmet binalarında kullanılan malzemelerinin bir kısmının (kırtasiye malzemesi, toner vb.) ise fatura kesildiğinde taşınır kayıt sistemine girişinin olduğu daha sonra ödeme gerçekleştiğinde tamamının çıkışının yapıldığı tespit edilmiştir.

· Yönetmelik'in "Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler" başlıklı 32'nci maddesinin beşinci fıkrasında ambar sayım işlemlerinin tamamlanmasından sonra oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarında bulunan taşınırların Dayanıklı Taşınırlar Listeleri esas alınarak sayılacağı ve sayım sonuçlarının Sayım Tutanağında "Ambarda Bulunan Miktar" ile "Ortak Kullanım Alanlarında Bulunan Miktar" sütunlarında gösterileceği belirtilmiştir. Yapılan incelemede, ambar düzenin bulunmadığı, kullanımdaki taşınırların hurda vasfı taşıyan taşınırlar ile birlikte muhafaza edildiği ve fiili sayıma müsait olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla mevzuatta öngörülen sayım işlemlerinin sağlıklı bir şekilde yapılmasının mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

· Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların numaralanması" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında, giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt yetkilisi tarafından bir sicil numarası verileceği ve bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtileceği hüküm altına alınmış olmasına rağmen Kamu İdaresine ait dayanaklı taşınırlar için verilen sicil numaralarının, taşınırların üzerinde belirtilmesine ilişkin barkodlama çalışmalarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; yukarıda maddeler halinde sayılan eksiklikler dolayısıyla bazı harcama yetkililerinin, taşınır kayıt ve kontrol süreçlerine ilişkin sorumluluklarını tam anlamı ile yerine getirmediği tespit edilmiş olup söz konusu eksikliklerin giderilerek taşınır işlemlerinin ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesi önem arz etmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Katma Değer Vergisine İlişkin Hatalı Uygulamalar Neticesinde Kurum Hesaplarında Yüksek Tutarlı ve Sürdürülemez Boyutta Devreden Katma Değer Vergisi Oluşması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Kurumun KDV uygulamasında bulgu doğrultusunda gereken revizyonlar yapılmakla birlikte, mali tabloyu etkileyen tutarda 2023 yılına göre azalma gerçekleştirilmemiş, artış önlenmiştir. Uygulamanın akıbetinin izlenmesi ve mali tabloda yer alan tutarın hala yüksek tutarda olması nedeniyle, bulgu konusu husus 2024 denetim raporunda da yer almıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 57

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.259.153.824,11
10	**Hazır Değerler**	12.062.904,57
102	BANKA HESABI	54.814,87
105	DÖVİZ HESABI	11.691.822,45
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	316.267,25
12	**Faaliyet Alacakları**	207.422.087,86
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	128.226.043,25
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	77.164.101,92
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.031.942,69
13	**Kurum Alacakları**	110.123.332,12
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	110.003.657,01
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	119.675,11
14	**Diğer Alacaklar**	2.464.113,89
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.464.113,89
15	Stoklar	318.341.151,76
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	318.341.151,76
16	**Ön Ödemeler**	68.294.361,95
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	67.081.696,25
164	AKREDİTİFLER HESABI	1.212.665,70
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	24.030,18
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	24.030,18
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	540.421.841,78
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	540.421.841,78
2	DURAN VARLIKLAR	28.554.955.023,28
22	**Faaliyet Alacakları**	192.196.625,73
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	186.464.461,10
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	5.732.164,63
24	**Mali Duran Varlıklar**	1.621.591.972,95
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.947.591.972,95
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-326.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	26.741.166.424,60
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	23.372.972.969,17
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	6.270.000,00
252	BİNALAR HESABI	2.668.830.074,13
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	529.669.890,06

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	518.981.055,21
32	**Faaliyet Borçları**	107.215.091,18
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	107.215.091,18
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	34.625.588,47
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.885.718,51
333	EMANETLER HESABI	31.739.869,96
34	**Alınan Avanslar**	135.223.948,74
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	135.223.948,74
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	38.046.349,65
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	30.615.769,67
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	6.858.623,80
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	571.956,18
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	203.870.077,17
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	203.870.077,17
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	209.343.153,93
43	**Diğer Borçlar**	6.426,98
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.426,98
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	209.336.726,95
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	209.336.726,95
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	29.085.784.638,25
50	**Net Değer**	3.324.170.698,06
500	NET DEĞER HESABI	3.324.170.698,06
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	25.236.344.424,01
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	25.236.344.424,01
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.803.994.155,03
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-5.803.994.155,03
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	6.329.263.671,21
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.329.263.671,21
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

254	TAŞITLAR HESABI	3.717.866.446,92
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	164.780.876,26
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.738.293.580,38
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	19.069.748,44
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	106.685.533,17
263	ÜRÜN VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME GİDERLERİ HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-106.685.533,17
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	7.366.353,31
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-7.366.353,31

AKTİF TOPLAMI 29.814.108.847,39

PASİF TOPLAMI 29.814.108.847,39

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	109.099.564,55
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	109.099.564,55
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	331.013.891,12
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	331.013.891,12
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	11.044.710,53
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	11.044.710,53
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	314.232.012,50
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	161.136.270,37
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	475.368.282,87

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 57 **Adı : MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	5.557.554.688,11
630	01	Personel Giderleri	2.064.986.052,80
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	287.777.173,96
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	245.182.511,17
630	05	Cari Transferler	118.971.458,52
630	11	Değer ve Miktar Değişim Giderleri	200.408,33
630	13	Amortisman Giderleri	574.213.288,74
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	162.405.277,07
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.810.510,13
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	437.711,22
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.101.570.293,98
630	99	Diğer Giderler	2,19

GİDERLER TOPLAMI (A) **5.557.554.688,11**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	5.512.366.854,12
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	332.287.187,63
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.232.478.601,93
600	05	Diğer Geliler	944.690.823,13
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	505.108,16
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	2.405.133,27

GELİRLER TOPLAMI (B) **5.512.366.854,12**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	16.678.920,86
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	145.376,84
610	05	Diğer Geliler	16.533.544,02

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **16.678.920,86**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **5.495.687.933,26**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **6.391.130.426,06**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **6.329.263.671,21**

GİDERLER TOPLAMI(A) **5.557.554.688,11**
GELİRLER TOPLAMI(B) **5.512.366.854,12**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **16.678.920,86**

NET GELİR (D=B-C) **5.495.687.933,26**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **6.329.263.671,21**

MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İstihdam Şekline Göre 2024 Yılı Personel Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Ödenek - Gider Gerçekleşmeleri Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

KISALTMALAR

ÇED	:	Çevresel Etki Değerlendirmesi
EYS	:	Entegre Yönetim Sistemi
GYMY	:	Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
KOS	:	Kontrol Ortamı Standartları
MAPEG	:	Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
QDMS	:	Kalite ve Entegre Yönetim Sistemi Yazılımı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Daimi Nezaretçilerin Hukuki Statüsünün Güçlendirilmesi İhtiyacının Bulunması

2. Madencilik Faaliyetlerinin Denetiminde Uygulanan Denetim Yönteminin Sorunlara Neden Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

9 Temmuz 2018 tarih ve 30473 üçüncü mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 118'inci maddesi ile Maden İşleri Genel Müdürlüğü ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü kaldırılmış ve bu iki Genel Müdürlük birleştirilerek bu Genel Müdürlüklerin görev, yetki ve sorumluluklarını haiz Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) kurulmuştur. 15 Temmuz 2018 tarih ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile MAPEG'in teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bağlı kuruluşu olan MAPEG'in kurulumu 7 Aralık 2018 tarihi itibarıyla tamamlanmıştır.

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG), 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hüküm ve tasarrufu altında olan maden ve petrol kaynaklarının, milli menfaatlere uygun olarak aranmasını, işletilmesini, geliştirilmesini, üretilmesini, kaynakların ülke yararına kullanılmasını sağlamak, temel ilke ve politikaların belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, bilimsel, teknik ve idari çalışmaları yapmak, düzenlemek, desteklemek, koordine etmek ve denetlemek üzere kurulmuştur.

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü kurum faaliyetlerini yönlendiren ana mevzuat aşağıdadır;

- 3213 sayılı Maden Kanunu,
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,
- 6085 sayılı Sayıştay Kanunu,
- 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu,
- 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 4 nolu Kararnamesi,
- 21.09.2017 tarihli ve 30187 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maden Yönetmeliği,
- 21.06.2005 tarihli ve 25852 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği,
- 15.07.2015 tarihli ve 29417 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maden Atıkları Yönetmeliği,
- 23.05.2018 tarihli ve 30429 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maden Bölgelerine ve Ruhsatların Taşınmasına İlişkin Yönetmelik.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz, özel bütçeli bir kuruluştur. Genel Müdürlük görevlerini, Genel Müdüre bağlı Özel Kalem Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Personel Dairesi Başkanlığı, İç Denetim Birim Başkanlığı ve 3 Genel Müdür Yardımcısına bağlı 18 Daire Başkanlığı vasıtasıyla yürütmektedir.

İstihdam şekline göre personel sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: İstihdam Şekline Göre 2024 Yılı Personel Tablosu

İstihdam Şekli	Personel Sayısı	Açıklama
Memur	507	657 sayılı Kanuna tabi personel
Sözleşmeli - 4/B	75	Yeraltı Maden Uzmanları
Sözleşmeli - 4/B	0	Yerüstü Maden Uzmanı
Sözleşmeli - 4/B	14	Diğer Sözleşmeli Personel
Geçici Görevli	14	Bakanlık ve diğer kurumlardan görevlendirilen
Sürekli İşçi	87	Temizlik, güvenlik, kalorifer, tesisat, veri girişi, tarama
GENEL TOPLAM	**697**	

1.3. Mali Yapı

MAPEG Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulmuş olup 5018 sayılı Kanun'a ekli II sayılı cetvelin B kısmında yer alan özel bütçeli bir idaredir. Özel bütçeli idareler, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen kamu idareleridir.

2024 Yılı Bütçe Kanunu ile Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün 2024 yılı bütçesine 1.239.800.000,00 TL öz gelirler, 20.000.000,00 TL net finansman ve 2.314.251.000,00 TL Hazine yardımı olmak üzere toplam 3.574.051.000,00 TL gelir ve 3.574.051.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. MAPEG' in 2024 mali yılı sonu bütçe ödeneği, başlangıç bütçesine yıl içinde eklenen 362.437.275,89 TL ödenek ile 3.936.488.275,89 TL olmuştur.

Yıl sonu bütçesinden yapılan 85.148.275,89 TL tenkis ve düşüm sonucunda nihai bütçe ödeneği 3.851.340.000,00 TL olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılı bütçe gider gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda özet olarak yer almaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Ödenek - Gider Gerçekleşmeleri Tablosu

Giderler	Başlangıç Ödeneği (TL)	Eklenen (TL)	Düşülen (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)	Yıl Sonu Gider Gerçekleşme Oranı (%)
Toplam Gider	**3.574.051.000,00**	**362.437.275,89**	**85.148.275,89**	**3.851.340.000,00**	**3.118.006.811,47**	**80,96**
01-Personel Giderleri	474.892.000,00	47.517.880,00	7.038.500,00	515.371.380,00	506.784.207,52	98,33
02-Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	64.752.000,00	4.355.000,00	0,00	69.107.000,00	66.748.066,76	96,59
03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri	141.447.000,00	252.733.904,00	12.107.484,00	382.073.420,00	360.459.735,49	94,34
05-Cari Transferler	2.744.960.000,00	2.525.000,00	0,00	2.747.485.000,00	2.134.742.137,47	77,70
06-Sermaye Giderleri	145.000.000,00	55.305.491,89	63.305.491,89	137.000.000,00	49.272.664,23	35,97
08-Borç Verme	3.000.000,00	0,00	2.696.800,00	303.200,00	0,00	0,00

2024 yılı başlangıç bütçesinde öngörülen 1.239.800.000,00 TL öz gelir 2.100.323.344,04 TL olarak gerçekleşmiş, öngörülen 2.314.251.000,00 TL Hazine yardımı 971.727.300,00 TL gerçekleşmiş ve öngörülen 20.000.000,00 TL net finansman kurum içi finansman ihtiyacı nedeniyle 238.938.000,00 TL olmak üzere toplam gelir gerçekleşmesi 3.310.988.644,04 TL olmuştur. 2024 yılı bütçe gelir gerçekleşmelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda özet olarak yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

Bütçe Geliri (TL)	Gelir Tahmini (TL)	2024 Yılı Gerçekleşme	
		Miktar (TL)	(%)
Hazine Yardımı	2.314.251.000,00	971.727.300,00	41,99
Diğer Hizmet Gelirleri	125.000.000,00	290.508.563,52	232,41
Maden Arama Ruhsat Bedeli Gelirleri	300.000.000,00	431.076.129,70	143,69
Maden İşletme Ruhsat Bedeli Payları	600.000.000,00	815.562.053,59	135,93
Ruhsat Taban Bedeli Gelirleri	210.000.000,00	424.092.171,00	201,95
Diğer Çeşitli Gelirler	4.800.000,00	139.084.426,23	2.897,59
Net Finansman	20.000.000,00	238.938.000,00	1.194,69
Bütçe Geliri Toplamı	**3.574.051.000,00**	**3.310.988.644,04**	92,64

Maden Ruhsatları ile ilgili Talep Bedelleri, Diğer Hizmet Gelirleri ve Arama Ruhsat Gelirleri ile İşletme Ruhsat Gelirlerinde yeniden değerleme artışı oranında gelir tahmini yapılmış olup tabloda da görüleceği üzere öngörülenden fazla gelir gerçekleşmiştir.

Genel Müdürlüğün Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre 2024 Yılında Giderler Toplamı

3.128.142.497,66 TL ve Gelirler Toplamı 3.216.159.278,53 TL olup İndirim İade İskonto Toplamı ise 12.236.333,50 TL'dir. Böylece kurumun Net Geliri 3.203.922.945,03 TL olmuştur. Ayrıca Maddi Duran Varlıklarda 790.340.293,64 TL Enflasyon Düzeltmesi yapılmıştır. MAPEG'in 2024 Yılı Net Olumlu Faaliyet sonucu ise 866.120.741,01 TL olarak gerçekleşmiştir.

MAPEG'in gelir kalemleri Hazine yardımı, net finansman ve öz gelirlerinden oluşmakta olup kurumun sosyal tesis, döner sermaye ve özel hesapları bulunmamaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kanuna tabi özel bütçeli bir idare olan Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün mali iş ve işlemleri Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Kurumun Muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının "*Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi*" üzerinden yürütülmektedir. Kurumun mali raporları aynı sistem üzerinden üretilmektedir.

Muhasebe kayıtlarının süreklilik, dönemsellik, tam açıklama, tutarlılık ve önemlilik ilkeleri gereğince güvenilir ve şeffaf bir şekilde tutulmasını sağlamak amacıyla 19.10.2021 tarihi itibari ile Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü *"E-Tahsilat"* sistemine geçiş yapmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen e-tahsilat çalışması, Genel Müdürlük tahsilatlarının manuel veri girişi şeklinde yapılmayıp muhatap Bankalar (T.C. Ziraat Bankası, Vakıfbank, Halk Bankası, Ziraat Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası) üzerinden online tahsilat şeklinde yapılmasını sağlamaya yöneliktir.

Maden mevzuatına göre Ruhsat Taban Bedeli, Arama Ruhsat Bedeli, İşletme Ruhsat Bedeli (%20) ve Diğer Hizmet Gelirlerinden oluşan tahsilatları doğrudan Kurumun bütçe geliri olarak tahsil edilmekte olup Devlet Hakları, İşletme Ruhsat Bedeli (%50 Hazine Payı), İdari Para Cezaları ve İhale Bedeli doğrudan Kurumun geliri olmadığından Kamu İdare Payları hesaplarında muhasebeleştirilmektedir.

E-Tahsilat sistemi ile birlikte bütün hesaplarda e-maden üzerinden tahakkuk işlemi gerçekleştirilmek suretiyle bankalar tarafından online tahsil edilerek, manuel tahakkuk işlemi yapılmadan doğrudan Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sisteminde Ön Muhasebe

ekranına yansıtılıp Muhasebe Yetkilisi tarafından onaylandıktan sonra tahakkuklar muhasebeleştirilmektedir.

MAPEG mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur" denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ile belirlenmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve buna bağlı olarak çıkarılan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin kurulması zorunlu hale gelmiştir.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlük teşkilat şeması ve fonksiyonel görev dağılımları belirlenmiş olup, daha sonra yine Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile kısmi değişiklikler yapılarak son halini almıştır. Genel Müdürlüğün organizasyon yapısı, temel yetki ve sorumluluk dağılımı, hesap verebilirlik ve uygun raporlama ilişkisini gösterecek şekilde düzenlenmiştir.

Etik davranışlar ile ilgili belirli zamanlarda Personel Dairesi Başkanlığı tarafından personele bilgilendirme yapılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığı tarafından gerekli eğitim planlaması yapılmış, ilgili uzman kurumlar tarafından hazırlanmış ve Uzaktan Eğitim Kapısı'na yüklenmiş olan eğitimlere Genel Müdürlük personellerinin katılımları hususunda gerekli çalışmalar yapılmıştır. Bu anlamda İdarede *"Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri"* ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları ile ilgili tüm süreçler 657

sayılı Devlet Memurları Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Ayrıca Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği, Maden ve Petrol Uzmanlığı Yönetmeliği bulunmaktadır. Yüksek performans gösteren personel için ödüllendirme mekanizmaları geliştirilmesi yönünde çalışmalar İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu tarafından sürdürülmektedir.

Hassas Görev Belirleme Rehberi çerçevesinde Genel Müdürlük birimlerinden hassas görevlere ilişkin bilgiler temin edilerek Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü hassas görev envanteri ve hassas görev listesi belirlenmiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış olup "Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 2024-2028 Stratejik Planı" yürürlüğe konmuştur.

2024 yılı Genel Müdürlük Performans Programı bütçede yer alan performans hedeflerine uygun olarak hazırlanmış ve kurumsal web sitesinde yayınlanmıştır.

2024 yılı kurum bütçesi bütçe hazırlama rehberinde açıklandığı üzere; Program bütçe esasına dayalı olarak, program ve proje bazında kaynak tahsisleri sağlanmış olup Stratejik Planda belirlenen amaç ve hedefler ile performans programında belirlenen faaliyetler ile ilişkilendirilerek hazırlanmıştır.

Kurumda amaç ve hedeflere ulaşmayı engelleyebilecek risklerin belirlenmesine yönelik olarak KOS 6.1.1 eyleminde Risk Strateji Belgesinin hazırlanması ön görülen eylem olarak belirlenmiştir. 09.11.2021 tarih ve 2021344723 sayılı Genel Müdürlük Makamının oluru ile Risk Strateji Belgesi yürürlüğe girmiştir. 2023-2024 Yılları Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında yer alan KOS 6.1.1 Risk Strateji Belgesinin güncellenmesi eylemi 2024 yılında Genel Müdürlük Oluru ile güncellenmiştir.

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü Risk Strateji Belgesi kapsamında hazırlanan risk tespit ve oylama formu ile birimlerin riskleri tespit edilmiş ve tespit edilen riskler konsolide risk raporu haline dönüştürülmüştür. Risklerin giderilmesine yönelik kontroller faaliyetleri belirlenmiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdarenin iş süreçleri belirlenmiş ve bunlara bağlı iş akış şemaları oluşturulmuştur. İş

akış şemalarında sorumlu kişiler ve riskler gösterilmiştir. Hazırlanan tüm dokümanlar QDMS Sisteminde yayımlanmaktadır. Ayrıca süreçlere ilişkin düzeltici önleyici faaliyetler çıkarılarak sürekli iyileştirme ve geliştirme çalışmaları yapılmaktadır.

İdarenin yaptığı görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesini dikkate aldığı, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yapıldığı, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi ve disiplin işlemlerinin genel mevzuat hükümlerine göre yapıldığı, bu hususlara yönelik insan kaynakları politikası belirlendiği, ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlamasının yapıldığı görülmüştür.

Genel Müdürlük iç ve dış yazışmalarında yetkilerin kullandırılmasına yönelik güncellenen imza yetkileri yönergesi 02.01.2023 tarih ve 2023000336 sayılı İç Genelge ile yürürlüğe girmiştir.

Genel Müdürlük gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerine ilişkin mali karar ve işlemler harcama birimi gerçekleştirme görevlileri, harcama yetkilileri ve İç Kontrol ve Ön Mali Kontrol Koordinatörlüğü görevlileri ile Muhasebe ve Kesin Hesap Koordinatörlüğü birimi görevlileri tarafından idarenin bütçesi, bütçe tertibi, kullanılabilir ödenek tutarı, ayrıntılı harcama programları, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve diğer mali mevzuat hükümlerine uygunluk yönlerinden kontrol edilerek mali karar ve işlemlerin harcama birimleri tarafından kaynakların, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını amaçlamaktadır. Genel Müdürlük Ön Mali Kontrol Yönergesi 14.07.2021 tarih ve 2021221775 sayılı makam oluruyla yürürlüğe girmiştir.

Bilgi ve İletişim Standartları

Genel Müdürlük 2021-2022 yılları Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Kamu İç Kontrol Standartları Tebliğine uygun olarak 18 standart ve 79 genel şartı içerek şekilde hazırlanmış olup, Genel Müdür Makamının 31.12.2020 tarih ve 2020216495 sayılı Onayı ile yürürlüğe konmuştur. Genel Müdürlük tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığına 06.01.2021 tarih ve 2021008675 sayılı yazı ekinde gönderilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde Genel Müdürlük Makamından 02.11.2022 tarih ve 2022413832 sayılı Makam Oluru alınarak 2023-2024 Yılı Kamu İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planı çalışmalarının yürütülmesi amacıyla Uyum Eylem Planı Hazırlama Grubu üyeleri belirlenmiştir. Çalışma sonucu oluşturulan 2023-2024 Yılları Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Taslağı İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun değerlendirmesine sunulmuştur.

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda taslak, oy birliği ile kabul edilerek 27.12.2022 tarih ve 2022/5 sayılı karar ve 30.12.2022 tarih ve 2022531253 sayılı Makam Oluru ile 2023-2024 yılları Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı yürürlüğe girmiştir. 30.12.2022 tarih ve 2022532135 sayılı yazı ekinde Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilmiştir.

2023-2024 Yılları Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında 5 bileşen altında 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şarttan 35 genel şart için ön görülen toplam eylem sayısı 52 olarak belirlenmiştir. 2023-2024 Yılları Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında bulunan Kontrol Ortamı standartlarında yer alan 26 genel şarttan 16 genel şart için öngörülen eylem sayısı 33 olarak belirlenmiştir. Risk Değerlendirme standartlarında yer alan 9 genel şarttan 2 genel şart için öngörülen eylem sayısı 2 olarak belirlenmiştir. Kontrol faaliyetleri standartlarında yer alan 17 genel şarttan 6 genel şart için öngörülen eylem sayısı 6 olarak belirlenmiştir. Bilgi ve İletişim Standartlarında yer alan 20 genel şarttan 6 şart için öngörülen eylem sayısı 6 olarak belirlenmiştir. İzleme standartlarında yer alan 7 genel şarttan 5 şart için öngörülen eylem sayısı 5 olarak belirlenmiştir.

2022 yılı içerisinde ‘Entegre Yönetim Sistemi’nin kurulması kapsamında 04.07.2022 tarihli ve 2022204277 sayılı yazı ile TS EN ISO 90001, TS EN ISO 14001:2015, TS ISO 45001:2018, TS EN ISO 50001:2018 sertifikalandırma çalışmalarına başlanılmıştır. İlgili süreç yapılan iç tetkikler ve dış tetkikler sonucu tamamlanarak Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü sertifikaları almaya hak kazanmıştır. Sertifikalar 21.02.2023 tarihinde Genel Müdürlüğe gönderilmiştir.

Entegre Yönetim Sistemi kapsamında sistemin yaygınlaştırılması, sürdürülmesi ve takibinde görev alacak sorumlu personeller belirlenmiş ve “EYS Sorumluları” olarak görevlendirilmişlerdir.

Birimlere iç tetkik uygulaması yapılmış, uygulama sonuçları QDMS’ye ve Entegre Yönetim Sistemleri modülüne yüklenmiştir. Entegre Yönetim Sistemi Politikası oluşturulmuş MAPEG resmi sayfasında Entegre Yönetim Politikası yayımlanmıştır.

Ayrıca İç Kontrol ve Yönetim Sistemi Koordinatörlüğü tarafından hazırlanan tüm dokümanlar güncel olarak web sitesinde (https://www.mapeg.gov.tr/) ve QDMS’te (https://qdms.enerji.gov.tr/QDMS_MAPEG/) yayımlanmaktadır.

İzleme Standartları

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, Genel Müdürlük Makamının 30.09.2020 tarih ve 2020108890 sayılı Oluru ile görevlendirilmiştir. İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun sekretarya hizmetleri Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

İç kontrol sistemine ilişkin olarak birimlerde toplantı yapılmakta, görüş ve öneriler Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına bildirilmektedir. Gerçekleştirilen faaliyetler ile sistemin işleyişi, etkililiği ve etkinliği konusundaki değerlendirmelere ilişkin rapor çalışmaları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

2024 yılında iki kez İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu olağan toplantısı yapılmış olup 02.07.2024 tarihli toplantıda alınan kararlara ilişkin 2024360031 sayılı olur, 18.12.2024 tarihli toplantıda alınan kararlara ilişkin 2024602126 sayılı olur alınmıştır.

Üst Yönetim onayını alan değerlendirme raporunda belirtilen eksikliklere yönelik olarak, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu tarafından gerekli tedbirler alınmakta ve aylık olağan toplantılarda alınan tedbir sonuçları değerlendirilmektedir.

Genel Müdürlükte münhal bulunan 10 adet iç denetçi kadrosuna şu ana kadar 7 adet atama yapılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Daimi Nezaretçilerin Hukuki Statüsünün Güçlendirilmesi İhtiyacının Bulunması

3213 sayılı Maden Kanunu'nun maden işletmelerinin denetim ve kontrolünde çok önemli görevler yüklediği "daimi nezaretçinin" görevine son verme yetkisinin madencilik faaliyetini yürüten işverene ait olmasının, daimi nezaretçinin etkinliğini olumsuz yönde etkileme riskini ortaya çıkarabileceği görülmüştür.

3213 sayılı Kanun'un "*Daimi nezaret ve teknik eleman*" başlıklı 31'inci maddesinde; Kaynak tuzlaları hariç olmak üzere maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin, maden mühendisi nezaretinde yapılacağı; Maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinde asgari bir maden mühendisinin daimi olmak üzere, istihdam edilmesinin zorunlu olduğu; Daimi nezaretçinin görev, yetki ve sorumluluklarının, atanma usul ve esaslarının, eğitiminin, çalışma usul ve esaslarının Bakanlıkça yürürlüğe konulan yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

11.12.2022 tarih ve 32040 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maden Yönetmeliğinin "*Tanımlar ve kısaltmalar*" başlıklı 4'üncü maddesinde,

"***Daimî nezaretçi**: Maden işletme faaliyetlerine nezaret eden, işletmede daimî olarak istihdam edilmek üzere ataması talep edilen ve Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından ataması onaylanan maden mühendisini…. ifade eder*" denilmektedir.

Aynı Yönetmelik'in "*Daimî nezaretçinin istihdamı*" başlıklı 124'üncü maddesinde; kaynak tuzlaları hariç olmak üzere maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin, maden mühendisi nezaretinde yapılacağı, daimî nezaretçisi olmayan maden işletme ruhsat ve hammadde üretim izin sahalarında, maden işletme faaliyeti yapılamayacağı belirtilmektedir.

Aynı Yönetmelik'in "*Daimî nezaretçinin görev, yetki ve sorumlulukları*" başlıklı 126'ncı maddesinde

"*(1) Daimî nezaretçinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:*

…

b) Ruhsat alanı içerisinde maden işletme faaliyetlerini işletme projesine uygun olarak planlar, koordine eder ve yürütülmesini sağlar. İşletme projesine aykırı olan ***tehlikeli bir durumun varlığı*** *söz konusu olduğu zaman, gerekli önlemlerin alınmasını önerir ve önlem alınmasına nezaret eder.*

c) Daimî nezaretçi ***işletme güvenliği*** *ile ilgili alınan tedbirlerin uygunluğunu denetler.*

ç) Daimî nezaretçi, görev aldığı ocak/ocaklardaki ***işletme güvenliğini tehlikeye atan hususlarla ilgili tespit****, öneri ve önlemleri belirler. Aynı zamanda bu hususları, içeriği Genel Müdürlük tarafından belirlenmiş* ***daimî nezaretçi defterine rapor ederek*** *ruhsat sahibine bildirir. Ruhsat sahibi işletme güvenliği açısından tehlikeli durumları gidermeye yönelik faaliyetler dışındaki maden işletme faaliyetlerini derhal durdurur…*

d) Daimî nezaretçi defteri, elektronik ortamda tutulur.

e) Daimî nezaretçi defterine;

…

2) Yapılan tüvenan üretim miktarlarını, açık işletmelerde ocak geometrisine ilişkin bilgilerini, yer altı işletmelerinde sürdürülen üretime hazırlık ve üretim faaliyetlerine ilişkin bilgileri en geç yedi günde bir,

3) Maden işletme faaliyetlerinde ***işletme güvenliği açısından tehlikeli olabilecek*** *durumlara ilişkin tespit ve önerilerini* ***aynı gün****,*

4) Ruhsat sahasındaki madencilik faaliyetlerinde patlayıcı madde kullanılması halinde kullanılan patlayıcı madde miktarlarının,

…

daimî nezaretçi tarafından kaydedilmesi zorunludur.

…” denilmektedir.

Yukarıda yer alan Kanun ve Yönetmelik hükümleri birlikte değerlendirildiğinde daimi nezaretçinin önemli yetki ve sorumluluklar içeren denetim ve kontrol görevleri olduğu görülmektedir.

Maden Yönetmeliği'nin "*Daimî nezaretçinin görevinin sona ermesi*" başlıklı 128'inci maddesinde;

"*Daimî nezaret görevi;* ***işverenin maden mühendisi ile yaptığı sözleşmeyi feshetmesi****,* ***ruhsat sahibi veya rödövansçının daimî nezaretçiyi azletmesi****, ruhsat iptali, terki, devri, intikali durumlarında ve daimî nezaretçinin istifası veya ölümü* ***halinde sona erer****. Bu gibi durumlarda ruhsat sahibi veya rödövansçı tarafından on beş gün içerisinde yeni bir daimî nezaretçi atanması zorunludur. Daimî nezaretçiyi istihdam eden gerçek veya tüzel kişi, en fazla on beş güne kadar olan süre için bir maden mühendisini geçici daimî nezaretçi olarak görevlendirir*." denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde daimi nezaretçiye yüklenen sorumluluğun önemi ile daimi nezaretçinin görevine son verilme usulü arasında uyumsuzluk olduğu görülmektedir.

Maden işletme faaliyetleri oldukça dinamik süreçlerle yürütülmekte olup bazı işletmelerde 24 saat boyunca faaliyet devam etmektedir. Maden işletmeleri gerek MAPEG tarafından gerekse madenlerde iş güvenliği kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından dönemsel olarak denetlenmekte olsa da bu denetimler Kanun Koyucu tarafından yeterli görülmemiş daimi nezaretçi tarafından sürekli ve dinamik denetim usulü getirilmiştir.

Maden işletme faaliyetlerinin dinamikliği, değişkenliği ve sürekliliği düşünüldüğünde dönemsel denetimin yeterli olması mümkün görünmemektedir. Dönemsel denetim gerçekleştikten hemen sonra dahi gerek iş güvenliği gerekse devlet hakkının korunması hususunda mevzuata uygun olmayan bir durum ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle Daimi Nezaretçi madencilik faaliyetlerindeki en önemli denetim ve kontrol mekanizmasıdır.

Daimi nezaretçi maden işletmesinde esas olarak işveren faaliyetlerini denetlemekte, işletmede mevzuata aykırı bir durum gerçekleştiğinde MAPEG'e bildirmekle yükümlü olan görevlidir. Denetim görevini ifa eden görevlinin, denetlediği kişi tarafından, her an görevden alınabilecek durumda olması denetim görevinin doğasına uygun düşmemektedir.

Daimi nezaretçinin maden kazalarının önlenmesi ve Devlet hakkının korunması konusundaki görevlerini güvenle yerine getirebilmesi için hukuki statüsünün güçlendirilmesi, göreve atanma ve görevden alınma usullerinin gözden geçirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Madencilik Faaliyetlerinin Denetiminde Uygulanan Denetim Yönteminin Sorunlara Neden Olması

Madencilik faaliyetlerinin kontrol ve denetim görevinin yerine getirilmesi usulünün denetimin gereklerine uygun olmaması ve insan kaynağının yetersiz olması nedeniyle denetim faaliyetlerinde sorunlar ortaya çıktığı görülmüştür.

3213 Sayılı Maden Kanunu ile madencilik faaliyetlerinin kontrol ve denetimini yapmak, teknik ve mali konuları yerinde incelemek ve mevzuat hükümlerine aykırı faaliyetlere idari para cezası uygulama görevleri Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne (MAPEG) verilmiştir.

3213 Sayılı Maden Kanunu'nun "*Faaliyetlerin denetimi*" başlıklı 11'inci maddesinde;

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün maden hakları ile ilgili bütün faaliyetlerin yürütülmesinin kontrol ve denetimini yapması, faaliyetleri yönlendirmek için teknik ve mali konuları yerinde incelemesi ve rapor hazırlatması gerektiği, inceleme yapacakların nitelikleri, incelemenin nasıl yapılacağı ve raporların tanzimi ile diğer hususlar yönetmelikte düzenleneceği belirtilmektedir.

11.12.2022 tarih ve 32040 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maden Yönetmeliği'nin "*İnceleme ve denetimin yapılması"* başlıklı 75'inci maddesinde, İnceleme ve denetim sırasında teknik ve mali belgeler ile bu belgelerin hazırlanmasına esas teşkil eden işletme projesinin uygulanması ile ilgili hususların, üretim yöntemi, üretim miktarı, üretilen madenin kullanım alanı, sevk fişleri, faturalar, satış belgeleri gibi Kanun ve diğer mevzuat gereği ilgili belgelerin inceleneceği belirtilmektedir.

Mevzuatta görüldüğü gibi madencilik faaliyetlerinin teknik ve mali olarak iki kısımda denetlenmesi gerekmektedir. Teknik faaliyetler; İşletme projesi ve onaylı haritalar, patlayıcı kullanımı, yeraltı ocaklarında havalandırma planları, ocak sahasında imalat haritasının üretilmesine yönelik ölçüm yapılması … gibi maden mühendisi, jeoloji mühendisi, harita mühendisi, tekniker tarafından incelenmesi uygun olan faaliyetlerdir. Mali belgeler ise üretim ve satış raporları, sevk fişleri, faturalar, satış belgeleri gibi mali konularda uzmanlaşmış personel tarafından incelenmesi uygun olan belgelerdir.

2024 yılında toplam 9.297 ruhsat sahasında denetim gerçekleştirilmiştir. Söz konusu denetimler 271 teknik personel ve 139 "*mali uzman yerine"* Ankara'dan yapılan geçici görevlendirmeler ile gerçekleştirilmektedir. Yapılan denetimler için ayrıca bir denetim

personeli çalıştırılmamakta olup kurumun diğer işlerinde çalışmakta olan personel görevlendirme ile denetim faaliyetinde bulunmaktadır. Yani denetim için görevlendirilen personelin denetim görevi dışında görevleri de bulunmaktadır.

Teknik denetimlere ilişkin 2024 yılı denetim istatistikleri incelendiğinde, görevlendirme süreleri çoğunlukla, gidiş ve dönüş yol dahil, 3-7 gün arasında olup her bir görevlendirmede ortalama 4,5 ruhsat denetlenmiştir. En fazla görevlendirmesi bulunan 109 kişinin ortalama görevlendirme sayısı 30'dur.

Madencilik faaliyetlerinin hassasiyeti, çeşitliliği, iş yoğunluğu, karmaşıklığı, dinamikliği dikkate alındığında, görevlendirme sürelerinin yeterli olmayacağı, mevcut denetim süreleri ile etkin bir denetim yürütülmesinin mümkün olmayacağı değerlendirilmektedir.

Devlet Hakkı'nın Kanun'a uygun olarak hesaplanıp ödenmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen Mali denetim kapsamında yapılması gereken işlemlerin ve söz konusu belgelerin incelenebilmesi belirli bir yeterlik gerektirmektedir. Mali denetim sevk fişleri, faturalar ve maden işletmesinin muhasebesinin incelenmesi gibi uzmanlık gerektiren işleri içermektedir. Ancak MAPEG'de mali denetimde uzmanlaşmış personel bulunmamakta olup kurumda diğer işlerde çalışan memurlardan mali uzman yerine görevlendirme yapılmak suretiyle mali denetimler yürütülmektedir.

Nitekim MAPEG tarafından gerçekleştirilen denetimler sonucunda uygulanan idari para cezalarına ilişkin çok sayıda dava ile MAPEG'in karşı karşıya olduğu görülmektedir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; mevcut insan kaynağı, uygulanmakta olan denetim yöntemi ve denetim süreleri ile denetim faaliyetlerinin etkin olarak yerine getirilmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 83 | **MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	9.144.118.555,11
10	**Hazır Değerler**	6.513.176,75
102	BANKA HESABI	6.513.176,75
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	85.579.762,41
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	85.579.762,41
13	**Kurum Alacakları**	8.978.760.957,18
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	8.978.760.957,18
14	**Diğer Alacaklar**	49.960.359,14
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	49.960.359,14
15	Stoklar	1.413.854,18
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.413.854,18
16	**Ön Ödemeler**	21.890.445,45
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	21.890.445,45
2	DURAN VARLIKLAR	3.607.797.841,77
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.607.797.841,77
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	3.417.446.543,65
252	BİNALAR HESABI	85.272.923,56
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	21.420.309,24
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	43.748.280,14
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-73.016.750,62
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	112.926.535,80
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	8.783.803,65
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	153.555,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.937.358,65
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	2.611.105,80
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.611.105,80

AKTİF TOPLAMI 12.751.916.396,88

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.790.647.195,46
32	**Faaliyet Borçları**	14.425.403,23
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	14.425.403,23
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	645.280.251,29
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	615.023.620,49
333	EMANETLER HESABI	30.256.630,80
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	5.130.940.919,54
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	4.246.285,60
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.385.208,09
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	449.533,12
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	5.123.859.892,73
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	621,40
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	621,40
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.881.330.862,51
43	**Diğer Borçlar**	2.876.749.436,76
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.876.749.436,76
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.581.425,75
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.581.425,75
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.079.938.338,91
50	**Net Değer**	422.154.649,01
500	NET DEĞER HESABI	422.154.649,01
51	**Değer Hareketleri**	-10.457.578,97
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-10.457.578,97
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.463.480.282,10
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.463.480.282,10
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.661.359.754,24
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.661.359.754,24
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	866.120.741,01
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.692.815.308,04
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.826.694.567,03

PASİF TOPLAMI 12.751.916.396,88

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	956.173.272,72
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	956.173.272,72
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	832.969.941,50
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	832.969.941,50
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	31.229.790.637,69
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	31.229.790.637,69

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 83 **Adı : MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.128.142.497,66
630	01	Personel Giderleri	505.722.035,57
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	66.748.066,76
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	356.008.234,84
630	05	Cari Transferler	2.134.742.137,47
630	13	Amortisman Giderleri	21.978.326,98
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	4.338.167,94
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	749.050,80
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	36.717.540,24
630	99	Diğer Giderler	1.138.937,06

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.128.142.497,66**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.216.159.278,53
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.170.179.815,28
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	887.207.731,06
600	05	Diğer Geliler	1.158.771.732,19
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.216.159.278,53**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	12.236.333,50
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.518.713,35
610	05	Diğer Geliler	717.620,15

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **12.236.333,50**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.203.922.945,03**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **790.340.293,64**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **866.120.741,01**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.128.142.497,66**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.216.159.278,53**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.203.922.945,03**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**12.236.333,50**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**866.120.741,01**

MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna Göre Bütçe Gideri ve Ödenek Kullanımı

Tablo 2: Ekonomik Ayrıma Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Tablo 3: Ekonomik Ayrıma Göre Bütçe Gelirleri

Tablo 4: Avrupa Birliği Komisyonu Tarafından Desteklenen Projeler ve Fon Kullanımı

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

CBK: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

ÇSGB: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

MYK: Mesleki Yeterlilik Kurumu

UMS: Ulusal Meslek Standartları

TBÖ: Toplam Bütçe Ödeneği

TL: Türk Lirası

TUYEP: Türkiye Yeterlilikler Sisteminin ve Çerçevesinin Uygulanması Operasyonu

€: Avro

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Personel İş ve İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

2. İhale Süreçlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

3. Bazı Ulusal Meslek Standartlarının Süresi Geçmesine Rağmen Yeniden Değerlendirilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Mevzuat

07.10.2006 tarihli ve 26312 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu ile kurulan Mesleki Yeterlilik Kurumu, son olarak 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

Anılan Kararname hükümlerine göre ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek üzere ÇSGB'nin ilgili kuruluşu olarak kurulan MYK özel hukuk hükümlerine tâbi olmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip ve özel bütçeli bir kuruluştur.

Kurum hizmetleri 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 23'üncü maddesine göre istihdam edilen mesleki yeterlilik uzmanı ve uzman yardımcıları ile anılan Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı çerçevesinde istihdam edilen diğer personel eliyle yürütülmektedir. Öte yandan, mali haklara ilişkin çeşitli düzenlemeleri içeren 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 257'nci maddesi Anayasa Mahkemesinin 09.11.2022 tarihli ve 2018/123 E. 2022/138 K. sayılı Kararı ile iptal edilmiş ve iptal kararının yürürlüğe girmesi ile birlikte anılan hükümler ilga edilmiştir.

Görevler

Meslekî Yeterlilik Kurumunun görev ve yetkileri 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 240'ıncı maddesine göre şunlardır:

a) Ulusal meslekî yeterlilik sistemi ile ilgili yıllık gelişme planlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulamasını yapmak veya yaptırmak, denetlemek ve bunlara ilişkin düzenlemeleri yapmak.

b) Standartları belirlenecek meslekleri belirlemek ve bu standartları hazırlayacak kurum ve kuruluşları tespit etmek.

c) 04.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na tâbi teknik ve meslekî eğitim veren yüksek öğretim kurumlarında ulusal meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için Yükseköğretim Kurulu ile; orta öğretim düzeyindeki meslekî ve teknik eğitim veren öğretim kurumlarında ulusal meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapmak.

ç) Ulusal meslek standartlarını temel alarak teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek.

d) Ulusal meslekî yeterlilikler alanındaki eğitim ve öğretim kurumlarını ve programlarını akredite edecek kurumları belirlemek.

e) Sınav ve belgelendirme sistemi kapsamında yeterliliği belgelendirecek yetkilendirilmiş kurumları belirlemek ve sınavlarda başarılı olanlara sertifika verilmesini sağlamak.

f) Türkiye'de çalışmak isteyen yabancıların sahip oldukları meslekî yeterlilik sertifikalarının doğruluğunu belirlemek.

g) Ulusal meslekî yeterlilik standartlarını dünyadaki ve teknolojideki gelişmelere uygun olarak geliştirmek, yeterlilik standartlarını yükseltmek ve uluslararası alanda tanınmalarını sağlamak.

ğ) Meslekî alan ve sektörler arasındaki yatay ve dikey geçişler için gerekli yeterliliklerin belirlenmesini sağlamak.

h) Diğer ülkelerdeki benzer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, hizmet satın almak, projeler geliştirmek ve uygulamak, eğitim, araştırma, konferans, seminer ve yayın faaliyetlerinde bulunmak.

ı) Hayat boyu öğrenmeyi desteklemek ve teşvik etmek.

i) Faaliyet alanına giren sair her türlü çalışmayı yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Teşkilat Yapısı

Kurumun organları; genel kurul, yönetim kurulu ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Genel Kurul, Kurumun en üst karar organıdır. Yönetim Kurulu, Kurumun yürütme organı olup üyeleri üç yıllığına Genel Kurul tarafından seçilir.

Yönetim Kurulu Başkanı Kurumun Başkanı olup, Kurum hizmetlerinin yürütülmesinden ve Kurumun tüm birimleri arasında koordinasyonun sağlanmasından sorumludur. Kurum, Başkan tarafından temsil edilmekte olup iki başkan yardımcısı kadrosu bulunmaktadır.

Kurumun sadece merkez teşkilatı bulunmaktadır. Hizmet Birimleri; Meslek Standartları Dairesi Başkanlığı, Sınav ve Belgelendirme Dairesi Başkanlığı, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Dairesi Başkanlığı, Denetim Dairesi Başkanlığı, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Personel ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ile Hukuk Müşavirliğinden oluşmaktadır.

Kurumun üst yöneticisi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 11'inci maddesinde yer alan "*Bakanlıklarda ve diğer kamu idarelerinde en üst yönetici, il özel idarelerinde vali ve belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir.*" hükmü uyarınca Kurum Başkanıdır.

Mesleki Yeterlilik Kurumu, Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 239'uncu maddesi uyarınca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

İnsan Kaynakları

Mesleki Yeterlilik Kurumunun insan kaynakları ile ilgili olarak, Kararname'nin "Personelin Atanma Şartları ve Statüsü" başlıklı 256'ncı maddesinde; Kurum hizmetlerinin 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 23'üncü maddesine göre istihdam edilen mesleki yeterlilik uzmanı ve uzman yardımcıları ile anılan Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı çerçevesinde istihdam edilen diğer

personel eliyle yürütüleceği, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 26'ncı maddesine göre sözleşme ile yabancı uzman istihdam edilebileceği belirtilmektedir.

5544 sayılı Kanun'un "Personelin Atanma Şartları ve Statüsü" başlıklı 24'üncü maddesi uyarınca, Kurum personeli emeklilik ve sosyal güvenlik yönünden 31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabidir.

Ayrıca 02.04.2008 tarihli ve 26835 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Personel Yönetmeliği'nin "İşgücü Talebi" başlıklı 9'uncu, "Mülakat ve Sözlü Sınav" başlıklı 10'uncu ve "Atama" başlıklı 12'nci maddeleri uyarınca, işe alma sürecinde, istihdam edilmesi planlanan personelde aranan nitelikler ve personel sayısının Türkiye İş Kurumuna (İŞKUR) bildirilerek işgücü talebinde bulunulması, Kurumun işgücü talebinin ilan edilmesi ve başvuruların değerlendirilmesi işlemlerinin, ilgili mevzuatı gereğince İŞKUR tarafından yapılması, İŞKUR tarafından gönderilen adayların Kurum tarafından belirlenen yer ve zamanlarda mülakata ve sözlü sınava alınması ve mülakat ve sözlü sınav sonucunda oluşan başarı sıralamasına göre en yüksek puanı alan adaylardan başlanarak atama yapılması öngörülmüştür. Yine anılan 12'nci maddede, yönetici personelin Başkanın teklifi ve Yönetim Kurulunun onayı ile diğer personelin ise Başkan tarafından atanacağı belirtilmiştir.

İŞKUR aracılığı ile aday seçimi, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İşçi Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre yapılmaktadır. 31.12.2024 tarihi itibarıyla Kurumun toplam 217 kişilik işçi kadrosundan 118'i dolu 99'u boştur.

1.3. Mali Yapı

7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Kuruma toplam 172.696.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup bu tutar Merkezi Yönetim Bütçesi ile özel bütçeli idarelere (II sayılı cetvel ile) tahsis edilen ödeneğin yaklaşık %0,016'sına (172.696.000/1.085.217.713.000) tekabül etmektedir. Aynı Kanun ile Kurum için toplam 170.696.000 TL gelir tahmininde bulunulmuştur. Bu tutar Merkezi Yönetim Bütçesi ile özel bütçeli idareler için (II sayılı cetvel ile) tahmin edilen öz gelirlerin yaklaşık %0,25'ine (170.696.000/66.912.570.000) tekabül etmektedir.

Anılan Bütçe Kanunu'na istinaden gerçekleştirilen ödenek işlemleri sonucunda Kurumun 31.12.2024 tarihine kadar toplam bütçe ödeneği (TBÖ) 317.654.000,00 TL olmuştur. Dönem sonu itibarıyla, gider bütçesi gerçekleşme oranı 261.047.764,03 TL ile %82,17, 170.696.000,00 TL tutarındaki gelir tahminine ilişkin gerçekleşme oranı ise 318.805.562,79 TL ile %186,77'si olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna Göre Bütçe Gideri ve Ödenek Kullanımı

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)						
Yıl İçinde Alınan TBÖ (A)	**Yapılan Tenkisler (B)**	**Kalan (A-B)**	**Yılı İçindeki Ödemeler**	**Mahsup Dönemi İçindeki Ödemeler**	**Toplam**	**Ödenek Üstü Harcama**
317.654.000	666.000	316.988.000	316.988.000	0,00	316.988.000	0,00

Gider bütçesi ve gerçekleşmelerini gösteren tablonun incelemesinden ödenek üstü harcama yapılmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 2: Ekonomik Ayrıma Göre Ödenek Durumu ve Bütçe Giderleri

Ekonomik Ayrıma Göre Bütçe Giderleri		**31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)**			
		Bütçe Ödeneği	**Toplam Bütçe Ödeneği**	**Harcama**	**TBÖ Göre Grç.O. %**
01	Personel Giderleri	88.266.000	132.224.000	118.421.825	89,56
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	18.347.000	30.286.000	25.118.610	82,93
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	24.106.000	113.191.000	109.418.076	96,66
05	Cari Transferler	167.000	228.000	92.000	40,35
06	Sermaye Giderleri	41.810.000	41.725.000	7.997.253	19,16
	Toplam	**172.696.000**	**317.654.000**	**261.047.764**	**82,17**

Ekonomik ayrıma göre giderler incelendiğinde, personel giderlerinin en yüksek tutarlı gider kalemini oluşturduğu ve tahmini bütçe giderinin %82,17'si oranında harcama yapıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3: Ekonomik Ayrıma Göre Bütçe Gelirleri

Ekonomik Ayrıma Göre Bütçe Gelirleri		**31.12.2024 Tarihi İtibarıyla (TL)**				
		Gelir Tahmini	**Gerçekleşme (A)**	**Ret ve İadeler (B)**	**Net Gerçekleşme (A-B)**	**Grç.O. (A %)**
3	**Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri**	**142.510.000,00**	**286.557.576,01**	**181.425,00**	**286.376.151,01**	**200,95**
3.1	Mal ve Hizmet Satışı Gelirleri	9.733.000,00	15.277.358,57	92.150,00	15.185.208,57	**156,02**

3.9	Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	132.777.000,00	271.280.217,44	89.275,00	271.190.942,44	**204,25**
5	**Diğer Gelirler**	**28.186.000,00**	**32.429.411,78**	**0,00**	**32.429.411,78**	**115,06**
5.1	Faiz Gelirleri	2.000,00	1.678,39	0,00	1.678,39	**83,92**
5.2	Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	12.948.000,00	24.626.359,88	0,00	24.626.359,88	**190,19**
5.9	Diğer Çeşitli Gelirler	15.236.000,00	7.801.373,51	0,00	7.801.373,51	**51,20**
	Toplam	**170.696.000,00**	**318.986.987,79**	**181.425,00**	**318.805.562,79**	**186,77**

Ekonomik ayrıma göre bütçe gelirleri incelendiğinde teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin en yüksek tutarlı gelir kalemini oluşturduğu ve toplam bütçelenen gelirlerin %186,77 oranında gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Kurum Faaliyet Gideri 303.051.178,81 TL, Net Faaliyet Geliri ise 351.315.937,20 TL olarak gerçekleşmiş ve 735.403,67 TL enflasyon düzeltmesinin eklenmesi sonucu 2024 yılı Olumlu Faaliyet Sonucu 49.000.162,06 TL olmuştur.

Özel Hesap

Kurum, Avrupa Komisyonu ile imzalamış olduğu proje sözleşmelerine dayalı olarak Avrupa Birliği Merkezi Hibe Programı kapsamda "Ulusal Europass Merkezi ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Ulusal Koordinasyon Noktası 2024-2026 Projesi" ve ''Avrupa Betonarme Yapı Mirasının Yeşil Rehabilitasyonunun Güçlendirilmesi (CONCRETO) Projesi''ni yürütmektedir.

Bu projeler için Kurumca proje özel hesabı açılmış olup projelere ilişkin Avrupa Birliğinden sağlanan katkı tutarları ile Kurumca sağlanan ulusal katkı tutarları bu hesaplara aktarılmaktadır.

Projelere ilişkin faaliyetler "Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmelik" kapsamında yürütülmektedir.

Tablo 4: Avrupa Birliği Komisyonu Tarafından Desteklenen Projeler ve Fon Kullanımı

Proje Dosyası Konu	**Projenin Başlangıç Tarihi**	**Projenin Bitiş Tarihi**	**AB Katkısı (€) (%75)**	**Ulusal Katkı (€) (%25)**	**Projenin Toplam Tutarı (€)**	**2024'te Harcanan Tutar (€)/(₺)**	**Projeden Toplam Harcanan Tutar**
Ulusal Europass Merkezi ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Ulusal Koordinasyon Noktası 2024-2026 Projesi	01.01.2024	31.12.2026	635.000,00	211.666,50	846.666,50	238.361,24-€ 8.414.124,78-₺	238.361,24-€ 8.414.124,78-₺

Proje Dosyası Konu	Projenin Başlangıç Tarihi	Projenin Bitiş Tarihi	AB Katkısı (€) (%80)	Ulusal Katkı (€) (%20)	Projenin Toplam Tutarı (€)	2024'te Harcanan Tutar (€)/(₺)	Projeden Toplam Harcanan Tutar ((€) (₺)
Avrupa Betonarme Yapı Mirasının Yeşil Rehabilitasyonunun Güçlendirilmesi P. (CONCRETO)	15.02.2024	15.02.2026	46.288,00	11.572,00	57.860,00	2.950,48-€ 106.058,28- ₺	2.950,48-€ 106.058,28- ₺

Kurum ayrıca "Türkiye Yeterlilikler Sisteminin ve Çerçevesinin Uygulanması Operasyonu (TUYEP)" için teknik destek projesinin operasyon faydalanıcısıdır.

Söz konusu proje Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA II) İstihdam, Eğitim ve Sosyal Politikalar Sektörel Operasyonel Programı (İESP SOP) altında finanse edilmekte olup sözleşme makamı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığıdır. Projenin toplam tutarı 17.509.874,50 € olup AB katkısı %85, ulusal katkı ise %15 oranındadır.

Projeye ait AB katkısı ve ulusal katkı Hazine nezdindeki hesaplarda tutulmakta olup Kurum tarafından sağlanan ulusal katkı payı sözleşme makamı tarafından iletilen resmi talebe istinaden Hazine ve Maliye Bakanlığına (Ulusal Fon) aktarılmaktadır. Bu Kapsamda 2024 yılında 47.453,01 € olmak üzere toplam 2.352.097,56 € Kurum tarafından Ulusal Fona aktarılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kurum, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Kurumun muhasebe kayıt ve işlemleri Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 61'inci maddesi çerçevesinde Kurumun muhasebe hizmetleri, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı bünyesinde bulunan muhasebe birimince Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,

- Özkaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

INTOSAI (Uluslararası Sayıştaylar Birliği) “Kamu Sektörü için İç Kontrol Standartları Rehberi”ne göre iç kontrol; kurumun üstlenmiş olduğu misyon doğrultusunda, kamu kaynaklarının kaybolma, çalınma, yanlış kullanım vb. zarar görme risklerine karşı korunması, kurum faaliyetlerinin etik kurallar, etkinlik, ekonomiklik ve etkililik ilkeleri çerçevesinde, hesap verebilir şekilde yürütülmesi ve ilgili kanun ve düzenlemelere uyularak kurum amaçlarının gerçekleştirilmesi konusunda makul bir güvence sağlayan, riskleri karşılamak amacıyla tasarlanan ve kurum yönetimi ve çalışanları tarafından etkilenen bütüncül bir süreçtir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu uyarınca hazırlanan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar, 31.12.2005 tarih ve 26040 3'üncü mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ve Kurumca uygulanan diğer kontroller doğrultusunda kurumun iç kontrol sistemi değerlendirilmiştir.

İç kontrolün; kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme olmak üzere birbirleriyle bağlantılı beş ana unsuru vardır.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası ve hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumlu bir iç kontrol sisteminin oluşturulmasını sağlamak amacıyla yapılması gereken çalışmaları, prosedürleri ve düzenlemeleri gösteren "Mesleki Yeterlilik Kurumu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı" yürürlüğe girmiştir.

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, üst yöneticinin onayı ile görevlendirilmiştir ve birimler iç kontrol sistemini değerlendirerek sonuçları Kurula sunmaktadır.

Ön mali kontrol sistemi, iç kontrol ve ön mali kontrole ilişkin usul ve esaslara uygun olarak görevler ayrılığı ilkesi esas alınarak kurulmuştur. Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında

yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmaktadır. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur. Ön mali kontrol faaliyetleri, İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslarda yer alan hükümler çerçevesinde yapılmaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Bilginin güvenilirliği ve kullanılabilirliği için işlemlerin ve olayların zamanında kayda geçirilmesi ve uygun bir şekilde sınıflandırılması gerekir.

Yönetimin doğru ve yerinde karar alabilmesi, karar alma sürecinde kullanılan bilginin kalitesiyle doğru orantılıdır. Bilginin kaliteli olması da uygun (ihtiyaçlara cevap vermesi), zamanında (gerektiğinde mevcut olması), doğru, güncel (bilginin son hali olması) ve erişebilir (kolayca elde edilebilmesi) olmasına bağlıdır.

Bilgi ve iletişim, iç kontrol amaçlarının gerçekleştirilmesi için büyük önem arz eder. Örneğin, iç kontrol amaçlarından birisi kamuoyuna hesap verme yükümlülüğünün yerine getirilmesidir. Bu da güvenilir ve kullanılabilir finansal ya da operasyonel bilgilerin üretilmesi ve zamanında şeffaf bir şekilde raporlamayla kamuoyuna açıklanmasına bağlıdır.

Yönetim, işe uygun yazılımlar ile ihtiyaç duyduğu gerekli bilgilere ve raporlara ulaşabilmektedir.

İzleme Standartları

İzleme, kontrollerin istenildiği gibi işletildiği ve koşullardaki değişmelere paralel olarak gerekli uyarlamaların yapıldığı konusunda güvence sağlamak amacıyla yapılır. Aynı zamanda

izleme aracılığıyla kurum misyonunun ve iç kontrolün tanımında yer alan genel amaçların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği değerlendirilir.

İç Denetim Birimi Başkanlığının aktive edilmesine yönelik çalışmalar görülmekle birlikte, henüz bir iç denetçi istihdam edilmemesi ve herhangi bir denetim faaliyeti yürütülmemesi sebebiyle, iç kontrol sistemi, İdarenin tüm birimleri tarafından değerlendirilememektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Mesleki Yeterlilik Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Personel İş ve İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Kurumun personel iş ve işlemleri kapsamında; 03.09.2024 tarihli ve 32651 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Mesleki Yeterlilik Kurumu Personel Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik süreçlerinde mevzuat hazırlama usulüne uyulmadığı, dönem içerisinde ihdas olunan "Müdür" kadroları için ilgili yönetmelikte düzenleme yapılmadığı ve işçi personelin tedviren görevlendirildiği görülmüştür.

Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’te; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince Sayıştayın denetim alanına giren mali konularda düzenlenecek

yönetmelik ve yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlem taslakları hakkında Sayıştay Başkanlığının görüşünün alınacağı ve Sayıştay Başkanlığı, Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığından görüş alınması gereken hâllerde diğer kurum ve kuruluşlardan alınacak görüşlerin tamamlanması ve değerlendirilmiş olmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Ancak 02.04.2008 tarihli ve 26835 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mesleki Yeterlilik Kurumu Personel Yönetmeliği'nin 3, 4, 7, 8, 13, 15 ve 29'uncu maddelerinde değişiklik öngören ve geçici 1'inci maddesini yürürlükten kaldıran, 03.09.2024 tarihli ve 32651 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mesleki Yeterlilik Kurumu Personel Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in hazırlık süreçlerinde söz konusu Usul ve Esaslar'a aykırı hareket edildiği değerlendirilmiştir.

Öte yandan, 375 sayılı KHK ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile getirilen hükümlere göre Kurumda iş mevzuatı hükümlerine göre personel istihdam edilmektedir. Genel hükümlerde öngörülen düzenlemelerde esneklik sağlayacak şekilde; istihdam edilecek personelde kurumsal hizmetlerin gerektirmesi halinde aranacak öğrenim ve yabancı dil bilgisi şartı ile diğer şartlar, bunların işe alınmaları, sınav ve istisnaları, sözleşme süre, usul ve esasları, görev, yetki ve yükümlülükleri ile istihdamlarına dair diğer hususların Kurumca çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesi hükmü getirilmiştir.

Bu bağlamda; Kuruma sağlanan esneklik çerçevesinde yürürlüğe konulmuş personel yönetmeliğinde öngörülen şartları taşımayan işçi personelin tedviren görevlendirilmesi şeklindeki uygulamanın, anılan yönetmelik ve iş mevzuatında yeri bulunmadığı dikkate alındığında, Kurum personeline tatbik edilme imkânı bulunmadığı; ilk defa 2024 yılı içerisinde ihdas olunan müdür kadroları için aranacak öğrenim ve yabancı dil bilgisi şartı ile diğer şartlara ilişkin yönetmelikte bir düzenleme yapılmaksızın bu kadrolara atama yapılmasının 375 sayılı KHK'da öngörülen istihdama ilişkin hususların Kurumca çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesi hükmüne uygun düşmediği değerlendirilmiştir.

İdare tarafından, dönem içerisinde ihdas olunan "Müdür" kadrolarını da içerecek şekilde ilgili kurumların görüşleri de alınmak suretiyle yönetmelik yapılması için çalışmalara başlandığı, işçi personel için tedvir uygulamasını engelleyen bir düzenleme bulunmadığı ve tedviren görevlendirilen kişilere ilave bir ödeme yapılmadığı için kamu zararı oluşmadığı belirtilmiştir.

Ancak Danıştay Kararlarında, sadece asilde aranan kadro şartlarını taşıyan herhangi bir personel bulunmaması durumunda tedviren görevlendirmeye başvurulabileceği, tedviren görevlendirilen personel, o kadro için öngörülen şartları ve nitelikleri taşımadığından, kamu hizmetlerinin tedviren yürütülmesi uygulamasının sürekli hale getirilemeyeceği ve bu yöndeki işlemlerin 657 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinde ifadesini bulan kariyer ve yeterlilik ilkelerine aykırılığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, personel iş ve işlemlerine ilişkin Mesleki Yeterlilik Kurumu Personel Yönetmeliği'nde yapılacak değişikliklerin usul ve esaslara uygun olarak yapılması, ilk defa 2024 yılında ihdas olunan müdür kadroları için Mesleki Yeterlilik Kurumu Personel Yönetmeliği'nde düzenleme yapılması ayrıca, asilde aranan kadro şartlarını taşıyan personel bulunduğu halde, bu şartları taşımayan personel arasından tedviren atama yapılmaması ve yalnızca 657 sayılı Kanun'a tabi personel hakkında, istisnai koşullar için öngörülen tedviren görevlendirme uygulamasının sürekli hale getirilmemesi hususuna dikkat edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: İhale Süreçlerinde Hatalı Uygulamalar Bulunması

Kurumun, Bilgi İşlem Bakım, Onarım, Yazılım Geliştirme ve Destek Hizmeti işinde tekliflerin değerlendirilmesinde yeterlik kriteri olarak belirlenen belgelerden bazılarının alt yükleniciye ait olduğu; Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi-Ulusal Koordinasyon Noktası ve Ulusal Europass Merkezi Projesi kapsamında alınan personel hizmet alımı işinde doğrudan temin limitine uyulmadığı görülmüştür.

a) Tekliflerin değerlendirilmesinde yeterlik kriteri olarak belirlenen belgelerden bazılarının alt yükleniciye ait olması

Kurumca ihalesi yapılan Bilgi İşlem Bakım, Onarım, Yazılım Geliştirme ve Destek Hizmeti işinde tekliflerin değerlendirilmesinde yeterlik kriteri olarak belirlenen belgelerden bazılarının alt yükleniciye ait olduğu görülmüştür.

Söz konusu işe ilişkin İdari Şartname'nin 7'nci maddesinde yeterlik kriterleri olarak kullanılacak belgeler belirlenmiş; 48'inci maddesinde ise *"İşin alt yükleniciye verilmesi durumunda ilgili maddeleri isterleri alt yüklenici tarafından karşılanmalı ve bu maddeleri için istenen belgelere alt yüklenici de sahip olmalıdır."* denilmiştir. Ayrıca Teknik Şartname'nin

9.12’nci maddesinde yüklenici ve alt yüklenicilerin sızma testi yetki belgesine sahip olmaları gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede alt yüklenicinin sızma testi yetki belgesi bulunmakla birlikte yüklenicinin bu belgesinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kurumca bulgu konusu hususa ilişkin olarak, sızma testi yetki belgesi şartının sadece münferiden bu amaçlı ihaleler için zorunlu olduğu, incelenen ihalenin ise sadece bir başlığının bunu içerdiğinden Kamu İhale Genel Tebliğine aykırılık bulunmaması nedeniyle belgeye sadece alt yüklenicinin sahip olmasının yeterli olduğu ve sözleşmeyi imzalayan yüklenicinin de bu belgeyi almak için gerekli işlemleri başlattığı belirtilmiştir. Ancak anılan belgenin idari şartnamede yeterlik kriteri olarak sayıldığı ve ihale konusu işin tamamlandığı dikkate alındığında eksikliğin giderilmesinin mümkün olamayacağı değerlendirilmiştir.

İhaleye katılacak isteklilerin yeterliğe ilişkin istenebilecek belgelerin neler olduğu ve bu belgelerin nasıl değerlendirileceği ile ilgili düzenlemelerin amacı, işin en uygun maliyetle ve daha etkin yürütülmesinin sağlanması olup, yapılacak ihalelerde Kurumun mevzuata uygun olarak hazırlanan dökümanlar doğrultusunda süreçleri yürütmesi gerekmektedir.

b) Doğrudan temin üst limitine uyulmadan alım yapılması

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi-Ulusal Koordinasyon Noktası ve Ulusal Europass Merkezi Projesi kapsamında alınan personel hizmet alımı işinde hizmetin tutarı doğrudan temin limitini aşmasına rağmen alımın 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22/d maddesine göre doğrudan temin yöntemi ile yapıldığı görülmüştür.

Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmelik’in “Projeye İlişkin Giderler” başlıklı 6’ncı maddesinde; proje kapsamında yapılacak mal ve hizmet alımlarının, proje sözleşmesinde yer alan belirlemeler ve varsa projenin uygulama sürecini gösteren program kuralları çerçevesinde yapılacağı, bu harcamalar konusunda proje sözleşmesinde veya program kurallarında belirleme olmaması halinde, 150.000 € kadar olan alımların proje yürütücüsünün yetki ve sorumluluğunda ve önceden belirleyeceği usul ve ilkelere göre gerçekleştirileceği, bu tutarı aşan alımlar için ise 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (f) bendi kapsamında yapılacak ihalelere ilişkin 01.12.2003 tarihli ve 2003/6554 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen esasların uygulanacağı belirtilmiştir. Bu Karar’ın parasal limitleri düzenleyen 6’ncı maddesinin (b)

bendinde, doğrudan teminler için parasal limitler, 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (d) bendi uyarınca diğer idareler için belirlenen tutarın 3 katını aşamayacaktır.

4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer verilen "Büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin onbeş milyar (2024 yılı için 622.756,00 TL), diğer idarelerin beşmilyar (2024 yılı için 207.453,00 TL) Türk Lirasını aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar" düzenlemesi ile belli bir tutarın altındaki alımların doğrudan temin yöntemi kullanılarak yapılmasına imkan verilmiştir.

Söz konusu projeler üzerinde yapılan incelemede; Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi-Ulusal Koordinasyon Noktası ve Ulusal Europass Merkezi Projesi kapsamında gerçekleştirilen 150.000 € üzerindeki hizmet alımının doğrudan temin yöntemiyle yapıldığı, bu durumun 2003/6554 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen esaslara uygun olmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresince bulgu konusu hususa ilişkin olarak söz konusu hizmet alımının, Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan Erasmus+ Program Rehberi, Açıklamalı Hibe Sözleşmesi ve ilgili Hibe Çağrısı hükümlerine uygun olarak yürütüldüğünden sözleşmeyi ekonomik açıdan en avantajlı teklife vermenin yeterli olduğu, açık ihale yöntemi ile yürütülecek bir sürecin hem zaman hem de uygulama açısından çeşitli belirsizliklere neden olacağı, önceden öngörülemeyecek konular nedeniyle yaklaşık maliyetin sağlıklı belirlenemeyeceği ve 2003/6554 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen Esaslara benzer şekilde, 21.03.2025 tarihli ve 32848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2025/9652 sayılı Cumhurbaşkanı Kararında belirtilen KİK 3/f bendi kapsamında yapılacak alımlara ilişkin usul ve esaslar dikkate alınarak parasal limitlerin aşılmaması için yeniden sözleşme yapılacağı belirtilmiştir. Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmelik'e göre proje sözleşmesinde veya program kurallarında belirleme olmaması durumunda 150.000 € üzerindeki hizmet alımlarında 2003/6554 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen esaslar uygulanacak olup buna göre doğrudan teminler için parasal limitler, 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (d) bendi uyarınca diğer idareler için belirlenen tutarın 3 katını aşamayacağından İdarenin bu hususu göz önünde bulundurarak ihale süreçlerini yönetmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Proje kapsamında yapılacak alımların, 2003/6554 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yerine 21.03.2025 tarihli ve 32848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2025/9652 sayılı

Cumhurbaşkanı Kararı'nda öngörülen doğrudan temin limitlerine uygun olacak şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Bazı Ulusal Meslek Standartlarının Süresi Geçmesine Rağmen Yeniden Değerlendirilmemesi

Yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl geçmiş olmasına rağmen bazı ulusal meslek standartlarının yeniden değerlendirilmediği görülmüştür.

Ulusal Meslek Standartlarının ve Ulusal Yeterliliklerin Hazırlanması Hakkında Yönetmelik'in "Ulusal Meslek Standartlarının Güncellenmesi ve Yürürlükten Kaldırılması" başlıklı 12'nci maddesine göre; yürürlükte olan ulusal meslek standartları en geç beş yılda bir yeniden değerlendirilerek gerekli görülen ulusal meslek standartları, standart hazırlama usulüne göre güncellenir. Kurum, yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl geçmiş olan ulusal meslek standartlarını yeniden değerlendirilmesi için öncelikle ulusal meslek standardını geliştiren kurum ve kuruluşlara çağrıda bulunur. Bu kurum ve kuruluşların yeniden değerlendirme talebini kabul etmemesi durumunda meslek standardı hazırlama kriterlerini taşıyan kurum ve kuruluşlarla veya oluşturulan çalışma gruplarıyla ulusal meslek standardı yeniden değerlendirilir.

Aynı Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde; Yönetim Kurulu tarafından onaylanan ve Resmî Gazete'de yayımlanan meslek standartlarının ulusal meslek standardı olarak yürürlüğe gireceği, yeterliliklerin ise Yönetim Kurulu tarafından onaylanmasını müteakip ulusal yeterlilik olarak kabul edileceği ifade edilmiştir.

Ulusal Meslek Standartlarının Güncellenmesi Süreçlerine İlişkin Usul ve Esaslar'ın "Ulusal Meslek Standartlarının Yeniden Değerlendirilmesi" başlıklı 5'inci maddesinde; Resmi Gazete'de yayımlanmasının üzerinden beş yıl geçen ulusal meslek standartlarının ve bu meslek standartları temel alınarak hazırlanan varsa ilgili ulusal yeterliliğin/yeterliliklerin yeniden değerlendirilmesi için Daire Başkanlığı tarafından belirlenen kurum ve kuruluşlara, ulusal meslek standardını geliştiren kurum ve kuruluşlara, ilgili alan uzmanlarına/teknik uzmanlara, varsa ilgili ulusal meslek standardının kaynak teşkil ettiği ulusal yeterliliği geliştiren kurum ve kuruluşlara, ilgili ulusal yeterlilikte sınav ve belgelendirme yapmak üzere yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarına görüşe gönderilmesi esastır. İletilen görüşler çerçevesinde, güncellenmesine gerek olmadığı sonucuna varılan ulusal meslek standartları, beş yıllık yeni sürenin başlatılması amacıyla Yönetim Kurulunun onayına sunulur. Yönetim Kurulu tarafından

onaylanan ulusal meslek standartlarının yeni süresinin başlama tarihi UMS'nin Resmi Gazete'de yayımlanan ilk tarihine beş yıllık süreler eklenerek belirlenir.

Yapılan incelemede ulusal meslek standartlarının Resmi Gazete'de yayım tarihleri ile ilgili Yönetim Kurulu kararları incelendiğinde beş yıllık süre geçmiş olmasına rağmen bazı standartların değerlendirilmediği/güncellenmediği tespit edilmiştir.

Kurumca bulgu konusu hususa ilişkin olarak ulusal meslek standartlarının yeniden değerlendirilmesi konusunda çalışmalar yürütüldüğü belirtilmişse de henüz tamamlanmamıştır.

Kurum tarafından yayımı üzerinden beş yıl geçmiş olan standartların Yönetim Kurulunun değerlendirmesine sunulması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İhale Süreçlerinde Eksik Uygulamalar Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Personel bildirimi ve alt yüklenici sözleşmeleri tamamlanmış olmakla birlikte yeterlik kriterleri hususu devam ettiğinden diğer tespitleri ile birlikte bulguya konu edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 70 **MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	307.899.311,23
10	**Hazır Değerler**	31.313.433,66
102	BANKA HESABI	359.100,06
104	PROJE ÖZEL HESABI	30.934.289,36
105	DÖVİZ HESABI	20.044,24
12	**Faaliyet Alacakları**	163.233,46
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	99.482,23
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	63.751,23
13	**Kurum Alacakları**	269.158.346,56
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	269.158.346,56
15	Stoklar	960.052,90
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	960.052,90
16	**Ön Ödemeler**	6.304.244,65
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	6.304.244,65
2	DURAN VARLIKLAR	2.929.741,34
22	**Faaliyet Alacakları**	17.565,99
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	17.565,99
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.912.175,35
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	168.559,65
254	TAŞITLAR HESABI	3.184.577,50
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.379.024,26
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.819.986,06
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	53.572,00
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	110.640,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-164.212,00

AKTİF TOPLAMI 310.829.052,57

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.801.259,47
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	126.910,97
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
333	EMANETLER HESABI	126.910,97
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.674.348,50
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.657.822,56
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	16.525,94
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	53.713.739,06
43	**Diğer Borçlar**	10.869.469,41
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	10.869.469,41
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	42.844.269,65
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	42.844.269,65
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	254.314.054,04
50	**Net Değer**	70.112.391,00
500	NET DEĞER HESABI	70.112.391,00
51	**Değer Hareketleri**	-1.055.773,58
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-1.055.773,58
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	449.191.660,67
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	449.191.660,67
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-312.934.386,11
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-312.934.386,11
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	49.000.162,06
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	49.000.162,06
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 310.829.052,57

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	40.890.973,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	40.890.973,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	78.676.983,46
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	78.676.983,46
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	782.505,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	782.505,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 70 **Adı : MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	303.051.178,81
630	01	Personel Giderleri	113.465.766,24
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	25.118.610,03
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	122.512.878,46
630	05	Cari Transferler	92.000,00
630	07	Sermaye Transferleri	1.681.294,31
630	11	Değer ve Miktar Değişim Giderleri	5.346.979,32
630	13	Amortisman Giderleri	803.653,69
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	886.301,78
630	15	Karşılık Giderleri	22.710.915,15
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	29.744,66
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	10.403.035,17

GİDERLER TOPLAMI (A) **303.051.178,81**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	351.497.362,20
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	286.557.576,01
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	24.647.205,09
600	05	Diğer Gelirler	31.875.712,17
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	8.416.868,93

GELİRLER TOPLAMI (B) **351.497.362,20**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	181.425,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	181.425,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **181.425,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **351.315.937,20**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **735.403,67**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **49.000.162,06**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**303.051.178,81**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**351.497.362,20**	**NET GELİR (D=B-C)**	**351.315.937,20**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**181.425,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**49.000.162,06**

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: OGM Orman Bölge Müdürlükleri Tablosu

Tablo 2: OGM Merkez ve Taşra Dolu ve Boş Kadro Durumu (2024 Yılı)

Tablo 3: OGM Özel Bütçe Ödenek ve Gider Kullanımı Tablosu (2024 Yılı)

Tablo 4: Ekonomik Ayrıma Göre Bütçe Gelirleri Uygulama Sonuçları Tablosu (2024 Yılı)

KISALTMALAR

ABD DOLARI	**:** Amerika Birleşik Devletleri Doları
BKMYBS	**:** Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sistemi
GYMY	**:** Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
HYS	**:** Harcama Yönetim Sistemi
KBS	**:** Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
KHK	**:** Kanun Hükmünde Kararname
KMYKK	**:** Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
KPHYS	**:** Kamu Personel Harcamaları Yönetim Sistemi
MYMY	**:** Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
MYS	**:** Merkezi Yönetim Sistemi
OGM	**:** Orman Genel Müdürlüğü
ORBİS	**:** Orman Bilgi Sistemi Projesi
ORKÖY	**:** Orman ve Köy İlişkileri Dairesi Başkanlığı
SSB	**:** Savunma Sanayi Başkanlığı
TEDAŞ	**:** Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TBS	**:** Kamu Taşıtları Yönetim Bilgi Sistemi
TKYS	**:** Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi
YDMBS	**:** Yeni Devlet Muhasebesi Bilişim Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kurum Tarafından Tahsil Edilmesi Gereken İzin İrtifak Gelirlerinin Döner Sermaye İşletmesi Tarafından Tahsil Edilip Kullanılması

2. Kişilerden Alacaklar Hesabının Gerekli Bilgileri İçermemesi

3. Ağaçlandırma Fonu Gelirlerinin Tahsilinde Hata veya Noksanlıklar Bulunması

4. Sabit Kıymetlerin Değerlendirilmesi Konusunda Turizmi Teşvik Kanunu Hükümleriyle Çelişen Düzenlemelerin Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Orman Genel Müdürlüğü (OGM) Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliğe sahip ve özel bütçeli bir kuruluştur. Taşrada 30 adet Orman Bölge Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmıştır.

09.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 83'üncü maddesi (a) fıkrası ile 31.10.1985 tarih ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un adı Orman Genel Müdürlüğüne İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun şeklinde değiştirilmiş (b) fıkrası ile de Kanun'un "1-16,18, 32'nci maddeleri, 35'inci maddesi, 38'inci maddesi, 39'uncu maddesi, geçici 1 ve geçici 6'ncı maddeleri ve ekinde yer alan (1) sayılı Cetvel" yürürlükten kaldırılmıştır.

15.07.2018 tarih ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Yirmidördüncü Bölüm 333-344'üncü maddelerinde yapılan düzenleme ile 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğüne İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 703 sayılı KHK ile kaldırılan maddelerinin yanı sıra bazı yeni düzenlemeler de yapılmıştır. Kararnamenin 333'üncü maddesinde Orman Genel Müdürlüğünün Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, özel bütçeli ve tüzel kişiliğe haiz bir kurum olduğu, 334'üncü maddesinde ise Orman Genel Müdürlüğünün görevleri belirlenmiştir.

Genel Müdürlüğün görevleri şunlardır:

a) Orman kaynaklarını; ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarını dikkate alarak, bitki ve hayvan varlığı ile birlikte, ekosistem bütünlüğü içinde idare etmek, katılımcı ve çok amaçlı şekilde planlamak, usulsüz müdahalelere, tabii afetlere, yangınlara karşı korumak, muhtelif zararlıları ile mücadele etmek ve ettirmek, ormancılık karantina hizmetlerini yürütmek, geliştirmek, orman alanlarını ve ormanlara ilişkin hizmetleri artırmak, ormanları imar ve ıslah etmek, silvikültürel bakımını ve gençleştirilmesini sağlamak.

b) Ormanların mülkiyeti ile ilgili iş ve işlemlerini, kadastrosunu, izin ve irtifak işlerini yürütmek.

c) Orman ürün ve hizmetlerinin sürekliliğini güvence altına alarak ormanları teknik, sosyo-kültürel, ekolojik ve ekonomik icaplara göre işletmek, orman ürünlerinin üretim, taşıma,

depolama iş ve işlemlerini yapmak ve yaptırmak, bu ürünleri yurt içinde ve yurt dışında pazarlamak.

ç) Mesire yerleri, şehir ormanları, orman parkları, araştırma ormanları, arboretum sahaları, orman içi biyolojik çeşitlilik koruma alanları, model orman, muhafaza ormanı alanlarının ayrılması, korunması, işletilmesini ve işlettirilmesini sağlamak.

d) Orman sınırları içinde veya orman sınırlan dışında her türlü arazide; ağaçlandırma, erozyon kontrolü, ormanla ilgili mera ıslahı, çölleşme ile mücadele, sel ve çığ kontrolü çalışmalarını yürütmek, entegre havza projeleri yapmak ve uygulamak.

e) Orman ağaç, ağaççık ve florasına ait bitki türlerinin tohum ve fidanlarını üretmek, ürettirmek, aşılama faaliyetlerini yapmak, devamlı veya geçici fidanlıklar kurmak, işletmek, gerektiğinde kapatmak.

f) Gerçek ve tüzel kişilerin özel ağaçlandırma, imar-ihya, erozyon kontrolü çalışmaları ile fidanlık tesis etmesi, işletmesi ve pazarlamasını desteklemek.

g) Orman ekosistemlerinin sunduğu ürün ve hizmetlerden azami seviyede istifade edilmesini sağlamak üzere döner sermaye işletmeleri ve gerekli diğer birimleri kurmak ve işletmek, gerektiğinde kapatmak, her türlü malzeme, arsa, arazi, bina, tesis, tesisat satın almak veya kiralamak, gerektiğinde takas yapmak; bunların bakım ve onarmalarını yapmak, yaptırmak, hizmetlerin gerektirdiği makineler ile hizmet vasıtalarını sağlamak, bakım ve revizyonlarım yapmak, yaptırmak, ormanlarda gerekli her türlü altyapı çalışmasını yapmak, ormancılık faaliyetleri için gerekli yolların etüt projelerini yapmak, bakım ve onarım işlerim yapmak veya yaptırmak.

ğ) Hizmetin gerektirdiği her türlü hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim yapmak ve yaptırmak, Genel Müdürlüğün çalışma alanına giren hizmetlere ilişkin olarak, yerel, ulusal ve küresel seviyede görev yapacak enstitüler, müdürlükler, araştırma birimleri, eğitim merkezleri ve sosyal tesisler kurmak ve işletmek.

h) Hizmetleri ile ilgili her türlü araştırma ve geliştirme, envanter, basım, yayım ve tanıtma işleri ile projeleri yapmak veya yaptırmak ve bunların sonuçlarını yurt içinde ve yurt dışında pazarlamak.

ı) Orman ürün ve hizmetlerinin kullanımını yaygınlaştırmaya yönelik çalışmalar yapmak, her türlü orman ürünü üreten, işleyen, pazarlayan, ithalat ve ihracatını yapan özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile yakın işbirliği içinde çalışmak, yurt içinde ve yurt dışında danışmanlık yapmak, projeler uygulamak, ormanlar ve ormancılıkla ilgili olarak kamuoyunu bilinçlendirici her türlü faaliyette bulunmak.

i) Ormancılık faaliyetlerinin geniş kitlelere yayılmasını sağlamak ve orman yangınlarının önlenmesi ile ilgili kamuoyunun bilinçlendirilmesi amacıyla orman gençlik ve spor kulüplerine, ait olduğu yılı başındaki döner sermaye bütçesinin binde ikisini geçmemek üzere transfer niteliğinde yardım sağlamak.

j) Orman bütünlüğünü sağlamak amacıyla gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazların orman rejimine alınması için kamulaştırma, kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmazların devir ve gerektiğinde takas işlemlerini yapmak, Devlet ormanları içinde ve bitişiğinde oturan köylüleri ayni ve nakdi yardım kaynaklarıyla desteklemek, orman-halk ilişkilerini geliştirmek ve bu konuda her türlü tedbiri almak.

k) Görev alanına giren konularda teknik ve idari esasları belirlemek, çalışma konularına ilişkin laboratuvarlar kurmak ve kurdurmak, iş tarifleri ve birim zaman analizlerini yapmak, yaptırmak ve birim fiyatlarını tespit etmek.

l) Genel Müdürlüğün görev, hizmet ve faaliyetleri ile ilgili olarak, diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca uyulacak esasları belirlemek, koordinasyonu sağlamak.

m) Mevzuatla verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.

Kurumun Ana Faaliyet Alanı

OGM'nin temel faaliyet ve hizmet alanları şunlardır:

- ***Ormanların korunması:***

Ormanların korunması temel olarak; ormanların biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması, alan ve sınırlarının korunması, ormanların içinde barındırdıkları biyolojik çeşitliliğin korunması ve yangınlarla mücadele konularını teşkil etmektedir. Gerek 6831 sayılı Orman Kanunu, gerekse 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde ormanların korunması OGM'nin öncelikli görevleri arasında sayılmıştır.

- ***Ormanların geliştirilmesi:***

Mevcut ormanların geliştirilmesi ve verimliliğinin artırılması ile uygun arazilerde yeni ormanların kurularak orman alanlarının genişletilmesi önemli ormancılık faaliyetleri arasında yer alır.

- ***Ormanlardan faydalanma:***

Başta odun ve odun dışı ürünler olmak üzere ormanlar tarafından üretilen her türlü ürün ve hizmetlerden azami derecede ve sürdürülebilir şekilde yararlanma faaliyetlerini kapsamaktadır.

- ***Orman köylülerinin desteklenmesi:***

Orman köylülerinin hayat kalitesini iyileştirerek sürdürülebilir orman yönetimi hedeflenmektedir.

- ***Orman sayılan alanlarda verilen izinler:***

Kamu yararı ve zaruret bulunması halinde orman sayılan alanlarda ormancılık faaliyetleri dışındaki izin talepleri, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16, 17 ve 18'inci maddeleri ve bu maddeler uyarınca hazırlanan "Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik" hükümleri uyarınca değerlendirilmekte, uygun görülenlere izin verilmektedir. Ayrıca, Orman Kanunu'nun 57'nci maddesi gereğince özel ağaçlandırma izinleri verilmekte ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8'inci maddesi gereğince kültür ve turizm koruma ve geliştirme bölgelerinde ve turizm merkezlerindeki orman sayılan alanlar Kültür ve Turizm Bakanlığı adına tahsis edilmektedir.

- ***Orman amenajmanı – harita ve fotogrametri hizmetleri:***

6831 sayılı Orman Kanunu'na göre bütün ormanlar, amenajman planlarına göre yönetilir ve işletilirler. Amenajman planlarının yapılması, yaptırılması, yenilenmesi, bu planların uygulamalarının kontrol edilmesi, amenajmandaki gelişmelerin takip edilmesi ve ormancılık hizmetlerinin gerektirdiği envanter verilerinin hazırlanması OGM'nin faaliyetlerindendir.

- ***Orman yolları ve fiziki alt yapının geliştirilmesi:***

Ormanların etkin şekilde korunması, geliştirilmesi ve işletilmesi için ihtiyaç duyulan yol, bina ve tesislerin yapımları, bakımı ve onarımları ile bunların inşaatı sırasında çevreye zararlarının asgari düzeyde tutulması, makine ve araçların temini "Orman yolları ve fiziki alt yapının geliştirilmesi" faaliyetinin temel unsurlarıdır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1.2.1. Teşkilat Yapısı

15.07.2018 tarihinde Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Yirmidördüncü Bölüm 333-344'üncü maddeleri ile Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, özel

bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip Orman Genel Müdürlüğünün kurulmasına, teşkilat, görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlenerek yürürlüğe konulmuştur.

OGM, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na Ekli (II) sayılı Cetvel'de yer alan özel bütçeli bir kurum olmakla birlikte, aynı zamanda döner sermaye işletmesine de sahiptir.

31.12.2024 tarihi itibariyle Orman Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilat şeması aşağıdaki gibidir.

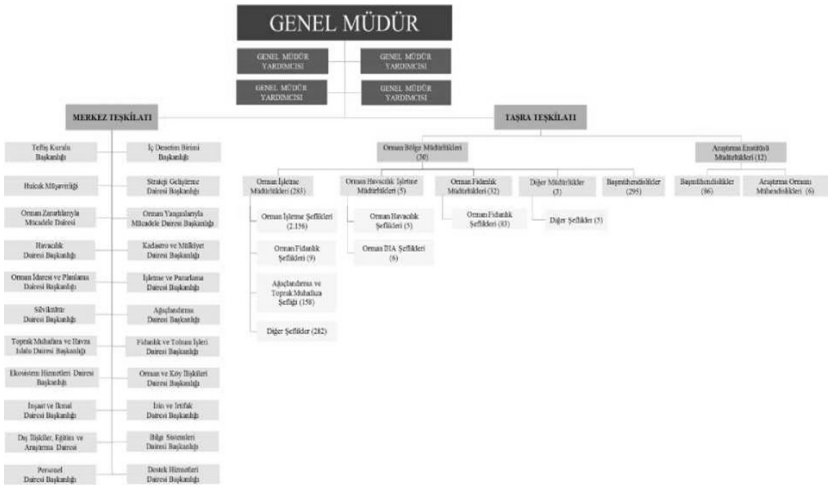

Orman Genel Müdürlüğünün merkezde; Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, İç Denetim Birimi Başkanlığı ile 19 Daire Başkanlığı ve bu Daire Başkanlıklarına bağlı toplam 118 Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Taşra teşkilatı ise 30 Orman Bölge Müdürlüğü ile doğrudan merkeze bağlı; 9 adedi genel ormancılık konularında ve bölgesel düzeyde, 3 adedi ise konu bazında ve ülke genelinde faaliyetlerini sürdürmekte olan 12 Araştırma Enstitüsü Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Tablo 1: OGM Orman Bölge Müdürlükleri Tablosu

01 Adana	07 Balıkesir	13 Eskişehir	19 Kastamonu	25 Konya
02 Sakarya	08 Bolu	14 Giresun	20 Mersin	26 Kayseri
03 Amasya	09 Bursa	15 Isparta	21 Muğla	27 Şanlıurfa
04 Ankara	10 Denizli	16 İstanbul	22 Trabzon	28 Çanakkale
05 Antalya	11 Elazığ	17 İzmir	23 Zonguldak	29 Sinop

06 Artvin	12 Erzurum	18 Kahramanmaraş	24 Kütahya	30 Hatay

Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri

A-Konu Bazında ve Ülke Genelinde Faaliyet Gösteren Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri

1- Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü İzmit/Kocaeli

2- Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Ankara

3- Orman Toprak ve Ekoloji Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü Eskişehir

B-Genel Ormancılık Konularında ve Bölgesel Düzeyde Faaliyet Gösteren Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri

1- Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Antalya

2- Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Bolu

3- Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Tarsus/Mersin

4- Doğu Anadolu Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Erzurum

5- Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Trabzon

6- Ege Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Urla/İzmir

7- Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Elazığ

8- İç Anadolu Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Ankara

9- Marmara Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü İstanbul

1.2.2. İnsan Kaynakları

Orman Genel Müdürlüğü merkez ve taşra birimlerinde özel bütçede 31.12.2024 tarihi itibariyle 12.734 memur, 38 sözleşmeli personel, 11.233 sürekli işçi olmak üzere toplam 24.005 personel istihdam edilmektedir.

Tablo 2: OGM Merkez ve Taşra Dolu ve Boş Kadro Durumu (2024 Yılı)

	Özel Bütçe				**TOPLAM**
	Merkez		Taşra		
	Boş	Dolu	Boş	Dolu	
Memur	934	839	9.760	11.895	**23.428**
Sözleşmeli	0	0	0	38	**38**
Sürekli İşçi	0	32	530	11.201	**11.763**
Geçici İşçi	0	0	0	0	**0**
TOPLAM	**934**	**871**	**10.290**	**23.134**	**35.229**

Mevcut personelin %53'ü memur statüsünde, %0,2'si sözleşmeli personel, %46,8'i sürekli işçi statüsünde istihdam edilmiştir.

1.2.3. Bağlı, İlgili ve İlişkili Olduğu Kamu İdareleri

Orman Genel Müdürlüğü, 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 333'üncü maddesi ile Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, özel bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olarak düzenlenmiştir.

Orman Genel Müdürlüğü merkezi olarak kontrol edilen, temel olarak kendi hedeflerini belirleyen, kendi performansını izleyen, iç denetim sistemi yoluyla kendini denetleyen bir kuruluştur.

Tarım sektörü, arazi ve kaynak kullanımı sebebiyle ormancılığı etkilemektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde yer alan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, görev ve fonksiyonları dikkate alındığında yönetilen kaynak bakımından ormancılık faaliyetleri ile birçok yönüyle kesişmektedir. Ayrıca, su kalitesi ve miktarı ile su politikalarının geliştirilmesinden sorumlu Su Yönetimi Genel Müdürlüğü faaliyetleri de ormanların su kalitesi, miktarı ve su rejimi düzenleme fonksiyonları açısından önemli bir diğer Bakanlık birimi olarak öne çıkmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Orman Genel Müdürlüğü 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvel'de yer alan özel bütçeli bir kamu idaresi olup; Kanun'un kamu bütçesinin hazırlanması, uygulanması, muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve mali kontrolüne ilişkin hükümlerine tabidir.

Orman Genel Müdürlüğünde, stratejik planının hazırlanması, merkez teşkilatı ve 30 Orman Bölge Müdürlüğünün bütçesi, performans programı, yatırım programı, özel bütçe gelir ve gider tekliflerinin hazırlanması, özel bütçenin uygulanması, bütçenin uygulanması tamamlandıktan sonra faaliyet raporunun ve kesin hesabın çıkarılması ve ayrıca taşınır ve taşınmaz mal işlemleri, alacak takibi, iç kontrol, ön mali kontrol, harcama yetkililerine danışmanlık gibi görevler Kurumun mali hizmetler birimi olan Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığınca yerine getirilmektedir. Orman Genel Müdürlüğü, Özel Bütçesine Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile verilen ödenekleri ve döner sermaye bütçesini kullanmaktadır.

Orman Genel Müdürlüğüne 2024 yılında toplam 35.686.535.550,64 TL özel bütçe ödeneği verilmiş olup, bu ödeneğin 32.886.805.531,89 TL'si 2024 yılı bütçe gideri olarak kullanılmıştır. Gerçekleşme oranı ise %92,15'dir.

Tablo 3: OGM Özel Bütçe Ödenek ve Gider Kullanımı Tablosu (2024 Yılı)

Ek. Kod	Gider Çeşidi	2024 Yılı Toplam Ödenek	2024 Yılı Gerçekleşme	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	17.087.574.000,00	16.453.010.673,28	96,29
02	Sosyal Güvenlik Kurum Prim Giderleri	3.101.595.000,00	2.895.390.689,08	93,35
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	8.116.583.700,00	6.935.277.283,35	85,45
05	Cari Transferler	607.646.000,00	409.864.935,73	67,45
06	Sermaye Giderleri	4.722.331.850,64	4.155.930.595,10	88,01
07	Sermaye Transferleri	616.361.000,00	603.703.515,36	97,95
08	Borç Verme	1.434.444.000,00	1.433.627.839,99	99,94
TOPLAM		**35.686.535.550,64**	**32.886.805.531,89**	**92,15**

Giderlerin ekonomik sınıflandırmaya göre dağılım ve gerçekleşme oranları yukarıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Ekonomik Ayrıma Göre Bütçe Gelirleri Uygulama Sonuçları Tablosu (2024 Yılı)

Kod	Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Geliri (TL)	Bütçe Geliri Red ve İade (TL)	Net Bütçe Geliri (TL)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14.460.538.683,85	79.102.834,99	14.381.435.848,86
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	16.880.126.697,79	0,00	16.880.126.697,79
05	Diğer Gelirler	1.770.137.187,15	31.581.076,67	1.738.556.110,48
06	Sermaye Gelirleri	3.940.617,26	0,00	3.940.617,26
08	Alacaklardan Tahsilat	197.689.319,05	0,00	197.689.319,05

TOPLAM	**33.312.432.505,10**	**110.683.911,66**	**33.201.748.593,44**

Kurumun 2024 yılı özel bütçe net geliri 33.201.748.593,44 TL olarak gerçekleşmiştir.

Söz konusu tutarın;

- %43,32'si Kurumun öz gelirlerini oluşturan teşebbüs ve mülkiyet gelirlerine,

- %50,84'ü alınan bağış ve yardımlar ile Hazine yardımına,

- %5,24'ü diğer gelirlere,

- %0,01'i sermaye gelirlerine ve

- % 0,60'ı alacaklardan tahsilatlara ilişkindir.

OGM Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı toplam geliri 65.039.722.335,60 TL; gideri ise 66.641.456.991,54 TL olarak gerçekleşmiştir. 1.601.734.655,94 zarar edilmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Orman Genel Müdürlüğü 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'na (KMYKK) ekli (II) Sayılı Cetvel'de yer alan özel bütçeli bir kuruluş olup muhasebe işlemleri Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kapsamda, 02.01.2018 tarihinden itibaren Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından altyapısı sağlanan Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sistemi (BKMYBS), Merkezi Yönetim Sistemi (MYS) ve Yeni Devlet Muhasebesi Bilişim Sistemi (YDMBS) modülleri; maaş ödemelerinde Kamu Personel Harcamaları Yönetim Sistemi (KPHYS); taşınır kayıtlarında Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi (TKYS), Kamu Taşıtları Yönetim Bilgi Sistemi (TBS) kullanılmaktadır. Kesin Hesap işlemleri Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) Modülünde elektronik ortamda tutulmaktadır. Kesin hesap bilgileri KBS, Harcama Yönetim Sistemi (HYS) ve e-bütçe bilişim sistemleri kullanılarak kaydedilmektedir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci

maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu ve Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu, Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde ise mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Kurum tarafından muhasebe işlemleri Yönetmelik'in belirtilen hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Orman Genel Müdürlüğünün muhasebe işlemleri, merkezde Merkez Muhasebe Müdürlüğü taşrada ise Bölge Muhasebe Birimleri tarafından yerine getirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların

önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 15 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 15’i de doludur.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Orman Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurum Tarafından Tahsil Edilmesi Gereken İzin İrtifak Gelirlerinin Döner Sermaye İşletmesi Tarafından Tahsil Edilip Kullanılması

Kurum tarafından tahsil edilmesi gereken izin irtifak gelirlerinin, döner sermaye işletmelerince tahsil edilip kendi bünyelerinde fon ihtiyaçları için kullanıldığı tespit edilmiştir.

31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16, 17/3 ve 18'inci maddesine dayalı olarak verilecek izinlere, rehabilite işlemlerine ve izinlerden tahsil edilecek bedellere ait iş ve işlemler Orman Kanununun 16 ncı Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik, Orman Kanununun 17 nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmelik ve Orman Kanununun 18 inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Yönetmeliklerin bedellerin tespiti ve tahsili başlıklı bölümlerinde "*Bu Yönetmelik hükümlerine göre alınacak; tüm bedeller ve teminat Genel Müdürlüğün özel bütçe hesabına yatırılır.*" hükmü yer almaktadır.

Orman Genel Müdürlüğünün 01.02.2024 tarihli ve E-42680388-869-10862555 sayılı yazısı ile geçici bir süre için izin irtifak gelirlerinin döner sermaye hesaplarına yatırılması talimatı verilmiş ve buna ilişkin bedeller döner sermaye hesaplarına yatırılmıştır. Böylece özel bütçe hesabına yatması gereken bedeller döner sermaye hesabına aktarılmıştır. Bu bedeller işletme müdürlüklerince 336.01.99.12 Özel Bütçe Adına Tahsil Edilen İzin İrtifak Gelirleri hesabında izlenmiş, özel bütçe muhasebe kayıtlarına alınmamıştır. Denetim esnasında uyarımız üzerine dönem sonunda muhasebe kaydı oluşturulmuştur.

Özel bütçe muhasebe kayıtlarında 139 Diğer Kurum Alacakları hesabında izlenen ve 31.12.2024 tarihi itibarıyla 2.150.113.638,31 TL olan bu tutar, döner sermaye muhasebe kayıtlarında 336.99.01.12 Özel Bütçe Adına Tahsil Edilen İzin İrtifak gelirleri hesabında izlenmiş ve 31.12.2024 tarihi itibarıyla 2.150.113.638,31 TL bakiye vermiştir. Böylece döner

sermayenin özel bütçeye 31.12.2024 itibarıyla ödenmemiş 2.150.113.638,31 TL borcu bulunmaktadır.

Bilindiği gibi Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında;

"2) Genel bütçe kapsamı dışındaki kamu idareleri, kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan her türlü mali kaynaklarını kamu sermayeli bankalarda aşağıdaki araçları kullanarak değerlendirmekle yükümlüdür:

a) TL cinsi vadesiz ve/veya vadeli mevduat ile özel cari hesap ve/veya katılma hesabı.

b) Gerekli görülmesi halinde ve ihtiyaçları ölçüsünde döviz cinsi ödemeleri için vadeli ve/veya vadesiz mevduat ile özel cari hesap ve/veya katılma hesabı.

c) İhale, doğrudan satış, ihale öncesi rekabetçi olmayan teklif ya da ikincil piyasadan doğrudan ya da ters repo yoluyla temin etmek suretiyle 4749 sayılı Kanun kapsamında Bakanlıkça ihraç edilen borçlanma senetleri ve/veya kira sertifikaları.

ç) (Mülga:RG-19/1/2022-31724-CK-5126/1 md.)

d) Kamu sermayeli bankalar tarafından ihraç edilen borçlanma araçları ile 7/6/2013 tarihli ve 28670 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Kira Sertifikaları Tebliği (III-61.1) uyarınca kamu sermayeli katılım bankalarının kaynak kuruluş/fon kullanıcı olarak yer aldığı kira sertifikaları ihracı ve katılım bankacılığı prensiplerine uygun piyasalarda emtia alım satımına dayalı katılım bankacılığı prensiplerine uygun finansman yöntemleri."

Hükmü yer almakta olup, bedellerin döner sermaye bünyesinde 2024 yılı boyunca tutulması Yönetmelik hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

Kamu idaresi cevabında; orman köylülerine ve deprem bölgesinde inşaat yapan müteahhitlere olan borçların ve maaşların ödenmesi amacıyla, daha sonra geri almak üzere, özel bütçe izin gelirlerinin döner sermayeye aktarıldığını beyan etmiştir.

Yönetmeliğe aykırı uygulamalara yer verilmemesi ve yukarıda yer alan alacağın tahsil edilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Kişilerden Alacaklar Hesabının Gerekli Bilgileri İçermemesi

140 Kişilerden Alacaklar Hesabının, kişiler bazında Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY)'nde belirtilen bilgileri içerecek şekilde düzenlenmediği görülmüştür.

140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'nın niteliği ve hesaba ilişkin işlemler MYMY'nin 81, 82, 83 ve 84'üncü maddelerinde düzenlenmiş;

"Diğer alacaklar hesap grubu, faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan alacakların izlenmesi için kullanılır. Diğer alacaklar, niteliğine göre bu grup içinde açılacak 140 Kişilerden Alacaklar Hesabından oluşur. Kişilerden alacaklar hesabı, kamu idarelerinin faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan ve kamu idarelerince tespit edilen kamu zararından doğan alacaklar ile diğer alacakların izlenmesi için kullanılır. Kişilerden alacaklar hesabına alınarak takibi gereken alacaklar; kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda ortaya çıkar. Muhasebe birimlerince, kişilerden alacaklar hesabına kaydedilen alacakların her biri için ayrı bir tahsilat izleme dosyası açılır. Bu dosyalara, alacağın hesaplara alındığı malî yıl ile bu rakamlardan sonra gelmek üzere malî yıl başında "1" den başlayarak verilen rakamlardan oluşan bir alacak sıra numarası verilir. Verilen alacak sıra numarası yazıyla merkezde strateji geliştirme birimine, merkez dışında takibe yetkili birime bildirilir. Bu numaralar aynı zamanda kişilerden alacaklar hesabı defterinin alacak sıra numarasını da oluşturur. Alacakların izlenmesi bu dosyalardan yapılır." denilmiştir.

MYMY'nin "Borçlular Defteri" başlıklı 540'ıncı maddesinde;

"Borçlular Defteri" (Örnek:47), memur aylıklarından veya diğer istihkak sahiplerinin alacaklarından kesilmek üzere, icra ve diğer dairelerden gelen haciz kararları ve yazılarla takibi muhasebe birimine bildirilen alacakların takip ve tahsili için tutulur. Defterin her sayfasına borç ve tahsilata ait bilgiler sütun başlıklarına göre kaydedilir. Bu defter üzerinde tutulması gerekli bilgilerin elektronik ortamda oluşması ve izlenmesi durumunda Bakanlık uygun görüşüyle ayrıca borçlular defteri tutulmaz." denilmek suretiyle muhasebe birimlerinin bu alacakları nasıl izleyeceği belirtilmiştir.

Görüleceği üzere, takibi için muhasebe birimine bildirilen söz konusu alacakların takip ve tahsili için ayrıntılı bilgi sunan borçlular defterinin (MYMY Örnek:47) düzenlenmesi veya bu defter üzerinde tutulması gerekli bilgilerin elektronik ortamda oluşturulması ve izlenmesi mevzuat gereğidir. Bununla birlikte, bu kayıtların izlenmesinde bahsi geçen hususa riayet edilmediği anlaşılmıştır.

Orman Genel Müdürlüğü 2024 yılı kesin mizanında 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı toplam 2.783.283,15 TL kalıntı vermiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusuyla ilgili hususta işlem başlatıldığı ifade edilmiştir.

140 Kişilerden Alacaklar hesabında kayıtlı alacakların takip ve tahsil süreçlerine ilişkin iş ve işlemlerin zamanında ve doğru bir şekilde yapılması amacıyla;

Alacakların kişiler bazında takip ve tahsili için ayrıntılı bilgi sunan borçlular defterinin (MYMY Örnek:47) düzenlenmesi veya bu defter üzerinde tutulması gerekli bilgilerin elektronik ortamda oluşturulması gerekmektedir.

BULGU 3: Ağaçlandırma Fonu Gelirlerinin Tahsilinde Hata veya Noksanlıklar Bulunması

Yürürlüğü devam eden mülga Ağaçlandırma Fonu gelirlerinden bazılarının ilgili kanunlarda öngörülen oranlardan farklı oranlarda toplandığı, bazılarının takip ve tahsil edilmediği görülmüştür.

Ağaçlandırma fonu diğer fonlarla birlikte 21.02.2001 tarihli ve 4629 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin (b) fıkrası ve (o) fıkralarıyla kaldırılmış olmasına rağmen aynı Kanunun geçici 1'inci maddesinin (A) bendinin (c) alt bendi ile fon gelirlerinin bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümlere göre tahsil edilmeye devam edeceği hükme bağlanmıştır.

Mülga Ağaçlandırma Fonu gelirlerinin toplanması konusuna 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 341'inci maddesinin ikinci fıkrasında da atıf yapılmakta, mülga Ağaçlandırma Fonu ve mülga Orman Köylülerini Kalkındırma Fonu gelirlerinin 01.01.2012 tarihinden itibaren Orman Genel Müdürlüğü bütçesine gelir kaydedileceği, ancak, bu gelirlerden 6831 sayılı Orman Kanunu'nun mülga 64'üncü ve mülga ek 3'üncü maddeleri, 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu'nun mülga 9'uncu maddesi ile 4629 sayılı Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun ve 5217 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine göre oduna dayalı orman ürünü satışlarında; satış bedeli üzerinden yüzde üç oranına kadar alıcılardan tahsil edilen mülga Ağaçlandırma Fonu ve yine bu satışlardan yüzde üç oranında tahsil edilen mülga Orman Köylülerini Kalkındırma Fonu paylarını ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye veya yüzde üçü geçmemek üzere belirlemeye Cumhurbaşkanının yetkili olduğu ifade edilmiştir.

Ağaçlandırma Fonu gelirlerini düzenleyen ve yürürlüğü yukarıda belirtilen mevzuatla devam eden 6831 sayılı Orman Kanunu'nun mülga 64'üncü maddesinde Fonun gelirleri;

"a) Genel bütçeden aktarılacak miktar,

b) Orman Genel Müdürlüğünün yıllık satış gelirlerinden yüzde beşe (% 5) kadar Tarım Orman ve Köyişleri Bakanınca tespit edilecek miktar,

c) 6831 sayılı Orman Kanununun 16, 17, 18 ve 115 inci maddelerine göre verilen izin, muvafakat, intifa ve irtifak hakkı gelirleri,

d) Bağışlar,

e) Diğer gelirler" olarak;

23.07.1995 tarihli ve 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu'nun mülga 9'uncu maddesinde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının harcamalarının karşılanacağı gelirler ise;

"a) İthal edilen asli ve tali, gayrimamul, yarımamul ve mamul orman ürünleri ithalat vergi hasılatından % 30 oranında alınacak paylar.

b) Tahsisli orman emvali satışlarından;

1. Tahsisen satılan yakacak odun ve köylü pazar satışlarından satış bedelinin % 1'i,

2. Lif-yonga sanayinin ihtiyacı için tahsisen verilen lif-yonga odunları tahsis bedelinin % 2'si,

3. Kamu kurum ve kuruluşlarına tahsisen verilen tomruk, direk, kâğıtlık ve sanayii odunlarının tahsis bedelinin % 2'si,

Oranında alınacak paylar.

c) 6831 sayılı Orman Kanununun 52 nci maddesi hükmüne göre, özel orman alanlarında % 6 oranında verilen yapılaşma izinlerinde, yetkili birimce onaylı yol, bina ve tesis proje bedellerinin % 1'i oranında alınacak paylar.

d) Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye Yönetmeliği hükümlerine göre yapılan satışlardan;

1. Satış gelirlerinin % 6'sı oranında,

2. Orman Genel Müdürlüğünce hesaplanan kurumlar vergisi üzerinden ayrıca ödenecek % 2'si oranında,

3. Artırmalı orman emvali satışlarında, alıcıdan tahsil edilecek % 3 oranında,

Alınacak paylar.

e) Orman Ürünleri Sanayii Anonim Şirketince satılan yarımamul ve mamul orman emvali satışlarında, alıcıdan tahsil edilecek % 3 oranındaki paylar.

f) 9.8.1983 tarihli 2872 sayılı Çevre Kanunu gereğince oluşturulan "Çevre Kirliliğini Önleme Fonu" gelirlerinin % 5'i.

g) 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri gereğince verilecek izin veya irtifak haklarına dayanılarak, Devlet ve diğer kamu tüzel kişileriyle özel ve tüzel kişilerce, kâr gayesi bulunmaksızın ve kamu yararına hizmetlerde kullanılmak üzere yapılacak tesislerin dışındaki her türlü tesisin, proje toplam bedelinden orman sahasına isabet eden kısmının % 2'si oranında alınacak paylar.

h) 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu hükümleri gereğince kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisinde Hazinece tahsil edilen yıllık kira bedellerinin % 2'si oranında alınacak pay.

ı) Karayolları Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni yol yapımı projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin % 1'i oranında alınacak pay.

j) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni baraj projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin % 2'si oranında alınacak pay.

k) Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni gölet ve yol projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin % 1'i oranında alınacak pay.

l) Bağışlar ve yardımlardan sağlanan gelirler"

olarak belirlenmiş, 24.08.2017 tarihli ve 30164 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 17.07.2017 tarihli ve 2017/10648 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 30'uncu ve 34'üncü maddelerine göre yapılan oduna dayalı orman ürünü satışlarında satış bedeli üzerinden alıcılardan tahsil edilen mülga Ağaçlandırma Fonu ve mülga Orman Köylerini Kalkındırma Fonu payları ayrı ayrı sıfıra indirilmiştir.

4629 sayılı Kanun'un Geçici 1'inci maddesinin (A) bendinin (c) alt bendi ile yürürlüğü devam eden 6831 sayılı Orman Kanunu'nun mülga 64'üncü maddesi ile 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu'nun mülga 9'uncu maddesindeki düzenlemeler arasında yıllık satış gelirlerinden ayrılacak pay konusunda farklılıklar (ilkinde azami yüzde beş, ikincisinde yüzde altı) olduğundan 4122 sayılı Kanun daha sonra kabul edildiği için uygulamanın bu Kanun hükümlerine göre yürütülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Uygulamada tahsisli satışlar da dahil olmak üzere Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi satış hasılatının %6'sının ve mevcut olduğu taktirde Orman Genel Müdürlüğünce hesaplanan kurumlar vergisinin %2'sinin mülga Ağaçlandırma Fonu geliri olarak Orman Genel Müdürlüğü özel bütçesine aktarıldığı;

Tahsisli satışlar için türüne göre %1 veya %2 oranında ayrılması gereken Orman Genel Müdürlüğü özel bütçe payının da %6 oranında uygulandığı;

-İthal edilen asli ve tali, gayrimamul, yarımamul ve mamul orman ürünleri ithalat vergi hasılatından %30 oranında alınması gereken pay,

-6831 sayılı Orman Kanunu'nun 52'nci maddesi hükmüne göre, özel orman alanlarında %6 oranında verilen yapılaşma izinlerinde, yetkili birimce onaylı yol, bina ve tesis proje bedellerinin %1'i oranında alınacak paylar,

-9.8.1983 tarihli 2872 sayılı Çevre Kanunu gereğince oluşturulan "Çevre Kirliliğini Önleme Fonu" gelirlerinin %5'i,

-6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri gereğince verilecek izin veya irtifak haklarına dayanılarak, Devlet ve diğer kamu tüzel kişileriyle özel ve tüzel kişilerce, kâr gayesi bulunmaksızın ve kamu yararına hizmetlerde kullanılmak üzere yapılacak tesislerin dışındaki her türlü tesisin, proje toplam bedelinden orman sahasına isabet eden kısmının %2'si oranında alınacak paylar,

-2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu hükümleri gereğince kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisinde Hazinece tahsil edilen yıllık kira bedellerinin %2'si oranında alınacak pay,

-Karayolları Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni yol yapımı projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin %1'i oranında alınacak pay,

-Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni baraj projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin %2'si oranında alınacak pay,

-Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün (09.05.1985 tarihli ve 3202 sayılı Kanun'un ek 2'nci maddesiyle kaldırılan Genel Müdürlüğün görevleri aynı Kanunla İstanbul ve Kocaeli illeri dışında il özel idarelerine, İstanbul ve Kocaeli illerinde ise il sınırları dahilinde yapılmak üzere büyükşehir belediyelerine verilmiştir.) ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için ödeneği bulunmayan yeni gölet ve yol projelerine ait yıllık yatırım ödeneğinin %1'i oranında alınması gereken payların,

takip ve tahsil edilmediği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, Ağaçlandırma Fonu gelirlerinin tahsili ile ilgili eksikliklerin kanun metnine uygun olarak giderileceği, bu hususta Orman Genel Müdürlüğü yönetmeliklerindeki çelişkilerin giderilmesi için ayrıca mevzuat çalışması yapılacağı, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 52'nci maddesine dayalı olarak 17'nci madde gereğince 2024 yılında izin verilmediğinden dolayı Fon bedeli tahakkuk etmediği, bu nedenle bu maddeyle ilgili tahsilat yapılmadığı bildirilmiştir.

Tahsisli orman emvali satışlarından Orman Genel Müdürlüğü özel bütçesine aktarılmak üzere ayrılması gereken payların mevzuatta öngörülen oranlarda ayrılarak özel bütçeye aktarılması ve ikincil mevzuatta gerekli değişiklikler yapılarak tahsil edilmeyen ağaçlandırma gelirlerinin titizlikle takip ve tahsil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Sabit Kıymetlerin Değerlendirilmesi Konusunda Turizmi Teşvik Kanunu Hükümleriyle Çelişen Düzenlemelerin Bulunması

Orman Genel Müdürlüğüne (OGM) ait sabit kıymetlerin değerlendirilmesi konusunda, Turizmi Teşvik Kanunu ile OGM'ce çıkarılan mevzuat hükümleri arasında bazı çelişkilerin bulunduğu görülmüştür.

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu Ek Madde 5 (Ek: 23/05/2019 – 7175/10 md.) (Değişik: 18/07/2021 – 7334/16 md.)

"Ormanlık alanlar üzerinde bulunan ve 6831 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca turizm maksatlı izin verilen alanlarda Orman Genel Müdürlüğü sabit kıymetlerine alınan tesislerden konaklama amaçlı kullanılması mümkün olan yerler ile her tür ve kapasitede konaklama tesisi içeren mesire yerlerini tahsis etmeye, gelirleri Orman Genel Müdürlüğüne ait olmak üzere sadece Bakanlık yetkilidir. Orman sayılan alanlarda sadece çadır ve karavan içeren kamp alanları yapılması ve işletilmesi amacıyla ilgili mevzuatı uyarınca Orman Genel Müdürlüğü tarafından kiralama yapılabilir, bu şekilde kiralanan taşınmazların tahsis amacı ve kullanım şekli değiştirilemez. Bu madde kapsamında kalan yerlerin Bakanlığa tahsisi ile Bakanlık tarafından yatırımcılara tahsis edilmesinde 8 inci madde hükümleri uygulanır." Denilmektedir.

Kanun hükmünden görüleceği üzere, ormanlık alanlar üzerinde bulunan ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca turizm maksatlı izin verilen alanlarda OGM sabit kıymetlerine alınan tesislerden konaklama amaçlı kullanılması mümkün olan yerler ile konaklama tesisi içeren mesire yerlerini tahsis etmeye Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Ancak aşağıda verilen bazı mevzuat hükümlerinin bu düzenlemeyle uyumlu olmadığı görülmektedir:

- Orman Kanununun 17 nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmelik'in Geçici Madde 2'sinin onaltıncı fıkrasında Yönetmelik'te sayılan nedenlerle kesin iznin sona ermesi durumunda Devlet ormanları üzerindeki her türlü bina ve tesislerin eksiksiz ve bedelsiz olarak en geç üç ay içinde orman idaresinin tasarrufuna geçeceği, söz konusu bina ve tesislerin OGM'ce değerlendirileceği belirtilmiştir.

- Orman Genel Müdürlüğü Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'in 62'nci maddesinin ikinci fıkrasında, orman sayılan alanlarda bulunan yapı ve tesislerin yirmi yıla kadar kiraya verilebileceği ifade edilmektedir.

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nda yapılan değişikliğe rağmen yukarıda belirtilen OGM mevzuatında, sabit kıymetlere alınan yapı ve tesislerin herhangi bir istisna belirtilmeden OGM tarafından kiraya verilebileceği veya değerlendirileceği ifade edilmektedir. Halbuki, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu Ek Madde 5'te yapılan düzenleme ile ormanlık alanlar üzerinde bulunan ve 6831 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca turizm maksatlı izin verilen alanlarda OGM sabit kıymetlerine alınan tesislerden konaklama amaçlı kullanılması mümkün olan yerler ile konaklama tesisi içeren mesire yerlerini tahsis yetkisi Kültür ve Turizm Bakanlığına geçmiştir. Dolayısıyla bu alanlarda OGM'nin bahsedilen sabit kıymetleri

kiraya verme ve diğer şekillerde değerlendirme yetkisi bulunmamaktadır. Ayrıca Turizmi Teşvik Kanunu Ek Madde 5 kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığına yapılacak tahsislere ilişkin usul ve esasların da Orman Genel Müdürlüğü Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmesi gerekmektedir. İleride kurumlar arasında çıkabilecek yetki çakışmalarının önüne geçmek, idari ve hukuki ihtilaflara yol açmamak için söz konusu düzenlemelerin yapılması önem arz etmektedir.

Kurum tarafından gönderilen cevap yazısında, Orman Genel Müdürlüğüne ait sabit kıymetlerin değerlendirilmesi konusunda, Turizmi Teşvik Kanunu ile OGM'ce çıkarılan mevzuat hükümleri arasında bazı çelişkilerin bulunması hususunda, yaşanan çelişkinin düzeltilmesi ve uygulama birliğinin sağlanması için mevzuat çalışmalarının devam ettiği bildirilmiştir.

Sonuç olarak, Turizmi Teşvik Kanunu Ek Madde 5 ile uyumlu olarak yukarıda bahsedilen mevzuat hükümlerinin yeniden düzenlenmesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığına yapılacak tahsislere ilişkin Orman Genel Müdürlüğü Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'te usul ve esasların belirlenmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Sabit Kıymetlerin Değerlendirilmesi Konusunda Turizmi Teşvik Kanunu Hükümleriyle Çelişen Düzenlemelerin Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da devam ettiğinden yeniden bulgu konusu yapılmıştır.

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: OGM Döner Sermaye İşletmesi Merkez ve Taşra Dolu ve Boş Kadro Tablosu (2024 Yılı)

Tablo 2: OGM Konsolide Giderler Döküm Cetveli (2024 Yılı)

Tablo 3: OGM Konsolide Gelirler Döküm Cetveli (2024 Yılı)

Tablo 4: OGM Döner Sermaye İşletmesi Sermaye Yapısı (2024 Yılı)

Tablo 5: 2023 Yılı Kapanış Kayıtları ile 2024 Yılı Açılış Kayıtlarında Fark Olan Hesaplar Tablosu

Tablo 6: 2020-2024 Yılları Arasında Genel Müdürlük Özel Bütçe Hesabına Aktarılmayan Tutarlar Tablosu

Tablo 7: OGM Tarafından İlan Edilen Yaylalarla İlgili Tamamlanmış İdari İş ve İşlemler Tablosu

KISALTMALAR

DMİS : Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi

DSİBMY : Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

OGM : Orman Genel Müdürlüğü

ORBİS : Orman Bilgi Sistemi Projesi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi 2023 Yılı Kapanış Kayıtları ile 2024 Yılı Açılış Kayıtları Arasında Farklılık Bulunması

2. Dönem Gelirlerinin İlgili Döneme Ait Gelir Tablosunda Raporlanmaması

B. Diğer Bulgular

1. Döner Sermaye İşletmesinin Özel Bütçeye Olan Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi

2. Yayla Alanlarındaki Taşınmazların Vaziyet Planlarına İşlenmesi, Sabit Kıymetlere Alınması ve Kullanıcı Tespitlerinin Yapılması İşlemlerinin Tamamlanmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmeleri dayanağını 6831 sayılı Orman Kanunu, 09.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 83'üncü maddesi ile değişik 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğüne İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ile 15.07.2018 tarih ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nden almakta olup, ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır.

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletme Müdürlüklerinin iş ve işlemleri 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği ve Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Ayrıca 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 19'uncu maddesinde yardımcı birimler arasında sayılan İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığının adı 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılan düzenlemeyle Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı olarak değiştirilmiş olup, Döner Sermaye hesap ve mali işlemleri bu Başkanlık tarafından yerine getirilmektedir.

Ormanların korunması, geliştirilmesi ve işletilmesine yönelik bütün arazi uygulamaları orman işletme müdürlükleri ve bağlı orman işletme şeflikleri ile diğer şefliklerce yürütülmektedir. Döner sermaye işlemleri önemli ağırlıkla orman ürünlerinin üretimi ve satışı işlemleri ile arazi uygulamalarından oluşmaktadır.

Döner sermaye işletmelerinin faaliyet alanları Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde belirlenmiştir. Döner sermaye işletmesinin faaliyetleri ve görevleri Genel Müdürlüğün görev alanlarıyla ilgili olmak üzere şunlardır:

a) Ormanları; imar etmek, korumak, amenajman planlarına ve iktisadi gereklere göre teknik usullerle devamlı bir şekilde işletmek,

b) Amenajman ve işletmecilikle ilgili her türlü plan ve proje yapmak,

c) İşletmecilik için gerekli olan personeli eğitmek ve yetiştirmek,

ç) Her çeşit orman ürününün kesimi, taşınması ve depolanması işlerini yapmak,

d) Ormanlardaki artıkları kıymetlendirmek, değerlendirmek ve temizlemek,

e) Ormancılık ve orman ürünleri hakkında danışmanlık hizmetleri vermek,

f) Orman içi ağaçlandırma ve silvikültür faaliyetleri yapmak,

g) Orman ağacı fidanı ve tohumlarını üretmek,

ğ) Her çeşit orman ürünlerinden gelir elde edilmesine ilişkin satış faaliyetlerini yapmak,

h) Devlet ormanı içerisinde bulunan mesire yerleri kapsamına alınan orman içi dinlenme yerleri, şehir ormanları ve ağaç parklarının kurulması ve işletilmesi için gerekli yapım, bakım, onarım ve koruma hizmetlerini yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

1.2.1. Teşkilat Yapısı

Orman Genel Müdürlüğünde 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yapılan düzenleme sonrasında; Orman Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki mevzuat hükümlerine göre merkezde bir adet Döner Sermaye Muhasebe Şube Müdürlüğü, bir adet Döner Sermaye Merkez Şube Müdürlüğü, bir adet Yedek Parça Depo Müdürlüğü, taşra teşkilatı olan, 30 Orman Bölge Müdürlüğünün her birinde ise, bir adet Döner Sermaye İşletmeler Saymanlığı ve toplamda 282 Orman İşletme Müdürlüğü, 32 Fidanlık Müdürlüğü, bir adet Afyonkarahisar Tıbbi ve Itri Aromatik Bitkiler Müdürlüğü olmak üzere 31.12.2024 tarihi itibariyla aktif olarak toplam 348 Döner Sermaye İşletmesi bulunmaktadır.

Merkezde Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde yer alan Döner Sermaye Muhasebe Şube Müdürlüğünün gelir ve gideri bulunmamaktadır. Bu birimde sadece Döner Sermaye İşletmelerin gelir ve giderlerinin yönetimi, izlenmesi ve konsolidasyonu işlemleri yapılmaktadır.

Ormanların korunması, geliştirilmesi ve işletilmesine yönelik bütün arazi uygulamaları orman işletme müdürlükleri ve bağlı orman işletme şeflikleri ile diğer şefliklerce yürütülmektedir.

1.2.2. İnsan Kaynakları

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmelerinin aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak görüleceği üzere 31.12.2024 tarihi itibarıyla 18.236'sı boş 18.074'ü dolu olmak üzere toplam 36.310 personel kadrosu mevcuttur.

Tablo 1: OGM Döner Sermaye İşletmesi Merkez ve Taşra Dolu ve Boş Kadro Tablosu (2024 Yılı)

	Döner Sermaye				**TOPLAM**
	Merkez		Taşra		
	Boş	Dolu	Boş	Dolu	
Memur	834	167	16.312	7.031	24.344
Sözleşmeli	65	167	103	1.632	1.967
Sürekli İşçi	0	185	922	5.932	7.039
Geçici İşçi	0	0	0	2.960	2.960
TOPLAM	**899**	**519**	**17.337**	**17.555**	**36.310**

Mevcut personelin yaklaşık %40'ı memur, %10'u sözleşmeli personel, %34'ü sürekli işçi ve %16'sı ise geçici işçi statüsünde istihdam edilmiştir.

1.2.3. Bağlı, İlgili veya İlişkili Olduğu Kamu İdareleri

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletme Müdürlüklerinin ayrı bütçeleri bulunmakla birlikte ayrı tüzel kişilikleri söz konusu değildir. Döner Sermaye İşletmelerinin idari ve mali açılardan bağlı olduğu Orman Genel Müdürlüğü ve Tarım ve Orman Bakanlığı ile ilişkileri bulunmaktadır. Ayrıca faaliyet sahası ve görev alanları ile ilgili olarak diğer bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile muhtelif ilgi ve ilişkileri mevcuttur.

Orman Genel Müdürlüğü ve bağlı döner sermaye işletmelerinin görev ve sorumlulukları pek çok yerde iç içe geçmiş durumdadır. Döner Sermaye İşletmeleri, Orman Genel Müdürlüğünün faaliyet alanında bulunan her çeşit orman emvalinin satış işlemlerini gerçekleştiren ticari işletme vasfında faaliyet yürütmektedir.

1.3. Mali Yapı

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermayesi 22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği hükümlerine göre yönetilmektedir.

Döner sermaye işletmesi bütçe ve muhasebe işlemleri Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY) ve 16.12.2011 tarihli Genel Müdürlük onayı ile yürürlüğe konulan Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe Formülü (ayrıntı hesap planı) çerçevesinde yürütülmekte olup, 2019 yılı ve sonrası için 20.08.2019 tarih ve 03 No.lu Bakan onayı ile yürürlüğe giren OGM Döner Sermaye İşletmeler Bütçe formülü ile güncellenmiştir.

Döner sermaye işlemleri önemli ağırlıkla orman ürünlerinin üretimi ve satışı işlemlerinden oluşmaktadır. Orman ürünlerinin satışına ilişkin bedel tespiti, satış usul esas ve şekillerini düzenleyen Orman Ürünlerinin Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ise 25.06.2021 tarih ve 31522 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesinin konsolide edilmiş 2024 yılı Bütçe Gelir ve Gider Döküm Cetvelleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2: OGM Konsolide Giderler Döküm Cetveli (2024 Yılı)

GİDERİN CİNSİ	TUTARI	TOPLAM
1- Satışların Maliyeti		22.646.981.667,17
620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabı	22.646.981.667,17	
2- Faaliyet Giderleri		42.006.002.778,07
622 Satılan Hizmet Maliyeti Hesabı		
630 Araştırma ve Geliştirme Giderleri Hesabı	4.974.430.526,23	
631 Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri Hesabı	54.102.536,45	
632 Genel Yönetim Giderleri Hesabı	36.977.469.715,39	
3- Diğer Faal. Olağan Gider ve Zarar		1.890.733.839,12
654 Karşılık Giderleri Hesabı	1.098.872,29	
658 Enflasyon Düzeltmesi Zararları	1.830.839.892,78	
659 Diğer Olağan Gider ve Zararlar Hesabı	58.795.074,05	
4- Olağandışı Gider ve Zararlar		97.738.707,18
681 Önceki Dönem Gider ve Zararları Hesabı	33.687.799,69	
689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar Hesabı	64.050.907,49	
GENEL TOPLAM		66.641.456.991,54

Tablo 3: OGM Konsolide Gelirler Döküm Cetveli (2024 Yılı)

GELİRİN CİNSİ	TUTARI	TOPLAM
1- Brüt Satışlar		57.354.882.086,75
600 Yurtiçi Satışlar Hesabı	57.311.886.121,44	
602 Diğer Gelirler Hesabı	42.995.965,31	

2- Diğer Faal. Olağan Gelir ve Kârlar		7.391.739.966,12
642 Faiz Gelirleri Hesabı	2.073.422.009,28	
648 Enflasyon Düzeltmesi Karları	5.248.265.486,05	
649 Diğer Olağan Gelir ve Kârlar Hesabı	70.052.470,79	
3- Olağandışı Gelir ve Kârlar		365.342.600,87
671 Önceki Dönem Gelir ve Kârları Hesabı	275.188,98	
679 Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar Hesabı	365.067.411,89	
Brüt Gelir Toplamı		65.111.964.653,74
Brüt Gelirlerden İndirilecek		72.242.318,14
610 Satıştan İadeler Hesabı (-)	59.624.814,13	
611 Satış Iskontoları Hesabı (-)	12.617.504,01	
TOPLAM		65.039.722.335,60

OGM Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı toplam geliri 65.039.722.335,60 TL; gideri ise 66.641.456.991,54 TL olarak gerçekleşmiştir. -1.601.734.655,94 TL zarar elde edilmiştir.

Tablo 4: OGM Döner Sermaye İşletmesi Sermaye Yapısı (2024 Yılı)

YILI	ÖDENMEMİŞ SERMAYE	ÖDENMİŞ SERMAYE	TOPLAM SERMAYE
2024		1.000.000.000,00	1.000.000.000,00

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Muhasebe Sistemi

Muhasebe sistemi DSİBMY hükümlerine uygun olarak tek düzen hesap planına göre yürütülen tahakkuk esaslı bir muhasebe sistemidir. Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe Formülü (ayrıntı hesap planı) bu Yönetmeliği tamamlamaktadır.

Döner sermaye muhasebe işlemleri 2018 yılında hem Maliye Bakanlığı tarafından altyapısı sağlanan Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi (DMİS) hem de kurum tarafından yazılımı gerçekleştirilen Orman Bilgi Sistemi (ORBİS) yazılımı ile kaydedilerek raporlanmaktaydı. 2022 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından DMİS veri aktarımı kapatılmış olup, veriler 2024 yılında faaliyete geçecek olan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemine aktarılacağından program yazılımı devam etmektedir. Döner sermaye mali tabloları öncelikle bölgelerde konsolide edilmekte daha sonra genel birleştirme yapılmaktadır. Her işletmede bir Muhasebe Yetkilisi bulunmaktadır.

Döner sermaye işlemleri önemli ağırlıkla orman ürünlerinin üretimi ve satışı işlemlerinden oluşmaktadır.

Muhasebe işlemleri Gerçekleştirme Görevlisi, Döner Sermaye Muhasebe Yetkilisi ve İşletme Müdürünün onayı ile tamamlanmaktadır. OGM'nin DSİBMY ana hesap planına uygun olarak kendine özgü ayrıntı hesapları bulunmaktadır. İşletme Müdürlükleri bünyesinde İşletme Şefleri gerçekleştirme görevlisi, İşletme Müdürleri ise harcama yetkilisidir.

Raporlama Sistemi

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- Envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen

hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi 2023 Yılı Kapanış Kayıtları ile 2024 Yılı Açılış Kayıtları Arasında Farklılık Bulunması

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi 2023 yılı kapanış kayıtlarındaki 77 hesaptan 13'ünün tutarı ile aynı hesapların 2024 yılı açılış tutarları arasında farklılık olduğu görülmüştür.

01.05.2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 29'uncu maddesinde ifade edildiği gibi tutarlılık muhasebenin temel kavramlarındandır ve *"muhasebe uygulamalarının, faaliyet ve bütçe uygulama sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların birbirini izleyen dönemlerde tutarlı bir şekilde karşılaştırılabilirliğinin sağlanması"* olarak tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin dönem başı işlemlerini düzenleyen 571'inci maddesinde de *"malî yılın başında muhasebe kayıtlarının açılmasını sağlamak üzere önceki faaliyet döneminin son yevmiyesinde borç kaydedilerek kapatılan hesaplara ilişkin tutarlar alacak kaydı yapılarak; alacak kaydedilerek kapatılan hesaplara ilişkin tutarlar ise borç kaydı yapılarak dönem başlatılır."* denilmektedir.

Yapılan karşılaştırmada aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Döner Sermaye İşletmesinin 2023 yılı kapanış kayıtlarındaki 77 hesaptan 13'ünün tutarı ile aynı hesapların 2024 yılı açılış tutarları arasında farklılık olduğu görülmüştür. Diğer taraftan 649 No.lu Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabı bilanço hesabı olmadığından açılış kaydının olmaması gerekmektedir.

Tablo 5: 2023 Yılı Kapanış Kayıtları ile 2024 Yılı Açılış Kayıtlarında Fark Olan Hesaplar Tablosu

Hesap Kod	Hesap Adı	2023 Kapanış Bakiyesi	2024 Açılış Bakiyesi	Fark
150	İlk Madde ve Malzeme Hesabı	305.008.335,05	305.009.824,65	**-1.489,60**
235	Personelden Alacaklar Hesabı	1.590.442,00	1.578.063,30	**12.378,70**
329	Diğer Ticari Borçlar Hesabı	4.093.586.022,08	4.093.586.021,78	**0,30**
340	Alınan Sipariş Avansları Hesabı	205.962.041,58	205.962.041,78	**-0,20**
369	Ödenecek Diğer Yükümlülükler Hesabı	953.020.940,54	953.008.561,84	**12.378,70**
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı	1.232.792.938,93	1.232.792.938,73	**0,20**
570	Geçmiş Yıllar Kârları Hesabı	17.259.639.703,18	17.259.641.192,78	**-1.489,60**
591	Dönem Net Zararı Hesabı (-)	5.274.579.631,86	5.274.579.632,16	**-0,30**
649	Diğer Olağan Gelir ve Kârlar Hesabı	0,00	0,30	**-0,30**
900	Alınan Teminatlar Hesabı	14.950.001.998,94	14.953.086.600,94	**-3.084.602,00**
901	Alınan Teminatlar Alacaklı Hesabı	14.950.001.998,94	14.953.086.600,94	**-3.084.602,00**
983	Gelecek Yıl Tahakkukları	4.654.526.074,69	4.654.526.110,41	**-35,72**
984	Gelecek Yıllara Ait Taşınmaz Mal Kira ve İrtifak Hakkı Gelirleri Karşılığı	4.654.526.074,69	4.654.526.110,71	**-36,02**

Kamu idaresi cevabında, 2023 yılı kapanış kaydı ile 2024 yılı açılış kaydı arasında farklılık bulunan Orman İşletme Müdürlüklerine bu tutarsızlıkların olmaması için yazıyla talimat verildiği, kapanış ve açılış fişlerindeki kayıtların tutarlı olması için Orman Bilgi Sistemi (ORBİS) muhasebe modülünde gerekli yazılım çalışmalarının tamamlandığı ve benzer hataların yapılmayacağı bildirilmiştir.

Kamu idaresinin mali tablolarının doğru ve güvenilir bilgi sunabilmesi için bir önceki yılın kapanış kayıtlarıyla izleyen yılın açılış kayıtlarının tutarlı olması, bilanço hesabı olmayan 649 No.lu Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabına 2024 yılı başında yapılan açılış kaydının düzeltilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Muhasebe yazılım sisteminde güncelleme yapılarak, açılış ve kapanış kayıtlarının müdahaleye imkan vermeyecek bir şekilde otomatik olarak yapılmasının temin edilmesi, sorunun kalıcı olarak çözülmesi noktasında fayda sağlayacaktır.

BULGU 2: Dönem Gelirlerinin İlgili Döneme Ait Gelir Tablosunda Raporlanmaması

OGM uygulamasında sonraki yılda yapılması planlanandikili satışların program değiştirilerek cari yılda yapılması durumunda satış hasılatının, 380.02 Gelecek Aylara Ait Satış Gelirleri Hesabı ile 480.02 Gelecek Yıllara Ait Satış Gelirleri Hesabı'na alındığı görülmüştür.

2024 yılı bilançosunda 380.02 hesap 73.316.831,06 TL, 480.02 hesap 2.190.495.462,59 TL alacak bakiyesi vermiştir.

Muhasebenin temel kavramlarından biri olan dönemsellik; gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesini, hasılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması gereğini ifade eder. Buna göre işletmenin elde ettiği gelir ve giderler, ilgili oldukları dönemin gelir tablosunda raporlanmalıdır. Nitekim Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 29'uncu maddesinin (c) fıkrasında "*Dönemsellik: İşletmelerin faaliyetleri, belirli dönemlerde raporlanır ve her dönemin faaliyet sonuçları diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanır.*" hükmü yer almaktadır.

DSİBMY 318-320'nci maddelerinde yer verildiği üzere 380 Gelecek aylara ait gelirler hesabı peşin tahsil edilen gelirler için kullanılabilir. Bunun dışında fiili olarak satışı yapılan ve tahsil edilen tutarın DSİBMY 29'uncu maddesinde yer verilen "dönemsellik ilkesi'' gereğince 600-gelir hesabına alınmayıp 380 ve 480 hesaba kaydı muhasebe ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu durumda dikili ağaç satışları tutarının (380 ve 480 hesaba alınan) 600-Gelirler hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Öte yandan bu durum Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan 73 sayılı Döner Sermaye İşlemleri Tebliği'nin 5'inci maddesinde yer alan "*Döner sermayeli işletmelerce elde edilen ve hesaplamalara esas olan aylık gayrisafi hasılat, tahsil edilmiş olsun veya olmasın bir ay içinde tahakkuk eden; her türlü mal satış hasılatı, her türlü hizmet satış bedeli, faiz ve diğer gelirler toplamından oluşur.*" hükmüne uymamakta, 6'ncı maddesinde yer alan döner sermayeli işletmelerin aylık gayrısafi hasılatının %15'i genel bütçeye aktarılır hükmüne göre ay sonları itibarıyla genel bütçeye aktarılacak payların düşük çıkması sonucunu doğurmaktadır. Yine bu tutarların gelir tablosunda raporlanmaması kurumlarvergisine tabi olan işletmenin vergi matrahının dönem itibarıyla düşük çıkmasına neden olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında; cari yılda yapılan faaliyetler kapsamında oluşan gelir ve giderin muhasebeleştirilmesinin zorunlu olduğunun bilindiğini, aslında oluşan gelir ve giderin

ise amenajman ve silvikültür planları gereğince gelecek dönemin maliyet hesaplarının konusuna girdiğini bu hususun göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir.

Kamu idaresini dönemsellik ilkesinden muaf tutan bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna göre, işletmenin elde ettiği gelirlerin, ilgili oldukları dönemin gelir hesaplarında izlenmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Döner Sermaye İşletmesinin Özel Bütçeye Olan Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi

Döner Sermaye İşletmesi 2024 yılı mali tablolarında 336 Diğer Çeşitli Borçlar hesabında izlenen borçların vadesi geçtiği halde ödenmediği ve İşletmenin diğer yükümlülüklerini yerine getirmediği görülmüştür.

Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde, dönem net karı bulunması halinde bu tutarın tamamının, haziran ayının sonuna kadar Genel Müdürlük özel bütçe muhasebe birimi hesabına yatırılması gerektiği hükmü yer almaktadır. Bu tutar Genel Müdürlük bütçesine gelir kaydedilmektedir.

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü amacıyla Genel Müdürlük tarafından Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik çıkarılmış, Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde de Orman Genel Müdürlüğünce yapılacak orman emvali satışlarından ve diğer faaliyetlerden yapılacak kesintilerin bu amaçlar için gelir oluşturulacağı belirtilmiştir.

Bununla birlikte Döner Sermayeli İşletmeler tarafından aktarılması gereken bu tutarlar uzun yıllardan beri aktarılmayıp 336-Diğer Çeşitli Borçlar hesabında izlenmiştir. Aşağıdaki çizelgede yıllar itibarıyla aktarılmayan tutarlar yer almaktadır.

Tablo 6: 2020-2024 Yılları Arasında Genel Müdürlük Özel Bütçe Hesabına Aktarılmayan Tutarlar Tablosu

Hesap No	Muhteviyatı	2020 Yılı D.	2021 Yılı D.	2022 Yılı D.	2023 Yılı D.	2024 Yılı D.
336.99.01.03	Kar Payı	984.647.748	1.320.841.113	5.108.576.682	10.439.286.428	13.110.922.678,56

336.99.01.99	Gelir Payı	408.031.661	456.904.592	767.715.741	3.177.712.748	6.406.590.508,23

31.12.2023 tarihi itibarıyla aktarılmayan tutarlar toplamı yaklaşık olarak 20 milyar TL'dir.

31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16, 17/3 ve 18' inci maddesine dayalı olarak verilecek izinlere, rehabilite işlemlerine ve izinlerden tahsil edilecek bedellere ait iş ve işlemler Orman Kanununun 16 ncı Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik, Orman Kanununun 17 nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmelik ve Orman Kanununun 18 inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Yönetmeliklerin bedellerin tespiti ve tahsili başlıklı bölümlerinde "*Bu Yönetmelik hükümlerine göre alınacak; tüm bedeller ve teminat Genel Müdürlüğün özel bütçe hesabına yatırılır.*" hükmü yer almaktadır.

Orman Genel Müdürlüğünün 01.02.2024 tarihli ve E-42680388-869-10862555 sayılı yazısı ile geçici bir süre için izin irtifak gelirlerinin döner sermaye hesaplarına yatırılması talimatı verilmiş ve buna ilişkin bedeller döner sermaye hesaplarına yatırılmıştır. Böylece özel bütçe hesabına yatması gereken bedeller döner sermaye hesabına aktarılmıştır. Bu bedeller işletme müdürlüklerince 336.01.99.12 Ö.B Adına Tahsil Edilen İzin İrtifak Gelirleri hesabında izlenmiştir. Bu tutar 31.12.2024 tarihi itibarıyla 2.150.113.638,31 TL olarak gerçekleşmiştir.

Döner Sermaye İşletmesinin kısa vadeli borç tutarı (yukarıda yer alan yükümlülükler dahil olmak üzere) 31.12.2024 tarihi itibarıyla 28.004.559.983,17 TL kalıntı vermiştir. İşletmenin döner değerler toplamı (nakit, alacaklar, stoklar) 31.12.2024 tarihi itibarıyla 22.501.197.633,71 TL bakiye arz etmiştir. Görüleceği üzere İşletmenin kısa vadeli varlıkları kısa vadeli borçlarını karşılamamakta yani işletme sermayesi negatif bakiye vermektedir. Bu durum İşletmenin likidite sorunu yaşadığı anlamına gelmektedir.

Kamu idaresi cevap yazısında, bulguda yer alan hususlara ilişkin işlem başlattığını ifade etmiştir.

İşletmenin yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirmesi için gelir artırıcı ve/veya gider azaltıcı önlemler alınması, mevzuat uyarınca yükümlülüklerin ifa edilmesinde gecikmelere yer verilmemesi gerekmektedir.

BULGU 2: Yayla Alanlarındaki Taşınmazların Vaziyet Planlarına İşlenmesi, Sabit Kıymetlere Alınması ve Kullanıcı Tespitlerinin Yapılması İşlemlerinin Tamamlanmaması

Orman Genel Müdürlüğü görev alanında yer alan ve Bölge Müdürlükleri bazında ilan edilmiş yayla alanlarının bir kısmında vaziyet planının yapılmadığı, bina ve tesislerin sabit kıymete alınmadığı ve sabit kıymete alınan bina ve tesislerin kullanıcı tespitlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17'inci maddesi gereğince yayla alanlarının belirlenmesi, ilan edilmesi, kayıt altına alınması, her türlü bina ve tesislerin mevcut haliyle vaziyet planında gösterilmesi, sabit kıymetlere alınması, kullanıcılarının tespit edilmesi, vaziyet planına göre bir yıl içinde talebi halinde kiraya verilmesi, kullanıcısı tarafından kiralanamayan bina ve tesislerin yıkılması, ayrıca kiralanan bina ve tesislere yönelik eksiklerin giderilmesi yönünde düzenlemelere gidilmiştir. Ayrıca, 2013 yılında yürürlüğe konulan (RG: 07.03.2013/ 28580) Devlet Ormanlarındaki Yayla Alanlarının Tespiti ve İdaresi Hakkında Yönetmelik'te, yaylacılık maksadıyla yerleşim yeri olarak kullanılan alanların, kullanım bütünlüğü de dikkate alınarak tespiti ve yayla alanı olarak ilanı, yayla alanlarında bulunan her türlü bina ve tesislerin tespiti ve sabit kıymetlere alınması, işletilmesi, işlettirilmesi, bu bina ve tesislerin vaziyet planına işlenmesi, kullanıcılarının tespiti ile bunların kiraya verilmesi, yayla alanlarında gerekli her tür ve ölçekteki planların yapılması, yaptırılması, onaylanması ve diğer iş ve işlemlere ilişkin esas ve usuller belirlenmiştir.

Bu kapsamda, 2013 ve 2014 yıllarında çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararları ile 22 Orman Bölge Müdürlüğü sahası içinde 525 adet yayla alanı ilan edilmiştir. İlan edilen yayla alanları ile ilgili olarak Orman Genel Müdürlüğü tarafından sırasıyla; vaziyet planlarının çıkarılması, sabit kıymete alınacak bina ve tesis sayısının belirlenmesi, kullanıcı tespitlerinin yapılması, kira bedellerinin belirlenmesi ve bu bedellerin ilgili kullanıcıdan tahsil edilmesi gerekmektedir.

Denetimler sırasında 2024 yılı sonu itibarıyla Orman Genel Müdürlüğünden temin edilen bilgi ve belgelere göre;

İlan edilen 525 yayla alanından 141 yaylanın iptal edildiği, 104 yayla alanında revize yapıldığı, tespit edilen ve sabit kıymetlere alınan ancak bir türlü kiralanamayan yayla alanlarındaki bina ve tesislerle ilgili olarak başlatılan yasal düzenlemelerin olumsuz sonuçlandığı anlaşıldığından aşağıdaki tabloda görüleceği üzere toplam 384 yayla alanından;

- 15 adedinde vaziyet planının yapılmadığı,

- 13 adedinde mevcut bina ve tesislerin sabit kıymete alınmadığı,

- 14 adedinde bina ve tesislerin kullanıcı tespitlerinin yapılmadığı,

- 15.399 bina ve tesisten 12.796 tanesinin kiraya verildiği ve 2.603 tanesinin ise kiraya verilemediği,

görülmüştür.

Tablo 7: OGM Tarafından İlan Edilen Yaylalarla İlgili Tamamlanmış İdari İş ve İşlemler Tablosu

No	Bölgeler	İlan Edilen yayla Sayısı	İptal Edilen Yayla Sayısı	Revize Edilen Yayla Sayısı	İptal Sonrası Kalan Yayla Sayısı	Sabit Kıymete Alınan Yayla Sayısı	Vaziyet Planı Yapılan Yayla Sayısı	Sabit Kıymete Alınan Bina ve Tesis Sayısı	Kullanıcı Tespiti Yapılan Yayla Sayısı	Kiralama Yapılan Bina ve Tesis Sayısı	Kiralama Yapılmayan Bina ve Tesis Sayısı
1	Adana	93	9	45	84	82	82	9.431	84	8.605	826
2	Amasya	32	11	0	21	21	21	240	21	141	99
3	Ankara	1	0	0	1	1	1	20	1	5	15
4	Antalya	19	0	0	19	19	19	490	19	462	28
5	Artvin	5	1	0	4	4	4	41	4	33	8
6	Balıkesir	1	0	0	1	1	1	161	1	161	0
7	Bolu	53	5	15	48	48	48	1.138	47	797	341
8	Bursa	1	0	1	1	1	1	15	1	15	0
9	Erzurum	12	7	0	5	5	5	73	5	50	23
10	Eskişehir	21	3	0	18	18	18	100	18	100	0
11	Giresun	56	35	2	21	21	21	229	21	216	13
12	Hatay	8	2	0	6	4	1	169	1	24	145
13	Isparta	3	0	1	3	3	3	38	3	38	0
14	K.Maraş	48	18	0	30	29	29	402	30	290	112
15	Kastamonu	4	1	0	3	3	3	25	3	25	0
16	Kayseri	22	0	0	22	22	22	646	22	35	611
17	Konya	36	35	0	1	1	1	47	1	47	0
18	Kütahya	8	7	0	1	0	1	0	0	0	0
19	Mersin	28	0	22	28	28	28	764	28	762	2
20	Sakarya	34	0	0	34	34	34	977	34	786	191
21	Sinop	2	0	0	2	2	2	12	2	0	12
22	Trabzon	38	7	18	31	24	24	381	24	204	177
	Toplam	**525**	**141**	**104**	**384**	**371**	**369**	**15.399**	**370**	**12.796**	**2.603**

Sabit kıymetlere alınan yaylaların içerisindeki toplam 15.399 adet bina ve tesisten 12.796 adet bina ve tesisin kiralandığı, 2.603 adet bina ve tesisin ise kiralanamadığı tespit edilmiştir. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca; kullanıcısı tarafından, kullanıcı tespit tarihinden itibaren bir yıl içinde kiralanmayan bina ve tesislerin yıkılması gerektiği hüküm altına alınmış olmakla birlikte, bu bina ve tesislere yönelik başlatılan yasal çalışmaların da sonuçsuz kaldığı anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, yayla alanlarındaki vaziyet planlarının yapılması, mevcut bina ve tesislerin sabit kıymetlere alınması, bunların kullanıcı tespitleri yapılarak kiraya verilmesi işlemleri ile yayla alanlarıyla ilgili kanun maddesi taslağı çalışmalarının devam ettiği bildirilmiştir.

Yaylalarla ilgili idari iş ve işlemlerin tamamlanarak, Orman İdaresince sabit kıymetlere alınan 15.399 bina ve tesisten 12.796 adet bina ve tesisin kiralandığı, 2.603 tanesinin çeşitli nedenlerle kiraya verilememesi nedeniyle döner sermaye işletmelerinin gelir kaybına uğramasının önüne geçilmesi ve yasal süresi geçenler hakkında da Devlet Ormanlarındaki Yayla Alanlarının Tespiti ve İdaresi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İşletme Satışlarının Ağırlıklı Olarak Vadeli Olması Nedeniyle Genel Müdürlük Bütçesine Aktarılması Gereken Tutarların Aktarılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da devam ettiğinden güncellenerek yeniden bulgu konusu yapılmıştır.
Yayla Alanlarındaki Taşınmazların Vaziyet Planlarına İşlenmesi, Sabit Kıymetlere Alınması ve Kiracı Tespitlerinin Yapılması İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da devam ettiğinden güncellenerek yeniden bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 54 | **ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	36.309.129.155,97
10	**Hazır Değerler**	182.650.019,26
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	109.701.395,98
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-32.855,45
104	PROJE ÖZEL HESABI	71.647.120,57
105	DÖVİZ HESABI	235.475,12
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	655.933,04
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	442.950,00
12	**Faaliyet Alacakları**	29.037.057.389,54
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.048.378.229,86
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	22.984.195.136,77
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	4.397.090,73
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	86.932,18
13	**Kurum Alacakları**	6.331.932.353,53
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	18.329.326,07
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.878.783.085,07
137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	2.290.560.908,99
138	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.854.604,91
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	2.150.113.638,31
14	**Diğer Alacaklar**	3.046.581,49
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.046.581,49
15	Stoklar	429.079.583,97
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	429.079.583,97
16	**Ön Ödemeler**	325.363.228,18
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	325.363.228,18
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	224.757.787.928,35
22	**Faaliyet Alacakları**	176.729.558.016,44
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	176.728.363.880,55
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	25.383,31
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.168.752,58
23	**Kurum Alacakları**	5.054.362.553,24
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	2.939.779.780,48
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	2.114.582.772,76

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.158.843.127,26
32	**Faaliyet Borçları**	333.661.092,86
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	333.661.092,86
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.410.768.257,54
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	225.244.919,33
333	EMANETLER HESABI	1.185.523.338,21
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	909.745.193,80
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	775.146.904,67
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	122.816.510,04
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	11.781.774,41
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	4,68
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	504.644.582,99
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	504.644.582,99
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	24.000,07
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	24.000,07
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.618.754.522,57
43	**Diğer Borçlar**	510.847.492,58
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	510.847.492,58
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.107.906.961,51
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.107.906.961,51
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	68,48
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	68,48
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	253.289.319.434,49
50	**Net Değer**	26.569.960.659,90
500	NET DEĞER HESABI	26.569.960.659,90
51	**Değer Hareketleri**	120.047.142,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	120.047.142,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	106.713.544.141,50
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	106.713.544.141,50
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-29.313.511.990,48
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-29.313.511.990,48
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	149.199.279.481,57

24	**Mali Duran Varlıklar**	9.117.920.062,02
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	9.117.920.062,02
25	**Maddi Duran Varlıklar**	33.855.947.296,65
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	18.071.970.828,94
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	1.034.061.844,64
252	BİNALAR HESABI	4.644.005.550,77
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	907.044.340,43
254	TAŞITLAR HESABI	16.879.020.304,23
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	857.323.724,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-8.740.340.100,26
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	202.860.803,90
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	193.332.155,80
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-193.332.155,80
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.466.033,65
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.466.033,65

AKTİF TOPLAMI 261.066.917.084,32

590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	179.379.866.862,91
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-30.180.587.381,34

PASİF TOPLAMI 261.066.917.084,32

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.495.843.166,95
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.495.843.166,95
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	3.990.159.832,18
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	3.990.159.832,18
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	138.918.103,14
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	138.918.103,14
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	60.000,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	60.000,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 54 **Adı : ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	90.805.220.077,87
630	01	Personel Giderleri	17.155.318.862,85
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	2.895.660.492,38
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	6.475.991.692,49
630	05	Cari Transferler	534.969.784,68
630	07	Sermaye Transferleri	602.544.501,44
630	11	Değer ve Miktar değişimleri Giderleri	84.193.659,91
630	13	Amortisman Giderleri	2.225.481.574,98
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	380.871.997,32
630	15	Karşılık Giderleri	722.131.231,53
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	53.002.704.886,92
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	3.763.665,97
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.821.334.659,70
630	99	Diğer Giderler	3.900.253.067,70

GİDERLER TOPLAMI (A) **90.805.220.077,87**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	224.205.272.990,58
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	181.050.869.217,73
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	16.874.445.880,18
600	05	Diğer Gelirler	26.022.477.179,51
600	06	Sermaye Gelirleri	887.169,26
600	11	Değer ve Miktar değişimleri Gelirleri	45.065.894,72
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	59.378.625,48
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	152.149.023,70

GELİRLER TOPLAMI (B) **224.205.272.990,58**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	110.683.633,35
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	79.102.834,99
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	31.580.798,36

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **110.683.633,35**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **224.094.589.357,23**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **15.909.910.202,21**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **149.199.279.481,57**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**90.805.220.077,87**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**224.205.272.990,58**	**NET GELİR (D=B-C)**	**224.094.589.357,23**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**110.683.633,35**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**149.199.279.481,57**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 40.17.01.00

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	22.501.197.633,71
10	**HAZIR DEĞERLER**	451.570.061,47
100	KASA HESABI	6.149,58
102	BANKALAR HESABI	449.375.760,92
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	2.188.150,97
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	16.145.964.380,78
120	ALICILAR HESABI	9.360.857.379,00
123	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	6.433.707.833,70
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	110.718.160,52
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HESABI	149.328.636,01
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR HESABI	96.690.517,91
129	SÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.338.146,36
13	**DİĞER ALACAKLAR**	1.900.069.878,34
134	İŞLETMELER ARASI MALİ BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
135	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	14.740,47
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.897.860.716,82
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR HESABI	2.194.421,05
15	STOKLAR	3.881.451.339,98
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	220.437.479,59
152	MAMULLER HESABI	2.862.059.860,63
157	DİĞER STOKLAR HESABI	36.950,43
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	798.917.049,33
17	**YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ**	0,00
170	YILLARA YAYGIN İNŞAAT ve ONARIM MALİYETLERİ HESABI	0,00
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	9.324.285,54
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	9.324.285,54
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	112.817.687,60
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	110.397.497,50
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00
195	İŞ AVANSLARI HESABI	25.017,60
196	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
197	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI HESABI	2.395.172,50
2	DURAN VARLIKLAR	28.781.877.524,52

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	28.004.559.983,17
32	**TİCARİ BORÇLAR**	1.772.492.621,54
320	SATICILAR HESABI	1.312.162,10
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	641.478.510,02
329	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	1.129.701.949,42
33	**DİĞER BORÇLAR**	22.097.475.979,18
335	PERSONELE BORÇLAR HESABI	184.988.538,05
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	21.912.487.441,13
34	ALINAN AVANSLAR	228.210.493,73
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	220.218.903,47
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	7.991.590,26
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	4.346.182.890,55
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.408.284.239,16
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	294.589.611,95
362	ÖDENECEK DÖNER SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	770.477.331,96
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	486.228.411,71
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	1.386.603.295,77
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	-511.985.485,98
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	0,00
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI (-)	-513.606.108,32
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.620.622,34
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	73.316.831,06
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	73.316.831,06
39	**DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI**	-1.133.346,91
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
393	MERKEZ VE ŞUBELER CARİ HESABI	-1.148.047,41
397	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI HESABI	14.700,50
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.601.220.247,26
42	**TİCARİ BORÇLAR**	136.749.376,06
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	136.668.886,02

22	**TİCARİ ALACAKLAR**	14.175.456,23
220	ALICILAR HESABI	2.085.701,28
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	12.089.754,95
23	**DİĞER ALACAKLAR**	21.758.841,32
235	PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI	3.460.029,72
236	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	18.298.811,60
239	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	27.747.766.277,58
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	14.474.777.824,05
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	1.379.557.347,18
252	BİNALAR HESABI	13.518.532.392,10
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.155.619.764,69
254	TAŞITLAR HESABI	621.186.327,67
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	3.405.180.470,41
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-13.348.993.460,44
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	2.357.157.013,62
259	VERİLEN AVANSLAR HESABI	184.748.598,30
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	0,00
260	HAKLAR HESABI	20.902.903,69
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-20.902.903,69
28	**GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	998.176.949,39
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	998.176.949,39
29	**DİĞER DURAN VARLIKLAR**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	179.725,89
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-179.725,89

AKTİF TOPLAMI 51.283.075.158,23

429	DİĞER TİCARİ BORÇLAR HESABI	80.490,04
43	**DİĞER BORÇLAR**	6.679.980,25
436	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	6.679.980,25
44	ALINAN AVANSLAR	562.701,09
440	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	562.701,09
47	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	2.266.056.524,60
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.266.056.524,60
48	**GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	2.191.171.665,26
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	2.191.171.665,26
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	18.677.294.927,80
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	9.117.920.062,02
500	SERMAYE HESABI	1.000.000.000,00
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	8.117.920.062,02
52	**SERMAYE YEDEKLERİ**	117.500.000,00
522	MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI HESABI	117.500.000,00
54	**KÂR YEDEKLERİ**	388.827.368,50
549	ÖZEL FONLAR HESABI	388.827.368,50
57	**GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI**	14.067.898.171,89
570	GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI HESABI	14.067.898.171,89
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	-3.413.116.018,67
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HESABI (-)	-3.413.116.018,67
59	**DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)**	-1.601.734.655,94
590	DÖNEM NET KÂRI HESABI	7.236.778.571,63
591	DÖNEM NET ZARARI HESABI (-)	-8.838.513.227,57

PASİF TOPLAMI 51.283.075.158,23

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:40.17.01.00

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ

Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	57.354.882.086,75
1- Yurtiçi Satışlar	57.311.886.121,44
3- Diğer Gelirler	42.995.965,31
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	72.242.318,14
1- Satıştan İadeler (-)	59.624.814,13
2- Satış İskontoları (-)	12.617.504,01
C- NET SATIŞLAR	57.282.639.768,61
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	22.646.981.667,17
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	22.646.981.667,17
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	34.635.658.101,44
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	42.006.002.778,07
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	4.974.430.526,23
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	54.102.536,45
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	36.977.469.715,39
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-7.370.344.676,63
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	2.143.474.480,07
3- Faiz Gelirleri	2.073.422.009,28
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	70.052.470,79
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	59.893.946,34
2- Karşılık Giderleri (-)	1.098.872,29
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	58.795.074,05
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-5.286.764.142,90
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	365.342.600,87
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	275.188,98
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	365.067.411,89
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	97.738.707,18
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	33.687.799,69
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	64.050.907,49
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-1.601.734.655,94
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-1.601.734.655,94

ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

KISALTMALAR

KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TL	Türk Lirası
ÖİB	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
ÖYK	Özelleştirme Yüksek Kurulu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Toplu Taşıma Kartı Verilmesi Uygulamasında Düzenleme Yapılması Gerekliliği

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

24.11.1994 tarih ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun ile Özelleştirme Yüksek Kurulu ve Özelleştirme Fonu oluşturulmuş, özelleştirme işlemlerini yürütmek amacıyla Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) kurularak görev ve yetkileri belirlenmiştir. Ancak 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 4046 sayılı Kanun'un Özelleştirme İdaresi Başkanlığının kuruluş ve görevlerine ilişkin maddesi ve Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun (ÖYK) kuruluşuna ilişkin maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. 15.07.2018 tarih ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 352 ila 357'nci maddelerinde ÖİB'nin kuruluş, teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar yeniden düzenlenmiştir.

4046 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinde sayılan kuruluşların özelleştirilmesi ile ilgili sekretarya görevini yürütmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı kamu tüzel kişiliğine sahip, özel bütçeli bir kurum olarak kurulan ÖİB'nin görevleri, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 353'üncü maddesinde belirtilmiştir. Buna göre ÖİB'nin görevleri aşağıda sayıldığı şekildedir:

- 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında Cumhurbaşkanı veya Hazine ve Maliye Bakanı tarafından alınan kararları uygulamak.

- Cumhurbaşkanı veya Hazine ve Maliye Bakanı tarafından verilen görev ve yetkilerle ilgili konularda karar vermek ve gerekli işlemleri yürütmek.

- Kuruluşların özelleştirme kapsamına alınmasına veya özelleştirme kapsamına alınmış olan kuruluşların eski statülerine iade edilmesi veya özelleştirme programındaki kuruluşlardan gerekli görülenlerin özelleştirmeye hazırlanmasına karar verilmesi konusunda Hazine ve Maliye Bakanına teklifte bulunmak.

- Kuruluşların özelleştirilmesine ilişkin her türlü işlemin yerine getirilmesi ile bunların özelleştirilmelerine hazırlık amacıyla yönlendirilmesini, faaliyetlerinin takip ve koordinasyonunu yürütmek.

- Özelleştirme programına alınan kuruluşlardan anonim şirket statüsünde olmayanların anonim şirket haline dönüştürülüp dönüştürülmemelerine karar vermek, bunların sermaye

miktarını tespit etmek, kuruluş, birleşme veya bölünmelerinde gerekli düzenlemeleri yapmak, mal varlıkları ile hak ve yükümlülüklerine ilişkin esasları tespit etmek, hesapları ve faaliyetleri ile ilgili her türlü düzenlemeyi yapmak, bu işlemleri kolaylaştırıcı tedbirleri almak,

- Özelleştirme uygulamalarının gerektirdiği özelleştirme ile ilgili her türlü işlemi yürütmek, Özelleştirme Fonunu idare etmek ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 353'üncü maddesinde belirtilen diğer görevleri yerine getirmek.

703 sayılı KHK ile görevleri ve yetkileri Cumhurbaşkanı'na ya da yetkilendireceği makama aktarılan ÖYK'nın görevleri, 4046 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde belirtilmiştir. Buna göre ÖYK'nın görevleri:

- Bu Kanun'un 1'inci maddesinde sayılan kuruluşların "özelleştirme kapsamına" alınmasına,

- Özelleştirme kapsamına alınanlardan mevcut durumu itibarıyla özelleştirilebilir nitelikte olmayanların mali ve hukuki açıdan "özelleştirmeye hazırlanmasına",

- Hazırlık işlemleri tamamlananların bu işlemlerin tamamlanmasından sonra, hazırlık işlemlerine gerek görülmeyenlerin ise doğrudan "özelleştirme programına" alınmasına,

karar vermek,

- Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların özelleştirme işlemlerinin tamamlanması için süre tespit etmek,

- Özelleştirme kapsamına alınmış olan kuruluşlardan gerekli görülenlerin özelleştirme kapsamından çıkarılarak eski statülerine iade edilmesine ve/veya özelleştirme programına alınmış kuruluşlardan gerekli görülenlerin özelleştirmeye hazırlanmasına karar vermek,

- Özelleştirme kapsamına alınmış olan kuruluşların satış, kiralama, işletme hakkı devri, mülkiyetin gayri ayni hakların tesisi ve işin gereğine uygun sair hukuki tasarruflar ile devredilmelerine ilişkin özelleştirme yöntemlerinden hangisi ile özelleştirileceğini belirlemek,

- Kanunlarla ve diğer mevzuatla verilen işleri karara bağlamak ve 4046 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde belirtilen diğer görevleri yerine getirmektir.

ÖİB, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nda özel bütçeli kuruluşlar arasında sayılmakla birlikte, Özelleştirme Fonu mezkûr Kanun kapsamında bulunmamaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

ÖİB'nin sadece merkez teşkilatı olup taşra ve yurtdışı teşkilatı bulunmamaktadır. İdare'nin teşkilat yapısı, 29.05.2022 tarih ve 31850 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görev Yönetmeliği ile 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine uygun hale getirilmiştir. Anılan Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre idare teşkilatı; başkanlık, başkan yardımcıları ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Söz konusu Yönetmelik'e göre hizmet birimleri, Finansman Fon Yönetimi ve Sermaye Piyasaları Daire Başkanlığı, Proje Değerlendirme ve Hazırlık Daire Başkanlığı, İhale ve Danışmanlık Hizmetleri Daire Başkanlığı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Personel Daire Başkanlığı, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği ve Başkanlık müşavirleridir.

ÖİB'de 4 ayrı statüde personel istihdam edilmektedir. Bunlar:

a- Kadrolu personel: 657 sayılı Kanun'a göre, idareye tahsis edilmiş kadrolara istinaden istihdam edilen memur personel

b- Kadro karşılığı sözleşmeli personel: 666 sayılı KHK'dan önce yürürlükte olan 4046 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinin (mülga) 2'nci fıkrasında sayılan unvanı karşılık gösterilmek suretiyle sözleşmeli statüde 657 sayılı Kanun'a tabi olarak istihdam edilen personel

c- Geçici personel: 703 sayılı KHK ile 375 sayılı KHK'ya eklenen ek 25'inci maddesi kapsamında diğer kamu kurumlarında görev yapan ve ayrıca 4046 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinin (mülga) 2'nci fıkrasına göre Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlarda çalışan ve her türlü özlük haklarını kendi kurumlarından almak kaydıyla, hizmetine duyulan ihtiyaca binaen idarede görevlendirilen personel

d- Daimi işçi personel: 696 sayılı KHK ile 375 sayılı KHK'nin ek 23'üncü maddesi gereği kadroya alınan hizmet alımı yöntemi ile daimi işçi kadrosuna atanan personel

2024 yılı sonu itibarıyla İdaredeki 213 dolu kadroda bulunan personelden 206'sı kadrolu, 7'si kadro karşılığı sözleşmeli personel statüsünde çalışmaktadır. Kadroya alınan 56 daimi işçi ve 48 geçici personel ile birlikte İdarede toplam 317 personel görev yapmaktadır. Oransal dağılım olarak personel sayısının %65'i kadrolu, %2'si kadro karşılığı sözleşmeli, %15'i geçici personel ve 18'i daimi işçi statüsünde görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Özelleştirme İdaresi Başkanlığında, Özelleştirme Fon Bütçesi ve İdare Bütçesi olmak üzere iki ayrı bütçe düzenlenmektedir. Finansman Fon Yönetimi ve Sermaye Piyasaları Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan Özelleştirme Fonu Bütçesi, Cumhurbaşkanının onayına sunulmakta ve Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe girmektedir. İdare bütçesi ise Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından hazırlanmakta ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından onaylanarak Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile yürürlüğe girmektedir.

İdarenin giderleri, Özelleştirme Fonunun % 5'ini aşmayacak şekilde fon bütçesinden karşılanır. İdare bütçe kullanımları, ÖİB personel giderleri, mal ve hizmet alımları, cari transferler ve yatırım harcamalarından müteşekkildir.

İdareye 2024 yılı bütçesiyle 376.015.000-TL ödenek tahsis edilmiştir. Tahsis edilen başlangıç ödeneğine yıl içerisinde 28.609.000-TL'lik ödenek eklenmiştir. Böylece yıl sonu ödeneği toplamı 404.624.000-TL olarak revize edilmiş ve toplam ödeneğin %69'u olan 280.829.144-TL'si harcanmıştır.

ÖİB'in 2024 yılı bütçe gerçekleşmelerine ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Ödenek Türü	Bütçe Ödeneği (TL)	Eklenen/Tenkis Edilen Ödenek	Ödenek Toplamı (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)
01	Personel Giderleri	209.120.000	12.691.000	221.811.000	206.251.825
02	Sos.Güv. Kur. Dv. Primi Gid.	25.905.000	1.678.000	27.583.000	26.184.774
03	Mal ve Hizmet Alımları	17.805.000	157.000	17.962.000	12.137.534
05	Cari Transferler	16.485.000	14.753.000	31.238.000	26.413.057
06	Sermaye Giderleri	106.700.000	-670.000	106.030.000	9.841.955
Toplam		376.015.000	28.609.000	404.624.000	280.829.144

2024 yılında yapılan harcamaların yıl sonu toplam ödeneğe oranı; personel giderlerinde %51, Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan devlet primi giderlerinde %6, mal ve hizmet alımlarında %3, cari transferlerde %7, sermaye giderlerinde ise %2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

Kod	Gelir Kalemleri	Bütçe Tahmini (TL)	Bütçe Gerçekleşmesi (TL)
03.1	Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	25.000	81.206
05.1	Faiz Gelirleri	1.000	10.018
05.2	Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	375.978.000	388.292.900
05.9	Diğer Çeşitli Gelirler	11.000	301.702
Toplam		376.015.000	388.685.826

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile toplam 376.015.000-TL gelir tahmininde bulunulmuş olup, yıl sonu itibarıyla 388.685.826-TL gelir elde edilmiştir. Elde edilen gelirlerden 0-TL ret ve iade yapılmış olup net gelir 388.685.826-TL olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer alan gider ve gelir hesaplarının incelenmesi sonucunda ise; Kurumca yapılan 288.034.944,67-TL'lik giderin %80'inin Sosyal Güvenlik Kurumu prim giderleri ile personel giderlerinden, %4'ünün mal ve hizmet alım giderlerinden oluştuğu; 389.168.704-TL'lik gelirin %99,84'ünün diğer gelirlerden, %0,16'sının ise alınan bağış ve yardımlar ile teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluştuğu görülmüştür. 2024 yılına ilişkin yapılan enflasyon düzeltmesi işlemleri kapsamında toplam 131.439.987,51 TL Kurum mali tablolarına yansımış olup dönem faaliyet sonucu 232.573.746,84-TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Özel bütçeli bir idare olan Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebe Sistemine dahil kamu idarelerindendir. Kurumun muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre Strateji Geliştirme Daire Başkanlığınca yerine getirilmektedir. Muhasebe hizmetleri Muhasebe Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

17.05.2020 tarihinde yayımlanan Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,

- Özkaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İdare organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Bu kapsamda, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görev Yönetmeliği hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Başkanlık Makamının 24.02.2020 tarih ve 2020/03 sayılı Genelgesi ile devredilecek yetki unsurları yazılı olarak belirlenmiştir. İdarede Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterli olup, Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi tüm personel tarafından imzalanmıştır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Uzmanlığı Yönetmeliği ile Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Disiplin Amirleri Yönetmeliği çerçevesinde tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Ancak hassas görevlere ilişkin prosedürler henüz belirlenmemiştir.

İdare ana hizmet birimlerinin iş akış süreçleri belirlenmiş olup birimlerce, her faaliyet veya mali karar ve işlemin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrol edilmesi görevleri, iş akış süreçleri çerçevesinde otokontrolü sağlayacak şekilde "görevler ayrılığı" ilkesi

doğrultusunda farklı personel tarafından uygulanmaktadır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara uygun olarak kurulmuştur. İdarenin ön mali kontrol yönergesi mevcut olmayıp, ön mali kontrol işlemleri İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslara göre yürütülmektedir.

Stratejik plan ve İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare tarafından birim ve idare bazında yıllık olarak iç kontrol riskleri tanımlanmamış olduğundan Risk Strateji Belgesi henüz hazırlanmamıştır. Bu nedenle risklerin değerlendirilmesine yönelik güncel bir çalışma bulunmamakta olup riskleri berteraf etmek için tanımlanan kontrol faaliyetleri ise güncel olmayan risklere yöneliktir.

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun olarak hazırlanmış olup, ilgili mevzuatta belirlenen sunum kriterlerini ve süreç gerekliliklerini genel olarak karşılamaktadır. İdarenin 2023-2024 yıllarını kapsayacak Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı (Revize) ise mevcut olup içerik olarak da Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur ancak söz konusu plan 20.10.2023 tarihinde başkanlık makamına sunularak gecikmeli olarak hazırlanmıştır.

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. İdarede iç denetim birimi kurulmuş olup, 5 iç denetçi kadrosunun 2'si doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin 2024 yılına ait denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Toplu Taşıma Kartı Verilmesi Uygulamasında Düzenleme Yapılması Gerekliliği

Kurum personelinin mesaiye geliş gidişini sağlamak amacıyla ve toplu taşıma kartı verilmek suretiyle verilen ulaşım desteğine esas düzenlemelerin söz konusu desteğe ilişkin tüm unsurları ihtiva etmemesinin uygulamada aksaklıklara sebep olduğu görülmüştür.

Kamu Kurum ve Kuruluşları Personel Servis Hizmet Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin (a) bendinde; kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin taşınması hizmetinin, öncelikle belediyelere ait toplu taşıma araçları ve belediyelerce toplu taşıma yapılması konusunda ruhsat, uygunluk ve güzergâh izni verilen gerçek ve tüzel kişilere ait, belediyelerce belirlenen fiyat tarifelerine göre taşıma yapan halk otobüsü, minibüs ve benzeri araçlardan yararlanılarak yerine getirilmesinin esas olduğu belirtilmiştir.

Kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarına ilişkin düzenlemeler içeren toplu sözleşmelerde ise; bakanlıklar, bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların merkez teşkilatında görev yapan personele mesaiye geliş ve gidişleri için servis hizmetinin sağlanacağı hüküm altına alınmışken 2024 ve 2025 yıllarını kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşmenin "Servis hizmeti" başlıklı 23'üncü maddesine eklenen hüküm ile servis hizmetinin sağlanamadığı durumlarda personele mesai günleri için bir gidiş, bir geliş esas alınarak aylık toplu taşıma kartı verilmesi, toplu taşıma sisteminin işleyişi nedeniyle ikamet ettiği mahal ile bağlı olarak işe geliş ve gidişlerinde birden fazla toplu taşıma aracını aktarma yapmak suretiyle kullanmak zorunda olan personelle sınırlı olmak üzere, mesai günleri bir gidiş ve bir geliş için birer aktarma da ilave edilmesi kararlaştırılarak personelin taşınması hizmeti amacıyla verilecek olan toplu taşıma kartı uygulamasının ana çerçevesi belirlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat düzenlemeleri ile kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin zamanında mesaiye geliş ve gidişinin sağlanması amacıyla verilecek olan toplu

taşıma desteğinin öncelikli olarak toplu taşıma araçlarından faydalanılarak verileceği, yine bu amaçla personele verilecek olan toplu taşıma kartlarına yüklenecek tutarların mesai günlerine bir gidiş ve bir geliş ile ihtiyaç durumunda bunlara eklenecek birer aktarmadan oluşacağı kararlaştırılmıştır.

Toplu taşıma kartlarına yüklenecek tutarlar, personelin mesaisi ile ilişkilendirilmiş olmakla birlikte personelin izinli ve raporlu olduğu günlerde kesinti yapılıp yapılmayacağı, kartlardaki mevcut bakiyelerin bir sonraki dönemde dikkate alınıp alınmayacağı, kartların ilgili personel dışında kullandırılmasının önlenmesi için alınması gereken önlemlerin neler olacağı vb. hususlara ilişkin detay düzenlemelere ilgili Yönetmelik ve toplu sözleşme hükümlerinde yer verilmediği görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından, bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup toplu taşıma kartı uygulamasına ilişkin düzenleme yapılması için gerekli girişimlerde bulunulacağı ifade edilmiş tir.

Sonuç itibarıyla; toplu taşıma kartı uygulaması ile kamu kaynağının kullanımında sağlanan tasarruf göz ardı edilmemekle birlikte kamu kurumları arasında uygulama birliğinin sağlanması amacıyla toplu taşıma kartı konusunda detaylı bir düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI ÖZELLEŞTİRME FONU
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Tablo 2: Örnek Vaka Analizi

KISALTMALAR

BKMYS	Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sistemi
FON	Özelleştirme Fonu
GYMY	Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
İNA	İndirgenmiş Nakit Akışı
KAKS	Katlar Alanı Katsayısı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
MYMY	Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
ÖİB	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
ÖYK	Özelleştirme Yüksek Kurulu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TDUB	Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği
UDS	Uluslararası Değerleme Standartları

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Özelleştirme Fonuna İlişkin Mali İşlemlerin Zamanında Muhasebe Kayıtlarına Alınmaması

2. Taşınmaz Satış İşlemlerinin Kesin Teminat Alınmadan Tapu Devirsiz Olarak Gerçekleştirilmesine Dair Usul ve Esasların Mevzuatta Düzenlenmemesi

3. Sözleşme İmza Süreçlerinin Önceden Belli Edilmiş Kriterlere Bağlanmaması

4. Satış Yöntemi ile Özelleştirilen Taşınmazların Değer Tespit Çalışmalarında Eksiklikler Olması

5. Özelleştirme İşlemlerine Ait Değer Tespit Sonuçlarının Kamuoyuna Duyurulmaması

6. Kamu Yararına Kullanılması Şartıyla Kamu İdarelerine Devredilen Taşınmazların Amacı Dışında Kullanılması

7. Danışmanlık Hizmeti Alımına Dair İş Artışı ve Ek Kesin Teminat Konusundaki Hususlarının Yönetmelikte Düzenlenmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun ile Özelleştirme Yüksek Kurulu ve Özelleştirme Fonu oluşturulmuş, özelleştirme programına alınan kuruluşların özelleştirilmesi ile ilgili sekretarya görevinin yürütülmesi amacıyla Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) kurularak görev ve yetkileri belirlenmiştir. Ancak 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 4046 sayılı Kanun'un Özelleştirme Yüksek Kurulunun (ÖYK) kuruluşuna ilişkin maddesi ve ÖİB'nin kuruluş ve görevlerine ilişkin maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

02.08.2018 tarihinde "703 sayılı KHK ile Kaldırılan Kurul, Komisyon ve Komitelerin Görevlerinin Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlıklara Tevdi Edilmesi ile İlgili" 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi Resmî Gazete'de yayımlanmış, ÖYK'nin görev ve yetkileri Cumhurbaşkanına devredilmiştir.

15.07.2018 tarihli ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 352 ila 357'nci maddelerinde ÖİB'nin kuruluş, teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar yeniden düzenlenmiştir.

4046 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde Özelleştirme Fonu kaynakları düzenlenmiştir. Buna göre; özelleştirme uygulamaları sonucu sağlanan tüm gelirler ile İdareye devredilen kuruluşlardan elde edilen temettüler ve özelleştirme uygulamaları çerçevesinde ihraç edilecek her türlü menkul kıymet ile diğer kıymetli evrakın satışından sağlanan gelirler, İdareye devredilen kuruluşlara sağlanan finansmandan elde edilen gelirler ve diğer mevzuat ile tahsis edilen kaynaklar ve sair gelirler, ilgili kuruluşların bütçeleri dışında T.C. Ziraat Bankasında kurulacak Özelleştirme Fonunda toplanmaktadır.

Anılan Kanun'un 10'uncu maddesinde ise Özelleştirme Fonunun;

a) İş kaybı tazminatı ödenmesi ve iş kaybı nedeniyle verilecek meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi hizmetlerinin sağlanması amacıyla açılacak hesaba özelleştirme gelirlerinden Kurul tarafından belirlenecek miktarlarda yapılacak ödemeler ile gerektiğinde bu hesaba yapılacak aktarmalarda,

b) Kanun'un 22'nci maddesi gereğince yapılacak özelleştirme programına alınan kuruluşlardaki personelin nakli ile ilgili ödemelerde,

c) Kanun'un 24'üncü maddesi gereğince yapılacak özelleştirme programına alınan kuruluşlardaki emekli sandığına tabi personelin emeklilikleri ile ilgili ödemelerde,

d) Özelleştirme kapsamındaki kuruluşların özelleştirilebilir hale getirilmesi amacıyla yapılacak özelleştirmeye hazırlık çalışmalarının gerektirdiği harcamaların karşılanmasında,

e) İdareye devredilen kuruluşlarda idari, mali ve hukuki yönden yapılacak düzenlemelerin gerektirdiği giderlerin karşılanmasında,

f) İdarenin pay sahibi olduğu şirketlerin sermaye artırımlarına katılınmasında,

g) Gerektiğinde, özelleştirme programındaki kuruluşların hisse senetleri ile bu kuruluşlara ait her türlü kıymetli evrakın satın alınmasında,

h) Özelleştirme uygulamalarının yerine getirilebilmesi için gereken her türlü mal ve hizmet alımında,

ı) İdareye devredilen kuruluşlara idarece belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde borç olarak finansman sağlanmasında,

ı) İdarenin bütçesi için gerekli miktarların ayrılmasında,

j) Özelleştirilen kuruluşların kalan borçlarının tasfiyesinde,

l) Mevzuatla idareye verilen sair görevlerin yerine getirilmesinde ve Kurulun özelleştirme ile ilgili olarak belirleyeceği alanlarda,

kullanılacağı belirlenmiştir.

Ayrıca, Kanun'un 10'uncu maddesinde, Özelleştirme Fonunda toplanan gelirlerin kullanımında; iş kaybı tazminatı ödenmesi ve diğer hizmetlerin verilmesine, özelleştirme kapsamındaki kuruluşların özelleştirmeye hazırlanması amacıyla idari, mali ve hukuki yönden yapılacak düzenlemelerin gerektirdiği giderlerin karşılanmasına öncelik verileceği, Özelleştirme Fonunun nakit fazlasının, Fon tarafından Hazine İç Ödemeler Muhasebe Birimi hesaplarına aktarılacağı ve genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedileceği, Özelleştirme Fonundan diğer herhangi bir fona aktarma yapılamayacağı açıkça belirlenmiştir.

703 sayılı KHK ile görevleri ve yetkileri Cumhurbaşkanına ya da yetkilendireceği makama aktarılan ÖYK'nin görevleri, 4046 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde belirtilmiştir. Buna göre ÖYK'nin görevleri; 4046 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinde sayılan kuruluşların "özelleştirme kapsamına" alınmasına, özelleştirme kapsamına alınanlardan mevcut durumu itibarıyla özelleştirilebilir nitelikte olmayanların mali ve hukuki açıdan "özelleştirmeye hazırlanmasına", hazırlık işlemleri tamamlananların bu işlemlerin tamamlanmasından sonra, hazırlık işlemlerine gerek görülmeyenlerin ise doğrudan "özelleştirme programına" alınmasına karar vermek ve özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların özelleştirme işlemlerinin tamamlanması için süre tespit etmek, özelleştirme kapsamına alınmış olan kuruluşlardan gerekli görülenlerin özelleştirme kapsamından çıkarılarak eski statülerine iade edilmesine ve/veya özelleştirme programına alınmış kuruluşlardan gerekli görülenlerin özelleştirmeye hazırlanmasına karar vermek, kuruluşların satış, kiralama, işletme hakkı devri, mülkiyetin gayri ayni hakların tesisi ve işin gereğine uygun sair hukuki tasarruflar ile devredilmelerine ilişkin özelleştirme yöntemlerinden hangisi ile özelleştirileceğini belirlemek, kanunlarla ve diğer mevzuatla verilen işleri karara bağlamak ve 4046 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde belirtilen diğer görevleri yerine getirmektir.

ÖİB, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nda özel bütçeli kuruluşlar arasında sayılmakla birlikte Özelleştirme Fonu mezkûr Kanun kapsamında bulunmamaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Özelleştirme Fonunun ve özelleştirme işlemlerinin yürütülmesi görevi ÖİB tarafından yerine getirilmekte olup, Özelleştirme Fonunun ayrı bir teşkilatı bulunmamaktadır. Özelleştirme Fonunun, ÖİB personeli tarafından idare edilmesi nedeniyle kendine ait müstakil bir insan kaynağı yoktur.

Özelleştirme Fonunun bankacılık iş ve işlemleri, 2022 yılına kadar Finansman Fon Yönetimi ve Sermaye Piyasaları Daire Başkanlığı tarafından, muhasebe işlemleri ise Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülmekte iken; 29.05.2022 tarihli ve 31850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özelleştirme Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile her iki görev de Finansman Fon Yönetimi ve Sermaye Piyasaları Daire Başkanlığı bünyesinde toplanmıştır.

Özelleştirme Fonu, özelleştirme kapsamı ya da programındaki kuruluşlarla yoğun ilişki içindedir. Bu kuruluşların özelleştirme kapsamından çıkarılmasına, özelleştirme yöntemlerinden hangisi ile özelleştirileceğine, ihale komisyonlarınca verilen nihaî kararların

onaylanmasına, Cumhurbaşkanı ya da yetkilendireceği makam tarafından karar verilmekte ve verilen kararlar ÖİB tarafından yürütülmektedir.

1.3. Mali Yapı

ÖİB'de, Özelleştirme Fon Bütçesi ve İdare Bütçesi olmak üzere iki ayrı bütçe düzenlenmektedir. Özelleştirme Fon Bütçesi bir yıllık özelleştirme fonu kaynak ve kullanım tahminlerinden oluşmaktadır. Finansman Fon Yönetimi ve Sermaye Piyasaları Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan Özelleştirme Fonu Bütçesi, Cumhurbaşkanının onayına sunulmakta ve Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe girmektedir. Fonun hesap ve kullanım usul ve esasları ile fon bakiyelerinin nemalandırılmasına ilişkin esas ve usuller 13.01.2004 tarihli ve 25345 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özelleştirme Fonu Yönetmeliği'nde belirlenmiştir.

Fonun 2024 yılı faaliyet sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Hesap Kodu	Ekod	Giderin Türü	Cari Yıl (2024) (TL)	Hesap Kodu	Ekod	Gelirin Türü	Cari Yıl (2024) (TL)
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	65.141.604,71	600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.790.901.686,91
630	04	Faiz Giderleri	0,00	600	05	Diğer Gelirler	5.244.603.501,49
630	05	Cari Transferler	9.761.931.960,22	600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00				
630	12	Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	0,00				
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	35.306.824,77				
630	25	Diğer Kamu idareleri	0,00				
TOPLAM			9.862.380.389,70	**TOPLAM**			10.035.505.188,46

2024 yılında Özelleştirme Fonunun gelirleri; teşebbüs ve mülkiyet gelirleri 4.790.901.686,91 TL, diğer gelirleri 5.244.603.501,49 TL olmak üzere toplam 10.035.505.188,46 TL,

2024 yılında Özelleştirme Fonunun giderleri ise; mal ve hizmet alım giderleri 65.141.604,71 TL, cari transferler 9.761.931.960,22 TL ve silinen alacaklar 35.306.824,77 TL olmak üzere toplamda 9.862.380.389,70 TL olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre faaliyet gelirleri 10.035.505.188,46 TL, faaliyet giderleri 9.862.380.389,70 TL ve 2024 yılı enflasyon düzeltmesi 13.277.797.842,90 TL olup dönem sonunda 13.450.922.641,66 TL olumlu faaliyet sonucu elde edilmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Özelleştirme Fonunun bankacılık iş ve işlemleri, 2022 yılına kadar Finansman Fon Yönetimi ve Sermaye Piyasaları Daire Başkanlığı tarafından, muhasebe işlemleri ise Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülmekte iken; 29.05.2022 tarihli ve 31850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özelleştirme Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile her iki görev de Finansman Fon Yönetimi ve Sermaye Piyasaları Daire Başkanlığı bünyesinde toplanmıştır.

Fon işlemlerinin muhasebe kayıtları için Maliye Bakanlığı 1 sayılı Muhasebe Uygulama Genel Tebliği'nde öngörülen Tekdüzen Hesap Planı 1997 yılından itibaren uygulanmaktadır. Ayrıca Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak 08.06.2005 tarihli "Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Detaylı Hesap Planlarına İlişkin Genel Tebliği" hükümleri çerçevesinde oluşturulan "Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Özelleştirme Fonu Muhasebe Yönergesi ve Detaylı Hesap Planı" hükümleri uygulanmaktadır.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile 4046 sayılı Kanun'un hükümlerine dayanılarak hazırlanan bu Yönerge'nin 53'üncü maddesinde, Yönerge'de hüküm bulunmayan hallerde Genel Bütçe Muhasebe Yönetmeliği hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir. 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe giren Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ise Genel Bütçe Muhasebe Yönetmeliği'ni yürürlükten kaldırarak bu Yönetmelik'e yapılan atıfların, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne yapılmış sayılacağı hükmünü getirmiştir.

Özelleştirme Fonu Muhasebe Yönergesi'ne göre Özelleştirme Fonuna ait aşağıdaki mali tablolar hazırlanmış ve denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,

Geçici ve Kesin Mizan,

Faaliyet Sonuçları Tablosu,

Bilanço.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence

elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Özelleştirme Fonu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Özelleştirme Fonuna İlişkin Mali İşlemlerin Zamanında Muhasebe Kayıtlarına Alınmaması

Özelleştirme Fonuna ait gelirlerin ÖİB'nin banka hesaplarına intikal ettirildiği, özelleştirme ihalelerine katılmak adına verilen teminatların teslim alındığı ancak söz konusu işlemlerin yasal defterlere sistematik ve makul süreyi aşacak bir biçimde geç kaydedildiği görülmüştür.

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un "Özelleştirme Fonunun Kullanım Alanları" başlıklı 10'uncu maddesinin son fıkrası uyarınca, Fonun hesap ve kullanım usul ve esasları ile Fon bakiyelerinin nemalandırılmasına ilişkin esas ve usuller idare tarafından hazırlanarak Cumhurbaşkanınca onaylanacak yönetmelikle belirlenecektir.

13.01.2004 tarih ve 25345 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özelleştirme Fonu Yönetmeliği'nin "Fon Hesapları" Başlıklı 23'üncü maddesinde, "*Fon hesaplarının tutulması ile ilgili esaslar ve usuller hakkında 16/5/1995 tarihli ve 22285 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Mali İşler ve Muhasebe Yönetmeliğinde yer alan hükümler uygulanır.*" denilmiştir.

16/5/1995 tarihli ve 22285 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Mali İşler ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı ilk maddesinde Yönetmelik'in amaçları düzenlenmiş olup söz konusu amaçların; mali durum hakkında anında ve doğru bilgi edinilmesini temin ederek karar almada yararlı veriler elde edilmesi, varlık ve kaynaklardaki değişimler ile İdare'nin işleyiş ve çalışmaları konusunda seri bilgiler sağlanması, mali tabloların anlaşılabilir, güvenilir ve karşılaştırılabilir olması, tabloların zamanında düzenlenerek süratle kullanılabilmesini sağlamak olduğu ifade edilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Muhasebe İşlemleri" başlıklı 6'ncı maddesinin ilk fıkrasında; "*Muhasebe fişlerinin kaydına esas defterler zorunlu ve yardımcı defterlerdir. İdarenin işlemleri ile ilgili tüm kayıtlar bu deftere yapılır."* düzenlemesi ile,

"Defterler" başlıklı 8'nci maddesinin ilk fıkrasının (a) bendinde ise, "*Yevmiye Defteri: Fişlere kayıt edilen işlemlerin tarih sırasıyla ve maddeler halinde düzenli olarak yazıldığı defterdir. Müteselsil sıra numaralıdır.*" düzenlemesi bulunmaktadır.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından 4046 sayılı Kanun hükümlerine dayanılarak çıkarılan Özelleştirme Fonu Muhasebe Yönergesi'nin 5'inci maddesinde, açılış kaydı

yapıldıktan sonra günlük işlemlerin muhasebeleştirme belgelerine dayanılarak sırası ile yevmiye defterine kaydedileceği düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede, özelleştirme uygulamaları sonucunda ortaya çıkan ve Fon'a ait olan gelirlerin kurumun banka hesaplarına intikal ettirildiği, teminat mektuplarının teslim alındığı, teslim ve intikale ilişkin olarak ön muhasebe kaydının yapıldığı ancak kayıtlara ilişkin yevmiye fişlerinin ileri bir tarihte düzenlendiği tespit edilmiştir. Bu sebepten ötürü, mali işlemin gerçekleşme tarihi ile yevmiye tarihi arasında makul süreyi aşan muhtelif zaman farkları meydana gelmektedir. Öyle ki, muhasebe birimi tarafından gerçekleşmiş mali işlemler meydana geliş tarihinden sonraki bir ila sekiz ay arasında değişen sürelerde ancak yevmiye defterine yansıtılmaktadır.

Yevmiye defteri, günlük işlemlerin sırasıyla düzenli olarak kaydedildiği bir defter olup işlemlerin biriktirilerek sistematik bir şekilde ait olduğu tarihten sonraki bir tarihte muhasebeleştirilmesi mevzuata aykırılık teşkil etmektedir. Bilgi verme ve karar almada yöneticilere yardımcı olma fonksiyonu muhasebenin temel fonksiyonu olup işlemlerin muhasebe kayıtlarına geç alınması sebebiyle etkisiz kalmaktadır. Ek olarak, bahsi geçen uygulama nedeniyle Mali İşler ve Muhasebe Yönetmeliği'nin düzenlenme amaçlarından olan anında, seri ve doğru bilgi sağlama amacına aykırı hareket edilmektedir.

Öte yandan, İdarenin mali yılın son çeyreğinde gerçekleşen mali işlemleri, mali yıl sona erdikten sonra bir ila iki ay içerisinde yılın son gününe (31.12.XX) isabet edecek şekilde yevmiye defterine kaydedilmektedir. Herhangi bir envanter çalışması sonucunda gerçekleşmeyen bahsi geçen alışılagelmiş ve sistematik uygulama nedeniyle mali tabloların hazırlanması, kamuoyuna sunulması ve Sayıştay Başkanlığı dahil ilgili kurumlara gönderilmesi hususunda gecikmeye sebebiyet verilmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, muhasebeleştirme işlemleri için hizmet temini yoluyla muhasebe sistemi yazılımı (sgb.net adlı program) kullanıldığı, 2024 mali yılı itibarıyla Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi (BKMYBS)'ne dâhil olunduğu; geçiş sürecinde fon muhasebesinin hesap kodları, hesapların işleyişi, sistemde yeni hesap kodlarının açılması gibi teknik nedenlerle sarkmalar yaşandığı, yeni sistemin ancak mali yılın ortasında tam anlamıyla devreye girdiği, sistem değişikliği nedeniyle biriken altı aylık verilerin girişinin ancak 2024 yılı Haziran ayı itibarıyla tamamlandığı ifade edilmiş ise de; haziran ayından itibaren gerçekleştirilen işlemlerin de zamanında muhasebe kayıtlarına işlenmediği, bilişim sisteminde Fon'a özel belirli hesap kodlarının tanımlanmasının yalnızca ilgili hesap kodlarına

ilişkin işlemleri geciktireceği, bu ana ve yardımcı hesap kodlarının neler olduğunun cevapta belirtilmediği, dolayısıyla faaliyet gelirleri ve teminat işlemlerinin ilgili hesaplara olağan gecikmeler haricinde işlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Ancak, bulguda bilhassa üzerinde durulan husus, tüm bu süregelen uygulamalar nedeniyle mali tabloların hazırlanması ve ilgili makamlara sunulmasında gecikmeler yaşanması hususudur.

Sonuç itibarıyla; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinde etkinliğin sağlanması adına mali işlemlerin yasal defterlere makul bir sürede kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Taşınmaz Satış İşlemlerinin Kesin Teminat Alınmadan Tapu Devirsiz Olarak Gerçekleştirilmesine Dair Usul ve Esasların Mevzuatta Düzenlenmemesi

İdare tarafından gerçekleştirilen satış yoluyla özelleştirme uygulamalarında bazı taşınmaz satış işlemlerinin tapu devirsiz olarak gerçekleştirilmesine dair usul ve esasların mevzuatta düzenlenmediği görülmüştür.

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanunun “Özelleştirme Yöntemleri, Değer Tespiti, İhale Yöntemleri” başlıklı 18'inci maddesinde; Satış usulü, özelleştirme yöntemlerinden biri olarak belirtilmiş ve bu yöntemde satışa konu varlığın mülkiyetinin kısmen ya da tamamen devredileceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan Kanun’un 37'inci maddesinin (b) fıkrasında ise, bu Kanun hükümleri gereğince yapılacak uygulamalar ile ihale usullerine ilişkin esasların İdarece çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Bu kapsamda çıkarılmış olan Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliğinin “Teminat Olarak Kabul Edilebilecek Değerler” başlıklı 15’inci maddesinde teminat olarak kabul edilebilecek değerler sayılmış ve madde metninde belirtilenler dışında İdarece belirlenecek diğer teminatların da kesin teminat olarak alınabileceği ve teminat olarak kabul edilebilecek bu değerlerden hangisinin veya hangilerinin talep edileceğinin ihale şartnamesinde belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

Teminatlar, ihalelerde alıcıların ihale mevzuatına ve sözleşmeye uygun hareket etmelerini sağlamak üzere alıcıların İdareye vermeleri gereken belli oran ve miktardaki para ve diğer değerler olup teminatların şekil ve standartları ihale mevzuatında veyahut verilen yetki kapsamında ihale şartnamelerinde belirlenebilmektedir. Teminat konusu varlığın şekli ve

standardı ihale mevzuatı veyahut ihale şartnamelerinde belirlenmekle birlikte seçilmiş olan teminat konusu varlığı ilgilendirir mevzuat hükümleri de bu süreçte dikkate alınmalıdır.

İdare tarafından hazırlanmış olan taşınmaz satışına ilişkin ihale şartnamesinde;

Şartnamenin "Kesin Teminat" başlıklı 14'üncü maddesinde kesin teminat mektubu alınmaksızın taşınmaz mülkiyetinin devrinin ertelenmesi ihale kapsamında kesin teminat olarak alınacağı, alıcı tarafından sözleşmeden kaynaklanan (satış bedelinin vadeye bağlanan kısmının teminat altına alınması dahil) tüm yükümlülüklerin yerine getirilmesi anına kadar satışa konu taşınmaz mülkiyetinin ve zilyetliğinin alıcıya devredilmeyeceği, ayrıca alıcının sözleşmeden kaynaklı yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde ise sözleşmenin feshedileceği ve alıcı tarafından ödenen peşinat bedelinin alıcıya iade edilmeyerek İdare lehine irat kaydedileceği hususları düzenlenmiştir.

4046 sayılı Kanunda özelleştirme usullerinden olan satış süreci mülkiyetin kısmen veyahut tamamen devri olarak tanımlanmakla birlikte İdare tarafından ihale şartnamesinde öngörülen usul ile satışa konu taşınmazın mülkiyetinin devri ertelenmekte ve bu kesin teminat olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar Yönetmelik hükmü ile İdareye Yönetmelikte sayılanlar dışında da teminat belirleme yetkisi verilmiş olsa da bu yetkinin benzer ihale düzenlemelerinde yer alan ve para veya diğer değerler olarak tanımlanan olağan teminat uygulamaları için geçerli olduğu değerlendirilmektir. Nitekim satışa konu taşınmazın mülkiyetinin devrinin ertelenmesi şeklindeki kesin teminat uygulaması olağan teminat tanımına uymadığından İdare tarafından yürütülen bu süreçlerde esas alınabilecek bir emsal durum da mevcut değildir.

Kamu İdaresi tarafından, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un "Teminat ve değerlenmesi" başlıklı 10'uncu maddesine atıf yapılarak gayrimenkul mallar ile teminat mektuplarının teminat olarak kabul edilebileceği, ayrıca Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliği'nin "Teminat Olarak Kabul Edilebilecek Değerler" başlıklı 15'inci maddesinde ise, teminat olarak kabul edilebilecek değerlerin Kurum tarafından belirlenebileceği ifade edilmiş olsa da, Fon alacakları 6183 sayılı Kanun'un "Kanunun şümulü" başlıklı ilk maddesinde sayılmış, kamu alacağı statüsüne haiz alacaklardan değildir. Dolayısıyla, kamu alacağı için öngörülmüş düzenlemeleri fon alacakları için tatbik etmek mümkün değildir. Öte yandan; bulguda belirtilen husus ise, Yönetmelik'te yer alan düzenlemenin aksine alıcılardan herhangi bir teminat alınmadığı, söz konusu süre zarfında taşınmaz mülkiyetinin devrinin yapılmaması ile taşınmazın güvence altına alınmaya çalışılması hakkındadır.

Sonuç itibarıyla; İdare tarafından kamu alacağının korunması amacıyla gerekli önlemlerin alındığı görülmekle birlikte kesin teminat olarak kabul edilen mevcut uygulamanın ihale şartnameleri yerine mevzuat hükümleri ile düzenlenmesinin ve bu düzenlemelerde kesin teminata konu taşınmaz mallara ilişkin diğer mevzuat ile yapılmış olan düzenlemelerin dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Sözleşme İmza Süreçlerinin Önceden Belli Edilmiş Kriterlere Bağlanmaması

Özelleştirme uygulamaları sonucundan düzenlenecek sözleşmelerin imza süreçlerinde uygulanacak kriterlerin İdare tarafından belirlenmediği görülmüştür.

29.11.2003 tarih ve 25301 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliği'nin "Sözleşmeye davet" başlıklı 19'uncu maddesinde; "*İhale sonuçlarının onaylanmasından sonra İdare tarafından süre belirtilmek suretiyle sözleşme imzalanması hususunda ihale üzerinde kalan teklif sahibine yazılı bildirimde bulunulur. İdarece uygun görülmesi halinde bir defaya mahsus olmak üzere ek süre verilebilir. (Ek cümle: RG-28/12/2005-26037)*

İdareden kaynaklanan sebeplerle, verilen süre içerisinde sözleşmenin imzalanamaması durumunda, birden fazla ek süre verilebilir. İdarece verilen süre içerisinde ihale üzerinde kalan tarafından istenilen teminatın verilmemesi, diğer yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ve sözleşme imzalanmaması, halinde alınan teminatlar İdare lehine irat kaydedilir ve kararda yer alması halinde diğer teklif sahiplerine sırası ile aynı usul uygulanır." hükmüne yer verilmiştir.

Özelleştirme ihalelerinde ihale sürecinin tamamlanması ile istekli sözleşmeye davet edilmekte, sözleşmenin imzalanması ile de özelleştirme süreci tamamlanmakta ve varlığın ihale ile belirlenmiş olan değerinin tahsilatı sürecine geçilmektedir. Bu nedenle, sözleşme sürecinin makul sürelerde tamamlanması kamu alacağının geciktirilmeden tahsilatı için önem arz etmektedir. Bu süreçte özelleştirme ihalelerini kazanmış olan tüm isteklilerin önceden belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde eşit hak ve yükümlülüklere sahip olması önem arz etmektedir.

Her ne kadar Yönetmelik ile İdareye sözleşme sürecine ilişkin takdir hakkı tanınmış olsa da bu hakkın kullanımında bu eşitlik ilkesi çerçevesinde hareket edilmesi ve alınan kararların bir gerekçeye dayanması gerekmektedir.

Taşınmaz ihalelerine ilişkin sözleşme sürecinin incelenmesinde; isteklilere sözleşmeye davette verilen sürelerin farklılık arz ettiği, Yönetmelikte yer almamasına rağmen sözleşme imzalanması için verilen ek sürenin revize edilerek uzatıldığı, İdarece resen yapılan bazı süre uzatımlarının gerekçelendirilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından; özelleştirme ihalelerine ilişkin sözleşme imza süreçlerinin Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliği'nin "Sözleşmeye Davet" başlıklı 19'uncu maddesi ile düzenlendiği Anılan Yönetmelik hükmünde, gerek *'Sözleşmeye Davet'* için gerekse daha sonra verilebilecek *'Ek Süre'* için herhangi bir zaman dilimi öngörülmediği, Özelleştirilecek varlığın türüne göre ilgili mevzuat/düzenlemeler/finansman temini gibi unsurlar, sözleşmeye hazırlık süreci gerektirdiği, yüksek bedelli ve kompleks nitelikteki bu tür işlemlerde hem işlemlerin doğasından, hem genel finansal ve ekonomik koşullardan, kredi piyasalarındaki durumlardan, hem de varlıkların eksiksiz ve tam teslim yükümlülüğünden kaynaklı durumlar ortaya çıkabileceği ifade edilmiş olup cevapta bahsi geçen bu hususların mevcudiyetine ilişkin müphem bir durum bulunmamaktadır.

Öte yandan, özelleştirmeye konu varlıkların sözleşmeye hazırlık süreçlerinin farklılık arzetmesinin her bir varlık grubu özelinde sözleşme imza süreçleri için verilecek olan sözleşmeye davet ve ek süre talepleri için kriter belirlenmesine engel olmadığı değerlendirilmektedir.

Yine Kamu İdaresi tarafından; benzer durum ve nitelikteki tüm yatırımcılara aynı süreler verildiği, varlıkların eksiksiz ve tam teslim yükümlülüğünden kaynaklı durumların ortaya çıkabildiği ifade edilmiş olsa da; sözleşmeye davet ile sonrasında verilecek olan ek sürelerin proje grup başkanlıkları arasında farklılık gösterdiği, verilen ek sürenin Yönetmelik hükmünde buna cevaz verir bir hüküm olmamasına rağmen revize edildiği ve resen yapılan bazı süre uzatımlarında bu işleme konu durumun gerekçelendirilmediği görülmüştür.

Sonuç itibarıyla; özelleştirme ihaleleri sonucunda düzenlenecek olan sözleşmelerin imzalanma sürecine ilişkin kriterlerin belirlenmesi ve bu kriterlerin benzer durumda olan tüm istekliler için uygulanması gerekmektedir.

BULGU 4: Satış Yöntemi ile Özelleştirilen Taşınmazların Değer Tespit Çalışmalarında Eksiklikler Olması

İdare tarafından satış yöntemi kullanılarak özelleştirilen taşınmazların değerlemesi yapılırken Uluslararası Değerleme Standartları ve Sermaye Piyasası Gayrimenkul Değerleme Kuruluşları Hakkında Tebliğ gereklerinin yerine getirilmediği görülmüştür.

29.11.2003 tarih ve 25301 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'ncü maddesinin ilk fıkrasının (f) bendinde; özelleştirilecek kuruluşun, varlık veya hisse değerinin tespitine yönelik değer tespit komisyonu tarafından gerçekleştirilen işlemlerin değer tespit kavramını ifade ettiği düzenlenmiştir.

Özelleştirme İdaresi tarafından, "*Özelleştirme Kapsam ve Programına Alınmış ve/veya Alınacak Olan Taşınmazların Özelleştirilmesine İlişkin Danışmanlık Hizmet Alımı İşi*" ihale edilmiş olup bahsi geçen işin hem ihale şartnamesi ve hem eki İş Tanımının "İşin Kapsamı" başlıklı 3.2 maddesinde, değer tespit raporlarının hazırlanmasının işin kapsamı dahlinde olduğu özellikle düzenlemiştir.

İhale Şartnamesi eki İş Tanımı'nın 4.1.3 maddesinde ise; *"Değer Tespit Raporları, Uluslararası Değerleme Standartları (UDS) ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği (TBUD) tarafından yayımlanmış standartlar ve ilkeler göz önünde bulundurularak hazırlanacaktır."* denilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ile şartname düzenlemelerinden anlaşıldığı üzere; Özelleştirme İdaresi tarafından taşınmazların kamuya gelir elde etmek için özelleştirilmesi uygulamalarında ihale öncesinde değer tespit komisyonunun kurulması ve taşınmazın değer tespit çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Taşınmazın değeri, komisyon tarafından tespit edilebilir olup ayrıca danışman vasıtası ile de tespit edilebilecektir. Danışman vasıtasıyla tespit hâlinde, danışman veyahut danışmanlar komisyon kararlarına yardımcı olmak üzere değer tespit çalışmalarını gerçekleştirerek sonuçları değer tespit komisyonuna raporlayacaktır. Değer tespiti konusunda danışman/danışmanlar yardımcı pozisyonda bulunmakta olup esas yetkili karar alıcılar ise, değer tespit komisyonlarıdır.

2024 yılında danışman tarafından değer tespit komisyonuna sunulan değer tespit raporları incelenmiş olup taşınmaz değerlerinin tespitinde 4046 sayılı Kanun'a uygun surette "Ekspertiz Değeri" ve "Tasfiye Değeri" yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür. Ekspertiz

Değeri yöntemi ise, "emsal karşılaştırma" ve "proje geliştirme-hasılat/kat karşılığı" yaklaşımları suretiyle iki farklı analiz kullanılarak ayrı ayrı raporlara konu edilmiştir. Tüm bu yöntem ve analizler suretiyle taşınmazın yasal olarak mümkün, en verimli ve yüksek değeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak değer tespit raporlarında Uluslararası Değerleme Standartları ile 31.08.2019 tarih ve 30874 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sermaye Piyasası Gayrimenkul Değerleme Kuruluşları Hakkında Tebliğ'e uygun olmayan hususlar tespit edilmiş olup taşınmazın değerini doğrudan etkileyen söz konusu hususlar aşağıda başlıklar hâlinde belirtilmiştir.

A) Ekspertiz Yönteminde Kullanılan Emsal Düzeltme Katsayılarının Belirlenme Şeklinin Raporlarda Açıklanmaması ve Katsayılara İlişkin Bir Doğrulama Mekanizmasının Bulunmaması

Taşınmazın değerinin tespiti için ekspertiz yöntemi dahilinde gerçekleştirilen "Piyasa Değeri/Emsal Değerleme" ve "Proje Geliştirme-Hasılat/Kat Karşılığı" analizlerinde girdi olarak taşınmaza emsal olarak belirlenen gayrimenkuller ve bu gayrimenkullerin metre kare birim fiyatları kullanılmaktadır. Metre kare birim fiyatları kullanılan emsal gayrimenkullerin değerlemeye konu taşınmaza olan uzaklığı, imar koşullarındaki farklılıklar, alan büyüklükleri, hissedar sayısı, pazarlık oranları raporlarda belirtilmekte ve bu farklılıkların neden olduğu değer sapmaları düzeltme katsayıları vasıtasıyla emsal taşınmazların değerine uygulanarak emsal taşınmaz ile değerlemeye konu taşınmaz eşdeğer hâle getirilmeye çalışılmaktadır. Nitekim, bu suretle değerlemeye konu taşınmazın gerçek pazar/piyasa metre kare değerine (Tablo 2: Örnek Vaka Analizi'nde gösterildiği üzere) ulaşılmaktadır.

Uygulanan emsal düzeltme katsayıları ağırlıklı olarak alan düzeltme katsayısı, konum şerefiyesi düzeltme katsayısı, kat şerefiyesi düzeltme katsayısı, hisse şerefiyesi düzeltme katsayısı, imar durumu düzeltme katsayısı, pazarlık oranıdır.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 76'ncı maddesi gereği kamu tüzel kişiliği haiz olarak kurulan Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği tarafından yayımlanan Uluslararası Değerleme Standartları'nın "UDS 105 Değerleme Yaklaşımları ve Yöntemleri" standardının 20.5 maddesinde, "*Karşılaştırılabilir pazar bilgisinin varlığın tıpatıp veya önemli ölçüde benzeriyle ilişkili olmaması halinde, değerlemeyi gerçekleştirenin karşılaştırılabilir varlıklar ile değerleme konusu varlık arasında niteliksel ve niceliksel benzerliklerin ve farklılıkların karşılaştırmalı bir analizini yapması gerekir. Bu karşılaştırmalı analize dayalı düzeltme yapılmasına genelde ihtiyaç duyulacaktır. Bu düzeltmelerin makul olması ve* ***değerlemeyi***

gerçekleştirenlerin düzeltmelerin gerekçeleri ile nasıl sayısallaştırıldıklarına raporlarında yer vermeleri *gerekir."* düzenlemesi yer almaktadır.

Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunacak Gayrimenkul Değerleme Kuruluşları Hakkında Tebliğ'in (III-62.3) Değerleme Raporlarında Bulunması Gereken Asgari Hususlar başlıklı ekinin "Kullanılan değerleme yöntemleri" başlıklı 5'inci maddesinde;

Pazar yaklaşımının kullanılması durumunda; emsallerin nasıl dikkate alındığına ilişkin ayrıntılı açıklama, emsal bilgilerinde yapılan düzeltmeler, düzeltmelerin yapılma nedenine ilişkin detaylı açıklamalar ve diğer varsayımların raporda belirtilmesinin gerekli olduğu düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede, ekspertiz yönteminde kullanılan emsal düzeltme katsayılarının belirlenme şeklinin raporlarda açıklanmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan taşınmazların değerini doğrudan etkileyen bu katsayıların doğrulanmasına ilişkin olarak kurumdan istenen veriler sağlanamamıştır. Taşınmaz değer tespitinde kullanılan emsal taşınmazlara ilişkin ilçe, mahalle, ada ve parsel bilgilerinin değer tespit komisyonlarından temin edilememesi sebebiyle de yeniden hesaplama yöntemiyle söz konusu hesaplamalar yapılamamıştır.

Kamu İdaresi tarafından; emsal taşınmazların imar durumu, yüzölçümü, satış değeri gibi özelliklerinin dikkate alınarak çeşitli düzeltme katsayıları (alan, konum, kat, hisse, imar durumu vb.) ve pazarlık oranlarının değer tespit raporlarında belirlendiği ve tablolar vasıtasıyla sunulduğu, kullanılan katsayıların sabit olmayıp taşınmazın niteliği ve konumuna göre değiştiği, emsal konumlarının krokilerde gösterildiği ve taşınmaza olan uzaklıklarının raporlarda yer aldığı, SPK'nın "UDS 101 – İşin Kapsamı" standardına göre, değerleme sürecinde kullanılan bilgilerin kaynağının (kişi/kurum, adres, telefon) açıkça aktarıldığı ve taşınmaza ilişkin bilgilerin ilgili kurum ve belediyelerden yazılı olarak temin edilerek hukuki durumunun araştırıldığı,

Emsal taşınmazların bilgisinin yaygın olarak kullanılan emlak ilan platformlarından temin edildiği, ilan sahipleriyle telefon ile görüşüldüğü, bu görüşmelere nazaran taşınmazın yaklaşık konumunun verildiği, ilan sahiplerinin çoğunlukla gayrimenkul danışmanları olması nedeniyle yer gösterme belgesi imzalamadan ve yer gösterme ücreti ödenmeden taşınmazın ada-parsel bilgilerini vermedikleri, en nihayetinde emsalin yaklaşık konumunun alındığı ifade edilmiş ise de, bulgu konusu husus esas itibarıyla raporlarda yer alan düzeltme katsayılarının

nasıl belirlendiğine ilişkin olup cevapta bahsi geçen diğer hususların mevcudiyetine ilişkin müphem bir durum bulunmamaktadır.

Öte yandan, değer tespit raporlarında yer alan krokiler, emsal taşınmazların sağlıklı bir biçimde konum bilgisini sağlamamakta olup yalnızca emsalin taşınmaza olan uzaklığının kuş bakışı bir görünümünü sunmaktadır. Taşınmaza uygulanacak emsal düzeltme katsayılarının belirlenmesinde ada-parsel bilgisi emsalin eğimini, imar fonksiyonunu, konumunu belirten bilgileri sunacak olup bu bilgiler taşınmaz değerini de doğrudan etkileyen kriterlerdir. Oysa, cevaptan anlaşıldığı üzere bazı arsaların değerine uygulanan emsal düzeltme katsayılarının tespitinde emsale göre değil emsalin yaklaşık konumuna göre işlem yapılmaktadır. Bu durumda cevapta belirtildiğinin aksine taşınmazın hukuki durumunun nasıl araştırıldığı, ilgili kurumlara nasıl sorulduğu, tam ada-parsel bilgisi bulunmadan emsal olarak katsayıların nasıl sayısallaştırıldığı anlaşılamamıştır. Zira, yukarıda ifade edildiği üzere değer tespit raporlarına ilişkin istenen doğrulama verileri tarafımıza sunulamamıştır.

Sonuç itibarıyla; taşınmazın gerçek değerine ulaşıp ulaşılmadığının belirlenebilmesi adına düzeltmelerin gerekçeleri ile düzeltme katsayılarının nasıl sayısallaştırıldıklarının kanıtlayıcı belgeleri ile beraber raporlarda yer alması gerekmektedir.

B) Proje Geliştirme-Hasılat/Kat Karşılığı Analizinde Girdi Olarak Kullanılan Emsal Dükkanların Bina Yaşları ve Teknik Özelliklerinin Dikkate Alınmaması

Proje Geliştirme-Hasılat/Kat Karşılığı analizinde girdi olarak kullanılan emsal dükkân ve konutların bina yaşları ve teknik özelliklerinin dikkate alınmadığı görülmüştür.

Proje Geliştirme Yaklaşımında, arsa üzerinde geliştirilebilecek projeler, varsayımlarla modellenir. Modellemenin yasal olarak mümkün, finansal olarak olanaklı, ekonomik olarak azami düzeyde verimli olması beklenir. Bu çalışmalarda projenin girişimci yönünden incelemesi yapılır.

İmar planlarında, “Konut-Ticaret” veya “konut-ticaret-turizm” şeklinde yapılaşma koşulları belirlenen karma kullanım alanına sahip taşınmazlar için Ekspertiz yönteminin bir parçası olarak gerçekleştirilen Proje Geliştirme-Hasılat/Kat Karşılığı analizinde,

Öncelikle, değerlemeye konu edilen imarlı parsellerin toplam metre karesi ile imar planında yer alan KAKS oranından yola çıkarak toplam inşaat alanı bulunmaktadır.

Akabinde, Özelleştirme İdaresi tarafından yapılan imarlı ada/parsellere ilişkin imar planı notlarında yer alan mesken ve dükkân oranları doğrultusunda inşaat kapsamında toplam yapılabilecek azami mesken ve dükkân metre karesi hesaplanmaktadır.

Söz konusu mesken ve dükkân metre kareleri, emsal olarak belirlenen satışa konu mesken ile dükkanlardan elde edilen ve düzeltme katsayıları uygulanarak bulunmuş ortalama metre kare fiyatlarıyla çarpılarak imar planında mesken ve dükkanlar için ayrılan alanlardan elde edilecek toplam hasılat bulunmaktadır.

Bulunan toplam hasılat ise, arsanın yer aldığı muhitte birden fazla emlakçıdan edinilen arsa karşılığı inşaat oranı ortalamasına bölünerek projenin nihai değer takdiri yapılmaktadır.

Uluslararası Değerleme Standartlarının "UDS 400 Taşınmaz Mülkiyet Hakları" standardının 50.4 maddesinde, "*Değerleme sürecinde karşılaştırılabilir tüm fiyat verileri, bu verilerin alındığı mülkün ve işlemin farklı özellikleri ile değerlemesi yapılan mülkün karşılaştırılması suretiyle kullanılmalıdır. Taşınmaz mülkiyet haklarının değerlemesinde dikkate alınması gerekli görülen belirli farklılıklara, bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıda yer verilmekte olup, bu farklılıkların UDS 105 Değerleme Yaklaşımları ve Yöntemleri standardının 30.8. nolu maddesi uyarınca değerlendirilmesi gerekli görülmektedir:*

(a) Emsal hak türü ile değerleme konusu hak türü arasındaki farklılıklar,

(b) Konum farklılıkları,

(c) İlgili arsaların nitelikleri veya ***binaların yaşları ve teknik özellikleri*** *arasındaki farklılıklar,*

(d) Her bir mülk için izin verilen kullanımlar veya imar durumları arasındaki farklılıklar,

(e) Fiyatların saptandığı koşullar ile değer esası arasındaki farklılıklar,

(f) Emsal fiyatın geçerlilik tarihi ile değerleme tarihi arasındaki farklılıklar, ve

(g) ilgili işlemlerin gerçekleştiği andaki pazar koşulları ve bunların değerleme tarihindeki koşullardan nasıl farklılaştığı." ifadesi yer almaktadır.

Değer tespit raporlarının incelenmesi neticesinde, emsal olarak belirlenen söz konusu konut ve dükkân verilerinin 5-15 yıllık eski binalardan alındığı, binaların teknik özelliklerinin

(otopark imkânı, çevre düzenlemesi, site olup olmadığı, güvenlik) dikkate alınmadığı, konut-dükkanların metre kare birim fiyatlarına bu hususta bir düzeltme katsayısı uygulanmadığı, dolayısıyla bu hususların toplam hasılatı ve nihai değeri etkilediği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan standart uyarınca, analiz kapsamında konut ve dükkanların satışa esas birim değerine (TL/m2) konum farklılıkları, kat farklılıklarından dolayı söz konusu düzeltmeler uygulanmaktadır. Ek olarak, söz konusu emsal konut/dükkânın satışa esas birim değerine (TL/m2) bina yaşlarını ve binaların teknik özelliklerini hesaba katarak düzeltme katsayıları uygulanması gerektiği anlaşılmaktadır. Zira, yeni yapılmış bir bina ile kullanılmış ömrü 10-15 yıl arasında değişen ve teknik özellikleri farklı binalarda bulunan konut/dükkanların farklı değerde olacağı açıktır.

Kamu İdaresi tarafından, SPK'nın UDS 400 ve UDS 105 standartlarına göre; Pazar Yaklaşımı yönteminin ikiye ayrıldığı, bunların *Karşılaştırılabilir İşlemler Yönt*emi ve *Borsadaki Kılavuz Emsaller Yöntemi* olduğu, özellikle Karşılaştırılabilir İşlemler Yönteminde, değerleme konusu taşınmazla benzer nitelikteki işlem görmüş varlıkların fiyatlarının esas alındığı, aynı zamanda emsallerin benzer yaşta ve teknik özellikte olmasının beklendiği, ihale edilen taşınmazların genellikle "Geliştirme Amaçlı Mülk" tanımına girdiği, bu tür taşınmazlarda, gelecekte yapılacak yapılar henüz belli olmadığından 0–3 yaş arası benzer konut ve iş yerlerinin emsal alınarak değerlendirme yapıldığı, ancak ticari hareketliliğin yoğun olduğu ve boş arsa bulunmayan bölgelerde yaşın değere etkisinin olmayabileceği; bu durumlarda konum ve niteliğin esas alınarak emsallerin seçildiği ifade edilmiş ise de,

Yukarıda bahsi geçen standart şüpheye mahal bırakmayacak şekilde emsallere değer biçilirken yaş ve teknik özelliklerinin mukayese edilmesi gerekliliğini anlatmaktadır. Zira, özelleştirme uygulamaları sonucunda satılan taşınmazların üzerine ekseriyetini büyük modern yaşam alanlarının oluşturduğu projeler yapılmakta olup burada yer alan bir taşınmazın değeri ile aynı büyüklükte benzer durumdaki bağımsız tek binada yer alan bir taşınmazın değeri aynı olmayacaktır. Öte yandan, değer tespit raporlarında 0-3 yaş binalar emsal alındığı gibi 5-15 yıllık binaların da emsal alındığı görülmektedir.

O hâlde, proje analizinin standartlara uygun ve danışman tarafından ifade edildiği üzere en düşük maliyet-en yüksek kazanç sağlayacak şekilde bir sonuç verebilmesi için alınan tüm emsallerin satışa esas birim değerlerinin güncel pazar/piyasa değerine uygun, uyumlu olması gereklidir. Proje geliştirme yaklaşımında maliyet unsurlarının güncel verilerden alınıp, dükkân

ve konut fiyatlarının eski binalardan alınması durumunda oluşturulan model vasıtasıyla güncel ve güvenilir bir sonuca ulaşılamayacağı değerlendirilmektedir.

C) Değer Tespit Yönteminin Değiştirilmesinin Taşınmaz Değerini Etkilemesi

Ekspertiz yöntemi kapsamında gerçekleştirilen analizlerden olan "Proje Geliştirme Yaklaşımı" analizinin hesaplanma yönteminin ve analizde kullanılan indirgeme oranının değiştirilmesinin değer tespit oranlarını etkilediği görülmüştür.

Bahsi geçen ihale Şartnamesi eki İş Tanımı'nın 4.1.2 maddesinde, "*Değer Tespit Raporu hazırlanması için kullanılacak yöntemler, doğrudan Komisyon tarafından veya Danışman önerileri doğrultusunda Komisyon tarafından yapılacak değerlendirme ile belirlenecektir.*" denilmiştir.

Değer tespit raporlarında bahsi geçen analiz;

"*Proje Geliştirme Yaklaşımı, gayrimenkul için önerilen bir veya birden fazla geliştirme projesi modeli için uygulanabilir. Arsa üzerinde geliştirilebilecek projeler, varsayımlarla modellenir. Modellemenin yasal olarak mümkün, finansal olarak olanaklı, ekonomik olarak azami düzeyde verimli olması beklenir. Bu çalışmalarda projenin girişimci yönünden incelemesi yapılır. Çalışma kapsamında proje konusu ürünün yer aldığı sektörün mevcut durumu ve geleceğe yönelik beklentilerin incelemesi ve değerlendirmesi yapılır. Projenin yapılması durumunda yapılacak harcamalar tahmin edilerek firmanın pazarlama politikaları ve genel fizibilite prensipleri dikkate alınarak toplam getiri ve harcamalarla ilgili bir gelir-gider tahmini yapılır. Projenin geliştirilmesi durumunda sektörün genel durumu, benzer projelerin istatistiki verileri, mevcut ekonomik koşullar ve beklentiler çerçevesince proje ile ilgili varsayımlarda bulunarak, projenin performans tahmini yapılır. Projenin net bugünkü değer hesabı, gelirlerin indirgenmesi yöntemi ile yapılır. Geliştirme yöntemi ile mülkün proje değerinin hesaplanması ve bu değerden güncel mülk değerine ulaşılması mümkündür.*" şeklinde tanımlanmıştır.

Tanımdan anlaşıldığı üzere, proje geliştirme analizi yatırımcı gözünden bir bakış açısına sahiptir. Değerlemeye konu taşınmaz üzerinde meydana getirildiği varsayılan yatırım projesinin, yıllar içindeki gelir ve gider projeksiyonu göz önünde bulundurularak projenin tahmin edilen toplam değeri bulunur ve indirgeme oranı ile günümüz değerine indirgenir. Söz konusu değer hesap edilirken makro ekonomik koşullar, piyasanın mevcut durumu ve bilhassa varlığın nitelikleri de dikkate alınır.

Yapılan incelemede, 2024 yıllarında düzenlenen değer tespit raporlarında yer alan proje geliştirme yaklaşım analizinin 2023 yılına göre farklılaştığı, 2024 yılında proje geliştirme/hasılat-kat karşılığı analizinin üretildiği, üretilen bu varsayımda yıllara yaygın bir gelir gider projeksiyonu yapılmadığı, dolayısıyla fiyat ve maliyetlerde enflasyonun göz önünde bulundurulmadığı, varsayım kapsamında bulunan toplam hasılatın o piyasada geçerli olan kat karşılığı emsal oranına bölündüğü, böylece projenin girişimciye sağlayacağı bedele ulaşıldığı görülmüştür. Söz konusu varsayım alıcının taşınmazı bir yüklenici ile tanzim ettiği kat karşılığı inşaat sözleşmesine konu ettiği varsayımına dayanmaktadır. Ancak, Özelleştirme İdaresinin yaptığı ihalelere konu arsalar tek hisseli, büyük metrekareli, yatırıma müsait imar koşullarının bulunması sebebiyle hâlihazırda projeyi kendisi bizzat inşa edebilecek girişimci/müteahhitler tarafından alınmaktadır. Dolayısıyla, birçok ihalede söz konusu varsayım girişimci profilini yansıtmamakta olup açıklamada ifade edilenin aksine azami düzeyde verimli sonuç vermeyecektir.

Kamu İdaresi tarafından, Proje Geliştirme Yaklaşımı analizinin raporun hazırlandığı dönemin makroekonomik koşulları ve piyasa durumunu yansıttığı, 2023-2024 yıllarını kapsayan dönemde inşaat maliyetlerinin enflasyonun üzerinde arttığı, banka faizlerinin TCMB politika faizinin üzerinde kaldığı, reel enflasyonun hedef enflasyonun çok üstünde kaldığı gibi nedenlerle indirgenmiş nakit akışı (İNA) tablolarının piyasa değerini tam yansıtmayabileceğinin öngörüldüğü; danışman önerisiyle "Proje Geliştirme – Kat Karşılığı/Hasılat Paylaşımı Yaklaşımı"nın tercih edildiği ifade edilse de;

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan inşaat maliyet endeksi 2024 yılı aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %34,27 artmış olup TÜFE'deki (2003=100) değişim ise 2024 yılı aralık ayında bir önceki yılın aralık ayına göre %44,38 şeklinde gerçekleşmiştir. Ek olarak, her iki analiz yönteminin kullanıldığı 2023-2024 döneminde reel enflasyon hedef enflasyonun üzerinde seyretmektedir. Tüm bu sebeplerden ötürü, cevabın aksine aynı taşınmaza ilişkin farklı tarihlerde yapılan iki değer tespitinden ileri tarihli olanın nominal olarak düşük çıkması değerleme yönteminin değiştirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç itibarıyla, varlığın niteliğine ve yatırımcı profiline uygun analiz yöntemi ve indirgeme oranının seçilmesi neticesinde azami oranda verimli değer tespit sonuçlarına ulaşılacağı değerlendirilmektedir.

D) Emsal Düzeltme Katsayılarının Metre Kare Birim Fiyatlara Hatalı Uygulanması

Emsal düzeltme katsayılarının metre kare birim fiyatlara uygulanması sırasında iyi uygulama kılavuzları ve eki vaka analizinden yararlanılmadığı görülmüştür.

Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunacak Gayrimenkul Değerleme Kuruluşları Hakkında Tebliğ'in "Değerleme Raporu" başlıklı 23'üncü maddesinin ikinci fırkasında, "*Değerleme raporlarının hazırlanmasında Birlik tarafından hazırlanan rehberler ile İyi Uygulama Kılavuzlarından yararlanılır.*" denilmektedir.

Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği (TDUB) tarafından yayımlanan İyi Uygulama Kılavuzları ve eki vaka analizinde, değerlemeye konu taşınmazın gerçek değerine ulaşmak için kullanılan emsal düzeltme katsayıları emsal alınan mülkün değerine uygulanırken; değerin artmasına yahut azalmasına sebep olanların her biri "istenen birim satış fiyatı" bedeline tek tek uygulanıp ortaya çıkan mutlak değer farklarının istenen birim satış fiyatına eklenmesi veyahut çıkarılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, değer tespit raporlarında yapılan hesaplamalarda düzeltme katsayılarına ilişkin yüzde oranların "istenen birim satış fiyatı" bedeline sırasıyla uygulanması nedeniyle ortaya çıkan nihai "düzeltilmiş birim fiyat" ve dolayısıyla ortalama birim değerin TDUB'nin yayımlamış olduğu hesaplama yöntemi ile elde edilen ortalama birim değerden farklı tekemmül ettiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup düzeltme katsayılarının tatbik edilme şeklindeki hesaplama farklılığının eski danışmanın hesaplama yönteminden kaynaklanmakta olduğu, 2025 yılı şubat ayı itibariyle taşınmazların değer tespiti için yeni danışman firmadan hizmet alınmaya başlanmış olduğu, bulguda önerilen hususlar doğrultusunda iyi uygulama kılavuzlarından yararlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç itibarıyla, emsal düzeltme katsayılarının metre kare birim fiyatlara uygulanması sırasında iyi uygulama kılavuzları ve aşağıda örnek hesaplama yöntemi gösterilen kılavuz eki vaka analizinden yararlanılması gerekmektedir.

Tablo 2: Örnek Vaka Analizi

Başlıklar	Emsal 1	Emsal 2	Emsal 3	Emsal 4
Yüzölçümü (m2)	29.810,00	86.161,00	10.620,00	11.450,00
İstenen Satış Fiyatı	150.000.000,00	315.000.000,00	45.000.000,00	51.500.000,00
İstenen Birim Satış Fiyatı	5.031,87	3.655,95	4.237,29	4.497,82
Öngörülen Pazarlık Oranı	-10%	-10%	-10%	-10%
Konum Şerefiyesi Düzeltme Katsayısı	0%	5%	5%	5%
Değer Tespit Raporlarında Yer Alan Hesaplama ve Bulunan Ortalama Birim Değer				
Hesaplanma Yöntemi	(5.031,87 TL x 0,9)	3.655,95 TL x 0,90 x 1,05	4.237,29 x 0,9 x 1,05	4.497,82 x 0,9 x 1,05
Düzeltilmiş Birim Fiyat	4.528,68	3.454,87	4.004,24	4.250,44
Ortalama Birim Değer				4.059,56
Türkiye Değerleme Uzmanları Birliğince Belirlenmiş Olan Hesaplama Yöntemi ve Bulunan Ortalama Değer				
TDUB Hesaplanma Yöntemi	5.031,87 TL-(5.031,87 TL x %10)	(3.655,95-(3.695 x %10) + (3.655,95 x %5)	(4.237,29-(4.237,29 x %10) + (4.237,29 x %5)	(4497,82-(4497,82 x %10) +(4497,82 x %5)
TDUB Uygun Değerleme	4.528,68	3.473,15	4.025,42	4.272,93
TDUB Uygun Ortalama Birim Değer				4.075,05

BULGU 5: Özelleştirme İşlemlerine Ait Değer Tespit Sonuçlarının Kamuoyuna Duyurulmaması

Özelleştirme programına alınan kuruluşların özelleştirilmesinde komisyonlarca belirlenen değer tespit sonuçlarının kamuoyuna duyurulmadığı görülmüştür.

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un "Özelleştirme Yöntemleri, Değer Tespiti, İhale Yöntemleri" başlıklı 18'inci maddesinin "Değer tespit komisyonunun görevleri" ile ilgili bölümünde değer tespit sonuçlarının, kuruluşun özelleştirme işlemi tamamlanarak devir sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sonra kamuoyuna duyurulacağı; özelleştirme programındaki kuruluşun özelleştirme işlemlerini bu Kanun'un 4'üncü maddesinin son fıkrasına istinaden yürütmesi durumunda ise değer tespiti işlemlerinin, ilgili kuruluşun karar almaya yetkili organlarının kararı ile kuruluş ita amirinin başkanlığında oluşturulacak komisyon tarafından bu bentte belirtilen esaslar çerçevesinde yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

4046 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliği'nin "Değer tespit sonuçları" başlıklı 7'nci maddesinde ise yine aynı şekilde değer tespit sonuçlarının, kuruluşun özelleştirme işlemi tamamlanarak devir sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sonra kamuoyuna duyurulacağı belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine göre, değer tespit sonuçları kuruluşun özelleştirme işlemi tamamlanarak alıcı tarafından devir sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sonra kamuoyuna duyurulur. Kanun'daki ve Yönetmelik'teki bu düzenlemeler, özelleştirme uygulamalarına şeffaflık kazandırılması amacıyla yapılmıştır.

Yapılan incelemelerde, İdarenin özelleştirme ihalelerinin bir kısmının işletme hakkı devri, bir kısmının ise satış şeklinde yapıldığı ve imzalanan sözleşmelerde alıcının yerine getirmesi gereken kuruluşta çalışan personele yönelik taahhütler, işletmeye yapılacak yatırıma yönelik taahhütler, kamusal denetime yönelik taahhütler ile yatırımların yer aldığı görülmüştür. Ancak söz konusu yatırım ve taahhütlerin gerçekleştirilmesinin yıllara yayılması ve Kanun gereğince bu taahhüt ve yatırımlar tamamlandıktan sonra değer tespit sonuçlarının açıklanacak duruma gelebildiği gerekçeleriyle İdare tarafından değer tespit sonuçlarının kamuoyuna açıklanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, özelleştirme öncesi özelleştirilecek kuruluşun değer tespitinin yapıldığı, bu kurala ve kuralın arkasındaki amaca uygun olarak ihale komisyonlarınca bu değerin altında devrin gerçekleştirilmediği, özelleştirme uygulamalarının iptali için açılan iptal davalarında yargı mercilerine değer tespit sonuçları ve raporlarının sunulduğu belirtilmiş; ayrıca değer tespit sonuçlarının mevzuatta yer aldığı şekli ile özelleştirme uygulamaları gerçekleştikten ve devir sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinden (birkaç yıl) sonra kamuoyu ile paylaşılması hâlinde, kamuoyu tarafından değer tespitlerinin açıklandığı tarihteki güncel verilerle değerlendirme yapılacağı ve bu verilere göre de olumsuz yargılara varılabileceği eklenmiş ise de;

Özelleştirme uygulamalarının, değer tespit sonuçları da dahil aleniyet içerisinde yürütülmesi 4046 sayılı Kanunun temel ilkelerinden biri olarak belirlenmiş olup özelleştirme süreçlerinde belirlenen değer tespitlerinin kamuoyu ile paylaşılması Kanun ile hüküm altına alınmıştır. Değer tespit sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması sürecinde İdareye tanınmış olan bir takdir yetkisi bulunmadığından söz konusu hüküm gereğince, özelleştirme uygulamaları gerçekleştikten ve devir sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sonra değer tespitlerinin kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla, 2014 yılından bu yana Sayıştay Denetim Raporlarında da konu edildiği üzere, değer tespit komisyonu tarafından gerçekleştirilen işlemleri kapsayan değer tespit sonuçlarının, yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri gereğince kuruluşun özelleştirme işlemi

tamamlanarak devir sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sonra kamuoyuna duyurulması gerekmektedir.

BULGU 6: Kamu Yararına Kullanılması Şartıyla Kamu İdarelerine Devredilen Taşınmazların Amacı Dışında Kullanılması

Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı ile kamu yararına kullanılması kaydıyla bedelli veya bedelsiz olarak kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelere devredilen 26 adet taşınmazın devralan kuruluşlar tarafından satıldığı, 4 taşınmazın da Kurul kararlarında belirlenen amacın dışında kullanıldığı görülmüştür.

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özelleştirme uygulamalarında, milli güvenlik ve kamu yararının gerektirdiği durumlar hariç, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu tüzel kişiliğine sahip eğitim kurumları ve mahalli idarelere devir yapılmaması ilkesinin esas alınacağı, belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda alınacak kararlarda öncelikler ile bunların tabi olacağı özelleştirme uygulamalarına ilişkin esas ve usuller kuruluşların nitelikleri ve ülke ekonomisinin gerektirdiği şartlar da dikkate alınarak Özelleştirme Yüksek Kurulunca belirleneceği belirtilmiştir.

Bu kapsamda Özelleştirme Yüksek Kurulunca özelleştirme kapsam ve programına alınan kuruluşlara ait kimi taşınmazlar, kamu yararı dikkate alınarak, belirli bir amaçla kullanılmaları ya da belirli bir kuruma tahsis edilmeleri amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarına ya da mahalli idarelere bedelli veya bedelsiz olarak devredilmektedir. 4046 sayılı Kanun'da devir işleminin kimlere ve hangi usulle yapılacağına ilişkin olarak bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle Kanun'da yer alan milli güvenliğin veya kamu yararının gerektirdiği durumlarda devre ilişkin şartlar, ilgili Özelleştirme Yüksek Kurulu kararı veya Özelleştirme Yüksek Kurulu kararında atıf yapılan protokollerle belirlenmektedir.

2014 yılından bu yana yılı Sayıştay Denetim Raporlarında da yer alan konuya ilişkin olarak 03.01.2017 tarihli ve 12 sayılı Başkanlık Makamı Oluru ile bir komisyon oluşturulmuş ve komisyon tarafından bir rapor hazırlanmıştır. Ancak söz konusu Rapora ilişkin değerlendirme çalışmaları henüz sonuçlanmamıştır.

Söz konusu Raporda; 4046 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi uyarınca kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelere devredilen 30 taşınmazın, taşınmazı devralan kuruluşlar tarafından tahsis amacına aykırı kullanıldığı, bu taşınmazların 26'sına

ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulu kararında kamu yararına kullanım şartı getirildiği halde bu taşınmazların satıldığı, iki tanesinin ilgili belediye tarafından meslek edindirme kursları ve çok amaçlı gençlik merkezi olarak kullanılması gerekirken idari bina olarak kullanıldığı, kalan iki tanesinin ise fen işleri hizmetlerinde ve sosyal tesis alanı olarak kullanılması gerekirken bir kooperatife kiralandığı tespitleri yer almaktadır. Ayrıca bu taşınmazların sadece ikisinde kullanım amacı tapuya şerh edilmiş olup devir amacına aykırı kullanımların ihlaline ilişkin herhangi bir yaptırımın uygulanmadığı da anılan Raporda yer verilen tespitler arasındadır.

Kamu İdaresi tarafından, kamu kurum ve kuruluşlarına devredilen taşınmazların mevcut kullanım durumlarının tespiti için 2018 yılında rapor hazırlandığı, rapor tarihinden sonra taşınmaz devir işlemlerine ilişkin alınan Özelleştirme Yüksek Kurulu/Cumhurbaşkanı Kararlarında taşınmazın kullanım amacının tapu kütüğüne derç edilmesi hükmüne yer verildiği ve devir esnasında kullanım amacının tapuya derç edildiği, ancak 1995 yılından günümüze kadar mahalli idareler ile kamu kurum ve kuruluşlarına devredilen taşınmazlara ilişkin yapılan devirlerin kullanım amacına uygun kullanılıp kullanılmadığının tespiti çalışmalarının hâlâ devam etmekte olduğu ifade edilmiştir.

Sonuç itibarıyla, geçmiş yıllar Sayıştay Denetim Raporlarında da konu edildiği üzere, devir amacına aykırı kullanıldıkları tespit edilen taşınmazlara ilişkin olarak Özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarına aykırılığın giderilmesi ya da devir amacının yeni bir Karar ile değiştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca devredilen taşınmazların devir amacına aykırı olarak kullanılmasının veya üçüncü kişilere devredilmesinin önlenmesi için devir sonrası, idarenin hak ve menfaatlerini koruyacak düzenlemeler ile periyodik kontrollerin yapılması ve devredilen taşınmazların mevcut kullanım durumlarının tespiti için hazırlanan Rapora ilişkin değerlendirme çalışmalarının ivedilikle tamamlanması gerekmektedir.

BULGU 7: Danışmanlık Hizmeti Alımına Dair İş Artışı ve Ek Kesin Teminat Konusundaki Hususlarının Yönetmelikte Düzenlenmemesi

Danışmanlık Hizmetleri İhalelerinde Uygulanacak Esas ve Usullere İlişkin Yönetmelik'te iş artışına ve bu iş artışı dolayısıyla alınacak ek kesin teminata ilişkin düzenlemelere yer verilmediği görülmüştür.

4046 Sayılı Kanun Kapsamında Danışmanlık Hizmetleri İhalelerinde Uygulanacak Esas ve Usullere İlişkin Yönetmelik'in "Sözleşme" başlıklı 32'nci maddesinde alınacak hizmetin niteliğine uygun olarak sözleşmede yer verilecek hususlar sayılmıştır. Buna göre

imzalanacak sözleşmelerde yer verilebilecek hususlardan birisi de süre uzatımı verilebilme şartları, sözleşme kapsamında yaptırılacak iş artışları ve iş eksilişi durumunda karşılıklı yükümlülükler olarak ifade edilmiştir.

İhale üzerine kalan istekliler ile yapılan sözleşmenin, sözleşme bedeli ve ödemeler başlıklı 7'nci maddesinde, danışmanlık hizmet sözleşmesi süresi içinde idarece gerekli görülmesi halinde hizmet alınacak santrallerin listesinde; toplam sözleşme bedeli aşılmamak kaydıyla değişiklik/çıkarma/ekleme yapılabileceği,

Sayıca ekleme yapılması durumunda eklenen santraller için aynı birim fiyatın uygulanacağı sözleşmenin toplam bedelinin en fazla %20 oranında aşılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, İdarenin danışmanlık hizmet alımı ihalelerinde iş artışı konusunda sözleşmelere atıfta bulunulduğu, ihale üzerine kalan isteklilerle imzalanan sözleşmelerde iş artışlarının toplam sözleşme bedelinin en fazla %20 si oranında olması öngörüldüğü ayrıca yapılan iş artışları dolayısıyla sözleşme bedelinde artış olmasına karşın isteklilerden ek kesin teminat alınması yönünde Yönetmelik'te ve ihale şartnamesinde herhangi bir düzenleme bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup bu konuda ilgili mevzuatta gerekli araştırma ve incelemenin yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç itibarıyla; danışmanlık hizmet alımı ihalelerinde İdare tarafından iş artışının yapılmasının uygun ve/veya gerekli olduğu düşünülüyorsa bu iş artışının nasıl ve ne şekilde yapılacağı konusuna ve iş artışından kaynaklı olarak sözleşme bedelinde meydana gelen artış tutarı üzerinden ek kesin teminat alınması konusunda gerekli düzenlemelere sözleşme ve Danışmanlık Hizmetleri İhalelerinde Uygulanacak Esas ve Usullere İlişkin Yönetmelik'te ayrıntılı olarak yer verilmesi gerekmektedir.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Özelleştirme İşlemlerine Ait Değer Tespit Sonuçlarının Kamuoyuna Duyurulmaması	2023	Yerine Getirilmedi	
Kamu Yararına Kullanılması Şartıyla Kamu İdarelerine Devredilen Taşınmazların Amacı Dışında Kullanılması	2023	Yerine Getirilmedi	

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 67 | **ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	147.273.766,98
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	137.891.687,12
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	137.891.687,12
14	**Diğer Alacaklar**	0,00
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
15	Stoklar	1.131.910,82
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.131.910,82
16	**Ön Ödemeler**	8.250.169,04
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	8.250.169,04
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	595.859.248,03
22	**Faaliyet Alacakları**	62.208,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	62.208,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	595.797.040,03
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	442.997.937,15
252	BİNALAR HESABI	178.942.824,81
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.724.789,96
254	TAŞITLAR HESABI	12.804.813,31
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.250.895,20
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-47.924.220,40
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	1.634.059,61
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.634.059,61
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 743.133.015,01

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.102.406,16
32	**Faaliyet Borçları**	957.106,71
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	957.106,71
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	571.441,12
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	13.476,22
333	EMANETLER HESABI	557.964,90
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.573.858,33
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.034.924,86
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	496.285,02
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	42.648,45
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	36.321.578,82
43	**Diğer Borçlar**	23.280,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	23.280,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	36.298.298,82
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	36.298.298,82
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	702.709.030,03
50	**Net Değer**	83.368.795,04
500	NET DEĞER HESABI	83.368.795,04
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	702.595.882,67
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	702.595.882,67
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-315.829.394,52
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-315.829.394,52
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	232.573.746,84
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	417.842.802,84
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-185.269.056,00

PASİF TOPLAMI 743.133.015,01

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	144.750,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	144.750,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.008.270,05
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.008.270,05

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 67 **Adı : ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	288.034.944,67
630	01	Personel Giderleri	205.567.695,35
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	26.184.773,78
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	10.242.926,33
630	05	Cari Transferler	26.413.056,95
630	13	Amortisman Giderleri	8.116.525,78
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	1.333.839,51
630	15	Karşılık Giderleri	10.145.772,58
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	30.354,35
630	99	Diğer Giderler	0,04

GİDERLER TOPLAMI (A) **288.034.944,67**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	389.168.704,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	93.949,19
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	514.636,01
600	05	Diğer Gelirler	388.560.118,80
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **389.168.704,00**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **389.168.704,00**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **131.439.987,51**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **232.573.746,84**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**288.034.944,67**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**389.168.704,00**	**NET GELİR (D=B-C)**	**389.168.704,00**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**232.573.746,84**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 9905 | **ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI ÖZELLEŞTİRME FONU** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**5.236.037.380,89**
10	**Hazır Değerler**	**126.601.454,39**
102	BANKA HESABI	126.601.454,39
12	**Faaliyet Alacakları**	**4.499.004.801,74**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.388.608.987,39
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.110.395.814,35
13	**Kurum Alacakları**	**608.659.279,70**
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	297.268.151,82
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	311.391.127,88
14	**Diğer Alacaklar**	**233.875,06**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	233.875,06
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**1.537.970,00**
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	1.537.970,00
2	**DURAN VARLIKLAR**	**30.354.389.283,45**
22	**Faaliyet Alacakları**	**9.880.095.249,32**
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	9.880.095.249,32
24	**Mali Duran Varlıklar**	**20.474.294.034,13**
240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	255.592,98
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	24.870.700.939,60
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESABI (-)	-4.396.662.498,45
	AKTİF TOPLAMI	**35.590.426.664,34**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**136.582.461,28**
30	**Kısa Vadeli İç Mali Borçlar**	**79.550,35**
303	KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	79.550,35
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**136.242.910,12**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	114.665.269,00
333	EMANETLER HESABI	21.577.641,12
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**260.000,81**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	260.000,81
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**1.599.459,80**
40	**Uzun Vadeli İç Mali Borçlar**	**1.537.970,00**
403	KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	1.537.970,00
43	**Diğer Borçlar**	**61.489,80**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	61.489,80
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**35.452.244.743,26**
50	**Net Değer**	**13.745.664.992,51**
500	NET DEĞER HESABI	13.745.664.992,51
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**9.389.333.751,55**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	9.389.333.751,55
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-1.133.676.642,46**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.133.676.642,46
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**13.450.922.641,66**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	13.450.922.641,66
	PASİF TOPLAMI	**35.590.426.664,34**

Bilanço Dipnotları:		**Cari Yıl Tutar TL**
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	91.068.177,24
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	8.239.267.955,12
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	29.114.100,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	29.114.100,00
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	7.032.921.633,57
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	91.068.177,24
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	7.032.921.633,57
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	8.239.267.955,12

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : **9905** Adı : **ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI ÖZELLEŞTİRME FONU** Yılı : **2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	9.862.380.389,70
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	65.141.604,71
630	05	CARİ TRANSFERLER	9.761.931.960,22
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	35.306.824,77

GİDERLER TOPLAMI (A) **9.862.380.389,70**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	10.035.505.188,46
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirler	4.790.901.686,97
600	05	Diğer Gelirler	5.244.603.501,49

GELİRLER TOPLAMI (B) **10.035.505.188,46**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **10.035.505.188,46**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **13.277.797.842,90**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **13.450.922.641,66**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**9.862.380.389,70**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**10.035.505.188,46**	**NET GELİR (D=B-C)**	**10.035.505.188,46**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**13.450.922.641,66**

SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler

Tablo 2: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Giderleri Uygulama Sonuçları

Tablo 3: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Gelirleri Uygulama Sonuçları

KISALTMALAR

A.Ş : Anonim Şirket

SSB : Savunma Sanayii Başkanlığı

SSDF : Savunma Sanayii Destekleme Fonu

SSİK : Savunma Sanayii İcra Komitesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

1985 yılında 3238 sayılı Savunma Sanayii ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ile "Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı" kurulmuş, 1989 yılında 390 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Savunma Sanayii Müsteşarlığı olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Müsteşarlık, 2017 yılında 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Cumhurbaşkanı'na bağlanmıştır. 2018 yılında ise 703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile T.C. Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı adını almıştır.

Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB), 3238 sayılı Kanun ile oluşturulan ve Savunma Sanayii İcra Komitesi (SSİK), Savunma Sanayii Başkanlığı ve Savunma Sanayii Destekleme Fonundan (SSDF) müteşekkil olan sistemin yürütme mekanizması olup Cumhurbaşkanı'na bağlı, tüzel kişiliği haiz, özel bütçeli bir kuruluştur.

7 sayılı Savunma Sanayii Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Başkanlığın kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir. Kararname'nin "Başkanlığın görevleri" başlıklı 7'nci maddesinde Savunma Sanayii Başkanlığının görevleri;

"a) İcra Komitesinin aldığı kararları uygulamak.

b) Proje bazında yıllar itibarıyla verilecek olan alımların programlarını sipariş kontratına bağlamak.

c) Mevcut milli sanayii, savunma sanayii ihtiyaçlarına göre reorganize ve entegre etmek, yeni teşebbüsleri teşvik ve bu entegrasyona ve ihtiyaçlara göre yönlendirmek, yabancı sermaye ve teknoloji katkısı imkanlarını araştırmak, teşebbüsleri yönlendirmek, bu konudaki Devlet katılımını planlamak.

ç) Fon kaynaklarını dikkate alarak alım programlarını ve finansman modellerini belirlemek.

d) İhtiyaç duyulan modern silah, araç ve gereçlerin özel veya kamu kuruluşlarında imalatını planlamak.

e) Gerektiğinde özel, kamu veya karma nitelikli yeni yatırımları dışa açık olmak kaydıyla desteklemek.

f) Modern silah, araç ve gereçleri araştırmak, geliştirmek, prototiplerin imalini sağlamak, avans vermek, uzun vadeli siparişler ve diğer mali ve ekonomik teşvikleri tespit etmek.

g) İşin özelliğine göre yıllar içinde yapılacak alımın şartlarını, ihtiyaç makamınca belirlenecek şartname ve standartları dikkate alarak teknik ve mali konuları kapsayan kontratları yapmak.

ğ) Savunma sanayii ürünleri ihracatı ve offset ticareti konularını koordine etmek.

h) Fondan kredi vermek veya yurt içinden ve yurt dışından kredi almak ve gerektiğinde yerli ve yabancı sermayeli şirketler kurmak ve iştirak etmek.

ı) Üretilen malın kontrat muhteviyatına uyup uymadığını, kalite kontrolleri ile kontrat şartlarının yerine getirilip getirilmediğini takip etmek.

i) Uygulama aksaklıklarının ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde çözümlenmesini temin etmek.

j) Cumhurbaşkanı tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek."

Şeklinde belirlenmiştir.

Bu çerçevede, Savunma Sanayii Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen görevlerin ana eksenini, Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonuna yönelik projelerin yürütülmesi ile sanayileşme faaliyetleri teşkil etmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Savunma Sanayii Başkanlığı, Cumhurbaşkanına bağlı, tüzel kişiliği haiz, özel bütçeli bir kuruluştur. Başkanlık görevleri, Başkana bağlı 5 Başkan Yardımcılığı, Hukuk Müşavirliği, İç Denetim Birimi Başkanlığı, Başkanlık Ofisi, 20 Daire Başkanlığı ve Savunma Sanayii Akademi vasıtasıyla yürütülmektedir.

Savunma Sanayii Başkanlığında, 706 memur, 27 sözleşmeli personel, 118 proje bazlı sözleşmeli personel, 3 sözleşmeli bilişim personeli ve 149 işçi olmak üzere toplam 1003 personel çalışmakta, ayrıca değişik unvanda 5 kamu personeli de kurumda geçici görevli olarak bulunmaktadır.

SSB, kuruluş Kanunu gereğince Savunma Sanayii İcra Komitesi aracılığıyla Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı ile irtibatlıdır. Savunma Sanayii İcra Komitesi Cumhurbaşkanı Başkanlığında, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Milli Savunma Bakanı, İçişleri Bakanı, Hazine ve Maliye Bakanı, Sanayi ve Teknoloji Bakanı, SSB Başkanı , Genelkurmay Başkanı'ndan oluşmaktadır.

SSB Hazine ve Maliye Bakanlığı ile irtibat halindedir ve muhasebe işlemleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

1.3. Mali Yapı

SSB, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun eki (II) Sayılı Cetvelde özel bütçeli kuruluşlar arasında sayılmış olup SSDF'yi sevk ve idare etmek için kurulmuştur. SSB Bütçesi, SSDF'nin %2'sini aşmayacak şekilde oluşturulmuştur.

Başkanlığın 2024 yılı bütçe giderleri ve ödenekleri aşağıda tabloda gösterildiği gibidir;

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler

Gider Türleri	Bütçe Ödeneği (TL)	Eklenen Ödenek (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)
01 Personel Giderleri	571.595.000,00	55.174.058,00	626.769.058,00
02 Sos.Güv.Kur.Dev. Prim. Gid.	60.995.000,00	15.065.000,00	76.060.000,00
03 Mal ve Hizmet Alım Giderleri	57.784.000,00	131.658.200,00	189.442.200,00
05 Cari Transferler	14.574.000,00	20.886.500,00	35.460.500,00
06 Sermaye Giderleri	132.104.000,00	-	132.104.000,00
Toplam	**837.052.000,00**	**222.783.758,00**	**1.059.835.758,00**

Başkanlığın 2024 yılı bütçe giderleri uygulama sonuçları ve ödenek kullanım durumu aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;

Tablo 2: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Giderleri Uygulama Sonuçları

Gider Türleri	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	İptal Edilen Ödenek (TL)	Yıl Sonu Harcama Tutarı (TL)	Ödenek Harcama Oranı (%)
01 Personel Giderleri	626.769.058,00	731.689.43	626.037.368,57	99,88
02 Sos.Güv.Kur.Dev. Prim. Gid.	76.060.000,00	103.553,53	75.956.446,47	99,86
03 Mal ve Hizmet Alım Giderleri	189.442.200,00	6.338.397,04	183.103.802,96	96,65
05 Cari Transferler	35.460.500,00	6.344,86	35.454.155,14	99,98
06 Sermaye Giderleri	132.104.000,00	50.359.485,91	81.744.514,09	61,88
Toplam	**1.059.835.758,00**	**57.539.470,77**	**1.002.296.287,23**	**94,57**

SSB 2024 yılı yıl sonu toplam ödeneğinin %94,57'si kullanılmıştır. 2024 yılında yapılan harcamaların yıl sonu ödeneğine oranı, personel giderlerinde %99,88; Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan devlet primi giderlerinde %99,86; mal ve hizmet alımlarında %96,65; cari transferlerde %99,98; sermaye giderlerinde ise %61,88 olarak gerçekleşmiştir.

Başkanlığın gelir türlerine göre bütçe gelirleri uygulama sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 3: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Gelirleri Uygulama Sonuçları

Hesap Kodu	Ekonomik Kod	Gelir Türleri	Bütçe Tahmini	Bütçe Geliri	Red ve İadeler	Net Bütçe Geliri
800	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	352.000,00	285.653,28	-	285.653,28
800	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	150.000,00	-	-	-
800	05	Diğer Gelirler	836.550.000,00	1.060.493.742,43	1.138,43	1.060.492.604,00
		Toplam	**837.052.000,00**	**1.060.779.395,71**	**1.138,43**	**1.060.778.257,28**

2024 yılı itibarıyla elde edilen net bütçe gelirinin bütçe tahminine oranı %126,72 olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre, 1.062.727.913,08 TL faaliyet geliri elde edilmiş, 1.048.355.185,10 TL faaliyet gideri gerçekleştirilmiştir. 1.138,43 TL indirim iade ve

iskonto tutarı ve 336.450.168,77 TL enflasyon düzeltmesi ile dönem sonunda 350.821.758,32 TL olumlu faaliyet sonucu elde edilmiştir.

Savunma Sanayii Başkanlığının ortağı olduğu şirketler ve pay oranları aşağıdaki şekildedir;

Havaalanı İşletme ve Havacılık Endüstrileri A.Ş.: Sabiha Gökçen Havalimanı Meydan Otoritesi sıfatı ile havalimanındaki yer hizmetleri, akaryakıt, terminal, antrepo işletmeciliği dışındaki hizmetlerin işletilmesi faaliyetlerini yerine getirmektedir. Sermayesinin %96,44'ü Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

Savunma Sanayi Teknolojileri A.Ş.: Yurt savunması için ihtiyaç duyulan yüksek teknoloji ürün geliştirme ve üretme kapasitesi gelişiminin sürdürülebilirliğini sağlamak ve ulusal ekonominin ve endüstrinin tüm katmanlarına yaygınlaştırmak amacıyla öncelikle savunma havacılık, uzay ve yurt güvenliği alanlarında olmak üzere; otonom sistemler, robotik, malzeme teknolojileri, nanoteknoloji, bilişim teknolojileri, siber, biyoteknoloji, genetik, silah teknolojileri, elektronik, optik, taşıyıcı ve tahrik teknolojileri alanların geliştirilmesi ve desteklenmesi alanlarında faaliyet göstermektedir. Sermayesinin %100'ü Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

Teknopark İstanbul A.Ş.: 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na göre 3 Ekim 2009 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile İstanbul Teknoloji Geliştirme Bölgesi statüsü kazanmıştır. Sermayesinin %45'i Savunma Sanayii Başkanlığına aittir. Savunma Sanayii Başkanlığının %96,44'üne ortak olduğu Havaalanı İşletme ve Havacılık Endüstrileri A.Ş. Teknopark İstanbul AŞ'ye %13 oranında iştirak etmektedir.

Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş.: Havacılık ve uzay sanayi sistemlerinin geliştirilmesi, modernizasyonu, üretimi, sistem entegrasyonu, yaşam döngüsü ve lojistik destek faaliyetlerini yürütmektedir. Sermayesinin %45'i Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

STM Savunma Teknolojileri Mühendislik ve Tic. A.Ş.: Deniz ve hava platformları alanlarında proje yönetimi, dizayn faaliyetleri, ar-ge faaliyetleri gibi alanlarda mühendislik hizmetleri vermenin yanında; siber güvenlik, komuta kontrol sistemleri, görev sistemleri, simülasyon gibi teknoloji alanlarında da faaliyetler yürütmektedir. Sermayesinin %34'ü Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

Kırıkkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici A.Ş.: 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na göre 2013 yılında kurulmuştur. Savunma sanayii sektörü odaklı teknolojik yenilik ve ar-ge projelerinin geliştirilmesini desteklemek amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Sermayesinin %10'u Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

TÜYAR Mikroelektronik. A.Ş.: Türkiye'de tasarımı yapılan kritik öneme sahip tüm devrelerin, yurt dışına çıkmasına gerek olmadan, yurt içinde fiziksel üretim, kılıflanma ve testini sağlamayı hedeflemektedir. Sermayesinin %20'si Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

TRtest Test ve Değerlendirme A.Ş.: Test, muayene, analiz, gösterim, gözetim, sertifikasyon, kalibrasyon, kalifikasyon gibi uygunluk değerlendirme altyapıları kurma, işletme, idame etme ve eğitim hizmeti vermektedir. Sermayesinin %15'i Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

Kazakhstan ASELSAN Engineering (KAE) Limited Sirketi: Kazakistan askeri ve sivil kuruluşları ile bölge ülkelerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik elektro optik ve elektronik cihaz ve sistemleri, helikopter aviyonik ve zırhlı araçlarının modernizasyonu alanlarında faaliyette bulunmaktadır. Sermayesinin %1'i Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

HAB Ankara Uzay ve Havacılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi: Uzay ve havacılık alanlarında yerli sanayiyi desteklemek, yerli ve yabancı firmaları bir araya getirerek sinerji sağlamak, yüksek katma değerli ürünler üretip ihracatı artırmak amacıyla kurulmuştur. Sermayesinin %60'ı Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

Kırıkkale Silah İhtisas Organize Sanayi Bölgesi: Kırıkkale İl Özel İdaresi, Kırıkkale Belediyesi, Makine ve Kimya Endüstrisi A.Ş, Kırıkkale Ticaret ve Sanayi Odası ile Savunma Sanayii Başkanlığı kurucu ortaklığı ile kurulmuştur. Sermayesinin %15'i Savunma Sanayii Başkanlığına aittir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Savunma Sanayii Başkanlığında, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planı kullanılmakta olup mali tablolar bu Yönetmelik'e göre hazırlanmaktadır. Mali işlemler 30.12.2006 tarih ve 26392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre muhasebeleştirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe

Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır;

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tâbi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin

mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Başkanlıkta iç kontrol sistemine ilişkin yapılan çalışmalar şu şekildedir;

- Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Kurumun organizasyon yapısı, kurumun misyon ve vizyonuna uygun olarak görev yetki ve sorumluluklar net bir şekilde belirlenmiştir. İmza Yetkileri Yönergesinde yetkiler ve yetki devrinin sınırları açıkça ve yazılı olarak belirtilmiştir.

- Tüm personele "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in Ek 1'inde yer alan "Etik Sözleşmesi" imzalatılmış ve personelin özlük dosyalarına konulmuştur.

- Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

- Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlendiğinde web sitesinde ve portalde genelge eki ile personele duyurulmaktadır.

- Stratejik plan, zamanında yayımlanmıştır ve içerik açısından mevzuata uygundur. 2024-2028 Dönemi Stratejik Planı hazırlanmıştır.

- Performans Programı; Program, faaliyet, projeler ve kaynak ihtiyacının da yer aldığı performans programı hazırlanmakta olup yasal süresi içinde Kurumun web sayfasında duyurulmaktadır. Ancak 29.06.2004 tarihli ve 5202 sayılı Savunma Sanayii Güvenliği Kanunu ve ilgili yönetmelikler gereğince Savunma Sanayii Destekleme Fonu Kaynaklı projeler için stratejik plan ve performans esasına göre bütçeleme yapılamamaktadır.

- Kurumda iç kontrol risklerinin tanımlamasına ve risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar henüz tamamlanmamıştır.

- Kurumda yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. Kurumda yürütülen işlere ilişkin süreçler, çeşitli süreç dokümanları ve yönergelerle belirlenmiştir.

- Yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Yetkiler ve yetki devrinin sınırları açıkça ve yazılı olarak İmza Yetkileri Yönergesinde belirlenmiştir.

- Kurumda yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

- Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esasları belirleyen Yönetmelik esas alınarak "Ödemelerin Gerçekleşmesi ve Ön Mali Kontrol İşlemleri Yönergesi" yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup Ön Mali Kontrol Sistemi de bu yönergeye uygun olarak yürütülmektedir.

- Kurumun faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Faaliyet raporları ve sonuçları Kurum web sitesinde duyurulmaktadır.

- Kurumun Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.
- İç Kontrol Sistemi yıllık olarak değerlendirilmemektedir. İç denetim birimi kurulmuştur. İç denetim biriminde biri başkan olmak üzere 5 iç denetçi bulunmaktadır. Birimde denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.
- Risk Yönetimine ilişkin kurumsal ve üst düzey politikalar olan Risk Yönetimi Stratejisi belirlenmemiştir.

Genel olarak bakıldığında iç kontrol sisteminin kurumun genelinde sahiplenildiği ve sistemin geliştirilmesi yönünde mevzuata uygun adımlar atıldığı anlaşılmıştır. İç kontrol sisteminin etkinliği için önemli bir unsur olan kurumsal risk yönetim çalışmaları başlamıştır. Ancak kurumsal risk yönetimi yapılandırılmasına ilişkin risk yönetimi stratejisi henüz oluşturulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Savunma Sanayii Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI
SAVUNMA SANAYİİ DESTEKLEME FONU
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Savunma Sanayii Destekleme Fonu Faaliyet Sonuçları

KISALTMALAR

EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
SGK	: Sahil Güvenlik Komutanlığı
SSB	: Savunma Sanayii Başkanlığı
SSDF	: Savunma Sanayii Destekleme Fonu
SSİK	: Savunma Sanayii İcra Komitesi
SSM	: Savunma Sanayii Müsteşarlığı
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

3238 sayılı Savunma Sanayii ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 12'nci maddesi ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) modernizasyonunun sağlanması ve ülkemizde modern savunma sanayiinin kurulması için gerekli kaynağın, genel bütçe dışında devamlı ve istikrarlı bir şekilde temini amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) nezdinde ve Başkanlık emrinde Savunma Sanayii Destekleme Fonu (SSDF) kurulmuştur.

SSDF kaynakları, Savunma Sanayii İcra Komitesi tarafından alınan kararlar çerçevesinde TSK'nın modernizasyonu, istihbarat ve güvenliğe yönelik Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) acil ihtiyaçları, Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), Sahil Güvenlik Komutanlığı (SGK) ile Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Başkanlığı ihtiyaçlarının karşılanması ve savunma sanayiinin geliştirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB) sorumluluğunda yürütülen projelerin finansmanının esas itibariyle SSDF'den karşılanması amaçlanmıştır.

Diğer taraftan; TSK, EGM, JGK, SGK ve MİT haricindeki kamu kurum ve kuruluşlarının Başkanlığın faaliyet alanına giren ihtiyaçları da Bütçe Kanunu veya ilgili kanunlarda yer alan hükümlere istinaden kaynağının Fona aktarılması şartıyla Başkanlık tarafından tedarik edilebilmektedir.

3238 sayılı Kanun çerçevesinde oluşturulan Savunma Sanayii İcra Komitesi (SSİK) SSDF'nin karar mekanizmasıdır. SSİK, Cumhurbaşkanının başkanlığında; Cumhurbaşkanının görevlendireceği Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Hazine ve Maliye Bakanı, İçişleri Bakanı, Milli Savunma Bakanı, Sanayi ve Teknoloji Bakanı, Genelkurmay Başkanı ve Savunma Sanayii Başkanından oluşur. Cumhurbaşkanının katılmadığı toplantılarda, Cumhurbaşkanı yardımcısı vekâleten Komiteye başkanlık eder. Komite, Cumhurbaşkanının daveti üzerine toplanır. Komitenin sekretarya hizmetlerini Başkanlık yürütür. Komite toplantılarının gündemi Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir. 7 numaralı Savunma Sanayii Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 6'ncı maddesinde Komitenin görevleri;

"a) Savunma sanayiinin geliştirilmesi için tespit edilen genel strateji ve ilkeler istikametinde kararlar almak,

b) Türk Silahlı Kuvvetleri için Stratejik Hedef Planına ve Jandarma Genel Komutanlığı,

Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü için İçişleri Bakanlığının güvenlik önceliklerine göre temini gerekli olan modern silah, araç ve gereçlerin üretimi, yurt içinden veya gereği halinde yurt dışından tedariki hususunda karar almak,

c) Kamu ve özel sektörün yabancı sermaye ve teknoloji katkısı ile savunmaya yönelik üretim tesisleri kurma imkânlarını araştırmak, yönlendirmek ve tahakkuk planlarını takip etmek, bu gibi tesislerin kuruluşuna gerektiğinde Devletin iştiraki için prensip kararı almak,

ç) Sağlanacak modern silah, araç ve gereçlerin araştırılması, geliştirilmesi, prototip imali, avans verilmesi, uzun vadeli siparişler ve diğer mali ve ekonomik teşviklerin tespiti istikametinde Başkanlığa talimat vermek,

d) Savunma sanayii ürünleri ihracatı ve offset ticareti ile karşılıklı ticaret konusunda kararlar almak,

e) Savunma sanayii ile ilgili kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak,

f) Fonun, 7.11.1985 tarihli ve 3238 sayılı Savunma Sanayii ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 10'uncu maddesinin ikinci fıkrası hükmü hariç, kullanım esaslarını tespit etmek,

g) Savunma sanayii alanındaki insan kaynağının geliştirilmesi amacıyla Fondan verilecek eğitim destek miktarlarının belirlenmesi ve personele yapılacak ödemeler hususlarında karar almak,"

Şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

SSDF, Cumhurbaşkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, SSB faaliyetlerini gerçekleştirmede kullanılan bir kaynaktır. Fon, SSB personeli tarafından idare edilmekte olup kendine ait müstakil bir insan kaynağı bulunmamaktadır. Proje Bazlı Sözleşmeli 118 SSB personelinin özlük hakları SSDF kaynaklarından karşılanmaktadır.

SSDF muhasebe işlemlerini Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütünleşik Kamu Mali Yönetimi Bilişim Sistemi üzerinden yürütmektedir. Ancak SSDF Bütçesi Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu içerisinde yer almadığı için ödenek tahsisi ve serbest bırakma işlemlerine ilişkin süreçler çalışmamaktadır.

Savunma Sanayii Destekleme Fonunun kullanım esaslarını tespit etmek ve savunma sanayii alanındaki insan kaynağının geliştirilmesi amacıyla Fondan verilecek eğitim destek miktarlarının belirlenmesi ve personele yapılacak ödemeler hususlarında karar almak Savunma Sanayii İcra Komitesinin görevlerinden olduğu için SSB, Fona ilişkin olarak Komiteyi oluşturan Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı ile irtibat halindedir.

1.3. Mali Yapı

SSDF genel bütçe dışında TCMB nezdinde ve SSB'nin sevk ve idaresinde kurulmuştur. Fona ilişkin harcamalar Savunma Sanayii İcra Komitesi kararları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Fona ilişkin yapılan gelir-gider tahminleri, ödeme planları, kaynak yönetimi vb. işlemler Strateji Geliştirme Daire Başkanlığınca yürütülmektedir.

Fonun ana gelir kalemleri; Gelir, Kurumlar, Motorlu Taşıtlar ile Veraset ve İntikal Vergisi hasılatlarından alınan paylardan oluşmaktadır.

Fonun 2024 yılı ekonomik kodlara göre gider ve gelir kalemleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;

Tablo 1: 2024 Yılı Savunma Sanayii Destekleme Fonu Faaliyet Sonuçları

GİDERLER HESABI (TL)				**GELİRLER (TL)**			
Ekonomik Kodlar				**Ekonomik Kodlar**			
630	**01**	Personel Giderleri	635.687.057,53	**600**	**03**	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirler	6.209.121.191,21
630	**02**	SGK Giderleri	59.208.086,73	**600**	**04**	Alınan Bağış ve Yardımlar	15.952.918,66
630	**03**	Mal ve Hizmet Alım Giderler	168.208.301.183,99	**600**	**05**	Diğer Gelirler	207.441.500.710,34
630	**04**	Faiz Giderleri	0,00	**600**	**11**	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.763.553.975,68
630	**05**	Cari Transferler	1.050.000.000,00				
630	**11**	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.198.837.067,98				
630	**13**	Amortisman Giderleri	89.050.161,95				
630	**15**	Karşılık Giderler	13.504.070,19	**610**		İndirim, İade ve Iskontolar	0,00
		TOPLAM	**171.254.587.628,37**			**TOPLAM**	**215.430.128.795,89**

2024 yılında SSDF'nin faaliyet gelirleri; Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri 6.209.121.191,21 TL, Alınan Bağış ve Yardımlar 15.952.918,66 TL, Diğer Gelirler 207.441.500.710,34 TL ve Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri 1.763.553.975,68 TL olmak üzere toplam 215.430.128.795,89 TL olarak, faaliyet giderleri ise; Personel Giderleri 635.687.057,53 TL, SGK Giderleri 59.208.086,73 TL, Mal ve Hizmet Alım Giderleri 168.208.301.183,99 TL, Cari Transferler 1.050.000.000,00 TL, Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri 1.198.837.067,98 TL, Amortisman Giderleri 89.050.161,95 TL ve Karşılık Giderleri 13.504.070,19 TL olmak üzere toplam 171.254.587.628,37 TL olarak gerçekleşmiştir. İndirim, İade ve Iskontolar bulunmamaktadır. Enflasyon düzeltmesi 41.558.229.656,00 TL olarak gerçekleşmiştir. Buna göre SSDF'nin dönem olumlu faaliyet sonucu 85.733.770.823,12 TL'dir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

SSDF'de Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planı kullanılmakta, mali tablolar bu Yönetmelik'e göre hazırlanmaktadır. Mali işlemler Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre muhasebeleştirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır;

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli,
- Özkaynak değişim tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tâbi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Savunma Sanayii Başkanlığı Savunma Sanayii Destekleme Fonunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 43 | **SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	215.278.426,99
10	**Hazır Değerler**	433.979,51
102	BANKA HESABI	433.979,51
12	**Faaliyet Alacakları**	2.465,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.465,00
13	**Kurum Alacakları**	185.544.056,71
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	185.544.056,71
14	**Diğer Alacaklar**	1.518.712,20
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.518.712,20
15	Stoklar	2.314.773,14
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.314.773,14
16	**Ön Ödemeler**	25.464.440,43
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	25.464.440,43
2	DURAN VARLIKLAR	1.526.311.021,64
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.526.311.021,64
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.485.627.323,02
252	BİNALAR HESABI	16.235.000,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.187.894,88
254	TAŞITLAR HESABI	2.137.194,50
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	100.876.678,42
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-80.753.069,18
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	40.209.398,04
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-40.209.398,04
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	494.943,21
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-494.943,21

AKTİF TOPLAMI 1.741.589.448,63

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	30.734.938,71
32	**Faaliyet Borçları**	5.903.679,83
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.903.679,83
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	296.168,39
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
333	EMANETLER HESABI	296.168,39
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.594.032,28
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.115.204,97
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.361.710,03
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	117.117,28
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	16.941.058,21
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	16.941.058,21
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	80.935.035,03
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	80.935.035,03
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	80.935.035,03
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1.629.919.474,89
50	**Net Değer**	149.447.120,02
500	NET DEĞER HESABI	149.447.120,02
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.186.438.046,46
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.186.438.046,46
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.056.787.449,91
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.056.787.449,91
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	350.821.758,32
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	350.821.758,32

PASİF TOPLAMI 1.741.589.448,63

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	13.551.916,80

911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	13.551.916,80
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	31.765.638,14
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	31.765.638,14
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	302.277,52
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	302.277,52

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 43 **Adı : SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.048.355.185,10
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	626.112.128,57
630	02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ	75.956.446,47
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	170.755.396,09
630	05	CARİ TRANSFERLER	24.963.625,22
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	370.610,77
630	13	Amortisman Giderleri	49.330.819,17
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	36.379.585,74
630	15	Karşılık Giderleri	58.646.631,39
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	21.495,36
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	5.818.246,20
630	99	Diğer Giderler	200,12

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.048.355.185,10**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.062.727.913,08
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	285.653,28
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.647.696,20
600	05	Diğer Gelirler	1.060.347.503,00
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.746,94
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	39.707,00
600	99	Diğer Gelir	405.606,66

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.062.727.913,08**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.138,43
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	0,00
610	05	Diğer Gelirler	1.138,43

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.138,43**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.062.726.774,65**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **336.450.168,77**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **350.821.758,32**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.048.355.185,10**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.062.727.913,08**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.062.726.774,65**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.138,43**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**350.821.758,32**

BİLANÇO

Kamu İdaresi Kodu 9903 **Yıl:**2024

Kamu İdaresi Adı SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI DESTEKLEME FONU

AKTİF HESAPLAR		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
1	DÖNEN VARLIKLAR	68.218.610.953,26	91.969.166.982,66	148.922.730.220,06
10	HAZIR DEĞERLER	4.601.511.120,03	3.558.063.424,06	9.629.484.202,95
105	DÖVİZ HESABI	4.602.338.938,76	3.558.063.424,06	9.629.484.202,95
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-827.818,73	0,00	0,00
12	FAALİYET ALACAKLARI	10.084.227.384,99	1.816.748.780,23	1.816.748.780,23
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	10.084.227.384,99	1.816.748.780,23	1.816.748.780,23
13	KURUM ALACAKLARI	3.566.660.000,23	22.218.720.881,06	29.329.502.069,50
132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	176.474.421,91	89.717.596,60	39.182.662,49
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	3.390.185.578,32	22.129.003.284,46	29.290.319.407,01
14	DİĞER ALACAKLAR	2.003,35	9.642,24	41.387,90
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESAB	2.003,35	9.642,24	41.387,90
16	ÖN ÖDEMELER	49.966.210.444,66	64.375.624.255,07	108.146.953.779,48
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESAB	49.966.210.444,66	64.375.624.255,07	108.146.953.779,48
19	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	21.819.254.080,30	151.451.790.045,01	193.054.051.904,49
22	FAALİYET ALACAKLARI	589.429.017,40	589.429.017,40	589.429.017,40
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESAB	589.429.017,40	589.429.017,40	589.429.017,40
23	KURUM ALACAKLARI	1.215.980.119,74	1.708.702.225,65	1.841.784.591,48
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	1.215.980.119,74	1.708.702.225,65	1.841.784.591,48
24	MALİ DURAN VARLIKLAR	680.785.031,92	731.410.031,92	731.410.031,92
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESAB	680.785.031,92	815.785.031,92	815.785.031,92
247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ HESAB	0,00	-84.375.000,00	-84.375.000,00
25	MADDİ DURAN VARLIKLAR	19.333.059.911,24	148.422.248.770,04	189.891.428.263,69
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	15.210.121.362,20	140.072.358.388,26	179.292.618.736,97
252	BİNALAR HESABI	615.711.192,13	3.952.865.853,48	5.059.668.292,45
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-117.231.410,97	-822.196.097,45	-1.141.461.166,69
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.624.458.767,88	5.219.220.625,75	6.680.602.400,96
26	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00
260	HAKLAR HESABI	36.179,78	94.735,78	94.735,78
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI	-36.179,78	-94.735,78	-94.735,78

PASİF HESAPLAR		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	15.913.100.175,98	19.191.790.620,66	31.982.143.517,83
32	FAALİYET BORÇLARI	6.838.053.949,67	6.133.643.828,61	11.849.709.554,77
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.838.053.949,67	6.133.643.828,61	11.849.709.554,77
33	EMANET YABANCI KAYNAKLAR	9.029.321.642,00	12.750.250.400,82	19.777.833.157,47
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESAB	13.836.649,35	19.212.160,07	23.103.510,66
333	EMANETLER HESAB	9.015.484.992,65	12.731.038.240,75	19.754.729.646,81
36	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	44.837.084,31	298.674.720,81	346.185.939,65
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESAB	41.787.420,79	283.988.446,13	331.450.952,70
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESAB	2.806.942,03	13.222.531,99	13.222.531,97
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESA	242.721,49	1.463.742,69	1.512.454,98
37	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	887.500,00	9.221.670,42	8.414.865,94
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	887.500,00	9.221.670,42	8.414.865,94
4	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	4.321.545.885,81	4.321.545.885,81	4.335.049.956,00
41	UZUN VADELİ DIŞ MALİ BORÇLAR	4.317.471.183,36	4.317.471.183,36	4.317.471.183,36
410	CARİ YILDA ÖDENECEK DIŞ MALİ BORÇLAR HESAB	4.317.471.183,36	4.317.471.183,36	4.317.471.183,36
47	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	4.074.702,45	4.074.702,45	17.578.772,64
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.074.702,45	4.074.702,45	17.578.772,64
5	ÖZ KAYNAKLAR	69.803.218.971,77	219.907.620.521,20	305.659.588.650,72
50	NET DEĞER	44.589.153.740,15	45.069.975.786,85	44.877.900.437,89
500	NET DEĞER HESAB	44.589.153.740,15	45.069.975.786,85	44.877.900.437,89
51	DEĞER HAREKETLERİ	275.461.024,27	275.461.024,27	275.461.024,27
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	275.461.024,27	275.461.024,27	275.461.024,27
57	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI	79.307.825.648,49	280.320.464.503,90	382.131.652.556,97
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESAB	79.307.825.648,49	280.320.464.503,90	382.131.652.556,97
58	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI	-74.835.539.758,73	-126.703.923.045,43	-207.359.196.191,53
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-	-74.835.539.758,73	-126.703.923.045,43	-207.359.196.191,53
59	DÖNEM FAALİYET SONUÇLARI	20.466.318.317,59	20.945.642.251,61	85.733.770.823,12
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	20.466.318.317,59	20.945.642.251,61	85.733.770.823,12

BİLANÇO

Kamu İdaresi Kodu 9903 **Yıl:**2024

Kamu İdaresi Adı SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI DESTEKLEME FONU

AKTİF HESAPLAR		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
	HESABI (-)			
29	DİĞER DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00

AKTİF TOPLAMI	**90.037.865.033,56**	**243.420.957.027,67**	**341.976.782.124,55**	**PASİF TOPLAMI**	**90.037.865.033,56**	**243.420.957.027,67**	**341.976.782.124,55**

Bilanço Dipnotları :		2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	69.371.170.145,18	64.892.727.964,56	65.128.916.163,98
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESAB	69.371.170.145,18	64.892.727.964,56	65.128.916.163,98
980	PROJE MALİYETLERİ HS	1.154.160.546.250,12	1.140.860.513.000,48	1.140.860.513.000,48
981	PROJE MALİYETLERİ KARŞILIĞI HS	1.154.160.546.250,12	1.140.860.513.000,48	1.140.860.513.000,48
990	Kiraya Ver,İrtifak Hakkı Tesis Ed Maddi Duran Var Kayıtlı De	36.061.278,65	36.061.278,65	36.061.278,65
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	4.369.926.791,31	4.369.926.791,31	4.369.926.791,31
999	Diğer Nazım Hesaplar Karşılığı Hesabı	4.405.988.069,96	4.405.988.069,96	4.405.988.069,96

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kamu İdaresi Kodu 9903 **Mali Yıl:**2024

Kamu İdaresi Adı SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI DESTEKLEME FONU

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap Kod1	Kod2	Kod3	Kod4	GİDERİN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
630	00	00	00	00	GİDERLER HESAB	53.536.337.713,98	114.163.549.532,84	171.254.587.628,37
630	01	00	00	00	Personel Giderleri	207.012.564,46	341.286.233,68	635.687.057,53
630	01	02	00	00	Sözleşmeli Personel	90.546.415,98	150.105.225,44	288.620.774,71
630	01	02	10	00	Ücretler	62.325.404,39	150.105.225,44	288.620.774,71
630	01	02	10	90	Diğer Sözleşmeli Personel Ücretleri	62.325.404,39	150.105.225,44	288.620.774,71
630	01	02	90	00	Diğer Giderler	28.221.011,59	0,00	0,00
630	01	02	90	90	Diğer Sözleşmeli Personelin Diğer Giderleri	28.221.011,59	0,00	0,00
630	01	05	00	00	Diğer Personel	116.466.148,48	191.181.008,24	347.066.282,82
630	01	05	01	00	Ücret ve Diğer Ödemeler	116.466.148,48	191.181.008,24	347.066.282,82
630	01	05	01	90	Diğer Personele Yapılan Diğer Ödemeler	116.466.148,48	191.181.008,24	347.066.282,82
630	02	00	00	00	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	18.332.034,36	31.800.664,06	59.208.086,73
630	02	02	00	00	Sözleşmeli Personel	16.931.867,10	29.896.379,50	54.432.925,88
630	02	02	10	00	Sosyal Güvenlik Kurumuna	15.426.811,98	27.238.922,42	49.608.519,72
630	02	02	10	01	Sosyal Güvenlik Primi Ödemeleri	15.426.811,98	27.238.922,42	49.608.519,72
630	02	02	40	00	İşsizlik Sigortası Fonuna	1.505.055,12	2.657.457,08	4.824.406,16
630	02	02	40	01	İşsizlik Sigortası Fonuna	1.505.055,12	2.657.457,08	4.824.406,16
630	02	03	00	00	İşçiler	1.400.167,26	1.904.284,56	4.775.160,85
630	02	03	10	00	Sosyal Güvenlik Kurumuna	1.275.706,87	1.735.014,70	4.352.071,63
630	02	03	10	01	Sosyal Güvenlik Primi Ödemeleri	1.275.706,87	1.735.014,70	4.352.071,63
630	02	03	40	00	İşsizlik Sigortası Fonuna	124.460,39	169.269,86	423.089,22
630	02	03	40	01	İşsizlik Sigortası Fonuna	124.460,39	169.269,86	423.089,22
630	03	00	00	00	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	52.187.478.429,15	104.271.326.281,81	168.208.301.183,99
630	03	02	00	00	Tüketime Yönelik Mal ve Malzeme Alımlar	52.136.226.513,87	104.269.349.393,61	168.208.292.151,71
630	03	02	70	00	Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Mal, Malzeme ve Hizmet Alımları, Yapımları ve Giderleri	52.129.482.161,87	104.269.349.393,61	168.208.292.151,71
630	03	02	70	01	Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Silah, Araç, Gereç ve Savaş Teçhizatı Alımları	52.107.012.818,77	104.266.218.891,75	168.084.772.541,44
630	03	02	70	02	Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Silah, Araç, Gereç ve Savaş Teçhizatı İşletme, Bakım ve İdame Giderleri	0,00	3.130.501,86	0,00
630	03	02	70	04	Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Araştırma-Geliştirme Giderleri	0,00	0,00	122.885.239,90

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap Kod1	Kod2	Kod3	Kod4	GELİRİN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
600	00	00	00	00	GELİRLER HESAB	74.003.889.268,06	135.109.191.784,45	215.430.128.795,89
600	03	00	00	00	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirler	2.640.963.905,98	5.253.184.153,85	6.209.121.191,21
600	03	01	00	00	Mal ve Hizmet Satış Gelir	5.055.074,42	152.693.000,00	7.963.940,15
600	03	01	01	00	Mal Satış Gelirler	5.055.074,42	152.693.000,00	7.963.940,15
600	03	01	01	01	Şartname, Basılı Evrak, Form Satış Gelirler	5.055.074,42	152.693.000,00	7.963.940,15
600	03	03	00	00	KİT ve Kamu Bankaları Gelirler	2.635.715.294,03	5.035.410.133,02	6.179.632.957,81
600	03	03	01	00	Hazine Portföyü ve İştirak Gelirler	2.635.715.294,03	5.035.410.133,02	6.179.632.957,81
600	03	03	01	02	İştirak Gelirler	2.635.715.294,03	5.035.410.133,02	6.179.632.957,81
600	03	06	00	00	Kira Gelirler	193.537,53	58.655.616,00	21.524.293,25
600	03	06	01	00	Taşınmaz Kiralar	193.537,53	58.655.616,00	21.524.293,25
600	03	06	01	99	Diğer Taşınmaz Kira Gelirler	193.537,53	58.655.616,00	21.524.293,25
600	03	09	00	00	Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirler	0,00	6.425.404,83	0,00
600	03	09	09	00	Diğer Gelirle	0,00	6.425.404,83	0,00
600	03	09	09	99	Diğer Çeşitli Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirler	0,00	6.425.404,83	0,00
600	04	00	00	00	Alınan Bağış ve Yardımlar	990.378,70	5.330.653,41	15.952.918,66
600	04	04	00	00	Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Bağış ve Yardımla	990.378,70	5.330.653,41	15.952.918,66
600	04	04	01	00	Cari	881.665,06	5.330.503,41	15.952.918,66
600	04	04	01	01	Kurumlardan Alınan Bağış ve Yardımla	400.000,00	1.000,00	1.019.570,00
600	04	04	01	02	Kişilerden Alınan Bağış ve Yardımla	481.665,06	5.329.503,41	14.933.348,66
600	04	04	02	00	Sermay	108.713,64	150,00	0,00
600	04	04	02	01	Kurumlardan Alınan Bağış ve Yardımla	0,00	150,00	0,00
600	04	04	02	02	Kişilerden Alınan Bağış ve Yardımla	108.713,64	0,00	0,00
600	05	00	00	00	Diğer Gelirle	70.554.593.772,48	128.765.839.785,34	207.441.500.710,34
600	05	01	00	00	Faiz Gelirler	64.091.960,06	2.655.456,56	73.627.086,46
600	05	01	03	00	Kurumca Verilen Borçlardan Alacakların Faizler	64.091.394,96	2.609.163,10	73.624.005,42
600	05	01	03	01	Kurumca Verilen Borçlardan Alacakların Faizler	64.091.394,96	2.609.163,10	73.624.005,42
600	05	01	09	00	Diğer Faizle	565,10	46.293,46	3.081,04
600	05	01	09	01	Kişilerden Alacakların Faizler	565,10	852,90	0,00
600	05	01	09	99	Diğer Faizle	0,00	45.440,56	3.081,04
600	05	02	00	00	Kişi ve Kurumlardan Alınan Payla	66.417.976.921,62	106.697.790.577,49	155.835.735.465,20

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kamu İdaresi Kodu 9903 **Mali Yıl:**2024

Kamu İdaresi Adı SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI DESTEKLEME FONU

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap Kod1	Kod2	Kod3	Kod4	GİDERİN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
630	03	02	70	11	Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Makine-Teçhizat Alımları	22.469.343,10	0,00	0,00
630	03	02	70	21	Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Gayrimenkul Yapım Giderleri	0,00	0,00	634.370,37
630	03	02	80	00	NATO Giderleri İle Gayrimenkul Alım ve Kamulaştırma Giderleri	6.744.352,00	0,00	0,00
630	03	02	80	01	Gayrimenkul Alım ve Kamulaştırma Giderleri	6.744.352,00	0,00	0,00
630	03	03	00	00	YOLLUKLAR	131.916,39	141.239,20	0,00
630	03	03	10	00	Geçici Görev Yollukları	131.916,39	141.239,20	0,00
630	03	03	10	03	Yurtdışı Geçici Görev Yollukları	131.916,39	141.239,20	0,00
630	03	04	00	00	Görev Giderler	21.433.959,01	1.835.649,00	9.032,28
630	03	04	30	00	Ödenecek Vergi, Resim, Harçlar ve Benzeri Giderler	15.913.501,22	281.765,00	0,00
630	03	04	30	01	Vergi Ödemeleri ve Benzeri Giderler	0,00	281.765,00	0,00
630	03	04	30	90	Diğer Vergi, Resim ve Harçlar ve Benzeri Giderler	15.913.501,22	0,00	0,00
630	03	04	70	00	Mahkeme Harç ve Giderleri	5.520.457,79	1.553.884,00	9.032,28
630	03	04	70	01	Mahkeme Harç ve Giderleri	5.520.457,79	1.553.884,00	9.032,28
630	03	06	00	00	Temsil ve Tanıtma Giderleri	29.686.039,88	0,00	0,00
630	03	06	10	00	Temsil, Tanıtma ve Ağırlama Giderleri	29.686.039,88	0,00	0,00
630	03	06	10	01	Temsil, Tanıtma ve Ağırlama Giderleri	29.686.039,88	0,00	0,00
630	05	00	00	00	Cari Transferler	300.000.000,00	580.000.000,00	1.050.000.000,00
630	05	08	00	00	Gelirlerden Ayrılan Paylar	300.000.000,00	580.000.000,00	1.050.000.000,00
630	05	08	20	00	Özel Bütçeli İdarelere Verilen Paylar	300.000.000,00	580.000.000,00	1.050.000.000,00
630	05	08	20	90	Diğer Özel Bütçeli İdarelere Verilen Paylar	300.000.000,00	580.000.000,00	1.050.000.000,00
630	11	00	00	00	Değer ve Miktar Değişimleri Giderler	812.641.989,37	8.860.965.945,58	1.198.837.067,98
630	11	01	00	00	Döviz Mevcudunun Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Kur Farklar	809.086.684,06	8.860.965.945,58	1.192.774.018,85
630	11	04	00	00	Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Fark	3.555.305,31	0,00	0,00
630	11	06	00	00	Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Artış	0,00	0,00	6.063.049,13
630	13	00	00	00	Amortisman Giderler	10.872.696,64	69.628.995,02	89.050.161,95
630	13	01	00	00	Maddi Duran Varlıklar Amortisman Giderler	10.836.516,98	69.570.439,02	89.050.161,95
630	13	01	02	00	Binaların Amortisman Giderler	10.836.516,98	69.570.439,02	89.050.161,95

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap Kod1	Kod2	Kod3	Kod4	GELİRİN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
600	05	02	02	00	Vergi ve Harç Gelirlerinden Alınan Payla	57.848.255.964,75	106.530.051.441,35	155.577.652.870,30
600	05	02	02	04	Savunma Sanayii Destekleme Fonu Payları (Gelir ve Kurumlar	57.846.621.053,90	106.523.569.005,81	155.576.602.469,38
600	05	02	02	05	THK Güçlendirme Payı	1.634.910,85	6.482.435,54	1.050.400,92
600	05	02	06	00	Özel Bütçeli İdarelere Ait Payla	8.569.720.956,87	167.739.136,14	258.082.594,90
600	05	02	06	10	MKEK - İthal Silah ve Fişek Satış Hasılatından SSDF Payla	63.124.212,18	167.739.136,14	258.082.594,90
600	05	02	06	11	İçişleri Bakanlığından Aktarılan Gelirler	1.760.988.401,67	0,00	0,00
600	05	02	06	13	Milli Savunma Bakanlığından Aktarılan Gelirler	6.745.608.343,02	0,00	0,00
600	05	03	00	00	Para Cezalar	436.853.561,10	1.417.434.652,61	1.209.138.954,22
600	05	03	09	00	Diğer Para Cezalar	436.853.561,10	1.417.434.652,61	1.209.138.954,22
600	05	03	09	08	Gecikme cezalar	422.609.975,66	1.417.434.652,61	1.209.138.954,22
600	05	03	09	09	Offset Cezaları	10.441.074,98	0,00	0,00
600	05	03	09	99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Para Cezalar	3.802.510,46	0,00	0,00
600	05	09	00	00	Diğer Çeşitli Gelirle	3.635.671.329,70	20.647.959.098,68	50.322.999.204,46
600	05	09	01	00	Diğer Çeşitli Gelirler	102.874,25	276.750,88	926.045.410,52
600	05	09	01	06	Kişilerden Alacaklar	102.874,25	276.750,88	1.118.917,85
600	05	09	01	99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	0,00	0,00	924.926.492,67
600	05	09	09	00	Diğer Çeşitli Gelirler	3.635.568.455,45	20.647.682.347,80	49.396.953.793,94
600	05	09	09	99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	3.635.568.455,45	20.647.682.347,80	49.396.953.793,94
600	11	00	00	00	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirler	807.341.210,90	1.084.837.191,85	1.763.553.975,68
600	11	01	00	00	Döviz Mevcudunun Değerlenmesinde Oluşan Olumlu Kur Farklar	806.987.909,98	1.084.837.191,85	38.805.642,03
600	11	02	00	00	Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Azalı	353.300,92	0,00	1.724.748.333,65
GELİRLER TOPLAMI (B)						74.003.889.268,06	135.109.191.784,45	215.430.128.795,89

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kamu İdaresi Kodu 9903 **Mali Yıl:**2024

Kamu İdaresi Adı SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANLIĞI DESTEKLEME FONU

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap Kod1	Kod2	Kod3	Kod4	GİDERİN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
630	13	02	00	00	Maddi Olmayan Duran Varlıklar Amortisman Giderler	36.179,66	58.556,00	0,00
630	13	02	01	00	Hakların Amortisman Giderler	36.179,66	58.556,00	0,00
630	15	00	00	00	Karşılık Giderler	0,00	8.541.412,69	13.504.070,19
630	15	04	00	00	Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0,00	0,00	13.504.070,19
630	15	09	00	00	Diğer Borç ve Gider Karşılıklar	0,00	8.541.412,69	0,00
GİDERLER TOPLAMI (A)						53.536.337.713,98	114.163.549.532,84	171.254.587.628,37

Hesap Kodu	Yardımcı Hesap Kod1	Kod2	Kod3	Kod4	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
610	00	00	00	00	İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.233.236,49	0,00	0,00
610	03	00	00	00	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	213.031,50	0,00	0,00
610	03	01	00	00	Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	213.031,50	0,00	0,00
610	03	01	01	00	Mal Satış Gelirleri	213.031,50	0,00	0,00
610	03	01	01	01	Şartname, Basılı Evrak, Form Satış Gelirleri	213.031,50	0,00	0,00
610	05	00	00	00	Diğer Gelirler	1.020.204,99	0,00	0,00
610	05	09	00	00	Diğer Çeşitli Gelirler	1.020.204,99	0,00	0,00
610	05	09	09	00	Diğer Çeşitli Gelirler	1.020.204,99	0,00	0,00
610	05	09	09	99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	1.020.204,99	0,00	0,00
İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C)						1.233.236,49	0,00	0,00

	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
GİDERLER TOPLAMI (A)	**53.536.337.713,98**	**114.163.549.532,84**	**171.254.587.628,37**
GELİRLER TOPLAMI (B)	**74.003.889.268,06**	**135.109.191.784,45**	**215.430.128.795,89**
İNDİRİM İADE İSKONTO TOPLAMI (C)	**1.233.236,49**	**0,00**	**0,00**

	2022 YILI	2023 YILI	2024 YILI
NET GELİR (D= (B-C)	**74.002.656.031,57**	**135.109.191.784,45**	**215.430.128.795,89**
ENFLASYON DÜZELTMESİ(E)	**0,00**	**0,00**	**41.558.229.656,00**
FAALİYET SONUCU [((D+E) - A](+/-)	**20.466.318.317,59**	**20.945.642.251,61**	**85.733.770.823,12**

SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İstihdam Türlerine Göre Personelin Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılına Ait Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılına Ait Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

KISALTMALAR

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

INTOSAI : Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli statüde kurulmuş olan; idari ve mali özerkliğe sahip Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün görev, yetki ve sorumlulukları, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile belirlenmiştir.

Anılan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Otuzbirinci Bölümünde (Madde 434-447) Genel Müdürlüğün teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili esaslar düzenlenmiştir.

Kararnamenin 437'nci maddesinde Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

a) Sivil havacılık faaliyetlerinin kamu yararına, ekonomik ve sosyal gelişmelere ve millî güvenlik amaçlarına uygun olarak düzenlenmesi ve gelişmesini sağlamak amacıyla politikalar uygulamak ve takip etmek.

b) Sivil havacılık faaliyetlerinin uluslararası sivil havacılık kural ve standartlarında düzenlenmesini, sürdürülebilirliğini ve gelişmesini sağlayacak esasları tespit etmek.

c) Uluslararası sivil havacılık alanındaki gelişmeleri takip etmek, ilgili uluslararası kuruluşlara üye olmak, katkı veya katılma paylarını ödemek, bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşlarca kabul görmüş kural ve standartların güncel olarak uygulanması için gerekli düzenlemeleri yapmak ve uygulanmasını sağlamak.

ç) Sivil havacılık faaliyetlerine yönelik mevzuata aykırı eylemlerin önlenmesi amacıyla gerekli tedbirleri almak.

d) Türk hava sahası ve uluslararası anlaşmalar gereğince hizmet sorumluluğu üstlenilen uluslararası hava sahalarının kullanımına ilişkin strateji ve politikalara esas teşkil edecek ilkelerin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, hava trafik yönetim hizmetleri konusunda 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa uygun olarak sivil asker koordinasyonuna ilişkin esasları belirlemek ve uygulanmasını sağlamak.

e) İlgili kuruluşların görüşlerini almak suretiyle, Türk hava sahasını kullanan sivil hava araçlarının uyması gereken hava trafik yönetim hizmetleriyle ilgili düzenlemeler yapmak.

f) Hava arama ve kurtarma hizmetleri konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak.

g) Yurt içinde ve yurt dışında hava ulaştırma faaliyetlerinde bulunmak isteyen Türk ve yabancı gerçek veya tüzel kişilere verilecek izinlerin esaslarını ve şartlarını hazırlamak, gerekli görülmesi halinde ilgili Bakanlık ve kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonu sağlamak.

ğ) Sivil hava ulaştırması konusunda ülke politikalarına ilişkin öneriler sunmak, ikili ve çok taraflı anlaşmaların çalışmalarına katılmak ve bunları sonuçlandırmak.

h) Sivil havacılığın yasadışı müdahaleler ile diğer tehlikelerden, yangın, sel, deprem gibi doğal afetlerden korunması için gerekli strateji tekliflerini belirlemek, önlemleri almak, aldırmak ve uygulamaları takip etmek.

ı) Bakanlık tarafından verilen yetki kapsamında sivil havacılık kazalarının ve olaylarının soruşturmasını yapmak veya yaptırmak, sonuçlarına göre gerekli tedbirleri almak, bu konuda kamuoyunu bilgilendirmek.

i) Türk hava aracı siciline kaydedilecek sivil hava araçlarının tescil ve sicil işlemlerini uluslararası standartlara uygun olarak yapmak, ilgili uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, sicilleri bildirmek ve siciller üzerinde hukuki düzenlemelere uygun kayıtları tutmak.

j) Sivil hava araçlarıyla emniyetli uçuş operasyonları yapmak için gerekli olan önlemleri almak, denetimler yapmak ve belge düzenlemek, onaylamak, yenilemek, iptal etmek ve kayıtları tutmak.

k) Sivil havacılık alanında faaliyette bulunan ve kurallara aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişilere uygulanacak idari ve teknik yaptırımlara ilişkin esasları belirlemek ve bunlar hakkında ilgili mevzuat hükümleri uyarınca gerekli yasal işlemleri yapmak.

l) Uçuş emniyetinin veya uluslararası standartlar ve kuralların ihlal edildiğinin tespit edilmesi halinde, uçuş operasyonlarını ve faaliyetlerini yasaklamak, gerektiğinde işletme ruhsatlarını askıya almak veya iptal etmek ve cezai yaptırım da dahil gereken her türlü önlemi almak.

m) Bu Bölümde öngörülen görev ve yetkileri yerine getirmek üzere yönetmelik ve genelgeleri hazırlamak.

n) Sivil havacılıkla ilgili teknik altyapıya ilişkin düzenlemeler yapmak ve uygulanmasını sağlamak.

o) Genel Müdürlüğün hizmet alanı, görev ve yetkileriyle ilgili konularda Bakanlıkça belirlenen esaslar dâhilinde, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mahalli idarelerle gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

ö) Sivil havacılık sektörünün gelişimini sağlayacak tedbirleri almak ve gerekli düzenlemelerin yapılması hususunda ilgili kuruluşlara önerilerde bulunmak.

p) Kurumun faaliyet alanları ile ilgili fiyat tarifelerini belirlemek ve Bakan onayına sunmak.

r) 2920 sayılı Kanun hükümleri ve uluslararası uygulamalar çerçevesinde; hava alanları, hava araçları, yolcu, yük ve üçüncü şahıslara yönelik sigorta sorumluluk limitlerinin belirlenmesi çalışmalarına katılmak, sigorta şartlarının sağlanmasını kontrol ve takip etmek.

s) Bakanlık döner sermaye imkânları ve kabiliyetleri kapsamında sivil havacılık eğitimi veren kişi ve kurumları desteklemek, teşvik etmek, sivil havacılıkla ilgili yurt içi ve yurt dışı kurumlara müşavirlik hizmeti vermek; kurs, toplantı, konferans, seminer ve eğitim faaliyetleri düzenlemek.

ş) Havayolu ile yapılacak tehlikeli mal taşımacılığı faaliyetlerinin uluslararası sözleşmeler, standartlar ve mevzuata uygun olarak ekonomik, seri, elverişli, güvenli, kaliteli, çevreye kötü etkisi en az ve kamu yararını gözetecek tarzda serbest, adil ve sürdürülebilir bir rekabet ortamında yapılmasını ve bu faaliyetlerin diğer taşımacılık faaliyetleriyle uyumlu olarak hizmet vermesini sağlamak.

t) Tehlikeli yük taşımacılığı alanında faaliyette bulunanlar ile hava araçlarının ilgili personeli başta olmak üzere bu işlerde çalışanların mesleki yeterlik şartlarını belirlemek, bununla ilgili eğitim vermek veya verdirmek, sınav yapmak veya yaptırmak ve bunları yetkilendirmek ve denetlemek.

u) Tehlikeli yük taşımacılığı alanında kullanılan her türlü havayolu taşıtının cins, kapasite, sahiplik, yaş ve benzeri yönden asgari nitelikleri ile bunların dönemsel teknik muayenelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek, dönemsel teknik muayenesini yapacakların asgari niteliklerini belirlemek ve bunları yetkilendirmek ve denetlemek.

ü) Bakanlık tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi yürürlüğe girmeden önce Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri, 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile düzenlenmişken, 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 5431 sayılı Kanun'un Genel Müdürlüğün görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen maddelerinin birçoğu yürürlükten kaldırılmıştır. Ardından, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 31'inci Bölümü'nde (madde 436-437) Genel Müdürlüğün görevleri ve teşkilat yapısına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Genel Müdürlüğün görevleri açısından Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi öncesi ve sonrasındaki durum karşılaştırıldığında önemli bir değişiklik olmadığı görülmektedir.

Ayrıca 2920 sayılı Sivil Havacılık Kanununda da Genel Müdürlüğün farklı görev ve yetkileri belirtilmiştir.

Genel Müdürlüğün misyonu; Türk sivil havacılığının emniyetini ve güvenliğini belirlenen standartlar çerçevesinde sağlamaktır.

Vizyonu ise; Sivil havacılığın sürdürülebilir gelişimine hizmet etmek için etkin ve saygın bir konuma sahip olmaktır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Genel Müdürlük, 1954 yılında Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde "Sivil Havacılık Daire Başkanlığı" olarak kurulmuştur. 1987 yılında ise, Ulaştırma Bakanlığı ana hizmet birimi olarak "Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü" adıyla yeniden yapılandırılmıştır. 18.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı, özel bütçeli bir kamu idaresi halini almıştır.

Genel Müdürlük teşkilatı, merkez teşkilatı ile doğrudan merkeze bağlı İstanbul, Antalya ve Nevşehir temsilciliklerinden oluşmaktadır.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün hizmet birimleri şunlardır:

Uçuşa Elverişlilik Daire Başkanlığı

Uçuş Operasyon Daire Başkanlığı

Hava Ulaşım Daire Başkanlığı

Hava Seyrüsefer Daire Başkanlığı

Hava Alanları Daire Başkanlığı

Havacılık Güvenliği Daire Başkanlığı

Sektörel Düzenleme ve Eğitim Daire Başkanlığı

Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

İç Denetim Birimi Başkanlığı

Hukuk Müşavirliği

Personel Müdürlüğü

Destek Hizmetleri Müdürlüğü

Tablo 1: İstihdam Türlerine Göre Personelin Dağılımı

İstihdam Türü	Personel Sayısı
Memur	147
657/4-B Sözleşmeli	43
İdari Hizmet Sözleşmeli	54
İşçi	50
TOPLAM	294

Strateji Daire Başkanlığı tarafından sunulan istihdam türlerine göre personelin dağılımı tablosunda 2024 yıl sonu itibarıyla Genel Müdürlük bünyesinde; 147 memur, 54 idari hizmet sözleşmeli personel, 43 (4/B) sözleşmeli personel ve 50 kadrolu işçi statüsünde personel olmak üzere toplam 294 personelin görev yaptığı görülmektedir.

1.3. Mali Yapı

Özel bütçeli bir kamu idaresi olan Genel Müdürlük, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğine tabidir.

Genel Müdürlük tarafından sunulan Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna göre, Genel Müdürlüğün 2024 yılı bütçe gideri ve ödenek kullanımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: 2024 Yılına Ait Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Açıklama	Başlangıç Ödeneği (A)	Eklenen/ Düşülen (B)	Toplam Ödenek (C)	Harcama (D)	Gerçek. Yüzdesi (D/C)
Personel Giderleri	360.086.000	45.874.000	405.960.000	371.820.575	91,59%
SGK Devlet Primi Giderleri	33.758.000	2.184.200	35.942.200	34.316.976	95,48%
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	29.183.000	179.247.400	208.430.400	206.477.480	99,06%
Cari Transferler	45.270.000	2.660.000	47.930.000	45.588.018	95,11%
Sermaye Giderleri	40.000.000	0,00	40.000.000	38.231.189	95,58%
TOPLAM	**508.297.000**	**229.965.600**	**738.262.600**	**696.434.239**	**94,33%**

Genel Müdürlük bütçesine 2024 yılında başlangıç ödeneği olarak 508.297.000 TL konulmuş ve ek ödeneklerle birlikte toplam ödenek 738.262.600 TL'ye ulaşmış olup, bu tutarın 696.434.239 TL'lik kısmı harcanmıştır.

Genel Müdürlük tarafından sunulan 2024 yılı Bütçe Gelir ve Gerçekleşme Tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: 2024 Yılına Ait Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

Gelir Kalemleri	2024
Şartname, Basılı Evrak, Form Satış Gelirleri	2.189.180
Avukatlık Vekâlet Ücretleri Gelirleri	0
Kurs, Toplantı, Seminer, Eğitim vb. Faaliyet Gelirleri	3.842.120
Sınav, Kayıt ve Bunlara İlişk. Diğer Faal. Gel	25.880.336,09
Diğer Gelirler	0
Sivil Havacılık Ruhsat Gelirleri	285.878.994,02
Sivil Havacılık Sertifika Gelirleri	15.484.484,00
Sivil Havacılık Tescil- Lisans Gelirleri	239.873.532,28
Özel Bütçeli İdarelere Ait Diğer Paylar	112.674.258,37
Kişilerden Alacaklar Faizleri	620,95
Kişilerden Alacaklar	418.133,35
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	299.931,89
TOPLAM	**686.541.590,95**

Genel Müdürlüğün 2024 yılı bütçe gelirleri toplamı 686.541.590,95 TL olarak gerçekleşmiştir. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün en büyük gelir kalemini 285.878.994,02 TL ile Sivil Havacılık Ruhsat Gelirleri oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla 239.873.532,28 TL ile Sivil Havacılık Tescil Lisans Gelirleri ve 112.674.258,37 TL ile Özel Bütçeli İdarelere Ait Diğer Paylar izlemektedir.

Faaliyet sonuçları ile ilgili verilere bakıldığında ise, Genel Müdürlüğün 2024 yılı net faaliyet gelirleri toplamının 687.844.191,42 TL; faaliyet giderleri toplamının 724.407.004,72 TL; enflasyon düzeltmesi tutarının 539.092.377,53 TL olduğu; olumlu faaliyet sonucunun ise 502.529.564,23 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Genel Müdürlüğün mali işlemleri 5018 sayılı Kanunla belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirilmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında;

"Muhasebe sistemi; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür.

Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur" denilmektedir.

Çerçeve hesap planı ile düzenlenecek mali raporların şekil, süre ve türleri 5018 sayılı Kanun'un 49 ve 80'inci maddelerine dayanılarak düzenlenip Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre; muhasebe sistemi tahakkuk esaslıdır. Mali yıl esasına göre tutulmaktadır. Kamu idaresinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemlerini kapsar.

Mali raporlamanın amacı; yöneticilere, kamuoyuna ve denetim yetkililerine bilgi sunmaktır.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Yönetmeliğin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi; mali tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun,*

yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanması ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir" hükmü yer almaktadır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için; işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi ile birlikte muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan mali tabloların belirlenen sürelerde yönetim ve ilgililerin bilgisine sunulması gerekmektedir.

Anılan Yönetmeliğin 310'uncu maddesinde, kendi adına ekonomik varlık edinebilen, yükümlülük üstlenebilen, diğer kamu idareleri veya üçüncü şahıslarla ekonomik ilişkilere girebilen kapsama dâhil her kamu idaresinin bir kurumsal birim ve her kurumsal birimin bir mali raporlama birimi olduğu; 311'inci maddesinde kapsama dâhil kamu idarelerinin mali hizmetler birim yöneticilerinin, mali raporlama kapsamındaki mali tabloların belirlenen standartlara uygun olarak hazırlanmasından, üst yöneticilerin de bu hususları gözetmekten ve belirlenen süreler içinde yayımlanmasından sorumlu olduğu; 312'nci maddesinde kamu idarelerince, detaylı hesap planlarında yer alan hesaplardan aylık mizan ve yıllık olarak geçici ve kesin mizanların düzenleneceği; 313'üncü maddesinde kamu idarelerince hazırlanacak temel mali tabloların Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu ile Beklenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu olduğu; 314-316'ncı maddelerinde bu tabloların mahiyetleri ve nasıl düzenleneceği; 327'nci maddesinde de mali tabloların hangi dönemlerde hazırlanıp yayımlanacağı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince, hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile anılan Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı

icmal cetveli,

- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol sistemi, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Beşinci kısmında düzenlenmiştir. İç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenmekte, geliştirilmekte ve uyumlaştırılmaktadır. Bakanlık ve Kurul ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti vermektedir.

Bu doğrultuda, Kamu İç Kontrol Standartları; COSO modeli, INTOSAI Kamu Sektörü İç Kontrol Standartları Rehberi ve Avrupa Birliği İç Kontrol Standartları çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenmiştir.

Bakanlık tarafından hazırlanan ve 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla 18 standart ve bu standartlar

için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir. Tebliğ'de kamu idarelerinin, iç kontrol sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına uyumunu sağlamak üzere; yapılması gereken çalışmaların tespit edilmesi, bu çalışmalar için eylem planı oluşturulması, gerekli prosedürler ve ilgili düzenlemelerin hazırlanmasına yönelik çalışmaları yürütmeleri gerektiği belirtilmiştir.

İdarenin iç kontrol sistemi üzerinde aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

Kontrol Ortamı Standartları

1. Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

2. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

3. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

4. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

5. Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

6. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

7. İç kontrol riski belirlenmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

8. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

9. İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

10. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

11. İdare tarafından yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

12. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

13. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

14. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

15. İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

16. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

17. İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

18. Kamu İdaresinde iç denetim birimi başkanlığı kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların tamamı doludur.

19. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 58 **SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	205.878.396,21
10	**Hazır Değerler**	445.406,17
102	BANKA HESABI	445.406,17
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	43.370,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	43.370,00
13	**Kurum Alacakları**	184.135.956,13
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	184.135.956,13
14	**Diğer Alacaklar**	64.008,46
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	64.008,46
15	Stoklar	5.245.096,12
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	5.245.096,12
16	**Ön Ödemeler**	15.944.559,33
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	15.944.559,33
2	DURAN VARLIKLAR	2.463.287.064,40
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.463.287.064,40
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.461.501.440,00
252	BİNALAR HESABI	55.050.946,47
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.661.213,51
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	31.377.981,90
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-87.304.517,48
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	59.725.087,47
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-59.725.087,47
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.984.556,73
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.984.556,73

AKTİF TOPLAMI 2.669.165.460,61

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	31.243.667,29
32	**Faaliyet Borçları**	18.080.469,74
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	16.255.854,12
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.824.615,62
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.532.139,91
333	EMANETLER HESABI	2.532.139,91
34	**Alınan Avanslar**	7.000,00
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	7.000,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	10.624.057,64
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.198.744,32
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.305.760,04
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	119.553,28
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.635.227,86
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.635.227,86
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.635.227,86
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.635.286.565,46
50	**Net Değer**	498.366.100,58
500	NET DEĞER HESABI	498.366.100,58
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.287.922.173,46
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.287.922.173,46
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-653.531.272,81
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-653.531.272,81
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	502.529.564,23
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.152.725.581,48
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-650.196.017,25

PASİF TOPLAMI 2.669.165.460,61

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	85.549.695,00

911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	85.549.695,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	24.469.564,82
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	24.469.564,82
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.563.575,27
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.563.575,27
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	12.261.375,25
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	12.261.375,25

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 58 **Adı : SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	724.407.004,72
630	01	Personel Giderleri	371.820.575,12
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	34.316.976,97
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	208.210.486,54
630	05	Cari Transferler	45.588.018,19
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	458.624,90
630	13	Amortisman Giderleri	45.421.099,30
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	18.591.223,70

GİDERLER TOPLAMI (A) **724.407.004,72**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	692.964.031,78
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	578.268.486,75
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.277.757,53
600	05	Diğer Gelirler	113.407.257,46
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	10.529,96
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0,08
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **692.964.031,78**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	5.119.840,36
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.119.840,36

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **5.119.840,36**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **687.844.191,42**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **539.092.377,53**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **502.529.564,23**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**724.407.004,72**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**692.964.031,78**	**NET GELİR (D=B-C)**	**687.844.191,42**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**5.119.840,36**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**502.529.564,23**

TÜRK AKREDİTASYON KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı TÜRKAK Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gideri Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı TÜRKAK Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

EA : Avrupa Akreditasyon Birliği

HYS : Harcama Yönetim Sistemi

IAF : Uluslararası Akreditasyon Forumu

ILAC : Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Birliği

KBS : Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

TKYS : Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi

TSE : Türk Standartları Enstitüsü

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜRKAK : Türk Akreditasyon Kurumu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK); uygunluk değerlendirme kuruluşlarını akredite etmek, bu kuruluşların ulusal ve uluslararası standartlara göre faaliyette bulunmalarını ve bu suretle uygunluk değerlendirme kuruluşlarınca düzenlenen belgelerin ulusal ve uluslararası alanda kabulünü temin etmek amacıyla 27.10.1999 tarihli ve 4457 sayılı Türk Akreditasyon Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile kurulmuş; Dışişleri Bakanlığı ile ilgili, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz, kâr amacı gütmeyen, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurumdur.

TÜRKAK, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tâbi olup ekli "II Sayılı Cetvel (B) Özel Bütçeli Diğer İdareler" arasında yer almaktadır.

15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 630'dan 639'a kadar olan maddeleri ile yeniden düzenlenmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 632'nci maddesinin birinci fıkrasında TÜRKAK'ın görev ve yetkileri;

"*a) Ülkemizde uygunluk değerlendirme kuruluşlarına akreditasyon hizmeti sunan tek kuruluş olarak Kurum faaliyetleri ile ilgili düzenlemeleri yapmak, akreditasyon ile ilgili gerekli kıstas ve tedbirleri belirlemek, bunları uygulamak ve gerektiğinde değiştirmek, yürürlükten kaldırmak ve ilgili önlemleri almak.*

b) Akredite edilmek üzere başvuran kuruluşların ilgili standartlara ve ölçütlere göre denetimini yapmak ve bu denetim sonucunda kuruluşun akredite edilip edilmemesine karar vermek, akredite edilen kuruluşları izlemek, akreditasyonun kapsamını değiştirmek, gerektiğinde akreditasyonu askıya almak veya geri çekmek ve akredite edilen kurum ve kuruluşlar arasında Kurumun görev alanına giren konularda işbirliğini sağlamak.

c) Uluslararası ve bölgesel akreditasyon birlikleri ve örgütleri, ülkelerin akreditasyon kuruluşları ve akreditasyon kuruluşu bulunmayan ülkelerdeki akreditasyonla ilgili kurum ve kuruluşlarla ilişkiler kurmak ve işbirliğinde bulunmak.

ç) Akreditasyon amacıyla başvuran kuruluşların müracaatı, değerlendirilmesi ve akredite edilmesi ile ilgili olarak elde edilmiş bilgilerin gizliliğini korumak.

d) Yurt içinde ve yurt dışında, akreditasyonun önemini ve kalite bilincini artırıcı faaliyetlerde bulunmak, görev alanına giren konularda eğitim vermek, araştırma ve yayın yapmak.

e) Kurum faaliyetlerinin icrası için hizmet almak, taşınır ve taşınmaz mal satın almak, yaptırmak, satmak, kiralamak.

f) İyi laboratuvar uygulamaları konusunda ulusal izleme otoritesi olarak hizmet vermek.

g) Kurumun verdiği akreditasyon hizmetleri ve eşdeğerlendirme denetimi sonuçlarına dair kamuoyunu bilgilendirmek.

ğ) Faaliyet alanıyla ilgili diğer görevleri yerine getirmek."

olarak sayılmıştır.

TÜRKAK, Avrupa Akreditasyon Birliğinin (EA), Uluslararası Akreditasyon Forumunun (IAF) ve Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Birliğinin (ILAC) tam üyesi konumundadır.

TÜRKAK, bu görevleri; 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin yanı sıra, 4457 sayılı Türk Akreditasyon Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine, TS ISO/IEC 17011 "Uygunluk Değerlendirmesi-Uygunluk Değerlendirme Kuruluşlarını Akredite Eden Akreditasyon Kuruluşları İçin Gereklilikler" standardının şartlarına ve diğer ilgili uluslararası düzenlemelere (EA tarafından yayınlanan EA2/02 "Ulusal Akreditasyon Kuruluşlarının Değerlendirilmesi İçin EA Prosedürü", ILAC ve IAF tarafından ortak yayınlanan "IAF/ILAC A Serisi Dokümanları", Avrupa Birliği'nin 765/2008 sayılı AB Tüzüğü) uygun olarak yürütmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun organları, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 633'üncü maddesinde; Danışma Kurulu, Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik olarak belirlenmiştir.

Danışma Kurulu; kamu ve özel sektörden akreditasyonla ilgili bakanlıklar, kurum ve kuruluşlardan belirlenen temsilcilerden oluşmaktadır. Yılda bir defa toplanarak Kurumun politika, faaliyet ve hedefleri konusunda tavsiye ve önerilerde bulunmaktadır. Danışma Kurulu üyelerinin görev süresi üç yıldır.

Yönetim Kurulu; Danışma Kurulu üyeleri arasından atanmaktadır. Kamu ve özel sektör temsilcileri (3+3 üye) ve Genel Sekreterin katılımıyla 7 üyeden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu başkan ve üyeleri üç yıl süreyle görev yapmakta ve Kurumun yönetimi, izlenecek politikalar, temel faaliyet ve işlevleriyle ilgili kararlar almaktadır.

Genel Sekreterlik; Genel Sekreter ile Kurum personelinden oluşmaktadır. Genel Sekretere yardımcı olmak üzere üç Genel Sekreter Yardımcısı ile iki Genel Sekreterlik Müşaviri atanmıştır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 636'ncı maddesinde; Akreditasyon Başkanlıkları, Personel ve Destek Hizmetleri Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı ve Hukuk Müşavirliği Kurumun hizmet birimleri olarak yer almıştır. Kurumda ayrıca Özel Kalem Müdürlüğü ve İç Denetim birimi bulunmaktadır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 637'nci maddesinde de; Kuruma verilen görev ve hizmetlerin, 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 23'üncü maddesine göre istihdam edilen akreditasyon uzmanları ve akreditasyon uzman yardımcılarından oluşan meslek personeli ile anılan Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 26'ncı, ek 27'nci ve ek 31'inci maddelerine göre istihdam edilen diğer personel eliyle yürütüleceği hükme bağlanmıştır.

TÜRKAK'ta; genel sekreter, genel sekreter yardımcısı, genel sekreterlik müşaviri, başkan, müdür, iç denetçi, akreditasyon uzmanı, akreditasyon uzman yardımcısı, hukuk müşaviri, mali hizmetler uzmanı, mali hizmetler uzman yardımcısı, idari personel, koruma ve güvenlik görevlisi, destek personeli, sözleşmeli bilişim personeli ve sürekli işçi unvanlarıyla toplam 196 personel görev yapmaktadır.

Bunlardan 11'i yönetici, 95'i akreditasyon uzman ve uzman yardımcısı, 51'i teknik ve idari pozisyonlarda olmak üzere toplam 159'u 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 23 ve ek 27 nci maddeleri kapsamında istihdam edilmekteyken, 37'si ise 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında sürekli işçi kadrosunda istihdam edilmektedir.

TÜRKAK, Dışişleri Bakanlığının ilgili kuruluşudur. Kurumun uygunluk değerlendirme kuruluşları, meslek birlikleri, odalar ve borsalar, Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, diğer birçok kamu kurumu ve sivil toplum kuruluşları ile ilişkileri bulunmaktadır.

TÜRKAK, Avrupa Akreditasyon Birliğinin (EA), Uluslararası Akreditasyon Forumunun (IAF) ve Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Birliğinin (ILAC) tam üyesi konumundadır. Kurum görev ve yetkileri kapsamında Avrasya, Orta Asya, Orta Doğu ülkelerinde de akreditasyon birlikleri ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

1.3. Mali Yapı

TÜRKAK, 5018 sayılı Kanun'a tabi olup, ekli "(II) Sayılı Cetvel (B) Özel Bütçeli Diğer İdareler" arasında yer almaktadır. 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun eki cetvelde gösterildiği üzere Hazine yardımı almamakta, harcamalarını öz gelirleriyle karşılamaktadır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 638'inci maddesinde İdare'nin gelir kaynakları sayılmıştır. İdare'nin gelir kaynakları şunlardır:

- Akredite edilen kuruluşların yıl içinde akredite olduğu kapsamda düzenleyeceği belge başına alınacak kullanım ücreti veya bu kuruluşların yıl içinde akreditasyon faaliyetleri karşılığında elde ettikleri brüt gelirlerin yüzde birini aşmamak üzere alınacak pay,

- Yapılan hizmetler karşılığı alınacak ücretler,

- Genel bütçeden yapılacak yardımlar,

- Kuruma ait taşınmazların gelirleri,

- Yukarıda sayılan gelirlerin nemalandırılması suretiyle elde edilecek gelirler.

4457 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinde İdare'nin, bu Kanun kapsamında elde ettiği gelirlerin kurumlar vergisinden, yapılacak işlemlerinin harçlardan ve düzenlenecek kâğıtların Damga Vergisinden müstesna olduğu ifade edilmiştir.

Bütçe Gerçekleşmeleri

TÜRKAK'a 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi 266.733.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, yıl içerisinde yapılan aktarma ve eklemeler

sonucunda nihai ödenek 362.625.500,00 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %88,21'i olan 319.889.330,40 TL'si kullanılmıştır. TÜRKAK'ın ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe ödeneği ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı TÜRKAK Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gideri Gerçekleşmeleri

Eko. Kod.	Bütçe Giderinin Türü	Bütçe Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Nihai ödeneğine göre gerçekleşme yüzdesi (%)
01	Personel Giderleri	154.943.000,00	184.560.000,00	163.340.562,37	88,50
02	SGK Devlet Primi Giderleri	15.332.000,00	21.295.000,00	20.026.747,65	94,04
03	Mal ve Hizmet Alım Giderler	75.198.000,00	131.010.500,00	117.993.403,23	90,06
05	Cari Transferler	3.260.000,00	7.760.000,00	6.210.384,56	80,03
06	Sermaye Giderleri	18.000.000,00	18.000.000,00	12.318.232,59	68,43
Toplam		**266.733.000,00**	**362.625.500,00**	**319.889.330,40**	**88,21**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi bütçe geliri olarak 256.733.000,00 TL öngörülmüş, yılsonunda 330.405.017,54 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. TÜRKAK'ın ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe geliri tahminleri ve bütçe geliri gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı TÜRKAK Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

Eko. Kod.	Gelirin Türü	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	130.788.000,00	161.383.634,14	123,39
05	Diğer Gelirler	125.945.000,00	169.033.808,50	134,21
	Red ve İadeler (-)	0,00	12.425,10	-
Toplam		**256.733.000,00**	**330.405.017,54**	**128,69**

Faaliyet Gerçekleşmeleri

TÜRKAK'ın 2024 yılı faaliyet gideri 329.417.770,45 TL, net faaliyet geliri 344.169.909,16 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 160.830.094,37 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 175.582.233,08 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

TÜRKAK 5018 sayılı Kanun'a tabi olup, ekli "II Sayılı Cetvel (B) Özel Bütçeli Diğer İdareler" arasında yer almaktadır. Kurum muhasebe kayıt ve işlemlerini Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmektedir.

TÜRKAK'ın kurumsal kodu 59 olup, ''Türk Akreditasyon Kurumu'' adlı ve 6817 kodlu tek bir muhasebe birimi tarafından kayıt altına alınmaktadır.

Ayrıca, anılan maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin "Bu başkanlıkların sayısı beşi geçemez; birimler arası görev dağılımı Genel Sekreter tarafından düzenlenir." hükmüyle verilen yetki kapsamında 10.02.2020 tarih ve 40775445-903.02-756 sayılı Genel Sekreterlik onayı ile Akreditasyon Başkanlıkları;

1- Denetim, Eğitim ve Projeler Akreditasyon Başkanlığı,

2- Deney Akreditasyon Başkanlığı,

3- Kalibrasyon Akreditasyon Başkanlığı,

4- Ürün, Hizmet ve Muayene Akreditasyon Başkanlığı,

5- Belgelendirme Akreditasyon Başkanlığı

olarak belirlenmiş olup, faaliyet alanları ve görev tanımları yapılmıştır.

Bu kapsamda 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na bağlı ödenek cetvelinde ekonomik sınıflandırmanın ikinci düzeyine göre 9 harcama birimine yer verilmiştir.

Kurum, genel bütçe içinde yer alan ve diğer kamu kurumlarınca da kullanılan Muhasebe Bilişim Sistemi, Kamu Hesapları Bilgi Sistemi (KBS), e-Bütçe Sistemi, Harcama Yönetim Sistemi (HYS) ve Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemini (TKYS) kullanmaktadır.

Kurumsal hizmet portalı ile kurumun sunmakta olduğu akreditasyon veya eğitim hizmetleri ile ilgili olarak ücretlerin tahakkuk ettirilmesi, faturalandırılması, ödemelerinin takip edilmesi, akredite kuruluşların yıllık katkı payı bildirimlerinin alınması ve takip edilmesi sağlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda sayılanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

İdare organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ve disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiş ve Kurum Hassas Görev Envanteri hazırlanmıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

TÜRKAK Stratejik Planı (2024-2028), içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare 2024 yılı performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Yetki devirleri mevzuata uygun bir şekilde yapılmaktadır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve Kurumun web sitesinde yayımlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur. Kurumda veri kayıt ve dosyalama sistemi bulunmakta ve mevcut bilgi yönetim sistemleri bilgi güvenliğini ve yedekleme gerekliliklerini karşılamaktadır.

İzleme Standartları

İdare'nin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup, 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların tamamı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türk Akreditasyon Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 59 | TÜRK AKREDİTASYON KURUMU | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	138.965.586,75
10	**Hazır Değerler**	112.949.682,00
102	BANKA HESABI	108.338.365,43
105	DÖVİZ HESABI	370.121,74
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	4.241.194,83
12	**Faaliyet Alacakları**	17.466.064,29
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	16.858.465,20
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	607.599,09
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
14	**Diğer Alacaklar**	1.779.701,52
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.779.701,52
15	Stoklar	1.597.466,25
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.597.466,25
16	**Ön Ödemeler**	4.061.159,31
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	4.061.159,31
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	1.111.513,38
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	1.111.513,38
2	DURAN VARLIKLAR	730.046.956,64
22	**Faaliyet Alacakları**	21.231,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	21.231,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	726.206.709,24
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	508.533.465,60
252	BİNALAR HESABI	279.930.256,35
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	791.571,79
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	37.704.710,07
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-100.753.294,57
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	19.322.354,16
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-19.322.354,16
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	3.819.016,40
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	3.819.016,40
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN	4.500,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	22.890.404,76
32	**Faaliyet Borçları**	4.090.602,38
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	4.090.602,38
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.091.988,53
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.036,86
333	EMANETLER HESABI	2.082.951,67
34	**Alınan Avanslar**	1.960.811,26
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	1.960.811,26
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	11.226.179,24
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.792.423,01
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.228.600,01
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	205.156,22
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	3.520.823,35
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	3.520.823,35
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	17.528.651,65
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	17.528.651,65
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	17.528.651,65
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	828.593.486,98
50	**Net Değer**	112.961.183,85
500	NET DEĞER HESABI	112.961.183,85
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	883.520.580,69
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	883.520.580,69
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-343.470.510,64
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-343.470.510,64
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	175.582.233,08
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	397.837.469,45
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-222.255.236,37

	VARLIKLAR HESABI	
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.500,00

AKTİF TOPLAMI 869.012.543,39

PASİF TOPLAMI 869.012.543,39

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.059.705,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.059.705,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	4.860.234,31
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	4.860.234,31
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	83.136,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	83.136,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 59 **Adı : TÜRK AKREDİTASYON KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	329.417.770,45
630	01	Personel Giderleri	163.340.562,37
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	20.026.747,65
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	116.420.814,53
630	05	Cari Transferler	6.210.384,56
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	298.860,00
630	13	Amortisman Giderleri	13.624.176,09
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	3.312.027,01
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	3.322,54
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	3.284.178,77
630	99	Diğer Giderler	2.896.696,93

GİDERLER TOPLAMI (A) **329.417.770,45**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	346.665.076,41
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	172.252.066,37
600	05	Diğer Gelirler	171.761.961,57
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	2.651.048,47

GELİRLER TOPLAMI (B) **346.665.076,41**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.495.167,25
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.495.167,25
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.495.167,25**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **344.169.909,16**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **160.830.094,37**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **175.582.233,08**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**329.417.770,45**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**346.665.076,41**	**NET GELİR (D=B-C)**	**344.169.909,16**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**2.495.167,25**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**175.582.233,08**

TÜRK DİL KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kamu İdaresi Personel Yapısı ve Sayısı

Tablo 2: 2024 Yılı Ödenek ve Gider Gerçekleşmeleri

Tablo 3: 2024 Yılı Gelir Tahmin ve Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

TDK : Türk Dil Kurumu

Yüksek Kurum : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Gayrimaddi Hak Alımlarında Sermaye Giderleri Yerine Cari Giderler Tertibinden Ödeme Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türk Dil Kurumu (TDK), “Türk Dili Tetkik Cemiyeti” adıyla 12.07.1932 tarihinde kurulmuştur. 1934’te yapılan kurultayda Cemiyetin adı “Türk Dili Araştırma Kurumu", 1936’ daki kurultayda ise “Türk Dil Kurumu” olarak değiştirilmiştir.

1982 Anayasası'nın 134’üncü maddesiyle, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip “Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu” kurulmuştur.

11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 10’uncu maddesine göre, Türk Dil Kurumu Başkanlığı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumuna bağlı, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine sahip, bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve Bilim Kurulundan oluşur. Başkanlığın merkezi Ankara’dadır.

Kurumun faaliyetlerini yönlendiren birincil ve ikincil mevzuat şöyledir:

Birincil Mevzuat

- 18.10.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,
- 11.08.1983 tarihli ve 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu,
- Bakanlıkların kuruluş ve görev esaslarını düzenleyen 27.09.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanun,
- 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi,
- 11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,

İkincil Mevzuat

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bilim Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik (RG: 31.07.2012, Sayı: 28370),
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Eğitim ve Araştırma Bursları Yönetmeliği (RG: 14.02.2014, Sayı: 28913),

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Bağlı Kuruluşları Telif Hakkı, Yayın ve Satış Yönetmeliği (RG: 10.04.1985, Sayı: 18721),
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği,
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Bünyesinde Yer Alan Kurumların Eser, Mal ve Hizmet Satış İşlemlerinde Uygulanacak Usul ve Esaslar,
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin Esaslar.

664 sayılı KHK'nın 10'uncu maddesinde Kurumun temel görevleri;

- Türk dilinin kaynak eserlerini tespit ederek incelemek ve yayına hazırlamak, Türkçe ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmaları takip etmek; Bütünleşik Bilgi Sistemi dâhilinde, arşiv ve dokümantasyon merkezi, bilgi bankaları ve veri tabanları oluşturmak,
- Türkçenin ticarî hayatta, kitle iletişim araçlarında, eğitim ve öğretim kurumlarında ve sosyal hayatın diğer alanlarında doğru ve güzel kullanılması hususunda öncü görevi üstlenerek gerekli uyarıları yapmak, girişimlerde bulunmak, kamuoyunu, kurum ve kuruluşları bilgilendirmek, Türkçenin yozlaştırılmasına, yabancı sözcüklerin ve yazım biçimlerinin yayılmasına karşı dil bilincini güçlendirmek,
- Türkçenin söz ve anlam yapısını korumak ve geliştirmek, yazılı ve sözlü kaynaklardan Türk dili ile ilgili derleme ve taramalar yapmak,
- Türk dilinin zenginleşmesine yönelik inceleme ve araştırmalar yapmak, yazım kılavuzları ve sözlükler hazırlamak, bilim, sanat, spor terimleri ile teknik terim ve kavramları karşılayacak Türkçe terim ve kavramların bulunmasına yönelik araştırma ve incelemelerde bulunmak,
- Türkçe dil bilgisi üzerinde araştırma ve incelemelerde bulunmak, buna dayalı olarak Türk dilinin yapısına ilişkin dil bilgileri ile Türkçenin tarihi ve karşılaştırmalı dil bilgilerini hazırlamak ve bunları yayımlamak,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre, Türkçeyi dünya milletlerine tanıtacak ve kullanımını yaygınlaştıracak uluslararası etkinlikler düzenlemek,
- Türk dili ve Türkçe dil bilgisi konularında kongreler, sempozyumlar, konferanslar, toplantılar, sergiler, geziler düzenlemek; yurtiçi ve yurtdışında yapılan aynı konu ve

mahiyetteki toplantılara katılmak, Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre bu tür etkinlikleri desteklemek,

- Görevleri ile ilgili olarak, yurtiçinde ve yurt dışında yerli veya yabancı, gerçek ve tüzel kişiler, eğitim, bilim, kültür, sanat kurum ve kuruluşları, araştırma merkezleri, araştırmacı, yazar ve sanatkârlarla Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre işbirliğinde bulunmak,
- Görevleri ile ilgili konularda yurtiçi ve yurtdışındaki yayımları izlemek, incelemek, değerlendirmek,
- Yabancıların Türkçeyi öğrenmesini kolaylaştırıcı bilimsel çalışmalar yapmak,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre Türkçenin tanıtılması ve öğretilmesine yönelik olarak yurtiçinde ve yurt dışında çalışmalar yürütmek, bu alanda yurtiçinde ve yurtdışında yürütülen çalışmaları desteklemek,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre Türk dili ve kültürüyle ilgili yerli ve yabancı temel eserler ile bu konulardaki tarihî, ilmî ve edebî değeri bulunan eserlerle ilgili çeviri, sadeleştirme ve tıpkıbasım çalışmaları ile içerik incelemelerini yürütmek, desteklemek ve bu çalışmaların sonuçlarını yayımlamak,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre Türk dili ile ilgili olarak üniversiteler, eğitim ve araştırma kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce yürütülen eğitim ve araştırma faaliyetlerini desteklemek,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre, görev alanına giren konularda akademisyenlerin ve araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için imkânlar sağlamak; bu amaçla ödüller ve burslar vermek, yurtiçinde ve yurtdışında lisansüstü eğitim ve araştırma faaliyetlerini desteklemek,
- Diğer birimlerle koordinasyon içinde tespit edeceği ölü ya da yaşayan dünya dillerindeki klasikleşmiş bilim ve düşünce eserlerinin, Kurum bünyesinde veya üniversitelerde ya da kamu veya özel diğer araştırma kurumlarında, tercüme grupları oluşturmak veya hizmet satın almak suretiyle Türkçeye çevrilmesini sağlamak; bunun için yapay zekâya dayalı otomatik dil araçları geliştirmek veya geliştirilmesini desteklemek ve elde edilen sonuçları yayımlamak; basılan eserleri kütüphanelere göndermek,
- Yüksek Kurum bünyesinde ya da diğer araştırma kurumlarında üretilen özgün eserlerden gerekli olanları, diğer birimlerle koordinasyon içinde tespit ederek süreli ve süresiz yayınlar yoluyla yabancı dillere aktarmak,

- Bütünleşik Bilgi Sistemi dâhilinde, kendi çalışma alanlarıyla ilgili ve öncelikli konularda projeler hazırlamak ya da hazırlatmak; Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre, bu projelere katılacak yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yurtiçi ve yurtdışı burslar vermek, üstün başarı gösterenleri ödüllendirmek,
- Cumhurbaşkanı veya ilgili Bakan ve Yönetim Kurulunca verilen diğer görevleri yerine getirmek,

şeklinde sayılmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurum bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve Bilim Kurulundan oluşur. Başkanlığın merkezi Ankara'dadır. Kurumun taşra teşkilatı bulunmamaktadır.

TDK personeli, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabidir. Yüksek Kurum Başkanı, 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre Cumhurbaşkanı Kararıyla; Kurum Başkanı ise, Cumhurbaşkanı onayıyla atanır. Yüksek Kurum Başkanının görev süresi üç yıldır. Görev süresi dolanlar yeniden atanabilir.

Bilim Kurulu; Kurum Başkanı, Başkan Yardımcısı ve seçilme usul ve esasları yönetmelikle belirlenmiş en az 20, en fazla 50 asli üyeden oluşur. Halihazırda 42 bilim kurulu üyesi mevcuttur.

Tablo 1: Kamu İdaresi Personel Yapısı ve Sayısı

Ünvan	Sayı
Kurum Başkanı	1
Başkan Yardımcısı	1
İç Denetçi	1
İdari İşler Müdürü	2
Strateji Geliştirme Müdürü	1
Kütüphane Müdürü	1
Yüksek Kurum Uzmanı	23
Uzman (Ş)	1
Mali Hizmetler Uzman Yardımcısı	1
Uzman	4
Avukat	1
Programcı	2
Muhasebeci	1
Şef	7
Grafiker	2

Bilgisayar İşletmeni	10
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	1
Ayniyat Saymanı	1
Kütüphaneci	4
Matbaacı	2
Memur (Ş),	3
Santral Memuru	1
Dağıtıcı	1
Hizmetli (Ş)	1
Ambar Depo Görevlisi (Sürekli İşçi),	3
Elektrik Teknikeri (Sürekli İşçi)	1
Güvenlik Görevlisi (Sürekli İşçi)	8
Tashih-Grafik-Tasarım (Sürekli İşçi)	5
Temizlik Görevlisi (Sürekli İşçi)	16
Geçici Görevli Personel	4
TOPLAM	**110**

1.3. Mali Yapı

Türk Dil Kurumu Başkanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, bu Kanun'a ekli II sayılı Cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır.

Kurumun gelirleri 664 sayılı KHK'nın 26'ncı maddesinin 2'nci fıkrasına göre aşağıdaki gelir kalemlerinden oluşmaktadır:

a) Genel bütçeden yapılacak yardımlar,
b) Atatürk'ün vasiyetine dayalı gelirler,
c) Her türlü bağış, yardım ve vasiyetler,
d) Kurum Başkanlıklarının gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,
e) Diğer gelirler.

Bütçe Gerçekleşmeleri:

Türk Dil Kurumu Başkanlığına 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 135.346.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup yıl içerisinde yapılan aktarma ve eklemeler sonucunda nihai ödenek 1.504.516.271,77 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %73,80'i olan 1.110.302.742,21 TL kullanılmıştır.

Türk Dil Kurumu Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe ödenekleri ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Ödenek ve Gider Gerçekleşmeleri

Eko. Kod	Adı	Yılı İçinde Alınan (TL)	Eklenen (TL)	Düşülen (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Gerçek. Oranı (%)
01	Personel Giderleri	65.185.000,00	12.756.410,00	98.000,00	77.843.410,00	70.992.269,25	91,20
02	SGK Devlet Primi Giderleri	8.929.000,00	911.844,00	0,00	9.840.844,00	9.551.463,18	97,06
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	27.809.000,00	46.529.701,00	0,00	74.338.701,00	69.236.536,14	93,14
05	Cari Transferler	18.123.000,00	31.313.405,77	0,00	49.436.405,77	49.306.667,33	99,74
06	Sermaye Giderleri	15.300.000,00	1.280.626.911,00	2.870.000,00	1.293.056.911,00	911.215.806,31	70,47
TOPLAM		**135.346.000,00**	**1.372.138.271,77**	**2.968.000,00**	**1.504.516.271,77**	**1.110.302.742,21**	**73,80**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi bütçe geliri olarak 457.172.000,00 TL öngörülmüş olup yıl sonunda 963.479.066,30 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. Türk Dil Kurumu Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe gelir tahminleri ve bütçe gelir gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Gelir Tahmin ve Gerçekleşmeleri

Eko. Kod	Açıklama	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	456.968.000,00	961.843.006,16	210,48
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	0,00	0,00	0,00
05	Diğer Gelirler	204.000,00	1.636.060,14	801,99
	Red ve İadeler (-)	0,00	0,00	0,00
NET BÜTÇE GELİRİ		**457.172.000,00**	**963.479.066,30**	**210,75**

2024 yılında planlanan gelir 457.172.000,00 TL iken yıl sonunda 963.479.066,30 TL gelir elde edilmiştir. Planlanan ile gerçekleşen gelir arasındaki sapmanın nedeninin, Kurumun Türkiye İş Bankası'nda bulunan Atatürk vasiyet gelirleri ile ilgili şirket kârının beklenenden daha fazla gerçekleşmesinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Faaliyet Gerçekleşmeleri:

Türk Dil Kurumu Başkanlığının 2024 yılı Faaliyet Geliri 1.579.369.183,08 TL, Faaliyet Gideri 297.664.418,83 TL'dir. Enflasyon düzeltmesi ise 810.864.933,00 TL olup; bunun neticesinde 2.092.569.697,73 TL Olumlu Faaliyet Sonucu gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türk Dil Kurumu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı Cetvel'in "Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır. Muhasebe sistemi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce takibi yapılan "Devlet Muhasebe Bilişim Sistemi" kapsamına dâhildir. 5018 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesine istinaden çıkarılan ve Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve bağlı kuruluşlarda geçerli olan muhasebe uygulama yönergesine tabidir. Bu bağlamda, muhasebe sistemi tahakkuk bazlı ve aynı zamanda nakit esaslıdır. Bütçe işlemleri nakit esasına göre takip edilmektedir. Tek bir muhasebe birimi ile çalışmaktadır. Taşra teşkilatı ve muhasebe birimleri bulunmamaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile aynı Usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Kurum iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları kısmen belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) kısmen yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış olup personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur; içerik olarak da Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte olup değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuştur. 3 kadrodan yalnızca biri doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması bulunmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türk Dil Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Gayrimaddi Hak Alımlarında Sermaye Giderleri Yerine Cari Giderler Tertibinden Ödeme Yapılması

2022-2024 Bütçe Uygulama Rehberi ile bunun 2024 yılında uygulamasını öngören Bütçe Uygulama Tebliğinde belirtilen gayrimaddi hak alımlarında parasal tutarı aşan alımların Sermaye Giderleri tertibi yerine Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibine kayıtlarının yapıldığı tespit edilmiştir.

2022-2024 Dönemi Bütçe Uygulama Rehberi'nin 03.5 Hizmet Alımları başlıklı bölümünün 03.07 Menkul Mal, Gayrimaddi Hak Alım, Bakım ve Onarım Giderleri alt başlığında;

"*Bu grupta yer alacak olan alım, bakım ve onarım giderleri aynı zamanda sermaye giderlerinin altında da yer almaktadır. Her iki grupta yer alan mallar bir yıldan fazla ömürlü olmakla birlikte bu grubu sermaye giderlerinden ayıran özellik alım veya bakım bedelleridir. İşleme konu alım veya onarım değerleri her yıl bütçe kanunuyla belirlenecek tutarın altında kalanlar bu bölümde, söz konusu tutarın üstünde olanlar ise sermaye bölümünde sınıflandırılacaklardır.*" denilmekle birlikte aynı alt başlığın sınıflandırılmasında 03.07.20.01 Bilgisayar Yazılım Alımları ve Yapımları, 03.07.20.02 Fikri Hak Alımları ve 03.07.20.90 Diğer Gayri Maddi Hak Alımları yer almaktadır.

Bahsi geçen sınıflandırma başlıklarından yapılan ödemelere ilişkin parasal sınırlar Rehber'de yer almakla birlikte her yıl güncellenen değerlerle uygulaması ise tebliğlerle sağlanmaktadır.

Buna göre söz konusu Rehberin her yıl uygulanmasına yönelik hazırlanan 2024 Bütçe Uygulama Tebliğinin XI- Diğer Hususlar başlıklı (j) bendinde;

"*7489 sayılı Kanuna bağlı (E) işaretli cetvelin 25 sıra numaralı hükmü gereğince, Bütçe Hazırlama Rehberinin Analitik Bütçe Sınıflandırmasına ilişkin giderin ekonomik sınıflandırması bölümünde parasal tutarına bakılmaksızın "03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri" tertiplerinden karşılanacağı belirtilen giderler hariç olmak üzere, ihtiyacın nereden ve hangi usulle temin edileceğine bakılmaksızın vergiler dâhil her bir alım için;*

- Menkul mal alımlarında 95.000 Türk Lirasını,

- Gayrimaddi hak alımlarında 75.000 Türk Lirasını,

- Menkul malların bakım ve onarımlarında 95.000 Türk Lirasını,

- Gayrimenkullerin bakım ve onarımlarında 207.000 Türk Lirasını,

aşan tutarlar, "03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri" tertiplerinden ödenemez.

Bu itibarla yukarıda yer verilen parasal tutarları aşan ihtiyaçlar, Devlet Malzeme Ofisinden temin edilse dahi "06- Sermaye Giderleri" tertiplerinden ödenecektir. Ayrıca doğrudan temin usulüyle yapılacak alımlarda ilgili bütçe tertibinin belirlenmesinde de söz konusu parasal tutarlar esas alınacaktır. Bu hususlara bütçe işlemlerinin gerçekleştirilmesinde de riayet edilecektir." denilmektedir.

Kamu idaresi, uygulama eksikliğinin 2025 yılı itibarıyla yerine getirildiğini ve 2025-2027 Bütçe Uygulama Rehberi ile bunun 2025 yılında uygulamasını öngören Bütçe Uygulama Tebliği'nde belirtilen sınırlar dâhilinde gayrimaddi hak alımları kontrolünün her ödeme öncesinde yapıldığını bildirmiştir.

Bununla birlikte, TDK'nin 2024 yılı gayrimaddi hak alımlarında yukarıda bahsedilen parasal sınırlar dikkate alınmadan yapılan kayıtlar, analitik bütçe sınıflandırmasının hatalı sonuç vermesine neden olabilecektir. Söz konusu parasal sınırları aşan gayrimaddi hak alımlarının 03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertipleri yerine ihtiyaçlar Devlet Malzeme Ofisinden temin edilse dahi 06- Sermaye Giderleri tertiplerinden gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 47 **TÜRK DİL KURUMU** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.706.997.216,14
10	**Hazır Değerler**	3.680.240,00
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	3.680.240,00
13	**Kurum Alacakları**	1.674.990.750,11
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.674.990.750,11
14	**Diğer Alacaklar**	1.070.253,02
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.070.253,02
15	Stoklar	24.933.662,86
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	24.933.662,86
16	**Ön Ödemeler**	2.322.310,15
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	2.322.310,15
2	DURAN VARLIKLAR	5.876.620.318,57
22	**Faaliyet Alacakları**	1.419.207,80
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.419.207,80
24	**Mali Duran Varlıklar**	2.184.397.151,58
240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	2.184.397.151,58
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.690.636.849,30
252	BİNALAR HESABI	11.920.518,04
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	3.234.103,93
254	TAŞITLAR HESABI	13.079.258,61
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	147.597.643,67
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-116.565.668,55
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.631.370.993,60
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	27.223.419,49
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-27.223.419,49
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	167.109,89
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	167.109,89

AKTİF TOPLAMI 7.583.617.534,71

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.034.894,23
32	**Faaliyet Borçları**	801.250,16
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	801.250,16
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	108.419,04
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	50.971,26
333	EMANETLER HESABI	57.447,78
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.125.225,03
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.734.142,88
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	360.253,94
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	30.828,21
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	20.041.021,73
43	**Diğer Borçlar**	0,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	20.041.021,73
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	20.041.021,73
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	7.560.541.618,75
50	**Net Değer**	2.186.453.757,98
500	NET DEĞER HESABI	2.186.453.757,98
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.281.518.163,04
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.281.518.163,04
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.092.569.697,73
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.092.569.697,73

PASİF TOPLAMI 7.583.617.534,71

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	14.957.540,11
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	14.957.540,11
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.938.460.955,38
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.938.460.955,38
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	413.619,50
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	413.619,50
960	PROJE MALİYETLERİ HESABI	0,00
965	PROJE YATIRIMLARI KARŞILIĞI HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 47 **Adı : TÜRK DİL KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	297.664.418,83
630	01	Personel Giderleri	70.992.269,25
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	9.551.463,18
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	45.278.611,15
630	05	Cari Transferler	49.306.667,33
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	80.700,00
630	13	Amortisman Giderleri	99.451.355,04
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.641.673,99
630	15	Karşılık Giderleri	9.814.895,69
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	612.703,20
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	828.000,00
630	99	Diğer Giderler	106.080,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **297.664.418,83**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.579.369.183,08
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	961.798.413,52
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.978.990,87
600	05	Diğer Gelirler	1.770.189,75
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	611.821.588,94

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.579.369.183,08**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.579.369.183,08**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **810.864.933,48**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.092.569.697,73**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**297.664.418,83**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.579.369.183,08**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.579.369.183,08**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.092.569.697,73**

TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gider Gerçekleşmeleri (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri (TL)

KISALTMALAR

BT : Bilişim Teknolojisi

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

PKO : Program Koordinasyon Ofisi

TİKA : Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) 480 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 1992 yılında Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı adıyla Dışişleri Bakanlığına bağlı bir teknik yardım kuruluşu olarak kurulmuş olup; 28.05.1999 tarihinde Başbakanlığa bağlanmış ve 4668 sayılı "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" 12.05.2001 tarih ve 24400 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kurum, 4668 sayılı "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile çalışmalarını sürdürürken, Kurumun teşkilat yapısı ve coğrafi olarak artan görev alanı da dikkate alınarak yeniden yapılanması çerçevesinde 02.11.2011 tarihli ve 28103 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 656 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile söz konusu Kanun yürürlükten kaldırılmış ve Kurumun adı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. Kurum, 2018 yılından itibaren ise 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

Kurumun kuruluş, teşkilat, görev yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar 15.07.2018 tarih ve 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 520-531'inci maddelerinde düzenlenmiştir.

Kurumun faaliyet alanı, işbirliğinde bulunulması hedeflenen devletler ve topluluklarla iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkileri proje, program ve faaliyetler aracılığıyla geliştirmek, ayrıca bu devlet ve topluluklara yapılacak katkı, yardım ve ilgili süreçleri yürütmektir. TİKA, proje ve faaliyetlerinin tamamını, yurtdışı faaliyet ve projeleri oluşturmaktadır. Bir teknik yardım kuruluşu olan TİKA'nın bütçesinin ortalama yüzde 20'lik kısmı merkezdeki harcamalardan, yüzde 80'lik kısmı ise değişik ülkelerde bulunan Program Koordinasyon Ofisleri (PKO) vasıtasıyla yurt dışındaki harcamalardan oluşmaktadır.

Başkanlığın görevleri faaliyet alanı ile uyumlu olarak temelde işbirliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve topluluklarla iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında proje ve faaliyetler gerçekleştirmek, kalkınma yardımları ve ülkemizin dış yardımlarıyla ilgili uygulama ve teknik koordinasyon ile takibi sağlamak, gerektiğinde yabancı ülke ve topluluklara yapılacak insani yardım ve teknik desteklerin koordinasyonunu sağlamak, uluslararası

kuruluşlar ve bunların temsilcilikleriyle ortaklaşa projeler yürütmektir.

Kurum yukarıda ayrıntısı verilen iş ve işlemlerini gerçekleştirirken 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 656 sayılı KHK'nın yanı sıra aşağıda yer alan mevzuat doğrultusunda hareket etmektedir.

Bakanlar Kurulu Kararları

2010/214 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı; Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Program Koordinasyon Ofislerinin Faaliyetleri, Bu Ofislerde Görevlendirilecek Personel ve Ödenecek Ücretler ile Ofislerin Yerel İhtiyaçlarının Karşılanmasına Dair Usul ve Esaslar Hakkında Karar,

2007/11628 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı; Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığında Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esaslarında Değişiklik Yapılmasına İlişkin Esaslar,

2004/8030 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı; İdarelerin Yabancı Ülkelerdeki Kuruluşlarının Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerine İlişkin Esaslar.

Yönetmelikler

Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı Arşiv Hizmetleri Yönetmeliği,

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Uzmanlığı Yönetmeliği,

TİKA Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği,

TİKA Proje Belirleme ve Uygulama Yönetmeliği,

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığında Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Yönetmelik.

Esaslar

İdarelerin Yabancı Ülkelerdeki Kuruluşlarının Mal ve Hizmet Alımları ile Yapım İşlerine İlişkin Esaslar,

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Program Koordinasyon Ofislerinin Faaliyetleri Bu Ofislerde Görevlendirilecek Personel ve Ödenecek Ücretler,

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığında Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esasları.

Yönergeler

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığınca Yurt Dışında Yapılacak Mal Ve Hizmet Alımları İle Yapım İşlerine İlişkin Esaslarla İlgili Uygulama Yönergesi.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

TİKA, kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli bir kuruluştur. Kurumun merkez teşkilatı, bir Başkan, üç Başkan Yardımcısı, 7 Daire Başkanlığı (Orta Asya ve Kafkaslar Dairesi Başkanlığı, Balkanlar ve Doğu Avrupa Dairesi Başkanlığı, Ortadoğu ve Afrika Dairesi Başkanlığı, Doğu ve Güney Asya Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı, Dış İlişkiler ve Ortaklıklar Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Personel ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı) ile Hukuk Müşavirliği, İç Denetçiler, Başkanlık Müşavirleri ve Özel Kalem Müdürlüğünden (mevzuatta tanımlanmamış olmakla birlikte, pratik gerekçelerle teşkilat yapısında gösterilmektedir) oluşmaktadır.

Başkan, Başkanlığın en üst amiri olup, Başkanlık hizmetlerini; mevzuata, Cumhurbaşkanının genel siyaseti ve dış politikası çerçevesinde Başkanlığın amaç ve politikaları ile işbirliği kapsamındaki ülkelerin ihtiyaçlarına uygun olarak yürütmek ve faaliyet alanına giren konularda diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Başkan, Bakana karşı sorumludur.

Başkana yardımcı olmak üzere üç Başkan Yardımcısı atanabilir. Başkan Yardımcıları, Başkan tarafından verilen görevleri yerine getirir.

Kurum yurtdışında yürüteceği program, proje faaliyet ve yardım işlemlerinin gerektirdiği koordinasyonun sağlanması amacıyla yaklaşık 60 ülkede 63 Program Koordinasyon Ofisi (PKO) (55 PKO fiilen faaliyet göstermektedir.) ve 7 irtibat bürosu ile (Filistin Gazze, Yemen Aden, Somali Hargeysa, Libya Bingazi (aktif değil), Sudan Nyala (aktif değil), Kazakistan Almatı, Lübnan Trablus) 170’den fazla ülkede faaliyet göstermektedir. PKO'larda program koordinatörü ve koordinatörlere yardımcı olmak üzere Başkanlık merkezinden personel ile bunlara yerel düzeyde katkıda bulunmak üzere yerel personel görevlendirilmektedir.

Kurumun insan kaynaklarını, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi 290 memur, 80 sözleşme kapsamında çalışan sözleşmeli personel, 93 sürekli işçi, 17 geçici personel, 16 güvenlik hizmetlerinde çalışan personel, 312 yerel personel olmak üzere toplam 808 personel oluşturmaktadır. 657 sayılı Kanunu'na tabi personelden, 264'ü Genel İdare Hizmetleri, 22'si Teknik Hizmetler, 4'ü ise Yardımcı Hizmetler sınıfında istihdam edilmektedir.

Kurum, görev alanına giren konularla ilgili olarak çalışmalarda bulunmak üzere diğer bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanların katılımı ile geçici çalışma grupları oluşturabilir.

Kurum, hizmet ve görevleriyle ilgili konularda diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mahalli idareler ile gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir.

Yurtdışında teknik, kültürel, sosyal, insani ve benzeri yardım faaliyetlerinde bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kaynağı kullanan diğer kuruluşlar, bu yardım faaliyetleriyle ilgili projelerini gerekli görülen hallerde Başkanlık kanalıyla gerçekleştirebilirler.

1.3. Mali Yapı

TİKA, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre bir bakanlığa bağlı olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen ve 5018 sayılı Kanun'a ekli (II) sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer alan özel bütçeli bir idaredir.

15.07.2018 tarih ve 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 528'inci maddesinde Kurumun gelirleri:

a) Genel bütçeden yapılacak yardımlar,

b) Başkanlığa yapılacak her türlü bağış, yardım ve vasiyetler,

c) Lüzumu halinde, Cumhurbaşkanı onayı ile diğer kaynaklardan yapılacak transferler,

ç) Başkanlık gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,

d) Diğer gelirler,

olarak belirtilmiştir.

Faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere yaptığı harcamalarını 31.12.2023 tarihli ve 32416 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun eki cetvelinde gösterildiği hazine yardımı ve öz gelirleriyle karşılamaktadır.

Bütçe Gerçekleşmeleri

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığına 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 2.612.491.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile yapılan aktarma ve eklemeler sonucunda yıl içerisinde nihai ödenek 3.206.560.605,00 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %74,42'i olan 2.386.428.061,00 TL kullanılmıştır.

Kurumun ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe ödenekleri ve bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gider Gerçekleşmeleri (TL)

Eko. Kod	Gider Türü	Yılı İçinde Alınan Ödenek	Eklenen/Düşülen Ödenek	Nihai Ödenek	Harcanan Ödenek	Nihai Ödeneğin Gerçekleşme Oranı (%)
001	Personel Giderleri	461.901.000,00	42.217.000,00	504.118.000,00	468.002.759,00	92,84
002	SGK Devlet Primi Giderleri	52.771.000,00	10.370.000,00	63.141.000,00	58.779.673,00	93,09
003	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	208.973.000,00	100.560.400,00	309.533.400,00	279.870.396,00	90,42
005	Cari Transferler	1.814.846.000,00	433.872.205,00	2.248.718.205,00	1.554.420.409,00	69,12
006	Sermaye Giderleri	24.000.000,00	12.750.000,00	39.750.000,00	13.603.465,00	34,22
007	Sermaye Transferleri	50.000.000,00	- 8.700.000,00	41.300.000,00	11.751.359,00	28,45
	TOPLAM	**2.612.491.000,00**	**591.069.605,00**	**3.206.560.605,00**	**2.386.428.061,00**	**74,42**

Toplam bütçe gideri içinde %65,14 oran ile en yüksek gider kalemini oluşturan ve yurtdışı Program Koordinasyon Ofisleri (PKO) vasıtasıyla gerçekleştirilen projelerin ödendiği Cari Transferler harcama kalemi için başlangıç rakamı olarak 1.814.846.000,00 TL ödenek verilmiş, yıl sonu toplam ödenek ise 2.248.718.205,00 TL olmuştur. Yılı içerisinde bu ödeneğin 1.554.420.409,00 TL'si harcanmıştır. Yıl sonu ödenek toplamına göre harcamanın gerçekleşme oranı %69,12 olmuştur.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda bütçe geliri olarak 2.611.491.000,00 TL öngörülmüş, 7489 sayılı Kanun ile 2.928.577.000,00 TL hazine yardımı eklenmiş ve yıl sonunda 2.971.379.935,01 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. Kurumun ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe gelir tahminleri ve bütçe gelir gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri (TL)

Eko.Kod	Gelir Türü	Gelir Tahmini	Gerçekleşen Gelir	Gelir Tahmininin Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.986.000,00	3.232.324,36	108,2
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	2.599.081.000,00	2.933.232.205,28	112,9
05	Diğer Gelirler	9.424.000,00	34.915.405,37	370,05
09	Red ve İadeler	0,00	0,00	0,00
	Net Bütçe Geliri TOPLAM	**2.611.491.000,00**	**2.971.379.935,01**	**113,8**

Faaliyet Gerçekleşmeleri

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 2.436.105.993,13 TL, net faaliyet geliri 2.756.270.421,60 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 205.671.104,81 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 525.835.533,28 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na göre bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen ve bu Kanun'a ekli (II) sayılı cetvelde yer alan TİKA özel bütçeli bir idaredir.

Başkanlık, 5018 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte Sayıştay denetimine tabi olmuştur.

Mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yapılmaktadır.

Mali işlemlerin raporlanmasında Hazine ve Maliye Bakanlığı koordinasyonunda, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu tarafından geliştirilen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi (BKMYS) kullanılmakta olup muhasebe birimince genel muhasebe sistemi, harcama birimlerince de Muhasebe Yönetim Sistemi (MYS) kullanılmaktadır. Kurumda geçiş işlemleri 10.04.2018 tarihi itibariyle tamamlanmıştır.

Kurum, Tek Hazine Kurumlar Hesabı uygulamasına 14.04.2020 tarihi itibariyle geçmiş olup, geçiş işlemleri Tek Hazine Kurumlar Hesabı Uygulamasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre yapılmıştır.

Bütçe ve ödenek işlemleri merkezi bütçe prosedürlerine tabi olarak yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile aynı Usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede “Kamu Görevlileri

Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin çalışmalara 2024-2025 Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı çerçevesinde devam edilmekle birlikte henüz tamamlanmadığı anlaşıldığından yeterli değildir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili TİKA Risk Strateji Belgesinin hazırlandığı ancak risk çevrimi olarak adlandırılan risklerin belirlenmesi, sınıflandırılması, önem ve öncelik sıralandırması, risk iştahının belirlenmesi, risk matrisinin oluşturulması, Risk Eylem Planının hazırlanması çalışmalarına 2024-2025 Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı çerçevesinde başlanmakla birlikte henüz tamamlanmadığı anlaşıldığından çalışmalar yeterli değildir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, her bir faaliyete yönelik olarak ilgili birimlerce odak grupları oluşturulmadığı, birimler düzeyinde belirlenecek risklerin konsolide edilmesi ve Risk Eylem Planının oluşturulması da henüz tamamlanmadığından çalışmalar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik olarak risk çevrim çalışmaları tamamlanmamış olduğundan ve Risk Eylem Planında yer verilecek riskler

için kontrol faaliyetleri ve bu faaliyetlerden sorumlu olacak personelin de belirlenmediği anlaşıldığından çalışmalar yeterli değildir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin iç kontrol sistemi; birimlerin iç kontrol sistemine ilişkin İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna sunulmak üzere yıllık değerlendirme raporu hazırlamasında eksiklikler olduğu ve üst yöneticiye sunulan rapor bulunmadığı anlaşıldığından değerlendirilememektedir.

Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup iki iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

Yukarıda yer alan hususların yanı sıra Kurumun yazılı ve müstakil bir Bilişim Teknolojisi stratejisi(BT) ile BT'ye ilişkin stratejik planlamanın ve koordinasyonun sağlanmasına yönelik BT Yönlendirme Kurulu gibi bir mekanizmanın mevcut olmadığı, ayrıca Kurumda müstakil bir BT biriminin de bulunmayıp Personel ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı altında çalıştığı anlaşılmıştır.

Sonuç itibarıyla, yukarıda belirtilen iç kontrol ortamı uygulamaları ile ilgili olarak; Kurumun 5018 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatında belirtildiği şekliyle iç kontrol sistemini oluşturmak için belirli çalışmalara başladığı ve çalışmaların devam ettiği; ancak iç kontrol sisteminin kurulmasında tamamlanmamış hususlar veya yetersizlikler olduğu, dolayısıyla sistemin kısmen kurulduğu değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 65

TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.317.884.658,79
10	**Hazır Değerler**	1.192.305.460,66
105	DÖVİZ HESABI	1.192.305.460,66
12	**Faaliyet Alacakları**	606.194,88
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	606.194,88
13	**Kurum Alacakları**	87.377.476,71
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	87.377.476,71
14	**Diğer Alacaklar**	4.416.181,49
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.416.181,49
15	Stoklar	4.073.289,14
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	4.073.289,14
16	**Ön Ödemeler**	14.123.206,27
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	14.123.206,27
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	14.982.849,64
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	14.982.849,64
2	DURAN VARLIKLAR	914.966.841,22
22	**Faaliyet Alacakları**	168.660,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	168.660,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	914.798.181,22
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	67.561.612,80
252	BİNALAR HESABI	916.645.240,72
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	4.583.937,89
254	TAŞITLAR HESABI	140.484.324,97
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	39.878.559,49
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-262.914.571,55
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	8.559.076,90
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	6.360.945,88
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.360.945,88
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN	1.786.747,36

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	19.065.916,91
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	11.984.636,01
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.172.150,58
333	EMANETLER HESABI	5.812.485,43
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.081.280,90
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.392.899,06
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.688.381,84
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.989.832,21
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.989.832,21
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.989.832,21
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.208.795.750,89
50	**Net Değer**	214.335.825,26
500	NET DEĞER HESABI	214.335.825,26
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.509.173.740,03
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.509.173.740,03
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.040.549.347,68
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.040.549.347,68
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	525.835.533,28
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.706.976.279,44
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.181.140.746,16

	VARLIKLAR HESABI	
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.786.747,36

AKTİF TOPLAMI 2.232.851.500,01

PASİF TOPLAMI 2.232.851.500,01

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	24.480.060,70
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	24.480.060,70
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	100.883,92
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	100.883,92

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 65 **Adı : TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.436.105.993,13
630	01	Personel Giderleri	471.192.591,38
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	58.779.672,90
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	276.523.742,77
630	05	CARİ TRANSFERLER	1.554.420.409,28
630	07	Sermaye Transferleri	11.751.359,04
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	14.370.998,77
630	13	Amortisman Giderleri	41.187.013,71
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	3.863.407,96
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.255.640,56
630	99	Diğer Giderler	2.761.156,76

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.436.105.993,13**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.756.270.421,60
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.228.414,36
600	04	Alınan Bağışlar ve Yardımlar	2.554.387.000,00
600	05	Diğer Gelirler	49.080.110,71
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	149.574.896,53

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.756.270.421,60**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.756.270.421,60**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **205.671.104,81**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **525.835.533,28**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.436.105.993,13**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.756.270.421,60**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.756.270.421,60**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**525.835.533,28**

TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırması .

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

KISALTMALAR

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

TÜRKPATENT: Türk Patent ve Marka Kurumu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

24.06.1994 tarihinde 544 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK) Türk Patent Enstitüsü kurulmuştur. 544 sayılı KHK'nın kanunlaştırılması ve günün ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 06.11.2003 tarih ve 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. 22.12.2016 tarih ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile 5000 sayılı Kanun'un bazı maddeleri değiştirilmiş ve Kanun'a yeni maddeler eklenmiş olup; Kurumun adı "Türk Patent ve Marka Kurumu", kısaltması "TÜRKPATENT" şeklinde değiştirilmiştir.

02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 86'ncı maddesi ile 5000 sayılı Kanun'un adı Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun olarak değiştirilmiş, Kanun'un birçok maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 358-383'üncü maddelerinde Kurumun amacı, görevleri ve yapılanması yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu Kararnamede Kurumun amacı; Türkiye'nin teknolojik ilerlemesine katkıda bulunmak, ülke içinde serbest rekabet ortamını oluşturmak ve araştırma geliştirme faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak üzere patent ve markalar ile sınaî mülkiyet haklarının tesisi, bu konudaki korumanın sağlanması ve sınaî mülkiyet haklarına ilişkin yurt içi ve yurt dışında var olan bilgi ve dokümantasyonun kamunun istifadesine sunulabilmesi şeklinde açıklanmıştır.

05.12.2017 tarihli ve 30261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7061 sayılı Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 77'nci maddesiyle, 06.11.2003 tarihli ve 5000 sayılı Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinde değişiklik yapılarak; Kurumun, Cumhurbaşkanı kararı ile yurt içinde veya yurt dışında şirket kurabileceği, kurulmuş şirketlere ortak olabileceği hükmü getirilmiştir.

TÜRKPATENT, merkezi Kocaeli'de bulunan “Muallimköy Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici A.Ş.”nin %61,84 payına ve merkezi Ankara'da olan “Türk Sınai Mülkiyet Değerleme Mühendislik ve Danışmanlık Hizmetleri Anonim Şirketi” nin % 100 hissesine sahiptir.

Türk Patent ve Marka Kurumu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na ekli II sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli bir kamu idaresi olup 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 358’inci maddesine göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlıdır.

Kurum tarafından; 22.12.2016 tarih 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu çerçevesinde, yapılan başvurulara yönelik gerekli incelemelerin yapılmasının ardından mevzuat açısından uygun bulunması durumunda marka, patent, faydalı model, tasarım ve coğrafi işaret tescil işlemleri gerçekleştirilmektedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 361’inci maddesinde Türk Patent Kurumunun organları; Yönetim Kurulu, Danışma Kurulu ve Başkanlık olarak belirlenmiştir. Yönetim Kurulu; Adalet Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığından birer üye, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirleyeceği üç üye, Kurum Başkanı ve bir Başkan Yardımcısı olmak üzere yedi üyeden oluşmaktadır. Kurum Başkanı aynı zamanda Yönetim Kurulu Başkanıdır.

Kurumun Hizmet birimleri Patent, Markalar, Tasarımlar, Coğrafi İşaretler, Yeniden İnceleme ve Değerlendirme, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler, Yenilik ve Tanıtım, Bilgi İşlem, Personel, Destek Hizmetleri, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlıkları ile Hukuk Müşavirliği ve İç Denetim Birimi Başkanlığından oluşmaktadır.

TÜRKPATENT’te 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak kadrolu, kadro karşılığı sözleşmeli ve 4/B statüsünde sözleşmeli personel istihdam edilmektedir. Kurumda güvenlik hizmetleri, teknik hizmetler, bilişim hizmetleri ve temizlik hizmetleri personeli sürekli işçi kadrosunda görev yapmakta, çağrı merkezi hizmetlerinde ise hizmet alımı suretiyle işçi istihdam edilmektedir.

Kurum; 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla (1) Kurum Başkanı, (1) Kurum Başkan Yardımcısı, (10) Daire Başkanı, (1) 1. Hukuk Müşaviri ile (536) kadrolu personel, (1) geçici görevli personel, (76) sürekli işçi ve (17) Çağrı Merkezi personeli ile hizmet vermektedir.

1.3. Mali Yapı

Kurumun gelirleri, gerçekleştirdiği hizmetler karşılığında alınacak ücretler, genel bütçeden yapılacak yardımlar, her türlü bağış, Kuruma ait taşınmazların gelirleri, sayılan gelirlerin nemalandırılması ile elde edilecek gelirler ve diğer gelirlerdir. Kurumun gelir fazlası bir sonraki yıl bütçesine aktarılmaktadır. Kurumun gelirleri, işlemleri ve gayrimenkulleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Marka ve patent başvuruları için 02.07.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 8 sayılı tarifesinde belirtilen harç miktarları, Kurumun yapacağı hizmetler karşılığında alınacak ücretlerle birlikte Kurum tarafından tahsil edilmekte ve bu surette toplanan harçlar aylık olarak Hazine ve Maliye Bakanlığına aktarılmaktadır.

Yönetim Kurulu tarafından Kurumun vereceği hizmetler karşılığında alınacak ücret tarifeleri hazırlanıp, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının uygun görüşü üzerine uygulamaya konulmaktadır.

Kurumun yevmiye sayısı 10.099 olup toplam bütçe gideri 868.931.027 TL olarak gerçekleşmiştir.

Kurumun bütçe giderleri ve gerçekleşme tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	434.875.000	448.155.000	445.850.943	99,49
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	47.707.000	50.606.000	50.342.946	99,48
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	106.502.000	119.022.600	90.754.593	76,25
05	Cari Transferler	171.443.000	255.848.000	255.091.285	99,70
06	Sermaye Giderleri	88.400.000	88.400.000	26.891.260	30,41
Toplam		**848.927.000**	**962.031.600**	**868.931.027**	**90,32**

2024 yılında Kurum bütçesine toplamda 848.927.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde yapılan aktarma ve eklemelerle yıl sonunda 962.031.600 TL olan söz konusu ödeneğin 868.931.027 TL'si harcanmıştır. Kurum bütçe giderlerinin, yıl sonu ödeneğine göre harcama oranı %90,32' dir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	954.799.000	962.266.764	100,78
05	Diğer Gelirler	912.000	2.023.928	221,92
	Red ve İadeler (-)	-	813.570	-
Toplam		**955.711.000**	**963.477.122**	**100,81**

2024 yılı bütçe geliri tahmini, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri için 954.799.000 TL diğer gelirlerde ise 912.000 TL olmak üzere 955.711.000 TL'dir. Dönem sonu itibarıyla gerçekleşen gelir toplamı 963.477.122 TL' dir.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Net Faaliyet Geliri (TL)	Enflasyon Düzeltmesi (TL)	Dönem Faaliyet Sonucu (TL)
935.746.833,60	1.173.639.788,21	258.474.134,76	496.367.089,37

TÜRKPATENT 2024 yılında faaliyet geliri olarak 1.173.639.788,21 TL elde etmiş, faaliyet giderleri ise 935.746.833,60 TL olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılı 258.474.134,76 TL'lik enflasyon düzeltmesi yapılması sonrasında 496.367.089,37 TL dönem olumlu faaliyet sonucu ile tamamlanmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kamu idaresi muhasebe işlemlerini Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilke, standart ve usullere göre yürütmekte ve raporlamaktadır.

Kurumun mali işlemleri Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığınca yürütülmektedir. Mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi ve Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi kullanılmaktadır. Ayrıca Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğine uygun çerçeve hesap planı kullanılmaktadır. Kurumun on üç harcama birimi bulunmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet sonuçları tablosu,

- Özkaynak değişim tablosu,

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Türk Patent ve Marka Kurumu organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Kurumda "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi, hassas görevlere ilişkin prosedürler ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ve performans programı zamanında yayımlanmış olup, içerik açısından ilgili düzenlemelerle uyumludur. Kurum tarafından iç kontrol riskleri tam ve doğru şekilde belirlenmiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmış olup, bu kapsamda risklerin gerçekleşme ihtimali ve olası etkileri belirlenerek önem düzeyine göre sınıflandırılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından görev ve yetkilerin belirlenmesi amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yapılan yetki devirleri mevzuata uygun olarak yapılmış; bu kapsamda yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak oluşturulmuş ve işletilmiştir. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut olup içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Kurumun tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, her yıl değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. 2024 yılında iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışması yapılmıştır.

TÜRKPATENT iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. 2024 yılsonu itibarıyla bu kadroların 2'si doludur. İç denetçi sayısının kurum faaliyetleri açısından yeterli olduğu düşünülmektedir.

2024 yılında, İç Denetim Birimi Başkanlığının denetim planını hazırladığı, Başkanlık tarafından verilen inceleme görevlerinin ve danışmanlık faaliyetlerinin yerine getirdiği görülmüştür.

İç kontrol ve kurumsal risk yönetim sisteminin üst yönetim ve kurum personeli tarafından sahiplenildiği ve etkin olarak işletildiği değerlendirilmiştir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türk Patent ve Marka Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 61 — **TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU** — **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.270.274.649,75
10	**Hazır Değerler**	171.093.295,83
102	BANKA HESABI	1.460.314,15
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-1.003,31
105	DÖVİZ HESABI	24.703.933,59
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	144.930.051,40
12	**Faaliyet Alacakları**	469.036.486,41
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	469.036.486,41
13	**Kurum Alacakları**	607.834.455,60
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	607.834.455,60
14	**Diğer Alacaklar**	42.828,57
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	42.828,57
15	Stoklar	3.187.685,50
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.187.685,50
16	**Ön Ödemeler**	19.079.897,84
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	19.079.897,84
2	DURAN VARLIKLAR	1.825.351.967,90
22	**Faaliyet Alacakları**	134.725,57
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	134.725,57
24	**Mali Duran Varlıklar**	685.055.267,50
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	685.055.267,50
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.140.161.974,83
252	BİNALAR HESABI	1.666.313.356,44
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	4.045.730,37
254	TAŞITLAR HESABI	7.823.753,60
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	59.147.010,57
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-597.167.876,15
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	61.785.932,13
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-61.785.932,13
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	317.345,02

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	245.272.582,70
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.360.132,45
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	544.472,23
333	EMANETLER HESABI	1.815.660,22
34	**Alınan Avanslar**	83.286.449,73
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	74.299.654,70
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	8.986.795,03
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	159.626.000,52
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	157.543.171,80
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.918.666,96
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	164.161,76
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	58.315.891,61
43	**Diğer Borçlar**	147.030,30
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	147.030,30
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	58.168.861,31
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	58.168.861,31
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.792.038.143,34
50	**Net Değer**	710.906.823,31
500	NET DEĞER HESABI	710.906.823,31
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.413.367.803,34
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.413.367.803,34
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-828.603.572,68
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-828.603.572,68
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	496.367.089,37
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	496.367.089,37

299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-317.345,02

AKTİF TOPLAMI 3.095.626.617,65

PASİF TOPLAMI 3.095.626.617,65

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	7.132.565,69
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	7.132.565,69
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	6.492.134,49
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	6.492.134,49
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	103.989,41
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	103.989,41
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	1.358.749,68
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	100.928,88
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.459.678,56

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 61 **Adı : TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	935.746.833,60
630	01	Personel Giderleri	443.571.293,98
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	50.342.946,46
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	77.177.543,29
630	05	Cari Transferler	255.091.285,19
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	8.346.331,07
630	13	Amortisman Giderleri	67.504.338,42
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	3.901.182,38
630	15	Karşılık Giderleri	27.534.506,81
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.277.406,00
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **935.746.833,60**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.174.457.078,67
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.162.554.799,92
600	05	Diğer Gelirler	2.037.606,37
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	9.864.672,38

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.174.457.078,67**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	817.290,46
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	817.290,46

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **817.290,46**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.173.639.788,21**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **258.474.134,76**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **496.367.089,37**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**935.746.833,60**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.174.457.078,67**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.173.639.788,21**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**817.290,46**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**496.367.089,37**

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: TSE Ortaklıkları

Tablo 2: Yıllar İtibarıyla Personelin İstihdam Şekline Göre Sayısal Dağılımı

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 5: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

A.Ş. **:** Anonim Şirketi

EFT **:** Elektronik Fon Transferi

LPG **:** Likit Petrol Gazı

LTD. ŞTİ. : Limited Şirketi

SAMLAB : Samsun Akredite Uluslararası Metal Metroloji ve Kalibrasyon Laboratuvarları İşletmeciliği Anonim Şirketi

TSE **:** Türk Standardları Enstitüsü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bazı Hizmetlere Ait Ücretlerin Tahsil Edilememesi Sonucu Açılan İcra ve Dava Dosya Sayılarının Sürekli Artması

2. Verilen Hizmetlerin Karşılığı Olarak Müşteriler Tarafından Yapılan Ücret ve Avans Ödemelerinin Tamamında Kurumsal Tahsilat Sisteminin Kullanılmaması

3. Otomotiv Test Merkezi İçin Tahsis Edilen Taşınmazın Fuzuli Şagiller Tarafından İşgal Edilmesi

4. Bazı Hizmetlerin Belirlenen Sürelerde Yerine Getirilmemesi Nedeniyle İdari Para Cezası Ödenmesi

5. Gayrimaddi Hak Alımlarında Sermaye Giderleri Yerine Cari Giderler Tertibinden Ödeme Yapılması

6. Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türk Standardları Enstitüsü (TSE) 18.11.1960 tarihinde 132 sayılı Türk Standardları Enstitüsü Kuruluş Kanunu ile kurulmuş, kısa adı ve markası "TSE" olan, tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili kuruluşu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli bir kamu idaresidir.

Bakanlar Kurulunca 02.07.2018 tarihinde kararlaştırılan 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 96'ncı maddesi ile 132 sayılı Kanunun adı "Türk Standardları Enstitüsü ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" olarak değiştirilmiş ve çoğu maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

132 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerden sonra, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Otuzdokuzuncu bölümünde yer alan 549 ila 565'inci maddelerinde kurumun amacı, görevleri ve yapılanması yeniden düzenlenmiştir.

Söz konusu Kararname'nin "Amacı" başlıklı 549'uncu maddesinde:

"(1) Bu Bölümün amacı Türk Standardları Enstitüsünün kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."

"Kuruluş" başlıklı 550'nci maddesinde de:

"(1) Her türlü madde ve mamulleri ile usul ve hizmet standartlarını yapmak gayesiyle Türk Standardları Enstitüsü kurulmuştur.

(2) Enstitü, tüzelkişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen özel bütçeli bir Kamu Kurumu olup kısa adı ve markası TSE'dir. Bu marka çeşitli şekillerde gösterilir.Türk Standardları Enstitüsünün müsaadesi olmadan bu marka hiçbir şekil ve şart altında kullanılamaz.

(3) Yalnız Türk Standardları Enstitüsü tarafından kabul edilen standartlar Türk Standardı adını alır.

(4) Bu Standardlar ihtiyari olup; standardın ilgili olduğu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayı ile mecburi kılınabilir. Bir standardın mecburi kılınabilmesi için Türk Standardı olması şarttır. Mecburi kılınan standardlar Resmi Gazetede yayımlanır.

(5) Enstitü, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili kuruluşudur. Türk Standardları Enstitüsünün merkezi Ankara'dadır." hükümleri yer almıştır.

Kararname'nin "Görevleri" başlıklı 551'inci maddesinde TSE'nin görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

a) Her türlü standardı hazırlamak veya hazırlatmak,

b) Enstitü bünyesinde veya hariçte hazırlanan standartları tetkik etmek ve uygun bulduğu takdirde Türk Standardı olarak kabul etmek,

c) Kabul edilen standartları yayınlamak ve ihtiyari olarak uygulanmalarını teşvik etmek,

ç) Hususi ve resmi sektörün talebi üzerine standartları veya projelerini hazırlamak ve mütalaa vermek,

d) Standartlar konusunda her türlü ilmi ve teknik incelemelerle araştırmalarda bulunmak, yabancı memleketlerdeki benzeri çalışmaları takip etmek, yabancı standart kurumları ile münasebetler kurmak ve bunlarla işbirliğinde bulunmak,

e) Üniversiteler ve diğer ilmi, teknik kurum ve müesseselerle işbirliği sağlamak, standardizasyon konularında yayın yapmak, milli ve milletlerarası standartlardan arşivler meydana getirmek ve ilgililerin faydalanmalarına sunmak,

f) Standartlarla ilgili araştırma maksadıyla ve ihtiyari standartların tatbikatında kontrol için laboratuvarlar kurmak, muayene, analiz ve deneyleri, resmi veya hususi sektörün talep edeceği teknik çalışmaları yapmak ve rapor vermek,

g) Yurtta standart işlerini yerleştirmek ve geliştirmek için elemanlar yetiştirmek ve bu maksatla kurslar açmak ve seminerler tertiplemek,

ğ) Standartlara uygun ve kaliteli üretimi teşvik edecek her türlü çalışmaları yapmak ve bunlarla ilgili belgeleri tanzim etmek,

h) Metroloji ve kalibrasyon ile ilgili araştırma ve geliştirme çalışmaları yapmak ve gerekli laboratuvarları kurmak,

ı) Uygunluk değerlendirme alanlarında diğer faaliyetleri yürütmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

TSE'nin organları Genel Kurul, Teknik Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu ile İhtisas Kurullarından oluşmaktadır. En yüksek karar organı Genel Kuruldur. Teknik Kurul, Kurum tarafından hazırlanan standartları kabul eden teknik bir organdır. Yönetim Kurulu, Enstitünün yürütme organıdır. Denetleme Kurulu, Enstitünün hesapları ve bunlarla ilgili muameleleri yapan kuruldur. İhtisas Kurulları ise, Kurumun ilmi inceleme ve standartları hazırlama kurullarıdır.

Enstitüde, hiyerarşik olarak Başkan, Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ve Daire Başkanları/Merkez Başkanları, Grup Başkanları gibi birimler bulunmaktadır.

Kurumun merkezi Ankara olup 1 Genel Sekreter, 3 Genel Sekreter Yardımcılığı, 1 Rehberlik ve Denetim Kurulu Başkanlığı, 1 Birinci Hukuk Müşavirliği, 15 Merkez/Daire Başkanlığı, 14 Grup Başkanı, 10 Bölge Koordinatörlüğü bulunmaktadır.

Kamu İdaresinin Ortaklıkları

Ortaklık konusu, 132 sayılı Kanun'un Ek 2'nci maddesi ile düzenlenmiş olup TSE'nin 6 adet ortağı bulunmaktadır. Söz konusu madde, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kaldırılmış ve yerine getirilen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Şirket kurulması" başlıklı 565'inci maddesi;

"*Enstitü, standardizasyon görevleri dışında kalan ana faaliyetlerinin tamamı veya bir kısmını kuracağı, iştirak edeceği veya işbirliğinde bulunacağı yerli ve yabancı şirketler eliyle yürütebilir. Şirket kurulmasına veya iştirak edilmesine, Genel Kurulun kararı ve Bakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca karar verilir. Genel Kurul, gerektiğinde bu konudaki yetkisini Yönetim Kuruluna devredebilir."* şeklinde düzenlenmiştir.

Kurumun iştirakinin bulunduğu şirketler şunlardır:

- Uluslararası Uygunluk Değerlendirme Servisi A.Ş. (TSE Global)
- TSE- SOJUZTEST Metroloji ve Kalibrasyon LTD. ŞTİ.
- Özbek-Türk Test Merkezi
- TRTest Test ve Değerlendirme A.Ş.
- Samsun Akredite Uluslararası Metal Metroloji ve Kalibrasyon Laboratuvarı İşletmeciliği A.Ş (SAMLAB)
- Bilişim Vadisi Teknopark Yönetici A.Ş.

TSE'nin Azerbaycan, Suudi Arabistan, Kazakistan, Özbekistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olmak üzere toplam beş ülkede temsilciliği bulunmaktadır. TSE, dış temsilcilikleri aracılığıyla yurtdışında da faaliyetlerini sürdürmektedir. Kurumun ortak olduğu şirketlerle ilgili sermaye miktarları ve ortaklık payları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: TSE Ortaklıkları

Şirket Ünvanı	Şirketin Toplam Sermayesi	Ortaklık Pay (%)
Uluslararası Uygunluk Değerlendirme Servisi A.Ş. (TSE Global)	100.000.000,00 TL	100
TSE SOJUZTEST Metroloji ve Kalibrasyon LTD. ŞTİ.	360.000,00 TL	49
Özbek-Türk Test Merkezi	1.166.600,00 USD	49
TRTEST Test ve Değerlendirme A.Ş.	40.000.000,00 TL	15
Samsun Akredite Uluslararası Metal Metroloji ve Kalibrasyon Laboratuvarı İşletmeciliği A.Ş. (SAMLAB)	15.800.000,00 TL	85
Bilişim Vadisi Teknopark Yönetici A.Ş.	877.765.473,50 TL	0,26

İnsan Kaynakları

TSE, kalite altyapısının güçlendirilmesi, uluslararası ticaretin kolaylaştırılmasına yönelik standardizasyon ve uygunluk değerlendirme hizmetlerini merkez ve taşra teşkilatında 1252 kadrolu ve 1362 diğer (sürekli işçi, sözleşmeli bilişim personeli, sözleşmeli personel, inceleme elemanı,) personel olmak üzere toplam 2614 çalışan ile gerçekleştirmektedir.

Kurum personelinin istihdam türlerine göre dağılımı yıllar itibarıyla aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Yıllar İtibarıyla Personelin İstihdam Şekline Göre Sayısal Dağılımı

İstihdam Şekli	2020	2021	2022	2023	2024
Kadrolu Personel	1.532	1.451	1.398	1333	1252
Sürekli İşçi	461	446	433	424	405
Sözleşmeli Bilişim Personeli	14	12	13	14	11
Sözleşmeli Personel	3	2	0	0	0
İnceleme Elemanı	729	954	957	908	946
Toplam	**2.739**	**2.865**	**2.801**	**2.679**	**2.614**

Personelin yaş dağılımı incelendiğinde; çalışanların % 3'ünün 18-30, % 37'sinin 31-40, % 16'sının 41-45, % 14'ünün 46-50, % 15'inin 51-55, % 15'inin 56-65 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Kadrolu personelin yaklaşık % 0,08'i ilköğretim, % 0,8'i ortaokul, % 5,35'i lise ve dengi, % 9,82'si ön lisans, % 83,95'i lisans ve lisansüstü seviyesi öğrenim görmüşlerdir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Personel" başlıklı 561'inci maddesi ile istihdam şekilleri belirlenmiş, "Uzman ve Denetçi İstihdamı" başlıklı 562'nci maddesinde de, Enstitüde 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre TSE Uzmanı, TSE Uzman Yardımcısı, Denetçi ve Denetçi Yardımcısı istihdam edileceği hükme bağlanmıştır.

1.3. Mali Yapı

TSE'nin gelirleri 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 563'üncü maddesinde;

- TSE'nin yapacağı hizmetler karşılığı olarak gerçek ve tüzel kişilerden Yönetim Kurulunca uygun görülecek miktarda veya tarifelerine göre alınacak ücretler,
- Yayın ve TSE markasından sağlanacak gelirler,
- Her türlü yardım, bağış ve sair gelirler olarak sayılmıştır.

TSE'de, gelir ve gider bütçelerinin hazırlanması ve uygulanması, gelirlerin tahakkuk ve tahsilinin yapılması, tüm istihkakların tahakkuku ve ödenmesi, kanuni beyannamelerin sürelerinde ilgili yerlere verilmesi, aylık ve yılsonu kesin mizanlarının düzenlenerek mali rapor hazırlanması, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir.

İdarenin bütçe verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	1.994.402.000	2.743.401.983	2.358.507.987	85,97
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	334.587.000	458.583.797	448.840.333	97,88
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	328.934.000	611.025.965	560.061.915	91,66
05	Cari Transferler	55.542.000	217.424.074	213.499.597	98,20
06	Sermaye Giderleri	500.000.000	948.000.000	898.577.705	94,79
08	Borç Verme	0	257.147	257.147	100,00
Toplam		3.213.465.000	4.978.692.966	4.479.744.686	89,98

2024 yılında öngörülen başlangıç ödeneği 3.213.465.000 TL olup yıl içinde eklenen 1.765.227.966 TL ödenek ile toplam ödenek 4.978.692.966 TL olmuştur. Başlangıç ödeneklerinde en büyük payı %62,06 oranıyla personel giderleri ödenek kalemi oluşturmaktadır. Dönem sonu itibarıyla yıl sonu ödenek toplamının %89,98'i kullanılmıştır.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.136.612.000	5.384.261.246	171,65
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	371.555.000	-
05	Diğer Gelirler	42.299.000	85.784.721	202,81
Toplam		3.178.911.000	5.841.600.967	183,76

2024 mali yılı bütçe gelirleri tahmini 3.178.911.000 TL olup gerçekleşen gelir ise 5.841.600.967 TL olmuştur. Planlanan gelir bütçesinin 3.136.612.000 TL'si; uygunluk belgesi ve kalite uygunluk belgesi, sistem belgelendirmesi, hizmet yeterlilik belgesi, ithalat belgesi hizmetleri, laboratuvar deney ücretleri, kurs, toplantı, seminer, eğitim faaliyetleri, araç proje tasdiki ve teknik hizmet ücretleri, şartname, form, kitap ve Türk standardı ve yabancı standart satış hizmetleri ve diğer hizmet gelirleri olup oransal olarak gelirlerin %99,66'sını oluşturmaktadır. Planlanan bütçe gelirleri arasında alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler kalemi bulunmamakta, ancak Ankara Temelli yerleşkesinde inşaatı devam eden TSE Ankara

Kalite Kampüsü Projesinde kullanılmak üzere bu kalemden 371.555.000 TL hazine yardımı alınmıştır. Planlanan gelir bütçesinin 42.299.000 TL'si diğer gelirlerden (mevduat faizleri, aidat gelirleri, kişilerden alacaklar ve diğer çeşitli gelirler) oluşmaktadır. Yıl sonu itibarıyla planlanan bütçe gelirlerinin gerçekleşme oranı %183,76'dır.

Tablo 5: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Tablosu Faaliyet Giderleri	Net Faaliyet Gelirleri	Enflasyon Düzeltmesi	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
4.157.504.810,87	6.487.369.886,03	1.189.105.035,77	3.518.970.110,93

Faaliyet sonuçları tablosuna göre TSE'nin 2024 yılı faaliyet giderleri 4.157.504.810,87 TL, net faaliyet gelirleri 6.487.369.886,03 TL'dir. Enflasyon düzeltmesi ise 1.189.105.035,77 TL olup bunun neticesinde 3.518.970.110,93 TL olumlu faaliyet sonucu gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

TSE'nin mali işlemleri Genel Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilke, standart ve usullere göre yürütülmekte ve raporlanmaktadır.

Özel bütçeli kamu idaresi olan TSE, 01.01.2015 tarihinden itibaren yürürlükte olan ve Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmış 41 Sıra No'lu "Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Detaylı Hesap Planları"ndaki hesapları kullanmakta olup, Muhasebat Genel Müdürlüğü ile birlikte oluşturulan detaylı bir hesap planı bulunmaktadır. Mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi ve Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi kullanılmaktadır.

Kurumsal kodu 40.22 olan kamu idaresinin muhasebe işlemlerini yürüten bir muhasebe birimi bulunmakta olup kodu 6818'dir. Kurumun merkez ve taşra olmak üzere toplam 27 harcama birimi bulunmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim; bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Özkaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ve idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Ancak performans değerlendirmesi hususunda eksiklikler mevcuttur. TSE İç Kontrol Uyum Eylem Planı kapsamında, faaliyetlerin yürütülmesi ile ilgili hassas görevlerin belirlenmesi ve buna ilişkin prosedürlerin oluşturulması amacıyla Rehber hazırlamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayınlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdarede iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar (akreditasyon faaliyetleri kapsamında risk değerlendirmeleri-potansiyel çıkar çatışmaları analizleri) yapılmış olmakla beraber diğer birimler ve faaliyetler için riskler belirlenmemiştir. Akreditasyon çalışmaları kapsamında yapılan çalışmalar hariç iç kontrol risklerinin değerlendirilmesi yapılmadığından yapılan çalışmalar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Ancak uygulama açısından bazı eksiklikler bulunmaktadır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu'na raporlanmaktadır. İdarede 8 adet İç Denetçi kadrosu bulunmaktadır. Ancak dolu kadro sayısı 2'dir. Kurumda iç denetim birimi kurulmamıştır; İç Denetçiler, Rehberlik ve Denetim Kurulu Başkanlığı bünyesinde çalışmaktadır. İç Denetçilerin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türk Standartları Enstitüsü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bazı Hizmetlere Ait Ücretlerin Tahsil Edilememesi Sonucu Açılan İcra ve Dava Dosya Sayılarının Sürekli Artması

TSE tarafından verilen bazı hizmetlere ait ücretlerin tahsilatında aksaklıklar yaşandığı, zamanında tahsil edilemeyen bu alacakların takibine ilişkin dava ve icra dosyalarının sürekli arttığı ve takip ve tahsil işlemleri için yüksek tutarlarda giderlere katlanılmak zorunda kalındığı tespit edilmiştir.

TSE 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 550'nci maddesine göre tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen özel bütçeli bir kamu kurumudur. Kararnamenin Enstitünün gelirlerini düzenleyen 563'üncü maddesi kapsamında gerçek ve tüzel kişilere ücret karşılığında verilen hizmetlerden alınan ücretler, kurumun gelirlerinin önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

TSE'nin gerçek ve tüzel kişilere verdiği hizmetlerin ücret tarifesi, ilgili birimlerin önerisi üzerine Yönetim Kurulu tarafından belirlenmekte; bu tarifeye göre verilen bazı hizmetlerin (deney vb.) ücreti peşin olarak, hizmet gerçekleştirilmeden önce, bazı hizmetlerin ücreti (TSE belge ücreti, hizmet yeterlilik belge ücreti, asansör muayene ücreti vb.) ise hizmet yapıldıktan sonra tahsil edilmektedir. Ancak, gerçekleştirildikten sonra ücreti tahsil edilen hizmetlerden bazılarının ücretinin süresinde tahsil edilemediği ve icra ve dava konusu olan alacakların sayısının giderek arttığı görülmektedir.

TSE özel hukuk hükümlerine tabi bir kamu kurumu olduğundan, hizmetlerinden doğan alacaklar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun kapsamında kamu alacağı niteliğinde değildir. Bu nedenle ilgili alacaklar hakkında 2004 sayılı İcra İflas Kanunu kapsamında genel haciz yolu ile icra takibi yapılmaktadır. Alacakların tahsili için açılan icra dosyalarının büyük kısmı yapılan tahsilat neticesinde kapanmaktadır. Ancak 2024 yılı sonu itibarıyla 12.519 adet icra dosyası açık bulunmaktadır.

Kurumda icra dosyalarının takibi için bir birim oluşturulmuş olmakla birlikte, dosya sayısının kurum avukatlarının kapasitesinin çok üzerinde olması nedeniyle kurum dışından çok sayıda avukatla sözleşme yapılmak zorunda kalınmıştır.

Kurumun verdiği hizmetlerin ücretlerinin tamamının peşin tahsil edilememesi, alacakların takibi için önemli bir mesai ve çaba harcanmasını; ayrıca icra masrafı, avukat vekalet ücreti, dava gideri gibi maliyetlerin kurum bütçesine önemli bir ilave yük getirmesini kaçınılmaz kılmıştır. Ayrıca yapılan incelemelerde açık olan icra dosyalarından bazılarında alacağın tahsilinin imkânsız hale gelmiş olduğu, buna rağmen icra dosyalarının yenilenmesi için masraf yapılmaya devam edildiği görülmüştür.

Kendi öz gelirleri ile bütçesinin tamamını oluşturan TSE'nin kapasitesini ve kaynaklarını verimli ve etkin kullanmasını sınırlandıran bu durum, kamu hizmetlerinin fiyatlandırılmasında uyulması gereken temel ilkelere ve buna ilişkin düzenlemelere de aykırılık teşkil etmektedir.

Kamu İdaresi tarafından açık halde bulunan icra dosyalarının Ulusal Yargı Ağı Projesi üzerinden de incelemelerinin devam ettiği, borçlu firmaların yarısına yakının iflas veya ticaret sicilinden terkin durumda olduğu ya da firmaya ait hiç bir mal varlığının bulunmadığı; bu nedenle takip konusu alacakların tahsil kabiliyetinin olmadığı ifade edilmiştir. Ancak bu durumda, tahsil imkânı bulunmayan dosyalara yenileme masrafı yapılmaması için ödemeden aciz belgesi alınması işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Cevapta ayrıca 2025 yılı içerisinde, icra takibine başlanmadan önce firmalara gönderilen ihbarnamelere ilişkin tebligatların da elektronik sistem üzerinden gönderilmesi planlanlandığı ve bu kapsamda firmalar takip sürecine düşmeden kendileri ile iletişime geçilerek icra aşamasından önce tahsilatların sağlanmasının hedeflendiği de ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, ücreti mukabili sunulan hizmet bedellerinin peşin tahsil edilmesini sağlayacak, peşin tahsilinin mümkün ya da uygun olmadığı durumlar için de hizmet bedellerinin belirlenmiş süre içinde tahsilini güvence altına alacak sistem ya da mekanizmaların oluşturularak, hukuken tahsili imkânsız hale gelen alacakların takibinden vazgeçilmesi ve mevcut birikmiş alacakların takip ve tahsiline ilişkin süreçlerin de hızlı ve etkili şekilde işletilmesini sağlayacak tedbirlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 2: Verilen Hizmetlerin Karşılığı Olarak Müşteriler Tarafından Yapılan Ücret ve Avans Ödemelerinin Tamamında Kurumsal Tahsilat Sisteminin Kullanılmaması

Hizmet bedellerine ilişkin olarak müşteriler tarafından yapılan ücret ve avans ödemelerinin bir kısmında kurumsal tahsilat sistemi yerine bankadan elektronik fon transferi (EFT) ve havale yönteminin kullanılması nedeniyle kurumun banka hesaplarına çok sayıda hatalı ücret ve avans ödemesi yapıldığı ve buna ilişkin çok sayıda iade işlemi yapılmak zorunda kalındığı tespit edilmiştir.

TSE 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 550'nci maddesine göre tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen özel bütçeli bir kamu kurumudur. Kararname'nin Enstitünün gelirlerini düzenleyen 563'üncü maddesi kapsamında gerçek ve tüzel kişilere ücret karşılığında verilen hizmetlerden alınan ücretler, kurumun gelirlerinin önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

TSE'nin gerçek ve tüzel kişilere verdiği hizmetlerin ücret tarifesi ilgili birimlerin önerisi üzerine Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir. Sunulan hizmetlerden yararlanmak isteyen müşteriler başvuru yaptıktan sonra hizmetin türüne göre varsa avans ödemesi yapmakta, hizmet tamamlandıktan sonra fatura bedelinin kalan kısmını ödemekte veya avans ödemesi istenmiyorsa doğrudan hizmetin fatura bedelini ödemektedir.

TSE sunmuş olduğu hizmetlerin karşılığında ücret ve avans tahsilatı yaparken iki yöntem kullanmaktadır:

1-Kurumsal tahsilat sistemi: Fatura bedelleri ve avans tahsil edilirken müşterilerin yapacakları ödemeleri otomatik hale getiren sistemdir. Müşteri ödeme yaparken fatura numarasını veya sipariş numarasını girdiğinde ödeme tutarı ve müşteri bilgisi otomatik olarak çıkmaktadır. Bu sistemde ödemeler müşteri cari hesaplarına banka sistemi üzerinden otomatik olarak kaydedildiği için personele ihtiyaç kalmamaktadır ve personel hatası ortadan kalkmaktadır.

2-Bankadan EFT/havale: Ödeme tutarı ve müşteri bilgisi manuel olarak girilerek kurumun banka hesabına ödeme yapılmaktadır. Yapılan ödemeler müşterilerin cari hesaplarına personel tarafından manuel olarak kaydedilmektedir. Bu yöntemde müşteriler tarafından hatalı veya mükerrer ödeme yapılabilmektedir. Ayrıca personel işlem hatasından dolayı ödemenin yanlış müşterinin cari hesabına kaydedilmesi, ödemelerin açıklama kısmında müşteri

(firma/kişi) bilgisi olmadığı için cari hesap aktarımının yapılamaması gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Yapılan incelemelerde müşteriler tarafından avans ve ücret ödemelerinin bir kısmının bankadan EFT ve havale yöntemiyle yapıldığı görülmüştür. Bu yöntemin kullanılması nedeniyle başvuru sahiplerince kurumun banka hesaplarına avans veya fatura bedelinin sehven fazla yatırıldığı, başvuruda bulunmadan avans yatırıldığı, mükerrer ödeme yapıldığı pek çok örnekle karşılaşılmıştır. Dolayısıyla da söz konusu hatalı ödemelerden kaynaklı olarak müşterilere çok fazla sayıda iade işlemi yapılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından EFT ve havale sisteminin risklerini ortadan kaldırmak amacıyla kurumsal tahsilat sistemine tam geçişi sağlamak için kurumsal tahsilat projesinin başlatıldığı ifade edilmiştir. Cevapta ayrıca kurumsal tahsilat sistemi ile ilgili olarak EFT ve havale üzerinden tahsilatın sonlandırılarak faturaların tamamen kurumsal tahsilat sistemi üzerinden tahsiline 30.06.2025 tarihinde başlanmasının planlandığı ve avans ödemelerinin faturalar ile eşleştirilmesi konusunda çalışmalar yapıldığı da belirtilmiştir.

Sonuç olarak, kurumsal tahsilat sisteminin tüm hizmet ve avansların tahsilat işlemlerini kapsayacak şekilde uygulamaya geçirilmesinin alacakların takip ve tahsilindeki aksamaları önleyeceği ve kontrol riskini düşük düzeye indireceği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Otomotiv Test Merkezi İçin Tahsis Edilen Taşınmazın Fuzuli Şagiller Tarafından İşgal Edilmesi

TSE tarafından yapılması planlanan Yenişehir Otomotiv Test Merkezi projesinin yapılamadığı, bu amaçla tahsis edilen taşınmazın fuzuli şagiller tarafından işgal edildiği ve işgal üzerine ecrimisil alınarak bu uygulamaya süreklilik kazandırıldığı tespit edilmiştir.

Yenişehir TSE Otomotiv Test Merkezi yapımı için seçilen arazinin sınırları Bakanlar Kurulunun 24.11.2014 tarih ve 2014/7040 sayılı Acele Kamulaştırma Kararı ile belirlenmiştir. Böylece Bursa İli Yenişehir İlçesi sınırları içinde yer alan, 3.236.695,76 m^2'si Hazine, 1.121.903,43 m^2'si ise TSE mülkiyetinde olan 4.358.599,19 m^2 yüzölçümlü taşınmaz üzerinde Otomotiv Test Merkezi (Kara Araçları Test Merkezi) projesi ile ilgili olarak gerekli işlemler tamamlanmıştır. Ancak, aradan 10 yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen proje ile ilgili olarak herhangi bir gelişme olmamış, bu amaçla tahsis edilen taşınmaz (arazi) boş kalmıştır. Fiilen boş kalan taşınmazın fuzuli şagiller tarafından işgal edilerek tarımsal faaliyette bulunulduğu tespit edilmiştir.

Yapılan incelemede, fuzuli şagillerin tespiti ve ecrimisil tahsilatı için Yenişehir Kaymakamlığı Milli Emlak Şefliği ile yazışmalar yapıldığı, Hazine adına ecrimisil tahakkuk ettirildiği tespit edilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75'inci maddesinde, Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malların, gerçek ve tüzel kişiler tarafından işgali üzerine, fuzuli şagilden tespit ve takdir edilecek ecrimisil bedelinin isteneceği, ecrimisil talep edilebilmesi için Hazinenin işgalden dolayı bir zarara uğramış olmasının gerekmediği ve fuzuli şagilin kusurunun aranmadığı, işgal edilen taşınmaz malın idarenin talebi üzerine bulunduğu yer mülki amiri tarafından tahliye ettirilerek idareye teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, ecrimisil bir taşınmaz yönetim biçimi olmayıp, idare tarafından taşınmazın üzerine bulunduğu yer mülki amiri tarafından tahliye ettirilmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Kamu idaresinin mülkiyet veya kullanımında bulunan taşınmazlara yönelik olarak ecrimisil alınarak işgalin devam etmesi ve taşınmazın tahliyesine yönelik hükümlerin uygulanmaması mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Otomotiv Test Merkezi için Hazine arazisi, her türlü hukuki ve maddi sorunların Enstitü tarafından çözülmesi kaydıyla tahsis edilmiştir. Hazine arazisi üzerinde 213.577 m^2'lik kısmı için Hazine ve Maliye Bakanlığı ile özel bir Şirket arasında 30 yıl süreli irtifak hakkı sözleşmesi bulunmaktadır. İlgili şirket, irtifak/üst hakkı kamulaştırma kararına karşı dava açmış olup tahsis gereği davada TSE davalı olarak yer almaktadır.

Bulgu konusu husus 2023 yılı denetim raporunda da yer almış, bu konuda 2024 yılında bir gelişme olmamıştır.

Kamu İdaresi tarafından taşınmaz tahliye sürecinin işletilmesi için öncelikle müşterek tapudaki Hazine ile olan ortaklığın giderilmesi için ifraz ve akabinde tevhid işlemlerinin ifası suretiyle bu ortaklığın giderilerek Enstitüye ait kısmın belirlenmesi gerekmekte olduğu ifade edilmiş olup söz konusu ifraz ve tevhid işlemlerinin devam etmekte olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak Otomotiv Test Merkezinin yapımının gerçekleşmemesi, bu merkez için ayrılan arazinin işgal altında olması ve idarenin aleyhine yüksek miktarda irtifak hakkı davasına konu olması nedeniyle kamulaştırma kararının gözden geçirilmesi, ecrimisilin yönetim biçimine dönüştürülmemesi ve taşınmazın tahliyesi için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Bazı Hizmetlerin Belirlenen Sürelerde Yerine Getirilmemesi Nedeniyle İdari Para Cezası Ödenmesi

TSE'nin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından;

a) Servis olarak yetkilendirildiği akaryakıt ve LPG istasyonlarına ait ölçü aletlerinin muayene hizmetlerini yerine getirirken,

b) A Tipi Muayene Kuruluşu olarak yetkilendirildiği asansör muayene hizmetlerini yerine getirirken,

bazı illerde muayenelerin yapılması sürelerinde gecikmeler yaşandığı tespit edilmiştir.

a) 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu'na göre ölçü aletlerinin muayene, tamir ve ayarları Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yetkilendirilen servisler tarafından yapılmakta olup, bu kapsamda 11.10.2019 tarihli ve 30915 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Su Dışındaki Sıvılar İçin Ölçme Sistemleri İle Bazı Ölçü Ve Tartı Aletlerinin Muayene Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin (j) bendinde, Yönetmelik'te geçen "Servis" kavramının; "Ölçü aletlerinin muayenesi ile ilgili işlemleri gerçekleştirmek üzere Bakanlık tarafından yetkilendirilen Türk Standartları Enstitüsünü (TSE)" ifade ettiği belirtilerek Türk Standartları Enstitüsü, su dışındaki sıvılar için ölçme sistemleri ile bazı ölçü ve tartı aletlerinin muayenesi için servis olarak yetkilendirilmiştir.

3516 sayılı Ölçüler ve Ayarlar Kanunu'nun 15'inci maddesinin (h) bendi ile ölçü aletlerinin muayenelerini veya tamir ve ayarlarını yapmak için Bakanlık tarafından yetkilendirilen servislerin yetki kapsamındaki hizmetlerde ilgili kanun ve yönetmeliklere aykırı faaliyette bulunmaları halinde idari para cezası verileceği düzenlenmiştir.

b) Türk Akreditasyon Kurumu tarafından akreditasyon alan TSE, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 04.05.2018 tarih ve 30411 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Asansör Periyodik Kontrol Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinin (c) bendinde tanımlanan A tipi muayene kuruluşu olarak yetkilendirilmiştir. Bu yetkiye istinaden de belediyeler ve belediye sınırları dışında kalan alanlardaki yapılar için il özel idareleri ile protokoller imzalanmıştır.

Asansör Periyodik Kontrol Yönetmeliği'nde ilgili idare ile protokol düzenleme, bünyesinde muayene personeli buundurma, periyodik kontrol yapma, periyodik kontrol sonuçlarının değerlendirilmesi ve bunların sonuçlarının girileceği Bakanlık ile entegre bir veri tabanı oluşturma yetkilendirilen A tipi muayene kuruluşunun yükümlülükleri arasında düzenlenmiştir. Ayrıca Yönetmeliğin "İdari Tedbirler" başlıklı 17'nci maddesinin ilk fıkrasında

ise bu Yönetmeliğe aykırı hareket ettiği belirlenen A tipi muayene kuruluşuna Bakanlık tarafından gerekli idari tedbir veya tedbirlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemelerde bazı İl Koordinatörlüklerinde gerek akaryakıt ve LPG istasyonlarına ait ölçü aletleri, gerekse asansör muayene hizmetleri yerine getirilirken, personel yetersizliğinden kaynaklanan nedenlerle sürelere uyulamamış olup anılan mevzuat hükümlerine istinaden Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İl Müdürlükleri tarafından idari para cezası uygulandığı görülmüştür.

TSE hizmet ve görevlerini merkez ve taşra teşkilatında 1252 kadrolu ve 1362 diğer (sürekli işçi, sözleşmeli bilişim personeli, inceleme elemanı, heyet üyesi) personel olmak üzere toplam 2614 çalışan ile gerçekleştirmektedir. Kurum, incelemeler esnasında çalışan sayısının, hizmet ve görevlerin yerine getirilmesinde yetersiz kaldığını ve personel sayısının yetersizliği nedeniyle bazı hizmetlerin yerine getirilmesinde gecikmeler yaşandığını ifade etmiştir..

Kamu İdaresi tarafından TSE'nin yürüttüğü ürün, hizmet, personel ve sistem belgelendirme hizmetleri, metroloji ve kalibrasyon hizmetleri ile uygunluk değerlendirme hizmetlerinin yalnızca TSE tarafından verilen tekel niteliğinde hizmetler olmayıp özel sektörle serbest piyasa koşullarında rekabete açık durumda icra edilen hizmetler olduğu ve kamu hukuku süreçlerinden dolayı bu alanlarda çalışan personel istihdamında sınırlamalar ve kısıtlamalar olduğu ifade edilmiştir. İşlerin çok olduğu durumlarda imkanların zorlandığı ve aksamalar olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak sözü edilen muayene hizmetlerinde idari para cezası kesilmemesi için hizmetlerin süresi içerisinde yapılmasını sağlayacak sayıda personel istihdam edilmesine yönelik önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Gayrimaddi Hak Alımlarında Sermaye Giderleri Yerine Cari Giderler Tertibinden Ödeme Yapılması

İdare tarafından gayrimaddi hak alımlarında 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu eki (E) Cetvelinde belirlenmiş olan tutarı aştığı halde, 06- Sermaye Giderleri tertibi yerine 03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibinden ödeme yapıldığı tespit edilmiştir

31.12.2023 tarihli ve 32416 sayılı Mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu eki (E) Cetvelinin 25'inci maddesinde;

"Aşağıda yer alan her bir alım için ihtiyacın nereden ve hangi usulle temin edileceğine bakılmaksızın vergiler dahil olmak üzere;

a) Menkul mal alımlarında 95.000 Türk Lirasını,

b) Gayrimaddi hak alımlarında 75.000 Türk Lirasını,

c) Menkul malların bakım ve onarımlarında 95.000 Türk Lirasını,

d) Gayrimenkullerin bakım ve onarımlarında 207.000 Türk Lirasını,

aşan tutarlar "(03) Mal ve Hizmet Alım Giderleri" tertiplerinden ödenemez. "(06) Sermaye Giderlerine" ilişkin olarak yukarıdaki limitlerin uygulanmasında toplam proje ödeneği esas alınır…" hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen hükümden anlaşılacağı üzere, menkul mal alımları ile bunların bakım ve onarımlarına, gayrimaddi hak alımlarına ve gayrimenkullerin bakım ve onarımlarına ilişkin gerçekleştirilecek mal ve hizmet alımlarında yukarıda belirtilen limitleri aşan harcamaların 03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertibinden karşılanmaması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Kurumun 2024 yılı gayrimaddi hak alımlarında yukarıda bahsedilen parasal sınırlar dikkate alınmadan hatalı tertiplerden ödeme yapıldığı görülmüştür. Söz konusu durum, Kurumun bütçe uygulama tablosu ile bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosunun hatalı sonuç vermesine yol açmaktadır.

Kamu İdaresi tarafından Bütçe Kanunu E Cetvelinde belirlenmiş olan limitlere dikkat edileceği ve söz konusu bulgu ile ilgili olarak Enstitü bünyesinde genelge yayınlanarak tüm harcama birimlerine gerekli uyarı yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, parasal sınırları aşan gayrimaddi hak alımlarında ödemelerin 03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri tertipleri yerine 06- Sermaye Giderleri tertiplerinden gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Kurumun tapuda kayıtlı taşınmazlarından, tapu kaydı ile mevcut kullanım şekli farklılık gösterenler olmasına rağmen bunların cins tashih işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde cins tashihi, binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak tanımlanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde; kamu idarelerince; mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kaydının birbirine uygun olmaması durumunda, taşınmazlar mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınacağı ve kamu idareleri tarafından taşınmazların cins tashihinin yapılması için gerekli işlemlerin yapılacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede, idarenin tapuda kayıtlı taşınmazlarından 22 tanesinin mevcut kullanım şekli ile tapuda yer alan bilgilerinin farklı olduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından tapuda kayıtlı taşınmazların kullanım şekilleri ile tapu bilgilerinin uyumlu hale getirilmesi amacıyla, -taşınmazların farklı illerde olması hasebiyle- Emlak İnşaat Müdürlüğünce belirli bir plan oluşturularak cins tashihi işlemlerine başlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, tapuda kayıtlı olan taşınmazların kullanım şekilleri ile tapu bilgilerinin uyumlu hale getirilmesi amacıyla cins tashihlerinin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Verilen Hizmetlerin Karşılığı Olarak Müşteriler Tarafından Yapılan Ücret ve Avans Ödemelerinin Tamamında Kurumsal Tahsilat Sisteminin Kullanılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.
Bazı Hizmetlerin Belirlenen Sürelerde Yerine Getirilmemesi Nedeniyle İdari Para Cezası Ödenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.
Otomotiv Test Merkezi İçin Tahsis Edilen Taşınmazın Fuzuli Şagiller Tarafından İşgal Edilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.
Bazı Hizmetlere Ait Ücretlerin Tahsil Edilememesi Sonucu Açılan İcra ve Dava Dosya Sayılarının Sürekli Artması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus düzeltilmediğinden 2024 yılında tekrar bulgu yazıldı.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 60 | TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.498.291.219,96
10	**Hazır Değerler**	434.689.200,70
102	BANKA HESABI	4.968.459,49
105	DÖVİZ HESABI	376.372.606,57
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	53.348.134,64
12	**Faaliyet Alacakları**	1.095.270.223,22
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	977.886.550,23
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	116.467.701,49
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	911.679,69
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.291,81
13	**Kurum Alacakları**	1.883.856.769,97
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.883.856.769,97
14	**Diğer Alacaklar**	3.765.912,35
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.765.912,35
15	Stoklar	37.005.828,52
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	37.005.828,52
16	**Ön Ödemeler**	42.936.374,13
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	42.936.374,13
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	749.617,27
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	749.617,27
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	17.293,80
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	17.293,80
2	DURAN VARLIKLAR	5.531.606.040,13
22	**Faaliyet Alacakları**	25.430.389,60
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	25.430.389,60
24	**Mali Duran Varlıklar**	142.067.264,77
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	142.067.264,77
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.363.891.860,95
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	931.078.091,19
252	BİNALAR HESABI	1.516.954.443,69
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	509.724.243,82
254	TAŞITLAR HESABI	126.765.055,18
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	111.341.528,59
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	-1.343.326.661,06

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	701.467.859,18
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	9.464.709,37
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.176.780,09
333	EMANETLER HESABI	7.287.929,28
34	**Alınan Avanslar**	414.742.888,58
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	414.742.888,58
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	276.517.218,50
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	118.671.484,68
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	141.487.188,77
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	16.358.545,05
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	432.842,65
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	432.842,65
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	310.200,08
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	310.200,08
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.339.038,09
43	**Diğer Borçlar**	9.019,77
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	9.019,77
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	5.330.018,32
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.330.018,32
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	8.323.090.362,82
50	**Net Değer**	634.179.357,23
500	NET DEĞER HESABI	634.179.357,23
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	8.907.316.707,32
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	8.907.316.707,32
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.737.375.812,66
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.737.375.812,66
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	3.518.970.110,93
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	6.678.045.646,09
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-3.159.075.535,16

	KARŞILIĞI HESABI (-)	
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.510.560.548,32
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	794.611,22
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	53.640.763,28
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-53.640.763,28
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	216.524,81
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	216.524,81
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.926.081,79
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.926.081,79

AKTİF TOPLAMI 9.029.897.260,09

PASİF TOPLAMI 9.029.897.260,09

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	52.130.853,21
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	52.130.853,21
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.452.571,06
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	1.452.571,06
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	681.400,00
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	681.400,00
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	822.735,40
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	0,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	822.735,40

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 60 **Adı : TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	4.157.504.810,87
630	01	Personel Giderleri	2.357.080.129,68
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	448.840.333,11
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	488.305.798,34
630	05	Cari Transferler	213.487.786,54
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	16.546.080,07
630	13	Amortisman Giderleri	556.911.406,81
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	33.230.219,07
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	36.974.345,57
630	99	Diğer Giderler	6.128.711,68

GİDERLER TOPLAMI (A) **4.157.504.810,87**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	6.533.973.610,94
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.890.692.803,71
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	357.000,00
600	05	Diğer Gelirler	568.170.166,58
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	74.753.640,65

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.533.973.610,94**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	46.603.724,91
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	46.603.724,91

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **46.603.724,91**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.487.369.886,03**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.189.105.035,77**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **3.518.970.110,93**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**4.157.504.810,87**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.533.973.610,94**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.487.369.886,03**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**46.603.724,91**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**3.518.970.110,93**

TÜRK TARİH KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kamu İdaresi Personel Yapısı ve Sayısı

Tablo 2: 2024 Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gider Gerçekleşmeleri

Tablo 3: 2024 Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

TTK : Türk Tarih Kurumu

RG : Resmî Gazete

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türk Tarih Kurumu Başkanlığı (TTK), 28.04.1930 tarihinde, “Türk Tarihi Tedkik Heyeti” olarak teşkil edilmiş, 15.04.1931 tarihinde “Türk Tarihi Tedkik Cemiyeti” adı ile yeniden teşkilatlanmış ve Kurumun adı 1935 yılında “Türk Tarihi Araştırma Kurumu”, daha sonra ise “Türk Tarih Kurumu” olarak değiştirilmiştir.

Kurum, Bakanlar Kurulunun 21.10.1940 tarihli ve 2/14556 sayılı Kararnamesiyle “Kamu Yararına Çalışan Dernekler” arasına alınmıştır. 07.11.1982 tarihinde kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 134'üncü maddesi ile Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip “Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu” kurulmuştur. 11.8.1983 tarihli ve 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu ile Türk Tarih Kurumu; Türk Dil Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi ve Atatürk Kültür Merkezi ile birlikte kamu tüzel kişiliğine sahip dört kurumdan biri olarak tanımlanmıştır.

11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 11'inci maddesine göre, Türk Tarih Kurumu Başkanlığı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumuna bağlı, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine sahip, görev alanında bilimsel hizmet ve faaliyette bulunan bir kurum olup, bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve Bilim Kurulundan oluşur. Başkanlığın merkezi Ankara'dadır.

Kurumun faaliyetlerini yönlendiren birincil ve ikincil mevzuat şöyledir:

Birincil Mevzuat

- 18.10.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,
- 11.08.1983 tarihli ve 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu,
- Bakanlıkların kuruluş ve görev esaslarını düzenleyen 27.09.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanun,
- 11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,

- 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi,

İkincil Mevzuat

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bilim Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik (RG: 31.07.2012, Sayı: 28370),
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Eğitim ve Araştırma Bursları Yönetmeliği (RG: 14.02.2014, Sayı: 28913),
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Bağlı Kuruluşları Telif Hakkı, Yayın ve Satış Yönetmeliği (RG: 10.04.1985, Sayı: 18721),
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği,
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Bünyesinde Yer Alan Kurumların Eser, Mal ve Hizmet Satış İşlemlerinde Uygulanacak Usul ve Esaslar,
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin Esaslar.

664 sayılı KHK'nın 11'inci maddesinde Kurumun temel görevleri;

- Türk tarihi ve Türkiye tarihini tüm yönleriyle hakikatlere uygun biçimde ortaya koyacak çalışmalar yapmak, tarihimizle ilgili karalama ve çarpıtmalara karşı ulusal ve uluslararası kamuoyunu aydınlatmak,
- Türk tarihi ve Türkiye tarihinin kaynak eserlerini tespit etmek, incelemek ve yayına hazırlamak, bu alanda yurtiçi ve yurtdışındaki araştırmaları takip etmek,
- Bütünleşik Bilgi Sistemi dâhilinde, arşiv ve dokümantasyon merkezi, bilgi bankaları ve veri tabanları oluşturmak; görev alanıyla ilgili özgün bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak ve elde edilen sonuçları yayımlamak; basılan eserleri kütüphanelere göndermek,
- Türk tarihi ve Türkiye tarihine ilişkin kaynakları toplamak, incelemek, gerekli görülenleri Türkçeye çevirmek, yaymak ve yayımlamak,
- Türk tarihi ve Türkiye tarihini aydınlatmaya yarayacak belge ve malzemeyi toplamak, arşiv ve dokümantasyon merkezleri kurmak, niteliği belirlenen belge ve malzemeyi

elde etmek için gerekli araştırmaları, incelemeleri, kazıları yapmak ve yaptırmak,

- Türk tarihi ve Türkiye tarihiyle ilgili yeni buluşları ve bilimsel konuları yaymak ve tanıtmak üzere bilimsel toplantılar yapmak, kongreler, sergiler ve geziler düzenlemek,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre, tarih sevgisini ve bilincini kökleştirecek, geliştirecek ve yaygın hâle getirecek, tarih araştırmalarını ve çalışmalarını özendirecek, destekleyecek her türlü tedbiri almak, gerekli çalışma plan ve programlarını yapmak,
- Görevleriyle ilgili olarak, yurtiçinde ve yurtdışında Türk tarihi veya Türkiye tarihi üzerinde çalışan, araştırma ve yayın yapan kurum, kuruluş ve araştırma merkezleriyle, arşivlerle Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre işbirliğinde bulunmak, kitap, yayın ve orijinallerinden çoğaltılmış belge mübadele etmek,
- Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre Türk tarihi, Türkiye tarihi ve Türk kültürüyle ilgili yerli ve yabancı temel eserler ile bu konulardaki tarihî, ilmî ve edebî değeri bulunan eserlerle ilgili çeviri, sadeleştirme ve tıpkıbasım çalışmaları ile içerik incelemelerini yürütmek, desteklemek ve bu çalışmaların sonuçlarını yayımlamak,

şeklinde sayılmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Türk Tarih Kurumu Başkanlığı kadrolarının tespiti, ihdası, kullanımı ve iptali ile kadrolara ilişkin diğer hususlar, 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Kadro ve Usulü Hakkında 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine göre düzenlenir.

Kurumun personeli, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabidir. Kurum 664 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve Bilim Kurulundan oluşur. İdarenin taşra teşkilatı bulunmamaktadır.

Bilim Kurulu, Kurum Başkanı, Başkan Yardımcısı ve seçilme usul ve esasları yönetmelikle belirlenmiş olan en az 20, en fazla 50 asli üyeden oluşur.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulunun 09.11.2018 tarihli ve 765/1 sayılı Kararına ek olarak 25.08.2020 tarihli ve 31224 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bilim Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Türk Tarih Kurumunun Bilim Kurulu üye sayısında değişikliğe gidilmiş olup 2024 yılında 49 Bilim Kurulu üyesi bulunmaktadır.

İdarenin toplam kadro (memur ve sözleşmeli) sayısı 212 kişidir. Kurumun 657 sayılı Kanun kapsamında ihdas edilmiş 170 adet memur kadrosu, anılan Kanun'un 4/B maddesi kapsamında 42 adet sözleşmeli pozisyonu, 2876 sayılı Kanun kapsamında 1 kişi, 375 sayılı KHK'nın geçici 23'üncü maddesi kapsamında 44 adet sürekli işçi pozisyonu mevcuttur. Bu kadroların 103 tanesi (memur ve sözleşmeli) doludur.

Tablo 1: Kamu İdaresi Personel Yapısı ve Sayısı

Hizmet Sınıfı	Dolu Kadro Sayısı
Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	72
Sağlık ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı	1
Teknik Hizmetler Sınıfı	27
Sözleşmeli Personel	1
Yardımcı Hizmetler Sınıfı	3
Sürekli İşçi (375 sayılı KHK)	44
TOPLAM	**148**

1.3. Mali Yapı

Türk Tarih Kurumu; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, bu Kanuna ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır. 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 26'ncı maddesinde Kurumun gelir kaynakları şu şekildedir:

a) Genel bütçeden yapılacak yardımlar,

b) Atatürk'ün vasiyetine dayalı gelirler,

c) Her türlü bağış, yardım ve vasiyetler,

d) Kurum Başkanlıklarının gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,

e) Diğer gelirler.

Bütçe Gerçekleşmeleri:

Türk Tarih Kurumu Başkanlığına 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 236.961.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup yıl içerisinde yapılan aktarma ve eklemeler sonucunda nihai ödenek 1.363.701.570,69 TL olmuştur. Nihai ödeneğin %79,37'si olan 1.082.351.700,61 TL kullanılmıştır. Türk Tarih Kurumu Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe ödenekleri ve

bütçe gider gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Bütçe Ödenekleri ve Bütçe Gider Gerçekleşmeleri

Eko. Kod	Adı	Yılı İçinde Alınan (TL)	Eklenen / Düşülen (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	126.118.000,00	12.106.650,00	138.224.650,00	98.056.388,09	70,94
02	SGK Devlet Primi Giderleri	17.815.000,00	2.239.170,00	20.054.170,00	13.499.387,26	67,31
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	18.952.000,00	64.352.025,00	83.304.025,00	77.353.030,58	92,86
05	Cari Transferler	24.876.000,00	47.906.583,69	72.782.583,69	58.029.637,23	79,73
06	Sermaye Giderleri	49.200.000,00	1.000.136.142,00	1.049.336.142,00	835.413.257,45	79,61
TOPLAM		**236.961.000,00**	**1.126.740.570,69**	**1.363.701.570,69**	**1.082.351.700,61**	**79,37**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi bütçe geliri olarak 427.200.000,00 TL öngörülmüş olup yıl sonunda 954.290.608,69 TL net bütçe geliri gerçekleşmiştir. Türk Tarih Kurumu Başkanlığının ekonomik sınıflandırmaya göre 2024 yılına ait bütçe gelir tahminleri ve bütçe gelir gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri

Eko. Kod	Açıklama	Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	427.061.000,00	942.095.956,21	220,60
05	Diğer Gelirler	139.000	12.194.652,48	8.773,13
	Red ve İadeler (-)	0,00	0,00	-
NET BÜTÇE GELİRİ		**427.200.000,00**	**954.290.608,69**	**223,38**

Faaliyet Gerçekleşmeleri:

Türk Tarih Kurumu Başkanlığının 2024 yılında, Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre Faaliyet Geliri 1.277.806.157,46 TL'dir. İndirim iade iskonto toplamı olan 254.258,21 TL'nin düşülmesi sonucu net gelir 1.277.551.899,25 TL olarak gerçekleşmiştir. Faaliyet Gideri 2024 yılında 488.718.402,86 TL olarak gerçekleşmiştir. 816.468.125,03 TL'lik enflasyon düzeltmesi neticesinde 2024 yılı Olumlu Faaliyet Sonucu 1.605.301.621,42 TL olmuştur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türk Tarih Kurumu Başkanlığı 5018 sayılı Kanun'a tabi olup bu Kanuna ekli II sayılı Cetvel'in "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır. Kurum Bütçesinin

muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Devlet Muhasebesi Bilişim Sisteminde yürütülmektedir. Faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında yıl içinde tahakkuk ettirilen tüm ödeme emri belgeleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilgi sistemine girilmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile aynı Usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu/gelir tablosu/kâr-zarar tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu uyarınca iç kontrol sistemi; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe

kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

İç kontrolün işleyişi ile ilgili ayrıntılı hükümler, 26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rehberlerle belirlenmiştir. 2024 yılı denetimi kapsamında, mezkûr mevzuat çerçevesinde, Kurum iç kontrol sistemi aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları kısmen belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) kısmen yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış olup personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuştur. 3 kadrodan yalnızca biri doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması bulunmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türk Tarih Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 48 **TÜRK TARİH KURUMU** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.039.634.222,81
10	**Hazır Değerler**	1.067.343,79
100	KASA HESABI	689,08
105	DÖVİZ HESABI	553.253,49
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	513.401,22
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	977.059.303,14
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	977.059.303,14
14	**Diğer Alacaklar**	993.857,90
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	993.857,90
15	Stoklar	57.499.342,39
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	57.499.342,39
16	**Ön Ödemeler**	3.014.375,59
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	3.014.375,59
2	DURAN VARLIKLAR	4.456.842.321,09
22	**Faaliyet Alacakları**	3.631.017,54
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.631.017,54
24	**Mali Duran Varlıklar**	727.047.581,03
240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	727.047.581,03
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.726.163.722,52
252	BİNALAR HESABI	277.984.021,21
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	11.851.295,19
254	TAŞITLAR HESABI	14.032.437,58
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	154.589.259,23
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-317.590.217,37
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	3.577.342.994,23
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	7.953.932,45
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	14.219.776,11
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-14.219.776,11

AKTİF TOPLAMI 5.496.476.543,90

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.982.638,87
32	**Faaliyet Borçları**	230.410,65
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	230.410,65
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	67.327,84
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	59.327,12
333	EMANETLER HESABI	8.000,72
34	**Alınan Avanslar**	12.182,38
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	12.182,38
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.672.718,00
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.485.384,46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.093.643,83
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	93.689,71
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	24.804.253,06
43	**Diğer Borçlar**	0,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	24.804.253,06
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	24.804.253,06
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.468.689.651,97
50	**Net Değer**	1.770.661.349,88
500	NET DEĞER HESABI	1.770.661.349,88
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.114.151.623,06
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.114.151.623,06
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-21.424.942,39
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-21.424.942,39
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.605.301.621,42
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.605.301.621,42

PASİF TOPLAMI 5.496.476.543,90

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	9.171.505,03
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	9.171.505,03
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	395.287.021,76
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	395.287.021,76
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	335.776,51
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	335.776,51

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 48 **Adı : TÜRK TARİH KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	488.718.402,86
630	01	Personel Giderleri	97.868.476,09
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	13.499.387,26
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	51.430.798,03
630	05	Cari Transferler	58.029.637,23
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	114.431.697,08
630	13	Amortisman Giderleri	92.752.483,95
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	15.583.942,23
630	15	Karşılık Giderleri	11.908.792,06
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	19.067,42
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	33.194.118,10
630	99	Diğer Giderler	3,41

GİDERLER TOPLAMI (A) **488.718.402,86**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.277.806.157,46
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	942.331.567,14
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	747.756,81
600	05	Diğer Gelirler	13.106.552,35
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	321.620.281,16

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.277.806.157,46**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	254.258,21
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	254.258,21

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **254.258,21**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.277.551.899,25**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **816.468.125,03**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.605.301.621,42**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**488.718.402,86**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.277.806.157,46**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.277.551.899,25**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**254.258,21**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.605.301.621,42**

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kuruluş mevzuatı 02.05.2019 tarihli ve 30762 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 34 no'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi iken Anayasa Mahkemesinin 28/2/2024 tarih ve 32474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış 28/12/2023 tarihi E.2019/72 numaralı dosyası ile 34 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin tümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmesi üzerine Yasama Organınca çıkarılan ve 28.02.2025 tarihinde yürülüğe giren 7540 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu Kurumun geçerli yasal dayanağını oluşturmaktadır.

Buna göre Türkiye Adalet Akademisi adli ve idari yargı hakim ve savcı adaylarının yetiştirilmelerini sağlamak faaliyet gösteren kamu tüzel kişiliğini haiz, bilimsel, idari ve mali özerkliği olan, özel bütçeli ve Adalet Bakanlığının ilgili kuruluşu olup merkezi Ankara'dadır.

Anılan Kanun'nun 4'üncü maddesi gereğince Akademinin başlıca görevleri şunlardır:

a) Hâkim ve savcı yardımcıları ile hâkim ve savcılara yönelik eğitim planlarını hazırlamak, yayımlamak ve uygulamak.

b) Talepleri hâlinde noterler ve avukatlar ile eğitim ve öğretim hizmetlerinden faydalanması uygun görülen diğer kişilere yönelik eğitim programları hazırlamak ve uygulamak.

c) Hukuk ve adalet alanında; araştırma ve bilimsel çalışmalar yapmak, ihtiyaçları tespit etmek, uluslararası gelişmeleri takip etmek, proje geliştirmek ve uygulamak.

ç) Hukuk ve adalet alanını ilgilendiren konularda uzmanlık ve sertifika programları ile kurs, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikleri düzenlemek, bilgi bankası ve kütüphane kurmak, yayımlar yapmak.

d) Eğitim ve öğretim faaliyetleriyle ilgili strateji ve hedefleri belirlemek.

e) Görev alanına giren konularda yurt içinde ve yurt dışında bulunan kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

f) Hâkim ve savcı yardımcıları ile hâkim ve savcıların lisansüstü ve yabancı dil eğitim

ve öğretimlerini desteklemek amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

g) Hukuk ve adalet alanını ilgilendiren eğitim ve öğretim faaliyetleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara görüş bildirmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

7540 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi gereğince Türkiye Adalet Akademisi, Başkanlık ve Eğitim Kurulundan oluşmaktadır.

Başkanlık, Başkan ve daire başkanlıkları şeklinde oluşan hizmet birimleri ile Hukuk Araştırmaları Merkezinden oluşmaktadır. Başkan Akademinin en üst amiridir. Başkanlık bünyesinde Eğitim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Strateji Geliştirme Başkanlığı olmak üzere toplam dört daire başkanlığı bulunmaktadır. Araştırma ve Geliştirme Merkezi, Ölçme ve Değerlendirme Merkezi, Kişisel Gelişim Eğitimi Merkezi, İnsan Hakları Merkezi, Uzaktan Eğitim Merkezi, Kurumsal İletişim Müdürlüğü ve Yayın ve Kütüphane Müdürlüğü de diğer hizmet birimlerini oluşturmaktadır.

Eğitim Kurulu; Bakan veya Bakanın görevlendirdiği bakan yardımcısının başkanlığında, Akademi Başkanı, Bakanlık Ceza İşleri, Hukuk İşleri ve Personel Genel Müdürleri ile dört yıl için belirlenen;

a) Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu tarafından, Yargıtay üyeleri arasından seçilen üç kişi,

b) Danıştay Başkanlık Kurulu tarafından, Danıştay üyeleri arasından seçilen iki kişi,

c) Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu tarafından, kendi üyeleri arasından seçilen bir kişi,

ç) Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu tarafından, bölge adliye ve bölge idare mahkemelerinde görev yapan hâkimler arasından seçilen birer kişi,

d) Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu tarafından, birinci sınıfa ayrılmış olmak kaydıyla; adli ve idari yargı ilk derece mahkemelerinde görev yapan hâkimler arasından seçilen birer kişi, Cumhuriyet savcıları arasından seçilen bir kişi,

e) Yükseköğretim Kurulu tarafından, üniversitelerin hukuk fakültelerinde ve eğitim bilimleri alanında görev yapan öğretim üyeleri arasından seçilen birer kişiden,

oluşmaktadır.

Mevcut Kuruluş Kanunu'nun yeni yürürlüğe girmesi nedeniyle teşkilat yapılanmasında Kanun'dan dolayı yapılması öngörülen değişiklikler henüz yapılamamıştır.

Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca bu Kanun uyarınca çıkarılması öngörülen yönetmeliklerin altı ay içerisinde çıkarılması öngörülmekle birlikte yine aynı maddede bu yönetmelikler çıkarılıncaya kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı belirtildiğinden ve altı aylık süre de henüz dolmadığından halihazırdaki Türkiye Adalet Akademisinin Teşkilatı İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca teşkilat yapısı devam etmektedir.

Akademide "kadrolu" ve "geçici görevli" statülerinde olmak üzere iki grup personel görev yapmaktadır. 2024 yılı sonu itibariyle toplam kadro sayısı 225 olup, bu kadrolardan 124 adedi dolu, 111 adedi boş bulunmaktadır. Bununla birlikte Akademide 45 geçici personel ve 34 geçici görevli hakim görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Türkiye Adalet Akademisi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup, bu Kanun'a ekli II sayılı cetvelin "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" bölümünde yer almaktadır. Akademi faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödenekler ve öz gelirlerini kullanarak gerçekleştirmektedir.

7540 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu'nun 13'üncü maddesine göre Akademinin gelir kaynakları şunlardır:

a) Genel bütçeden yapılacak Hazine yardımları.

b) Akademiye yapılacak her türlü yardım, bağış ve vasiyetler.

c) Akademi tarafından yapılacak eğitim, öğretim ve diğer hizmetlerden alınacak ücretler.

ç) Yayın gelirleri.

d) Akademiye ait taşınır veya taşınmaz malların gelirleri.

e) Diğer gelirler.

Akademinin bütçesi bir yıllık kaynak ve kullanım tahminleri ile gerçekleşmelerinden oluşmakta ve Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Akademinin 2024 yılına ait ödenekleri ve gider gerçekleşmeleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kodu	Açıklama	2024 Yılı Ödeneği (TL)	2024 Yıl Sonu Ödeneği (TL)	2024 Yılı Gerçekleşen Harcama (TL)
01	Personel Giderleri	57.352.000,00	75.957.000,00	71.498.000,00
02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	7.561.000,00	9.666.000,00	9.330.000,00
03	Mal ve Hizmet Alımları	116.768.000,00	117.382.000,00	95.996.000,00
05	Cari Transferler	3.209.000,00	5.909.000,00	5.737.000,00
06	Sermaye Giderleri	15.000.000,00	15.000.000,00	5.022.000,00
	Toplam	**199.890.000,00**	**223.914.000,00**	**187.583.000,00**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 199.890.000,00 TL ödenek tahsis edilen Akademi bütçesine yıl içinde 24.024.000,00 TL ödenek eklenmiş ve toplam ödenek 223.914.000,00 TL olmuştur. Yıl sonunda toplam 187.583.000,00 TL harcama yapılmıştır.

Akademinin 2024 yılına ait gelir gerçekleşmeleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

Kodu	Gelirin Türü (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	23.378.000,00
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	176.560.000,00
5	Diğer Gelirler	800.000,00
	Bütçe Gelirleri Toplamı	**200.738.000,00**
	Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler (-)	23.910,00
	Net Bütçe Gelirleri Toplamı	**200.714.090,00**

Akademinin bütçe gelirleri 200.738.000,00 TL olarak gerçekleşmekle beraber, toplam 23.910,00 TL bütçe gelirlerinden ret ve iadeler düşüldükten sonra net gelir toplamı 200.714.090,00 TL olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen gelirin %11,65'ünü teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, %87,95'ini alınan bağışlar ve yardımlar ile özel gelirler ve %0,4'ünü de diğer gelirler oluşturmaktadır.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre Akademinin 2024 yılı faaliyet gideri 191.427.439,11 TL, net faaliyet geliri 201.467.830,11TL olup, enflasyon düzeltmesinden sonra dönem olumlu faaliyet sonucu 11.603.612,21TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye Adalet Akademisi, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Akademinin muhasebe kayıt ve işlemleri Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir.

Mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemi kullanılmakta olup, Akademinin bütün varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri ile garantileri gibi tüm mali işlemleri mali yıl esasına göre tutulmaktadır.

Muhasebe ve raporlama işlemleri Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Muhasebe hizmetleri Strateji Geliştirme Başkanlığı bünyesinde bulunan Stratejik Yönetim Bürosu, Bütçe Bürosu ve Muhasebe Kesin Hesap Bürosu tarafından yerine getirilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber, iç kontrol risklerinin henüz tamamen belirlenmemesi açısından bu çalışmalar yeterli değildir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ancak risklerin gerçekleşme olasılığı ve muhtemel etkilerin belirlenerek, analiz edilmesi çalışmalarının devam etmesi

nedeniyle bunlar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, bunların tüm birimlerde henüz belirlenmemesi açısından yeterli değildir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Adalet Akademisinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 102 **TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	30.372.133,06
10	**Hazır Değerler**	1.909.292,18
104	PROJE ÖZEL HESABI	571.089,18
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	1.338.203,00
12	**Faaliyet Alacakları**	2.932,44
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.932,44
13	**Kurum Alacakları**	19.396.105,69
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	19.396.105,69
14	**Diğer Alacaklar**	381.112,47
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	381.112,47
15	Stoklar	6.367.499,75
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	6.367.499,75
16	**Ön Ödemeler**	2.315.190,53
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	2.315.190,53
2	DURAN VARLIKLAR	5.521.939,69
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.521.939,69
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.236.951,73
254	TAŞITLAR HESABI	12.102.154,99
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	12.900.231,73
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-20.717.398,76
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	3.739.679,75
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	30.932.035,93
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-34.671.715,68

AKTİF TOPLAMI 35.894.072,75

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.634.526,15
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	332.642,43
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	138.336,97
333	EMANETLER HESABI	194.305,46
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.301.883,72
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.424.891,54
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	812.821,32
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	64.170,86
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	7.344.802,23
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	7.320.916,05
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	7.320.916,05
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	23.886,18
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	23.886,18
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	25.914.744,37
50	**Net Değer**	12.010.871,88
500	NET DEĞER HESABI	12.010.871,88
51	**Değer Hareketleri**	2.528,02
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	2.528,02
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	20.354.218,47
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	20.354.218,47
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-18.056.486,21
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-18.056.486,21
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	11.603.612,21
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	11.603.612,21
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 35.894.072,75

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	6.815.078,84
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	6.815.078,84

920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	7.813.769,46
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	7.813.769,46
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 102 **Adı : TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	191.427.439,11
630	01	Personel Giderleri	75.519.722,23
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	9.329.374,99
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	84.099.255,64
630	05	Cari Transferler	5.740.729,35
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	60.802,40
630	13	Amortisman Giderleri	6.117.697,93
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	10.496.742,31
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	63.114,18
630	99	Diğer Giderler	0,08

GİDERLER TOPLAMI (A) **191.427.439,11**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	201.491.740,11
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	23.357.364,24
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	177.317.793,06
600	05	Diğer Gelirler	801.989,06
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	9.723,65
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	4.870,10

GELİRLER TOPLAMI (B) **201.491.740,11**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	23.910,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	23.910,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **23.910,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **201.467.830,11**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.563.221,21**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **11.603.612,21**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**191.427.439,11**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**201.491.740,11**	**NET GELİR (D=B-C)**	**201.467.830,11**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**23.910,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**11.603.612,21**

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

KHK	Kanun Hükmünde Kararname
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Araştırma Desteğine İlişkin Uygulamalarda Hatalar Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

02.09.1993 tarihli ve 21686 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 497 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulan Türkiye Bilimler Akademisinin (TÜBA) kuruluşuna ilişkin bu KHK, 703 sayılı KHK'nın 97'nci maddesi ile yürürlükten kaldırılmış, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 566 ve devamı maddeleri ile İdarenin kuruluşu yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu 4 sıralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 567'nci maddesinde Türkiye Bilimler Akademisinin görevleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

a) Bilimsel konularda ve bilimsel önceliklerin saptanması amacıyla incelemelerde bulunmak ve danışmanlık yapmak,

b) Toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak, genç bilim insanlarını teşvik etmek,

c) Cumhurbaşkanına Türk bilim insanları ve araştırıcılarının toplumsal statüleri, yaşam düzeyleri, gelirleri ve bilimsel faaliyetlerin gereği olan özel kolaylık ve ayrıcalıklara ilişkin mevzuat değişiklikleri önermek,

ç) Bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak ve bilim adamlığını özendirmek için ödüller vermek,

d) Amaçların gerçekleştirilmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi için ülkenin bilim stratejisine yönelik raporlamalar ve bilimsel yayın faaliyetleri gerçekleştirmek, bunları ilgili kurum ve kişilerle paylaşmak,

e) Bilim diplomasisi alanında faaliyetler yürütmek ve bu alanın gelişmesine katkı sunmak,

f) Bilim tarihi mirasımızın günümüze aktarımı için faaliyetlerde bulunmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Türkiye Bilimler Akademisi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili kuruluşu olup bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahiptir. 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de

yayımlanarak yürürlüğe konulan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Kırkıncı Bölümü 566'ncı ve 581'inci maddelerinde düzenlenen TÜBA; Akademi Genel Kurulu, Akademi Konseyi ve Akademi Başkanlığından oluşmaktadır.

Aslî ve asosye üyeler ile şeref üyelerinden oluşan Akademi Genel Kurulunun temel görevleri; Akademi Konseyince hazırlanacak strateji ve politikalara ilişkin önerileri görüşerek onaylamak, Akademi faaliyetleri ile Akademi Konseyinin çalışmalarını değerlendirmek ve TÜBA tarafından yürütülmesi istenilen faaliyetleri Akademi Konseyine önermektir.

Genel Kurul tarafından seçilen on iki üye ile Akademi Başkanından oluşan Akademi Konseyinin temel görevi Akademiye ilişkin faaliyetleri düzenlemek ve yürütmektir. Konsey Kararname'de belirtilen diğer düzenleme, onaylama ve icra yetkilerini kullanmaktadır. Akademi Başkanlığı ise Akademi Başkanı ile Akademinin idari ve sekretarya faaliyetlerini yürüten Genel Sekreter ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Akademinin hizmet birimleri şunlardır:

a) Akademik Faaliyetler ve Yayın Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

b) Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı,

c) Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

ç) Hukuk Müşavirliği.

TÜBA Ankara'da bulunan ana hizmet binalarının yanı sıra İstanbul'da bulunan Rabi Medrese ve Maçka Kütüphanesinde hizmetlerini sürdürmektedir.

Kurumda toplam 57 personel görev yapmaktadır. Bu personelin 24'ü kadrolu işçi, 23'ü 696 sayılı KHK uyarınca çalıştırılan personel, 10'u geçici görevli personelden oluşmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Türkiye Bilimler Akademisi 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli bir kamu idaresidir. Özel bütçeli idareler bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen kamu idareleridir.

2024 yılı bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	36.738.000,00	48.845.150,64	48.780.957,39	99,87
02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	5.923.000,00	8.436.000,00	8.304.359,14	98,44
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	18.018.000,00	18.649.164,19	17.454.308,83	93,59
05	Cari Transferler	47.459.000,00	47.706.329,93	47.703.453,56	99,99
06	Sermaye Giderleri	11.000.000,00	11.900.000,00	10.353.847,18	87,01
Toplam		**119.138.000,00**	**135.536.644,76**	**132.596.926,10**	**97,83**

2024 yılında 135.536.644,76 TL ödenek tahsis edilmiş, toplam 132.596.926,10 TL bütçe gideri gerçekleşmiştir. Kurum bütçesinden yapılan personel gideri harcamaları, toplam bütçe giderinin %36,79'unu oluşturmakta olup en önemli gider kalemidir.

2024 yılı bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırılması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	700.000,00	1.284.977,88	183,57
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	117.638.000,00	125.196.500,00	106,42
05	Diğer Gelirler	300.000,00	929.528,04	309,84
Toplam		**118.638.000,00**	**127.411.005,92**	**107,39**

2024 yılında planlanan bütçe gelirleri tutarı 118.638.000,00 TL, gerçekleşen tutar ise 127.411.005,92 TL'dir. Alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler, yıl sonu gerçekleşen net bütçe gelirinin %98,26'sını oluşturmakta olup en önemli gelir kalemidir.

2024 yılı faaliyet sonuçları tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Net Faaliyet Gelirleri	Enflasyon Düzeltmesi	Faaliyet Giderleri	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
134.925.666,51	8.150.476,82	132.769.654,02	10.306.489,31

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere Kurum 2024 yılında 10.306.489,31 TL tutarında dönem olumlu faaliyet sonucu elde etmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye Bilimler Akademisinde, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planı kullanılmakta olup mali tablolar bu Yönetmelik'e göre hazırlanmaktadır. Mali işlemler 27.12.2014 tarihli ve 29218 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemine göre yapılmaktadır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Mali raporlama" başlıklı 538'inci maddesi uyarınca mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanarak belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Mali raporlama işlemleri anılan Yönetmelik'in "Mizan cetveli ve düzenlenecek temel malî tablolar ile diğer mali tablolar" başlıklı 539'uncu maddesinde yer alan cetvel ve tablolara göre gerçekleştirilmektedir.

17.09.2020 tarihli ve 31247 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, mali tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır. Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmakla birlikte sistematik eğitim verilmemesi nedeniyle kısmen yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, bilgilendirme çalışmaları yönüyle eksiktir. Buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmuştur. Ayrıca hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ve İdare performans programı zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare tarafından iç kontrol riski belirlememiş ve buna bağlı olarak risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanarak personele duyurulmuştur. Yetki devirleri mevzuata uygun olarak yapılmış olup yapılan görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece riskler belirlenmediğinden bunlara ilişkin kontrol faaliyetleri de bulunmamaktadır. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu mevzuata uygun olarak hazırlanmış ve Kurumun internet sitesinde yayımlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

İzleme Standartları

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç Denetim Yönergesi henüz hazırlanmamıştır. Buna bağlı olarak iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Araştırma Desteğine İlişkin Uygulamalarda Hatalar Bulunması

Araştırma desteğine ilişkin yapılan incelemelerde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

A) Araştırma Desteği Kapsamında Değerlendirilmesi Mümkün Olmayan Bazı Giderlerin Karşılanması

Akademi üyelerine ulusal ve uluslararası araştırma ve geliştirme faaliyetlerini sürdürebilmeleri için sağlanan destek ödemeleri kapsamında yapılan araştırmanın niteliği ve gerekleri ile doğrudan bağlantılı olmayan bazı giderlerin karşılandığı görülmüştür.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Türkiye Bilimler Akademisine ilişkin hükümlerin düzenlendiği Kırkıncı Bölümünün "Araştırma desteği" başlıklı 578'inci maddesinde Akademi üyelerine ulusal ve uluslararası araştırma ve geliştirme faaliyetlerini sürdürebilmeleri için yılda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre en yüksek Devlet memuru brüt aylığının yıllık tutarının üç katına kadar araştırma desteği sağlanabileceği hüküm altın alınmış, araştırma desteğinin uygulama usul ve esaslarının ise yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

Bu kapsamda 29.12.2021 tarihli ve 31704 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Bilimler Akademisi Araştırma Desteği Yönetmeliği'nin "Araştırma desteği faaliyet türleri" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasında araştırma desteği faaliyet giderlerinin hangi amaçlarla kullanılabileceği düzenlenmiştir. Buna göre araştırma faaliyetlerinde doğrudan kullanılan ve araştırma ile mütenasip taşınır teçhizat, sarf malzemesi ve hizmet alımları desteklenebilecektir.

Aynı maddenin dördüncü fıkrasında ise araştırma desteği kapsamında menkul mallar ve gayri maddi haklar çerçevesinde edinilen bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet ve benzeri bilişim teknolojilerine yönelik teknik özellikleri benzer donanım ve yazılım alımlarının Konsey kararı olmadıkça üç yıl içinde yeniden talep edilemeyeceği ayrıca yine Akademi tarafından yürürlüğe konulan Türkiye Bilimler Akademisi Araştırma Desteği Uygulama Esasları'nın "Araştırma için gerekli teçhizat, sarf malzemesi ve hizmet alımları" başlıklı 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında üyelerin araştırmaları ile ilgili olarak yapacakları teçhizat alımlarının Akademi demirbaşına kaydının yapılmasının gerekmediği hükmü yer almaktadır.

Akademinin araştırma desteği kapsamında yaptığı ödemeler incelendiğinde Yönetmelik'in çizdiği sınırlar içerisinde değerlendirilmesi mümkün olmayan belirli markalara

ait cep telefonu, akıllı saat ve kulaklık ile çalışma masası, çalışma koltuğu vb. ödemelerin gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu hususa 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda da yer verilmiştir.

Kamu idaresi cevabında araştırma desteği kapsamında üyeler tarafından edinilen ve bedeli Kurum bütçesinden karşılanan cep telefonu, akıllı saat, kulaklık, çalışma masası gibi taşınırların teknolojik gelişmeler ışığında gerek fen bilimleri gerekse sosyal ve beşerî bilimler alanındaki araştırmalarda ihtiyaç duyulan zorunlu teçhizat niteliğinde olduğu ve bu taşınırların Kurum envanterine kaydedilmesinin fiili imkânsızlıklar içerdiği belirtilmektedir.

Bununla birlikte söz konusu araştırma giderlerinin bir araştırma faaliyetinin özü ve gerekleri ile doğrudan bağlantısının bulunmadığı, son üç yıllık araştırma döneminde edinilen toplam 41 adet cep telefonu, akıllı saat ve kulaklığın tamamı üyelerin araştırmalarında ihtiyaç duyduğu zorunlu teçhizat niteliğinden ziyade kişiye özel ihtiyaç niteliği taşıdığı, nitekim bu teçhizatların Akademinin demirbaş kayıtlarına alınmayarak üyelerin mülkiyetine bırakıldığı görülmüştür.

Araştırma desteği kapsamında yapılacak ödemelerin araştırmanın özü ve gerekleri ile bağlantılı olması gerekmektedir.

B) Araştırma Alanıyla İlgisi Olmayan Kitapların Araştırma Desteği Kapsamında Değerlendirilmesi

Üyelerin araştırmaları için edindiği kitapların türü, konusu, dili, akademik boyutu ve benzeri farklılıklar dikkate alınmaksızın destek kapsamına alındığı görülmüştür.

Türkiye Bilimler Akademisi Araştırma Desteği Yönetmeliği'nin "Araştırma desteği faaliyet türleri" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde Türkçe ve yabancı dillerde yayımlanmış kitap, bilimsel dergi ve benzeri yayımların temin edilmesi ile ilgili giderler araştırma desteği türleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda üyelerin bilimsel araştırma desteği için edindikleri kitaplar ve bilimsel dergiler gibi yayınlar fatura ibrazı sonrasında desteklenmektedir.

Yapılan incelemelerde araştırma desteği kapsamında faturası ödenen kitaplar için herhangi bir kıstas gözetilmediği, alınan kitapların çoğunun araştırma alanıyla ilgisi olmayan ve bilimsel nitelik taşımayan kişisel gelişim kitabı veya klasik öykü-roman niteliğinde olduğu tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında araştırma desteği kapsamında üyelerin edindikleri kitapların Türkiye Bilimler Akademisi Araştırma Desteği Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olduğu ve mevzuata aykırı bir uygulamanın bulunmadığı belirtilmektedir.

Ancak Akademi üyelerine sağlanan söz konusu destek araştırma faaliyetlerinde doğrudan kullanılan ve araştırma ile mütenasip giderleri kapsadığından üyeler tarafından edinilen kitapların bilimsel nitelik taşıması ve araştırma alanlarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olması gerekmektedir.

Araştırma desteğinin etkinliğini ve mevzuattaki amacı doğrultusunda kullanımını tesis etmek üzere bu desteğin araştırma alanıyla ilgili olabilecek ve bilimsel nitelik taşıyacak yayınlar için sağlanması gerekmektedir.

C) Araştırma ve Geliştirme Desteği Kapsamında Araştırma Yardımcıları İçin Yapılan Ödemelerde Sosyal Güvenlik Kurumu Bildirimlerinin Aranmaması

Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde istihdam edilen araştırma yardımcıları için yapılan destek ödemelerinde ilgililerin çalışmalarını gösteren Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bildirimlerinin aranmadığı görülmüştür.

Türkiye Bilimler Akademisi Araştırma Desteği Yönetmeliği'nin "Araştırma desteği faaliyet türleri" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde çalıştırılan araştırma yardımcıları için yapılan ödemeler araştırma desteği türleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda akademi üyelerinin yanında çalıştırdıkları yüksek lisans-doktora öğrencisi, stajyer ve benzeri isimli araştırma yardımcılarına yaptıkları ödemeler Türkiye Bilimler Akademisi Araştırma Desteği Uygulama Esasları hükümleri gereği üye dilekçesi ve çalıştırılan kişilerce ödemenin kendilerine yapıldığını gösteren tutanak veya banka dekontu ibrazı sonrası desteklenmektedir.

Bununla birlikte 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Bazı sigorta kollarının uygulanacağı sigortalılar" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyerler ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46'ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı, aynı Kanun'un 82'nci maddesine göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının

uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla akademi üyelerinin yanında çalıştırdıkları araştırma yardımcılarının iş kazası ve meslek hastalığı sigortalarının yapılmasını teminen Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmeleri gerekmekte olup 5510 sayılı Kanun'un 87'nci maddesinin birinci fırkasının (e) bendinde bildirim yükümlülükleri ayrıca düzenlenmiştir.

Yapılan incelemelerde araştırma yardımcıları desteğinde araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan üyelerin beyanlarının esas alınarak destek ödemelerinin sonuçlandırıldığı, araştırma yardımcılarının çalışmalarını kanıtlayan SGK hizmet dökümlerinin kanıtlayıcı belge olarak aranmadığı görülmüştür. Bu durum fiilen çalışmayan veya kayıt dışı çalışan kişilere yapılan ödemelerin desteklenmesi riskini beraberinde getirmektedir.

Kamu idaresi cevabında üyelerin yanında genel olarak lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin bedeni çalışmadan ziyade fikri ve ilmi araştırmalar kapsamında çalıştırıldığı, ilgili personele ilişkin olarak 5510 sayılı Kanun'un 87'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamında bildirim yapılmasının mümkün olmadığı, ilgililere burs kapsamında ödeme yapıldığı ve yapılan ödemeler için sigorta primi kesilmesinin uygun olmayacağı belirtilmektedir.

Ancak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun yukarıda özetlenen 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sayılanlar için bedeni veya fikri çalışma ayrımı bulunmamakta olup kapsama dâhil kişiler için iş kazası ve meslek hastalığı sigortalarının uygulanacağı düzenlenmektedir. Üyelerin yanında çalışanlara yapılan ödemelerden sigorta primi kesilip kesilmeyeceği ilgili sosyal güvenlik mevzuatı doğrultusunda tespit edilecek bir husus olup anılan Kanun'un 87'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamında bildirim yapılması da gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle, araştırma yardımcıları desteğinde SGK bildirimlerinin desteğe esas kanıtlayıcı belge olarak ilgili mevzuata eklenmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Araştırma Desteği Kapsamında Değerlendirilmesi Mümkün Olmayan Bazı Giderlerin Karşılanması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus kısmen düzeltildiğinden 2024 yılı denetimlerinde tespit edilen ilave hususlarla birlikte revize edilerek tekrar bulgu yazılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 50 | **TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	23.946.283,21
10	**Hazır Değerler**	4.594.527,10
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	3.923.067,99
105	DÖVİZ HESABI	671.459,11
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	6.389.749,52
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	6.389.749,52
14	**Diğer Alacaklar**	0,00
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
15	Stoklar	12.872.894,59
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	12.872.894,59
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	89.112,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	89.112,00
2	DURAN VARLIKLAR	36.686.651,45
22	**Faaliyet Alacakları**	32.931,75
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	32.931,75
25	**Maddi Duran Varlıklar**	36.653.719,70
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	33.261.415,45
252	BİNALAR HESABI	2.630.611,24
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	388.554,12
254	TAŞITLAR HESABI	4.230.933,39
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	5.874.578,61
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-9.732.373,11
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	6.507.958,74
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	75.939,08
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-6.583.897,82
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.333.285,51
32	**Faaliyet Borçları**	1.184.155,06
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.184.155,06
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.269.681,42
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.390,48
333	EMANETLER HESABI	1.267.290,94
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	3.772.385,25
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.050.526,90
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.585.131,63
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	136.726,72
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	5.107.063,78
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.107.063,78
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	777.188,97
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	777.188,97
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	777.188,97
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	48.522.460,18
50	**Net Değer**	5.919.699,71
500	NET DEĞER HESABI	5.919.699,71
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	176.118.314,49
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	176.118.314,49
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-143.822.043,33
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-143.822.043,33
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	10.306.489,31
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	127.512.249,63
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-117.205.760,32

AKTİF TOPLAMI 60.632.934,66

PASİF TOPLAMI 60.632.934,66

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 50 **Adı : TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	132.769.654,02
630	01	Personel Giderleri	49.419.020,46
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	8.304.359,14
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	13.285.998,87
630	05	Cari Transferler	50.298.786,57
630	11	Değer Ve Miktar Değişimleri Giderleri	882.131,91
630	13	Amortisman Giderleri	4.812.502,99
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	5.766.854,08
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **132.769.654,02**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	134.928.066,81
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.284.977,88
600	04	Alınan Bağış Ve Yardımlar İle Özel Gelirlerden Alacaklar	132.241.609,86
600	05	Diğer Gelirler	910.491,44
600	11	Değer Ve Miktar Değişimleri Gelirleri	436.025,93
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	54.961,70

GELİRLER TOPLAMI (B) **134.928.066,81**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.400,30
610	05	Diğer Gelirler	2.400,30

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.400,30**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **134.925.666,51**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **8.150.476,82**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **10.306.489,31**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**132.769.654,02**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**134.928.066,81**	**NET GELİR (D=B-C)**	**134.925.666,51**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**2.400,30**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**10.306.489,31**

TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Tablo 4: Kurumun Sermayesine İştirak Ettiği Şirketler

KISALTMALAR

AR-GE	Araştırma Geliştirme
AŞ	Anonim Şirket
BİLGEM	Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi
BUTAL	Bursa Test ve Analiz Laboratuvarı
KDV	Katma Değer Vergisi
MAM	Marmara Araştırma Merkezi
RUTE	Raylı Ulaşım Teknolojileri Enstitüsü
SAGE	Savunma Sanayii Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü
TBAE	Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜSSİDE	Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
UME	Ulusal Metroloji Enstitüsü
UZAY	Uzay Teknolojileri Araştırma Enstitüsü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Enstitüler Nezdinde Gerçekleştirilen Üretim Faaliyetlerinde Maliyet Muhasebesi Uygulanamaması ve Stoklara İlişkin Hesapların Eksik Kullanılması

2. Dış Kaynaklı Projelere İlişkin Tespitler

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun ile kurulan, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli bir kamu idaresi olup Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili kuruluşudur. TÜBİTAK Başkanlık, Merkez, Enstitü ve diğer birimleri ile Ankara ve farklı illerde faaliyet göstermektedir.

09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 278 sayılı Kanun'un adı "Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" olarak değiştirilmiş ve birçok maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 582-597'nci maddelerinde Kurumun amacı, görevleri ve yapısı yeniden düzenlenmiştir.

Anılan Kararname'nin 582'nci maddesinde TÜBİTAK'ın kuruluş amacı; Türkiye'nin rekabet gücünü ve refahını artırmak ve sürekli kılmak için toplumun her kesimi ve ilgili kurumlarla iş birliği içinde, ulusal öncelikler doğrultusunda bilim ve teknoloji politikaları hakkında çalışmak, bunları gerçekleştirecek altyapının ve araçların oluşturulmasına katkı sağlamak, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini özendirmek, desteklemek, koordine etmek, yürütmek, bilim ve teknoloji kültürünün geliştirilmesinde öncülük yapmak olarak belirlenmiştir.

Kararname'nin 584'üncü maddesinin birinci fıkrasında Kurumun görevleri sayılmış olup anılan fıkra hükmüne göre Kurum özetle; bilimsel ve teknolojik alanlarda araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek, koordine etmek, izlemek, yapmayı özendirmek ve yapmak, bu amaçla program ve projeler geliştirmekle görevlidir.

Kurum bu görevlerini yerine getirmek amacıyla kuluçka merkezi, teknoloji merkezi, teknoloji transfer ofisleri, proje geliştirme ve bilgi aktarım merkezleri, bilim merkezi, bilim

parkı ve benzerlerini kurmak ve desteklemek, yurt dışı irtibat büroları kurmak, destek programları oluşturmak, işbirliği ağları ve kümelenme faaliyetlerini desteklemek, proje pazarı, bilim fuarı, yarışma ve benzeri etkinlikleri düzenlemek ve desteklemek, ödül, burs ve teşvik ikramiyesi vermek, Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek usul ve esaslar doğrultusunda teminat alınmaksızın hibe ve/veya kredi olarak sermaye desteği vermek ve ön ödemede bulunmak ve birinci fıkrada belirtilen görevlerin yerine getirilmesi ile ilgili her türlü faaliyette bulunmak ve gerekli desteği sağlamak yetkisini haizdir.

TÜBİTAK yukarıda belirtilen bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ilişkin genel usul ve esasların belirlenmesinde Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu ve diğer ilgili politika kurullarıyla koordinasyon içerisinde çalışmaktadır. Kurum, 278 sayılı Kanun'da ve sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

TÜBİTAK, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 585'inci maddesine göre Yönetim Kurulu, Başkanlık, Araştırma Merkezleri, Enstitüler ve benzeri birimler ile Kurumun görevlerini yerine getirebilmesi için gerek duyulan bilim parkı, bilim merkezi, müze ve benzeri diğer birimlerden oluşmaktadır.

Yönetim Kurulu, Kurumun en üst karar organıdır. Başkan, Kurumun ve Yönetim Kurulunun başkanıdır. Yönetim Kurulu yedi üyeden oluşmaktadır ve üyelerin görev süresi üç yıldır. Üyeler en çok iki dönem için bu göreve seçilebilir.

Başkanlık; Başkan ve iki Başkan Yardımcısı ile Genel Sekreterden oluşmaktadır. Başkanlık birimlerinin muhasebe hizmetleri Başkanlık Muhasebe Birimi tarafından, merkez ve enstitülerin muhasebe hizmetleri ise kendileri tarafından yürütülmektedir.

TÜBİTAK Ar-Ge ve Ar-Ge Kolaylık Birimleri olarak yapılandırılan Merkez ve Enstitüler aşağıdaki gibidir:

TÜBİTAK Ar-Ge Birimleri:

-Marmara Araştırma Merkezi (MAM)

-Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi (BİLGEM)

-Savunma Sanayii Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü (SAGE)

-Uzay Teknolojileri Araştırma Enstitüsü (UZAY)

-Ulusal Metroloji Enstitüsü (UME)

-Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE)

-Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü (TBAE)

-Raylı Ulaşım Teknolojileri Enstitüsü (RUTE)

TÜBİTAK Ar-Ge Kolaylık Birimleri:

-Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM)

-Bursa Test ve Analiz Laboratuvarı (BUTAL)

TÜBİTAK İnsan Kaynakları Yönetmeliği'nin 8'inci maddesine göre Kurumun toplam kadrosu (Başkanlık, merkez ve enstitülerin kadroları) her yıl Başkanın önerisi ve Yönetim Kurulu Kararı ile belirlenmekte olup kadro dağılımı ve unvanlara dönüştürülme işlemleri Kurum Başkanı tarafından yapılmaktadır.

Kurumda 31.12.2024 tarihi itibarıyla 5.571 personel görev yapmaktadır. Bu personelin %51'i kadrolu, %49'u proje personeli olarak çalışmaktadır. Personelin %17'si TÜBİTAK Başkanlık birimlerinde, %83'ü ise Ar-Ge ve Ar-Ge Kolaylık Birimlerinde görev yapmaktadır. 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Geçici 23'üncü maddesi kapsamında çalışırken kadroya geçirilen personel sayısı ise 560'tır. TÜBİTAK Hizmet Grupları ve Dereceler Cetveline göre TÜBİTAK personeli beş ana grupta toplanmış olup bu gruplar Y Grubu (Yönetim), AG Grubu (Araştırma), A Grubu (Teknik ve Destek), B Grubu (Hizmet), C Grubu (Yardımcı Hizmet) olarak sıralanmıştır.

1.3. Mali Yapı

TÜBİTAK, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli bir kamu idaresidir. Özel bütçeli idareler, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen kamu idareleridir.

2024 yılı bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	4.546.244.000,00	5.952.496.139,12	5.785.308.683,78	97,19
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	861.189.000,00	1.076.926.860,88	1.030.704.573,26	95,71
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.319.467.000,00	4.039.736.429,92	3.471.529.881,99	85,93
04	Faiz Giderleri	-	3.600.000,00	3.350.952,00	93,08
05	Cari Transferler	6.557.118.000,00	6.332.021.459,37	5.924.035.272,67	93,56
06	Sermaye Giderleri	3.198.458.000,00	4.247.708.474,13	2.291.576.481,96	53,95
07	Sermaye Transferleri	13.602.105.000,00	26.134.697.359,57	24.266.951.612,37	92,85
08	Borç Verme	-	70.441.196,59	15.908.304,00	22,58
Toplam		**32.084.581.000,00**	**47.857.627.919,58**	**42.789.365.762,03**	**89,41**

2024 yılında 47.857.627.919,58 TL ödenek tahsis edilmiş olup toplam 42.789.365.762,03 TL bütçe gideri gerçekleşmiştir. Kurum bütçesinden yapılan sermaye transfer harcamaları, toplam bütçe giderinin %56,71'ini oluşturmakta olup en önemli gider kalemidir. Ar-Ge projelerine ilişkin transferler ile Kurum dışına verilen hizmetler karşılığı yapılan transferler sermaye transferleri kapsamındadır. Personel giderleri ile sosyal güvenlik giderleri sırasıyla %97,19 ve %95,71 ile en yüksek gerçekleşme oranı olan bütçe gider kalemleridir.

2024 yılı bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırılması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	271.163.000,00	11.388.245.868,54	4.199,78
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	31.333.081.000,00	32.526.409.521,80	103,81
05	Diğer Gelirler	478.837.000,00	1.005.476.197,38	209,99
Toplam		**32.083.081.000,00**	**44.920.131.587,72**	**140,01**

2024 yılında planlanan toplam bütçe geliri 32.083.081.000,00 TL olup gerçekleşen net bütçe geliri 44.920.131.587,72 TL'dir. Alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler yıl sonu gerçekleşen net bütçe gelirinin %72,41'ini oluşturmakta olup en önemli gelir kalemidir. Hazine yardımları bu kaleme dâhildir. Teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin büyük kısmı ise proje gelirlerinden oluşmaktadır.

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Net Faaliyet Geliri	Enflasyon Düzeltmesi	Faaliyet Giderleri	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
52.396.917.196,52	5.606.532.926,22	48.544.484.579,35	9.458.965.543,39

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere Kurum 2024 yılında 9.458.965.543,39 TL dönem olumlu faaliyet sonucu elde etmiştir.

Kamu İdaresinin iştirak ettiği şirketlere ait pay tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Kurumun Sermayesine İştirak Ettiği Şirketler

Şirket Adı	Kuruluş Yılı	Şirket Sermayesi (TL)	TÜBİTAK Pay Oranı (%)	Sermaye Payı (TL)
Bilişim Vadisi Teknopark Yönetici AŞ (Eski Adı: Muallimköy Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ)	2019	877.765.473,50	7,01	61.516.470,00
Marmara Teknokent AŞ	2003	45.750.000,00	99,50	45.520.000,00
Tüyar Mikroelektronik Sanayi ve Ticaret AŞ (Yital Mikroelektronik Sanayi ve Ticaret AŞ)	2017	17.462.500,00	29,00	5.064.125,00
TRTEST Test ve Değerlendirme AŞ	2017	40.000.000,00	8,00	3.200.000,00
Kırıkkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetimi AŞ	2014	1.300.000,00	10,00	130.000,00

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planı kullanılmakta olup mali tablolar bu Yönetmeliğe göre hazırlanmaktadır. Mali işlemler 27.12.2014 tarihli ve 29218 sayılı (Mükerrer) Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemine göre yapılmaktadır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Mali raporlama" başlıklı 538'nci maddesi uyarınca mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanarak belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Mali raporlama işlemleri anılan Yönetmelik'in "Mizan cetveli ve düzenlenecek temel malî tablolar ile diğer mali tablolar" başlıklı 539'uncu maddesinde yer alan cetvel ve tablolara göre gerçekleştirilmektedir.

17.09.2020 tarihli ve 31247 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, mali tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak

yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve

uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları belirlenmiştir. Ancak görev tanımı ve görev dağılım çizelgelerinin tamamlanmaması nedeniyle eksiklikler bulunmaktadır. İdarede Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler kapsamında taslak formlar oluşturulmuş olup nihai şekli verilmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ve İdare performans programı zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber Risk Strateji Belgesi, Kamu İç Kontrol Rehberinin ekindeki "Risk Oylama Formu", "Risk Kayıt Formu" ve "Konsolide Risk Raporları" hazırlama süreci devam etmektedir. Henüz iç kontrol riski tanımlanmadığı için çalışmalar yeterli değildir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri bazı birimler için hazırlanmış ancak Kurum bazında tamamlanmamıştır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmeler, farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut olup Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, en az yılda bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. İdarede iç denetim birimi kurulmuş olup 8 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadroların 5'i doludur. İç denetim biriminin, sadece iç kontrol sisteminin işleyişini konu alan denetim ve raporlama çalışmaları bulunmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Enstitüler Nezdinde Gerçekleştirilen Üretim Faaliyetlerinde Maliyet Muhasebesi Uygulanamaması ve Stoklara İlişkin Hesapların Eksik Kullanılması

Kamu idaresinin mali tablolarının maliyet muhasebesi uygulanamaması nedeniyle dış projeler kapsamında veya doğrudan piyasa ihtiyaçları için yapılan ürün geliştirme faaliyetlerinin maliyetine ilişkin bilgi sunamadığı ve 151 Yarı mamuller üretim hesabı ile 152 Mamuller hesabının kullanılmadığı görülmüştür.

Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin ve işlemlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak, sağlıklı ve güvenilir bir

biçimde muhasebeleştirilmesi, malî tablolarının zamanında, doğru, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirtilen standartlara uygun, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak; karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanmasına ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı Cetvelde özel bütçeli idareler arasında sayıldığından mali işlemlerini anılan Yönetmeliğin 8'inci maddesinde belirlenen hesap planına göre kaydetmektedir. Bu hesap planında 7 Maliyet Hesaplarını oluşturan hesaplar ayrıca düzenlenmemiş, Yönetmeliğin 408'inci maddesinde Yönetmelik kapsamındaki kamu idarelerinden maliyet muhasebesi uygulayanların, maliyet işlemleri için bu ana hesap grubunu Gelir İdaresi Başkanlığınca yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine uygun olarak kullanacağı belirtilmiştir.

Mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği kapsamındaki idareler için maliyet muhasebesi uygulaması istisnai niteliktedir. Uygulamada, maliyet muhasebesi uygulayacak idareler için gerekli maliyet hesapları Hazine ve Maliye Bakanlığınca tanımlanarak kullanıma açılmakta, böylelikle bu idareler maliyet muhasebesi uygulayarak üretimlerine ilişkin maliyet bilgilerini, hangi ürün veya projenin kâr getirdiğini ya da zarar ettiğini muhasebe sistemi üzerinden takip edebilmektedir.

TÜBİTAK, ilgili mevzuatın kendisine verdiği görevler kapsamında savunma, uzay, havacılık, bilişim ve bilgi güvenliği teknolojileri gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren enstitüleri nezdinde dış projeler yürüterek araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu çerçevede Kurumdan hizmet talep eden kamu veya özel kuruluşlar ile diğer gerçek veya tüzel kişilerle protokoller yapılmakta, bu kapsamda ısıl pil, marker kontrol cihazları, kamu sertifikasyonu gibi ürün ve hizmetler geliştirilerek satılmaktadır. Buna karşın TÜBİTAK maliyet muhasebesi uygulayacak idareler arasında olmadığından mer'i mevzuat hükümleri çerçevesinde maliyet hesaplarını kullanamamaktadır. Bu durum, hangi proje veya faaliyet için hangi tür üretim maliyetine katlanıldığına ilişkin muhasebe sisteminin bilgi üretememesine sebebiyet vermektedir.

Ayrıca, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 89-93'üncü maddelerinde, 151 Yarı mamuller üretim hesabı ile 152 Mamuller hesabının nitelik ve işleyişleri açıklanmakta,

Yönetmelik kapsamındaki idareler tarafından 151 ve 152 no.lu hesapların kullanılacağı belirtilmektedir. Buna rağmen uygulamada üretim faaliyetleri için edinilen stokların tamamı 150 İlk madde ve malzeme hesabına kaydedilmekte, 15 Stoklar hesap grubundaki diğer hesaplar kullanılmamaktadır. Bu sebeple de üretim süreci boyunca katlanılan üretim giderlerinden pay almakla birlikte henüz mamul haline gelmeyen yarı mamuller ve üretim süreci sonunda satışa hazır hale gelen mamuller muhasebe sisteminde izlenememektedir.

Kamu idaresi cevabında Mali Kaynak Yönetim Sistemi ile diğer kurumsal yazılımlar nezdinde projelerin detaylı maliyet bilgilerinin takip edildiği belirtilmektedir. Ancak Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin yukarıda yer verilen ilgili hükümleri ve tam açıklama kavramı gereği bu bilgilerin mali tablo kullanıcılarına da sunulmasını teminen maliyet muhasebesi uygulamasına geçilmesi uygun olacaktır.

Sonuç olarak, üretim faaliyetlerinde kullanılmak üzere ilgili maliyet hesaplarının İdarenin kullanımına açılması ve maliyet muhasebesi uygulamasına geçilmesi, üretim sürecinde de 15 Stoklar hesap grubundaki hesapların kullanılması gerekmektedir.

BULGU 2: Dış Kaynaklı Projelere İlişkin Tespitler

Kamu idaresi tarafından kamu veya özel kuruluşlara sağlanan hizmetlere ilişkin projelerin incelenmesi sonucunda aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

A) Proje Kapsamında Geçici Olarak İstihdam Edilmesi Gereken Personelden Bazılarının İdari Faaliyetlerde Çalıştırılması

4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na (TÜBİTAK) ilişkin hükümlerin düzenlendiği Kırkbirinci Bölümünün 584'üncü maddesinde, bilimsel ve teknolojik alanlarda araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek amacıyla projeler geliştirmek İdarenin görevleri arasında sayılmıştır.

İdare bu görevini savunma, uzay, havacılık, bilişim ve bilgi güvenliği teknolojileri gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren enstitüleri nezdinde yürüttüğü dış projeler aracılığıyla yerine getirmektedir. Bu kapsamda Kurumdan hizmet talep eden kamu veya özel kuruluşlar ile diğer gerçek veya tüzel kişiler hazırladıkları teklifleri Başkanlığa iletmekte, hizmetin yapılmasına karar verilmesi halinde Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nca Kurum Dışına Verilen Hizmetlerin Bedelinin Tespiti ve Elde Edilen Gelirlerin Kullanımına İlişkin

Yönetmelik'in 7'nci maddesinde sayılan gider kalemleri üzerinden toplam maliyet tespiti yapılmakta, yine aynı Yönetmeliğin 8'inci maddesi gereği bu tutara en az yüzde 10 kurum hissesi (kâr) eklenmek suretiyle sözleşme bedeli belirlenmekte ve taraflar arasında protokol imzalanarak süreç ilgili protokollere göre sonuçlandırılmaktadır.

Anılan Yönetmelik'in 7'nci maddesinde "hizmeti yürütmek üzere geçici olarak istihdam edilecek projede görevli personelin kıdem tazminatı ve benzeri yükümlülükler dahil maliyeti" Kurum içi ve dışına verilecek her türlü hizmetin maliyeti hesaplanırken göz önüne alınacak gider kalemleri arasında sayılmıştır. Bu hüküm çerçevesinde proje yürütücüsü enstitüler ilgili projenin gerçekleştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan personeli geçici olarak istihdam edebilmektedir.

Mevzuat hükmünden anlaşılacağı üzere bu şekilde geçici personel istihdam edilebilmesi, ilgili personelin projenin yürütülebilmesi için gerekli hizmetlerde çalışması şartına bağlıdır. Ancak yerinde yapılan incelemelerde, projeler kapsamında yapılan danışmanlık hizmeti alımları çerçevesinde istihdam edilen personelden bazılarının projelerin gerektirdiği hizmetler yerine İdarenin kendi birimlerinde (muhasebe birimi gibi) çalıştırıldığı ve bu durumun bazı enstitülerde istihdam yöntemine dönüştüğü görülmüştür.

İnsan kaynakları politikası ve planlamasına ilişkin hususlar ile personelin işe alınması, çalışma şartları ve nitelikleri, atanma ve yetiştirilmeleri, hak, ödev ve sorumlulukları, görevde yükselmeleri ile sicil, disiplin ve diğer özlük işlerine ilişkin usul ve esasları Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu İnsan Kaynakları Yönetmeliği'nde düzenlenmiş olup Yönetmeliğin "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde toplu iş sözleşmesi kapsamı dışında kadrolu çalışan personelin Yönetmelik kapsamına dâhil, proje personelinin ise Yönetmelik kapsamı dışında olduğu belirtilmektedir. Proje personelinin Yönetmelik dışında tutulma sebebi, bu kişilerin proje süresi ve proje hizmetleriyle sınırlı olmak üzere geçici olarak istihdam edilmesidir. Dolayısıyla proje hizmetleri kapsamı dışında idari faaliyetlerde çalıştırılacak personelin işe alınmasından diğer hak ve yükümlülüklerine kadar bütün özlük işlemlerinin bu Yönetmelik hükümlerine göre yapılması gerekmektedir. Bu sebeple proje kapsamında geçici istihdam edilen personelin idari hizmetlerde çalıştırılması mevzuata uygun olmadığı gibi, bu şekilde istihdam edilen personelin maliyeti için ayrıca Katma Değer Vergisi (KDV) hesaplandığından proje maliyetleri artmaktadır.

Kamu idaresi cevabında proje kapsamında yürütülen faaliyetlerde insan kaynakları, mali hizmetler veya bilgi sistemleri gibi destek süreçlerine ihtiyaç duyulduğu, proje

personelinin yalnızca bilimsel çıktılardan sorumlu olmakla kalmayıp proje yaşam döngüsü içerisinde projenin uygulanabilirliği, izlenebilirliği ve yönetilebilirliğini sağlayan süreçlerin de ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmiştir. Ancak bulgumuzda belirtilen husus proje kapsamında danışman olarak istihdam edilen personelin proje kapsamı dışında idari hizmetlerde çalıştırılmasıdır.

Sonuç olarak idari hizmetlerde çalıştırılacak personel istihdamının Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu İnsan Kaynakları Yönetmeliği hükümlerine göre yapılması ve projeler kapsamında istihdam edilen geçici personelin proje süresi boyunca yalnızca proje hizmetlerinde çalıştırılması gerekmektedir.

B) Proje Maliyet Kalemleri Arasında Yapılan Aktarımların Usulüne İlişkin Alt Düzenleme Bulunmaması

Kamu maliyesine ilişkin genel ilkeleri ortaya koyan 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine tahsis edilen ödenekler kullanılırken ve ödenek aktarımı yapılırken uyulması gereken kurallar yer almakta, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na ekli cetvellerde de ödenek kullanımına ilişkin esaslar ve sınırlar belirtilmektedir.

Bu çerçevede TÜBİTAK kaynaklarıyla desteklenen projelerde ödenek kalemleri arasında yapılacak aktarımlara ilişkin kurallar TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ile Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Harcanması ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelerin Harcamalarının Gerçekleştirilmesine İlişkin Esas ve Usuller'in "Proje Bütçesi ve Süreye İlişkin İşlemler" başlıklı 5'inci maddesinde ayrıca düzenlenmiştir. Bu maddeyle, öngörülen malzeme veya hizmetin tür ve niceliğinin değiştirilmemesi şartıyla aktarılma yapılacak ekonomik düzeylerin niteliğine ve ekleme yapılacak ekonomik sınıflandırma kodunda yer alan ödenek toplamının yüzde 20'sinin üzerinde aktarım yapılıp yapılmadığına göre ilgili karar ve onay mercileri belirlenmiştir. Söz konusu mevzuat hükmü TÜBİTAK kaynaklarıyla desteklenen projelere ilişkindir.

Ancak yapılan incelemelerde TÜBİTAK kaynaklarıyla desteklenen projelerin aksine dış kaynaklı projelerde maliyet kalemleri arasında (proje kapsamında yapılması öngörülen seyahat giderleri, personel gideri, makine ve teçhizat alım giderleri, temsil-tanıtma giderleri gibi) proje

süresi boyunca yapılan aktarımların gerçekleştirilme usulüne ilişkin mevzuat düzenlemesi bulunmadığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında proje kalemleri arasındaki ödenek aktarımlarının proje taleplerindeki değişikliklere ve teknolojik gelişmelere uyum sağlanması amacıyla proje bütçesini aşmamak kaydıyla ilgili kurum/kuruluşlarla mutabakat sağlanarak yapıldığı belirtilmektedir. Ancak bu durum proje yürütücüsü enstitülere esneklik sağlasa da aktarımlar belli bir kurala bağlanmadığından harcamaların maliyet etkinliğini azaltabilmektedir.

Sonuç olarak 5018 sayılı Kanun ve TÜBİTAK kaynaklarıyla desteklenen projelere ilişkin mevzuat hükümleri çerçevesinde dış kaynaklı projeler için de proje maliyetlerinde etkinliğin sağlanmasına katkıda bulunmak üzere, maliyet kalemleri arasında yapılacak aktarımlara ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılması ve bu aktarımların belirli bir kurala bağlanması gerekmektedir.

C) Projeler Kapsamında Girdi Olarak Kullanılan Sıvı Maddelerin Tamamının İlk Edinimlerinde Giderleştirilmesi

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 150 İlk madde ve malzeme hesabının niteliğini düzenleyen 87'nci maddesine göre, kamu idarelerince üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen tüketim malzemeleri ile hammadde, yardımcı madde, ambalaj malzemesi ve diğer malzemelerin izlenmesi için 150 İlk madde ve malzeme hesabının kullanılması gerekmektedir.

Aynı Yönetmelik'in 88'inci maddesinde kullanılan veya tüketilen ilk madde ve malzeme tutarlarının, belirlenen dönem sonlarında kayıtlı değerleri üzerinden 150 İlk madde ve malzeme hesabına alacak, 630 Giderler hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Kayıt zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasında ise taşınırların tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hâle geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hâllerinde çıkış kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Mevzuat hükümlerine karşın dış kaynaklı projelere ilişkin yerinde yapılan incelemelerde üretim girdisi olarak edinilen solüsyon ve benzeri sıvı maddelerin 150 İlk madde

ve malzeme hesabına girişi yapıldıktan sonra tüketime sevk edilmeleri beklenmeksizin doğrudan gider olarak kaydedildiği, bu durumunun yıl içinde fiili durum ile kayıtlı durum arasında farklılığa ve üretim süreci sonunda kullanılmayan fazla malzemelerin kayıtlarda gözükmemesine sebebiyet verdiği, enstitülerin çoğunda bunların takibinin manuel olarak yapıldığı anlaşılmıştır.

Bu uygulama, satın alınan ilk madde ve malzemelerin hangilerinin kullanıma verildiği veya hangilerinin ambarda bulunduğu yönünde yeterli bilgiye ulaşılamamasına ve dolayısıyla sağlıklı bir stok kontrolü yapılamamasına neden olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında bulgumuzda belirtilen hususların düzeltilmesine yönelik gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmektedir.

Sonuç olarak proje kapsamında üretim sürecinde kullanılmak üzere edinilen stoklanabilir mahiyetteki ilk madde ve malzemelerden 150 İlk madde ve malzeme hesabına kaydedilenlerin kullanıma verildikçe gider kaydedilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 49

TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	18.023.585.469,58
10	**Hazır Değerler**	4.533.233.914,61
100	KASA HESABI	15.839,74
102	BANKA HESABI	145.386.383,67
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-5.723.437,81
104	PROJE ÖZEL HESABI	697.629.683,68
105	DÖVİZ HESABI	3.426.233.947,32
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-5.223,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	31.156.992,30
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	238.539.728,71
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	1.968.249,26
117	MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR HESABI	1.968.249,26
12	**Faaliyet Alacakları**	8.289.359.485,07
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	8.282.343.378,13
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	4.603.397,74
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.412.709,20
13	**Kurum Alacakları**	3.484.474.573,69
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	3.419.230.664,49
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	65.243.909,20
14	**Diğer Alacaklar**	71.578.168,16
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	71.578.168,16
15	Stoklar	447.420.536,11
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	447.420.536,11
16	**Ön Ödemeler**	864.890.687,93
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	481.319.903,30
164	AKREDİTİFLER HESABI	383.570.784,63
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	330.659.854,75
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	324.952.974,39
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	5.706.880,36
2	DURAN VARLIKLAR	24.563.736.200,41
22	**Faaliyet Alacakları**	2.918.965,02
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.916.607,76
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.357,26
23	**Kurum Alacakları**	10.595.270,85
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	10.595.270,85
24	**Mali Duran Varlıklar**	115.464.334,77

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.319.636.848,81
32	**Faaliyet Borçları**	217.260.279,35
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	217.251.424,14
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	8.855,21
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.524.119.988,89
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	7.888.785,03
333	EMANETLER HESABI	1.516.231.203,86
34	**Alınan Avanslar**	3.268.089.223,96
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	3.268.089.223,96
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	947.318.393,32
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	596.076.902,04
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	313.615.193,34
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	32.341.857,02
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	5.284.440,92
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	349.298.311,30
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	349.298.311,30
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	13.550.651,99
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	13.545.046,89
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	5.605,10
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.895.655.587,15
41	**Uzun Vadeli Dış Mali Borçlar**	193.949.102,50
410	DIŞ MALİ BORÇLAR HESABI	193.949.102,50
43	**Diğer Borçlar**	6.828.489,11
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.822.427,61
439	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	6.061,50
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.694.877.995,54
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.694.877.995,54
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	34.372.029.234,03
50	**Net Değer**	1.233.182.709,07
500	NET DEĞER HESABI	1.233.182.709,07
51	**Değer Hareketleri**	1.088.556,29
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	1.088.556,29
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	47.304.898.031,71
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	47.304.898.031,71

241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	115.464.334,77
25	**Maddi Duran Varlıklar**	24.434.757.629,77
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	11.651.956.240,84
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	15.914.859,09
252	BİNALAR HESABI	11.555.293.715,19
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	4.951.143.116,71
254	TAŞITLAR HESABI	134.747.345,13
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	2.111.390.488,28
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.739.715.641,03
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.646.824.940,20
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	107.202.565,36
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	874.859.368,03
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	177.956,81
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-875.037.324,84
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	51.426.432,13
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-51.426.432,13

AKTİF TOPLAMI 42.587.321.669,99

58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-23.626.105.606,43
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-23.626.105.606,43
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	9.458.965.543,39
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	28.365.118.326,50
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-18.906.152.783,11

PASİF TOPLAMI 42.587.321.669,99

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.552.098.386,32
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.552.098.386,32
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	864.993.306,21
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	864.993.306,21
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	963.339.649,13
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	963.339.649,13
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	13.698.570.355,23
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	13.698.570.355,23
932	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ HESABI	21.773.373.412,14
933	VERİLEN TAAHHÜT BELGELERİ KARŞILIĞI HESABI	21.773.373.412,14
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.367.288,30
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.367.288,30
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	3.698.202,80
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	48.172,59
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	15.307.212.232,09
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	15.310.958.607,48

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 49 **Adı : TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	48.544.484.579,35
630	01	Personel Giderleri	10.262.086.726,14
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.852.689.764,00
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	9.243.048.195,73
630	04	Faiz Giderleri	3.350.952,00
630	05	Cari Transferler	5.852.546.788,89
630	07	Sermaye Transferleri	13.214.577.058,99
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	825.507.073,35
630	13	Amortisman Giderleri	2.433.993.243,33
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.109.591.456,74
630	15	Karşılık Giderleri	533.555.427,63
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	138.532.639,30
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	8.365.427,90
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.900.360.545,22
630	99	Diğer Giderler	166.279.280,13

GİDERLER TOPLAMI (A) **48.544.484.579,35**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	52.538.142.499,41
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14.761.816.501,36
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	34.774.553.054,09
600	05	Diğer Gelirler	1.595.012.303,75
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.400.325.477,15
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	5.494.991,31
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	940.171,75

GELİRLER TOPLAMI (B) **52.538.142.499,41**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	141.225.302,89
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	68.296.470,73
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	67.036.752,99
610	05	Diğer Gelirler	5.892.079,17

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **141.225.302,89**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **52.396.917.196,52**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **5.606.532.926,22**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **9.458.965.543,39**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**48.544.484.579,35**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**52.538.142.499,41**	**NET GELİR (D=B-C)**	**52.396.917.196,52**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**141.225.302,89**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**9.458.965.543,39**

TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU (TENMAK)
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2023-2024 Yılları Birinci Düzey Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Gelirleri Tahmin ve Gerçekleşme Sonuçlar

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gider Tahmin ve Gerçekleşmeleri Tablosu

KISALTMALAR

BOREN	Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü
CERN	Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi
ENAREN	Enerji Araştırma Enstitüsü
ETKB	Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
NATEN	Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü
NÜKEN	Nükleer Enerji Araştırma Enstitüsü
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SESAME	Orta Doğu Sinkrotron Işığı Deneysel Bilim ve Uygulama
TAEK	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
TAGEM	Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
TEMEN	Temiz Enerji Araştırma Enstitüsü
TENMAK	Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırmalar Kurumu
UAEA	Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Geçici Kabul Noksanlıkları İçin Hakediş Ödemelerinden Kesinti Yapılmaması

2. Yapım İşi İhalelerinde All Risk (Bütün Riskler) Sigorta Bedelinin Fiyat Farkı Ödenen Durumlarda Revize Edilmemesi ve Sigorta Süresinin Süre Uzatımı veya Cezalı Çalışma Olan Durumlarda Uzatılmaması

3. Kaybedilen Davalar Nedeniyle Ödenen Vekalet Ücretlerinin Tahakkuk Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması

4. Araştırma Geliştirme Faaliyetleri Sonucunda Elde Edilen ve Ticari Değere Sahip Ürünlerin Fikri ve Mülkiyet Haklarının Devir ve Kiralanmasına İlişkin İkincil Mevzuatın Olmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

57 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 679 uncu maddesinin değiştirilmesi suretiyle Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK) kurulmuştur. Ayrıca, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 681 inci maddesi başlığıyla birlikte değiştirilerek Kurumun görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

- Enerji, maden, iyonlaştırıcı radyasyon, parçacık hızlandırıcıları, nükleer teknoloji, bor, nadir toprak elementleri ve diğer elementlerle ilgili inovasyon ihtiyacını karşılamak, araştırmacılara bilimsel ortam temin etmek, yeni ürünlerin üretimini ve var olanların geliştirilmesini sağlamak, kamu ve özel hukuk kişileri ile işbirliği yaparak bilimsel araştırmalara katkıda bulunmak.

- Ar-Ge faaliyetlerini yapmak, yaptırmak, özendirmek, desteklemek, koordine etmek, izlemek ve bu amaçla program ve projeler geliştirmek.

- Ar-Ge faaliyetlerinin ülke yararına kullanılmasında izlenecek ulusal politika ve strateji önerilerini hazırlayıp Bakana sunmak.

- Ulusal politika ve stratejilere uygun olarak Ar-Ge faaliyetleri neticesinde geliştirilen ürünlerin geniş şekilde kullanımını sağlamak amacıyla her türlü araştırma, geliştirme, yenilik, tasarım, teknoloji edinme, üretim, test, yerlileştirme çalışmalarını yapmak veya yaptırmak, bu kapsamda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör ile işbirliği yapmak ve ortak projeler yürütmek.

- Kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile özel sektörün Ar-Ge ürünlerinin geniş şekilde kullanımını sağlamak, yeni ürünlerin üretimi ve geliştirilmesi hakkında araştırma isteklerini değerlendirmek, bu konularda araştırma, geliştirme, yenilik, tasarım, teknoloji edinme, üretim, test ve yerlileştirme faaliyetlerine katılımı teşvik etmek, araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetleri sonucu elde edecekleri çıktıların ticari değere dönüştürülmesini desteklemek; fikri ve sınai haklara ilişkin destek vermek, bu bentte sayılan amaçlarla Kurum tarafından belirlenecek usul ve esaslar doğrultusunda teminatlı veya bir defaya mahsus olmak üzere teminat alınmaksızın geri ödemeli ve/veya Bakan onayı ile hibe niteliğinde destekler vermek ve ön ödemede bulunmak; proje süresi ile sınırlı kalmak kaydı ile proje ikramiyesi vermek.

- Radyoaktif atık yönetimi ile ilgili Ulusal Radyoaktif Atık Yönetim Planını hazırlamak, bu alanda her türlü faaliyeti yerine getirmek veya yerine getirilmesini sağlamak, bu işlemlerin gerçekleştirilmesi için radyoaktif atık tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek, işletmeden çıkarmak veya kapatmak, Hesaplar Yönetim Kurulunun yönetimine katılmak.

- Enerji, maden, nükleer teknoloji, bor, nadir toprak elementleri ve diğer elementlere ilişkin ürünlerin çevre ve insan sağlığına etkileri ile ilgili araştırma yapmak ve yaptırmak.

- Görev alanı ile ilgili konularda insan kaynağı yetiştirilmesi ve geliştirilmesini sağlamak, bu amaçla Kurum tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde ödül ve burs vermek, Kurum adına ve hesabına yabancı ülkelere yetiştirilmek üzere gönderilecek insan kaynağının yapacağı çalışmaları planlamak, bu amaçla diğer kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak ve izlemek.

- Görev alanı ile ilgili konularda eğitim programları hazırlamak, eğitim vermek, eğitim vermek isteyen kurum ve kuruluşları yetkilendirmek, eğitim alan kişileri sertifikalandırmak, yurtiçinde kurslar açmak ve açılmasına destek olmak.

- Görev alanı ile ilgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, yurtiçi ve yurtdışında araştırma ve geliştirme faaliyetlerini yürütmek ve/veya desteklemek, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların çalışmalarına katılmak, bu kurum ve kuruluşlara gerekirse üye olmak, bu alanda uluslararası bilimsel ve teknik anlaşmalara Türkiye Cumhuriyeti adına taraf olmak, yurtiçi ve yurtdışından sağlanacak kaynakların planlamasını ve dağıtımını yapmak.

- Görev alanı ile ilgili ulusal ve uluslararası kongre, seminer gibi bilimsel toplantıları düzenlemek, desteklemek, bunlara bilimsel ve maddi katkı sağlamak ve katılmak.

- Görev alanı ile ilgili konularda bilgi toplama ve yayma, süreli-süresiz yayın faaliyetlerinde bulunmak, bu tür yayınları desteklemek; bilgi bankaları, kütüphane ve arşiv gibi bilimsel destek hizmetlerini sağlamak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla bu konuda işbirliği yapmak.

- Görev alanı ile ilgili ölçüm, analiz, dozimetri, kalibrasyon, metroloji, ışınlama, müdahale, teknik destek, inceleme, değerlendirme ve danışmanlık hizmetleri ile diğer hizmetleri vermek.

- Görev alanı ile ilgili konularda enstitüler, laboratuvarlar, teknoloji transfer ofisleri, araştırma geliştirme merkezleri, eğitim ve bilgilendirme merkezleri ve benzeri birimler kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya kapatmak. Görev alanı ile ilgili sermayesi ve kapsamı Bakan tarafından belirlenen özel hukuk hükümlerine tabi şirket kurmak veya kurulmuş şirkete ortak olmak.

- Kurum tarafından Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi ve burs verilmesine ilişkin çağrı planlaması, çağrıya çıkılması, değerlendirme, karar ve izleme süreçlerine yönelik olarak oluşturulacak komisyon ve kurullara Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu temsilcisi de davet edilir. Kurum isterse bu faaliyetlerin tamamını veya bir kısmını başka kurum ve kuruluşlar eliyle de yaptırabilir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Özel bütçeli kurum olan Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının ilgili kuruluşudur. Kurum bünyesinde Bor Araştırma Enstitüsü (BOREN), Nükleer Enerji Araştırma Enstitüsü (NÜKEN), Temiz Enerji Araştırma Enstitüsü (TEMEN), Nadir Toprak Elementleri Enstitüsü (NATEN), Enerji Araştırma Enstitüsü (ENAREN), koordinatörlükler ve diğer birimler bulunmaktadır. Biri Başkan 5 üyeden oluşan Yürütme Kurulu, kurumun en üst karar organıdır. Kurum başkanı aynı zamanda Yürütme Kurulu başkanı olup, üyelerin görev süreleri 3 yıldır.

TENMAK'ta 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi 439 memur, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'nin Ek-27 nci maddesine tabi 127 sözleşmeli personel ve 696 sayılı KHK kapsamında sürekli işçi pozisyonunda istihdam edilen 223 işçi olmak üzere toplam 789 personel görev yapmaktadır. Geçici görevli personel ve projelerde çalışan personel dikkate alındığında bu sayı 849 olmaktadır.

TENMAK personelin büyük çoğunluğu Atom Enerjisi Kurumunun kapatılması sonucu kurulan NÜKEN'de çalışmaktadır. 849 personelin 254'ü TENMAK Başkanlığında, 493'ü NÜKEN Başkanlığında, 46'sı BOREN Başkanlığında, 37'si NATEN Başkanlığında, 14'ü TEMEN Başkanlığında ve 5'i de ENAREN Başkanlığında görev yapmaktadır.

TENMAK personelinin %29'u Genel İdare Hizmetleri Sınıfında, %35'i Teknik Hizmetler Sınıfında, %26'sı Sürekli İşçi Pozisyonunda, %3'ü Sağlık Hizmetleri Sınıfı ile Yardımcı Hizmetler Sınıflarındadır. Proje Personeli %6' olup personelin %1'i diğer hizmet sınıflarındadır.

Kurumda çalışan personelin %1,3'ü (11 kişi) doçent ünvanlı, %12,6'sı (106 kişi) doktora mezunu, %23,5'i (198 kişi) yüksek lisans mezunu, %38,3'ü (322 kişi) lisans ve ön lisans mezunu, %19,1'i (161 kişi) lise muzunu ve kalan %5.2'si (44 kişi) de ilköğretim mezunu personel oluşturmaktadır.

NÜKEN İstanbul yerleşkesi, Küçükçekmece Gölü kenarında olup diğer birimlerin tamamı Ankara'dadır. NÜKEN'de TR-2 Araştırma reaktörü, düşük enerjili iyon hızlandırıcıları, gama ışınlama tesisi, proton ve elektron hızlandırıcıları, düşük düzeyli radyoaktif atık işleme ve geçici depolama tesisi yer almaktadır. TENMAK, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA) ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Orta Doğu Sinkrotron Işığı Deneysel Bilim ve Uygulama Merkezi (SESAME), Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi (CERN) gibi diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) ve Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile ortak projeler yürütmektedir.

1.3. Mali Yapı

2023-2024 Yılları bütçe gelir tahmin ve gerçekleşme sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2023-2024 Yılları Birinci Düzey Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Gelirleri Tahmin ve Gerçekleşme Sonuçlar

Bütçe Gelir Tahmin ve Gerçekleşmeleri (TL)					
Eko. Kod	Açıklama	2023	2023	2024	2024
		Planlanan	Gerçekleşen	Planlanan	Gerçekleşen
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	21.010.000,00	64.426.882,11	41.833.000,00	267.691.823,89
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	889.183.000,00	918.410.000,00	1.992.921.000,00	1.090.337.000,00
5	Diğer Gelirler	40.150.000,00	105.737.985,82	70.250.000,00	212.611.702,32
TOPLAM		**950.343.000,00**	**1.088.574.867,93**	**2.105.004.000**	**1.570.640.526,21**

2024 yılı gelir tahmini 2.105.004.000-TL olup gelir gerçekleşmesi ise tahmin edilen tutardan %25,3 daha az olarak 1.570.640.526,21-TL olmuştur. Kurum gelirleri içerisinde en önemli payı alınan bağış ve yardımlar oluşturmaktadır. Bu tutar önceki yıla göre %18,72 oranında artarak 1.090.337.000,00-TL ye ulaşmıştır. Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ise önceki yıla göre %315,50 oranında artarak 267.691.823,89 TL olmuştur.

Kurum, kalibrasyon hizmeti, radyoaktif atık yönetim hizmeti, kişisel dozimetri ölçüm hizmeti, radyoaktivite ölçüm ve analiz hizmeti, genel analiz hizmeti, kalite kontrol hizmeti, ışınlama hizmeti, bakım,onarım ve eğitim hizmeti vermekte olup bu hizmetlerden ve radyo izotop ve radyofarmasötik ürün satışından gelir elde etmektedir.

Kurumun bütçe gider tahmin ve gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gider Tahmin ve Gerçekleşmeleri Tablosu

Eko. Kod.	Açıklama	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı
1	Personel Giderleri	614.310.000	639.194.200	579.185.826	90,61
2	SGK Devlet Primi Giderleri	80.324.000	92.532.800	81.509.389	88,09
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	191.488.000	240.449.500	174.343.325	72,51
5	Cari Transferler	376.882.000	331.292.400	309.136.900	93,31
6	Sermaye Giderleri	547.000.000	568.475.197	341.965.204	60,15
7	Sermaye Transferleri	300.000.000	270.000.000	72.683.220	26,92
TOPLAM		**2.110.004.000**	**2.141.944.097**	**1.558.823.864**	**72,78**

2024 yılı başlangıç ödeneği 2.110.004.000,00-TL'dir. Ekleme ve çıkarmalarla nihai ödenek 2.141.944.097,00-TL olmuştur. Söz konusu ödeneğin %72,78'i harcanmıştır.

Bütçe giderleri geçen yıl 1.079.458.780,00-TL iken 2024 yılında %44,41 oranında artarak 1.558.823.864,00-TL olmuştur. 2024 yılı bütçe giderlerinin %37,15'ini personel harcamaları, %11,18'ini mal ve hizmet alımları, %19,83'ünü cari transferler ve %21,94'ünü sermaye giderleri oluşturmaktadır. Cari transferler kalemindeki en büyük pay, uluslararası kuruluşlara yapılan üyelik ödemeleri ile proje katılım giderlerinden oluşmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kurumun muhasebe işlemeleri 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu ile ikincil mevzuat çerçevesinde, Strateji Geliştirme Koordinatörlüğüne bağlı Muhasebe Müdürlüğü aracılığıyla yürütülmektedir.

Muhasebe kayıtları Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Sistemi (BKMYS) içersinde yapılmakta olup mali rapor ve tablolar, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre hazırlanmaktadır.

Strateji Geliştirme Koordinatörlüğü Kurum bütçesini hazırlamakla görevli birimdir.

TENMAK'ın harcamaları; personel giderleri, demirbaş alımları, mal ve hizmet alımları, cari harcamalar, sermaye giderleri, cari transferler ile sermaye transferlerinden oluşmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar" ın 5' inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslarının 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları kapsamında; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve

bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler ise belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları kapsamında; Stratejik plan zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları kapsamında; İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları kapsamında; İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları kapsamında; İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu'nun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Geçici Kabul Noksanlıkları İçin Hakediş Ödemelerinden Kesinti Yapılmaması

Yapım işlerine ait hakediş tutarlarından alınması gereken geçici kabul noksanlıkları karşılığı teminat mektubu veya tutarın alınmadığı görülmüştür.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun "Tip sözleşmeler" başlıklı 5'inci maddesinde, "*Bu Kanunun uygulanmasında uygulama birliğini sağlamak üzere mal veya hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin Tip Sözleşmeler Resmi Gazetede yayımlanır. İdarelerce yapılacak sözleşmeler Tip Sözleşme hükümleri esas alınarak düzenlenir. Mal ve hizmet alımlarında, Kurumun uygun görüşü alınmak kaydıyla istekliler tarafından hazırlanması mutat olan sözleşmeler kullanılabilir.*" denilmekte ve Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin "Sözleşme tasarısı" başlıklı 18'inci maddesinde de,

"(1) İdare, sözleşme tasarısını bu Yönetmeliğin ekinde yer alan tip sözleşmeyi esas alarak hazırlar.

(2) Tip sözleşmede boş bırakılan veya dipnota alınan hususlar, işin özelliğine ve 4734 ve 4735 sayılı Kanunlar ile diğer mevzuat hükümlerine aykırı olmayacak şekilde düzenlenir.

(3) İdare, tip sözleşmede düzenlenmeyen ve işin özelliğine göre düzenlenmesine gerek duyulan hususları, 4734 ve 4735 sayılı Kanunlar ile diğer mevzuat hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla, maddeler halinde düzenleyerek "Diğer Hususlar" bölümüne ekleyebilir."hükmü yer almaktadır.

İdareyle yüklenici arasında imzalanacak yapım işlerine ilişkin sözleşme yönetmeliğin ekinde yer alan tip sözleşmeye uygun olmak zorundadır. Gerek Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmede gerekse de imzalanan sözleşmelerde, götürü bedel yapım işlerinde, geçici kabul noksanları için düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının %3'ü kadar teminat mektubu alınacağı, yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda; düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının %3'üne karşılık gelen kısmının tutulacağı, alınan teminat mektubu veya tutulan kısmın geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye iade edileceği, birim fiyat sözleşmelerde ise, düzenlenen hakedişlerde; tamamlanmış, ancak kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların %5'i karşılığında teminat mektubu alınacağı ve kesin hesapların İdare tarafından onaylanmadıkça bu teminat mektubunun iade edilmeyeceği, yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda ise kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların %5'in tutulacağı ve kesin hesapların İdare tarafından onaylanmadıkça bu tutarların ödenmeyeceği belirtilmektedir.

Yapılan incelemede, işi alan yüklenici tarafından yapım işlerine ait hakediş ödemelerinde belirlenen tutara karşılık gelen götürü bedel işlerde %3, birim fiyatlı işlerde ise %5 oranında teminat mektubu verilmediği, teminat mektubu verilmemesine karşılık kamu görevlileri tarafından hakedişte yapılan iş tutarının %3'veya %5'ine karşılık gelen kısmının da tutulmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak, gerek Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmede gerekse de imzalanan sözleşmelerde belirtildiği üzere, götürü bedel yapım işlerinde, geçici kabul noksanları için düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının %3'ü, birim fiyatlı işlerde ise imalatlara ait tutarların %5'i karşılığında teminat mektubu alınması, yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda ise düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının %3 veya %5'ine karşılık gelen kısmının kesilerek ilgili hesapta tutulması sağlanmalıdır.

BULGU 2: Yapım İşi İhalelerinde All Risk (Bütün Riskler) Sigorta Bedelinin Fiyat Farkı Ödenen Durumlarda Revize Edilmemesi ve Sigorta Süresinin Süre Uzatımı veya Cezalı Çalışma Olan Durumlarda Uzatılmaması

İhale edilen yapım işlerinin bazılarında all risk sigortalarının sözleşme ve Yapım İşleri Genel Şartnamesi'ne uygun olmadığı görülmüştür.

Yapım işlerine ait sözleşmelerin "İşin ve iş yerinin korunması ve sigortalanması" başlıklı 17'nci maddesine göre yükleniciler Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde yer alan hükümler çerçevesinde "all risk" sigorta ve genişletilmiş bakım devresi teminatını içeren sigorta yaptırmak zorundadır. Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin "İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasında; yüklenicinin 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9'uncu maddesi hükümleri dahilinde, işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre ihale dokümanında belirtilen şekilde, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı "inşaat sigortası (bütün riskler)", geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçecek süreye ilişkin ise yürürlükteki İnşaat Sigortası (Bütün Riskler) Genel Şartları çerçevesinde kapsamı ihale dokümanında belirtilen genişletilmiş bakım devresi teminatını içeren sigorta yaptırmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise; fiyat farkları dahil ödenen toplam hakediş tahakkuk tutarının poliçedeki sigorta bedelini aşması ve/veya poliçede öngörülen sigorta bitiş tarihinin süre uzatımı veya cezalı çalışma sebebiyle aşılması hallerinde, zeyilname ile sigorta bedelinin artırılması ve/veya sigorta süresinin uzatılmasının zorunlu olduğu hükümlerine yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen düzenlemelere göre, yapım işlerinde işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek risklere karşı all risk sigortasının, geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçecek süreye ilişkin ise kapsamı ihale dokümanında belirtilen genişletilmiş bakım devresi teminatını içeren sigortanın yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde, Kurum tarafından gerçekleştirilen yapım işlerinde süre uzatımı verilmesine rağmen zeyilname ile sigorta süresinin uzatılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, süre uzatımı veya cezalı çalışma olan durumlarda all risk sigorta süresinin bitim tarihinin geçici kabul tarihine göre düzenlenmesi ve buna bağlı olarak da bakım devresi sigorta süresinin başlangıç tarihinin geçici kabul tarihinden itibaren başlatılması, fiyat farkları dahil ödenen toplam hak ediş tutarının poliçedeki sigorta bedelini aşması halinde ise zeyilname ile sigorta bedelinin artırılması hususunda gerekli özenin gösterilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Kaybedilen Davalar Nedeniyle Ödenen Vekalet Ücretlerinin Tahakkuk Kayıtlarının Zamanında Yapılmaması

Kaybedilen davalar nedeniyle karşı taraf avukatına ödenen vekalet ücretlerinin tahakkuk kayıtlarının zamanında yapılmadığı görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin, "Kayıt Zamanı, Kamu Gelir ve Giderleri ile Bütçe Gelir ve Giderlerinin Yılı" başlıklı 16'ncı maddesinde, kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterileceği, bütçe gelirlerinin tahsil edildiği, bütçe giderlerinin ise ödendiği yılda muhasebeleştirileceği belirtilmektedir.

Kaybedilen davalar nedeniyle karşı taraf avukatına ödenen vekalet ücretleri, mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra, avukatın talebi üzerine ödenmektedir. Yapılan incelemede 2024 yılından önce mahkeme kararının kesinleştiği ancak avukatın başvurusu üzerine 2024 yılında ödeme yapılan dosyalar bulunduğu; ayrıca, 2024 yılında kaybedilen davalara ilişkin olarak kesinleşen ancak ilgilisi tarafından talep edilmediği için ödenmeyen vekalet ücretlerinin de 630 Giderler Hesabı'na kaydedilmediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla, tahakkuk esaslı muhasebe sistemi gereğince, giderlerin, kesinleştiği dönemde, 630 Giderler Hesabı'na kaydedilmesi bir zorunluluk olup, kaybedilen davalar nedeniyle karşı taraf avukatına ödenen vekalet ücretlerinin, ödeme yapılması aşamasına kadar muhasebe kayıtlarına alınmaması, bu durumun ertesi yıla sarkan ödemeler olması halinde bahse konu ilam giderlerinin ilgili olduğu yılda Faaliyet Sonuçları Tablosu'na yansıtılamamasına ve dolayısıyla mali tabloların doğruyu göstermemesine yol açacaktır.

Sonuç olarak, muhasebenin temel ilkeleri ve tahakkuk esaslı muhasebe sistemi gereğince, kaybedilen davalar nedeniyle karşı taraf avukatına ödenen vekalet ücretlerinin, mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra, ilgili olduğu dönemde tahakkuk kayıtlarının yapılması suretiyle, mali tablolara yansıtılması ve mali tabloların doğru ve güvenilir bilgi vermesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 4: Araştırma Geliştirme Faaliyetleri Sonucunda Elde Edilen ve Ticari Değere Sahip Ürünlerin Fikri ve Mülkiyet Haklarının Devir ve Kiralanmasına İlişkin İkincil Mevzuatın Olmaması

Enerji, maden, nükleer, iyonlaştırıcı radyasyon, parçacık hızlandırıcıları, bor ve nadir toprak elementlerini ilişkin ar-ge faaliyetleri sonucunda elde edilen ve ticari değere sahip

ürünler ile fikri ve mülkiyet haklarının devir ve kiralanmasına ilişkin ikincil mevzuatın olmadığı tespit edilmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 679'uncu maddesi ile kurulan Türkiye Enerji Nükleer Maden Araştırma Kurumunun görev ve yetkileri, aynı Kararnamenin 681'inci maddesinde belirtilmiştir. 681'inci madde:

"*1) Kurumun görev ve yetkileri şunlardır:*

a) Enerji, maden, iyonlaştırıcı radyasyon, parçacık hızlandırıcıları, nükleer teknoloji, bor, nadir toprak elementleri ve diğer elementlerle ilgili inovasyon ihtiyacını karşılamak, araştırmacılara bilimsel ortam temin etmek, yeni ürünlerin üretimini ve var olanların geliştirilmesini sağlamak, kamu ve özel hukuk kişileri ile işbirliği yaparak bilimsel araştırmalara katkıda bulunmak.

b) Ar-Ge faaliyetlerini yapmak, yaptırmak, özendirmek, desteklemek, koordine etmek, izlemek ve bu amaçla program ve projeler geliştirmek

…

ç) Ulusal politika ve stratejilere uygun olarak Ar-Ge faaliyetleri neticesinde geliştirilen ürünlerin geniş şekilde kullanımını sağlamak amacıyla her türlü araştırma, geliştirme, yenilik, tasarım, teknoloji edinme, üretim, test, yerlileştirme çalışmalarını yapmak veya yaptırmak, bu kapsamda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör ile işbirliği yapmak ve ortak projeler yürütmek.

…" şeklindedir.

Kurum, yukarıda yer verilen ve görev alanına giren konularda ar-ge faaliyetleri yürütmekte olup bu faaliyetler sonucunda ticari değere sahip ürünler ile fikri ve mülkiyet hakları elde edilmektedir. Bu ürünler ve hakların devir ve kiralanmasına ilişkin taslak yönetmelik çalışması olmakla birlikte henüz yürürlükte olan bir yönetmelik yoktur.

Kurum tarafından hazırlanan *"Türkiye Enerji Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu Fikri ve Sınai Haklar Yönetmelik Taslağı"* na ilişkin kurum görüşleri "Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" kapsamında alınmıştır.

Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin "Görüş alma" başlıklı başlıklı 6'ncı maddenin 1/a ve 1/b bendlerinde:

"*Ekonomik ve sosyal politikalar ve tedbirlerle ilgili taslaklar, kamu gelir ve giderlerini etkileyen taslaklar ile mali konuları düzenleyen taslaklar hakkında Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının,*

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince Sayıştayın denetim alanına giren mali konularda düzenlenecek yönetmelik ve yönetmelik niteliğindeki düzenleyici işlem taslakları hakkında Sayıştay Başkanlığının,

...

görüşlerinin alınması zorunludur." denilmiştir. Aynı maddenin 3'üncü fıkrasında:

"*Sayıştay Başkanlığı, Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığından görüş alınması gereken hâllerde diğer kurum ve kuruluşlardan alınacak görüşlerin tamamlanması ve değerlendirilmiş olması zorunludur*." hükmüne yer verilmiştir.

"*Türkiye Enerji Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu Fikri ve Sınai Haklar Yönetmelik Taslağına*" ilişkin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının, Hazine ve Maliye Bakanlığının, Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşleri alınarak Başkanlığımız görüşü talep edilmiştir. Başkanlığımız görüşü 19.02.2024 tarihinde verilmiştir. Başkanlık görüşü, yönetmeliğin yukarda yer verilen 3'ücü maddesi dikkate alınarak diğer kurum ve kuruluşların görüşleri alınıp değerlendirildikten sonra verilmektedir.

Sonuç olarak Kurumun görev alanına giren konularda yürüttüğü ar-ge faaliyetleri sonucunda elde ettiği ticari değere sahip ürünler ile fikri ve mülkiyet haklarının devir ve kiralanmasına ilişkin ikincil mevzuatın yürürlüğe konulmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 104

TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU (TENMAK)

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	202.572.939,86
10	**Hazır Değerler**	2.751.818,59
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-2.576,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.754.394,59
12	**Faaliyet Alacakları**	172.063,71
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	30.815,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	141.248,71
13	**Kurum Alacakları**	104.960.167,01
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	104.960.167,01
14	**Diğer Alacaklar**	63.790,86
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	63.790,86
15	Stoklar	29.841.465,43
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	23.264.054,58
151	YARI MAMULLER-ÜRETİM HESABI	5.512.645,66
152	MAMUL HESABI	984.071,85
157	DİĞER STOKLAR HESABI	80.693,34
16	**Ön Ödemeler**	38.680.822,50
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	16.050.946,26
164	AKREDİTİFLER HESABI	22.629.876,24
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	28,98
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	28,98
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	26.102.782,78
190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	26.102.782,78
2	DURAN VARLIKLAR	5.402.419.293,71
25	**Maddi Duran Varlıklar**	5.402.418.843,71
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	4.806.776.361,70
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	17.673,20
252	BİNALAR HESABI	557.208.277,93
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	808.924.973,23
254	TAŞITLAR HESABI	5.768.075,94
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	91.805.848,04
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-911.204.614,55
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	43.122.248,22

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	91.764.213,71
32	**Faaliyet Borçları**	6.234.832,74
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.234.832,74
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	62.220.766,14
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.174.894,59
333	EMANETLER HESABI	61.045.871,55
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	23.247.238,12
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	11.978.770,54
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	10.324.491,29
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	943.976,29
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	61.376,71
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	61.376,71
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	31.399.730,74
43	**Diğer Borçlar**	467.175,39
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	467.175,39
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	30.932.555,35
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	30.932.555,35
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.481.828.289,12
50	**Net Değer**	523.663.848,34
500	NET DEĞER HESABI	523.663.848,34
51	**Değer Hareketleri**	-876.846,87
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-876.846,87
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	6.030.352.145,13
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	6.030.352.145,13
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.154.297.552,67
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.154.297.552,67
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.082.986.695,19
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.082.986.695,19
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	53.140.864,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-53.140.864,60
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	450,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	450,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	11.108.252,79
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-11.108.252,79

AKTİF TOPLAMI 5.604.992.233,57

PASİF TOPLAMI 5.604.992.233,57

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	53.789.462,42
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	53.789.462,42
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	103.708,00
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	103.708,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.432.017,48
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.432.017,48
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	36.717,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	36.717,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 104 **Adı : TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU (TENMAK)** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.623.022.496,63
630	01	Personel Giderleri	572.971.216,34
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	81.509.388,54
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	173.270.553,12
630	05	Cari Transferler	309.689.527,69
630	07	Sermaye Transferleri	72.683.220,30
630	13	Amortisman Giderleri	213.760.810,74
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	24.555.339,45
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	70.156,50
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	174.244.323,95
630	99	Diğer Giderler	267.960,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.623.022.496,63**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.493.635.678,44
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	277.941.881,55
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	997.712.499,37
600	05	Diğer Gelirler	217.581.307,24
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	280.385,03
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	119.605,25

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.493.635.678,44**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	9.833.367,61
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	9.831.932,67
610	05	Diğer Geliler	1.434,94

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **9.833.367,61**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.483.802.310,83**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **1.222.206.880,99**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.082.986.695,19**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.623.022.496,63**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.493.635.678,44**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.483.802.310,83**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**9.833.367,61**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.082.986.695,19**

TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kurumun Merkez Teşkilatındaki Kadroların Dolu/Boş Durumu Tablosu

Tablo 2: Kurumun Bağlı Birimlerindeki Kadroların Dolu/Boş Durumu Tablosu

Tablo 3: Kurumun İstihdam Durumu Tablosu

Tablo 4: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu .

Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Tablo 7: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Tablo 8: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

KISALTMALAR

AHS: Avukatlık Hizmetleri Sınıfı

GİH: Genel İdare Hizmetleri Sınıfı

KBS: Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

SGB: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

SHS: Sağlık Hizmetleri Sınıfı

THS: Teknik Hizmetler Sınıfı

YHS: Yardımcı Hizmetler Sınıfı

YRD: Yardımcı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

II. Mahmut'un emriyle karantina için 1838 yılında göreve başlayan ve 1839 yılında Meclis-i Umuru Sıhhiye, 1924 yılında Hudut ve Sevahil Sıhhiyesi Müdüriyeti Umumiyesi adını alan Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün, Lozan Anlaşması ve Montreaux Sözleşmesiyle kuruluşu tamamlanmış, Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nın 21 ve 22'nci maddeleri ve 6368 sayılı Yasayla onaylanmış Uluslararası Sağlık Tüzüğü ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile görevleri şekillenmiştir.

Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün görevleri 11.10.2011 tarihli ve 28103 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiştir.

Söz konusu KHK'nın Genel Müdürlüğün teşkilat yapısını düzenleyen hükümleri 09.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ilga edilmiştir. Ayrıca 703 sayılı KHK ile 663 sayılı KHK'nın adı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname şeklinde değiştirilmiştir.

703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de ilga edilen hükümler 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

Kurumun görev, yetki ve sorumlulukları söz konusu 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 653'üncü maddesinde aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

a) Uluslararası önemi haiz halk sağlığı risklerinin ülkemize girmesini önlemek amacıyla uluslararası giriş noktaları ve bunların gümrüklü alanlarında gerekli her türlü sağlık tedbirini almak veya aldırmak, halk sağlığını etkileyecek etkenlere karşı alınacak kontrol önlemlerinin standardını belirlemek, belgelendirmek, denetlemek,

b) Uluslararası giriş noktalarında hac, göç veya seyahat gibi toplu nüfus hareketlerinde gerekli sağlık tedbirlerini almak veya aldırmak, riskli cenazelerin yurda girişine izin vermek,

c) Malî yılbaşında sağlık resmî tarifesini belirlemek, bu gelirler ve diğer sağlık gelirleri ile para cezalarının tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak, gelirlerinden ülke sağlık hizmetlerine katkı sağlamak,

ç) Uluslararası nakil vasıtalarının ve bu vasıtalarda görevli personelin sağlık şartlarını belirleyerek sağlık raporlarıyla ilgili iş ve işlemleri düzenlemek,

d) Görev alanı ile ilgili olarak Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Denizcilik Örgütü, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü ve diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapmak,

e) Uluslararası önemi haiz halk sağlığı riski olan ülkelere giden insanlara seyahat sağlığı hizmeti vermek,

f) Ulusal ve uluslararası sularda seyir eden gemilere uzaktan sağlık yardımı ve desteği vermek,

g) Uluslararası giriş noktalarında yapılması gereken tüm sağlık hizmetleri, sağlık denetimleri ve çevre sağlığı işlemlerini yürütmek, usul ve esaslarını belirlemek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Genel müdürlük merkez teşkilatı; genel müdür ve iki genel müdür yardımcısı yönetiminde;

a) Hukuk Müşavirliği,

b) İç Denetim Birimi,

c) Bilgi İşlem Birimi,

ç) Özel Kalem Birimi,

d) Türk Boğazları ve Sağlık Denetimleri Daire Başkanlığı,

e) Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı,

f) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı,

g) İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı,

h) Destek Hizmetleri Daire Başkanlığından oluşmaktadır.

Taşra Teşkilatı; 8 Baştabipliğe bağlı 25 Havalimanı Sağlık Denetleme Merkezi, 38 Sahil Sağlık Denetleme Merkezi, 22 Kara Hudut Sağlık Denetleme Merkezi, 8 Gemiadamları Sağlık Merkezi, 6 Seyahat Sağlığı Merkezi, Tele Sağlık Merkezi ve Seyahat Sağlığı Danışma Merkezi şeklinde örgütlenmiştir. Ayrıca Ankara Koordinasyon Müdürlüğü ve Urla Karantina Adası Müdürlüğü de taşra teşkilatı kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir.

Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünde, 657 sayılı Kanun'un 4/A maddesine göre merkez ve taşra teşkilatında toplam 870 kadro ile 657 sayılı Kanun'un 4/B maddesine göre 4 sözleşmeli pozisyon ve 96 sürekli işçi kadrosu mevcuttur. Kurumun merkez ve taşra teşkilatında 762 personel görev yapmaktadır. Kurumun insan kaynaklarına ilişkin bilgileri aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir:

Tablo 1: Kurumun Merkez Teşkilatındaki Kadroların Dolu/Boş Durumu Tablosu

Ünvanı	Hizmet Sınıfı	Dolu	Boş	Toplam
Avukat	AHS	3	1	4
Ayniyat Saymanı	GİH	1	0	1
Bigisayar İşletmeni	GİH	29	4	33
Daire Başkanı	GİH	4	1	5
Genel Müdür	GİH	1	0	1
Genel Müdür Yardımcısı	GİH	1	1	2
Hukuk Müşaviri	GİH	3	0	3
İç Denetçi	GİH	3	0	3
Koruma ve Güvenlik Görevlisi	GİH	4	0	4
Mali Hizmetler Uzman Yrd.	GİH	1	2	3
Mali Hizmetler Uzmanı	GİH	5	3	8
Memur	GİH	4	2	6
Memur (Ş)	GİH	5	0	5
Mütercim	GİH	0	1	1
Sağlık Uzman Yardımcısı	GİH	6	13	19
Sağlık Uzmanı	GİH	2	20	22
Sağlık Uzmanı (Ş)	GİH	3	0	3
Sivil Savunma Uzmanı	GİH	1	0	1
Şef	GİH	7	5	12
Şoför	GİH	4	0	4
Şube Müdürü	GİH	3	3	6
Uzman	GİH	1	0	1
Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni	GİH	2	1	3
Ebe	SHS	2	0	2
Eczacı	SHS	1	0	1
Hemşire	SHS	5	1	6
Laborant	SHS	1	0	1
Sağlık Memuru	SHS	3	0	3
Tabip	SHS	1	6	7
Mühendis	THS	11	5	16
Programcı	THS	3	1	4
Tekniker	THS	6	3	9

Teknisyen	THS	1	0	1
Hizmetli	YHS	4	0	4
Hizmetli Ş	YHS	1	0	1
TOPLAM		**132**	**73**	**205**

Tablo 2: Kurumun Bağlı Birimlerindeki Kadroların Dolu/Boş Durumu Tablosu

Ünvanı	Hizmet Sınıfı	Dolu	Boş	Toplam
Bilgisayar İşletmeni	GİH	21	10	31
Gemi Adamı	GİH	25	6	31
Memur	GİH	6	1	7
Müdür	GİH	8	3	11
Şoför	GİH	2	3	5
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	GİH	1	0	1
Baştabip	SHS	7	1	8
Ebe	SHS	23	7	30
Hemşire	SHS	79	12	91
Laborant	SHS	2	0	2
Sağlık Memuru	SHS	144	31	175
Sağlık Teknikeri	SHS	6	10	16
Sağlık Teknisyeni	SHS	14	2	16
Tabip	SHS	134	30	164
Uzman Tabip	SHS	5	0	5
Kaptan	THS	22	5	27
Tekniker	THS	7	3	10
Teknisyen	THS	17	6	23
Hizmetli	YHS	9	0	9
Hizmetli Ş	YHS	3	0	3
TOPLAM		**535**	**130**	**665**

Tablo 3: Kurumun İstihdam Durumu Tablosu

	Dolu	Boş	Toplam
657 sayılı Kanuna Tabi 4a'lı Kadrolu Personel Sayısı	667	203	870
657 sayılı Kanuna Tabi 4b'li Sözleşmeli Personel Sayısı	2	2	4
Sürekli İşçi	93	3	96
TOPLAM	**762**	**208**	**970**

1.3. Mali Yapı

Genel Müdürlük, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Özel Bütçeli Diğer Kurumlar cetvelinde yer alan bir kamu idaresidir.

Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda kullanılabilir başlangıç ödeneği 718.640.000,00 TL olup yıl içinde 1.085.860.100,00 TL ödenek eklenmesi ile toplam ödenek miktarı 1.804.500.100,00 TL olmuştur. Bu ödeneklerin toplam 954.270.778,60 TL'lik kısmı bütçe gideri olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı bütçe giderlerinin toplam harcama içindeki paylarına bakıldığında; toplam harcamanın; %28,45'lik kısmını Sermaye Giderleri, %54'lük kısmını Personel Giderleri, %7,62'lık kısmını Mal ve Hizmet Alım Giderleri, %7,43'lük kısmını Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri, %2,5'lik kısmını Cari Transferler oluşturmuştur.

Tablo 4: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Giderlerin Türü	Bütçe Başlangıç Ödeneği (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Bütçe Gerçekleşmesi (TL)
01-Personel Giderleri	512.273.000,00	601.028.000,00	515.327.103,69
02-Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	69.097.000,00	79.557.000,00	70.911.961,30
03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri	41.510.000,00	79.383.100,00	72.732.084,41
05-Cari Transferler	13.760.000,00	24.660.000,00	23.758.991,11
06-Sermaye Giderleri	82.000.000,00	1.019.872.000,00	271.540.638,09
TOPLAM	**718.640.000,00**	**1.804.500.100,00**	**954.270.778,60**

Kamu İdaresinin gelirleri; vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirleriden oluşmaktadır. 2024 yılı için 1.800.000.000,00 TL gelir planlanmış olup yıl sonunda toplam 4.756.760.356,64 TL gelir elde edilmiştir.

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması Tablosu

Gelirlerin Türü	Planlanan Gelir (TL)	Gerçekleşen Gelir (TL)
01-Vergi Gelirleri	1.711.168.000,00	4.615.096.296,56
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.048.000,00	7.374.413,33
05-Diğer Gelirler	84.784.000,00	133.205.639,68
06-Sermaye Gelirleri	0,00	1.084.007,07
TOPLAM	**1.800.000.000,00**	**4.756.760.356,64**

Genel Müdürlük, Türk limanları arasında seyreden, yabancı ülke limanlarından Türk limanlarına gelen, Türk limanlarından yabancı ülke limanlarına giden veya Boğazlardan transit geçen gemilerden, her net ton üzerinden sağlık resmi adı altında gelir elde etmektedir.

2024 yılı bütçe gelirlerinin toplam gelir içindeki paylarına bakıldığında en yüksek kalemin %97,02'lik oran ile vergi gelirleri olduğu görülmüştür. "Vergi geliri" olarak adlandırılan gelirin tamamı gemi sağlık resmi gelirlerinden elde edilmiş, 2024 yılında red ve

iade tutarı ise 7.630.130,26 TL olarak gerçekleşmiştir.

2022-2024 döneminde; İdarenin giderleri ve gelirleri aşağıdaki tablolarda beliritildiği üzere artış seyri izlemiştir.

Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Bütçe Giderinin Çeşidi	2022 Yılı (TL) (A)	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (C)	2022-2023 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A*100]	2023-2024 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B*100]
Personel Giderleri	123.314.591,94	269.300.448,52	515.327.103,69	118	91
SGK Devlet Prim Giderleri	21.264.802,66	42.309.476,20	70.911.961,30	98	68
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	28.126.081,27	52.360.190,31	72.732.084,41	86	39
Cari Transferler	3.185.647,37	12.311.754,77	23.758.991,11	286	93
Sermaye Giderleri	846.144.680,73	1.161.472.531,26	271.540.638,09	37	(77)
TOPLAM	**1.022.035.803,97**	**1.537.754.401,06**	**954.270.778,60**	**50**	**(38)**

Tablo 7: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2022 Yılı (TL) (A)	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (C)	2022-2023 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A*100]	2023-2024 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B*100]
Vergi Gelirleri	813.867.306,58	2.040.696.963,87	4.615.096.296,56	150	126
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.892.091,90	3.021.056,81	7.374.413,33	59	144
Diğer Gelirler	41.035.877,70	66.057.445,28	133.205.639,68	60	102
Sermaye Gelirleri	0	122.308,95	1.084.007,07	0	786
TOPLAM	**856.795.276,18**	**2.109.897.774,91**	**4.756.760.356,64**	**146**	**125**
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	815.923,51	3.732.389,80	7.630.130,26	357	104
NET TOPLAM	**855.979.352,67**	**2.106.165.385,11**	**4.749.130.226,38**	**146**	**125**

Dönem faaliyet geliri 4.786.869.747,67 TL, faaliyet gideri ise 3.480.540.404,25 TL olan İdarenin, 2024 yılını 1.461.853.435,89 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamladığı anlaşılmıştır.

Tablo 8: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Faaliyet Gelirleri (TL)	İndirim, İade, Iskonto Toplamı (TL)	Net Gelir (TL)	Enflasyon Düzeltmesi (TL)	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu (TL)
3.480.540.404,25	4.786.869.747,67	11.381.712,26	4.775.488.035,41	166.905.804,73	1.461.853.435,89

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü, 5018 sayılı Kanun'a ekli özel bütçeli idareler kapsamında yer almaktadır.

Kurum, bütçe işlemleri bakımından 5018 sayılı Kanun ile ilgili yıl bütçe kanunlarına tabidir.

Kurum, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabidir. Tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmaktadır.

Kurumun mali işlemleri, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı (SGB) bünyesindeki merkez saymanlık üzerinden gerçekleştirilmektedir.

20.11.2017 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığının yeni yazılımı olan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemine geçilmiştir. Bu tarihten sonra, harcama birimlerine ait ödeme emirleri ilgili harcama birimi tarafından Mali Yönetim Sisteminde oluşturulmakta, muhasebe biriminde kontroller yapıldıktan sonra muhasebe modülü üzerinden işlemler onaylanmaktadır.

Kurumun gelir ve alacaklarının takip, tahsil ve iade işlemleri SGB'ye bağlı muhasebe birimi tarafından yürütülmektedir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği kapsamında hazırlanması gereken mali tablolar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) üzerinde oluşturulmakta ve kurum bu tablolara KBS sisteminde "Kullanıcı Raporları" alt modülünden erişebilmektedir. Yine Kurumun kesin hesap cetvel ve belgeleri, SGB tarafından bütçe uygulamasına esas muhasebe kayıtları dikkate alınarak KBS üzerinden hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri

Geçici ve kesin mizan

Bilanço

Faaliyet sonuçları tablosu

Öz kaynak değişim tablosu

Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede

yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 adet iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan hepsi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 56

TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	5.193.554.339,50
10	**Hazır Değerler**	55.599.289,66
102	BANKA HESABI	237.864,60
104	PROJE ÖZEL HESABI	478.673,21
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	54.882.751,85
12	**Faaliyet Alacakları**	37.630.872,49
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	36.736.608,55
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	78.109,62
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	664.512,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	151.642,32
13	**Kurum Alacakları**	5.050.490.728,61
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	5.050.490.728,61
14	**Diğer Alacaklar**	1.756.170,63
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.756.170,63
15	Stoklar	25.077.423,90
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	25.077.423,90
16	**Ön Ödemeler**	22.999.854,21
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	22.999.854,21
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	718.291.069,24
22	**Faaliyet Alacakları**	150.595,58
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	150.595,58
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	718.121.474,67
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	572.980.903,72
252	BİNALAR HESABI	2.863.994.558,35
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	137.133.397,87
254	TAŞITLAR HESABI	189.455.032,19
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	19.979.294,44
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.065.421.711,90
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	2.063.214,06

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	32.539.113,36
32	**Faaliyet Borçları**	29.000.551,58
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	29.000.551,58
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.091.421,23
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	216.050,00
333	EMANETLER HESABI	875.371,23
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	2.447.140,55
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.366.716,09
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.008.577,78
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	71.846,60
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	0,08
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	28.133.008,98
43	**Diğer Borçlar**	3.960,93
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	3.960,93
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	28.129.048,05
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	28.129.048,05
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.851.173.286,40
50	**Net Değer**	3.282.423.846,69
500	ET DEĞER HESABI	3.282.423.846,69
51	**Değer Hareketleri**	6.562,44
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	6.562,44
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.457.014.160,22
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.457.014.160,22
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.350.124.718,84
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.350.124.718,84
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.461.853.435,89
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.461.853.435,89
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	800.036,69
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.863.250,75
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	18.998,99
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	18.998,99
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	380.088,46
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-380.088,46

AKTİF TOPLAMI 5.911.845.408,74

PASİF TOPLAMI 5.911.845.408,74

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	90.092.878,94
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	90.092.878,94
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	17.980.200,29
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	17.980.200,29
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.275.714,79
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.275.714,79

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 56 **Adı : TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.480.540.404,25
630	01	Personel Giderleri	514.300.681,85
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	70.911.961,30
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	18.639.194,39
630	05	Cari Transferler	23.758.991,19
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	23.493,99
630	13	Amortisman Giderleri	2.360.038.849,70
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	71.837.594,16
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	7.892,84
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	313.008.978,07
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	8.731.096,11
630	99	Diğer Giderler	99.281.670,65

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.480.540.404,25**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.786.869.747,67
600	01	Vergi Gelirleri	4.627.197.291,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.376.038,33
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	78.600,00
600	05	Diğer Gelirler	152.140.101,06
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	77.717,28
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.786.869.747,67**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	11.381.712,26
610	01	Vergi Gelirleri	7.147.904,20
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	15.177,94
610	05	Diğer Gelirler	4.218.630,12

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **11.381.712,26**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.775.488.035,41**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **166.905.804,73**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.461.853.435,89**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.480.540.404,25**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.786.869.747,67**	**NET GELİR (D=B-C)**	**4.775.488.035,41**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**11.381.712,26**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.461.853.435,89**

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Sonu İtibarıyla Personelin Unvanlara Göre Dağılımı Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Tablo 4: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Tablo 6: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

KISALTMALAR

İTS: İlaç Takip Sistemi

KBS: Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

SGB: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TL: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Beşeri Tıbbi Ürünlere İlişkin Ruhsat Yenileme İşlemlerinin Sistematik Olarak Yapılmaması

2. Kurum Tarafından Geri Çekme Kararı Alınan Ürünler Hakkında Takip Mekanizmasının Etkin Olmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK), 02.11.2011 tarihli ve 28103 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanan 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 27'nci maddesi ile Sağlık Bakanlığına bağlı, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kurum olarak kurulmuştur. Ancak, söz konusu KHK'nın adı 09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Anayasa'da Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 25'inci maddesiyle "Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" şeklinde değiştirilerek 663 sayılı KHK'nın 27'nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Otuzaltıncı Bölümü'nde Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun görev, yetki ve sorumlulukları ile teşkilat yapısı düzenlenmiştir.

Aynı Kararname'nin 506'ncı maddesinde; Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun Sağlık Bakanlığının politika ve hedeflerine uygun olarak ilaçlar, ilaç üretiminde kullanılan etken ve yardımcı maddeler, ulusal ve uluslararası kontrole tabi maddeler, tıbbî cihazlar, vücut dışı tıbbî tanı cihazları, geleneksel bitkisel tıbbî ürünler, kozmetik ürünler, homeopatik tıbbî ürünler, insan vücuduna doğrudan temas eden biyosidal ürünler ve özel amaçlı diyet gıdalar hakkında düzenleme yapmakla görevli olduğu hükmü yer almaktadır.

Kararname'nin 508'inci maddesi ile belirlenen Kurumun görev, yetki ve sorumlulukları ise şunlardır:

a) Görev alanına giren ürünlerin ruhsatlandırılması, üretimi, depolanması, satışı, ithalatı, ihracatı, piyasaya arzı, dağıtımı, hizmete sunulması, toplatılması ve kullanımları ile ilgili kural ve standartları belirlemek, bu faaliyetleri yürütecek kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere izin vermek, ruhsatlandırmak, denetlemek ve gerektiğinde yaptırım uygulamak, laboratuvar analizlerini yapmak veya yaptırmak,

b) Sağlık beyanı ile satışa sunulacak ürünlerin sağlık beyanlarını inceleyerek bu

beyanlara izin vermek, izinsiz veya gerçeğe aykırı sağlık beyanı ile yapılan satışları denetlemek gerektiğinde durdurma, toplama, toplatma ve imha iş ve işlemlerini yapmak veya yaptırmak izin ve sağlık beyanları yönünden bunların her türlü reklam ve tanıtımlarını denetlemek ve aykırı olanları durdurmak piyasaya arz edilen ilaç, tıbbî cihaz ve ürünlerin reklam ve tanıtımının usûl ve esaslarını belirlemek ve uygulamasını denetlemek,

c) Görev alanına giren ilaç, tıbbî cihaz ve ürünlere ilişkin klinik araştırmalarla ilgili düzenlemeleri yapmak, izin vermek ve denetlemek,

ç) Türk Farmakopesini hazırlamak,

d) Hayati önemi haiz ilaç, tıbbî cihaz ve ürünlerin piyasada sürekli bulunabilmesi için gerekli tedbirleri almak,

e) Tıbbî cihazlar için onaylanmış kuruluşları belirlemek, lisans, ruhsat veya izin vermek, denetim yapmak ve gerektiğinde yaptırım uygulamak,

f) Görev alanına giren ilaç, tıbbî cihaz ve ürünlerle ilgili uyarı sistemlerini kurmak veya kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,

g) Kurum personelinin uluslararası karşılıklı tanınma ve akreditasyonunu sağlamak,

ğ) Görev alanına giren ilaç, tıbbî cihaz ve ürünlerin piyasa gözetimi ve denetimini yapmak, gerektiğinde toplatmak, imha etmek veya ettirmek, piyasadaki ürünler için güvenlilik bildirim yöntemlerini belirlemek, gerekli bildirimleri yapmak, laboratuvar analizlerini yapmak veya yaptırmak,

h) İlaç fiyatlarının belirlenmesi için farmako-ekonomik değerlendirme ve çalışmalar yapmak,

ı) Görev alanına giren ilaç, tıbbî cihaz ve ürünleri üretenler, satanlar ve faydalananlar arasında doğabilecek ihtilafların çözümüne yönelik usûlleri belirlemek,

i) Görev alanı ile ilgili faaliyetleri izlemek, değerlendirmek, iyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmak, politika üretilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması için Bakanlığa teklifte bulunmak,

j) Görev alanı ile ilgili konularda ulusal veya uluslararası, kamu kurumları ve üniversiteler ile özel kuruluşlarla bilimsel ve teknik işbirliği yapmak, müşterek çalışmalar yürütmek.

Ayrıca aynı Kararname'nin 514'üncü maddesinde Kurumun görevleri arasına; sağlık hizmeti sunumunda ihtiyaç duyulan tıbbî cihaz, ilaç ve diğer ürün ve hizmetlerin alımında mümkün olduğunca yurtiçi sanayi imkanlarından faydalanmak amacıyla araştırma, geliştirme, prototip ve seri üretim faaliyetlerini yaptırma ve ihtiyaç halinde yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerle alım garantili sözleşmeler yapma ve yedi yıla kadar gelecek yıllara yaygın yüklenmeye girişilebilme görevi eklenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun teşkilat yapısı, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 509 ve 510'uncu maddeleri ile düzenlenmiştir.

Kararname'nin 509'uncu maddesi gereğince, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu merkez teşkilatından meydana gelmektedir. Ancak Kurum ihtiyaç halinde denetim hizmetlerini yürütmek üzere merkeze bağlı gruplar oluşturabilmektedir. Kurum; başkan, beş başkan yardımcılığı, daire başkanlıkları, ihtiyaca göre kurulacak danışma ve denetim birimleri ile strateji geliştirme daire başkanlığından meydana gelmektedir. Mezkur Kararname'nin 510'uncu maddesine göre Kurum ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne uygun olarak taşra teşkilatı kurmaya ve kaldırmaya yetkilidir.

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, Sağlık Bakanlığına bağlı, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kurumdur. Kurumun merkezi Ankara'da olup taşra teşkilatı bulunmamakla birlikte İstanbul ve İzmir illerinde Denetim Hizmetleri Başkan Yardımcılığına bağlı iki denetim bürosu mevcuttur.

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun Hizmet Birimlerine Bağlı Daire Başkanlıklarının Görevlerine Dair Yönerge ile başkan yardımcılıklarına bağlı daire başkanlıklarının görevleri belirlenmiştir. Kurum Başkanına bağlı Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı ve 5 Başkan Yardımcılığı ile Başkan Yardımcılıklarına bağlı 19 Daire Başkanlığı, İç Denetim Birimi ve Kalite Yönetim Birimi bulunmaktadır.

Kurum bünyesinde 2024 yılı sonu itibarıyla 1.111 memur ve 133 sürekli işçi görev yapmaktadır. Kurumun insan kaynaklarına ilişkin bilgileri aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir:

Tablo 1: 2024 Yılı Sonu İtibarıyla Personelin Unvanlara Göre Dağılımı Tablosu

Kadro Ünvanı	Fiili Çalışanlar (Geçici Görevliler Dâhil)
Kurum Başkanı	1
Kurum Başkan Yardımcısı	4
I. Hukuk Müşaviri	1
Daire Başkanı	21
Memur	1.084
Toplam	**1.111**
Sürekli İşçi	133
Genel Toplam	**1.244**

1.3. Mali Yapı

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, 5018 sayılı Kanun'a ekli özel bütçeli diğer idareler kapsamında yer almakta olup bütçe işlemleri bakımından ilgili yıl bütçe kanunlarına tabidir.

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumuna 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.296.909.000,00 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde yapılan ekleme ve düşme işlemlerinden sonra toplam bütçe ödeneği 1.360.722.720,00 TL olmuştur.

Kurum, Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli diğer idareler arasında yer aldığından giderler, hazine yardımı ve öz gelirler kullanılarak finanse edilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
03- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	449.092.000,00	1.234.599.686,02	3.120.140,28	1.231.479.545,74	274,22
04- Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	846.909.000,00	253.251.970,00	0,00	253.251.970,00	29,90
05- Diğer Gelirler	908.000,00	2.427.697,23	20.226,95	2.407.470,28	265,14
Toplam	**1.296.909.000,00**	**1.490.279.353,25**	**3.140.367,23**	**1.487.138.986,02**	**114,67**

Buna göre; 2024 yılında net bütçe geliri gelir tahminine oranla %114,67 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 846.909.000,00 TL'lik hazine yardımı, 449.092.000,00 TL teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ile diğer gelirler kapsamında 908.000,00 TL öngörülmüştür. Planlanan hazine yardımı 593.657.030,00 TL daha az

gerçekleşmiş olup toplamda 253.251.970,00 TL hazine yardımı alınmış ve 1.231.479.545,74 TL teşebbüs ve mülkiyet geliri ile diğer gelirler kapsamında 2.407.470,28 TL elde edilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe Ödenek Toplamı (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)	Gider İçerisindeki Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	844.578.609,17	831.409.817,39	98,44	64,12
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	97.675.950,00	95.715.501,15	97,99	7,38
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	273.128.910,83	229.492.023,17	84,02	17,70
05- Cari Transferler	27.018.000,00	26.085.686,73	96,55	2,01
06- Sermaye Giderleri	118.321.250,00	113.932.866,37	96,29	8,79
Toplam	**1.360.722.720,00**	**1.296.635.894,81**	**95,29**	**100**

2024 yılında Kurumun 1.360.722.720,00 TL toplam ödeneğinin 1.296.635.894,81 TL'lik kısmı kullanılarak toplam ödeneğin %95,29 oranında gider gerçekleştirilmiştir. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere harcama kalemleri içerisinde en yüksek harcama 831.409.817,39 TL ile Personel Giderleri kaleminde gerçekleştirilmiştir.

2024 yılı bütçe giderlerinin toplam harcama içindeki paylarına bakıldığında, toplam harcamanın % 64,12'sini Personel Giderleri, %7,38'ini Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri, %17,70'ini Mal ve Hizmet Alım Giderleri, %2,01'ini Cari Transferler ve %8,79'unu Sermaye Giderleri oluşturmaktadır.

Tablo 4: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Bütçe Giderinin Çeşidi	2022 Yılı (TL) (A)	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (C)	2022-2023 Değişim Oranı % [D=(B-A)/A*100]	2023-2024 Değişim Oranı % [E=(C-B)/B*100]
Personel Giderleri	185.529.429,90	411.647.683,15	831.409.817,39	121,88	101,97
SGK Devlet Prim Giderleri	27.976.832,91	54.109.770,23	95.715.501,15	93,41	76,89
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	81.914.410,18	157.304.213,75	229.492.023,17	92,03	45,89
Cari Transferler	5.250.543,19	16.385.142,78	26.085.686,73	212,07	59,20
Sermaye Giderleri	23.081.092,42	59.981.179,94	113.932.866,37	159,87	89,95
Toplam	**323.752.308,60**	**699.427.989,85**	**1.296.635.894,81**	116,04	85,39

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri Tablosu

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2022 Yılı	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (TL) (C)	2022-2023 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A*100]	2023-2024 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B*100]

Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	186.448.235,18	517.344.061,37	1.234.599.686,02	177,47	138,64
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	156.000.925,00	231.418.690,00	253.251.970,00	48,34	9,43
Diğer Gelirler	951.596,26	1.364.220,07	2.427.697,23	43,36	77,95
Toplam	**343.400.756,44**	**750.126.971,44**	**1.490.279.353,25**	**118,44**	**98,67**
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	1.286.698,00	2.705.407,74	3.140.367,23	110,26	16,08
Net Toplam	**342.114.058,44**	**747.421.563,70**	**1.487.138.986,02**	**118,47**	**98,97**

Kurumun 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; tahakkuk eden toplam gider 1.339.068.977,39 TL ve toplam (net) gelir 1.527.192.816,14 TL gerçekleşmiş olup, dönem olumlu faaliyet sonucu ise 204.656.416,38 TL'dir.

Tablo 6: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Faaliyet Gelirleri (TL)	İndirim, İade, Iskonto Toplamı (TL)	Net gelir (TL)	Enflasyon Düzeltmesi	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu (TL)
1.339.068.977,39	1.530.333.183,37	3.140.367,23	1.527.192.816,14	16.532.577,63	204.656.416,38

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, 5018 sayılı Kanun'a ekli özel bütçeli diğer idareler kapsamında yer almaktadır.

Kurum, bütçe işlemleri bakımından 5018 sayılı Kanun ile ilgili yıl bütçe kanunlarına tabidir.

Kurum, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabidir. Tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmaktadır.

Kurumun mali işlemleri, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı (SGB) bünyesindeki merkez saymanlık üzerinden gerçekleştirilmektedir.

20.11.2017 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığının yeni yazılımı olan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemine geçilmiştir. Bu tarihten sonra, harcama birimlerine ait ödeme emirleri ilgili harcama birimi tarafından Mali Yönetim Sisteminde oluşturulmakta, muhasebe biriminde kontroller yapıldıktan sonra muhasebe modülü üzerinden işlemler onaylanmaktadır.

Kurumun gelir ve alacaklarının takip, tahsil ve iade işlemleri SGB'ye bağlı muhasebe

birimi tarafından yürütülmektedir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği kapsamında hazırlanması gereken mali tablolar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) üzerinde oluşturulmakta ve kurum bu tablolara KBS sisteminde "Kullanıcı Raporları" alt modülünden erişebilmektedir. Yine Kurumun kesin hesap cetvel ve belgeleri, SGB tarafından bütçe uygulamasına esas muhasebe kayıtları dikkate alınarak KBS üzerinden hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri

Geçici ve kesin mizan

Bilanço

Faaliyet sonuçları tablosu

Öz kaynak değişim tablosu

Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu

İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile

bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez

değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan üçü de doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Beşeri Tıbbi Ürünlere İlişkin Ruhsat Yenileme İşlemlerinin Sistematik Olarak Yapılmaması

Kamu İdaresinde beşeri tıbbi ürünlerin ruhsat yenileme tarihlerinin takibinin yapıldığı bir sistemin kurulmadığı görülmüştür.

Beşeri Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliği'nin "Ruhsatın Geçerlilik Süresi" başlıklı 21'inci maddesinde; ruhsatın yenilenmesine ilişkin değerlendirmenin verildiği tarihten beş yıl sonra Kurum tarafından yarar/risk dengesi dikkate alınarak yapılacağı, ruhsat sahibinin İlaçların Güvenliliği Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca, şüpheli advers reaksiyon raporları ve periyodik yarar/risk değerlendirme raporlarının değerlendirmesini de içeren etkililik, güvenlilik ve kaliteye ilişkin tüm güncel bilgiler ile ürünün ruhsatlandırılmasından itibaren yapılan tüm varyasyonlarıyla ilgili bilgilerini içeren dosyayı beş yıllık sürenin

dolmasından dokuz ay önce Kuruma sunması gerektiği hüküm altına alınmış olup ruhsat bir kez yenilendikten sonra Kurumun, farmakovijilans ile ilgili nedenlerle ek bir beş yıllık yenileme değerlendirmesi yapılmasına karar vermediği sürece ruhsatın süresiz olarak geçerli olacağı belirtilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından hazırlanan Beşeri Tıbbi Ürünlere Dair Ruhsat Yenileme Kılavuzu uyarınca ruhsat yenileme işlemlerinde ilgili birim tarafından ruhsat yenileme başvuruları öncesinde ilgili ürüne ait Kısa Ürün Bilgisi ve Kullanım Talimatı'nın güncel olduğunun onaylanması, ruhsat yenilemeye esas kalite değerlendirmesinin uygun bulunması ve Periyodik Yarar Risk Değerlendirme Raporu'nun onaylanması gerekmektedir.

Yapılan incelemede bazı ruhsatlı beşeri tıbbi ürünlerin ruhsat sahipleri tarafından beş yıllık sürenin dolmasına rağmen ruhsat yenileme başvurusunda bulunulmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından ruhsat yenileme kontrolünün sağlanabileceği herhangi bir takip sisteminin henüz bulunmadığı, ruhsat yenileme sürelerinin takibi için öncelikle tüm eski tip ruhsatların elektronik ortama taşınması, ardından da kurulacak elektronik sistem alt yapısı ile uyarı/filtreleme sisteminin geliştirilmesinin planlandığı ve ruhsat yenileme başvurusunun ruhsat sahibi firmaların sorumluluğunda olduğu ifade edilmiştir.

İdarece eski tip ruhsatların elektronik ortama taşındıktan sonra kurulacak olan sistem ile ruhsat yenileme kontrollerinin yapılacağı ve ruhsat yenileme başvurusunun ruhsat sahibi firmaların sorumluluğunda olduğu ifade edilmişse de Yönetmelik gereği sertifikalı yeni tip elektronik ruhsata geçiş işlemleri tamamlanmış ve dijital ortamda kayıtlı bulunan ruhsat ve ruhsat eki sertifikalar için ruhsat yenileme kontrollerinin sağlanması ve Beşeri Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliği uyarınca Kurum talimatlarına uymayan firmalara işlem tesis edilmesi sağlanmalıdır.

Kamu İdaresinde ruhsat yenileme süresi dolmuş beşeri tıbbi ürünlerle ilgili ruhsat yenileme tarihlerinin takibinin yapıldığı bir uygulama bulunmamaktadır. Bu sebeple ruhsat yenileme başvurusunda bulunulması gereken beşeri tıbbi ürünlerin takibine yönelik bir sistemin kurulması gerekmektedir.

BULGU 2: Kurum Tarafından Geri Çekme Kararı Alınan Ürünler Hakkında Takip Mekanizmasının Etkin Olmaması

Kamu İdaresince piyasadan geri çekilmesine karar verilerek internet sitesi üzerinden duyurusu yapılan ürünlerin, etkin bir takip mekanizmasının bulunmadığı, geri çekme işlemlerine ilişkin sürelere firmalar tarafından riayet edilmediği ve buna ilişkin takibin İdarece etkin olarak yapılamadığı, ürünler hakkında takibin tedarikçi firma beyanları yoluyla yapıldığı görülmüştür.

23.10.2024 tarihli ve 32701 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Beşeri Tıbbi Ürünler ve Özel Tıbbi Amaçlı Gıdaların Geri Çekilmesi Hakkında Yönetmelik'te geri çekme işlemlerine ilişkin sahadaki süreçlerin genel olarak ruhsat/izin sahibi tarafından yürütülmesi öngörülmüş, İdareye de geri çekme kararının alınması, ruhsat/izin sahibi tarafından yürütülen sürecin takibine ilişkin görev ve sorumluluklar verilmiştir. Ayrıca Yönetmelik'in "Kurum Tarafından Yapılacak İşlemler" başlıklı 5'inci maddesinde İdarenin; geri çekme işlemlerinin zamanında ve belirlenen seviyede yapıldığının takibini yapmak ve yürütülen işlemleri gerekli gördüğü her safhada denetlemekle sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in 8'inci maddesinde İdarece yapılan denetim, inceleme ve piyasa kontrol faaliyetlerinin sonuçları ile yapılan bildirimlerin ivedilikle değerlendirileceği; İdarenin piyasada bulunan ürünleri İTS üzerinden bloke etmek suretiyle engelleyebileceği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in 11'inci maddesinde; geri çekmenin İdare tarafından başlatılması halinde, ruhsat/izin sahibini durumdan haberdar edeceği ve ruhsat/izin sahibi tarafından en geç 5 iş günü içerisinde Yönetmelik ekinde yer alan formun doldurulacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in 12'inci maddesinde; geri çekme kararı alındığında, durumun ruhsat/izin sahibi tarafından en kısa sürede, ürünü elinde bulundurabilecek tüm kurum/kuruluşlar ve kişilere bildireceği, duyurunun yazılı olarak yapılması gerektiği ve bir örneğinin Kuruma gönderilmesinin zorunlu olduğu, İdarenin de birinci sınıf geri çekme işlemi uygulanan ürünler hakkında internet sitesi üzerinden kamuoyunu bilgilendireceği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in 13'üncü maddesinde duyurunun yapılmasından sonra ruhsat/izin sahibi tarafından; birinci sınıf geri çekme işlemleri için 24 saat, ikinci sınıf geri çekme işlemleri için 48 saat, üçüncü sınıf geri çekme işlemleri için 72 saat içinde hatalı ürünün kontrol altına alınması için gerekli tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in 14'üncü maddesinde geri çekme kararının ruhsat/izin sahibine bildirilmesinden itibaren 10 iş günü içinde ön rapor hazırlanarak İdareye sunulacağı, 17'nci maddesinde ise piyasadaki tüm hatalı ürünlerin geri çekildiğinden emin olunacak şekilde en geç 12 hafta içerisinde nihai raporu hazırlayarak İdareye sunacağı, bir defaya mahsus olarak 4 haftalık bir ek süre verilebileceği belirtilmiştir.

Bunların yanı sıra yine Yönetmelik'in "Geri çekmenin sınıflandırılması" başlıklı 10'uncu maddesinde "A seviyesi" geri çekmelerin, iletişime geçilebilecek kullanıcılar ile alıcıların tamamını kapsayacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede geri çekme kararı alınan ürünlerle ilgili olarak bazı ürünlerde; geri çekme kararı alındıktan sonra ruhsat/izin sahibine bildirimlerin bir ayı geçebilen sürelerde yapıldığı; İdarece internet sitesinden geri çekme kararlarına ilişkin duyuruların kararın alındığı tarihte yapılmadığı; geri çekme işlemlerine ilişkin takibin firma beyanlarını içeren raporlar üzerinden yapıldığı; firmaların ürünü elinde bulunduran eczane vb. yerlere yapması gereken yazılı bildirimlerin İdarece takibinin yapılmadığı; ön rapora ilişkin 10 günlük, nihai rapora ve geri çekme işlemlerinin tamamlanmasına ilişkin 12 haftalık sürelerin takibinin zamanında yapılmadığı; Yönetmelik'in 9'uncu maddesine dayanılarak A seviyesinde geri çekilmesine karar verilen ürünler için ruhsat/izin sahipleri tarafından son kullanıcı düzeyine inilmediği ve İdarece bunun takibinin yapılmadığı, geri çekme işlemi yapılan ürünlere ilişkin takibin veri tabanı oluşturulmaksızın manuel olarak yapıldığı; İTS'nin geri çekme işlemlerinin uygulanması ve denetimi noktasında etkin kullanılamadığı; uluslararası mecrada gerçekleşen ilaç denetimlerine ve geri çekme işlemlerine ilişkin bir takip mekanizması bulunmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulgu konusu hususlara ilişkin temel olarak sorumluluğun ruhsat/izin sahibi firmalarda olduğu; geri çekme karar tarihi ile firmaya bildirim tarihi arasında geçen süreler açısından 2023 yılındaki 21 adet geri çekme kararının bildiriminin süresi içinde yapıldığı, 2 bildirimin süresinin ise 35 gün olduğu, 2024 yılındaki 25 işlemden 21 adedinin bildiriminin süresi içinde yapıldığı, 4'ünün bildirim süresinin ise 10-13 gün arasında olduğu; firmaya bildirim yapıldıktan sonra İTS (İlaç Takip Sistemi) üzerinden söz konusu ürüne geri çekme işlemi uygulama işlemi arasında geçen sürelerin 2023 yılında 0-3 gün arasında, 2024 yılında 0-6 gün arasında değiştiği; geri çekme kararı alınmasını takiben resmi internet sitesi üzerinden duyuruların yapılma süreleri açısından 2023 yılında çoğunlukla 0-7 gün arasında duyuru yapıldığı ancak 2 işlemde 38 gün sonra, 1 işlemde ise 12 gün sonra duyuru yapıldığı, 2024 yılında ise 0-14 gün arasında değişen sürelerle duyuru yapıldığı; bu sürelerde genel olarak

2025 yılında iyileşmeler olduğu belirtilmiştir. Firmaların ilk bildirimden itibaren en geç 5 iş günü içerisinde Yönetmelik'teki Ek-1 formunu doldurarak göndermesi hususuna ilişkin olarak 2023 yılındaki 1 işlemde firma cevabının 23 gün olduğu, 2024 yılında 1 cevabın 11 gün, diğer 1 cevabın ise 12 günde yapıldığı, yine 2025 yılında da 1 başvurunun 11 gün sonra yapıldığı ifade edilmiştir. Bulgudaki A sınıfı geri çekmelerde nihai kullanıcı seviyesine inilmemesi tespitiyle ilgili olarak yürürlükten kaldırılan 19.11.2025 tarihli Geri Çekme Yönetmeliği'ndeki "nihai kullanıcı" ifadesinin, fiilen tüm nihai kullanıcılara ulaşılamadığı ve kullanıcı bilgilerinin paylaşılmasının kişisel verileri koruma mevzuatı uyarınca uygun olmayacağı gerekçeleriyle "A seviyesi, iletişime geçilebilecek kullanıcılar ile alıcıların tamamını kapsar" şeklinde güncellendiği belirtilmiştir. Bulgudaki, uluslararası mecralarda gerçekleştirilen geri çekme işlemlerine dair takip mekanizması bulunmaması tespitiyle ilgili olarak ise sorumluluğun yine firmalara ait olduğu belirtilmiştir.

Yönetmelik'te geri çekme işlemlerine ilişkin fiili süreçler her ne kadar ruhsat/izin sahibinin sorumluluğunda olsa da yine Yönetmelik'in "Kurum Tarafından Yapılacak İşlemler" başlıklı 5'inci maddesinde tüm süreçlere ilişkin hususlardaki Kurum'un yetkileri açıkça sayılmış ayrıca 1'inci fıkranın (d) bendinde geri çekme işlemlerinin zamanında ve belirlenen seviyede yapıldığının takibini yapmak ve yürütülen işlemleri gerekli gördüğü her safhada denetlemek yükümlülüğü de Kuruma verilmiştir. Ayrıca "Yaptırımlar" başlıklı 18'inci maddesinde de ruhsat/izin sahibi hakkında tespit edilen uygunsuzluklarla ilgili olarak 1262 sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bulgu konusu tespitlere ilişkin sorumluluğun ruhsat/izin sahibi kişilerde olması, bu sorumluluğun takibi ve denetiminin yapılmayacağı anlamına gelmemektedir. Bunlara ilaveten, Kamu İdaresi cevabında bulgu konusu tespitlere paralel olarak, işlem süresi gecikmelerine ilişkin örnekler verilmektedir. Görece az sayıda olan geri çekme işlemlerinin her aşamasında gerçekleşebilen bu gecikmeler, kümülatif olarak düşünüldüğünde nihai kullanıcılara ilişkin olası yan etkiler ve zararların artması, dolayısıyla da İdarenin hukuki uyuşmazlıklarla muhatap olması risklerini barındırmaktadır. Ayrıca A sınıfı geri çekmelerle ilgili İdarece Yönetmelik değişikliğine atıfta bulunulmuştur. Ancak söz konusu yeni madde hükmü de iletişime geçilebilecek tüm kullanıcıları kapsadığı için, kişisel verilere halel getirmeksizin iletişime geçme noktasında İdarece uygun bir çözüm üretilmesi gerektiği açıktır. Yine uluslararası mecralarda gerçekleşen geri çekme işlemleri hususunda, İdarenin ilaç denetimine ilişkin görev ve yetkileri değerlendirildiğinde, sağlıklı bir takip mekanizması kurulması faydalı olacaktır.

İdarece geri çekilmesine karar verilen ürünlerin ruhsat/izin sahipleri tarafından zaman kaybedilmeksizin piyasadan toplatılmasının sağlanmasına yönelik tedbirler alınması, bu süreçlerin takibi adına etkin veri tabanı oluşturulması hem SGK hem de özel ve kamu eczaneleriyle iş birliği içerisinde sağlıklı bir takip mekanizması oluşturulması, İdarenin önemli görevlerinden olan ilaç denetimi ve takibine ilişkin anılan eksiklikler ışığında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 78 — **TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU** — **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	337.173.231,34
10	**Hazır Değerler**	27.299.213,25
102	BANKA HESABI	27.299.213,25
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	4.757.289,01
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.303.834,91
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.453.454,10
13	**Kurum Alacakları**	250.089.803,77
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	250.089.803,77
14	**Diğer Alacaklar**	266.100,39
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	266.100,39
15	Stoklar	18.776.282,93
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	18.776.282,93
16	**Ön Ödemeler**	35.984.541,99
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	35.984.541,99
2	DURAN VARLIKLAR	55.598.509,46
25	**Maddi Duran Varlıklar**	55.598.509,46
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	113.893.207,86
254	TAŞITLAR HESABI	99.731,29
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	67.188.006,77
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-125.582.436,46
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	307.843.233,87
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	91.686,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-307.934.919,87

AKTİF TOPLAMI 392.771.740,80

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	55.434.838,64
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	38.340.851,30
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	957.339,89
333	EMANETLER HESABI	37.383.511,41
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	16.591.004,65
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	15.084.480,73
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.405.151,51
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	101.372,41
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	502.982,69
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	502.982,69
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	60.538.776,20
43	**Diğer Borçlar**	46.753,92
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	46.753,92
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	60.492.022,28
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	60.492.022,28
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	276.798.125,96
50	**Net Değer**	21.818.973,26
500	NET DEĞER HESABI	21.818.973,26
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.287.078.620,75
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.287.078.620,75
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.236.755.884,43
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.236.755.884,43
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	204.656.416,38
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	848.126.384,91
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-643.469.968,53

PASİF TOPLAMI 392.771.740,80

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	18.351.983,45
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	18.351.983,45
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	187.401.420,93
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	187.401.420,93
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	13.416.915,38
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	13.416.915,38

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 78 **Adı : TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.339.068.977,39
630	01	Personel Giderleri	860.621.977,52
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	95.715.501,15
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	167.335.566,54
630	05	Cari Transferler	26.085.686,73
630	13	Amortisman Giderleri	139.826.727,34
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	37.069.705,81
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	712.360,96
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	11.701.451,20
630	99	Diğer Giderler	0,14

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.339.068.977,39**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.530.333.183,37
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.236.874.918,97
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	253.251.970,00
600	05	Diğer Gelirler	2.453.334,40
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	37.752.960,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.530.333.183,37**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.140.367,23
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.120.140,28
610	05	Diğer Gelirler	20.226,95

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.140.367,23**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.527.192.816,14**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **16.532.577,63**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **204.656.416,38**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.339.068.977,39**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.530.333.183,37**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.527.192.816,14**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.140.367,23**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**204.656.416,38**

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçesi Gider Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
APF	Asia Pacific National Forum of Human Rights Institutions (AsyaPasifik Ulusal İnsan Hakları Kurumları Forumu)
BM	Birleşmiş Milletler
ENNHRI	European Network of National Human Rights Institutions (Avrupa İnsan Hakları Kurumları Ağı)
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
GANHRI	Global Alliance of National Human Rights Institutions (Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı)
İMM	İhtiyari Mali Mesuliyet
KBS	Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
OHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği)
SCA	Sub-Committee on Accreditation (Akreditasyon Alt Komitesi)
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UİHK	Ulusal İnsan Hakları Kurumları
UNDP IRH	United Nations Development Program Istanbul Regional Office (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İstanbul Bölge Ofisi)
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Harcamalarda Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

2. Kurumda İç Mevzuat Eksikliklerinin Bulunması

3. Kurum Faaliyetlerinin Etkinliği ve Uluslararası Akreditasyon Açısından İş Analizi, İş Tanımı ve İş Etüdüne Dayalı Organizasyon ve Norm Kadro Çalışmalarına İhtiyaç Bulunması

4. Doğrudan Teminle Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Maliyet Unsurlarının ve İş Süreçlerinin Net Belirlenmemesi

5. Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Ödemelerinde İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortalarına Yer Verilmesi

6. Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında izlenmemesi

7. Mal Alımlarında Taşınır İşlem Fişi Düzenlenmemesi ve Taşınır Kaydı Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye'de, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda tüzel kişiliği haiz ilk kurumsal yapılanma 21.6.2012 tarihli ve 6332 sayılı Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. 30.06.2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren söz konusu Kanun'la Türkiye İnsan Hakları Kurumu unvanıyla, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli kuruluş şeklinde kurulan ve Başbakanlıkla ilişkilendirilen Kurum, insan haklarının korunmasına, geliştirilmesine ve ihlallerin önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak ve işkence ve kötü muamele ile mücadele etmekle yetkili ve sorumlu kılınmıştır.

06.04.2016 tarihinde kabul edilen ve 20.04.2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile 6332 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış, Türkiye İnsan Hakları Kurumu lağvedilerek, yerine Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) unvanıyla yeni bir kurumsal yapı oluşturulmuştur. İdari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kuruluş olarak teşkil edilen Kurum, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) görevini yerine getirmekle görevli, yetkili ve sorumlu kılınmıştır.

6701 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde, Kurumun Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakan ile ilişkilendirileceği, Cumhurbaşkanının Kurumun teşkilat yönetimi ile ilgili yetkilerini gerekli gördüğü hallerde bakan vasıtasıyla kullanabileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu hüküm gereğince, Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan 2018/1 Genelge ile Kurum Adalet Bakanlığı ile ilişkilendirilmiştir.

6701 sayılı Kanun'un uygulaması ile ilgili ayrıntılı esasları belirlemek üzere Kurum tarafından hazırlanan "Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Kurumun yönetmelik düzeyindeki bir diğer düzenlemesi "İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanlığı Yönetmeliği"dir. Söz konusu düzenlemeyle, Kurumda istihdam edilecek uzman ve uzman yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları ile mesleğe alınma, yetiştirilme, tez ve yeterlilik sınavları ve çalışma usul ve esasları belirli esaslara bağlanmıştır.

Kurumda söz konusu yönetmelikler dışında, iç mevzuat düzenlemesi olarak; "Sözleşmeli Personel İstihdam Edilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" ile "İdari İzin, Dönüşümlü ve Uzaktan Çalışma Usul ve Esasları" ve "İmza Yetkileri Yönergesi" ile "Uzmanlık Tezi Yazım Yönergesi" yürürlüğe konulmuştur.

Kurum, faaliyet yapısının özelliği gereği, ulusal insan hakları kurumlarının (UİHK) tabi olduğu uluslararası kurallar, ilkeler ve prensiplere tabi bulunmaktadır.

Ulusal insan hakları kurumlarının taşıması gereken niteliklere dair temel bir çerçeve metni olan Paris Prensipleri 20.12.1993 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilerek uygulamaya konulmuştur. Paris Prensiplerinde, ulusal insan hakları kurumlarının; yasal veya anayasal dayanağa sahip olma, bağımsız olma ve özerklik, insan haklarının korunması ve güçlendirilmesi için geniş yetkilere sahip olma ve yeterlilik gibi çeşitli kriterlerin yanı sıra, mali açıdan yeterli mali kaynağa ve mali özerkliğe sahip olması ilkesi de temel kriter olarak belirlenmiştir. Söz konusu prensipler, ulusal insan hakları kurumlarına uluslararası alanda meşruiyet ve güvenilirlik zemini kazandırılması açısından önemli olup bu kurumların kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları yerine getirebilmeleri için bu prensiplerle uyumlu bir yapıda faaliyet göstermeleri zorunlu bulunmaktadır.

Bu çerçevede, dünyanın her yerinden ulusal insan hakları kurumlarının oluşturduğu uluslararası bir oluşum olan ve 128 kurumu kapsayan Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI), Paris Prensiplerine uygun olarak ülke kurumlarını gerekli kriterleri taşıması durumunda akredite etmektedir. Akreditasyon, ulusal insan hakları kurumlarının uluslararası düzeyde görünürlüğü, kabulü ve oy-söz sahibi olması için GANHRI bünyesinde gerçekleştirilen bir prosedür olup amacı ulusal kurumların Paris Prensipleri'ne uyumluluğunu tespit etmektir. GANHRI bünyesinde Avrupa, Afrika, Asya- Pasifik ve Amerika olmak üzere dört bölgesel ağ bulunmakta olup TİHEK, Avrupa İnsan Hakları Kurumları Ağı (ENNHRI) bünyesinde yer almaktadır.

Kurum, BM İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol doğrultusunda 28.01.2014 tarihinde UÖM olarak belirlenmiştir.

Kurum tarafından hazırlanan 2021-2023 yıllarına ilişkin İnsan Hakları Eylem Planı'nda, "TİHEK'in yapısının BM Ulusal İnsan Hakları Kurumları Statüsüne İlişkin İlkeler ile uyumlu hale getirilmesi ve bir yıl içerisinde Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı akreditasyonunun alınması" hedeflenmiştir. Söz konusu hedef doğrultusunda Kurum tarafından akreditasyon süreci başlatılmış ve 01.06.2022 tarihinde gerekli dokümanlar hazırlanarak GANHRI bünyesinde bulunan Akreditasyon Alt Komitesi (SCA) Sekreterliği'ne başvuruda bulunulmuştur.

10.11.2022 tarihinde SCA Sekreterliği tarafından iletilen resmi yazıda, Kurumun "B" statüsünde akredite edilmesine karar verildiği belirtilmiştir. Bu statü TİHEK'in Ulusal İnsan Hakları Kurumu olarak kabul edildiği, bu nedenle uluslararası ve bölgesel toplantılara katılma fırsatına sahip olduğu, ayrıca BM Organlarına ve İnsan Hakları Konseyi'nin Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizmasına paralel raporlar sunma imkanına sahip olacağı anlamına gelmektedir. Bu aşamadan sonra Kurumun "A" düzeyinde akredite olabilmesi için gerekli çalışmaların hızlandırılması önem arz etmektedir. Çünkü "A" düzeyinde akredite olan kuruluşların Paris Prensipleri ile uyumluluk gösterdiği değerlendirilmektedir. Bu kuruluşlar, ulusal insan hakları kurumlarına ilişkin ulusal ve uluslararası tüm toplantılara oy verebilecek düzeyde katılabilmekte ve İnsan Hakları Konseyinin tüm toplantılarına katılıp herhangi bir gündem maddesi hakkında söz alabilmektedirler. Diğer yandan Avrupa Birliği (AB) fonlarından yararlanmak için "A" düzeyinde akreditasyona sahip olunması gerekli bulunmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun teşkilat yapısı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu ve Başkanlık birimlerinden oluşmaktadır. Kurum, bölge ya da il düzeyinde büro açma (yerel teşkilat kurma) yetkisine de sahiptir.

Kurul, Kurumun en üst karar organı olup biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere on bir üyeden oluşmaktadır. Kurul üyeleri tam zamanlı olarak görev yapmaktadır.

6701 sayılı Kanun'la, Kurul Başkanı, ikinci başkan ve Kurul üyelerinin görev süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilemeyeceği; Kurulun, görev ve yetkilerini

kendi sorumluluğu altında, bağımsız olarak yerine getirip kullanacağı; görev alanına giren konularla ilgili olarak hiçbir organ, makam, merci veya kişinin, Kurula emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı hüküm altına alınmıştır.

6701 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinde; Başkanlığın, Başkan Yardımcıları, hizmet birimleri ve çalışma gruplarından oluşacağı, hizmet birimlerinin sayısının onu geçemeyeceği, hizmet birimlerinin, Başkan tarafından belirlenen koordinatörlerin eşgüdümünde faaliyet göstereceği hükmüne yer verilmiştir.

Kurul Başkanı, Kurumun da Başkanı ve en üst amiri olup, Kurum hizmetlerini mevzuata, Kurumun amaç ve politikalarına, stratejik planına, performans ölçütlerine ve hizmet kalite standartlarına uygun olarak düzenlemek, yürütmek ve hizmet birimleri arasında eşgüdümü sağlamakla görevli ve yetkili bulunmaktadır. Kurum Başkanına bağlı üç başkan yardımcısı ve on hizmet birimi ile doğrudan Başkana bağlı Hukuk Müşavirliği bulunmaktadır.

Kurum faaliyetlerinin hangi hizmet birimleri ile yürütüleceği hususu 6701 sayılı Kanun'da ayrıntılı olarak yer almamış, hizmet birimleri ve büroların çalışma usul ve esaslarının yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu konuda Kurum tarafından hazırlanıp ilgili mercilere gönderilen taslak yönetmelik düzenlemesi ile ilgili olarak 2023 yılı sonu itibarıyla bir gelişme olmamış, dolayısıyla söz konusu yönetmelik düzenlemesi yürürlüğe konulamamıştır.

Kurumda fiilen on hizmet birimi teşkil edilmiş olup bunlar; Ana Hizmet Birimleri, Danışma ve Denetim Birimleri ve Yardımcı Birimler olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

Ana Hizmet Birimleri; Ön İnceleme Birimi, İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birimi, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimi, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi, Uluslararası İlişkiler ve Proje Birimi, Kurul İşleri ve Kararlar Birimi olarak belirlenmiştir.

Danışma ve Denetim Birimleri; Hukuk Müşavirliği ile Strateji Geliştirme Biriminden, Yardımcı Birimler ise; İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Birimi ile Bilgi İşlem Biriminden oluşmaktadır.

Diğer yandan 6701 sayılı Kanun'un 14/5 maddesinde; "gerek görülmesi hâlinde, Kurumun teklifi üzerine Cumhurbaşkanı kararıyla Kuruma bağlı bürolar kurulabileceği hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu hüküm çerçevesinde 07.03.2023 tarihli ve 32215 sayılı

Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı kararıyla Gaziantep ilinde bağlı büro kurulmuştur.

6701 Sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi ile hizmet birimi koordinatörlerinin görevlendirilmesi ve diğer Kurum personelinin atama yetkisi Kurum Başkanına tanınmıştır.

Kurumda, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları ve İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ile idari kadrolarda çeşitli unvanlarda personel istihdam edilmektedir.

Kurum personeli 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile düzenlenen hususlar dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi bulunmaktadır.

Kurumun personel kadro sayısı 232 olup 2024 yılı sonu itibarıyla 185'i dolu, 47'si boştur.

Yıl sonu personel mevcudunun; 134'ü kadrolu memur, 14'ü sözleşmeli personel , 36'sı sürekli işçi ve 1'i de geçiçi işçiden oluşmaktadır.

Diğer yandan kadrosu başka kurumda olup TİHEK'te görev yapan personel sayısı 28, kadrosu TİHEK'te olup başka kurumlarda görev yapan personel sayısı ise 9'dur.

1.3. Mali Yapı

TİHEK, 6701 sayılı Kanun'la idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz bir kuruluş olarak kurulmuştur.

Kurum, özel bütçeli bir kamu kuruluşu olarak, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Ekli (II) sayılı Cetvelinde "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" kapsamında yer almaktadır. Özel bütçeli idareler bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen kamu idareleridir.

Kurumun bütçe işlemleri bütçe kanunlarına ve merkezi bütçe prosedürlerine tabi bulunmakta; mali işlemler 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirilmektedir. Muhasebe kayıt ve işlemlerinde "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" hükümlerine dayanılarak hazırlanan "Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" esas alınmaktadır.

Kurumun gelir kaynakları, 6701 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesinde; genel bütçeden yapılacak Hazine yardımları, Kuruma ait taşınır ve taşınmazlardan elde edilen gelirler, gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler ve diğer gelirler olarak sayılmıştır. Kurumun öz gelirleri bulunmamakta olup önceki dönemlerde olduğu gibi 2024 yılında da giderler genel bütçeden yapılan Hazine yardımlarıyla finanse edilmiştir.

TİHEK'in 2024 yılı bütçesi gider ödenekleri ve gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçesi Gider Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

	BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ (A)	YILSONU TOPLAM ÖDENEK (B)	GERÇEKLEŞME (C)	GERÇEKLEŞME ORANI (C/B)*100
Personel Giderleri	106.431.000,00	129.170.000,00	122.887.645,00	95,14
Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	12.320.000,00	14.754.300,00	13.824.542,00	93,70
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	33.469.000,00	30.944.700,00	27.341.384,00	88,36
Cari Transferler	2.272.000,00	2.643.000,00	2.640.621,00	99,91
Sermaye Giderleri	25.000.000,00	22.500.000,00	22.465.394,00	99,85
GENEL TOPLAM	**179.492.000,00**	**200.012.000,00**	**189.159.586,00**	94,57

Kurumun 2024 yılı toplam giderleri 189.159.586,00 TL olarak gerçekleşmiş olup yıl sonu bütçe ödenekleri tutarına göre %94,57 oranında gerçekleşme sağlanmıştır. Kurumun toplam giderlerinin ağırlıklı kısmını % 64,96 oranıyla personel giderleri oluşturmuştur.

Kurumun 2024 yılı gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Gerçekleşmeleri

	Gelir Türü	Gelir Gelir Tahmini Tahmini (TL) (A)	Yılsonu Gerçekleşme (TL) (B)	Gerçekleşme / Gelir Tahmini (%) [(B/A)*100)]
03	**Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri**	4.000,00	16.290,00	407,25
04	**Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler**	179.108.000,00	199.356.020,00	111,30
05	**Diğer Gelirler**	380.000,00	479.602,00	126,21
	TOPLAM	**179.492.000,00**	**199.851.912,00**	**111,34**

Kurumun 2024 yılı gelirleri, bütçelenen tutarın %111,34'ü olmak üzere toplam 199.851.912,00 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam gelirlerin önemli kısmını (toplam %99,84)

alınan bağış ve yardımlar hesabında yer alan 199.356.020,00 TL'lik Hazine yardımı oluşturmuştur.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre İnsan Hakları Eşitlik Kurumunun 2024 yılı faaliyet gideri 185.092.132,77 TL, net faaliyet geliri 201.238.920,02 TL olup, enflasyon düzeltmesinden sonra dönem olumlu faaliyet sonucu 21.878.706,68 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye İnsan hakları ve Eşitlik Kurumunun muhasebe ve raporlama işlemleri, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi ile belirli muhasebe sistemi çerçevesinde, aynı madde gereği yürürlüğe konulmuş olan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği esas alınarak yürütülmektedir.

Muhasebe sistemi tahakkuk esaslı Devlet Muhasebesi Sistemi olup Kurumun bütün varlık ve yükümlülükleri ile gelir ve giderleri ve garantileri gibi tüm mali işlemler mali yıl esasına göre yürütülmektedir.

TİHEK, 5018 sayılı Kanun kapsamındaki diğer kamu idareleri gibi, mevzuat gereği tutulması ya da düzenlenmesi öngörülen defter, kayıt, belge ve benzeri içeriklerin elektronik ortamda oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafaza ve ibraz edilmesi ile mezkur Kanun kapsamındaki süreçlere yönelik bilişim sistemleri arasında birlikte işlerlik standartlarının ve güvenlik politikalarının belirlenmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığınca yürütülen Kamu Harcamaları ve Muhasebe Bilişim Sistemi ile Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemini kullanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu/gelir tablosu/kâr-zarar tablosu,

- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurumun iç kontrol sistemine ilişkin tespit ve değerlendirmeler, iç kontrol standartları itibarıyla aşağıda belirtilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları ile ilgili çalışmalar yapılmış olmakla birlikte eksiklikler söz konusudur. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" kapsamında komisyon kurulmuş olmakla birlkte çalışmalarına devam etmektedir.Personel Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği bulunmaktadır ve internet sitesinde yayınlanmıştır. Personelin işe alınması (İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanlığı hariç), yer değiştirmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ve disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası ile ilgili yönetmelik düzenlemesi bulunmamaktadır. Hassas görevlere ilişkin prosedürler konusunda çalışmalar mevcuttur, ancak tümüyle tamamlanmamıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı kamuoyuna henüz açıklanmamaıştır. İdare iç kontrol risklerinin

tanımlanmasıyla ilgili önceki dönemlerde çalışmalar yapmış olmakla beraber, henüz riskler belirlenmemiş durumdadır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar tamamlanmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Ancak çalışmalar tüm birimleri kapsamadığından eksiklikler söz konusudur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumlularının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmış, ancak tamamlanmamıştır. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin iç kontrol sistemi, Kurumda iç kontrole ilişkin eksiklikler bulunması ve iç denetim birimi ile İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmamış olması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kurumda iç denetim birimi kurulmamıştır.

Kurumda, gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerin daha etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesi, kanunlara, diğer düzenlemelere ve uluslararası kriterlere uyum konusunda yetkinliğin artırılması, her türlü malî karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önüne geçilmesi ve sağlıklı kararlar alınabilmesine yönelik düzenli ve güvenilir bir raporlama ve bilgi akış sistemi oluşturulması için etkin bir iç kontrol sistemi kurulmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle, 5018 sayılı Kanun, İç Kontrol Standartları Tebliği ve İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen standartlar çerçevesinde Kurumda etkin bir iç kontrol sistemi kurulmasına yönelik çalışmalara etkinlik kazandırılması gerekli bulunmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Harcamalarda Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21 ve 22'nci maddelerinde belirlenen parasal limitler dahilinde pazarlık ve doğrudan temin ile yapılan alımlarda, aynı Kanun'un 62'nci maddesiyle öngörülen harcama sınırının aşıldığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (ı) bendinde; 4734 sayılı Kanun'un 21 ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerinin %10'unun, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça, aşılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Burada önemli olan husus, ilgili veya bağlı birimlerin değil kurum veya kuruluşun toplam ödeneklerinin % 10'unun aşılıp aşılmamasıdır. Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, ihale ve harcama yapmaya yetkili birimlerinin 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri kapsamında yaptıkları harcamaların, toplam ödeneklerinin %10 oranını aşıp aşmadıklarını takip etmelidirler. Kurum ve kuruluşlar ilgili veya bağlı birimlerine mal ve

hizmet alımı ile yapım işleri ödeneklerinin aktarılması ile ilgili işlemleri yaparken veya bunların harcamalarını belirlerken, bu durumu göz önünde bulundurmalıdırlar.

İdarenin hesap ve işlemleri incelendiğinde; 2024 yılında mal ve hizmet alım giderleri için belirlenen ödenek tutarları toplamı 30.944.00,00 TL olmakla birlikte, aynı tertipler kapsamında Kanun'un 21/f ve 22/d kapsamında yapılmış olan harcamalar toplamı ise 18.190.132,17 TL olup yapılan söz konusu harcamaların aynı Kanun'un 62/ı maddesinde belirtilen %10'luk sınırı fazlasıyla aştığı ve aşan kısım için de Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı tespit edilmiştir.

Bu itibarla, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak amacıyla aynı nitelikte olan ve bütünlük sağlayan işlerin, 4734 sayılı Kanun'da yer alan temel ihale usulleriyle gerçekleştirmesi ve doğrudan temin yönteminin Kanun'da belirtilen amacına ve şartlarına uygun olarak kullanılması gerekmektedir.

BULGU 2: Kurumda İç Mevzuat Eksikliklerinin Bulunması

Kurumun iç mevzuat düzenlemeleri incelendiğinde bir kısım faaliyet ve işlemlerle ilgili iç mevzuat eksikliklerinin bulunduğu belirlenmiştir.

Kurum iç mevzuatı, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu çerçevesinde hazırlanan yönetmelik, usul ve esaslar, yönerge ve genelgelerden oluşmaktadır.

Kurumda, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanlığı Yönetmeliği ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunda Sözleşmeli Personel İstihdam Edilmesine İlişkin Usul ve Esaslar, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İdari İzin, Dönüşümlü ve Uzaktan Çalışma Usul ve Esasları uygulamaya konulmuştur. Ayrıca; imza yetkileri, ön mali kontrol ve uzmanlık tezi yazımı konusunda üç yönerge ve çeşitli konularda altı genelge çıkarılmıştır. Ancak, 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nda, çeşitli konularla ilgili olarak çıkarılması öngörülen yönetmeliklerin bir kısmının henüz uygulamaya konulmamış olduğu belirlenmiştir.

6701 sayılı Kanun'un;

-12/12 maddesinde; Kurul üyeleri ile Kurum personelinin uyacakları mesleki ve etik ilkeler, bu maddede belirtilen komisyonların ve dairelerin oluşumu, çalışma esasları ile Kurulun çalışma usul ve esasları ve diğer hususların yönetmelikle düzenleneceği,

-14/6 maddesinde; başkanlık hizmet birimleri ve büroların çalışma usul ve esaslarının, bu Kanun'da belirtilen faaliyet alanı, görev ve yetkilerine uygun olarak Kurumun teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulan yönetmelikle belirleneceği,

- Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından Kuruma yapılacak başvurularla ilgili 17'nci maddesinin dokuzuncu fıkrasında; işleme konulmayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği,

-20/1 maddesinde; Kurumca inceleme ve araştırma yapılan ve ileri derecede teknik ve mali uzmanlık bilgisi gerektiren konularla ilgili bilirkişi görevlendirilebileceği, bilirkişi olarak görev yapacakların nitelikleri ve çalışma esaslarının yönetmelikle düzenleneceği,

- Ayrımcılık yasağı ve insan hakları konularında istişare komisyonu kurulmasını ve istişare toplantıları yapılmasını düzenleyen 22'nci maddesinin üçüncü fıkrasında; bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikle belirleneceği,

-26/1 maddesinde; insan hakları ve ayrımcılıkla mücadele eğiticilerine verilecek ücretin Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak yönetmelikle düzenleneceği,

Hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede;

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Personel Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği'nin 27.12.2023 tarihli ve 32412 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması olumlu bir gelişmedir.

6701 Sayılı Kanun'da değinilen ve yönetmelikle düzenlenmesi öngörülen söz konusu bu hususlardan beşinin Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te bir arada yer aldığı gözlenmektedir. Başkanlık hizmet birimleri ve büroların çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelik taslağı çalışmaları devam etmekle birlikte henüz çıkarılamamıştır. Diğer yandan, 6701 Sayılı Kanun'da yönetmelikle düzenlenmesi öngörülen hususlar, mahiyetleri itibarıyla ayrı konular olduklarından, ayrı yönetmelik düzenlemesi şeklinde ele alınmaları, yapılacak değişikliklerin de yine kendi düzenlemesi içinde gerçekleştirilmesi hususu Kurum tarafından değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak; Kurumda iç mevzuat eksikliklerinin tamamlanması gerekli bulunmaktadır.

BULGU 3: Kurum Faaliyetlerinin Etkinliği ve Uluslararası Akreditasyon Açısından İş Analizi, İş Tanımı ve İş Etüdüne Dayalı Organizasyon ve Norm Kadro Çalışmalarına İhtiyaç Bulunması

Kurumda iş analizi, iş tanımı ve iş etüdüne dayalı bir organizasyon ve norm kadro çalışmasının bulunmadığı, ana hizmet birimleri bünyesinde alt birimlerin ve bir il dışında, merkeze bağlı taşra birimlerinin henüz oluşturulmadığı, personelin görev, yetki ve sorumluluk tanımlamaları açısından eksiklikler bulunduğu belirlenmiştir.

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 14'üncü maddesinde; Başkanlığın, Başkan Yardımcıları, hizmet birimleri ve çalışma gruplarından oluşacağı, hizmet birimlerinin sayısının 10'u geçemeyeceği ve Başkan tarafından belirlenen koordinatörlerin eşgüdümünde faaliyet göstereceği, hizmet birimleri ve büroların çalışma usul ve esaslarının yönetmelikle düzenleneceği hususlarına yer verilmiştir.

Kurumda hizmet birimleri ve büroların çalışma usul ve esasları ile ilgili çalışma yapılarak önceki yıl bir taslak yönetmelik hazırlanmış, ancak 2024 yılında da yürürlüğe konulamamıştır. Yönetmelik yürürlüğe konulmamış olmakla birlikte Kurumda fiilen; Ön İnceleme, İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik, Ulusal Önleme Mekanizması, Uluslararası İlişkiler ve Proje, Kurul İşleri ve Kararlar, Strateji Geliştirme, Hukuk Müşavirliği, Personel ve Destek Hizmetleri ve Bilgi İşlem birimleri oluşturulmuştur. Ancak ana hizmet birimlerinin alt birimleri belirlenmemiş olup personel herhangi bir alt servise bağlı olmadan görev yapmaktadır.

İnsan hakları ve ayrımcılık ihlalleri nedeniyle Kuruma yapılacak başvurular, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilmektedir. Ancak uluslararası ilkeler gereği, idari özerklik çerçevesinde Kurumun kendine ait taşra birimlerinin oluşturulması ve başvuruların doğrudan Kuruma yapılması önem arz etmektedir. Nitekim İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi İçin Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkelerde (Paris Prensipleri, 1993) *"Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının işlevlerini yerine getirmede yardımcı olması amacıyla yerel veya bölgesel ofisler kurması"* hususu açık biçimde düzenlenmiştir.

Diğer yandan, GANHRI Akreditasyon Alt Komitesi Genel Yorumları 1.10 Yeterli Bütçe başlığı altında Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının "Halka erişilebilirliği" hususu düzenlenmiş olup *"Dezavantajlı bireylerin büyük bir kısmı coğrafi olarak ulusal insan hakları kurumlarının bulunduğu büyük şehirlerden uzakta olacağı için kuruma bağlı bürolar kurulması kurumun erişilebilirliğini artırmakta, coğrafi erişimi kolaylaştırmakta ve başvuruları ülkenin her yerinden daha etkili biçimde almaya olanak sağlamaktadır."* Denilmektedir.

Büro kurulması konusu ayrıca Asya Pasifik Ulusal İnsan Hakları Kurumları Forumu (APF) ve Avrupa Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı (ENNHRI), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İstanbul Bölge Ofisi (UNDP IRH) ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) iş birliğinde bağımsız uzmanlar tarafından hazırlanan TİHEK'in Kurumsal Kapasitesinin Değerlendirilmesi Raporu'nun "Erişilebilirlik" başlığı altında yer alan tavsiyelerde; "*İllerdeki faaliyetler zaman içerisinde geliştirilmeli ve İstanbul'dan başlayarak büyük şehir merkezlerine TİHEK ofisleri açılmalıdır*." şeklinde ifade edilmiş bulunmaktadır.

6701 sayılı Kanun'da da gerek görülmesi hâlinde, Kurumun teklifi üzerine Cumhurbaşkanı Kararıyla Kuruma bağlı bürolar kurulabileceği hükmüne yer verilmiş olup bu kapsamda Gaziantep ilinde bir bağlı büro kurulmuş ancak Paris Prensipleri ile uluslararası bildirim ve tavsiye kararları da dikkate alınarak Kuruma erişilebilirliğinin güçlendirilmesi açısından taşra birimleri olarak bağlı büroların yaygınlaştırılması hususu üzerinde önemle durulmalıdır.

Kurumun merkez teşkilatındaki ana hizmet birimlerinin yöneticisi konumundaki koordinatörler görevlendirme yoluyla hizmet vermekte olup Kurum kadro cetvelinde koordinatör kadrosu bulunmamaktadır. Koordinatörlerin bir kısmı ise Kurum dışından geçici görevlendirme yoluyla hizmet vermektedir.

Bakanlık daire başkanı düzeyinde bir konuma sahip olan koordinatörlerin, bir kadro tanımına bağlı olmaksızın, görevlendirme şeklinde hizmet vermelerinin, yönetim istikrarı, bilgi birikimi ve kurumsal hafızanın korunması açısından gözden geçirilmesinde yarar bulunmaktadır.

Diğer yandan kadroları başka kurumlarda bulunan toplam 28 geçici görevli personel İdarede görev yapmaktadır. Yine kadrosu Kurumda olup başka kurumlara da 9 personel gönderilmiştir. Başka kurumlardan geçici personel görevlendirmeleri iki yılı geçmeyecek

şekilde uygulanmakta, süre dolunca birer yıllık süre uzatımları yapılabilmektedir. Bazı görevler için geçici personel uygulamasının gerekli olabileceği hususu göz ardı edilmemekle birlikte, asli ve süreklilik arz eden görevlerin olabildiğince kadrolu personel eliyle gördürülmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla söz konusu uygulamanın kapsamı bu çerçevede gözden geçirilmelidir.

Kurumun genel personel kadro ve pozisyon durumu ele alındığında, toplam kadro ve pozisyon sayısının 232 olduğu, bunlardan 185'inin dolu, 47'sinin münhal durumda bulunduğu, Kurum personeli olmakla başka kurumlarda çalışan 9 personel bulunduğu ayrıca kadroları başka kurumlarda olan 28 geçici görevli personelin de Kurumda çalıştığı sonuç olarak fiilen görev yapan toplam personel sayısının 204 olduğu, önceki yıllara bakıldığında personel ihtiyacı bir nebze giderilse de bazı birimlerin hala personel ihtiyacı içinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Personel ihtiyacının giderilmesi için 2024 yılında ilgili girişimlerde bulunulduğu belirtilmektedir.

Kurumun personel kadroları, görev, yetki ve sorumluluk tanımları açısından ele alındığında; uzman ve uzman yardımcılarının görev ve hizmet tanımlarına ilişkin olarak İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanlığı Yönetmeliği'nde hükümler yer aldığı, koruma ve güvenlik görevlilerine ilişkin hizmet tanımlarının bulunduğu, ancak diğer kadro ve pozisyonlar için hizmet tanımlarının bulunmadığı belirlenmiştir.

Kurumun ihtiyaç duyduğu personelin istihdamı için ilgili merciler nezdindeki girişimlerin sürdürülmesinin yanı sıra, Kurumda daha verimli ve etkin çalışmaya yönelik bir organizasyon yapısının oluşturulması ve gerçek ihtiyaca dayalı nitelikli personel istihdamının sağlanabilmesi için iş analizi, iş tanımı ve iş etüdü çalışmalarının yürütülmesi gerekli bulunmaktadır. Bu husus uluslararası akreditasyon açısından da önem arz etmektedir.

GANHRI Bürosu tarafından 21.02.2018 tarihinde Cenevre'de gerçekleştirilen toplantıda kabul edilen ve GANHRI Akreditasyon Alt Komitesi'nin (SCA) Genel Yorumları olarak yayımlanan dokümanda; *"UİHK'ya, görevlerini yerine getirebilecek gerekli niteliklere ve deneyime sahip personeli istihdam etme imkânı verecek yeterli kaynağın verilmesi; UİHK'ların liyakate dayalı yazılı işe alma kılavuzuna göre ve yayımlanmış kriterleri kullanarak şeffaf bir seçim süreci yoluyla kendi personelini işe alma yetkisine yasal olarak sahip olması ve uygun seviyede nitelikli personel istihdamının sağlanması"* hususlarına yer verilmiştir.

Diğer yandan, nitelikli personel istihdamı konusu kalkınma planları ile orta vadeli ve yıllık programlarda da yer almaktadır. 2023-2025 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Programda

makroekonomik hedef ve politikalar kapsamında; *"Norm kadro, unvan standardizasyonu, kariyer planlama, performans değerleme gibi insan kaynakları süreçleri iş analizlerine dayalı olarak yapılandırılacaktır."* şeklinde istihdam politika ve tedbirine yer verilmiştir. Dolayısıyla makro istihdam politikaları açısından ele alındığında da Kurumda norm kadro çalışmalarına başlanmasının gereği ortaya çıkmaktadır.

Kamu İdaresi tarafından Kurum faaliyetlerinin etkinliği ve uluslararası akreditasyon açısından iş analizi, iş tanımı ve iş etüdüne dayalı organizasyon ve norm kadro çalışmalarına ilişkin planlama süreci başlatıldığı, satın alma süreçleri ile ilgili süreç taslaklarının oluşturulduğu ve en kısa sürede faaliyetlerin süreçlere uygun olarak devam etmesi için gerekli önlemlerin alınacağı belirtilse de; 2023 Sayıştay Denetim Raporunda da bulguya alınan konu kapsamında insan haklarının korunması, geliştirilmesi, ayrımcılığın önlenmesi ve ihlallerin giderilmesi konusunda önemli görev ve sorumluluklar üstlenmiş bulunan Kurumun bu alandaki görevlerini daha etkin ve verimli bir şekilde yürütebilmesi ve uluslararası alanda "A" düzeyinde akredite olabilmesi için yeterli sayı ve nitelikte insan kaynakları alt yapısına sahip olması gerekli bulunmaktadır. Bu amaçla organizasyon yapısının ve personel kadrolarının, uluslararası ilkeler ile Ulusal İnsan Hakları Kurumlarına ve TİHEK'e yönelik tavsiye ve bildirim kararları da dikkate alınmak suretiyle iş analizi, iş tanımı ve iş etüdünü içeren bilimsel esaslara dayalı çalışmalarla tespit edilmesi ve bu çerçevede gerekli hukuki düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekli bulunmaktadır.

BULGU 4: Doğrudan Teminle Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Maliyet Unsurlarının ve İş Süreçlerinin Net Belirlenmemesi

2024 yılı içerinde doğrudan teminle yapılan mal ve hizmet alımlarında süreçler ve maliyet unsurlarının daha net belirlenmesine ihtiyaç olduğu gözlenmiştir.

Yıl içerisinde doğrudan teminle yapılan mal ve hizmet alımlarının tamamında harcama talimatı onayıyla piyasa fiyat araştırma ve muayene kontrol komisyonlarının oluşturulduğu, görevlendirilen piyasa fiyat araştırma komisyonlarının bundan önce yaklaşık maliyet tespitini tamamladığı gözlenmiştir. Yine bu aşamada zorunlu olmamakla birlikte yasaklılık kontrolünün de yapıldığı gözlenmiştir. Uygulamanın daha sağlıklı yürütülmesi açısından yaklaşık maliyet tespit işlemlerinin ön onayı alınarak başlanmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan hem yaklaşık maliyet araştırması aşamasında hem de piyasa fiyat araştırma aşamasında mal ve hizmetin teminine ilişkin olarak maliyetin belirlenmesinde esas olabilecek

yer, zaman ve alınacak mal veya hizmetin niteliklerin detaylı belirlenmesi tekliflerin daha net alınmasını sağlayacaktır. Bu şekildeki bir tutum hem alıma konu tutarın doğrudan temin kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi açısından hem de piyasa fiyat araştırmasında daha yüksek tutarlarda fiyat tekliflerinin gelmesi durumunda idarenin nasıl hareket etmesi gerektiğinin ortaya konulması açısından önem arz etmektedir.

Yine doğrudan teminle yaptırılan yapım işlerinin yaklaşık maliyetlerinin ya mahal listeleri üzerinden ya da doğrudan önceden belirlenmiş miktarlar üzerinden belirlendiği gözlenmiştir. 11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ"n 4'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca yapım işlerine ilişkin fiyat araştırmasının, 4/3/2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nde belirlenen yaklaşık maliyetin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslara göre yapılmasının zorunlu olduğu dikkate alınmalıdır.

Sonuç olarak İdarece doğrudan teminle yapılan küçük ölçekli yapım ve alım işlerinde fiyat tekliflerinin gerçekçi algılanması açısından teslimin yeri, zamanı veya maliyet kalemlerinin niteliği gibi unsurların daha net belirlenmesi ve Anılan Tebliğ uyarınca alımlar için onay belgesi düzenlenmesi, onayı takiben harcama yetkilisince görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılması ve buna ilişkin belgelerin dayanakları ile birlikte onay belgesine eklenmesinin zorunlu olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 5: Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Ödemelerinde İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortalarına Yer Verilmesi

Kamu idaresi bünyesindeki elektrikli araçlar için yapılan zorunlu mali sorumluluk sigortaları içerisinde zorunlu olmayan ihtiyari mali mesuliyet sigortasına yer verildiği görülmektedir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 106. Maddesinde Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine ve belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve kamu kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep oldukları zararlardan dolayı, bu Kanun'un işletenin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanacağı bu sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere milli sigorta şirketlerine mali sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlü oldukları belirtilmiştir.

2024 Yılı Bütçe Kanunu ekindeki “E” cetvelinin 19’uncu maddesinde ise “Bütçelerin diğer tertiplerinin esas giderlerine ilişkin olarak ödenen sigorta giderleri dışında Devlet mallarının sigorta edilmemesi esastır” denildikten sonra bazı özel durumdaki araçlar (ambulans, itfaiye, cenaze araçları, dış kuruluşlarla ilgili olarak taşıtlar) için kasko yapılabileceği belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere Kanun koyucu zorunlu nitelikteki trafik sigortasının yapılmasını hükme bağlarken istisnai haller dışında zorunlu olmayan sigortaların yapılmasına izin vermeyecek düzenlemelerde bulunmuştur.

Ayrıca müstakar Sayıştay kararlarında da kapsam dahilindeki kamu araçlarına ihtiyari nitelikteki Kasko sigortası yapılması mevzuata uygun bulunmamıştır. Bilindiği üzere ihtiyari mali mesuliyet sigortası bir kasko bileşenidir.

Sigorta sektöründeki gelişen pazarlama teknikleri nedeniyle sigorta şirketleri zorunlu olmayan sigorta türlerini kanunen zorunlu olan trafik sigortası paketlerine dahil etmekte ve bu şekilde zorunlu ve zorunlu olmayan sigorta paketleri fiyatları ayrıştırılmış ve ayrıştırılmamış halde birbirine birleştirilebilmektedir.

Kamu idaresi tarafından elektrikli araçları için yaptırılan zorunlu mali sorumluluk sigortalarına fiyatı ayrıştırılmamış halde ihtiyari mali mesuliyet paketinin eklendiği görülmüştür. Ancak yukarıda yer alan düzenlemelerden dolayı kamu kurumlarının zorunlu olmayan sigorta giderleri yapması mümkün görülmediğinden Kamu idaresi uygulamasının mevzuata uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Maddi Olmayan Duran Varlık Alımlarının Haklar Hesabında izlenmemesi

İnsan Hakları Eşitlik Kurumu faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan, herhangi bir maddi duran varlıkla bağlantısı kurulmayan yazılım lisansları, süreli kullanım hakları, sertifika ve benzeri nitelikteki varlıkların 260 Haklar Hesabında izlenmediği ve doğrudan gider kaydedildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin maddi olmayan duran varlıklar “Hesap grubuna ilişkin işlemler” başlıklı 192’nci maddesinde maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunun herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve kapsama dâhil kamu idarelerinin belli bir

şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ve belli koşullar altında hukuken himaye gören haklar gibi varlıklar, bunlar için hesaplanan birikmiş amortismanlar ile ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarının kaydı için kullanılacağı; 260 Haklar Hesabının niteliğini açıklayan 194'üncü maddesinde de bu hesabın bedeli karşılığı edinilen hukuki tasarruflar ile belirli alanlarda tanınan kullanma ve yararlanma gibi hak ve yetkiler dolayısıyla yapılan ve ekonomik değer taşıyan harcamaların izlenmesi için kullanılacağı; 202'nci maddesinde de maddi olmayan duran varlık bedellerinin, yararlanma süresi içinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesi ile maddi olmayan duran varlıklar için ayrılan değer düşüklüğü karşılıklarını izlemek için 268 Birikmiş amortismanlar ve değer düşüklüğü karşılığı hesabının kullanılacağı ifade edilmiştir.

04.11.2015 tarihli ve 29522 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 47 Sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesinde; maddi olmayan duran varlıklar ve özel tükenmeye tabi varlıklar hesap gruplarında izlenen varlıklar için amortisman oranının %100 olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere kamu idaresinin faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen, herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan belli ölçüde yararlanılan ya da yararlanılması planlanan ve yararlanma süresi bir yıldan fazla olan yazılım lisansları, süreli kullanım hakkı kullanım hakkı, EBYS güncelleme, elektronik sertifika ve benzeri nitelikteki varlıklara ilişkin harcamalar ile bunların güncellenmesine ilişkin değerler edinme tarihindeki maliyet bedelleri ile 260 Haklar Hesabına kaydedilmeli ve hesaplara alındığı yılsonunda %100 oranında amortisman ayrılmalıdır.

Yapılan inceleme neticesinde; idarece toplam 370.530,55 TL tutarındaki herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan işçi maaş hesaplama yazılımı, elektronik sertifika yenilemeleri ve zoom kullanıcı kaydı işlemlerinin 260 Haklar Hesabına kaydedilmeyip doğrudan 630 Giderler Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Ayrıca, 260 Haklar Hesabında takip edilmeyen bu varlıkların yıl sonunda amortisman kayıtlarının yapılamaması sonucu 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabının da eksik görünmesine sebebiyet verilmiştir.

Bu itibarla maddi olmayan duran varlıkların maliyet bedeline eklenmek suretiyle aktifleştirilmesi gereken söz konusu harcamaların anılan mevzuat hükümlerine aykırı olarak

630 Giderler Hesabı ile doğrudan giderleştirilmesi sonucunda 2024 yılı Bilançosunda 260 Haklar Hesabı ile 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabında hataya neden olunmuştur.

BULGU 7: Mal Alımlarında Taşınır İşlem Fişi Düzenlenmemesi ve Taşınır Kaydı Yapılmaması

Mal alımlarında taşınır işlem fişi düzenlenmediği ve taşınır kaydı yapılmadığı, mal alımlarının doğrudan 630 Giderler hesabında muhasebeleştirildiği görülmüştür.

2024 yılının bir dönemine kadar geçerli olan ve 18.01.2007 tarih ve 26407 numaralı Resmî Gazete'de yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliği ile 10/10/2024 tarih ve 32688 sayılı yeni yürürlüğe giren Taşınır Mal Yönetmeliği'nin bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınması gerektiğini düzenleyen aynı "Taşınırların kaydı" başlıklı ve aynı 12'nci maddesinde; kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınmasının esas olduğu, taşınır kayıtlarının, harcama birimleri itibarıyla yönetim hesabı verilmesine esas olacak şekilde tutulacağı ve her bir kaydın belgeye dayanmasının şart olduğu; bu çerçevede;

-Önceki yıldan devren gelen taşınırlar ile içinde bulunulan yılda herhangi bir şekilde edinilen veya elden çıkarılan taşınırlar,

- Taşınırlardaki kayıp, fire, yıpranma ve benzeri nedenlerle meydana gelen azalmalar,

-Sayım sonucunda ortaya çıkan fazlaların, miktar ve değer olarak kayıtlara alınarak takip edileceği belirtilmiştir.

Taşınırların giriş ve çıkışında yapılması gereken işlemleri düzenleyen "Kayıt Zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinde de taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hale geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hallerinde çıkış kaydedileceği ve giriş ve çıkış kayıtlarının "Taşınır İşlem Fişi"ne dayanılarak yapılacağı ifade edilmiştir.

Diğer taraftan, Merkezi Yönetim Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "15 Stoklar" hesap grubuna ilişkin 86'ncı maddesinde Stokların, maliyet bedeliyle hesaplara alınacağı;

kullanıldıklarında veya tüketildiklerinde giderler hesabına kaydedilerek ilgili hesaplardan çıkarılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in 87'nci maddesinde kamu idarelerince üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen tüketim malzemeleri ile hammadde, yardımcı madde, ambalaj malzemesi ve diğer malzemelerin izlenmesi için "150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı"nın kullanılacağı, Bütçeye gider kaydıyla edinilen ilk madde ve malzeme tutarlarının, bu hesaba borç ilgili hesaplara alacak; kullanılan veya tüketilen ilk madde ve malzeme tutarlarının ise belirlenen dönem sonlarında kayıtlı değerleri üzerinden bu hesaba alacak, 630-Giderler Hesabına borç kaydedileceği belirtilmiştir.

Açıklamalar uyarınca İdare uygulaması incelendiğinde Kurum kütüphanesinde veya arşivinde muhafazaya alınan kitapların demirbaş kayıtlarının yapıldığı anlaşılmakla birlikte 2024 yılı içerisinde yapılan kullanılan veya dağıtılmak suretiyle elden çıkarılan kitap alımı veya bastırılması işinden oluşan taşınırlar için taşınır işlem fişi düzenlenmediği ve taşınır kod listesine göre taşınır kaydı yapılmadığı ve bu kapsamda toplamda 1.482.528,00 TL tutarındaki alımların doğrudan 630 Giderler Hesabında muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak İdarece söz konusu alımlar için taşınır işlem fişi düzenlenmemesi ve taşınır kaydı yapılmaması yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca, taşınır mal alımlarının doğrudan gider kaydedilmesi sonucu 150 İlk Madde ve Malzemeler hesabının bu kadar tutar eksik gösterilmesine neden olunduğu değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kurum Faaliyetlerinin Etkinliği ve Uluslararası Akreditasyon Açısından İş Analizi, İş Tanımı ve İş Etüdüne Dayalı Organizasyon ve Norm Kadro Çalışmalarına İhtiyaç Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	İdare tarafından bir önceki yıl denetimlerinde aynen yazılmış bulguya yine aynı şekilde gerekli çalışmaların yapılacağı belirtilmekle birlikte her hangi faaliyet gözlenmediğinden bulgu aynen cari yılda da yer almıştır.
Kamu İhale Kanunu'nda Belirlenen Parasal Limitler Dâhilinde Yapılacak Harcamaların Yıllık Toplamının Bütçeye Bu Amaçla Konulan Yasal Limitleri Aşması	2023	Yerine Getirilmedi	Yılı içerisinde bulgu konusu devam etmiştir. İdarece 2025 yılı için gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiş ancak 2024 yılında konunun düzeltilmesi imkanı olmadığından bulgu tekrar yer almıştır.
Kurumda İç Mevzuat Eksikliklerinin Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	İdare tarafından bulgu gereklerinin yerine getirilmesi konusunda car yılda bir gelişme gözlenmediğinden bulgu aynen cari yılda da yer almıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 79 **TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	17.689.089,66
10	**Hazır Değerler**	921.704,44
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	921.704,44
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	8.428.387,76
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	8.428.387,76
14	**Diğer Alacaklar**	138.901,22
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	138.901,22
15	Stoklar	3.278.068,55
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.278.068,55
16	**Ön Ödemeler**	4.922.027,69
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	4.922.027,69
2	DURAN VARLIKLAR	24.048.844,15
22	**Faaliyet Alacakları**	53.435,42
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	53.435,42
25	**Maddi Duran Varlıklar**	23.995.408,73
252	BİNALAR HESABI	13.376.000,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.847.488,82
254	TAŞITLAR HESABI	8.245.938,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	16.904.079,90
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-16.378.097,99
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	11.072.546,40
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-11.072.546,40
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	98.657,38
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-98.657,38

AKTİF TOPLAMI 41.737.933,81

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	2.639.718,70
32	**Faaliyet Borçları**	741.261,72
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	741.261,72
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	60.671,05
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	13.533,95
333	EMANETLER HESABI	47.137,10
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.837.785,93
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.425.786,65
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	342.578,80
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	28.861,54
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	40.558,94
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	813.953,17
43	**Diğer Borçlar**	15.298,95
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	15.298,95
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	798.654,22
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	798.654,22
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	38.284.261,94
50	**Net Değer**	12.477.616,88
500	NET DEĞER HESABI	12.477.616,88
51	**Değer Hareketleri**	20.038,16
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	20.038,16
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	30.153.572,48
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	30.153.572,48
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-26.245.672,26
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-26.245.672,26
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	21.878.706,68
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	42.401.626,68
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-20.522.920,00

PASİF TOPLAMI 41.737.933,81

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.474.385,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.474.385,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	850.689,90
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	850.689,90
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 79 **Adı : TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	185.092.132,77
630	01	Personel Giderleri	122.887.645,25
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	13.824.542,11
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	24.631.267,90
630	05	Cari Transferler	4.221.620,55
630	11	Değer ve Miktar Değişim Giderleri	606,00
630	13	Amortisman Giderleri	14.775.602,90
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	2.354.582,04
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.286.396,00
630	99	Diğer Giderler	109.870,02

GİDERLER TOPLAMI (A) **185.092.132,77**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	201.238.920,02
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.290,14
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	200.622.293,00
600	05	Diğer Gelirler	566.348,08
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	33.988,80
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **201.238.920,02**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **201.238.920,02**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **5.731.919,43**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **21.878.706,68**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**185.092.132,77**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**201.238.920,02**	**NET GELİR (D=B-C)**	**201.238.920,02**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**21.878.706,68**

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

KISALTMALAR

IPA	Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
KDV	Katma Değer Vergisi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TL	Türk Lirası
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İzmir Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası Güçlendirme ve Onarım İhalesinde Hatalı Uygulamalar Olması

2. Proje Karşılığı Aktarılan Hibelerin Kullanılmasında Hatalı Uygulamaların Olması

3. Toplu Taşıma Kartı Verilmesi Uygulamasında Düzenleme Yapılması Gerekliliği

4. Şoförlü Araç Kiralama İhalesinde Hatalı Uygulamaların Olması

5. Bina Değerine Katılan Arsalar İçin Amortisman Kayıtlarının Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu, 18.11.2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 99'uncu maddesiyle 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun bazı maddeleri değiştirilmiş, bazıları yürürlükten kaldırılmış olup yeniden düzenlenen maddelerine 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 42'nci bölümünde yer verilmiştir. 30.06.2021 tarihli ve 31527 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 76 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Türkiye İstatistik Kurumuna (TÜİK) ilişkin bölümünde değişiklik yapılarak, Kurum kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli ve Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilişkili bir kuruma dönüştürülmüştür. 28.07.2021 tarih ve 31551 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7333 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile TÜİK, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelden çıkarılarak, (II) sayılı Özel Bütçeli İdareler bölümüne eklenmiştir.

TÜİK, resmî istatistiklerin üretimine ve organizasyonuna ilişkin temel ilke ve standartları belirleyen, ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda resmî istatistikleri derleme, değerlendirme, analiz etme, yayımlama, resmî istatistik sonuçlarının bilimsel ve teknik açıklamalarını yapma faaliyetlerini gerçekleştiren bilimsel ve teknik özerkliğe sahip bir kurumdur.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 600'üncü maddesinde TÜİK'in görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde sayılmıştır:

a) 5429 sayılı Kanunda belirtilen Programı hazırlamak.

b) Program ile belirlenen istatistikî faaliyetlerin yürütülmesini organize etmek ve uygulanmasını sağlamak.

c) Resmî istatistiklerin üretimi sırasında kullanılacak istatistikî yöntemleri, tanımları, sınıflamaları ve standartları, ulusal ve uluslararası normlara uygun olarak belirlemek.

ç) Ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim ve teknoloji alanları ile gerekli görülen diğer alanlardaki istatistiklerini derlemek, değerlendirmek, analiz etmek ve yayımlamak.

d) Resmî istatistik sonuçlarının bilimsel ve teknik açıklamalarını yapmak.

e) İstatistik alanındaki bilimsel araştırma teknikleri ile istatistikî yöntem ve bilgi teknolojilerine ilişkin gelişmeleri takip etmek ve bunların uygulanması için gerekli önlemleri almak.

f) İstatistik alanındaki ulusal ve uluslararası öncelikleri dikkate alarak istatistikî veri ihtiyacı duyulan alanları ve veri derleme yöntemlerini ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde belirlemek.

g) Programın kurum ve kuruluşlara verdiği resmî istatistik görevlerinin yerine getirilmesini izlemek, bu kurumlarca üretilen istatistiklerin uluslararası standartlara uygunluğunu incelemek, kalite kontrolünü yapmak ve bu konularda teknik destek ve koordinasyonu sağlamak.

ğ) Kalkınma planları, Cumhurbaşkanınca belirlenen program ve politikalar, ilgili mevzuat ve benimsediği temel ilkeler çerçevesinde, Kurumun orta ve uzun vadeli strateji ve politika çalışmalarını yürütmek; Kurumun stratejik plânlarına, yıllık amaç ve hedeflerine bağlı olarak teşkilât yapısını, hizmet kalite standartlarını, yönetim hizmet ve süreçlerini sürekli geliştirici tedbirler almak.

h) Programın uygulanmasına ilişkin Yıllık İzleme Raporlarını hazırlamak.

ı) İstatistikî bilgilerin saklanmasını, kullanıcıya sunulmasını, bu alanlara ilişkin sistemlerin geliştirilmesini ve bu amaçla ulusal ve uluslararası bir bilgi ağı ve bilgi akış sisteminin oluşturulmasını koordine etmek.

i) 5429 sayılı Kanunda belirtilen ulusal kayıt sistemlerinin oluşturulmasında standartları tanımlamak, uygulamak ve kurumlararası koordinasyon ile uygulanmasını sağlamak.

j) Uluslararası düzeyde karşılaştırmalar yapmak amacıyla diğer ülkelere veya ülke gruplarına ait göstergeleri takip etmek, değerlendirmek ve gerekli durumlarda yayımlamak.

k) İhtiyaç duyulan alanlarda veri üretilmesi, teknik kapasitenin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde araştırma

ve teknik yardım projeleri hazırlamak, geliştirmek ve yürütmek.

l) İstatistikle ilgili konularda diğer ülkelerle ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sağlamak ve uluslararası toplantılar düzenlemek.

m) Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yerine getirmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bilimsel ve teknik özerkliğe sahip bir kurum olan TÜİK'in merkezi Ankara'dadır. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 602'nci maddesine göre TÜİK, merkez ve taşra teşkilâtından meydana gelmektedir. Merkez teşkilâtı, hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Aynı Kararnamenin "Hizmet birimleri" başlıklı 604'üncü maddesinde daire başkanlıklarının isim, görev ve yetkilerinin yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiş olup, 07.05.2020 tarih ve 31120 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı Hizmet Birimlerinin Kuruluş, Görev ve Yetkilerine Dair Yönetmelik ile de daire başkanlıkları belirlenmiştir. Merkez Teşkilâtı; Kurumun görev alanıyla ilgili hizmetlerinden sorumlu 19 daire başkanlığından oluşan ana hizmet birimleri ile 4 daire başkanlığı (Strateji Geliştirme, Personel, Destek Hizmetleri, Hukuk Hizmetleri Daire Başkanlıkları), Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği ve Teftiş Başkanlığından müteşekkil danışma ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Taşra teşkilâtı ise, sorumluluk bölgesine ait verilerin derlenmesi, değerlendirilmesi, kalite kontrolü, analizi ve merkeze aktarımı ile bölgesel istatistiklerin alt yapısını oluşturmakla görevli olup İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına göre 26 Bölge Müdürlüğü'nden oluşmaktadır. 76 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile değiştirilen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 608'inci maddesinde bölge müdürlüklerinin merkezleri belirlenmiş ve bölge müdürlüklerine bağlı illeri belirlemeye ve değiştirmeye Kurum Başkanı yetkili kılınmıştır.

Merkez ve taşra teşkilâtındaki toplam personel sayısı 3896 olup, bu personelin %33'ü merkez, %67'si ise taşra teşkilatında istihdam edilmektedir. Kurum personelinin %91'i kadrolu, %2'si 4/B Sözleşmeli Personel , %7'si işçi ve sözleşmeli bilişim personelidir. Kadrolu olarak çalışan personel; TÜİK uzman ve uzman yardımcısı, istatistikçi, matematikçi, mühendis, ekonomist, sosyolog, programcı, mali hizmetler uzmanı ve uzman yardımcısı, iç denetçi ve

diğer kadrolar olarak istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

2024 mali Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Kuruma başlangıç ödeneği olarak 3.053.427.000,00 TL tahsis edilmiş olup, kuruma tahsis edilen tutar, özel bütçeli idareler ödeneğinin %0,35'ine tekâbül etmektedir. Yıl içerisinde başlangıç ödeneğine 644.195.522,00 TL ödenek eklenmiş, 241.321.424,00 TL ödenek düşülmüş olup toplam ödeneğin %93,63 'sı olan 3.236.300.277,17 TL'si harcanmıştır.

TÜİK tarafından, bütçeyle verilen ödenekler dışında, uluslararası antlaşmalar gereğince Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında 2024 yılında sağlanan fonlardan 376.079,57 Avro karşılığı 13.379.563,10 TL ve TL olarak aktarılan kaynaklardan 1.775.322,51 TL kaynak kullanılmıştır.

Yerli ve yabancı kurum, kuruluş ve kişilere yayın, bilgi, belge satışı ile bilgi işlem, dizgi, baskı, teknik danışmanlık, eğitim, proje ve araştırma hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulan Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 614'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Döner Sermaye İşletmesi kaynağından TÜİK faaliyetleri için 2024 yılında 42.140.375,30 TL harcama yapılmıştır.

TÜİK'in 2024 yılı bütçe gerçekleşmelerine ilişkin tabloları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Ödenek Türü	Bütçe Ödeneği (TL)	Eklenen/Tenkis Edilen Ödenek	Ödenek Toplamı (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)
01	Personel Giderleri	2.360.343.000,00	136.647.454,09	2.496.990.454,09	2.447.773.062,20
02	Sos.Güv. Kur. Dv. Primi Gid.	292.299.000,00	11.372.545,91	303.671.545,91	296.493.827,71
03	Mal ve Hizmet Alımları	240.166.000,00	53.118.098,00	293.284.098,00	270.847.255,05
05	Cari Transferler	9.569.000,00	103.430.000,00	112.999.000,00	112.099.557,90
06	Sermaye Giderleri	151.050.000,00	98.306.000,00	249.356.000,00	109.086.574,31
Toplam		**3.053.427.000,00**	**402.874.098,00**	**3.456.301.098,00**	**3.236.300.277,17**

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

Kod	Gelir Kalemleri	Bütçe Gerçekleşmesi (TL)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.288.799,79
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.353.399.600,00
05	Diğer Gelirler	9.892.564,87
Toplam		**3.375.580.964,66**

2024 yılı bütçe gelir ve gider gerçekleşmelerinin incelenmesi sonucunda; toplam 3.375.580.964,66 TL olan bütçe gelirinin %99,3'ünün analitik bütçe sınıflandırmasında "Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler" kodu altında yer alan Hazine Yardımlarından oluştuğu, toplam 3.236.300.277,17 TL olan bütçe giderinin %84,8'inin SGK prim giderleri ile personel giderlerinden, %8,4'ünün mal ve hizmet alım giderlerinden oluştuğu görülmüştür.

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer alan gider ve gelir hesaplarının incelenmesi sonucunda ise; Kurumca yapılan 3.569.736.964,79 TL'lik giderin %76,8 'inin SGK prim giderleri ile personel giderlerinden, %7,4'ünün mal ve hizmet alım giderlerinden oluştuğu; 3.435.023.633,14 TL'lik gelirin %98,2'sinin alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerden, %0,2'sinin ise diğer gelirlerden oluştuğu görülmüştür.

2024 yılına ilişkin yapılan enflasyon düzeltmesi işlemleri kapsamında toplam 531.543.519,36 TL Kurum mali tablolarına yansımıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

30.06.2021 tarihli ve 76 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin TÜİK'e ilişkin bölümünde değişiklik yapılarak özel bütçeli bir kuruma dönüştürülen TÜİK, 28.07.2021 tarih ve 7333 sayılı Kanun ile de 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelden çıkarılarak, (II) sayılı Özel Bütçeli İdareler bölümüne eklenmiştir. 76 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin TÜİK'e ilişkin bölümüne eklenen geçici 2'nci maddede, Kurumun muhasebe hizmetlerini, bu maddenin yayımı tarihinden itibaren 5 yılı geçmemek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığının yürütmeye devam edeceği ifade edilmiştir. Özel bütçeli idarelerin muhasebe kayıt ve işlemlerinin Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yürütülmesi gerekmekte olup, geçiş süreci kapsamında muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yürütülmeye devam etmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Bu kapsamda, Yetki Devri ve İmza Yetkileri Yönergesi ile Merkez ve Taşra Teşkilatı Görev Tanımları Rehberi hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmakta olup Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi tüm personel tarafından imzalanmıştır. Ek olarak, kurum personeline etik kurallar el kitapçığı dağıtılmış olmakla birlikte düzenli gönderilen e-postalar aracılığıyla etik ilkeler hatırlatılmaktadır.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, "Türkiye İstatistik Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği" çerçevesinde tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Kurumdaki personel tarafından “Gizlilik Taahhüt Belgesi” imzalanmıştır. İdare tarafından görev ve yetkilerin açıkça

belirlenmesi amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve bir program aracılığıyla tüm personele duyurulmuştur.

Risklerin Değerlendirilmesi ve Kontrol Faaliyetleri

2024-2028 yıllarını kapsayan stratejik plan ve 2024 yılı performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. TÜİK 2024-2028 dönemi Stratejik Planı'nda, Kurum hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla 4 amaç, 11 stratejik hedef belirlenmiştir. Stratejik Planda yer alan hedefler, 2024 yılı itibarıyla hazırlanan performans programında öncelikli hâle getirilmiş ve bunlara ilişkin performans hedefleri oluşturulmuştur.

Kurum tarafından iç kontrol riskleri, risklerin seviyeleri, neden ve sonuçları merkez ile taşra birimleri için ayrı ayrı olmak suretiyle tam ve doğru şekilde belirlemiş olup konsolide risk raporunda yayımlanmıştır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılarak söz konusu risklerin etki ve olasılığını azaltacak kontrol faaliyetleri belirlenmiş ve faaliyetlerin sorumluları tespit edilmiştir. Ancak sorumluluk birim bazında tespit edilmiş olup her bir kontrol faaliyetinden sorumlu personel ayrı ayrı belirlenmemiştir. Veri güvenliğine ilişkin hassas görevlerin ise yüksek risk seviyesi barındırdığı tespit edilmiş olmasına rağmen bu hususa ilişkin ilave kontrol mekanizmaları konsolide risk tablosunda yer almamaktadır.

İdare tarafından yetki devirleri Yetki Devri ve İmza Yetkileri Yönergesi'ne uygun olarak yapılmış ve görevlendirmelerde "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut olup ön mali kontrol sistemi İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

Bilgi ve İletişim

TÜİK yöneticileri ile personelinin görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli olan bilgiye zamanında ulaşabilecekleri bilişim sistemleri mevcuttur. İdare tarafından geliştirilen programlar aracılığıyla kurum içi bilginin derlenmesi ve aktarımı hızlandırılmış olup beraberinde muhafazası da sağlanmaktadır. Aynı zamanda Resmi İstatistik Programı (RİP) tarafından önceden üretilmesi kararlaştırılan istatistik ve göstergelere ilişkin iç ve dış kaynaklardan temin edilen veriler bir araya getirilerek işlenebilmektedir.

Yöneticilerin ihtiyaç duyduğu mali bilgiler, aynı zamanda mali işlemlerin kayıt ve takibi için kullanılan sistemlerden olan; Mali Yönetim Sistemi (MYS), Kamu Harcama ve Muhasebe

Bilişim Sistemi (KBS), Kamu Personel Harcamaları Yönetim Sistemi (KPHYS), Taşınır Kayıt Yönetim Sistemi (TKYS), e-Beyanname Sistemi ve e-SGK Sisteminden sağlanmaktadır.

TÜİK merkez ve taşra birimlerindeki bürokratik işlemlerin azaltılması; zaman, iş gücü ve kırtasiye giderlerinde tasarruf sağlanması ve resmi yazışmalar ile diğer iş ve işlemlerde kâğıt ortamının kaldırılması amacıyla söz konusu birimlere ilişkin kurum içi başta olmak üzere diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerle yapılan yazışmalar, 2015 yılı başından itibaren elektronik ortamda Elektronik Belge Yönetimi Sistemi (EBYS) kullanılarak hızlı ve güvenilir bir şekilde yapılmaktadır. Öte yandan, TÜİK'te iş takibi için Redmine iş takip sistemi kullanılmaktadır. Redmine çoklu proje desteği, belge ve dosya yönetimi, zaman ve zaman maliyeti takibinin yapılabildiği esnek bir iş takip sitemidir.

Harzemli Veri Giriş Uygulamaları (Web-Mobil-Masaüstü), DDI formatında tanımlanan anket çalışmalarının meta verilerini kullanarak soru formlarını jenerik olarak veri giriş uygulamasına dönüştürmek üzere TÜİK tarafından geliştirilen bir yazılımdır.

Pusula uygulaması ise, kurumun mevcut istatistiksel analiz süreçlerini geliştirmek, şeffaflaştırmak, takip edilebilirliğini artırmak ve belirli işlemleri otomatik hâle getirmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu uygulama, kurum içindeki birimlerin istatistiksel analiz yapma, haber bülteni üretme ve dağıtım veri tabanına veri hazırlama gibi görevleri daha verimli bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlar.

İzleme

TÜİK 2024 yılı faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun olarak hazırlanmış olup ilgili mevzuatta belirlenen sunum kriterlerini ve süreç gerekliliklerini genel olarak karşılamaktadır. Faaliyet raporunda, 2024 yılı Performans Programında belirlenen performans göstergelerine ilişkin plan dönemi başlangıç hedefleri ile dönem sonu gerçekleşme değerleri yer almakta olup stratejik amaç ve hedefler itibarıyla performans göstergelerinin gerçekleşme durumları ölçülmüştür. Toplam 31 performans göstergesinden 3'ünde hedeflenen performans değerine ulaşılamamıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur. İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Bu kapsamda 2024 yılı içerisinde merkez teşkilatından 28, bölge müdürlüklerinden ise 26 birim olmak üzere toplamda 54 birim ve TÜİK

personelinin %100 katılımıyla “Kamu İç Kontrol Rehberi” esas alınarak Kamu İç Kontrol Standartlarında yer alan 5 farklı bileşeni değerlendirmek üzere bir anket çalışması yapılmıştır. Tüm birimler 12-19 Aralık 2024 tarihlerinde ankete katılmıştır. Anket sonuçlarına göre; birtakım unsurlarda geliştirmeye açık eksiklikler ortaya çıkmış olup her bir iç kontrol unsurundaki eksiklik için iyileştirme çalışmaları planlanmıştır. Örnek suretiyle izah etmek gerekirse, ankette yer alan kontrol ortamı bileşenine ilişkin sorulardan olan; “biriminizde iç kontrol sistemi ve işleyişine ilişkin olarak yönetici ve personelin farkındalık ve sahiplenilmesine yönelik çalışmalar yürütülüyor mu?” sorusuna personelin %20,4’ü tarafından hayır cevabı verilmiştir. Bu husus rapora konu edilerek iç kontrol sistemi ve işleyişine ilişkin olarak yönetici ve personelin farkındalığını arttırarak iç kontrol sisteminin sahiplenilmesini tesis etmek amacıyla birtakım çalışmaların geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Öte yandan, İç Kontrol Standartları Öz Değerlendirme Anketi sonuçları çerçevesinde hazırlanan İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu başkan oluruna sunulmuştur. TÜİK İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı’nın ise, 2024 yıl ortası ve yıl sonunda izlemesi yapılmıştır.

Ek olarak, TÜİK’te 2024 yılında ISO 9001:2015 kalite yönetim sistemi çalışmaları kapsamında merkez birimlerine yapılan iç tetkiklerle de birimlerin süreç ve faaliyetleri izlenerek raporlama yapılmaktadır.

TÜİK İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı (2025-2026) hazırlık çalışmaları yürütülmüş İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu tarafından uygun bulunan Eylem Planı Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlık Makamına sunularak onay alınmıştır.

Kamu İdaresinde 5 iç denetçi kadrosu bulunmakta olup kadrolardan 4’ü doludur. İç denetim birimi tarafından, 2024 Yılı İç Denetim Programı kapsamında merkez teşkilatından Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Tarım İstatistikleri Daire Başkanlığı, Kısa Dönemli İş İstatistikleri Daire Başkanlığı; bölge müdürlüklerinden ise Diyarbakır, Gaziantep ve Siirt Bölge Müdürlükleri olmak üzere 6 birimin denetlenmesi gerçekleştirilmiştir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye İstatistik Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İzmir Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası Güçlendirme ve Onarım İhalesinde Hatalı Uygulamalar Olması

Türkiye İstatistik Kurumunun (Kurum) 2024/827080 ihale kayıt numaralı İzmir Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası Güçlendirme ve Onarım İşi'ne ait teknik şartname ile uygulama projesinin hazırlanması sürecinde Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği ile İmar Kanunu'na aykırı hususlar olduğu görülmüştür.

18.03.2018 tarih ve 30364 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği'nin "Amaç ve Kapsam" başlıklı ilk maddesinde, "*Bu Yönetmeliğin amacı; yeniden yapılacak, değiştirilecek, büyütülecek resmi ve özel tüm binaların ve bina türü yapıların tamamının veya bölümlerinin deprem etkisi altında tasarımı ve yapımı ile mevcut binaların deprem etkisi altındaki performanslarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi için gerekli kuralları ve minimum koşulları belirlemektir*." denilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Uygulanacak Esaslar" başlıklı 3'üncü maddesinde, "*Deprem etkisi altında binaların tasarımı için bu Yönetmeliğin ekinde yer alan esaslar uygulanır*." düzenlemesi yer almaktadır.

A) Temel ve Zemin Etütleri Yapılmadan Güçlendirme ve Onarım İşi'nin Projelendirilmesi Nedeniyle İkmal İhalesine Çıkılması ve Süre Uzatımı Verilmesi

İhale konusu işin teknik şartnamesi ve eki uygulama projesi hazırlanırken temel ve zemin etütlerinin yapılmadığı, geoteknik raporunun bulunmadığı, eksikliklerden ötürü ikmal ihalesine çıkılmak zorunda kalındığı görülmüştür.

Yukarıda bahsi geçen Yönetmelik Eki'nin 15. "Deprem Etkisi Altında Mevcut Bina Sistemlerinin Değerlendirilmesi ve Güçlendirme Tasarımı İçin Özel Kurallar" Bölümü'nün 15.2. Binalardan Bilgi Toplanması başlığını'nın 15.2.1.2 maddesinde, "*Binalardan bilgi toplanması kapsamında yapılacak işlemler, yapısal sistemin tanımlanması, bina geometrisinin, temel sisteminin ve zemin özelliklerinin saptanması, varsa mevcut hasarın ve evvelce yapılmış olan değişiklik ve/veya onarımların belirlenmesi, eleman boyutlarının ölçülmesi, malzeme özelliklerinin saptanması, sahada derlenen tüm bu bilgilerin binanın varsa projesine uygunluğunun kontrolüdür*." denilmiştir.

Yönetmelik'in 15.2.5.1 maddesinde, "*...Temel sistemi bina içinde veya dışında açılacak yeterli sayıda inceleme çukuru ile belirlenecektir."* düzenlemesi bulunmaktadır.

Yönetmelik Eki'nin 16. "Deprem Etkisi Altında Temel Zemini ve Temellerin Tasarımı İçin Özel Kurallar" başlıklı bölümünün 16.1 Kapsam başlığı'nın 16.1.1 maddesinde, "*Deprem etkisi altında tasarımı yapılacak yeni binalar ile deprem performansı değerlendirilecek veya güçlendirilecek mevcut binalar için gerekli zemin araştırmalarının kapsamı, zemin koşullarının, sınıf ve parametrelerinin belirlenmesi, bina temellerinin ve çevre bodrum perdelerinin deprem etkisi altında tasarımı, yapı-zemin etkileşimi analizleri ve zemin sıvılaşma potansiyelinin değerlendirilmesi, bu konulardaki yönetmelik ve standartlarla birlikte öncelikle bu Bölüm'de verilen kural ve koşullara uyularak yapılacaktır."* denilmiştir.

Mezkûr Yönetmelik Eki'nin 16.2.2 "Zemin ve Etüd Raporları" başlıklı bölümü'nde, "*Zemin ve Temel Etüd Raporları, zemin araştırmaları sonuçlarının sunulacağı Veri Raporu ve tasarıma yönelik olarak hazırlanacak Geoteknik Rapor'dan oluşacaktır.*

16.2.2.1 *– Veri Raporu, arazi ve laboratuvarda gerçekleştirilmiş zemin araştırmalarında elde edilen verilerin sunulduğu rapordur. Bu rapor kapsamında, bölgenin jeolojik yapısı ve proje sahasının jeolojik özellikleri, araştırma sondajları ve muayene çukuru logları, zemin kesitleri ve yeraltı su düzeyi, arazi ve laboratuvar deneyleri sonuçları, jeofizik araştırma bulguları vb. zemin araştırma sonuçları sunulacaktır.*

16.2.2.2 – *Geoteknik Rapor, statik, dinamik ve deprem etkileri göz önüne alınarak, arazi zemin modelinin oluşturulduğu, zemin tabakaları için geoteknik tasarım parametrelerinin verildiği, temel tipleri seçimine ilişkin seçeneklerin irdelendiği, mühendislik analizleri ve değerlendirmeler ile temel tasarımına ilişkin önerilerin sunulduğu rapordur. Geoteknik raporun içeriğine ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir:*

(a) *Veri raporunda sunulan arazi zemin araştırmaları bulguları değerlendirilerek, arazi zemin modeli oluşturulacak, yapı yükleri ve deprem etkisi altında zemin tabakalarının davranışı irdelenecek, yapının ve temellerinin tasarımına ilişkin geoteknik tasarım parametreleri verilecektir.*

(b) *Yapı özellikleri ve beklenen performans düzeyi ile uyumlu temel sistemi seçilecek, taşıma gücü ile kısa ve uzun süreli zemin yerdeğiştirme-oturma değerleri verilecek, bu kapsamda zeminlerin şişme davranışı, net temel basınçları ve olası kaldırma kuvvetleri dikkate alınacaktır.*

(c) *Zemin iyileştirme ve/veya güçlendirmesine gereksinim duyulması halinde, olası yöntemler irdelenecek, önerilen yönteme ilişkin uygulama esasları tanımlanacak, iyileştirilmiş zemin için hedeflenen zemin özellikleri, temellerin taşıma gücü ve yerdeğiştirme değerleri verilecektir."* düzenelemeleri yer almaktadır.

Mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesi neticesinde; deprem etkisi altındaki binaların güçlendirme işlerinde öncelikle binaların performans analizinin çıkarılacağı, bina performanslarının belirlenmesi amacıyla ilk aşamada binadan bilgi toplanacağı, toplanacak bilginin kapsamına bina hakkındaki hâlihazır verilerden yola çıkılarak karar verileceği, statik projesi bulunan binalar için kapsamlı bilgi düzeyinin varlığının kabul edileceği, kapsamlı bilgiye sahip olunan binalarda dahi temel sistemlerinin mevcut durumunun tespiti için temel muayene çukurlarının açılması gerektiği, bunlarla birlikte zeminin yapısı ve deprem etkisi altında davranışlarının tespit edilmesi amacıyla sondaj verilerinden yola çıkılarak veri raporu ve geoteknik raporun oluşturulması gerektiği, rapor sonucunda mevcut yükler altında temel ve zemin için güçlendirmeye ihtiyaç duyulup duyulmadığının tespit edilmesi gerektiği, ihtiyacın tespiti durumunda güçlendirme yöntem ve tasarımına karar verilirken tüm bu bilgilerin dikkate alınmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede;

İhale konusu işin teknik şartnamesi kapsamında binanın taşıyıcı unsurlarının değişeceği, yeni unsurlar ekleneceği ve tüm tesisat ve tefrişatın değişeceği dikkate alındığında temel ve diğer taşıyıcı unsurların bir arada göz önünde bulundurulması gerekirken teknik şartname ve eki uygulama projesi oluşturulma sürecinde temel ve zemin etütlerinin mevcut olmadığı, tasarımda dikkate alınması gereken veri raporu ve geoteknik raporun bulunmadığı, deprem analizleri yapılırken bu hususların birlikte göz önünde bulundurulmadığı, binayı etkileyecek yüklerin temele olan etkisinin değerlendirilmediği tespit edilmiştir.

Öte yandan, deprem analizinde temel ve zemin özelliklerine ilişkin gerekli fizibilite çalışmalarının zamanında yapılmaması sebebiyle, ihale konusu işin uygulanması sırasında zemin için güçlendirmeye ihtiyaç duyulduğu, bu sebepten esas iş ile bağlı olarak ikinci bir ihaleye çıkılarak 2024/1308107 ihale kayıt numaralı TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası Temel Güçlendirme ve Zemin İyileştirme İşi'nin ihale edildiği görülmüş olup Kamu İhale Kanunun temel ilkelerinden olan ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ilkesine aykırı olan söz konusu uygulama sebebiyle de ihale maliyetlerinde artışa ve ayrıca Hizmet Binası Güçlendirme ve Onarım işinin süresinin de uzamasına neden olunduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, tahsisli veya kiralık hizmet binası arayışının sonuçsuz kalması nedeniyle hizmetlerin mevcut hizmet binasında yürütülmeye devam ettiği, bu nedenden ötürü elde bulunan mevcut jeolojik etüt ve deprem performans analiz verilerinin kullanıldığı, Türkiye Deprem Yönetmeliği'nin 15.2.4. maddesinde belirtilen sınırlı bilgi düzeyine göre gerekli çözümlemelerin yapıldığı ifade edilmiş olsa da,

Bahsi geçen 15.02.2024 tarihli Deprem Performans Analiz Raporu'nun "Bilgi Düzeyleri ve Katsayıları (Madde 15.2.2 – Madde 15.2.12)" başlıklı 3.3.1 maddesinde, "*Bina kullanım sınıfı BKS=3'tür. Binaya ait statik projeler mevcut olduğu için Kapsamlı bilgi düzeyine göre hesap yapılacaktır."* denildiği, dolayısıyla yüklenici tarafından bina hakkında kapsamlı bilgiye sahip olunduğu görülmüştür. Mezkûr Yönetmelik'in yukarıda yer alan maddelerinde açıkça ifade edildiği üzere bina hakkında kapsamlı bilgiye sahip olunsa dahi temel muayenesi ve zemin araştırmasının projelendirme aşamasında öncelikle yapılması gerektiği; deprem etkisi altında güçlendirilecek olan mevcut binaların tasarımının bu doğrultuda yapılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Gerekli zemin ve temel etütlerinin yapılmaması, etütlere dayanan veri raporu ve geoteknik raporu hazırlanmaması sebebiyle temel ve zeminin güçlendirilme ihtiyacı zamanında fark edilmemiş, akabinde ikinci bir ihaleye çıkılmak zorunda kalınmıştır. Mevcut uygulama

hem temel ihale ilkelerine hem de Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği'ne aykırılık teşkil etmektedir.

Sonuç itibarıyla; deprem etkisi altındaki betonarme binaların güçlendirme ve onarım işlerinde güçlendirme ve temel yöntemine, binalara eklenecek elemanların tasarımına karar verilirken zemin ve temel etütlerinin yapılması gerekmektedir.

B) Deprem Performans Analizi İçin Güncel Numune Temin Edilmemesi

TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü hizmet binasının performans analizi yapılırken 18.03.2018 tarih ve 30364 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği'ne göre güncel beton ve donatı numunesi temin edilmediği görülmüştür.

Yönetmelik'in "Yürürlükten kaldırılan yönetmelik" başlıklı 4'üncü maddesinde, **"***6/3/2007 tarihli ve 26454 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır."* denilmektedir.

Güçlendirme projesine temel olan 15.02.2024 tarihli 1155 Ada 19 Parsel TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü Deprem Performans Analiz Raporu'nun Mevcut Yapının Değerlendirilmesi" başlıklı ikinci bölümünde, deprem performansının değerlendirilmesi safhasında 2014 yılında alınan karot numune değerleri ve aynı yılda yapılan donatı tespitlerinin kullanıldığı ancak yapının 2018 tarihli Deprem Yönetmeliği'ne göre analiz edildiği belirtilmiştir.

Aynı Raporun "Mevcut Malzeme Dayanımının Belirlenmesi" başlıklı 2.3. bölümünde ise, "*Binanın mevcut durumunun değerlendirilmesinde B.Ekler-Karot Örnekleri ve Basınç Deneyi Sonuçlarında verilen ve istatistiksel olarak hesaplanmış karakteristik basınç dayanımı kullanılmıştır. 10.08.2012 tarihinde hazırlanan laboratuvar rapor sonuçları kullanılmıştır.*" denilmiştir.

Mezkûr Yönetmelik Eki'nin 15.1.1 maddesinde, "*Mevcut ve güçlendirilecek tüm binaların ve bina türü yapıların deprem etkisi altındaki performanslarının değerlendirilmesinde uygulanacak hesap kuralları, güçlendirme kararlarında esas alınacak ilkeler ve güçlendirilmesine karar verilen binaların güçlendirme tasarımı ilkeleri bu Bölüm'de tanımlanmıştır."* denilmiştir.

Yönetmelik Ekinin "Deprem Hesabına İlişkin Genel İlke ve Kurallar" başlıklı 15.4 bölümünün, 15.4.9 maddesinin a bendinde, "Deprem hesabında beton ve donatı çeliğinin

15.2'de tanımlanan bilgi düzeyine göre belirlenen *mevcut dayanımları* esasalınacaktır." denilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat ve rapor metinlerinden, 06.03.2007 tarihinde yürürlüğe giren Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik'in yürürlükten kaldırıldığı, 18.03.2018 tarihinde yeni Yönetmelik'in yürürlüğe girdiği, bu tarihten sonra deprem etkisi altındaki binaların performanslarının ölçülmesi ve performansları yeterli bulunmayan binaların güçlendirme projelerinin hayata geçirilmesinin güncel Yönetmelik hükümlerine tâbi olduğu, 2024 yılında ihale edilen İzmir Bölge Müdürlüğü Binası Güçlendirme ve Onarım İşi'nde deprem performans ölçümü için bir firmayla anlaşıldığı, firmanın güncel Yönetmelik hükümlerine göre binanın taşıyıcı elamanları ile malzeme özelliklerini tespit etmesi gerekirken deprem performans analizine temel olan verileri 2012 yılına ait laboratuvar sonuçları ve 2014 tarihli performans analizi raporundan aldığı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede, raporlarda 18.03.2018 tarihli güncel Yönetmelik hükümlerine göre ölçülmesi gereken çeliğin akma gerilmesi, kopma dayanımı değerlerinin bulunmadığı, yıllar içinde donatı ve betonda meydana gelebilecek deformasyonların gözardı edildiği, mevcut dayanımlarının analiz edilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, hizmet binasının kullanımda bulunması ve arsanın tamamında yerleşik olmasından dolayı ihale öncesi numune alınmasının mümkün olmadığı ifade edilmiş olsa da, binanın fiilen kullanılır durumda olmasının binadan karot alınmasına engel teşkil etmediği, geçmiş yıllarda yapılan performans analizleri için benzer durumda binadan örneklerin alındığı anlaşılmıştır.

Sonuç itibarıyla; deprem etkisi altındaki binaların performans analizi yapılırken yürürlükte olan mevzuata uygun güncel numunelerin kullanılması gerekmektedir.

C) Yapı Ruhsatı Alınmadan Güçlendirme ve Onarım İnşaat İşine Başlanması

İdare'nin İzmir Bölge Binası Güçlendirme ve Onarım işine ait yapım işinde yapı inşaat ruhsatı olmadan inşaata başlandığı, bölge binasının taşıyıcı elemanlarının yıkılarak tekrar inşa edildiği görülmüştür.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun "Yapı Ruhsatiyesi" başlıklı 21'nci maddesinde, "*Bu Kanunun kapsamına giren bütün yapılar için 26'ncı maddede belirtilen istisna dışında belediye veya valiliklerden yapı ruhsatiyesi alınması mecburidir.*

Ruhsat alınmış yapılarda herhangi bir değişiklik yapılması da yeniden ruhsat alınmasına bağlıdır. Bu durumda; bağımsız bölümlerin brüt alanı artmıyorsa ve nitelik değişmiyorsa ruhsat, hiçbir vergi, resim ve harca tabi olmaz.

Ancak; derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir." hükmü bulunmaktadır.

Kanun'un "Ruhsat alma şartları" başlıklı 22'nci maddesinde ise, belediye sınırları içerisinde bulunan yapılar adına ruhsat alınabilmesi için yapı sahipleri veya kanuni vekillerince mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri, resim ve hesapları, röperli veya yoksa, ebatlı krokilerin ekli olduğu dilekçeler ile belediyelere başvurulması gerektiği düzenlenmiştir.

Mezkûr Kanun'un "Kamuya ait yapı ve tesisler ile sanayi tesislerinde ruhsat" başlıklı 26'ncı maddesinde, "*Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak veya yaptırılacak yapılara, imar planlarında o maksada tahsis edilmiş olmak, plan ve mevzuata aykırı olmamak üzere mimari, statik, tesisat ve her türlü fenni mesuliyeti bu kamu kurum ve kuruluşlarınca üstlenilmesi ve mülkiyetin belgelenmesi kaydıyla avan projeye göre ruhsat verilir."* hükmü bulunmaktadır.

03.07.2017 tarih ve 30113 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin "Kamu alanlarında yapılacak yapılarda ruhsat" başlıklı 56'ncı maddesinin ikinci fıkrasında, "*Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak veya yaptırılacak yapılar; uygulama imar planlarında o maksada tahsis edilmiş ve mülkiyeti belgelenmiş olmak kaydıyla ilgili idarelerden avan projelere göre yapı ruhsatı alınarak inşa edilir."* denilmiştir.

Mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi neticesinde, yapıların temelden inşa edilmesi yahut taşıyıcı unsurlarını etkileyen her türlü onarım ve güçlendirme çalışmalarının yapılması için yapı inşaat ruhsatının gerektiği, söz konusu ruhsatların belediye ve mücavir alan sınırlarındaki yapılar için ilgili belediyeden temin edildiği, yapı inşaat ruhsatı için uygulama projelerinin belediyeye sunulması gerektiği, kamu kurumlarına ait yapı ve tesislerin özel mülkiyete tâbi bulunan yapılardan farklı olarak yalnızca avan projeyi sunarak ve yapının fen ve sanat kurallarına uygunluğuna ilişkin sorumluluğu üstlenerek ruhsat alabileceği anlaşılmaktadır.

İhale işlem dosyasının incelenmesi neticesinde, TÜİK tarafından İzmir Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası Güçlendirme ve Onarım İşi'nde yapı inşaat ruhsatı olmadan büyük onarım ve güçlendirme inşaatına başlandığı, yapının taşıyıcı unsurlarının sökülüp tekrar inşa edildiği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, yapı ruhsatı için ilgili belediyeye başvurulduğu, ruhsat başvurusunun reddedildiği; can ve mal güvenliği, işin belirli süreli sözleşmeye bağlanmış olması, hizmet binası bulunamaması nedenlerinden ötürü başvuru sürecinde güçlendirme işine başlanmak zorunda kalındığı ve başvurunun reddedilme aşamasına kadar güçlendirme işlerinin tamamlanması sebebiyle tekrar ruhsat başvurusu yapılmadığı ifade edilmiş olsa da, yapı ruhsatı süreci; inşaat projelerinin teknik çizimleri ve planlarının incelenmesini kapsadığından yapı güvenliğinin sağlanması adına önemli bir süreç olup yapısal dayanıklılık, yangın güvenliği ve diğer önemli faktörlerin değerlendirilmesine de imkan tanımaktadır. Yapı ruhsatı süreci, yapısal güvenlik standartlarına uygunluğu kontrol ederek yapıların insan sağlığı ve güvenliği için uygun olduğunu garanti etmektedir.

Öte yandan, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Görev" başlıklı 97'nci maddesinin ilk fıkrasının ihale tarihinde yürürlükte bulunan ç) bendi ile, kamuya ait her türlü yapıya ilişkin ruhsat başvurularının ilgili belediyeler tarafından iki ay içinde sonuçlandırılmadığı hâllerde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına resen ruhsat verme yetkisi tanındığı anlaşılmakta olup Kurum tarafından mevzuata uygun sürecin işletilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Sonuç itibarıyla; yapılarda herhangi bir değişiklik yapılması da yeniden ruhsat alınmasına bağlı olması sebebiyle inşa faaliyetinden önce yapı ruhsatı alınması gereklidir.

BULGU 2: Proje Karşılığı Aktarılan Hibelerin Kullanılmasında Hatalı Uygulamaların Olması

Kurum ile UNICEF arasında, çocuklar için istatistik okuryazarlığı sağlamak ve çocuklara ilişkin veriler içeren çalışma ve anketlerde iş birliği yapmak amaçlarıyla 01.08.2019 tarihinde mutabakat zaptı imzalanmıştır. Söz konusu mutabakat zaptının uygulanması ile TÜİK Çocuk platformunun yazılımı amacıyla proje karşılığı aktarılan tutarın harcanmasında ve hizmetin tesliminde aşağıda yer alan aksaklıklar görülmüştür.

A) Proje Kaynaklarından Yapılacak Mal ve Hizmet Alımlarının Gerçekleştirilmesine İlişkin Usul ve Esasların Belirlenmemiş Olması

Proje kapsamında 150.000,00 avroya kadar yapılacak mal ve hizmet alımlarına ilişkin olarak, söz konusu satın almaların yöntemi ile sürecini tayin eden ve proje yürütücüsü tarafından belirlenmesi gereken usul ve esasların düzenlenmediği görülmüştür.

17.09.2004 tarihli ve 5234 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 32'nci maddesinde,

"*Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşların kaynaklarından 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kanuna ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde yer alan idarelere proje karşılığı aktarılan hibe niteliğindeki tutarlar, ilgili idarelerin bütçelerine gelir kaydedilmeksizin özel hesaplarda izlenir. Proje süresi ile sınırlı olmak kaydıyla, proje kapsamında ve projeye ilişkin hizmetlerde görev alan memurlar ile diğer kamu görevlilerine ve hizmetinden yararlanılacak diğer kişilere proje sözleşmesinde belirlenen ücretler de dahil olmak üzere projeye yönelik yapılacak her türlü harcamalar proje kaynaklarından gerçekleştirilir. Harcamalar, proje sözleşmelerinde yer alan hükümler ile bu sözleşmelere dayanak teşkil eden program kuralları çerçevesinde yapılır. Bu maddenin uygulanmasına ve işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin esas ve usuller uluslararası antlaşma hükümleri saklı kalmak kaydıyla Maliye Bakanlığınca belirlenir."* hükmü yer almaktadır.

27.11.2007 tarihli ve 26713 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Avrupa Birliği ve Uluslararası Kuruluşların Kaynaklarından Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılan Hibe Tutarlarının Harcanması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Yönetmelik'in "Projeye ilişkin giderler" başlıklı 6'ncı maddesinin altıncı fıkrasında, **"***Proje kapsamında yapılacak mal ve hizmet alımları, proje sözleşmesinde yer alan belirlemeler ve varsa projenin uygulama sürecini gösteren program kuralları çerçevesinde yapılır. Bu harcamalar konusunda proje sözleşmesinde veya program kurallarında belirleme olmaması halinde, 150.000 € kadar olan alımlar proje yürütücüsünün yetki ve sorumluluğunda ve önceden belirleyeceği usul ve ilkelere göre gerçekleştirilir. Bu tutarı aşan alımlar için ise 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin (f) bendi kapsamında yapılacak ihalelere ilişkin 1/12/2003 tarihli ve 2003/6554 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen esaslar uygulanır."* denilmiştir.

Mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, uluslararası kuruluşların bütçelerinden proje karşılığı aktarılacak hibelerin bütçeye gelir kaydedilmeyeceği, söz konusu tutarların ayrı özel hesaplarda izleneceği, özel hesaplardan projeler için gerçekleştirilecek mal ve hizmet alımlarının, proje sözleşmesinde yer alan hükümlere uygun temin edileceği

anlaşılmaktadır. Öte yandan, sözleşmede hüküm bulunmaması durumunda ise bedeli, 150.000,00 avronun üzerinde kalan mal ve hizmet alımları için 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (f) bendi, bu tutara kadar alımlar için ise, proje yürütücüsünün önceden belirleyeceği usul ve ilkelerin göz önünde bulundurulacağı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede, projeye yönelik harcamaların yapılmasına ilişkin herhangi bir hüküm veya program kuralının mutabakat zaptında bulunmadığı, proje maliyeti 150.000,00 avronun altında olan TÜİK Çocuk platformu götürü bedel yazılım hizmet alımı için ise proje yürütücüsü tarafından önceden usul ve ilkelerin düzenlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, bulguda yer alan tespitlere iştirak edilmiş olup bulguya konu proje ile diğer uluslararası kuruluşların kaynaklarından gerçekleştirilecek bedeli 150.000,00 avronun altında olan mal ve hizmet alımlarındaki projelere ilişkin olarak projeyürütücüsü tarafından sürece ilişkin usul ve esasların belirleneceği ifade edilmiştir.

Sonuç itibarıyla; Uluslararası kuruluşların kaynaklarından gerçekleştirilecek bedeli 150.000,00 avronun altında olan mal ve hizmet alımlarında proje sözleşmesinde hüküm bulunmaması kaydıyla, proje yürütücüsü tarafından; tekliflerin hazırlanması, tekliflerin değerlendirilmesi, tekliflerin geçerlilik süresi, piyasa fiyat araştırması yapılıp yapılmayacağı gibi temel hususlar ile sürece ilişkin standart formların önceden düzenlenmesi gerekmektedir.

B) Götürü Bedel Hizmet Alımı için Birim Fiyat Teklif Alınması ve Tekliflerin Karşılaştırılabilir Olmaması

Kurum tarafından götürü bedel hizmet alımının doğrudan temin suretiyle gerçekleştirmesi için piyasa fiyat araştırması yapıldığı, üç istekliden tekliflerinin temin edildiği, en düşük teklifi veren firma ile götürü bedel sözleşme imzalandığı; ancak proje yürütücüsü tarafından önceden usul ve ilkelerin düzenlenmemesi nedeniyle alım sürecinin sağlıklı yürütülemediği görülmüştür.

Yapılan incelemede; götürü bedel sözleşme gereğince, yüklenicilerin teknik şartnamede belirtilen tüm hizmetleri için "götürü bedel" suretiyle tek bir teklif vermesi gerekirken fiyat tekliflerinin birim fiyatlı olarak verildiği, birim fiyat teklif cetvelinin Kurum tarafından standart form şeklinde hazırlanmadığı, bu hususun isteklilere bırakıldığı, dolayısıyla isteklilerin tekliflerinin birbirinden farklı iş kalemlerini içerdiği, bu şekilde verilen teklif tutarlarının da karşılaştırılabilir olmaktan çıktığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, götürü bedel hizmet alımı işi için piyasa fiyat araştırması yapılırken işin bileşenleri üzerinden tek tek fiyatların istenerek hizmetin gerçek piyasa fiyatına ulaşılmasının hedeflendiği, teknik şartnamedeki hizmeti kapsadığı müddetçe isteklilerin birbirinden farklı iş kalemleri belirterek teklif vermesinin alınacak hizmet için engel teşkil etmediği; bu doğrultuda, en düşük fiyatı teklif eden ve teknik şartname düzenlemelerine uygun olan isteklinin seçildiği ifade edilmiştir.

Teklif sahipleri tarafından hizmet işinin kalemlere ayrılıp her bir kalem için ayrı teklif verilmesi tekliflerin sunulmasına ilişkin bir yöntem olup tabii olarak hizmet alımına engel teşkil etmeyecektir. Bulguda üzerinde durulan husus ise, teklif sahipleri ile götürü bedel sözleşme imzalanması nedeniyle teklif sahiplerinin teknik şartnamede öngörülen tüm iş için tek bir toplam teklif vermesi gerekirken tekliflerin bu suretle alınmadığı; standart formların (teklif mektubu ve eki) hazırlanmadığı, tekliflerde birbirinden farklı iş kalemleri yer alması nedeniyle de bu tekliflerden hangisinin ekonomik açıdan daha uygun olduğunun tespitinin mümkün olmaktan çıktığı hakkındadır. Kimi teklif sahibi tarafından teknik şartname düzenlemelerinde yer almayan iş kalemleri de dahil edilerek (*mobil uygulama, kurumsal kimlik vb.*) tamamı için toplam tek bir teklif verilmiş, kimi teklif sahibi tarafından ise her bir iş bileşeni için ayrı ayrı teklif verilmiş olup standart bir formun hazırlanmaması sebebiyle teklifler mukayese edilememektedir.

Sonuç itibarıyla; uluslararası kuruluşların kaynaklarından gerçekleştirilecek bedeli 150.000,00 avronun altında olan mal ve hizmet alımlarında proje sözleşmesinde hüküm bulunmaması kaydıyla proje yürütücüsü tarafından; tekliflerin hazırlanması, tekliflerin değerlendirilmesi, tekliflerin geçerlilik süresi, piyasa fiyat araştırması yapılıp yapılmayacağı gibi temel hususlar ile sürece ilişkin standart formların önceden düzenlenmesi gerekmektedir.

C) Teknik Şartname Düzenlemelerine Aykırı Hizmet Alımı Gerçekleştirilmesi

TÜİK Çocuk platformunun WEB sayfasının yeni versiyonu için yazılım geliştirme, test, eğitim, veri aktarımı, devreye alma, bakım ve destek ile garanti hizmetleri götürü bedel hizmet alım işinde, teknik şartnamede yer alan düzenlemelerin yerine getirilmediği görülmüştür.

2024 yılında TÜİK Çocuk platformunun WEB sayfasının yeni versiyonunun yazılımı için analiz, tasarım, yazılım geliştirme, test, eğitim, veri aktarımı, devreye alma, bakım ve destek ile garanti hizmetleri için alım gerçekleştirilmiş olup projenin içeriği teknik şartnamenin 5.3.5 maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde uyarınca; projenin amacı, sitenin mevcut

durumu, WEB sayfasının yeniden tasarımında kullanılacak programlara ait bilgiler, projenin tamamlanma tarihi ile karakter özellikleri ve çocuklara yönelik oyunların içerikleri belirlenmiştir.

Projenin içeriğinde; "TÜİK Çocuk" için maskot karakterin üç boyutlu (3D) olarak oluşturulması, karakterin kısıtlı soru cevap iletişimi kurabilmesi, ziyaretçiyi karşılayan yapay zekaya dayanan bir asistanın bulunması, karakterin fiziksel özelliklerinin değiştirilebilmesi, çocukların istatistik bilinci edinmesine uygun üç boyutlu (3D) oyunların yer aldığı ekranların bulunması öngörülmüştür.

Yapılan incelemede, maskot karakterin üç boyutlu (3D) olarak oluşturulduğu, ancak teknik şartnamede yer alan diğer hususların tam olarak yerine getirilmemesine rağmen hizmet işleri kabul tutanağının düzenlenerek işin kabulünün yapıldığı tespit edilmiştir. Örnek suretiyle izah etmek gerekirse, üç boyutlu (3D) karakterin kısıtlı soru cevap iletişimi kuramadığı, WEB sitesinde ziyaretçileri karşılayan yapay zekaya dayanan bir asistanın bulunmadığı, çocuklar için oluşturulan oyunlardan ise, yalnızca iki tanesinin üç boyutlu olarak geliştirildiği belirlenmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, teknik şartname hazırlama sürecinde, platformda yapay zekâya dayalı bir asistan aracılığıyla kullanıcının yönlendirilmesinin ve TÜİK Çocuk maskot karakterinin kısıtlı soru cevap iletişimi kurabilmesinin gündeme geldiği, akabinde bu özelliğin uygulanabilirliği ve projenin kapsamına etkisinin kurum içi teknik değerlendirme toplantılarında detaylı şekilde ele alındığı, değerlendirme sonucunda hedef kullanıcı kitlesi olan çocuklar açısından söz konusu özelliğin sağlayacağı katma değerin sınırlı bulunduğu ve yönlendirme ihtiyacının alternatif yöntemlerle karşılanabilir olduğunun anlaşıldığı, bu nedenden ötürü yapay zekâ tabanlı yönlendirme asistanı bileşeninin uygulama aşamasında projeye dâhil edilmediği; bunun yerine kullanıcı yönlendirmesini sağlayabilecek farklı mekanizmalar geliştirildiği ifade edilmiştir.

Öte yandan, Kamu idaresi tarafından TÜİK Çocuk metaverse dünyasının, yazılım ve teknik açıdan tamamen üç boyutlu (3D) olarak tasarlandığı; bu dünyaya, Unity programı ile geliştirilen üç boyutlu (3D) iki oyun eklendiği ifade edilmiştir. Şartnamede yer almayan iki oyunun ise, idare talebi üzerine eklendiği, platformda oyun çeşitliliği sağlamak amacıyla oluşturulduğu belirtilmiştir.

Hizmet alımı gerçekleştirilmeden ihtiyacın tam olarak anlaşılması, projenin teknik ve finansal açıdan analiz edilerek teknik şartnamenin bu doğrultuda hazırlanması önem arz

etmektedir. Bilhassa belirtmek gerekmektedir ki, sözleşme konusu işlerin uygulanması aşamasında tabii olarak teknik şartnamede yer alan bazı kalemler eksiltilip bazı kalemler ise iş kapsamına dahil edilebilmektedir. Ancak böyle bir durumun hukuki açıdan geçerli olması adına iş kapsamına giren ve çıkan kalemlerin mukayesesinin edilerek taraflarca tutanağa geçirilmesi yahut revize bir sözleşmenin varlığı gerekmektedir. Ayrıca, yapay zekaya dayanan asistan, maskot karakterin soru cevap kabiliyeti gibi WEB sayfasının ziyaretçileri tarafından deneyimlenecek olan ve işin esasını oluşturan teknik unsurların iş kapsamından çıkartılması sözleşme bedelini doğrudan etkileyecektir. İşin yürütülmesi sırasında eksiltilen veyahut eklenen bileşenler için herhangi bir revize sözleşme hazırlanmamış, tutanak tutulmamış, yükleniciye ise teknik şartnamedeki tüm unsurlar yerine getirilmemesine rağmen tam ödeme yapılmıştır.

Sonuç itibarıyla; proje hesaplarından karşılanan mal ve hizmet alımlarının teknik özelliklerinin söz konusu sözleşmenin eki olan teknik şartname hükümlerine uygun olması gerekmektedir.

D) Hizmet İşleri Kabul Tutanağı İmzalandıktan Sonra Süre Uzatımı Verilmesi

TÜİK Çocuk platformunun WEB sayfasının yeni versiyonunun yazılımının geliştirilmesi götürü bedel hizmet alım işinde, hizmet işleri kabul tutanağı imzalandıktan sonra süre uzatımı verildiği görülmüştür.

TÜİK Çocuk platformunun WEB sayfasının yeni versiyonunun hizmet alımına ilişkin olarak sözleşme 04.12.2023 tarihinde imzalanmış olup sözleşme konusu iş iki aşamada teslim edilecektir. İlk kısmının süresi (Faz 1) 07.12.2023 tarihinde, ikinci kısmının süresi (Faz 2) ise 31.12.2023 tarihinde sona erecektir. Hizmetin kabulüyle ilgili kısmi kabul yapılmadan, 20.12.2023 tarihinde tek hizmet işleri kabul tutanağı düzenlenmiş ve taraflarca imzalanmıştır. Kabul tutanağında, "*Yapılan işin sözleşme ve eklerine uygun olduğu ve kabule engel olabilecek eksik, kusur ve arızaların bulunmadığı görülmüştür.*" beyanı bulunmaktadır.

Yapılan incelemede, 22.12.2023 tarihinde yüklenici tarafından süre uzatımı talebinde bulunulduğu, yüklenicinin bu talebinin 25.12.2023 tarihli yazı ile uygun görüldüğü, işin bitim süresinin 31.05.2024 tarihine kadar uzatıldığı tespit edilmiştir. Akabinde, 23.04.2024 itibar tarihli ikinci hizmet işleri kabul tutanağı düzenlenmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, 20.12.2023 tarihinde imzalanan kabul tutanağının sözleşme konusu işin ilk aşaması (Faz 1) için olduğu, bu kısmın tamamlanmasının ardından ikinci

aşamanın (Faz 2) başlamış olduğu, sözleşme uzatılmasının ikinci aşama (Faz 2) için yapıldığı, ikinci aşama (Faz 2) çalışmaları kapsamındaki kabul tutanağının ise 23.04.2024 tarihinde imzalandığı ifade edilmiştir. Ayrıca, her bir fazın ayrıayrı değerlendirilerek kabul tutanağı düzenlendiği eklenmiştir.

Her ne kadar kamu idaresi tarafından kabul tutanaklarının her kısım (Faz) için ayrı ayrı düzenlendiği ifade edilmiş olsa da sözleşme konusu işin ilk aşamasının (Faz 1) bitim tarihi olan 07.12.2023 tarihinden sonra ilk aşamanın (Faz 1) kısmi kabulüne ilişkin bir tutanak bulunmamakta olup bu hususla birlikte, 20.12.203 tarihli hizmet işleri kabul tutanağında her iki fazın birlikte bitirildiği belirtilmiştir.

Sonuç itibarıyla; hizmet işleri kabul tutanağı düzenlenmesi ve süre uzatımı verilme süreçlerinde teknik şartnamede yer alan işin yapılması için öngörülen süreler ile gerçekleşme durumlarının dikkate alınması gerekmektedir.

BULGU 3: Toplu Taşıma Kartı Verilmesi Uygulamasında Düzenleme Yapılması Gerekliliği

Kurum personelinin mesaiye geliş gidişini sağlamak amacıyla ve toplu taşıma kartı verilmek suretiyle verilen ulaşım desteğine esas düzenlemelerin söz konusu desteğe ilişkin tüm unsurları ihtiva etmemesinin uygulamada aksaklıklara sebep olduğu görülmüştür.

Kamu Kurum ve Kuruluşları Personel Servis Hizmet Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin (a) bendinde; kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin taşınması hizmetinin, öncelikle belediyelere ait toplu taşıma araçları ve belediyelerce toplu taşıma yapılması konusunda ruhsat, uygunluk ve güzergâh izni verilen gerçek ve tüzel kişilere ait, belediyelerce belirlenen fiyat tarifelerine göre taşıma yapan halk otobüsü, minibüs ve benzeri araçlardan yararlanılarak yerine getirilmesinin esas olduğu belirtilmiştir.

Kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarına ilişkin düzenlemeler içeren toplu sözleşmelerde ise; bakanlıklar, bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların merkez teşkilatında görev yapan personele mesaiye geliş ve gidişleri için servis hizmetinin sağlanacağı hüküm altına alınmışken 2024 ve 2025 yıllarını kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşmenin "Servis hizmeti" başlıklı 23'üncü maddesine eklenen hüküm ile servis hizmetinin sağlanamadığı durumlarda personele mesai günleri için bir gidiş, bir geliş esas alınarak aylık toplu taşıma kartı verilmesi, toplu taşıma sisteminin işleyişi nedeniyle ikamet ettiği mahal ile bağlı olarak işe geliş ve gidişlerinde birden fazla toplu taşıma aracını aktarma yapmak suretiyle kullanmak zorunda olan

personelle sınırlı olmak üzere, mesai günleri bir gidiş ve bir geliş için birer aktarma da ilave edilmesi kararlaştırılarak personelin taşınması hizmeti amacıyla verilecek olan toplu taşıma kartı uygulamasının ana çerçevesi belirlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat düzenlemeleri ile kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin zamanında mesaiye geliş ve gidişinin sağlanması amacıyla verilecek olan toplu taşıma desteğinin öncelikli olarak toplu taşıma araçlarından faydalanılarak verileceği, yine bu amaçla personele verilecek olan toplu taşıma kartlarına yüklenecek tutarların mesai günlerine bir gidiş ve bir geliş ile ihtiyaç durumunda bunlara eklenecek birer aktarmadan oluşacağı kararlaştırılmıştır.

Toplu taşıma kartlarına yüklenecek tutarlar, personelin mesaisi ile ilişkilendirilmiş olmakla birlikte personelin izinli ve raporlu olduğu günlerde kesinti yapılıp yapılmayacağı, kartlardaki mevcut bakiyelerin bir sonraki dönemde dikkate alınıp alınmayacağı, kartların ilgili personel dışında kullandırılmasının önlenmesi için alınması gereken önlemlerin neler olacağı vb. hususlara ilişkin detay düzenlemelere ilgili Yönetmelik ve toplu sözleşme hükümlerinde yer verilmediği görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından bulgu konusu hususa iştirak edilmiş olup gerekli hassasiyetin gösterilmeye devam edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç itibarıyla; toplu taşıma kartı uygulaması ile kamu kaynağının kullanımında sağlanan tasarruf göz ardı edilmemekle birlikte kamu kurumları arasında uygulama birliğinin sağlanması amacıyla toplu taşıma kartı konusunda detaylı düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Şoförlü Araç Kiralama İhalesinde Hatalı Uygulamaların Olması

Kurum tarafından yapılan araç kiralama ihalesinde Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Esas ve Usuller'de yer almayan ödeme kalemlerine yer verildiği ve fazladan şoför çalıştırıldığı görülmüştür.

A) Taşıt Kiralama İhalesine Konaklama Giderinin Dahil Edilmesi

Kurum hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için yapılan şoförlü araç kiralama hizmet alımı ihalesine ilişkin ihale dokümanında araç ve işçilik maliyetine ek olarak isteklilere konaklama ücreti verilmesi yönünde düzenleme yapıldığı görülmüştür.

01.04.2006 tarih ve 26126 sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan Hizmet Alımı Suretiyle Taşıt Edinilmesine İlişkin Esas ve Usuller"in "Genel esaslar" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında;

Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile bu idarelere bağlı döner sermayelerin hizmetleri için ihtiyaç duyulan ve yılı merkezi yönetim bütçe kanununa bağlı azami satın alma bedellerini gösterir (T işaretli) cetvelde belirtilen taşıtlardan binek, station-wagon, arazi binek, kaptı kaçtı, panel ve pick-up tipi taşıtların şoför giderleri hariç yapılan taşıt kiralamalarında aylık kiralama bedelinin (katma değer vergisi hariç, her türlü bakım-onarım, sigorta ve benzeri giderler dahil), taşıtın Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği tarafından yayımlanan ve harcama talimatının verildiği ay itibarıyla uygulanacak Motorlu Kara Taşıtları Kasko Değer Listesinde yer alan kasko sigortası değerinin %2'sini aşmayacağı,

Şoför giderleri dahil yapılan taşıt kiralamalarında ise aylık kiralama bedelinin, yukarıdaki hükme göre tespit edilecek tutara yürürlükteki brüt asgari ücretin yüzde elli artırımlı tutarının ilave edilmesi suretiyle hesaplanacak tutarı aşmayacağı,

Şoför gideri dahil taşıt kiralamalarında aylık kiralama bedeli hesabında yemek, yol, resmî tatil ücreti ve benzeri giderler de dahil olmak üzere yürürlükte bulunan brüt asgari ücretin yüzde elli artırımlı tutarının esas alınacağı, işveren maliyeti kapsamında yer alan sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası işveren payının (%20,5) ve işsizlik sigortası işveren payı (%2) ile işçilik maliyeti üzerinden hesaplanan sözleşme giderlerinin ve genel giderlerin (%4) ise idarelerce ayrıca ödeneceği

hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen hükümlerden anlaşılacağı üzere kamu idarelerinin hizmet alımı suretiyle temin edilecekleri kiralık araçlara ilişkin çıkarılan bu Esas ve Usuller'de maliyet unsuru olarak araç maliyeti ve şoförlü araç kiralamalarında da işçilik maliyeti üzerinde durulmuştur. Bunun dışında çalıştırılan şoförlere idare tarafından belirli bir tutarda konaklama ücreti verilebileceğine dair düzenleme bulunmamaktadır.

Yapılan incelemede; Kurum'un araç kiralama hizmet alımı ihalesine ilişkin idari şartnamede sürücülerin kurum personeli ile birlikte il dışına yatılı görevlendirmelerinde yüklenici tarafından sürücülere 500,00 TL'den 500,00 TL'den az olmamak üzere ödemede bulunacağı aynı şekilde Teknik şartnamede İdare tarafından çalıştırılan şoförler için 500,00 TL'

den az olmamak üzere isteklilere konaklama ücreti ödemesi yapılacağı kararlaştırıldığı ve nihayetinde ihale üzerine kalan istekli ile sözleşme imzalandığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, bölge müdürlükleri tarafından uzak mesafelerde yer alan yerleşim yerlerinde yapılan alan ve anket çalışmaları dolayısıyla araç şoförlerinin bu uzak yerleşim yerlerine görevli olarak gönderildiği ve zorunlu olarak buralarda konaklama faaliyeti gerçekleştirildiği ayrıca konaklama ücreti olarak yapılan ödemenin şoförlere yatacak yer temini, yeme-içme vb. diğer gündelik ihtiyaçların karşılanması karşılığı olarak verildiği ifade edilmiştir. Her ne kadar İdare tarafından ilgili şoförlerin uzak mesafelere görevlendirildiği bu nedenle konaklama ücreti ödendiği ve konaklama ücreti adı altında yapılan ödemenin aynı zamanda gündelik ihtiyaçlarının karşılaması için yapıldığı belirtilse de bu şekilde uzak mesafelere görevlendirilen şoförler için Harcırah Kanun'u hükümlerine göre işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

Şöyle ki 6245 sayılı Harcırah Kanunu'nda; memur veya hizmetli olmadıkları halde bu Kanun'a tabi kurumlarca geçici bir görev ile görevlendirilenlere verilecek yol masrafı ve gündelik, bunların bilgi seviyeleri ve faaliyet sahaları ile mahalli şartlar dikkate alınarak 4'üncü dereceye kadar olan memurlardan herhangi birine verilen yol masrafı ve gündeliğe kıyasen ilgili kurumca takdir olunacağı hüküm altına alınmıştır.

Mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere İdare tarafından zorunlu olarak uzak mesafelere görevli olarak gönderilen şoförlere söz konusu araç kiralama ihalesi kapsamında konaklama ücreti ödenmesi mümkün gözükmemektedir.

Sonuç itibarıyla; Kurumun şoförlü araç kiralama hizmet alımı ihalesinin mevzuata uygun uygun şekilde gerçekleştirilmesi ve anılan Esas ve usullerde yer almayan bir ödeme kaleminin Kurum tarafından ihale kapsamına dahil edilmemesi gerekmektedir.

B) İhale Dokümanında Belirtilen Sayıdan Daha Fazla Sayıda Şoför Çalıştırılması

Kurum tarafından yapılan araç kiralama hizmet alımı işinde çalıştırılacak yedek şoförlere ilişkin ihale dokümanında belirtilen sayıdan daha fazla şoför çalıştırıldığı görülmüştür.

Şoförlü araç kiralama hizmet alımı ihalesinin idari şartnamesinde ve sözleşmesinde çalıştırılacak şoförlerin izinli ve raporlu olmaları durumunda yerlerine yedek şoförlerin çalıştırılabileceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu işin birim fiyat teklif cetvelinde

ise çalıştırılacak yedek şoför sayısının en fazla 10 adet olacağı idare tarafından belirlenmiş ve bu sayı üzerinden istekliler tekliflerini sunmuşlardır.

Yapılan incelemede, şoförlerin izin ve raporlu olduğu günlere ilişkin bir planlamanın yapılmadığı yükleniciye yapılan bazı hakediş ödemelerinde ondan fazla sayıda ilave şoför çalıştırıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, taşıt kiralama ihalelerinde istekli firmaların tekliflerine esas olmak üzere düzenlenen birim fiyat teklif cetvelinde işçilik maliyet (yedek şoförler de dahil)kalemlerinin EKAP üzerinden Birim/İşçi Sayısı/Ay olarak girildiği ve ihale kapsamında ay bazında 10 adet yedek şoför çalıştırılması öngörüldüğü ihalenin uygulama aşamasında özellikle de yaz aylarında asli şoförlerin yıllık izinlerini kullanmalarından dolayı yedek şoför görevlendirmelerinin yoğunlaştığı ancak ihale dokümanı hükümleri gereği gerçekleşen şoför görevlendirmeleri kadar ödeme yapıldığı ifade edilmiştir. İdare tarafından her ne kadar yaz aylarında asli şoförlerin yıllık izinlerini kullanmalarından kaynaklı olarak yedek şoför görevlendirmelerinin yoğunlaştığı ancak ihale dokümanı hükümleri gereği gerçekleşen şoför görevlendirmeleri kadar ödeme yapıldığı belirtilse de ihale dokümanında yer alan idari şartname ve sözleşme hükümlerinin bağlayıcı olduğu bu nedenle yedek şoför çalıştırılması konusunda idari şartname ve sözleşme hükümlerine uygun hareket edilmesi gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla; Kurum tarafından yürütülen hizmetlerin aksamaması ve ihale dokümanında yer alan hükümlerin uygulanabilmesi için araç şoförlerinin izinli ve raporlu olduğu günlerin planlamasının en uygun şekilde yapılması gerekmektedir.

BULGU 5: Bina Değerine Katılan Arsalar İçin Amortisman Kayıtlarının Yapılmaması

Kurum tarafından 250 Arazi ve Arsalar Hesabında kayıtları tutarların 252 Binalar Hesabına dahil edilmesinin ardından bu tutarlara ilişkin geçmiş dönemlere ait amortisman ayırma işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin “Amortisman ve tükenme payı uygulaması” başlıklı 29’uncu maddesinde; kapsama dâhil kamu idarelerince muhasebe sistemine dâhil edilen duran varlıklardan hangilerinin amortisman ve tükenme payına tabi tutulacağı ve bunlara ilişkin esas ve usuller ile uygulanacak amortisman ve tükenme payının süre, yöntem ve oranlarının duran varlık çeşitlerine göre Bakanlıkça belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Bu doğrultuda Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 47 Sıra Nolu Amortisman ve Tükenme Payları Genel Tebliği Yayınlanmıştır.

Anılan Tebliğ'in, "Amortisman ve tükenme payına tabi duran varlıklar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında; "Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde muhasebe sistemine dâhil edilen maddi duran varlıklardan; arazi ve arsalar, yapım aşamasındaki sabit varlıklar, varlıkların elde edilmesi için verilen avans ve krediler ile tarihi yapılar, tarihi veya sanat değeri olan demirbaşlar amortismana tabi olmadığı",

"Tahsisli taşınmazların amortisman işlemleri" başlıklı 7'nci maddesinde; kamu idaresinin mülkiyetinde olup diğer kamu idarelerine tahsis edilmeyen taşınmazların amortisman işlemlerinin maliki kamu idaresinin muhasebe birimi tarafından, diğer kamu idarelerine tahsis edilen taşınmazların amortisman işlemlerinin ise taşınmazı kullanan kamu idaresinin muhasebe birimi tarafından 27/12/2014 tarihli ve 29218 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 41) Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Detaylı Hesap Planları ile ihdas edilen yardımcı hesap kodları kullanılmak suretiyle yapılacağı belirtilmiştir.

Kurumda bir önceki yıl yürütülen denetimlerde, mevzuat hükümleri gereği hizmet binalarına ait arsa değerlerinin binalar hesabına dahil edilmediği tespit edilmiş ve Kurum tarafından arsa değerlerinin bina değerlerine eklenmesi için gerekli düzeltme kayıtları yapılmıştır.

Söz konusu düzeltme kayıtlarının incelenmesinde;

Kurumdaki hizmet binalarının muhasebe kayıtlarında, 2024 yılı öncesinde bina ve arsa değerinin ayrı ayrı takip edilmesi nedeniyle bu tarihten önce sadece 252 Binalar Hesabında yer alan tutarlar için amortisman ayrıldığı,

Arsa değerinin bina değerine eklenerek yapılan düzeltme kayıtlarında, 2024 yılı öncesinde 250 Arazi ve Arsalar Heabında yer alan değerlere uygulanmış olması gereken amortisman giderlerinin bu düzeltme kayıtlarına (Zonguldak Bölge Müdürlüğü hariç) dahil edilmediği,

Zonguldak Bölge Müdürlüğü tarafından yapılan düzeltme kayıtlarında, ilgili taşınmazın kullanım süresi dikkate alınarak 4 yıllık amortisman tutarı hesaplandığı ancak geçmiş yıllara ait olan söz konusu amortisman tutarlarının 630 Giderler Hesabına borç, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak kaydı yapılmak suretiyle cari

yılın faaliyet giderlerine yansıtılması sebebiyle 630 Giderler Hesabının 496.862,55 TL fazla, 500 Net Değer Hesabının ise 496.862,55 TL eksik bilgi sunduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, merkez ve bölge müdürlükleri tarafından kullanılan hizmet binalarının tahsis tarihleri dikkate alınarak söz konusu amortisman ayırma işlemlerinin tamamlandığı ifade edilmiş ise de bazı bölge müdürlüklerinde düzeltme kayıtlarının yapılmaması, bazılarında ise yapılan düzeltme kayıtlarının hatalı olması sebebiyle yapılan işlemler bulgu konusu hususu karşılar nitelikte değildir.

Sonuç itibarıyla; Kurum'un Merkez ve Bölge Müdürlükleri tarafından kullanılan hizmet binalarının tahsis tarihleri dikkate alınarak söz konusu amortisman giderlerinin geriye dönük olarak hesaplanarak doğru tutarlar üzerinden mali tabloya yansıtılması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 31 | TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	363.344.033,38
10	**Hazır Değerler**	9.382.924,86
100	KASA HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	9.382.924,86
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	40.145,67
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	40.145,67
13	**Kurum Alacakları**	228.468.366,02
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	228.468.366,02
14	**Diğer Alacaklar**	2.866.846,39
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.866.846,39
15	Stoklar	15.365.206,18
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	15.365.206,18
16	**Ön Ödemeler**	102.251.172,99
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	102.251.172,99
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	4.969.371,27
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	4.969.371,27
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	2.376.346.707,42
22	**Faaliyet Alacakları**	790.741,46
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	790.741,46
24	**Mali Duran Varlıklar**	500.000,00
242	DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	500.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.373.993.334,56
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	122.628.756,29
252	BİNALAR HESABI	2.730.438.335,48
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	9.030.892,90
254	TAŞITLAR HESABI	93.945,22
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	166.580.721,28
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-654.779.316,61
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	52.203.999,14
32	**Faaliyet Borçları**	7.826.533,06
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	7.826.533,06
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.426.116,99
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.653.809,50
333	EMANETLER HESABI	772.307,49
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	30.548.761,09
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	24.673.542,24
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	5.595.289,80
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	249.069,95
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	30.859,10
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	11.402.588,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	11.402.588,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	150.287.789,91
43	**Diğer Borçlar**	109.487,47
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	109.487,47
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	150.178.302,44
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	150.178.302,44
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.537.198.951,75
50	**Net Değer**	252.107.253,69
500	NET DEĞER HESABI	252.107.253,69
51	**Değer Hareketleri**	828.141.175,16
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	828.141.175,16
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4.395.960.023,18
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4.395.960.023,18
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.335.783.996,95
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3.335.783.996,95
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	396.774.496,67
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.359.927.570,93
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.963.153.074,26

260	HAKLAR HESABI	45.200.654,37
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-45.200.654,37
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	1.062.631,40
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	1.062.631,40
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.581.273,68
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.581.273,68

AKTİF TOPLAMI 2.739.690.740,80

PASİF TOPLAMI 2.739.690.740,80

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	24.350.731,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	24.350.731,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	90.587.217,94
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	90.587.217,94
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	90.661.552,64
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	90.661.552,64
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.660.866,28
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.660.866,28

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 31 **Adı : TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.569.736.964,79
630	01	Personel Giderleri	2.446.474.717,67
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	296.493.827,71
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	264.864.098,59
630	05	Cari Transferler	112.130.417,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	25.623.040,29
630	13	Amortisman Giderleri	332.800.406,63
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	14.487.507,86
630	15	Karşılık Giderleri	43.223.336,59
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	611,62
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan	0,01
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	33.142.049,12
630	99	Diğer Giderler	496.951,70

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.569.736.964,79**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.435.023.633,14
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.288.799,79
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.372.411.927,41
600	05	Diğer Gelirler	6.827.881,09
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	27.736.016,23
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	260.311,38
600	25	Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan Elde	15.498.697,24

GELİRLER TOPLAMI (B) **3.435.023.633,14**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	55.691,04
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Ret ve İadesinden	0,00
610	05	Diğer Gelirler	55.691,04

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **55.691,04**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **3.434.967.942,10**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **531.543.519,36**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **396.774.496,67**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.569.736.964,79**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**3.435.023.633,14**	**NET GELİR (D=B-C)**	**3.434.967.942,10**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**55.691,04**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**396.774.496,67**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ 28

YASAMA YILI 4

SIRA SAYISI: 227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/279) RAPORU

- **PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNCA KABUL EDİLEN METNE EKLİ CETVELLER**
- **2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ İLE 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU, 218 ADET KAMU İDARESİNE AİT SAYIŞTAY DENETİM RAPORU, 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU VE 2024 YILI MALİ İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN SUNULDUĞUNA DAİR SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI TEZKERESİ (3/1191)**

2025

CİLT 9

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)
39. TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI 6159
40. TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ 6183
41. TÜRKİYE UZAY AJANSI 6197
42. TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI 6211
43. ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI 6231
44. VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 6253
45. YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI 6283

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR
(5018 Sayılı Kanuna Ekli III Sayılı Cetvel)
1. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU 6313
2. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU 6333
3. SERMAYE PİYASASI KURULU 6353
4. BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU 6371
5. ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU 6395
6. KAMU İHALE KURUMU 6411
7. REKABET KURUMU 6427
8. KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU 6441
9. KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU 6455
10. NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU 6471
11. SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU 6491

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI
(5018 Sayılı Kanuna Ekli IV Sayılı Cetvel)
1. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU 6515
2. TÜRKİYE İŞ KURUMU 6575

DİĞER KAMU İDARELERİ
1. DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ BAŞKANLIĞI 6609
2. FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI 6623
3. İNSAN KAYNAKLARI OFİSİ BAŞKANLIĞI 6635
4. TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU 6647

Sayfa

5. YATIRIM OFİSİ BAŞKANLIĞI 6663
6. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI AKARYAKIT İKMAL VE NATO POL TESİSLERİ İŞLETME BAŞKANLIĞI 6677
7. SPOR-TOTO TEŞKİLAT BAŞKANLIĞI 6691
8. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI 6721
9. YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ 6747
10. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU 6761
11. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ BAŞKANLIĞI (TÜRKİYE ULUSAL AJANSI) 6785
11. ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALAN BAŞKANLIĞI 6805
12. TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI 6829

KALKINMA AJANSLARI

1. ANKARA KALKINMA AJANSI 6855
2. BURSA ESKİŞEHİR BİLECİK KALKINMA AJANS 6893
3. KARACADAĞ KALKINMA AJANSI 6921
4. TRAKYA KALKINMA AJANSI 6941
5. ZAFER KALKINMA AJANSI 6959

DİĞER KAMU ŞİRKETLERİ

1. BANKALARARASI KART MERKEZİ ANONİM ŞİRKETİ 6989

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER
(5018 Sayılı Kanuna Ekli II Sayılı Cetvel)

TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personelin Kadro Unvanları ve İstihdam Şekillerine Göre Dağılımı

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Tablo 4: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri

Tablo 6: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

KISALTMALAR

TÜSEB: Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı

AR-GE: Araştırma Geliştirme

GETAT: Türkiye Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Enstitüsü

TÜSPE: Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü

KBS: Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

SGB: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. TÜSEB'in Desteklediği Projelerdeki Fikri Hak Sahipliği Oranlarına İlişkin Değerlendirme Kriterleri Bulunmaması

2. TÜSEB Bünyesindeki Bazı Enstitülerin Etkin Bir Şekilde Faaliyette Bulunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB), 19.11.2014 tarihli ve 29187 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6569 sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kurulmuştur.

09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 6569 sayılı Kanun'un teşkilat ve personel yapısına ilişkin maddeleri ilga edilmiş olup, bu maddelere ilişkin hususlar, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 663 ile 678'inci maddelerinde yeniden düzenlenmiştir.

TÜSEB' in görevleri, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 666'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre görevleri şunlardır:

a) Cumhurbaşkanının sağlık bilimi ve teknolojileri konusunda aldığı kararları uygulamak veya bu kararların uygulanmasında eşgüdüm sağlamak.

b) Ar-Ge yapmak, Ar-Ge'lere malî ya da bilimsel destek sağlamak, bunları koordine etmek, teşvik etmek, izlemek, bu amaçla program ve projeler geliştirmek.

c) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından Ar-Ge'lerin yapılmasını veya yaptırılmasını sağlamak, bunları desteklemek, teşvik etmek, işbirliği yaparak ortak projeler yürütmek.

ç) Sağlık bilimi ve teknolojilerindeki gelişme, buluş ve yeniliklerin sağlık hizmetlerinde kullanımına ve yaygınlaştırılmasına, toplum ve bireyin sağlık düzeyinin yükseltilmesine dönük Ar-Ge yapmak ve/veya yaptırmak, bu maksatla Ar-Ge merkezleri ve ihtiyaç duyulan diğer birimleri kurmak veya kurdurmak.

d) Ar-Ge sonucu üretilen veya geliştirilen aşı, ilaç, tıbbi cihaz ve ürün ile teşhis ve tedaviye yönelik teknik ve yöntemlerin üretimini, tanıtımını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını sağlamak, bu maksatla ilgili sektörlerle işbirliği ve ortaklıklar yapmak; elde edilen çıktıların ticari değere dönüştürülmesini ve bu alanlardaki girişimciliği desteklemek; Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde hibe niteliğinde ve/veya

geri ödemeli destekler vermek ve ön ödemede bulunmak; Bakanın onayı üzerine bu amaçlarla yurt içinde ve/veya yurt dışında şirket kurmak ve/veya kurulmuş şirketlere ortak olmak, kurulmuş şirketlerde imtiyazlı pay sahibi olmak.

e) Görev alanına giren hususlarda Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşları tarafından talep edilen işleri yönetim kurulu kararı ile yapmak veya yaptırmak.

f) Bakanlık bağlı kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve özel kesim ile işbirliği içerisinde sağlık hizmetlerinde kalite ve akreditasyon kurallarının belirlenmesinde Bakanlığa bilimsel katkı sağlamak, sağlık hizmetlerinin akreditasyonu hariç olmak üzere Türk Akreditasyon Kurumuna ilişkin bölümün hükümleri saklı kalmak kaydıyla ulusal ve uluslararası düzeyde sağlık kuruluşlarını akredite etmek, uluslararası ve bölgesel akreditasyon birlikleri ve örgütleri ile diğer ülkelerin akreditasyon kuruluşlarıyla karşılıklı tanıma anlaşmaları yapmak.

g) Teşhis ve tedavi standartlarının oluşturulmasına ve yeni tedavi yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunacak Ar-Ge yapmak veya yaptırmak.

ğ) Sağlık bilimi ve teknolojilerindeki gelişmelerin uygulamaya aktarılması, Ar-Ge'nin özendirilmesi maksadıyla seminer, sempozyum, kurs, konferans ve benzeri etkinlikler ve sertifika ile değerlendirilecek eğitim ve öğretim programlarını düzenlemek ve uygulamak.

h) Görev alanına giren faaliyetlerle ilgili danışmanlık hizmeti vermek ve görüş bildirmek.

ı) Fikri mülkiyet haklarını koruyacak ve geliştirecek şekilde ulusal ve uluslararası literatür ve patentleri takip etmek, yeni patent başvuru alanlarını keşfetmek ve gerçekleştirmek, araştırmacılar adına bu süreçleri gerektiğinde karşılıksız olarak yürütmek, fikri haklar, lisans ve bilgi aktarımı amacıyla girişimlerde bulunmak, satın almak, satmak ve ortaklık yapmak.

i) Uluslararası kurum ve kuruluşların sağlık bilim ve teknolojisi alanındaki gelişmelerle ilgili yayınlarını takip etmek, gerekli görülenleri tercüme ettirerek yayımlamak, görev ve faaliyet alanı ile ilgili yayınlar yapmak.

j) Bilim insanlarının ve araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için imkânlar sağlamak; bu amaçla ödüller ve burslar vermek, öğrenim sırasında ve sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardım etmek.

k) Bu Bölüm ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla teknopark, kuluçka merkezi, teknoloji merkezi, teknoloji transfer ofisleri, proje geliştirme ve bilgi aktarım merkezleri, bilim merkezi, bilim parkı ve benzerlerini kurmak ve bu amaçla faaliyet gösteren üniversiteleri desteklemek, destek programları oluşturmak, işbirliği ağları ve kümelenme faaliyetlerini desteklemek, proje pazarı, bilim fuarı, yarışma ve benzeri etkinlikleri düzenlemek ve desteklemek, ödül ve teşvik ikramiyesi vermek, Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde teminatlı veya teminat alınmaksızın hibe ve/veya kredi olarak sermaye desteği vermek ve ön ödemede bulunmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

TÜSEB' in ilgili olduğu bakanlık Sağlık Bakanlığıdır. TÜSEB kamu tüzel kişiliğine, bilimsel ve idari özerkliğe haiz, özel bütçeli bir kamu kurumudur. Merkezi İstanbul'dadır. TÜSEB bünyesindeki Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü (TÜSPE) ise 25.03.2017 tarihli ve 30018 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı (2017/9860) ile kurulmuş olup merkezi Ankara'dır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 665'inci maddesi ile yönetim kuruluna farklı illerde enstitüler, araştırma merkezleri ve benzeri birimler açma; merkezin ve mevcut birimlerin yerini değiştirme yetkisi verilmiştir. Bu çerçevede; Yönetim Kurulunun 12.12.2019 tarihli toplantısında; merkezin Ankara'ya taşınmasına, TÜSEB bünyesinde Sağlık Verileri Araştırma ve Yapay Zekâ Uygulamaları Enstitüsü ile Türkiye Aşı Enstitüsünün kurulmasına karar verilmiştir.

TÜSEB, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 666'ncı maddesinde yazılı görevlerini aşağıdaki sayılan organları vasıtasıyla yürütmektedir:

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Yönetmelik'e göre TÜSEB'in organları, Yönetim Kurulu ve Başkanlıktan oluşmaktadır. Başkanlık ise Başkan, Başkan Yardımcılıkları, Genel Sekreterlik, Enstitüler ile bunlara ait birimlerden oluşmaktadır.

Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, Bakanın başkanlığında; Bakan Yardımcısı, Başkan, Bakan tarafından seçilecek iki üye, Yükseköğretim Kurulundan iki üye ile Başkanın seçeceği iki enstitü başkanı olmak üzere toplam dokuz üyeden oluşur. Seçilen üyelerin görev süresi iki yıldır.

Başkanlık Teşkilatı

Başkanlık; Başkan, Başkan Yardımcılıkları, Genel Sekreterlik ve Başkana bağlı olarak faaliyet gösteren enstitülerden oluşur.

Genel Sekreterlik

Genel Sekreterlik; TÜSEB'in idari, mali, bilgi sistemleri, hukuk ve diğer destek hizmetlerini yürütmek üzere kurulan birimlerden oluşur. Bu birimler ilgili kurumların görüşü üzerine, Yönetim Kurulunun onayı ile Başkanlıkça çıkarılan Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönetmelik'le belirlenmiştir. Genel Sekreter, verilen görevlerin yerine getirilmesinden Başkana karşı sorumludur.

Genel Sekreterlik; TÜSEB'in idari, mali, bilgi sistemleri, hukuk ve diğer destek hizmetlerini yürütmek üzere aşağıdaki birimlerden oluşur:

a) Yönetim Hizmetleri Daire Başkanlığı,

b) Dış İlişkiler Daire Başkanlığı,

c) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı,

d) Hukuk Hizmetleri Daire Başkanlığı,

f) Özel Kalem Müdürlüğü.

TÜSEB Bünyesindeki Enstitüler;

a) Türkiye Kanser Enstitüsü,

b) Türkiye Biyoteknoloji Enstitüsü,

c) Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü,

ç) Türkiye Halk Sağlığı ve Kronik Hastalıklar Enstitüsü,

d) Türkiye Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Enstitüsü,

e) Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü,

f) Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü,

g) Türkiye Sağlık Verileri Araştırmaları ve Yapay Zekâ Uygulamaları Enstitüsü,

h) Türkiye Aşı Enstitüsü.

TÜSEB'e 6569 sayılı Kanun'a ekli mülga (1) sayılı cetvelde toplam 35 adet muhtelif unvanlarda işçi kadrosu ve ayrıca 696 sayılı KHK kapsamında 3 adet güvenlik görevlisi kadrosu ile 17.05.2021 tarihli ve 2021-235 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ve 12.02.2024 tarihli ve 2024-29 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin EK 28'inci maddesine göre 30 hizmetli kadrosu, 50 koruma ve güvenlik görevlisi kadrosu, 2 adet koruma ve güvenlik amiri ve 22.12.2021 tarihli ve 4955 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin EK 28'inci maddesine göre çeşitli unvanlarda 500 kadro olmak üzere toplam 620 kadro ihdas edilmiş olup bu kadroların 390 adedi ise boştur.

İstanbul'da geçici görevli personel dâhil 1 Başkan, 2 Enstitü Başkanı olmak üzere toplam 184 personel görev yapmaktadır. TÜSEB'in Ankara/Mamak'ta bulunan Aziz Sancar Araştırma Merkezi'nde, 1 Genel Sekreter, 5 Enstitü Başkanı olmak üzere toplam 78 personel görev yapmaktadır. Ankara Sağlık Bakanlığı Bilkent yerleşkesinde ise 3, Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Sıhhıye yerleşkesinde 1 Enstitü Başkanı, 1 Daire Başkanı olmak üzere toplam 22 personel görev yapmaktadır.

17.05.2021 tarihli ve 2021-235 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin EK 28'inci maddesine göre istihdam edilen 11 adet hizmetli personel ile 23 adet Koruma ve Güvenlik Görevlisi Ankara Aziz Sancar Araştırma Merkezinde, 9 adet hizmetli personel ile 23 adet Koruma ve Güvenlik Görevlisi ise İstanbul'da görev yapmaktadır. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünden 3 temizlik personeli ise geçici olarak İstanbul'da görev yapmaktadır. Ayrıca 696 sayılı KHK kapsamında Başkanlıkta sürekli işçi kadrosunda görev yapan 2 güvenlik personeli İstanbul ilinde, 1 güvenlik personeli ise Ankara ilinde görev yapmaktadır. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünden 1 güvenlik personeli ise geçici olarak İstanbul'da görev yapmaktadır.

TÜSEB bünyesinde 2025 yılı Mart ayı itibarıyla görev yapan toplam 298 personelinin kadro unvanlarına ve istihdam şekillerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 1: Personelin Kadro Unvanları ve İstihdam Şekillerine Göre Dağılımı

Kadro Unvanı	Kadro Adedi	Belirsiz Süreli Sözleşmeli	Belirli Süreli Sözleşmeli	Boş	Görevlendirme	Fiili Çalışanlar Toplam (Görevlendirme Dahil)
Başkan	1			**1**	1	**1**
Başkan Yardımcısı	3			**3**	2	**2**
Genel Sekreter	1			**1**	1	**1**
Enstitü Başkanı	9			**9**	8	**8**
Daire Başkanı	6		3	**3**	3	**6**
Özel Kalem Müdürü	1			**1**	1	**1**
Merkez Müdürü	2			**2**		**0**
Teknoloji Transfer Ofisi Müdürü	1			**1**	1	**1**
İç Denetçi	3			**3**		**0**
Mali Hizmetler Uzmanı	5			**5**		**0**
Mali Hizmetler Uzman Yardımcısı	5			**5**		**0**
Birim Sorumlusu	10		3	**7**	3	**6**
Araştırmacı (Profesör/Doçent)	45		1	**44**	15	**16**
Araştırmacı (375)	1		1	**0**		**1**
Uzman (6596)	5	5		**0**	1	**6**
İdari, Teknik ve Sağlık Personeli	19	18		**1**	12	**30**
Ar-Ge Uzmanı (Doktora/Yüksek Lisans derecesine sahip)	151		32	**119**	13	**45**
Mütercim/Tercüman	4			**4**		**0**
Şoför	7	4		**3**	3	**7**
Avukat	15	4		**11**		**4**
Mühendis	90	24		**66**		**24**
İstatistikçi	5	1		**4**		**1**
Kimyager	10			**10**		**0**
Programcı	15	8		**7**		**8**
Tekniker	15	6		**9**		**6**
Teknisyen	10			**10**		**0**
Psikolog	1			**1**		**0**
Veteriner Hekim	2			**2**		**0**

Eczacı	5			**5**		**0**
Biyolog	20	7		**13**		**7**
Veteriner Sağlık Teknikeri	6			**6**		**0**
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	62	44		**18**		**44**
Güvenlik Görevlisi	3	3		**0**	1	**4**
Koruma ve Güvenlik Görevlisi	50	46		**4**		**46**
Koruma ve Güvenlik Amiri	2			**2**		**0**
Hizmetli	30	20		**10**	3	**23**
TOPLAM	**620**	**190**	**40**	**390**	**68**	**298**

1.3. Mali Yapı

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Özel Bütçeli Diğer Kurumlar cetvelinde yer alan bir kamu idaresidir. TÜSEB' in bütçesi, bir yıllık kaynak ve kullanım tahminleri ve gerçekleşmelerinden oluşur ve Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından hazırlanır. TÜSEB bütçe kullanımlarını; personel giderleri, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri, mal ve hizmet alımları, diğer cari harcamalar, cari transferler, sermaye giderleri ve sermaye transferleri oluşturmaktadır.

TÜSEB faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir. 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 1.197.180.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde 27.950.400 TL ödenek eklenmesi ve 113.600.400 TL ödenek eksilmesiyle toplam bütçe ödeneği 1.111.530.000 TL olmuş, 2024 yılı sonu itibarıyla bu ödenekten 935.122.978 TL harcama gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Bütçe Tertibi	**KBÖ (Kesintili Başlangıç Ödeneği) (TL)**	**Yıl İçinde Eklenen Ödenek (TL)**	**Yıl İçinde Düşülen Ödenek (TL)**	**2024 Toplam Ödenek (TL)**	**2024 Gerçekleşme Toplamı (TL)**	**Toplam Ödeneğe Göre Harcama Oranı %**	**Toplam Harcama İçindeki Pay (%)**
01- Personel Giderleri	221.271.000	20.675.400	7.931.000	234.015.400	151.796.079	64,87	16,23
02- Sosyal Güvenlik	32.751.000	250.000	0	33.001.000	19.256.012	58,35	2,06

Kurumlarına Devlet Primi Giderleri							
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	81.090.000	75.000	12.819.400	68.345.600	40.350.077	59,04	4,31
05- Cari Transferler	3.068.000	0	0	3.068.000	2.381.679	77,63	0,25
06- Sermaye Giderleri	309.000.000	6.950.000	37.850.000	278.100.000	226.339.131	81,39	24,20
07- Sermaye Transferleri	550.000.000	0	55.000.000	495.000.000	495.000.000	100,00	52,93
08- Borç Verme	0	0	0	0	0	0,00	0,00
Toplam	**1.197.180.000**	**27.950.400**	**113.600.400**	**1.111.530.000**	**935.122.978**	**84,13**	**100**

2024 yılında toplam harcama içindeki paylara bakıldığında toplam harcamanın; %16,23'lük kısmını Personel Giderleri, %2,06'lık kısmını Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri, %4,31'lik kısmını Mal ve Hizmet Alım Giderleri, %0,25'lik kısmını Cari Transferler, %24,20'lik kısmını Sermaye Giderleri, %52,93'lük kısmını Sermaye Transferleri oluşturmuştur.

TÜSEB'in gelirleri aşağıdaki tabloda belirtildiği üzere; teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Tablo 3: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırması

Gelirlerin Türü	**Planlanan Gelir (TL)**	**Gerçekleşen Gelir (TL)**	**Gerçekleşmelerin Toplama Oranı (%)**
03 Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.016.000	8.867.469	0,93
04 Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.194.123.000	930.636.000	97,90
05 Diğer Gelirler	2.041.000	11.094.940	1,17
Toplam	**1.197.180.000**	**950.598.409**	**100**

2024 yılı için 1.197.180.000 TL gelir planlanmış ancak toplam 950.598.409 TL gelir elde edilmiştir. Gelirlerin %97,90'ı Hazine Yardımı, %0,93'ü Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri (Mal ve Hizmet Satış Gelirleri) ve %1,17'si Diğer Gelirlerden oluşmaktadır.

2022-2024 döneminde; İdarenin giderleri ve gelirleri aşağıdaki tablolarda beliritildiği üzere artış seyri izlemiştir.

Tablo 4: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri

Bütçe Giderinin Çeşidi	2022 Yılı (TL) (A)	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (C)	2022-2023 Değişim Oranı % [D=(B-A)/A]	2023-2024 Değişim Oranı % [E=(C-B)/B]
Personel Giderleri	20.601.114	42.664.590	151.796.079	107,1	255,79
SGK Devlet Prim Giderleri	2.997.742	5.533.094	19.256.012	84,58	248,02
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	26.773.735	22.326.692	40.350.077	-16,61	80,73
Faiz Giderleri	0	0	0	0	0,00
Cari Transferler	977.712	7.512.893	2.381.679	668,42	-68,30
Sermaye Giderleri	65.977.205	141.812.739	226.339.131	114,94	59,60
Sermaye Transferleri	103.391.066	233.992.005	495.000.000	126,32	111,55
Borç Verme	0	12.500.000	0	0	-100,00
Toplam	**220.718.574**	**466.342.013**	**935.122.978**	**111,28**	**100,52**

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2022 Yılı (TL) (A)	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (C)	2022-2023 Değişim Oranı (%) [D= (B-A)/A]	2023-2024 Değişim Oranı (%) [E= (C-B)/B]
Vergi Gelirleri	0	0	0	0,00	0,00
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.090.607	508.743	8.867.469	-53,35	1643,02
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	186.653.400	474.643.285	930.636.000	154,29	96,07
Diğer Gelirler	2.445.848	4.044.258	11.094.940	65,35	174,34
Sermaye Gelirleri	0	0	0	0,00	0,00
Toplam	**190.189.855**	**479.196.286**	**950.598.409**	**151,96**	**98,37**
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	0	0	0	0,00	0,00
Net Toplam	**190.189.855**	**479.196.286**	**950.598.409**	**151,96**	**98,37**

Dönem faaliyet geliri 951.065.402 TL, faaliyet gideri ise 859.051.837 TL olan İdarenin, 2024 yılını 704.240.376 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamladığı anlaşılmıştır.

Tablo 6: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Faaliyet Gelirleri (TL)	İndirim, İade, Iskonto Toplamı (TL)	Net Gelir (TL)	Enflasyon Düzeltmesi (TL)	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu (TL)
859.051.837	951.065.402	0,00	951.065.402	612.226.812	704.240.377

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB), 5018 sayılı Kanun'a ekli özel bütçeli idareler kapsamında yer almaktadır.

Kurum, bütçe işlemleri bakımından 5018 sayılı Kanun ile ilgili yıl bütçe kanunlarına tabidir.

Kurum, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabidir. Tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmaktadır.

Kurumun mali işlemleri, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı (SGB) bünyesindeki merkez saymanlık üzerinden gerçekleştirilmektedir.

20.11.2017 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığının yeni yazılımı olan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemine geçilmiştir. Bu tarihten sonra, harcama birimlerine ait ödeme emirleri ilgili harcama birimi tarafından Mali Yönetim Sisteminde oluşturulmakta, muhasebe biriminde kontroller yapıldıktan sonra muhasebe modülü üzerinden işlemler onaylanmaktadır.

Kurumun gelir ve alacaklarının takip, tahsil ve iade işlemleri SGB'ye bağlı muhasebe birimi tarafından yürütülmektedir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği kapsamında hazırlanması gereken mali tablolar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) üzerinde oluşturulmakta ve kurum bu tablolara KBS sisteminde "Kullanıcı Raporları" alt modülünden erişebilmektedir. Yine Kurumun kesin hesap cetvel ve belgeleri, SGB tarafından bütçe uygulamasına esas muhasebe kayıtları dikkate alınarak KBS üzerinden hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri

Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: TÜSEB'in Desteklediği Projelerdeki Fikri Hak Sahipliği Oranlarına İlişkin Değerlendirme Kriterleri Bulunmaması

Kamu İdaresince kaynak sağlanan projelerde ortaya çıkması muhtemel ürün ve buluşların fikri mülkiyet haklarına ilişkin payların belirlenmesinin nasıl yapıldığına ilişkin yazılı bir değerlendirme yapılmadığı, bu oranların başvurucuların inisiyatifinde olduğu görülmüştür.

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun "Kamu Destekli Projelerde Ortaya Çıkan Buluşlar" başlıklı 122'nci maddesinde; kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde ortaya çıkan buluşların, destek sağlayan kamu kurumuna Yönetmelik'e uygun olarak bildirilmesinin zorunlu olduğu, bildirimin yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde proje desteğinden faydalanan kişinin buluş üzerinde hak sahipliği talep edip etmediği konusundaki tercihini kamu kurumuna yazılı olarak bildireceği, hak sahipliği talep edilmediği yahut hak sahipliğine ilişkin talebin yazılı olarak bildirilmediği takdirde kamu kurumu veya kuruluşunun buluş için hak sahipliği alabileceği ifade edilmiştir.

6569 sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un "Personelin Ücret ile Diğer Mali Sosyal Hakları" başlıklı 14'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; TÜSEB bünyesinde yürütülen projelerin gerçekleşmesi sırasında ortaya çıkan fikri ürünler üzerindeki hakların TÜSEB'e ait olduğu, TÜSEB'in finanse ettiği veya ortak olduğu sözleşmelere dayalı olarak yürütülen çalışmalar sonucu ortaya çıkan fikri ürünler üzerindeki hakların sözleşmeyle düzenleneceği, TÜSEB'e ait fikri hakların ekonomik olarak değerlendirilmesi sonucu elde edilecek net gelirin yüzde ellisini geçmemek üzere Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek oranda fikri ürün sahiplerine pay verileceği, personel ödemelerini de kapsayan bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul esasların TÜSEB tarafından belirleneceği belirtilmiştir.

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Proje Destek Programlarına İlişkin Yönetmelik ile Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Stratejik Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Yönetmelik'lerinin aynı içerikli "Fikrî ve Sınaî Mülkiyet Hakları" başlıklı 12'nci maddelerinde; projelerin gerçekleştirilmesi sırasında veya sonucunda ortaya çıkan eser, buluş ve benzeri her türlü fikri ürün üzerindeki fikri mülkiyet haklarının tamamının, ilgili proje sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadığı hallerde TÜSEB'e ait olduğu belirtilmiştir.

Bu bağlamda düzenlenen Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Stratejik Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Yönetmeliği Uyarınca Desteklenen Projelerde Uygulanacak Fikri Haklar Esasları'nda; bu Esaslar'da veya ilgili proje mevzuatında aksine hüküm bulunmadıkça projelerin yürütülmesi esnasında veya sonucunda ortaya çıkan fikri ürün üzerindeki fikri mülkiyet haklarının tamamının, proje ekibinde yer alan personelin çalıştıkları kurum/kuruluşlar ile yaptıkları protokole göre belirleneceği, ilgililerin, fikri mülkiyet hakları üzerinde TÜSEB'in talebi üzerine TÜSEB lehine fikri mülkiyet hakkının bahşettiği tüm hakları kapsayan bir lisans hakkı vermekle yükümlü olduğu hususları düzenlenmiştir. Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Proje Destek Programlarına İlişkin Yönetmelik ile ilgili ise usul ve esas düzenlenmemiştir.

Anılan mevzuat değerlendirildiğinde TÜSEB bünyesinde gerçekleştirilen projelere ilişkin tüm fikri haklara ilişkin mülkiyetin TÜSEB'e ait olacağı, TÜSEB'in desteklediği projelerde ise bu hususun proje sözleşmesiyle belirlenebileceği, belirlenmediği takdirde yine TÜSEB'e ait olacağı anlaşılmaktadır. Uygulamada proje yürütücüleri sözleşme aşamasında fikri ürün hak sahipliği tablosunu doldurmakta ve bu husus sözleşme ekinde yer almaktadır. İncelenen projelerde fikri ürün hak sahipliğine ilişkin çok farklı oranlar belirlendiği, TÜSEB

adına bir hak sahipliği oranı verilmeyen birçok proje olduğu, bu konu anılan mevzuat gereği İdarenin takdirinde bulunsa da temel bileşenlerinin büyük çoğunluğunun TÜSEB desteğiyle temin edildiği bazı projelerde dahi TÜSEB adına hak sahipliği oranı belirlenmediği görülmüştür.

Kamu İdaresince fikri hak sahipliğine ilişkin anılan kanunlardan ve diğer mevzuattan kaynaklanan hakların baki olduğu, imzalanan proje sözleşmelerindeki hak sahipliği oranının bir ürün ortaya çıkması halinde sonradan bu haklar doğrultusunda revize edilebileceği, bu oranlara ilişkin değerlendirmelerin hâlihazırda ülkenin ihtiyaçları ve proje içeriği dikkate alınarak yapıldığı, ancak bulgu konusu tespitler doğrultusunda 2025 yılında objektif değerlendirme kriterlerini dikkate alan bir kılavuz oluşturulmasının planlandığı ifade edilmiştir.

İdarece desteklenen projelerde ortaya çıkabilecek ürünlerle ilgili olarak; kurumsal yaklaşımın netleşmesi ve takdir yetkisinin sebebe bağlılığına ilişkin idare hukuku ilkelerine uygunluğun sağlanması adına, fikri mülkiyet hakkının belirlenmesinin objektif değerlendirmeler neticesinde gerekçelendirilerek yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: TÜSEB Bünyesindeki Bazı Enstitülerin Etkin Bir Şekilde Faaliyette Bulunmaması

TÜSEB bünyesindeki bazı enstitülerde enstitü başkanının atanmadığı veya enstitü başkanlığının vekaleten yürütüldüğü dönemlerde kurumsallığın yeterli düzeyde sağlanamamasından dolayı ilgili enstitünün faaliyetlerinin durma noktasına geldiği görülmüştür.

TÜSEB 26.11.2014 tarihli ve 29187 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6569 sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kurulmuştur. 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 663 ile 678'inci maddelerinde TÜSEB'in teşkilat yapısı ve görevleri yeniden düzenlenmiştir.

Kararname'nin 665'inci maddesinde; TÜSEB'in görev alanıyla ilgili olarak farklı illerde Yönetim Kurulu kararıyla enstitüler açabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu

Kararname'nin 672'inci maddesi ile 6 enstitü kurulmuş olup daha sonra Yönetim Kurulu Kararı ile üç enstitü daha açılarak enstitü sayısı dokuza çıkmıştır.

Kurum bünyesinde sekiz enstitü faaliyete geçmiş ve her enstitünün yapılanması ve faaliyetlerine dair yönetmelikler yayımlanmıştır. Söz konusu yönetmeliklerde her enstitünün görev ve yetkileri ayrıntılı olarak belirtilmiş olup enstitülerin hukuksal altyapıları sağlanmıştır.

Kamu idaresi tarafından yeni kadrolar için izin alındığı, bütün enstitü başkanlıklarına atama yapıldığı, izin alınan 100 kadroya yapılacak atamalar ve görevlendirmeler ile birlikte kurumsal kapasitenin arttırılmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

Ancak uygulamada enstitü başkanının atanmadığı veya enstitü başkanlığının vekaleten yürütüldüğü dönemlerde enstitülerin kendi yönetmeliklerinde belirtilen görev ve yetkilerini yerine getirmediği, enstitütü faaliyetlerinin durma noktasına geldiği görülmüştür. Enstitülerin kendi yönetmeliklerinde belirtilen görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmeleri adına enstitülerdeki kurumsal kapasitenin arttırılarak gerekli kurumsallaşmanın sağlanması gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 80 **TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	202.332.593,61
10	**Hazır Değerler**	678.145,96
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-8.242,35
104	PROJE ÖZEL HESABI	686.388,31
12	**Faaliyet Alacakları**	332.883,72
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	332.883,72
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	82.250.633,45
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	82.250.633,45
14	**Diğer Alacaklar**	1.505.038,03
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.505.038,03
15	Stoklar	117.565.892,45
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	117.565.892,45
2	DURAN VARLIKLAR	2.711.401.688,32
22	**Faaliyet Alacakları**	733,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	733,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	13.600.000,00
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	13.600.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.697.800.955,32
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.458.436.352,00
252	BİNALAR HESABI	17.688.923,38
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	272.917.484,45
254	TAŞITLAR HESABI	3.277.262,20
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	155.137.139,60
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-209.656.206,31
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	31.308.189,39
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-31.308.189,39

AKTİF TOPLAMI 2.913.734.281,93

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	14.538.920,89
32	**Faaliyet Borçları**	6.432.645,01
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	6.432.645,01
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	394.058,31
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	94.870,00
333	EMANETLER HESABI	299.188,31
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.712.217,57
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.886.280,22
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.689.418,49
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	136.518,86
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.385.118,00
43	**Diğer Borçlar**	11.040,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	11.040,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	4.374.078,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	4.374.078,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.894.810.243,04
50	**Net Değer**	316.458.612,74
500	NET DEĞER HESABI	316.458.612,74
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.613.821.421,59
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.613.821.421,59
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-739.710.167,74
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-739.710.167,74
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	704.240.376,45
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	704.240.376,45

PASİF TOPLAMI 2.913.734.281,93

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	138.053.915,75
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	138.053.915,75
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	22.500,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	22.500,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	225.383.920,59
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	225.383.920,59
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	66.756,06
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	66.756,06

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 80 **Adı : TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	859.051.837,00
630	01	Personel Giderleri	187.295.531,01
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	26.193.482,01
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	63.440.173,20
630	05	Cari Transferler	3.680.185,77
630	07	Sermaye Transferleri	397.730.534,94
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	34.214,77
630	13	Amortisman Giderleri	115.557.636,52
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	49.601.438,08
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İd Bed Ol Devr Mali Ol Var Kaynaklanan Giderler	2.413.445,12
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	13.105.195,48
630	99	Diğer Giderler	0,10

GİDERLER TOPLAMI (A) **859.051.837,00**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	951.065.401,91
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.200.353,20
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	930.636.000,00
600	05	Diğer Gelirler	11.094.940,63
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	134.108,08
600	25	Kamu İd Bed Ol Al Mali Ol Var Elde Edilen Gelirler	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **951.065.401,91**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **951.065.401,91**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **612.226.811,54**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **704.240.376,45**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**859.051.837,00**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**951.065.401,91**	**NET GELİR (D=B-C)**	**951.065.401,91**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**704.240.376,45**

TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2022-2023-2024 Yılları Ödenek ve Harcama Tutarları

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

KISALTMALAR

SUEN: Türkiye Su Enstitüsü

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Su Enstitüsü (SUEN), 658 sayılı Türkiye Su Enstitüsünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, özel bütçeli bir kamu idaresidir. Enstitünün kısa adı "SUEN" olup merkezi İstanbul'dadır.

SUEN'in kuruluş ve teşkilatı ile görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esaslar 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 33'üncü Bölümünde düzenlenmiş olup Enstitünün görevleri söz konusu Kararname'nin 470'inci maddesinde şu şekilde sayılmaktadır:

a) Su ile ilgili geleceğe yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi, takip edilmesi, ülkemizin kısa ve uzun dönemli su yönetimi stratejisinin geliştirilmesi, su yönetimi ile ilgili görev yapmakta olan kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm sağlanmasına yönelik bilgi üretmek.

b) Su ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşların çalışma, bilgi üretimi ve istatistik faaliyetleri ile diğer dış gelişmeleri takip etmek.

c) Ulusal ve uluslararası su sektörünün işbirliği içinde çalışması için gerekli faaliyetleri yürütmek, çalışmalarıyla ulusal ve uluslararası su sektöründe temayüz etmiş kurum ve kişiler ile gerektiğinde projelerde beraber çalışmak.

ç) Sürdürülebilir su politikalarının geliştirilmesi ve küresel su meselelerinin çözülmesi yönünde stratejiler üretilmesi için gerekli imkân ve araçların geliştirilmesine katkı sağlamak.

d) Ulusal ve uluslararası su politikaları geliştirmek amacıyla bilimsel araştırmalar yapmak ve bunların yapılmasını desteklemek.

e) Su konusundaki uluslararası ve bilimsel gelişmelerin takibi, bilgi üretimi ve paylaşımı, bu sahadaki uzmanların yetiştirilebilmesi gibi maksatlarla ulusal ve uluslararası seminer, sempozyum, kurs, konferans ve benzeri faaliyetler ve belge ile değerlendirilecek

teorik ve/veya uygulamalı eğitim ve öğretim programlarını düzenlemek, uygulamak veya bunlara katkı sağlamak.

f) Enstitünün görev alanına giren konularda Türkçe veya yabancı dillerde süreli ve süresiz yayınlar çıkarmak.

g) Uluslararası su hukukuna ilişkin çalışmalar yapmak.

ğ) Su kaynaklarının sürdürülebilir kalkınma ve yenilenebilir enerji üretimi amacıyla kullanılması ilkelerinin belirlenmesine yönelik bilgi üretmek.

h) Enstitünün görev alanına giren konularda, yabancı kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Türkiye Su Enstitüsü 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz özel bütçeli bir kurum olarak yapılandırılmıştır.

Söz konusu Kararnamenin 471'inci maddesine göre Enstitünün teşkilat yapısı; Yönlendirme Komitesi, Yönetim Kurulu ve Enstitü Başkanlığından oluşmaktadır.

Yönlendirme Komitesi, Tarım ve Orman Bakanının başkanlığında, Sanayi ve Teknoloji, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Dışişleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar, İçişleri, Sağlık, Tarım ve Orman Bakanlığı Bakan Yardımcıları, Devlet Su İşleri Genel Müdürü, Su Yönetimi Genel Müdürü, Meteoroloji Genel Müdürü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Enstitü Başkanı ile Tarım ve Orman Bakanlığınca belirlenecek iki üniversite öğretim üyesi veya sivil toplum kuruluşu temsilcisinden oluşur. Yönlendirme Komitesi, Enstitünün hedef ve stratejileri ile çalışma ilkelerini belirler.

Yönetim Kurulu ise, Tarım ve Orman Bakanlığı Bakan Yardımcısının Başkanlığında Enstitü Başkanı, Enstitü Başkan Yardımcısı, Politika Geliştirme Koordinatörü, Proje Geliştirme ve Uygulama Koordinatörü ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Meteoroloji Genel Müdürlüğü ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu temsilcilerinden meydana gelmektedir. Yönetim Kurulu, altı ayda bir Enstitü Başkanının daveti üzerine toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Enstitü Başkanlığı ise Enstitünün yürütme organı olup Başkan ve Başkan Yardımcısı ile Politika Geliştirme Koordinatörlüğü, Proje Geliştirme ve Uygulama Koordinatörlüğü, Eğitim ve Yayın Koordinatörlüğü ve İdari ve Mali İşler Koordinatörlüğü birimlerinden oluşur. Enstitü Başkanı, Enstitünün idari birimlerinin en üst amiridir.

Başkana yardımcı olmak üzere bir Başkan Yardımcısı atanır. Başkan Yardımcısı, Başkan tarafından verilen görevleri yerine getirir ve Başkana karşı sorumludur.

Yönlendirme Komitesinin ve Yönetim Kurulunun sekretarya işleri Enstitü Başkanlığı tarafından yürütülür.

Kararname'nin 476'ncı maddesine göre Enstitüde, ilgisine göre 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 26'ncı ve ek 27'nci maddelerine göre personel istihdam edilebilir. Geçici veya belli bir ihtisas gerektiren nitelikteki hizmetler Başkanlıkça tespit ve tayin edilir. Ayrıca, proje ve araştırma süresi ile sınırlı olarak diğer kamu kurum ve kuruluşlarından proje ve araştırmaların gerektirdiği niteliklere sahip yeterli sayıda personel 375 sayılı Kararname'nin ek 25'inci maddesine göre görevlendirilebilmektedir.

Bu kapsamda kurumda; sözleşmeli olarak çalışan 15 personel, diğer kamu kurumlarından görevlendirilen 11 personel ve işçi statüsünde çalışan 1 kişi olmak üzere toplam 27 personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Türkiye Su Enstitüsü, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı Cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödenekler ve gelirleriyle gerçekleştirmektedir.

Tablo 1: 2022-2023-2024 Yılları Ödenek ve Harcama Tutarları

Yıl	Başlangıç Ödeneği (TL)	Revize Ödenek (TL)	Harcanan (TL)	Harcama Oranı (%)
2022	5.364.000	6.924.785	6.582.890	95
2023	12.774.000	12.878.000	12.553.024	97
2024	29.527.000	28.882.900	24.712.828	86

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 477'nci maddesinde Enstitünün gelirleri; genel bütçeden yapılacak yardımlar, enstitü faaliyetlerinden elde edilen gelirler, yayın ve patent gelirleri, her türlü yardım ve bağışlar, enstitünün sahip olduğu taşınır, taşınmaz ve haklardan

elde edilen gelirler, enstitü gelirlerinin nemalandırılması sonucu elde edilen gelirler ve diğer gelirler şeklinde sıralanmıştır. Ana gider kalemleri ise personel giderleri, mal ve hizmet alım giderleri ile sermaye giderlerinden oluşmaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe giderleri ve ödeneklerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Bütçe Gider Kalemleri	Başlangıç Ödeneği (TL)	Revize Ödenek (TL)	Harcanan Tutar (TL)	Harcanma Oranı (%)
01. Personel Giderleri	15.904.000	15.641.000	13.879.885	89
02. SGK Devlet Primi	2.333.000	2.596.000	2.552.863	98
03. Mal ve Hizmet Alımı	4.849.000	4.849.000	[illegible]	69
06. Sermaye Giderleri	6.441.000	5.796.900	4.944.789	85
Toplam	**29.527.000**	**28.882.900**	**24.712.828**	**86**

2024 Yılı Bütçesiyle Enstitüye 29.527.000 Türk Lirası ödenek tahsis edilmiştir. 2024 yılı sonu itibarıyla revize ödenek 28.882.900 Türk Lirası olup 24.712.828 TL'sinin harcandığı anlaşılmaktadır. Yıl sonu toplam harcama oranı, toplam revize ödeneğin %86'sı olarak gerçekleşmiş olup %14'lük sapmanın nedeninin; personel giderlerinin revize ödeneğin altında kalması, 2024 yılında taşıt kiralamanın (mal-hizmet alımları) yapılmamış olması ve projelerin (sermaye giderleri) öngörülenden daha düşük maliyetlere tamamlanmış olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Ayrıca SUEN'in harcamalarının ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımına bakıldığında; toplam harcama içerisindeki en yüksek payın %56 ile personel giderleri olduğu, bunu %20 ile sermaye giderlerinin takip ettiği görülmektedir.

SUEN tarafından yürütülen dış kaynaklı (hibeli) projeler kapsamında 2024 yılında ayrıca 35.586,51 Avro'luk (2024 yılı ortalama döviz kuruyla 1.262.217,92 TL) bütçe dışı harcama gerçekleştirilmiştir.

Enstitünün 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılında 29.599.393,31 TL gelir elde edilmiş olup bu tutar aynı zamanda net gelir tutarıdır. 2024 yılı gelirlerinin 26.543.368,62 TL'si alınan bağış ve yardımlardan, 94.397,87 TL'si faiz gelirleri ve diğer gelirlerden, 2.961.626,82 TL'si ise değer ve miktar değişiminden elde edilen gelirlerden

oluşmaktadır. Dolayısıyla gerçekleşen bütçe gelirleri içinde en yüksek payı; % 89,6 oranı ile alınan bağış ve yardımların oluşturduğu görülmektedir.

Kurumun 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; Enstitünün 2024 yılı faaliyet gideri 51.642.885,37 TL, net faaliyet geliri 29.599.393,31 TL olup, 17.229.159,98 TL tutarındaki enflasyon düzeltmesi dikkate alındığında dönem olumsuz faaliyet sonucu (-) 4.814.332,08 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye Su Enstitüsü, muhasebe işlemlerini Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmekte olup mali rapor ve tabloları ilgili Yönetmelik'e göre hazırlanmakta ve tahakkuk esaslı muhasebe sistemi uygulanmaktadır. Muhasebe kayıtları da "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yapılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri

- Geçici ve kesin mizan

- Bilanço

- Faaliyet sonuçları tablosu

- Öz kaynak değişim tablosu

- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin hassas görev tespit prosedürü belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yapılan yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, ön mali kontrole tabi işlemleri olmadığı için mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, süreç henüz Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne tam olarak uygun hâle getirilmemiş olması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi bulunmamaktadır. İç denetim süreçleri kurumun iç denetim hizmetleri ihtiyacı olması halinde Tarım ve Orman Bakanlığı İç Denetim Başkanlığı tarafından karşılanmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Su Enstitüsü 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 77 | **TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	6.943.500,20
10	**Hazır Değerler**	4.360.129,37
13	**Kurum Alacakları**	2.421.497,68
15	Stoklar	161.873,15
2	DURAN VARLIKLAR	52.552.461,68
25	**Maddi Duran Varlıklar**	52.552.461,68
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00

AKTİF TOPLAMI 59.495.961,88

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	892.807,06
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	892.807,06
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	58.603.154,82
50	**Net Değer**	17.479.855,01
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	72.551.085,96
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-26.613.454,07
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-4.814.332,08

PASİF TOPLAMI 59.495.961,88

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 77 **Adı : TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	51.642.885,37
630	01	Personel Giderleri	13.879.884,73
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	2.552.863,23
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.968.024,52
630	13	Amortisman Giderleri	28.829.375,22
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	221.840,87
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.190.896,77
630	99	Diğer Giderler	0,03

GİDERLER TOPLAMI (A) **51.642.885,37**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	29.599.393,31
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	26.543.368,62
600	05	Diğer Gelirler	94.397,87
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	2.961.626,82

GELİRLER TOPLAMI (B) **29.599.393,31**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **29.599.393,31**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **17.229.159,98**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-4.814.332,08**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**51.642.885,37**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**29.599.393,31**	**NET GELİR (D=B-C)**	**29.599.393,31**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-4.814.332,08**

TÜRKİYE UZAY AJANSI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personel Durumu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Uzay Ajansı (TUA) 13.12.2018 tarihli ve 23 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak kurulmuştur. Kuruluş amacı anılan Kararname'de belirtilen görev ve yetkileri yerine getirmektir.

Söz konusu Kararname'nin 4'üncü maddesi ile Ajansa verilen başlıca görevler şunlardır:

• Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalar doğrultusunda Millî Uzay Programını hazırlamak ve hayata geçirilmesi için düzenlemeler yapmak,

• Rekabetçi bir uzay ve havacılık sanayinin geliştirilmesi, toplumun refahı ve millî menfaatler doğrultusunda uzay ve havacılık teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması, uzay ve havacılık teknolojileri alanında bilimsel ve teknolojik altyapıların ve insan kaynaklarının geliştirilmesi, kapasite ve yeteneklerin artırılması, uzaya bağımsız erişim imkânı sağlayacak tesis ve teknolojilerin kazanılması, uzay ve havacılık bilimi ve teknolojileri alanındaki uzmanlık ve bilgi birikiminden millî sanayinin diğer sektörlerinin de yararlanabilmesi için gerekli çalışmaları yapmak veya yaptırmak,

• Ulusal Kapsamda ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği nezdinde yürütülen spektrum ve yörünge tahsis ve koordinasyon faaliyetleri ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yürütülen görevler hariç olmak üzere uzay araçları ve uzay yer sistemlerine ilişkin ulusal egemenlik kapsamındaki hakların kullanımına karar vermek, bu hakların yönetimi ve kullandırılmasına yönelik usul ve esasları belirlemek ve bu haklarla ilgili ulusal yükümlülüklerin gereklerini yerine getirmek, uzay yer istasyonlarının işletilmesine yönelik sözleşme imzalamak, uzay yer istasyonları arasında koordinasyonu sağlamak, ülkemizin uzaya yönelik hak ve menfaatlerinin korunması ve güvence altına alınması için ulusal ve uluslararası kuruluşlarla koordinasyonu yürütmek,

• Milletlerarası antlaşmalar uyarınca uzaya fırlatılan nesnelerin kayıtlarını Devlet adına tutmak, Birleşmiş Milletler nezdinde tescil işlemlerini gerçekleştirmek veya tescil işlemlerini gerçekleştirmek üzere yetkilendirmek,

• Ticari, bilimsel ve araştırma-geliştirme amaçlı uzay operasyonları ile insanlı veya insansız uzaya erişim ve uzayın keşfine yönelik operasyonları yaptırmak veya yapılmasını koordine etmek,

• Kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör kuruluşları tarafından uzaya gönderilecek uydu ve uzay araçlarının yurtiçinden fırlatılmasına, yörüngeye yerleştirilmesine ve geri döndürülmesine ilişkin gerekli izinleri vermek ve koordinasyonu sağlamak; yurtdışından fırlatılmasına, yörüngeye yerleştirilmesine ve geri döndürülmesine ilişkin bildirimleri kayıt altına almak,

• Uzay ve havacılık bilimi ve teknolojilerinin; ülke kalkınması, millî güvenliğin sağlanması, kamu sağlığının ve çevrenin korunması, doğal kaynakların ve tarımsal verimliliğin tespit edilmesi, doğal afetlerin erken tespitinin yapılması ve doğal afetlerden kaynaklanan hasarların azaltılması, milletlerarası antlaşmalar ve yükümlülüklerin takibine yönelik kullanılması amacıyla yapılacak çalışmalarda ilgili kurumlar ile koordinasyonu sağlamak,

• Deneysel amaçlı uzay ve hava araçları, uzay ve yer sistemleri, alt sistemler, ekipman ve bileşenlerin geliştirilmesine, uzayın keşfine yönelik araştırmalar yaptırmak; gerekli sistem ve araçların tasarlanması, geliştirilmesi ve sair suretle temin edilmesi için üniversitelerle, diğer bilimsel faaliyette bulunan kurum ve kuruluşlarla veya yurtdışındaki kuruluşlarla işbirliği yapmak ve gerekli çalışmaların yürütülmesini koordine etmek,

• Uzay ve havacılık bilimi ve teknolojilerinde dışa bağımlılığı azaltmak, uluslararası alanda rekabet gücünü artırmak, bilimsel ve teknolojik altyapıyı oluşturmak ve her türlü yeni teknolojinin geliştirilmesi amacıyla Ar-Ge ve yüksek teknoloji girişimciliği destek programları hazırlamak,

• Uzay ve havacılık teknolojileri ile ilgili bölgesel veya uluslararası oluşum ve kuruluşlara üye olmak, görev alanı ile ilgili konularda uluslararası kuruluşlar ve ülkelerle bağlantı sağlamak, uluslararası oluşum, kuruluş ve anlaşmalar nezdinde ülkemizi temsil edecek personeli görevlendirmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

13.12.2018 tarihli ve 23 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 5'inci maddesi hükmüne göre Türkiye Uzay Ajansı; Yönetim Kurulu, Başkanlık ve görevlerini yerine getirebilmesi için gerek duyulan hizmet birimlerinden oluşur.

Başkan dâhil yedi üyeden oluşan Yönetim Kurulu Ajansın en üst karar organıdır. Ajansın Başkanı, Yönetim Kurulunun başkanı olup Kurulun toplantı ve karar yeter sayısı dörttür.

Başkan dışındaki Yönetim Kurulu üyelerinin görev süresi üç yıldır. Görev süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Başkan yardımcılarından Yönetim Kurulu üyeliğine atananlardan görevleri herhangi bir nedenle son bulanların Yönetim Kurulu üyelikleri de sona erer.

Yönetim Kurulu her ay en az bir kere toplanır. Yönetim Kurulunun olağan toplantılarına yıl içinde toplam dört defa veya üst üste üç defa katılmayan üyelerin üyelikleri, Yönetim Kurulu kararıyla düşürülebilir.

Herhangi bir nedenle boşalan üyeliklere seçilen üyelerin görev süresi üç yıldır.

Başkanlık; başkan ve iki başkan yardımcısından oluşur.

23 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde değişiklik yapan 21.11.2019 tarihli ve 52 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Ajansa yapılan kadro ihdası ile çalıştırılan personele ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo 1: Personel Durumu

Personel İstihdam Türü	İhdas Edilmiş Norm Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
Memur	123	54
Sözleşmeli	23	0
İşçi	5	4
Toplam	**151**	**58**

1.3. Mali Yapı

Türkiye Uzay Ajansı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli II sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli bir kamu idaresidir. Özel bütçeli idareler, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen kamu idareleridir.

2024 yılı bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	39.684.000,00	42.719.000,00	39.064.174,15	91,4
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	4.503.000,00	4.583.000,00	4.302.720,86	93,9
03	Mal ve Hizmet Giderleri	46.661.000,00	46.661.000,00	21.366.642,21	45,8
05	Cari Transferler	29.416.000,00	31.867.095,50	28.093.244,25	88,2
06	Sermaye Giderleri	12.500.000,00	10.625.000,00	625.166,48	5,9
07	Sermaye Transferleri	1.570.000.000,00	1.730.500.000,00	1.662.498.300,00	96,1
Toplam		**1.702.764.000,00**	**1.866.955.095,50**	**1.755.950.247,95**	**94,1**

2024 yılında Ajansa 1.866.955.095,50 TL ödenek tahsis edilmiş, toplam 1.755.950.247,95 TL bütçe gideri gerçekleşmiştir. Kurum bütçesinden yapılan harcamaların %94,68'ini sermaye transferleri oluşturmuş ve bu kalemdeki gerçekleşme oranı %96,10 ile en yüksek seviyede gerçekleşmiştir.

2024 yılı bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	1.009.714.000,00	1.201.722.200,00	119,02
05	Diğer Gelirler	693.050.000,00	542.877.226,79	78,3
Toplam		**1.702.764.000,00**	**1.744.599.426,79**	**102,5**

2024 yılında planlanan bütçe gelirleri tutarı 1.702.764.000,00 TL, gerçekleşen tutar ise 1.744.599.426,79 TL'dir. Gerçekleşen bütçe gelirlerinin %68,88'ini alınan bağış ve yardımlar oluşturmuş ve bu kalemdeki gerçekleşme oranı %119,02 ile en yüksek seviyede gerçekleşmiştir.

2024 yılı faaliyet sonuçları tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Gelirleri	Enflasyon Düzeltmesi	Faaliyet Giderleri	Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu
1.309.592.737,83	25.035.202,68	1.757.811.984,41	423.184.043,90

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere Ajans, 2024 yılında 423.184.043,90 TL tutarında dönem olumsuz faaliyet sonucu elde etmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Türkiye Uzay Ajansında, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planı kullanılmakta olup mali tablolar bu Yönetmelik'e göre hazırlanmaktadır. Mali işlemler 27.12.2014 tarihli ve 29218 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemine göre yapılmaktadır.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Mâli raporlama" başlıklı 538'nci maddesi uyarınca mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanarak belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Mali raporlama işlemleri anılan Yönetmelik'in "Mizan cetveli ve düzenlenecek temel malî tablolar ile diğer mali tablolar" başlıklı 539'uncu maddesinde yer alan cetvel ve tablolara göre gerçekleştirilmektedir.

17.09.2020 tarihli ve 31247 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, mali tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,

• Öz kaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır. Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları belirlenip yazılı hale getirilmiştir. Ancak bu görevlere ilişkin yetki ve sorumlulukları kapsayan görev dağılım çizelgesi oluşturulmamıştır. İdarede Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları bu konudaki eğitimlerin tamamlanmaması nedeniyle yeterli değildir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik ve performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, bilgilendirme çalışmaları yönüyle eksiktir. Ayrıca hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ve performans programı zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare tarafından 2024 ve 2025 yıllarını içeren İç Kontrol Uyum Eylem Planı hazırlanmış ancak Risk Değerlendirme bileşeni altında Kurumsal Risk Yönergesi hazırlanmadığı için bu çalışmalar yeterli değildir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanarak personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece riskler belirlenmediğinden bunlara ilişkin kontrol faaliyetleri de bulunmamaktadır. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu mevzuata uygun olarak hazırlanmış ve Kurumun internet sitesinde yayımlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut olup içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamış ve İç Denetim Yönergesi hazırlanmamıştır. Buna bağlı olarak iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir. İdarenin iç kontrol sisteminin yetersiz olduğu değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Uzay Ajansı (TUA) 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 84 **TÜRKİYE UZAY AJANSI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	538.665.665,53
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	536.537.937,81
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	536.537.937,81
14	**Diğer Alacaklar**	97.585,53
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	97.585,53
15	Stoklar	334.462,02
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	334.462,02
16	**Ön Ödemeler**	1.695.680,17
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	1.695.680,17
2	DURAN VARLIKLAR	113.474.704,20
25	**Maddi Duran Varlıklar**	113.474.704,20
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	110.512.773,47
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	211.780,97
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.594.470,48
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.844.320,72
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	1.460.645,90
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.460.645,90

AKTİF TOPLAMI 652.140.369,73

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.408.488,91
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	36.327,39
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	23.269,63
333	EMANETLER HESABI	13.057,76
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.372.161,52
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	315.795,62
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	96.998,22
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	7.967,68
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER	951.400,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	882.086,85
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	882.086,85
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	882.086,85
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	649.849.793,97
50	**Net Değer**	156.233.052,06
500	NET DEĞER HESABI	156.233.052,06
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	973.920.762,59
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	973.920.762,59
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-57.119.976,78
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-57.119.976,78
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-423.184.043,90
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-423.184.043,90

PASİF TOPLAMI 652.140.369,73

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	678.107,19
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	678.107,19
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.006.882,34
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.006.882,34

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 84 **Adı : TÜRKİYE UZAY AJANSI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.757.811.984,41
630	01	Personel Giderleri	39.685.800,19
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	4.302.720,86
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	21.096.352,03
630	05	Cari Transferler	28.297.044,25
630	07	Sermaye Transferleri	1.662.498.300,00
630	13	Amortisman Giderleri	1.874.773,49
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	56.993,56
630	99	Diğer Giderler	0,03

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.757.811.984,41**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.309.592.737,83
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	766.604.000,00
600	05	Diğer Gelirler	542.988.737,83

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.309.592.737,83**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.309.592.737,83**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **25.035.202,68**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-423.184.043,90**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.757.811.984,41**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.309.592.737,83**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.309.592.737,83**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-423.184.043,90**

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Başlangıç Ödenekleri ile Bütçe Gider Gerçekleşmeleri (TL)

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri (TL)

KISALTMALAR

KHK	**:**	Kanun Hükmünde Kararname
RG	**:**	Resmî Gazete
TÜYEK	**:**	Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı (TÜYEK), 28.12.2010 tarihinde kabul edilen 6093 sayılı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile kurulmuştur.

Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla, 10.05.2018 tarih ve 7142 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 02.07.2018 tarihinde 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarılmıştır. Söz konusu KHK'nin 103'üncü maddesi ile 6093 sayılı Kanun'un adı "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığının Muafiyetlerine İlişkin Kanun" şeklinde değiştirilmiş, 1 ile 12'nci maddeleri ile eki (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvelleri yürürlükten kaldırılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin 7.12.2023 tarihli ve E: 2021/125, K: 2023/213 sayılı Kararı ile bu Kanun'un 1 ile 12'nci maddeleri ve eki (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerinin yürürlükten kaldırılması hükmü iptal edilmiştir.

TÜYEK teşkilatı ile ilgili yeni düzenlenme Cumhurbaşkanlığı tarafından; 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete (RG)'de yayımlanan, Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkındaki 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin ellinci bölümünde yapılmıştır. Bu bölümün uygulanmasını sağlamak ve mevzuatla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz, özel bütçeli ve merkezi İstanbul'da olan Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı kurulmuştur.

Başkanlığın görevleri Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde on beş madde halinde belirtilmiştir. El yazması eserler milletimizin bin yıldan daha fazla zamanda biriktirdiği bilgi, birikim ve değerlerini oluşturmakta, geçmişe dönük hafızanın en önemli kaynaklarından birini teşkil etmektedir. Çok değerli bu eserleri günün teknolojisinden de yararlanarak korumak, ihtisaslaşmış kadroyla yapılacak çalışmalarla günümüz insanının kolayca yararlanacağı şekle sokmak kurumun en başta gelen görevlerindendir.

Büyük çoğunluğu Selçuklu ve Osmanlı medeniyetleri dönemine ait olan yazma eserler; tarih, sanat, edebiyat, din, uygulamalı bilimler ve diğer pek çok alanda meydana getirilmiş olan önemli taşınır kültür varlıkları olup, bu eserlerin korunması ve gün yüzüne çıkarılması;

kültürümüzün dünyaya tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve bilimsel çalışmalara kaynak teşkil etmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bu çerçevede Kurumun misyonu; "*Ülkemizin kültür hazinesi olan yazma ve nadir eserler mirasını ortaya çıkarmak, belgelemek, koruyup kollayarak en sağlıklı şekilde geleceğe ulaştırmak ve erişilebilir kılmak.*" iken,

Vizyonu; "*Kültür mirası yazma ve nadir basma eserleri toplayan, koleksiyonları zenginleştiren, bilim, kültür, sanat ve yayın faaliyetleri ile bu eserlere toplumsal ilgiyi artıran, kolay erişim sağlayan ve bu alanda standartlar geliştiren bir yazma eserler kurumu olmak.*" şeklinde belirlenmiştir.

Kurum bünyesinde; 18.07.2024 tarih ve 32605 sayılı RG'de yayımlanan Yazma Eser Kütüphanelerinin Görevleri ve Yazma Eser Kütüphanelerinden Yararlanma Yönetmeliği, 07.03.2012 tarih ve 28226 sayılı RG'de yayımlanan ve 17.01.2024 tarih ve 32432 sayılı RG'de yayımlanan değişiklik yönetmeliği ile güncelenen "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Çeviri ve Yayım Yönetmeliği", 07.03.2012 tarih ve 28226 sayılı RG'de yayımlanan "Yazma Eser Uzmanlığı Yönetmeliği", 07.04.2012 tarih ve 28257 sayılı RG'de yayımlanan "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığında Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Yönetmelik", 10.05.2012 tarih ve 28288 sayılı RG'de yayımlanan "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı İstisna Sözleşmesi Yönetmeliği", 05.01.2013 tarih ve 28519 sayılı RG'de yayımlanan "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Disiplin Amirleri Yönetmeliği", 27.11.2013 tarih ve 28834 sayılı RG'de yayımlanan "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği", 04.09.2014 tarih ve 29109 sayılı RG'de yayımlanan "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Eser Sağlama Kurulu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" uygulanmaktadır.

Ayrıca, 28.09.2018 tarih ve 68341908-020-E.726097 sayılı Bakanlık Oluru ile "*Türki*ye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yetki Devri ve İmza Yetkileri Çerçeve Hükümleri", 28.09.2015 tarih ve 141 sayılı Başkanlık Onayı ile "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Hukuk Müşavirliği Yönergesi" yürürlüğe konulmuştur. 14.06.2022 tarih ve 2581714 sayılı Bakanlık Oluru ile yürürlüğe giren "Kültür ve Turizm Bakanlığı Staj Yönergesi" ve "Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Birimlerdeki Yazma ve Nadir Basma Eserlerden Ücretsiz Faydalanma Yönergesi" de Kurum tarafından uygulanmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlık, merkez ve taşra teşkilatından meydana gelmekte olup, merkez teşkilatı hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Başkanlığın taşra teşkilatı olarak Ankara, İstanbul ve Konya Bölge Müdürlükleri kurulmuştur. Bu bölgelere bağlı toplam 17 kütüphane müdürlüğü bulunmaktadır. 6093 sayılı Kanun'un kabul edildiği 2010 yılı sonuna kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne bağlı ve onun idaresi altında olan tüm halk ve yazma eser kütüphaneleri, bu tarihten sonra bir ayrıştırmaya tabi tutulmuş, bu kapsamda tüm yazma eser kütüphaneleri ile halk kütüphanesi olup da içinde kayda değer yazma ve nadir basma eser bulunduran halk kütüphanelerinin yazma eser bölümleri ayrılmış ve yeni adlarla kütüphane müdürlükleri oluşturulmuştur.

Başkan, TÜYEK'in en üst yöneticisi olarak Başkanlık görev ve hizmetlerini mevzuat hükümlerine, yıllık programlara, Başkanlığın amaç ve politikalarına, stratejik planlarına, performans ölçütlerine, hizmet kalite ve standartlarına uygun olarak görev alanına giren konularda diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde Bakana karşı sorumludur. Başkan, merkez ve taşra teşkilatının faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir.

Başkanlığın hizmet birimleri: Yazma ve Nadir Eserler Dairesi Başkanlığı, Çeviri ve Yayım Dairesi Başkanlığı, Kitap Şifahanesi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Personel ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği ile Başkanlık Müşavirleri şeklindedir.

Başkanlık bünyesinde, “Danışma Kurulu” ve “Eser Sağlama Kurulu” oluşturulmuştur.

Danışma Kurulu; Kültür ve Turizm Bakanlığı Bakan Yardımcısının Başkanlığında görev yapan ve TÜYEK faaliyet alanı ile ilgili olarak temel yaklaşım ve uygulamalar ile önceliklerin belirlenmesi amacıyla tavsiye niteliğinde kararlar almak ve görüş bildirmekle görevlendirilmiştir.

Eser Sağlama Kurulu; Yazma ve Nadir Eserler Dairesi Başkanı Başkanlığında görev yapan Kurul, yurt içinden ve yurt dışından eserlerin Başkanlık kütüphanelerine kazandırılması amacıyla satın alma ve bağış kabulüne yönelik kararlar almaktadır. Kurul kararları Başkanın onayı ile yürürlüğe girmekte, Başkanlık, bu çerçevede yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen müzayedelere de katılabilmektedir.

Başkanlığa 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle, Osmanlı Türkçesi, restorasyon, konservasyon, dijitalleştirme teknolojileri ile hat, tezhip, ebru, ciltçilik gibi Türk el sanatlarıyla ilgili sertifikalı veya sertifikasız eğitim programları ve kurslar düzenlemek amacıyla Araştırma ve Eğitim Merkezi kurabilme yetkisi, ayrıca, Başkanlığın görev ve hizmetleri ile ilgili döner sermaye işletmesi kurabilme yetkisi verilmiştir. Merkez teşkilatında görünen Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü henüz kurulmamıştır.

31.12.2024 tarihi itibariyla Kurumda 211 memur, 170 işçi, 32 sözleşmeli yazma eser uzmanı, 24 sözleşmeli restoratör, 19 sözleşmeli koruma ve güvenlik personeli, 11 sözleşmeli destek personeli olmak üzere toplam 467 personel görev yapmaktadır.

Toplam kadro sayısı 409 adet olup, 233 kadro merkez, 5 kadro döner sermaye, 171 kadro taşra teşkilatına ayrılmıştır. Merkezde; 1 başkan, 1 iç denetçi, 5 daire başkanı, 1 hukuk müşaviri, 2 şube müdürü dahil olmak üzere toplam 101 adet genel idare hizmetleri kadrosu, 41 adet teknik hizmetler kadrosu, 2 adet avukatlık hizmetleri olmak üzere 144 kadro doludur. Taşrada ise; 2 bölge müdürü dahil olmak üzere 42 adet genel idari hizmetler kadrosu, 22 adet teknik hizmetler kadrosu, 1 adet sağlık hizmetleri kadrosu, 2 adet yardımcı hizmetler olmak üzere 67 adet kadro doludur.

Memur personel haricinde ise 256 kadro tahsis edilmiştir. Bu kadrolardan 24 adedi sözleşmeli restoratör, 32 adedi sözleşmeli yazma eser uzmanı, 19 sözleşmeli koruma ve güvenlik personeli, 11 sözleşmeli destek personeli, 170 adedi ise 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında kadroya geçen sürekli işçidir.

1.3. Mali Yapı

2024 yılında kamu idaresine 31.12.2023 tarih ve 32416 (mükerrer) sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7489 sayılı 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 505.292.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş, yıl içerisinde yapılan aktarma ve eklemeler ile yapılan kesintiler sonucunda toplam ödenek 469.638.900,00 TL olmuştur. Ödeneğin 440.252.278,36 TL’si kullanılmıştır.

Tablo 1: 2024 Yılı Başlangıç Ödenekleri ile Bütçe Gider Gerçekleşmeleri (TL)

Giderin Türü	Başlangıç Ödeneği	Nihai Ödenek	Gerçekleşen Gider	Gerçekleşen Giderin Nihai Ödeneğe Oranı (%)
Personel Giderleri	259.173.000,00	314.395.000,00	306.058.314,37	**97,35**
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	37.176.000,00	47.217.000,00	45.901.704,85	**97,21**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	25.351.000,00	27.468.900,00	19.895.654,10	**72,43**
Faiz Giderleri	0,00	0,00	0,00	**0,00**
Cari Transferler	3.592.000,00	3.658.000,00	2.728.382,04	**74,59**
Sermaye Giderleri	180.000.000,00	76.900.000,00	65.668.223,00	**85,39**
Toplam	**505.292.000,00**	**469.638.900,00**	**440.252.278,36**	**93,74**

TÜYEK'e ait toplam gider gerçekleşmeleri içinde sırasıyla Personel Giderleri %69,52'sini (306.058.314,37 TL), Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri %10,43'ünü (45.901.704,85 TL), Sermaye Giderleri %14,91'ini (65.668.223,00 TL), Mal ve Hizmet Alım Giderleri %4,52'sini (19.895.654,10 TL) ve Cari Transferler %0,62'sini (2.728.382,04 TL) oluşturmaktadır.

Bütçe Gelirleri

Cumhurbaşkanlığı tarafından "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı" teşkilatı ile ilgili 2018 yılı içinde bir takım düzenleme yapılmıştır. Söz konusu düzenleme, 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkındaki 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin ellinci bölümünde yapılmıştır. Söz konusu Kararname'nin 730'uncu maddesinde Başkanlığın gelirleri yeniden düzenlenmiştir.

Bu çerçevede, Başkanlığın gelirleri:

- Her yıl Bakanlık bütçesine bu amaçla konulacak ödenek,

- Başkanlığın görev alanına giren faaliyetlerinden ve hizmetlerinden elde edilecek gelirler,

- Bağışlar ve yardımlar ile

- Diğer gelirlerden oluşur.

Ayrıca Başkanlığın gelir fazlası bir sonraki yıl Başkanlık bütçesine aktarılır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri (TL)

Gelirin Türü	Gelir Tahmini	Gerçekleşen Tutar	Gerçekleşen Gelirin Toplam Gerçekleşmeye Oranı (%)
Vergi Gelirleri	0,00	0,00	**0,00**
Sosyal Güvenlik Gelirleri	0,00	0,00	**0,00**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.170.000,00	5.843.623,39	**1,25**
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	500.689.000,00	460.952.000,00	**98,62**
Diğer Gelirler	233.000,00	615.758,81	**0,13**
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	**0,00**
Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	**0,00**
Red ve İadeler (-)	0,00	(17.505,06)	**0,00**
Toplam	**505.092.000,00**	**467.393.877,14**	**100,00**

Kurumun 2024 yılı gelirleri incelendiğinde en önemli gelir kaynağının Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler kalemi içerisinde yer alan hazine yardımı olduğu görülmektedir. Bu gelir cari ve sermaye yardımı olarak iki başlık altında elde edilmektedir. Sırasıyla 384.052.000,00 TL ve 76.900.000,00 TL olmak üzere toplamda hazine yardımı 460.952.000,00 TL tutarında gerçekleşmiştir.

Kurumun ana faaliyet alanlarından olan kitap, yayın vb. satış gelirleri 2024 yılında 5.843.623,39 TL tutarında gerçekleşmiştir. 2024 yılında tek hazine kurumlar hesabı kullanıldığından faiz geliri elde edilmemiştir.

Kurumun 2024 yılı faaliyet giderleri 420.538.225,68 TL, net faaliyet gelirleri ise 471.404.704,25 TL'dir. Enflasyon düzeltmesi olarak 5.100.738,10 TL uygulandığında, dönem sonu olumlu faaliyet sonucu 55.967.216,67 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

TÜYEK; tüzel kişiliği haiz, özel bütçeli bir kamu kurumu olarak, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Ekli (II) sayılı Cetvelinde "B-Özel Bütçeli Diğer İdareler" kapsamında yer almaktadır.

TÜYEK, muhasebe kayıtlarını ve kanuni defterlerini Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdareleri Muhasebesi Hesap Planı, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği Çerçeve Hesap Planı ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği Ek ve değişiklikleriyle bu konularda yayımlanan diğer tebliğlerdeki düzenleme hükümlerine uygun şekilde Türk Lirası cinsinden tutmakta ve temel mali tabloları *(Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz Kaynak Değişim Tablosu, Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu)* ile diğer mali tablolarını, muhasebenin temel kavramları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde, uluslararası standartlara uygun şekilde hazırlamaktadır.

TÜYEK 2018 yılından itibaren tüm muhasebe kayıt, dönem sonu ve mahsup işlemlerini Muhasebat Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi'nde gerçekleştirmiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Geçici ve Kesin Mizan.

Bilanço,

Faaliyet Sonuçları Tablosu,

Öz Kaynak Değişim Tablosu,

Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu,

İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli,

İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Uzaktan Eğitim Kapısı yoluyla sağlanmaktadır. Personelin tümünün katılımının sağlanamaması nedeniyle kısmen yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerinin tanımlamasıyla ilgili bazı çalışmalar yapmış olmakla beraber bu çalışmaların güncellenmesi gerekmektedir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır. Ancak 2024 yılında yayınlanan Kurumsal Risk Yönetimi Rehberi kapsamında güncellenmeleri gerekmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak güncellenmeleri açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devri yapılmasını gerektiren bir husus bulunmamaktadır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen

risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları kısmen belirlenmiş olup, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 2024 yılında yayınlanan Kurumsal Risk Yönetimi Rehberi yönünden yeterli değildir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sisteminin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların tamamlanamamaması nedeniyle değerlendirilmemektedir. İç kontrol birimi oluşturulamamıştır. Birimde tek bir personel görev yapmaktadır. Diğer yandan iç kontrol faaliyeti, diğer faaliyetleri yürüten alt birim ve personelden ayrı bir alt birim ve personel tarafından yürütülememektedir. Ancak İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planlarının gerçekleşmeleri izlenmektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. Ancak 3 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 1 tanesi doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir. İç denetçi iç kontrol çalışmalarında danışmanlık yapmaktadır ve yılı iç denetim programı uyarınca denetlenen kütüphane birimlerinde risk değerlendirmesi yapılmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınır İşlemlerinde Eksiklikler Bulunması

Başkanlık harcama birimlerinin taşınır işlemlerinde yapılan incelemelerde aşağıda belirtilen hususlar görülmüştür:

a) Taşınır İşlemlerinin Takibine Yönelik Belge ve Cetvellerin Düzenlenmemesi

İdarenin taşınır işlemlerine ilişkin ortak alanda yer alan dayanıklı taşınırlar için Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmediği, personelin kullanımında olan dayanıklı taşınırların Taşınır Teslim Belgesinde yer almadığı ve personel adına kayıtlı olmadığı, kullanımda olan taşınırların henüz devir alınma işlemlerinin tamamlanmadığı ve taşınırlara sicil numarası verilmediği görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Belge ve cetveller" başlıklı 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde; Taşınır Kod Listesinin (B) bölümünde gösterilen taşınırlardan oda, büro, bölüm, geçit, atölye, garaj ve servislere tahsis edilenler için dayanıklı taşınır listesi düzenleneceği belirtilmiştir. Bunlar için "Taşınır Teslim Belgesi" düzenlenmeyeceği, listenin istek yapan birim yetkilisi ve/veya varsa ortak kullanım alanı sorumlusu tarafından imzalanacağı ifade edilmiştir.

"Dayanıklı taşınırların kullanıma verilmesi" başlıklı 23'üncü maddesinde de benzer hükme yer verilerek dayanıklı taşınırların, oda, büro, bölüm, geçit, salon, atölye, garaj ve servis gibi ortak kullanım alanlarına Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenerek verileceği belirtilmiştir.

Büro, oda ve garaj gibi ortak kullanım alanlarındaki taşınırların kontrol ve takibini sağlamak amacıyla ortak alan sorumlusunun belirlenmediği ve bu alanlardaki taşınırların dayanıklı taşınırlar listesine kaydedilmediği tespit edilmiştir

Ortak kullanım alanlarında kullanılmak üzere verilen taşınırların hangi mahalde ve hangi birimin sorumluluğunda olduğunun kontrolünün sağlanması için Dayanıklı Taşınırlar Listesi'nin düzenlenmesi sağlanmalıdır.

Aynı Yönetmelik'in "Dayanıklı taşınırların kullanıma verilmesi" başlıklı 23'üncü maddesinin birinci fıkrasında ise; Tesis, taşıt ve iş makineleri haricindeki dayanıklı taşınırların Taşınır İstek Belgesi düzenlenmek suretiyle talep edileceği ve personelin kullanımına verilen dayanıklı taşınırlar için Taşınır Teslim Belgesi düzenleneceği belirtilmiştir.

Buna göre personelin kullanımında olan dayanıklı taşınırların taşınır teslim belgesinde yer alması gerekmektedir.

Yapılan denetimlerde taşınırların kayıtlı olduğu ancak personele verilirken taşınır teslim belgesi düzenlenmediği, bazılarının ise farklı birimlerde kayıtlı olduğu anlaşılmıştır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin yukarıda açıklanan ilgili maddelerine göre personelin kullanımında olan dayanıklı taşınırların tekrar kontrolünün yapılarak kayıtlı olmayan dayanıklı taşınırların kayda alınması, kayıtlı olup taşınır teslim belgesinde olmayan dayanıklı taşınırlar için ise taşınır teslim belgesi düzenlenmesi gerekmektedir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Dayanıklı taşınırların numaralandırılması" başlıklı 36'ncı maddesinde; giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt ve kontrol yetkilisi tarafından yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde bir sicil numarası verileceği belirtilmektedir.

Kamu idaresi tarafından söz konusu eksiklikler kısmen tamamlanmış olup geriye kalan eksikliklere ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Yer verilen Yönetmelik hükümleri gereğince, incelemelerde sicil numarası verilmediği tespit edilen dayanıklı taşınırların tamamına, kontrol ve takibinde sürekliliğin sağlanması için mevzuatın öngördüğü usullere uygun sicil numarası verilmesi gerekmektedir.

b) Harcama Birimi Ambarlarında Kayıtlı Görünen Tüketim Malzemelerinden Bazılarının Tüketilmesine Rağmen Çıkışlarının Yapılmaması

Taşınır Kayıt ve Yönetim Sisteminde harcama birimi ambarlarında kayıtlı görünen bazı tüketim malzemelerinin ambarlarda olmadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde ambar, kamu idarelerine ait taşınırların kullanıma verilinceye kadar veya kullanımdan iade edildiğinde muhafaza edildiği yer şeklinde tanımlanmış ve "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında ise harcama yetkililerinin taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden ve kayıtlarının bu Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu olduğu ve bu sorumluluğunu taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri aracılığıyla yerine getireceği düzenlenmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Taşınırların kaydı" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, kamu idarelerince bütün taşınırların ve bunlara ilişkin işlemlerin kayıt altına alınması esas olup her bir kaydın belgeye dayanması şarttır.

Yapılan incelemede; ambarlarda kayıtlı olmasına rağmen, fiili sayımlarda bulunamayan taşınırlar nedeniyle Sayım Tutanağında yer alan "ambarda bulunan miktar", "kayıtlara göre ortak kullanım alanlarında bulunan miktar" ve "kayıtlara göre kişilere verilen miktar" sütunlarında yer alan miktarların gerçeği yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından söz konusu eksiklikler kısmen tamamlanmış olup geriye kalan eksikliklere ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Dolayısıyla, yukarıda belirtilen eksiklikler, taşınırların takip ve muhafazasını zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak, taşınırlarla ilgili gerekli sayım ve kontrol işlemlerinin usule uygun şekilde yeniden yapılması uygun olacaktır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 72

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	103.687.717,18
10	**Hazır Değerler**	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	29.491,14
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	29.491,14
13	**Kurum Alacakları**	60.226.333,79
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	60.226.333,79
14	**Diğer Alacaklar**	239.903,56
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	239.903,56
15	Stoklar	33.783.549,13
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	33.783.549,13
16	**Ön Ödemeler**	9.408.439,56
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	9.408.439,56
2	DURAN VARLIKLAR	36.676.371,08
22	**Faaliyet Alacakları**	77.793,23
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	77.793,23
25	**Maddi Duran Varlıklar**	36.598.577,85
252	BİNALAR HESABI	686.424.775,87
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	10.790.578,80
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	59.698.657,08
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-731.247.078,43
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	10.931.644,53
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	11.558.202,07
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	5.827.439,70
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-17.385.641,77
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	112.872,21
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-112.872,21

AKTİF TOPLAMI 140.364.088,26

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	29.424.714,08
32	**Faaliyet Borçları**	15.514.681,41
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	15.514.681,41
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.551.913,76
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	109.544,66
333	EMANETLER HESABI	1.442.369,10
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	12.349.648,71
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.947.523,70
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	5.067.057,79
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	335.067,22
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	8.470,20
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	8.470,20
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	31.344.614,51
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	31.344.614,51
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	31.344.614,51
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	79.594.759,67
50	**Net Değer**	618.860.592,64
500	NET DEĞER HESABI	618.860.592,64
51	**Değer Hareketleri**	16.379,87
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	16.379,87
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	418.482.140,53
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	418.482.140,53
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-1.013.731.570,04
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.013.731.570,04
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	55.967.216,67
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	55.967.216,67
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 140.364.088,26

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	6.068.244,01
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	6.068.244,01
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	19.892.891,30
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	19.892.891,30
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.541.646,01
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	3.541.646,01

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 72 **Adı : TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	420.538.225,68
630	01	Personel Giderleri	303.466.603,89
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	45.901.704,85
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	17.485.030,38
630	05	Cari Transferler	2.728.382,04
630	11	Değer ve Miktar Değişim Giderleri	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	19.836.486,09
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	11.566.011,99
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	18.148,40
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	19.140.457,38
630	99	Diğer Giderler	395.400,66

GİDERLER TOPLAMI (A) **420.538.225,68**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	471.422.209,31
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.763.494,24
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	461.096.608,24
600	05	Diğer Gelirler	4.548.035,06
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	5.282,92
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	8.788,85

GELİRLER TOPLAMI (B) **471.422.209,31**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	17.505,06
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17.505,06

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **17.505,06**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **471.404.704,25**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **5.100.738,10**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **55.967.216,67**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**420.538.225,68**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**471.422.209,31**	**NET GELİR (D=B-C)**	**471.404.704,25**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**17.505,06**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**55.967.216,67**

ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması ve Bunlar İçin İlgili Formlar ile İcmal Cetvellerinin Düzenlenmemesi

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Uludağ Alanının, doğal sit alanları ve diğer korunan alanlar ile birlikte jeolojik ve biyolojik varlıklarının, su ve benzeri kaynak değerlerinin korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, planlanması, yönetilmesi ve denetlenmesi ile Alanda yürütülen faaliyetlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 18.01.2023 tarihli ve 7432 sayılı Uludağ Alanı Hakkında Kanun yürürlüğe girmiş olup, 26.01.2023 tarihli ve 32085 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 117 sayılı Uludağ Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de Uludağ Alan Başkanlığı kurularak anılan Başkanlığın görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

Kurumun yürürlükte olan mevzuatı aşağıda sıralanmıştır:

• Uludağ Alanı Hakkında Kanun

• Uludağ Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

• Uludağ Alan Komisyonunun Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Uludağ Alan Planlarının Hazırlanması ve Yürürlüğe Konulmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

• Uludağ Alan Başkanlığı Hizmet Birimleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Uludağ Alan Başkanlığı Danışma Kurulu Yönetmeliği

• Uludağ Alan Başkanlığı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler Yönetmeliği

• Uludağ Alan Başkanlığı Ücrete Tabi Başvurular ve Sunulacak Hizmetler Karşılığı Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

• Uludağ Alan Başkanlığı Personel Yönetmeliği

• Uludağ Alan Başkanlığı İmza Yetkileri Yönergesi

• Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları

117 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında Başkanlığın görev ve yetkileri;

- 7432 sayılı Kanun'la Başkanlığa verilen görev ve yetkiler kapsamındaki her türlü iş ve işlemleri yürütmek,

- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak

şeklinde sayılmış olup, aynı maddenin ikinci fıkrasında da; 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde doğal sitler ve tabiat varlıkları ile ilgili olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğüne verilen görevlerin Uludağ Alanında Başkanlık tarafından yerine getirileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda bahsedilen görevlerin yerine getirilmesi için oluşturulan hizmet birimlerinin görevleri ise 117 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 6'ncı maddesinde belirtilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlık, Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerini yürütmekte ve kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli bir idare olup merkezi Bursa ilinde Uludağ Alanı sınırları içinde bulunmaktadır.

Başkanlık; Başkan ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Başkanlığın en üst yöneticisi olan Başkan, Başkanlığın genel yönetim ve temsilinden sorumlu olup, Başkanlık hizmetlerini mevzuat hükümlerine, Başkanlığın amaç ve politikalarına, stratejik plana uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla, Başkanlık birimlerine gereken emirleri verir, bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar. Mevzuatta kendisine verilen yetki ve görevleri Bakana karşı sorumlu olarak kullanıp yerine getirir. Başkana izin, hastalık, yurt içi ve yurt dışı görevlendirme ve görevde bulunmadığı diğer hallerde öncelikle Alan Planlama ve Uygulama Grup Başkanı vekalet eder.

Başkanlığın hizmet birimleri şunlardır:

- Alan Planlama ve Uygulama Grup Başkanlığı

- Alan Yönetimi, Altyapı ve İdari Hizmetler Grup Başkanlığı

Başkanlık hizmetleri, 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı kapsamında istihdam edilen personel eliyle yürütülmekte olup, Başkanlıkta 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 25'inci maddesine göre geçici görevlendirme yapılabilmekte, belli bir uzmanlık gerektiren iş ve hizmetler de 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 31'inci maddesine göre vekalet veya istisna sözleşmesi çerçevesinde gördürülebilmektedir.

Ayrıca, Başkanlık görev alanına giren konularla ilgili olarak çalışma ve proje grupları oluşturabilmekte, ihtiyaç duyulduğu hallerde diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar çalışma gruplarına dahil edilebilmektedir.

Başkanlıkta 2024 yıl sonu itibarıyla toplam 30 personel istihdam edilmekte olup, bu personelden 17'si kadrolu işçi, 9'u geçici görevli işçi, 4'ü de geçici görevli memurdur.

1.3. Mali Yapı

Başkanlık, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvelin (B) bölümünde yer alan özel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

7432 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde;

Başkanlığın gelirleri;

- Genel bütçeden yapılacak Hazine yardımları,

- 2634 sayılı Kanun kapsamında yatırımcılara tahsis edilen veya kiralanan taşınmazlardan elde edilen gelirler hariç olmak üzere Uludağ Alanında bulunan Hazine ile kamu kurum ve kuruluşlarının özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, işletilmesi, işlettirilmesi, ön izin verilmesi, irtifak hakkı kurulması, kullanma izni verilmesi ve ecrimisil işlemlerinden elde edilen gelirler,

- Marka ve patent gelirleri,

- Başkanlığa yapılacak başvurular ve Başkanlıkça sunulacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler,

- Her türlü tanıtım, basım ve yayın gelirleri ile fikrî mülkiyet haklarından kaynaklı gelirler,

- Uludağ Alanındaki işletme ve faaliyet gelirleri,

- Başkanlıkça verilecek idari para cezalarından elde edilecek gelirlerin yarısı,

- Yardım ve bağışlar ile sponsorluk gelirleri,

- Başkanlık gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,

- Diğer gelirler,

Başkanlığın giderleri de;

- Uludağ Alanında etüt, envanter, planlama, proje çalışmaları, müşavirlik, denetim hizmetleri, jeolojik/jeoteknik etütlerin elde edilmesi, tabii kaynakların geliştirilmesi, düzenlenmesi, imar, ıslah ve çevre tanzimi, özel plan ve projelere göre yapılacak her türlü faaliyetlerin gerektirdiği harcamalar,

- Uludağ Alanında, planları gereğince taşınmazların kamulaştırılması, üzerlerinde sınırlı ayni hak tesisi ve kiralanmasına ilişkin harcamalar,

- Uludağ Alanında yer alan işletme, sportif faaliyet, spor amaçlı organizasyon, tanıtma, altyapı, üstyapı, idare binası, sosyal binalar, ziyaretçi merkezi, tanıtma merkezi, saha sergileri ve bu tür faaliyetlerle ilgili her türlü harcamalar,

- Uludağ Alanı hizmetlerinin gerektirdiği her türlü araç, gereç, ekipman ve benzeri taşınırların satın alınması, kiralanması, bakımı, onarımı ve işletilmesi ile ilgili harcamalar,

- Personel, istihdam, temsil ve ağırlama ile ilgili giderler,

- Komisyon üyelerine ait yolluk ve huzur hakkı giderleri,

- Demirbaş ve tüketim malzemeleri ile ilgili harcamalar,

- Kültür ve turizm işletmeciliğine ait giderler,

- Başkanlıkça tespit edilen aykırı uygulamaya konu yapı ve tesisleri yıkma ve yıktırma işlemleri dâhil aykırı uygulamaların giderilmesini sağlamaya yönelik işlemler ile ilgili giderler,

- Başkanlığın görevleriyle ilgili diğer giderler

şeklinde sayılmıştır.

25.12.2023 tarihli ve 7489 sayılı "2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu" ile Başkanlığa 2024 yılı için 60.926.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bütçe geliri olarak da aynı tutar öngörülmüştür.

Başkanlığın 2024 yılı bütçe başlangıç ve nihai ödeneği, ekonomik sınıflandırmanın birinci düzeyi bazında tahmini ve gerçekleşen bütçe giderleri ile gelirleri aşağıdaki Tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Giderinin Türü	Bütçe ile Verilen Başlangıç Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşen Bütçe Gideri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Bütçe Giderine Oranı (%)
Personel Giderleri	31.066.000,00	31.066.000,00	15.747.625,75	50,69	41,00
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	7.319.000,00	7.319.000,00	3.438.900,84	46,99	8,95
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	10.521.000,00	13.185.000,00	9.058.827,51	68,71	23,59
Cari Transferler	20.000,00	20.000,00	0,00	0,00	0,00
Sermaye Giderleri	12.000.000,00	12.100.000,00	10.161.831,54	83,98	26,46
Toplam	**60.926.000,00**	**63.690.000,00**	**38.407.185,64**	**60,30**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe giderleri içinde en büyük paya %41,00 ile personel giderleri sahip olup, 15.747.625,75 TL tutarında gerçekleşen personel giderleri bünyesinde; memur ve işçi giderleri bulunmakta olup, en büyük pay net 15.414.021,94 TL ile sürekli işçi maaşlarına aittir.

Toplam bütçe giderinin %26,46'lık kısmını oluşturan 10.161.831,54 TL tutarındaki sermaye giderleri bünyesinde; mamul mal alımları ile gayri maddi hak alımları bulunmakta olup, en büyük pay net 5.760.000,00 TL ile gayri maddi hak alımlarına aittir.

Toplam bütçe giderinin %23,59'una karşılık gelen 9.058.827,51 TL tutarındaki mal ve hizmet alım giderleri bünyesinde; tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, görev giderleri, hizmet alımları, temsil ve tanıtma giderleri, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarım giderleri bulunmakta olup, en büyük pay net 5.866.742,42 TL ile hizmet alımlarına aittir.

Toplam bütçe giderinin %8,95'ine karşılık gelen 3.438.900,84 TL tutarındaki sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri de; Başkanlıkta istihdam edilen işçilere ait sosyal güvenlik primlerini ihtiva etmektedir.

Bütçe ile 20.000,00 TL ödenek öngörülen cari transferler bünyesinde herhangi bir gider gerçekleşmemiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Brüt Bütçe Geliri (TL)	Red ve İadeler (-) (TL)	Gerçekleşen Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Net Bütçe Gelirine Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	60.000,00	10.262.877,95	0,00	10.262.877,95	17.104,80	23,03
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	60.826.000,00	19.309.000,00	0,00	19.309.000,00	31,74	43,33
Diğer Gelirler	40.000,00	16.806.337,32	1.815.220,00	14.991.117,32	37.477,79	33,64
Toplam	**60.926.000,00**	**46.378.215,27**	**1.815.220,00**	**44.562.995,27**	**73,14**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe gelirleri içinde en büyük paya %43,33 ile alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler kalemi sahip olup, net 19.309.000,00 TL tutarındaki bu gelir kalemi; merkezi yönetim bütçesine dahil idarelerden alınan bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

Toplam bütçe gelirinin %33,64'lük oranla en büyük paya sahip ikinci gelir türü olan net 14.991.117,32 TL tutarındaki diğer gelirler içinde; faiz gelirleri, kişi ve kurumlardan alınan paylar ile diğer çeşitli gelirler bulunmakta ve bunlar içinde de en büyük gelir net 13.894.050,80 TL ile diğer çeşitli gelirlerden elde edilmiştir. Söz konusu gelirin bütçe ile tahmin edilen tutara

göre %37.477,79 gibi yüksek bir oranda artışla gerçekleşmesi, Alanın devir alındığı Tarım ve Orman Bakanlığının taraf olduğu sözleşmelerden elde edilen ve bütçe hazırlık sürecinde öngörülmemiş olan gelirlerin Başkanlığa geçmesinden kaynaklanmıştır.

Toplam bütçe gelirinin %23,03'üne karşılık gelen net 10.262.877,95 TL tutarındaki teşebbüs ve mülkiyet gelirleri kalemi; kira gelirlerinden oluşmakta olup, söz konusu gelirin bütçe ile tahmin edilen tutara göre %17.104,80 gibi yüksek bir oranda artışla gerçekleşmesi, 25.05.2024 tarihli ve 32556 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Uludağ Alan Başkanlığı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler Yönetmeliği" kapsamındaki etkinliklerden elde edilen gelirlerden kaynaklanmıştır.

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 34.836.588,16 TL, net faaliyet geliri 60.929.986,02 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 826.396,02 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 26.919.793,88 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlığa ait mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında; Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği esas alınmaktadır.

Muhasebe işlemleri, Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş Veriler Defteri,

- Geçici ve Kesin Mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet Sonuçları Tablosu,

- Öz Kaynak Değişim Tablosu,

- Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu,

- İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli ile İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Başkanlığın İç Kontrol Sistemine yönelik 34 ayrı prosedür üzerinden ulaşılan sonuçlar ile bunlar çerçevesinde yapılan genel değerlendirme aşağıda yer almaktadır.

Kontrol Ortamı Standartları

117 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve Uludağ Alan Başkanlığı Hizmet Birimleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile Başkanlığın görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiş olup, Yönerge çalışmaları devam etmektedir. Bakanlık Makamının 29.04.2024 tarihli ve 591 sayılı Onayıyla yürürlüğe giren Uludağ Alan Başkanlığı İmza Yetkileri Yönergesi kapsamında yetki devirleri ve sınırları yazılı olarak belirlenmiş ve duyurusu yapılmıştır. Başkanlıkta "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları teşkilatlanma sürecinin devam etmesi nedeniyle yeterli değildir. Ancak, Başkanlık personeline Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Uzaktan Eğitim Kapısı üzerinden Etik ve Hukuk, Kamu Etiği ve Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri eğitimlerinin verilmesi planlanmaktadır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine ilişkin iş ve işlemler, Uludağ Alan Başkanlığı Personel Yönetmeliği uyarınca yapılmakta olup, Uygulama Talimatnamesi hazırlığına ilişkin çalışmalar ise devam etmektedir. Hassas görevlerin yürütülmesine ilişkin Başkanlık birimleri bazında prosedürler uygulanmakta olup, tüm hassas görevlere ilişkin

prosedürlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar da devam etmektedir. Kariyer planlarına, performans seviyelerine ve ihtiyaç analizine göre yapılacak hizmet içi eğitim planlamasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Başkanlığın 2024-2028 dönemine ilişkin Stratejik Planı mevcut olmayıp, teşkilatlanma kapsamında stratejik plan hazırlama çalışmalarına başlanılmıştır. Başkanlık tarafından Performans Programı hazırlanmamış olup, Stratejik Planın hazırlanmasını müteakiben bu konuda gerekli çalışmalar yapılacaktır. Başkanlığın 2024-2028 dönemine ilişkin Stratejik Planı ile Performans Programı bulunmadığından, Kurum Bütçesi performans hedefleri ve faaliyetlerle ilişkilendirilmemiştir. Başkanlığın Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcut olmadığından, kurumsal riskler ile iç kontrol riskleri belirlenmemiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Başkanlıkta yürütülen iş ve işlemlere ilişkin iş akış süreçleri ile şemalarının hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Uludağ Alan Başkanlığı Hizmet Birimleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik uyarınca Başkanlık görevlendirmelerinde görevler ayrılığı ilkesi dikkate alınmakta olup, Yönerge çalışmaları da devam etmektedir. Başkanlıkta ön mali kontrol sistemi kurulmamıştır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Teşkilatlanma çalışmaları devam eden Başkanlıkta yönetimin ihtiyaç duyduğu gerekli bilgileri ve raporları üretecek, analiz yapma imkanı sunacak bir yönetim bilgi sistemi bulunmamaktadır. Başkanlığın 2024 yılı Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve Başkanlığın resmi web sitesinde yayımlanmıştır. Faaliyet sonuçları ile değerlendirmeleri Faaliyet Raporunda yer almaktadır. Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının hazırlanmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Başkanlığın bilgi güvenliği ve yedekleme sistemi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından sağlanmaktadır.

İzleme Standartları

Başkanlığın İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu bulunmamakta olup, bu konuda çalışmalara başlanılmıştır. İç kontrol sistemine ilişkin olarak İdarenin tüm birimleri tarafından yılda en az bir kez yapılması gereken değerlendirmelere, Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum

Eylem Planının yürürlüğe girmesinin ardından başlanabilecek ve değerlendirme sonuçları da İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun oluşturulması üzerine anılan Kurula raporlanabilecektir. Başkanlıkta iç denetim birimi kurulmuş olup, bir adet iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Söz konusu kadroda istihdam edilen İç Denetçi tarafından Başkanlık faaliyetlerine ilişkin olarak çalışmalar yürütülmekte ve sonuçları hazırlanan raporlarla üst yönetime sunulmaktadır. Başkanlık Üst Yöneticisi ile harcama birimleri tarafından "İç Kontrol Güvence Beyanı" imzalanmıştır.

Sonuç olarak, yukarıda yer verilen tespitler birlikte değerlendirildiğinde; iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetimine ilişkin gerekliliklerden büyük bir kısmının 2023 yılının başında kurulan İdaredeki teşkilatlanma sürecinin devam etmesi nedeniyle tamamlanmadığı ve eksikliklere ilişkin çalışmaların devam ettiği, dolayısıyla, mevcut iç kontrol sisteminden Kurumun mali iş ve işlemlerine yönelik makul bir güvence elde edilemeyeceği, bu bağlamda söz konusu tamamlama çalışmalarının takip edilerek eksikliklerin ivedilikle giderilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Uludağ Alan Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması ve Bunlar İçin İlgili Formlar ile İcmal Cetvellerinin Düzenlenmemesi

7432 sayılı Uludağ Alanı Hakkında Kanun uyarınca Orman Genel Müdürlüğü tarafından Başkanlığa teslim edilen orman vasfındaki alan ile bu alan içindeki bina ve tesislerin ilgili duran

varlık hesaplarında ve bunlara ilişkin amortisman tutarlarının da ilgili birikmiş amortismanlar hesabında kayıtlı olmadığı, ayrıca bu taşınmazlar için mevzuatta belirtilen formlar ile icmal cetvellerinin düzenlenmediği tespit edilmiştir.

7432 sayılı Kanun'un "Genel esaslar" başlıklı 3'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; "*12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 8 inci ve geçici 12 nci maddesinin birinci fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla Uludağ Alan sınırları içindeki; kamu hizmetlerinde kullanılan bina ve tesisler, kamu konutları ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılan veya yaptırılan tüm yapı ve tesisler hariç, Hazinenin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlar, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında orman sayılan yerler ile daha önce 9/8/1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu gereğince tespit ve ilan edilen yerler, varsa üzerindeki tüm yapı ve tesisler ile birlikte bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Başkanlığın talebi üzerine bedelsiz olarak Başkanlığa tahsis edilir. ...*" denilmiş olup, söz konusu hüküm uyarınca Başkanlık tarafından yapılan talep üzerine 20.362.718 m² orman vasfındaki alandan kamu hizmetlerinde kullanılan bina ve tesislere ait 33.877 m²'lik alanın düşülmesi sonucu toplam 20.328.841 m² alan, Bursa Orman Bölge Müdürü ile Uludağ Alan Başkanı arasında imzalanan 13.11.2023 tarihli Teslim Tesellüm Tutanağı ile Başkanlığa teslim edilmiş ve bahse konu Tutanağa teslim edilen bina ve tesisleri gösteren koordinatlı kroki eklenmiştir.

02.10.2006 tarihli ve 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmeliğin 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri, kamu idarelerine ait taşınmazların mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilenlerin ve elden çıkarılanların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınması olarak tanımlanmış, ikinci fıkrasında; anılan Yönetmeliğe ekli Kayıt Planındaki "Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar" başlığı altında yer alan taşınmazların maliyet bedeli üzerinden, bu taşınmazlardan maliyet bedeli belirlenemeyenlerin rayiç değerleri üzerinden kaydedileceği, ancak Kayıt Planındaki "Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar" başlığı altında yer alan taşınmazlardan maliyet ve rayiç bedeli belirlenemeyenlerin, sadece ekonomik olarak değerlendirmeye konu olanlar ile kamusal ihtiyaçlarda kullanılanların, Kayıt Planındaki "Orta Malları" başlığı ile "Genel Hizmet Alanları" başlığı altında yer alan taşınmazların, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından iz bedeli ile takip edilmesine karar verilen taşınmazların iz bedeli üzerinden kayıtlara alınacağı belirtilmiş, üçüncü fıkrasında da; taşınmazların rayiç değerinin; maliki kamu idaresince, başka

bir kamu idaresinin yönetiminde veya kullanımında olanların ise bu idarelerce tespit edileceği hükme bağlanmıştır.

Yine aynı Yönetmeliğin 7'nci maddesinde; kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince taşınmazın niteliğine göre Yönetmeliğe ekli formların (Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar Formu, Tapuda Kayıtlı Olmayan Taşınmazlar Formu, Orta Malları Formu, Genel Hizmet Alanları Formu, Sınırlı Aynî Haklar ile Kişisel Haklar ve Tahsis Formunun) hazırlanarak taşınmaz icmal cetvellerinin düzenlenmesi için mali hizmetler birimine gönderilmesi, mali hizmetler birimince de bu formların konsolide edilerek Yönetmeliğin ekinde bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir.

Ayrıca, 27.12.2014 tarihli ve 29218 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin;

Maddi duran varlıklar hesap grubuna ilişkin işlemleri düzenleyen 170'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; tahsis edilen taşınmazlardan, Hazineye ait olanların mili emlak birimlerince, diğer kamu idarelerine ait olanların ise yetkili birimlerce muhasebe birimlerine bildirilerek gerekli kayıtların yapılmasının sağlanacağı, kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazların, bunlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenlerin ve kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılanların yardımcı hesaplar itibarıyla izleneceği, üzerinde başka bir maddi duran varlık bulunan arsalar ile yapıların ayrı ayrı muhasebeleştirileceği, maddi duran varlıklar hesap grubunda yer alan hesaplara kayıt yapılırken yardımcı hesap kodları ile birlikte bütçe sınıflandırmasında yer alan program, kurumsal ve finansman kodların da kullanılacağı, aynı fıkranın (d) bendinde; bir yıldan fazla kullanılabilen ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz kalan maddi duran varlıklar için amortisman ayrılacağı ve ayrılan amortisman tutarının gider olarak muhasebeleştirileceği,

250-Arazi ve Arsalar Hesabının işleyişini düzenleyen 172'nci maddesinin birinci fıkrasının a/5 bendinde; tahsise konu edilen arazi ve arsaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba borç, 500-Net Değer Hesabına alacak kaydedileceği, 251-Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının işleyişini düzenleyen 174'üncü maddesinin birinci fıkrasının a/6 bendinde; tahsise konu edilen yeraltı ve yerüstü düzenlerinin tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba, üzerinde bulunduğu arsanın kayıtlı değeri ile 250-Arazi ve Arsalar Hesabına borç, 500-Net Değer Hesabına alacak, ayrıca, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman

tutarının 500-Net Değer Hesabına borç, 257-Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği, 252-Binalar Hesabının İşleyişini düzenleyen 176'ncı maddesinin birinci fıkrasının a/7 bendinde; tahsise konu edilen binaların tahsis edilen kamu idaresine hizmet veren muhasebe birimince kayıtlı değeri üzerinden bu hesaba, üzerinde bulunduğu arsanın kayıtlı değeri ile 250-Arazi ve Arsalar Hesabına borç, 500-Net Değer Hesabına alacak, ayrıca, varlığa ilişkin ayrılmış amortisman tutarının 500-Net Değer Hesabına borç, 257-Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği,

düzenlenmiştir.

Yukarıda bahsedilen mevzuat hükümlerinden de anlaşıldığı üzere, Başkanlığa teslim edilen taşınmazlar için ilgili formlar ile icmal cetvellerinin hazırlanması ve söz konusu taşınmazların niteliklerine uygun olarak 250, 251, 252 nolu Hesaplarda ve bunlara ilişkin amortisman tutarlarının da 257 nolu Hesapta kayıtlı olması gerekmektedir.

Başkanlık tarafından yukarıda yer verilen tespite iştirak edilmiş olup, milli park statüsü kaldırılarak kendilerine devredilen orman vasıflı alanın, 1. Bölge ve 2. Bölge olmak üzere iki ayrı statüde turizm amaçlı kullanıldığı, 2. Bölge olarak tabir edilen alanda turizm amaçlı kullanılan tüm yapı ve tesislerin 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yatırımcılara tahsis edildiği, Başkanlığın bu hususta bir yetkisinin bulunmadığı, 1. Bölge olarak tabir edilen alanın ise Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından verilen kesin izin senetleri ve/veya yapılan kiralama ihaleleri ile tespit edilen işletmeciler tarafından turizm amaçlı kullanılmakta olduğu, söz konusu alan için yürürlükte olan bir imar planının bulunmaması, herhangi bir tapu kadastro kaydının olmaması sebebiyle arazi, yapı ve tesislerin tasnifinin yapılamadığı ve 2634 sayılı Kanun kapsamında tahsis edilmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilemediği, Başkanlık tarafından "Alan Planlarının Hazırlatılması İşi"nin başlatıldığı ve planların şekillenmesini müteakip 1. Bölge olarak tabir edilen alanda turizm amaçlı kullanılan tüm yapı ve tesislerin de 2634 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmek üzere anılan Bakanlığa devredileceği, söz konusu plan çalışmaları kapsamında; 7432 sayılı Kanun ile Başkanlığa devredilen alanda, yukarıda sayılanlar dışında kalan taşınmazların tasnif edilerek gerekli kayıtlarının gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

Sonuç itibarıyla, Başkanlık bünyesinde bulunup Bakanlığa devredilmemiş taşınmazların ve bunlara ilişkin amortisman tutarlarının 2024 yılı muhasebe kayıtlarında yer

almaması temel mali tablolardan Bilançonun 250, 251, 252, 257 ve 500 nolu Hesaplar itibarıyla eksik bilgi vermesine sebebiyet vermektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 107 **ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI** **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**32.413.436,82**
10	**Hazır Değerler**	**0,00**
102	BANKA HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	**15.994.925,80**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	15.994.925,80
13	**Kurum Alacakları**	**12.982.919,89**
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	12.982.919,89
15	**Stoklar**	**3.435.591,13**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.435.591,13
2	**DURAN VARLIKLAR**	**3.215.822,99**
22	**Faaliyet Alacakları**	**2.087,00**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.087,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**3.213.735,99**
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	395.497,49
254	TAŞITLAR HESABI	2.226.977,20
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	4.679.709,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-4.088.447,70
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	5.830.000,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-5.830.000,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**4.412.204,11**
32	**Faaliyet Borçları**	**926.478,51**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	926.478,51
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**1.800.000,00**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	300.000,00
333	EMANETLER HESABI	1.500.000,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**1.485.725,60**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.234.005,41
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	231.715,96
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	20.004,23
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**200.000,00**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	200.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**800.000,00**
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**800.000,00**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	800.000,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**30.417.055,70**
50	**Net Değer**	**246.000,00**
500	NET DEĞER HESABI	246.000,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**9.384.906,79**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	9.384.906,79
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-6.133.644,97**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-6.133.644,97
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**26.919.793,88**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	26.919.793,88

AKTİF TOPLAMI **35.629.259,81** **PASİF TOPLAMI** **35.629.259,81**

Bilanço Dipnotları:		Cari Yıl Tutar TL
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5.647.676,80
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	16.168.559,50
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	16.168.559,50
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5.647.676,80

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 107 Adı : ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI Yılı : 2024

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	34.836.588,16
630	01	Personel Giderleri	16.747.625,75
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	3.438.900,84
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	7.646.319,72
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	6.818.812,62
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	184.929,23
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) 34.836.588,16

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	62.745.206,02
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.262.877,95
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	19.309.000,00
600	05	Diğer Gelirler	33.173.328,07

GELİRLER TOPLAMI (B) 62.745.206,02

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.815.220,00
610	05	Diğer Gelirler	1.815.220,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) 1.815.220,00

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) 60.929.986,02

ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) 826.396,02

FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) 26.919.793,88

GİDERLER TOPLAMI(A)	34.836.588,16		
GELİRLER TOPLAMI(B)	62.745.206,02	NET GELİR (D=B-C)	60.929.986,02
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	1.815.220,00	FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	26.919.793,88

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Tablo 3: İştirak / Ortak Olunan Kuruluşlara Ait Bilgi

KISALTMALAR

AŞ **:** Anonim Şirketi

KİT **:** Kamu İktisadi Teşebbüsü

TÜBİTAK **:** Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜSSİDE **:** TÜBİTAK Türk Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü

TL : Türk Lirası

VB **:** Ve benzeri

VGM : T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bazı Taşınmazların Cins Tashihinin Yapılmaması

2. İdare Taşınmazlarının Ecrimisil Karşılığı Kullandırılması

3. Kira Süresi Biten Taşınmazların İhale Yapılmaksızın Süre Uzatımı Yoluyla Aynı Kişilere Kiraya Verilmesi

4. İş Avans ve Kredi Tutarlarının İhtiyacın Üzerinde Belirlenmesi

5. Yurt Dışında Yer Alan Vakıflara Ait Taşınmazlar Üzerinde Yapılan Yeni Yapı İnşası ile İlgili Usul ve Esasların Bulunmaması

6. Fiyat Farkı Hesaplamalarında Güncel Endekslerin Uygulandığı İmalat Tutarlarının Hatalı Belirlenmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Mevzuat

Vakıflar Genel Müdürlüğünün mevcut yapısına ilişkin esaslar 20.02.2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile düzenlenmiş, ancak 24.06.2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin yürürlüğe girmesiyle birlikte yayımlanan 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 102'nci maddesi ile 5737 sayılı Kanun'un bazı maddeleri yürürlükten kaldırılarak, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin kırkdokuzuncu bölümünde Genel Müdürlüğün kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esaslar yeniden düzenlenmiştir.

Görevler

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 693'üncü maddesine göre Vakıflar Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Mazbut vakıfların vakfiyelerinde veya vakfiye yerine geçen hüccet, berat, ferman gibi belgelerinde yazılı hayrî, sosyal, kültürel ve ekonomik şart ve hizmetleri yerine getirmek.

b) Vakfiyelerde öngörülen hizmetlerin en iyi şekilde yerine getirilebilmesini sağlamak amacıyla Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait paralar ile malları değerlendirmek, daha fazla gelir getirici yatırımlara tahsis etmek.

c) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait paralar ile işletmeler kurma, kurulmuş şirketlere iştirak etme, bunların sermaye artışları hususlarında karar vermek.

ç) Yurtiçinde vakıf kültür varlıklarını ihya etmek ve onarmak; yurtdışında ilgili ülke mevzuatı ve standartlarına da uyularak vakıf kültür varlıklarını ihya etmek ve onarmak, yurtdışındaki vakıflara ait taşınmazlar üzerinde yeni yapı inşa etmek ve bunları onarmak, ihtiyaç halinde onarılan, ihya veya inşa edilen taşınmazların tefrişini yapmak.

d) Mülhak, cemaat ve yeni vakıflar ile esnaf vakıflarının denetimini yapmak.

e) Vakıflarla ilgili konularda araştırma, geliştirme, eğitim, kültür ve yayın

faaliyetlerinde bulunmak, ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak.

f) Vakıf kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirmek; müze, kütüphane ve kültür merkezleri kurmak.

g) Anılan Kararname'nin kırkdokuzuncu bölümü ve ilgili diğer mevzuat ile Genel Müdürlüğe verilen görevleri yapmak.

Genel Müdürlük, vakıflara ilişkin görevlerle ilgili olarak diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışır ve koordinasyonun sağlanması hususunda gerekli tedbirleri alır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Vakıflar Genel Müdürlüğü kamu tüzel kişiliğini haiz, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvelin "Özel Bütçeli Diğer İdareler" başlıklı (B) bölümünde yer alan özel bütçeli bir kurumdur.

Vakıflar Meclisi, Genel Müdürlüğün en üst seviyedeki karar organıdır.

Meclis; Genel Müdür, üç Genel Müdür yardımcısı ve I. Hukuk Müşaviri olmak üzere beş, vakıf konusunda bilgi ve deneyim sahibi yükseköğrenim mezunları arasından Cumhurbaşkanınca atanacak beş, yeni vakıflarca seçilecek üç, mülhak ve cemaat vakıflarınca seçilecek birer üye olmak üzere toplam on beş üyeden oluşur. Ayrıca yeni vakıflar üç, mülhak ve cemaat vakıfları ise birer yedek üye seçer. Seçimler; yeni vakıflarda yönetim organının, mülhak vakıflarda vakıf yöneticilerinin, cemaat vakıflarında yönetim kurullarının seçeceği birer temsilcinin iştiraki ile Genel Müdürlüğün daveti üzerine ayrı ayrı yapılır.

Genel Müdür aynı zamanda Meclisin de başkanıdır. Genel Müdür alınan kararları yürütmeye yetkili ve görevlidir. Genel Müdürün çeşitli nedenlerle görevinde bulunmadığı durumlarda Genel Müdüre vekâlet eden Meclis Başkanlığına da vekâlet eder.

Genel Müdür, Genel Müdürlüğün en üst amiri olup, Genel Müdürlüğü temsil eder. Genel Müdüre yardımcı olmak üzere üç Genel Müdür Yardımcısı atanabilmektedir.

Genel Müdürlük, merkez ve taşra teşkilatından meydana gelmekte olup, merkez teşkilatı, 7 adet ana hizmet birimi (Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığı, Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığı, Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı, Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığı,

Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı, Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı, Dış İlişkiler Daire Başkanlığı), 5 adet danışma ve denetim birimi (Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, İç Denetim Birim Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği) ile 2 adet yardımcı hizmet birimi (Personel Daire Başkanlığı, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı) olmak üzere toplam 14 adet hizmet biriminden, taşra teşkilatı ise 25 adet Bölge Müdürlüğü (Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Gaziantep, Hatay, İstanbul I. Bölge, İstanbul II. Bölge, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Konya, Kütahya, Malatya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon) ile 26.04.2023 tarihli ve 161 nolu Vakıflar Meclisi Kararı ile kapatılmasına kadar faaliyette olan 1 adet İşletme Müdürlüğünden (Ayvalık Vakıf Zeytinlikleri İşletme Müdürlüğü) oluşmaktadır.

Ayrıca, Kurumun bünyesinde; toplam 11 adet vakıf müzesi, 2 adet vakıf kültür merkezi ve 3 adet vakıf kütüphanesi bulunmaktadır.

Merkezde bütçe ile ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin yöneticisi ve taşrada Genel Müdürlüğe bağlı 25 adet Bölge Müdürlüğünün bölge müdürleri harcama yetkilisi sıfatını haiz olup, bu sıfatın görev ve sorumluğunu taşımaktadır.

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 4’üncü maddesi uyarınca Kararname’ye ekli (I) sayılı Cetvelde yer alan Genel Müdürün görev süresi, atandığı tarihte görevde bulunan Cumhurbaşkanının görev süresini geçemez. Cumhurbaşkanının görevi sona erdiğinde Genel Müdürün de görevi sona erer. Ancak, Genel Müdür, yerine atama yapılıncaya kadar görevine devam eder. Görev süresi sona eren Genel Müdür yeniden atanabilir ve görev süresi sona ermeden de Cumhurbaşkanınca görevden alınabilir.

Kurum bünyesinde 2024 yılı itibarıyla memur, işçi ve sözleşmeli personel için ihdas edilmiş toplam 4269 kadro olup, 3130 memur kadrosunun %52,17’si (1633’ü), 820 işçi kadrosunun %77,56'sı (636'sı), 319 sözleşmeli personel kadrosunun da %93,42'si (298’i) dolu bulunmaktadır. Dolayısıyla toplam 4269 kadronun %60,13'ü (2567’si) dolu, %39,87’si (1702’si) ise boştur.

Kurumda istihdam edilen 2567 personelin 520’si merkez teşkilatında, 2009'u Bölge Müdürlüklerinde, 38’i ise kapanma sürecinde olan İşletme Müdürlüğü kadrolarında olup, Genel Müdürlüğün çeşitli birimlerinde görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), 5018 sayılı Kanun'a ekli (II) sayılı Cetvelin "Özel Bütçeli Diğer İdareler" başlıklı (B) bölümünde yer alan özel bütçeli bir kurum olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

31.12.2023 tarihli ve 32416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile VGM'ye 2024 yılı için 3.726.625.000,00 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiş olup, 2024 yılı bütçesi için 5.115.630.000,00 TL tahmini bütçe geliri öngörülmüştür.

Kurumun 2024 yılı bütçe başlangıç ve nihai ödeneği, ekonomik sınıflandırmanın birinci düzeyi bazında tahmini ve gerçekleşen bütçe giderleri ile gelirleri aşağıdaki Tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Giderinin Türü	Bütçe ile Verilen Başlangıç Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşen Bütçe Gideri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Bütçe Giderine Oranı (%)
Personel Giderleri	1.509.592.000,00	1.726.741.600,00	1.624.772.809,00	94,10	7,19
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	220.624.000,00	279.394.400,00	235.432.671,00	84,26	1,04
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	421.248.000,00	3.105.000.642,00	3.023.510.590,00	97,37	13,37
Cari Transferler	335.161.000,00	996.115.911,00	989.020.321,00	99,28	4,37
Sermaye Giderleri	1.240.000.000,00	10.905.968.219,00	10.044.627.758,00	92,10	44,43
Borç Verme	-	6.689.465.297,00	6.689.465.297,00	100,00	29,60
Toplam	**3.726.625.000,00**	**23.702.686.069,00**	**22.606.829.446,00**	**95,38**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe giderleri içinde en büyük paya %44,43 ile sermaye giderleri sahip olup, 10.044.627.758,00 TL tutarında gerçekleşen sermaye giderleri tertibinde; mamul mal alımları, menkul sermaye üretim giderleri, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırması, gayrimenkul sermaye üretim giderleri, menkul malların büyük onarım giderleri ve gayrimenkul büyük onarım giderleri bulunmaktadır.

Toplam bütçe giderinin %13,37'lik kısmını oluşturan 3.023.510.590,00 TL tutarındaki mal ve hizmet alım giderleri; muhtaç vatandaşlara sıcak yemek ve kuru gıda dağıtım hizmetleri, cari tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, personel yollukları, mahkeme harç ve vergi

giderleri ile hizmet alımları, 6 Şubat depremlerinin yaşandığı bölge halkının kuru gıda, sıcak yemek, giyim kuşam, çadır, ilaç gibi temel ihtiyaçları için yapılan giderleri kapsamaktadır.

Toplam bütçe giderinin %4,37'sine karşılık gelen 989.020.321,00 TL tutarındaki cari transferler; muhtaç durumda bulunan engellilere, yetimlere ödenen muhtaç maaşları ve ailelerinin maddi durumu yeterli olmayan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile üniversite öğrencilerine yapılan eğitim yardımlarından (burslardan) oluşmaktadır.

Toplam bütçe giderinin %29,60'ına tekabül eden 6.689.465.297,00 TL tutarındaki borç Kuveyt Türk Katılım Banka Anonim Şirketine sermaye artırımı olarak verilmiştir.

2024 yılı bütçesinde personel giderleri %7,19 oranına, sosyal güvenlik kurumlarına ödenen devlet primi giderleri ise %1,04 oranına sahiptir.

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Brüt Bütçe Geliri (TL)	Red ve İadeler (-) (TL)	Gerçekleşen Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Net Bütçe Gelirine Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.179.298.000,00	11.224.919.011,48	297.231.741,52	10.927.687.269,96	261,47	46,66
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	-	558.124.615,06	-	558.124.615,06	-	2,38
Diğer Gelirler	266.332.000,00	2.364.696.805,56	165.508.706,68	2.199.188.098,88	825,73	9,39
Sermaye Gelirleri	670.000.000,00	9.733.635.084,00	502.777,60	9.733.132.306,40	1452,70	41,57
Toplam	**5.115.630.000,00**	**23.881.375.516,10**	**463.243.225,80**	**23.418.132.290,30**	**457,78**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe gelirleri içinde en büyük paya %46,66'lık oran ile teşebbüs ve mülkiyet gelirleri sahip olup, net 10.927.687.296,96 TL tutarındaki bu gelir kalemi bünyesinde; mal ve hizmet satış gelirleri, KİT ve kamu bankaları gelirleri ile kira gelirleri bulunmaktadır.

Toplam bütçe gelirinin %41.57'lik oranla en büyük paya sahip ikinci gelir türü olan net 9.733.132.306,40 TL tutarındaki sermaye gelirleri içerisinde; taşınmaz satış gelirleri ile menkul kıymet ve varlık gelirleri mevcut olup, bunlar içinde de en büyük pay net 8.988.368.665,12 TL ile menkul kıymet ve varlık gelirlerine (tahvil, senet ve bono gelirlerine) aittir.

Toplam bütçe gelirinin %2,38'lik kısmını oluşturan 558.124.615,06 TL tutarındaki alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler kalemi; kurumlardan ve kişilerden alınan şartlı ve şartsız bağış ve yardımları içermektedir.

Toplam bütçe gelirinin %9,39'una karşılık gelen net 2.199.188.098,88 TL tutarındaki diğer gelirler kalemi; faiz gelirleri, para cezaları ile diğer çeşitli gelirlerden oluşmakta ve diğer çeşitli gelirler bunlar içinde en büyük payı teşkil etmektedir. Diğer çeşitli gelirler kalemi de; şartname, basılı evrak, form satış gelirleri, teftiş ve denetleme ücret ve payları, avukatlık vekalet ücreti gelirleri, irtifak hakkı gelirleri, diğer idari para cezaları, irat kaydedilecek nakdi teminatlar, kişilerden alacaklar ile tanımlanmayan diğer çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 16.583.725.233,69 TL, net faaliyet geliri 23.869.027.706,19 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 125.099.461.236,56 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 132.384.763.709,06 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

Kurumun iştirakleri ile ortaklıklarına ilişkin bilgiler aşağıdaki Tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: İştirak / Ortak Olunan Kuruluşlara Ait Bilgi

Sıra No	İştirakin / Ortaklığın		İştirak / Ortaklık Oranı (%)	Sahip Olunan Sermaye Tutarı (TL)
	Niteliği	Adı	Adı	Adı
1	Mali Kuruluş	Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	100	17.820.000.000,00
2	Mali Kuruluş	Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	24,48	1.212.608.231.00
3	Mal ve Hizmet Üreten Kuruluş	1048 Vakıf Enerji A.Ş.	100	50.000.000,00
4	Mal ve Hizmet Üreten Kuruluş	Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret A.Ş.	43,72	30.026.229,14
5	Mal ve Hizmet Üreten Kuruluş	Taksim Otelcilik A.Ş.	16,137	56.479.500,00
6	Mal ve Hizmet Üreten Kuruluş	Tüstaş Sınai Tesisler A.Ş.	0,63	9.500,00

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Genel Müdürlük, mali işlemlerini 5018 sayılı Kanun ile belirlenmiş muhasebeleştirme ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir. Genel Müdürlüğün muhasebe kayıt ve

işlemleri, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile 27.12.2014 tarihli ve 29218 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmekte olup, Muhasebat Genel Müdürlüğünün özel bütçeli kurumlar için hazırladığı detaylı hesap planı kullanılmaktadır.

Genel Müdürlüğün muhasebe hizmetleri Strateji Geliştirme Daire Başkanlığınca, Bölge Müdürlüklerinin muhasebe hizmetleri ise Bölge Müdürlüklerinde bulunan muhasebe yetkililerince "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş Veriler Defteri,
- Geçici ve Kesin Mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet Sonuçları Tablosu,
- Öz Kaynak Değişim Tablosu,
- Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu,
- İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli ile İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

İç kontrol sisteminin yıllık olarak değerlendirilmesi yapılarak üst yöneticiye raporlama yapılmaktadır. Kurum personelinin görev, yetki ve sorumlulukları kısmen belirlenmiştir.

Kurum, 2024-2028 yıllarını kapsayan stratejik planını hazırlamış ve her yıl faaliyet raporunu ve performans programını hazırlayıp yayınlamaktadır. Kurum için Kanun'da belirtilen organizasyon yapısı oluşturulmuştur. Personel davranışlarını belirleyen etik değerler, kurallar bulunmakta ve personel tarafından imzalanmaktadır. Bazı personele ilişkin görev tanımı Teşkilat Kanunu uyarınca bulunmakla birlikte genel olarak personelin görev tanımları yazılı olarak kısmen belirlenmiştir. Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, Vakıflar Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Teşkilatı Görev, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi kapsamında personelin eğitimine yönelik prosedürün var olduğu, işe alım, tayin, terfiyi müteakip hizmet içi eğitim programlarının düzenlendiği görülmüştür. Ayrıca Kurum personelinin performansını değerlendirmeye ve geliştirmeye yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Süreç akış şemaları kısmen tamamlanmıştır. Yer değiştirme, üst görevlere atanma, eğitim, özlük hakları gibi insan kaynaklarına ilişkin hususlar ilgili mevzuat hükümlerine göre yürütülmektedir. Harcama birimince birim faaliyet raporu düzenlenmekte ve harcama yetkilisince güvence beyanı verilmektedir. İç kontrol güvence beyanı verilmektedir. Kurum bütçesinin ilk 6 aylık uygulama sonuçları ve ikinci 6 aya ilişkin beklenti ve hedefler kamuoyuna duyurulmaktadır. İç denetim birimi Vakıflar Genel Müdürüne bağlı iç denetim birim başkanlığı olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Önleyici kontrol faaliyetleri kapsamında, istenmeyen faaliyet ve sonuçların gerçekleşmesini önlemek ve caydırıcı etki yaratmak amacıyla görevler ayrılığı ilkesine uygun yetkilendirme yapılmakta ve İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslarda belirtilen parasal limitler çerçevesinde ön mali kontrol faaliyeti gerçekleştirilmektedir.Tespit edici kontrol faaliyetleri kapsamında, istenmeyen faaliyetlerin tespit edilmesine yönelik olarak incelemeler, mutabakatlar ve karşılaştırma faaliyetleri yapılmaktadır. Düzeltici kontrol faaliyetleri kapsamında, istenmeyen faaliyetlerin düzeltilmesine yönelik olarak muhasebe yetkilisince ödeme emri üzerindeki maddi hatalarla ilgili kontroller yapılmaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Birim yöneticilerinin verdikleri görevleri takip edebildikleri bir yönetim bilgi sistemi mevcuttur. Elektronik Belge Yönetim Sistemi kurumca kullanılmakta olup, evrak takip ve

izleme belirtilen sistem üzerinden yapılmaktadır. Kurumun sağladığı hizmetlerden yararlananların şikâyet ve önerilerinin alınıp değerlendirildiği bir sistem bulunmaktadır. Kurumun gelir toplama fonksiyonuna ilişkin on-line uygulamaları mevcut olup, kurumsal tahsilat yöntemi ile gelirlerin kurum hesaplarına alınmakta, tahakkuk ve tahsil edilen gelirler ilgili muhasebe tarafından izlenmektedir. Elektronik Belge Yönetim Sistemi aracılığı ile belgeler elektronik ortamda arşivlenmektedir.

Kurumca iç kontrol standartlarına uyum eylem planı ilk kez 2011 yılında hazırlanmıştır; ancak detaylı olarak 2014 yılında TÜBİTAK Türk Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE) rehberliğinde mevcut durumun tespitine yönelik yapılan İç kontrol anket çalışması, uzman görüşmeleri ve söz konusu veriler doğrultusunda oluşturulan Kontrol Ortamı Analiz Raporu ile İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı revize edilmiş olup, tarihten itibaren de iki yılda bir sürekli olarak revize edilmektedir. Genel Müdürlük bünyesinde uygulamaya geçirilen İç Kontrol Sistemi beklenen kalitede çalışmasının ve sürekliliğinin sağlanması açısından izlenmesi ve değerlendirilebilmesi amacıyla, merkez ve taşra teşkilatı tarafından cevaplandırılmış İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Formu kapsamında hazırlanan İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu ve sorumlu birimlerden alınan verilerle oluşturulan İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Gerçekleşme Raporu doğrultusunda revize edilen ve "Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Hazırlama Grubu" üyeleri ile "İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu" görüş ve değerlendirilmeleri ile son şekli oluşturulan Genel Müdürlüğe ait Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı (2019-2020) 26.02.2019 tarihli ve E.31163 sayılı Makam Oluru onaylanmış ve 07.03.2019 tarihli ve 2019/10 sayılı Genelge ile ve aynı zamanda e-posta ile tüm merkez ve taşra teşkilatına duyurulmuştur.

İzleme Standartları

İç kontrollerle ilgili izleme ve değerlendirme yapan İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu kurulmuş olup, dolayısıyla yıllık değerlendirme raporları da düzenlenmektedir. İç kontrol sistemi 5018 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatında belirtildiği şekliyle kısmi eksiklikleri olsa da kurulmuştur. Varolan iç kontroller de çalışmaktadır. Kurum iç kontrollerle ilgili yapması gereken işlemleri kısmi eksiklikleri de olsa gerçekleştirmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Vakıflar Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bazı Taşınmazların Cins Tashihinin Yapılmaması

Tapu kaydıyla fiili kullanım şekilleri arasında farklılık bulunan taşınmazlar için yapılması gereken cins tashihlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde, cins tashihi; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi olarak tanımlanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in, "Cins Tashihlerinin Yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde; *"Kamu idarelerince; mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kaydının birbirine uygun olmaması durumunda, taşınmazlar mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınır. Kamu idareleri taşınmazların cins tashihinin yapılması için gerekli işlemleri yaparlar."* denilmektedir.

İdareden alınan taşınmaz formları ve icmal cetvellerinin incelenmesi neticesinde, Genel Müdürlüğe ait veya yönetiminde olan bina, arazi ve arsa gibi bazı taşınmazların cinsi ve kullanım şekilleri değişmesine rağmen, cins tashihlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kurum tarafından, cins değişikliği işlemlerinin, olayın mali boyutu, evrakların temini sırasında yaşanılan zorluklar ve taşınmazların ekonomik ömürleri gibi çeşitli nedenlerden dolayı henüz tamamlanamadığı ancak çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, tapuda kayıtlı olan taşınmazların kullanım şekilleri ile tapu bilgilerinin uyumlu hale getirilerek cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: İdare Taşınmazlarının Ecrimisil Karşılığı Kullandırılması

Genel Müdürlüğe ait taşınmazların bir kısmının ecrimisil karşılığı kullandırılması neticesinde taşınmaz işgaline süreklilik kazandırılarak ecrimisil uygulamasının kira niteliğine dönüştürüldüğü görülmüştür.

Taşınmazların kamu idaresinin izni olmaksızın kullanılması durumunda uygulanacak yaptırımlar, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde düzenlenmiş olup buna göre idarenin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malların gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden, taşınmaz ve değerleme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenilmesi gerekmektedir. Aynı maddede, ecrimisil talep edilebilmesi için, idarenin işgalden dolayı bir zarara uğramış olmasının gerekmediği ve fuzuli şagilin kusurunun aranmadığı, işgal edilen taşınmaz malın idarenin talebi üzerine bulunduğu yer mülki amiri tarafından tahliye ettirilerek idareye teslim edileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca ecrimisile itiraz edilmemesi halinde yüzde yirmi, peşin ödenmesi halinde ise ayrıca yüzde onbeş indirim uygulanacağı, ecrimisil bedeli fuzuli şagil tarafından rızaen ödenmez ise hesaplanan tutarın 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinde de anlaşılacağı üzere, ecrimisil idare taşınmazının gerçek veya tüzel kişilerce işgal edilmesi nedeniyle işgalci tarafından ödenmesi gereken ve esas itibariyle kira geliri olarak değerlendirilemeyecek bir tazminattır. Ancak mevzuata aykırı bir uygulama olarak ecrimisilin olağan bir hale dönüştürülmesi, idare malını haksız yere kullanımı sürekli hale getireceği gibi ecrimisile itiraz edilmemesi halinde yüzde yirmi, peşin ödenmesi halinde ise ayrıca yüzde on beş indirim uygulanılması da taşınmazın rayicin altında bir bedelle değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Yapılan incelemede, idareye ait taşınmazlardan bir kısmının ecrimisil karşılığı kullandırıldığı, bazı işgalciler ile 17 Kasım 2020 tarihinde yürürlüğe giren 7256 sayılı Kanun kapsamında kira sözleşmesi yapıldığı, kira sözleşmesi yapılmayan taşınmazlara ilişkin haksız kullanımların bir kısmının uzun süredir devam etmesine rağmen bu taşınmazların tahliyesi yoluna gidilmediği ve ecrimisil uygulamasının kira niteliğine dönüştürüldüğü görülmüştür.

Kurum tarafından, işgal edilen yerlerin bir kısmına ilişkin kira sözleşmelerinin imzalandığı, diğer yerlerle ilgili olarak kira sözleşmesine geçiş imkanı tanıyan ya da işgalcilerin tahliyesini sağlayacak yasal düzenlemeler üzerinde çalışıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Genel Müdürlük bünyesindeki taşınmazların hukuka aykırı kullanımı halinde 2886 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda ecrimisil bedelleri tahakkuk ettirilerek tahsil edilmesi zorunlu olup, geçici bir durum olması gereken işgal hallerine son verilerek söz konusu taşınmazlar tahliye edildikten sonra olası gelir kayıplarının önüne geçilmesi amacıyla taşınmazların ihaleye çıkılarak kiraya verilmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Kira Süresi Biten Taşınmazların İhale Yapılmaksızın Süre Uzatımı Yoluyla Aynı Kişilere Kiraya Verilmesi

Bölge Müdürlüklerince kiraya verilen taşınmazların bir kısmının kira süresi sonunda ihale yapılmadan kira sözleşmelerinin yenilenmesi suretiyle kiracılıklarının devam ettirildiği görülmüştür.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun "Kira Süresi" başlıklı 20'nci maddesinde;

"*Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazların kira süresi azami üç yıldır. Ancak bu süre Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanın onayı ile on yıla kadar belirlenebilir. Ayrıca onarım veya inşa karşılığı kiralamalarda; onarım ve inşa bedeli göz önüne alınarak kira süresi Genel Müdürün onayı ile yirmi yıla, Meclis kararı ile kırk dokuz yıla kadar tespit edilebilir*" hükmü yer almaktadır.

11.1.2011 tarihli 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun dördüncü bölümünde kira sözleşmeleri düzenlenmiştir. 6098 sayılı Kanun'un 339'uncu maddesinin ikinci fıkrasında, "*Kamu kurum ve kuruluşlarının, hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun yaptıkları bütün kira sözleşmelerine de bu hükümler uygulanır.*" ve aynı Kanunun 347'nci maddesinde " *Konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı, belirli süreli sözleşmelerin süresinin bitiminden en az onbeş gün önce bildirimde bulunmadıkça, sözleşme aynı koşullarla bir yıl için uzatılmış sayılır. Kiraya veren, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremez. Ancak, on yıllık uzama süresi sonunda kiraya veren, bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebilir.*

Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde, kiracı her zaman, kiraya veren ise kiranın

başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebilirler." hükümleri bulunmaktadır.

Belirlenen hükümler çerçevesinde adi kiralamalarda kiralama süresinin üst sınırı 10 yıl olarak belirlenmiştir ve bu sürenin sonunda kiralamaya konu olan taşınmazların tekrar ihale yoluyla kiralanması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, kiralama süresi 10 yılı geçen taşınmazların bulunduğu tespit edilmiş olup bu taşınmazların kira süresi dolmasına rağmen, kira sözleşmelerinin yenilenmesi veya uzatılması suretiyle kiracılıklarının devam ettirildiği görülmüştür.

Kurum tarafından, taşınmazların en fazla on yıl süre ile kiralanmasının ekonomik ve verimli olmayacağı, vakıf taşınmazlarına rağbetin düşeceği ayrıca on yıllık kiralama süresi sonunda Borçlar Kanunu uyarınca kiraya verene seçimlik hak verildiği için kiracıların tahliyesi yoluna gidilmesi zorunluluğu bulunmadığı ifade edilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü kiralama ihalelerini 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre yapmaktadır. Genel Müdürlük, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesin belirlediği sınırlar dahilinde görev ve yetkilerini kullanmaktadır. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun "Kiralama" başlıklı 20'nci maddesinde Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazların kiralama süresinin azami üç yıl, bağlı bulunan bakanın onayı ile de on yıla kadar belirlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun dördüncü bölümünde kira sözleşmeleri düzenlenmiştir. Her ne kadar 6098 sayılı Kanun'un 339’uncu maddesinin ikinci fıkrasında, kamu kurum ve kuruluşlarının, yaptıkları bütün kira sözleşmelerine bu hükümlerin uygulanacağı ve aynı Kanunun 347’nci maddesinin birinci fıkrasında ise, kiraya verenin, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdirememeyeceği düzenlenmiş olsa da bu Kanun genel kanun niteliğinde olup vakıflara ait veya yönetiminde bulunan taşınmazlarla iligili olarak özel kanun niteliğinde olan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun kiralamaya ilişkin 20’nci maddesi ile 2886 sayılı Kanunu’nun ecrimisil ve tahliyeye ilişkin 75’inci madde hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Nitekim yargı içtihatları da bu yöndedir. Yani Borçlar Kanunu'nda ifade edilen, on yıl geçtikten sonra tekrar kiraya verilebilir hükmü seçimlik hak olarak değerlendirilmemeli, 5737 sayılı Vakıflar Kanununda belirtilen azami süreler dikkate alınarak hareket edilmelidir.

Sonuç olarak, vakıfların yönetiminde olup kiralama süresi 10 yılı geçmiş taşınmazların ihale yapılmak suretiyle kiraya verilmesi ve yenileme işlemlerinin aynı usuller çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: İş Avans ve Kredi Tutarlarının İhtiyacın Üzerinde Belirlenmesi

Verilen iş avans ve kredi tutarlarının bir kısmı ile bunlara ilişkin harcamaları gösteren mahsup tutarları arasında büyük fark olduğu, bu avans ve kredilerden büyük bölümünün iade edilmek suretiyle kapatıldığı, dolayısıyla da ihtiyacın çok üzerinde kullandırılan kamu kaynağının belli bir süre atıl kalmasına sebebiyet verildiği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Ön ödeme" başlıklı 35'inci maddesinde; harcama yetkilisinin uygun görmesi ve karşılığı ödeneğin saklı tutulması kaydıyla, ilgili kanunlarda öngörülen haller ile gerçekleştirme işlemlerinin tamamlanması beklenilemeyecek ivedi veya zorunlu giderler için avans vermek veya kredi açmak suretiyle ön ödeme yapılabileceği, her mutemedin ön ödemelerden harcadığı tutara ilişkin kanıtlayıcı belgeleri, ilgili kanunlarında belirtilmemiş olması halinde avanslarda bir ay, kredilerde üç ay içinde muhasebe yetkilisine vermek ve artan tutarı iade etmekle yükümlü olduğu, süresi içinde mahsup edilmeyen avanslar hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı,

21.01.2006 tarihli ve 26056 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ön Ödeme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in; "Ön ödeme şekilleri ve uygulaması" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; verilecek avanslara ilişkin üst sınırların yılları merkezi yönetim bütçe kanununda gösterileceği,

Anılan Yönetmelik'in 15'inci maddesine dayanılarak hazırlanan 55 sıra nolu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Ön ödeme uygulaması" başlıklı 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında da; harcama yetkilisi mutemetlerine verilecek avans sınırlarının, gider türleri ve idareler itibarıyla her yıl Maliye Bakanlığınca yayımlanan Parasal Sınırlar ve Oranlar Hakkında Genel Tebliği ile belirleneceği,

hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, 08.03.2007 tarihli ve 26456 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ön Ödeme Usul ve Esasları Hakkında Genel Tebliğ'in;

"Genel esaslar" başlıklı 2'nci maddesinde;

"*(1) 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri gereğince, kamu kaynağının kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludurlar.*

(2) Ön ödeme, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde kesin ödeme öncesi avans veya kredi şeklinde yapılan geçici bir ödemedir. Ön ödeme uygulamasında kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılması ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması zorunludur.

..."

"Diğer hususlar" başlıklı 11'inci maddesinde de;

"*(1) ... Harcama yetkilileri, harcama yetkilisi mutemetlerine verilecek avanslarda;*

a) Belirlenen sınırlar dahilinde olmak şartıyla, ihtiyaç tutarında avans verilmesine,

...

özen gösterecekler, kamu idaresine ait paranın gereksiz yere mutemetler üzerinde kalmasına izin vermeyeceklerdir.

..."

denilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; ön ödemelerden harcanan tutarlara ilişkin kanıtlayıcı belgelerin, ilgili kanunlarında belirtilmemiş olması halinde avanslarda bir ay, kredilerde üç ay içinde muhasebe yetkilisine verilmesi ve artan tutarların iade edilmesi gerektiği, süresi içinde mahsup edilmeyen avanslar hakkında 6183 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanarak gecikme zammı hesaplanacağı, harcanmayıp mahsup süresi içinde iade edilen tutarlar için ise gecikme zammı gibi bir yaptırım öngörülmediği, dolayısıyla da kamu kaynağının atıl kalmasının ve enflasyonist bir ortamda değer kaybına uğramasının önüne geçilmesi için avansların anılan Tebliğin 11'inci maddesi çerçevesinde ihtiyaç tutarında verilmesine dikkat edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim, 5018 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde yer alan; "*Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için*

gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır." hükmü ile de kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması kamu görevlileri açısından bir yükümlülük olarak öngörülmüştür.

Ancak yapılan incelemelerde bazı iş avans ve kredilerinden harcanmayıp iade edilen tutarların oransal olarak yüksek olduğu, %50'sinden fazlasının iade edildiği çok sayıda iş avans ve kredisinin bulunduğu, bazılarında bu iadenin %80, %90 gibi oranlara çıktığı görülmüştür.

Kurum tarafından, inceleme yapılan yıl ve kişi sayısı ile toplam avans alma ve kapatma sayısı düşünüldüğünde bu durumun istisnai olduğu, iş yoğunluğu ve bu yoğunluğun coğrafi olarak geniş alanı kapsaması nedeniyle tedbiren belirli bir miktar avans bulundurma zorunluluğu olabildiği ifade edilmiş olup, bundan sonraki süreçte yapılan tespitler doğrultusunda avans işlemlerinde daha fazla dikkat ve özen gösterileceği belirtilmiştir. Her ne kadar Kurum tarafından bu durumun istisnai olduğu belirtilmiş olsa da yapılan incelemelerde çok sayıda iş avansı ve kredilerinden harcanmayıp iade edilen tutarların olduğu ve bu iadelerin avans tutarının %50'sine ulaştığı, bazılarında ise bu iadenin %80, %90 gibi oranlara çıktığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, İdarece verilen iş avans ve kredi tutarları ile bunlara ilişkin harcamaları gösteren mahsup tutarları arasında büyük fark olmaması, harcanmayıp iade edilen tutarların oransal olarak düşük kalması için iş avans ve kredilerinin ihtiyaç tutarına uygun verilmesi, böylelikle de kamu kaynağının belli bir süre atıl kalmasının önüne geçilerek kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanımının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 5: Yurt Dışında Yer Alan Vakıflara Ait Taşınmazlar Üzerinde Yapılan Yeni Yapı İnşası ile İlgili Usul ve Esasların Bulunmaması

Kurumun yurt dışında taşınmazlar üzerinde yeni yapı inşa etme ve bunları onarma, ihtiyaç halinde onarılan veya inşa edilen taşınmazların tefrişini yapması ile ilgili usul ve esasların bulunmadığı görülmüştür.

58 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 30'uncu maddesi ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne yurt dışında yer alan vakıflara ait taşınmazlar üzerinde yeni yapı inşa etme ve bunları onarma, ihtiyaç halinde onarılan veya inşa edilen taşınmazların tefrişini yapma görevi verilmiştir. Söz konusu yeni yapıların inşa, onarım ve ihale işlemlerini yürütmek ve yeni yapıların onarımı için gerekli görülen malzemeleri satın almak, şantiye kurmak ve şantiyeleri

kontrol etmek görevleri Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığının görevleri arasında sayılmıştır.

Yapılan incelemelerde; yeni bina yapım işlerinin ilgili bölge İslam Birliği ile yapılan protokoller çerçevesinde yürütüldüğü, uygulanacak ilkeler, ihale usulleri, iş artışı olması durumunda hangi makamın onay vereceği, iş artışı ve azalışlarının hangi oranda olacağı, sözleşmede konusu olmayan iş kalemlerinin fiyatlarının nasıl belirleneceği vb. içeren usul ve esasların belirlenmediği görülmüştür.

Kurum tarafından, bulgu konusu usul ve esaslara dair taslağın hazırlandığı ve alınacak görüşler doğrultusunda yürürlüğe konulacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, 58 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 30'uncu maddesi ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne verilen yurtdışında yer alan vakıflara ait taşınmazlar üzerinde yeni yapı inşa etme ve bunları onarma, ihtiyaç halinde onarılan veya inşa edilen taşınmazların tefrişini yapma görevinin ifasında uygulanacak usul ve esasların belirlenerek yürürlüğe konulması gerekmektedir.

BULGU 6: Fiyat Farkı Hesaplamalarında Güncel Endekslerin Uygulandığı İmalat Tutarlarının Hatalı Belirlenmesi

İdare tarafından ihale edilen yapım işlerinin fiyat farkı hesaplamalarında güncel endekslerin uygulandığı dönemlere ilişkin imalat tutarlarının (An) hatalı belirlendiği görülmüştür.

24.02.2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 23.02.2022 tarihli ve 2022/5202 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Fiyat Farkına İlişkin Esasların "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında;

"Temel endeks: İhale tarihinin içinde bulunduğu aya, çerçeve anlaşma ihalelerinde ise münferit sözleşme için teklif vermeye davetin yapıldığı tarihin içinde bulunduğu aya ait Endeks Tablosundaki sayıyı, akaryakıt ürünlerinden EPDK tarafından fiyatı yayımlananlar için EPDK'nın internet sayfasında yayımlanan ihale tarihindeki, çerçeve anlaşma ihalelerinde ise münferit sözleşme için teklif vermeye davetin yapıldığı tarihteki satış fiyatını,

Uygulama ayı: İş programına uygun olarak işlerin gerçekleştirilmesi gereken ayı,

Güncel endeks: Uygulama ayına ait Endeks Tablosundaki sayıyı, akaryakıt ürünlerinden Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından fiyatı yayımlananlar için EPDK'nın internet sayfasında yayımlanan uygulama ayına ait ortalama satış fiyatını,

Fiyat farkı: Birim fiyatlı sözleşmelerde, uygulama ayı içinde gerçekleşen imalat iş kalemleri ve ihzarat için; anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde ise uygulama ayı içinde ilerleme yüzdelerine göre gerçekleşen imalat iş grupları için, bu Esaslara göre ödenecek veya kesilecek bedeli,"

denilmektedir.

Aynı Esasların "Uygulama esasları" başlıklı 6'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında;

"Fiyat farkı uygulanan işlerde, zorunlu nedenler dışında, hakedişlerin uygulama ayından sonraki ayın ilk beş iş günü içerisinde ve uygulama ayına ait endeksler belli olduktan sonra düzenlenmesi esastır."

hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu Esasların "İş programı ve ödenek dilimi" başlıklı 7'nci maddesinde ise;

"(1) Sözleşme imzalandıktan sonra iş kalemlerinin, aylık imalatın, ihzaratın ve yıllık ödenekler ile bunların aylara dağılımını gösteren ayrıntılı bir iş programı hazırlanarak idarenin onayına sunulur.

(2) Herhangi bir aya ait iş programına yüklenicinin kusuru nedeniyle uyulmadığı takdirde, daha sonraki aylarda yapılacak imalatlarda, imalat miktarı iş programına uygun hale gelinceye kadar, fiyat farkı hesaplanırken, iş programına göre gerçekleştirilmesi gereken ayın endeksi ile işin fiilen gerçekleştirildiği ayın endeksinden düşük olanı esas alınır.

(3) Havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmadığı dönemde, idarenin izniyle yüklenici tarafından teknik şartlar yerine getirilerek işe devam edilmesi veya yüklenicinin iş programında öngörülenden daha fazla imalat yapması halinde, imalatın fiilen yapıldığı ay esas alınarak, bu dönemde gerçekleştirilen işler için fiyat farkı hesaplanır.

...

(5) İdarenin talebi olmaksızın yüklenici iş programına nazaran daha fazla iş yaparsa, işin fiilen yapıldığı ay esas alınarak fiyat farkı hesaplanır."

ifadesi yer almaktadır.

Uygulama İşleri Genel Şartnamesi'nin "Ataşmanlar ve ilgili diğer defterler" başlıklı 28'inci maddesinde;

"İşyerlerinde, yapılan işlerin bütün ayrıntılarını günü gününe kayıt altına almak için, örneklerine göre şantiye günlük defteri, rölöve ve ataşman defterleri, bunlarla ilgili belgeler yüklenici ile birlikte yapı denetim görevlisi tarafından tutulur. Yüklenici bu defterleri ve ilgili belgeleri imzalamak zorundadır. Bunlardan imzalı birer kopya yükleniciye verilir."

ifadesi yer almaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; ihale tarihinin içinde bulunduğu aya ait endeksin temel endeks, iş programına uygun olarak işlerin gerçekleştirilmesi gereken ayın uygulama ayı, uygulama ayına ait endeksin ise güncel endeks olduğu görülmektedir. Fiyat farkı ödenmesi öngörülen işlerde hakedişlerin uygulama ayından sonraki ayın ilk beş iş günü içerisinde, uygulama ayına ait endeksler belli olduktan sonra düzenlenmesi gerekmektedir.

Sözleşme imzalandıktan sonra aylık imalat tutarlarını gösteren iş programı yüklenici tarafından hazırlanarak idarenin onayına sunulmalıdır. Yüklenici onaylanan iş programına kendi kusuru nedeniyle uymadığı takdirde, imalat miktarı iş programına uygun hale gelinceye kadar, fiyat farkı hesaplanırken, iş programına göre gerçekleştirilmesi gereken ayın endeksi ile işin fiilen gerçekleştirildiği ayın endeksinden düşük olanı esas alınarak fiyat farkı hesaplanır.

Ancak yüklenicinin idarenin talebi olmaksızın iş programında belirlenenden daha fazla iş yapması durumunda işin fiilen yapıldığı ayın endeksi esas alınarak fiyat farkı hesaplanır. İşin fiilen yapıldığı zamanı tespit edebilmek adına şantiye günlük defteri, rölöve ve ataşman defterleri gibi belgelerle yapılan işlerin bütün ayrıntıları günü gününe kayıt altına alınmalıdır.

Yapılan incelemede; bazı işlerde hakedişlerin uygulama ayından sonraki ilk beş iş günü içerisinde düzenlenmediği, tutulması gereken şantiye, rölöve ve ataşman defterlerinin tutulmadığı görülmüştür. Bu durum hakediş tarihi itibarıyla yüklenicinin iş programında öngörülen imalat tutarından fazla imalat yapması durumunda işin fiilen yapıldığı ayın tespitini zorlaştırmaktadır. Yüklenici tarafından iş programında öngörülenden fazla imalat yapıldığında, İdarenin güncel endeksin uygulandığı imalat tutarını iş programına göre belirlediği, iş programına göre fazla yapılan imalat tutarını ise son hakedişin düzenlendiği aya ait tutar olarak belirleyerek fiyat farkı hesapladığı tespit edilmiştir.

Kurum tarafından ilgili birimlere talimatlarda bulunulduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, fiyat farkı hesaplamalarının doğru yapılabilmesi için hakedişlerin aylık olarak düzenlenmesi, işlerin bütün ayrıntılarının günü gününe kayıt altına alınması, birden fazla ayı kapsayan hakediş ödemelerinde yüklenicinin iş programında öngörülen imalat tutarından fazla imalat yapması durumunda işin fiilen yapıldığı ay tespit edilerek güncel endeksin uygulanacağı imalat tutarının doğru belirlenmesi gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İdare Taşınmazlarının Ecrimisil Karşılığı Kullandırılması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da mevcut olduğundan tekrar rapora alınmıştır.
Bazı Taşınmazların Cins Tashihinin Yapılmaması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da mevcut olduğundan tekrar rapora alınmıştır.
Kira Süresi Biten Taşınmazların İhale Yapılmaksızın Süre Uzatımı Yoluyla Aynı Kişilere Kiraya Verilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da mevcut olduğundan tekrar rapora alınmıştır.
İş Avans ve Kredi Tutarlarının Sürekli Olarak İhtiyacın Çok Üzerinde Belirlenmesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus 2024 yılında da mevcut olduğundan tekrar rapora alınmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 55 | VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.287.285.632,67
10	**Hazır Değerler**	164.504.834,54
101	ALINAN CEKLER HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	72.647.486,02
103	VERILEN CEKLER VE GONDERME EMIRLERI HESABI (-)	-66.661,91
105	DOVIZ HESABI	0,00
108	DIGER HAZIR DEGERLER HESABI	6.847.417,05
109	BANKA KREDI KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	85.076.593,38
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	96.286.000,74
110	HISSE SENETLERI HESABI	96.286.000,74
112	KAMU KESIMI TAHVIL, SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	776.161.649,02
120	GELIRLERDEN ALACAKLAR HESABI	677.241.866,83
121	GELIRLERDEN TAKIPLI ALACAKLAR HESABI	98.510.058,60
122	GELIRLERDEN TECILLI VE TEHIRLI ALACAKLAR HESABI	71.228,86
126	VERILEN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	338.494,73
13	**Kurum Alacakları**	5.042.410,28
135	TEK HAZINE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	5.042.410,28
14	**Diğer Alacaklar**	20.611.989,50
140	KISILERDEN ALACAKLAR HESABI	20.611.989,50
15	Stoklar	165.737.989,34
150	ILK MADDE VE MALZEME HESABI	165.737.989,34
16	**Ön Ödemeler**	58.668.003,25
162	BUTCE DISI AVANS VE KREDILER HESABI	58.668.003,25
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	272.746,00
180	GELECEK AYLARA AIT GIDERLER HESABI	272.746,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	10,00
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	10,00
2	DURAN VARLIKLAR	598.592.689.188,85
22	**Faaliyet Alacakları**	333.973.309,66
220	GELIRLERDEN ALACAKLAR HESABI	332.585.637,60
222	GELIRLERDEN TECILLI VE TEHIRLI ALACAKLAR HESABI	124.074,90
226	VERILEN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	1.263.597,16
23	**Kurum Alacakları**	123.220.757,67
232	KURUMCA VERILEN BORCLARDAN ALACAKLAR HESABI	123.220.757,67
24	**Mali Duran Varlıklar**	25.721.817.102,23

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.586.508.742,15
31	**Kısa Vadeli Dış Mali Borçlar**	1.081.666.080,24
310	KISA VADELI DIS MALI BORCLAR HESABI	1.081.666.080,24
32	**Faaliyet Borçları**	1.154.622.509,83
320	BUTCE EMANETLERI HESABI	1.154.622.509,83
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.774.246.693,58
330	ALINAN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	125.110.572,19
333	EMANETLER HESABI	1.649.136.121,39
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	173.774.958,48
360	ODENECEK VERGI VE FONLAR HESABI	169.697.705,30
361	ODENECEK SOSYAL GUVENLIK KESINTILERI HESABI	3.652.448,83
362	FONLAR VEYA DIGER KAMU IDARELERI ADINA YAPILAN TAHSILAT HESABI	424.804,35
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	49.204.274,03
372	KIDEM TAZMINATI KARSILIGI HESABI	49.204.274,02
379	DIGER BORC VE GIDER KARSILIKLARI HESABI	0,01
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	352.976.843,91
380	GELECEK AYLARA AIT GELIRLER HESABI	5.715.127,37
381	GIDER TAHAKKUKLARI HESABI	347.261.716,54
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	17.382,08
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	17.382,08
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.177.173.541,84
41	**Uzun Vadeli Dış Mali Borçlar**	4.867.497.364,28
410	DIS MALI BORCLAR HESABI	4.867.497.364,28
43	**Diğer Borçlar**	298.058.823,39
430	ALINAN DEPOZITO VE TEMINATLAR HESABI	298.058.823,39
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	251.911.192,20
472	KIDEM TAZMINATI KARSILIGI HESABI	251.911.192,20
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	759.706.161,97
480	GELECEK YILLARA AIT GELIRLER HESABI	15.250.262,95
481	GIDER TAHAKKUKLARI HESABI	744.455.899,02
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	589.116.292.537,53
50	**Net Değer**	137.241.609.742,28
500	NET DEGER HESABI	137.241.609.742,28
51	**Değer Hareketleri**	1.093.753,49
519	DEGER HAREKETLERI SONUC HESABI	1.093.753,49
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	400.982.439.657,04

240	MALI KURULUSLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	25.550.551.442,00
241	MAL VE HIZMET URETEN KURULUSLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	136.515.315,87
242	DONER SERMAYELI KURULUSLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	34.750.344,36
25	**Maddi Duran Varlıklar**	572.340.822.396,87
250	ARAZI VE ARSALAR HESABI	563.686.262.782,47
251	YERALTI VE YERUSTU DUZENLERI HESABI	1.630.517.646,73
252	BINALAR HESABI	81.413.811.209,51
253	TESIS, MAKINE VE CIHAZLAR HESABI	48.928.502,67
254	TASITLAR HESABI	43.705.699,91
255	DEMIRBASLAR HESABI	194.912.041,89
257	BIRIKMIS AMORTISMANLAR VE DEGER DUSUKLUGU KARSILIGI HESABI (-)	-79.617.536.594,86
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	4.930.329.932,21
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	9.891.176,34
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	47.941.300,60
268	BIRIKMIS AMORTISMANLAR VE DEGER DUSUKLUGU KARSILIGI HESABI (-)	-47.941.300,60
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	72.855.622,42
280	GELECEK YILLARA AIT GIDERLER HESABI	0,00
281	GELIR TAHAKKUKLARI HESABI	72.855.622,42
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN CIKARILACAK STOKLAR VE MADDI DURAN VARLIKLAR HESABI	6.276.986,68
299	BIRIKMIS AMORTISMANLAR HESABI (-)	-6.276.986,68

AKTİF TOPLAMI 599.879.974.821,52

570	GECMIS YILLAR OLUMLU FAALIYET SONUCLARI HESABI	400.982.439.657,04
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-81.493.614.324,34
580	GECMIS YILLAR OLUMSUZ FAALIYET SONUCLARI HESABI (-)	-81.493.614.324,34
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	132.384.763.709,06
590	DONEM OLUMLU FAALIYET SONUCU HESABI	138.090.352.680,37
591	DONEM OLUMSUZ FAALIYET SONUCU HESABI (-)	-5.705.588.971,31

PASİF TOPLAMI 599.879.974.821,52

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMINAT MEKTUPLARI HESABI	2.671.483.196,06
911	ALINAN TEMINAT MEKTUPLARI EMANETLERI HESABI	2.671.483.196,06
912	KISILERE AIT MENKUL KIYMETLER HESABI	11.172,10
913	KISILERE AIT MENKUL KIYMET EMANETLERI HESABI	11.172,10
914	VERILEN TEMINAT MEKTUPLARI HESABI	40.015.978,35
915	VERILEN TEMINAT MEKTUPLARI KARSILIGI HESABI	40.015.978,35
920	GIDER TAAHHUTLERI HESABI	3.349.936.218,34
921	GIDER TAAHHUTLERI KARSILIGI HESABI	3.349.936.218,34
948	BASKA BIRIMLER ADINA IZLENEN ALACAKLAR HESABI	3.529.444,06

949	BASKA BIRIMLER ADINA IZLENEN ALACAK EMANETLERI HESABI	3.529.444,06
950	KULLANILACAK DIS KREDILER HESABI	2.003.275.646,64
951	KREDI ANLASMALARI HESABI	2.003.275.646,64
990	KIRAYA VERILEN, IRTIFAK HAKKI TESIS EDILEN MADDI DURAN VARLIKLARIN	78.473.551.814,77
991	VAKIF EMANETLERI HESABI	1.198.355.173,05
992	VAKIF EMANETLERI KARSILIGI HESABI	-1.198.355.173,05
993	MADDI DURAN VARLIKLARIN KIRA VE IRTIFAK HAKKI GELIRLERI HESABI	829.970.733,85
998	DIGER NAZIM HESAPLAR HESABI	325.069.373,83
999	DIGER NAZIM HESAPLAR KARSILIGI HESABI	79.628.591.922,45

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 55 **Adı : VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GIDERLER HESABI	16.583.725.233,69
630	01	Personel Giderleri	1.743.407.422,72
630	02	Sosyal Guvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	235.432.671,07
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.043.298.710,83
630	04	Faiz Giderleri	0,00
630	05	Cari Transferler	988.960.344,70
630	11	Deger ve Miktar Degisimleri Giderleri	1.165.339.734,53
630	13	Amortisman Giderleri	2.868.557.254,53
630	14	Ilk Madde ve Malzeme Giderleri	2.161.991.465,03
630	15	Karsılık Giderleri	27.025.536,71
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	382.054.896,87
630	25	Kamu Id Bedelsiz Olarak Devr Mali Olmayan Var KayGid	29.663,02
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	4.962.847.510,36
630	99	Diger Giderler	4.780.023,32

GİDERLER TOPLAMI (A) **16.583.725.233,69**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELIRLER HESABI	24.332.270.931,99
600	03	Tesebbus ve Mulkiyet Gelirleri	11.386.309.899,77
600	04	Alınan Bagıs ve Yardımlar ile Ozel Gelirler	796.254.860,30
600	05	Diger Gelirler	2.398.185.080,74
600	06	Sermaye Gelirleri	9.717.083.935,84
600	11	Deger ve Miktar Degisimleri Gelirleri	34.427.762,33
600	15	Konusu Kalmayan Karsılık Gelirleri	0,00
600	25	Kamu Id Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	9.393,01

GELİRLER TOPLAMI (B) **24.332.270.931,99**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		INDIRIM, IADE VE ISKONTOLAR HESABI	463.243.225,80
610	03	Tesebbus ve Mulkiyet Gelirleri	297.231.741,52
610	05	Diger Gelirler	165.508.706,68
610	06	Sermaye Gelirleri	502.777,60

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **463.243.225,80**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **23.869.027.706,19**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **125.099.461.236,56**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **132.384.763.709,06**

GİDERLER TOPLAMI(A) **16.583.725.233,69**
GELİRLER TOPLAMI(B) **24.332.270.931,99**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) **463.243.225,80**

NET GELİR (D=B-C) **23.869.027.706,19**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) : **132.384.763.709,06**

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Tablo 2: Proje Gerçekleşmeleri

Tablo 3: ERASMUS Proje Gerçekleşmeleri

Tablo 4: İKB ve ASEAN Proje Gerçekleşmeleri

Tablo 5: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ASEAN	:	Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DAFI	:	Albert Einstein Alman Akademik Mülteci Girişimi
ERASMUS	:	Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği İçin Avrupa Topluluğu Eylem Program
HESP	:	Yüksek Öğrenim Destek Programı
İKB	:	İslam Kalkınma Bankası
TL	:	Türk Lirası
TÖMER	:	Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi
USD	:	Amerikan Doları

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Başkanlık Faaliyetlerine Gönüllü Olarak Katkıda Bulunacak Öğrencilerin Tespitine ve Bu Öğrencilere Yapılacak Ödemelere İlişkin Usul ve Esasların Bulunmaması

2. Uluslararası Öğrenci Ödülleri ile Değerlendirme Heyeti/Jürisi Ücretlerine İlişkin Usul ve Esasların Bulunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 24.03.2010 tarihli ve 5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile kurulmuş olup, 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 104'üncü maddesi ile anılan Kanun'un adı "Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilerek yine aynı Kanun'un bazı hükümleri yürürlükten kaldırılmış ve Kanun'a bazı hükümler eklenmiştir.

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin ellibirinci bölümünde de; Başkanlığın kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esaslar yeniden düzenlenmiştir.

Kurumla ilgili mevzuat düzenlemeleri aşağıda sıralanmıştır:

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun

• Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü Maddesinin (z) Bendi Kapsamında Yapılacak Uluslararası Organizasyon ve Toplantıların Yürütülmesine Yönelik Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Usul ve Esaslar

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü Maddesinin (f) Bendi Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin Esaslar

• Yurtdışı Vatandaşlara Burs Verilmesine İlişkin Yönetmelik

• Türkiye Bursları Yönetmeliği

• Kültürel ve Sosyal İlişkiler Eşgüdüm Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Uluslararası Öğrenciler Mahalli Heyetlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Uzmanlığı Yönetmeliği

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Disiplin Amirleri Yönetmeliği

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Yayın Yönetmeliği

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Mali Destek Yönetmeliği

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Yurt İçi Koordinasyon Ofisleri Hakkında Yönetmelik

• Türkiye Bursları Bursluluk İşlemleri Yönergesi

• Üstün Başarı Burs Programı Uygulama Usul ve Esasları

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Staj Yönergesi

• Türkiye Bursları Akademik Destek Yönergesi

• Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Ön Mali Kontrol Yönergesi

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 732'nci maddesinde Başkanlığın faaliyetleri;

"*a) Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek,*

b) Soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmek,

c) Avrupa Birliği çerçevesinde yürütülen projeler ile Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenlerle, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ülkemize gelen öğrencilerin, ülkemizdeki eğitim süreçlerinin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması için her türlü esası belirleyerek, ilgili kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamak," şeklinde sayılmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlık kamu tüzel kişiliğini haiz, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı Cetvelin (B) bölümünde sayılan özel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı şekilde yürütmektedir.

Başkanlık merkez teşkilatı olarak kurulmuş olup; bir Başkan, üç Başkan Yardımcısı, Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığı, Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı, Kurumsal İlişkiler ve İletişim Daire Başkanlığı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, Personel Daire Başkanlığı, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği olmak üzere 9 hizmet birimi ile Başkanlık Müşavirleri, Basın Müşavirliği, Özel Kalem Müdürlüğü ve İç Denetçilerden oluşmaktadır.

Başkan, Başkanlığın en üst amiri olup Bakana karşı sorumludur.

Başkana yardımcı olmak üzere en çok üç başkan yardımcısı atanabilmekte ve başkan yardımcıları Başkana karşı sorumludur.

Başkanlıkta özel önem ve öncelik taşıyan konularda Başkana yardımcı olmak üzere en çok üç başkanlık müşaviri görevlendirilebilmektedir.

Başkanlık, görevleri ve süresi belirtilmek kaydıyla Başkanın teklifi ve Bakanın onayı ile özel ihtisas ve araştırma komisyonları kurabilmektedir.

Başkanlık, hizmetlerini takip ve koordine etmek için gerekli görülen yerlerde Başkanın teklifi ve Bakanın onayı ile koordinasyon ofisleri açabilmektedir. Başkanlığın Ankara, İstanbul ve Edirne'de olmak üzere üç adet koordinasyon ofisi bulunmaktadır.

Başkanlıkta, 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 26'ncı maddesine göre sözleşme ile yerli veya yabancı uzman, 14.07.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 41'inci maddesine göre de Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Uzmanı ve Uzman Yardımcısı istihdam edilebilmektedir. Ayrıca, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 25'inci maddesine göre geçici görevlendirme yapılabilmektedir.

Başkanlıkta 2024 yıl sonu itibarıyla toplam 476 kadro mevcut olup, 185 memur, 53 sözleşmeli personel, 3 sözleşmeli bilişim personeli ve 123 sürekli işçi olmak üzere toplam 364 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Başkanlık, 5018 sayılı Kanun'a ekli (II) sayılı Cetvelin (B) bölümünde yer alan özel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini merkezi yönetim bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 750'nci maddesine göre; Başkanlığın gelirleri; genel bütçeden yapılacak yardımlar, her türlü bağış, yardım ve vasiyetler, Başkanlık gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Başkanlığın giderleri ise; personel giderleri, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri, mal ve hizmet alım giderleri, cari transferler ve sermaye giderleri olmak üzere beş kalemden oluşmaktadır.

25.12.2023 tarihli ve 7489 sayılı "2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu" ile Başkanlığa 2024 yılı için 1.994.658.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bütçe geliri (1.994.458.000,00 TL) ve net finansman (200.000,00 TL) toplamı olarak da aynı tutar öngörülmüştür.

Başkanlığın 2024 yılı bütçe başlangıç ve nihai ödeneği, ekonomik sınıflandırmanın birinci düzeyi bazında tahmini ve gerçekleşen bütçe giderleri ile gelirleri, proje gerçekleşme verileri aşağıdaki Tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Giderinin Türü	Bütçe ile Verilen Başlangıç Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşen Bütçe Gideri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Bütçe Giderine Oranı (%)
Personel Giderleri	257.646.000,00	285.922.000,00	284.661.077,98	99,56	14,27
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	37.328.000,00	41.184.000,00	40.981.135,81	99,51	2,06
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	63.995.000,00	68.568.000,00	61.257.948,56	89,34	3,07
Cari Transferler	1.613.189.000,00	1.668.586.587,00	1.578.245.231,45	94,59	79,14
Sermaye Giderleri	22.500.000,00	29.210.000,00	29.207.220,50	99,99	1,46
Toplam	**1.994.658.000,00**	**2.093.470.587,00**	**1.994.352.614,30**	**95,27**	**100**

Bütçe giderlerinin %79,14'lük oranla en büyük kalemi olan "Cari Transferler", dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarına proje yardım talepleri doğrultusunda yapılan karşılıksız ödemeler ile ülkemize eğitim amacıyla gelen uluslararası öğrencilere ait aylık burs ödemeleri, uçak bileti, Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) ücreti, barınma desteği, sağlık sigortası vb. harcamaları kapsamaktadır.

Ayrıca, Başkanlık tarafından dış kaynaklı fonlar kullanılarak uluslararası öğrencilerin yükseköğrenime erişimini sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), bir sivil toplum kuruluşu olan SPARK, İslam Kalkınma Bankası (İKB), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (Association of Southeast Asian Nations / ASEAN) ve NAMA Vakfı ile ortaklaşa projeler yürütülmektedir. Başkanlık, bu projeler kapsamında öğrencilerin seçilmesi, eğitim görecekleri kurumlara yerleştirilmesi, aylık burslarının ve barınma desteklerinin ödenmesi ile öğrencilerin Sosyal Güvenlik Kurumu genel sağlık sigortası ve cari hizmet maliyetlerinin karşılanmasından sorumludur.

BMMYK ile yürütülen Yüksek Öğrenim Destek Programı (Higher Education Support Programme / HESP) Projesi için 2024 yılı itibarıyla Başkanlığa 28.887.934,27 TL aktarılmış olup, anılan Proje kapsamında 2024 yılı içinde 27.410.005,85 TL harcama yapılmıştır. HESP Projesinin yürütülmesine 2025 yılında da devam edilecektir.

BMMYK ile yürütülen Albert Einstein Alman Akademik Mülteci Girişimi (Albert Einstein German Academic Refugee Initiative / DAFI) Projesi için 2024 yılı itibarıyla Başkanlığa 25.085.780,50 TL aktarılmış olup, anılan Proje kapsamında 2024 yılı içinde 18.979.249,95 TL harcama yapılmıştır. DAFI Projesinin yürütülmesine 2025 yılında da devam edilecektir.

İKB ile ortak yürütülen burslandırma programı çerçevesinde aylık burs, katkı payı, genel sağlık sigortası ve destek personeli ödemelerini karşılamak için 2024 yılı itibarıyla Başkanlığa 68.630.005,10 TL aktarılmış olup, anılan Proje kapsamında 2024 yılı içinde 67.657.210,00 TL harcama yapılmıştır. Projenin yürütülmesine 2025 yılında da devam edilecektir.

NAMA Vakfı ile ortak yürütülen burslandırma programı çerçevesinde aylık burs, katkı payı, genel sağlık sigortası ve destek personeli ödemelerini karşılamak için 2024 yılı itibarıyla Başkanlığa 3.971.896,41 TL aktarılmış olup, anılan Proje kapsamında 2024 yılı içinde

2.387.437,50 TL harcama yapılmıştır. Projenin yürütülmesine 2025 yılında da devam edilecektir.

Başkanlık tarafından merkezi Endonezya'da bulunan ASEAN ile ülkemizin Güneydoğu Asya açılım politikasının siyasi ve ekonomik hedeflerine ulaşabilmesine ve bölgedeki görünürlüğünün artırılmasına burslandırma marifetiyle katkı sağlamak amacıyla ortak burs programı oluşturulmuştur. Proje kapsamında USD hesaplarına gelen tahsilatlar harcama öncesinde TL'ye çevrilmekte olup, 2024 yılı içinde ASEAN USD hesabına gelen tahsilatlardan herhangi bir TL'ye çevirme işlemi yapılmadığı için TL tahsilat oluşmamıştır. 2025 yılı Ocak ayı içinde TL'ye çevirme işlemi yapılarak Proje bütçesi artıya geçirilmiş olup, Projenin yürütülmesine 2025 yılında da devam edilecektir.

İşbirliği yapılan bir diğer kuruluş olan SPARK Projesi kapsamında 2024 yılına 435.153,83 TL devretmiş olup, yıl içinde bu Proje kapsamında herhangi bir tahsilat veya harcama olmamıştır.

Tablo 2: Proje Gerçekleşmeleri

Proje Hesap Adı	**2024 Açılış Bakiyesi (TL)**	**2024 Tahsilat (TL)**	**2024 Harcama (TL)**	**2025 Devir (TL)**
BMMYK-HESP	731.179,33	28.887.934,27	27.410.005,85	2.209.107,75
BMMYK-DAFI	686.982,84	25.085.780,50	18.979.249,95	6.793.513,39
SPARK	435.153,83	0,00	0,00	435.153,83
İKB	3.688.391,11	68.630.005,10	67.657.210,00	4.661.186,21
NAMA	91.444,93	3.971.896,41	2.387.437,50	1.675.903,84
ASEAN	0,00	0,00	1.119.000,00	-1.119.000,00
TOPLAM	**5.633.152,04**	**126.575.616,28**	**117.552.903,30**	**14.655.865,02**

"Genç Girişimcilik ve Güçlendirme Projesi (Youth Entrepreneurship and Empowerment Project)" isimli ve 2021-1-TR01- KA220-000029263 numaralı Türkiye Ulusal Ajansı tarafından desteklenen bir Avrupa Birliği ERASMUS+ Projesi yürütülmektedir. Anılan Proje kapsamında 2024 yılı içinde 954,43 Euro tahsilat gerçekleştirilmiş olup, 52.594,00 Euro harcama yapılmıştır. Proje için bütçenin geri kalan kısmı Proje kapsamındaki faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için kullanılacak olup, 2025 yılına 544,03 Euro devretmiştir.

Ayrıca, "Eşit Haklar Eşit Fırsatlar (Equal Rights Equal Opportunities)" isimli ve 2022-2-TR01-KA152-YOU- 000090486 numaralı Türkiye Ulusal Ajansı tarafından desteklenen bir Avrupa Birliği ERASMUS+ Projesi de yürütülmektedir. Anılan Proje kapsamında 2024 yılı içinde 5.020,80 Euro tahsilat gerçekleştirilmiş, ancak herhangi bir harcama yapılmamıştır. Proje için bütçenin geri kalan kısmı Proje kapsamındaki faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için kullanılacak olup, 2025 yılına 7.802,10 Euro devretmiştir.

Tablo 3: ERASMUS Proje Gerçekleşmeleri

Proje Adı	2024 Açılış Bakiyesi (Euro)	2024 Tahsilat (Euro)	2024 Harcama (Euro)	2025 Devir (Euro)	2025 Devir (TL)
Genç Girişimcilik ve Güçlendirme Projesi (Youth Entrepreneurship and Empowerment Project)	52.183,60	954,43	52.594,00	544,03	20.021,61
Eşit Haklar Eşit Fırsatlar (Equal Rights Equal Opportunities)	2.781,30	5.020,80	0,00	7.802,10	287.136,00
TOPLAM	**54.964,90**	**5.975,23**	**52.594,00**	**8.346,13**	**307.157,61**

Başkanlık tarafından kullanılan dış kaynaklı fonlardan olan İKB ve ASEAN projeleri için Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşüyle dolar hesabı açılmıştır. İlgili kurumlardan gelen tahsilatlar, ABD doları olarak USD hesaplarına gelmekte ve ihtiyaç anında TL'ye çevrilerek harcanmaktadır.

Tablo 4: İKB ve ASEAN Proje Gerçekleşmeleri

Proje Adı	2024 Açılış Bakiyesi (USD)	2024 Tahsilat (USD)	2024 Harcama (USD)	2025 Devir (USD)	2025 Devir (TL)
İKB Projesi	288.257,00	2.332.665,00	2.189.250,00	431.672,00	15.256.928,83
ASEAN Projesi	211.081,12	0,00	0,00	211.081,12	7.460.408,88
TOPLAM	**499.338,12**	**2.332.665,00**	**2.189.250,00**	**642.753,12**	**22.717.337,71**

Tablo 5: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Brüt Bütçe Geliri (TL)	Red ve İadeler (-) (TL)	Gerçekleşen Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Net Bütçe Gelirine Oranı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.000,00	150.742,41	0,00	150.742,41	1.674,92	0,01
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.991.644.000,00	1.860.615.193,33	0,00	1.860.615.193,33	93,42	99,27
Diğer Gelirler	2.805.000,00	13.509.193,84	0,00	13.509.193,84	481,61	0,72
Toplam	**1.994.458.000,00**	**1.874.275.129,58**	**0,00**	**1.874.275.129,58**	**93,97**	**100**

Ekonomik sınıflandırmaya göre "Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri" olarak görülen tutar, Başkanlık tarafından tahsil edilen kira gelirlerinden oluşmakta ve söz konusu gelirin bütçe ile tahmin edilen tutara göre yüksek bir oranda gerçekleşmesi baz istasyonu kirasındaki artıştan kaynaklanmıştır. "Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler" kaleminde Başkanlığın özel bütçeli bir idare olması nedeniyle Hazineden yapılan kaynak aktarımı ile kurumlardan ve kişilerden alınan bağış ve yardımlar bulunmakta, ancak bağış ve yardım olarak tahsil edilen tutar 18.046.193,33 TL olup, söz konusu kalem içindeki payı düşük kalmıştır. "Diğer Gelirler" kalemi ise faiz gelirleri ile diğer çeşitli gelirlerden oluşmakta olup, en büyük pay mükerrer ödendiği tespit edilen öğrenci harç ödemelerinin iadesi, proje ödemelerinden artan paraların iadesi ve çeşitli sebeplerle yapılan öğrenci burs iadeleri gibi kalemleri ihtiva eden net 13.489.849,10 TL ile diğer çeşitli gelirlere aittir. Söz konusu gelirin de bütçe ile tahmin edilen tutara göre yüksek bir oranda gerçekleşmesi söz konusu iadelerin öngörülmesindeki güçlükten kaynaklanmaktadır.

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 2.102.256.266,26 TL, net faaliyet geliri 2.189.030.037,05 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 3.416.335,96 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 90.190.106,75 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlığa ait mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında; Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği esas alınmaktadır.

Muhasebe işlemleri, Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmektedir.

Başkanlık, 23.10.2019 tarihi itibarıyla Tek Hazine Kurumlar Hesabı uygulamasına geçmiş bulunmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş Veriler Defteri,

- Geçici ve Kesin Mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet Sonuçları Tablosu,

- Öz Kaynak Değişim Tablosu,

- Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosu,

- İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli ile İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Başkanlığın İç Kontrol Sistemine yönelik 34 ayrı prosedür üzerinden ulaşılan sonuçlar ile bunlar çerçevesinde yapılan genel değerlendirme aşağıda yer almaktadır.

Kontrol Ortamı Standartları

Başkanlık personelinin görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiş, ancak bunları kapsayan görev dağılım çizelgeleri oluşturulmamıştır. Yetki devirleri ve sınırları yazılı olarak belirlenerek ilgililere bildirilmiştir. Başkanlık personeline etik değerlere ilişkin bilgi verilmekte, Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi personele imzalatılmakta, etik kurallar bilgisi ile bilincinin Kurumsal kültüre kazandırılması için çalışmalar yapılarak hizmet içi eğitim programlarında etik mevzuata yer verilmesi planlanmaktadır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiş olup, personele ait bireysel performansların objektif kriterler ile şeffaflık ilkesi doğrultusunda değerlendirilmesine özen gösterilmektedir. Başkanlıktaki hassas görevlere ilişkin prosedürler henüz belirlenmemiş olup, bu konuda yürütülen çalışmalar devam etmektedir. Mevcut insan kaynakları kapasitesi etkin bir şekilde değerlendirilmekte ve görev alanlarının farklılığı göz önünde bulundurularak ihtiyaç analizine dayalı hizmet içi eğitim planlaması yapılmaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

2024-2028 dönemine ait Stratejik Plan içerik olarak mevzuata uygun şekilde ve katılımcı yöntemlerle hazırlanmıştır. 2024 yılı İdare Performans Programı da içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmıştır. Başkanlık bütçesi, performans hedefleri ve faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir. Kurumsal riskler ve iç kontrol riskleri belirlenmemiştir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Başkanlıktaki iş akış süreçleri ayrıntılı olarak belirlenmiş olmakla birlikte bu süreçlerin personele duyurulmasında eksiklikler olup, görev alanındaki ana süreçlere ilişkin otomasyon çalışmaları da henüz tamamlanmamıştır. Başkanlıkça yapılan görevlendirmelerde görevler ayrılığı ilkesi esas alınmakta, bu bağlamda da her faaliyete ve her mali karar ile işleme ait onaylama, uygulama, kaydetme ve kontrol görevi farklı kişilerce yürütülmektedir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş olup, Başkanlığın Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

Yönetimin ihtiyaç duyduğu gerekli bilgileri ve raporları üretecek, analiz yapma imkanı sunacak bir yönetim bilgi sistemi bulunmamaktadır. 2024-2028 dönemine ait Stratejik Plana "Başkanlık Yönetim Bilgi Sisteminin Oluşturulması" performans göstergesi olarak eklenmiştir. 2024 yılı İdare Faaliyet Raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmış ve Başkanlığın resmi web sitesinde yayımlanmıştır. Faaliyet sonuçları ile değerlendirmeleri Faaliyet Raporunda yer almaktadır. Başkanlığın Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı, Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun şekilde hazırlanmıştır. Başkanlığın veri kayıt ve dosyalama sistemi bulunmaktadır. Mevcut bilgi yönetim sistemleri bilgi güvenliğini ve yedekleme gereklilikleri sağlayacak şekilde dizayn edilmiştir.

İzleme Standartları

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu üst yöneticinin onayı ile görevlendirilmiş olup, İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemine ilişkin olarak yılda bir kez gerçekleştirilen değerlendirmelerin sonuçları anılan Kurula raporlanmış ve bu raporlar değerlendirildikten sonra üst yöneticinin onayına sunulmuştur. Üst yöneticinin onayladığı değerlendirme raporlarında yer alan iç kontrol bileşenlerine ilişkin yetersizliklerin giderilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Başkanlıkta iç denetim birimi kurulmuş olup, üç adet iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan ikisi doludur. İstihdam edilen İç Denetçiler tarafından Başkanlık faaliyetlerine ilişkin olarak çalışmalar yürütülmekte ve sonuçları hazırlanan raporlarla üst yönetime sunulmaktadır. Üst yönetici ve harcama birimleri tarafından iç kontrol güvence beyanı imzalanmıştır.

Sonuç olarak, yukarıda yer verilen tespitler birlikte değerlendirildiğinde; iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetimine ilişkin gerekliliklerden büyük bir kısmının tamamlandığı

ve eksikliklere ilişkin çalışmaların da devam ettiği, dolayısıyla üst yönetim ve kurum personeli tarafından iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetiminin büyük oranda sahiplenildiği, iç kontrol sisteminden Kurumun mali iş ve işlemlerine yönelik makul bir güvence elde edilebileceği, Başkanlıkça yürütülecek güncelleme ve tamamlama çalışmalarının ise takip edilerek bahse konu eksikliklerin ivedilikle giderilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Başkanlık Faaliyetlerine Gönüllü Olarak Katkıda Bulunacak Öğrencilerin Tespitine ve Bu Öğrencilere Yapılacak Ödemelere İlişkin Usul ve Esasların Bulunmaması

Yurtdışından öğrenim görmek amacıyla ülkemize gelen ve Başkanlık faaliyetlerine gönüllü olarak katkıda bulunmaları durumunda kendilerine ödül bursu adı altında ödeme yapılan uluslararası öğrencilerin belirlenmesine ve söz konusu ödemelere ilişkin usul ve esasların mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 741'inci maddesinde;

"*Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:*

...

f) Türkiye'ye çeşitli alanlarda eğitim, öğretim, seminer, kurs ve benzeri faaliyetler için gelecek yabancı uyruklu öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda destek vermek.

g) Yurtdışından öğrenim görmek amacıyla ülkemize gelen öğrencilere burs, barınma, iaşe, sigorta, tedavi ve diğer giderlere ilişkin destek sağlamak.

ğ) Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek."

5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un halen yürürlükte bulunan 28'inci maddesinin beşinci fıkrasında da; "*Yurtdışından öğrenim görmek amacıyla ülkemize gelen öğrencilere, Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenen esaslar doğrultusunda verilecek burs, barınma, iaşe, tedavi, sigorta, harç, eğitim yardımı, giyim yardımı ve diğer giderler için Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenecek kurum veya kuruluşların bütçelerine Maliye Bakanlığı tarafından ödenek konulur*."

denilmiştir.

Ayrıca, 5978 sayılı Kanun ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde uluslararası öğrenciler için öngörülen desteklere ilişkin usul ve esaslar gerek yönetmelik gerekse yönergeler (Türkiye Bursları Yönetmeliği, Türkiye Bursları Bursluluk İşlemleri Yönergesi, Türkiye Bursları Akademik Destek Yönergesi) ile belirlenmiştir. Başkanlık faaliyetlerine gönüllü olarak katkıda bulunmaları durumunda kendilerine ödül bursu adı altında ödeme yapılacak uluslararası öğrencilerin belirlenmesine ve söz konusu ödemelere ilişkin usul ve esasları içeren herhangi bir yönetmeliğin ise bulunmadığı görülmüştür.

5978 sayılı Kanun'un 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılan 16, 19 ve 20'nci maddelerine dayanılarak hazırlanıp, 04.05.2011 tarihli ve 27924 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin;

6'ncı maddesinin 1/g bendinde;; "*Ulusal ve uluslararası şartlara göre, burs verilecek uluslararası öğrenci sayısına, burs miktarına, barınma, iaşe ve diğer ödemelere ve Türkiye'deki genel uygulamalar dikkate alınarak tedavi giderlerine ilişkin esaslar ile bu*

giderleri karşılayacak olan kurum veya kuruluşları belirlemek." anılan Kurulun görev ve yetkileri arasında sayılmış,

10'uncu maddesinin ikinci fıkrasında da; "*İlgili birimler kurul tarafından alınan kararları uygulamakla yükümlüdürler."* hükmüne yer verilmiştir.

Ancak, 5978 sayılı Kanun'un Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulunun oluşumunu, çalışma esaslarını ve görevlerini düzenleyen 19'uncu maddesi ile Kurullar hakkında Başkanlığa yönetmelik hazırlama yetkisi veren 20'nci maddesi, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 104'üncü maddesi ile yürürlükten kaldırılmış olduğundan söz konusu Kararname maddesinin yürürlük tarihinden sonra anılan Kurul teşekkül ettirilmemiş ve konu hakkında yeni bir yönetmelik de hazırlanmamıştır. Bununla birlikte, bireysel ve düzenleyici olarak ikiye ayrılan idari işlemler, yerleşik içtihatlarda da belirtildiği üzere, tesis edildikleri tarih itibarıyla hukuka uygunluk karinesinden faydalanmakta, mahkeme kararıyla iptal edilmedikleri ve idarece geri alınmadıkları sürece hukuki açıdan varlıklarını ve etkilerini sürdürmektedirler. Dolayısıyla, yukarıda bahsedilen Yönetmelik iptal edilmediği müddetçe geçerliliğini korumaktadır. Ayrıca, her ne kadar 5978 sayılı Kanun'un 1 ila 26'ncı maddelerinin 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılması, Anayasa Mahkemesinin 07.12.2023 tarihli ve E:2021/125, K:2023/213 sayılı Kararı ile iptal edilerek bu iptal hükmü de söz konusu Karar'ın Resmi Gazete'de yayımlandığı 05.06.2024 tarihinde yürürlüğe girmişse de yerleşik içtihatlara (Danıştay İkinci Dairesinin 09.04.2014 tarihli ve E:2013/4583, K:2014/3270 sayılı Kararı, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 10.12.1997 tarihli ve E:1997/19-665, K:1997/1018 sayılı Kararı) göre iptal edilen bir hükmün yürürlükten kaldırdığı hüküm, iptal kararı ile birlikte kendiliğinden yürürlüğe girmemektedir. Zira, Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kapsamında vermiş olduğu 11.11.1963 tarihli ve E:1963/106, K:1963/270 sayılı Kararında; "*Her ne kadar 45 sayılı kanunun 79 uncu maddesi Anayasa Mahkemesinin 30/7/1963 günlü ve 11467 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan E.1963/50, K.1963/111 sayılı ve 15/5/1963 günlü kararıyle iptal edilmişse de bu durumun dava ve inceleme konusu hükmün kendiliğinden ve yeniden yürürlüğe girmesine imkan ve cevaz vermiyeceği meydandadır.*" denilmek suretiyle bu husus aynı şekilde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla, Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulunun oluşumunu, çalışma esaslarını ve görevlerini düzenleyen Kanun maddesi ile çalışma usul ve esasları hakkında yeni bir yönetmelik hazırlanması için dayanak tutulacak Kanun maddesi yeni bir mevzuat düzenlemesi olmadığı sürece mevcut değildir.

Diğer taraftan, Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulunun gerek 5978 sayılı Kanun gerekse yukarıda bahsedilen Yönetmelik hükmü ile verilen yetki uyarınca aldığı 14.01.2016 tarihli Kararın 9'uncu maddesi ile; "*Başkanlığın öncelikle uluslararası öğrencilere yönelik olmak üzere düzenlediği faaliyetlerine gönüllü olarak katkı sağlayacak uluslararası öğrencilerin, aylık ödeme tutarı, Türkiye Bursları lisans düzeyi uluslararası öğrencilerine verilen burs miktarını aşmamak üzere ödüllendirilmelerine*" karar verilmiş ve böylelikle ödül ödemelerinin azami tutarına ilişkin bir belirleme yapılmıştır. Ancak, ödüllendirmeden yararlanacak gönüllü öğrencilerin nasıl tespit edileceği, belli bir faaliyet için gönüllü olacak öğrencilerin nereye ne kadar sürede başvuruda bulunacağı, bunun için bir duyuru yapılıp yapılmayacağı, öğrencilerde aranacak kriterlerin ne olacağı, ödül verilecek öğrenciler için katkıda bulunulacak faaliyet ve/veya uyruk, eğitim görülen bölüm, yabancı dil gibi özellikler bazında sayı sınırı olup olmayacağı, öğrencilerin faaliyet bazında yürüteceği çalışmaların kapsamı ile süresinin (örneğin günlük/aylık asgari çalışma saatinin) ne olacağı, Kurul tarafından belirlenen azami tutarı geçmeyecek ödeme tutarının hangi kriterlere (faaliyetin çeşidine, yürütülen çalışmanın saatine vb.) göre tespit edileceği gibi hususlara ilişkin bir belirleme olmadığı anlaşılmıştır.

Nitekim, 2024 yılı içerisinde gönüllü öğrencilere ödül bursu adı altında yapılan ödemeler incelendiğinde;

- Başkanlığın Ankara, İstanbul ve Edirne Ofislerinde gerçekleşen Uluslararası Öğrenci Akademileri, bursluluk işlemleri ve eğitim faaliyetlerine yönelik süreçlerin daha başarılı bir şekilde yürütülmesi, başta Türkiye Burslusu olmak üzere Ankara, İstanbul ve Edirne'de öğrenim gören uluslararası öğrencilere daha kolay ulaşılabilmesi ve farklı dillerde (Arapça, Fransızca, Rusça, Kazakça, Türkmence, Portekizce, Arnavutça gibi) ofis bünyelerinde danışmanlık hizmeti verilmesi,

- 2024 yılı İslam Kalkınma Bankası Ortak Burs Programı mülakat sürecinde tercüme hizmeti verilmesi,

- 2024 Türkiye Bursları başvuru dönemi tanıtım çalışmaları kapsamında Arapça, Fransızca, İngilizce (2 kez), İspanyolca, Rusça ve Svahilice olmak üzere 6 farklı dilde düzenlenen 7 adet canlı yayın programına katılarak aday öğrencilere yapılacak detaylı bilgilendirmelere katkı sağlamaları,

amacıyla gönüllü uluslararası öğrencilerden destek alındığı ve söz konusu desteklerde bulunan öğrencilere yapılacak ödemeler için de Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulunun yukarıda bahsedilen 14.01.2016 tarihli Kararındaki 9'uncu maddenin dayanak gösterildiği,

Ancak, bahse konu faaliyetlere katkı sağlayacak gönüllü öğrencilerin belirlenmesi için herhangi bir duyuru yapılmadığı, gönüllü olmak isteyen öğrencilerin başvuruda bulunmaları ve seçilmeleri gibi bir uygulama olmadığı, Ankara ve İstanbul Ofislerinde yürütülen çalışmalara katkı sağlamaları nedeniyle kendilerine aylık bazda ödeme yapılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun değişmediği, Ofis çalışmaları için destek alınan öğrencilerin sayı ve nitelik olarak tayininde hangi kriterlerin (uyruk, yabancı dil, eğitim görülen bölüm gibi özelliklerin) esas alındığı ve öğrenci sayısında azami bir sınır uygulanıp uygulanmadığının belli olmadığı, yapılan ödemelere ilişkin bordrolara bakıldığında ödemeye esas kriterin (örneğin katkıda bulunulan sürenin (gün ve/veya saatin) veya faaliyet sayısının) belirtilmediği,

görülmüştür.

Oysaki, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3/l bendinde de belirtildiği üzere; kamu mali yönetimi, kamu kaynaklarının gerek tanımlanmış standartlara uygun olarak gerekse etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlayacak yasal ve yönetsel sistem ile süreçleri ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, her kamu kaynağının önceden belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde kullanılmasının sağlanması kamu mali yönetiminin temel ilkeleri arasındadır. Ayrıca, aynı Kanun'un 33'üncü maddesinin birinci fıkrasında da; bütçelerden bir giderin yapılabilmesi için iş, mal veya hizmetin belirlenmiş usul ve esaslara uygun olarak alındığının veya gerçekleştirildiğinin, görevlendirilmiş kişi veya komisyonlarca onaylanması ve gerçekleştirme belgelerinin düzenlenmiş olması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Başkanlık tarafından yukarıda yer verilen tespit üzerine gönüllü öğrencilerin çalıştırılmasını düzenleyen usul ve esaslara ilişkin taslağın hazırlandığı ve Hukuk Müşavirliğinin görüşleri çerçevesinde Başkanlık Makamı onayına sunulacağı belirtilmiştir.

Sonuç itibarıyla, Başkanlık faaliyetlerine gönüllü olarak katkıda bulunacak ve söz konusu katkıları nedeniyle kendilerine ödül bursu ödenecek uluslararası öğrencilerin nasıl tayin edileceği, öğrenci sayısında sınır olup olmayacağı, faaliyet bazında yürütülecek çalışmaların kapsamı ile süresinin ne olacağı, yapılacak ödemelerin hangi kriterlere göre tespit edileceği gibi

hususları ayrıntılı bir şekilde düzenleyecek usul ve esasların ivedilikle yürürlüğe konulması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Uluslararası Öğrenci Ödülleri ile Değerlendirme Heyeti/Jürisi Ücretlerine İlişkin Usul ve Esasların Bulunmaması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (z) bendi uyarınca gerçekleştirilen bazı uluslararası organizasyonların yürütülmesine yönelik hizmet alımları kapsamında ve yükleniciler aracılığıyla uluslararası öğrencilere para ödülü ile bu öğrencilerin eserlerini değerlendiren heyete/jüriye ücret verildiği, ancak söz konusu para ödülü ile heyet/jüri ücretine ilişkin uygulamayı düzenleyecek usul ve esasların bulunmadığı tespit edilmiştir.

14.07.2020 tarihli ve 2766 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile yürürlüğe giren "Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü Maddesinin (z) Bendi Kapsamında Yapılacak Uluslararası Organizasyon ve Toplantıların Yürütülmesine Yönelik Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Usul ve Esaslar"ın 2'nci maddesinin 1/c bendi ile; ülkemizde eğitim gören Türkiye burslusu uluslararası öğrencilerin öğrenimleri süresince ve sonrasında ülkemizle ülkeleri arasında iyi ilişkiler geliştirilmesi amacı doğrultusunda düzenlenecek uluslararası organizasyon ve toplantıların yürütülmesi için yapılacak mal ve hizmet alımları bu Usul ve Esasların kapsamında sayılmıştır.

5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 28'inci maddesinin beşinci fıkrasında; "*Yurtdışından öğrenim görmek amacıyla ülkemize gelen öğrencilere, Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenen esaslar doğrultusunda verilecek burs, barınma, iaşe, tedavi, sigorta, harç, eğitim yardımı, giyim yardımı ve diğer giderler için Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenecek kurum veya kuruluşların bütçelerine Maliye Bakanlığı tarafından ödenek konulur*."

4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 741'inci maddesinde de;

"*Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:*

...

f) Türkiye'ye çeşitli alanlarda eğitim, öğretim, seminer, kurs ve benzeri faaliyetler için gelecek yabancı uyruklu öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda destek vermek.

g) Yurtdışından öğrenim görmek amacıyla ülkemize gelen öğrencilere burs, barınma, iaşe, sigorta, tedavi ve diğer giderlere ilişkin destek sağlamak.

ğ) Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek."

denilmiştir.

Ayrıca, 5978 sayılı Kanun ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde uluslararası öğrenciler için öngörülen desteklere ilişkin usul ve esaslar gerek yönetmelik gerekse yönergeler ile belirlenmiştir. (Türkiye Bursları Yönetmeliği, Türkiye Bursları Bursluluk İşlemleri Yönergesi, Türkiye Bursları Akademik Destek Yönergesi) Ancak, uluslararası öğrencilere Başkanlık tarafından destek amaçlı para ödülü verilmesine ilişkin olarak yürürlükte bulunan usul ve esaslar mevcut olmadığı gibi Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından da herhangi bir karar alınmamıştır.

Yapılan incelemelerde; 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (z) bendi uyarınca gerçekleştirilen "Uluslararası Öğrenci Akademisi Kapanışı ve 2023 Yılı Uluslararası Öğrenci Ödülleri Organizasyon Hizmeti Alımı" işi ile "8. Uluslararası Öğrenci Bilimler Kongresi Hizmet Alımı" işi kapsamında ve bu işlerin yüklenicileri aracılığıyla bazı uluslararası öğrencilere para ödülü ile bu öğrencilerin eserlerini değerlendiren heyete/jüriye ücret ödendiği görülmüştür. Söz konusu para ödülü ile heyet/jüri ücreti yükleniciler tarafından sunulan herhangi bir mal veya hizmet karşılığında yapılmamakta, yükleniciler sadece bu ödemeleri öğrenciler ile heyete/jüriye aktarmaktadır.

Oysaki, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (l) bendinde de belirtildiği üzere; kamu mali yönetimi, kamu kaynaklarının gerek tanımlanmış standartlara uygun olarak gerekse etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlayacak yasal ve yönetsel sistem ile süreçleri ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, her kamu kaynağının önceden belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde kullanılmasının sağlanması kamu mali yönetiminin temel ilkeleri arasındadır.

Başkanlık tarafından yukarıda yer verilen tespit üzerine gerekli mevzuat değişikliğini ihtiva eden taslağın hazırlandığı ve sürecin Hukuk Müşavirliğince takip edildiği belirtilmiştir.

Sonuç itibarıyla, para ödülü ile heyet/jüri ücretinin hizmet alımı kapsamında yüklenici vasıtasıyla ödenmesi uygulamasına son verilerek, para ödülünün kimlere, hangi şartlarda, tutarda ve usulde verileceği, ortaya koyulan bir çalışmanın, eserin veya fikrin ödüllendirilmesi

gerekliliğine karar verecek heyetin/jürinin kimlerden teşekkül edeceği, bu heyete/jüriye söz konusu hizmet kapsamında bir ücret ödenecekse bu ücretin nasıl tespit edileceği gibi hususları ayrıntılı bir şekilde belirleyecek mevzuat düzenlemesinin ivedilikle yürürlüğe konulması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 71

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	292.471.604,49
10	**Hazır Değerler**	24.991.172,03
104	PROJE ÖZEL HESABI	23.024.495,32
105	DÖVİZ HESABI	1.966.676,71
12	**Faaliyet Alacakları**	185.543.677,61
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	185.526.000,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	17.677,61
13	**Kurum Alacakları**	53.529.243,98
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	53.529.243,98
14	**Diğer Alacaklar**	866.134,86
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	866.134,86
15	Stoklar	18.120.027,16
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	18.120.027,16
16	**Ön Ödemeler**	9.070.818,73
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	9.070.818,73
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	350.530,12
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	350.530,12
2	DURAN VARLIKLAR	11.908.257,38
22	**Faaliyet Alacakları**	49.254,77
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	49.254,77
25	**Maddi Duran Varlıklar**	11.859.002,61
252	BİNALAR HESABI	232.796,88
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.540.088,32
254	TAŞITLAR HESABI	7.501.876,20
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	34.260.633,55
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-32.676.392,34
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	33.803.909,06
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	16.881.883,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-50.685.792,06
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	74.163,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-74.163,00

AKTİF TOPLAMI 304.379.861,87

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	229.002.827,56
32	**Faaliyet Borçları**	5.509.118,37
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.509.118,37
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	152.186.032,29
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	186.166,59
333	EMANETLER HESABI	151.999.865,70
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	8.890.051,85
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.227.295,35
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.504.493,05
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	158.263,45
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	62.292.955,39
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	62.292.955,39
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	124.669,66
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	124.669,66
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	31.564.326,56
43	**Diğer Borçlar**	1.412,34
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.412,34
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	31.562.914,22
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	31.562.914,22
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	43.812.707,75
50	**Net Değer**	-85.628.646,51
500	NET DEĞER HESABI	-85.628.646,51
51	**Değer Hareketleri**	-1.035,98
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-1.035,98
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.588.225.057,36
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.588.225.057,36
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.548.972.773,87
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-2.548.972.773,87
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	90.190.106,75
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	90.190.106,75

PASİF TOPLAMI 304.379.861,87

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.114.765,74
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.114.765,74
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	6.813.662,91
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	6.813.662,91
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 71 **Adı : YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.102.256.266,26
630	01	Personel Giderleri	283.090.457,69
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	41.186.424,77
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	55.705.808,41
630	05	Cari Transferler	1.685.214.626,08
630	11	Değer ve Miktar Değişim Giderleri	151.276,41
630	13	Amortisman Giderleri	21.540.559,56
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	13.459.111,31
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	930.000,00
630	99	Diğer Giderler	978.002,03

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.102.256.266,26**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.189.030.037,05
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	153.266,22
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.170.209.574,44
600	05	Diğer Gelirler	14.661.673,55
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	4.005.522,84

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.189.030.037,05**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.189.030.037,05**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **3.416.335,96**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **90.190.106,75**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.102.256.266,26**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.189.030.037,05**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.189.030.037,05**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**90.190.106,75**

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR
(5018 Sayılı Kanuna Ekli III Sayılı Cetvel)

RADYO VE TELEVİZYON
ÜST KURULU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gider Tahmini ve Gerçekleşmeleri (TL)

Tablo 2: 2024 Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri (TL)

KISALTMALAR

RTÜK : Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

ISO : Uluslararası Standart Organizasyonu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'la kuruluşu, teşkilâtı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlenen düzenleyici ve denetleyici bir kurumdur.

Kurum ile ilgili yasal düzenlemeler aşağıda sayılmıştır:

Kanunlar:

• 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun,

• 5326 sayılı Kabahatler Kanunu,

• 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun,

• 3915 sayılı Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun,

• 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu.

Uluslararası Antlaşmalar:

12 Aralık 1993 tarih ve 21786 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi

Kurum Yönetmelikleri:

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği,

• Verici Tesis ve İşletim Şirketi İle Multipleks İşletmecileri Hakkında Yönetmelik,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Karasal Yayın Lisansı ve Sıralama İhalesi Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,

• Yayın Hizmetlerinin İzlenme ve Dinlenme Oranı Ölçümlerinin Yapılmasına ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,

• Birden Çok Medya Hizmet Sağlayıcıya Ortaklıkla İlgili Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,

• Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Teşkilatı İle Hizmet Birimlerinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarına Dair Yönetmelik,

• Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlarının Elde Ettiği Ticari İletişim Gelirlerinin Denetimi ve Bu Gelirler Üzerinden Alınacak Üst Kurul Paylarının Beyan ve Ödenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Disiplin Amirleri Yönetmeliği,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlığı Yönetmeliği,

• Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar ile Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmelik,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kablolu Yayın Yönetmeliği,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uydu Yayın Yönetmeliği,

• Karasal Ortamda Yayında Olan Radyo ve Televizyon Kuruluşlarından Alınacak Televizyon Kanal ve Radyo Frekans Yıllık Kullanım Ücretlerine İlişkin Yönetmelik,

• Aile ve Çocuk Dostu Yapım ve Dizilerin Teşvik Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,

• Radyo Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik,

• Sağırların, İşitme ve Görme Engellilerin Yayın Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,

• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Arşiv Hizmetleri Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik.

Kurumun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Yayın hizmetleri alanında ifade ve haber alma özgürlüğünün, düşünce çeşitliliğinin, Rekabet Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla rekabet ortamının ve

çoğulculuğun güvence altına alınması, yoğunlaşmanın önlenmesi ve kamu menfaatinin korunması amacıyla gerekli tedbirleri almak,

b) Millî frekans planında karasal radyo ve televizyon yayınları için 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu hükümlerine göre Üst Kurula tahsis edilen frekans bantları çerçevesinde televizyon kanal ve radyo frekans planlamalarını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak,

c) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın lisansı talebinde bulunabilmeleri için gerekli idarî, malî ve teknik şartları belirlemek ve bu kuruluşlardan şartları sağlayanlara yayın lisansı vermek, denetlemek ve gerektiğinde iptal etmek,

ç) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, platform, multipleks, altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinin radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin iletimi faaliyetlerine ilişkin uymaları gereken idarî, malî ve teknik şartları belirlemek, bunlara yayın iletim yetkisi vermek ve gerektiğinde iptal etmek,

d) Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcı kuruluşlardan alınacak yayın lisans ücretleri, karasal ortamdan sunulacak yayın hizmetleri için yıllık televizyon kanal, multipleks kapasitesi ve radyo frekansı kullanım ücretleri ile platform, multipleks, altyapı işletmecileri ve verici tesis ve işletim şirketinden alınacak yayın iletim yetkilendirme ücretini belirlemek,

e) Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yerleşik medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerini, bu Kanun hükümlerine ve Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası andlaşmalara uygunluğu açısından izlemek ve denetlemek,

f) Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yerleşik olmayan, ancak Türkiye Cumhuriyeti yargı yetkisi altında bulunan medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerinin bu Kanun hükümlerine ve Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası andlaşmalara uygunluğunu gözetmek, gerekli hâllerde diğer devletlerin yetkili kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak,

g) Yayın hizmetlerinin izlenmesi ve denetlenmesi için gerekli izleme ve kayıt sistemlerini, gerekli hâllerde yayıncı kuruluş stüdyolarına da cihaz yerleştirerek kurmak,

ğ) Medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerinde yer verecekleri koruyucu sembol sistemi ile ilgili usul ve esasları belirlemek,

h) Medya hizmet sağlayıcılarının sunduğu yayın hizmetlerinde ve platform, multipleks, altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinin sunduğu hizmetlerde bu Kanuna ve ilgili diğer mevzuata aykırılık tespit edilmesi veya yayın lisansı şartlarına uyulmaması hâlinde gerekli müeyyideleri uygulamak,

ı) Yayın hizmetlerine ilişkin kamuoyu araştırmaları yapmak veya yaptırmak ve bu araştırmaların sonuçlarını ilgili taraflar ve kamuoyuyla paylaşmak,

i) Yayın hizmetlerinin izlenme ve dinlenme oranı ölçümlerinin yapılmasına ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar ile bu usul ve esaslara uymayan şirket ve kuruluşlara uygulanacak müeyyideleri belirlemek,

j) 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla ve bireysel amaçlı iletişim yöntemleri hariç, teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni yayın iletim yöntemleri de dâhil olmak üzere yayın hizmetleri ile ilgili düzenlemeler yapmak ve deneme yayını izni vermek,

k) Yayın hizmetleri ile ilgili gelişmeleri takip etmek, sektöre ilişkin genel stratejileri, ortak denetim, özdenetim ve ortak düzenleme mekanizmalarını belirlemek; yayın hizmetlerinin ülkemizde gelişmesini sağlayacak çalışma ve teşviklerde bulunmak; medya hizmet sağlayıcılarının çalışanlarına yönelik eğitim ve sertifika programları düzenlemek ve sertifika vermek,

l) Yayın hizmetleri alanında hazırlanan mevzuat taslakları hakkında görüş bildirmek,

m) Görev alanına giren konularla ilgili ikincil düzenlemeleri yapmak,

n) Dışişleri Bakanlığının ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, yayın hizmetleri ile ilgili uluslararası hukuk tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar nezdinde ülkemizi temsil etmek; medya hizmet sağlayıcılarının üye olmadığı uluslararası hukuk tüzel kişiliğine sahip olmayan uluslararası kuruluşlarda temsil görevini yerine getirmek ve bu bent gereğince düzenlenen ve uluslararası andlaşma niteliği bulunmayan belgeleri ilgili bakanlık ve kurumların görüşlerini de alarak usulüne göre imzalamak,

o) Üst Kurulun stratejik planını hazırlamak, performans ölçütlerini, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını belirlemek, insan kaynakları ve çalışma politikalarını oluşturmak,

ö) Engellilerin ve yaşlıların yayın hizmetlerine ve yeni teknolojilere erişimini kolaylaştırmak amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasını teşvik etmek,

p) Taşınmaz alımı, satımı, kiralanması ve tahsisi konularını karara bağlamak,

r) Medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla, başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumları ile işbirliği yapmak,

s) Medya hizmet sağlayıcılardan görevleri kapsamında her türlü bilgi, belge ve kayıtları almak, medya hizmet sağlayıcıları yerinde denetlemek ve lisans şartlarına uymayan cihazları mühürleyerek kapatmak,

ş) Gerekli hâllerde geçici veya belli bir ihtisas gerektiren nitelikteki işler için hizmetsatın almak,

t) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu üyeliği için adayları belirlemek,

u) Kurul üyeleri ile Kurum personelinin uyacakları meslekî ve etik ilkeleri belirlemek,

ü) Üst Kurulun ana stratejisi ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçesini görüşmek ve karara bağlamak,

v) Seferberlik ve savaş ilânı hallerinde görev ve yükümlülükleri yerine getirmek için ihtiyaç duyulan hususları, Milli Savunma Bakanlığı ile koordineli olarak çıkarılacak bir yönetmelikle belirleyerek yayıncı kuruluşlara bildirmek ve bunları denetlemek,

y) Yayın hizmetlerinde ailenin ve çocukların korunması ilkesini gözeterek, ailenin bütünlüğü ve sürekliliği ile çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini destekleyecek nitelikteki aile ve çocuk dostu yapım ve dizileri, Üst Kurulca bir önceki yılda uygulanan idari para cezalarının yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile birlikte belirlenecek usul ve esaslara göre teşvik etmek,

z) Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

6112 Sayılı Kanun'un 43'üncü maddesinde hizmet birimleri belirtilmiştir. Buna göre Üst Kurul, Kanunla belirlenmiş görevlerini yerine getirmek maksadıyla ana hizmet, destek hizmet ve danışma hizmet biriminden oluşan Ankara merkez teşkilatı ile İstanbul, İzmir,

Diyarbakır ve Gaziantep bölge temsilciliklerinden oluşur. Üst Kurul bünyesinde iki başkan yardımcısı, beş başkanlık müşaviri görev yapmaktadır.

Ana Hizmet Birimleri:

İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı

İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı

Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı

Kamuoyu, Yayın Araştırmaları Ölçme Dairesi Başkanlığı

Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Destek Hizmet Birimleri:

İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı

Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı

İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı

Danışma Hizmet Birimi:

Hukuk Müşavirliği

Makama Bağlı Birim:

Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

Bölge Temsilcilikleri:

İstanbul Bölge Temsilciliği

İzmir Bölge Temsilciliği

Diyarbakır Bölge Temsilciliği

Gaziantep Bölge Temsilciliği

6112 sayılı Kanun'un 43'üncü maddesinin 5'inci fıkrasında; Üst Kurula verilen görevlerin gerektirdiği asli ve sürekli görev ve hizmetlerin, Üst Kurul uzmanları ile Üst Kurul

uzman yardımcılarından oluşan meslek personeli ve idari personel eliyle yürütüleceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı maddenin 6'ncı fıkrasında ise, üst kurul personelinin, kadro karşılığı sözleşmeli statüde istihdam edileceği, ücret ve malî haklar dışında her türlü hak ve yükümlülükler yönünden 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olacağı personelin ücretleri ile diğer malî hakları toplamının, Üst Kurul Üyeleri için yapılan ödemelerin toplamını geçmemek üzere kurum içi hiyerarşi de gözetilerek Bakanlar Kurulunca belirlenen esaslar çerçevesinde Üst Kurul tarafından tespit edileceği belirtilmiştir.

Buna göre, uzmanlık esasına dayalı olarak çalışan Üst Kurulda yeni personel istihdamının yegâne yolu Üst Kurul Uzman Yardımcısı alımı yoluyla meslek personeli istihdamıdır. Üst Kurul uzmanlığının yetiştirme ve yardımcılık dönemi olan Üst Kurul uzman yardımcılığı kadrolarına, 6112 sayılı Kanun'un 43'üncü maddesi ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 40 ve ek 41'inci maddeleri ve 16.06.2011 tarih ve 27966 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlığı Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde kadro ve ihtiyaç durumuna göre Üst Kurulca uygun görülecek tarihlerde yapılacak sözlü giriş sınavı sonuçlarına göre atama yapılmaktadır.

Meslek personeli dışındaki diğer idarî personel kadrolarına yapılacak atamalar; ilk defa atanacak, yeniden atanacak ve naklen atanacak personel için genel hükümlerin yanı sıra, 6112 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayalı olarak yürürlüğe konulan ikincil düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

15.01.2012 tarihinden önce görevde bulunan personelin ücret ve mali hakları eski mevzuat hükümlerine göre belirlenirken, bu tarihten sonra göreve başlayan personelin ücret ve mali hakları 666 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre belirlenmektedir.

Kurulun, 31.12.2024 tarihi itibarı ile tahsis edilen toplam kadro sayısı 670 olup, dolu kadro sayısı 628, boş kadro sayısı 42'dir.

1.3. Mali Yapı

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli "III sayılı Cetvel" de yer alan kamu tüzel kişiliğine haiz, düzenleyici ve denetleyici bir kurumdur.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle de, "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği", "Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" ile "Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliğine" ve 5018 sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren 7, 8, 42, 49, 50, 51, 52, 76 ve 78'inci maddelerine tabidir.

RTÜK'ün bütçesi, program bütçe hazırlama rehberi çerçevesinde hazırlanmaktadır. Uygulama sonuçları ve muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğine göre yapılmaktadır. Bu bağlamda bütçe uygulama sonuçlarını göstermek üzere anılan Yönetmeliğin 539, 540, 541, 542' nci maddelerinde sayılan mali tablolar düzenlenmektedir.

RTÜK'ün gelirleri 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş Ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 41'inci maddesinde aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

a) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan alınacak yayın lisansı ücretleri.

b) Karasal ortamdan yayın yapan kamu ve özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan alınacak televizyon kanal, multipleks kapasite ve radyo frekans yıllık kullanım ücretleri.

c) 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yayın hizmetlerinin iletimi faaliyetinde bulunan platform, multipleks ve altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinden alınacak yayın iletim yetkilendirme ücretleri.

ç) Medya hizmet sağlayıcılarının, program destekleme gelirleri hariç aylık brüt ticarî iletişim gelirlerinden ayrılacak yüzde bir buçuk paylar.

d) Koşullu erişim sağlayan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ve internet platform işletmecilerinin yıllık net satış tutarlarından ayrılacak yüzde bir buçuk paylar.

e) Gerektiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı bütçesinden alınacak Hazine yardımı.

f) Sair gelirler.

RTÜK'ün faaliyet alanı ile ilgili olarak 6112 sayılı Kanunun "Malî kaynaklar ve bütçe" başlıklı 41'inci maddesinde yer alan ana gelir kalemleri şunlardan oluşmaktadır;

-Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri; mal ve hizmet satış gelirleri, mal satış gelirleri, kitap yayın vb. satış gelirleri, malların kullanma veya faaliyette bulunma izinleri (lisans ücreti-frekans yıllık kullanım ücreti- yayın iletim yetkilendirme ücreti),

-Alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler (cari-hazine yardımı, sermaye-hazine yardımı, özel gelirler),

-Diğer gelirler (faiz gelirleri, diğer faizler, mevduat faizleri, diğer çeşitli gelirler).

RTÜK'ün faaliyet alanı ile ilgili ana gider kalemleri; memurlar, sözleşmeli ve sürekli işçi personel giderleri, sosyal güvenlik kurumlarına devlet prim gideri, mal ve hizmet alım giderleri, cari transferler ve sermaye giderleridir.

2024 yılı bütçesi ile alınan ödenek toplamı 1.081.766.000,00 TL olup, eklenen ve düşülen ödenekler sonucunda oluşan nihai ödenek toplamı 1.348.075.000,00 TL'dir. Dönem sonu itibariyle gerçekleşen giderler toplamı 1.317.402.196,65 TL olmuştur.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Gider Tahmini ve Gerçekleşmeleri (TL)

Eko. Kod	Adı	Bütçe Ödeneği	Nihai Ödenek	Gerçekleşen Tutar	Nihai Ödenek Gerçekleşme oranı (%)
001	Personel Giderleri	670.084.000,00	742.984.000,00	728.986.045,93	**98,12**
002	SGK Devlet Primi Giderleri	70.572.000,00	79.412.000,00	78.518.223,27	**98,87**
003	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	222.901.000,00	238.933.000,00	230.260.320,50	**96,37**
005	Cari Transferler	98.209.000,00	181.378.000,00	181.170.520,38	**99,89**
006	Sermaye Giderleri	20.000.000,00	105.368.000,00	98.467.086,57	**93,45**
TOPLAM		**1.081.766.000,00**	**1.348.075.000,00**	**1.317.402.196,65**	**97,72**

Toplam gider gerçekleşmeleri içinde, Personel Giderlerinin payı %55,33 (728.986.045,93 TL), Mal ve Hizmet Alım Giderlerinin payı ise %17,47 (230.260.320,50 TL) olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılı gelir tahmini 1.081.766.000,00 TL olup, dönem sonu itibarıyla gerçekleşen gelir toplamı 1.304.984.594,29 TL olmuştur.

Tablo 2: 2024 Bütçe Gelir Tahminleri ve Bütçe Gelir Gerçekleşmeleri (TL)

Eko.Kod	Açıklama	Gelir Tahmini	Gerçekleşen Gelir	Gelir Tahmininin Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	413.300.000,00	370.656.254,94	**89,68**
04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	267.138.000,00	267.138.000,00	**100,00**
05	Diğer Gelirler	401.328.000,00	667.190.339,35	**166,25**
	Red ve İadeler (-)	0,00	0,00	**0,00**
NET BÜTÇE GELİRİ		**1.081.766.000,00**	**1.304.984.594,29**	**120,63**

Kurumun 2024 yılı gelirleri incelendiğinde, en önemli gelir kaynaklarının, kişi ve kurumlardan alınan paylar ve para cezalarını içeren Diğer Gelirler Kalemi ile Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri Kalemi olduğu görülmektedir.

Kurumun 2024 yılı faaliyet giderleri 1.429.508.157,01 TL, net faaliyet gelirleri ise 1.315.750.361,85 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 144.904.555,50 TL olmuştur dolayısıyla da dönem sonu olumlu faaliyet sonucu 31.146.760,34 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli "III sayılı Cetvel" de yer alan kamu tüzel kişiliğine haiz, düzenleyici ve denetleyici bir kuruluştur.

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle de, "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği", "Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" ile "Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği" ne ve 5018 Sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren 7, 8, 42, 49, 50, 51, 52, 76 ve 78'inci maddelerine tabidir.

RTÜK'ün bütçesi, program bütçe hazırlama rehberi çerçevesinde hazırlanmaktadır. Uygulama sonuçları ve muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğine göre yapılmaktadır. Bu bağlamda bütçe uygulama sonuçlarını göstermek üzere anılan Yönetmeliğin 539, 540, 541, 542'nci maddelerinde sayılan mali tablolar düzenlenmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi

sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda denetime sunulanlar ve Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

-Birleştirilmiş veriler defteri,

-Geçici ve kesin mizan,

-Bilanço,

-Faaliyet sonuçları tablosu,

-İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve iç kontrol sistemine ilişkin hususlar, 5018 sayılı Kanun'un 55, 56 ve 57’nci maddelerinde düzenlenmiştir. Yine aynı Kanun’un 2’nci maddesinde düzenleyici ve denetleyici kurumların bu Kanun’un hangi maddelerine tabi oldukları belirtilmiş olup, söz konusu iç kontrol sistemini düzenleyen maddelere üst kurullar tabi değildir. Bu nedenle düzenleyici ve denetleyici bir kurum olan RTÜK’te 5018 sayılı Kanun’un öngördüğü iç kontrol sistemi kurulmamıştır. Kurumun yapısı ve işlemleri incelendiğinde; RTÜK Teşkilatı ile Hizmet Birimlerinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarına Dair Yönetmeliğin 12’nci maddesi ile bu doğrultudaki görevlerin İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığına verildiği görülmüştür.

Düzenleyici ve denetleyici kuruluşların 5018 sayılı Kanun’un 7’nci ve 8’inci maddelerinde ifade edilen “Mali Saydamlık” ve “Hesap Verme Sorumluluğu” ilkelerine uygun davranma zorunluluğu mevcuttur. Kanun'un emrettiği mali saydamlık ve hesap verebilme, Kurumun sorumluluğundadır. Bu sorumluluk çerçevesinde denetimin planlama aşamasında

Kurumun yapısı ve işlemleri incelenmiş; iç kontrol sistemine ilişkin Kurumun iç düzenlemelerinden kaynaklanan gereklilikler ve fiili uygulamaların değerlendirilmesi, 34 ayrı değerlendirme prosedürünün etüt edilmesiyle ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak yapılmıştır. 5018 sayılı Kanun'un ilgili maddelerine tabi olmamakla beraber, iç kontrol sisteminin beş bileşenine yönelik olarak yapılan tespitler aşağıda yer almaktadır.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programını içerik olarak mevzuata uygun hazırlamıştır. 2020 yılından itibaren “Proje ve Faaliyetler Programı” ismiyle raporlanmaktadır. Kurum riskleri kalite yönetim sistemi çalışmaları kapsamında belirlenmiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri, hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Her daire için iş akış şemaları belirlenmiş olup ISO (UUluslararası Standart Organizasyonu) 9001-2015 kalite yönetim sistemi içinde “İş Akış Şeması” klasörü içinde mevcuttur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak görevler ayrılığı ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmamıştır. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır. Kurum 5018 sayılı Kanun'un 55, 56 ve 57'nci maddelerine tabi değildir.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmadığından değerlendirilmemektedir. Kurumda iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

Kurumun, 5018 sayılı Kanun'un iç kontrol sistemine ilişkin hükümlerine tabi olmaması ve kendi mevzuatında da yeterli düzenleme bulunmaması nedeniyle, kurumda mevcut mali sisteme uyumlu bir iç kontrol sisteminin kurulmadığı görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 87 **RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	252.540.122,45
10	**Hazır Değerler**	1.416.873,95
102	BANKA HESABI	3.586,13
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.413.287,82
12	**Faaliyet Alacakları**	8.578.006,75
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	8.578.006,75
13	**Kurum Alacakları**	202.571.631,74
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	202.571.631,74
14	**Diğer Alacaklar**	854.998,79
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	854.998,79
15	Stoklar	9.164.626,12
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	9.164.626,12
16	**Ön Ödemeler**	29.953.985,10
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	29.953.985,10
2	DURAN VARLIKLAR	617.421.274,43
22	**Faaliyet Alacakları**	2.000.000,00
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.000.000,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	615.421.274,43
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	650.595.134,32
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	57.714.442,78
254	TAŞITLAR HESABI	5.449.570,03
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	159.658.992,54
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-257.996.865,24
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	68.925.147,20
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-68.925.147,20

AKTİF TOPLAMI 869.961.396,88

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	104.860.916,05
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	81.816.993,60
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	816.506,74
333	EMANETLER HESABI	81.000.486,86
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	22.256.923,60
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	16.125.436,00
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	6.131.487,60
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	786.998,85
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	786.998,85
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	89.983.819,94
43	**Diğer Borçlar**	611.919,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	611.919,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	89.371.900,94
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	89.371.900,94
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	675.116.660,89
50	**Net Değer**	105.211.542,19
500	NET DEĞER HESABI	105.211.542,19
51	**Değer Hareketleri**	4.500,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	4.500,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.417.962.083,18
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.417.962.083,18
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-879.208.224,82
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-879.208.224,82
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	31.146.760,34
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	31.146.760,34
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 869.961.396,88

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	192.255.419,85
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	192.255.419,85
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	523.915,03
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	523.915,03
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.311.940,46
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.311.940,46

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 87 **Adı : RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.429.508.157,01
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	800.986.045,93
630	02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ	78.518.223,27
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	199.716.761,66
630	05	CARİ TRANSFERLER	185.763.479,07
630	11	DEĞER VE MİKTAR DEĞİŞİMLERİ GİDERLERİ	174.943,21
630	13	AMORTİSMAN GİDERLERİ	115.211.209,58
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	46.728.162,29
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	2.409.332,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.429.508.157,01**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.315.750.361,85
600	03	TEŞEBBÜS VE MÜLKİYET GELİRLERİ	372.594.368,23
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	273.173.032,75
600	05	DİĞER GELİRLER	669.771.265,37
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	211.695,50

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.315.750.361,85**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	03	TEŞEBBÜS VE MÜLKİYET GELİRLERİ	0,00
610	05	DİĞER GELİRLER	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.315.750.361,85**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **144.904.555,50**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **31.146.760,34**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.429.508.157,01**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.315.750.361,85**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**

NET GELİR (D=B-C)	**1.315.750.361,85**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**31.146.760,34**

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İstihdam Türüne Göre Personel Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

KISALTMALAR

AR-GE	Araştırma ve geliştirme
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Yapılan Taşınmaz Trampa İşlemlerinin Sonuçlandırılamaması

2. Bir Yıldan Uzun Süreli Alınan Depozito ve Teminatlar İçin İlgili Hesabın Kullanılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), 2813 sayılı Telsiz Kanunu'nda değişiklik yapan 27.01.2000 tarih ve 4502 sayılı Kanun'la önce Telekomünikasyon Kurumu olarak kurulmuş, daha sonra 10.11.2008 tarih ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile Kurum yeniden düzenlenerek adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir. Yine, aynı Kanun'la, 2813 sayılı Telsiz Kanunu'nun adı da "Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun" olarak değiştirilmiştir.

Kurum; kamu tüzel kişiliğini haiz, idari özerkliğe sahip bir otorite olup, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlardandır.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında Kurumun görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- Sektörde rekabeti tesis etmek ve korumak,
- Abone, kullanıcı, tüketici ve son kullanıcıların haklarını korumak,
- İşletmeciler arasında uzlaşma prosedürlerini işletmek,
- Sektördeki gelişmeleri takip etmek ve sektörün gelişimini teşvik etmek,
- Frekans, uydu pozisyonu ve numara planlarını yapmak ve uygulamak,
- Sektörde ihtiyaç duyulan düzenlemeleri yapmak ve denetlemek,
- Elektromanyetik girişimi tespit etmek ve önlemek,
- Tarifeleri onaylamak ve denetlemek,
- Referans erişim tekliflerini onaylamak,
- Her çeşit sistem ve cihazın, uyumlaştırılmış ulusal standartlarını yayımlatmak ve uygulanmasını sağlamak,
- Radyo ve televizyon yayıncılığında kullanılacak frekansların planlama, tahsis ve tescil işlemlerini yürütmek,

- Elektronik haberleşme sektöründe tesis, ölçüm ve bakım-onarım yapacak kuruluşların yetkilendirmesini bu konuda görevli kuruluşlarla koordine etmek,
- Pazar analizleri yapmak, ilgili pazarı ve ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip işletmeci veya işletmecileri belirlemek,
- Uluslararası birlik ve kuruluşların çalışmalarına katılmak, kararların uygulanmasını takip etmek,
- Millî güvenlik, kamu düzeni veya kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesi amacıyla mevzuatın öngördüğü tedbirleri almak,
- Evrensel hizmet de dâhil olmak üzere, her türlü hizmete ilişkin hizmet kalitesi ve standartları belirlemek, denetlemek, denetlettirmek ve buna ilişkin usul ve esasları belirlemek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun teşkilatı, çalışma usul ve esasları ile hizmet birimleri ve bu birimlerin görev, yetki ve sorumlulukları, personelin nitelikleri, sayı ve unvanları, atanması, ücret ile diğer mali ve sosyal hakları 2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun'da düzenlenmiştir.

Kurumun merkezi Ankara'da olup 9 bölge müdürlüğünden oluşan taşra teşkilatı bulunmaktadır.

BTK'nın ilişkili olduğu bakanlık, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığıdır.

BTK, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu ile Başkanlık teşkilatından oluşur. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu, Kurumun karar organıdır. Kurul, biri başkan olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur. Kurul Başkanı Kurumun da başkanıdır. Kurul Başkanı, Kurumun en üst idarî amiridir. Kurumun yönetim ve temsil yetkisi Başkana aittir. 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (III) sayılı Cetvelinde yer alan Kurumun başkan ve üyelerinin görev süreleri 4 yıldır.

02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK'nin Geçici 34'üncü maddesinde; bu maddenin yayımı tarihinde, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu hariç olmak üzere, düzenleyici ve denetleyici kuramlarda görev yapmakta olan Kurul başkan ve üyelerinden; atanma tarihi itibarıyla görevde dördüncü yılını doldurmuş olanların görevlerinin bu maddenin yayımı

tarihinde; atanma tarihi itibarıyla görevde dördüncü yılını doldurmamış olanların görevlerinin dördüncü yılı doldurdukları tarih itibarıyla sona ereceği hükme bağlanmıştır.

Kurumun hizmet birimleri; hukuk müşavirliği, daire başkanlıkları ve müdürlükler şeklinde teşkilatlanan ana hizmet, danışma ve yardımcı hizmet birimleriyle bölge müdürlükleri şeklinde teşkilatlanan taşra teşkilatı birimlerinden oluşmaktadır.

Kurumun ana hizmet birimleri; Hukuk Daire Başkanlığı, Bilgi Sistemleri Daire Başkanlığı, Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı, İnternet Daire Başkanlığı, Erişim ve Tarifeler Dairesi Başkanlığı, Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Sektörel Denetim Dairesi Başkanlığı, Sektörel Rekabet Dairesi Başkanlığı, Spektrum İzleme Dairesi Başkanlığı, Spektrum Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Teknik Düzenlemeler Dairesi Başkanlığı, Tüketici Hakları Dairesi Başkanlığı, Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı ve Yetkilendirme Dairesi Başkanlığıdır.

Danışma birimleri; Hukuk Müşavirliği ve Kurul İşleri ve Kararlar Dairesi Başkanlığı'ndan; Yardımcı hizmet birimleri ise; İdari Daire Başkanlığı, Teknik İşletme Daire Başkanlığı, Basım ve Yayın İşleri Müdürlüğü, Basın ile İlişkiler Müdürlüğü, Bilişim Sistemleri Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, Kurumsal Kalite Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Malî İşler Dairesi Başkanlığı, Özel Kalem Müdürlüğü, Piyasa Gözetim Laboratuvarı Müdürlüğü ve Tüketici ile İlişkiler Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Bölge müdürlükleri; Ankara Bölge Müdürlüğü, Diyarbakır Bölge Müdürlüğü, Erzurum Bölge Müdürlüğü, İstanbul Bölge Müdürlüğü, İzmir Bölge Müdürlüğü, Mersin Bölge Müdürlüğü, Samsun Bölge Müdürlüğü, Antalya Bölge Müdürlüğü ve Bursa Bölge Müdürlüğü olarak yapılandırılmıştır.

Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, "meslek personeli" ve "diğer personel" eliyle yürütülmektedir. Kurumun meslek personeli; bilişim başuzmanları, bilişim uzman ve yardımcıları, teknik uzman ve yardımcıları ile idari uzman ve yardımcılarından oluşmaktadır. Bilişim uzman ve uzman yardımcılarının ana hizmet birimlerinde, teknik ve idari uzman ve uzman yardımcılarının danışma ve yardımcı hizmet birimleri ile bölge müdürlüklerinde çalıştırılmaları esastır.

Kurum personeli kadro karşılığı sözleşmeli statüde istihdam edilmektedir. Kurum personeli, ücret, sosyal ve diğer mali haklar ile 2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun'da yer alan hükümler dışında 657 sayılı Devlet

Memurları Kanunu'na tâbidir. Aşağıdaki tabloda, istihdam türüne göre Kurum personelinin dağılımı gösterilmektedir;

Tablo 1: İstihdam Türüne Göre Personel Dağılımı

İstihdam Türü	Personel Sayısı
Memur	641
İşçi	578
Sözleşmeli Personel	96
Geçici Görevli	14
Toplam	**1329**

Toplam 1329 çalışanı bulunan Kurumda, 641 personel 657 sayılı Kanun'a bağlı kadrolarda, 578 personel ise sürekli işçi pozisyonlarında istihdam edilmektedir. 5651 sayılı Kanun'un Ek 2'nci maddesi kapsamında sözleşmeli personel olarak 96 kişi çalışmaktadır. 14 personel farklı kurumlardan geçici görevlendirmeyle Kurumda çalışmaktayken, 15 Kurum çalışanı ise geçici görev ile farklı kamu idarelerinde görevlendirilmiştir.

1.3. Mali Yapı

BTK, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun muhasebe işlemlerini içeren 7, 8, 42, 49, 50, 51, 52, 76 ve 78'inci maddelerine tabidir. Kurumun bütçesinde yer alan gelir fazlalıkları, 5018 sayılı Kanun'da belirlenen usul ve esaslara göre, her üç ayda bir Hazineye aktarılmaktadır.

Kurum bütçesi, program bütçe sınıflandırmasına uygun olarak bütçe hazırlama rehberi çerçevesinde hazırlanmakta, muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kurum tarafından Sayıştaya gönderilen Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosunda yer alan verilerden hazırlanan Tablo 2'de görüleceği üzere, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Kurumun kanunlaşan bütçesi 25.000.000.000,00 TL olup, yıl içerisinde yapılan revizyonlar ile toplam ödenek 29.025.000.000,00 TL'ye çıkarılmıştır. Yıl içi bütçe gerçekleşmesi ise 28.913.031.525,10 TL düzeyinde olmuştur.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Ödenek Türü	Kanun İle Kabul Edilen Ödenek (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)	Kullanılmayan Ödenek (TL)
Personel Giderleri	1.234.814.000,00	1.312.517.053,20	1.312.517.053,20	0,00
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	122.039.000,00	156.378.157,63	156.378.157,63	0,00
Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	435.864.000,00	587.748.154,88	587.748.154,88	0,00
Cari Transferler	20.686.609.000,00	23.359.355.918,13	23.247.387.443,23	111.968.474,90
Sermaye Giderleri	2.520.674.000,00	3.609.000.716,16	3.609.000.716,16	0,00
TOPLAM	**25.000.000.000,00**	**29.025.000.000,00**	**28.913.031.525,10**	**111.968.474,90**

Bütçe giderleri içerisinde ağırlığı yüksek olan cari transferler, ilgili mevzuatı uyarınca genel bütçeye verilen paylar, evrensel hizmet katkı payı ve elektronik haberleşme sektörüne İlişkin Ar-Ge payından oluşmaktadır.

Yılsonu itibarıyla bütçenin gerçekleşme oranı % 99,61 olmuştur.

Bütçelenen ve Gerçekleşen Tutarların Karşılaştırma Tablosundan elde edilen verilerden oluşturulan Tablo 3'te Kurumun 2024 yılı bütçe gelir gerçekleşmeleri yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Gelir Kalemi	Bütçe Gerçekleşmesi (TL)	Bütçe Geliri İçindeki Payı (%)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	27.348.337.802,23	94,60
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00	-
Diğer Gelirler	1.566.438.963,01	5,39
Red ve İadeler (-)	1.745.240,14	0,01
TOPLAM	**28.913.031.525,10**	**100**

Tablodan da görüleceği üzere, bütçe gelirinin büyük bir bölümünü teşebbüs ve mülkiyet gelirleri oluşturmaktadır. Teşebbüs ve mülkiyet gelirlerini, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun "Telsiz Ücretleri" başlıklı 46'ncı maddesi kapsamında tahsil edilen iletişim araçları ruhsatname ve sertifika ücretleri ile iletişim araçları kullanım ücretleri oluşturmaktadır.

Faaliyet sonuçları ile ilgili verilere bakıldığında ise, BTK'nın 2024 yılı faaliyet gelirleri toplamının 28.785.088.100,23 TL; indirim, iade ve iskonto toplamının 148.361.854,81 TL; faaliyet giderleri toplamının 26.893.906.975,75 TL; enflasyon düzeltmesi tutarının 3.600.373.231,85 TL olduğu; faaliyet sonucunun ise 5.343.192.501,52 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve mali özerkliğe sahip 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun III sayılı cetvelinin Düzenleyici ve Denetleyici Kurumları arasında sayılan bir kuruluştur. Bu nedenle, muhasebe kayıt ve işlemlerini, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre muhasebeleştirmektedir. Muhasebeleştirme işlemleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yapılmakta, mali raporlar ve tablolar bu sistem üzerinden üretilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince, hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer

belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, Kurumun tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde belirtildiği üzere, düzenleyici ve denetleyici kurumlar bu Kanun'un iç kontrol sistemine ilişkin hükümlerine tabi değildir.

İç kontrol sistemine ilişkin düzenlemelere tabi tutulmamakla birlikte, bu kurumlar, aynı Kanun'un iç kontrol sistemiyle bağlantılı "Mali saydamlık" ve "Hesap verme sorumluluğu" maddelerine, bütçelerini stratejik plan ve performans programına göre hazırlama zorunluluğu, hesap verme sorumluluğu kapsamında Sayıştay denetimi ve Sayıştay raporları esas alınarak yönetimin hesap verme sorumluğunun TBMM'de görüşülmesi hükümlerine tabidirler.

Diğer yandan, iç kontrol sistemiyle ilgili olarak düzenleyici ve denetleyici kurumların tümünü kapsayan ve uygulama birliği sağlayan başka yasal bir düzenleme de bulunmamaktadır.

BTK'nin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen kanunlarda ve yönetmeliklerde de iç kontrol sistemine ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla, 5018 sayılı Kanun ile kurulan yeni mali yönetim ve kontrol sisteminin temel unsurlarından birisi olan iç kontrol sisteminin BTK'de kurulmadığı görülmektedir.

BTK uygulamaları değerlendirildiğinde aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır;

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası,tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı hazırlamıştır. İdare iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmamıştır. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, iç kontrol sistemi kurulmaması nedeniyle değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Yapılan Taşınmaz Trampa İşlemlerinin Sonuçlandırılamaması

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu arasında 2019 yılında gerçekleşen trampa işlemleri sonucunda kurum lehine oluşan fark karşılığında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından taşınmaz talep edilmediği veya farkın tahsili yoluna gidilmediği tespit edilmiştir.

Kurum kayıtları üzerinde yapılan incelemede, 2019 yılında mülkiyeti Kuruma ait İstanbul İli, Ataşehir İlçesi, İçerenköy Mahallesinde bulunan 33130 ada, 146 parsel no.lu taşınmazdaki Kuruma ait 8.334,00 m2'lik hissenin 77.714.550,00 TL bedel üzerinden Hazine adına devredilmesi sonucunda Kurum lehine 77.714.550,00 TL tutarında alacak oluştuğu, daha

sonra, Kurum lehine oluşan alacak tutarından mahsup edilmek üzere, İzmir İli, Konak İlçesi, Kültür Mahallesinde bulunan Hazineye ait 1196 ada, 11 parsel no.lu, 554,62 m2 yüzölçümlü, 61.833.115,49 TL bedelli taşınmaz Kuruma devredilmiş olup, Kurum lehine 15.881.434,51 TL (77.714.550,00 TL-61.833.115,49 TL) alacak oluşmuştur. 2019 yılından beri güncellenmeyen bu tutar 2022 yılı denetimleri kapsamında fark edilmiş ve bunun üzerine Kurum tarafından kanuni faiz oranında güncellenerek, 30.303.025,85 TL olarak yeniden hesaplanmıştır. 2024 yılında ise güncelleme işlemi 31.12.2024 tarihine kadar sonuçlandırılamadığından mali tablolarda 30.303.025,85 TL'lik tutar görünmektedir.

Kamu idaresi cevabında söz konusu 30.303.025,85 TL trampadan doğan alacağın güncellenmesi için Milli Emlak Genel Müdürlüğüne yazı yazıldığını bildirmiş, ancak geçmişte yapılan trampa işlemi sonucu Kurum lehine oluşan farkın mahsuplaşması için herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Sonuç olarak, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile yapılan trampa işlemleri neticesinde kurum lehine oluşan farkın en kısa süre içerisinde mahsup işlemlerinin tamamlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Bir Yıldan Uzun Süreli Alınan Depozito ve Teminatlar İçin İlgili Hesabın Kullanılmaması

Kurum tarafından nakden veya mahsuben tahsil edilen ve bir yıldan uzun vadede iade edilecek olan depozito ve teminatlar için 430 Alınan Depozito ve Teminatlar hesabının kullanılmadığı görülmüştür.

30.12.2006 tarih ve 26392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin; "330 Alınan depozito ve teminatlar hesabı"nın niteliğini düzenleyen 257'nci maddesinde bu hesabın; mevzuatları gereği nakden veya mahsuben tahsil edilen depozito ve teminatlardan bir yıl içinde iade edilecek olanların izlenmesi için kullanılacağı, "430 Alınan depozito ve teminatlar hesabı"nın niteliğini düzenleyen 330'uncu maddesinde ise, bu hesabın mevzuatları gereği nakden veya mahsuben tahsil edilen ve bir yıldan daha uzun bir süre içinde iade edilecek olan depozito ve teminatların izlenmesi için kullanılacağı hükümlerine yer verilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde tanımlanan "Dönemsellik" ilkesi gereği, kamu idarelerinin faaliyetlerini belirli dönemler itibariyle raporlamaları ve diğer dönemlerden bağımsız olarak saptamaları esastır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca nakden veya mahsuben tahsil edilen depozito ve teminatlardan; bir yıl içerisinde iade edilecek olanların 330 No.lu hesapta, bir yıldan uzun bir süre içerisinde iade edilecek olanların ise 430 No.lu hesapta muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede Kurum tarafından, dönemsellik ilkesine uygun olmayacak şekilde nakden veya mahsuben tahsil edilen ve bir yıldan uzun süre içerisinde iade edilecek olan depozito ve teminatların da 330 No.lu hesapta muhasebeleştirildiği tespit edilmiş olup söz konusu hesabın bilançoda 435.733,26 TL fazla tutarla yer almasına neden olunmuştur.

Kamu idaresince, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapıldığı belirtilmiştir. Ancak, bulgu konusu hususa yönelik 2025 yılında yapılan kayıtların 2024 yılı dönem sonu mali tablolarındaki hatayı düzeltici bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, nakden ve mahsuben tahsil edilen depozito ve teminatların bir yıldan uzun veya kısa vadeli ayrımı yapılarak muhasebe kayıtlarına alınması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Yapılan Taşınmaz Trampa İşlemlerinin Sonuçlandırılamaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 88 | **BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	5.243.480.675,55
10	**Hazır Değerler**	2.637.753,62
102	BANKA HESABI	479.060,62
104	PROJE ÖZEL HESABI	0,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	2.158.693,00
12	**Faaliyet Alacakları**	440.619.295,27
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	35.214.247,16
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	405.405.048,11
13	**Kurum Alacakları**	4.684.906.267,97
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	4.684.906.267,97
14	**Diğer Alacaklar**	72.148.738,02
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	72.148.738,02
15	Stoklar	1.296.515,83
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.296.515,83
16	**Ön Ödemeler**	41.872.104,84
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	41.872.104,84
2	DURAN VARLIKLAR	17.488.833.076,34
22	**Faaliyet Alacakları**	2.552.464,86
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.552.464,86
25	**Maddi Duran Varlıklar**	17.455.977.585,63
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	4.727.389.532,17
252	BİNALAR HESABI	2.359.081.777,51
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	2.963.507.375,08
254	TAŞITLAR HESABI	95.856.485,41
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	366.998.549,40
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-2.814.531.286,45
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	9.757.675.152,51
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	1.511.855.771,80
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.511.855.771,80
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	30.303.025,85
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	6.087.733,01

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.685.376.565,49
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.991.236,76
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	594.067,49
333	EMANETLER HESABI	4.397.169,27
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	4.615.404.586,02
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	36.097.600,80
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.926.100,88
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	326.938.584,95
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	4.248.442.299,39
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	64.980.742,71
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	64.980.742,71
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	87.824.361,68
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	87.824.361,68
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	87.824.361,68
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	17.959.112.824,72
50	**Net Değer**	1.359.684.110,10
500	NET DEĞER HESABI	1.359.684.110,10
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	16.105.602.137,29
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	16.105.602.137,29
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-4.849.365.924,19
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-4.849.365.924,19
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	5.343.192.501,52
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	7.836.690.558,49
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2.493.498.056,97

297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	30.303.025,85
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-6.087.733,01

AKTİF TOPLAMI 22.732.313.751,89

PASİF TOPLAMI 22.732.313.751,89

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.913.147.972,80
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.913.147.972,80
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.016.834.724,48
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.016.834.724,48
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	2.538.758,56
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	2.538.758,56
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN	101.322.385,75
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	69.884.719,35
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	278.081.093,55
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	449.288.198,65

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 88 **Adı : BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	26.893.906.975,75
630	01	Personel Giderleri	1.305.869.286,53
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	156.378.157,63
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	571.347.648,71
630	05	Cari Transferler	23.249.007.879,75
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	47.446,20
630	13	Amortisman Giderleri	1.526.603.695,82
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	25.385.936,84
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	58.352.325,14
630	25	Kamu İd Bedelsiz Ol Dev Mali Ol Var Kaynaklanan Giderler	913.654,92
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	944,21

GİDERLER TOPLAMI (A) **26.893.906.975,75**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	28.785.088.100,23
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	27.350.080.951,90
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
600	05	Diğer Gelirler	1.432.266.820,31
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	2.740.328,02

GELİRLER TOPLAMI (B) **28.785.088.100,23**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	148.361.854,81
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	672.085,39
610	05	Diğer Gelirler	147.689.769,42

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **148.361.854,81**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **28.636.726.245,42**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **3.600.373.231,85**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **5.343.192.501,52**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**26.893.906.975,75**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**28.785.088.100,23**	**NET GELİR (D=B-C)**	**28.636.726.245,42**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**148.361.854,81**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**5.343.192.501,52**

SERMAYE PİYASASI KURULU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

KISALTMALAR

İMİD	İdari ve Mali İşler Dairesi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
MYMY	Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
YTM	Yatırımcı Tazmin Merkezi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca 30.12.2013 Tarihine Kadar Yürürlüğe Konulması Gereken Yönetmeliklerin Çıkarılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), 1981 yılında çıkarılan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuştur. Söz konusu Kanun'u yürürlükten kaldıran 06.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir.

Kurul, 6362 sayılı Kanun ile verilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir otorite olup, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlardandır. Kurul, 6362 sayılı Kanun temel olmakla beraber 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, Kamu ihale mevzuatı ile 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na tabidir. 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde düzenleyici ve denetleyici kurumların yapılanma, amaç ve görevleri ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Kurulun görev ve yetkileri şunlardır;

-6362 sayılı Kanun ile verilen görevler ile bu Kanun'un emrettiği uygulamaların yerine getirilmesini ve öngörülen neticelerin sağlanmasını teminen gerekli olan iş ve işlemleri yapmak,

-Kamunun zamanında, yeterli ve doğru olarak aydınlatılmasını sağlamak amacıyla genel ve özel nitelikte kararlar almak,

-Kanun kapsamına giren kurum ve ortaklıkların bağımsız denetim, derecelendirme, değerleme ve bilgi sistemleri denetimi faaliyetine ilişkin şartları ve çalışma esaslarını belirlemek ve bu şartları taşıyanları listeler halinde ilan etmek,

-Sermaye piyasalarının gelişmesini teminen yeni sermaye piyasası kurumlarına ve araçlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemek ve bunları denetlemek,

-Halka açık ortaklıklarda görev alacaklar, sermaye piyasası kurumlarının yönetici ve diğer çalışanlarının mesleki eğitimi, mesleki yeterliliği ve mesleki ehliyetlerini gösterir sertifika verilmesine ilişkin esasları belirlemek, bu amaçlarla merkez veya şirket kurmak ve bunların

faaliyet usul ve esaslarını belirlemek,

-Sermaye piyasasında yatırımcı ve tasarruf sahiplerine yönelik olarak yatırım tavsiyesinde bulunacak kişiler ve kuruluşların uyacakları ilke ve esasları belirlemek,

-Sermaye piyasası kurumlarının, halka açık şirketlerin, borsaların ve öz düzenleyici kuruluşların bilgi sistemlerinin işletimine ve bu Kanun çerçevesindeki denetimine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

Yatırım kuruluşları tarafından yatırımcı adına yönetilen nakit ödeme veya sermaye piyasası araçlarının teslim yükümlülüklerinin yerine getirilmemesinden kaynaklanan zararların tazmini amacıyla kurulan Yatırımcı Tazmin Merkezi (YTM)'nin idare ve temsili SPK'ya verilmiştir. Kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurulan YTM, kendi hak ve yükümlükleri bulunan, mal varlığı edinebilen, kendi bütçesi olan, kendi mali tablolarını, defter ve raporlarını üretebilen müstakil bir kamu idaresi olarak faaliyetini yürütmektedir. YTM'nin karar organı olan Yönetim Kurulu, SPK'nın karar organından oluşmaktadır. SPK Başkanı aynı zamanda YTM'nin Yönetim Kurulu Başkanıdır. YTM tarafından yürütülen iş ve işlemlerin SPK personeli ve bu iş için istihdam edilecek personel tarafından yerine getirilmesi esas olup, mevcut durumda YTM faaliyetleri SPK tarafından görevlendirilen Kurul personeli tarafından yürütülmektedir. Ayrıca YTM'nin görevlerine ilişkin çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmeliklerde, yönetmelik hükümlerinin SPK tarafından yürütüleceği; yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyenlerin YTM tarafından SPK'ya bildirilerek tedbir alınacağı hüküm altına alınmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurul merkezinin İstanbul'a taşınmasına ilişkin iş ve işlemler tamamlanıncaya kadar Kurulun merkezi 6362 sayılı Kanun'un geçici 7'nci maddesi gereğince Ankara'dır. Kurulun ilgili olduğu bakanlık, Hazine ve Maliye Bakanlığı'dır.

6362 sayılı Kanun'un 117'nci maddesine göre Kurul, karar organı ve başkanlık teşkilatından oluşmaktadır. Kurul karar organı, biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere yedi üyeden teşkil etmektedir. 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (III) sayılı cetvelinde yer alan Kurul başkan ve üyelerinin

görev süreleri 4 yıldır. Kurulun en üst yöneticisi olan başkan, Kurulun genel yönetim ve temsilinden sorumludur.

6362 sayılı Kanun'un 126'ncı maddesine göre Kurulun hizmet birimleri, daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanmış 12 hizmet biriminden oluşmaktadır. Organizasyon şemasına göre Kurul;

-Başkanlık makamına bağlı; Hukuk İşleri Dairesi, Başkanlık Özel Kalemi, Araştırma Dairesi, Kurul Özel Bürosu,

-Başkan yardımcılarına bağlı; Denetleme Dairesi, Ortaklıklar Finansmanı Dairesi, Aracılık Faaliyetleri Dairesi, Kurumsal Yatırımcılar Dairesi, Piyasa Gözetim ve Denetim Dairesi, Muhasebe Standartları Dairesi, Bilgi İşlem, İstatistik ve Enformasyon Dairesi, Hukuk İşleri Dairesi, İdari ve Mali İşler Dairesi (İMİD), Kurumsal İletişim Dairesi, Strateji Geliştirme Dairesinden oluşmaktadır.

Meslek personeli Kurul başkan yardımcısı, daire başkanı, daire başkan yardımcısı, sermaye piyasası başuzman, uzman ve uzman yardımcısı, başuzman hukukçu, uzman hukukçu ve uzman hukukçu yardımcısı ile bilişim başuzmanı, bilişim uzmanı ve uzman yardımcılarından oluşmaktadır. 15.01.2012 tarihi itibarıyla Kuruma ait kadro ve pozisyonlarda istihdam edilen personelin mali ve sosyal hakları hakkında mülga 2499 sayılı Kanun'un hükümleri uygulanmakta iken, söz konusu tarihten sonra istihdam edilen Kurul personeline 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'nin ek 11'inci maddesi uyarınca belirlenmiş emsali personele mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan ödemeler aynı usul ve esaslar çerçevesinde ödenmektedir.

Kurula tahsis edilmiş 920 adet kadronun 593 adetinin dolu olduğu, 327 adet kadronun ise halen boş tutulduğu anlaşılmaktadır. Dolu olan kadrolardan 285 adetinde 2499 sayılı Kanun'a göre istihdam edilen ve özlük hakları bu Kanun'a göre belirlenen personel görev yaparken, geriye kalan 308 adet kadroda bulunan personel 6362 sayılı Kanun'a göre ve 666 sayılı KHK ile düzenlenen ücret rejimine tabi olarak istihdam edilmektedir. Diğer taraftan, Kurulda 120 adet sürekli işçi, 5 adet sözleşmeli bilişim personeli istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Ödenek Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)
1	Personel Giderleri	521.400.000	677.491.444
2	SGK Devlet Primi Giderleri	58.750.000	65.038.192
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	213.650.000	120.305.685
5	Cari Transferler	487.100.000	1.502.700.709
6	Sermaye Giderleri	219.100.000	18.455.968
	Toplam	**1.500.000.000**	**2.383.991.998**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile kanunlaşan Kurul bütçesi 1.500.000.000 TL'dir.

Yıl içerisinde cari transferler kalemine 1.021.692.487 TL ödenek eklenmiş ve 2024 yılı nihai ödeneği 2.516.492.487 TL olmuştur. Yıl sonunda bu ödeneğin 1.502.700.709 TL'si harcanmış olup, 6.091.778 TL'si iptal edilmiştir. Böylelikle gerçekleşme oranı % 99,59 olmuştur.

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

Kod	Gelir Kalemleri	Tahmini Gelir Bütçesi (TL)	Bütçe Gerçekleşmesi (TL)
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	958.000.000	2.289.292.256
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0
5	Diğer Gelirler	542.000.000	472.103.365
	Toplam	**1.500.000.000**	**2.761.395.621**

2024 yılı gelir bütçesi 1.500.000.000 TL öngörülmüş olup, 2.761.395.621 TL olarak gerçekleşmiş ve gerçekleşme oranı % 84 olmuştur. Bütçe gelirlerinin % 83'ünü oluşturan 2.289.292.256 TL'lik Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin % 99'luk kısmı sermaye piyasası araçları kayıt ücretlerinden oluşmaktadır. Bütçe gelirlerinin % 17'sini oluşturan 472.103.365 TL'lik Diğer Gelirlerin 463.609.246 TL'si düzenleyici ve denetleyici kurumlara ait diğer paylardır.

Kurumun 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunun incelenmesi sonucunda; Enflasyon Düzeltmesi Hesabındaki 399.105.011.24 TL'nin de dikkate alınmasıyla 731.198.632,18 TL

olumlu faaliyet sonucu gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kurul 6362 sayılı Kanun ile verilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir otorite olup, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlardandır. Bu nedenle muhasebe kayıt ve işlemlerini MYMY hükümlerine göre yapmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak

işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun'un 55, 56 ve 57'inci maddeleri iç kontrolü tanımlayıp, ikincil mevzuat ile iç kontrole ilişikin kamu idarelerinin yapmaları gerekenleri belirtmektedir. Ancak Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesine göre SPK'nın da içinde bulunduğu düzenleyici ve denetleyici kurumlar, Kanun'un iç kontrol sistemine ilişkin hükümlerine tabi tutulmamakla birlikte, aynı Kanun'un iç kontrol sistemiyle bağlantılı "Mali saydamlık" ve "Hesap verme sorumluluğu" maddelerine, bütçelerini stratejik plan ve performans programına göre hazırlama zorunluluğu ve Sayıştay raporları esas alınarak yönetimin hesap verme sorumluğunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi hükümlerine tabi tutulmuşlardır.

İç kontrol sistemiyle ilgili olarak düzenleyici ve denetleyici kurumların tümünü kapsayan ve uygulama birliği sağlayan yasal düzenleme bulunmamakla birlikte, bu kurumların kendi mevzuatlarında münferit düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 130'uncu maddesinin 6'ncı fıkrasında yer alan Kurulun iç denetim usul ve esaslarının çıkarılacak yönetmelikle belirleneceğine ilişkin hüküm dışında, iç kontrol sistemine ilişkin başka bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu şartlar altında kurumun yapısı ve işlemleri iç kontrolün bileşenleri itibariyle incelendiğinde;

Kontol Ortamıyla İlgili Olarak;

5018 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin son fıkrasında, düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçelerini stratejik plan ve performans hedeflerine göre hazırlayacakları hükme bağlanmıştır. Bu hükme istinaden 30.10.2009 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu Teşkilat, Görev ve Çalışma Esasları Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle, Kurumun stratejik plan ve performans programını hazırlama, iş tanımları, iş ve işlem akışları ile verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gibi görevleri yerine getirmek üzere Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı kurulmuştur. 2009 yılında yapılan düzenlemelere rağmen Kurumun iş tanımları, iş ve işlem akışları ile ilgili çalışmalara 2018/3 sayılı Başkanlık genelgesi ile başlanılmış olup, daire başkanlıkları tarafından hazırlanan iş akış şemaları Elektronik Belge Yönetim Sistemi üzerinden entegre edilmek üzere Bilgi İşlem Daire Başkanlığına gönderilmiştir.

Risk Değerlendirmesiyle İlgili Olarak;

SPK'nın 2022-2026 yıllarını kapsayan stratejik planı hazırlanarak Kurumun internet sitesinde yayımlanmıştır. Bununla birlikte 5018 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde yapılan 16

Ekim 2020 tarihli değişiklikle düzenleyici ve denetleyici kurumlara bütçelerini üç yıllık bütçeleme anlayışı, stratejik planları ve performans programlarını esas alarak hazırlamaları gerektiği hükme bağlanmış olup bu değişikliğe dayanarak SPK'nın 2024 yılı performans programı hazırlanmıştır. Bu belgelerde kurumun riskleri sınırlı bir biçimde, tüm teşkilat ve faaliyetleri kapsayacak şeklide ele alınmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri İle İlgili Olarak;

Kurumun tüm iş süreçlerine ilişkin risk ve kontrol faaliyetlerinin belirlenmediği, kontrol faaliyetleri ile ilgili sorumluların kimler olduğunun düzenlenmediği bu hususla ilgili olarak bir zorunluluğun da bulunmadığı görülmüştür.

Bilgi ve İletişimİle İlgili Olarak;

Kurum tarafından her yıl idari faaliyet raporu hazırlanarak web sitesinde yayımlandığı, kurumla ilgili mali tablo ve çeşitli bilgilerin benzer şekilde web sitesi veya diğer medya araçlarıyla kamuoyuna duyurulduğu, kurum içi bilgilendirme sisteminin bulunduğu görülmüştür.

İzleme İle İlgili Olarak;

Kurum tarafından çıkarılmış bulunan Sermaye Piyasası Kurulu İç Denetim Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik uyarınca 2022 ve 2023 mali yıllarına ilşikin olarak iç denetçi görevlendirildiği ve aynı Yönetmelik'e göre iç denetim raporu hazırlandığı görülmüştür.

Kurumun yukarıda belirtilen iç kontrol sistemine ilişkin faaliyetleri ve tabi olduğu mevzuat değerlendirildiğinde; Kanun'daki düzenlemelerin ayrıntılı olmaması ve ikincil düzenlemelerin hangi esaslara göre hazırlanacağı hususunda belirsizlik olması nedeniyle Kurum tarafından yapılan düzenlemelerin etkin bir iç kontrol sisteminin kurulmasını mümkün kılmadığı, bu itibarla, 5018 sayılı Kanun'un Mali Saydamlık başlıklı 7'nci ve Hesap Verme Sorumluluğu başlıklı 8'inci maddeleri çerçevesinde, düzenleyici ve denetleyici kurumlara uygulanmayan iç kontrol sistemine ilişkin kanun hükümleri ile ilgili olarak, genel bir düzenleme yapılması ve uygulama birliği sağlanması önem arz etmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sermaye Piyasası Kurulunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca 30.12.2013 Tarihine Kadar Yürürlüğe Konulması Gereken Yönetmeliklerin Çıkarılmaması

30.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun geçici 1'inci maddesi uyarınca 1 yıl içinde yürürlüğe konulması gereken personel yönetmeliği ile teşkilat, görev ve çalışma esasları hakkındaki yönetmeliğin hali hazırda çıkarılmadığı görülmüştür.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte 2499 sayılı mülga Sermaye Piyasası Kanunu'na dayanarak çıkarılan Sermaye Piyasası Kurulu Personel Yönetmeliği ve Sermaye Piyasası Kurulu Teşkilat, Görev ve Çalışma Esasları Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. 6362 sayılı Kanun'un 126 ve 127'nci maddelerinde, Kurulun hizmet birimleri ve bunların faaliyet alanları, görev ve yetkileri ile Kurul personelinin çalışma usul ve esaslarının yeni Kanun'a uygun olarak çıkarılacak yönetmeliklerle düzenleneceği, aynı Kanun'un "Düzenleyici işlemler" başlıklı geçici 1'inci maddesinde de, Kanun'un uygulanmasına ilişkin düzenlemelerin, bu Kanun'un yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde

yürürlüğe konulacağı ve bu Kanun'a göre yürürlüğe konulacak düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut düzenlemelerin bu Kanun'a aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği belirtilmiştir. Anılan mevzuat hükümlerine göre, Kanun'un uygulanmasına ilişkin düzenlemelerin 30.12.2013 tarihine kadar yapılması gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemede, 15.01.2012 tarihinden önce göreve başlayan personel için uygulanan düzenlemelerin Personel Yönetmeliği'nde olması, anılan Yönetmelik'in bütünüyle değiştirilmesi yerine kısmi düzenlemelerle güncelleme yapılmasının önünde engel bulunmaması sebebiyle personelin mali ve sosyal haklarını düzenleyen 375 sayılı KHK ve diğer mevzuat hükümlerine göre hazırlanması gereken personel yönetmeliğinin çıkarılamadığı anlaşılmıştır. Benzer şekilde, mevcut birimlerin birleştirilmesi, kaldırılması ve yeni birimlerin oluşturulması şeklinde esaslı bir değişim yapılmasına ilişkin devam eden çalışmalar gerekçesiyle de teşkilat, görev ve çalışma esaslarını düzenleyen yönetmeliğin yürürlüğe konulmadığı anlaşılmıştır.

6362 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesinde yer alan mevcut düzenlemelerin bu Kanun'a aykırı olmayan hükümlerinin uygulamaya devam olunacağı şeklindeki hükmü, maddenin ilk cümlesinde de belirtildiği üzere bir yıllık zaman sürecinde uygulamaya devam olunacağını ifade etmektedir. Mevzuat bir yıllık zaman içinde ilgili düzenlemelerin yürürlüğe konulması gerektiğini belirtmektedir. Kanun koyucu anılan Kanun'a aykırı olmayan hükümlerin bir yıllık bir süreçten sonra da uygulanacağını öngörmüş olsaydı, ilgili maddede "Yeni yönetmelik çıkarılıncaya kadar eski yönetmelik hükümleri uygulanır" şeklinde bir ifade eklenerek idareye seçim serbestisi tanıyabilirdi. Kanun koyucu bir yıllık süre zarfında ilgili yönetmeliklerin yürürlüğe konulması gerektiğine dair emredici bir ifade kullanarak, ilgili düzenlemelerin yürürlüğe konulmasındaki gecikmenin önüne geçmek istemiştir. Dolayısıyla Kanun'un emrettiği süre içinde bu yönetmeliklerin çıkarılması hukuki bir zorunluluktur.

Her ne kadar söz konusu yönetmeliklerin hazırlanması için gerekli çalışmaların yapılmasını teminen Kurul içi görevlendirmelerin yapıldığı görülmekte ise de, bulgu konusu yapılan husus 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 ve 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında da yer almakta olup, yönetmelikler halen çıkarılmamıştır.

Kamu idaresi cevabında; Sermaye Piyasası Kurulu Teşkilat Yönetmeliği ile Kurul Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin hazırlanarak yürürlüğe konulmasına ilişkin çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, 6362 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda hazırlanması gereken personel yönetmeliği ile teşkilat, görev ve çalışma esasları yönetmeliğinin hazırlanarak yürürlüğe konulması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca 30.12.2013 Tarihine Kadar Yürürlüğe Konulması Gereken Yönetmeliklerin Çıkarılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca yürürlüğe konulması gereken yönetmelikler 2024 yılında da çıkarılmamıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 89 | **SERMAYE PİYASASI KURULU** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1.136.174.735,88
10	**Hazır Değerler**	15.874.040,54
100	KASA HESABI	4.650,54
102	BANKA HESABI	15.869.390,00
13	**Kurum Alacakları**	1.096.198.211,89
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.096.198.211,89
14	**Diğer Alacaklar**	2.652.251,29
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.652.251,29
15	Stoklar	1.081.179,55
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.081.179,55
16	**Ön Ödemeler**	20.342.280,70
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	20.342.280,70
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	26.771,91
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	26.771,91
2	DURAN VARLIKLAR	1.805.581.438,59
22	**Faaliyet Alacakları**	4.240,23
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.240,23
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1.805.577.198,36
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1.028.083.399,76
252	BİNALAR HESABI	1.257.441.741,03
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.767.030,76
254	TAŞITLAR HESABI	215.368,98
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	44.113.964,13
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-566.061.785,79
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	40.017.479,49
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	26.863.209,78
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-26.863.209,78
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	3.918.064,14
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.918.064,14

AKTİF TOPLAMI 2.941.756.174,47

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	12.756.979,85
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	4.024.575,94
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
333	EMANETLER HESABI	4.024.575,94
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	8.732.403,91
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.647.604,83
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	68.620,25
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	16.178,83
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	55.447.859,44
43	**Diğer Borçlar**	31.500,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	31.500,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	55.416.359,44
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	55.416.359,44
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.873.551.335,18
50	**Net Değer**	432.617.877,23
500	NET DEĞER HESABI	432.617.877,23
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.364.115.571,93
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	2.364.115.571,93
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-654.380.746,16
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-654.380.746,16
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	731.198.632,18
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	731.198.632,18
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 2.941.756.174,47

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.337.272,60
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	2.337.272,60
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	869.390,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	869.390,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	9.727.445,02
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	9.727.445,02
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	305.127,19
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	305.127,19
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	1.307.182.104,52
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	1.307.182.104,52

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 89 **Adı : SERMAYE PİYASASI KURULU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.429.352.328,03
630	01	Personel Giderleri	703.925.122,61
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	65.038.192,05
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	120.752.526,80
630	05	Cari Transferler	1.502.700.709,14
630	13	Amortisman Giderleri	36.795.733,44
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	138.551,47
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.492,47
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	0,05

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.429.352.328,03**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.765.182.270,73
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.292.917.800,64
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
600	05	Diğer Gelirler	472.264.470,09

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.765.182.270,73**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	3.736.321,76
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.625.544,70
610	05	Diğer Gelirler	110.777,06

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **3.736.321,76**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.761.445.948,97**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **399.105.011,24**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **731.198.632,18**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.429.352.328,03**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.765.182.270,73**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.761.445.948,97**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**3.736.321,76**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**731.198.632,18**

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İnsan Kaynakları Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

KISALTMALAR

BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
TL :	Türk Lirası
TOKİ :	Toplu Konut İdaresi
V.b. :	Ve Benzeri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Bedelsiz Devredilen Arsanın Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmesi

2. Gelir Fazlalarının Genel Bütçeye Aktarılmasına İlişkin Mevzuat Hükümlerinde Farklılıklar Bulunması

3. 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun Kapsamında Tahsil Edilen Sisteme Giriş Paylarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

4. Sayıştay İlamına İstinaden Kişilerden Alacaklar Hesabına Yapılması Gereken Kayıtların Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), 23.06.1999 tarihli ve 23734 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir otorite olarak kurulmuş olup, 01.11.2005 tarihli ve 25983 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Kurumun yapısı yeniden düzenlenmiştir. 2011 yılında 6111 sayılı Kanun ile Kurumun merkezi İstanbul olarak değiştirilmiştir. Kurumun mevcut teşkilat yapısı temel olarak, Bankacılık Kanunu ve bu Kanun'a istinaden 16.03.2014 tarihli ve 28943 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2014/5885 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

BDDK, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici bir kurumdur. Kurum 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 25, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68,76 ve 78'inci maddelerine tâbidir.

Kurum; mevzuatla kendisine verilen düzenleme ve denetlemeyle ilgili görev ve yetkileri kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Kurum, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, malî sektörün gelişmesi, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması için;

a) Bankalar ve finansal holding şirketleri ile diğer kanunlarda ve ilgili mevzuatta yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin; kuruluş ve faaliyetlerini, yönetim ve teşkilat yapısını, birleşme, bölünme, hisse değişimini ve tasfiyelerini düzenlemek, uygulamak, uygulanmasını sağlamak, uygulamayı izlemek ve denetlemek,

b) Yurt içi ve yurt dışı muadil kurumların katıldığı uluslararası malî, iktisadî ve meslekî teşekküllere üye olmak, görev alanına giren hususlarda yabancı ülkelerin yetkili mercileri ile mutabakat zaptı imzalamak,

c) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak,

d) Tasarruf sahiplerinin haklarını ve bankaların düzenli ve emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye sokabilecek ve ekonomide önemli zararlar doğurabilecek her türlü işlem ve uygulamaları önlemek, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere gerekli karar ve tedbirleri almak ve uygulamak,

e) Bankacılık hizmetleri ve işlemleri ile 23.02.2006 tarihli ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu kapsamında yer alan banka kartı ve kredi kartlarının, 29.04.1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 5'inci maddesinde yazılı suçların işlenmesinde kullanılmasını önlemek konularında yükümlü ve yetkilidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurum, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ile Başkanlıktan oluşur. Biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere yedi üyeden oluşan Kurulun tamamı Cumhurbaşkanınca atanmaktadır. Cumhurbaşkanı, üyelerden birini ikinci başkan olarak görevlendirmektedir. Kurul başkanı Kurumun da başkanıdır. Başkana görevlerinde yardımcı olmak üzere Kurul kararıyla beş başkan yardımcısı atanmaktadır. 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (III) sayılı cetvelinde yer alan Kurumun başkan ve üyelerinin görev süreleri 4 yıldır.

Kurum idari olarak ya da mali bakımdan bir kurum, makam ya da mercie bağlı değildir. Diğer taraftan, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda "İlişkili Bakan" tanımına yer verilmiştir. Buna göre ilişkili bakan Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanı, ifade etmektedir. 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde ise 27.04.1984 tarih ve 3046 sayılı Kanun'un 19/A maddesi uyarınca Kurumun ilişkili olduğu bakanlık Hazine ve Maliye Bakanlığı olarak belirlenmiştir.

Başkanlık; başkan, başkan yardımcıları, başkanlık müşavirleri ve hizmet birimlerinden oluşur. Kurumun hizmet birimleri, daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanmış ana hizmet, danışma ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Ana Hizmet Birimleri; Düzenleme Daire Başkanlığı, Denetim Daire Başkanlığı I, II, III, IV, V Uygulama Daire Başkanlığı I, II, III, IV, V Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Risk Yönetimi Daire Başkanlığı, Bilgi Sistemleri Uyum Daire Başkanlığı, Kurumsal İletişim ve Dış

İlişkiler Daire Başkanlığı, Finansal Tüketici İlişkileri Daire Başkanlığı, Veri ve Sistem Yönetimi Daire Başkanlığı, Ekonomik Değerlendirmeler Daire Başkanlığı,

Danışma Birimleri; Hukuk İşleri Daire Başkanlığı,

Yardımcı Hizmet Birimleri; Destek Hizmetleri Daire Başkanlığına bağlı Kurul İşleri ve Kararlar Müdürlüğü, İnsan Kaynakları Müdürlüğü, Eğitim Müdürlüğü, İdari İşler Müdürlüğü ve Mali İşler Müdürlüğü şeklinde düzenlenmiştir.

5411 sayılı Kanun'un 92'nci maddesine göre, başkan yardımcıları, daire başkanları, müdürler, başkanlık müşavirleri ile bankalar yeminli murakıpları ve yardımcıları, bankacılık uzman ve yardımcıları, hukuk uzman ve yardımcıları ile bilişim uzman ve yardımcılarından oluşan meslek personeli kadro karşılığı sözleşmeli statüde çalışmaktadır. Kadro karşılığı çalışan bu personel ücret, mali ve sosyal haklar bakımından 5411 sayılı Kanun'a, diğer her türlü hak ve yükümlülükler yönünden 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir. Kurumda ayrıca her türlü hak ve menfaatler yönünden 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak çalışan idari personel de bulunmaktadır.

Kurumda 31.12.2024 tarihi itibarıyla mevcut insan kaynaklarına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: İnsan Kaynakları Tablosu

KADRO UNVANI	DOLU	TOPLAM
Arşiv Memuru	1	3
Avukat	1	1
Bankacılık Başuzmanı	59	76
Bankacılık Uzman Yardımcısı	65	120
Bankacılık Uzmanı	62	120
Bankalar Yeminli Başmurakıbı	21	34
Bankalar Yeminli Murakıbı	52	77
Bankalar Yeminli Murakıp Yardımcısı	23	148
Başkan Yardımcısı	5	5
Başkanlik Müşaviri	4	15
Başuzman	4	5
BDDK Başuzmanı	1	1
BDDK Uzman Yardımcısı	12	21
BDDK Uzmanı	4	7
Daire Başkanı	16	20
Dava Takip Memuru	0	1
Doktor	0	2
Grafiker	0	1

Grup Başkanı	10	12
Hizmetli	0	1
İstatistikçi	3	10
Kıdemli Bankacılık Başuzmanı	43	49
Kıdemli Bankalar Yeminli Başmurakıbı	14	15
Kıdemli Bddk Başuzmanı	0	1
Kurum Uzmanı	2	4
Kütüphaneci	1	2
Memur	12	28
Müdür	1	2
Mühendis	3	7
Mütercim-Tercüman	0	2
Santral Memuru	1	1
Sekreter	13	24
Şef	1	4
Şoför	8	16
Tekniker	1	4
Teknisyen	5	17
Uzman	0	11
Ara Toplam	**448**	**867**
Sözleşmeli Bilişim Personeli	1	-
Sürekli İşçi	105	-
TOPLAM	**554**	**867**

1.3. Mali Yapı

BDDK merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği ile 5018 sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren 7, 8, 42, 49, 50, 51, 52, 76 ve 78'inci maddelerine tabidir.

Kurum bütçesi 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerinde belirlenen usûl ve esaslara göre hazırlanmakta ve kabul edilmektedir.

Kurumun bütçe yılı takvim yılıdır. Kurumun giderleri, bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri ile tasarruf finansman şirketlerince bütçenin yürürlüğe girmesinden önce katılma payı adı altında Kuruma yapılacak ödemelerle karşılanmaktadır. Giderlere katılma payı olarak tahsil olunacak tutar, söz konusu kuruluşların bir önceki yılsonu bilanço toplamlarının on binde üçünü geçemez. Bu oran 2024 yılında on binde üç olarak uygulanmaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe gerçekleşmelerine ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Giderler Hesabı	Başlangıç Ödeneği (TL)	Gerçekleşen (TL)
1	Personel Giderleri	1.325.900.000,00	593.637.782,25
2	Sosyal Güvenlik Primi Ödemeleri	331.900.000,00	54.361.933,15
3	Mal ve Hizmet Giderleri	637.400.000,00	229.426.526,93
5	Cari Transferler	915.550.000,00	974.781.365,15
6	Sermaye Gideri	1.198.250.000,00	57.831.675,24
	TOPLAM	**4.409.000.000,00**	**1.910.039.282,72**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile kanunlaşan Kurum bütçesi 4.409.000.000,00 TL'dir. Yıl sonunda bu ödeneğin 1.910.039.282,72 TL'si harcanmış ve gerçekleşme oranı %43,32 olmuştur.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Kod	Gelirler Hesabı	Tahmini Gelir Bütçesi (TL)	Gerçekleşen (TL)
5	Diğer Gelirler	4.409.000.000,00	4.414.458.822,67
	TOPLAM	**4.409.000.000,00**	**4.414.458.822,67**

2024 yılı gelir bütçesi 4.409.000.000,00 TL öngörülmüş olup, 4.414.458.822,67 TL olarak gerçekleşmiş ve gerçekleşme oranı %100,12 olmuştur. Bütçe gelirlerinin tamamı Diğer Gelirlerden elde edilmiştir. Bu gelir; bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ile finansman şirketlerince, bütçenin yürürlüğe girmesinden önce katılma payı adı altında Kuruma yapılan ödemelerden ve diğer çeşitli gelirlerden oluşmuştur.

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer alan gider ve gelir hesaplarının incelenmesi sonucunda Kurulca yapılan 1.886.357.030,76 TL'lik giderin %52'sinin cari transferlerden, %32'sinin personel giderlerinden, %12'sinin mal ve hizmet alım giderlerinden oluştuğu; Kurul tarafından elde edilen 4.414.318.060,00 TL'lik gelirin %99'unun da bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ile finansman şirketlerince katılma payı adı altında Kuruma yapılan ödemelerden oluştuğu görülmüştür. Ayrıca Kurumun 2024 yılı için Enflasyon Düzeltmesi Hesabındaki 83.403.618,29 TL'nin dikkate alınmasıyla 2.611.364.647,53 TL olumlu faaliyet sonucu gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

2022-2024 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi çerçevesinde hazırlanan BDDK bütçesinin uygulama sonuçları ve muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. Bu bağlamda bütçe uygulama sonuçlarını göstermek üzere

anılan Yönetmelik'in 539'uncu maddesinde sayılan mali tablolar düzenlenmektedir. Muhasebeleştirme işlemleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yapılmakta, mali raporlar ve tablolar bu sistem üzerinden üretilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin

denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 2'nci maddesinde belirtildiği üzere, iç kontrolün tanımlandığı ve kurulacak iç kontrol sistemini açıklayan 55'inci ve takip eden madde hükümlerine tabi değildir.

Bu nedenle düzenleyici ve denetleyici bir kurum olan BDDK'da, 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a göre çıkartılmış bulunan "İç kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esalar"da belirtilen iç kontrol sisteminin kurulması zorunluluğu bulunmamaktadır.

Bununla birlikte düzenleyici ve denetleyici kurumların 5018 sayılı Kanun'un 7'nci ve 8'inci maddelerinde ifadesini bulan "Mali Saydamlık" ve "Hesap Verme Sorumluluğu" ilkelerine uygun davranma zorunluluğu ile kuruluş kanunu ve ikincil mevzuatın getirmiş olduğu iç kontrole yönelik düzenlemelere uyma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu sorumluluk çerçevesinde, Kurumun yapısı ve işlemleri iç kontrolün bileşenleri itibariyle incelendiğinde;

Kontrol Ortamı;

- Etik davranış sözleşmesinin tüm personel tarafından imzalandığı,

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği'nde Kurumun teşkilat yapısının; Kurul, Başkanlık ve hizmet birimlerinden oluştuğu belirtilerek her birimin görevlerinin belirlendiği,

- Yetkiler ve yetki devrine ilişkin düzenlemelerin, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 88, 89, 90 ve 91'inci maddeleri ile Teşkilat Yönetmeliği'nde yer aldığı, Kanun'un 89'uncu maddesi ve Bütçe Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca harcama ve ödeme talimatları ile ilgili yetki devrinin sınırları her yıl alınan Başkanlık Oluru ile belirlendiği,

Risk Değerlendirmesi;

- 2022-2024 yıllarını kapsayan BDDK Stratejik Planının hazırlanarak Kurumun internet sitesinde yayımlandığı,

- Kurumun yürüteceği program, faaliyet ve projeleri ile bunların kaynak ihtiyacını, performans, hedef ve göstergelerini içeren 2024 yılı Performans Programının hazırlandığı,

Kontrol Faaliyetleri;

Kurumun tüm iş süreçlerine ilişkin risk ve kontrol faaliyetlerinin belirlenmediği, kontrol faaliyetleri ile ilgili sorumluların kimler olduğunun düzenlenmediği bu hususla ilgili olarak bir zorunluluğun da bulunmadığı görülmüştür.

Bilgi ve İletişim;

- Mali veriler, personele ilişkin bilgiler, evrak sistemine yönelik bilgiler ve Kurumun finansal kurumlardan temin ettiği finansal raporlamalar için geliştirilen Destek Hizmetleri yazılım uygulamaları (Maaş, İzin, Personel Bilgi Sistemi vb.), Evrak Yönetim Sistemi ve BDDK Veri Transfer Sistemi ile Yönetim Bilgi Sisteminden oluştuğu,

- Kurumun 2010-2023 yılları için Faaliyet Raporu hazırlandığı,

İzleme;

- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 101'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında yer alan "Kurumun iç denetimi Kurulca belirlenecek usûl ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirilir." hükmü uyarınca; İç Denetime İlişkin Usul ve Esaslar'ın 04.08.2011 ve 4336 sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı ile belirlendiği,

Tespit edilmiştir.

Kurumun, yukarıda belirtilen iç kontrol sistemine ilişkin faaliyetleri ve tabi olduğu mevzuat değerlendirildiğinde; Kanun'daki düzenlemelerin ayrıntılı olmaması ve ikincil düzenlemelerin hangi esaslara göre hazırlanacağı hususunda belirsizlik olması nedeniyle Kurum tarafından yapılan düzenlemelerin etkin bir iç kontrol sisteminin kurulmasını mümkün kılmadığı, bu itibarla, 5018 sayılı Kanun'un "Mali Saydamlık" başlıklı 7'nci ve "Hesap Verme Sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddeleri çerçevesinde, düzenleyici ve denetleyici kurumlara uygulanmayan iç kontrol sistemine ilişkin kanun hükümleri ile ilgili olarak, genel bir düzenleme çalışmalarına başlanması uygulama birliğinin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Bedelsiz Devredilen Arsanın Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmesi

Kurum tarafından hizmet binası yapılması amacıyla Toplu Konut İdaresine (TOKİ) devredilen arsanın, mali tablolarında nazım hesaplar yerine 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabında izlenildiği görülmüştür.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 998-Diğer Nazım Hesaplar hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 533/F maddesinde; kat karşılığı veya arsa verilmek üzere inşaat yaptırılmasına ilişkin bilgi ve belgelerin ilgili muhasebe birimine teslim edildiğinde arsa veya arazinin kayıtlı değeri üzerinden bu hesabın ilgili yardımcı hesabına borç, 999-Diğer Nazım Hesaplar Karşılığı hesabına alacak kaydedileceği; arsa verilmek üzere yaptırılan inşaat tamamlanıp teslim edildiğinde ise kayıtlara alınan tutar üzerinden bu hesaba alacak, 999-Diğer Nazım Hesaplar Karşılığı hesabına borç kaydedilerek nazım hesapların kapatılacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmeliğin 250-Arazi ve Arsalar hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 172'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (6) numaralı alt bendinde; varlığın kayıtlı değeri ile yeni değeri arasında fark olması halinde 600-Gelirler hesabına veya 630-Giderler hesabına gerekli kayıtların yapılacağı belirtilmektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; Kurum tarafından arsanın hizmet binası yapılması karşılığında TOKİ'ye devredildiği anda arsanın gelecekte kuruma hak ve getiri sağlama potansiyeline sahip olması nedeniyle ilgili nazım

hesaplarda takip edilmeye başlanması, inşaatın tamamlanıp Kuruma devri yapıldığında ise 250-Arazi ve Arsalar hesabı kapatılarak varlığın yeni değeri üzerinden 252-Binalar hesabına kaydedilmesi ve varlığın kayıtlı değeri ile yeni değeri arasında fark olması halinde 600-Gelirler veya 630-Giderler hesabına gerekli kayıtların yapılması ve nazım hesapların kapatılması gerekmektedir.

Ancak, yapılan incelemede; 2009 yılında alınan arsanın 2013 yılında inşaat karşılığı olarak TOKİ'ye devredildiği, söz konusu arsanın mülkiyetinin TOKİ'ye devredildiği tarih olan 26.12.2013 itibari ile arsanın 250-Arazi ve Arsalar hesabından çıkarılarak 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmeye başlandığı, buna ilave olarak, 26.06.2014 tarihinden itibaren 998-Diğer Nazım Hesaplar hesabı ve 999-Diğer Nazım Hesaplar Karşılığı hesaplarında da takip edilmeye başlandığı görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında; bulguya iştirak edildiği ve hizmet binası Kuruma teslim edildiğinde gerekli muhasebe kayıtlarının yapılacağı ifade edilmektedir.

Bulgu konusu hususa 2020 ve 2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak söz konusu arsanın 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabında takip edilmesi, 2024 yılı bilançosunda 318.625.248,78 TL tutarında hataya neden olmaktadır.

BULGU 2: Gelir Fazlalarının Genel Bütçeye Aktarılmasına İlişkin Mevzuat Hükümlerinde Farklılıklar Bulunması

Düzenleyici ve denetleyici kurumlarda ortaya çıkan gelir fazlalarının genel bütçeye aktarılması gereken sürelerin, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nda farklı düzenlenmiş olmasının uygulama açısından sorunlar yarattığı görülmüştür.

5411 sayılı Kanun’un “Kurumun bütçesi, hesap ve harcamaların denetimi” başlıklı 101’inci maddesinde; Kurumun gelirlerinin, giderlerini karşılamasının esas olduğu, Kurum bütçesinin 5018 sayılı Kanun hükümlerinde belirlenen usul ve esaslara göre hazırlanacağı ve kabul edileceği, Kurumun mali yıl sonunda oluşan gelir fazlalarının ise izleyen yılın Mart ayı içinde genel bütçeye gelir olarak aktarılacağı, Kurumun bütçe durumunu göz önünde bulundurarak daha önce de aktarma yapabileceği düzenlenmiştir.

5018 sayılı Kanun’un konuya ilişkin “Kurumlardan alınacak hasılat payı” başlıklı

78'inci maddesinde ise düzenleyici ve denetleyici kurumların üçer aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlalarını, her üç ayda bir izleyen ayın on beşine kadar genel bütçeye aktarması gerektiği, söz konusu tutarların süresi içinde ödenmemesi halinde, ödenmeyen tutarların 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre gecikme zammı da uygulanmak suretiyle takip ve tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, 08.08.2018 tarihli ve 17 sayılı Tek Hazine Kurumlar Hesabına Alınacak Kamu İdareleri ve Hesapların Belirlenmesi Hakkında Cumhurbaşkanı Kararı ile BDDK'nın 09.08.2019 tarihinden itibaren "Tek Hazine Kurumlar Hesabı Uygulaması" sistemine dâhil olduğu ve gelir fazlalarını ise 5411 sayılı Kanun'un anılan hükmüne uygun olarak izleyen yılın mart ayında genel bütçeye aktardığı görülmüştür. Ancak, Muhasebat Genel Müdürlüğünün 16.12.2021 tarih ve 794893 sayılı yazısı üzerine 2022 yılından itibaren 5018 sayılı Kanun'un anılan hükümleri uyarınca her üç ayda bir izleyen ayın on beşine kadar aktarmaya başladığı tespit edilmiştir.

Buna göre, gelirlerinin yaklaşık %99'u bankalar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinden her yılın son ayında belirli bir yüzde şeklinde tahsil edilen katılım paylarından oluşan Kurum gelirlerinden, giderlerini karşıladıktan sonra ortaya çıkan gelir fazlalarını 5018 sayılı Kanun'da belirtilen şekilde, ilk üç ayı takip eden ayın on beşine kadar aktarması halinde kurumun nakit dengesini ayarlamakta sorun yaşadığı görülmektedir. Bununla birlikte, hatalı veya gereksiz aktarıldığı sonradan ortaya çıkan gelir fazlaları için, sonradan mahsuplaşma yapılmasının belli bir zamana yayılacak olması nedeniyle, takip eden döneme ilişkin Kurum işlemlerinin aksaması riskinin de ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında 5018 sayılı Kanun'un 78'inci maddesinde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların üçer aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlalarını genel bütçeye aktarmasıyla ilgili mevzuat değişikliği çalışmaları olduğu ve bu kapsamda Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından istenen görüş yazısına Kurum tarafından 19.02.2025 tarih ve 145465 sayılı cevabi yazının hazırlandığı ve çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2019 ve 2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak 5018 sayılı Kanun ile 5411 sayılı Kanun'da, gelir fazlalarının genel bütçeye aktarılmasına ilişkin zamanlama farklılığının giderilmesine yönelik bir mevzuat değişikliği yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun Kapsamında Tahsil Edilen Sisteme Giriş Paylarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun kapsamında tahsil edilen sisteme giriş payları muhasebeleştirilirken tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun'un Faaliyet izni başlıklı 4'üncü maddesinde; kartlı sistem kurma, kart çıkarma, üye işyerleri ile anlaşma yapma ve bilgi alışverişi faaliyetinde bulunmak isteyen kuruluşların Kuruldan izin almalarının şart olduğu ve (d) bendinde belirtilen sermayenin yüzde beşi tutarındaki sisteme giriş payının Kurum hesabına yatırıldığına dair belgenin ibraz edilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 53'üncü maddesinde, vergi dairelerinde vergilendirme bölümünden, diğer muhasebe birimlerinde ise ilgili servislerinden verilen gelir tahakkuk tutarlarının bu hesaba borç, 600-Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği, 600-Gelirler Hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 394'üncü maddesinde de, vergi dairelerinde vergilendirme bölümünden, diğer muhasebe birimlerinde ilgili servislerden verilen tahakkuk toplamının bu hesaba alacak, 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabı veya 220-Gelirlerden Alacaklar Hesabına borç kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, 5464 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurular için faaliyet izni verilmesi ve sisteme giriş payının Kurum hesabına yatırılması gerektiğinin ilgili kuruluşa tebliğ edilmesi üzerine tahakkuk kayıtlarının yapılması gerekirken, tahakkuk kayıtlarının yapılmadığı, bu payların tahsil edilmesi aşamasında 102-Banka Hesabına borç, 600-Gelirler Hesabına alacak kaydı yapılarak muhasebeleştirildiği anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında; bulguda belirtilen tespite iştirak edildiğinden bundan sonraki süreçte Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirtilen şekilde işlemlerin gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun kapsamında tahsil edilmesi gereken sisteme giriş paylarının tahakkuk kayıtlarının yapılmaması nedeniyle 120-Gelirlerden Alacaklar Hesabı mali tablolarda 600.000,00 TL kadar hatalı olarak yer almıştır.

BULGU 4: Sayıştay İlamına İstinaden Kişilerden Alacaklar Hesabına Yapılması Gereken Kayıtların Yapılmaması

Sayıştay tarafından tazmin hükmedilen ilamlara istinaden 140-Kişilerden Alacaklar hesabı ile 600-Gelirler hesabına yapılması gereken kayıtların yapılmadığı tespit edilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 140-Kişilerden Alacaklar hesabına ilişkin "Hesabın işleyişi" başlıklı 84'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt fıkrasında; Sayıştay, adli, idari ve askeri mahkemelerce tazmin hükmedilenler ile zamanaşımına uğratılan alacaklardan dolayı Sayıştay tarafından sorumlular adına tazmin hükmedilen tutarların 140-Kişilerden Alacaklar hesabına borç, tahsilinde bütçeye gelir kaydedilmek üzere 600-Gelirler hesabına alacak kaydedileceği belirtilmektedir.

Aynı Yönetmelik'in "Hesaba ilişkin işlemler" başlıklı 83'üncü maddesinin beşinci fıkrasının (a) ve (b) bendinde; Sayıştayca tazmin hükmedilen paralara ait ilamlar kamu idaresince muhasebe birimlerine gönderildiğinde; muhasebe birimlerince ilamda yazılı tutarlardan kısmen veya tamamen daha önceden kişilerden alacaklar hesabına kaydedilmiş tutarlar bulunduğu takdirde, tahsil edilip edilmediğine bakılmaksızın bu paraların hesaplara alınış kaydına ilişkin yevmiye tarih ve numarası ile tutarlarını gösteren bir liste düzenlenerek kamu idaresine gönderileceği, ilam tutarından listedeki tutar düşüldükten sonra arta kalan tutarların yevmiye ve yardımcı hesap defterlerine kaydedileceği, ilam kesinleşinceye kadar, sorumlulardan icraya müracaat edilmeksizin tahsilat yapılacağı ve Sayıştayca temyiz, yargılamanın iadesi veya karar düzeltilmesi yoluyla alacaklardan bir kısmının veya tamamının kaldırılmasına karar verildiği takdirde, buna ait kararların da kamu idaresince muhasebe birimlerine gönderildiğinde kaldırılan tutarın hesaplardan çıkartılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; Sayıştay, adli ve idari mahkemelerce tazmin hükmedilenler ile zamanaşımına uğratılan alacaklardan dolayı Sayıştay tarafından sorumluları adına tazmin hükmedilen tutarların 140-Kişilerden Alacaklar hesabına kaydedilmesi ve kaydedilen söz konusu tutarlara ilişkin sonraki süreçlerin ilgili hesapta takip edilmesi gerekmektedir.

Ancak, yapılan incelemede; İdarenin 2016, 2017, 2018 ve 2021 yılları hesabına ilişkin tazminine hükmedilen tutarların 140-Kişilerden Alacaklar hesabı ile 600-Gelirler hesabına kaydedilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında; bulgu konusu hususa iştirak edildiği, Sayıştay tarafından

sorumluları adına tazmin hükmedilen tutarların 140-Kişilerden Alacaklar hesabına kaydedileceği ifade edilmiştir.

Bulgu konusu hususa 2021 ve 2023 yılları arasındaki Sayıştay Denetim Raporlarında yer verilmiş olup, aynı uygulamaya 2024 yılında da devam edildiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, Sayıştay ilamlarına istinaden muhasebe kayıtlarına alınması gereken 1.538.909,89 TL'nin muhasebeleştirilmemesi sonucunda 140-Kişilerden Alacaklar ve 600-Gelirler hesabı mali tablolarda belirtilen tutar kadar eksik olarak yer almıştır.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Sayıştay İlamına İstinaden Kişilerden Alacaklar Hesabına Yapılması Gereken Kayıtların Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Kamu idaresi cevabında; Bulguda belirtilen tespite iştirak edildiğinden gerekli muhasebe kayıtlarının yapılacağı belirtilmiş, Ancak 31.12.2024 tarihi itibariyle bu konuya dair yapılan bir işlem bulunmamaktadır.
Bedelsiz Devredilen Arsanın Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Kamu idaresi cevabında; TOKİ ile yapılan protokol çerçevesinde hizmet binası yapımı devam etmekte olup, hizmet binası teslim edildiğinde 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesap kapatılarak 252-Binalar hesabına aktarılmasının amaçlandığı ve bulguda belirtilen tespite iştirak edildiğinden yıl içerisinde gerekli düzeltmelerin yapılmasının planlandığı belirtilmiş, Ancak 31.12.2024 tarihi itibariyle bu

			konuya dair yapılan bir işlem bulunmamaktadır
Gelir Fazlalarının Genel Bütçeye Aktarılmasına İlişkin Mevzuat Hükümlerinde Farklılıklar Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Kamu idaresi cevabında; bulgudaki her iki kanun maddesi arasındaki farklılıkların giderilerek güncel uygulamalarla uyumlu hale getirilmesi gerektiği yönündeki tespite iştirak edildiğinden, 5018 sayılı Kanun'da mevzuat değişikliğinin yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	9.795.442.866,35
10	**Hazır Değerler**	4.533,02
100	KASA HESABI	4.533,02
12	**Faaliyet Alacakları**	350.812,59
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	350.283,79
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	528,80
13	**Kurum Alacakları**	9.769.772.288,44
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	9.769.772.288,44
14	**Diğer Alacaklar**	5.282.132,75
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	5.282.132,75
15	Stoklar	386.010,26
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	386.010,26
16	**Ön Ödemeler**	19.647.089,29
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	19.647.089,29
2	DURAN VARLIKLAR	365.770.080,61
22	**Faaliyet Alacakları**	24.316,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	24.316,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	365.745.764,61
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.792.228,29
254	TAŞITLAR HESABI	11.748.703,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	95.915.504,13
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-62.335.919,59
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	318.625.248,78
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	47.780.958,74
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-47.780.958,74
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.949.622,78
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.949.622,78

AKTİF TOPLAMI 10.161.212.946,96

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	7.282.172.673,55
32	**Faaliyet Borçları**	2.295.608,43
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	2.295.608,43
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.442.467,43
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.201.636,84
333	EMANETLER HESABI	240.830,59
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	16.948.259,14
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	15.860.657,65
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.003.388,81
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	84.212,68
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	7.260.486.338,55
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	7.260.486.338,55
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	13.604.453,85
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	13.604.453,85
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	13.604.453,85
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	2.865.435.819,56
50	**Net Değer**	171.409.218,76
500	NET DEĞER HESABI	171.409.218,76
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	82.661.953,27
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	82.661.953,27
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.611.364.647,53
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	3.588.365.918,07
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-977.001.270,54

PASİF TOPLAMI 10.161.212.946,96

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	9.850.826,24
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	9.850.826,24
914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	73.718.249,00
915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	73.718.249,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	59.025.897,91
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	59.025.897,91
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	182.452,09
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	182.452,09
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	177.788.897,84
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	177.788.897,84

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 90 **Adı : BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.886.357.030,76
630	01	Personel Giderleri	597.957.920,57
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	54.361.933,15
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	226.944.215,90
630	05	Cari Transferler	974.781.365,15
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	60.644,22
630	13	Amortisman Giderleri	30.982.750,66
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	1.268.201,06
630	99	Diğer Giderler	0,05

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.886.357.030,76**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	4.414.318.060,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	32.721,73
600	05	Diğer Gelirler	4.414.284.537,18
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	801,09

GELİRLER TOPLAMI (B) **4.414.318.060,00**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **4.414.318.060,00**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **83.403.618,29**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.611.364.647,53**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.886.357.030,76**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**4.414.318.060,00**	**NET GELİR (D=B-C)**	**4.414.318.060,00**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.611.364.647,53**

ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Kadro Unvan ve Sayıları Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı İşçi Sayıları Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

KISALTMALAR

EPDK : Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu

LPG : Sıvılaştırılmış Petrol Gazları

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK); 03.03.2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4628 sayılı (Mülga) Elektrik Piyasası Kanunu ile Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu adı altında kurulmuş, 02.05.2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4646 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılması ve Doğal Gaz Piyasası Hakkında Kanun ile Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu adını almıştır.

14.03.2013 tarih ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile 4628 sayılı Kanun'un adı Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun şeklinde değiştirilmiştir.

EPDK, kamu tüzel kişiliğini haiz idari ve mali özerkliğe sahip bir otorite olup 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumdur. Kurum; elektrik, doğal gaz, petrol ve sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG)'nin; yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması, rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine tabi faaliyet gösterilebilecek, mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir enerji piyasasının oluşturulması ve bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetimin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Kurum:

1. Elektrik piyasasında; tüzel kişilerin yetkili oldukları faaliyetlerden kaynaklanan hak ve yükümlülüklerini tanımlayan lisansların verilmesi ve ilgili diğer işlemlerin yapılması, piyasa performanslarının izlenip, performans standartlarının oluşturulması, ikincil mevzuatın oluşturulması, geliştirilmesi ve uygulanmasının sağlanması, lisans sahibi tüzel kişilerin denetlenmesi, düzenlemeye tabi tarifelerin hazırlanması, tadili ve uygulanmasının sağlanması, piyasada Elektrik Piyasası Kanununa uygun şekilde davranılmasının sağlanması,

2. Doğal gaz piyasasında; doğal gazın ithalatı, iletimi, dağıtımı, depolanması, ticareti ve ihracatı ile bu faaliyetlere ilişkin tüm gerçek ve tüzel kişilerin hak ve yükümlülüklerini tanımlayan lisans ve sertifikaların verilmesi ve ilgili diğer işlemlerin yapılması, piyasa ve sistem işleyişinin incelenmesi, ikincil mevzuatın oluşturulması, geliştirilmesi, uygulanmasının sağlanması, lisans ve sertifika sahiplerinin, denetlenmesi, düzenlemeye tabi tarifelerin hazırlanması, tadili ve uygulanmasının sağlanması, piyasada Doğal Gaz Piyasası Kanununa uygun şekilde davranılmasının sağlanması,

3. Petrol piyasasında; petrol ile ilgili rafinaj, işleme, madeni yağ üretimi, depolama,

iletim, serbest kullanıcı ve ihrakiye faaliyetlerinin yapılması amacıyla tesis kurulması, işletilmesi, akaryakıt dağıtımı, taşıması ve bayilik faaliyetleri için lisans verilmesi ve ilgili diğer işlemlerin yapılması, lisans gerektiren faaliyet ve işlemlerin kapsamları, lisans ile kazanılan hak ve üstlenilen yükümlülükler, lisans kapsamındaki faaliyetlerin kısıtlanması, faaliyetin yürütülmesine ilişkin olarak özel şartların belirlenmesi, ikincil mevzuatın oluşturulması, geliştirilmesi ve uygulanmasının sağlanması, tarifelerin onaylanması, piyasada oluşan fiyatların ve fiyat listelerinin takibi, piyasada Petrol Piyasası Kanununa uygun şekilde davranılmasının sağlanması,

4. Sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG) piyasasında; LPG dağıtımı, taşınması, otogaz bayilik faaliyetleri, depolanması, LPG tüpü imalatı, muayenesi, tamiri ve bakımı amacıyla tesis kurulması ve işletilmesi için lisans verilmesi ve ilgili diğer işlemlerin yapılması, lisans gerektiren faaliyet ve/veya işlemlerin kapsamları, lisans ile kazanılan hak ve yükümlülükler, faaliyetin yürütülmesine ilişkin olarak özel koşulların belirlenmesi, ikincil mevzuatın oluşturulması, geliştirilmesi ve uygulanmasının sağlanması, piyasa faaliyetlerine ilişkin gerekli yönlendirme, gözetim ve denetim faaliyetlerinin yapılması, piyasada oluşan fiyatların takibi, piyasada Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Kanununa uygun şekilde davranılmasının sağlanması, konularında yetkili ve sorumludur.

5. Kurum elektrik ve doğal gaz faaliyetleri ile ilişkilendirilen enerji politikaları çerçevesinde; Kurumun görev alanında yer alan iş modellerinin ve teknolojideki gelişmelerin ilgili piyasalara etkilerini analiz etmek ve bu konuda gerekli düzenlemeleri yapmak, araştırma ve geliştirme ile yenilik (inovasyon) alanlarından genel enerji politikaları içerisinde yer alanların ilgili piyasalara entegrasyonu ile bu alanlardaki çalışmaların hayata geçirilmesine ilişkin çalışmaları yapmak, bu kapsamda oluşabilecek faaliyet, hizmet ve ticarete ilişkin olarak bunların tarafı olan kullanıcıların haklarının korunmasına yönelik teknik ve hukuki düzenlemeleri yapmak ve bu kapsamda her türlü lisans, sertifika, izin ve belgelendirmeye ilişkin iş ve işlemleri yürütmekle görevlidir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun teşkilatı, çalışma usul ve esasları ile hizmet birimleri ve bu birimlerin görev, yetki ve sorumlulukları, personelin nitelikleri, sayı ve unvanları, atanması, ücret ile diğer mali ve sosyal hakları 4628 sayılı Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Kurumun ilişkili olduğu Bakanlık, 4628 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi hükmü uyarınca, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'dır. Kurumun merkezi Ankara'da olup taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Kurum, dağıtım bölgelerinde müşteri ilişkilerini sağlamak üzere irtibat büroları kurabilir.

Kurumun temsil ve karar organı, biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere Cumhurbaşkanınca atanan yedi üyeden oluşan Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'dur. Kurul Başkanı, Kurumun da başkanıdır. Başkana, Kurum başkanlığına ilişkin görevlerinde yardımcı olmak üzere Kurul kararıyla üç başkan yardımcısı atanmıştır. 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin (III) sayılı Cetvelinde yer alan Kurumun başkan ve üyelerinin görev süreleri 4 yıldır.

Kurumun hizmet birimleri; 4628 sayılı Kanun'da; Elektrik Piyasası Dairesi Başkanlığı, Doğal Gaz Piyasası Dairesi Başkanlığı, Petrol Piyasası Dairesi Başkanlığı, Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Dairesi Başkanlığı, Tarifeler Dairesi Başkanlığı, Denetim Dairesi Başkanlığı, Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı, Hukuk Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Enerji Dönüşüm Dairesi Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Kurul Hizmetleri Müdürlüğü ve Başkanlık Özel Kalem Müdürlüğü şeklinde düzenlenmiştir.

4628 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi gereğince, kuruma verilen görev ve hizmetler, enerji uzman ve enerji uzman yardımcılarından oluşan meslek personeli ile idari personel tarafından yürütülmektedir. Kurum hizmetlerinin gerektirdiği görevler, idari hizmet sözleşmesi ile sözleşmeli olarak istihdam edilen personel eliyle yürütülmektedir. Kurum personeli 4628 sayılı Kanunla düzenlenen hususlar dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabidir.

Kurumun Kadro Ünvan ve Sayıları Tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: 2024 Yılı Kadro Unvan ve Sayıları Tablosu

Kadro Unvanları	Toplam Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
Başkan Yardımcısı	3	3
Elektrik Piyasası Dairesi Başkanı	1	1
Doğalgaz Piyasası Dairesi Başkanı	1	1
Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Dairesi Başkanı	1	1
Petrol Piyasası Dairesi Başkanı	1	1
Denetim Dairesi Başkanı	1	1
Tarifeler Dairesi Başkanı	1	1
Hukuk Dairesi Başkanı	1	1
İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanı	1	1
Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı	1	1
Bilgi İşlem Dairesi Başkanı	1	1
Kamulaştırma Dairesi Başkanı	1	1
Enerji Dönüşüm Dairesi Başkanı	1	1
Başkan Danışmanı	19	10
Grup Başkanı	77	77
Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri	1	0
Özel Kalem Müdürü	1	1
İrtibat Büro Müdürü	1	0
Kurul Hizmetleri Müdürü	1	1
Kurul Hizmetleri Müdür Yardımcısı	1	0
Özel Kalem Müdür Yardımcısı	1	0
Enerji Uzmanı	278	167
Enerji Uzman Yardımcısı	126	72
Avukat	30	26
Yönetim Hizmetleri Uzmanı	96	63
Tabip	1	0
Mimar	1	1
Mütercim-Tercüman	2	1
Araştırmacı	1	0
Mühendis	40	31
Çözümleyici	7	4
Programcı	2	0
Yönetim Görevlisi	87	87
Hemşire	1	1
İletişim Görevlisi	20	20
Kütüphaneci	1	1
Dağıtıcı	2	1
Tekniker	4	1
Teknisyen	7	5
Şoför	5	5
TOPLAM	**828**	**590**

Kurumun İşçi Sayıları Tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı İşçi Sayıları Tablosu

Sürekli İşçi	
Unvan	**Sayı**
Büro Personeli	56
Güvenlik Personeli	47
Hizmet Personeli	140
Şoför	1
TOPLAM	**244**

1.3. Mali Yapı

4628 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinde; Kurum gelirlerinin Kurum giderlerini karşılamasının esas olduğu belirtilmiştir. Gelir fazlalıkları, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda belirlenen usul ve esaslara göre her üç ayda bir Hazine ve Maliye Bakanlığı'na aktarılmaktadır.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere, 2024 yılı EPDK başlangıç ödeneği 1.783.367.000,00 TL'dir.Yıl içerisinde yapılan revizyonlar ile toplam ödenek 2.997.458.543,99 TL'ye yükselmiş, bu ödeneğin 2.761.103.615,30 TL'si kullanılmıştır. Yıl sonu itibarıyla bütçe gider gerçekleşmesi %92,11'dir.

Kurumun 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kodu	Ödenek Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)
01	Personel Giderleri	867.746.000,00	884.746.000,00	683.578.057,87
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	102.070.000,00	103.120.000,00	84.714.313,64
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	621.537.000,00	959.346.565,73	959.346.565,73
05	Cari Transferler	151.151.000,00	975.982.978,26	975.982.978,26
06	Sermaye Giderleri	40.863.000,00	74.263.000,00	57.481.699,80
07	Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
08	Borç Verme	0,00	0,00	0,00
TOPLAM		**1.783.367.000,00**	**2.997.458.543,99**	**2.761.103.615,30**

Kurumun 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Gelir Kalemleri	Bütçe Gerçekleşmesi (TL)
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.057.547.658,71
Hazine Yardımı	0,00
Bütçe Aidat Gelirleri (Kişi ve kurumlardan alınan paylar)	604.898.401,86
Diğer Gelirler	98.657.554,73
TOPLAM	**2.761.103.615,30**

Tablo 4'te görüleceği üzere, 2024 yılı bütçe gelir gerçekleşmesi 2.761.103.615,30 TL dir. Bütçe gelirlerinin; 2.057.547.658,71 TL'sini Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri, 604.898.401,86 TL'sini Bütçe Aidat Gelirleri, 98.657.554,73 TL'sini ise Diğer Gelirler oluşturmaktadır.

Faaliyet Sonuçları Tablosundan alınan bilgiye göre Kurum 2024 Yılını 34.380.677,99 TL eksi bakiye ile kapatmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

EPDK, merkezi yönetim kapsamındaki bir kamu idaresi olması nedeniyle; Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliğine ve 5018 Sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren 7, 8, 42, 49, 50, 51, 52, 76 ve 78'inci maddelerine tabidir. Muhasebe hizmetleri 1.1.2020 tarihinden itibaren, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden Denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup Denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde belirtildiği üzere düzenleyici ve denetleyici kurumlar bu Kanun'un iç kontrol sistemine ilişkin hükümlerine tabi tutulmamışlardır. Bununla birlikte, düzenleyici ve denetleyici kurumlar, aynı Kanun'un iç kontrol sistemiyle de ilgili olan "Mali saydamlık" ve "Hesap verme sorumluluğu" maddeleri ve bütçelerini stratejik plan ve performans programına göre hazırlama zorunluluğu ile hesap verme sorumluluğu kapsamında Sayıştay denetimi ve Sayıştay raporları esas alınarak yönetimin hesap verme sorumluğunun Türkiye Büyük Millet Meclisi' nde (TBMM) görüşülmesi hükümlerine tabi tutulmuşlardır. İç kontrole ilişkin olarak Kurum tarafından:

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik diğer mevzuatlar gereği ve bilişim açısından çalışmalar

yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik konuya ilişkin diğer mevzuatlar gereği ve bilişim açısından kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, 5018 Sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmemektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK), 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 91 **ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	1,059,461,578.98
10	**Hazır Değerler**	9,796,536.46
102	BANKA HESABI	9,796,536.46
12	**Faaliyet Alacakları**	67,640,492.91
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	9,575,597.75
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	58,064,895.16
13	**Kurum Alacakları**	955,086,865.62
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	955,086,865.62
14	**Diğer Alacaklar**	1,029,473.69
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1,029,473.69
16	**Ön Ödemeler**	25,908,210.30
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	25,908,210.30
2	DURAN VARLIKLAR	1,696,377,619.56
22	**Faaliyet Alacakları**	300,000.00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	300,000.00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	1,696,077,619.56
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	1,135,379,328.00
252	BİNALAR HESABI	469,747,312.80
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	22,561,704.48
254	TAŞITLAR HESABI	17,356,417.03
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	155,464,245.05
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-193,791,160.81
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	89,359,773.01
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0.00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0.00
260	HAKLAR HESABI	75,545,324.05
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-75,545,324.05

AKTİF TOPLAMI 2,755,839,198.54

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	894,018,319.43
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	49,459,254.40
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	8,260,897.90
333	EMANETLER HESABI	41,198,356.50
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	844,559,065.03
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	10,783,732.46
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0.00
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0.00
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	833,775,332.57
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0.00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0.00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	153,385,431.51
43	**Diğer Borçlar**	40,889,393.51
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	40,889,393.51
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	112,496,038.00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	112,496,038.00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	1,708,435,447.60
50	**Net Değer**	397,601,025.64
500	NET DEĞER HESABI	397,601,025.64
51	**Değer Hareketleri**	-283,758.85
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-283,758.85
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	4,153,038,460.01
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	4,153,038,460.01
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3,244,758,017.77
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-3,244,758,017.77
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	402,837,738.57
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2,507,233,573.01
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-2,104,395,834.44

PASİF TOPLAMI 2,755,839,198.54

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	5,283,575,336.41
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	5,283,575,336.41
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	4,504,992.34
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	4,504,992.34
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1,308,008.30
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1,308,008.30
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	14,021.22
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	5,957,150,070.43
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	5,957,164,091.65

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 91 **Adı : ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2,797,894,090.71
630	01	Personel Giderleri	737,888,704.38
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	84,714,313.64
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	958,648,495.73
630	05	Cari Transferler	975,982,978.26
630	13	Amortisman Giderleri	40,011,598.70
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	648,000.00

GİDERLER TOPLAMI (A) **2,797,894,090.71**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2,791,328,473.39
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2,077,286,009.61
600	05	Diğer Gelirler	714,042,463.78

GELİRLER TOPLAMI (B) **2,791,328,473.39**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	27,815,060.67
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17,787,741.01
610	05	Diğer Gelirler	10,027,319.66

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **27,815,060.67**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2,763,513,412.72**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **437,218,416.56**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **402,837,738.57**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2,797,894,090.71**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2,791,328,473.39**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2,763,513,412.72**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**27,815,060.67**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**402,837,738.57**

KAMU İHALE KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gider Gerçekleşmeleri Tablosu

Tablo 2: Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

KISALTMALAR

KİK	Kamu İhale Kurumu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kamu İhale Kurumu (KİK), 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 53'üncü maddesi ile bu Kanun'da belirtilen esas, usul ve işlemlerin doğru olarak uygulanması konusunda görevli ve yetkili, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurum olarak oluşturulmuştur. Kurumun ilişkili olduğu bakanlık Hazine ve Maliye Bakanlığıdır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlar içerisinde yer alan Kamu İhale Kurumu "Merkezi Yönetim" kapsamında sınıflandırılmıştır.

Kurumun kendine ait bir kuruluş ve teşkilat kanunu bulunmadığından teşkilatlanması 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 53'üncü maddesine dayanılarak hazırlanan 16.11.2009 tarih ve 15611 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla yürürlüğe konulan Kamu İhale Kurumu Teşkilatı ve Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre gerçekleştirilmiştir. Bu Yönetmelik ile kurumun kuruluşu, organları, yönetimi, görevi, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları düzenlenmiştir.

Kamu İhale Kurumunun ana faaliyet alanı; 4734 sayılı Kanun'a göre yapılacak ihaleler ile ilgili olarak Kanun'da belirtilen esas, usul ve işlemlerin doğru olarak uygulanması hususunda bu Kanun'un Kamu İhale Kurumuna yüklediği görevlerin yerine getirilmesine yönelik hizmetlerdir.

Kamu İhale Kurumu, kamu ihalelerinde saydamlık, eşit muamele, güvenirlik, kamuoyu denetimi, rekabet ve ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ilkeleri çerçevesinde, ihale sisteminin düzenlenmesine, işleyişine ve denetimine yönelik faaliyetleri yürütmektedir. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 53'üncü maddesine göre Kurumun görev ve yetkileri aşağıda sayılmıştır:

1) İhalenin başlangıcından sözleşmenin imzalanmasına kadar olan süre içerisinde idarece yapılan işlemlerde bu Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olmadığına ilişkin şikâyetleri inceleyerek sonuçlandırmak,

2) Bu Kanuna ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na ilişkin bütün mevzuatı, standart ihale dokümanlarını ve tip sözleşmeleri hazırlamak, geliştirmek ve uygulamayı yönlendirmek,

3) İhale mevzuatı ile ilgili eğitim vermek, ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak,

4) Yapılan ihaleler ve sözleşmelerle ilgili Kurum tarafından belirlenen şekilde bilgi toplamak, adet, tutar ve diğer konular itibarıyla istatistikler oluşturmak ve yayımlamak,

5) Haklarında ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilenlerin sicillerini tutmak,

6) Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak,

7) İhale ilânları ile ilgili esas ve usulleri düzenlemek, basılı veya elektronik ortamda Kamu İhale Bültenini yayımlamak,

8) Yerli isteklilerin, yabancı ülkelerde açılan ihalelere katılmalarına engel olunduğunun tespit edilmesi halinde, bu uygulamanın yapıldığı ülkenin isteklilerinin de, bu Kanun kapsamında yapılan ihalelere katılmalarının önlenmesine yönelik tedbirlerin alınmasını ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamak üzere Cumhurbaşkanına teklifte bulunmak,

9) Kurumun yıllık bütçesi ile kesin hesabını ve yıllık çalışma raporlarını hazırlamak, Kurum bütçesinin uygulanmasını, gelirlerin toplanmasını ve giderlerin yapılmasını sağlamak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun teşkilatı, çalışma usul ve esasları ile hizmet birimleri ve bu birimlerin görev, yetki ve sorumlulukları, personelin nitelikleri, sayı ve unvanları, atanması, ücret ile diğer mali ve sosyal hakları, 4734 sayılı Kanun'un 53'üncü maddesi ile Kamu İhale Kurumu Teşkilatı ve Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Kurumun merkezi Ankara'dadır.

Kurumun karar organı biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere Cumhurbaşkanınca atanan dokuz üyeden oluşan Kamu İhale Kuruludur. Kurul Başkanı, Kurumun da başkanıdır. 10/07/2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (III) sayılı cetvelinde yer alan Kurumun başkan ve üyelerinin görev süreleri 4 yıldır.

Başkana görevlerinde yardımcı olmak üzere Başkanın önerisi üzerine Bakan tarafından dört başkan yardımcısı atanabilir. Kurumun hizmet birimleri, kurumun görev ve yetkilerinin

gerektirdiği sayıda daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanmış ana hizmet birimleri, danışma birimleri ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşur.

Kamu İhale Kurumu Teşkilatı ve Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik uyarınca Kurumun hizmet birimleri şunlardır;

Ana hizmet birimleri: Düzenleme Dairesi Başkanlığı 1 ve Düzenleme Dairesi Başkanlığı 2, Ön İnceleme Dairesi Başkanlığı, 1., 2., 3. ve 4. İnceleme Dairesi Başkanlıkları, Elektronik İhale Dairesi Başkanlığı, Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Kurumsal Gelişim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı, Sicil İzleme Dairesi Başkanlığı, Eğitim Dairesi Başkanlığı ve Hukuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

Danışma birimleri: Hukuk Danışmanlığı, Kurum Müşavirliği, Başkanlık Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Danışmanlığı.

Yardımcı hizmet birimleri: Kurul İşleri ve Kararlar Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları Dairesi Başkanlığı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı ve Başkanlık Özel Büro Müdürlüğü.

Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, kamu ihale uzman ve uzman yardımcılarından oluşan meslek personeli ve diğer personel eliyle yürütülür. Bunlar, sözleşmeli olarak istihdam edilir. Kurum personeli, bu Kanun'da öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tâbidir.

Kamu İhale Kurumu Teşkilatı ve Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 32'nci maddesine göre Kurumun asli ve sürekli hizmetleri Yönetmelik'e ekli cetvelde unvan ve sayıları gösterilen personel eliyle yürütülmektedir.

31.12.2024 tarihi itibarıyla Kuruma ait olan 628 adet kadronun 319'u doludur.

1.3. Mali Yapı

Merkezi yönetim kapsamında yer alan Kamu İhale Kurumu, bütçenin hazırlanması, gelirlerin tahsili, giderlerin yapılması, bütçe uygulama sonuçları ve diğer mali hükümler bakımından; 5018 sayılı Kanun'un sadece 3, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 25, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68, 76 ve 78'inci maddelerine, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabidir.

Kurumun gelirleri; 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılan ihalelere ilişkin düzenlenecek sözleşmelerden, bedeli belirli bir miktarı aşanlar için yükleniciden tahsil edilecek sözleşme bedelinin onbinde beşi, mal ve hizmet alımı ihaleleri ile yapım işi ihalelerine ilişkin Kuruma yapılacak itirazen şikâyet başvurularından alınacak bedeller, eğitim, kurs, seminer ve toplantı faaliyetlerinden elde edilecek gelirler, her türlü basılı evrak, form, ilan, doküman ve yayınlar ile Elektronik Kamu Alımları Platformunun işletilmesinden elde edilecek gelirler ve gerektiğinde genel bütçeden yapılacak yardımlardan oluşmaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe gerçekleşmelerine ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Gider Gerçekleşmeleri Tablosu

Bütçe Giderleri		Ödenek (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	405.138.000,00	385.760.987,99	95,22
02	Sosyal Güvenlik Primi Giderleri	46.028.000,00	44.486.036,27	96,65
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	494.727.000,00	483.519.943,24	97,73
05	Cari Transferler	463.595.000,00	461.951.727,51	99,65
06	Sermaye Giderleri	12.160.000,00	10.161.455,81	83,56
Toplam		**1.421.648.000,00**	**1.385.880.150,82**	**97,48**

Tablo 2: Gelir Gerçekleşmeleri Tablosu

Bütçe Gelirleri		Tahmin (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	319.257.000,00	425.037.848,97	133,13
05	Diğer Gelirler	880.743.000,00	1.050.431.380,60	119,27
Toplam		**1.200.000.000,00**	**1.475.469.229,57**	**122,96**
09	Ret ve İadeler (-)		62.057.128,45	
Genel Toplam		**1.200.000.000,00**	**1.413.412.101,12**	**117,78**

Kurumun 2024 yılı gider bütçesi 1.200.000.000,00 TL olarak öngörülmüş olup, 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6'ncı maddesi kapsamında; 19.600.000,00 TL 01-Personel Giderleri koduna, 4.878.000,00 TL 02-Sosyal Güvenlik Primi Giderleri koduna, 157.300.000,00 TL 03-Mal ve Hizmet Alım Giderleri koduna, 49.870.000,00 TL 05-Cari Transferler koduna olmak üzere toplam 231.648.000,00 TL, "Gelir Fazlası" ve "Likit" karşılığı ödenek ekleme ve aktarma işlemi yapılmış, 06-Sermaye Giderleri kodundan ise 10.000.000,00 TL ödenek düşülmüş olup toplam gider bütçesi 1.421.648.000,00 TL olmuştur. Gider bütçesi gerçekleşmelerinin ödeneklere göre toplamda 1.385.880.150,82 TL ile %97,48 oranında

olduğu, gelir gerçekleşmesinin ise 1.413.412.101,12 TL ile tahmin edilen gelire göre toplamda %117,78 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Kurum gelirlerinde en büyük kalem olan Diğer Gelirler kalemi bağıtlanan sözleşmelerden alınan kurum payını, Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ise ihale ilan ve şikâyetlerden alınan payları ifade etmektedir. Giderlerde en büyük gerçekleşme rakamı olan cari transferler içerisinde, gelir fazlası olarak genel bütçeye aktarılan 444.766.288,51 TL yer almaktadır.

Kurumun 2024 yılı faaliyet sonuçları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (A)	Faaliyet Gelirleri (B)	İndirim İade İskonto Toplamı (C)	Net Gelir (D)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Faaliyet Sonucu (D+E-A)
1.423.587.243,97	1.475.469.229,62	62.057.128,45	1.413.412.101,17	112.551.726,16	102.376.583,36

Enflasyon düzeltmesi işlemleri faaliyet hesaplarına yansıtılmış olup faaliyet sonucu 102.376.583,36 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Merkezi yönetim kapsamında yer alan ve aynı zamanda kurumlar vergisi mükellefi olan Kurumun muhasebe işlemleri, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Kurumun bütçe yılı takvim yılıdır. Bütçe, bütçe yılının başlamasından önceki otuz gün içinde hazırlanır. KİK bütçesi, analitik bütçe hazırlama rehberi çerçevesinde hazırlanmaktadır.

Kurumun bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin yıllık mali raporu ve bütçe kesin hesabı Cumhurbaşkanı Kararı ile ibra edilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

-Birleştirilmiş veriler defteri,

-Geçici ve kesin mizan,

-Bilanço,

-Faaliyet sonuçları tablosu,

-Öz kaynak değişim tablosu,

-Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

-İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 2'nci maddesinde belirtildiği üzere, iç kontrolün tanımlandığı ve kurulacak iç kontrol sistemini açıklayan 55'inci ve takip eden madde hükümlerine tabi değildir.

Bu nedenle düzenleyici ve denetleyici bir kurum olan Kamu İhale Kurumunda 5018 sayılı Kanun'un öngördüğü iç kontrol sistemi kurulmamıştır.

İç kontrol sistemine ilişkin düzenlemelere tabi tutulmamakla birlikte, bu kurumlar, aynı Kanun'un iç kontrol sistemiyle bağlantılı "Mali saydamlık" ve "Hesap verme sorumluluğu" maddelerine, bütçelerini stratejik plan ve performans programına göre hazırlama zorunluluğuna, hesap verme sorumluluğu kapsamında Sayıştay denetimi ve Sayıştay raporları

esas alınarak yönetimin hesap verme sorumluğunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi hükümlerine tabidirler.

Diğer yandan, iç kontrol sistemiyle ilgili olarak düzenleyici ve denetleyici kurumların tümünü kapsayan ve uygulama birliği sağlayan başka yasal bir düzenleme de bulunmamaktadır.

Kamu İhale Kurumunun görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen kanunlarda ve yönetmeliklerde de iç kontrol sistemine ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla, 5018 sayılı Kanun ile kurulan yeni mali yönetim ve kontrol sisteminin temel unsurlarından birisi olan iç kontrol sisteminin kurulmadığı görülmektedir.

Kanun'un emrettiği mali saydamlık ve hesap verebilme Kurumun sorumluluğundadır.

Kamu İhale Kurumu uygulamaları değerlendirildiğinde aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır;

Kontrol Ortamı Standartları

- Kamu İhale Kurumu Teşkilatı ve Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerinde kurumun teşkilat yapısının; Kurul, Başkanlık ve hizmet birimlerinden oluştuğu belirtilerek her birinin görevlerinin düzenlendiği,

- Teşkilat şemasının oluşturulduğu ve internet sitesinde yayımlandığı,

- Yetkin ve yeterli donanıma sahip personelin Kurumda görevlendirildiği,

- Kamu İhale Kurulu Üyeleri ile Kamu İhale Kurumu Personelinin Uyacakları Meslek İlkelerinin, 14.01.2003 tarihli ve 2003/DK.D-5 sayılı Kamu İhale Kurulu Kararı ile düzenlenerek 21.01.2003 tarihli ve 25000 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı,

- Etik davranış sözleşmesinin tüm personel tarafından imzalandığı, Kuruma yeni başlayan aday memurlara eğitim verildiği ve Kamu İhale Kurulu üyeleri ile Kamu İhale Kurumu personelinin uyacakları meslek ilkelerinin yayımlandığı,

- Kurumda çalışan personelin yeterli eğitimi almış olduğu, meslek içi eğitim çalışmalarının yapıldığı,

- Kamu İhale Kurumu Disiplin Amirleri Yönetmeliği hükümlerine göre disiplin amirleri ve disiplin işlemlerinin belirlendiği,

- Kurum içi atama ve görevlendirilmenin yazılı olarak diğer mensuplara duyurulduğu görülmüştür.

Risk Değerlendirme Standartları

- Stratejik Planın hazırlanmadığı ancak Performans Programının hazırlandığı,

- Süreç kontrollerinin klasik olarak yapılan üstün astı kontrol etmesi şeklinde gerçekleştiği görülmüştür.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

- Kurumun tüm birimlerinde yapılan işlerin süreçleri ve iş akış şemalarının mevcut olmadığı,

- Kurumda ayrı bir şikâyet biriminin olmadığı, ancak Kurumun çok küçük olması ve taşra teşkilatının olmaması nedenleriyle oto kontrol mekanizmasının işlediği,

- Birim yöneticilerinin verdikleri görevleri takip ettikleri, Elektronik Belge Yönetim Sistemi ve Şikâyet İnceleme Bilişim Sistemi bulunduğu görülmüştür.

Bilgi ve İletişim Standartları

Kamu İhale Kurumunun, Kurum içi ve dışına sunduğu bilişim kapsamındaki hizmetler Elektronik İhale Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Elektronik İhale Dairesi bünyesinde; Kalite Yönetim Sistemi kapsamında Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi, İş Sürekliliği Yönetim Sistemi ve Bilgi Teknolojileri Hizmet Yönetim Sistemi kurulmuş ve yürütülmektedir.

Stratejik ve Taktiksel Plan, Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi Politika ve Kapsam, İş Sürekliliği Yönetim Sistemi Politika ve Kapsam, Hizmet Yönetim Sistemi Politika ve Kapsam dokümanları yayınlanmış ve yürürlüğe alınmıştır.

İzleme Standartları

İç kontrol sistemini kapsamlı değerlendiren ayrı bir iç denetim biriminin bulunmadığı görülmüştür.

Kurumun yukarıda belirtilen iç kontrol sistemine ilişkin faaliyetleri değerlendirildiğinde; Kanun'daki düzenlemelerin ayrıntılı olmadığı ve ikincil düzenlemelerin

hangi esaslara göre hazırlanacağı hususunda belirsizlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 5018 sayılı Kanun'un "Mali Saydamlık" başlıklı 7'nci maddesi ve "Hesap Verme Sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesi hükümleri çerçevesinde, düzenleyici ve denetleyici kurumlara uygulanmayan iç kontrol sistemine ilişkin Kanun hükümleri ile ilgili olarak, genel bir düzenleme yapılması ve uygulama birliği sağlanması gerektiği değerlendirilmiştir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kamu İhale Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 92 | **KAMU İHALE KURUMU** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	222.546.512,27
10	**Hazır Değerler**	186.126,71
102	BANKA HESABI	186.126,71
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
13	**Kurum Alacakları**	200.999.625,82
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	200.999.625,82
14	**Diğer Alacaklar**	6.459,61
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	6.459,61
15	Stoklar	3.440.321,51
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	3.440.321,51
16	**Ön Ödemeler**	15.131.894,05
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	15.131.894,05
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	2.782.084,57
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	2.782.084,57
2	DURAN VARLIKLAR	547.576.629,17
23	**Kurum Alacakları**	39.164.900,00
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	39.164.900,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	508.411.729,17
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	504.212.289,56
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	12.120.126,86
254	TAŞITLAR HESABI	5.443.790,63
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	444.843.544,85
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-458.208.022,73
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	302.841.048,68
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	108.000,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-302.949.048,68
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	7.974.929,65
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-7.974.929,65

AKTİF TOPLAMI 770.123.141,44

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	44.726.590,60
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	6.283.005,76
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	34.148,40
333	EMANETLER HESABI	6.248.857,36
34	**Alınan Avanslar**	1.655.551,08
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR HESABI	1.655.551,08
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	14.599.200,40
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	14.599.200,40
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	22.188.833,36
370	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI HESABI	62.468.257,58
371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ HESABI	-40.279.424,22
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	64.915.266,75
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	64.915.266,75
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	64.915.266,75
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	660.481.284,09
50	**Net Değer**	119.382.004,21
500	NET DEĞER HESABI	119.382.004,21
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	880.829.836,78
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	880.829.836,78
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-442.107.140,26
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-442.107.140,26
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	102.376.583,36
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	488.142.065,88
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-385.765.482,52

PASİF TOPLAMI 770.123.141,44

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	27.780.000,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	27.780.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	126.758.060,16
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	126.758.060,16
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	144.398,99
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	144.398,99
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	9.316,89
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	9.316,89

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 92 **Adı : KAMU İHALE KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.423.587.243,97
630	01	Personel Giderleri	384.361.536,49
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	44.486.036,27
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	233.618.168,56
630	05	Cari Transferler	461.951.727,51
630	13	Amortisman Giderleri	202.565.877,27
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	4.035.834,45
630	15	Karşılık Giderleri	92.568.063,35
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	0,07

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.423.587.243,97**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.475.469.229,62
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	425.037.848,97
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
600	05	Diğer Gelirler	1.050.431.380,65
648			0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.475.469.229,62**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	62.057.128,45
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Ret ve İadesinden Kaynaklanan	51.763.899,66
610	05	Diğer Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	10.293.228,79

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **62.057.128,45**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.413.412.101,17**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **112.551.726,16**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **102.376.583,36**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.423.587.243,97**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.475.469.229,62**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.413.412.101,17**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**62.057.128,45**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**102.376.583,36**

REKABET KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Rekabet Kurumu, 07.12.1994 tarihli 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 20'nci maddesi hükümleri çerçevesinde kurulmuş ve 05.11.1997 tarihi itibarıyla fiilen faaliyetlerine başlamıştır. Kurum kamu tüzel kişiliğini haiz idari ve mali özerkliğe sahip bir otorite olup 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumdur.

4054 sayılı Kanun'un amacı, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır.

4054 sayılı Kanun'un 20'nci maddesinde; mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde teşekkülünün ve gelişmesinin temini ile bu Kanun'un uygulanmasını gözetmek ve Kanun'un kendisine verdiği görevleri yerine getirmek üzere teşkil edildiği hükmü yer almaktadır. İlgili hüküm uyarınca Kurumun temelde, serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamının oluşturulması, rekabetin geliştirilmesi ve Kanun'un uygulanmasını gözetlemek (düzenleme ve denetleme faaliyetleri) olmak üzere üç temel görevi bulunmaktadır.

Kurumun karar organı Rekabet Kurulu olup, Kanun'un 27'nci maddesine göre Kurul'un temel görev ve yetkileri aşağıda sayılmıştır.

a) Kanunda yasaklanan faaliyetler ve hukukî işlemler hakkında, başvuru üzerine veya resen inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak; bu Kanunda düzenlenen hükümlerin ihlal edildiğinin tespit edilmesi üzerine, bu ihlallere son verilmesi için gerekli tedbirleri alıp bundan sorumlu olanlara idarî para cezaları uygulamak,

b) İlgililerin muafiyet ve menfi tespit taleplerini değerlendirerek, uygun olan anlaşmalara muafiyet ve menfi tespit belgesi vermek,

c) Birleşme ve devralmalara izin vermek,

d) Kanunun uygulanması ile ilgili olarak tebliğler çıkarmak ve gerekli düzenlemeleri yapmak,

e) Rekabet hukuku ile ilgili mevzuatta yapılması gerekli değişiklikler konusunda doğrudan veya Bakanlığın talebi üzerine görüş bildirmek,

f) Rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve kararlarla ilgili olarak diğer ülkelerin mevzuat, uygulama, politika ve tedbirlerini izlemektir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Rekabet Kurumu, 4054 sayılı Kanun'un 21'inci maddesine göre Kurul, Başkanlık ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Kurumun ilişkili olduğu Bakanlık, Ticaret Bakanlığıdır. Kurumun merkezi Ankara'dadır. İstanbul'da müdürlük düzeyinde bir irtibat bürosu bulunmaktadır.

Rekabet Kurulu, Kurumun karar organı olup, biri Başkan biri İkinci Başkan olmak üzere Cumhurbaşkanı tarafından atanan toplam yedi üyeden oluşur. 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (III) sayılı cetvelinde yer alan Kurumun başkan ve üyelerinin görev süreleri 4 yıldır. Kurum, 4054 sayılı Kanun'dan kaynaklanan görevleri yerine getirirken yetkilerini Kurul vasıtasıyla kullanır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi Kurumun nihai kararını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremez.

Başkanlık; Kurul Başkanı, İkinci Başkan ve Başkan Yardımcılarından teşekkül eder. Kurul Başkanı Kurumun en üst amiri olup, Kurumun genel yönetim ve temsilinden sorumludur.

Başkanlık hizmetlerinin yürütülmesinde Başkana yardımcı olmak üzere üç Başkan Yardımcısı görevlendirilmiştir. Başkan Yardımcıları, Başkan tarafından verilen görevleri yapmak, talimatları yerine getirmek, teşkilat kademeleri ve ilgili hizmet birimleri arasında uyum ve iş birliğini sağlamakla yükümlüdürler.

Organizasyon şemasına göre Kurum;

-Başkanlık makamına bağlı; Hukuk Müşavirliği, Özel Kalem Müdürlüğü, Danışmanlık Birimi, Başkan Mesleki Bürosu, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, İç Denetim Birimi,

-Başkan yardımcılarına bağlı; Kartel ve Yerinde İnceleme Destek Birimi, Denetim ve Uygulama Daireleri (I, II, III, IV, V, VI), Bilişim Teknolojileri Dairesi, Ekonomik Analiz ve Araştırma Dairesi, Kararlar Dairesi, Strateji Geliştirme Dairesi, Dış İlişkiler ve Rekabet Savunuculuğu Dairesi, Yönetim Hizmetleri Dairesi, İnsan Kaynakları Dairesi, İstanbul Bölge Temsilciliği hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

4054 sayılı Kanun’un 34’üncü maddesi gereğince, Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, idari hizmet sözleşmesi ile sözleşmeli olarak istihdam edilen personel eliyle yürütülmektedir. Kurum emrinde yeteri kadar uzman meslek personeli ile kariyer dışı ihtisas personeli çalıştırılabilmektedir. Kurum personeli ücret ve mali haklar dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir.

15.01.2012 tarihi itibarıyla Kuruma ait kadro ve pozisyonlarda istihdam edilen personele, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin Ek 11’inci maddesi uyarınca belirlenmiş emsali personele mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan ödemeler aynı usul ve esaslar çerçevesinde ödenmektedir.

Kuruma tahsis edilen toplam kadro sayısı şahsa bağlı kadrolar ile birlikte 784 olup, dolu kadro sayısı toplam 474’dür. Ayrıca, Kurum’da 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen Geçici 23’üncü madde kapsamında ihdas edilen kadrolu 26 sürekli işçi görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kanunu’na ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlar arasında sayılan Rekabet Kurumu, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle bütçesini 5018 sayılı Kanun hükümlerinde belirlenen usul ve esaslara göre hazırlamaktadır.

Aynı Kanun'un “Kurumlardan alınacak hasılat payı” başlıklı 78’inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; Kurum üçer aylık dönemler itibarıyla oluşan gelir fazlalarını, her üç ayda bir genel bütçeye aktarmaktadır.

4054 sayılı Kanun’un 39'uncu maddesine göre; Kurumun gelirleri Bakanlık bütçesine konacak ödenek, yeni kurulacak olan anonim ve limited şirket statüsündeki tüm ortaklıkların sermayelerinin ve sermaye artırımı halinde artan kısmın on binde dördü nispetinde yapılacak ödemeler ile yayın ve sair gelirlerden oluşmaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe gerçekleşmelerine ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	568.720.000,00	568.610.000,00	424.917.444,66	75
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	61.780.000,00	61.890.000,00	40.923.396,46	66
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	158.623.000,00	162.663.000,00	93.479.620,82	57
05	Cari Transferler	50.030.000,00	574.230.000,00	562.688.531,99	98
06	Sermaye Giderleri	73.900.000,00	69.860.000,00	29.312.889,57	42
Toplam		**913.053.000,00**	**1.437.253.000,00**	**1.151.321.883,50**	**80**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 913.053.000,00 TL ödenek tahsis edilen Kurum Bütçesine yıl içinde yapılan aktarma ve eklemelerle yıl sonunda toplam ödenek 1.437.253.000,00 TL'ye ulaşmış olup ödeneğin yaklaşık %80'i olan 1.151.321.883,50 TL harcanmıştır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	20.000.000,00	2.866.416,69	14
04	Alınan Bağış ve Yardımlar	0,00	0,00	-
05	Diğer Gelirler	892.053.000,00	1.365.087.514,12	153
06	Sermaye Gelirleri	1.000.000,00	0,00	-
	(-) Red ve iadeler	0,00	4.872.036.88	-
	Toplam	**913.053.000,00**	**1.363.081.893,93**	**149**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile tahmin edilen bütçe geliri 913.053.000,00 TL olan Kurumun yıl sonunda gerçekleşen net bütçe geliri 1.363.081.893,93 TL ve gerçekleşme oranı yaklaşık %149 olmuştur.

Bütçe gelirinin büyük bir bölümünü oluşturan diğer gelirler, 4054 sayılı Kanun'un "Kurumun Gelirleri" başlıklı 39'uncu maddesi kapsamında tahsil edilen yeni kurulacak olan anonim ve limited şirket statüsündeki tüm ortaklıkların sermayelerinin veya sermaye artırımı halinde artan kısmın onbinde dördü nispetinde yapılacak ödemelerden oluşmaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Net Faaliyet Gelirleri (TL)	Enflasyon Düzeltmesi (TL)	Dönem Faaliyet Sonucu (TL)
1.153.025.033,62	1.362.934.070,29	61.257.790,50	271.166.827,17

Kurumun 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre faaliyet giderleri toplamı 1.153.025.033,62 TL ve net faaliyet gelirleri toplamı ise 1.362.934.070,29 TL olup, 61.257.790,50 TL enflasyon düzeltmesi yapıldığından 271.166.827,17 TL olumlu faaliyet sonucu gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Rekabet Kurumu, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, 5018 sayılı Kanuna ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici bir idaredir. Aynı Kanun'un 3, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 25, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68, 76 ve 78'inci maddelerine tabidir.

Kurum, adı geçen Kanun'un 80'inci maddesinin Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlığın hazırladığı düzenlemelere tabi olup bu kapsamda çıkarılan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ndeki muhasebe ilkeleri ile hesap planını kullanmakta, mali tabloları hazırlamakta ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre mali işlemlerini muhasebeleştirmektedir. Kurumun muhasebe işlemleri, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmekte olup yıl sonunda da bu Yönetmelikte öngörülen mali rapor ve tablolar hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmakta olup denetim, bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli veya envanter defteri.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Rekabet Kurumunun da içinde bulunduğu düzenleyici ve denetleyici kurumlar 5018 sayılı Kanunu'nun 2'nci maddesine göre, iç kontrolün tanımlandığı ve kurulacak iç kontrol sistemini açıklayan 55'inci ve takip eden madde hükümlerine tabi değildir.

İç kontrol sistemine ilişkin düzenlemelere tabi tutulmamakla birlikte bu kurumlar, aynı Kanun'un iç kontrol sistemiyle bağlantılı mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğu ilkelerine uygun davranma zorunluluğu ve bütçelerini stratejik plan ve performans programına göre hazırlama maddelerine tabi tutulmuşlardır.

Bu sorumluluk çerçevesinde Kurumun yapısı ve işlemlerinin incelenmesinde iç kontrol sisteminin beş bileşenine yönelik olarak aşağıda yer alan değerlendirmeler yapılmıştır.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdare tarafından yapılan "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasına ve hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

2024-2028 yıllarını kapsayan Stratejik Plan hazırlanmış ve resmi web sitesinde

yayımlanmıştır. 5018 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde yapılan 16.10.2020 tarihli değişiklikle düzenleyici ve denetleyici kurumlara bütçelerini üç yıllık bütçeleme anlayışı, stratejik planları ve performans programlarını esas alarak hazırlamaları gerektiği hükme bağlanmış olup bu değişikliğe dayanılarak 2024 yılı performans programının hazırlandığı görülmüştür. Kurum Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile düzenlenen usul ve esaslara tabi değildir. Kurumda iç kontrol risklerini belirleme ve değerlendirilmesine yönelik çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Kurum tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirlerinin mevzuata uygun yapılmıştır. İdare tarafından yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak görevler ayrılığı ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumlularının belirlenmesi konusunda bir çalışma yapılmamıştır. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut olmayıp, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun bir ön mali kontrol sistemi kurulmamıştır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Kurum 5018 sayılı Kanun'nun 41'inci maddesi ve Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine tabi olmadığından, yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara uygun idare faaliyet raporunu hazırlama zorunluluğu bulunmamakla birlikte, Kurumun faaliyetlerinin açıklandığı Yıllık Raporun her yıl hazırlandığı ve yayımlandığı görülmüştür.

İzleme Standartları

Kamu İdaresinde İç Denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Rekabet Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 93 REKABET KURUMU **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	407.352.431,98
12	**Faaliyet Alacakları**	15.538,57
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	11.304,12
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.234,45
13	**Kurum Alacakları**	386.979.460,74
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	386.979.460,74
14	**Diğer Alacaklar**	88.413,55
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	88.413,55
15	Stoklar	255.106,53
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	255.106,53
16	**Ön Ödemeler**	20.013.912,59
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	20.013.912,59
2	DURAN VARLIKLAR	269.913.807,24
22	**Faaliyet Alacakları**	757,83
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	757,83
25	**Maddi Duran Varlıklar**	269.913.049,41
252	BİNALAR HESABI	355.078.288,16
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	1.657.992,73
254	TAŞITLAR HESABI	3.226.459,12
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	41.675.302,48
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-131.724.993,08
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	42.152.676,95
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-42.152.676,95
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 677.266.239,22

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.108.984,68
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.264.998,51
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	78.161,00
333	EMANETLER HESABI	1.186.837,51
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	8.843.986,17
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	8.693.440,22
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	138.582,04
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	11.963,91
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	12.733.338,31
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	12.733.338,31
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	12.733.338,31
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	654.423.916,23
50	**Net Değer**	46.176.863,35
500	NET DEĞER HESABI	46.176.863,35
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	858.965.275,85
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	858.965.275,85
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-521.885.050,14
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-521.885.050,14
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	271.166.827,17
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	271.166.827,17

PASİF TOPLAMI 677.266.239,22

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	4.802.333,07
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	4.802.333,07
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	33.385.716,23
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	33.385.716,23
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.205.423,43
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.205.423,43
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	905.017,48
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	905.017,48

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 93 **Adı : REKABET KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	1.153.025.033,62
630	01	Personel Giderleri	423.400.014,18
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	40.923.396,46
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	83.833.251,91
630	05	Cari Transferler	562.688.531,99
630	13	Amortisman Giderleri	34.727.361,38
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	7.452.477,70
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **1.153.025.033,62**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.367.806.107,17
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.866.416,69
600	05	Diğer Gelirler	1.364.939.690,48

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.367.806.107,17**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	4.872.036,88
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.300,32
610	05	Diğer Gelirler	4.870.736,56

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **4.872.036,88**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.362.934.070,29**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **61.257.790,50**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **271.166.827,17**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**1.153.025.033,62**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.367.806.107,17**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.362.934.070,29**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**4.872.036,88**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**271.166.827,17**

KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İnsan Kaynakları Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

KISALTMALAR

KGK Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

KHK Kanun Hükmünde Kararname

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), 02.11.2011 tarih ve 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulmuştur. KGK, kamu tüzel kişiliğini haiz ve idari özerkliğe sahip olup, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlardan biridir.

KGK'nin temel görev ve yetkileri;

- Uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak,
- Uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Denetim Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak,
- Bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve kamuya açık sicilde ilan etmek,
- Bağımsız denetimde uygulama birliğini, gerekli güveni ve kaliteyi sağlamak üzere bağımsız denetim alanında kamu gözetimi yapmak,
- Alanına ilişkin uluslararası gelişmeleri takip etmek, işbirliği ve bilgi paylaşımı yapmaktır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

KGK'nin teşkilatı, çalışma usul ve esasları ile hizmet birimleri ve bu birimlerin görev, yetki ve sorumlulukları, personelin nitelikleri, sayı ve unvanları, atanması, ücret ile diğer mali ve sosyal hakları, 660 sayılı KHK'de düzenlenmiştir. Kurum merkezi Ankara'da olup taşra teşkilatı bulunmamaktadır. KGK'nin merkezini değiştirmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. KGK, gerekli gördüğü yerlerde temsilcilik açabilir.

KGK, 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilişkilendirilmiştir.

KGK'nin karar organı biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere Cumhurbaşkanınca atanan dokuz üyeden oluşan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kuruludur. Kurul Başkanı, aynı zamanda KGK'nin de başkanıdır. 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi

Gazete'de yayımlanan 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (III) sayılı cetvelinde yer verilen Kurumun başkan ve üyelerinin görev süreleri 4 yıldır.

Kurum başkanına görevlerinde yardımcı olmak üzere, Başkanın önerisi üzerine Bakan tarafından üç başkan yardımcısı atanabilir. KGK'nin hizmet birimleri, daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanmıştır. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönetmelik uyarınca Kurumda; Muhasebe Standartları Dairesi Başkanlığı, Denetim Standartları Dairesi Başkanlığı, Sürdürülebilirlik Standartları Dairesi Başkanlığı, Risk ve Veri Analizi Daire Başkanlığı, Eğitim ve Yetkilendirme Daire Başkanlığı, Gözetim Dairesi Başkanlığı, İnceleme Dairesi Başkanlığı, Uygulama Dairesi Başkanlığı, Bilgi Sistemleri Yönetimi Daire Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğinden oluşan hizmet birimleri bulunmaktadır.

KGK hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, 660 sayılı KHK'nin 15'inci maddesi gereğince, uzman ve uzman yardımcılarından oluşan meslek personeli ile idari personel tarafından yürütülmektedir. KGK'nin başkan yardımcıları, daire başkanları, başkanlık müşavirleri ve meslek personeli kadro karşılığı sözleşmeli statüde istihdam edilmektedir. Kadro karşılığı sözleşmeli çalışan KGK personeli ücret, mali ve sosyal haklar dışındaki diğer hak ve yükümlülükleri yönünden, KGK'nin kadrolu diğer personeli ise her türlü hak ve yükümlülükleri yönünden 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir.

KGK'de 31.12.2024 tarihi itibarıyla mevcut insan kaynaklarına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: İnsan Kaynakları Tablosu

Unvan	Sayı
Başkan	1
Kurul Üyesi	8
Başkan Yardımcısı	2
Başkanlık Müşaviri	5
I.Hukuk Müşaviri	1
Hukuk Müşaviri	2
Daire Başkanı	11
Uzman	51
Uzman Yardımcısı	28
Müdür	2
VHKİ	25

Teknisyen	1
Hizmetli	2
Memur (Ş)	1
Hizmetli (Ş)	1
Geçici Görevli	12
Sürekli İşçi	63
Toplam Personel Sayısı	**216**

1.3. Mali Yapı

660 sayılı KHK'nin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasında; KGK'nin gelirlerinin giderlerini karşılamasının esas olduğu, KGK'nin bütçesinin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda belirlenen usul ve esaslara göre hazırlanacağı ve kabul edileceği, ancak genel bütçeden KGK'ye hazine yardımı yapılabileceği hükme bağlanmıştır.

KGK, merkezi yönetim kapsamında yer alan bir kamu idaresi olması nedeniyle, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne ve 5018 sayılı Kanun'un muhasebe işlemlerini içeren 7, 8, 42, 49, 50, 51, 52, 76 ve 78'inci maddelerine tabidir. KGK bütçesi, analitik bütçe sınıflandırmasına uygun olarak bütçe hazırlama rehberi çerçevesinde hazırlanmakta, muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu kapsamında Kurumun toplam bütçe ödeneği 404.700.000,00 TL olup, aşağıdaki tabloda yer verildiği üzere, yıl sonu itibarıyla bu ödeneğin %63,45 olan 256.767.038,21 TL'si harcanmıştır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Ekonomik Kodu	Ödenek Türü	Kesintili Başlangıç Ödeneği (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)
1	Personel Giderleri	253.110.000,00	253.110.000,00	159.876.098,77
2	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	34.248.000,00	34.248.000,00	19.843.558,06
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	72.160.000,00	72.160.000,00	44.914.083,69
4	Faiz Giderleri	0,00	0,00	0,00

5	Cari Transferler	9.982.000,00	9.982.000,00	7.837.928,48
6	Sermaye Giderleri	35.200.000,00	35.200.000,00	24.295.369,21
7	Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
8	Borç Verme	0,00	0,00	0,00
	TOPLAM	**404.700.000,00**	**404.700.000,00**	**256.767.038,21**

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu kapsamında KGK'nin yıl sonu itibarıyla gerçekleşen net geliri 280.386.284,70 TL'dir. KGK 2024 yılında 272.751.000,00 TL hazine yardımı almıştır. Bu tutar Kurum gelirlerinin %97,28'ini oluşturmaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Gelir Kalemleri	**Bütçe (TL)**	**Gerçekleşen Gelir (TL)**
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.540.000,00	7.732.770,00
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	392.710.000,00	272.751.000,00
Diğer Gelirler	450.000,00	302.514,70
Red ve İadeler (-)	0,00	-13.450,00
TOPLAM	**404.700.000,00**	**280.386,284,70**

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer alan gider hesaplarının incelenmesi sonucunda; İdare tarafından yapılan 274.949.985,88 TL'lik giderin %58,15'inin personel giderlerinden, %14,73'ünün mal ve hizmet alım giderlerinden, %9,65'inin amortisman giderlerinden, %7,22'sinin sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinden, geri kalan %10,25'inin ise karşılık giderleri, cari transferler, ilk madde ve malzeme giderleri, proje kapsamında yapılan cari giderler ve diğer giderlerden oluştuğu görülmüştür. Söz konusu tabloya göre KGK tarafından elde edilen 280.546.240,68 TL'lik gelirin %97,22'si alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerden, %2,62'si teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden, %0,16'sı ise diğer gelirlerden oluşmaktadır. Ayrıca İdare tarafından 2024 yılı için 33.586.593,79 TL tutarında enflasyon düzeltmesi yapılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 5018 sayılı Kanunun (III) sayılı cetvelinde yer verilen kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurumdur. Bu nedenle Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre muhasebe kayıt ve işlemlerini muhasebeleştirmektedir. Muhasebeleştirme işlemleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yapılmakta, mali raporlar ve tablolar bu sistem üzerinden üretilmektedir.

17.09.2020 tarihinde yayımlanan Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır. Denetime sunulan defter, tablo ve belgeler şunlardır;

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, Kurumun tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun da içinde bulunduğu düzenleyici ve denetleyici kurumlar, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun

2’nci maddesinde belirtildiği üzere, bahse konu Kanun'un 55 ila 67’nci maddelerini kapsayan İç Kontrol Sistemi başlıklı Beşinci Kısım hükümlerine tabi değildir.

Bununla birlikte, düzenleyici ve denetleyici kurumların 5018 sayılı Kanun’un 7’nci ve 8’inci maddelerinde ifadesini bulan “Mali Saydamlık” ve “Hesap Verme Sorumluluğu” ilkelerine uygun davranma zorunluluğu mevcuttur ve Kanun’un emrettiği “mali saydamlık ve hesap verebilme” konuları Kurumun sorumluluğundadır.

Bu sorumluluk çerçevesinde Kurumun yapısı ve işlemlerinin incelenmesinde iç kontrol sisteminin beş bileşenine yönelik olarak aşağıda yer alan değerlendirmeler yapılmıştır.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare hiçbir iç kontrol riski belirlememiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. Yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Görevlendirmelerin personel arasında dağıtımı yapılmak suretiyle “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmamıştır. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi, mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin hiçbir birimi tarafından iç kontrol sistemi değerlendirilmemektedir. Kamu idaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 94 | **KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	35.637.408,01
10	**Hazır Değerler**	452.400,00
109	BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR HESABI	452.400,00
13	**Kurum Alacakları**	25.073.283,00
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	25.073.283,00
14	**Diğer Alacaklar**	300.948,68
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	300.948,68
15	Stoklar	407.120,50
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	407.120,50
16	**Ön Ödemeler**	5.631.529,08
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	5.631.529,08
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	3.772.126,75
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	3.772.126,75
2	DURAN VARLIKLAR	150.776.577,05
22	**Faaliyet Alacakları**	753.405,60
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	753.405,60
25	**Maddi Duran Varlıklar**	150.023.171,45
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	142.137.561,60
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	3.448.872,36
254	TAŞITLAR HESABI	4.522.069,21
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	25.809.178,81
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-25.894.510,53
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	38.179.418,29
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	347.587,87
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-38.527.006,16
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI 186.413.985,06

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	4.806.323,03
32	**Faaliyet Borçları**	1.399.015,57
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.399.015,57
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	68.540,77
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.800,00
333	EMANETLER HESABI	66.740,77
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	3.338.766,69
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.659.074,24
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	625.044,54
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	54.647,91
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	29.889.958,60
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	29.889.958,60
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	29.889.958,60
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	151.717.703,43
50	**Net Değer**	16.160.421,39
500	NET DEĞER HESABI	16.160.421,39
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	103.193.833,91
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	103.193.833,91
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-6.805.950,46
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-6.805.950,46
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	39.169.398,59
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	39.169.398,59
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 186.413.985,06

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	915.414,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	915.414,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	28.708.383,92
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	28.708.383,92
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	919.851,50
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	919.851,50
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	16.432.575,13
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	16.432.575,13

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 94 **Adı : KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	274.949.985,88
630	01	Personel Giderleri	159.876.098,77
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	19.843.558,06
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	40.511.677,00
630	05	Cari Transferler	7.837.928,48
630	13	Amortisman Giderleri	26.519.730,73
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	4.461.174,24
630	15	Karşılık Giderleri	14.584.479,58
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.295.178,94
630	99	Diğer Giderler	20.160,08

GİDERLER TOPLAMI (A) **274.949.985,88**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	280.546.240,68
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.346.220,00
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	272.751.000,00
600	05	Diğer Gelirler	449.020,68
600	25	Kamu İd Bedelsiz Ol Al Mali Olmayan Var Elde Edilen Gelirler	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **280.546.240,68**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	13.450,00
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.450,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **13.450,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **280.532.790,68**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **33.586.593,79**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **39.169.398,59**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**274.949.985,88**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**280.546.240,68**	**NET GELİR (D=B-C)**	**280.532.790,68**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**13.450,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**39.169.398,59**

KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İnsan Kaynakları Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Gelirleri Tablosu

KISALTMALAR

ISO Uluslararası Standartlar Örgütü

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 7 Nisan 2016 tarih ve 29677 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 19'ncu maddesi uyarınca bu Kanun'la verilen görevleri yerine getirmek üzere, idari ve mali özerkliğe sahip ve kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurulmuştur. 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup bu Kanun'a ekli III sayılı cetvelde (Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar) yer almaktadır. Kurum Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakan ile ilişkilidir. Merkezi Ankara'dadır.

Kurum, Kişisel Verileri Koruma Kurulu ve Başkanlıktan oluşur. Kurumun karar organı Kuruldur. Başkanlık; Başkan, Başkan Yardımcısı ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Başkanlık, görevlerini daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanan hizmet birimleri aracılığıyla yerine getirir. Başkanlık Müşavirleri, Özel Kalem Müdürü, İnceleme Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Rehberlik, Araştırma ve Kurumsal İletişim Dairesi Başkanlığı ve Başkan Yardımcısı doğrudan Başkanlığa bağlı olarak; Hukuk İşleri Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Veri Güvenliği ve Bilgi Sistemleri Dairesi Başkanlığı ve Veri Yönetimi Dairesi Başkanlığı ise Başkan Yardımcısına bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Kurumun tabi olduğu güncel mevzuat aşağıda gösterilmiştir:

Kanunlar:

- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
- 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu

Yönetmelikler:

- Kişisel Verileri Koruma Kurumu Teşkilat Yönetmeliği

- Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu Disiplin Amirleri Yönetmeliği
- Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve Ünvan Değişikliği Yönetmeliği
- Kişisel Verileri Koruma Uzmanlığı Yönetmeliği
- Kişisel Verileri Koruma Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik
- Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik

Tebliğler:

- Personel Sertifikasyon Mekanizmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ
- Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ
- Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ

6698 sayılı Kanun'a göre kurumun görevleri şunlardır:

a) Görev alanı itibarıyla, uygulamaları ve mevzuattaki gelişmeleri takip etmek, değerlendirme ve önerilerde bulunmak, araştırma ve incelemeler yapmak veya yaptırmak.

b) İhtiyaç duyulması hâlinde, görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri veya üniversitelerle iş birliği yapmak.

c) Kişisel verilerle ilgili uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, görev alanına giren konularda uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmak, toplantılara katılmak.

ç) Yıllık faaliyet raporunu Cumhurbaşkanlığına, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna sunmak.

d) Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Kanun'da, beş üyesi Türkiye Büyük Millet Meclisi, dört üyesi Cumhurbaşkanı tarafından seçilen olmak üzere dokuz üyeden oluşan ve kurumun karar organı olan Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun görevleri ise şöyle belirtilmiştir;

a) Kişisel verilerin, temel hak ve özgürlüklere uygun şekilde işlenmesini sağlamak.

b) Kişisel verilerle ilgili haklarının ihlal edildiğini ileri sürenlerin şikâyetlerini karara bağlamak.

c) Şikâyet üzerine veya ihlal iddiasını öğrenmesi durumunda resen görev alanına giren konularda kişisel verilerin kanunlara uygun olarak işlenip işlenmediğini incelemek ve gerektiğinde bu konuda geçici önlemler almak.

ç) Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için aranan yeterli önlemleri belirlemek.

d) Veri Sorumluları Sicilinin tutulmasını sağlamak.

e) Kurulun görev alanı ile Kurumun işleyişine ilişkin konularda gerekli düzenleyici işlemleri yapmak.

f) Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri belirlemek amacıyla düzenleyici işlem yapmak.

g) Veri sorumlusunun ve temsilcisinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenleyici işlem yapmak.

ğ) Bu Kanun'da öngörülen idari yaptırımlara karar vermek.

h) Diğer kurum ve kuruluşlarca hazırlanan ve kişisel verilere ilişkin hüküm içeren mevzuat taslakları hakkında görüş bildirmek.

ı) Kurumun; stratejik planını karara bağlamak, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını ve performans kriterlerini belirlemek.

i) Kurumun stratejik planı ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçe teklifini görüşmek ve karara bağlamak.

j) Kurumun performansı, mali durumu, yıllık faaliyetleri ve ihtiyaç duyulan konular hakkında hazırlanan rapor taslaklarını onaylamak ve yayımlamak.

k) Taşınmaz alımı, satımı ve kiralanması konularındaki önerileri görüşüp karara bağlamak.

l) Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurum, Kişisel Verileri Koruma Kurulu ve Başkanlıktan oluşur. Kurumun karar organı Kuruldur. Kurul, bu Kanun'la ve diğer mevzuatla verilen görev ve yetkilerini kendi sorumluluğu altında, bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Kurum Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakan ile ilişkilidir. 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde 27.04.1984 tarih ve 3046 sayılı Kanun'un 19/A maddesi uyarınca Kurumun ilişkili olduğu bakanlık Adalet Bakanlığı olarak belirlenmiştir.

Kurul, dokuz üyeden oluşur. Kurulun beş üyesi Türkiye Büyük Millet Meclisi, dört üyesi Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Kurul, üyeleri arasından Başkan ve İkinci Başkanı seçer. Kurulun Başkanı, Kurumun da başkanıdır. Kurul üyelerinin görev süresi dört yıldır. Süresi biten üye yeniden seçilebilir.

Başkan, Başkan Yardımcısı ve hizmet birimlerinden oluşan Başkanlık, Kanun'da sayılan görevleri daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanan hizmet birimleri aracılığıyla yerine getirmektedir. Kurumun hizmet birimleri; Veri Yönetimi Dairesi Başkanlığı, İnceleme Dairesi Başkanlığı, Hukuk İşleri Dairesi Başkanlığı, Veri Güvenliği ve Bilgi Sistemleri Dairesi Başkanlığı, Rehberlik, Araştırma ve Kurumsal İletişim Dairesi Başkanlığı, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı şeklinde düzenlenmiştir.

Kurul Başkan ve üyeleri ile Kurum personeline 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 11'inci maddesi uyarınca belirlenmiş emsali personele mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan ödemeler aynı usul ve esaslar çerçevesinde ödenmektedir. Kurul Başkan ve üyeleri ile Kurum personeli 31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi hükümlerine tabidir.

Kurum 31.12.2024 tarihi itibarıyla 160 memur ve 50 işçi olmak üzere toplam 210 personel ile hizmet vermektedir. Kurumda 31.12.2024 tarihi itibarıyla mevcut insan kaynaklarına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1: İnsan Kaynakları Tablosu

MEMUR	
Unvan	**Toplam Sayı**
Başkan	1
Kurul Üyesi	8
Başkan Yardımcısı	1
Başkanlık Müşaviri	10
Daire Başkanı	7
Daire Başkan Yardımcısı	3
Özel Kalem Müdürü	1
Şube Müdürü	8
Kişisel Verileri Koruma Uzmanı	36
Kişisel Verileri Koruma Uzman Yardımcısı	46
Mali Hizmetler Uzmanı	2
Mütercim-Tercüman	2
Avukat	3
Şef	2
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	19
Memur	1
Mühendis	7
İstatistikçi	2
Tekniker	1
Toplam	**160**
SÜREKLİ İŞÇİ	
Güvenlik Şefi	1
Güvenlik Görevlisi	10
Temizlik Şefi	1
Temizlik Görevlisi	17
Büro Personeli	12
Teknik Destek Personeli	4
Şoför	5
Toplam	**50**

1.3. Mali Yapı

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, 27.12.2014 tarihli ve 29218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, 31.12.2005 tarihli ve 26040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği ile 5018 sayılı Kanun'un 3, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 25, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68, 76 ve 78'inci maddelerine tâbidir.

Kurum bütçesi, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerinde belirlenen usûl ve esaslara göre hazırlanmakta ve kabul edilmektedir.

Kurumun hesaplarını muhasebe birimi olarak Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tutmaktadır. Muhasebe hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığının Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kurumun bütçesi içinde gösterilmeyen sosyal tesisler, döner sermaye, şirketler veya özel hesaplar bulunmamaktadır.

Kurumun 2024 yılı bütçe giderleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

Tablo 2: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Gider Türleri (TL)	Kurum Başlangıç Ödeneği	Eklenen	Düşülen	Toplam Ödenek	Gerçekleşen Harcama Tutarı
01 Personel Giderleri	187.400.000,00	4.000.000,00	4.000.000,00	187.400.000,00	150.109.716,72
02 Sos.Güv.Kur.Dev. Prim. Gid.	25.650.000,00			25.650.000,00	18.319.962,49
03 Mal ve Hizmet Alım Giderleri	97.250.000,00		100.000,00	97.150.000,00	61.917.270,65
05 Cari Transferler	8.000.000,00	100.000,00		8.100.000,00	4.222.830,12

06 Sermaye Giderleri	24.000.000,00	19.800.000,00	800.000,00	43.000.000,00	34.619.633,94
Toplam	**342.300.000,00**	**23.900.000,00**	**4.900.000,00**	**361.300.000,00**	**269.189.413,92**

Kurumun 2024 yılı bütçe gelirleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

Tablo 3: 2024 Yılı Ekonomik Kodlara Göre Bütçe Gelirleri Tablosu

Ekonomik Kod	Gelir Türleri	Gelir Tahmini	Gerçekleşen
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.000,00	24.091,89
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	341.827.000,00	341.827.000,00
05	Diğer Gelirler	470.000,00	1.281.379,23
Red ve İadeler (-)			2.657,18
Toplam		**342.300.000,00**	**343.129.813,94**

Dönem faaliyet geliri 342.997.703,03 TL, gelirlerden indirim, iade ve iskonto toplamı 2.657,18 TL, enflasyon düzeltmesi toplamı 5.783.660,21 TL ve faaliyet gideri 275.527.589,70 TL olan Kurum, 2024 yılını 73.251.116,36 TL olumlu faaliyet sonucu ile tamamlamıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kişisel Verileri Koruma Kurumu bütçesinin uygulama sonuçları ve muhasebe işlemleri Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. Muhasebeleştirme işlemleri Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi üzerinden yapılmakta, mali raporlar ve tablolar bu sistem üzerinden üretilmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki

düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca düzenleyici ve denetleyici kurumlar, mezkûr Kanun'un sadece 3, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 25, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68, 76 ve 78'inci maddelerine tâbidir.

"İç Kontrol Sistemi" başlıklı ve 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66 ve 67'nci maddeleri içeren beşinci kısım düzenleyici denetleyici kurumları kapsamamaktadır.

Ancak aşağıda belirtilen hususlarda çalışmalar yapılmıştır:

Etik Sözleşmesi tüm personelin özlük dosyalarında yer almaktadır.

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar Kişisel Verileri Koruma Kurumu Teşkilat Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Yetkiler ve yetki devrinin sınırları açıkça belirlenmiş ve yazılı olarak tüm kurum personeline duyurulmuştur.

2024-2028 yıllarını kapsayan Stratejik Plan hazırlanmıştır.

İdarenin yürüteceği program, faaliyet ve projeleri ile bunların kaynak ihtiyacını,

performans hedef ve göstergelerini içeren performans programı yıllık olarak hazırlanmaktadır.

ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi sertifikası gereği kurumsal risk değerlendirmesi yapılmaktadır.

ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi sertifikası gereği iş akış şemaları hazırlanmış ve iş tanımları yapılmıştır.

Yönetimin ihtiyaç duyduğu gerekli bilgileri ve raporları üretecek ve analiz yapma imkânı sunacak bir yönetim bilgi sistemi bulunmaktadır.

Faaliyet Raporları yıllık olarak hazırlanmakta ve Kurum internet sayfasında yayınlanmaktadır.

Kurumun teşkilat yapısı, hizmet birimlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları Kişisel Verileri Koruma Kurumu Teşkilat Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Muhasebe yetkilisi, Muhasebe Yetkilisi Adaylarının Eğitimi, Sertifika Verilmesi ile Muhasebe Yetkililerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te belirtilen şartları taşımaktadır.

Kurumda iki mali hizmetler uzmanı çalışmaktadır ve 5018 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinde belirtilen şartları taşımaktadır.

Web sayfası üzerinden ihlal ve şikayet bildirim modülü açılmıştır.

Kurumda ISO 9001 Kalite Yönetim Sisteminin kurulmuş olması nedeniyle iç kontrol sisteminin unsurlarından bir kısmı yerine getirilmiştir. Ancak 5018 sayılı Kanun ve ikincil mevzuat çerçevesinden bakıldığında her ne kadar iç kontrol sistemine ilişkin bazı unsurlar oluşmuşsa da ön mali kontrol sisteminin kurulmamış olması, eylem planlarının hazırlanmamış olması ve iç denetim biriminin bulunmaması nedeniyle kurumda Kanun'da belirtildiği şekilde iç kontrol sisteminin kurulmadığı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Kişisel Verileri Koruma Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 95 | **KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU** | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	136.804.743,64
10	**Hazır Değerler**	77.822,68
105	DÖVİZ HESABI	77.822,68
13	**Kurum Alacakları**	128.022.570,80
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	128.022.570,80
14	**Diğer Alacaklar**	156.893,46
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	156.893,46
15	Stoklar	2.692.587,50
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	2.692.587,50
16	**Ön Ödemeler**	5.854.869,20
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	5.854.869,20
2	DURAN VARLIKLAR	22.682.603,32
22	**Faaliyet Alacakları**	96.241,53
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	96.241,53
25	**Maddi Duran Varlıklar**	22.586.361,79
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	694.876,24
254	TAŞITLAR HESABI	22.269.772,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	18.243.407,76
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.621.694,21
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	17.115.562,09
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-17.115.562,09

AKTİF TOPLAMI 159.487.346,96

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.382.146,02
32	**Faaliyet Borçları**	0,00
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.336.697,35
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	279.784,85
333	EMANETLER HESABI	1.056.912,50
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	1.426.416,70
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.426.416,70
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	619.031,97
372	KIDEM TAZMİNATLARI KARŞILIĞI HESABI	619.031,97
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	26.355.546,02
43	**Diğer Borçlar**	228.168,00
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	228.168,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	26.127.378,02
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	26.127.378,02
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	129.749.654,92
50	**Net Değer**	25.043.516,45
500	NET DEĞER HESABI	25.043.516,45
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	287.055.606,05
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	287.055.606,05
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-255.600.583,94
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-255.600.583,94
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	73.251.116,36
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	326.794.769,84
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-253.543.653,48

PASİF TOPLAMI 159.487.346,96

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	3.591.800,40
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	3.591.800,40
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	45.645.314,71
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	45.645.314,71
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	75.985,52
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	75.985,52
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	7.290.000,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	7.290.000,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 95 **Adı : KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	275.527.589,70
630	01	Personel Giderleri	173.428.785,82
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	18.319.962,49
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	53.728.110,89
630	05	Cari Transferler	4.222.830,12
630	13	Amortisman Giderleri	20.001.476,17
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	5.776.628,15
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	198,74
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	14.677,32
630	99	Diğer Giderler	34.920,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **275.527.589,70**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	342.997.703,03
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	24.091,89
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	341.827.000,00
600	05	Diğer Gelirler	1.146.611,14

GELİRLER TOPLAMI (B) **342.997.703,03**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	2.657,18
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0,00
610	05	Diğer Gelirler	2.657,18

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **2.657,18**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **342.995.045,85**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **5.783.660,21**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **73.251.116,36**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**275.527.589,70**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**342.997.703,03**	**NET GELİR (D=B-C)**	**342.995.045,85**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**2.657,18**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**73.251.116,36**

NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gelir Gerçekleşme Tablosu

Tablo 2: Gider Gerçekleşme Tablosu

KISALTMALAR

AŞ	Anonim Şirketi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
NDK	Nükleer Düzenleme Kurumu
NÜTED AŞ	Nükleer Teknik Destek Anonim Şirketi
TL	Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Nükleer Tesislerde Bulunan İş Ekipmanları İçin Sağlık ve Güvenlik Şartlarına İlişkin Bir Düzenleme Bulunmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Nükleer Düzenleme Kurumu (NDK), 02.07.2018 tarih ve 702 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş, 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de kuruluşu, işleyişi, görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir.

702 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) Anayasa Mahkemesinin 30.12.2020 tarih ve 2020/81 sayılı Kararı ile Kararnamenin yetki Kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal edilerek iptal kararının da 09.03.2022 tarihinde yürürlüğe girmesine karar verilmesi sonrasında yeni düzenlemeye ilişkin 05.03.2022 tarih ve 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu çıkarılmış olup 08.03.2022 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanun'la beraber ayrıca, 95 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılarak 08.03.2022 tarih ve 31772 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Kararname ile NDK'nın kuruluşu, işleyişi, görev, yetki ve sorumlulukları ile teşkilat ve personeline ilişkin esaslar yeniden düzenlenerek, önceki düzenlemelere ilişkin olan 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 785-792'nci maddeleri ile Nükleer Düzenleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu ile barışçıl kullanım ilkesi esas alınarak, nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetlerin yürütülmesi sırasında çalışanların, halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin zararlı etkilerden korunmasına yönelik ilke ve esaslar ile tarafların sorumlulukları belirlenmiştir. Nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetler ve bu faaliyetlerle ilgili kişi, tesis, cihaz ve maddeler de Kanun kapsamına alınmıştır.

95 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de kuruluş, işleyiş, görev, yetki ve sorumluluklar, teşkilat ve personele ilişkin usul ve esaslar ile Kurum'un düzenlediği faaliyet, konu ve alanlar, Kurum'dan yetki belgesi, onay, izin veya lisans alınması gereken hususlar, denetime ilişkin ayrıntılar düzenlenmiştir.

Kurum aşağıdaki faaliyet, konu ve alanları düzenlemekle görevlendirilmiştir.

a) Çalışanların, halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin radyasyondan korunması.

b) Nükleer enerji ve radyasyona ilişkin faaliyetlerde güvenlik, emniyet ve nükleer güvence.

c) Nükleer tesis, radyasyon tesisi veya radyoaktif atık tesislerinin kurulmasına, işletilmesine, işletmeden çıkarılmasına veya kapatılmasına ilişkin tüm faaliyetler.

ç) Nükleer maddelerin çıkarılması, üretilmesi, taşınması, depolanması, ihracatı, ithalatı, ticareti, bulundurulması, devri, işlenmesi, yeniden işlenmesi ve kullanılması.

d) Radyasyon kaynaklarının üretilmesi, taşınması, depolanması, ihracatı, ithalatı, ticareti, bulundurulması, devri, kullanılması, kurulması, değiştirilmesi, sökülmesi, bakımı ve onarımı.

e) Radyoaktif atıkların bulundurulması, devri, işlenmesi, taşınması, depolanması, ihracatı, ithalatı ve bertarafı.

f) Nükleer güvence kapsamında Kurum tarafından belirlenen madde, malzeme, ekipman, sistem, bileşen veya ilgili teknolojinin ihracatı ve ithalatı.

g) Radyasyon acil durum yönetimi.

ğ) Görev ve yetki alanına giren faaliyetlere ilişkin personelin nitelikleri ve eğitimi.

h) 7381 sayılı Kanun kapsamında idari yaptırımlara ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.

i) Görev ve yetki alanına giren ve Kurul tarafından belirlenecek diğer konu, alan ve faaliyetler.

Kendi mevzuatına ilave olarak NDK faaliyetlerini yönlendiren ana mevzuat aşağıdaki gibidir;

- 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu,
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,
- 6085 sayılı Sayıştay Kanunu,
- Bütçe Kanunları,
- Kamu İhale Mevzuatı.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

NDK kendine verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere; Kamu tüzel kişiliğine haiz, ilgili mevzuatta belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde tahsis edilen mali kaynaklarını serbestçe kullanan idari ve mali özerkliğe sahip, 5018 sayılı Kanun'a ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici bir idaredir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile ilişkilendirilen Kurumun merkezi Ankara'da olup taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Ancak görev ve yetki alanına giren faaliyetlere ilişkin gerek görülen yerlerde Kurul kararı ile merkeze bağlı birimler kurabilme imkânı verilmiştir.

NDK, 7381 sayılı Kanun, 95 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili diğer mevzuatla kendisine verilen görev ve yetkileri bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır.

Teşkilat yapısı Kurul ve Başkanlıktan oluşmaktadır.

Kurul, Kurumun karar organı olup biri Başkan biri ikinci Başkan olmak üzere Cumhurbaşkanı tarafından atanan beş üyeden oluşur. Cumhurbaşkanı, atamayla birlikte Başkanı ve ikinci Başkanı da görevlendirir. Üyeliğin herhangi bir sebeple boşalması hâlinde, boşalan üyeliğe en geç iki ay içinde atama yapılır. Bu şekilde atanan kişiler, yerine atandıkları üyenin görev süresini tamamlar. Nükleer faaliyetlere ilişkin yetkilendirmeler ve onaylar ile ilgili kararlar almak Kurulun en önemli görevi olup mevzuatında diğer görevleri de belirlenmiştir.

Kurul Başkanı aynı zamanda Kurumun da başkanıdır. İdare, genel yönetim ve temsilinden sorumlu Başkan, iki başkan yardımcısı ve aşağıda gösterilen hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

a) Nükleer Tesisler Dairesi Başkanlığı,

b) Radyasyon Uygulamaları Dairesi Başkanlığı,

c) Emniyet ve Güvence Dairesi Başkanlığı,

ç) Radyasyondan Korunma Dairesi Başkanlığı,

d) Denetim Dairesi Başkanlığı,

e) Dış ilişkiler Dairesi Başkanlığı,

f) Hukuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

g) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı,

ğ) Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,

h) Basın ve Halkla ilişkiler Müşavirliği,

ı) Kurul Hizmetleri Müdürlüğü.

Hizmet birimlerine verilen görevleri yerine getirmek üzere sayısı ve görev dağılımı Kurul kararı ile belirlenen grup başkanlıkları kurulabilir.

95 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve diğer mevzuatla Kuruma verilen görev ve yetkilerin gerektirdiği asli görev ve hizmetler, Nükleer Düzenleme Uzmanı ve Nükleer Düzenleme Uzman Yardımcılarından oluşan meslek personeli ile diğer personel eliyle yürütülür. Kurum personeli kendi mevzuatında düzenlenen hususlar dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir.

Ayrıca, Kurumun kadro sayısının yüzde onunu aşmamak üzere ilgili mevzuatta belirtilen süre koşulu dikkate alınmaksızın asli görevlerine ilişkin olarak uzmanlığına ihtiyaç duyulan üniversite öğretim üyeleri Başkanın talebiyle Kurumda geçici olarak görevlendirilebilmektedir.

Yine 657 sayılı Kanun ile diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılmasına dair hükümlerine bağlı kalınmaksızın Kurumun görev alanı ile ilgili özel bilgi ve ihtisas gerektiren konularda yerli ve yabancı uzmanlar sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilir.

Kurumun halen çalışan sayısı, kurul üyesi 4 (ikinci başkan ve 3 üye), memur 286, işçi 24 kişi olmak üzere 310 kişiden oluşmaktadır. Bu sayı, geçici görevli 7 memur ve 1 işçi ile beraber toplam 318 kişiyi bulmaktadır. Ayrıca hizmet alımı yolu ile çalışan 66 personel bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

NDK 7381 sayılı Kanun, 95 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili diğer mevzuat ile verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere; Kamu tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip ve 5018 sayılı Kanun'a ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici bir idaredir. Kurum, 5018 sayılı Kanun'un bazı maddelerine tabi olmakla beraber bazı maddelerine ilişkin hükümlerden de istisna edilmiştir.

7381 sayılı Kanun hükümlerine göre Kuruma düzenleyici faaliyetlerini zafiyete uğratacak, bu faaliyetlerle çelişecek veya faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütmesini engelleyecek yükümlülükler verilemez. Kurumun mal ve varlıkları devlet malı sayılır. Malları, varlıkları, hak ve alacakları haczedilemez ve rehnedilemez. Süresinde ödenmeyen alacakları 6183 sayılı Kanun'un 51'nci maddesinde belirlenen gecikme zammı oranında hesaplanan faizi ile birlikte genel hükümlere göre takip ve tahsil edilir. Uygulayacağı işlem ve hizmet bedellerine ilişkin hususlar yönetmelikle belirlenir.

Mali özerkliğe sahip olan Kurum, ilgili mevzuatta belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kendisine tahsis edilen mali kaynaklarını serbestçe kullanır. Gelirlerinin giderlerini karşılaması esas olup karşılamaması durumunda aradaki fark genel bütçeden ödenir.

Kurumun gelir kalemleri şunlardır:

a) İşlem ve hizmet bedelleri,

b) Yayın ve sair gelirleri,

c) Kuruma yapılacak bağışlar,

ç) Kuruma ait taşınır veya taşınmazların gelirleri,

d) Genel bütçeden yapılacak hazine yardımları.

Kurumun hesap yılı mali yıl olmakla beraber Kurul kararı ile beş yıla kadar yıllara sâri yüklenmelere ait sözleşmeler yapılabilmektedir. Demirbaş, varlık satışı ve benzeri işlemlerine, bütçe uygulamasına ve giderlerin yapılmasına ilişkin esaslar ile Kurumun iç denetim usul ve esasları, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Kurumun tabi olduğu hükümleri saklı kalmak üzere Kurum tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir**.** Kurum, Hazine ve Maliye Bakanlığınca mali konulara ilişkin yapılan düzenlemelere tabi olup mali iş ve işlemleri de Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Muhasebe işlemleri, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmektedir.

Mülga 702 sayılı KHK ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve özel hukuk hükümlerine tabi, paylarının en az yüzde elli biri Kuruma ait olan Nükleer Teknik Destek Anonim Şirketi (NÜTED AŞ) unvanı altında bir anonim şirket kurulmuş olup Kurum Bütçesinden sermaye olarak bir milyon TL ödenmiştir. Şirketin denetimi, 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile

Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde Sayıştay tarafından ayrıca yapılmaktadır.

Kurumun 2024 yılı Bütçe Gelirlerine ve Bütçe Giderlerine ilişkin gerçekleşme durumları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: Gelir Gerçekleşme Tablosu

Kodu	Adı	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Bütçe Geliri (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)	Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.419.492.000,00	945.069.480,19	12.067.823,64	933.001.656,55	65,73	95,65
05	Diğer Gelirler	0,00	42.544.375,34	80.540,52	42.463.834,82	-	4,35
TOPLAM		**1.419.492.000,00**	**987.613.855,53**	**12.148.364,16**	**975.465.491,37**	**68,72**	**100,00**

Kurumun 2024 yılı bütçe geliri 987.613.855,53 TL, red ve iadeler ise 12.148.364,16 TL gerçekleşmiş olup net bütçe gelirleri 975.465.491,37 TL'dir. Bütçe gelirleri içinde en önemli gelir kalemi teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olup toplam gelirler içindeki payı %95,65 oranındadır.

Tablo 2: Gider Gerçekleşme Tablosu

Kodu	Adı	Bütçe Başlangıç Ödeneği (TL)	Toplam Bütçe Ödeneği (TL)	Bütçe Gideri (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)	Bütçe Giderleri İçindeki Payı (%)
01	Personel Giderleri	195.736.000,00	237.283.584,00	220.477.833,36	92,92	28,89
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	44.311.000,00	25.261.416,00	21.472.144,95	85,00	2,81
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	561.340.000,00	577.770.000,00	495.789.661,91	85,81	64,96
05	Cari Transferler	15.880.000,00	15.880.000,00	15.449.494,73	97,29	2,02
06	Sermaye Giderleri	602.225.000,00	602.225.000,00	10.031.697,57	1,67	1,31
TOPLAM		**1.419.492.000,00**	**1.458.420.000,00**	**763.220.832,52**	**52,33**	**100,00**

Mali özerkliğe sahip olup gelirleri ile giderlerini karşılaması esas olan Kurumun 2024 yılı başlangıç bütçe ödeneği 1.419.492.000,00 TL, ek ödeneklerle birlikte toplam bütçe ödeneği 1.458.420.000,00 TL olurken toplam bütçe giderleri 763.220.832,52 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe giderlerinin büyük kısmı, mal ve hizmet alımı giderleri (%64,96) ile personel giderlerinden (%28,89) oluşmaktadır.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre ise; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın NDK'nın faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı faaliyet giderleri toplamı 806.401.683,59 TL, net faaliyet gelirleri toplamı 988.124.903,91 TL, dönem olumlu faaliyet sonucu 181.723.220,32 TL olup enflasyon düzeltmesi ile dönem olumlu faaliyet sonucu 738.827.770,36 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

NDK, kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, 5018 sayılı Kanun'a ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici bir idaredir.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin tüm malî işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması hususları 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda uygulanacak çerçeve hesap planı ile düzenlenecek raporların şekil, süre ve türlerine ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenmiştir. Detaylı hesap planlarına ilişkin hususlar da Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenmektedir.

Kurumunun muhasebe işlemleri, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının "Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi" üzerinden yürütülmekte olup, yıl sonunda da bu Yönetmelik'te öngörülen mali rapor ve tablolar hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda gösterilenler denetime sunulmuş olup, söz konusu denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır. Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurumların muhasebe ve mali işlemleri ile mali raporlarının güvenilirliği, büyük ölçüde etkili bir iç kontrol sisteminin varlığına bağlıdır. Bu amaçla, iç kontrol ve iç denetim birimlerinin oluşturulması, kontrol faaliyetlerinin yürütülmesi, iç denetim faaliyetleri ve denetim sonuçlarının değerlendirilmesi, bilişim sisteminin güvenilirliği için gerekli tedbirlerin alınması, mali işlem süreçleriyle ilgili olarak her türlü bilgi iletişiminin kolaylıkla sağlanması, üst yönetimce de kontrol faaliyetlerinin izlenmesi ve desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

NDK, 5018 sayılı Kanun'un eki (III) sayılı cetvelde gösterilen düzenleyici ve denetleyici kurumlar arasında yer almakla birlikte bu Kanun'un bazı hükümlerinden istisna edilmiştir. İç kontrol ve ön mali kontrole ilişkin maddeler de istisna kapsamında bulunan hükümler arasında yer almıştır. 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu'nda iç kontrol ve iç denetim usul ve esasları yer almamış olduğundan iç kontrol faaliyetleri diğer düzenlemeler çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kapsamda olmak üzere; yapılan incelemeler sonucunda iç kontrol sisteminin beş bileşenine yönelik olarak aşağıda yer alan değerlendirmeler yapılmıştır.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi, disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası ve hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiş olup kurum çalışanlarına duyurulmaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdarenin performans programı bulunmamaktadır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiş, oluşturduğu Risk Yönetim Sistemi üzerinden takibini yapmaktadır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali, olası etkisi, sürece etkisi, cevap verme yöntemleri ve sorumluları belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır. Yetki devirleri mevzuata uygun olarak yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı bulunmamaktadır.

İzleme Standartları

İç kontrol sistemi, iç denetim birimi bulunmaması nedeniyle değerlendirilememektedir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmadığından iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması da mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Nükleer Düzenleme Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Nükleer Tesislerde Bulunan İş Ekipmanları İçin Sağlık ve Güvenlik Şartlarına İlişkin Bir Düzenleme Bulunmaması

Kurumda yapılan denetimlerde hâlihazırda nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanları için sağlık ve güvenlik şartlarına ilişkin bir düzenleme bulunmadığı, yetkili kurumlarla yapılan görüşmelerin sonuca ulaşamaması nedeniyle, mevcut durumda bu konudaki hukuki boşluğun giderilemediği görülmüştür.

25.04.2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin 2'nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi "*Bu Yönetmelik; b) 8/8/2020 tarihli ve 31207 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Nükleer Tesislerin ve Nükleer Maddelerin Emniyetine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanlarına, uygulanmaz."* hükmünü amirdir. Bu hüküm ilgili Yönetmeliğe, 18.02.2022 tarihinde eklenmiştir.

Mezkûr hükmün ilgili Yönetmeliğe eklenmesi öncesinde yapılan değişiklik çalışmaları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından Nükleer Düzenleme Kurumuna (NDK) sunulmuş olup Kurum tarafından Bakanlığa önerilen metin, *"Nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanları ile iyonlaştırıcı radyasyon yayan iş ekipmanları için bu Yönetmelikte yer alan asgari şartlara uyulur. İhtiyaç duyulması halinde Bakanlık tarafından, Nükleer Düzenleme Kurumunun görüşü alınarak bu ekipmanlara yönelik ayrıca düzenleme yapılır."* şeklindedir. Bakanlık tarafından gönderilen taslaklarda *"Nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanları ile radyasyon yayan iş ekipmanları için bu Yönetmelikte yer alan asgari şartlara uyulur. İhtiyaç duyulması halinde bu ekipmanlara yönelik ayrıca düzenleme yapılır."* ifadesine yer verildiği, nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanlarının mezkûr Yönetmeliğin kapsamının dışında bırakılması hususunun görüşe açılan taslaklarda yer almadığı, NDK tarafından kapsam dışı bırakmanın önerilmediği veya düzenlemeye uygun görüş verilmediği anlaşılmıştır.

20.06.2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri arasında bulunan nükleer tesislerin, bu Kanuna dayanılarak çıkarılan bir Yönetmelikte kapsam dışı bırakılmasının nedeni anlaşılamamıştır. Konunun sarahate kavuşabilmesi için Kurum tarafından Bakanlığa,

"Nükleer güvenlik ve iş sağlığı ve güvenliği bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Nitekim 05.03.2022 tarihli ve 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanununun 3 üncü maddesinin altıncı fıkrası "Nükleer enerji ve radyasyona ilişkin faaliyetleri bu Kanun kapsamı dışındaki alanlarda düzenleyen ya da denetleyen diğer kamu kurum ve kuruluşlarının idari işlem ve eylemleri güvenlik, emniyet ve nükleer güvenceyi zafiyete uğratacak şekilde tesis edilemez." hükmünü amirdir. İlaveten, 29.05.2018 tarihli ve 30435 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Nükleer Tesislerde Radyasyondan Korunma Yönetmeliğinin iş sağlığı ve güvenliği başlıklı 23 üncü maddesi "Nükleer tesislerde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hususlarda 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu ile 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır." hükmünü amirdir. Bu kapsamda, nükleer tesislerin ilgili Yönetmeliğin kapsamı dışında tutulması nedeniyle nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma açısından zafiyet oluşabileceği değerlendirilmektedir. Sonuç olarak hâlihazırda nükleer tesislerde iş ekipmanlarının kullanımında sağlık ve güvenlik şartlarına ilişkin bir düzenleme bulunmaması ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin hususların 7381 sayılı Kanun ve 95 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle belirlenen Kurumumuz görev ve yetkileri dâhilinde olmaması sebepleriyle konu hakkında oluşan düzenleme boşluğunun ne şekilde giderileceğine ilişkin görüş ve değerlendirmelerinizin iletilmesi, gerekli görülürse Bakanlığınız ve Kurumumuz arasında konuya ilişkin bir toplantı düzenlenebileceği" hususlarının yazılı olarak iletildiği görülmüştür. Akabinde Bakanlık ve Kurum katılımı ile düzenlenen toplantıda Yönetmelik ve eklerinde yer alan hangi hükümlerin bahse konu nükleer tesis için uygulanamaz olduğunun tespiti ve konuya ilişkin çözüm olabilecek periyodik bakım süresi ve standart önerilerinin incelenmesine karar verilmiş olup yapılan inceleme neticesinde konu ile ilgili nihai Kurum değerlendirmeleri Bakanlığa iletilmiştir. Yazıda yer alan Kurum değerlendirmelerine aşağıda yer verilmiştir:

"1- ... A.Ş. yazısı ve eki incelendiğinde, ilgili Yönetmeliğin gerekliliklerinin uygulanmayacağı sınırlı sayıdaki iş ekipmanlarından bahsedildiği görülmüştür.

a. Ancak; yürürlükteki muafiyet hükmü, nükleer enerji üretimiyle ilgisi bulunsun veya bulunmasın tesiste bulunan tüm iş ekipmanlarını kapsam dışında bıraktığından ... A.Ş.'nin

saydığı ekipmanlar dışındaki tüm iş ekipmanları da Yönetmeliğin kapsamı dışında kalmaktadır.

b. Nükleer tesisler; 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanununda "nükleer madde çıkarmak, üretmek, işlemek, kullanmak, bulundurmak, yeniden işlemek veya depolamak amacıyla kurulmakta olan veya işletilen tesisi" şeklinde tanımlanmıştır. 17.03.2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Nükleer Tesislere İlişkin Yetkilendirmeler Yönetmeliği incelendiğinde nükleer santraller (Akkuyu, Sinop ve gelecekte planlanacak tüm nükleer santraller), araştırma reaktörleri (İTÜ TRİGA, TENMAK TR-2), nükleer yakıt üretim ve yeniden işleme tesisleri, nükleer hammadde işleme tesisleri ve madenler gibi tesislerin tamamında yer alan iş ekipmanları yürürlükteki muafiyet hükmünün kapsamına dâhildir. Nükleer tesis kavramının yalnızca nükleer santralleri ihtiva etmemekte olduğu da göz önünde bulundurularak bahse konu tesislerde yer alan her türlü iş ekipmanının İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği hükümlerinden muaf tutulması hususunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2- Yönetmeliğin amacının işyerinde iş ekipmanlarının kullanımıyla ilgili sağlık ve güvenlik yönünden uyulması gerekli asgari şartları belirlemek olduğu, çalışanların sağlıklarını korumaya ve güvenliklerini sağlamaya yönelik düzenlemeler içerdiği anlaşılmaktadır. Bu konular Kurumun görev ve yetki alanında bulunmadığı gibi Kurum tarafından yapılan yetkilendirmelerin konusu da değildir. Şöyle ki;

a. Nükleer Düzenleme Kurumu; çalışanların, halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin radyasyondan korunmasını sağlamasına yönelik düzenleyici kontrol yetkisini haizdir.

b. Nükleer Düzenleme Kurumu, nükleer tesislerdeki çalışanların sağlıklarını korumaya ve güvenliklerini sağlamaya yönelik düzenlemeler yapmaktadır. Fakat bu düzenlemeler iş ekipmanlarının kullanımından kaynaklı oluşabilecek her türlü tehlikeyi önlemeye yönelik değil, yalnızca çalışanların iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden korunmasını sağlamaya yöneliktir.

c. Kurumun nükleer güvenlik, nükleer emniyet ve nükleer güvencenin sağlanmasına yönelik görevleri dışında Kuruma ihtisas alanı dışında farklı bir görev hasredilmesi 7381 sayılı Kanuna uygun değildir.

3- 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanununun 3 üncü maddesinin altıncı fıkrası "Nükleer enerji ve radyasyona ilişkin faaliyetleri bu Kanun kapsamı dışındaki alanlarda düzenleyen ya da denetleyen diğer kamu kurum ve kuruluşlarının idari işlem ve eylemleri

güvenlik, emniyet ve nükleer güvenceyi zafiyete uğratacak şekilde tesis edilemez." hükmünü amirdir. Bu bağlamda;

a. Nükleer tesislerde bulunan çalışanların iş ekipmanlarının kullanımında iş kazası olarak nitelendirilebilecek olaylarla karşılaşmaları durumu her zaman iyonlaştırıcı radyasyona maruz kalma riski oluşturmamaktadır. Ancak bir ekipmanın uygun olmayan şekilde kullanımı dolaylı olarak nükleer güvenliği etkileyebilecek başkaca sonuçlar doğurabilecektir. Bu nedenle bahse konu muafiyet hükmünün 7381 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin altıncı fıkrasına uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

b. Bu nedenle İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin kapsamının 7381 sayılı Kanuna aykırılık teşkil etmeyecek şekilde yeniden düzenlenmesinde fayda mülahaza edilmektedir.

4- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin 3/A maddesinin birinci fıkrası "(1) Bu Yönetmelik, iş ekipmanlarının işyerlerinde çalışanlar tarafından kullanımında asgari güvenlik ve sağlık şartlarına ilişkin 16/9/2009 tarihli ve 2009/104/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi dikkate alınarak Avrupa Birliği mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanmıştır." hükmünü haizdir. Bu bağlamda;

a. Bazı Avrupa Birliği direktiflerinde açık şekilde nükleer amaçlı kullanım için tasarlanan ekipmanlar ve benzeri hususların hariç tutulduğu bilinmekle birlikte söz konusu Direktif incelendiğinde nükleer tesislere ilişkin istisnai bir hükmün bulunmadığı tespit edilmiştir.

b. Bu nedenle Kurum tarafından ... A.Ş.'nin ilgili yazıları da dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler sonucunda, nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanlarının Yönetmeliğin kapsamına dâhil edilmesinde nükleer güvenlik açısından bir sakınca bulunmadığı değerlendirilmektedir.

5- Yapılan tüm açıklamalara rağmen muafiyetin ilgili Yönetmelikte muhafazasının tercih edilmesi durumunda muafiyetin 08.08.2020 tarihli ve 31207 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Nükleer Tesislerin ve Nükleer Maddelerin Emniyetine İlişkin Yönetmeliğine atıf yapılarak düzenlenmesinin uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Bu bağlamda;

a. Atıfta kullanılan Yönetmelik, nükleer tesisleri ve nükleer maddeleri hedef alan hırsızlık, sabotaj, yetkisiz erişim ve diğer kötü niyetli girişimleri engellemek, tespit etmek ve

gerektiğinde müdahale etmek üzere fiziksel koruma önlemleri ile bilgi güvenliğini ve siber güvenliği sağlamaya yönelik önlemlerin alınmasını ve bu önlemlerin etkinliğinin sürdürülmesini sağlamak üzere hazırlanmıştır. Bu Yönetmelik ne nükleer tesisleri belirlemeye ne de bu tesislerdeki iş ekipmanlarına yönelik düzenleme içermektedir.

b. *İlaveten bu Yönetmeliğin, 11.06.2024 tarihli ve 32573 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Nükleer Tesislerin ve Nükleer Maddelerin Emniyetine İlişkin Yönetmeliğin 24'üncü maddesiyle yürürlükten kaldırıldığı da dikkate alınarak düzenlemenin gözden geçirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir*."

Bakanlık tarafından bu yazıya 05.11.2024 tarihli ve E-35804503-010.03-421848 sayılı yazıyla cevap verilerek "*Nükleer tesislerin 25/4/2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği"nin kapsamına alınması konusunun ilgili Yönetmelik çalışmalarında değerlendirilmek üzere kayıt altına alındığı*" ifade edilmiştir.

Özetle ve sonuç olarak Nükleer Tesislerin ve Nükleer Maddelerin Emniyetine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanları, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği kapsamı dışında bırakıldığından hâlihazırda nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanları için sağlık ve güvenlik şartlarına ilişkin bir düzenleme bulunmamakta olup ilgili Bakanlığa gönderilen resmi yazı ve görüşmelerin tekrar ele alınarak bu konudaki hukuki boşluğu giderici mevzuat düzenlemelerinin ivedi şekilde tamamlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 96 | **NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU** | **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	791.632.317,19
13	**Kurum Alacakları**	773.772.020,52
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	773.772.020,52
14	**Diğer Alacaklar**	12.927,70
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	12.927,70
15	Stoklar	7.434.980,65
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	7.434.980,65
16	**Ön Ödemeler**	10.412.388,32
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	10.412.388,32
2	DURAN VARLIKLAR	2.583.336.864,11
22	**Faaliyet Alacakları**	66.811,60
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	66.811,60
24	**Mali Duran Varlıklar**	51.491.874,86
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	51.491.874,86
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.531.778.177,65
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	2.421.508.313,24
252	BİNALAR HESABI	100.130.057,55
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	56.633.905,87
254	TAŞITLAR HESABI	305.590,34
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	38.043.515,61
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-84.843.204,96
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	9.030.831,83
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-9.030.831,83

AKTİF TOPLAMI 3.374.969.181,30

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	7.529.243,83
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	285.864,38
333	EMANETLER HESABI	285.864,38
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.243.379,45
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	7.210.789,50
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	25.066,93
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	7.523,02
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.194.589,94
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	6.194.589,94
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	6.194.589,94
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.361.245.347,53
50	**Net Değer**	297.248.685,02
500	NET DEĞER HESABI	297.248.685,02
51	**Değer Hareketleri**	369.130,90
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	369.130,90
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	3.184.072.405,07
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	3.184.072.405,07
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-859.272.643,82
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-859.272.643,82
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	738.827.770,36
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.334.561.002,42
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-595.733.232,06

PASİF TOPLAMI 3.374.969.181,30

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.200.000,00
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.200.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	0,00
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	0,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	1.651.224,87
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	1.651.224,87

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 96 **Adı : NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	806.401.683,59
630	01	Personel Giderleri	220.477.833,36
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	21.472.144,95
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	506.340.473,50
630	05	Cari Transferler	15.449.494,73
630	13	Amortisman Giderleri	16.444.850,11
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	5.563.838,58
630	15	Karşılık Giderleri	6.194.589,94
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.426.809,60
630	99	Diğer Giderler	13.031.648,82

GİDERLER TOPLAMI (A) **806.401.683,59**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.000.273.268,07
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	945.312.027,29
600	04	Alınan Bağışlar ve Yardımlar İle Özel Gelirler	34.632,69
600	05	Diğer Geliler	54.926.608,09
600	06	Sermaye Gelirleri	0,00
600	25	Kamu İd Bedelsiz Olarak Al Mali Ol Var El Edilen Gel	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.000.273.268,07**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	12.148.364,16
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	12.067.823,64
610	05	Diğer Geliler	80.540,52

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **12.148.364,16**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **988.124.903,91**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **557.104.550,04**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **738.827.770,36**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**806.401.683,59**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.000.273.268,07**	**NET GELİR (D=B-C)**	**988.124.903,91**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**12.148.364,16**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**738.827.770,36**

SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

KISALTMALAR

CBK	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KURUM	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
KURUL	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu
MYMY	Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
SEDDK	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Levha Kayıt Ücretleri ile Aidatlardan Doğan Kurum Gelirlerinin Tahsil Sürecinde Aksaklıklar Olması

2. Vekalet Ücretlerinin Dağıtımına İlişkin Kurul Kararı Alınmış Olması

3. Dayanıklı Taşınırlar İçin Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK), sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesine dair görevleri yürütmek amacıyla 18.10.2019 tarihli ve 47 Sayılı Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurularak 05.06.2020 tarihinde faaliyete geçmiştir. SEDDK, Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile Sigorta Denetleme Kurulunun birleştirilmesi ile kurulmuştur.

Kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip olan SEDDK, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlardandır. Kurumun görev, yetki ve faaliyet alanına ilişkin temel düzenlemeler 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nda yer almaktadır.

47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 4'üncü maddesine göre Kurum'un görev ve yetkileri şunlardır:

a) 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 28.03.2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 14.06.2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, 03.06.2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 09.05.2012 tarihli ve 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu ile diğer mevzuatta yer alan sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin görev ve yetkileri yürütmek,

b) Sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin mevzuatı hazırlamak, uygulamak ve ilgililer tarafından uygulanmasını izlemek ve yönlendirmek,

c) Ülke sigortacılığının ve özel emeklilik uygulamalarının gelişmesi, sigortalıların ve katılımcıların korunması için tedbirler almak, bu tedbirleri bizzat uygulamak veya ilgili kuruluşlara uygulatmak ve uygulanmasını izlemek,

ç) Sigortacılık ve özel emeklilik alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlarla ilgili inceleme, denetleme ve soruşturma işlerini yürütmek,

d) Sigortacılık, özel emeklilik ve ilgili diğer mali piyasalarla ilgili alınacak kararların oluşumuna katkıda bulunmak üzere, yurt içinde ve yurt dışında meydana gelen gelişmeleri de incelemek ve göz önünde bulundurmak suretiyle sigortacılık, özel emeklilik ve ilgili diğer mali piyasalar hakkında konsolide raporlar hazırlamak, bu konulardaki çalışmalara katılmak ve mütalaa vermek, alınan, derlenen ve kendine tevdi edilen bilgi, belge ve dokümanlar ile denetim ve izlemelerden elde edilen sonuçları incelemek ve değerlendirmek,

e) Görev alanıyla ilgili mevzuata ve uygulamaya ilişkin her türlü araştırma ve diğer çalışmaları yapmak, yürütmek ve görüş bildirmektir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

SEDDK, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilişkili bir kurum olup, merkezi İstanbul'dadır. Kurum'un teşkilat yapısı, 16.10.2020 tarih ve 31276 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği" ile belirlenmiştir. Buna göre Kurum, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu ile Başkanlık teşkilatından oluşmaktadır. Kurul, Kurum'un karar organı olup biri başkan, biri ikinci başkan, üçü kurul üyesi olmak üzere Cumhurbaşkanı tarafından atanan beş üyeden oluşur. Kurul başkanı, Kurum'un da başkanıdır. 10.07.2018 tarihli ve 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (III) sayılı cetvelinde yer alan Kurul başkan ve üyelerinin görev süreleri 4 yıldır. Başkanlık teşkilatı ise, başkan, başkan yardımcıları ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve diğer mevzuatta SEDDK'ya verilen görev ve yetkilerin gerektirdiği asli ve sürekli hizmetler, 14 adet daire başkanlığında görevli sigortacılık uzmanı ve sigortacılık uzman yardımcısından oluşan meslek personeli tarafından yerine getirilirken, diğer hizmetler ise diğer personel tarafından yürütülmektedir. Kurum personeli, ilgili mevzuatta düzenlenen hususlar dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir.

Kurum'da istihdam edilecek personele ilişkin kadro sınıf, unvan, derece ve sayıları 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne ekli (1) sayılı cetvelde gösterilmiştir. Buna göre Kurum'a tahsis edilen kadro sayısı 357 iken, dolu kadro sayısı 179'dur. Dolu kadronun tamamı

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir. Kadro karşılığı sözleşmeli personel bulunmamaktadır.Sigortacılık Uzmanı ve Uzman Yardımcısı olarak çalışan personel sayısı ise 66'dır.

1.3. Mali Yapı

SEDDK, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idaresi olması nedeniyle, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (MYMY) ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabidir. Kurumun mali yapısı ve muhasebe sistemi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 25, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68 ve 76'ncı maddelerinde yer verilen hükümler çerçevesinde belirlenmiştir. Kurum bütçesi, 5018 sayılı Kanun'da belirlenen usul ve esaslara göre hazırlanır ve kabul edilir. Kurumun, 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili mevzuat çerçevesinde sahip olduğu mali kaynakları, görev ve yetkilerinin gerektirdiği ölçüde, kendi bütçesinde belirlenen usul ve esaslar dâhilinde serbestçe kullanılmaktadır.

47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 16'ncı maddesine göre, Kurumun gelirlerinin giderlerini karşılaması esas olup Kurumun gelirleri şu şekilde sıralanmıştır:

a) Taşınır ve taşınmaz malların satışı, kiraya verilmesi ve işletilmesi ile diğer yollarla değerlendirilmesinden elde edilen gelirler.

b) Kurumun tarafsızlığını ve bağımsızlığını etkilemeyecek her türlü bağış, yardım, vasiyet ve sair gelirler.

c) Genel bütçeden yapılacak Hazine yardımları.

ç) Kurum gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler.

d) Diğer mevzuatta yer alan gelirler.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'na eklenen Kuruma ilişkin hükümlerin yer aldığı ek 5'inci maddenin on ikinci fıkrasına göre,

a) Türkiye'de kurulmuş sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri ile yurt dışında kurulmuş sigorta, reasürans ve emeklilik şirketlerinin Türkiye'deki teşkilatlarından ve sigorta ve reasürans brokerlerinden tahsil edilen katılma payları.

b) Sigorta acenteleri ve sigorta eksperlerinden Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından levha kayıt ücreti veya aidat olarak tahsil edilen tutarlardan indirilmek suretiyle Kuruma aktarılan katılma payları.

c) Kurumca belirlenen tescil, izin ve ruhsat hizmet bedelleri.

Kurum bütçesine gelir kaydedilmek üzere Kurum hesabına yatırılmak zorundadır.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile kanunlaşan Kurum bütçesi 327.500.000,00 TL'dir. Yıl içerisinde ödenek kalemleri arasında aktarma yapılmış olup toplam ödeneğin %99,35'i olan 325.370.763,12 TL'si harcanmıştır.

Kurum'un 2024 yılı bütçe gerçekleşmelerine ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Ödenek Türü	Bütçe Ödeneği (TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Yıl sonu Gerçekleşme (TL)
01	Personel Giderleri	145.500.000,00	142.891.695,36	142.891.695,36
02	SGK Devlet Primi Giderleri	19.000.000,00	12.788.185,06	12.788.185,06
03	Mal ve Hizmet Alımları	76.800.000,00	47.084.419,10	46.722.192,10
05	Cari Transferler	12.700.000,00	122.902.262,48	121.135.252,60
06	Sermaye Giderleri	73.500.000,00	1.833.438,00	1.833.438,00
Toplam		**327.500.000,00**	**327.500.000,00**	**325.370.763,12**

2024 yılında yapılan harcamaların yıl sonu ödeneğine oranı; personel giderlerinde %43,92, Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan devlet primi giderlerinde %3,93 mal ve hizmet alımlarında %14,36, cari transferlerde %37,23, sermaye giderlerinde ise %0,56 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Bütçe Gelirleri Gerçekleşme Tablosu

Kod	Gelir Kalemleri	Bütçe Tahmini (TL)	Bütçe Gerçekleşmesi (TL)
05	Diğer Gelirler	327.500.000,00	330.539.998,83
Toplam		**327.500.000,00**	**330.539.998,83**

2024 yılı için 327.500.000,00 TL olarak öngörülen gelir bütçesi 330.539.998,83 TL olarak gerçekleşmiştir. Gelir bütçesi gerçekleşme oranı %100,93'tür. Bütçe gelirlerinin tamamı diğer gelirler kaleminde bulunan sigortacılık ve özel emeklilik katılma paylarından oluşmaktadır.

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer alan gider ve gelir hesaplarının incelenmesi sonucunda ise; İdare tarafından yapılan 328.073.961,95 TL'lik giderin %37,72'sinin cari transferlerden, %13,97'sinin mal ve hizmet alım giderlerinden, %47,45'inin personel ve SGK devlet primi giderlerinden, geri kalan %0,87'sinin ise amortisman giderleri, proje kapsamında yapılan cari giderler ve ilk madde ve malzeme giderlerinden oluştuğu; 330.571.543,69 TL'lik gelirin tamamının diğer gelirlerden oluştuğu görülmüştür. Kurum tarafından 2024 yılına ait enflasyon düzeltmesi işlemleri yapılmamış olup dönem faaliyet sonucu 2.497.581,74 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

SEDDK, 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili mevzuat çerçevesinde verilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir otorite olup, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlardandır. Bu nedenle muhasebe kayıt ve işlemleri MYMY hükümlerine göre yapılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Birleştirilmiş veriler defteri,
Geçici ve kesin mizan,
Bilanço,
Faaliyet sonuçları tablosu,
Özkaynak değişim tablosu
Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

SEDDK'nın da içinde bulunduğu düzenleyici ve denetleyici kurumlar, 5018 sayılı Kanun'un 2'nci maddesine göre bu Kanun'un iç kontrol sistemine ilişkin hükümlerine tabi tutulmamakla birlikte, aynı Kanun'un iç kontrol sistemiyle bağlantılı "Mali saydamlık" ve "Hesap verme sorumluluğu" maddelerine, bütçelerini stratejik plan ve performans programına göre hazırlama zorunluluğu ve Sayıştay raporları esas alınarak yönetimin hesap verme sorumluğunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi hükümlerine tabi tutulmuşlardır.

İç kontrol sistemiyle ilgili olarak düzenleyici ve denetleyici kurumların tümünü kapsayan ve uygulama birliği sağlayan başka yasal düzenleme bulunmamakla birlikte, bazı düzenleyici ve denetleyici kurumların kendi mevzuatlarında münferit düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. SEDDK'nın kuruluşu hakkındaki 47 sayılı CBK'nın 16'ncı maddesinde Kurum iç denetiminin, kamu iç denetimine ilişkin düzenlemeler dikkate alınarak Kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirileceği ve görevlendirilecek iç denetçilerin kamu iç denetçi sertifikasına sahip olması gerektiğine ilişkin hüküm dışında, iç kontrol sistemine ilişkin başka bir düzenleme bulunmamaktadır. 2024 yılı içerisinde iç denetçi görevlendirilmesi yapılmıştır.

SEDDK'nın teşkilat yapısını oluşturan hizmet birimleri ve bu hizmet birimlerine verilmiş olan görevleri Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Ancak Kurumun mevcut teşkilat yapısı ve hizmet birimlerinin görevleri anılan Yönetmelik'e uygun değildir.

5018 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin son fıkrasında, düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçelerini stratejik plan ve performans hedeflerine göre hazırlayacakları hükme bağlanmıştır. Bu hükme istinaden Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği'nin 20'nci maddesinde Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına

Kurumun stratejik planını ve ilişkili plan, program, raporları hazırlamak, Kurumun amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını ve performans kriterlerini belirlemek görevleri verilmiştir. Bu minvalde taslak bir stratejik plan hazırlanmış ancak nihai hale getirilememiştir. Kurum tarafından performans programları ve faaliyet raporları ise yıllık olarak hazırlanmaktadır.

Düzenleyici ve denetleyici kurumların 5018 sayılı Kanun'un iç kontrol sistemine ilişkin hükümlerine tabi olmamaları ve SEDDK'nın kendi mevzuatında yeterli düzenleme bulunmaması nedeniyle, Kurumda mevcut mali sisteme uyumlu bir iç kontrol sisteminin kurulamadığı görülmektedir. 5018 sayılı Kanun'un "Mali saydamlık" ve "Hesap verme sorumluluğu" maddeleri gereği mali sisteme uyumlu bir iç kontrol sisteminin kurulması önem arz etmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Levha Kayıt Ücretleri ile Aidatlardan Doğan Kurum Gelirlerinin Tahsil Sürecinde Aksaklıklar Olması

Levha kayıt ve aidat ücretlerinin belirli bir kısmından oluşan Kurum'a ait katılma paylarının tahsil sürecinde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Kurum arasında bu gelirin tam ve doğru aktarımına ilişkin kontrol süreçlerinin oluşturulmadığı görülmüştür

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'inci maddesinin (h) bendinde; levha deyiminin, sigorta eksper ve sigorta acenteleri için TOBB tarafından düzenlenen ve faal olarak çalışanlara ilişkin kayıtları gösterir levhaları ifade ettiği hüküm altına alınmıştır.

Sigortacılık Kanunu'nun "Sigorta Acenteleri İcra Komitesi" başlıklı 27'nci maddesinin yedinci fıkrasında, "*Sigorta Acenteleri İcra Komitesi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulunun uygun görüşü ile Levhaya kayıt ücreti veya aidatı belirlemeye yetkilidir.*" hükmü bulunmaktadır.

Mezkûr Kanunu'nun Ek 5'inci maddesinin on ikinci fıkrasının (b) bendinde; sigorta acenteleri ve sigorta eksperlerinden TOBB tarafından levha kayıt ücreti veya aidat olarak tahsil edilen tutarlardan indirilmek suretiyle Kuruma aktarılan katılma paylarının Kurumun gelirleri arasında yer aldığı; mezkûr maddenin on üçüncü fıkrasında ise, on ikinci fıkra uyarınca katılma payı olarak Kurum hesaplarına aktarılacak tutarın, TOBB tarafından tahsil edilen tutarın beşte birini geçemeyeceği hükmü altına alınmıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kurumlardan alınacak hasılat payı" başlıklı 78'nci maddesinin ikinci fıkrasında, "*Düzenleyici ve denetleyici kurumların üçer aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlaları, her üç ayda bir izleyen ayın onbeşine kadar genel bütçeye aktarılır. Bu fıkra hükmü İstanbul Menkul Kıymetler Borsası hakkında da uygulanır. Söz konusu tutarların süresi içinde ödenmemesi halinde, ödenmeyen tutarlar 6183 sayılı Kanuna göre gecikme zammı da uygulanmak suretiyle takip ve tahsil edilir.*" düzenlemesi yer almaktadır.

47 sayılı Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Kurumun bütçesi ve gelirleri ile hesap ve harcamaların denetimi" başlıklı 16'ncı maddesinin ilk fıkrasında, Kurumun gelirlerinin giderlerini karşılamasının esas olduğu düzenlenmiştir.

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun "Tahsilat" başlıklı 77'nci maddesinde ise; "*Süresinde ödenmeyen kayıt ücretleri, yıllık aidat, munzam aidat, navlun hâsılatından alınacak oda payları, borsa tescil ücreti ve Birlik aidatına 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uyarınca günlük gecikme zammı tahakkuk ettirilir*." hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden; sigorta acente ve eksperlerinin sigortacılık sektöründe faaliyet göstermesi için TOBB tarafından tutulmakta olan levhalara önceden belirlenmiş olan levha kayıt ücretlerini ödeyerek kayıt olmaları gerektiği, levhaya ilk kez kaydolanlardan alınan levha kayıt ücreti ile hâlihazırda faaliyet gösterenlerden alınacak yıllık levha aidatının TOBB tarafından tahsil edildiği ve bu tutarların süresinde ödenmemesi durumunda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uyarınca günlük gecikme zammı tahakkuk ettirileceği, TOBB tarafından ilgili yılda yapılan levha kayıt ve aidat tahsilatlarının azami beşte biri nispetinde Kurum tarafından belirlenecek orandaki katılma payı tutarının Kurum hesaplarına aktarılması gerektiği, TOBB tarafından yapılacak aktarımlara gecikmeye konu olmuş olan aidatlara ait gecikme zamlarının da dahil edilmesi gerektiği, Kurumun tüm gelirlerinin giderlerini karşılaması gerektiği ve artan müspet gelir fazlasının ise üç aylık dönemler sonunda genel bütçeye aktarılacağı anlaşılmaktadır.

Acente ve eksperlere ilişkin Kurum kayıtları ile TOBB tarafından gönderilen detaylı tahsilat listelerinin incelenmesi neticesinde;

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 06.03.2024 tarih ve E-97354901-855.01-2951630 sayılı yazı ile 2023 takvim yılında sigorta acentelerinden tahsil edilen levha kayıt ücreti ve/veya aidat tutarlarının beşte birinin katılma payı olarak Kurumun banka hesaplarına gönderilmesinin TOBB'a tebliğ edildiği,

31.12.2023 tarihinde levhaya kayıtlı faal 18.031 acente ile 1894 eksper olmasına rağmen TOBB tarafından gönderilen tahsilat listelerine göre 8121 acente ile 948 ekspere ait yıllık aidatın ödendiği,

Detaylı tahsilat listelerinde yer alan 8121 acenteden bir kısmına ait yıllık aidat tahsilat tutar bilgisinin geçmiş yılları kapsayacak şekilde toplu bir biçimde yer almasına rağmen gecikmeye konu aidat tutarlarına işletilmesi gereken gecikme zammının bahsi geçen listelerde yer almadığı ve Kurum'un banka hesaplarına aktarılmadığı,

Detaylı tahsilat listelerinde yer alan 948 ekspere ait tahsilatın içerisinde tüzel kişi eksperlere ait tahsilatların yer almadığı,

Yine listelerde yer alan yedi acentenin 2022 yılına ait levha kayıt ücretlerinin gecikmeli ödendiği ancak söz konusu gecikmeler nedeniyle tahsil edilmesi gereken gecikme zamlarının detaylı tahsilat listelerinde yer almadığı ve Kurum'a gönderilmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, sigorta acentelerinin vadesinde ödenmeyen yıllık aidat ile levha kayıt ücretlerine gecikme zammı uygulanıp uygulanılmadığı, gecikme zammı uygulandıysa Kuruma aktarılan tutarın içinde yer alıp almadığı hususları ile sınırlı olmak üzere 19.02.2025 tarih ve 373678 sayılı yazı ile TOBB'dan bilgi talep edildiği, yazıya ilişkin TOBB tarafından 10.05.2025 tarih ve 5337 sayılı yazı ile cevap verildiği, cevaba göre sigorta acentelerinden gecikme zammının tahsil edildiği ifade edilmiş ise de, listelerde yalnızca her bir farklı acenteye ait olan benzersiz levha kayıt numaraları ile bu numaralarla eşleştirilen anapara tutarları yer almakta olup acentelerin levha kayıt numaralarına isabet eden gecikmeye ilişkin tutarlar yer almamaktadır.

Söz konusu gelirin tam ve doğru şekilde aktarımına ilişkin kontrol süreçlerinin oluşturulması adına gecikmeye ilişkin tutarların detaylı tahsilat listelerinde ayrıntılı şekilde gösterilmesi, inceleme neticesinde ortaya çıkan diğer tespitler hususunda süreçte yer alan kurumlar arasında koordinasyonun oluşturulması gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla, Kurum gelirlerinin giderlerini karşılamasında aksaklıklar yaşanmaması ve meydana gelen gelir fazlalarının genel bütçeye aktarımının temini amacıyla gelirin tam ve doğru şekilde aktarımı için gerekli kontrol süreçlerinin oluşturulması ve sigorta acenteleri ile sigorta eksperleri tarafından gecikmeli ödenen aidat ve levha kayıt ücretleri için tatbik edilmesi gereken gecikme zamlarının Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumuna gönderilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Vekalet Ücretlerinin Dağıtımına İlişkin Kurul Kararı Alınmış Olması

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu (Kurul) tarafından bu konuda verilen bir yetki olmaksızın dava süreçlerinde tahsil edilen vekalet ücretlerinin dağıtımına ilişkin karar alındığı görülmüştür.

47 sayılı CBK'nın "Kuruluş" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında; "*Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek ve*

yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu kurulmuştur.", beşinci fıkrasında; "*Kurum, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili mevzuatla verilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak amacıyla yeterli sayıda ve nitelikte personeli istihdam eder."* hükmü ile,

"Personel" başlıklı 13'üncü maddesinde; "*Kurum personeli ilgili mevzuatta düzenlenen hususlar dışında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir*." hükmü yer almıştır.

5684 sayılı Sigorta Kanunu'nun "Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumuna ilişkin hükümler" başlıklı Ek 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; "*Başkan ve üyeler ile Kurum personeline; 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 11 inci maddesi uyarınca belirlenmiş emsali personele mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan ödemeler aynı usul ve esaslar çerçevesinde ödenir. Emsali personele yapılan ödemelerden vergi ve diğer yasal kesintilere tabi olmayanlar bu Kanuna göre de vergi ve diğer kesintilere tabi olmaz. Başkan ve üyeler ile Kurum personeli emeklilik hakları bakımından da emsali olarak belirlenen personel ile denk kabul edilir."* hükmüne yer verilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 146'ncı maddesinin birinci fıkrasında; "*Bu Kanunun birinci maddesinin birinci fıkrası kapsamına giren memurların aylık, ücret, ödenek, hizmetle ilgili her çeşit ödeme ve bunların şekil ve şartları bakımından bu Kanundaki hükümlere, aynı maddenin ikinci fıkrası kapsamına giren memurların özel kanunlardaki hükümlere tabi olduğu, ikinci fıkrasında, memurlara kanun, tüzük ve yönetmeliklerin ve amirlerin tayin ettiği görevler karşılığında bu Kanunla sağlanan haklar dışında ücret ödenemeyeceği, hiçbir yarar sağlanamayacağı (Gençlik ve Spor hizmetleri uygulamasında fiilen görevlendirilecekler hariç.)*" hükmüne yer verilmiştir.

Mezkur Kanun'un vekalet ücretlerinin ödenmesine ilişkin düzenlemeyi içerir 146'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan; "*Ancak, 2/1/1961 tarihli ve 196 sayılı Kanunun 2 nci maddesi, 7/6/1926 tarihli ve 904 sayılı Kanuna 30/1/1957 tarihli ve 6893 sayılı Kanunla eklenen ek 5 inci maddenin birinci ve ikinci fıkraları, 19/7/1972 tarihli ve 1615 sayılı Kanunun 161 inci maddesi, 13/1/1943 tarihli ve 4358 sayılı Kanunun değişik 14 üncü maddesi ve 2/2/1929 tarihli ve 1389 sayılı Kanun ile Katma Bütçeli Kurumların, İl Özel İdareleri ve Belediyeler ile bunlara bağlı birliklerin davalarını sonuçlandıran avukat ve saireye verilecek vekalet ücretine ilişkin sair kanun hükümleri saklıdır. (Değişik cümle: 20/3/1997-KHK-570/8 md.) Şu kadar ki, vekalet ücretinin yıllık tutarı, hukuk müşavirleri ve avukatlar için*

10000, diğerleri için 6000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak aylık brüt tutarının on iki katını geçemez. Bu esasa göre yapılacak dağıtım sonunda artan miktar merkezde bir hesapta toplanarak Maliye ve Gümrük Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmeliğe göre diğer avukatlar arasında, yukarıdaki miktarı aşmamak üzere eşit olarak dağıtılır." hükmü ise 26.09.2011 tarih ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile yürürlükten kaldırılmış ve diğer mevzuatta vekalet ücretinin ödenmesine ilişkin olarak 657 sayılı Kanunun 146'ncı maddesinin üçüncü fıkrasına yapılan atıflar 659 sayılı KHK'ye yapılmış sayılmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden; Kurum'un 2019 yılında ilgili mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere kurulduğu, Kurumda istihdam edilen personelin ücret ve mali haklarının 5684 sayılı Kanun ile düzenlendiği, ücret ve mali haklar dışında kalan konularda ise 657 sayılı Kanun'a tabi oldukları anlaşılmaktadır. Diğer bir ifade ile personele sağlanacak ücret ve mali hakların bu iki Kanun çerçevesinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak, yine söz konusu mevzuat hükümlerinde vekalet ücretlerinin dağıtımına ilişkin herhangi bir düzenlemenin mevcut olmadığı; Kurumun, kuruluş tarihi itibariyle 657 sayılı Kanun'un vekalet tutarlarının dağıtılmasına ilişkin düzenlemeyi içerir 146'ncı maddesinin üçüncü fıkrasının yürürlükte olmadığı, 47 sayılı CBK ve 5684 sayılı Kanun'da vekalet ücretlerinin dağıtımına ilişkin düzenlemenin yer aldığı 659 sayılı KHK'ya atıfta bulunulmadığı ve bu konuda karar alınmak üzere Kurum'a da yetki verilmediği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede, Kurul'a bu kapsamda verilen bir yetki olmadan 11.12.2024 tarih ve 869 sayılı Kurul Kararı ile vekalet ücretinin dağıtım usul ve esaslarının düzenlendiği "Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Tevzii Yönergesi"nin kabul edildiği ancak bu Karar kapsamında henüz bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

Diğer taraftan, Kurum ile ilgili davalarda Kurum lehine hükmedilen vekalet ücretleri Kurum hesaplarına intikal etmekte ve söz konusu tutarlar bu alanda yapılan bir düzenleme olmadığından Kurum'u mahkemeler nezdinde temsil eden kişilere dağıtılmayarak Kurumun emanet hesaplarında bekletilmekte iken 659 sayılı KHK'nin kapsamına doğrudan ya da dolaylı olarak dahil olmuş kamu idarelerinde hukuk hizmetlerini yürüten kişiler söz konusu vekalet ücretlerini belirlenen ölçülerde hak kazanmaktadır.

Kamu İdaresi tarafından, 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 18'inci maddesi uyarınca vekalet dağıtımı konusunda Kurul kararıyla düzenleyici işlemlerin yapılabileceği ifade edilmiş olmakla beraber ilgili mevzuat hükmü ile Kurula verilmiş olan düzenleme yapma yetkisi Kurum'un görev, yetki ve sorumluluk alanına giren konular ile sınırlandırılmış olup personelin mali ve sosyal haklarına ilişkin hususlar, Kurul'a verilmiş düzenleme yapma yetkisi dahilinde değildir.

Yine Kamu İdaresi tarafından, vekalet ücretinin 1136 sayılı Avukatlık Kanununda avukatlar adına tanınmış olan bir hak olarak düzenlendiği ve Danıştay tarafından alınmış olan benzer bir kararda 659 sayılı KHK kapsamında yer almayan bir kurumda görev yapan avukatların, kamu kaynaklarından ödenmeyen, davada mahkemece haksız çıkan tarafa yüklenen avukatlık unvanına bağlı, kendine özgü bir hâk olan vekalet ücreti yönünden 657 sayılı Kanunda yer alan hükümlere tabi oldukları sonucuna varıldığı ve böylece Danıştay tarafından avukatlık ücretinin avukata ait olduğunun, söz konusu ücretin kamu kaynaklarından ödenmeyen, avukatın varlığına bağlı olarak Avukatlık Kanunundan kaynaklanan bir hak olduğunun kabul edildiği ifade edilmiş olsa da,

Kamu idareleri ile temsilcileri arasındaki ilişki kamu görevliliği kapsamı içerisinde statüsel bir yapı ile tanımlanmış olup kamuda görev olan avukatlar ile serbest olarak çalışmakta olan avukatlar arasında bu statünün getirdiği bir takım farklılıklar mevcuttur. Kamuda görev alan diğer kamu görevlileri gibi kamu avukatlarının da sahip oldukları statülerine uygun olan mali hakları kanunlar ile düzenlenmektedir. Bir başka ifade ile kamu personelinin bir mali haktan faydalanabilmesi için bu hakkın kamu personelinin mali haklarını düzenleyen mevzuat hükümlerinde yer alması gerekmektedir. Her ne kadar vekalet ücreti 1136 sayılı Avukatlık Kanunu kapsamında düzenlenmiş olan bir husus olsa da kamuda avukat olarak çalışanların vekalet ücretinden faydalanabilmeleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanun ve 659 sayılı KHK hükümleri esas alınarak gerçekleşmektedir. Nitekim kamu idaresi cevabında yer alan Danıştay Onbirinci Dairesinin Esas No: 2010/3912 ve Karar No:2010/10519 sayılı Kararı'nda da davaya konu vekalet ücretinin avukatlara ödenmesi gerektiği yönündeki kanaat 657 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine dayandırılmıştır.

Avukatlık vekalet ücretinin ödenmesi için bu ücretin salt Avukatlık Kanunu'nda yer almasının bu hakkın kamuda görev alan avukatlara ödenebilmesi için yeterli olmadığı değerlendirildiğinden ve Kurumun kuruluş tarihi itibariyle 657 sayılı Kanun'un 146'ıncı maddesinin ilgili hükmünün geçerli olmaması sebebiyle de Kurumda görevli avukatlara yapılacak vekalet ücreti ödemelerine ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla; vekalet ücretinin dağıtılması başta olmak üzere Kurum tarafından yürütülecek hukuk hizmetlerinin usul ve esaslarına ilişkin yasal düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Dayanıklı Taşınırlar İçin Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin Yapılmaması

Kurum'un muhasebe kayıtlarında yer alan dayanıklı taşınırlar ile bu taşınırlara ait amortismanlar için enflasyon düzeltmesi işleminin yapılmadığı görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Enflasyon düzeltmesi" başlıklı 30'uncu maddesinde; kapsama dahil idarelerde belli şartların gerçekleşmesi durumunda enflasyon düzeltmesi yapılacağı ve bu konuda parasal ve parasal olmayan kalemler ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Bakanlık'ın yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

16.12.2023 tarih ve 32401 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinde Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması başlıklı 85 Sıra No.lu Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Tebliği'nde, kapsamdaki kamu idarelerine ait mali tabloların enflasyon etkilerinden arındırılarak raporlama tarihindeki satın alma gücünü yansıtacak şekilde sunulmasını sağlamak üzere uygulanacak enflasyon düzeltmesinin usul ve esasları belirlenmiştir.

Anılan Tebliğ'de; Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, kapsamdaki kamu idarelerinin 31/12/2023 tarihli mali tablolarının enflasyon düzeltmesine tabi tutulacağı, parasal olmayan kalemlerin kayıtlara alındıkları tarihin, kayıt tarihi sadece yıl olarak biliniyorsa kayıtlara girdikleri yılın Aralık ayının, cari yılda edinilen kalemlerin giriş tarihleri bilinemiyorsa önceki yılın Aralık ayının düzeltmeye esas alınacağı, enflasyon düzeltmesi işleminin, mali yıl sonu itibarıyla amortisman işlemlerinden önce geçici mizana yansıyacak şekilde dönem sonunda yapılacağı, birikmiş amortisman tutarlarının, ait oldukları varlığın düzeltme katsayısı ile düzeltileceği, amortisman ayırma işleminin, enflasyon düzeltmesi sonucu ortaya çıkan yeni değer esas alınarak, bu yeni değerin ilgili kalemin kalan ekonomik ömrüne eşit dağıtılması suretiyle yapılacağı, enflasyon düzeltmesi sonucu ortaya çıkan farkın muhasebeleştirilmesinde, ilgili hesabın yeni ihdas edilen yardımcı hesabına borç ve 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabına alacak kaydedileceği, birikmiş amortisman tutarlarında yapılan düzeltme sonucu ortaya çıkan farkların, 257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabına alacak, 698

Enflasyon Düzeltmesi Hesabına borç kaydedileceği, 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabının bakiyesinin, dönem sonu işlemleri bağlamında Tebliğ'in geçici 1 inci maddesi gereğince 570 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabının veya 580 Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları Hesabının "98 Geçmiş Yıllar Enflasyon Farkları" yardımcı hesabına aktarılacağı, enflasyon düzeltmesi yapılan yıldan sonraki yıllarda enflasyon düzeltmesi şartlarının bulunması halinde önceki yıl enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş kalemlerin taşıma katsayısı kullanılarak düzeltileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, Kurum mali tablolarında yer alan ve enflasyon düzeltmesi işlemlerine tabi olan hesaplardan dayanıklı taşınırlar için 31.12.2023 tarihi itibariyle yapılması gereken enflasyon düzeltmesi işlemlerinin yapıldığı ancak izleyen yılda (2024) taşıma katsayısı kullanılarak yapılması gereken düzeltme işlemlerinin yapılmaması sebebiyle 2024 yılı mali tablolarında yer alan 253 Tesis Makine ve Cihazlar Hesabının 562.970,46 TL, 254 Taşıtlar Hesabının 1.107.844,21 TL, 255 Demirbaşlar Hesabının 2.934.761,70 TL ve 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabının 4.605.576,37 TL eksik bilgi sunduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinde Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması başlıklı 85 Sıra No.lu Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Tebliği hükümlerinde belirtilen usul ve esaslara göre enflasyon düzeltmesi işlemlerinin yapılmasının sağlanacağı, geçmiş yıllara dönük olarak enflasyon düzeltmesinin yapılabilmesi için Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün duyurularının takip edildiği ifade edilmiştir.

Sonuç itibarıyla, 2024 yılı mali tabloları, enflasyon düzeltmesi işlemlerinin yapılmaması sebebiyle 253 Tesis Makine ve Cihazlar Hesabı 562.970,46 TL, 254 Taşıtlar Hesabı 1.107.844,21 TL, 255 Demirbaşlar Hesabı 2.934.761,70 TL ve 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabı 4.605.576,37 TL eksik bilgi sunmaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 103

SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**8.435.762,00**
12	**Faaliyet Alacakları**	**2.934,84**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	2.934,84
13	**Kurum Alacakları**	**0,00**
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	0,00
14	**Diğer Alacaklar**	**79.323,25**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	79.323,25
15	**Stoklar**	**1.511.441,98**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.511.441,98
16	**Ön Ödemeler**	**6.842.061,93**
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	6.842.061,93
2	**DURAN VARLIKLAR**	**2.230.995,63**
22	**Faaliyet Alacakları**	**6.051,18**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	6.051,18
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**2.224.944,45**
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	155.956,97
254	TAŞITLAR HESABI	3.883.810,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	10.193.845,21
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-12.008.667,73
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	1.836,75
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.836,75
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0,00**
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI **10.666.757,63**

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**1.088.965,92**
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**75.744,73**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	20.800,00
333	EMANETLER HESABI	54.944,73
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**1.013.221,19**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.013.221,19
363	KAMU İDARELERİ PAYLARI HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**9.577.791,71**
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**36.147.863,73**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	36.147.863,73
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-29.067.653,76**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-29.067.653,76
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**2.497.581,74**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.497.581,74
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI **10.666.757,63**

Bilanço Dipnotları:		**Cari Yıl Tutar TL**
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	37.749.157,00
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	37.749.157,00
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	23.510.630,80
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.470.000,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	23.510.630,80
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.470.000,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 103 **Adı : SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	328.073.961,95
630	01	Personel Giderleri	142.891.743,88
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	12.788.185,06
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	45.820.504,50
630	05	Cari Transferler	123.735.252,60
630	13	Amortisman Giderleri	2.206.792,98
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	589.684,88
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	41.798,05
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **328.073.961,95**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	330.571.543,69
600	05	Diğer Gelirler	330.571.543,69

GELİRLER TOPLAMI (B) **330.571.543,69**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	05	Diğer Gelirler	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **330.571.543,69**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **2.497.581,74**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**328.073.961,95**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**330.571.543,69**	**NET GELİR (D=B-C)**	**330.571.543,69**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**2.497.581,74**

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI
(5018 Sayılı Kanuna Ekli IV Sayılı Cetvel)

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Durumu

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Gelir

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Gider

Tablo 4: Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal Tesisleri

Tablo 5: Kurumun Ortağı Olduğu Kuruluşlar

Tablo 6: İcraya İntikal Eden Alacaklar ve Tahsilat Tutarları

KISALTMALAR

AŞ: Anonim Şirket

EYT: Emeklilikte Yaşa Takılanlar

GSS: Genel Sağlık Sigortası

HUYAP: Hukuk Uygulamaları Yazılım Projesi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

MEDULA: Medikal Ulak

MOSİP: Mali Otomasyon Sistemi Projesi

SGDP: Sosyal Güvenlik Destek Primi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

SGM: Sosyal Güvenlik Merkezi

SHS: Sağlık Hizmet Sunucusu

SUT: Sağlık Uygulama Tebliği

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TL: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kurum Alacaklarının Takibinin Yapıldığı Yazılımlarda Entegrasyonun Sağlanmamış Olması

2. Vadesinde Tahsil Edilmemesi Nedeniyle Takibe Alınan Prim Alacaklarının Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

3. Faaliyet ve Alacak Hesaplarına Ait Tahsilatların Emanet Hesaplarında İzlenmesi

4. Tecil ve Taksitlendirmelere İlişkin Mali İşlemlerin Muhasebe Kayıtlarına Yansıtılmaması ve Tecil İşlemleri İçin Alınan Teminatların Tam ve Doğru Muhasebeleştirilmemesi

5. İşveren Emanetlerine İlişkin İş ve İşlemlerin Tam Olarak Uygulanmaması

6. Bazı Alacakların Hukuk Birimine Gönderilirken Muhasebe Sisteminde Terkin Edilmesi

7. Teşvik Tutarlarının İlgili Bakanlıklardan Eksik Tahsil Edilmesi

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmaz Kiralamalarında Sözleşme Hükümlerine Uyulup Uyulmadığının Kontrolünün Yapılmaması

2. Belli Süreyi Gerektiren Doğrudan Temin Alımlarında Sözleşme Yapılmaması

3. Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yaptırılmasına İlişkin Protokol Kapsamında Yürütülen Faaliyetlerde Eksikliklerin Bulunması

4. Kira Sözleşmeleri Uzun Süre Devam Ettirilen Taşınmazlara İlişkin Kira Bedelleri Güncellenirken Rayiç Değerlerin Dikkate Alınmaması ve Kira Bedellerinin Artmasına Rağmen Teminat Tutarlarının Güncellenmemesi

5. Prim Borcuna Karşılık Satış Amacıyla Alınan Taşınmazların Nakde Dönüştürülememesi

6. Genel Sağlık Sigortası Primlerinin Tahakkuk ve Tahsiline İlişkin Hatalı Uygulamaların Bulunması

7. Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

8. İcra ve Haciz Süreçlerinin Sağlıklı İşlememesi

9. İadeli Tıbbi Cihaz Takibinin Sağlıklı Bir Şekilde Yapılmaması

10. Kamu Kurumlarında Çalışan Bazı Personelin Yaşlılık Aylığı Almaya Devam Etmesi

11. Özel Sağlık Hizmet Sunucularına Uygulanan Hasta Kabul Edilmeme Cezasının Yetersiz Olması ve Hastalara Yeterli Bilgilendirmenin Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Değişen sosyal güvenlik ihtiyaç ve risklerine karşı toplumu güvence altına alarak güvenilir, kaliteli ve yenilikçi bir anlayışla sürdürülebilir sosyal güvenlik hizmeti sunmak misyonuyla kurulan; bununla birlikte yenilikçi ve insan odaklı anlayışla topluma kaliteli hizmet sunan, sürdürülebilirliğini sağlamış, dünyada örnek alınan güçlü ve saygın bir kurum olmak vizyonuyla hareket eden Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) hem bütçe büyüklüğü, hem de paydaşlarının sayısı ve çeşitliliği açısından Türk kamu mali sisteminde ağırlığı olan kurumların başında gelmektedir.

Kurum, sosyal güvenliği yaygınlaştırmak, prim gelirlerini artırmak, sağlık hizmetlerine erişimi kısıtlamadan sağlık harcamalarının sürdürülebilirliğini sağlamak, kaliteli sosyal sigortacılık hizmeti vererek hizmet alan memnuniyetini artırmak, kurumsal yönetim sistemini geliştirmek ve bilişim altyapısını geliştirmek amaçlarını benimsemiştir.

Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı, BAĞ-KUR Genel Müdürlüğü ve T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü 20.06.2006 tarihli ve 26173 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Güvenlik Kurumu çatısı altında toplanmıştır. Bu yapılanma devlet memurları, hizmet akdine göre çalışanlar, tarım işlerinde çalışanlar, kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar ile tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanları kapsayan beş farklı emeklilik sisteminin, tek bir emeklilik sistemine dönüştürülmesini temin etmeye yönelik olmuştur.

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra 24.11.2006 tarihinde Kurumun ilk Genel Kurul toplantısı yapılmış, Yönetim Kurulu üyelerinin 28.11.2006 tarihinde göreve başlamalarıyla birlikte Sosyal Sigortalar Kurumu, BAĞ-KUR ve T.C. Emekli Sandığının tüzel kişilikleri sona ermiştir.

02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 5502 sayılı Kanun'un Kurumun amaç, tanımlar, kuruluş ve görevlerinin düzenlendiği Birinci Bölümü; organlarının ve görevlerinin düzenlendiği İkinci Bölümünün 6'ncı maddesinin bazı fıkraları hariç geriye kalanını; Başkanlık Teşkilatı, Ana Hizmet Birimleri, Danışmanlık Birimleri, Yardımcı Hizmet Birimleri ve Taşra Teşkilatının düzenlendiği bölümleri yürürlükten kaldırılmıştır. 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 403-433'üncü maddelerinde Sosyal Güvenlik Kurumunun teşkilatı hakkında yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşu olan Sosyal Güvenlik Kurumu, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali açıdan özerk olup 5502 sayılı Kanun'da ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir.

Kurumun görevleri, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 405'inci maddesinde şu şekilde belirlenmiştir:

a) Ulusal kalkınma strateji ve politikaları ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygulamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.

b) Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak.

c) Sosyal güvenliğe ilişkin konularda; uluslararası gelişmeleri izlemek, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yapmak, yabancı ülkelerle yapılacak sosyal güvenlik sözleşmelerine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmaları uygulamak.

ç) Sosyal güvenlik alanında eğitim, araştırma ve danışmanlık faaliyetleri yapmak ve yaptırmak, kamu idareleri arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamak.

d) Mevzuat ile Kuruma verilen görevleri yapmak.

Kurumun temel faaliyet alanı; kısa ve uzun vadeli sigorta kollarından oluşan sosyal güvenlik sistemi faaliyetleri ile genel sağlık sigortası faaliyetleridir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 406'ncı maddesinde Kurumun organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Başkanlık olarak sayılmış olup, 413'üncü maddesinde ise Başkanlığın hizmet birimleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

a) Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

b) Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü

c) Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü

ç) Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü

d) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

e) Aktüerya ve Fon Yönetimi Daire Başkanlığı

f) Strateji Geliştirme Başkanlığı

g) Personel Daire Başkanlığı

ğ) Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı

h) İnşaat ve Emlak Daire Başkanlığı

ı) Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı

i) Hukuk Müşavirliği

j) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Taşra Teşkilatı" başlıklı 427'nci maddesinde Başkanlığın taşra teşkilâtının; her ilde kurulan sosyal güvenlik il müdürlükleri ile sosyal güvenlik il müdürlüklerine bağlı olarak kurulacak sosyal güvenlik merkezlerinden (SGM) oluşacağı, il ve ilçelerde nüfus, sigortalı ve genel sağlık sigortalı sayısı, iş yeri sayısı, işlem yoğunluğu ve belirlenecek diğer kriterler doğrultusunda yeteri kadar sosyal güvenlik merkezi kurulabileceği veya kaldırılabileceği hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda, sosyal güvenlik merkezleri idari işlemler açısından SGM, Sağlık SGM, Mali Hizmetler SGM ve Rehberlik SGM olmak üzere 4 kategoriye ayrılmakta olup Yönetim Kurulunun muhtelif tarihli ve sayılı kararları ile 450 SGM, 35 Sağlık SGM, 82 Mali Hizmetler SGM ve 34 Rehberlik SGM olmak üzere toplam 601 adet SGM’nin kurulmasına karar verilmiştir. Bunlardan, 411 SGM, 34 Sağlık SGM, 82 Mali Hizmetler SGM ve 29 Rehberlik SGM olmak üzere toplam 556 adet SGM faaliyetine başlamıştır. 39 SGM, 1 Sağlık SGM ve 5 Rehberlik SGM olmak üzere toplam 45 adet SGM’nin kuruluş çalışmaları ise devam etmektedir.

Kurumun merkez ve taşra teşkilatında 32.774 personel görev yapmakta olup bunların dağılımı aşağıda gösterilmektedir:

Tablo 1: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Durumu

TEŞKİLAT	MEMUR	SÖZLEŞMELİ PERSONEL	İŞÇİ	TOPLAM
MERKEZ	3.386	239	843	**4.468**
TAŞRA	22.217	1.279	4.810	**28.306**
TOPLAM	**25.603**	**1.518**	**5.653**	**32.774**

1.3. Mali Yapı

SGK, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli IV sayılı Cetvel'de yer alan bir kamu idaresidir.

Kurum, bütçe işlemlerini Strateji Geliştirme Başkanlığınca hazırlanan Bütçe Yönergesi hükümlerine göre yürütür. Hazırlanan bütçe teklifleri Kurum Başkanı tarafından Yönetim Kurulu onayına sunulur.

28/12/2023 tarihli ve 2023/409 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile kabul edilen Sosyal Güvenlik Kurumu 2024 Mali Yılı Bütçe Kararı'nda, Kurumun bütçe geliri 3.799.457.951.000,00 TL olarak tahmin edilmiş olup 2024 mali yılında net bütçe gelirleri 4.074.437.216.996,62 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Gelir

GELİRLERİN TÜRÜ	GELİR TAHMİNİ (TL)	GERÇEKLEŞEN TUTAR (TL)
02 – SOSYAL GÜVENLİK GELİRLERİ	3.067.263.473.000,00	3.559.737.223.994,10
03- TEŞEBBÜS VE MÜLKİYET GELİRLERİ	485.194.000,00	577.294.262,13
04- ALINAN BAĞIŞ VE YARDIMLAR İLE ÖZEL GELİRLER	385.657.899.000,00	54.509.609.224,71
05- DİĞER GELİRLER	43.278.347.000,00	123.425.683.267,87
06- SERMAYE GELİRLERİ	30.000.000	2.286.595.098,08
08- ALACAKLARDAN TAHSİLATLAR	302.743.038.000,00	448.149.698.194,00
09 – RED VE İADELER (-)	0,00	114.248.887.044,27
NET BÜTÇE GELİRİ TOPLAMI	**3.799.457.951.000,00**	**4.074.437.216.996,62**

2024 mali yılında; Sosyal Güvenlik Gelirleri bütçe tahmininin %116,06'sı oranında gerçekleşerek 3.559.737.223.994,10 TL,

Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri bütçe tahmininin %118,98'i oranında gerçekleşerek 577.294.262,13 TL,

Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler bütçe tahmininin %14,13'ü oranında gerçekleşerek 54.509.609.224,71TL,

Diğer Gelirler bütçe tahmininin %285,19'u oranında gerçekleşerek 123.425.683.267,87 TL,

Sermaye Gelirleri bütçe tahmininin %.7.621,98'i oranında gerçekleşerek 2.286.595.098,08 TL,

Alacaklardan Tahsilatlar ise bütçe tahmininin %148,03'ü oranında gerçekleşerek 448.149.698.194,00 TL olmuştur.

Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler 114.248.887.044,27 TL gerçekleşmiştir.

Kurumun giderleri sağlanan gelirlerden, gelirlerin yetersiz kaldığı durumlarda ise Hazine yardımı ile karşılanmaktadır. 2024 yılında 54.509.154.709,00 TL Hazine yardımı alınmıştır. Bu tutar 04. Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ekonomik kodu içerisinde takip edilmektedir.

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2024 Yılı Bütçelenen ve Gerçekleşen Gider

GİDERLERİN TÜRÜ	NİHAİ BÜTÇE ÖDENEĞİ (TL)	GERÇEKLEŞEN TUTAR (TL)
01- PERSONEL GİDERLERİ	22.867.874.000,00	20.324.487.855,96
02- SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	4.978.695.000,00	2.847.327.640,50
03- MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	11.456.050.000,00	9.163.926.139,66
04- FAİZ GİDERLERİ	800.000,00	564.769,19
05- CARİ TRANSFERLER	4.059.801.455.813,46	3.887.333.103.263,70
06- SERMAYE GİDERLERİ	1.396.634.400,00	1.147.666.947,00
NET BÜTÇE GİDERİ TOPLAMI	**4.100.501.509.213,46**	**3.920.817.076.616,01**

2024 mali yılında; Personel Giderleri bütçe tahmininin %88,88'i oranında gerçekleşerek 20.324.487.855,96 TL,

Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri bütçe tahmininin %57,19'u oranında gerçekleşerek 2.847.327.640,50 TL,

Mal ve Hizmet Alım Giderleri bütçe tahminin %79,99'u oranında gerçekleşerek 9.163.926.139,66 TL,

Faiz Giderleri bütçe tahmininin %70,60'ı oranında gerçekleşerek 564.769,19 TL,

Cari Transferler (emekli aylıkları, kısa vadeli sigorta ödemeleri, sağlık giderleri, ek ödeme, faturalı ödemeler) bütçe tahmininin %95,75'i oranında gerçekleşerek 3.887.333.103.263,70 TL,

Sermaye Giderleri ise bütçe tahmininin %82,17'si oranında gerçekleşerek 1.147.666.947,00 TL olmuştur.

Faaliyet Sonuçları Tablosunda 2024 yılı faaliyet gideri toplamı 3.688.400.658.395,88 TL'dir. Faaliyet geliri toplamı 3.796.677.938.240,91 TL, faaliyet gelirlerinden indirim, iade ve iskontolar toplamı 1.203.808,80 TL, olarak yer almıştır. 2024 yılı olumlu faaliyet sonucu 108.276.076.036,23 TL'dir. Buna karşılık, enflasyon düzeltmesi işlemleri sonucunda oluşan farkın Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer almadığı, söz konusu hata nedeniyle 2024 yılı olumlu faaliyet sonucunun 3.997.101.507,90 TL fazla olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumunun 14 adet sosyal tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler aşağıdaki şekildedir:

Tablo 4: Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal Tesisleri

MERKEZ TEŞKİLATINA BAĞLI TESİSLER	TAŞRA TEŞKİLATINA BAĞLI TESİSLER
Kavaklıdere Eğitim Merkezi ve Misafirhanesi (Ankara)	Üsküdar Eğitim ve Dinlenme Tesisi (İstanbul)
Balgat Eğitim Merkezi ve Misafirhanesi (Ankara)	İzmir Eğitim ve Dinlenme Tesisi
Fevzi Çakmak Eğitim Merkezi ve Misafirhanesi	Şanlıurfa Misafirhanesi
Terzi ve Kuru Temizleme-Berber Salonu İşletmesi (Ankara)	Bursa Misafirhanesi
Spor Salonu ve Halı Saha İşletmesi (Ankara)	Artvin Misafirhanesi
Kuşadası Eğitim Merkezi ve Dinlenme Kampı (Aydın)	Topkapı Misafirhanesi (İstanbul)
Balgat Kreş ve Gündüz Bakımevi (Ankara)	Beşiktaş Misafirhanesi (İstanbul)

Kurumun ortaklık payı bulunan mali kuruluşlar ile mal ve hizmet üreten kuruluşlara ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 5: Kurumun Ortağı Olduğu Kuruluşlar

	İştirakin Adı	Sermaye (TL)	Kurum Hisse Miktarı (TL)	Kurum Hisse Oranı (%)
1	Emek İnşaat ve İşletme AŞ	14.500.000,00	7.105.000,00	49
2	Taksim Otelcilik AŞ	350.000.000,00	109.987.500,00	31,43
3	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (*)	1.411.170.743,00	77.238.455,00	5,47
4	Merkez Bankası AŞ	25.000,00	422	1,69
5	Petlas Las. San. ve Tic. AŞ	10.000.000,00	2.463,00	0,02
6	USX-RAY Röntgen AŞ	2.450.000,00	2.775,10	0,11
7	Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi	148.500.000,00	250.139,50	0,18
8	Şeker Sigorta AŞ	102.646.444,00	149.334,00	0,15
9	Türk Ticaret Bankası AŞ	234.458.622,95	810.771,10	0,35
10	Pegagaz AŞ	50.000,00	0,05	0
11	Tasfiye Halinde Ticaret Factoring Hizmetleri AŞ	75.000,00	7.500,00	10
12	Tasfiye Halinde ESÇİM Eskişehir Çimento Fabrikası AŞ	78.121.800,00	1.531.801,93	1,96
(*) Şirket, 2017 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye Varlık Fonuna devredilmiştir.				

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

SGK, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49, 50 ve geçici 3'üncü madde hükümlerine dayanılarak hazırlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine tabidir. Bu nedenle, SGK tarafından 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesi ile Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği 25.06.2021 tarihli ve 31522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik SGK muhasebe birimlerinin muhasebe kayıt ve işlemlerini kapsamaktadır. Yönetmelik'in 263'üncü maddesinde, Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hallerde Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

SGK muhasebe hizmetleri, Mali Otomasyon Sistemi Projesi (MOSİP) adı verilen bir sistem temelinde yürütülmektedir. Bu kapsamda, tüm illerde muhasebe işlemlerini yürütmekle görevli mali hizmetler sosyal güvenlik merkezleri oluşturulmuştur. Mali hizmetler sosyal güvenlik merkez müdürünün yetkisi dahilinde il bazında gerçekleşen mali işlemler MOSİP

sistemine kaydedilmektedir. Merkezde ise Kurumun muhasebe hizmetlerini yürütmek Strateji Geliştirme Başkanlığı sorumluluğundadır. Merkezde bulunan harcama birimlerince gerçekleştirilen mali işlemler, merkez muhasebe birimi tarafından MOSİP sisteminde takip edilmektedir. İllerde il düzeyinde mali rapor üretilebilmekle birlikte Kurumun konsolide mali raporları, Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından MOSİP sisteminden çekilerek sunulmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin 12'nci bölümünde mali raporlamaya ilişkin düzenleme yapılmıştır. Yönetmelik'in 251'inci maddesinde sayılan mizan cetveli, temel mali tablolar ile diğer tablolar SGK Başkanlığınca belirlenen sürelerde hazırlanmakta ve bazı tablolar kamuoyuna sunulmaktadır. Ayrıca SGK Başkanlığınca üretilen mizanlar, temel mali tablolarla birlikte belirlenen sürelerde Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulacak olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu,

• Özkaynak değişim tablosu,

• Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,

• İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik risklerin etki/olasılık değerlendirmeleri 10*10 matris üzerinden yapılarak puan belirleme çalışmaları yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 30 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 25'i doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur. İç kontrol sistemi kurma ve yapılandırma çalışmaları büyük ölçüde tamamlanmış olup sistemin işleyişine ilişkin gerekliliklerin Kurum tarafından yerine getirildiği değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Sosyal Güvenlik Kurumunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurum Alacaklarının Takibinin Yapıldığı Yazılımlarda Entegrasyonun Sağlanmamış Olması

Kurumun alacaklarına ilişkin işlemlerin tahakkuk esasına göre gerçekleştirilmemesi nedeniyle mali tabloların cari dönemde Kurum alacağına dönüşmüş tutarları tam olarak yansıtmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesinde; muhasebe sisteminin; malî raporların düzenlenmesi ve kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak ve karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde kurulup yürütüleceği, kamu hesaplarının; kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemler ile garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un 51'inci maddesinde ise kamu gelir ve giderlerinin tahakkuk ettirildikleri malî yılın hesaplarında gösterileceği, bütçe gelirlerinin tahsil edildiği yılda kaydedileceği, bütçe giderlerinin ödendiği yılda muhasebeleştirileceği, kamu hesaplarının malî yıl esasına göre tutulacağı belirtilerek muhasebe sisteminin temel ilkeleri ortaya konulmuştur.

Kurum muhasebe hizmetleri, Mali Otomasyon Sistemi Projesi (MOSİP) adı verilen bir sistem üzerinden yürütülmektedir. Kurum gelirleri arasında önemli bir yer tutan genel sağlık sigortası (GSS) primleri, kamu hizmetlerinde çalışanlardan prim gelirleri (memurlar) ile ek karşılık primlerinin tahakkuk işlemleri MOSİP Sisteminde kayıt altına alınmaktadır. 5510 sayılı Kanun'un 4/1-b maddesi kapsamındaki primlerin, süresinde ödenmeyen 4/1-a kapsamındaki primlerin, gecikme cezası ve zamların ve sosyal güvenlik destek primi (SGDP) gelirlerinin tahakkuk işlemleri ise MOSİP dışındaki bilgi sistemlerinde (Güvence ve İşveren Sistemleri) gerçekleştirilmektedir.

SGK Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünden alınan veriye göre; Kurumun 2024 yılı sonu itibarıyla 4/1-a kapsamında 831.296.043.624,00 TL, 4/1-b kapsamında 459.970.189.472,00 TL tutarında Kurum alacağı bulunmaktadır. Kurum alacağına dönüşen bu tutarlar tam ve doğru olarak mali tablolara yansıtılamamaktadır.

Hizmet akdine dayalı prim gelirleri (4/1-a kapsamında olanların prim gelirleri) tahakkuku tahsiline bağlı bir gelir gibi tahsilat yapıldığında prim gelirinin hem tahakkuku hem de tahsilatı aynı muhasebe işlem fişinde yapılmaktadır. Bu kayıtların yanı sıra 4/1-a kapsamındaki Kurum alacaklarının cari dönemdeki tahakkuk kayıtlarının mükerrer kaydedilmesi nedeniyle tahakkuk eden ve tahsil edilemeyen hizmet akdine dayalı prim gelirlerinin muhasebe kayıtlarında gerçeği yansıtmadığı tespit edilmiştir. Mükerrer olarak yıl içinde kaydedilen prim tahakkukları dönem sonu itibarıyla ters kayıt yapılarak muhasebe kayıtlarından çıkarılmıştır. Gerçekleştirilen muhasebe işlemlerinin tahakkuk esaslı muhasebe

sisteminin mantığına uygun olmadığı ve 120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı ile 600 Gelirler Hesabı'nda yer alan tutarların cari ve geçmiş dönemde Kurum alacağına dönüşmüş tutarları tam olarak yansıtmadığı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, Kurum alacaklarının mali tablolarda tam ve doğru şekilde gösterilebilmesi amacıyla yeni bir yazılım projesi başlatıldığı ifade edilmiştir.

Yazılım çalışmalarının tamamlanarak; Kurum alacaklarına ilişkin mali işlemlerin 5018 sayılı Kanun'da öngörülen tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi ve ilgili oldukları dönem mali tablolarında tam ve doğru olarak raporlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Vadesinde Tahsil Edilmemesi Nedeniyle Takibe Alınan Prim Alacaklarının Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında İzlenmemesi

Hizmet akdiyle çalışanlar, bağımsız çalışanlar veya çalışmayanlar adına tahakkuk eden ve vadesinde tahsil edilemediği için takibe alınan prim gelirlerinin, 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı'nda takip edilmediği görülmüştür.

Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin 35'inci maddesinde, mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen sosyal güvenlik gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, diğer gelirler ve sermaye gelirleri alacaklarından takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabının kullanılacağı ifade edilmiştir.

Muaccel hale gelmiş prim alacakları merkez tarafından otomatik olarak topluca icra havuzuna aktarılmakta ve bu alacaklar için icra takip süreci başlamaktadır. Ayrıca, tüm illerde bulunan işveren servisleri tarafından da icraya bazı alacaklar aktarılmaktadır. Muhasebe işlemlerinin gerçekleştirildiği MOSİP Sistemi ile prim tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin gerçekleştirildiği kaynak sistemler arasında tam olarak entegrasyon sağlanamaması nedeniyle icra birimine aktarılarak takibe alınan prim alacakları muhasebe kayıtlarına tam ve doğru olarak yansıtılmamaktadır.

Yapılan incelemede hizmet akdiyle çalışanlar ile bağımsız çalışanlar veya çalışmayanlardan alınacak takibe alınmış prim borçlarının izlendiği yardımcı hesapların 2022 dönem sonundan beri hiç işlem görmediği, 2024 yılında icraya 169.689.251.928,18 TL alacak intikal ettirilmesine ve bu alacaklardan 53.828.931.545,72 TL tahsilat yapılmasına rağmen bu işlemlere ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, takibe alınan prim alacaklarının muhasebe kayıtlarıyla entegre olmasını sağlamak amacıyla iki farklı yazılım projesine başlanıldığı ifade edilmiştir.

Yazılım çalışmalarının tamamlanarak; vadesinde tahsil edilemeyen prim ve prime bağlı gelirlerin, takibe alındıkları andan itibaren mali tablolarda tam ve doğru olarak raporlanması sağlanmalıdır.

BULGU 3: Faaliyet ve Alacak Hesaplarına Ait Tahsilatların Emanet Hesaplarında İzlenmesi

Kurumun cari yıl prim gelirleri ve geçmiş dönem alacaklarına ait tahsilatların emanet hesaplarında izlenmesi nedeniyle varlık ve yükümlülükler ile faaliyet sonuçlarının hatalı raporlandığı görülmüştür.

Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin 126'ncı maddesinde; 333 Emanetler Hesabı'nın, muhasebe birimlerince emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı hükme bağlanmıştır.

Alacakların takip ve tahsilinde yazılımlar arası entegrasyonun tam olarak sağlanamaması nedeniyle, bankalar aracılığıyla yapılan tahsilatlar niteliği araştırılmak üzere önce emanet hesaplarına alınarak muhasebe kayıtlarına yansıtılmakta, daha sonra tahsil edilen tutarlardan tahakkuk kayıtları ile eşleştirilen tutarlar emanet hesaplarından mahsup edilerek ilgili faaliyet ve alacak hesaplarına aktarılmaktadır. Ancak yapılan tahsilatların tahakkuk kayıtları ile bağlantısının kurulamaması durumunda yapılan tahsilatlar emanet hesaplarından mahsup edilememektedir. 333.14 yardımcı hesaplarının kapatılamayan gönderme emirlerinin izlenmesinde kullanılması gerekirken yapılan tahsilatlar ilk olarak 333.14.07.01 Online Banka Tahsilat Saymanlık Emaneti Hesabı'na alınmakta, kişi adına emanete aktarılan tutarlar 333.14.07.02 Online Banka Tahsilat Kişi Emaneti Hesabı'na alınarak ilgilinin borcuna mahsup edilenler gelir kaydedilmekte, borca mahsup edilemeyenler ise sistem tarafından 333.14.07.03 Düzeltilen Emanet Tahsilatı Hesabı'na aktarılmaktadır. Bu durum, emanet hesaplarında yapılan işlemlerde artışa neden olmakta, faaliyet ve alacak hesaplarının sağlıklı bir şekilde kontrolüne imkan vermemekte ve bir yıllık mali işlemlerinin yansıması olan temel mali tabloların güvenilirliğini zedelemektedir.

SGK mali tabloları üzerinde yapılan incelemede 333 Emanetler Hesabı'nın 2022 yılında 12.588.808.124,36 TL, 2023 yılında 22.188.197.152,91 TL ve 2024 yılında ise 27.514.961.351,92 TL tutarında alacak bakiyesi verdiği tespit edilmiştir. Banka tahsilatları ile

Hazine ve Maliye Bakanlığından yapılan transferlerin ilgili hesaplara aktarılmadan önce 333 Emanetler Hesabı'na kaydedilmesi nedeniyle bu hesabın amacına uygun kullanılmadığı değerlendirilmektedir. Ayrıca, geçmiş yıllarda tahsil edilen malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası primlerinin 333 Emanetler Hesabında bekletilmesi ve 2024 yılında gelir kaydedilmesi nedeniyle 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 81'nci maddesine göre alınması gereken devlet katkısı da gecikmeli olarak tahsil edilmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, prim ve prime ilişkin tüm Kurum alacaklarıyla ilgili programlar arasında tam entegrasyonu sağlayacak yeni yazılım projesinin tamamlanmasıyla, bulguda belirtilen hususların ortadan kaldırılabileceği ifade edilmiştir.

Yazılım çalışmalarının tamamlanarak; Kurum alacaklarının takip ve tahsil süreçlerinin tahakkuk esaslı muhasebe sistemi üzerinden yürütülerek emanet hesaplarının amacı dışında kullanımının engellenmesi ve yapılan tahsilatlardan gelir ile alacaklara ilişkin olanların ilgili hesaplara kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Tecil ve Taksitlendirmelere İlişkin Mali İşlemlerin Muhasebe Kayıtlarına Yansıtılmaması ve Tecil İşlemleri İçin Alınan Teminatların Tam ve Doğru Muhasebeleştirilmemesi

Kamu borçlusu tarafından talep edilmesi halinde Kurum alacaklarında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da belirlenen şartlara uygun olarak tecil ve taksitlendirme yapılabilmektedir. Tecil ve taksitlendirme süreçleri ile alınması gereken teminatların incelenmesi sonucunda tecil ve taksitlendirmelere ilişkin mali işlemlerin muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı, tecil işlemleri için alınan teminatların tam ve doğru muhasebeleştirilmediği görülmüştür.

a) Tecil ve Taksitlendirmelere İlişkin Mali İşlemlerin Muhasebe Kayıtlarına Yansıtılmaması

Kurum tarafından gerçekleştirilen tecil ve taksitlendirme işlemlerinin tam ve doğru olarak muhasebe kayıtlarına alınmadığı görülmüştür.

Amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut haciz edilmiş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 48'inci maddesinin birinci fıkrası

uyarınca borcun tecil edilmesi istenebilmektedir. Borçlu tarafından talep edilmesi ve gerekli şartlarda teminat gösterilmesi durumunda, alacaklı amme idaresi 36 ayı geçmemek üzere amme alacağını tecil edebilmektedir. Tecil ve taksitlendirme yetki tutarları, borçluların başvuruları, borçlunun çok zor durum halinin incelenmesi, tecil ve taksitlendirme süreleri, teminata ilişkin hususlar Kurumun yayımlamış olduğu 2024/12 sayılı Genelge'de detaylı olarak açıklanmıştır.

Aynı zamanda, 2018/11500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na dayanılarak hazırlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Alacaklarının 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48/A Maddesine Göre Tecil ve Taksitlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ile Kuruma olan yükümlülüklerini süresinde yerine getirmiş olmakla birlikte son bir yıl içinde borçlarını ödeyememiş olan uyumlu prim borçlularının borçlarını Kanun'un 48/A maddesi uyarınca taksitlendirerek ödeyebilmelerine ilişkin işlemleri düzenlemek amaçlanmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin 37 ve 73'üncü maddelerine göre, gelirlerden alacaklar veya gelirlerden takipli alacaklar ya da diğer faaliyet alacakları hesabında kayıtlı tutarlardan mevzuatı gereğince tecil veya tehir edilen tutarların vadesine göre bir yıl veya faaliyet dönemi ile sınırlı olarak tecil ve tehir edilen tutarların 122 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı'nda, bir yılı aşan süreyle tecil ve tehir edilen tutarların ise duran varlıklar ana hesap grubunda yer alan 222 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı'nda takip edilmesi gerekmektedir.

Kurum son 5 yılda 295.989 işveren dosyası üzerinden 49.716.832.516,00 TL tutarında alacağını 6183 sayılı Kanun'un 48 ve 48/A maddeleri kapsamında tecil etmiş ve tecil işlemi uygulanan 16.497 işveren dosyasında ise 951.009.594,00 TL tutarında tecil işlemi bozulmuştur.

Kurum cari ve geçmiş yıl muhasebe kayıtlarının ve 122/222 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı'nın detay kod bazında yardımcı defterlerinin incelenmesi sonucunda, tecil ve taksitlendirilen Kurum alacaklarının muhasebe kayıtlarında gösterilmediği ve bu kapsamdaki tecil ve taksitlendirmeler için 2022 yılından bu yana muhasebe kayıtlarında işlem yapılmadığı tespit edilmiştir. 6183 sayılı Kanun'un 48 ve 48/A maddeleri uyarınca yapılan tecil ve taksitlendirme tutarlarına, Kurumun bu kapsamdaki kısa ve uzun vadeli alacak tutarlarına ve ödeme veyahut iptal işlemi nedeniyle ortadan kalkan taksitli alacak tutarlarına Kurum mali tabloları üzerinden ulaşılamamaktadır.

Kamu İdaresi tarafından, yeni yazılım projesi tamamlandığında tecil ve taksitlendirmelere ilişkin mali işlemlerin muhasebe kayıtlarına tam ve doğru olarak kaydedilebileceği ifade edilmiştir.

Kurum mali tablolarının gerçeğe uygun, tam ve doğru bilgi vermesinin sağlanması amacıyla gerekli yazılım çalışmalarının tamamlanması, tecil edilen kamu alacaklarının vadesine göre 122/222 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı'nda takip edilmesi gerekmektedir.

b) Tecil İşlemleri İçin Alınan Teminatların Tam ve Doğru Muhasebeleştirilmemesi

Kanun'un 48 ve 48/A maddeleri kapsamında tecil edilen Kurum alacakları için alınan teminatların ve borçlunun malları üzerine uygulanan haciz işlemlerinin teminat kabul edildiği hallerde bu teminatların tam ve doğru muhasebeleştirilmediği görülmüştür.

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 48'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, amme borçlusunun alacaklı tahsil daireleri itibarıyla tecil edilen borçlarının toplamının 50.000,00 TL üzerinde olması halinde bu tutarı aşan kısmın yarısı kadar teminat alınması gerekmekle beraber bu tutarın altında kalan borçlar için teminat alınması gerekmemektedir. Kanun'un 48/A maddesi kapsamında yapılacak tecil işlemlerinde ise amme borçlusunun Kuruma olan borçlarının toplamının 500.000,00 TL'yi aşmaması halinde teminat aranmayacak olup bu tutarı aşması halinde aşan tutarın %25'i kadar teminat alınması gerekmektedir. İki maddede de görüldüğü üzere belli bir tutarın üstündeki borçlar için teminat alınması öngörülmüştür.

Adı geçen Kanun'un hem 48 hem de 48/A maddesinde, haciz yapılmışsa hacizli malın teminat yerine geçeceği hükmüne yer verilmiştir. Tecil edilen kamu alacağı ile ilgili olarak daha önceden yapılmış olan hacizler yapılan ödemeler oranında kaldırılacaktır. Ayrıca, 6183 sayılı Kanun'un 56'ncı maddesinde; karşılığında teminat gösterilmiş bulunan amme alacağı vadesinde ödenmediği takdirde borcun 15 gün içinde ödenmesi, aksi halde teminatın paraya çevrileceği veya diğer şekillerle cebren tahsile devam olunacağının borçluya bildirileceği; borcun ödenmediği takdirde teminatın paraya çevrilerek kamu alacağının tahsil edileceği şeklinde düzenleme yapılmıştır.

İcra Daire Başkanlığından temin edilen veriler incelendiğinde bu kapsamda nakit veya teminat mektubu niteliğinde alınan teminatların sayısının az olduğu ve genelde alacaklar için borçluların mallarına konulan hacizlerin teminat olarak kabul edildiği tespit edilmiştir. Kurum

teminat olarak kabul edilen hacizli malları 910 Alınan Teminat Mektupları Hesabı'nın 03 detay kodunda 6183 48. Madde Kapsamında Teminat İzleme yardımcı hesabında takip etmektedir.

Kamu alacağı tecil edilen borçlular ile bunlar adına muhasebe kayıtlarına alınan teminatlar karşılaştırılarak 910.03 hesabı yardımcı defterinin detayı incelendiğinde, 6183 sayılı Kanun uyarınca tecil işlemi yapılmış kamu alacakları için alınan teminat tutarları muhasebe kayıtlarında 93.367.053.383,07 TL olarak görünmektedir. Bu tutar, toplam tecil edilen tutarlardan daha yüksektir. Ancak, 910.03 6183 48'inci Madde Kapsamında Teminat İzleme yardımcı hesabının detayı incelendiğinde taksitlendirme süresi biten veya bozulan işveren dosyalarına ait teminatların halen bu hesapta takip edildiği, tecil ve taksitlendirme yapılan bir kısım dosyalar için alınan teminat tutarlarının muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, teminat girişi yapılmayan bazı tecil ve taksitlendirme işlemleri için 2025 yılı Ocak ayı itibarıyla teminat girişlerinin tamamlandığı ve teminat alınması gereken tutarın muhasebeleştirme işlemi yapılmadan tecil başvurusunun sonuçlandırılmamasına yönelik yazılım çalışmasının devam ettiği ifade edilmiştir. Dosya bazında teminat girişlerinin tamamlandığı ifade edilse de tecil ve taksitlendirme işlemleri için alınan tüm teminat tutarları halen muhasebe kayıtlarında gösterilmemektedir.

Tecil edilen kamu alacaklarını garanti altına almak amacıyla alınan teminatların bulguda belirtilen hususlara dikkat edilerek tam ve doğru bir şekilde muhasebe kayıtlarında takip edilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: İşveren Emanetlerine İlişkin İş ve İşlemlerin Tam Olarak Uygulanmaması

İşveren sisteminde bulunan emanetlerin muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı, sistemde oluşan emanetlerin icra takibindeki alacaklara mahsup edilmediği görülmüştür.

Kurum 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4/1-a maddesi kapsamındaki sigortalılara ilişkin prim ve prime bağlı gelirler ile gecikme zamlarını Mali Otomasyon Sistemi Projesi (MOSİP) dışında İşveren Sisteminde takip etmektedir. İşveren sisteminde takip edilen iş yerlerine ait emanetlerin muhasebeleştirilmesi, mahsup edilmesi ve aktarılması konularında tespit edilen hatalı uygulamalara aşağıda yer verilmiştir:

a) İşveren Sisteminde Bulunan Emanetlerin Muhasebe Kayıtlarına Yansıtılmaması

İşveren sisteminde oluşan tüm emanet tutarlarının MOSİP sistemine aktarılmaması nedeniyle muhasebe kayıtlarına yansımadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Kayıt Zamanı" başlıklı 50'nci maddesine göre, bütün mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin 126'ncı maddesinde ise 333 Emanetler Hesabı'nın, muhasebe birimlerince emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların izlenmesi için kullanılacağı hükme bağlanmıştır.

Hizmet akdiyle çalışanlara ilişkin Kuruma bildirim yapan iş yerlerinin cari ve geçmiş dönem işlemlerinden, yapılandırma işlemlerinden veya icra taksitlendirme ile diğer icra işlemlerinden kaynaklanan 7.073.237.805,61 TL emanet tutarının İşveren Sisteminde takip edildiği, MOSİP sistemine aktarma işlemi yapılmadığı ve bu nedenle muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı tespit edilmiştir. Mali işlem niteliği taşıyan söz konusu emanetlerin muhasebe kayıtlarına alınmaması nedeniyle 333 Emanetler Hesabı'nın Kurum mali tablolarında tam ve doğru bilgi vermediği değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, işveren müfredat kartlarının düzeltilmesi ile emanet hesaplarının tasfiye edilmesine yönelik gerekli talimatların yinelendiği, işlemlerin hızlandırılmasının sağlandığı ve tahakkuk esaslı muhasebe anlayışına uygun olarak oluşturulan yeni yazılım projesiyle sorunun çözülebileceği ifade edilmiştir.

Gerekli çalışmaların tamamlanarak, Kurum mali tablolarının gerçeğe uygun bilgi vermesi amacıyla İşveren Sisteminde oluşan emanetlerin muhasebe kayıtlarına alınarak 333 Emanetler Hesabı'na kaydedilmesi gerekmektedir.

b) İşveren Sisteminde Oluşan Emanetlerin İcra Takibindeki Alacaklara Mahsup Edilmemesi

İş yerlerinin vadesinde ödenmemesi nedeniyle icra takibi başlatılan borçlarıyla İşveren Sisteminde yer alan emanet tutarlarının mahsuplaştırılmadığı ve emanette bekleyen paraları bulunmasına rağmen iş yerleri hakkında icra takip süreçlerine devam edildiği görülmüştür.

Merkez tarafından otomatik icra uygulamasıyla topluca il müdürlüklerinin icra havuzuna aktarılan muaccel borçlar, icra hazırlık birimleri tarafından icra havuzundan çekilerek

borçlulara ödeme emri tebliğ edilmekte ve icra servislerince 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Kurum Genelgelerinde belirlenen hükümlere göre icra takip ve tahsilat süreci devam ettirilmektedir.

Yapılan incelemede işverenlere ait emanet tutarlarının ilgili işverenlerin icra biriminde takip edilen birçok döneme ait prim, işsizlik sigortası, idari para cezası ve diğer borçlarını karşılayabilecek olmasına rağmen mahsuplaştırılmadığı ve icra takip ve tahsilat süreçlerine devam edildiği tespit edilmiştir.

İşverenlerin borçlarına mahsup edilmemiş veya iade edilememiş İşveren Sisteminde oluşan emanet tutarlarının çoğu geçmiş dönemlerden kalmış olup, emanetlere ilişkin mali işlemlerin muhasebeleştirilmemesi nedeniyle mali tabloların yıllardan beri hatalı veri üretmesine neden olunmuştur.

Kamu İdaresi tarafından, İşveren Sisteminde oluşan icra emanetlerinin takibe alınan alacaklara mahsup edilmesine yönelik olarak ilgili birimlere talimat verildiği, işlemlere devam edildiği ve tahakkuk esaslı muhasebe anlayışına uygun olarak oluşturulan yeni yazılım projesiyle sorunun çözülebileceği ifade edilmiştir.

Gerekli çalışmaların tamamlanarak, Kurum alacaklarının daha sağlıklı takibi ve alacakların takibinde kullanılan kaynakların azaltılması amacıyla işveren emanetlerinin öncelikle muaccel hale gelmiş ilgili borçlara mahsup edilerek tasfiye edilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Bazı Alacakların Hukuk Birimine Gönderilirken Muhasebe Sisteminde Terkin Edilmesi

Bazı illerde trafik kazaları ve iş kazalarından doğan rücu alacaklarına ilişkin dosyaların hukuk birimine gönderilirken muhasebe sisteminden terkin edilmesi nedeniyle takibinin zorlaştığı görülmüştür.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "İş Kazası ve Meslek Hastalığı ile Hastalık Bakımından İşverenin ve Üçüncü Kişilerin Sorumluluğu" başlıklı 21'inci maddesinde iş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamının sigortalı

veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirileceği hüküm altına alınmıştır.

Emeklilik Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 2016/21 sayılı Genelge'nin "7.2. İş Kazası, Meslek Hastalığı ve Hastalık Vakalarında Rücu İşlemleri" başlıklı bölümünde iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık vakaları nedeniyle Kurumun denetim ve kontrol ile yetkili görevlilerince ya da bakanlık iş müfettişlerince soruşturulan olaylar hakkında tanzim olunan raporlarda veya kesinleşmiş mahkeme kararlarında belirlenen kusur oranlarına göre kısa vadeli sigorta servisi tarafından borç tahakkuku yapılarak borca ilişkin gerekli bilgi ve belgeler eklenmek suretiyle mali hizmetler sosyal güvenlik merkezine intikal ettirileceği; "7.3.Trafik Kazası Vakalarında Rücu İşlemleri" başlıklı bölümde ise trafik kazası vakası sonucu hastalık sigortası kapsamında sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödenekleri için yapılacak rücu işlemlerinin kısa vadeli sigorta servislerince yürütüleceği ifade edilmiştir.

HUYAP (Hukuk Uygulamaları Yazılım Projesi) konulu 24.06.2015 tarihli ve 2015/18 sayılı Genelge'nin "2.2. Rücuen Tazminat Dosyalarına İlişkin İşlemler" başlıklı bölümünde 2021/19 sayılı Genelge ile değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle sigortalılara veya hak sahiplerine bağlanan gelir ve aylıklar ile yapılan her türlü masrafların rücuen tazminine ilişkin Kurumun denetim ve kontrol ile yetkili görevlilerince ya da Bakanlık iş müfettişlerince soruşturulan olaylar hakkında tanzim olunan raporlarda veya kesinleşmiş mahkeme kararlarında belirlenen kusur oranları dikkate alınarak, ilgili birimlerce MOSİP'e kişi borcu girişi yapılmak suretiyle idari takibe başlanarak işveren/üçüncü kişilerden borç bildirim belgesi ile istenileceği, bir ay içinde idari aşamada tahsilatın yapılamaması durumunda Kurum alacağının yasal yollardan tahsili için hukuk servisine gönderileceği, hukuk servisince mali hizmetler sosyal güvenlik merkezi tarafından gönderilen alacak miktarı dikkate alınarak müşterek ve müteselsil sorumluluk esasları doğrultusunda açılacak dava sonucunda elde edilecek mahkeme kararının ilamlı icra takibine konu edilmesi sırasında ilamlı takip prosedürü çerçevesinde yeniden MOSİP alacak tahakkuku yapılarak HUYAP Dava Mütalaa ve İcra Programında gerekli takip işlemlerinin ifasının gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Temel Kavramlar" başlıklı 5'inci maddesinin (g) bendinde yer alan tam açıklama kavramı gereğince mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak olanların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin 49'uncu maddesinde 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'nın, faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan ve Kurumca tespit edilen kamu zararından doğan alacaklar ile diğer alacakların izlenmesi için kullanılacağı, 192'nci maddesinde ise faaliyet dönemine ilişkin olarak tahakkuk ettirilen her türlü giderin, ekonomik sınıflandırmaya uygun olarak izlenmesi için kullanılacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede trafik ve iş kazalarından doğan rücu alacaklarına ilişkin tutarların idari takip aşamasından hukuki takip aşamasına geçilirken 630 Giderler Hesabı'na borç, 140 Kişilerden Alacaklar Hesabı'na alacak kaydedilerek terkin edilerek muhasebe sisteminden çıkarıldığı ve bu işlem sonrasında alacakların muhasebe sisteminde takibinin yapılamadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, mali hizmetler sosyal güvenlik merkezince hukuk servisine gönderilen Kurum alacaklarının, mahkeme kararıyla hüküm altına alınıncaya kadar MOSİP borç kaydının silinememesi için çalışmalara başlandığı bildirilmiştir.

Gerekli çalışmaların tamamlanarak, ilgili rücu alacaklarına ilişkin dosyalar hukuk servisine gönderilirken muhasebe sisteminden terkin edilmesinin engellenmesi, hukuki işlemlerin takibin sağlandığı hesapta izlenmeye devam edilmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 7: Teşvik Tutarlarının İlgili Bakanlıklardan Eksik Tahsil Edilmesi

Özel sektör işverenleri tarafından çalıştırılan sigortalılara ilişkin sigortalının prime esas kazancı üzerinden hesaplanan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi işveren hissesinin belirli bir kısmına isabet eden teşvik tutarlarının ilgili Bakanlıklardan eksik tahsil edildiği görülmüştür.

Mevzuatta teşviklerle ilgili düzenlemeler farklı kanunlarda yer almaktadır:

-Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararlar Uyarınca Uygulanan Teşvik, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Ek 2'nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarda istihdam edilen sigortalılar için sağlanan teşvikler bu Bakanlıkça karşılanmaktadır.

-Kültür Yatırımları ve Girişimlerine Yönelik Sigorta Primi Teşviki, 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu'nun 5'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre

Kültür Yatırım Belgesi almış olan işyerleri için sağlanan teşvikler Kültür ve Turizm Bakanlığınca karşılanmaktadır.

-Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerine İlişkin Teşvik, 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinde düzenlenmiş olup, bu maddeye göre Ar-Ge/Tasarım ve destek personeli ile 4691 sayılı Kanun'un geçici 2'nci maddesi uyarınca ücreti gelir vergisinden muaf olan personel için sağlanan teşvikler Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesine konan ödenekten karşılanmaktadır.

-5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 81'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen "Bölgesel İndirim Teşviki", 81'inci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde düzenlenen "Genç Girişimci Teşviki", geçici 95'inci maddesinde düzenlenen "Sosyal Güvenlik Destek Primi İşveren Hissesinden 5 Puanlık İndirim Teşviki", 81'inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde düzenlenen "Yurtdışına Götürülen Sigortalılara Uygulanan 5 Puanlık İndirim Teşviki", 81'inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde düzenlenen "5 Puanlık İndirim Teşviki", Geçici 95'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen "EYT'li (Emeklilikte Yaşa Takılanlar) Çalışana Sağlanacak 5 Puanlık Prim Teşviki", 4857 Sayılı Kanun'un 30'uncu maddesinde düzenlenen "Engelli Sigortalı İstihdamına Yönelik Teşvik" ve 2828 sayılı Kanun'un Ek 1'inci Maddesinde düzenlenen "Sosyal Hizmetlerden Faydalananların İstihdamı Halinde Uygulanan Teşvikler" Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesine konan ödenekten karşılanmaktadır.

Kurumun işveren sisteminde yapılan inceleme neticesinde ilgili Bakanlıklardan talep edilmesi gereken teşvik tutarları ile talep edilen tutarların farklı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre:

-2020- 2024 döneminde Hazine ve Maliye Bakanlığından talep edilmesi gereken toplam teşvik tutarı 412.381.969.876,45 TL iken tahsil edilen tutarın 403.073.945.276,77 TL olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ilgili dönemler arasında 9.308.024.599,68 TL eksik tahsil edilmiştir.

-Aynı dönemler arasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığından tahsil edilmesi gereken teşvik tutarı 31.904.952.688,43 TL iken tahsil edilen tutarın 30.747.222.865,82 TL olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ilgili dönemler arasında 1.157.729.822,61 TL eksik tahsil edilmiştir.

-Aynı dönemler arasında Kültür ve Turizm Bakanlığından tahsil edilmesi gereken teşvik tutarı 18.413.818,36 TL iken tahsil edilen tutarın 18.193.780,08 TL olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ilgili dönemler arasında 220.038,28 TL eksik tahsil edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, muhasebe kayıtları ile veri kaynakları arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi için gerekli yazılım çalışmalarına devam edildiği, bu çalışmaların tamamlanması ile ilgili bakanlıklardan eksik tahsil edilen teşviklerin talep edileceği ifade edilmiştir.

Kurumun gerekli yazılım çalışmalarını tamamlayarak ilgili Bakanlıklarca karşılanması gereken teşvik tutarlarını doğru talep etmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmaz Kiralamalarında Sözleşme Hükümlerine Uyulup Uyulmadığının Kontrolünün Yapılmaması

Kurumun kiraya verdiği taşınmazlarında, müstecirler tarafından kira sözleşmelerinde yer alan hükümlere uyulup uyulmadığının denetim ve kontrolünün yapılmadığı görülmüştür.

Sosyal Güvenlik Kurumu Taşınmazlar Yönetmeliği'nin "Taşınmazların Korunması" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, Kurum malı olup kiraya verilen taşınmazların, ayda bir kez merkezde Daire Başkanının, taşrada il müdürünün görevlendireceği personel tarafından kontrol ettirileceği, taşınmazlarda olumsuzlukların tespiti halinde, öncelikle il müdürleri tarafından kendi yetkileri çerçevesinde gerekli işlemlerin başlatılacağı ve bu durumun olayın tespitini takip eden üç iş günü içinde Daire Başkanlığına iletileceği hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca Kurum tarafından kullanılan Tip Kira Sözleşmelerinin "Hususi Şartlar" bölümünde, kiraya verenin yetkili personelinin kiralık yeri diledikleri zaman kontrol edebileceği ifade edilmiştir.

Taşınmazın amacına uygun ve sözleşmede belirtilen şekilde kullanılıp kullanılmadığını İdare her zaman denetleyebilecektir. İdarece yapılacak denetimler sonucunda tespit edilen eksiklikler yine İdarece belirlenecek süre içinde giderilmediği takdirde İdare sözleşmede belirtilen gerekli yaptırımları uygulamalıdır.

Kurumun gerek yap-işlet-devret yöntemiyle gerekse Sosyal Güvenlik Kurumu Taşınmazlar Yönetmeliği kapsamında kiraya verdiği taşınmazlarda, müstecirlerin kira

sözleşmelerinde belirtilen yükümlülüklere uymadıkları, Kurumun yetkili personelinin mevzuatında belirtilen sürelerde kontrol, denetim ve teftiş işlemlerini yerine getirmediği tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, kiraya verilen taşınmazlara ilişkin kiracıların sözleşme hükümlerine uyumunun izlenmesine yönelik usul ve esasların, merkez ve taşra teşkilatına yazı ile bildirildiği belirtilmiştir.

Kurumun yetkili personelinin, taşınmaz kiralamalarında mevzuat ve sözleşmelerden doğan genel gözetim, kontrol ve denetim yükümlülüklerini yerine getirerek, kiracıların sözleşmede belirtilen yükümlülüklere uyup uymadığını denetlemesi, bir olumsuzlukla karşılaşılması durumunda aykırılıkların giderilmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 2: Belli Süreyi Gerektiren Doğrudan Temin Alımlarında Sözleşme Yapılmaması

Sosyal Güvenlik Kurumu taşra teşkilatlarında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesinin (d) bendi kapsamında doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren yemek malzemesi alım ile bakım-onarım yapım işlerinde sözleşme yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin mülga 22.1.1.3 maddesi ve Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Alımlara İlişkin Uygulama Esasları" başlıklı 4'üncü maddesi gereğince alımı yapılacak malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda, alımın bir sözleşmeye bağlanması zorunludur. Doğrudan temin kapsamında imzalanacak sözleşmelerin birebir tip sözleşme olması zorunlu olmayıp daha özet ve sözleşmede bulunması gereken temel hükümleri içeren bir metin olması mümkündür.

Yapılan incelemede bazı il müdürlükleri tarafından 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin (d) bendi kapsamında doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren alım ve yapım işlerinde yükleniciler ile sözleşme imzalanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi, belirli süre gerektiren doğrudan temin alımlarında sözleşme yapılmasının zorunlu olduğunu, bu sözleşmelerin damga vergisine tabi olduğunu ve verginin yüklenici tarafından ödenerek dekontun sunulmasının ardından sözleşmenin düzenlenebileceğini merkez ve taşra teşkilatına gönderdiği yazılarla bildirmiştir.

Doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde işin idare tarafından belirlenen koşullarda ve özelliklerde yapılmasını garanti altına almak, işin kontrolünü ve ilgili işten doğabilecek hukuki ihtilafların önüne geçilmesini sağlamak için mevzuatın zorunlu kıldığı sözleşmelerin düzenlenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yaptırılmasına İlişkin Protokol Kapsamında Yürütülen Faaliyetlerde Eksikliklerin Bulunması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi olmaksızın, Kurum ile Kurumun iştiraki olan bir şirket arasında şirketçe de uygun bulunan Kurum mülkiyetindeki taşınmazların ekspertiz bedelleri üzerinden şirkete devri ile devir bedeli karşılığında Kurum ihtiyacı binaların yapılması konulu "Sosyal Güvenlik Kurumuna Arsa Bedeli Karşılığı İnşaat Yaptırılmasına İlişkin Protokol" kapsamında yapılan bazı iş ve işlemlerde eksiklikler görülmüştür.

Protokole ilişkin iş ve işlemlerde eksikliklerin giderilememesi, yapılan işlere ilişkin kesin hesapların çıkarılamaması ve genel mahsuplaşmanın yapılamamasına rağmen Kurum iştiraki şirkete satılmak amacıyla devredilecek taşınmazlar karşılığında yeni hizmet binaları yapmasını öngören "Sosyal Güvenlik Kurumuna İnşaat veya Proje Yaptırılmasına İlişkin Protokol" yürürlüğe konulmuştur.

a) Protokol Kapsamında Yaptırılan Bazı İşlerde Eksikliklerin Tamamlanmaması

Kurum ile Kurumun ortağı şirket arasında yapılan Protokol kapsamında arsa bedeli karşılığı yaptırılan inşaatlardan bazılarındaki eksikliklerin tamamlanmadığı görülmüştür.

Protokol'ün 4'üncü maddesinde, sözleşmede yapılması taahhüt edilen işlerin tamamının proje ve şartnamelerine uygun olarak belirtilen süre içerisinde tam ve eksiksiz olarak yerine getirilmesi, protokole taraf olan şirketin yükümlülükleri arasında sayılmıştır. Aynı Protokol'ün 13'üncü maddesinde ise bu protokolden doğan yükümlülüklerin taraflardan biri tarafından ihlal edilmesi veya süresi içerisinde yerine getirilmemesi halinde ihtarname çekileceği, ihtarname ile verilen sürenin sonunda halen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde başka ihtara gerek kalmaksızın protokolün fesih olacağı ve bu durumda doğabilecek zararları talep etme hakkının bulunduğu taraflarca kabul edilerek Protokol imzalanmıştır.

Söz konusu Protokol kapsamında yapılan işlerden kabul işlemlerine başlanan üç yapım işi için kabule engel nitelikte olmamakla birlikte kusur ve noksanlıklar bulunmaktadır. Kabul

eksikliklerinin şirket tarafından yerine getirilmesi halinde kabul tutanakları onaylanacaktır. Ancak, iki işe ilişkin eksikliklerin kabul tutanaklarında belirtilen süreler üzerinden yıllar geçmesine rağmen tamamlanamadığı tespit edilmiştir. Geçici kabul noksanlıkları giderilemeyen binaya ilişkin olarak hukuki süreçler devam etmektedir. Ayrıca, kabul aşamasındaki bu işlerde tutanak altına alınan eksikliklerin yanı sıra Kurumun kullanırken sorun yaşamasına neden olan hatalı imalatların bulunduğu da görülmüştür. Kurum tarafından acil olarak yapılması gereken bazı hatalı imalat ve uygulamalara mahsuplaşmak üzere müdahale edilmektedir. Bunun yanında, Kurum tarafından kabulü yapılan diğer binalarda ortaya çıkan eksik ve hatalı imalatların tamamlanması veya onarılması da Protokole taraf olan Kurum iştirakinden istenilmektedir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Eserin Kabulü" başlıklı 477'nci maddesinde, usulüne göre gözden geçirme sırasında fark edilemeyecek olan ayıplar için yüklenicinin sorumluluğunun devam ettiği, eserdeki ayıp sonradan ortaya çıkarsa iş sahibinin gecikmeksizin durumu yükleniciye bildirmek zorunda olduğu ve bildirmezse eserin kabul edilmiş sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Kanun'un 478'inci maddesinde ise zamanaşımı süreleri düzenlenmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, geçici kabul eksiklikleri tamamlanamayan hizmet binası için hukuki sürecin devam ettiği ve kesin kabul eksiklikleri bulunan bir bina için ise eksikliklerin yükleniciye tamamlattırılmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

Protokol kapsamında yaptırılan binalarda tespit edilen hatalı imalatların zamanaşımına uğramadan şirkete bildirilmesi, ayıpların giderilmesine yönelik geçici kabul noksanlıkları bulunan yapım işi dışındaki yerler içinde hukuki süreçlerin takip edilmesi ve kabul eksiklikleri bulunan üç yapım işindeki eksikliklerin tamamlatılması veya Protokol'ün 13'üncü maddesine göre işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

b) Protokol Kapsamında Yaptırılan Bazı İşlerde Kesin Hesapların Çıkartılamaması ve Mahsuplaşmanın Yapılamaması

Kesin kabulü yapılıp yapımı tamamlanan inşaatların kesin hesapların yapılmaması nedeniyle inşaat bazında mahsuplaşmaların tüm işlerde yapılamadığı, mahsuplaşmaların tamamlanamaması nedeniyle protokolün süresinin uzatıldığı ve protokolün süresinin uzatılması nedeniyle de genel mahsuplaşmanın yapılamadığı görülmüştür.

Kurum ile Kurum iştiraki olan şirket arasında yapılan Sosyal Güvenlik Kurumuna Arsa Bedeli Karşılığı İnşaat Yaptırılmasına İlişkin Protokol'ün 10'uncu maddesi uyarınca, inşaatın sözleşme hükümlerine göre yapılacak kesin hesabından sonra 60 gün içerisinde mahsuplaşma gerçekleştirilmelidir. Kurum tarafından devredilen ve ekspertiz raporuyla değerlenen taşınmazların değerleri ile yapılan inşaatın tüm imalat süreçlerinin ve faturalarının değerlendirilerek oluşturulacak kesin hesap sonucu hesaplanan inşaat maliyetinin birbiriyle karşılaştırılması ve duruma göre Kurum ile şirket arasındaki alacak-borç ilişkisinin ortaya çıkartılması gerekmektedir. Ancak, yapılan inceleme sonucunda Kurumun ortağı olduğu şirket tarafından fatura kesilememesi nedeniyle 9 iş için kesin hesabın çıkarılamadığı ve sonucunda inşaat bazında mahsuplaşma yapılamadığı tespit edilmiştir.

Protokol'ün 10'uncu maddesinin devamında; bu çerçeve Protokolün 5 yıl süre ile geçerli olacağı, Kurum Yönetim Kurulu ile bu sürenin uzatılabileceği ve sürenin bitimi sonunda genel mahsuplaşma yapılarak çıkacak farkın 1 yıl içinde ödeneceği düzenlemesi yapılmıştır. Protokol'ün süresi 13.01.2017 yılında bitmiş olmasına rağmen Yönetim Kurulu Kararı'yla toplamda 9 kez olmak üzere 13.10.2023 tarihine kadar uzatılmıştır.

Protokol hükümleri uyarınca kesin hesapların çıkarılarak mahsuplaşmaların yapılma sürecinin hızlandırılması gerekmektedir.

c) Protokol Kapsamındaki Eksiklikler Giderilmeden Yeni Bir Protokol Yapılması

Mevcut işlerdeki eksikliklerin giderilememesine rağmen, Kurum iştiraki şirkete satılmak amacıyla devredilecek taşınmazlar karşılığında yeni hizmet binaları yapılmasını öngören yeni bir protokol yürürlüğe konulduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49'uncu maddesinde, Kamu idarelerine ait malları edinme, kiralama, tahsis, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerinin mevzuatında öngörülen kurallar dahilinde verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Kurumun ihtiyaç duyduğu hizmet binalarının kiralama, satın alma, yapma/yaptırma veya düzenlenen protokol çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları ile Kurum iştiraklerine doğrudan yaptırma suretiyle temin edilmesi 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 423'üncü maddesinde İnşaat ve Emlak Daire Başkanlığının görevleri arasında sayılmıştır. Kurumun ihtiyaç duyduğu hizmet binalarının temini için 4 farklı yol öngörülmüştür.

"Sosyal Güvenlik Kurumuna Arsa Bedeli Karşılığı İnşaat Yaptırılmasına İlişkin Protokol" kapsamında yapılan iş ve işlemler değerlendirildiğinde, Kurumun ihtiyacı olan binaların ek protokollerde öngörülen sürelerde tamamlanamadığı, kabule ilişkin eksikliklerin bulunmasına rağmen bu eksikliklerin giderilemediği, eksik veya hatalı imalatların tespit edilmesine rağmen şirket tarafından bunların yerine getirilmediği ve mahkeme süreçlerinin doğması nedeniyle Kurumun bazı taşınmazları ihtiyacına uygun ve öngörülen zamanda temin edemediği tespit edilmiştir.

Kurum iştiraki olan şirket tarafından, mevcut işlerin tamamlanması ve mahsuplaşmanın sağlanması amacıyla mevcut protokolün süresinin uzatılması talebinde bulunulmasına rağmen, Yönetim Kurulu Kararı'yla Kurum iştiraki şirkete satılmak amacıyla devredilecek taşınmazlar karşılığında yeni hizmet binaları yapmasını öngören "Sosyal Güvenlik Kurumuna İnşaat veya Proje Yaptırılmasına İlişkin Protokol" yürürlüğe konulmuştur.

İlk protokol kapsamında yapılan yapım işleri ile protokole ilişkin işlemlerin Kurumun ihtiyacına uygun olarak zamanında tamamlanamaması, mevcut protokolün 9 kere uzatılmış olmasına rağmen sürecin askıda kalması, şirketin protokolden kaynaklı yükümlülüklerini süresi içerisinde yerine getirememesi ve Kurumun protokol kapsamında yapılan işlemler sonucunda ek mali külfetlere katlanması sebepleriyle benzer şartlarla yeni bir protokol yapılmasının benzer sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir.

BULGU 4: Kira Sözleşmeleri Uzun Süre Devam Ettirilen Taşınmazlara İlişkin Kira Bedelleri Güncellenirken Rayiç Değerlerin Dikkate Alınmaması ve Kira Bedellerinin Artmasına Rağmen Teminat Tutarlarının Güncellenmemesi

Kira sözleşmesi bittikten sonra sözleşmeye istinaden kiralanmasına devam edilen taşınmazların kira bedeli güncellemelerinin rayiç değerler dikkate alınmadan yapıldığı ve yapılan bu artışlara rağmen teminat tutarlarının güncellenmediği görülmüştür.

Sosyal Güvenlik Kurumu Taşınmazlar Yönetmeliği'nin 25'inci maddesine göre; 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca belirlenen limitler çerçevesinde kiraya verilecek taşınmazların kapsamı, kapsamdaki taşınmazların hangilerinin açık artırma, kapalı teklif veya doğrudan kiraya verme usullerinden biriyle kiraya verilmesini belirlemeye Kurum Başkanı veya Yönetim Kurulu yetkilidir. Aynı Yönetmelik'in 28'inci maddesinde ise Kurumun doğrudan kiraya verme usulüyle yapabileceği kiraya verme işlemleri belirlenmiş olup geriye

kalan taşınmazların açık artırma veya kapalı teklif usulüyle ihale yapılarak kiraya verilmesi gerekmektedir.

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 35'inci maddesinde Kurumun sahibi bulunduğu taşınmazların kira artış oranlarının, yeniden değerleme oranından az olmamak üzere rayiç değerle belirleneceği ifade edilmiştir. Ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak kira bedellerini belirlemeye ise Yönetim Kurulu yetkilidir.

Kira sözleşmelerine ilişkin düzenlemelerde dikkate alınması gereken 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 344'üncü maddesinde ise beş yıldan uzun süreli kira sözleşmelerinde ve bundan sonraki her beş yılın sonunda, kira sözleşmelerinde böyle bir düzenleme yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın yeni kira yılında uygulanacak kira bedelinin hâkim tarafından maddede belirtilen hususlar dikkate alınarak hakkaniyete uygun biçimde belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kurumun merkez ve taşra birimlerinde kiraya verdiği taşınmazlara ilişkin bilgiler incelendiğinde, özellikle 1 yıl süreli sözleşme imzalanmasına rağmen aynı taşınmazların 15, 28, 33, 47 yıl gibi çok uzun yıllar aynı kira sözleşmesiyle kullandırılmaya devam edildiği tespit edilmiştir. Yönetmelik hükümleri uyarınca kiralama süreci biten taşınmazların aynı kiracıya doğrudan kiraya verilmesi yönünde düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, kiracılarla yapılan sözleşmelerde, sözleşmenin taraflarca iptal edilmemesi halinde süre sonunda 1 yıl daha devam edeceği şeklinde hükümlere yer verilmiştir.

Uzun süre aynı kira sözleşmesiyle kiralanmaya devam edilen taşınmazların kira bedelleri Yönetim Kurulunca ekonomik koşullar dikkate alınarak belirlenen oranda güncellenmektedir. Bu şekilde olan taşınmazların kira bedelleri belirlenirken rayiç değerler dikkate alınmamakta ve kiralama süreleri beş yılı doldurmasına rağmen kira bedellerinin piyasa rayiçlerine uygun olarak güncellenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmemektedir. Bunlara ek olarak, kira artışı yapılmayan veyahut yeniden değerleme oranından daha düşük oranların belirlendiği dönemlerin bulunması uzun süreli kiralanan taşınmazlarda kira bedellerinin piyasa rayiçlerinin daha da altında kalmasıyla sonuçlanmaktadır.

Özellikle ilk kiraya verme işlemi uzun yıllar öncesine dayanan bu taşınmazlarda, imar planının veya çevresel faktörlerin değişmesi gibi nedenlerle taşınmazın değeri yeniden değerleme veya tüketici fiyat endeksi oranından bağımsız olarak değişebilmektedir. Bu nedenle, Kurum taşınmazları için alınan kira bedellerinin emsal bedellerine ve rayiç değerlerine

uygun olarak belirlenmesinin kamu gelirlerinin aşınmaması açısından önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

Ayrıca, Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin çeşitli hükümlerine göre; mevzuatları gereği nakden veya mahsuben tahsil edilen depozito ve teminatlar vadesine göre 330/430 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabı'na, muhasebe birimlerine teminat ve depozito olarak teslim edilen teminat mektuplarının ise 910 Alınan Teminat Mektupları Hesabı'na kaydedilmesi gerekmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu Taşınmazlar Yönetmeliği hükümleri uyarınca Kurum mülkiyetinde bulunan taşınmazların kiraya verilmesi halinde 4 aylık kira bedeli değerinde kesin teminat alınmaktadır. Ancak, kira sözleşme süreleri bittiğinde sözleşmede yer alan bir hüküm gereği yeni ihale yapılmadan kira sözleşmeleri devam ettirilmekte ve bunun sonucunda sözleşme bedelleri artmaktadır. Ancak, sözleşme bedellerinin artmasına rağmen Kurum tarafından yeni sözleşme bedeline göre kesin teminatın tamamlanması istenilmemekte veyahut kiracılar tarafından bu yükümlülük yerine getirilmemektedir. Uzun süreler devam eden sözleşmelerde Kurum taşınmazının ve alacağının güvence altına alınması amacıyla alınan kesin teminatlar çok düşük tutarlarda kalmaktadır. Kurumun olumsuz bir durumla karşılaşmaması açısından teminatların güncellenmesi önem arz etmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, il müdürlüklerine konu hakkında talimat verildiği ve sürecin takip edildiği ifade edilmiştir.

Sözleşme süresi 1 yıl olarak belirlenip uzun yıllar aynı sözleşmeye istinaden kiraya verilen taşınmazların kira bedellerinin belirli periyotlarda rayiç değerlere ve Borçlar Kanunu hükümlerine göre güncellenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca, ilk sözleşme bedeline göre alınan kesin teminat tutarlarının sözleşmenin uzatıldığı dönemlerde oluşan bedeller üzerinden güncellenmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Prim Borcuna Karşılık Satış Amacıyla Alınan Taşınmazların Nakde Dönüştürülememesi

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Geçici 41'inci maddesi kapsamında takipli borçlara karşılık satmak amacıyla alınan taşınmazların nakde dönüştürülemediği görülmüştür.

Kanun'un Geçici 41'inci maddesi ile birlikte, özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar dâhil 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

hükümlerine tabi iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları ile bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri, 4389 sayılı mülga Bankalar Kanunu'na tabi faaliyeti devam eden kamu bankaları, büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri ve bunlara ait tüzel kişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşların, Sosyal Güvenlik Kurumuna ait olan ve Kuruma bağlı tahsil dairelerince 6183 sayılı Kanun kapsamında takip edilen borçları ile kira ve ecrimisil borçlarına karşılık, mülkiyeti bu idarelere ait ve üzerinde herhangi bir takyidat bulunmayan taşınmazlardan Kurum tarafından uygun görülenler Kurumun görevlendireceği üç temsilci ile taşınmazın bulunduğu yerdeki defterdarlık tarafından görevlendirilecek iki temsilciden oluşan komisyon tarafından ve gerektiğinde bilirkişi mütalaası alınmak suretiyle takdir edilecek değeri üzerinden, borçlu kurumun da uygun görüşü alınarak Kurum bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin Kurumca alınabilmektedir.

Bu idarelerin 6183 sayılı Kanun kapsamında takip edilen borçları ile kira ve ecrimisil borçları, alınan taşınmazlarının tapu işlemlerine esas olan ve yukarıda belirtilen şekilde tespit edilen değerine eşit tutarda terkin edilmektedir.

Bu uygulama yukarıda sayılan kuruluşlar dışında kalan, borcunu ödemede çok zor duruma düştüğü Sosyal Güvenlik Kurumuna bağlı denetim elemanlarının inceleme raporu ile tespit edilen ve Kuruma bağlı tahsil dairelerinde 6183 sayılı Kanun kapsamında takip edilen borcu ile kira ve ecrimisil borcu bulunan diğer mükelleflerin (tüzel kişiliği bulunanların ortaklarına ait olanlar dâhil) taşınmazları için de uygulanabilmektedir.

5510 sayılı Kanun'un Geçici 41'inci maddesi kapsamında 2024 yılı sonuna kadar toplam 1.977 taşınmaz alınmıştır. Bu kapsamda alınan taşınmazların 178 adeti kurum ihtiyaçları, 1.799 adeti satılmak için prim borcuna karşılık olarak nakit elde etmek amacıyla alınmıştır. Söz konusu taşınmazların alış bedeli ise toplam 9.698.132.722,10 TL olarak belirlenmiş ve buna karşılık Kurum alacakları terkin edilmiştir. Kurumun geçici 41'inci madde kapsamında satmak amacıyla aldığı taşınmazların sayısı yıllar itibarıyla giderek artmakta ancak satışı gerçekleştirilen taşınmaz sayısı aynı şekilde artmamaktadır. Bu kapsamda satış amacıyla alınan taşınmazların %28'inin satışı gerçekleştirilmekle birlikte taşınmazların alım bedelleri itibarıyla değerlendirildiğinde alınan taşınmazların %3,34'ü satılabilmiştir. 2024 yılında bu kapsamda 335 adet taşınmaz kabul edilirken 54 adet taşınmaz satışı gerçekleştirilmiştir. Kurumun prim borcuna karşılık aldığı taşınmazların alım tarihi ile satışın gerçekleştiği ihale tarihi arasındaki sürelerin uzun olduğu ve bir yıllık süre içinde satışı gerçekleştirilen taşınmaz

sayısının %10'dan düşük kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, satışı gerçekleştirilen bazı taşınmazların alım ve satım tarihleri arasında 4-5 yıl gibi süreler olmasına rağmen muhammen bedelin taşınmazın alım bedeline yakın olduğu görülmüştür.

Yapılan denetimlerde, prim tahsilatı amacıyla alınan taşınmazların satış kabiliyetlerinin düşük kaldığı, alım ve satıma esas muhammen bedellerin belirlenmesinde farklı yöntemlerin kullanılması nedeniyle taşınmazın gerçek değerinin belirlenmesinde farklılıklar ortaya çıktığı ve yıllar yılı artış gösteren bu taşınmazların Kurum taşra teşkilatınca yönetim ve muhafazası hususlarında sıkıntı yaşandığı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, taşınmazların satışında elektronik ihale yöntemine geçildiği ve 2023 yılından bu yana 6 elektronik ihalede toplam 214 taşınmazın satıldığı ifade edilmiştir. Kurumun satış amacıyla prim borçlarına karşılık olarak aldığı taşınmazların satılma oranı geçmiş yıllara göre düşüş göstermiştir.

6183 sayılı Kanun kapsamında takip edilen borçlar ile kişi ve ecrimisil borçlarına karşılık satış amacıyla alınacak taşınmazlarda satış kabiliyeti yüksek olan taşınmazların tercih edilmesinin ve taşınmazların fiziki veya elektronik ortamda satışlarının hızlandırılmasının Geçici 41'inci maddenin amacına daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Genel Sağlık Sigortası Primlerinin Tahakkuk ve Tahsiline İlişkin Hatalı Uygulamaların Bulunması

GSS primi tahakkuk ettirilmesi gerekirken tahakkuk işleminin yapılmadığı veya tahakkukun oluşmaması gereken durumlarda GSS prim tahakkukunun oluştuğu ve GSS primlerinin tebliği ile icraya aktarılma süreçlerinde aksamaların yaşandığı görülmüştür.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 3'üncü kısmında Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamına dahil olan kişiler, sağlanan sağlık hizmetleri ve haklar ile yararlanma şartlarına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Ayrıca, GSS'ye ilişkin işlemleri düzenlemek amacıyla Genel Sağlık Sigortası Tescil, Prim ve Müstehaklık İşlemleri Yönetmeliği ile 2029/17 sayılı Genelge yayımlanmıştır.

a) Yaşlılık Aylığı Alan Kişilere veya Kanun'un 4/1-c Maddesi Kapsamındaki Sigortalılara GSS Primi Tahakkuk Ettirilmesi

Sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık aylığı alan bazı kişiler ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4/1-c maddesi kapsamındaki bazı sigortalılara hatalı olarak GSS primi tahakkuk ettirildiği görülmüştür.

Adı geçen Kanun'un "Genel Sağlık Sigortalısı Sayılanlar" başlıklı 60'ıncı maddesinde ikametgahı Türkiye'de olan kişilerden Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince sigortalı sayılan kişiler ile bu Kanun veya bu Kanun'dan önce yürürlükte bulunan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişiler genel sağlık sigortalısı sayılmıştır. Kanun'un 4/1-c maddesi kapsamındaki sigortalılara ilişkin GSS primlerini ödeme yükümlülüğü bu kişileri çalıştıran işverenlere aittir. Bu nedenle, kişiler adına sigortalı bildirildiği dönemler için tekrar GSS primi tahakkuk ettirilmesi hatalı olacaktır. Ayrıca, sosyal güvenlik kanunları uyarınca gelir veya aylık alan kişilere GSS prim tahakkuku ve gelir veya aylıklarından bu kapsamda kesinti yapılmamalıdır.

Yapılan incelemede Kanun'un 4/1-c maddesi kapsamında hizmet bildirilen sigortalılardan aktif olarak çalıştığı ve aylık prim ve hizmet belgelerinin Kuruma bildirildiği dönemlerde ayrıca GSS primi tahakkuk ettirilen kişilerin bulunduğu tespit edilmiştir. Çeşitli nedenlerle ücretsiz izin kullanılan dönemleri kapsam dışında tutmamız halinde ise aktif olarak çalışılan dönemde GSS primi tahakkuku ettirilmiş 7.023 kişinin olduğu görülmüştür. GSS primi tahakkuk verileri ile yaşlılık aylığı verilerinde karşılaştırmalı olarak yapılan incelemede 5510 sayılı Kanun ve öncesinde geçerli olan sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık aylığı alan kişilerden yaşlılık aylığı aldığı dönemlerde GSS prim tahakkuku ettirilenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından, bulguda belirtilen hatanın kaynak programlardan aktarılan sistemsel verinin eksikliği nedeniyle oluştuğu, kaynak programlardaki verilerde düzeltme yapılması gerektiği ve Kuruma gönderilen listelere ilişkin çalışmalar yapılarak düzeltme işlemlerine başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık aylığı alan kişilere yaşlılık aylığı aldığı dönemlerde, Kanun'un 4/1-c maddesi kapsamındaki kişilere aktif çalıştıkları dönemlerde tahakkuk ettirilen GSS primlerine ilişkin tescil ve tahakkuk kayıtlarının düzeltilmesi sağlanmalıdır.

b) Bazı Kişilere Sahte Sigortalı Olduğu Tespit Edilen Dönemleri İçin GSS Primi Tahakkuk Ettirilmemesi

Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca sahte iş yeri olduğu tespit edilen yerlerde sahte sigortalı olarak bildirilen kişilere ilgili dönemler için GSS tescil kaydının düzenlenerek GSS primi tahakkuk ettirilmediği tespit edilmiştir.

Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca hiçbir ticari veya mesleki faaliyeti yokken veya bu faaliyetlere son verdikten sonra sahte sigortalı bildiren sahte iş yerleri ile ticari veya mesleki faaliyette bulunurken sigortalılık haklarından faydalanmak amacıyla fiilen ticari veya mesleki faaliyetlere katılmayan sahte sigortalıların tespiti halinde sahte sigortalılara ilişkin ödenmiş prim gelirlerinin gelir kaydedilmesi ve bu dönemler için faydalanılan gelir ile kişi adına yapılan ödemelerin geri alınmasıyla birlikte GSS tescil kayıtlarının da düzeltilmesi gerekmektedir.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 92'nci maddesinde genel sağlık sigortası kapsamındaki kişilerin genel sağlık sigortalısı olmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Kanun'un GSS geçiş hükümlerini düzenlediği geçici 12'nci maddesine göre süreç tamamlanarak 01.01.2012 tarihinden itibaren Türkiye'de ikamet eden tüm vatandaşlar zorunlu olarak GSS kapsamına alınmıştır. GSS kapsamında sayılanlar adı geçen Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasında (f) bendine kadar sayılmış ve bu bentlere dahil olmayıp başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşların da bu kapsamda olacağı belirtilmiştir. Genel sağlık sigortalısı sayılmayacak kişiler ise Kurumun yayımladığı 2019/17 sayılı Genelge'de sınırlı sayıda sayılmıştır.

Kurumun denetim elemanlarınca yapılan denetim sonuçlarında sahte iş yeri olduğu tespit edilen yerlerde bildirilen sahte sigortalıların ilgili dönemlere ilişkin ödenmiş primleri gelir kaydedilmekle birlikte Kanun'un 4/1-a maddesi kapsamında bildirilen hizmet günleri silinmektedir. Sahte sigortalı olarak bildirilen dönemlere ilişkin olarak GSS tescil kayıtlarının düzenlenmesi ve 2012 yılından sonraki dönemler için zorunlu GSS kapsamına alınarak prim tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir.

Sahte iş yeri olarak tespit edilen yerlerden Kuruma sahte sigortalı olarak bildirilen kişilerin bu dönemlerdeki GSS primi tahakkukları incelenmiş ve GSS kapsamında prim tahakkuk ettirilmeyen çok sayıda kişi olduğu görülmüştür.

Kamu İdaresi tarafından, kaynak sistemlerde gerekli yazılım çalışmaları yapılarak sahte iş yeri veya sigortalılık nedeniyle iptal edilen 5510 sayılı Kanun'un 4/1-a kapsamındaki işe giriş bildirgelerinin silineceği ve böylece otomatik GSS tescillerinin oluşturulacağı ifade edilmiştir.

Söz konusu kişilerin sahte sigortalı bildirildiği dönemlerde genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi olup olmadığının değerlendirilerek GSS prim tahakkuklarının oluşturulması gerekmektedir.

c) Kısmi Süreli Çalışılan Aylardaki Eksik Günlerin %32 Oranında Borçlanılmasına Rağmen GSS Prim Tahakkuklarının Takibine Devam Edilmesi

Kısmi süreli sekiz gün ve daha az çalışanların çalıştıkları aydaki eksik günlerin borçlanılarak prim günü kazandırılması halinde borçlanmanın %32 oranında yapılarak Kuruma ödenmesine rağmen ilgili dönemlere ilişkin GSS prim tahakkuklarının takibine devam edildiği tespit edilmiştir.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 88'inci maddesinin dördüncü fıkrasında Kanun'un 4/1-a maddesi kapsamında sigortalı olmakla birlikte, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 13 ve 14'üncü maddelerine göre kısmi süreli çalışanlar ile ay içerisinde günün bazı saatlerinde çalışıp, çalıştığı saat karşılığında ücret alanlardan ay içerisinde 8 gün ve daha az çalışanlar için eksik günlerine ait genel sağlık sigortası primlerinin otuz güne tamamlanması zorunlu kılınmıştır. Bu durumda olan sigortalıların eksik günlerine ilişkin genel sağlık sigortası primleri, 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin 1 numaralı alt bendi veya (g) bendi kapsamında ödenecektir.

Aynı Kanun'un 41'inci maddesinde ise 4857 sayılı Kanun'a göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sigortalıların, kısmi süreli çalıştıkları aylara ait eksik süreler sigortalıların borçlanabileceği süreler arasında sayılmıştır. Sigortalı veya hak sahiplerinin taleplerine istinaden prime esas günlük kazanç alt ve üst sınırları arasında kendilerince belirlenecek günlük kazancın %32'si üzerinden hesaplanacak primlerin tebliğ tarihinden itibaren 1 ay içerisinde ödenmesi halinde kısmi süreli çalışılan aylardaki eksik günler sigortalılık sürelerinden saydırılabilecektir. Ancak, aynı maddede kısmi süreli çalışılan aylardaki eksik günlere ilişkin GSS primlerinin ödenmesi halinde ise kanun koyucu borçlanma oranını %32 yerine %20 olarak belirlemiştir. Böylece, ilgili dönemlere ilişkin ödenmiş GSS primlerinin borçlanılmasının önüne geçilmiştir.

Yapılan incelemede kısmi süreli çalışılan aylardaki eksik günlerin %32 oranında borçlanılarak süresinde ödenmesine rağmen 550 kişi için GSS prim tahakkuklarının halen sistemde göründüğü ve ilgili dönemler için borç takiplerinin yapılmaya devam edildiği görülmüştür. Eksik günlere ilişkin GSS primlerinin zamanında ödenmeyip eksik günleri borçlanmadan önce brüt asgari ücretin %3'ü oranında ödenmesi borçlanma oranını %12 oranında düşürmekte ve eksik günleri borçlanan sigortalılar arasında eşitsizlik yaratmaktadır.

Kısmi süreli çalışılan aylardaki eksik günleri %32 oranında borçlanıp ödeyen sigortalılara ilişkin ilgili dönemlerdeki GSS prim tahakkuklarının sistemden silinmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

d) GSS Primlerinin İcraya Aktarılmasında Gecikmeler Yaşanması

Genel sağlık sigortalısı tarafından ödenecek GSS primlerinin son ödeme tarihi üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen memur aracılığıyla icraya aktarılmasında gecikmeler yaşandığı ve süre itibarıyla tahsil imkanı azalmış olmasına rağmen icraya aktarılmayan GSS primleri bulunduğu tespit edilmiştir.

5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinde genel sağlık sigortalısı olarak sayılan kişilere ilişkin GSS primlerini ödeme sorumluluğu duruma göre kişilerin kendisine, işverenlerine veya çeşitli kamu kurumlarına yüklenmiştir. Genel sağlık sigortalısı sayılan kişilere göre prime esas kazanç tutarı, GSS prim oranı ve prim ödeme gün süreleri değişiklik göstermektedir. Aynı Kanun'un "Primlerin Ödenmesi" başlıklı 88'inci maddesinde prim alacaklarının tahsili için muacceliyet tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde icra yoluna başvurmayan Kurum yetkili personeli hakkında genel hükümlere göre kovuşturma yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un "Çeşitli Mali Hükümler" başlıklı 37'nci maddesinde; süresi içinde ödenmeyen sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası primlerinin Kurum alacağına dönüşeceği ve bu alacakların tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 51'inci, 102'nci ve 106'ncı maddeleri hariç diğer maddelerinin uygulanacağı hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan incelemede genel sağlık sigortalısı tarafından GSS priminin ödenmesi gereken hallerde tahakkuk eden GSS priminin son ödeme tarihi üzerinden yıllar geçmesine rağmen icraya aktarılmadığı ve GSS priminin dönemi itibarıyla tahsil imkanının azaldığı dosyaların memur aracılığıyla tespit edilerek icraya geç aktarıldığı tespit edilmiştir. GSS primlerinin

memurlar aracılığıyla taranarak icraya aktarılmasının dosya yoğunluğu nedeniyle sağlıklı işlemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kamu İdaresi tarafından, GSS prim alacaklarının zamanaşımına uğramasına mahal vermeden takip ve tahsili için icra servislerine aktarılması hususunda il müdürlüklerinin yazıyla uyarıldığı ve Kurum alacaklarının takibinde etkinliği sağlamak amacıyla geliştirilen yeni yazılım projesiyle GSS primlerinin otomatik olarak icra birimlerine aktarılacağı ifade edilmiştir.

Genel sağlık sigortalısınca ödenecek olan GSS primlerinin vadesinde ödenmemesi halinde otomatik olarak icraya aktarılmasının, kurum alacaklarının takip ve tahsilinde etkinliği arttıracağı değerlendirilmektedir.

BULGU 7: Taşınmazlara Ait Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

Taşınmazlara ilişkin yapılan bakım ve onarım niteliğindeki değer artırıcı harcamaların, ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmediği görülmüştür.

Sosyal Güvenlik Kurumu Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesap Grubuna İlişkin İşlemler" başlıklı 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edileceği ve amortisman hesaplanmasında dikkate alınacağı ve bunlar dışında maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım, onarım ve harcamaların gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Amortisman ve Tükenme Payları" konulu 47 Sıra No.lu Genel Tebliğ'in "Amortisman ve Tükenme Payı Süre ve Oranları" başlıklı 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te yer alan taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan ve değer artırıcı harcama olarak kabul edilen giderlerin ilgili duran varlığın maliyetine ekleneceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda, taşınmazlar için 114.000,00 TL'yi aşan bakım, onarım, tamir mahiyetindeki harcamalardan değer artırıcı nitelikte olanların 630 Giderler Hesabı yerine ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine eklenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede bakım ve onarım harcamalarından varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini ve sağlanan faydayı artıran 114.000,00 TL'nin üzerindeki tutarların varlığın kayıtlı değerine eklenmeyerek giderleştirildiği; bu nedenle mali tablolarda 252 Binalar Hesabının eksik, 630 Giderler Hesabının ise fazla görünmesine neden olunduğu tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi tarafından, taşınmazlara ilişkin değer artırıcı bakım ve onarım harcamalarının muhasebe kayıtlarında 252 Binalar Hesabına kaydedilmesi gerektiğinin muhasebe yetkililerine bildirildiği ifade edilmiştir.

Taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilerek, mali tablolarda bu varlıkların gerçek değerleri ile görünmesinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 8: İcra ve Haciz Süreçlerinin Sağlıklı İşlememesi

Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünden alınan verilere göre icraya intikal eden bazı kurum alacaklarının tahsil edilemediği; kurum alacaklarının düzenli olarak icraya aktarılmadığı ve tebligat işlemlerinin geciktiği; hacizli araçlara yakalama şerhi konulmasına ilişkin uygulama birliğinin bulunmadığı görülmüştür.

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un "Çeşitli Mali Hükümler" başlıklı 37'nci maddesinde; süresi içinde ödenmeyen sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası primleri, işsizlik sigortası primleri, idarî para cezaları, gecikme zamları ve katılım paylarının Kurum alacağına dönüşeceği ve bu alacakların tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 3 maddesi hariç diğer maddelerinin uygulanacağı hükmüne yer verilmiştir.

İcra ve haciz süreçlerine ilişkin yapılan inceleme sonucunda ulaşılan tespitlere aşağıda başlıklar halinde yer verilmiştir:

a) İcraya İntikal Eden Bazı Kurum Alacaklarının Tahsil Edilememesi

İcraya intikal eden Kurum alacaklarının önemli bir bölümünün tahsil edilemediği, tahsilat oranının %50'den daha az kaldığı görülmüştür.

Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü İcra Daire Başkanlığından alınan verilere göre, 2020-2024 yılları arasında icraya intikal ettirilen dosya sayıları, icraya intikal ettirilen alacak miktarı,

icra yoluyla tahsil edilen alacak miktarı ile icra tahsilat oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 6: İcraya İntikal Eden Alacaklar ve Tahsilat Tutarları

Yıl	İcraya İntikal Eden Dosya Sayısı	İcraya İntikal Ettirilen Alacak Miktarı (TL)	İcra Yoluyla Tahsil Edilen Alacak Miktarı (TL)	İcra Tahsilat Oranı (%)
2020	917.962	9.579.722.685,03	4.685.445.139,78	48,91
2021	154.515	2.720.344.819,92	10.659.622.094,56	391,85
2022	49.858	38.344.828.635,68	10.288.790.711,96	26,83
2023	503.157	54.234.508.299,75	22.804.818.965,39	42,05
2024	905.036	169.689.251.928,18	53.828.931.545,72	31,72
TOPLAM	**2.530.528**	**274.568.656.368,56**	**102.267.608.457,41**	**37,25**

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Gelirlerin Toplanması Sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde, kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanların ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumlu olduğu ifade edilmektedir.

Kurum merkez ve taşra teşkilatında yapılan incelemede icraya intikal ettirilen Kurum alacaklarının tahsilini zorlaştıran bazı hususlar olduğu değerlendirilmektedir.

Temel icra ve haciz işlemlerini yürüten icra memurlarının sayısı son yılda artmış olmasına rağmen, 11 ilde icra memuru başına düşen dosya sayısının 5.000 adetten fazla olduğu, 41 ilde icra memuru başına düşen ortalama dosya sayısının 2.000 ile 5.000 dosya arasında olduğu görülmüştür.

Haciz konulan malların sayısı artmasına rağmen satış oranının düşük kalması icra tahsilat oranlarının düşük olmasının sebeplerinden biri olarak görülmektedir. 2020 yılı sonrasında toplam 679.079 adet menkul mal için haciz işlemi uygulanmışken toplam menkul mal satış sayısı 4.912 adet; 404.294 adet gayrimenkul mal için haciz işlemi uygulanmışken toplam gayrimenkul mal satış sayısı 706 adet olarak gerçekleşmiştir.

İcraya intikal ettirilen alacakların takip ve tahsilinde gerçekleştirilen malvarlığı araştırması, e-haciz uygulanması, taksitlendirme taleplerinin incelenmesi, icra tahsilatlarının borçlara mahsup edilmesi, hacizli malların satışları gibi birçok işlem dosya bazında icra memuru aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. İcra birimlerinde yapılan incelemelerde, dosya yoğunluğu nedeniyle borçlunun malvarlığı araştırmasının dosya bazında iki üç yıl gibi

aralıklarda yapılabildiği, e-mevduat haczi uygulamasında mevduat hesaplarının otomatik olarak sorgulanmaması nedeniyle borçluların banka hesaplarına devamlı olarak haciz uygulaması yapılamadığı, dosya bazında e-mevduat haczi işlemlerinin sürekli yapılmadığı görülmüştür. Borçluların 6183 sayılı Kanun'un 48 ve 48A maddelerine göre taksitlendirme taleplerinin taksitlendirme şartlarına uygunluğunun dosya üzerinden yapılması, sistematik olarak denetlenmesini zorlaştırmaktadır.

İcra tahsilatlarının tarih itibarıyla zamanaşımına uğrama ihtimaline göre en eski borçlara mahsup edilmesi icra memuru eliyle yapılmaktadır. İllerde yapılan denetimlerde, icra tahsilatları borçlara mahsup edilirken icraya intikal eden en eski borçlara mahsup edilmesinde farklı örneklerle karşılaşılmıştır. Ayrıca, kamu alacağının cebren tahsilinde etkili bir yol alan hacizli malların satılmasında ilan süreçlerinin dijital ortama taşınmasına rağmen; satışa hazırlık, teminat alma, teminat iadesi ve satış işleminin icra memurları aracılığıyla icra birimi bazında manuel olarak gerçekleştirilmesinin icra tahsilatlarını olumsuz etkilediği değerlendirilmektedir.

İcraya intikal ettirilen Kurum alacaklarının takip ve tahsil sürecini yürüten icra memurları sayısında değişiklik olsa da icra memuru üzerine düşen dosya sayılarında dengenin sağlanmasının, icra memuru eliyle yürütülen malvarlığı araştırılması, e-mevduat haczi, taksitlendirmenin bozulması halinde teminatın gelir kaydedilmesi, icra tahsilatlarının borçlara işlenmesi gibi işlemlerin kaynak sistemler tarafından otomatik olarak uygulanmasının ve hacizli malın satış süreçlerinin elektronik ortama taşınmasının icra tahsilat oranlarının arttırılmasında faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi tarafından, icraya intikal eden prim alacaklarının etkin şekilde tahsilinin sağlanması ile icra memuru sayısı arasında doğrudan ilişkili olduğu, icra memuru sayısının artması konusunda çalışmalar yapıldığı, icra yoluyla alacak tahsilinin Kanun'da öngörülen uzun bir süreci içerdiği ve icra yoluyla yapılan tahsilatların yavaşlamasında son yıllarda yaşanan önemli doğa ve ekonomik olayların da etkisinin olduğu ifade edilmiştir.

İcraya intikal ettirilen alacakların tahsilat oranlarının düşük olmasına neden olacak hususlara yönelik olarak Kurum alacaklarında tahsilatın artırılması amacıyla bulguda belirtilen tespitler hakkında yasal ve idari tedbirlerin alınması gerekmektedir.

b) Kurum Alacaklarının İcraya Aktarılmasında Sorunlar Yaşanması ve Tebligat İşlemlerinin Gecikmesi

Vadelerinde tahsil edilemeyen Kurum alacaklarının topluca belirli dönemlerde icraya aktarılmasını sağlayan otomatik icra sisteminin yılda iki kez çalıştırıldığı ancak ikinci dönemde yıl içinde işlem yapılmasına fırsat kalmadığı, idari para cezalarının bu kapsamda icraya aktarılmadığı ve icraya aktarılan Kurum alacaklarının borçlulara tebliğ edilmesinde gecikmeler yaşandığı görülmüştür.

Kurum tarafından 2007-81 sayılı "Kurum Alacaklarının Otomatik Olarak İcra Havuzuna Aktarımı, İcra Takip Haciz ve Satış Servislerinin Yeniden Yapılandırılması" konulu yayımlanan Genelge'yle Kurum alacaklarının İcra Takip Haciz ve Satış Servislerine intikaline ilişkin işlemlerin gerçekleşmesinde ve borçların tahsilinde güçlüklerin yaşanması nedeniyle alacakların takip ve tahsilinin hızlandırılması amacıyla muaccel borçların merkez tarafından otomatik olarak topluca il müdürlüklerinin icra havuzuna atılması uygulamasına başlanılmıştır.

Yapılan incelemede vadesi geçmiş olmasına rağmen tahsil edilemeyen Kurum alacaklarının topluca icraya aktarılması amacıyla kullanılan "otomatik icra uygulamasının" son yıllarda yılda bir kez çalıştırıldığı görülmüştür. Otomatik icra uygulaması 2024 yılında ikinci kez 31.12.2024 tarihinde çalıştırılmış olmakla birlikte bu alacaklara ilişkin icra birimlerince yıl içinde işlem yapılması mümkün olmamıştır. Alacakların icraya daha kısa süreler yerine yılda bir kez yapılması icra birimlerindeki dosya yoğunluğunu ve dosya bazında yapılacak takip işlemlerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, Kurumca uygulanan idari para cezaları otomatik olarak icraya aktarılmamakta ve idari para cezalarının tebliğ edilmesine rağmen icraya aktarılmayıp tahsil zamanaşımına uğrama ihtimali ortaya çıkmaktadır. İdari para cezalarının icraya intikal ettirilmesinin de otomatik icra uygulaması ile yapılması alacakların takip ve tahsili açısından faydalı olacaktır.

Otomatik icra programıyla icra havuzuna aktarılan Kurum alacaklarının icra hazırlık birimleri tarafından icra havuzundan çekilerek borçlulara ödeme emri tebliğ edilmesi gerekmektedir. 2024 yılı sonu itibarıyla, icra havuzunda bekleyen ve halen icra havuzundan çekilerek ödeme emri tebliğ edilmeyen çok sayıda Kurum alacağı bulunmaktadır.

Aynı zamanda, icraya intikal ettirilen dosya sayıları ile icraya intikal ettirildiği halde tebliğ yapılamayan dosya sayıları incelendiğinde; 2023 yılında icraya intikal ettirilen dosyaların %37,27'sinin, 2024 yılında icraya intikal ettirilen dosyaların %66,65'inin aynı yıl içerisinde

tebliğ edilemediği, icraya aktarılıp tebliğ edilmiş dosyaların dörtte birinin intikal tarihinden 30 günden fazla süre geçtikten sonra tebliğ edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca, Kurum alacağının vadesinin geçmiş olmasına rağmen icraya geç intikal ettirilmesi veya icraya intikal ettirilmesine rağmen ödeme emrinin geç tebliğ edilmesi nedeniyle şirketin 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamından çıktığı tarihlerden sonra tebliğ işlemlerinin gerçekleştirildiği örneklerle karşılaşılmıştır. Bu durumlarda Kurum alacağının tahsil edilmesinde güçlükler yaşanacağı, icra haciz ve satış işlemlerinin gerçekleştirilmesinin pek mümkün olmayacağı açıktır.

Kamu İdaresi tarafından, icraya taşınması gereken kurum alacaklarının doğrudan icra havuzuna aktarılmasının her yıl mart ve eylül ayında çalıştırılan otomatik bir icra progrmamıyla düzenli aralıklarla yapıldığı ve tebligat işlemlerinin elektronik ortamda yapılmaya başlamasıyla birlikte tebligat süreçlerinin hızlandığı ifade edilmiştir. Otomatik icra programının düzenli çalıştırıldığı ifade edilse de 2024 yılında kurum alacakları iki kez otomatik olarak icraya aktarılmıştır. Düzenli olarak yapılmayan aktarım işlemleri sonrasında icra memurlarında oluşan ani iş yükü birikimleri nedeniyle tebligat sürecinde de aksamalar yaşanmıştır.

Muaccel hale gelmiş Kurum alacaklarının düzenli ve kısa aralıklarla icraya intikal ettirilmesinin, idari para cezalarının otomatik icra programı kapsamına alınmasının ve intikal ettirilen alacakların hızlı bir şekilde tebliğ işlemlerinin gerçekleştirilmesinin icra ve haciz süreçlerinin etkinliğini artıracağı değerlendirilmektedir.

c) Hacizli Araçlara Yakalama Şerhi Konulmasına İlişkin Uygulama Birliğinin Bulunmaması

Kurum tarafından haciz işlemi uygulanan araç sayısının yüksek olmasına rağmen yakalama şerhi konulan araç sayısının oransal olarak düşük kaldığı görülmüştür.

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un "Menkul Malların Satışı" başlıklı 84'üncü maddesi uyarınca, menkul mallar tahsil dairelerince haciz yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren üç ay içinde satışa çıkarılması gerekmektedir. Ancak, bu durum menkul mal olan araçlar için pek mümkün olmayıp araçlar için haciz işlemi uygulansa da yakalama şerhi uygulanmaması halinde kolluk kuvvetleri tarafından ilgili araçlar yakalanamayacak ve satış gerçekleştirilemeyecektir. Bu nedenle de Kurum alacağını güvence altına almak için araçlara haciz işlemi uygulandığında Kurum alacağının tahsil edilebilmesi için

önce yakalama şerhinin uygulanarak aracın kolluk kuvvetleri tarafından yakalanması gerekmektedir.

Kurumun 2023 ve 2024 yıllarında ülke genelinde haciz işlemi uygulamış olduğu araçların %92,03'ünde haciz şerhi, %6,22'sinde yakalama şerhi ve %1,75'inde ihtiyati haciz veya satış şerhi bulunduğu tespit edilmiştir. Hacizli araçlara yakalama şerhi konulmaması nedeniyle icraya intikal edilen Kurum alacaklarının tahsil edilmesinde hacizli araçların satışının oranı düşük kalmaktadır. Bu durumun temel nedeni, hacizli araçlara yakalama şerhi konulması işleminde her il müdürlüğünde farklı uygulamaların bulunması olarak değerlendirilmektedir.

İl müdürlüklerinde yürütülen denetimler sonucunda yakalama kararları sonrasında kolluk kuvvetleri tarafından yakalanarak yediemin otoparklarına çekilen araçların haczi ve satışına ilişkin bazı tespitlere ulaşılmıştır. Kurum tarafından yakalama kararı alınan araçlar yakalandığında ilgili kolluk birimi tarafından Kuruma bildirilmekte ve bu araçlara ilişkin işlemler genellikle bekletilmeden yerine getirilmektedir. Ancak, Kurumun haciz uyguladığı araçlar hakkında diğer kamu idareleri veya üçüncü kişiler tarafından yakalama kararı aldırılması halinde araç kolluk kuvvetleri tarafından yakalansa da Kuruma bildirim yapılmamaktadır. Kurumun gerçekleştirdiği araç satış dosyaları incelendiğinde; araçların yediemin otoparklarında uzun süreler beklemesi nedeniyle aracın muhammen bedelinin %30'una kadar otopark ücreti ödenmek zorunda kalınmakta ve kişilerin Kuruma olan borçlarına sayılabilecek bu tutarlar hacze konu borca mahsup edilememektedir. Ayrıca, araçların otoparklarda uzun süre beklemesi veyahut il müdürlüğünde bulunan icra birimlerinde tespit edildiği üzere araç parçalarının alınması veya değiştirilmesi nedenleriyle Kurumun tahsil edebileceği satış bedelleri de piyasa fiyatlarına göre düşük gerçekleşmektedir.

Tespit edilen durumlar genellikle Kurumun haciz koyup ilk sırada olduğu araçların diğer kamu idareleri veya üçüncü kişiler tarafından yakalatılması ve yediemin otoparkına çekilmesi halinde ortaya çıkmaktadır. Kurumun haciz uygulayıp yakalama şerhi düşmediği araçların kolluk kuvvetlerince yakalanması halinde Kuruma hızlı bir şekilde bildirim yapılması veya Kurumun web servisi aracılığıyla yakalanan araç bilgilerine ulaşabilmesi yukarıda belirtilen aksaklıkların önüne geçilmesinde etkili bir önlem olacaktır. Yakalanan araçlardan Kurumca satılabilecek olanların hızlıca fiili hacizlerinin yapılarak borçluya bildirilmesi ve satışların yapılması hem Kurum hem de borçlu menfaatlerini koruyacaktır.

Kamu İdaresi tarafından, satışı halinde Kuruma gelir getirmeyeceği düşünülen araçlar için yakalama şerhi konulmadığı ve yakalama şerhi konulacak araçların belirlenmesi ile

yakalanan araçların satışları hakkında oluşturulan bir yazıyla taşra teşkilatının talimatlandırıldığı ifade edilmiştir.

Haciz uygulanmış araçların yakalanması ve satışına ilişkin ülke genelinde uygulama birliğini sağlayacak idari ve hukuki düzenlemelerin yapılması, yakalanan araç bilgilerine Kurumca hızlıca ulaşılabilmesine yönelik uygulamaların geliştirilmesi ve haciz ile yakalama işlemi arasında Kurum alacağının tahsil edilmesine yönelik mekanizmaların oluşturulmasının Kurum alacaklarının cebren tahsili sürecinin daha etkili hale getirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 9: İadeli Tıbbi Cihaz Takibinin Sağlıklı Bir Şekilde Yapılmaması

Kurum sağlık yardımlarından yararlandırılan kişilere iade alınmak kaydıyla temin edilen tıbbi cihazların iade süreçlerinin etkili bir şekilde yürütülemediği ve bu tıbbi cihazların geri alınsa dahi bakım ve onarım ile hurdaya ayırma süreçlerinde uygulama birliğinin bulunmadığı görülmüştür.

Sağlık Uygulama Tebliği'nin (SUT) "Kurumca İade Alınan Tıbbi Malzemeler" başlıklı 3.3.6 maddesinde, Kurum sağlık yardımlarından yararlandırılan kişilere iade alınmak kaydıyla taahhütname karşılığı temin edilen tıbbi malzemeler; Non-İnvaziv mekanik ventilasyon cihazları, evde uzun süreli veya taşınabilir komponenti olan oksijen tedavisi cihazları, ev tipi ventilatör, akülü tekerlekli sandalye ve ev tipi ventilatör için kesintisiz güç kaynağı cihazları olarak sayılmıştır. Aynı maddenin devamında ise hastaların cihazların temini için sağlık kurulu raporu ile il müdürlüklerine başvurabileceği, söz konusu tıbbi cihazların öncelikle Kurum stoklarından temin edileceği ve cihazın stoklarda olmaması halindeyse Kurumca onaylanması halinde hasta tarafından temin edilen cihaz bedellerinin SUT'un 3.2.2 maddesi uyarınca karşılanacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

Yapılan incelemede Kurum tarafından hastalara verilen iadeli tıbbi cihazların takibi hem MOSİP hem de Medikal Ulak (MEDULA) uygulaması üzerinden yapılmakta olup bu iki uygulamada yer alan veriler birbirleriyle uyumsuzdur. MOSİP verilerinde, sigortalı kişinin vefat etmesine rağmen zimmetli görünen 35.460 adet iadeli tıbbi cihazın geri alınmadığı görülmüştür. Ancak, tıbbi malzemeleri kullanan kişiler ile sigortalı kişilerin her zaman aynı kişi olmaması nedeniyle etkili bir takip sürecinin yürütülemediği değerlendirilmektedir. Ayrıca, MEDULA uygulamasında da takip edilen ve üzerinde zimmetli iadeli tıbbi cihaz bulunan hasta

verileri incelendiğinde 2024 yıl sonu itibarıyla vefat eden kişiler üzerinde halen zimmetli görünen ve bu kapsamda geri alınamamış 19.747 adet tıbbi cihazın bulunduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca Kurumun taşra teşkilatında yapılan incelemede çoğu ilde muhasebe kayıtlarında iadeli tıbbi cihazlar bulunmasına rağmen çalışır ve hastaya verilebilecek nitelikte olan tıbbi cihaz bulunmadığından söz konusu cihazlar hastalar tarafından temin edilerek SUT'da belirlenen tutarlara göre Kurumca karşılanmaktadır. Fiili denetim gerçekleştirilen illerin depolarında çok sayıda kullanılamayacak nitelikte olan, ekonomik ömrünü tamamlamış iadeli tıbbi malzeme bulunmakla birlikte hurdaya ayrılmadığı ve depolarda atıl şekilde beklediği tespit edilmiştir.

Vefat eden veya bu cihazlara ihtiyacı kalmayan hastaların tespit edilerek bu cihazların iade alınmasını, iade alınan cihazların bakım-onarımlarının hangilerinin Kurum imkanlarıyla hangilerinin hizmet alımı suretiyle yapılacağını ve bu cihazların hurdaya ayırma süreçlerini belirleyen genel mevzuat hükümleri dışında detaylı düzenlemeler, iş akış süreçleri bulunmamaktadır. Kurumun 81 il müdürlüğünde yürütülen iadeli tıbbi cihazların temin ve takibi sürecinde uygulama birliğinin sağlanması önemlidir.

Kamu İdaresi tarafından, MOSİP ve MEDULA uygulamaları arasındaki veri farklılıklarının giderilmesine yönelik çalışmaların devam ettiği, iadeli tıbbi cihazların temin, takip ve bakım-onarım-hurdaya ayrılması hususunda illerin yazıyla bilgilendirildiği ve bulgu konusunun 2025 yılı İç Denetim Programına alındığı ifade edilmiştir.

İki farklı uygulama üzerinden takip edilen iadeli tıbbi cihazlara ilişkin verilerin birbirleriyle uyumlaştırılması, vefat ettiği tespit edilen kişiler üzerinde zimmetli olan iade kapsamındaki tıbbi cihazların ilgili il müdürlüklerince takibinin yapılarak geri alınması ve iade kapsamında bulunan tıbbi cihazların temin, takip ve bakım-onarım-hurdaya ayırma süreçlerinde uygulama birliğinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 10: Kamu Kurumlarında Çalışan Bazı Personelin Yaşlılık Aylığı Almaya Devam Etmesi

Kurumdan emeklilik veya yaşlılık aylığı alan bazı kişilerin bu aylıkları kesilmeksizin ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile bunların bağlı ortaklıkları, müesseseleri, işletmeleri ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarında görev aldıkları görülmüştür.

5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmüne Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 30'uncu maddesinin birinci fıkrasında Cumhurbaşkanı tarafından atananların veya görevlendirilenlerin, Türkiye Büyük Millet Meclisince yapılan seçimler sonucunda görev verilenler ile yükseköğretim kurumlarının öğretim üyeliklerine ve Sağlık Bakanlığının tabip ve uzman tabip kadrolarına yapılacak atamalar hariç olmak üzere, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların, genel bütçeye dahil dairelerin, katma bütçeli idarelerin, döner sermayelerin, kefalet sandıklarının, sosyal güvenlik kurumlarının ve bütçeden yardım alan kuruluşların kadrolarına açıktan atanamayacağı ve diğer kanunların bu fıkraya aykırı hükümlerinin uygulanamayacağı, ikinci fıkrasında ise herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılamayacağı ve görev yapamayacakları hüküm altına alınmıştır.

Anılan Kanun'un söz konusu maddesinin dördüncü fıkrasında ise ikinci fıkra hükmünün uygulanmayacağı kişiler tahdidi olarak sayılmıştır.

Yapılan incelemede 5335 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi gereğince ilgili kurumlarda çalışan personelin çalıştığı dönemlerde yaşlılık aylığının durdurulması gerekirken bazı kişilere bu dönemlerde yaşlılık aylığı ödenmeye devam edildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi tarafından, aylığın kesilmesi gerektiği anlaşılanlara aylık kesme ve borç çıkarma işlemlerinin yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak yaşlılık aylığının durdurulması gerekirken bazı kişilerin aylıklarının ödenmeye devam ettiği ve borç çıkarma işleminin yapılmadığı görülmüştür.

5335 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi gereğince ilgili kurumlarda çalışan kişilere ilişkin yersiz ödenen emeklilik ve yaşlılık aylığının durdurulması ve yersiz ödenen tutarlara ilişkin gerekli idari ve hukuki takibatın yapılması gerekmektedir.

BULGU 11: Özel Sağlık Hizmet Sunucularına Uygulanan Hasta Kabul Edilmeme Cezasının Yetersiz Olması ve Hastalara Yeterli Bilgilendirmenin Yapılmaması

Kurum ile özel sağlık hizmet sunucuları arasında yapılan sağlık hizmeti satın alım sözleşmesinde hastanın SGK anlaşması kapsamında hastaneye kabul edilmeme cezasının yetersiz olması sebebiyle hastalardan SUT fiyatlarının üzerinde ilave ücret alındığı, SGK'ya şikâyette bulunan hastalara ise ne kadar ücret ödemeleri gerektiği konusunda Kurum tarafından yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı görülmüştür.

Kurum ile özel sağlık hizmet sunucuları arasında imzalanan 2024 yılı Sağlık Hizmeti Satın Alım Sözleşmesi'nin 8.1.1'inci maddesinde; Sağlık Hizmet Sunucularının (SHS), doğrudan veya sevk edilmek suretiyle başvuran hastayı kimlik tespiti işlemlerini de yaparak Kurum mevzuatına uygun olarak kabul etmek zorunda oldukları, kabul edilmeyen hastaya kabul edilmeme gerekçesinin SHS yetkilisinin imzasıyla yazılı olarak bildirileceği, kabul edilmeyen hastanın yazılı olarak Kuruma müracaatı halinde SHS tarafından belirtilen gerekçenin Kurum tarafından uygun bulunması gerektiği, aksi takdirde her bir hasta için 31.692 TL ceza uygulanacağı ve tespit edilen fiilin açıkça belirtilmek suretiyle SHS'ye tebliğ edileceği belirtilmiştir.

Söz konusu 31.692 TL tutarındaki ceza Kurum tarafından gönderilen cevapta 2025 yılında 45.614 TL'ye çıkarılmakla birlikte, maddede yer alan "her bir hasta" ifadesi "her bir başvuru" şeklinde değiştirilerek cezai şartın ağırlaştırıldığı ve ilgili il müdürlüklerine ilave ücret hesaplanması için uyarıda bulundukları ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede bazı özel hastanelerin ceza tutarının düşük olmasından faydalanarak, hastalardan yüksek ücret almak amacıyla bazı ameliyatlarda hastaları 'özel hasta' veya 'ücretli hasta' gibi çeşitli isimlerde kabul ettiği, bu hastaları SGK anlaşması kapsamından çıkarıp yasal olarak alabilecekleri ücretlerin üzerinde ücret aldıkları tespit edilmiştir. Hasta tarafından şikâyete konu edilse bile ceza tutarı düşük olduğu için hastaneler bu durumdan kazanç sağlamaktadır.

Örneğin endometriyoma ve endometriyozis operasyonu kapsamında bir özel hastaneye başvuran hastanın ameliyatı SGK anlaşması kapsamından çıkartılmış, ücretli hasta adı altında hastadan 120.000 TL ilave ücret alınmıştır. Hasta tarafından SGK'ya yapılan şikâyet sonucunda gerçekleştirilen incelemede, endometriyoma ve endometriyozis operasyonlarının SGK anlaşması kapsamında P620520 ve 620520 SUT kodları ile kuruma fatura edilebilecek ve

hastanenin bu durumda en fazla 15.000 TL ilave ücret alabilecek olmasına rağmen, hastanenin ceza riskini kabul ederek hastadan 120.000 TL ilave ücret aldığı görülmüştür. Bu durumda hastane ceza tutarı ve ameliyat ücreti tutarı düşüldüğünde 120.000 TL – (15.000 TL + 31.692, TL) = 73.308 TL kazanç elde etmiştir.

Kurum tarafından hastalara gönderilen cevabi Yazı'da ise hastalardan hastanenin ne kadar fazla ücret aldığı belirtilmemekte ve bu durum hastalar açısından hukuki süreçlerde mağduriyetlere sebebiyet vermektedir.

Kamu İdaresi tarafından; söz konusu 31.692 TL tutarındaki ceza tutarının 2025 yılında 45.614 TL'ye çıkarıldığı, maddede yer alan "her bir hasta" ifadesinin "her bir başvuru" şeklinde değiştirilerek cezai şartın ağırlaştırıldığı ve ilgili il müdürlüklerine ilave ücret hesaplanması için uyarıda bulunulduğu ifade edilmiştir.

Kurum ile özel sağlık hizmet sunucuları arasında yapılan sağlık hizmeti satın alım sözleşmesinde hastanın SGK anlaşması kapsamında hastaneye kabul edilmeme cezasının, maktu tutarın haricinde hastalardan fazla alınan ücretin belirli bir oranında ceza uygulanması yoluyla arttırılması ve hastalara fazla alınan ilave ücret tutarı hakkında yeterli bilgilendirmelerin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Kira Sözleşmeleri Uzun Süre Devam Ettirilen Taşınmazlara İlişkin Kira Bedelleri Güncellenirken Rayiç Değerlerin Dikkate Alınmaması ve Kira Bedellerinin Artmasına Rağmen Teminat Tutarlarının Güncellenmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Diğer Bulgular bölümünde 4 numaralı bulguda yer almaktadır.
Kurum Alacaklarının Takibinin Yapıldığı Yazılımlarda Entegrasyonun Sağlanmamış Olması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde 1 numaralı bulguda yer almaktadır.
Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yaptırılmasına İlişkin Protokol Kapsamında Yürütülen Faaliyetlerde Eksikliklerin Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Diğer Bulgular bölümünde 3 numaralı bulguda yer almaktadır.
Taşınmaz Kiralamalarında Sözleşme Hükümlerine Uyulup Uyulmadığının Kontrolünün Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Diğer Bulgular bölümünde 1 numaralı bulguda yer almaktadır.
Faaliyet ve Alacak Hesaplarına Ait Tahsilatların Emanet Hesaplarında İzlenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde 3 numaralı bulguda yer almaktadır.
Tecil ve Taksitlendirmelere İlişkin Mali İşlemlerin Muhasebe Kayıtlarına Tam ve Doğru Şekilde Yansıtılmaması ve Tecil İşlemleri İçin Alınan Teminatların Eksik Muhasebeleştirilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular bölümünde "Tecil ve Taksitlendirmelere İlişkin Mali İşlemlerin Muhasebe Kayıtlarına Yansıtılmaması ve Tecil İşlemleri İçin Alınan Teminatların Tam ve Doğru Muhasebeleştirilmemesi" başlığıyla 4 numaralı bulguda yer almaktadır.
İcra ve Haciz Süreçlerinin Sağlıklı İşlememesi	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Diğer Bulgular bölümünde 8 numaralı bulguda yer almaktadır.
İadeli Tıbbi Cihaz Takibinin Sağlıklı Bir Şekilde Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Diğer Bulgular bölümünde 9 numaralı bulguda yer almaktadır.

Prim Borcuna Karşılık Satış Amacıyla Alınan Taşınmazların Nakde Dönüştürülememesi	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporu'nun Diğer Bulgular bölümünde 5 numaralı bulguda yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 101 **SOSYAL GÜVENLİK KURUMU** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	918.884.997.892,60
10	**Hazır Değerler**	128.097.007.205,53
102	BANKALAR HESABI	190.554.706.918,07
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-63.120.365.976,28
104	PROJE ÖZEL HESABI	633.432.059,83
105	DÖVİZ HESABI	29.234.203,91
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	450.555.090.878,64
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	85.709.269.703,75
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	315.802.475.264,78
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	25.934.620.590,60
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	480.887.184,49
128	ŞÜPHELİ ALACAKLAR HESABI	22.627.838.135,02
13	**Kurum Alacakları**	166.206.080.410,65
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	1.036.792.572,06
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	165.169.287.838,59
14	**Diğer Alacaklar**	13.709.643.188,74
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	13.709.643.188,74
15	Stoklar	887.644.005,09
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	887.644.005,09
16	**Ön Ödemeler**	159.429.532.203,95
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	99.250.922.603,83
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	60.178.445.704,87
165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER HESABI	163.895,25
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
197	SAYIM NOKSANLIKLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	76.609.524.934,89
22	**Faaliyet Alacakları**	2.994.345.056,86
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	11.403,57
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	2.976.531.873,25
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	17.801.780,04
24	**Mali Duran Varlıklar**	197.086.162,71
240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	1.218.166,81
241	MAL VE HİZMET ÜRETEN KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER HESABI	195.867.995,90
25	**Maddi Duran Varlıklar**	73.395.965.853,71

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	89.085.104.669,83
30	**Kısa Vadeli İç Mali Borçlar**	4.751.200.472,99
303	KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	4.751.200.472,99
32	**Faaliyet Borçları**	31.687.217.941,34
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.187.678.739,22
325	NAKİT TALEP VE TAHSİSLERİ HESABI	26.499.539.202,12
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	27.639.170.055,58
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	124.208.703,66
333	EMANETLER HESABI	27.514.961.351,92
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	25.001.301.135,54
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	21.371.106,97
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	59.187.408,84
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	24.920.742.619,73
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	5.164.922,75
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	5.164.922,75
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	996.626,75
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	994.923,17
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	1.703,58
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	53.514,88
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	53.514,88
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	1.626.090.770,40
40	**Uzun Vadeli İç Mali Borçlar**	12.456.802,27
403	KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	12.456.802,27
43	**Diğer Borçlar**	4.018,40
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	4.018,40
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	1.613.576.824,73
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	1.613.576.824,73
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	53.125,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	53.125,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	904.783.327.387,26
50	**Net Değer**	431.250.643.859,58
500	NET DEĞER HESABI	431.250.643.859,58
51	**Değer Hareketleri**	-1.215.956.862,67
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESABI	-1.215.956.862,67
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	439.141.738.472,10
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	439.141.738.472,10

250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	38.523.920.252,32
252	BİNALAR HESABI	50.552.266.661,28
253	TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR HESABI	7.200.942.628,54
254	TAŞITLAR HESABI	188.640.019,69
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.168.234.404,06
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-32.858.030.959,73
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	1.908.863.523,36
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	711.129.324,19
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	834.670.317,13
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	14.813.351,75
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-849.483.668,88
29	**Diğer Duran Varlıklar**	22.127.861,61
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR ve MADDİ DURAN VARL. HESABI	939.814.912,23
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-917.687.050,62

AKTİF TOPLAMI 995.494.522.827,49

58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-72.669.174.117,98
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-72.669.174.117,98
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	108.276.076.036,23
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	108.276.076.036,23

PASİF TOPLAMI 995.494.522.827,49

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
906	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN KULLANILACAK ÖDENEKLER HESABI	163.895,25
907	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN ÖDENEKLER HESABI	163.895,25
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	100.638.095.439,89
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	108.276.076.036,39
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	1.334.335.491,16
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	1.334.335.491,16
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	12.156.619.647,33
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	12.156.619.647,33
990	KİRAYA VERİLEN, İRTİFAK HAKKI TESİS EDİLEN MADDİ DURAN VARLIKLARIN KAYITLI DEĞERLERİ HESABI	2.827.495.683,24
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ HESABI	140.210.034,34
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	2.967.705.717,58

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 101 **Adı :** SOSYAL GÜVENLİK KURUMU **Yılı :** 2024

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl Tutar (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.688.400.658.395,88
630	01	PERSONEL GİDERLERİ	20.338.144.240,45
630	02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	2.847.291.329,44
630	03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	8.835.448.924,23
630	04	FAİZ GİDERLERİ	564.769,19
630	05	CARİ TRANSFERLER	3.513.979.889.545,04
630	07	SERMAYE TRANSFERLERİ	136.108.066,76
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.315.462.736,86
630	12	Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	112.280.740.090,16
630	13	Amortisman Giderleri	1.882.141.834,36
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	182.293.177,26
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	24.540.203.231,95
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	0,00
630	99	Diğer Giderler	1.062.370.450,18

GİDERLER TOPLAMI

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl Tutar (TL)
600		GELİRLER HESABI	3.796.677.938.240,91
600	02	SOSYAL GÜVENLİK GELİRLERİ	3.498.938.495.298,48
600	03	TEŞEBBÜS VE MÜLKİYET GELİRLERİ	652.667.899,34
600	04	ALINAN BAĞIŞ VE YARDIMLAR İLE ÖZEL GELİRLER	104.450.029.475,25
600	05	DİĞER GELİRLER	151.837.793.562,39
600	06	SERMAYE GELİRLERİ	1.187.174.060,75
600	11	DEĞER VE MİKTAR DEĞİŞİM GELİRLERİ	39.611.597.107,38
600	15	KONUSU KALMAYAN KARŞILIK	180.837,32
610		İNDİRİM, İADE VE ISKONTOLAR HESABI	1.203.808,80
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.203.808,80

NET GELİR TOPLAMI 3.796.676.734.432,11

	Cari Yıl Tutar (TL)
FAALİYET SONUCU (+/-)	108.276.076.036,23
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	0,00

GİDERLER TOPLAMI(A) :	3.688.400.658.395,88				
GELİRLER TOPLAMI(B) :	3.796.677.938.240,91				
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) :	1.203.808,80	**NET GELİR(D = B-C) :**	3.796.676.734.432,11	**FAALİYET SONUCU [(D+E) - A] (+/-)**	108.276.076.036,23

TÜRKİYE İŞ KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TÜRKİYE İŞ KURUMU
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: Ödenekler ve Bütçe Giderleri

Tablo 3: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

Tablo 5: Sosyal Tesislere İlişkin Mali Bilgiler

KISALTMALAR

İŞKUR Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Muhasebe Sistemindeki Eksikliklerin Hatalara Sebep Olması

2. Personel Sistemlerinin Veri Üretimi ve Kontrolünde Eksikliklerin Bulunması

3. Gelir–Gider Modülünde Takip Durumuna İlişkin Bilgi Olmayan Alacakların Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye İş Kurumu özel hukuk hükümlerine tâbi, tüzel kişiliği haiz, idari ve mali bakımdan özerk kısa adı İŞKUR olan bir kamu kuruluşudur. Kurum 05.07.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile kurulmuştur. 09.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye İş Kurumu Kanunu'nun adı "Türkiye İş Kurumu ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiş, Kurumun kuruluşunu düzenleyen 1'inci maddesinin birinci fıkrası ile bazı maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Türkiye İş Kurumunun kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir.

Kurumun görevi, ulusal istihdam politikasının oluşturulmasına ve istihdamın korunmasına, geliştirilmesine ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak, işsizlik sigortası işlemlerini yürütmektir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Türkiye İş Kurumu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşudur.

Kurum, görevlerini aşağıda sayılan organları vasıtasıyla yürütmektedir:

a) Genel Kurul.

b) Yönetim Kurulu.

c) Genel Müdürlük.

ç) İl İstihdam Kurulları.

Taşra teşkilatı illerde Çalışma ve İş Kurumu il müdürlükleri ile bunlara bağlı kurulmuş hizmet merkezlerinden oluşur. Kurumda 31.12.2024 tarihi itibarıyla 8.480 memur, 174 sözleşmeli personel, 937 işçi olmak üzere toplam 9.591 personel çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Genel yönetim kapsamında bulunan Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olup bu Kanun'a ekli IV sayılı cetvelde sayılan kurumlardan olduğundan Sosyal Güvenlik Kurumları bütçesine dâhildir. Bu sebeple, Kurumun bütçeleme ve mali raporlama işlemleri kendisine münhasır mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Kurumun bütçesi, Genel Müdürlükçe hazırlanır ve Yönetim Kurulunca karara bağlanır. Kurum bütçesindeki bölümler içinde aktarmaların, bu bölümler arasındaki ek ve olağanüstü ödenek tekliflerinin karara bağlanması da Yönetim Kurulu kararınca gerçekleştirilir. Bütçe ile tahsis edilen ödenekler, hazırlanan ayrıntılı finansman programına uygun olarak kullanılır.

Kurumun gelirleri şunlardır:

a) Her yıl Bakanlık bütçesine Kurum için konulan ödenek.

b) Kurumca verilecek eğitim ve danışmanlık hizmetleri bedeli ile işverenlerden ve tarım aracıları ile özel istihdam bürolarından alınan masraf karşılıkları.

c) 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30'uncu maddesi uyarınca Kuruma aktarılan idari para cezaları.

ç) Özel istihdam bürolarından alınan idari para cezaları.

d) Kurumun taşınır ve taşınmaz mallarından elde edilen gelirler.

e) Gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılan bağış, vasiyet ve Kurumca hazırlanan standart form ve benzerlerinin satışından elde edilecek gelirler ile diğer gelirler.

2024 yılı bütçe gelirleri 41.713.140.410,31 TL, ret ve iadeler ise 570.191.614,63 TL olmak üzere net bütçe geliri 41.142.948.795,68 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kod	Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Geliri (TL)
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	44.360.452,14
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.870.482.046,52
5	Diğer Gelirler	37.796.791.461,46
6	Sermaye Gelirleri	1.506.450,19

Toplam		**41.713.140.410,31**
9	Red ve İadeler	570.191.614,63
Net Bütçe Geliri (TL)		**41.142.948.795,68**

2024 yılı için öngörülen 44.810.371.000,00 TL başlangıç bütçesi, yıl içerisinde ilgili mevzuat çerçevesinde yapılan revizeler sonucunda, yıl sonu itibarıyla 66.721.416.700,00 TL olmuştur. Bu bütçenin 38.912.090.759,47 TL'lik kısmı (%58) gerçekleşmiş olup, ekonomik sınıflandırmaya göre aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2: Ödenekler ve Bütçe Giderleri

Kod 1	Bütçe	Revize Sonrası Bütçe (TL)	Harcama (TL)	İptal Edilen Ödenekler (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
1	Personel Giderleri	5.610.903.000,00	5.475.777.430,52	135.125.569,48	98
2	Sos. Güv. Kur. Dev.Prim.Gid.	694.446.000,00	664.261.719,86	30.184.280,14	96
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.484.296.000,00	1.178.350.788,36	305.945.211,64	79
5	Cari Transferler	58.674.092.000,00	31.407.808.114,98	27.266.283.885,02	54
6	Sermaye Giderleri	257.679.700,00	185.892.705,75	71.786.994,25	72
Toplam		**66.721.416.700,00**	**38.912.090.759,47**	**27.809.325.940,53**	**58**

Yukarıdaki tabloda gösterilen harcamaların bütçe gideri türü itibarıyla toplam harcama içerisindeki oranları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 3: Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Giderinin Türü	Bütçe Gideri (TL)	Oranı (%)
1	Personel Giderleri	5.475.777.430,52	14
2	Sos. Güv. Kur. Dev. Prim. Gid.	664.261.719,86	2
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.178.350.788,36	3
5	Cari Transferler	31.407.808.114,98	80
6	Sermaye Giderleri	185.892.705,75	1
Toplam		**38.912.090.759,47**	**100**

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre, Faaliyet Gideri 39.990.804.422,24 TL, Faaliyet Geliri 42.803.619.272,40 TL, İndirim, İade ve İskontolar 570.191.614,63 TL olarak gerçekleşmiştir. Enflasyon muhasebesinden kaynaklanan tutar Faaliyet Sonuçları Hesabı'na aktarılmayıp Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabı'na aktarılmış olduğundan, Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu 2.242.623.235,53 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4: Faaliyet Sonuçları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Faaliyet Sonuçları (TL)					
	Giderler (A)	**Gelirler (B)**	**İnd. İade ve Iskonto (C)**	**Net Gelir (D) (D=B-C)**	**Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu (D-A)**
Faaliyet Sonucu	39.990.804.422,24	42.803.619.272,40	570.191.614,63	42.233.427.657,77	2.242.623.235,53

Bütçe içinde gösterilmeyen sosyal tesislere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5: Sosyal Tesislere İlişkin Mali Bilgiler

Sosyal Tesisler	Gelir (TL)	Gider (TL)	Kar (TL)	Zarar (TL)
Genel Müdürlük (Yemekhane)	9.107.107,09	8.206.781,27	900.325,82	0
Maltepe Eğitim Merkezi	2.506.800,12	2.723.727,63	0	216.927,51
Sakarya (Yemekhane)	3.681.425,94	3.431.405,95	250.019,99	0
Malatya (Yemekhane)	1.454.421,00	1.367.018,09	87.402,91	0
İstanbul (Yemekhane)	8.234.666,00	8.147.173,75	87.492,25	0
İzmir (Yemekhane)	3.750.978,49	3.488.332,78	262.645,71	0
Konya (Yemekhane)	932.520,77	457.618,42	474.902,35	0
Elazığ (Yemekhane)	977.852,64	977.852,64	0	0
Kayseri (Yemekhane)	1.976.142,53	1.912.663,85	63.478,68	0

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kurum, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Türkiye İş Kurumu Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ve Sosyal Güvenlik Kurumları Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabi olup uygulanan muhasebe sistemi belirtilen mevzuatta öngörülen tahakkuk esaslı muhasebe sistemidir. Merkez ve taşra birimlerinden oluşan Genel Müdürlüğün mali işlemleri, merkezde Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığınca, taşrada ise Çalışma ve İş Kurumu il müdürlükleri bünyesindeki muhasebe birimlerince gerçekleştirilmektedir. Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği kapsamında hazırlanması gereken mali tablolar kullanılan muhasebe sistemi üzerinden her bir muhasebe birimince ayrı olarak oluşturulmakta ve merkezde konsolide edilerek Kurumun kesin hesap cetvel ve belgeleri hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar

denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetimi hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin

değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunlar farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 10 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan 9'u doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Muhasebe Sistemindeki Eksikliklerin Hatalara Sebep Olması

İş ve işlemlerin kaydedilmesini sağlayan Muhasebe Sistemindeki kayıt ve kontrol süreçlerinin işletilmesindeki eksikliklerin muhasebe hatalarına neden olduğu görülmüştür.

Hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin ve işlemlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak, sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, yönetimin ve ilgili diğer kişilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak, karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak şekilde hazırlanmasına ve yayımlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla Türkiye İş Kurumu Muhasebe Uygulama Yönetmeliği çıkarılmıştır.

Bu Yönetmelik çerçevesinde, banka hesapları, Gelir Gider Modülü, Hukuk Bilgi Yönetim Sistemi ve Personel Bordro Sistemi gibi bilişim sistemlerinden ve birimlerden gelen bilgiler dikkate alınarak muhasebe kayıtları yapılmaktadır. Ancak Kurum iş ve işlemlerinin Muhasebe Sistemine aktarılması sürecinde, Yönetmelik'in;

6'ncı maddesinde, yevmiye defterine kayda geçirilmesi gereken işlemlerin, yevmiye tarih ve müteselsil numara sırasıyla, maddeler halinde düzenli olarak kaydedileceği hükmüne uygun olmayan, giriş kaydından önce çıkış ve ters bakiye veren işlemlerin olduğu,

48'inci maddesindeki, 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı'nda izlenen tüketim malzemelerinden kullanılmış olanların, üç ayı geçmemek üzere taşınır işlem fişlerindeki çıkışları gösteren onaylı bir liste ile en geç ilgili dönemin son iş günü mesai bitimine kadar muhasebeleştirilmesi gerekliliğine uymayan kayıtların ya da doğrudan giderleştirilen stokların bulunduğu,

53'üncü maddesinde, avanslara ilişkin olarak Ön Ödeme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde işlem yapılacağı belirtilmesine rağmen süresi içerisinde kapatılmayan avansların olduğu,

61'inci ve 97'nci maddeleri çerçevesinde, içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan ancak, gelecek aylara ait olan peşin ödenmiş giderlerden 180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı'nda izlenmeyenlerin ya da 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabı'ndan doğrudan çıkış yapılanların bulunduğu,

133'üncü maddesinin 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı, faaliyet dönemi içinde ödeneceği öngörülen kıdem tazminatları karşılıklarının izlenmesi için kullanılacağı hükmüne aykırı olarak 472 Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı'ndan doğrudan çıkışların yapıldığı,

152'nci maddesine göre mevzuatları gereği nakden veya mahsuben tahsil edilen depozito ve teminatlardan bir yıldan daha uzun bir süre içinde iade edilecek olanların bir kısmının 430 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabı'nda izlenmediği,

tespit edilmiştir.

Bu çerçevede, Muhasebe Sistemi ile banka hesapları, Gelir Gider Modülü ve Hukuk Bilgi Yönetim Sistemi ve Personel Bordro Sistemi arasında bağlantının tam olarak kurulmaması, muhasebe kayıtlarındaki işlemlere ilişkin açıklamaların bir kısmının yetersiz ya da ilişkisiz olması, söz konusu Yönetmelik'te hesaplara ilişkin eksik kısımların bulunması da birlikte değerlendirildiğinde, bunların sonucunda iş ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde hatalar ortaya çıkmaktadır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak, iş ve işlemlerin Muhasebe Sistemine aktarılması sürecinde yapılan hatalı veya eksik kayıtların il müdürlüklerine ve merkez muhasebe birimine talimatlar gönderilerek manuel kayıtlar yapılması suretiyle düzeltildiğini, mali otomasyon sistemi projesi ile muhasebe iş ve işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak mevzuatın öngördüğü şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak için gerekli çalışmaların yapılmakta olduğunu belirtmiştir.

Bu itibarla, muhasebe iş ve işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak mevzuatın öngördüğü şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak için Muhasebe Sisteminde gerekli iyileştirmenin yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Personel Sistemlerinin Veri Üretimi ve Kontrolünde Eksikliklerin Bulunması

Kurum personelinin özlük dosyalarının ve ödemelerinin hazırlandığı bilişim sistemlerinden elde edilen verilerde eksikliklerin olduğu görülmüştür.

Kurumda 657 sayılı Devlet Memurları ve 4857 sayılı İş Kanunu ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında memur, sözleşmeli ve işçi statüsünde personel çalışmakta ve ödemeleri yapılmaktadır.

Personel ödemelerine ilişkin olarak İnsan Kaynakları Uygulama ve Personel Bordro Sistemi kullanılmaktadır. Bu programlar dikkate alınarak özlük dosyaları işlenmekte ve bu veriler çerçevesinde personelin bordroları ve ödemeleri yapılmaktadır. Bu Sistemler içeresinden alınan veriler üzerinden yapılan incelemeler sonucunda;

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 104'üncü maddesinde, gelir vergisinin vergiye tabi gelirlerin yıllık toplamından indirimler düşüldükten sonra 103'üncü maddedeki nispetler uygulanmak suretiyle hesaplanacağı belirtilmesine rağmen il müdürlüklerinin bazılarında toplam matrahın eksik hesaplandığı, matrah toplamlarında hataların olduğu,

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 7'nci maddesine göre Kurum personelinin sandık başlangıç tarihleri 4/c kapsamında çalışmaya başladıkları tarihten itibaren başlaması gerekirken personel bilgilerinde kuruma giriş tarihleri esas alınanların olduğu, kıdem yılının belirlenmesinde kullanılan sigorta başlangıç tarihlerine ilişkin sistem üzerinde bilgi yer almadığı,

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 40'ıncı maddesi kapsamında, ilave ödeme yapılmasına rağmen personel bordrolarında bahsi geçen ödemeler görünmemekte iken, aynı Kararname'nin 2'inci maddesi kapsamında ödenen ancak uygulamasına Kurumda 2005 yılı itibarıyla son verilen lojman tazminatı gibi hesaplamaya katılmayan kalemlerin bordrolarda yer aldığı,

Kurum personel ödemelerine ilişkin bir kısım bordroların manuel hazırlandığı, ancak Personel Bordro Sistemine aktarılmadığı,

tespit edilmiştir.

Kurumun Bordro Sistemi dışında ödeme yapılması ve bu ödemelerin otomatik olarak hesaba katılmaması, uygulaması kalmayan ödeme kalemlerinin sistemde tutulması ya da gerçekleştirilen ödemelerin bir kısmının manuel hazırlanarak sistemde görünmemesi, özlük dosyalarının doğru olarak sisteme aktarılmaması il bazında teşkilatlanmış olan Kurum açısından veri üretimi ve kontrolünü zorlaştırmakta, hatalara neden olmaktadır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak, il müdürlükleri tarafından kullanıcı kaynaklı yapılan eksik işlemlerin düzeltildiğini, personelin sandık başlama tarihlerinde gerekli güncellemelerin yapıldığını, bordro sisteminde bulunan gereksiz kalemlerin çıkartıldığını, mali otomasyon sistemi projesi çalışmaları ile yapılan ödemelerin sisteme otomatik olarak alınmasının sağlanacağını belirtmiştir.

Bu itibarla, personel bilgilerinin kaydedildiği ve ödemelerinin yapıldığı İnsan Kaynakları Uygulama ve Bordro Sisteminin veri üretimi ile kontrolüne imkân verecek ve bütün unsurları içerecek şekilde gerçek duruma uygun olarak güncellenmesi gerekmektedir.

BULGU 3: Gelir–Gider Modülünde Takip Durumuna İlişkin Bilgi Olmayan Alacakların Bulunması

Gelir-Gider Modülü bilişim sisteminde yer alan alacaklardan takibine ilişkin işlem yapılıp yapılmadığına dair bilgi içermeyenlerin olduğu görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun;

60'ıncı maddesinde, idare gelirlerini tahakkuk ettirme, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütme görevinin mali hizmetler birimine verilmiş olduğu,

61'inci maddesinde, muhasebe yetkilisinin gelirlerin ve alacakların tahsilinde görevli olduğu,

74'üncü maddesinde, kamu zararının meydana geldiği ve bu Kanun'da belirtilen para cezalarının verilmesini gerektiren fiilin işlendiği yılı izleyen mali yılın başından başlamak üzere zamanaşımını kesen ve durduran genel hükümler saklı kalmak kaydıyla onuncu yılın sonuna kadar tespit ve tahsil edilemeyen kamu zararları ile para cezalarının zamanaşımına uğrayacağı, ifade edilmiştir.

Kuruma ait alacakların tahakkuk, taksitlendirme ve tahsil işlemleri, Genel Müdürlük ve taşra birimlerince Gelir-Gider Modülü bilişim sistemi aracılığıyla yapılmakta ve izlenmektedir.

Alacakların tam olarak zamanında tahsil edilmesi, sisteme bütün verilerin ve bilgilerin girilmesi ile mümkündür. Sistem üzerinde alacakların doğuş tarihinden itibaren, bütün süreçlerini belgeleriyle birlikte görmek mümkündür. Gelir-Gider Modülünden alınan veride ise borç durum açıklama sütununda herhangi bir bilgi girilmeyen alacaklar olduğu tespit edilmiştir. Modül, bazı alacaklarla ilgili olarak icra dosyası açılıp açılmadığına, alacağın kısmi ya da tamamen tahsilat durumunda olup olmadığına ya da alacağın Hukuk Bilgi Yönetim Sistemine bildirilip bildirilmediğine ilişkin bilgi içermemektedir.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak, kayıtların düzeltilmesi için eylem planı oluşturulduğunu, taşra birimlerine ziyaret ve eğitimler düzenlenerek farkındalığın artırıldığını ve illere verilen talimatlarla işlemlerin büyük oranda tamamlandığını belirtmiştir. Ancak Gelir-Gider Modülü bilişim sisteminde yer alan alacaklardan takibine ilişkin işlem yapılıp yapılmadığına dair bilgi içermeyen alacaklar halen mevcuttur.

Bu itibarla, bulgu konusu alacakların takip durumuna ilişkin çalışmaların bitirilmesi, tahsilatın zamanında gerçekleştirilmesini teminen, Modülü kullanan tüm birimlerce, alacağın durumuna ilişkin tüm işlemlerin Gelir-Gider Modülüne girilmesi ve takibinin yapılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Gelir–Gider Modülünde Takip Durumuna İlişkin Bilgi Olmayan Alacakların Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus kısmen yerine getirilmiş olup, Raporun 3 numaralı bulgusunda yer almaktadır.

TÜRKİYE İŞ KURUMU İŞSİZLİK SİGORTASI FONU
2024 YILI
DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Gelirleri

Tablo 2: Ödenekler ve Bütçe Giderleri

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Tahsil Edilememiş İşsizlik Sigortası Primleri ve Gecikme Cezalarından Kaynaklanan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi ve Mali Tablolarda Raporlanmaması

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

İşsizlik Sigortası Fonu, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun 53'üncü maddesi hükmüyle işsizlik sigortasının gerektirdiği görev ve yükümlülükleri yerine getirmek amacıyla kurulmuştur. Fon, işsizlik sigortası primleri ile bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratların, Devlet tarafından yapılacak katkı ve yardımların, işçi ve işverenlerden alınacak ceza, gecikme zammı ve faizler ile diğer her türlü gelir ve kazançların toplandığı ve Devlet güvencesinde olan fonu tanımlamaktadır. 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 620'nci maddesinin 4'üncü fıkrasına göre, Fon kaynaklarını piyasa şartlarında değerlendirmek, Fon gelir ve giderlerinin denetlettirilmesini ve denetim raporlarının kamuoyuna açıklanmasını sağlamak, Fona ilişkin aktüeryal projeksiyonları yaptırmak, günlük Fon hareketlerinin izlenmesini, kayıtlarının tutulmasını ve genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun olarak muhasebeleştirilmesini temin etmek Türkiye İş Kurumu Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri arasındadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Fonun faaliyetleri altı üyeden oluşan Türkiye İş Kurumu Yönetim Kurulu kararları çerçevesinde Türkiye İş Kurumu teşkilat yapısı içinde yer alan Fon Yönetimi ve Aktüerya Dairesi Başkanlığı ile İşsizlik Sigortası Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

1.3. Mali Yapı

Fonun bütçesi, Fon Yönetimi ve Aktüerya Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanır ve Yönetim Kurulunca karara bağlanır.

Fonun gelirleri; işsizlik sigortası primlerinden, bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratlardan, Fonun açık vermesi halinde Devletçe sağlanacak katkılardan, sigortalılardan ve işverenlerden alınacak ceza, gecikme zammı, faizlerden, diğer gelir ve kazançlar ile bağışlardan oluşmaktadır.

2024 yılında Sosyal Güvenlik Gelirleri 216.246.627.812,99 TL ve Diğer Gelirler 108.702.301.676,52 TL olmak üzere toplam 324.948.929.489,51 TL bütçe geliri gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Bütçe Gelirleri

Gelir Türü	Gelir (TL)
Sosyal Güvenlik Gelirleri	216.246.627.812,99
Diğer Gelirler	108.702.301.676,52
TOPLAM	**324.948.929.489,51**

Fon giderlerine ilişkin olarak, Mal ve Hizmet Alım Giderlerine 6.008.060.000,00 TL ödenek ayrılmıştır, ödeneğin 5.042.607.945,30 TL'lik kısmı harcanmıştır. Cari Transferler için ise 214.991.603.000,00 TL ödenek ayrılmış ve bu ödeneğin 173.614.968.198,39 TL'lik kısmı harcanmıştır. Toplam bütçe gideri 178.657.576.143,69 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Ödenekler ve Bütçe Giderleri

Gider Türü	Ödenek (TL)	Gider (TL)
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	6.008.060.000,00	5.042.607.945,30
Cari Transferler	214.991.603.000,00	173.614.968.198,39
TOPLAM	**220.999.663.000,00**	**178.657.576.143,69**

Fonun 2024 yılı faaliyet sonucu aşağıdaki tabloda belirtilmektedir. Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; Faaliyet Gideri 180.800.078.585,37 TL, Net Faaliyet Geliri 342.063.836.772,16 TL ve Enflasyon Düzeltmesi 50.678.161,13 TL olup Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu ise 161.314.436.347,92 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: Faaliyet Sonuçları

	31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Faaliyet Sonuçları (TL)					
	Giderler (A)	Gelirler (B)	İnd. İade ve Iskonto (C)	Net Gelir (D) (D=B-C)	Enflasyon Düzeltmesi (E)	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu (D+E-A)
Faaliyet Sonucu	180.800.078.585,37	342.063.836.772,16	0,00	342.063.836.772,16	50.678.161,13	161.314.436.347,92

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Fon, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Türkiye İş Kurumu Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ve Sosyal Güvenlik

Kurumları Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne tabi olup uygulanan muhasebe sistemi belirtilen mevzuatta öngörülen tahakkuk esaslı muhasebe sistemidir. Merkez ve taşra birimlerinde yürütülen mali işlemler, merkezde Fon Yönetimi ve Aktüerya Dairesi Başkanlığınca, taşrada ise Çalışma ve İş Kurumu il müdürlükleri bünyesindeki muhasebe birimlerince gerçekleştirilmektedir. Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği kapsamında hazırlanması gereken mali tablolar kullanılan muhasebe sistemi üzerinden her bir muhasebe birimince ayrı olarak oluşturulmakta ve merkezde konsolide edilerek Fonun kesin hesap cetvel ve belgeleri hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye İş Kurumu İşsizlik Sigortası Fonu 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Tahsil Edilememiş İşsizlik Sigortası Primleri ve Gecikme Cezalarından Kaynaklanan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi ve Mali Tablolarda Raporlanmaması

Tahsil edilememiş işsizlik sigortası primleri ile gecikme zamlarından kaynaklanan alacakların muhasebeleştirilmediği ve mali tablolarda raporlanmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 1'inci maddesinde, Kanun'un amacının, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolü düzenlemek olduğu ifade edilmiştir.

Kanun'un 50'nci maddesinde ise bir ekonomik değerin yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirileceği, bütün mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinin ve her muhasebe kaydının belgeye dayanmasının şart olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bu hükümler gereğince, tüm mali işlemlerin zamanında muhasebeleştirilmesi ve mali tablolar aracılığıyla raporlanması gerekmektedir.

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işsizlik sigortası primleri ile gecikme zamları İşsizlik Sigortası Fonunun gelirleri arasında sayılmıştır. Bu itibarla, işsizlik sigortası primleri ile gecikme zamlarından henüz tahsil edilememiş tutarların, 5018 sayılı Kanun hükümlerine göre İşsizlik Sigortası Fonunun alacağı olarak muhasebeleştirilmesi ve mali tablolarında raporlanması gerekmektedir.

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun "İşsizlik Sigortası Primleri ile Sosyal Güvenlik Primlerine İlişkin Hükümler" başlıklı 49'uncu maddesinde, işsizlik sigortası

primlerinin toplanmasından, sigortalı ve iş yeri bazında kayıtların tutulmasından, toplanan primler ile uygulanacak gecikme cezası ile gecikme zammının Fona aktarılmasından, teminat ve hakedişlerin prim borcuna karşılık tutulmasından, yersiz olarak alınan primlerin iadesinden Sosyal Güvenlik Kurumunun görevli, yetkili ve sorumlu olduğu; Sosyal Güvenlik Kurumunun bir ay içinde tahsil ettiği primler ile gecikme cezası, gecikme zammını ayrı ayrı göstermek suretiyle tahsil edildiği ayı izleyen ayın onbeşine kadar Fona aktaracağı; uygulamaya ilişkin hususların Sosyal Güvenlik Kurumu ve Kurum arasında düzenlenen bir protokol ile belirleneceği ifade edilmiştir.

Tahsil edilen primler ile gecikme cezası, gecikme zammının tahsil edildiği ayı izleyen ayın on beşine kadar İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılacağı belirtilmiş, tahakkuk eden ancak henüz tahsil edilememiş primler ile gecikme cezası, gecikme zammına ilişkin ne yapılması gerektiği belirtilmemiştir. Uygulamaya ilişkin hususların düzenlendiği Protokol'de 01.01.2017 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere yapılan değişiklikle, tahakkukların Fona aylık olarak bildirileceğini belirten düzenleme kaldırılmıştır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa ilişkin olarak, tahakkuk eden işsizlik sigortası primlerine ilişkin verilerin SGK'dan talep edildiğini, konu ile ilgili yazışmaların yapıldığını, söz konusu yazılara istinaden SGK Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünden 05.03.2025 tarihli ve 113265998 sayılı yazı ile bildirilen alacak tutarlarının 998.99.01-Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Takip Edilen İşsizlik Sigortası Prim Alacağı ve 999- Diğer Nazım Hesaplar Karşılığı Hesabı kullanılarak kayda alındığını, düzenli aralıklar ile veri paylaşımının devam etmesinin beklendiğini belirtmiştir. Ancak 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işsizlik sigortası primleri ile gecikme zamları İşsizlik Sigortası Fonunun gelirleri arasında sayıldığından işsizlik sigortası primleri ile gecikme zamlarından henüz tahsil edilememiş tutarların İşsizlik Sigortası Fonunun alacağı olarak muhasebeleştirilmesi ve mali tablolarında raporlanması gerekmektedir.

Bu itibarla, henüz tahsil edilememiş işsizlik sigortası primleri ile gecikme zamlarına ilişkin gerçekleşme bilgilerinin, İşsizlik Sigortası Fonu tarafından 5018 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak muhasebeleştirilmesi ve mali tablolarında raporlanabilmesi için zamanında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından Fona bildirilmesi ile veri paylaşımının düzenli olmasının sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

7. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Tahsil Edilememiş İşsizlik Sigortası Primleri ve Gecikme Cezalarından Kaynaklanan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi ve Mali Tablolarda Raporlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus yerine getirilmediğinden, bulguya raporun Denetim Görüşünün Dayanakları bölümünde yer verilmiştir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 100 | TÜRKİYE İŞ KURUMU | Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	3.019.811.664,10
10	**Hazır Değerler**	943.446.852,60
100	KASA HESABI	47.336,35
102	BANKA HESABI	48.562.271,98
104	PROJE ÖZEL HESABI	884.162.442,07
105	DÖVİZ HESABI	10.674.802,20
12	**Faaliyet Alacakları**	610.417.309,81
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	300.079.746,38
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	310.337.563,43
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
13	**Kurum Alacakları**	783.154.008,94
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	783.154.008,94
14	**Diğer Alacaklar**	410.265.581,75
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	410.265.581,75
15	Stoklar	5.666.248,63
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	5.666.248,63
16	**Ön Ödemeler**	266.813.174,19
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	266.813.174,19
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	48.488,18
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	48.488,18
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
198	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	4.481.524.310,62
22	**Faaliyet Alacakları**	6.965.054,38
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	2.646.771,79
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	4.318.282,59
25	**Maddi Duran Varlıklar**	4.470.761.231,69
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	646.799.713,83
252	BİNALAR HESABI	4.568.698.626,37
253	TESİS MAKİNE CİHAZ VE ALETLER HESABI	14.243.195,24
254	TAŞITLAR HESABI	12.310.400,83
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	300.851.178,85
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-1.180.294.427,71
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	108.152.544,28
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	3.528.275,60

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar (TL)
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	527.759.033,28
32	**Faaliyet Borçları**	293.109.598,99
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	293.109.598,99
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	190.075.105,13
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	61.736,84
333	EMANETLER HESABI	190.013.368,29
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	43.710.254,85
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	26.853.768,96
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	15.715.557,36
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	1.140.928,53
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	688.167,59
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	688.167,59
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	175.906,72
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	175.906,72
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	513.504.947,55
43	**Diğer Borçlar**	45.918.069,70
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	45.918.069,70
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	467.586.877,85
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	467.586.877,85
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	6.460.071.993,89
50	**Net Değer**	675.460.662,93
500	NET DEĞER HESABI	675.460.662,93
51	**Değer Hareketleri**	85.969,10
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESAPLARI	85.969,10
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	45.463.769.693,21
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	45.463.769.693,21
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-41.921.867.566,88
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-41.921.867.566,88
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	2.242.623.235,53
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	2.242.623.235,53
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

260	HAKLAR HESABI	58.988.636,74
263	ÜRÜN VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME GİDERLERİ HESABI	3.528.275,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-58.988.636,74
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	269.748,95
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	269.748,95
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	16.932.096,19
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-16.932.096,19

AKTİF TOPLAMI 7.501.335.974,72

PASİF TOPLAMI 7.501.335.974,72

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar (TL)**
907	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN ÖDENEKLER HESABI	0,00
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	593.521.659,87
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	593.521.659,87
912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER HESABI	0,00
913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ HESABI	0,00
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	5.789.864.947,82
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	5.789.864.947,82
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	17.079.014,86
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HESABI	17.079.014,86
998	DİĞER NAZIM HESAPLAR HESABI	477.985.464,57
999	DİĞER NAZIM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	477.985.464,57

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 100 **Adı : TÜRKİYE İŞ KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl Tutar (TL)
630		GİDERLER HESABI	39.990.804.422,24
630	01	Personel Giderleri	5.698.332.030,86
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	664.261.719,86
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.154.315.135,93
630	05	Cari Transferler	31.407.808.114,98
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	29.563.691,20
630	13	Amortisman Giderleri	191.355.338,90
630	14	İlk Madde ve Malzeme Gideri	36.601.994,88
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	97.866.964,29
630	25	Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	13.096.883,41
630	30	Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	697.479.173,18
630	99	Diğer Giderler	123.374,75

GİDERLER TOPLAMI **39.990.804.422,24**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl Tutar (TL)
600		GELİRLER HESABI	42.803.619.272,40
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	44.370.562,32
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	4.364.454.906,12
600	05	Diğer Gelirler	38.262.405.564,29
600	06	Sermaye Gelirleri	137.368,89
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	132.250.870,78
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	570.191.614,63
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	157.552,81
610	04	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirlerin Red ve İadesi	0,00
610	05	Diğer Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	570.034.061,82

NET GELİR TOPLAMI **42.233.427.657,77**

	Cari Yıl Tutar (TL)
FAALİYET SONUCU (+/-)	**2.242.623.235,53**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	**0,00**

GİDERLER TOPLAMI(A) :	**39.990.804.422,24**				
GELİRLER TOPLAMI(B) :	**42.803.619.272,40**				
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C) :	**570.191.614,63**	**NET GELİR(D = B-C) :**	**42.233.427.657,77**	**FAALİYET SONUCU [(D+E) - A] (+/-)**	**2.242.623.235,53**

BİLANÇO

Kurum Kodu : 43.04.50.00

TÜRKİYE İŞ KURUMU İŞSİZLİK SİGORTASI FONU

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	181.762.126.807,07
10	**Hazır Değerler**	99.345.495.524,06
102	BANKA HESABI	99.345.495.524,06
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	11.798.663.974,02
112	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLAR HESABI	11.798.663.974,02
12	**Faaliyet Alacakları**	3.721.990.208,34
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	3.667.885.837,72
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	54.104.370,62
14	**Diğer Alacaklar**	705.645.246,52
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	705.645.246,52
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	66.190.331.854,13
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	66.190.331.854,13
2	DURAN VARLIKLAR	198.606.005.770,04
21	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	186.869.051.851,98
218	DİĞER MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR HESABI	186.869.051.851,98
23	**Kurum Alacakları**	11.511.523.477,16
232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR HESABI	11.511.523.477,16
25	**Maddi Duran Varlıklar**	225.430.440,90
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	225.430.440,90

AKTİF TOPLAMI 380.368.132.577,11

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	5.922.500.079,12
32	**Faaliyet Borçları**	656.779.233,80
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	656.779.233,80
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	7.770.304,09
333	EMANETLER HESABI	7.770.304,09
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	30.006.708,69
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	30.006.708,69
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	5.227.943.832,54
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	5.227.943.832,54
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	374.445.632.497,99
50	**Net Değer**	143.024.426.814,89
500	NET DEĞER HESABI	143.024.426.814,89
51	**Değer Hareketleri**	0,00
519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇ HESAPLARI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	112.429.493.345,49
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	112.429.493.345,49
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-42.322.724.010,31
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-42.322.724.010,31
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	161.314.436.347,92
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	161.314.436.347,92
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 380.368.132.577,11

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
960	Menkul Kıymetler Nominal Değer İzleme Hesabı	-203.643.651.538,00
961	Menkul Kıymetler Nominal Değer İzleme Karşılık Hesabı	203.643.651.538,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 43.04.50.00 **Adı : TÜRKİYE İŞ KURUMU İŞSİZLİK SİGORTASI FONU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLERHESABI	180.800.078.585,37
630	03	MalveHizmetAlımGiderleri	5.717.087.665,28
630	05	CariTransferler	173.614.968.198,39
630	12	GelirlerinRetveİadesindenKaynaklananGiderler	1.200.289.542,74
630	20	SilinenAlacaklardanKaynaklananGiderler	267.733.178,96

GİDERLER TOPLAMI (A) **180.800.078.585,37**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLERHESABI	342.063.836.772,16
600	02	SosyalGüvenlikGelirleri	216.246.627.812,99
600	05	DiğerGelirler	125.817.208.959,17

GELİRLER TOPLAMI (B) **342.063.836.772,16**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM,İADEVEİSKONTOLARHESABI	0,00
610	01	KişilerdenAlacaklar	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **342.063.836.772,16**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **50.678.161,13**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **161.314.436.347,92**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**180.800.078.585,37**
GELİRLER TOPLAMI(B)	**342.063.836.772,16**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**

NET GELİR (D=B-C)	**342.063.836.772,16**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :	**161.314.436.347,92**

DİĞER KAMU İDARELERİ

DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu .

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 525'inci maddesine göre; verilen görevleri yerine getirmek üzere Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Dijital Dönüşüm Ofisi kurulmuştur.Ofis 28.03.2024 tarih ve 32855 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 183 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kapatılmıştır,

Kurum Mevzuatı:

•04.07.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun,

•10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,

•4857 sayılı İş Kanunu,

•707 sayılı Cumhurbaşkanlığı Ofislerinde Çalışanların Sözleşme Usul ve Esasları ile Ücret ve Diğer Mali ve Sosyal Haklarının Üst Sınırlarının Belirlenmesine İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı,

•Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri konulu 2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi,

•Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberi,

•Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı (2020-2023) konulu 2020/15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi,

•Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı (2020-2023),

•Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (2021-2025) konulu 2021/18 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi,

•Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (2021-2025).

Kurumun İstisna Tutulduğu Mevzuat: 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu.

Kurumun Görevleri:

a) Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen amaç, politika ve stratejilere uygun olarak kamunun dijital dönüşümüne öncülük etmek, Dijital Türkiye (e-Devlet) hizmetlerinin sunumuna aracılık etmek, kurumlar arası işbirliğini artırmak ve bu alanlarda koordinasyonu sağlamak.

b) Kamu dijital dönüşüm yol haritasını hazırlamak.

c) Dijital dönüşüm ekosistemini oluşturmak amacıyla kamu, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirerek bunların dijital kamu hizmetlerinin tasarım ve sunum sürecine katılımını teşvik etmek.

ç) Görev alanına giren hususlarda kamu kurum ve kuruluşlarınca hazırlanan yatırım projesi tekliflerine ilişkin Strateji ve Bütçe Başkanlığına görüş vermek ve uygulamaya konan projelerle ilgili gelişmeleri takip edip gerektiğinde yönlendirmek.

d) Bilgi güvenliğini ve siber güvenliği artırıcı projeler geliştirmek.

e) Kamuda büyük veri ve gelişmiş analiz çözümlerinin etkin kullanımına yönelik stratejiler geliştirmek, uygulamalara öncülük etmek ve koordinasyonu sağlamak.

f) Kamuda öncelikli proje alanlarında yapay zekâ uygulamalarına öncülük etmek ve koordinasyonu sağlamak.

g) Yerli ve milli dijital teknolojilerin kamuda kullanımının artırılması yoluyla geliştirilmesi ve bu kapsamda farkındalık oluşturulması amacıyla projeler geliştirmek

ğ) Kamu kurum ve kuruluşlarının dijital teknoloji ürün ve hizmetlerini maliyet etkin şekilde tedarik etmesine yönelik strateji belirlemek.

h) Görev alanına ilişkin proje ve uygulamalara gerektiğinde destek sağlamak.

ı) Devlet teşkilatı içerisinde yer alan kurum ve kuruluşların merkez, taşra ve yurtdışı teşkilat birimlerinin elektronik ortamda tanımlanmasına ve paylaşılmasına yönelik çalışmaları koordine etmek.

i) Görev alanına giren konularda politika ve strateji önerilerinde bulunmak.

j) Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ofis, doğrudan Cumhurbaşkanı'na bağlı olup, kurum çalışmaları, Başkanlıkça Cumhurbaşkanlığı Makamına düzenli olarak rapor edilmektedir. Taşrada teşkilatı bulunmayan Ofis; Başkan, Daire Başkanlıkları, Hukuk Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğü şeklinde yapılanmıştır.

Ofis hizmetleri, 4857 sayılı İş Kanunu ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin EK 25'inci maddesi kapsamında istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir. Ofis Başkanı tarafından göreve atanan personele ödenecek ücret ile diğer mali hakların üst sınırı Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmektedir.

Ofis bünyesinde; 1 Başkan Vekili, 4 Daire Başkanı, 1 Hukuk Müşaviri, 1 Müşavir, 6 Birim Müdürü, 7 Proje Müdürü, 41 Uzman, 26 Analist, 3 İdari İşler Yetkilisi, 9 İdari İşler Görevlisi, 3 Tekniker, 2 Teknisyen, 17 Destek Personeli olmak üzere toplam 121 kişi istihdam edilmektedir.

Ofis gerçekleştirdiği faaliyetler ile kamunun dijital dönüşümüne öncülük etmektedir. Ofis tarafından kamunun dijital dönüşümüne yönelik yürütülen projeler kapsamında kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde çalışılmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı, özel bütçeli idarelerden olup faaliyetlerini genel bütçeden Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulan ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Ofis bütçesinin kaynaklarını düzenleyen 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 530'uncu maddesi;

"(1) Ofisin bütçesi aşağıdaki kaynaklardan oluşur:

a) Genel bütçeden Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulacak ödenek,

b) Ofis tarafından ücret karşılığı sağlanabilecek çeşitli hizmetler karşılığında elde edilecek gelirler,

c) Gerçek ve tüzel kişilerden sağlanan yardım ve bağışlar.

(2) Ofislerin bütçelerinin gelir, gider ve muhasebesine ve denetimine ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." şeklindedir. Cumhurbaşkanlığı bütçesinden 2024 yılı için Ofis Başkanlığına 293.000.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu ödeneğin tamamı kurum hesaplarına aktarılmıştır. e-Devlet Kapısı işletimi, hizmet entegrasyonu, bakım ve idame hizmetlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi kapsamında Ofis bütçesine 200.000.000 TL ek ödenek verilmiştir. Ayrıca, "2024 Yılı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşması" kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü bütçesinden Ofis bütçesine 180.131.454.06 TL ödenek aktarılmıştır. Bu tutara önceki yıldan devreden 44.688.565,39 TL ve 2024 yılında elde edilen 31.720.594,06 TL özel gelirler ile diğer gelirlerin eklenmesi sonucu Ofisin 2024 yılı toplam ödeneği 749.540.613,51 TL olmuştur. Kurumun yıl sonu giderleri ise 707.780.461,36 TL olarak gerçekleşmiş, kullanılmayan 41.760.152,15 TL tutarındaki ödenek 2025 yılına devretmiştir.

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe giderlerinin dağılımına ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Ekonomik Kod 1	Açıklama	Yıl İçinde Alınan Ödeme Emirleri (TL)	Yılı Giderleri (TL)
01	Personel Giderleri	166.593.712,49	164.233.776,54
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	37.190.630,00	32.016.139,96
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	545.756.271,02	511.530.544,86
	Toplam	749.540.613,51	707.780.461,36

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe gelirlerine ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Ekonomik Kod 1	Bütçe Gelirinin Türü	Tutar (TL)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.450,00
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	673.131.454,06
05	Diğer Gelirler	31.710.144,06
	Toplam	704.852.048,12

Genel olarak Ofisin gelirleri; Cumhurbaşkanlığı Bütçesinden aktarılan pay Hazine ve Maliye Bakanlığından Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti e-Devlet Projeleri için aktarılan paylar, bu payların bankalarda vadeli mevduat hesabında değerlendirilmesinden elde edilen faiz geliri ile diğer çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 705.542.847,95 TL, faaliyet geliri 707.524.547,36 TL olup, dönem olumlu faaliyet sonucu 1.981.699,41 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, Ofis bütçesinin gelir, gider ve muhasebesine ilişkin usul ve esasların, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu kapsamda; Dijital Dönüşüm Ofisi ile Finans Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Yatırım Ofisi Başkanlıklarının müştereken hazırladığı "Cumhurbaşkanlığı Ofisleri Bütçe, Muhasebe ve Görev Giderleri Yönetmelik Taslağı" Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sayıştay Başkanlığının görüşleri alınarak Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği olarak çıkartılmak üzere, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü'ne iletilmiştir. Yönetmeliğin yayımı ile birlikte Ofisin muhasebe işlemleri söz konusu yönetmelik hükümlerine göre yürütülecektir. Hâlihazırdaki faaliyetler, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

Ofis, mali raporlama faaliyetlerini, bilanço, faaliyet sonuçları tablosu, gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu ve giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu aracılığıyla yerine getirmektedir.

"Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar"ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda belirtilenler denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümlerinde yer alan tanımlar uyarınca iç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem, süreç ile iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

Bu bağlamda Ofisin iç kontrolüne ilişkin olarak yürürlükteki mevzuat hükümlerine

bakıldığında; 5523 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin dördüncü fıkrasında; Ofisler hakkında "5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu"nun uygulanmayacağı düzenlemesinin yapıldığı, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 529'uncu maddesinin beşinci fıkrasında; *"5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen nitelikleri haiz bir iç denetçi istihdam edilebilir."* denildiği görülmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte ele alındığında, Ofisin 5018 sayılı Kanun'a tabi olmaması nedeniyle iç kontrol sistemine ilişkin hususlarda bir çalışma yapma zorunluluğunun bulunmadığı ancak iç denetçi atayabileceği anlaşılmaktadır. Başkanlıkta görev alanları itibariyle gerekli nitelikleri haiz teknik ve mali hususlarda yetkin bir iç denetçi istihdam edilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90.09.01.00 **DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	60.274.612,02
10	**Hazır Değerler**	60.274.612,02
102	BANKA HESABI	59.938.129,52
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	336.482,50
105	DÖVİZ HESABI	0,00
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
14	**Diğer Alacaklar**	0,00
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
15	Stoklar	0,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	0,00
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0,00
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	15.893.840,33
25	**Maddi Duran Varlıklar**	12.700,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	422.932,60
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	12.752.424,32
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-13.162.656,92
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	15.881.140,33
260	HAKLAR HESABI	35.062.251,07
263	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME HESABI	787.532,00
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	1.055.794,30
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-21.024.437,04

AKTİF TOPLAMI 76.168.452,35

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	18.177.977,37
32	**Faaliyet Borçları**	7.371.139,80
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	7.371.139,80
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	34.310,88
333	EMANETLER HESABI	34.310,88
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	10.772.526,69
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	6.030.355,05
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.742.171,64
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	11.825.753,82
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	11.825.753,82
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı	11.825.753,82
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	46.164.721,16
50	**Net Değer**	-273.708,81
500	NET DEĞER HESABI	-273.708,81
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	62.323.394,91
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	62.323.394,91
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-17.866.664,35
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (	-17.866.664,35
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.981.699,41
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.981.699,41
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

PASİF TOPLAMI 76.168.452,35

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
900	GÖNDERİLECEK BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
901	BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
902	BÜTÇE ÖDENEK HAREKETLERİ HESABI	0,00
903	KULLANILACAK ÖDENEKLER HESABI	0,00
904	ÖDENEKLER HESABI	0,00
905	ÖDENEKLİ GİDERLER HESABI	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 90.09.01.00 **Adı : DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	705.542.847,95
630	01	Personel Giderleri	170.729.205,27
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	32.016.139,96
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	499.076.344,40
630	13	Amortisman Giderleri	0,00
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	3.721.158,32

GİDERLER TOPLAMI (A) **705.542.847,95**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	707.524.547,36
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.450,00
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	673.467.936,56
600	05	Diğer Gelirler	34.046.160,80

GELİRLER TOPLAMI (B) **707.524.547,36**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **707.524.547,36**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.981.699,41**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**705.542.847,95**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**707.524.547,36**	**NET GELİR (D=B-C)**	**707.524.547,36**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.981.699,41**

FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 525'inci maddesi ile verilen görevleri yerine getirmek üzere Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Finans Ofisi Başkanlığı kurulmuştur.Ofis 28.03.2024 tarih ve 32855 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 183 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle "Yatırım ve Finans Ofisi" adı altında birleştirilmiştir.

Kurum Mevzuatı:

•04.07.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun,

•10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,

•Cumhurbaşkanlığı Ofislerinde Çalışanların Sözleşme Usul ve Esasları ile Ücret ve Diğer Mali ve Sosyal Haklarının Üst Sınırlarının Belirlenmesine İlişkin 707 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı,

• 4857 sayılı İş Kanunu,

• Finans Ofisi Başkanlığı Satın Alma Genelgesi,

• Finans Ofisi Başkanlığı Yetki ve İmza Devri Genelgesi.

Kurumun İstisna Tutulduğu Mevzuat:

• 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,

• 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu,

• 6245 sayılı Harcırah Kanunu.

Kurumun Görevleri:

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 527/C maddesinde Ofisin görevleri;

"a) Ulusal ve uluslararası bankacılık ve finans sektörünü izlemek ve analizler yaparak

raporlamak.

b) Türkiye'nin finans piyasaları içindeki konumunu raporlamak.

c) Finansal kaynakların çeşitlendirilmesi ve uluslararası fonların Türkiye'ye gelmesini sağlayıcı çalışmalar yapmak.

ç) İstanbul Finans Merkezi projesini yürütmek ve gelişmeleri takip etmek.

d) Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak." şeklinde sıralanmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ofis, doğrudan Cumhurbaşkanı'na bağlı olup, kurum çalışmaları, Ofis Başkanı tarafından Cumhurbaşkanlığı Makamına düzenli olarak rapor edilmektedir. Ofis Başkanlığının Ankara merkez olmak üzere İstanbul ve Katar'da çalışma ofisleri bulunmaktadır. Başkanlık teşkilatı; Başkan, Finansal Stratejiler ve Analiz Dairesi, Katılım Finans Dairesi, İstanbul Finans Merkezi Dairesi, Yurtdışı Faaliyetler Dairesi, Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlıkları ile Hukuk Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğünden oluşmaktadır. Ofis hizmetleri, iş mevzuatı hükümlerine göre istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir.

Başkanlık bünyesinde; 1 Başkan, 1 Başkan Yardımcısı, 5 Daire Başkanı, 1 Müşavir, 1 Basın Müşaviri, 2 Birim Müdürü, 3 Proje Müdürü, 11 Uzman, 13 Analist, 2 İdari İşler Yetkilisi, 2 İdari İşler Görevlisi, 1 Tekniker ile 7 Destek Personelinden oluşan 50 adet kadrolu ve 23 adet yarı zamanlı çalışan personel olmak üzere toplam 73 kişi istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin "Ortak Hükümler" başlıklı Altıncı Bölümündeki "Bütçe ve denetim" başlıklı 530'uncu maddesi;

"Ofisin bütçesi aşağıdaki kaynaklardan oluşur:

a)Genel bütçeden Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulacak ödenek,

b)Ofis tarafından ücret karşılığı sağlanabilecek çeşitli hizmetler karşılığında elde edilecek gelirler,

c)Gerçek ve tüzel kişilerden sağlanan yardım ve bağışlar. Ofislerin bütçelerinin gelir, gider ve muhasebesine ve denetimine ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." şeklindedir.

Cumhurbaşkanlığı bütçesinden 2024 yılı için Ofis Başkanlığına 142.000.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup bu ödeneğin tamamı kurum hesaplarına aktarılmıştır. Bu miktara önceki yıldan devreden 46.397.309,35 TL ödeneğin eklenmesi ile Ofisin 2024 yılı toplam ödeneği 188.397.309,35 TL olmuştur. Kurumun yıl sonu giderleri ise 177.072.400,22 TL olarak gerçekleşmiş, kalan ödenek 2025 yılına devretmiştir.

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe giderlerinin dağılımına ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Ekonomik Kod	Açıklama	Yıl İçinde Alınan Ödeme Emirleri (TL)	Yılı Giderleri (TL)
01	Personel Giderleri	89.254.381,15	89.254.381,15
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	15.577.195,92	15.577.195,92
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	62.240.823,15	62.240.823,15
07	Sermaye Transferleri	10.000.000,00	10.000.000,00
	Toplam	177.072.400,22	177.072.400,22

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe gelirlerine ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Ekonomik Kod	Bütçe Gelirinin Türü	Tutar (TL)
04	Genel Bütçeden Alınan Pay ve Mevduat Faizleri	142.000.000,00
05	Diğer Çeşitli Gelirler	11.329.486,24
	Toplam	153.329.486,24

Genel olarak Ofisin gelirleri; Cumhurbaşkanlığı bütçesinden aktarılan pay ile bu payın bankalarda vadeli mevduat hesabında değerlendirilmesinden elde edilen faiz gelirinden oluşmaktadır.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 177.072.400,22 TL, faaliyet geliri 153.329.486,24 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 23.742.913,98 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, Ofis bütçesinin gelir, gider ve muhasebesine ilişkin usul ve esasların, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu kapsamda; Finans Ofisi ile Dijital Dönüşüm Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Yatırım Ofisi Başkanlıklarının müştereken hazırladığı "Cumhurbaşkanlığı Ofisleri Bütçe, Muhasebe ve Görev Giderleri Yönetmelik Taslağı" Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sayıştay Başkanlığının görüşleri alınarak Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği olarak çıkartılmak üzere, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü'ne iletilmiştir. Yönetmeliğin yayımı ile birlikte Ofisin muhasebe işlemleri söz konusu yönetmelik hükümlerine göre yürütülecektir. Hâlihazırdaki faaliyetler, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

Ofis, mali raporlama faaliyetlerini, bilanço, faaliyet sonuçları tablosu, gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu ve giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu aracılığıyla yerine getirmektedir.

"Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar"ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda belirtilenler denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi

kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümlerinde yer alan tanımlar uyarınca iç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem, süreç ile iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

Bu bağlamda Ofisin iç kontrolüne ilişkin olarak yürürlükteki mevzuat hükümlerine bakıldığında; 5523 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin dördüncü fıkrasında; Ofisler hakkında "5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu"nun uygulanmayacağı düzenlemesinin yapıldığı, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 529'uncu maddesinin beşinci fıkrasında; *"5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen nitelikleri haiz bir iç denetçi istihdam edilebilir."* denildiği görülmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte ele alındığında, Ofisin 5018 sayılı Kanuna tabi olmaması nedeniyle kurumsal risk ve iç kontrol sistemi ile ilgili konularda bir çalışma yapma zorunluluğu bulunmadığı ancak iç denetçi atayabileceği anlaşılmaktadır. Bununla beraber Kurumda; organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumlulukların belirlendiği, yetki ve imza devrinin bir genelge ile yazılı hale getirildiği, bordro, muhasebe, aktif dizin, loglama, yedekleme, elektronik belge ve yönetim sistemi gibi veri kayıt ve dosyalama sistemlerinin mevcut olduğu, bilgi yönetim sistemlerinde bilgi güvenliği ve yedeklemenin önemsendiği görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Finans Ofisi 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90.10.01.00 **FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	24.311.800,23
10	**Hazır Değerler**	22.750.201,00
102	BANKA HESABI	28.553.899,48
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-6.223.001,74
105	DÖVİZ HESABI	419.303,26
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	5.000,00
126	VERİLEN DEPOZİTO ve TEMİNATLAR HESABI	5.000,00
14	**Diğer Alacaklar**	71.188,09
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	71.188,09
16	**Ön Ödemeler**	1.485.411,14
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	282.977,52
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	1.202.433,62
2	DURAN VARLIKLAR	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	0,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	21.166,59
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	5.619.192,17
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-5.640.358,76
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	1.139.275,72
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.139.275,72

AKTİF TOPLAMI 24.311.800,23

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	6.245.201,17
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	14,29
333	EMANETLER HESABI	14,29
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	6.245.186,88
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	3.566.669,71
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.678.517,17
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	18.066.599,06
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	47.262.932,24
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	47.262.932,24
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-5.453.419,20
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (	-5.453.419,20
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-23.742.913,98
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-23.742.913,98

PASİF TOPLAMI 24.311.800,23

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
900	GÖNDERİLECEK BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
901	BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
902	BÜTÇE ÖDENEK HAREKETLERİ HESABI	0,00
903	KULLANILACAK ÖDENEKLER HESABI	357.572.967,55
905	ÖDENEKLİ GİDERLER HESABI	357.572.967,55

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 90.10.01.00 **Adı : FİNANS OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	177.072.400,22
630	01	Personel Giderleri	89.254.381,15
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	15.577.195,92
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	61.837.408,83
630	07	Sermaye Transferleri	10.000.000,00
630	13	Amortisman Giderleri	403.414,32

GİDERLER TOPLAMI (A) **177.072.400,22**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	153.329.486,24
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	142.000.000,00
600	05	Diğer Gelirler	11.329.486,24

GELİRLER TOPLAMI (B) **153.329.486,24**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **153.329.486,24**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-23.742.913,98**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**177.072.400,22**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**153.329.486,24**	**NET GELİR (D=B-C)**	**153.329.486,24**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-23.742.913,98**

İNSAN KAYNAKLARI OFİSİ BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 525'inci maddesine göre, verilen görevleri yerine getirmek üzere Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığı kurulmuştur.Ofis 28.03.2024 tarih ve 32855 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 183 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kapatılmıştır.

Kurum Mevzuatı:

•04.07.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun,

•10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,

• Cumhurbaşkanlığı Ofislerinde Çalışanların Sözleşme Usul ve Esasları ile Ücret ve Diğer Mali ve Sosyal Haklarının Üst Sınırlarının Belirlenmesine İlişkin 707 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı,

• 4857 sayılı İş Kanunu,

• İnsan Kaynakları Ofisi Bilgi Güvenliği Yönergesi,

• İnsan Kaynakları Ofisi Disiplin Yönergesi.

Kurumun İstisna Tutulduğu Mevzuat:

• 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,

• 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu,

• 6245 sayılı Harcırah Kanunu.

Kurumun Görevleri:

Ofisin görevleri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 527/D maddesinde;

"(1) İnsan Kaynakları Ofisinin görevleri şunlardır:

a) Türkiye'nin insan kaynakları envanterini çıkarmak ve ihtiyaç duyulan alanlarda yetenek gelişim faaliyetlerini yürütmek,

b) Türkiye'nin vizyonu, hedefleri ve öncelikleri doğrultusunda insan kaynağının geliştirilmesini sağlamaya yönelik projeler üretmek,

c) Özel yeteneklerin keşfini sağlamak ve yetenek yönetimi projelerini yürütmek,

ç) Politika kurullarının önceledi̇ği alanlarda küresel düzeyde insan kaynağının tespitini yaparak milli projelere kazandırılmasını sağlamak,

d) Kamuda kariyer yönetimi, performans yönetimi ve diğer modern insan kaynağı yönetim modellemelerinin hayata geçirilmesi için projeler geliştirmek,

e) Kamu istihdamında liyakat ve yetkinliğin artırılması için gerekli projeleri üretmek ve çalışmalar yapmak,

f) Verimliliğin artırılması için insan kaynakları planlamasına yönelik çalışmalar yapmak,

g) Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak" şeklinde belirlenmiştir

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ofis, doğrudan Cumhurbaşkanı'na bağlı olup, Ofis çalışmaları, Başkanlıkça Cumhurbaşkanlığı Makamına düzenli olarak rapor edilmektedir. Taşrada teşkilatı bulunmayan Ofis; Başkanlık, Daire Başkanlıkları, Hukuk Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğü şeklinde yapılanmıştır.

Ofis hizmetleri, iş mevzuatı hükümlerine göre istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir.

Ofis bünyesinde; 1 Başkan, 1 Özel Kalem Müdürü, 6 Daire Başkanı, 4 Birim Müdürü, 7 Proje Müdürü, 17 Uzman, 18 Analist, 2 İdari İşler Yetkilisi, 3 İdari İşler Görevlisi, 5 Destek Personeli ve 29 yarı zamanlı çalışan personel olmak üzere toplam 93 kişi istihdam edilmektedir.

Ofis personeline ödenecek aylık ücret ile diğer mali hakların üst sınırı Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmektedir. Ofisin personeli, Ofis Başkanı tarafından göreve atanmaktadır.

1.3. Mali Yapı

İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığı, özel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini genel bütçeden Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulan ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Ofis bütçesinin kaynaklarını düzenleyen 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 530'uncu maddesi;

"(1) Ofisin bütçesi aşağıdaki kaynaklardan oluşur:

a) Genel bütçeden Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulacak ödenek,

b) Ofis tarafından ücret karşılığı sağlanabilecek çeşitli hizmetler karşılığında elde edilecek gelirler,

c) Gerçek ve tüzel kişilerden sağlanan yardım ve bağışlar.

(2) Ofislerin bütçelerinin gelir, gider ve muhasebesine ve denetimine ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." şeklindedir.

Cumhurbaşkanlığı bütçesinden 2024 yılı için Ofis Başkanlığına 219.000.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, bu ödeneğin tamamı kurum hesaplarına aktarılmıştır. Bu miktara önceki yıldan devreden 14.706.908,22 TL ödeneğin eklenmesi ile Ofisin 2024 yılı toplam ödeneği 233.706.908,22 TL olmuştur. Kurumun yıl sonu giderleri ise 253.207.454,99 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe giderlerinin dağılımına ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Ekonomik Kod	Açıklama	Yıl İçinde Alınan Ödeme Emirleri (TL)	Yılı Giderleri (TL)
01	Personel Giderleri	123.797.963,96	138.337.075,47
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	21.840.701,04	26.890.299,43
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	68.694.318,54	83.756.598,52
05	Cari Transferler	2.927.190,46	2.483.655,57
06	Sermaye Giderleri	1.739.826,00	1.739.826,00
	Toplam	219.000.000,00	253.207.454,99

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe gelirlerine ilişkin

tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Ekonomik Kod	Bütçe Gelirinin Türü	Tutar (TL)
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	219.000.000,00
05	Diğer Gelirler	9.206.380,01
	Toplam	228.206.380,01

Genel olarak Ofisin gelirleri; Cumhurbaşkanlığı bütçesinden aktarılan pay, bu payın bankalarda vadeli mevduat hesabında değerlendirilmesinden elde edilen faiz geliri, kurumlardan alınan şartlı bağış ve yardımlar ile diğer çeşitli gelir kalemlerinden oluşmaktadır.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 252.897.767,86 TL, faaliyet geliri 230.131.242,73 TL olup, dönem olumsuz faaliyet sonucu 22.766.525,13 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, Ofis bütçesinin gelir, gider ve muhasebesine ilişkin usul ve esasların, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu kapsamda; İnsan Kaynakları Ofisi ile Finans Ofisi, Dijital Dönüşüm Ofisi ve Yatırım Ofisi Başkanlıklarının müştereken hazırladığı "Cumhurbaşkanlığı Ofisleri Bütçe, Muhasebe ve Görev Giderleri Yönetmelik Taslağı" Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sayıştay Başkanlığının görüşleri alınarak Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği olarak çıkartılmak üzere, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü'ne iletilmiştir. Yönetmelik'in yayımı ile birlikte Ofisin muhasebe işlemleri söz konusu yönetmelik hükümlerine göre yürütülecektir. Hâlihazırdaki faaliyetler, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

Ofis, mali raporlama faaliyetlerini, bilanço, faaliyet sonuçları tablosu, gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu ve giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu aracılığıyla yerine getirmektedir.

"Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar"ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda belirtilenler

denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve diğer mevzuat hükümlerinde yer alan tanımlar uyarınca iç kontrol; İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem, süreç ile iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür.

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, 529'uncu maddesinin beşinci fıkrasında; *"5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen nitelikleri haiz bir iç denetçi istihdam edilebilir."* hükmü bulunmaktadır.

04.07.2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun'un 9'uncu maddesinin dördüncü fıkrasında; *"Ofisin malî işlemleri, Sayıştayın denetimine tabidir.",* 14'üncü maddesinde; *"Bu Kanunun ve Ofisler Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin uygulanmasında, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri uygulanmaz."* denilmektedir.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 537'nci maddesinin birinci fıkrasında; *"Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir."* denilmektedir. Bu hüküm gereği tüm Cumhurbaşkanlığı Ofislerinin katılımıyla mevzuat çalışması yapılmış olup, yürürlüğe girmesi için yayımlanması beklenmektedir.

Bu bağlamda Ofisin, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmaması nedeniyle iç kontrol sistemi ile ilgili konularda bir çalışma yapma zorunluluğunun bulunmadığı ancak iç denetçi atayabileceği anlaşılmaktadır. Bununla beraber çalışanların eğitimi, elektronik belge yönetimi ve benzeri hususlarda sistemlerin geliştirildiği ve kullanıldığı görülmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90.11.01.00 **İNSAN KAYNAKLARI OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	2.493.357,85
10	**Hazır Değerler**	2.434.377,29
102	BANKA HESABI	7.825.351,35
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-8.135.963,62
105	DÖVİZ HESABI	2.744.989,56
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO ve TEMİNATLAR HESABI	0,00
14	**Diğer Alacaklar**	18.230,56
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	18.230,56
15	Stoklar	0,00
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00
16	**Ön Ödemeler**	40.750,00
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	40.750,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	2.654.378,20
25	**Maddi Duran Varlıklar**	2.654.378,20
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	44.875,26
254	TAŞITLAR HESABI	1.739.826,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	5.297.200,48
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-4.427.523,54
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	17.215.202,52
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-17.215.202,52

AKTİF TOPLAMI 5.147.736,05

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	9.257.608,08
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	179.047,97
333	EMANETLER HESABI	179.047,97
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	9.078.560,11
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	5.021.558,87
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	4.057.001,24
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	3.783.048,89
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	3.783.048,89
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı	3.783.048,89
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	-7.892.920,92
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	41.367.639,34
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	41.367.639,34
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-26.494.035,13
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (	-26.494.035,13
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-22.766.525,13
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-22.766.525,13

PASİF TOPLAMI 5.147.736,05

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
900	GÖNDERİLECEK BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
901	BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
902	BÜTÇE ÖDENEK HAREKETLERİ HESABI	0,00
903	KULLANILACAK ÖDENEKLER HESABI	0,00
904	ÖDENEKLER HESABI	0,00
905	ÖDENEKLİ GİDERLER HESABI	0,00
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR HESABI	0,00
949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ HES	0,00

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 90.11.01.00 **Adı : İNSAN KAYNAKLARI OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	252.897.767,86
630	01	Personel Giderleri	140.599.183,14
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	26.890.299,43
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	80.049.451,66
630	05	Cari Transferler	2.483.655,57
630	13	Amortisman Giderleri	2.866.062,56
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	9.115,50

GİDERLER TOPLAMI (A) **252.897.767,86**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	230.131.242,73
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	219.000.000,00
600	05	Diğer Gelirler	11.131.242,73
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **230.131.242,73**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM İADE VE İSKONTOLAR HESABI	0,00
610	05	Diğer Gelirlerin Red ve İadesinden Kaynaklanan Gid.	0,00

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **230.131.242,73**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-22.766.525,13**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**252.897.767,86**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**230.131.242,73**	**NET GELİR (D=B-C)**	**230.131.242,73**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-22.766.525,13**

TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 yılı Bütçe Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
FON	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
KGP	Kurumsal Gelişim Planı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TİB	Ticari ve İktisadi Bütünlük
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF / Fon) görevlerini, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 6758 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu ve ilgili diğer mevzuat ile kendisine verilen yetkiler çerçevesinde yerine getirmektedir. TMSF'nin fonksiyonlarını mevduat sigortacılığı, banka çözümleme ve geri kazanım, kayyımlık ile tasarruf finansman şirketlerinin tasfiyesi faaliyetleri başlıkları altında değerlendirmek ve şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi,
- Fon bankalarının yönetilmesi, mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satışı ve tasfiyesi,
- TMSF alacaklarının takip ve tahsil işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması,
- TMSF varlık ve kaynaklarının yönetilmesi,
- Kayyımlık ve Olağanüstü Hal (OHAL) kapsamında üstlenilen görevlerin yürütülmesi,
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından tasfiyelerine karar verilen 21 adet tasarruf finansman şirketinin tasfiye işlemlerinin yürütülmesi.

TMSF, Mevduat Sigortacılığı Faaliyetleri kapsamında; mevduat sigortacılığına ilişkin politikaların belirlenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması, risklerin ölçülmesi ve yönetilmesi, sektör ve banka riskinin izlenmesi ve Bankacılık Kanunu'nun 130'uncu maddesinde belirtilen gelirlerin tahsil edilmesine yönelik işlemleri yürütmektedir.

Banka çözümleme faaliyetleri kapsamında ise; TMSF'ye devredilmiş ve faaliyet izni kaldırılmış bankaları çözümleme çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca erken uyarı sisteminin kurulması, seri ve maliyet etkinliği yüksek çözümleme yöntemlerinin geliştirilmesi de Banka Çözümleme Faaliyetleri arasında yer almaktadır.

TMSF'ye devrolan ve faaliyet izni kaldırılan bankalara aktarılan kaynakların maksimum düzeyde geri kazanımı için gerçekleştirilen işlemler de Geri Kazanım Faaliyetleri kapsamında değerlendirilmektedir.

15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsü sonrasında başlayan OHAL süreci ile TMSF'nin yürüttüğü ana faaliyetlere ilave olarak, terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle kayyım atanan/atanacak olan şirketlerdeki Kayyımlık görev ve yetkileri TMSF'nin görevleri arasına eklenmiştir.

6758 sayılı Kanun'da; kayyım olarak TMSF'nin atandığı şirketlerin TMSF'nin atadığı yöneticiler tarafından ticari teamüllere uygun olarak ve basiretli tüccar gibi yönetileceği; bu şirketlerin mali durumu, ortaklık yapısı, piyasa koşulları veya diğer sorunları nedeniyle mevcut halin sürdürülebilir olmadığının tespit edilmesi durumunda şirketin yahut varlıklarının satılmasına veya feshi ile tasfiyesine TMSF tarafından karar verilebileceği; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile temettü hariç ortaklık haklan ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından devralınan şirketler ve bunların varlıkları ile ilgili olarak Fona verilen yetkiler, bu Kanun ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen kayyımlık görevi ile satış veya tasfiye işlemlerinde, bu şirketlerin yahut bunların sahiplerinin Fona borçlu olup olmadığına ve varlıkları üzerinde Fon haczi bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kıyasen uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, 6361 sayılı Kanun kapsamında, 01.07.2021 tarihinde BDDK tarafından tasfiyelerine karar verilen 21 adet tasarruf finansman şirketinin tasfiye işlemlerinin yürütülmesi görevi, 28.07.2021 tarihinde yürürlüğe giren 7333 sayılı Kanun ile 6361 sayılı Kanunun 50/A maddesinin ikinci fıkrasında değişikliğe gidilerek TMSF'ye verilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

TMSF'nin merkezi İstanbul'da olup Ankara'da bir temsilciliği bulunmaktadır. TMSF, kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur. Öncesinde mülga Başbakanlığa bağlı olarak faaliyet yürüten TMSF; 10.07.2018 tarih ve 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 15.7.2018 tarih ve 2018/1 sayılı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili ve İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile İlgili Cumhurbaşkanlığı Genelgesi" ile Cumhurbaşkanlığı ile ilgilendirilmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 190 ve 120’nci maddelerinde 26 Mayıs 2022 tarihinde 7407 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler ile Fon Başkan Yardımcısı sayısı ikiden üçe, Daire Başkanlığı sayısı 10’dan 12’ye, Müdürlük sayısı ise dört den altıya çıkarılmıştır. Bu değişiklikler 23 Temmuz 2022 tarihli ve 31901 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan TMSF Teşkilat Yönetmeliği ile yürürlüğe girmiştir.

TMSF’de 31.12.2024 tarihi itibarıyla Kadro karşılığı sözleşmeli personel statüsünde; 3 Başkan Yardımcısı, 12 Daire Başkanı, 12 Müşavir, 5 Müdür, 28 Grup Koordinatörü, 76 Fon Avukatı, 14 Fon Denetçisi, 103 Fon Uzmanı, 1 Mimar, 1 Fon Denetçi Yardımcısı, 13 Fon Uzman Yardımcısı, 19 Şef; İdari Sözleşmeli Personel statüsünde 1 Doktor, 1 İdari Şef, 27 İdari Personel olmak üzere toplam 316 personel görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

TMSF, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamı dışında olup TMSF’ye genel bütçeden ödenek tahsisi söz konusu değildir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 129’uncu maddesinde; Fon giderlerinin, Fon gelirleri ile karşılanmasının esas olduğu; Fonun bütçe yılının takvim yılı olacağı; Fon’un bu Kanunda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kendisine tahsis edilen kaynakları görev ve yetkilerinin gerektirdiği ölçüde serbestçe kullanacağı; Fon giderlerinin Fon Kurulu kararıyla yürürlüğe giren, stratejik plânları ve performans hedefleri ile kurumsal, işlevsel ve ekonomik sınıflandırma sistemine göre hazırlanan yıllık bütçeye göre yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

5411 sayılı Kanun'un 117'nci maddesine göre; TMSF’nin ana stratejisi ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçe teklifini görüşmek ve karara bağlamak Fon Kuruluna verilen görev ve yetkiler arasında sayılmıştır.

TMSF’nin 2024 Yılı Gider Bütçesi, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Teşkilat Yönetmeliği çerçevesinde TMSF’ye verilen görevlerin gerektirdiği harcamalardan oluşmaktadır. Bunlar; Personel Giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri, Mal ve Hizmet Alım Giderleri, Cari Transferler ve Sermaye Giderleri başlıklı bölümlerdir.

TMSF'nin 2024 yılı gelir-gider olumlu farkı 120.406.968.042 TL'dir. Gider Bütçesi’nde öngörülen ödenek tutarı ile bu ödenekten 31.12.2024 tarihi itibarıyla gerçekleştirilen harcamaların ana kalemler bazında dağılımına ise aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 1: 2024 yılı Bütçe Gerçekleşmeleri

Ödenek Türü	2024 Ödeneği (TL)	Ödenekteki Payı (%)	2024 Gerçekleşme (TL)	Gerç. Oranı (%)	Toplam Gerç. Payı (%)
Personel Giderleri	467.660.000,00	53,63	434.367.215,01	92,88	55,36
Sosyal Güv. Kur. Dev. Prim Giderleri	46.550.000,00	5,34	38.221.239,84	82,11	4,86
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	285.540.000,00	32,75	254.351.779,28	89,08	32,42
Cari Transferler	52.200.000,00	5,99	41.410.720,10	79,33	5,28
Sermaye Giderleri	20.050.000,00	2,30	16.300.159,89	81,30	2,08
TOPLAM ÖDENEK	**872.000.000,00**	**100,00**	**784.651.114,12**	**89,98**	**100,00**

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

TMSF'nin muhasebe kayıtları, 08.03.2005 tarihli Fon Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren "TMSF Muhasebe Yönergesi" ve 18.09.2003 tarihli Fon Yönetim Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren TMSF Hesap Planı ve Açıklaması'nda belirtilen muhasebe prensipleri çerçevesinde tutulmaktadır. TMSF'nin bilanço ve gelir tablosu hesap planında yer alan tip bilanço ve gelir tablosuna uygun olarak düzenlenmektedir. Dönem sonu mali tablolarına ilave olarak Mart, Haziran ve Eylül ay sonları itibarıyla düzenlenen ara dönem mali tabloları dönemi izleyen 45 gün içerisinde Fon Kurulunun bilgisine sunulmakta ve TMSF'nin internet sitesinde yayımlanmaktadır.

TMSF tarafından kullanılan muhasebe sistemi MARBAS Bankacılık Uygulamasıdır. 2002 yılından itibaren kullanılan bu sistem üzerinden muhasebe kayıtları yapılmakta ve mali raporlar bu sistemden alınmaktadır. Bankacılıkta kullanılan muhasebe sistemlerine göre hazırlanmış bu sistemde TMSF'nin kendine özgü yapısıyla ilgili olarak bir takım hesap grupları (görev zararı hesapları, elden çıkarılacak varlık hesapları vs.) yer almaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar 2024 yılı denetimine sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Yevmiye defteri
- Kesin mizan

- Bilanço
- Gelir tablosu

Denetim görüşü, kamu idaresinin tâbi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan Bilanço ve Gelir Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin

doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla İlgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TMSF, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi bir kurum olmadığından, anılan Kanun'da belirtildiği şekilde bir iç kontrol mekanizması kurma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bununla beraber Kurumda gerçekleştirilen iş ve işlemlerin kontrol edilmesini sağlayan bazı iç kontrol mekanizmaları kurulmuş durumdadır. Bu mekanizmaları açıklamak gerekirse;

- TMSF Stratejik Planı, TMSF Kurumsal Gelişim Planı (KGP) adı altında tüm Fon Birimlerinin katkılarıyla ve ilgili mevzuata uygun olarak hazırlanmıştır. Kurum tarafından, iç kontrollere yönelik politika ve prosedürler KGP ile yürürlüğe konulmuştur.

- KGP; Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından geliştirilmiş, her planlama döneminde Kurumun ihtiyaçlarına göre yenilenen bir kurumsal performans yönetim ve izleme modelidir. KGP'de her bir stratejik hedefe göre belirlenen proje ve faaliyetler planlanmakta, izlenmekte ve sonuçları raporlanmaktadır.

- Kurumda stratejik planlama dönemleri beş yıllıktır. 2023-2027 TMSF Kurumsal Gelişim Planı hazırlanmış ve Fon Kurulu onayı ile yürürlüğe girmiştir.

- Kurumda stratejik planlama ve kurumsal performans yönetimi için, KGP'nin yanı sıra ilgili döneme ilişkin vizyon, misyon, ilke, stratejik amaç ve hedeflerin belirlendiği TMSF Strateji Haritaları kullanılmaktadır.

- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 124'üncü maddesi gereğince TMSF'nin faaliyetlerine ilişkin olarak hazırlanan Yıllık Faaliyet Raporu, TMSF'nin performans hedefleri ile uygulama sonuçlarının karşılaştırılmasını ve değerlendirilmesini de içermektedir. TMSF'nin yıllık hesapları bir bağımsız denetim şirketince denetlenmekte ve bağımsız denetim raporu faaliyet raporu içine derç edilerek yayımlanmaktadır.

- TMSF Süreç Yönetimi Projesi kapsamında; tüm iş süreçleri analiz edilerek ve tüm süreç sahiplerinin katılımlarıyla iş akış şemaları oluşturulmuştur.

- Evrakları ve önemli belgeleri imzalamaya ve onaylamaya yetkili kişiler yazılı olarak belirlenmiştir.

- Fon personeli tarafından imzalanan Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi, personelin özlük dosyalarında saklanmaktadır.

- Kurumun organizasyon yapısını oluşturan Fon Kurulu, Fon Başkanlığı, 3 adet Fon Başkan Yardımcılığı, 12 adet Daire Başkanlığı ve 6 adet Müdürlük için; görev, yetki ve sorumluluklar açık bir şekilde belirlenmiş, her bir Fon Birimi için Çalışma Usul ve Esasları hazırlanarak Fon Kurulunca onaylanarak yürürlüğe konulmuştur.

- Mali işlemlerin yürütüldüğü Finansman Daire Başkanlığı ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı nezdinde mali kontrolden sorumlu birimler bulunmakta, diğer Daire Başkanlıklarında ise birim yöneticileri (Daire Başkanı, Müdür, Grup Koordinatörü, Grup Başkanı) tarafından kontrol faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

- Kurumun sağladığı hizmetlerden yararlanan gerçek/tüzel kişiler şikâyet ve öneri başvurularını TMSF web sayfasındaki Bilgi Edinme Sistemi (BES), Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER), telefon, mektup veya faks ile yapabilmektedir.

- Bütünsel bir bilgi yönetim sistemi olmamakla birlikte. Fon personeli tarafından kullanılan Evrak Yönetim Sistemi, Tahsilat Takip Sistemi, İş Takip Sistemi, Hukuk Takip Sistemi, Denetim Takip Sistemi gibi bilgi sistemleri aracılığı ile de kontrol faaliyetleri gerçekleştirilmekte ve verilen görevler takip edilmektedir.

- Kurumda hizmet içi eğitim planlaması yapılmaktadır. Ancak faaliyet alanının mevzuatla genişletilmesinden ötürü birtakım eksiklikler mevcuttur.

- 2023-2027 dönemi TMSF Kurumsal Gelişim Planı kapsamında Kurumun genişleyen faaliyet alanını da kapsayacak şekilde bir Kurumsal Risk Yönetimi ve Süreç Yönetimi henüz tamamlanamamıştır.

Öte yandan;

- Denetim Daire Başkanlığı tarafından Stratejik Denetim Planı çalışmalarında TMSF'nin tüm süreçlerini kapsayan riskleri belirleme, analiz edip sınıflandırma ve alınması gereken önlemlerle ilgili olarak, risk değerlendirmesi yapılmaktadır. Ayrıca, TMSF'nin mevduat sigortacılığı ve banka çözümleme görevleri kapsamında, 3 ayda bir toplanan TMSF Finansal Risk Komitesi tarafından mevcut Fon rezervinin yönetimine ilişkin olarak mevcut ve doğabilecek riskler değerlendirilerek uygulamaya ilişkin kararlar alınmaktadır.

- Düzenli olarak BDDK'dan alınan bankacılık sektörüne ilişkin veriler esas alınarak Sigorta ve Risk İzleme Dairesince aylık bazda düzenlenen sektör raporları ile bankacılık sektörüne ilişkin riskler izlenmekte ve raporlanmaktadır.

- Banka çözümleme faaliyetleri kapsamında, erken uyarı ve çözümlemeye hazırlık çalışmaları çerçevesinde TMSF Acil Eylem Planı mevcuttur.

- Kurumun ayrı bir iç denetim birimi bulunmamaktadır. İç Denetim, Denetim Daire Başkanlığı altında 14 Fon Denetçisi ve 1 Fon Denetçi Yardımcısının katkılarıyla yürütülmektedir.

- İç denetim yapmaya yetkili Fon Denetçileri için uygun çalışma ortamı, uygun fiziki ortam ve donanımın sağlandığı, yeterli sayıda destek personelinin bulunduğu görülmüştür. Denetim Dairesi Başkanlığı'na, iç denetim görevinin yanı sıra Denetim Faaliyetleri Yönetmeliği kapsamında (Fon Denetçileri ile yürütülmek üzere) inceleme ve soruşturma görevleri de verilmektedir.

- İç Denetim Birimi işlevini de yürütmekte olan Denetim Dairesince Kurum bünyesinde gerçekleştirilen mali işlemler sonrasında uygunluk denetimi yapılmaktadır.

- Denetim Dairesi'nce; Kurumun hedeflerine ulaşmasını engelleyebilecek riskleri belirleme, analiz edip sınıflandırma ve alınması gereken önlemlerle ilgili olarak, planlama yapılmaktadır.

- TMSF'nin üstlendiği yeni görevler nedeniyle düzenlemeler yapılarak iç denetim çalışmalarına devam edilmektedir.

Sonuç olarak TMSF, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmaması nedeniyle bu Kanun'da çizilen çerçevede bir iç kontrol sistemi kurma yükümlülüğü bulunmamakla birlikte, son yıllardaki mevzuat değişiklikleri ile TMSF'ye verilen yeni görevler ve kayyımlık faaliyetlerinin Kurumda mevcut iç kontrol sistemine uyum sağlamasına yönelik çalışmalar devam etse de, Kurumda gerçekleştirilen iş ve işlemler için, iç kontrol mekanizmasının genel anlamıyla kurulduğu ve kendi yapısı içinde bu mekanizmanın etkili bir şekilde işlediği anlaşılmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU 31.12.2024 TARİHLİ BİLANÇOSU (TL)	
AKTİF (VARLIKLAR)	
DÖNEN VARLIKLAR	**361.514.149.083**
HAZIR DEĞERLER	**69.490.945.164**
TC Merkez Bankası	2.809
Yurt İçi Bankalar	69.490.942.355
MENKUL DEĞERLER	**225.654.333.492**
Devlet Borçlanma Senetleri	225.072.902.099
Gelire Bağlı Senetler	9.072.625.566
Diğer Menkul Kıymetler	7.205.625.844
Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı(-)	(15.696.820.017)
HAZIR DEĞERLER VE MENKUL DEĞERLER GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	**55.934.650.695**
Hazır Değerler Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	6.003.851.760
Menkul Kıymet Faiz Gelir Tahakkukları	49.930.798.935
FONUN ESAS FAALİYETLERİNE İLİŞKİN KISA VADELİ ALACAKLAR	**53.540.274**
Sisteme Giriş Paylarından Alacaklar	6.000.000
Para Cezalarından Alacaklar	38.096.867
Gecikmeden Doğan Alacaklar	9.443.407
DİĞER ALACAKLAR	**12.307.162**
Diğer Çeşitli Alacaklar	12.307.162
GELECEK AYLARA AİT GİDERLER, GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	**10.368.354.259**
Ödeme Planına Bağlanan Alacaklar Faiz Gelir Tahakkukları	698.207.209
Sigorta Primi Gelir Reeskontları	9.599.575.021
Diğer Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	70.572.029
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	**18.037**
İş Avansları	18.037
DURAN VARLIKLAR	**33.922.398.222**
TAKİPLİ ALACAKLAR	**4.413.579.035**
Devralınan Takipteki Alacaklar	3.550.608.708
Ödeme Planına Bağlanan Alacaklar	17.109.352.915
Takipteki Diğer Alacaklar	127.344.542
Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	(16.373.727.130)
UZUN VADELİ KREDİ ALACAKLARI	**5.283.848.408**
Bankalara Verilen Sermaye Benzeri Krediler	5.283.495.000
Diğer Bağlı Ortaklıklara Verilen Krediler	353.408
FONUN ESAS FAALİYETLERİNE İLİŞKİN UZUN VADELİ ALACAKLAR	**462.000**
Iflas Masasından Alacaklar	11.359.836.342
İflas Masasından Alacaklar Karşılığı (-)	(11.359.374.342)
MALİ DURAN VARLIKLAR	**534.088.963**
Bağlı Ortaklıklar	534.088.941
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler	60.822
Mali Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)	(60.800)
MADDİ DURAN VARLIKLAR	**19.410.119**
Menkuller	14.650.289
Gayrimaddi Haklar	27.280.786
Birikmiş Amortismanlar (-)	(22.520.956)
ELDEN ÇIKARILACAK VARLIKLAR	**15.901.273.245**
Elden Çıkarılacak İştirakler	40.999.652
Elden Çıkarılacak Diğer Bağlı Ortaklıklar	214.810.809
Elden Çıkarılacak Maddi Duran Varlıklar	15.678.363.003
Zamanaşımına Uğrayan Kıymetler	692.303
Elden Çıkarılacak Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)	(33.592.522)
GÖREV ZARARI HESAPLARI	**51.003**
Tasfiye Halindeki Bağlı Ortaklık ve İştirakler	16.611.984
Tasfiye Halindeki Bağlı Ortaklık ve İştirakler Karşılığı (-)	(16.560.981)
Bağlı Ortaklık Bankalara Verilen İhtiyatlar	10.096.560.142
Bağlı Ortaklık Bankalara Verilen İhtiyatlar Karşılığı (-)	(10.096.560.142)
DİĞER AKTİFLER	**7.769.685.449**
AKTİF TOPLAMI	**395.436.547.305**

TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU
31.12.2024 TARİHLİ BİLANÇOSU (TL)

PASİF (KAYNAKLAR)	
KISA VADELI YABANCI KAYNAKLAR	**21.264.569.799**
MAHSUP EDİLMEYİ BEKLEYEN VE EMANET TAHSİLATLAR	**20.628.669.591**
Emanet Tahsilatlar	9.973.481.679
Mahsup Edilmeyi Bekleyen Tahsilatlar	7.625.162.041
Blokeli Hesaplar	3.030.025.871
KISA VADELİ BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	**10.045.822**
Personel Toplu Ödeme ve Emeklilik Karşılığı	10.045.822
GELECEK AYLARA AİT GELİRLER,GİDER TAHAKKUK VE REESKONTLARI	**492.155.565**
Gelecek Aylara Ait Gelirler	838.421
Diğer Gider Tahakkuk ve Reeskontları	491.317.144
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	**20.760.200**
Ödenecek Vergi ve Fonlar	19.830.849
Ödenecek Sosyal Güvenlik Primleri	928.372
Ödenecek Diğer Yükümlülükler	979
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	**112.726.617**
Bankalara İade Olunacak Paralar	37.513
Personele Borçlar	18.116
Maliye Bakanlığı'na Devredilecek Paralar	69.516.648
Diğer Çeşitli Borçlar	43.154.340
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	**212.004**
Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar	212.004
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	**15.870.655.809**
UZUN VADELİ BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	**55.940.096**
Personel Toplu Ödeme ve Emeklilik Karşılığı	55.940.096
GELECEK YILLARA AİT GELİRLER,GİDER TAHAKKUK VE REESKONTLARI	**4.585.075.049**
Gelecek Yıllara Ait Gelirler	4.661
Diğer Gider Tahakkuk ve Reeskontları	4.585.070.388
TAHSİL EDİLMEMİŞ YENİDEN ÖDEME PLANI GELİRLERİ	**11.205.319.618**
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	**11.250.000**
DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	**13.071.046**
Gelecek Yıllarda Tahsil Edilecek Gelirler	13.071.046
ÖZKAYNAKLAR	**358.301.321.697**
BİRİKMİŞ FONLAR	**222.872.078.417**
Bankalar Tasfiye Fonu Birikimleri	2.939
Güvence Fonu Birikimleri	69.713.294
Geçmiş Yıllar Gelir-Gider Farkı	222.802.362.184
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI	**15.022.275.238**
Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları	15.022.275.238
DÖNEM GELİR - GİDER FARKI	**120.406.968.042**
Dönem Gelir - Gider Farkı	120.406.968.042
PASİF TOPLAMI	**395.436.547.305**
NAZIM HESAPLAR	**6.321.775.651.631**

BİLANÇO DİPNOTU:

1) Fon bilançosunda yer alan menkul kıymetler TMSF Muhasebe İşlemleri Usul ve Esaslarında belirtilen hükümler çerçevesinde değerlenmiştir. 31.12.2024 tarihi itibarıyla portföyde yer alan Devlet İç Borçlanma Senetleri ve Gelire Bağlı Senetler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Resmi Gazetede günlük olarak açıkladığı fiyatlar üzerinden, Devlet Dış Borçlanma Senetleri ve VDMK ise rayiç değerleri üzerinden mali tablolara yansıtılmıştır. 21 Eylül 2007 tarihi itibarıyla Hazine Müsteşarlığı tarafından TMSF'ye "Bankacılık İşlemleri Yapma ve Mevduat Kabul Etme İzni Kaldırılan Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketi'nce Devlet İç Borçlanma Senedi Satışı Adı Altında Toplanan Tutarların Ödenmesi Hakkında Kanun" uyarınca söz konusu tutarların ödenmesinde kullanılmak üzere ihraç edilen DİBS'ler; faiz ödemesiz, nama yazılı ve ikincil piyasada alım satıma konu olmayan senetler olduğundan herhangi bir faiz reeskontu hesaplanmamaktadır.
2) Gelecek aylara ait giderler, gelir tahakkuk ve reeskontları hesabına, devralınan takipteki alacaklara ait faiz reeskontları dahil değildir.
3) TMSF Muhasebe İşlemleri Usul ve Esasları hükümleri çerçevesinde Fon bilançosunda Ödeme Planına Bağlanan Alacaklar bakiyesi; ödeme planında yer alan anapara veya faiz alacaklarından herhangi birinin ödenmesinin 90 gün gecikmesi halinde %25 oranında, 180 gün gecikmesi halinde ise %100 oranında karşılığa tabi tutulmaktadır. Fonun devir ve temlik almış olduğu Devralınan Takipteki Alacaklar; devralındıkları tarihteki defter değerleri ile muhasebeleştirilmiş olup, bu alacaklara ilişkin olarak devralındığı bankaca ve Fonca ayrılmış olan değer düşüklüğü karşılıkları Fon bilançosunda Takipteki Alacaklar Karşılığı hesabı altında takip edilmektedir.
4) 18.12.2008 tarih ve 378 sayılı Fon Kurulu Kararı çerçevesinde Fonun Müflis Türkiye İmar Bankası T.A.Ş. İflas Masasından olan alacakları ile Bağlı Ortaklık Bankalara Verilen İhtiyat alacaklarının tamamı için değer düşüklüğü karşılık ayrılmıştır.
5) Tahsil Edilmemiş Yeniden Ödeme Planı Gelirleri, Fonun yeniden ödeme planına bağladığı kurumsal alacaklara ilişkin karşılık iptal gelirlerini ve tahsil edilmemiş faiz gelirlerini ifade etmektedir.
6) Fonun maruz kalabileceği risk unsurlarından; bankalar nezdinde bulunan sigorta kapsamındaki toplam mevduat ve katılım fonu tutarları ile TMSF aleyhine açılmış dava tutarları nazım hesaplarda ayrıca takip edilmektedir.
7) Bilançoda 31.12.2024 tarihinde geçerli TCMB Döviz Alış kurları kullanılmıştır.
8) 16.07.2008 tarih ve 5787 sayılı Kanun kapsamında, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığının Fondan olan toplam 93.292.116.458,83 YTL tutarındaki alacağı 23.07.2008 tarihi itibarıyla terkin edilmiştir.

TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU
01.01.2024-31.12.2024 DÖNEMİ GELİR TABLOSU (TL)

FAİZ GELİRLERİ			**73.800.996.822**
Diğer Banka Mevduatlarından Alınan Faizler		21.304.761.216	
Katılım Bankalarından Alınan Kar Payları		2.839.790.282	
DBS'lerden Alınan Faizler		48.815.311.838	
Gelire Bağlı Senetlerden Gelirler		841.133.486	
FAİZ DIŞI GELİRLER			**55.830.513.852**
Fonun Esas Faaliyetlerine İlişkin Gelirler		38.479.887.716	
Sigorta Primi Gelirleri	36.632.015.715		
- TL Prim Gelirleri	*22.000.273.090*		
- YP Prim Gelirleri	*14.631.742.625*		
Zamanaşımına Uğramış Kıymet Gelirleri	502.376.890		
Para Cezası Gelirleri	1.302.474.145		
Gecikme Zamları	19.374.429		
Bankacılık Sistemine Girişlerden Alınan Paylar	11.000.000		
Banka Hisse Devirlerinden Alınan Paylar	12.646.537		
Konusu Kalmamış Karşılık İptal Gelirleri		708.648.262	
Takipli Alacaklardan Gelirler		1.304.602.584	
Elden Çıkarılacak Varlıklar Satış Karları		2.451.712.350	
Elden Çıkarılan Varlıklar Gelir ve Karları		68.566	
Sermaye Piyasası İşlemleri Karları		890.937.132	
Evalüasyon Karları		10.962.271.029	
Diğer Olağan Gelir ve Karlar		796.751.974	
Olağanüstü Gelirler		235.634.239	
FAİZ DIŞI GİDERLER			**(9.224.542.632)**
Personel Giderleri (-)		(434.367.215)	
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri (-)		(38.221.240)	
Mal ve Hizmet Alım Giderleri (-)		(760.946.982)	
Tüketime Yönelik Mal ve Malzeme Alımları (-)	(4.921.361)		
Yolluklar (-)	(3.281.545)		
Görev Giderleri (-)	(835.411)		
Hizmet Alımları (-)	(729.790.360)		
Temsil ve Tanıtma Giderleri (-)	(9.966)		
Menkul Mal, Gayrimaddi Hak Alım, Bakım ve Onarım Giderleri (-)	(1.304.986)		
Tedavi ve Cenaze Giderleri (-)	(20.801.298)		
Diğer Giderler (-)	(2.055)		
Fonun Esas Faal. İlişkin Al. ve Yat. Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri (-)		(903.052.250)	
Diğer Karşılık Giderleri (-)		(746.753)	
Takipli Alacaklar Özel Karşılık Giderleri(-)		(746.753)	
Hazineye Aktarılan Nakit Kaynaklar (-)		(267.600.000)	
Elden Çıkarılan Varlıklar Gider ve Zararları (-)		(1.404.651)	
Amortisman Gideri (-)		(6.314.634)	
Evalüasyon Zararları (-)		(266.613.311)	
Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları (-)		(228.755.635)	
Cari Transferler (-)		(41.410.720)	
Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)		(4.882.051.659)	
Olağanüstü Giderler (-)		(1.393.057.582)	
DÖNEM GELİR - GİDER FARKI			**120.406.968.042**

YATIRIM OFİSİ BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 525'inci maddesine göre, verilen görevleri yerine getirmek üzere Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Yatırım Ofisi Başkanlığı kurulmuştur. 28.03.2024 tarih ve 32855 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 183 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Finans Ofisi,Yatırım Ofisi ile birleştirilerek ; "Yatırım ve Finans Ofisi " adını almıştır.

Kurum Mevzuatı:

-04.07.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun,

-10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,

- 4857 sayılı İş Kanunu,

-Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı İç Denetim Yönetmeliği,

-Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Muhasebe Yönetmeliği,

-Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı İnsan Kaynakları Yönetmeliği,

-Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Bütçesinden Karşılanacak Görev Giderleri Hakkında Yönetmelik,

-Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Yerli ve Yabancı Uzman İstihdamına İlişkin Yönetmelik,

-Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Mal ve Hizmet Alımları İle Yapım İşleri Hakkında Yönetmelik,

-Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Tarafından 5523 sayılı Kanun Çerçevesinde Elde Edilen Gelirlere İlişkin Yönetmelik.

Kurumun İstisna Tutulduğu Mevzuat:

-5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu,

-4734 sayılı Kamu İhale Kanunu,

-6245 sayılı Harcırah Kanunu.

Kurumun Görevleri:

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 527/F maddesinin birinci fıkrasında Ofisin görevleri;

"*a) Ülkenin ekonomik kalkınmasında ihtiyaç duyulan yatırımların artırılması için Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik çalışmalar yapmak.*

b) Kamu kurum ve kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarınca yürütülen uluslararası düzeydeki yatırım ortamı tanıtım faaliyetleri kapsamında kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak.

c) Yatırımcıların karşılaşabilecekleri engel ve sorunları tespit ederek sorunların çözümü konusunda ilgili merciler nezdinde girişimde bulunmak.

ç) Türkiye'de yatırımların artırılmasına katkı sağlayacak her türlü bilgi ve veriyi oluşturmak veya ilgili kurum ve kuruluşlardan toplamak, güncellemek ve dağıtmak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla bu konuda işbirliği yapmak.

d) Yatırım ortamının iyileştirilmesine ilişkin reform sürecine katkı sağlamak, bu kapsamda öneriler geliştirmek.

e) Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarından yatırımlara ilişkin herhangi bir başvuru almaya yetkili olanlara yatırımcı tarafından yapılabilecek başvuruları Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelik çerçevesinde almak ve alınan başvuruyu yatırımcı adına ilgili bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarına iletmek.

f) Görev alanına giren konularda ulusal ve uluslararası kongre, seminer ve benzeri toplantılara teknik ve maddi katkı sağlamak, desteklemek, düzenlemek ve bunlara katılmak.

g) Ulusal düzeyde yatırım destek ve tanıtım stratejisini belirlemek ve uygulanmasını takip etmek.

ğ) Yatırımlara ilişkin izin ve onay işlemlerinin tamamlanmasında destek sağlamak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde bu işlemleri takip etmek.

h) Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak." şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Ofis, doğrudan Cumhurbaşkanı'na bağlı olup, kurum çalışmaları, Ofis Başkanı tarafından Cumhurbaşkanlığı Makamına düzenli olarak rapor edilmektedir. Ofis Başkanlığı; merkez teşkilatı, İstanbul Bürosu ve yurtdışı danışmanlık ofislerinden oluşmaktadır. Kurumun üst amiri Başkandır ve Başkana bağlı üç Başkan Yardımcısı kadrosu bulunmaktadır. Başkanlık teşkilatı; Yurtdışı Faaliyetleri Dairesi, Strateji Dairesi, Yönetim Hizmetleri Dairesi, Kamu-Özel İşbirliği Dairesi ve İletişim Dairesi Başkanlıkları ile Hukuk Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğünden oluşmaktadır. Ofis hizmetleri, iş mevzuatı hükümlerine göre istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir.

Başkanlık bünyesinde; 1 başkan, 3 başkan yardımcısı, 3 daire başkanı, 2 müşavir, 12 birim müdürü, 17 proje Müdürü, 23 uzman, 13 analist, 8 idari işler yetkilisi, 22 idari işler görevlisi ile 59 destek personeli olmak üzere toplam 163 kişi istihdam edilmektedir.

1.3. Mali Yapı

Yatırım Ofisi Başkanlığı, özel bütçeli idarelerden olup, faaliyetlerini genel bütçeden Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulan ödeneklerle gerçekleştirmektedir.

Ofis bütçesinin kaynaklarını düzenleyen 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 530'uncu maddesi;

"(1) Ofisin bütçesi aşağıdaki kaynaklardan oluşur:

a) Genel bütçeden Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulacak ödenek,

b) Ofis tarafından ücret karşılığı sağlanabilecek çeşitli hizmetler karşılığında elde edilecek gelirler,

c) Gerçek ve tüzel kişilerden sağlanan yardım ve bağışlar.

(2) Ofislerin bütçelerinin gelir, gider ve muhasebesine ve denetimine ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." şeklindedir.

Cumhurbaşkanlığı bütçesinden 2024 yılı için Ofis Başkanlığına 507.000.000,00-TL ödenek tahsis edilmiş olup bunun 507.000.000,00-TL'si kurum hesaplarına aktarılmıştır. Bu miktara önceki yıldan devreden 68.137.694,72-TL ödeneğin eklenmesi ile Ofisin 2024 yılı toplam ödeneği 575.137.694,72-TL olmuştur. Kurumun yılsonu giderleri ise 503.899.987,75- TL olarak gerçekleşmiş, kalan 71.237.706,97-TL ödenek 2025 yılına devretmiştir.

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş 2024 mali bütçe giderlerinin dağılımına ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Ekonomik Kod	Açıklama	2024 Yılı Ödeme Emirleri(TL)
01	Personel Giderleri	319.657.283,07
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	225.940.846,58
05	Cari Transferler	252.144,48
11	Değer ve Miktar Değişim Giderleri	2.401.860,45
13	Amortisman Giderleri	3.434.124,27
15	Karşılık Giderleri	19.017.090,20
99	Diğer Giderler	13.071,55
Toplam		**570.716.420,60**

Ekonomik kodlamanın birinci düzeyi esas alınarak oluşturulmuş bütçe gelirlerine ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Ekonomik Kod	Bütçe Gelirinin Türü	Tutar (TL)
04	Alınan Bağış ve Yardım. İle Özel Gelirler	507.000.000,00
05	Diğer Gelirler	27.640.723,92
11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	930.565,21
Toplam		**535.571.289,13**

Genel olarak Ofisin gelirleri; Cumhurbaşkanlığı Bütçesinden aktarılan pay, bu payın bankalarda vadeli mevduat hesabında değerlendirilmesinden elde edilen faiz geliri, dönem içerisindeki kur hareketlerinden kaynaklanan değer ve miktar değişimleri ile diğer çeşitli gelirler kapsamında yıl içerisinde yaptırılan işler nedeniyle alınan teminat bedellerinden oluşmaktadır.

Kurumun faaliyet sonuçları tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 570.716.420,60-TL, faaliyet geliri 535.571.289,13-TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 35.145.131,47-TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Yatırım Ofisi Başkanlığı bütçesinin gelir, gider ve muhasebesine ilişkin usul ve esaslar ile Ofis hizmetlerinden ücret karşılığı sağlanacak olanların bağlı olacağı esaslar, Kuruluş Kanunu ve Ofis tarafından çıkarılan muhasebe yönetmeliği hükümleri çerçevesinde düzenlenmiş olup, Ofis, mali raporlama faaliyetlerini Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Muhasebe Yönetmeliği'nde belirtilen Bilanço, Faaliyet Sonuçları Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Malî Varlık ve Yükümlülükler Değişim Tablosu, İç Borç Değişim Tablosu, Gelirlerin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu ve Giderlerin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu aracılığıyla yerine getirmektedir.

Ofis kendi çıkardığı muhasebe yönetmeliğine göre, tek düzen hesap planına yakın bir muhasebe tutmaktadır. Ayrıca anılan muhasebe yönetmeliğinde, düzenleme bulunmayan hallerde 27.12.2014 tarih ve 29218 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin uygulanacağı hükmü yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanıp, “Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar”ın 5’inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda belirtilenler denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç

kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yatırım Ofisi, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 525'inci ve 529'uncu maddeleri ile 5523 sayılı Cumhurbaşkanlığına Bağlı Ofislere İlişkin Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun'un 9'uncu ve 14'üncü maddeleri çerçevesinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamı dışında tutulmuştur.

İç kontrol sistemi kurma sorumluluğu açısından Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa tabi olmamakla beraber organizasyon şeması oluşturulmuş ve görev dağılımları belirlenmiştir. Yatırım Ofisi Bilgi Yönetimi Sistemleri kapsamında; insan kaynakları sistemi, muhasebe sistemi, demirbaş sistemi, yatırım projelerinin yönetimi ve takibi, potansiyel yatırımcı bilgilerinin düzenli bir şekilde tutulması ve bu bilgilerin analiz edilerek raporlama yapılması amacıyla Proje Asistan Sistemi kullanılmaktadır. Ayrıca kurum içi birimler arası yazışmalar ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ile olan yazışmaların bilgisayar ortamında yapılması, standartlaşması, sevk, paraf ve onay sürelerinin kısaltılması, sağlıklı bir şekilde arşivlenmesi Elektronik Belge ve Yönetim Sistemi üzerinden yapılmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yatırım Ofisi Başkanlığı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90.05.01.00 **YATIRIM OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**72.215.923,64**
10	**Hazır Değerler**	**71.237.706,97**
100	KASA HS.	251.410,18
102	BANKA HS.	65.923.551,15
105	DÖVİZ HS.	5.062.745,64
14	**Diğer Alacaklar**	**912.499,19**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HS.	912.499,19
16	**Ön Ödemeler**	**65.717,48**
161	PERSONEL AVANSLARI HS.	65.717,48
2	**DURAN VARLIKLAR**	**18.923.303,87**
22	**Faaliyet Alacakları**	**1.426.556,71**
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HS.	1.426.556,71
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**3.695.227,75**
254	TAŞITLAR	1.340.323,54

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**98.231.804,57**
32	**Faaliyet Borçları**	**49.401.771,75**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HS.	49.389.755,10
329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HS.	12.016,65
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**20.125.765,87**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.	11.492.184,89
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜV.KES. HS.	8.633.580,98
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**28.704.266,95**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIK. HS.	28.704.266,95
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**-7.092.577,06**
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**110.235.799,44**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HS.	110.235.799,44

255	DEMİRBAŞLAR HS.	12.609.637,89
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HS.	-10.254.733,68
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HS.	296.825,30
264	ÖZEL MALİYETLER HS.	10.222.260,10
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HS.	-10.519.085,40
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**13.801.519,41**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HS.	13.801.519,41

58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-82.183.245,03**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HS.	-82.183.245,03
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**-35.145.131,47**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HS.	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HS.	-35.145.131,47

AKTİF TOPLAMI **91.139.227,51**

PASİF TOPLAMI **91.139.227,51**

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 90.05.01.00 **Adı : YATIRIM OFİSİ BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Ekonomik	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl Tutar
	1		TL.
630	1	Personel Giderleri	319.657.283,07
630	3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	225.940.846,58
630	5	Cari Transferler	252.144,48
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	2.401.860,45
630	13	Amortisman Giderleri	3.434.124,27
630	15	Karşılık Giderleri	19.017.090,20
630	99	Diğer Giderler	13.071,55
GİDERLER TOPLAMI			**570.716.420,60**

Hesap Kodu	Ekonomik	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl Tutar
	1		TL.
600	4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	507.000.000,00
600	5	Diğer Gelirler	27.640.723,92
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	930.565,21
GELİRLER TOPLAMI			**535.571.289,13**

	CARİ YIL (2024)
GİDER TOPLAMI	**570.716.420,60**
GELİR TOPLAMI	**535.571.289,13**
FAALİYET SONUCU (DÖNEM ZARARI)	**(35.145.131,47)**

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI
AKARYAKIT İKMAL VE NATO POL TESİSLERİ İŞLETME BAŞKANLIĞI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: ANT Başkanlığının Personel Durumu

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe ve Giderler

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Gelir Tahmini ve Gerçekleşme

KISALTMALAR

ANT	Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletmesi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Organizasyonu
POL	Petrol, Yakıt ve Yağlayıcılar

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Kuzey Atlantik Antlaşması Organizasyonu (NATO) Boru Hattı Sisteminin inşasına NATO altyapı programı çerçevesinde 1953 yılında başlanmış olup 1959 yılında sistem tamamlanarak faaliyete geçmiştir.

Mülkiyeti Milli Savunma Bakanlığına ait olan sistemin işletme, bakım ve muhafazası görevi 20.05.1957 tarih ve 4/9038 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Petrol Ofisi Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Bu maksat için Anılan Kurumda Genel Müdür Yardımcılığı seviyesinde Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletme (ANT) Başkanlığı kurulmuştur.

ANT Başkanlığı, Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünün 21.07.2000 tarihinde özelleştirilmesi ile 13.04.2001 tarih ve 4636 sayılı Kanun ile Milli Savunma Bakanlığına bağlanmıştır.

ANT Başkanlığının kuruluşunu ve görevlerini düzenleyen 4636 sayılı Kanun, 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 81'inci maddesi ile Milli Savunma Bakanlığı Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesislerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun olarak değiştirilmiştir. Ancak, söz konusu Kanun'da teşkilat ve görevlere ilişkin maddeler yer almamıştır. Teşkilat ve görevlere ilişkin hususlar 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

Başkanlığın görevleri Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkındaki 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 22'nci Bölümü'nde yer alan "Görev ve yetkiler" başlıklı 317'nci maddesinde; aşağıda yer verilen şekliyle belirtilmiş olup, bu görevler Yönetim Kurulunun alacağı kararlar çerçevesinde yerine getirilmektedir.

a) NATO enfrastrüktür programı gereğince veya bütçeden askeri ihtiyaçlar için inşa edilmiş veya edilecek olan akaryakıt tesisleri ile boru hatlarını Türk Silahlı Kuvvetlerinin akaryakıt ihtiyacına cevap verecek şekilde işletmek,

b) Akaryakıt tesisleri ile boru hatlarının her türlü bakım, onarım ve korunmasına dair tüm hizmetleri yürütmek, ihtiyaç duyulan ilâve tesisleri kurmak veya kurdurmak,

c) Hazarda ve seferde Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyacı olan ve Bakanlıkça protokol ve sözleşmeye bağlanmış olan veya Bakanlık tarafından Başkanlığın temin ile görevlendirdiği

akaryakıt ve madeni yağları, sözleşme veya protokolde belirtilen yerlerden teslim alarak depolamak ve dağıtımını sağlamak,

ç) Atıl kapasitenin ülke ekonomisi yararına değerlendirilmesi amacıyla depolama ve iletim faaliyetlerinde bulunmak ve gelir sağlamak,

d) Akaryakıt tesislerine ilişkin yapılacak veya plânlanacak faaliyetler konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla bilgi alış verişinde bulunmak,

e) Teşkil edeceği tanker filoları veya sivil nakliye ve petrol kuruluşları vasıtasıyla boru hattı dışındaki akaryakıt naklini sağlamak, gerektiğinde deniz aşırı nakliyatlar için deniz tankeri satın almak veya kiralamak,

f) Petrol, Yakıt ve Yağlayıcılar (POL) tesislerine ait haberleşme sisteminin işletme ve idamesini sağlamak ,

g) Başkanlık emrinde çalışan personele ilişkin idari, sosyal ve mali her türlü işlemleri yürütmek,

ğ) Diğer akaryakıt boru hattı işletmesiyle uğraşan kuruluşlara işletme ve bakım hizmetleri satışı yapmak,

h) İşletme ve bakımın idamesi ile Başkanlığı harbe hazır durumda bulundurmak; akaryakıt, madeni yağ ve türevleri ile gerekli her türlü araç, gereç, teçhizat, demirbaş malzeme, yedek parçayı yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan satın almak, kiralamak, depolamak ve dağıtımını yapmak, Başkanlık tesislerinin korunmasını Bakanlıkça tahsis edilen silâhlarla sağlamak,

ı) NATO makamlarından sarf müsaadesi sağlanması mümkün görülmeyen projeler için hizmetin gerektirdiği bina ve buna bağlı olarak alt yapı inşaatını veya tadilat işlerini yaptırmak, kiralamak veya satın almak, ayni haklar tesis etmek, ettirmek ve kaldırmak,

ı) Başkanlığın mal ve hizmetlerinin fiyatlarını belirlemek,

j) Bakan tarafından kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

ANT Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğine haiz bir kurum olup merkez ve taşra birimleri bulunmaktadır.

Başkanlığın merkez teşkilâtı; yönetim kurulu, bu kurula bağlı başkan, başkan yardımcısı ve daire başkanlıklarından oluşmaktadır. Yönetim kurulunun beş üyesi bulunmakta olup en az biri Genelkurmay Başkanlığından olmak üzere Millî Savunma Bakanı tarafından üç yıllık süre için belirlenmektedir.

Başkanlığın taşra teşkilatı, Batı Bölge Müdürlüğü (Eskişehir) ve Doğu Bölge Müdürlüğü (Malatya) şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Batı bölgesine bağlı işletme müdürlükleri; Antalya, Eskişehir, Balıkesir, İstanbul, Gelibolu, İzmir ve Ankara'dır. Doğu bölgesine bağlı işletme müdürlükleri ise İskenderun, Malatya, Diyarbakır, Erzincan, Elazığ, Suluova ve Kayseri'dir.

Başkanlık, görevlerini 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi Devlet memurları ve işçiler eliyle yürütmektedir.

Başkanlığın personel durumu 31.12.2024 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterildiği şekildedir.

Tablo 1: ANT Başkanlığının Personel Durumu

Statü	Kadro	Mevcut	Boş	Doluluk Oranı (%)
Memur	1426	585	841	%41
İşçi	1870	1406	464	%75
Sözleşmeli Personel	0	0	0	%0
Toplam	3296	1991	1305	%60

1.3. Mali Yapı

ANT Başkanlığının bütçesi, ANT Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde Başkanlıkça hazırlanıp Yönetim Kurulunun onayı ile yürürlüğe girmektedir.

Bu çerçevede Başkanlığın 2024 yılı bütçesi 2.400.000.000,00 TL olarak belirlenmiştir. Yıl sonu itibarıyla 2.750.282.737,44 TL harcama yapılmış olup 2.798.151.387,74 TL gelir elde edilmiştir. Faaliyet sonucu 47.868.650,30 TL olarak gerçekleşmiştir.

ANT Başkanlığının gelir ve gider kalemleri aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 2: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe ve Giderler

Hesap Kodu	Ekonomik Kod	Hesap Adı	2024 Bütçe (TL)	2024 Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
630	01	Personel Giderleri	1.237.967.000,00	1.516.982.244,44	122,54
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumu Ödemeleri	252.253.000,00	289.291.462,57	114,68
630	03	Mal ve Hizmet Alımları	879.780.000,00	763.197.875,28	86,75
630	09	Yedek Ödenekler	30.000.000,00	0,00	0,00
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00	13.988,36	-
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	0,00	8.372.013,60	-
630	15	Karşılık Giderleri	0,00	172.425.153,19	-
630	99	Diğer Giderler	0,00	0,00	0,00
Toplam			2.400.000.000,00	2.750.282.737,44	114,60

Tablo 3: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Gelir Tahmini ve Gerçekleşme

Hesap Kodu	Ekonomik Kod	Hesap Adı	2024 Gelir Tahmini (TL)	2024 Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.394.989.000,00	2.745.714.311,02	114,64
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirleri Toplamı	0,00	25.089,15	-
600	05	Diğer Gelirler	4.804.500,00	36.756.996,99	765,05
600	06	Sermaye Gelirleri	206.500,00	423.689,62	205,18
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00	15.231.300,96	-
Toplam			2.400.000.000,00	2.798.151.387,74	116,59

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

ANT Başkanlığının muhasebe işlemleri Millî Savunma Bakanlığı Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletme Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yerine getirilmektedir.

Hesapların ve işleyiş biçimlerinin açıklandığı anılan Yönetmelik gereğince kurulan muhasebe sistemi ve işlemlerinde evrensel muhasebe ilkeleri esas alınmış olup uygulama bu ilkelere uygun bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Başkanlığının mali ve muhasebe işlemleri merkezde, bölge müdürlüklerinde ve işletmelerde bulunan muhasebe birimlerince ANT Başkanlığının kendi oluşturduğu ANT Bilgi Sistemi üzerinden yürütülmektedir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş Veriler Defteri,
- Geçici ve Kesin Mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet Sonuçları Tablosu,
- Envanter Tablosu,
- Özkaynak Değişim Tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, mali bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

ANT Başkanlığı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu kapsamında yer almamaktadır. Dolayısıyla Başkanlık Kanun'da belirtilen iç kontrol ve iç denetim hükümleri ile Kanun'a dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuat düzenlemelerine tabi değildir. Bununla birlikte iç kontrol sisteminin oluşturulmasına yönelik Başkanlığa münhasır düzenleme de bulunmamaktadır.

ANT Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde üst yöneticinin kontrol ile ilgili sorumluluklarını; Harcama yetkilileri, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Teftiş Kurulu Başkanlığı aracılığıyla yerine getireceği belirtilmektedir.

Başkanlık tarafından çıkarılan Bütçe ve Muhasebe ile ilgili Usul ve Esaslar Genelgesi'nde harcama birimleri ve muhasebe birimleri tarafından yürütülecek olan ön mali kontrol süreçlerine ilişkin ilkeler belirlenmiştir. Anılan Genelge'de, harcama birimleri ile Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığının ayrı ayrı ve müşterek yapacağı işlemler belirlenmiş olup ön mali kontrol bu esaslara göre yürütülmektedir.

ANT Başkanlığının stratejik yönetim, kurumsal risk ve iç kontrol standartlarını

sağlamaya yönelik faaliyetlerinin kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim, izleme standartları itibarıyla değerlendirildiğinde;

Kontrol Ortamı Standartları ile ilgili olarak; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin yeterlilik-performans değerlendirmesi dışında işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının tam olarak belirlendiği ve kurum çalışanlarına duyurulduğu, hassas görevlere ilişkin prosedürlerin ise belirlenmediği,

Risk Değerlendirme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin stratejik plan ve performans programı hazırlama yükümlülüğü bulunmadığı, uygulamada da stratejik plan ve performans programı hazırlamadığı ve iç kontrol riski belirlemediği,

Kontrol Faaliyetleri Standartları ile ilgili olarak; İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlandığı ve personele duyurulduğu, yetki devirlerinin mevzuata uygun yapıldığı, yapılan görevlendirmelerde görevler ayrılığı ilkesine uyulduğu, İdarenin ön mali kontrole ilişkin yönergesinin mevcut olduğu ve ön mali kontrol sisteminin söz konusu Genelgeye uygun olarak kurulduğu,

Bilgi ve İletişim Standartları ile ilgili olarak; İdarenin faaliyet raporu ve kamu iç kontrol standartlarına uyum eylem planı hazırlama yükümlülüğü bulunmadığı; uygulamada da faaliyet raporu ve kamu iç kontrol standartlarına uyum eylem planı hazırlamadığı,

İzleme Standartları ile ilgili olarak; İdarenin iç denetim birimi oluşturmakla ilgili yükümlülüğü bulunmadığı, uygulamada da iç kontrol sisteminin değerlendirilmesine yönelik çalışmasının olmadığı ve iç denetim birimi kurulmadığı,

anlaşılmaktadır.

Başkanlık faaliyetlerinin etkinliği ve verimliliği, mali raporların güvenilirliği, yürürlükteki düzenlemelerle uyumun sağlanması açısından iç kontrol sisteminin oluşturulmasına yönelik düzenleme yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Milli Savunma Bakanlığı Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletme

Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 99.35.00.00

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI AKARYAKIT İKMAL VE NATO POL TESİSLERİ İŞLETME BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	804.038.807,18
10	**Hazır Değerler**	35.019.538,87
100	Kasa	2.971,32
102	Banka	35.016.567,55
105	Döviz	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	241.844.267,11
120	Gelirlerden Alacaklar	241.045.296,06
126	Verilen Depozito ve Teminatlar	0,00
127	Diğer Faaliyet Gelirlerinden Alacaklar	798.971,05
128	Şüpheli ve Davalı Alacaklar	7.531.269,52
129	Şüpheli ve Davalı Alacaklar Karşılığı (-)	-7.531.269,52
13	**Kurum Alacakları**	472.160.112,43
135	Tek Hazine Kurumlar	472.160.112,43
14	**Diğer Alacaklar**	727.900,97
140	Kişilerden Alacaklar	727.900,97
15	Stoklar	38.281.996,55
150	İlk Madde ve Malzeme	38.281.996,55
16	**Ön Ödemeler**	16.004.991,25
161	1-Personel Avansları	429.849,96
162	Bütçe Dışı Avanslar (Memur Maaşları)	15.575.141,29
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
190	1-Devreden Katma Değer Vergisi	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	118.939.953,98
22	**Faaliyet Alacakları**	966.858,25
226	Verilen Depozito ve Teminatlar	966.858,25
25	**Maddi Duran Varlıklar**	117.973.095,73
253	Tesis Makine ve Cihazlar	18.251.854,14
254	Taşıtlar	276.742.294,34
255	Demirbaşlar	50.689.547,80
257	Birikmiş Amortismanlar (-)	-227.710.600,55
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	Haklar	2.042.520,26
268	Birikmiş Amortismanlar (-)	-2.042.520,26
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	Elden Çıkarılacak Stok ve Maddi Duran Varlıklar	2.446.135,25
299	Birikmiş Amortismanlar (-)	-2.446.135,25

AKTİF TOPLAMI 922.978.761,16

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	319.600.188,73
32	**Faaliyet Borçları**	108.550.680,90
320	Bütçe Emanetleri	108.550.680,90
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	8.004.796,53
330	Alınan Depozito ve Teminatlar	4.984.326,47
333	Kurum ve Kişilere ait Emanetler	3.020.470,06
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	68.303.829,46
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	28.165.962,88
361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	36.948.102,33
362	Fonlar ve Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahsilatlar	3.189.764,25
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	134.740.881,84
372	Kıdem Tazminatı Karşılığı (İşçi)	134.740.881,84
379	Dahili Fon Karşılığı	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	273.573.763,67
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	273.573.763,67
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı (İşçi)	273.573.763,67
479	Dahili Fon Karşılığı	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	329.804.808,76
50	**Net Değer**	-57.053.675,10
500	Net Değer	-57.053.675,10
54	Yedekler	31.574.967,63
549	Özel Fonlar Hesabı	31.574.967,63
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	2.971.233.952,48
570	Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları	2.971.233.952,48
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-2.663.819.086,55
580	Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları	-2.663.819.086,55
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	47.868.650,30
590	Dönem Olumlu Fark (+)	2.211.597.058,47
591	Dönem Olumsuz Fark (-)	-2.163.728.408,17

PASİF TOPLAMI 922.978.761,16

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 99.35.00.00 **Adı : MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI AKARYAKIT İKMAL VE NATO POL TESİSLERİ İŞLETME BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	2.750.282.737,44
630	01	Personel Giderleri	1.516.982.244,44
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	289.291.462,57
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	763.197.875,28
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	13.988,36
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	8.372.013,60
630	15	Karşılık Giderleri	172.425.153,19

GİDERLER TOPLAMI (A) **2.750.282.737,44**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.798.151.387,74
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.745.714.311,02
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile özel gelirler	25.089,15
600	05	Diğer Gelirler	36.756.996,99
600	06	Sermaye Gelirleri	423.689,62
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	15.231.300,96

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.798.151.387,74**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.798.151.387,74**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **47.868.650,30**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**2.750.282.737,44**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.798.151.387,74**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.798.151.387,74**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**47.868.650,30**

SPOR-TOTO TEŞKİLAT BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe Gelir Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Tablo 2: Bütçe Gider Tahmini ve Gerçekleşmeleri

KISALTMALAR

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BİLGEM : Tübitak Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi

BTK : Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

MASAK: Mali Suçları Araştırma Kurulu

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Yasa Dışı Bahisle Mücadele Konusunda İlave Bazı Hukuki ve İdari Tedbirler Alınmasına İhtiyaç Bulunması

2. Başbayi ve Sanal Bayilerin Faaliyet ve İşlemlerinin Takip ve Kontrolü İçin Etkin Bir Denetim Mekanizmasının Bulunmaması

3. Reklam Harcamalarına İlişkin Etkin Bir Takip ve Denetim Mekanizmasının Oluşturulmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, 21.05.1986 tarih ve 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesi ile Spor Genel Müdürlüğüne bağlı bir birim olarak ve Spor Toto Teşkilat Müdürlüğü adı altında faaliyette bulunmakta iken, 22.02.2007 tarih ve 5583 sayılı Kanun'un 8'inci maddesiyle adı Spor Toto Teşkilat Başkanlığı olarak değiştirilmiş; teşkilat yapısı, görevleri ve yetkileri ise aynı Kanun ile 29.04.1959 tarih ve 7258 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikler çerçevesinde, 7258 sayılı Kanun'un 2'nci ve devam eden maddelerinde düzenlenmiştir.

Yeni düzenlemede; futbol ve diğer spor müsabakaları üzerine sabit ihtimalli ve müşterek bahisler ile şans oyunlarını düzenleme hak ve yetkisinin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne ait olduğu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bu yetkiyi kendisine bağlı Spor Toto Teşkilat Başkanlığı eliyle kullanıp yürüteceği, Teşkilat Başkanlığının söz konusu yetkisini bizzat kullanabileceği gibi kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredebileceği ve mal ve hizmet satın alma yoluna gidebileceği hükümlerine yer verilmiştir.

03.06.2011 tarih ve 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 31'inci maddesiyle 3289 sayılı Kanun kapsamından çıkarılmış ve Kararname'nin aynı maddesi ile 29.04.1959 tarih ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz, özel bütçeli bir kuruluş haline getirilmiştir.

7258 sayılı Kanun'da yer alan kurumsal düzenlemeler, 2018 yılında yapılan Anayasa değişikliğinden sonra, 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 90'ıncı maddesi uyarınca iptal edilmiştir.

Spor Toto Teşkilat Başkanlığının kuruluş ve görevlerine ilişkin usul ve esaslar, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların

Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 32'nci Bölümünün ilgili maddelerinde düzenlenmiştir.

Söz konusu Kararnamenin 450'nci maddesi ile Spor Toto Teşkilat Başkanlığının görev ve yetkileri şu şekilde belirlenmiştir:

a) Yurt içinde ve yurt dışında yapılan her türlü spor müsabakası üzerine yurt içinde ve yurt dışında spora dayalı bahis ve şans oyunları düzenlemek, denetim ve gözetimi altında düzenletmek, bunlara ilişkin her türlü izni vermek ve sözleşmeyi yapmak.

b) Spora dayalı bahis ve şans oyunlarına yönelik mevzuata aykırı iş ve eylemlerin önlenmesi için gerekli denetimleri yapmak, faaliyetlerde bulunmak ve tedbirleri almak.

c) Fikrî ve sınaî mülkiyet konusu her türlü eser ve hakkı edinmek, satın almak, satmak, kiraya vermek, kiralamak, kullanmak, paylaşmak ve bunlara ilişkin her türlü sözleşmeyi yapmak.

ç) Spora dayalı bahis ve şans oyunlarının kamu yararına ve sosyal amaçlara uygun olarak düzenlenmesi ve gelişmesini sağlayacak politikalar belirlemek ve uygulamak.

d) Spora dayalı bahis ve şans oyunları düzenlenmesine ilişkin uluslararası gelişmeleri takip etmek, ilgili kuruluşlara üye olmak, katkı ve katılım payları ödemek ve bu kuruluşlarla iş birliği yapmak.

e) İzinsiz olarak spora dayalı bahis ve şans oyunları düzenleyen, başbayilik veya bayilik faaliyetinde bulunan veya kurallara aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişilere uygulanacak yaptırımlara ilişkin esasları belirlemek ve bunlar hakkında ilgili mevzuatı uyarınca gerekli yasal işlemleri yapmak.

f) Spor kulübü kurmak ve mevcut spor kulüplerini satın almak veya devralmak.

g) Spora dayalı bahis ve şans oyunları düzenleme faaliyetinin gelişmesini sağlayacak tedbirleri almak ve bu konuda yapılması gerekli düzenlemeleri Gençlik ve Spor Bakanlığına önermek.

Teşkilat Başkanlığının spora dayalı bahis ve şans oyunlarının düzenlenmesi ve düzenletilmesinde tek yetkili olduğu, Gençlik ve Spor Bakanlığının izin veya onayıyla spora dayalı bahis ve şans oyunlarının düzenlenmesi, denetim ve gözetimi altında düzenletilmesi,

oynatılması, gerekli altyapı ve organizasyonun sağlanması ve yürütülmesi için gerçek ve tüzel kişilerle sözleşme yapabileceği hususları da Kararnamede hükme bağlanmıştır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurumun merkez teşkilat yapısı; Yönetim Kurulu, Teşkilat Başkanı, iki Başkan Yardımcısı ve Teşkilat Müdürü ile hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Teşkilat Başkanlığının hizmet birimleri şunlardır:

- Teşkilat Müdürlüğü
- Organizasyon ve Reklam Şube Müdürlüğü
- Bayilik Şube Müdürlüğü
- Muhasebe Şube Müdürlüğü
- Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü
- Personel Şube Müdürlüğü
- Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü
- Bayi Kontrolörlüğü Şube Müdürlüğü
- Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü
- Matbaa Şube Müdürlüğü
- Hukuk Müşavirliği
- Teşkilat Başkanlığı Baş müşavirleri ile Müşavirler.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 451’inci maddesinde; Yönetim Kurulunun teşkiline ilişkin usul ve esasların Gençlik ve Spor Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir. Teşkilat Başkanlığı Yönetim Kurulunun teşkilini düzenleyen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 451/2’nci maddesinin Anayasaya aykırı olduğu yönünde yapılan itiraz üzerine, Anayasa Mahkemesi'nin 30.11.2022 tarihli ve E: 2019/38, K: 2022/148 sayılı Kararı ile söz konusu düzenleme iptal edilmiştir. 14.06.2023 tarihli ve 32221 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan kararın, yayım tarihinden başlayarak dokuz ay sonra (14.03.2024) yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır. 25.12.2024 tarih ve 32763 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 167 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1'inci maddesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 451/2’nci maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Yeni düzenleme ile, Yönetim Kurulunun beş üyeden oluşacağı, Gençlik ve Spor Bakanı ve Teşkilat Başkanının Yönetim Kurulunun tabii üyeleri olduğu, Kurula Bakanın başkanlık

edeceği, Bakan ve Teşkilat Başkanı dışında kalan diğer üç üyenin Bakan tarafından iki yıl için atanacağı, Yönetim Kurulu üyesi olarak görevlendirilecek kişilerin en az dört yıllık yükseköğrenim mezunu olması gerektiği, süresi bitenlerin tekrar atanabileceği hükme bağlanmıştır.

Spor Toto Teşkilat Başkanı, Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usulüne Dair 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne ekli II sayılı cetvelde yer almakta olup ataması Cumhurbaşkanı onayı ile yapılmaktadır.

Kurum personel kadrolarının adet ve nitelikleri ile bunlardan Yönetim Kurulu Kararı ile atanacak olanları tespit etme görev ve yetkisi Yönetim Kuruluna aittir.

Kurum personeli 15.07.2018 tarihli ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 466'ncı maddesi doğrultusunda; 27.06.1989 tarih ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı çerçevesinde istihdam edilmektedir. Kurumun toplam kadro sayısı 271 olup, bu kadroların 190'ı doludur.

Kurum personelinin ücretleri ile diğer mali ve sosyal hakları toplu iş sözleşmesi ile belirlenmektedir. 2023 yılında 01.03.2021-28.02.2023 dönemine ilişkin Toplu İş Sözleşmesinin sona ermesinden sonra, 01.03.2023-28.02.2025 dönemine ait Toplu İş Sözleşmesi 20.06.2023 tarihinde imzalanmıştır.

1.3. Mali Yapı

Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Kurumun bütçe işlemleri bütçe kanunlarına ve merkezi yönetim bütçe prosedürlerine tabi olmadığından, muhasebe kayıt ve işlemlerinde; "Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" ve "Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği" hükümleri esas alınmamaktadır.

Kurumun yıllık bütçe taslağı Muhasebe Şube Müdürlüğünce hazırlanmakta ve Yönetim Kurulu kararıyla kesinleşmektedir.

Kurumun gelirleri sabit ihtimalli ve müşterek bahis oyunlarından elde edilen hasılat ile diğer gelirler ve faiz gelirlerinden oluşmaktadır. Giderleri ise; hasılat üzerinden dağıtılan ikramiye ve şans oyunları vergisi ile yatırım ve işletme giderlerinden oluşmaktadır.

Teşkilat Başkanlığının yatırım ve işletme giderleri aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır:

-Teşkilat Başkanlığı tarafından oynatılan müşterek bahis ve sabit ihtimalli bahis oyunları bültenlerinde yer alan spor kulüplerine ödenen isim hakları,

-İsim haklarından 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca isim hakkının %15'i oranında Türkiye Futbol Federasyonuna aktarılan pay,

-Ruhsat verilen bayilere ödenen komisyon ve ikramiye ödeme primi,

-Merkezi bahis sistemi ve risk yönetim merkezinin kurulması ve işletilmesi ile başbayilik iş ve hizmetlerinin özel hukuk tüzel kişilerine yaptırılması amacıyla yapılan sözleşmeler uyarınca ödenen pay,

-Aylık hasılat toplamının %10'unu geçmemek üzere, Yönetim Kurulunca belirlenip Bakanlığa ödenen pay,

-Diğer yatırım ve işletme giderleri (Duran varlık alımları, personel giderleri, genel idare giderleri, reklam tanıtım giderleri, vd.).

Teşkilat Başkanlığınca oynatılan spor müsabakalarına dayalı sabit ihtimalli ve müşterek bahis oyunlarından elde edilen hasılatın dağıtımı, 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı Hasılat Dağıtım Yönetmeliği ile belirli usul ve esaslara göre yapılmaktadır.

5602 sayılı Kanun'un 47'nci maddesi gereği; tüm şans oyunları için bir takvim yılı içinde ödenecek ikramiyelerin toplamı, aynı dönemdeki hasılatın %40'ından az %93'ünden fazla olamamaktadır. İlgili kurum ve kuruluşlar, yıllık ikramiye ortalamaları bu sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla, tertip ettikleri her bir şans oyunu için farklı ikramiye oranları belirleyebilmektedirler.

5602 sayılı Kanun uyarınca 2023 yılında ikramiye dağıtım oranı en fazla %83 olarak uygulanmakta iken, 27.12.2023 tarihli ve 7491 sayılı Kanunun 64'üncü maddesi ile 5602 sayılı Kanun'da değişiklik yapılarak bu oran %93'e yükseltilmiştir.

5602 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesi ile her türlü şans oyunları faaliyetinden elde edilen hasılat şans oyunları vergisine tâbi tutulmuştur. Verginin matrahı, şans oyunlarından elde edilen hasılat tutarıdır. Verginin mükellefi ise, kendisine şans oyunları tertip etme hak ve yetkisi verilmiş olan kurumlardır. Bu hak ve yetkinin devri halinde mükellef, devralan kurum, kuruluş

veya özel hukuk tüzel kişileri olmaktadır. Şans oyunları vergisinin oranı; spor müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde %5, at yarışlarında %7 ve diğer şans oyunlarında %10'dur. Kanunla, bu oranları bir katına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye ya da tekrar kanunî seviyesine getirmeye Cumhurbaşkanı yetkili kılınmıştır.

5602 sayılı Kanun gereği, ilgili kurum ve kuruluşların net hasılatı ile diğer gelirleri toplamından her türlü yatırım ve işletme giderleri düşüldükten sonra kalan tutar kamu payını oluşturmakta olup, bu paylar takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla hesaplanıp, izleyen ikinci ayın 15 inci günü mesai bitimine kadar Hazine ve Maliye Bakanlığı merkez muhasebe birimi hesabına yatırılarak genel bütçeye gelir kaydedilmektedir.

Spor Toto Teşkilat Başkanlığının 2024 yılına ilişkin gelir bütçesi ve gerçekleşmelerine ilişkin veriler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1: Bütçe Gelir Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Gelirin Çeşidi	Bütçedeki Tutarı (TL)	Gerçekleşen Tutar (TL)	Gelir Fazlası (TL)	Gelir Noksanı (TL)
Brüt Satışlar	600.000.000.000	581.496.912.575,70		18.503.087.424,30
Faiz Geliri	7.000.000.000	8.717.762.089,66	1.717.762.089,66	
Diğer Gelirler	1.000.000.000	687.956.873,96		312.043.126,04
Toplam	608.000.000.000	590.902.631.539,32	1.717.762.089,66	18.815.130.550,34

Kurumun 2024 yılı bütçesiyle toplam 608.000.000.000 TL gelir elde edileceği tahmin edilmiş, %2,81 noksanıyla 590.902.631.539,32 TL tutarında gerçekleşme sağlanmıştır. Geçen yıl gerçekleşen gelir tutarı 337.623.352.321,03 TL olup, toplam gelirlerde önceki yıla göre %75 oranında artış kaydedilmiştir.

Kurumun 2024 yılı bütçesinde yer alan giderler ve gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Bütçe Gider Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Bütçede Gösterilen Ödeneğin				Aktarmalar ve Ek Ödenekten Sonra Kalan Tutar (TL)	Gerçekleşme (TL)	Ödenek Bakiyesi Olup İptal Edilen Tutar (TL)
Çeşidi	**Hesap Kodu**	**Bütçedeki Tutarı (TL)**	**Toplam İçindeki Payı %**			
Hesaplanan KDV	391	100.000.000.000,00	16,45%	100.000.000.000,00	96.916.152.095,95	3.083.847.904,05
Şans Oyunları Vergisi	612.01	25.000.000.000,00	4,11%	25.000.000.000,00	24.490.006.552,17	509.993.447,83
Dağıtılacak İkramiye	612.01	440.000.000.000,00	72,37%	423.040.000.000,00	411.133.340.061,99	11.906.659.938,01
Döşeme-Demirbaş	255.01	10.000.000,00	0,00%	10.000.000,00	4.596.218,94	5.403.781,06
Hak Alımı/ Kullanımı	260	25.000.000,00	0,00%	25.000.000,00	9.606.130,21	15.393.869,79
Teşkilat Personeli	740.01	150.000.000,00	0,02%	200.000.000,00	165.934.344,86	34.065.655,14
Yurtiçi Geçici	740.01	1.500.000,00	0,00%	1.500.000,00	998.535,95	501.464,05
Yurtdışı Geçici	740.01	1.000.000,00	0,00%	1.000.000,00	40.296,90	959.703,10
SGK Teşkilat	740.01	40.000.000,00	0,01%	40.000.000,00	33.889.684,92	6.110.315,08
İşsizlik Sigortası İşveren Primi	740.01	4.000.000,00	0,00%	4.000.000,00	3.378.549,41	621.450,59
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	740	973.150.000,00	0,16%	1.194.150.000,00	956.543.307,48	237.606.692,52
Reklam ve Tanıtım Giderleri	740.02	16.125.350.000,00	2,65%	22.234.350.000,00	22.107.735.676,54	126.614.323,46
İkramiye Ödeme Primi Giderleri	740.03	780.000.000,00	0,13%	780.000.000,00	599.794.968,35	180.205.031,65
Merkezi Bahis Sistemi ve Risk Yön. Mer. Gid.	740.04	1.000.000.000,00	0,16%	1.000.000.000,00	969.161.520,97	30.838.479,03
İsim Hakkı ve Futbol Fed. Payı Giderleri	740.05	750.000.000,00	0,12%	750.000.000,00	411.894.987,26	338.105.012,74
Bayi Komisyonu	740.06	18.000.000.000,00	2,96%	21.500.000.000,00	20.955.656.359,50	544.343.640,50
Spor Genel Müdürlüğü	740.07	5.000.000.000,00	0,82%	12.000.000.000,00	11.963.371.009,36	36.628.990,64
Kıdem Tazminatı Gid.	740.08	140.000.000,00	0,02%	220.000.000,00	194.733.587,71	25.266.412,29
Toplam		**608.000.000.000,00**	**100,00%**	**608.000.000.000,00**	**590.916.833.888,47**	**17.083.166.111,53**

2024 yılı bütçesiyle 608.000.000.000 TL olarak öngörülmüş olan gider ödenekleri içinde en büyük payı % 72,37 oranıyla dağıtılacak ikramiye oluşturmaktadır.

2024 yılında Gider Bütçesinin %97,19'u oranında toplam 590.916.833.888,47 TL tutarında gerçekleşme meydana gelmiştir.

Kurumun 2024 yılı faaliyetleri sonucunda, dönem kârı veya zararı oluşmamıştır. 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca Kurumun net hasılatı ile diğer gelirleri toplamından her türlü yatırım ve işletme giderleri düşüldükten sonra kalan tutar kamu payı olarak Hazineye devredildiğinden dönem sonunda kâr veya zarar oluşmamaktadır. 2024 yılı bilançosunda yer alan 94.873.365,66 TL tutarındaki geçmiş yıl kârları, anılan Kanun'un yürürlüğünden önce oluşan ve Kurum bünyesinde bırakılmış olan tutardır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmayan Kurum, muhasebe ve raporlama işlemlerini; 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Spor Toto Teşkilat Başkanlığı Muhasebe Yönetmeliği ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı Hasılat Dağıtım Yönetmeliği hükümlerine göre yürütmektedir.

Kurum, muhasebe sisteminde 01.01.2012 tarihinden itibaren Spor Toto Teşkilat Başkanlığı Muhasebe Yönetmeliğine göre Yönetim Kurulu tarafından belirlenmiş olan Tek Düzen Hesap Planını kullanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Gelir tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı İcmal cetveli.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolardan bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim

prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Teşkilat Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmadığından bu Kanunun öngördüğü iç kontrol ve ön mali kontrol sistemi ile iç denetim birimi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Teşkilat Başkanlığının kendi iç mevzuatı ve faaliyet yapısı çerçevesinde iç kontrol sistemi mevcuttur. Ancak uygulamada bazı eksiklikler söz konusu olup iç kontrol sisteminin etkinliği açısından bu eksikliklerin giderilmesi önem arz etmektedir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiş ve Kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Ancak görev, yetki ve sorumluluk tanımlamalarının ve hassas görevlere ilişkin prosedürlerin de belirlenmesi gerekmektedir.

Risk Değerlendirme Standartları

Kurum 5018 sayılı Kanun’a tabi olmadığından stratejik plan ve performans programı hazırlama zorunluluğu bulunmamamaktadır. Ancak, ileriye yönelik stratejik amaç ve hedefleri ile yıllık performans hedefleri belirlenerek bütçe ve faaliyetlerle ilişkilendirilmesi Kurum yararına olacaktır.

Diğer yandan, kurumsal riskler henüz belirlenmemiş olup bu konuda da gerekli çalışmalar yapılarak risklerin ve risklere karşı alınacak tedbirlerin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Kurumda iş akış süreçleri henüz belirlenmemiştir. Ancak iş analizine dayalı bir yapılanma ve norm kadroların tespiti amacıyla çalışma ve girişimler başlatılmış olup bu kapsamda iş akış süreçlerinin de belirlenmesi söz konusu olacaktır.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. Yapılan görevlendirmelerde, görevler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece risk analizi çalışmaları henüz yapılmadığından, risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik yürütülecek kontrol faaliyetleri ve bu faaliyetlere ilişkin sorumluluklar henüz belirlenmemiş durumdadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Kurum 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığınan bu Kanunun öngördüğü çerçevede bir faaliyet raporu hazırlanması söz konusu değildir. Ancak Kurumun kendi iç mevzuatı çerçevesinde, faaliyet yapısına özgü yıllık faaliyet raporu hazırlanmasında yarar bulunmaktadır.

Kurumda veri kayıt ve dosyalama sistemi mevcuttur. İdare, sistem verilerinin güvenliğini ve korunmasını sağlamak amacıyla, verilerin yedeklenme ve yeniden yüklenmesi işlemlerini yapmaktadır. Yedeklemenin, verilerin oluştuğu yerden farklı bir yerde yapılması hususu üzerinde durulmalıdır.

İzleme Standartları

Kurum 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığından bu Kanunun öngördüğü İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu ve üst yönetici tarafından onaylanan İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu bulunmamaktadır. Ayrıca, iç denetim birimi veya iç denetçi bulunmamaktadır. Bu çerçevede, üst yönetici ve harcama birimlerinin imzaladığı "İç Kontrol Güvence Beyanı" da söz konusu değildir.

Kurum 5018 sayılı Kanun ve bu Kanuna istinaden yürülüğe konulmuş Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne tabi olmadığından, söz konusu mevzuatın öngördüğü esaslar çerçevesinde iç kontrol sistemi kurma zorunluluğu bulunmamaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Spor Toto Teşkilat Başkanlığı'nın 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yasa Dışı Bahisle Mücadele Konusunda İlave Bazı Hukuki ve İdari Tedbirler Alınmasına İhtiyaç Bulunması

Spor Toto Teşkilat Başkanlığı ve ilgili kurumlarca yürütülen yasa dışı bahisle mücadelede ortaya çıkan bir kısım eksiklik ve aksaklıkları gidermek üzere hukuki, idari ve teknik yönlerden bazı ilave tedbirler alınmasına ihtiyaç bulunduğu belirlenmiştir.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan her türlü spor müsabakası üzerine bahis ve şans oyunları düzenleme, gözetimi altında düzenletme, denetim ve bunlara ilişkin her türlü izni verme ve sözleşme yapma görev ve yetkisi mevzuatla Spor Toto Teşkilat Başkanlığına verilmiştir.

Spor Toto Teşkilat Başkanlığının kontrolündeki yasal bahis faaliyetleri, sorumlu oyunculuk anlayışına göre tamamen devletin gözetimi ve güvencesinde yürütülmektedir. Yasa dışı bahis ise Spor Toto Teşkilat Başkanlığının ruhsat ve yetki vermediği kişiler tarafından

spora dayalı olarak oynatılan tüm bahis ve şans oyunlarını kapsamakta olup en yaygın şekliyle internet ortamında gayri yasal olarak gerçekleştirilmektedir.

Yasa dışı bahis ortamı, herhangi bir yaş sınırlamasının olmadığı, kredi kartı dahil borçlanmayı körükleyen her türlü ödeme çeşitliliğinin uygulandığı, yasa dışı para transferlerinin yapılabildiği, vergilendirmenin olmadığı kayıt dışı bir alandır. Bu alandaki parasal işlemlerin toplamda çok büyük boyutlara ulaşabildiği gözlenmekte; bu konudaki veriler mali suçlara ilişkin raporlara da yansımış bulunmaktadır.

Kamu güvenliğine dair sosyal bir sorun niteliğinde olan yasa dışı bahis Kurum gelirlerinde de kayıplara yol açmaktadır.

Yasa dışı bahisle ilgili olarak açılan ve Kurumun müdahil olarak katıldığı davalar yıllar itibarıyla artış göstermiş olup 2024 yılı sonu itibarıyla bu konudaki derdest dava sayısı 4658'e yükselmiştir.

Kurum, izinsiz olarak spora dayalı bahis ve şans oyunları düzenleyen, başbayilik veya bayilik faaliyetinde bulunan veya kurallara aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişilere uygulanacak yaptırımlara ilişkin esasları belirlemek ve bunlar hakkında ilgili mevzuatı uyarınca gerekli yasal işlemleri yapmakla görevli, yetkili ve sorumlu bulunmaktadır.

Yasa dışı bahisle mücadele konusu, Spor Toto Teşkilat Başkanlığının yanı sıra, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlar ile Mücadele Daire Başkanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), Merkez Bankası, Bankacılık ve Düzenleme Kurumu (BDDK), bankalar ve ödeme kuruluşları, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Ticaret Bakanlığı gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarla doğrudan veya dolaylı şekilde ilgili bulunmaktadır.

Yasa dışı bahis oyunları esas itibarıyla internet ortamında ve yurt dışı kaynaklı internet siteleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Yasa dışı bahse teşvik reklamları ise internet ortamında yapılabildiği gibi yurt dışından yapılan spor müsabakaları sırasında veya sosyal medya üzerinden ya da cep telefonlarına mesajlar gönderilmek suretiyle de yapılabilmektedir.

Yasa dışı bahis sitelerine erişimin engellenmesi konusunda çeşitli hukuki ve idari düzenlemeler yapılmış olup, yasa dışı bahis oynatan veya reklamını yapan internet siteleri tespit edildiğinde erişime kapatılmaktadır.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir.

Anılan Kanunun 8'inci maddesinde; internet ortamında yapılan ve içeriği aynı maddede belirtilen suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verileceği hükmüne yer verilmiş; 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da yer alan suçlar da bu kapsama alınmıştır.

5651 sayılı Kanun'un Ek 4'üncü maddesinde; 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde tanımlanan kurum ve kuruluşların, kendi görev alanına giren suçların internet ortamında işlendiğini tespit etmeleri hâlinde, bu yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararını alabilecekleri ve bu kararı uygulanmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna gönderecekleri hükme bağlanmıştır.

Söz konusu madde hükmüne istinaden Spor Toto Teşkilat Başkanlığı tarafından, görev alanına giren konular kapsamında, internet ortamında yasa dışı bahis suçu işlendiğinin tespiti halinde ilgili internet siteleri hakkında erişim engeli kararı alınmaktadır.

2024 yılında Teşkilat Başkanlığına ulaşan yasa dışı bahis konulu 716 adet site içeriği incelenmiş olup ilgili mevzuat hükümlerine aykırılık tespit edilen 388 adet site hakkında erişiminin engellenmesi kararı alınmıştır. Ayrıca, aynı dönemde 474 sosyal medya hesabı incelenmiş olup, mevzuata aykırı işlemi tespit edilen 402 sosyal medya hesabı hakkında adli işlem başlatılmıştır.

Teşkilat Başkanlığına intikal eden yasa dışı bahis ihbarları Kurum bünyesinde teşkil edilen Yasa Dışı Bahis İnceleme ve Değerlendirme Komisyonunda incelenip, değerlendirilerek karara bağlanmakta; Komisyonun aldığı erişim engeli kararları Kurum Yönetim Kurulunda onaylanıp karara bağlandıktan sonra gereği yapılmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna intikal ettirilmektedir.

Kurumda yasa dışı bahis ihbarlarının ve bu konudaki işlemlerin takibi Bayi Kontrolörlüğü Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Spor Toto Teşkilat

Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği'nde Bayi Kontrolörlüğü Şube Müdürlüğünün görev ve yetkileri esas itibarıyla fiziki bayilerin denetimine yönelik olarak düzenlenmiş olup, yasa dışı bahisle ilgili daha ayrıntılı iç mevzuat düzenlemesine ihtiyaç bulunmaktadır. Diğer yandan, Bayi Kontrolörlüğü Şube Müdürlüğünün 1 şube müdürü, 3 şef, 3 bayi kontrolörü ve 1 memurdan oluşan personelle çalışmalarını yürüttüğü dikkate alındığında, bu konudaki takip ve kontrol işlerini yürütecek birimin yeterli sayı ve nitelikte personelle takviye edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Yasa dışı bahisle mücadele konusunda Kurum bünyesinde yürütülen işlemler sonucu erişim engeli getirilen yasa dışı bahis internet siteleri ile ilgili olarak ortaya çıkan en önemli aksaklık, erişimi engellenen internet sitelerinin çok kısa süre içerisinde web sitesi alan adında küçük bazı değişiklikler yapılarak yeniden açılmasıdır.

2024 yılında Kurum tarafından 388 adet yasa dışı internet sitesi hakkında erişiminin engellemesi kararı alınmış olmakla birlikte, bunların çoğunluğunu tekrar açılan internet siteleri oluşturmaktadır. Örneğin; 2024 yılında yasa dışı bahis oynatan bir internet sitesinin 22 kez, bir diğerinin 21 kez erişime kapatıldığı, ancak bu sitelerin web alan adında çeşitli rakam değişiklikleri yapılarak yeniden açıldığı belirlenmiştir. Örnek olarak belirtilen bu internet sitelerinin yanı sıra, erişimi engellenen diğer birçok internet sitesinde de benzer durumun söz konusu olduğu anlaşılmıştır. Erişime kapatılan internet sitelerinin aynı yöntemi kullanmaya devam ettiği gözlenmektedir. Bu tespitler çerçevesinde, yasa dışı internet sitelerine erişimin engellenmesi konusunda daha etkin ve daha hızlı sonuç alınmasını sağlayacak ilave tedbirlere ihtiyaç bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu konuda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile iş birliği ve koordinasyonun artırılması ve sorunun çözümüne yönelik daha etkin tedbirler alınması önem arz etmektedir.

7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a muhalefet (Yasa dışı bahis) suçuyla mücadeleye dair kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve etkinliğin artırılması amacıyla, 2024 yılında üst düzey toplantılar gerçekleştirilmiş ve ilgili kurumlar arasında çalışmalar başlatılmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı koordinatörlüğünde yürütülen kurumlararası çalışmalarda; her kurumun bağlı bulunduğu mevzuat çerçevesinde yasa dışı bahisle mücadele kapsamında yürüttüğü çalışmalar ile işleyişe yönelik planlanan hususların ve yasa dışı bahis suçuyla mücadele kapsamındaki önerilerin ele alındığı anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, yasa dışı bahisle ilgili daha ayrıntılı iç mevzuat düzenlenmesi ve personele ilişkin hususların değerlendirileceği, ayrıca yasa dışı bahis sitelerine erişimin engellenmesine yönelik kararların daha önce Yönetim Kurulu tarafından alındığı, ancak 03/02/2025 tarihinden itibaren Teşkilat Başkanı oluru ile alınmaya başlandığı ve bu durumun yasa dışı bahis sitelerine erişimin engellenmesini hızlandırdığı, yasa dışı bahisle mücadele kapsamında alınması gereken tedbirlerle ilgili tüm paydaşlarla toplantılar gerçekleştirildiği, söz konusu tedbirlere ilişkin 17/10/2023 tarihinde mevzuat değişikliği ve eylem mahiyetindeki önerilerin, 24/10/2024 tarihinde ise Kurumun görev alanına giren konulardaki kanun değişikliği taslaklarının Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderildiği, bunun yanında yasa dışı bahis sitelerinin faaliyetlerinin tamamen son bulabilmesi için bu sitelerin kullandığı IP adreslerinin anahtar kelimelerle engellenmesi için 5651 sayılı Kanunda, yasa dışı bahis suçlarına yönelik uyarı niteliğinde bildirim yapılması ile ilgili olarak da 7258 sayılı Kanunda düzenleme yapılması gerektiği ve bu konunun paydaşlarla yapılan toplantılarda dile getirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; yasa dışı bahisle mücadele konusunda kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve iş birliğinin artırılması ve daha etkin tedbirler alınması amacıyla yürütülen çalışmaların tamamlanması, ilave olarak gerekli hukuki, idari ve teknik düzenlemelerin gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Özellikle yasa dışı internet sitelerine erişimin engellenmesi ile ilgili olarak kalıcı çözümün sağlanması hususunda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile iş birliği ve koordinasyonun artırılması ve sorunun çözümüne yönelik yapılan çalışmaların hızlandırılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, Teşkilat Başkanlığı bünyesinde, yasa dışı bahisle ilgili birimin yeterli sayı ve nitelikte personelle takviye edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Başbayi ve Sanal Bayilerin Faaliyet ve İşlemlerinin Takip ve Kontrolü İçin Etkin Bir Denetim Mekanizmasının Bulunmaması

Spora dayalı şans ve bahis oyunlarında mevzuata ve usule aykırı iş ve eylemlerin önlenmesine yönelik denetim yapma görev ve sorumluluğu bulunan Kurumun, başbayi ve sanal bayiler üzerindeki denetiminde, idari ve teknik açıdan ve iç mevzuat yönünden bazı eksiklikler bulunduğu; uygulamadaki denetimin sadece söz konusu bayiler tarafından hazırlattırılan teknik içerikli periyodik izleme raporları üzerinden yapıldığı; bu raporlar önemli olmakla birlikte, bu konuda Kurumun doğrudan denetimini esas alan daha etkin bir denetim mekanizması oluşturulmasının gerekli olduğu belirlenmiştir.

Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 32. Bölümünde Spor Toto Teşkilat Başkanlığının kuruluş ve görevlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Anılan Kararnamenin Kurumun görev ve yetkilerini düzenleyen 450'nci maddesinde; *"...spora dayalı bahis ve şans oyunlarına yönelik mevzuata aykırı iş ve eylemlerin önlenmesi için gerekli denetimleri yapmak, faaliyetlerde bulunmak ve tedbirleri almak,... Spora dayalı bahis ve şans oyunlarının kamu yararına ve sosyal amaçlara uygun olarak düzenlenmesi ve gelişmesini sağlayacak politikalar belirlemek ve uygulamak,... izinsiz olarak spora dayalı bahis ve şans oyunları düzenleyen, başbayilik veya bayilik faaliyetinde bulunan veya kurallara aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişilere uygulanacak yaptırımlara ilişkin esasları belirlemek ve bunlar hakkında ilgili mevzuatı uyarınca gerekli yasal işlemleri yapmak..."* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

Kurumla gerek fiziki bayiler gerekse başbayi ve sanal bayiler arasında imzalanan sözleşmelerde de Kurumun denetimi konusunda özel düzenlemelere yer verilmiştir.

Merkezi bahis sisteminin kurulması ve işletilmesi, risk yönetim merkezinin kurulması ve işletilmesi ve başbayilik iş ve hizmetlerinin yürütülmesi konusunda Kurumla Başbayi arasında 28.02.2019 tarihinde 10 yıl süreli olarak imzalanan sözleşmenin 27'nci maddesinde; *"İdare, Yüklenici ile yapılan bu Sözleşmenin kamu yararını ve tüketici haklarını koruyacak şekilde uygulanmasının sağlanması için gereken tedbirleri almaya, müşterek ve sabit ihtimalli bahis oyunları faaliyetlerinin ilgili mevzuat ile sözleşme hükümlerine uygun yürütülmesini izlemeye ve denetlemeye...yetkilidir"* hükmüne yer verilmiştir.

Sanal bayilerle imzalanan sözleşmelerde de; *"İdare, sanal ortam bayisinin faaliyetinin mevzuata ve işbu sözleşme hükümlerine uygunluğunun ve faaliyetinde kullandığı bilişim sistemlerinin (Yazılım ve donanım) yeterliliğinin tespitine yönelik denetim yapma veya yaptırma yetkisini haizdir. İdare gerekli görmesi halinde sanal ortam bayisinin işyerinde veya faaliyetin bir kısmının yürütüldüğü alanlarda ya da faaliyetinde kullandığı bilişim sistemlerinde (Donanım ve yazılım) denetim yapabileceği veya yaptırabileceği gibi, yeterli görmesi halinde sanal ortam bayi tarafından idareye sunulan periyodik izleme ve değerlendirme raporları, üçüncü taraf denetim raporları, bilgi, belge veya kayıtlar kapsamında da denetim faaliyetini yürüterek sonuçlandırabilir."* hükmüne yer verilmiştir.

Kurum tarafından yapılacak denetimlerle ilgili olarak ayrıca;

"Sanal ortam bayisi, İdare tarafından yerinde denetim için görevlendirilen personelin (İdari personel, uzman kişi veya kuruluş) sanal ortam bayisinin faaliyetlerini yürüttüğü merkezde veya diğer yerlerde, idarenin bildirdiği süre boyunca bulunmasına izin verecek, oda tahsis edecek, söz konusu kişilere sistemin ve yazılımların kullanılması konusunda eğitim verecek ve görevlendirilen personelin denetimle ilgili faaliyetlerini gerçekleştirmesi için gereken imkân ve kolaylığı sağlayacaktır.

Sanal ortam bayisi, denetim ve incelemeler esnasında sanal ortam bayiliği faaliyeti ve oynatılan oyunlara ilişkin olarak görevlilerce talep edilen her türlü bilgi, belge ve elektronik kaydı vermek zorundadır. Denetimlerde; bilişim sisteminin güvenliğine ve performansına ilişkin yetersizliğin, oyun oynatma kuralları ihlalinin, ikramiye ödemesine yönelik herhangi bir hatanın veya benzeri uygunsuzlukların tespit edilmesi ya da sanal ortam bayisinin bu madde hükümlerine aykırı hareket etmesi durumunda İdare, sanal ortam bayisinin bayilik faaliyetlerini geçici olarak durdurabilir. Bu madde kapsamında İdarece üçüncü kişilere yaptırılacak test, uygulama, eğitim ve yazılıma ilişkin her türlü gider sanal ortam bayisi tarafından karşılanır."

Hükümleri de sözleşmelerde yer almıştır.

Mevzuatta ve sözleşmelerde yukarıda değinilen hükümler yer almakla birlikte, başbayi ve sanal bayilerin denetimi konusunda Kurumun iç mevzuatında ayrıntılı düzenlemeler yer almamaktadır.

Spor Toto Teşkilat Başkanlığının merkez teşkilatı birimleri ile temsilciliklerin görev, yetki ve sorumluluklarıyla ilgili usul ve esasları düzenleyen Spor Toto Teşkilat Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği'nde; bayilik teşkilatının mevzuata uygun ve düzenli şekilde işlemesi için gerekli denetim ve kontrolleri yapma, bayileri kontrol ederek mevzuata aykırı faaliyette bulunanlar hakkında gerekli raporları düzenleme ve mevzuata aykırı müşterek ve sabit ihtimalli bahis oynatan kişileri tespit ederek Başkanlığa bildirme görevleri Bayi Kontrolörlüğü Şube Müdürlüğüne verilmiş, ancak Bayi Kontrolörlüğünün denetimi esas itibarıyla fiziki bayilerin denetimine yönelik düzenlemeler içermektedir. Nitekim, bayilik kontrol faaliyetleri için Bayi Kontrol Müdürlüğünce hazırlanmış olan ve bir iç mevzuata veya Yönetim Kurulu kararına bağlanmamış bulunan "Bayi Denetim Rehberi" de fiziki bayilerin kontrolüne ilişkin usul ve esaslar içermektedir.

Spor Toto hasılat hacminin önemli boyutlara ulaşmış olduğu; oyunların ağırlıklı olarak sanal ortamda gerçekleştiği, yıllık hasılat hacminin yaklaşık %86'sının toplam 6 sanal bayiye, yaklaşık %14'ünün ise toplam 6.459 fiziki bayiye ait olduğu anlaşılmaktadır.

2024 yılı hasılat hacminin 581.496.912.576 TL olduğu dikkate alındığında, bunun 502.219.073.071 TL'lik kısmının sanal bayiler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda, başbayi ve sanal bayilerin de fiziki bayiler gibi doğrudan Kurum tarafından denetime tabi tutulması ve buna yönelik düzenlemeler yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Mevcut durum itibarıyla Kurum başbayi ve sanal bayiler üzerindeki denetimini periyodik izleme raporları üzerinden yapmaktadır.

Sözleşmeler gereği, başbayi ve sanal bayiler faaliyetlerinde kullandıkları bilişim sistemlerinin fonksiyonel ve donanımsal özellikleri ile güvenlik, güvenilirlik (Doğruluk, hataya dayanabilirlik), kullanılabilirlik (Tutarlılık, dokümantasyon), desteklenebilirlik (Bakım yapılabilirlik, test edilebilirlik) ve performans kriterleri bakımından yeterlilik seviyesini gösteren bir Periyodik İzleme ve Değerlendirme Raporunu idareye sunmakla yükümlüdür.

Periyodik İzleme ve Değerlendirme Raporlarının, başbayi ve sanal bayiler tarafından Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemine sahip denetim firmalarına hazırlattırıldığı, Kuruma gönderilen bu Raporların Spor Toto Teşkilat Başkanlığı bünyesinde teşkil edilen komisyon marifetiyle incelemeye alındığı, inceleme sonuçlarının başbayi ve sanal bayilere iletildiği, inceleme kapsamında eksiklikler tespit edilmesi halinde bunların giderilmesine yönelik olarak bildirimlerde bulunulduğu ve takibe alındığı belirlenmiştir.

Periyodik İzleme ve Değerlendirme Raporları, sanal ortamdaki bahis oyunlarının mevzuata ve sözleşmelere uygunluğunun teknik açıdan denetiminde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu raporların yanı sıra, başbayi ve sanal ortam bayilerinin faaliyetlerinin mevzuata ve sözleşme hükümlerine uygunluğunun ve faaliyetlerinde kullandıkları bilişim sistemlerinin (Yazılım ve donanım) yeterliliğinin tespitine yönelik olarak doğrudan Kurum tarafından denetim yapma veya yaptırma yetkisinin kullanılması da önem kazanmaktadır. Bu kapsamda; sanal oyuncuların muhtemel manipülasyonlarının önlenmesi ve kural dışı oyunlarda ve aykırı hareketlerde bulunanların tespiti açısından, Kurum bünyesinde bir bilişim ve teknik kontrol sistemi oluşturularak oyunların canlı olarak izlenmesi ve kontrolünde önemli yarar bulunmaktadır. Muhtemel manipülatif ve kural dışı işlemlerin tespitine yönelik bir teknik

kontrol sistemi kurulması konusunda Kurum tarafından TÜBİTAK'tan da destek alınmak suretiyle bir çalışma içine girildiği gözlenmiş olup, bu konudaki çalışmalara etkinlik kazandırılarak bir an önce sonuçlandırılması gerekmektedir. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus da; bilişim sistemi üzerinden sanal oyunların kontrol ve takibini yürütecek şekilde gerekli yetkinlik ve nitelikte personelden oluşan bir teknik ekibin oluşturulması ve buna yönelik istihdamın sağlanmasıdır.

Kamu idaresi cevabında, başbayi ve sanal bayilerin denetiminin kapsamlı bir şekilde periyodik izleme ve değerlendirme raporları üzerinden yapıldığı, bunun yanında sanal ortamda oynanan oyunlarda gerçekleştirilecek işlemler için tekil bir oyuncu kimlik numarası üretilmesi, tüm işlemlerin iptali yerine sadece şüpheli işlemler yapan iştirakçinin sınırlandırılması ve engellenebilmesi amacıyla Tübitak Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi (BİLGEM) ile geliştirilen "PLAYER ID" olarak adlandırılan projenin hayata geçirildiği, sanal ortamda oynanan bahis oyunlarının canlı denetimini yapmak üzere Teşkilat Başkanlığı bünyesinde başbayi ve sanal bayilerin merkezi bahis ve bilişim sistemleri ile bağlantılı bir bilişim ve teknik kontrol sistemi kurulmasına yönelik çalışmalarının devam ettiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; spora dayalı bahis ve şans oyunlarının mevzuata ve sözleşmelere uygun olarak yürütülmesinin temini ve bu alandaki denetim ve kontrollerdeki etkinliğin artırılması için; fiziki bayilerin yanı sıra, başbayi ve sanal bayilerin de Kurum tarafından doğrudan denetimini esas alan daha etkin bir denetim mekanizması oluşturulması; bu kapsamda sanal ortamda oynanan bahis oyunlarının canlı denetimini yapmak üzere Teşkilat Başkanlığı bünyesinde başbayi ve sanal bayilerin merkezi bahis ve bilişim sistemleri ile bağlantılı bir bilişim ve teknik kontrol sistemi kurulması konusundaki çalışmalara etkinlik kazandırılarak bir an önce sonuçlandırılması; ayrıca denetim ve izlemeye yönelik faaliyetleri yürütmek üzere, gerekli yetkinlik ve niteliklere sahip personelden oluşan bir denetim ve kontrol birimi oluşturulması hususu üzerinde de önemle durularak gerekli idari yapılanma ve iç mevzuat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Reklam Harcamalarına İlişkin Etkin Bir Takip ve Denetim Mekanizmasının Oluşturulmaması

Teşkilat Başkanlığının hizmet ve faaliyetlerinin tanıtımı konusunda yapılan reklam çalışmalarının denetiminde etkin bir takip ve denetim mekanizmasının oluşturulmadığı görülmüştür.

Teşkilat Başkanlığının hizmet ve faaliyetleri ile bunların tanıtımı konusunda Teşkilat Başkanlığınca yapılacak her türlü duyuru ve reklamlar ile bu kapsamda yapılacak harcamalar hakkında uygulanacak usul ve esaslar Spor Toto Teşkilat Başkanlığı Reklam Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Bu Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca, Spor Toto Teşkilat Başkanlığının ve oyunlarının tanıtımının;

"a) (Değişik: RG-17/03/2007-26465) Her türlü ulusal ve uluslararası sportif organizasyonlara, ulusal federasyonların bağlı olduğu uluslararası spor kuruluşlarına, Türkiye Mili Olimpiyat Komitesine, Türkiye Mili Paralimpik Komitesine, amatör ya da profesyonel spor kulüplerine, sporculara, federasyonların yıllık programlarında bulunan sportif faaliyetler ile valilikler, il özel idareleri, (Ek ibare: RG-09/06/2007-26547) köylere hizmet götürme birlikleri, (Ek ibare:RG-24/1/2012-28183) İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu, (Değişik ibare:RG-7/10/201328788) gençlik veya sportif amaçlı dernekler, (Ek ibare:RG-24/1/2012-28183) Kredi Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğünün öğrenci yurdu yapılmasına ilişkin projeleri, gençlik veya gençlik ve spor kulüpleri, gençlik ve spor il müdürlükleri, belediyeler, üniversiteler, (Değişik ibare:RG7/10/2013-28788) kamu kurum ve kuruluşlarının sporun yaygınlaştırılması ve sporcunun desteklenmesine yönelik sportif faaliyetleri ile gençlik faaliyetleri ve projelerine, Teşkilatın hizmet ve faaliyetlerinin tanıtılması amacıyla reklam karşılığı mali katkıda bulunulması,

b) (Değişik:RG-7/10/2013-28788) Her çeşit gençlik ve spor tesisi ile eğitim ve öğretim kurumlarının yapılması, yaptırılması, kiralanması, onarım ve bakımlarının yapılması, yarım kalan tesislerin tamamlanması ve tefrişatı için Teşkilat veya Bakanlık adına reklam verilmesi,

c) Teşkilatı sembolize edecek amblemli veya Toto yazısı bulunan takvim, top, kalem, bardak, anahtarlık, rozet, şilt veya kupa gibi materyallerin yaptırılması,

d) Teşkilat amblemli-logolu eşofman, forma, şort, tozluk, ayakkabı, tişört, top gibi sportif malzemeler yaptırılması,

e) Müşterek bahisle ilgili duyuru ve sonuçların yayınlatılması,

f) TV filmi, spot, cıngıl, afiş gibi reklam materyallerinin yaptırılması ve yayınlatılması,

g) Teşkilatı ve oyunlarını tanıtıcı reklam panoları yaptırılarak amatör ya da profesyonel spor kulüpleri, sosyal tesisler, stadyum, stad, spor salonu, şehir merkezi gibi geniş halk kitlelerinin görebileceği yerlere asılması.

... ” yoluyla, reklam bedeli karşılığında yapılabileceği ve ödenecek reklam bedelinin Yönetim Kurulu Kararı ile belirleneceği ifade edilmiştir.

Anılan Yönetmeliğin 7’nci maddesinde; reklam verilen kişi veya kuruluşların sözleşmede belirlenen yükümlülüklerini yerine getirmedikleri takdirde Teşkilat tarafından yapılan harcama tutarının geri alınacağı, 8’inci maddesinde de; Yönetim Kurulunca uygun görülen her türlü reklam çalışmasının, Organizasyon ve Reklam Şube Müdürlüğünce takip edileceği ve denetleneceği belirtilmiştir.

Bu doğrultuda Kurum tarafından reklam giderlerinin amacına ulaşıp ulaşmadığı konusunda özellikle spor tesisleri ve diğer inşa işleri ile ilgili incelemeler yapıldığı, inşa edilen tesislere ilişkin hakediş belgeleri, fotoğraflar ve diğer bazı belgelerin istendiği, ancak her reklam harcaması için söz konusu uygulamaların gerçekleştirilmediği görülmüştür.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinde; Organizasyon ve Reklam Şube Müdürlüğünce söz konusu denetimlerin gerçekleştirileceği belirtilmesine karşın, denetimin nasıl, hangi görevliler tarafından ve hangi kriterler esas alınarak yapılacağı ve raporlanacağı hususlarına ilişkin düzenleme yer almamaktadır. Reklam harcamalarına ilişkin takip ve denetim mekanizmasının daha etkin bir şekilde işleyebilmesi için yazılı olmadan uygulanan çeşitli işlem ve kuralların yazılı esaslar dahilinde yapılması, bu esasların tüm reklam tanıtım çalışmaları için geliştirilmesi gerekmektedir. Her ne kadar, ödenen tutarlar reklam olarak adlandırılsa da reklam harcamaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, nihai hedefin sporun yaygınlaştırılması ve sporcunun desteklenmesine yönelik sportif faaliyetler ile gençlik faaliyetlerine mali katkı sunmak olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple reklam harcamalarının kontrolü, beklenen sosyal

faydanın elde edilmesi ve Teşkilat Başkanlığının sağladığı finansman desteğinin amacına ulaşması, dolayısıyla kamu kaynağının etkin kullanılması açısından önem arz etmektedir.

Kamu idaresi cevabında, Teşkilat Başkanlığınca yapılan reklam karşılığı mali yardımların söz konusu iş ya da hizmetlerin niteliğine ve günün şartlarına göre değişebilir mahiyette olduğu, gençlik ve spora yapılan yatırımların ihtiyaçları karşılar nitelikte olmakla birlikte, reklam karşılığı mali yardımların ve bunlarla ilgili olarak yürütülecek takip ve denetimlerin daha etkin olmasına yönelik bulguda belirtilen hususlara dikkate edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, 2024 yılında Teşkilat Başkanlığının 22 Milyar TL'yi geçen reklam harcaması yaptığı göz önüne alındığında, bu harcamaların sözleşmelerinde belirtildiği şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğinin kontrolü büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, Teşkilat Başkanlığınca reklam harcamalarının denetimi konusunda etkin bir takip ve denetim mekanizmasının oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Yasa Dışı Bahisle Mücadele Konusunda Spor Toto Teşkilat Başkanlığı ve İlgili Kurumlar Arasında İş Birliği ve Koordinasyonun Artırılmasına ve İlave Bazı Hukuki ve İdari Tedbirler Alınmasına İhtiyaç Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Yasa dışı bahis konusu 2023 yılı raporunda tüm yönleriyle incelenmiş, bu bulguda ise yasa dışı bahis oynatan internet sitelerine erişim engeli getirilmesine rağmen kısa sürede tekrar açılması üzerinde durulmuştur.
Kurumun Reklam ve Tanıtım Faaliyetleri ile İlgili Usul ve Esasların Geliştirilmesine ve Reklam Yönetmeliğinin Güncellenmesine İhtiyaç Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2023 yılında reklam harcamaları ile ilgili genel bir bulgu yer almakta; ancak bu bulguda özellikle reklam harcamalarının denetimi üzerinde durulmuştur.
Bayilerin ve Bahis Oyunlarının Kurum Tarafından Denetimi ile İlgili Olarak Organizasyon Yapısında ve İç Mevzuatta İlave Düzenlemelere İhtiyaç Bulunması	2023	Kısmen Yerine Getirildi	2023 yılı raporunda hem fiziki hem sanal bayilerin denetimi ile ilgili olarak konu daha geniş açıdan ele alınmış olup, bu bulguda hasılatın büyük bölümünü gerçekleştiren sanal bayilerin denetimi üzerinde durulmuştur.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90.01.01.00 **SPOR-TOTO TEŞKİLAT BAŞKANLIĞI** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	27.758.053.307,19
10	**Hazır Değerler**	27.757.113.650,92
100	KASA	1.118,47
102	BANKALAR	27.757.112.532,45
12	**Faaliyet Alacakları**	394.954,43
128	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	1.957.105,17
129	ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI	-1.562.150,74
13	**Kurum Alacakları**	544.701,84
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	544.701,84
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	0,00
195	İŞ AVANSLARI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	24.087.666,43
25	**Maddi Duran Varlıklar**	11.272.883,22
255	DEMİRBAŞLAR	11.272.883,22
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	12.814.783,21
260	HAKLAR	12.814.783,21

AKTİF TOPLAMI 27.782.140.973,62

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	27.463.438.891,96
32	**Faaliyet Borçları**	9.645.152.809,60
320	SATICILAR	9.645.152.809,60
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	2.230.280.915,55
335	PERSONELE BORÇLAR	24.406,73
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	2.230.256.508,82
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	15.565.918.063,30
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	15.468.954.826,25
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	6.813.251,45
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	90.149.985,60
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	22.087.103,51
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	0,00
373	MALİYET GİDERLERİ KARŞILIĞI	22.087.103,51
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	223.828.716,00
42	**Faaliyet Borçları**	62.377.851,28
426	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR (U.V.)	62.377.851,28
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	161.450.864,72
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	161.450.864,72
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	94.873.365,66
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	94.873.365,66
570	GEÇMİŞ YIL KARLARI	94.873.365,66

PASİF TOPLAMI 27.782.140.973,62

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
900	FİRMA TEMİNAT MEKTUPLARI BORÇ	6.535.175.286,50
901	TEMİNAT MEKTUPLARI ALACAK	6.535.175.286,50

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:90.01.01.00 **SPOR-TOTO TEŞKİLAT BAŞKANLIĞI** **Yıl :**2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem (TL)
A- BRÜT SATIŞLAR	485.206.429.332,58
1- Yurtiçi Satışlar	484.580.760.479,75
3- Diğer Gelirler	625.668.852,83
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	435.623.346.614,16
3- Diğer İndirimler (-)	435.623.346.614,16
C- NET SATIŞLAR	49.583.082.718,42
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	58.363.132.829,21
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	58.363.132.829,21
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	-8.780.050.110,79
E- FAALİYET GİDERLERİ	0,00
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-8.780.050.110,79
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	8.717.762.089,66
3- Faiz Gelirleri	8.717.762.089,66
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-62.288.021,13
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	62.288.021,13
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	62.288.021,13
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	0,00
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	0,00

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri Tablosu

KISALTMALAR

KDV	: Katma Değer Vergisi
PPK	: Para Politikası Kurulu
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TPG	: Temel Performans Göstergeleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Özel Durumlarda Kullanılması Gereken İstisna Maddesinin İhalelerde Genel Bir Uygulama Haline Gelmiş Olması

2. İnsan Kaynağı Hizmet Alımlarının Dış Kaynak Olduğu Gerekçesiyle Kamu İhale Kanunu'nun İstisnası Kapsamında Gerçekleştirilmesi

3. Banka Personeli ve Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Tedavi ve İlaç Giderlerinin Grup Sağlık Sigortası Alınarak Bütçeden Ödenmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile Türkiye'de banknot ihracı imtiyazına münhasıran sahip bir anonim şirket olarak kurulmuştur.

1211 sayılı Kanun'a göre Bankanın sermayesi 25.000 TL olup, her biri 10 Kr olmak üzere 250.000 hisseye ayrılmıştır. Bu sermaye, Cumhurbaşkanının tasvibiyle arttırılabilir. Hisse senetlerinin itibari kıymetleri 10 Kr, 20 Kr, 50 Kr, 1 TL, 5 TL ve 10 TL'dir. A, B, C ve D sınıfı olmak üzere 4 ayrı sınıfa ayrılan banka hisselerinden;

A sınıfı hisse senetlerinin her biri 100 hisseliktir. Bu sınıf hisse senetleri münhasıran Hazineye ait olup, sermayenin yüzde elli birinden aşağı düşemez.

B sınıfı hisse senetleri Türkiye'de faaliyette bulunan milli bankalara tahsis edilmiştir.

C sınıfı hisse senetlerinden en çok 15.000 adedi, (C) sınıfı hisse senedi olarak, milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere tahsis edilmiştir.

D sınıfı hisse senetleri Türk ticaret müesseselerine ve Türk vatandaşlığına haiz tüzel ve gerçek kişilere tahsis edilmiştir.

2024 yıl sonu itibarıyla, toplam hisseler içinde; (A) sınıfı hisselerin payı %55,12, (B) sınıfı hisselerin payı %23,25, (C) sınıfı hisselerin payı %2,51 ve (D) sınıfı hisselerin payı ise %19,12'dir.

Bankanın temel görevleri;

a) Açık piyasa işlemleri yapmak,

b) Hükümetle birlikte Türk Lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek, Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım ve satımı ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemlerini yapmak,

c) Bankaların ve Bankaca uygun görülecek diğer mali kuruluşların bilanço içi veya

bilanço dışı uygun görülen kalemlerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi disponibilite ile ilgili usul ve esasları belirlemek,

d) Reeskont ve avans işlemleri yapmak,

e) Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,

f) Türk Lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemesini ve gözetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,

g) Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak,

h) Mali piyasaları izlemek,

ı) Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) ait olan para basma yetkisi TBMM tarafından süresiz olarak TCMB'ye devredilmiştir. Bu doğrultuda, banknot basma ve ihraç imtiyazı tek elden TCMB'ye aittir. TCMB'nin temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olarak belirlenmiştir. TCMB'ye, bu amaca yönelik para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan belirleme yetkisi verilmiştir. Diğer yandan TCMB, finansal sistemde istikrarı sağlayıcı, para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almaktadır. Bununla birlikte TCMB, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını desteklemekle görevlendirilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Bankanın organlarından olan Genel Kurul, Bankanın pay sahipleri defterinde yazılı bulunan hissedarlardan meydana gelir. Genel Kurul, Banka Esas Mukavelesi'ne göre her yıl Nisan ayı içinde ve Banka Meclisinin tespit edeceği günde toplanır.

TCMB Yönetim Birimleri; Banka Meclisi, Para Politikası Kurulu (PPK), Denetleme Kurulu ve Yönetim Komitesinden oluşmaktadır.

Banka Meclisi, Başkan ile Genel Kurul tarafından seçilen altı üyeden oluşmaktadır.

Banka Meclisi üyelerinin görev süresi üç yıldır ve her yıl üçte biri yenilenmektedir. Başkan, Banka Meclisi'nin de başkanıdır. Toplantılar, Başkanın çağrısı ile ayda en az bir defa olmak üzere yapılmaktadır. Banka Meclisi, üyelerin en az üçte ikisinin katılımıyla toplanmakta ve mevcut üyelerin çoğunluğu ile karar almaktadır.

Para Politikası Kurulu, Başkanın başkanlığında, Başkan Yardımcıları, Banka Meclisi tarafından kendi üyeleri arasından seçilen bir üye ve Başkanın önerisi üzerine atanan bir kişiden oluşmaktadır.

Denetleme Kurulu, Genel Kurul tarafından seçilen dört üyeden oluşmaktadır. Üyelerin görev süresi iki yıldır.

Yönetim Komitesi, Başkan ve Başkan Yardımcılarından oluşmaktadır. Yönetim Komitesi toplantılarında kararlar, tam üye sayısının çoğunluğu ile alınmaktadır.

1211 sayılı Kanun'un 19, 22/A, 24 ve 33'üncü maddeleri gereğince; Başkan ve Başkan Yardımcılarının aylık ücretleriyle temsil ödenekleri, Banka Meclisi üyeleri ve PPK üyesinin aylıkları ile tazminatları ve Denetleme Kurulu üyelerinin ücretleri Cumhurbaşkanı tarafından tespit edilmektedir.

TCMB'nin 2024 yılı sonu itibarıyla personel kadro sayısı 4.103'tür. 2024 yılı sonu itibarıyla, yurt içinde 19 Genel Müdürlüğü ve çeşitli illerde faaliyet gösteren 21 Şubesi ve 12 Temsilciliği (halihazırda 4 temsilcilik aktiftir) bulunan TCMB'nin dolu kadro sayısı 3.892 olup, personel kadrolarının faaliyet dönemi sonu itibarıyla doluluk oranı %94,86'dır. TCMB'deki personel mevcudunun %60,79'u İdare Merkezinde, %39,21'i ise şubelerde çalışmaktadır.

1.3. Mali Yapı

TCMB'nin gider bütçesi, cari bütçe ve yatırım bütçesi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bütçe, bir program doğrultusunda yapılmakta ve cari harcamalar ile yatırım harcamalarını içerecek şekilde 3 yıllık hazırlanmaktadır. Cari harcamalar bütçede fasıl, madde ve madde adı olarak sınıflandırılmıştır. Yatırım harcamaları bütçede programlar şeklinde düzenlenmektedir. Her bir program alt programlara, alt programlar da projelere ayrılmaktadır.

Bütçe ile ödenek tahsis edilen birimler TCMB Bütçe Yönetmeliği'nde İdare Merkezinde Genel Müdürlükler ve Başkanlık Ofisi ile Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü şeklinde

belirlenmiştir. Banka Meclisince onaylanan bütçe ödenekleri, uygulama tarihinden önce Bütçe ve Finansal Raporlama Genel Müdürlüğünce birimlere ve şubelere dağıtılmaktadır.

TCMB'nin 2023 ve 2024 yılları gider bütçesi ödenekleri ve bu ödeneklerden gerçekleştirilen harcamalar aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri Tablosu

Yıl	Cari (TL)		Yatırım (TL)		Toplam (TL)	
	Ödenek	Gerçekleşen	Ödenek	Gerçekleşen	Ödenek	Gerçekleşen
2023	9.047.642.812,00	7.413.972.430,32	6.370.266.053,00	4.207.717.013,08	15.417.908.865,00	11.621.689.443,40
2024	18.586.973.500,00	15.625.777.697,98	11.396.270.629,00	5.255.769.840,52	29.983.244.129,00	20.881.547.538,50

TCMB'nin 2024 yılı cari ödeneği 18.586.973.500,00 TL olup, bu ödeneğin 15.625.777.697,98 TL'si harcanmıştır. Yatırım ödeneği ise 11.396.270.629,00 TL olup, bu ödeneğin 5.255.769.840,52 TL'si harcanmıştır. Sonuç itibarıyla 2024 yılında toplam 29.983.244.129,00 TL tutarındaki ödeneğin %69,64'ü olan 20.881.547.538,50 TL'si harcanmış bulunmaktadır. Bu tutar da 2023 yılında harcanan ödeneğin %79,68 fazlası kadardır.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 1'inci maddesi gereğince "anonim şirket" olarak kurulan Banka, kurumlar vergisi mükellefidir. Elde ettiği kurum kazancı üzerinden kurumlar vergisi ödemektedir. Ayrıca Banka, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesine göre ücretler, serbest meslek işleri dolayısıyla yapılan ödemeler, mevduat faizleri vb. üzerinden, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30'uncu maddesine göre dar mükellefiyete tabi kurumlara yapılan gayrimenkul sermaye iratları, serbest meslek kazançları ve anılan maddede belirtilen diğer kazançlar dolayısıyla yapılan ödemeler üzerinden tevkifat yapmakla sorumludur. TCMB, banka ve sigorta muameleleri vergisi mükellefidir. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu (KDV) gereğince, katma değer vergisi mükellefiyeti bulunmamakla birlikte, mal ve hizmet ithalatı nedeniyle KDV ödemekte ve sorumlu sıfatıyla KDV Genel Uygulama Tebliği uyarınca da tevkifat yapmaktadır. Banka Kanunu'nun 64'üncü maddesinde yer alan muafiyet kapsamı dışındaki işlemlere ilişkin olarak düzenlenen kâğıtlar için damga vergisi mükellefiyeti bulunmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

TCMB, yasal defterlerini vergi mevzuatına ve 1211 sayılı Kanun'a, yasal finansal tablolarını 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na ve 1211 sayılı Kanun'a uygun olarak hazırlamaktadır.

TCMB, bağımsız dış denetimden geçmiş finansal tablolarını iki farklı biçimde yayımlamaktadır. Bunlardan ilki; ulusal mevzuata göre yayımlanan tablolar olup bilanço, kâr veya zarar tablosu, bilanço dışı yükümlülükler tablosu, özkaynak değişim tablosu, kar dağıtım tablosu ve nakit akış tablosu, ikincisi ise; Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre yayımlanan tablolar olup finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait; kâr veya zarar tablosu, diğer kapsamlı gelir tablosu, özkaynaklar değişim tablosu ve nakit akış tablosundan oluşmaktadır. Bunlara ilave olarak önemli muhasebe politikalarının özeti de dâhil olmak üzere finansal tablo dipnotları da yayımlanmaktadır.

TCMB muhasebe sisteminde hesap dönemi takvim yılıdır. Muhasebe kayıtlarında alış bedeli esas alınmakta ve döviz cinsinden işlemler valör tarihlerine göre hesaplara yansıtılmaktadır. Menkul kıymetler, altın mevcudu ve yabancı para cinsinden tutulan varlık ve yükümlülükler rayiç değerleri ile gösterilmektedir.

Tüm gelir ve gider kalemleri tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmektedir. 1211 sayılı Kanun'un 61'inci maddesi uyarınca, Türk parasının yabancı paralar karşısındaki değerinin ve uluslararası piyasalarda altın fiyatlarının değişmesi nedeniyle bilançonun aktif ve pasifindeki altın, efektif, dövizlerin ve yabancı para cinsinden diğer kıymetlerin yeniden değerlemesi sonucu oluşan gerçekleşmemiş gelir veya giderler, geçici bir hesap olan "Değerleme Hesabı" içerisinde takip edilmektedir. Gerçekleşen değerleme farkları ise oluştukları tarih itibarıyla gelir tablosuna yansıtılmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgeler sayılmıştır.

Buna göre şirket statüsünde belge gönderecek kurum olan Bankanın tarafımıza tevdi etmiş olduğu belgeler:

- Banka Hesap Dökümleri,

- Bilanço,

- Kar/Zarar Tablosu,

-Yevmiye Defteri,

- Envanter Defteri,

- Kesin Mizan,

- Gider bütçesi ve gerçekleşmelerinden,

oluşmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar ile Sayıştaya gönderilmesi öngörülen gelir bütçesi ise Banka tarafından üretilmemektedir. Bankanın 2024 yılı mali denetimi söz konusu belgeler esas alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, denetim kapsamında bulunan iş ve işlemlerle sınırlı olmak üzere TCMB'nin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından olan Bilanço ile Kâr / Zarar Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetimimiz sonucunda aşağıda belirtilen hususlar hariç denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

Sayıştayın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası üzerindeki denetim yetkisi 6085 sayılı Kanun'un "Çeşitli Hükümler" başlıklı 81'inci maddesi uyarınca; 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 4'üncü maddesinde sayılan temel görev ve yetkileri dışında kalan faaliyetlerle ilgili hesap ve işlemlerle sınırlı olup, denetim Banka'nın temel görev ve yetkileri dışında kalan ilgili hesap ve işlemlerle sınırlı olarak gerçekleştirilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TCMB, sermayesindeki kamu payı %50'den fazla olan özel kanunla kurulmuş bir anonim ortaklıktır. Anonim şirketler 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmadığı için Bankanın bu Kanun'da belirlenen anlamda bir iç kontrol sistemi kurma zorunluluğu yoktur. Bu nedenle iç kontrol faaliyetleri Bankanın kendi mevzuatı uyarınca yürütülmektedir.

Bankada iç kontrol faaliyetlerinin doğrudan sahibi bir birim bulunmamakta olup söz konusu faaliyetlerinin yürütülmesi ilgili birim yönetimlerinin sorumluluğundadır. İç kontrol faaliyetleri Bankanın tüm birimlerine yayılmıştır ve belirli bir iç kontrol modeli takip edilmeden gerçekleştirilmektedir.

Birimlerin kendi faaliyetlerine yönelik olarak belirlediği stratejik, operasyonel ve finansal riskler, hazırlanan risk ve kontrol matrisleri ile takip edilmektedir. Riskler kayıp, imaj/itibar kaybı ve temel faaliyetlerin sürdürülebilirliğine etkileri çerçevesinde gerçekleşme ihtimalleri de dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Her bir iş birimi nezdinde risk sorumluları belirlenmiş olup risk matrisinde etki ve gerçekleşme olasılıkları dikkate alınarak hesaplanan brüt riskler ile bu riskleri azaltmaya yönelik uygulanan kontroller değerlendirilerek kalıntı risk seviyesi belirlenmekte, kalıntı risk seviyesi belirli bir eşik değerin üzerinde olan süreçler için risk azaltıcı eylem planları hazırlanmaktadır. Tespit edilen risklere ilişkin alınan düzeltici ve önleyici eylem planları Piyasalar Genel Müdürlüğü bünyesindeki Kurumsal Risk Yönetim Müdürlüğünce takip edilmekte ve toplulaştırılarak Bankanın Üst Yönetimine sunulmaktadır. Birimler bazında güvence beyanı uygulaması bulunmamaktadır.

Mevcut durumda, operasyonel ve mevzuata uyum risk yönetim faaliyetleri çerçevesinde güncelleme çalışmaları yürütülmekte, birimler tarafından iletilen olay kayıtları ve olay kayıtlarına ilişkin eylem planlarının takibi yapılmaktadır.

Kontrol mekanizmaları süreç kontrolü ve işlem sonrası kontroller olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Süreç kontrolü, onay prosedürleri geliştirilerek, kaynaklara ve kayıtlara erişim yetkileri sınırlandırılarak, teyit, mutabakat süreçleri geliştirilerek ve nihai olarak bilişim sistemi üzerinde kontroller yapılarak gerçekleştirilmektedir. Bilişim sistemlerinde veri girişi ve onay yetkileri ayrıştırılmakta; onaylama işlemleri iki kademede yapılmaktadır. Harcama gerçekleştirilmeden önce bütçede ödeneğin var olup olmadığına ilişkin kontroller Bütçe ve Finansal Raporlama Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

2018 yılına kadar stratejik plana dayanarak hazırlanan performans programlarında; performans hedefleri, göstergeleri ile faaliyet ve projelere yer verilmekte, bütçe talepleri ile performans programlarında belirtilen faaliyet ve kaynak gereksinimlerinin tutarlı olma zorunluluğu esasına göre işlem sonrası kontroller yapılmaktaydı. Ancak 2018 yılında başlatılan yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında 2011 yılında uygulamaya geçilen performans programı ve performans raporu uygulamalarına son verilmiş olup 2017 yılı ve sonrasında performans raporu hazırlanmamıştır.

Bankada ön mali kontrol sistemi sadece sistemsel kontroller düzeyinde kurulmuş olup ayrı bir birim ya da sorumlu bulunmamaktadır. Banka 5018 sayılı Kanun kapsamında olmadığı için iç kontrol güvence beyanı imzalanmamakla birlikte her yıl Genel Kurul'dan önceki bir Banka Meclisi toplantısında görüşülen Yıllık Faaliyet Raporu'na ilişkin alınan Banka Meclisi Kararı; Başkan tarafından imzalanmakta, konuya ilişkin hazırlanan Banka Meclisi Tutanağı ise Başkan ve tüm Banka Meclisi Üyeleri tarafından paraflanmakta ve imzalanmaktadır.

İç denetim faaliyeti, Denetim Genel Müdürlüğü tarafından uluslararası iç denetim standartlarına göre yerine getirilmektedir. İç denetim faaliyetini yerine getirmek için CIA (Sertifikalı İç Denetçi) ve CISA (Sertifikalı Bilgi Sistemleri Denetçisi) belgeli yeteri kadar denetim elemanı bulunmaktadır. Birimde 50 adet CIA ve 11 adet CISA belgeli denetim elemanı vardır.

Denetim Genel Müdürlüğünce risk bazlı hazırlanan yıllık denetim programları çerçevesinde gerçekleştirilen denetimlerde iç kontrollerin değerlendirilmesi de amaçlanmakta olup iç denetim raporlarında denetlenen her sürecin iç kontrollerinin yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler yapılmakta olsa da ayrı bir rapor düzenlenmemektedir. Ancak, denetim raporlarında yer verilen iç kontrollerin yeterliliğine ilişkin değerlendirme ve öneriler Banka Üst Yönetimine sunulmaktadır. Denetim raporlarında yer alan tespitler doğrultusunda Üst Yönetimin talimatı ile gerekli eylemler gerçekleştirilmektedir.

1211 sayılı Kanun'un 31'inci maddesi uyarınca hazırlanan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Teşkilat ve Görevleri Esas Yönetmeliği ile her bir birimin yetki, görev ve sorumluluklarının belirlendiği, yönetimde uygulanacak ilkeler, görev ve yetki ilişkisi, görev ve yetkilerin kullanılışı ve yetki devri gibi yönetsel sorumlulukların da açıklığa kavuşturulduğu görülmektedir. Bankadaki tüm iş akış süreçlerinin detaylı çizimleri Banka iç ağında sunulmaktadır. Bunun yanı sıra Bankadaki tüm pozisyonlar için görevleri, yetkinlikleri, teknik bilgi becerileri, öğrenim ve yabancı dil gereklerini içeren pozisyon (iş) tanımları hazırlanmıştır ve sürekli güncellenmektedir.

Bankada mali karar ve işlemlerin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrolü görevleri farklı kişilere verilmektedir. Dolayısıyla görevi icra eden, kontrol eden ve onaylayan kişi ve makamların farklı kişiler ve makamlar olması sağlanmaktadır.

Bununla birlikte personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Çalışanları Atama İlkeleri ile; yeterlilik-performans

değerlendirmesi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Çalışanları Yönetmeliği ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Performans Yönetim Sistemi Uygulama Talimatı ile; disiplin hükümleri ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Disiplin Yönetmeliği ile düzenlenmiş olup ilgili düzenlemeler Banka iç ağında tüm çalışanlarla paylaşılmaktadır.

Stratejik Plan, TCMB Stratejik Plan Hazırlama ve Uygulama Yönetmeliği ile belirlenen usul ve esaslara göre üç yıllık dönemler halinde hazırlanmaktadır. Stratejik plan yayınlanmadan önce hazırlanan birim durum değerlendirme raporlarında stratejik planın odak alanları kapsamında, genel müdürlüklerin kontrol çerçevesi çizilmekte olup müdürlük bazında risk değerlendirmesi yapılmakta ve gerçekleştirilen kontrol faaliyetleri belirtilmektedir. Stratejik planda yer alan odak alanları çerçevesinde stratejik hedefler belirlenmekte ve bu hedefler, yıllık olarak Birim Temel Performans Göstergeleri (TPG) ile somutlaştırılmaktadır. Her bir TPG için, ilgili birim tarafından planlanan bütçe de hesaplanarak stratejik plan ile bütçe arasında bağlantı kurulması hedeflenmektedir.

Gerçekleştirilen faaliyetlerin stratejik plan ve bütçeye uygunluğunun izlenmesi, idari süreçler ve raporlamalar aracılığı ile yapılmaktadır. Bütçe ve Finansal Raporlama Genel Müdürlüğü tarafından, harcamaların bütçeye uygunluğu, Banka genelinde anlık olarak kontrol edilmektedir. Bu kontrolde bilgisayar yazılımlarından faydalanılmaktadır.

Bankanın doksan üçüncü hesap yılı hakkında Banka Meclisince hazırlanması gereken 2024 Yılı Yıllık Faaliyet Raporu 30.04.2025 tarihinde TCMB internet sitesinde yayımlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Çalışanları Yönetmeliği'nin "Etik kurallar" başlıklı 8'inci maddesi ile Banka çalışanlarının uymakla yükümlü olduğu etik kurallar belirlenmiş olup tüm çalışanlar Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in Ek 1'inde yer alan Etik Sözleşmesi'ne paralel hükümler ihtiva eden "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Çalışanları Etik Sözleşmesi"ni imzalamış olup imzalı dokümanlar tüm çalışanların özlük dosyalarında yer almaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 2024 yılına ilişkin olarak "Denetimin Dayanağı, Amacı, Yöntemi ve Kapsamı" başlığı altında açıklandığı üzere, TCMB'nin 1211 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde sayılan temel görev ve yetkileri kapsamındaki faaliyetleri 6085

sayılı Sayıştay Kanunu'nun 81'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca denetim kapsamı dışında olup, anılan hususlara ilişkin görüş bildirilememektedir.

Bununla birlikte denetim kapsamında bulunan iş ve işlemlerle sınırlı olmak üzere denetlenen alanlara ilişkin olarak yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tabloların tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Özel Durumlarda Kullanılması Gereken İstisna Maddesinin İhalelerde Genel Bir Uygulama Haline Gelmiş Olması

TCMB'nin farklı birimleri tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen ihalelerin büyük çoğunluğunun 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesine istinaden "istisna" kapsamında gerçekleştirildiği, ancak bazı mal ve hizmet alımı işlerinin istisna kapsamına girmediği, diğer bir deyişle 4734 sayılı Kanun'da yer verilen istisna uygulamasının ihale konusu işlerin içeriğine bakılmaksızın genel bir uygulamaya dönüştürüldüğü görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde, Kanun'un amacının kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemek olduğu; "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde, içinde TCMB'nin de bulunduğu idarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işi ihalelerinin bu Kanun hükümlerine göre yürütüleceği;

"İstisnalar" başlıklı 3'üncü maddesinin "c" bendinde, TCMB'nin teknolojiye, güvenliğe, banknot ve kıymetli evrak üretimi ve basımına ilişkin mal ve hizmet alımlarının, dış kaynak temini ve danışmanlık hizmeti alımlarının bu Kanun'dan istisna olduğu; "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesinde ise, bu Kanun'a tabi idarelerin, bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu oldukları, bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu, diğer ihale usullerinin ise Kanun'da belirtilen özel hallerde kullanılabileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen hükümler birlikte değerlendirildiğinde; idarelerin saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak konusunda sorumlu oldukları, rekabet ortamının sağlanması için serbest piyasaya açık usullerin temel usuller olduğu, bunun dışındaki istisna sayılan usullerin ancak bazı özel durumlarda kullanılabileceği, söz konusu hallerin de yine 4734 sayılı Kanun'da açıkça sayıldığı görülmektedir. Bu kapsamda TCMB'nin de sadece teknolojiye, güvenliğe, banknot ve kıymetli evrak üretimi ve basımına ilişkin mal ve hizmet alımları ile dış kaynak temini ve danışmanlık hizmeti alımlarını istisna kapsamında temin edebileceği, bunlar dışındaki her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işi ihalelerini ise bu Kanun hükümlerine göre yürüteceği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemelerde;

4734 sayılı Kanun'un teknolojiye, güvenliğe, banknot ve kıymetli evrak üretimi ve basımına ilişkin mal ve hizmet alımlarına ilişkin istisna hükmünün çok geniş yorumlandığı, TCMB'nin idari faaliyetleri için idare merkezi bünyesinde ve şubelerde gerçekleştirilen ihaleler kapsamında yapılan örneklemde idare merkezi bünyesinde gerçekleştirilen toplam 245 adet mal ve hizmet alımı ile yapım işinin 182 adedinin istisna kapsamında gerçekleştirildiği, bu işler arasında istisna kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayan olağan idari faaliyetlere ilişkin alımların da olduğu,

- Bankanın para politikasını belirleme faaliyeti kapsamındaki teknoloji, dış kaynak ve güvenlikle ilgili istisnaların ve dış kaynak kavramlarının çok geniş yorumlanması sonucu, yazılım lisansı alım ve yenilemeleri, Adobe lisansı kiralanması, kapalı devre TV, geçiş kontrol, yangın algılama sistemleri, demirbaş takip, e-fatura yazılımları gibi sistemlerin bakım

onarımları, sağlık sigortası alımı, araç kiralama, destek-bilişim personel hizmet alımları, jeneratör, bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi tüm kurumların ihtiyacı durumunda olabilecek mal veya hizmet alımlarının istisna kapsamında alındığı,

- Banknot Matbaasına ait 306 işin içinde 218'inin istisna kapsamında alındığı, bunların arasında da bakım onarımlar ve genel faaliyetler kapsamında ihtiyaç duyulan bant, temizlik bezi, pense, elektrik süpürgesi, akü, zımpara makinası, naylon, fırça gibi alımlar olduğu, tüm alımların banknot ve kıymetli evrak üretimi ile bağlantılı değerlendirilerek istisna kapsamına alındığı,

tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri, yapılan açıklamalar ve denetim sonucunda tespit olunan hususlar çerçevesinde; TCMB'nin idari nitelikteki ihalelerinde olağan dışı özel bir ihale yöntemi olan istisna uygulamasının, 2024 yılında gerçekleştirilen ihalelerin çoğunluğunda uygulanması nedeniyle olağan bir alım yöntemi haline geldiği, olağan ihale yöntemleri olan açık ihale, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usullerinin ise istisna olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu istisnalar ile Bankanın temel faaliyetlerinin aksamasını önlemek için bu faaliyetlerle ilgili mal ve hizmet alımlarının kastedildiği değerlendirilmekte olup, Bankanın rutin işleyişinde yer alan cari giderler kapsamındaki mal veya hizmet alımlarının istisna kapsamına sokulması bir bakıma Kamu İhale Kurulu kararlarındaki "Kanun kapsamındaki bir ihalenin idare kararı ile Kanun'dan istisna tutulamayacağı" kuralının da esnetilmesi anlamına gelmektedir. Bulgu konusu husus; 2019 yılından itibaren Sayıştay Denetim Raporlarında yer almışsa da uygulamada 2024 yılında da bir değişikliğe gidilmemiştir.

Banka tarafından her bir alım ve yapım işinin kendi somut koşullarında özenle değerlendirildiği ve yalnızca mevzuatta öngörülen şartları karşılayanların istisna kapsamında gerçekleştirildiği, teknik uzmanlığı bulunan talep sahibi birimlerin değerlendirmeleri çerçevesinde, "yazılım lisansı yenileme, kiralama ve bakım destek" alımlarının "teknoloji" alımı olarak, "personel hizmet alımları" ve "araç kiralanması alımları" nın "dış kaynak" alımı olarak, "geçiş kontrol", "yangın algılama sistemleri" alımlarının "teknolojiye ve güvenliğe ilişkin hizmet alımı" olarak, istisna kapsamında temin edildiği, Banknot Matbaası alımlarının ise banknot ve kıymetli evrak baskı ve üretimine yönelik makine ve sistemlerin yedek parça, donanım ve işletme malzemeleri ihtiyacı olarak değerlendirildiği, bu niteliğe sahip

olmayanların 4734 sayılı Kanun kapsamında temin edildiği ifade edilmişse de; yukarıda da belirtildiği gibi yıl içindeki ihalelerin yarıdan fazlası istisna kapsamında gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde sayılan teknolojiye, güvenliğe, banknot ve kıymetli evrak üretimi ve basımına ilişkin mal ve hizmet alımları ile danışmanlık hizmeti alımlarının kapsamı Banka tarafından çok geniş olarak yorumlanmaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde örneğin elektronik her cihaz teknoloji kapsamına, dışarıdan alınan her hizmet ise dış kaynak kapsamına sokulabilecektir. Nitekim diğer idarelerce Kanun kapsamında gerçekleştirilen araç kiralama gibi alımlar bile istisna olarak değerlendirilmiştir.

Bu itibarla, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi olan TCMB tarafından gerçekleştirilen ihalelerde, söz konusu Kanun'da emredildiği gibi, saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak için temel usullerin benimsenmesi, yine anılan Kanun'un hukuken izin verdiği durumlar özelinde istisna hükmüne başvurulması gerekmektedir.

BULGU 2: İnsan Kaynağı Hizmet Alımlarının Dış Kaynak Olduğu Gerekçesiyle Kamu İhale Kanunu'nun İstisnası Kapsamında Gerçekleştirilmesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre ihale edilmesi gereken insan kaynağı teminine ilişkin hizmet alımlarının, "Dış Kaynak Temini" olduğu değerlendirilerek 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (c) bendinde yer alan istisna kapsamında temin edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının mal ve hizmet alımları ile yapım işleri ihalelerinin bu Kanun hükümlerine göre yürütülmesi gerekmektedir. Bu durumun istisnası ise anılan Kanun'un 3'üncü maddesinin (c) bendinde sayılmıştır. Bu hükme göre; TCMB'nin teknolojiye, güvenliğe, banknot ve kıymetli evrak üretimi ve basımına ilişkin mal ve hizmet alımları ile dış kaynak temini ve danışmanlık hizmeti alımları 4734 sayılı Kanun'a tabi değildir.

"Dış kaynak temini" terimi literatürde en çok kabul edilen haliyle "işletmelerde daha önce kendi kaynakları ile yönetilen bir işin; süreli olarak kontrata bağlanmasıyla, gerektiğinde çalışanların da transfer edilmesi suretiyle bir tedarikçi üzerine kaydırılması" şeklinde tanımlanmaktadır.

Uygulamada "dış kaynak temini" teriminin hukuki içeriğinin ve uygulama kapsamının belirlenmesinde Banka Meclisinin 09.03.2017 tarih ve 10420/20019 sayılı Kararı'nda yer alan;

Bankanın temel merkez bankacılığı faaliyetlerine odaklanmasına yönelik olarak Bankaca yürütülen bir iş sürecinin, süreçte yer alan insan kaynağı da dahil olmak üzere kısmi veya bütün olarak banka dışına çıkarılmasının dış kaynak yöntemi ile yapılabilmesi ilkesi ile hareket edilmektedir. Böylece dış kaynak temini herhangi bir sınırlama olmaksızın, bankacılık faaliyeti dışındaki her türlü mal ve hizmet alımında kullanılabilen bir yönteme dönüşmüştür.

Bir kanuna göre çıkartılan bir normun bağlı olduğu kanunun sınırları kapsamında düzenleme yapması gerekir. Herhangi bir alt mevzuat üst hukuk normlarına aykırı olamaz ve üst mevzuatın kapsamını genişletemez. Söz konusu Banka Meclis Kararı ile bankanın dış kaynak temini istisnası anlayışı ve uygulaması, 4734 sayılı Kanun'un 2'nci maddesi uyarınca bu Kanun hükümlerine göre temin edilmesi gereken her tür mal ve hizmet alımlarını istisna kapsamında addetmekte, bağlı olduğu üst normun kapsamını genişletmekte, bunun sonucunda 4734 sayılı Kanun'un temel ihale usullerinin uygulanamaması sonucunu doğurmaktadır.

Yapılan incelemelerde; gıda, temizlik, bahçe ve tesis hizmetleri, şoförlük, yapım işleri için mühendis temini, insan eliyle atık taşıma hizmeti alımı gibi personel çalışmasına dayalı hizmet alımlarının, Merkez Bankasının asıl işi olmadığı gerekçesiyle istisna kapsamında değerlendirilerek 4734 sayılı Kanun'un istisna hükümlerine göre gerçekleştirildiği görülmüştür. Bulgu konusu husus; 2017 yılından itibaren Sayıştay Denetim Raporlarında yer almışsa da uygulamada 2024 yılında da bir değişikliğe gidilmemiştir.

Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında olduğu gibi, yemekhane, mutfak, bahçe ve temizlik hizmetleri İdarenin asıl faaliyet alanı olmayıp gerektiğinde dışarıdan temin edilebilecek işlerdir. Söz konusu işlerin, Bankanın asıl işi olmaması, dış kaynak temininin, kanun koyucu tarafından "ihale mevzuatında Merkez Bankasına özgülenmiş" bir yöntem olması ve bu terimin "personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımını" da içeren, ondan daha kapsamlı bir terim olması gerekçeleriyle "dış kaynak temini" istisnası kapsamında temin edilmesi mevzuata uygun değildir. Çünkü bankanın dış kaynak temini istisnası anlayışı ve uygulaması; 4734 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin (d) bendi uyarınca Kamu İhale Kanunu hükümlerine göre temin etmesi gereken mal ve hizmet alımlarının istisna kapsamında addedilerek temin edilmesine, böylece Bankanın tabi olduğu diğer Kamu İhale Kanunu hükümlerinin işlevsiz kalmasına yol açmaktadır.

Bu hususta Banka, dış kaynak temini uygulamasının Bankanın temel faaliyetleri dışındaki işlere özgülenmiş olduğunu, hem iş hukuku ilke ve kurallarına hem de terimin işletme disiplinindeki tanımına uygun olduğunu, Banka uygulamasının dış kaynak teminine ilişkin literatürle uyumlu ve mevzuata uygun biçimde yürütülmekte olduğunu ve bu doğrultuda, üst

mevzuata aykırılıktan veya üst mevzuatın kapsamının genişletilmesinden de söz edilemeyeceğini belirterek, dış kaynak temininin doğrudan ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına özgülenmiş olarak Kanun'dan kaynaklandığını ve bulgunun aksine personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı müessesesinin varlığından hareketle dış kaynak teminine ilişkin hükmün uygulanmaması halinde kanun koyucunun iradesinin gerçekleşmeyeceğini ifade etmektedir.

Dış kaynak temini Merkez Bankasına özgülenmiş personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımını da içeren ve daha geniş kapsamlı bir yöntem olarak kabul edilmekte ise de; gıda, temizlik, bahçe ve tesis hizmetleri, şoförlük gibi tüm kamu kurumlarının gerçekleştirdiği standart ihaleler dahi dış kaynak kavramının içine alınmaktadır. Bu durumda her türlü mal, yapım ve hizmet alımlarının doğal olarak dışarıdan temin edildiği düşünüldüğünde, Bankanın dış kaynak ile temin ettiği ana faaliyeti dışındaki tüm ihaleli işlerini 4734 sayılı Kanun kapsamından çıkartabilmesi mümkün hale gelmektedir. Kanun koyucunun amacı bu olsaydı Kanun'da istisna edilen konular tek tek sayılmaz ve tüm mal ve hizmet alımlarının dış kaynak temini ile yapılabileceği açıkça belirtilirdi. Kanun yapma tekniği açısından "İstisna hükümleri" belli ve özel durumlar için kullanılan hükümler olduğundan, söz konusu terimin Bankanın yorumladığı gibi genişletilmesi mümkün değildir.

Bu itibarla, yukarıda bahsedilen hizmet alımlarının 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendinde belirtilen istisna kapsamında sayılması hukuken mümkün olmadığından, 4734 sayılı Kanun'un temel ihale usullerinin kullanılması gerekmektedir.

BULGU 3: Banka Personeli ve Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Tedavi ve İlaç Giderlerinin Grup Sağlık Sigortası Alınarak Bütçeden Ödenmesi

Banka bütçesinden Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) genel sağlık sigortası primi ödenmesine rağmen, Banka personeli ve bunların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin tedavi ve ilaç giderleri için 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendine göre dış kaynak temini yöntemiyle özel bir sigorta şirketi ile bağıtlanan 372.158.385,00 TL tutarındaki sözleşme kapsamında ödeme gerçekleştirildiği görülmüştür.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 03.04.2013 tarih ve 6456 sayılı Kanun ile değişen 34'üncü maddesinde; "*... Banka mensupları ile Banka Meclisi üyeleri hakkında, 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi hükümleri…*"nin uygulanacağı

ifade edilmiştir. Adı geçen maddenin değişmeden önceki halinde ise söz konusu Banka mensuplarına 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

SGK Başkanlığı tarafından, sağlık hizmetlerine ilişkin kayıt ve işlemlerin 15.01.2010 tarihinden itibaren kurumlardan devralınacağı kararı alınmış ve bu konuda "Kamu Personelinin Genel Sağlık Sigortası Kapsamına Alınması Hakkında Tebliğ" 18.12.2009 tarihli ve 27436 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu Tebliğ'in 3'üncü maddesinde sağlık hizmeti devralınacak kurum ve kuruluşlar sayılmıştır. Buna göre 5510 sayılı Kanun'un geçici 4'üncü maddesi hükmü gereğince, 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre kesenek ve karşılık ödenmesi gerekenler ile bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmetleri SGK tarafından devralınarak 5510 sayılı Kanun'un genel sağlık sigortasına ilişkin hükümlerinden yararlandırılması düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuatta; Banka mensupları hakkında 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce 5434 sayılı Kanun, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra ise başlangıç tarihleri belirlenmek suretiyle 5510 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla, Banka bütçesinden sadece 5510 sayılı Kanun hükümleri kapsamındaki sağlık giderlerinin karşılanması mümkün olup bunun dışındaki sağlık giderlerinin personel tarafından karşılanması gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemelerde; 4734 sayılı Kanun'un 3 (c) maddesine istinaden istisna kapsamında Grup Sağlık Sigortası Dış Kaynak Temini işi ile Banka personeli ve bakmakla yükümlü oldukları aile bireylerine sağlık yardımı sağlanması için bir yıl süreli grup sağlık sigortası hizmeti satın alınarak Banka bütçesinden karşılandığı tespit edilmiştir.

Bulgu konusu husus; 2013 yılından itibaren Sayıştay Denetim Raporlarında yer almışsa da uygulamada 2024 yılında da bir değişikliğe gidilmemiştir.

1211 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi dolayısıyla Bankanın kendisine verilen görevleri yerine getirirken bağımsız olması, 22'nci maddesi dolayısıyla mali bağımsızlığının bulunması ve bütçesini kendisinin hazırlaması, 32 ve 33'üncü maddeleri dolayısıyla personelin statüsünü belirleme yetkisinin Banka Meclisine ait olması; Banka Meclisine 34'üncü maddede belirtilen Banka mensupları hakkında 5510 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı hükmüne aykırılık teşkil edecek şekilde personelin sağlık giderlerini Banka bütçesinden karşılama yetkisini tanımayacaktır.

Sayıştay denetimine, Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na tabi olan, sermayesinin yüzde ellisinden fazlası Hazine ve Maliye Bakanlığına ait bir kamu tüzel kişisi olan Bankanın kanuni sınırlar içerisinde kendi statüsünü düzenleme özerkliğinin bulunduğu değerlendirilmekle birlikte BankaMeclisinin yetkisinin personelin statüsünün bağımsız bir şekilde belirlenebileceği şeklinde yorumlanması bu kapsamda değildir.

Nitekim Banka personeli, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olmamakla birlikte 1211 sayılı TCMB Kuruluş Kanunu'nun "Personelin statüsü" başlıklı 32'nci maddesinde; "*Banka memurlarının kurduğu ve kuracağı sendikalar hakkında 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu hükümleri uygulanır.*" denilmek suretiyle kamu personeli kabul edilmektedir. Yukarıda da yer verildiği üzere 34'üncü maddeye göre de sosyal güvenlik yönünden 5510 sayılı Kanun hükümlerine tabi kılınmış bulunmaktadır.

Dolayısıyla kamu personeli olarak kabul edilen Banka personeli hakkında Banka Meclisi tarafından çıkarılan sağlık harcamaları ile ilgili düzenlemeler üst norm olan Kanun maddesinde yer alan hükme aykırı olamayacaktır.

Kamu İdaresi tarafından; Bankanın bağımsız ve kendine özgü bir hukuki statüye sahip olduğu, bunun sonucu olarak Devlet memuru sayılmayan Banka personelinin statüsünü belirleme konusunda Banka Meclisinin yetkili kılındığı, düzenlenecek statüye personelin her yönüyle hak, yükümlülük ve sorumluluklarının, bu kapsamda sağlık konusunda sahip olduğu hak ve güvencelerin de dâhil olduğu belirtilse de bağımsızlık olarak ifade edilen kavramın; idari yönüyle Bankanın para politikası otoritesi olması sebebiyle kurumsal kararlarını dış etkilerden bağımsız olarak almasını, mali yönüyle ise yürürlükte bulunan mevzuat çerçevesinde kendi kaynağını üretmesi ve bütçesini belirlemesini ifade ettiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla yukarıda açıklanan sebeplerle kamu personeli olarak değerlendirilen Banka çalışanları hakkında Banka Meclisince yapılacak düzenlemelerin de kanunlarla belirlenmiş sınırlar içerisinde kalması gerekmektedir.

Bu itibarla, 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesi gereğince zorunlu genel sağlık sigortası kapsamında olan Banka mensupları ile bakmakla yükümlü oldukları aile bireyleri için özel bir sigorta şirketi ile sözleşme imzalanarak Grup Sağlık Sigortası Hizmetinin alınması ve bunlara ilişkin bedellerin 48 No.lu Genel Giderler Hesabı ile bütçeden karşılanması uygulamasına son verilmesi hukuki bir gerekliliktir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Özel Durumlarda Kullanılması Gereken İstisna Maddesinin İhalelerde Genel Bir Uygulama Haline Gelmiş Olması	2023	Yerine Getirilmedi	İdarenin uygulamasında 2024 yılında bir değişiklik olmadığı için tekrar bulgu konusu yapılmıştır.
İnsan Kaynağı Hizmet Alımlarının Dış Kaynak Olduğu Gerekçesiyle Kamu İhale Kanunu'nun İstisnası Kapsamında Gerçekleştirilmesi	2023	Yerine Getirilmedi	İdarenin uygulamasında 2024 yılında bir değişiklik olmadığı için tekrar bulgu konusu yapılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

TCMB BİLANÇOSU			31.12.2024
AKTİF	**Toplam**	**PASİF**	**Toplam**
1. Altın	**2.266.929.626.009**	**1. Tedavüldeki Banknotlar**	**645.236.535.423**
2. Yabancı Para Banknotlar	**44.690.635.793**	**2. Para Politikası İşlemlerinden Borçlar**	**254.802.092.044**
3. Yurt Dışı Bankalar	**3.150.960.108.039**	2.1 Açık Piyasa İşlemleri	-
3.1 YP Menkul Kıymetler	873.294.273.869	2.2 Bankalararası Para Piyasası İşlemleri	254.802.092.044
3.2 Mevduat	632.403.342.531	2.3 Likidite Senetleri	-
3.3 Diğer	1.645.262.491.639	2.4 Diğer	-
4. Rezerv Dilimi Pozisyonu	**5.196.343.904**	**3. Mevduat**	**6.948.947.763.930**
5. Menkul Kıymetler	**138.545.246.011**	3.1 Kamu Sektörü Mevduatı	1.001.301.087.684
5.1 Devlet İç Borçlanma Senetleri	129.076.988.841	3.1.1 Hazine, Genel ve Özel Bütçeli İdareler	1.001.094.616.970
5.2 Diğer	9.468.257.170	3.1.1.1 Nakit	820.508.651.085
6. Para Politikası İşlemlerinden Alacaklar	**4.020.035.720**	3.1.1.2 Altın (Safi Gram) 50.110.333,01	180.585.965.885
6.1 Açık Piyasa İşlemleri	2.979.142.450	3.1.2 Diğer	206.470.714
6.2 Bankalararası Para Piyasası İşlemleri	1.040.893.270	3.2. Bankacılık Sektörü Mevduatı	5.933.326.917.001
6.3 Diğer	-	3.2.1 Yurt İçi Bankalar	2.859.031.135.105
7. Yurt İçi Bankalar	**4.456.806.422**	3.2.1.1 Nakit	2.689.410.576.525
8. Krediler	**621.314.522.366**	3.2.1.2 Teminat	40.378.645.300
8.1 İç Krediler	620.995.349.368	3.2.1.2.1 Nakit	40.378.645.300
8.1.1 Reeskont Kredileri	526.653.326.461	3.2.1.2.2 Altın (Safi Gram)0,00-	-
8.1.2 Diğer Krediler	94.342.022.907	3.2.1.3 Altın (Safi Gram) 13.349.167,96	129.241.913.280
8.2 Dış Krediler	319.172.998	3.2.2 Yurt Dışı Bankalar	774.655.377.027
9. İştirakler	**12.698.934.009**	3.2.3 Zorunlu Karşılıklar Bloke Hesabı	2.299.640.404.869
10. SDR Tahsisatı Nedeniyle Hazine Yükümlülüğü	**254.841.614.826**	3.2.3.1 Nakit	1.935.844.911.487
11. Duran Varlıklar (Net)	**2.770.602.691**	3.2.3.2 Altın (Safi Gram) 108.851.501,81	363.795.493.382
12. Takipteki Alacaklar (Net)	**-**	3.2.4 Diğer	-
12.1 Takipteki Alacaklar	56.549.804.331	3.3 Diğer Mevduat	14.319.759.245
12.2 Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	-56.549.804.331	3.3.1 İşçi Dövizleri	4.274.265.165
13.Ertelenmiş Vergi Artığı	**1.968.976.894**	3.3.2 Uluslararası Kuruluşlar	610.467.885
14. Değerleme Hesabı	**491.148.756.096**	3.3.3 Fonlar	784.528.975
15. Dönem Zararı	**700.354.114.932**	3.3.4 Diğer	8.650.497.220
16. Diğer Aktifler	**77.245.257.612**		
16.1 Uluslararası Standartta Olmayan Altın (Safi Gram) 2.832.327,42	8.374.254.550	**4. Yurt Dışı Bankalar**	**439.371.858.399**
16.2 Madeni Para	165.656.229	**5. Rezerv Dilimi İmkanı**	**5.196.343.904**
16.3 Gelir Tahakkukları	1.948.732.854	**6. SDR Tahsisatı**	**254.841.614.826**
16.4 Diğer	66.756.613.979	**7. Vergi Yükümlülüğü**	**3.016.599.941**
17. Geçmiş Yıllar Zararları	**808.852.783.343**	7.1 Ödenecek Vergiler	3.016.599.941

		8. Karşılıklar	**1.873.695.734**
		9. Sermaye ve İhtiyat Akçesi	**380.402.103**
		9.1 Ödenmiş Sermaye	25.000
		9.2 Sermaye Enflasyon Düzeltme Farkı	46.208.524
		9.3 İhtiyat Akçesi	334.168.579
		10. Diğer Pasifler	**32.327.458.363**
		10.1 Uluslararası Standartta Olmayan Hazine Altınları (Safi Gram) 0,00	-
		10.2 Akreditifler	4.401.054.625
		10.3 Gider Tahakkukları	1.505.357.830
		10.4 Diğer	26.421.045.908
TOPLAM	**8.585.994.364.667**	**TOPLAM**	**8.585.994.364.667**
NAZIM HESAPLAR	**11.832.795.765.410**	**NAZIM HESAPLAR**	**11.832.795.765.410**

KÂR / ZARAR TABLOSU	31.12.2024
NET FAİZ GELİR/GİDERİ	**-261.022.874.810**
Faiz Geliri	**493.452.113.266**
TL ve YP menkul kıymetler	48.877.097.047
Geri satım vaadiyle alım işlemleri	26.668.821.330
Bankalararası para piyasası işlemleri	2.777.594.367
Krediler	127.641.345.075
Bankalar	287.487.255.447
Faiz Gideri	**-754.474.988.076**
İşçi dövizleri	-229
Geri alım vaadiyle satım işlemleri	-1.087.760.896
Bankalararası para piyasası işlemleri	-110.357.455.831
T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı hesapları	-212.975.149.822
IMF genel kaynak kullanım hesabı	-9.410.078.536
TL zorunlu karşılıklar	-356.625.520.499
Bankalar	-64.019.022.263
NET KOMİSYON VE HİZMET GELİRİ	**26.233.519.742**
Komisyon ve Hizmet Geliri	**26.654.375.896**
EFT işlemleri komisyon ve mesaj ücretleri	3.663.489.092
T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan alınan komisyonlar	3.380.453.481
Bankalardan alınan komisyon ve muhafaza ücretleri	19.121.391.990
Havale ücretleri	33.124.453
Bankalardan NYS Kapsamında Tahsil Edilen Ücretler	295.829.089
Diğer	160.087.791
Komisyon ve Hizmet Gideri	**-420.856.154**
Bankalara ödenen komisyon ve muhafaza ücretleri	-413.930.902
Diğer	-6.925.253
NET FAİZ DIŞI GELİR/GİDER	**-466.600.900.776**
Faiz Dışı Gelir	**68.990.987.921**
Yabancı para ve altın alım satım kârı	54.309.555.147
Menkul kıymetler alım satım ve değer artışı	4.383.767.658
İştirak geliri	167.305.144
Diğer	10.130.359.972
Faiz Dışı Gider	**-535.591.888.697**
Yabancı para ve altın alım satım zararı	-266.047.273.450
Menkul kıymetler alım satım zararı ve değer azalışı	-3.150.606.576
Takipteki alacak karşılık gideri	-9.531.561.777
Ücretler ve maaşlar	-9.468.291.655
Sosyal güvenlik gideri	-1.463.551.112
Genel faaliyet gideri	-1.494.718.725
Banknot kağıdı ve mürekkep gideri	-2.639.437.623
Amortismanlar	-375.577.164
Diğer	-241.420.870.615
VERGİ ÖNCESİ KÂR	**-701.390.255.844**
ERTELENMİŞ VERGİ GELİRİ/GİDERİ	**1.036.140.912**
RAPORLANAN DÖNEM KÂRI	**-700.354.114.932**

YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu

Tablo 2: Bütçe gelirleri gerçekleşme tablosu

KISALTMALAR

A.Ş.	Anonim Şirket
KBS	Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
MYMY	Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
THKH	Tek Hazine Kurumlar Hesabı
YKF	Yatırımcıları Koruma Fonu
YTM	Yatırımcı Tazmin Merkezi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

30.12.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yatırım kuruluşlarının sermaye piyasası faaliyetlerinden kaynaklanan nakit ödeme veya sermaye piyasası aracı teslim yükümlülüklerini yerine getiremediğinin veya kısa sürede yerine getiremeyeceğinin tespit edilmesi hâlinde yatırımcıları tazmin kararı alınacağı düzenlenmiş, alınan bu tazmin kararı neticesinde yatırımcıların tazmin işlemlerinin yürütülmesi amacıyla da kamu tüzel kişiliğini haiz Yatırımcı Tazmin Merkezi (YTM) kurulmuştur.

YTM'nin hukuki temelini 15.12.1999 tarihli ve 4487 sayılı Kanun ile değişik mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 46/A maddesi ile kurulan Yatırımcıları Koruma Fonu (YKF) oluşturmaktadır. Tüzel kişiliğini haiz olarak kurulan YKF'nin idare ve temsili, bir özel hukuk kişisi ve anonim şirket olan Merkezi Kayıt Kurulu AŞ'ye bırakılmıştır. 6362 sayılı Kanunla YKF'ye ait hak ve alacaklar ile borçlar YTM'ye devredilerek YTM kurulmuştur. YKF, hakkında tedrici tasfiye veya iflas kararı verilen aracı kuruluşların yatırımcılarına sadece hisse senedi işlemlerinden doğan nakit ödeme ve teslim yükümlülükleri yönünden koruma sağlamakta iken; YTM, yatırım kuruluşlarının yatırımcılarına tüm sermaye piyasası faaliyetlerinden kaynaklanan nakit ödeme ve teslim yükümlülükleri yönünden koruma sağlamaktadır.

Kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurulan YTM'nin idare ve temsili kendi bünyesinde olmayıp SPK tarafından yerine getirilmektedir. Sahip olduğu tüzel kişiliği gereği, YTM kendi bütçesi olan müstakil bir kamu idaresi olup, kendi hak ve yükümlülükleri bulunan, mal varlığı edinebilen, kendi mali tablolarını, defter ve raporlarını üretebilen bir kurum olarak faaliyetini yürütmektedir. YTM'nin karar organı olan Yönetim Kurulu, SPK'nın karar organından oluşmaktadır. SPK Başkanı aynı zamanda YTM'nin Yönetim Kurulu Başkanıdır. YTM tarafından yürütülen iş ve işlemlerin SPK personeli ve bu iş için istihdam edilecek personel tarafından yerine getirilmesi esas olup, mevcut durumda YTM faaliyetleri SPK tarafından görevlendirilen Kurul personeli tarafından yürütülmektedir. Ayrıca YTM'nin görevlerine ilişkin çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmeliklerde, yönetmelik hükümlerinin SPK tarafından yürütüleceği; yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyenlerin YTM tarafından SPK'ya bildirilerek tedbir alınacağı hüküm altına alınmıştır.

YTM'nin temel mevzuatı, 06.12.2012 tarih ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile 27.02.2015 tarihli Yatırımcı Tazmin Merkezi Yönetmeliği olup, Yönetmelik'te YTM'nin görev ve yetkileri şu şekilde sayılmıştır:

- Kurulca, Kanun çerçevesinde alınan tazmin ve tedrici tasfiye kararlarına ilişkin gerekli işlemleri yürütmek,

- Kanun'un 13'üncü maddesinin dördüncü fıkrası çerçevesinde YTM'ye intikal etmiş sermaye piyasası araçlarının 7.9.2016 tarihli ve 29824 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 13'üncü Maddesinin Dördüncü Fıkrasının Kısmen İptali Üzerine Yatırımcı Tazmin Merkezi Tarafından Yatırımcılara Yapılacak Ödemelere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında iadesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek,

- Kanun'un geçici 3'üncü maddesi çerçevesinde Özel Fonun idare ve temsili ile Özel Fon malvarlığının yönetimini üstlenmek ve Özel Fon kapsamındaki diğer iş ve işlemleri yerine getirmek,

- Kanun'un 83'üncü maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında, zamanaşımına uğrayan her türlü emanet ve alacakların emaneten devralınması, izlenmesi, emanet ve alacaklardan kaynaklanan hakların kullanımı ve iadesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek,

- YTM gelirlerinin takip ve tahsili için gerekli işlemleri yapmak,

- YTM malvarlığını yönetmek ve değerlendirmek,

- YTM'ye ilişkin her türlü uyuşmazlığın adli ve idari merciler ile icra dairelerinde takibi ve çözümlenmesi amacıyla gerekli işlemleri yapmak,

- YTM'nin çalışma politikalarını belirlemek,

- Yurt dışı muadil kurumların katıldığı uluslararası teşekküllere üye olmak,

- Kanun'un 128'inci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendi uyarınca, Kurulca belirlenen esaslar çerçevesinde, olağan genel kurul toplantısını kanuni süresi içinde üst üste iki hesap dönemi içinde yapmayan ve yönetim kurulu üyeleri kısmen veya tamamen Kurulca atanmış halka açık ortaklıklarda genel kurulun yetkilerini kullanmak,

- Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Yatırımcı Tazmin Merkezi Yönetmeliği'ne göre YTM'nin organizasyon yapısı; karar organı olan Yönetim Kurulu, YTM işlerinin yürütülmesinde Başkana yardımcı olmak üzere Yönetim Kurulu kararı ile atanan YTM Müdürü ve hizmet birimlerinden oluşur. Varlık Yönetim Birimi, Finansman ve Muhasebe Birimi, Tazmin ve Tasfiye Birimi, Hukuk Birimi ve Destek Hizmetleri Birimi olmak üzere beş hizmet birimi bulunmaktadır.

SPK karar organından oluşan YTM Yönetim Kurulu, YTM'nin bütçesini, mali tablolarını ve faaliyet raporunu düzenlemeye ve onaylamaya, taşınmaz satın alınması, kiralanması ve elden çıkarılmasına karar vermeye yetkilidir. SPK Başkanı aynı zamanda YTM'nin üst yöneticisi olarak Yönetim Kurulu Başkanıdır. Yönetim Kurulu, Başkan dâhil en az beş üyenin hazır bulunması ile toplanmakta olup, kararlar en az dört üyenin aynı yöndeki oyuyla alınmaktadır.

YTM tarafından yürütülen iş ve işlemlerin SPK personeli ve bu iş için istihdam edilecek personel tarafından yerine getirilmesi esas olup, mevcut durumda YTM faaliyetleri SPK tarafından görevlendirilen Kurul personeli tarafından yürütülmektedir. Ayrıca YTM'nin, giderleri YTM bütçesinden karşılanmak üzere 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre hizmet sözleşmesi ile işçi statüsünde personel istihdam etme ve gerekli görülen durumlarda koşulları Yönetim Kurulu tarafından belirlenmek üzere dışarıdan avukatlık hizmeti temin etme yetkisi bulunmaktadır.

YTM'de tam zamanlı 11 kişi SPK tarafından görevlendirilmiştir. YTM faaliyetleri 1 müdür, 5 birim yetkilisi, 1 uzman ve 4 idari personel tarafından yürütülmektedir.

1.3. Mali Yapı

12.03.2020 tarih ve 7-YTM/43 sayılı YTM Yönetim Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan ve YTM Yönetim Kurulu Başkanı tarafından yürütülen “Yatırımcı Tazmin Merkezi Giderleri ile Bütçe Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge” ile kurum giderleri, bütçe ilkeleri ve muhasebe uygulamasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Söz konusu Yönerge'de, YTM’nin muhasebe sisteminin Bütçe Hesapları ile ilgili iş ve işlemler hariç olmak üzere Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde uygulanacağı; mali işlemlerin gerçekleştirilmesi ve muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgelerin şekil ve

türlerine ilişkin olarak da Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin uygulanacağı belirtilmiştir.

Yönergeye göre kurumsal, işlevsel ve ekonomik sınıflandırma sistemine göre yıllık olarak hazırlanan bütçe, ait olduğu yıl başlamadan önce Yönetim Kurulunca kabul edilip onaylandıktan sonra uygulanır. Bütçe içerisinde ödenek aktarma işlemini yapmaya Başkan yetkilidir. Kesin hesaba ilişkin olarak geçici ve kesin mizan, bütçe gelir ve gider kesin cetveli, faaliyet sonuçları tablosu ve bilanço Yönetim Kurulu'nun onayına sunulmak üzere nisan ayının sonuna kadar Finansman ve Muhasebe birimi tarafından hazırlanır.

Yatırımcı Tazmin Merkezi Yönetmeliği'ne göre YTM'nin gelirleri şunlardır:

- Yatırım kuruluşlarının yatıracağı giriş aidatları, yıllık aidatlar ve ek aidatlar,

- Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında verilen idari para cezalarının yüzde ellisi,

- Kanun'un 83'üncü maddesinin dördüncü fıkrasının 7316 sayılı Kanun'un 12'nci maddesi ile değiştirilmeden önce YTM'ye gelir kaydedilen veya kaydedilmesi gereken her türlü emanet ve alacaklardan,

- YTM malvarlığının getirisi,

- Diğer gelirler.

YTM tarafından Kanun ve ilgili mevzuattan kaynaklanan görevlerin yerine getirilmesi amacıyla yapılan giderler ile genel yönetim giderleri YTM'nin malvarlığından karşılanmaktadır.

YTM'nin 2024 yılı gider bütçesi 182.415.000,00 TL olarak kabul edilmiş olup 04.09.2024 ve 18.12.2024 tarihinde "Yedek Ödenekler" kaleminden, alacakların silinmesinden doğan giderler kalemine toplam 30.000.000,00 TL aktarma yapılmıştır.

YTM'nin 2024 yılı bütçe gerçekleşmelerine ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu

Kod	Ödenek Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranları (%)
01	Personel Giderleri	1.500.000,00	1.500.000,00	108.322,47	7,22%
02	SGK Devlet Primi Giderleri	0	0	0	0,00%

03	Mal ve Hizmet Alımları	130.870.000,00	130.870.000,00	43.151.636,32	32,97%
05	Cari Transferler	45.000,00	45.000,00	34.265,29	76,15%
09	Yedek Ödenekler	50.000.000,00	20.000.000,00	0	0,00%
20	Alacakların Silinmesinden Doğan Giderler*	0	30.000.000,00	21.816.145,31	72,72%
	Toplam	**182.415.000,00**	**182.415.000,00**	**65.110.369,39**	**35,69%**

YTM'nin yıl sonu bütçe gideri gerçekleşmesi 65.110.369,39 TL olup, toplam ödeneğin %35,69'u harcanmıştır. Toplam bütçe giderinin yaklaşık 42.829.651,75 TL'sini mal ve hizmet alım giderleri içinde bulunan görev giderleri ve 21.816.145,31 TL'sini alacakların silinmesinden doğan giderler oluştururken, geri kalan 464.572,33 TL'sini ise personel giderleri ile mal ve hizmet alım giderleri, cari transferler oluşturmaktadır.

Tablo 2: Bütçe gelirleri gerçekleşme tablosu

Kod	Gelir Kalemleri	Bütçe Tahmini (TL)	Yıl Sonu Gerçekleşme (TL)
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	121.500.000,00	214.319.835,00
05	Diğer Gelirler	1.317.808.000,00	1.186.659.962,00
15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	0	29.298,00
	Toplam	**1.439.308.000,00**	**1.401.009.095,00**

YTM'nin 2024 yılı gelir bütçesi 1.439.308.000,00 TL olarak kabul edilmiş olup, yılsonunda 1.401.009.095,00 TL olarak gerçekleşmiş ve bütçeye göre gerçekleşme oranı %97,34 olmuştur. 2024 yılı içerisinde gerçekleşen gelirin %15,30'u aidat gelirlerinden, %78,21'i faiz gelirlerinden, %5,89'u idari para cezası gelirlerinden, %0,58'i eski mevzuata tabi zamanaşımına uğrayan emanet ve alacaklardan ve geri kalan %0,02'si ise diğer çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

12.03.2020 tarihli YTM Yönetim Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Yatırımcı Tazmin Merkezi Giderleri ile Bütçe Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge" ile kurum giderleri, bütçe ilkeleri ve muhasebe uygulamasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Söz konusu Yönerge'de, YTM'nin muhasebe sisteminin Bütçe Hesapları ile ilgili iş ve işlemler hariç olmak üzere Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde uygulanacağı belirtilmiştir.

Harcama, ödeme emri düzenleme ve muhasebe uygulamaları Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

YTM tarafından temsil ve idare olunan Özel Fon 15.05.2020 tarihi itibarıyla Tek Hazine Kurumlar Hesabı (THKH) sistemi uygulamasına dâhil edilmiş olup, vadesi dolan banka hesaplarının aktarım işlemi 30.09.2020 tarihinde tamamlanmıştır. YTM'nin diğer hesapları THKH uygulamasına dahil edilmemiştir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştay'a Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay'a gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YTM'nin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamında bulunmaması ve bu konuda başka bir düzenleme de yapılmamış olması nedeniyle, Kurumda iç kontrol sisteminin kurulmadığı ve iç denetim mekanizmasının bulunmadığı görülmüştür. YTM'nin iş ve işlemleri SPK'nın denetimine tabi olup, SPK'nın denetim yapması her zaman mümkündür. Ancak SPK İç Denetim Birimi tarafından şimdiye kadar denetime tabi

tutulmamıştır.

YTM, 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığı için bu Kanun'da öngörülen stratejik plan, performans programı ve faaliyet raporu hazırlanmamaktadır. Ancak, kendi mevzuatı gereği yıllık faaliyet raporunu hazırlanmaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Yatırımcı Tazmin Merkezinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 9901 **YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ** **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	5.119.352.881,33
10	**Hazır Değerler**	3.940.397.832,02
102	BANKA HESABI	3.940.397.832,02
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	2,00
110	HİSSE SENETLERİ HESABI	1,00
112	KAMU KESİMİ TAHVİL, SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
118	DİĞER MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR HESABI	1,00
12	**Faaliyet Alacakları**	667.612.574,21
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	655.842.729,26
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
128	ŞÜPHELİ ALACAKLAR HESABI	29.931.319,90
129	ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-18.161.474,95
13	**Kurum Alacakları**	316.359.733,58
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	316.359.733,58
14	**Diğer Alacaklar**	0,00
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	194.982.739,52
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	194.982.739,52
2	DURAN VARLIKLAR	0,00
22	**Faaliyet Alacakları**	0,00
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	0,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	7.021,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	-7.021,00

AKTİF TOPLAMI 5.119.352.881,33

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	321.148.171,31
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	321.068.812,10
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	1.014.659,07
333	EMANETLER HESABI	320.054.153,03
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	13.714,84
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	13.714,84
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	0,00
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	65.644,37
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	65.644,37
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	4.798.204.710,02
50	**Net Değer**	1.254.225.489,55
500	NET DEĞER HESABI	1.254.225.489,55
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.672.037.597,54
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.672.037.597,54
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.871.941.622,93
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.871.941.622,93

PASİF TOPLAMI 5.119.352.881,33

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 9901 **Adı : YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	65.110.369,39
630	01	Personel Giderleri	108.322,47
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	43.151.636,32
630	05	Cari Transfer Giderleri	34.265,29
630	20	Alacakların Silinmesinden Doğan Giderler	21.816.145,31

GİDERLER TOPLAMI (A) **65.110.369,39**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.938.241.564,81
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	214.538.375,60
600	05	Diğer Gelirler	1.723.673.891,42
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	29.297,79

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.938.241.564,81**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM, İADE VE İSKONTOLAR HESABI	1.189.572,49
610	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinden Red ve İadeler	297.038,91
610	05	Diğer Gelirlerden Red ve İadeler	892.533,58

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **1.189.572,49**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.937.051.992,32**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.871.941.622,93**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**65.110.369,39**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.938.241.564,81**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.937.051.992,32**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**1.189.572,49**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.871.941.622,93**

TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kadrolar ve Personel Sayıları Tablosu

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gerçekleşmeleri Tablosu

Tablo 3: 2024 Yılı Sonu İtibarıyla Tedbir Bazlı Gerçekleşen Destek Ödemeleri

Tablo 4: Tedbir Bazlı Bütçe ve Fon Kullanım Durumu (Avro)

KISALTMALAR

AB :Avrupa Birliği

IPA :Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Instrument for Pre–Accession Assistance)

IPARD :Katılım Öncesi Kırsal Kalkınma Aracı (Instrument for Pre–Accession Assistance Rural Development)

TKDK :Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

TRGM :Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Kurumun Muhasebe İşlemlerinin Farklı Birimler Tarafından Yürütülmesi ve Mali Tablolarının Konsolide Edilmemesi

B. Diğer Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Ülkemiz ile Avrupa Toplulukları Komisyonu arasında imzalanan ve IPA (Katılım Öncesi Yardım Aracı) çerçevesinde, Avrupa Birliği (AB) tarafından ülkemize yapılacak mali yardımın uygulanmasına ilişkin düzenlemeleri içeren Çerçeve Anlaşma ve IPARD Programı (Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı-Kırsal Kalkınma Programı) kapsamında yapılacak olan AB mali yardımının yönetimi ve uygulanmasına ilişkin hükümleri içeren Sektörel Anlaşma ile ortaya konan görevlerin, sorumlulukların ve çok yıllı yasal taahhütlerin yerine getirilmesini öngören Finansman Anlaşması ile ülkemize verilen bütçe uygulama görevlerini yürütmek maksadıyla, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) IPARD Ajansı olarak görevlendirilmiştir.

09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı 3'üncü mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 93'üncü maddesi ile 04.05.2007 tarihli ve 5648 sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un bazı maddeleri ile fıkraları değiştirilmiş ve yürürlükten kaldırılmış olup, 5648 sayılı Kanun'un adı, "Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Hizmetleri Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiştir.

Bununla birlikte, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 35'inci Bölümünde bulunan 489-505'inci maddelerinde Kurumun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Bu çerçevede, ilgili Bölümde verilen görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip, özel bütçeli, bu Bölümde hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tâbi ve Bakanlığın ilgili kuruluşu olmak üzere Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu kurulmuştur.

TKDK daha önce, mülga Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ilgili kuruluşu iken, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince, Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili kuruluşu olmuştur.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 492'nci maddesinde Kurumun görev ve yetkileri;

"(1) Kurumun görev ve yetkileri ise şunlardır:

a) Faydalanıcıların desteklerden azamî ölçüde yararlanabilmeleri amacıyla tanıtım, bilgilendirme, eğitim ve yönlendirme faaliyetlerini yürütmek.

b) Proje ve faaliyet başvurularını almak, bunların ön incelemeleri ile yerinde kontrollerini yapmak, proje ve faaliyetleri başvuru şartları, değerlendirme ve seçim kriterlerine göre değerlendirmek.

c) Desteklenecek proje ve faaliyetleri belirlemek, uygulama sözleşmelerini hazırlamak ve başvurusu uygun görülen faydalanıcılarla sözleşme imzalamak, uygun bulunmayan başvurularla ilgili işlemleri yapmak.

ç) Proje ve faaliyetlere yönelik tahakkuk, ödeme ve muhasebe işlemleri ile bunlarla ilgili her türlü kontrolü gerçekleştirmek.

d) Proje ve faaliyetlerin uygulamasını izlemek, yararlanıcıların sözleşme şartlarını ve yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini takip etmek, bu amaçlarla gerekli kontrolleri yapmak.

e) İlerleme ve gelişmeleri raporlamak, Avrupa Birliği mevzuatını da dikkate alarak ihtiyaç duyulan bilgi, belge ve raporları hazırlamak, yetkili kurum ve makamlara sunmak.

f) Program ve desteklerin etkinleştirilmesi yönündeki görüş ve değişiklik önerilerini ilgili makamlara bildirmek.

g) Kurumun görevleri ve faaliyetleriyle ilgili güvenli bir veri tabanı ve bilgi işlem sistemi kurmak.

ğ) Kurumun faaliyetleri ile ilgili idarî düzenlemeleri yapmak.

... "

olarak düzenlenmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kurum merkez ve taşra teşkilatından oluşmaktadır. Merkez teşkilatı hizmet birimlerinden, taşra teşkilatı ise 42 il koordinatörlüklerinden ve bu il koordinatörlüklerine bağlı 39 irtibat ofisinden meydana gelmektedir.

Merkez teşkilatı hizmet birimleri; Proje Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü, Finansman Genel Koordinatörlüğü, Personel ve Destek Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü, Hukuk Müşavirliği ve İç Denetim Koordinatörlüğünden ibarettir.

Kurumun insan kaynakları ise şu şekildedir:

Tablo 1: Kadrolar ve Personel Sayıları Tablosu

UNVALAR/TEŞKİLAT	Merkez Teşkilatı	Taşra teşkilatı	TOPLAM
Başkan	1	-	1
Genel Koordinatör	3	-	3
İç Denetim Koordinatörü	1	-	1
I. Hukuk Müşaviri	1	-	1
Koordinatör	7	-	7
İl Koordinatörü	-	34	34
Denetçi	14	-	14
Uzman	182	1201	1383
Mütercim	1	-	1
İdari Uzman	10	40	50
Destek Personeli	24	228	252
Sürekli İşçi	191	549	740
TOPLAM	**435**	**2052**	**2487**

*Görev yapılan hizmet birimi/il koordinatörlüğü bilgisi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

4 sayılı Kararname'nin 502'nci maddesine göre Kurumda hizmetler, 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 27'nci maddesine göre istihdam edilen sözleşmeli personel eliyle yürütülür. Aynı zamanda 375 sayılı KHK'nın ek 25'inci, ek 26'ncı, ek 31'inci maddelerine göre de personel istihdam edilebilir.

Kurumun merkez ve taşra teşkilatında toplam 2487 personel istihdam edilmektedir. Aynı maddede, Kurumun merkez teşkilâtında istihdam edilecek personel sayısının yüz seksen kişiden fazla olamayacağı, sekreterlik, arşiv, idarî, malî ve personelle ilgili işlemleri yürütecek olan destek personelinin sayısının ise toplam personel sayısının yüzde yirmisini geçemeyeceği belirtilmektedir. Taşra personeli için ise böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Yukarıda yer verilen tabloda, merkez teşkilatı için öngörülen personel sayısı aşılmış gibi görünse de, gerçekte merkez teşkilatı için tahsis edilmiş olan 198 kadronun 54'ü boş olup, geçici görevlendirilen personel nedeniyle bu sayıya ulaşıldığı anlaşılmıştır.

04.10.2019 tarihli ve 30908 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "AB'den Sağlanacak Katılım Öncesi Fonların ve AB Birlik Programlarına Katılımın Yönetimi" konulu 2019/20 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'ne göre, IPA yönetimine ilişkin sorumlulukları bulunan kurumlar ile TKDK'nın bağlı, ilgili veya ilişkili olduğu kamu idareleri aşağıda gösterilmiştir.

1- Tarım ve Orman Bakanlığı: Kurum Bütçesini Tarım ve Orman Bakanı onaylamaktadır.

Bakanlık çatısı altındaki Tarımsal Destekleme ve Yönlendirme Kuruluna, 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 17'nci maddesi gereğince; her yıl destekleme programlarının esaslarını ve araçlarını tespit ederek, bunların bütçe ödenek ihtiyaçlarını belirlemek, ilgili kuruluşlara teklif etmek, değişen ulusal ve uluslararası koşullara göre destekleme programlarında yapılacak düzenlemeleri belirlemek, desteklerle ilgili gerekli mevzuat düzenlemelerini izlemek ve değerlendirmek, kamu kurum ve kuruluşlarınca uygulanan destekleme programlarında kuruluşlar arası koordinasyonu sağlamak görevi verilmiştir.

2- Katılım Öncesi Yardım Ulusal Koordinatörü (NIPAC): IPA kapsamında Türkiye Strateji Belgesi'nin ve program önceliklerinin, ulusal politika ve programlarla uyumlu olarak belirlenmesi ve bunların birbirleriyle tamamlayıcılığını sağlamak üzere, Katılım Öncesi Yardım Ulusal Koordinatörü olarak Avrupa Birliği Başkanı görevlendirilmiştir.

3- Ulusal Yetkilendirme Görevlisi (NAO): Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı görevlendirilmiştir. Türkiye'ye IPA II altında sağlanacak fonların mali yönetiminden, işlemlerin mevzuata uygun ve düzenli olarak yapılmasından, iç kontrol sisteminin etkin olarak çalışmasından, IPA çerçevesinde oluşturulan sistemin izlenmesinden genel olarak sorumludur.

4- Ulusal Programlama Uyum Koordinatörü (UPUK): Ulusal Programlama Uyum Koordinatörü olarak Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Başkan Yardımcısı görevlendirilmiştir.

5- Çok Yıllı Program Otoritesi: IPA, Türkiye Strateji Belgesi'nde yer alan çevre ve iklim eylemi, ulaştırma, rekabetçilik ve yenilik, eğitim, istihdam ve sosyal politikalar ile tarım ve kırsal kalkınma alanlarındaki sektörlere ilişkin programların hazırlanması, ihale süreçlerinin yürütülmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi, iletişim ve görünürlük faaliyetleri ve programların raporlanması ile uygulama sürecinde sağlam mali yönetim ilkesi çerçevesinde harcamaların mevzuata ve usule uygunluğunu sağlamaktan sorumlu kurumlardır. Kurum için Çok Yıllı Program Otoritesi Bakanlık (Yönetim Otoritesi)'tır.

6- Yönetim Otoritesi (MA): Bakanlık TRGM'ye (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü) bağlı Avrupa Birliği Yapısal Uyum Yönetim Otoritesi Daire Başkanlığı olup, IPARD Programını etkin, etkili ve doğru bir şekilde yönetmekten sorumludur.

7- Sahtecilikle Mücadele Koordinasyon Birimi (AFCOS): Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Başkanlığı AFCOS (Anti-Fraud Coordination Service) olarak, AB'den sağlanan mali kaynakların kullanımıyla ilgili inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak veya yaptırmakla görevlidir.

8- Denetim Otoritesi (AA): IPA'nın yönetim ve kontrol mekanizmalarının işlerliği ve etkinliğini denetlemek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığı Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanlığı, Denetim Otoritesi olarak görevlendirilmiştir.

9- Kırsal Kalkınma Programı İzleme Komitesi: Kırsal Kalkınma Programı İzleme Komitesinin oluşumu ve görevleri Sektörel Anlaşmanın ilgili hükümleri esas alınarak belirlenir. Komitenin sekretarya hizmetleri Bakanlık TRGM tarafından yürütülür.

10- Görev alanları ile ilgili diğer kamu idareleri, yerel idareler, odalar ve birlikler.

1.3. Mali Yapı

4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu başlıklı 35'inci Bölümünde yer alan 503'üncü maddesinin üçüncü fıkrası gereğince Kurum bütçesi mali yıl itibarıyla Kurum tarafından hazırlanmakta, Tarım ve Orman Bakanı onayıyla yürürlüğe girmektedir.

TKDK'nın mali yönetim, bütçe ve muhasebe işlemleri Kurum tarafından çıkartılan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Cari Bütçe ve Muhasebe İşlemleri Yönergesi çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

TKDK bütçe teklifi, bütçenin uygulanması, harcamaların gerçekleştirilmesi, faaliyet raporunun hazırlanması ve kesin hesabın çıkarılması süreçlerinde, analitik bütçe sınıflandırması ile tahakkuk esasına dayalı muhasebe sistemini kullanmaktadır.

Kurum bütçe teklifi, gelecek iki yılın bütçe tekliflerini içerecek şekilde hazırlanır. TKDK, Bakanlık TRGM ile ilişkilendirildiği için bütçe teklifini bu birime göndermekte ve TKDK'nın bütçesi TRGM bütçe teklifi içinde transferler hesap kodunda bütçeleştirilmektedir.

TKDK'nın 2024 yılı bütçe gerçekleşmeleri 2 numaralı tabloda, 2024 yılı itibarıyla IPARD-II bütçe ve fon kullanımı ise 3 ve 4 nolu tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gerçekleşmeleri Tablosu

GİDER KODU	GİDER TÜRÜ	2024 Bütçe Ödeneği (TL)	2024 Bütçe Gerçekleşmesi (TL)	Yıl Sonu Öd. Göre Gerçekleşme Oranı (%)
01	PERSONEL GİDERLERİ	2.335.969.032	2.297.487.517	98,35
02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	429.155.858	412.605.942	96,14
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	373.224.671	307.464.481	82,38
05	CARİ TRANSFERLER	10.728.900	4.907.883	45,74
06	SERMAYE GİDERLERİ	8.620.000	7.209.953	83,64
TOPLAM		3.157.698.461	3.029.675.776	95,94

Yıl sonu itibarıyla, 3.029.675.776 TL bütçe gideri gerçekleştirilmiştir. Bütçe gider gerçekleşme oranı %95,94 düzeyindedir. Personel giderlerinin 2024 Bütçe Ödeneğine gerçekleşme oranı %98,35 ile bütçe giderlerinde en büyük paya sahiptir.

2024 yılında gerçekleşen bütçe gelirleri tutarı ise 2.976.994.348,68 TL olup, bu tutar içinde %99,35 oranı ile Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler en büyük paya sahiptir.

Faaliyet sonuçları tablosuna göre Kurumun 2024 yılı faaliyet gideri 3.035.814.284,82 TL, net faaliyet geliri 2.978.927.173,73 TL olup, dönem olumsuz faaliyet sonucu 56.887.111,09 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Sonu İtibarıyla Tedbir Bazlı Gerçekleşen Destek Ödemeleri

31.12.2024 İTİBARIYLA GERÇEKLEŞEN ÖDEMELER (TL ve AVRO)						
TEDBİR	**AB KATKISI (TL)**	**AB KATKISI (AVRO)**	**ULUSAL KATKI (TL)**	**ULUSAL KATKI (AVRO)**	**KAMU KATKISI (TL)**	**KAMU KATKISI (AVRO)**
101	1.606.699.270,56	141.092.182,38	535.528.938,82	47.023.280,11	2.142.228.209,38	188.115.462,34
103	1.958.966.943,14	138.207.715,64	652.988.987,28	46.069.239,00	2.611.955.930,42	184.276.955,10
201	17.730.840,68	1.111.576,94	3.128.971,93	196.160,64	20.859.812,61	1.307.737,63
202	275.455.634,89	9.853.804,14	53.303.145,03	2.703.172,50	328.758.779,92	12.556.976,63
302	5.273.838.639,87	328.392.773,16	1.757.946.271,30	109.464.262,82	7.031.784.911,17	437.857.036,24
501	125.646.930,07	4.467.484,10	22.172.987,61	788.379,52	147.819.917,68	5.255.863,69
TOPLAM	**9.258.338.259,21**	**623.125.536,36**	**3.025.069.301,97**	**206.244.494,59**	**12.283.407.561,18**	**829.370.031,63**

Yapılan ödeme tutarının 101, 103 ve 302 tedbirinde %75'i, 201 ve 501 tedbirinde %85'i, 202 tedbirinde ise %90'ı AB tarafından, geriye kalan tutarlar ise Türkiye tarafından eş finansman katkısı olarak ödenmiştir.

2024 yılı itibarıyla IPARD-II bütçe ve fon kullanımı özetle şu şekildedir:

Tablo 4: Tedbir Bazlı Bütçe ve Fon Kullanım Durumu (Avro)

TEDBİRLER	2014-2020 BÜTÇE	ÖDEME	ÖDEME SONRASI KALAN BÜTÇE	GERİ ALIMLAR**	KALAN BÜTÇE
101-Tarımsal İşletmelerin Fizik Varlıklarına Yönelik Yatırımlar	130.740.000	141.092.182	-10.352.182	7.887.124	-2.465.059
103-Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklar Yönelik Yatırımlar	128.100.000	138.207.716	-10.107.716	8.101.517	-2.006.198
201-Tarım-Çevre, İklim ve Organik Tarım Tedbiri	3.720.000	1.111.577	2.608.423	2.594	2.611.017
202-Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması –LEADER Yaklaşımı	11.960.000	9.853.804	2.106.196	2805,02	2.109.001
302-Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirmesi	318.800.000	328.392.773	-9.592.773	8.745.314	-847.459
501-Tekni Destek	7.680.000	4.467.484	3.212.516	0	3.212.516
TOPLAM	601.000.000	623.125.536	-22.125.536	24.739.354	2.613.817

* Geri alımlar tutarı bütçe miktarına dahil edilerek nihai bütçe elde edilmiştir.

2014-2020 dönemini kapsayan IPARD II AB Katkısı bütçesi 601 milyon avrodur. N+3 kuralı nedeniyle bütçenin son kullanım tarihi 31.12.2023 iken, 06.02.2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlerin devam eden IPARD projeleri üzerindeki olumsuz etkisine bağlı olarak bütçenin son kullanım tarihi Avrupa Komisyonu'nun onayı ile

31.12.2024 tarihine uzatılmıştır. 2023 sonu itibarıyla ödemesi yapılan tutar yaklaşık 574 milyon avrodur. Ayrıca 2024 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 623 milyon avro ödemesi planlanan devam eden sözleşme bulunmaktadır. IPARD II bütçesinden ödenen tutar düşüldüğünde ve bütçeye 24,7 milyon avro olan geri alımlar eklendiğinde ise yaklaşık 2,6 milyon avro kalan bütçeyi oluşturmaktadır. Geri alımlar dolayısıyla, IPARD II programı kapsamında 2024 sonu itibariyle yapılan ödemeler, program tahsisatından fazla olacak şekilde gerçekleşmiştir.

2021-2027 dönemini kapsayan IPARD III için ise 2024 yılı sonu ititbarıyla Tedbir bazlı gerçekleşen ödemelerde ise yalnızca Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar tedbiri kapsamında 7.225.275 Avro tutarında avans ödemesi yapılmıştır.

Cari Bütçe ve Muhasebe İşlemleri Yönergesi'nin 34'üncü maddesinde TKDK muhasebe yetkilisince hazırlanacak mali tabloların neler olduğu belirtilmiş, aynı Yönerge'nin 32'nci maddesinde muhasebe işlemleri, dönem sonu işlemleri ve yönetim dönemi hesabı işlemleri hakkında Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinin kıyasen uygulanacağı ifade edilmiştir.

TKDK'nın kuruluş amacı, AB ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynakları da kapsayacak şekilde, kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi çerçevesinde IPARD Programı fonlarını kullandırmaktır. IPARD Programı, AB tarafından aday ve potansiyel aday ülkelere destek olmak amacıyla oluşturulan, Katılım Öncesi Yardım Aracı'nın Kırsal Kalkınma bileşenidir. Bu program, AB'nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal Kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemeyi amaçlamaktadır.

2007-2013 dönemi IPARD I Programı, 2016 yılı sonu itibarıyla sona ermiştir.

2014-2020 dönemi IPARD II Programı ise, 27.01.2015 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından resmen onaylanmıştır. IPARD II Finansman Anlaşması, AB ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılıklı imzalanmış ve 06.05.2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2021-2027 yılları arasında uygulanacak IPARD III Programı da Avrupa Komisyonu tarafından 14.03.2022 tarihinde onaylanmıştır. IPARD III dönemi için, Mali Çerçeve Ortaklık Anlaşması 13.12.2022 tarihli, Sektörel Anlaşma ise 07.04.2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürülüğe girmiştir. IPARD III Finansman Anlaşması 6 Nisan 2024 tarih ve 32512

sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Avrupa Komisyonu ile yürütülen nota teatisi ile IPARD III Finansman Anlaşması yürürlük tarihi 8 Nisan 2024 olarak belirlenmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmayan Kurumun muhasebe ve raporlama sistemi: TKDK Cari Bütçe ve Muhasebe İşlemleri Yönergesi'nde muhasebe yetkilisince hazırlanacak mali tabloların neler olduğu sayılmıştır. Yönerge'de hüküm bulunmayan hâllerde, ilgili mer'i mevzuat hükümleri incelenerek yapılan değerlendirme sonucunda Başkanlık Makamından alınan Olur'a göre işlem yapılacağı belirtilmiştir.

TKDK'nın IPARD bütçesini yürütmek üzere uyguladığı muhasebe ve raporlama sistemi: Muhasebe, hesap planı, kayıtlar, mali rapor ve tabloların neleri içereceği, ne şekilde hazırlanacağı vb. hususlar Sektörel Anlaşma kurallarına uygun olarak Avrupa Komisyonu ile bu amaçla yürütülen görüşmeler ve akreditasyonu sonucu kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

IPARD bütçesinin muhasebe işlemleri, mali rapor ve tablolarının hazırlanması Muhasebe Koordinatörlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. TKDK'nın muhasebe prosedürleri, Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları'na dayalı olarak hazırlanmıştır. Sektörel Anlaşma'da çerçevesi çizilen IPARD kayıtlarının özel gereklilikleri de (Sektörel Anlaşma'nın 42'inci maddesinde belirtilen döviz kuruyla ilgili gereklilikler gibi) prosedürlere eklenmiştir.

TKDK Muhasebe işlemleri çift taraflı kayıt, analitik ve tahakkuk esaslı muhasebe sistemine dayanmakta olup, muhasebe sisteminde hem avro hem de Türk lirası olarak işlem yapılmaktadır ve finansal yıl 1 Ocak'ta başlayıp, 31 Aralık'ta sona ermektedir.

Hesap planı, IPARD Programı uygulamasının içindeki işlemlerin veya olayların sunulmasında kullanılacak hesapları tanımlamaktadır. İşlem veya olayın niteliğine bağlı olarak, gerçekleşmiş işlemler bilanço, gelir, gider hesaplarına kaydedilirken; varlık, yükümlülük, gelir ve gider hesaplarında izlenmeyen ve muhasebenin sadece bilgi verme görevi yüklediği işlemler ile gelecekte doğması muhtemel hak ve yükümlülüklerin izlenmesi için nazım hesaplar kullanılmaktadır.

Hesap planı, toplam maliyet, taahhüt edilmiş harcama, taksitler ve son ödemelerin her il, tedbir ve alt tedbir ile proje (sözleşme) için üretilmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Ayrıca, gerekli olduğu hallerde hesaplar, topluluk veya ulusal katkı olması bağlamında finansmanın kaynağını da belirtmektedir. Hesap planı hesap kodu, tedbir kodu, alt tedbir kodu, bütçe kalemi kodu gibi kodları içermektedir. Bu kodlar, hesapların sınıf, tip, kategori, grup ve alt gruplarını belirlemektedir.

Muhasebe sistemine kayıt için tedbir, alt tedbir, il, sözleşme, faydalanıcı ve taksit kodlarını gösterecek şekilde altı haneli hesaplar kullanılmaktadır.

Hazırlanan finansal tablolar Bilanço, Gelir Tablosu, Nakit Akış Tablosu ve Finansal Tablo Notlarından oluşmaktadır.

Finansal tablolar yıllık olarak hazırlanıp, bütün bir finansal yılı kapsamakta ve yıllık hesaplar TKDK Başkanı tarafından onaylanmaktadır.

Finansal Tablolar, Sektörel Anlaşma'nın ve Uluslararası Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri'nin gerekliliklerine uygun olarak hazırlanmaktadır.

Kurumun mali raporlama sistemi iki şekildedir:

1) IPARD Programı fonunun (%50-90)'ı AB, (%10-25)'i Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılanmakta ve bu destek "kamu katkısı" olarak adlandırılmaktadır. IPARD Programının uygulanmasında gerek AB'den gelen fonların gerekse ulusal bütçeden yapılan katkının hibe olarak dağıtımında AB mevzuatı ve kuralları geçerlidir. IPARD Programı nedeniyle hazırlanan raporlar şu şekilde özetlenebilir:

- Aylık Raporlar: Defteri Kebir, Mizan

- Üç Aylık Raporlar: Bilanço, Gelir Tablosu, Giderlerin ve Gelirlerin Deklarasyonu (Form D-1)

- Yıllık Raporlar: Finansal Yıl İçin Hesapların Yıllık Deklarasyonu (Form D-2)

2) Kurumun cari faaliyetlerini yürütmek üzere ulusal bütçeden verilen ödeneklerle yapılan harcamalar ile ilgili olarak Cari Bütçe ve Muhasebe İşlemleri Yönergesi gereğince yıllık konsolide yönetim dönemi ve eki tabloların hazırlanması ve yıllık Yönetim Dönemi Hesabının ilgili yerlere verilmesi de mali raporlama siteminin diğer yönünü oluşturur. Projeleri desteklemek üzere tahsis edilen bütçe ödeneklerinden Kurumun cari giderleri için harcama yapılamaz. Proje kaynaklı işlemler Kurum cari bütçe hesabı ile ilişkilendirilemez ve cari bütçe hesabı üzerinden yürütülemez.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Faaliyet sonuçları tablosu
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin

hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır. Ancak, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun varlık ve yükümlülükleri ile yıllık faaliyet sonuçları tüm işlemleri içerecek şekilde muhasebeleştirilmediği ve raporlanmadığı, bunun yerine cari bütçe ve IPARD bütçesi olmak üzere iki ayrı muhasebe sistemi ile muhasebeleştirildiği, Sayıştay'a verilen mali tabloların ise sadece cari bütçe işlemlerine ilişkin varlık ve yükümlülükleri ile faaliyet sonuçlarını içerdiği, IPARD bütçesine ilişkin varlık ve yükümlülükler ile faaliyet sonuçlarını içermediği tespit edilmiştir. Bu nedenlerle IPARD bütçesine ilişkin varlık ve yükümlülükler ile faaliyet sonuçları denetim kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmaması sebebiyle bu kapsamda hazırlanmış bir performans programı bulunmamaktadır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmaması sebebiyle bu kapsamda hazırlanmış bir faaliyet raporu bulunmamaktadır. İdare 5018 sayılı Kanun ve ilgili mevzuata tabi olmadığından, ilgili Kanun çerçevesinde hazırlanmış bir İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı bulunmamaktadır.

İzleme Standartları

İdare 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığından Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği hükümleri gereğince gerçekleştirilen iç kontrol sistemi değerlendirilmesi söz konusu değildir. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup; 1 iç denetim koordinatörü ve 12 iç denetçi bulunmaktadır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun 2024 yılına ilişkin olarak "Denetimin Dayanağı, Amacı, Yöntemi ve Kapsamı" başlığı altında açıklanan, yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilemeyen IPARD bütçesine ilişkin bilanço (varlık ve yükümlülükler) ve faaliyet sonuçları ile ilgili hesap alanlarına görüş bildirilememektedir. Bununla birlikte denetlenen alanlara ilişkin olarak yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tabloların tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kurumun Muhasebe İşlemlerinin Farklı Birimler Tarafından Yürütülmesi ve Mali Tablolarının Konsolide Edilmemesi

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun varlık ve yükümlülükleri ile yıllık faaliyet sonuçları tüm işlemleri içerecek şekilde muhasebeleştirilmediği ve raporlanmadığı, bunun yerine cari bütçe ve IPARD bütçesi olmak üzere iki ayrı muhasebe sistemi ile muhasebeleştirildiği, Sayıştay'a verilen mali tabloların ise sadece cari bütçe işlemlerine ilişkin varlık ve yükümlülükleri ile faaliyet sonuçlarını içerdiği, IPARD bütçesine ilişkin varlık ve yükümlülükler ile faaliyet sonuçlarını içermediği tespit edilmiştir.

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ile ilgili hükümleri içeren 35'inci bölümünde yer alan;

“Gelir ve giderler ile yönetilecek hesaplar” başlıklı 503’üncü maddesinde; Kurumun gelirlerinin, genel bütçeden Bakanlık bütçesine bu amaçla konulacak ödenek, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar ve diğer gelirler olarak, Kurumun giderlerinin ise proje ve destekleme giderleri, tanıtım ve eğitim giderleri, taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri, yönetim ve personel giderleri, görevlerle ilgili diğer giderler olarak belirlendiği, Kurum bütçesinin malî yıl itibarıyla Kurum tarafından hazırlanarak ve Bakan onayıyla yürürlüğe gireceği ifade edilmektedir.

Anılan bölümün;

“Hizmet birimlerinin görevleri” başlıklı 496’ncı maddesinde; Kurumun hizmet birimlerine ve görevlerine yer verilmiş, söz konusu birimler arasında bulunan;

Finansman Genel Koordinatörlüğünün bünyesinde bulunan Muhasebe Koordinatörlüğünün görevleri; uygulamayla ilgili muhasebe işlemlerini gerçekleştirmek, yapılan sözleşmelerde Kurum adına doğan yükümlülükleri ve gerçekleştirilen ödemeleri veri tabanına kayıt etmek, ödemelere ilişkin kayıtların üçer aylık ve yıllık raporlarını hazırlamak, ilgili birimlere iletmek, ödemelerle ilgili hesap ve belgeleri iç ve dış denetime hazır bulundurmak, başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek,

Personel ve Destek Hizmetleri Genel Koordinatörlüğünün bünyesinde bulunan Personel İşleri Koordinatörlüğünün görevleri ise , Kurumun insan kaynakları politikası ve planlaması konusunda çalışmalar yapmak ve Başkana tekliflerde bulunmak, Kurum personelinin atama, istihdam, eğitim, nakil, sicil, terfi, görevlendirme, ücret, emeklilik ve benzeri özlük işlemlerini yürütmek, Kurumun ihtiyacı olan her türlü mal ve hizmet satın alma, kiralama, bakım, onarım, temizlik, araç gereç malzeme temini, aydınlatma, ısıtma, su, haberleşme, sağlık ve benzeri her türlü, idarî ve malî hizmetleri yürütmek, genel evrak, arşiv ve dokümantasyon faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek, Kurum personelinin yurt içi ve yurt dışında yapacağı çalışmaları organize etmek, Kurumun basın, yayın ve halkla ilişkiler görevlerini yürütmek, Kurumda sivil savunma ile ilgili hizmetleri yürütmek, Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek,

olarak sıralanmıştır.

Söz konusu Kararname hükümleri uyarınca Kurumun tüm gelir ve giderlerinin tek bir bütçede toplanarak mali tablolarının da buna göre düzenlenmesi, ayrıca tüm muhasebe işlemlerinin ise Muhasebe Koordinatörlüğü tarafından yerine getirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Ancak uygulamada, Personel İşleri Koordinatörlüğü bünyesinde yer alan Bütçe ve Muhasebe Ünitesinin, Kurumun cari bütçesinin hazırlığı ve takibi, harcama birimlerinin ödeneklerinin tahsisi ve takibi, muhasebeye ilişkin, merkez harcama birimlerinin cari bütçeye ilişkin tüm muhasebe kayıtları ve takibi, ödemeler, banka işlemleri, vergi ve SGK ödemeleri ve cari bütçenin kullanımı, İl Koordinatörlüklerinin cari muhasebe işlemlerinin gözetim ve denetim işlemlerini yerine getirmekte olduğu, anılan Ünitenin Kurumun cari bütçesine ilişkin muhasebeleştirme ve raporlama (mali tablolarını) işlemlerini yürüttüğü,

Finansman Genel Koordinatörlüğü bünyesindeki Muhasebe Koordinatörlüğü'nün ise IPARD kapsamındaki iş ve işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve raporlama işlemlerini yürüttüğü,

Diğer taraftan bütçenin herhangi bir ayrıma (cari bütçe-IPARD bütçesi) tabi tutulmaksızın Bakan onayıyla yürürlüğe girmesi gerekirken yalnızca cari bütçe için onay alınarak söz konusu bütçenin yürürlüğe girdiği, IPARD kaynakları (kamu katkısı dahil) için ise Bakan onayı alınmaksızın yürürlüğe konulduğu,

anlaşılmıştır.

Yukarıda yer verilen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 496'ncı maddesi uyarınca Kurumun muhasebe işlemlerinin yürütülmesi Muhasebe Koordinatörlüğünün görevleri arasında olup, Personel İşleri Koordinatörlüğünün muhasebeleştirmeye ilişkin herhangi bir görevi bulunmamaktadır.

Uygulamaların Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Cari Bütçe ve Muhasebe İşlemleri Yönergesine göre yürütüldüğü, Yönergede ise yalnızca cari bütçe ve buna ilişkin mali tablolara yönelik usul ve esasların belirlendiği, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar ile eş finansman bütçesi ile ilgili iş ve işlemlerin bu Yönerge kapsamı dışında tutulacağına ilişkin hükümlere yer verildiği anlaşılmış olup, bahse konu Yönergenin, kapsam yönünden, 4 sayılı Kararnamenin 496'ncı ve 503'üncü maddelerinin birlikte değerlendirilmesi neticesinde anılan maddelerde iki ayrı bütçe ve mali raporlamaya yer verilmediği göz önünde bulundurulduğunda Kararnameye uygun şekilde düzenlenmediği görülmektedir.

Kurumun tüm varlıklarını, yabancı kaynaklarını ve öz kaynaklarını konsolide şekilde gösteren bilançoya, yine Kurumun elde ettiği gelirleri, yaptığı giderleri, mali ve mali olmayan varlıkların yönetimi ile yükümlülüklerine ilişkin işlemlerinden kaynaklanan gelir ve giderleri gösteren faaliyet sonuçları tablosuna IPARD kapsamında düzenlenen bilanço ve gelir tablosu sonuçlarının yansıtılmadığı anlaşılmaktadır.

Anılan Kararnamede Kurumun gelirlerinin, genel bütçeden Bakanlık bütçesine bu amaçla konulacak ödenek, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar

ve diğer gelirler olarak, Kurumun giderlerinin ise proje ve destekleme giderleri, tanıtım ve eğitim giderleri, taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri, yönetim ve personel giderleri, görevlerle ilgili diğer giderler olarak belirlendiği göz önüne alındığında, Kurumun, hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik ve işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi amacıyla Kararname gereği;

- Bütçelerin (cari bütçe-IPARD bütçesi) tamamını içerecek şekilde Bakan onayı alınmak suretiyle yürürlüğe konulması,

- Kurum cari bütçesine ilişkin hazırlanan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosu ile IPARD kapsamında hazırlanan bilanço ve gelir tablosunun konsolide edilerek Sayıştay'a verilmesi,

-Kurumun tüm muhasebe işlemlerinin ise Muhasebe Koordinatörlüğü tarafından yürütülmesi, teşkilat yapısının Kararnameye uygun olarak düzenlenmesi,

- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Cari Bütçe ve Muhasebe İşlemleri Yönergesinin de bu doğrultuda düzenlenmesi,

gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 99.37.00.00

TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	245.690.312,34
10	**Hazır Değerler**	9.287,96
102	BANKA HESABI	9.287,96
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	520.692,80
126	VERİLEN DEPOZİTO ve TEMİNATLAR HESABI	520.692,80
13	**Kurum Alacakları**	144.866.698,53
135	Tek Hazine Kurumlar Hesabından Alacaklar Hesabı	144.866.698,53
14	**Diğer Alacaklar**	4.427.513,78
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	4.427.513,78
15	Stoklar	18.831.493,98
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	18.831.493,98
16	**Ön Ödemeler**	77.034.625,29
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	1.949,06
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	77.032.676,23
165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	15.599.098,44
22	**Faaliyet Alacakları**	8.396.801,41
226	VERİLEN DEPOZİTO ve TEMİNATLAR HESABI	8.396.801,41
25	**Maddi Duran Varlıklar**	7.205.142,03
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	5.753.409,95
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	68.145.750,77
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-66.694.018,69
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	22.395.805,90
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	934.939,09
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-23.330.744,99
29	**Diğer Duran Varlıklar**	-2.845,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR	2.063.138,65
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.065.983,65

AKTİF TOPLAMI 261.289.410,78

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	79.517.822,65
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	1.389.940,66
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	384.808,38
333	EMANETLER HESABI	1.005.132,28
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	78.127.881,99
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	34.377.909,24
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	43.717.477,97
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TA	32.494,78
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	0,00
397	SAYIM FAZLALARI HESABI	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	18.788.000,13
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	18.788.000,13
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	18.788.000,13
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	162.983.588,00
50	**Net Değer**	113.580.042,05
500	NET DEĞER HESABI	113.580.042,05
51	**Değer Hareketleri**	0,00
510	NAKİT HAREKETLERİ HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	206.122.598,71
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	206.122.598,71
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-99.831.941,67
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (	-99.831.941,67
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	-56.887.111,09
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-56.887.111,09

PASİF TOPLAMI 261.289.410,78

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
900	GÖNDERİLECEK BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
901	BÜTÇE ÖDENEKLERİ HESABI	0,00
904	ÖDENEKLER HESABI	0,00
905	ÖDENEKLİ GİDERLER HESABI	0,00
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	7.743.185,54
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	7.743.185,54
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	55.465.279,30
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	55.465.279,30

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 99.37.00.00 **Adı : TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	3.035.814.284,82
630	01	Personel Giderleri	2.297.486.567,00
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	412.605.869,83
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	244.532.037,73
630	05	Cari Transferler	4.907.882,89
630	13	Amortisman Giderleri	13.894.998,42
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	44.953.613,46
630	15	Karşılık Giderleri	17.396.245,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	34.923,12
630	99	Diğer Giderler	2.147,37

GİDERLER TOPLAMI (A) **3.035.814.284,82**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	2.978.927.173,73
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	38.251,25
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.959.588.363,43
600	05	Diğer Gelirler	19.267.578,85
600	06	Sermaye Gelirleri	32.980,20

GELİRLER TOPLAMI (B) **2.978.927.173,73**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **2.978.927.173,73**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **-56.887.111,09**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**3.035.814.284,82**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**2.978.927.173,73**	**NET GELİR (D=B-C)**	**2.978.927.173,73**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**-56.887.111,09**

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ BAŞKANLIĞI (TÜRKİYE ULUSAL AJANSI) 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Gelir Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Gider Gerçekleşmeleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı), Dışişleri Bakanlığına bağlı ve Avrupa Birliği Başkanlığı ile ilgili, tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur.

2003 yılında 540 sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye 4968 sayılı Kanun'un 1'inci maddesiyle eklenen Ek 2'nci maddesi ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı kurulmuştur. İdare, 2011 yılında 634 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile dönemin Avrupa Birliği Bakanlığının ilgili kuruluşu haline getirilmiştir.

İdarenin kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları, 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin dördüncü bölümü ile tekrar düzenlenmiştir. İdare, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Dışişleri Bakanlığının bağlı kuruluşu ve Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu olmuştur.

İdare, Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarını Türkiye'de duyurmak, bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek, izlemek ve Avrupa Komisyonuna rapor halinde sunmak, söz konusu programlarla ilgili olarak Avrupa Komisyonu ile görüşmeleri yürütmek ve uygulama sözleşmelerini imzalamakla görevlidir.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile bu kanunların alt düzenlemelerine tabi değildir. İdare, kendi yürürlüğe koyduğu alt düzenlemeleri ile bütçe, muhasebe, taşınır ve satın alma işlerini yürütmekte ve bu mevzuatta zaman zaman genel hükümlere atıf yapmaktadır.

İdare, Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesinde uluslararası düzenlemeler ve bu düzenlemeler uyarınca çıkarılan ve aşağıda belirtilen diğer ulusal nitelikli düzenlemelere de tabi bulunmaktadır.

-Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Kuruluş Kararnamesi,

-Türkiye Ulusal Ajansı İnsan Kaynakları ve Uzmanlık Yönetmeliği,

-Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Satın alma Yönetmeliği,

-Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği,

-Program Hesapları Mali İşlemler Yönergesi,

-Başkanlık Bütçesi ve Başkanlığın Ortak Olduğu Projelere İlişkin Mali İşlemler Yönergesi.

İdare, Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesinde uluslararası düzenlemeler ve bu düzenlemeler uyarınca çıkarılan diğer ulusal nitelikli düzenlemelere göre de hareket etmekte olup bunlar:

-Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu arasında imzalanan Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması,

-Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Gençlik Programına ve Hayat Boyu Öğrenme Alanındaki Eylem Programına (2007-2013) Katılımı ile ilgili Mutabakat Zaptı,

-Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Eğitim Öğretim Gençlik ve Spor Alanlarındaki Birlik Programı Olan Erasmus'a Katılımı ile İlgili Anlaşma,

-Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Dayanışma Programına Katılımı Hakkında Anlaşma,

-Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasındaki Malî İşbirliği Çerçevesinde Temin Edilecek Malî Yardımların Uygulanmasına İlişkin Çerçeve Anlaşma,

-Maliye Bakanlığı Türkiye - Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Çerçeve Anlaşması 1 Sıra Nolu Genel Tebliğ,

-Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyinin Genel Bütçe Kurallarına İlişkin Düzenleme,

-Ulusal Ajanslar Uygulama Rehberleridir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı), Dışişleri Bakanlığına bağlı ve Avrupa Birliği Başkanlığı ile ilgili, özel hukuk hükümlerine tabi bir kurum olarak yapılandırılmıştır. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde idarenin, kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 68'inci maddesinin sekizinci fıkrasına göre Türkiye Ulusal Ajansında hizmetler ilgisine göre 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 23, 25, 26 ve 27'nci maddelerine göre istihdam edilen personel eliyle yürütülmektedir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 68'inci maddesinin ikinci fıkrasında Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının çalışma usul ve esasları nın, Danışma Kurulunun toplantılarının ve karar süreçlerine ilişkin esaslar ile diğer hususların İdare tarafından hazırlanan ve Avrupa Birliği Başkanlığının onayıyla yürürlüğe giren yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm çerçevesinde İdare tarafından Türkiye Ulusal Ajansı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik düzenlenmiştir. Bu Yönetmeliğin amacı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının çalışma usul ve esasları ile hizmet birimleri ve bu birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi olarak tespit edilmiştir.

Yukarıda sözü edilen Yönetmeliğin 6'ncı maddesine göre idare, kurum başkanı, genel koordinatörlükler, koordinatörlükler ve denetçilerden oluşur.

Ajansın harcama yetkilisi Kurum Başkanıdır. Başkan, idarenin sevk ve idaresi ile programlar için kullanılacak Avrupa Birliği fonlarının Komisyon tarafından belirlenen program kurallarına uygun şekilde yönetilmesinden sorumludur. Başkan, yapılan anlaşmaların uygulanmasından Avrupa Birliği Başkanına karşı sorumludur.

Genel koordinatörlükler, Ajansın Avrupa Birliği eğitim, gençlik ve spor programları ile ilgili faaliyetlerini ve destek hizmetlerini yürüten ana hizmet birimleridir. Her bir genel koordinatörlük bir genel koordinatörden, ihtiyaca göre belirlenen sayıda koordinatörlüklerden, yeterli sayıda uzman, uzman yardımcısı ve diğer görevlilerden oluşur.

İdarenin teşkilat yapısına göre Hukuk İşleri Koordinatörü, İzleme ve Denetim Koordinatörü, Veri Analizi Koordinatörü ve İç Denetçiler doğrudan Başkana bağlı çalışmaktadır.

İdarede 3 adet genel koordinatörlük ve bunların altında faaliyetlerine göre çeşitli isimlerde kordinatörlükler oluşturulmuştur.

İdarede 2024 yılı itibariyle, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Geçici 4'üncü maddesi ile atanan 201 adet personel, 29 adet sözleşmeli personel ve 67 adet sürekli işçi bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Mali yapı Başkanlık Bütçesi ve Program Hesapları olmak üzere ikili bir sistem üzerine kuruludur.

Başkanlık Bütçesi, Başkanlığın idari giderleri, program katılım bedelleri ve ilave program katkılarına ilişkin giderler ile bunlara ilişkin gelir tahminlerinden oluşmaktadır. Bütçeleme ise analitik bütçe sistemine paralellik arz eden finansman ve ekonomik sınıflandırmaya göre hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Bütçe hazırlık süreci Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü tarafından yürütülmektedir.

Program Hesapları Başkanlık bütçesi dışında takip edilmektedir. Hesapların hukuki dayanağı, kapsamı, süresi, finansmanı, uygulama usul ve esasları imzalanan program hibe anlaşması ile oluşmaktadır. Her bir program ayrı bir hesapta izlenmektedir. Hesapta yer alan fonun kullanımı, hesabın işleyişi, muhasebesi ve raporlanması hibe anlaşmasında yer alan usullere göre takip edilmekte ve söz konusu hesapların Başkanlık bütçesi ve muhasebesiyle bağlantısı bulunmamaktadır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 68'inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında İdarenin gelirleri sayılmıştır. Buna göre Merkezin gelirleri:

- Avrupa Birliği Başkanlığı bütçesine her yıl konulacak programlara katkı payı,
- Avrupa Komisyonunun tahsis edeceği mali yardımlar ile faiz,
- Bağış gibi diğer gelirlerden oluşur.

Katkı payı ve Avrupa Komisyonunun tahsis edeceği mali yardım, Merkez adına açılacak banka hesaplarında tutulur. Katkı payı her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksit halinde bu hesaplara aktarılır. Komisyon tarafından bu hesaplara aktarılan mali yardımın kullanılamayan kısmı Avrupa Komisyonuna iade edilir. Bu kaynağın nemalandırılması halinde, nemanın Avrupa Komisyonunun tahsis ettiği mali yardıma tekabül eden miktarı, Avrupa

Komisyonu adına İdare tarafından muhafaza edilir ve talep edildiği takdirde Avrupa Komisyonuna iade edilir. Avrupa Komisyonunun tahsis ettiği mali yardım dışında kalan gelir gider fazlası bir sonraki yıl kullanılmak üzere İdare adına açılan hesaplarda tutulur.

Bütçenin önemli bir bölümü Avrupa Birliği Başkanlığı bütçesinin transferler tertibinden sağlanan kaynaklarla karşılanmaktadır. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi ile İdareye 4.170.416.000,00 TL ödenek tahsis edilmiştir. Ancak, Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma programlarına katılım bedeli ödenmesi için gereken 170.015.152,00 Avro karşılığı TL tutarın mevcut ödeneği aşan kısmı için genel bütçeden ilave ödenek talep edilmiştir.

Toplamda 2024 Ajans Başkanlık Bütçesine aktarılan Avro'nun TL karşılığı 5.951.416.000,00 TL olmuştur. Önceki dönemden devreden gelir ve faiz gelirleri ile toplam gelir 6.450.898.557,00 TL olarak bütçe revizyonu yapılmıştır.

İdarenin 2024 yılı ödenek, gider ve gelir gerçekleşmeleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Gelir Gerçekleşmeleri

Ekonomik Kod	Açıklama	Tahmin	Gelirler
600.03.01	Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	0,00	8.300,00
600.04.02	Genel Bütçe Katkısı	5.951.416.000,00	5.951.416.000,00
600.04.01	AB Bağış ve Hibeler	260.440.260,00	316.626.301,49
600.05.01	Faiz Gelirleri	5.000.000,00	79.552.019,99
600.05.09	Diğer Çeşitli Gelirler	234.042.297,00	19.238.998,80
600.05.90	Diğer Gelirler	0,00	2.199.268,40
600.11	Olumlu Kur Farkı	0,00	52.375.347,44
TOPLAM		6.450.898.557,00	6.421.416.236,12

Tablo 2: 2024 Yılı Gider Gerçekleşmeleri

Ekonomik Kod		Ödenek	Harcama
1	Personel Giderleri	246.077.104,00	233.916.680,84
2	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	82.848.321,00	43.102.636,65
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	181.936.276,00	123.100.840,73
5	Cari Transferler	5.958.904.000,00	5.953.985.790,97
10	Faaliyet Desteği	20.000,00	0,00

11	Değer ve Miktar Değişimleri (Olumsuz Kur Farkı)	0,00	23.948.475,25
13	Amortisman Giderleri	0,00	11.331.851,42
14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	0,00	7.463.604,53
TOPLAM		6.469.785.701,00	6.396.849.880,39

2024 yılı gider gerçekleşmeleri tablosu bütçe giderleri üzerinden yapılan harcamaları kapsamaktadır. 2024 yılı gelir gerçekleşmeleri tablosu ise tahakkuk esasında dayalı olarak oluşturulmuştur.

İdarenin 2024 yılı Net Faaliyet Geliri 6.421.416.236,12 TL; Net Faaliyet Gideri ise 6.396.849.880,39 TL'dir.

Enflasyon Düzeltmesi Uygulama Kılavuzunda; "*Enflasyon düzeltmesine ilişkin dönem sonu kayıtları Enflasyon düzeltmesine yönelik kayıtlar tamamlandıktan sonra sonuçları içeren 698- Enflasyon Düzeltmesi Hesabının bakiyesi ilk düzeltme yılında 690-Faaliyet Sonuçları Hesabına aktarılmadan doğrudan 570-Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları veya 580-Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları hesaplarının "98-Geçmiş Yıllar Enflasyon Farkları" yardımcı hesabına kaydedilecektir. Bu kayıt, 698 kodlu hesabın her yardımcı hesabı için ayrı ayrı yapılacaktır."* denilmektedir.

Kurumda ilk defa 2024 yılı sonu itibari ile düzeltme işlemi yapıldığı için 124.579.570,11 TL tutarındaki enflasyon düzeltmesi 570 ve 580 hesaplara alınmış olup, 2024 yılı faaliyet sonucunu etkilememektedir. Buna göre, 2024 yılı olumlu faaliyet sonucu 24.566.355,73 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

İdarenin bütçesi ve harcama usulleri merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin tâbi olduğu 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine tâbi olmayıp, Bütçe ve muhasebe işlemleri Türkiye Ulusal Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir.

Yukarıda sözü edilen Yönetmeliğin hazırlanmasında Avrupa Birliği Eğitim Gençlik Programlarında yer alan gereklilikler dikkate alındığından program faaliyetlerine ilişkin muhasebe işlemlerinde özel düzenlemeler içermektedir. Başkanlık bütçesi kapsamındaki tüm mali işlemler genel yönetim kapsamındaki kurumlara ilişkin muhasebe ilkeleri çerçevesinde

yürütülürken, program hesaplarının yürütülmesinde Avrupa Birliği mevzuatı çerçevesinde belirlenen ilkelere göre muhasebe işlemleri oluşturulmaktadır.

Türkiye Ulusal Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği kapsamında Başkanlık bütçesi ve Başkanlığın ortak olduğu projelere ilişkin mali işlemler Başkanlık Bütçesi ve Başkanlığın Ortak Olduğu Projelere İlişkin Mali İşlemler Yönergesi'ne , program hesaplarına ilişkin mali işlemleri ise Program Hesapları Mali İşlemler Yönergesi'ne göre gerçekleştirilmektedir.

Türkiye Ulusal Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği çerçevesinde muhasebe işlemlerinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemi benimsenmiştir. Muhasebe işlemleri, yevmiye tarihi, müteselsil sıra numarasına göre ve maddeler hâlinde önce yevmiye defterine kaydedilmekte; buradan da büyük defter ve yardımcı hesap defterlerine bir şekilde dağıtılmaktadır.

Hesap dönemi Başkanlık bütçesi için takvim yılıdır. Program hesaplarında ise hesap dönemi program hibe anlaşmasında ilgili program için açıkça belirtilen süredir. Program hesap dönemi uygulama yılı anlaşmasıyla başlamakta ancak ilgili proje için yapılan ilk ödemeden sonra projenin tamamlanması, incelenmesi, nihai ödemeler veya iade gibi süreçlerinin birden fazla yılı kapsaması nedeniyle sonu tam belirlenemeyen ve komisyonca bu şekilde olması uygun görülen yıllara yaygın dönemleri kapsamaktadır. Hatta program hesapları, hibe iadelerinin tamamı iade alınana veya ilgili alacaktan feragat edilene kadar açık tutulabilmektedir. Uygulamanın bu şekilde gerçekleştirilmesinde Avrupa Komisyonu direktiflerinin etkili olduğu ve halihazırdaki mevzuatında bu şekilde yürütülmesini öngördüğü anlaşılmaktadır.

Denetim, Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda denetime sunulanlar ve Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi

yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurum, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa tabi değildir. Kurumun mevcut iç kontrol ve iç denetim uygulamalarının, genel kabul görmüş uluslararası standartlar ve uygulamalar çerçevesinde değerlendirmesi başlıklar halinde aşağıda yer almaktadır.

Genel kabul görmüş tanımlar uyarınca iç kontrol; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem, süreç ile iç denetimi kapsayan mali ve diğer kontroller bütünüdür. İç kontrol idarenin yönetim sorumluluğu çerçevesinde mali ve mali olmayan tüm işlemleri kapsayan ve idarenin kanunlara diğer hukuki düzenlemelere uygun hareket etmesini sağlayan zamanında ve düzgün raporlamayı gerektiren kontrollerdir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

İdare, iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme)* yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerd, görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, genel kabul görmüş kontro standartlarına ve İdare'nin iç mevzuatına uygun olarak kurulmuştur. Türkiye Ulusal Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde ön mali kontrol işlemlerinin yürütülmesine ilişkin hükümler mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na tabi olmadığından Stratejik Plan, İdare Faaliyet Raporu ve Performans Programı hazırlamamıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup üç iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolardan tamamı doludur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmaları mevcuttur.

Sonuç olarak iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetiminin, üst yönetim ve Kurum personeli tarafından sahiplenildiği anlaşılmaktadır.

Bilişim Sisteminin Değerlendirilmesi

İdare, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'na tabi değildir. Bu sebeple muhasebe işlemleri Hazine ve Maliye Bakanlığının muhasebe sistemine göre yürütülmemektedir. 2022 yılında kendi iç imkânları ile bir muhasebe programı geliştirmiş ve

işlemlerini bu program üzerinden gerçekleştirmeye başlamıştır. Sonuç olarak iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetiminin, üst yönetim ve İdare personeli tarafından sahiplenildiği görülmüş olup iç imkânlarla geliştirilen ve kullanılan muhasebe programına ilişkin kontrollerin iyileştirilme çalışmalarının devam etmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nın (Türkiye Ulusal Ajansı) 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

İdarece işçilerin yıllık izinlerinin mevzuata uygun şekilde kullandırılmaması nedeniyle yıllık izinlerinin biriktiği ve söz konusu kişilerin yıllık izinlerini kullanmak yerine emekli olduklarında son ücretleri üzerinden karşılığını almayı tercih etmeleri sonucu İdareye ek mali külfet oluşturabileceği tespit edilmiştir.

18.10.1982 tarih ve 2709 Kanun numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “B. Çalışma şartları ve dinlenme hakkı” başlıklı 50’nci maddesinde; dinlenmenin çalışanlar için bir hak olduğu, ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartlarının kanunla düzenleneceği öngörülmüştür.

4857 sayılı İş Kanununun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde yıllık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ve işverence tutulması zorunlu kayıtların şekli Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir.

4857 sayılı Kanunun yukarıda bahsedilen 60’ncı maddesindeki hükmüne dayanılarak hazırlanan, 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliğinde de yıllık ücretli iznin uygulanması hususunda 4857 sayılı Kanuna paralel düzenlemelere yer verilmiştir.

Diğer taraftan, 4857 sayılı Kanunun 103’üncü maddesinde; yıllık ücretli izni bu Kanunun 56’ncı maddesine aykırı olarak bölen veya 59’uncu maddesindeki hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya 60’ıncı maddesinde belirtilen yönetmeliğin esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için maktu tutarda idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere; işverenin yıllık izinleri kullandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve işçinin de izin hakkından feragat etmesi mümkün değildir. İdarelerin de düzenli olarak yıllık izinleri kullandırmaları gerekmektedir. İşçilerin emekli olmaları halinde veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuatı gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmektedir. Kullanılmayan yıllık izinlerin karşılığı olarak yapılacak ödeme en son ücreti üzerinden olacağı için, işçiye yüksek miktarda ücret ödemesi yapılacaktır. Bu uygulama da işçilerin yıllık izinlerini kullanmak yerine son ücretleri üzerinden karşılığını almayı tercih etmelerine neden olmaktadır. Ancak belirtilen uygulama, idarelerin daha fazla mali külfet yüklenmeleri anlamına gelmektedir: Zira, anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda idareler, 4857 sayılı İş Kanununun 103’üncü maddesi gereğince idari para cezası ödeyebilecek; ayrıca, biriken yıllık izinlerin

ücrete dönüşmesi halinde idareler açısından yüksek miktarda ödeme yapılması durumu söz konusu olacaktır.

Yapılan incelemede; işçilerin yıllık izinlerinin mevzuata uygun şekilde kullandırılmadığı, kurumda görevli 68 adet işçinin bir kısmının 30 günün üzerinde 40-50 gün civarında kalan yıllık izinlerinin olduğu görülmüştür. İşçilere ait yıllık ücretli izinlerin bu şekilde biriktirilmesi, gerek anayasal bir hak olan dinlenme hakkının zamanında kullanılmamasına neden olması, gerekse İdareye yükleyebileceği mali külfet sonucu kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasının engellenmesi açısından mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

İdare cevabında özetle; bulgu üzerine geçmiş dönemde bazı görevlerde yetersiz personel sayısı nedeniyle hem iş yoğunluğundan, hem de işçilerin kendi inisiyatifleriyle izin kullanmaktan imtina etmeleri sebebiyle yaşanan uygulama eksikliklerinin giderilmesi amacıyla gerekli adımların atılmış olduğu; bu çerçevede İdarece son dönemde işçi personelin yıllık iznini devrettirmek suretiyle biriktirilmesi durumunun önüne geçilmesi amacıyla gerekli tedbirlerin alındığı; izin takip sistemi geliştirmek adına mevcut personelin toplam yıllık izinlerinin değerlendirilerek periyodik kontrol mekanizmaları ile kullanılmasının sağlanmaya başlandığı; birikmiş izinlerin kullandırılması yönünde iş programları oluşturulduğu ve ilgili personelin yıllık izinlerinin zamanında ve düzenli olarak kullandırılması konusunda titizlikle hareket edildiği, ifade edilmiştir.

Her ne kadar Kamu İdaresi cevabında işçilerin birikmiş yıllık izinleri ile alakalı uygulama eksikliklerinin giderilmesi amacıyla gerekli adımların atılmış olduğunu belirtmiş olsa da, söz konusu hususa ilişkin uygulamanın tam olarak düzeltilmediği, işçilerin kullanılmamış yıllık izinlerinin hala mevcut olduğu anlaşılmıştır.

Bu nedenle, Kurumda çalışan işçilere ait yıllık ücretli izinlerin, biriktirilmeden, zamanında ve düzenli olarak kullandırılması, bunun yanısıra birikmiş izinlerin de planlama dahilinde kullandırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ BAŞKANLIĞI (TÜRKİYE ULUSAL AJANSI)

Kurum Kodu : 99.38.00.00 **Yıl :** 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	510.379.076,88
10	**Hazır Değerler**	485.226.506,72
102	Bankalar Hesabı	235.096.965,33
103	Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı (-)	0,00
105	Döviz Hesabı	250.129.541,39
106	Döviz Gönderme Emirleri Hesabı (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	363.927,39
120	Gelirlerden Alacaklar Hesabı	0,00
126	Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı	0,00
127	Diğer Ticari Alacaklar Hesabı	363.927,39
14	**Diğer Alacaklar**	299.724,40
140	Kişilerden Alacaklar Hesabı	299.724,40
15	Stoklar	4.201.694,13
150	İlk Madde ve Malzemeler	4.201.694,13
16	**Ön Ödemeler**	10.282.206,25
160	İŞ AVANS ve KREDİLERİ HESABI	0,00
161	Personel Avansları Hesabı	0,00
162	Bütçe Dışı Avans ve Krediler Hesabı	10.282.206,25
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	10.005.017,99
181	Gelir Tahakkukları Hesabı	10.005.017,99
2	DURAN VARLIKLAR	140.527.663,09
22	**Faaliyet Alacakları**	437.343,25
226	-	437.343,25
25	**Maddi Duran Varlıklar**	139.949.319,84
253	Tesis, Makine ve Cihazlar	8.259.003,29
254	Taşıtlar Grubu	8.002.774,88
255	Demirbaşlar Grubu	160.233.351,49
257	Birikmiş Amortismanlar Hesabı (-)	-36.545.809,82
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	141.000,00
260	Haklar Hesabı	0,00
264	Özel Maliyetler Hesabı	235.000,00
268	Birikmiş Amortismanlar Hesabı (-)	-94.000,00

AKTİF TOPLAMI 650.906.739,97

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	18.823.973,81
32	**Faaliyet Borçları**	2.459.463,52
320	Bütçe Emanetleri Hesabı	2.459.463,52
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	9.301.496,18
330	Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabı	199.244,88
333	Emanetler Hesabı	9.102.251,30
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	7.063.014,11
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabı	0,00
361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri Hesabı	7.063.014,11
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	0,00
372	İhbar ve Kıdem Tazminatı Karşılığı	0,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	33.525.388,61
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	33.525.388,61
472	İhbar ve Kıdem Tazminatı Karşılığı	33.525.388,61
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	598.557.377,55
50	**Net Değer**	27.940.128,36
500	Net Değer Hesabı	27.940.128,36
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	549.626.934,11
570	Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabı	549.626.934,11
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-3.576.040,65
580	Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları Hesabı (-)	-3.576.040,65
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	24.566.355,73
590	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu Hesabı	24.566.355,73

PASİF TOPLAMI 650.906.739,97

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
900	Gönderilecek Bütçe Ödenekleri Hesabı	0,00
901	Bütçe Ödenekleri Hesabı	0,00
902	Bütçe Ödenek Hareketleri Hesabı	0,00
903	Kullanılacak Ödenekler Hesabı	0,00
904	Ödenekler Hesabı	0,00
905	Ödenekli Giderler Hesabı	0,00
910	Teminat Mektupları Hesabı	-14.692.486,20
911	Teminat Mektupları Emanetleri Hesabı	14.692.486,20
920	Gider Taahhütleri Hesabı	-49.790.755,09
921	Gider Taahütleri Karşılığı Hesabı	49.790.755,09

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 99.38.00.00 **Adı : AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI MERKEZİ BAŞKANLIĞI (TÜRKİYE ULUSAL AJANSI)** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		Giderler Hesabı	6.396.849.880,39
630	01	Personel Giderleri Hesabı	233.916.680,84
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri Hesabı	43.102.636,65
630	03	Mal ve Hizmet Giderleri Hesabı	123.100.840,73
630	05	Cari Transferler	5.953.985.790,97
630	11	Değer ve Miktar Değişim Giderleri	23.948.475,25
630	13	Amortisman Giderleri	11.331.851,42
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	7.463.604,53

GİDERLER TOPLAMI (A) **6.396.849.880,39**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		Gelirler Hesabı	6.421.416.236,12
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.300,00
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.268.042.301,49
600	05	Diğer Gelirler	100.990.287,19
600	11	Değer ve Miktar Değişim Gelirleri	52.375.347,44

GELİRLER TOPLAMI (B) **6.421.416.236,12**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **0,00**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **6.421.416.236,12**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **0,00**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **24.566.355,73**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**6.396.849.880,39**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**6.421.416.236,12**	**NET GELİR (D=B-C)**	**6.421.416.236,12**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**0,00**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**24.566.355,73**

ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALAN BAŞKANLIĞI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Mal Alımının Hatalı Hesapta Muhasebeleştirilmesi ve Envanter Kaydının Yapılmaması

B. Diğer Bulgular

1. Başkanlık Envanterine Kayıtlı Taşınırlara İlişkin Fiili Sayım Yapılmaması ve İlgili Cetvelin Kayıtlar Esas Alınarak Düzenlenmesi

2. Katı Atık Toplama Hizmeti İçin Ücret Tespiti ve Tahsili Yapılmaması

3. Başkanlık Gelirleri Arasında Sayılan İdare Paylarının Tahsilat Süresinde Belirsizlik Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı, Çanakkale deniz ve kara savaşlarının meydana geldiği Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanının tarihi, kültürel ve manevi değerleri ile doğal dokusunun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılmasına ilişkin hususları düzenlemek amacıyla 19.06.2014 tarihli ve 6546 sayılı "Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun" ile kurulmuş olup, 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 65'inci maddesi ile anılan Kanun'un adı "Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanun" şeklinde değiştirilmiş ve yine aynı Kanun'un bazı hükümlerinde değişiklik yapılarak bazı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin sekizinci bölümünde de; Başkanlığın kurulması ile görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir.

Kurumun yürürlükte olan mevzuatı aşağıda sıralanmıştır:

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanun

• Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Bütçe, Muhasebe Uygulamaları ile İç Denetime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Satın Alma ve İhale Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanında Yapılaşmanın ve Yapıların Kullanımının Denetimi ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Kılavuzluğu Hakkında Yönetmelik

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Personel Yönetmeliği

• Başkanlığın İdaresinde Yer Alan Müzeler, Gösterim Merkezleri, Sergi ve Canlandırma Alanlarına Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Temsil, Ağırlama ve Tören Giderleri Hakkında Yönerge

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanında Tarihi Alan Başkanlığına Tahsisli Yerlerde Çekim Yapılmasına İlişkin Yönerge

• Gelibolu Tarihi Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönerge

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı İç Denetim Yönergesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Stratejik Plan Hazırlama Süreci ile Performans İzleme ve Değerlendirme Yönergesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Personeline Teşekkür, Başarı, Üstün Başarı Belgesi ve Ödül Verilmesine Dair Yönerge

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Teşkilatı ve Görev Tanımları Yönergesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Yetki Devri ve İmza Yetkileri Yönergesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Disiplin Yönergesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Güvenlik Kamera Sistemleri Kurma ve İşletme Yönergesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Bilgisayar, Ağ ve Bilişim Varlıkları Temin ve Kullanım Yönergesi

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının Bazı Gelirlerine İlişkin Usul ve Esaslar

• Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı İdaresinde Bulunan Taşınmazların Kiralanması ile Restorasyon, Yapım ve Onarım Karşılığı Kiraya Verilmesi İşlemlerine İlişkin Usul ve Esaslar

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 96'ncı maddesinde Başkanlığın görev ve yetkileri;

- Tarihi Alanda yapılacak Çanakkale Savaşları ile 18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Zaferi etkinliklerini düzenlemek ve bu amaçla kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

- Tarihi Alanda restorasyon, konservasyon, rekonstrüksiyon, restitüsyon ve renovasyon yapmak, yaptırmak.

- Tarihi Alanın doğal, tarihi ve kültürel değerlerini, harp tarihi esaslarına uygun ve çevreye uyumlu olarak korumak, geliştirmek ve alanı yönetmek.

- Tarihi Alanın her tür ve ölçekte planlarını hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak.

- Tarihi Alanda anıtsal ve mekânsal düzenlemeler yapılmasını sağlamak.

- Tarihi Alanın tanıtımına yönelik her türlü görsel ve işitsel eserleri yapmak, yaptırmak ve hizmete sunmak.

- 6546 sayılı Kanun ve anılan Karaname'nin sekizinci bölümü kapsamında ihtiyaç duyulan altyapı, bina ve diğer yapıları inşa etmek veya ettirmek.

- Tarihi Alan içinde birinci derece arkeolojik sit dışındaki özel mülkiyete konu olan tarım alanlarında, tarım ve hayvancılık konularında geliştirilmiş tekniklerin uygulanmasını sağlamak ve özel ağaçlandırmaları teşvik etmek.

- Tarihi Alan sınırları içinde yer alan gazi köyler halkının kalkındırılmasına yönelik faaliyetleri teşvik etmek.

- Tarihi Alanda bulunan yerleri işletmek ve gerektiğinde işlettirmek.

- Gelibolu Tarihi Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun sekretarya işlerini yürütmek.

şeklinde sayılmış olup, yukarıda bahsedilen temel görevlerin yerine getirilmesi için oluşturulan hizmet birimleri ile Koordinasyon Kurulunun görevleri de sırasıyla anılan Kararname'nin 98'inci ve 99'uncu maddesinde belirtilmiştir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Başkanlık, Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerini yürütmekte ve kamu tüzel kişiliğini haiz olup merkezi Çanakkale ilinde bulunmaktadır.

Başkanlığın en üst yöneticisi olan Başkan, Başkanlığın genel yönetim ve temsilinden sorumlu olup, Başkanlık hizmetlerini mevzuat hükümlerine, Başkanlığın amaçlarına, strateji planına ve Koordinasyon Kurulunun görüş ve önerilerine uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla, Başkanlık birimlerine gereken emirleri verir, bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar. Başkan, bu hizmetlerin yürütülmesinden Bakana karşı sorumludur. Başkana izin, hastalık, yurt içi ve yurt dışı görevlendirme ve görevde bulunmadığı diğer haller ile görevden alınma hallerinde Başkan Yardımcısı vekalet eder.

Başkanlık, Koordinasyon Kurulu ile hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Koordinasyon Kurulu; Bakanın başkanlığında, Bakan tarafından belirlenen diğer bakanlık temsilcileri ile Çanakkale Valisi, Çanakkale İl Genel Meclisi Başkanı ve Çanakkale Belediye Başkanı da dahil olmak üzere on üç üyeden oluşmakta, Bakanın olmadığı toplantılarda Koordinasyon Kuruluna Bakanın görevlendireceği üye başkanlık etmektedir.

Başkanlığın hizmet birimleri şunlardır:

- Alan Planlama ve Proje Grup Başkanlığı

- Restorasyon ve Yapım İşleri Grup Başkanlığı

- Alan Yönetimi ve Tanıtım Grup Başkanlığı

- Personel ve Destek Hizmetleri Grup Başkanlığı

- Hukuk Müşavirliği

Başkanlık hizmetleri, toplam sayısı üç yüzü geçmemek üzere, 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı kapsamında istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen devlet memurları, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 25'inci maddesine göre Başkanlıkta geçici olarak görevlendirilebilmekte olup, bu şekilde görevlendirileceklerin sayısı Başkanlığın toplam personel sayısının yüzde otuzunu geçememektedir.

Bakan onayı alınarak özel bilgi ve uzmanlık gerektiren geçici mahiyetteki işlerde; 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 31'inci maddesine göre vekalet, istisna veya iş sözleşmesi ile yabancı danışman ve uzmanlar, istisna sözleşmesi ile de yerli danışman ve uzmanlar çalıştırılabilmektedir.

Ayrıca, Başkanlık görev alanına giren konularla ilgili olarak çalışma ve proje grupları ile komisyonlar oluşturabilmekte, ihtiyaç duyulduğu hallerde diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar çalışma gruplarına dahil edilebilmektedir.

Başkanlıkta 2024 yıl sonu itibarıyla toplam 302 personel istihdam edilmekte olup, bu personelden 122'si kadrolu işçi (5'i Kurum dışında geçici görevli), 179'u taşerondan kadroya geçen işçi, 1'i de geçici görevli memurdur.

1.3. Mali Yapı

Başkanlık, 6546 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin beşinci fıkrası uyarınca 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine tabi olmayıp, Başkanlık bütçesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden ayrılan ödeneklerden oluşmaktadır.

Başkanlık tarafından yıllık program ve faaliyetler dikkate alınarak hazırlanan bütçe, her yıl Ağustos ayı sonuna kadar Bakanlığa sunulmakta ve incelendikten sonra Bakan onayı ile yürürlüğe girmektedir. Başkanlık bütçesinin hazırlanması ve uygulanmasında merkezi yönetim bütçe kanunlarında yer alan sınıflandırmaya uyulmaktadır. Bütçe yılı takvim yılı olup bütçe dışı harcama yapılamamaktadır. Başkanlığın yıllara sari harcama yapma yetkisi bulunmaktadır.

Ödenekler arası aktarma yapmaya Başkan yetkili olup, açılması gereken yeni tertipler ile gelir kodları, Bakanlık ile mutabakat sağlanarak açılmaktadır. Başkanlık bütçesinde cari yıl içinde harcanmayan tutarlar bir sonraki yıl bütçesinin ilgili tertiplerine devredilmektedir.

6546 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinde Başkanlık gelirleri;

- Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden en az yüzde bir oranında ayrılacak paylar,

- Teşkilata ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde belirtilen diğer gelirler.

şeklinde sayılmış olup, anılan Kanun maddesinde atıf yapılan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102'nci maddesinde belirtilen gelirler de aşağıda sıralanmıştır:

- Genel bütçeden aktarılan tutarlar,

- Tarihi Alanda sunulacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler ile Tarihi Alanda bulunan yerlerin işletilmesi ve işlettirilmesinden elde edilen gelirler,

- Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü bütçesinden aktarılacak tutarlar,

- Tarihi Alan işletme ve faaliyet gelirleri,

- Her türlü tanıtım, basım ve yayın gelirleri,

- Yurt içinden ve yurt dışından sağlanacak yardım, bağışlar ile sponsorluk gelirleri,

- Başkanlık gelirlerinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,

- Diğer gelirler.

Ayrıca, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102'nci maddesinde; Başkanlığın giderleri;

- Tarihi Alanda etüt, envanter, planlama, proje çalışmaları, müşavirlik hizmetleri, Tarihi Alanın topografik özellik ve genel karakteri bozulmadan korunması, yangın ve zararlılarla mücadele edilmesi, tabii kaynakların geliştirilmesi, düzenlenmesi, restorasyonu, imar, ıslah ve çevre tanzimi, özel plan ve projelere göre yapılacak her türlü faaliyetlerin gerektirdiği harcamalar,

- Tarihi Alanda, planları gereğince taşınmazların kamulaştırılması, üzerlerinde sınırlı ayni hak tesisi ve kiralanmasına ilişkin harcamalar,

- Tarihi Alanda yer alan işletme, tanıtma, altyapı, üstyapı, idare binası, sosyal binalar, müze, ziyaretçi merkezi, tanıtma merkezi, anıt, şehitlik, saha sergileri ve bu tür faaliyetlerle ilgili her türlü harcamalar,

- Tarihi Alan hizmetlerinin gerektirdiği, her türlü araç gereç, ekipman ve benzeri taşınırların satın alınması, kiralanması, bakımı, onarımı ve işletilmesi ile ilgili harcamalar,

- Personel, istihdam, temsil ve ağırlama ile ilgili giderler,

- Demirbaş ve tüketim malzemeleri ile ilgili harcamalar,

- Başkanlığın görevleriyle ilgili diğer giderler

şeklinde belirtilmiştir.

Başkanlığın 2024 yılı onaylanan bütçesi 1.260.000.000,00 TL olup, 2024 yılı bütçe başlangıç ve nihai ödeneği, ekonomik sınıflandırmanın birinci düzeyi bazında tahmini ve gerçekleşen bütçe giderleri ile gelirleri aşağıdaki Tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Gider Bütçesi Ödenekleri ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Giderinin Türü	Bütçe ile Verilen Başlangıç Ödeneği (TL)	Nihai Ödenek (TL)	Gerçekleşen Bütçe Gideri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Bütçe Giderine Oranı (%)
Personel Giderleri	259.139.000,00	254.323.800,00	252.767.442,67	99,39	19,02
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	39.600.000,00	44.271.000,00	43.725.861,08	98,77	3,29
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	205.061.000,00	238.848.200,00	229.010.470,01	95,88	17,23
Sermaye Giderleri	756.200.000,00	803.580.000,00	803.523.763,96	99,99	60,46
Toplam	**1.260.000.000,00**	**1.341.023.000,00**	**1.329.027.537,72**	**99,11**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe giderleri içinde en büyük paya %60,46 ile sermaye giderleri sahip olup, 803.523.763,96 TL tutarında gerçekleşen sermaye giderleri tertibinde; mamul mal alımları, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırma giderleri, gayrimenkul sermaye üretim giderleri ile gayrimenkul büyük onarım giderleri bulunmaktadır.

Toplam bütçe giderinin %17,23'lük kısmını oluşturan 229.010.470,01 TL tutarındaki mal ve hizmet alım giderleri; tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, hizmet alımları, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarımı için yapılan giderler ile görev giderleri, temsil ve tanıtma giderleri, gayrimenkul mal bakım ve onarım giderlerini kapsamaktadır.

Toplam bütçe giderinin %19,02'sine karşılık gelen 252.767.442,67 TL tutarındaki personel giderleri ile %3,29'uına karşılık gelen 43.725.861,08 TL tutarındaki sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri de Başkanlıkta istihdam edilen memurlar, işçiler ve geçici görevli personele ait giderlerden oluşmaktadır.

Tablo 2: 2024 Yılı Gelir Bütçesi Tahmini ve Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirinin Türü	Bütçe Başlangıç Gelir Tahmini (TL)	Bütçe Nihai Gelir Tahmini (TL)	Gerçekleşen Brüt Bütçe Geliri (TL)	Red ve İadeler (-) (TL)	Gerçekleşen Net Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)	Toplam Net Bütçe Gelirine Oranı (%)
Vergi Gelirleri	0,00	0,00	1.680.000,00	0,00	1.680.000,00	-	0,13
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.560.000,00	17.623.000,00	22.752.816,12	99.404,40	22.653.411,72	128,54	1,69
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.247.361.000,00	1.312.821.000,00	1.301.310.080,92	0,00	1.301.310.080,92	99,12	97,39
Diğer Gelirler	5.079.000,00	10.579.000,00	10.501.848,09	506,67	10.501.341,42	99,27	0,79
Toplam	**1.260.000.000,00**	**1.341.023.000,00**	**1.336.244.745,13**	**99.911,07**	**1.336.144.834,06**	**99,64**	**100**

Yukarıda yer verilen Tabloda da görüldüğü üzere; 2024 yılına ait toplam bütçe gelirleri içinde en büyük paya %97,39 ile alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler sahip olup, net 1.301.310.080,92 TL tutarındaki bu gelir kalemi bünyesinde; merkezi yönetim bütçesine dahil idarelerden alınan bağış ve yardımlar, diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar, kurumlardan ve kişilerden alınan yardım ve bağışlar ile proje yardımları mevcut olup, bunlar içinde de en büyük pay net 1.275.741.000,00 TL ile merkezi yönetim bütçesine dahil idarelerden alınan bağış ve yardımlara aittir.

Toplam bütçe gelirinin %1,69'luk oranla en büyük paya sahip ikinci gelir türü olan net 22.653.411,72 TL tutarındaki teşebbüs ve mülkiyet gelirleri içinde; mal ve hizmet satış gelirleri, malların kullanma veya faaliyette bulunma izni gelirleri, kurumlar hasılatı ile kira gelirleri

bulunmakta ve bunlar içinde de en büyük gelir net 14.346.250,00 TL ile kurumlar hasılatından oluşmaktadır.

Toplam bütçe gelirinin %0,79'una karşılık gelen net 10.501.341,42 TL tutarındaki diğer gelirler kalemi; faiz gelirleri, kişi ve kurumlardan alınan paylar ile diğer çeşitli gelirlerden oluşmakta ve bunlar içinde en büyük payı teşkil eden net 5.699.357,61 TL tutarındaki kişi ve kurumlardan alınan paylar gelir kalemi de; 6546 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ile Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden Başkanlığa aktarılan payları ihtiva etmektedir.

Kurumun Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; 2024 yılı faaliyet gideri 705.134.191,84 TL, net faaliyet geliri 1.347.008.329,96 TL ve enflasyon düzeltmesi olumlu sonucu 767.674.287,01 TL olarak gerçekleşmiş, dolayısıyla da 2024 yılı dönemi 1.409.548.425,13 TL olumlu faaliyet sonucu ile kapatılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Başkanlık mali işlemleri, 12.10.2014 tarihli ve 29143 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Bütçe, Muhasebe Uygulamaları ile İç Denetime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde muhasebeleştirilmektedir.

Anılan Yönetmeliğin "Hesap planı" başlıklı 18'nci maddesi uyarınca; Başkanlığın mali iş ve işlemlerinde bütçe düzenine uygun hazırlanarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca esasları belirlenen tekdüzen hesap planı ve açıklamaları esas alınmakta, hesap planında gerektiğinde yeni hesapların açılması ve değişiklik yapılması Başkanın yetkisinde bulunmaktadır.

Muhasebe hizmetleri, Başkanlık birimlerinden Personel ve Destek Hizmetleri Grup Başkanlığınca yürütülmekte olup, mali işlemlerin raporlanmasında bilgisayar yazılımı kullanılmakta ve Başkanlık tarafından anılan Yönetmelik'te öngörülen defter ve mali tablolar hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer

alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş Veriler Defteri,

- Geçici ve Kesin Mizan,

- Bilanço,

- Faaliyet Sonuçları Tablosu,

- İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli ile İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol sistemi, 5018 sayılı sayılı Kanun'un beşinci kısmında düzenlenmiş olup, 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanun'un 11'inci maddesi uyarınca 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmayan Başkanlık bahse konu iç kontrol sistemine ilişkin düzenlemelerin kapsamı dışındadır.

Ancak, Başkanlık, 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmamakla birlikte anılan Kanun'un 55'inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen; "*idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak"* amacını gerçekleştirmek üzere iç kontrol çalışmaları yürütmektedir.

2023 yılında Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nde yer alan "Kontrol Ortamı Standartları, Risk Değerlendirme Standartları, Kontrol Faaliyetleri Standartları, Bilgi ve

İletişim Standartları, İzleme Standartları" başlıkları ele alınarak kontrol ortamı oluşturulmuş, hazırlanan Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı, Başkanlık Makamının 06.11.2023 tarihli ve E.37372 sayılı Oluru ile uygun görülerek yürürlüğe konulmuştur. Söz konusu hazırlık çalışmalarında Kurumun mevcut durumu üç ayrı kanal kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizler, çalışanlara uygulanan İç Kontrol Anketi, Kurumdaki uzmanlarla yürütülen yapılandırılmış mülakatlar ve Başkanlık personeli ile danışmanların Kuruma ilişkin gözlemleri ve ilgili evrakları incelemeleri neticesinde ortaya çıkan değerlendirmeleri içermektedir.

Kurum 7 alanda değerlendirilmiş olup uzman görüşmeleri de bu alanlarda yürütülen 14 görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Çalışan anketleri, Kurumda çalışan 122 kişiye uygulanmıştır. Başkanlıkça Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planıyla ilgili olarak altı aylık dönemlerde izleme yapılması uygulamaya alınmıştır.

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Bütçe, Muhasebe Uygulamaları ile İç Denetime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile de gerek 5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan İç Kontrol Standartları Tebliği ile İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar gerekse ulusal ve uluslararası standartlar esas alınarak Başkanlık tarafından uygulanacak bir iç kontrol sistemi oluşturulmuştur. Anılan Yönetmeliğin;

29'uncu maddesinde; Başkanlığın orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan olarak tanımlanan stratejik planın aynı madde uyarınca beşer yılık dönemler halinde hazırlanması, Koordinasyon Kurulu'nun görüşü alınarak Bakan Oluru ile yürürlüğe konularak kamuoyuna duyurulması,

30'uncu maddesi uyarınca mali kaynakların elde edilmesi ve kullanılmasında, denetimin sağlanması amacıyla, kamuoyunu zamanında bilgilendirmekle yükümlü olan Başkanlık tarafından, bu amaçla yılık çalışma programı ile bütçenin hazırlanması, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olmasına ilişkin tedbirlerin alınması,

gerektiği hükme bağlanmış olup, yine 30'uncu maddesinde; faaliyet raporlarının mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğunu sağlayacak şekilde hazırlanması, faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin doğru, güvenilir, önyargısız ve tarafsız olması, faaliyet raporlarının, ilgili tarafların ve kamuoyunun bilgi sahibi olmasını sağlamak üzere açık, anlaşılır

ve sade bir dil kullanılarak hazırlanması, raporlarda teknik terim ve kısaltmaların kullanılması durumunda bunların ayrıca tanımlanması, faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin eksiksiz olması ve faaliyet sonuçlarını tüm yönleriyle açıklaması, Başkanlığın faaliyetleriyle ilgisi olmayan hususlara faaliyet raporlarında yer verilmemesi, faaliyet sonuçlarının gösterilmesi ve değerlendirilmesinde aynı yöntemlerin kullanılması, yöntem değişiklikleri olması durumunda, bu değişikliklerin raporda açıklanması, faaliyet raporlarının yıllar itibarıyla karşılaştırmaya imkan verecek biçimde hazırlanması gerekliliğine temel ilkeler olarak yer verilmiştir.

Ayrıca, aynı Yönetmeliğin;

31'inci maddesinde; Başkanlığın faaliyet sonuçlarını gösterecek şekilde, Başkanlık tarafından hazırlanan Başkanlık faaliyet raporunun, altı aylık ara rapor ve yılık faaliyet raporu şeklinde düzenlenmesi,

32'nci maddesinde; Başkanlık tarafından Başkanlığın bir mali yıldaki faaliyet ve mali sonuçlarını gösterecek bir genel faaliyet raporu hazırlanması ve bu raporda; Başkanlıkça yürütülen faaliyetler ve sağlanan desteklerin, Başkanlık bütçe uygulama sonuçları ve performans bilgileri ile Başkanlık mali yapılarına ilişkin genel değerlendirmelerin yer alması,

33'üncü maddesinde; Başkanlığın gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesi, mevzuata uygun olarak faaliyet göstermesi, her türlü mali karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesi, karar oluşturmak ve izlemek için düzenli, zamanında ve güvenilir bilgi edinilmesini teminen Başkanlık tarafından yılık olarak iç denetim yaptırılması,

gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemelerde; 2024-2028 Dönemi Stratejik Planın anılan Yönetmelik ile belirlenen ilkelere göre hazırlanıp yürürlüğe konularak kamuoyuna duyurulduğu, 2024 yılı Faaliyet Raporunun da yine anılan Yönetmelik ile belirlenen temel ilkelere uygun şekilde altı aylık ara rapor ve yıllık rapor şeklinde düzenlenerek Başkanlığın resmi web sitesinde yayımlandığı, Başkanlıkta oluşturulan iç denetim birimine iki adet iç denetçi kadrosunun tahsis edildiği ve söz konusu kadroların ikisinin de dolu olduğu, iç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim ve raporlama çalışmalarının bulunduğu anlaşılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Mal Alımının Hatalı Hesapta Muhasebeleştirilmesi ve Envanter Kaydının Yapılmaması

İdarece gerçekleştirilen mal alımı için envanter kaydı yapılmadığı ve söz konusu alımın hatalı hesap kodunda muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir.

Mevzuat gereği 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ve Taşınır Mal Yönetmeliği'ne tabi olmayan İdare, bütçe ve muhasebe işlemlerini 12.10.2014 tarihli ve 29143 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Bütçe, Muhasebe Uygulamaları ile İç Denetime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda gerçekleştirmektedir.

Mezkur Yönetmeliğin;

"Hesap planı" başlıklı 18'inci maddesinde:

"(1) Başkanlığın mali iş ve işlemlerinde bütçe düzenine uygun hazırlanan ve Maliye Bakanlığınca esasları belirlenen tekdüzen hesap planı ve açıklamaları esas alınır.

(2) Hesap planında gerektiğinde yeni hesapların açılmasına ve değişiklik yapılmasına Başkan yetkilidir.",

"Taşınır ve taşınmaz malların kayıt altına alınması" başlıklı 22'nci maddesinde de;

"*Taşınır ve taşınmaz mallar mevcut muhasebe sistemi içerisinde kayıt altına alınır.*"

hükümleri yer almakta olup, söz konusu hükümler uyarınca İdare, yaptığı mal alımlarında Taşınır Mal Yönetmeliği'ndeki uygulamaya paralel olarak varlık işlem fişi düzenlemektedir.

İdarece yürütülen 23.750.000,00 TL sözleşme bedelli Tarihi Alan Kabalak Taşı Alımı ihalesinde, satın alınan mallara ilişkin olarak varlık işlem fişi düzenlenmediği görülmüştür. Bu sebeple söz konusu mallar İdarenin taşınır envanterinde yer almamakta, dolayısıyla sayım ve takibi yapılamamaktadır.

Mezkur ihalede ayrıca söz konusu malın 150-İlk Madde ve Malzeme Hesabına kaydedilmesi gerekirken 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlendiği tespit edilmiştir.

Bulgu konusu işlem nedeniyle İdarenin 2024 yılı Bilançosundaki 150-İlk Madde ve Malzeme Hesabı ile 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında 28.500.000,00 TL (23.750.000,00 + Katma Değer Vergisi) tutarında hata oluşmuştur.

Sonuç olarak, İdarece yapılan mal alımlarının doğru muhasebe hesaplarında izlenmesi ve envanter kayıtlarının yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Başkanlık tarafından her ne kadar Bulgu konusu tespit üzerine 30.04.2025 tarihli ve 2025-31 sıra numaralı Varlık İşlem Fişi ile 02.05.2025 tarihli ve 1355 yevmiye numaralı Muhasebe İşlem Fişi düzenlenerek gerekli taşınır ve muhasebe kaydı yapılmışsa da; 2025 yılında gerçekleşen söz konusu düzeltici kayıtların 2024 yılı Mali Tablolarında oluşan hatayı giderici bir etkisi bulunmamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Başkanlık Envanterine Kayıtlı Taşınırlara İlişkin Fiili Sayım Yapılmaması ve İlgili Cetvelin Kayıtlar Esas Alınarak Düzenlenmesi

Başkanlık envanterine kayıtlı taşınırlara ilişkin fiili sayım yapılmadığı ve ilgili cetvelin kayıtlar esas alınarak düzenlendiği tespit edilmiştir.

12.10.2014 tarihli ve 29143 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Bütçe, Muhasebe Uygulamaları ile İç Denetime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 22'nci maddesinde; taşınır ve taşınmaz malların mevcut muhasebe sistemi içerisinde kayıt altına alınacağı, 21'inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendinde; kesin mizanın çıkarılmasından önce Başkanlık demirbaş ve diğer varlıklarının sayılması, sayım sonuçlarının usulüne uygun olarak düzenlenecek sayım cetvellerine geçirilmesi ve sayım sonuçlarıyla muhasebe kayıtları arasındaki farkların, usulüne uygun olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği hükme bağlanmış olup, 18'inci maddesi uyarınca Başkan tarafından kullanılan yetki ile onaylı Hesap Planında da; sayım sonuçlarıyla muhasebe kayıtları arasındaki farkların muhasebeleştirilmesi için 197-Sayım Noksanları Hesabı ile 397-Sayım Fazlaları Hesabına yer verilmiştir.

Ayrıca, aynı Yönetmeliğin 14'üncü maddesinin birinci fıkrasında; mali kaynakların elde edilmesi, kullanılması ve mali denetimin sağlanmasında görevli ve yetkili olanların; kaynakların hukuka uygun olarak muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Yapılan incelemelerde; Başkanlık envanterine kayıtlı taşınırların yıl sonu itibarıyla fiili sayımının yapılmadığı, bu bağlamda da "Taşınır Sayım ve Döküm Cetveli"nin fiili durum esas alınarak değil de kayıtlar üzerinden düzenlendiği görülmüştür.

Dolayısıyla, muhasebe kayıtları ile fiili durumun karşılaştırılması ve tutarlılığın sağlanması amacıyla kesin mizan çıkarılmadan önce taşınırlara ilişkin fiili sayımın gerçekleştirilerek ilgili cetvelin bu sayım sonuçlarını gösterecek şekilde düzenlenmesi ve kayıtlarla fiili durum arasında fark çıkması halinde de bu farkların 197 veya 397 nolu hesaplar kullanılarak muhasebeleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Katı Atık Toplama Hizmeti İçin Ücret Tespiti ve Tahsili Yapılmaması

Başkanlıkça yürütülen katı atık toplama hizmeti için herhangi bir ücret tespiti yapılmadığı gibi bu ücretin kimden ve nasıl tahsil edileceğini belirleyen bir sistemin de bulunmadığı tespit edilmiştir.

4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102'nci maddesinin ikinci fıkrasındaki (b) bendinde; "*Tarihi Alanda sunulacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler ile*

Tarihi Alanda bulunan yerlerin işletilmesi ve işlettirilmesinden elde edilen gelirler" Başkanlık gelirleri arasında sayılmıştır.

10.09.2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Satın Alma ve İhale Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 46'ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki; "*Başkanlığın satım, hizmet verilmesi, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi gibi bu Yönetmeliğin kapsamına girmeyen işleri Bakan tarafından belirlenen usule göre yürütülür.*" hükmüne dayanılarak hazırlanan ve 24.08.2015 tarihli Bakan Oluru ile yürürlüğe konulan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının Bazı Gelirlerine İlişkin Usul ve Esaslar'ın 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında;

"*Başkanlıkça katı atık toplama hizmeti verilmesi durumunda, katı atığın çöp depolama-ayrıştırma alanlarına nakil bedeli olarak (km x 3 TL*) ücret tahsil edilir. Katı atığın imhası için, Başkanlıkça ücret ödenmesi durumunda, ödenen ücret ayrıca hizmet bedeline eklenir."*

hükmü yer almakta olup, anılan Usul ve Esaslar'ın sonunda da, *"*Bu tutar her yıl yeniden değerleme oranında arttırılır."* denilmiştir. Ancak, Usul ve Esaslar'da bahse konu ücretin kimden ve nasıl tahsil edileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yapılan incelemede; Tarihi Alan içerisinde yer alan 8 adet gazi köyüne ve yerleşim alanları Tarihi Alan sınırı dışında kalan Eceabat'taki 4 adet köye ait çöplerin Başkanlık tarafından düzenli olarak toplandığı ve toplanan katı atıkların çöp depolama-ayrıştırma alanlarına nakledildiği, ancak bu nakil hizmeti için herhangi bir ücret tahsilatının yapılmadığı görülmüştür.

Yukarıda yer verilen tespit üzerine Başkanlık ile Eceabat Köylere Hizmet Götürme Birliği arasında "Tarihi Alan Sınırları İçerisinde Uygulanacak Katı Atık Tarifesinin Belirlenmesi ve Başkanlığa Pay Aktarılmasına İlişkin İş Birliği Protokolü (Taslak)" düzenlenmiş ve söz konusu Protokol ile; köy alanlarından katı atıkların toplanarak depolama sahasına taşınması hizmetinin Başkanlık tarafından, ücret tarifesinin belirlenmesi ile ücretlerin tahakkuk, takip ve tahsili işlemlerinin ise Birlik tarafından yerine getirileceği, toplam ücret tahsilinin %50'sinin Birlik tarafından Başkanlık hesabına aktarılacağı hükme bağlanmış, ayrıca Başkanlık tarafından yukarıda bahsedilen Usul ve Esaslar'da da anılan Protokol ile uyum sağlanması için gerekli değişikliklerin yapılacağı bildirilmiştir.

Sonuç itibarıyla, Başkanlığın katı atık toplama hizmeti karşılığında gelir tahsilatını sağlayacak bahse konu Taslak Protokole ilişkin imza aşamasının ve ilgili Usul ve Esaslar'daki

gerekli değişikliğin ivedilikle tamamlanarak tahsilat sürecine işlerlik kazandırılmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Başkanlık Gelirleri Arasında Sayılan İdare Paylarının Tahsilat Süresinde Belirsizlik Olması

6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanun'un 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendinde düzenlenen İdare paylarının, Başkanlık hesabına ne kadar süre içinde yatırılacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığı tespit edilmiştir.

Anılan Kanun'un "Başkanlık bütçesi" başlıklı 10'uncu maddesinin söz konusu bendinde; "*Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden en az yüzde bir oranında ayrılacak paylar*" Başkanlık gelirleri arasında sayılmış, ancak bahse konu bu payların en geç hangi tarihe kadar Başkanlık hesabına aktarılacağı hususunda bir düzenleme yapılmamış, diğer bir ifadeyle İdare alacağının ne zaman muaccel hale geleceği belirsiz bırakılmıştır.

İdare paylarının tahsilat tutarları ve tahsilat tarihlerine ilişkin incelemelerde; yukarıdaki mevzuat hükmü uyarınca pay aktaran kurumlardan birinin 2015-2022 yıllarına ait kesinleşmiş bütçe gelirleri üzerinden hesaplanan İdare paylarını bir ila altı yıl arasında değişen sürelerde (Örneğin, 2017 yılına ait 1.498.123,70 TL, 2018 yılına ait 1.778.719,29 TL, 2019 yılına ait 1.852.371,12 TL, 2020 yılına ait 1.977.546,05 TL ve 2021 yılına ait 2.326.677,82 TL tutarındaki İdare paylarını 2023 yılının ikinci altı aylık döneminde) Başkanlık hesabına yatırdığı, ancak alacağın ödenmesi gereken son tarih belli olmadığından içinde bulunulan enflasyonist döneme rağmen söz konusu alacaklar için herhangi bir faiz tahakkuk ettirilemediği görülmüştür.

Başkanlık tarafından yukarıda yer verilen tespit üzerine 6546 sayılı Kanun'da düzenleme yapılabilmesi için hazırlanan "Kanun Değişikliği Taslağı"nın 2'nci maddesine hüküm konulmuş olup, söz konusu Taslağa ilişkin "Karşılaştırma Cetveli" tarafımıza sunulmuştur.

Sonuç itibarıyla, gerek tahsilatta yaşanabilecek gecikmeler durumunda faiz yaptırımı uygulanabilmesi gerekse alacağın dava / icra yoluyla takip edilebilir hale geleceği zamanın tespit edilebilmesi için söz konusu İdare paylarının en geç hangi tarihe kadar Başkanlık hesabına yatırılacağını belirleyen mevzuat çalışmasının ivedilikle tamamlanmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90.13.01.00

ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALAN BAŞKANLIĞI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	187.037.577,99
10	**Hazır Değerler**	13.019.203,25
102	BANKA HESABI	13.019.203,25
12	**Faaliyet Alacakları**	13.761.105,51
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	696.338,43
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	13.064.767,08
13	**Kurum Alacakları**	132.760.669,03
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR HESABI	132.760.669,03
14	**Diğer Alacaklar**	1.128,51
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	1.128,51
15	Stoklar	21.759.109,04
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	21.759.109,04
16	**Ön Ödemeler**	5.730.339,35
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	5.730.339,35
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	6.023,30
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	6.023,30
2	DURAN VARLIKLAR	3.401.548.460,79
22	**Faaliyet Alacakları**	771.498,68
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	771.498,68
25	**Maddi Duran Varlıklar**	3.400.776.962,11
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	122.879.038,95
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ HESABI	321.745.980,19
252	BİNALAR HESABI	239.129.880,01
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	27.451.699,38
254	TAŞITLAR HESABI	32.595.009,06
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	83.510.226,68
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-319.177.846,44
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	2.892.642.974,28
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	0,00
260	HAKLAR HESABI	49.692.016,44
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-49.692.016,44
29	**Diğer Duran Varlıklar**	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	1.135.431,13
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.135.431,13

AKTİF TOPLAMI 3.588.586.038,78

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	84.292.329,31
32	**Faaliyet Borçları**	5.785.098,07
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	5.785.098,07
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	49.549.560,45
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	20.706.876,61
333	EMANETLER HESABI	28.842.683,84
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	26.757.670,79
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	23.334.139,09
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.145.050,52
362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAHSİLAT HESABI	278.481,18
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	2.200.000,00
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.200.000,00
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	10.480.521,23
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	10.480.521,23
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	10.480.521,23
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	3.493.813.188,24
50	**Net Değer**	177.619.615,72
500	NET DEĞER HESABI	177.619.615,72
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	1.925.718.132,41
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	1.925.718.132,41
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	-19.072.985,02
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-19.072.985,02
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	1.409.548.425,13
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	1.409.548.425,13

PASİF TOPLAMI 3.588.586.038,78

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	107.373.527,96
911	ALINAN TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	107.373.527,96
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	243.388.938,07
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	243.388.938,07

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 90.13.01.00 **Adı : ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALAN BAŞKANLIĞI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	705.134.191,84
630	01	Personel Giderleri	252.445.267,78
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	43.725.861,08
630	03	Mal Ve Hizmet Alım Giderleri	189.624.739,64
630	07	Sermaye Transferleri	0,00
630	11	Değer Ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00
630	12	Gelirlerin Ret Ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	45.146,23
630	13	Amortisman Giderleri	198.217.569,85
630	14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	20.391.917,34
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	683.689,92
630	99	Diğer Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI (A) **705.134.191,84**

Hesap Kodu	Kod 1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600		GELİRLER HESABI	1.347.108.241,03
600	01	Vergi Gelirleri	1.680.000,00
600	03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	23.770.254,50
600	04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.301.310.030,92
600	05	Diğer Gelirler	20.347.955,61
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00

GELİRLER TOPLAMI (B) **1.347.108.241,03**

Hesap Kodu	Kod1	İNDİRİM, İADE VE İSKONTONUN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
610		İNDİRİM,İADE VE İSKONTALAR HESABI	99.911,07
610	03	Teşebbüs Mülkiyet Gelirleri	99.404,40
610	05	Diğer Gelirler	506,67

İNDİRİM, İADE VE İSKONTO TOPLAMI (C) **99.911,07**

NET GELİR TOPLAMI (D=B-C) **1.347.008.329,96**
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E) **767.674.287,01**
FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) **1.409.548.425,13**

GİDERLER TOPLAMI(A)	**705.134.191,84**		
GELİRLER TOPLAMI(B)	**1.347.108.241,03**	**NET GELİR (D=B-C)**	**1.347.008.329,96**
İNDİRİM ; İADE ; İSKONTO TOPLAMI(C)	**99.911,07**	**FAALİYET SONUCU [(D+E)-A] (+/-) :**	**1.409.548.425,13**

TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye Çevre Ajansı Dolu Boş Kadro Dağılımı

Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Ödenekleri, Tahmini Bütçe Giderleri ile Gerçekleşme Oranları Tablosu

Tablo 3: 2024 yılı Bütçe Ödenekleri, Tahmini Bütçe Gelirleri ile Gerçekleşme Oranları Tablosu

KISALTMALAR

DBYS	**:**	Depozito Bilgi Yönetim Sistemi
KHK	**:**	Kanun Hükmünde Kararname
TÜÇA	**:**	Türkiye Çevre Ajansı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Depozito Katılım Bedellerine İlişkin Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması ve Tahsil Kayıtlarının Hatalı Şekilde Yapılması

2. Depozito Katılım Bedeli Olarak Tahsil Edilen Tutarların İlgili Dönemine Ait Gelir Hesaplarıyla İlişkilendirilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Ajansa Aktarılması Gereken Geri Kazanım Katkı Paylarının Kanunda Belirtilen Sürede Aktarılmaması

2. Ajans Personeline Mali ve Sosyal Haklar Kapsamında Yapılan Ödemelerin Hatalı Şekilde Gerçekleştirilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliği haiz, kendi kanununda belirlenen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi bir kamu idaresidir.

TÜÇA, 30.12.2020 tarihli ve 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kurulmuştur. İlgili Kanun'da kuruluş, faaliyet alanı, organlar ve personel hakkında düzenlemelere yer verilmiştir. Kanunun uygulanmasıyla ilgili usul ve esasların, Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle düzenleneceği belirtilmiştir.

TÜÇA, 5018 sayılı Kanun kapsamına giren ve 5018 sayılı Kanunun ekli cetvellerinde gösterilen kamu idarelerinden değildir. Bununla birlikte; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Denetim alanı" başlıklı 4'üncü maddesi gereğince diğer kamu idaresi vasfıyla Sayıştay denetimindedir.

TÜÇA, çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmakla görevlidir.

7261 sayılı Kanun'a göre Ajansın faaliyetleri aşağıda sıralanmıştır:

• Depozito yönetim sistemini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; ilgili tarafların depozito yönetim sistemine dâhil olmasını sağlamak ve bunların yükümlülüklerini belirlemek ile Bakanlıkça belirlenen depozito bedeli, ücret ve teminatları almak ve iade etmek.

• Bakanlıkça depozito uygulamasına zorunlu olarak tabi tutulan ürünlere yönelik depozito yönetim sistemi altyapısının oluşturulmasına, uygulanmasına, izlenmesine yönelik izin ve onay işlemleri dâhil gerekli idari düzenlemeleri ve tedbirleri uygulamak ve gerekli kontrolleri yapmak.

• Çevrenin iyileştirilmesine yönelik olarak faaliyetlerde bulunmak.

• Sıfır atık yönetim sisteminin kurulmasına ve uygulanmasına katkı sağlamak.

• Geri kazanılabilir ürünlerin kullanımları sonrası ülke ekonomisine kazandırılmasına ve geri kazanılabilir atıkların yönetimine ilişkin faaliyetlere katkı sağlamak.

• Kamuoyunda duyarlılık ve farkındalık oluşturmak amacıyla; görsel, işitsel ve yazılı yayınlar hazırlamak, yayımlamak, basın ve yayın organları ile iş birliği yapmak, kampanya, yarışma ve tanıtım gibi faaliyetlerde bulunmak.

• Eğitim ve sertifika programları düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak, dokümantasyon, araştırma ve uygulama merkezleri ile laboratuvar ve müze kurmak.

• Yurt içinde veya yurt dışında yerel yönetimler, ulusal veya uluslararası kurum veya kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gerçek veya tüzel kişilerle iş birliği yapmak, ortak projeler geliştirmek ve faaliyetlerde bulunmak; uygun görülmesi hâlinde belediyelere, il özel idarelerine, eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara mali ve teknik destek sağlamak.

• Bakanlık tarafından Ajansa kullanma izni verilen veya kiralanan, Kıyı Kanunu kapsamındaki devletin hüküm ve tasarrufu altında yer alan alanlarda; mapa ve şamandıra sistemleri kurmak, işletmek, deniz araçlarına atık alım hizmetlerini vermek ve bu hizmetlerin verilmesini sağlamak.

Kurumun faaliyetlerini yönlendiren birincil ve ikincil mevzuat şu düzenlemelerden oluşmaktadır:

– 2872 sayılı Çevre Kanunu,

– 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,

– Türkiye Çevre Ajansının Teşkilatı ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,

– Türkiye Çevre Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği,

– Türkiye Çevre Ajansı Tarafından Yapılacak Mali ve Teknik Destekler ile İş Birliğine İlişkin Yönetmelik,

– 29.4.2021 tarihli ve 3934 Cumhurbaşkanı Kararı ile, 30.04.2021 tarihli ve 31470 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Çevre Ajansı Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3'üncü Maddesinin (j) Bendi Kapsamında Depozito

Yönetim Sisteminin Kurulması ve İşletilmesi Faaliyetlerine İlişkin Olarak Yapılacak Mal ve Hizmet Alımlarına Dair Usul ve Esaslar,

– 10.04.2020 tarihli ve 2393 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevli Yönetim, Denetim ve Tasfiye Kurulu Üyelerinin Taban ve Tavan Ücretlerin Tespitine Yönelik Cumhurbaşkanı Kararı,

– Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği,

– Sıfır Atık Yönetmeliği,

– Sıfır Atık Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,

– Zorunlu Depozito Yönetim Sistemi Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

TÜÇA'nın organlarını Yönetim Kurulu, Başkanlık ve Danışma Kurulu oluşturmaktadır. Ajansın karar organı olan ve yedi üyeden oluşan Yönetim Kurulu tarafından Başkan ve başkan yardımcıları atanmaktadır. Başkanlık, Ajansın yürütme organı olup Ajansı temsil yetkisini haizdir. Başkanlık Başkan, iki başkan yardımcısı, Yurt İçi Temsilciliği, Özel Kalem Müdürlüğü ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Danışma Kurulu, Yönetim Kuruluna danışmanlık etmek ve tavsiyede bulunmak üzere Ajansın faaliyet alanlarında temayüz etmiş kişiler ile Yükseköğretim Kurumu, özel sektör ve kamu kurum ve kuruluşları çalışanları arasından olmak üzere on bir üyeden oluşan ve üyeleri Bakan tarafından üç yıl süre ile görevlendirilen kuruldur.

Başkan Yardımcılarına bağlı bulunan direktörlükler aşağıda sıralanmıştır;

- Depozito Yönetim Sistemi Direktörlüğü
- Sıfır Atık Yönetimi Direktörlüğü
- Geri Kazanım ve Üretici Sorumluluğu Direktörlüğü
- Çevre Koruma Direktörlüğü
- Bilgi Teknolojileri Direktörlüğü
- Yönetim Hizmetleri ve Finans Direktörlüğü
- Hukuki Danışmanlık ve Takip Direktörlüğü
- İletişim Direktörlüğü

7261 sayılı Kuruluş Kanunu'nun 6'ncı maddesinde, TÜÇA tarafından 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi personel istihdam edileceği ifade edilmiştir. İstihdam edilen personeli unvan bazında dağıtmaya Yönetim Kurulu yetkilidir.

Kurumda görev yapan personel sayıları aşağıdaki Tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Türkiye Çevre Ajansı Dolu Boş Kadro Dağılımı

	Kadro Sayısı	Mevcut Kadro	Boş Kadro Sayısı
Başkan	1	1	-
Başkan Yardımcısı	2	2	-
Direktör	8	8	-
Mühendis	80	38	42
Avukat	7	4	3
İdari Uzman	42	31	11
Teknik Uzman	10	5	5
İdari Personel	30	3	27
Destek Personeli	20	3	17
Toplam	**200**	**95**	**105**

Kurumun toplam kadro sayısı 200 olup dolu kadro sayısı 95, boş kadro sayısı ise 105'dir. 1 Başkan, 2 Başkan yardımcısı, 8 Direktör, 38 Mühendis, 4 Avukat, 31 İdari Uzman, 3 İdari Personel, 5 Teknik Uzman ve 3 Destek Personeli görev yapmaktadır.

1.3. Mali Yapı

TÜÇA'nın bütçesinin hazırlanması, uygulanması, harcamaların yapılması ve muhasebeleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar, 30.12.2020 tarihli ve 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 8'inci maddesinin dördüncü fıkrasına dayanılarak çıkarılan 23.04.2021 tarihli ve 31463 sayılı Türkiye Çevre Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Ajansın bütçesi, kurumun yıllık program ve faaliyetleri dikkate alınarak Başkanlık tarafından bir yıllık olarak hazırlanır ve her yıl Ağustos ayı sonuna kadar Yönetim Kuruluna sunulur. Yönetim Kurulu tarafından incelendikten sonra uygun bulunan bütçe ilgili Bakan onayı ile yürürlüğe girer.

Ajans faaliyetlerinin finansmanında kullanılmak kaydıyla Ajans gelirleri ile giderlerinin yönetimi konusunda Yönetim Kurulu yetkilidir. Yönetim Kurulu, bu yetkileri kapsamında yazılı olmak ve sınırlarını açıkça belirlemek kaydıyla Başkana yetki devri yapabilir.

Ajansın gelirleri; genel bütçeden aktarılan tutarlardan, her türlü bağış ve yardımlardan, ajansın faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden ve sair gelirlerden oluşmaktadır. Ayrıca Ajans;

yapılan bağış ve yardımlar sebebiyle veraset ve intikal vergisinden, faaliyetleri dolayısıyla yaptığı işlemler yönünden harçlardan, bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar nedeniyle damga vergisinden, kiraya verilmemek şartıyla sahip olduğu taşınmazları dolayısıyla emlak vergisinden, tapu ve kadastro işlemleri bakımından, döner sermaye hizmet bedelinden, her türlü dava ve icra işleminde teminat yatırma mükellefiyetlerinden muaftır.

Ajansın bütçe ödenekleri, tahmini bütçe gider ve gelirleri ile gerçekleşme oranları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Ödenekleri, Tahmini Bütçe Giderleri ile Gerçekleşme Oranları Tablosu

Bütçe Tertip Adı	Bütçe Gideri Ekonomik Kodu	2023 Yılı (TL)	2024 Yılı Tahmini (TL)	2024 Yılı (Gerçekleşen) (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Personel Giderleri	1	43.654.487,00	71.500.000,00	78.361.159,76	109,5
Sosyal Güvenlik Kurum. Prim Giderleri	2	10.003.742,12	33.000.000,00	12.219.224,12	37.02
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3	89.898.511,73	265.000.000,00	84.493.754,32	31,88
Sermaye Giderleri	6	496.680,46	520.500.000,00	101.561.469,01	19,51
Proje ve Faaliyet Destekleme Giderleri	7	431.251.441,77	5.410.000.000,00	2.277.459.341,49	42,09
Toplam		**575.304.863,08**	**6.300.000.000,00**	**2.554.094.948,70**	**40,51**

Tablo 3: 2024 yılı Bütçe Ödenekleri, Tahmini Bütçe Gelirleri ile Gerçekleşme Oranları Tablosu

Bütçe Tertip Adı	2023 Yılı (TL)	2024 Yılı Tahmini (TL)	2024 Yılı (Gerçekleşen) (TL)	Gerçekleşme (%)
Genel Bütçeden Ayrılan Paylar	1.382.635.000,00	2.750.000.000,00	3.625.000.000,00	131,8
Ajansın Kanun ve İlgili Mevzuat Kapsamında Yürüttüğü Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler	347.393.220,06	150.000.000,00	2.344.076.607,60	1.562,71
Faiz Gelirleri	292.713.121,88	400.000.000,00	1.533.932.579,47	383,4
Yurt İçi Bağış ve Yardımlardan Elde Edilen Gelirler	-	-	-	-
Deniz Denetimi Para Cezaları	98.423.411,16	-	148.982.013,67	151,3
Nakit Devreden	1.100.289.633,02	3.000.000.000,00	2.643.364.374,54	88,11
Toplam	**3.221.454.386,12**	**6.300.000.000,00**	**10.295.355.575,28**	**163,41**

10.06.2022 tarihinde 7261 Sayılı Kanuna eklenen madde ile; “Bakanlık tarafından Ajansa kullanma izni verilen veya kiralanan, Kıyı Kanunu kapsamındaki devletin hüküm ve tasarrufu altında yer alan alanlarda; mapa ve şamandıra sistemleri kurmak, işletmek, deniz araçlarına atık alım hizmetlerini vermek ve bu hizmetlerin verilmesini sağlamak” Türkiye Çevre Ajansının faaliyet konuları arasına eklenmiş ve aynı tarih ve kanunla yer alan Ajans, ihtiyaç hâlinde bu maddede sayılan faaliyetleri özel hukuk tüzel kişiliğini haiz şirketler kurarak gerçekleştirebilir hükmü kapsamında; Çevre Yönetim Hizmetleri Anonim Şirketi 19.10.2022 tarihinde 482018 sicil numarası ile 50.000.000,00 TL sermaye ile Türkiye Çevre Ajansının 28.09.2022 tarihli kararına istinaden kurulmuştur.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Ajansın muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usuller 30.12.2020 tarihli ve 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 8'inci maddesinin dördüncü fıkrasına dayanılarak 23.04.2021 tarihli ve 31463 sayılı Türkiye Çevre Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Ajansın muhasebe işlemleri ile hesap planı Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri uyarınca belirlenen tek düzen hesap planına ilişkin usul ve esaslara göre yürütülmektedir.

Muhasebe belgelerini düzenleyen personel ile bunları amir sıfatıyla tetkik ve imza eden yetkililer, işlemleri denetleyen görevliler, bir belgenin geçerli olabilmesi için o belgenin kapsamına dikkat etmekle yükümlü olup bu işlerle görevlendirilmiş personel, işlemlerin yürürlükte bulunan mevzuata göre yapılmamasından ya da gecikmesinden dolayı, ilgi derecelerine göre müteselsilen sorumludurlar.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esasların 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda denetime sunulanlar ve Usul ve Esasların 8’inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,

- Bilanço,
- Gelir tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından bilanço ve gelir tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TÜÇA 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığından bu Kanun'un öngördüğü iç kontrol sistemi ile iç denetim birimi kurulmamıştır. Ancak, İdarede iç kontrol sisteminin kurulması;

- Faaliyetlerde etkinlik ve verimliliğin artmasını,
- Güvenilir bilginin zamanında elde edilmesini ve iletilmesini,
- İdarenin kanunlara ve diğer düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini, her türlü mali karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini,
- Küçük hataların büyük problemlere dönüşmeden önce fark edilmesini,
- Varlıkların, kötüye kullanılması, israf edilmesi ve kaybolmasının önlenmesi konusunda güvence verilmesini,
- Kamu gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini,

sağlayacaktır.

İç kontrol, İdaredeki yönetici ve personelin yaptıkları işin kontrolünü ellerinde bulundurmaları için kullanılan bir yöntemdir. İç kontrol, hesap verme mekanizmasını güçlendiren ve makul güvence sağlamak üzere tasarlanmış bir süreçtir.

Sonuç olarak, birçok kamu kurumu tarafından oluşturulan iç kontrol sistemi ve iç denetim biriminin idarelere sağladığı faydalar açıktır. TÜÇA'nın her ne kadar böyle bir

yükümlülüğü olmasa dahi iç kontrol sisteminin kurulmasının İdareye faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Türkiye Çevre Ajansı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Depozito Katılım Bedellerine İlişkin Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması ve Tahsil Kayıtlarının Hatalı Şekilde Yapılması

Türkiye Çevre Ajansı tarafından tahsil edilen depozito katılım bedellerine ilişkin gerçekleştirilen mali kayıtların hatalı şekilde yapıldığı, tahsilde gecikmeye düşen kısımlar için gecikme zammı hesaplanmasına yönelik herhangi bir otomasyon sisteminin bulunmadığı görülmüştür.

30.12.2020 tarih ve 31350 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un "Ajansın faaliyetleri" başlıklı 4'üncü maddesinde, Ajansın depozito yönetim sistemini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; ilgili tarafların depozito yönetim sistemine dâhil olmasını sağlamak ve bunların yükümlülüklerini belirlemek ile Bakanlıkça belirlenen depozito bedeli, ücret ve teminatları almak ve iade etmekle iştigal olduğu hükme bağlanmıştır.

Türkiye Çevre Ajansı, kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde yürüttüğü faaliyetlere ilişkin olarak zorunlu depozito yönetim sistemine dahil olan ürünler için bunları piyasaya sürenlerden, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun Ek 11'inci maddesi uyarınca depozito katılım bedeli tahsil etmektedir.

23.04.2021 tarih ve 31463 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Çevre Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin “Gelirlerin dayanakları” başlıklı 10'uncu maddesinde, Ajansın Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin Ajansın gelirleri arasında yer aldığı, anılan Yönetmeliğin “Muhasebe işlemleri ve hesap planı” başlıklı 17'nci maddesinde, Ajansın muhasebe işlemleri ile hesap planı Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri uyarınca belirlenen tek düzen hesap planına ilişkin usul ve esaslara göre yürütüleceği belirtilmiştir.

26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan “1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği”nin, “Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları” kısmında, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senetsiz alacaklarının 120-Alıcılar Hesabında; yurt içindeki gerçek ve tüzel kişilere satılan mal ve hizmetler karşılığında alınan ya da tahakkuk ettirilen toplam değerlerin 600-Yurtiçi Satışlar Hesabında izlenmesi gerektiği, “Muhasebenin temel kavramları” kısmında ise gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve kârların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Ajansın 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun Ek 11'inci maddesi uyarınca tahsil ettiği depozito katılım bedellerinin Ajansın faaliyetleri kapsamında yürüttüğü gelirler arasında yer aldığı, söz konusu bu gelirin tahakkuk esasına göre ilgililerince beyan edildiği esnada 120-Alıcılar ile 600-Yurtiçi Satışlar hesaplarında izlenmesi, akabinde tahsil edildiğinde ilgisine göre 100-Kasa/102-Bankalar Hesabı kullanılarak 120-Alıcılar hesabının kapatılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemelerde, zorunlu depozito yönetim sistemine dahil ürünler için bu ürünleri piyasaya arz edenlerce depozito bilgi yönetim sistemi üzerinden depozito katılım bedeline ilişkin beyanların verildiği, verilen beyanlar için piyasaya arz edenlerce Ajans tarafından belirlenen tarifeler üzerinden ilgili tarihlerde Ajansa ödemelerin gerçekleştirildiği ve bazı depozito katılım bedeli beyanlarının piyasaya arz edenlerce zamanında Ajansa ödenmediği, gecikmeye düşen bu kısımlar için hesaplanacak gecikme bedeline yönelik herhangi bir otomasyon modülünün Ajansın bilişim sistemlerinde yer almadığı görülmüştür.

Diğer taraftan depozito katılım bedellerinin, Ajans tarafından ilgililerin beyanı akabinde muhasebe kaydına alınarak tahakkuk ettirilmediği, söz konusu bedellerin Ajansa ödendiği esnada 340-Alınan Sipariş Avansları hesabı kullanılarak tahakkuk ettirildiği ve tahsil kaydının yapıldığı tespit edilmiştir. Depozito bilgi yönetim sistemi üzerinden alınan verilere göre zorunlu

depozito yönetimi kapsamında bulunan ürünler için piyasaya arz edenlerce beyan edilen ancak henüz tahsili gerçekleşmeyen toplamda 18.069.169,26 TL tutarında depozito katılım bedelinin mevcut olduğu ancak bu tutara ilişkin herhangi bir tahakkuk kaydının bulunmadığı, dolayısıyla 120- Alıcılar ile 600-Yurtiçi Satışlar hesaplarının bahsi geçen tutar kadar eksik görünmesine neden olunduğu görülmüştür.

Dolayısıyla, Ajans tarafından gerçekleştirilen söz konusu nakit esaslı uygulama neticesinde, ilgililerince sistem üzerinden beyan edilen ancak zamanında tahsili gerçekleşmeyen depozito katılım bedellerinin mali tablolarda yer almamasına neden olunmaktadır. Ayrıca muaccel hale gelen söz konusu alacaklara ilişkin mali tablolar üzerinden takip yapılamamakta ve bu alacaklara ilişkin hesaplanacak gecikme zammına ilişkin otomasyonun olmaması hatalı hesaplamanın yapılması riskini ortaya çıkarmaktadır.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; bulguya iştirak edilmiş olmakla birlikte gerekli işlemlerin başlatıldığı beyan edilmiştir.

Sonuç olarak, 2024 yılı mali tablolarında 120-Alıcılar Hesabı ile 600-Yurtiçi Satışlar Hesabı 18.069.169,26 TL noksan görünmektedir.

BULGU 2: Depozito Katılım Bedeli Olarak Tahsil Edilen Tutarların İlgili Dönemine Ait Gelir Hesaplarıyla İlişkilendirilmemesi

Depozito yönetim sistemine ilişkin olarak zorunlu depozito uygulaması kapsamına alınan ürünler için bu ürünleri piyasaya sürenlerden tahsil edilen depozito katılım bedellerinin, Ajans tarafından tahsil edildiği döneme ait gelir hesaplarıyla ilişkilendirilmediği görülmüştür.

30.12.2020 tarih ve 31350 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un “Ajansın faaliyetleri” başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, “Depozito yönetim sistemini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; ilgili tarafların depozito yönetim sistemine dâhil olmasını sağlamak ve bunların yükümlülüklerini belirlemek ile Bakanlıkça belirlenen depozito bedeli, ücret ve teminatları almak ve iade etmek.” Ajansın faaliyetleri arasında yer almaktadır.

11.08.1983 tarih ve 18132 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun “Geri kazanım katılım payı” başlıklı Ek 11'inci maddesinde, “Yurt içinde piyasaya arz edilen bu Kanuna ekli (1) sayılı listede yer alan ürünlerden poşetler için satış noktalarından,

diğer ürünler için piyasaya sürenlerden/ithalatçılardan bu listede belirtilen tutarda geri kazanım katılım payı tahsil edileceği hükme bağlanmıştır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünün 02.06.2023 tarih ve E-6572817 sayılı yazısında, "Geri Kazanım Katılım Payına İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslarda Değişiklik Yapılmasına Dair Usul ve Esaslar"da düzenlemeye gidilerek Bakan Oluru alınmıştır. Söz konusu düzenlemeyle, zorunlu depozito kapsamında bulunan ürünler için geri kazanım katılım payının tahsili yerine, Türkiye Çevre Ajansı tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bildirim, beyan ve ödeme işlemlerinin gerçekleştirileceği ortaya konulmuştur.

Türkiye Çevre Ajansınca, zorunlu depozito yönetim sisteminin uygulanmasına yönelik Usul ve Esaslar hazırlanmış olup, Ajansın resmi internet sayfasında yayınlanmıştır. Bahsi geçen Usul ve Esaslar uyarınca, Ek-1 ve Ek-2' de belirtilen 1., 2. ve 3. sınıf olarak tanımlı ambalajlarla piyasaya arz edilecek olan ve 1. sınıf olarak tanımlı ürünler için ilgililerince Depozito Bilgi Yönetim Sisteminden (DBYS) depozito katılım bedeli kodu alınacağı, Ajansa geri kazanım katılım payı yerine depozito katılım bedeli ödeneceği kamuoyuna açıklanmış ve kapsam dahilinde olan ürünler için sistemde tarifeler belirlenmiştir.

Diğer taraftan 23.04.2021 tarih ve 31463 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Çevre Ajansı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin "Gelirlerin dayanakları" başlıklı 10'uncu maddesinde, Ajansın gelirlerinin; genel bütçeden aktarılan tutarlardan, her türlü bağış ve yardımlardan, Ajansın Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinden elde edilen gelirler ile sair gelirlerden oluştuğu; anılan Yönetmeliğin "Muhasebe işlemleri ve hesap planı" başlıklı 17'nci maddesinde ise Ajansın muhasebe işlemleri ile hesap planının Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri uyarınca belirlenen tek düzen hesap planına ilişkin usul ve esaslara göre yürütüleceği ifade edilmiştir.

26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinin, "Muhasebenin Temel Kavramları" başlıklı bölümünde, işletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması, gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve kârların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması hususları "Dönemsellik Kavramı"nın gereği olarak belirtilmiştir.

Anılan Tebliğde, yurt içindeki gerçek ve tüzel kişilere satılan mal ve hizmetler karşılığında alınan ya da tahakkuk ettirilen toplam değerlerin “600-Yurtiçi Satışlar” hesabında izleneceği ortaya konulmuştur. Yine aynı Tebliğ’de Cari dönemden önceki dönemlere ait olan ve bu dönemlerin mali tablolarına hata ya da unutulma nedenleriyle yansıtılamayan tutarların 671-Önceki Dönem Gelir ve Karları Hesabında izlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, depozito yönetim sistemini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek Ajansın faaliyetleri arasında yer aldığı, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun Ek 11'inci maddesi uyarınca geri kazanım katılım payına ilişkin zorunlu depozito kapsamında bulunan ürünler için geri kazanım katılım payının tahsili yerine, Türkiye Çevre Ajansı tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bildirim, beyan ve ödeme işlemlerinin gerçekleştirileceği bu kapsamda Ajans tarafından zorunlu depozito yönetim sisteminin uygulanmasına yönelik Usul ve Esasların hazırlandığı, zorunlu depozito kapsamında bulunan ürünler için belirlenen tarifeler üzerinden DBYS'den beyan ve ödeme işlemlerinin gerçekleştirileceği, söz konusu tahsil edilen tutarların Ajansın Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinden elde edilen gelirler arasında yer aldığı, tahsil edilen tutarların muhasebenin temel kavramlarından biri olan dönemsellik ilkesiyle örtüşecek şekilde ait olduğu dönemin gelir gelir hesaplarıyla ilişkilendirilip mali kayıtlara aktarılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemeler neticesinde, Ajans tarafından zorunlu depozito yönetim sistemi kapsamında bulunan ürünler için tahsil edilen tutarların, ilgili oldukları döneme ait gelir hesaplarıyla ilişkilendirilmediği, 2023 yılından itibaren 2024 yılını da kapsamak üzere tahsilatı gerçekleştirilen tutarların gelir hesaplarıyla ilişkilendirilmediği söz konusu tutarları 340-Alınan Sipariş Avansları hesabında izlendiği tespit edilmiştir. 2023 yılında tahsil edilen 343.305.541,27 TL tutarında depozito katılım bedeli, 2024 yılında tahsil edilen 1.999.839.619,93 TL ile birlikte yıl sonunda 600-Yurtiçi Satışlar Hesabına aktarılmıştır.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; Türkiye Çevre Ajansı muhasebe sistemini disiplin altına almak üzere Ocak 2025 tarihi itibarıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünce yürütülmekte olan “Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi”ne geçiş yapıldığı, bu uygulama ile birlikte tüm muhasebe kayıtlarının 1 Seri No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine uygun olarak tutulmasına özen gösterileceği, bu kapsamda depozito katılım bedeli olarak tahsil edilen tutarların 2024 yılı sonu itibariyle ilgili dönem hesaplarıyla ilişkilendirildiği beyan edilmiştir.

Her ne kadar Ajans tarafından muhasebe sistemini disiplin altına almak adına yeni sisteme geçiş yapıldığı, bundan sonraki süreçte ilgili mevzuata uygun olarak muhasebe kayıtlarının tutulmasına özen gösterileceği ifade edilmişse de 2023 yılında tahsil edilen toplam 343.305.541,27 TL tutarın 2023 yılı geliri olması sebebiyle 1 Sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği ve dönemsellik kavramı gereğince 671-Önceki Dönem Gelir ve Karları Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak yapılan hatalı uygulama sonucunda Ajans gelir tablosunda 600-Yurtiçi Satışlar Hesabı 343.305.541,27 TL fazla, 671-Önceki Dönem Gelir ve Karları Hesabı ise söz konusu tutar kadar noksan görünmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Ajansa Aktarılması Gereken Geri Kazanım Katkı Paylarının Kanunda Belirtilen Sürede Aktarılmaması

2024 yılında Türkiye Çevre Ajansına aktarılması gereken geri kazanım katılım paylarının TÜÇA hesabına Kanunda belirlenen tarihlerden daha geç tarihlerde aktarıldığı ya da hiç aktarılmadığı görülmüştür.

30.12.2020 tarihli ve 31350 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile verilen görevleri yerine getirmek üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliğe haiz, bu Kanunda belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi Türkiye Çevre Ajansı kurulmuştur.

7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un "Ajansın Gelirleri, Bütçesi ve Muafiyetler" başlıklı 8'inci maddesinde;

"*Ajansın gelirleri;*

a) Genel bütçeden aktarılan tutarlardan,
b) Her türlü bağış ve yardımlardan,
c) Ajansın faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden,

d) *Sair gelirlerden, oluşur.*"

“Geri kazanım katılım payı (GEKAP)” başlıklı Geçici 2'nci maddesinde;

“01/01/2021 tarihinden 31/12/2025 tarihine kadar 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun ek 11 inci maddesi uyarınca tahsil edilen geri kazanım katılım paylarının yüzde yirmi beşi tahsil edildiği ayı izleyen ayın sonuna kadar Türkiye Çevre Ajansı hesabına aktarılır.

Aktarılacak tutarlar karşılığında Bakanlık bütçesinde gerekli ödenek öngörülür.” Hükümleri yer almaktadır.

Yapılan inceleme sonucunda Geri Kazanım Katılım Paylarının 2024 yılında Türkiye Çevre Ajansı hesabına Kanunda belirlenen tarihlerden daha geç tarihlerde aktarıldığı ya da hiç aktarılmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; Bakanlık nezdinde bulguda belirtilen husus ile ilgili 18.10.2024 tarihinde ilgili tutarın hesaplara aktarılması için gerekli girişimlerde bulunulduğu ve konunun takibinin sağlanacağını ifade edilmişse de bulgu konusu hususun devam ettiği ve 3.680.445.000,00 TL tutarın halen Türkiye Çevre Ajansı’na gönderilmediği anlaşılmaktadır.

Bu itibarla; Geri Kazanım Katkı Paylarının Kanunda belirtilen sürede aktarılması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Ajans Personeline Mali ve Sosyal Haklar Kapsamında Yapılan Ödemelerin Hatalı Şekilde Gerçekleştirilmesi

Türkiye Çevre Ajansında istihdam edilen personele mali ve sosyal haklar kapsamında yapılacak ayni ve nakdi ödemelerin toplamının, esas alınan emsali kadrolar için yapılması öngörülen ayni ve nakdi ödemelerin toplamından daha fazla olacak şekilde gerçekleştirildiği görülmüştür.

30.12.2020 tarihli ve 31350 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7261 sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 6 ve 7'nci maddesi ile Ajansta, 22.05.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa tabi personel istihdam edileceği, Ajans Başkanına, yardımcılarına ve personeline mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdî ödemelerin bir aylık toplam net tutarının; 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 11’inci maddesi uyarınca belirlenen

emsali personele mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılması öngörülen ödemelerin bir aylık toplam net tutarını geçmemek üzere Cumhurbaşkanı veya yetkilendireceği makamca belirleneceği, Toplu İş Sözleşmesi Kanunu hükümleri ve toplu iş sözleşmesinden doğan tüm hakların saklı tutulacağı hükümlerine yer verilmiştir.

22.12.2021 tarih ve 4952 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı'nda ise Kanun'un 7'nci maddesi ile 375 Sayılı KHK'nın Ek 11'inci maddesi gereğince, emsali belirlenen işçi kadrolarında istihdam edilen personele mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılacak bütün ayni ve nakdî ödemelerin toplam tutarının, emsali olarak belirlenen Devlet memuruna ilgili mevzuatında kadrosuna bağlı olarak mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılması öngörülen ödemelerin bir aylık toplam net tutarını geçmemek üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanınca belirleneceği, Kararın ekli 1 sayılı cetvelinde ise Ajansta istihdam edilen personel için hangi kadro ve unvanların emsal gösterileceği belirlenmiştir.

Yukarıda yer verilen 4952 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 11'inci maddesi birlikte değerlendirildiğinde, Başkan için bakanlık genel müdürü, Başkan Yardımcısı için bakanlık merkez teşkilatında yer alan genel müdür yardımcısı, direktör için bakanlık merkez teşkilatında yer alan genel müdürlük daire başkanı, idari uzman için uzman, idari personel için memur, mühendis için mühendis, teknik uzman için uzman, avukat için avukat, destek personeli için hizmetli kadrolarının esas alındığı dolayısıyla Ajans personeline verilen mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdî ödemelerin bir aylık toplam net tutarının; bu emsal alınan kadrolara ödenen her türlü maaş, aylık, ücret, ek ücret, prim, zam, tazminat, ikramiye, fazla çalışma ücreti, kâr payı ve her ne ad altında olursa olsun yapılan diğer ödemeler ile sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdî ödemelerin bir aylık toplam net tutarını geçemeyeceği açıktır.

Yapılan incelemelerde, fazla mesai yapan personele 4857 sayılı İş Kanununa göre fazla mesai ücreti verildiği, 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması ve 6452 sayılı Kanunla 6212 Sayılı Kanunun 2'nci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun'a göre Ocak, Nisan, Haziran ve Aralık ayları için yarım aylık olmak üzere toplam 2 aylık istihkakları tutarının ilave tediye olarak ödendiği, ancak emsali kadroya verilen aile yardımı, çocuk yardımı, yabancı dil tazminatının ödenmediği görülmüştür.

Yukarıda bahsedildiği üzere, Ajansta istihdam edilen personele mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdi ödemelerin bir aylık net tutarının, emsali olarak belirlenen ilgili kadrolar için öngörülen mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan ödemelerin

bir aylık toplam net tutarını geçmesi mevzuat açısından mümkün olmamaktadır. Ancak, Ajans personeline İş Kanuna göre fazla mesai, ilave tediye gibi ekstra ödemelerin yapılması sonucu Ajans personeli, kendisine emsal olarak belirlenen kadrolar için öngörülen ödemelerden daha fazla tutarda ücret almaktadır.

Yukarıda yer verilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; Ajansta, İş Kanunu'na tabi personel istihdam edildiği, 2023 tarih ve 157 sayılı Cumhurbaşkanı Kararında Ajans personeli için sürekli işçi kadrosu ihdas edildiği, bu kapsamda Ajans personeline kamu işçisi olduğu gerekçesiyle ilave tediye ödemesi yapıldığı, İş Kanunu'nun ilgili maddeleri kapsamında fazla çalışma ücreti ödendiği, Anayasa Mahkemesinin 2023 tarih ve 26 sayılı Kararına göre 7261 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde geçen "Cumhurbaşkanı veya yetkilendireceği makamca belirlenir" ibaresinin iptal edildiği beyan edilmiştir.

Her ne kadar İdare cevabında yapılan ödemelerin kaynağı açıklanmış olsa da Ajansta istihdam edilen personele mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdi ödemelerin bir aylık toplam net tutarı, emsal olarak belirlenen kadrolar için öngörülen ödemeleri aşmasının mevzuat açısından uyarlılığı bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Ajansta istihdam edilen personele yapılan her türlü ödemenin mevzuatta belirlenen emsal kadrolarda bulunan personele yapılan ödemelere uyumlu olarak yapılması gerekmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Türkiye Çevre Ajansına Aktarılması Gereken Geri Kazanım Katkı Paylarının Kanunda Belirtilen Sürede Aktarılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu hususa ilişkin işlemler yerine getirilmediğinden Ajansa Aktarılması Gereken Geri Kazanım Katkı Paylarının Kanunda Belirtilen Sürede Aktarılmaması başlığında Diğer Bulgular bölümünde 1'inci bulgu olarak yer almaktadır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

31.12.2024 TARİHLİ AYRINTILI BİLANÇO

TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI

Sayfa No : 1 / 1

AKTİF (VARLIKLAR)

AÇIKLAMA	ÖNCEKİ DÖNEM (2023)			CARİ DÖNEM (2024)		
I- DÖNEN VARLIKLAR						
A- Hazır Değerler	***2.643.364.374,51***				***7.190.213.146,79***	
3- Bankalar	2.643.364.374,51			7.190.213.146,79		
D- Diğer Alacaklar					***544.438,88***	
5- Diğer Çeşitli Alacaklar				544.438,88		
E- Stoklar					***1.386.889,45***	
7- Verilen Sipariş Avansları				1.386.889,45		
H- Diğer Dönen Varlıklar		***62.495.090,49***			***437.925.983,20***	
1- Devreden KDV	47.853.408,73			437.925.983,20		
4- Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	14.631.533,85					
5- İş Avansları	10.147,91					
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI			***2.705.859.465,00***			***7.630.070.458,32***
II- DURAN VARLIKLAR						
A- Ticari Alacaklar		***171.939,36***			***68.532,00***	
5- Verilen Depozito ve Teminatlı	171.939,36			68.532,00		
C- Mali Duran Varlıklar		***46.804.729,00***			***61.204.729,00***	
3- İştirakler	46.804.729,00			61.204.729,00		
D- Maddi Duran Varlıklar		***25.347.503,33***			***25.852.403,14***	
4- Tesis, Makine ve Cihazlar	20.862.506,40			26.730.862,21		
6- Demirbaşlar	17.216.295,69			24.514.952,38		
8- Birikmiş Amortismanlar (-)	(12.731.298,76)			(25.393.411,45)		
E- Maddi Olmayan Duran Varlıklar		***572.355,04***			***665.273,56***	
1- Haklar	944.376,74			1.228.570,61		
7- Birikmiş Amortismanlar (-)	(372.021,70)			(563.297,05)		
G- Gel. Yıl Ait Gid. ve Gelir Tahakkukları		***4.054,19***				
1- Gelecek Yıllara Ait Giderler	4.054,19					
H- Diğer Duran Varlıklar		***5.230.387,07***			***19.861.920,92***	
5- Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	5.230.387,07			19.861.920,92		
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI			***78.130.967,99***			***107.652.858,62***
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAM			***2.783.990.432,99***			***7.737.723.316,94***
III- NAZIM HESAPLAR						
NAZIM HESAPLAR TOPLAM						
GENEL TOPLAM			***2.783.990.432,99***			***7.737.723.316,94***

PASİF (KAYNAKLAR)

AÇIKLAMA	ÖNCEKİ DÖNEM (2023)			CARİ DÖNEM (2024)		
I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						
B- Ticari Borçlar		***42.344.343,35***			***195.700.840,58***	
1- Satıcılar	42.344.343,35			195.700.840,58		
C- Diğer Borçlar		***1.622.255,37***			***3.616.283,21***	
4- Personele Borçlar	1.622.255,37			3.616.283,21		
D- Alınan Avanslar		***343.305.541,27***				
1- Alınan Sipariş Avansları	343.305.541,27					
F- Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler		***2.331.889,24***			***5.750.000,29***	
1- Ödenecek Vergi ve Fonlar	1.018.819,50			2.985.127,70		
2- Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	1.273.530,74			2.735.169,59		
4- Ödenecek Diğer Yükümlülükler	39.539,00			29.703,00		
G- Borç ve Gider Karşılıkları					***(4.920.274,61)***	
1- Dön.Kan Vergi ve Diğ. Yas. Yük. Kar.				104.502.591,94		
2- Dön. Kar. Peşin Öd. Ver. ve Diğ.Yük.(-)				(109.422.866,55)		
H- Gel. Aylara Ait Gel. ve Gider Tahak.		***11.455.389,52***			***295.177.928,37***	
1- Gelecek Aylara Ait Gelirler	11.455.389,52			295.177.928,37		
KISA VADELİ YABANCI KAY. TOPLAM			***401.059.418,75***			***495.324.777,84***
II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						
UZUN VADELİ YABANCI KAY. TOPLAMI						
III- ÖZKAYNAKLAR						
A- Ödenmiş Sermaye		***4.193.502.102,90***		***9.065.626.077,75***		
1- Sermaye	2.551.514.056,23			6.176.514.056,23		
3- Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları	1.641.988.046,67			2.889.112.021,52		
E- Geçmiş Yıllar Zararları (-)	***(1.810.571.088,66)***			***(2.327.036.491,70)***		
1- Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(1.810.571.088,66)		(2.327.036.491,70)			
F- Dönem Net Karı (Zararı)					***503.808.953,05***	
1- Dönem Net Karı				503.808.953,05		
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI			***2.382.931.014,24***			***7.242.398.539,10***
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAM			***2.783.990.432,99***			***7.737.723.316,94***
IV- NAZIM HESAPLAR						
NAZIM HESAPLAR TOPLAMI						
GENEL TOPLAM			***2.783.990.432,99***			***7.737.723.316,94***

Bilanço Dipnotları

1. Kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan ortaklıklarda kayıtlı sermaye tavanı 6.176.514.056,23

(31.12.2024 DÖNEMİ) AYRINTILI GELİR TABLOSU

TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI Sayfa No: 1 / 1

AÇIKLAMA	ÖNCEKİ DÖNEM (2023)			CARİ DÖNEM (2024)		
A- BRÜT SATIŞLAR		***97.714.760,92***			***2.344.076.607,60***	
1- Yurtiçi Satışlar	5.016.688,44			2.343.145.161,20		
3- Diğer Gelirler	92.698.072,48			931.446,40		
C- NET SATIŞLAR			***97.714.760,92***			***2.344.076.607,60***
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI			***97.714.760,92***			***2.344.076.607,60***
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)		***(545.327.210,31)***			***(2.547.777.471,70)***	
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	(545.327.210,31)			(2.547.777.471,70)		
FAALİYET KARI VEYA ZARARI			***(447.612.449,39)***			***(203.700.864,10)***
F- DİĞ. FAAL. OLAĞAN GELİR VE KARLAR		***292.713.019,29***			***1.533.932.579,47***	
3- Faiz Gelirleri	292.713.019,29			1.533.932.579,47		
G- DİĞ. FAAL. OLAĞAN GİDER VE ZAR. (-)					***(723.294.909,13)***	
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)				(723.294.909,13)		
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR			***(154.899.430,10)***			***606.936.806,24***
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR					***1.374.738,75***	
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar				1374738,75		
DÖNEM KARI VEYA ZARARI			***(154.899.430,10)***			***608.311.544,99***
K- DÖN. KARI VERGİ VE Dİ.YA.YÜ.KAR. (-)					***(104.502.591,94)***	
1- Dön.Karı Vergi ve Diğ. Yasal Yük. Karş.				(104.502.591,94)		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI			***(154.899.430,10)***			***503.808.953,05***

Gelir Tablosu Dipnotları

7001 - 1. Dönemin tüm amortisman giderleri ile itfa ve tükenme payları 8.945.632,33

KALKINMA AJANSLARI

ANKARA KALKINMA AJANSI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ankara Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

AKA	:	Ankara Kalkınma Ajansı
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
EPDK	:	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanlığı
KDV	:	Katma Değer Vergisi
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TL	:	Türk Lirası
YPK	:	Yüksek Planlama Kurulu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Medya Takip Hizmetleri Alımında Yükleniciler Tarafından Hazırlanan Çerçeve Protokol ve Sözleşmelerin İmzalanması

2. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Ajans Mevzuatında Düzenleme Yapılmasının Gerekmesi

3. Ajans Tarafından Güneş Enerjisi Sistemiyle Üretilen Elektriğin Mahsup Tutarlarının Faturalarda Gösterilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kalkınma ajansları, 08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun (Söz konusu Kanun'un adı 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 75'inci maddesi ile "Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun" şeklinde değiştirilmiştir) ile ülkemizde yerel potansiyel ve kaynakları harekete geçirmek, bölgesel ve bölge içi eşitsizlikleri gidermek, rekabet gücü, yenilikçilik ve girişimcilik kapasitesinin artırılarak katılımcı bir anlayışla sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması amacıyla geleneksel örgütlenme modellerinden farklı şekilde tasarlanmış yeni bir örgütlenme modelidir.

Kalkınma ajansları 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Denetim alanı" başlıklı 4'üncü maddesi hükmüne göre Sayıştay denetimine tabidir.

Ankara Kalkınma Ajansı (AKA), 25.07.2009 tarih ve 27299 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2. Düzeyde TR51 Bölgesinde faaliyet göstermek üzere kurulmuştur. Ajans yalnız Ankara ili sınırlarında faaliyet göstermektedir.

Kamu kurumlarının yeniden yapılanma sürecinde 09.07.2018 tarihli ve 30473 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un birkaç maddesi dışında tüm maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. 15.07.2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184-207'nci maddelerinde kalkınma ajanslarının yasal dayanağı yeniden düzenlenmiştir. Anılan Kararname'nin 186'ncı maddesinde ajansların, bölgeler esas alınarak Cumhurbaşkanı kararı ile kurulacağı, ajans merkezinin bulunacağı ilin Cumhurbaşkanı kararında belirtileceği, bu Kararname'ye ekli listede belirtilen bölgelerin yeniden düzenlenmesine ve kurulmuş olan ajansın kaldırılmasına Cumhurbaşkanının yetkili olduğu, ajansların, tüzel kişiliği haiz ve bu bölümde düzenlenmemiş bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tâbi olduğu hükme bağlanmıştır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 188'inci maddesi ile bu Kararname'de değişiklik yapan 80 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2'nci maddesine göre ajansların

görev ve yetkileri şunlardır:

- Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.

- Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bildirmek.

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde büyüme potansiyeli taşıyan şirketlerin ve girişimcilerin desteklenmesine yönelik girişim sermayesi fonlarına katılım sağlamak.

- Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.

- Bölge plan ve programlarını dikkate alarak kapsamı ve usulleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenmek üzere bölgelerindeki diğer projeleri izlemek.

- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.

- Bölgesel gelişmeye yönelik Ajansa tahsis edilen iç ve dış kaynaklı fonları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.

- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.

- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.

- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.

- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.

- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.

• Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

Kurumun hedefleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanan yıllık çalışma programında yer almaktadır.

Kalkınma Ajanslarının genel olarak faaliyet alanı; yerel idarelerin, üniversitelerin, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kar amacı güden işletmelerin, kooperatiflerin, birliklerin ve diğer gerçek ve tüzel kişilerin proje ve faaliyetlerini, Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde teknik ve mali yönden desteklemektir.

Ankara Kalkınma Ajansı Ankara İli sınırları içinde görev yapmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kalkınma ajansları, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ajans üzerindeki görevi koordinasyon ile sınırlıdır. Bakanlığın ilgili ya da bağlı kuruluşu değildir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 190'ıncı maddesinde ajansların teşkilat yapısı, kalkınma kurulu, yönetim kurulu, genel sekreterlik, birimler ve yatırım destek ofisleri şeklinde düzenlenmiştir.

Kalkınma Kurulu, Ajansın danışma organıdır. Bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve ajansı yönlendirmek amacıyla oluşturulur.

Kalkınma kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlayacak yapıda, en fazla elli üyeden oluşur.

Yönetim Kurulu, Ajansın karar organıdır. Tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, ajans genel sekreteri, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşlarından seçilecek üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, ajans genel sekreteri, büyükşehir olmayan illerin il genel meclisi başkanları ve ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş bulunması halinde

ticaret ve sanayi odası başkanlarının ikisi de kurumlarını temsil ederler. Üyeler toplantılara bizzat katılmak zorundadır. Vekil ile temsil edilemezler.

Genel Sekreterlik, Ajansın icra organıdır. Genel Sekreterliğin ve Yatırım Destek Ofislerinin en üst amiri Genel Sekreterdir. Genel Sekreter yönetim kuruluna karşı sorumludur. Genel Sekreterlik; planlama programlama ve koordinasyon birimi, program yönetim birimi, izleme ve değerlendirme birimi, destek hizmetleri birimi ile yatırım destek ofislerinden oluşmaktadır.

Yatırım Destek Ofisleri, bölge illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşacak şekilde teşkil edilmektedir. Çalışan uzman personel sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, yönetim kurulu kararı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayı ile artırılabilmektedir. Ankara Kalkınma Ajansı bünyesinde Ankara Yatırım Destek Ofisi bulunmaktadır.

İnsan Kaynakları Yapısı:

Kalkınma Ajanslarında istihdam edilen personele ait düzenlemeler 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 200'üncü maddesi ile Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Ajans personeli iş mevzuatı hükümlerine göre belirsiz süreli hizmet akdine bağlı olarak istihdam edilen kişilerden oluşmaktadır.

Personel Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde insan kaynakları politikasının amacı, “Ajansın görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için, alanında uzmanlaşmış, ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyulan niteliklere sahip personelin istihdamını ve bu personelin niteliklerinin geliştirilmesini ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır.” şeklinde belirtilmiştir. Bu kapsamda insan kaynakları rejimi ve politikası, Genel Sekreterin görüşü alınmak suretiyle Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir.

İnsan kaynakları politikasının izlenmesi, uygulanması ve geliştirilmesinden Genel Sekreter sorumludur. Genel Sekreter, uygulanmakta olan insan kaynakları politikasına ilişkin olarak her yıl Aralık ayının sonunda bir rapor hazırlayarak Yönetim Kuruluna sunmakta ve söz konusu raporda, insan kaynakları politikası uygulamasına dair bilgiler, uygulamada yaşanılan sıkıntılar ile sorunların çözümüne ve insan kaynakları politikasının geliştirilmesine yönelik öneriler yer almaktadır.

Personel Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde insan kaynakları planlamasının ajansın hedefleri doğrultusunda, gelecek yıllarda ihtiyaç duyulacak insan kaynağını belirlemek amacıyla yapılacağı ifade edilmektedir.

Personel alımına ve politikasına esas olmak üzere, yönetim kurulu tarafından her yıl, genel sekreterin görüşü alınmak suretiyle, gelecek yılların insan gücü ihtiyacı hakkında nitelik ve sayı bakımından sistemli tahminler yapılmakta ve bu ihtiyacın ajans içinden ve/veya dışından hangi kaynaklardan nasıl sağlanacağı bir plana bağlanmaktadır. İnsan kaynakları ihtiyacının planlanması ve karşılanması konusunda, gerektiğinde Bakanlıkla ve ihtisas kuruluşlarıyla işbirliğine gidebilmektedir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 200'üncü maddesi gereğince ajans hizmetleri, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı çerçevesinde istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir. Uzman personel; özel, mesleki ve teknik bilgi gerektiren işleri yapmakta iken; destek personeli sekreterlik, halkla ilişkiler, arşiv, idari ve mali işler ile personelle ilgili iş ve işlemleri yürütmektedir.

Kararname gereği sekreterlik, halkla ilişkiler, arşiv, idarî, malî ve personelle ilgili işlemler gibi işleri yürütecek olan destek personelinin sayısının, ajans toplam personel sayısının yüzde yirmisini geçmemesi gerekmektedir.

Ajanslarda uzman personel ve destek personeli yanında 2018 yılından itibaren 696 sayılı KHK ile sürekli işçi kadrosuna geçirilen personel de istihdam edilmektedir. 24.12.2017 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 127'nci maddesi ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye eklenen geçici 23'ncü madde'ye göre, Ajanslarda personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 04.12.2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olan işçilerden KHK'daki şartları sağlayanlar 02.04.2018 tarihi itibarıyla sürekli işçi kadrosuna geçirilmiştir.

2024 yılı aralık ayı sonu itibarıyla Ankara Kalkınma Ajansı'nda çalışan personelin görev unvanlarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Ankara Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Unvan	Personel sayısı
Genel Sekreter	1

Birim Başkanı	4
Hukuk Müşaviri	-
İç Denetçi	-
Koordinatör	1
Uzman	22
Destek Personel	8
Sürekli İşçi Statüsünde Yard. Hizm. Personeli	20
Genel Toplam	**56**

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Her biri ayrı tüzel kişiliği haiz bir kurum olan kalkınma ajanslarının bağlı ya da ilgili olduğu herhangi bir kurum ve kuruluş olmamakla birlikte, ajanslar Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının koordinasyonunda faaliyet gösteren kurumlardır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 187'nci maddesine göre ajansların ulusal düzeydeki koordinasyonundan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı sorumludur. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının; 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve diğer düzenleyici işlemler aracılığıyla, ajanslar üzerinde usul ve esas belirleme, görüş verme, onaylama ve denetim yetkileri bulunmaktadır.

Yine 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 205'inci maddesine göre ajanslara yapılacak transfer ödeneği, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinde gösterilir. Bu ödenek harcama programlarına göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca ajanslara kullandırılmaktadır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 187'nci maddesine göre genel koordinasyon görevi doğrultusunda Bakanlığın görevleri aşağıda sıralanmıştır:

- Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltıcı tedbirleri alır; plânlama, programlama ve projelendirme konularında ajanslara rehberlik ve danışmanlık yapar, plân ve programların uygulanmasını izler ve değerlendirir.
- Ajansların kurumsal performansları ile yürütülen programların performanslarının ölçülmesine dair usul ve esasları belirleyerek, bunların değerlendirmesini yapar veya yaptırır.
- Bölgesel gelişmeye yönelik iç ve dış kaynaklı fonların ajanslara tahsisi ile bunların kullanımına ilişkin usul ve esasları belirler.
- Ajanslar arası işbirliğini sağlar ve ortak proje üretimini destekler.
- Ajansların işlevlerini etkili ve verimli olarak yerine getirebilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlar.

- Ajansların yıllık çalışma programlarını onaylar.
- Genel sekreteri görevlendirir ve görevden alır.
- Plân ve programlara, yapılacak desteklere, personelin nitelik ve istihdamına, bütçe ve muhasebe standartlarının kullanımına, faaliyet raporlarına, izleme, değerlendirme ve denetime ilişkin esas ve usuller ile yatırım destek ofislerinin çalışma esas ve usullerini ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşünü alarak belirler.

Kalkınma ajansları, kuruluş amaçlarına uygun olarak faaliyet gösterdiği alanlarda, ilgili Bakanlığın dışında birçok kamu kurum ve kuruluşu, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve odalarla ilişki içerisindedir.

İçişleri Bakanlığı

Kalkınma ajanslarının bağımsız dış denetim raporları, dış denetim çalışması sırasında ortaya çıkarılan ve adli yargıya intikali gerekli olan ve suç teşkil eden haller, Kalkınma Kurulu toplantılarının tarihi, saati, yeri ve gündemi ile bunlarda meydana gelen değişiklikler İçişleri Bakanlığına sunulmakta ayrıca bütçe sonuçları Yönetim Kurulu tarafından onaylanmadığı takdirde bu durum İçişleri Bakanlığına da gönderilmektedir.

Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları

Kurumlara verilen görevler itibarıyla değerlendirme yapıldığında, ajanslar ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Bölge Kalkınma İdarelerinin görev alanlarının çok benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları ağırlığı kamu yatırım, proje ve faaliyetlerinde olmak üzere kalkınma ajanslarıyla işbirliği içinde eylem planlarını hazırlamakla görevlendirilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı

Kalkınma ajansları Hazine ve Maliye Bakanlığı ile bütçesel anlamda doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak 5449 sayılı Kanun’un 19'uncu maddesi (d) bendinde belirtilen Büyükşehir Belediyelerinin cari yıl bütçesinden ayrılması gereken pay tutarı aktarılmadığı takdirde yapılacak yazışmalar neticesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından Ajans hesabına aktarılmaktadır. Ayrıca Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde belirtildiği üzere mali yönetim yeterlik komisyonu üyeleri arasında Hazine ve Maliye Bakanlığının bir temsilcisi yer almaktadır.

Destek ve Teşvik Veren Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Ülkemizde kalkınma ajansları haricinde, birçok kamu kurum ve kuruluşuna da bölgesel gelişme sağlanması ve gelişmişlik farklarının azaltılması hedefleri doğrultusunda çeşitli fonksiyonlar yüklenmiş ve bu kapsamda birçok hizmet sunma görevi verilmiştir. Bu çerçevede; çeşitli destek mekanizmaları ve teşvik araçları ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), Türkiye Kalkınma Bankası ve bunlar gibi çok geniş bir yelpazeye ulaşan birçok kamu kurum ve kuruluşu ile çeşitli Bakanlıkların da aktif olarak çeşitli roller üstlendikleri görülmektedir.

Bölgesel gelişme sağlanması ve gelişmişlik farklarının azaltılması nihai hedefinin başarılması bu kapsamda çeşitli roller üstlenen bütün kurum ve kuruluşların ortak ve eşgüdüm içerisinde çalışmalarına bağlıdır. Bu kapsamda, ajansların hem destek sağlama fonksiyonu bağlamında yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşlarla hem de diğer fonksiyonları kapsamındaki alanlarda çeşitli görevler üstlenen diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve eşgüdüm sağlaması çok önemli bir husustur.

Yukarıda Belirtilen Kurum ve Kuruluşların Dışında Kalan Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu'nun; vali, büyükşehir belediye başkanı, ticaret odası başkan, sanayi odası başkanı ve diğer sivil toplum kuruluşları başkanlarından müteşekkil olması sebebiyle bu kurum ve kuruluşlarla da yakın diyalog halindedir. Esasen belediyeler ile ticaret ve sanayi odaları kuruma kendi gelir bütçelerinden kaynak aktarmaktadır.

Kalkınma Kurulu'nda ise yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcileri bulundurmaktadır. Bölge planının hazırlanmasından bölgeye yönelik strateji geliştirme çalışmalarına, mali destek programlarından bölge tanıtımına kadar pek çok alanda Ajans çalışmalarına doğrudan ve dolaylı katılım sağlanmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Kalkınma ajanslarının bütçeye ilişkin düzenlemelerine, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 204, 205 ve 206'ncı maddelerinde yer verilmiştir. Bütçe, ulusal ve bölgesel düzeyde plân ve programlara, Cumhurbaşkanlığınca belirlenen ödenek tavanına ve yıllık çalışma programına göre hazırlanmaktadır.

Kararname gereği bütçe yılı takvim yılıdır. Bütçe dışı harcama yapılamamaktadır. Ajanslarca hazırlanan bütçe, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmaktadır. Transfer ödeneği, Bakanlık bütçesinde gösterilmekte ve bu ödenek aylık harcama programına göre Bakanlıkca ajanslara kullandırılmaktadır. Bütçe hazırlanırken giderler, gelir ve nakit imkânları toplamını aşamaz.

Ajans Giderleri:

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 202'nci maddesine göre ajans giderleri şunlardır:

- Plan, program ve proje giderleri.
- Proje ve faaliyet destekleme giderleri.
- Araştırma ve geliştirme giderleri.
- Tanıtım ve eğitim giderleri.
- Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri.
- Yönetim ve personel giderleri.
- Görevlerle ilgili diğer giderler.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	30.000.000,00	75.900.000,00	74.902.687,93	98,69
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	15.000.000,00	18.000.000,00	15.489.388,56	86,05
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	92.255.000,00	58.355.000,00	23.477.950,95	40,23
07	Sermaye Transferleri	248.150.000,00	248.150.000,00	19.971.246,25	8,05
09	Yedek Ödenekler	15.000.000,00	-	-	-
TOPLAM		**400.405.000,00**	**400.405.000,00**	**133.841.273,69**	**33,43**

2024 yılında 400.405.000,00 TL bütçe gideri tahmin edilmiştir. Dönem sonu itibarıyla bütçe gideri 133.841.273,69 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ajans Gelirleri:

Ajansların mali kaynakları ve bütçe gelirleri 5449 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Ajansın gelir kalemleri;

- Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

- Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

- Teşkilata ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde belirtilen diğer gelirlerdir.

Cumhurbaşkanı, il özel idareleri için belirlenen oranı yüzde beşe kadar yükseltmeye ya da bu Kanun'da belirlenen orana kadar indirmeye, belediyeler için belirlenen oranı ise yarısına kadar indirmeye ya da bu Kanun'da belirlenen orana kadar yükseltmeye yetkilidir. Bakanlar Kurulunca 08.08.2011 tarihli ve 2011/2168 sayılı Karar ile belediyelerin bütçe gelirleri üzerinden kalkınma ajanslarına aktaracakları payların oranı %1'den %0,5'e indirilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Merkezi Bütçeden Aktarılan Paylar	94.750.000,00	55.549.764,00	58,63
03	Belediyelerden Aktarılan Pay	137.190.000,00	87.429.286,54	63,73
04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Pay	4.465.000,00	6.023.371,55	134,90
06	Faaliyet Gelirleri	-	625.516,95	-
07	Bağış ve Yardımlar	-	19.723.038,00	-
08	Alacaklardan Tahsilatlar	60.000.000,00	-	-
10	Diğer Gelirler	4.000.000,00	19.946.507,53	498,66
90	Ret ve İadeler (-)	-	-	-
	TOPLAM	**300.405.000,00**	**189.297.484,57**	**63,01**

2024 yılında 300.405.000,00 TL bütçe geliri tahmin edilmiştir. Dönem sonu itibarıyla bütçe geliri 189.297.484,57 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ajansın gelir ve giderleri ile faaliyet sonucu ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Giderleri	Faaliyet Gelirleri	İndirim, İade Toplamı	Net Gelir	Dönem Olumlu/ Olumsuz Faaliyet Sonucu
145.191.845,82	241.404.951,88	-	241.404.951,88	96.213.106,06

Faaliyet sonuçları tablosuna göre; AKA'nın 2024 yılı faaliyet gideri 145.191.845,82 TL, net faaliyet geliri 241.404.951,88 TL, dönem olumlu faaliyet sonucu ise 96.213.106,06 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kalkınma ajanslarının mali sistemi temel olarak 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

5449 sayılı Kanun'un 27'nci maddesine göre ajanslar, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. Mali işlemlerin muhasebeleştirilmesinde de 5018 sayılıl Kanun hükümleri uygulanmamaktadır.

Ajans, muhasebe işlemlerini 28.09.2006 tarihli ve 26303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne bu Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hallerde Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmektedir. Mali rapor ve tablolarını ise Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre hazırlamaktadır.

Bu kapsamda, Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup, denetimler bunlar ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır. Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol; bir kurumun yönetimi ve personeli tarafından hayata geçirilen ve faaliyetlerin düzenli, etik kurallarına uygun, verimli, tutumlu ve etkin biçimde yürütülmesi; hesap verme sorumluluğunun gerektirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmesi; yürürlükteki mevzuata uyulması; kamu kaynaklarının kayıplara karşı korunması; kurumun amaçlarını gerçekleştirmek suretiyle, kurumun misyonunu yerine getirmesi için makul bir güvence sağlamak üzere tasarlanmış olan bütünleyici bir süreçtir.

5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanarak hazırlanan düzenlemelere tabi olmayan ajanslar açısından iç kontrol sistemi, Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinde; *"Ajans gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesi, Ajansın mevzuata uygun olarak faaliyet göstermesi, her türlü malî karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesi, karar oluşturmak ve izlemek için düzenli, zamanında ve güvenilir bilgi edinilmesi amaçlarını gerçekleştirmek üzere, iç denetçinin görüşü alınmak suretiyle, Genel Sekreterin teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı ile belirlenir."* şeklinde düzenlenmiş, ve iç kontrol sisteminin iç ve dış denetim raporları, öneriler, ihtiyaçlar ve şikayetler çerçevesinde yılda en az bir defa Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilip Bakanlığa rapor hâlinde sunulacağı hüküm altına alınmıştır.

Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliği'nde ise ajanslarının mali yönetim yeterlik denetimi ve diğer denetim türlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiş ancak iç kontrol

sisteminin kuruluşu, işleyişi, yapısı vb. Konularda düzenleme yapılmamıştır.

Diğer taraftan 14.07.2021 tarih ve 80 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 4'üncü maddesiyle 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yapılan değişiklikle kalkınma ajanslarında iç denetim birimi kaldırılarak Sayıştay ve mali yönetim yeterliği denetim raporlarını görüşmek, değerlendirmek ve yönetim kuruluna önerilerde bulunmak görev ve yetkileri ajans kalkınma kurullarına verilmiştir.

Ankara Kalkınma Ajansı 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığı için bu Kanun ve ikincil mevzuatla getirilen, iç kontrol sistemi, ön mali kontrol, iç denetim, risk değerlendirme, performans ölçüm sistemi gibi hususlara uyma sorumluluğu bulunmamaktadır. Anılan mevzuatla doğrudan ilişkilendirilmeksizin Kurumun iç kontrol sistemi bağlamındaki uygulamalarına ve bu bağlam ile ilişkili hususlara aşağıda yer verilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

Ajans organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Kalkınma ajansında "hassas görev" niteliğinde bir görev olmadığı için buna özel düzenlemeler yer almamaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

Kalkınma Ajansları, 5018 sayılı Kanunu'na tabi olmadıklarından Stratejik Plan ile Performans Programı hazırlama yükümlülükleri yoktur. Ancak Ankara Kalkınma Ajansı, tarafından 2012 yılından itibaren stratejik plan hazırlamakta olup en son 2022-2026 yıllarını kapsayacak şekilde stratejik plan hazırlanıp Ajansın internet sitesinde yayımlanmıştır. Ajanslar, yıllık performans programı yerine, performans programına benzer içerikler bulunan yıllık çalışma programları hazırlamaktadır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır. Ayrıca Ajans faaliyet raporlarında, gelecek yıllarda yapmayı planladıkları değişiklik önerilerine, hedeflerinde meydana gelecek değişiklikler ile karşılaşabileceği risklere ve bunlara yönelik alınması gereken tedbirlere yer verilmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Ajans tarafından, yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Yetki devirleri, mevzuata uygun yapılmıştır. Ajansta yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ajansta mali kontroller Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. Ajansın iç kontrol ve risk yönetimi hakkında yönergesi bulunmaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Faaliyet Raporları, 5018 sayılı Kanun'un, 9'uncu maddesindeki hükümlere dayanılarak hazırlanmaktadır. Kalkınma Ajansları ise Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde ifade edilen, birim faaliyet raporu ile ajans faaliyet raporlarını hazırlamakta olup Bakanlık tarafından da ajansların bir malî yıldaki faaliyet ve malî sonuçlarını gösterecek şekilde. genel faaliyet raporu hazırlanıp kamuoyuna açıklanmaktadır. Ajans her yıl düzenli olarak Faaliyet Raporunu hazırlayıp mart ayı içinde yayımlamaktadır. Ajansta İç Kontrol Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

Kalkınma Ajansları, 5018 sayılı Kanun'a tabi değildir. İç Kontrol sistemi ile ilgili olarak Ajansta İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu bulunmamaktadır. Kalkınma Ajanslarının teşkilat, görev, yetki, sorumluluk ve personel yapısını düzenleyen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde iç denetçi ve iç denetim birimi ile ilgili hüküm/düzenleme yer almamaktadır. İdarede iç denetçi ve iç denetim birimi bulunmamaktadır. İç denetim birimi bulunmadığından iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması da mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ankara Kalkınma Ajansının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Medya Takip Hizmetleri Alımında Yükleniciler Tarafından Hazırlanan Çerçeve Protokol ve Sözleşmelerin İmzalanması

Ajansın, 26 ajans adına iki firmadan çerçeve protokol imzalayarak medya takip hizmeti satın alınmasına yönelik olarak imzaladığı çerçeve protokoller ile bunlara bağlı olarak imzaladığı sözleşmeler yüklenici firmalar tarafından hazırlandığından yüklenicilerin haklarını korumaya yönelik olduğu görülmüştür.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğünün 05.08.2022 tarih ve E-45244388-106.03-3906449 sayılı yazısı ile iletmiş olduğu Bakanlık oluru ile "Medya Takip Hizmeti Satın Alınması" işi için Ankara Kalkınma Ajansı koordinatör ajans olarak belirlenmiş ve 2024 yılı için iki firmadan Kalkınma Ajansları Mal Hizmet ve Yapım İşi Satın Alma İhale Usul ve Esasları'nın 13'üncü maddesine göre doğrudan temin usulüyle söz konusu hizmet tedarik edilerek:

İlk yükleniciyle, 26 ajans adına 31.01.2024 tarihinde toplam 8 maddeden oluşan bir yıl süreli çerçeve protokol ve aynı tarihte Ankara Kalkınma Ajansı için abonelik sözleşmesi, ikinci yükleniciyle yine 26 ajans adına 31.01.2024 tarihinde toplam 10 maddeden oluşan (iki tane10'uncu madde bulunmakta olup aslında 11 madde) bir yıl süreli çerçeve protokol ve aynı tarihte Ankara Kalkınma Ajansı için abonelik sözleşmesi (sözleşmede iki tane 9'uncu ve iki tane de 10'uncu madde var) imzalanmıştır.

Anılan Esas'ların 30'uncu maddesinde sözleşmede bulunacak hususlar;

"(1) Sözleşmeler, Ajans tarafından hazırlanır.

(2) Bu düzenleme çerçevesinde hazırlanacak sözleşmelerde, aşağıda belirtilen ve işin niteliğine uygun düşen hususlara yer verilir.

a) İşin adı, niteliği, türü ve miktarı ile hizmetlerde iş tanımı,

b) Ajansın adı ve adresi,

c) Yüklenicinin adı veya ticaret unvanı ile tebligata esas adresi,

ç) Varsa alt yüklenicilere ilişkin bilgiler ve sorumluluklar,

d) Sözleşmenin bedeli, türü ve süresi,

e) Ödeme yeri ve şartlarıyla ön ödeme yapılıp yapılmayacağı, yapılacaksa şartları ve miktarı,

f) Devir ve temlik,

g) Ulaşım, sigorta, vergi, resim ve harç giderlerinden hangisinin sözleşme bedeline dâhil olacağı,

ğ) Vergi, resim ve harçlar ile sözleşmeyle ilgili diğer giderlerin kimin tarafından ödeneceği,

h) Montaj, işletmeye alma, eğitim, bakım-onarım, yedek parça gibi destek hizmetlerine ait şartlar,

ı) İstenmiş ise kesin teminat miktarı ile kesin teminatın iadesine ait şartlar,

i) Garanti istenilen hâllerde süresi ve garantiye ilişkin şartlar,

j) İşin yapılma yeri, teslim etme ve teslim alma şekil ve şartları,

k) Gecikme hâlinde uygulanacak cezalar,

l) Mücbir sebepler ve süre uzatımı verilebilme şartları, sözleşme kapsamında yaptırılacak iş artışları ile iş eksilişi durumunda karşılıklı yükümlülükler,

m) Denetim, muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar ile kısmi kabule ilişkin esaslar, usuller ve müeyyideler

n) Yapım işlerinde iş ve işyerinin sigortalanması ile yapı denetimi ve sorumluluğuna ilişkin şartlar,

o)Sözleşmede değişiklik yapılma şartları,

ö) Sözleşmenin feshine ilişkin şartlar,

p)Yüklenicinin sözleşme konusu işle ilgili çalıştıracağı personele ilişkin sorumlulukları,

r) İhale/satınalma belgelerinde yer alan bütün belgelerin sözleşmenin eki ve ayrılmaz parçası olduğu,

s) Anlaşmazlıkların çözüm yolları,

ş) Yüklenicinin ihaleye katılma yasağı bulunduğunun tespiti halinde teminatının gelir kaydedileceği ve sözleşmenin feshedileceği." olarak belirlenmiştir.

Söz konusu çerçeve protokoller ile sözleşmeler Ajans tarafından hazırlanmadığından yukarıda sayılan a, b, c, ç, d, l ve s bentleri dışındaki bentlere yer verilmediği gibi yüklenicilerin hizmet vermemesi halinde uygulanacak herhangi bir müeyyideye dahi yer verilmemiştir. Ajansın, 26 ajans adına çerçeve protokol imzaladığı durumlarda bu protokolü yukarıda belirtilen maddedeki esaslar çerçevesinde düzenleyerek imzalaması ve aynı protokolü diğer ajanslara göndermesi, diğer ajansların da bu protokle göre kendi sözleşmelerini imzalamaları gerekir.

Diğer taraftan (s) bendine istinaden yer verilen anlaşmazlıkların çözüm yolları/yetkili mahkeme için; ilk çerçeve protokolde Ankara Mahkemeleri ve İcra Müdürlükleri, Ajans adına imzalanan abonelik sözleşmesinde ise Bakırköy Mahkemeleri ve İcra Müdürlükleri; ikinci çerçeve protokolde Ankara Mahkemeleri ve İcra Müdürlükleri, Ajans adına imzalanan abonelik sözleşmesinde ise Çağlayan Mahkemeleri ve İcra Müdürlükleri yetkili kılınmıştır.

Bu madde kapsamında ilk çerçeve protokolde Ankara Mahkemeleri ve İcra Müdürlüklerinin yetkili kılınması isabetli olmuşken Ankara Kalkınma Ajansının kendi sözleşmesinde Ankara Mahkemeleri ve İcra Müdürlükleri dışındaki mahkeme ve icra dairelerini yetkili kılması uygun değildir. Ayrıca sözleşme imzalayan her Ajansın kendi ili için yetkili olan mahkeme ve icra müdürlüklerini yazması sağlanamamıştır.

Ajansın, 26 ajans adına iki firmadan çerçeve protokol imzalayarak medya takip hizmeti satın alınmasına yönelik olarak imzaladığı çerçeve protokoller ile bunlara bağlı olarak

imzaladığı sözleşmeler yüklenici firmalar tarafından hazırlandığından yüklenicilerin haklarını korumaya yönelik olduğu ve anılan Usul ve Esaslar'a da aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Ajans Mevzuatında Düzenleme Yapılmasının Gerekmesi

Ankara Kalkınma Ajansı denetimi sırasında aşağıda belirtilen mevzuat değişikliklerine ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

a) Ajansın kabul ettiği projelerde destek olunan tutar ve eş finansman oranı, fizibilite desteği, güdümlü proje desteği, finansman desteği ve faizsiz kredi desteği, teknik destek uygulamaları, ajansların aracılık görevi üstlendiği Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı, Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı gibi destek ve uygulamalarda genel anlamda yararlanıcılardan kaynaklanmayan sebeplerle destek ve sürelerin arttırılmasına yönelik ilave tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Nitekim 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na 2008, 2018, 2019, 2022 ve 2023 yıllarında eklenen geçici maddelerle; fiyat farkı, ek fiyat farkı, sözleşmelerin tasfiyesi veya devri, ek fiyat farkı ve/veya sözleşmelerin devri, yapım işlerine ek fiyat farkı ve süre uzatımı verilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelere sebep olan hususlar yukarıda sayılan Ajans desteklerini de etkilediğinden Bakanlık tarafından da benzer düzenlemelerin yapılması genel bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

b-1) Kalkınma Ajansları Mal Hizmet ve Yapım İşi Satın Alma İhale Usul ve Esasları'n 4'üncü maddesinde temel ilkeler sayılmış olup bu ilkelerden birisi de ihale/satınalma işlerinde avans verilmemesidir. Ancak Esaslar'ın;

19'uncu maddesinde *"(1) Mal ve hizmet alımı ile yapım işleri için ön ödeme öngörülmüş ise, ön ödeme Avans Teminat Mektubu karşılığında yapılır."*

30'uncu maddesinde sözleşmede bulunacak hususlar;

"…

e) Ödeme yeri ve şartlarıyla ön ödeme yapılıp yapılmayacağı, yapılacaksa şartları ve miktarı"

38'inci maddesinde

"(1) Ön ödeme yapılması ön görülen işlerde, ön ödeme miktarı toplam sözleşme bedelinin %20'sinden fazla olamaz ve avans teminat mektubu karşılığında yapılır. Avans Teminat Mektubu miktarı en az yapılan ön ödeme miktarı kadar ve süresiz olacaktır.

(2) Ön ödeme, sözleşmenin imzalanmasını takiben yedi gün içinde, avans teminat mektubunun sunulmasına istinaden yapılır."

denilmiştir. Böylece avans verilmemesi temel ilkeler arasında sayılmış iken sonraki maddelerde avans/ön ödeme verilmesi şartları belirlenmiştir. Diğer taraftan yapılacak ön ödemenin hangi şartlarda ve faiz oranlarıyla mahsup edileceğine ilişkin genel bir düzenleme yapılmamıştır.

b-2) Esaslar'ın 3'üncü maddesinde, İhale/Satınalma Yetkilisi; "*Yönetim Kurulu tarafından tespit edilecek sınırlar içerisinde, taşıt dışındaki taşınır malların alımı, satımı, kiralanması ve hizmet alımı ile yapım işleri konularında Genel Sekreteri, diğer hallerde ise Yönetim Kurulu adına Yönetim Kurulu Başkanını,"* şeklinde tanımlanmıştır. Burada; İhale/Satınalma Yetkilisinin satım ve kiralama yapma yetkisi bulunmasına rağmen söz konusu Esaslar'da Ajansa ait mal ve/veya haklarının satılmasına veya kiralanmasına yönelik bir düzenleme yapılmamıştır.

Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 40'ıncı maddesinde *"Faaliyet alacakları hesap grubu, Ajans tarafından gelir olarak tahakkuk ettirilen ve faaliyet dönemi içinde tahsili öngörülen her türlü gelirler ile mal veya hizmet satış gelirlerinden kaynaklanan alacakların izlenmesi için kullanılır."* denilmek suretiyle ajansın mal veya hizmet satış gelirlerinin kaydına ilişkin düzenleme yapılmıştir. Ancak Ajans mevzuatında bu gelirlerin hangi usullerle elde edileceğine yönelik olarak usul hükümlerini düzenleyen bir düzenleme mevcut değildir.

c-) Girişim sermayesi yatırım fon işlemleri için saklama hesaplarına yatırılan tutarların muhasebeleştirilmesi hususunda mevzuatta düzenleme bulunmamaktadır.

Ajansların girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi kapsamında saklama hesaplarına yatırılan tutarların ve fon bulucular tarafından yapılan işlemlerin sonucunda elde edilen kâr veya zarar ile mali yıl sonunda kapanış kayıtlarına esas olacak güncel değerlerin; dönem sonuna kadar izlenmesini sağlayacak düzenlemelerin Bakanlık tarafından yapılması gerekmektedir.

d-) Ajansa sunulan proje tekliflerinin bağımsız değerlendiriciler tarafından değerlendirilmesi işinin esaslarını belirlemek ve hizmet alan ve veren tarafların söz konusu işten kaynaklanan hak ve yükümlülüklerini saptamak amacıyla düzenlenen ve "istisna akdi" olarak ifade edilen hizmet alımı sözleşmelerine; iş sözleşmesi sonucunu doğuracak şekilde maddeler eklendiği görüldüğünden Ajans ve Bakanlık tarafından Destek Yönetim Kılavuzu (DYK) eklerinin güncellenmesi gerekmektedir.

Ajans, proje tekliflerini değerlendirecek bağımsız değerlendiricilerden hizmet satın almaktadır. İmzalanan istisna akdi, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 470'inci maddesinde *"...yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, işsahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir."* şeklinde tanımlanan eser sözleşmesine dayandırılmak istenmiştir. Eser sözleşmeleri kapsamında verilen hizmetler İş Kanunu kapsamında değildir. Ancak Ajansla değerlendiriciler arasında imzalanan sözleşmelerin,

"IV Numaralı bölümünde

(1) Değerlendirici, Ajansta uygulanan günlük mesai saatleri süresi içerisinde ilgili teklif çağrısı için Ajans tarafından yayımlanan ilanda belirlenen sayıda projenin değerlendirmesini tamamlamalıdır.

(2) Değerlendirici Ajans tarafından gerekli görülen hallerde mesai saatleri haricinde de (hafta sonu dahil olmak üzere) değerlendirmeye devam etmelidir.

(3) Değerlendirici Ajansa hizmet verdiği sürece günlük mesaisinin tamamını Ajans için kullanmak zorundadır."

" VIII Numaralı bölümde

Değerlendirici, bu sözleşme süresince Ajans Genel Sekreterinden önceden alınmış yazılı bir izin olmadığı sürece başka bir kişi veya kuruluşla belirli veya belirsiz süreli iş akdi sözleşmesi ve/veya istisna akdi yapamaz, ticari ilişkiler kuramaz."

"X Numaralı bölümde,

"Bu sözleşmeye konu olan ücretlendirme, aşağıdaki tablo esas alınarak gerçekleştirilecektir. Kamu personeli dışındaki bağımsız değerlendiricilere, değerlendirdikleri proje adedi üzerinden ücret ödenir…"

"XIII Numaralı bölümde

Değerlendirici, Türkiye Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan vergi mevzuatına uymakla yükümlüdür. Ajans, gelir vergisi ve damga vergisi kesintilerini brüt ücretten düşmek suretiyle net ücret üzerinden ödeme yapar. Sosyal Güvenlik Kurumu mevzuatı gereğince ödenmesi gereken her türlü ödeme Değerlendirici tarafından karşılanacak olup, bütün sorumluluk Değerlendiriciye aittir."

"XV Numaralı bölümde,

...

Ajans, İş Kanununun 25. maddesinin öngördüğü hallerde, sözleşmeyi süresinin bitiminden önce ve bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir.

…" düzenlemeleri yapılmıştır.

Bu düzenlemelerin gerek 4857 sayılı İş Kanunu gerekse 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre sonuçları olacağından söz konusu sözleşmelerin yeniden değerlendirilmesi ve Ajansın ihtiyaç duyduğu hizmeti Kalkınma Ajansları Mal Hizmet ve Yapım İşi Satın Alma İhale Usul ve Esasları'nda belirlenen alım usulleri dahilinde temin etmeleri gerekmektedir.

e-) Ajans tarafından; Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği çerçevesinde verilen destek sözleşmelerinde; sözleşmenin iptal edilmesi halinde uygulanacak tazminat, cezalar ve temerrüt faizi hakkında belirsiz düzenlemeler yapıldığı görüldüğünden Ajans tarafından desteklenen proje sözleşmelerinde; tazminat, cezai şart ve temerrüt faizi tanımları, rakamsal oranları ve uygulamanın nasıl olacağına ilişkin net düzenlemelere yer verilmesi gerekmektedir.

Örnek olarak Ajans tarafından 2023 yılında imzalanan TR51/23/GPD-DİSA/0001 ve TR51/21/SOGEP/CAN/0001 numaralı proje sözleşmeleri ve eki belgelerin incelemesinde;

Sözleşmede;

"6.2… Ek II hükümleri ile diğer eklerin hükümleri arasında ihtilaf halinde, Ek II hükümleri geçerli olacaktır.

7.3.2 Ek II-Genel Koşullar Madde 12'de sayılan durumlara ilave olarak sözleşmenin ihlal edilmesi veya görünürlük kurallarına uyulmaması halinde, bu durumun Ajans uzmanları tarafından bir tutanakla tespiti üzerine mali desteğin verilmesinden vazgeçilerek sözleşmenin

feshine karar verilebilir. Ödeme yapılmış ise, bu durumun Destek Yararlanıcısı'na bildirilmesini müteakip Ajansın tanıdığı süre içinde alınmış olan destek tutarı, Ajansa iade edilir. Ayrıca, sözleşmenin feshi ile Destek Yararlanıcısı, sözleşmeden doğan masraflarla birlikte Madde 7.4.'te yer aldığı şekilde belirlenecek tutarda tazminat ödemekle yükümlü olur."

7.4. Sözleşmenin feshi halinde uygulanacak cezai şart oranı yasal temerrüt faizi oranından az ve yasal temerrüt oranının iki katından fazla olmamak üzere Ajans tarafından belirlenir.

*7.5. Destek Yararlanıcısının bu sözleşme hükümlerine göre Ankara Kalkınma Ajansı'na ödemesi gereken cezai şart ve tazminatlar dâhil her türlü muaccel borç için, borcun muaccel olduğu tarihte geçerli olan yasal temerrüt faizi oranı uygulanır. Ödemelerden öncelikle faiz mahsup edilir."*düzenlemeleri,

EKII Genel Koşullarda ise;

7.3. Proje kapsamında alımı desteklenen alet, teçhizat, yazılım, malzeme ve sistemler ile yapımı gerçekleştirilen tesislerin mülkiyeti destek yararlanıcısına aittir. Destek yararlanıcısı, sözleşme kapsamında aldığı tesis, makine, ekipman, teçhizat ve diğer malzemelerin, Ajans Genel Sekreterinin gerekçeli ve yazılı izni olmaksızın projenin sona ermesinden itibaren üç yıl süreyle mülkiyetini başkasına devredemez, rehin ve teminat olarak gösteremez, ve projede tanımlanan iş dışında başka bir iş için kullanamaz. Aksi durumda, destek yararlanıcısı destek miktarının üç katı tutarında Ajansa tazminat ödemeyi beyan ve kabul eder.

7.4. Madde 7.3'de belirtilen durumlara ilave olarak, söz konusu tesis, makine, ekipman ve diğer malzeme, projenin sona ermesinden itibaren üç yıl süreyle Ajans Genel Sekreterinin gerekçeli ve yazılı izni olmaksızın Ajansın kurulu olduğu Düzey 2 istatistiki bölge birimi dışına çıkarılamaz. Aksi halde destek yararlanıcısı söz konusu tesis ve taşınırlar için sağladığı destek miktarının üç katı tutarında Ajansa tazminat ödemeyi beyan ve kabul eder.

12.4.Yararlanıcının kusuru sebebiyle sözleşmenin feshedildiği durumlarda, destek yararlanıcısı, o zamana kadar kendisine ödenen destek tutarının faiziyle birlikte tamamını ve sözleşmedeki Ajans toplam destek miktarının özel koşullarda belirlenen oranı kadar cezai şart ödemeyi kayıtsız şartsız kabul ve taahhüt eder. Bunun yanısıra ajansın sözleşmenin feshi sebebiyle uğradığı zarar ve ziyanlar karşılığında tazminat talep etme hakkı saklı olup, bu hak

(tazminat hakkı) cezai şart talep etme hakkının alternatifi (seçimlik) olarak yorumlanamaz. Ayrıca, suç teşkil eden durumlarda, bu kişiler hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunulur.

MADDE 15 - ÖDEMELER VE TEMERRÜT FAİZİ

15.1 Ek V'de yer alan örneğe uygun olarak hazırlanan ön ödeme talebi, sözleşme imzalanırken yararlanıcı tarafından imzalanır ve Ajansa sunulur. Sözleşmelerin imzalanmasını takiben 45 gün içinde, eğer talep edilmişse, kabul edilebilir nitelikteki teminat şartının yerine getirilmiş olması kaydıyla, toplam destek miktarının %40'ı, destek yararlanıcısına ait banka hesabına ön ödeme olarak aktarılır. Ancak Ajans, ilk izleme ziyareti ve başlangıç riski değerlendirmeleri neticesinde yararlanıcının ve projenin risk ve ihtiyaç durumunu değerlendirmek suretiyle, ön ödeme oranını yüzde yirmiden aşağı ve yüzde altmıştan yukarı olmamak kaydıyla yeniden belirleyebilir ve çok yüksek riskli projeler için gerekli tedbirler alınıncaya kadar ön ödeme yapılmamasına karar verebilir.

Yapılan ön ödemeler tamamen harcanana kadar, proje hesabının bakiyesi destek yararlanıcısı tarafından sözleşmede bildirilen proje hesabına bağlı bir repo hesabında değerlendirilir. Bu kapsamda elde edilen bütün faiz geliri ile bunun üzerindeki her türlü hak Ajansındır. Proje özel hesabına bağlı hesaplarda biriken bu faiz gelirlerinin, proje dönemi sonunda Ajansın kendi hesaplarına iadesi talep edilebileceği gibi destek yararlanıcısına yapılacak nihai ödemeden mahsup da edilebilir.

15.2 Destek yararlanıcısı, talep edilmesi durumunda, Ajansa Ek XIII'de verilen örnek uyarınca bir teminat verir. Teminat nihai ödemenin yapılmasını müteakip serbest bırakılır.

15.3 Ara ödeme oranı, son ödeme oranı en az %10 olacak şekilde belirlenir.

15.4 Ara ödeme, destek yararlanıcısı tarafından sunulan ara (teknik ve mali) raporun ve ara ödeme talebinin Ajans tarafından uygun bulunması halinde, yararlanıcıya ait banka hesabına, onay kararından sonraki 30 gün içerisinde aktarılır.

15.5 Destek miktarının son ödemesi, destek yararlanıcısı tarafından sunulan nihai (teknik ve mali) raporun ve son ödeme talebinin Ajans tarafından uygun bulunması halinde, yararlanıcıya ait banka hesabına, onay kararından sonraki 30 gün içerisinde aktarılır." Düzenlemeleri yapılmıştır.

15.6 Ajans tarafından yapılacak ödemeler destek yararlanıcısının bildirdiği banka hesabına (ödenen desteklerin dökümü yapılabilen, projeye özel, bir banka hesabı) yapılacaktır.

15.7 Ajans tarafından yapılacak ödemeler, Türk Lirası olarak yapılacaktır.

15.8 Destek yararlanıcısı tarafından ara veya nihai rapor düzenlenmeksizin sunulan ödeme talepleri Ajans tarafından işleme konulmayacaktır.

15.9 Destek yararlanıcısı tarafından yapılacak ara veya son ödeme taleplerinde aşağıda belirtilen tüm dokümanların bulunması gerekmektedir;

1. Ara/Nihai (Teknik ve Mali) Rapor

2. Ödeme Talep Formu ve eki destekleyici belgeler;

a. Ödeme Belgeleri (fatura, dekont, makbuz, mal alımlarında ise malın teslim alındığına dair teslimat tutanağı, sevk irsaliyesi, demirbaş tutanağı vb. destekleyici dokümanlar)

b. Alt Sözleşmelerin (hizmet, mal alımı ve yapım işleri) Listesi

15.10 Destek yararlanıcısı, aldığı destek miktarı 200.000 TL üzeri veya Ajans tarafından talep edildiyse son ödeme talebine yasal denetim konusunda ulusal veya uluslararası kabul görmüş bir denetim kurumuna (örn: Yeminli Mali Müşavirler/Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası veya Sermaye Piyasası Kurulunca onaylanmış bağımsız denetim şirketi) mensup onaylı bir denetçi tarafından hazırlanmış tüm proje harcamalarını teyit eden bir rapor ekler. Bu durumda bulunan destek yararlanıcısı uygun miktarda bir harcama teyidi maliyetini proje bütçesinde göstermelidir. Destek yararlanıcısı dış denetçiye Madde 16'da bahsedilen bütün erişim haklarını verir. Sözleşmede Ek XI'deki örneğe uygun olarak hazırlanan denetim raporunda denetçi; destek yararlanıcısı tarafından beyan edilen masrafların gerçek, tam ve sözleşmeye uygun olduğunu teyit eder.

15.11 Madde 15.10'de atıfta bulunulan harcama teyidini yapacak denetim şirketinin adı ve adresi, eğer bu tür teyit gerekiyorsa, sözleşmede Özel Koşullar Madde 5.2'ye dahil edilmelidir.

19. Yararlanıcının bu sözleşme hükümlerine göre Ankara Kalkınma Ajansı'na ödemesi gereken cezai şart ve tazminatlar dahil her türlü muaccel borç için, borcun muaccel olduğu tarihte geçerli olan yasal temerrüt faizi oranı uygulanır. Ödemelerden öncelikle faiz mahsup edilir."

düzenlemeleri yapılmıştır. Yukarıya aynen alınan ve başlığı "Ödemeler ve Temerrüt Faizi" olan 15'inci maddede temmerrüt faizi ibaresi dahi geçmemektedir.

Bu düzenlemelerde sözleşmenin feshi halinde ödenecek tazminatın ne olduğu,cezai şart oranı, temerrüt faizinin nasıl uygulanacağına ilişkin net düzenlemelere yer verilmemiştir. Bu düzenlemelerin net olarak belirlenmeden sözleşme imzalanması geçmiş dönemde yargı konusu olan ihtilafların Ajans aleyhine sonuçlanmasına sebep olmuştur.

Ajans tarafından desteklenen proje sözleşmelerinde; tazminat, cezai şart ve temerrüt faizi tanımları, oranları ve uygulamanın nasıl olacağına ilişkin net düzenlemelere yer verilmelidir.

f-) Ajans tarafından yararlanıcının verdiği "Emre yazılı bononun" teminat olarak kabul edildiği görüldüğünden; Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 44'üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde yer alan *"Genel sekreter tarafından teklif edilip yönetim kurulunca onaylanan diğer teminatlar."* düzenlemesinin kaldırılarak 44'üncü maddenin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 34'üncü maddesine göre yeniden düzenlenmesi diğer taraftan aynı maddenin (6) numaralı fıkrasındaki *"(Değişik:RG-14/3/2020-31068) Teminatlar, yararlanıcıya yapılan ön ödeme tutarının ve aynı oranda yararlanıcının eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığının Ajans tarafından kabulünün ardından serbest bırakılır."* şeklindeki düzenlemenin değişiklikten önceki haline getirilerek "Teminatlar, nihai ödemenin yapılmasını müteakip yararlanıcının bu işten dolayı Ajansa herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra serbest bırakılır." şeklinde yeniden düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

g-) Ajans personelinin yurtiçi ve yurtdışı geçici görevlendirilmeleri sebebiyle Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi (KAYS) üzerinden düzenlenen yurtiçi/yurtdışı geçici görev yolluğu bildirimi düzenlemelerinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Sistem yöneticilerinin; öncelikle bu bildirimin, düzenleyen personel açısından sorumluluk doğuran bir beyanname olduğunu göz ardı etmemeleri gerekir. Bildirimin altında yazıyla gider toplamının yazılması ve bildirim sahibi tarafından imzalanması gerekmektedir. Ancak sistem tasarımı sebebiyle toplam gider değil avans miktarı düşüldükten sonra kalan tutar yazılmaktadır. Yurtdışı bildirimlerinde toplam tutarın gösterilmesi gereken son sütununa Türk Lirası ve döviz tutarları kendi birimleriyle aynen geçmekte bu şekilde düzenlenen çıktı imzalanmaktadır. Her ne kadar rakamla toplam tutar hesabında dövizler de cari kurdan TL'ye çevrilmekte ise de bu durum süreç yönetiminde denetimi sorunlu hale getirmektedir. Ayrıca sistem yurtdışı bildirimlerde

aynı günler için hem yurt içi hem de yurtdışı yevmiye yazılmasına izin verebilmektedir. Örnek olarak 23.02.2024 tarih ve 283 yevmiye numaralı ödeme emri belgesi ekindeki bildirimde 6 ve 7 Ocak günlerinde hem yurtiçi, hem de yurtdışı günler için yevmiye hesaplanmıştır. Böylece 06.01.2024-15.01.2024 tarihleri arasında yol dahil toplam 10 gün bulunmasına karşılık 11 yevmiye hesaplanmıştır.

Yukarıda belirtilen hususların Bakanlık tarafından değerlendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Ajans Tarafından Güneş Enerjisi Sistemiyle Üretilen Elektriğin Mahsup Tutarlarının Faturalarda Gösterilmemesi

Ajans binası çatısına kurulan güneş enerjisi sistemiyle üretilen elektriğin miktar ve mahsup tutarlarının, elektrik dağıtım hizmeti veren firmanın düzenlediği faturalarda gösterilmemesi sebebiyle üretim ve mahsup işlemlerinin kontrolü yapılamamıştır.

Ajansın hizmet binası çatısına kurulan güneş enerjisi sistemiyle lisanssız olarak elektrik üretilmekte bu sistem elektrik dağıtım hizmeti veren firma tarafından işletilmekte ve hizmet için de her yıl Lisanssız Üretim Yönetmeliği'ne göre sistem işletim bedeli ödenmektedir. Üretilen elektrik, mevsim ve hava şartlarına göre değişkenlik arz etmekte olup Ajansa gönderilen elektrik faturalarından mahsup edilmesi gerekmektedir. Ancak bu işlemler dağıtıcı şirketin faturalarında gösterilmemekte haliyle üretilen elektriğin miktar ve mahsup işlemleri kontrol edilememektedir.

Konunun, Ajans tarafından yazılı alarak sorulması üzerine dağıtıcı firma tarafından aşağıdaki açıklama gönderilmiştir:

"…1020910643 numaralı sözleşme hesabınız için yapılan incelemede, lisanssız üretici tarifelerinde bulunan sözleşmelerde fatura üzerinde kullanılan elektriğin birim fiyatını görememektedir. Enerji Tüketim Bedeli (ETB) adı altında ortalama bir birim fiyat gösterilmektedir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından yayınlanan yönetmelik doğrultusunda bu birim fiyat kWh başına kullandığınız elektrik birim fiyatı değildir. Bu fiyatları EPDK'nın yayınladığı epdk.gov.tr adresinde bulunan Ulusal Tarife Birim Fiyatları üzerinden takip edebilirsiniz.

EPDK'nın yayınladığı yönetmelik nedeniyle birim fiyatlar enerji tüketim bedeli adı altında aktif tüketim, dağıtım bedeli ve var ise trafo boşta kaybının KDV hariç TL tutarlarının toplamı, aktif kWh miktarına bölünmesiyle elde edilmektedir.

Aktif tüketiminiz her ay mahsuplaşmadan dolayı değiştiği için ve indirimli dağıtım bedeli hesabı fatura görseli üzerinden kontrol edilememekte ve fatura üzerinden birim fiyatları teyit edilmesi mümkün olmamaktadır."

Firma bu açıklamasıyla mahsup işlemlerini nasıl gerçekleştirdiğini açıklamaktan imtina etmiştir. Haliyle konunun Enerji Piyasası Düzenleme Kurumuna bildirilerek üretim ve mahsuplaşma işlemlerinin kontrole açık hale getirilmesinin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Medya Takip Hizmet Alımında Yükleniciyle İmzalanan Sözleşmede İşin Niteliğine Uygun Maddelere Yer Verilmemesi	2023	Kısmen Yerine Getirildi	Diğer Ajansları etkileyen çerçeve sözleşmelerdeki hatalar sebebiyle bulgu yazılmıştır.
Girişim Sermayesi Yatırım Fon İşlemleri İçin Saklama Hesaplarına Yatırılan Tutarların Muhasebeleştirilmesi Hususunda Mevzuatta Düzenleme Bulunmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Kordinasyandan sorumlu Bakanlık tarafından mevzuat düzenlemesi yapılması gerekiyor.
Proje Tekliflerinin Değerlendirilmesine Yönelik Hizmet Alımı Sözleşmelerine İş Sözleşmesi Sonucunu Doğuracak Şekilde Maddeler Eklenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Kordinasyandan sorumlu Bakanlık tarafından mevzuat düzenlemesi yapılması gerekiyor.
Proje Destek Sözleşmelerinde Tazminat Cezalar ve Temerrüt Faizine İlişkin Olarak Belirsiz Düzenlemeler Yapılması	2023	Yerine Getirilmedi	Kordinasyandan sorumlu Bakanlık tarafından mevzuat düzenlemesi yapılması gerekiyor.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 70.06.01.00 | **ANKARA KALKINMA AJANSI** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**379.932.228,00**
10	**Hazır Değerler**	**-1.580.724,58**
100	KASA HESABI	0,00
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	125.671,75
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-3.878.172,60
104	PROJE ÖZEL HESABI	2.147.012,47
105	DÖVİZ HESABI	24.763,80
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	**2.850.421,09**
110	HİSSE SENETLERİ HESABI	0,00
111	ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	2.850.421,09
112	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	**164.666.924,06**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	164.649.340,18
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	17.583,88
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
128	SÜPHELİ ALACAKLAR HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**6.483.301,50**
32	**Faaliyet Borçları**	**0,00**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**544.000,69**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	70.857,77
333	EMANETLER HESABI	4.974,10
339	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	468.168,82
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**5.939.300,81**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.895.526,06
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	3.043.774,75
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**0,00**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
397	SAYIM FAZLALARI	0,00
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
129	ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
13	**Kurum Alacakları**	**196.826.578,41**
132	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN ALACAKLAR HESABI	0,00
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR	196.205.529,47
137	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	619.993,86
138	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	1.055,08
14	**Diğer Alacaklar**	**128.344,18**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	128.344,18
15	**Stoklar**	**559.289,68**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	559.289,68
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
158	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
16	**Ön Ödemeler**	**16.479.945,16**
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0,00
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	187.686,77
163	BÜTÇE DIŞI PROJE AVANSLARI HESABI	16.292.258,39
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**1.450,00**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	1.450,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**23.000.130,28**
43	**Diğer Borçlar**	**0,00**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
439	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLARI HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**23.000.130,28**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	23.000.130,28
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
49	**Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
499	DİĞER ÇEŞİTLİ UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**352.305.673,87**
50	**Net Değer**	**222.959.262,24**
500	NET DEĞER HESABI	222.959.262,24
52	**Yeniden Değerleme Farkları**	**0,00**
522	YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**84.013.815,24**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	84.013.815,24
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-50.880.509,67**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-50.880.509,67
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**96.213.106,06**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	96.213.106,06
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**0,00**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0,00
2	**DURAN VARLIKLAR**	**1.856.877,65**
22	**Faaliyet Alacakları**	**0,00**
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
23	**Kurum Alacakları**	**0,00**
232	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
237	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
238	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	**0,00**
240	Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**1.622.751,30**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	0,00
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	56.825,85
254	TAŞITLAR HESABI	1.897.795,19
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.927.561,17
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-2.259.430,91
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**234.126,35**
260	HAKLAR HESABI	1.112.274,80
262	KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ HESABI	0,00
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	579.114,50
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.457.262,95
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0,00**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0,00**
293	GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLAR HESABI	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	319.150,05
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-319.150,05

AKTİF TOPLAMI **381.789.105,65**

PASİF TOPLAMI **381.789.105,65**

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	1.573.650
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	1.573.650
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	19.765.651
Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	19.765.651

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 70.06.01.00 **Adı : ANKARA KALKINMA AJANSI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	145.191.845,82
630	01	Personel Giderleri	85.516.755,29
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	15.489.388,56
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	22.862.571,05
630	06	Sermaye Giderleri	539.999,72
630	07	Sermaye Transferleri	19.431.246,53
630	12	Gelirlerin Red ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	629.660,25
630	13	Amortisman Giderleri	722.224,42

GİDERLER TOPLAMI **145.191.845,82**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600	01	Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar	50.549.764,00
600	03	Belediyelerden Aktarılan Paylar	141.880.958,97
600	04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Palylar	6.063.371,55
600	05	Avrupa Birliği ve Diğer Uluslararası Fonlardan Aktarılan Paylar	2.615.794,88
600	06	Faaliyet Gelirleri	625.516,95
600	07	Bağış ve Yardımlar	19.723.038,00
600	10	Diğer Gelirler	19.946.507,53

NET GELİR TOPLAMI **241.404.951,88**

	2024
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	**0,00**

FAALİYET SONUCU (+/-) **Cari Yıl 96.213.106,06**

BURSA ESKİŞEHİR BİLECİK KALKINMA AJANSI 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

BEBKA : Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı

CBK : Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

YDO : Yatırım Destek Ofisi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Tarafından Karşılanması Gereken Dergi Basım Giderlerinin Ajans Tarafından Karşılanması

2. Ajansın Mülkiyetinde Olan Taşıt Aracına Kasko Sigortası Yaptırılması

3. Ajans Tarafından Desteklenen Bazı Projelerin Bölgesel Gelişme ve Kalkınmaya Katkı Sağlamaması

4. Ajans Yönetim Kurulu Kararları İle Proje Sözleşme Fesih Kapsamının Genişletilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

25.01.2006 tarihli ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesi ile Bakanlar Kurulu'na verilen yetki kapsamında, Bakanlar Kurulu'nun; 2006, 2008 ve 2009 yıllarında çıkardığı kararlarla 26 kalkınma ajansı kurulmuştur. Bu çerçevede Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), 08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 14.07.2009 tarih ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Ajansın merkezi Bursa'dadır. Bursa, Eskişehir ve Bilecik'te Yatırım Destek Ofisleri (YDO) bulunmaktadır.

Kamu kurumlarının yeniden yapılanma sürecinde 09.07.2018 tarihli ve 30473 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un birkaç maddesi dışında tüm maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184-207'nci maddelerinde ise kalkınma ajanslarına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. 80 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de kalkınma ajansları hakkında bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın hizmet birimleri arasında yer alan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, ajansların genel koordinasyonunu sağlamak, bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek, çalışmalarını izlemek ve denetlemekle görevlidir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, 188'inci maddesine göre ajansların görev ve yetkileri şunlardır:

• Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak,

• Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek veya Ajans personel sayısının yeterli olmadığı durumda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayı ile izlemesini ve değerlendirmesini yaptırmak ve sonuçlarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bildirmek,

• (Ek:RG-14/7/2021-31541-C.K-80/2 md.) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde büyüme potansiyeli taşıyan şirketlerin ve girişimcilerin

desteklenmesine yönelik girişim sermayesi fonlarına katılım sağlamak,

• Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak,

• (Değişik:RG-14/7/2021-31541-C.K-80/2 md.) Bölge plan ve programlarını dikkate alarak kapsamı ve usulleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenmek üzere bölgelerindeki diğer projeleri izlemek,

• Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek,

• Bölgesel gelişmeye yönelik Ajansa tahsis edilen iç ve dış kaynaklı fonları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak,

• Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek,

• Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak,

• Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek,

• Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek,

• Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak,

• Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmaktır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kalkınma ajansları, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ajans üzerindeki görevi koordinasyon ile sınırlı olup, Bakanlığın ilgili ya da bağlı

kuruluşu değildir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 190'ıncı maddesinde ajansların teşkilat yapısı, kalkınma kurulu, yönetim kurulu, genel sekreterlik, birimler ve yatırım destek ofisleri şeklinde düzenlenmiştir.

Kalkınma Kurulu, Ajansın danışma organı olup, bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında iş birliğini geliştirmek ve Ajansı yönlendirmek amacıyla oluşturulur.

Kalkınma kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlayacak yapıda, en fazla elli üyeden oluşur.

Yönetim Kurulu, Ajansın karar organı olup birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, ajans genel sekreteri, büyükşehir olmayan illerin il genel meclisi başkanları ve ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş bulunması halinde ticaret ve sanayi odası başkanlarının ikisi de kurumlarını temsil ederler. Üyeler toplantılara bizzat katılmak zorunda olup vekil ile temsil edilemezler.

Genel Sekreterlik**,** Ajansın icra organıdır. Genel Sekreterliğin ve Yatırım Destek Ofislerinin en üst amiri Genel Sekreterdir. Genel Sekreter yönetim kuruluna karşı sorumludur. Genel Sekreterlik; planlama programlama ve koordinasyon birimi, program yönetim birimi, izleme ve değerlendirme birimi, destek hizmetleri birimi ile yatırım destek ofislerinden oluşmaktadır.

Yatırım Destek Ofisleri, bölge illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşacak şekilde teşkil edilmektedir. Çalışan uzman personel sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, yönetim kurulu kararı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayı ile artırılabilmektedir. BEBKA bünyesinde Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinde Yatırım Destek Ofisleri bulunmaktadır.

İnsan Kaynakları Yapısı:

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 200'üncü maddesi gereğince ajans hizmetleri, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı çerçevesinde istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir.

Uzman personel; özel, mesleki ve teknik bilgi gerektiren işleri yapmakta iken; destek personeli sekreterlik, halkla ilişkiler, arşiv, idari ve mali işler ile personelle ilgili iş ve işlemleri yürütmektedir.

Ajanslarda uzman personel ve destek personeli yanında 2018 yılından itibaren 696 sayılı KHK ile sürekli işçi kadrosuna geçirilen personel de istihdam edilmektedir. Bu kapsamda 31.12.2024 tarihi itibarıyla Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansında görev yapan personel sayıları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Ünvan	Personel sayısı
Genel Sekreter	1
Birim Başkanı	4
Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü	3
Uzman	14
Hukuk Müşaviri	1
Destek Personeli	5
Sürekli İşçi	7
Toplam	**35**

Personel Ücret Sistemi:

Ajansta çalışan personel açısından ücret sisteminde Yüksek Planlama Kurulu ve KHK hükümlerine tabi olanlar ile sürekli işçi statüsüne geçirilen eski taşeron işçiler şeklinde üçlü bir ayrım bulunmaktadır.

Sürekli işçi kadrolarına geçirilenlere ödenecek ücretler konusunda temel düzenlemeler 696 sayılı KHK'da yer almakta olup, bunların detayları Yüksek Hakem Kurulu kararı ile belirlenmiştir.

1.3. Mali Yapı

Kalkınma ajanslarının bütçeye ilişkin düzenlemelerine, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 204, 205 ve 206'ncı maddelerinde yer verilmiştir. Bütçe, ulusal ve bölgesel düzeyde plân ve programlara, Cumhurbaşkanlığınca belirlenen ödenek tavanına ve yıllık çalışma programına göre hazırlanmaktadır.

Kararname gereği bütçe yılı takvim yılı olup bütçe dışı harcama yapılamamaktadır. Ajanslarca hazırlanan bütçe, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmaktadır. Transfer ödeneği, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinde gösterilmekte ve bu ödenek aylık harcama programına göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca ajanslara kullandırılmaktadır.

Bütçe hazırlanırken giderler, gelir ve nakit imkânları toplamını aşamaz.

Ajans Giderleri:

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 202'nci maddesine göre ajans giderleri şunlardır:

• Plan, program ve proje giderleri,

• Proje ve faaliyet destekleme giderleri,

• Araştırma ve geliştirme giderleri,

• Tanıtım ve eğitim giderleri,

• Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri,

• Yönetim ve personel giderleri,

• Görevlerle ilgili diğer giderler.

Ajansın yıllık personel giderleri toplamı, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin yüzde onbeşini aşamaz.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Ödenek Tutarı (TL)	Kullanılan Ödenek Tutarı (TL)	Geçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	57.000.000,00	52.564.558,16	92,22
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	21.200.000,00	10.746.982,08	50,69
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	48.860.000,00	19.802.705,31	40,53
07	Sermaye Transferleri	150.124.783,87	59.520.256,44	39,65
09	Yedek Ödenekler	4.955.528,83	0,00	0,00
Toplam		**282.140.312,70**	**142.634.501,99**	**50,55**

2024 yılında 282.140.312,70 TL bütçe gideri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibarıyla bütçe gideri 142.634.501,99 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe ödeneklerinde en büyük payı %53,20 oranıyla sermaye transferleri ödenek kalemi, bütçe gerçekleşmelerinde ise en büyük payı %41,72 oranıyla yine sermaye transferleri ödenek kalemi oluşturmaktadır. Sermaye

giderleri ödenekleri ve yedek ödenekler yıl içinde kullanılmamıştır. Ödenek toplamının yıl sonu itibarıyla %50,55'i kullanılmıştır.

Ajans Gelirleri:

Ajansların mali kaynakları ve bütçe gelirleri 5449 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre Ajansın gelir kalemleri şunlardır:

• Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere %1, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere %1 oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,

• Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin %1'i oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,

• Teşkilata ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde belirtilen diğer gelirler.

Cumhurbaşkanı, il özel idareleri için belirlenen oranı %5'e kadar yükseltmeye ya da bu Kanun'da belirlenen oranına kadar indirmeye, belediyeler için belirlenen oranı ise; yarısına kadar indirmeye ya da bu Kanun'da belirlenen oranına kadar yükseltmeye yetkilidir. Bakanlar Kurulunca 08.08.2011 tarihli ve 2011/2168 sayılı Karar ile belediyelerin bütçe gelirleri üzerinden kalkınma ajanslarına aktaracakları payların oranı %1'den %0,5'e indirilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%}
01	Merkezi Bütçeden Aktarılan Paylar	40.000.000,00	52.199.389,00	130,50
02	İl Özel İdaresinden Aktarılan Pay	1.560.962,22	1.560.962,00	100,00
03	Belediyelerden Aktarılan Pay	82.606.874,19	82.477.293,17	99,84
04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Pay	2.785.810,82	2.785.811,32	100,00
06	Faaliyet Gelirleri	500.000,00	299,51	0,06
07	Bağış ve Yardımlar	10.000.000,00	22.151.428,00	221,51
08	Alacaklardan Tahsilatlar	5.000.000,00	692.070,89	13,84
09	AB Sağlanan Fonlar	17.584.783,87	17.584.783,87	100,00

10	Diğer Gelirler	1.000.000,00	2.106.720,43	210,67
Toplam		**161.038.431,10**	**181.558.758,19**	**112,74**

2024 yılında 161.038.431,10 TL bütçe geliri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibarıyla bütçe geliri 181.558.758,19 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe gelir tahminlerinde en büyük payı %51,29 oranıyla belediyelerden aktarılan pay, bütçe gerçekleşmelerinde ise en büyük payı %45,42 oranıyla yine belediyelerden aktarılan pay oluşturmaktadır. Gelir tahmin toplamının yıl sonu itibarıyla gerçekleşme oranı %112,74 olmuştur.

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Giderleri	Net Faaliyet Gelirleri	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu
117.759.614,70	211.557.304,14	93.797.689,44

2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu'na göre BEBKA'da faaliyet gideri 117.759.614,70 TL, net faaliyet geliri 211.557.304,14 TL olup dönem olumlu faaliyet sonucu 93.797.689,44 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kalkınma ajanslarının mali sistemi temel olarak 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

5449 sayılı Kanun'un 27'nci maddesi ile ajanslar, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. Mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu hükümleri uygulanmamaktadır.

Ajans, muhasebe işlemlerini 28.09.2006 tarihli ve 26303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne, bu yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmekte olup, mali rapor ve tablolarını Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre hazırlamaktadır.

Bu kapsamda, “Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar”ın 5'inci maddesi gereğince

hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup, denetimler bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici mizan ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki

düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri” ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ve performans programı, 5018 sayılı Kanun'un 9'uncu madde hükümlerine dayanılarak hazırlanmaktadır. Kalkınma ajansları, 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığından stratejik plan ve performans programı hazırlama yükümlülükleri yoktur. BEBKA'da Kamu İdareleri için Stratejik Planlama Kılavuzu'nda yer alan usul ve esaslar temel alınarak 2020-2024 arası yılları kapsayan 5 yıllık Stratejik Plan hazırlanmıştır. Kalkınma ajansları yıllık performans programı yerine, performans programına benzer içerikler bulunan yıllık çalışma programları hazırlamaktadır. BEBKA'da 2024 yılı Çalışma Programı mevcuttur. İdare, iç kontrol risklerini

tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri, mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol, 5018 sayılı Kanun'un 58'inci maddesinde düzenlenmiştir. Kalkınma ajansları, 5018 sayılı Kanun'a tabi değildir. BEBKA'da mali kontroller, Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. İdarenin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

Faaliyet raporu, 5018 sayılı Kanun'un 9'uncu madde hükümlerine dayanılarak hazırlanmaktadır. Kalkınma ajansları, 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığından faaliyet raporu hazırlama yükümlülükleri yoktur. BEBKA, 2024 yılı Faaliyet Raporunu hazırlamıştır. Bu Faaliyet Raporu, 2024 yılı Çalışma Raporuna dayanılarak hazırlanmıştır. Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planının dayanağı, 5018 sayılı Kanun'dur. Bu nedenle İdarede İç Kontrol Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

İç Kontrol sistemi ile ilgili olarak BEBKA'da yönerge ile kurulan İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Komisyonu bulunmaktadır. Kalkınma Ajanslarının teşkilat, görev, yetki, sorumluluk ve personel yapısını düzenleyen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde iç denetçi ve iç denetim birimi ile ilgili hüküm/düzenleme yer almamaktadır. İdarede iç denetçi ve iç denetim birimi bulunmamaktadır. İç denetim birimi bulunmadığından iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması da mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Tarafından Karşılanması Gereken Dergi Basım Giderlerinin Ajans Tarafından Karşılanması

Bakanlık tarafından yayımlanacak olan Bölgesel Kalkınma Dergisi'nin giderlerinin alfabetik sırayla Ajanslar tarafından karşılanmasının kararlaştırıldığı ve bu çerçevede 2024 yılı dergi basımı ve editörlük hizmet giderlerinin Kalkınma Ajansının bütçesinden ödendiği görülmüştür.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün 06.09.2022 tarih ve E-3863566-106.03-3991607 sayılı yazısında, hazırlık işlemleri süren Bölgesel Kalkınma Dergisi'nin editoryal maliyetleri, basım ve lansman giderleri ve süreç içerisinde oluşabilecek diğer giderlerinin Ahiler Kalkınma Ajansından başlayarak alfabetik sırayla Kalkınma Ajansları tarafından karşılanması talep edilmiştir. Alfabetik sıra kapsamında 2024 yılında BEBKA tarafından Bölgesel Kalkınma Dergisi ile ilgili basım maliyetleri ile editörlük hizmeti olarak toplam 319.200,00 TL gider yapılmıştır.

Kalkınma Ajanslarının görev ve yetkileri, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 188'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede kalkınma ajanslarının dergi yayımlanması ya da Bakanlıkça yayımlanan bir derginin giderlerini karşılamasına cevaz veren bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bölgesel Kalkınma Dergisi, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü sorumluluğunda ve editörlüğünde hazırlanan, yayın merkezi Ankara olan bir dergidir. Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, genel bütçe kapsamındaki kuruluşlar arasında yer alan Sanayi ve Teknoloji

Bakanlığının bir hizmet birimi olup, Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesi'nin 394'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bölgesel Kalkınma Dergisi, bu görev ve yetkiler kapsamında yayımlanabilecek bir dergi olup yayın giderlerinin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü) tarafından karşılanması gerektiği açıktır.

Kamu İdaresi tarafından verilen cevapta Kalkınma Ajansları Mal, Hizmet ve Yapım İşi Satınalma ve İhale Usul ve Esaslarının 4 üncü maddesindeki (EK fıkra: 03.08.2022 tarihli Olur) "…. Ajansların ortak ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmetler için Bakanlık koordinasyonunda merkezi düzeyde şartname hazırlanarak fiyat teklifleri toplanıp ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenebilir. Bu mal ve hizmetler ajans tarafından doğrudan temin yolu ile alınır. Satın alma dosyasına; bakanlık protokolü, merkezi düzeyde hazırlanan şartname ve fiyat teklifleri eklenir. Ajans gerek görmesi durumunda tarafların yükümlülükleri için ayrıca sözleşme imzalar." maddesi hükmüne göre dergi basım giderlerinin gerçekleştiğini belirtmiştir. Cevapta ayrıca Kalkınma Ajanslarının görev ve yetkilerinin belirtildiği 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 188'inci maddesinde Kalkınma Ajanslarınca dergi yayımlanması ya da Bakanlıkça yayımlanan bir derginin giderlerini karşılamasına cevaz veren bir düzenleme bulunmasa da Bakan oluru ile Ajansa iletilen yazı ve ortak ihtiyaçlara yönelik mal/hizmet alımına yönelik Kalkınma Ajansları Mal, Hizmet ve Yapım İşi Satınalma ve İhale Usul ve Esasları'nın 4'üncü maddesindeki ortak ihtiyaçla ilgili düzenlemenin harcamanın gerekçesi olduğu belirtilmiştir. Oysa kalkınmayla ilgili bir derginin hazırlanması ve yayımlanması kalkınma ajanslarının görevi ve ortak ihtiyacı değildir. Bu nedenle sözkonusu giderlerin Ajans bütçesinden karşılanması mümkün görülememektedir.

Sonuç olarak, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü sorumluluğunda ve editörlüğünde yayıma hazırlanan ve yayın merkezi Ankara olan Bölgesel Kalkınma Dergisi'nin basım maliyetleri ile editörlük giderlerinin Kalkınma Ajansı bütçesinden karşılanmasının, Kalkınma Ajanslarının amaç, görev ve yetkileri ile bağdaşmadığı değerlendirilmektedir.

BULGU 2: Ajansın Mülkiyetinde Olan Taşıt Aracına Kasko Sigortası Yaptırılması

Kalkınma Ajansının mülkiyetinde olan taşıt aracı için mevzuatta yer almadığı halde mali sorumluluk sigortasına ilave olarak kasko sigortası yaptırıldığı ve bedelinin Ajansın bütçesinden ödendiği görülmüştür.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Devlete ve Kamu Kuruluşlarına Ait Araçlar" başlıklı 106'ncı maddesinde "Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine ve belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve kamu kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep oldukları zararlardan dolayı, bu Kanunun işletenin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanır. Bu kuruluşlar, 85'inci maddenin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere 101'inci maddedeki şartları haiz milli sigorta şirketlerine mali sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlüdürler." hükmü bulunmaktadır.

Söz konusu mevzuat hükmünde, devlete ve kamu kuruluşlarına ait araçlar için sadece zorunlu mali sorumluluk sigortası yapılmasını düzenlemiştir. Kalkınma Ajansları da kamu kaynağı kullanan kamu kuruluşları olmaları nedeniyle bu madde kapsamında değerlendirilmelidir.

Ayrıca kasko sigortası yapılmasını öngören düzenleme sadece yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarına ekli cetvellerde düzenlenmektedir. 2024 Yılı Bütçe Kanunu'nun "Bazı Ödeneklerin Kullanımına ve Harcamalara İlişkin Esaslar" başlıklı (E) cetvelinde "Bütçelerin diğer tertiplerinin esas giderlerine ilişkin olarak ödenen sigorta giderleri dışında Devlet mallarının sigorta edilmemesi esastır." hükmü getirilmiş ve sadece şu araçların kasko sigorta bedellerinin ödenebileceği belirtilmiştir:

a) Yanıcı, patlayıcı maddeler, gemi, uçak, helikopter ve ilaç depolama yerlerinin sigorta giderleri,

b) Dış ülkelerdeki Devlete ait temsilcilik binaları ile Devlete ait eşyanın ve kira ile tutulan bina için yapılan sözleşmede sigorta zorunluluğu varsa kiralık binanın, Türk mülkiyetinde olan veya kira ile tutulan yerlerde organizatör şirket tarafından sigorta zorunluluğu konulmuşsa söz konusu yerlerin sigorta giderleri,

c) Dış kuruluşlarla ilgili olarak taşıt sigortası (misyon şefinin uygun gördüğü hallerde tam kasko) giderleri,

ç) Belgelerine göre ayrılması mümkün olmayan sigorta ve navlun giderleri,

d) Belediyelere ait itfaiye ve ambulans araçlarının kasko sigortası giderleri,

e) Sondaj ve jeofizik çalışmaları kapsamında fiilen arazide veya denizde kullanılan özel amaçlı araç ve ekipmanların sigorta giderleri.

Taşıt araçlarına yaptırılan kasko sigortası, mevzuatın zorunlu tutmadığı isteğe bağlı bir sigorta türü olup kamu kurum ve kuruluşları açısından yaptırılması ve bedelinin kurum bütçesinden ödenmesi mümkün görünmemektedir.

Kamu idaresi cevabında, Kalkınma Ajanslarının 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa tabi olmaması nedeniyle söz konusu mevzuat gereği getirilen kısıtlamanın kalkınma ajansları bakımından uygulama alanı bulunmadığı ifade edilmiştir. İdare, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Devlete ve Kamu Kuruluşlarına Ait Araçlar" başlıklı 106'ncı maddesinde yalnızca mali sorumluluk sigortasının düzenlediği, kasko yapılıp yapılmaması hususunda bir düzenleme içermediği; Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 85'nci maddesinde de, Ajans tarafından satın alınan taşınmaz mallar, taşıtlar, demirbaş, mefruşat, araç-gereç ve teçhizat gibi Ajansa ait iktisadi kıymetler için her yıl Maliye Bakanlığınca genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri için belirlenen usul ve esaslara göre amortisman ayrılacağı ve Genel Sekreter tarafından gerekli görülenler ile yasal olarak zorunlu tutulanlar için sigorta yaptırılacağı hükmünün yer aldığını belirtilerek söz konusu Yönetmelik hükmünün Ajanslara yasal olarak zorunlu tutulanlar dışında da sigorta yaptırma imkanı vermekte olduğu ve bu çerçevede, Genel Sekreterlik oluruna istinaden, Ajansa ait araca kasko yaptırıldığı ifade edilmiş ise de söz konusu düzenlemelerde Ajanslara ait taşıt araçlarına kasko sigorta yaptırılabileceği ve bedelinin bütçeden ödenebileceği yönünde açık bir hüküm bulunmaması nedeniyle kamu idaresi cevabını kabul etmek mümkün değildir.

Mevzuatımızda Kalkınma Ajanslarına ait taşıt araçlarına kasko sigorta yapılabileceği yönünde açık bir hüküm bulunmadığından, bu araçlara kasko sigorta yaptırılması ve bedelinin Ajans bütçesinden ödenmesi mümkün görülememektedir.

Sonuç olarak, Kalkınma Ajansının mülkiyetinde olan taşıt aracının, kasko yaptırılacak araçlar kapsamında olmamasına rağmen bu araca kasko yaptırılması ve bedelinin kurum bütçesinden ödenmesinin mevzuata uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Ajans Tarafından Desteklenen Bazı Projelerin Bölgesel Gelişme ve Kalkınmaya Katkı Sağlamaması

Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen bazı projelerin bölgesel gelişme ve kalkınmaya katkı sağlamadığı görülmüştür.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Kalkınma Ajanslarını düzenleyen Onaltıncı Bölümü'nde "Amaç ve kapsam" başlıklı 184'üncü maddesinde, kalkınma

ajanslarının Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulduğu düzenlenmiştir.

Söz konusu Kararname'ye dayanarak çıkarılan Kalkınma Ajansları tarafından hangi proje ve faaliyetlerin destekleneceği Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nde detaylı olarak belirlenmiştir.

Yönetmelik'in "Desteklenecek proje ve faaliyetler" başlıklı 9'uncu maddesinde;

"Ajans, detayları yıllık çalışma programında ve başvuru rehberinde açıkça belirtilmek kaydıyla, yerel idarelerin, üniversitelerin, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kâr amacı güden işletmelerin, kooperatiflerin, birliklerin ve diğer gerçek ve tüzel kişilerin aşağıda sayılan türlerdeki proje veya faaliyetlerini bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar dahilinde destekler:

a) Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı proje ve faaliyetler,

b) Bölge plân ve programlarına uygun olarak, bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunan proje ve faaliyetler,

c) Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini ve ortaklık kültürünü geliştiren projeler,

ç) Bölgenin kaynak ve imkânlarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya, rekabet gücünü ve yenilik kapasitesini artırmaya ve ulusal ve uluslararası düzeyde etki ve etkinliği artırmaya yönelik her türlü analiz, strateji, plan çalışması, araştırma ve inceleme gibi çalışmalar,

d) Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının tanıtımına ve geliştirilmesine yönelik proje ve faaliyetler,

e) Yönetim, yenilikçi ve verimli üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, araştırma ve geliştirme, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri doğrudan veya dolaylı olarak destekleyecek proje ve faaliyetler,

f) Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapan, bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine ve kaynak teminine katkı sağlayan proje ve faaliyetler,

g) Bölgedeki kurum ve kuruluşların insan kaynakları ve kurumsal kapasitelerinin artırılmasına, proje üretme ve uygulama kapasitelerinin güçlendirilmesine ve hizmet sunumundaki beceri ve niteliklerinin geliştirilmesine yönelik proje ve faaliyetler." hükmü yer almaktadır.

Görüldüğü üzere, Ajans tarafından desteklenen projelerin bölgesel gelişme ve kalkınmaya katkı sağlayacak projeler olması önem arz etmektedir.

Kalkınma Ajansının 2024 yılında desteklediği projelerinden bazılarının bölgesel gelişme ve kalkınmaya katkı sağlayacak nitelikte olmadığı düşünülmektedir. Örneğin "Kamu İhaleleri Sözleşmeleri Kapsamında Yapım İşlerinde Sözleşme ve Hakediş Uygulamaları ile Uygulayıcıların Eğitimi Projesi", "Bilimsel Araştırma Projesi Yazımı ve Araştırma Sonuçlarının Yayına Dönüştürülmesi Eğitimi Projesi" ile "Bursa Uludağ Üniversitesi Akademisyenleri İçin Ufuk Avrupa Projesi Yazma Eğitimi ve Mentörlük Desteği Projesi"nin bölgesel gelişme ve kalkınmaya destek ve katkı sağlayacak nitelikte olmadığı, bu projelerin Kurumların hizmet içi eğitim kapsamında yapacakları eğitim niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir.

Kamu İdaresi cevabında Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzu'na göre projelerin standartlara uygun seçildiği, projelerin seçilmesinde standart formlar ve puanlama sisteminin kullanıldığı, projelerin bağımsız değerlendiriciler tarafından değerlendirildiği ifade edilmiş, ayrıca 2025 yılı Teknik Destek programında ve devam eden programlarda mevzuat sınırları çerçevesinde Ajans tarafından desteklenecek projelerin seçiminde bölgesel gelişme ve kalkınmaya katkı kriterlerine azami derecede dikkat edileceği belirtilmiştir.

Ancak bulguya konu olan projeler, bölgesel gelişme ve kalkınmaya katkı sağlayacak projelerden ziyade kamu çalışanlarının yapmış olduğu işlerin bir parçasını oluşturan ve ilgili kurumların hizmet içi eğitim çalışmaları kapsamında yer alacak nitelikteki faaliyetlerden oluşmaktadır. Bu durumda projelerin seçiminde daha nesnel hareket edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Ajans tarafından desteklenecek projelerin seçiminde bölgesel gelişme ve kalkınmaya katkı kriterlerine azami dikkat edilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Ajans Yönetim Kurulu Kararları İle Proje Sözleşme Fesih Kapsamının Genişletilmesi

Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu kararları ile fesih kararının kapsamının genişletildiği, cezai şart ve gecikme konularının da fesih kapsamına dâhil edildiği görülmüştür.

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin "Desteğin tahsis amacı dışında kullanılamaması ve sorumluluk" başlıklı 40'ıncı maddesinde "*Ajans tarafından verilen destekler, geçici dahi olsa amacı dışında kullanılamaz. Desteğin amacı dışında kullanıldığının tespiti durumunda, sağlanan desteğin sözleşme hükümlerine göre tahakkuk eden faizi ve cezai şartı ile birlikte derhal geri alınması için gerekli işlemler yapılır."* hükmü yer almaktadır.

Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzunun “2.1 Mali Destekler” bölümünün “Sözleşmenin Feshi” başlıklı kısmında yer alan hükümlere göre sözleşmenin feshi halinde, yapılan ödemeler ile sözleşmeden doğan masraflar ve sözleşmede öngörülen cezai şart yararlanıcıdan tahsil edilir. Sözleşmenin feshini gerektirebilecek durumlarda gerekli değerlendirme İzleme ve Değerlendirme Personeli tarafından gerçekleştirilir, değerlendirme sonucuna göre genel sekreter sözleşmenin feshi hususunu Yönetim Kuruluna sunar. Yönetim Kurulu onayından sonra ilgili kuruluşa fesih bildirimi yapılır, varsa sözleşme kapsamında yapılan ödemeler ile sözleşmeden doğan masraflar ve gerekmesi halinde sözleşmede öngörülen cezai şart yararlanıcıdan tahsil edilir. Görüleceği üzere sözleşmenin feshi halinde, sözleşme kapsamında yapılan ödemeler ile sözleşmeden doğan masraflar ve sözleşmede öngörülen cezai şart yararlanıcıdan tahsil edilecektir.

BEBKA Yönetim Kurulu tarafından alınan fesih kararlarında tazminat alınmaması ve sözleşme kapsamında olan işler için yapılan ödemelerin faizi ile geri alınmasına karar verildiği görülmektedir. Halbuki Kılavuz’da Yönetim Kuruluna verilen yetki/görev sadece fesihle ilgilidir. Yapılan ödemelerin geri alınması ve sözleşme kapsamında yapılan masraflar ve cezai şartların yerine getirilmesinde sözleşmede yer alan şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Kamu İdaresi cevabında Yönetim Kurulu'nun sadece feshe karar verebileceği, ödemelerin geri alınması, yapılan masrafların ve cezai şartların Ajans Genel Sekreteri kararı ile yerine getirilmesi gerektiği hususunun mevzuata uygun bulunmadığı, zira Ajans mevzuatında farklı fesih gerekçeleri ve bu gerekçelere bağlı farklı hukuki sonuçların bulunduğu ifade edilmiştir. Cevapta ayrıca Yönetim Kurulunun, fesih hakkındaki görev ve yetkisini kullanırken, feshin hangi hükme ve gerekçeye dayanılarak verildiğini, buna bağlı olarak da feshe bağlı hangi sonuçların ortaya çıkacağını, Ajans tarafından hangi yaptırımların uygulanması gerektiğini de belirlemek yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir. Bulguda bahsi geçen ödemelerin geri alınması ve sözleşme kapsamında yapılan masraflar ve cezai şartların yerine getirilmesinin kullanılabilecek bağımsız bir görev ve yetki değil, Yönetim Kurulu tarafından kullanılan fesih yetkisinin bir parçası ve sonucu olduğu iddiası da cevapta yer almaktadır. Hâlbuki bulguda da belirtildiği üzere yapılan ödemelerin, masrafların ve cezai şartın geri alınması/alınmaması konusunda Yönetim Kurulu’nun karar almasını dair yetki ve gereklilik mevzuatta bulunmamaktadır. Denetim yapılırken Yönetim Kurulu Kararı ile söz konusu Yönetmelik ve Kılavuz hükümlerine aykırı olarak ceza alınmadığına dair işlemlerle karşılaşılmıştır. Örneğin 2022 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında yer alan bir projede, yararlanıcı kurum tarafından sözleşme süresi içerisinde tamamlanamamış olup Yönetim Kurulu tarafından

“gönderilen erken uyarı raporlarına rağmen gerekçe gösterilmeksizin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, projenin uygulama imkanının kalmaması ve yararlanıcının fesih talebinde bulunmaması” gerekçeleri ile Ajans tarafından tek taraflı olarak feshedilmiş ve cezai herhangi bir tazminat talep edilmeksizin ödenen destek tutarının faiziyle birlikte tamamının tahsil edilmesi hususunda Genel Sekreterliğe yetki verilmesi kararı alınmıştır. Burada sözleşmede yer almasına ve şartları oluşmasına rağmen Yönetim Kurulu Kararına istinaden cezai tazminat alınmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak, Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu fesih kararlarında, fesih kararının kapsamının genişletilmemesi, yapılan ödemelerin geri alınması ve sözleşme kapsamında yapılan masraflar ve cezai şartların uygulanması konusunda sözleşmede yer alan şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 70.16.01.00

BURSA ESKİŞEHİR BİLECİK KALKINMA AJANSI

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**162.359.244,78**
10	**Hazır Değerler**	**1.245.035,86**
100	KASA HESABI	0,00
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	1.245.035,86
105	DÖVİZ HESABI	0,00
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	**0,00**
110	HİSSE SENETLERİ HESABI	0,00
111	ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
112	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	**512.941,66**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	512.941,66
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**5.390.840,05**
32	**Faaliyet Borçları**	**1.541.116,92**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	1.541.116,92
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**302.033,24**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	300.733,24
333	EMANETLER HESABI	0,00
339	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	1.300,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**3.547.689,89**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.863.511,24
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.684.178,65
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**0,00**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
397	SAYIM FAZLALARI	0,00
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
128	SÜPHELİ ALACAKLAR HESABI	0,00
129	ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
13	**Kurum Alacakları**	**156.701.296,76**
132	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN ALACAKLAR HESABI	0,00
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR	156.701.296,76
137	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
138	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
14	**Diğer Alacaklar**	**0,00**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
15	**Stoklar**	**24.600,00**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	24.600,00
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
158	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
16	**Ön Ödemeler**	**3.875.370,50**
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0,00
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
163	BÜTÇE DIŞI PROJE AVANSLARI HESABI	3.875.370,50
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0,00**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**11.856.235,52**
43	**Diğer Borçlar**	**0,00**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
439	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLARI HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**11.856.235,52**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	11.856.235,52
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
49	**Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
499	DİĞER ÇEŞİTLİ UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**268.356.918,81**
50	**Net Değer**	**107.459.929,17**
500	NET DEĞER HESABI	107.459.929,17
52	**Yeniden Değerleme Farkları**	**0,00**
522	YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**67.099.300,20**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	67.099.300,20
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**0,00**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	0,00
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**93.797.689,44**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	93.797.689,44

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**0,00**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0,00
2	**DURAN VARLIKLAR**	**123.244.749,60**
22	**Faaliyet Alacakları**	**0,00**
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
23	**Kurum Alacakları**	**0,00**
232	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
237	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
238	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	**99.052.813,10**
240	Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı	99.052.813,10
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**24.191.936,49**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	25.508.171,40
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	299.985,95
254	TAŞITLAR HESABI	1.739.826,00
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	4.306.249,90

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-7.662.296,76
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,01**
260	HAKLAR HESABI	1.126.936,17
262	KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ HESABI	0,00
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	251.733,54
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-1.378.669,70
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0,00**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0,00**
293	GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLAR HESABI	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI **285.603.994,38**

PASİF TOPLAMI **285.603.994,38**

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	407.000
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	407.000

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	16.349.357,61
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	16.349.357,61

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 70.16.01.00 **Adı : BURSA ESKİŞEHİR BİLECİK KALKINMA AJANSI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	117.759.614,70
630	01	Personel Giderleri	58.209.827,88
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	10.746.982,08
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	17.312.557,02
630	07	Sermaye Transferleri	29.832.044,83
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	131.721,81
630	12	Gelirlerin Red ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	0,00
630	13	Amortisman Giderleri	1.526.481,08
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,00

GİDERLER TOPLAMI **117.759.614,70**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600	01	Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar	52.199.389,00
600	02	İl Özel İdarelerinden Aktarılan Paylar	1.560.962,00
600	03	Belediyelerden Aktarılan Paylar	82.593.135,26
600	04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Palylar	2.785.811,32
600	05	Avrupa Birliği ve Diğer Uluslararası Fonlardan Aktarılan Paylar	17.584.783,87
600	06	Faaliyet Gelirleri	0,00
600	07	Bağış ve Yardımlar	22.151.428,00
600	09	Proje ve Faaliyet Destek Ödemelerinden İadeler	299,51
600	10	Diğer Gelirler	3.089.640,34
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	29.202.464,47
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	389.390,37

NET GELİR TOPLAMI **211.557.304,14**

	2024
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	**0,00**

FAALİYET SONUCU (+/-) **Cari Yıl 93.797.689,44**

KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Karacadağ Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesi ile Bakanlar Kurulu'na verilen yetki kapsamında, Bakanlar Kurulu'nun; 2006, 2008 ve 2009 yıllarında çıkardığı kararlarla 26 kalkınma ajansı kurulmuştur. Bu çerçevede Karacadağ Kalkınma Ajansı, 22.11.2008 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 10.11.2008 tarih, 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Ajans Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde faaliyet göstermektedir.

09.07.2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Kanun başlığı, "Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun" olarak değiştirilmiş ve Kanunun birkaç maddesi dışında kalan maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 385'inci maddesi ve devamında, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na yer verilmiş ve Bakanlık bünyesinde Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ihdas edilmiştir. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184-207'nci maddelerinde ise kalkınma ajanslarına ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

Anılan Kararname'nin 186'ncı maddesinde; ajansların, tüzel kişiliği haiz ve bu bölümde düzenlenmemiş bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tâbi olduğu hükme bağlanmıştır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın hizmet birimleri arasında yer alan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, ajansların genel koordinasyonunu sağlamak, bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek, çalışmalarını izlemek ve denetlemekle görevlidir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 188'inci maddesine göre ajansların görev ve yetkileri şunlardır:

• Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak,

• Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek veya Ajans personel sayısının yeterli olmadığı durumda Sanayi ve Teknoloji

Bakanlığının onayı ile izlemesini ve değerlendirmesini yaptırmak ve sonuçlarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bildirmek,

• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde büyüme potansiyeli taşıyan şirketlerin ve girişimcilerin desteklenmesine yönelik girişim sermayesi fonlarına katılım sağlamak,

• Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak,

• Bölge plan ve programlarını dikkate alarak kapsamı ve usulleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenmek üzere bölgelerindeki diğer projeleri izlemek,

• Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek,

• Bölgesel gelişmeye yönelik Ajansa tahsis edilen iç ve dış kaynaklı fonları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak,

• Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek,

• Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak,

• Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek,

• Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek,

• Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak,

• Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kalkınma ajansları, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ajans üzerindeki görevi koordinasyon ile sınırlı olup, Bakanlığın ilgili ya da bağlı kuruluşu değildir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 190'ıncı maddesinde ajansların teşkilat yapısı, kalkınma kurulu, yönetim kurulu, genel sekreterlik, birimler ve yatırım destek ofisleri şeklinde düzenlenmiştir.

Kalkınma Kurulu, Ajansın danışma organı olup, bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında iş birliğini geliştirmek ve Ajansı yönlendirmek amacıyla oluşturulur.

Kalkınma kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlayacak yapıda, en fazla elli üyeden oluşur.

Yönetim Kurulu, Ajansın karar organı olup tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, ajans genel sekreteri, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşlarından seçilecek üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, ajans genel sekreteri, büyükşehir olmayan illerin il genel meclisi başkanları ve ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş bulunması halinde ticaret ve sanayi odası başkanlarının ikisi de kurumlarını temsil ederler. Üyeler toplantılara bizzat katılmak zorunda olup vekil ile temsil edilemezler.

Genel Sekreterlik**,** Ajansın icra organıdır. Genel Sekreterliğin ve Yatırım Destek Ofislerinin en üst amiri Genel Sekreterdir. Genel Sekreter yönetim kuruluna karşı sorumludur. Genel Sekreterlik; planlama programlama ve koordinasyon birimi, program yönetim birimi,

izleme ve değerlendirme birimi, destek hizmetleri birimi ile yatırım destek ofislerinden oluşmaktadır.

Yatırım Destek Ofisleri, bölge illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşacak şekilde teşkil edilmektedir. Çalışan uzman personel sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, yönetim kurulu kararı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayı ile artırılabilmektedir

İnsan Kaynakları Yapısı

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 200'üncü maddesi gereğince ajans hizmetleri, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı çerçevesinde istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir. Uzman personel; özel, mesleki ve teknik bilgi gerektiren işleri yapmakta iken; destek personeli sekreterlik, halkla ilişkiler, arşiv, idari ve mali işler ile personelle ilgili iş ve işlemleri yürütmektedir.

Ajanslarda uzman personel ve destek personeli yanında 2018 yılından itibaren 696 sayılı KHK ile sürekli işçi kadrosuna geçirilen personel de istihdam edilmektedir. Bu kapsamda 31.12.2024 tarihi itibarıyla Karacadağ Kalkınma Ajansında görev yapan personel sayıları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Karacadağ Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Unvan	Personel sayısı
Genel Sekreter Vekili	1
Hukuk Müşaviri	1
Uzman	23
Destek Personeli	5
Sürekli İşçi (Yardımcı Hizmet Personeli)	14

Personel Ücret Sistemi

Ajansta çalışan personel açısından ücret sisteminde Yüksek Planlama Kurulu ve KHK hükümlerine tabi olanlar ile sürekli işçi statüsüne geçirilen eski taşeron işçiler şeklinde üçlü bir ayrım bulunmaktadır. Sürekli işçi kadrolarına geçirilenlere ödenecek ücretler konusunda temel düzenlemeler 696 sayılı KHK'da yer almakta olup, bunların detayları Yüksek Hakem Kurulu kararı ile belirlenmiştir. 01.01.2023 tarihinde Ajans ve Ajans Personelinin üyesi bulundukları

Sendika arasında imzalanan Toplu İş Sözleşmesiyle Ajans personeline yapılacak her türlü ücret ve sosyal haklar yeniden belirlenmiştir.

1.3. Mali Yapı

Kalkınma ajanslarının bütçeye ilişkin düzenlemelerine, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 204, 205 ve 206'ncı maddelerinde yer verilmiştir. Bütçe, ulusal ve bölgesel düzeyde plân ve programlara, Cumhurbaşkanlığınca belirlenen ödenek tavanına ve yıllık çalışma programına göre hazırlanmaktadır.

Kararname gereği bütçe yılı takvim yılı olup bütçe dışı harcama yapılamamaktadır. Ajanslarca hazırlanan bütçe, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmaktadır. Transfer ödeneği, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinde gösterilmekte ve bu ödenek aylık harcama programına göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca ajanslara kullandırılmaktadır. Bütçe hazırlanırken giderler, gelir ve nakit imkânları toplamını aşamaz.

Ajans Giderleri

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 202'nci maddesine göre ajans giderleri şunlardır:

• Plan, program ve proje giderleri,

• Proje ve faaliyet destekleme giderleri,

• Araştırma ve geliştirme giderleri,

• Tanıtım ve eğitim giderleri,

• Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri,

• Yönetim ve personel giderleri,

• Görevlerle ilgili diğer giderler.

Ajansın yıllık personel giderleri toplamı, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin yüzde onbeşini aşamaz.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Ödenek Tutarı (TL)	Kullanılan Ödenek Tutarı (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Personel Giderleri	78.743.847,29	61.953.995,60	78,68
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	13.326.813,37	12.774.310,32	95,85
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	72.275.500,00	13.944.198,81	19,29
07	Sermaye Transferleri	420.037.859,05	221.458.361,63	52,72
09	Yedek Ödenekler	500.000,00	0,00	0,00
TOPLAM		**584.884.019,71**	**310.130.866,36**	**53,02**

2024 yılında 584.884.019,71 TL bütçe gideri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibarıyla bütçe gideri 310.130.866,36 TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe ödeneklerinde en büyük payı %71,41 oranıyla sermaye transferleri ödenek kalemi oluşturmaktadır. Ödenek toplamının yıl sonu itibarıyla %53,02'si kullanılmıştır.

Ajans Gelirleri

Ajansların mali kaynakları ve bütçe gelirleri 5449 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre Ajansın gelir kalemleri şunlardır:

• Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere %1, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere %1 oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,

• Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin %1’i oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,

• Teşkilata ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde belirtilen diğer gelirler.

Cumhurbaşkanı, il özel idareleri için belirlenen oranı %5’e kadar yükseltmeye ya da bu Kanun’da belirlenen oranına kadar indirmeye, belediyeler için belirlenen oranı ise; yarısına kadar indirmeye ya da bu Kanun'da belirlenen oranına kadar yükseltmeye yetkilidir. Bakanlar Kurulunca 08.08.2011 tarihli ve 2011/2168 sayılı Karar ile belediyelerin bütçe gelirleri üzerinden kalkınma ajanslarına aktaracakları payların oranı %1'den %0,5'e indirilmiştir.

5449 sayılı Kanuna eklenen Geçici 6'ncı maddede, deprem nedeniyle olağanüstü hal ilan edilen illerde belediyeler ve ticaret ve sanayi odaları aynı Kanunun 19'uncu maddesi gereğince ödeyecekleri paylardan muaf tutulmuşlardır. Dolayısıyla Ajans 2023 ve 2024 yıllarında katkı payı almamıştır.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Merkezi Yönetim Bütçesinden Aktarılan Paylar	60.000.000,00	77.833.683,00	129,72
03	Belediyelerden Aktarılan Paylar	1,00	0,00	0,00
04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Paylar	1,00	0,00	0,00
05	Avrupa Birligi ve Diger Uluslararası Fonlardan Sağlanan Kaynaklar	180.000.000,00	160.301.268,96	89,05
06	Faaliyet Gelirleri	2.500.000,00	657.500,38	26,30
07	Bağış ve Yardımlar	159.059.907,87	57.048.138,53	35,87
08	Alacaklardan Tahsilatlar	179.824.109,84	107.082,42	0,01
10	Diğer Gelirler	3.500.000,00	912.999,03	26,09
	TOPLAM	**584.884.019,71**	**296.860.672,32**	**50,76**

2024 yılında 584.884.019,71 TL bütçe geliri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibarıyla bütçe geliri 296.860.672,32 TL olarak gerçekleşmiştir. Gelir tahmin toplamının yıl sonu itibarıyla gerçekleşme oranı %50,76 olmuştur.

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu

Faaliyet Giderleri (TL)	Faaliyet Gelirleri (TL)	Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu (TL)
318.359.266,73	300.065.231,41	18.294.035,32

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre 2024 yılı faaliyet gideri 318.359.266,73 TL, net faaliyet geliri 300.065.231,41 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 18.294.035,32 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kalkınma ajanslarının mali sistemi temel olarak 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar

ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

5449 sayılı Kanun'un 27'nci maddesi ile ajanslar, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. Mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu hükümleri uygulanmamaktadır.

Ajans, muhasebe işlemlerini 28.09.2006 tarihli ve 26303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne bu yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmekte olup, mali rapor ve tablolarını Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre hazırlamaktadır.

Ajans gelirlerinde tahakkuk esaslı, giderlerinde ise nakit esaslı muhasebe sistemi kullanılmaktadır.

Bu kapsamda, “Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar”ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup, denetimler bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

• Birleştirilmiş veriler defteri,

• Geçici mizan ve kesin mizan,

• Bilanço,

• Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve

uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol; faaliyetlerin düzenli, mevzuata ve etik kurallarına uygun, verimli, tutumlu ve etkin biçimde yürütülmesi, hesap verme sorumluluğunun gerektirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kamu kaynaklarının kayıplara karşı korunması, kurumun amaçlarını gerçekleştirmek suretiyle kurum misyonunu yerine getirmesi için makul bir güvence sağlanması amacıyla idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem, süreç ile malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Kalkınma Ajansları 5018 sayılı Kanun'a tabi değildir. Bu nedenle, gerek bu Kanunda belirtilen, gerekse bu Kanuna dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuatta tanımlanan, iyi yönetim uygulama araçları niteliğindeki çıktıları üretme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Bununla birlikte, Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinde iç kontrol sisteminin tanımı yapılmış ve iç kontrol sisteminin; iç ve dış denetim raporları, öneriler, ihtiyaçlar ve şikayetler çerçevesinde yılda en az bir defa Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilerek Bakanlığa rapor hâlinde sunulacağı belirtilmiş; söz konusu Yönetmeliğin 14'üncü maddesi ile de, kurum mali bilgilerinin kamuoyu ile paylaşılması, görevler ayrılığına ilişkin belirlemelerin yönetim kuruluna bildirimi, süreç akım şeması çıkarılması gibi yetkin bir iç kontrol sistemi oluşturulmasına katkı sağlayan bazı uygulama yükümlülükleri getirilmiştir.

Kurum'un iç kontrol sistemine ilişkin uygulamaları bu çerçevede, iyi yönetim araçları perspektifiyle ve iç kontrolün bileşenleri itibarıyla değerlendirilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurumun teşkilat ve görev yönergesi ile yetki ve imza devri genelgesi hazırlanarak görev tanımları, yetki ve sorumluluklar ile yetki ve imza devir süreçleri açık bir şekilde belirlenmiş; Ajans iş akış süreçleri oluşturulmuş; hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmiştir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik düzenlemeler hazırlanarak personeline duyurulmuştur. Kurum etik ilkeleri belirlenmiş, etik komisyonu görevlendirilmiştir. Ajans

personeli “Etik Sözleşmesini” imzalamış olup, bu sözleşmeler personelin özlük dosyalarında yer almaktadır. Etik Hizmet İçi Eğitimi, Cumhurbaşkanlığı Uzaktan Eğitim Kapısı kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Hizmet içi eğitim programı personelden gelen talepler dikkate alınarak hazırlanmaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

Ajansın 2021-2025 Stratejik Planı mevzuat ve ilgili rehberlere/kılavuzlara uygun olarak ve bölge planı eksenlerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Stratejik plan çalışmalarının tüm birimlerin ve personelin katılımıyla yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kurum bütçesi bölge planı ve stratejik plan önceliklerine dayalı faaliyetlerle ilişkilendirilerek hazırlanmaktadır. Stratejik Planlama çalışmaları kapsamında, kurumsal riskler belirlenmiş, iç kontrol risklerine yönelik olarak da bağımsız bir çalışma yapılarak, birimler temelinde risk değerlendirme programı hazırlanmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Her birim için yüz yüze görüşülerek, personelle birlikte hazırlanan risk formlarında iç kontrol riskleri önceliklendirilip puanlanarak risk seviyeleri saptanmış; risk sorumluları ve riskleri yönetmeye yönelik kontrol faaliyetleri ile bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, değerlendirilmesi ve raporlanmasından sorumlu birim ve personel belirlenmiştir.

Ajansta görevler ayrılığı ilkesine riayet edilmektedir. Harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisi görevleri ayrı kişilerde olup harcama öncesi bütçe kontrolü yapılmakta; ihale komisyonu ile muayene ve kabul komisyonu başkan ve üyeleri, aralarında hiyerarşik bağ bulunmaması için ayrı birimlerden belirlenmekte; personel sayısı elverdiği ölçüde, mali karar ve işlemlerin onaylanması, uygulanması, kaydedilmesi ve kontrolü görevleri farklı kişilerce yerine getirilmektedir.

Bilgi ve İletişim Standartları

Kurumun idare faaliyet raporlarında hedeflere ulaşma seviyesi, hedef sapmaları ve nedenlerine ilişkin analizler yapılmaktadır. Ajansın veri kayıt sistemi mevcut olup bilgi yönetim sistemlerinin yapılandırılması, bilgi güvenliği ve yedekleme faaliyetleri ise Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yürütülmekte; ajans personeli merkezi kontrol sistemi üzerinden sisteme erişim sağlamaktadır.

İzleme Standartları

Ajansta, Kalite ve Bilgi Güvenliği Yönetim Sisteminin etkinliğinin sağlanması için sistematik ve planlı iç tetkik çalışmaları yapılmakta olup bu çalışmaların yürütülmesine ilişkin yetki, sorumluluk ve yöntem belirlemeleri gerçekleştirilmiştir.

Başarılı, etkin bir kontrol ortamının en önemli özelliği, kurum üst yönetimi başta olmak üzere tüm çalışanlarının, sistemin yapılandırılması ve işlerliğinin sağlanmasına yönelik olumlu ve yapıcı yaklaşımlarıdır. İç kontrol sistemi gerekliliklerine ilişkin kurumsal yükümlülüklerin düzenlendiği 5018 sayılı Kanun'a tabi olunmamasına karşın kaydedilen gelişmeler değerlendirildiğinde, Karacadağ Kalkınma Ajansı üst yönetim ve çalışanlarının iç kontrol sistemi işleyişine ilişkin pozitif ve destekleyici tavır sergiledikleri, Genel olarak Ajans iç kontrol sisteminin de güven verici bir işlerliğe sahip olduğu görülmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Karacadağ Kalkınma Ajansı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 70.21.02.00 | **KARACADAĞ KALKINMA AJANSI** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**115.277.697,84**
10	**Hazır Değerler**	**10.378.535,52**
100	KASA HESABI	0
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	0
102	BANKA HESABI	0
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0
104	PROJE ÖZEL HESABI	10.378.535,52
105	DÖVİZ HESABI	0
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	**0**
110	HİSSE SENETLERİ HESABI	0
111	ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0
112	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER HESABI	0
12	**Faaliyet Alacakları**	**42.710,99**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	42.710,99
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0
128	SÜPHELİ ALACAKLAR HESABI	88.575,89

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**4.134.667,61**
32	**Faaliyet Borçları**	**0,00**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	0,00
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**163.272,60**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	0,00
333	EMANETLER HESABI	163.272,60
339	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**3.971.395,01**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.012.164,87
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.959.230,14
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**0,00**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
397	SAYIM FAZLALARI	0,00
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
129	ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	-88.575,89
13	**Kurum Alacakları**	**98.899.391,33**
132	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN ALACAKLAR HESABI	0
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR	98.899.391,33
137	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	0
138	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	0
14	**Diğer Alacaklar**	**0**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0
15	**Stoklar**	**0**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0
158	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0
16	**Ön Ödemeler**	**5.957.060**
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	0
163	BÜTÇE DIŞI PROJE AVANSLARI HESABI	5.957.060
164	AKREDİTİFLER HESABI	0
165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER HESABI	0
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	0
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**9.172.347,00**
43	**Diğer Borçlar**	**0,00**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
439	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLARI HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**9.172.347,00**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	9.172.347,00
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
49	**Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
499	DİĞER ÇEŞİTLİ UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**110.749.767,61**
50	**Net Değer**	**114.076.612,71**
500	NET DEĞER HESABI	114.076.612,71
52	**Yeniden Değerleme Farkları**	**0,00**
522	YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**108.529.159,50**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	108.529.159,50
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-93.561.969,28**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-93.561.969,28
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**-18.294.035,32**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-18.294.035,32

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**0**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0
2	**DURAN VARLIKLAR**	**8.779.084,38**
22	**Faaliyet Alacakları**	**177.606,38**
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	177.606,38
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0
23	**Kurum Alacakları**	**0**
232	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN KURUM ALACAKLARI HESABI	0
237	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	0
238	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	0
24	**Mali Duran Varlıklar**	**0**
240	Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı	0
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**8.601.478**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0
252	BİNALAR HESABI	9.900.000
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	271.138,34
254	TAŞITLAR HESABI	126.999,99
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.830.890,21
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.527.550,54
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0**
260	HAKLAR HESABI	291.340,56
262	KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ HESABI	0
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	0
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-291.340,56
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0**
293	GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLAR HESABI	0
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0

AKTİF TOPLAMI **124.056.782,22**

PASİF TOPLAMI **124.056.782,22**

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	0
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	0
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	18.843.226,4
Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	18.843.226,4

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 70.21.02.00 **Adı : KARACADAĞ KALKINMA AJANSI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	318.359.266,73
630	01	Personel Giderleri	61.953.995,60
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	12.774.310,32
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	13.746.648,81
630	07	Sermaye Transferleri	221.458.361,63
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	440.250,41
630	12	Gelirlerin Red ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	2.992.089,46
630	13	Amortisman Giderleri	407.437,00
630	15	Karşılık Giderleri	4.586.173,50

GİDERLER TOPLAMI **318.359.266,73**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600	01	Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar	77.833.683,00
600	03	Belediyelerden Aktarılan Paylar	0,00
600	04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Palylar	0,00
600	05	Avrupa Birliği ve Diğer Uluslararası Fonlardan Aktarılan Paylar	160.301.268,96
600	06	Faaliyet Gelirleri	664.601,38
600	07	Bağış ve Yardımlar	36.984.338,53
600	09	Proje ve Faaliyet Destek Ödemelerinden İadeler	0,00
600	10	Diğer Gelirler	20.982.810,49
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	3.298.529,05

NET GELİR TOPLAMI **300.065.231,41**

	2024
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	**0,00**

FAALİYET SONUCU (+/-) **Cari Yıl -18.294.035,32**

TRAKYA KALKINMA AJANSI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

TRAKYAKA: Trakya Kalkınma Ajansı

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA); 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş olup faaliyetlerini 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184'üncü maddesi ve devamındaki maddelerde belirlenen görev ve yetkiler dâhilinde gerçekleştirmektedir.

09.07.2018 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Kanun başlığı, "Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun" olarak değiştirilmiş ve Kanunun birkaç maddesi dışında kalan maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 385'inci maddesi ve devamında, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına yer verilmiş ve Bakanlık bünyesinde Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ihdas edilmiştir. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184-207'nci maddelerinde ise kalkınma ajanslarına ilişin hükümler düzenlenmiştir.

Kalkınma ajanslarıyla ilgili olarak; Belediyelerin Bütçe Gelirleri Üzerinden Kalkınma Ajanslarına Aktaracakları Payların Yeniden Belirlenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 2011/2168); Kalkınma Ajansları Kalkınma Kurullarına Temsilci Gönderecek Kurum ve Kuruluşların Belirlenmesi ve Bazı Bakanlar Kurulu Kararlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 2013/4748) yürürlüğe konulmuştur.

İlgili Bakanlık tarafından kalkınma ajanslarıyla ilgili olarak; Kalkınma Ajanslarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği, Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliği, Kalkınma Ajansları Mal, Hizmet, Yapım İşi Satın Alma İhale Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Kalkınma Ajansları Yatırım Destek Ofisleri Yönetmeliği, Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzu ve Ekleri, Kalkınma Ajansları Satın Alma Rehberi, Kalkınma Ajansları Proje Uygulama Rehberi, Mali Desteklerin Programlarının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar, Kalkınma Ajansları Mali Desteklerinden Yararlanan Kamu İdarelerine Tahsis Edilen

Kaynakların Aktarımı, Kullanımı, Muhasebeleştirilmesi ile Diğer Hususlara İlişkin Usul ve Esaslar uygulamaya konulmuştur.

Diğer taraftan, kalkınma ajansları 10.12.2003 tarih ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 08.09.1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 04.01.2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir. Yukarıda sayılan yasal düzenlemeler dışında her bir ajansın iç işleyişe yönelik olarak oluşturduğu iç mevzuatlar bulunmaktadır.

Ajansın Görev ve Yetkileri

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 188'inci maddesine göre ajansların görev ve yetkileri ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir:

- Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
- Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak.
- Bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bildirmek.
- Bölge plan ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plan ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini geliştirmek.
- Bölgesel gelişmeye yönelik olarak Ajansa tahsis edilen iç ve dış kaynaklı fonları, bölge plan ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.
- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla iş birliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.

- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla iş birliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
- Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve Ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 190'ıncı maddesine göre Trakya Kalkınma Ajansının teşkilat yapısı Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu ve Genel Sekreterlik'ten oluşmaktadır. Aynı Kararname'nin ilgili maddelerine göre Yönetim Kurulu karar organı, Kalkınma Kurulu danışma organı, Genel Sekreterlik icra organıdır.

Ajansın bölge illerindeki Yatırım Destek Ofisleri 2010 yılı sonuna doğru faaliyete geçmiş olup Ajans içerisinde 2011 yılı itibarıyla "Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi", "Program Yönetimi Birimi", "İzleme ve Değerlendirme Birimi" ve "Destek Hizmetleri Birimi" adlı 4 merkezi çalışma birimi kurulmuştur. 01.01.2016 tarihi sonrasında Halkla İlişkiler, Tanıtım ve İş Birliği Birimi kurulmuş, Destek Hizmetleri Biriminin ismi de İdari ve Mali İşler Birimi olarak değiştirilmiştir.

01.08.2021 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Halkla İlişkiler, Tanıtım ve İşbirliği Birimi ile İdari ve Mali İşler Birimi birleştirilerek Kurumsal Yönetim Birimi kurulmuştur. Program Yönetim Birimi'nin adı ise Program Yönetim ve Proje Geliştirme Birimi olarak değiştirilmiştir.

İnsan Kaynakları

Ajansta personel istihdamı 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde her yıl Yönetim Kurulu tarafından

yapılan değerlendirme ile belirlenen insan kaynakları politikasına göre yapılmakta olup Ajans personel kadrosu 2024 yılı Aralık ayı itibarıyla 1 genel sekreter, 28 uzman, 5 destek personeli ve 22 yardımcı personelden oluşmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Kalkınma ajanslarının bütçesine ilişkin düzenlemelere 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 204, 205 ve 206'ncı maddelerinde yer verilmiştir. Bütçe, ulusal ve bölgesel düzeyde plan ve programlara, Cumhurbaşkanlığınca belirlenen ödenek tavanına ve yıllık çalışma programına göre hazırlanmaktadır. Bütçe yılı takvim yılı olup, bütçe dışı harcama yapılamamaktadır. Ajanslarca hazırlanan bütçe, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmaktadır.

Transfer ödeneği Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinde gösterilmekte ve bu ödenek aylık harcama programına göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca ajanslara kullandırılmaktadır. Bütçe hazırlığında öngörülen giderlerin, gelir ve nakit imkanlarını aşmaması esastır.

Ajansların mali kaynakları ve bütçe gelirleri 5449 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Ajansın gelir kalemleri:

- Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere %1, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere %1 oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay, (Bakanlar Kurulunca 08.08.2011 tarihli ve 2011/2168 sayılı Karar ile belediyelerin bütçe gelirleri üzerinden kalkınma ajanslarına aktaracakları payların oranı %1'den %0,5'e düşürülmüştür.)
- Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay,
- Teşkilata ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde belirtilen diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Trakya Kalkınma Ajansının 2024 yılı bütçe verileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/ Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	45.600.000,00	61.600.000,00	61.599.887,12	100
02	Sosyal Güvenlik Giderleri	30.000.000,00	33.000.000,00	32.999.876,49	100
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	7.950.000,00	12.030.000,00	11.651.761,27	96,86
07	Sermaye Transferleri	28.973.759,06	25.584.020,00	16.457.940,25	64,33
Toplam		**112.523.759,06**	**132.214.020,00**	**122.709.465,13**	**92,81**

2024 yılında 112.523.759,06 TL bütçe gideri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibarıyla bütçe gideri 122.709.465,13 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Tahmin (TL)	Tahsilat (TL)	Gerçekleşme (%)
01	Merkezi Bütçeden Aktarılan Paylar	60.000.000,00	93.197.329,00	155,33
02	İl Özel İdarelerinden Aktarılan Paylar	4.800.000,00	3.968.988,44	82,69
03	Belediyelerden Aktarılan Paylar	36.683.923,91	34.674.055,74	94,52
04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Pay	1.000.000,00	1.513.355,38	151,34
07	Bağış ve Yardımlar	23.432.313,64	7.010.742,00	29,92
08	Alacaklardan Tahsilatlar	2.200.000,00	1.553.075,64	70,59
10	Diğer Gelirler	0,00	2.645.116,41	0,00
Toplam		**128.116.237,55**	**144.562.662,61**	**112,84**

2024 yılında 128.116.237,55 TL bütçe geliri tahmin edilmiş olup, dönem sonu itibarıyla bütçe geliri 144.562.662,61 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ajansın gelir ve giderleri ile faaliyet sonucu ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Giderleri	Faaliyet Gelirleri	İndirim, İade Toplamı	Net Gelir	Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu
170.574.498,35	137.868.267,27	-	137.868.267,27	32.706.231,08

Faaliyet Sonuçları tablosuna göre TRAKYAKA'nın 2024 yılı faaliyet gideri 170.574.498,35 TL, net faaliyet geliri 137.868.267,27 TL olup dönem olumsuz faaliyet sonucu 32.706.231,08 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kalkınma ajanslarının mali sistemi temel olarak 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

5449 sayılı Kanunun 27'nci maddesine göre ajanslar, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. Mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu hükümleri uygulanmamaktadır.

Ajans, muhasebe işlemlerini 28.09.2006 tarihli ve 26303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne bu Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hallerde Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmekte olup, mali rapor ve tablolarını Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre hazırlamaktadır.

Bu kapsamda, "Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar"ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup, denetimler bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,

- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme kapsamında yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmamıştır. Kamu idaresinin Ön Mali Kontrol Yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır ama güncel değildir.

İzleme Standartları

Kalkınma Ajansları, 5018 sayılı Kanun'a tabi değildir. İç Kontrol sistemi ile ilgili olarak Ajansta İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu bulunmamaktadır. Kalkınma Ajanslarının teşkilat, görev, yetki, sorumluluk ve personel yapısını düzenleyen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde iç denetçi ve iç denetim birimi ile ilgili hüküm/düzenleme yer almamaktadır. İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, İdarede iç denetçi ve iç denetim birimi bulunmamaktadır. İç denetim birimi bulunmadığından iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması da mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Trakya Kalkınma Ajansı 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 70.59.01.00 **TRAKYA KALKINMA AJANSI** **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**46.008.634,86**
10	**Hazır Değerler**	**10.910.262,63**
100	KASA HESABI	0,00
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	0,00
102	BANKA HESABI	0,00
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
104	PROJE ÖZEL HESABI	10.910.262,63
105	DÖVİZ HESABI	0,00
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0,00
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	0,00
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	**0,00**
110	HİSSE SENETLERİ HESABI	0,00
111	ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
112	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0,00
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER HESABI	0,00
12	**Faaliyet Alacakları**	**7.817.037,34**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	6.776.943,04
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	1.040.094,30
128	SÜPHELİ ALACAKLAR HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**11.244.873,47**
32	**Faaliyet Borçları**	**314.514,51**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	314.514,51
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**5.763.639,63**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	0,00
333	EMANETLER HESABI	0,00
339	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	5.763.639,63
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**5.166.719,33**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	2.596.480,91
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	2.570.238,42
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0,00
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**0,00**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	0,00
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
397	SAYIM FAZLALARI	0,00
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
129	ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
13	**Kurum Alacakları**	**23.311.821,72**
132	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN ALACAKLAR HESABI	0,00
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR	23.053.472,89
137	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	258.348,83
138	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
14	**Diğer Alacaklar**	**0,00**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
15	**Stoklar**	**0,00**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	0,00
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0,00
158	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
16	**Ön Ödemeler**	**3.969.513,17**
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0,00
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0,00
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
163	BÜTÇE DIŞI PROJE AVANSLARI HESABI	3.969.513,17
164	AKREDİTİFLER HESABI	0,00
165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER HESABI	0,00
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0,00**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**22.608.618,79**
43	**Diğer Borçlar**	**0,00**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
439	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLARI HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**22.608.618,79**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	22.608.618,79
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
49	**Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
499	DİĞER ÇEŞİTLİ UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**21.346.283,93**
50	**Net Değer**	**25.536.424,97**
500	NET DEĞER HESABI	25.536.424,97
52	**Yeniden Değerleme Farkları**	**0,00**
522	YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**29.903.434,92**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	29.903.434,92
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**-1.387.344,88**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	-1.387.344,88
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**-32.706.231,08**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-32.706.231,08

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**0,00**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0,00
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0,00
2	**DURAN VARLIKLAR**	**9.191.141,33**
22	**Faaliyet Alacakları**	**0,00**
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0,00
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0,00
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0,00
23	**Kurum Alacakları**	**0,00**
232	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
237	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
238	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0,00
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	0,00
24	**Mali Duran Varlıklar**	**0,00**
240	Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı	0,00
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**9.191.141,33**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0,00
252	BİNALAR HESABI	8.304.445,66
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	67.361,39
254	TAŞITLAR HESABI	2.414.296,26
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	1.924.561,99
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-3.519.523,97
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0,00
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0,00
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0,00**
260	HAKLAR HESABI	383.585,95
262	KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ HESABI	0,00
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	43.890,00
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-427.475,95
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0,00**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0,00
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0,00**
293	GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLAR HESABI	0,00
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0,00
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0,00

AKTİF TOPLAMI **55.199.776,19**

PASİF TOPLAMI **55.199.776,19**

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	0
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	0
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	2.566.599,16
Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	2.566.599,16

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 70.59.01.00 **Adı : TRAKYA KALKINMA AJANSI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	170.574.498,35
630	01	Personel Giderleri	80.131.574,86
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	33.121.731,84
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	24.377.100,18
630	05	Cari Transferler	0,00
630	06	Sermaye Giderleri	0,00
630	07	Sermaye Transferleri	14.512.229,93
630	12	Gelirlerin Red ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	17.802.171,00
630	13	Amortisman Giderleri	629.689,62
630	15	Karşılık Giderleri	0,00
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	0,92

GİDERLER TOPLAMI **170.574.498,35**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600	01	Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar	73.197.329,00
600	02	İl Özel İdarelerinden Aktarılan Paylar	4.982.488,85
600	03	Belediyelerden Aktarılan Paylar	35.862.674,48
600	04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Palylar	1.525.856,30
600	05	Avrupa Birliği ve Diğer Uluslararası Fonlardan Aktarılan Paylar	10.910.262,63
600	06	Faaliyet Gelirleri	0,00
600	07	Bağış ve Yardımlar	7.010.742,00
600	10	Diğer Gelirler	3.815.605,25
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	563.308,76

NET GELİR TOPLAMI **137.868.267,27**

	2024
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	**0,00**

FAALİYET SONUCU (+/-) **Cari Yıl -32.706.231,08**

ZAFER KALKINMA AJANSI
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Zafer Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

KISALTMALAR

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
SOGEP	: Sosyal Gelişmeyi Destekleme Program
TL	: Türk Lirası
ZAFER	: Zafer Kalkınma Ajansı

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Ajans Mevzuatında Düzenleme Yapılmasının Gerekmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Kalkınma ajansları, 08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun (Söz konusu Kanun'un adı 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 75'inci maddesi ile "Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun" şeklinde değiştirilmiştir) ile ülkemizde yerel potansiyel ve kaynakları harekete geçirmek, bölgesel ve bölge içi eşitsizlikleri gidermek, rekabet gücü, yenilikçilik ve girişimcilik kapasitesinin artırılarak katılımcı bir anlayışla sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması amacıyla geleneksel örgütlenme modellerinden farklı şekilde tasarlanmış yeni bir örgütlenme modelidir.

Kalkınma ajansları 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Denetim alanı" başlıklı 4'üncü maddesi hükmüne göre Sayıştay denetimine tabidir.

Zafer Kalkınma Ajansı, 25.01.2006 tarihli ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın koordinasyonunda Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak illerini kapsayan ve "TR33" olarak sınıflandırılan Bölge'de hizmet vermek üzere 14.07.2009 tarihli ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği Kütahya ilindedir. Afyonkarahisar, Manisa ve Uşak illerinde Genel Sekreterliğe bağlı Yatırım Destek Ofisleri hizmet vermektedir.

Kamu Kurumlarının yeniden yapılanma sürecinde 09.07.2018 tarihli ve 30473 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un birkaç maddesi dışında tüm maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. 15.07.2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184-207'nci maddelerinde kalkınma ajanslarının yasal dayanağı yeniden düzenlenmiştir. Anılan Kararname'nin 186'ncı maddesinde ajansların, bölgeler esas alınarak Cumhurbaşkanı kararı ile kurulacağı, ajans merkezinin bulunacağı ilin Cumhurbaşkanı kararında belirtileceği, bu Kararname'ye ekli listede belirtilen bölgelerin yeniden düzenlenmesine ve kurulmuş olan ajansın kaldırılmasına Cumhurbaşkanının yetkili olduğu, ajansların, tüzel kişiliği haiz ve bu

bölümde düzenlenmemiş bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tâbi olduğu hükme bağlanmıştır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 188'inci maddesi ile bu Kararname'de değişiklik yapan 80 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2'nci maddesine göre ajansların görev ve yetkileri şunlardır:

- Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.

- Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bildirmek.

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde büyüme potansiyeli taşıyan şirketlerin ve girişimcilerin desteklenmesine yönelik girişim sermayesi fonlarına katılım sağlamak.

- Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.

- Bölge plan ve programlarını dikkate alarak kapsamı ve usulleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenmek üzere bölgelerindeki diğer projeleri izlemek.

- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.

- Bölgesel gelişmeye yönelik Ajansa tahsis edilen iç ve dış kaynaklı fonları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.

- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.

- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

Kalkınma ajansları, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ajans üzerindeki görevi koordinasyon ile sınırlı olup, Bakanlığın ilgili ya da bağlı kuruluşu değildir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 190'ıncı maddesinde ajansların teşkilat yapısı, kalkınma kurulu, yönetim kurulu, genel sekreterlik, birimler ve yatırım destek ofisleri şeklinde düzenlenmiştir.

Kalkınma Kurulu, Ajansın danışma organı olup, bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve ajansı yönlendirmek amacıyla oluşturulur.

Kalkınma kurulu, illerin dengeli şekilde temsilini sağlayacak yapıda, en fazla elli üyeden oluşur.

Yönetim Kurulu, Ajans'ın karar organı olup tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, ajans genel sekreteri, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşlarından seçilecek üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, ajans genel sekreteri, büyükşehir olmayan illerin il genel meclisi başkanları ve ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Birden fazla ilden oluşan bölgelerdeki illerde; ticaret ve sanayi odalarının ayrı ayrı kurulmuş bulunması halinde ticaret ve sanayi odası başkanlarının ikisi de kurumlarını temsil ederler. Üyeler toplantılara bizzat katılmak zorunda olup vekil ile temsil edilemezler.

Genel Sekreterlik, Ajansın icra organıdır. Genel Sekreterliğin ve Yatırım Destek Ofislerinin en üst amiri Genel Sekreterdir. Genel Sekreter yönetim kuruluna karşı sorumludur. Genel Sekreterlik; planlama programlama ve koordinasyon birimi, program yönetim birimi, izleme ve değerlendirme birimi, destek hizmetleri birimi ile yatırım destek ofislerinden oluşmaktadır.

Yatırım Destek Ofisleri, bölge illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşacak şekilde teşkil edilmektedir. Çalışan uzman personel

sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, yönetim kurulu kararı ve Bakanlığın onayı ile artırılabilmektedir. Zafer Kalkınma Ajansı bünyesinde Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak illerinde olmak üzere toplam 4 (dört) adet Yatırım Destek Ofisi bulunmaktadır.

İnsan Kaynakları Yapısı:

Kalkınma Ajanslarında istihdam edilen personele ait düzenlemeler 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 200'üncü maddesi ile Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Ajans personeli iş mevzuatı hükümlerine göre belirsiz süreli hizmet akdine bağlı olarak istihdam edilen kişilerden oluşmaktadır.

Personel Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde insan kaynakları politikasının amacı, *"Ajansın görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için, alanında uzmanlaşmış, ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyulan niteliklere sahip personelin istihdamını ve bu personelin niteliklerinin geliştirilmesini ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır."* şeklinde belirtilmiştir. Bu kapsamda insan kaynakları rejimi ve politikası, Genel Sekreterin görüşü alınmak suretiyle Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir.

İnsan kaynakları politikasının izlenmesi, uygulanması ve geliştirilmesinden Genel Sekreter sorumludur. Genel Sekreter, uygulanmakta olan insan kaynakları politikasına ilişkin olarak her yıl Aralık ayının sonunda bir rapor hazırlayarak Yönetim Kuruluna sunmakta ve söz konusu raporda, insan kaynakları politikası uygulamasına dair bilgiler, uygulamada yaşanılan sıkıntılar ile sorunların çözümüne ve insan kaynakları politikasının geliştirilmesine yönelik öneriler yer almaktadır.

Personel Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde insan kaynakları planlamasının ajansın hedefleri doğrultusunda, gelecek yıllarda ihtiyaç duyulacak insan kaynağını belirlemek amacıyla yapılacağı ifade edilmektedir.

Personel alımına ve politikasına esas olmak üzere, yönetim kurulu tarafından her yıl, genel sekreterin görüşü alınmak suretiyle, gelecek yılların insan gücü ihtiyacı hakkında nitelik ve sayı bakımından sistemli tahminler yapılmakta ve bu ihtiyacın ajans içinden ve/veya dışından hangi kaynaklardan nasıl sağlanacağı bir plana bağlanmaktadır. İnsan kaynakları ihtiyacının planlanması ve karşılanması konusunda, gerektiğinde Bakanlıkla ve ihtisas kuruluşlarıyla işbirliğine gidebilmektedir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 200'üncü maddesi gereğince ajans hizmetleri, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 28'inci maddesine göre iş mevzuatı çerçevesinde istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülmektedir. Uzman personel; özel, mesleki ve teknik bilgi gerektiren işleri yapmakta iken; destek personeli sekreterlik, halkla ilişkiler, arşiv, idari ve mali işler ile personelle ilgili iş ve işlemleri yürütmektedir.

Kararname gereği sekreterlik, halkla ilişkiler, arşiv, idarî, malî ve personelle ilgili işlemler gibi işleri yürütecek olan destek personelinin sayısının, ajans toplam personel sayısının yüzde yirmisini geçmemesi gerekmektedir.

Ajanslarda uzman personel ve destek personeli yanında 2018 yılından itibaren 696 sayılı KHK ile sürekli işçi kadrosuna geçirilen personel de istihdam edilmektedir. 24.12.2017 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 127'nci maddesi ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen geçici 23'ncü maddeye göre, Ajanslarda personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 04.12.2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olan işçilerden KHK'daki şartları sağlayanlar 02.04.2018 tarihinde sürekli işçi kadrosuna geçirilmiştir.

2024 yılı sonunda, Zafer Kalkınma Ajansı'nda çalışan personelin görev unvanlarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Zafer Kalkınma Ajansı Personel Dağılımı

Unvan	**Personel Sayısı**
Genel Sekreter	1
Birim Başkanı	4
Hukuk Müşaviri	1
Koordinatör	4
Uzman	13
Destek Personel	6
Sürekli İşçi Statüsünde Yard. Hizm. Personeli	12
Genel Toplam	**41**

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Her biri ayrı tüzel kişiliği haiz bir kurum olan kalkınma ajanslarının bağlı ya da ilgili olduğu herhangi bir kurum ve kuruluş olmamakla birlikte, ajanslar Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın koordinasyonunda faaliyet gösteren kurumlardır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 187’nci maddesine göre ajansların ulusal düzeydeki koordinasyonundan Bakanlık sorumludur. Bakanlığın; 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve diğer düzenleyici işlemler aracılığıyla ajanslar üzerinde usul ve esas belirleme, görüş verme, onaylama ve denetim yetkileri bulunmaktadır.

Yine 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 205’inci maddesine göre ajanslara yapılacak transfer ödeneği, Bakanlık bütçesinde gösterilir. Bu ödenek harcama programlarına göre Bakanlıkca ajanslara kullandırılmaktadır.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 187'nci maddesine göre genel koordinasyon görevi doğrultusunda Bakanlığın görevleri aşağıda sıralanmıştır:

- Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltıcı tedbirleri alır; plânlama, programlama ve projelendirme konularında ajanslara rehberlik ve danışmanlık yapar, plân ve programların uygulanmasını izler ve değerlendirir.

- Ajansların kurumsal performansları ile yürütülen programların performanslarının ölçülmesine dair usul ve esasları belirleyerek, bunların değerlendirmesini yapar veya yaptırır.

- Bölgesel gelişmeye yönelik iç ve dış kaynaklı fonların ajanslara tahsisi ile bunların kullanımına ilişkin usul ve esasları belirler.

- Ajanslar arası işbirliğini sağlar ve ortak proje üretimini destekler.

- Ajansların işlevlerini etkili ve verimli olarak yerine getirebilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlar.

- Ajansların yıllık çalışma programlarını onaylar.

- Genel sekreteri görevlendirir ve görevden alır.

- Plân ve programlara, yapılacak desteklere, personelin nitelik ve istihdamına, bütçe ve muhasebe standartlarının kullanımına, faaliyet raporlarına, izleme, değerlendirme ve denetime ilişkin esas ve usuller ile yatırım destek ofislerinin çalışma esas ve usullerini ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşünü alarak belirler.

Kalkınma ajansları, kuruluş amaçlarına uygun olarak faaliyet gösterdiği alanlarda, ilgili Bakanlığın dışında birçok kamu kurum ve kuruluşu, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve odalarla ilişki içerisindedir.

İçişleri Bakanlığı

Kalkınma ajanslarının bağımsız dış denetim raporları, dış denetim çalışması sırasında ortaya çıkarılan ve adli yargıya intikali gerekli olan ve suç teşkil eden haller, Kalkınma Kurulu toplantılarının tarihi, saati, yeri ve gündemi ile bunlarda meydana gelen değişiklikler İçişleri Bakanlığına sunulmakta ayrıca bütçe sonuçları Yönetim Kurulu tarafından onaylanmadığı takdirde bu durum İçişleri Bakanlığına da gönderilmektedir.

Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları

Kurumlara verilen görevler itibarıyla değerlendirme yapıldığında, ajanslar ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Bölge Kalkınma İdarelerinin görev alanlarının çok benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca 642 sayılı KHK ile kurulan Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları ağırlığı kamu yatırım, proje ve faaliyetlerinde olmak üzere kalkınma ajanslarıyla işbirliği içinde eylem planlarını hazırlamakla görevlendirilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı

Kalkınma ajanslarının Hazine ve Maliye Bakanlığı ile bütçesel anlamda doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır. Ancak 5449 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesi (d) bendinde belirtilen Büyükşehir Belediyelerinin cari yıl bütçesinden ayrılması gereken pay tutarı aktarılmadığı takdirde yapılacak yazışmalar neticesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından Ajans hesabına aktarılmaktadır. Ayrıca Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde belirtildiği üzere mali yönetim yeterlik komisyonu üyeleri arasında Hazine ve Maliye Bakanlığının bir temsilcisi yer almaktadır.

Destek ve Teşvik Veren Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Ülkemizde kalkınma ajansları haricinde, birçok kamu kurum ve kuruluşuna da, bölgesel gelişme sağlanması ve gelişmişlik farklarının azaltılması hedefleri doğrultusunda çeşitli fonksiyonlar yüklenmiş ve bu kapsamda birçok hizmet sunma görevi verilmiştir. Bu çerçevede; çeşitli destek mekanizmaları ve teşvik araçları ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), Türkiye Kalkınma Bankası ve bunlar gibi çok geniş bir yelpazeye ulaşan birçok kamu kurum ve kuruluşu ile çeşitli Bakanlıkların da aktif olarak çeşitli roller üstlendikleri görülmektedir.

Bölgesel gelişme sağlanması ve gelişmişlik farklarının azaltılması nihai hedefinin başarılması bu kapsamda çeşitli roller üstlenen bütün kurum ve kuruluşların ortak ve eşgüdüm içerisinde çalışmalarına bağlıdır. Bu kapsamda, ajansların hem destek sağlama fonksiyonu bağlamında yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşlarla hem de diğer fonksiyonları kapsamındaki alanlarda çeşitli görevler üstlenen diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve eşgüdüm sağlaması çok önemli bir husustur.

Yukarıda Belirtilen Kurum ve Kuruluşların Dışında Kalan Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu'nun; vali, büyükşehir belediye başkanı, ticaret odası başkan, sanayi odası başkanı ve diğer sivil toplum kuruluşları başkanlarından müteşekkil olması sebebiyle bu kurum ve kuruluşlarla da yakın diyalog halindedir. Esasen belediyeler ile ticaret ve sanayi odaları kuruma kendi gelir bütçelerinden kaynak aktarmaktadır.

Kalkınma Kurulu'nda ise yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilciler bulundurmaktadır. Bölge planının hazırlanmasından bölgeye yönelik strateji geliştirme çalışmalarına, mali destek programlarından bölge tanıtımına kadar pek çok alanda Ajans çalışmalarına doğrudan ve dolaylı katılım sağlanmaktadır.

1.3. Mali Yapı

Kalkınma ajanslarının bütçeye ilişkin düzenlemelerine, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 204, 205 ve 206'ncı maddelerinde yer verilmiştir. Bütçe, ulusal ve bölgesel düzeyde plân ve programlara, Cumhurbaşkanlığınca belirlenen ödenek tavanına ve yıllık çalışma programına göre hazırlanmaktadır.

Kararname gereği bütçe yılı takvim yılıdır. Bütçe dışı harcama yapılamamaktadır. Ajanslarca hazırlanan bütçe, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmaktadır. Transfer ödeneği, Bakanlık bütçesinde gösterilmekte ve bu ödenek aylık harcama programına göre Bakanlıkca ajanslara kullandırılmaktadır. Bütçe hazırlanırken giderler, gelir ve nakit imkânları toplamını aşamaz.

Ajans Giderleri:

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 202'nci maddesine göre ajans giderleri şunlardır:

- Plan, program ve proje giderleri.
- Proje ve faaliyet destekleme giderleri.
- Araştırma ve geliştirme giderleri.
- Tanıtım ve eğitim giderleri.
- Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri.
- Yönetim ve personel giderleri.
- Görevlerle ilgili diğer giderler.

Tablo 2: 2024 Yılı Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Gideri Türü	Başlangıç Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcama (TL)	Harcama/Yıl Sonu Ödeneği (%)
01	Personel Giderleri	73.400.000	80.891.682	58.266.649	72
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	12.700.000	12.700.000	11.693.346	92
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	44.590.000	53.700.006	10.826.930	20
07	Sermaye Transferleri	302.091.200	303.766.200	117.607.137	39
09	Yedek Ödenekler	1.000.000	1.000.000	0	0
TOPLAM		**433.781.200**	**452.057.888**	**198.394.062**	**44**

2024 yılında 433.781.200 TL bütçe gideri tahmin edilmiş, dönem sonu itibarıyla bütçe gideri 198.394.062 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ajans Gelirleri:

Ajansların mali kaynakları ve bütçe gelirleri 5449 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Ajansın gelir kalemleri;

Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

Teşkilata ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde belirtilen diğer gelirlerdir.

Cumhurbaşkanı, il özel idareleri için belirlenen oranı yüzde beşe kadar yükseltmeye ya da bu Kanunda belirlenen oranına kadar indirmeye, belediyeler için belirlenen oranı ise; yarısına kadar indirmeye ya da bu Kanun'da belirlenen oranına kadar yükseltmeye yetkilidir. Bakanlar Kurulunca 08.08.2011 tarihli ve 2011/2168 sayılı Karar ile belediyelerin bütçe gelirleri üzerinden kalkınma ajanslarına aktaracakları payların oranı %1'den %0,5'e indirilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Kodu	Bütçe Geliri Türü	Planlanan Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşen Bütçe Geliri (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
01	Merkezi Bütçeden Aktarılan Paylar	67.500.000	75.584.994	112
02	İl Özel İdarelerinden Aktarılan Paylar	11.232.102	11.232.102	100
03	Belediyelerden Aktarılan Pay	49.720.150	48.737.290	98
04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Pay	950.870	950.870	100
06	Faliyet Gelirleri	1.000.000	641.628	64
07	Bağış ve Yardımlar	117.507.767	16.903.558	14
08	Alacaklardan Tahsilatlar	1.859.735	1.429.820	77
10	Diğer Gelirler	2.000.000	13.172.443	659
90	Red ve İadeler (-)	0	0	0
	TOPLAM	**251.770.624**	**168.652.705**	**67**

2024 yılında 251.770.624 TL bütçe geliri tahmin edilmiştir. Dönem sonu itibarıyla bütçe geliri 168.652.705 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ajansın gelir ve giderleri ile faaliyet sonucu ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: 2024 Yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (TL)

Faaliyet Giderleri	Faaliyet Gelirleri	İndirim, İade Toplamı	Net Gelir	Dönem Olumlu/ Olumsuz Faaliyet Sonucu
207.267.437	158.360.171	0	158.360.171	48.907.266

Faaliyet Sonuçları tablosuna göre Ajansın 2024 yılı faaliyet gideri 207.267.437 TL, net faaliyet geliri 158.360.171 TL, dönem olumsuz faaliyet sonucu ise 48.907.266. TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kalkınma ajanslarının mali sistemi temel olarak 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

5449 sayılı Kanun'un 27'nci maddesi ile ajanslar, 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. Mali işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde 5018 sayılı Kanun hükümleri uygulanmamaktadır.

Ajans, muhasebe işlemlerini 28.09.2006 tarihli ve 26303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne bu yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne tabi olarak yürütmekte olup, mali rapor ve tablolarını Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre hazırlamaktadır.

Bu kapsamda, "Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar"ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden denetime sunulanlar aşağıda sayılmış olup, denetimler bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici mizan ve Kesin mizan,

- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu.

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır. Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol; bir kurumun yönetimi ve personeli tarafından hayata geçirilen ve faaliyetlerin düzenli, etik kurallarına uygun, verimli, tutumlu ve etkin biçimde yürütülmesi; hesap verme sorumluluğunun gerektirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmesi; yürürlükteki mevzuata uyulması; kamu kaynaklarının kayıplara karşı korunması; kurumun amaçlarını gerçekleştirmek suretiyle, kurumun misyonunu yerine getirmesi için makul bir güvence sağlamak üzere tasarlanmış olan bütünleyici bir süreçtir.

5018 sayılı Kanun ve bu Kanun'a dayanarak hazırlanan düzenlemelere tabi olmayan ajanslar açısından iç kontrol sistemi, Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinde; *"Ajans gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesi, Ajansın mevzuata uygun olarak faaliyet göstermesi, her türlü malî karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesi, karar oluşturmak ve izlemek için düzenli, zamanında ve güvenilir bilgi edinilmesi amaçlarını gerçekleştirmek üzere, iç denetçinin görüşü alınmak suretiyle, Genel Sekreterin teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı ile belirlenir."* şeklinde düzenlenmiş, ve iç kontrol sisteminin iç ve dış denetim raporları, öneriler, ihtiyaçlar ve şikayetler çerçevesinde yılda en az bir defa Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilip Bakanlığa rapor hâlinde sunulacağı hüküm altına alınmıştır.

Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliği'nde ise ajanslarının mali yönetim yeterlik denetimi ve diğer denetim türlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiş ancak iç kontrol sisteminin kuruluşu, işleyişi, yapısı vb. konularda düzenleme yapılmamıştır.

Diğer taraftan 14.07.2021 tarih ve 80 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 4'üncü maddesiyle 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yapılan değişiklikle kalkınma ajanslarında iç denetim birimi kaldırılarak Sayıştay ve mali yönetim yeterliği denetim raporlarını görüşmek, değerlendirmek ve yönetim kuruluna önerilerde bulunmak görev ve yetkileri ajans kalkınma kurullarına verilmiştir.

Zafer Kalkınma Ajansı 5018 sayılı Kanun'a tabi olmadığı için bu Kanun ve ikincil mevzuatla getirilen, iç kontrol sistemi, ön mali kontrol, iç denetim, risk değerlendirme, performans ölçüm sistemi gibi hususlara uyma sorumluluğu bulunmamaktadır. Anılan mevzuatla doğrudan ilişkilendirilmeksizin Kurumun iç kontrol sistemi bağlamındaki uygulamalarına ve bu bağlam ile ilişkili hususlara aşağıda yer verilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

Ajans organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Kalkınma ajansında "hassas görev" niteliğinde bir görev olmadığı için buna özel düzenlemeler yer almamaktadır.

Risk Değerlendirme Standartları

Kalkınma Ajansları, 5018 sayılı Kanunu'na tabi olmadıklarından Stratejik Plan ile Performans Programı hazırlama yükümlülükleri yoktur. Ancak Zafer Kalkınma Ajansı, 2011 yılından itibaren stratejik plan hazırlamakta olup en son 2021-2025 yıllarını kapsayacak şekilde stratejik plan hazırlanıp Ajansın internet sitesinde yayımlanmıştır. Ajanslar, yıllık performans programı yerine, performans programına benzer içerikler bulunan yıllık çalışma programları hazırlamaktadır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır. Ayrıca Ajans faaliyet raporlarında, gelecek yıllarda yapmayı planladıkları değişiklik önerilerine, hedeflerinde meydana gelecek değişiklikler ile karşılaşabileceği risklere ve bunlara yönelik alınması gereken tedbirlere yer verilmektedir.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

Ajans tarafından, yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur. Yetki devirleri, mevzuata uygun yapılmıştır. Ajansta yapılan görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. Belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ajansta mali kontroller Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. Ajansın iç kontrol ve risk yönetimi hakkında yönergesi bulunmaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Faaliyet Raporları, 5018 sayılı Kanun'un, 9'uncu madde hükümlerine dayanılarak hazırlanmaktadır. Kalkınma Ajansları ise Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde ifade edilen, birim faaliyet raporu ile ajans faaliyet raporlarını hazırlamakta olup ilgi bakanlık tarafından de ajansların bir malî yıldaki faaliyet ve malî sonuçlarını gösterecek şekilde. genel faaliyet raporu hazırlanıp kamuoyuna açıklanmaktadır. Ajans her yıl düzenli olarak Faaliyet Raporunu hazırlayıp mart ayı içinde yayımlamaktadır. Ajansta İç Kontrol Uyum Eylem Planı hazırlanmamıştır.

İzleme Standartları

Kalkınma Ajansları, 5018 sayılı Kanun'a tabi değildir. İç Kontrol sistemi ile ilgili olarak Ajansta İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu bulunmamaktadır. Kalkınma Ajanslarının teşkilat, görev, yetki, sorumluluk ve personel yapısını düzenleyen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde iç denetçi ve iç denetim birimi ile ilgili hüküm/düzenleme yer almamaktadır. İdarede iç denetçi ve iç denetim birimi bulunmamaktadır. İç denetim birimi bulunmadığından iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması da mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Zafer Kalkınma Ajansının 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Ajans Mevzuatında Düzenleme Yapılmasının Gerekmesi

Zafer Kalkınma Ajansının denetimi sırasında aşağıda belirtilen mevzuat değişikliklerine ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

a-) Ajansın kabul ettiği projelerde destek olunan tutar ve eş finansman oranı, fizibilite desteği, güdümlü proje desteği, finansman desteği ve faizsiz kredi desteği, teknik destek uygulamaları, ajansların aracılık görevi üstlendiği Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı, Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı gibi destek ve uygulamalarda genel anlamda yararlanıcılardan kaynaklanmayan sebeplerle destek ve sürelerin arttırılmasına yönelik ilave tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Nitekim 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na 2008, 2018, 2019, 2022 ve 2023 yıllarında eklenen geçici maddelerle; fiyat farkı, ek fiyat farkı, sözleşmelerin tasfiyesi veya devri, ek fiyat farkı ve/veya sözleşmelerin devri, yapım işlerine ek fiyat farkı ve süre uzatımı verilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelere sebep olan hususlar yukarıda sayılan Ajans desteklerini de etkilediğinden Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından benzer düzenlemelerin yapılması genel bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

b-1) Kalkınma Ajansları Mal Hizmet ve Yapım İşi Satın Alma İhale Usul ve Esaslar'ın 4'üncü maddesinde temel ilkeler sayılmış olup bu ilkelerden birisi de ihale/satınalma işlerinde avans verilmemesidir. Ancak Esaslar'ın;

19’uncu maddesinde *“(1) Mal ve hizmet alımı ile yapım işleri için ön ödeme öngörülmüş ise, ön ödeme Avans Teminat Mektubu karşılığında yapılır.”*

30’uncu maddesinde sözleşmede bulunacak hususlar;

“…

e) Ödeme yeri ve şartlarıyla ön ödeme yapılıp yapılmayacağı, yapılacaksa şartları ve miktarı”

38’inci maddesinde

“(1) Ön ödeme yapılması ön görülen işlerde, ön ödeme miktarı toplam sözleşme bedelinin %20'sinden fazla olamaz ve avans teminat mektubu karşılığında yapılır. Avans Teminat Mektubu miktarı en az yapılan ön ödeme miktarı kadar ve süresiz olacaktır.

(2) Ön ödeme, sözleşmenin imzalanmasını takiben yedi gün içinde, avans teminat mektubunun sunulmasına istinaden yapılır.”

denilmiştir. Böylece avans verilmemesi temel ilkeler arasında sayılmış iken sonraki maddelerde avans/ön ödeme verilmesi şartları belirlenmiştir. Diğer taraftan yapılacak ön ödemenin hangi şartlarda ve faiz oranlarıyla mahsup edileceğine ilişkin genel bir düzenleme yapılmamıştır.

b-2) Esaslar'ın 3’üncü maddesinde, İhale/Satınalma Yetkilisi; *“Yönetim Kurulu tarafından tespit edilecek sınırlar içerisinde, taşıt dışındaki taşınır malların alımı, satımı, kiralanması ve hizmet alımı ile yapım işleri konularında Genel Sekreteri, diğer hallerde ise Yönetim Kurulu adına Yönetim Kurulu Başkanını,”* şeklinde tanımlanmıştır. Burada; İhale/Satınalma Yetkilisinin satım ve kiralama yapma yetkisi bulunmasına rağmen söz konusu esaslarda Ajansa ait mal ve/veya haklarının satılmasına veya kiralanmasına yönelik bir düzenleme yapılmamıştır.

Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin 40’ıncı maddesinde *“Faaliyet alacakları hesap grubu, Ajans tarafından gelir olarak tahakkuk ettirilen ve faaliyet dönemi içinde tahsili öngörülen her türlü gelirler ile mal veya hizmet satış gelirlerinden kaynaklanan alacakların izlenmesi için kullanılır.”* denilmek suretiyle ajansın mal veya hizmet satış gelirlerinin kaydına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Ancak Ajans mevzuatında bu gelirlerin

hangi usullerle elde edileceğine yönelik olarak usul hükümlerini düzenleyen bir düzenleme mevcut değildir.

c-) Girişim sermayesi yatırım fon işlemleri için saklama hesaplarına yatırılan tutarların muhasebeleştirilmesi hususunda mevzuatta düzenleme bulunmamaktadır.

Ajansların girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi kapsamında saklama hesaplarına yatırılan tutarların ve fon bulucular tarafından yapılan işlemlerin sonucunda elde edilen kâr veya zarar ile mali yıl sonunda kapanış kayıtlarına esas olacak güncel değerlerin; dönem sonuna kadar izlenmesini sağlayacak düzenlemelerin Bakanlık tarafından yapılması gerekmektedir.

d-) Ajans tarafından desteklenen proje sözleşmelerinde; tazminat, cezai şart ve temerrüt faizi tanımları, rakamsal oranları ve uygulamanın nasıl olacağına ilişkin net düzenlemelere yer verilerek tip sözleşme ve eklerinin güncellenmesi gerekmektedir.

e-) Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 44'üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde yer alan *"Genel sekreter tarafından teklif edilip yönetim kurulunca onaylanan diğer teminatlar."* düzenlemesinin kaldırılarak 44'üncü maddenin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 34'üncü maddesine göre yeniden düzenlenmesi diğer taraftan aynı maddenin (6) numaralı fıkrasındaki *"(Teminatlar, yararlanıcıya yapılan ön ödeme tutarının ve aynı oranda yararlanıcının eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığının Ajans tarafından kabulünün ardından serbest bırakılır."* şeklindeki düzenlemenin değişiklikten önceki haline getirilerek *"Teminatlar, nihai ödemenin yapılmasını müteakip yararlanıcının bu işten dolayı Ajansa herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra serbest bırakılır."* şeklinde yeniden düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

f-) Ajans personelinin yurtiçi ve yurtdışı geçici görevlendirilmeleri sebebiyle Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi (KAYS) üzerinden düzenlenen yurtiçi/yurtdışı geçici görev yolluğu bildirimi düzenlemelerinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Sistem yöneticilerinin; öncelikle bu bildirimin, düzenleyen personel açısından sorumluluk doğuran bir beyanname olduğunu göz ardı etmemeleri gerekir. Bildirimin altında yazıyla gider toplamının yazılması ve bildirim sahibi tarafından imzalanması gerekmektedir. Ancak sistem tasarımı sebebiyle toplam gider değil avans miktarı düşüldükten sonra kalan tutar yazılmaktadır. Yurtdışı bildirimlerinde ise toplam tutarın gösterilmesi gereken son sütununa Türk Lirası ve döviz tutarları kendi birimleriyle aynen geçmekte bu şekilde düzenlenen çıktı imzalanmaktadır. Her ne kadar

rakamla toplam tutar hesabında dövizler de cari kurdan TL'ye çevrilmekte ise de bu durum süreç yönetiminde denetimi sorunlu hale getirmektedir. Ayrıca sistem yurtdışı bildirimlerde aynı günler için hem yurt içi hem de yurtdışı yevmiye yazılmasına izin verebilmektedir.

g-) Bakanlığın Ajanslarla ilgili koordinasyon görev ve yetkisinin tanımlanması gerekmektedir.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 385'inci maddesinin (1) numaralı fıkrasında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının görev ve yetkileri sayılmış olup (ş) bendinde *"Kalkınma ajanslarının ve bölge kalkınma idaresi başkanlıklarının koordinasyonunu sağlamak, bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek ve denetimlerini yapmak,"* düzenlemesi bulunmaktadır.

Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğünde koordinasyon *"eş güdüm"* olarak tanımlanmakta eş güdüm ise *"Belli bir amaca ulaşmak için türlü işler arasında bağlantı, ilişki, düzen ve uyum sağlama; koordinasyon."* olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda koordinasyon ve eş güdüm kelimelerinin eş anlamlı kelimeler olduğu anlaşılmaktadır. Anılan Kararname'nin 388/B maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde *"…teşviklerin eşgüdümünü koordine etmek…"* ibaresi bulunmaktadır. Haliyle Bakanlığın koordinasyon görevinin mahiyeti önem arz etmektedir. Şöyle ki;

a-) Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Kalkınma Ajansları 2023 Yılı Çalışma Programı Hazırlama Usul ve Esasları'nın 24'üncü maddesinde *"Ajanslar tarafından hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilecek strateji, plan, analiz, program sonrası değerlendirme ve fizibilite gibi tüm raporlama çalışmaları Çalışma Programlarında yer alacak ancak bu çalışmalar 26.02.2021 tarihli ve E-42359965-106.03-2355130 sayılı ve 24/03/2021 tarihli ve E-42359965-106.03-2431485 sayılı yazılarımız kapsamında Bakanlığımız onayına sunulacaktır."* denilmiş burada atıf yapılan 26.02.2021 tarihli ve E-42359965-106.03-2355130 sayılı yazıda ise *"Ajansınız tarafından 2018-2019 ve 2020 yıllarında hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilen fizibilite desteği dışındaki strateji, plan, analiz, program sonrası değerlendirme ve fizibilite gibi tüm çalışmalara ilişkin ekte yer alan dosyanın doldurularak 08.03.2021 tarihine kadar tarafımıza iletilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte hizmet alımı yoluyla yapılacak yukarıda belirtilen nitelikteki tüm çalışmalar 2021 yılı çalışma programında yer alsa dahi satın alma gerçekleştirilmeden önce Bakanlık olayına tabi olacaktır."* denilmiştir. Böylece Bakanlık önce çalışma programını onaylamakta sonra da bu programda yer alıp hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilen fizibilite desteği dışındaki strateji, plan, analiz, program sonrası

değerlendirme ve fizibilite gibi tüm çalışmaların satın alınmadan önce tekrar Bakanlıktan onay alınmasını istemektedir.

b-) Bakanlık tarafından Zafer Kalkınma Ajansına gönderilen 20.02.2024 tarih ve E-38663566-106.03-5552-427 sayılı yazıda *"Bilindiği üzere, 10.07.2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin 385'inci maddesinin birinci fıkrasının (s) bendi ve 394'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi hükümleri doğrultusunda Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) Genel Müdürümüz koordinasyonunda uygulanmaktadır.*

İlgi de kayıtlı Bakanlık oluru ile Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı Uygulama Usul ve Esaslar'ına "Bakanlık, kaynak kullanımında etkinliği sağlamak amacıyla program özel hesabında bulunan ihtiyaç fazlası tutarların tamamının yahut belli bir kısmının Program kapsamındaki diğer ajansların program özel hesaplarına aktarılmasına ya da genel bütçeye gelir olarak kaydedilmesine karar verebilir." hükmü eklenmiştir.

Söz konusu hüküm doğrusunda program kapsamında kaynak kullanımında etkinliği sağlamak amacıyla Ajansınızda SOGEP program özel hesabında kasa fazlası olan 7.000.000 TL'nin yazı ekinde bilgileri verilen Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı SOGEP program özel hesabına ivedilikle aktarılması ve sonucundan Bakanlığımıza bilgi verilmesi hususlarında bilgilerinizi ve gereğini rica ederim." denilmiştir. Bu yazıda Ajansın program özel hesabında bulunan ihtiyaç fazlası tutarların nasıl belirlendiğine ve 7.000.000,00 TL'lik kasa fazlasının nasıl oluştuğuna ilişkin herhangi bir tespitine yer verilmemiştir.

Zafer Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulunun dördü vali olmak üzere 16 üyesinin olduğu göz önüne alındığında Bakanlığın görev ve yetkileri arasında sayılan koordinasyon işinin tanımlanması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen hususların Bakanlık tarafından değerlendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 70.43.01.00 | **ZAFER KALKINMA AJANSI** | **Yıl : 2024**

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	**170.676.273,06**
10	**Hazır Değerler**	**2.374,61**
100	KASA HESABI	0
101	ALINAN ÇEKLER HESABI	0
102	BANKA HESABI	2.730.000
103	VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	-2.727.915,39
104	PROJE ÖZEL HESABI	0
105	DÖVİZ HESABI	0
106	DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ HESABI (-)	0
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI	290
11	**Menkul Kıymet ve Varlıklar**	**0**
110	HİSSE SENETLERİ HESABI	0
111	ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0
112	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	0
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER HESABI	0
12	**Faaliyet Alacakları**	**1.638.031,82**
120	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0
121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR HESABI	1.638.031,82
122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0
127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0
128	SÜPHELİ ALACAKLAR HESABI	0

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**6.615.988,24**
32	**Faaliyet Borçları**	**346.273,03**
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI	346.273,03
322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR HESABI	0,00
33	**Emanet Yabancı Kaynaklar**	**75.084,76**
330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	0,00
333	EMANETLER HESABI	75.084,76
339	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI	0,00
36	**Ödenecek Diğer Yükümlülükler**	**3.626.551,01**
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	1.716.305,87
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ HESABI	1.824.337,44
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	85.907,70
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**2.568.079,44**
372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	2.568.079,44
379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
38	**Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
39	**Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
397	SAYIM FAZLALARI	0,00
399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	0,00

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
129	ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)	0
13	**Kurum Alacakları**	**140.570.993,82**
132	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN ALACAKLAR HESABI	0
135	TEK HAZİNE KURUMLAR HESABINDAN ALACAKLAR	140.492.001,04
137	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	3.265.182,14
138	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	-3.265.182,14
139	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	78.992,78
14	**Diğer Alacaklar**	**0**
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	0
15	**Stoklar**	**763.521,28**
150	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	763.521,28
157	DİĞER STOKLAR HESABI	0
158	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI HESABI (-)	0
16	**Ön Ödemeler**	**27.701.351,53**
160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ HESABI	0
161	PERSONEL AVANSLARI HESABI	0
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	0
163	BÜTÇE DIŞI PROJE AVANSLARI HESABI	27.701.351,53
164	AKREDİTİFLER HESABI	0
165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER HESABI	0
18	**Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0**
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	0
181	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	**13.160.268,57**
43	**Diğer Borçlar**	**0,00**
430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0,00
439	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLARI HESABI	0,00
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**13.160.268,57**
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI HESABI	13.160.268,57
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HESABI	0,00
48	**Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları**	**0,00**
480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABI	0,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI HESABI	0,00
49	**Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0,00**
499	DİĞER ÇEŞİTLİ UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	**180.446.059,21**
50	**Net Değer**	**80.006.798,98**
500	NET DEĞER HESABI	80.006.798,98
52	**Yeniden Değerleme Farkları**	**0,00**
522	YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI HESABI	0,00
57	**Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları**	**149.346.526,82**
570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI HESABI	149.346.526,82
58	**Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları**	**0,00**
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	0,00
59	**Dönem Faaliyet Sonuçları**	**-48.907.266,59**
590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU HESABI	0,00
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	-48.907.266,59

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**0**
197	SAYIM NOKSANLARI HESABI	0
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR HESABI	0
2	**DURAN VARLIKLAR**	**29.546.042,96**
22	**Faaliyet Alacakları**	**0**
220	GELİRLERDEN ALACAKLAR HESABI	0
222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR HESABI	0
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI	0
227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI HESABI	0
23	**Kurum Alacakları**	**21.601.823,55**
232	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN KURUM ALACAKLARI HESABI	0
237	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI HESABI	0
238	VERİLEN DESTEKLERDEN KAYNAKLANAN TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI KARŞILIĞI HESABI (-)	0
239	DİĞER KURUM ALACAKLARI HESABI	21.601.823,55
24	**Mali Duran Varlıklar**	**0**
240	Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı	0
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**7.944.219,41**
250	ARAZİ VE ARSALAR HESABI	0
252	BİNALAR HESABI	7.162.126,69
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	143.448,88
254	TAŞITLAR HESABI	3.283.366,47
255	DEMİRBAŞLAR HESABI	2.801.279,54
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-5.446.002,17
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR HESABI	0
259	YATIRIM AVANSLARI HESABI	0
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**0**
260	HAKLAR HESABI	944.396,76
262	KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ HESABI	0
264	ÖZEL MALİYETLER HESABI	14.160
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR HESABI	0
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	-958.556,76
28	**Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları**	**0**
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER HESABI	0
281	GELİR TAHAKKUKLARI HESABI	0
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0**
293	GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLAR HESABI	0
294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0
297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR HESABI	0
299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI (-)	0

AKTİF TOPLAMI **200.222.316,02**

PASİF TOPLAMI **200.222.316,02**

Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
910	TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	802.320
911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ HESABI	802.320
920	GİDER TAAHHÜTLERİ HESABI	78.509.473,29
Bilanço Dipnotları :		Cari Yıl Tutar TL
921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	78.509.473,29

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Kurum Kodu : 70.43.01.00 **Adı : ZAFER KALKINMA AJANSI** **Yılı : 2024**

Hesap Kodu	Kod1	GİDERİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
630		GİDERLER HESABI	207.267.437,49
630	01	Personel Giderleri	57.750.239,07
630	02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Prim Giderleri	11.693.345,80
630	03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	9.636.649,14
630	07	Sermaye Transferleri	110.607.137,45
630	11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	0,00
630	12	Gelirlerin Red ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	7.009.300,25
630	13	Amortisman Giderleri	1.794.405,47
630	15	Karşılık Giderleri	8.606.429,72
630	20	Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	169.930,59

GİDERLER TOPLAMI **207.267.437,49**

Hesap Kodu	Kod1	GELİRİN TÜRÜ	Cari Yıl (TL)
600	01	Merkezi Yönetimden Aktarılan Paylar	68.084.994,00
600	02	İl Özel İdarelerinden Aktarılan Paylar	11.232.102,74
600	03	Belediyelerden Aktarılan Paylar	49.720.150,73
600	04	Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Palylar	950.869,73
600	06	Faaliyet Gelirleri	537.961,30
600	07	Bağış ve Yardımlar	14.503.558,00
600	10	Diğer Gelirler	13.076.452,74
600	11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	0,00
600	15	Konusu Kalmayan Karşılık Gelirleri	254.081,66

NET GELİR TOPLAMI **158.360.170,90**

	2024
ENFLASYON DÜZELTMESİ (E)	**0,00**

FAALİYET SONUCU (+/-) **Cari Yıl** **-48.907.266,59**

DİĞER KAMU ŞİRKETLERİ

BANKALARARASI KART MERKEZİ
2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gider Bütçesi ve Harcamalar Tablosu

Tablo 2: Yıllar İtibarıyla Gelir Tablosu

Tablo 3: Kamu İhale Kanunu'nun 3/g Maddesi Kapsamında Yapılan Mal Alımları

KISALTMALAR

AŞ	Anonim Şirket
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKM	Bankalararası Kart Merkezi
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
VUK	Vergi Usul Kanunu

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. İstisna Kapsamında Değerlendirilemeyen Mal Alımlarının Bulunması

2. İhale Yapılmadan Binek Araç Satın Alınması

3. Yapım İşlerinin Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin İle Gerçekleştirilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Bankalararası Kart Merkezi (BKM) anonim şirket statüsünde olup 1990 yılında, 13 kamu ve özel Türk bankasının ortaklığıyla kurulmuştur. 2020 yılı itibarıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının (TCMB) ana hissedar olduğu BKM'nin toplam sermayesi 177.492.990 TL'dir. TCMB ile birlikte, Şirketin 11 ortağı olup bu ortaklar; Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi (AŞ), Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası AŞ, Türkiye Garanti Bankası AŞ, Akbank AŞ, Türkiye İş Bankası AŞ, Yapı ve Kredi Bankası AŞ, Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı, Qnb Finansbank AŞ, Ing Bank AŞ ve Türk Ekonomi Bankası AŞ'dir.

Şirket öncelikli olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na, "ödeme sistemleri işleticiliği" görevini üstlenmesi ve faaliyet alanı itibarıyla da 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun, 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve bu kanunlara ilişkin ikincil düzenlemeler ile TCMB ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) düzenleyici kararlarına tabi olarak faaliyet göstermektedir.

TCMB'nin 12.06.2015 tarihli ve 10159/19758 sayılı Kararı ile Şirketin, banka ve kredi kartı işlemlerinin bankalar arasındaki takas ve mutabakatını sağlayan yurtiçi takas ve hesaplaşma ödeme sistemini işletmesi faaliyetine izin verilmiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 31.03.2016 tarihli ve 6821 sayılı Kararı ile Şirketin banka kartı ve kredi kartı sistemi kurma ve bu sisteme göre kart çıkarma ve üye işyeri anlaşması yapma yetkisi verme ile sınırlı olmak üzere, kartlı sistem kurma konusunda faaliyet göstermesi uygun görülmüştür.

BKM 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (g) bendi ile Kamu İhale Genel Tebliği doğrultusunda ana faaliyet ve üretim konusuna yönelik belli bir tutara kadar olan mal ve hizmet alımlarında istisna kapsamında tutulmuştur. Şirket yapım işleri açısından Kamu İhale Kanunu'na tabidir.

Şirketin iç düzenlemeleri; BKM Esas Sözleşmesi, BKM Çalışanı Yönetmeliği, BKM

Çalışanı Görev ve Sorumlulukları Standardı, BKM Üyelik Yönetmeliği, BKM Bütçe, Raporlama ve Hesap Ayrıştırma Yönetmeliği, BKM İç Sistemler Yönetmeliği, BKM Satınalma Yönetmeliği, BKM Performans Yönetim Sistemi Yönetmeliği, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Yönetmeliği ve çeşitli alanlarda belirlenen politikalar, usul ve esaslardan oluşmaktadır.

Şirketin 29.03.2023 tarihinde tescil edilen revize esas sözleşmesinin Amaç ve Konu başlıklı 3'üncü maddesinde amaçlar ve faaliyet konuları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

Amaçlar

1. Ödeme hizmetlerinin bütün ekonomik birimleri kapsayacak şekilde, kesintisiz, etkin, güvenli ve verimli bir şekilde sağlanmasını garanti altına alacak sistem, platform ve alt yapılar oluşturmak, bunları işletmek ve geliştirmek,

2. Ödeme yöntemleri konusunda küresel bir referans noktası olabilecek rekabetçi bir ekosistem yaratılmasına katkı sağlamak ve iyileştirme alanlarını belirlemek için gerekli analiz çalışmalarını tüm paydaşların katılımıyla yapmak,

3. Yenilikçi yöntemler başta olmak üzere finansal kapsayıcılığın arttırılmasına yönelik her türlü çalışmaya katkı sağlamak, elektronik veya kartlı ödeme yöntemlerinin erişilebilirliğini ve kullanılabilirliğini artıracak çalışmalar yürütmek,

4. Elektronik ödemelerin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesini sağlayacak önlemlere ilişkin olarak paydaşları yönlendirmek,

5. Nakit kullanımının azaltılması hedefi ile uyumlu olarak yenilikçi, güvenli ve etkin ödeme hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına ilişkin araştırma, geliştirme, uygulama çalışmaları yürütmek, ihtiyaç duyulan standartların oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapmak,

6. Finans sektörü, reel sektör ve kamu kuruluşlarının sundukları hizmetler esnasında yararlanabilecekleri sistem, platform ve altyapılar oluşturarak bunların etkin ve verimli bir şekilde işletilmesini sağlamak.

Faaliyet Konuları

1. Ödeme sistemleri ile ödemeler alanı ile ilgili platform ve altyapıları kurmak, geliştirmek ve işletmek,

2. Takas ve mutabakat işlemleri ile bu işlemlerin gerektirdiği teminat ve garanti mekanizmalarına ilişkin faaliyetleri yürütmek,

3. Takas hizmetinden yararlanan kuruluşlar arasında uygulanacak takas komisyonu oranının belirlenmesine yönelik çalışmaları yaparak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın onayına sunmak,

4. Kartlı sistem kurmak ve kart tabanlı ödemelerin etkinliğini ve verimliliğini artıracak her türlü faaliyeti yürütmek,

5. Elektronik ödeme yöntemlerine ilişkin uygulanacak prosedürleri geliştirmek, standardizasyonu sağlamaya yönelik kararlar almak, bunları yayınlamak ve uygulamayı takip etmek,

6. Elektronik ödemelere yönelik olarak sektörden veri toplamak, toplanan verileri analiz etmek ve toplanan verileri ilgili kurum ve kuruluşlar ile paylaşmak,

7. Ödemelerle ilgili tüm kanallarda güvenliği destekleyici yöntemlerin tespitine ve uygulanmasına destek olmak,

8. Finansal okuryazarlığının yaygınlaştırılması ve toplumsal farkındalığın artırılması da dahil olmak üzere ödemeler alanına yönelik çalışmalar yürütmek, eğitim hizmetleri düzenlemek, yayın yapmak,

9. Elektronik ödeme yöntemlerinin kullanımını yaygınlaştıran ve teşvik eden çalışmalar yapmak,

10. Nakit kullanımının azaltılması hedefleri ile uyumlu olarak yenilikçi ödeme yöntemlerinin yaygınlaştırılmasına ilişkin reklam, tanıtım, iletişim faaliyetlerinde bulunmak,

11. Ödemeler alanına ilişkin olarak kuruluş ve komisyonlar ile ilişkiler kurmak, amaç ve konularıyla ilgili temsil faaliyetlerinde bulunmak,

12. Finansal kuruluşlar ve diğer paydaşlar arasında birlikte çalışabilmeyi sağlayacak uygulama pratikleri, kurallar, kılavuzlar ve standartlar geliştirmek, uygulamaya geçirmek ve izlenmesi süreçlerine katkıda bulunmak,

13. Yenilikçi finansal teknolojilerin ödemeler alanında uygulanabilmesi konusunda araştırma ve geliştirme çalışmaları yürütmek, finansal teknolojiler ekosistemini desteklemek üzere çalışmalarda bulunmak,

14. Ödemeler alanında paydaşlar arasında yönetişimi, eşgüdümü ve dayanışmayı temin edecek faaliyetler yürütmek, yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği içerisinde çalışmalar yürütmek, amaç ve konularıyla ilgili temsil faaliyetlerinde bulunmak,

15. Elektronik ödemeler konusunda ödeme hizmeti sağlayıcıları arasındaki anlaşmazlıkları çözüme kavuşturmaya yönelik çalışmalar yapmak.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

BKM'nin teşkilat yapısının en üstünde Yönetim Kurulu bulunmakta olup, kurul 7 üyeden oluşmaktadır. Yönetim kurulu altında genel müdürlük, beş adet genel müdür yardımcılığı ve bunlara bağlı direktörlükler yer almaktadır. Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcısı atamalarında BDDK onayı gerekmektedir.

Şirket 11 ortaklı bir yapıya sahip olup en büyük pay %51 ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına aittir.

TROY Ödeme Yöntemi AŞ, BKM'nin tek bağlı ortaklığıdır. TROY Ödeme Yöntemi AŞ 24.06.2021 tarihinde BKM'nin %100 sahipliği ile kurulmuştur. Ödenmiş sermayesi toplam 250.000,00 TL olmakla birlikte enflasyon düzeltmesi uygulaması ile mali tablolara taşınan değeri 701.179,00 TL olarak güncellenmiştir.

BKM'de 28.12.2022 tarihli ve 2022/25 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile 200 olan norm kadro sayısı 250'ye çıkartılmış olup, 31.12.2024 itibarıyla Şirkette farklı unvan gruplarında, 222 kişi İstanbul merkez ofisi ve 4 kişi İzmir İş Sürekliliği Yedekleme Merkezinde olmak üzere, toplam 226 kişi çalışmaktadır. Tüm personel sözleşmeli olarak istihdam edilmektedir.

BKM çalışanının hak ve yükümlülüklerini mevzuat hükümleri ve Şirketin kabul olunan politikaları doğrultusunda belirlemek, işe alma, çalışanın hakları ve sorumlulukları, görev ve eğitim amaçlı yolculuklarla ilgili konularda uygulanacak genel esasları, yetki, sorumluluk ve limitleri açıklamak amacıyla 27.12.2024 tarihinde BKM Çalışanı Yönetmeliği revize edilmiştir. Şirket personeline yapılan ödemelerde BKM Çalışanı Yönetmeliği, BKM Çalışanı Görev ve Sorumlulukları Prosedürü, BKM Ücretlendirme Politikası ve çalışanlarla yapılan iş

sözleşmeleri esas alınmaktadır.

BKM'de çalışanların görevler ayrılığı ilkesi esas alınarak görev ve yetki tanımlarını belirtmek ve sorumluluklarını tanımlamak amacıyla BKM Çalışanı Görev ve Sorumlulukları dokümanı oluşturulmuş olup, bu doküman tüm çalışanların erişimine açıktır. BKM'de işe başlayan çalışanlara görev tanımları tebliğ edilerek kabullerine dair imzaları alınmaktadır.

BKM çalışanlarının mesai içi ve dışında, üyeler, müşteriler, toplum, sosyal medya ve birbirleri ile ilişkilerinde uygulamaları beklenen kurumsal etik prensiplerini belirlemek amacıyla BKM Etik Politikası oluşturulmuş ve çalışanlara duyurulmuştur.

Çalışanların başarılarının ve performanslarının tanımlanması, izlenmesi ve ödüllendirilmesi amacıyla 27.12.2024 tarihinde Performans Yönetim Sistemi Yönetmeliği revize edilmiştir. Yapılan performans değerlendirme sonuçları prim sisteminde etkin olarak kullanılmaktadır.

Çalışanların, iç düzenlemelere ve/veya mevzuata aykırı davranmaları durumunda uygulanacak yaptırımları belirlemek amacıyla Disiplin Prosedürü, işe alım ve işten çıkarılma süreciyle ilgili sorumlulukların, uygulama ve esaslarının belirlenmesi amacıyla da Çalışanın İşe Alımı ve İşten Çıkarılması Prosedürü oluşturulmuştur. Söz konusu dokümanlar BKM çalışanlarına duyurulmuştur.

Çalışanların eğitimlerine yönelik planların hazırlanması, pozisyon bazında standart mesleki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve Şirketin tabi olduğu mevzuat hakkında gerekli eğitimlerin verilmesi amacıyla BKM Çalışanı Eğitim Prosedürü oluşturulmuştur. Yıllık olarak hazırlanan eğitim bütçesi doğrultusunda eğitim planlaması yapılmaktadır.

Birim gereklilikleri göz önüne alınarak esnek ve uzaktan çalışma seçenekleri bulunmaktadır.

Şirkette yetki devirleri ve sınırları yazılı olarak belirlenmiştir. BKM'yi temsil etmeye yetkili olan kişiler, temsil yetkileri ve sınırları imza sirkülerinde belirlenmiştir.

1.3. Mali Yapı

BKM yıllık bütçe çalışmaları, her yıl kasım ayında başlamaktadır. Her birim ilgili yıla ilişkin gelir tahminleri ile gider ve yatırım ihtiyaçlarını belirler ve bütçe kalemleri ilgili genel müdür yardımcısı onayına sunulur. Mali işler birimi, iş birimlerinden gelen onaylı bütçe

kalemlerini konsolide ederek yıllık bütçe sunumunu oluşturur ve genel müdür onayı alınır. Konsolide edilen rakamlar aralık ayında Yönetim Kuruluna sunularak onaylanır ve bütçe süreci tamamlanır.

Bütçe çalışmaları sonucunda hazırlanan yıllık bütçe, ilk altı aylık gerçekleşen sonuçlara ve gelecek altı aylık beklentilere göre revize edilerek temmuz ayında yine Yönetim Kurulu onayına sunulur.

2024 yılı bütçesi ve 2024 yılı revize bütçesi sırasıyla 27.12.2023 tarihli ve 17 sayılı ve 02.08.2024 tarihli ve 17 sayılı yönetim kurulu kararları ile kabul edilerek uygulamaya konulmuştur.

Aşağıda, 2023 yılı ile karşılaştırmalı gider bütçesi ve harcamalar tablosu yer almaktadır.

Tablo 1: Gider Bütçesi ve Harcamalar Tablosu

Eko.Sınıf.	2024				2023		
	Başlangıç Ödeneği (Bütçe) (*)	**Toplam Ödenek (Revize Bütçe) (*)**	**Harcama (Ocak-Aralık)**	**Ödenek Kullanım (Harcama /Revize Bütçe)**	**Başlangıç Ödeneği (Bütçe)**	**Toplam Ödenek (Revize Bütçe)**	**Harcama (Ocak-Aralık)**
Personel Giderleri	535.923.264	497.486.536	556.707.814	112%	267.806.861	310.110.583	284.119.365
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	48.908.900	40.931.884	36.709.804	90%	27.165.044	26.471.856	24.948.774
Mal ve Hizmet Alım Giderleri (Amortisman Hariç - Yatırım Dahil)	10.612.193.161	10.473.832.708	9.641.411.212	92%	5.542.981.432	5.498.376.187	5.327.423.045
Faiz Giderleri					7.313.175	7.188.457	8.091.838
TOPLAM	**11.197.025.325**	**11.012.251.128**	**10.234.828.830**	**93%**	**5.845.266.512**	**5.842.147.083**	**5.644.583.022**

(*) TMS/TFRS etkileri arındırılmıştır.

Şirketin bütçe giderlerinin önemli bir kısmını, mal ve hizmet alım giderleri ve personel giderleri oluşturmaktadır. Personel giderleri için 2024 yılı revize bütçesine 497.486.536,00 TL ödenek konulmuş ve 2024 yıl sonu itibarıyla bu ödeneğin üzerine çıkılarak 556.707.814,00 TL kullanım gerçekleştirilmiştir. Buradaki aşımın nedeni, Yönetim Kurulu onayıyla revize edilen performans prim katsayısının ücretlere yansımasıdır.

Şirket 2024 yılı için bütçelenen toplam 11.012.251.128,00 TL ödeneğin 10.234.828.830,00 TL'sini kullanmıştır. 2024 yılında harcamaların toplam ödeneğe oranı %93 olarak gerçekleşmiştir.

Aşağıda, 2023 yılı ile kıyaslamalı özet gelir tablosu yer almaktadır.

Tablo 2: Yıllar İtibarıyla Gelir Tablosu

GELİR TABLOSU			
	Önceki Dönem (2023) (*)	**Cari Dönem (2024)**	**Artış Oranı (%)**
A-Brüt Satışlar	6.799.764.043	11.769.883.375	73%
B-Satış İndirimleri (-)	(4.788.899.287)	(8.615.987.984)	80%
C-Net Satışlar	**2.010.864.756**	**3.153.895.391**	**57%**
D-Satışların Maliyeti (-)	(479.417.658)	(986.047.420)	106%
Brüt Satış Kârı Ve Zararı	**1.531.447.098**	**2.167.847.971**	**42%**
E-Faaliyet Giderleri	(258.045.801)	(743.236.461)	188%
Faaliyet Kârı Veya Zararı	**1.273.401.297**	**1.424.611.510**	**12%**
F-Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar	855.401.676	1.515.585.304	77%
G-Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-) (**)	(15.908.627)	(565.442.203)	3454%
H- Finansman Giderleri (-)	(178.406)	(457)	-100%
Olağan Kâr Veya Zarar	**2.112.715.940**	**2.374.754.153**	**12%**
I- Olağandışı Gelir ve Kârlar	137.544	7.748.876	5534%
J- Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	(2.002.763)	(3.243.458)	62%
Dönem Kârı Veya Zararı	**2.110.850.722**	**2.379.259.571**	**13%**
K- Dönem Kârı Vergi Ve Diğ. Yas. Yük. Karşılıkları (-)	(526.541.206)	(559.800.768)	6%
Dönem Net Kârı Veya Zararı	**1.584.309.516**	**1.819.458.804**	**15%**

(*) 2023 yılı rakamları VUK rakamları dikkate alınarak revize edilmiştir.

(**) 514.411.892 TL enflasyon düzeltmesi zararı yansıtılmıştır.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Şirket muhasebe kayıtlarını Vergi Usul Kanuna göre ve Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na (TFRS) göre olmak üzere iki ayrı defterde izlemektedir. Şirket bütçesi enflasyon muhasebesi etkileri hariç olmak üzere TMS/TFRS'ye göre hazırlanmaktadır.

Şirket, VUK kayıtlarını esas alarak üçer aylık dönemler itibarıyla geçici vergi beyannamesinin ekinde gelir tablosunu ve kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde yıllık bilanço ve gelir tablosunu Hazine ve Maliye Bakanlığına sunmaktadır.

Diğer yandan Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde ara dönemler itibarıyla TMS/TFRS'ye uygun finansal kayıtları esas alınarak bağımsız denetim raporları hazırlanmakta ve BDDK'ya iletilmektedir. Yılsonu bağımsız denetim raporu aynı zamanda ana hissedar

sıfatına haiz olan Merkez Bankasına da gönderilmektedir. Bununla birlikte Şirket her altı ayda bir likidite durumunu yansıtan rasyo analizini de TCMB'ye sunmaktadır.

Şirket, temel ekonomik ve mali göstergelerine ilişkin özet raporu gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantılarında, Yönetim Kurulu bilgisine sunmaktadır.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken ve denetim ekibince Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesi gereğince temin edilen defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup, denetim bunlar ile Usul ve Esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

-Birleştirilmiş veriler defteri,

-Geçici ve kesin mizan,

-Bilanço,

-Gelir tablosu,

Denetim görüşü, kamu idaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tablolarından Bilanço ve Gelir Tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bankalararası Kart Merkezi AŞ özel hukuk kuralları doğrultusunda iş ve işlemlerini sürdüren bir şirkettir. Bu itibarla kamu sektöründe yer alan kurul, kurum ve kuruluşların iç denetim ve iç kontrol alanlarında temel mevzuatı olan, başta 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi

ve Kontrol Kanunu olmak üzere Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar, Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine tabi değildir.

BKM'nin iç kontrol, iç denetim ve risk yönetim sistemlerine ve bunların işleyişine ilişkin usul ve esaslar, BKM Yönetim Kurulu tarafından onaylanan ve her biri 27.12.2023 tarihinde yayımlanan BKM İç Sistemler Yönetmeliği, BKM İç Denetim Yönetmeliği ve BKM Risk Yönetimi ve İç Kontrol Yönetmeliği'nde düzenlenmektedir. 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu kapsamında BDDK'dan alınan bilgi alışverişi faaliyet izni kapsamında Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik, 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkındaki Kanun kapsamında TCMB'den alınan ödeme sistemi işleticiliği faaliyet izni uyarınca, Kanun alt düzenlemelerinde referans verilen ve Ödemeler ve Piyasa Altyapıları Komitesi (Committee on Payments and Market Infrastructures) tarafından yayınlanan Finansal Piyasa Altyapılarına İlişkin Prensipler (Principles For Financial Market Infrastructures) de iç denetim, iç kontrol ve risk yönetimi faaliyetlerine dayanak teşkil etmektedir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

BKM Faaliyet Raporları BDDK tarafından yayımlanan "Bankalarca Yıllık Faaliyet Raporunun Hazırlanmasına ve Yayımlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" hükümleri çerçevesinde hazırlanmaktadır. Bu itibarla Kurumun 2024 yılı faaliyet raporu mart ayında tamamlanarak internet sitesinde yayımlanmıştır.

2024 yılı içerisinde, BKM bilgi sistemleri ve iş süreçlerine ilişkin denetim ve iç kontrol raporları hazırlanarak üst yönetime sunulmuştur.

Şirketin kontrol dönemi içerisinde yürüttüğü mali süreçlerinin; mevzuat, şirket faaliyet konuları ve iç düzenlemeler ile uyumunu kontrol amaçlı yayımlanan hem 2023 hem de 2024 yılı Mali Süreçler İç Kontrol Raporlarında genel gözden geçirme, değişim analizi, fatura ve fiş

bazında yapılan incelemelerde işlemlerin, mevzuat, muhasebe standartları, şirket faaliyet konuları ve iç düzenlemeler ile uyumlu olduğu görülmüştür. Mali Süreçler İç Kontrol Raporu Risk Yönetimi ve İç Kontrol Birimi tarafından üçer aylık dönemler itibarıyla hazırlanmaktadır.

Denetim/İç Kontrol faaliyetleri sonucunda tespit edilen riskleri içeren denetim/iç kontrol raporları yılda asgari dört kere toplanan İç Denetim ve Risk Komitesinde değerlendirilerek sonuçları hakkında Yönetim Kuruluna bilgi verilmektedir.

2024 yılı İç Denetim ve İç Kontrol Planları hazırlanmıştır.

Risk Değerlendirme Standartları

BKM tarafından belirlenen kurumsal risk yönetimi politikası aşağıdaki unsurları içermektedir.

1. Kurumun temel faaliyet hedeflerinin belirlenmesi.
2. Bu hedeflere ulaşılmasını engelleyecek risklerin tespit edilmesi.
3. Bu risklerin olası etkilerinin ve gerçekleşme olasılıklarının belirlenmesi.
4. Bu risklerin, Yönetim Kurulu tarafından belirlenen seviyelere düşürülmesi için gerekli risk yönetimi ve kontrollerinin uygulanması.
5. Maruz kalınan risklerin düzenli olarak ölçülmesi ve değerlendirilmesi.
6. Risklerin Kurum bünyesinde yönetimi için gerekli koordinasyon ve iletişim ağının oluşturulması.
7. Kart ve bilgi sistemleri teknolojisine yönelik ortaya çıkabilecek yeni risklerin proaktif olarak değerlendirilmesini ve olası risklerin azaltılmasına yönelik önerilerin oluşturulması.
8. BKM yöneticileri ve ilgili personelin risk yönetimi konusunda düzenli eğitimler alması,
9. Risklerin mevcut durumlarının ölçülmesi ve izlenmesi amacı ile önemli risk göstergelerinin belirlenmesi.
10. Bu göstergelerin etkinliğinin ve güncelliğinin sağlanması amacı ile düzenli gözden geçirmelerin düzenlenmesi.

11. Kartlı Ödeme Sistemine ilişkin temel risklerin ortaya koyulması ve bu risklere karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi.

Kurumsal Risk Yönetim politikası, oluşturulan yazılı prosedürler, Risk Yönetimi ve İç Kontrol Birimi koordinasyonu ile iş birimleri tarafından gerçekleştirilen risk ölçüm/izleme/raporlama faaliyetleri, Yönetim Kurulu, üst düzey yöneticiler, İç Sistemler Direktörü ile İç Denetim ve Risk Komitesi arasındaki bilgi paylaşımı, risk yönetimi faaliyet sonuçlarının periyodik olarak değerlendirilmesi ve risk yönetimi faaliyetlerinin İç Denetim Birimi tarafından bağımsız olarak denetlenmesi ile desteklenmektedir.

Risk Yönetimi ve İç Kontrol Birimi, Kurumsal Risk Yönetim Politikasına uygun bir risk yönetimi çerçevesi tasarlayarak bu çerçevenin uygulanmasını sağlamaktadır. Risk yönetimi süreci kapsamında gerçekleştirilecek risk değerlendirme faaliyetlerine ilişkin temel adımları ve değerlendirme sırasında kullanılacak Risk Envanterlerinin oluşturulması ile ilgili detayları açıklamak amacıyla Kurumsal Risk Değerlendirme Prosedürü oluşturulmuştur. Risklerin etkileri ve gerçekleşme sıklıkları Kurumsal Risk Değerlendirme Prosedürü'nde yer alan Risk Etki Tablosu ve Risk Sıklığı Tablosu dikkate alınarak standart bir metodoloji doğrultusunda ilgili süreç sahipleri tarafından belirlenmektedir. Her bir risk için, hangi risk azaltıcı kontrollerin yürütülmekte olduğu risk envanteri üzerinde belirtilmektedir. Kalan risk seviyesine göre, risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik aksiyonlar belirlenmekte ve bu aksiyonların takibi yapılmaktadır.

Kurum iş süreçleri ve bilgi teknolojileri süreçlerindeki riskleri birlikte ele alan BKM Risk Envanteri ve Yurtiçi Takas Hesaplaşma Sistemi katılımcılarının kendilerinden ya da içinde bulunulan sistemden kaynaklı riskleri barındıran Yurtiçi Takas Hesaplaşma Sistemi Risk Envanteri, BKM Kurumsal Risk Envanterini oluşturmaktadır. Söz konusu envanterler asgari olarak yılda bir kez, genel olarak yılsonunda, gözden geçirilmekte veya yenilenmekte ve İç Denetim ve Risk Komitesi tarafından onaylanmakta ve yönetim kurulunun bilgisine sunulmaktadır. Ayrıca risk yönetimi faaliyetleri kapsamında, Yurtiçi Takas Hesaplaşma Sistemi Katılımcıları ve TROY Üyeleri risklerinin izlenmesine/değerlendirilmesine yönelik metotlar geliştirilmekte ve bu metotların periyodik olarak uygulanması sağlanmaktadır.

2024 yılı Kurumsal Risk Envanteri ile Yurtiçi Takas Hesaplaşma Risk Envanteri 27.12.2023 tarihli ve 2023/17 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

BKM Risk Envanteri onaylandıktan sonra iç denetim çalışmaları başlamaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

Kurum sahip olduğu ISO 27001 sertifikasyonu ile gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik gibi temel bilgi güvenliği prensiplerini dikkate alan ve tüm paydaşları içeren bütünleşik bir bilgi güvenliği yönetim sistemine sahiptir. ISO 27001 İç Denetim Raporu (bilgi güvenliği kontrolleri denetimi) sonucunda üç adet bulgu kaleme alınarak risk oluşturabileceği öngörülen hususlara dikkat çekilmiştir. Bu alanlarda şirket içi çalışmalar sürdürülmektedir.

Süreç denetimlerine ek olarak, Bilgi Alışverişleri Kuruluşları ile Risk Merkezinin Bilgi Sistemleri Yönetimine ve Denetimine İlişkin Tebliğ ile Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik uyarınca hazırlanan Yönetim Beyanı çalışması kapsamında bilgi teknolojileri süreçleri kontrol çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

2024 yılı sonunda Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberi Denetim Raporu hazırlanmıştır.

İzleme Standartları

Kurumda iç denetim ve iç kontrol yapılanmasında en üst sırada İç Denetim ve Risk Komitesi bulunmaktadır. Risk yönetimi faaliyetlerinin yeterliliği, etkinliği ve uyumluluğu nihai olarak Yönetim Kurulu sorumluluğunda olmakla beraber, risk yönetimi sisteminin oluşturulması, risklerin belirlenen seviyeler içerisinde olup olmadığının periyodik olarak ölçülmesi ve izlenmesi sorumluluğu yönetim kurulu tarafından İç Denetim ve Risk Komitesine atanmıştır. Bu komitenin almış olduğu kararlar ile mevzuat gereklilikleri İç Sistemler Direktörü tarafından yerine getirilmektedir. İç Sistemler Direktörü bu sorumluluğunu yerine getirirken İç Denetim Birimi ile Risk Yönetimi ve İç Kontrol Birimi olarak iki alt birimden destek almaktadır. 2024 yıl sonu itibarıyla iç denetim ve iç kontrol yapılanmasında toplam 5 personel görev almaktadır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bankalararası Kart Merkezi AŞ'nin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İstisna Kapsamında Değerlendirilemeyen Mal Alımlarının Bulunması

Şirket tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen ve Tablo 3'te detayları yer alan mal alımlarının, Kamu İhale Kurulu kararına aykırı olarak, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamında değerlendirilip satın alım sürecinin yürütüldüğü görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler, tüzel kişilerin, (b) bendinde kamu iktisadi kuruluşları ile iktisadi devlet teşekküllerinden oluşan kamu iktisadi teşebbüslerinin, (c) bendinde sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar ile bağımsız bütçeli kuruluşların, (d) bendinde (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip bulundukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işleri ihalelerinin bu Kanun hükümlerine tabi olduğu ifade edilmiştir.

Mezkur Kanun'un "İstisnalar" başlıklı 3'üncü maddesinin (g) bendinde, 2'nci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde sayılan kuruluşların, ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, Hazine garantisi veya doğrudan bütçenin transfer tertibinden aktarma

yapmak suretiyle finanse edilenler dışındaki yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli 95.508.971,00 Türk Lirasını (01.02.2024 - 01.02.2025) aşmayan mal veya hizmet alımları ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç bu Kanuna tâbi değildir denilerek sadece bu çerçevedeki alımlar Kanun kapsamı dışında tutulmuştur.

Söz konusu hükümler esas alınarak, Şirket tarafından Kamu İhale Kurumu'na istisna talebinde bulunulmuş ve Kamu İhale Kurulu 17.06.2020 tarih ve 2020/DK.D-156 sayılı Kararı ile Bankalararası Kart Merkezi AŞ'nin 4734 sayılı Kanun'un ikinci maddesinin (d) bendinde sayılan kuruluşlardan olduğunu, "ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları mal ve hizmet alımları" ile sınırlı olmak üzere 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi doğrultusunda işlem yapabileceğini ifade etmiştir. Aynı Kararın Ek-1 ve Ek-2 listelerinde, söz konusu talep doğrultusunda istisna kapsamında değerlendirilebilecek ve değerlendirilemeyecek mal ve hizmetlerin neler olduğu tek tek sayılmıştır. Buna göre, Şirket faaliyet konusu iş kapsamında kullanılması ve doğrudan satış amaçlı olmaması kaydıyla donanım alımı, yazılım alımı, network ve güvenlik sistemleri ve altyapı alımları, data, ses ve uydu hattı alımı ve elektrik enerjisi alımlarını Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamında temin edebilecektir.

Yapılan incelemelerde, Şirketin ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik olduğu düşünülmeyen ve toplam tutarı 1.262.498,40 TL olan aşağıdaki tabloda detaylandırılan akıllı cep telefonlarını, Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamında değerlendirip 4734 sayılı Kanun hükümlerinden istisna tutarak alım gerçekleştirdiği görülmüştür.

Tablo 3: Kamu İhale Kanunu'nun 3/g Maddesi Kapsamında Yapılan Mal Alımları

Talep No	Talep Konusu	Talep Eden Birim	Satın Alma Talep Tarihi	Fatura Tutarı (TL)
BD-76829	20 Adet Akıllı Cep Telefonu Alımı	BT Altyapı ve Operasyon (Direktörlük)	01.03.2024	736.104,00
BD-84535	14 Adet Akıllı Cep Telefonu Alımı	BT Altyapı ve Operasyon (Direktörlük)	02.09.2024	526.394,40
			TOPLAM	**1.262.498,40**

Hem Kanun'un ilgili maddesi hem de Kurulun Şirkete yönelik aldığı kararda görüleceği üzere, yapılan alımların Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamında

değerlendirilebilmesi için alımların doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik olması gerekmektedir. Tabloda görüleceği üzere gerçekleştirilen alımlar akıllı cep telefonundan ibaret olup söz konusu mallar Şirketin ana faaliyeti ile doğrudan ilişkili olmayan, her şirket için genel anlamda ihtiyaç duyulan ürünlerdir. Dolayısıyla Şirket bu türdeki alımlarını 4734 sayılı Kanun'da öngörülmüş olan ihale usulleriyle almak durumundadır.

Şirket tarafından, hizmetlerin güvenli, kesintisiz, etkin ve verimli bir şekilde sunulmasının önem arz ettiği, şirketin TCMB'nin 6493 sayılı Kanun ile tanımladığı ödeme sistemi işleticiliği görevinde Sistemik Öneme Haiz Sistem İşleticisi sıfatıyla kesintisiz olarak hizmet vermesinin beklendiği, çalışanların ofisten ve/veya uzaktan çalışabilmeleri nedeniyle sunulan hizmetlerin kritikliği dikkate alındığında 7/24 ulaşılabilir olmalarının beklendiği ifade edilmiştir. Akıllı cep telefonları üzerinde BKM tarafından yönetilen Authtake, Boxer, Content, tunnel, zoom, intelligent hub, web ve catalog uygulamalarının kullanıldığı belirtilmiş, sistemlere bağlantı aşamasında uygulanan çok faktörlü kimlik doğrulaması ile söz konusu cep telefonlarının güvenli bir OTP cihazı niteliği taşıdığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte Şirket, cevabına söz konusu cep telefonları alımlarının doğrudan temin sınırları içinde kalınarak temin edildiğini de eklemiştir.

Ancak İdarenin öne sürmüş olduğu "sistemlere güvenli erişim ve bilgi güvenliğinin sağlanması" gerekçesinin tüm kuruluş ve şirketlerin ortak hedefi olduğu, bu gerekçelere dayanılarak alımı yapılan cep telefonlarının herhangi bir kurumun ya da şirketin faaliyetlerini sürdürmek için ihtiyaç duyduğu genel kullanıma uygun mallar olduğu, Şirketin çok faktörlü kimlik doğrulaması ile sistemlere erişiminin söz konusu cep telefonlarının alım yönteminden bağımsız olduğu, dolayısıyla Kanun'da vurgulandığı üzere, Şirketin doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlar olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kaldı ki, Şirket tarafından alınan ve bulgumuza konu olan cep telefonlarının hiçbirisi Şirket tarafından üretilen/geliştirilen ürünlerin doğrudan bir parçası ya da vazgeçilmez bir unsuru değildir. Alımı yapılan mallar Şirketin tüm faaliyetlerini sürdürürken yararlandığı genel kullanıma uygun ürünlerdir. Şirketin cevabında yer alan "alımların doğrudan temin sınırları içerisinde kalınarak yapıldığı" yönündeki açıklamanın ise bulgumuz ile bir bağlantısı bulunmamıştır. Bulgumuzun eleştiri konusu, mal alımlarının hatalı bir şekilde 4734 sayılı Kanun'un 3/g bendi kapsamında değerlendirilerek gerçekleştirilmesidir.

Sonuç itibarıyla, Şirketin alımlarında 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (g) bendini sadece doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine

yönelik alımlarda uygulaması, bunun dışındaki ihtiyacı olan diğer mal alımlarını ise 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine uygun ihale usulleriyle temin etmesi gerekmektedir.

BULGU 2: İhale Yapılmadan Binek Araç Satın Alınması

Şirket tarafından toplam değeri 56.727.574,66 TL olan 28 adet binek otomobilin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamı dışında temel ihale yöntemleri kullanılmadan satın alındığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler, tüzel kişilerin, (b) bendinde kamu iktisadi kuruluşları ile iktisadi devlet teşekküllerinden oluşan kamu iktisadi teşebbüslerinin, (c) bendinde sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar ile bağımsız bütçeli kuruluşların, (d) bendinde (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip bulundukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinin bu Kanun hükümlerine tabi olduğu ifade edilmiştir.

Mezkur Kanun'un "İstisnalar" başlıklı 3'üncü maddesinin (g) bendinde, 2'nci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde sayılan kuruluşların, ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, Hazine garantisi veya doğrudan bütçenin transfer tertibinden aktarma yapmak suretiyle finanse edilenler dışındaki yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli 95.508.971,00 Türk Lirasını (01.02.2024-01.02.2025) aşmayan mal veya hizmet alımları ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç bu Kanuna tâbi değildir denilerek sadece bu çerçevedeki alımlar Kanun kapsamı dışında tutulmuştur.

Söz konusu hükümler esas alınarak, Şirket tarafından Kamu İhale Kurumu'na istisna talebinde bulunulmuş ve Kamu İhale Kurulu 17.06.2020 tarih ve 2020/DK.D-156 sayılı Kararı ile Bankalararası Kart Merkezi AŞ'nin 4734 sayılı Kanun'un ikinci maddesinin (d) bendinde sayılan kuruluşlardan olduğunu, "ticarî ve sınaî faaliyetleri çerçevesinde; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları mal ve hizmet alımları" ile sınırlı olmak üzere 4734 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi

doğrultusunda işlem yapabileceğini ifade etmiştir. Aynı Kararın Ek-1 ve Ek-2 listelerinde, söz konusu talep doğrultusunda istisna kapsamında değerlendirilebilecek ve değerlendirilemeyecek mal ve hizmetlerin neler olduğu tek tek sayılmıştır.

Diğer taraftan, 28.12.2023 Tarihli BKM Satın Alma Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı (A) bölümünde Yönetmelik'in amacının, Bankalararası Kart Merkezi AŞ'nin faaliyetleriyle ilgili her türlü mal ve hizmet alımlarının teknik ihtiyaç, kalite ve maliyet dengesi bakımından en uygun koşullarla, zamanında karşılanmasını sağlamak olduğu ifade edilmiştir. Aynı Yönetmelik'in "Satın Alma Esasları, Yöntemleri Ve Limitler" başlıklı üçüncü bölümünün (A.2) bendinde de, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (g) bendi ve Kamu İhale Genel Tebliği'nin ilgili hükümleri doğrultusunda Şirketin ana faaliyet ve üretim konusuna ilişkin O1 Formu'nda (Ek-1) yer almayan ve/veya tek seferde toplam tutarı KİK istisnalar kapsamındaki mal ve hizmet alımları için üst sınırın üzerindeki mal, hizmet ve yapım işlerinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun usul, esas ve limitlerinin uygulanacağı ve bu Yönetmelikte belirtilen Genel Esaslar ile Kanun'un çelişmesi halinde Kanun kapsamındaki genel esasların uygulanacağı belirtilmiştir. Bu yönüyle anılan Yönetmelik ile yukarıda bahsi geçen Kamu İhale Kurul Kararına uyumlu bir uygulama yürürlüğe konulmuştur.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere, BKM'nin kamu ihale mevzuatına tabi olduğu, mal ve hizmet alımları ile yapım işlerini bu mevzuattaki hükümleri esas alarak gerçekleştirmesi gerektiği açık olup sadece Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi kapsamındaki doğrudan üretim süreci ile ilgili mal ve hizmet alımları ile sınırlı olmak üzere kapsam dışında tutulmuştur.

Yapılan incelemelerde, 14 sayılı ve 05.07.2024 tarihli yönetim kurulu kararına istinaden toplam değeri 56.727.574,66 TL olan 28 adet binek aracın (21 adet C, 6 adet D ve 1 adet E segment araç), ihaleye çıkılmaksızın, sadece piyasa fiyat araştırması yapılarak satın alındığı görülmüştür.

Oysaki, Şirketin Kamu İhale Kurul Kararında listelenmiş olan ve Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi hükmü gereği alınması uygun görülen mal ve hizmetleri istisna kapsamında alması, geri kalan tüm mal ve hizmet alımlarını ise temel ihale usulleri çerçevesinde temin etmesi gerekmektedir. Bahse konu alımda yer alan, binek otomobil ihtiyacı Şirketin üretim süreci ile ilgili veya ana faaliyetine yönelik bir ihtiyaç olmadığı gibi Kurul kararının Ek-1 listesinde yer alan istisna kapsamındaki mallardan da sayılmamıştır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde, idarelerin bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde saydamlık, rekabet, eşit muamele, güvenirlik, gizlilik, kamuoyu denetimi, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu belirtilmiştir. Söz konusu alımda ise, Kanun kapsamının dışına çıkılması, Kanun'da belirtilmiş olan temel ihale yöntemleriyle ihale yapılması halinde Kamu İhale Bülteni'nde verilecek ilan neticesinde söz konusu alımdan haberdar olabilecek muhtemel isteklilerin ihaleye teklif verebilmelerini engellemiş ve Kamu İhale Kurumuna şikâyet ve benzeri kamuoyu denetim mekanizmalarını da devre dışı bırakmıştır.

Şirket tarafından, araçların satın alımı sürecinde Kamu İhale Kurumu EKAP Etkileşim Merkezinin arandığı, bu doğrultuda "BKM'nin öz mal alımı yaparken mevzuata tabi olmadığı, ilgili alım için tutarın bütçelenerek Yönetim Kurulu Kararı ile sürecin işletilebileceği" görüşünün alındığı ve bu görüşe istinaden Yönetim Kurulu kararı, bütçe limitleri ve BKM Satın Alma Yönetmeliği kapsamında sürecinin tamamlandığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte Şirket cevabında, ülkemizde yatırım yapan markanın tercih edildiği, alınan araçların özellikleri nedeniyle yakıt tasarrufu sağlanarak, karbon salınımının minimize edildiği, orta ve uzun vadede kiralama ile kıyas edildiğinde satın alım yönteminin finansal açıdan %55 tasarruf sağladığı belirtilmiştir.

Ancak hem 4734 sayılı Kanun hem de Şirketin bu Kanun esas alınarak yürürlüğe koyduğu satın alma yönetmeliğinde uygulanacak usullerin çok açık olduğu, Kamu İhale Kurulu kararı ile istisna kapsamında alımı öngörülen mal ve hizmetlerin istisna kapsamında alınabileceği aksi halde alımların temel ihale yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilebileceği sonucuna varılmıştır. Bu yöntemlerin dışına çıkarak "öz mal alımı" adı altında alımların ihale yapılmaksızın sadece piyasa fiyat araştırması yapılarak gerçekleştirilmesi mevzuata aykırı bir durumdur.

Şirketin cevabında yer alan yakıt tasarrufu, karbon salınımının minimize edilmesi ve orta-uzun vadede finansal tasarruf sağlanması hususları olumlu olsa da bulgumuza konu edilen eleştiri ile bir bağlantısı bulunmamıştır. Şirketin Kanun'da sayılan ihale yöntemlerini uygulayarak alımlarını yapması durumunda, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde sayılan "saydamlık, rekabet, eşit muamele, güvenirlik, gizlilik, kamuoyu denetimi, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve

kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak” gibi sorumluluklarını yerine getirebileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç itibarıyla, BKM AŞ tarafından toplam değeri 56.727.574,66 TL olan 28 adet binek otomobilin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamı dışında temel ihale yöntemleri kullanılmadan satın alınmasının kamu ihale mevzuatına uygun olmadığı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Yapım İşlerinin Parçalara Bölünerek Doğrudan Temin İle Gerçekleştirilmesi

Şirket tarafından ihtiyaç duyulan çeşitli yapım işlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nda öngörülen ihale usulleri ile karşılanması yerine parçalara bölünmek suretiyle doğrudan temin ile karşılandığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun “Temel İlkeler” başlıklı 5’inci maddesinde, idarelerin, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu, eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünemeyeceği, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu ve diğer ihale usullerinin Kanunda belirtilen özel hallerde kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Aynı Kanun’un “Doğrudan Temin” başlıklı 22’inci maddesinin (d) bendinde, büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin on beş milyar (2024 yılı için bu tutar 622.756,00 TL olarak belirlenmiştir), diğer idarelerin beş milyar Türk Lirasını (2024 yılı için 207.453,00 TL olarak belirlenmiştir) aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlarının ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin ile yapılabileceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri bir arada değerlendirildiğinde, Bankalararası Kart Merkezi AŞ’nin 2024 yılı için 622.756,00 TL’yi aşmayan ihtiyaçlarının doğrudan temin ile karşılanması, bu tutarın üzerindeki ihtiyaçlarının ise temel ihale usullerinden olan açık ihale veya belli istekliler arasında ihale usulleri çerçevesinde temin edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde, Şirket tarafından toplam değeri 2.257.386,80 TL olan oda, wc,

mutfak ve vestiyer imalat ve tadilatlarının doğrudan temin ile aynı yüklenici firmaya yaptırıldığı görülmüştür. Ödemeye ilişkin söz konusu işlerin satın alma talep tarihleri incelendiğinde ise aynı ya da birbirine çok yakın tarihler olduğu (satın alma taleplerinden üçü 02.04.2024 ve ikisi 10.05.2024 tarihlerinde yapılmıştır) görülmektedir. Dolayısıyla bu alımların birbiriyle doğal bir bağlantı içinde olduğu ve aynı işin alt unsurlarını oluşturduğu aşikârdır.

Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla söz konusu alımların parçalara bölünerek temel ihale usulleri yerine Kanun'a aykırı şekilde doğrudan temin ile karşılanması neticesinde saydamlık, rekabet, eşit muamele, güvenirlik, gizlilik, kamuoyu denetimi, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve kaynakların verimli kullanılması ilkelerine uyulmamıştır. Alımların parçalara bölünerek yapılmış olması, Kamu İhale Kanunu'nda belirtilen temel ihale yöntemleriyle ihale yapılması halinde Kamu İhale Bülteni'nde verilecek ilan neticesinde söz konusu alımdan haberdar olabilecek muhtemel isteklilerin de ihaleye teklif verebilmeleri engellenmiştir. Diğer taraftan, alım konusu yapım işinin piyasa koşulları içerisinde ve rekabete açık olarak belirlenmesinin önüne geçilmiş ve ancak Kanun'da sayılan temel ihale usullerinde gerçekleşebilecek, Kamu İhale Kurumuna şikâyet ve benzeri kamuoyu denetim mekanizmaları da devre dışı bırakılmıştır.

Şirket tarafından, bulgumuza konu edilen yapım işlerinin BKM'de oluşan dönemsel ihtiyaçlar gereği olduğu, farklı tarihlerde yönetim kurulu kararları alındığı için önceden planlanmasının mümkün olmadığı, üst düzey yöneticilerin atamalarına bağlı olarak gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Verilen cevapta üst düzey yöneticilerin atama tarihleri de belirtilmiştir (3 genel müdür yardımcısı; 11/03/2024, 1 genel müdür yardımcısı; 24/05/2024 ve 1 danışman; 16/05/2024).

Ancak bulgumuza konu yapım işlerinde satın alma taleplerinin toplamda 1 ay 8 günlük bir zaman dilimi içinde gerçekleşmesi, bununla birlikte yapım işlerinin aynı firma tarafından tamamlanmış olması neticesinde söz konusu alımların birbiriyle doğal bir bağlantı içinde olduğu ve aynı işin alt unsurlarını oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Şirketin 2024 yılı başında yeniden yapılanma sürecinde olduğu, kaç genel müdür yardımcısı ve danışman atamasının gerçekleşeceği aşikardır. Ayrıca üst düzey yönetici atama tarihlerine bakıldığında, söz konusu tarihlerin de yakınlığı görülmektedir. Bu doğrultuda planlamanın yapılması yönünde bir engel olmadığı düşünülmektedir.

Sonuç itibarıyla, BKM AŞ tarafından, ihtiyaç duyulan toplam 2.257.386,80 TL tutarındaki çeşitli yapım işlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen ihale usulleri

ile karşılanması yerine parçalara bölünmek suretiyle doğrudan temin ile ve aynı firmadan karşılanmasının anılan Kanun'un temel ilkelerine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
İstisna Kapsamında Değerlendirilemeyen Mal Alımlarının Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	İdare tarafından bulgu konusu tespite yönelik olarak 2024 yılı içerisinde istisna kapsamında yer almayan akıllı cep telefonu alımlarının gerçekleştirildiği görüldüğünden bulgu yeniden yazılmıştır.

KAMU İDARESİ TARAFINDAN SUNULAN MALİ TABLOLAR

BİLANÇO

Kurum Kodu : 90.03.96.02

BANKALARARASI KART MERKEZİ ANONİM ŞİRKETİ

Yıl : 2024

	AKTİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
1	**DÖNEN VARLIKLAR**	4.902.144.247,13
10	**HAZIR DEĞERLER**	4.408.141.192,30
102	BANKALAR	4.408.129.768,30
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER	11.424,00
11	MENKUL KIYMETLER	2.147.539,29
118	DİĞER MENKUL KIYMETLER	2.147.539,29
12	**TİCARİ ALACAKLAR**	364.370.223,43
120	ALICILAR	364.062.104,88
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	46.576,20
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	261.542,35
13	**DİĞER ALACAKLAR**	91.049,40
133	BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALACAKLAR	5.232,93
135	PERSONELDEN ALACAKLAR	85.816,47
136	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	0,00
18	**GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	127.375.889,62
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	0,00
181	GELİR TAHAKKUKLARI	127.375.889,62
19	**DİĞER DÖNEN VARLIKLAR**	18.353,09
190	DEVREDEN KDV	0,00
195	İŞ AVANSLARI	0,00
196	PERSONEL AVANSLARI	18.353,09
198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR	0,00
2	DURAN VARLIKLAR	1.079.376.120,40
22	**TİCARİ ALACAKLAR**	779.241,61
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	779.241,61
24	**MALİ DURAN VARLIKLAR**	701.179,00
245	BAĞLI ORTAKLIKLAR	701.179,00
25	**MADDİ DURAN VARLIKLAR**	411.632.175,24
252	BİNALAR	401.629.181,18
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	830.193.589,11
254	TAŞITLAR	61.225.156,41
255	DEMİRBAŞLAR	80.152.990,61
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR	0,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-961.568.742,07
26	**MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR**	511.292.742,19

	PASİF HESAPLAR	Cari Yıl Tutar TL
3	**KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	883.968.465,89
30	**MALİ BORÇLAR**	0,00
300	BANKA KREDİLERİ	0,00
301	FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0,00
302	ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ	0,00
309	DİĞER MALİ BORÇLAR	0,00
32	**TİCARİ BORÇLAR**	196.563.629,02
320	SATICILAR	196.556.629,02
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	7.000,00
33	**DİĞER BORÇLAR**	795.162,94
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	795.162,94
34	ALINAN AVANSLAR	5.927.021,25
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0,00
349	ALINAN DİĞER AVANSLAR	5.927.021,25
36	**ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER**	87.011.609,18
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	77.425.586,83
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	9.586.022,35
37	**BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI**	40.211.549,02
370	DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI	559.800.767,65
371	DÖNEM KÂRININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)	-519.589.218,63
38	**GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI**	553.459.494,48
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI	553.459.494,48
4	**UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	0,00
40	**MALİ BORÇLAR**	0,00
400	BANKA KREDİLERİ	0,00
409	DİĞER MALİ BORÇLAR	0,00
47	**BORÇ VE G?DER KARŞILIKLARI**	0,00
472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	0,00
479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0,00
5	**ÖZ KAYNAKLAR**	5.097.551.901,64
50	**ÖDENMİŞ SERMAYE**	1.681.722.785,53

260	HAKLAR	77.111.332,48
263	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ	146.890.917,36
264	ÖZEL MALİYETLER	40.334.015,51
267	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	1.942.839.700,60
268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-1.695.883.223,76
28	**GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI**	154.970.782,36
280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	154.970.782,36

AKTİF TOPLAMI 5.981.520.367,53

500	SERMAYE	177.492.990,00
502	SERMAYE DÜZELTMESİ OLUMLU FARKLARI	1.504.229.795,53
54	**KAR YEDEKLERİ**	1.596.370.312,45
540	YASAL YEDEKLER	129.030.337,79
542	OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER	1.462.974.559,74
549	ÖZEL FONLAR	4.365.414,92
551	THP Tanımsız	0,00
58	**GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI**	0,00
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	0,00
59	**DÖNEM NET KARI (ZARARI)**	1.819.458.803,66
590	DÖNEM NET KÂRI	1.819.458.803,66

PASİF TOPLAMI 5.981.520.367,53

Bilanço Dipnotları :		**Cari Yıl Tutar TL**
910	THP Tanımsız	25.000,00

GELİR TABLOSU

Kurum Kodu:90.03.96.02

BANKALARARASI KART MERKEZİ ANONİM ŞİRKETİ

Yıl :2024

Gelir Gider Adı	Cari Dönem
A- BRÜT SATIŞLAR	11.769.883.375,11
1- Yurtiçi Satışlar	11.769.211.035,46
3- Diğer Gelirler	672.339,65
B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-8.615.987.984,42
1- Satıştan İadeler (-)	-71.645,82
3- Diğer İndirimler (-)	-8.615.916.338,60
C- NET SATIŞLAR	3.153.895.390,69
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	-986.047.419,84
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	-986.047.419,84
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI	2.167.847.970,85
E- FAALİYET GİDERLERİ	-743.236.461,17
2- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	-368.724.970,50
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	-374.511.490,67
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	1.424.611.509,68
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	1.515.585.303,60
3- Faiz Gelirleri	1.474.077.338,01
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	41,86
7- Kambiyo Karları	6.225.141,27
10- Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	35.282.782,46
G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	-565.442.202,80
2- Karşılık Giderleri (-)	0,00

4- Kambiyo Zararları (-)	-6.598.340,50
6- Enflasyon Düzeltmesi Zararları	-514.411.892,45
7- Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	-44.431.969,85
H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	-457,17
1- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	-457,17
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	2.374.754.153,31
I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	7.748.876,18
1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	7.748.876,18
J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	-3.243.458,18
2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	-3.122,10
3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	-3.240.336,08
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	2.379.259.571,31
K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ.YAS. YÜK. KARŞILIKLARI (-)	-559.800.767,65
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	1.819.458.803,66

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 226-227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ İLE 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/280, 1/279) RAPORLARI

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporlarına İlişkin Karşı Görüşler ve Ek Görüş

2025

CİLT 1/A

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• CUMHURİYET HALK PARTİSİ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi Karşı Oy Yazısı..... **7**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi Karşı Oy Yazısı..... **871**

• HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi Karşı Oy Yazısı..... **1037**

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

KARŞI GÖRÜŞ

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİ

KARŞI OY YAZISI

5 ARALIK 2025

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Sıra Sayısı: 226-227)

İÇİNDEKİLER

I. MANZARA-İ UMUMİYE

II. BÜTÇE HAKKI

III. 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİ VE 2023 YILI KESİN HESAP KANUN TEKLİFİ GÖRÜŞMELERİ ÖNCESİ VE SONRASINDAKİ BAZI TESPİTLER

IV. MAKROEKONOMİK PERSPEKTİF

V. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN EKONOMİDEKİ FATURASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

VI. 2026 BÜTÇESİ ÖNCESİNDE EKONOMİNİN GÖRÜNÜMÜ

VII. 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

VIII. 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN RAKAMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

IX. BÜTÇE BİRLİĞİ VE DÖNER SERMAYELER

X. ÖZEL HESAP UYGULAMALARI

XI. BAKANLIKLARA VEYA İLGİLİ, İLİŞKİLİ KURUM VE KURULUŞLARA BAĞLI OLARAK KURULAN YENİ ŞİRKETLER

XII. BAZI BAKANLIKLARA BAĞLI OLARAK KURULAN AJANS ADIYLA KURULAN YENİ HARCAMA ÜNİTELERİ

XIII. BAZI BAKANLIKLARA BAĞLI OLARAK KURULAN VAKIFLAR

XIV. BÜTÇE KANUNU VE EKİ CETVELLERİNDEKİ BAZI HÜKÜMLERİN ANAYASA VE 5018 SAYILI YASA AÇISINDAN DEĞERLENDİRLMESİ

XV. 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN DİĞER BAZI MADDELERİ VE EKLİ CETVELLER ÜZERİNDE DEĞERLENDİRME

XVI. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ BÜTÇE BAŞKANLIĞI BÜTÇESİNİN GÖRÜŞÜLMESİ SIRASINDA VERİLEN ÖNERGELER

XVII. ÇALIŞMA HAYATI, İSTİHDAM VE SOSYAL GÜVENLİK

XVIII. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER

XIX. TARIM

XX. SANAYİ VE TEKNOLOJİ

XXI. TİCARET

XXII. ENERJİ

XXIII. ULAŞTIRMA

XXIV. EĞİTİM

XXV. GENÇLİK

XXVI. SAĞLIK

XXVII. ÇEVRE KENTLEŞME VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE

XXVIII. KÜLTÜR VE TURİZM

XXIX. HUKUK VE ADALET

XXX. GÜVENLİK POLİTİKASI

XXXI. SAVUNMA POLİTİKASI

XXXII. DIŞ POLİTİKA

I. MANZARA-İ UMUMİYE

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ile ilgili değerlendirmelerden önce ülkemizdeki mevcut siyasi koşulların ve adına Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi denilen ucube yönetim biçiminin ülkeyi içerisine soktuğu genel durumun bir özetinin yapılması gerekmektedir.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişikler ve "atanmış bakan" müessesesi kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, ilanının üzerinden geçen 100 yıl içerisinde demokrasi yolculuğunda büyük badireler atlatmış ve demokrasimiz zaman zaman kesintilere uğramıştır. Bu sarsıntılı demokratik gelişim sürecinde, halkımız cumhuriyete ve demokrasiye bağlılığını korumuş ve kendisine doğru seçeneklerle sunulan her meşru seçim fırsatında, iradesini "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesi doğrultusunda kullanmıştır.

Ancak, 2002 genel seçimlerinden sonraki 23 yıllık Ak Parti iktidarı döneminde Cumhuriyet tarihimizde ilk kez, demokrasi ve Cumhuriyet'in tahrip edilmesi için bizzat demokrasi ve Cumhuriyet'in kurumları ve olanakları kullanılmıştır.

Vatandaşlarının yetenek, erdem, gayret ve liyakati üzerinde yükselen ve ilkeler ve kurumlar manzumesi olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti, bu anlayış içerisinde büyük hasarlar görmüş, Cumhuriyet'in ilke ve kurumları hoyratça parçalanmış ve tahrip edilmiştir.

Türkiye'de demokratik parlamenter rejimi ortadan kaldıran, 16 Nisan 2017 referandumu ile bir Anayasa değişikliği oylanmış ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi hayata geçirilmiştir. 2007 yılında Anayasa Mahkemesi'nin 367 kararı ile başlayan, ardından 21 Ekim 2007 ve 12 Eylül 2010 tarihli referandumlar ile şekillenen ve 16 Nisan 2017 referandumu ile nihayetlendirilen süreçte Türkiye'nin, Cumhuriyet tarihi boyunca elde ettiği, demokratik, anayasal ve kurumsal birikimlerinin büyük bölümü kaybedilmiştir.

Demokratik rejimlerin en temel niteliklerinden biri iktidarın yasama, yargı, medya ve bağımsız denge ve denetlenme mekanizmaları ile sınırlandırılmasıdır. Hayata geçirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, yürütme üzerindeki neredeyse tüm denetim ve sınırlamaları kaldırmıştır. Rejimin bu anlayışla radikal biçimde değiştirilmesi, ülkemizde kurumsal dengeleri ortadan kaldırdığı gibi, devlet geleneğinde ve bürokratik liyakat kültüründe de dramatik bir bozulma ortaya çıkarmıştır.

Anayasa değişikliğinin verdiği yeni yetkilere dayandırılarak çıkartılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile devletin yapısı baştan aşağı değiştirilmiştir. Devlet örgütlenmesi ve bürokratik yapı, tek adamın belirleyici olacağı, kurumların bir kişiden ve onun dar çevresinden emir alacağı, bir kişiye karşı sorumlu olacağı biçimde yeniden yapılandırılmıştır. Bütün bir devlet geleneği yıkılarak, oturmuş gelenekler bozularak yeni bir yürütme yapısı hayata geçirilmiştir.

Bu kararnamelerle Türkiye'nin idari yapısında kalıcı ve hızlı değişiklikler yapılmış, birçok kamu daire, kurum, kuruluş, kurulu ya kapatılmış veya bazı kamu kurumları aynı çatı altında yeniden teşkilatlandırılmış ya başka kurumlara devredilmiş ya da direkt olarak Cumhurbaşkanlığı ile ilişkilendirilmiştir. Cumhurbaşkanlığında mevcut kamu yönetiminde işlevleri bulunan kamu kurum ve kuruluşlara paralel yeni kurul, başkanlık veya ofisler oluşturulmaktadır.

Bazı kamu kurumları da işlevsizleştirilmiş, bu yöntemle kamu yönetiminde mevcut bellek silinmiştir. Kamu personelinin mevcut kazanılmış haklarını ortadan kaldıran düzenlemeler yapılmış, kapatılan veya işlevi değiştirilen bakanlık ve kamu kuruluşlarındaki deneyimli kamu personeli kendi eğitim, görev ve birikimleri ile ilgili olmayan bakanlıklarda veya kamu kurumlarına tayin edilmiş veya kamu personeli için oluşturulan havuzlara (?) alınmış, oradan da kendi öz deneyim ve birikimleri ile ilgisi bulunmayan diğer kamu kurumlarına tayin edilmişlerdir.

Bu işlemler çok sayıda ve art arda gelen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile gerçekleştiği için bu kararnamelerin gerekliliğinin, içeriğinin tartışması kamuoyunda yapılmamıştır.

Bu kararnameler TBMM'nin de denetimi dışındadır. Bu nedenle T.B.M.M.'nin gündemine alınıp tartışılmamaktadır. Bu kararnameler eski sistemdeki KHK'ların statüsünde bulunmayıp sadece Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi bulunmaktadır.

Kamu kurumları ve bürokrasi siyasi iradenin karar alma süreçlerini yavaşlatan, keyfi biçimde hareket etmesini engelleyen, sınırlayıcı unsurlar olarak görülmeye başlanmıştır. Yüzlerce yılda yerleşen bürokratik liyakat, ehliyet ve sorumluluk teamülleri sözde yenilikçilik adı altında hiçe sayılmıştır. Geleneklerle birlikte devlet aklı, kurumsal birikim ve kamu vicdanı da yok edilmektedir.

Siyasi irade üzerinde hiçbir sınırlama kabul etmeyen yeni yaklaşım kamuda akılcılığı, nesnelliği ve bilimsel yöntemleri de dışlamaktadır. Kamuda işe alımlarda partizanca bir anlayışın hâkim olması sonucunda liyakat ilkesi tamamen ortadan kalmış, uzmanlık, vasıf, bilgi birikimi ve yeterlilik değer olmaktan çıkarılmıştır. Kurumların bu anlamda sahip olduğu mevcut kapasite ve beşerî sermaye atıl hale getirilmiştir.

Kurumların yapısının plansızca ve radikal bir biçimde değiştirilmesi devlet içindeki uyumu ve kamu uygulamalarındaki tutarlılığı da yok etmiştir. Bu çarpık ve hesapsız dönüşüm sürecinin ülkemizin demokratikleşme serüvenine kurumsal birikimimize ve kamu vicdanına verdiği zararlar ne yazık ki muhtemelen kalıcı ve uzun vadeli olacaktır.

Halkın çıkarlarını, demokratik ölçütleri, hesap verebilirliği, hukuku hiçe sayan bu yeni yapı, sorumlu, verimli ve etkin bir kamu yönetiminden ülkeyi hızla uzaklaştırmaktadır. Karar alma mekanizmalarının merkezinde tek bir kişinin iradesi, kişisel çıkarları ve ihtirasları bulunmaktadır.

Bütün bir ülkenin yönetimini Cumhurbaşkanının kişisel kararlarına devreden bu sistem, sürdürülebilir kalkınmayı, nitelikli büyümeyi ve hakça bölüşümü olanaksız hale getirmektedir. Yeni düzen, halkın yani kamunun bütün olanak ve kaynaklarını denetimsiz, yozlaşmış ve adil olmayan bir biçimde dağıtmaktadır. Saray ve çevresi ile iyi ilişkiler kuranlar, kamu kaynaklarına haksız bir biçimde ulaşarak zenginleşirken, demokratik bir temsil ve hakça bölüşümden yana olanlar dışlanmakta ve cezalandırılmaktadır. Kaynakların bölüşümünü hükümet destekçileri lehine artıran bu sistem, siyasal anlamda da toplumu ayrıştırmaktadır.

Hizmette eşitlik ve yönetimde liyakat ilkelerinin kamu yönetiminde ve hizmetlerinde yok edilmesi, toplumu da ‘bizden olanlar ve olmayanlar’ olarak tasnif etmektedir. Bu yönetim anlayışı ülkede kutuplaşma hatlarını çoğaltmakta ve derinleştirmektedir. Devlet gücünü, yurttaşları, herhangi bir görüşünden dolayı ötekileştirmek ve cezalandırmak için kullanılabilir hale getirmektedir. Bu çarpık sistem, kurumsal çöküş ile birlikte toplumsal çöküşe de hız kazandırmaktadır.

Devletin bütünüyle siyasal iktidarın emrine verildiği yeni düzende, iktidara yönelen her eleştiri “devlete saldırı” olarak değerlendirilmektedir. Halkın önemli bir bölümü tüm yurttaşların ortak varlığı olan devlete karşı konumlandırılmakta, dar bir kesimi ise devletin sahibi olarak yansıtılmaktadır. Devletin şahsiyetinde iktidarı kutsallaştırmaya çalışan bu yaklaşım halkın belirli bir bölümünü de adeta düşman olarak görmektedir. Devletin vatandaşları ile ilişkisindeki ana yöntem, kayırma, baskı ve korkutma haline gelmektedir.

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifinin değerlendirilmesine geçmeden önce Türkiye’de 2017 yılında gerçekleştirilen Anayasa Değişikliklerinin Haziran 2018 seçimlerinden sonra yürürlüğe girmesiyle birlikte yaşanan Anayasa’dan kopuş ve yıkım sürecini de kısaca hatırlamak gerekmektedir.

2017 Anayasa Değişikliği ile Devlet ve hükûmet yetkilerini uhdesinde toplayan tek kişinin yasama ve yargıyı yönlendirici ve güdüleyici uygulaması, Türkiye Cumhuriyeti’ni “demokratik hukuk devleti” niteliğinden (Anayasa, m. 2) uzaklaştırmıştır.

Bu bakımdan, 2017 Anayasa Değişikliği ve uygulamasının ortaya çıkardığı siyasal ve anayasal düzen, çoğulcu siyasal rejimler yelpazesinin dışında yer almaktadır.

2017 Anayasa değişikliği kurgusu, sonradan Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi olarak adlandırılmış olsa da çoğulcu demokraside buluşan ortak paydalarının dışında kalmakta ve antidemokratik bir yapı oluşturmaktadır.

Anayasal denge ve denetim düzenekleri; görev-yetki-sorumluluk ve hesap verebilir hükûmet; bağımsız yargı 2017 Anayasa Değişikliği sonucu ortaya çıkan anayasal kurgu (configuration) ile ortadan kaldırmış bulunmaktadır.

Anayasa değişikliği gereğini ivedi bir zaruret haline dönüştüren temel nedenler şunlardır:

Demokrasinin asgari koşulu olan erkler ayrılığı askıya alınmıştır.

Denge ve denetim mekanizmaları kaldırılmıştır.

Halk egemenliğinin varlığının asgari bir gereği olan hesap verebilirlik ilkesi yok edilmiştir.

Demokratik toplumun temeli olan siyasi ifade özgürlüğü ve siyasi partiler arasında eşit rekabet, Cumhurbaşkanı'nın parti genel başkanı olması ve yargının bağımsızlığını yitirmesi sonucu ortadan kalkmıştır.

Keyfî şekilde koyulup kaldırılan, yorumlanan, uygulanan ya da uygulanmayan kurallar yüzünden, hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri kaybolmuştur.

Temel hak ve özgürlüklerin güvencesi olması gereken yargı, bağımsızlığını yitirmesi sonucunda, bizzat bir hak ihlali kaynağına dönüşmüştür.

Kamu hizmetine girmede kanun önünde eşitlik ve liyakat ilkeleri etkisiz kılınmıştır.

Anayasa, toplumda hukuka olan inanç ve saygıyı yok edecek şekil ve ölçüde, iç tutarlılığını yitirmiştir.

Devlet aygıtında partizanlaştırma süreci giderek ivme kazanmaktadır.

Cumhurbaşkanı'nın atadığı/görevden aldığı Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanların, seçilmiş olmadıkları ve TBMM önünde sorumlu bulunmadıkları halde parti faaliyetlerine katılmaları ve siyaset yapmaları, Cumhurbaşkanı'nın parti genel başkanı olmasından kaynaklanmaktadır.

Siyaset, Cumhurbaşkanı ve politika kurulları ile sınırlı tutulduğu halde, Saray dışında bakanlar, Saray içinde ise Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü, İletişim Başkanı gibi bürokratlar, eylemli olarak siyasal tartışmaların ve tasarrufların tarafı konumundadırlar.

Yasama yetkisi, anayasal çerçevede kullanılamamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut uygulaması TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

Cumhur İttifakı, TBMM'de grubu bulunan partilerin kamu yararına yönelik en makul ve yaşamsal önerilerinin dahi yasalaşmasına engel olmakta, müzakere sürecini ve denetim işlevini engellemektedir.

Cumhuriyet Türkiye'sine Osmanlı'dan aktarılan en önemli kurumların başında Meclis gelmektedir. Millî mücadeleyi yöneten bu Meclisin hafızasında parlamento hukukumuzun kurucu metinleri olan 1877 tarihli Heyeti Ayan Nizamnamei Dahilisi, 1927 tarihli TBMM Dahili Nizamnamesi ve halen meri olan 1973 tarihli TBMM İçtüzüğü bulunmaktadır. Ayrıca, yazılı hukuk kaynakları dışında Meclis teamülleri

parlamentonun çalışmalarında başvurduğu diğer çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

Bu sistemin yasama faaliyetine bir diğer olumsuz yansıması ise “Torba yasa” ve “adsız yasa” uygulaması, çoklu sakıncayı beraberinde getirmesidir.

Torba Kanun metinleriyle, birbiri ile ilintisiz konulardaki kanunlarda yapılan düzenlemeleri görmekteyiz. Komisyon düzleminde ihtisaslaşma anlamsızlaşmakta, komisyonların varlık nedeni sorgulanmaktadır. Kanunların konu bütünlüğü, iç tutarlılığı ortadan kalkmaktadır. Torba kanun uygulaması gerek milletvekillerinin gerekse komisyonların kapasitesinin çok gerisinde bir kanun yapım sürecini dayatmakta parlamento çalışmalarının niteliğini zayıflatmaktadır.

Bu kapsamda torba kanun; etkinlik, demokratik katılım ilkelerine aykırı, nevi şahsına münhasır bir uygulamadır.

Parlamentolarda ihtisaslaşma yasama kalitesi açısından çok önemlidir. Bu konuda İçtüzükte ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

İçtüzükte tali komisyonların çalışmadığı bir durum söz konusu değildir. Bu konuda İçtüzüğün 23 ve 37. maddelerinde ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır. İhtisaslaşmadan yararlanma Esas komisyon-Tali komisyon veya Komisyon-Genel Kurul arasındaki iş bölümünde tek perspektif olmalıdır. İhtisaslaşmadan yararlanmak suretiyle komisyonların görece teknik çalışmaları yürütebilmesine imkan sağlanması gerekmektedir. Hem bu suretle genel kuruldaki çalışmanın verimliliği artırılacak, hem de kanun yapma süreci daha sağlıklı bir yol izleyecektir. Böylelikle de yasama kalitesi güçlenecektir.

Kanun teklifleri ilgili tali komisyonlarda görüştürülmeden yasalaştırılmaktadır.

Bu durum parlamento hukukunu zayıflatmakta ve etkin iş bölümünü ortadan kaldırmaktadır. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşım olmayıp, parlamento hukukunda ana komisyon-tali komisyon ilişkisini tartışmalı hale getirmektedir.

Uygulamada yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul’da ise, müzakere süreci işletilememekte; iktidar partisi milletvekillerinin oyu yasama çalışmaları sırasında belirleyici olmaktadır.

Kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, TBMM'nde ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle ve sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı ilave problemlere neden olmakta, kod yasalardaki bazı hükümlerin sık sık değişimine sebebiyet vermektedir.

2002'den günümüze Meclisin çoğunluğunu oluşturan AKP iktidarı parlamento hukukunun en temel kurum ve kurallarını ihlal ederek ve aşındırarak bu alandaki tarihsel birikimini ortadan kaldırmaktadır

Torba yasa" tarzı, nitelikli yasa sürecini engellemesinin yanı sıra AYM'nin etkili denetim olanağını ortadan kaldırarak mahkemenin Anayasa'ya uygunluk incelemesini de zorlaştırmakta ve torba yasalar üzerinde etkili bir yargısal denetim yapılamamasına neden olmaktadır.

TBMM'nin, bütçe sunumunu bile yapmayan Cumhurbaşkanı'na soru sorma olanağı dahi bulunmamaktadır. Dahası Cumhurbaşkanı, TBMM önünde bütçe sunma görevini yerine getirmemesi TBMM'nin, demokrasinin doğuşunda kilit önemde olan bütçe hakkını kaybetmesi anlamına gelmektedir.

Yargı, Dış Baskılar ve İç Direnişler Sonucu, Eleştirel Düşünce ve Demokratik Muhalefeti Sindirme Aygıtına Dönüştürülmüştür.

Yürütmenin, yargılama sürecine sürekli müdahale etmesi, Anayasa madde 138'i askıya alıcı etkiler yaratmaktadır.

Anayasa Mahkemesi denetimi etkisizleştirilmiştir.

Yüksek Yargı organları arasında çatışma baş göstermiştir. Yüksek Yargı organları birbirlerinin kararlarını tanımamaktadırlar.

Anayasada güvence altına alınan yerel yönetim özerkliği ve demokratik temsiliyet ilkeleri, yerel idarelerde yapılan kayyım görevlendirmeleri ile ciddi şekilde zedelenmiştir.

Anayasa'nın 161'inci maddesinin 4'üncü fıkrası TBMM'nin bütçe yapmasını önemsizleştiren ve yürütmeye kendi bütçesi ile devam edebilme olanağı tanımaktadır.

"Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu

kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerleme oranına göre artırılarak uygulanır.”

Bütçe hakkının Meclis’e ait olması sadece kabulü aşamasında değil harcamaların denetimi açısından da Meclis’e aittir. TBMM adına denetim yapan Sayıştay ise etkisizleştirilmiş, raporlarının Genel Kurul’a sunulmasının önüne geçilmiştir.

Bütçe hakkını zedeleyen bu anayasal ve yasal düzenlemeler bir yana, bütçe sunumu ve görüşmeleri de, doğrudan ve dolaylı Anayasa ihlalleri ile geçmektedir

Bütçe sunumunu Cumhurbaşkanı Yardımcısının yapması; Cumhurbaşkanının ise, TBMM’yi muhatap almaması, Anayasa’nın açıkça ihlalidir.

Cumhuriyet ve parlamenter demokrasi bu ülkeye, bilimin ışığında gelişme, özgür düşünce ve kurumsal hesap verebilirliğin yanı sıra nitelikli bir kalkınma ve hakça bölüşüm vaat etmekte iken Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin toplumumuza vaat edeceği hiçbir şey yoktur.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe ve 2024 Yılı Kesin Hesap Kanun Teklifleri, yukarıda ana hatları özetlenmeye çalışılan bu ortamda T.B.M.M. Plan ve Bütçe Komisyonunda muhalefetin katkıda bulunmak istediği hususlarda verdiği önergelerinden hiç biri kabul edilmeksizin T.B.M.M. gündemine taşınmaktadır.

II. BÜTÇE HAKKI

Anayasa, siyasal iktidarın yapısını, işleyişini, siyasal kurumların statülerini, görev ve yetkilerini belirleyen, vatandaşların hak ve özgürlüklerini tespit eden ve bunların hukuki güvencelerini içeren bir *“Toplum Sözleşmesi”*dir. Kişilerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için yasama ve yürütme organlarının yetkilerinin sınırlanması ihtiyacı sadece temel hak ve özgürlükler alanında değil, kamu harcamalarına ilişkin düzenlemeler alanında da gerekli olup, bu bağlamda çeşitli kurallar anayasalarda yer alır. Demokrasilerde kamu harcamalarının büyüklüğü ve kapsamı ile bu harcamaların yapılabilmesi için vatandaşlara getirilecek yükümlülüklere halk karar verir ki buna **“Bütçe Hakkı”** denilmektedir. Halk sahip olduğu ve sahip

olmak üzere yüzyıllarca mücadele ettiği “Bütçe Hakkı”nı seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullanır.

Kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanım meşruiyeti, parlamentoların varlık sebebiyle özdeş tutulan ulusal egemenliğin bütçe hakkına dayanır. Bütçe hakkı, dünya tarihinde demokrasi için vazgeçilmez bir kurum olarak çetin mücadelelerin ürünüdür. İngiltere’de Magna Carta (1215), Haklar Dilekçesi (1627), Haklar Yasası (1689), Fransa’da 1789 ihtilali, 1791 ve 1793 Anayasaları yaklaşık sekiz yüzyıllık tarihin bilinen uğraklarıdır. Bütçe hakkı bu uzun tarihsel süreçte demokrasinin gelişmesi açısından anahtar role sahip olmuştur. Öncelikle vergi toplanması temsil yeteneği sınırlı çevrelerin iznine tabi tutulmuştur. Daha sonra harcamaların yapılması temsil yeteneği kısmen güçlenen zeminlerce izne tabi kılınmış ve nihayet gelir ve harcamaların birlikte bütçe olarak her yıl için izin ve onaya tabi tutulması ve gerçekleşmelerin denetimi suretiyle bütçe hakkı bugünkü çehresine kavuşmuştur. 19-20. yüzyılın ilk yarısında bütçe hakkı hem birçok bütçe ilkesinin (önceden izin ilkesi, yıllık olma ilkesi, bütçe birliği ilkesi, genellik ilkesi, gelir ve giderlerin gayrisafiliği ilkesi) oluşması ve yerleşmesiyle güçlenmiş, hem de tedrici olarak diğer devletlerce de bütçe hakkı benimsenen evrensel bir değer haline gelmiştir. Her ülke, kendi tarihsel koşulları içinde bütçe hakkının kurumsallaşma sürecine farklı bir uyarlanma deneyimi yaşamıştır.

Çağdaş demokrasilerde hükümetler politika önceliklerini amaç ve hedefler seti, kaynak-harcama yapısı, uygulama adımları ve benzeri açılardan ortaya koyarak Parlamentoya sunarlar ve Parlamentodan izin/onay isterler. İlgili dönemin sonunda Milletin Meclisince döneme ilişkin gerçekleşmeler ve yürütülen faaliyetler, bütçenin amaç ve hedeflerine ulaşma derecesi açısından değerlendirilir. Böylece, Hükümetin performansı; bütçenin amaç ve hedefleri ile gerçekleşmeler arasındaki açıklık ve meydana gelen sapmalar üzerinden müzakere edilir ve hesap verme sorumluluğu çerçevesinde Hükümetten hesap sorulur.

Ülkemizde 1982 Anayasası’nın 87, ve 161. maddelerinde Bütçe Hakkı çeşitli yönleri ile hüküm altına alınmıştır. Bu anayasal normlar, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu gibi kod düzenlemelerle somut ve uygulanabilir kılınır. Hatırlanacağı üzere, 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu CHP’nin de desteğiyle yürürlüğe girmiştir. Bazı eksikliklerine karşın kamu mali yönetiminde önemli bir adım sayılabilecek olan bu Kanunla bütçenin

hazırlanması, kanunlaşması, uygulanması ve denetimi aşamalarına ilişkin düzenlemeler yürürlüğe girmiştir.

5018 sayılı Kanun, benzer dünya örneklerinde olduğu gibi bütçe hakkının kullanılmasında TBMM'nin konumunu güçlendirmiş, getirdiği yeni mali yönetim sistemi düzenlemeleri ile Bütçe Hakkının daha etkin kullanımının alt yapısını güçlendirmiştir. Nitekim 5018 sayılı Kanunun genel gerekçesine bakıldığında, Kanun ile bütçe kapsamının genişletilerek bütün kamu kaynaklarının TBMM denetimine sunulması suretiyle bütçe hakkının en iyi şekilde kullanılması, bütçe hazırlama ve uygulama sürecinde etkinliğin arttırılması, mali yönetimde şeffaflığın sağlanması, sağlıklı bir hesap verme mekanizması ile harcama sürecinde yetki sorumluluk dengesinin yeniden kurulması, etkin bir iç kontrol sisteminin oluşturulması ve bu suretle çağdaş gelişmelere uygun yeni bir kamu mali yönetim sisteminin oluşturulmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Bütçe hakkı, milletin seçtiği ve kendisini en geniş şekilde temsil eden parlamentolara aittir. Bu, Magna Carta'dan bu yana süre gelen 800 yılı aşkın demokrasi mücadelesinin en önemli kazanımlarından biri olmasına karşın 2017 yılında yapılan anayasa değişikliklerinde "bütçe hakkı" açısından geriye gidiş sayılabilecek düzenlemeler yapılmıştır.

2017 yılında yapılan referandumda kabul edilen Anayasa'nın 161. Maddesi; "Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerleme oranına göre artırılarak uygulanır." hükmünü taşımaktadır.

Bu hükümle TBMM'nin Anayasa'nın 87. maddesinde tanımını bulan Bütçe Hakkı elinden alınmıştır.

III. 2026 MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİ VE 2024 KESİN HESAP KANUN TEKLİFİ GÖRÜŞMELERİ ÖNCESİ VE SONRASINDAKİ BAZI TESPİTLER

Bütçe Hakkı kavramına üç aşamadan geçilerek ulaşılmıştır.

İlk aşamada kimlerden gelir veya vergi toplanacağı tartışma konusu olmuş, ikinci aşamada bu gelirlerin nerelere ve kimlere harcanacağı ve yine gelir ve harcamaların parlamento onayı ile gerçekleşeceği karara bağlanmış, üçüncü aşamada ise sürecin tekrarı yani bu işlemlerin veya bütçelerin yıllık olma prensibi doğmuştur.

Aslında köklü bir devlet geleneği olan Türkiye'de bir cümle ile değindiğimiz bu kavramların tekraren her bütçe döneminde anlatılmasına, önemlerinin vurgulanmasına gerek olmaması gerekir. Ancak, son yıllarda bütçelerin TBMM'ye sunumu ve görüşülmesi konusunda usul ve esasta yapılan ısrarlı yanlışlıklar, hatalar, hatta kasıtlı davranışlar konunun önemini tekrar tekrar hatırlatmamıza neden olmaktadır.

Bu yılda 2026 Bütçe Kanunu ve 2024 Kesin Hesap Kanunu görüşmelerinde benzeri durumlar söz konusu olmuş, devlet mevzuat ve gelenekleri ile bütçe hakkı açılarından maalesef sorunlar yaşanmıştır.

Bütçe hakkının eksiksiz kullanılabilmesi için, bütçe sürecinin her aşamasında (hazırlık, parlamentoya sunulması, parlamentonun izin ve onayından geçmesi ve parlamento tarafından denetlenmesi) halkın kendisinin ve örgütlü temsilcilerinin katılımının sağlanması, eleştiri ve görüşlerinin alınması gerekmektedir.

Bu bölümlerde 2026 Bütçe ve 2024 Kesin Hesap Kanun Teklifleri görüşmeleri sırasında ve öncesindeki bazı tespitlerimizi aktarmak istiyoruz.

2026 Bütçe Kanun Teklifinin TBMM'ye sunulması aşaması sorunludur ve bütçe sahipsiz kalmıştır.

Bütçe kanun teklifinin ne zaman ve nasıl Meclis'e sunulacağı konusuna her ülkede olduğu gibi bizde de kanun koyucu özel önem atfetmiş, dolayısıyla da konu hem Anayasa'da hem de 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda yer almıştır. Anayasa'nın "bütçe ve Kesin Hesap" başlıklı 161'inci maddesinin 3'üncü fıkrası şu şekildedir;

“Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmiş beş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun elli beş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır.”

Anayasa’nın emri gereği bütçenin Meclis’e sunulması gereken son gün 17 Ekim’dir. 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu bu kez 16 Ekim 2025 tarihinde TBMM’ye sunulmuştur, ancak tarafımızca yapılan araştırmada bağlı cetvellerinin bilahare TBMM’ye sunulmuş olduğu öğrenilmiştir. Bütçe Kanun teklifinin bağlı cetveller olmaksızın sunulması “eksikli bir sunuştur”. TBMM’ye 16 Ekim 1924 tarihinde yapılan sunuşun sadece 16 maddelik teklif olduğu anlaşılmaktadır. Bütçe teslimatının ekleri günler sonra milletvekillerine ulaşabilmiştir. Halbuki 5018 sayılı Kanun’un 18’inci maddesi uyarınca bütçe kanunu eklerinin bütçe ile birlikte sunulmaları gerekmektedir. Anayasa uyarınca ve devlet gelenekleri gereği hassasiyet gösterilmesi gereken bu konuda iktidarın gösterdiği tavır üzücü olmuştur. Bütçe sahipsiz kalmıştır. Bütçenin hazırlama ve uygulama sorumluluğunun Cumhurbaşkanlığı Hükumet Sistemi’nde Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı gibi farklı birimlerde olması bu neticenin doğmasında diğerleri yanı sıra önemli bir nedendir.

Kesin Hesap ve Bütçe komisyonlarının ayrılmamış olması bütçenin görüşülmesinde zaaf oluşturmaktadır.

Kesin Hesap ve Bütçe Komisyonlarının ayrılmamış olması hem bütçe kanun tekliflerinin hem de kesin hesap kanun tekliflerinin yeterince görüşülememesine, tartışılamamasına ve bu nedenle de önemli konuların gözden kaçmasına sebep olmaktadır.

İktidar Cumhurbaşkanlığı Hükumet Sistemi’ne geçerken Anayasa ve kanunlarda bütçe ile ilgili maddelerde değişiklikler yaptığı halde özellikle bu komisyonları ayırmayarak sorunun devamını arzulamıştır. Çünkü, mali saydamlığı bozmayı, hesap vermeyi reddetmeyi, denetimden kaçmayı alışkanlık haline getirmiş bir iktidar vardır.

Cumhurbaşkanlığı Hükumet Sistemi bütçe görüşmelerinin verimsizleşip yoğunlaşmasına sebep olmuştur

Cumhurbaşkanlığı Hükumet Sistemine geçiş sonrası yürürlüğe giren Anayasa gereği yürütme erkinden bakan seviyesinde kimse Meclis kanun görüşmelerine katılamamaktadır. Yani bakanlar eskiden olduğu gibi Meclis'e kanun tasarısı gönderememekte, Meclis'teki kanun görüşmelerine de katılamamaktadırlar.
Zaten seçimle gelmeyen bakanların TBMM görüşmelerine katılamaması, yürütme ile yasama yani bakanlar ile milletvekilleri arasındaki irtibatı koparmıştır. Dolayısı ile milletvekilleri vatandaşlardan gelen talepler ile bölgesel sorunları bakanlara aktarmakta sıkıntı yaşamaktadırlar.

Bu durumun tek istisnası bütçe görüşmeleridir. Bakanlar yalnızca Meclis'te bütçe görüşmelerine katılabilmektedirler. Bu ise özellikle Plan ve Bütçe Komisyonu'nda geçmiş dönemlere göre çok daha fazla milletvekilinin konuşma yapması ve bölgesel veya toplumsal sorunları duyurması için uygun bir platform oluşturması sonucunu doğurmuştur. Çünkü, milletvekillerinin yürütme erkine sorunları aktarması için TBMM'deki alışılmış yapıdaki tüm araçlar yok edilmişlerdir.

Bu durumda bütçe görüşmeleri uzamakta ve amacından sapmaktadır.

Nitekim bu yıl komisyon görüşmelerine rekor sayıda milletvekili katılmış ve farklı toplumsal ve bölgesel konuları yürütme erkinin bilgisine sunup cevap almağa çalışmışlardır.

Plan ve Bütçe Komisyonunda 23.10.2025ila 01.12.2025 tarihleri arasında yapılan 38 günlük ve 20 Birleşimlik görüşme maratonu sırasında ilgili Bakanlara yöneltilen eleştiri ve soruların büyük bölümü cevaplandırılmamıştır. Komisyonda dile getirilen ve Sayıştay Raporlarında yer alan eleştiriler konusunda da ilgili bakanlar tarafından tatmin edici yanıtlar verilmemiştir.

Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeler sırasında genel olarak gözlemimiz ve tespitimiz kamu mali yönetimi kurumları ve mevzuatının özellikle son 1 yıl içerisinde oldukça tahrip edildiğidir.

Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeler yaklaşık 23 yıllık Ak Parti iktidarının kamuda kurumsal çöküşe sebebiyet veren tasarruflarda bulunduğunu teyit etmiştir.

Gözlemlediğimiz kadarıyla özellikle son 10 yıl içerisinde kamu mali yönetimi mevzuatı ve kurumları oldukça tahrip edilmiştir. Bu durum kısa zamanda ve muhalefet şerhinde ortaya konabilecek bir konu olmamakla birlikte burada bahsedilmesini kayıtlara geçmesi açısından uygun görüyoruz.

Mevzuattaki tahribat sadece Kamu İhale Kanunu'nun artık alışılan söylem olan 200'e yakın değişikliğe (KİK ve diğer kanunlar yoluyla) uğraması değildir. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi, vergi kanunları, mali konularla ilgili hemen tüm kanunlar ve ilgili yönetmelikler hayati değişiklere uğramış mevzuatın bütünlüğü bozulmuştur.

Kanunlar ve genel olarak mevzuat uygulamaları da mevzuattaki değişiklikler kadar tahribata yöneliktir. Örneğin, özellikli düzenleme gerektiren bütçe kanunlarının uygulanması ile ilgili olarak bazı kanunlarda yapılan değişiklikler torba kanunlara konan maddelerle açıklama yapılmadan yasalaştırılmış, TBMM denetimi ve bütçe hakkı kavramları bu yönleriyle de zafiyete uğratılmıştır.

Yine kurumlar açısından da mali yönetimin tahribi söz konusudur. Örneğin Cumhuriyet tarihinde ilk defa bütçeler, 2019 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı Hükumet Sistemi döneminde Maliye Bakanlığı dışında bir kurum tarafından hazırlanmış ve TBMM'ne sunulmuştur. Ancak uygulamada ağırlıklı yetki Hazine ve Maliye Bakanlığındadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı hazırlamadığı bütçeyi uygulamak durumundadır. Borçlanma yetkisi, gelirlerin toplanması ve tahminleri Hazine ve Maliye Bakanlığı'na, harcamalar konuları ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'na aittir. Zaman içerisinde sorunlar net olarak ortaya çıkacaktır.

Ayrı ayrı Hazine ve Maliye Bakanlıklarının Cumhurbaşkanlığı Hükumet Sistemi'nde klasik yapılarını yitirmeleri, birleşmelerine rağmen güçlerini ve dinamizmlerini kaybetmelerini de beraberinde getirmiştir.

Diğer taraftan Hazine ve Maliye Bakanlığının değil de Cumhurbaşkanlığı yardımcılığının bütçeyi sunması ve son gün kanun teklifini sahiplenmesi Plan ve Bütçe Komisyonu'nda konuların yeterince anlaşılamamasını doğurmaktadır.

Kurumlardaki tahribat bütçe süreci ile sınırlı değildir. Sayıştay'da bu tahribattan payını almış ve oldukça pasifize edilmiştir. Merkez Bankası ise bağımsızlığını tamamen yitirmiştir. Diğer yandan Bakanlık Teftiş Kurulları kaldırılarak, iç denetim gereği kadar yetki ve kadro ile teçhiz edilmeyerek mali ve idari denetimde zaafa uğratılmıştır. Düzenleyici ve Denetleyici kurumların ise genel devletten ayırt edilecek hiçbir çalışma düzeni ve uygulaması kalmamıştır.

Tüm bunların yanı sıra bize göre Türkiye Varlık Fonu kurulması ve TVF uygulamaları kamu mali yapısında en önemli tahribatı yaratmaktadır. TVF ikinci bir hazine gibi çalışmakta, karlı kuruluşları bünyesine almakta, Sayıştay denetimi dışına çıkarılarak kamu mali mevzuatına ve kurumlarına oldukça hasar vermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunun 103. yılının bütçesinin Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeleri yukarıda özetlenen koşullar altında yapılmıştır.

IV. MAKROEKONOMİK PERSPEKTİF

1. Kalkınma Planı – Orta Vadeli Program ve 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi İlişkisi

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun 1. maddesi, Kanun'un amacını "Kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda (…) kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemek" olarak ifade etmektedir.

Aynı Kanun'un "Bütçe İlkeleri" başlıklı 13. maddesinin (c) fıkrasında, bütçelerin "Kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde..." hazırlanması gerektiği belirtilmektedir.

Yine aynı Kanun'un "Orta vadeli program ve bütçe hazırlama rehberi" başlıklı 16. maddesinde, Merkezi Yönetim Bütçesi'nin hazırlama sürecinin "Kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda hazırlanacak" Orta Vadeli Program'ın Resmî Gazete' de yayınlanmasıyla başlayacağı kaydedilmektedir.

Mevzuatın, Orta Vadeli Program'ın (OVP) ve Merkezi Yönetim Bütçesi'nin hazırlanmasında temel dokümanın Kalkınma Planı olduğuna hükmettiği açıktır.

Bu çerçevede, 2024-2028 dönemini kapsayacak 12. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın, 2024 ve sonrasının ufkunu çizecek diğer temel dokümanlardan önce yayınlanması ve bunlara dayanak teşkil etmesi gerekmekteydi.

Nitekim, geçmiş yıllarda işleyiş bu şekilde olmuş, Kalkınma Planları, kapsadığı dönemin başlangıcından önce yayımlanmıştır. Buna istisna olarak sadece dört yılda Kalkınma Planlarında gecikme yaşanmış, yaşanan gecikme "Geçiş Programları" ile telafi edilmiştir.

Bununla birlikte, 2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2026 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Programın yayımından ve 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesinin TBMM'ye sunulmasından sonra görüşülmeye başlanmış ve yasalaşmıştır.

Yasaya aykırı bu durumun ortaya çıkardığı ciddi sorunlardan biri de Kalkınma Planı ve Orta Vadeli Program arasında ortaya çıkan uyumsuzluklardır. Nitekim, On İkinci Plan dönemi olan 2024-2028 dönemi, 2024-2026 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Program dönemi ile izleyen 2027-2028 dönemi olmak üzere adeta ikiye ayrılmış ve bu iki dönemin parametrelerinde ciddi bir uyumsuzluk ve kırılma meydana gelmiştir.

Söz konusu uyumsuzluk bu yıl hazırlanan 2026-2028 Orta Vadeli Programında da devam etmiştir. Bunun sonucunda 2027 ve 2028 yıllarına ilişkin göstergeler arasında büyük farklılık ortaya çıkmış olup bu durum anlaşılabilir ve yorumlanabilir olmaktan uzaktır.

Bu durumun muhtemel bir açıklaması Orta Vadeli Programların daha ihtiyatlı ve daha gerçekçi hazırlandığı, Kalkınma Planının ise adeta "bu OVP'nin hedefleri bizi tatmin etmiyor, daha iddialı hedefler koyalım." anlayışıyla oluşturulmuş olmasıdır. Bu çerçevede, birbiriyle uyumlu olması gereken iki önemli belgenin farklılığı, ekonominin mevcut durumuna ilişkin tespitlerin çelişkili olmasına ve bu çerçevede ekonomideki karar alıcılara verilen mesajların belirsizliğine ve etkisizliğine işaret etmektedir. Aşağıdaki tablodan OVP (2025-2027), OVP (2026-2028) ile 12. Kalkınma Planının Hedefleri arasındaki sapmaları görmek mümkündür.

OVP(2025-2027) ve OVP(2026-2028) ile12. Kalkınma Planı Hedeflerinin Karşılaştırılması

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2028 Plan
GSYH (TL)	26.546	44.218	61.540	72.915	83.132		
GSYH (TL)		44.587	62.179	77.257	89.406	101.397	78.875
GSYH ($)	1.130	1.331	1.465	1.642	1.774		
GSYH ($)		1.358	1.569	1.658	1.763	1.886	1.589
Kişi Başına Gelir ($)	13243	15.551	17.028	18.990	20.420		
Kişi Başına Gelir ($)		15.325	17.748	18.621	19.710	20.987	17.554
Dolar Kuru	23,49	33,22	42,01	44,41	46,86		
Dolar Kuru		32,83	39,63	46,60	50,71	53,76	49,64
Büyüme Hızı	5,1	3,5	4,0	4,5	5,0		
Büyüme Hızı Cl		33	3,3	38	43	50	50
istihdam	31.632	32.668	33.200	34.098	34.941		
istihdam		32.620	32.605	33.336	34.128	35.130	36.638
işsizlik Oranı	9,4	9,3	9,6	9,2	8,8		
issizlik Oranı		87	85	84	8,2	78	7,5
ihracat	255,6	264,0	279,6	296,1	319,6		
ihracat		261,8	273,8	282,0	294,0	308,5	375,4
ithalat	362	345,0	369,0	390,6	417,5		
ithalat		344,0	367,0	378,0	393,0	410,5	481,4
Cari Denge	-45	-22,0	-28,6	-25,6	-22,6		
Cari Denge		-10,2	-22,6	-22,3	-20,5	-18,5	-2,8
Cari DengelGSYH (%)	-4,0	-1,7	-2,0	-1,6	-1,3		
Cari DenQe/GSYH (%1		-O 8	-1 4	-1,3	-1 2	-10	-O 2
BütçeAçığı	1.380	2.149	1.931	2.061	2.039		
Bütçe Açığı		2.108	2.208	2.713	2.739	2.805	
Bütçe Açığl/GSYH (%)	-5,2	-4,9	-3,1	-2,8	-2,5		
Bütçe Açığl/GSYH *(%)*		-4,7	-3,6	-3,5	-3,1	-2,8	-2,0
Faiz Giderleri	675	1.298	1.950	2.282	2.519		
Faiz Giderleri		1.271	2.053	2.742	3.040	3.346	
Personel Giderleri	1.325	2.678	3.479	4.104	4.678		
Personel Giderleri		2.666	3.672	4.907	5.653	6.280	

TÜFE Yıl Sonu	64,8	41,5	17,5	9,7	7,0		
TÜFE Yıl Sonu		444	285	16 O	90	8,0	47

(') 2024-2028 dönemi büyüme ortalaması OVP'de % 3,9, Kalkınma Planında %5 seviyesindedir.

Bu konuya birkaç örnek vermek gerekirse, Kalkınma planında beş yıllık büyüme hızı ortalaması yüzde 5 olarak belirlenmiştir. OVP'de ise 2024-2027 yıllarını kapsayan dört yıl içinde OVP'deki hedefler gerçekleşse dahi ortalama yüzde 5'lik büyüme hızına ulaşmak son derece zordur. Diğer taraftan Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu konjonktür ve OVP'nin temel hedefi olan dezenflasyon süreci dikkate alındığında büyüme hızının çok daha düşük seviyelerde gerçekleşmesi olası gözükmektedir. Nitekim IMF yeni açıkladığı raporunda Türkiye'nin büyüme hızını 2025 yılı için yüzde 3.2'ye, 2026 yılı içinde yüzde 3.0'a çekmiştir.

Planda "Sabit sermaye yatırımları plan döneminde yıllık ortalama yüzde 5,5 artacak" ifadesi olmasına karşın, OVP (2025-2027) verilerine göre, 2024, 2025, 2026 ve 2027 yıllarında sırasıyla bu oranın yüzde 3,0, yüzde 3,5, yüzde 4,2 ve yüzde 4,7 düzeyinde, OVP(2026-2028) verilerine göre 2024, 2025, 2026, 2027 ve 2028 yıllarında sırayla bu oranın yüzde 2.7, yüzde 4.6, yüzde 4.0, yüzde 4.2 , yüzde 4.9 olarak gerçekleşmesi öngörülmüştür. Bu durum yüzde 4.08 ortalamaya tekabül etmektedir. 2028 yılında ancak yüzde 11'lik bir artış olması halinde dönem ortalamasının yüzde 5,5'e ulaşma ihtimali bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu rakamın nasıl ortalama yüzde 5,5'e çıkacağı izahtan varestedir.

Planda istihdam artışının 4 milyon 984 bin kişi olması yani yıllık ortalama 997 bin kişi artması hedeflenmiştir. OVP (2025-2027) ye göre ise istihdamın 2024-2027 döneminde 2 milyon 273 bin kişi, yıllık ortalamada ise 568 bin kişi olacağı, OVP(2026-2028) ye göre istihdamın 2025-2028 döneminde 2 milyon 525 bin kişi, ortalamada ise 631 bin 250 kişi olacağı öngörülmüştür. Görüldüğü üzere istihdam artışı OVP'de yavaşlamış olup, kalkınma planındaki rakama ulaşmak için 2028 yılında istihdamın 971. bin 982 kişi artması lazım gelir ki, bu mümkün gözükmemektedir.

Aynı şekilde OVP(2026-2028)'de 2025 yılında 22.6 milyar dolar olan cari işlemler açığının 2028'de 18.5 milyar dolar olması öngörülürken, Kalkınma Planında cari işlemler açığının 2028 yılında 2,8 milyar dolar seviyesine gerileyeceği öngörüsünün ekonominin mevcut üretim ve ihracat yapısının ışığında gerçeklikle ilişkisi yoktur.

OVP'de dolar kuru 2028 yılı için 53.76 TL olarak öngörülmüşken, Kalkınma Planında 2028 yılı için 49,64 TL öngörüsünde bulunulmuştur. Bu durum Kalkınma Planı ile OVP(2026-2028) arasındaki uyumsuzluğu göstermektedir.

Diğer taraftan, millî gelir açısından baktığımız zaman plan hedeflerinin OVP(2026-2028) de öngörülen hedeflerin arasında da bir uyum olmadığını görmekteyiz. Nitekim Kalkınma Planına göre 2028 yılında gayrisafi yurt içi hasıla 1 trilyon 589 milyar dolar olacaktı. Fakat OVP'ye göre gayrisafi yurt içi hasılanın 2028 yılında 1 trilyon 886 milyar dolar olması öngörülmüştür. Yine Plana göre 2028'de 17.554 dolar olması beklenen kişi başına millî gelir, OVP'de 2028'de 20.987 dolar olarak öngörülmüştür.

Büyüme hızının yavaşladığı bir konjonktürde dolar cinsinden millî gelirin ve kişi başına millî gelirin artması Türk lirasının değer kazandığı bir duruma işaret etmektedir. Çünkü millî gelir önce TL cinsinden hesaplanmakta, sonra dolar kuru üzerinden dolar cinsine çevrilmektedir. Bu durumun açıklaması TL'nin reel olarak değerlendiği, başka bir ifadeyle dolar kurundaki artışın yurtiçi yurtdışı enflasyon farkının altında kaldığıdır. Diğer bir ifadeyle uygulanan yüksek faiz politikasıyla ülke yeniden sıcak paraya dayalı büyüme politikasına geri dönmüştür.

Bu durumun ortaya çıkardığı sonuç, Kalkınma Planı ile OVP, Yıllık Programlar ve Bütçe arasındaki ilişkinin kopmuş olması, bu çerçevede Kalkınma Planının rafa kaldırılmış olmasıdır. Orta vadeli programlar Türkiye'nin kalkınmasını sağlayacak programlar olmaktan ziyade bir istikrar programı niteliğini taşımaktadırlar.

Aşağıdaki tablo OVP (2026-2028) hedefleri ile 12. Kalkınma Planı 2028 hedefleri arasındaki uyumsuzluğu özetlemektedir.

TABLO: KALKINMA PLANI-OVP HEDEFLERİ KARŞILAŞTIRMASI

	2025	**2028 (OVP)**	**2028 (Plan)**
GSYH (Milyar Dolar)	1.569	1.886	1.589
Kişi Başına Milli Gelir (Dolar)	17.748	20.987	17.554

İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	32.605	35.130	36.638
İhracat (Milyar Dolar)	273,8	308,5	375,4
İthalat (Milyar Dolar)	367,0	410,5	471,4
Cari Açık (Milyar Dolar)	-22,6	-18.5	-2,8
TÜFE Yıl Sonu (Yüzde Değişme)	28,5[1]	8,0	4,7
Dolar Kuru (TL/Dolar)	39,62[2]	53.76	49,64

OVP(2025-2027) ve OVP (2026-2028) ‘in öngörüleri arasında da aradan bir yıl geçmesine karşın farklılıklar bulunmaktadır.

OVP(2025-2027) ve OVP(2026-2028)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
GSYH (TL)	26.546	44.218	61.540	72.915	83.132	
GSYH ($)	1.130	1.331	1.465	1.642	1.774	
Dolar Kuru	23,49	33,22	42,01	44,41	46,86	
Kişi Başına Gelir ($)	13243	15.551	17.028	18.990	20.420	
GSYH (TL)		44.587	62.179	77.257	89.406	101.397
GSYH ($)		1.358	1.569	1.658	1.763	1.886
Dolar Kuru		32,83	39,63	46,60	50,71	53,76
Kişi Başına Gelir ($)		15.325	17.748	18.621	19.710	20.987
Büyüme Hızı	5,1	3,5	4,0	4,5	5,0	
Büyüme Hızı		3,3	3,3	3,8	4,3	5,0
istihdam	31.632	32.668	33.200	34.098	34.941	
istihdam % Değişme		3,28	1,63	2,70	2,47	
istihdam Artışı		1.036	532	898	843	
Esneklik		0,99	0,49	0,71	0,57	
işsizlik Oranı	9,4	9,3	9,6	9,2	8,8	

[1] TÜFE yıl sonu rakamının 28.5 ‘de oluşmayacağı hemen hemen kesinleşmiş bulunmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanı Şimşek rakamın % 31 ‘ler civarında oluşacağı tahmininde bulunmuştur.
[2] Dolar Kuru 02.12.2025 tarihi itibarıyla 42,43 TL.dir

istihdam		32.620	32.605	33.336	34.128	35.130
istihdam % Değişme			-0,05	2,24	2,38	2,94
istihdam Artışı			-15	731	792	1.002
Esneklik			-0,01	0,59	0,55	0,59
Işsfztlk Oranı		8,7	8,5	8,4	8,2	7,8
ihracat	255,6	264,0	279,6	296,1	319,6	
ihracat % Değişme		3,3	5,9	5,9	7,9	
ihracat		261,8	273,8	282,0	294,0	308,5
ihracat % Değişme			4,6	3,0	4,3	4,9
ithalat	362	345	369,0	390,6	417,5	
ithalat % Değişme		-4,7	7,0	5,9	6,9	
ithalat		344	367	378,0	393,0	410,5
ithalat % Değişme			6,7	3,0	4,0	4,5
Cari Denge	-45,0	-22,0	-28,6	-25,6	-22,6	
Cari DengelGSYH (%)	-4,0	-1,7	-2,0	-1,6	-1,3	
Cari Denge		-10,2	-22,6	-22,3	-20,5	-18,5
Cari DengelGSYH (%)		-0,8	-1,4	-1,3	-1,2	-1,0
Bütçe Açığı	1.380	2.149	1.931	2.061	2.039	
Bütçe Açığı % Değişme		55,6	-10,1	6,7	-1,0	
Bütçe Açığı Değişme		768,1	-217,8	130	-21,6	
Bütçe Açığl/GSYH (%)	-5,2	-4,9	-3,1	-2,8	-2,5	
BütçeAçığı		2.108	2.208	2.713	2.739	2.805
Bütçe Açığı % Değişme			4,8	22,8	1,0	2,4
Bütçe Açığı Değişme			100,5	504,4	25,8	66,6
Bütçe Açığl/GSYH (%)		-4,7	-3,6	-3,5	-3,1	-2,8
Faiz Giderleri	675	1.298	1.950	2.282	2.519	
Faiz Giderleri % Değişme		92,4	50,3	17,0	10,4	
Faiz Giderleri Değişme		623,2	652,2	332,2	236,7	
Faiz Giderleri		1.271	2.053	2.742	3.040	3.346
Faiz Giderleri % Değişme			61,6	33,6	10,9	10,1
Faiz Giderleri Değişme			782,2	689	298,1	306,3
Personel Giderleri	1.325	2.678	3.479	4.104	4.678	
Personel Giderleri % Değişme		102,2	29,9	18,0	14,0	
Personel Giderleri		2.666	3.672	4.907	5.653	6.280
Personel Giderleri % Değişme			37,7	33,6	15,2	11,1
TÜFE Yıl Sonu	64,8	41,5	17,5	9,7	7,0	
TÜFE Yıl Sonu		44,4	28,5	16,0	9,0	8,0

OVP(2025-2027) de 2025 yılı GSYH rakamı 61.540 Milyar TL, 1.465 Milyar Dolar olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de GSYH rakamı 62.179 Milyar TL, 1.569 Milyar Dolar olarak, yer almaktadır.

OVP(2025-2027) de 2027 yılı GSYH rakamı 83.132 Milyar TL, 1.774 Milyar Dolar olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de GSYH rakamı 89.406 Milyar TL, 1.763 Milyar Dolar olarak, yer almaktadır.

OVP(2025-2027) de 2025 yılı Kişi Başına Gelir rakamı 17.028 Dolar olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de Kişi Başına Gelir rakamı 17.748 Dolar olarak, OVP(2025-2027) de 2027 yılı Kişi Başına Gelir rakamı 20.420 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de 19.710 Dolar olarak, yer almaktadır.

OVP(2025-2027) de 2025 yılı büyüme hızı rakamı 4.0 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de büyüme hızı rakamı 3.3 olarak, OVP(2025-2027) de 2027 yılı büyüme rakamı 5 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de 4.3 olarak, yer almaktadır. Büyüme oranında azalış söz konusudur.

OVP(2025-2027) de 2025 yılı istihdam rakamı 33.200.000 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de istihdam rakamı 32.605.000 olarak, OVP(2025-2027) de 2027 yılı istihdam rakamı 34.941.000 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de 34.128.000 olarak, yer almaktadır. İstihdam miktarında azalış söz konusudur.

OVP(2025-2027) de 2025 yılı cari denge rakamı -28.6 Milyar Dolar olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de cari denge rakamı -22.6 Milyar Dolar olarak, OVP(2025-2027) de 2027 yılı cari denge rakamı -22.6 Milyar Dolar olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de -20.5 Milyar Dolar olarak, yer almaktadır.

OVP(2025-2027) de 2025 yılı bütçe açığının GSYH oranı % -3.1 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de bu rakam % -3.6 olarak, OVP(2025-2027) de 2027 bütçe açığının GSYH oranı %-2.5 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de % -3.1 olarak, yer almaktadır. Bu bütçe açığının yakın gelecekte azalmayacağını göstermektedir.

OVP(2025-2027) de 2025 TÜFE oranı % 17.5[3] olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de bu rakam % 28.5[4] olarak, OVP(2025-2027) de 2027 TÜFE oranı % 7 olarak yer alırken, OVP(2026-2028) de % 9 olarak, yer almaktadır.

Söz konusu tespitler biri birini izleyen aynı döneme ilişkin OVP verilerinin tutarsızlığını ortaya koymaktadır.

[3] Gerçekleşmenin % 31 civarında olacağı Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek tarafından ifade olunmuştur.
[4] Bu rakam gerçekleşmemiştir.

2. Orta Vadeli Program ve Dezenflasyon Süreci

OVP(2026-2028) ile dezenflasyon süreci ilişkisine bakmadan önce Haziran 2023 döneminden bu yana yaklaşık 2.5 yıldır uygulanan dezenflasyon programının sonuçlarını değerlendirmek daha yararlı olacaktır**.**

Dezenflasyon süreci başarılı oldu mu?

	Haziran 2023	En yüksek	Ekim 2025
Yıllık Enflasyon (%)	38,2	75,5 *(Haziran 2024)*	32,9
Politika Faizi (%)	8,5	50,0 *(Mart 2024-Aralık 2024 arası)*	39,5
Dolar Kuru	20,66 TL	42,08 *(27 Ekim 2025)*	42,05
Ticari Kredi Faizi (%)	14,95	67,55 *(Nisan 2024)*	52,55
Tüketici Kredisi (%)	34,42	82,1 *(Nisan 2024)*	59,68
Hazine Borçlanma Faizi(%)	14,57 (*)	63,02 (**)	40,46 (***)
Asgari Ücret	11.402		22.104
En düşük emekli aylığı	7.500		16.881
Gerçek işsizlik oranı (%)	22,7	32,1 *(Nisan 2025)*	28,6
Açlık Sınırı (TL)	10.362		28.412
Yoksulluk sınırı	33.752		92.547
Reel sektörün döviz açığı	74 milyar dolar	186 milyar dolar *(Haziran 2025)*	185 milyar dolar

(*) Hazine'nin Haziran 2023'te borçlandığı 1456 gün vadeli tahvilin yıllık bileşik faizi.
(**)Hazine'nin 4 Kasım 2024'te borçlandığı 1.400 gün vadeli tahvilin yıllık bileşik faizi
(***) Hazinenin en son (14 Ekim 2025) borçlandığı 728 gün vadeli tahvilin yıllık bileşik faizi

Yukarıdaki tabloda bazı parametrelerin karşılıklı değerlendirmesi yapılmaktadır.

Bu program Türkiye'yi hem nominal hem de reel olarak dünyanın en yüksek faizini ödeyen ülkesi haline getirmiştir.Politika faizi yüzde 8,5'ten yüzde 50'ye kadar çıkarıldı. Türkiye, sıcak paranın dolar bazında yıllık yüzde 20'nin üzerinde gelir elde ettiği bir ülke haline gelmiştir. Bu program(?) 1990'lı yıllarda kalan basit bir IMF reçetesine dayanıyor:"*Ücretlilerin, emeklilerin, yoksul halkın gelirini baskı altına al. Onları en temel ihtiyaçlarını bile satın alamaz hale getir. Ekonominin büyüme hızını düşür. Enflasyon da düşer.*"

Söz konusu program başladığında, yani Haziran 2023' te yıllık enflasyon yüzde 38,2 idi. Bu program Haziran 2024'te enflasyonu yüzde 75,5'e kadar tırmandırmıştır.Ekim 2025 sonunda yıllık enflasyonun 32,9 olduğu dikkate alınırsa yaratılan bunca yoksulluğa rağmen yıllık enflasyon Haziran 2023'e göre 5,3 puan düşürebilmiştir.Bunca yoksulluğa, ücretlilere uygulanan zulme, emeklilerin açlığa mahkum edilmesine, dünyanın en yüksek faizinin ödenmesine, sıcak paraya yıldı

yüzde 20 dolar faizi ödenmesine, salınan yeni vergilere, yok edilen tarıma, Mısır'a kaçırılan sanayiciye rağmen enflasyon 29 ayda sadece 5,3 puan düşmüştür. Türkiye'deki tüketim harcamalarının yüzde 7,6'sini en yoksul yüzde 20, yüzde 38,4'ünü ise en zengin yüzde 20'lik kesim yaptığı, yani en yoksul ve en zengin kesim arasında ülke içerisinde yapılan tüketim harcamaları arasında 5 kat fark olduğu, Türkiye'deki gelirin yüzde 6,5'ini en yoksul yüzde 20, yüzde 50'sine yakınını en zengin yüzde 20'lik kesimin aldığı bir konjonktürde Türkiye gibi 86 milyon nüfusa sahip bir ülkede sadece yoksulların, hatta orta gelir düzeyindekilerin, diğer bir ifadeyle, gelirini iktidarın kontrol edebildiği vatandaşların harcamasını kontrol ederek enflasyon düşürülemeyeceği son derece açıktır. Çünkü yoksul kesimin tüketimi zaten asgari yaşam koşullarını bile karşılamazken,kendisini enflasyondan koruyabilen zengin bir kesim ise kazandığı yüksek faiz, vergi kaçağı, vergi istisnası, sattığı ya da ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatına istediği kadar zam yapabilme özgürlüğü, kayıt dışı ekonomi, şahlanan gayrimenkul fiyatları gibi bu programın yol açtığı etkilerle kazancına kazanç katmaktadır.

Resmi işsizlik oranı (sadece iş arayan işsizler) Haziran 2023'te yüzde 9,6 iken, Eylül 2025'te yüzde 8,6'ya inmiş gözükse de, geniş anlamda işsizlik (gerçek işsizlik oranı) yüzde 22,7'den yüzde 28,6'ya çıkmıştır. Haziran 2025 itibariyle gerçek işsizlik oranı yüzde 32,8'le rekor bir düzeye ulaşmıştır.

Bu 29 ayda TÜİK'e göre toplam enflasyon yüzde 163 oranında arttı.

Haziran 2023'te net asgari ücret Temmuz 2023'ten geçerli olmak üzere 11 bin 402 lira olarak belirlenmişti. Ekim 2025 itibarıyla 22 bin 104 liradır. Yani toplam enflasyonun **yüzde 163** olduğu bir dönemde asgari ücrete yüzde 93,9 zam yapılmıştır.Yani TÜİK'in bu kimsenin inanmadığı enflasyon hesabına göre bile asgari ücretli **reel olarak** yüzde 26 kaybetmiş.durumdadır.Aynı dönemde en düşük emekli aylığı yüzde 125,1 oranında artmış, 7 bin 500 liradan 16 bin 881 liraya çıkmıştır.Enflasyondan arındırsak en düşük emekli aylığı **reel olarak** yüzde 14,5 azalmıştır.

Asgari ücretin yüzde 93,9, en düşük emekli aylığının yüzde 125 oranında arttığı program döneminde, Türk-İş tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırları ise yüzde 174,2 oranında artmıştır. Mayıs 2023'te 10bin 362 lira olan açlık sınırı Ekim 2025'te 28 bin 412 liraya, yoksulluk sınırı da 33bin 752 liradan 92 bin 547 liraya tırmanmıştır.

Bu dönemin başlangıcında Merkez Bankasının politika faizi yüzde 8,5'ti. Yapılan artışlarla politika faizi Mart 2024'e kadar yüzde 50'ye çıkarılmış, Mart-Aralık 2024 arasında yüzde 50 olarak uygulanan politika faizi, ekim 2025'de yüzde 39,5'e inmiştir, yani politika faiz oranı, 29 ay öncesinin 31 puan üzerindedir.

Programın başlangıcında yüzde 15 civarında olan ticari faiz oranı Nisan 2024'te yüzde 68'le zirveye tırmanmıştır.

Programın başlangıcında yüzde 34 bireysel kredi faiz oranı bu dönemde yüzde 82'ye kadar çıkmıştır, on haftalarda yüzde 60 civarında seyretmektedir.

Hazine Haziran 2023'te iç borçlanmasını yüzde 15-17 civarında yıllık bileşik faizle gerçekleştirmişti. İç borçlanma faizleri bu tarihten itibaren tırmanmaya başladı ve Kasım 2024'te yüzde 63'e kadar tırmanmıştır. Hazine en son 14 Ekim'de yaptığı borçlanma ihalesinde yıllık bileşik yüzde 40,5 faiz oranıyla borçlanmıştır

Programın başlangıcında bir dolar 20 liraydı. Yüzde 110 oranında artarak 43 lira sınırına yaklaşmıştır.

2022 yılında 1.587, 2023 yılında 1.516 konkordato başvurusu yapılmıştı. Konkordato başvuruları 2024 yılında 3 bin 497'ye, 2025 yılının ilk dokuz ayında 4 bin 442'ye yükselmiştir.

Haziran 2023 başında bankaların batık kredi alacakları 168 milyar liraydı. Bu tutar 29 ayda yüzde 209 arttı 519 milyar lirayı bulmuştur.

Haziran 2023 başında icra dairelerinde 21,8 milyon derdest dosya bulunuyordu. Ekim 2025 itibariyle icradaki derdest dosya sayısı 25 milyona yaklaşmıştır. İcra dairelerine her ay ortalama 900 bine yakın dosya gelmeye başlamıştır.

Sanayi sektöründe 2023 yılının ikinci çeyreği itibariyle 6 milyon 818 bin olan istihdam, 2.500 bin kişi azalarak 2025 yılının ikinci çeyreğinde 6 milyon 618 bin kişiye düşmüştür.

Uygulanan programla Türk lirası kredi faizlerinin yüksek seyretmesi, döviz kurunun baskılanması reel sektörü dövizle borçlanmaya itmektedir.

Bu dönemde reel sektörün döviz borçları 107 milyar dolar artıp 355 milyar dolara çıkarken, döviz varlıkları ise 4 milyar dolar azalarak 170 milyar dolara gerilemiştir.

Reel sektörün Haziran 2023'te 74 milyar dolarlık döviz açığı bulunuyordu. Program döneminde bu açık 111 milyar dolar artarak 185 milyar dolara çıkmıştır.

Dolar kurunun her 1 liralık artışında reel sektör 185 milyar lira kur zararı yazmaktadır

Reel sektörün yeni bir kur şokuna dayanıp dayanamayacağı tartışılıyor.

Temmuz 2023 den sonra bazı yeni vergiler getirilmiş, mevcut vergilerde de bazı artışlar yapılmıştır.

-Temmuz 2023'te ek motorlu taşıtlar vergisi getirildi

-KDV oranları artırılmış, yüzde 8 olan oran yüzde 10'a, yüzde 18 olan oran yüzde 20'ye çıkarılmıştır.

-Yurt dışından getirilen telefonlardan alınan vergi 6 bin liradan 20 bin liraya çıkarılmıştır.

-Yargı, Noter, Vergi Yargısı, Tapu ve Kadastro, Konsolosluk, Pasaport, İkamet Tezkeresi, Çalışma İzni, Çalışma İzni Muafiyeti, Vize, Dışişleri Bakanlığı Tasdik, Gemi ve liman, İmtiyazname, Ruhsatname, Diploma ve Trafik harçlarını kapsayan 492 Sayılı Harçlar Kanunu'na bağlı tariflerde yer alan maktu harçlara yüzde 50 oranında artış yapılmıştır.

-Şans oyunları hasılatından alınan vergi, spor karşılaşmalarına dayalı olanlarda yüzde 5'ten yüzde 10'a, at yarışlarında yüzde 7'den yüzde 14'e, diğer şans oyunlarında yüzde 10'dan yüzde 20'ye çıkarılmıştır.

-Tüketici kredilerinden alınan BSMV'nin oranı yüzde 10'dan yüzde 15'e çıkarılmıştır.

-Yurt dışı çıkış harcı, Ağustos 2024'te 150 liradan 500 liraya, 2025 yılbaşında 710 liraya, Eylül 2025'ten itibaren 1.000 liraya yükseltilmiştir.

-Finansal faaliyetlerden alınan harçlar Eylül 2025'te yüzde 50 oranında artırılmıştır.

-Silah taşıma ve bulundurma belgelerinden alınan harçlar yaklaşık yüzde 100 oranında artırılmıştır.

-Gelir vergisi, kurumlar vergisi, KDV beyannamesi, muhtasar beyannameleri ve diğer vergi beyannameleri ile gümrük idarelerine, belediyelere ve il özel idarelerine verilen beyannameler ve SGK'ya verilen aylık beyannamelerden alınan damga vergisi maktu tutarları yüzde 50 oranında artırılmıştır.

Malul ve engelli vatandaşların ÖTV'den muaf olarak otomobil almaları zorlaştırılmış, yerli otomobil alma zorunluluğu getirilmiş ve 5 yıl olan otomobil alma süresi de 10 yıla çıkarılmıştır.

-Basit usulde vergilemenin sınırları 2026 yılı başından geçerli olmak üzere daraltılacaktır. Nüfusu 30 binin üzerinde olan yerleşim birimlerinde faaliyet gösterenler gerçek usulde vergilendirilecek, böylece küçük esnafın vergi yükü önemli ölçüde artırılacaktır.

-Meclis gündemindeki teklifle sosyal sigorta prim yükü hem işverenler hem de borçlanmak isteyen sigortalılar için artırılmaktadır.

-Genel sağlık sigortası prim borcu olan 1 milyon emeklinin maaşının yüzde 25'inin bu borca kesilmesine olanak sağlanmaktadır.

-Yine meclisin gündemindeki teklifle Emekliler dışında konut kira geliri olanların 46 bin liralık vergi istisnası kaldırılmaktadır.

-Noterlerde yapılan sıfır araç ve ikinci el araç satışlarına, satış ve devir bedeli üzerinden binde 2 harç getirilmektedir.. Harç 100 liradan az olmayacaktır.

-Özel sağlık kuruluşları, veteriner poliklinikleri, kuyum işletmeleri, ikinci el motorlu taşıt alım satımı yapan işyerleri, ticari havayolu ve genel havacılık işletmeleri, kıymetli maden kuruluşlarına yıllık harç getirilmektedir.

-Bireysel emeklilik sözleşmeleri için yapılan yüzde 30 oranındaki devlet katkısının Cumhurbaşkanı kararıyla sıfıra kadar indirilebilmesine olanak sağlanmaktadır.

-Elektrik ve doğalgaz tüketimine yönelik olarak vatandaşlara verilen destek azaltılacaktır.

-Trafik para cezalarına 20-30 kata varan artışlar yapılması TBMM'nin gündeminde bulunmaktadır.

Yukarıda yer alan tablodaki parametrelerdeki karşılaştırma yaklaşık 2.5 yıldır uygulanan dezenflasyon sürecinin başarılı olmadığını göstermektedir.

Merkez Bankası Başkanının son haftadaki bir söyleşide " ..Enflasyon aslında bir virüs gibidir; vücutta uzun süre kalınca onu defetmek zorlaşıyor.." ifadesi aslında dezenflasyon sürecinin başarılı bir şekilde devam etmediğinin itirafı niteliğindedir.

Dezenflasyon süreci devam edecek!

Merkez Bankası Başkanı tarafından kamuoyuna son haftada yapılan açıklamalarda dezenflasyon sürecinin yavaşlasa da süreceğini**,** sıkı para politikası duruşunun, talep, döviz kuru ve beklenti kanalları üzerinden dezenflasyon sürecini güçlendireceğini" ifade etmiştir.

(2026-2028) OVP'nin Giriş bölümünde aşağıdaki ifadeler yer almaktadır.

"2026-2028 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program'da On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)'nın hedefleri dikkate alınarak makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirilmesi, mali disiplinin korunması, orta vadede enflasyonun tek haneye düşürülerek fiyat istikrarını sağlanması amaçlanmaktadır. Program ayrıca üretkenliğin artırılması Ar-ge ve yenilikçilik kapasitesinin geliştirilmesi, yeşil ve dijital ekonomiye geçiş sürecinde teknolojik dönüşümün hızlandırılması, beşeri sermayenin güçlendirilmesi, işgücü piyasasını daha da etkin hale getirilmesi, iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ekonomide kayıt dışılığın azaltılması yoluyla sürdürülebilir büyümeyi hedeflemektedir."

Burada belirtilmesi gereken önemli husus Kalkınma Planı ve OVP arasında bir uyumun ve tutarlılığın olmamasıdır.

OVP'nin temel perspektifleri incelendiğinde temel amacın enflasyonun aşağıya düşürülmesini sağlayacak dezenflasyon süreci olduğu görülmektedir. Nitekim OVP'de temel amaç;

"Program döneminde, enflasyonla mücadele kapsamında para, maliye ve yerel politikaların eşgüdüm içerisinde ve hedef odaklı bir şekilde uygulanması kararlılıkla sürdürülecektir. Dezenflasyon sürecinin devamını sağlamaya yönelik talep koşullarını dengeleyici sıkı politika duruşu sürdürülecek, eş zamanlı olarak olası arz kısıtlarına karşı uzun ve vadeli yapısal dönüşüm adımlarına devam edilecektir. Kamu maliyesinde mali disiplin ilkesinden taviz verilmeyecek, gelirler politikası ise fiyat istikrarı ve beklenti yönetimi dikkate alınarak gelir dağılımına duyarlılık gözetilecek şekilde uygulanmaya devam edilecektir." şeklinde ifade edilmektedir.

Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu yüksek enflasyon ortamı Cumhurbaşkanının "Faiz sebep, enflasyon neticedir." tezinin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Dış dinamiklerin ve bu çerçevede Rusya-Ukrayna Savaşı'nın, dünyada yükselen petrol fiyatlarının, emtia fiyatlarının enflasyonun yükselmesinde etkisi son derece düşüktür. Türkiye'nin içinde bulunduğu kriz ortamı ve yüksek enflasyon Türkiye'nin uyguladığı yanlış politikadan kaynaklanmıştır. Bu durumun bilinçli bir tercih sonucunda seçime giderken ekonomiyi canlandırmak açısından verilmiş bir karar olduğu konusu tartışılmakla birlikte, ekonomiye ve topluma maliyeti çok yüksek olmuştur; 2021 Eylül ayından 2023 Mayıs ayına kadar geçen yaklaşık bir buçuk yıllık bir dönemi, sonrasında 2023 Haziran ayından bu yana süren ve 2026 sonuna kadar devam etmesi öngörülen dezenflasyon süreci ile birlikte değerlendirdiğimizde yaklaşık 5 yıllık "kaybolan yıllar" olarak adlandırılabilecek bir dönem Türkiye için kalkınma ve sorunlarını çözme yolunda yitirilmiş yıllar olarak gözükmektedir.

Dezenflasyona ulaşmak için OVP'nin temel perspektifi iki nokta üzerinde odaklamaktadır. İlki ekonomideki toplam talebi kısarak talep enflasyonunu kontrol altına almaya yöneliktir. Bu politika hem OVP’de hem de Hazine ve Maliye Bakanı’nın ifadelerinde sıklıkla yer almakta olup, sıkı para politikası, sıkı maliye politikası ve sıkı gelirler politikasının uyum içinde uygulanması gerekliliğini ifade etmektedir. İkinci olarak da uygulanan yüksek faiz politikasıyla yurt dışından da sıcak para girişinin sağlanması neticesinde dövizin baskı altına alınması ve döviz kuru enflasyon geçişkenliğine yol açmayacak bir şekilde maliyet enflasyonu yönünden gelebilecek etkilerin bertaraf edilmesidir.

Bununla birlikte faiz indirim süreci sonucunda döviz kurlarında ve enflasyondaki hızlı yükseliş bu politikaların yükünü başta sabit gelirli kesim olmak üzere bu ülkede yaşayan milyonlarca işçinin, memurun, emeklinin, çiftçinin, esnafın üzerine yıkmıştır. Şimdi uygulanmakta olduğu söylenen dezenflasyon süreci ise bu yükü daha da artıracaktır.

Ekonomideki kriz reel kesime de sirayet etmiş olup, bazı dallarda sanayi üretiminde ciddi gerileme, iflaslar, konkordato ilanları ve sanayi tesislerinin dış ülkelere taşınması sorunu ile karşı karşıya bulunulmaktadır.

2025 yılı 3. Çeyrek Büyüme Verileri

Ancak TÜİK tarafından yayımlanan Türkiye ekonomisinin 2025 yılının üçüncü çeyreğine ilişkin veriler uygulanmaya çalışılan dezenflasyon politikasının farklı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

Sektör	2024/3. Çeyreğe Göre Değişim (%)
İnşaat	+13,9
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	+10,8
Bilgi ve İletişim Faaliyetleri	+10,8
Ürün Üzerindeki Vergiler - Sübvansiyonlar	+9,6
Diğer Hizmet Faaliyetleri	+7,1
Sanayi Sektörü	+6,5
Ticaret, Ulaştırma, Konaklama, Yiyecek Hiz.	+6,3
Mesleki, İdari ve Destek Hizmetleri	+4,4
Gayrimenkul Faaliyetleri	+4,2
Kamu Yönetimi, Eğitim, Sağlık ve Sos. Hiz.	+2,1
Tarım Sektörü	-12,7

Söz konusu verilere göre; GSYH yılın üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı döneme göre yüzde 3,7 artmış, üçüncü çeyrekte bir önceki çeyreğe göre ise yüzde 1,1'lik büyüme kaydedilmiştir. Bu yılın ilk üç çeyreği ile geçen yılın son çeyreğini kapsayan son bir yıllık dönemdeki GSYH'nin bir önceki yıllık döneme göre artışı da yüzde 3,6 olarak hesaplanmıştır. Türkiye ekonomisinin bu yılın tümündeki büyümesine ilişkin tahmini yüzde 3,3. Tür. Büyüme hızı hedefi başlangıçta yüzde 4 olup bu oran daha sonra yüzde 3,3'e revize edilmişti. Yıllıklandırılmış bazda yüzde 3,7 oranında artış bizim potansiyel büyüme oranımız olan yüzde 4,9'a göre düşük olmakla birlikte dünyada büyüme hızlarının genel olarak düştüğü bir ortamda bu oranın farklı değerlendirilmesi gerekir.

Üçüncü çeyrekte geçen yıla göre inşaatta tam yüzde 13,9'luk, sanayide ise yüzde 6.5 düzeyinde bir büyüme olduğu ifade edilmektedir. Ancak sanayi üretim endeksinin izlediği seyir bambaşka görünmektedir. T

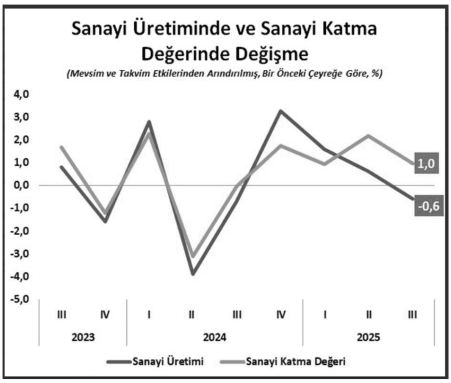

TÜİK'in hesaplamaları doğruysa sanayicilerin şikâyetleri haksız yok eğer onların şikâyetleri haklıysa TÜİK'in hesaplamaları sorunlu demektir

Ticaret, ulaştırma, konaklama ve yiyecek hizmetlerindeki büyümenin oranı da yüzde 6,3 olarak ölçülmüştür. Tarım sektörü geçen yıla göre tam yüzde 12,7 küçülmüş durumdadır. Bu sektörün ilk çeyrekte yüzde 0,7, ikinci çeyrekte yüzde 5,5 oranında küçülmüş olduğu dikkate alınırsa tarım sektöründe dikkate alınması gereken dramatik bir küçülme yaşanmaktadır. Söz konusu verilere göre; tarım sektöründe 2017'den bu yana geçen sekiz yılın en kötü üçüncü çeyreği bu yıl yaşanmaktadır.

TÜİK verilerine göre işgücü ödemelerinin bu çeyrekte ikinci çeyrekteki oran olan % 38.4'e göre gerileyerek milli gelirden yüzde 35 oranında pay aldığı ifade edilmektedir. Oran, geçen yılın üçüncü çeyreğinde de aynı düzeyde görünmektedir. Ancak hesaplamalara göre işgücünün payı azalırken diğer yandan sermayenin payında artış yaşanmakta olup oran üçüncü çeyrekte 46,3 olmuştur. Bu oran bir önceki çeyrekte yüzde 41,3, bir önceki yıl yüzde 46 düzeyinde oluşmuştu. Diğer taraftan yıllık % 3.7'lik büyümeye hane halklarının katkısının % 3.2, devletin nihai tüketim harcamalarının katkısının %0,1, yatırımların katkısının % 2.8 puan olduğu, buna karşın stok değişiklikleri kaleminin katkısının 2 çeyrek sonra yeniden negatife döndüğü, net ticaretin katkısının negatif olduğu belirtilmektedir.

2025 yılının 3. çeyreğine ait veriler OVP(2026-2028) parametrelerinin yeni baştan değerlendirilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

3. Orta Vadeli Programın Özellikleri ve Değerlendirilmesi

OVP'ler önümüzdeki üç yılda Türkiye ekonomisinin uygulayacağı makroekonomik politikaların ve hedeflerin içerildiği, aynı zamanda bütçenin de büyüklüğünü ve çerçevesini belirleyen bir ön doküman olma niteliğine haiz bir belgedir.

OVP'ye bakıldığında şu tespitleri yapmak mümkündür**.**

- **OVP Türkiye ekonomisinin yapısal sorunlarını çözebilme niteliğine haiz değildir. OVP'nin vizyonu yoktur** Türkiye ekonomisinin geçmişten bugüne taşıdığı ve son dönemlerde giderek ağırlaşan yapısal problemlerini çözebilecek bir perspektife sahip değil. Daha çok bir iyi niyet ve temenniler belgesi niteliğindedir.

- **OVP Enflasyonun düşürülmesi hedefi üzerine inşa edilmiş gözükmektedir.**

- **OVP'nin makroekonomik dengeleri gerçekçi ve tutarlı değildir ve kendi içinde ciddi tutarsızlıklar ve çelişkiler içermektedir.**
    - **Belirlenen hedeflerde yıllar itibarıyla çok ciddi sapmalar var.** Bu durum da OVP'de yer alan politikaların ve hedeflerin ekonomideki karar alıcılar nezdinde bir inanılırlığı ve kredibilitesinin bulunmadığını ortaya koymaktadır.

    - **OVP'nin büyüme yapısına talep unsurları itibarıyla baktığımızda yurtiçi talebinin öncülük ettiği bir yapı gözlenmektedir.** Yurt içi talebe dayalı büyüme yapısının özel tüketime ve özel sabit sermaye yatırımına dayalı olması tüm OVP'lerin ortak özelliğidir. Bununla birlikte, içinde bulunduğumuz olumsuz yurtiçi ve yurtdışı koşulların varlığında, derin bir güvensizlik ve yüksek faiz ortamında özellikle şirketlerin yeniden yatırım yapma sürecine girmeleri ihtimal dahilinde gözükmemektedir.

    - **OVP'de öngörülen yurtiçi talebe dayalı büyüme yapısında büyüme hedeflerinin hem cari açık hem de enflasyon hedefleri ile ciddi biçimde çeliştiği açıktır.**

- **OVP'nin cari açık hedefleri gerçekçi değildir.** Yurtiçi talebe dayalı büyüme yapısında önümüzdeki döneme ilişkin büyüme oranları artacaksa ithalatın da artması kaçınılmazdır. Her ülke cari işlemler açığı verebilir. Ancak Türkiye ekonomisi büyümek için cari işlemler açığı vermek zorunda kalan ender ülkelerden biridir. Bu durum Türkiye ekonomisinin yapısal sorunudur ve yumuşak karnıdır. Çünkü bu modelde üretim dinamikleri ithal ara girdiye bağlanmıştır. Başka bir deyişle Türkiye büyümek için ithalat yapmak zorunda kalmaktadır. İhracat, ithalatı yakalayamadığından dış ticaret açığı oluşmakta, bu duruma da cari işlemler açığına yol açmaktadır. Sonuçta bu yapısal sorun büyüme olanaklarını ekonominin cari işlemler açığı verme ve bunu finanse etme potansiyeline bağlamaktadır. 23 yıldır tek başına iktidar olan bir hükümetin ekonominin bu yapısal sorununu görmezden gelerek sürekli bir biçimde ertelemesi problemin daha da büyümesine neden olmuştur. İlk başlarda finanse edilebildiği sürece cari işlemler açığını bir sorun olarak görmeyen bu anlayış 2009 krizinden sonra cari işlemler açığının ulaştığı seviyeyi bir problem olarak görmeye başlamış ancak gerekli önlemleri almamıştır.

  Bu çerçevede, ekonomide özel tüketimin ve özel sabit sermaye yatırımlarının öncülük ettiği yurt içi talebe dayalı bir büyüme yapısının öngörüldüğü 2026-2028 döneminde cari açığın hem tutar bazında hem de GSYH'ya oran olarak gerilemesi gerçekleştirilebilir olmaktan çok uzaktır.

  Diğer taraftan, Cumhurbaşkanı'nın ekonomi literatüründe yeri olmayan "faiz sebep, enflasyon sonuçtur" tespiti ve bu doğrultuda Merkez Bankası tarafından yapılan faiz indirimleri Para Politikası Kararlarında cari işlemler açığı ile ilişkilendirilmiştir. Faizlerin indirilmesi sonucunda hızla artmaya başlayan döviz kurlarının ihracatımızı artıracağı ve bu yolla bir taraftan cari açık azalırken, diğer taraftan büyüme hızının artacağı öngörüsü iflas etmiştir. Ayrıca, Merkez Bankası'nın faizleri indirerek ekonomiyi canlandırma hedefi açısından bakıldığında, ihracat artışı ancak kısa vadede bir hareketlenme yaratacak olup ekonomide kalıcı ve

sürdürülebilir bir büyüme yaratmaz. Tam tersine uygulanan bu yanlış politikalar sonucunda artan döviz kurları ve yükselen enflasyon oranları ekonomideki kaynak dağılımını bozarak büyümenin önünde önemli bir engel oluşturur.

Cari işlemler açığı Türkiye ekonomisinin yapısal bir problemi olup kısa dönemde değil, doğru politikalarla ve doğru tedbirle ancak orta-uzun vadede çözülebilecek bir problemdir. Ayrıca cari açığı azaltmanın Merkez Bankası'nın değil hükümetlerin görevi olduğunu da belirtmeliyiz.

- **OVP'nin enflasyon hedefleri gerçekçi görünmemektedir.** 2006 yılından bu yana açık bir biçimde Enflasyon Hedeflemesi rejimini uygulayan ülkemizde bu alanda yaşanan başarısızlık açık bir biçimde ortadadır. Bununla birlikte, her yıl yeniden orta vadede tek haneli enflasyon öngörüleri karşımıza çıkmaktadır.

2025-2027 yıllarını kapsayan OVP'de 2025 yılı hedefi olan yüzde 17 oranı, bu yıl hazırlanan OVP'de yüzde 28.5 olarak revize edilmiştir. 2025 yılında enflasyonun bu hedefleri de aşarak yüzde 31 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Merkez Bankası 2025 yılı sonu TÜFE beklentisi yüzde 31 ile yüzde 33 aralığında olacağını tahmin etmektedir.

OVP'de 2026 yılı enflasyon hedefi yüzde 16, 2027 yılı enflasyon hedefi ise yüzde 9 olarak öngörülmüştür. Bununla birlikte Merkez Bankası son Enflasyon Raporunda bu hedefleri 2026 sonu için yüzde 13 ile yüzde 19 aralığına gerileyeceğine işaret etmiş, 2026 ve 2027 yılları için enflasyon ara hedeflerimizi, sırasıyla yüzde 16 ve yüzde 9 olarak koruduğunu ifade etmiştir.

Son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon fiyatlama alışkanlıklarını bozarak enflasyonun bir kısır döngü içinde kendini sürdürmesine yola açmaktadır.

Özellikle 2021 faiz indirimi sonrası gayrimenkul fiyatlarında ve kiralarda gözlenen ve inşaat maliyetlerindeki artışlarının çok üzerinde gerçekleşen yüksek artışlar enflasyonun düşürülmesinin önündeki engellerden biridir.

Ekonominin üretim yapısında tekelci ve oligopolist yapıların varlığı kar itişli bir enflasyonist süreci tetikleyerek enflasyonun belli seviyelerin altına indirilebilmesini zorlaştırmaktadır.

Başka bir neden de OVP'de öngörülen büyümenin yeniden potansiyele yaklaşacağı varsayımı ile enflasyon hedefi varsayımının çelişkili olmasıdır. Eğer büyüme hızı potansiyele yaklaşacaksa bu iç talebin canlanması demektir ki bu durumda talep enflasyonu devreye girecek ve enflasyon oranlarını düşürmek pek mümkün olamayacaktır. İç talebin canlandığı bir durumda ise enflasyonun 2023 ve 2024 yıllarındaki yüksek seviyesinden 2025 yılında yüzde 20'li, 2026 ve 2027 yıllarında da yüzde 10'lu seviyelere inmesini beklemek gerçekçi değildir. Nitekim OVP (2026-2028) de enflasyon hedefi % 9.7'den % 16'ya revize edilmiştir.

- **OVP'nin kredibilitesi bulunmamaktadır.** Belirlenen hedeflerde yıllar itibarıyla çok ciddi sapmalar vardır.OVP'de yer alan politikaların ve hedeflerin ekonomideki karar alıcılar nezdinde bir inanılırlığı ve bu çerçevede kredibilitesi bulunmamaktadır.

Geçen dönemdeki OVP (2025-2027) ne göre 2026 yılı sonunda enflasyonun tek haneye inmesi beklenmekte idi. Ancak OVP(2026-2028) 'den enflasyonun 2027 sonunda % 9'a düşmesi beklenmektedir. Enflasyonu kontrol altına almak için uygulanan talebi kısıcı politikalar bir taraftan işçinin memurun emeklinin reel gelirinin düşmesine, hanehalklarının harcamalarının azalmasına neden olurken, diğer taraftan ekonomideki reel yavaşlama KOBİ'lerin, esnafın ciddi bir kriz içine girmesine yol açmıştır. Bu durum önümüzdeki süreçte de devam edecektir.

Buradaki temel sorun 2023 seçimlerinden bu yana yaklaşık 2,5 yıldır sürdürülen ekonomik programın dezenflasyon politikasının başarısızlığıdır. Ekonominin yapısal problemlerine çözüm üretemeyen bir ekonomik programın başarısız olması beklenen bir sonuçtur.

Yüksek enflasyon fiyatlama alışkanlıklarını bozarak enflasyonun bir kısır döngü içinde kendini sürdürmesine yol açmaktadır. Özellikle 2021 faiz indirimi sonrası gayrimenkul fiyatlarında ve kiralarda gözlenen ve inşaat maliyetlerindeki artışlarının çok üzerinde gerçekleşen yüksek artışlar enflasyonun düşürülmesinin önündeki engellerden biridir.

Ekonominin üretim yapısında tekelci ve oligopolist yapıların varlığı kar itişli bir enflasyonist süreci tetikleyerek enflasyonun belli seviyelerin altına indirilebilmesini zorlaştırmaktadır.

Ülkemizin içinde bulunduğu siyasal ortam gittikçe demokrasiden uzaklaşılan, hukuk devletinin işlemediği, yargı bağımsızlığının ortadan kalktığı bir duruma işaret ediyor ki bu ortamda ekonominin iyiye gitmesini beklemek mümkün değildir.

İşsizlik artacaktır. OVP(2025-2027)'inde 2026 yılında istihdam sayısı 34 milyon 98 bin kişi olarak öngörülmüştü. OVP(2026-2028)'inde 33 milyon 336 bin kişiye gerilemiştir. Ekonomideki büyüme hızının yavaşlamasının istihdam üzerindeki olumsuz etkisini, diğer taraftan da ekonomik büyümenin istihdam yaratma kapasitesinin gittikçe düştüğü gözlemlenmektedir.

Vergi gelirlerindeki yüksek oranlı artış önümüzdeki dönemde çok ciddi vergi artışlarının gündeme geleceğini göstermektedir. Dolaylı vergilere dayanan Türkiye'nin mevcut vergi yapısında bu artışların vatandaşın günlük hayatta kullandığı mallar üzerinden alınan katma değer vergisi ve özel tüketim vergisinden sağlanacağı anlaşılmaktadır.. Bu durum mevcut gelir dağılımını daha da bozacaktır.

Türkiye Cumhuriyet tarihinin en büyük bölüşüm şoklarından birini yaşamaktadır.. Gelir dağılımının gittikçe bozulduğu, yoksulluğun hem arttığı hem de derinleştiği, asgari ücretin açlık sınırının dahi altında olduğu, en düşük emekli maaşıyla geçinmenin mümkün olmadığı, işçi, memur, emekli maaşlarının yoksulluk sınırının altında olduğu bir süreç yaşanmaktadır. Bunun sonucunda da zenginin daha zengin, yoksulun daha yoksul olduğu bir dönemde aynı zamanda reel kesim de ciddi bir durgunluk içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Kapasite kullanım oranları düşmekte, konkordato ilan eden veya iflas eden şirket sayısı hızla artmaktadı

Kalkınma Planları, Orta Vadeli Programlar, Bütçeler sonuç olarak iktidarın siyasi tercihlerini göstermektedir. Yoksulluk asla kader değildir, bugün mevcut siyasi iktidarın bilinçli uyguladığı politikaların bir sonucudur.

Özetle; Orta Vadeli Program(2026-2028) Türkiye'nin geleceğine yön verecek, ekonomideki karar alıcılara bir vizyon, bir perspektif ortaya koyacak bir program niteliğinde bulunmamaktadır.

4.AKP Hükümetlerinin Gerçekleşmeyen 2023 Yılı Hedefleri

Bu hedefler 2011 yılında dönemin AKP hükümeti tarafından çok büyük iddialarla ortaya atılmış ve kamuoyuna duyurulmuştur. Bir ülkenin iddialı hedeflerinin olması elbette kabul edilebilir olmakla birlikte, bu hedeflere ulaşılmasının zorlukları hem teknik düzeydeki analizlerimizde hem de uygulanması gereken politikaların ve alınması gereken tedbirlerin yetersizliğinde özellikle vurgulanmış ve CHP olarak hazırladığımız Bütçe Karşı Oy yazılarında konuya ayrıntılı biçimde yer verilmiştir. AKP hükümetleri ise 2023 hedeflerini ulaşılabilir olarak değerlendirmiş ve sık sık gündeme getirmiştir.

Bununla birlikte, iktidarın 2023 Vizyonu çerçevesinde ekonomik alanda ortaya koyduğu hedeflerin ulaşılabilir olmadığı ilk olarak 2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda kabul edilmiş ve 2023 yılı hedefleri revize edilmiştir. Sonrasında da gerek geçen yıl gerek bu yıl hazırlanan OVP'lerde bu revizeler devam etmiş ve 2023 hedefleri tabiri caizse tarihe gömülmüştür. Söz konusu hedefler arasında,

"2023 yılında Türkiye dünyanın ilk 10 ekonomisinden biri olacak"

"Ekonomi 2 trilyon dolarlık bir milli gelir büyüklüğüne ulaşacak"

"Kişi başına düşen milli gelir 25 bin dolar olacak"

"İhracatımız 500 milyar dolar olacak"

"İşsizlik oranı yüzde 5'e indirilecek"

"Enflasyon ve faiz oranları kalıcı biçimde düşük ve tek haneli rakamlara indirilecek"

vaatleri bulunmaktaydı.

2025-2027 yıllarını kapsayan OVP'de yer alan rakamlara göre;

2023 yılı için;

- 2 Trilyon Dolar olarak öngörülen GSYH 2023 yılında 1.130 Milyar Dolar,
- 25.000 Dolar olarak öngörülen kişi başına milli gelir 2023 yılında 13.243 Dolar,
- 500 Milyar Dolar olarak öngörülen İhracat 2023 yıl sonunda 256 Milyar Dolar,
- Yüzde 5 olarak öngörülen işsizlik oranı ise 2023 yıl sonunda yüzde 9,4 olarak gerçekleşmiştir.
- Tek haneye indirileceği söylenen enflasyon 2023 yıl sonunda yüzde 64,8 olarak gerçekleşmiştir.
- **Türkiye 2023 yılında dünya gelişmişlik sıralamasında 17. sırada yer almıştır.**

  Bu hedefler 2024 yılı içerisinde de gerçekleşmemiştir. Bu hedeflerin 2025 yılı içerisinde de gerçekleşmeyeceği anlaşılmaktadır.

TABLO: AKP'NİN 2023 YILI HEDEFLERİ

	2023 Hedefleri	**11. Kalkınma Planı (2023)**	**OVP (2025-2027) (2023)**	**OVP(2026-2028) (2024)**	**12.Kalkınma Planı (2024-2028) (2028)**
GSYH	2 Trilyon $	1,080 Milyar $	1.130 Milyar $	1.358 Milyar $	1.589 Milyar $
Kişi Başına Milli Gelir ($)	25.000	12.484	13.243	15.325	17.554
İhracat (Milyar $)	500	227	256	261.8	375.4
İşsizlik Oranı (%)	5,0	9,9	9,4	8.7	7.5
Enflasyon Oranı (%)	Enflasyonun tek haneye indirilmesi	5,0	64,8	44.4	4.7

Diğer taraftan On İkinci Kalkınma Planında öngörülen veriler daha önce açıklanan 2023 hedeflerinin planın son dilimini oluşturan 2028 yılında da yakalanamayacağını göstermektedir.

Bu çerçevede,

- 2 Trilyon Dolar olarak öngörülen GSYH ’nın 2028 yılında 1.589 Milyar Dolar,
- 25.000 Dolar olarak öngörülen kişi başına milli gelirin 2028 yılında 17.554 Dolar,
- 500 Milyar Dolar olarak öngörülen İhracatın 2028 yılında 375.4 Milyar Dolar,
- Yüzde 5 olarak öngörülen işsizlik oranın 2028 yılında yüzde 7,5 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.
- **Diğer taraftan Türkiye’nin 2023 yılında dünyanın ilk 10 ekonomisinden biri olması hedefi 30 yıllık bir ötelemeyle 2053 yılına ertelenmiştir.**

On İkinci Kalkınma Planında bu durumun nedenleri konusunda herhangi bir değerlendirme ve eleştiri yapılmamış olması da tarafımızca dikkat çekici bulunmuştur. Bu durumun nedenlerinin sadece küresel ve bölgesel düzeyde yaşanan jeopolitik gerilimler ve ekonomik dalgalanmalar, küresel tedarik zincirinde meydana gelen kırılmalar, Covid-19 salgını, afetler ile su, gıda ve enerji krizleri olarak belirtilmesi Planın inandırıcılığını yitirmesine neden olmaktadır.

Bu çerçevede, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ve On Birinci Kalkınma Planının (2019-2023) hedeflere ulaşılması açısından son derece başarısız olduğu görülmektedir. On İkinci Kalkınma Planında belirtilen politika ve tedbirlerin çoğunluğu Onuncu Kalkınma Planında da yer almaktaydı. Hatta Onuncu Kalkınma Planında tüm alanları kapsayan 25 Öncelikli Dönüşüm Programları tanımlanmış olmasına rağmen bu dönüşüm programlarının hiçbirisi hayata geçirilememiştir.

2023 hedeflerini tutturamayan bir iktidarın vizyonunu 2053 hedefleri olarak koymasını ciddiye almak mümkün değildir.

5.Türkiye Ekonomisinin Büyüme Yapısı

Türkiye ekonomisinin makroekonomik dengeleri orta-uzun dönem eğilimleri açısından incelendiğinde, ülkemizde iktisadi faaliyetlerin önemli ölçüde dalgalanmalar gösterdiği ve hızlı büyüme dönemlerinin finansal ve reel sektörlerde ortaya çıkan krizler ile ciddi biçimde kesintiye uğradığı gözlenmiştir. Söz konusu krizleri, kaynakları ve ortaya çıkış biçimleri itibariyle birbirinden farklılaştıran özellikler bulunmakla birlikte, Türkiye ekonomisinin yapısal sorunlarının tüm döneme damgasını vurduğu belirtilmelidir. Ekonominin dalgalanmalarında, düşük yurtiçi tasarruf hacmi, sermaye birikiminde yaşanan zayıflama gibi nedenlerin yanında, 1989 yılında sermaye hareketlerinin kontrolsüz bir biçimde serbestleştirilmesi sonucunda ekonominin artan ölçüde dış kaynaklara bağımlı bir yapıya dönüşmesinin yarattığı istikrarsızlık önemli rol oynamıştır.

Nitekim Türkiye ekonomisinin büyüme performansı orta-uzun dönem eğilimleri itibariyle incelendiğinde, ekonomik aktivite hacmindeki dalgalanmaların ekonominin bir karakteristiği haline geldiği, hızlı büyüme dönemlerinin ekonomideki daralmalar ve krizler ile kesintiye uğradığı görülmektedir (the boom and the bust cycle). Bunun sonucunda ise ekonomide bazı yıllarda yüksek oranlı büyüme hızlarına ulaşılmasına rağmen, ekonomik büyümenin ciddi biçimde yavaşladığı ve ekonominin daraldığı yılların etkisiyle büyüme hızı ortalamalarının düştüğü görülmektedir.

Doğaldır ki, dünyada yaşanan gelişmelerin ülkemizdeki bu krizleri tetikleyen ve olumsuz yönde etkileyen yönleri olmuştur. Bununla birlikte, Türkiye ekonomisinin geçmişten bugüne taşıdığı ve son dönemlerde giderek ağırlaşan yapısal problemleri bu krizlerin yaşanmasının temel sebebidir. Diğer taraftan AKP döneminde bu yapısal sorunlar azalmamış aksine ağırlaşmıştır.

6.Türkiye Ekonomisinin Yapısal Problemleri

- Yurtiçi tasarruf oranları yetersizdir ve bunun sonucunda Türkiye ekonomisindeki büyüme dış tasarruflara dayalı bir yapı içinde gelişmektedir. Nitekim, 2003-2025 döneminde yurtiçi tasarrufların millî gelir içindeki payı yüzde 25 iken toplam yatırımların milli gelir içindeki payı yüzde 28,5 seviyesindedir.

- Cari işlemler açığı yüksek seviyelerde gerçekleşmektedir. Özellikle ekonominin büyüdüğü yıllarda cari açık hızla artmaktadır. Cari açığın en önemli nedeni Türkiye'nin hem üretim hem de ihracat yapısının ara malı ithalatına olan yüksek oranlı bağımlılığıdır. Bu bağımlılık AKP döneminde hızla artmış olup, ekonomi yavaşlasa dahi cari işlemler açığı beklendiği kadar düşmemektedir.

- Kamu kesimi dengeleri sürdürülebilir değildir. Mevzuata bağlı zorunlu harcamaların yüksek düzeyi (özellikle sosyal güvenlik sisteminin yükümlülükleri) ve ekonomik büyümeye aşırı duyarlı dolaylı vergilere dayalı bir vergi yapısı kırılganlığı artırmaktadır. Diğer taraftan, ekonomide yüksek oranlı kayıtdışılık devam etmektedir.

- Ülkemizde işgücüne katılım oranları ve istihdam oranları çok düşüktür. Nitekim Türkiye'de işgücüne katılım oranı yüzde 53-54'ler civarındayken, OECD ülkelerinin işgücüne katılım oranı ortalaması yüzde 74 seviyesindedir. Bu durum, Türkiye'nin mevcut insan kaynaklarının ancak yarısını kullanmakta olduğu gerçeğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

- Diğer bir yapısal sorun da imalat sanayisindeki teknoloji yoğunluğunun çok düşük olmasıdır. Gerek üretimde gerekse ihracatta Türkiye imalat sanayi düşük ve ortanın altı teknoloji yoğunluğuna sahip sektörlerde ve ürünlerde uzmanlaşmış bulunmaktadır. Yüksek teknolojili sektörlerin toplam içindeki payı yüzde 3'ler civarındadır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye ekonomisi ağırlıklı olarak katma değeri düşük, niteliksiz ve düşük nitelikli emeğe dayanan, kayıt dışılığın yaygın olduğu bir ekonomik yapıya sahip olup, dünya ekonomisiyle bu iş bölümü üzerinden bütünleşmektedir.

Diğer taraftan, ekonominin birikmiş yapısal sorunlarının yanısıra, kötü ekonomi yönetimi sonucunda ekonomideki güven ortamında meydana gelen azalmayı, Merkez Bankası'nın para politikası araçlarına müdahaleyi görmek yanlış olmayacaktır. "Faiz sebep, enflasyon sonuç" gibi iktisat literatüründe yeri olmayan bir yaklaşımla enflasyonun altında belirlenen faiz oranlarının (negatif reel faiz) sürdürülmesinde diretmek finans piyasalarında ciddi türbülanslar oluşturmuş, döviz kurları hızla yukarı çıkmıştır.

Döviz kurundaki hızlı yükselişi önlemek amacıyla faizleri artır(a)mayan Merkez Bankası döviz rezervlerini eritmiş ve swap işlemleri çıkarıldığında Merkez Bankası Net Döviz Rezervleri eksiye düşmüştür. 2021 yılı Eylül ayından itibaren de Merkez Bankası faiz indirimlerine başlamış ve döviz kurları hızla yükselmiştir.

Bu süreçte en çarpıcı olan konu ise, 2018 yılından bu yana geçen 7 yıllık dönemde Kanuna göre 4 yıl görev yapması hükme bağlanan Merkez Bankası Başkan değilşiklikleri neticesinde 5 Merkez Bankası Başkanı'nın Cumhurbaşkanı tarafından görevden alınması ve şu anda 6. Merkez Bankası Başkanı'nın görev yapmasıdır. olmuştur. Ekonomide yaşanan dalgalanmalar sonucunda 3 Hazine ve Maliye Bakanı görevlerinden ayrılmak zorunda kalmış olup şu anda 4. Hazine ve Maliye Bakanı görev yapmaktadır.

7.Merkez Bankası Faiz İndirim Süreci

Diğer taraftan, bütün dünya küresel pandeminin etkisinden kurtulabilmek için bilanço küçültmeye ve faiz artırımlarına giderken ülkemizde arka arkaya yapılan faiz indirimleri gerçekleştirilmiştir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (MB) tarafından 2021 yılının Eylül ayında başlatılan faiz indirimi süreci farklı aşamalardan geçmiştir. İlk olarak Eylül-Aralık döneminde faiz oranı yüzde 5 puan indirilerek yüzde 19'dan yüzde 14'e çekilmiştir. Bu dönemde enflasyon bir artış sürecine girmiş olup Aralık ayında yıllık bazda yüzde 21'den yüzde 36'ya yükselmiştir. Aynı dönemde ise döviz kurlarında çok yüksek oranlı artışlar kaydedilmiştir. Nitekim, Eylül ayındaki faiz indirimi öncesinde 8,30 TL olan dolar kurunun Türk Lirası karşılığı 20 Aralık tarihinde 18,33 TL seviyesine kadar yükselmiştir. Bunun sonucunda, MB tarafından döviz piyasasına yapılan ve bankaların da katıldığı bir müdahale ile dolar kuru 11,5-12'ler seviyesine indirilmiştir.

Burada özellikle vurgulanması gereken husus gerek Hazine ve Maliye Bakanı gerekse MB yetkilileri tarafından döviz kurlarına müdahale edilmeyeceğine ilişkin açıklamaların gerçeği yansıtmadığıdır. Süreç içinde döviz kurlarındaki yükselişe izin verileceği algısının ve beklentilerinin oluşturulması, Hazine ve Maliye Bakanı'nın TL'deki değer kaybının ihracatı artıracağı ve böylece cari açığın azalacağı bu yeni modeli Çin Modeli olarak adlandırması hatıralardadır. Diğer taraftan, müdahale olup da dolar kuru aşağı çekildiğinde bu durumu 'Büyük yatırımcılar bu durumun devam etmeyeceğini

biliyorlardı. Olan küçük yatırımcıya oldu. Küçük yatırımcı çarpıldı.' şeklinde ifade eden Bakanın bu söylemlerinin ekonomimizi getirdiği yer ortadadır.

Kur Korumalı Mevduat Sistemi

Öte yandan dövize ve altına olan talebi engellemek için Kur Korumalı Mevduat (KKM) uygulamasını icat eden ve bunun sonucunda Hazine'yi ve Merkez Bankası'nı çok büyük zarara sokan Hükümetin acziyeti ortadadır.

- Hazine, KKM için bütçeden 92,5 milyarı 2022, 59,5 milyarı da 2023 yılı başından 15 Temmuz 2023'e kadar olmak üzere toplam 152 milyar lira ödemişti.
- Merkez Bankası da 2022 yılında KKM için 72,8 milyar lira, 2023 yılında 833,4 lira ödemişti. 2024 yılında yapılan ödemenin ise 240,2 milyar lira ödedi. 2025 yılının ilk dokuz ayında da 43 milyar lira ödendiği açıklandı.
- Merkez Bankası Başkanı 2025 yılındaki ödemeyi 19 Mart darbesinin etkisine bağladı. (*Mart ayındaki hareketlilik olmasa belki de bir maliyeti olmayacaktı, o hareket sebebiyle bir miktar ödeme olması söz konusu. İlk dokuz aya baktığımızda KKM ödemeleri şu anda 43 milyar lira.) (MB Başkanı Plan Bütçe Komisyonu konuşması*)
- Gelir İdaresi Başkanlığının Vergi Harcamaları Raporlarına göre KKM'yi teşvik etmek amacıyla 2022, 2023 ve 2024 yıllarında şirketlerden alınmayıp vazgeçilen kurumlar vergisinin toplamı da 128,9 milyar lira oldu.
- Türk lirası cinsinden açılan kur korumalı mevduatların faiz oranı ile kur artışı arasındaki fark 15 Temmuz 2023'e kadar bütçeden, döviz cinsinden açılanların farkı da Merkez Bankası tarafından ödeniyordu. 15 Temmuz 2023'ten itibaren bütün ödemeler Merkez Bankasına bırakılmıştı.

KUR KORUMALI MEVDUAT İÇİN DEVLETİN ÖDEDİĞİ PARA (Milyon Türk Lirası)					
	2022	**2023**	**2024**	**2025**	**Toplam**
Bütçe	92.539	59.484			152.023
Merkez Bankası	72.843	833.419	240.167	43.000	1.189.429
Vazgeçilen Vergi	22.800	68.395	38.662		128.857
TOPLAM TL	**188.182**	**961.612**	**278.829**		**1.470.309**
Toplam (Milyon Dolar)	*11.364*	*40.505*	*8.503*	*1.163*	*61.535*

- Merkez Bankası Başkanının 7 Ekim 2025 günü açıkladığı bu yılki 43 milyar lira ile birlikte KKM'nin Türk halkına Eylül 2025 sonu itibariyle maliyetinin 1 trilyon 470 milyar lira olduğunu gösteriyor.
- Her yılın ortalama kurundan dolara dönüştürdüğümüzde KKM'nin Türk halkına toplam maliyetinin 62 milyar doları bulduğu hesaplanıyor.
- 62 milyar dolar bugünkü kurlarla 2 trilyon 600 milyar lirayı geçiyor.

2 TRİLYON 604 MİLYAR LİRA NE ANLAMA GELİYOR:

- Türkiye'de 4 milyon 11 bin kişi 16 bin 881 lira en düşük emekli aylığı alıyor. 16 bin 881 liradan düşük olan aylıkları bu seviye çıkarmanın yıllık maliyeti 40,9 milyar lira.
- KKM'nin maliyeti yani en düşük emekli aylığının kamuya maliyetinden 64 kat daha fazla. Yani bu parayla en düşük emekli aylığının bütçeye maliyeti 64 yıl karşılanabilir.
- 2024 yılında devlet 16 milyon 678 bin emekliye yılın tamamında 2 trilyon 667 milyar lira ödedi. KKM için ödenen para, 16 milyon 678 bin emekliye 2024 yılında ödenen yüzde 95,4'ü kadar bir büyüklük oluşturuyor.
- 6 Şubat depreminde yıkılan ve hasar alan tüm konutların maliyeti 1,1 trilyon lira olarak açıklanmıştı. (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı raporu) Bu açıdan baktığımızda KKM 6 Şubat depreminden bir kat daha yıkıcı bir etkide bulunmuş.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2025 yılı Deprem Raporunda, 6 Şubat depremlerinde yıkılan konutlar, altyapı ve diğer her şey için Devletin bağışlar da dahil yaptığı toplam harcamanın 2024 yıl sonu fiyatlarıyla 2,6 trilyon lira olarak açıkladı.
- KKM için bugünkü fiyatlarla yapılan ödeme deprem için yapılan toplam harcamanın yüzde 96'sı kadar bir büyüklük oluşturuyor.

Türkiye'nin mevduat sahipliği yapısının son derece çarpık olduğu dikkate alındığında ve 1 milyon liranın üzerinde mevduatı olan mudi sayısının toplam mevduat sahipleri içindeki payının binde 9 olduğu düşünüldüğünde KKM sisteminin aslında milyonlarca insandan alıp elinde büyük ölçüde parası olan insanlara aktarılan bir servet transferi niteliğinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu kaynakların milyonlarca esnaf ve sanatkara, dar gelirli memurlar, işçiler ve emeklilere verilmesi, yeni yatırımlar yoluyla işsizliğin azaltılması, tarım sektörüne

verilen yetersiz desteklerin artırılması yerine bir avuç azınlığa aktarılmasının gelir bölüşümünü daha da adaletsiz hale getirdiği açıktır.

Faiz indirim sürecinin ikinci aşaması olarak adlandırabileceğimiz dönemde Merkez Bankası 2022 yılı Ocak-Temmuz aylarında faiz oranlarını değiştirmemiş, ancak hem döviz kurları yeniden artmaya başlamış, hem de enflasyon çok hızlı bir artış trendine girmiş ve yüzde 79,6 seviyesine yükselmiştir.

Bu arada MB, bir taraftan arka kapı politikasıyla piyasaya döviz satmaya devam ederken, diğer taraftan ihracatçının döviz gelirlerinin önce yüzde 25'ini sonra da yüzde 40'ını MB'sına satılması zorunluluğu gibi önlemlerle döviz kurlarındaki artışın önüne geçmeye çalışmıştır.

Uygulamanın üçüncü aşamasında, döviz kurlarındaki hızlı artış sonucunda finans piyasalarında yaşanan istikrarsızlık ve bunun reel ekonomiye yansımaya başlaması neticesinde MB Ağustos ayından itibaren yeniden faiz indirim sürecine başlamış ve ardarda faiz indirerek yüzde 14 olan faiz oranını Kasım ayında yüzde 9 oranı ile tek haneli seviyeye çekmiş, Şubat 2023 tarihinde de yüzde 8,5'e indirmiştir.

Türkiye ekonomisinde bütün bunlar olurken Başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkeler parasal sıkılaştırmaya giderek faiz oranlarını artırmaya başlamışlardır.

Diğer taraftan MB politika faiz oranını düşürürken, piyasadaki faizler daha yüksek seviyelerde oluşmaya devam etmiş, MB makro ihtiyati önlemler adını verdiği uygulamalarla bankaların verdikleri faiz oranlarını ve kredi hacimlerini kontrol etmeye çalışmıştır.

Bu süreç ülkemizin döviz rezervlerini tüketmiştir. 2019-2021 döneminde Merkez Bankası tarafından Hazine ile yapılmış bir protokole dayanarak kamu bankaları eliyle piyasaya satılan ve toplam tutarının 128 milyar dolar olarak hesaplandığı, 2022 ve 2023 yıllarında da devam ettiği bilinen uygulamanın dolar kurundaki artışı engellemekteki etkisinin sınırlı oluşu bir yana bu uygulama ile kime, hangi kurdan, ne kadar transfer yapıldığı ve oluşan hazine zararının gerçek miktarı açıklık, şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkeleri gereğince ayrıntılı olarak araştırılmalıdır.

8.Merkez Bankası Faiz Artırım Süreci

Cumhurbaşkanının “Faiz Sebep, Enflasyon Sonuç” tezinin Merkez Bankası tarafından uygulanmaya başlanması sonucunda 2021 yılının eylül ayında başlayan faiz indirim süreci 2023 yılının Mayıs ayına kadar devam etmiştir.

Mayıs 2023 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Genel Seçimleri müteakiben ekonomi politikası aktörlerinde yapılan değişiklikler ile birlikte yeni göreve gelen kadro ekonomininin yönetim şeklinin rasyonellikten uzak olduğunu vurgulamış ve rasyonel politikalara dönülmesi gerekçesiyle 2023 yılının Haziran ayında faiz artırımlarına başlamıştır.

İlk olarak yüzde 8,5 olan politika faizi ciddi ve piyasayı da şaşırtacak bir biçimde yüzde 15’e, beklentiler yeniden yükselmeye başlamışken piyasayı bir kez daha şaşırtıp çok daha düşük bir biçimde 2,5 puanlık bir artış ile faiz oranı yüzde 17,5’a yükselmiştir. Faiz artırımları sonrası Para Politikası metinlerine baktığımızda sıklıkla sıkılaşmanın süreceğinin ifade edildiğini görmekteyken son PPK metninde faiz artırımlarında yavaşlamaya gidileceği sinyalleri verilmiştir. Temmuz ayında yüzde 17,5’a yükseltilen politika faizi bir sonraki ay yüzde 25’e sonraki aylar ise kasım ayına kadar her ay düzenli olarak 5 puanlık artışla yüzde 40’a kadar yükseltilmiş, bu arada para piyasasını sıkılaştırıcı bazı makro ihtiyati tedbirlere de başvurulmuştur. Sonrasında da politika faizi yüzde 50’ye yükseltilmiştir.

Politika faizi artırımlarındaki oranların hangi saikle belirlendiği TCMB Başkanı’na sorulmuş, ancak tatmin edici bir cevap alınamamıştır. Bugün geldiğimiz noktada, politika faizinin artırılması doğru fakat çok geç kalınmış bir karardır. Yanlış olan ise Merkez Bankası’nın Cumhurbaşkanı’nın talimatına uyarak faiz indirimleri yapması olduğu açıktır. Eğer Merkez Bankası bu faiz indirimlerini yapmamış olsaydı, bugün doların 15 lira, enflasyonun ise yüzde 15’ler seviyesinde olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Ne yazık ki faiz indirimi süreci Türkiye için kaybedilmiş yıllar olup bu yanlışın faturasını bu ülkede yaşayan milyonlarca insan ödemeye devam etmektedir. Bilahare yeniden faiz indrim sürecine geçilmiştir.

9. Kamu-Özel İş birliği Modeli

Ülkenin sınırlı kaynaklarının son derece yanlış kullanıldığı görülmektedir. Bu duruma en iyi örnek olarak KÖİ (Kamu Özel İş birliği) yöntemiyle gerçekleştirilen yatırım

projeleri verilebilecek olup, kamu yatırımları ile ilgili döviz cinsinden garanti geri ödeme sisteminin bütçe için önümüzdeki dönemde gittikçe büyüyen bir açık unsuru olacağı anlaşılmaktadır. Bu projelerin önemli bir bölümünde fizibilite çalışmalarının doğru yapılmadığı sonradan anlaşılmakta, bunların sözleşmeleri denetim elemanlarından ve milletvekillerinden 'ticari sır' bahanesiyle saklanmaktadır. Bu projelerin ülke kaynakların sınırlılığı ve ekonomideki 'fırsat maliyetleri' göz önünde bulundurularak bugünkü değer hesaplarının titizlikle yapılması bir rasyonalite gereği olup maalesef yerine getirilmemiştir.

KÖİ Modelleri ülkemizde 1986 yılından bu yana uygulanmaktadır. Ülkemizde KÖİ modelleri ile yatırım yapılmasının temel gerekçesi kamunun yatırım için gerekli finansmana sahip olmaması, bu çerçevede özel sektörün yatırım sürecine dahil edilmesi olarak ifade edilmektedir. AKP iktidarları döneminde KÖİ modeli ile yatırımlar hız kazanmış ve sayısal olarak ve tutar bazında yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Diğer taraftan, bu modelin kullanımı, kanunda belirtilen gerekçesi olan ileri teknoloji gerektiren veya hizmetin istisnai özelliklerinden kaynaklanan tercihlerin çok ötesine taşınmış ve yandaş sermaye gruplarına kaynak aktarmanın mekanizmaları olarak kullanılır olmuştur. KÖİ modeli bütçe açığının düşük görülmesine, yükümlülüklerin uzun vadeye yayılmasına ve hizmetin maliyetlerinin artmasına yol açmaktadır. Diğer bir sonuç da bu modelle yapılan yatırımlardan yararlanan yurttaşların hizmetler karşılığında giderek daha fazla bedel ödemesi olmaktadır.

Kamu yatırımlarının dünyanın hemen bütün ülkelerinde bütçe olanakları ile yapılması esastır. Kamu yatırımlarının bütçe dışı yöntemlerle yapılması mali disipline ve bütçe prensiplerine aykırı kabul edilmektedir. Ülkemizde ilk olarak enerji ve ulaştırma alanlarında uygulamaya konulan Kamu-Özel İş birliği modellerinin AKP döneminde sağlığı da kapsayarak giderek yaygınlaştığı ve mali portresinin yükseldiği gözlenmektedir.

Kamu Özel İş birliği Projeleri için OVP dönemi olan 2026-2028 döneminde yapılacak ödemeleri gösteren tablo aşağıdadır.

KÖİ Projeleri ve Şehir Hastanelerinin Bütçeye Yükü (2026-2028)
(MilyarTL)

	2026	2027	2028
Ulaştırma Bakanlığı Ulaştırma Projelerine Ait Trafik Garantileri ve Katkı Ödemeleri	0.5		
Karayolları Ulaştırma Projelerine İlişkin Trafik Garantileri ve Katkı Ödemeleri	101	125	150
Şehir Hastaneleri Hizmet Alım Giderleri	58.0	64.0	69
Şehir Hastaneleri Kullanım Bedeli	79.0	85.0	90.0
Toplam	**238.5**	**274.0**	**309**
Genel Toplam			**821.5**

Söz konusu projeler için önümüzdeki üç yılda 821.5 milyar lirayı ödenmesi gerekmektedir. Söz konusu tahminler belirli bir döviz kuru baz alınarak yapıldığından döviz kurundaki artışın programda öngörülenden fazla olması halinde söz konusu ödemelerin bütçeye yükü artacaktır.

10. Cumhuriyetin 102 Yılı Tamamlandığında Ekonomide Vizyon Eksikliği

On İkinci Kalkınma Planı ve OVP, önceki Kalkınma Planlarında ve OVP'lerde tutturulamayan hedeflerin tekrar hedef olarak ilgili dokümanlara dahil edildiği, yeni bir vizyon ve perspektifin kamuoyuna sunulmadığı belgeler olarak gözümüze çarpmaktadır.

Cumhuriyetimizin 100. yılında açıklanması sebebiyle büyük önem taşıyan 12. Kalkınma Planı, ülkemizin ileriye atılımı için gerekli donanımdan yoksundur. On İkinci Kalkınma Planı bu yüzyılın sorunlarına çözüm olacak, sorunları ortadan kaldıran bir vizyon sunmamaktadır. Aksine mevcut sorunlar çözülmeyeceği için katmerleşerek artması yüzünden yeni sorunlar meydana gelecektir. Bu çerçevede, mevcut sorunları ortadan kaldıracak gerekli yeterliliğe sahip olmayan, kapsayıcılıktan uzak, ileriye dönük çözüm odaklı niteliği bulunmayan Plan geleceğe yönelik politika beklentilerini de karşılamamaktadır.

Dünya ekonomisinin dönemsel olarak krizlere girmesi olağandır. Bu krizlerin etkisinin nasıl olacağı ve ne kadar süreceği de bilinemeyebilir. Bununla birlikte, Türkiye olarak bu krizleri öngören, bu krizlerden etkileneceğini bilen, fakat bunun ötesinde belli iddiaları ortaya koyan ve bu çerçevede ülkenin dönüşümünü sağlamayı amaçlayan plan ve programlar hazırlamaya ihtiyacımız bulunmaktadır. Ne yazık ki bu iddia On İkinci Kalkınma Planı'nda gözükmemektedir. On İkinci Kalkınma Planı, oldukça mahcup bir biçimde hazırlanmış, iddiasız bir plandır. İddiasız bir planla, ekonomide ciddi yapısal dönüşümleri öngörmeyen bir planla 2028 hedeflerine ulaşılabilmesi mümkün gözükmemektedir.

Diğer taraftan 3 yıllık bir perspektifle hazırlanan OVP, tamamen dezenflasyon amacına yönelmiş, ekonomideki mevcut sorunlara yönelik herhangi bir politika ve tedbir demeti içermeyen, ekonominin yapısal sorunların çözümüne ilişkin ise bir perspektife sahip olmayan bir doküman olma hüviyetini devam ettirmektedir.

Bir ekonomik sistemin temel amaçları milli geliri büyütmek, istihdamı artırmak, gelir dağılımını düzeltmek, bölgesel dengesizlikleri gidermek olarak özetlenebilir.

Türkiye'nin çok ciddi yapısal sorunlarının varlığı ve bu sorunların yirmi iki yıllık AKP iktidarları döneminde ağırlaşarak devam ettiği bilinmektedir. Bütün bu problemler bizim gibi yurt dışı tasarrufları yetersiz olan, yani kaynakları yetersiz olan bir ülke için kaynakların doğru ve yerinde kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.

"Kaynakların doğru kullanılması" kaynakların hiçbir usulsüzlüğe, yolsuzluğa, hukuksuzluğa mahal vermeden kullanılması, "yerinde kullanılması" ise kaynakların belli önceliklere tahsis edilerek ekonomide amaçlanan hedeflere ulaşılabilmesi anlamına gelmektedir.

Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için sadece bugünü değil, 20-30 yıl sonrasını öngörecek, uzun vadeli ve vizyoner bir bakış açısına büyük ihtiyaç vardır. Bu durum, kalkınmanın gerçekleştirilmesinde piyasanın yanı sıra planlamanın da bir kaynak tahsis mekanizması olarak etkin bir biçimde kullanılmasını gerektirmektedir. Devletin ekonomik ve sosyal fonksiyonlarını yeniden kazanması ve geliştirmesi ancak planlama ile mümkün olabilir. Bu çerçevede, özel sektörün de önünü göreceği, yatırımlarını ve üretimini akılcı bir biçimde gerçekleştireceği, dünya ile rekabet edebileceği bir yapı oluşturulabilir.

V. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN EKONOMİDEKİ FATURASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2018 yılında fiilen geçilen rejim değişikliği, devletin yapılanmasında ve siyasal yaşamda yol açtığı değişikliklerle birlikte ekonomik sonuçlarıyla da değerlendirilmelidir. En dar bakışla Bakanlar Kurulunun yerini Cumhurbaşkanının aldığı bu rejimde ekonomi politikalarında plan, program ve bütçe öngörü ve hedefleri değil tek adamın "ihtiyaçları"nın esas alındığı gözlenmektedir. Yeni rejimin Devletin bütün kurumlarının, hafızasını, uzmanlığını, bilgisini ve birikimlerini dışlayan yapılanmasının her alanda krizler yaratması kaçınılmazdı. Bu nedenle de tek adam rejimi siyasi ve ekonomik krizlerin rejimi olmuştur.

Türkiye, bu rejim değişikliğine geçiş sürecinden başlayarak bugüne kadar uygulanan; ülkenin geleceğini değil, iktidarın seçim ve referandum kazanmasını önceleyen ve kamu kaynaklarını çok küçük bir kesime aktarmaya odaklanmış ekonomik ve siyasi politikalar yüzünden oldukça derin bir ekonomik krize sürüklenmiştir. Bu kriz, ekonomik nedenlerin yanı sıra son 20 yılda, önce Anayasa ve yasalar hiçe sayılarak, fiilen, daha sonra da Anayasa değişikliğiyle inşa edilen kuvvetler ayrılığını fiilen ortadan kaldırmış olan bugünkü otoriter rejimin yarattığı bir sonuçtur.

Bu sistemle birlikte diğer kamu hizmeti alanlarında olduğu gibi ekonominin yönetiminde de liyakat ve ehliyet hiçe sayılmıştır. Hatta ekonomi yönetiminde daha da ileri gidilerek, doğrudan Cumhurbaşkanının aile bireylerine emanet edilmiştir. Başta Merkez Bankası, TÜİK, BDDK, Hazine, Maliye, yargı, emniyet, silahlı kuvvetler gibi kurumlar olmak üzere tüm kurumsal yapı çökertilmiş, ülke yönetimine her alanda akıl dışı ve çarpık uygulamalar egemen kılınmıştır.

Bu ucube sistem, organlarını iktidardaki partinin bir uzvu, memurlarını iktidar partisinin çalışanı haline getirerek kurumsal olarak çökerttiği Devleti, 1900'lü yılların başında Almanya, İtalya gibi ülkelerde denenen parti devleti haline getirerek otoriter bir yapıya dönüştürmüştür. Dolayısıyla geçen yüzyılın başında bu tür parti devletleri yüzünden İkinci Dünya Savaşının bilinen sonuçları gibi büyük bir bedel ödeyen, hukuka ve insan haklarına saygılı, bu nedenle de ekonomik olarak gelişmiş demokratik ülkeler bu otoriter yapı yüzünden Türkiye'yi dışlamışlardır. Bu nedenle Atatürk'ün işaret etiği

“çağdaş uygarlık seviyesine çıkma” ve yıllardır ulaşmak için bir milli mutabakatla çaba gösterilen AB’ye tam üyelik gibi hedefler, otoriter tutumuyla elde ettiği ekonomik ve siyasi ranttan vazgeçmeye yanaşmayan iktidar tarafından askıya alınmıştır.

Hukukun üstünlüğünü tanımayan, kendine özgü bir hukuk inşa etmeye çalışan tek adam rejiminin bağımsızlığını yok ettiği ve siyasi rakiplerini baskı altına almak amacıyla kullanışlı bir araç haline getirdiği yargı organlarının verdiği kararlar da siyasi ve ekonomik krizin derinleşerek süreklilik kazanmasına yol açmıştır. Tek adamın beğenmediği Anayasa Mahkemesi kararlarını tanımayan, Yargıtay ve yerel mahkemeler, iktidar partisinin seçimle kaybettiği yerel yönetimleri ele geçirmek, yöneticilerini gözaltı ve tutuklamalarla görev yapamaz hale getirmeyi misyon etmiş yargı organları bu rejimin yarattığı kriz alanlarıdır.

Ülkenin bugün içerisinde bulunduğu ekonomik kriz, bu ne olduğu belirsiz sistemin yukarıda sayılanların yanı sıra yol açtığı diğer sayısız sorundan sadece biridir. Çözülemeyen tüm ekonomik, siyasi, sosyal ve benzeri sorunların altında bugünkü sistem yatmaktadır. Zira bu ucube sistem, Anayasayı, hukuku, demokrasinin evrensel ilkelerini, çağdaşlaşmayı, kuvvetler ayrılığını, şeffaflığı, hesap verilebilirliği ve daha nice çağdaş ve uygar değeri hiçe sayarak varlığını sürdürmek istedikçe, ülkedeki krizleri de derinleştirmektedir.

2014 yılından itibaren Anayasa ve yasalara aykırı olarak fiilen, yaklaşık yedi yıldır da Anayasal, gerektiğinde Anayasanın da dışına çıkılarak uygulanan bu ucube sistemin bugün vatandaşa yaşattığı sonuçlar ortadadır. Zira 20254 yılının son aylarında geldiğimiz nokta itibariye bu sistem, alfabetik sıraya göre sıralandığında, Türkiye’ye adaletsizlik, ahlaksızlık, Anayasa ve yasa tanımazlık, hukuksuzluk, sömürü, vicdansızlık, yoksulluk, yolsuzluk ve zulümden başka bir şey getirmemiştir.

Bir ulusun tüm bireylerinin aklını bir tek adamın vesayetine terk etmesine, buna itaat etmeyenlerin çeşitli yöntemlerle susturulmasına ve linç edilmesine dayanan bu sistemi kullanan iktidar, küçük bir azınlık dışında ülkede yaşayan herkese zulm etmektedir.

Bu dönemin ekonomide faturası ne oldu?

Ekonomik büyüme yavaşladı

Tek adam rejimine geçişle birlikte uygulamaya konulan siyasi ve ekonomik politikalar kısa sürede ekonomik büyümeye yansımış ve büyüme hızı 2018 yılında yüzde 3’e,

2019 yılında yüzde 0,8'e, pandeminin başladığı 2020 yılınıdna da yüzde 1,9'a kadar düşmüştür. 2024 yılında olduğu gibi 2025 yılında da milli gelirin sadece yüzde 3,3 oranında artacağı tahmin ediliyor. 2026 yılı hedefi de yüzde 3,8 gibi oldukça düşük bir düzeyde belirlenmiştir.

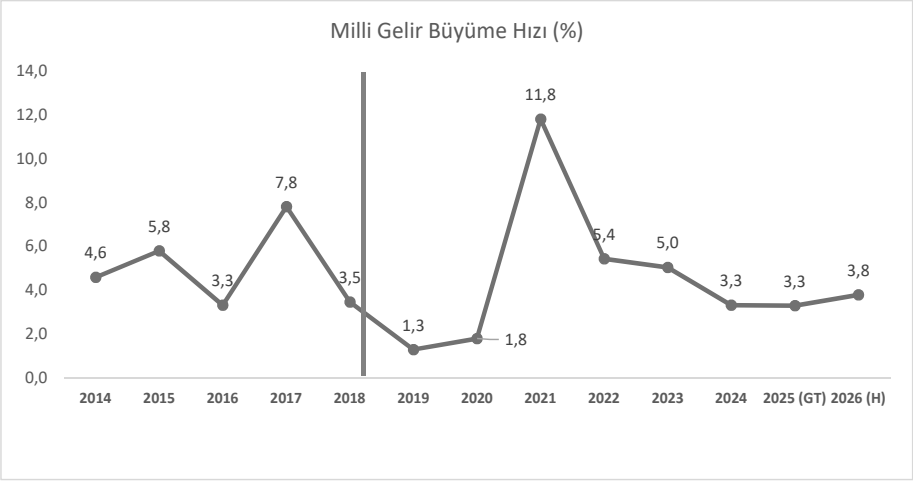

Pandemi nedeniyle çok büyük bir parasal genişlemenin yaşandığı ve bugünkü enflasyon sürecinin temellerinin atıldığı 2021 yılındaki yüzde 11,4 oranındaki dengesiz büyüme de dahil, bu dönemdeki yıllık ortalalma büyüme hızı yüzde 4,4'te kalmıştır. 2021 yılındaki dengesiz büyümeyi dahil etmezsek tek adam rejiminin yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 3,3 civarındadır.

Üstelik 2024 yılı ikitidarın yerel seçimleri kazanmak için kamu harcamlalarını sorumsuzca artardığı bir yıl olmasına rağmen büyüme oranı OVP hedefi olan yüzde 4'ün altında kalmıştır. Aynı durum 2025 yılında da yaşanmaktadır ve büyüme oranı yüzde 4 olan başlangıçtaki hedefin yine altında kalmaktadır. OVP'ye yüzde 4 gibi bir hedef konulsa da, uygulanan ekonomik program tek adam rejiminin yol açtığı yüksek enflasyon süreciyle baş edebilmek için iç talebi kısıp ekonomik büyümeyi dizginlemeye çalışmaktadır. Ancak, bu politika sadece ücretle çalışanlar ve emeklilerin gelirlerini kontrol etmeye dönük araçlar üzerine monte edildiği için enflasyonu düşürme hedefinde başarı sağlayamamaktadır.

Türkiye 2025 yılını da yüksek enflasyon, yüksek işsizlik ve düşük bir ekonomik büyümeyle tamamlayacaktır.

Türkiye, yaşlı nüfus artmaya başlasa da hala genç bir nüfusa sahiptir. Genç nüfus, iyi değerlendirilebilirse ekonomik gelişme açısından için büyük avantaj olabildiği gibi, iyi değerlendirilemediğinde de büyük bir tehdide dönüşebilmektedir. Türkiye'nin gerek mevcut işsizlik seviyesini aşağı çekmesi, işgücüne yeni katılanlara iş bulabilmesi ve istihdama katılım oranını artırabilmesi, gerekse de diğer ülkelerle arasının daha fazla açılmaması için yıllık olarak en az yüzde 7-8 civarında büyümesi gerekmektedir.

Son yıllarda yüzde 3,3'e demir atmış yıllık büyüme hızıyla Türkiye genç nüfusuna iş ve istihdam yaratamamaktadır. Yüzde 1 civarında olan nüfus artış hızını da birlikte değerlendirdiğimizde reel büyüme hızı yüzde 2 civarında kalmaktadır.

Büyüme hızının bu ölçüde yavaşlamasının temelinde, iktidarın gerek siyasi gerekse de ekonomik politikalarına duyulan güvensizlik yatmaktadır.

Kalkınmasını sağlayacak yatırımlar için kendi tasarrufları yetmeyen Türkiye gibi ülkeler, başka ülkelerin tasaruflarını kullanmak zorunda bulunmaktadırlar. Bu borçlanma, kısa vadeli sermaye ve doğrudan sermaye şeklinde olabilmektedir. Bu üçünden en fazla tercih edileni ise üretime ve istihdama da katkı sağlayan doğrudan yatırımlardır. AKP iktidarının ilk yıllarında AB'ye tam üyelik perspektifi yüzünden gelen yabancı sermaye, siyasi sistemin demokrasiden uzaklaşarak otoriterleşmeye doğru yönelmesiyle azalmaya başlamıştır. Aksine, diğer ülkelerin vatandaşlarının Türkiye'den vatandaşlık alabilmek için satınaldıkları gayrimenkuller dikkate alınmaz ise Türkiye'den dışarıya net bir doğrudan sermaye çıkışı yaşanmaktadır.

Tek adam rejiminin Anayasa ve hukuk dışı tutumu, Türkiye'nin prtföy yatırımları ve uluslararası doğrudan yatırımlardan yeterince pay almasınrı engellemektedir. 19 Mart'ta İstanbul Büyükşyehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ve çalışma arkadaşları ile diğer CHP yönetimindeki belediyelere yönelik olarak başlattığı operasyonlar, kısa sürede çok büyük miktarlarda portföy yatırımı çıkışlarına yol açmıştır.

Yanlış ekonomik ve siyasi tercihler yüzünden yaşanan bu güvensizlik sadece doğrudan yabancı sermayeyi engellememiş, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının not indirimlerinin de etkisiyle Türkiye'nin dış borçlanmasını da pahalı hale getirlmiştir. Türkiye hala dış borçlanma için dolar veya Euro bazında yurt dışına yüzde 6-7 oranlarında faiz ödemektedir. Bu yüzden de Türkiye, kalkınması için kullanabileceği kaynakları faiz olarak yurt dışına aktarmak zorunda kalmaktadır. Siyasi ve ekonomik

istikrarsızlık nedeniyle üstlenilen bu bedel her yıl giderek artmaktadır. Bu gelişme de de ekonomik büyüme hızını aşağı çekmektedir.

2018-2025 yılı arasındaki ortalama büyüme hızı yüzde 4,3 civarında kalmıştır. Oysa Türkiye gibi bir ekonominin sadece mevcut işsizlerine ve istihdama yeni katılanlara istihdam yaratabilmesi için en az 7 yıllık ortalama büyüme hızına ulaşması gerekir. Büyüme hızı yüzde 5 olarak kabul edilen potansiyelin bile oldukça altındadır. Yıllık büyüme ortalaması son iki yılda yüzde 3,3'e gerilemiştir. 2024 yılındaki yüzde 3,3 oranındaki büyümeden sonra 2025 yılında da Türkiye ekonomisinin yüzde 3,3 büyüyeceği ekonomi yönetimi tarafından tahmin edilmektedir. Büyüme hızının 2026 yılının da potansiyelin yine oldukça altında yüzde 3,8'de kalması hedeflenmektedir.

İktidarın uyguladığı ekonomi programın temel amacı, ekonomik büyümeyi yavaşlatarak enflasyonu aşağı çekmek olarak belirginleşmektedir. 2016 yılına kadar tek haneli oranlarda seyreden yıllık enflasyon, 2017 yılından itibaren yükselme eğilimine girmiş; özellikle 2021, 2022, 2023, 2024 ve nihayet 2025 yıllarında Türkiye dünyanın en yüksek enflasyonunu yaşayan ilk 5-10 ülke arasında kalmıştır.

Düşük büyüme yüksek enflasyon döngüsü

Bu düşük büyüme sürecine yüksek bir enflasyon eşlik etmektedir. Bu sisteme geçişin hazırlıklarının yapıldığı 2017 ve izleyen yıllarda büyüme hızı düşerken enflasyon da hızlanmıştır. Enflasyon başkanlık sistemiyle birlikte yeniden çift haneli oranlara yükselmiş ve izleyen yıllarda da yükselerek özellikle 2022 yılı sonunda zirveye ulaşmıştır. TÜİK'in büyük bir bölümünü gizlediği enfasyon oranları bile 2022 yılında yüzde 85'lere kadar yükselmiştir. İTO ve ENAG'ın enflasyon endeksleri ise süreç içerisinde üç haneli oranlara çıkmıştır. Türkiye yeniden yüksek enflasyon düşük büyüme sarmalına girmiş ve bu durum ülkedeki yoksullaşmayı, gerçek işsizliği, hayat pahalılığını hızlandırmıştır.

Enflasyonu temel olarak iktidarın, 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan Anayasa referandumu ve 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan genel seçimleri kazanabilmek adına uygulamaya koyduğu ekonomik politikaları körüklemiştir. Örneğin kamu kaynakları düşük faizlerle bir kesime kredi adı altında aktarılmış. Üretime ve yatırıma gitmeyen bu krediler konut ve otomobil gibi alanlara yönelmiştir. Kamu kaynakları büyük ihaleler, yap-işlet-devret, yap-kirala-devret ve benzeri yatırım modelleriyle bir avuç yandaşa aktarılmıştır. Bu politikalar kamu açıklarını büyütmüş, iktidar büyüyen kamu

açıklarınının bir kısmını Merkez Bankasına yıllardır biriken ihtiyat akçesi ve değerleme hesabının bütçeye aktarılması gibi karşılıksız para yarattırarak finanse etmeye çalışmıştır. Bir kısmını da dışardan ve içerden borçlanak karşılanmıştır.

Karşılıksız olarak yaratılan para Türk lirasına güveni azaltıp dövize olan talebi artırdı. Döviz talebi yüzünden döviz kuru artmasın diye iktidar arka kapıdan Merkez Bankasının döviz rezervlerini satmaya başlamıştır. Uygulanan ekonomik sistem gereğince Türk Lirasının faiz oranını yükseltmek yerine döviz satarak döviz kurunun sonsuza kadar tutulamayacağını öğreninceye kadar, iktidar Merkez Bankasının 128 milyar dolarını satmıştı. Bu tutarın ilerleyen aylarda da devam eden satışlarla 200 milyar dolarlara kadar yükseldiği hesaplanmaktadır .

Aynı anda faizi, hem döviz kurunu kontrol etmeye çalışan iktidar bu para ve kur sisteminde döviz rezervini satarak, faiz, kur ve enflasyonun kontrol edilemeyeceğini anladığında Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak görevini bırakmış, kısa bir dönem sisteme uygun politikalara geri dönülmüştür. Ancak Cumhurbaşkanı, kendisinin “faiz sebep enflasyon sonuç” tezine uymayan bu yönetimi de kısa sürede tasifye ederek yerine kendi doğrularını tartışmasız kabul edecek bir yönetim getirmekte gecikmemiştir. Erdoğan’ın teorisini tartışmasız uygulamaya çalışan bu ekonomi yönetimi Türkiye’yi, tarihinin en derin ve en uzun sürecek ekonomik krizlerinden birine sürüklemiştir.

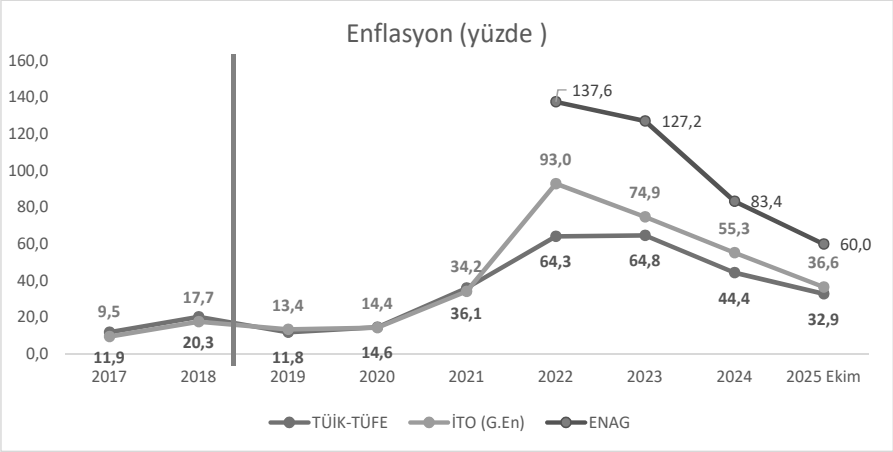

COVID-19 pandemisi, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye ekonomisini de derinden etkilemiştir. 2020 yılının başlarında başlayan bu küresel sağlık krizi, birçok sektörde daralmalara yol açmış ve ekonomik faaliyetlerde önemli aksaklıklar yaşanmasına neden olmuştur. Pandemi sürecinin en belirgin etkilerinden biri, işsizlik oranlarının artması ve birçok işletmenin kapanması olmuştur. Küçük ve orta ölçekli işletmeler, bu dönemde en fazla zarar gören gruplar arasında yer almıştır.

Pandemi döneminde alınan önlemler tüm Dünyada büyük bir parasal genişlemeye yol açmış ve bu parasal genişleme de tüm ülkelerde enflasyonu tetiklemiştir. Nitekim pandemi döneminde yüzde -0,3'e kadar düşen Avrupa Birliğindeki yıllık enflasyon Kasım 2022'de yüzde 10,6 ile zirveye çıkmıştır. ABD'de 2020 yılında yıllık yüzde 0,3'e kadar düşen enflasyon Haziran 2022'de yüzde 9,1'e kadar yükselmiştid. Diğer ülkeler de durum buna benzemekteydi. Bu nedenle de başta Avrupa Birliği ve ABD olmak üzere, enflasyonu yükselen tüm ülkeler, pandemi döneminde yarattıkları parayı geri çekip, enflasyonu dizginleyebilmek için 2022 yılının ilk çeyreğinden başlayarak faiz artırarak enflasyonu düşürmeye odaklanmışlardır. Nitekim bu ülkeler yıllık enflasyonu yüzde 2'lere kadar indirdiler.

İktidar ise bunun tam tersini yaptı ve Eylül 2021'den başlayarak faiz indirdi. Tek adam rejiminin Mayıs 2023'te yapılan seçimleri kazanabilmek amacıyla Türkiye'yi içerisine sürüklediği faiz kaosundan çıkmak için Haziran 2023'ten itibaren faiz artırımına gidilse de Türkiye'de hala aylık enflasyon yüzde 2'nin altına indirilebilmiş değildir.

Ekim 2025 sonu itibariyle Türkiye'de enflasyon TÜİK'in Tüketici Fiyatları Endeksi'ne göre yüzde 32,8, İTO'nun İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi yüzde 36,6 ve ENAG'ın ölçtüğü enflasyon ise yüzde 60 düzeyinde seyretmektedir. Türkiye ekonomisi nispeten düşük büyüme oranlarıyla yerinde sayarken enflasyonda istenen düşüş sağlan amamaktadır.

Ücret ve aylıkları baskılamakla enflasyon düşmüyor

Normal bir ekonomide büyüme hızının yavaşlaması belki işsizliği körükler; ancak düşük büyüme ve yüksek işsizlik aynı zamanda satın alma gücünü de aşağı çekeceği için enflasyonu da aşağı çekmesi beklenmektedir.

Ancak Türkiye'de bunun tam tersi yaşanmakta ve emeğiyle, diğer bir deyişle ücret geliriyle geçinenlerle onların emeklilerinin gelirleri reel olarak geriletilip satın alma

güçleri eritilirken, bir başka kesimin ise gelirden aldığı payı kat kat artırmaktadır. Dolayısıyla geniş bir kesimin geliri baskı altında tutulurken, küçük bir kesime teşvik, destek, faiz, vergi istisnası gibi isimlerle aktarılan kaynaklar büyük tüketim harcamalarına dönüşüp enflasyonu canlı tutmaktadır. Gelir dağılımını daha da içinden çıkılamaz duruma getiren bu politikalar, yüksek enflasyonun tüm yükünü dar ve sabit gelirliler üzerinde bırakmaktadır.

Resmi hesaplamalara göre en yoksul yüzde 5'lik kesim milli gelirden yüzde 1 oranında pay alabilirken, en zengin yüzde 5'lik kesimin aldığı pay yüzde 22,8'dir. En zengin yüzde 10'luk kesimin aldığı pay yüzde 33,2, en zengin yüzde 20'nin aldığı pay ise yüzde 48,1'dir. Nereden bakılırsa bakılsın, ülkedeki hanelerin beşte biri ülkede yaratılan milli gelirin yüzde 50'sine yakınını kontrol etmektedir.

Gelir dağılımındaki bu adaletsizlik hanelerin tüketim harcamalarında da gözlenmektedir. Örneğin Türkiye'deki tüketim harcamalarının yüzde 7,6'sını en yoksul yüzde 20'lik kesim yaparken, yüzde 38,4'ünü ise en zengin yüzde 20'lik kesim gerçekleştirmektedir. En yoksul ve en zengin kesimin tüketim harcamaları arasında beş kat fark bulunmaktadır.

İktidar, gelirleri baskı altında tutup iç talebi daraltarak enflasyonu düşürme hayalleri kurmaktadır. Bu politika, gelirleri doğrudan ya da dolaylı olarak kamu tarafından kontrol edilebilen kesimlere yönelik önlemlerle hayata geçirilebilmektedir. İktidarın gelirini en kolay ve doğrudan kontrol edebileceği kesim ise maaş ve ücretini genel bütçeden alan her statüdeki kamu emekçileri ve tüm emekliler ile özel sektörde çalışıyor olsalar da asgari ücretliler ve dolayşısıyla asgari ücretin diğerler ücretler için de baz alınması nedeniyle tüm ücretlilerdir. Dolayısıyla iktidarın Haziran 2023'ten bu yana uygulamaya koyduğu ve iç talebi daraltarak enflasyonu düşürmeye yönelik ekonomik programın hedefinde bu kesimler bulunmakta ve faturayı bu kesimler ödemektedir.

Oysa geliri baskı altına alınmak istenen bu kesimin tüketim içerisindeki payının oldukça düşük olduğu tartışılmaz ir gerçektir. Bunu biraz daha ayrıntılandırarsak, ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır:

- Türkiye'deki gıda harcamalarının yüzde 12,9'unu en yoksul yüzde 20, yüzde 27,2'sini ise en zengin yüzde 20'lik kesim,
- Giyim ve ayakkabı harcamalarının yüzde 6'sını en yoksul yüzde 20, yüzde 40'ını en zengin yüzde 20'lik kesim,

- Konut harcamalarının yüzde 7,2'sini en yoksul yüzde 20, yüzde 38,9'unu en zengin yüzde 20'lik kesim,
- Ulaştırma harcamalarının yüzde 3,6'sını en yoksul yüzde 20, yüzde 47'sini en zengin yüzde 20'lik kesim,
- Eğitim harcamalarının yüzde 2,3'ünü en yoksul yüzde 20, yüzde 64,5'ini en zengin yüzde 20'lik kesim

yapmaktadır.

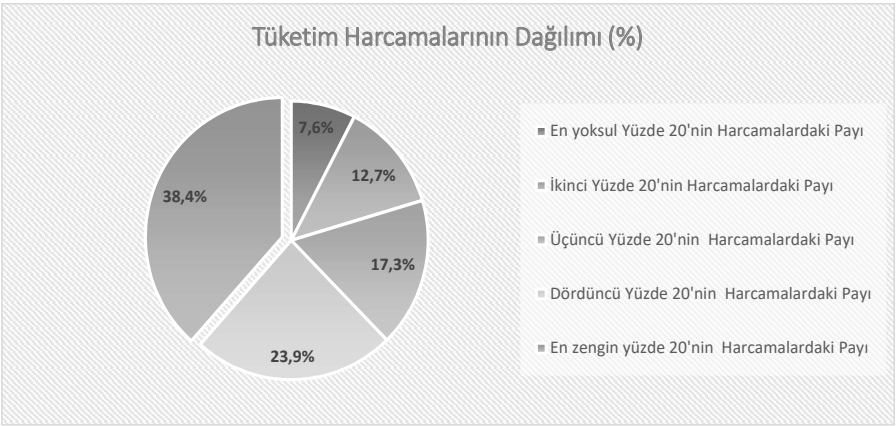

Bu tablo, Türkiye gibi 86 milyon, hatta sığınmacılarla birlikte 88,6 milyona ulaşan nüfusa sahip bir ülkede sadece yoksulların, hatta orta gelir düzeyindekilerin harcanabilir gelirlerini baskı altına alarak enflasyonu geriletmenin mümkün olmayacağını açıkça göstermektedir. Zira bu kesimler tüketimlerini kısılabilecek en alt düzeye kadar kısmış bir halde yaşamını sürdürmektedir. Dolayısıyla eline geçen her bir kuruşu temel ihtiyaçlarını karşılamak için harcamak zorunda olan bir kesimin gelirlerini reel olarak azaltarak harcamalarını kısmaya çalışarak enflasyonun düşmesini beklemek bir hayaldir ve bu politika insan haklarına da aykırıdır.

Bu program, IMF'nin kredi vermek için ülkelere dayattığı ekonomik programların eksiksiz bir kopyasıdır.

İktidarın gelirini kontrol edemediği, ülkedeki tasarrufların ve servetin neredeyse tamamına sahip olan bir kesim ise uygulanan ekonomik programın temel aracı olan yüksek faiz oranları sayesinde tasarruflarını reel olarak hızla büyütmekte ve servetlerine servet katmaktadır. Ayrıca yükselen gayrimenkul ve diğer varlık fiyatları ile

uluslararası gelişmeler nedeniyle artan altın ve diğer değerli metal fiyatlarının yol açtığı servet etkisi de bu kesimin talebini artırmaktadır.

Enflasyon karşısında fiyat artışlarıyla pozisyon alabilme özgürlükleri nedeniyle fiyat artışı ya da diğer yöntemlerle gelirini koruyup hatta artırabilme olanağına sahip olan bu kesimin yol açtığı enflasyon, günün sonunda yoksul kesimlerden bu kesimlere kaynak ve servet aktarılmasına yol açmaktadır.

İç talebi daraltmak için kullanılan en önemli silah faiz oranları olmaktadır. Merkez Bankası'nın politika faizi olarak belirleyip açıkladığı faiz oranları; kredi, mevduat, iç borçlanma ve benzeri faiz oranları için bir gösterge oluşturmaktadır. Bu faiz oranları Merkez Bankası'nın belirlediği politika faizinin üzerinde konumlanmaktadır.

Türkiye'deki bankalarda bulunan ve Türkiye'de yerleşik bulunanlara ait olan Türk lirası ve döviz mevduatlarının yüzde 80'i, bankalardaki mevduat hesaplarının yüzde 1,3'ü tarafından kontrol edilmektedir. Türkiye'deki yerleşiklere ait olan 22,4 trilyon liralık mevduatın 17,9 trilyon liralık kısmı bir milyon lira ve üzerinde mevduat bulunan 2,4 milyon hesapta tutulmaktadır. Borsa İstanbul'da işlem gören ve Türkiye'deki yerleşiklere ait olan hisse senetlerinin yüzde 90'ı bir milyon lira ve daha yüksek miktarda portföyü bulunan 296 bin yatırımcının elindedir. Hatta dilimi biraz daha büyütürsek, 10 milyon lira ve üzerinde portföyü bulunan 24 bin yatırımcının Borsa İstanbul'daki yerli yatırımcılar içerisindeki payı yüzde 75'i bulmaktadır.

Türkiye'deki en büyük borç alan devlettir ve devlet de enflasyonun 2026 yılında yüzde 16'ya, 2027 yılında yüzde 9'a, 2028 yılında yüzde 8'e ve sonraki yıllarda da yüzde 5'e ineceğini iddia ederken, uygulanan ekonomik program yüzünden gelecek 10 yıl için yıllık yüzde 40'a varan faiz oranlarıyla borçlanmaktadır.

Eğer enflasyon iktidarın söylediği gibi olacaksa, parası olup da devlete borç verenler 2026 yılında reel olarak yüzde 20, 2027 yılında yüzde 28,4, 2028 yılında yüzde 29,6, sonraki yıllarda da yüzde 33 oranında reel faiz elde edeceklerdir.

Devletin; gelir, kurumlar, KDV, ÖTV, MTV ve benzeri onlarca isimle halktan toplayacağı vergi ve diğer gelirleri böylesine yüksek bir reel faizle bir kesime aktarmasının yaratacağı gelir etkisinin yol açacağı tüketim artışı ve dolayısıyla enflasyonun faturası şimdiden başta kamuda çalışanlar olmak üzere ülkedeki tüm emekçi ve onların emeklilerine kesilmek istenmektedir.

Bugünkü manzara, özellikle Avrupa ülkeleri içerisinde en bozuk gelir dağılımına sahip ülkesi olan Türkiye'deki gelir dağılımının gelecek yıllarda çok daha adaletsiz hale geleceğinin açık kanıtını oluşturmaktadır.

Böylesine kötü bir gelir dağılımı karnesine sahip bir ülkede, tek adam rejiminin kendi cahilliğiyle yarattığı enflasyonun faturasını, emekçilerin, ücretlilerin, küçük esnafın, çiftçinin, dar gelirlilerin, emeklilerin üzerine yüklemesi büyük bir haksızlıktır.

Düşük büyüme yüksek işsizlik döngüsü

Düşük büyüme de yüksek enflasyona, yüksek işsizlik eşlik etmekte, istihdamda yaşanmış gibi gözüken artışlar ise daha çok zamana bağlı eksik istihdamdan, diğer bir ifadeyle kısa süreli iş veya işlerde çalışıp bir yardan da danha uzun süre çalışmak için yeni veya ek iş arayanlardan kaynaklanmaktadır. İstihdamın kalitesi giderek düşmktedir.

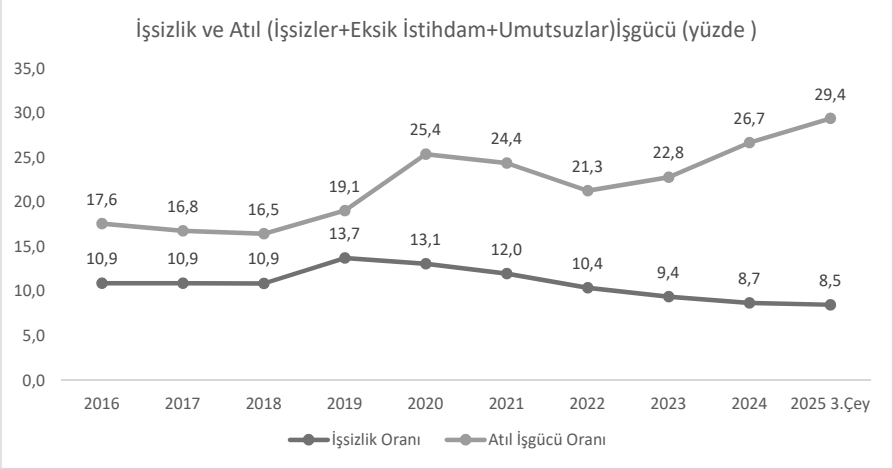

Tek adam rejimiyle birlikte ekonomi yönetimine egemen olan anlayış, daha başlangıçta yüksek bir işsizlik yaratmaya başladı. 2016 ve 2017 yıllarında yüzde 10,9'larda seyreden işsizlik oranı 2019 yılında yüzde 13,7'ye kadar yükseldi. İşgücüne katılım oranı iş arayanların artması yüzünden yüzde 51,8'den yüzde yüzde 53'e yükselirken, istihdam edilebilenlerin oranı ise yüzde 46,2'den yüzde 45,7'ye kadar geriledi.

İşsizlik oranı 2025 yılının üçüncü çeyreği itibariyle yüzde 8,5'e kadar gerilemiş gözükse de, atıl işgücü olarak tanımlanan, ancak kamuoyunda yıllardır "gerçek işsizlik" olarak

nitelendirilen, işsizler, zamana bağlı eksik istihdamdakiler ve işsiz olduğu ve iş bulsa hemen çalışabileceği halde iş bulma umudu olmadığı için iş arayanların toplamının (atıl işgücü) oranı ise bu süre içerisinde yüzde 17'lerden yüzde yüzde 30'lara kadar tırmandı. 2024 yılının üçüncü çeyreği itibariyle ise sayıları 12 milyonu aşan atıl işgücünün oranı ise yüzde 29,4 olarak gerçekleşti.

Ne yazık ki Türkiye ekonomisi diğer ülkelere oranla çok daha düşük oranlarda istihdam yaratmaktadır. Türkiye'de yüzde 49,2 istihdam oranıyla, Avrupa'da Bosna-Hersek ve Makedonya'dan sonra üçüncü en düşük istihdam oranına sahiptir. Bu oran örneğin Hollanda'da yüzde 82,4, İsviçre'de yüzde 80, Euro bölgesinde ortalama yüzde 71 düzeyindedir. Aralarında Slovakya, Polonya, Estonya, Hırvatistan, Macaristan, Romanya, Rusya, Bulgaristan'ın da aralarında bulunduğu 34 Avrupa ülkesinin istihdam oranı Türkiye'nin üzerindedir. Türkiye'nin istihdam oranında dünyadaki yeri de en altlarda kalmaktadır.

İşsizlik oranı nispeten aşağı doğru inerken atıl işgücü oranının yukarı doğru gitmesi, istihdamın kompozisyonu ve kayıt dışının yüksekliği Türkiye'deki istihdamın kalitesi açısından da önemli bir gösterge sunmaktadır.

2025 yılının üçüncü çeyreği itibariyle baktığımızda gerçek işsizlik (atıl işgücü) geçen yılın aynı çeyreğine göre 1 milyon 315 bin kişi artmıştır. Üçüncü çerekler itibariyle 2023 yılında 8 milyon 579 bin, 2025 yılında 10 milyon 694 bin olan olan gerçek işsiz sayısı 2025 yılında 12 milyon 9 bine kadar yükselmiştir. Gerçek işsizlik oranı ise yüzde yüzde 26,5'ten yüzde 29,4'e kadar tırmanmıştır.

Çeyrek dönemler itibariyle son bir yılda istihdam artmamış aksine 7 bin kişi azalarak 32 milyon 558 bin kişiye gerilemiştir. Aynı dönemde eksik istihdamdakilerin sayısının 417 bin kişi arttığını dikkate alırssak, tam zamanlı istihdamda 424 bin kişilik bir azalmanın yaşandığı görülmektedir. Zamana bağlı eksik istihdamdakilerin toplam istihdam içerisinde 2023 yılında yüzde 6, 2024 yılında yüzde 10 olan payı bu yıl yüzde 11,4'e kadar yükselmiştir.

İstihdamdaki azalmaya rağmen işsizliğin de azalmış olması işgücüne katılımın düşmesinden kaynaklanmıştır. Zira iş bulma umudu olmayanlar iş aramaktan vazgeçtikleri için işgücü dışına çıkmış kabul edilmektedir.

Türkiye'de eksik istihdam da önemli bir sorun olarak durmaktadır. İstatistiklerde çalışıyor gözüken her 100 kişiden 11'i kısa süreli işlerde çalışmakta ve bir yandan da daha uzun süre çalışabileceği yeni veya ek iş aramaktadır.

Son bir yılda iş bulmaktan umudunu kesenlerin sayısı ise 1 milyon 5 milyon 300 bine kadar yükselmiştir. Türkiye ekonomisi vatandaşlarına kaliteli bir istihdam yaratamadığı için ya işsizler iş aramayı bırakıp işgücü dışına çıkıyor ya da günde veya haftada bir iki saat çalışabilecekleri işler yaparak yeni bir iş bulmayı umut edip işgücü ve istihdam içerisinde kalmaktadır.

Türkiye'deki işsizlerin yüze 19,5'ini bir yıl ve daha uzun süredir iş araşanlar oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle 595 bin kişi bir yıldan daha uzun süredir iş aramaktadır.

İstihdamdakilerin ise 23 milyon 608 bini ücretli, 1 milyon 505 bini işveren, 5 milyon 265 bini kendi hesabına çalışan, 2 milyon 690 bini ise ücretsiz aile işçisi olarak sınıflandırılmaktadır. İstihdamdakilerin yüzde 26,9'unu herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtları bulunmuyor. Kayıt dışı oranı ücretlilerde yüzde 13,4, işverenlerde yüzde 16, kendi hesabına çalışanlarda yüzde 60, ücretsiz aile işçilerinde de yüzde 88'i bulmaktadır. Kayıt dışılık oranı tarım sektöründe yüzde 83,2, tarım dışı sektörlerde ise yüzde 16,9 seviyesinde bulunmaktadır. Kendi hesabına çalışanlar ve ücretsiz aile işçiliği, Türkiye'deki işsizliğin gerçek boyutunu gizleyen, istihdam oranı ve sayısını da olduğundan daha fazla gösteren olgulardır. İstihdamın kalitesizliğinin de önemlmi birer göstergesidir.

Türkiye'de istihdamın hala yüzde 15,1'ini tarım sektörü (4 milyon 988 bin) sağlamaktadır. İstihdamın yüzde 19,6'sını sağlayan sanayi sektöründe 6 milyon 479 bin kişi, inşaat sektöründe 2 milyon 340bin kişi (yüzde 7,1) çalışmaktadır. Sanayi sektörünün istihdamı ve istihdamdaki payı daralırken inşaat sektörünün payı artmaktadır. İstihdamın yüzde 58,2'sini sağlayan hizmetler sektörü ise 19 milyon 247 bin kişiyi istihdam etmektedir. Sanayi sektöründeki istihdam daralmasında yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar yüzünden başta tekstil olmak üzere bazı sektörlerin başka ülkelere göç etmesinin ve sektörün yeni yatırımlar çekememesinin büyük payı bulunmaktadır. Türkiye gibi sanayileşmesini henüz tamamlayamamış bir ülkenin sanayisinin istihdamının daralıyor olması düşündürücüdür.

Türkiye genç nüfusunu ne yazık ki fırsata çeviremiyor. Gençler arasındaki işsizlik oranı yüzde 15,3 seviyesinde seyrederken 15-24 yaş grubundaki 11 milyon 489 bin gencin yüzde 25,4 ünü oluşturan 2 milyon 992 bini ne eğitimde ne de istihdamda yer alıyor. 15-29 yaş grubunda ise ne eğitimde ne de istihdamda olmayan gençlerin sayısı 4 milyon 958 bin kişiye oranı da yüzde 27,7'ye yükselmektedir. 15-34 yaş grubundaki gençlerin ise yüzde 28,9'u, yani 6 milyon 954 bini ne eğitimde ne de istihdamda yer alıyor. Buna göre her üç gençten biri evinde oturmaktadır.

"Faiz sebep enflasyon sonuç" tezi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, pandemi ve diğer nedenlerle çok büyük bir parasal genişlemenin yaşandığı 2021 yılında, dünyanın geri kalanının aksine "faiz indirerek enflasyonu düşürme" deneyini yapmaya karar vermişti. Diğer ülkeler faiz indirmeye hazırlanırken, Merkez Bankası, Cumhurbaşkanının televizyonlardan verdiği açık talimatı yerine getirerek Eylül 2021'den başlayarak faiz indirimine gitmiştir.

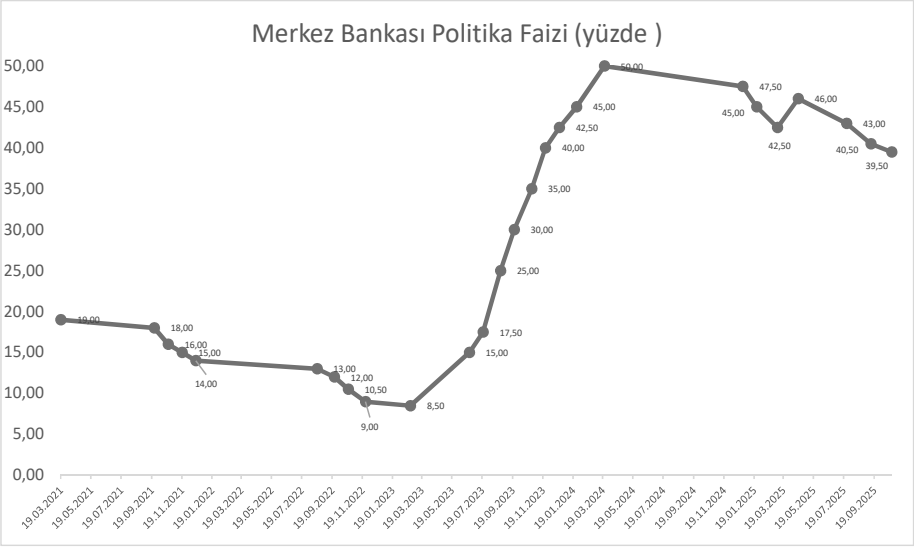

Dünyanın en serbest kambiyo rejiminin uygulandığı gerçeği gözardı edilerek atılan bu adım, Türk lirasının değer kaybını oldukça hızlandırmış, döviz kurları arttıkça enflasyondaki yükselme hızı da artmıştır. Elde kalan birkaç milyar dolarlık rezerv de 2021 yılının son aylarında kuru baskılamak için piyasalara satılırken, hızlı bir sermaye çıkışı yaşanmış ve Türkiye büyük bir döviz krizinin içerisine sürüklenmiştir.

Krizi önlemek amacıyla uygulamaya konulan kur korumalı mevduat sistemi (KKM) Hazine ve Merkez Bankasına yaklaşık 62 milyar dolarlık, bu günkü kurlarla yaklaşık 2,6 trilyon liralık bir maliyet yüklemiştir.

Türkiye ekonomisi sistemin yapısal sorunları yüzünden büyüyemezken, tek adam rejimi faiz oranlarını baskıyla aşağı çekerek "büyüme sorununu" çözmeye karar verdiği Eylül 2021'de yüzde 19 olan politika faizini 14 Mayıs 2023'te yapılan genel seçimler öncesine kadar yüzde 8,5'e kadar indirtmiştir.

2023 seçimlerini kazandıktan sonra da "rasyonel politikalara dönüyoruz" açıklamalarıyla hem Eylül 2021- Haziran 2023 arasında uygulanan politikalar "akıl dışı" olduğunu kendisi de kabul etmiş hem de ekonomiyi derin bir durgunluğa sokacak yüksek faiz politikasına geri dönülmüştür. Yüzde 8,5'e kadar inen faiz oranı kademeli olarak artırılarak Mart 2024'te yüzde 50'ye kadar çıkarılmıştır. Aralık 2024'te yeniden başlatılan faiz indirimi süreci, rejimin 31 Mart 202 yerel seçimlerinde yaşadığı ağır yenilgi nedeniyle büyük bölümünü kaybettiği yerel yönetimlere yönelik olarak yargı eliyle başlattığı darbe girişimiyle akamete uğramıştır. Merkez Bankası, Aralık 2024, Ocak 2025 ve Mart 2025'te yaptığı indirimlerle yüzde 42,5'e kadar indirdiği politika faizini, 19 Mart darbesini izleyen günlerde yaşanan sermaye kaçışını ve kur artışını önleyebilmek için Nisanda yeniden yüzde 46'ya kadar çıkarmıştır.

Tek adam rejimminin yaptığı yargı darbesinin etkisiyle bir süre yüzde 46 düzeyinde kalan politika faizi temmiz, eylül ve ekim aylarında yapılan indirimlerle Ekim 2025 itibariyle yüzre 39,5'e gerilemiştir.

Merkez Bansanının belirlediği politika faiziyle, kur ve faiz arasındaki fark yüzünden Türkiye yabancı yatırımcıların artan portföy yatırımları aracılığıyla yurt dışına önemli miktarda kaynak transfer etmeye devam ediyor.

Merkez Bankasının son aylarda döviz rezervinde gözlenen artışın arkasında ülkenin sıcak paraya dolar bazında yıllık yüzde 20'den fazla kazandırması gerçeği yatmaktadır. Bu yük önümüzdeki aylarda ve yıllarda Türkiye ekonomisini yeniden tehdit etmeye başlayacaktır. Yarattığı krizin etkilerini gizlemek için yeniden yüksek faiz ve düşük kur politikasına dönen iktidarın nasıl tehlikeli bir dış denge oluşturduğu açıkça gözlenmektedir.

Hazine'nin faiz yükü

Sonradan zımnen "akıl dışı" olarak ilan edilen "faiz sebep enflasyon sonuç" politikaları, her alanda büyük bir tahribata yol açmıştır.

İÇ BORÇLANMANIN ORTALAMA FAİZİ (KÜMÜLATİF; YILLIK BİLEŞİK, yüzde)			
	Kuponsuz Senetler	Sabit Getirili	Nakit Borçlanma
2016	9,94	10,14	9,95
2017	11,59	11,35	11,03
2018	19,92	17,49	16,06
2019	19,18	18,30	15,88
2020	9,60	10,46	8,82
2021	17,94	17,53	14,64
2022	21,08	16,34	16,96
2023	20,83	20,61	20,77
2024	46,86	36,65	38,61
2025 Ekim	42,10	39,37	38,97

Bu politikanın en önemli etkisi, Hazine'nin borçlanma faizlerinin ve dolayısıyla kamunun faiz yükünün birkaç kat artmasına yol açması olmuştur. "24'ünde (24 Haziran 2018 seçimleri) verin yetkiyi bu fazle şunla bunla nasıl uğraşılır" sözleri söylendiğinde Hazine iç borçlanmasını yüzde 12-13 bandında bir yıllık faiz oranıyla gerçekleştiriyordu. Hazinenin iç borçlanma faizleri, artan borçlanma ihtiyacına, döviz kuru baskısına ve yaratılan enflasyona paralel olarak artarak yüzde 50'lere kadar kadar yükseldi.

2025 yılının ilk on aylık döneminde Hazine borçlanmasını yüzde 40 civarında faiz oranlarıyla gerçekleştirdi.

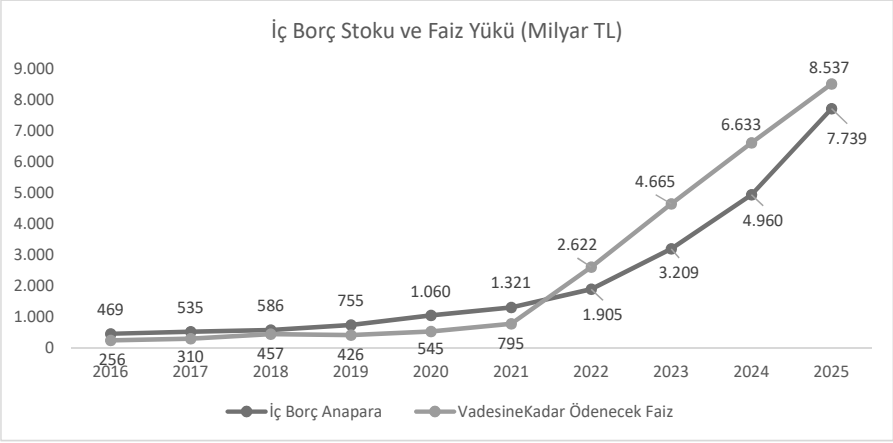

Bu politika Hazinenin faiz yükünü katlanılamayacak ve yıllarca kamu açıklarını büyütecek bir şekilde artırdı. Stokun vadesine kadar ödenecek faiz tutarı dikkate alındığında; 2016 yılı sonunda her 100 liralık iç borç ana parasına karşılık 55 liralık faiz yükü bulunuyordu. Bu oran 2024 yılında yüztde 133'e kadar çıktı. 2025 yılında ise yüzde 110'un üzerinde seyrediyor.

7,7 trilyon liralık iç borcun vadesine kadar ödenecek faizi 8,5 trilyon lira olarak hesaplanıyor. Tek adam rejiminin uygulamaya koyduğu "faiz sebep enflaslon sonuç" politikasından sonra (Eylül 2021-Ekim 2025 arasında) iç borç anapara tutarı yüzde 520 oranında artarken, bu stokun vadesine kadar ödenmesi gereken faiz yükü yüzde 993 oranında atış kaydetmiştir.

"Faiz sebep enflasyon sonuç" politikası, Türk Lirasında 2023 yılı sonuna kadar hızlı bir değer kaybı yaşanmasına yol açmıştır. İç borç stokunun Eylül 2021'de yüzde 24'üne yakını döviz cinsinden alınan borçlardan oluştuğu için, bu politika Hazine'yi yüklü de bir kur riskiyle karşıya bırakmıştır. Bugünkü iç borç stokunun önemli bir kısmı bu dönemde oluşan kur farklarından kaynaklanmaktadır.

Ekim 2021-Ekim 2025 aylarını kapsayan son dört yılda Hazine içerden ve dışardan net olarak 5,5 trilyon lira borçlanmıştır. Aynı dönemde borç stokuundaki artış ise 11 trilyon lirayı bulmaktadır. Dolayısıyla tamamı döviz cinsinden olan dış borç stokuyla birlikte değerlendirdiğimizde bu politikanın kur farkı olarak Haziye'ye getirdiği ek yük 5,5 trilyon lira ile bugünkü borç stokunun yüzde 41,5'i kadar bir büyüklük oluşturmaktadır.

Ekim 2025 sonu itibariyle 13,2 trilyon lira olan Hazine'nin iç ve dış borç stokunun vadesine kadar ödenecek toplam faiz yükü 10,6 trilyon lirayı bulmaktadır. Buna döviz ve altın cinsinden alınmış iç ve dış borçlar için gelecekte eklenecek kur farkı da nahil değildir.

Tek adamın, yapılan tüm eleştirilere ve uyarılara kulağını tıkayarak uyguladığı politikanın kamu faiz ödemeleri üzerindeki etkisi gecikmeden Merkezi Yönetim Bütçesine yansımıştır. Bütçeden yapılan faiz ödemeleri 2021-2025 yılları arasında yüzde 1.038 oranında, yani 10 kattan fazla artmıştır. Bütçeden yapılan faiz ödemeleri önceki yıla göre 2022 yılında yüzde 71,9, 2023 yılında yüzde 117, 2024 yılında yüzde 88,3 oranında artmıştır. Bu yıl ise yüzde 73,5 oranında artmaktadır.

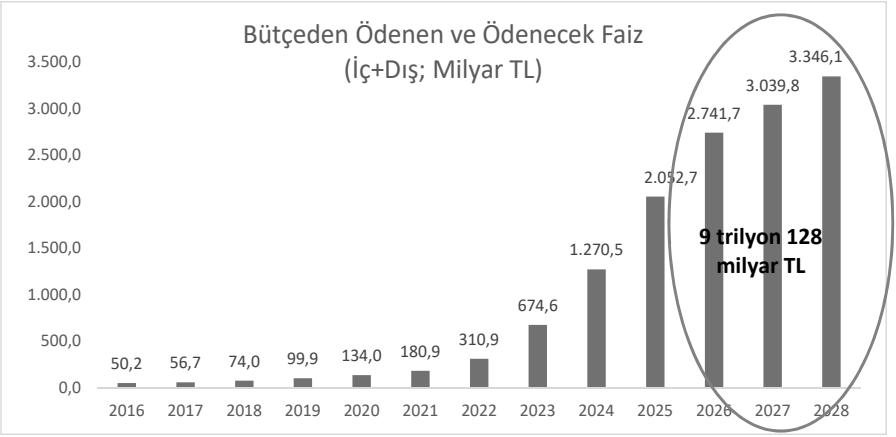

Ekim 2025 itibariyle 13,2 trilyon lira olan borç stokununun vadesine kadar ödenmesi gereken faiz yükünün 9,1 trililyon lirası 2026 – 2028 yıllarını kapsayan gelecek üç yılda ödenmek zorundadır. Ödenmesi gereken faizin yüzde 86'sının 2028 yılı sonuna kadar fiilen ödenmesi gerekmektedir.

Merkezi yönetim bütçesi uzun bir süredeir faiz dışı fazla vermediği için Hazine, hem borç anapara ödemesi, hem faiz ödemesi hem de faiz dışı açık kadar yeni borçlanmaya gitmek zorunda bulunuyor. Bu nedenle de borç stoku hızla büyüyor.

Önümüzdeki üç yılda sadece OVP'deki bütçe açığı tahminleri kadar bir net borçlanmaya gidilse bile borç stku yüzde 60'a yakın büyüyecek. Bu yüke borç stokunun yüzde 60'ına yakınını oluşturan döviz ve altın cinsinden boçlar için eklenecek kur farkı dahil bulunmamaktadır.

Ekonomi yönetimi, Türkiye'deki kamu borç stokunun milli gelire oranının diğer ülkelere göre düşük olduğunu savunarak, borç stoku nedeniyle üstlenilen faiz yükünü gizlemeye ve ekonomiye olan olumsuz etkisini gözden kaçırmaya çalışmaktadır.

Oysa bir ülkede bor stokunun milli gelire oranının düşük olması, stokun kolay çevrilebilir olduğunu göstermesinin yanı sıra daha düşük maliyetle sürdürülebilmesi için de istenir.

Türkiye'de kamu borcunun milli gelire oranı yüzde 25 civarında gösteriliyor. Türkiye bu borcu yıllık yüzde 40 faizle çevirmektedir.

Örneğin Almanya'da kamu borcunun milli gelire oranı yüzde 62, ancak Almanya yüzde 2 – 2,5 faiz oranıyla borçlanıyor. ABD'nin kamu borcunun milli gelirine oranı yüzde 124'ü buluyor. Ancak ABD borcunu yüzde 3,5 – 4 faiz oranıyla çeviriyor. Mesela İngiltere'nin borcunun milli gelirine oranı yüze 94 civarında. Ancak İngiltere yüzde 3,7-4,5 arasında faizle borcunu sürdürüyor.

Bu örnekler daha da artırılabilir. Bu ülkeler bu kadar yüksek bir borçluluk oranına göre çok daha düşük faiz oranlarıyla borçblanırken, Türkiye'nin daha düşük bir borçluluk oranıyla bunlardan 9-10 kat daha yüksek faiz maliyetiyle borçlanması, tek adam rejiminin yarattığı siyasi ve ekonomik istikrarsızlığın diğer önemli bir faturasını oluşturmaktadır. Türkiye bu rejimin yol açtığı ve sürekli hale gelen siyasi ve ekonomik krizler nedeniyle ortaya çıkan riskler yüzünden borç verenlere daha yüksek oranlarda faiz ödemektedir. Türkiye'nin kredi notunun "çöp" seviyesinden yukarı çıkamaması da tek adam rejiminin, halka dayanmadan ayakta kalabilmek için attığı yasadışı ve hukuksuz adımların yol açtığı bir sonuçtur.

Vatandaşın faiz yükü

Bu politika sadece Hazine'nin değil vatandaşların da faiz yükünü önemli ölçüde artırmıştır. Vatandaşlar Eylül 2021 öncesinde ihtiyaç kredisini bankalardan yıllık bileşik olarak yüzde 22-23 faiz oranlarıyla kullanabiliyordu. Bu oran bu süreçte yüzde 70'lerin de üzerine çıktı. 2025 yılının son haftaları itibariyle yüzde 63 civarında seyretmektedir. Ticari kredilerin yine Eylül 2021'de yüzde 20 civarında olan faiz oranı da son haftalarda yüzde 53-54 bandında bulunmaktadır.

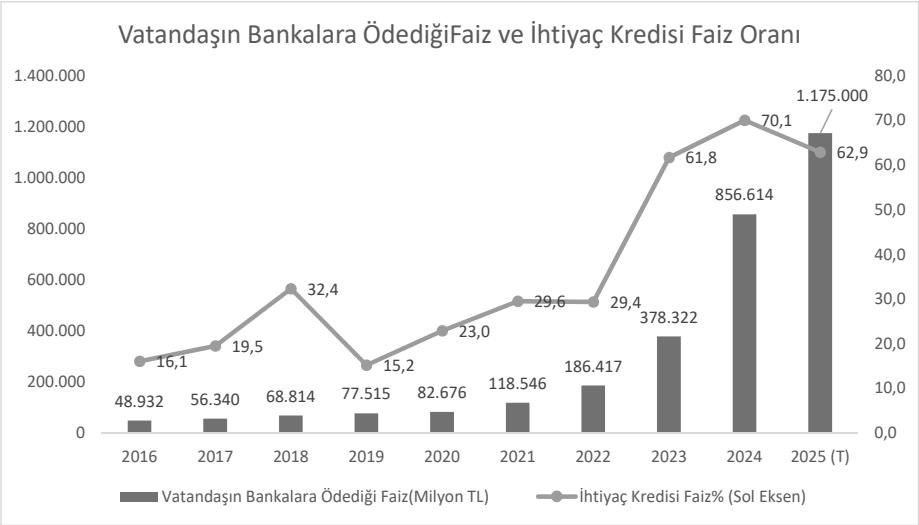

Bunun bir sonucu olarak örneğin 2021 yılında 118,6 milyar lira olan vatandaşların sadece kredi kartı ve bireysel kredileri nedeniyle üstlendikleri faiz, 2023 yılında 378 milyar liraya, 2024 yılında 857 milyar liraya,2025 yılının ilk 10 aylık döneminde ise 880 milyar liraya tırmanmıştır. 2025 yılının tamamında bu rakamın 1 trilyon170 milyar liraya kadar çıkarak 2021 yılı seviyesine göre 9 kat arttığı tahmin edilmektedir.

Tüketiciler dışındaki kesimlerin de aynı şekilde kredi borçlarından kaynaklanan faiz yükü 2021 yılından sonra katlanarak arttı.

Bu yanlış politikaların kazanını ise sermaye sınıfı olmuştur.. Örneğin bankalar Merkez Bankasından yüzde 8,5 faiz oranıyla aldığı parayı uzun bir süre Hazine'ye iç borç olarak yüzde 25-30 faiz oranlarıyla sattılar. Vatandaşa ve şirketlere aynı faiz oranlarıyla kredi olarak kullandırdılar.

Tek adam rejiminin ekonomi politikasını 2023 seçimleri sonuna kadar dayandırdığı "faiz sebep enflasyon sonuç" sanrısı, hem yarattığı yüksek enflasyon, hem yüksek faiz ve hem de Türk lirasının ani değer kaybıyla yoksul kesimlerden sermaye kesimine çok yüksek miktarlarda kaynak aktarılmasına yol açtı. Diğer faiz oranları yukarı doğru giderken, TL mevduat faiz oranları aşağı doğru çekilerek küçük tasarruf sahibinden finans kesimine, kredi faizleri yukarı doğru itilerek yine borçlulardan finans sektörüne kaynak aktarılmasına yol açıldı.

Bankacılık sektörünün bu yılların çoğunu rekor bir karlılık düzeyiyle kapatmalarının altında bu nedenler yatmaktadır. Bankacılık sektörünün 2022 öncesinde yüzde 10-13 oranları arasında seyreden karlarının özkaynaklarına oranı 2022 yılında yüzde 31'e yükselmiş, 2023 yılında yüzde 28, 2024 yılında ise yüzde 23 olarak gerçekleşmiştir.

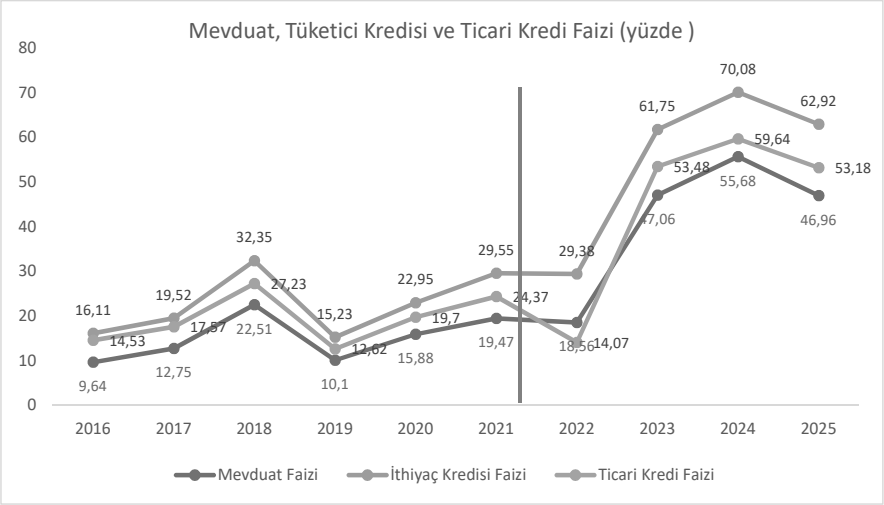

Türk lirasının değer kaybı ve kur korumalı mevduat yükü

Döviz kurunu ve faizi birlikte kontrol etme sevdasıyla Merkez Bankasının döviz rezervlerini arka kapıtan Hazine ile işbirliği içerisinde satan iktidar kısa sürede ekonominin tümüyle dolarize olmasına yol açtı. Mevduatta dolarizasyon oranının yüzde 65'e kadar yükseldiği Aralık 2021'e geldiğinde ortaya çıkan döviz krizini aşabilmek için "kur korumalı mevduat" adıyla, bankalarda dövizden dönerek ya da doğrudan Türk lirası mevduatını, kur korumalı mevduat hesaplarına aktaranlara, en az döviz kuru artışı kadar getiri sağlama garantisi verildi. Azalarak da olsa hala devam eden bu hesapların, faizle kur artışı arasındaki fark önce bütçeden ve Merkez Bankasından, 2023 yılı ortalarından itibaren ise tümüyle Merkez Bankasından karşılandı.

Kur korumalı mevduat için Hazine ve Merkez Bankası şimdiye kadar kadar 1 trilyon 341 milyar lira ödeme yaptı. liralık ödeme yaptı. Döviz hesabını KKM'ye çeviren vergi mükelleflerine sağlanan vergi istisnası nedeniyle 129 milyar liralık vergiden vazgeçildi.

Dolayısıyla “kur korumalı mevduat” ucubesinin bu yoksul halka faturası 1,5 trilyon lirayı buldu. Ödendiği tarihteki kurlarla 62 milyar dolara yaklaşan bu maliyetin bu günkü değiri ise 2,6 trilyon lirayı buluyor.

KKM’NİN BİLİNEN (RESMİ OLARAK AÇIKLANAN) MALİYETİ	
Bütçeden Ödenen (2022- Kasım 2025)	152 milyar TL
Merkez Bankasının Ödediği (2022-2025)	1 trilyon 189 milyar TL
Maliye’nin Vazgeçtiği Vergi (2023 sonuna kadar)	129 milyar TL
BİLİNEN TOPLAM MALİYET	**1 trilyon 470 milyar TL**

Daha önce Hazinenin üstlendiği Türk Lirası cinsinden açılan kur korumalı mevduatın tüm yükünün, dövizden dönenlerle birlikte tümüyle Merkez Bankasına yüklenmesi, sonuç olarak yasaya aykırı olmasına rağmen Merkez Bankasının kamu kesimine geri dönüşü olmayan kredi vermesi gibi bir sonuç doğurdu. Merkez Bankası, Türk lirası yaratarak, halk arasındaki deyimiyle “para basarak” bu maliyeti ödedi ve 2023 yılını 818,2 milyar lira 2024 yılını 700 milyarlira zararla kapattı.

Merkez Bankası, KKM ödemeleri nedeniyle ortaya çıkan 1,5 trilyon lirayı aşan bu zararını karşılıncaya kadar Hazine’ye kar payı ödemeyecek. Dolayısıyla da Hazine bu kadar bir gelirden mahrum kalacaktır.

Merkez Bankasının karşılıksız olarak bu kadar bir para yaratması bu gün kırılamayan enflasyon döngüsünün en önemli nedenidir. Enflasyonu paranın değer kaybetmesi olarak kabul edersek, bu kadar bir karşılıksız para basılması doğal olarak paranın değerini düşürecek enflasyonu körükleyecekti. Nitekim öyle de oldu.

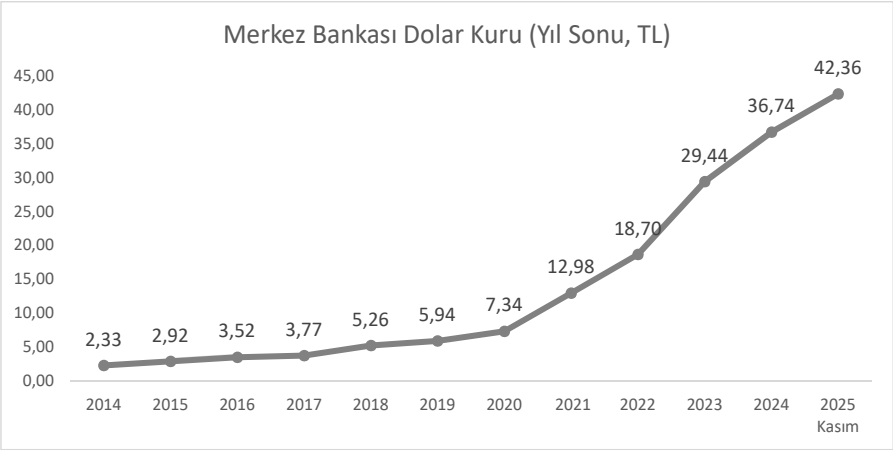

Cumhurbaşkanı, 2012 yılında yayımladığı bir sosyal medya mesajında "*Para, tıpkı bayrak gibi tıpkı milli marş gibi bir ülkenin gücünü itibarını bağımsızlığını simgeler. Paranın itibarı milletin itibarıdır*" demişti. Bugünkü siyasi sistemi hayata geçiren, Anayasa değişikliğinin gündeme getirildiği 2016 yılı sonundan bu yana Türk lirası cari olarak değerinin yüzde 93'ünü kaybetti. TL'nin bugünkü değerinden yola çıkarsak, Türkiye'nin, bağımsızlığının, gücünün, itibarınının tamamının bu ucube sistemle nasıl kaybettiğini açıkça görebiliriz.

Türk lirasının bu kadar itibarsızlaşmasının arkasında, yöneticilerin, içinde bulunulan ekonomik sistemi tam olarak algılayamamaları yatmaktadır. Zira Türkiye 1990'lı yılların başında, kamu açıklarının çok yüksek olması nedeniyle o gün için çok doğru olmadığına inandığımız bir kararla, ANAP iktidarı tarafından Dünyanın en serbest kambiyo rejimlerinden birini uygulamaya koydu. Kısa vadeli sermaye hareketlerini serbest bıraktı, Türk lirasının konvertbil para olduğunu ilan etti. Bu karar, aynen mal ve hizmet ticaretinde olduğu gibi Türkiyenin parasını da uluslararası rekabete açtığının ilanıydı. Uluslararası ticarette rekabet gücü ticarete konu mal veha hizmetin kalitesi ve fiyatıyla elde ediliyor. Bir paranın kalitesi arkasındaki ekonominin gücüyle orantılıdır. Ekonominiz güçlüyse paranız kalitesiyle diğer paralara karşı rekabette üstünlük sağlayacaktır ,ekonominiz kalitesizse paranın fiyatını düşürerek (*Paranı fiyatı faizdir. Yüksek faiz uygulandığı paranın fiyatını ucuzlatır*) diğer bir ifadeyle faizi artırarak) rekabet gücü sağlamaya çalışmanız gerekirdi.

İktidar, uygulanan ekonomik sistemde asla yeri olmaması gereken kurallarla oyunu oynamaya kalkığı için Türkiye oldukça yoğun kısa vadeli sermaye çıkışlarına sahne oldu ve Merkez Bankasının döviz rezervi eksiye düştü. Ülkedeki dolarizasyon hızlandı. Bankalarda bulunan mevuat içerisinde yabancı paralarla açılmış mevduatların payı yüzde 70'e yaklaştı. Bu durum da Türk lirasının değer kaybını hızlandırarak enflasyonu körüklemeye devam edilmiştir.

Merkez Bankası, swap ve mevduat gibi yöntemlerle başka ülkelerin Merkez Bankalarından borçlanarak elde ettiği dövizi kur artışını baskılamak için kullanılmıştır.

Bu politika Haziran 2023'te, "rasyonel politikalara dönüyoruz" denilerek zımnen akıl dışı ilan edildikten sonra uygulamaya konulan dezenflasyon politikaları döviz kurunun baskılanması, diğer bir ifadeyle Türk lirasının değerlenmesi üzerinde temellendirilmiştir. Politika faizi yüze 50'lere kadar yükseltilip, sıcak paraya dolar

bazında yüzde 20'ye varan oralarda faiz ödenmesine neden olmaktadır. Bu yüksek kazanca rağmen, tek adam rejiminin CHP'li belediyelere yönelik yargı operasyonları gibi siyasi istikrarsızlık yaratan gelişmeler yurt içi yerleşiklerde dolarizasyona geçişi artırmakta, yabancı yatırımcılar da Türkiye'deki yatırımlarını azaltmaya yönelmektedirler.

Merkez Bankası, yüzde 50'ye kadar çıkardıktan sonra Ekim 2025'te yüzde 39,5'e inen ve politika faizine rağmen, Türk lyirasını değerli tutabilmek için özellikle 19 Mart yargı darbesini izleyen haftalarda açık ve arka kapıdan yaptığı satışlarla 60 milyar dolarlık döviz satmak zorunda kalmıştır.

Ücretlerin gelirden aldığı pay azaltıldı

Yaşanan ve devam eden bu kriz döneminde ücretlerin milli gelirden aldığı pay da dibe indi.

Bugünkü sistemin henüz tartışılmaya başlandığı 2016 yılında, yani bir doönemde ücretlerin milli gelirden aldığı pay yüzde yüzde 36,3 olarak gerçekleşmişti. Bu oran yıllar itibareiyle azalarak 2022 yılında yüzde 26,3'e kadar düşmüştür.

Yani sistem ücretlilerin payında 2022 yılında 10 puanlık bir azalmaya yol açtı. 2023 yılında yapılan milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kaybetmek istemeyen iktidarın uyguladığı seçim politikaları ve EYT nedeniyle ödenen kıdem tazminatlarının milli gelir hesaplamalarında ücret sayılması yüzünden ücretlilerin payı 2023 yılında yeniden yüzde 32,5'e yükseldi.

Sermayenin, yani karın milli gelirden aldığı ve 2016 yılında yüzde 47,5 olan pay ise 2022 yılında yüzde 53,7'ye kadar yükseldi. 2023 yılında ise yeniden yüzde 47 olarak gerçekleşti.

TÜİK verilerine göre işgücü ödemelerinin 2025 yılının bu çeyrekte ikinci çeyrekteki oran olan % 38.4'e göre gerileyerek milli gelirden yüzde 35 oranında pay aldığı ifade edilmektedir. Oran, geçen yılın üçüncü çeyreğinde de aynı düzeyde görünmektedir. Ancak hesaplamalara göre işgücünün payı azalırken diğer yandan sermayenin payında artış yaşanmakta olup oran üçüncü çeyrekte 46,3 olmuştur. Bu oran bir önceki çeyrekte yüzde 41,3, bir önceki yıl yüzde 46 düzeyinde oluşmuştu

İktidar sözcülerinin ve ekonomi yönetiminin kamuoyuna şimdiye kadar yansıyan söylemleri, 2023 ve 2024 yıllarındaki seçimler nedeniyle ücretlerin payında 2022

yılındaki dip noktaya göre yaşanan yükselişin, 2026 yılında da önlenmesine dönük politikaların uygulanacağını gösteriyor. Nitekim, asgari ücretin geçmiş enflasyona göre değil, gelecek yıla ilişkin enflasyon hedeflerine ve tahminlerine göre belirlenmesine dönük ısrarlı kamuoyu oluşturma çabaları, 2026 yılının ücretliler açısından oldukça çetin geçeceğini gösteriyor.

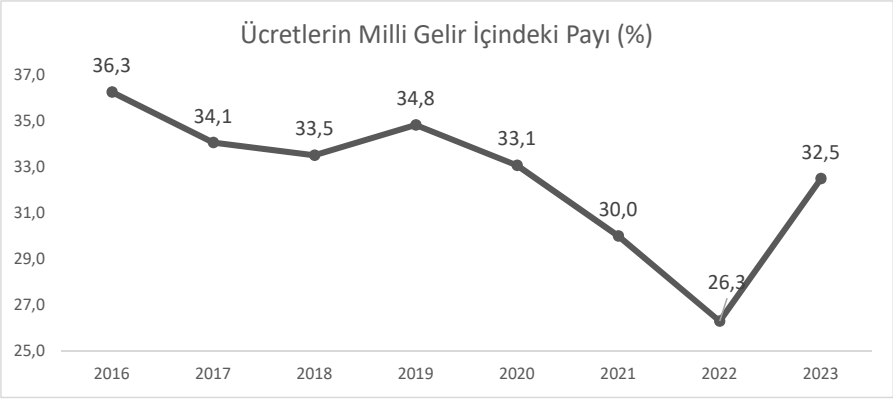

İktidar yukarıda anlatıldığı gibi kensininin yarattığı enflasyonun faturasını yıktığı gibi sorumluluğunu da ücretlilerin üzerine yıkmaya yönelik bir söylem geliştirme gayreti içerisinde bulunuyor. Oysa ücretler enflasyonun nedeni değil kurbanı konumundadır. Zira, önce ücretler artırılmış arkasından da enflasyon artmış değildir. Aksine enflasyon yükseldikten sonra ücretlere zam yapılan bir süreçten geçilmektedir.

“Ücret ve maaşları gerçekleşen eflasyon baz alınarak değil, hedeflenen enflaslyon baz alınarak artıralım” demek, çalışanlardan yaşanan enflasyonun yarattığı yoksulluğun tamamını “sineye çekmelerini” istemek olacaktır.

Ayrıca, gerek kamu çalışanlarının maaşları, gerekse de kamu ve özel sektörde çalışan işçilerin ücretleri ve emekli aylıkları TÜİK tarafından açıklanan enflasyon baz alınarak belirlenmektedir. İktidar da TÜİK’in enflasyon oranlarını baz alarak enflasyonun oldukça üzerinde zam yapıldığı tezini işlemektedir. Oysa TÜİK vatandaşın günlük hayatında yaşadığı gerçek enflasyonu değil, daha düşük oranları hesapladığı için ücretlilerin hayatı herfeçen gün daha da pahalılaşmaktadır. Ücretler gerçek enflasyon karşısında bırakın reel olarak artmayı, reel olarak eridiği için geçim sıkıntısı her geçen gün artmaktadır.

Bozulan gelir dağılımı ve gizlenemeyen yoksulluk

Tek adam rejimiyile birlikte uygulamaya sokulan ve hiçbir akla ve bilimsel bulguya dayanmayan kendine özgü ekonomik karar ve uygulamalar doğal olarak ülkede zaten bozuk olan gelir dağılımını daha da bozmuştur.

GELİR DAĞILIMI (Pay %)							
	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
En yoksul Yüzde 20'nin Gelirden Aldığı Pay	6,14	6,24	5,93	6,11	6,04	6,15	6,25
İkinci Yüzde 20'lik Grubun Gelirden Aldığı Pay	10,57	10,91	10,56	10,78	10,40	10,19	10,36
Üçüncü Yüzde 20'lik Grubun Gelirden Aldığı Pay	14,82	15,23	14,90	15,07	14,66	14,35	14,56
Dördüncü Yüzde 20'lik Grubun Gelirden Aldığı Pay	20,90	21,37	21,09	21,32	20,88	20,65	20,75
En zengin yüzde 20'nin Gelirden Aldığı Pay	47,58	46,25	47,51	46,72	48,01	48,66	48,09
Gini Katsayısı	0,408	0,395	0,410	0,401	0,415	0,420	0,413
En Zengin ile En Yoksul Yüzde 20 Arasındaki Fark	7,75	7,41	8,01	7,65	7,94	7,91	7,69
En yoksul Yüzde 10'un Gelirden Aldığı Pay	2,37	2,39	2,23	2,30	2,34	2,45	2,50
En zengin yüzde 10'un Gelirden Aldığı Pay	32,58	31,16	32,50	31,48	33,19	33,94	33,19
En Zengin ile En yoksul Yüzde 10 Arasındaki Fark	13,75	13,04	14,57	13,69	14,18	13,85	13,30
En yoksul Yüzde 5 in Gelirden Aldığı Pay	0,94	0,94	0,85	0,89	0,89	1,00	1,01
En zengin Yüzde 5 in Gelirden Aldığı Pay	22,36	21,10	22,28	21,32	23,30	23,85	23,06
En Zengin ile En yoksul Yüzde 5 Arasındaki Fark	23,79	22,45	26,21	23,96	26,18	23,92	22,81
Yoksul Sayısı (Bin kişi)	16.888	17.207	17.921	17.636	18.030	17.873	17.821
Yoksulluk Oranı (yüzde)	21,2	21,3	21,9	21,3	21,6	21,3	21,2

TÜİK'in 2024 olarak gösterdiği ancak 2023 yılındaki gelirleri esas alarak açıkladığı son gelir dağılımı istatistikleri bu gerçeğin gizlenemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu rejimin hazırlıklarının yapıldığı yıllardan itibaren gelir dağılımındaki bozulma hızlandı. 2017 yılında yüzde 6,28 olan en yoksul yüzde 20'lik kesimin gelirden aldığı pay 2019 yılı gelirleri esas alınarak hesaplanan 2020 yılında yüzde 5,93'e kadar geriledi. Pandemi dönemindeki zorunlu yardımlarla bu oranını bir miktar yukarı gittiği gözlense de 2024 yılında en yoksul kesimin gelirden aldığı yüzde 6,25'lik pay 2017 yılının altında kalmaya devam etmektedir.

En zengin yüzde 20'lik kesimin aldığı pay ise 2017 yılından sonra yüzde 47,4'ten yüzde 48,7'ye kadar yükselmiş durumda. En zengin yüzde 20'lik kesimle en yoksul yüzde 20'lik kesimin milli gelir pastasından aldığı pay arasındaki fark yüzede 7,5 kattan 7,7 kata çıkmış durumdadır.

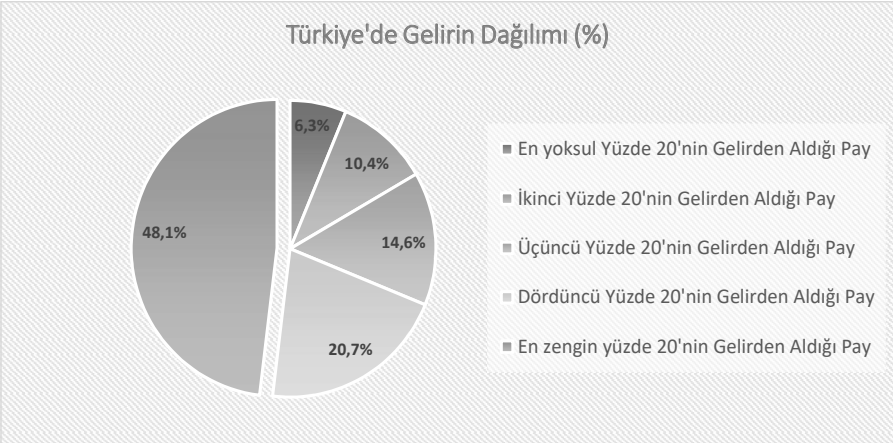

Bu düzeydeki istatistikler ülkedeki orta sınıfın gelirden aldığı payın azalmakta ve dolayısıyla hızla yoksullaşmakta olduğunu en üstteki bir tabakanın ise giderek gelirden daha fazla pay almayı sürdürdüğü gözlenmektedir. İkinci, üçüncü ve dördüncü yüzde 20'lik dilimlerin gelirden aldığı pay 2017-2024 yılları arasında bir puana yakın azalarak yüzde 46,34'ten yüzde 45,66'ya gerilemiştir.

Sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımının düzelmekte olduğunu, bire yaklaştıkça bozulmakta olduğunu gösteren gini katsayısı da bu dönemde 0,405'ten 0,413'ye yükselmiştir.

Gelir dağılımına yüzde 5'lik ve yüzde 10'lik dilimler olarak bakıldığında da durumun çok daha vahim olduğu anlaşılmaktadır. . En zengin yüzde 10'lik kesimin 2017 yılında yüzde 32,5 olan gelirden pay, 2024 yılında yüzde 33,19'a çıkmış durumda. Hatta en zengin yüzde 5'lik kesimin gelirden 2017 yılında aldığı yüzde 22,3 oranındaki pay 2024 yılında yüzde 23,85'e çıkmış durumdadır

Yine TÜİK'in parasal olarak çok düşük bir yoksulluk sınırını esas alarak yaptığı yoksulluk araştırması da bu dönemde yoksulluğun hem sayısal hem de oransal olarak arttığını ortaya koyuyor. Medyan (ortanca) gelirin yüzde 60'ı esas alınarak yapılan hesaplamaya göre 2017 yılında yüzde 15 milyon 867 bin olarak tahmin edilen Türkiye'deki yoksul sayısı 2024 yılında 17 milyon 821 bin kişiye, bunların nüfusa oranı da yüzde 20,1'den yüzde 21,3'e çıkmış gözüküyor. Bu yöntemle yoksulluk, ülkedeki bütün hanelerin gelirleri en düşükten en yükseğe doğru sıralanırken ortada kalan gelir esas alınarak hesaplanıyor. Dolasıyla bu istatistikler gerçekten geliriyle asgari geçim koşullarını sağlayamayanları değil, ortanca gelirin yüzde 60'ına ulaşmayanları yoksul

kabul ediyor. Dolayısıyla bu yöntemle değil, bazı sendikaların hesapladığı gibi bir hanenin dengeli beslenebilmesinin yanı sıra diğer ihyitaçlarını da insan onuruna yakışır bir şekilde karşılayabilmesi için gereken bir parasal sınır esas alınsa, Türkiye'deki yoksulluk oranı yüzde 80'leri bulabilir.

Yöntem, kamuoyunun algıladığı şekilde bir yoksulluk ölçmese de yoksulluğun artmakta olduğunu açıkça göstermektedir. AyrıcaTÜİK'in istatistiğini açıkladığı en son yıl olan 2024 yılının 2023 yılı gelir koşullarına göre hesaplandığı dikkate alındığında, ülke için oldukça zorlu geçen ve ekonomik büyümenin yavaşyadığı 2024 ve 2025 yıllarında yoksulluğun çok daha yüksek oranlara çıktığı söylenebilir. Bu zaten gözlenmektedir.

VI. 2026 BÜTÇESİ ÖNCESİ EKONOMİNİN GÖRÜNÜMÜ

1. Özet

2026 yılı merkezi yönetim bütçesi, makroekonomik temellerin zayıf olduğu, enflasyonun katlanılan toplumsal maliyete rağmen yüksek ve kalıcı hâle geldiği ve para-maliye politikası eşgüdümünün bozulduğu bir dönemde hazırlanmıştır. Üstelik 2026 bütçesi, büyüme kompozisyonunda yapısal bozulmanın sürmesine, yatırımların zayıf kalmaya devam etmesine ve kamu maliyesinde sürdürülebilirlik risklerinin artmasına hız vermektedir.

Bütçenin temel dayanakları olan büyüme, enflasyon, kur ve gelir projeksiyonları hem piyasa beklentileri hem de bağımsız kuruluşların öngörüleriyle çelişmektedir. Makro veriler ekonomik faaliyetin zayıf seyrettiğini, enflasyon beklentilerinin hedeflerin çok üzerinde kaldığını ve kredi koşullarının yüksek maliyetlerle sıkılaştığını göstermektedir. Bu da dezenflasyon sürecinin öngörülenden daha uzun ve maliyetli süreceğini ve 2026 enflasyon tahmininin %25'ler civarında seyredeceğini ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla bütçenin teknik varsayımları gerçekçi değildir. Kamu maliyesi üzerinde ulusal ve uluslararası konjonktüre duyarlı, kırılgan bir görünüm oluşmuştur. Orta vadede ekonomik risklerin süreceği ve mali alanın giderek daraldığı açıktır.

2. Makroekonomik Durum ve Görünüm

2.1. Büyüme: Tüketim-odaklı, verimlilikten kopuk ve dengesiz

Son üç yılın büyüme verileri incelendiğinde, iktisadi faaliyetlerin tüketim ağırlıklı ve kredi kanalına aşırı bağımlı bir yapıda sürdüğü görülmektedir. Son üç yılda sanayi üretiminin %3 daralmasına karşın perakende satışların %33 artmış olması sürdürülebilir bir büyümeden daha çok borçlanma risklerini barındıran suni bir büyümeye işaret etmektedir. Makroekonomik perspektiften bakıldığında üç kritik alan göze çarpmaktadır:

1. **Verimlilik kaybı:** Ülkedeki kurumların zayıflaması ve kaynak dağılımının iktisadi saiklerle yapılmamasından dolayı toplam faktör verimliliği zayıf seyretmektedir. Bu da büyümenin uzun dönemli en önemli etkenlerinden biri olan verimlilik faktörünün katkısını sınırlamaktadır.
2. **İthal girdiye bağımlılık:** Baskılanan kurdan ve iç talep artışından dolayı ithalat tetiklenmekte, net ihracat büyümeye istenen katkıyı verememekte ve ithal girdi bağımlılığının yüksek olduğu üretim yapısı değişmemektedir.
3. **Borçlanma temelli büyüme:** Hane halkı tüketimi artarken tasarruf oranı düşmekte, finansman ihtiyacı artmaktadır. Benzer bir durum şirketler kesimi için de yaşanmaktadır. Her ne kadar ekonomi yönetimi kamunun, özel sektörün ve hane halkının borç oranının düşük olmasını bir avantaj olarak gösterse de Türkiye gibi makroekonomik istikrarın yakalanmadığı ülkelerde artan borçluluk oranları ekonomideki risk primini arttırıcı etki yapacaktır.

Bunun yanında öncü göstergeler mevcut ekonomik büyüme görünümünün potansiyelin altında olduğunu ve 2026 büyümesinin %4 civarında seyredeceğini belirtmektedir.

2.2. Enflasyon: Hedeflerden kopuk, kalıcı bir yapı

Mevcut Durum

Başarısız dezenflasyon sürecinin en temel göstergesi, enflasyon beklentilerindeki kalıcılıktır. Kredi, faiz ve kur analizleri parasal koşulların sıkılaşmasına rağmen enflasyon dinamiklerinin hâlâ güçlü olduğunu ve beklentilerin bozulduğunu göstermektedir. Birçok finansal kuruluş 2026 sonu TÜFE tahmini %25'e revize etmiştir. TCMB 2026 yıl sonu enflasyon hedefinin %16 olduğu bir ortamda bu durum merkez bankasının itibarını ve güvenilirliğini daha da sarsacak konumdadır. Dolayısıyla enflasyon hedeflemesinin işlevsizleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Yapışkanlık

Özellikle hizmet enflasyonunun %44 seviyesinde sıkışmış olması, fiyat dinamiklerindeki yapışkanlığı güçlendirmektedir. Kira, sağlık, eğitim ve ulaşım gibi hizmet sektörlerindeki yapısal fiyat sertliği, enflasyonun katılığını artırmaktadır. Döviz kuru geçişkenliğinin %35–40 bandında devam etmesi, fiyatlama davranışlarında kur şoklarına karşı aşırı duyarlılığın sürdüğünü göstermektedir. Dolayısıyla, döviz kurunu baskılayarak enflasyonu düşürmeyi planlayan dezenflasyon programı, enflasyonda bir başarı sağlayamadığı gibi ileride döviz kurunda meydana gelecek olası bir düzeltmenin fiyat dengelerini daha da bozacağı açıktır.

2.3. Para Politikası: Bağımsızlığı aşınmış, öngörülebilirliği zayıf bir çerçeve

Enflasyonda gözle görülür bir başarının elde edilmemesi mevcut para koşullarının da sıkı kalmasına neden olmaktadır. Reel sektörün Merkez Bankası'ndan faiz indirimlerini beklemesi de para politikası üzerinde ek bir baskı yaratmaktadır. Finansal çevreler Merkez Bankası'nın faiz kararlarında siyasi takvim etkisinin arttığını, makro ihtiyati tedbirlerin politika faizinin yerine geçtiği, enflasyon eğilimindeki bozulmanın sürdüğünü ifade etmektedir. Özetle, para politikası kredibilitesi zedelenmiş, fiyat istikrarı hedefi sorgulanır olmuştur.

2.4. Döviz Kuru ve Rezerv Yönetimi: Müdahaleye bağımlı kırılganlık

Kur Rejimi

Merkez Bankası'nın uzunca bir süredir döviz kurunu sert müdahalelerle baskılaması reel sektörün rekabet gücü açısından ciddi bir tehlike doğurmuştur. Son aylarda döviz satışı olmaksızın kur istikrarının sağlanması olumlu görünse de orta vadede kurun politika amaçlı bir araç olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum da geçmiş hatalardan hiç ders alınmadığını göstermektedir.

Rezervler

Öte yandan, TCMB son dönemde net rezerv biriktirmekte zorlanmakta, döviz volatilitesini sınırlamak için düzenli müdahaleye ihtiyaç duymaktadır. 19 Mart yargı darbesini takip eden iki ayda TCMB'nin 57 milyar Dolarlık kur müdahalesi mevcut yönetimin politika ve ekonomi tercihlerinin en net göstergesidir. Ekonomideki karar alıcıların demokrasiyi askıya alan her türlü hukuksuzluk karşısında yüksek faizlerle

biriktirdiği rezervleri eritmesi hukuksuzluğun iktisadi maliyeti konusunda da fikir vermektedir.

Sermaye Akımları

Faizlerin yüksek, kur riskinin de çok düşük olduğu bir ortamda yurt dışı yerleşiklerin Türkiye pozisyonlarının büyük bölümü doğal olarak kısa vadeli carry trade işlemlerine dayanmaktadır. Yurt içi yerleşiklerde de döviz talebi istikrarlı biçimde devam etmektedir. Bu tablo, “sudden stop” açısından kırılgan bir duruma işaret etmektedir.

3. Maliye Politikası ve Kamu Borcu Dinamikleri

3.1. Gelir Tahminleri: Enflasyona Bağımlı ve Gerçeklikten Kopuk Bir Yapı

Bütçenin gelir tarafındaki temel sorun, tahminlerde görülen sapmalar ve bu sapmaların yol açtığı gelir kayıplarının hane halkı üzerine daha fazla vergi yükü bindirmesidir. 2025 yılının son ayında gelen torba yasa bu durumun en iyi örneklerinden biridir. Enflasyon muhasebesi uygulanmadığı için vergi gelirleri kâğıt üzerinde hızla artmakta; ancak bu artış reel bir gelir yaratmamakta, kamu hizmetlerinin gerçek finansman kapasitesini güçlendirmemektedir. Bu nedenle bütçe gelirleri enflasyonla birlikte şişmekte, mali duruma ilişkin gerçek olamayn bir iyileşme algısı ortaya çıkmaktadır.

3.2. Harcamalar: KÖİ Garanti Yükleri ve Şeffaflık Sorunu

Harcamalar tarafında en büyük baskı unsurlarından biri, kamu-özel işbirliği projelerinden kaynaklanan garanti ödemeleridir. Bu ödemeler özellikle döviz cinsinden düzenlenmiş olması nedeniyle kur hareketlerine son derece duyarlıdır ve bütçe üzerinde her yıl artan bir yük oluşturmaktadır. Bu yükümlülüklerin önemli bir bölümü ayrıntılı biçimde kamuoyuyla paylaşılmadığı için mali risklerin boyutunu doğru şekilde değerlendirmek mümkün değildir.

Deprem sonrası yeniden inşa harcamaları konusunda da benzer bir şeffaflık sorunu bulunmaktadır. Harcamaların kapsamı, takvimi ve etkinliğine ilişkin detaylı bir analitik çerçeve sunulmamıştır. Bu durum uluslararası mali şeffaflık standartlarıyla uyumlu olmayıp bütçenin gerçek yükünü tam olarak tespit etmeyi zorlaştırmaktadır.

3.3. Borçlanma: Yükselen Maliyetler, Kısalan Vadeler ve Artan Kırılganlık

Hazine'nin borçlanma maliyetlerinin son dönemde belirgin biçimde yükseldiği görülmektedir. Bütçe açığının hedeflerin üzerinde gerçekleşmesi ve finansman ihtiyacının artması, borçlanma faizlerini yukarı çekmiştir. 2025 yılının son ayında TBMM'ye sunulan 335 milyar TL'lik ek vergi/harç paketi ile Cumhurbaşkanına ek borçlanma yetkisi talep edilmesi, kamu maliyesindeki bozulmanın ciddi boyutlara ulaştığını göstermektedir.

Buna paralel olarak, getiri eğrisi belirgin şekilde yukarı kaymış; borçlanma vadeleri kısalmış ve yatırımcı tabanı daralmıştır. Bu gelişmeler, iç borcun çevrilmesini daha pahalı hâle getirmekte ve borç stokunun sürdürülebilirliği üzerinde orta vadeli riskleri artırmaktadır. Kamu borçlanmasının giderek daha yüksek maliyetle ve daha kısa vadelerle yapılması, finansal istikrarı olumsuz etkileyen bir kırılganlığa işaret etmektedir. Bu duruma en iyi örnek kısa bir zaman önce Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 10 yıllık devlet tahvilinde %40 ile borçlanması olmuştur. TCMB'nin enflasyon hedefinin %16 olduğu bir ekonomide 10 yıllık tahvil faizinin %30'un altına hiç inmemesi uygulanan politikaların güvenilirliği açısından önemli bir ipucu vermektedir.

4. Finansal Koşullar ve Kredi Kanalları

4.1. Kredi Faizleri, Finansman Maliyetleri ve Kredi Kompozisyonu

Güncel veriler, kredi ve mevduat faizlerinin yüksek seyrettiğini ve reel sektör açısından finansmana erişimin son derece maliyetli hâle geldiğini göstermektedir. Bu ortamda kredi büyümesi dengeli bir şekilde yayılmamakta, ağırlık tüketici kredilerinde toplanmaktadır. Ticari krediler ise makro ihtiyati düzenlemeler, faiz sınırlamaları ve çeşitli oran uygulamaları nedeniyle baskılanmış durumdadır.

Bu kredi kompozisyonu, sürdürülebilir ve üretime dayalı bir büyüme yerine, geçici nitelikte tüketim talebi yaratarak ekonomiyi daha kırılgan bir yapıya sürüklemektedir. Özellikle yüksek faiz ortamında nakit akışı zayıf firmaların bilanço riskleri artmakta; borç çevirme kapasiteleri zayıflamaktadır. Tüketici kredilerindeki hızlı genişleme ise hane halkı borçluluğunu artırarak finansal dayanıklılığı zayıflatmaktadır.

Bankacılık sektöründe aktif kalitesine yönelik riskler de yükseliş göstermektedir. Gelir kaybı yaşayan sektörlerde geri dönmeyen kredi oranlarının artma ihtimali

belirginleşmiş; sıkı finansal koşullar nedeniyle kredi geri ödeme performansı bir kırılganlık alanı hâline gelmiştir.

5. Dış Denge ve Cari İşlemler

2026 yılı için cari açığın millî gelirin yaklaşık %1,5'i seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu tahmin ilk bakışta makul görünmekle birlikte, iki kritik varsayıma bağımlıdır: iç talebin sıkı politika nedeniyle düşük kalmaya devam etmesi ve döviz kurunun görece istikrarlı seyretmesi. Kurun siyasal amaçlarla baskılanması, kısa vadede enflasyon görünümünü destekliyor gibi görünse de orta vadede dış denge üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Yapay kur istikrarı, ihracatçıların rekabet gücünü aşındırırken ithalatı daha cazip hâle getirmekte ve cari açığın yapısal olarak daralma kapasitesini zayıflatmaktadır. Kur istikrarının büyük ölçüde rezerv satışlarına bağlı olması da sürdürülebilirlik açısından soru işaretleri yaratmaktadır. Rezerv biriktirme kapasitesinin sınırlı olduğu bir ortamda bu politikanın uzun süre devam ettirilmesi gerçekçi görünmemektedir.

6. Kurumsal Yapı ve Politika Eşgüdümü

6.1. Merkez Bankası'nın Bağımsızlığı

Merkez Bankası'nın son dönemde aldığı faiz kararları, bir yandan reel sektör tarafından yeterli görünmezken diğer yandan da finansal aktörler açısından enflasyonda kalıcı iyileşme sağlanmadığından endişeyle karşılanmaktadır. Enflasyon hâlâ yüksekken faiz indirimlerine yönelinmesi, para politikasının ekonomik verilerden çok siyasi tercihleri gözettiğini düşündürmektedir. Bu durum, Merkez Bankası'nın bağımsızlığının zayıfladığını ve fiyat istikrarı hedefinin ikinci plana itildiğini göstermektedir.

6.2. Politika Koordinasyonu

Ekonomide uygulanan politikalar arasında sağlıklı bir eşgüdüm bulunmamaktadır. Maliye politikası, TCMB'nin enflasyonla mücadele programına destek olmamaktadır. Bu da enflasyonla mücadelede ortak bir strateji oluşturulamadığı anlamına gelmektedir. Ayrıca hükümet, ekonomiyi yönlendirmek için faiz yerine giderek daha fazla makro ihtiyati tedbirler ve idari düzenlemeler kullanmaktadır. Kredi büyümesi,

mevduat tercihleri ve finansal koşullar büyük ölçüde bu idari kararlarla şekillendirilmektedir.

Bu yaklaşım, öngörülebilir, kurallara dayalı ve piyasa mekanizmasının işlediği bir politika çerçevesiyle uyumlu değildir. Ekonomi yönetiminde bu tür idari müdahalelerin artması, hem para politikasının etkinliğini azaltmakta hem de yatırımcı güvenini zayıflatmaktadır.

7. CHP'nin Politika Yaklaşımı ve Uygulayacağı Adımlar

Türkiye'nin ekonomik istikrarı yeniden kazanabilmesi için para politikası, maliye politikası ve yapısal reformların birbirini tamamlayan, kurala dayalı ve öngörülebilir bir çerçevede yürütülmesi gerekmektedir. CHP olarak ekonomi yönetiminde bu bütüncül yaklaşımı esas alıyoruz ve aşağıdaki politikaları hayata geçirmeyi taahhüt ediyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi olarak ekonomik programımızın temel amacı; Türkiye ekonomisinde kaybolmuş olan öngörülebilirliği, güveni ve kurumsal kapasiteyi yeniden tesis etmektir. Bu çerçevede para politikası, maliye politikası, kamu mali yönetimi, finansal düzenleme ve reel sektör politikalarını kapsayan kapsamlı ve bütüncül bir reform programını hayata geçireceğiz.

7.1. Para Politikası

CHP iktidarında Merkez Bankası'nın tüm kararları siyasi değil ekonomik gerekçelerle alınacaktır. Para politikası kurumsal bağımsızlığa kavuşturularak fiyat istikrarı yeniden ekonomi yönetiminin merkezine yerleştirilecektir. Bunun için:

- Öncelikli hedefimiz, fiyat istikrarını sağlayarak enflasyonu iki yıl içinde kalıcı bir şekilde düşük tek haneye indirmektir. Bu amaçla Merkez Bankası'nın araç bağımsızlığını yasal güvence altına alacağız. Başkan ve Para Politikası Kurulu üyelerinin atanma süreçlerini şeffaf, liyakat temelli ve siyasi müdahalelerden arındırılmış bir yapıya kavuşturacağız. Merkez Bankası'nın Hazine ile dolaylı veya dolaysız finansman ilişkisini açıkça yasaklayacak, fiyat istikrarını zayıflatan tüm uygulamalara son vereceğiz. Rezerv yönetiminde şeffaflığı artıracak, rezerv satışlarının düzenli biçimde kamuoyuna açıklanmasını zorunlu kılacağız

- **Para politikasını siyasi etkiden tamamen bağımsız hâle getireceğiz.** Merkez Bankası'nın atamaları, karar süreçleri ve iletişim stratejisi bağımsızlık ilkesine göre düzenlenecek; para politikası hedefleri siyasal takvimlere göre değil, ekonomik temellere göre belirlenecektir.
- **Enflasyon hedeflemesi çerçevesini yeniden inşa edeceğiz.** Hedefler gerçekçi olacak, tahmin aralıkları piyasa beklentileriyle uyumlu hâle gelecek ve Merkez Bankası'nın hesap verebilirliği güçlendirilecektir.
- **Döviz piyasasına yapılan müdahaleleri azaltacağız.** Rezervlerin gizli veya örtülü alım–satım operasyonlarıyla değil, öngörülebilir ve şeffaf bir kur rejimiyle yönetilmesini sağlayacağız. Bu adım, hem rezerv birikimini sürdürülebilir kılacak hem de piyasa mekanizmalarının doğru işlemesini sağlayacaktır.

Bu çerçevede CHP ekonomi yönetimi, para politikasını uluslararası normlara uygun biçimde kurallı, şeffaf ve güven veren bir yapıya kavuşturacaktır.

7.2. Maliye Politikası

Güçlü bir maliye politikası, makroekonomik istikrarın temel taşlarından biridir. Bütçenin şeffaf ve öngörülebilir olması, kamu kaynaklarının verimli kullanılması ve borç sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi temel önceliklerimizdir. Bu doğrultuda:

- Bütçe hakkını yeniden TBMM'ye vereceğiz.
- Sıfır bazlı bir bütçe yaparak 21. yüzyılın ihtiyaçları ile uyumlu, sosyal dengeyi gözetirken iktisadi hayatı dönüştüren bir yaklaşım izleyeceğiz. Tüm kamu harcamalarını sosyal devlet/verimlilik kriterine göre değerlendirip gereksiz harcama kalemleri azaltırken bütçeye kalıcı bir disiplin sağlayacağız. Vergi harcamalarının miktarını sınırlayacağız.
- Kamu maliyesinde mali disiplini kalıcı hale getireceğiz. Bütçe sürecini şeffaflaştıracak, tüm harcamaları gereklilik, verimlilik ve etki analizine tabi tutacağız. Kamuda israfı bitirecek, temsil ve ağırlama harcamalarını azaltacak, kamu kaynaklarının kullanımını Sayıştay ve TBMM denetimiyle güçlendireceğiz. Kamu garantilerini ve borçlanma süreçlerini daha bağlayıcı kurallarla yöneteceğiz, bütçe disiplinini kurumsallaştıracağız.

- KÖİ projelerini tam şeffaflığa kavuşturacağız. Garanti ödemelerini bütçe dışı alanlardan çıkaracak, tüm taahhütleri kamuoyuna açık hâle getirecek ve bu projelerin yükümlülüklerini mali risk çerçevesine dâhil edeceğiz. Kamu-Özel İşbirliği projelerini teknik, hukuki ve idari bakımdan yeniden değerlendireceğiz. Sözleşmelerin tamamını kamu denetimine açacak, kamu zararına yol açan uygulamalarla ilgili tüm hukuki yolları işleteceğiz. Gelecekte KÖİ modelini Kamu İhale Kanununa entegre ederek şeffaf bir yapıya kavuşturacağız.

- Türkiye'nin en büyük holdinglerinden biri haline gelen ve yüzlerce şirketi kayyum sistemiyle yöneten TMSF'yi asli görevine döndüreceğiz. Kayyum sistemini tamamen kaldıracağız.
- Sayıştay denetimine tabii olmayan ve Cumhurbaşkanının keyfi kararlarıyla yönetilen Türkiye Varlık Fonu'nu lağvedeceğiz. Halkın şirketlerini yeniden TBMM denetimine alacağız. Kamusal varlıkları yeniden hesap verebilir bir düzene kavuşturacağız.
- Deprem ve yeniden inşa fonlarını bağımsız denetime açacağız. Bu fonların yönetimin, siyasi kararlarla değil, bağımsız bir izleme mekanizmasıyla yürüteceğiz, kaynakların adil, hızlı ve verimli kullanımını sağlayacağız.
- Kamu iktisadi teşebbüslerinde OECD kurumsal yönetişim standartlarını uygulayacak, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim yapısı kuracağız.
- Vergi sistemini sadeleştirecek, öngörülebilir hale getirecek ve adil bir yapıya kavuşturacağız. Dolaylı vergilerin milli gelir içindeki payını azaltacağız. Gelir ve kurumlar vergisinde tabanı genişletecek, çalışanlar üzerindeki vergi yükünü düşüreceğiz. Yeşil vergi politikalarını hayata geçirecek, çevresel maliyetlerin ekonomik kararlara doğru biçimde yansımasını sağlayacağız. Vergi istisna ve muafiyetlerini gözden geçirerek rasyonel bir çerçeveye indireceğiz. Vergi harcamaları raporunu TBMM'ye sunarak şeffaflığını artıracağız.

CHP iktidarında maliye politikası, hem kamu maliyesinin sürdürülebilirliğini hem de fiyat istikrarını destekleyen bir çerçevede uygulanacaktır.

7.3. Reel Sektör ve Yapısal Reformlar

Sürdürülebilir büyüme güçlü bir üretim yapısı, rekabetçi bir sanayi ve yatırımcı güveniyle mümkündür. CHP olarak reel sektörü destekleyen, teknolojiyi ve verimliliği önceleyen kapsamlı bir dönüşüm programını devreye alacağız. Buna göre:

- Yatırım ortamını hukuki güvenceyle güçlendireceğiz. Hukukun üstünlüğü, öngörülebilir düzenlemeler, bağımsız kurumlar ve güçlü bir rekabet politikası yatırımcı güveninin temelini oluşturacaktır.
- Sanayi politikasını stratejik sektörlerde ithalat bağımlılığını azaltacak şekilde yeniden tasarlayacağız. Katma değeri yüksek üretim, yerli tedarik zincirlerinin güçlendirilmesi ve yeşil dönüşümle uyumlu üretim teknolojileri desteklenecektir.
- Dijitalleşme, yeşil dönüşüm ve teknoloji yatırımlarını merkeze alan bir verimlilik reformu başlatacağız. Eğitim, Ar-Ge, dijital altyapı, enerji verimliliği ve veri ekonomisi gibi stratejik alanlarda uzun vadeli bir kalkınma programı uygulayacağız.
- Üretim odaklı kalkınmayı destekleyeceğiz. Yatırım, istihdam, verimlilik ve teknoloji temelinde yeni bir ekonomik yapı kuracağız. İhracatı artıracak, ithalata bağımlılığı azaltacak, yüksek katma değerli üretime dayalı bir ekonomik dönüşüm sağlayacağız. Yeşil dönüşüm ve dijitalleşmeyi kalkınma stratejimizin merkezine yerleştireceğiz.
-

CHP olarak Türkiye'nin küresel rekabet gücünü artıracak, üretim kapasitesini güçlendirecek ve sürdürülebilir kalkınmayı mümkün kılacak yapısal reformları kararlılıkla hayata geçireceğiz. Sonuç olarak, CHP olarak Türkiye ekonomisini yeniden öngörülebilir, güvenilir ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturacağız. Kurumsal kapasiteyi güçlendirecek, hukuki çerçeveyi netleştirecek, bilimsel temelli ve kapsamlı ekonomik politikaları kararlılıkla uygulayacağız.

VII. 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bütçe süreci OVP'nin yayınlanmasıyla başlamaktadır.

Anayasal hüküm gereği bütçe kanun teklifinin *malî yılbaşından en az yetmiş beş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması gereklidir.* Ancak bütçenin TBMM'ye sunulmasından önce yapılması gereken hazırlık çalışmaları ve bunlara ilişkin takvim 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunun 16. maddesinde yer almaktadır.[5] 31.05.2021 tarih ve 7319 sayılı Kanunun 8. maddesiyle 5018 sayılı yasada yapılan değişiklikle daha önce metinde yer alan "mali plan" madde metninden çıkarılarak, mali plan orta vadeli program birleştirilmiştir.

Bu düzenlemelere göre;

(Orta Vadeli Program 2026-2028) 7 Eylül 2025 tarihinde 33010 sayılı Mükerrer Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi 15 Eylül 2025 tarihinde 33018 sayılı Mükerrer Resmî Gazetede yayımlanmıştır.)

Özetle; 2026 yılı bütçesi hazırlama takvimi yasal prosedüre uygun olarak hazırlanmış ancak 16.Ekim 2025 tarihinde ilk aşamada bütçe cetvelleri olmadan TBMM'ye sunulmuştur.

Söz konusu dokümanların Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından müştereken hazırlandığı belirtilse de aslında Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş sonrası kurulan ve bütçenin hazırlanmasından ve TBMM'ye sunulmasından sorumlu olduğu belirtilen Cumhurbaşkanı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı arasındaki eşgüdüm noksanlığı dikkatten kaçmamaktadır.

---

[5]Cumhurbaşkanlığı merkezî yönetim bütçe kanunu teklifini hazırlar ve bu amaçla ilgili kamu idareleri arasında koordinasyonu sağlar.
Merkezî yönetim bütçesinin hazırlanma süreci, Cumhurbaşkanı tarafından en geç Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminlerini, bütçe dengesi ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içeren orta vadeli programın Resmî Gazete'de yayımlanması ile başlar.
Bu doğrultuda, kamu idarelerinin bütçe tekliflerini ve yatırım programını hazırlama sürecini yönlendirmek üzere; Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanarak en geç Eylül ayının onbeşine kadar Resmî Gazete'de yayımlanır..

2026 yılı bütçe değerlendirmelerine geçmeden Kesin Hesap Kanun Teklifine konu olan 2024 yılı Bütçe uygulama sonuçlarının kısa bir değerlendirilmesinin yapılması gerekir:

2024 yılı Bütçe Uygulama ve Kesin hesap sonuçlarının değerlendirilmesi;

2024 Yılı	(Milyar TL)
Bütçe giderleri	10.781,0
Bütçe Gelirleri	8.673,0
Bütçe Açığı	2.108,0
Faiz dışı açık	837,0

Sayıştay tarafından hazırlanan 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildiriminde, "*Sayıştay denetim raporlarının incelenmesi sonucunda, ödenek ve bütçe gideri tutarlarında değişikliğe yol açan bir tespitin bulunmadığı görülmüştür.*" şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir.[6] Ancak söz konusu açıklama 2024 yılı bütçe ödeneklerinin kaynağını tam olarak açıklamamaktadır.

Sayıştay tarafından düzenlenen Genel Uygunluk Bildiriminde

"*Kamu idarelerinin 2024 yılı kesin hesap cetvelleri gider açıklamaları incelendiğinde;*

-Kamu idarelerinden bazılarının açıklamalarda ödenek ve gider arasındaki farkın nedenlerine, ödenek iptal edilme nedenlerine, başlangıç ödeneğine göre sapmalara ve nedenlerine yer vermediği,

-Bunun yerine genel ifadeler kullanarak ödeneğin kullanım durumu hakkında bilgiler verdiği görülmektedir.

Kamu idareleri bütçe giderleri kesin hesap cetveli açıklamalarında, sapmalar ve nedenleri hakkında yeterli bilgi verilmemesi, hizmet gerekçesi ve hedeflerinin gerçekleşen bütçe ile karşılaştırmasını zorlaştırmaktadır.

Bu çerçevede, açıklamaların, analitik bütçe sınıflandırma düzeyi bakımından kamu idareleri arasında karşılaştırmaya imkân verecek bir biçimde, bütçe hazırlama rehberi dikkate alınarak hizmet gerekçeleri belirtilmek suretiyle açık ve anlaşılır olarak, ödenek

[6] Sayıştay 2024 Genel Uygunluk Bildirimi Sayfa:12

ve gider arasındaki sapmalar ile ödenek iptal nedenlerini içerecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir."

denilmektedir.[7]

Özel bütçeli kamu idarelerinin bütçe gelirleri, hazine yardımı ve öz gelirden oluşmaktadır. Bütçe hazırlanırken öz gelirleri ile karşılanamayan bütçe giderleri için hazine yardımı hesaplandığından, öz gelir tahminlerinin isabetli yapılması önem arz etmektedir.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılı Genel Uygunluk Bildiriminde; özel bütçeli kamu idarelerinin öz gelirlerine ait tahmin ile net tahsilat tutarları arasında sapma olup olmadığı incelenmiş ve tahmin ile net tahsilat tutarları arasındaki sapmaların yıllar itibarıyla karşılaştırmasına yer verilmiştir.

Özel Bütçeli kuruluşların öz gelirlerinin tahmin ve gerçekleşmesi arasında % 8 ile % 5204 arasında değişen sapma oranlarına rastlanılması tarafımızca oldukça düşündürücü bulunmaktadır. Bu sapma sonucunda yıl içinde eklenen ödenek tutarı 134.672.154.590, 12 TL. olup özel bütçeli idarelerin 2024 yılı başlangıç ödeneklerinin % 12'sine denk gelmektedir.

Öz gelirlerin bütçe hazırlığı başlangıcında düşük tahmin edilmesi bilahare söz konusu tutarların % 1000'leri aşan ölçekte fazla sapma ile gerçekleşmesi, kamu kurumlarının bütçe hazırlama ve tahmin sürecini dikkatle yerine getirmemesinin bir sonucudur. Bu tutum kamu kurumlarının bütçesini görüşen, tartışan ve onaylayan TBMM'nin Anayasa'nın 87 ve 161 maddelerinde tanımını bulan "Bütçe Hakkına" aykırı bir durum arz etmektedir.

Söz konusu tespitler ile ilgili olarak; "*Yukarıdaki tablolarda ortaya konulduğu üzere, öz gelirlere ilişkin bütçe tahmini ile net tahsilat arasındaki sapma oranlarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, ilgili idarelerce bütçe hazırlama sürecinde 5018 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde belirtilen bütçe ilkelerine uyum konusunda titizlik gösterilmemesinden ve Bütçe Hazırlama Rehberi hükümlerinin yeterince dikkate alınmamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir*" şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir.

Özel Bütçeli Kuruluşların 2024 yılı başlangıç ödeneklerine % 12'sine denk gelen

[7] 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi Sayfa:23

ödenek eklenmesine olanak tanıyan, özel Bütçeli Kuruluşların özel gelirlerinin tahmin ve gerçekleşmesi arasında % 8 ila % 5204 oranında sapma bulunan farkın kurumlar bazında düzenlenen Sayıştay Denetim Raporlarında eleştirilmemesinin nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır.

Sayıştay kamu idarelerini ödenek ve gider sapmaları ve bunların nedenlerini açıklamamaları konusunda eleştirirken, kendisi tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Genel Uygunluk Bildiriminde söz konusu araştırmayı kurumların toplam bütçe büyüklüğü ve harcama programları bazında yapmamıştır. Söz konusu sapmaların TBMM'nin bütçe hakkını tartışmalı hale getirdiğini ortaya koymamıştır.

Yedek Ödenek Miktarında Sapmalar

Bütçe Kanunu uygulaması ile ilgili olarak kullanılması gerekli yedek ödenekler Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Bütçesinde bulunmaktadır.

Yedek Ödenek miktarındaki sapmalar konusunda 2024 yılı "Genel Uygunluk Bildiriminde;

5018 sayılı Kanun'un "Yedek ödenek" başlıklı 23'üncü maddesinde:

"Merkezî yönetim bütçe kanununda belirtilen hizmet ve amaçları gerçekleştirmek, ödenek yetersizliğini gidermek veya bütçelerde öngörülmeyen hizmetler için, bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan idareler ile (II) sayılı cetvelde yer alan idarelerden merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilecek olanların bütçelerine aktarılmak üzere, genel bütçe ödeneklerinin yüzde ikisine kadar (…) yedek ödenek konulabilir. Bu ödenekten aktarma yapmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Malî yıl içinde yedek ödenekten yapılan aktarmaların tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılımı, yılın bitimini takip eden on beş gün içinde Cumhurbaşkanlığı tarafından ilan edilir." hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm uyarınca, genel bütçeli idarelerin yedek ödenek miktarına getirilen %2'lik sınırlama, başlangıç ödeneklerine ilişkindir. Bununla birlikte 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında;

"Bu Kanunla verilen ödeneklerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılması amacıyla, kamu idarelerinin yıl içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaç fazlası ödeneklerinin diğer kamu

idarelerinin ödenek ihtiyacının karşılanmasında kullanılmasını temin etmek veya ödeneklerin öncelikli hizmetlerde kullanılmasını sağlamak üzere genel bütçe ödeneklerinin yüzde 10'unu aşmamak kaydıyla; genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine konulan (01), (02), (03), (05), (06), (07), (08) ve (09) ekonomik kodlarındaki ödenekleri kamu idareleri bütçeleri arasında veya Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin 'Yedek Ödenek' tertibine aktarmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir." hükmü yer almaktadır.

Merkezi yönetim kesin hesabı ile kamu idareleri kesin hesapları ödenek bilgileri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2024 Yılı Kesin Hesabının yedek ödenek tertibindeki (99-41.32-01-09.06) tutarın, yapılan ödenek aktarmaları sonucunda 217.401.353.361,00 TL'ye ulaştığı görülmüştür. Bu tutar 11.311.948.080.018,43 TL'lik genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık %1,92'sine tekabül etmektedir.

Yedek ödenek tertibinden (99-41.32-01-09.06) kullanılan toplam 66.667.378.000,00 TL yedek ödeneğe ilişkin tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılım bilgileri Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca yayımlanan 14.01.2025 tarihli duyuru ve eki tablolarda ilan edilmiştir. Söz konusu tertipte yapılan işlemlere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir

Tablo Yedek Ödenek Tertibinden 899-41.32-01-09.06) Yapılan İşlemler (TL)

(TL)

Başlangıç Ödeneği (a)	Aktarma ile Eklenen Ödenek		Toplam Yedek Ödenek (ç=a+b+c)	Yedek Ödenekten Aktarmalar ile Düşülen (d)	Kalan Yedek Ödenek (ç-d)
	Kurum Dışı (b)	Kurum İçi (c)			
96.499.683.000,00	120.868.877.361,00	32.793.000,00	217.401.353.361,00	66.667.378.000,00	150.733.975.361,00

Tablodan da görüldüğü üzere toplam 217.401.353.361,00 TL yedek ödeneğin 66.667.378.000,00 TL'si aktarmalarla düşülmüş olup geriye 150.733.975.361,00 TL kalmıştır.."[8]

şeklinde açıklama yer almaktadır.

[8] Sayıştay 2024 Genel Uygunluk Bildirimi sayfa:19

Yedek ödenek tertibinin geçmiş yıllarda olduğu gibi başlangıç ödeneklerin ötesinde değişik eklemelerle artırılması uygulaması 2024 yılında da devam etmiştir.

Yedek ödenekten aktarmalar ile düşülen 186.999.376.6761 TL ödenek, kamu idarelerine ait 105 adet bütçe tertibine eklenmiştir.

Yedek Ödenekten yapılan aktarmaları gösteren tabloların incelenmesinden bazı kamu kuruluşlarına yapılan aktarmaların söz konusu kamu İdarelerinin Örneğin: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün 123.579.336.000,00 TL. tutarındaki başlangıç ödeneğinin % 16'sını aştığını göstermektedir.

Bu durum bazı kurumların başlangıç ödeneklerinin saptanmasında ihtiyaç analizlerinin isabetli olmadığını, ihtiyaçlara uygun ödenek tespitinin bütçe tercihine yansıtılmadığını göstermektedir.

Genel Uygunluk Bildiriminde 2024 yılında Yedek ödenek tertibine (99-41.32-01-09.06), kurum dışı aktarmalar ile 120.868.877.361,00 Türk Lirası eklenmiş olmasına karşın buna ilişkin detay tabloya daha önceki yıllar Genel Uygunluk Bildirimlerinde yer verilmesine rağmen 2024 yılı Genel Uygunluk Bildiriminde yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Geçmiş yıllarda yedek ödeneğe aktarım mekanizması aynı zamanda ödenek üstü gider mekanizmasıyla paralel çalıştırılmakta, yedek ödenek tertibine yapılan aktarmalar aynı zamanda ödenek üstü gider yapılmasına neden olmakta idi. Ancak

ödenek üstü harcama yapılamayacağına dair Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar dikkate alınarak[9] 2024 yılında ödenek üstü harcama yapılmadığı anlaşılmaktadır.

TABLO: CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI 2022 YILI KESİN HESABININ YEDEK ÖDENEK TERTİBİNDEKİ (99-41.32-01-09.06) TUTARIN YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ

Yıllar	Merkezi Yönetim Bütçesi Başlangıç Yedek Ödenekleri Toplamı (TL)	Merkezi Yönetim Yıl Sonu Yedek Ödenek Toplamı (Milyar TL)[10]	Yıl Sonu Yedek/Başlangıç Yedek Ödeneği (Kaç katı)
2014	**1.199.178.000**	**25.360.405.215**	**21,15**
2015	**1.547.000.000**	**35.249.761.554**	**22,79**
2016	**2.064.576.000**	**35.480.714.953**	**17,19**
2017	**3.662.841.000**	**38.006.572.361**	**10,38**
2018	**2.883.442.000**	**56.630.396.892**	**19,64**
2019	**3.353.443.000**	**53.420.198.590**	**15,93**
2020	**3.749.149.000**	**96.507.777.429**	**25.74**
2021	**4.122.014.000**	**96.403.795.978**	**23.38**
2022	**38.633.925.000**	**79.167.726.000**	**2.69**[11]
2023	**81.552.264.000**[12]	**94.961.168.078**	**1.44**[13]
2024	**96.499.683.000**	**217.401.353.361,00**	**1.97**

[9] 21.12.2019 tarih ve 7198 sayılı 2018 yılı Kesin Hesap Kanunu'nun 4. maddesinin (3) numaralı fıkrasınında yer alan tamamlayıcı ödenekle ilgili olarak benzeri bir düzenleme;[9] Cumhuriyet Halk Partisinin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesinin 28.09.2023 tarih ve 2023/33 E., 2023/161 K. Sayılı kararı ile "*kesin hesap kanunlarının konusunun bütçe kanunlarında yer alan ödeneklerin uygulanmasını göstermekle sınırlı olduğu, kanunlarla ve bütçe kanunuyla düzenlenmesi gereken bir konunun kesin hesap kanunlarıyla düzenlenemeyeceği, tamamlayıcı ödenek verilmesinin 5018 sayılı Kanun'un 19., 26., 31., 42 ve 70. maddelerini 2018 yılı yönünden uygulanamaz hâle getirdiği, kesin hesap kanunları ile harcama yetkisinin verilmesinin, Anayasa'nın 161. maddesine aykırılık oluşturduğu ve bütçe hakkı ile bağdaşmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 87 ve 161. maddelerine aykırı bulunarak*" iptal edilmiştir

[10] Eklenen düşülenler dahil

[11] Burada hesaplamada 7414 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan Genel Bütçe ödenekleri toplamı dikkate alınmıştır.

[12] 7457 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan tutar dikkate alınmıştır.

[13] Burada hesaplamada 7457 sayılı Ek Bütçe Kanunu ve diğer ödenek eklemeye izin veren düzenlemelerle artırılan Genel Bütçe ödenekleri toplamı dikkate alınmıştır (6.611.109.166.859,69 TL.)

2024 yılında Bütçenin Strateji ve Bütçe Dairesi Başkanlığının ilgili tertibindeki başlangıçtaki ödenek tutarı 96.499.683.000,00 TL'dir. (Yasal limit bütçe başlangıç ödeneklerinin %2'sidir.)

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 6'ncı maddesi ile (Bütçe Kanununda yer aldığı biçimiyle) Cumhurbaşkanlığına verilen yetkiler dâhilinde yapılan ödenek aktarmaları sonucunda, yedek ödenek tutarı 217.401.353.361,00 Türk Lirasına ulaşmıştır. Bu tutar 10.721.863.763.428,72 Türk Liralık genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık %1.92'sine tekabül etmektedir. Bilahare bu ödeneğin diğer kamu kurumlarına dağıtımı yapılmıştır.

Bu tutar başlangıç ödeneğinin yaklaşık 2.26 katıdır.

Sayıştay 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildiriminde; 2024 yılı Genel Bütçeli idareler başlangıç ödeneği olan *11.007.879.053.000,00* TL.nin yaklaşık %0.87'sine denk gelen bütçe uygulaması sonucunda başlangıçtaki seviyesi olan 96.499.683.000,00 TL.'den 120.901.670.361,00 TL.'nin ilavesiyle 217.401.353.361,00 TL'ye ulaşan ve 10.721.863.763.428,72 *Türk Liralık genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık % 1.92'sine tekabül eden* yedek ödenek tutarı konusunda sadece tespitte bulunulmuş, bu durumun nedenlerini ve nasıl oluştuğunu sorgulamamış, keza bu durumun TBMM'nin bütçe hakkını zedeleyip zedelemediği hususunu da değerlendirmemiştir.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2023 yılına ait Genel Uygunluk Bildiriminde;

***İç Borçlanma**:*

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde 2025 yılına devreden devlet iç borcu 4.959.910.326.330,09 TL olarak gösterilmektedir. Bu duruma ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo: İç Borç Hareketleri

(TL)

2023 Yılından Devreden İç Borç (a)	2024 Yılında Yapılan Giriş İşlemleri (b)	2024 Yılında Yapılan Çıkış İşlemleri (c)	2025 Yılına Devreden İç Borçlar (a+b-c)
3.211.796.554.690,45	3.361.043.047.072,64	1.612.929.275.433,00	4.959.910.326.330,09

2024 yılında kur farkı hariç 2.403.566.645.043,25 TL iç borçlanmaya karşılık 909.012.122.381,88 TL iç borç geri ödemesi yapılmış, bunun sonucu 1.494.554.522.661,37 TL net iç borçlanma gerçekleşmiştir.

***Dış Borçlanma**:*

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde 2024 yılına devreden devlet dış borcu 4.247.390.066.763,24 Türk Lirası olarak gösterilmektedir. Bu duruma ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 14: Dış Borç Hareketleri

(TL)

2023 Yılından Devreden Dış Borç (a)	2024 Yılında Yapılan Giriş İşlemleri (b)	2024 Yılında Yapılan Çıkış İşlemleri (c)	2025 Yılına Devreden Dış Borçlar (a+b-c)
3.489.022.896.061,81	1.666.721.004.544,00	908.353.833.842,57	4.247.390.066.763,24

"2024 yılında kur farkı hariç 513.347.625.862,07 TL dış borç kullanımına karşılık 391.861.490.254,05 TL dış borç geri ödemesi yapılmış, bunun sonucu 121.486.135.608,02 TL net dış borçlanma gerçekleşmiştir.

2024 yılında 1.616.040.658.269,39 TL borçlanma yapıldığından net borçlanma limiti aşılmamıştır.

denilmiştir.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Genel Uygunluk Bildiriminde; iç borç, dış borç miktarları ile ilgili bilgi verilirken söz konusu borçlanmaların tür ve vadelerinin kamu maliyesi dengeleri açısından ileriki yıllarda doğurması muhtemel riskler konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

2025 Yılı Bütçe Uygulama sonuçları

2026 yılı "Bütçe Gerekçesi" kitabının 5. sayfasında;

"2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda merkezi yönetim bütçe giderleri 14 trilyon 731 milyar 14 milyon TL, merkezi yönetim bütçe gelirleri 12 trilyon 800 milyar 325 milyon TL, bütçe açığı 1 trilyon 930 milyar 689 milyon TL ve faiz dışı fazla 19 milyar 311 milyon TL olarak öngörülmüştür.

Orta Vadeli Program'da (2026-2028)2 2025 yıl sonu itibarıyla bütçe açığının 2 trilyon 208 milyar 276 milyon TL, bütçe açığının GSYH'ye oranının ise yüzde 3,6 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan faiz dışı açığın 155 milyar 576 milyon TL, GSYH'ye oranının ise yüzde 0,3 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. "

ifadesi yer almaktadır.

Orta Vadeli Program ekinde yer Merkezi Yönetim Bütçesi Dengesi başlıklı 1.6 numaralı tabloda Merkezi Yönetim Bütçesi Harcamalarının 11.213,1 Milyar TL'ye, Bütçe Gelirlerinin ise 9.064,7 TL'ye, bütçe açığının ise; 2.148.5 Milyar TL'ye ulaşacağı belirtilmektedir.

Borçlanma Limitinin Artırılması:

Bu arada TBMM Genel Kurulunda kabul edilen 7566 sayılı **"Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**"nin 20 maddesiyle de; 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Finansmanı Hakkında Kanuna eklenen Geçici maddeyle, 2025 yılı borçlanma limitinin, 1 Ocak 2025 tarihinden geçerli olmak üzere, Hazine ve Maliye Bakanı ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar lira eklenerek uygulanması öngörülmektedir.

Kanunun 20. Maddesiyle, bu tutarın 595 milyar lira artırılması öngörülmektedir. Dolayısıyla kanun teklifi kabul edildiğinde borçlanma limiti:

2 trilyon 133,9 milyar + 595 milyar= 2 trilyon 728 milyar liraya ulaşacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 05.12..2025 tarihli Nakit Gerçekleşmeleri Raporuna göre 30.11.2025 tarihi itibarıyla net borçlanma tutarı 2 trilyon 396 Milyar 765 Milyon Türk Lirasına ulaşmıştır. Limit üzerinde borçlanma gerçekleşmiş bulunmaktadır.

2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçesinin başlangıçta 1 trilyon 930,7 milyar lira açık vereceği öngörülmüştü. Ancak son tahminlere göre (OVP 2026-2028 tahmini) 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe açığı 2 trilyon 208,1 milyar liraya ulaşacaktır.

İstenen 2 trilyon 728 milyar liralık net borçlanma limiti bütçe tahmininin yaklaşık 520 milyar lira üzerine çıkmaktadır

Teklifin gerekçesinde, artırımın, borçlanma limitinin artırılması, 2023 yılında yaşanan deprem afetinin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar ile 2025 yılı gelir yönlü bütçe gelişmeleri nedeniyle ortaya çıkan ek finansman ihtiyacının karşılanması ve Hazine nakit rezervinin belirli bir seviyede tutulabilmesi amacıyla yapıldığı ifade edilmektedir.

Bu düzenleme ile borçlanma limiti konusunda yıllık bütçe kanunu ve ilgili 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanunla yürütme organına verilen yetki; bütçenin gider ve gelir rakam ve tahminleri ile ilişkilendirilmekten çıkarılmaktadır.

Söz konusu düzenleme 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda yer alan düzenlemelere ve Anayasanın 2, 87, 161, maddelerine de aykırı bulunmaktadır.

Ancak OVP(2026-2028) yer alan bilgilerden beklenen bütçe açığının üzerinde borçlanma yapılacağı anlaşılmaktadır. Söz konusu işlemin bütçe emanetleri hesabı kullanılarak gereğinde bütçenin nakit açığı ile ilişkilendirileceği, anlaşılmaktadır. Nakit akım tablosuna göre, 30.11.2025 tarihi itibarıyla -800.939.000.000 TL. nakit açığı görülmektedir.

Bu tespitin de dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir.

VIII. 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN RAKAMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2026 Merkezi Yönetim Bütçesi Harcama Kalemlerinin Dağılımı

Bütçe harcama kalemlerinin dağılımı, yani bütçenin sosyoekonomik analizi, tüm dünyada devletlerin sınıfsal niteliğini gösterir. Bütçenin en önemli özelliği devleti yönetenlerin kimi temsil ettiğini kime hizmet ettiğini yani iktidarın sınıfsal niteliğini ortaya koymasıdır. 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Teklifi hazırlanırken esas alınan makro ekonomik hedefler ve tahminler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

2025 Yılı Görünümü Nasıl Değişti:

- Önceki (2025-2027)OVP'de 2025 yılında Türkiye ekonomisinin yüzde 4 oranında büyümesi hedeflenmişti. Bu hedefin n gerçekleşmeyeceği anlaşıldı ve 2025 yılı GSYH büyümesinin yüzde 3,3'te kalacağı öngörüldü.
- 2026 yılı bütçesi ise ekonomik büyümenin yüzde 3,8 olacağı varsayımı ile hazırlandı.
- **Türkiye Büyümeyi Unuttu**: Türkiye ekonomisinin potansiylel büyüme hızı yüzde 5 olarak kabul edilir.
- 2024 yılında yüzde 3,3 olan büyüme hızının, 2025 yılında da yüzde 3,3'te kalacağı, 2026 yılında yüzde 3,8'e, 2027 yılında yüzde 4,3 olacağı öngörülüyor.
- Bu gerçekleşirse Türkiye ekonomisi arka arkaya dört yıl yüzde 5'in altında büyümüş olacak. Ancak 2024 ve 2025 yıllarında olduğu gubu büyüme oranının 2026 yılında da hedefin altında kalması büyük olasılık.

2025 YILINA İLİŞKİN DEĞİŞEN TAHMİNLER VE 2026 TAHMİNLERİ				
	2024 Gerçekleşme	**2025 Başlangıç Tahmini**	**2025 Gerçekleşme Tahmini**	**2026 Program**
Milli gelir büyüme hızı	**3,3**	**4,0**	**3,3**	**3,8**
Milli gelir (Milyar dolar)	1.359	1.465	1.569	1.658
Milli Gelir (Milyar TL)	44.587	61.540	62.179	77.257
Kişi Başına Gelir (dolar)	**15.325**	**17.028**	**17.748**	**18.621**
Ortalama Dolar Kuru (TL)	*32,83*	*42,01*	*39,63*	*46,60*
İstihdam (Bin kişi)	32.620	33.200	32.605	33.336
İşsizlik oranı (%)	**8,7**	**9,6**	**8,5**	**8,4**
İhracat (Milyar dolar)	261,8	279,6	273,8	282,0
İthalat (Milyar dolar)	344,0	369,0	367,0	378,0
Dış Ticaret Açığı (Milyar dolar)	-82,2	-89,4	-93,2	-96,0
Cari İşlemler açığı (Milyar dolar)	-10,6	-28,6	-22,6	-22,3
Enflasyon Yıl Sonu (%)	**44,4**	**17,5**	**28,5**	**16,0**

- Önceki programda 2025 yılı sonunda enflasyonun yüzde 17,5'e gerileyeceği hedeflenmişti. Yeni programda Enflasyonun 11

puanlık yani yüzde 63'lük bir sapmayla yüzde 28,5 olacağı öngörüldü.

- Önceki programda 2025 yılı sonunda enflasyonun yüzde 17,5'e gerileyeceği hedeflenmişti. Yeni programda Enflasyonun 11 puanlık yani yüzde 63'lük bir sapmayla yüzde 28,5 olacağı öngörüldü.
- **KUR TAHMİNİ:** 2025 yılı makro ekonomik tahminleri yapılırken ve bütçe ödenekleri hesaplanırken 2025 yılında ortalalma dolar kurunun 42,01 TL olacağı esas alınmıştı. Yani dolar kurunun ortalama yüzde 28 artacağı öngörülüyordu.
- O dönemde enflasyon hedefinin yüzde 17,5 olduğunu dikkate aldığımızda, programı yazanlar Türk lirasının reel olarak (yüzde 8 civarında) değer kaybedeceğini tahmin ediyordu.
- 2025 programının en tutarsız tarafını da bu kur tahmini oluşturuyordu. Zira kuru yüzde 28 artırıp enflasyonu yüzde 17,5'e geriletmek kolay olabilecek gibi gözükmüyordu.Nitekim olmadı da.
- 2025 yılı ortalama dolar kurunun 2024 yılınra göre yüzde 20 artarak 39,63 TL'de kalacağı öngörülüyor. Kur daha az arttığı halde enflasyon yüzde 30'lardan aşağı inmiyor.
- **TL'NİN DEĞERLENMESİNİN DOLAR BAZINDA MİLLİ GELİRE ETKİSİ**: Ancak, kurun enflasyona göre düşük oranda artması, dolar cinsinden milli gelir ve dolayısıyla kişi başına gelirde ekonomik büyüme hızından çok daha yüksek oranda bir artış sağlıyor. Son zamanlardaki kişibaşına gelin 17 bin doları geçti övünmelerinin altında Türk lirasının reel olarak değerlenmesi yatıyor.
- 2025 yılında sabit fiyatlarla milli gelirin yüzde 3,3 oranıda artacağı öngörülüyor. Eğer dolar kuru da yüzde 35 olarak tahmin edilen GSYİH fiyat deflatörü (ortalama enflasyon) kadar artsaydı milli gelirde dolar cinsinden büyüme de yüzde 3,3'te kalacaktı.

- Ancak 2025 yılında ortalama dolar kurunun önceki yıla göre yüzde 20 artacağı tahmin ediliyor. Enflasyonun oldukça gerisinde kalan bu artış nedeniyle dolar bazında milli gelir yüzde 15,5 oranında artmış gözüküyor.
- Eğer Türk lirası reel olarak değerlenmeseydi 2025 yılı için 17 bin 748 dolar olarak tahmin edilen kişi başına milli gelir 15 bin 830 dolarda kalacaktı.
- TL'nin değerlenmesi 2025 yılında miilli gelirde 165 milyar dolarlık,kişi başınamilli gelirde ise 1.910 dolarlık bir artışa yol açtı.
- Milli gelirle ilgili tahmin ve veriler 2025 yılında Türkiye'de dolar bazında enflasyoun yüzde 13 olduğunu gösteriyor.
- Dolayısıyla 2025 yılındaki 17 bin 748 doların Türkiye'deki satınalma gücü, 2024 yılında 15 bin 706 doların satınalma gücüne eşit bulunuyor. Diğer bir ifadeyle 2024 yılında 15 bin 706 dolara alınan bir mal ve hizmet sepeti için 2025 yılında 17 bin 748 dolar ödemek gerekiyor.
- Kişibaşına gelirin 17 bin doları aşmasında ekonomik bir başarı yok. Aksine sıcak paraya yıllık olarak dolar bazında ödenen yüzde 25 faizin payı var.
- *"AKP'nin genel Başkan Yardımcısı Nihat Zeybekçi, geçen ay yaptığı bir açıklamada Türkiye'nin dolara yıllık yüzde 25 faiz kazandırdığını itiraf etti. 2024 yılında gelen 100 bin doların yıl sonunda 125 bin dolara çıktığını söyledi.*
- *Türkiye'nin bu yüksek faiz nedeniyle 200 milyar dolardan fazla kaybı olduğunu açıkladı."*
- Ancak bütçenin komisyonda görüşülmesi sırasında 3. Çeyrek büyüme rakamlarının açıklanması söz konuş parametreleri yeniden değerlendirmemizi gerektirmektedir.

2025 BÜTÇE AÇIĞI

- 2025 Yılı Bütçe Kanunuyla 2025 yılı bütçesinin 1 trilyon 930 milyar lira açık ve 19,3 milyar lira faiz dışı fazla vereceği tahmin ediliyordu.
- 2026 bütçesiyle birlikte açıklanan yeni tahminlere göre göre 2025 yılı bütçesi 2 trilyon 208 milyar lira açık verecek. Faiz dışı bütç ise 156 milyar lira açıkla sonuçlanacak.
- 2025 yılı bütçesinden faiz için başlangıçta 1 trilyon 950 milyar lira ödenek ayrılmıştı. Bu yılki ödemesinin 2 trilyon 52 milyar geçeceği ortayaçıktı.
- Çalışanların vergi yükündeki artışa rağmen vergi gelirleri sermaye sınıfının enflasyon muhasebesiyle korunması yüzünden önceki programla tahmin edilen düzeyin 405 milyar lira altında kalacak.
- Başlangıçta toplanan her 100 liralık verginin 17,5 lirasının faiz ödemelerine gideceği sanılıyordu. Yeni programa göre ise bu oran yüzde 20'ye yaklaşacak.

2026 YILINDAN NELER BEKLENİYOR

- Hem işsizine hem de işgücüne yeni katılacak olanlara iş bulabilmesi için yılda en az yüzde 7 oranında büyümesi gereken Türkiye ekonomisinin 2026 yılında yüzde 3,8 oranında büyümesi hedefleniyor.
- 2026 yıl sonunda enflasyonun yüzde 16'ya ineceği iddia ediliyor. Önceki programlarda 2026 yılınan tek haneli enflasyon yılı olacağı hayal ediliyordu.
- 2026 yılında Merkezi Yönetim Bütçe Gelirlerinin 18 trilyon 928 milyar lira, bütçe harcamalarının ise 16 trilyon 216 milyar liraya

çıkması, ve bütçenin 2 trilyon 713 milyar lira açık vermesi bekleniyor.

- Yani enflasyon yüzde 16 artacak ancak bütçe açığı en az yüzde 32 büyüyecek. Bütçe açığındaki büyüme enflaslonun bir kat fazlasına çıkacak.
- Bütçeden 2026 yılında faiz ödemelerine 2 trilyon 741 milyar lira ayrılıyor. Faiz ödemesi 2025 yılına göre yüzde 33,6 artıyor.
- Devletin faiz dışındaki harcamalarındaki artışın ise yüzde 28,2 olması öngörülüyor. (Faiz dışı harcamaları yüzde 28 artırmayı planlarken, enflasyonun yüzde 16'da kalacağına kim inanır.)
- Şimdiden 2027 yılında 3 trilyon 39 milyar lira, 2028 yılında da 3 trilyon 346 milyar liralık faiz ödemesi gözüküyor.
- 2026-2028 yıllarını kapsayan üç yılda Devlet en az 9 trilyon 122 milyar lira faiz ödeyecek.
- *"En az diyoruz zira, Merkez Bankası, tek adam rejiminin Anayasayı, yasaları, evrensel hukuk kurallarını, insan haklarını ve çağdaşdemokratik değerleri hiçe sayan tutumu yüzünden faiz indiremiyor, indirse de bu indirim Hazine'nin borçlanma faizlerine yansımıyor. Bu tutum da Hazinenin faiz yükünü artırıyor."*
- **BÜTÇEDEKİ FAİZ YÜKÜ BÜYÜYOR**
- 2026 yılında devlet 13 trilyon 783 milyar lira vergi toplamayı hedefliyor. Bunun yüzde 20'sini faiz olarak ödeyecek.
- Devletin faiz ödemelerinin vergi gelirlerine oranı 2017 yılında yüzde 10,6'ya kadar gerilemişti. Bu oran tek adam rejimiyle birlikte hızla yükselerek, 2019 yılında yüzde 14,8'e, 2020 yılında yüzde 16,17e kadar çıktı. 2024yılında yüzde 17,4 olan bu oranın bu yıl yüzde 19,1'e ve gelecek yıl da yüzde 20'yeçıkması bekleniyor.

- **2026 YILINDA BÜTÇE NEREYE HARCANACAK:**

- 2026 yılı bütçe harcamalarının 2025 yılına göre yüzde 29 artarak 18,9 trilyon liraya, bütçe gelirlerinin ise yüzde 30,1 oranında artarak 16,2 trilyon liraya yükselmesi bekleniyor.
- 2026 yılı bütçesinin 4,9 trilyon lirası kamuda çalışan 5 milyondan fazla memur, sözleşmeli, işçi ve diğer satatülerde çalışanların maaş ve ücret ve diğer personel giderleri için ayrıldı.
- Mal ve hizmet alımlarının 2026 ylında 2025 yılına göre yüzde 24,3 artarak 1,3 trilyona çıkması hedefleniyor.
- Büyük bölümünü sosyal güvenlik sistemine yapılan transferlerin oluşturduğu cari transferler ise yüzde 23.4 artırılarak 6,8 trilyonr liraya çıkarılıyor.
- Bütçeden yatırım harcamaları için 1,3 milyar lira ayrıldı. Yatırım harcamaları geçen yıla göre yüzde 0,3 oranında azaltılırken, sermaye transferleri (genel bütçe dışındaki kamu kuruluşlarına yatırım amacıyla yapılacak transferler) yüzde 56,5 oranında artırılarak 523 milyar liraya çıkarılıyor.
- Dolayısıylabütçeden yapılacak toplam yatırım harcaması sadece yüzde 11 oranında artacak.
- İktidar, cari ve faiz harcamaları için para ayırabilmek için yatırım harcamalarını reel olarak kısıyor.
- **EĞİTİM HARCAMALARI:** Başlangıç ödenekleri itibariyle bütçeden eğitime ayrılan pay 2025 yılına göre yüzde 32,8 oranında artarak 2 trilyon 896 milyar liraya çıkarılıyor. Bu tutar 2026 bütçesinin yüzde 15'ine denk geliyor.
- **SAĞLIK HARCAMALARI**: Bütçedren sağlık harcamaları için ayrılan kaynak 2025 yılı başlagıcına göre yüzde 44,1 oranında artarak 1 trilyon 954 milyar liraya çıkarılıyor. Bu bütçenin 136 milyar lirası şehir hastanelerinin kirası ve hizmet bedeli olarak ayrıldı.

- Bu arada bütçeden ayrı olarak Süosyal Güvenlik Kurumunun sağlık harcamalarının da bu yıla göre 29,8 oranında artarak 1 trilyon 1872 milyar liraya çıkacağı tahmin ediliyor.
- **SOSYAL YARDIM VE DESTEK**: 2025 yılı bütçesinde 917 milyar lira olan sosyal yardım ve destekler 2026 yılı için 917 milyar liraya çıkarılıyor.
- **ELEKTRİK VE DOĞALGAZ DESTEĞİ**: Elektirk ve doğalgaza verilen destek bu yıl da azaltılıyor. 2025 yılı bütçesinden 472 milyar lira ayrılan doğalgaz ve elektrik desteği için 2026 yılında 373 milyar lira ödenek konuldu.
-

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE BÜYÜKLÜKLERİ (Milyar TL)					
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	**2024**	**2025 B.Teklifi**	**2025 Gerçekleşme Tahmini**	**2026 B.Teklif**	Değişim (%)
Harcamalar	**10.781**	**14.731**	**14.674**	**18.928**	**28,5**
1-Faiz Hariç Harcama	**9.510**	**12.781**	**12.621**	**16.187**	**26,7**
Personel Giderleri	2.666	3.476	3.672	4.907	41,2
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	332	435	449	600	37,8
Mal ve Hizmet Alımları	747	1.024	1.005	1.250	22,1
Cari Transferler	3.864	5.813	5.525	6.821	17,3
Sermaye Giderleri	944	1.102	1.317	1.310	18,9
Sermaye Transferleri	640	338	334	523	54,8
Borç Verme	317	306	319	394	28,8
Yedek Ödenek		287		382	33,2
2-Faiz Harcamaları	**1.271**	**1.950**	**2.053**	**2.742**	**40,6**
Gelirler	**8.673**	**12.800**	**12.466**	**16.216**	**26,7**
1-Genel Bütçe Gelirleri	**8.439**	**12.627**		**16.032**	**27,0**
Vergi Gelirleri	**7.305**	**11.139**	**10.734**	**13.783**	**23,7**
Doğrudan Vergiler	*2.497*	*3.766*		*5.280*	40,2
Dolaylı Vergiler	*4.808*	*7.372*		*8.503*	15,3
Dolayı Vergilerin Payı (%)	*0,1*	*0,1*		*0,1*	-6,8
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	136	165		301	82,4
Alınan Bağ, ve Yar. Özel Gelirler	175	60		103	71,9
Faizler, Paylar ve Cezalar	788	1.205		1.683	39,7
Sermaye Gelirleri	24	41		203	391,2
Alacaklardan Tahsilat	12	17		2	-88,9

2-Özel Bütçeli İdare. Öz Gelirleri	**188**	**104**		**100**	**-3,9**
3-Düzen. ve Denet. Kur. Gelirleri	**44**	**69**		**84**	**22,3**
Bütçe Dengesi	**-2.108**	**-1.931**	**-2.208**	**-2.712**	**40,4**
Faiz Dışı Denge	**838**	**19**	**-156**	**29**	
Faiz Ödemeleri/Bütçe Harcaması (%)	*11,8*	*14,0*	*14,0*	*14,5*	
Faiz Ödemesi/Vergi geliri (%)	*17,4*	*17,5*	*19,1*	*19,9*	

- **TARIM**: Tarım sektörüne yönelik destek, yatırım ve benzeri ödemeler için bütçeye 626 milyar lira ödenek konuldu. (Cumhurbaşkanı yardımcısı bu rakamı 262 milyar liralık tarım sektörüne yönelik vergi istisnalarını dahil ederek 888 milyar lira olarak açıkmaştı) Bu tutarın sadece 168 milyar lirası tarımsal destek olarak üreticilere ödenecek. Bu yıl kuraklık ve don nedeniyle tam bir çöküntü yaşayan tarım sektörüne bütçeden ayrılan kaynak geçen yıla göre sadece yüzde 23,7 artırılıyor.
- **REEL SEKTÖRE DESTEK:** Reel sektöre destek adıyla ayrılan kaynak ise bu yıla göre yüzde 22,9 oranında artırılarak 493 milyar liraya yükseltiliyor.
- Bütçe gelirlerinin yüzde 30 oranında artması beklenen 2026 yılında bu kapsamdaki vergi gelirlerinin ise yüzde 28,4 oranında artarak 13,8 milyar liraya çıkması bekleniyor.
- **CUMHURBAŞKANLIĞI ÖDENEKLERİ**: Cumhurbaşkanlığının bütçe ödenekleri 21,3 milyar liraya çıkarılıyor. Bu yıla göre en az yüze 25,8 oranında artış var. Enflasyonun yüzde 16 olarak hedeflendiğini hatırlarsak Cumhurbaşkanlığı ödeneklerinde reel olarak yüzde 8 artış yaşanacak.
- Cumhurbaşkanının itibardan tasarruf etmeye niyeti olmadığı anlaşılıyor. Bu rakamlara örtülü ödenek harcamaları ise dahil değil. Yasaya göre Cumhurbaşkanı “kapalı istihbarat ve kapalı

savunma hizmetleri “ adı altında 2026 yılında 86 milyar lirayı harcayabilecek.

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi ile ilgili özet tablolar 2025 yılı ile karşılaştırmalı olarak aşağıda yer almaktadır.

BÜTÇE TEKLİFİ ÖZET

BÜTÇE DENGESİ				
	2024	**2025**	**2026**	**(%)**
Bütçe Harcaması	10 trilyon 781 milyar	14 trilyon 674 milyar	18 milyar 928 milyon	29,0
Bütçe Gelirleri	8 trilyon 673 milyar	12 trilyon 466 milyar	16 milyar 216 milyon	30,1
Bütçe Açığı	-2 trilyon 108 milyar	-2 trilyon 208 milyar	-2 trilyon 712 milyar	22,8
Faiz Dışı Açık(-) Fazla(+)	-837 milyar	-156 milyar	29 milyar	-

TEMEL HARCAMA KALEMLERİ				
	2024	**2025**	**2026**	**Değişim (%)**
Personel giderleri	2 trilyon 666 milyar	3 trilyon 672 milyar	4 trilyon 907 milyar	33,6
SGK'ya Devlet Primi	332 milyar	449 milyar	600 milyar	33,6
Mal ve hizmet alım giderleri	747 milyar	1 trilyon 5 milyar	1 trilyon 250 milyar	24,3
Cari transferler	3 trilyon 864 milyar	5 trilyon 525 milyar	6 trilyon 821 milyar	23,5
Sermaye giderleri	944 milyar	1 trilyon 317 milyar	1 trilyon 312 milyar	-0,3
Sermaye transferleri	640 milyar	334 milyar	525 milyar	57,2
Borç verme giderleri	317 milyar	319 milyar	397 milyar	24,4
Yedek ödenekler			375 milyar	
Faiz giderleri	1 trilyon 270 milyar	2 trilyon 53 milyar	2 trilyon 742 milyar	33,5

KAMU KAYNAKLARI NEREYE HARCANIYOR			
	2025	**2026**	**Değişim (%)**
Faiz Ödemesi	**2 trilyon 53 milyar**	**2 trilyon 742 milyar**	**33,6**
Deprem harcaması *(2023 - 960 milyar, 2024 1 trilyon 28 milyar)*	**584 milyar**	**653 milyar**	**11,8**
Eğitim Bütçesi	**2 trilyon 180 milyar**	**2 trilyon 896 milyar**	**32,8**
-Temel Eğitim	774 milyar	1 trilyon 26 milyar	32,6
-Orta öğretim	435 milyar	583 milyar	34,0
-Yüksek öğretim	520 milyar	681 milyar	34,0
-Eğitime yardımcı hizmetler	215 milyar	262 milyar	21,9
Din hizmetleri ve yay. din eğitimi	**127 milyar**	**171 milyar**	**34,6**
Sağlık	*1 trilyon 106 milyar*	*1 trilyon 594 milyar*	**44,1**
-Tedavi edici sağlık	*827 milyar*	*1 trilyon 182 milyar*	*42,9*
-Koruyucu sağlık	*274 milyar*	*407 milyar*	*48,5*
SGK'nın sağlık harç. (Bütçe dışı)	*1 trilyon 283 milyar*	*1 trilyon 665 milyar*	*29,8*
Sosyal yardım ve destekler:	**651 milyar**	**917 milyar**	**40,9**
-Ödeme gücü olmayanlar için GSS primi ödemesi	131 milyar	157 milyar	19,8
-65 yaş, engelli, engelli yakını aylıkları	88 milyar	106 milyar	20,5
-Engelli evde bakım desteği	70 milyar	90 milyar	28,5
-Engelli eğitim desteği		56 milyar	
-Sosyal konut finansman des.	23 milyar	100 milyar	234,5
-Ekonomik yoksunluk içindeki çocuklara destek	17 milyar	23 milyar	35,3
-Yoksul ailelere elektrik desteği	9 milyar		
-Doğum yardımı		44 milyar	
-Koruyucu aile desteği	2 milyar	3 milyar	50,0
Elektrik ve doğalgaz desteği	**472 milyar**	**373 milyar**	**-21,0**
Tarım	**506 milyar**	**626 milyar**	**23,7**
-Tarımsal destek	135 milyar	168 milyar	24,4
-Tarım yatırımları	166 milyar	190 milyar	14,5
Tarımsal kredi sübvansiyonu	160 milyar	220 milyar	37,5
-Müdahale alımı, tarımsal KİT desteği, ihracat desteği	45 milyar	48 milyar	6,6
Tarıma yönelik vergi harcaması (Tarımdan alınmayan vergi)	200 milyar	262 milyar	
Reel sektöre destek	**401 milyar**	**493 milyar**	**22,9**
-SGK'ya işveren prim ödemeleri	223 milyar	283 milyar	26,9

-Halkbank esnaf kredi sübvansiyonu	60 milyar	70 milyar	16,7
-Mesleki eğitime Devlet katkısı	30 milyar	29 milyar	-3,3
İhracat ve diğer reel sektör desteği	57 milyar	60 milyar	5,2

	2025	2026	Değişim (%)
Savunma ve güvenlik (SSDF'ye ayrılan kaynak dahil)	**1 trilyon 608 milyar**	**2 trilyon 155 milyar**	**34,0**
-Ulusal savunma	903 milyar	1 trilyon 183 milyar	31,0
-Toplum Güvenliği	643 milyar	882 milyar	37,2
Büyükşehir ve diğer belediyeler ile il özel idareleri	**1 trilyon 345 milyar**	**1 trilyon 657 milyar**	**23,2**
Yatırım	**1 trilyon 569 milyar**	**2 trilyon 7 milyar**	**21,0**
-Sermaye gideri	1 trilyon102 milyar	1 trilyon 310 milyar	19,1
-Sermaye transferi	338 milyar	525 milyar lira	55,3
-Yatırımları hızlandırma ödeneği	129 milyar	169 milyar	31,0
Yap-İşlet-Devret, Yap-Kirala-Devret ödemeleri	**202 milyar**	**238 milyar**	**17,8**
-Avrasya tüneli	*3 milyar*	*0,5milyar*	-83,3
-Köprü-Otoyol	*94 milyar*	*101 milyar*	*7,4*
-Şehir Hastaneleri	*105 milyar*	*136 milyar*	*29,5*

İSTİSNA VE MUAFİYETLER NEDENİYLE VAZGEÇİLEN VERGİLER (Bütçe tahminleri) (*)			
	2025	**2026**	
Ücretlerin, asgari ücret kadarının vergi dışı tutulması nedeniyle vazgeçilen gelir vergisi	**853 milyar**	**1 trilyon 92 milyar**	**26,0**
Vazgeçilen diğer gelir vergisi	**564 milyar**	**636 milyar**	
Vazgeçilen kurumlar vergisi	**701 milyar**	**768 milyar**	
Vazgeçilen KDV	**516 milyar**	**729 milyar**	
Vazgeçilen ÖTV	**133 milyar**	**92 milyar**	
Vazgeçilen diğer vergiler	**233 milyar**	**280 milyar**	

(*) Vergi kanunları ve diğer kanunlarda 654 değişik türde vergi istisnası ve muafiyeti bulunuyor.

GELİRLERLE İLGİLİ AYRINTILAR			
	2025 Başlangıç tahmini	**2026 Başlangıç tahmini**	**Artış Oranı**
BÜTÇE GELİRLERİ	**12 trilyon 800 milyar**	**16 milyar 216 milyon**	**30,1**
Vergi gelirleri	**11 trilyon139 milyar**	**13 trilyon 783 milyar**	**28,4**
-Gelir Vergisi	2 trilyon 130 milyar	3 trilyon 517 milyar,	65,1
-Kurumlar Vergisi	1 trilyon 637 milyar	1 trilyon 613 milyar	-1,5
-Veraset ve İntikal Vergisi	9,5 milyar	13 milyar	36,8
-MTV	107 milyar	138 milyar	30,0
-ÖTV	2 trilyon 121 milyar	2 trilyon 532 milyar	19,4
-Petrol ve doğalgazdan (ÖTV)	*538 milyar*	*662 milyar*	*23,0*
-Motorlu taşıtlardan (ÖTV)	*819 milyar*	*950 milyar*	*16,0*
-Alkollü içkilerden (ÖTV)	*171 milyar*	*195 milyar*	*14,0*
-Tütün ürünleri (ÖTV)	*456 milyar*	*563 milyar*	*43,2*
-Kolalı gazozlar (ÖTV)	*18 milyar*	*23 milyar*	*27,8*
-Dayanıklı tüketimden	*145 milyar*	*149 milyar*	*2,8*
-Dahilde Alınan KDV	1 trilyon 496 milyar	*1 triyon 900 milyar*	27,0
-İthalde Alınan KDV	2 trilyon 103 milyar	2 trilyon 96 milyar	-0,3
-Gümrük vergisi	341 milyar	402 milyar	17,9
-Damga Vergisi	216 milyar	313 milyar	44,9
-Harçlar	279 milyar	460 milyar	64,9
-BSMV	545 milyar	631 milyar	15,8
-Şans Oyunları	57 milyar	67 milyar	17,5
-Özel İletişim	45 milyar	59 milyar	31,1
-Konaklama vergisi		18 milyar	
-Dijital hizmet	29 milyar	37 milyar	27,6
Vergi Dışı Gelirler	1 trilyon 662 milyar	2 trilyon 433 milyar	46,3
-Para Cezaları	*262 milyar*	*389 milyar*	*48,5*
-Faiz gelirleri	*320 milyar*	*214 milyar*	*-33,1*
-Alınan bağış ve yardımlar	*50 milyar*	*103 milyar*	*106,0*

Devletin hangi sosyal sınıfa dayandığının en bariz göstergesi bütçedeki ekonomik dağılımdır. Bu bölümde 2025 ve 2026 yılı Merkezi Bütçe Kanununun büyüklükleri birlikte değerlendirilecektir.

Bu açıdan bütçeye bakacak olursak;

2026 yılında Merkezi Bütçe ödenekleri 2025 yılına göre) %29 oranında artırılmıştır.

2022-2024 yılları bütçelerinin ekonomik sınıflandırmasına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

2026 yılında faiz giderleri 2025 yılına görece %33.5 oranında artış göstermektedir.

2026 yılında vergi gelirleri ise 2025 yılına görece %28.4 oranında artış göstermektedir.

2026 yılında bütçe açığı ise 2025 yılına görece % 22.8 oranında artış göstermektedir.

Bütçe açığının Gayri safi milli hasılaya oranı - %3.5 olacağı öngörülmektedir.

Faiz giderlerindeki bu eğilim 2018 yılından bu yana artış yönünde kendisini göstermektedir. 2018 yılında Bütçe Giderleri içindeki faiz giderinin payı %8,91 iken bu rakam 2019 yılında %10, 2020 yılında %11.14, 2021 yılında %11.28, 2022 yılında %10,6, 2023 yılında %10,2 2024 yılında %11.7 gerçekleşmiştir.

Aynı şekilde faiz giderlerinin vergi gelirlerine oranı 2018 yılında %11,91 iken bu oranın 2021 yılında %15,52, 2022 yılında %13,2, 2023 yılında %15,0 olarak gerçekleşeceği, 2024 de ise %17,3 ve 2025 yılında %19.1'e, 2026 yılında 19,88 çıkacağı tahmin edilmektedir. Bunun anlamı vergi gelirlerinin faiz giderlerini finanse etme oranının artmasıdır.

2026 yılında Merkezi Yönetim Bütçe Gelirlerinin 16.216,1 Milyar TL'ye vergi gelirlerinin ise 13.783,1 Milyar TL.ye ulaşacağı anlaşılmaktadır. Vergi gelirlerinin 2026 yılında 2025 yılına göre % 28.4 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

2026 Bütçesinin vergi gelirlerinin dağılımı aşağıdaki gibidir.

GELİRLERLE İLGİLİ AYRINTILAR			
	2024	**2025**	**Artış Oranı**
BÜTÇE GELİRLERİ	**9 trilyon 65 milyar**	**12 trilyon 800 milyar**	**41,2**
Vergi gelirleri (*)	**7 trilyon 605 milyar**	**11 trilyon139 milyar**	**46,5**
-Gelir Vergisi	1 trilyon 480 milyar	2 trilyon 130 milyar	43,9
-Kurumlar Vergisi	1 trilyon 65 milyar	1 trilyon 637 milyar	53,7
-Veraset ve İntikal Vergisi	6,6 milyar	9,5 milyar	44,3
-MTV	72,4 milyar	106,6 milyar	47,2
-ÖTV	1 trilyon 451 milyar	2 trilyon 121 milyar	46,2
-Petrol ve doğalgazdan (ÖTV)	*399,9 milyar*	*538 milyar*	*34,6*
-Motorlu taşıtlardan (ÖTV)	*540,4 milyar*	*819 milyar*	*51,5*
-Alkollü içkilerden (ÖTV)	*114 milyar*	*171 milyar*	*48,7*
-Tütün ürünleri (ÖTV)	*307 milyar*	*456 milyar*	*487*
-Kolalı gazozlar (ÖTV)	*12 milyar*	*18 milyar*	*52,5*
-Dayanıklı tüketimden	*95 milyar*	*145 milyar*	*52,9*
-Dahilde Alınan KDV	1 trilyon 4 milyar	1 trilyon 496 milyar	49,0
-İthalde Alınan KDV	1 trilyon 481 milyar	2 trilyon 103 milyar	42,0
-Gümrük vergisi	236 milyar	341 milyar	44,6
-Damga Vergisi	150 milyar	216 milyar	44,4
-Harçlar	195 milyar	279 milyar	43,0
-BSMV	361 milyar	545 milyar	51,0
-Şans Oyunları	37 milyar	57 milyar	51,5
-Özel İletişim	30 milyar	45 milyar	48,4
-Diğer Vergi Gelirleri	420 milyar	612 milyar	43,3
-Dijital hizmet	20 milyar	29 milyar	44,0
Vergi Dışı Gelirler	1 trilyon 460 milyar	1 trilyon 662 milyar	13,83
-Para Cezaları	*181 milyar*	*262 milyar*	*44,2*
-Faiz gelirleri	*319 milyar*	*320 milyar*	*0,2*
-Alınan bağış ve yardımlar	*210 milyar*	*50 milyar*	*-71,4*

2026 yılında da vergi gelirlerinin yaklaşık %61,69'inin dolaylı vergilerden oluşacağı, diğer gelir ve servet vergilerinin oranının ise %38.3 civarında gerçekleşeceğinin tahmin edildiği anlaşılmaktadır.

2026 yılında toplanması düşünülen vergilerin yine yaklaşık ¾'ünün maaşlı ücretli çalışan işçi ve memur kesiminden alınacağı anlaşılmaktadır.

Vergi Harcamaları- 2026 Bütçesinin Sosyal Yönü Ve Gelir Dağılımına Etkisi

VERGİ TÜRLERİ İTİBARIYLA TOPLAM VERGİ HARCAMASI TAHMİNLERİ (TL)		
KANUN ADI	**2026**	**2027**
GELİR VERGİSİ KANUNU	1.728.957.115.474	1.882.839.142.580
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU	768.068.934.548	780.158.084.236
KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU	728.590.829.514	815.515.203.585
ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU	91.717.768.724	103.333.009.888
DİĞER KANUNLAR	279.805.353.569	297.985.080.933
TOPLAM	**3.597.140.001.829**	**3.879.830.521.222**

2025 yılında teşvik ve indirimler dolayısıyla vazgeçilen vergi ve harçlar tutarı 3.005.167.126,226 TL. olarak hesaplanmıştır

2026 yılında teşvik ve indirimler dolayısıyla vazgeçilen vergi ve harçlar tutarı 3.597.140.001.829 TL. olarak hesaplanmıştır.

"Vergi harcaması" tablosuna göre, istisna ve muafiyetler kapsamında gelecek yıl 1.728.957.115.474 TL gelir vergisi, 768.068.934.548 TL kurumlar vergisi, 728.590.829.514 TL KDV, 91.717.768.724 TL ÖTV, 279.805.353.569 TL diğer vergiler kapsamında olmak üzere toplam 3.597.140.001.829 TL TL vergiden vazgeçilecektir. Bu konuda başkaca bir ayrıntıya yer verilmemiştir.

Vergi harcaması tutarı yani vazgeçilen vergi tutarı 2026 yılında yaklaşık 591.972.875.603 TL. artmaktadır. Bu rakam 2026 yılında bütçe açığının neredeyse yirmbirine gelmektedir.

2026 yılında Vergi harcamaları bütçe giderlerinin yüzde 19'una denk gelmektedir. Vazgeçilen vergi gelirleri toplam vergi gelirlerine oranlanırsa, 2026 için yüzde 26 gibi

daha da yüksek bir oran elde edilmektedir. Bu durum vergi sisteminin sınıfsal bir özelliğini de göstermektedir

2006 yılında GSYH ‘nın yüzde 1,08’ini oluşturan vergi harcamaları 2019 yılında yüzde 4’ün üzerine çıkmış. 2026 ise bu oran yüzde 4,66’nın n üzerine yükselmiştir. 2006 yılında vergi harcamalarının kamu harcamaları içerisindeki payı yüzde 5’e yaklaşırken, 2019 yılında da yüzde 18’e ve 2026 yılında da yüzde 19’a yükseltmektedir.

20 yılda vergi harcamalarının kamu harcamaları içindeki yapının yaklaşık 4 kat arttığını göstermektedir.

2026 yılında öngörülen bütçe açığı rakamının 2.712,7 Milyar TL olduğu dikkate alınırsa yani bu yıl devlet vergi harcamalarından vazgeçerek büyük bölümü sermaye sınıfı lehine transfer yapmaktan imtina etmesi halinde bir ölçüde bütçe açığının kapatılacağı söylenebilir.

Vergi ayrıcalıklarının boyutunu görmeden bütçenin ve vergi sisteminin bütününü kavramak mümkün görünmemektedir.

İstisna ve muafiyetlerle delik deşik edilmiş bir vergi sisteminin sürdürülmesi artık mümkün değildir ve bu durumun acilen değiştirilmesi gerekir.

Yasama organının yürütmeye (2018’den itibaren Cumhurbaşkanına), ayrıntılarını ve gerçekleşme sonuçlarını tam olarak bilemeden devrettiği bu devasa “vazgeçilen vergi gelirleri” hesabı, bütçe hakkının açık ve büyük çaplı bir istismarına dönüşmüştür.

Tevkifatla (yani stopajla kaynağında) tahsil edilen Gelir Vergisi (GV)nin toplam Gelir Vergisi içerisindeki payı, 2026 için yüzde 92 olarak öngörülmüştür. (2026 yılı Bütçe Teklifi, s.73 göre). Bunun büyük bölümü ücret gelirleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ücretlilerin toplanan Gelir Vergisi içindeki payı da artık yüzde 70’i aşmıştır. Oysa ücret gelirlerinin GSYH içindeki payı gittikçe azalmaktadır. Bu, ücretliler üzerinde oluşan vergi baskısının inanılmaz boyutlarını göstermektedir. Üstelik asgari ücret düzeyi kadar bir gelirin vergi dışı bırakılmasına rağmen Gelir Vergisi’nde böyle bir sonuç alınmaktadır. Bunun nedeni, vergi dilimlerinin dar tutularak ücretlilerin hızla üst dilimlerdeki oranlara tabi tutulmasıdır.

Kentsel rantların vergilendirilmediği, menkul sermaye gelirlerinin neredeyse vergiye tabi tutulmadığı bir ortamda bu rakamlar bütçenin sınıfsal tercihini göstermesi açısından önemli bulunmaktadır.

-**Vergi alınması gerekenlerden vergi alınmamaktadır.**

-Vergi alınması gerekenlerden borç alınmakta onlara faiz geliri verilmektedir.

-Devlet aldığı vergi ve borçları da faiz ödemelerine ve yabancı para kuruna bağlanmış garanti ödemelerine aktarmaktadır.

2024 yılında 1.270.5 Milyar olan faiz giderlerinin, 2025 yılında 2.052 Milyar, 2026 yılında ise 2.741 Milyar TL. olacağı şimdiden öngörülmektedir. Bu durum gelecek dönem Merkezi Bütçeleri için sıkıntılı bir husus işaret etmektedir.

Sosyal Yardım Tutarı:

İktidar 2026 yılında bütçede faiz harcamaları için yaklaşık sayıları sınırlı rantiye sınıfına ve Londra tefecilerine 2.741 Milyar TL ödenek ayırırken, Kur Korumalı Mevduat için yapılacak ödemeleri 2024 temmuz ayından itibaren Merkez Bankasını görevlendirmek suretiyle gizlerken, bütçeden 85 milyonluk kitle için 2026 yılında yapılacak sosyal harcama tutarı 917,0 Milyar TL. tutarında bulunmaktadır.

Yıllar itibarıyla merkezi yönetim bütçesi içindeki iki kalemin ağırlığındaki değişime bakıldığında;

2002 yılında Merkezi Yönetim Bütçe harcamaları içindeki faiz ödemelerinin oranı %43,25 iken sosyal yardım harcamalarının oranı %1.08'dir.

2016 yılında Merkezi Yönetim Bütçe harcamaları içindeki faiz ödemelerinin oranı %8,60 iken sosyal yardım harcamalarının oranı %5.10'dir.

2025 yılında Merkezi Yönetim Bütçe harcamaları içindeki faiz ödemelerinin oranı %13 iken sosyal yardım harcamalarının oranı %4,4'dür.

2026 yılında Merkezi Yönetim Bütçe harcamaları içindeki faiz ödemelerinin oranı %14 iken sosyal yardım harcamalarının oranı %4,8 dir.

Söz konusu veriler iktidarın sosyoekonomik tabanının 2002 yılından 2015 yılına kadar nasıl değiştiğini, **2025 yılına gelindiğinde farklı bir trende girildiğini göstermektedir.**

Halka hizmet için yola çıkılıp sonuçta rantiyeye hizmet eder haline gelindiğini göstermektedir.

Kaldı ki, bütçede yandaş kesimlere, rantiyeye, pazarlık usulüyle yani rekabetsiz ortamda verilen ihalelerle aktarılan kaynakları tam olarak tespit etmek için daha ayrıntılı çalışmalar yapmak gerekir.

2026 yılı içerisinde vergi harcamaları rakamı içinde ücretliye giden kısım düştükten sonra kalan miktarın bilinmesi halinde daha değişik hesaplamaların yapılması mümkün olabilirdi. Bu rakama yatırım bütçesi içinde yer alan mal ve hizmet alımları rakamları arasında gizlenen şehir hastaneleri ve karayolları, köprüler gibi geçiş garantili projelere ödenen miktarı (238,5 Milyar) ve faiz harcamalarını (2.741 Milyar TL.), Kur Korumalı Mevduat Giderlerini (ki 2025 yılı içinde bütçeden herhangi bir ödemede bulunulmayacak bu tutar Merkez Bankasınca ödeneceğinden ilk aşamada kamuoyu tarafından öğrenilemeyecektir.) eklediğimizde bütçeden bu ayrıcalıklı sınıf ve zümreye ayrılan payın minimum tutarına ulaşılması mümkün olabilirdi. Ancak bu rakamlar elimizde olmadığından detaylı bir hesaplama yapamamaktayız.

Bu kesimin sermaye gelirleri üzerinde alınan vergileri bütçeye oranladığımızda (kurumlar vergisi/MYB0) %11,11 rakamına ulaşılmaktadır.

Bu oranlar bütçenin gelir dağılımı açısından durumunu kaba taslak göstermektedir.

Bütçenin fakir ve yoksul kesimlerden aslında bir avuç zengine, sermayedar kesimine kaynak aktarmanın bir aracı haline geldiği görülmektedir.

Sonuçta;

Bütçe içinde faiz harcama gider oranları artmaktadır.

Ancak; faiz sebep enflasyon sonuç tezi artık işlenmemektedir.

Borçlanma gerçeği ortada durmaktadır.

AKP uzunca bir süre başarılı bir şekilde uyguladığı yoksulluğu yönetme stratejisini bile terk etmiştir.

Mali kaynak kısıtına girince fakirden alıp zengine aktarmaya yönelmiş, kur korumalı mevduat uygulaması ile yine rantiye kesimine kaynak aktarmaya devam etmiştir.

AKP ve fakirliği yönetme amaçlı kurgulanan **sosyal harcamalardan faiz ve ödeme garantili projeler lehine kısıtlamaya başlamıştır. Zor zamanlarda tercih yapma zorunluluğu ortaya çıkınca iktidarın sınıfsal niteliği hemen ortaya çıkıvermiştir.**

Bütçe açığını düşük gösterme hamlesi:

Kur Korumalı Mevduatın yönetimi ve tüm yükü Merkez Bankasına aktarılma hamlesi KKM'nin Devlete olan yükünün tümünün gizlenmesine hizmet edecek. Ayrıca Merkez Bankasının karşılıksız para basmasına yol açacaktır.

KKM için doğan kur koruması ödemeleri (ki bunlar adına faiz denmese de faiz farkıdır) normal olarak Hazine tarafından bütçeye gider yazılarak ödenecek, bu ödemeler bütçe açığını artıracaktı. Şimdi yapılan yeni bir düzenlemeyle bu ödemelerin Hazine tarafından değil tümünün Merkez Bankası tarafından yapılması karara bağlanmış bulunmaktadır.

Bu durumda bu ödemeler bütçeye gider yazılamayacağı için bütçe açığı artmayacak ve böylece bütçenin görüntüsü kurtarılmış olacaktır. Buna karşılık bu ödemeler Merkez Bankası'na devredildiği için Merkez Bankası bu ödemeleri para basarak yapacaktır. Ödemenin hazine tarafından yapılması halinde, hazine için bu miktarları ödemek için piyasadan borçlanmak zorunluluğu doğacağından, bu durum hem faiz giderlerini artıracak hem de bütçe açığını büyütecektir.

Kur korumalı mevduatla (KKM) ilgili yapılan son düzenleme bütçe açığını düşük göstermeyi amaçlamaktadır.

Son iki yıldır Merkez Bankasının açıkladığı yaklaşık 1.500 Milyar TL. zararın ana kaynağı Merkez Bankasınca Kur Korumalı Mevduat için yapılan ödemeler olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Bu düzenlemeyle hazine ödemeyi yapmayacağı için bütçe açığı büyümeyecek, hazine borçlanmayacaktır. Buna karşılık hazinenin borçlanma gereksinimi Merkez Bankası'nın para basmasıyla karşılanacaktır. Bir anlamda hazinenin borçlanma ihtiyacı Merkez Bankası tarafından karşılanmış olacaktır.

Diğer bir anlatımla, kısa vadeli avans yoluyla Merkez Bankası'ndan borçlanması yasaklanmış olan hazine, avans kullanmadan borcunu doğrudan Merkez Bankası'na devretmiş olacaktır.

Ülke ekonomisinin içerisinde bulunduğu döviz dar boğazı da dikkate alındığında söz konusu mevduatın kontrolsüz bir biçimde çözülerek, mevduat sahiplerinin dövize yönelmeleri durumunda ülkenin karşılaşacağı döviz ihtiyacının boyutu oldukça düşündürücüdür.

Temmuz 2024 ayından belli alınan "nas yasağına" aykırı kararlarla politika faizin kontrollü olarak yükseltilmesi ile KKM'nin kontrollü çözülümü sağlanmak istenilmektedir.

KÖİ Projeleri:

Ülkemizde enerji üretim tesisleri, karayolu projeleri, liman projeleri, yurt yapımı, havaalanı projeleri, sağlık tesisi projeleri, kent hastaneleri, demiryolu projeleri vb. alanında çok sayıda proje KÖİ, (Yİ(Yap İşlet), YİD(Yap İşlet Devret), İHD(İşletme Hakkının Devri), YKD(Yap Kirala Devret)) modelleriyle yürütülmektedir.

KÖİ Modelleri ülkemizde 1986 yılından bu yana uygulanmaktadır. Kamunun KÖİ modelleri ile yatırım yapmasının temel gerekçesi de yatırım için gerekli finansmana sahip olmamasıdır.2003'ten itibaren mevcut hükümet KÖİ modeli ile yatırımlara ivme kazandırmış bulunmaktadır. Mevcut KOİ Projelerinin adet, yatırım değeri ve yatırım değerlerinin durumunu gösterir detaylı tablo aşağıdadır.

Tablo KÖİ Projelerinin Adet, Yatırım Değeri Ve Kamuya Ödenecek İşletme Hakkı Bedeli (Eylül 2025) [14]ABD Doları

Proje	Adet	Yatırım Değeri (Dolar)	Kamuya ödenecek işletme hakkı bedeli (Dolar)
Karayollu	50	41.847.943.091,00	956.033.073,00
Havaalanı	21	25.779.419.123,00	83.472.713.843,00
Yat Limanı	22	1.607.895.363,00	3.870.549.905,00
Demiryolu	1	349.934.622,00	
Kültür-Turizm	3	424.168.804,00	17.465.551,00
Gümrük	23	740.474.711,00	9.558.313,00
Endüstriyel Tesis	2	1.838.840.157,00	
Sağlık Tesisi	18	13.802.877.147,00	
Enerji	102	22.925.970.295,00	23.990.554.499,00
Liman	24	2.659.863.016,00	3.436.573.941,00
Madencilik	9		363.733.020,00
Katı Atık	2	115.374.009,00	
Toplam:	**277**	**112.092.960.338,00**	**116.068.082.145,00**

1986 – 2023 döneminde sözleşme değeri artık kamuoyuna açıklanmayan ve 98.6 Milyar Dolarlık yatırım değeri bulunan karayolu, havaalanı, yat limanı, demiryolu, kültür, gümrük, endüstriyel tesis, sağlık tesisi, enerji, liman, madencilik, katı atık alanında 262 KÖİ Projesi uygulamaya geçirilmiştir.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayımlanan "Kamu Özel İşbirliği Raporu" en son 2018 tarihini işaret etmektedir. Söz konusu Raporun güncellenerek yayımlanmamasının nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Strateji Başkanlığı web sitesinde Kasım 2025 itibarıyla KÖİ Projeleri ile ilgili olarak verilen bilgilerde sadece yatırım değeri ve kamuya ödenecek işletme hakkı bedeli ile bilgilere yer verilmesi, daha önceki yıllarda yer

[14] Söz konusu rakamlar Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığının Web sayfasından alınmıştır.

alan sözleşme bedellerine yer verilmemesi; sözleşmelerde yer alan koşulların ve sürelerin bilahare değiştirildiği yönündeki kuşkuları doğrular niteliktedir.

Ancak 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Programının 177. sayfasında;

"*Ülkemizde, Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ), Yap-Kirala-Devret (YKD) ve İşletme Hakkı Devri (İHD) olmak üzere dört temel Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) modeli uygulanmaktadır. Söz konusu modellerle 1986 yılından başlamak üzere,* Eylül 2025 itibarıyla 277 KÖİ projesi için uygulama sözleşmesi imzalanmıştır. Uygulama sözleşmesi imzalanan projelerin toplam yatırım büyüklüğü Eylül 2025 fiyatlarıyla 112.09 milyar dolara ulaşmaktadır. Bu tutar içinde ulaştırma sektörü 70.64 milyar dolar yatırımla ilk sırada yer almakta olup bunu 22.93 milyar dolarla enerji, 13,80 milyar dolarla sağlık sektörü takip etmektedir. Mevcut durumda 262 proje işletmeye alınmış olup 15 projenin yapımına devam edilmektedir."

açıklaması yer almaktadır.

Kamu özel ortaklığı ve işbirliği modeli ile son dönemde gerçekleştirilen başta havalimanı, hastane, otoyol, köprü vb. projelerle ilgili sözleşmelere dayalı olarak yabancı para cinsinden verilen başta asgari ödeme olmak üzere diğer garantilerin devlet hazinesi ve bütçesi açısından ortaya çıkarması olası risk ve yüklerin gerçek boyutunun, ileriki yıllarda ulaşabileceği tutarların ve diğer muhtemel riskler konusunda gerekli olan projeksiyon hesaplamalarının, bu konudaki tespit ve önerilerin söz konusu Sayıştay Denetim Raporlarında ve diğer değerlendirme raporlarında yer alması gerekmekte idi.

Son dönemde Uluslararası kuruluşların hazırlamış olduğu çok uluslu çalışmalara dayanan bazı raporlar, kamu özel iş birliği ile gerçekleştirilen projelerin finansman modelinin kendi içerisinde önemli sakıncalar taşıdığını somut veriler ortaya koymaktadır

Ekonomi büyürken, bütçe ve diğer kamu gelirlerinin arttığı dönemlerde sorun olmayan garantilerin, yabancı para cinsinden yapılacak ödemeler nedeniyle kriz dönemlerinde bütçeye ekstra yük olarak ortaya çıkaracağı mali yükün boyutları Türkiye ekonomisi için telafisi çok güç sorunlar doğurabilecektir.

Kamu Özel İş birliği projeleri dolayısıyla yabancı para cinsinden verilmiş garantilere ilişkin yükler konusunda herhangi bir bilgimiz bulunmamaktadır. Bunların sözleşmeleri

ve verilen garantiler sır gibi kamuoyundan gizlenmekte, bilahare yapılan sözleşme tadilleri ile verilen garantilerin miktarları değiştirilmekte ve süreleri uzatılmaktadır

Bu tutarların yabancı para cinsinden ödenecek olması kur yükselişlerinden ne kadar etkileneceği konusunda herhangi bir projeksiyon bulunmamaktadır.

Türkiye hazinesi bu yükü daha ne zamana kadar taşıyacaktır. Bu durumun gelir dağılımını bozucu bir etkileri konusunda da bir çalışma yapılmamıştır. Bu projelere aktarılan kaynakların dar gelirli ve yoksullara tahsis edilecek kaynakları azaltmış bulunduğu bilinen bir gerçektir.

Kamu- özel iş birliği projelerinin bütçeye olası finansman yükleri konusunda 2026 yılında 238.500.000.000 TL'lik bir kaynak ayrıldığı anlaşılmaktadır. **3 yıl (2026-2028) için tahmin edilen toplam rakamın ise 821.500.000.000 TL'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir.** Bu konuda daha detaylı açıklamalar şerhin Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı Bütçelerinde yapılmıştır.

2025 yılı Bütçesinde 3 yıl (2025-2027) için tahmin edilen toplam rakamın ise 689.000.000.000 TL'ye ulaşacağı tahmin edilmişti Söz konusu tutarın kur krizi dikkate alındığında gerçekçi bir tahmin olmadığı geçen yılki tarafımızca ileri sürülmüş idi.

2024 ve 2025 yılı Bütçe dokümanlarında olan yer alan tahminler bu öngörümüzü doğrulamıştır.

Otoyol-köprü-tünel-havalimanı ve şehir hastaneleri nedeniyle verilmiş bulunan yabancı para cinsinden gelir garantilerinin ileriki yıllardaki yükü konusunda bize dağıtılan bütçe dokümanlarında herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

Aslında bu yükümlülüklerin hesaplanarak gelecekte ödenecek borçlar gibi ilgili hesap ve tablolara aktarılması gerekir.

Bu yüklerin önümüzdeki 5 yılda ne tutarlardan oluşacağının belirlenmesi ve bunun bir cetvel ekinde Bütçeye eklenmesi yönündeki önerimiz kabul görmemiştir.

Döviz Cinsinden veya Dövize Endeksli Sözleşme Bedellerine İlişkin Düzenlemelerin bir an evvel KÖİ projeleri içinde uygulanması gerekmektedir.

Borçlanma

23 yıldır kesintisiz olarak ülke yönetiminde bulunan iktidar tarafından izlenen kısa vadeli, vizyonsuz ve hatalı neoliberal ekonomi politikalarının sonucunda döviz-faiz kıskacına sıkıştırılmış Türkiye ekonomisi bir birikim rejimi krizi yani yapısal bir kriz yaşamaktadır.

Neo liberal düzenle insanı ve emeği tamamen dışlayan, sadece ekonomik verimliliğe odaklı, sıcak paranın ülkeler arasında hızlı ve kolay hareket etmesinin yolu açılmıştır.

Kamu varlıklarının, kişi veya kurumların yeterliliklerine bakılmaksızın özelleştirilmesi dayatılarak, yabancı sermayenin enerji, bankacılık, telekomünikasyon, güvenlik, ulaştırma gibi sektörlere ve çok önemli doğal kaynaklara sahip olmalarına, bunları kontrol etmelerine izin verilmişti. Bu düzenle İşçilerin sendikalaşma hakları kısıtlanarak, işten çıkarmalarda kolaylıklar sağlanmış, İşsizlik oranları tarihte görülmemiş seviyelere ulaşmıştır.

Tarım arazileri yok edilerek ithalat rejimine geçilmiş, ülkeler, olası krizlerde gıda ve beslenme sorunlarıyla, kıtlık riskiyle karşı karşıya bırakılmıştır. Rusya-Ukrayna savaşı sonrası

Bu politikalarla kemer sıkma ve özelleştirme programları uygulanarak sermaye piyasaları kural dışı hale getirilmiş, fiyat kontrolleri kaldırılarak serbest ticaretin önü açıldı ve hükümetlerin ekonomi üzerindeki etkilerinin azaltılmasıyla üreten, emekçi sınıf sermayenin insafına terkedilmiştir.

Türk ekonomisinde dış ve iç dengeler uzunca bir süredir alarm vermektedir. Özellikle tek adam parti devleti projesini hayata geçirme kararıyla birlikte ortaya çıkan, hukuk devleti alanındaki yıpranma ülkenin yatırımcılar için cazibesini azaltmıştır. 22 yıldır uygulanan, ekonomiyi sıcak para bağımlısı haline getiren yanlış politikalar, ülkenin küresel piyasalarda yarışma gücünü azaltmış, gelir ve servet dağılımını bozmuştur.

Türkiye, bu iktidar tarafından özellikle 2007'den sonra uygulanan ekonomiyi sıcak parayla şişirme stratejisiyle dolarkolik hale gelmiştir. Ekonomi, dış borca batırılmış, bu da vatandaşa "büyüme" olarak sunulmuştur.

Merkezi yönetim brüt borç stoku 31 Ekim 2024 tarihi itibarıyla 8 trilyon 795,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Borç stokunun 3 trilyon 713,5 milyar TL tutarındaki kısmı Türk Lirası cinsi, 5 trilyon 82,1 milyar TL tutarındaki kısmı döviz cinsi borçlardan oluşmaktadır.

Ocak ayında 6.965,1 trilyon lira olan borç stoku, 10 ayda 1 trilyon 830,6 Milyar lira artmıştır.

Merkezi Yönetim Borç Stokunun 2017-2023 (Ekim) arasında gelişimini gösterir tablo aşağıdadır (Milyar TL)

	Toplam	**TL STOK**	**DÖVİZ STOK**	**DÖVİZİN PAYI**
2017	877	535	341.5	38.94
2018	1.067	580.3	486.8	45.62
2019	1.329	668.5	660.5	49.70
2020	1.813	794.5	1.018	56.15
2021	2.748	933.2	1.815	66.05
2022	4.033	1.392	2.641	65.48
2023	6.736	2.408	4.328	64.25
2024	9.250,8	4.059,5	5.191,3	56.11
2025(Ekim)	12.964	6..074,2	6.889,8	53.13

Tablodan Merkezi Yönetim Borç Stokunda döviz payının artan kurlara göre yukarı yönde değiştiği görülmektedir**.** Hazine rakamları üzerinden yapılan projeksiyonlar daha kritik bir tablo ortaya çıkarmaktadır. Çünkü enflasyona endeksli borçların faiz yükü

ödeme tarihinde belli olacağından şimdi açıklanan rakamlar içinde değildir. Döviz cinsi borçlanmalarda da oluşacak kur seviyesine bağlı benzer bir durum söz konusudur.

İşte bu faiz ve kur yükü ile ilgili projeksiyonlarla ortaya çıkacak gerçek tabloda, iç borç kısmında faiz yükünün ana parayı geçtiği anlaşılmaktadır.

2002 yılından bu yana bütçeden ödenen faiz giderlerindeki azalma 2018 yılından itibaren yükselişe geçmiştir.

Aşağıdaki tablo da bu tespitimizi doğrulamaktadır. Ancak ivmenin 2025 yılından itibaren değişeceği yönünde öngörüler bulunmaktadır.

2002-2026 BÜTÇEDEN ÖDENEN FAİZ GİDERLERİ

YILLAR	Bütçeden Ödenen Faiz Gideri (TL)	Artış Oranı (%)
2002	51.728.000.000	25,98
2003	58.527.000.000	13,14
2004	56.491.000.000	
2005	45.680.000.000	-19,14
2006	45.963.000.000	
2007	48.753.000.000	6,07
2008	50.661.000.000	3,91
2009	53.201.000.000	5,01
2010	48.299.000.000	-9,21
2011	42.232.000.000	-12,56
2012	48.416.000.000	14,64
2013	49.986.000.000	3,24
2014	49.913.000.000	-0,15
2015	53.006.000.000	6,20
2016	50.247.000.000	-5,21
2017	56.700.000.000	12,84
2018	74.000.000.000	30,51
2019	99.940.000.000	35,05
2020	134.000.000.000	34,08
2021	190.800.000.000	42,39
2022	310.900.000.000	62.94
2023	674.600.000.000	116.98

2024	1.297.800.000.000	92.38
2025 (GT)	2.052.700.000.000	58.21
2026(T)	2.741.700.000.000	33.57

***:** 2026 -2028 Orta Vadeli Program
GT: Gerçekleşme Tahmini

Aşağıdaki tablo 2002 ila 2026 yılları arasında faiz giderleri ile bütçe giderleri ve faiz gideri ile vergi gelirleri arasındaki ilişkiyi Milyon TL bazında özetlemektedir Borç Faizleri ve vergi gelirleri arasındaki orandaki iyileşme de tersine dönmüş bulunmaktadır.

Milyon TL

YILLAR	Bütçe Gideri (A)	Faiz Gideri (B)	Faiz Gideri / Bütçe Gideri (B/A)	Vergi Geliri (C)	Faiz Giderinin Vergi Gelirine Oranı (B/C)	Faiz Dışı Bütçe Dengesi
2002	119.604	51.728	43,25%	60.356	85,70%	11.544
2003	141.248	58.527	41,44%	82.491	70,95%	18.319
2004	152.093	56.491	37,14%	100.373	56,28%	27.363
2005	159.687	45.680	28,61%	119.628	38,19%	38.777
2006	178.126	45.963	25,80%	137.480	33,43%	41.320
2007	204.067	48.753	23,89%	152.835	31,90%	35.045
2008	227.030	50.661	22,31%	168.108	30,14%	33.229
2009	268.219	53.201	19,83%	172.440	30,85%	440
2010	294.358	48.299	16,41%	210.560	22,94%	8.217
2011	314.606	42.232	13,42%	253.809	16,64%	24.448
2012	361.886	48.416	13,38%	278.780	17,37%	19.004
2013	408.224	49.986	12,24%	326.169	15,33%	31.443
2014	448.752	49.913	11,12%	352.514	14,16%	26.544
2015	506.305	53.006	10,47%	407.818	13,00%	30.400
2016	584.071	50.247	8,60%	459.001	10,95%	20.989
2017	678.269	56.712	8,36%	536.617	10,57%	8.932
2018	830.800	74.000	8,91%	621.500	11,91%	1.100
2019	999.489	99.940	10,00%	673.315	14,84%	-23.754
2020	1.202.236	133.962	11,14%	833.062	16,08%	-38.781
2021	1.599.642	180.852	11,31%	1.402.000	12,90%	-20.700

2022	2.942.700	310.900	10.56%	2.353.400	13.21%	-168.200
2023	6.588.000	674.600	10.2%	4.501.100	14.98%	-705.800
2024	10.780.600	1.270.500	11.78%	7.305.300	17.38%	-837.300
2025(GT)	14.674.100	2.052.700	7.15%	10.733.600	19.11%	-155.600
2026(T)	18.928.800	2.741.700	14.48%	13.783.100	19.88%	29.000

GT: Gerçekleşme Tahmini

***:** 2026-2087 Orta Vadeli Program

TÜRKİYE'NİN DIŞ BORÇ STOKU

Türkiye'nin brüt dış borcu ise tüm kesimler itibarıyla 2025 yılının ilk altı ayı sonunda 511,9 milyar dolara ulaşmıştır. Bunun 210,6 milyar doları kamu sektörüne, 44,6 milyar doları Merkez Bankasına, 248,6 milyar doları ise özel sektöre aittir.

2002 ve 2025 arasındaki yıllarda Türkiye'nin Dış Borç Stokuna ilişkin veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

TABLO: TÜRKİYE'NİN BRÜT DIŞ BORÇ STOKU VE MİLLİ GELİRE ORANI

YILLAR	KAMU SEKTÖRÜ TOPLAM DIŞ BORÇ STOKU (MİLYAR USD) (I)	TCMB TOPLAM DIŞ BORÇ STOKU (MİLYAR USD) (II)	ÖZEL SEKTÖR TOPLAM DIŞ BORÇ STOKU (MİLYAR USD) (III)	TÜRKİYE BRÜT DIŞ BORÇ STOKU (MİLYAR USD) (I+II+III)	TÜRKİYE BRÜT DIŞ BORÇ STOKU / GSYH (%)
2002	64,5	22,0	45,4	131,9	55,4
2003	70,8	24,4	53.3	148,5	46,9
2004	75,7	21,4	68.8	165,9	40,8
2005	70,4	15,4	89.8	175,7	34,8
2006	71,7	15,7	127.5	214,9	38,9
2007	73,7	15,8	169,6	259,1	37,9
2008	78,5	14,1	192,4	285,0	36,4
2009	83,7	13,2	179,5	276,4	42,4
2010	89,4	11,6	207,2	308,2	39,6
2011	96,3	9,3	215,0	320,6	38,3
2012	107,0	7,1	2243,2	357,3	40,7
2013	118,9	5,2	281,0	405,1	42,3
2014	121,3	2,5	293,1	416,9	44,3
2015	116,9	1,3	284,6	402,8	46,5
2016	123,7	1,1	281,1	405,8	46,7
2017	137.2	1,8	311,9	450,9	52,5

2018	143.2	5,9	296,8	442,6	55,5
2019	161.2	8,4	268,8	434,2	57,1
2020	178.4	21,4	255,4	450,1	62,8
2021	179,9	26,1	236,6	442.6	54,8
2022	186,9	32,8	239,4	459,1	50.7
2023	201.6	46.3	251.8	499.8	44.2
2024	210,6	44,6	248,6	511,9	38.4
2025[15]	228.3	29.3	290.0	547.6	37.1

Türkiye'nin dış borcu son 22 yılda yaklaşık olarak 3,88'e katlanırken, geliri ise aynı hızla artmamıştır. Özellikle 2011 sonrasında brüt dış borcun milli gelire oranında ciddi bir artış yaşanmaktadır.

AKP'nin göreve geldiği 2002 yılından bu yana bakıldığında, dönemin ekonomide en belirgin özelliklerden birinin de dış borcun kamunun üzerinden alınıp şirketlerin ve vatandaşların sırtına yüklenmesi olduğu görülecektir.

Kamunun borcundaki azalışa karşın şirketlerin net döviz borcunda özellikle 2009 yılından sonra büyük bir artış yaşandığı görülmektedir. Bunun sebebi Hükümetin 2009 yılının Haziran ayında da aldığı, döviz geliri olmayan şirketlerin dövizle borçlanmasına imkanı sağlayan karardır

Dış Borç Stokunun GSYİH' oranı ise 2020 yılında, 2002 yılından bu yana ikinci en yüksek değer olan 62.8 rakamına ulaşmıştır. Bu oran 2002 yılı sonu itibarıyla 54.8 olan ve 2013 yılına kadar bir ölçüde düşen rakamın (41.3) yaklaşık 21,5 puan üstüne çıkmıştır.2024 sonu itibarıyla bu oran 37.1 ye düşmüştür.

Ancak 2018 yılından itibaren yükün tekrar kamu kesimine kaymakta olduğu gözlenmektedir. **Özel banka ve şirketlerin dış borçlarındaki düşme, Türkiye'nin toplam dış borç ödemelerini aşmıştır.** Nedeni ortadadır: Kamu sektörünün dış borç stoku düşmemiş; yükselmiştir **Kamu sektörü dövizle borçlanarak dış borç yükünü daha fazla devralmaktadır.**

Neden kamu sektörünün tüm öğelerinde net döviz bilançoları "eksi" değerlere sürüklenmiştir?

[15] 30.06.2025 itibarıyla

TCMB ve üç kamu bankası ve Hazine, karmaşık işlemler sonunda döviz piyasalarını desteklemektedirler; 2018 ve 2019 yıllarında net döviz rezervlerini tüketerek dolar baskılanmıştır. Faiz maliyeti daha düşük olduğu için kamu açığının finansmanında dolar borçlarının payı artmıştır; döviz kurundaki artışın maliyeti ileriye kaydırılmıştır. 2023 yılının Temmuz ayından itibaren izlenilen rasyonel(?) politikalar nedeniyle düzeltmeler yaşandığı ifade olunmaktadır.

Borcu Geri Ödeme Problemi

Türkiye'nin Kısa Vadeli Dış Borç (KVDB) stoku, bir önceki çeyreğe göre %2,1 oranında azalarak 2025 Eylül ayı itibarıyla 165,8 milyar ABD doları olmuştur.

Orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 1 yıl veya daha az kalmış borçları gösteren kalan vadeye göre KVDB stoku, 224,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Bankalar kaynaklı KVDB stoku, bir önceki çeyreğe göre %1,2 oranında azalarak 72,8 milyar ABD doları olurken, Merkez Bankası yükümlülükleri %5,4 oranında azalarak 27,8 milyar ABD doları olmuştur.

Yurt içi bankaların yurt dışından kullandıkları kısa vadeli krediler, bir önceki çeyreğe göre %10,6 oranında azalarak 9,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Yurt dışı yerleşik bankaların yurt içindeki mevduatı %2,2 oranında azalışla 19,5 milyar ABD doları olmuştur. Banka hariç yurt dışı yerleşiklerin döviz tevdiat hesabı %0,3 oranında artışla 21,0 milyar ABD doları olurken, TL cinsinden mevduatları %2,5 oranında artarak 23,0 milyar ABD doları olmuştur.

Diğer sektörler kaynaklı KVDB stoku, bir önceki çeyreğe göre %1,7 oranında azalarak 65,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

Dış ticaret işlemlerinden kaynaklanan ticari krediler %2,8 oranında azalarak 59,6 milyar ABD doları olurken, nakit krediler kaynaklı yükümlülükler %11,6 artarak 5,5 milyar ABD doları olmuştur.

Döviz kompozisyonu incelendiğinde, KVDB stokunun %35,5'inin ABD doları, %26,7'sinin Euro, %22,1'inin Türk lirası ve %15,7'sinin diğer döviz cinslerinden oluştuğu görülmektedir.

Kalan vadeye göre KVDB stokunda, bankalar ve diğer sektörlerin kredi ve tahvil yükümlülükleri yaklaşık 66,2 milyar dolara yükselirken, yurt dışı yerleşiklerin Türkiye'de yerleşik bankalardaki mevduat stoku ise yaklaşık 63,5 milyar dolara yükselmiştir.

Yukarıda özetlenen tablo, dezenflasyon sürecine bağlı olarak dönemsel biçimde cari açıkta ve Merkez Bankası rezervi iyileşmeye karşın önümüzdeki dönemde de borç ödeme koşullarınım yine zor olacağını göstermektedir.

Bu Bütçe Tarımı Desteklemekte Midir?

Tarıma yasal olarak verilmesi gereken destek miktarlarını gösterir tablo şerhimizin Tarım bölümünde yer almaktadır.

Söz konusu tablodan anlaşılacağı üzere tarım sektörüne 2026 yılında 772.5 Milyar TL. destek verilecek iken destek 167.634.000.000 TL. ile sınırlı kalmaktadır. 2025 bütçesi de tarım sektörü dostu bir bütçe değildir.

2026 BÜTÇESİ-NASIL BİR BÜTÇEDİR?

2026 yılı bütçesi

Ekonomide istihdam yaratacak,

İşsizlik problemini çözecek,

Üretken yatırımları tetikleyecek,

Devletimizin niteliğinin bile tartışılmasına neden olan lüks harcamaları önleyecek,

Hakkaniyetli bir gelir dağılımını yaratacak,

Barınma sorununa çözüm bulacak,

Cari açığı azaltacak,

Döviz kuru artışını engelleyecek,

Dar gelirlilerin yoksulların, işçilerin, memurların emeklilerin, küçük çiftçi ve esnafın, KOBİ'lerin, gençlerin, kadınların, engellilerin problemini çözecek,

Borçla finanse edilen tüketime dayalı bir büyümenin yerine üretime dayalı bir büyüme modelinin ilkelerini yaşama geçirecek bir bütçe midir?

Ekonomi yönetiminde halen panik halinde sürüklenme ve kısa vadeli önlemlerin plansızlığı mevcuttur. Daha önceki programlarda olduğu gibi 2026-2028 OVP de yer alan hedeflerin tutmama olasılığı yüksektir.

Özetle; 2026 yılı Bütçesi Cumhuriyetimizin 103. yılına layık bir bütçe değildir.

IX. BÜTÇE BİRLİĞİ VE DÖNER SERMAYELER

“Bütçe Birliği” ilkesi, Kamu idaresi ile ilgili mali tabloların, kamu idaresinin tüm birimlerinin tüm faaliyetlerini içermesi ve gerçek durumunu yansıtması esasına dayanır.

Bu nedenle de bazı bakanlık ve kamu kurumlarının faaliyetlerinin, genel bütçe ve döner sermayeli işletme bütçeleri olmak üzere iki ayrı bütçe yapısı üzerinden yürütülmeleri bu ilkeye aykırıdır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 5’inci maddesinde kamu mali yönetiminin uyumlu bir bütün olarak oluşturulacağı ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütüleceği belirtilmiştir. Kanun’un “Bütçe türleri ve kapsamı” başlıklı 12’nci maddesi, “Bütçe ilkeleri” başlıklı 13’üncü maddesi ve “Muhasebe sistemi” başlıklı 49’uncu maddelerinde; kamu idarelerince kanunla belirlenen bütçe türleri dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamayacağı; bütçelerin ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamayacağı, kamu idarelerinin tüm gelir ve giderlerinin bütçelerinde gösterileceği; kamu hesaplarının, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran her türlü işlemlerini garanti ve yükümlülüklerini belirlenmiş bir düzen içerisinde hesaplara kaydedilmesi suretiyle oluşturulacağı ve muhasebe sisteminin karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve mali raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulacağı ve yürütüleceği belirtilmiştir.

Söz konusu maddelerin, 5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci ve "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddeleri ile birlikte değerlendirilmesi sonucunda, üst yöneticinin sorumluluğunda bulunan tüm mali işlemlerin, tek bir muhasebe sistemi aracılığıyla yürütülmesi veya mali tabloların konsolide edilerek raporlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Hâlbuki döner sermaye işletmelerinde bu ilkelere uyulmadığı görülmektedir

Döner sermaye işletmelerinin yeni kamu mali yönetim sistemi içerisinde bir zemine oturtulması amacıyla 5018 sayılı Kanun'un Geçici 11'inci maddesiyle getirilen düzenleme ile bu işletmelerin 31.12.2007 tarihine kadar tasfiye edilerek bağlı bulundukları kamu idarelerinin bütçeleri içine alınması öngörülmüş iken, anılan maddede yapılan değişikliklerle bundan vazgeçilerek 31.12.2010 tarihine kadar yeniden yapılandırılmalarına karar verilmiştir. Yeniden yapılandırma süreci tamamlanıncaya kadar geçerli olmak üzere 2007 yılı başında yürürlüğe konulan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile bu işletmelerin bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esaslarla ilgili düzenlemeler yapılarak anılan işletmelerin bütçe ve muhasebe sisteminin 5018 sayılı Kanun ile uyumlu hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Ancak bu düzenlemeler, 5018 sayılı Kanun'da öngörülen bütçe ilkelerinden kamu idarelerinin tüm gelir ve giderlerinin bütçelerinde gösterilmesi ile kamu kaynağının kullanılmasına ilişkin genel esaslardan mali saydamlığın ve hesap verme sorumluluğunun gerçekleştirilmesinde yeterli olmamıştır.

Gelinen noktada, kamu idaresi bünyesinde döner sermaye geliri adı altında bir gelir elde edilmekte ve elde edilen gelirden çeşitli giderler yapılmakta, hizmetlerin bir kısmı döner sermaye bütçelerinden finanse edilmektedir.

Diğer taraftan kamu idaresi bütçesi ile döner sermaye bütçesi arasında gider anlamında net bir ayrım bulunmaması nedeniyle hizmetler ikili bir bütçe yapısı içinde iç içe geçmiş bir biçimde sürdürülmektedir. Bu durumda mal ve hizmet alımları, yapım, bakım, onarım işleri, yolluk ödemeleri, elektrik, su, yakıt giderleri ve benzeri ödemelerin bir kısmı kamu idaresi bütçesinden bir kısmı ise döner sermayeden karşılanmaktadır. Dolayısıyla kamu idaresi ve döner sermaye bütçelerine ilişkin mali tablolar ayrı ayrı incelendiğinde faaliyetlerin ancak bir kısmı hakkında bilgi edinilmekte, kamu

idarelerinin faaliyetleri, idare bütçesi ve döner sermaye bütçesi kapsamında anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde raporlanamamaktadır.

Döner sermaye bütçelerinin hazırlanması TBMM'nin kabulü dışında, ait oldukları bakanlık veya idarelerin inisiyatifinde gerçekleştirilmekte, bu yolla yürütülen faaliyetler de uyumlu bir bütün oluşturacak şekilde raporlanamamaktadır. Bu husus TBMM'nin ve kamuoyunun denetimini de engellemektedir.

Döner sermayeli işletme bütçeleri 5018 sayılı Kanun'un 12'nci maddesinde belirlenen bütçe türleri içinde sayılmamıştır. Kanun'da sayılan bütçe türleri dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamayacağı hükmüne de aykırı bir yapı teşkil etmektedirler. Döner sermayeli işletme bütçeleri aynı kamu idaresi içinde farklı bir bütçe yapısını oluşturmaktadır.

5018 sayılı Kanunun 13'üncü maddesinde kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisinin kanunlarla düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda kanunlarla tanımlanan Bakanlık veya kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve hizmetlerinin; genel bütçe veya özel bütçe ile verilen harcama yetkisi çerçevesinde Bakanlığa veya ilgili kamu kurumuna tahsis edilen bütçe ve ödeneklerle karşılanması gerekmektedir.

Oysa bazı Bakanlık, Genel Müdürlük veya Kurumlarda döner sermaye işletmelerinin bütçelerinin Bakanlık-Genel Müdürlük ve Kurum bütçelerine denk hatta onları aşan miktarda olduğu, bu döner sermaye kaynaklarının Bakanlık hizmet birimlerince harcandığı anlaşılmaktadır.

Örneğin; 2024 yılında Orman Genel Müdürlüğünün 32.886.805.531,89 TL tutarındaki bütçe harcamasına karşılık kendisine bağlı Döner Sermaye İşletmelerinin toplam harcama rakamı 66.641.456.991,54 TL'dir.

Sağlık Bakanlığının 2024 yılındaki harcamaları 783.041.606.581,31 TL olmasına karşın bütçe dışında kalan döner sermaye işletmesi le ilgili bilgiler "Bakanlığın 15 merkez ve 977 taşra teşkilatında olmak üzere toplam 992 adet döner sermaye işletme birimini içerecek şekilde hazırlanan 2024 yılı konsolide bilançosunda; döner sermayeli işletmelerin sermayesi 10.000.000.000,00 TL olup toplam aktif büyüklüğü 63.792.657.826,31 TL'dir. 2024 yılında Kurumun dönem net zararı 31.549.633.101,21 TL olarak gerçekleşmiştir. Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermaye işletmelerine ait

muhasebe sisteminden alınan bilgilere göre, 2024 yılında 571.602.479.966,00 TL ödenek tahsis edilmiş, 525.833.281.815,20 TL tutarında harcama gerçekleştirilmiştir[16]

Bakanlık-genel müdürlük- kamu kurumlarına ait hizmetler ile döner sermaye hizmetlerinin iç içe geçmiş durumda olduğu bu yapıda, harcamalar ikili bir bütçe sistemi üzerinden yürütülmektedir. Mal ve hizmet alımları, yapım, bakım, onarım işleri, yolluk ödemeleri, elektrik, su, yakıt giderleri ve benzeri birçok ödemenin bir kısmı kamu idaresi bütçesinden bir kısmı ise döner sermaye bütçesinden karşılanmaktadır.

Bu ikili bütçe için yapısında oluşturulan mali tablolar ayrı ayrı incelendiğinde faaliyetlerin ancak bir kısmı hakkında bilgi edinilmektedir. Bu mali tablolar konsolide de edilemediğinden Bakanlık-Kurum faaliyetleri bir bütün olarak tek bir mali tabloda raporlanamamaktadır. Bu durum Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen bütçe yetkisi ve raporlanan bütçe uygulama sonuçlarının idarelerin gelir ve giderlerinin bir kısmını içermemesi sonucunu doğurmaktadır.

Kamu idarelerinin döner sermaye kaynaklarından karşılanan gelir ve giderleri Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen bütçe yetkisi dışında gerçekleşmekte olup hesap verme sorumluluğu kamu idaresi temelinde yerine getirilememektedir.

Tahsis edilen bütçe ve uygulama sonuçları Bakanlıkların, Genel Müdürlüklerin ve kurumların tüm faaliyetlerini içermediğinden Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlık faaliyetleri hakkında doğru bilgilendirilememektedir.

Muhasebat Genel Müdürlüğüne ait Döner Sermaye Mali Yönetim Sistemi (DMİS) verilerine göre tüm genel ve özel bütçeli idarelerde (yüksek öğretim kurumları dahil) 2512 adet döner sermaye işletmesi bulunmaktadır. 2020 yılı sonu itibarıyla 2287 olan döner sermaye sayısı 2021 sonu itibarıyla 2434'e 2022 sonu itibarıyla bu sayı 2507'ye 2023 yılı sonu itibarıyla 2550'ye, 2024 yılı sonu itibarıyla 2512'ye ulaşmıştır. Aşağıdaki tabloda kurum bazında ayrıntılı dağılım verilmektedir.

2020-2024 yılları itibarıyla genel ve özel bütçe ayrımına göre Döner Sermaye sayısı ve Döner Sermayelerin Gelir ve Gider rakamlarının Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerine göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

[16] Sayıştay 2024 Yılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Döner Sermaye İşletmeleri Düzenlilik Denetimi Raporu sayfa:5

Tablo: 2024 Yılı Sonu İtibariyle Döner Sermaye İşletmelerinin Dağılımı

Yıllar	Saymanlıklar			İşletmeler		
	Genel Bütçe	Özel Bütçe	Toplam	Genel Bütçe	Özel Bütçe	Toplam
2020	971	450	1.421	1.837	450	2.287
2021	1.073	355	1.428	1.968	466	2.434
2022	1.076	355	1.431	2.039	468	2.507
2023	1.084	355	1.439	2.074	476	2.550
2024	1.087	355	1.442*	2.034	478	2.512

Tablo: 2024 Yılı Sonu İtibariyle Döner Sermaye İşletmelerinin Kurumlar itibarıyla Dağılımı

İdare Adı	İşletme Sayısı	Muhasebe Birim Sayısı
Sağlık Bakanlığı	82	90
Milli Eğitim Bakanlığı	1.485	571
Orman Genel Müdürlüğü	349	294
Tarım ve Orman Bakanlığı	208	208
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü	93	93
Üniversiteler	127	60
Milli Savunma Bakanlığı	27	27
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	121	92
Diğer İdareler	20	7
TOPLAM	2.512	1. 442

Tablo: Döner Sermaye İşletmelerinin 2020-2024 Yılları Arası Gider-Gelirleri, Hazine Hissesi ve Yılsonu Karı Olarak Aktarılan Tutarları (Milyon TL)

Yıllar	Gider	Gelir	Hazine Hissesi Olarak Toplam Aktarma	Yılsonu Karı Olarak Hazineye Toplam Aktarma
2020	101.226	96.440	1.977	683
2021	123.828	135.944	2.209	791
2022	239.092	230.700	6.784	1.493
2023	449.005	433.574	12.713	1836
2024*	770.813	750.824	24.742	2.433

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Döner Sermayeli işletmelerin giderleri 2020 ila 2024 yılları arasında yaklaşık % 661, gelirleri ise % 678 oranına ulaşan artış göstermiştir.

Döner Sermayeli kuruluşların toplam gider tutarı 2024 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 770.813 .000.000 Türk Lirasına ulaşmıştır. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kesin hesap harcamalarının (net) toplam 10.780.614.067.443,16 TL. civarında gerçekleştiği

dikkate alındığında Döner Sermaye Giderleri, Merkezi Yönetim Bütçesinin yaklaşık % 7.14'üne tekabül etmektedir.

Bu tutar merkezi yönetim kapsamındaki idareler tarafından bütçe hesapları dışında toplanmakta ve harcanmaktadır. Merkezi Yönetim bütçesinin yaklaşık %7'si kadar bir tutar idarelerce de bir bütün olarak raporlanmamakta, Merkezi Yönetim Bütçesini hazırlayan TBMM'nin irade ve bilgisi dışında tutulmaktadır.

Bu nitelikleri ile döner sermayeler TBMM denetimine de tam olarak tutulamamakta, bütçe hakkı TBMM yerine yürütme organlarınca kullanılmaktadır.

Bu da grubumuzun bütçeye karşıtlıklarımızın önemli bir nedeni olmaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanı tarafından Mart 2021 ayında kamuoyuna duyurulan "Ekonomi Reform Eylem Planı'nda *"31.12.2021 tarihinden itibaren Döner Sermayeler 2022 yılı bütçesinden başlamak üzere aşamalı olarak merkezi yönetim bütçesine dahil edilerek bütçe hakkının kapsamı genişletilecektir, 31.12.2022 tarihine kadar Döner sermaye işletmeleri gözden geçirilecek, verimli olmayan döner sermaye işletmeleri kapatılacaktır."*

denilmesine karşın aradan 57 aylık bir süre geçmesine rağmen söz konusu taahhüt yerine getirilmemiştir.

Döner sermaye malî yönetim sisteminin güncellenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Döner sermaye işletmelerinin 5018 sayılı Kanun'da öngörülen ilke ve esaslara uygun olarak yeniden yapılandırılmaları ve kamu idarelerinin bünyelerinde bulunan döner sermaye işletmelerinin faaliyetlerini de kapsayacak şekilde konsolide mali tablolar üretebilmeleri sağlanmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri veya torba yasa tekliflerine yerleştirilen maddelerle bakanlıklar ve özel bütçeli idarelerde teker teker döner sermaye işletmesi kurulması yerine döner sermayelerle ilgili genel çerçeve bir yasanın çıkartılmasında yarar bulunmaktadır.

X. ÖZEL HESAP UYGULAMALARI

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenlemektedir.

Kanun; Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsamakta, Avrupa Birliği fonları ile yurt içi ve yurt dışından kamu idarelerine sağlanan kaynakların kullanımı ve kontrolü de uluslararası anlaşmaların hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanun hükümlerine tâbi bulunmaktadır. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar da bu kanunun bazı maddelerine tabidir.

Aslında 5018 sayılı Kanunun ve daha önce uygulamada olan 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu sistematiğinde bazı özel şart ve durumları kavrayan; özel gelir kaydı, özel gelirlerin ödenek kaydı, ertesi yıla devri, bağış ve yardımların gelir kaydı ve bunların ödenekleştirilerek kullanımı ve ertesi yıla devri gibi kamu harcama disiplinini bozmayan ve saydamlık ilkesine aykırı olmadan bütçeleştirilen ve muhasebeleştirilen uygulamalar bulunmaktadır.

Ancak son dönemde kamu mali sistemine Anayasa'ya ve yasalara aykırı bir şekilde yerleştirilmeye çalışılan "Özel Hesap Uygulaması" nın bu tür çözümlemelerle ilişkisi bulunmamaktadır.

Özel ödenek, özel gelir ve özel hesap uygulamalarına son veren 14.7.2004 tarihli ve 5217 sayılı Özel Gelir ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un genel gerekçesinde,

"Devlet bütçesinin temel ilkelerinden birisi birlik ilkesidir. Bu ilkeye göre, Devlete ait tüm gelir ve giderlerin tek bir bütçede yer alması esastır. Böylelikle, Devlet kaynaklarının tek elde toplanarak harcamalarda saydamlık sağlanması amaçlanmakta, bütçe disiplininden kaçışlar ve harcamalarda keyfiyetin önlenmesine çalışılmaktadır. Bunun

istisnasını oluşturan unsurlardan en önemlileri fon ve özel gelir-özel ödenek uygulamalarıdır.

Fonların tasfiyesi sonrasında başlayan özel gelir-özel ödenek uygulamaları ile diğer mevzuat gereğince devam eden özel gelir-özel ödenek uygulamaları sonrasında bütçelerde başlangıç ödenekleri ile yıl sonu harcamaları arasında önemli farklar doğmaktadır.

Bu çerçevede Teklif ile yürütülmekte olan ekonomik program gereğince özel gelir-özel ödenek uygulamalarının yeniden gözden geçirilmesi, devamında fayda görülenlerin haricindeki uygulamaların kaldırılarak yerine söz konusu özel gelirlerin bütçe geliri olarak kaydedilmesi ve harcamalarının ilgili kurum bütçelerine öngörülecek ödeneklerle yapılması imkanını sağlayacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, böylece bütçe uygulamalarının daha saydam ve açık olması amaçlanmaktadır."

ifadeleri yer almıştır.

Son dönemde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile getirilmeye çalışılan mali disiplin delinmeye çalışılmakta, her bakanlık Meclisin onayından geçmeyen ve meclisin denetiminden de kaçırılan hesaplardan harcamalar yapmaya yönelmektedir.

Mali sistemimizin bozulmasına neden olan bu uygulamalar; çıkarılan kuruluş kanunlarına, bazı K.H.K.'lere ve Bütçe Kanunlarına (özellikle E-cetveline) Anayasanın 161'nci maddesinin amir hükmüne karşın, konulan bazı hükümlerle gerçekleştirilmektedir.

Mali sistemimiz içinde yeni birtakım aksaklıklara sebep olacak, mali disiplin ve kontrolü ortadan kaldıracak "özel hesap", "özel fon hesabı", "kaynak yönetimi hesabı" gibi isimlerle kontrol dışı hesap, bütçe ve fonlar oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Özellikle E- cetveline konulan bazı hükümlerle, kanunla düzenlenmesi gereken yetkilere benzer hükümler konularak kamu kaynakları mali yönetim ve denetim sisteminin dışına çıkarılmakta, mevcut kamu harcama ve denetim hukukuna tabi olmadan oluşturulan bu hesaplardan yapılacak harcamaların, desteklemelerin, hibelerin; türlerini, sınırlarını, şartlarını, kapsamını, kullanımını, diğer kamu kurumlarına, belediyelere, özel sektör kuruluşlarına ve sivil toplum otoritelerine

aktarma esaslarını ve denetimini düzenlemeye Cumhurbaşkanlığı, ilgili Bakanlık veya bakan yetkili kılınmaktadır.

Bu durum Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkının engellenmesine neden olmakta aynı zamanda mali saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkelerine de aykırılık teşkil etmektedir.

Bu uygulamalarla;

-Kamu idarelerinin bütçe ödeneklerinin bir kısmı bütçe sistemi dışına çıkarılarak özel hesaplara aktarılmaktadır,

-Harcama yetkilisi, muhasebe yetkilisi, gibi görevlilerin belirlenme yetkisi Bakan'a verilmektedir.

-Özel hesap uygulamaları için ayrı bir vezne açılmaktadır.

-Özel hesaptan yapılacak harcamalar kamu harcama hukukunun genel esaslarını belirleyen 5018 ve 4734 sayılı Kanunun kapsamı dışına çıkarılmaya çalışılmıştır

Ancak 6583 sayılı 2015, 6682 sayılı 2016, 6767 sayılı 2017 yılı, 7066 sayılı 2018, 7156 sayılı 2019, 7197 sayılı 2020, 7258 sayılı 2021 Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarına ekli E-Cetvelinde yer alan ve özel hesaptan yapılacak harcamaların 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi tutulmadan yapılmasını hükme bağlayan düzenlemeler Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine yapmış bulunduğu başvuru dilekçelerinde yer alan gerekçeler dikkate alınarak Anayasa Mahkemesi tarafından kısmen iptal edilmiştir.[17]

Ancak Anayasa Mahkemesi vermiş bulunduğu bu kararlarda özel hesap yöntemiyle harcama yapılmasını ve bu hesaptan yapılacak harcamalarla ilgili usul ve esasları

[17]6583 sayılı 2015 yılı, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 26.05.2016 tarih ve 2015/7E, 2016/47Ksayılı kararı, 6682 sayılı 2016 yılı Merkezi Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 14.02.2018 tarih ve 2016/47E.2018/K sayılı kararı, 6767 sayılı 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 14.02.2018 tarih ve 2017/61 E., 2018/12 K.Sayılı kararı, 7066 sayılı, 2018 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 24.09.2020 tarih ve 2018/27 E., 2020/49 K.Sayılı kararı, 7156 sayılı 2019 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 24.09.2020 tarih ve 2019/23 E., 2020/50 K.Sayılı kararı, 7197 sayılı 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 24.02.2022 tarih ve 2022/32 E., 2022/18 K.Sayılı kararı, 7258 sayılı 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 24.02.2022 tarih ve 2021/26 E., 2022/19 K.Sayılı kararı ile 2015, 2016, 2017, 2020, 2021 yılları Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarının bazı maddelerin iptaline, bazı maddelerinin kısmen iptaline karar verilmiştir.

düzenleme yetkisinin ilgili idareye verilmesini Anayasanın 160 ve 161[18] maddelerine aykırı bulmamıştır.

Özel hesaplarla ilgili değerlendirmelerimiz aşağıda özetlenmektedir.

-Özel hesaptan yapılacak harcamalar keyfiliğe açık olabilmektedir.

-Özel hesaptan yapılan harcamaların denetimi, genel denetim yerine, ilgili bakanın yetkilendirilmesiyle yapılmaktadır.

-Özel hesaptan yapılan harcamalar üzerinde TBMM'nin olağan denetimi bulunmamaktadır.

-Özel hesaplar iç denetime tabi tutulmamaktadır.

-Özel hesaptan yapılan harcamaların usulleri, belgelendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi denetlenmesi konuları, Bakan tarafından belirlenen usul ve esaslara bırakılmaktadır.

-Bu durum hem mali saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkeleri ile bağdaşmamakta hem de kamu mali yönetimi ve kontrol Kanununa, hem de Anayasaya aykırılık oluşturmaktadır.

-Sayıştay'ın özel hesapları takibi ve denetimi konusundaki yetkisi tartışmalıdır.

Ancak Anayasa Mahkemesi yukarıda sözü edilen kararlarda söz konusu düzenlemelerde özel hesaba aktarılmak suretiyle kullanılan ödeneklerin Sayıştay denetimine tabi olmayacağına yönelik herhangi bir düzenleme yer almadığından, bu bütçe ödeneklerinin özel hesaba aktarıldıktan sonra bu hesaptan yapılan harcamaların da Sayıştay denetimine tabi olduğunu, özel hesaba aktarılan ödeneklerin denetlenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi konusunda Bakanlıklarına yetki verilmesinin, harcamaların Sayıştay denetiminden çıkarıldığı anlamına gelmediğine karar vermiştir.

Söz konusu uygulama 5018 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra başlatıldığı halde "Kamu İdarelerine Ait Özel Hesaplara İlişkin İşlemlerin Muhasebeleştirilmesine Dair Yönetmelik" 17.10.2017 tarih ve 30213 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

[18] Anayasa'nın 2017'de değiştirilmeden önceki hükümleri.

Yönetmeliğin 1. maddesinde bu Yönetmeliğin amacı; *"yılları merkezi yönetim bütçe kanunu veya diğer kanunlar uyarınca, belirli faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ya da projelerin desteklenmesi amacıyla oluşturulan özel hesaplardan yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir*" şeklinde tarif edilmiştir. 01.01.2017 tarihinden geçerli olmak üzere çıkarılan söz konusu Yönetmelik hükümlerine rağmen bazı kamu idarelerinin bünyelerinde bulunan bu tür hesaplarla ilgili işlemleri bu Yönetmelik belirlemeleri kapsamında dahi muhasebeleştirmekten kaçındıkları gözlenmiştir.

Sayıştay'ın 2024 yılı "Genel Uygunluk Denetimi", "Mali İstatistikleri Değerlendirme", "Faaliyet Genel Değerlendirme", "Dış Denetim Genel Değerlendirme", Raporlarında başta muhasebe hataları olmak üzere bazı spesifik konularda ayrıntılı değerlendirmeler yapılırken, Bütçe Kanunu metnine ve bu metne ekli E-Cetveline Anayasanın başta 161'nci maddesi olmak üzere diğer bazı maddelerine ve 5018 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak, harcama disiplinini bozan, mali şeffaflık ve saydamlık ilkesine aykırı olan hükümlerle oluşturulan "özel hesap", "özel fon hesabı", "kaynak yönetimi hesabı" gibi hesapların kamu mali yönetim ve denetimi açısından sakıncaları ilgili olarak detaylı bir değerlendirmeye yer verilmemesi dikkat çekici bulunmuştur.

Malî tabloların üst yöneticinin sorumluluğu altında bulunan bütün kaynakları içerecek şekilde hazırlanmaması, 5018 sayılı Kanun'da öngörülen hesap verme sorumluluğunun tam olarak yerine getirilmesini sağlayacaktır.

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Teklifinde, Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (Kalkınma Ajansları, Bölge Kalkınma İdareleri), Cumhurbaşkanlığı (Milli Savunma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü) Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (İl Valilikleri) gibi birçok idarenin bütçelerine konulan/veya açılacak tertiplere konulacak ödeneklerin yine Merkezi Bütçe Kanununa ekli (E) cetveline Anayasanın 161. maddesine aykırı olarak konulan hükümlerle özel hesaplara aktarılmasının veya özel hesaplar gibi kullanılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu amaçla E-Cetveline konulan hükümlerle (8, 12, 13, 14, 33, 42 ve 49. maddeler) özel hesaplar veya benzeri hesaplara aktarılmak istenilen 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesindeki toplam başlangıç ödeneği tutarı 9.056.159.000,00 TL'dir.

"E Cetveli" Maddesi	İçerik	Özel Hesabın Açılacağı / Yararlanacak Kurum	2025Yılı Başlangıç Ödeneği (TL)	2026 Yılı Başlangıç Ödeneği (TL)
8	a)Dışişleri Bakanlığının gerçekleşmesi önceden öngörülemeyen ve hazırlık için yeterli süresi bulunmayan uluslararası toplantıların giderlerinin karşılanması amacıyla **13-11.2-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek, yurtdışında açılacak yeni temsilciliklerinin kuruluş aşamasındaki ve daha önceden açılmış ancak mücbir sebeplerle tahliye edilmiş temsilciliklerinin yeniden faaliyete geçirilmesi aşamasındaki ivedi giderlerinin karşılanması amacıyla **13-11.4-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek, Kıbrıs konusunda Bakanlık ve Lefkoşa Büyükelçiliğince yürütülecek çeşitli faaliyetler için **13-11.36-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek ile yurtdışında yürütülecek tanıtım faaliyetleri için **12-11.43-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek Dışişleri Bakanlığı bütçesine gider kaydedilmek suretiyle **özel hesaba** aktarılarak kullanılır. Aktarılan bu tutarların harcanması, muhasebeleştirilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü üzerine Dışişleri Bakanlığınca belirlenir.	Dışişleri Bakanlığı	235.150.000	233.397.000
12	a) İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) nezdinde sekretarya hizmetlerinin geliştirilmesi, İİT üyesi ülkeler arasında işbirliğinin artırılması ve İİT üyesi ülkelerde beşeri ve kurumsal kapasitenin iyileştirilmesi amacıyla İSEDAK Sekretarya hizmetlerini ifa eden Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlatılacak bilimsel araştırma ve geliştirme raporları, analitik çalışmalar ve benzeri dokümanlar, anket ve benzeri araştırma faaliyetleri ile düzenlenecek eğitim programları, çalışma ziyaretleri ve benzeri faaliyetler için gerçek ve tüzel kişilere yapılacak ödemeler, Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin 57-41.34-01-07.01 ve 57- 41.34-01-07.02 tertiplerine bu amaçla tahsis edilen ödeneklerden karşılanır. Söz konusu tertiplerden önceki yıllarda girişilen yüklenme artıkları da dahil olmak üzere yıllara sari olarak yapılacak harcamalara ilişkin usul ve esasları belirlemeye Strateji ve Bütçe Başkanı yetkilidir. b) İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) üyesi ülkelere teknik ve mali destek sağlamak amacıyla, ülkemiz ve diğer üye ülkelerin kamu kurum ve kuruluşları ile İİT kuruluş ve organları tarafından teklif edilenler ve	Strateji ve Bütçe Başkanlığı	120.000.000	161.800.000

	İSEDAK sekretarya hizmetleri kapsamında geliştirilen program ve projelerden, İSEDAK sekretaryası görevini ifa eden Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından 2025 yılı içinde uygun görülenler ile önceki yıllarda uygulanmakta olup 20245 yılı içinde ödemesi devam eden program ve projelere kullandırılmak üzere Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin **57-41.34-01-07.01** ve **57-41.34-01-07.02** tertiplerine tahsis edilen ödenekler, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası Anonim Şirketi nezdinde açılacak **özel hesaba** aktarılarak kullanılır. Söz konusu program ve projeler çerçevesinde oluşabilecek harcamalar, program ve projelerin yürütülmesi esnasında Kalkınma ve Yatırım Bankası tarafından talep edilebilecek komisyon, transfer ücreti, döviz kuru farkı ve benzeri nitelikteki harcamalar ile projelerin değerlendirilmesine ilişkin hizmet alımları bu ödeneklerden karşılanır. Bu ödeneklerden yapılacak harcamalara ilişkin usul ve esasları belirlemeye Strateji ve Bütçe Başkanı yetkilidir.			
13	1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kalkınma ajansları vasıtasıyla yürütülen Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı, Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı, Kurumsal Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Destek Programı ve bölgesel gelişme amaçlı diğer entegre ve tematik destek programları kapsamında sağlanan destekler ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince kalkınma ajansları tarafından genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine sağlanan destekler ile 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 642 sayılı Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Projesi ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bölge kalkınma idarelerince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine sağlanan destekler; yararlanıcı ve uygulayıcı idarelerin bütçelerine gelir kaydedilmeksizin açılacak **özel hesaplarda** izlenir. Söz konusu projelerde kullanılmak üzere genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince taahhüt edilecek eş finansman tutarı, bütçe ve bütçe dışı imkânlardan karşılanır. İdare bütçelerinden karşılanan eş finansman tutarlarını, bu amaçla idarelerin bütçelerinde (06) ve (07) ekonomik kodlarını içeren tertiplerde yer alan ödeneklerden gider kaydedilmek suretiyle söz konusu projeler için açılan **özel hesaplara** ödemeye yararlanıcı idareler yetkilidir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Bölge Kalkınma İdareleri	-	

	Kalkınma ajansı ve yararlanıcı kamu idaresi tarafından proje kapsamı ve proje süresiyle sınırlı olmak üzere 6.6.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı hükümleri çerçevesinde personel çalıştırılabilir. Bu sıra kapsamında **özel hesapların** işleyişi ve diğer hususlar ile 6.6.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı hükümleri çerçevesinde personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenir. Maliyeti 70.000.000 Türk Lirasının üzerinde olan projeler bölge kalkınma idareleri tarafından Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karara uygun olarak Yatırım Programına müstakil proje olarak teklif edilir.			
14	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin 27-19.38-01-07.01 tertibinde yer alan Kalkınma Ajanslarının Desteklenmesine ilişkin ödenekten bölgesel girişim sermayesi uygulamaları için belirlenen miktar Cumhurbaşkanının uygun göreceği kuruluşlara aktarılır. Söz konusu ödeneğin tahsisi, aktarımı, kullanımı, izlenmesi, denetlenmesi ve gerektiğinde geri dönüşüne dair usul ve esaslar Cumhurbaşkanı tarafından tespit olunur.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları	3.936.000.000	780.000.000

32	a) Barışı Destekleme ve Koruma Harekatları kapsamında Cumhurbaşkanlığı bütçesinin 13-2.2-01-03.04 tertibine tahsis edilen ödenek ve Somali Silahlı Kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında Millî Savunma Bakanlığı bütçesi ile Somali Polis Özel Harekât Personelinin eğitilmesi faaliyetleri kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesinin (05.06) ekonomik kodlarına tahsis edilen ödeneklerin harcanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenir. Bu usul ve esaslar kapsamındaki harcamalar **özel hesaba** aktarılarak gerçekleştirilebilir. b) 2/10/2014 tarihli ve 1071 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararına dayanılarak Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin gönderilmesine karar verilen yerlerde Cumhurbaşkanlığınca görevlendirilen kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları harcamalara ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığınca tespit edilir. c) Cumhurbaşkanlığı bütçesinin 2-2.2-01-05.02 tertibinde yer alan ödeneğin **özel hesaba** aktarılarak kullanımına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığınca tespit edilir.	Cumhurbaşkanlığı Millî Savunma Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	6.670.000.000	7.800.000.000
42	Koruyucu Ağız ve Diş Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Sürdürülmesi" kapsamında; diş fırçası ve diş macununun alımı için Sağlık Bakanlığı bütçesinin 53-14.42-01-03.02 tertibine bu amaçla konulan ödeneğin harcanmasına, diş fırçası ve diş macununun bedeli karşılığında veya bedelsiz olarak dağıtımına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Sağlık Bakanlığı yetkilidir.	Sağlık Bakanlığı	20.803.000	30.962.000
49	4-16.33-01-05.02 tertibinde yer alan ödenek; Türkiye'de ikamet eden ve hizmete ihtiyaç duyan 65 yaş üstü yaşlıların korunması ve desteklenmesi ile biyo-psiko sosyal bakıma ihtiyacı olanların yaşadıkları mekânlarda gerekli olan bakımlarının yapılarak yaşamlarının kolaylaştırılmasını amaçlayan Yaşlı Destek Programı (YADES) için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde belediyelerin program amaçlarına uygun olarak hazırlayacakları projeler için kullandırılır. YADES Programı kapsamında valilikler tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına teklif edilen ve anılan Bakanlık tarafından uygun bulunan projelerden, valinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilmesi uygun görülenlerin bedelleri, münhasıran proje ile ilgili harcamalarda kullanılmak üzere söz konusu ödenekten ilde valilik adına açılacak **özel bir hesaba** aktarılır ve proje amaçlarına	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	11.278.000	50.000.000

	uygun olarak vali tarafından belediyelere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kullandırılır.			
		Toplam	**10.993.231.000**	**9.056.159.000**

Merkezi Yönetim Bütçe Kanun teklifine ilişik bazı dokümanlar ve 2024 yılı ve daha önceki yıllar Sayıştay Denetim Raporlarındaki bazı tespit ve atıflardan, yine bazı bakanlık ve kamu kuruluşlarınca kullanılan ancak bütçe ve kesin hesap tutarlarına intikal etmeyen "özel hesap" tipinde bazı hesapların varlığı tespit edilmiştir. Bunlarla ilgili bilgi ve değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

-Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında bütçe dışında ölçü ve tartı aletlerinin yerinde muayenesinden elde edilen ve yasal düzenlemelere aykırı olarak İl Müdürlükleri adına bankalarda açılan hesaplarda takip edilen yerinde muayene gelirleri 31.12.2017 tarihi itibariyle geçen yıldan devreden gelirler dâhil toplam 1.849.943,03 Türk Lirası olup, bu gelirden yılı içinde 439.589,53 Türk Lirası harcama yapılarak 2018 yılına 1.410.353,50 Türk Lirası devretmiştir.[19] Ancak 2017 yılından sonra düzenlenen Sayıştay Denetim Raporlarında bu hesaplarla ilgili olarak herhangi bir bilgi verilmediğinden söz konusu hesabın aktif olup olmadığı veya tasfiye edilip edilmediği bilinmemektedir. Bu nedenle söz konusu hesabın 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 ve 2024 yılı verilerine ulaşılamamıştır.

-Kentsel Dönüşüm Başkanlığında Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı bulunmaktadır. 16.05.2012 tarih ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun'un "Dönüşüm Gelirleri" başlıklı 7'nci maddesinin dördüncü fıkrası ile oluşturulan ve Bakanlık Merkez Muhasebe Birimince muhasebe kayıt ve işlemlerinin yerine getirildiği özel hükümlere tabi bir hesaptır. Başkanlık bünyesinde faaliyetleri yürütülen Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının gelirleri 56.439.808.073,94 TL, giderleri ise 59.254.023.743,45 TL olarak gerçekleşmiştir.[20]

[19] Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2017 Sayıştay Denetim Raporu
[20] Kentsel Dönüşüm Başkanlığı 20234Sayıştay Denetim Raporu sayfa: 4

-Ticaret Bakanlığının TCMB Ankara Şubesindeki 450.408.002 No.lu (DFİF Gider) hesabına ait işlemler muhasebeleştirilmemekte ve Bakanlık mali tablolarında yer almamaktadır. Söz konusu hesapta 2019 yılında, önceki yıl devirleri ve yıl içerisinde eklenen tutarla beraber 9.448.950,38 TL birikmiştir. Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) Gelir ve Gider hesapları üzerinde yapılan incelemelerde; Fon kaynaklarından kullandırılan kredilerden toplanan nakdin herhangi bir muhasebe birimi hesaplarında izlenemediği ve atıl olarak bekletildiği anlaşılmıştır.[21] Söz konusu bulgu hakkında 2020 yılında da işlem yapılmadığı Sayıştay'ın Ticaret Bakanlığı 2020 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporundan öğrenilmiştir.[22]Sayıştay'ın 2024 yılı Ticaret Bakanlığı Denetim Raporunda bu konuda herhangi bir tespite yer verilmemiştir. Bu nedenle söz konusu hesabın akibeti bilinmemektedir.

-Ticaret Bakanlığı bünyesinde ayrıca Serbest Bölgeler Özel Hesabının bulunduğu, Serbest Bölge İşletici/Bölge Kurucu İşleticiler tarafından Bakanlığın Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü ve bölge müdürlükleri adına açılan banka hesaplarına yatırılması gereken kira gelir paylarının, Bakanlık tarafından özel hesabın işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik çıkarılmaması nedeniyle tahakkuk kayıtlarının yapılamadığı ve dolayısıyla yılı içinde tahsil edilmeyen kira gelirlerinin mali tablolara yansıtılamadığı saptanmıştır. 31.12.2019 tarihi itibariyle, serbest bölgelerden tahakkuk etmesi gereken 11.430.855,06 kira gelir payından 368.711,42-USD ile buna ilişkin tahakkuk eden 1.368,79-USD gecikme zammının tahsil edilemediği anlaşılmıştır..[23] Bu tutarların Kamu İdarelerine Ait Özel Hesaplara İlişkin İşlemlerin Muhasebeleştirilmesine Dair Yönetmelik hükümlerine tabi olmayan serbest bölge özel hesap kira gelir payı tutarlarının yukarıda bahsedilen genel düzenlemelere göre muhasebeleştirilmesi ve kurum mali tablolarına yansıtılması gerekirken, bu işlemlerin yapılmadığı anlaşılmıştır. Ancak Ticaret Bakanlığının 2020, 2021, 2022, 2023 ve 2024 Yılları Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporlarında buna ilişkin herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

-Mülga Ekonomi Bakanlığı bünyesinde 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'a istinaden çıkarılan 2012/1 sayılı Tebliğ'e göre yatırımcılar tarafından ödenen Ekspertiz Ücretleri adı altında bir gelir olduğu, bu gelirlerin Bakanlığın mali tablolarında gösterilmediği anlaşılmıştır. 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet

[21] Ticaret Bakanlığı Sayıştay 2019 Denetim Raporu
[22] Ticaret Bakanlığı 2020 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu sayfa;61
[23] Ticaret Bakanlığı Sayıştay 2019 Denetim Raporu

Yardımları Hakkında Karar'a istinaden çıkarılan 2012/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına ilişkin Tebliğ'e göre yatırımcılar tarafından, teşvik belgesi kapsamındaki yatırımların tamamlama vizesinin yapılması amacıyla ödenen ekspertiz ücretlerinin yatırıldığı banka hesabındaki tutarın, Bakanlığın mali tablolarında gösterilmediği tespit edilmiştir. 2015 yılı sonu itibarıyla bu hesapta biriken tutarın 275.385,88 TL olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu hesabın 2018,2019, 2020, 2021, 2022, 2023 ve 2024 yılı verilerine ulaşılamamıştır.

-2023 yılında Ticaret Bakanlığının faaliyetlerinin finansmanında, bütçe dışında kalan İhracatçı Birlikleri Müşterek Hesabı'ndan 297.013.627,01 TL, İç Ticaret Hizmetlerini Geliştirme Payından 120.865.654,86 TL ve Kantar Payı Gelirleri Hesabından 75.664.457,00 TL olmak üzere toplam 493.543.738,87 TL kaynak kullanılmış, ancak bu tutar Bakanlık mali tablolarında gösterilmemiştir.

Sayıştay tarafından düzenlenen Ticaret Bakanlığı 2023 Düzenlilik Denetim Raporunda; "İhracatçı Birlikleri Müşterek Hesabından Ayrılan Payların ve Yapılan Harcamaların Kamu Mali Yönetimi Sistemine Dâhil Edilmemesi" başlıklı bulguda;

"*Dış ticaret hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla oluşturulan İhracatçı Birlikleri Müşterek Hesabında biriken tutarların Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) adına açılan bir banka hesabında toplandığı, bu hesaptan Bakan onayı ile Bakanlık ihtiyaçları için TİM'in sorumluluğunda harcama yapıldığı, dolayısıyla ayrılan payların ve yapılan giderlerin kamu mali yönetimi sistemi dışında tutulduğu tespit edilmiştir.*

İhracatçıları örgütlendirmek ve işbirliğini geliştirmek suretiyle ihracatı artırarak ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak üzere ihracatçı birlikleri ile Türkiye İhracatçılar Meclisinin kuruluşu, işleyişi, görevleri, organları, gelirleri, harcamaları ve denetimleri ile üyelerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasları düzenleyen 5910 sayılı Kanun'un bütçe ve giderlerin anlatıldığı 19'uncu maddesinin beşinci fıkrasında; Birlikler tarafından, dış ticaret hizmetleri ve alt yapısının geliştirilmesi ve yürütülebilmesi için tayin ve tespit olunacak işlerin, faaliyetlerin, projelerin ve amaçların gerçekleştirilmesine yönelik ortaya çıkan giderler ile bu amaçla yapılan hizmet ve idari giderlerin karşılanmasını teminen, bir önceki yılın birlik gelirlerinden hesap edilerek izleyen yılın Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksit halinde ödenmek üzere yüzde sekiz oranında pay ayrılacağı ve bu hususa ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmektedir.

Bu hüküm çerçevesinde yürürlüğe giren Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ile İhracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yönetmelik'in; İhracatçı Birlikleri Müşterek Hesabı'nın anlatıldığı 48'inci maddesinin üçüncü fıkrasında; dış ticaret hizmetleri ve altyapısının geliştirilmesi ve yürütülebilmesini teminen oluşturulan İhracatçı Birlikleri Müşterek Hesabından karşılanan giderler belirtilmiş olup altıncı fıkrasında; harcamaların Bakanlık onayı ile yapılacağı ve bu hesaba ilişkin diğer hususların Bakanlık tarafından belirleneceği; "denetim" başlıklı 50'nci maddesinde de, TİM ve birlikler ile bunların kurduğu vakıf, şirket, işletmeler ve iştirakler idari ve mali yönden Bakanlığın denetimine tabi olduğu, denetime ilişkin usul ve esasların Bakanlık tarafından belirleneceği düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede: 2023 yılında Ticaret Bakanlığı tarafından müşterek hesaptan toplam 297.013.627,01 TL harcandığı, 2023 yıl sonu itibari ile hesap mevcudunun 131.346.204,39 TL olduğu tespit edilmiştir.

Paydan harcanan (297.013.627,01-78.005.346,04) 219.008.280,97 TL'lik tutarın (personel gideri hariç) Bakanlığın 2023 yılı içinde mal ve hizmet alım giderleri için yapılan 1.192.150.483,57 TL harcamanın %18,37'sine tekabül ettiği görülmüştür.

İhracatçı Birlikleri Müşterek Hesabı her ne kadar TİM nezdinde açılmış bir hesap olsa da, İhracatçı Birlikleri Müşterek Hesabından harcamaların Bakanlık onayı ile yapılması, bu hesaba ilişkin diğer hususların Bakanlık tarafından tespit edilmesi, TİM ve birlikler ile bunların kurduğu vakıf, şirket, işletmeler ve iştiraklerin idari ve mali yönden Bakanlığın denetimine tabi olması, denetime ilişkin usul ve esasların Bakanlık tarafından belirlenmesi bu hesabın denetim ve yönetim yetkisinin Bakanlıkta olduğunu ve bu payın 5018 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi kapsamında Bakanlık açısından kamu geliri niteliğinde olduğunu göstermektedir. Ancak fiili durumda belirtilen yasal düzenlemeler karşısında, Bakanlığın, bu hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla TİM tarafından açılan hesapta toplanan paylar üzerinde tasarruf yetkisi bulunmamaktadır.

Bu itibarla; yukarıda yer verilen 5018 sayılı Kanun'un Hazine birliği ile mali saydamlık ilkeleri ve Kamu Haznedarlığı Genel Tebliği hükümleri çerçevesinde söz konusu payların Bakanlık bütçesine aktarılması, TİM yerine Bakanlık adına açılacak bir banka hesabında izlenmesi, bu paylardan dış ticaret hizmetlerini geliştirmek amacıyla yapılan giderlerin kamu mali yönetim sistemine dâhil edilerek mali tablolarda gösterilmesi ve

kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması için ilgili mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir."

denilmiştir.[24] Ancak 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporunda buna ilişkin herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Sayıştay tarafından düzenlenen Ticaret Bakanlığı 2023 Düzenlilik Denetim Raporunda; "İç Ticaret Hizmetlerini Geliştirmek Amacıyla Ayrılan Payların ve Yapılan Harcamaların Kamu Mali Yönetimi Sistemine Dâhil Edilmemesi" başlıklı bulguda;

"Odalar, borsalar ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bütçelerinden her yıl ayrılan ve İç Ticaret Hizmetlerini Geliştirme Payı Hesabında biriken tutarların TOBB adına açılan bir banka hesabında toplandığı, bu hesaptan Bakan onayı ile Bakanlık ihtiyaçları için harcama yapıldığı, dolayısıyla ayrılan pay ve yapılan giderlerin kamu mali yönetimi sistemi dışında yönetildiği tespit edilmiştir.

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 78'inci maddesinde; Bakanlık iç ticaret hizmetlerini geliştirmek üzere odalar, borsalar ve TOBB tarafından hazırlanan bütçelerde her yıl %1'i geçmemek üzere pay ayrılacağı ve bu şekilde ayrılacak payların kullanılma esasları ile uygulamasının da yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

Bu hüküm gereği, TOBB tarafından hazırlanan ve 27.06.2008 tarih ve 26919 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan İç Ticaret Hizmetlerini Geliştirme Payının Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te; söz konusu payların odalar, borsalar ve TOBB tarafından Yönetim Kurulunun belirleyeceği ve TOBB adına açılacak banka hesabına mart ve eylül aylarında eşit iki taksitle yatırılacağı; payın yatırılmasında ve değerlendirilmesinde TOBB Yönetim Kurulunun yetkili olduğu; paydan yapılacak harcamaların TOBB tarafından yapılacağı, harcamalarda Bakan onayının aranacağı ve paydan yapılacak satın alma ve yapım işlerinde TOBB'un satın alma usullerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Yönetmelik'te ayrıca payın muhasebesinin TOBB tarafından ayrı bir hesapta tutulacağı, paydan yapılan harcamaların TOBB hesaplarının tabi olduğu usulle denetleneceği ve paydan yapılan harcamalar ile gelirlere ilişkin bilgilerin her üç ayda bir Bakanlığa bildirileceği ifade edilmiştir.

[24] Ticaret Bakanlığı Sayıştay 2023 Denetim Raporu, sayfa:11-13

Bahse konu Kanun ve Yönetmelik hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, iç ticaret hizmetlerini geliştirme payının amacı Bakanlık iç ticaret hizmetlerini geliştirmek olup bunu gerçekleştirmek amacıyla odalar, borsalar ve TOBB bütçelerinden her yıl %1'i geçmemek üzere pay ayrılmaktadır. Ayrılan paylar, TOBB adına açılan bir banka hesabında tutulmakta ve yapılan harcamalar TOBB tarafından kendi satın alma usulleri uygulanarak gerçekleştirilmektedir.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 446'ncı maddesinde İç Ticaret Genel Müdürlüğünün görevleri bentler halinde sayılmıştır. Söz konusu bentlerde, ülkemizin iç ticaretinin düzenlenmesi ve geliştirilmesi faaliyetleri sıralanmış olup TOBB ile odalar ve borsalarla ilgili mevzuat ve uygulamalara ilişkin iş ve işlemleri yürütmek ve bunlarla ilgili düzenlemeler yapmak görevi de yine aynı Genel Müdürlüğe verilmiştir. Bu kapsamda, ilgili İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan 22.02.2017 tarih ve "İç Ticaret Hizmetlerini Geliştirme Payı" konulu 2017/1 sayılı Genelge' de de paydan yapılacak bütün harcamalarda Makam Onayının yalnızca İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından alınacağı, Bakanlık birimlerinin İç Ticaret Genel Müdürlüğüne göndereceği yazıların ilgili birim amiri tarafından imzalanacağı ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; 2023 yılı içerisinde anılan pay hesabında toplam 149.333.898,34 TL'lik tutarın birikmiş olduğu, yıl içerisinde bu tutarın 120.865.654,86 TL'sinin harcanmış olduğu, 2023 yılı sonu itibarıyla pay hesabının bakiyesinin toplam 28.468.243,48 TL olduğu tespit edilmiştir.

Paydan harcanmış olan 120.865.654,86 TL'lik tutarın Bakanlığın 2023 yılı mal ve hizmet alım giderleri için harcanan 1.192.150.483,57 TL'nin %10,13'üne tekabül ettiği görülmüştür.

Harcama kalemlerinden bir kısmının örneğin hizmet binası kiralama ve tadilat giderleri ya da araç kiralama, şoför hizmeti, akaryakıt ve sigorta giderleri ile bu giderlerin içinde yer alan Bakanlık hizmet araçlarına yapılan kasko giderleri vb. harcamaların da İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından Makam Onayına sunulduğu ve Makam tarafından onaylandığı görülmüştür. Yapılan söz konusu harcamaların payın amacı olan iç ticaret hizmetini geliştirmeye yönelik olarak gerçekleştirildiğini kabul etmek mümkün değildir.

5174 sayılı Kanun'da İç Ticaret Payının her ne kadar Bakanlığa aktarılması veya ödenmesi gibi bir düzenlemeye yer verilmemiş olsa da ve yine Kanun'a dayanılarak çıkarılan Yönetmelik'te bu paydan yapılacak harcamaların TOBB tarafından yapılacağı

ifade edilse de; 5018 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi kapsamında söz konusu paylar Bakanlık açısından kamu geliri niteliğindedir. Ancak fiili durumda belirtilen yasal düzenlemeler karşısında, iç ticaret hizmetlerinden sorumlu Bakanlığın, bu hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla TOBB tarafından açılan hesapta toplanan paylar üzerinde tasarruf yetkisi bulunmamaktadır.

Bu itibarla; yukarıda yer verilen 5018 sayılı Kanun'un Hazine birliği ile mali saydamlık ilkeleri ve Kamu Haznedarlığı Genel Tebliği hükümleri çerçevesinde söz konusu payların Bakanlık bütçesine aktarılması, TOBB yerine Bakanlık adına açılacak bir banka hesabında izlenmesi, bu paylardan iç ticaret hizmetlerini geliştirmek amacıyla yapılan giderlerin kamu mali yönetim sistemine dâhil edilerek mali tablolarda gösterilmesi ve kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması için ilgili mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

Söz konusu tespit 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında da ele alınmış ancak konuyla ilgili olarak herhangi bir gelişme sağlanamamıştır."

denilmiştir.[25] Ancak Ticaret Bakanlığına ait 2024 yılı Sayıştay Düzenlilik Denetimi Raporunda bu konuda herhangi bir bulguya yer verilmemiştir.

-Emniyet Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü ile ilgili hesapların incelenmesinden, bu genel müdürlük bünyesinde Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin "*Ücret*" başlıklı Ek-1 inci maddesi gereğince "Özel güvenlik eğitim, sınav ve belgelendirme ücreti" adı altında ücret tahsil edildiği, ücretin Bakanlıkça belirlendiği ve bu ücretlerle ilgili iş ve işlemler Polis Akademisi Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi vasıtasıyla yürütüldüğü, Özel güvenlik eğitim, sınav ve belgelendirme hizmetlerinden elde edilerek döner sermaye bütçesine aktarılan gelirlerin; Emniyet Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında özel güvenlik hizmetlerinin geliştirilmesi kapsamında ihtiyaç duyulan taşınır-taşınmaz mal, araç ve hizmet alımları, sigorta giderleri, hizmet binalarının yapım, bakım, onarım ve kira giderleri, harcırah ve Emniyet Genel Müdürlüğüne Bağlı Her Derece ve Türdeki Eğitim ve Öğretim Kurumları ile Hizmet İçi Eğitim, Kurs giderleri için kullanılacağı tespit edilmiştir. 2021 yılında Özel Güvenlik Dairesi Başkanlığı adına tahsil edilen gelir ve yapılan giderlerin Polis Akademisi Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünün diğer sınav

[25] Ticaret Bakanlığı Sayıştay 2023 Denetim Raporu, sayfa:14-16

faaliyetlerinden ayrı olarak muhasebeleştirilmemesi sonucu Özel Güvenlik Daire Başkanlığına ait gelir ve gider rakamlarına ulaşılamamıştır. Ancak Sayıştay tarafından düzenlenen Emniyet Genel Müdürlüğü Döner Sermaye Müdürlüğünün Denetim Raporunda Döner sermaye içerisinde Polis Akademisi Başkanlığı ve Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı Döner Sermaye İşletmeleri bulunduğu, bu iki birimin faaliyetlerine ilişkin işlemler ayrı ayrı muhasebeleştirilmekte olduğu, döner sermaye işlemleri sonucunda 31.12.2021 tarihi itibarıyla 45.382.153,69 Türk Lirası gelir ve 53.028.192,46 Türk Lirası gider gerçekleşmiş olduğu öğrenilmektedir.[26]Sayıştay tarafından söz konusu döner sermayesinin 2024 yılında yapılan denetimi sonucunda; Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün 31.12.2024 tarihi itibarıyla konsolide geliri 385.140.850,83 TL gideri ise 229.165.247,11 TL olarak gerçekleşmiştir. [27]

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında At Yarışları Özel Hesabının bakanlık bütçesine dâhil edilmemesi ve mevcut mali sistem dışında tutulduğu tespit edilmiştir. 6132 Sayılı At Yarışları Hakkında Kanunun Ek 1'nci maddesinde *"Cari yılda, yarış gelirlerinin bir evvelki takvim yılındaki yarış geliri toplamından fazla olması halinde, aradaki farkın yüzde kırklık kısmı Kamu Haznedarlığı Sistemine dâhil bir kamu bankasında Tarım ve Köy işleri Bakanlığı emrine açılacak özel hesaba aktarılır. Bu hesapta biriken para, at ıslahı ve tesisleri ile hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla Tarım ve Köy işleri Bakanlığınca sarf edilir veya yarış müessesesine sarf ettirilir."* denilmektedir. Söz konusu Özel Hesabın, Bakanlık bütçesinden tamamen ayrı, Yüksek Komiserler Kurulu'nun sorumluluğunda gelirleri toplanan ve harcamaları yapılan bir sistemle yürütüldüğü anlaşılmıştır. 31.12.2015 tarihi itibariyle özel hesaba ait banka hesaplarında 105.474.095,76 TL mevcut olduğu; 2015 yılı içerisinde özel hesaptan toplam 3.596.494,32 TL harcama yapıldığı görülmüştür. Sayıştay 2024 Denetim Raporunda bu konuda yapılmış bir tespit ve bulguya yer verilmemiştir. Söz konusu hesabın akıbeti, tasfiye edilip edilmediği bilinmemektedir.

Ulaştırma Bakanlığında 2024 yılında Bakanlık faaliyetlerinin finansmanında, bütçe dışında kalan Evrensel Posta Hizmet Gelirlerinden 1.288.059.735,00 TL ve Evrensel Hizmet Gelirlerinden 7.892.501.700, 00 TL kaynak kullanıldığı tespit edilmiştir.[28]

[26] Emniyet Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Sayıştay 2021 Denetim Raporu sayfa:39
[27] Emniyet Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Sayıştay 2024 Denetim Raporu sayfa:3
[28] Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu sayfa 6

Afet Acil Durum Başkanlığında 5902 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesi uyarınca Başkanlıkça, -Afet ve Acil Durum, -Uluslararası Acil Yardım, -İnsani Yardım, özel hesapları kullanıldığı, 2024 yılında; Afet ve Acil Durum Özel Hesabından 49.544.137.421,14 TL Uluslararası Acil Yardım Özel Hesabından 119.019.665,32 TL, İnsani Yardım Özel Hesabından 51.207.236.142,00 TL kaynak kullanımı gerçekleştirilmiş olduğu 2024 yılına ait Sayıştay Denetim Raporundan öğrenilmektedir.[29]

Sayıştay'ın Millî Eğitim Bakanlığı ile ilgili 2021 yılı Denetim Raporunda;

"*Yapılan incelemelerde,*

• *Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin 17'nci maddesine göre okullardaki kantin ve benzeri yerlerin kiraya verilmesi ya da işletilmesi ile elde edilen gelirden, ilgili maddede belirlenen oranın il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü banka hesabına aktarılması suretiyle oluşturulan Okul Aile Birliği Hesabı,*

• *Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi çerçevesinde elde edilen gelirden, Yönergede belirlenen oranın il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü banka hesabına aktarılması suretiyle oluşturulan Çocuk Kulübü Hesabı,*

• *Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurum Müdürlüklerinin ÖSYM Tarafından Başvuru Merkezi Olarak Açılması ve Yönetilmesi ile İlgili Protokol çerçevesinde ÖSYM başvuru merkezi olarak belirlenen okulların sınav başvuru ücretlerinden elde ettiği gelirden, Protokolde belirlenen oranın ilçe milli eğitim müdürlüğü banka hesabına aktarılması suretiyle oluşturulan ÖSYM Hesabının,*

İl ve ilçe müdürlükleri nezdinde açılan banka hesaplarında takip edildiği, bu hesaplara yapılan aktarımların ve hesaplardan yapılan kullanımların muhasebe sistemi dışında tutulduğu ve mali tablolarda gösterilmediği tespit edilmiştir.

Yukarıdaki özel hesaplardan Okul Aile Birliği Hesabı ile ilgili olarak; Hazine ve Maliye Bakanlığından görüş istenmesi üzerine Muhasebat Genel Müdürlüğünün 08.01.2021 tarih ve 712528 sayılı cevabi yazısının Kamu İdaresi Strateji Geliştirme Başkanlığınca il müdürlüklerine gönderilmesi sonucu, bu hesapların il ve ilçe milli eğitim

[29] Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 20234Yılı Sayıştay Denetim Raporu sayfa 5

müdürlüklerinin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimlerine devredilmeye başlandığı görülmüş olmakla birlikte, söz konusu özel hesabı ilgili muhasebe birimlerine devretmeyen il ve ilçe müdürlüklerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Çocuk Kulübü Hesabı ve ÖSYM Hesabının ise tüm il ve ilçe müdürlüklerinde muhasebe birimi dışında tutulmasına devam edildiği görülmüştür. Bununla birlikte, 11.02.2022 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nde yapılan değişiklikle, elde edilen gelirden il ve ilçe müdürlüklerine ayrılan paylar kaldırılmış ve öğretmen, usta öğretici ve koordinatör öğretmen paylarına eklenmiştir. Dolayısıyla bundan sonra Çocuk Kulübü Hesabına kulüp gelirlerinden herhangi bir aktarım olmayacaktır. Ancak il ve ilçe müdürlükleri nezdinde açılmış olup muhasebe sistemi dışında tutulan bu hesaplardaki bakiyelerin de mevzuata uygun olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Kamu idaresi tarafından verilen cevapta; Okul Aile Birliği Hesabı ile ilgili olarak gerekli iş ve işlemlerin yapılması amacıyla taşra birimlerine yazı yazıldığı ifade edilmiş olup diğer özel hesaplara ilişkin bir açıklama yapılmamıştır.

Bu itibarla, özel hesaba aktarılan tutarlar ile özel hesaptan yapılan kullanımların Kamu İdarelerine Ait Özel Hesaplara İlişkin İşlemlerin Muhasebeleştirilmesine Dair Yönetmelik hükümlerine uygun olarak muhasebeleştirilmesi ve Kamu idaresi mali tablolarına yansıtılması sağlanmalıdır."

bulgusuna yer verilmiştir.[30] Ancak Sayıştay'ın 2022, 2023 ve 2024 yılı Denetim Raporlarında bunlarla ilgili herhangi bir denetim bilgi ve bulgusuna yer verilmediğinden bu hesapların akıbeti tarafımızca bilinmemektedir.

Sayıştay'ın 2024 yılı Millî Eğitim Bakanlığı Denetim Raporunda;

"" Bakanlık bünyesinde yer alan 1482 döner sermaye işletmesi ile 539 öğretmenevi ve akşam sanat okuluna ilişkin mali iş ve işlemler bütçe dışında yürütülmektedir. 2024 mali yılı sonu itibarıyla söz konusu döner sermaye işletmelerinin konsolide brüt gelirleri 8.103.886.225,19 TL, toplam karı 381.232.332,83 TL; öğretmenevi ve akşam sanat okullarının ise konsolide toplam brüt geliri 4.650.832.830,00 TL, toplam karı 806.836.706,00 TL olarak gerçekleşmiştir.

[30] Milli Eğitim Bakanlığı 2021 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu sayfa:16-17

2024 yılında Bütçe Kanunu (E) Cetveli'ne konan hüküm ile Milli Eğitim Bakanlığına Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan ilköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılacak ders kitapları için 3.700.000.000,00 TL, taşımalı ilköğretim ve ortaöğretim kapsamındaki öğrencilerin öğle yemeği gideri olarak 9.600.000.000,00 TL ve özel eğitim öğrencilerinin taşıma gideri olarak 6.409.000.000,00 TL olmak üzere toplam 19.709.000.000,00 TL kaynak öngörülmüş olup 2024 yılı içerisinde yapılan ilavelerle ilköğretim ve ortaöğretim kapsamındaki öğrencilerin öğle yemeği gideri olarak aktarılan kaynak 12.015.180.642,58 TL'ye, özel eğitim öğrencilerinin taşıma gideri olarak aktarılan kaynak 7.261.735.587,50 TL'ye ve ilköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılacak ders kitapları için aktarılan kaynak 7.043.691.804,92 TL'ye yükseltilerek toplam 26.320.608.035,00 TL tutarında kaynak aktarımı gerçekleştirilmiştir. Taşımalı ilköğretim ve ortaöğretim kapsamındaki öğrencilerin yemek gideri olarak 8.303.229.847,66 TL, özel eğitim öğrencilerinin taşıma giderleri 6.845.524.269,18 TL, ücretsiz ders kitabı için 5.792.609.093,71 TL olmak üzere toplam 20.941.363.210,55 TL harcama yapılmıştır. Bakanlık merkez ve taşra birimlerinde bütçeyle verilen ödenekler dışında, Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar ve yabancı devletlerden sağlanan fonlarla veya ulusal kaynaklarla finanse edilen projeler bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli kaynaklardan elde edilen gelirler Bakanlık bütçesi ile ilişkilendirilmeksizin bankalarda açılan özel hesaplarda takip edilmektedir..”[31] değerlendirmesine yer verilmiştir.

Sayıştay Denetim Raporunda yer alan ifadelerden Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki bir kısım özel hesabın kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Sayıştay’ın 2024 yılına ait Sağlık Bakanlığı Raporunda; “özel hesaplara ilişkin olarak toplam 4.497.324.425,46 TL kaynak girişi olup, bu tutarın 3.685.163.325,98 TL’si kullanılmış ve yıl sonu bakiyesi 812.161.099,48 TL olarak gerçekleşmiştir..” şeklinde bir ifade bulunmasına karşın bu hesapların detay bazında durumları irdelenmemiştir.[32]

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2021 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporunda; “1111 sayılı Askerlik Kanunu 26.06.2019 tarihinde ilga edilmesine rağmen, bedelli askerlik uygulaması kapsamında toplanan kaynaktan anılan Kanun’un geçici 46’ncı maddesine dayanılarak çıkarılan Usul ve Esaslar'a göre 2021 yılı içerisinde harcama yapıldığı ve bu harcamaların hatalı muhasebeleştirildiği görülmüştür.” şeklinde bir bulguya yer verilmesine

[31] Milli Eğitim Bakanlığı 2024 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu sayfa:5
[32] Sayıştay 2024 yılı Sağlık Bakanlığı Düzenlilik Denetimi Raporu Sayfa:7

karşın bu hesabın tutarı ve yapılan harcamaların dökümü konusunda herhangi bir veriye yer verilmemiştir. 2024 yılındaki Sayıştay Denetim Raporunda bu konuya ait herhangi bir bulguya yer verilmediğinden söz konusu hesabın akıbeti bilinmemektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 5 inci maddesinde, kamu mali yönetiminin uyumlu bir bütün olarak oluşturulacağı ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütüleceği; 6. maddesinde merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilat, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetiminin Hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütüleceği; tüm gelirlerinin Hazine veznelerine gireceği, giderlerinin bu veznelerden ödeneceği ve bu idarelerin özel vezne açamayacakları hüküm altına alınmıştır.

5018 sayılı Kanunun 12. maddesinde bütçe türleri sayılmış ve kamu idarelerince bunlar dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamayacağı ifade edilmiş; 13 üncü maddesinde de bütçenin, kamu malî işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlayacağı, tüm gelir ve giderlerin gayri safi olarak bütçelerde gösterileceği, belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesinin esas olduğu, bütçelerin ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamayacağı ve kamu idarelerinin tüm gelir ve giderlerinin bütçelerinde gösterileceği açıkça hüküm altına alınmıştır.

Kamu mali yönetiminin temel ilkeleri ve yukarıda özetlenen yasal düzenlemeler uyarınca genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin gelir ve giderlerine ait tüm işlemlerin Hazine veznelerinden gerçekleştirilmesi ve özel vezne açılmaması, kamu idarelerinin hesap ve kayıt düzeninde saydamlık ve hesap verebilirliğin sağlanması, Kanun'da sayılanlar dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulmaması, para ve parayla ifade edilebilen değerlere ilişkin tüm mali işlemlerin kayıtlarının usulünce yetkili kılınmış muhasebe yetkilisinin sorumluluğunda yapılması ve raporlanması gerekmektedir.

Öte yandan 5018 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde "özel gelir"; "genel bütçe kapsamındaki idarelerin kamu görevi ve hizmeti dışında ilgili kanunlarında belirtilen faaliyetlerinden ve fiyatlandırılabilir nitelikteki mal ve hizmet teslimlerinden sağlanan ve genel bütçede gösterilen gelirleri" şeklinde tanımlanmış olup, Bakanlık birimlerinin bu

mahiyetteki gelirlerinin “özel gelir” şeklinde bütçede ödenekleştirilmesi ve ilgili ödemelerin bu ödenekten karşılanmasına olanak sağlanmıştır.

Bu nedenle; “özel hesap” uygulamalarının bütçe içinde yönetilmesinin zorunlu olduğu açıktır. Nitekim 17.10.2017 tarih ve 30213 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Özel Hesaplara İlişkin İşlemlerin Muhasebeleştirilmesine Dair Yönetmelik, özel hesaba aktarılan tutarlar ile bu hesaptan yapılan kullanımların muhasebeleştirilmesinin, ilgili kamu idaresinin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimi tarafından yapılacağını hükme bağlamaktadır.

Söz konusu Yönetmelik, özel hesaptan yapılacak kullanımlarda muhasebeleştirme belgesi olarak, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ekinde yer alan muhasebe işlem fişinin kullanılacağını, özel hesaptan yapılan harcamaların, bütçe gelir ve bütçe gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin gelir ve gider hesaplarına kaydedileceğini ve özel hesaplara ilişkin mali işlemlerin kamu idaresi hesapları kapsamında ayrı bir mali tablo oluşturulmaksızın, kullanıcı kamu idaresinin mali raporları içerisinde gösterileceğini belirtmektedir.

5018 sayılı Kanun’un özel gelirleri düzenleyen 39 uncu maddesinde özel gelirler karşılığında idarelere tahsis edilen özel ödenek miktarlarının, ilgili idarelerin bütçelerinde gösterileceği; özel gelirlere ilişkin olarak ilgili kanunlarında veya Cumhurbaşkanı Kararnamelerinde belirtilen fiyatlandırılabilir mal ve hizmetlerin tarifeleri ile uygulamaya yönelik usul ve esasların Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak ilgili kamu idarelerince belirleneceği ve özel gelirlerin ödenek kaydına, gelecek yıla devrine, iptaline ilişkin yetki ve işlemlerin merkezi yönetim bütçe kanununda gösterileceği belirtilmiştir.

2026 yılı Merkezi Bütçe Kanununun 7 inci maddesinin (f) bendinde; “*ilgili mevzuatı gereğince özel gelir kaydedilmek üzere tahsil edilen tutarları, idare bütçelerinde söz konusu mevzuatta belirtilen amaçlar için tertiplenen ödenekten kullandırmak üzere genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydetmeye ve bütçelenen ödenekten gelir gerçekleşmesine göre ilgili tertiplere aktarma yapmaya, 2025 yılı içinde harcanmayan ödenekleri bütçeye ödenek kaydetmeye, bu hükümler çerçevesinde yapılacak*

işlemlere ilişkin usul ve esaslar belirlemeye Cumhurbaşkanı'nın[33] *yetkili olduğu ifade edilmiştir.*

2026 yılı Merkezi Bütçe Kanununa bağlı € Cetvelinin 35. sırasında "*14/7/2004 tarihli ve 5217 sayılı Özel Gelir ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun gereğince bütçeye gelir kaydedilecek tutarların tahsiline ilişkin usul ve esaslarla, ilgili kurum bütçelerine konulacak ödeneklerin kullanımı ve muhasebeleştirilmesine ilişkin usul ve esasları gerektiğinde ilgili bakanlarla birlikte belirlemeye ve diğer her türlü işlemi yapmaya Hazine ve Maliye Bakanı yetkilidir. Gerekli düzenlemeler yapılıncaya kadar gelirlerin tahsili ve giderlerin yapılması mevcut usul ve esaslara göre (5217 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla) yürütülebilir.*" belirlemesi yer almaktadır.

Dolayısıyla özel gelir olarak bütçeye ödenek kaydedilmesi ve belirlenecek esaslar çerçevesinde bu ödeneklerden harcama yapılması gerekirken, söz konusu gelirlerin yasal bir dayanağı olmaksızın bütçe dışında yönetilmesi, iç kontrol süreçlerine tabi tutulmaksızın harcanması, muhasebeleştirilmemesi ve Bakanlığın dönem sonu mali tablolarına dahil edilmemesi, bütçe ilkelerinden ve bütüncül bir mali yönetim sisteminin oluşturulması hedefinden önemli bir sapma anlamına gelmektedir.

Yukarıda özetlenen tespitlerden de anlaşılacağı üzere özel hesaplar aracılığıyla T.B.M.M. nereye gittiğini, nasıl harcandığını ve sınırlarını tam olarak bilmediği kaynakları tahsis edilmekte, devredilmesi mümkün olmayan bir hakkı, bütçe hakkını devretmektedir. Bu durum kamu kaynağının dağıtım ve kullanımını, saydam ve bilinebilir, öngörülebilir olmaktan çıkarmakta, denetimi dışı bırakmaktadır.

Bu tür uygulamalar bir nevi ilgili bakanlık bütçesi içerisinde "örtülü ödenek" oluşturulması anlamına da gelmektedir

Kesin hesap tekliflerinin görüşülüp yasalaşma süresi ve prosedürü de dikkate alındığında bu kamu kaynağından yapılan harcamaların bizzat TBMM tarafından denetimi de imkansız hale gelmektedir.

[33] 2019 önceki Merkezi Bütçe Kanunlarında Maliye Bakanının, 2019 yılından sonra Merkezi Bütçe Kanununda Cumhurbaşkanının yetkili olacağı belirtilmiştir.

Özel hesap uygulamalarının saydamlık ve hesap verme sorumluluğu ile ilgili hususları sağlayacak güvence mekanizmaları yoktur.

5018 sayılı yasanın 3'üncü maddesine göre; Kamu kaynakları, kamuya ait taşınır ve taşınmazları, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerleri ifade etmektedir.

5018 sayılı Kanunun 6'ncı maddesine göre, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilât, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetimi hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür. Bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin tüm gelirleri Hazine veznelerine girer, giderleri bu veznelerden ödenir. Bu idareler özel vezne açamaz.

"Özel hesap", özel fon hesabı" "kaynak yönetimi hesabı" vb hesaplarda toplanan, bu hesaplara devredilen ve bu hesaplardan harcanan tutarlar 5018 sayılı Kanun uyarınca bir kamu kaynağıdır.

Özel hesaplar da bir kamu kaynağı olup, "Özel hesap", "özel fon hesabı", "kaynak yönetimi hesabı" vb. her ne nam adı altında açılmışsa açılsın bu tür hesapların tüm gelir ve harcamaları Bakanlık bütçesi içine alınmalı, bakanlık bütçesi muhasebe kayıtları içinde takip edilmeli, bunlarda da analitik bütçe sınıflandırma sistemi ile tahakkuk esaslı devlet muhasebesi uygulanmalı, tüm gelir ve gider işlemleri 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılmalı ve denetlenmelidir.

Hazine ve Maliye Bakanı tarafından Mart 2021 ayında kamuoyuna duyurulan "Ekonomi Reform Eylem Planı'nda *"31.12.2021 tarihine kadar Özel Hesap Uygulamaları, hizmetin niteliği gereği acil ve zorunlu olanlarla sınırlandırılacak, bu kriterleri karşılamayan uygulamalar kademeli olarak kaldırılacaktır"* denilmesine rağmen **aradan 57 aylık bir süre geçmesine rağmen söz konusu taahhüt yerine getirilmemiştir**.

2015, 2016, 2017,2018, 2019, 2020, 2021 Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve eklerinde yer alan özel hesaplarla ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisinin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesince verilen iptal ve kısmi iptal kararları[34]

[34]6583 sayılı 2015 yılı, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM.'nin 26.05.2016 tarih ve 2015/7E, 2016/47Ksayılı kararı, 6682 sayılı 2016 yılı Merkezi Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 14.02.2018 tarih ve

dikkate alınarak Bütçe Kanunu ve eki cetvellerde yer alan özel hesaplarla ilgili düzenleme sayısının azaltılması olumlu bir adım olmakla beraber özel hesap uygulamasının 5018 sayılı Kanun hükümlerine ve Anayasa normlarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

XI. BAKANLIKLARA VEYA İLGİLİ, İLİŞİKLİ KURUM VE KURULUŞLARA BAĞLI OLARAK KURULAN YENİ ŞİRKETLER

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildikten karşı karşıya bulunulan yeni trend; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun temel amacına aykırı olarak Döner sermaye işletmesi, özel hesap uygulaması, özel fonların dışında bazı kamu hizmetlerinin ve alımlarının kamu bünyesinde kurulacak olan şirketler eliyle yürütülmesinin istenilmesidir.

İzlediği bilinçsiz özelleştirme politikaları ile Cumhuriyet döneminin ekonomide en önemli kurumları olan Kamu İktisadi teşebbüsleri ve İktisadi Devlet Teşekküllerini yağmalatan Ak Parti hükümetlerinin aklına birdenbire Bakanlıklara, ilgili veya ilişikli kurumlara bağlı yeni şirketlerin bir nevi yeni KİT'lerin kurulması gelmiştir. Kamuoyunca Ak Parti'yi yeni KİT'lerin kurulması noktasına getiren zorunlulukların neler olduğunu kamuoyu merak edilmektedir. Söz konusu şirketlerin kamu kaynağı kullandıkları halde yönetim ve denetimlerinin mevcut kamu mali yönetim ve denetim anlayışı dışına çıkarılması bunların belirli bazı ihtiyacı gidermekten çok, yeni yağma ve yolsuzluk anlayışının uygulamaya sokulacağı mecralar haline getirileceği kuşkusunu ortaya çıkarmaktadır.

2016/47E.2018/K sayılı kararı, 6767 sayılı 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 14.02.2018 tarih ve 2017/61 E., 2018/12 K.Sayılı kararı, 7066 sayılı 2018 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 24.09.2020 tarih ve 2018/27 E., 2020/49 K.Sayılı kararı, 7156 sayılı 2019 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak AYM'nin 24.09.2020 tarih ve 2019/23 E., 2020/50 K.Sayılı kararı,7197 sayılı 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak 24.02.2021 tarih ve 2021/26 E., 2022/19 K.sayılı, 7258 sayılı 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak 24.02.2021 tarih ve 2021/26 E., 2022/19 K.sayılı, 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile ilgili olarak 28.09.2023 tarih ve 2022/12 E., 2023/162 K.sayılı kararları kararları, ile 2015, 2016, 2017,2018,2019, 2020, 2021,2022 yılları Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarının bazı maddelerin iptaline, bazı maddelerinin kısmen iptaline karar verilmiştir.

Örneğin; şu an Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarında hali hazırda kurulmuş 3 şirket bulunmaktadır.

USHAŞ (Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi)

26.07.2018 tarih ve 663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulan ile USHAŞ, Ana Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde 04.02.2019 tarih ve 9759 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilerek 10.000.000 TL sermaye ile kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Sermayesinin tamamı Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ödenmiş olup pay sahipliğine bağlı oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Sağlık Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır. KHK ve Ana Sözleşme ‘de saklı tutulan hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi bulunmaktadır. Şirket 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’na tabi bulunmamaktadır.

663 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 2’nci maddesine göre; söz konusu şirketin; Uluslararası sağlık hizmetleri alanında aracılık faaliyeti gösteren kurumlara yetki belgesi vermek, Ülkemizin sağlık hizmetlerinin uluslararası tanıtımını yapmak, bu alandaki tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerini koordine etmek, yönlendirmek ve desteklemek, Uluslararası sağlık hizmetlerine ilişkin aracılık faaliyetlerinde bulunmak, verilen yetki çerçevesinde kamu ve özel sektör kuruluşları adına uluslararası sağlık hizmetlerine ilişkin sözleşme yapmak, yapılan sözleşmelerin yürütülmesine destek olmak ,Uluslararası sağlık hizmetlerine ilişkin bilgi alma başvurularına cevap vermek, şikâyetler ve anlaşmazlıkların çözümü için ilgili merciler nezdinde girişimlerde bulunmak, tarafların karşılaşabilecekleri sorunları tespit ederek önleyici tedbirler almak, Ülkemizin sağlık sisteminin tanıtımını yapmak, sağlık sistemleri, sağlık finansmanı ve kamu özel işbirliği modelleri konusunda uluslararası kişi ve kuruluşlara danışmanlık yapmak, bu alanlarda sistemlerin kurulması ve geliştirilmesine ilişkin yurt dışı talepleri karşılamak, projeler yapmak ve uygulamak vb. görevleri bulunmaktadır.

Şirket 10.000.000 TL sermaye ile kurulmuş ve kuruluş sermayesi Ankara Ticaret Sicil Müdürlüğü'ne tescil ettirilerek 04.02.2019 tarih ve 9759 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilmiştir. Şirketin sermayesi 27.12.2022 tarihinde geçmiş yıl karlarından karşılanmak üzere 347.939.761 TL'ye çıkarılmıştır.

Şirketin 1.01.2024 – 31.12.2024 hesap döneminde, yurt içi ve yurt dışı ilaç ve tıbbi cihaz satışları ile sağlık turizmi faaliyetlerinden elde edilen net satış gelirleri toplamının 630.998.129 TL olarak gerçekleştiği, aktif toplamının 843.699.975 TL olduğu, bunun 209.863.031 TL'sinin yabancı kaynaklardan, 633.836.944 TL'sinin ise öz kaynaklardan oluştuğu, şirkete kamu bankalarından . 50 milyon USD tutarında kredi limiti tahsis edildiği, .2024 yılı faaliyet döneminin 20.416.276 TL net kâr ile sonuçlandığı, şirketin doğrudan bağlı ortaklığının, 2020 yılında kurulan SADES Sağlık ve Sağlık Turizmi Destek Hizmetleri A.Ş. olduğu, söz konusu şirketin sermayesinin 125.000.000,00 TL olduğu, sermayenin tamamının USHAŞ Uluslararası Sağlık Hizmetleri A.Ş.'ye ait olduğu USHAŞ'a ait 2024 yılı Faaliyet Raporundan öğrenilmektedir.[35]

USHAŞ ile ilgili olarak 2020 ve 2021 yıllarında Sayıştay Raporunun düzenlendiği anlaşılmıştır. 2022, 2023 ve 2024 yıllarına ait herhangi bir denetim raporuna rastlanılmamıştır.

SADES (Sağlık ve Sağlık Turizmi Destek Hizmetleri Anonim Şirketi)

Sayıştay'ın USHAŞ 2020 Yılı Denetim Raporu'nda yer alan bilgilere göre, korona virüs salgınının hemen başında USHAŞ tarafından Sağlık ve Sağlık Turizmi Destek Hizmetleri Anonim Şirketi (SADES) adında bir şirket daha kurulmuştur.

Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yer alan bilgilere göre SADES, Türkiye'de ilk Covid-19 vakası açıklandıktan sadece bir gün sonra, 12 Mart 2020 tarihinde 500 bin TL sermaye ile kurularak faaliyete geçmiştir.

Sayıştay Denetim Raporlarında söz konusu şirkete ait herhangi bir detay bilgiye rastlanılmamaktadır.

Ancak medyada yer alan haberlerde SADES'in 2022 yılında 16 milyon 263 bin TL, 2023 yılında ise 2 milyon 779 bin TL zarar açıkladığı ifade edilmektedir.

[35] USHAŞ 2024 yılı Faaliyet Raporu sayfa:20

SBT (Sağlık Bilim Ve Teknolojileri Anonim Şirketi)

SBT Sağlık Bilim ve Teknolojileri Anonim Şirketi 15.07.2018 tarihli ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 666'ncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince ve 6102 sayılı Kanun ve Özel Hukuk hükümlerine tabi olarak kurulmuş ve 21.09.2021 tarihinde Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilerek 1.100.000 TL sermaye ile tescil edilmiş ve faaliyetlerine başlamıştır. Başlangıç sermayesinin tamamı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) tarafından ödenmiştir.

Şirketin başlıca amacı ve faaliyet konusu, sağlık bilim ve teknolojileri alanında ülkeye ve insanlığa hizmet etmek amacıyla Türkiye'nin rekabet gücünü artırmak ve sürekli kılmak, kalkınma hedefleri ile Cumhurbaşkanının belirlediği öncelikleri de dikkat alarak ülkemizin ileri teknoloji ve inovasyon ihtiyacını karşılamak, yeni ürünlerin üretimini ve var olanların geliştirilmesini sağlamak, araştırmacılara bilimsel ortam temin etmek, kamu hukuku ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliği yaparak bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak, bu araştırmaları koordine etmek, teşvik etmek, AR-GE'lere katkı sağlamak, sağlık bilim ve teknoloji kültürü ile ekosistemlerin geliştirilmesinde öncülük yapmak, sağlık/sosyal hizmet alanlarında kalite ve akreditasyon faaliyetlerini ve mükemmeliyet merkezi çalışmalarını yürütmektir.

Sayıştay şirket hakkında düzenlenen 2022 yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda;

"Şirket tarafından, 2022 yılı faaliyetleri sonucunda yılsonu itibariyle; istihdam edilen 8 personel için 2.222.961,66 TL personel gideri yapılmıştır.

Fikri ve sınai, mülkiyet hakları TÜSEB'e ait olan Turkovac aşısının üretim ve ticarileştirme hakları Şirkete devredilmiştir. Turkovac aşısı şirket tarafından özel bir şirkete ürettirilip Devlet Malzeme Ofisine (DMO) satılmaktadır. 2022 yılı içinde 524.996.200,89 TL tutarında mal satılmış, bu malların maliyeti de 515.885.251,74 TL olmuştur. Bu malların analizi için 1.006.971,00 TL gider yapılmıştır.

Turkovac ilacı için DMO'dan döviz cinsinden avans alınmış ve bu avansın büyük bir kısmı üretim yaptırılan şirkete verilmiştir. Bu nedenle dönem sonunda 215.121.919,04 TL kambiyo karı ve 225.117.991,07 TL kambiyo zararı oluşmuştur."

denilmiştir.

Şirket hakkında 2023 ve 2024 yıllarında Sayıştay tarafından düzenlenen herhangi bir denetim Raporu bulunmamaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenlemektedir.

Bu şirketlerin bakanlığın ve kamunun görev sahasında bulunan bazı hizmetlerle ilgili olarak faaliyette bulunmasının, bazı kamu harcamalarının ve kamu alımlarının şirketler yoluyla yürütülerek merkezi bütçe harcamalarının dışına çıkarılmasının gayretleri olarak görmekteyiz.

XII. BAZI BAKANLIKLARA BAĞLI OLARAK AJANS ADIYLA KURULAN YENİ HARCAMA ÜNİTELERİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapışım ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenlemiştir.

Kanun; Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumlan ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsamakta, Avrupa Birliği fonları ile yurt içi ve yurt dışından kamu idarelerine sağlanan kaynakların kullanımı ve kontrolü de uluslararası anlaşmaların hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanun hükümlerine tâbi bulunmaktadır. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar da bu kanunun bazı maddelerine tabidir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun da esas aldığı "Bütçe Birliği" ilkesi. Kamu idaresi ile ilgili mali tabloların, kamu idaresinin tüm birimlerinin bütün faaliyetlerini içermesi ve gerçek durumunu yansıtması esasına dayanır.

5018 sayılı Kanunun 6'ncı maddesine göre, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilât, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetimi hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür. Bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin tüm gelirleri Hazine veznelerine girer, giderleri bu veznelerden ödenir. Bu idareler özel vezne açamaz.

Son dönemde Kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenleme amacını taşıyan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na aykırı olarak bazı Kamu İdarelerinde "Ajans" adı altında yeni gelir toplayan ve harcama yapan üniteler oluşturulmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde, Türkiye Turizm, Tanıtım ve Geliştirme Ajansı; Çevre, Şehircilik ve İklim değişikliği Bakanlığı bünyesinde ise, Türkiye Çevre Ajansı kurulmuştur.

Türkiye Turizm, Tanıtım ve Geliştirme Ajansı;

11.07.2019 tarih ve 30832 sayılı Resmi Gazete yayımlanan 7183 sayılı Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı Hakkında Kanunla; Türkiye'nin turizm hedeflerine ulaşmasını teminen; turizm imkân ve fırsatlarının dünyada tanıtılmasına, turizm potansiyelinin tüm yönleri ile değerlendirilerek ülke ekonomisine kazandırılmasına, turizm yatırımlarının, turizmin ülke ekonomisindeki payının ve turizm sektörünün hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak, destek ve kaynak sağlamak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliği haiz, bu Kanunda belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı kurulmuştur.

Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansının Gelirleri; Genel bütçeden aktarılan tutarlardan, turistik tesislerden ve seyahat acentalarından, havayolu işletmecilerinden belli oranlarda alınacak alınacak turizm paylarından, Her türlü bağış ve yardımlardan, Ajansın faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden, diğer gelirlerden oluşacaktır.

Söz konusu ajansın kurulmasıyla, sorumluluk almadan fazlaca yetki, kadro ve bütçe alan, mali muafiyetleri olan, denetim yetkisi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı`na rakip hatta paralel bir bakanlık birimi hüviyetinde olan, ama kendisi klasik anlamda iç ve dış denetimden muaf olan yeni bir kamu kurumu kurulmuştur.

Turizm Geliştirme Ajansı TGA'nın, turizm sektöründen aldığı Turizm Payı miktarı 2025 yılı Ocak-Ekim döneminde % 6,7 artarak 122,3 milyon Dolardan 130,4 milyon Dolara çıkmıştır.

Kanunun Denetim başlıklı 7. maddesine göre; Ajansın Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak hazırlanan yıllık finansal tabloları bağımsız denetime tabi olacaktır. Denetim sonucunda düzenlenen bağımsız denetim raporları Sayıştay'a gönderilecektir. Sayıştay da; bağımsız denetim raporunu, Ajansın mali rapor ve tablolarının güvenilirliği ve doğruluğu bakımından ve Ajansın kontrol sistemleri, yöntem ve süreçleri ile birlikte inceleyip hazırlayacağı raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunacaktır

Sayıştay, münhasıran kendisine sunulan bağımsız denetim raporlarını esas alarak hazırlayacağı raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunacağı yönündeki Kanunun 7. maddesinde yer alan hüküm, Anayasa Mahkemesinin 4/5/2023 Tarihli ve E: 2019/93, K: 2023/87 Sayılı Kararı ile iptal etmiştir.

Kanunun 8. maddesine göre; Ajans, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa[36], 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa, 18/5/1994 tarihli ve 527 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri ile İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnameye, 4/7/2001 tarihli ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ve bu Kanunun 7'nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü hariç 3/12/2010 tarihli ve 6085 sayılı Sayıştay Kanununa tabi değildir. Ajansta, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi personel istihdam edilecektir. Kamu kurum ve kuruluşlarına personel alınmasına dair mevzuat hükümleri Ajans tarafından istihdam edilecek personel hakkında uygulanmayacaktır.

[36] Söz konusu madde yer alan hükmün bir kısmı Anayasa Mahkemesinin 4/5/2023 Tarihli ve E: 2019/93, K: 2023/87 sayılı kararı ile iptal edilmiş 7464 sayılı Kanunla yapılan yeni düzenleme de Kamu İhale Kanunu ile ilgili muafiyete ilişkin hükümler yeniden düzenlenmiştir.

Söz konusu kanunun Anayasa Mahkemesince iptal edilen düzenlemelerinin yerine 7464 sayılı Kanunla bir ölçüde AYM iptal gerekçelerinin bir bölümü dikkate alınarak kanun maddelerinde bazı değişiklikler yapılmıştır.

Haricen yapılan araştırmada ajansın 2022 ve 2023 yılına ait olup Sayıştay tarafından kendisine sunulan bağımsız denetim raporlarını esas alarak düzenlediği Denetim Raporunun 22.03.2023 tarihlerinde TBMM Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunda görüşüldüğü, Ajansın 2022-2023 yılı itibarıyla 162 kişilik personeli istihdam ettiği, katkı payları, özel proje giderlerinin mahiyeti,, gider kalemlerinin içeriği, Ajansın toplam varlıklarındaki ve yükümlülüklerindeki artış, zarar rakamları ile bazı yüksek harcamalarla ilgili olarak tespitlerin komisyon toplantısında da gündeme geldiği anlaşılmıştır. Ajansın 2024 yılı mali işlemleri ile ilgili herhangi bir denetim raporu bilgisine ulaşılamamıştır.

Türkiye Çevre Ajansı

24.12.2020 tarih ve 31350 sayılı Resmi Gazete yayımlanan 7261[37] sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığıyla ilgili, tüzel kişiliği haiz, bu Kanunda belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi Türkiye Çevre Ajansı kurulmuştur.

Söz konusu ajansın kurulmasıyla, sorumluluk almadan fazlaca yetki, kadro ve bütçe alan, mali muafiyetleri olan, denetim yetkisi ile Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı`na rakip hatta paralel bir bakanlık birimi hüviyetinde olan, ama kendisi klasik anlamda iç ve dış denetimden muaf olan yeni bir kamu kurumu kurulmuştur.

Yerel yönetimlerin görev-yetki-sorumluluk alanına giren sorun ve faaliyetlerde, merkezi yönetimin hiyerarşik yapısı içinde örgütlenmesi öngörülen Türkiye Çevre Ajansı'nın tek

[37] Söz konusu kanunun 5 ve 7. maddelerinin bir bölümü Anayasa Mahkemesinin 16/2/2023 Tarihli ve E: 2021/27, K: 2023/26 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

resmi merci olarak kabul edilmesi ve Ajans yapısında yerel yönetimlere yer verilememesi, Anayasanın 2 ve 127. Maddeleri açısından sorunlu bulunmaktadır.

Türkiye Çevre Ajansın gelirleri; Genel bütçeden aktarılan tutarlardan, her türlü bağış ve yardımlardan, Ajansın faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden ve sair gelirden oluşacaktır. 23.04.2021 tarih ve 31463 sayılı Resmi Gazete yayımlanan "Türkiye Çevre Ajansı ve Muhasebe Yönetmeliğinde yer alan düzenlemelere göre; Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde, Ajansın Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak hazırlanan yıllık finansal tabloları bağımsız denetime tabi tutulabilecektir, denetim sonucunda düzenlenen bağımsız denetim raporları Bakanlığa gönderilecektir, Ajansın her türlü iş ve işlemleri ile harcamalarının denetimi, incelemesi ve soruşturması Bakan tarafından gerekli görüldüğü hallerde görevlendirilecek denetim elemanlarınca yapılacaktır.

Anılan kanunun 28. maddesi ile; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine yapılan ilave ile Ajansın depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak yapacağı mal ve hizmet alımları," Kamu İhale Kanunundan istisna edilmiştir.

Ajansta, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi personel istihdam edilecektir.

Ajans Başkanına, yardımcılarına ve personeline mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdî ödemelerin bir aylık toplam net tutarı; 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 11 inci maddesi uyarınca belirlenen emsali personele mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılması öngörülen ödemelerin bir aylık toplam net tutarını geçmemek üzere Cumhurbaşkanı veya yetkilendireceği makamca belirlenecektir.

Ajans Yönetim Kurulu başkan ve üyelerine, bu görevleri nedeniyle ayrıca 22/1/1990 tarihli ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin 34 üncü maddesine göre kamu iktisadi teşebbüsleri yönetim kurulu başkan ve üyelerine ödenen tutarda ödeme yapılacaktır.

Ajans bütçesinin hazırlanması, uygulanması, harcamaların yapılması ve muhasebeleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte düzenlenecektir.

Söz konusu ajansın mali denetim raporlarının TBMM 'ye sunulması, Sayıştay'ın bu ajans üzerinde herhangi bir denetim hakkının olup olmadığı konusunda söz konusu kanunda ve ilgili yönetmelikte bir düzenleme bulunmamaktadır.

Ancak Sayıştay tarafından Türkiye Çevre Ajansı ile ilgili olarak Türkiye Çevre Ajansı 2024 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu düzenlenmiştir. Söz konusu denetim *raporunda;*

"10.06.2022 tarihinde 7261 Sayılı Kanuna eklenen madde ile; "Bakanlık tarafından Ajansa kullanma izni verilen veya kiralanan, Kıyı Kanunu kapsamındaki devletin hüküm ve tasarrufu altında yer alan alanlarda; mapa ve şamandıra sistemleri kurmak, işletmek, deniz araçlarına atık alım hizmetlerini vermek ve bu hizmetlerin verilmesini sağlamak" Türkiye Çevre Ajansının faaliyet konuları arasına eklenmiş ve aynı tarih ve kanunla yer alan Ajans, ihtiyaç hâlinde bu maddede sayılan faaliyetleri özel hukuk tüzel kişiliğini haiz şirketler kurarak gerçekleştirebilir hükmü kapsamında; Çevre Yönetim Hizmetleri Anonim Şirketi (ÇEYAŞ) 19.10.2022 tarihinde 482018 sicil numarası ile 50.000.000,00 TL sermaye ile Türkiye Çevre Ajansının 28.09.2022 tarihli kararına istinaden kurulmuştur."

şeklindeki açıklamalardan Çevre Ajansının ayrıca kendisine bağlı bir şirket kurduğu da anlaşılmaktadır.

Ancak söz konusu denetim raporunda bu şirketin faaliyetleri ve faaliyetlerinin mali sonuçları hakkında herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Türkiye Çevre Ajansına Genel Bütçeden 2024 yılında 3.625.000.000. TL kaynak aktarıldığı, 2024 yılı ile ilgili 10.295.355.575,28 TL'lik Gelir gerçekleşmesi ve 2.554.094.948,70 TL'lik harcama gerçekleşmesine sahip olduğu anlaşılmaktadır.[38]

[38] Türkiye Çevre Ajansı 2024 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu sayfa:5

Ajanslar hakkında genel değerlendirme:

Tüzel kişiliğe haiz ve Kanunlarında belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olarak faaliyet gösteren bu ajanslar kamu kaynağı kullanmakta olmalarına rağmen Sayıştay denetimine tabi bulunmamakta, düzenleyecekleri ihaleler açısından 4734 sayılı Kanun hükümlerine tabi bulunmamakta ve ayrıcalıklı bir personel rejimi uygulayarak çalıştırdıkları personele yüksek düzeyde aylık ve maaşlar ödemektedirler. Bu ajansların yönetim kurullarının bazı üyeleri aynı zamanda bağlı olunan Bakanlığın çift maaşlı bürokratlarından oluşmaktadır.

Uygulama ve faaliyetleri açısında gerek mevcut Kamu mali yönetimi, denetim sistemi gerekse istihdam ettiği personele sağladığı özlük hakları açısından kamu personel rejiminde dual bir görüntü oluşturan ve önümüzdeki dönemde büyük miktarlara ulaşacak mali kaynaklara sahip olmaları beklenen söz konusu ajansların tam anlamıyla sınırlandırılmamış bir biçimde Sayıştay'ın ve TBMM'nin denetimine tabi tutulması, harcama, personel edinme ve çalıştırma prosedürlerinin yasal kurallara bağlanması gerekmektedir.

Torba yasa tekliflerine yerleştirilen maddelerle bakanlıklar ve kamu kuruluşlarında teker teker ajans biçiminde kuruluşlar kurulması yerine ajanslarla ilgili genel çerçeve bir yasanın çıkartılmasında yarar görülmektedir.

XIII. BAZI BAKANLIKLAR BAĞLI KURULAN VAKIFLAR

2004 yılından önce Türkiye'de Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş 608 kamu vakfı bulunmaktaydı. Bunlar genellikle kamu kurumunu, kamu kurumundaki personeli veya her ikisini birden desteklemek amacıyla faaliyette bulunuyordu.

Bu vakıfların sunulan kamu hizmetleri karşılığında veya bu hizmetler nedeniyle vatandaşlardan hiçbir yasal dayanağı olmadan alınan "zorunlu bağışlar" kamuoyunda rahatsızlığa ve tepkilere yol açmıştı. (*Bu konuyla ilgili olarak 22'nci dönemde kurulan Meclis Araştırma Komisyonunun 699 sıra sayılı raporunda belirtildiği gibi; ehliyet, ruhsat, trafik tescil, pasaport, silah ruhsatı, egzoz ölçümü, sözleşme bedeli, devir işlemi, vize, onay, özel oda, sağlık kurulu raporu, hasta muayene veya hasta ziyareti bağışı, karne veya diploma bedeli, okula kayıt parası, matbu evrak, galoş satışı vs. gerekçelerle zorunlu bağış alınmaktaydı.*)

Bu vakıfların kurduğu ticari işletmelerin kamu kurumlarına ait veya tahsisli kamu taşınmazlarında yürüttüğü ticari faaliyetlerden gelir elde etmeleri, işletme ve şirketlerinin Devlete ait bina, araç ve gereci ücretsiz veya sembolik ücretlerle kullanmalarının ticari hayatta haksız rekabete yol açtığı gözleniyordu.

İlk AKP hükümetinin "Acil Eylem Plânında" kamu dernek ve vakıflarının tamamen kaldırılacağı, bunlardan sağlanan gelirler arasından devamında yarar görülenlerin muhafaza edileceği, bu gelirlerin ilgili kurum için özel gelir ve ödenek kaydedileceği öngörülmekteydi.

Ayrıca 8'nci Beş Yıllık Kalkınma Plânında, kamu görevlilerinin kurmuş oldukları vakıfların kamu hizmetlerinin sunumunda devreye girmesinin önüne geçilmesi ve bu yolla kamu kaynağı aktarılan vakıfların tasfiyesi öngörülmüştü.

2004 yılında çıkarılan 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanunla;

-Dernek ve vakıfların kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında bir karşılık almaları,

-Kamu hizmetlerinde kullanılan araç, gereç, evrak, form ve benzeri malzemenin, dernek ve vakıflardan temin edilmesi,

-Kamu görevlilerinin görev unvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev almaları,

-Dernek ve vakıf organlarında görev alan kamu görevlilerinin, ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık almaları,

-Yardım toplama ve bağış kabul hizmetlerinde kamu görevlilerini çalıştırmaları,

--Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu kapsamdaki dernek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılması,

-Kamu kurum ve kuruluşlarının, personel maaş ve ücretlerinden, kaynağında kesinti yaparak bu kapsamdaki dernek ve vakıflara aktarmaları,

Bu vakıf ve derneklerle bunların sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketlerin, bünyesinde kuruldukları kurum ve kuruluşların Devlet İhale Kanunu'na göre yapacakları ihalelere katılmaları,

yasaklanmıştı.

Ancak Kanunla kurulan Vakıflar bu Kanunun kapsamı dışında tutulmuştu.

Kamu vakıflarının, yukarıda sayılan sakıncalarına rağmen AKP iktidan tarafından son dönemde bazı Kamu İdarelerinde ilgili kamu kuruluşu tarafmdan kamu hizmeti olarak yerine getirilmesi gereken hizmetleri de kapsayacak şekilde, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na aykırı olarak "Vakıf " adı altında yeni gelir toplayan ve harcama yapan üniteler oluşturulmaktadır.

AKP iktidarı tarafından 23.11.2022 tarih ve 7422 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'na Ek madde ilavesiyle Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş olan Jandarma Asayiş Vakfı'nı da kanunla kurulmadığı halde, 5072 sayılı kanunda yer alan sınırlamalar dışına çıkararak, kamu kaynaklarını kullanabilmesinin yolu açılmıştır.

2007 yılında 5653 sayılı Kanunla Yunus Emre Vakfı, 2016 yılında 6721 sayılı Kanunla Türkiye Maarif Vakfı, 2023 yılında 7430 sayılı kanunla Antalya Diplomasi Forumu Vakfı, 7439 sayılı Kanunla Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Vakfı, 2024 yılında ise 7512 sayılı Kanunla da Dışişleri Teşkilatım Güçlendirme Vakfı kurulmuştur.

Bu vakıfların Türk Medeni Kanunu'na göre değil Kanunla kurulmalarının altında kanunla kurulan vakıfların 5072 sayılı Kanunun kapsamı dışında tutulmuş olması yatmaktadır. Zira kanunla kurulan vakıflar kamu binalarını, personelini, kamu kaynaklarını kullanabilmekte, bunlara bütçeden para aktarılabilmekte, vakıflar da bu parayı herhangi bir bütçe kısıtı olmadan, TBMM'ye hesap vermeden harcayabilmektedirler. Bunlar üzerinde kamu kaynaklarını kullanmalarına karşın Sayıştay'ın herhangi bir denetim yetkisi de bulunmamaktadır.

Örneğin Yunus Emre Vakfı ve Türkiye Maarif Vakfına son beş yılda bütçeden aktarılan para toplam 19,1 milyar liradır ve bu paranın nasıl ve nereye harcandığı konusunda TBMM'de hesap sorulamamaktadır.

Son dönemde yazılı, sözlü ve görsel medyada kamu kaynaklan ile finanse edilen dünyanın 66 farklı ülkesinde ve 92 ofiste faaliyet gösteren Yunus Emre Vakfına bağlı Yunus Emre Enstitüsü ile ilgili olarak mali boyutu oldukça geniş ölçekte yolsuzluklar yapıldığına dair haberler yer almıştır. Vakfın Özel Kalem Müdürü, Destek Hizmetleri Dairesi Başkam, eski Strateji Geliştirme Dairesi Başkam ve eski Başkanın oğlunun da aralarında bulunduğu 23 kişi "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama" ve "hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma" ile suçlanmaktadırlar. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, tarafından yapılan soruşturma kapsamında gözaltına alınan Vakıf başkam hakkında da görevi kötüye kullanma ve suçtan kaynaklanan mal varlığı edinme kapsamında tutuklama karan verilmiştir.

Uygulamada bu vakıflar sayesinde, kamu yöneticilerinin, vâkıfların organlarına atanan, eş, dost, akraba ve yandaşların 237 sayılı Taşıt Kanunu, 2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu (Lojman Kanunu) vb. kanunlarla getirilen kısıtlamaları aşarak, lüks konut, lüks taşıt kullanabilmelerine olanak sağlanmakta ve yaşam konforlarını bu vakıflar eliyle kamu kaynağı kullanarak artırabilmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca bu vakıf kaynaklarından yapılan harcamalarda Tasarruf Tedbirleri uygulanmamaktadır.

AKP bir yandan "Tasarruf Genelgeleri" çıkarırken bir yandan da bütçe harcama sistemini delmek için "Vakıf" adı altında düzenlemeler yapmaktadır. Tasarruf Genelgelerindeki kısıtlamalar kamu vakıfları aracılığıyla yapılan harcamalar ve personel alımları, bina ve taşıt kiralamaları için söz konusu değildir.

İktidar giderek daha çok alanda vakıflar yoluyla bu kısıtlamaları aşmaya çalışmaktadır.

Diğer Bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının da benzeri bir yöntem izleyerek, "kendi teşkilatlarını güçlendirme "amacı adı altında kanunla vakıf kurmaya teşebbüs etmeleri halinde nasıl bir tablo ile karşılaşılacağı yönündeki uyarılarımız dikkate alınmamaktadır

Bu vakıflar kamuda mali disiplini bozmakta ve bütçe birliği ilkesini zedelemektedir.

Bütçeden yapılan harcamalar, engellemeler de olsa Sayıştay, dolayısıyla TBMM denetimine tabi bulunmaktadır Ayrıca bütçe kapsamında yapılan harcamalarla ilgili olarak çeşitli prosedürler uygulanabilmektedir. Bazı kamu kaynaklarını kullanmalarına rağmen kamu vakıflarında Sayıştay denetimi yoktur.

Özet olarak; tüzel kişiliğe haiz ve Kanunlarında belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olarak faaliyet gösteren bu vakıflar kamu kaynağı kullanmakta

olmalarına rağmen tam anlamıyla Sayıştay denetimine tabi bulunmamakta, düzenleyecekleri ihaleler açısından 4734 sayılı Kanun hükümlerine tabi bulunmamakta ve ayrıcalıklı bir personel rejimi uygulayarak çalıştırdıkları personele yüksek düzeyde aylık ve maaşlar ödemektedirler. Bu vakıfların yönetim organlarının bazı üyeleri aynı zamanda bağlı olunan Bakanlığın çift maaşlı bürokratlarından oluşmaktadır

Kamu vakıflarını önce kapatan AKP iktidarının, yıllar sonra kendisinin örtülü ajandasını gerçekleştirmek için bu vakıfları uygun bir kaldıraç olarak kullanmak istediği anlaşılmaktadır.

.Uzun süre mevcut kamu vakıflarını ortadan kaldırma yönünde hareket eden iktidar partisinin yeni kamu vakfı yaratma çabaları kamu mali disiplinine ilişkin düzenlemelere aykırı bulunmaktadır.

Uygulama ve faaliyetleri açısından bakıldığında, gerek mevcut kamu mali yönetimi ve denetimi sistemi, gerekse istihdam ettiği personele sağladığı özlük haklan bakımından kamu personel rejiminde ikili bir görüntü oluşturan ve önümüzdeki dönemde büyük miktarlara ulaşacak mali kaynaklara sahip olmaları beklenen söz konusu vakıfların Sayıştay'ın ve T.B.M.M.'nin denetimine tabi tutulması gerekmektedir.

XIV. BÜTÇE KANUNU VE EKİ CETVELLERDEKİ BAZI HÜKÜMLERİN ANAYASA VE 5018 SAYILI YASA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Daha önceki yıllarda Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarında ve eki cetvellerde yer alan çok sayıda maddenin Anayasaya aykırı olduğu tarafımızca Plan ve Bütçe Komisyonu ve Genel Kurul görüşmeleri sırasında ileri sürülmesine rağmen iktidar partisinin ısrarlı tavırları nedeniyle kanun metinlerinden çıkartılmamış, bu durum üzerine Cumhuriyet Halk Partisi tarafından söz konusu maddelerin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

6583 sayılı 2015 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde yer alan toplam 13 madde/fıkra için Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusu 26.05.2016 tarihinde sonuçlandırılmış olup Esas Sayısı:2015/7 Karar Sayısı 2016/47 olan Karar, 22.09.2016 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Söz

konusu kararda iptal başvurusunda bulunulan 13 madde ve/veya fıkranın 9 adedi iptal edilmiş, 4 madde için ise red kararı verilmiştir.

6682 sayılı 2016 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde yer alan toplam 29 madde ve/veya fıkra için 12.05.2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusuna ilişkin karar 23 ay sonra 14.02.2018 tarihinde verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 14.02.2018 tarih ve 2015/47E.,2016/7K. sayılı kararda ile iptal başvurusunda bulunulan 29 madde ve/veya fıkranın 9'u iptal, 7'si kısmi olarak iptal edilmiş, 13 madde için ise ret kararı verilmiştir**.**

6767 sayılı 2017 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde yer alan toplam 23 madde ve/veya fıkra için 20.02.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusuna ilişkin karar 12 ay sonra 14.02.2018 tarihinde verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 14.02.2018 tarih ve 2017/61E.,2018/12K. sayılı kararı ile iptal başvurusunda bulunulan 23 madde ve/veya fıkranın 2'si iptal, 6'sı kısmi olarak iptal edilmiş, 15 madde için ise ret kararı verilmiştir**.**

7066 sayılı 2018 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde yer alan toplam 21 madde/fıkra için 26.02.2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusuna ilişkin karar 31 ay sonra 24.09.2020 tarihinde verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 24.09.2020 tarih ve 2018/27 E. 2020/49 Sayılı kararı ile iptal başvurusunda bulunulan 21 madde ve/veya fıkranın 1'si iptal, 1 kısmi olarak iptal edilmiş, 19 madde için ise ret kararı verilmiştir**.**

7156 sayılı 2019 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde yer alan toplam 6 madde/fıkra için 26.02.2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusuna ilişkin karar 19 ay sonra 24.09.2020 tarihinde verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 24.09.2020 tarih ve 2019/23 E. 2020/50 Sayılı kararı ile iptal başvurusunda bulunulan 6 madde ve/veya fıkranın 1'si iptal edilmiş, 5 madde için ise ret kararı verilmiştir**.**

7197 sayılı 2020 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde, Cumhurbaşkanlığı Bütçesinin E Cetvelinde, T.B.M.M. Bütçesinin E Cetvelinde ve T Cetvelinde yer alan toplam 9 madde/fıkra için 28.02.2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusuna ilişkin karar 24 ay sonra 24.02.2022 tarihinde verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 24.02.2020 tarih ve 2020/32

E., 2022/18 Sayılı kararı ile iptal başvurusunda bulunulan 9 madde ve/veya fıkranın 6'sı iptal edilmiş, 3 madde için ise ret kararı verilmiştir.

7258 sayılı 2021 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde, Cumhurbaşkanlığı Bütçesinin E Cetvelinde, T.B.M.M. Bütçesinin E Cetvelinde ve T Cetvelinde yer alan toplam 8 madde/fıkra için 26.02.2021 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusuna ilişkin karar 12 ay sonra 24.02.2022 tarihinde verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 24.02.2021 tarih ve 2021/26 E., 2022/19 Sayılı kararı ile iptal başvurusunda bulunulan 8 madde ve/veya fıkranın 6'sı iptal edilmiş, 2 madde için ise ret kararı verilmiştir.

7344 sayılı 2022 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Eki E Cetvelinde, Cumhurbaşkanlığı Bütçesinin E Cetvelinde, T.B.M.M. Bütçesinin E Cetvelinde ve T Cetvelinde yer alan toplam 5 madde ve veya /fıkra için 26.02.2022 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olup, yapılan iptal başvurusuna ilişkin karar 28.09.2023 tarihinde verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 28.09.2023 tarih ve 2022/12 E., 2023/162 K. sayılı kararı ile iptal başvurusunda bulunulan 5 madde ve veya /fıkranın 4. İptal edilmiş bir madde için ise ret kararı verilmiştir.

2026 yılı Merkezi Bütçe Kanun teklifi ve ekleri üzerinde yapılan tetkike, Anayasa Mahkemesince verilmiş bulunan iptal ve kısmi iptal kararlarının büyük bir r bölümünün 2026 yılı bütçesinin hazırlık çalışmaları sırasında dikkate alınmış olması memnuniyet verici bulunmakla birlikte Anayasa Mahkemesinin yapılan başvuruların uzun sürede sonuçlandırmasının nedeni anlaşılamamaktadır.

2026 yılı Merkezi Bütçe Kanunu Teklifinin görüşmeleri sırasında teklifin ve teklif eki cetvellerde yer alan bazı maddelerinin Anayasaya aykırı olduğu görüşü ileri sürülmesine rağmen komyon çalışmalarında bu yöndeki uyarı ve eleştirilerimiz dikkate alınmamıştır.

Söz konusu maddeler ve maddelerin aykırı olduğu Anayasa maddeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiş olup; Anayasaya aykırılık gerekçeleri ve söz konusu madde numaraları ilgili bölümlerde yer almaktadır.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifinin İlgili Maddesi	Maddenin aykırı olduğu iddia edilen
	Anayasanın ilgili maddesi
6.maddesinin 1. Fıkrası	7, 87,88,89 ve 161
E-Cetveli 'nin (11) numaralı sırasındaki açıklama	7,87,88,89 ve 161
K Cetvelinin Diğer Ödemeler Bölümüne eklenen 17 ve 20. satırlar	7,87,88,89 ve 161

Meclis İç Tüzüğünün 38. Maddesi " Komisyonlar, kendilerine havale edilen teklif veya tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler.

Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder. " hükmünü taşımakta olup bu sorun bu madde uyarınca çözüme bağlanmadan teklifin görüşmelerine geçilemez.

Buna karşın Anayasa'ya aykırılık iddiaları komisyonda etraflıca tartışılmadan ve karara bağlanmadan 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Teklifinin Anayasaya aykırı olan maddelerinin görüşmelerine geçilmiş olması İçtüzüğe aykırı bulunmaktadır.

1-Bütçe Kanunun 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 7, 87, 88, 89 ve 161. maddelerine aykırılığı:

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifinin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası;

"Bu Kanunla verilen ödeneklerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılması amacıyla, kamu idarelerinin yıl içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaç fazlası ödeneklerinin diğer kamu idarelerinin ödenek ihtiyacının karşılanmasında kullanılmasını temin etmek veya ödeneklerin öncelikli hizmetlerde kullanılmasını sağlamak üzere genel bütçe ödeneklerinin yüzde onunu aşmamak kaydıyla; genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine konulan (01), (02), (03), (05), (06), (07), (08) ve (09) ekonomik kodlarındaki ödenekleri kamu idareleri bütçeleri arasında veya Strateji ve Bütçe Dairesi Başkanlığı bütçesinin "Yedek Ödenek" tertibine aktarmaya, Cumhurbaşkanı yetkilidir"

hükmünü içermektedir.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla Cumhurbaşkanına 5018 sayılı Kanunun temel ilkeleri ve kurduğu mali sistemle bağdaşmayan yetkiler tanınmakta; genel bütçe ödeneklerinin yüzde onunu aşmamak kaydıyla genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerinin (01), (02), (03), (05), (06), (07), (08) ve (09) ekonomik

kodlarındaki ödenekleri, idarelerin kendi bütçeleri aktarmaya veya Strateji ve Bütçe Dairesi Başkanlığı bütçesinin "Yedek Ödenek" tertibine aktarmaya; Cumhurbaşkanı yetkili kılınmaktadır.

Anayasa'nın 7. maddesinde, 'Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez' denilmektedir.

Anayasa'nın 87.maddesinde "bütçe Hakkı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bütçe hakkı, tarihî bakımdan Yasama organının elde ettiği ilk yetkidir. Halktan toplanan her kuruşun ne şekilde harcanacağı, içinde karşı güç olarak muhalefeti de barındıran ve açık tartışma usulü ile işleyen, bu açıdan da "gün ışığında" olan Meclislerde karara bağlanır. Yürütme organını tek bir kimsenin temsil ettiği demokratik yönetim sisteminin ilk örneğini oluşturan ABD'de, ödeneklerin, Başkan tarafından, bütçede Meclis tarafından onaylanandan farklı kalemlere kaydırılabilmesi açıkça yasaklanmıştır. Bu yasak, Anayasa'nın suskunluğundan faydalanarak kendisine bu alanda yetki tanıyan Başkanın, ödeneklerde, Meclis'in onayladığı bütçenin %4'üne varan oranda değişiklik yapması üzerine düzenlenmiştir.

Bütçe, teknik bir ekonomik belgeden ibaret değildir; fakat gelir dağılımından özlük haklarına, yoksullukla mücadeleden sürdürülebilir kalkınmaya dek siyasetin kendisidir. Bütçe hakkının Yasama organında olması; siyasetin, toplumu oluşturan her kesimin tartışması ve uzlaşması ile oluşması anlamına gelir

1982 Anayasasının 16.04.2017 tarih ve 6771 sayılı Kanunun 15. maddesiyle değişik 161. maddesinde;

"*Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.*

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz"

hükmü yer almaktadır.

Anayasa'nın bütçenin hazırlanması, uygulanması ve kontrolüne ilişkin göndermede bulunduğu kanun, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'dur. 5018 sayılı Kanun bütçe ile ilgili kanun değil, bütçenin hazırlanma, uygulanma ve kontrolünde tabi olduğu kanundur. Dolayısı ile bütçenin hazırlanması, uygulanması ve kontrolünün 5018 sayılı Kanuna uygun olması, Anayasal bir zorunluluktur.

Bütçe kanunu, hukuki yapısı itibariyle genel, kişilik dışı ve tek yanlı bir işlem değil, içeriği statü olarak daha önceden belli olan şart işlemlere örnektir. Bundan dolayı bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Ayrıca söz konusu maddenin geçmiş yıllardaki uygulamasının bazı bakanlıklara ve kamu kuruluşlarına bütçe yılı başlangıcında verilen yeteri düzeydeki personel ödeneklerinin büyük bir bölümünün yıl içerisinde Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Dairesi Başkanlığı Bütçesi içerisindeki Yedek Ödenek tertibine aktarılması suretiyle bu kurumların personel ödenekleri açısından yıl sonunda ödenek üstü harcama yapmak zorunda bırakılması ile sonuçlandığı da tespit edilmiştir. Ancak ödenek üstü harcama yapılamayacağına dair Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar dikkate alınarak[39] 2024 yılında ödenek üstü harcama yapılmadığı anlaşılmaktadır.

2024 yılında yedek ödenekler tertibinden yapılan işlemleri gösterir tablo aşağıdadır.

Tablo: Yedek Ödenek Tertibinden Yapılan İşlemler (TL)

(TL)

Başlangıç Ödeneği (a)	Aktarma ile Eklenen Ödenek		Toplam Yedek Ödenek (ç=a+b+c)	Yedek Ödenekten Aktarmalar ile Düşülen (d)	Kalan Yedek Ödenek (ç-d)
	Kurum Dışı (b)	Kurum İçi (c)			
96.499.683.000,00	120.868.877.361,00	32.793.000,00	217.401.353.361,00	66.667.378.000,00	150.733.975.361,00

Tablodan da görüldüğü üzere toplam 217.401.353.361,00 TL yedek ödeneğin 66.667.378.000,00 TL'si aktarmalarla düşülmüş olup geriye 150.733.975.361,00 TL kalmıştır

[39] 21.12.2019 tarih ve 7198 sayılı 2018 yılı Kesin Hesap Kanunu'nun 4. maddesinin (3) numaralı fıkrasınında yer alan tamamlayıcı ödenekle ilgili olarak benzeri bir düzenleme;[39] Cumhuriyet Halk Partisinin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesinin 28.09.2023 tarih ve 2023/33 E., 2023/161 K. Sayılı kararı ile "*kesin hesap kanunlarının konusunun bütçe kanunlarında yer alan ödeneklerin uygulanmasını göstermekle sınırlı olduğu, kanunlarla ve bütçe kanunuyla düzenlenmesi gereken bir konunun kesin hesap kanunlarıyla düzenlenemeyeceği, tamamlayıcı ödenek verilmesinin 5018 sayılı Kanun'un 19., 26., 31., 42 ve 70. maddelerini 2018 yılı yönünden uygulanamaz hâle getirdiği, kesin hesap kanunları ile harcama yetkisinin verilmesinin, Anayasa'nın 161. maddesine aykırılık oluşturduğu ve bütçe hakkı ile bağdaşmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 87 ve 161. maddelerine aykırı bulunarak*" iptal edilmiştir

Sayıştay 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildiriminde; 2024 yılı Genel Bütçeli idareler başlangıç ödeneği olan *11.007.879.053.000,00* TL.nin yaklaşık %0.87'sine denk gelen bütçe uygulaması sonucunda başlangıçtaki seviyesi olan 96.499.683.000,00 TL.'den 120.901.670.361,00 TL.'nin ilavesiyle 217.401.353.361,00 TL'ye ulaşan ve 10.721.863.763.428,72 *Türk Liralık genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık % 1.92'sine tekabül eden* yedek ödenek tutarı konusunda sadece tespitte bulunulmuş, bu durumun nedenlerini ve nasıl oluştuğunu sorgulamamış, keza bu durumun TBMM'nin bütçe hakkını zedeleyip zedelemediği hususunu da değerlendirmemiştir.

Yedek ödenekten aktarmalar ile düşülen 186.999.376.6761 TL ödenek, kamu idarelerine ait 105 adet bütçe tertibine eklenmiştir. Aşağıdaki tabloda 108.649.648.184,00 TL ile bu tutarın %58,10'unu oluşturan ilk 20 bütçe tertibine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo: Yedek Ödenekten Aktarma Yapılan Kamu İdareleri

Kamu İdaresi	Bütçe Tertibi	Tutar
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	24-76.65-02-06.05	20.926.588.000,00
Milli Savunma Bakanlığı	43-9.30-01-03.02	19.000.000.000,00
Sağlık Bakanlığı	54-14.47-01-06.05	12.575.876.184,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.33-02-06.05	7.954.362.417,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.65-02-06.04	7.817.010.583,00
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	64-15.38-01-06.05	6.010.000.000,00
Jandarma Genel Komutanlığı	29-26.1-01-01.01	4.450.000.000,00
Jandarma Genel Komutanlığı	29-26.1-01-03.02	3.343.000.000,00
Milli Eğitim Bakanlığı	6-13.42-01-03.05	3.000.000.000,00
İçişleri Bakanlığı	98-10.67-01-06.05	2.443.000.000,00
Göç İdaresi Başkanlığı	35-36.38-01-05.04	2.350.000.000,00
Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı	43-25.5-01-01.09	2.350.000.000,00
Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı	43-25.4-01-06.09	2.300.000.000,00
Adalet Bakanlığı	1-8.67-01-03.05	2.200.000.000,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.34-02-06.07	2.200.000.000,00
Strateji ve Bütçe Başkanlığı	22-41.32-01-07.03	2.184.031.000,00
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	17-64.36-02-08.01	2.000.000.000,00
Sağlık Bakanlığı	54-14.47-07-06.05	1.870.000.000,00
Gençlik ve Spor Bakanlığı	62-22.36-01-06.04	1.858.250.000,00
Milli Eğitim Bakanlığı	51-13.72-01-01.04	1.817.530.000,00
Genel Toplam		**108.649.648.184,00**

Yedek Ödenekten yapılan aktarmaları gösteren söz konusu tabloların incelenmesinden bazı kamu kuruluşlarına yapılan aktarmaların söz konusu kamu İdarelerinin Örneğin: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün 123.579.336.000,00 TL. tutarındaki başlangıç ödeneğinin % 16'sını aştığını göstermektedir. Bu durum bazı kurumların başlangıç ödeneklerinin saptanmasında ihtiyaç analizlerinin isabetli olmadığını, ihtiyaçlara uygun ödenek tespitinin bütçe tercihine yansıtılmadığını göstermektedir.

Genel Uygunluk Bildiriminde 2024 yılında Yedek ödenek tertibine (99-41.32-01-09.06), kurum dışı aktarmalar ile 120.868.877.361,00 Türk Lirası eklenmiş olmasına karşın buna ilişkin detay tabloya daha önceki yıllar Genel Uygunluk Bildirimlerinde yer verilmesine rağmen 2024 yılı Genel Uygunluk Bildiriminde yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Geçmiş yıllarda yedek ödeneğe aktarım mekanizması aynı zamanda ödenek üstü gider mekanizmasıyla paralel çalıştırılmakta, yedek ödenek tertibine yapılan aktarmalar aynı zamanda ödenek üstü gider yapılmasına neden olmakta idi.

Ancak ödenek üstü harcama yapılamayacağına dair Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar dikkate alınarak[40] 2024 yılında ödenek üstü harcama yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Önceleri Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçesinde[41] Bulunan 99-41.32-01-09.06 Tertibindeki Yedek Ödeneğinin yıllar boyunca izlediği seyir aşağıdaki gibidir

Tablo: Yedek Ödeneğin Yıllar İtibarıyla Seyri

Yıllar	Maliye Bakanlığı Bütçesinde Bulunan 12.01.31.00.01.1.2.00-1-09.6 Tertibindeki Yedek Ödeneğin Başlangıç Ödeneği(Strateji Bütçe Başkanlığının ((99-41.32-01-09.06) tertibi)TL	Yedek Ödeneğin Aktarmalar Sonrası Ulaştığı Yılsonu Ödeneği(TL)	Yedek Ödenek / Genel Bütçeli İdarelerin Başlangıç Ödeneğine Oranı
2012	665.250.000	30.919.961.928	8,67
2013	949.178.000	35.912.248.988	9,05
2014	1.199.178.000	25.360.405.215	5,90
2015	1.547.000.000	35.259.761.554	7,59
2016	2.064.576.000	35.480714.953	6.32
2017	3.662.841.000	38.006.572.361	6.00

[40] 21.12.2019 tarih ve 7198 sayılı 2018 yılı Kesin Hesap Kanunu'nun 4. maddesinin (3) numaralı fıkrasınında yer alan tamamlayıcı ödenekle ilgili olarak benzeri bir düzenleme;[40] Cumhuriyet Halk Partisinin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesinin 28.09.2023 tarih ve 2023/33 E., 2023/161 K. Sayılı kararı ile *"kesin hesap kanunlarının konusunun bütçe kanunlarında yer alan ödeneklerin uygulanmasını göstermekle sınırlı olduğu, kanunlarla ve bütçe kanunuyla düzenlenmesi gereken bir konunun kesin hesap kanunlarıyla düzenlenemeyeceği, tamamlayıcı ödenek verilmesinin 5018 sayılı Kanun'un 19., 26., 31., 42 ve 70. maddelerini 2018 yılı yönünden uygulanamaz hâle getirdiği, kesin hesap kanunları ile harcama yetkisinin verilmesinin, Anayasa'nın 161. maddesine aykırılık oluşturduğu ve bütçe hakkı ile bağdaşmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 87 ve 161. maddelerine aykırı bulunarak"* iptal edilmiştir

[41] Söz konusu ödenek 2020 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının Bütçesinde yer almaktadır.

2018	2.883.442.000	56.462.495.756	7.52
2019	3.353.443.000	53.420.198.890	5.42
2020	3.749.149.000	96.507.777.429	8.91
2021	4.122.014.000	96.403.795.978	5.96
2022	38.633.925.000[42]	79.167.726.000	2.69[43]
2023	81.152.264.000[44]	94.961.168.078	1.44[45]
2024	96.499.683.000	217.401.353.361	1.97

Bu itibarla, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinde bulunan yedek ödenek tertibinin bütçe tahmininin geçmiş yıl ödenek hareketleri dikkate alınmadan bütçeleştirilmesi, bütçe gider tahminlerinde açıklık, doğruluk ve saydamlık ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir

Bütçe Kanunlarında yer alan benzeri düzenlemelerin iptaline ilişkin başvurular Anayasa Mahkemesi tarafından red edilmektedir.[46]

Anayasa Mahkemesinin hemen hemen birbirinin aynı olan söz konusu kararlarında;

"…. *Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'yla verilen ödeneklerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılması amacıyla kamu idarelerinin yıl içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaç fazlası ödeneklerinin diğer kamu idarelerinin ödenek ihtiyacının karşılanmasında kullanılmasını temin etmek veya ödeneklerin öncelikli hizmetlerde kullanılmasını*

[42] 7414 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan tutar dikkate alınmıştır.
[43] Burada hesaplamada 7414 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan Genel Bütçe ödenekleri toplamı dikkate alınmıştır.
[44] 7457 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan tutar dikkate alınmıştır.

[45] Burada hesaplamada 7457 sayılı Ek Bütçe Kanunu ve diğer ödenek eklemeye izin veren düzenlemelerle artırılan Genel Bütçe ödenekleri toplamı dikkate alınmıştır (6.611.109.166.859,69 TL.)
[46] Daha sonra 6767 sayılı 2017 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunun 6/1-a maddesi, 7066 sayılı 2018 Yılı, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6/1 maddesi, 7156 sayılı 2019 Yılı, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6/1 maddesi, 7197 sayılı 2020 Yılı, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6/1 maddesi, 7258 sayılı 2021 Yılı, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6/1 maddesi, ile ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yapılan iptal başvuruları 14.02.2018 tarih ve 2017/61E., 2018/12K sayılı, AYM'nin 24.09.2020 tarih ve 2018/27 E. 2020/49 K.Sayılı, AYM'nin 24.09.2020 tarih ve 2019/23 E., 2020/50 K.Sayılı, AYM'nin 24.02.2020 tarih ve 2020/32 E., 2022/18 K.sayılı, AYM'nin 24.02.2021 tarih ve 2021/26 E., 2022/19 K.sayılı kararları ile red edilmiştir.

sağlamak üzere genel bütçe ödeneklerinin yüzde onunu aşmamak kaydıyla genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine konulan (01), (02), (03), (05), (06), (07), (08) ve (09) ekonomik kodlarındaki ödenekleri, kamu idareleri bütçeleri arasında veya Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin "Yedek Ödenek" tertibine aktarmaya Cumhurbaşkanı'nın yetkili olduğu hüküm altına alınmaktadır. Kurumlar arası ödenek aktarmalarını düzenleyen kural bu hâliyle bütçenin uygulanması ile ilgili, uygulamayı kolaylaştırıcı ve açıklayıcı nitelikte bir hükümdür.

Ayrıca 5018 sayılı Kanun'un 21. maddesinin üçüncü fıkrasında, kamu idarelerinin bütçeleri içinde; personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden diğer tertiplere ödenek aktarılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Anılan hüküm, kamu idarelerinin kendi bütçeleri içindeki ödenek aktarmalarını düzenlemektedir. Oysa dava konusu kural, kamu idareleri arasındaki ödenek aktarmaya dönük hükümler içermektedir.

Kuralda, kurumlar arası ödenek aktarmanın ancak genel bütçe ödeneklerinin yüzde onunu aşmamak kaydıyla ve kamu idarelerinin yıl içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaç fazlası ödeneklerinin diğer kamu idarelerinin ödenek ihtiyacının karşılanmasında kullanılmasını sağlamak amacıyla yapılabileceği belirtilerek ödenek aktarmaya ilişkin çerçeve ve Cumhurbaşkanı'na verilen ödenek aktarma yetkisinin sınırları belirlenmiştir. Kuralın cari yıl bütçesinde ödenek artışına imkân tanıması veya doğrudan ödenek üstü harcama yapmaya sebebiyet vermesi söz konusu değildir. Bu itibarla bütçenin hazırlanması, uygulanması ve yönlendirilmesinden sorumlu olan Cumhurbaşkanı'na belirtilen sınırlar içinde ödenek aktarma konusunda yetki veren kural, bütçe hakkını ihlal etmemektedir.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 87. ve 161. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.*"*

denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi söz konusu kararlarında 5018 sayılı Kanunun 21. Maddesindeki *"personel giderleri tertiplerinden diğer tertiplere ödenek aktarılamayacağı"* kuralı bakımından bir değerlendirmede bulunulmamış ve konu sadece aynı maddede yer alan *"merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri arasındaki ödenek*

aktarmalarına ilişkin yetki ve işlemler ile usul ve esaslar merkezî yönetim bütçe kanununda belirlenir." hükmü çerçevesinde incelemesini sınırlamıştır.

Anayasa Mahkemesi söz konusu kararlarında; Merkezi Yönetim Bütçesinin 6/1maddesi ile ilgili olarak yapılan iptal başvurusunu reddederken, söz konusu maddede yer alan düzenleme ile; kurumlar arası ödenek aktarmanın ancak genel bütçe ödeneklerinin yüzde onunu aşmamak kaydıyla ve kamu idarelerinin yıl içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaç fazlası ödeneklerinin diğer kamu idarelerinin ödenek ihtiyacının karşılanmasında kullanılmasını sağlamak amacıyla yapılabileceği belirtilerek ödenek aktarmaya ilişkin çerçeve ve Cumhurbaşkanına[47] verilen ödenek aktarma yetkisinin sınırları belirlendiğini, bu kuralın cari yıl bütçesinde ödenek artışına olanak tanıması veya doğrudan ödenek üstü harcama yapmaya sebebiyet vermesinin söz konusu olmayacağı kanaatini izhar etmektedir.

Aslında uygulamada sorun ödenek üstü harcamalarda ortaya çıkmaktadır. Bu konudaki tespitlere Sayıştay'ın önceki yıllar Merkezi Yönetim Bütçesi Genel Uygunluk Bildirimlerinde rastlamak mümkündür.

2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 yılları Genel Uygunluk Bildirimlerindeki ödenek üstü harcama tabloları incelendiğinde, kamu idarelerinin personel giderleri ile sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri tertiplerinde yer alan ödeneklerin, 5018 sayılı Kanunun "Ödenek aktarmaları" başlıklı 21. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden, diğer tertiplere aktarma yapılamaz." kuralına aykırı olarak Cumhurbaşkanı[48] tarafından Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı'nın[49] "Yedek Ödenek" tertibine aktarıldıktan sonra buradan kamu idarelerinin hizmet alımı ve sermaye giderleri tertiplerine aktarıldığı ve böylece sanki personel giderleri tertiplerinde ödenek üstü harcama yapılmasına cevaz veren yasal kurallar varmış gibi kamu idarelerinin personel giderleri tertiplerinde ödenek üstü harcama yapmaya mecbur bırakıldıkları; daha açık deyişle Cumhurbaşkanının[50] kamu idarelerinin personel giderleri ile sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi gideri tertiplerini kamu idarelerinin iradesi dışında ödenek üstü harcama kaynağı olarak

[47] 2019 yılından önce Maliye Bakanına …
[48] 2019 yılından önce Maliye Bakanı tarafından
[49] 2019 yılından önce Maliye Bakanlığı Bütçesinin
[50] 2019'dan önce Maliye Bakanının

kullandığı anlaşılmaktadır. Ancak bu husus Anayasa Mahkemesinin 2017 yılından sonraki kararlarında değerlendirmeye alınmamıştır. Ayrıca ödenek üstü harcama yapılamayacağına dair Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar dikkate alınarak[51] 2024 yılında ödenek üstü harcama yapılmadığı anlaşılmıştır.

Söz konusu maddede yer alan aktarma toplamı için genel bütçe ödeneklerinin %10'u gibi bir limitin konulması yönündeki düzenleme çerçeve çizme, sınır getirme anlamında bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 87. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri arasında "kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak" yanında "bütçe kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek" görev ve yetkisine de ayrıca yer verilmiştir. Bütçe kanunlarını öteki kanunlardan ayrı tutan bu kural karşısında, kanun ile düzenlenmesi gereken bir konunun bütçe kanunu ile düzenlenmesi veya herhangi bir kanunda yer alan hükmün bütçe kanunları ile değiştirilmesi ve kaldırılması olanaksızdır.

Anayasa'nın 88. maddesinde, kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde teklif, görüşülme usul ve esasları düzenlenirken, bütçe kanunlarının görüşülme usul ve esasları 161. maddede ayrıca belirtilmiştir. Bu maddeyle bütçe kanun tekliflerinin görüşülmesinde ayrı bir yöntem kabul edilmiş, Genel Kurulda üyelerin gider arttırıcı veya gelir azaltıcı tekliflerde bulunmaları önlenmiş ve Anayasa'nın 89. maddesiyle de Cumhurbaşkanı'na bütçe kanunlarını bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri gönderme yetkisi tanınmamıştır.

Anayasa'nın anılan maddeleri incelendiğinde, bütçe kanunlarına bütçe ile ilgili olmayan kurallar konulmamasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 161. maddesinin gerekçesinde de "Bütçe kanunlarına bütçe dışı hüküm konulamaması, mevcut kanunların hükümlerini açıkça veya dolaylı değiştiren veya kaldıran hükümler getirilememesi ilkelerine anayasal kuvvet ve hüküm tanınmıştır" denilmek suretiyle hükmün getiriliş amacı açıkça ortaya konulmuştur.

---

[51] 21.12.2019 tarih ve 7198 sayılı 2018 yılı Kesin Hesap Kanunu'nun 4. maddesinin (3) numaralı fıkrasınında yer alan tamamlayıcı ödenekle ilgili olarak benzeri bir düzenleme;[51] Cumhuriyet Halk Partisinin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesinin 28.09.2023 tarih ve 2023/33 E., 2023/161 K. Sayılı kararı ile "*kesin hesap kanunlarının konusunun bütçe kanunlarında yer alan ödeneklerin uygulanmasını göstermekle sınırlı olduğu, kanunlarla ve bütçe kanunuyla düzenlenmesi gereken bir konunun kesin hesap kanunlarıyla düzenlenemeyeceği, tamamlayıcı ödenek verilmesinin 5018 sayılı Kanun'un 19., 26., 31., 42 ve 70. maddelerini 2018 yılı yönünden uygulanamaz hâle getirdiği, kesin hesap kanunları ile harcama yetkisinin verilmesinin, Anayasa'nın 161. maddesine aykırılık oluşturduğu ve bütçe hakkı ile bağdaşmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 87 ve 161. maddelerine aykırı bulunarak*" iptal edilmiştir

Bütçe kanunu, hukuki yapısı itibariyle genel, kişilik dışı ve tek yanlı bir işlem değil, içeriği statü olarak daha önceden belli olan şart işlemlere örnektir. Bundan dolayı bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Son 10 yıldır Bütçe Kanununun 6/1. Maddesinde yer alan bu hükümle; 5018 sayılı Kanunun 21. maddesindeki *"personel giderleri tertiplerinden diğer tertiplere ödenek aktarılamayacağı"* kuralı, son 10 yıldır fiilen yürürlükten kaldırılmış olup uygulanamamaktadır.

Anayasa'nın 161. maddesine göre görüşülen bütçe kanunlarına bu şekilde konulan hükümler yoluyla yürürlükteki yasa hükümlerinin, örtülü veya açık şekilde uygulamadan kaldırılması, askıya alınması ya da uygulanamaz hale getirilmesi mümkün değildir. Bu madde hükmü bütçe kanunlarıyla mevcut kanun hükümlerinin açıkça veya zımnen değiştirilemeyeceği ilkesiyle bağdaşmamaktadır

Diğer yandan, Anayasa'nın; 7. maddesinde "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez" hükmüne, 88. maddesinin birinci fıkrasında "Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir" hükmüne yer verilerek, 161. maddesi gereğince hazırlanarak TBMM'ye sunulan bütçe kanunu ve kesin hesap kanunu teklifleri dışında Cumhurbaşkanına, diğer kanunlarda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifinde bulunma izni verilmemiştir.

Cumhurbaşkanına çerçevesi çizilmemiş, (madde metninde yer alan %10 rakamı bir sınır olarak değerlendirilemez) esasları belirlenmemiş bir alanda hiçbir sınırlamaya bağlı olmaksızın geniş yetkiler tanınarak yasama yetkisinin devri yapılamaz. Bütçe Kanununa Anayasaya aykırı olarak bütçe dışı hükümler konularak mevcut kanun hükümlerin değiştirilmesi veya bütçe yılı itibarıyla zımmen kaldırılması Anayasanın 7, 87, 88, 89 ve 161.maddelerine aykırı bulunmaktadır.

2- E Cetveli (11) numarasındaki açıklamanın Anayasa'nın 87, 88, 89 ve 161. maddelerine aykırılığı:

Anayasanın 161'nci maddesi hükmüne aykırı olarak 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifinin E- Cetvelinin 11. Maddesine konulan bu hükümle Strateji ve Bütçe

Başkanlığı bütçesinin 56-41.33-01-07.01 tertibinde yer alan ödeneği vakıf üniversitelerinin araştırma altyapısı projelerini destekleme ve geçmiş yıllarda bu kapsamda desteklenerek kurulan araştırma altyapılarının idamesi amaçlarıyla kullanmaya, bu tertipten yapılacak harcamalar ile projelerin izleme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkili kılınmaktadır.

Söz konusu bütçe tertibinde 1.400.001.000, 00 TL 'lik ödenek yer almaktadır.

15.04.2020 tarih ve 7243 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik yapılmasına Dair Kanununun 14. maddesi ile Vakıf yükseköğretim kurumlarına devlet yardımı yapılmasını öngören 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Ek 18. Maddesi[52] yürürlükten kaldırılmıştır.

---

[52] 03.04.1991 tarih ve 3708 sayılı Kanununun 7. Maddesiyle 2547 sayılı Kanuna eklenen EK MADDE 18. — Vakıflar tarafından kurulmuş yükseköğretim kurumlarına eğitim öğretim ve araştırma tesisleri, öğretim üyesi lojmanları, öğrenci yurtlan, sosyal ve kültürel tesisler kurmak üzere, Bakanlar Kurulu kararıyla, Hazine veya muvafakatları alınmak suretiyle, kamu tüzelkişilerine ait arazi ve tesisler tahsis edilebilir. Bu şekilde tahsis edilen arazi ve tesisler, başka gerçek ve tüzelkişilere devredilemez.
Vakıflarca kurulmuş yükseköğretim kurumlarından eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini en az iki eğitim-öğretim yılı sürdürmüş olanlara, talepleri halinde, o yükseköğretim kurumunun eğitim-öğretim, araştırma, kütüphane ve yatırım masrafları ile diğer cari harcama kalemleri için Yükseköğretim Kurulunun teklifi üzerine Millî Eğitim Bakanlığının görüş ve önerisi ile Bakanlar Kurulunca tespit edilecek esaslara göre, kendi bütçesinde öngörülen miktarın % 45'ini geçmemek kaydıyla her yıl Devlet yardımı yapılır. Bakanlar Kurulunca esaslar tespit edilirken yardımın yapılacağı yükseköğretim kurumunun araştırma çalışmalarının düzeyleri dikkate alınır. Devlet yardımı, ilgili yükseköğretim kurumunun müracaatı üzerine Millî Eğitim Bakanlığının görüş ve önerisi ile Bütçe Kanununda her yıl bu maksatla ayrılan ödenekten iki eşit taksit halinde Maliye ve Gümrük Bakanlığınca yapılır.
Yardım alan yükseköğretim kurumu her yıl nisan ayı sonuna kadar bir önceki yılın gelir ve giderlerini Maliye ve Gümrük ve Millî Eğitim bakanlıkları ile Yükseköğretim Kuruluna göndermek zorundadır.
Söz konusu Ek Madde 18, 26..06.2011 tarih ve 4689 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3. Maddesiyle esaslı değişikliğe uğramıştır. Ek Madde 18. – Vakıflar tarafından kurulmuş yükseköğretim kurumlarının giderlerine katkıda bulunmak amacıyla; bütçede yer alan ödenekle sınırlı olmak üzere, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunun müracaatı, Yükseköğretim Kurulunun görüşü ve Millî Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca Devlet yardımı yapılır.

Yapılacak Devlet Yardımı: Devlet yükseköğretim kurumlarına o yıl tahsis edilen toplam bütçe ödeneklerinin örgün öğrenci sayısına bölünmesiyle elde edilen tutarın, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunda okuyan örgün öğrenci sayısıyla çarpılması sonucu bulunulacak miktarın % 30'unu geçemez. Ancak, bu miktarın üniversitelere dağıtımı; öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde kullanılan sayısal (% 50), sözel (% 20) ve eşit ağırlıklı (% 30) puan türlerinin parantez içinde gösterilen ağırlıklar uygulanarak, üniversitenin toplam örgün öğrenci sayısına göre yapılır. Yükseköğretim Kurulu bu oranları yarısına kadar yükseltmeye veya eksiltmeye yetkilidir. En az iki yıl eğitim-öğretim yapmış olan vakıf üniversiteleri Devlet yardımı almak amacı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına müracaat ederler.

Vakıf yükseköğretim kurumlarına Devlet yardımının yapılabilmesi için bu kurumların;

a) En az iki eğitim-öğretim yılını tamamlamış olması,

b) Öğrencilerin en az % 15'ine eğitim-öğretim masraflarını karşılayacak düzeyde tam burs vermesi,

c) Öğrenci alınan her lisans programı için, öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla, vakıf üniversitelerince seçilerek Yükseköğretim Kurulu tarafından yurt içinde veya yurt dışında belirlenen üniversitelere yerleştirilen ve izlenen doktora öğrencilerine, kontenjanı 50'ye kadar olan programlar için bir öğrenciye, 50 ile 100 arasında olan programlar için iki öğrenciye ve kontenjanı 100'den fazla olan programlar için üç öğrenciye eğitim-öğretim ve diğer masraflarını karşılayacak düzeyde burs vermesi veya üniversitelerin bu doktora öğrencilerinin sayısı kadar, yurt dışında yerleşik Türk uyruklu öğretim üyesini en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalıştırdığını Yükseköğretim Kuruluna belgelemesi,

Söz konusu maddenin gerekçesinde;" Vakıf yükseköğretim kurumlarına devlet yardımı yapılmasını öngören 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ek 18. Maddesi son derece karmaşık bir hesaplama sistemine dayanmaktadır. 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanununun ek 177. Maddesi ile belirli şartlarda yükseköğretim kurumlarına gelir vergisi iadesi imkânı sağlandığından 2547 sayılı kanununun Ek 18. Maddesi yürürlükten kaldırılmıştır." açıklaması yer almaktadır.

Araştırma altyapılarının daha etkin kullanımını ve sürdürülebilirliğini sağlamak üzere desteklenmesine ilişkin hususları düzenlemek üzere 03.07.2014 tarih ve 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir.

Anılan kanunda, *"Araştırma altyapısı": Yükseköğretim kurumları bünyesinde, yetişmiş nitelikli insan gücü ile günün modern teknolojilerine dayalı makine-teçhizat, donanım ve yazılımı içinde bulunduran, Ar-Ge faaliyetlerinin yapıldığı ileri araştırma laboratuvarı, tematik araştırma laboratuvarı ile merkezî araştırma laboratuvarı olarak sınıflandırılan birimler*" olarak tanımlanmaktadır.

---

d) Üniversitelerin lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarında en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalışan (kısmî statüde görevli, ek ders veya diğer üniversitelerden görevlendirme suretiyle çalışanlar hariç) öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının, bu esasa göre hesaplanan tüm Devlet üniversitelerinin öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının ortalamasına eşit veya daha az olması,

e) Üniversitelerarası Kurulca görevlendirilen komisyonca yapılacak değerlendirme sonucunda; bir önceki yıl sonu itibariyle tespit edilen tanınmış bilimsel dergilerde, üniversitede en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalışan (kısmî statüde görevli, ek ders veya diğer üniversitelerden görevlendirme suretiyle çalışanlar hariç) öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı bakımından, bu esasa göre sıralanan tüm Devlet üniversitelerinin ilk yarısına girecek durumda olması,

f) Öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde sayısal, sözel ve eşit ağırlığa göre, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezince o yıl yerleştirilen örgün öğretim öğrencileri arasında ilk % 5'e giren öğrenci almış olması ve üniversitenin örgün öğretim programlarına o yıl yerleştirilen toplam öğrenci sayısı ile her bir puan türünün ikinci fıkrada belirtilen göreceli önemini yansıtan ağırlıkları dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, bu esasa göre sıralanan tüm Devlet üniversitelerinin ilk yarısına girmesi,

Şartlarından asgarî (a), (b), (c) ve (d) bentlerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Buna göre, ikinci fıkrada belirtilen miktarın;

– (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde sayılan tüm şartları yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına tamamına kadar,

– Asgarî şartlardan (a), (b), (c) ve (d) bentlerinin yanı sıra (e) veya (f) bentlerinden birini yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına % 80'ine kadar,

– Sadece asgarî şartları yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına % 60'ına kadar,

Devlet yardımı verilir. Asgarî şartları yerine getiremeyen vakıf yükseköğretim kurumlarına Devlet yardımı yapılmaz.

Bu maddede belirtilen azamî ve asgarî düzeyler arasında yer alan vakıf yükseköğretim kurumlarına yapılacak yardım miktarı, Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılacak değerlendirme esas alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilir. Vakıf yükseköğretim kurumlarına yapılacak yardım her yılın en geç Ekim ayı sonuna kadar iki eşit taksit halinde ödenir.

Yardım alan vakıf yükseköğretim kurumu her yıl Nisan ayı sonuna kadar bir önceki yılın gelir ve giderlerini Maliye Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kuruluna göndermek zorundadır.

Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili olarak vakıf yükseköğretim kurumlarından her türlü belge ve bilgiyi istemeye ve gerektiğinde merkez denetim elemanları vasıtasıyla denetim ve inceleme yaptırmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Söz konusu kanunda Araştırma Alt Yapıları Kurulunun işlev ve görev ve yetkileri, Araştırma alt yapılarının statüsü, Araştırma Alt Yapılarının görev, yetki ve sorumlulukları, organları vb hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Ancak sözü geçen kanunda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan ödeneği vakıf üniversitelerinin araştırma altyapısı projelerini destekleme ve geçmiş yıllarda bu kapsamda desteklenerek kurulan araştırma altyapılarının idamesi amaçlarıyla kullanmaya, bu tertipten yapılacak harcamalar ile projelerin izleme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkili kılan bir düzenleme de bulunmamaktadır.

Anayasa'nın Cumhurbaşkanının görevlerini düzenleyen 104. maddesinde de bu konuda Cumhurbaşkanına yetki veren herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Anayasa'nın 87. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri arasında "kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak" yanında "bütçe kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek" görev ve yetkisine de ayrıca yer verilmiştir. Bütçe kanunlarını öteki kanunlardan ayrı tutan bu kural karşısında, kanun ile düzenlenmesi gereken bir konunun bütçe kanunu ile düzenlenmesi veya herhangi bir kanunda yer alan hükmün bütçe kanunları ile değiştirilmesi ve kaldırılması olanaksızdır.

Anayasa'nın 88. maddesinde, kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde teklif, görüşülme usul ve esasları düzenlenirken, bütçe kanunlarının görüşülme usul ve esasları 161. maddede ayrıca belirtilmiştir. Bu maddeyle bütçe kanun tekliflerinin görüşülmesinde ayrı bir yöntem kabul edilmiş, Genel Kurulda üyelerin gider arttırıcı veya gelir azaltıcı tekliflerde bulunmaları önlenmiş ve Anayasa'nın 89. maddesiyle de Cumhurbaşkanı'na bütçe kanunlarını bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri gönderme yetkisi tanınmamıştır.

Anayasa'nın anılan maddeleri incelendiğinde, bütçe kanunlarına bütçe ile ilgili olmayan kurallar konulmamasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Anayasa'da birbirinden tamamen ayrı ve değişik olarak düzenlenen bu iki kanunlaştırma yönteminin doğal sonucu olarak, olağan kanun ile düzenlenmesi gereken bir konunun, bütçe kanunu ile düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kaldırılması olanaksızdır. Bu durum, Anayasa'nın 161. maddesinde "Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz" denilmek suretiyle ifade edilmiştir.

E Cetvelinin 11. Sırasında yer verilen düzenlemeyle; 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda herhangi bir düzenleme öngörülmemesine rağmen, Vakıf Üniversitelerinin araştırma altyapısı projelerini destekleme ve geçmiş yıllarda bu kapsamda desteklenerek kurulan araştırma altyapılarının idamesi amaçlarıyla Merkezi Yönetim Bütçesinden yapılacak yardımlar konusunda Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin 56-41.33-01-07.01 tertibinde yer alan ödeneği Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek usul ve esaslar dahilinde Vakıf Üniversitelerine dağıtılmasına olanak sağlanmış olmaktadır.

Oysa Anayasa'nın 88. ve 89. maddelerinde öngörülen süreçten geçerek yasalaşması sağlanmadan, Anayasa'nın 161. maddesine göre görüşülen bütçe kanunlarına bu şekilde konulan hükümler yoluyla yürürlükteki yasaların öngörmediği bir kuralın kanunlaştırılması mümkün değildir.

Bütçe kanunlarını, diğer kanunlardan ayrı tutan bu Anayasal kurallar karşısında, yasa ile düzenlenmesi gereken bir konunun bütçe yasası ile düzenlenmesi veya yürürlükte bulunan herhangi bir yasada yer alan hükmün bütçe yasaları ile değiştirilmesi, kaldırılması, uygulanmaması veya aykırı düzenlemeler yapılması olanaksızdır.

Cumhurbaşkanına çerçevesi çizilmemiş esasları belirlenmemiş bir alanda hiçbir sınırlamaya bağlı olmaksızın geniş yetkiler tanınarak yasama yetkisinin devri yapılamaz. Bütçe Kanununa Anayasaya aykırı olarak bütçe dışı hükümler konularak mevcut kanun hükümlerin değiştirilmesi veya bütçe yılı itibarıyla zımmen kaldırılması veya sınırsız düzenleme yetkisi alınması Anayasanın 7, 87, 88, 89 ve 161.maddelerine aykırıdır.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na Ekli "E Cetveli 'nin 11. maddesinde yer alan düzenleme Anayasanın 7., 87., 88., 89. ve 161 maddelerine aykırı bulunmaktadır.

3- K Cetveli "DİĞER ÖDEMELER" bölümünün sonuna 17 ila 20 nci satırların Anayasa'nın 161. Maddesine aykırılığı:

Merkezi Yönetim Bütçe Kanun teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılan görüşmeleri sırasında kabul edilen bir önergeyle teklifin 4 üncü maddesi çerçevesinde

bu Kanuna bağlı (K) işaretli Cetvelin “DİĞER ÖDEMELER” bölümünün sonuna 17 ila 20 nci satırlar eklenmiştir. Eklenen hükümler ile 375 sayılı KHK’da ve 1700 sayılı Kanunda yer alan bazı hükümlerin uygulanmasında değişiklik öngörülmüş ve ayrıca da bazı kadrolarda bulunanlara çeşitli oranlarda ek tazminat ve ek ödeme yapılması öngörülmüştür.

Anayasa’nın 87. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) görev ve yetkileri arasında kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmanın yanında bütçe kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek görev ve yetkisine ayrıca yer verilmiştir. Anayasa’nın 88. maddesinde, kanunların TBMM’de teklif, görüşülme usul ve esasları düzenlenirken bütçe kanunlarının görüşülme usul ve esasları Anayasa’nın 161 maddede düzenlenmiştir. Bu maddeyle bütçe kanun tekliflerinin görüşülmesinde ayrı bir yöntem kabul edilmiş, Genel Kurulda üyelerin gider artırıcı veya gelir azaltıcı tekliflerde bulunmaları önlenmiş ve Anayasa’nın 89. maddesinde de Cumhurbaşkanı’na bütçe kanunlarını bir daha görüşülmek üzere TBMM’ye geri gönderme yetkisi tanınmamıştır.

Anayasa’nın anılan maddeleri incelendiğinde anayasa koyucunun bütçe kanunlarına diğer kanunlara nazaran özel bir önem atfettiği anlaşılmaktadır. Anayasa’da birbirinden tamamen ayrı ve değişik olarak düzenlenen bu iki kanunlaştırma yönteminin doğal sonucu olarak olağan kanun ile düzenlenmesi gereken bir konunun bütçe kanunu ile düzenlenmesi mümkün olmadığı gibi mevcut kanun hükümlerinin bütçe kanunuyla değiştirilmesi veya kaldırılması da mümkün değildir. Bu durum Anayasa’nın 161. maddesinde “Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.” denilmek suretiyle açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarına göre bütçe ile ilgili hükümler kavramı, mali nitelikteki hükümleri değil kanun konusu olabilecek bir kuralı kapsamaması koşuluyla bütçenin uygulanması ile ilgili, uygulamayı kolaylaştırıcı ve açıklayıcı nitelikte hükümleri ifade etmektedir. Anayasa’nın 161. maddesinin getiriliş amacı bütçe kanunlarında yıllık bütçe kavramı dışındaki konulara yer vermemek, böylece bütçe kanunlarını ilgisiz kurallardan uzak tutarak kendi yapısı içinde bütünleştirmektir.

Görüşmeler sırasında kabul edilen önergede yer alan ve 375 sayılı KHK’da ve 1700 sayılı Kanunda yer alan bazı hükümlerin uygulanmasında değişiklik ve bazı kadrolarda bulunanlara çeşitli oranlarda ek tazminat ve ek ödeme yapılması öngören bu hükümlerin bütçe ile ilgili hükümler olarak değerlendirilemeyeceği açıktır.

Bu nedenle (K) işaretli Cetvelin “DİĞER ÖDEMELER” bölümünün sonuna eklenen 17 ila 20 nci satırlar Anayasa’nın 161 inci maddesine aykırıdır.

XV. 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN DİĞER BAZI MADDELERİ VE EKLİ CETVELLER ÜZERİNDE DEĞERLENDİRME

1-Kanun teklifinin pek çok maddesinde ve ekli cetvellerde yer alan açıklamalarda; ek ödenek, ödenek aktarma, ekleme ve kaydetme yetkileri Cumhurbaşkanına verilmiştir.

Bütçenin hazırlama ve uygulama sorumluluğunun Cumhurbaşkanlığı Hükumet Sistemi’nde Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı gibi farklı birimlerde olması bütçenin yönetiminde çok başlılığa neden olmakla birlikte Bütçe Kanunu metni ve ekli cetvellerde yer alacak hüküm ve düzenlemeleri de etkilemektedir. Bütçe Kanun metninde ve E Cetvelinde bütçe uygulaması ile ilgili olarak bazı kurumları yetkilendiren maddeleri gösteren tablolar aşağıdadır.

Bütçe Kanun metninde bütçe uygulaması ile ilgili olarak yetki verilen kurum	**Bütçe Kanununun ilgili maddeleri**
Cumhurbaşkanı	5, 6, 7, 9,10, 12, 13, 15
Hazine ve Maliye Bakanı	9,11, 12
Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	8

E Cetvelinde bütçe uygulaması ile ilgili olarak yetki verilen kurum:	**E Cetvelinin ilgili maddeleri**
Cumhurbaşkanı	2, 4/a, 4/b, 6, 11, 14, 25, 29, 30, 32/a,32/b,32/c,33, 37/a,37/b, 38,39, 46,51, 55, , 58,
Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	8/a, 12/a, 12/b, 13, 15, 53/i, 63,
Hazine ve Maliye Bakanı	8/a, 9, 13, 19, 22/b,22/c, 35, 42, 53/i, 56, 61, 63,

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildikten sonra bütçenin hazırlanma ve uygulaması ile ilgili bazı görevlerin Hazine ve Maliye Bakanlığından ayrılmasından sonra bütçe ile ilgili ek **ödenek, ödenek aktarma, kaydetme ve devren gelirli ödenek kaydetme yetkileri Cumhurbaşkanına verilmiştir**.

Ancak nadir hallerde de olsa E Cetvelinde belirtilen durumlarda bu yetki Strateji ve Bütçe Başkanlığınca kullanılmaktadır.

Bu düzenlemenin sakıncaları; Cumhurbaşkanlığının iş yükünü artırması ve bütçe uygulamalarında gecikmelere yol açması, zaten cumhurbaşkanlığı sisteminin bir parçası olan Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı yanında Cumhurbaşkanlığı içinde başka birimlerin oluşumuna yol açmasıdır.

Bundan daha vahimi, şekli de olsa Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanın "ödenek kaydetmek" gibi bir muhasebe işlemiyle görevlendirilmiş olmasıdır.

2-) Birçok kuruma %30'lara varan oranda devren ödenek kaydetme imkânı getirilmiştir. Bu yolla ödeneklerin yersiz kullanımının önlenmesi düşünülmüştür. Bu durum hem devredilecek oranın yüksek olması hem yeni program bütçe sisteminin getirdiği imkanlar çerçevesinde ödenek israfının kolayca izleme ve önleme olanağı karşısında eleştirilmesi gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Devirli ödeneklerin fazla olması bütçenin finansmanı açısından hesapta olmayan bir husus olup aynı zamanda bir sonraki yılın bütçesinin hazırlanmasında da yanıltıcı tahminlere neden olmaktadır.

3-) Kanun teklifinin 7. maddesinin 1. fıkrasında yer alan, "*Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bütçesinin 99-401-02-05.02 tertibinde 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 10 uncu maddesi çerçevesinde Öğretim Üyesi Yetiştirme Programına yönelik tefrik edilen ödenek, lisansüstü eğitim veren yükseköğretim kurumlarına, görevlendirilen öğrencilerin sayıları ve öğrenim alanları dikkate alınarak tahakkuk ettirilmek suretiyle ödenir. Bu amaçla tahsil edilen tutarlar ilgili yükseköğretim kurumu tarafından, mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere bir yandan yükseköğretim kurumunun (B) işaretli cetveline öz gelir, diğer yandan (A) işaretli cetveline ödenek kaydedilir.*" şeklindeki hüküm 5018 sayılı Kanunun ruhuna uygun düşmemektedir. Yapılan işlem sonucunda aktarılan tutar kadar gelir, gider ve ödenek mükerrer kaydedilmiş olmakta ve hazine yardımlarında olduğu gibi mahsup işlemi

yapılmadığı için düşük bir miktarda da olsa gelir ve gider artmış olmaktadır. Yapılması gereken söz konusu birimler arasında ödenek aktarımından ibaret olmalıdır.

4-) E-Cetveli üzerinde değerlendirme:

E Cetveli harcama kalemleriyle ilgili açıklamaların yer aldığı bir cetveldir. Mevcut haliyle açıklamalardan ziyade, harcamalara dayanak oluşturan, gerçekte ayrı bir kanunla düzenlenmesi gereken hükümlerle doludur. En azından bütçe kanunundaki maddelerle ilgili bölümde yer alması gereken pek çok konu bu bölüme sıkıştırılmıştır.

E cetvelinde genel olarak bir sistemsizlik söz konusudur. (Kurum, konu, mali düzenlemeler birbirinin içerisine girmiştir

Müstakil bir kanunda düzenlenmesi gereken pek çok husus madde metni haline dönüştürülerek E cetvelinde "hapsedilmiştir".

Geçmiş yıllarda harcama disiplini açısından büyük bir sorun olan fon uygulaması E cetvelinde saklı bir biçimde "özel hesap" adı altında yeniden hayat bulmaya başlamıştır. Bu fonların büyük bir bölümü konuyu düzenleyen ve harcama esaslarını belirleyen özel bir kanundan yoksundur.

Ayrıca geçmişteki kapatılan fonların kaynağı esas olarak bütçe dışındaki unsurlardan oluşurken, E cetvelinde yer alanların hemen hepsi bütçe kaynaklarıyla finanse edilmektedir. Bu uygulamada harcama usul ve esasları yönetmelik ya da kararlarla belirlenmekte ve 5018 sayılı kanunda öngörülen harcama esaslarının dışına çıkılmaktadır. Bütçe ve diğer ilgili kanunlarla yapılması gereken bu ödemeler, bütçe disiplini dışına çıkarılarak yapılmaktadır.

E Cetvelinde yer alan bazı açıklamalarla ilgili değerlendirmelere aşağıda yer verilmektedir.

-5 numaralı açıklama,

"*Hazine ve Maliye Bakanlığının pay sahibi olduğu şirketlerin sermaye artırımlarına Hazine payı oranında katılmak amacıyla yapılacak ödemeler, 19/8/2016 tarihli ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi*

Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (d) bentleri kapsamında Türkiye Varlık Fonuna aktarılan kuruluşlara kamu adına yapılacak sermaye mahiyetindeki ödemeler Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinde yer alan tertiplerden karşılanabilir"

Söz konusu düzenleme; Varlık Fonu'nun kuruluş amacından saptırarak sonuçta Türkiye'ye ve bütçeye önemli maliyetler getirileceğinin delilidir.

Söz konusu sermaye artırımları bazen zararların mahsubu yöntemiyle de gerçekleşmektedir. Varlık Fonuna alınan çok sayıda KİT'in ve İDT'nin son dönemde hatırı sayılır ölçüde zarar ettikleri bilinmektedir.

-7 numaralı açıklama,

"Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde görev yapan kamu görevlileri; Dışişleri Bakanlığınca bildirilecek uluslararası kurum ve kuruluşların Türkiye'de yerleşik bulunan merkez veya temsilciliklerinde, Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) İngilizce, Fransızca veya Almanca dillerinin birinden (A) düzeyinde puan almaları veya dil yeterliği bakımından buna denkliği kabul edilen uluslararası geçerliliği bulunan başka bir belgeye sahip olmaları şartı ve ilgili Bakanın onayı ile 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 80 inci maddesi uyarınca belirlenen kontenjanlar dahilinde iki yıla kadar stajyer memur olarak görevlendirilebilir. Gerekirse bu süre bir katına kadar uzatılabilir. Bu şekilde görevlendirilenler, mali ve sosyal haklarını kurumlarından almaya devam ederler. Bunlara, mali ve sosyal haklar kapsamında bir ayda yapılan toplam ödeme tutarı ile 104.000 gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunan tutar arasındaki fark, herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın kurumlarınca ayrıca her ay ödenir. Bunlar hakkında 657 sayılı Kanunun ek 34'üncü maddesinin birinci fıkrası ve 79 uncu maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları hükümleri uygulanır. Bu şekilde memuriyet mahalli dışına görevlendirilenlere ilk gidişleri ve kurumlarına dönüşleri için 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun sürekli görevle atananlara ilişkin hükümleri uyarınca kurumlarınca harcırah ödenir."

Bu düzenlemenin ilgili kod kanununda yapılması gerekir.

-8 numaralı açıklama;

8 numaralı açıklamanın c fıkrasında, "*c) Savaş, iç karışıklık, siyasi istikrarsızlık ve yüksek terör tehdidi gibi nedenlerle güvenlik zafiyeti bulunan ülkelerde yer alan Dışişleri Bakanlığı yurt dışı teşkilatına ait dış temsilciliklerin bina ve yerleşkeleri ile bahse konu temsilciliklerde görevli personelin korunması amacıyla geçici süreyle görevlendirilen Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekat Birimi Personelinin*

Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği çerçevesindeki beslenme giderleri, belirlenecek esaslar çerçevesinde Dışişleri Bakanlığı bütçesinden karşılanır." açıklaması yer almaktadır.

Bu fıkrada yer alan "belirlenecek esaslar çerçevesinde" ibaresini belirleyecek makam veya kuruluşun madde metninde yer alması gerekirdi.

-10 numaralı açıklama

"Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesinin yurt dışında yürüteceği hizmetler için lüzumlu görülecek yerlerde yapılacak hizmet alımları, kiralanacak araç, gereç, makine-teçhizat, taşıt ve binalar ile bunların sözleşmelerine ilişkin giderler, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine belirlenecek esaslara göre Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi bütçesinden karşılanır."

Döner sermayeleri ilgilendiren bu düzenleme ile ilgili açıklamanın bu Cetvelde yer almasının nedeni anlaşılamamıştır.

-11 numaralı açıklama;

"Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin 56-41.33-01-07.01 tertibinde yer alan ödeneği vakıf üniversitelerinin araştırma altyapısı projelerini destekleme ve geçmiş yıllarda bu kapsamda desteklenerek kurulan araştırma altyapılarının idamesi amaçlarıyla kullanmaya, bu tertipten yapılacak harcamalar ile projelerin izleme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir"

Bu düzenlemenin ilgili kod kanunlarda yapılması gerekir.

-13 numaralı açıklama

"1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kalkınma ajansları vasıtasıyla yürütülen Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı, Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı, Kurumsal Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Destek Programı ve bölgesel gelişme amaçlı diğer entegre ve tematik destek programları kapsamında sağlanan destekler ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince kalkınma ajansları tarafından genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine sağlanan destekler ile 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 642 sayılı Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Projesi ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bölge kalkınma idarelerince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine sağlanan destekler; yararlanıcı ve uygulayıcı idarelerin bütçelerine gelir kaydedilmeksizin açılacak özel hesaplarda izlenir".

Bu maddedeki düzenleme ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından bazı kaynaklar kalkınma ajanslarına ve Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarına özel bir hesap açılması yöntemiyle aktaracaktır. Söz konusu düzenleme bütçe prensiplerine aykırıdır.

-15 numaralı açıklama

"Strateji ve Bütçe Başkanlığı, mevcut ve yeni kurulacak araştırma altyapılarına ilişkin iş ve işlemlerinde mesleki bilgi ve deneyiminden faydalanmak üzere geçici süre ile üniversitelerde görev yapan öğretim elemanları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları çalışanları ile kamu görevlisi olmayan diğer kişileri proje izleme ve değerlendirme, teknik konularda danışmanlık alma gibi hususlarda panelist, hakem ve izleyici olarak görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilecek kişilere yapılacak ödeme, diğer kanunlardaki düzenleme ve kısıtlamalara tabi olmaksızın 60.000 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı geçmemek üzere görev ve yetkileri, çalışma şartları ve süreleri ile araştırma faaliyetlerine katkısı gibi hususlar esas alınmak suretiyle belirlenir. Bu kapsamda yapılacak ödemeler ile diğer hususlara ilişkin usul ve esasları belirlemeye Strateji ve Bütçe Başkanlığı yetkilidir."

Bu düzenlemenin ilgili bir kod kanunda yapılmamasının ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının ödeme ve diğer hususlara ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkili kılınmasının nedeni anlaşılamamıştır.

-18 numaralı açıklamada;

Silahlı Kuvvetlerin envanterinde bulunan ve erbaş ve erler tarafından kullanılan teknik donanımı yüksek ve özel nitelikli askeri araçların "kasko" giderlerinin "kantin gelirlerinden" karşılanması öngörülmektedir.

Bu tür araçların sigorta kaynağının bütçe dışından, istikrarı ve yaratacağı fonun boyutu tartışmalı bir yapıya bağlanması devlet ciddiyetiyle ne derece bağdaştığı tartışmalıdır.

-19 numaralı açıklama

"a) 657 sayılı Kanun ile 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa tabi olup yurt dışı kadrolara sürekli görevle atanan personel tarafından, temsil yönü ve nitelikleri itibarıyla ilgili bakanlığın teklifi üzerine kiralanan konutların mefruşat, elektrik, su, gaz, telefon, garaj ve genel giderleri (zorunlu nedenlerle möbleli kiralama yapılması durumunda mobilya bedelinin kira bedelinden ayrı olarak gösterilip gösterilmediğine bakılmaksızın ödenen kira bedelinin ayrıca yüzde 20'si) hariç tutulmak suretiyle bulunan kira bedelinin, memurun emsal katsayılarına göre belirlenen net ödemelerinin yüzde 25'ini aşması halinde aşan kısmın Hazine ve Maliye Bakanlığınca uygun görülecek tutarları bütçelerin ilgili tertiplerinden ödenir."

Sınır ve tavan getirilmeden verilen bu ödeme yetkisi bütçe mantığına aykırıdır.

-20. numaralı açıklama;

Yabancı dil kurslarına gönderilecekler için ödenecek ders ücretlerinin, yüzde 50'sinin gelir vergisi tevkifatı yapılmaksızın ödeneceğini hükme bağlamaktadır.

Bu vergi muafiyetinin, Gelir Vergisi Kanunu'nda düzenlenmesi gerekirdi. Ayrıca emsal düzenlemeler için de vahim bir uygulamadır.

Sınır ve tavan getirilmeden verilen bu ödeme yetkisi bütçe mantığına aykırıdır.

32 numaralı açıklamanın a bendi

Bu bentte; "*Barışı Destekleme ve Koruma Harekatları kapsamında Cumhurbaşkanlığı bütçesinin 13-2.2-01-03.04 tertibine tahsis edilen ödenek ve Somali Silahlı Kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında Millî Savunma Bakanlığı bütçesi ile Somali Polis Özel Harekât Personelinin eğitilmesi faaliyetleri kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesinin (05.06) ekonomik kodlarına tahsis edilen ödeneklerin harcanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenir. Bu usul ve esaslar kapsamındaki harcamalar özel hesaba aktarılarak gerçekleştirilebilir*."

Bu düzenlemenin ilgili bir kod kanunda yapılmaması gerekir.

32 numaralı açıklamanın c bendi

Bu bentte bahsedilen bütçe tertibinde yer alan ödeneğin kullanım usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca tespit edileceği öngörülmektedir.

Bir çeşit fon olan bu uygulamanın yaygınlaşması ve diğer kurumlarca benimsenmesi halinde harcama disiplinin yok olması kaçınılmazdır.

33 numaralı açıklama

"Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamına giren işleri için vize almaksızın ve bir ayı aşmayacak şekilde, çalıştıracakları kişilere ödeme yapabilirler. Bu şekilde çalıştırılanlardan kendi yükümlülükleri nedeniyle bir sosyal güvenlik kurumuna prim ödemeye devam etmesi gerekenler hakkında, bu çalışmalarından dolayı 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanmaz. Bunlardan, kendi yükümlülükleri nedeniyle bir sosyal güvenlik

kurumuna prim ödemeye devam etmesi gerekmeyenler hakkında ise, 657 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin (B) fıkrasının bir yıldan az süreli veya mevsimlik hizmetlerde istihdam edileceklere ilişkin hükümleri uygulanır ve bunlara fiilen çalıştıkları her gün için ödenecek ücretin bir günlük brüt tutarı, işçiler için belirlenen bir günlük brüt asgari ücret tutarını geçemez. Bir mali yıl içinde aynı kişiye aynı kurum bütçesinin (döner sermaye ve fon bütçesi dahil) farklı tertiplerinden olsa dahi en fazla üç ay (14/6/1935 tarihli ve 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Kanunu gereğince arazide yapılan etüt ve sondaj faaliyetleri için en fazla dört ay) için ödeme yapılabilir. Türk Silahlı Kuvvetleri ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının yurt dışında görevli birliklerinde insani amaçla çalıştırılan ve azami sayıları ile ücretleri, ödenekleri çerçevesinde ayrıca Cumhurbaşkanınca belirlenecek yerel personel için süre kaydı aranmaz."

Bu düzenlemenin bir kod kanunda düzenlenmesi gerekmektedir.

37. Numaralı açıklamada;

Bu açıklamada; Adalet Bakanlığı bütçesine posta giderleri için ödenek eklemek üzere Cumhurbaşkanına yetki verilmektedir. Bu açıklamada yer alan" ödenek ekleme" ibaresinin "ödenek kaydetme" olarak değiştirilmesi bütçe tekniğine daha uygun düşmektedir.

Bu konunun müstakil bir madde şeklinde maddeler bölümünde yer alması gerekirdi. İdeal olanı ise daha başlangıçta, yeterli ödeneğin ilgili tertibe konulması ve Meclisin harcama yetkisinin gasp edilmemesidir,

38. Numaralı açıklama;

Adalet Bakanlığı bütçesine, yargılamaya ilişkin tebligatların yapılması için konulan "03.05.20.01- Posta ve Telgraf Giderleri" ödeneğinin yetmemesi halinde, münhasıran bu gider için kullanılmak üzere 2022 yılı yargı para cezaları gelir gerçekleşmesinin yüzde 50'sini geçmemek üzere ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Bu açıklamada yer alan" Ödenek ekleme" ibaresinin "ödenek kaydetme" olarak değiştirilmesi bütçe tekniğine daha uygun düşmektedir.

42. numaralı açıklama;

Bu açıklamada bulunan; Mukabilinde ya da bedelsiz olarak "diş fırçası ve diş macunu" dağıtılması konusunda Sağlık Bakanına yetki verilmesine ilişkin düzenlemenin bu cetvelde yer almaması ve bütçe dışında özel bir yasada düzenlenmesi gerekirdi.

-45 Numaralı açıklama

"*İmalat suretiyle edinilecek veya imal ettirilecek deniz taşıtlarından üretim süreci birden fazla yılı kapsayanların bedelleri, (T) işaretli cetvelde gösterilmesine gerek bulunmaksızın ilgili idare bütçelerinin 06.01.40.04 ekonomik kodundan ödenir.*"

Bu düzenleme ile 237 sayılı Taşıt Kanunu 2026 yılında askıya alınmaktadır. Söz konusu düzenleme 237 sayılı Taşıt Kanunu'nda yapılabilirdi.

46.Numaralı açıklama

"16/6/2005 tarihli ve 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanununun 6'ncı ve 7'nci maddeleri uyarınca tahsis edilen ödenekleri aşan evrensel hizmet gelirlerinin yıl içi gerçekleşme tutarları karşılığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerine ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir."

Bu açıklamada yer alan" Ödenek ekleme" ibaresinin "ödenek kaydetme" olarak değiştirilmesi bütçe tekniğine daha uygun düşmektedir.

49 Numaralı açıklama

"16.33-01-05.02 tertibinde yer alan ödenek; Türkiye'de ikamet eden ve hizmete ihtiyaç duyan 65 yaş üstü yaşlıların korunması ve desteklenmesi ile biyo-psiko sosyal bakıma ihtiyacı olanların yaşadıkları mekânlarda gerekli olan bakımlarının yapılarak yaşamlarının kolaylaştırılmasını amaçlayan Yaşlı Destek Programı (YADES) için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde belediyelerin program amaçlarına uygun olarak hazırlayacakları projeler için kullandırılır.

YADES Programı kapsamında valilikler tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına teklif edilen ve anılan Bakanlık tarafından uygun bulunan projelerden, valinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilmesi uygun görülenlerin bedelleri, münhasıran proje ile ilgili harcamalarda kullanılmak üzere söz konusu ödenekten ilde valilik adına açılacak özel bir hesaba aktarılır ve proje amaçlarına uygun olarak vali tarafından belediyelere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kullandırılır."

Bu düzenleme ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı valiliklere ve onlar aracılığıyla da belediyelere özel bir hesap açılması yöntemiyle kaynak aktaracaktır. Söz konusu düzenleme bütçe prensiplerine aykırıdır.

53 Numaralı açıklama

Söz konusu açıklamanın 1. fıkrasında yer alan, "*Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bütçesinin 99-401-02-05.02 tertibinde 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 10 uncu maddesi çerçevesinde Öğretim Üyesi Yetiştirme Programına yönelik tefrik edilen ödenek, lisansüstü eğitim veren yükseköğretim kurumlarına, görevlendirilen öğrencilerin sayıları ve öğrenim alanları dikkate alınarak tahakkuk ettirilmek suretiyle ödenir. Bu amaçla tahsil edilen tutarlar ilgili yükseköğretim kurumu tarafından, mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere bir yandan yükseköğretim kurumunun (B) işaretli cetveline öz gelir, diğer yandan (A) işaretli cetveline ödenek kaydedilir*." şeklindeki hüküm 5018 sayılı Kanunun ruhuna uygun düşmemektedir. Yapılan işlem sonucunda aktarılan tutar kadar gelir, gider ve ödenek mükerrer kaydedilmiş olmakta ve hazine yardımlarında olduğu gibi mahsup işlemi yapılmadığı için düşük bir miktarda da olsa gelir ve gider artmış olmaktadır. Yapılması gereken söz konusu birimler arasında ödenek aktarımından ibaret olmalıdır.

Söz konusu düzenleme; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığına ait sınav ücreti için biriken fondan bazı faaliyetler için yapılacak aktarmaları düzenlemektedir.

Bu fon dar gelirli kişiler, öğrenciler ve kamu görevlilerinden kendilerine verilen sınav hizmetleri karşılığında tahsil edilen ücretlerden oluşmaktadır. Son dönemde sınav ücretlerinde çok yüksek rakamlar alınarak bu durumda bulunan genellikle alt gelir düzeyindeki kişiler zorlanmaktadır. Bu ücretler neredeyse bir harç konumuna dönüşmüştür. ÖSYM'nin bu şekilde kaynak biriktirip YÖK'e aktarması usulü yerine söz konusu sınav ücretleri düşürülmelidir, bu maddede söz konusu edilen hizmetler için YÖK bütçesine ayrıca ödenek konulmalıdır**.**

58. numaralı açıklama

Adalet Bakanlığı bütçesinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde ülkemiz aleyhine açılan ve tazminata hükmedilen davalara ilişkin 1-8.37-01-03.04 tertibinde yer alan Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi Nezdinde Yürütülen Faaliyete ilişkin ödenek ile 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanunla kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonunca hükmedilen tazminatlara ilişkin 1-8.37-01-03.04 tertibinde yer alan İnsan Hakları Tazminat Komisyonunca Hükmedilen Tazminatlara İlişkin Faaliyete dair ödeneğin yetmemesi halinde münhasıran bu giderler için kullanılmak üzere bu tertiplerde yer alan ödeneğin bir katına kadar ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir."

Bu açıklamada yer alan" Ödenek ekleme" ibaresinin "ödenek kaydetme" olarak değiştirilmesi bütçe tekniğine daha uygun düşmektedir.

61. numaralı açıklama

"Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçesinden Türk Savunma Sanayiinin geliştirilmesi amacıyla Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na kaynak aktarmaya Hazine ve Maliye Bakanı yetkilidir." şeklindedir.

Söz konusu açıklamanın benzeri 2025 yılına ait Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa ekli E Cetvelinde;" *Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinin 43-12.32-01-05.04 tertibinde yer alan ödeneği Türk savunma sanayiinin geliştirilmesi amacıyla Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na kaynak aktarmak suretiyle kullanmaya Hazine ve Maliye Bakanı yetkilidir."* şeklinde yer almakta idi.

Söz konusu tertipte bulunan ödenek miktarı ise; 7.385.000.000 TL idi.

2026 yılı E Cetvelinde yer alan açıklamada tertip veya tutar belirtilmemesi bütçeleme ilkelerine ve Anayasa'nın 87 ve 161. maddelerinde tanımını bulan TBMM'nin "Bütçe Hakkı" ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. numaralı açıklama

Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesinden, 5018 sayılı kanuna tabi olmaksızın, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)'a 160.000.000 TL. yardım yapılması öngörülmektedir.

Bilindiği üzere 5018 sayılı Yasa, gerçek ve tüzel kişilere kanuni dayanağı olmadan yardım yapılmasını engellemektedir. Bu ödeme bir kod kanunda düzenlenmelidir.

5-) H Cetveli (6245 sayılı Harcırah Kanunu gereğince verilecek Kanunu gereğince verilecek gündelik ve tazminat tutarı) üzerinde değerlendirme

H Cetvelindeki günlük harcırah rakamları yoğun enflasyon koşulları nedeniyle anlamını yitirmiştir.

Ek göstergesi olmayan memurlara ödenecek yevmiye tutarı 860 TL olarak tespit edilmiştir. Öngörülen memur ve denetim elemanlarına verilecek harcırahları yıkıcı bir enflasyonun yaşandığı bu dönemde gerçekçi olmaktan uzaktır. Tüm memurlarda olduğu gibi, özellikle kırsal kesimde görev yapan ziraat mühendis ve teknisyenleri ile veterinerlerin bu tutarlardaki bir harcırahla görev yapmaları ve tarıma köylere giderek gerekli katkıyı sağlamaları mümkün değildir Özellikle taşrada görev yapan ziraat mühendisleri, veteriner gibi personelin görev yapmasını imkansızlaştırmaktadır. Gerektiğinde vatandaş bu elamanların masrafını kendisi karşılayarak hizmet temin etmektedir. Harcırah Kanununda gerekli düzenlemeler yapılarak bu komediye son verilmelidir.

Ayrıca söz konusu Cetvelde bulunan ve Denetim Elemanlarının yurt içi görev yolluklarını (yevmiye, konaklama) belirleyen rakamlar da yoğun enflasyon ve hayat pahalılığının yaşandığı bu koşullarda anlamını yitirmiştir. Söz konusu durum yürütme içerisindeki denetim, araştırma ve soruşturma işlevlerinin koşullar nedeniyle istenildiği ölçüde planlanmamasına ve yerine getirilmemesine neden olmaktadır. Bu nedenle 6245 sayılı Harcırah Kanununda ve H Cetvelinde iyileştirici düzenlemelerin yapılması şarttır.

6-) İ Cetveli (Çeşitli kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine göre bütçe kanununda gösterilmesi gereken parasal sınırlar) üzerinde değerlendirme

Bu Cetvelde 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 45. Maddesiyle ilgili ilgili parasal sınır Hazineye ait taşınmazların satışında 10.000.000 TL olup, bu tutarı yirmi katına kadar artırmaya Çevre ve Şehircilik Bakanı yetkili kılınmıştır. Bu oldukça yüksek bir sınırdır. Bir anlamda Bütçe Kanununun istismarı anlamına gelmektedir.

7-) K Cetveli (Ek ders, konferans ve fazla çalışma ücretleri ile diğer ücret ödemelerinin tutarları) üzerinde değerlendirme

K cetvelinde belirtilen başta fazla çalışma ücreti olmak üzere diğer ücretler de yaşanan yoğun enflasyon koşulları altında sembolik hale gelmiştir. Bu konulardan beklenilen yararlar elde edilecekse, tutarların ciddi düzeylere yükseltilmesi gerekir. Aksi halde bu tür ücretleri kaldırmak ve gönüllülük esasını benimsemek yerinde olacaktır.

8-)T Cetveli (Taşıt Cetveli) üzerinde değerlendirme

T cetvelinde kurumların önemli sayıda taşıtı hibe yoluyla edindikleri görülmektedir. Bu taşıtların kimler tarafından, neden bağışlandığı üzerinde durulması gereken bir konudur. Yıllar itibariyle hibe edilen taşıt sayısında artışlar olduğu gözlenmektedir. Bunların önemli bir bölümü kurumların elinde bulunan bütçe dışı kaynaklardan sağlandığı tahmin edilmektedir.

XVI. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ BÜTÇE BAŞKANLIĞI BÜTÇESİNİN GÖRÜŞÜLMESİ SIRASINDA VERİLEN ÖNERGELER

Bakanlık ve kuruluş bütçeleri haricinde Cumhurbaşkanlığı Strateji Başkanlığı bütçesinin görüşülmesi sırasında tüm bütçe büyüklüklerini ilgilendiren 10 adet önerge verilmiştir.

Bunlardan birisi Bütçe Kanun Tekliifinin yedek ödenek kullanım tutarını artıran 6-1/a maddesinin Bütçe Kanun Teklifi metninden çıkartılmasına,

Diğeri ise KÖİ modeli ile yapılan şehir hastaneleri, otoyollar için bütçeden ödenen hazine garantilerinin oluşturduğu yükün, bütçe yılını izleyen 5 yıl boyunca izlenmesi ve toplumca bilinmesini sağlamak amacıyla bu bedellerle ilgili cetvellerin ilgili yılın bütçe kanunlarına eklenmesine

ilişkindir. Bu önergeler iktidar partisi milletvekillerince rededilmiştir.

Diğer 8 adet önerge ise;

-Yaşanan enerji fiyatları artışı nedeniyle, emekli vatandaşlara, Devlet memurlarına 2026 yılında, 2 defa aylık 20 bin TL yakacak yardımı verilmesini

-Emeklilerimize yapılan 4 bin TL bayram ikramiyesi ödemelerinin asgari ücrete yükseltilmesini,

-24 Kasım Öğretmenler Gününde öğretmenlerimize birer maaş ikramiye dağıtılmasını,

-2026'da ilave 100 bin öğretmen ataması yapılmasını ve 90 milyar TL'lik ek ödenek konulmasını,

-KGM bünyesindeki taşeron karayolu işçilerinin kadroya alınmasını ve maaşları için 20 milyar TL'lik ek ödenek konulmasını,

-Çiftçilerin tarımsal amaçlı kullandıkları mazottaki ÖTV ve KDV'nin Strateji ve Bütçe Başkanlığınca karşılanmasını,

-2026 yılında doğalgaz hizmeti alamayan köy ve kasabalarda yaşayan vatandaşlara hane başına yıllık toplam 20.000 TL. yakacak yardımı ödenmesini,

-Kredi ve Yurtlar Kurumunun kredi ve burs miktarının artırılarak, lisansta 3 bin yerine 6 bin TL, yüksek lisansta 6 bin yerine 12 bin TL, doktorada 9 bin yerine 18 bin TL ödenmesini,

talep eden önergeler idi. Bu önergeler de komisyon çalışmaları sırasında red edilmiştir. Rededilmiştir

XVII. ÇALIŞMA HAYATI, İSTİHDAM VE SOSYAL GÜVENLİK

GİRİŞ

Anayasamız 2'nci maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin niteliği olarak sosyal devlet ilkesini benimsemiştir. Keza, bu ilkeye paralel olarak 5'inci maddesinde de devletin temel amaç ve görevini "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" olarak belirlemiştir. Anayasamızın temel niteliklerinden olan sosyal hukuk devleti, herkes için, insan haysiyetine yaraşır bir hayat düzeyini gerçekleştirmekle yükümlü devlettir.

Bir diğer deyişle, sosyal haklar, ekonomik bakımdan zayıf ve güçsüz olanların ve özellikle işçilerin haklarının ve çıkarlarının korunması, geliştirilmesi ve emek ile sermaye arasındaki ilişkilerde bir güç dengesi kurulması için devletin gerçekleştirme sorumluluğunu üstlendiği ekonomik ve sosyal nitelikli ve özgürlükçü önlemlerin bütünü olarak ele alındığında; bu haklara anayasa ve yasalarında yer veren ve bunları içtenlikle yerine getirmeye çaba gösteren devlet "sosyal devlet"tir.

Sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesi kadar sosyal adaletin sağlanması da devletin yükümlülüğündedir. Toplumu oluşturan sosyal sınıflar arasındaki iktisadi dengesizliklerin giderilmesi, iktisaden zayıf durumda bulunan sosyal sınıfların, diğer sosyal sınıflara karşı korunması olarak tanımlanabilecek olan sosyal adalet; özellikle emeği ile çalışanların, yaşadıkları toplum içinde, insan haysiyetine yaraşır bir asgari hayat standardına kavuşmalarını sağlayacak şekilde yaratılan milli hasıladan pay almalarını garanti altına almaya yönelik uygulamalar bütünü olarak da tarif edilmektedir.

23 yıldır süregelen AKP iktidarın adeta bir süs malzemesi haline gelen Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "sosyal hukuk devleti" ilkesi aslında bütçelerin hazırlanmasında bağlayıcı bir referans noktasıdır. Sosyal devlet ilkesi, kamu kaynaklarının kimden toplanacağı ve kimlere hangi araçlarla aktarılacağı sorusuna yanıt üretmektedir. Vergi yükünün ağırlığı, sosyal harcamaların düzeyi, emek geliri lehine mi yoksa sermaye lehine mi yeniden dağıtım yapıldığı bu ilke ile sınanmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesi incelendiğinde sosyal devletin gerektirdiği bu bağlayıcı çerçevenin zayıf kaldığı, emeğin korunmasından çok ucuz işgücü rejimini sürdüren bir anlayışın ağır bastığı görülmektedir.

Anayasa'nın 49. maddesi, çalışma hakkını her birey için temel bir hak ve ödev olarak tanımlamakta ve devlete çalışma hayatını düzenleme, işsizliği önleme, istihdamı geliştirme ve çalışanların refahını artırma yönünde yükümlülükler vermektedir. Bu düzenleme, işgücü piyasasında yaşanan dalgalanmaların yalnız konjonktürel bir sorun olarak görülmemesi gerektiğini, maliye politikalarının yönlendirdiği yapısal bir alan olarak ele alınmasının zorunlu olduğunu göstermektedir.

Kamu politikalarının istihdam yaratma kapasitesinin güçlendirilmesi, gelir kayıplarının telafisi, üretken istihdamın artırılması ve emeğin ulusal gelir içindeki payının korunması, bütçe planlamasında öncelikli alanlar haline getirilmelidir. Ancak AKP iktidarı bu tercihi yapmaktan kaçınmaktadır.

İktidar, istihdam politikalarını Anayasa'nın emredici hükümlerine göre değil, ucuz emek stratejisini merkeze alan bir ekonomik modelin gerekliliklerine göre tasarlamaktadır. İşgücü piyasasında yaratılan işlerin önemli bir bölümü düşük ücretli, geçici, güvencesiz ve sendikasız alanlarda yoğunlaşmakta; istihdam artışı olarak sunulan rakamların altında, emekçilerin yaşam standartlarında belirgin bir düşüş yatmaktadır. İşgücüne katılım oranları artarken, reel ücretler aynı ölçüde yükselmemekte; hatta çoğu dönemde verimlilik artışının gerisinde kalarak erimektedir. Bu tablo, emekçiler açısından istihdam artışının refah artışı anlamına gelmediğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

AKP iktidarı, işsizliği azaltma çabasını da Anayasal bir yükümlülük olarak değil, istatistikleri yönetilmesi gereken bir görüntü alanı olarak ele almaktadır

Özellikle Anayasamızda ekonomik ve sosyal haklar başlığı altında somutlaşan haklar ve özgürlükler özellikle yukarıda bahsedilen her iki ilkenin hayata geçirilmesinde sosyal politikaların temel aldığı haklardır. Çalışma, örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı, ücret ve ücrette adalet sağlama, sosyal güvenlik, sağlık, eğitim ve öğrenim, çevre, konut, ailenin korunması, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar gibi alanlarda oluşturulan sosyal politikalar bir yandan bölüşüm ilişkileri açısından bağımlı sınıfları koruyucu nitelik taşırken aynı zamanda gelir dağılımı adaletinin sağlanması ve ekonomik alanın düzenlenmesi ve istikrarının sağlanmasında etkili rol oynamaktadır.

Genel anlamda değişen ekonomik, siyasal ve toplumsal ilişkiler, teknolojik dönüşümle birlikte sosyal politikaların da değişimini, yeniden şekillendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bir yandan teknolojik dönüşümün yarattığı dönüşümün sosyal etkilerinin

düzenlenmesi ihtiyacı diğer yandan sistemsel ve dönemsel krizlerin yarattığı yoksullaşma ve gelir dağılımındaki bozulmaya karşı koruyucu önlemler alma ihtiyacı sosyal politikaların önemini daha da belirgin hale getirmektedir.

Ülkemizde özellikle son 23 yıldır uygulanan neo-liberal politikaların tahripkâr doğasının sonuçları ile üretime dayalı olmayan büyüme modelinin yarattığı yoksullaşmaya karşı uygulanan sosyal politikalar ne yazık ki yeterli olmaktan uzaklaştığı gibi bu politikaların uygulama yöntem ve araçlarının kendisi bu sonuçlara katkı yapan bir faktör haline gelmiştir.

Öncelikle üretim ilişkilerinde çalışan kesimlerin yaşam hakkı ve sağlıklı bir çevrede çalışma hakkının salt üretim, üretim zorlaması, yalın üretim modelinin yarattığı tahribat gibi nedenlerle zedelendiği görülmektedir. Özellikle, inşaat, imalat, madencilik gibi sektörlerde yaşanan iş kazalarının giderek artması ve ölümlü iş cinayetlerinin artarak sürmesi, koruyucu ve müdahaleci devlet modeli yerine piyasa ajanlarının kendi inisiyatiflerine bırakılmış olmasının sonucudur. Denetim yerine uzlaşı ve farkındalık arttırma adı altında emeğin korunmasız bırakılması, bir yandan da rekabeti zedelememe adına mevcut mevzuatın gereklerinin yerine getirilmemesi, işyerlerindeki baskı ve benzeri denetim arayışlarına göz yumulması, devletin yerine denetim işlevinin özel şirketler aracılığıyla yerine getirilmesi anlayışı, işgücü piyasasını serbestleştirmenin ötesine geçmiş sermaye açısından adeta kuralsız bir gül bahçesine dönüştürmüştür.

2026 Çalışma Bakanlığı bütçesine bakıldığında bu yönelimi değiştirmeye yönelik program bazlı bir bütçeleme yapılmadığı gibi benzer sonuçlar verecek bir yaklaşım sergilendiği görülmektedir.

Diğer yandan üretim ilişkilerinde faktör fiyatı olarak da tanımlanan emeğe ödenen ücretlerin de ağır bir erimeyle karşı karşıya olduğu görülmektedir. Gerek özel sektörde gerekse kamu kesiminde çalışanlar açısından ücretlerin satınalma gücünün hızla kaybolması, asgari ücretin reel olarak eritilmesi de emeğe yönelik arz yönlü saldırının başka bir boyutunu oluşturmuş, yaratılan krizin faturası çalışan kesimlere çıkarılmıştır.

Ayrıca, özellikle 2020 yılı Mart ayından itibaren dünya genelinde yaşanan covid-19 pandemisinin yarattığı ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlar nedeniyle devletin sosyal alanı düzenleyici araç ve politikalarının da etkinliğinin de yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Pandemi ve sonrasında yaşanan 6 Şubat depremleri neden

gösterilerek oluşturulan ancak aslında ekonomik olarak arz yönlü ve sınıflar arası gelir transferlerine dayalı yanlış ekonomi politikaların bir sonucu olarak yaşanan istihdam azalması, işyeri kapanmaları, üretim sürecindeki sorunlar ile yaşanan hızlı yoksullaşmaya karşı oluşturulan sosyal politikaların yetersizliği, aktarılan gelir desteklerinin yetersizliği bu sürecin asıl panoramasını ortaya koymaktadır.

Siyasi iktidar tarafından istihdamı koruma ve arttırmaya yönelik bakış açısının arz yönlü olması, bir yandan kamusal müdahaleyi yok sayarken diğer yandan yeni iş yaratma yerine piyasanın kendi dinamiklerinin olumsuz sonuçlarını gidermeye yönelik tercihler nedeniyle kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği adı altında işsizlik sigortası fonu kaynaklarının kullanılması, yine çalışan kesimleri mali açıdan destekleme yerine işgücü maliyetlerini düşürme tercihi çerçevesinde bazı sektörlerde esnekleşme adı altında çalışma sürelerine yönelik istisnai düzenlemeler, işverenlere istihdam destek ve teşviklerinin de Sosyal Güvenlik Kurumu aracılığıyla ve işsizlik fonundan verilmesi uzun vadede etkileri olacak bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birçok ülke bütçelerinden yurttaşlarına gelir desteği sağlamaya yönelik politikalar oluşturmayı tercih ederken siyasi iktidarın ekonomik ve toplumsal krizin yarattığı olumsuzluklara karşı sosyal harcamaları arttırmaması oldukça dikkat çekici olduğu gibi kamusal sosyal harcamaların milli gelir içindeki payının neredeyse hiç artmadığı bu dönemde bu harcamaların dayanağı olan mevzuatın ve uygulama kriterlerinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Yurttaş hakları çerçevesinde çeşitli özel duyarlılığa sahip olması gereken kadın, genç, yaşlılar ve engellilere yönelik pozitif ayrımcılık içeren objektif, siyasi ayrıştırmalara olanak tanınmayacak bir biçimde yeniden tanımlanmış sosyal politikaların düzenlenmesi yoluyla sosyal içermenin sağlanması gerekir.

Özellikle son yılarda istihdam ve çalışma yaşamı ve sosyal güvenlik alanının en önemli sosyal sorun alanlarından birisi de düzensiz göç ve bunun sosyal ve ekonomik etkileridir. Siyasi iktidar gerek Suriye'den gelen geçici koruma statüsündeki göçmenler, gerekse Afganistan'dan gelen kaçak göçmenler ile Dünyanın çeşitli kesimlerinden gelen yasadışı göçmenlerin çalışma yaşamıyla olan ilişkilerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi hususunda sınıfta kaldığı gibi bu plansız programsız açık kapı politikasının yarattığı ekonomik ve sosyal sorunlar ile istihdam ve çalışma yaşamına yönelik sorunlar karşısında da herhangi program ve politikayı ne yazık ki üretememiştir. Özellikle Suriye'den gelen geçici koruma altındaki yabancılar açısından uluslararası

örgütlerin ve Türkiye'deki sivil toplum örgütleriyle yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakılan istihdam ve sosyal güvenlik konuları içinden çıkılamaz bir hal almış, kayıtdışı istihdam ile mücadele sekteye uğradığı gibi söz konusu yabancıların yerel işgücü piyasalarında yarattığı sorunlarda görmezden gelinmekte, iş sağlığı ve güvenliği açısından oldukça sorunlu durumlar ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan denetim ve teftiş süreçlerinin işletilememesi de konuyu çok daha karmaşık bir hale getirmektedir.

Diğer yandan sosyal devletin asli unsuru olan sosyal güvenlik hakkı, devlete açık bir yükümlülük getirmesine rağmen sosyal güvenlik hakkı ne yazık ki erozyona uğratılmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin primli ayağı orta ve uzun vadeli olarak tanımlanan aktüeryal riskler çerçevesinde "sözde reform" adı altında köklü bir biçimde değişime uğramasına rağmen yapısal sorunlarının çözümü hususunda etkin bir adım atılamamıştır. Sistem fiili olarak üçayaklı yapısını sürdürmüştür.

Neo-liberal dönüşümün en önemli ayaklarından birisi olan sosyal güvenlik sisteminin piyasalaştırılması ve kamusal sosyal güvenlik sisteminin zayıflatılmasına yönelik politika belirleniminin en önemli ayaklarından birisi olan hastalık sigortası ve sağlık yardımlarına yönelik düzenlemelerin piyasacı bir yaklaşımla yeniden tasarlanmasının sonuçları ortaya çıkmaya başlamıştır. Özel sağlık kuruluşlarının ön plana çıkarıldığı bu yeni sistemin insan sağlığını koruma yerine ticari bir ilişki etrafında şekillendirilmesi ve denetimsizliğin başat hale getirilmesi nedeniyle sigortalılar ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler üzerinden bir servet transfer sistemi yaratılmış, adeta vatandaş yerine özel hastane sahipleri kayırılıp kollanmıştır. Diğer yandan, sosyal güvenlik sisteminin primli ayağına yönelik popülist müdahaleler nedeniyle sistemin aktüeryal dengeleri kısa, orta ve uzun vadede oldukça ciddi bir biçimde sürdürülemez hale getirilmiştir. Bu çerçevede 2006 yılında hayata geçirilen "neo-liberal saldırı"nın sonuçları da görülmeye başlanmış ve kamu emeklilik sisteminde emeklilerin aldığı aylıkların düşürülmesine yönelik politik niyet somutlaşmıştır. Reel emekli aylıkları top yekün düşmektedir. Bağımlı sınıflara yönelik koruyucu devlet modelinden neo-liberal devlet modeline geçiş süreci hızlanmaktadır. Bu da doğal olarak piyasa aktörlerinin insafına terk edilmiş bir işgücü yaratılmasına dayalı neo-liberal yeniden yapılanmanın Türkiye'de bütün hızıyla devam ettiğini göstermektedir.

Anayasa'nın 65. maddesi ise devletin sosyal ve ekonomik görevlerini mali kaynakları ölçüsünde yerine getireceğini belirlemektedir. Bu düzenleme, kaynak yokluğu gerekçesinin sosyal politikaların ertelenmesi veya budanması anlamına

gelmemektedir. Kamu kaynaklarının tahsisi, sosyal devlet ilkesi gereği toplumsal refahı artıran alanlara yönlendirilmelidir. Bu hüküm, maliye politikasının nominal hedeflerle değil, sosyal devletin gerekliliklerivle uyumlu biçimde tasarlanmasını gerektirmektedir. Kaynakların önceliklendirilmesinde yapılacak tercihler, bütçenin ekonomik olduğu kadar toplumsal bir belge niteliği taşıdığını göstermektedir.

Anayasa'nın çizdiği bu çerçeve, devletin mali imkânlarını nasıl yönlendireceğine ilişkin yalnız hukuki bir sınır ortaya koymamakta, aynı zamanda çalışma hayatı ile sosyal güvenlik politikalarının hangi toplumsal amaç doğrultusunda şekilleneceğini belirleyen normatif bir pusula sunmaktadır. Sosyal ve ekonomik hakların "kaynak yetersizliği" gerekçesiyle geri plana itilmesi, mali tercihlerin toplumsal gereksinimlerden uzaklaşması sonucunu yaratmaktadır. Bu nedenle maliye politikası, istihdamın niteliğinden sosyal güvenlik sisteminin finansman yapısına kadar geniş bir alanda belirleyici bir unsur haline gelmekte; kamu bütçesinin oluşturulması süreci, sosyal devlet ilkesini güçlendiren bir araç biçimine büründüğünde emekçilerin yaşam koşullarını iyileştiren bir fonksiyon üstlenmektedir. Aksi yöndeki tercihler ise çalışma hayatında son yıllarda ortaya çıkan olumsuz dönüşümlerin zeminini besleyen bir mali çerçeve yaratmaktadır.

Çalışma ve sosyal güvenlik alanı, son yirmi yılda derin bir dönüşüm yaşamıştır. Esnek çalışma biçimleri yaygınlaşmış, taşeron ve alt işveren uygulamaları kalıcı bir niteliğe bürünmüş, platform ekonomisi olarak adlandırılan yeni modelle işçinin statüsü tartışmalı bir zemine çekilmiştir. İstihdam, güvenceli ve kadrolu iş yapısından uzaklaşarak geçici, parçalı, düşük ücretli ve hak arama kanallarının daraldığı bir yapıya oturtulmuştur. Sosyal güvenlik sisteminde reform başlığı altında gerçekleştirilen düzenlemeler emeklilik yaşını yükseltmiş, aylık bağlama oranlarını aşağı çekmiş, prim gün sayısını artırmış; uzun vadede emek gelirlerinin zayıflamasına yol açmıştır.

Bakanlık bütçesi, bu tarihsel dönüşümün bir kesiti içinde değerlendirilmelidir. Yoksulluk sınırının oldukça altında kalan ücretler, emeklilerin derinleşen geçim sıkıntısı, işsizliğin geniş tanımıyla çift hanelerde yerleşik hale gelmesi, kayıt dışı istihdamın bölgesel ve sektörel yoğunluğu, iş kazaları ve meslek hastalıklarında süregelen tablo, sosyal koruma ağlarının daralması gibi olgular, söz konusu bütçeyi değerlendirirken temel başlangıç noktasıdır. Aksi halde rakamlar, performans göstergeleri, oranlar ve tablolar, işçi sınıfının günlük yaşamında biriken hak kayıplarını görünmez kılan bir tekniğe dönüşmektedir.

Sosyal devlet anlayışı, bireylerin temel gereksinimlerini karşılamayı, toplumsal adalet ve eşitliği güvence altına almayı amaçlayan; piyasanın yarattığı eşitsizliklere kamusal müdahaleyi zorunlu gören bir yönetim modelini ifade etmektedir. Bu yaklaşım yalnız ekonomik büyümeyi hedeflememekte; büyümenin toplumun tüm kesimlerine adil bir biçimde yansımasını, ortak refahın yükselmesini esas almaktadır.

İnsan hakları ve evrensel değerler temel alınarak inşa edilen sosyal devlet, bireyin yaşam standartlarını geliştirmeyi, toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi ve yurttaşların onurlu bir yaşam sürdürebilmesini güvence altına almayı amaçlayan bir örgütlenme biçimi sunmaktadır. Bu çerçevede sosyal devletin asli hedefi, bireylerin yalnızca yaşamlarını sürdürmelerini değil; özgür, üretken ve katılımcı yurttaşlar olarak toplumsal hayata tam anlamıyla dahil olmalarını sağlamaktadır. Yurttaşların doğrudan vatandaşlık bağıyla edindiği hakların hayata geçirilmesi, piyasa koşullarının dalgalanmalarına terk edilmemekte; kamusal güvencelerle desteklenmektedir. Böylece eşitlik, adalet ve dayanışma ilkeleri üzerine kurulu bir toplumsal düzen hedeflenmektedir.

Günümüzde ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin derinleştiği bir dünyada sosyal devlet, yalnızca yardım sunan ya da hizmet dağıtan bir yapı olmaktan çıkmaktadır. Sosyal devlet ilkesi, dezavantajlı kesimleri güçlendirmeyi, bireyleri yalnızca kişisel çabalarına mahkûm etmeyen bir refah anlayışını temsil etmektedir. Eğitim, sağlık, barınma ve sosyal güvenceye erişim, temel insan haklarının ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Bu hakların yaşama geçirilmesi ise devletin aktif müdahalesini ve kamusal kaynakların adil kullanımını zorunlu kılmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminin diğer bir ayağı da sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerdir. Özellikle sosyal koruma ve sosyal içerleme amacıyla bağımlı sınıfların ve toplumsal olarak en düşük gelirli kesimlerin korunmasını amaçlayan bu kurumsal yapı sosyal devletin en önemli bileşenlerinden birisidir. Yaşlılar, çocuklar, kadınlar, yoksullar ve diğer korunmasız gruplara yönelik olarak düzenlenmiş olan bu kurumsal yapı, ne yazık ki, son 22 yıllık süreç içerisinde “koruma” işlevinden ziyade “yoksulluğun sürdürülebilmesi” şeklindeki bir anlayış değişikliğiyle siyasileştirilmiş ve insan onuruna yakışmayan bir sadaka sistemine dönüştürülmüştür.

Bu nedenle sosyal yardımlar ve hizmetlerden oluşan primsiz sistem, yapısal olarak etkin politikalar üretilememesine neden olduğu gibi partizanca uygulamalara açık olması ve denetimsiz olması nedeniyle sosyal eşitsizliklerin giderilmesinde etkin rol oynamaktan uzaklaşmaktadır.

Sosyal politikaların istihdam, çalışma yaşamı ve sosyal güvenlik alanına yönelik kamusal harcamalara yönelik daha detaylı bir biçimde incelenmesi ve bu doğrultuda bütçeleme süreçlerine ilişkin sorunlar ve eleştiriler aşağıda ele alınmıştır.

1. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

Anayasa'nın 49. maddesi çalışma hakkını düzenlemiş ve devlete çalışanların hayat seviyesini yükseltme, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanların ve işsizlerin korunması, çalışmayı destekleme ve işsizliği önlemeye yönelik elverişli bir ekonomik ortam yaratma ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri olma yükümlülüğü getirmiştir.

Buna karşın çalışma hakkı ve çalışma yaşamı AKP'nin iktidar olduğu 2002 yılından bugüne kadar en ağır tahribatın yaşandığı bir alan haline gelmiştir. İşgücü piyasası yapısal sorunlarının giderek yoğunlaştığı, çalışma barışının çalışanlar aleyhine bozulduğu bir alan haline gelmiştir. İşgücüne katılım oranı OECD ülkeleri arasında en düşük ülkeler arasında olan Türkiye'de işsizlik oranı oldukça yüksek seviyelerdedir. 2025 yılı Kasım ayı itibariyle Türkiye % 53.8'lük işgücüne katılım oranıyla (TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi) OECD ülkeleri arasında en düşük seviyededir. OECD'nin 15-64 yaş grubu arasındaki işgücüne katılma oranı ise % 60,6'dır.

İşgücü açısından cinsiyet eşitsizliği yüksek boyutlarda seyretmektedir. Kadınların işgücüne katılım oranı 2025 yılı 2. Çeyreği itibariyla % 41.8 ile OECD ülkeleri arasında en düşük seviyededir

İşveren, kendi hesabına çalışan ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların toplam istihdam içerisindeki payları görece yüksektir, TÜİK verilerine göre 2025 yılı III. Çeyrek itibariyla % 28.6 oranı gibi yüksek bir orana sahiptir. 2021 yılına göre değişime bakıldığında da her üç kategori açısından da belirli bir düşme eğilimi bulunmaktadır.

Ücret düzeyleri ve emeğin verimliliği Avrupa Birliği ortalamasından daha düşüktür ve reel ücret düzeyleri özellikle geçtiğimiz yıldan bu yana hızlı bir düşüş içerisindedir. SGK verilerine göre 2025 Eylül ayı itibariyle Türkiye'de ortalama günlük brüt ücret 1726,55 TL., Özel sektörde ortalama günlük brüt ücret 1620,46 TL.'dir. Aile yardımı ödeneği dahil en düşük memur maaşı 50 bin 503 liradır.

Krizin derinleşmesiyle birlikte reel ücret düzeylerindeki erozyona karşı koruyucu önlemler de ne yazık ki alınmamaktadır. Türkiye'de eğitim ve istihdam ilişkisine bakıldığında da işgücünün eğitim düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Lise üstü eğitim seviyelerinde işsizlik oranları oldukça yüksektir. TÜİK verilerine göre Ekim 2025 itibariyle genç işsizlik oranı % 15.6 düzeyindedir.

İşgücü piyasası açısından tarım sektörü en sorunlu sektörlerden birisidir. Tarımda ücretli çalışanlara yönelik ayrı bir tarım iş kanunu yoktur. Mevsimlik ve kampanya çalışmaları gibi daha korumasız alanlarda ücretler düşüktür, çalışanları koruyucu politikalar oldukça zayıftır.

Özellikle inşaat sektöründe esnek ve güvencesiz çalışma koşullarının olduğu görülmektedir ve çalışanlara yönelik koruyucu tedbirlerin zayıflığı bu sektörün en temel karakteristiklerinden biri haline gelmiştir. Merkez Bankası tarafından hazırlanan 2023 tarihli enflasyon raporuna göre inşaat sektöründe çalışanların % 70'i asgari ücret ve altında bir ücretle çalışmaktadır.

İşgücü piyasasının ihtiyacı olan ara ve nitelikli elaman ihtiyacının karşılanması için politika üretimi ve kaynak tahsisinde yeterli bir gelişme kaydedilemediği gibi bu alana yönelik uluslararası fonlardan aktarılan kaynakların da amacı dışında kullanılmaya devam edildiği görülmektedir.

Son yıllarda işgücü piyasası açısından önem kazanan aktif işgücü piyasası politikalarının beklenilen etkinliği ortaya koyamamaktadır. Kamusal istihdam artışının oldukça zayıf kaldığı görülen bu dönemde kamuda taşeron çalışmanın kısmen sona erdirilmesi nedeniyle konjoktürel bir istihdam artışı görülse dahi yeni istihdam artışı oldukça sınırlı kalmıştır.

Türkiye işgücü piyasasında kamusal denetim alanı yetersiz bir görüntü sergilediği gibi yetersiz denetim faaliyetlerinin sonuçlanması hususunda da siyasi iktidarın isteksiz

olduğu görülmektedir. Bu nedenle kayıtdışı istihdam ve iş sağlığı ve güvenliği alanlarında oldukça ciddi sorunlar giderek artmıştır.

AKP'nin iktidarda olduğu dönem yapısal olarak işsizlikle özdeşleşen bir görüntü sergilemektedir. AKP iktidarı döneminde resmi olarak işsizlik oranı yüzde 8 – 13 oranları arasında seyrederken geniş anlamda işsizlik verilerine göre bu oran yüzde 19-22 arasında seyretmektedir.

2025 Ekim Ayı itibariyle TÜİK verilerine göre resmi işsizlik oranı % 8,5'dir. Geniş tanımlı işsizlik oranı daha da yüksek düzeydedir. DİSK-AR tarafından yayımlanan araştırmaya göre geniş tanımlı işsiz sayısı 12 milyonu aşmış ve geniş tanımlı işsizlik oranı ise yüzde 29,6 düzeyindedir. Kadınlarda geniş tanımlı işsizlik oranı giderek artmakta ve Eylül 2025 itibariyle % 38,3 düzeylerine çıkmış bulunmaktadır.

Türkiye'de işsizliğin yapısal bir sorun olmasının yanı sıra kadın işsizliği ile gençlerde işsizlik daha da yüksek boyutlarda seyretmektedir ve bu da işgücü piyasalarının eşitsizliğinin bir göstergesidir. Kadın ve genç işsizliği genel anlamda bir artış eğilimi göstermektedir. Eylül 2025 HİA verilerine göre işsizlik türlerinin en yüksek olduğu kategori yüzde 38,3 ile geniş tanımlı kadın işsizliği oldu.

AKP döneminde gençler iş bulma ümidini kaybettiler ve iş aramaktan vazgeçtiler. Eylül 2025'de 15-24 yaş arası gençlerde işsizlik oranı yüzde 14,9 olarak gerçekleşti. Kadınlarda dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 11,1 iken genç kadın işsizliği (15-24) ise Yüzde 21,4 olarak yüksek bir düzeyde yer almaktadır. Salgın döneminde diğer işsizlik kategorilerine göre kadın işsizlik türleri genele göre çok daha yüksek gerçekleşti ve bu eğilim devam ediyor. Ne yazık ki siyasi iktidar kadınların işgücüne katılımını arttırmaya yönelik etkin bir politika üretmediği gibi, aldığı siyasi kararlar ile kadınların çalışma yaşamından dışlanmasına, ayrılmasına yönelik adımlar atmaya devam etmektedir.

Özellikle Sosyal Güvenlik Kurumu verileri ile Türkiye İş Kurumu verileri de dikkate alındığında derinleşen krizle birlikte işsizlikte tırmanmaktadır. Ayrıca çalışma yaşamının öncelikli konularından birisi olan kadınların ve gençlerin istihdama katılımına yönelik olarak da önceki kalkınma planında tanımlanmış hedeflere ulaşılmadığı da görülmektedir. 2026 yılı bütçesinde kadın ve genç istihdamının arttırılmasına yönelik kapsamlı bir istihdam stratejisine bağlı programlar belirlenmesi yerine konu bir sosyal yardım alanı haline getirilmekte ve kültürel sermayeye yönelik eğitim ve nitelik arttırma yerine yine sermaye yönelimli olarak konu ele alınmaktadır.

Devlet olarak koruyucu tedbirlerin alınması istihdamın insan onuruna yakışır bir politika olarak tanımlanması yerine piyasa odaklı bir yaklaşımla konuya yaklaşılmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerinin aktif sigortalı sayısında 2018 -2025 dönemdeki dalgalanma Türkiye'de aslında siyasi iktidarın bütçe görüşmelerinde dile getirdiğinin aksine önemli bir artış göstermediğini göstermektedir. SGK Eylül 2025 verilerine göre 2018'de 14 milyon 229 bin olan aktif zorunlu sigortalı sayısı (4-a kapsamında) Eylül 2025 itibariyle 17 milyon 265 bin olmuştur. Özellikle 2022 yılının Aralık ayında 17,33 milyon düzeyine kadar artan sigortalı sayısı, ekonomik krizin artışı ile birlikte SGK 2025 Eylül ayı verilerine göre 17,2 milyon kişiye düşmüştür.

Hal böyle iken sosyal güvenlik sisteminin ana ilkesi olan sürdürülebilirliliğin sağlanması açısından aktif pasif dengesinin korunmasına yönelik oluşturulan politikalar çelişki taşımaktadır. Özellikle, aktif sigortalıların arttırılması amacıyla kayıtdışı istihdamın azaltılması amacıyla oluşturulan bazı düzenlemelerde kayıtdışılığa kayış yaratacak düzenlemeler yapılırken, aynı şekilde işgücü maliyetlerini düşürme hedefinin ana unsuru olarak tasarlanmış teşvik ve destek sistemlerinde bir yandan destek oranlarını azaltırken diğer yandan Başka Bakanlıklara destek vermeye yönelik düzenlemeler de sistemin işleyişini, bağımsızlığını doğrudan etkilemektedir.

Yine İŞKUR'a yapılan işsizlik sigortası başvuruları giderek artmaktadır. İŞKUR'a göre 2025'de Ekim ayı itibariyle kayıtlı işsiz sayısı 2.243.793 kişi olmuştur. Kayıtlı işsizlerin %49'u erkek, %51'i kadındır. Bunlardan %23,1'i 15-24 yaş arasındaki gençlerdir. Görüldüğü üzere Kuruma kayıtlı işsizlerin % 23'ü genç işsizdir. Ekonomik krizin de etkisiyle önümüzdeki aylarda işsizlikte tırmanma kaçınılmaz görünüyor. İŞKUR'un Eylül 2025 İşsizlik Sigortası Bültenleri verilerine göre ise bu ayda işsizlik ödeneği alabilenlerin sayısı 485 bin 419'dur. Böylece Eylül 2025'te resmi işsizlerin sadece yüzde 15,8'i işsizlik ödeneği alabildi. Yaklaşık 2,6 milyon işsiz işsizlik ödeneğinden yoksun kaldı. Bu da işsizlerin yüzde 84'ünün işsizlik ödeneği alamadığı anlamına geliyor. İşsizlik ödeneğinden yararlanma koşullarının ağır olması ve işsizlik sigortası kaynaklarının amacı dışında kullanılması sebebiyle işsizlerin büyük çoğunluğu işsizlik ödeneğinden yararlanamıyor.

AKP tarafından uygulanan neo-liberal politikalar nedeniyle bu işsizlik oranı önümüzdeki yıllarda daha da artacaktır. AKP iktidarında sorunun çözümü için kalıcı,

yapıcı adımlar atılmamıştır. 2026 yılı bütçesi incelendiğinde de bu soruna yönelik kalıcı ve yapısal çözümlerin ne yazık ki olmadığı görülüyor.

Siyasi iktidar tarafından istihdamı arttırmaya yönelik yapısal düzenlemeler yerine işverenlerin işgücü maliyetlerini azaltma amacını taşıyan istihdam teşvik ve destek sistemleri tercih edilmektedir. İşgücü maliyetlerini düşürmeye ve ucuz işgücüne dayalı büyüme, başat bir ekonomik tercih olarak karşımıza çıkmaktadır.

2016 ve 2021 yılları arasında uygulamaya konulan ve yeni istihdam sağlanması halinde uygulanan maddi destek ve teşvik sistemleri ile işverenlere yönelik, ücret desteği, sigorta primi, vergi teşvikleri ne yazık ki istihdam artışında beklenen etkinliği göstermemektedir. Nitekim, 2022 yılına ilişkin Sayıştay Denetim Raporunda

“2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda Hazinece karşılanacak olan prim teşvikleri hüküm altına alınmış olup Hazinece karşılanacak olan tutarlar, Bakanlığın transfer ödemeleri kaleminden yapılmaktadır.

Uygulamada, yasal olarak Hazinece karşılanması gereken 4857 sayılı Kanun’un 30’uncu maddesi (Engelli Sigortalı İstihdamına Yönelik Sigorta Primi Teşviki), 2828 sayılı Kanun’un ek 1’inci maddesi (Sosyal Hizmetlerden Faydalananların İstihdamı Halinde Uygulanan Teşvik) ve 5510 sayılı Kanun’un 81’inci maddesi (4/b (Bağ-Kur) 5 Puan Teşviki, Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortaları Primleri İşveren Hissesi 5 Puanlık İndirim Teşviki, İlave 6 Puanlık İndirim Teşviki, Genç Girişimci Teşviki) kapsamında yukarıda bahsi geçen teşvikler, SGK tarafından tespit edilmekte ve bu tespit sonucunda hesaplanan prim toplamları bir yazı ile Bakanlıktan talep edilmektedir. SGK’nın Bakanlığa gönderdiği yazıya ekli tabloda ise, teşvikin dayandığı kanun maddesi ile toplam tahakkuk tutarından iptal edilen tutarların çıkarılmasıyla bulunan teşvik bazında talep edilen tutarlar yer almaktadır. 2022 yılında aylar itibarıyla tahakkuk eden, iptal edilen ve talep edilen teşvik toplamları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

2022 yılında 45.811.224.930,52 TL prim teşviki tahakkuk etmiş, 80.660.405,07 TL tutarında teşvik iptal edilmiş ve Bakanlıktan 45.730.564.525,45 TL talep edilmiş ve ödenmiştir.

ÇSGB, bulgular kapsamında, SGK’dan, prim teşvik ödemelerine ilişkin teşvik ve desteklerden yararlanan özel sektör işyeri sayısının, teşvik tutarına isabet eden

miktarın hesaplandığı matrahın ve isabet ettiği sigortalı sayısının, ilave puanların hangi iller itibarıyla hangi oranlar üzerinden ve kaç sigortalı için uygulandığının, Bakanlıktan alınan teşviklere ilişkin sonradan SGK'ca yapılan periyodik kontroller sonrası teşvikten yararlanma hakkını kaybeden işveren ya da sigortalıya uygulanan iade ve düzeltme işlemlerine ait matrah bilgilerinin, Bakanlıktan talep edilen teşvik ödemesi miktarları ile teyit edilebilecek bir biçimde hazırlanarak gönderilmesini istemiştir. SGK, İşveren Sisteminden alınan teşvik verileri ile, MOSİP (Mali Yönetim Sistemi Otomasyon Projesi) raporlarında yer alan tutarların uyumlaştırılması sonucu bilgi verileceğini belirtmiş ancak şimdiye kadar bu kapsamda herhangi bir bilgi verilmemiştir. Hazinece karşılanması gereken bu teşvik ve desteklerden yararlanan kaç tane özel sektör işyeri olduğu, 5 puanlık kısma isabet eden tutarın hangi matrahtan çıktığı ve ne kadar sigortalıya isabet ettiği, ilave puanların hangi iller itibarıyla hangi oranlar üzerinden ve kaç sigortalı için uygulandığı, Bakanlıktan alınan teşviklere ilişkin sonradan SGK'ca yapılan periyodik kontroller sonrası teşvikten yararlanma hakkını kaybeden işveren ya da sigortalıya uygulanan iade ve düzeltme işlemlerine ait matrahın ne kadar olduğu sonuçlarını kapsayacak şekilde düzenlenecek belgelere dayanarak ödemenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İstihdam politikasının yürüten ÇSGB'nin, yürüttüğü bu politikalardan elde ettiği sonuçları (kaç engelli işçi istihdam edilerek yürütülen politikaya katkı sağlandı yahut hangi illerde ve hangi oranlarda yapılan teşvikle yürütülen politikaya katkı sağlandı gibi) ayrıntılı olarak bilmesi; Bakanlık bütçesine bu hizmetler için konulan ödeneğin hem kontrolünün sağlanması, hem de alınan sonuçların Faaliyet Raporuna derç edilmesiyle, yürütülen politikanın sonuçlarının değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır." şeklindeki bulguda görüldüğü üzere Bakanlıkça işverenlere yönelik çeşitli teşvik ve destek uygulamalarının ne yazık ki denetimi ve kontrolü de yapılmamaktadır.

Siyasi iktidarın istihdam sorununa yönelik tercih ettiği teşvik sistemi ne yazık ki beklenilen etkiyi göstermemesine rağmen sürdürülmekte ısrar ettiği bir yanlış haline gelmiştir. 2026 yılı bütçe teklifinde de yapısal bir değişime gidilmeyeceği ve halihazırda uygulanan teşvik ve destek sistemlerinin bazı ufak tefek değişikliklerle devam ettirileceği görülmektedir.

İşverenlere Bütçeden ve İşsizlik Sigortası Fonundan, 15 ayrı sigorta primi desteği ödenmektedir. İşveren prim teşviki adı altında bütçeden 2023 yılında 84,6 milyar lira, İşsizlik Sigortası Fonundan ise 39,9 milyar lira ödenmiştir. 2025 yılında ise aynı

nedenle bütçeden 223 milyar lira, İşsizlik Sigortası Fonundan ise 71,2 milyar lira ödenmiştir.

Yapılan tahminlere göre 2026 yılı için bütçeden ödenecek işveren prim teşviki tutarı 283 milyar liraya, İşsizlik Sigortası Fonunun ödediği teşvik de 80 milyar liraya çıkacaktır. Siyasi iktidar, uyguladığı destek ve teşvik sistemlerinin işlevsizliği ortaya çıkmış olmasına rağmen hala aynı yanlışlığı devam ettirerek bir yandan sermaye yönelimli konumunu gözler önüne sermekte, diğer yandan Sosyal Güvenlik Kurumunun aktüeryal sistemine yaptığı bu tür müdahaleler nedeniyle kamusal sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Özellikle işverenlerin işgücü maliyetlerini düşürmeye yönelik bu bakış açısı değişmeli ve yeni istihdam yaratmaya yönelik yaklaşım yerine mevcut çalışanların net ücretlerini yükseltebilecek prim ve vergiye ilişkin teşvik ve destek sistemlerinin uygulamaya geçirilmesine ilişkin yaklaşımların da bir politika olarak tanımlanması gerekir.

Bir ekonomide bölüşüm ilişkileri açısından son derece önem taşıyan göstergelerin başında reel ücret artışı ile reel verimlilik arasındaki ilişki gelir. Bu bağlamda sanayi sektörünün ekonominin bütününü temsil yeteneğinin görece güçlü olduğu kabul edilir. Reel ücret artış hızları, emeğin verimliliğinin artış hızının gerisinde kaldığında ücretlerin katma değer içindeki payı azalır. Bu sonuç işçilerin refah konumunun bozulduğunu gösterir. Bu açıdan son dönem reel ücret verimlilik ilişkisinin seyrine bakıldığında genel eğilimin reel ücretler ile emek verimliliği arasındaki ilişkide verimliliğin daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, bu verimlilik artışının olumlu olup olmadığı, bir diğer deyişle çalışma süresinin artışından mı yoksa teknolojik yenilenme ve emek sürecindeki yapısal dönüşümler çerçevesinde göreli artı değer artışından kaynaklanıp kaynaklanmadığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'deki verimlilik artışının nedenlerine bakıldığında da çalışma sürelerinin yükseltilmesi ve emeği baskılayıcı tedbirlerin öne çıktığı görülmektedir. Reel ücretlere ilişkin seyre bakıldığında da karşımıza reel ücret artışları değil, reel ücretlerin neredeyse sabit kaldığı şeklinde bir resim çıkmaktadır. Özellikle asgari ücret artışlarına rağmen Türkiye'de reel ücret artışlarından bahsedilemeyeceği gibi 2018 ile 2025 yılları arasında özelikle memurlar ve özel sektör ücretleri açısından reel ücretlerin bir önceki yıla göre düştüğü görülmektedir.

Özellikle kamuoyuna yansıyan ve 2026 yılına ilişkin asgari ücret artışına ilişkin Bakanlıklar düzeyindeki açıklamalardan da anlaşıldığı üzere hedef enflasyona endeksli asgari ücret artışının öngörülmüş olması da reel ücretlere yönelik baskının devam edeceği göstermektedir.

2026 bütçesi ve buna ilişkin bütçe gerekçeleri incelendiğinde çalışan kesimlerin ücretlerinin dondurulması anlamına gelen bir politikanın hayata geçirileceği öngörülmektedir. Büyümenin yarattığı refah artışından dışlanan çalışan kesimlere 2026 bütçesiyle vaadedilen ücretlerdeki artışların gerçekleşmiş enflasyon yerine hedeflenen enflasyona göre belirlenmesidir.

Yine aynı yaklaşım doğrultusunda fiyat artışlarının yanı sıra çalışan kesimlerin satın alma güçlerini doğrudan etkileyen vergilerin ve zamların da etkisiyle önümüzdeki yıllar için ücretlilerin satın alma güçlerinin azalacağı öngörülebilir. Bu bağlamda 2026 yılı bütçesinde bölüşüm ilişkileri açısından ücretlileri koruyucu reel ücretleri artırıcı herhangi bir sosyal transfer mekanizması öngörülmemiştir.

2.ÇALIŞMA HAYATI

AKP iktidarları döneminde çalışma yaşamında kuralsızlaştırma ve güvencesizlik genel bir görünüm olarak karşımıza çıkmaktadır.

İktidara geldiği 2002 yılında ilk olarak esnekleştirme ve güvencesizleştirmeye olanak sağlayan 4857 Sayılı İş Kanunu ile denkleştirme, fazla süreli çalışma, izin karşılığı mesai gibi uygulamaların yanı sıra taşeronlaşmaya olanak sağlayıcı düzenlemeler devreye sokulmuş, kıdem tazminatının fona devrine ilişkin düzenleme yapılması hedeflenerek AKP döneminde çalışanların haklarına yönelik yaklaşım baştan belli edilmiştir.

Neo-liberalizmin en temel bileşeni olan emek rejiminin esnekleştirilmesi, özellikle sermayenin akışkanlığının sağlanmasına yönelik üretim sürecinin mekânsal ve ölçeksel yeniden yapılanmasıyla birlikte emek rejiminin de yeniden şekillendirilmesi ve emeğin bu yeniden yapılanmaya yönelik olarak konumlandırılmasını sağlayacak şekilde yeniden ele alınmasını içerir. Özellikle, üretim süreci içerisinde emeğin kendi içerisinde parçalanarak a-tipik istihdam biçimlerinin sisteme eklemlenmesi, çekirdek işgücü ile çevresel işgücü ayrımının getirilmesi, emeği koruyucu içsel ve dışsal

kurumsal düzenlemelerin yeniden yapılandırılması aracılığıyla emek rejimi esnekleştirilmesi ve emek despotizmine imkan sağlayıcı bir ortam yaratılması temel dönüşüm parametreleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de de özellikle 2000'li yıllardan itibaren çalışanları koruyucu düzenlemeler yerine sermaye yönelimli işgücü piyasalarının esnekleştirilmesi, düzensizleştirilmesi ve emeğin haklarını geriye götüren hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Özellikle çağrı üzerine çalışma, özel istihdam büroları aracılığıyla kiralık işçilik, zorunlu arabuluculuk gibi düzenlemeler iş mevzuatına eklenerek çalışma yaşamının daha da esnekleştirilmesi tercih edilmiştir.

AKP, özellikle kalkınma programlarında ve orta vadeli programlarda işgücü piyasalarında yeni a-tipik istihdam biçimlerinin devreye sokulması ve emeği koruyucu kurumsal düzenlemeleri geriye götürmeye yönelik adımlar atma niyetini beyan etmektedir. Özellikle, 2026 hedeflerinde tamamlayıcı emeklilik sisteminin hayata geçirilmesine yönelik politika belirlenimi, aslında kıdem tazminatı hakkının Fon aracılığıyla ortadan kaldırılmasına yönelik tutumun adı değiştirilerek yeniden gündeme getirilmesinden başka bir şey değildir.

AKP'nin 2026 bütçe hedefleri ve gerekçelerine bakıldığında Türkiye'de son 20 yılda ekonominin büyüdüğüne ve refahın arttığına ilişkin söylemler yer almaktadır. Çizilen bu mutlu tabloda yer almayan ise çalışanlar ve haklarının ne olduğudur. Türkiye'nin iki yüzü bulunmaktadır. Türkiye'de sermaye açısından giderek esnekleşen, rekabete açık bir çalışma yaşamı ortaya çıkarken; emek açısından giderek kuralsızlaşan, atipik istihdam biçimlerinin yaygınlaştığı, örgütsüzleşen bir ülke görülmektedir.

Özellikle, çalışma yaşamında devletin temel önceliği iş akitlerinin feshe karşı korunması hususudur. AKP'nin çalışma yaşamında yarattığı adaletsizliklerden birisi de hiç kuşkusuz iş güvencesinin tahrip edilmesidir. 1982 Anayasası m 49'a göre, "Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır." Görüleceği üzere çalışma hakkı en üst norm olan Anayasaca (AY) tanınmıştır. Çalışma Hakkı ne olursa olsun bir işe sahip olmak değildir. Çalışma ortam ve koşulları da bu hakkı tamamlar. Başka bir anlatımla, iş güvencesi hakkı, işyerlerinin çalışma ve sağlık koşullarına uygun olmasını isteme hakkı, çalışma sürelerinin uygunluğu, çalışan

çocuk, kadın veya gençlerin korunması, adil ücret hakkı, ücretli izin, dinlenme hakkı, sosyal güvenlik hakkı gibi birçok hakların sağlandığı ölçüde çalışma hakkından söz edilebilir. Çalışma hakkı, kişiye dilediği işe görme hakkını vermez. Ancak kişinin sahip olduğu işi geçerli bir neden olmaksızın kaybetmeme hakkını sağlar. Aksi halde çalışma hakkının içeriği kalmaz. O halde iş güvencesi kavramını, dayanağını sosyal devlet ilkesinden alan, Anayasa ve Avrupa Sosyal Şartında yer alan, işçinin işte kalmasını amaç edinen, çalışma hakkını etkinleştiren sosyal bir hak olarak tanımlayabiliriz. 15 Ağustos 2002 yılında çıkarılan 4773 Sayılı "İş Kanunu, Sendikalar Kanunu ile Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasında Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" Türkiye'de ilk defa olarak kısmi bir iş güvencesi getirmiştir. Özellikle 10 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışanlar için "işe iade hakkı" getirilen bu yasa daha yürürlüğe girmeden 2003 yılına ertelenmiş ve Yasa yürürlüğe girmeden 2003 yılında AKP tarafından çıkarılan 4857 Sayılı İş Kanunu ile bu hak "30 ve daha fazla İşçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçilere" tanınmıştır. Bu çerçevede 2025 yılı Eylül ayı itibariyle SGK verilerine göre 2,232,483 işyerinde çalışan işçilerin önemli bir kısmı bu hakkın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bunun anlamı 30 ve altında işçi çalıştıran işyerleri toplam işyerlerinin % 98,39'unu oluşturmaktadır. Ve bu işyerlerinde toplam olarak 8.426.605 İşçi çalışmaktadır. Eylül 2025 verilerine göre 17,26 Milyon sigortalı işçinin % 48.80'i iş güvencesi yasasının kapsamı dışında tutulmuşlar ve hala tutulmaya devam etmektedirler. Dolayısıyla aynı işi yapan 8,4 milyon işçi salt çalıştığı işyerinin büyüklüğü sebebiyle iş akdinin feshine karşı korunma hakkından mahrumdur. Bu büyük adaletsizliğin ortadan kaldırılması gerekirken buna yönelik herhangi bir adım dahi atılmamaktadır. Bu işçilerin yaşamları, aileleri, işverenlerin iki dudağı arasındadır.

Geri kalan 8,8 milyon işçi açısından da aslında fiilen bir iş güvencesi bulunmamaktadır. Kamu da dahil olmak üzere "geçerli bir sebep" ile işten çıkarılan işçiler gerek yasal mevzuatı bilmemeleri nedeniyle dava açma yoluna gidememekte, gerekse dava açmaları halinde bile ikili bir adaletsizliğe maruz kalmaktadırlar. Birincisi geçerli neden olarak sayılan nedenler "işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebep" olarak sayılmıştır. Uygulamada mahkemeler işletmenin veya işin gerekleri hususunda sadece keyfiyet denetimi yapabilmektedir, yerindelik denetimi ise yapılamamaktadır. Yine aynı şekilde işçinin yeterliliği ve davranışları kavramı da işverenlerce oldukça suiistimal edilen bir

muğlaklığa sahiptir. Bu nedenle birçok işçi gerçekte "geçerli bir sebep olmasa bile işine geri dönme hakkını elde edememektedir. İkinci adaletsizlik ise bu alana getirilen zorunlu arabuluculuk mekanizmasıdır. Eşitler arası ilişkilerde uygulanması gereken bu uzlaşma mekanizması, yargı yoğunluğu neden gösterilerek iş hukukuna uyarlamış ve adeta işçilerin iş akdinin feshi sürecinde devlet tarafından korunmasına ilişkin uluslararası ilkeler yerle bir edilmiştir. İşverenlerin bu arabuluculuk sürecinde eşitsiz gücüyle başa bırakılan emekçiler yargı süreçlerinin oldukça uzun olması nedeniyle işe iade davalarını açamamaya başlamışlardır. Bu alanda üçüncü sorun ise yargı kararından sonra ortaya çıkmakta ve ikiye ayrılmaktadır. Birincisi, yargı süreci sonunda geçersiz bir nedenle iş akdinin feshedildiği karara bağlanan işçiye boşta kaldığı sürelerin ücreti ödenmemektedir. Sadece azami 4 aylık ücreti ödenmektedir. Diğeri ise daha da adaletsiz bir uygulamadır. Geçersiz nedenle iş akdi sonlandırılan işçinin işe iadesine karar veren mahkeme kararına rağmen işveren isterse işçinin işe başlamasını engelleyebilmekte ve sadece işe başlatmama tazminatı ödemektedir. Bu tam da zayıf durumda olan işçinin akdin feshe karşı korunması hususundaki hakkını kullanamamasını yaratmaktadır. Bu adaletsizlik ne yazık ki daha da vahim hale gelmektedir.

Diğer yandan özellikle 2020 yılının nisan ayından itibaren uygulamaya konulan ve 2021 yılı Temmuz ayına kadar süren "işten çıkarma yasağı" da ne yazık ki, özel sektör işverenleri tarafından amaç dışı kullanıma neden olmuş ve işverenler, işçileri geçerli nedenle işten çıkarma yerine haklı nedenle tazminatsız olarak işten çıkarmayı kullanmaya başlamışlardır. Ne yazık ki bu dönemde Çalışma Bakanlığı, bu yönde etkin bir denetim mekanizması oluşturmamış, pandemiyle mücadelenin önemli bir adımı olarak tanımlanan bu yasal yasağın uygulanması denetlenmemiştir.

2024 yılında kamuoyunda da dile getirildiği üzere Bakanlık koruma görevini yerine getirmede siyasal ayrımcılık anlamına gelecek uygulamalara da konu olmuştur. Özellikle Fernas Madencilik bünyesinde çalışan işçilerin kişisel bilgileri işveren tarafından ele geçirilmiş ve bu verilerin de Bakanlık'tan sızdığı anlaşılmıştır. Özellikle işçi sağlığını doğrudan tehdit eden bir ortamda çalışan işçilerin Bakanlıktan korunmaya ilişkin talepleri karşılanmadığı gibi iş akitleri de feshedilmiş ve Bakanlık bu süreçte ne yazık ki sessiz kalmayı tercih etmiştir.

Genel anlamda bakıldığında işçinin feshe karşı korunmamasının bir diğer örneği de Çalışma Bakanlığı'nın şikayet üzerine denetim mekanizmalarının işletilmemesi, işyeri

düzeyinde inceleme yerine dosya üzerinden inceleme yapılması, ayrıca, iş akdi sonlanmış olan işçinin şikayet hakkının kısıtlanmasıdır. Uygulamada adeta denetimsizlik teşvik edilirken işçilerin şikayetleri de görmezden gelinmektedir.

Dahası 2026 yılı bütçesinin büyük bir bölümü personel harcamalarına ayrılan Bakanlığın teftiş ve denetim sistemi oldukça yetersizdir. Bakanlığın 2026 bütçe sunuşuna bakıldığında bu yetersizlik açık bir biçimde görülmektedir. 2,3 milyon işyerinden sorumlu müfettiş ve müfettiş yardımcısı sayısı sadece 889 kişidir. Teftiş kapsamındaki müfettiş ve müfettiş yardımcısı sayısı artmadığı gibi azalmıştır. 2024 yılında bu kapsamdaki görevli kamu görevlilerinin toplam sayısı 917 kişidir. Bakanlığın 2024 yılı Faaliyet raporuna göre: Bakanlık işin yürütümü bakımından sadece 4565 işyerini teftiş edebilirken, iş sağlığı ve güvenliği bakımından teftiş edilen işyeri sayısı 7133 işyeridir. Dolayısıyla 2.3 milyon işyerinin % 1'i bile teftiş edilememektedir. Dahası teftiş yapılan bu işyerlerinde 1.675.650 işçinin çalışıyor olmasıdır. Bu da mevzuatın olmasına rağmen uygulamanın olmamasına neden olmakta ve işçiler açısından denetimsiz, esnek, kontrolsüz bir alanda varolmaya çalışmak anlamına gelmektedir. Bakanlık adeta sermaye için dikensiz bir gül bahçesi yaratmaktadır.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

AKP döneminde öne çıkan kuralsızlaştırma ve esnekleştirme nedeniyle iş kazaları ve meslek hastalıkları çığ gibi büyümüş ve ne yazık ki yapısal bir sorun haline gelmiştir.

Türkiye'de de iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle ölümler giderek artmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun verilerine göre 2024 yılında 733,956 işçi ve esnaf iş kazası geçirirken 888 kişi de meslek hastalığına yakalanmıştır. Söz konusu iş kazaları nedeniyle sadece 2024 yılında 4,775,544 işgünü kaybedilmiştir. Gerçekleşen iş kazaları nedeniyle 2024 yılında 3.781 kişiye sürekli işgöremezlik geliri bağlanmış ve engelliler sınıfına dahil olurken 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten bu yana 50,611 işçi karşılaştığı iş kazası neticesinde % 10 ve daha yüksek oranda çalışma gücü kaybına uğramıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre sadece 2024 yılında 1,990 işçi iş kazası nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

2025 Yılı başından bu yana iş cinayetlerinde hayatını kaybeden çalışan sayısı İşçi sağlığı ve Güvenliği Meclisi verilerine göre Ekim Ayı sonu itibariyle 1737 kişidir. SGK verilerine göre bu rakam daha fazladır.

2012 yılında 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nu çıkarılmasına rağmen iş cinayetleri bırakın azalmayı artarak devam etmiştir. İSİG Meclisi verilerine göre 2013 yılında 1235, 2014 yılında 1886, 2015 yılında 1730, 2016 yılında 1970, 2017 yılında 2006, 2018 yılında 1923, 2019 yılında 1736, 2020 yılında 2427, 2021 yılında 2170, 2022 yılında 1843 işçi ve 2023 yılında ise 1932 işçi, 2024 yılında ise 1897 işçi iş cinayetlerinde hayatını kaybetmiştir. Bu yılda ölenleri de sayarsak Kanun yürürlüğe girdiğinden bu yana 24,492 işçi iş cinayetleri nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Bu veriler, 6331 Sayılı Yasanın iş cinayetlerinin önlenmesinde veya azalmasında hiçbir etkisinin olmadığını göstermektedir. İş güvenliği uzmanlarının ve işyeri hekimlerinin işverenle ücret ilişkisi kurulması ve iş sağlığı ve güvenliği sisteminin piyasa yönelimli özel şirketlerce yerine getirilmesine dayalı "işyeri eksenli denetim" sisteminin işlemediğini 13 yıllık veriler desteklemektedir. Yine kamu kurumlarının bu sisteme dahil olması gerekirken yapılan yasal değişikliklerle yürürlük tarihinin sürekli olarak ertelenmesi de bütüncül bir sistemin devreye girmediğini göstermektedir.

2000'li yıllardan itibaren giderek artan iş kazaları ve iş kazaları nedeniyle geçici işgöremezlik, sürekli işgöremezlik ve ölümlerin yükselmesi nedeniyle 2012 yılında 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çıkarılmış, ancak bu kanun da iş kazalarının artış hızını ne yazık ki durduramamıştır. SGK verilerine göre Yasanın yürürlüğe girdiği 2013 yılından itibaren bu alandaki veriler de bu tespiti ne yazık ki teyit etmektedir.

YIL	İş Kazası Sayısı	Kaybedilen İşgünü Sayısı	Sürekli İşgöremezlik Geliri Alanlar	İş Kazası Nedeniyle Ölüm Sayısı	İSGM Verilerine göre ölüm Sayısı
2007	80.602	1.942.573	1.956	1.044	
2008	72.963	1.865.115	1.694	866	
2009	64.316	1.589.116	1.885	1.171	
2010	62.903	1.516.024	2.085	1.454	

2011	69.227	1.772.900	2.216	1.710	
2012	74.871	1.650.250	2.209	745	878
2013	191.389	2.357.505	1.694	1.360	1.235
2014	221.366	2.065.962	1.509	1.626	1.886
2015	241.547	2.992.070	3.596	1.252	1.730
2016	286.068	3.453.702	4.642	1.405	1.970
2017	359.653	3.996.873	4.226	1.633	2.006
2018	430.985	2.488.001	4.067	1.541	1.923
2019	422.463	3.627.934	4.464	1.147	1.736
2020	384.262	3.492.824	3.347	1.231	2.427
2021	511.084	4.650.312	3.271	1.382	2.170
2022	588.823	4.808.409	4.246	1.517	1.843
2023	681.401	4.817.279	3.504	1.966	1.932
2024	734.844	4.775.544	3.781	1.990	1.897

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, İSGM verisi

Görüldüğü üzere 2012 yılından itibaren 2024 yılına kadar gerek iş kazası sayısında gerekse iş kazası nedeniyle kaybolan işgünü sayısında istikrarlı bir artış söz konusudur.

Aynı şekilde, risk derecesi yüksek olan sektörler olan madencilik, inşaat, taşımacılık ve imalat sanayi gibi sektörlerde de iş kazalarında artış görülmektedir. Bu sektörler üzerinden bakıldığında 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı Kanunun gerekçelerinden biri olan risk düzeyi yüksek alanlarda önleyici yaklaşıma dayalı risk analizine dayalı sistemin işlemediği ve iş kazalarını önlemeye yönelik eylem planlarının hayata geçirilemediği de söylenebilir.

Sektörler İtibariyle İş Kazası Sayıları (2007 -2024)

YIL	MADEN	İNŞAAT	TAŞIMA VE DEPOLAMA	İMALAT
2007	7.218	8.614	4.895	52.597
2008	6.516	5.574	3.400	34.746
2009	9.091	6.877	3.946	34.401
2010	9.081	6.437	4.138	33.666
2011	10.558	7.749	4.198	35.675
2012	9.963	9.209	4.639	38.282
2013	14.304	26.967	16.212	94.467
2014	13.049	29.699	17.465	107.561
2015	10.420	33.361	18.491	113.600
2016	11.468	44.552	19.087	127.619
2017	12.722	62.802	21.643	156.018
2018	13.771	77.157	26.229	178.982
2019	14.167	47.701	28.733	177.203
2020	13.047	44.304	25.188	174.041
2021	17.083	58.107	32.973	236.143
2022	19.207	64.184	39.490	259.679
2023	19.804	82.111	45.739	304.864
2024	59.080	86.736	44.597	319.087

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları

Dahası, iş kazası nedeniyle sürekli işgöremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısında da oldukça ciddi bir artış da görülmektedir. 5510 Sayılı Yasa'nın 19. Maddesi gereğince sürekli işgöremezlik geliri bağlanabilmesi için asgari % 10 oranında çalışma gücünün sürekli olarak kaybı gerekmektedir. SGK verilerine göre 2023 yılında iş kazaları nedeniyle sürekli işgöremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 3,504 işçidir, 2024 yılında

ise 3781 işçiye sürekli iş göremezlik geliri bağlanmıştır. Yasanın yürürlüğe girdiği 2013 yılından itibaren toplam 48,655 işçiye çalışma gücü kaybı nedeniyle sürekli işgöremezlik geliri bağlanmıştır. Bir diğer deyişle önlenebilir kazalar nedeniyle her yıl daha fazla işçi engelli hale gelmektedir. 6331 sayılı Yasanın uygulamasına bakıldığında yasanın getirdiği koruma sisteminin kazaları önleme yönünde bir etkisi de olmamıştır.

Türkiye açısından asıl üzerinde durulması gereken gelişme ise iş kazaları nedeniyle yaşanan ölümlerdir. 6331 Sayılı Yasanın yürürlüğe girmesi Türkiye'nin bu alandaki gerçeklerini olumlu yönde değiştirmediği gibi verilere göre daha da arttırmıştır. Ancak şurası kesindir ki SGK tarafından her yıl İstatistik yıllıklar aracılığıyla kamuoyuna duyurulan veriler ile İşçi Sağlığı ve Güvenliği Meclisinin verileri birbirini tutmamaktadır. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere SGK dışında İş Sağlığı ve Güvenliği Meclisi'nin yayımladığı verilere göre Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten 2024 yılına kadar olan süreçte 20,858 kişidir. Oysa SGK verilerine göre 2013-2024 dönemi arası için açıklanan rakam 16,060 kişidir. Yaklaşık 4,798 kişi eksik açıklanmıştır. Ancak bu veriler de eksiktir. Çünkü SGK kendisine gelen kayıt altına alınmış sigortalı ölümlerini dikkate almaktadır. İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle öldüğü sonradan müfettiş raporlarıyla veya yargı kararlarıyla saptanmış ölümler bu rakamlara dahil edilmemektedir. Kayıtdışı çalışanların ölümleri bu rakamlara dahil edilmemektedir.

İş kazaları yoğun olarak maden, metal, makine, mobilya, tekstil, nakliyat ve inşaat sektörlerinde yaşanmakta; ölüm oranlarında ise maden, inşaat, nakliyat, metal, mobilya sektörü gibi bir sıralama karşımıza çıkmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği öncelikli olarak çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından ele alınması gereken bir konu olduğu kadar aynı zamanda nicel ve nitel açıdan işyerlerindeki üretim ve hizmeti de doğrudan etkilemesinin yanı sıra verimliliği de doğrudan etkilemektedir. Diğer yandan genel anlamda da ekonomiyi de olumsuz etkilemektedir. 2025 yılı Ekim itibariyle SGK verilerine göre Türkiye'de ortalama günlük kazancın 1726,55 TL. olduğu gerçeği dikkate alındığında sadece 2024 yılında yaşanan iş kazaları nedeniyle 8,25 Milyar TL.'lik bir ekonomik maliyet ortaya çıkmıştır. 6331 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 2013 yılından 2024 yılına kadarki 11 yıllık sürede ise iş kazaları nedeniyle kaybolan gün sayısının ekonomik maliyeti 67 Milyar TL.'dir.

Yukarıdaki verilerden de görüleceği üzere 6331 Sayılı Yasa ne iş kazalarını önlemiş, ne meslek hastalıkların tespiti ve tedavisi yolunda bir adım atabilmiş, ne de iş kazalarının önlenmesinde etkin olabilmiştir. Dahası bu veriler giderek daha da artan ölümlü iş kazalarının yaşandığını göstermektedir.

Özellikle çalışma yaşamının kuralsızlaştırılması ve denetimsizlik iş kazalarının ve meslek hastalıklarının artışını tetikleyen ana nedendir. 6331 Sayılı Yasa, bu kuralsızlaşmış yapıyı ve denetimsizliği aşmayı hedefleyen bir anlayışı öne çıkararak iş sağlığı ve güvenliğini düzenlemeyi amaçladığını belirtmekteydi. Bu amacı gerçekleştirmek üzere iki yönlü bir denetim mekanizmasını devreye sokacağını vurgulamaktaydı. Birincisi ve asli denetim türü olarak "işyeri bazlı denetim" ve ikinci denetim türü olarak da merkezi denetim ve teftiş sistemi öngörülmüştür.

Yasa, "işyeri denetimi"ni iki ayaklı olarak kurgulamış ve işçilerin sağlığını koruma görevinin yerine getirilip getirilmediğinin denetlenmesi için işyeri hekimliği sistemini ve iş güvenliğinin sağlanmasına yönelik de "iş güvenliğinden sorumlu "iş güvenliği uzmanlığı" sistemini getirmiştir. Bu denetim türü aslında önceki sistemin devam ettirilmesi anlamına gelmektedir. 4857 Sayılı Yasa'nın 81 ve sonrasındaki maddelerinde kaynağını bulan bu sisteme yönelik yapılan eleştirilerden birisi olan işyeri hekimlerinin ve iş güvenliği uzmanlarının işverene iş akdi ile bağlı olması bu yasal düzenleme ile devam ettirildi. Dahası, getirilen sistem ile her iki görevlinin yerine getirdiği hizmetlerin dışarıdan da satın alınabileceğine ilişkin düzenleme yapıldı. Özellikle bu sistem bu denetim sistemini piyasalaştırmıştır.

6331 Sayılı Yasanın önceki sistemden farklı olarak getirdiği yeniliklerden birisinin kapsamla ilgili olduğu görülmektedir. Düzenleme ile, özel sektörde elliden az çalışanı bulunan küçük ölçekli işyerleri ve kamuya ait işyerleri ile kamu çalışanlarının da koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinden yararlanması sağlanması hedeflenmişti. 6331 Sayılı Yasanın işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalışma zorunluluğuna ilişkin geçiş için iki yıllık bir süre öngörmüştü. 1/7/2014 tarihinde kapsama alınması gereken işyerleri için 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun ile bu süre 1/7/2016 tarihine ertelenmiş, yine 20/8/2016 tarih ve 6745 sayılı yasa ile de 1/7/2017 yılına ertelenmesine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Siyasi iktidar adeta 6331 sayılı Kanunun getirdiği en önemli değişikliklerden birisi olan işyerlerinin tamamını yasanın kapsamına almamak için yasal yollarla yürürlük tarihini erteleme yoluyla direnmeye başlamıştır. Nitekim, 18/6/2017 tarih ve 7033 sayılı Yasanın 86. Maddesi ile 6331 sayılı Yasanın

kamu işyerleri ve 50'den az işçi çalıştırılan özel sektör işyerleri için uygulanmasını 1/7/2020 tarihine ertelenmesine ilişkin düzenleme getirilmiş, 23/7/2020 tarihli ve 7252 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle de yasanın yürürlük tarihi "31/12/2023" tarihine ertelenmiştir. İşyeri kapsamına ilişkin bu düzenlemeye ilişkin 27/12/2023 tarihli ve 7491 sayılı Kanunun 71 inci maddesi ile de bu süre "31/12/2024" şeklinde değiştirilmiştir. Dolayısıyla, 6331 sayılı Yasa, Türkiye'de işyerlerinin büyük bir çoğunluğunu oluşturan 50'den az işçi çalıştıran işyerleri için sadece bir yıldır yürürlüktedir. Yasanın yürürlük tarihinden itibaren 11 yıl geçmesine rağmen ancak yeni yürürlüğe girebilmesi de, toplumsal açıdan da önemli bir sorun oluşturmaktadır. Nitekim, Yaşanan iş kazalarına bakılınca 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde iş kazalarının önemli bir bölümünün meydana geldiğini söylemek mümkündür. Aşağıdaki tabloda bu durum gözler önüne serilmektedir.

YIL	10 işçiden az işyerlerindeki kaza sayısı	10-49 İşçi çalıştıran işyerlerindeki kaza sayısı	50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerindeki kaza sayısı
2007	26.148	23.401	31.053
2008	24.673	19.502	28.788
2009	23.265	17.406	23.645
2010	19.090	16.340	27.473
2011	16.780	18.803	33.644
2012	26.119	15.411	33.341
2013	16.960	44.593	129.836
2014	17.739	52.732	150.895
2015	18.835	53.216	169.496
2016	25.562	61.756	198.750
2017	23.852	69.431	266.370
2018	28.265	79.596	323.124
2019	27.945	77.647	316.871
2020	26.566	73.075	284.621
2021	33.768	97.380	379.936
2022	37.244	104.294	447.285
2023	40.550	116.291	542.560
2024	42.331	124.468	566.847

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları

Yine 2014 yılında 6552 Sayılı Yasa ile “10’den az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri” için de işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalıştırma zorunluluğu kaldırılmıştır. 18/6/2017 tarihli ve 7033 sayılı Kanunun 85 inci maddesiyle, “10’dan az” ibaresi “50’den az” şeklinde değiştirilmiş, böylece 6331 Sayılı Yasanın getirmiş olduğu iç denetim sistemi devre dışı kalmış, sistem eskiye dönmüştür.

Türkiye’de 2025 yılı Eylül ayı itibariyle 2.276.483 işyeri bulunduğu ve bu işyerlerinden 50’den daha az işçi çalıştıran işyerlerinin sayısının 2,232,770 olduğu gerçeğini dikkate aldığımız takdirde Türkiye’deki işyerlerinin % 98’inin 50’den az işçi çalıştıran işyerlerinde işyeri iç denetim sisteminin çalıştırılmadığını görmekteyiz. Aynı şekilde yaklaşık 28 bin kamu işyeri açısından işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalıştırma zorunluluğunun uygulamaya geçirilmemesi de bu tür işyerlerinin bu yasa kapsamından çıkarılmış olması ve bir anlamda artık bu yasanın getirdiği denetim sisteminin uygulanamaz olduğu gerçeğini de gözler önüne sermektedir. Bir yasanın asli unsurunu oluşturan işyeri esaslı denetimin süreç içerisinde işyerlerinin büyük bir çoğunluğu için uygulanamaz hale getirilmesi Yasanın çıkarılış amacının ortadan kalktığını da göstermektedir.

Ayrıca, Yasanın kapsam düzeyi olan 50 işçi çalıştırma yükümlülüğünün de 6552 Sayılı Kanun’un 16. Maddesi ile muğlak hale getirildiği gerçeği de bu tespiti güçlendirmektedir. Bu değişikliğe göre işyerinde aktif olarak çalışan çırak, stajyer ve bursiyerler 50 kişilik sınır seviyenin tespitinde dikkate alınmamaktadır. Dolayısıyla işletmeler, 6331 Sayılı Yasanın yükümlülüklerinden kurtulabilmek adına fiilen işçi olarak çalışanları bu kapsamda göstermeye başlamışlardır. 2013 yılında toplamda 440 bin olan çırak, stajyer ve kursiyer sayısının 2025 yılına gelindiğinde 1.972.885 kişiye çıkmasının arkasındaki neden de tam da burada ortaya çıkmaktadır.

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren tehlikeli ve çok tehlikeli işyerleri için yaşananlar da sürecin bu tür işyerleri açısından da sorunlu olduğunu göstermektedir. Özellikle yaşanan iş kazalarında sektörel yoğunlaşmaların artması ve toplumsal olarak infial yaratan büyük iş kazaları nedeniyle Yasanın parasal yaptırım getiren hükümleri kısmen arttırılmış, madencilik sektöründe yaşanan Soma, Ermenek, Şırnak gibi kazalardan sonra 6645 Sayılı Yasa ile 4 Nisan 2015 tarihinden itibaren parasal yaptırımlar ağırlaştırılmış hem de “işin durdurulması kararına aykırı işlem” halinde hapis cezası öngörülmüştür. Ancak, açık bir biçimde işin durdurulma kararına aykırı olarak işletilen maden şirketlerine yönelik bu yaptırımlar

hayata geçirilmemiştir. Geçtiğimiz yıllar içerisinde meydana gelen Amasra maden faciasında da görüldüğü üzere, madenlerde denetimler yapılsa bile bu denetim sonuçları maliyet açısından değerlendirilmekte ve uygulanmamaktadır. Yine Erzincan'da altın madeninde yaşanan iş cinayetinde 9 işçi ölmesine rağmen aradan bir yıl geçmesine ve şirketin asli kusurlu olmasına rağmen faaliyet izni verilmesi de bu sorunu gözler önüne sermektedir.

Kamu ve özel kesim açısından iş sağlığı ve güvenliği açısından maliyet unsuru, dış denetim olmaması ya da dış denetimlerin yaptırımlarının uygulanmaması nedeniyle esas değerlendirme kriteri olarak tanımlanmaktadır. Nitekim, İliç'de yaşanan maden kazasında iş sağlığı ve güvenliği hükümleri gözardı edildiği gibi, kamu otoritelerinin de bu sürece duyarsız kalarak ekonomik kaygılarla ruhsatlandırma süreçlerine müdahale ettikleri görülmüştür.

İş sağlığı ve güvenliği alanında yaşanan iş kazalarının istikrarlı bir biçimde artışının ana nedenlerinden birisi işverenlerin sorumluluğunu, işyeri iç denetim sisteminin etkin bir biçimde çalışıp çalışmadığının denetiminin yapılmaması, hatta bu denetim sisteminin ağırlıklı olarak piyasalaştırılması ve işyeri denetiminin yapılıp yapılmadığı kontrol edecek bir ikincil denetim mekanizmasının ne yazık ki hayata geçirilememiş olmasıdır.

Çalışma Bakanlığı tarafından yayımlanan istatistiklere bakıldığında Toplamda sadece 145 bin iş güvenliği uzmanı ve 28 bin 323 iş yeri hekimi ve 14 bin 389 diğer sağlık personeli bulunmaktadır. Dolayısıyla 2,27 milyon işyeri için çok kısıtlı bir işyeri denetim sistemi hayata geçirilebilirmiştir.

Çalışma Bakanlığı tarafından yayımlanan 2024 yılı verilerine göre de bu denetim mekanizmasının çalışmadığı görülmektedir. Şöyle ki, Bakanlık verilerine göre 2024 yılında sadece 7.133 işyeri denetlenebilmiştir. 5.114 programlı teftiş yapılabilmiş, 2.019 programdışı teftiş yapılabilmiştir. Bu teftişler neticesinde sadece 344.062 işçiye ulaşılabilmiştir. Bir diğer deyişle 2024 yılında yaşanan yaralanma ve uzuv kaybı ile ölümlü iş kazalarının hemen hemen büyük bir kısmı incelenmemiş, denetlenmemiştir. Yine Çalışma Bakanlığı'nın 2024 yılı Faaliyet Raporuna göre 2024 yılında sadece 897 müfettiş ve müfettiş yardımcısı bulunmaktadır.

Bu çarpık durumun gösterdiği gerçek çalışma yaşamında bir denetimsizlik ortamının bulunduğu gerçeğidir.

Bu verilerden de görüldüğü üzere iş sağlığı ve güvenliği sistemi ne yazık ki Türkiye'de kağıt üzerinde kalmış, uygulamada herhangi bir şekilde hayata geçmemiş, geçip geçmediğinin denetimi de yapılmamıştır.

Hal böyle iken çalışma yaşamının giderek kuralsızlaşması, a-tipik istihdam biçimlerinin yaygınlaşması nedeniyle çalışmanın güvenli bir biçimde insan onuruna yakışır bir biçimde yapılması yerine maliyet yönlü bir yaklaşım egemen olmuş, koruyucu tedbir ve önleyici kültürün getirdiği maliyetler işgücü piyasasının katılıkları ve maliyet artırıcı unsurlar olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Devletin koruyucu tedbirlere ilişkin 2012 öncesindeki kamu kurumlarının koordinasyonunu da ortadan kaldırması nedeniyle fiilen denetimlerin yapılmaması da işverenleri bu tedbir ve önlemleri almamaya yöneltmiştir. Aynı şekilde Çalışma Bakanlığı tarafından iş sağlığı ve güvenliği denetimlerinin de piyasalaştırılmasına yönelik atılan adımlar neticesinde Devlet artık piyasa açısından denetim veya ölçümleri yapan şirket, kuruluş ve eğitim kurumlarını denetleyen bir konuma geri çekilmiştir. Bunun en somut örneği, 25/1/2024 tarih ve 7495 sayılı Kanun ile 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Alanında Bazı Mali Hükümler Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve yine 6331 sayılı Kanunun 24. Maddesinin 2. Fıkrası da yürürlükten kaldırılmış, bunların yerine 6331 sayılı Kanuna 24/A maddesi eklenmiş, ancak bu esnada Bakanlığa 6331 sayılı Kanun kapsamında yer alan işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği konularında ölçüm, inceleme ve araştırma yapma, bilgi, belge ve numune alma yetkisi kaldırılmıştır. 6331 sayılı Kanunun 24. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan bu yetkinin Kanun teklifinin 8. Maddesi ile yürürlükten kaldırılmış olması nedeniyle ortaya önemli bir sorun çıkmaktadır. Bakanlığın, kanun kapsamında yeralan işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği konularında ölçüm, inceleme ve araştırma yapmaya, bilgi belge ve numune almaya ilişkin yetkisinin kanuni dayanağı ortadan kaldırılmaktadır. Bakanlık sadece, eğitim kurumları, ortak sağlık ve güvenlik birimleri, ekipman muayene kuruluşları, iş hijyeni ölçüm, test ve analiz laboratuvarlarında inceleme, yetkilendirme, kontrol ve denetim yapabilecektir. İşyerlerinde denetim yapamayacaktır.

Aynı şekilde Bolu'da Kartalkaya'daki otel yangınında ortaya çıktığı üzere iş sağlığı ve güvenliği açısından tek yetkili kamu otoritesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olmasına rağmen, uygulamada Turizm Teşvik Kanunu kapsamındaki otel ve konaklama yerlerinin teftiş, denetim, inceleme süreçleri Kültür ve Turizm Bakanlığı

tarafından yürütülmekte ve bu nedenle de ciddi zafiyetler ortaya çıkmaktadır. İddianameye de yansıdığı üzere, ne çalışma bakanlığı, ne de Kültür ve Turizm Bakanlığı söz konusu otelleri iş sağlığı ve güvenliği açısından denetlememektedirler. Bu sektörde faaliyet izni verilen firmalara devredilen denetim süreci de sadece kağıt üzerinde yapılmakta, uygulamada yapılmamaktadır.

Bu denetim eksikliğinin varlığının bilinmesine rağmen özellikle tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerinde bile yeterli denetim yapılmaması da başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle, Kocaeli Gebze'de bir parfüm dolum şirketinin yıllarca kaçak olarak faaliyet göstermesine rağmen hiçbir denetim yapılmamış olması, kaçak çalıştırılan 13 işçinin yanarak ölmesi sonrasında ilgili tesisin Türkiye İş-Kur binasından sadece 2 bina uzakta olması da bu denetim sorununun münferit bir sorun olmanın ötesinde yapısal ve artık önlem alınması gereken bir sorun haline geldiğini göstermektedir.

Teftiş görme olasılığın yüzde 1 bile olmadığı Türkiye'de koruyucu ve önleyici tedbirlerin kendiliğinden veya farkındalık yoluyla, kültürel değişim gibi kıstaslar temelinde alınmasını beklemek hayalcilikten öte bir ihmalkarlıktır. Devletin biran önce etkin, etkili, uygulanabilir, çalışma yaşamının bütün unsurlarının da içinde yeraldığı bir iş sağlığı ve güvenliği sistemini, hayata geçirmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla ILO'nun 155, 161 ve 187 sayılı Sözleşmeleri ile AB'nin 89/391/EEC direktifi ile Anayasamızın 56. Maddesinde belirtilen "çalışanların sağlıklı bir ortamda çalışma hakkının hayata geçirilebilmesi amacıyla köklü bir yapısal dönüşüme ihtiyaç vardır.

2026 yılı Bütçesine bakıldığında da iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önemli bir program değişikliği bulunmadığı gibi Çalışma Bakanlığı ve ilgili Bakanlıkların 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu gereğince yapılması gereken harcamalara yönelik kanunun gerekleri doğrultusunda bir bütçeleme yapmadığı da görülmektedir. Bu alanda Bakanlığın hazırladığı program bütçe sadece bu alanda faaliyet gösteren kurumların denetimi, proje ve eğitim verme şeklindedir. İşyerlerinin etkin denetimine yönelik bir program bütçe hazırlanmamıştır. Buna ilişkin yatırım ve program ödenekleri ihtiyacı karşılayacak bir biçimde hazırlanmamıştır. Kısaca siyasi iktidar çalışanların sağlık ve güvenliğini yok saymaktadır. İşverenlere yönelik teşvik ve destek sistemlerine sürekli kaynak aktarılırken çalışanların sağlıklarını koruma ve güvenlikleri için yeterli kaynağın aktarılmaması siyasi iktidarın yönelimini de göstermektedir.

KAYITDIŞI ÇALIŞMA

Türkiye'nin çalışma yaşamındaki en önemli sorunlarından birisi de kayıtdışılık sorunudur. Çalışma hakkının en önemli bileşenlerinden biri de formel bir işte çalışma hakkıdır. Bu kapsamda Türkiye'nin çalışma yaşamındaki önemli sorunlarından birisi de kayıtdışılıktır. 2025 yılı itibariyle Türkiye'de çalışan nüfusun % 26,3'ü halen kayıtdışı çalışmaktadır. Çifte bordro, eksik prim yatırma gibi uygulamalar bu oranın dışındadır. Bu oran bütün formel işgücü piyasasına ilişkin analizleri, verileri sağlıksız hale getirirken, çalışanların % 26'sının korumasız, sosyal güvencesiz bir şekilde çalıştığını göstermektedir. Dahası ülkemizde bulunan sığınmacılar bu analizler dışındadır. Dolayısıyla kayıtdışı ekonominin büyüklüğü istatiksel verilerin hayli uzağında güvencesiz bir işgücü piyasası yaratmıştır. Çalışma Bakanlığı bütçe teklifinde kayıtdışı istihdam ile mücadele amacıyla politikalar uygulanacağı belirtilse dahi ne yazık ki, somut orta ve uzun vadeli bir formel istihdam alanı yaratma yerine atipik istihdam biçimlerinin teşvik edileceğine ilişkin düzenleme hedefleri bu amacın hayata geçirilemeyeceğini göstermektedir. Dahası esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik atılacak adımların da orta vadeli program ile kalkınma planında önemli bir ayak olarak tanımlanması da formelleşmeye yönelik bir bütüncül yaklaşım olmadığını göstermektedir. AKP döneminde kayıtdışılıkla mücadele hususunda etkin mücadele edilmediği de görülmektedir. Özellikle kamu kurumlarının işbirliğine dayalı bir sistem kurulmamaktadır. Dahası, Aynı zamanda ülke açısından en büyük sorun olan yabancı kaçak işçilikle mücadele sadece bunların entegrasyonu ve kayıtiçine alınması ile sınırlandırılmıştır. Entegrasyon sürecine yönelik kayıtlı isithdamı öncelleyen bütüncül politikalar oluşturulması ve bu göçmen işçilere yönelik koruyucu ve kapsayıcı önlemlerin alınması yerine bu tür çalışanlar tamamen piyasanın inisiyatifine bırakılmış, Bakanlık nezdindeki uluslararası Göç Genel Müdürlüğü, sadece çalışma izinlerini veren bir onay makamına çevrilmiştir. Oysa, Türkiye'de bulunan yabancıların sayısı 5 milyonun üzerindedir. Gerek İçişleri Bakanlığı, gerekse uluslararası kuruluşlardan UNHCR'ın yabancılara ilişkin verileri ile bu kapsamda çalışma yaşı içerisinde olan geçici koruma altındaki yabancılarla diğer yabancıların kontrolleri yapılabilecek olmasına ve bunların ekonomik bir faaliyette istihdam edilip edilmediği kolayca takip edilebilecek olmasına rağmen buna yönelik bir süreç başlatılmamıştır. Yüksek işsizlik ve kayıtdışılık oranlarına rağmen Suriyeli mültecilerin ve yabancı işçilerin ucuz işgücü olarak çalıştırılmasına göz yumulması işgücü piyasası

açısından yapısal sorunların giderek daha da artmasına ve etkin politikalar üretilememesine neden olmaktadır. 2016 yılında yürürlüğe giren 6375 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nu ile düzenlenen çalışma izin sisteminin bu alandaki sorunları çözmek yerine daha da sorunlu hale getirdiği görülmektedir. Dolayısıyla bunların mesleki olarak entegrasyonunu sağlama öncelikli hedef olarak görülen bir politik yaklaşım olmamalıdır. Bunların eğer işgücü piyasasına entegrasyonu ve katılımı hedefleniyorsa bu durumda çok sıkı tedbirlerle bunların kayıtlı ve formel olarak çalıştırılmasının sağlanması ve sosyal güvenlik haklarının bir an önce düzenlenmesi gerekmektedir. 2025 Bütçe gerekçesine bakıldığında ise bu alana ilişkin kapsamlı bir hazırlık yapılmadığı gibi devlet ve uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve yardım ve projelerin ortaklaştırılmasına ilişkin bir yaklaşım da bulunmamaktadır. Dahası, işgücü piyasasının formelleşmesi ve işsizliğin azalması ve yeni istihdam olanakları oluşturulması açısından elzem olan Suriyelilerin ülkelerine geri dönüşüne ilişkin bir politika oluşturulmamıştır. İstihdam ve işsizlik açısından oldukça önemli bir değişken olan bu durum hususunda bir politika eksikliği iktidarın bu alana yönelik ucuz işgücüne dayalı büyüme anlayışının da bir göstergesidir.

TAŞERON SORUNU

Türkiye'de çalışma yaşamının en önemli sorunlarından birisi de taşeronlaşmadır. AKP hükümeti döneminde, gerek özel sektörde gerekse kurallı çalışmanın kalesi sayılan kamuda taşeronluk ve atipik istihdam biçimleri hızla yaygınlaşmıştır. Özellikle inşaat, maden, gemi inşa gibi sektörler, iş kazaları ve taşeron uygulamaları ile gündeme gelmektedir. Kamuda da başta eğitim ve sağlık sektörü olmak üzere, belediyelerden KİT'lere kadar pek çok alanda emekçiler en ağır şartlarda ve güvencesiz çalışma yaşamına dahil olmuşlardır. Çoğu üniversite mezunu yüz binlerce kişi kamu personeli sınavlarında kadrolu bir iş için çaba sarfederken, kamuda istihdamın önemli bir kısmı, güvencesiz, kuralsız çalışma biçimleri ve hizmet alımı yani taşeron yolu ile sağlanmıştır. AKP iktidarında Türkiye milyonlarca taşeron işçisinin olduğu bir taşeron cumhuriyetine dönmüştür. 2002 yılında Türkiye genelinde 360 bin olan taşeron işçi sayısı 2017 yılı Ocak ayı itibariyle 2 Milyonu aşmıştır. Kamudaki taşeron işçi sayısı ise yaklaşık 1,2 milyon işçiye ulaşmıştır.

AKP iktidarı taşeron işçi çalıştırmayı engelleyecek politikalar belirlemek yerine ne yazık ki 11 Eylül 2014 tarihinde yasalaşan “Torba Kanun” ile taşeron çalıştırmayı genişletmiş, yaygınlaştırmış, ardından 24 Aralık 2017 tarihinde yayınlanan 696 Sayılı OHAL Kanun Hükmünde Kararnamesiyle Türkiye’de çalışma yaşamında en önemli sorunlardan birisi olarak değerlendirilen Kamuda taşeron işçi çalıştırma ile ilgili yargı kararları ve kamuoyu baskısı nedeniyle bir değişiklik yapmak zorunda kalmıştır. Söz konusu KHK’nın çeşitli maddeleri ile yapılan bu düzenleme, bir yasa aracılığıyla düzenlenmemesi, konunun tarafları ile istişare edilmemesi ve Anayasaya aykırı düzenlemeler ihtiva etmesi nedeniyle oldukça ciddi eleştirilere maruz kalmaktadır. Söz konusu KHK ile özellikle 233 Sayılı KHK kapsamındaki kuruluşlar ile özel bütçeli kuruluşların büyük bir kısmı kapsamdışı bırakılırken aynı zamanda mahalli idarelerde çalıştırılan taşeron işçiler mahalli idarelerce kurulmuş yada kurulacak şirketlere geçirilmişlerdir. 30 Haziran 2018 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun 'Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının 2018 Yılına Ait Genel Yatırım ve Finansman Programında Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kararı ile KİT’lerde çalıştırılan taşeron işçilerin kadroya alınmaları hususunda kurumları yetkili kılınarak bu kapsamda çalıştırılan taşeron işçilere ne yazık ki kadro yolu belirsizleştirilmiştir.

Kamuda çalıştırılan taşeron işçilere kadroya geçiş sürecinde bir dizi sınırlama getirilmiştir. Bunlardan ilki Kamuya hizmet alımında % 70 ve daha üzerinde işçilik maliyeti olan işlerde çalışan işçilerin kadroya geçirilmesi öngörülmüştür. Danışmanlık hizmetleri, hastane bilgi sistemlerinde çalıştırılanlar ve kamu kurumlarının çağrı merkezlerinde çalıştırılan taşeron işçiler ile anahtar Teslim olarak bilinen ve süreklilik arz etmeyen işlerde çalışan taşeron işçiler kapsam dışına çıkarılmışlardır.

Siyasi iktidar, 2026 bütçe teklifinde de kapsamdışı bırakılan taşeron işçiler ile KİT’lerde çalıştırılan taşeron işçilerin kadroya alınacağına ilişkin bir düzenleme öngörmemiştir. Dolayısıyla, devletin asli işlerinde çalıştırılan işçiler açısından a-tipik bir istihdam biçimi olan taşeronluk AKP tarafından sürdürülmek istenmektedir.

696 Sayılı KHK ile taşeron işçilerinin halen almakta oldukları ücretlerinin geçiş yapıldıktan sonra aynen devam etmesi hedeflenmişti. Bunlardan merkezi idareye geçenlere ücret hakkı dışında sadece 6772 Sayılı İlave Tediye Kanunu’na göre 52 günlük ilave tediye ödenmesi söz konusudur. Burada tartışma konusu olan nokta ise ücret, diğer mali ve sosyal hakları Yüksek Hakem Kurulu tarafından karar bağlanan ve süresi en son sona erecek Taşeron Toplu Sözleşmesine göre belirlenmesi durumudur.

YHK tarafından belirlenen toplu iş sözleşmesine göre bu işçilere 2019 ve 2020 yılları için altı aylık dönemler itibariyle % 4 oranında zam yapılması öngörülmüştür. Bu da kamuda çalışan işçiler açısından iki farklı kategoride işçi çalıştırıldığı anlamına gelmektedir. Artık kamuda çalışan işçiler arasında da ücretler açısından iki farklı kategoride çalışan işçiler bulunmaktadır. AKP iktidarı bu ayrımcılığı düzeltmeye yönelik bir adım atmamaktadır.

KİRALIK İŞÇİLİK VE ZORUNLU ARABULUCULUK

Türkiye'nin çalışma yaşamındaki diğer önemli sorunlarından birisi de çalışanların koruyucu düzenlemelerin ekonomik rekabet uğruna yok edilmesine yönelik esneklik düzenlemeleridir. Özellikle, çalışma sürelerini, ücret ve diğer unsurları düşürücü, işçiyi işveren karşısında koruma yerine cezalandırıcı sayısal esneklik biçimleri AKP iktidarında giderek artmıştır. Ulusal İstihdam Stratejisi Belgesi adı altında ödünç işçilik, denkleştirme, taşeronlaştırma gibi uygulamalar artmıştır. Hal böyle iken, AKP, orta vadeli program ve 2024 bütçesi ile zaten esnek olan çalışma hayatını daha da esnekleştirmek istemektedir.

Modern kölelik olarak tanımlanan kiralık işçilik sendikaların karşı çıkmasına, Cumhurbaşkanı'nın vetosuna rağmen tekrar tekrar getirilmiştir. 7 Şubat 2016 tarihinde TBMM'ye sevk edilmiştir. 6 Mayıs 2016 tarihinde de yasalaşmıştır. Özel İstihdam Bürolarına ödünç işçi çalıştırma hakkı getirmek "dayıbaşılık" sistemini bütün topluma yaymak demektir. Bütün çalışma yaşamını kuralsızlaştıracak, işçilerin haklarını ortadan kaldıracak bir düzenlemedir. 2016 yılından bu yana kiralık işçilik için ruhsat alan şirket sayısı 476 olmasına rağmen bu şirketlerde kayıtlı işçi bulunmadığı görülmektedir.

Yine bu yeni yasada "uzaktan çalışma" adı altında evde çalışma yasalaştırılmakta, işyeri kavramı ortadan kaldırılmakta, çalışanların işçi sağlığı ve güvenliği kurallarına bağlı olmadan, çalışma süreleri belli olmadan, çoluk çocuk çalıştırılabilmesinin önü açılmıştır.

Öte yandan 2018 yılı 1 Ocak tarihinde yürürlüğe giren zorunlu arabuluculuk sistemi başlı başına sorunlu bir sistemdir. Bu düzenleme ile işçinin alacaklarının yanı sıra işe iade davaları da zorunlu arabuluculuk konusu olmuştur. Çalışma Bakanlığının kuruluş amaçlarından en önemlisi işçiyi çalışanı koruma görevini yerine getirmektir. Çalışanı

işveren karşısında korumanın amacı çalışma ilişkisinin eşitsiz karakteridir. Eşit olmayanlar arasındaki bu ilişkiye devlet müdahale ederek çalışanı korumaya yönelik bir koruma sistemi kurmuştur. Mahkemelerin iş yükünün fazla olması nedeniyle sistemin doğasına aykırı bir biçimde sanki çalışma ilişkisi eşitler arası bir ilişkiymiş gibi zorunlu arabuluculuk sistemini devreye sokulması işçinin emekçi aleyhine bir durum ortaya çıkaracaktır.

Nitekim, Adalet Bakanlığı İstatistiklerine göre 2017 yılı itibariyle iş mahkemelerinin bakmakta olduğu dosya sayısı 559,077 iken, 2020 yılı istatistiklerine göre bu sayı 568,276 olmuştur. 2022 yılında da 648 652 başvuru sayısına ulaşmış, 2023 yılında ise 639,720 olmuştur. 2024 yılında ise dava sayısı 706.946'dır. Görüldüğü gibi iş mahkemelerine başvuru sayılarında bir azalma olmadığı gibi giderek başvuru sayısı artmaktadır. Zorunlu arabuluculuk başvuru sayısı da 2022 yılında 792,483'dür, 2023 yılında bu sayı 953,323 dosyaya ulaşmış, 2024 yılında da artarak 1.041.842'ye ulaşmıştır. Bunlardan 244,083 ünde anlaşma sağlanmamıştır. Dolayısıyla, dava şartı olarak getirilen arabuluculuk sistemi ne yazık ki, iş mahkemelerinin iş yükünü azaltmamıştır. Bakanlık, ne yazık ki çalışma yaşamının en önemli sorunlarından birisi olan adaletin sağlanmasına yönelik yargılama süreci ve etkili uzlaşma yollarının oluşturulmasına yönelik süreçlere yönelik bir hedefleme ve bütçeleme yapmamaktadır. Bütün bu sürecin hızlandırılabilmesi amacıyla denetim, inceleme ve teftiş gibi mekanizmalarla yargı sürecinin entegrasyonu sağlanabilecekken bu tür bir yaklaşımda sergilenmemektedir.

KAMU ÇALIŞANLARINA ESNEKLİK VE PERFORMANS

AKP iktidara geldiğinden bu yana "kamu personel rejimi reformu"nu dile getirmekte ancak bunu Anayasa değişikliği gerektirmesi nedeniyle tam anlamıyla gerçekleştirebilmiş değildir. Bu sözde "reform"un 5 temel unsura dayandığını söylemek mümkün: Kamu emekçilerinin iş güvencesinin kaldırılması, esnek ve güvencesiz istihdam, esnek çalışma, memuriyete girişin genel kurallara değil iktidarın tercihlerine endekslenmesi ve performansa dayalı ücretlendirme. Her ne kadar memuriyet güvencesi genel anlamda kaldırılmamış olsa da, 2016 Temmuzun da bu yana iktidar OHAL KHK'ları ile memuriyet güvencesini fiilen askıya almıştır. Arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması kurallarını getirerek memuriyete girişi iktidarın onayına da

bağlamış oldu. Diğer yandan, kamu personelinin önemli sorunlarından birisi de ek göstergelerin düzenlenmesi sorunudur. Siyasi iktidar, bazı kamu çalışanlarına yönelik seçim vaadi olarak ortaya koyduğu 3600 ek gösterge vermeye yönelik seçim öncesinde bir adım atmış, ancak bu adım aslında emekli ikramiyesi ve emekli aylıklarının satınalma gücünün oldukça düşük olduğu alt kademe memurların yerine üst kademe kamu bürokratlarının ek göstergelerinin artırılmasına ilişkin bir şekle bürünmüştür. Özellikle memurların aylıklarını ve emekli aylıklarını doğrudan etkileyen ek gösterge sistemi, eriyen aylıklar ve düşük emekli aylıkları açısından bütün memur gruplarına yapılması gereken ve bunları bir nebze olsun dahi rahatlatacak bir uygulama olsa dahi, özellikle siyasi iktidar döneminde bozulan kamu personel rejiminin ve kamu personel ücretlerinin günün koşullarına göre top yekün olarak ele alınması gerekmektedir. Özellikle 2023 yılı başında kamu görevlilerine yönelik ek ödeme adı altında emekliliklerine yansımayan bir ödeme türünün icat edilmiş olması da kısa vadede kamu görevlilerinin reel ücret düzeylerindeki hızlı aşınmayı bir nebze olsun gidermiş olmasına rağmen uzun vadede kamu görevlilerinin emeklilik aylıklarına yansımayacak olması nedeniyle bunlar aleyhine bir durum yaratmıştır. 2026 yılına gelindiğinde kamu çalışanları açısından oldukça önemli bir sorun olarak kamu çalışanlarının maaşlarındaki satınalmagücü kaybı karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 2026-2028 yılları arası maaşlarda hedeflenen enflasyona endeksli bir zam sisteminin öngörülmesi ise reel ücretlerin erimeye devam edeceğini göstermektedir.

SENDİKALAŞMA, TOPLU PAZARLIK HAKLARI

Çalışma hayatını sadece istihdam odaklı bir yaklaşımla ele almakta, mevcut çalışanların korunması ve refahını arttırmaya yönelik politikaları yok saymaktadır. Ücret düzeylerinin ve çalışanların refahının arttırılması, ya da satınalama güçlerinin korunmasına yönelik herhangi bir politika tanımlanmadığı gibi, çalışma yaşamının önemli bir parçası olan kollektif haklar ve örgütlenme hakkının geliştirilmesine yönelik politikalar ne yazık ki yok sayılmıştır. Sendikalaşma ve örgütlenme özgürlüğünün geliştirilmesi ve bu alanda gerek teşvik gerekse yaptırım sistemlerine ilişkin politikalar benimsenmemesi, çalışma yaşamında fiili kuralsızlığın, ucuz işgücü politikasının sürdürüleceğinin de bir başka göstergesidir.

2025 yılı Kasım ayı itibariyle Çalışma Bakanlığı verilerine göre işçi sayısı 17 Milyon 326 bin 143 kişidir. Sendikalarda örgütlü işçi sayısı 2,429,527 kişidir. Türkiye'de ne yazık ki işçi sendikalaşma oranı % 14,02 düzeyindedir. Toplam sendikalı işçi sayısının % 49,82'si kamu sektöründe çalışan sendika üyesi işçiler, % 51,18'i özel sektörde çalışan sendika üyesi işçilerdir. Kamu sektöründe çalışan işçilerin %75,57'si sendika üyesidir. Özel sektörde çalışan işçilerin ise %6,83'ü sendika üyesidir. Toplu sözleşme kapsamındaki işçi sayısı da 2.641.738 kişidir. Kapsama oranı ise % 15,25'dir. 2024 yılına göre hem sendikalı işçi sayısında hem de toplu sözleşme kapsamındaki işçi sayısında ve kapsama oranında bir gerileme de görülmektedir. Görüldüğü üzere Türkiye'de sendikalaşma oranı ve toplu sözleşme kapsama oranı oldukça geridedir. Türkiye'de sendikasızlaştırma sistemli bir biçimde hayata geçirilmekte ve bunun sonucunda sendikalı ve toplu pazarlık kapsamındaki çalışan sayısı hızla azalmaktadır.

Sendikasızlaşmaya yol açan başlıca etkenler arasında ekonomi ve sosyal politikalarda yaşanan değişim, kamu kesiminin daralması ve özelleştirme, toplam istihdam içinde hizmet sektörünün payının büyümesi, ana işletmelerin işlerinin önemli bir bölümünü alt işverenler ve taşeron şirketlere devretmeleri, firma ölçeğinin küçülmesi, esnek-kuralsız ve standart olmayan çalışma biçimlerinin yaygınlaşması yer almaktadır. Tüm dünyada karşılaşılan bu etkenlerin yanı sıra, Türkiye'de sendikasızlaştırmayı ürkütücü boyutlara ulaştıran ve adeta sendikasız bir çalışma dünyası yaratan özgül koşulları göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Türkiye'nin çalışma mevzuatı (özellikle toplu çalışma ilişkileri mevzuatı) sendikasızlaştırmanın başta gelen nedenlerinden biridir.

Türkiye'de çalışma mevzuatının özgürlükçü ortamını kısıtlayan bir anlayışı yansıtmasının yanı sıra, Sendikalara yönelik örgütlenmeyi zorlaştırıcı düzenlemeler ile toplu pazarlık hakkını kısıtlayıcı düzenlemeler içermektedir. AKP iktidarında sendikalara yönelik baskılar kalkmamış, örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmamış, kamu görevlilerine yönelik sendika hakkı, toplu sözleşme hakkı gerçek anlamda verilmemiştir. AKP yandaş sendika yaratma çabalarına hız vermiş, çalışanlar baskı ve tehditlerle sendika değiştirmeye zorlanmış ve sendikalara yönelik çeşitli tehdit ve baskı yollarıyla sendikaların pasifleştirilmesi hedeflenmiştir. Son yıllarda anti-sendikal teknikler (union-busting) daha yaygın olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'nin çalışma mevzuatı, sendikal nedenli işten çıkarmalara karşı etkin bir koruma sistemi (iş güvencesi) sağlamamaktadır. Davalar çok uzun sürmekte ve yasalar işverene işe iade yükümlülüğü getirmemektedir. Sendikal nedenli işten çıkarmalar için öngörülen maddî tazminat ise caydırıcı değildir.

AKP döneminde sadece yeni bir siyasal rejim değil, yeni bir çalışma rejimi oluşturulmaktadır. AKP hükümetlerinin, toplumsal ve siyasal yaşamın değişik alanlarında yarattığı hegemonya özellikle çalışma hayatı ve sendikalar açısından geçerlidir. Sendikal hareketin önemli bir bölümü iktidar partisinin etkisi altına alınmıştır. Sendikaların üyelerinin ezici çoğunluğunun halen kamuda olduğu (kamu işçisi ve kamu görevlisi olarak) dikkate alındığında bu etkinin nedenleri daha iyi anlaşılabilir. AKP hükümetleri ‘simbiyotik sendikacılığı’ öne çıkarmaktadır. Bunun en çarpıcı örneklerinden birisi kamu görevlileri sendikaları alanında yaşanmaktadır.

Toplu iş sözleşmesi kapsamı sendikalı işçilerin sendikal hakları ne ölçüde kullanabildiğini göstermektedir. Toplu iş sözleşmesi kapsamında olmayan sendikalı işçinin gerçek bir sendikal korumadan yararlandığını söylemek mümkün değildir. O nedenle gerçek sendikalaşma ölçütü toplu iş sözleşmesi kapsamıdır.

Pek çok ülkede toplu iş sözleşmesi kapsamındaki işçi oranı sendikalı işçi oranından daha yüksektir. Örneğin AB ülkelerinde sendikalaşma oranı ortalama yüzde 20-25 civarında iken, toplu iş sözleşmesi kapsamındaki işçi oranı yüzde 65’e yaklaşmaktadır. Teşmil uygulamaları yoluyla sendika üyesi olmayan işçiler de sendikaların imzaladığı toplu iş sözleşmelerinden yararlanmaktadır. Ülkemizde ise sendika üyesi işçilerin bile toplu iş sözleşmesi kapsamı dışında bırakıldığı bir toplu iş sözleşmesi yetki sistemi söz konusudur.

Ayrıca örgütlü toplumun en temel haklarından birisi olan toplu pazarlık hakkı ve bunun ayrılmaz parçası olan Grev hakkına yönelik 12 Eylül hukukuyla getirilen yasaklar ve kısıtlamalar sürmektedir. AKP döneminde bu alana ilişkin düzenlemeler yapılacağı belirtilmesine rağmen hem kamu görevlileri hem de işçiler açısından ortaya çıkan yasa tasarılarında yasaklar ve kısıtlamalar devam etmektedir. Özellikle, işkolu barajının varlığı, örgütlenme hakkının kullanımını engelleyici yetki itiraz, mekanizması, uzun ve katı kurallara bağlanmış toplu pazarlık görüşme süreci, artık geçerliliği kalmamış resmi arabulucu mekanizması, anti demokratik bir kurum olan Yüksek Hakem Kurulu’nun varlığı toplu pazarlık hakkının kullanımını engeller bir niteliktedir. Aynı şekilde hak

grevi, dayanışma grevi, genel grev gibi grev türleriyle işyerlerindeki menfaat uyuşmazlıklarına ilişkin yapılan iş yavaşlatma, verim düşürme gibi barışçıl eylem türlerinin yasa dışı grev olarak nitelendirilmesi, ILO normlarına aykırı grev yasakları, grev ertelemeleri, siyasi iktidarlara verilen geniş yetkiler ve getirilen cezalar özgür toplu pazarlık ve grev hakkının ortadan kaldırıcı niteliktedir. AKP kamuoyuna yönelik söylemlerin aksine hem 4688 Sayılı Kamu görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu hem de 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda söz konusu aykırılıkları gidermemiş, aksine kısıtlamıştır. AKP döneminde temel sendikal hak ve özgürlükler ne yazık ki kısıtlanmış ve adeta yandaş örgütler yaratmaya yönelik bir baskı aracı haline getirilmiştir. AKP döneminde Türkiye'de kollektif örgütlenme hakkı ihlalleri yapısal bir hal almış, bu dönemde yapılan düzenlemelere rağmen sendikalaşma önündeki engeller kaldırılmamış ve buna bağlı olarak sendikal örgütlülük ne yazık ki arttırılamamıştır.

Kollektif işçi haklarına ilişkin en önemli sorunlardan birisi hiç kuşkusuz sendikal örgütlenmeye ilişkin getirilen hukuki kısıtlamalardır. Bu hukuki kısıtlamaların ilki sendikaların tek işkolunda faaliyet gösterebilmesine yönelik kısıtlamadır. İşçilerin sendika seçme hakkı bu yolla kısıtlanmaktadır. İkinci kısıt ise sendikalara yönelik işkolu barajıdır. Yüzde 1 oranında belirlenen bu baraj sistemi bazı sendikaların üyeleri adına toplu sözleşme yapma haklarını ortadan kaldırmıştır. Bunun haricinde üyelik sisteminde e-devlet mekanizmasının kullanılması, sendikaların yöneticilerini bağımsızca belirleme hakkının kısıtlanması, sendikaların yeminli mali müşavirlerce denetlenmesi gibi ILO Sözleşmelerine aykırı bir dizi sorun da bulunmaktadır. Ancak, işçilerin örgütlenme hakkı açısından bakıldığında en büyük adaletsizlik sendikalaşma önündeki fiili engellerdir. Sendikalaşmayı engelleme halinde işverenlere yönelik etkin yaptırımlar getirilmediğinden dolayı ne yazık ki örgütlenme hakkının kullanılması imkansız hale gelmektedir. Türkiye'nin çalışma mevzuatı, sendikal nedenli işten çıkarmalara karşı etkin bir koruma sistemi (iş güvencesi) sağlamamaktadır. Davalar çok uzun sürmekte ve yasalar işverene işe iade yükümlülüğü getirmemektedir. Sendikal nedenli işten çıkarmalar için öngörülen maddî tazminat ise caydırıcı değildir. Diğer bir ifadeyle, sendikasızlaştırmayı hedefleyen işveren bunun maliyetini ödeyerek sendikalaşmayı engelleyebilmektedir. 30'dan az işçi çalıştırılan işyerlerinde çalışan işçiler ile altı aydan az kıdemi olan işçilerin (bu toplam işçilerin yüzde 50'si civarındadır) sendikal tazminat hakları ortadan kaldırılmıştır. Yukarıdaki verilerden de görüleceği gibi

işverenler örgütlenme hakkının kullanımını baştan engelledikleri gibi toplu pazarlık süreçlerinde de çalışanlarının ortalama % 25'ini toplu sözleşme kapsamı dışında bırakma yoluyla sendikal haklarını kullanamaz duruma da getirmektedir.

2023 ve 2024 yıllarında Anayasa Mahkemesi DİSK'e bağlı Birlleşik Metal-İş Sendikasının başvurusu üzerine iki önemli karar vermiş ve mevcut toplu iş sözleşmesi yetki sürecinin anayasal hakları korumadığı ve bu sistemin değiştirilmesi yolunda görüş bildirmiştir. Çalışma Bakanlığı bu önemli hakkın kullanımındaki anayasal hak ihlallerini ortadan kaldırmaya yönelik olarak yeni bir sistem arayışına yada yasal düzenleme yapılmasına yönelik bir çalışma yapmaktan kaçınarak adeta çalışanların haklarını kullanabilmesinin önündeki engelleri kaldırmamaktadır.

Kollektif örgütlenme hakkına ilişkin ikinci eksen kamu çalışanlarına ilişkin kollektif haklardır. 2025 Kasım ayı itibariyle sendikalaşma hakkını kullanabilecek kamu görevlilerinin sayısının toplam 3.016.495'dir. Sendikalı kamu görevlisi sayısı ise toplam olarak 2.319.157 kişidir. Bir diğer deyişle sendikalaşma oranı kamu çalışanlarında % 76,88'dir. Bu çerçeveden bakınca yüksek bir sendikalaşma oranı ile karşılaşıldığı düşünülebilir. Ancak, özellikle kamu çalışanları açısından kollektif sendika hakkının kullanılmasında iki yönlü bir sorun yaşanmaktadır. Birincisi kamuda görev yapan yargı mensupları, infaz kurumları çalışanları, polisler, askeri personel ve özel bazı yasalar yoluyla çalışan istisnai personel 4688 Sayılı Yasanın 15. Maddesi çerçevesinde sendikal örgütlenme haklarını kullanamamaktadırlar. İkinci olarak sendika hakkını kullanabilen kamu görevlileri doğrudan bir konfederasyona üye olmaya zorlanmakta ve bu konfederasyonun bu baskısı da siyasi iktidarca desteklenmekte, teşvik edilmekte hatta kamu görevlileri bu sendika altında örgütlenmeye zorlanmaktadırlar.

Nitekim, 2022 yılında yürürlüğe girecek kamu personeli toplu sözleşme görüşmelerinde kamu görevlilerin toplu sözleşme ikramiyesinden yararlanma ise sendikalara yüzde 1'lik örgütlenme şartı getirilmiş, bu nedenle de 375 sayılı KHK'nın Geçici 4. Maddesine aykırı bir düzenleme 2023 yılı Ocak aynıdan itibaren uygulamaya geçmiştir. Özellikle yandaş sendikaların çıkarına olan bu hukuksuz düzenleme, Çalışma Bakanlığı eliyle hayata geçirilerek, kamu görevlilerinin sendikal örgütlenme hakkı zedelenmektedir. Toplamda 245 kamu çalışanı sendikasından sadece 47'sinin % 2'lik işkolu barajını aşabildiği düşünüldüğünde özgür toplu pazarlık hakkının zedelenme düzeyi de gözler önüne serilmektedir. Anayasa Mahkemesi söz konusu ayrımcı uygulamaya yönelik iptal kararı vermesinin ardından bu defada bu ayrımcı ve

haksız uygulama Çalışma Bakanı tarafından savunulmuş, Hatta 2024 yılı Haziran ayında TBMM'ye sunulan Kanun teklifinde bu ayrımcı tutum devam ettirilmek istenmiştir. Sendika özgürlüğünü zedeleyecek olan bu yeni teklif Plan Bütçe Komisyonu görüşmeleri sonrasında Genel Kurul görüşmeleri esnasında düzeltilmiş ve sendika üyesi olmuş kamu görevlileri arasındaki ayrımcı ve eşitsiz uygulama düzeltilmiştir. Ancak somut durum açıkça Bakanlığın kamu görevlileri sendikaları açısından ayrımcılık içinde davrandığı, yandaş sendikalara yönelik kayırmacı bir tutum sergilediğidir.

Örgütlü toplumun en temel haklarından birisi olan toplu pazarlık hakkı ve bunun ayrılmaz parçası olan Grev hakkına yönelik 12 Eylül hukukuyla getirilen yasaklar ve kısıtlamalar sürmektedir. AKP döneminde bu alana ilişkin düzenlemeler yapılacağı belirtilmesine rağmen hem kamu görevlileri hem de işçiler açısından yasaklar ve kısıtlamalar devam etmektedir. Özellikle, işkolu ve işyeri barajının varlığı, örgütlenme hakkının kullanımını engelleyici yetki itiraz, mekanizması, uzun ve katı kurallara bağlanmış toplu pazarlık görüşme süreci, artık geçerliliği kalmamış resmi arabulucu mekanizması, anti demokratik bir kurum olan Yüksek Hakem Kurulu'nun varlığı toplu pazarlık hakkının kullanımını engeller bir niteliktedir. Aynı şekilde hak grevi, dayanışma grevi, genel grev gibi grev türleriyle işyerlerindeki menfaat uyuşmazlıklarına ilişkin yapılan iş yavaşlatma, verim düşürme gibi barışçıl eylem türlerinin yasa dışı grev olarak nitelendirilmesi, ILO normlarına aykırı grev yasakları, grev ertelemeleri, siyasi iktidarlara verilen geniş yetkiler ve getirilen cezalar özgür toplu pazarlık ve grev hakkının ortadan kaldırıcı niteliktedir. AKP kamuoyuna yönelik söylemlerin aksine hem 4688 Sayılı Kamu görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu hem de 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda söz konusu aykırılıkları gidermemiş, aksine kısıtlamıştır. AKP döneminde temel sendikal hak ve özgürlükler ne yazık ki kısıtlanmış ve adeta yandaş örgütler yaratmaya yönelik bir baskı aracı haline getirilmiştir.

Türkiye'de toplu pazarlık hakkının kullanımına ilişkin en kritik düzenleme yetki sistemine ilişkindir. Sendikanın işkolu ve işyeri barajlarını aşıp aşmadığı ilgili bakanlık tarafından tespit edilmektedir. Bakanlığın verdiği çoğunluk tespitine işverenin veya işkolundaki örgütlü sendikaların itiraz etmesi durumunda toplu iş sözleşmesi prosedürü durmaktadır. Yetki tespit davaları yıllarca sürebilmekte ve dava süresi boyunca, sendika ilgili işyerinde hiçbir faaliyet sürdürememektedir. İşveren dava sürecini bir

sendikasızlaştırma imkânı olarak kullanmakta ve sendikalaşan işçileri ya istifa ettirmekte ya da işten çıkarmaktadır. Sendikal örgütlenmeyi engelleyen bu yetki sistemi TBMM'de 18 Ekim 2012 tarihinde kabul edilen yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu (STİSK) ile de korunmuştur.

Kamu çalışanları açısından da oldukça adaletsiz bir durum söz konusudur. Ortada gerçek anlamda bir toplu pazarlık hakkı bulunmamaktadır. Sadece “toplu görüşme” adı altında bir düzenleme mevcuttur ve bu da sadece hükümetin sendikalardan taleplerini almasıyla sınırlıdır. Kamu Görevlileri Sendikalar ve Toplu Sözleşme Kanununda 2012 yılında yapılan değişiklikle kamu çalışanlarının toplu pazarlık sürecinde en fazla üyeye sahip Konfederasyon Genel Başkanı’nın şahsına imza yetkisi verilerek kamu çalışanlarının özgür toplu pazarlık hakkı ortadan kaldırılmıştır.

Türkiye’de grev hakkı sadece toplu pazarlık sürecine endekslenmiş ve uyuşmazlık grevi olarak izin verilmiştir. Genel grev, hak grevi ve dayanışma grevi gibi grev türleri yasaktır. Grev ertelemesi fiili grev yasağına dönüşmüştür. AKP döneminde büyük ölçekli grevlerin önemli bir bölümü ertelenmiştir. 2002 yılından 2025 yılına kadar 22 önemli grev ertelenmiştir. AKP döneminde yaklaşık 200 bin işçinin grev hakkı elinden alınmıştır. OHAL’in ilanından itibaren de 10 grev erteleme adı altında yasaklanmıştır. Kamu çalışanlarının grev hakkı tanınmamış, tersine grev yasaklarını genişletici bir tutum izlenmiştir. Sonuçta sendikal hareketin önemli bir bölümünün faaliyetleri sindirilmiştir.

2026 yılı bütçe teklifinde de yukarıda belirttiğimiz sorunları çözmeye yönelik herhangi bir program yaklaşımı ne yazık ki gösterilmemektedir. Çalışma Bakanlığı, 2026 bütçe teklifinde ne yazık ki bütün bu sorunların çözümü için gerek personel, gerek araç ve ekipman gerekse bilgi oluşturma ve saha sonuçlarını ölçmeye yönelik bir yaklaşım sergilenmemektedir.

3-SOSYAL GÜVENLİK

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU

Sosyal güvenliğin temel amacı, çalışma motivasyonunu sağlamak için gelecek endişesini hafifletmek ve aynı zamanda sosyal dayanışmayı sağlayarak sosyal barışı güçlendirmek ve sosyal adaletin sağlanması hedeflerinin gerçekleştirilmesine dayanır.

Sosyal devlet olmanın en önemli göstergelerinden birisi toplumun her kesimi için sosyal güvenlik hizmetlerinin ayrım yapılmaksızın sağlanıp sağlanmadığıdır. Sosyal güvenlik sisteminin öznesi ayrımsız "herkes" dir. Bu nedenle sosyal güvenlik sisteminin öncelikli hedefi ayrımsız herkesi kapsamına almaktır. Ülkemizdeki duruma bakıldığında ise sosyal güvenlik sistemimizin bu amacı yeterince gerçekleştiremediği görülmektedir.

Bu açıdan bakılınca primli ve primsiz şeklinde ayrıştırılabilecek olan sosyal güvenlik sistemleri bu amaç doğrultusunda oluşturulmuş kurumsal yapılardır. Ülkemizde primli rejim, 1947 yılından bu yana oluşturulmuş ve zaman içerisinde kapsamı ve riskleri karşılamaya yönelik sigorta sistemleri artarak devam etmiştir. Özellikle, 1970'li yıllarda ücretli çalışanlar ve kendi hesabına çalışanlar ile tarımda çalışanları kapsayan önemli kurumsal düzenlemeler yapılmış, buna ilişkin mevzuat düzenlenmiştir. Sosyal sigorta sistemlerinin en önemli özelliği olan sınıflar arası dayanışma ve kuşaklar arası dayanışma sistemidir. Bu da Kurumların mali açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bu çerçevede dayanışmanın refah arttırıcı bir şekilde kaynak aktarım süreçlerinin düzenlenmesine dayanır. Ne yazık ki, 1970'li yılların sonundan başlayarak 1990'lı yıllara kadar Türkiye'de sosyal sigorta sisteminin mali açıdan özerkliği sağlanamamış ve sosyal güvenlik sisteminin birikimleri devlet eliyle sermaye birikimi amacıyla kullanılmıştır. Öte yandan sistemin işleyişine yönelik yapılan süper emeklilik gibi popülist politikalar nedeniyle kuşaklar arası transfer ve dayanışma kriterleri erozyona uğratılmış, sistemin sürdürülebilirliği tartışılmaya başlanmıştır. Sosyal sigorta ilkelerine aykırı uygulamalar, fonların kısa süre içinde erimesine neden olmuştur. Özellikle Bağ-Kur ve SSK'da, prim tahsilatındaki başarısızlıklara çözüm bulunamamış, bu nedenle Kurumlar yeterli gelir kaynağına sahip olamamıştır. Finansman kaynağının esas olarak prime dayalı olduğu bir sosyal güvenlik sisteminde, istihdam yapısı ile sosyal güvenlik kurumlarının gelir kaynakları arasında doğrudan bir etkileşim söz konusudur. Ülkemizde, kayıt dışı istihdamın yaygın bir seyir izlemesi, doğal olarak ilgili sosyal güvenlik kurumunun çok ciddi gelir kaybını beraberinde getirmektedir. Buna yüksek işsizlik oranı da eklenince, sosyal güvenlik sistemimizin finansman darboğazının asıl nedeni daha kolay anlaşılacaktır. Belirtilen nedenlerin beraberinde getirdiği diğer

önemli bir sonuç ise, aktif/pasif dengesinin bozulmasıdır. Örneğin, 1980 yılında sosyal güvenlik kurumlarının aktif/pasif dengesi 4'ün üzerinde iken, 1999 yılında 2,24'e, 2003 yılında ise 2.03'e düşmüştür.

Özellikle, 1999 ve sonrasında orta ve uzun vadede sosyal sigorta siteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması adı altında sistemde bir dizi yeni düzenleme yapılmıştır. Neo-liberal yeniden yapılanma sürecinin başladığı bu dönemde 2008 yılında hayata geçirilen ve emeklilik koşullarının ağırlaştırılması ve emeklilik haklarının düşürülerek kurumun sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik düzenlemeler, kalkınma perspektifi yerine piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda ucuz işgücü yaratma ve sermaye üzerindeki yüklerin azaltılmasına yönelik olarak şekillendirilmesi nedeniyle ne yazık ki başarılı olamamıştır. AKP iktidarı döneminde kurumsal özerklik sağlanması yönünde adımlar yerine primli rejim adeta sermayeye transfer yapma aracılığı görevini yerine getirmiş, kayıtdışılık düşürülememiş, sosyal güvenlik sisteminin kapsamı genişletilememiş, Kurumun finansman sisteminin sürdürülebilirliği bozulmuş, prim alacakları politik ve popülist nedenlerle tahsil edilmemiş, dahası sürekli hale getirilen prim afları ve yanlış teşvik sistemleri nedeniyle Kurumun orta ve uzun vadede işleyişine doğrudan müdahale edilerek kurumun özerkliği zedelenmiştir. Son olarak, emeklilikte yaşa takılanlar şeklinde ifade edilen yaklaşık 4,5 milyon civarında olan bir kesimin emekliliği hususunda yapılan düzenlemeler, Kurumun aktif pasif dengesini sürdürülemez bir boyuta getirmiştir. Strateji Bütçe başkanlığının verilerine ve Bütçe gerekçesine bakıldığında da görüldüğü üzere 2022 yılında 1.9'a gerilemiş olan aktif pasif dengesi, 2023 yılında 1,66'ya düşmüştür. 2024 yılı sonu itibariyle bu denge 1,61 olmuş, Ekim 2025 itibariyle 1,64'tür. 2026 yılında bu dengenin 1,6'nın da altına düşmesi beklenmektedir. Aktif pasif dengesi sosyal güvenlik sistemi kurulduğundan bu yana Cumhuriyet tarihinin en düşük düzeyine düşürülmüştür. Yarınlarımız tehlike altındadır.

Dolayısıyla bu dengenin yeniden iyileştirilmesine yönelik adımların atılması gerekmektedir. Bu tür adımlar genellikle aktif kapsamı genişletmeye yönelik adımlar olduğu gibi aynı zamanda kayıtdışılığı azaltmaya yönelik tedbirlerden oluşmaktadır. Nitekim, Plan'da buna yönelik politikalar oluşturulacağı belirtilmektedir. Diğer yandan bu dengesizlik aynı zamanda mali sürdürülebilirliği etkilediği için gelir artıcı politikaların yanı sıra giderleri azaltmaya yönelik politikaların pasif sigortalıların yaşam koşullarına etkisini azaltıcı tedbirlerle birlikte ele alınması gerekir. Bu da doğal olarak ülke

genelinde emeklilerin satınalma güçlerindeki büyük erime ve aylık bağlama düzeylerinin artık açlık sınırının altında bağlanması gibi sonuçlar doğuran politikaların toplumsal sonuçlarını da dikkate almayı gerektirir.

Sosyal güvenlik sistemi yapılan “reform”lara karşın devlet katkısının yetersizliği, kayıt dışı istihdamdan doğan prim kaçakları, çalışanlar ile emekliler arasındaki (aktif/pasif) dengesizliği, yaşlılık sigortasından (emeklilik) yararlanma koşullarının ağırlaştırılmış olması, emeklilik ve genel sağlık sigortasının piyasaya açılmasıyla sistemi kamu hizmeti niteliğini gittikçe yitirmesi, prim tahsilatının yapılamaması, toplanan sosyal güvenlik primlerinin ve SGK kaynaklarının amacı dışında kullanılması gibi birçok nedene bağlı olarak sorunlar yaşanmaktadır.

Sosyal güvenlik “reformu”nun temel gerekçelerinden biri olarak sunulan herkesin sosyal güvenceye kavuşturulacağı söylemine rağmen nüfusun en yoksul kesimini oluşturan yüzde 15’lik kesimi sosyal güvenceden yoksundur.

Sosyal güvenlik sisteminden yararlanamayanların çoğunluğunu kayıt dışı çalışanlar oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre 2025 yılı Eylül ayı itibariyle toplam istihdamın yüzde 26,3’ü kayıt dışıdır.

Kayıt dışı istihdamın en yaygın olduğu kesim düşük gelirli ya da asgari geçim düzeyinin altında yaşayan yoksul kesimlerdir. Bu demektir ki toplumun korunmaya en fazla gereksinimi olan kesimi sosyal güvenceden yoksundur. Cinsiyet ve yaşa göre kayıt dışı istihdama baktığımızda ise kadınlar ve gençlerin sosyal güvenceden yoksun olarak çalıştığı görülmektedir. Kadınların yüzde 35’nin bir sosyal güvencesi yoktur.

Özellikle bir yandan kayıtdışılıkla mücadele etmeye yönelik niyet açıklayan AKP iktidarı, aynı zamanda toplumun en zayıf kesimleri olan ev kadınları, tarım işçileri, taksi, dolmuş çalışanları, ev hizmetlerinde kısmi çalışanar gibi primlerini kendi ödeyen kesimlerin sisteme dahil olmasını teşvik etmek yerine bunları sistemdn uzaklaştırıcı adımlar atma etkisi yaratacak olan bunların ödeyecekleri prim oranlarını arttırma gibi bir politika değişikliğine gitmektedir. Salt uzun vadeli aktif pasif dengesi ve aktüeryal denge adına yapılmak istenen bu politika değişikliği, sistemin aktif sigortalı sayısını arttırmaya yönelik bir bakış açısının da olmadığını göstermektedir.

Sosyal güvenlik sistemi, bireyleri ve ailelerini toplumsal yaşamda karşılaşacağı risklere karşı koruyan, geleceğini güvence altına alan kamu hizmetidir. Dolayısıyla sosyal

güvenlik sisteminin finansmanından devlet sorumludur. Sosyal güvenlik sisteminin iyi işleyebilmesinde kamu harcamalarının oldukça önemli bir payı vardır. Ancak Türkiye'de sosyal güvenlik harcamalarının toplam kamu harcamaları içerisindeki payı düşüktür.

Dünyada toplam sosyal güvenlik harcamalarının GSYH'ye oranla en yüksek olduğu ülkeler arasında Fransa yüzde 32,2 ile ilk sırayı alırken, Danimarka yüzde 30,6 ile ikinci sırada, Finlandiya yüzde 29,3 ile üçüncü sırada, İsveç yüzde 28,8 ile dördüncü sırada ve Almanya yüzde 28,3 ile beşindi sırada yer alıyor. Türkiye'nin sağlık dahil toplam sosyal koruma harcamalarının GSYH'ye oranı ILO'ya göre yüzde 13,1'dir. Türkiye bu harcama düzeyi ile yüzde 18,7 olan dünya ortalamasının oldukça altında yer almaktadır. Arnavutluk hariç Avrupa'da en düşük sosyal güvenlik harcamasına sahip ülke konumundadır. OECD verilerine göre de Türkiye'de sosyal güvenlik harcamalarının GSYİH oranı yüzde 12. OECD üye ülke ortalaması yüzde 20'dir.

Türkiye'de bütçeden sosyal güvenlik harcamalarına ayrılan payın GSYİH oranını ayrıntılı olarak incelediğimizde ise 2002-2021 yılları arasındaki dönemde bir artış olduğu görünmekle beraber bu pay oldukça azdır. Merkezi yönetim bütçesinden yapılan transfer tutarlarının son dönemlerde GSYH'ya oran olarak da küçülme eğilimine girdiği görülmektedir. 2002 yılında bütçeden SGK'ya yapılan transferler toplamının 2006 yılından bu yana en düşük seviyede olduğu görülmektedir. 2023 yılında bir önceki yıla göre nispi bir artış göstermesine rağmen 2006-2023 dönemi ortalamasının çok altında kalmıştır.2002 yılında yüzde 3,1 olan bu oran, 18 yılda yalnızca 1,8 puan artarak 2020 yılında yüzde 4,93'e çıkmış ancak bu oran 2022 yılında oldukça keskin bir düşüş yaşayarak 2,59'luk bir orana inmiştir. 2023 yılında da %3,14'e çıkmıştır. 2024 yılında ise bu oran 3,24'e çıkmıştır. Dolayısıyla AKP iktidarı 20 yılın sonunda sosyal güvenlik sistemine yönelik olarak bir arpa boyu yol gitmediği gibi transfer konusunda sınıfta kalmıştır.

2026 Yılı Bütçe Gerekçesinde yer alan ve Merkezi Yönetim Bütçesinden SGK'ya yapılan transferlerin bütçe içerisindeki oranının seyri de aynı sorunu ortaya koymaktadır. Aşağıdaki veriler de göstermektedir ki hem GSYH'ya oran hem de merkezi yönetim bütçesine oran olarak SGK'ya yapılan bütçe transferinin son dönemde en düşük seviyelerdedir. Kamuoyuna yönelik olarak SGK'ya yapılan transferler niteliksel olarak artmadığı gibi giderek azalmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumuna Bütçe Transferleri

Yıllar	Transferler/ GSYH (%)	Transferler/Merkezi Yönetim Bütçesi(%)
2007	3,7	16,2
2008	3,5	15,5
2009	5,2	19,6
2010	4,7	18,7
2011	3,8	16,8
2012	4,0	17,6
2013	3,9	17,6
2014	3,8	17,2
2015	3,4	15,8
2016	4,1	18,3
2017	4,2	19,5
2018	3,9	17,9
2019	4,6	19,7
2020	4,9	20,4
2021	3,5	15,8
2022	2,6	13,3
2023	3,3	13,3
2024	3,2	13,3

Kaynak: 2026 Yılı Bütçe Gerekçesi, s. 414

Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin önemli sorunlarından biri de sürekli bütçe açığı vermesidir. SSK, Bağ Kur ve Emekli Sandığının SGK adı altında birleştirilmesinin temel gerekçelerden birisi sosyal güvenlik sistemindeki bütçe açıklarının giderilmesi ve açık yaratan sorunların çözülmesiydi. Ancak gerekçe olarak gösterilen sorunlar çözülememiş, SGK'daki "bütçe açıkları" katlanarak artmıştır. 2008 yılında 23 milyar 16 milyon lira olan bütçeden SGK'ya aktarılan destek, 2016 yılında 108 milyar 73 milyon liraya yükselmiştir. 2018 yılında ise bütçeden SGK'ya aktarılan kaynak 148 milyar 808 milyon liraya ulaşmıştır. 2020 yılında bu rakam, 248.846.194 TL'dir. 2023 yılında 875 Milyar'a, 2024 yılında 1,442 trilyon TL'ye ulaşmış. Bu yılın Temmuz ayı itibariyle de 1,457 Trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Yukarıdaki verilerin analizinde sadece yapılan transfer tutarına bakılması veya bunun toplam bütçe büyüklüğüne veya GSYH'ya oranının dikkate alınması yeterli ve doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü, sosyal güvenlik sistemine bütçeden yapılan transferlerin tutarı ve büyüklüğü kadar bunların yapılış gerekçesi, yapılış şekli ve niteliği de önem taşımaktadır. Merkezi yönetim bütçesinden SGK'ya yapılan cari transferler "Hazine Yardımı" ve "Görevlendirme Gideri" olarak yapılmaktadır. Yıllar içinde SGK'ya bütçeden yapılan cari transferler içinde devlet katkısı mahiyetinde olan

Hazine yardımlarının payı azalırken, gerçekte bir transfer niteliği olmayan görevlendirme giderlerinin payı artmıştır. Merkezi yönetim bütçesinden SGK'ya yapılan transfer ödemelerinin niteliğinin 2023 yılına gelindiğinde 2006 yılı ile kıyasla önemli değişim gösterdiği ortaya çıkmıştır. Daha önce bütçeden SGK'ya yapılan toplam transferlerin sadece %25,3'ü görevlendirme gideri iken bu oran 2025 yılında % 50'le yükselmiştir. Hazine Yardımları SGK'ya yapılan katkı ödemelerini içermektedir. Bu ödemeler 5510 sayılı Kanunla oran ve ödeme yöntemi belirlenmiş ve belirli düzende devam eden devlet desteğidir. SGK'nın prim üretme, takip ve tahsilat kapasitesine bağlı olarak artmaktadır.

Eski adı görev zararı olan görevlendirme giderleri ise siyasi otoritenin, SGK prim sisteminden kopuk şekilde yıllar itibariyle yapılan siyasi ve politik müdahalelerle, SGK'ya çoğunluğu fatura karşılığı olmak üzere yaptığı ödemeleri içermektedir. Bu ödemelerin bir kısmı işverene sağlanan SGK teşviklerini de içermektedir. Bunların SGK'ya gerçek anlamda bir kaynak transferi niteliği içerdiğini söylemek mümkün değildir.

Yıllar içinde görevlendirme giderleri nedeniyle yapılan bütçe transferlerindeki artış aynı zamanda sosyal güvenlik sistemine yapılan müdahalelerin artışına da işaret etmektedir. Bütçe kaynaklarıyla SGK'ya yapılan ve ardından emeklilere yapılan görevlendirme gideri şeklinde tanımlanan ödemeler zaman içinde ödenen primle alınan emekli aylığı arasındaki bağı kopardığı için emekliler arasındaki maaş adaletsizliğini de artırıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken konu şudur: sosyal devletin yerleşik olduğu ülkelerde sosyal güvenlik sisteminde bütçe açığı değil yurttaşın gereksinimi olan sosyal güvenlik hizmetinin niteliğinin sağlanıp sağlanmadığı sorgulanır. Sosyal güvenlik sisteminde ana gider kalemleri emekli maaşı ödemeleri ve sağlık hizmetleridir. Bu iki ana hizmet alanında yurttaş memnuniyetsizliği varsa sorgulanması gereken bu hizmetlerin niteliği olmalıdır. Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin gelir-gider farkının teşhis, tedavi ve laboratuvar hizmetlerini özelleştirerek ve yurttaştan katkı payı alarak azaltılmaya çalışılması sosyal devletten vazgeçildiğinin göstergesidir. Sosyal devletlerde GSYH içinde sosyal güvenliğe ayrılan paya bakarak ülkemizde sosyal devletin geriletildiğini söyleyebiliriz. 2024 yılında OECD ülkelerinde kamunun sosyal harcamaları GSYH'nın ortalama yüzde 21,23 iken, Türkiye'de yüzde 10,36 gibi oldukça düşük düzeydedir.

Bir sosyal güvenlik sisteminin mali bakımdan ayakta durabilmesi için aktif/pasif sigortalı oranının asgari 4 olması gerekmektedir. Şu an AB ülkelerinde 4 sigortalıya 1, OECD ülkelerinde 6 sigortalıya 1 emekli denk gelirken, Türkiye'de 1,6 sigortalıya 1 emekli düşmektedir. Bu oran da yıllar içerisinde düşmektedir. Aktif pasif dengesizliğinde ağırlıklı neden yüksek işsizlik oranları, istihdam olanaklarının yetersizliği ve kayıt dışı istihdamdır. 2021 yılında sosyal güvenlik kapsamı içerisindeki aktif pasif oranı 1,87 civarında iken bu oran 2024 yılı sonu itibariyla 1.61'e kadar düşmüştür. Özellikle kamuoyunda EYT'liler olarak bilinen 1999 öncesi sigortalılara tanınan özel emeklilik hakkından yararlanma nedeniyle ortaya acıkan bu hızlı düşüşe ilişkin devlet olarak herhangi bir tedbir alınmamış, adeta popülist politikaların sorumluluğu ve yükümlülüğü Kuruma yıkılmıştır.

Türkiye'de emeklilik sistemi sosyal devlet politikası olarak sosyal güvenlik sistemi içinde ve kamu hizmeti olarak düzenlenmiştir. Sosyal güvenlik sistemi içinde ayrılan payın büyük bir kısmının emeklilik harcamalarının tuttuğu görüşü hakimdir. Bu nedenle sosyal güvenlik sisteminde "reform" olarak nitelendirilen düzenlemelerde emeklilerin sistem içindeki payının fazlalığı üzerinde durulmuş ve emeklilik yaşı, emekli olma şartları ve emeklilik maaşları üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Emekli olmak için gerekli olan yaş ve prim şartı arttırılmış, kamusal emeklilik sisteminin yanı sıra bireysel emeklilik sistemi de önce gönüllü sonra zorunlu olmak üzere çalışanlara alternatif olarak sunulmuştur.

Sistem içinde emeklilere ayrılan payın fazlalığı görüşünün aksine emekliler için yapılan harcamalarda Türkiye, OECD üye ülke ortalamalarının da altındadır. Fransa'da yüzde 13,8, Almanya'da yüzde 10, İtalya'da yüzde 16 ve OECD üye ülke ortalamaları 8,2 iken Türkiye'de bu oran yüzde 8,1'dir. Emeklilere yönelik sosyal politikaların ve sosyal güvenlik sisteminin yetersizliği kişileri, emekli olduğu halde başka bir işte çalışmak veya emekli olduğunda geçinemeyeceği düşüncesi ile emeklilik süresi dolduğu halde çalışmaya devam etmeye zorlamaktadır. Türkiye'de emeklilerin yüzde 71'i 56 yaş ve üzerindedir. Erken yaşta emeklilik gibi bir durumun söz konusu olmaması ile birlikte 56 yaş üzerinde yüzde 70'i kayıt dışı çalışmaktadır.

2026 yılına ilişkin bütçe görüşmelerinde emeklilerin satınalma düzeylerinin korunacağı dile getirilirken 12. Kalkınma planında önümüzdeki 5 yıl içerisinde emekli aylıklarının yeniden değerlendirilmesi ve/veya intibak ve satınalma güçlerinin arttırılmasına yönelik bir düzenleme yapılmayacağını belirtmektedir. Bu çerçevede kamu sosyal güvenlik

sistemi açısından 5510 sayılı Kanunun çıkarılış gerekçelerinden biri olan 2048 yılından itibaren yaşlanma sürecinin hızlanacağı savı ve bu çerçevede emeklilik yaşının erkeklerde 60 ve kadınlarda 58 olarak sisteme sokulması, ardından 2036 yılından itibaren kademeli olarak 65 yaşa çıkarılmasına ilişkin düzenlemede tekrar ele alınacağı öngörülmektedir. Önümüzdeki 5 yıl içerisinde emeklilik yaşının yeniden yükseltilmesine ilişkin politikalar oluşturulacaktır. Bu da kamu sosyal güvenlik sisteminin mali açıdan güçlendirilmesi yerine daha zor ve geç emeklilik şartları oluşturularak aktif pasif dengesinin düzeltilmesine yönelik bir yaklaşımı öne çıkarmaktadır.

Diğer yandan emekli aylıklarının miktarının giderek düşmesi ve satınalma gücündeki azalmaya yönelik olarak gelecek planlaması da sistemin sorunlarını çözme yerine, 12. Kalkınma Planı ile Orta Vadeli Programda belirtildiği üzere "Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi" adı altında çalışanların kıdem tazminatı ve emekli ikramiyelerinin bir fon oluşturarak fona devredilmesi ve bu fon üzerinden emeklilik halinde ikinci bir aylık ödenmesi gibi bir düzenleme yapma fikri bulunmaktadır. Çalışanlardan zaten yüksek olan primlerinin yanı sıra ikinci bir prim alma yoluyla oluşacak bu fonun kaynağı olarak da kazanılmış hakları olan ve ücretlerinin bir parçası olan kıdem tazminatı ve emekli ikramiyelerinin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun mali sorunlarını büyüten, sunulan hizmetleri niteliksizleştiren yönetim sorunlarının en büyük nedenlerinden birisi de hiç kuşkusuz, aktif sigortalı sayısını arttıramamasıdır. Ancak bunun da ötesinde Kurumun prim alacaklarının tahsil edilememesi, teknolojik ilerlemelere rağmen alacakların tahsilinde siyasi iktidar tarafından gerekli özenin gösterilmemesidir.

Siyasi iktidar, prim ve alacaklarının sağlıklı bir biçimde tahsiline yönelik bir sistem kurmak yerine sorunu daha büyük toplumsal sorunlara neden olabilecek bir çözümle kapatmak istemektedir. Özellikle geçtiğimiz 10 yıllık süreç incelendiğinde SGK'nın prim alacaklarını tahsil etmede yetersiz kaldığı, prim borçlarının takip ve tahsilatının yapılmadığı, hatta 10 yıllık zamanaşımına giren oldukça büyük bir prim alacağı bulunduğu görülmektedir. Sayıştay tespitlerine rağmen bu alacakların tahsiline ilişkin etkin mekanizmalar kurulmadığı gibi bundan sorumlu olan kamu görevlileri hakkında da hiçbir işlem tesis edilmemiş olması Kurumu korumaktan çok kamu sosyal güvenlik sistemini batırmaya yönelik çabalar olarak değerlendirilmektedir. Öyle ki, kamu kurum ve kuruluşlarının büyük bir kısmı SGK'ya olan borçlarını ödemekten kaçınmakta, siyasi iktidar buna yönelik etkin yöntem ve tedbirler almak yerine Kurumun aleyhine

uygulamalar yapmaya devam etmektedir. Örneğin Kurum alacakları karşılığında kamudaki diğer kurumlara gayrimenkul taşınma trampa etme yetkisi verilmektedir, ancak Kurumun bu konuda yetkisini kullanarak gayri menkulü kabul etmeme hakkını ortadan kaldırmaktadır. Bazı belediyeler, bunu fırsata çevirip yeşil alanları bile kuruma vermektedir. Kurumun bu gayri menkulleri değerlendirme ve güncel değerleriyle satışa çıkarmasına ilişkin yetkileri kısıtlandığı gibi buna yönelik etkin bir mekanizması da bulunmamaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu 2025 Eylül ayı Mali İstatistik Bülteni verilerine göre, Kurumun ilk sekiz aydaki gelirleri toplamı ise 4 trilyon liradır. Yıl sonunda bu tutar 5,2 trilyon lirayı geçeceği öngörülmektedir. SGK'nın 2024 yılı itibariyle 1,4 trilyon TL alacağı bulunmaktadır. Sayıştay 2024 yılı raporuna göre SGK Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünden alınan veriye göre; Kurumun 2024 yılı sonu itibarıyla 4/1-a kapsamında 831.296.043.624,00 TL, 4/1-b kapsamında 459.970.189.472,00 TL tutarında Kurum alacağı bulunmaktadır. Kurum alacağına dönüşen bu tutarlar tam ve doğru olarak mali tablolara yansıtılamamaktadır.

Yapılan incelemede hizmet akdiyle çalışanlar ile bağımsız çalışanlar veya çalışmayanlardan alınacak takibe alınmış prim borçlarının izlendiği yardımcı hesapların 2022 dönem sonundan beri hiç işlem görmediği, 2024 yılında icraya 169.689.251.928,18 TL alacak intikal ettirilmesine ve bu alacaklardan 53.828.931.545,72 TL tahsilat yapılmasına rağmen bu işlemlere ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Sayıştay tarafından hazırlanan, Sosyal Güvenlik Kurumu nezdinde düzenlediği denetim sonuçlarını içeren raporlarda SGK'nın alacaklarını takip ve tahsilde yeterli performansı göstermediği, alacaklarını takibe ilişkin programlarda entegrasyon sağlayamadığı, muhasebe sisteminde ciddi sıkıntılar olduğu, alacakları karşılığı edindiği taşınmazları nakde çeviremediği gibi hususlar yer almaktadır.

SGK'nın toplam gelirleri ve takipteki alacakları içinde küçük bir oran teşkil eden belediyelerin SGK prim alacaklarına gösterilen hassasiyetin %90'lar civarındaki diğer alacaklarına gösterilmediği anlaşılmaktadır.

SGK'nın alacaklarının tahsilatında Sayıştay Başkanlığı 2016 yılından bu yana kamu kurum ve kuruluşlarından prim borcu tahsilatında sorun olduğu tespitini yapmaktadır. Ayrıca, SGK kurum nezdinde bulunan gayrimenkullerinin de Kurum tarafından değerlendirilemediğini, Başka kurumlarla yapılan gayrimenkul takas işlemlerinin tahsilatının yapılmadığını, icra yoluyla edinilen gayrimenkullersin satışının yapılamadığını bu yolla SGK'nın zarar ettirildiğini belirtmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere SGK alacaklarının bu denli yükseldiği ve prim tahsilat oranlarının fiilen oldukça düşük olduğu bu dönem SGK'nın asıl Siyasi İktidar eliyle batırıldığını göstermektedir. Bu çerçevede sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması için bütüncül bir yaklaşım gereklidir. AKP ise palyatif düzenlemeler ve vaatler yoluyla süreci yönetememektedir. Görüldüğü üzere siyasi iktidar, prim alacaklarını tahsil etmekten imtina ettiği gibi, dönem dönem çıkardığı af kanunlarıyla da sosyal güvenlik sisteminin işleyişine olumsuz yönde müdahale etmektedir.

2024 yılı sonu itibariyla 1,4 trilyon TL'ye ulaşan kurum alacağı Cumhuriyet tarihinin en yüksek miktarıdır. Bu nedenle derhal önlem alınması gerekirken, Bakanlık sosyal güvenlik sisteminin kanayan yarasını görmezden gelmektedir. Ayrıca bütün bunlar için Kurumun ihtiyaç duyduğu personel ihtiyacı da karşılanmamaktadır.

Primli rejimin bir diğer ayağı da SGK bünyesinde kurulmuş olan Genel Sağlık Sigortasıdır. Sağlık hizmetleri için alınan GSS primleri Genel Sağlık Sigortası Fonu'nda değerlendirilmektedir. SGK bütçesi incelendiğinde Genel Sağlık Sigortası Fonu'nun gelirinin giderinden fazla olduğu görülmektedir. Her ne kadar Aile Bakanlığı geçmiş yıllarda primi devlet tarafından karşılananlar için aktarılması gereken transferleri sağlıklı bir biçimde yapmamış olmasına ve 25 yaş altı gençlerin GSS prim borçlarının affedilmiş olmasına rağmen sistem pozitif bir seyir izlemiştir. Özellikle, yeşil kart uygulamasının olduğu döneme kıyasla devlet tarafından GSS primleri ödenenlerin de sayısı önemli bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. 2025 yılı Eylül ayı itibariyle, 6.048.164 kişinin GSS primleri devlet tarafından ödenmektedir. Bu da 18 yaş üstü nüfusun bir diğer deyişle 55 milyon kişinin yaklaşık %14'ünün aylık 8.668,5 liranın altında bir gelirle geçinmek zorunda olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, herhangi bir sigortalılığı olmayan ve GSS primini kendisi ödemesi gerekenlerin sayısı da 2024 yılı sonu itibariyle 2.014.213 kişidir. Bu kişiler için aylık ödenmesi gereken prim miktarı 780 TL'dir. Kasım ayı içerisinde Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı kararı ile genel sağlık sigortası (GSS) primlerini kendi ödeyenler açısından prim oranları

artırıldı. Daha önce brüt asgari ücretin yüzde 3'ü oranındaki GSS primi yüzde 6'ya çıkartıldı. Böylece aylık prim tutarı 780,17 TL'den bin 560,33 TL'ye yükseldi.

Ancak ne yazık ki 2012 yılından bu yana bu prim genellikle ödenmemektedir ve her yıl yılda bir çıkarılan kanunlarla prim borçları terkin edilmektedir. Bu yönde bir düzenleme ilk önce 5510 s. Kanuna 22 Aralık 2022 tarihli 7429 s. Kanunla eklenen Geçici 91'inci maddeyle, düzenlenmişti. Söz konusu kanunla 1/1/2013 tarihi ve öncesine ait GSS borçları, ceza ve zamlarıyla beraber silinmişti. Daha sonra 22 Aralık 2023 tarihli 7491 s. Kanunla eklenen Geçici 100'üncü maddeyle, aynı yönde düzenleme yapılmıştır. Söz konusu kanunla 1/1/2014 tarihi ve öncesine ait GSS borçları, ceza ve zamlarıyla beraber silinmişti. 2023 sonunda getirilen yasayla, 1.879.401 borçlu vatandaşımızın 1 Ocak 2014 öncesine ait 1 milyar 835 milyon TL'lik GSS borcunun silineceği açıklanmıştı. Son olarak 25 Aralık 2024 tarihli 7537 s. Kanunla eklenen Geçici 105'inci maddeyle, aynı yönde düzenleme yapılmıştır. Söz konusu kanunla 1/1/2015 tarihi ve öncesine ait GSS borçları, ceza ve zamlarıyla beraber silinmişti. Nitekim 2026 yılı öncesinde de bu yönde yeni bir af yasası adalet komisyonuna sunulmuştur. Bu çarpıklığın nedeni, kanun ile ödenmesi gereken primleri ödemeyen yurttaşların sağlık harcamalarının kendilerinden tahsil edileceğine ilişkin düzenleme yapılmasına rağmen Cumhurbaşkanınca yayımlanan kararlarla kamu sağlık kuruluşlarınca kişilerin prim borcu olup olmadığına bakılmaksızın sağlık hizmeti sunumu yapılmasına ilişkin düzenlemesi arasında ortaya çıkan çelişkidir. Bu nedenle yurttaşlar GSS primi ödemekten kaçınmaktadır. Dolayısıyla bu çelişkili durum nedeniyle kurum sağlık harcamaları giderleri artmakta, ancak buna ilişkin bir düzenlemeyi de hayata geçirememektedir.

Diğer yandan Kurumun özel ve kamu sağlık kuruluşlarıyla sağlık harcamalarının tahsiline ilişkin ilişkisi de sorunludur. Bir yandan kamu sağlık kuruluşlarıyla yapılan götürü bedel anlaşmaları nedeniyle kurumun uğradığı zararlar geçmiş yıllarda sürekli çıkarılan kanunlarla Kurum aleyhine terkin yoluyla ortadan kaldırılırken, özel sektörde faaliyet gösteren sağlık kuruluşlarına yönelik ödeme sistemlerinin de güncellenmemesi ve kontrol edilememesi nedeniyle ciddi bir gider artışı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geçtiğimiz yıl içerisinde İstanbul'da ortaya çıkan ve yargılama süreci devam kamuoyunda Yenidoğan Çetesi Davası olarak bilinen durum da aslında Genel Sağlık Sigortası kapsamında özel sektör sağlık hizmet sunucularının SGK'ya ilişkin organize

ve süreklilik arz eden bir dolandırıcılık sistemi kurduğunu göstermektedir. Özel sağlık kuruluşları fatura şişirme yöntemiyle SGK'yı dolandırmaktadırlar. Savcılık tarafından dava dosyasına konulan ve SGK tarafından dava kapsamındaki özel hastanelere ilişkin Kurum raporuna bakıldığında ortada inanılmaz bir dolandırıcılık sistemi bulunduğu, bunun yenidoğan yoğun bakımıyla sınırlı olmadığı, 2007 yılından bu yana dönem dönem müfettişlerin yaptıkları incelemeler sonucunda büyük miktarda kurum zararı bulunduğu, tahmini olarak sadece savcılığın talep ettiği dört hastane açısından 200 Milyon Dolarlık bir dolandırıcılık tespit edildiği, bu sürece katılan kamu görevlilerinin de bulunduğu belirlenmiştir. Dahası, SGK verilerine göre 2012-2024 yılları arasında Kurumca özel hastanelere ödenen fatura bedeli toplamının nominal rakamla dahi 181 Milyar TL. olması nedeniyle söz konusu alanla ilgili acil önlem alınması gerekmektedir.

Orta vadeli programa ve diğer kamusal öngörülere göre sosyal güvenlik kuruluşlarının (dolayısıyla Sosyal Sigortalar Kurumunun) açığında ciddi bir artış olacaktır. Bu devasa açığı kapatmak için siyasi iktidarın bulduğu çözüm, borçlanma prim oranlarını arttırma, genel anlamda prim oranını arttırma, emeklilik yaşını arttırarak gider artışını azaltma ve Genel Sağlık Sigortası Fonu'nun aynı miktarda fazla vermesi sağlamadır. Yani sosyal güvenliğin büyüyen açığını kapatmak için genel sağlık sigortası daha çok "fazla" vermeye zorlanacaktır. Bunun yolu ise daha fazla prim toplamak ve daha az sağlık harcaması yapmaktan geçmektedir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde harcamaları azaltmak için sağlık hizmetlerinin (tedavi, ilaç vb.) kapsamı daraltılacak, katkı ve katılım payları artırılacağı görülmektedir. Sonuç olarak sosyal güvenlik açığını kapatmak için vatandaşlara sunulan sağlık hizmetleri geriye giderken, vatandaşların cebinden yaptığı harcamalar ve prim ödemeleri arttırılması hedeflenmektedir.

Siyasi iktidarın gelecek döneme ilişkin öngördüğü düzenlemeler sosyal güvenlik sistemlerinde 2000'li yıllardan itibaren uygulamaya konulan neo-liberalleşme sürecinin devam ettirilerek genişletileceğini, özel sağlık sigortaları ve tamamlayıcı sigorta sistemleri üzerinden sürecin işletileceğini göstermektedir. Diğer yandan sigorta sisteminde varolan koruyucu düzenlemelerin de esnetilerek sistem dışına çıkmış işgücü unsurlarının sisteme dahil edilmesine yönelik politikalar oluşturulacağı vurgulanmaktadır.

Dolayısıyla kamusal sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve buna yönelik kurumsal adımlar atılması yerine, öncelikle toplumsal sınıfların bu kaynak

yaratımı ve kaynak aktarım süreçlerine dahil edilmediği, piyasa koşullarına uyarlanmış sadece bir tasarruf ve yatırım denklemi üzerinden hareket edecek yeni ek sistemler devreye sokularak neo-liberalleşme devam ettirilmek istenmektedir. Toplumun tümünün geleceğini ilgilendiren sosyal güvenlik sisteminin sorunlarına gerçekçi bir biçimde eğilmek ve bu hususta planlama yapmak yerine mali açıdan siyasi iktidar tarafından yaratılmış olan kaynak aktarım sürecinin sürdürülebilmesi için oluşturulan bu kalkınma hedefleri ne yazık ki, çok yakın bir gelecekte sosyal güvenlik sisteminin sürdürülemez hale gelmesine neden olacaktır. Özellikle bireysel emeklilik fonları oluşturma ve sosyal güvenlik sistemini bir "piyasadaki sigorta şirketi" mantığına dönüştürme, ekonomik krizlerin yaratacağı kaotik durumlara karşı yurttaşları kendi hallerine terk etmeye neden olacaktır. Dahası kuşaklar arası gelir transfer sisteminin bozulması kamusal sosyal sigorta sisteminin çöküşüne neden olacaktır.

Diğer yandan sistemin asli unsuru olan kamusal sağlık sigortası alanında yaklaşımın da kapsamın genişletilmesi ve yurttaş bazlı harcamalarının azaltılması yerine tasarruf sağlama adı altında karşılanan sağlık hizmet ve ilaçların kısılması ve sigortalıların özel sisteme yönlenmesine yol vermeye yönelik bir yaklaşım sergilenmektedir. Sigortalıların sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanmasına yönelik adımlar atmak yerine sağlığın piyasalaştırılmasının hızlandırılarak özel sağlık sigortaları aracılığıyla sistemin mali yükünün prim ödeyen yurttaşa yüklenmesi hedeflenmektedir. Bu neo-liberal bakış açısı kamusal sağlık sigortası kurumunun sistemsel bir biçimde riskleri karşılamaktan uzaklaştırılması, sosyal güvenlik sisteminin çökertilmesine neden olacak bir başka kurumsal yapısal dönüşüm olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütüncül ve sürdürülebilir bir kamusal sosyal güvenlik sistemine yönelik bir yaklaşımın olmadığı 2026 bütçesinde sosyal güvenlik alanı sadece mali bir yük olarak tanımlanmakta ve piyasalaştırma, özelleştirme gibi politikalar çerçevesinde çözüm arayışları tasarlanmaktadır.

Oysa, kamusal ve sosyal bir bakış açısıyla sosyal güvenlik sisteminin yeniden tasarlanması, mali açıdan sürdürülebilir bir özerk bir kurumsal yapıya dönüştürülmesi için gerekli yapısal adımlar atılması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

İŞSİZLİK SİGORTASI FONU

Türkiye, işsizlikle mücadelede işsizleri korumak için, 1.6.2000 tarihinde 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu çıkarmıştır. Bu Kanun çerçevesinde, işçi-işveren ve devletin ödeyeceği sigorta primlerinden oluşturulan İşsizlik Sigortası Fonu'ndan, işsiz kalan sigortalılara işsizlik ödeneği verilmesi öngörülmüştür.

Devletin prim desteği sağladığı tek sigorta kolu olan işsizlik sigortası amacına uygun kullanılmamaktadır. İşsizlik sigortasının amacı, çalışanların işsiz kalma durumunda uğradığı gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılayarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önlemektir. Ancak, yasa gereği fondan yapılacak olan işsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları oldukça ağır olup, işsizlik ödeneği miktarı ve ödeme süresi insanca bir yaşam için yetersizdir.

Türkiye'de 2025 Ekim ayı itibariyle 2,3 milyon kayıtlı işsizden yalnızca, 1,49 milyon işsiz İş'kur'a başvurmuş ve bunlardan 727,256 kişi işsizlik ödeneğinden yararlanabilmiştir. Bir diğer deyişle işsiz kalan vatandaşlarımızdan, sadece %30'u işsizlik ödeneğine hak kazanmıştır.

Resmi İşsizlik oranının % 8,5 düzeyinde olduğu, niteliklerine uygun iş bulmanın oldukça zor olduğu ülkemizde, işsizlik ödeneği ödeme süreleri de yeterli değildir ve OECD ülkelerine göre oldukça kısadır. Oysa fon varlığı, 2025 yılı III. Çeyreğinde yaklaşık 565,2 milyar TL'yi bulmuştur. Fonda 565,2 milyar TL birikmesine rağmen, işsizlere fonda biriken kaynağın 10'da 1'inden bile azı aktarılmıştır. Özellikle 2020 Nisan ayı başından itibaren 2022 yılı sonuna kadar İşsizlik Sigortası Fonu adeta yağmalanmıştır. Pandemi nedeniyle çalışanlara ve işverenlere yönelik bütçeden yapılması gereken yardımlar, destekler ve teşviklerde işsizlik sigortası fonu kullanılmış ve yaklaşık 18 aylık bir dönemde Fondan 40 milyar TL'lik bir kaynak kullanılmış olup, bu dönemde fonun birikimi 88 Milyar TL'ye gerilemiştir. Burada özellikle dikkate alınması gereken usulsüz kullanımlar Fon açısından oldukça önümüzdeki dönemlerde de Fonun amaç dışı kullanılacağını göstermektedir.

Siyasi iktidar işsizlik sigortası fonunu amacı dışında kullanılmayı bir politik tercih olarak görmektedir. Özellikle fon ihtiyacı olan her alan için işsizlik sigortasının kullanılması sigortanın amacı olan işsizlik maaşının ikincil planda kalmasına neden olmuştur. Bununla birlikte işsizliği önleme amaçlı yapılan istihdam politikalarının işveren teşvikleri üzerine kurulmaması gerekir. İşsizlik sigortasına başvuru fazla işsizlik sigortasından faydalanma oranları düşüktür. İşsizlik sigortasından faydalanmak için başvuran her 10

işsizden yalnızca 3'ü işsizlik sigortasından faydalanabilmektedir. Başvuru koşullarının sınırlılığı işsizlik sigortasının amacı dışında kullanılması bu oranı sınırlamaktadır.

Özellikle işsiz kalan işçilere yönelik gelir desteği sağlama amacıyla oluşturulan bu fonun hak kazanma koşulları, kullanım alanları, işçilere ödenecek olan işsizlik ödeneğinin miktarının ve süresinin yeniden düşünülmesi ve buna göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

İşsizlik Sigortası Fonu'nun bu yapısal dönüşümü, istihdam politikalarının içinin nasıl boşaltıldığının da somut bir kanıtı olmaktadır. İstihdam politikası bir ülkenin ekonomik yönelimini belirleyen en temel araçtır. Burada ortaya çıkan tablo; istihdamı büyüten, güvenceli çalışmayı önceleyen bir anlayışın bulunmadığını, tam tersine işsizliğin görünmez kılındığı bir yönetim yaklaşımının yerleştiğini göstermektedir.

Fonun biriktirdiği devasa kaynakların işveren teşviklerine yönlendirilmesi, Türkiye'de işsizlikle mücadele politikasının bir araç olmaktan çıktığını göstermektedir. İşverenler fona yüklenirken işsiz yurttaş fonun kapısından eli boş dönmektedir. Bu tablo, kamunun kaynak dağılımındaki sınıfsal yönelimin en açık göstergesidir. Kamu otoritesi işsizin yanında durması gerekirken sermayenin yanında saf tutmuştur. İşsizliğin büyümesi ile fonun sermaye lehine kullanımındaki artış birbirini besleyen iki süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

İstihdamın niteliği konusunda da karanlık bir tablo ortaya çıkmaktadır. Fona yapılan işveren ödemeleri büyümekte; fakat istihdam yaratma kapasitesi aynı ölçüde artmamaktadır. Güvencesiz, düşük ücretli ve geçici işlerin büyüdüğü bir dönemde fon kaynakları işgücü piyasasının kalıcı sorunlarını çözmeye yönelmemektedir. İşveren teşvikleri, kalıcı ve güvenceli işler yaratmamaktadır. Kaynak aktarımı sermayeyi büyütmekte, fakat emekçiye istihdam güvencesi sağlamamaktadır. Bu süreç, Türkiye'de işsizliğin neden kronikleştiğini açıklamaktadır.

Bir diğer önemli boyut, fonun gelirlerinin yapısıdır. Fonun faiz gelirlerinin 105,2 milyar TL'ye ulaşması, ekonomik kriz koşullarında fonun adeta bir finansal enstrümana dönüştüğünü göstermektedir. Fonun varlığı artmakta; fakat bu artış işsiz yurttaşın hanesine yansımamaktadır. Emekçinin ödediği primlerin finansallaşması sosyal devlet çerçevesiyle bağdaşmamaktadır. Bu yapı, fonun amaçlarına ne kadar uzaklaştığını göstermektedir.

İşsizlik Sigortası Fonu'nun bugünkü durumu, Türkiye'de emek piyasasının çöktüğünü açıkça ortaya koymaktadır. İşsizlik kronik bir hale gelmiş; geniş tanımlı işsizlik patlamış; işgücü piyasasında umutsuzluk kalıcılaşmıştır. Bakanlığın performans göstergeleri işleri daha vahim hale getirmektedir. Geniş tanımlı işsizliğe ilişkin bir hedef bulunmamaktadır. Hedef koymaktan kaçınılması, işsizliğin bir sorun olarak görülmediğini göstermektedir.

Bu tablo karşısında Bakanlığın sunduğu bütçe teklifi, işsizliğin azaltılmasını sağlayan bir çerçeve ortaya koymamaktadır. Bütçe, işsizliği azaltan bir araç oluşturmamaktadır. Sunulan teklif; işsizliği büyüten, geniş toplumsal kesimleri işsizlik kıskacında yaşamaya zorlayan bir yapıyı güçlendirmektedir.

Bugün Türkiye'nin gençleri, kadınları ve milyonlarca emekçisi çöken emek piyasasının sonuçlarını günlük hayatında yaşamaktadır. İşsizlik kader haline gelmiş; fon işsizin güvencesi olmaktan çıkmıştır. İşsizlik Sigortası Fonu'nun bugünkü işleyişi, sosyal devletin tasfiyesi ve emekçinin haklarının sistematik biçimde geri plana itilmesinin en somut örneği olarak karşımızda durmaktadır.

Diğer yandan İşkur tarafından aktif işgücü piyasasına yönelik mesleki nitelik kazandırma veya işbaşı eğitimleri yoluyla istihdamı arttırmaya yönelik uygulamaları da yeniden gözden geçirilmelidir. Özellikle Toplum Yararına Çalışma programları amaç dışı kullanıma açılmış, adeta siyasi iktidarın özel iş bulma kurumu gibi çalışan bir kurum ortaya çıkmıştır.

2023 yılında Toplum Yararına Çalışma Programları sonlandırılırken 2024 yılında sadece isim değişikliği yapılarak İşgücüne Uyum Programı adı altında yeniden hayat bulmuş ve Bu program kapsamında kamu kesiminde, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda bu program katılımcıları 6-9 ay süreyle çalıştırmaya yönelik adım atılmıştır. Özünde işbaşı eğitim modeli olan bu program, amacından saptırılmış ve düşük ücretli, hiçbir sosyal güvencesi olmayan, hakkı olmayan kamu hizmeti sunumu yapan ayrı bir kesim haline getirilmiştir. Özellikle de kamu eliyle bu tür bir a-tipik istihdam biçiminin düzenlenmiş olması, AKP'nin neo-liberal anlayışının ve emeğe bakış açısını yansıtması anlamında oldukça açık bir göstergedir.

Bu çerçevede toplumsal istihdam ihtiyaçlarının doğru tespiti ve orta ve uzun vadeli kalkınma hedefleriyle uyumlu bir istihdam yaratma sürecinin bir parçası olarak bu kurumun yeniden tasarlanması ve siyasi iktidarın etkilerinden arındırılması gerekmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2026 Bütçesi Ne Diyor?

2026 yılı bütçe teklifi incelendiğinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bütçesinde, sosyal devlet ilkesinin gerektirdiği kamusal sorumlulukların belirgin biçimde geriye itildiği ve bakanlığın politika kapasitesinin daraltıldığı kapsamlı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bakanlığın 2025 yılı için teklif edilen 865 milyar 536 milyon TL düzeyindeki bütçesinin 2026 yılı teklifinde 447 milyar 903 milyon TL seviyesine gerilediği görülmektedir. Bu gerileme nominal olarak dahi %48'e yaklaşan bir düşüş anlamına gelmektedir. Türkiye'de çalışanların, işsizlerin, kadın ve gençlerin, emeklilerin ve kayıt dışı istihdamın oluşturduğu devasa sorunlar yumağı karşısında böylesine keskin bir küçülmenin tercih edilmesi, bütçenin sosyal politika amaçlarıyla değil, salt mali disiplin kaygılarıyla oluşturulduğunu göstermektedir. Bu nedenle bütçenin temel çerçevesi, sosyal devleti güçlendiren değil, sosyal devlet kapasitesini sınırlandıran bir perspektife işaret etmektedir.

Bakanlığın bütçesindeki bu keskin gerileme incelendiğinde, özellikle sosyal güvenlik sistemine yönelik kamu katkısının ciddi biçimde azaltıldığı tespit edilmektedir. Böyle kritik dönemdeki bu azalma, sosyal güvenlik sisteminin finansmanında hükümetin geri çekildiğini ve emekli aylıklarının yükseltilmesine dönük herhangi bir irade ortaya koymadığını göstermektedir. Sosyal güvenlik sistemine aktarılan kaynağın bu denli sert biçimde azaltılması, emekli aylıklarının reel değerinin daha da gerileyeceğini, aylık bağlama oranları üzerinde baskının artacağını ve güncelleme katsayısının düşük tutulacağı bir dönem yaratacağını göstermektedir. Bu nedenle 2026 yılı bütçe teklifi, mevcut emekli yoksulluğunu azaltmayı değil, kurumsallaştırmayı amaçlayan bir mali tasarım olarak ortaya çıkmaktadır.

İŞKUR'a ayrılan kaynaklarda nominal bir artış görülmekle birlikte, bunun reel karşılığı son derece sınırlıdır. Yüksek enflasyon ortamı dikkate alındığında bu artış, işsizlikle mücadelede sıçrama yaratacak düzeyde değildir. Türkiye'de milyonları bulan işsiz kitlesi, genç işsizliğinin çift haneli seyrinin kronikleşmesi, kadınların işgücüne

katılımındaki ciddi eşitsizlikler ve istihdam kalitesindeki bozulma göz önüne alındığında, İŞKUR ödeneğindeki artışın istihdamı geliştirecek aktif politikalara dönüşmesinin mümkün olmadığı görülmektedir. Bütçe, istihdamın niteliğini yükseltmeyi, işsizliği yapısal nedenleriyle ele almayı, kayıt dışılıkla mücadeleyi güçlendirmeyi hedefleyen bir çerçeve sunmamaktadır. Bu nedenle istihdam politikalarında yenilikçi, kapsayıcı ve dönüştürücü bir politika iradesinden söz etmek mümkün değildir.

Bakanlığın kendi kurumsal kapasitesini gösteren merkez ve yurt dışı teşkilat ödenekleri ise oldukça sınırlı düzeyde artırılmıştır. 2025 yılı için 4 milyar 380 milyon TL olan ödenek, 2026 yılı teklifinde 5 milyar 776 milyon TL'ye yükseltilmiştir. Ancak bu artış, enflasyon etkisi karşısında erimekte; iş sağlığı ve güvenliği denetimleri, iş müfettişliği kapasitesi, teftiş mekanizmalarının etkinliği ve çalışma yaşamının düzenlenmesine dönük kurumsal güçlenme için anlamlı bir artış oluşturmamaktadır. Türkiye'de iş cinayetlerinin artmaya devam ettiği, meslek hastalıklarının büyük ölçüde tespit dahi edilemediği, MESEM merkezlerinde çocuk işçiliğinin ölümcül bir boyuta ulaştığı ve kayıt dışılığın %30'lar seviyesinde seyrettiği bir dönemde denetim kapasitesinin güçlendirilmemesi kabul edilemez bir durumdur. Bütçe, çalışma yaşamının en temel kamusal işlevini yerine getirecek kurumsal altyapıyı güçlendirmekten kaçınmaktadır.

Bütçe teklifinin genel yapısı, sosyal politika alanının daraltıldığı, bakanlığın rolünün azaltıldığı, çalışma yaşamının piyasanın inisiyatifine terk edildiği bir yaklaşımın hâkim olduğunu göstermektedir. Sosyal güvenlik harcamalarının daraltılması, emekli aylıklarının reel olarak gerileyeceğini işaret etmektedir. İstihdam politikalarının sınırlı kalması, kadınların ve gençlerin işgücüne ertelenmiş katılımını güçlendirecek bir politika bulunmadığını ortaya koymaktadır. İş sağlığı ve güvenliği alanına, iş teftişine ve çalışma yaşamının düzenlenmesine dönük kaynakların artırılmaması, güvencesizliğin yapısal bir hale geldiğini göstermektedir. Bütçe teklifinde işçi sağlığı, iş güvenliği, kayıt dışı istihdam, uzun süreli işsizlik, güvencesiz çalışma biçimleri gibi alanlarda politika derinliği bulunmamaktadır.

Sosyal devletin temel ilkelerinden biri olan gelir transferlerinin adaleti de bütçede zayıflatılmıştır. SGK'ye yapılan transferler azaltılırken, işverenlere dönük prim teşvikleri ve muafiyetler genişletilmekte; böylece kamu maliyesi, sermaye lehine yeniden düzenlenmektedir. Bu durum emekliler, işçiler, güvencesiz çalışanlar ve düşük ücretliler için daha kırılgan bir gelir dağılımı yaratacaktır. Emekli maaşlarının açlık

sınırının altında sıkıştığı, ortalama emekli aylığının 2025 itibarıyla 17 bin TL düzeyinde kaldığı ve emeklilerin tekrar çalışma oranının %65'i aştığı düşünüldüğünde, bütçenin bu alana yönelik politika üretmekten uzak olduğu açıktır.

2026 yılı bütçesinin sunduğu mali çerçeve, çalışma hayatında karşı karşıya olunan kriz dinamiklerini hafifletmek yerine derinleştiren bir yaklaşım sergilemektedir. Bütçe, çalışma yaşamında adalet arayışını, sosyal güvenlikte güçlendirilmiş bir yapıyı, emekli yoksulluğuyla mücadeleyi ve istihdamın niteliğini yükseltecek politikaları dışlayarak, mali disiplin gerekçesiyle sosyal devletin kapsamını daraltmaktadır. Bu nedenle bütçe teklifi, Türkiye'de emeğin korunmasını ve çalışma yaşamının insan onuruna yaraşır biçimde düzenlenmesini hedeflememektedir.

Sonuç olarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, sosyal politika alanının geriletilmesi, emekçilerin haklarının korunmaması, emeklilerin yoksulluğa mahkûm edilmesi ve çalışma yaşamının düzenlenmesine dair kamusal sorumluluğun azaltılması anlamına gelmektedir. Emek, sosyal güvenlik, iş sağlığı ve güvenliği, istihdam ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi alanlarda kapsamlı bir politika iradesi sunmayan bu teklif, sosyal devleti güçlendirmeyi değil, sosyal devlet kapasitesini mali disiplin gerekçeleriyle sınırlandırmayı hedeflemektedir.

BAKANLIK BÜTÇESİNDEKİ SEÇİLMİŞ PROGRAMLAR NE SÖYLÜYOR?

Çocuk İşçiliği İle Mücadele

Bu alt programın temel amacı, bakıma ihtiyacı olan çocukların ailelerinin yanında desteklenmesi ve koruma altına alınan çocuklara yönelik hizmet kalitesinin artırılması olarak sunulmaktadır; ancak bütçe ve performans hedefleri incelendiğinde, çocuk işçiliğiyle mücadelede kayda değer bir gerileme ve politika zafiyeti olduğu açıkça görülmektedir.

Alt programın performans göstergelerinde yer alan "çocuk işçiliği ile mücadele kapsamında ulaşılan çocuk sayısı" verisi, 2024 gerçekleşmesinin 66.063 olmasına rağmen 2025, 2026 ve 2027 hedeflerinin yalnızca 30.000–32.000 bandına sabitlenmesi, hükümetin çocuk işçiliğini azaltma yönündeki iradesinin zayıfladığını göstermektedir. Gerçekleşmenin iki katı düzeyindeki sayı hedef yerine indirilmiş ve mücadele kapsamı fiilen daraltılmıştır. Çocuk işçiliğinin arttığı, MESEM uygulamaları nedeniyle çocuk ölümlerinin yaşandığı bir dönemde hedeflerin bu denli aşağı çekilmesi, kabul edilemez bir politika geri çekilmesidir.

Program açıklamalarında 81 ilde Çocuk İşçiliği ile Mücadele Birimlerinin etkinliğinin artırılacağı belirtilmekte olup, buna rağmen artırılmış bir hedef ya da kaynak tahsisi bulunmamaktadır. Faaliyetlerin genişletileceği ifade edilmesine karşın performans hedeflerinin düşürülmesi, programın bütçeyle uyumsuz ve biçimsel bir çerçeveye dönüştüğünü açıkça göstermektedir.

Çocuk işçiliğiyle mücadelede asıl ihtiyaç, MESEM kaynaklı çocuk emeği sömürüsünü önleyen, çıraklığı ucuz işçiliğe dönüştüren yapıyı ortadan kaldıran, kayıt dışı çalıştırmayı engelleyen ve işveren sorumluluğunu güçlendiren somut adımlardır. Ancak bu programın hiçbir bölümünde bu risklere yönelik güçlü bir strateji ya da yaptırım mekanizması bulunmamaktadır. Çocuk işçiliğiyle mücadele, hedeflerin yarı yarıya düşürüldüğü bir alana dönüştürülmüştür.

Bu alt program, çocuk işçiliğiyle mücadeleyi güçlendiren bir perspektif sunmamakta; aksine önceki yıllardaki kazanımları törpüleyen, sahadaki gerçek ihtiyaçlarla bağdaşmayan, hedefleri küçültülmüş bir yaklaşımı içermektedir. Çocukların korunması devletin asli sorumluluğudur; ancak bu program, bu sorumluluğu yerine getirmek için gerekli iradeden ve kaynaktan yoksundur.

Mesleki Eğitim (MESEM) ve Çocuk İşçiliği:

Türkiye'de Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM) uygulamaları, çıraklık adı altında 14 yaşından itibaren çocukların zorunlu eğitim sürerken haftanın dört günü işyerlerinde çalıştırılmasına yol açmaktadır. Güncel verilere göre ülke genelinde 533 binden fazla çocuk MESEM kapsamında haftanın dört günü işletmelerde çalışmaktadır. Bu çocukların büyük bölümü düşük gelirli ailelerden gelmekte ve çalışan çocuklar genellikle oto tamir, inşaat, metal işleme gibi ILO'nun "çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri" olarak tanımladığı riskli sektörlerde yoğunlaşmaktadır. İşyerlerinde denetimsizlik nedeniyle iş kazası ve ölüm riski artmış; MESEM'le çalıştırılan çocuklarda okuldan kopma ve eğitsel başarısızlık yaygınlaşmıştır. Bütçede bu alana ilişkin tek bir iyileştirici adım dahi yer almamaktadır.

Stajyer Emek ve Genç İşsizlik:

Benzer şekilde, stajyer emeğinin sömürüye açık yapısı ve işbaşı eğitim programları yoluyla işverenlerin düşük maliyetle ücretsiz işgücü elde etmesi, bütçede gündeme alınmamıştır. Diğer yandan genç işsizliği kronikleşmiştir. Bütçede genç işsizliği

azaltmaya yönelik kapsamlı bir strateji veya ücretsiz stajyer çalıştırmayı önleyecek bir düzenleme bulunmamaktadır.

İstihdamın Artırılması ve İşsizlikle Mücadele:

Bütçe gerekçesinde istihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması gibi kritik hedefler taşımasına rağmen, performans göstergeleri ve bütçe yapısına bakıldığında, **etkili bir politika iradesi sergilemeyen son derece sınırlı bir çerçeve** ortaya koymaktadır. Programın gerekçesinde, Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planı'na (2024–2028) uygun çalışmalar yürütüleceği ifade edilmekte; ancak hem hedefler hem de ayrılan kaynaklar, bu stratejiyle uyumlu bir dönüşüm vizyonu sunmamaktadır.

Tabloda yer alan performans göstergeleri, istihdam politikalarının gerçek ihtiyaçlardan uzak biçimde şekillendirildiğini açıkça ortaya koymaktadır. **Ar-Ge prim teşvikinden yararlanan kişi sayısı**, 2024'teki 160.711 düzeyinden başlayarak 2025–2028 döneminde yalnızca sınırlı artışlarla yükselmekte, yapısal dönüşüm yaratacak bir sıçrama öngörmemektedir. Türkiye'nin düşük teknolojili üretim ağırlıklı yapısını dönüştürmek için Ar-Ge istihdamının genişletilmesi gerekliyken, bu hedeflerin düşük tutulması, programın biçimsel niteliğini göstermektedir.

İşsizlik oranı için belirtilen hedefler de benzer bir zafiyeti yansıtmaktadır. 2024 gerçekleşmesinin **%8,7** olduğu belirtilirken, 2025–2028 hedeflerinin %9,6'dan başlayıp ancak %7,8'e düşecek şekilde kademeli olarak azaltılması, **sorunun yapısal düzeyde ele alınmadığını** göstermektedir. Türkiye'de genç işsizliğinin %15–20 bandında seyrettiği, kadın işsizliğinin çift haneli olduğu ve geniş tanımlı işsizliğin %25'in üzerinde bulunduğu bir ortamda bu hedefler, gerçeklikten kopuk ve etkisizdir.

Dahası, işveren prim teşvikinden yararlanan kişi sayısının her yıl 11,7–11,8 milyon aralığında sabitlenmesi, **teşvik sisteminin yıllardır değişmeyen, etkisi ölçülmeyen bir yük hâline geldiğini** göstermektedir. Prim teşviklerinin istihdama katkısı analiz edilmeden bütçeden milyarlarca liralık kaynak aktarılmaya devam edilmektedir. İşverenlere sağlanan bu geniş teşvik alanına karşın, işçilerin gelir güvencesini artıracak, ücretleri yükseltecek ya da güvencesizliği azaltacak bir mekanizma programda yer almamaktadır.

Ulusal İstihdam Stratejisi doğrultusunda düzenlenecek toplantı sayısının yıllar boyunca **2** olarak sabitlenmiş olması dahi, bu alt programın yalnızca şekli bir faaliyet olarak ele

alındığını göstermektedir. İstihdam yaratma kapasitesini artıracak, özellikle gençler ve kadınlar için hedefli politikalar üretecek, kayıt dışılıkla mücadeleyi güçlendirecek hiçbir yeni adım planlanmamıştır.

Sonuç olarak bu alt program, istihdam politikalarının yönünü belirlemesi gerekirken yalnızca mevcut durumu idare eden, hedefleri düşük tutulmuş, bütçesi daraltılmış ve **işsizliği azaltmaya yönelik hiçbir ciddi irade barındırmayan bir çerçeve** sunmaktadır. Emek piyasasında yaşanan derin kriz koşullarına rağmen böylesine sınırlı hedefler belirlenmesi, kamu politikası sorumluluğunun yerine getirilmediğini göstermektedir.

Çalışma Hayatı ve Sosyal Diyalog:

Bütçede çalışma hayatında sosyal diyalogun geliştirilmesi gibi son derece kritik bir hedefe sahip olmasına rağmen, performans göstergeleri ve kaynak tahsisi incelendiğinde, **politikaların yalnızca biçimsel düzeyde ele alındığı ve gerçek sorunlara müdahale kapasitesinin son derece sınırlı bırakıldığı** görülmektedir. Sosyal diyalogun güçlendirilmesi iddia edilirken, yalnızca "dört toplantı" hedefinin yıllar boyunca sabit tutulması, çalışma ilişkilerindeki sorunların yüzeysel biçimde ele alındığını göstermektedir.

Mevsimlik tarım işçilerine ilişkin veriler, bu alt programın en önemli göstergesidir; fakat 2024'te 87.626 olan ulaşılan kişi sayısının 2025–2028 döneminde **65.000–75.000 bandına düşürülmüş olması**, bakanlığın bu kırılgan gruba yönelik koruma kapasitesini geri çektiğini ortaya koymaktadır. Mevsimlik işçilerin barınmadan beslenmeye, ücret güvencesinden iş sağlığına uzanan ağır sorunları ortadayken, hedeflerin düşürülmesi kabul edilebilir değildir.

Mobbing başvurularının yıllık 11.000'de sabitlenmesi, çalışma yaşamındaki psikolojik taciz gerçeğinin küçümsendiğini göstermektedir. Türkiye'de mobbing vakalarının görünürlüğü her geçen yıl artarken, bakanlığın bu alanda önleyici kapasite inşa etmesi gerekirken mevcut durumu korumakla yetinmesi, sosyal diyaloğun güçlendirilmesinin değil, ertelenmesinin göstergesidir.

Sonuç olarak bu alt program, çalışma hayatındaki yapısal sorunları çözmeyi değil, mevcut tabloyu idare etmeyi hedeflemekte; sosyal diyalog, mobbing, mevsimlik işçilik

ve kayıt dışı istihdam alanlarında **etkili, güçlü ve dönüştürücü bir politika iradesi sunmamaktadır.**

Sosyal Güvenlik Sistemine Mali Katkı:

Bu alt program incelendiğinde, sosyal güvenlik sisteminin karşı karşıya olduğu devasa finansman baskısına rağmen **ciddiyetle ele alınmış bir mali stratejinin bulunmadığı** açıkça görülmektedir. Rakamlar ortadadır: Bayram ikramiyesi alan emekli sayısı 2024'te 15,4 milyon kişi iken, 2028 hedefi sadece 17,2 milyondur. Türkiye'nin hızla yaşlanan nüfusu düşünüldüğünde bu artış, bırakın ihtiyacı karşılamayı, **demografik gerçekleri dahi yakalayamamaktadır**.

Devlet katkısının prim gelirlerine oranının 2025'te %16,4'ten 2028'de yalnızca %16,7'ye çıkarılması ise başka bir gerçeği göstermektedir: **İktidar sosyal güvenlik sisteminden elini çekmektedir.** SGK'ye yapılacak katkının milli gelir içindeki payı düşerken, emeklinin cebi daha da daralmaktadır. Bu tercihin sonucu bellidir: Aylık bağlama oranları baskı altında kalacak, güncelleme katsayıları düşük tutulacak, emekli aylıkları reel olarak daha da gerileyecektir.

Programdaki bir başka sorun, SGK'nın gelir–gider karşılama oranına ilişkin hedeflerde ortaya çıkmaktadır. 2024'te %99,8 olan bu oranın 2028'de %102,3'e yükseltileceği ifade edilmektedir. Bu hedef, mevcut ekonomik tablo karşısında **gerçekçilikten uzak bir iyimserlik** taşımaktadır. Kayıt dışılığın %30'lar seviyesinde olduğu, istihdamın büyük bölümünün düşük ücretli ve prim tabanının dar olduğu bir ekonomide bu oran, ancak kâğıt üzerinde mümkün olabilir.

Özetle bu alt program, sosyal güvenlik sisteminin geleceğini güvence altına almak yerine, **sorunları öteleyen bir teknikle** hazırlanmıştır. Emekli yoksulluğunu azaltan değil, kalıcı hale getiren bir yaklaşım vardır. SGK'nin finansman açığını yapısal olarak çözecek; istihdam kalitesini artıracak, kayıt dışılıkla mücadeleyi güçlendirecek, prim tabanını genişletecek bir irade görülmemektedir.

Bu nedenle alt program, sosyal devletin gerektirdiği ciddiyeti karşılamamakta; **emeklinin, çalışanın ve sosyal güvenlik sisteminin geleceğini güvenceye alan bir politika çerçevesi sunmamaktadır**.

Sosyal Güvenlik Mevzuatının Yeni Nesil Çalışma Modellerine Uyumlaştırılması:

2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda çalışma hayatına ve sosyal güvenlik sistemine ilişkin ortaya konulan çerçeve ilk bakışta dijitalleşme, esnek çalışma ve yeni iş modelleri doğrultusunda "uyum" sağlamayı hedefliyor gibi görünmektedir. Ancak metnin bütününe bakıldığında bu yaklaşımın sosyal devleti güçlendiren değil, çalışma hayatındaki güvencesizliği kurumsallaştıran bir perspektife yaslandığı açıkça görülmektedir.

Düşük gelirli esnaf, çiftçi, sanatkâr ve mevsimlik çalışanlara yönelik "özel sosyal sigorta programları" hazırlanacağı yönündeki ifade, sosyal güvenlikte bütüncül bir koruma yapısını genişletmekten ziyade, daha düşük kapsamlı, ayrıştırılmış bir ikinci sınıf sistem yaratma riskini barındırmaktadır. Milyonlarca yurttaşın ortak sosyal güvenlik havuzundan uzaklaştırılarak ayrı kategorilere yönlendirilmesi, hem gelir adaletini zedeler hem de sosyal güvenliğin evrensel niteliğini zayıflatır. Bu yaklaşım, sosyal korumanın genişletilmesi gerekirken daraltıldığı bir tabloyu ortaya koymaktadır.

Programın diğer bölümlerinde, işgücü piyasasında ortaya çıkan yeni nesil çalışma biçimlerine — platform işçiliği, evden çalışma, hibrit modeller, parça başı çalışma ilişkileri gibi — sosyal güvenlik mevzuatının uyarlanacağı belirtilmektedir. Ancak burada öngörülen uyum, çalışanı koruyan bir güvence genişlemesi anlamına gelmemektedir. Aksine, bu çalışma modellerindeki belirsizliği sosyal güvenlik sisteminin yapısına entegre eden bir yönelim söz konusudur. Dünyada sosyal güvenlik uygulamaları esnek çalışma arttıkça güvencenin genişletilmesini savunurken, mevcut yaklaşım tam tersi yönde ilerlemekte; sistemin kendisi esnekliğe uyum sağlasın denilmektedir. Bu, çalışan için daha fazla belirsizlik, daha düşük gelir güvencesi ve daha sınırlı hak anlamına gelecektir.

Dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkan çalışma modellerine ilişkin teknik ve hukuki altyapının hazırlanacağına dair vurgu da aynı riskli eksikliği taşımaktadır. Yapısal bir sosyal politika vizyonu ortaya konmamış; platform şirketlerinin sorumluluklarının netleştirilmesine, algoritmik yönetimin denetlenmesine, işçinin tanımlı haklara kavuşmasına ilişkin herhangi bir irade gösterilmemiştir. Mevzuatın güçlendirilmesinden söz edilse de emekçinin korunmasına yönelik bir içerik bulunmamaktadır. Bunun yerine işverenin esnekliğini artıran, prim tabanını daraltan bir anlayış hâkimdir.

Bütün bu çerçeve değerlendirildiğinde, çalışma yaşamının sosyal güvenlik standartlarına yükseltilmesi değil, sosyal güvenliğin çalışma yaşamındaki belirsizliklere

göre aşağı yönlü uyarlanması hedeflenmektedir. Bu, sosyal güvenlik sistemini güçlü kılmaz; tam tersine daha kırılgan hale getirir. Çalışanların hakları zayıflarken, sistemin mali sürdürülebilirliği de uzun vadede zarar görür.

Türkiye'nin ihtiyacı sosyal güvenliği esnetmek değildir. İhtiyaç, yeni nesil çalışma biçimlerini sosyal devletin asgari standartlarına uygun hale getiren, çalışanı koruyan, güvencesizliği azaltan bir düzenleme yaklaşımıdır. Ancak programın ortaya koyduğu yön, sosyal devleti daraltan, sosyal güvenliği piyasa esnekliğinin aracı hâline getiren bir anlayışı yansıtmaktadır.

Bu nedenle programda yer alan yaklaşım, çalışma hayatında güvencesizliği kalıcılaştıran, sosyal güvenlik sistemini zayıflatan ve sosyal devlet ilkesini geriye götüren ciddi eksiklikler içermektedir. Türkiye'nin emekçilerinin, gençlerinin ve düşük gelirli çalışanlarının ihtiyaç duyduğu yapısal dönüşüm bu değildir; olması gereken güçlü, kapsayıcı, hak temelli bir sosyal güvenlik vizyonudur.

Sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi:

Kişilerin daha uzun süre istihdamda kalmasını hedefleyen ve **sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliğini güçlendirme iddiası taşıdığı belirtilen düzenlemeler**, ilk bakışta rasyonel gibi görünse de gerçekte sosyal devletin temel güvencelerini aşındırma riski barındırmaktadır. "Hakkaniyet" ve "aktüeryal denge" vurgusunun öne çıkarılması, uzun süredir iktidarın emeklilik sistemine yönelik yaklaşımında gözlenen bir yönelimin devamıdır: Emekli aylıklarını artırmaktan kaçınmak, yükümlülükleri azaltmak, çalışanların daha geç emekli olmasını sağlamak ve sistemdeki kamu katkısını kısmak.

Bu yaklaşımın temel sorunu, **sosyal güvenlik sisteminin mali dengesizliklerini çalışan ve emekli kesime fatura eden bir anlayışı yansıtmasıdır.** Oysa Türkiye'de aktüeryal dengesizliğin temel nedenleri arasında düşük ücret politikası, kayıt dışılığın yüksek seyretmesi, istihdam kalitesinin bozulması ve bütçeden SGK'ye yapılan transferlerin uzun süredir azaltılması yer almaktadır. Buna rağmen yükün yine emekçilere yüklenmesi, sosyal devlet ilkesinin açık biçimde geriye itilmesi anlamına gelmektedir.

Programda "sosyal güvenlik sisteminde hakkaniyeti güçlendirmek" ifadesi yer almakla birlikte, bu hakkaniyetin nasıl tanımlandığı belirsizdir. Eğer kastedilen, emekli

aylıklarındaki eşitleme uygulamalarının sürdürülmesi ise buradan bir hakkaniyet değil, **emeklilerin yoksulluk sınırına yakın bir ortak noktada buluştuğu bir standartlaşma** ortaya çıkar. Eğer kast edilen, erken emekliliğin önlenmesi ise bu doğrudan çalışanların daha uzun süre düşük ücretle ve ağır çalışma koşulları altında sistemde tutulması anlamına gelir. Her iki halde de bu yaklaşım, sosyal güvenliği güçlendiren değil, daraltan sonuçlar üretir.

Öte yandan, programda sosyal güvenlik sistemine yönelik reform alanlarının belirlenmesinin ilgili kurumlarla "ortak çalışmalar" yoluyla yapılacağı ifade edilmiştir. Ancak bu çalışma zemini, yıllardır sosyal tarafların dışlandığı, sendikaların karar süreçlerine dahil edilmediği bir yönetim pratiği üzerine kuruludur. Dolayısıyla burada "ortaklık"tan söz edilmesi gerçek bir sosyal diyalog temelinde değil, mevcut merkezi karar alma sürecinin devamı niteliğindedir.

Programın asıl problemli yönü, **mali sürdürülebilirlik gerekçesiyle sosyal güvenlik harcamalarının kısıtlanmasını meşrulaştıran bir dil kullanmasıdır.** Oysa Türkiye'de sosyal güvenlik harcamalarının GSYH'ye oranı OECD ortalamalarının çok gerisindedir ve bu alanın genişletilmesi gerekirken daraltılması, toplumun en kırılgan kesimlerinin daha da korunmasız hale gelmesine yol açacaktır.

Bugün 16 milyona yaklaşan emekli ve hak sahibi, nüfusun en kırılgan grubunu oluştururken, en düşük emekli aylığı açlık sınırının altında kalmış, ortalama aylık ise asgari ücretin dahi gerisine düşmüştür. Böyle bir tablo karşısında programın mali sürdürülebilirlik vurgusu, emeklilerin daha fazla fedakârlığa zorlanacağı bir döneme işaret etmektedir.

Sonuç olarak ortaya konulan yaklaşım, **sosyal güvenlik sisteminin güçlendirilmesini değil, yükümlülüklerinin azaltılmasını** ve sorumluluğun çalışanlar ile emekliler üzerine yıkılmasını hedefleyen bir anlayışı somutlaştırmaktadır. Türkiye'nin ihtiyacı, sosyal güvenliği küçültmek değil; kayıt dışılıkla mücadeleyi güçlendiren, ücretleri yükselten, SGK'ye kamu katkısını artıran ve emekliyi yoksulluktan koruyan adil ve güçlü bir sosyal devlet vizyonudur.

Hedefler:

d) Hedefler

Performans Göstergeleri	Birim	2024	2025 (1)	2026 (2)
SGK'ya Yapılan Bütçe Transferlerinin GSYH'ya Oranı (3)	Yüzde	3,2	3,4	3,0
Dosya Bazında Aktif-Pasif Oranı (4)	Oran	1,6	1,6	1,6
Toplam Prim Tahsilat Oranı	Yüzde	86	87	88
Sosyal Sigorta Kapsamı	Yüzde	90	90	91

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Bu gösterge aynı zamanda Merkezi Yönetim Bütçesinde yer alan Sosyal Güvenlik Programının performans göstergelerinden biridir.
(4) Stajyerler, kursiyerler ve çıraklar hariç tutulmuş, kişi sayısı yerine dosya sayısı esas alınmış ve SGDP'liler aktif sigortalı kapsamına dahil edilmiştir.

Sosyal güvenlik sistemine ilişkin hedefler, hükümetin 2026 perspektifinin yönünü açık biçimde ortaya koymaktadır. Tablo, sosyal güvenlik finansmanının kamusal niteliğini güçlendiren bir çerçeveden uzak, emekçilere yük aktaran ve emekliliği giderek daha kırılgan hâle getiren bir yaklaşımın sürdürüldüğünü göstermektedir. SGK'ye yapılan bütçe katkısındaki azalma, aktif–pasif oranının aynı düzeyde tutulması, sosyal sigorta kapsamındaki sınırlı artış hedefi ve prim tahsilatındaki iyileşme beklentisinin denetim kapasitesiyle uyumsuz oluşu, bu politikanın temel karakterini ortaya koymaktadır.

İlk gösterge olan **SGK'ye Yapılan Bütçe Transferlerinin GSYH'ya Oranı**, sosyal devlet ilkesine dayalı kamusal sorumluluğun en önemli göstergelerinden biridir. 2024'te %3,2 olarak gerçekleşen bu oranın 2026'da %3,0 seviyesine indirilmesinin hedeflenmesi, hükümetin sosyal güvenlik sistemine yaptığı katkıyı azaltma yönünde tercih kullandığını göstermektedir. Bu yaklaşım, uzun süredir sürdürülen "SGK'nin kendi finansmanını kendisinin karşılaması" yönündeki anlayışın devamı niteliğindedir. Düşük gelir politikası, kayıt dışılığın yüksek düzeyde seyretmesi, istihdam kalitesindeki bozulma ve işgücü piyasasında güvencesizliğin artması gibi unsurların yarattığı mali yük, kamusal katkıyı gerektiren bir konudur. Buna rağmen kamusal desteğin azaltılması; güncelleme katsayısının baskılanması, aylık bağlama oranlarının daha düşük tutulması ve emekli nüfusun gelir kaybının artması anlamına gelmektedir.

Dosya Bazında Aktif–Pasif Oranı, sosyal güvenlik sisteminin uzun vadeli yapısal dengesini ortaya koyan temel göstergedir. Oranın üç yıl boyunca 1,6 düzeyinde sabit bırakılması, istihdam yapısındaki sorunlara yönelik bir çözüm hedefinin bulunmadığını göstermektedir. Kayıt dışılığın azaltılmaması, güvenceli istihdam modellerinin yaygınlaştırılmaması, genç işsizliğinin devam eden yüksek düzeyi ve ücret politikalarının baskılanması sonucunda ortaya çıkan dengesizliklerde sorumluluk

emekçilere yüklenmektedir. Bu yaklaşım, aktüeryal dengeyi iyileştirmeye yönelik teknik bir çerçeve sunmamaktadır.

Toplam Prim Tahsilat Oranı, sosyal güvenlik sisteminin finansal sürdürülebilirliği açısından kritik önemdedir. Bu oranın 2026 yılında %88'e yükselmesi hedeflenmiştir. Ancak iş teftişi kapasitesinin yıllar içinde zayıflatılması, işveren yükümlülüklerinin denetiminde yaşanan yetersizlikler ve prim teşviklerinin genişletilmiş yapısı dikkate alındığında bu hedefin gerçekçi olmadığı görülmektedir. Prim tahsilatının yükseltilmesi; sıkı denetim, kayıt dışılıkla etkin mücadele ve iş müfettişliği kapasitesinin güçlendirilmesini gerektirmektedir. Bu unsurlar bütçe dokümanlarında yer almamaktadır.

Sosyal Sigorta Kapsamı göstergesi, sosyal güvenlik sisteminin kapsayıcılığı açısından temel veridir. Mevcut koşullar dikkate alındığında iki yıllık dönemde yalnızca bir puanlık artış hedeflenmesi, kapsam genişlemesine yönelik bütüncül bir politika bulunmadığını göstermektedir. Tarım, ev içi çalışma, göçmen emeği ve geçici-mevsimlik çalışma gibi alanlarda milyonlarca kişinin sistem dışında kalmaya devam ettiği bir ekonomide bu hedef, kapsamlı bir sosyal politika yaklaşımı sunmamaktadır

Bu göstergeler bir arada değerlendirildiğinde, sosyal güvenlik sisteminin kamusal niteliğinin geriye çekildiği ve yükün giderek çalışanlara aktarıldığı bir çerçeve ortaya çıkmaktadır. Emekli aylıklarının mevcut seviyesinin korunması güçleşmektedir, çalışanların prim yükü artmaktadır, kayıt dışılığın indirgenmesine yönelik güçlü bir politika hattı bulunmamaktadır ve sosyal güvenlik sistemi uzun vadede daha kırılgan hâle gelmektedir. Bu nedenle ortaya konulan hedefler, sosyal güvenlik yapısının güçlendirilmesine hizmet eden bir yaklaşım yerine mali açıdan daralan ve emekçilerin korunma düzeyini sınırlayan bir politika yönelimine işaret etmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-En düşük emekli maaşının asgari ücret düzeyine çıkarılması için adım attık, reddettiler. Bakanlığın 2026 yılı bütçesinde SGK'nın finansman açığı için konulan ödenek miktarı olan 43.6 milyar TL'nin yetersiz olduğundan hareketle, asgari emekli maaşının asgari ücret seviyesine getirilmesi dahil emeklilere yapılan ödemelerin insani boyutlara yükseltilmesi amacıyla 400 milyar TL daha artırılmasını,

-İşçi sağlığı ve güvenliği önlemleri yetersiz olduğu için, bu ödeneğin 40 milyon TL artırılmasını ve iş yerinde güvenlik eğitimlerinin, denetimlerinin verilmesini,

Bakanlığın çocuk işçiliğiyle mücadelede 2026'da hiç ödenek ayrılmayan Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması programına 1.000.000 TL ödenek konulması,

amacıyla verilen önergeler rededilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak amacımız, Türkiye'de çalışma hayatını adil, güvenceli ve insanca bir düzene kavuşturmak; sosyal güvenlik sistemini sürdürülebilir ve güçlü bir yapıya oturtmak; emekli, işçi, genç, kadın ve yaşlı tüm yurttaşların yaşam kalitesini yükselten bir sosyal devlet anlayışını yeniden inşa etmektir.

Bu kapsamda çalışma hayatı, sosyal güvenlik sistemi ve yaşlı nüfusa yönelik hizmetleri kapsayan bütüncül bir dönüşüm programını hayata geçireceğiz.

1. Çalışma Hayatını Güvenceli Ve İnsani Bir Yapıya Kavuşturacağız

Çalışma ilişkilerini ILO standartlarına uygun hâle getireceğiz. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını tüm sektörlerde güçlendirecek, denetim kapasitesini artıracağız. İş yeri müfettişlerinin sayısını yükseltecek, görevlerini bağımsız biçimde yerine getirebilmeleri için kurumsal güvence sağlayacağız. İş kazalarını yapısal nedenleriyle ele alacak, riskli sektörlere yönelik özel güvenlik protokollerini uygulayacağız.

Sendikal hakları genişleteceğiz. Örgütlenme, toplu sözleşme ve grev haklarının kullanılmasını güçlendirecek; işyerlerinde sendikal ayrımcılığa karşı etkin yaptırımlar getireceğiz. Kayıt dışı istihdamla çok yönlü bir mücadele programı uygulayacağız.

Yeni çalışma modellerini güvence altına alacağız. Uzaktan çalışma, platform çalışması, kısmi zamanlı istihdam ve ev içi emek gibi modern çalışma biçimlerini kapsayan hukuki düzenlemeleri tamamlayacağız. Kadınların ve gençlerin istihdama katılımını artırmak için bakım hizmetleri, esnek ama güvenceli çalışma olanakları ve ayrımcılığa karşı özel politikalar geliştireceğiz.

2. Asgari Ücreti Ve Ücret Politikasını Güçlendireceğiz

Asgari ücretin belirlenmesinde uluslararası normları esas alacağız. 131 sayılı ILO Sözleşmesi'ni onaylayacak, ücretin belirlenmesinde bilimsel kriterleri ve yaşam maliyetlerini temel alacağız. Asgari ücretin yılda iki kez güncellenmesini sağlayacak, asgari ücretin altında emekli maaşı uygulamasına son vereceğiz. Ücret politikalarını gelir dağılımını ve sosyal adaleti önceleyecek şekilde düzenleyeceğiz. Fazla mesai, kıdem tazminatı ve diğer tüm işçilik haklarının korunmasını güvence altına alacağız.

3. Emeklilerin Yaşam Koşullarını İnsan Onuruna Uygun Hale Getireceğiz

En düşük emekli aylığını asgari ücret seviyesine çıkaracağız. Emekliler için büyümeden kaynaklanan refah payını kalıcı hâle getireceğiz. Bayram ikramiyelerini asgari ücret düzeyine yükselteceğiz. Emeklilerin ilaç ve sağlık hizmetlerinden aldığı katılım paylarını kaldıracağız.

Ev kadınları için isteğe bağlı sigorta primlerini ve gün sayılarını azaltacak; sigortalılık sürelerinin daha erişilebilir olmasını sağlayacağız. Emekli olması gereken ancak fiilen çalışmak zorunda kalan kesimlerin gelir güvencesini iyileştireceğiz.

4. Sosyal Güvenlik Sistemini Sürdürülebilir, Adil ve Güçlü Bir Yapıya Kavuşturacağız

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun idari ve mali özerkliğini güçlendireceğiz. Kurumun veri, analiz ve aktüerya kapasitesini artıracağız. Sosyal güvenlik açıklarını kalıcı hâle getiren uygulamaları gözden geçirerek sürdürülebilir bir finansman modeli oluşturacağız.

Yıpranma payı uygulamasını riskli mesleklerde genişleteceğiz. Çırak ve staj mağdurlarının borçlanma hakkını tanıyacağız. Engelliler, kronik hastalar ve ağır işlerde çalışanlara yönelik sosyal güvence önlemlerini güçlendireceğiz.

Bakım Güvence Modeli'ni hayata geçirerek bakım sigortası uygulamasını başlatacağız. Hem çalışan kadınların işgücüne katılımını artıracak hem de bakım emeğini görünür kılacağız.

5. Kadınlar, Gençler ve Dezavantajlı Gruplar İçin Daha Adil Bir İstihdam Düzeni Kuracağız

Kadın istihdamını artırmak için bakım hizmetlerini yaygınlaştıracak, kreş kapasitesini artıracak, esnek çalışma modellerini güvenceli hâle getireceğiz. Kadınların işyerinde maruz kaldığı ayrımcılığa ve şiddete karşı etkili önlemler alacağız.

Gençlerin güvencesiz çalışmasının önüne geçecek, genç istihdam programları oluşturacağız. Engelli istihdamını artıracak kotaların uygulanmasını sağlayacağız.

Yeni nesil istihdam biçimlerini (gig economy, dijital platformlar, ev eksenli üretim) sosyal güvence kapsamına alacağız.

6. Yaşlılık Politikalarını Güçlendireceğiz

65 yaş üstü yurttaşlarımız için aktif ve güvenli bir yaşam modeli oluşturacağız. Bu amaçla Yaşlılar Genel Müdürlüğü'nü kuracağız.

Yaşlılara yönelik huzurevleri, yaşam evleri, gündüz bakım merkezleri ve evde bakım hizmetlerini geliştireceğiz. Yaşlı bakım sigortası uygulamasını hayata geçirerek ailelerin üzerindeki bakım yükünü azaltacağız. Evde sağlık ve bakım hizmetlerinin standartlarını yükselteceğiz.

Elverişli konut, ulaşım, sosyal katılım ve dijital destek hizmetlerini kapsayan "Aktif Yaşlanma Ulusal Programı"nı uygulayacağız.

Sonuç:

Cumhuriyet Halk Partisi olarak çalışma hayatının adil, güvenceli ve insan onuruna uygun bir çerçevede yeniden kurulmasını; sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilir ve güçlü bir yapıya kavuşturulmasını; emekli, çalışan, kadın, genç ve yaşlı tüm yurttaşların hak ettiği yaşam standardına ulaşmasını hedeflemekteyiz.

Bu kapsamlı dönüşüm programını kararlılıkla, bilimsel temelde ve kurumsal bir anlayışla hayata geçireceğiz.

Türkiye'nin emeğe, sosyal adalete ve güçlü bir sosyal güvenlik yapısına dayalı bir geleceğe kavuşmasını sağlayacağız.

XVIII. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2026 Yılı bütçe teklifi 531 milyar 905 milyon 396 bin lira olarak belirlenmiştir. Genel Bütçeli idarelere ait ödeneklerin bütçenin sadece %2,82ı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na ayrılmış durumdadır. Bu yetersiz bütçe, mutlak değer olarak yetersizliğin ötesinde, bütçe disiplininden uzak, hedeflerin özensizce seçildiği, yıllar arası takip programının uyumsuz olduğu, hedefleri ölçülebilir ve gerçekçi olmayan yapısı nedeniyle, sonuçları itibarı ile de güven vermeyen bir bütçedir.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi kapsamında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın bütçesi ve stratejik hedefleri incelendiğinde; siyasi iktidarın Türkiye'nin içinde bulunduğu derin sosyal buhranı, ekonomik çöküşün aileler üzerindeki yıkıcı etkisini ve toplumsal dokudaki çözülmeyi idrak etmekten ne denli uzak olduğu, üzüntü ve endişe verici bir tabloyla ortaya çıkmaktadır.

Bütçeler, bir devletin sadece gelir-gider cetvelleri değil; o devleti yöneten iradenin vatandaşına bakış açısının, vicdanının ve adalet anlayışının somutlaştığı metinlerdir. Ancak elimizdeki metin, sosyal devlet ilkesinin içinin boşaltıldığının, vatandaşın "hak sahibi bir birey" olmaktan çıkarılıp "yardıma muhtaç bir istatistik" haline dönüştürüldüğünün belgesidir. Bakanlık sunumunda yer alan "2025 Aile Yılı", "Türkiye Yüzyılı", "Güçlü Birey, Güçlü Toplum" gibi ışıltılı sloganlar; çarşıda, pazarda, mutfakta ve okul kantininde yaşanan "yangını" perdelemeye yetmemektedir.

Bu bütçe teklifi; sorunların kök nedenlerine inmek yerine sonuçlarını yönetmeye çalışan, yoksulluğu bitirmeyi değil yoksulluğu siyasi bir araç olarak sürdürmeyi hedefleyen, insan onurunu zedeleyen bir anlayışla hazırlanmıştır. Aşağıda detaylandırılacak olan başlıklar, bu bütçenin neden "halkın bütçesi" olamayacağının kanıtıdır.

AİLE KURUMUNA BAKIŞ: SÖYLEMDE KUTSAL, EYLEMDE ÇARESİZ

Bakanlık, bütçe sunumunun en başına "Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi" hedefini koymuştur. Ancak aileyi tehdit eden asıl düşman olan "ekonomik şiddeti" görmezden gelmektedir.

A.Boşanma İstatistiklerinde "Hedef" Yanılsaması

Bakanlık, 2026 yılı için boşanma hızını binde 1,7'ye düşürmeyi stratejik bir hedef olarak belirlemiştir. Oysa ki Bakanlık, 2025 yılı için de aynı hedefi koymuş, ancak gerçekleşen oran binde 2,18 olmuştur. Aynı rakamları, gerçekleşmeyeceğini bile bile tekrar tekrar hedef olarak koymak, stratejik planlama değil, siyasi bir acziyet itirafıdır.

TÜİK'in Türkiye Aile Yapısı Araştırması verileri açıktır: Boşanmaların en temel sebebi "ekonomik yetersizlik"tir.

- Bir asgari ücretlinin, en mütevazı haliyle bir ev kurabilmesi için yemeden içmeden en az 5 yıllık birikim yapması gereken bir ekonomik düzende;
- Ortalama kira bedellerinin asgari ücreti aştığı büyükşehirlerde;
- Gıda enflasyonunun mutfaklardaki huzuru kaçırdığı bir ortamda;

Bakanlığın "aile danışmanlığı" veya "farkındalık eğitimleri" ile boşanma hızını düşüreceğini iddia etmesi, gerçeklikten kopuktur. Aile bütünlüğünü korumak isteyen bir bütçe, önce ailenin tenceresini kaynatmak zorundadır.

B. Aileyi Çürüten Sessiz Salgın: Sanal Kumar Bakanlık sunumlarında "Bağımlılıkla Mücadele" başlığı altında eğitim faaliyetlerinden bahsedilse de, Türkiye'de ocakları söndüren asıl yangın, denetimsiz bırakılan "sanal kumar"dır. Yeşilay verilerine göre bağımlılık başvurularının %34'ü kumar kaynaklıdır.

- Bu başvuruların %97'sinin erkek olması, aile içinde babaların ve eşlerin bu bataklığa sürüklendiğini, dolayısıyla tüm ailenin ekonomik ve sosyal bir yıkıma uğradığını göstermektedir.
- Daha da vahimi, kumara başlama yaşı 15'e düşmüştür. Evlatlarımız, lise sıralarında, ellerindeki akıllı telefonlarla kumar bataklığına saplanmaktadır.
- Gençlerimizin %6,6'sı internet üzerinden yasa dışı bahis oynadığını beyan etmektedir.

Kumarhane artık köşe başında değil; evlerin yatak odasında, çocukların cebindedir. Aile Bakanlığı, bu dijital zehirle mücadele etmek yerine "dijital detoks etkinlikleri" gibi palyatif çözümlerle durumu geçiştiremez.

Çocuk Politikası: Geleceğimizi "Yoksulluk Döngüsüne" Hapsetmek

Bu bütçenin vicdanları en çok kanatan yönü, çocuklara yönelik hedeflerin yetersizliğidir. Çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimini sağlamak devletin anayasal ödevidir; ancak sunulan bütçe bu ödevi yerine getirmekten uzaktır.

A.%2,77'lik Utanç Tablosu

Bakanlık, "Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması" programı kapsamında, ailesi yanında desteklenen çocuk sayısını 2026 yılı için 195 bin olarak hedeflemiştir. Bu rakamın bir "hedef" olarak sunulması, Türkiye gerçeklerine hakarettir.

- TÜİK verilerine göre Türkiye'de yoksulluk içinde yaşayan çocuk sayısı 7 milyon 39 bindir.
- 5,4 milyon çocuğumuz "gıda yoksulluğu" çekmektedir.

7 milyon yoksul çocuğun bulunduğu bir ülkede, Bakanlığın sadece 195 bin çocuğa ulaşmayı hedeflemesi, ihtiyaç sahibi çocukların yalnızca %2,77'sine dokunabilmek demektir. Geriye kalan 6,8 milyon çocuk; devletin koruma kalkanının dışında, yetersiz beslenme ve fırsat eşitsizliği ile baş başa bırakılmıştır.

B. SED Yardımları: Yaşatmak İçin Değil, Ölmemek İçin

Türkiye'de yoksulluktan en fazla etkilenen kesimlerin başında çocuklar gelmektedir.

Ailesinin yanında bakımı sağlanamayan" ve 'yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken ailelerin çocuklarına' Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ödenen sosyal ve ekonomik destekten (SED) yararlanan çocuk sayısı günden güne artmakta olup 2012'de 37 bin 295 olan sayı bu yıl 195 bine yükselmiştir.

Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) adı altında ailelere verilen nakdi yardımlar, günümüz ekonomik koşullarında anlamını yitirmiştir.

- Bir çocuğun beslenme, giyim, eğitim materyali, ulaşım ve sosyal aktivite gibi en temel ihtiyaçlarının aylık asgari maliyeti 12.000 TL seviyesindedir.

• Bakanlığın verdiği SED tutarları ise bu maliyetin çok altında kalarak, çocuğu yoksulluktan kurtarmaya değil, sadece "fiziken hayatta kalmasına" yaramaktadır. Bu bütçe tercihiyle çocuklarımız, "Türkiye Yüzyılı'nın mimarları" değil, maalesef iktidarın yarattığı derin yoksulluğun "aynası" haline getirilmiştir.

Çocuk

Çocuk işçiliği 18 yaşın altındakilere fiziksel, mental, ahlaki açıdan zarar veren ve onları eğitimden yoksun bırakarak zedeleyen, istismar eden bir çalıştırma biçimi şeklinde de ifade edilebilir. Çağdaş toplumlarda çocuk işçiliği insani gelişim açısından ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Çalışan çocuklar, sağlıklı bir çevreden ve temel özgürlüklerden de mahrum kalmakta, fiziksel, sosyal, kültürel, duygusal ve eğitsel gelişime zarar veren koşullarda çalıştırılmaktadır.

TÜİK'in 2024 yılına ait istatistiklerine göre Türkiye nüfusunun yüzde 25.5'ini çocuk nüfus oluşturmaktadır. 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı yüzde 24.9 olarak açıklanmıştır. Erkek çocukların işgücüne katılma oranı %35.6 olurken, bu oran kız çocukları için %13.7 olarak açıklanmıştır.

Söz konusu problem tarımda çalışanlar için de söz konusudur. Sokakta yaşamak zorunda bırakılan, çalıştırılan ve dilendirilen tüm çocukların kurumsal koruma altına alınması, çocuk işçiliği ile veri temelli ve ilgili paydaşların katılımıyla planlı bir şekilde mücadele edilmesi, çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmelerinin önüne geçilmesi, çocukların cinsel suistimal ve cinsel İstismara karşı korunmasının sağlanması gerekmektedir.

Bakanlığın açık ara en başarısız olduğu alan çocuk yoksulluğu ve yoksunluğuyla mücadeledir!

Güçlü ve sürdürülebilir toplumun önemli bir parçası olan çocuklar, ülkemizin kalkınma hızı, gelişmişlik seviyesi ve uluslararası konumu bakımından geleceğimizin teminatıdır. 2024 yılı sonu itibarıyla, Türkiye nüfusunun yüzde 225.5 (21.817.061) 0-17 yaş grubundaki çocuklar oluşturmaktadır. Bir önceki yıla göre çocuk nüfusu azalmasına rağmen ülkemiz AB-27 ülkeleri ortalaması olan yüzde 17.8 ile karşılaştırıldığında AB ülkeleri içinde çocuk nüfus oranı en yüksek olan ülke konumunu korumaktadır. Nüfus projeksiyonlarına göre çocuk nüfus oranının 2030 yılında yüzde 22.1 olması beklenmektedir.

TÜİK verilerine göre maddi yoksunluk çeken çocukların oranı ise %40,1 dir 2023

Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı tarafından yapılan ve Haziran ayında güncellenen Dünya Yoksulluk Haritasına göre, Türkiye'de 5 yaş altı çocukların yüzde 17'si yani yaklaşık 1 milyona yakın çocuk akut yetersiz beslenme yaşamaktadır, yani, çocuklar ihtiyaç duydukları besinleri alamadığı için gelişememektedirler. Çünkü uzmanlara göre, çocuklarımız yeni dokuların yapımı için gereken iyi kalitede protein, vitamin ve mineralleri alamamaktadırlar. Yaklaşık 3 milyon çocuk ise kronik yetersiz beslenme yaşamaktadır.

Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi veri eksikliği nedeniyle Türkiye için hesaplanamadığından, 2024 Küresel Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi raporuna Türkiye dahil edilememiştir.

Bakanlık verilerine baktığımızda yoksul çocuklarla ilgili desteklerin skandal düzeyinde yetersiz olduğu, yapılan yardımların da enflasyon canavarının var olduğu bir ülkede devede kulak kaldığı görülmektedir.

Ayrıca şartlı eğitim destekleri de son derece yetersizdir. Çocuklara okullarda kahvaltı ve öğle yemeği sunulmasından daha yararlı bir eğitime devam teşviği de yoktur.

CHP iktidarında yoksul çocuklar okullarında kahvaltı ve öğle yemeği yiyebilecekler, çok daha etkin ve gerçekçi bir burs sistemiyle pozitif ayrımcılıktan yararlanacaklardır.İnternet ücretsiz olacak. Tüm eğitim araçları da ücretsiz temin edilecek. Temel sağlık hizmetleri de ücretsiz olacaktır

Yaşlılık Hizmetleri: "Aktif Yaşlanma" Kılıfı Altında Sefalet

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, yeni doğmuş bir bireyin mevcut ölümlülük risklerine maruz kalması durumunda yaşaması beklenen ortalama yıl sayısı olarak tanımlanan "doğuşta beklenen yaşam süresi" Türkiye'de 2020-2022 döneminde 77,5 yıl iken, 2020-20223 döneminde 77,3 olarak belirtilmektedir.

Doğuşta beklenen yaşam süresi, erkeklerde 74,7, kadınlarda 80 yıl olarak saptandı. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha uzun süre yaşarken, doğuşta beklenen yaşam süresi farkı 5,3 yılı bulmaktadır.

Türkiye'de eğitim düzeyine göre beklenen yaşam süresi incelendiğinde; eğitim düzeyi yükseldikçe beklenen yaşam süresinin de uzadığı görüldü. Her yaştaki beklenen

yaşam süresi, düşük eğitime sahip kişiler arasında daha az olurken, artan eğitim düzeyi ile birlikte beklenen yaşam süresinin de arttığı tespit edildi.

Türkiye nüfusunun %10,2'si 65 yaş üzerindedir. Kısacası, 8 milyon 722 bin 806 vatandaşımız, yaşlı nüfus olarak adlandırılmaktadır.

Bu rakamlar, Türkiye'nin Birleşmiş Milletlere göre yaşlı ülke statüsünde olduğunu göstermektedir. Çok yaşlı ülke statüsüne girmeye ise çok az kaldığı vurgulanmaktadır. Nüfusun yüzde 10 ve üstünün 65 yaş üstü olması, çok yaşlı ülke olarak ifade edilmektedir. Yoksulluk oranına baktığımızda, yaşlı nüfus diğer nüfusa göre çok daha yoksul ve özellikle kadın yaşlılarımız güvencesiz yaşam nedeniyle erkeklere göre çok daha yoksuldur. Bu yaş grubunun sağlık problemlerine bakacak olursak, yüzde 90'ının en az bir kronik hastalığı bulunmaktadır. Bu nedenle bu yaş grubu için sağlık sisteminin doğru kurgulanması diğer yaş gruplarına göre çok daha önemlidir. Bu iktidarın maalesef 2. ve 3. basamağa ağırlık vererek, ticari kaygılarla yönettiği sağlık sistemi, 1. basamak aile hekimliğinden kopmuş, koruyucu hekimlikten uzaklaşmış, dolayısıyla bu yaş grubunu 65 yaşa kronik hastalık sahibi olmadan sokabilme şansımız ortadan kalkmıştır.

Bu grubun büyük bir çoğunluğu (%64), 65-74 yaş arası, %28,1'i, 75-84 yaş arası, %7,9'u, 85+ üzeri, 6 bin 609 kişi, 100+üzerindedir.

Bizim özellikle eğilmemiz gereken, bağımlılık oranı yüksek ve bakım ihtiyacı olan 75 yaş ve üzeridir. Çalışma çağındaki her 100 kişiye düşen yaşlı sayısı demek olan Yaşlı Bağımlılık Oranı, hızla yükselmektedir (%15). Bu oran, iller arası farklılıklar içermektedir. Örneğin, yaşlı nüfus oranı en yüksek olan il olan Sinop'ta, Yaşlı Bağımlılık Oranı %31, yaşlı nüfus oranı en yüksek ikinci il olan Kastamonu'da Yaşlı Bağımlılık oranı %29'dur.

Bakanlık sunumunda "Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma" başlığı altında, 65 yaş üstü nüfusun işgücüne katılım oranının artırılması bir "başarı kriteri" ve "hedef" olarak sunulmuştur. Bu yaklaşım, sosyal devletin iflasıdır.

Türkiye'de halen yaklaşık 25 milyon hane bulunmakta, bu hanelerin yaklaşık ¼'ünde 65 yaş üstü nüfus yaşamaktadır. Kısacası, 6 milyonu geçkin bir hane yaşlı nüfusa dair yaşananlardan bizzat etkilenmektedir. Bu hanelerin de yaklaşık ¼'ünde 65 yaş üstü vatandaşımız TEK BAŞINA yaşamaktadır. Kısacası 1,5 milyona yakın 65+

vatandaşımız tek yaşamakta, sorunlarını, bizzat tek başlarına üstlenmektedir. Bir diğer çarpıcı veri ise, tek başına yaşayan yaşlı nüfusun %75'i, erkeklerden 5,3 yıl daha fazla yaşayan kadınlardır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, yaşlı nüfusa çözüm üretirken, daha güvencesiz olan yaşlı kadın nüfusu mutlaka önceliklendirmelidir. Hedefleri koyarken de bu nüfusa ağırlık verecek hedefler koymalıdır. Fakat biz bütçe hedef tablolarına baktığımızda, maalesef bu vurguyu, bu önceliklendirmeyi göremediğimiz gibi, hedeflerin konarken ne kadar özensiz olduğunu görüyoruz.

Halen Türkiye'de toplam 461 Yaşlı Bakım merkezi bulunmakta, bu merkezlerin yaklaşık %60'ı özelde çalıştırılmaktadır. Toplam yatak sayısının da %50'si özeldedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı 168 huzurevinde 14.712 yaşlıya hizmet veriliyor. 267 özel huzurevinde de hizmet alan yaşlı sayısı 13.030'dur.

Sosyal güvencesi olmayan, kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan 65+ için, aylık ücreti ortalama 40.000 TL olan özel huzurevlerinden zaten hizmet alınamayacaktır. Bu aylıklarla kamuya ait merkezlerden de hizmet alabilmek mümkün değildir.

Asıl hedef her zaman YERİNDE YAŞLANMA 'dır. Bunu sağlamak için sosyal güvencesi tam, ekonomik özgürlüğü olan yaşlılara ve güçlü Evde Bakım Sistemleri'ne ihtiyaç vardır.

Türkiye'de maalesef Palyatif Bakım Sistemi yeterince gelişmemiştir ve yaşlılarımızın en az %80'inde en az bir kronik hastalık (hipertansiyon, diyabet, kronik akciğer hastalıkları gibi) mevcuttur. Bu nedenle, yerinde yaşlanmayı savunsak da hastalık yükü fazla olan 65+ nüfus için yaşlı bakım merkezlerine yine de ihtiyaç vardır.

Temel sorun, yaşlıya yaklaşımdadır. Önemli olan yaşlının sosyoekonomik olarak güçlendirilmesi ve yaşlının toplumsal yaşama katılımıdır. Fakat bu konuyla ilgili hedeflere baktığımızda, yine bu yaklaşıma uzak olan bir tablo görüyoruz.

Yaşlı Bakımı 'nın ölçülebilir hedefleri, dünya standartlarında olmalıdır

Yaşlı bakımına verilen önemi ve yıllar içinde nasıl önem kazandığını vurgulamak isteyen Bakanlık yetkilileri, tablolarında, yaşlı bakım hedeflerine ne kadar uzak olduklarını adeta itiraf etmişlerdir.

A.Emekliye "Mezara Kadar Çalış" Dayatması

Türkiye'de 65 yaş üstü vatandaşlarımızın çalışmaya devam etmesi, Bakanlığın iddia ettiği gibi "aktif olma isteğinden" veya "sosyal hayata katılımdan" değil, "hayatta kalma zorunluluğundan" kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde yaklaşık 1,2 milyon yaşlı vatandaşımız, emekli maaşı yetmediği için hala çalışmaktadır.

Bu vatandaşlarımızın %80-90'ı kayıt dışı, sosyal güvencesiz, ağır ve tehlikeli işlerde; inşaat köşelerinde, pazar yerlerinde, güvenlik kulübelerinde çalışmak zorundadır.

En düşük emekli maaşının 16.880 TL olduğu, buna karşılık yoksulluk sınırının 92.547 TL'ye dayandığı bir ülkede ; yaşlılara "işgücüne katılın" demek, "açlıktan ölmemek için son nefesinize kadar çalışın" demektir.

B. Yaşam Kalitesi ve Onurlu Yaşlılık Bakanlık yaşlıların yaşam süresini 18,8 yıldan 19,2 yıla çıkarmayı hedeflemektedir. Ancak teknik olarak ömrü uzatmak bir başarı değildir; esas olan o ömrün kalitesidir. 30-40 yıl bu ülkeye prim ödemiş, vergi vermiş, hizmet etmiş insanların ömürlerinin sonbaharında huzur içinde yaşaması gerekirken; bu bütçe onlara "onurlu bir yaşam" değil, "sefaletle mücadele" vadetmektedir.

Engelli Hizmetleri: 400 Kişilik "Vizyonsuzluk"

Bakanlığın engelli vatandaşlarımıza yönelik istihdam ve erişilebilirlik hedefleri, devlet ciddiyetiyle bağdaşmayacak kadar düşüktür ve milyonlarca engelli yurttaşımızı hayal kırıklığına uğratmaktadır.

Engelli nüfus için en temel sorun, gerçek engelli sayısının bilinmemesidir. 2011 yılı Nüfus ve Konut Araştırması sırasında, DSÖ tarafından geliştirilen, kısaca ICF olarak bilinen (Uluslararası İşlevsellik, Engellilik ve Sağlığın Sınıflandırılması) ile uyumlu olduğu söylenen bir soru setinden faydalanılmış fakat bu sınıflandırma, 2011 yılından bu yana dünyada tam 7 kez güncellenmesine rağmen, bizde hala 13 yıl öncesinin verileriyle devam edilmiştir. Bu veri setinde, 6 farklı engellilik durumu için, 3 yaş ve üstü ve EN AZ BİR ENGELİ OLANLAR için, nüfusun %6,9'u Engelli olarak saptanmıştır (O dönemde 4.876.000 kişi) (Kadınların %7,9'u; Erkeklerin %5,9'u)

Ayrıca TÜİK 2014-2019 yılları arasında Türkiye Sağlık Araştırması'na göre, nüfusun %15'i engelli olarak saptanmıştır (15 yaş üstü) bu nedenle, iki ölçümün ortalaması,

yani %11 oranında, yaklaşık 10 milyon engelli olduğu sadece TAHMİN EDİLMEKTEDİR!

Bunun dışında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı ULUSAL ENGELLİ VERİ SİSTEMİ (Engelli Sağlık Kurulu Raporları üzerinden)'ne göre ise, yaklaşık 2,5 milyon engelli bulunmaktadır. Bu sistem, sadece başvuruları değerlendiren ERKEK EGEMEN bir sistemdir (%56'sı E) oysa biz biliyoruz ki, engellilik kadın ağırlıklı bir gruptur.

Toplam engelli sayısının dışında, bir diğer önemli konu, ENGELLİ RAPORLAMA SÜRECİ 'dir. Daha önce İKİLİ SKALA ile değerlendirilirken; 2019 sonrası ÜÇLÜ SKALA 'ya dönen raporlama süreci ile ciddi hak kayıpları yaşanmış, bu konu, engelli nüfusun temel konusu haline gelmiştir. (Tam Bağımlı/Kısmi Bağımlı/Bağımsız)

Ayrıca, 50+ daha fazla işçi çalışan özel sektör işyerlerinde %3; kamuda ise %4 kotası bulundurulmasına rağmen, Türkiye'deki yaklaşık 5 milyon engellinin sadece 1 milyonu istihdamdadır. İşe yerleştirilen her 5 Erkek engelliye karşılık, sadece 1 kadın engelli istihdam edildiği gözlenmektedir. Bu konu, esas yoğunlaşmamız gereken, engellinin sosyal yaşama katılımını göz ardı etmektedir.

Temel hedef, uluslararası engelli kriterlerine dayalı, kriterlerin sürekli değişmediği, özlük haklarının tam verildiği, hane içindeki kişi başı gelir seviyesinin bir asgari ücret tutarının 1/3'ünün değil, engellinin bizzat kendisinin gelirinin değerlendirildiği, en az bir asgari ücret üzerinden hesaplanacak ve dayanağı olan istihdam kriterlerinin uygulandığı bir düzen olmalıdır.

A. Engelli istihdamında Durgunluk ve Umutsuzluk

Bakanlık, kamu kurumlarında istihdam edilen engelli memur sayısını 2025 yılındaki 81 bin 600 seviyesinden, 2026 yılında sadece 82 bine çıkarmayı hedeflemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, engelli istihdamında bir yıl boyunca koyduğu artış hedefi sadece 400 kişidir.

Bu rakam, atama bekleyen on binlerce engelli vatandaşımızın umutlarıyla alay etmektir. Engelli kotaları kağıt üzerinde dolu gösterilse de, uygulamada engelliler iş hayatının dışına itilmekte, sosyal yardımlara bağımlı hale getirilmektedir.

B. Erişilebilirlik Bir Lüks Değildir

Bakanlık sunumunda "Erişilebilirlik Belgesi" sayılarından bahsedilse de, sokaktaki gerçeklik bambaşkadır. Engelliler için erişilebilirlik hala bir hak değil, bir "lüks" durumundadır. Rampa olmadığı için sokağa çıkamayan, asansör olmadığı için işe giremeyen, kaldırım işgalleri yüzünden ev hapsine mahkum edilen vatandaşlarımız varken; Bakanlığın denetimlerin etkinliğini ve yaptırımları artırmak yerine sembolik hedeflerle yetinmesi kabul edilemez.

Yoksullukla Mücadele: Çözüm Değil, Sürdürülebilir Yoksulluk Yönetimi

Yoksullukla mücadele, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın temel görevlerinden biridir. Fakat maalesef, hedeflere ve uygulamaya bakıldığında, durum, hiç de yeterince önemsenmemektedir.

Bu bütçenin temel felsefesi, yoksulluğu ortadan kaldırmak üzerine değil, yoksulluğu "yönetilebilir bir seviyede tutmak" üzerine kuruludur. İktidar, yoksulluğu bitirmemekte yoksulluğu bir yönetim aracı olarak kullanmaktadır.

A.Milli Gelirden Ayrılan Payın Yetersizliği

2026 yılı için sosyal yardımların milli gelir içindeki payının %1,2 olarak hedeflenmesi, Türkiye'nin sosyal devlet olma iddiasından vazgeçtiğinin en somut göstergesidir.

- Türkiye'nin ürettiği her 100 liranın sadece 1 lirası yoksulluğu önlemeye ayrılmaktadır.
- Bizi kıskandığı iddia edilen Almanya gibi sosyal devletlerde bu oran %16 seviyelerindeyken; %1,2'lik bir hedef, sosyal adaletin rafa kaldırıldığının kanıtıdır.
- Emekli aylığı ödemeleri hariç tutulduğunda, sosyal korumaya ayrılan pay milli gelirimizin yalnızca %3,4'üdür.

B. Sadaka Kültürü ve Ayni Yardımlar

Yardım kalemlerinin önemli bir bölümünün gıda kolisi, yakacak desteği, geçici ödemeler gibi "ayni yardımlardan" oluşması, vatandaşın sürekli olarak devlete muhtaç hissetmesine neden olmaktadır. Oysa sosyal devletin asli görevi vatandaşına koli dağıtmak değil; ona onurlu bir yaşam sürebileceği kalıcı bir gelir güvencesi, güvenceli istihdam ve fırsat eşitliği sağlamaktır.

AKP'nin ekonomi politikası, milyonlarca haneyi yoksulluğa sürüklemeye devam ediyor. İktidar çevresindeki bir avuç azınlık zenginliğine zenginlik katarken halkımız, en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamaz duruma gelmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yayımladığı sosyal yardım verileri, milyonlarca kişinin yardım almadan geçinemediğini ortaya koymaktadır.

Bakanlık verilerine göre, 2012 yılında 2 milyon 171 bin 614 hane düzenli sosyal yardım alırken, 2024'te bu rakam 3 milyon 537 bin 185'e yükselmiştir.

2012 yılında Türkiye nüfusu 75 milyon 627 bin 384 kişi iken, 2024 yılı itibarıyla 85 milyon 664 bin 942'ye yükselmiştir. 12 yılda nüfus yalnızca yüzde 13 artarken, sosyal yardıma muhtaç hane sayısındaki artış yüzde 63 olmuştur.

2012'de 2 milyon 171 bin 614 hane ile yaklaşık 8 milyon 251 bin 133 kişi düzenli sosyal yardım almakt ve bu rakam toplam nüfusun yüzde 10.9'una denk gelmekte iken 2024'te ise 3 milyon 537 bin 185 hane ile yaklaşık 11 milyon 672 bin 710 kişi düzenli sosyal yardıma muhtaç durumdadır. Bu da toplam nüfusun yüzde 13.6'sına karşılık gelmektedir.

Böylece 2024 yılında yaklaşık her 7 kişiden biri düzenli sosyal yardıma muhtaç hale gelmiştir. Düzenli sosyal yardıma ihtiyaç duyan nüfus oranı yüzde 10.9'dan yüzde 13.6'ya çıktı. Bu da 3.4 milyon kişinin düzenli yardım kapsamında olduğunu ortaya koymaktadır.

Yakacak yardımı 2024 yılında 1 milyon 637 bin 118 haneyi, barınma yardımı 2012'de 16 bin 70 hane iken, 2024'te 21 bin 380 haneye yükselmiştir.

Aşevi yardımından yararlanan kişi sayısı 2013'te 23 bin 650 iken, 2024'te bu rakam 65 bin 414'e ulaşmıştır.

ALO 144 sosyal yardım hattına 2013 yılında 2 milyon 156 bin 564 başvuru yapılırken, 2024'te bu rakam 4 milyon 947 bin 943'e yükselmiştir.Bugün 10 aileden 3'ü yoksulluk sınırının altında yaşıyor

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi 531 milyar 905 milyon lira olup bunun 284 milyar 470 milyon lirası, "Yoksullara yardım ve sosyal yardımlaşma'' için kullanılacak.

2027’de ise bu yardım dikkat çekici biçimde 2 mislin den fazla artacağı ve 644 milyar 347 milyon liraya ulaşacağı anlaşılmaktadır.

Kişi başına düşen gelir seviyesi çok düşük olanlar için bütçeden ödenen Genel Sağlık Sigortası (GSS) primine ilişkin veriler de yoksulluğun boyutunu gözler önüne sermektedir.2020 yılında 7 milyon 810 bin 588 kişi GSS yardımı alırken, 2025’te bu rakam 8 milyon 250 bin kişiye yükselmiştir.

İktidarın çözüm odaklı olmayan, yoksulluğun “idaresini” amaçlayan siyaseti, “çok aktörlü, çok temaslı ama az etkili” tarzından da anlaşılabilir. Çok sayıda aktör sahadadır. 40’ı aşan süreli ve düzenli yardım vardır ama bu yardımlar son derece az ve etkisizdir çünkü ana strateji, sistem mezuniyeti, yani yoksulluktan çıkarma amaçlı değildir.

Bunun yerine beklenti yaratmayı, muhtaç kılmayı ve borçlandırmayı amaçlayan bir istismar siyaseti söz konusudur.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ’nın Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi Sayısı sadece 4.067’dir. Bu rakamla sadece nakdi yardım odaklı popülist politikalar izlenebilir ki amaç da sadece budur. Nakdi yardımların toplam içindeki payının yüzde 93 olması da bu tespiti doğrulamaktadır. Özellikle seçim zamanları geçici yardımların arttırılması üzerine kurulu bir fırsatçılık “siyaseti” söz konusudur

"Yoksulluğu bitireceğiz." diye iktidara gelen AKP’nin, yoksulluğa kaynak artırmakla övünen bir iktidar olduğu gözler önüne serilmektedir. Bakanlığın görevini yerine getirmesi açısından, yoksulluğu ortadan kaldıracak projelere kaynak aktarması doğrusudur

İktidar bu tabloyu değiştireceğine CHP’nin Aile Destekleri Sigortası (ADS) önerisinin çakmasıyla karşımıza çıkmıştır.

Türkiye’de sosyal yardımların yapısında oldukça önemli bir sorun olarak kamusal yardım sisteminin karmaşık, dağınık ve farklı kurumlar tarafından yapılmasını gösterebiliriz. Örneğin, sosyal yardım yapan kamu kurumu çeşidi altıdır. Bunlardan ilki Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Bakanlık tarafından yerine getirilen yardımlar, yaşlılara ve engellilere yönelik yardımlar, muhtaç çocukları olan ailelere verilen sosyal ve ekonomik destekler, evde bakım destekleri, Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakıflarınca verilen tüm yardımlar, devlet tarafından ödenen Genel Sağlık

Sigortası primleridir. İkinci kurum Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür. Bu kurum tarafından da yetim ve engelliler için muhtaç aylıkları ile imaret hizmetleri ve ilk ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik burslar bu kategoride sosyal yardım olarak sunulmaktadır. Yine Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki muhtaç öğrencilere burs olarak verilen yardımlar bulunmaktadır. Kredi ve Yurtlar Kurumu da yükseköğrenimdeki muhtaç öğrencilere burs vermektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından TKİ ve TTK aracılığıyla sağlanan kömür yardımları bulunmaktadır. İllerdeki Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Vakıflarının da bunun dışında ayrıca kömür yardımları yaptıkları bilinmektedir.

Bu yardımlardan yararlanan kişi sayısı ne yazık ki tam olarak saptanamamaktadır, çünkü mükerrerlikler bulunmaktadır. Yukarıda da görüldüğü üzere muhtaçlık kriteri çerçevesinde merkezi kamu kurumları yardımları yanında belediyeler de aynı tür yardımları yaptığı gibi, burslarda da mükerrerlikler bulunmaktadır. Bu nedenle acil olarak sosyal yardım sisteminin çoklu yapısının düzenlenmesi ve tek merkezden organize edilmesi gerekmektedir.

CHP'nin Aile Destekleri Sigortası, sosyal yardımları tek elde toplayarak nesnel bir sisteme bağlamayı amaçlamaktadır. Aile Destekleri Sigortası ile hak temelli sosyal devleti inşa etme çabamız, yurttaşlarımız tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Mevcut yardımları azaltmayan, arttıran ama sadece ayni ve nakdi yardımlara sıkışmayan bir sistem önerilmektedir. Ayrıca sistem sosyal hizmetlerle ve desteklenecektir.

Emekli yoksulluğu da utanç verici düzeylerde!

SGK'nin asgari ücretin altında maaş alan emekli sayısını kamuoyuna açıklamamasının nedeni tarafımızca bilinmemektedir. Kaç emeklimizin asgari ücretin altında maaş alıyor olduğu tarafımızca bilinmemektedir. Çünkü veriler gizlenmektedir.

En düşük emekli maaşının asgari ücretle eşitlenmesi önerimizin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü son 21 yılda en düşük işçi emeklisi aylığının 29 kat, asgari ücretin ise yaklaşık 62 kat arttığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Geçmişte CHP'nin "emekliye iki ikramiye" vaadi için "kaynak yok" diyen iktidar sonra bunu hayata geçirmek zorunda kalmıştı!

Şehit Yakınları Ve Gaziler: Hak Sahipliğinden İstatistiğe

Bakanlık programında şehit yakınları ve gaziler için "%100 yararlanma oranı" hedeflendiği belirtilmiştir. Ancak bu kutsal emanetlerimizi, vatan için bedel ödeyen kahramanlarımızı bir "yararlanıcı istatistiğine" indirgemek, devletin şerefine yakışmaz. Onlar "yararlanan" değil, bu vatanın en onurlu "hak sahipleridir". Şehit yakınları ve gazilerimiz arasında statü farkı gözetmeksizin, tüm imkanlar eşitlenmelidir.

Bakım Merkezleri

Özel engelli bakım merkezleri ülkemiz genelinde 30 bin bakıma muhtaç engelli ve yaşlıya hizmet veren kuruluşlardır.

Bu merkezler toplumun en dezavantajlı grubuna çok zor koşullarda bakım hizmeti sunmaya çalışmaktadırlar.

Yapılan hesaplamalara göre; kamu kurumlarında bakılan her bir engellinin bakım maliyeti 130.000 tl civarında iken özel engelli bakım merkezlerine iki asgari ücret verilmesi ve bu ücretle yüksek bakım kalitesi beklenmesi gerçekçi bir yaklaşım değildir. Maliyetlerin bu kadar yüksek olduğu bir ortamda bakım kalitesini bu ücret ile yükseltmek mümkün değildir. Bakım hizmetleri kalite standartlarının yükseltilebilmesi için bakım merkezlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2026 Yılı Bütçesi;

- Rakamları büyütüp insanı küçülten,
- Sorunların köküne inmeyip sonucunu yönetmeye çalışan,
- Vizyon belgesi adı altında temenniler manzumesi sunan,
- Çocuğu korumayan, genci umutsuzluğa, yaşlıyı sefalete terk eden,
- Vicdani ve insani boyutu eksik, vizyonsuz bir bütçedir.

Sosyal yardımlarla "hayatta kalan" değil, üreterek, çalışarak ve hakça paylaşarak "onurlu yaşayan" bir toplum istiyoruz. Kaynakların faize, kur korumalı mevduata ve israfa değil; çocuğa, kadına, yaşlıya, engelliye ve yoksulluğu bitirmeye ayrıldığı, gerçekçi ve insan odaklı bir bütçe talep ediyoruz.

23 yılda nereye geldik

Bugün, bu ülkenin yarınını belirleyecek en kritik soruya cevap arıyoruz:

“Devlet kime, nasıl sahip çıkıyor?”

Bu ülkede çocuklar korunamıyor, kadınlar öldürülüyor, aileler yoksullaşıyor, engelliler yalnız bırakılıyor, yaşlılar kaderine terk ediliyor.

Devletin en temel görevi, en kırılgan insanları korumak ve güçlendirmektir.

Bu iktidar, işte o görevi yerine getirememiştir.

I. Yapılan Hatalar — Aileyi de Kadını da Çocuğu da Koruyamayan Bir Yönetim

Bu iktidar sosyal politikanın ruhunu kaybetmiştir.

Aileyi güçlendirecek politika yerine aileyi yoksullaştıran politikalar uyguladınız.

Kadınları koruyacak mekanizmalar yerine kadınları yalnız bıraktınız.

İstanbul Sözleşmesi’nden çıktınız; kadına yönelik şiddetle mücadelede en kritik uluslararası güvencemizi yok ettiniz.

Çocukları koruyamadınız.

İstismar vakaları artarken koruyucu-önleyici hizmetler yok sayıldı.

Aile içi şiddet, ihmal, çocuk yoksulluğu, çocuk işçiliği tırmanırken bakanlık seyirci kaldı.

Aile desteklerini seçimlik bir oy aracına çevirdiniz.

Kurumlar kapsamlı sosyal hizmet değil, başvuru olduğunda verilen geçici yardımların dağıtıcısına dönüştürüldü.

Engelli yurttaşlarımız ve aileleri yalnız bırakıldı.

Bakım hizmetleri yetersiz kaldı, erişilebilirlik politikaları unutuldu.

Kadın yoksulluğu, çocuk yoksulluğu, yaşlı yoksulluğu—hepsi derinleşti.

Devlet sosyal politika üretmedi; krizleri yönetmeye bile çalışmadı.

II. Mevcut Durum — Derinleşen Yoksulluk ve Çöken Koruma Sistemi

Bugün Türkiye sosyal alanda üç büyük krizle karşı karşıyadır:

1. Yoksulluk artık bir aile politikası sorunudur

Bugün Türkiye’de her 10 çocuktan 4’ü yoksulluk riski altındadır. Aileler enflasyon altında eziliyor, bakanlık bir destek stratejisi geliştiremiyor.

2. Kadına yönelik şiddet artıyor, kadınlar yalnız

Koruyucu mekanizmalar zayıf.

Sığınma evleri yetersiz.

Şiddet uygulayan erkek ceza indirimleriyle korunuyor.

Kadının yaşam hakkı devlet güvencesinde değil.

3. Çocuklar risk altında

İstismar, ihmal, çocuk işçiliği, sokakta çalışma, erken yaşta zorla evlilik gibi ağır sorunlarla karşı karşıyayız.

Çocuk koruma sistemi dağılmış durumda.

4. Yaşlılar ve engelliler için sosyal bakım sistemi çökmüş durumda

Kurumsal bakım kapasitesi yetersiz.

Evde bakım hizmetleri ya yok ya da etkisiz.

Yaşlanan nüfusa hazırlık yok.

Bu tablo, sosyal devletin yalnızca zayıfladığını değil, çöktüğünü göstermektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-Çocuklar için koruyucu aile hizmetinde nitelikli bir hizmet sunumu için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bütçesinin Çocukların Korunması ve Gelişiminin sağlanması programının ilgili alt tertibinde ayrılan 26 milyar 17 milyon TL'lik ödeneğe 40 milyar TL eklenmesini,

-Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim programının alt tertibindeki 10.7 milyar TL ödeneğin 20 milyar TL daha artırılmasını,

-Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Güçlenmesi programının ilgili alt tertibinde yer alan 7.3 milyon TL. ödeneğin 5 milyar TL artırılmasını,

-Kriz altında alımgücü düşerken, Yoksullukla Mücadele Programının ilgili tertibinde bulunan 106 milyar TL tutarındaki yetersiz ödeneğe 100 milyar TL eklenmesi,

-Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma Programının ilgili tertibinde bulunan 1.3 milyar TL tutarındaki yetersiz ödeneğe 10 milyar TL eklenmesi,

-Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Programının ilgili tertibine 5 milyar TL tutarında ödenek eklenmesini

amacıyla verdiğimiz önergeler rededilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak temel hedefimiz; Türkiye'de aile yapısını güçlendiren, kadınların yaşam hakkını ve eşitliğini koruyan, çocukların gelişimini güvence altına alan, engelli ve yaşlı bireyleri destekleyen, kapsayıcı ve bütüncül bir sosyal devlet düzeni kurmaktır.

Bu amaçla aileyi destekleyen, önleyici ve koruyucu sosyal hizmetleri güçlendiren, kadın-erkek eşitliğini güvence altına alan ve özellikle çocukları önceleyen kapsamlı bir sosyal politika programını hayata geçireceğiz.

1. Bireyi Ve Aileyi Güçlendiren Bütüncül Sosyal Politika Kuracağız

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nı koruyucu ve önleyici sosyal hizmetlerin merkezi hâline getireceğiz.

Aile içi iletişim, ebeveynlik becerileri, çocuk gelişimi, şiddetle mücadele ve ekonomik güçlenme alanlarını kapsayan çok boyutlu "Aile Destek Modeli"ni uygulayacağız.

Ebeveynlik Eğitim Programını tüm illerde yaygınlaştıracağız.

Aile danışmanlığı hizmetlerini güçlendirecek; evlilik öncesi, evlilik süreci ve boşanma dönemlerine yönelik profesyonel rehberlik sağlayacağız.

Sosyal Hizmet Merkezlerinin sayısını ve uzman personel kapasitesini artıracağız.

Ailelerin sosyal risklere karşı erken uyarı sistemi ile izlenmesini sağlayacağız.

Ev içi bakım yükünü hafifletecek destek mekanizmaları oluşturacak; kreşler, gündüz bakım merkezleri ve aile danışma merkezlerini yaygınlaştıracağız.

2. Çocukları Koruyan Ve Destekleyen Güçlü Bir Yapının Temellerini Atacağız

Çocukların üstün yararını esas alan, hak temelli ve bütüncül çocuk politikası uygulayacağız.

Çocuk Koruma Kanununu güncelleyerek koruyucu-önleyici hizmetleri merkezine alan yeni bir model oluşturacağız.

Çocuk İzlem Merkezlerinin yaygınlığını artıracak, uzman personel sayısını yükselteceğiz.

Çocuk istismarıyla mücadelede hızlı müdahale ekipleri kuracağız.

Koruyucu aile sistemini güçlendireceğiz; mesleki uzmanlık gerektiren vakalar için uzman koruyucu aile modelini hayata geçireceğiz.

Sokakta çalıştırılan çocukların hızlı şekilde tespit edilmesini ve eğitime yönlendirilmesini sağlayacağız.

0–36 ay dönemine özel erken çocukluk destek programı uygulayacağız.

Mama, bez, beslenme ve kreş desteğini düzenli ve sürdürülebilir hâle getireceğiz.

Çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliğiyle mücadeleyi Sosyal Politika Strateji Belgesi'nin ana başlığı hâline getireceğiz.

3. Kadına Yönelik Şiddeti Önleyeceğiz, Kadın Eşitliğini Güvence Altına Alacağız

Kadınların yaşam hakkını, özgürlüğünü ve eşitliğini koruyacak kapsamlı bir politika seti uygulayacağız.

Şiddetle mücadelede uluslararası normları esas alarak İstanbul Sözleşmesi'nin gerekliliklerini yeniden uygulayacağız.

6284 sayılı Kanun'u güçlendirerek koruma tedbirlerinin etkili uygulanmasını sağlayacağız.

Kadına yönelik şiddet davaları için ihtisas mahkemeleri kuracağız.

Şiddet vakalarında tek kapı sistemi uygulayarak mağdurun bürokratik süreçlerde kaybolmasını önleyeceğiz.

Sığınma evlerinin kapasitesini ve uzman personel sayısını artıracağız.

Kadınların ekonomik güçlenmesini destekleyeceğiz.

Kadın girişimcilere yönelik fonlar oluşturacak, finansal okuryazarlığı artıracak, bakım yükünü azaltarak kadın istihdamını güçlendireceğiz.

Eşit işe eşit ücret uygulamasını denetim mekanizmalarıyla destekleyeceğiz.

4. Engelli Bireylere Yönelik Hizmetleri Güçlendireceğiz

Engelli yurttaşların toplumsal hayata tam ve eşit katılımını sağlayacak politikaları hayata geçireceğiz.

Engelli haklarını güçlendirecek Engellilik Hakları Yasası hazırlayacağız.

Erişilebilirlik standartlarını zorunlu kılacak, denetimleri artıracağız.

Engelli bireylere yönelik bakım hizmetlerini profesyonelleştireceğiz; evde bakımın uzman ekiplerle desteklendiği bir yapı kuracağız.

İstihdam kotalarının etkin uygulanmasını sağlayacak; engelli memur atamalarında liyakate dayalı, düzenli bir takvim oluşturacağız.

Engelli kadınlara ve engelli çocuklara yerinde ücretsiz sağlık ve bakım hizmetleri sunacağız.

5. Yaş Almış Vatandaşlarımızı Önceleyen Sosyal Politika Modeli Oluşturacağız

Demografik dönüşümün gerektirdiği bütüncül yaşlılık politikalarını hayata geçireceğiz.

Yaşlılara yönelik koordinasyonu güçlendirmek için Yaşlılar Genel Müdürlüğü kuracağız.

Evde bakım, gündüz bakım, yaşam evi ve huzurevi hizmetlerini genişleteceğiz.

Evde sağlık ve bakım hizmetlerinin standartlarını artıracak; ailelerin üzerindeki bakım yükünü azaltmak amacıyla bakım sigortası uygulamasını hayata geçireceğiz.

Yaşlı bireyler için dijital destek, ulaşım, bağımsız yaşam ve sosyal katılım programlarını içeren Aktif Yaşlanma Ulusal Programını uygulayacağız.

6. Sosyal Hizmet Personelinin Kapasitesini Ve Kurumsal Yapıyı Güçlendireceğiz

Sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimcileri, sosyologlar ve bakım personelinin istihdamını artıracağız.

Kurum içi eğitimleri, saha koordinasyonunu ve vakaya özel uzmanlaşmayı güçlendireceğiz.

Bakanlığın veri altyapısını modernize ederek risk analizini bilimsel temele oturtacağız.

Tüm sosyal politika uygulamalarını hak temelli, bilimsel, katılımcı ve ölçülebilir bir yapıya kavuşturacağız.

Sonuç

Cumhuriyet Halk Partisi olarak hedefimiz; güçlü aileyi, güvenceli kadını, korunmuş çocuğu, desteklenmiş engelliyi ve onurlu yaşlanmayı temel alan çağdaş ve kapsayıcı bir sosyal devlet düzeni kurmaktır.

Bu çerçevede aileyi güçlendiren, kadını koruyan, çocuğu destekleyen, engellinin önündeki tüm engelleri kaldıran ve yaşlılara güvenli yaşam sağlayan bütüncül politika setini hayata geçireceğiz.

Türkiye'nin sosyal adalet, eşitlik ve insan onuruna dayalı güçlü bir sosyal devlet yapısına kavuşmasını sağlayacağız.

XIX. TARIM

Tarım, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye için de gerek ekonomik gerekse sosyal bakımdan en önemli sektörlerin başında gelmektedir. Taşıdığı üretim ve pazarlama avantaj ve riskleriyle dinamik bir özelliğe sahip olan tarım sektörü, beslenme için gerekli gıdaları karşılayan, sanayiye hammadde temin eden, toplam istihdamın önemli bir

bölümünü karşılayan, ülke ekonomisine önemli katkıları olan son derece stratejik bir sektördür.

Diğer yandan, tarımsal üretimin ve üreticilerin desteklenmesi ise temel bir zorunluluktur. Gıda egemenliği ise, bir toplumun ya da ülkenin kendi gıda üretim ve adil dağıtım süreçlerini, dışa bağımlı olmadan, halkının ihtiyaçlarına uygun şekilde yönetebilme imkanıyla ölçülür.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), gıda egemenliğini yalnızca bir ekonomik veya ticari olgu olarak değil, aynı zamanda insanların, toplumların ve doğanın haklarını savunan bir hareket olarak niteler. Bunun anlamı da her bireyin sağlıklı ve kültürel açıdan uygun gıdaya erişim hakkının sağlanmasıyla doğrudan bağlantılıdır.

Tarımsal üretimin desteklenmesi, bir ülkenin kalkınması ve sürdürülebilirliği için hayati önem taşır. Başka bir ifadeyle gıda egemenliği, en az ulusumuzun egemenliği kadar önemli bir konudur.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle IMF ve Dünya Bankası programları eşliğinde yabancı sermaye girişlerine ve ithalata dayalı bir modele geçilmiş; bu çerçevede dış ticaret liberalize edilmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) de uyguladığı politikalarla 12 Eylül darbesinin ürünü olan politikaların sürdürücüsü olduğunu ortaya koymuştur.

AKP'nin 22 yıllık iktidarında üretim yerine ithalat teşvik edilmiş; Türkiye tarım ürünleri dış ticaretinde net ithalatçı hale getirilmiştir. İthalata bağımlılık sadece tarım ve gıda ürünleriyle sınırlı değildir. Özellikle kimyasal gübreler, tarım ilaçları ve mazot gibi girdilerde de büyük ölçüde dışa bağımlılık söz konusudur.

1980'li yıllara kadar büyük ölçüde kendini besleyebilen bir ülke olan Türkiye'de 12 Eylül askeri darbesinden sonra uygulanan neoliberal politikalarla tarımı çökertme sürecinin temelleri atılmıştır. IMF-Dünya Bankası önerileriyle tarıma verilen ürün ve girdi destekleri kaldırılmaya başlanmıştır. Buna karşılık her türlü tarımsal ithalat serbest bırakılmıştır. Bu politikalar günümüzde çok daha vahşi bir şekilde uygulanmaktadır.

1999 yılından sonra IMF ve Dünya Bankası ile yapılan anlaşmalar gereği bu politikalar daha da ağırlık kazanmıştır. Tarımdaki tüm fiyat, girdi ve kredi destekleri kaldırılarak, üretimle hiçbir ilişkisi bulunmayan doğrudan gelir desteği (DGD) sistemi getirilmiştir.

Bu sistem gerçek üreticilere hiçbir katkı sağlamadığı gibi, daha çok tarımla uğraşmayan arazi sahiplerinin yararına işlemiştir. IMF-Dünya Bankası patentli programlar 2002 yılı sonunda kurulan AKP hükümetleri tarafından tavizsiz bir şekilde yürütülmüştür. AKP'li yıllarda uygulanan emek ve üretim karşıtı, ithalata dayalı yanlış tarım politikalarının yıkıcı sonuçları bu süreçte iyice gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Tarımsal girdilerin üretim ve dağıtımını yapan KİT'lerin özelleştirilmesiyle piyasa özel şirketlerin kontrolüne girmiş, böylelikle kamunun fiyat düzenleyici rolü bitirilmiştir. Girdi fiyatlarını tekelci şirketler ve döviz kurundaki değişmeler belirlemekte, dolayısıyla üretim maliyetleri sürekli olarak yükselmektedir. Hububat ve bazı baklagiller dışındaki ürünlerde alım fiyatlarının belirlenmesi şirketlere bırakılmıştır. Özellikle fındık ve tütün piyasalarında hakim olan yabancı şirketler ürün fiyatlarını maliyetlerin altında veya başa baş açıklamaktadırlar.

AKP iktidarları boyunca tarladan sofraya kadar emeği olan tüm bileşenleriyle tarım sektörü hak ettiği değeri hiç bulamamış, aksine sektör bir çöküşün içerisine doğru hızla itilmiştir. Son yıllarda uygulanan olumsuz politikalar tarım sektöründe de tüm yalınlığıyla kendini göstermektedir. Bugün ülke nüfusumuzun sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenebildiğini, bunun için gerekli olan tarım ve gıda ürünlerini uygun fiyatla satın alabildiğini ve ürünlerin zamanında tüketici sofrasına güvenli bir şekilde ulaşabildiğini, üreticilerin refahının bir önceki yıla göre arttığını söyleyebilmek hiç mümkün değildir. Çiftçiler ve üreticiler yoksulluğa ve çaresizliğe itilerek tarım kesimi yok edilmeye çalışılmış, tarımsal ihracat her ne kadar artıyor gibi gösterilse de ithalatı karşılayamaz duruma gelmiş, ekilen tarımsal alanlar azalmış, emek yoğun ve işsizliği absorbe eden bu sektörden kaçış hızlanmıştır.

Tarımsal üretimin sadece gıda kaynağı olarak değil aynı zamanda enerji ihtiyacını karşılamada kullanılmasında da sektörün önemi tüm dünya tarafından kavranmasına rağmen aynı duyarlılık ve hassasiyet tüm uyarılara karşın ne yazık ki ülkemizde gösterilememiştir. Yapılan pek çok çalışma ve analiz göstermektedir ki yüzyılın en stratejik sektörlerinden biri tarım olacaktır. Bu süreçte tarımsal politikaların ülkeler için hayati önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Tarım sektörü, küresel iklim krizinin tetiklediği kuraklık, su kaynaklarının daralması, artan girdi maliyetleri, nüfus artışı ve jeopolitik kırılganlıklar gibi çok boyutlu risklerin yoğunlaştığı kritik bir alanda varlığını sürdürmektedir.

Bu nedenle, tarımın planlanması, desteklenmesi ve sürdürülebilir kılınması; yalnızca ekonomik gerekçelerle değil, aynı zamanda toplumsal refah ve ulusal güvenlik bakımından da zorunlu bir devlet politikası olarak ele alınmalıdır.

Mevcut tarım politikaları, veriye dayalı planlamadan uzak, teşvik sisteminde bütünlükten yoksun, çiftçinin üretim kapasitesini korumaktan ziyade onu piyasa dalgalanmalarına terk eden, dış ticaret–ithalat dengesini yerli üretim aleyhine bozan bir karakter taşımaktadır.

Bu nedenle yaşanan sorunlar geçici değil; tarım ekonomisinin temel dinamiklerini zayıflatan, üretim zincirini kırılgan hale getiren ve kırsal nüfusu hızla çözülmeye iten kalıcı niteliktedir.

Bu bağlamda, tarım sayımının yıllardır yapılmaması, sektöre ilişkin sağlıklı veri üretimini engellemiş; planlama süreçlerini işlevsizleştirmiştir.

2050 yılında 12,1 milyarı aşacağı tahmin edilen dünya nüfusunun gıda ihtiyacının karşılanabilmesi için mevcut tarımsal üretimin 2 katına çıkarılması gerektiğinden söz edilmekle birlikte, bu öyle kolay olacak bir şey değildir. Nitekim, son on yılda gıda talebi yüzde 20 artmasına rağmen, gıda üretim kapasitesi ancak yüzde 8 artabilmiştir. Açıktır ki, gıda arzı gıda talebindeki artışa yanıt verememektedir. Genel olarak dünya için bu kadar önem arz eden tarımın özel olarak ülkemiz için önemi ilgili bakanlıkça yeteri kadar kavranamamıştır.

Çiftçi desteklemelerinin hem uluslararası örneklerle hem de 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 21. maddesiyle belirlenen "GSYH'nin en az %1'inin üreticiye verilme zorunluluğunun" yerine getirilmemesi sonucu desteklerin son derece yetersiz kalması, üreticinin ekonomik güvenliğini ciddi biçimde zayıflatmıştır.

Girdi fiyatlarının yüksekliği karşısında alım fiyatlarının düşük tutulması, taban fiyat uygulamasının kaldırılması ve öngörülebilir gelir güvencesi mekanizmalarının yokluğu, çiftçiyi tarım dışına iten en kritik faktörlerden biri haline gelmiştir.

Üretimin düşmesi, ekim alanlarının daralması ve küçük aile tipi işletmelerin hızla tarımdan kopması, yalnızca ekonomik bir sorun değil; aynı zamanda Türkiye'nin gıda egemenliğini tehdit eden bir güvenlik açığıdır. Devletin üretimi desteklemesi gerekirken ithalatı fiyat düzenleme aracı olarak kullanması; mercimekten buğdaya, ayçiçeğinden ete kadar birçok temel üründe dışa bağımlılığı artırmış, yerli üreticiyi piyasada rekabet edemez hale getirmiştir. Çiftçilerin hızla borçlanması, kredi ve icra baskısı altında üretimi sürdürememesi, kırsal alanda toplumsal çözülmeyi derinleştirmiştir

2006 yılında çıkarılan Tarım Kanunu ile tarıma verilecek desteklerin milli gelirin %1'inden az olamayacağı hükmü getirilmesine karşın verilen destek miktarı %0,5 ve daha altında kalmaya devam etmiştir. Son yıllarda ise önce %0,4'ün altına, 2023 yılında ise %0,21'e kadar gerilemiştir.

Çiftçinin tarlaya tohumu ekmesinden önce açıklanması gereken destekler, hasattan sonra açıklanmış ve gecikmeli olarak ödenmiştir. Örneğin 2023 yılında üretilen tarım ürünlerine verilecek desteklerin çoğu üründe hasat bittikten sonra açıklanmıştır. Tarıma yapılan nakit desteğin 10 katı fazlasının rantiyeye faiz olarak ödendiği gerçeği gözlerden kaçırılmaktadır. Destekler giderek daha fazla başlık altında ödenerek, çiftçi daha fazla destekleniyor havası yaratılmıştır. Desteklerin yetersiz kalması çiftçilerin banka borçlarını da artırmaktadır.

Sözleşmeli üretim uygulaması devlet tarafından yaygınlaştırılmaktadır. Bu uygulama küçük üreticilerin tarım ve gıda şirketlerine bağımlılığına ve kendi toprağında köle haline gelmelerine yol açmaktadır. Verilen desteklerin düşük ve üretim maliyetlerinin yüksek olmasına rağmen, çiftçilerin ürünlerini değerinde satamamalarından dolayı özellikle küçük üreticiler giderek yoksullaşmakta ve tarımı terk etmektedirler.

AKP'nin 23 yıllık iktidarında uyguladığı politikalarla üretmek ithal etmekten daha pahalı hale getirilmiş, stratejik ürünlerde üretim ya düşmüş veya eski seviyesinde kalmıştır. Nüfus artmakta, ancak üretim artmamaktadır. Türkiye tarımda ithalata mahkûm hale getirilmiştir. AKP'nin 2023 Seçim Beyannamesindeki "Hububat, baklagiller ve yağlı tohumlar öncelikli olacak şekilde yurt içi yeterlilik oranının %100'ün üzerinde tutulacağı" yalnızca bir söylemden ibarettir. TÜİK tarafından 29 Mart 2024 tarihinde yayınlanan Bitkisel Ürün Denge Tablolarına göre; yurt içi üretimin yurt içi talebi karşılama (yeterlilik) derecesi arpada %90, ekmeklik buğday, mısır ve kırmızı mercimekte %86, pirinçte 74, yeşil mercimekte %60, ayçiçeğinde %51, soya da ise yalnızca %5'dir.

2023 yılı üretimi tahıl ve bitkisel üretimde 77 milyon 700 bin ton olarak TÜİK verilerinde yer alırken 2025 yılı için TÜİK ikinci üretim tahmininde 67 milyon 100 bin tonluk bir üretim olacağı öngörülmüştür. Toplamda 10 milyon ton iki yıl içinde üretim kaybı vardır. 2023 yılı Meyve üretimi de TÜİK verilerinde 27 milyon 400 bin ton iken 2025 yılı TÜİK verilerinde 19 milyon 800 Bin ton olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Meyve de 8 Milyon ton üretim kaybı kayıt dışı üretimle 10 milyon tonu bulacaktır.

Her ne kadar kuraklık ve zirai don etkisinden söz edilse de yönetimsel yanlışlıklarında bu süreçte önemli etkisi vardır

TARSİM ve ÇKS kayıtlı çiftçiye verilen zirai don desteği ÇKS olmayan çiftçiye verilmemiştir. Ayrıca tahıl ve bitkisel üretimde kuraklık ya da zirai dona yönelik çiftçi üreticiye herhangi bir zarar desteği sağlanmamıştır.

Bu nedenle mevcut politikaların Türkiye'nin uzun vadeli tarımsal sürdürülebilirliği açısından kabul edilebilir bir yönü bulunmamaktadır. Tarım politikalarında köklü bir paradigma değişimi zorunlu hale gelmiştir. Bu değişim; üretimi teşvik eden, bilimsel temelli planlamayı esas alan, ulusal gıda güvenliğini merkeze koyan, çiftçiye gelir güvencesi sağlayan ve küçük aile işletmelerini yaşatarak kırsalın sosyoekonomik dokusunu koruyan ve ürün alım garantili politikalar ile kamucu ve kooperatifçiliği öncelikleyen bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Gerek ürettiği üründen emeğinin karşılığını alamayan gerekse kamudan yeterli ölçüde desteği görmeyen çiftçilerimiz hızla topraktan, üretimden kopmaktadır. Ekili ve dikili arazi miktarı 2002 yılında yaklaşık 26,6 milyon hektarken, 2023 yılında 23,9 hektara gerilemiş, tarım alanları yaklaşık 2,6 milyon hektar azalmıştır. Bu kopuş 2025 yılında girdi fiyatlarındaki artış,kuraklık ve don olaylarının etkisiyle daha da fazlalaşmıştır.

Tarım Arazilerinde Yaşanan Kayıp

Türkiye'nin son 20 yılda tarım alanında karşılaştığı en önemli sorunlardan biri, tarım arazilerinde yaşanan kayıplardır. AKP iktidarı döneminde Türkiye, tarım arazilerinin yüzde 6,2'sini kaybetmiştir. Tarım ve orman arazilerinin inşaata, madenciliğe ve enerji faaliyetlerine kontrolsüz biçimde açılması önemli bir sorun alanıdır.

Tarım arazilerinin madencilik, enerji ve benzeri faaliyetlere açılması yalnızca tarım arazilerinin kaybıyla sonuçlanmamaktadır. Aynı zamanda bu bölgelerde yaşayan nüfusun mülksüzleşmesine ve tarımdan kopmasına yol açmaktadır. Madencilik ve enerji gibi yatırım alanlarının, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğini zedelemeyecek ve bu topraklarda üretimle geçinen nüfusu mağdur etmeyecek şekilde planlanması gerekmektedir.

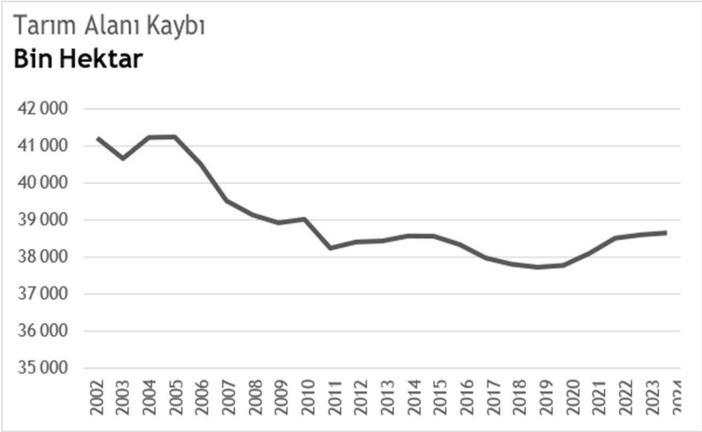

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin tarım ve orman varlıklarının korunması ile tarım ve ormancılık faaliyetleriyle geçinen nüfusun haklarının gözetilmesi, kısa vadeli kâr amacı güden şirket çıkarlarının önünde tutulmalıdır. Bu kapsamda, tüm sektörlerin doğaya ve insana saygılı biçimde faaliyet gösterebilmesi için dengeli, uzun vadeli ve bütüncül bir planlamaya ihtiyaç vardır.

İşlenen ve Uzun Ömürlü Bitki Alanları (bin hektar)

Yıllar	Tahıllar vd. ürünler		Sebze	Süs bitkileri	Meyveler, içecek ve baharat bitkileri	Toplam
	Ekilen	Nadas				
2002	17.935	5.040	930	-	2.674	26.579
2010	16.333	4.249	802	-	3.011	24.395
2015	15.723	4.114	808	5	3.284	23.934
2019	15.398	3.387	790	5	3.519	23.099
2020	15.628	3.173	779	5	3.559	23.144
2021	16.062	3.059	755	5	3.591	23.472
2022	16.529	2.960	718	6	3.671	23.884

2023	16.711	2.814	712	6	3.698	23.941

Stratejik ürünler olan hububat, bakliyat ve yağ bitkilerinde üretim nüfus artış hızına yetmemektedir. Ot verimi zaten düşük olan mera alanlarının rant amaçlı kullanıma açılmaları nedeniyle iyice yetersiz hale gelmektedir. Uygulanan hayvancılık politikasının endüstriyel yeme dayalı olup, yem hammaddesinde ithalata bağımlılık oranı %50'yi aşmıştır. Döviz kurundaki artışlarla birlikte yem fiyatları tırmanmakta ve hayvancılığa darbe vurmaktadır.

Son iki yılda hayvan varlığımız 6,6 milyon baş azalmıştır. Sadece 2023 yılında canlı hayvan ve kırmızı et ithalatına 1 milyar 383 milyon dolar (32,7 milyar TL) ödenmiştir. Hayvancılık destekleme ödemeleri ise bunun yarısı kadar 15,3 milyar liradır. Türkiye kendi çiftçisi yerine ithalat lobilerini ve çok uluslu tarım-gıda şirketlerini desteklemektedir.

Çiftçilerin sorunları çığ gibi büyümektedir. AKP'nin kırsal kesimi ihmal eden emek ve üretici karşıtı tarım politikaları nedeniyle özellikle küçük aile işletmeleri hızla üretimden kopmaktadır. 2000'li yılların başında 3 milyon dolayında olan kayıtlı çiftçi sayısı günümüzde neredeyse 2 milyona düşmüştür. Kırsalda yaş ortalaması giderek yükselmekte olup, günümüzde 55-60 yaşa dayanmış durumdadır. 2005 yılında tarımsal istihdamın toplam istihdamdaki payı %25 dolayında iken günümüzde %15'e düşmüştür. Bundan 20 yıl önce tarım sektörünün Gayrisafi yurt içi hasıladaki (GSYH) payı %10 dolayında iken günümüzde bu pay % 5.8'e gerilemiştir. Çiftçilerimiz başta olmak üzere kırsalda yaşayanlar, ülkemizde kişi başına düşen milli gelirin ancak üçte birini alabilmektedir. Çiftçi başına gelir Avrupa ülkelerinden Almanya'da 45 bin dolar, Fransa'da 26 bin dolar, İtalya'da 16 bin dolar iken Türkiye'de ise 4 bin dolar civarındadır.

Tarımda İstihdam

Türkiye'de 2000'li yıllar, tarımsal istihdamın hızlı bir şekilde gerilediği bir dönem olmuştur. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında tarımda istihdam 7,5 milyon kişi iken, 2024 yılına gelindiğinde bu sayı 4,8 milyona düşmüştür. İki dönem karşılaştırıldığında toplamda 2,6 milyon kişilik bir istihdam kaybı söz konusudur. Tarımın toplam istihdam içindeki payı da aynı dönemde yüzde 34,9'dan yüzde 14,8'e gerilemiştir. Bu çözülmede, AKP döneminde tarımda uygulanan neoliberal dönüşüm programı merkezi

bir rol oynamıştır. Aynı şekilde, tarımın GSYH içindeki payı da yıllar içinde daralmış; 2002'de yüzde 10,2 olan pay, 2024 itibarıyla yüzde 5,8'e düşmüştür.

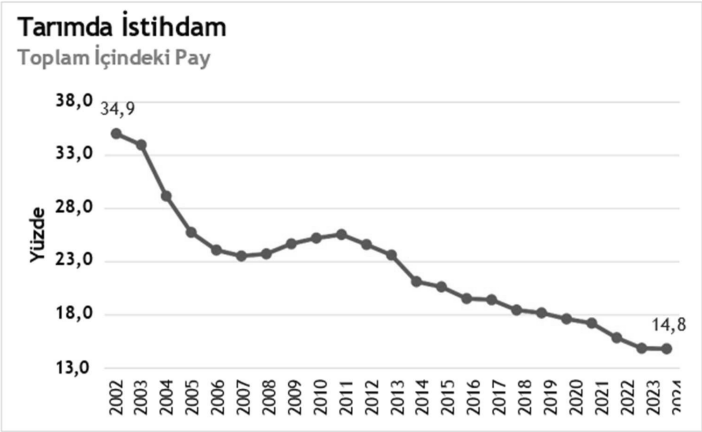

Kaynak: ILO

Normal koşullar altında tarımda istihdamın, pay olarak hatta mutlak olarak azalması ekonomik gelişme sürecinde beklenen bir olgudur. Hatta gelişmiş ülke ekonomileri kıyaslandığında, Türkiye'de tarım istihdamının hâlâ göreli olarak yüksek olduğu söylenebilir. Türkiye'de sorunlu olan taraf, tarımsal istihdamdaki göreli gerilemenin kontrolsüz bir biçimde gerçekleşmesidir. Bugün tarımdaki kontrolsüz çözülmenin olumsuz sonuçlarını artan gıda fiyatlarında, yaşlanan çiftçi nüfusunda ve gıda maddelerinin ithalatındaki artışta görüyoruz.

Tarımsal faaliyetlerde yaşanan hızlı çözülmenin yarattığı sorunlar yalnızca gıda fiyatları veya gıdada dışa bağımlılığın artması gibi sonuçlar doğurmamıştır. Aynı zamanda, ekonomik faaliyetlerin bölgesel olarak eşitsiz yoğunlaşmasıyla birleşerek, kentlere göç, kentsel işsizlikte artış, tarımdan ayrılan nüfusun güvencesiz ve düşük gelir getiren işlerde istihdam edilmesi gibi olumsuz sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla AKP'li yıllarda tarım alanında uygulanan politikalar, ekonomiden toplumsal hayata, konut sektörüne, sosyal dokuya ve istihdama kadar uzanan çok önemli sonuçlar yaratmıştır.

Tarım Sayımı Önemi

Tarım sayımı, bir ülkenin tarımsal varlığını bütüncül biçimde ortaya koyan en temel çalışmadır. Toprağın niteliğinden hayvan varlığına, çiftçinin üretim kapasitesinden işletmelerin yapısına kadar tüm alanlarda doğru ve güncel bilgi sağlar. Planlama, ancak sağlam bir veri zemini üzerinde yükselirse anlamlıdır; aksi hâlde hem tarım politikaları hem de bütçe ve desteklemeler tahmine dayalı yürütülür ve bu da ülke tarımına uzun vadede ağır bedeller ödetir.

Türkiye'de 1927, 1950, 1963, 1970, 1980, 1991 ve 2001 yıllarında olmak üzere toplam yedi kez Genel Tarım Sayımı yapılmış; ancak AKP iktidarları döneminde 2002 yılından bugüne kadar tek bir sonuçlanmış tarım sayımı dahi gerçekleştirilememiştir. Bu, 23 yıldır ülkenin tarımının fotoğrafının çekilmediği anlamına gelir. Böyle bir ortamda ne üretim planlaması sağlıklı yapılabilir ne de destek politikaları ihtiyaca göre şekillendirilebilir.

1 Temmuz 2025 itibarıyla başlatılan yeni tarım sayımı ise hâlâ sonuçlanmamış, veri üretme aşamasına geçilememiştir. Dahası, saha çalışmasının pek çok bölgede personel yetersizliği nedeniyle fiziki olarak gerçekleştirilememesi, elde edilecek verilerin güvenilirliğini ciddi şekilde gölgeleme riski taşımaktadır. Sayım yapılmadan, üreticiyle yüz yüze bilgi alınmadan, tarlanın, işletmenin gerçek durumu görülmeden hazırlanacak raporlar, tarım politikalarını daha da hatalı yönlendirebilir.

Tarım sayımının bu kadar gecikmesi, ülke tarımına büyük zarar vermiştir. Çünkü: Üretim planlaması doğru yapılamamış, kimi ürünlerde arz fazlası, kimi ürünlerde ise arz açığı yaşanmıştır. Tarımsal yatırımlar, stratejiler ve bütçeler sağlıklı veri olmadığı için hatalı kurgulanmıştır.

Oysa sağlıklı bir tarım sayımı; üreticinin gerçek durumunu görmeyi, bölgesel farklılıkları tespit etmeyi, planlamayı bilimsel temele oturtmayı ve uzun vadeli tarım politikalarının etkinliğini artırmayı sağlar.

Bir ülkenin geleceği tarımda ise, o geleceğin temeli doğru veri doğrultusunda doğru planlamadır. Tarım sayımının ihmal edilmesi, tarımı karanlıkta yönetmekle eşdeğerdir. Türkiye'nin tarımsal üretim, destek ve planlama sisteminin yeniden sağlıklı bir zemine oturması için tarım sayımının bilimsel yöntemlerle, şeffaf biçimde ve gecikmeden tamamlanması artık bir zorunluluktur.

Tarım Yatırımları

Türkiye'de istihdama ve GSYİH içindeki düşüşe paralel olarak yatırımlar içinde tarıma giden payın da azaldığı görülmektedir. AKP iktidara geldiğinde toplam yatırımlar içinde tarımın payı yüzde 3,4 iken, yıllar içinde sürekli bir gerileme olmuştur. 2026 yılı programına göre tarım yatırımlarının payı yüzde 1,5 düşecektir.

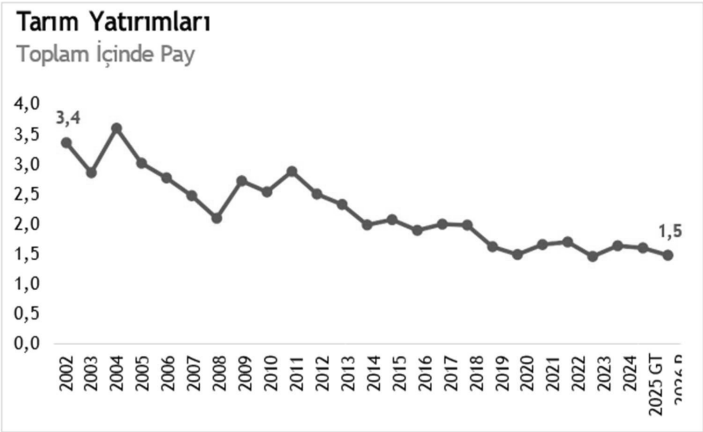

Kaynak: Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Bu noktada önemli bir hususun altının çizilmesi gerekiyor. Çeşitli gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'de tarım yatırımlarının toplam içindeki payının görece düşük kaldığı söylenebilir. Örneğin, İtalya'da tarım yatırımlarının toplam içindeki payı yüzde 2,5 ile 3,2 arasında dalgalanmaktadır. Benzer şekilde, Fransa'da tarım yatırımlarının payı yüzde 2,5 civarındadır.

Yatırımlar, bir sektörde teknolojik gelişmenin ve verimlilik artışlarının kilit değişkenidir. Türkiye'nin tarımda teknolojik gelişmeye ve verimlilik artışlarına yönelik yeterli düzeyde yatırım yapmadığı görülmektedir.

Gıda Fiyatları, Girdi Fiyatları ve Üretici Fiyatları

Türkiye'de tarımsal istihdamın ve üretimin hızlı çözülmesinin önemli sonuçlarından biri, gıda fiyatları üzerindeki kontrolün kaybedilmesi olmuştur. Son açıklanan rakamlara

göre tarımsal girdi endeksinde yıllık fiyat artışı yüzde 34,6; tarımsal üretici fiyatlarında yüzde 45,4; TÜFE gıda fiyatlarındaki artış ise yüzde 32,9'dur.

Yukarıdaki rakamların gösterdiği gerçek şudur: Türkiye, Avrupa'nın en yüksek gıda enflasyonuna sahip ülkesi konumundadır. Son Merkez Bankası raporlarında ve toplantılarında da enflasyonun kontrolünde yaşanan zorlukların gerekçeleri arasında, diğer etkenlerle birlikte gıda fiyatlarına da vurgu yapılmıştır.

Türkiye'de gıda, özellikle çalışanların ve yoksulların tüketim sepetinde daha yüksek bir ağırlığa sahip olduğu için, gıda fiyatlarındaki artışlardan en fazla bu kesimler etkilenmektedir. Dolayısıyla tarım ve gıda güvenliği, kentte yaşayan çalışanların ve yoksulların refahını korumak açısından da mutlaka güvence altına alınması gereken bir alandır.

Gıda fiyatlarındaki artışlar, özellikle düşük gelir gruplarının refahı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, geliri medyan gelirin yüzde 60'ı ve altında olan nüfusta, iki günde bir et, tavuk ya da balık tüketemeyenlerin oranı 2018 yılından 2022 yılına kadar 11,4 puan artarak yüzde 59,4'ten yüzde 70,8'e çıkmıştır. 2024 yılı itibarıyla yoksul nüfusun yüzde 66,6'sı et, tavuk ya da balık tüketememektedir. Bu veri, gıda fiyatlarındaki kontrol kaybının ve reel gelirlerdeki gerilemenin etkilerini son derece çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

Tarımda İthal Girdiye Bağımlılıkta Artış

AKP'nin Türkiye ekonomisinde yaratmış olduğu en derin tahribatlardan biri, üretim yapısını ithal girdilere bağımlı hâle getirmesidir. Tarım sektörü ise ne yazık ki ithal girdi bağımlılığının en hızlı arttığı sektör konumundadır. 2012–2023 yılları arasında tarımda kullanılan ithal girdilerin toplam girdilere oranı yüzde 14,5'ten yüzde 22,4'e çıkmıştır.

Tarımda ithal girdi kullanımının yarattığı en büyük sorunlardan biri, tarımsal üretim maliyetlerinin döviz kurundaki hareketlere daha duyarlı hâle gelmesidir. Döviz kurundaki ani dalgalanmalar, diğer sektörlerde olduğu gibi üretim maliyetlerini artırarak tarımsal ürün ve gıda fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır.

Tarımsal Girdi Maliyetlerinin Artışı Ve Üretim Üzerindeki Etkileri

Türkiye tarımında üretim maliyetlerinin hızla artması, hem üreticinin gelir düzeyini doğrudan etkilemekte hem de tarımsal üretim sürekliliği ve kırsal kalkınma açısından ciddi tehditler oluşturmaktadır. 2024–2025 dönemi, bu olumsuz eğilimin en somut biçimde gözlemlendiği yıllardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Gübre fiyatlarındaki belirgin artışlar, tarımsal üretim maliyetlerini önemli ölçüde yükseltmiş ve üreticileri ekonomik açıdan kırılgan bir konuma getirmiştir. 2025 yılı itibarıyla temel gübre türlerinde gözlenen fiyat artış oranları aşağıdaki şekilde kaydedilmiştir: Üre gübresi %102,38, DAP gübresi (18.46.0) %89,37, CAN gübresi %83,54, Amonyum Sülfat %76,69, 20.20.0 gübresi %81,71 ve 15.15.15 gübresi %62,96 oranında yükselmiştir. Bu veriler, üretim maliyetlerindeki yükselişin tarımsal üretim üzerindeki baskısını açıkça ortaya koymaktadır.

Bu veriler, tarımsal üretimde girdi maliyetlerinin bir yıl içinde %60–100 arasında artabileceğini ve üretim maliyetlerindeki yükselişin çiftçinin rekabet gücünü ciddi biçimde zayıflattığını göstermektedir. Gübre fiyatlarındaki bu artış, yalnızca mali yükü artırmakla kalmamakta; aynı zamanda tarım alanlarının daralması riskini büyütmekte, üretimden çekilme ve tarımsal çeşitlilikte azalmaya yol açmaktadır.

Girdi maliyetlerindeki artışların üretim üzerindeki olumsuz etkisi, fiyatlama ve devlet destek mekanizmalarının yetersizliği ile birleştiğinde, çiftçiyi piyasanın dalgalanmalarına karşı savunmasız bırakmaktadır. Tarımsal üretim maliyetleri artarken, ürün alım fiyatlarının maliyetlerin altında belirlenmesi ve çiftçinin finansal açıdan desteklenmemesi, ekonomik krizin faturasının doğrudan üreticiye kesilmesine yol açmaktadır. Bu durum, üreticinin tüccarın insafına terk edilmesiyle sonuçlanmakta ve üretimde sürekliliğin sağlanmasını tehdit etmektedir.

Sonuç olarak, gübre ve diğer temel tarımsal girdilerdeki ani ve yüksek fiyat artışları, Türkiye tarımının sürdürülebilirliği açısından ciddi bir tehdit oluşturmakta; üreticiye mali ve psikolojik yük bindirmekte ve tarımsal üretimde sürekliliği tehlikeye sokmaktadır. Tarım politikalarının, üreticiyi koruyan ve üretim maliyetlerini dengeleyen bir kamusal anlayış temelinde yeniden şekillendirilmesi artık bir zorunluluktur.

Hayvancılıkta Mevcut Politikaların Analizi

Türkiye'de hayvancılık sektörü, son yıllarda tarihî ithalat rekorları kırarken, AKP iktidarının politikaları üreticiyi koruma ve yerli üretimi artırma noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu durum, özellikle şap hastalığı gibi bulaşıcı hayvan hastalıklarının önlenememesi ve gerekli önlemlerin alınmamasıyla birlikte, hayvan kayıplarının ciddi boyutlara ulaşmasına yol açmaktadır.

Tarihsel veriler, Türkiye'nin hayvancılıkta yaşadığı dönüşümü ve mevcut politikaların etkilerini açıkça göstermektedir. 1980 yılında büyükbaş hayvan varlığımız 16 milyon 925 bin, küçükbaş hayvan varlığımız ise 67 milyon 673 bin olarak kaydedilmiş ve toplam hayvan varlığı 84 milyon 598 bin olarak belirlenmişti. Ancak 2024 yılı itibarıyla küçükbaş hayvan varlığı 54 milyon 902 bin 668'e, büyükbaş hayvan varlığı ise 16 milyon 986 bin 259'a gerilemiş; toplam hayvan varlığı ciddi ölçüde azalmıştır. Bu düşüş, mera hayvancılığının gerilemesi, üretim maliyetlerinin artması ve hastalıklarla mücadelede yaşanan eksikliklerle doğrudan ilişkilidir.

Mera hayvancılığının yok olması, hayvanların doğal otlaklar yerine pahalı yemlerle beslenmek zorunda kalmasına ve üretim maliyetlerinin yükselmesine yol açmaktadır. Bu durum, küçük aile işletmelerinin sürdürülebilirliğini tehdit etmekte ve kırsal ekonomiyi zayıflatmaktadır. Hayvan kayıplarına karşı üreticiyi koruyacak mali destek ve sigorta mekanizmaları etkin bir şekilde uygulanmamaktadır. Yerli üretim desteklenmediği için ithalat bağımlılığı artmakta, fiyat istikrarı sağlanamamaktadır. Mera alanlarının tahribi, hayvansal üretim maliyetlerini artırmakta ve kırsal kalkınmayı olumsuz etkilemektedir. Şap ve benzeri bulaşıcı hastalıkların önlenmesinde yeterli önlemler alınmamakta, salgınlar üretimi ve hayvan sağlığını tehdit etmektedir.

Mevcut politikalar Türkiye'nin hayvancılıkta kendi kendine yeterli üretim kapasitesine sahip olmasını engellemekte, üreticiyi mali risklere açık bırakmakta ve ulusal gıda güvenliği üzerinde ciddi tehditler oluşturmaktadır. Türkiye'nin tarım ve hayvancılık stratejisinin yeniden yapılandırılması; mera alanlarının korunması, yerli üretimin desteklenmesi, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede önlemler alınması ve ithalat bağımlılığının azaltılması hayati öneme sahiptir.

Gıda ve Canlı Hayvan İthalatı

Türkiye yalnızca tarım sektöründe dışa bağımlı bir görünüm sergilememektedir; aynı zamanda gıda ve hayvan ithalatı da zaman içinde artış göstermektedir. 2013 yılında 7,9 milyar dolar olan canlı hayvan ve gıda maddeleri ithalatı, 2023 yılında 15,8 milyar dolara yükselmiştir. 2025 yılının ilk dokuz ayındaki ithalat miktarı ise 12,3 milyar dolara ulaşmıştır. 2013 sonrasındaki toplam gıda maddesi ithalatı 139 milyar dolara ulaşmıştır.

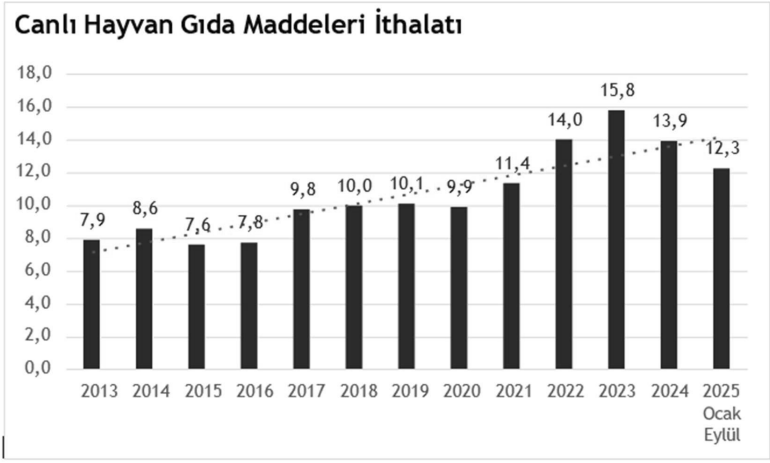

Kaynak: TÜİK

Et ve Canlı Hayvan İthalatı

Gıda ve canlı hayvan ithalatı söz konusu olduğunda özellikle et ve hayvan ithalatı dikkat çekici bir başlık oluşturmaktadır. Türkiye'de hayvancılık özellikle son yıllarda önemli bir sorun yaşamaktadır. Türkiye'de büyükbaş hayvan sayısı 2025 Haziran itibarıyla 17,2 milyondur. Bu değer, 2018 yılıyla yaklaşık olarak aynı seviyededir. Nüfus artmasına rağmen hayvan sayısının son yıllarda artırılamamış olması, Türkiye'de hayvancılık politikaları açısından başlı başına bir başarısızlık göstergesidir.

Fakat Türkiye'de sorun bununla sınırlı değildir. Dolar cinsinden bakıldığında da Türkiye'de et fiyatları dünya ortalamasının üzerindedir. Dünyanın farklı bölgelerinden eti ucuza temin ederek yurt içinde satış yapan Et ve Süt Kurumu, 2024 yılında kurumlar vergisi rekortmenleri listesine 15. sıradan girmiştir. Kurum 11 milyar lira kâr etmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programına göre kurumun 2025 yılında 14 milyar lira kâr etmesi beklenmektedir.

Ne yazık ki, uluslararası fiyat farklarından yararlanarak kâr eden tek yapı Et ve Süt Kurumu değildir. Et ve Süt Kurumu Genel Müdürü Mücahid Taylan'ın aynı zamanda Macaristan'da et ticareti yaptığının belgeleri ortaya çıkmıştır. Evrensel Gazetesi'nden Bahadır Özgür de pek çok AKP'li ismin Polonya ile yapılan et ticaretinden, oradaki şirketlerdeki ortaklıkları üzerinden gelir elde ettiğini ortaya koydu.

Bütün bu göstergeler, AKP'nin Türkiye'deki et krizini bireysel kazançlar için bir fırsat kapısı olarak gördüğü anlamına gelmektedir. Devleti şirket gibi yönetme iddiasından, toplumun yaşadığı krizi kendi şirketleri aracılığıyla bir zenginleşme kapısına dönüştürme noktasına geldikleri görülmektedir.

İthalat Politikalarının Yansımaları

Türkiye'de tarım politikalarının son yıllarda aldığı yön, üretim odaklı olmaktan uzaklaşarak giderek daha fazla ithalata bağımlı bir yapıya sürüklenmiştir. Bu durum, yalnızca ekonomik bir tercih değil; aynı zamanda tarım sektörünün sürdürülebilirliği, gıda güvenliği ve kırsal kalkınma açısından stratejik bir kırılma noktasıdır. Mevcut göstergeler, Türkiye'nin kendi üretim kapasitesini güçlendirmesi gerekirken dış kaynaklara yönelmesinin, yapısal sorunları derinleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Tarım, gıda ve içecek sektöründe 2025 yılı verileri, bu bağımlılığın boyutlarını gözler önüne sermektedir. Sektörün yılın ilk 9 ayında gerçekleştirdiği ithalat, bir önceki yılın aynı dönemine göre %19,68 oranında artmış, 13,9 milyar dolardan 16,63 milyar dolara yükselmiştir. Bu artış, iç piyasadaki üretim daralmasının ithalatla telafi edilmeye çalışıldığını ve ülkenin dış ticaret açığını büyüten bir politika izlendiğini göstermektedir.

Hayvancılık sektöründe ortaya çıkan tablo ise daha çarpıcıdır. 2025 yılının ilk 9 ayında yalnızca canlı hayvan ithalatı için yapılan ödeme tutarları şu şekildedir:

- 19.886 baş küçükbaş hayvan ithalatı için 3.799.780 dolar,
- 526.554 baş büyükbaş hayvan ithalatı için 831.152.261 dolar,
- 48.370 ton kırmızı et ithalatı için ise 368.229.107 dolar harcanmıştır.

Bu veriler, Türkiye'nin hayvancılıkta kendi kendine yeterliliğini kaybettiğini ve iç üretimin artan maliyetler, plansızlık ve destek yetersizlikleri nedeniyle zayıfladığını açıkça göstermektedir. Canlı hayvan ve kırmızı et ithalatına ödenen yüksek tutarlar, üreticiyi desteklemek yerine yabancı ülkelerin çiftçilerine kaynak aktarılması anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra ithalata dayalı fiyat istikrarı yaratma çabası, iç piyasadaki üreticinin rekabet gücünü daha da zayıflatmaktadır.

Bitkisel üretimde de benzer bir eğilim söz konusudur. Pek çok stratejik ürün, yerli üretimde yaşanan düşüş nedeniyle ithalatla karşılanmakta; bu durum hem üretici gelirlerini azaltmakta hem de ülkenin dışa bağımlılığını kronikleştirmektedir. Bu tablo, gıda egemenliği açısından ciddi bir risk oluşturmakta, ulusal tarım politikalarının uzun vadeli hedeflerle uyumlu olmadığını göstermektedir.

İthalata dayalı politikaların sürdürülmesi, Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesini daha da aşındıracak; kırsal nüfusun çözülmesini hızlandıracak ve gıda fiyatlarında dış bağımlılığa bağlı dalgalanmaları artıracaktır. Oysa sağlıklı bir tarım ekonomisinin temel koşulu, yerli üretimin güçlendirilmesi, üreticinin maliyet yükünün azaltılması, planlı üretim modeline geçilmesi ve ürün bazlı stratejik destek programlarının hayata geçirilmesidir.

Bu çerçevede mevcut politika tercihleri, ne üreticiyi korumakta ne de uzun vadeli gıda güvenliği hedefleriyle uyum göstermektedir. Tarım sektörünün ithalatla ayakta tutulmaya çalışılması, sadece ekonomik bir başarısızlık değil; aynı zamanda ulusal güvenlik ve toplumsal refah açısından da kabul edilemez bir kırılganlık yaratmaktadır.

Sektörel Sınıflandırmaya Göre Dış Ticaret Açığı

Tarım sektöründe dış ticaret açığına bakıldığında, yıllar içinde bu açığın arttığı görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin tarımda dışa bağımlılığının bir diğer göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Türkiye, 2013 sonrasında toplamda 132,1 milyar dolarlık tarım ithalatı yapmış ve 46,4 milyar dolar dış ticaret açığı vermiştir.

Bu olgu, hiçbir iktidarın tarımı desteklemekten kaçınamayacağı anlamına gelir. Her iktidar, tarımı desteklemek zorundadır. Buradaki kritik soru şudur: Tarımsal destekler

ve yatırımlar yoluyla kendi çiftçinizi mi destekleyeceksiniz, yoksa ithalat yoluyla başka ülkelerin çiftçilerini mi destekleyeceksiniz? AKP, tercihini ikincisinden yana kullanmıştır.

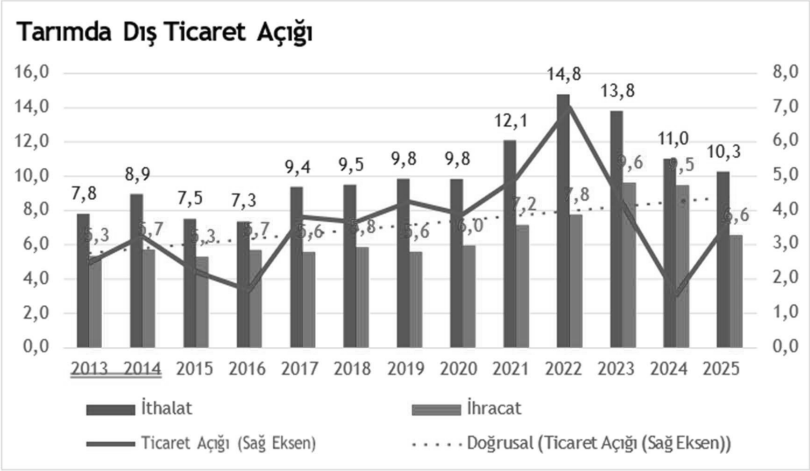

Kaynak: TÜİK

Kırmızı et sorununun temelinde hayvan varlığındaki yetersizlik yatıyor

Ülkemizde kırmızı et fiyatlarında yaşanan sıkıntının başta gelen nedenini hayvan varlığında yaşanan azalma oluşturuyor. Meydana gelen hayvan açığı ise ithalatla kapatılmaya çalışılıyor. Ancak gerek besilik gerekse damızlık hayvan açığı kısa sürede kapatılamayacağı için Türkiye uzun bir süre ithalata mahkûm hale getirilmiştir.

Uygulanan yanlış politikalar nedeniyle son yıllarda hayvan varlığında ciddi bir azalma yaşanmaktadır. Hayvancılıkta nereden nereye geldiğimiz konusunda kısa bir bilanço çıkarmak gerekir:

- ✓ 1923-1938 yıllarını kapsayan Atatürk dönemi, Osmanlı'dan kalan enkazın; harabeye dönmüş yoksul bir ülkenin yeniden yapılandırılması dönemidir. Ulusal ekonominin temelini tarım olarak gören Atatürk, tarımda kalkınmaya büyük önem vermiştir. "*Milli ekonominin temeli tarımdır*" ve "*Türkiye'nin hakiki sahibi ve*

efendisi köylülerdir. Herkesten çok refah, saadet ve servete layık olan köylülerdir" şeklindeki sözleri Atatürk'ün ne kadar ileri görüşlü olduğunu ortaya koymaktadır.

- ✓ 1925 yılında hayvancılıkta et ve süt verimini artırmak adına ıslah çalışmaları başlatılmış, bunun için 1926 yılında Hayvan Islah Kanunu çıkarılmıştır. (Bu çalışmalar daha sonra sürdürülmediği için Türkiye hayvancılıkta ithalata bağımlı hale gelmiştir). Bu dönemde hayvancılık koruma altına alınmış, hayvancılık yapan çiftlikler teşvik edilmiş, damızlık hayvan dağıtımı yapılmış ve birçok ilde hayvan pazarları açılmıştır.

- ✓ Atatürk döneminde oluşturulan Devlet Ziraat İşletmeleri ve Zirai Kombinalar birleştirilerek çiftçilerin tohumluk ve damızlık hayvan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1950 yılında Devlet Üretme Çiftlikleri (TİGEM) kurulmuştur. Hayvancılığa destek sağlamak amacıyla 1952 yılında Et ve Balık Kurumu (EBK), 1956 yılında Yem Sanayi AŞ (YEMSAN), 1963 yılında Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu (TSEK) faaliyete geçirilmiştir.

- ✓ 1980'li yıllara hâkim olan neoliberal politikalar çerçevesinde kamunun hayvancılık alanında üstlendiği rol, yerini özel sektöre bırakmaya başladı. Bu kapsamda SEK, EBK ve YEMSAN gibi hayvancılığa destek olan KİT'ler özelleştirildiler.

- ✓ Hayvansal üretimde maliyetlerin %70'ini yem giderleri oluşturmaktadır. 2007 ve 2008 yıllarında yaşanan kuraklık yem maliyetlerini yükseltmiş, buna karşılık yapılan süt tozu ithalatı nedeniyle çiğ süt fiyatları yarı yarıya düşürülmüştür. Sattığı sütle yem almakta zorlana çiftçiler 1 milyonun üzerinde süt ineğini kesime göndermişlerdir. Bu nedenle hayvan varlığı azaldığı için, üretilen et talebi karşılayamaz hale gelmiş; hükümet Nisan 2010 tarihinde kırmızı et ithalatına karar vermiştir.

- ✓ Türkiye'de hayvan varlığı yetersizdir. Cumhuriyet döneminin ilk tarım sayımının yapıldığı 1929 yılında bile kişi başına yaklaşık 2 hayvan düşmekte iken günümüzde bu sayı 1'in altına düşmüştür.

- ✓ 1980 yılından bu yana Türkiye'de nüfusun 45 milyondan 86 milyona yükselmesine (yaklaşık %90 oranında artmasına) rağmen, toplam hayvan varlığı 85 milyondan 70 milyon başa düşmüştür.

Hayvan Varlığındaki Değişmeler (Bin baş)

	2021	2023	Azalış	Azalış (%)
Sığır	17.851	16.421	-1.429	-8,0
Manda	186	162	-24	-12,8
Büyükbaş	18.036	16.583	-1.453	-8,1
Koyun	45.178	42.060	-3.117	-6,9
Keçi	12.342	10.303	-2.039	-16,5
Küçükbaş	57.519	52.363	-5.156	-9,0
Toplam	**75.555**	**68.946**	**-6.609**	**-8,7**
Kaynak: TÜİK				

Hayvancılık desteklerinin tarımsal destekleme ödemeleri içindeki payı giderek azalmaktadır. Bu oran 2020 yılında yaklaşık %36 iken 2024 yılında %21'e düşürülmüştür.

Hayvancılık Desteklerinin Tarımsal Destekleme Ödemeleri İçindeki Payı

Yıllar	Toplam tarımsal destekleme ödemeleri (milyar TL)	Hayvancılık desteklerinin tarım destekleri içindeki payı	
		Tutarı (milyar TL)	Payı (%)
2020	21,9	7,9	**35,8**
2021	24,1	7,3	**30,1**
2022	39,6	9,8	**24,6**
2023	63,3	15,3	**24,2**
2024	91,6	19,1	**20,9**
Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı			

Tarımda 2023 Haziran'ından Sonra Fiyat ve Bölüşüm

Tarımda, Türkiye gibi küçük üreticiliğin yaygın olduğu bir ortamda, tarımsal girdi fiyatlarındaki gelişmeler ile tarımsal üretici fiyatlarının göreli hareketi, küçük köylülerin reel gelirleri açısından önemli bir göstergedir. Girdi fiyatları üreticilerin ödeme yaptıkları fiyatları gösterirken, üretici fiyatları gelirlerini belirler. Aşağıdaki grafik bu iki fiyatın göreli hareketini yansıtmaktadır. Göreli fiyatın, 1'in üzerine çıkması, çiftçiler açısından fiyatlarda lehte bir duruma; 1'in altına düşmesi ise çiftçilerin aleyhine bir gelişmeye işaret etmektedir. Grafikten anlaşıldığı üzere, 2024'ün son çeyreğinden itibaren göreli fiyatlar çiftçilerin aleyhine seyretmektedir. Yani, küçük çiftçiler göreli fiyatlardaki hareket nedeniyle gelir kaybı yaşamaktadır.

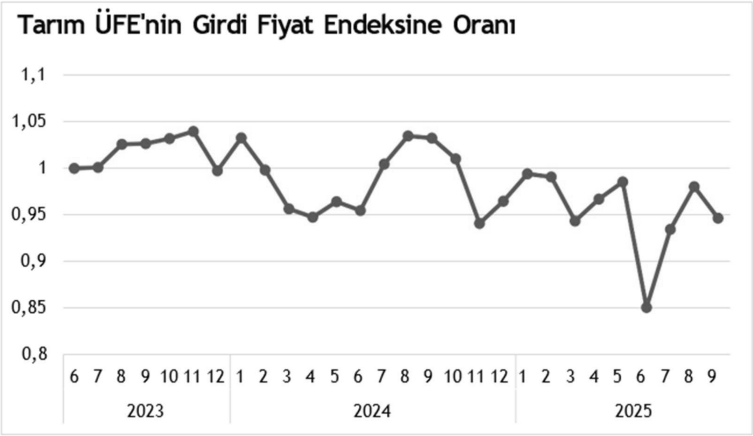

Kaynak: TÜİK veri tabanından hesaplanmıştır.

Tarımsal bölüşümle ilgili bir diğer önemli gösterge, tüketici fiyat endeksinde yer alan gıda fiyatları ile gıda ÜFE'si arasındaki makastır. Yine hatırlatmak gerekirse, göreli fiyatın 1'in altına düşmesi, üretici fiyatlarının tüketici fiyatlarından daha az arttığı anlamına gelmektedir. 2023 Haziran'ından itibaren genel görünüm (don sonrası fiyat hareketleri hariç tutulursa), gıda tüketici fiyatlarının tarımsal üretici fiyatlarından daha hızlı bir şekilde arttığını göstermektedir. Bu durum, tarımsal ürünlerin üretim ve dağıtımında yaratılan gelirin daha büyük bir bölümünün üretici dışındaki aktörlere gittiği anlamına gelmektedir.

Özellikle tarımda çiftçilerin, maliyet artışları karşısında gelirlerini ancak koruyabildiği, hatta koruyamadığı bir ortamda; gıda enflasyonunun arkasındaki dinamiklere ilişkin önemli çıkarımlar yapmak mümkündür. Şöyle ki, gıda fiyatlarındaki artış, girdi maliyetlerinin ve üretici fiyatlarının artışının ötesinde gerçekleşmiştir. Bu gözlem ticaret marjlarının yükseldiği anlamına gelir. Bu gözlem, Covid-19 sonrasında dünyada yaygınlaşan "satıcı enflasyonu" tartışmalarını akla getirmektedir.

Bu durum, tarımda üretimden dağıtıma kadar kamusal bir düzenleme ve yeniden yapılanmanın, yalnızca tarımsal üretimin sürekliliği, çiftçilerin korunması açısından değil; aynı zamanda enflasyonun kontrol edilmesinde de ne kadar hayati bir rol oynadığının bir kanıtı olarak görülmelidir.

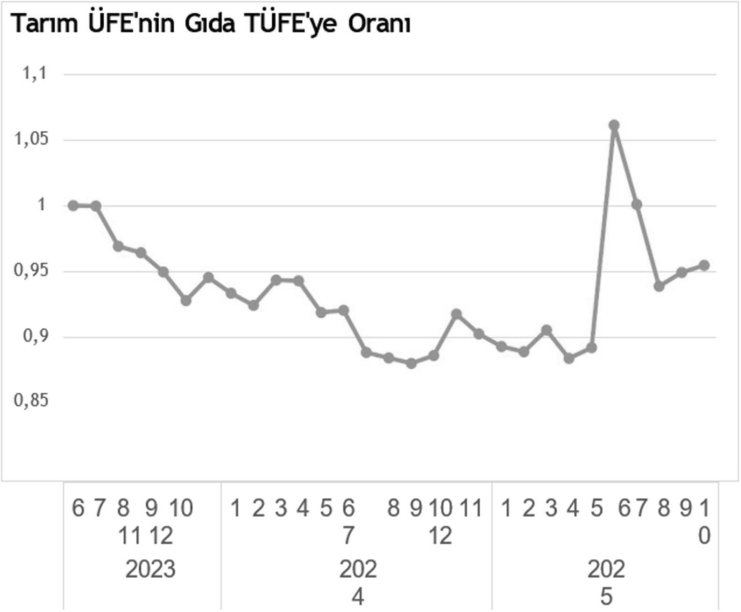

Kaynak: TÜİK veri tabanından hesaplanmıştır.

Küresel İklim Değişikliğinin Tarımsal Üretim Üzerindeki Riskleri

Küresel iklim değişikliği, Türkiye tarımı açısından giderek daha ciddi ve doğrudan etkiler yaratmaktadır. Artan sıcaklıklar, düzensiz yağış rejimleri, kuraklık, ani don olayları, sel ve fırtına gibi ekstrem hava koşulları, tarımsal üretimde kayıpların sıklaşmasına ve üreticinin ekonomik olarak kırılganlaşmasına yol açmaktadır.

Bu durum, yalnızca üretim miktarında azalmaya neden olmakla kalmamakta; aynı zamanda üreticinin gelir istikrarını bozmakta ve kırsal ekonomik yapıyı tehdit etmektedir. Bu süreç doğru yönetilmesi sorunları en aza indirileceği bir gerçektir. Bilimsel çalışmaların önemsenmesi,sulama suyu ve toprak yönetiminin doğru kurgulanması,ürün deseninden bölgesel iklim dokusuna yönelik üretim yapılanması önceliklenmelidir.

Doğal afetlerin yarattığı risklerin yönetilmesi ve üreticinin korunması açısından tarım sigortaları (TARSİM) kritik bir araçtır. Ancak mevcut uygulamalar, hem karmaşık içerik yapısı hem yüksek maliyetleri hem de yetersiz devlet desteği nedeniyle yeterince etkili

olamamaktadır. Sigorta süreçlerindeki karmaşıklık, üreticinin sigorta yaptırmasını zorlaştırmakta ve zararların zamanında karşılanmasını engellemektedir. Bu durum, afet riskinin tüm yükünün üreticiye yüklenmesine yol açmakta, tarımsal üretimde sürdürülebilirliği tehdit etmektedir.

Bu bağlamda, TARSİM sigortalarının kapsamlı bir şekilde yeniden yapılandırılması zorunlu hale gelmiştir. Söz konusu yapılandırma sürecinde temel hedef, üreticilerin sigorta mekanizmasını kolayca anlayıp başvurabileceği bir sistemin oluşturulmasıdır. Küçük ve orta ölçekli üreticilerin de tarımsal sigortadan etkin biçimde yararlanabilmesini sağlamak amacıyla prim ücretlerinin ve dolayısıyla sigorta maliyetlerinin azaltılması gerekmektedir. Prim desteğinin yükseltilmesi ve tazminat ödeme kapasitesinin güçlendirilmesi yoluyla üreticilerin ekonomik risklere karşı korunması sağlanmalıdır. İklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan yeni doğal afet türlerinin de sigorta kapsamına dahil edilmesi ve mevcut risklerin güncellenmesi, sistemin etkinliğini artıracaktır.

Tarım sigortalarının bu şekilde etkin ve erişilebilir hâle getirilmesi, üreticiyi doğal afetlerin yol açtığı ekonomik kayıplardan koruyacak, üretimde sürdürülebilirliği sağlayacak ve kırsal ekonomiyi güçlendirecektir. Aksi durumda, iklim değişikliğinin yol açtığı afetler üreticinin ekonomik dayanıklılığını zayıflatmaya devam edecek ve tarımsal üretim kapasitesinin uzun vadeli azalmasına yol açacaktır.

İklim değişikliği kaynaklı risklerin yönetilmesi ve üreticinin korunması açısından TARSİM sigortalarının yeniden düzenlenmesi, sadeleştirilmesi, maliyetlerin düşürülmesi ve devlet desteğinin artırılması acil bir zorunluluk haline gelmiştir.

Tarım Sektöründeki Finansal Kırılganlık

Türkiye'de tarım sektörünün son yıllarda içine sürüklendiği ekonomik kırılganlık, özellikle 2025 yılı itibarıyla yeni ve kritik bir eşiğe ulaşmıştır. Tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından temel bir gösterge olan çiftçi borçluluğu, ilk kez trilyon seviyesinde telaffuz edilmeye başlanmış; bu durum, tarım politikalarının üreticiyi korumakta başarısız olduğunu ve kırsal kesimde ekonomik çöküşün yapısal hale geldiğini göstermektedir.

2025 yılı itibarıyla çiftçilerin bankalara olan toplam borcu 1 trilyon 143 milyar 971 milyon TL'ye yükselmiştir. Söz konusu borç düzeyi, yalnızca niceliksel bir artışı değil, aynı zamanda tarım sektörünün finansal sürdürülebilirlik kapasitesinin sınırlarına dayandığını göstermektedir. Gelirleri düşen, üretim maliyetleri artan ve destek mekanizmalarının yetersiz kaldığı koşullarda çiftçiler, borçsuz üretim yapabilme imkanını tamamen kaybetmiş; kredi borçlanması zorunluluk haline gelmiştir.

Borç yükündeki bu dramatik artış, çiftçilerin ekonomik bağımsızlığını zayıflatmakla kalmamakta, aynı zamanda tarımsal üretim araçlarına ve topraklarına ilişkin haciz ve icra işlemlerinin olağan hale gelmesine yol açmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilmesi için hayati önem taşıyan traktör, biçerdöver, sulama sistemi gibi üretim araçlarının icra yoluyla haczedilmesi, çiftçiyi doğrudan üretim dışı bırakmakta; kaybedilen her üretim aracı, tarımsal kapasitenin uzun vadeli olarak zayıflaması anlamına gelmektedir.

Benzer şekilde, borçlarını ödeyemeyen çiftçilerin tarım arazilerinin haczedilmesi, yalnızca bireysel bir mülkiyet kaybı değil; ülkenin tarımsal varlıklarının el değiştirmesine ve üretimden kopmasına yol açan yapısal bir tehdit niteliği taşımaktadır. Bu süreç, kırsal yoksullaşmayı derinleştirmekte; tarım sektöründe aile işletmelerinin yok olmasına ve üretimden çekilme eğiliminin hızlanmasına neden olmaktadır.

Devlet Alım Fiyatları ve Üretici Üzerindeki Etkileri

Tarım sektöründe son yıllarda izlenen düşük alım fiyatı politikaları, üreticiyi koruyucu kamusal yaklaşımın zayıfladığını ve ekonomik krizin yükünün çiftçilerin üzerine sistematik biçimde aktarıldığını göstermektedir. Devlet kurumlarınca belirlenen alım fiyatlarının maliyet artışlarıyla uyumlu biçimde güncellenmemesi, hatta çoğu üründe maliyetin altında açıklanması, bozulan makroekonomik dengelerin tarım sektörü üzerinden telafi edilmeye çalışıldığının açık bir göstergesidir. Bu politika tercihleri, yalnızca çiftçinin gelir kaybına yol açmakla kalmamakta; üretimde sürdürülebilirliği, kırsal istihdamı ve ulusal gıda güvenliğini doğrudan tehdit etmektedir.

Devlet alım fiyatlarının düşük belirlenmesi, üretici ile piyasa aktörleri arasındaki güç ilişkisini çiftçi aleyhine derinleştirmekte; çiftçiyi tüccarın ve aracının insafına terk eden bir piyasa yapısına zemin hazırlamaktadır. Fiyat açıklanmasına rağmen ürün alımlarının zamanında ve yeterli düzeyde yapılmaması, üreticinin devlet

güvencesinden mahrum kalmasına ve ürününü düşük fiyatlarla tüccara satmak zorunda bırakılmasına yol açmaktadır. Bu durum, tarımsal piyasaların kamusal otorite tarafından düzenlenmesi gerekliliğini daha da belirgin hale getirmektedir.

Bu bağlamda, birçok temel üründe taban fiyat uygulamasına ivedilikle geçilmesi zorunluluktur. Çiftçinin maliyetinin altında fiyatlarla üretim yapmaya zorlandığı bir ortamda piyasa mekanizmasının tek başına düzenleyici güç olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Taban fiyat; hem üreticiyi piyasa dalgalanmalarına karşı koruyan, hem de ulusal üretim planlamasını destekleyen temel bir kamusal araçtır. Türkiye'nin tarımsal bütünlüğünün korunabilmesi için tarımda kamucu bir yaklaşımın güçlendirilmesi, devletin düzenleyici ve dengeleyici rolünün yeniden tesisi gerekmektedir.

Ayrıca, özellikle soğuk süt alım fiyatları, uzun yıllardır sağlanması gereken üretim paritesinin altında seyretmektedir. Yem-süt paritesinin bozulması, süt üreticisinin maliyetlerini karşılayamamasına ve üretimden çekilmesine yol açmaktadır. Bu durum yalnızca süt üretimini azaltmakla kalmamakta, aynı zamanda et üretiminin geleceğini de tehdit eden yapısal bir kırılma yaratmaktadır. Paritenin altında seyreden fiyatlar, küçük ve orta ölçekli süt üreticisinin tasfiyesine, sektörde büyük işletme yoğunlaşmasına ve dışa bağımlılığın artmasına neden olmaktadır.

Tarım sektöründe yaşanan ekonomik baskıların temelinde, fiyat politikalarının üretici refahını öncelemeyen niteliği vardır. Ekonomik krizin faturasının alım fiyatlarının düşük tutulması yoluyla çiftçiye kesilmesi, üreticiyi kırılgan hale getirmiş; üretim maliyetlerini karşılayamayan yüz binlerce çiftçi borçlanmaya, borçlarını ödeyemeyenler ise üretimden tamamen çekilmeye zorlanmıştır. Bu süreç, tarımsal üretimde sürekliliği tehdit eden yapısal bir risk haline gelmiştir.

Sonuç olarak, devletin alım fiyatlarında uyguladığı mevcut yaklaşım, çiftçiyi destekleyen bir mekanizmadan ziyade, onu piyasa baskılarına karşı savunmasız bırakan bir politika görünümündedir. Üretim maliyetleri ve girdi fiyatları dikkate alınarak belirlenmeyen alım fiyatları, tarımsal üretimin giderek cazibesini yitirmesine ve stratejik ürünlerde üretim azalmasına yol açmaktadır. Alımın gecikmesi veya hiç yapılmaması nedeniyle üreticinin tüccara mahkûm edilmesi kabul edilebilir değildir. Tarımda kamucu bir anlayışın ivedilikle güçlendirilmesi, taban fiyat uygulamalarının yaygınlaştırılması

ve üreticiyi koruyan yapısal politikaların hayata geçirilmesi artık zorunluluk haline gelmiştir.

Küçük Aile İşletmelerinin Rolü Ve Kırsal Teşvik Politikaları

Türkiye tarımında son yıllarda gözlenen önemli bir eğilim, küçük aile tipi işletmelerin üretimden uzaklaşmasıdır. Bu durum, yalnızca üretim kapasitesinde daralmaya yol açmakla kalmamakta; aynı zamanda kırsal toplumsal yapının çözülmesine ve tarımsal bilgi birikiminin kaybolmasına neden olmaktadır. Küçük aile işletmeleri, yerel tarımsal çeşitliliğin, üretim sürekliliğinin ve kırsal ekonominin temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu işletmelerin üretimden çekilmesi, Türkiye'nin tarımsal sürdürülebilirliği ve gıda güvenliği açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır.

Kırsal dönüş ve genç nüfusun tarıma kazandırılması, uzun vadeli tarımsal ve ekonomik stratejilerin merkezinde yer almalıdır. Bu kapsamda, genç çiftçilere ve kadın üreticilere yönelik ayrıcalıklar ve teşvik mekanizmaları geliştirilmesi, tarımsal üretimin canlanması için kritik bir öneme sahiptir. Özellikle sigorta primlerinin devlet tarafından karşılanması, üreticiye mali yükümlülükler açısından önemli bir kolaylık sağlayacak ve girişimciliği teşvik edecektir. Benzer şekilde, kırsala dönüşü destekleyen eğitim programları, finansal hibeler, düşük faizli krediler ve tarımda teknolojik altyapı yatırımları, hem üretim kapasitesinin artırılmasını sağlayacak hem de kırsal yaşamın cazibesini artıracaktır.

Bu tür özendirici projeler, tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması, kırsal istihdamın artırılması ve tarımda kuşaklar arası bilgi aktarımının devamlılığının korunması açısından elzemdir. Küçük aile işletmelerinin desteklenmemesi, tarımda ölçek büyümesine ve üretimden kopmaya yol açmakta, tarımsal üretim merkezlerinin giderek sanayileşmeye ve ticari odaklı üretime kaymasına neden olmaktadır. Oysa kamusal destekler aracılığıyla kırsala yönlendirilen genç ve kadın nüfus, hem üretimde çeşitliliğin artırılmasını sağlayacak hem de kırsal kalkınmayı güçlendirecektir.

Sonuç olarak, tarımda sürdürülebilirliği sağlamak ve küçük aile işletmelerini üretimden koparmamak için, kırsala dönüşü teşvik eden kapsamlı politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Genç çiftçilere ve kadın üreticilere sağlanacak ayrıcalıklar, sigorta primlerinin karşılanması ve finansman destekleri, Türkiye tarımının hem ekonomik hem de toplumsal açıdan güçlendirilmesi için vazgeçilmezdir. Bu strateji, yalnızca üretim

kapasitesini artırmakla kalmayacak; aynı zamanda kırsal yaşamın sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğini güvence altına alacaktır.

Tarım Bütçesi

Türkiye'de tarımsal destekleme ödemelerininin bütçe içindeki payı zaman içinde çok önemli bir şekilde azalmıştır. 2006 yılında bütçe içindeki payı yüzde 2,7 olan tarımsal destekleme ödemelerinin, 2025 için gerçekleşme tahmin yüzde 1,1'e düşmüştür. 2026 yılında tarımsal destekleme ödemelerinin bütçe içindeki payı yüzde 0,9'a düşecektir.

2026 yılı için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın (TOB) kurumsal bütçesi 541,8 milyar TL görünmektedir. Bunun içinde tarımsal destekleme ödemeleri 160 milyar TL olup, 2025'e göre %24,4 artış içermektedir. Bu kalem çiftçiye ödenen ödemelerin ana gövdesidir.

Bakanlık bütçesinde görünmeyen başka kaynak aktarımları da bulunmaktadır. Bu ek aktarımlar şunlardır:

Tarımsal kredilere faiz/sübvansiyon desteği: ~220–222 milyar TL Tarım sektörü yatırım ödenekleri: ~190 milyar TL

Özellikle çok düşük düzeylerde kalan destekleme ödemeleriyle Türkiye'de tarım sektörünün yapısal sorunlarının çözülemeyeceği açıkça görülmektedir. Bu nedenle faiz destek ödemeleri yerine doğrudan üreticiye yönelik desteklerin artırılmasının gündeme alınması gerekmektedir. Diğer taraftan, Türkiye'de tarım yatırımlarının payının düşeceği yukarıda gösterilmiştir. Tarım sektöründe yatırımlara ayrılan kaynakların artırılması, sürdürülebilir üretim ve gıda güvenliği açısından bir zorunluluktur. Bunun kamucu ekonomik karşılığı tarım sektörü yatırım ödeneklerine ayrılacak kaynakların artırılmasıdır.

Tarım Destekleme Politikaları

Tarım sektörünün içinde bulunduğu finansal kırılganlık, yalnızca mevcut ekonomik koşulların değil, yıllardır süregelen yetersiz, gecikmiş ve kanuna aykırı yürütülen tarımsal destekleme politikalarının bir sonucudur. Tarım Kanunu'nun 21. maddesi,

Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYH) en az yüzde 1'inin çiftçilere tarımsal destek olarak ödenmesini hüküm altına almasına rağmen, bu yasal zorunluluk 20 yıldır sistematik biçimde ihlal edilmektedir.

Rakamlar, tarım sektöründeki destek politikalarının yapısal sorunlarını çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. 2014–2026 yılları arasında çiftçilere verilmesi gereken toplam destek miktarı 2 trilyon 512 milyar lira olması gerekirken, fiilen ödenen tutar yalnızca 620 milyar lirada kalmıştır. Aradaki 1 trilyon 892 milyar liralık eksik ödeme, çiftçinin kanunen hak ettiği ancak kendisine ulaştırılmayan devasa bir kaynağa işaret etmektedir. Bu tablo, tarım sektöründe üretim maliyetlerinin her yıl arttığı, iklim krizi, kuraklık ve piyasa dalgalanmalarının baskısının ağırlaştığı bir dönemde, üreticinin kaderine terk edildiğini göstermektedir. 2025 yılı bütçesinde verilmesi gereken destek 615 milyar lira iken verilen destek 135 milyar lirada kalmıştır.

2026 yılı için verilmesi gereken destek en az 722 milyar iken verileceği öngörülen destek bütçede 168 milyar lira olarak yer almaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığının bütçesi ise Tarım Kanununda verilmesi gereken desteğin altında ayrılmıştır. 2026 yılı için Tarım ve Orman Bakanlığı Bütçe teklifi 542 milyar Tl olarak belirlenmiştir.

Bu fark, tarımsal destekleme politikasının hem hukuki hem de ekonomik açıdan sürdürülemez bir biçime dönüştüğünü teyit etmektedir.

Bununla birlikte, desteklerin zamanında ödenmemesi, tarım sektöründeki finansal çöküşü daha da derinleştiren kritik bir sorundur. Pek çok destek kalemi üretim yılının bitiminden bir yıl sonra veya daha geç ödenmekte; bu durum hem desteklerin etkinliğini azaltmakta hem de çiftçinin nakit akışını bozarak üretim planlamasını imkânsız hâle getirmektedir. Zamanında yapılmayan destek ödemeleri, çiftçinin borçlanma yükünü artırmakta, kredi maliyetlerini yükseltmekte ve özellikle küçük aile işletmelerini iflasın eşiğine getirmektedir. Dolayısıyla gecikmiş bir destek, ekonomik rasyonalite açısından destek olma niteliğini yitirmekte, üreticinin ihtiyacına karşılık veremeyen sembolik bir transfer hâline dönüşmektedir.

Tüm bu veriler, 2006'da AKP iktidarı tarafından çıkarılan Tarım Kanunu'nun desteklemeye ilişkin temel hükmünün uzun yıllardır uygulanmadığını göstermektedir. Hukuki yükümlülüğün yerine getirilmemesi yalnızca çiftçinin gelir kaybına neden

olmamakta, aynı zamanda tarımsal üretim planlamasını, arz güvenliğini ve ulusal gıda egemenliğini tehdit eden yapısal sorunları da derinleştirmektedir.

Tarımsal desteklerin miktar bakımından yetersizliği, ödeme takvimlerinin gecikmesi ve Tarım Kanunu'nun açık hükümlerine uyulmaması; Türkiye'de tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini zayıflatan sistematik bir politika sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarım sektörü, öngörülebilir, zamanında ve yeterli bir destekleme mekanizmasını beklerken; mevcut uygulamaların devamı, üreticinin üretimden çekilmesine, kırsal yoksulluğun artmasına ve ülkenin gıda güvenliğinin risk altına girmesine yol açmaya devam edecektir.

Tarımsal Üretim Ve Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirme

Tarım sektöründe 2024–2025 dönemine ilişkin ortaya çıkan veriler, üretim kalemlerinde gözlenen daralmanın ötesine geçerek Türkiye'nin tarımsal sürdürülebilirliği açısından ciddi bir risk ortamı oluştuğunu göstermektedir. Üretimdeki düşüş eğilimi, tarım alanlarının belirgin biçimde küçülmesi ve temel gıda ürünlerinde yeterlilik oranlarının istikrarlı şekilde gerilemesi, mevcut tarım politikalarının ülkeyi hızla gıda güvencesizliği sorunuyla karşı karşıya bıraktığını ortaya koymaktadır.

Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde 2024 yılında %5 olarak gerçekleşen üretim azalmasının, 2025 yılında %10,4 seviyesine yükselmesi sonucunda yalnızca bir yıllık dönemde 8,4 milyon tonluk kayıp yaşanmıştır. Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde ise 2025 yılında kaydedilen %30,4'lük sert daralma, toplamda 8,2 milyon tonluk üretim kaybı anlamına gelmekte ve tarımsal çeşitlilik bakımından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bu gelişmeler, Türkiye'nin tarım politikalarının üretimde istikrar sağlayamadığı gibi üreticiyi destekleme konusunda da yetersiz kaldığını göstermektedir.

Stratejik öneme sahip temel gıda ürünlerinde yaşanan düşüş, tarımsal krizin boyutlarını daha da görünür hale getirmektedir. Buna göre buğday üretimi 2023 yılında 22 milyon ton iken 2025 yılında 17,9 milyon tona gerilemektedir. Arpa üretimi aynı dönemde 9,2 milyon tondan 6 milyon tona düşerken; ayçiçeği üretimi 2 milyon 198 bin tondan 1 milyon 800 bin tona inmektedir. Nohut üretimi 580 bin tondan 406 bin 400 tona, mercimek üretimi ise 424 bin tondan 230 bin tona gerilemektedir. Bu ürünlerdeki keskin düşüşler, gıda enflasyonunun yükseleceğini, ithalata bağımlılığın daha da

artacağını ve dışa bağımlı bir tarım yapısının kalıcı hale geleceğini göstermektedir. Tarımsal planlamadaki yetersizlikler, destek mekanizmalarının gecikmesi, üretim maliyetlerindeki artış ve çiftçinin alım gücündeki azalma bu gerilemenin temel nedenleri arasında yer almaktadır.

Mevcut tarım politikalarının en çarpıcı sonuçlarından biri tarım alanlarında yaşanan dramatik daralmadır. 2002 yılında 26 milyon 579 bin hektar olan toplam tarım alanı, 2024 yılı sonunda 24 milyon 24 bin hektara gerilemiştir. Türkiye son 22 yıl içinde toplam 2 milyon 555 bin hektar tarım arazisini kaybetmiş; bu kayıp yaklaşık 5 İstanbul veya 2,5 Kıbrıs büyüklüğünde bir alana karşılık gelmektedir. Aynı dönemde ekilen tarım alanları 1,1 milyon hektar azalmış, sebze bahçelerinin ise %20'si yok olmuştur. Her saat yaklaşık 18,5 futbol sahası büyüklüğünde tarım arazisinin kaybediliyor olması, sürecin hızını ve yıkıcılığını açıkça göstermektedir.

Tüm bu veriler, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı, imara açılması, madencilik faaliyetlerinin artışı ve kırsal nüfusun tarımdan uzaklaşması gibi nedenlerle mevcut tarım politikalarının toprağı ve üretimi korumakta etkisiz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesini zayıflatan ve gıda güvenliği açısından ciddi riskler doğuran yapısal bir sorun alanına işaret etmektedir.

Tarımda yeni yağma hazırlıkları

Son dönemde iktidar partisi tarım alanında iki önemli yenilik yapmaya başladı. İlk yenilik, işlenmeyen tarım arazilerinin kanun zoruyla kiralanmasını hedeflerken, ikincisi ise detayları tam olarak açıklanmayan yeni bir destekleme sistemi üzerineydi. İlk girişim şu şekilde ilerledi: 5403 sayılı 2005 tarihli Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8. Maddesi'ne, 23 Mart 2023'te ek fıkralar eklenmiş ve 22 Ağustos 2024'te yayımlanan İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Tarımsal Amaçlı Kiraya Verilmesine İlişkin Yönetmelik aracılığıyla bu düzenlemenin hayata geçirilmesi planlanmıştır.

İlgili Kanunun 8/K 2. fıkrası, "*Bakanlık; Hazinenin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan tarım arazileri hariç olmak üzere, mülkiyeti gerçek ve tüzel kişilere ait olup, hisselilik, mülkiyet ihtilafı, parçalılık, tarımsal faaliyete son verilmesi, göç veya başka bir sebeple üst üste iki yıl süreyle işlenmeyen tarım*

arazilerini tespit ederek, ekonomiye kazandırılması ve kamu yararına kullanılması için bu arazileri kira geliri arazi maliklerine ait olmak üzere ve arazinin vasfının değiştirilmemesi şartıyla sezonluk olarak rayiç bedelden aşağı olmamak üzere kiraya verir". hükmünü içermektedir.

Ancak 2024 değişiklikleri içinde yer alan 8/K/1 fıkrası, "kiralamayı" aşan niyetlerin varlığına da işaret etmektedir.: "*Bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak, ihtiyaç duyulması hâlinde, yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüğünün altındaki tarımsal arazileri yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüğüne çıkarmak veya mülkiyetten kaynaklanan ihtilafları gidermek amacıyla kamulaştırma ile satım işlemleri Bakanlığın talebi üzerine Maliye Bakanlığınca ilgili mevzuatına göre yerine getirilir*".

Eğer ekili alanların genişletilmesi isteniyorsa, Osmanlı'nın 16. yüzyıl uygulamalarında çözüm aramaya gerek yoktur. Öncelikle çiftçilerin topraktan ve tarımdan uzaklaşma nedenlerini sorgulamak gerekmektedir. Bu nedenler arasında sırasıyla IMF/Dünya Bankası tarım programlarının AKP tarafından sadakatle uygulanması, tarımın dışa bağımlı hale getirilmesi ve çiftçilere yeterli desteğin sağlanmaması yer almaktadır. Ayrıca, artan girdi maliyetleri ve maliyet enflasyonu karşısında çiftçilerin elde ettikleri satış fiyatlarının alıcı şirketler tarafından belirlenmesi sorunu mevcuttur. Çiftçilerin yaş ortalamasının 58'e ulaşması, yani gençlerin bu koşullarda tarımda kalmak istememesi, dolayısıyla toprakların terk edilmesine yol açmaktadır. Bu duruma neden olan AKP iktidarı, ekilmeyen toprakların şirketler tarafından kullanılmasının çözüm getireceğini düşünmektedir. Sadece kiralama değil, kamulaştırma ve satış yolunu da açarak, şirketleşmeyi teşvik etmeyi planlamaktadır.

AKP uygulamalarından tanık olduğumuz keyfi kararlar ile rant ve yandaş kayırma öncelikleri dikkate alındığında, üreticilerin ve kırsal mülk sahiplerinin çıkarlarının öncelikli olarak korunabileceği hususunda haklı tereddütler ortaya çıkmaktadır.

AKP hükümeti, 22 Ağustos Yönetmeliğinden bir hafta sonra, 29.08.2024 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 2025–2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemelere İlişkin Karar ile destekleme yöntemlerini köklü bir şekilde değiştirmeye yönelmiştir.

Bu önemli düzenlemenin Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisi dışında yapılması dikkat çekici bir durumdur. Karar, kamuoyunda "gübre ve mazot desteği kalkıyor"

haberiyle gündeme gelmiştir. Yeni destek sistemiyle, üretim planlaması kapsamındaki bitkisel ürünler için temel bir destek sisteminin açıklanacağı ve girdi desteklerinin de belirli oranlar çerçevesinde bu sistem içinde yer alacağı belirtilmiştir.

Ancak bu konuda girdi fiyatları sürekli yukarı çıkarken, "belirli oranların" nasıl sağlanacağı, daha da önemlisi, alan bazında desteklerin artıyor gibi göründüğü ürünlerde toplam destek miktarında gerçek bir artışın olup olmayacağı yönündeki sorular yanıtsız kalmıştır.

Gayrisafi Yurt İçi Hasıla'nın yasal olarak ayrılması gereken %1'lik kısmı yerine %0,2'si desteklemeye ayrılırken bu yeni sistemde ne değişecektir.

Yeni düzenlemenin anlamlı bir destekleme olduğunu söyleyebilmek için tarımsal katma değerin en az üçte biri, yani GSYH'nin %2'si desteklemeye ayrılmalıdır.

Sonuç ve Değerlendirmeler

Burada sunulan göstergeler, Türkiye'de tarım sektörünün son yirmi yılda ciddi bir yapısal zayıflama yaşadığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Tarımsal istihdamdaki hızlı çözülme, yatırımların gerilemesi, girdi maliyetlerinde yaşanan artışlar, ithal girdiye bağımlılığın yükselmesi, gıda ve hayvancılık ithalatındaki sıçrama, tarımsal dış ticaret açığının kalıcı hale gelmesi ve tarım arazilerinde yaşanan kayıplar, tarım sektörünün hem ekonomik hem toplumsal açıdan sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

Bu gelişmeler yalnızca üretim düzeylerini etkilemekle kalmamış; gıda fiyatlarının kontrolünün kaybedilmesi, küçük çiftçinin gelirlerinin erimesi, bölgesel eşitsizliklerin derinleşmesi, kentlere zorunlu göç, düşük gelirli yurttaşların gıdaya erişiminde keskin bir bozulma gibi çok daha geniş çaplı ekonomik ve toplumsal etkiler yaratmıştır. Tarımın zayıflaması, Türkiye'de hem enflasyon dinamiklerini hem de sosyal refahın dağılımını doğrudan belirleyen bir zafiyet alanı haline gelmiştir.

Tarım, giydiren ve doyuran stratejik bir sektördür. Gıdaya erişimde gıda güvenliği de önümüzdeki yüzyılın en önemli sorunlarından olacaktır

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), verilerine göre farklı bölgelerde üretim sorunları gelecekte daha da artacağına işaret etmektedir. 8 milyara yaklaşan nüfusun bir milyara yakını açlık riski ile karşı karşıyadır.

Dünya gelişmiş ülkelerin Endüstri 5.0 geçtiği süreçte ülkemiz Endüstri 3,5 seviiyesindedir.

Bu süreçte tarımın makinalaşması ve katma değerli ürün üretimine geçilmesi ve marka ürün üreterek yurt dışına ürün satabilen politiların geliştirilmesi de önemlidir.

Kooperatifçilik,alım garantili sözleşmeli üretim, kamucu politikalar tarım için gelecekte de olmazsa olmaza dönüşecektir. AKP iktidarları döneminde kamu tarımda seyirci tüccar belirleyici olması, düşük alım fiyatları, yüksek girdi fiyatları tarım kesiminde sorunları derinleştirmiştir.

Ürün desenlerine göre farklı ürünlerde artan üretim üreticinin ürünün tarlasında kalmasına neden olmakta çiftçi borçlarını ödeyemediği içinde haciz kapısına dayanmaktadır.

2025 yılında çiftçi borçlanması yalnız bankalara bir trilyon 117 milyar liraya erişmiştir. Takipte alacak artarken tarla ,traktör, hayvan hacizleri icra dairelerinin uygulamalarında ön sıralarda yer almaktadır.

Gıda da kendi kendine yetmeyen ülkelerin başka ülkelerin eline bakması özgürlüğü içinde risk noktasıdır.

Sümerlere atfedilen bir ata sözünde gümüşü ve altını alanlar buğday ile koyunu olanın kapısında bekler sözü yanında Mustafa Kemal Atatürk'ün kılıç ile Saban iki Fatihten birincisi daima ikincisi karşısında yenilmiştir ifadesi de tarım önemini vurgular.

AKP İktidarları döneminde kamucu anlayıştan uzak özelleştirme ile çiftçi yanında olan yem,gübre,üretim tesisileri satılması da çiftçi besici maliyetlerinin katlamasına yol açmıştır.

24 Ocak kararları sonrası IMF ve Dünya Bankası programları ile tarım makas adeğişikliğine gitmiş taban fiyattan gümrük verisi ve ithalata değişimler yaratılmıştır

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) de uyguladığı politikalarda bu sürecin acımasızca uygulandığı bir model olmuştur.

Sürekli tarımda ithalat kapısı açık tutulmuş son yıllarda yerli üretici ithalat sopası ile üretimden soğutulmuştur. Gübreden yeme gıdadan hayvana aralıksız ithalat tarımın canına okumuştur.

AKP'li yıllarda uygulanan emek ve üretim karşıtı, ithalata dayalı yanlış tarım politikaları etkisi her yıl daha belirgenleşmektedir.

Sürekli dışa bağımlı yem ve gübre gibi tarımda olmazsa olmaz ürünler fiyat artışı girdi maliyetlerinin diğer kalemlerindeki artış ile tarımı oldukça sıkıntılı bir sürece sokmuştur. Tahıl ve bazı baklagiller alım fiyatları şirketlerin kontrolünde sürdürülmesi üreticiyi önemli ölçüde sorunlu kılmıştır. Birden çok ürün Kamu müdahale alımı yapmadığı dönemlerde çöp olmaktadır.

Patates gibi 1999 yılında 6,5 milyon ton üretimi olan ürün 2024 yılında da değişen 30 milyon kişi nüfusa rağmen aynı miktarda üretim sağlandığı halde tarlada kalmış ve iki yıldır üreticisine zarar ettirmiştir. Sistem şirket ve büyük tüccarlar eli ile seçmece ürün alınması ve kamunun alımlarda olmaması ile doğrudan bağı vardır.

AKP iktidarları boyunca tarladan çatala kadar tarım sektörü hak ettiği değeri bulmaması gıda da giderek arz açığına neden olacağını göstermektedir.

Halen hububat ve bakliyat ürünleri ağırlıklı olmak üzere temel gıda sayılan 21 üründe ülkemizde arz açığı bulunmaktadır.

Çiftçiler ve üreticiler yoksulluğa ve aynı zamanda kırsaldan kente göçe zorlanmaya devam edilmektedir. Köy okulları ve sağlık ocakları kapatılması ve taşımalı eğitimde sorunların oluşmasında önemli etkendir. Tarım alanları daralması ve çiftçi sayısını azalması yanında üretim desenlerinde değişiklik stratejik açıdan tarımda sorunların derinleşmesine yol açmaktadır

AKP iktidarlarında uygulanan yanlış tarım politikalarının yansıması raftaki ürününde fahiş fiyatla satılmasına yol açmaktadır. Üretici, besici. Çiftçi kazanmazken bir avuç yandaş ithal ürünlerden vurgun vurmaktadır.İthalat piyasa dengelemek ve arz açığı gidermek kadar bir kesimin karına kar katan bir anlayışla sürdürülmektedir.

Marketlere tanınan sözleşmeli doğrudan üretimde de marketlerde hal çıkışlı ürünlerle aynı fiyatla ürünü rafa yansıtmaları piyasa uygun fiyatla ürün satmaktan çok daha kar ederek kazanç artırma uygulamasına dönmüştür.

Sözleşmeli üretimin artırılıp kapsamın geliştirilmesi alım garantili üretime geçiş sağlanması önceliklenmelidir.

Ülkemizde AKP iktidarları döneminde gıda ürünlerinin de içeriği sürekli tartışılır konuma ermiştir. Taklit tağşiş hileli gıdalar ve pestisit gibi istenmeyen durumlarda eğitimde denetimde yetersizdir.

Hijyen koşulları üretene bırakılması bu bağlamda yeterli eğitimin sağlanmaması da önemli eksikliktir.

Küresel iklim değişiklikleri ile sulama ve içme suyu önemi her geçen gün artmaktadır

Ülkemiz su fakiri bir ülkedir.

Suyu giderek dünya da da önemi daha belirgin artacaktır

Ülkemizde Akdeniz ve Karadenize boşa akan suların yönünü başta iç Anadolu ya çevrilmelidir.

Yer altısuları önemli ölçüde çekilmesi, göllerin kuruması karşısında AKP iktidarları sürecinde yeterli ve gerekli önlemler alınmaması su yönetimin de sıkıntıya sokmuştur.

Kapalı sisteme geçilmesi kuyu sularının ruhsatlandırılması, modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması ve kuraklığa dayanıklı ürün desenlerinin su sorunlu bölgelere kaydırılması sağlanmalıdır.

2002 yılının altında 2025 yılında üretim gerçekleşen hububat, bakliyat ve yağ bitkileri içinde kapsamlı ve riski yönetebilir politikalar AKP iktidarları döneminde yapılamamıştır.

AKP uyguladığı tarım politikaları tarımsal üretimin kapasitesini artırarak ithalat bağımlığını azaltmak yerine tam tersi uygulamalar içermektedir.

Çiftçiği ve üreticiği odağına alan uygulamalardan uzak düzenlemeler ve uygulamalar ile tarım her geçen yıl daha da sorunlu kılınmaktadır.

Gıda güvenliğinde gıda arzı ve gıdaya erişimi sürekliliği ithal ürünle sağlanması gelecek adına da kaygı verici bir durumdur.

Çiftçinin güvenle üretebilceği şart ve koşullar iyiden iye daraltılmış durumdadır

Finansal destekler girdi desteği üretim aracı ve fiyat destekleri sulama desteği sosyal desteklerle tarımın öncelikleyen bir biçimde ele alınması ihtiyaçtır

İklim değişikliği ile ortaya çıkan yeni durumlarda tarımsal üretim üzerinde yarattığı olumsuzluğu öngörecek bir bakış ve yaklaşıma ihtiyaç vardır.

Türkiye; sahip olduğu toprak ve su varlığı, coğrafik konumu ve iklim koşulları nedeniyle tarım potansiyeli yüksek bir ülkedir. Ekolojik zenginlik ve ürün çeşitliliği bakımından dünyanın sayılı ülkelerinden birisidir. Ülkedeki bitki türü sayısı Avrupa kıtası ile hemen hemen aynıdır. İnsan beslenmesinde hayati önemi olan birçok bitki türünün de gen merkezidir. Ancak bu potansiyel yeterince değerlendirilememekte; ihracat artırılamadığı gibi, ithalat da düşürülememektedir. Çünkü dış ticaret dengesinin ihracat yönünde sağlanabilmesi ancak üretim maliyetlerinin düşürülmesi, destekleme araçlarının doğru ve amaca uygun olarak kullanılması ve istikrarlı politikalarla sağlanabilir.

2025 yılı TÜİK ilk tahmininde Tarım ve Orman Bakanlığı verileri üzerinden 2025 yılı için 19 milyon 600 bin ton bir üretim öngörürken ekim 2025 tarihinde üretimi 17 milyon 900 bin ton olarak öngörmesi beş ayda 1 milyon 700 bin tonluk bir sapma olduğunu göstermesi dikkat çekicidir. Kırmızı mercimekte de mayıs 2025 de açıklanan 340 bin tonluk üretim ekim 2025 de 230 bine düşürülmesi 110 bin tonluk bir açığın ortaya çıkmasına neden olmuştur arpa da da mayıs 2025 de açıklanan üretim tahmini de 7 milyon 500 bin ton iken ekim 2025 tarihinde 6 milyon ton olarak öngörülmesi ve 1 milyon 500 bin tonluk bir kayıbın açığa çıkması bu bağlamda öngörü eksikliğininde sorunlu olduğunun göstergesidir.

Hayvancılıkta et ve süt üretiminde kaliteyi artıracak politikalar uygulanması ve dışa bağımlıktan kurtulunmasına yönelik bir uygulama anlayışı da yoktur.

Meralar korunmamakta,yem fiyatlarında dışa bağımlılık ile sürekli artış özellikle bir litre süt satıp 1,5 klio yem alamayınca zarar eden süt inekçiliği yapanların hayvanlarını kesime öndermesine neden olmaktadır

Ayrıca buzağı ölümleri önlenmemesi hayvan hastalıkları ile mücadelede yetersiz kalınması ahır giderleri artması hayvancılık için ciddi risktir.

2025 yılında 81 ilde yaşanan Şap salgını et ve süt kayıplarına neden olurken hayvanı ölen için herhangi bir destek uygulaması da verilmemiştir.

2025 yılı sorunlu olmasına rağmen çiftçilerin banka borçları ötelendirilmemesi tarım kesimini ayrıca zora sokmuştur.

Kamuya ait çiftçi dostu olması gereken TMO ve Et Süt kurumu ithalatçı kuruluşlara dönüştürülürken örnek çiftlikleri ile üretici besici ve çiftçi yol gösterecek TİGEM dahi ticari bir kuruluş gibi değerlendirilmektedir.

Şeker fabrikalarından kamu da kalanlar dışında özelleşen fabrikalar Kota uygulamalarını ticari bir araç gibi kullanıp şirketler eli ile çiftçiyi pancar ekiminde sorunlu duruma düşürmüşlerdir

Balıkçılığın geliştirilmesi modern alt yapı eğitim su ürünleri yetiştiriciliği Ar-Ge çalışmaları yanında Pazar geliştirme ve etkin denetim alanlarında sorunlar AKP iktidarları döneminde giderilememiştir.

Deniz ve İç Suların korunması balıkçılığın çok yönlü geliştirilmesi, dışa bağımlığın azaltılması bilimsel temelli yaklaşımlarla balıkçılık önemsenmelidir. AKP iktidarları döneminde balıkçılıkta sorunların artığı bir alana dönüşmüştür

AKP iktidarları tarımda da bölgesel kalkınmayı önceliklememiş ve bu konuda yeterli çalışmalar gerçekleşmemiştir.

Çiftçi ortalama yaşı 58 çıktığı süreçte gençlerin tarıma yönelmesine yönelik dar çalışmalar dışında teşvik edici uygulamalar geliştirememiştir.

Bunun yansıması kırsalda yaşam iyice daralmıştır. Tarımda eğitim bilimsel çalışma ve kendi kendine yeter ülke olma süreci doğru yönetilmemesi sorunları gıda güvencesini de sorunlu kılmıştır.

Dolayısıyla Türkiye'nin tarım politikasında bir paradigma değişikliğine ihtiyacı olduğu açıktır. Tarımın kalkınma stratejisinin merkezine alınması; çiftçinin maliyet yükünü azaltacak, üretimi sürdürülebilir kılacak, girdi bağımlılığını azaltacak, tarım arazilerini koruyacak ve gıda fiyatlarını kontrol altına alacak, bütüncül bir planlamanın hayata geçirilmesi gerekmektedir.

AKP bu dönüşümü hayata geçirecek perspektiften yoksundur. Kamucu ve planlamaya dayanan perspektifimizle diğer sorunlarla birlikte tarımda belirtilen sorunları da çözeceğiz.

Türkiye; sahip olduğu toprak ve su varlığı, coğrafik konumu ve iklim koşulları nedeniyle tarım potansiyeli yüksek bir ülkedir. Ekolojik zenginlik ve ürün çeşitliliği bakımından dünyanın sayılı ülkelerinden birisidir. Ülkedeki bitki türü sayısı Avrupa kıtası ile hemen hemen aynıdır. İnsan beslenmesinde hayati önemi olan birçok bitki türünün de gen merkezidir. Ancak bu potansiyel yeterince değerlendirilememekte; ihracat artırılamadığı gibi, ithalat da düşürülememektedir. Çünkü dış ticaret dengesinin ihracat yönünde sağlanabilmesi ancak üretim maliyetlerinin düşürülmesi, destekleme araçlarının doğru ve amaca uygun olarak kullanılması ve istikrarlı politikalarla sağlanabilir.

Ormanlar amacı dışında kullanılmaktadır

Anayasanın 169'uncu maddesinde ormanların korunup geliştirileceğine ve daraltılamayacağına ilişkin hükümler konulmuş olmasına rağmen gerek yasal düzenlemeler gerekse idarenin yetkilerini kullanmaması sonucunda orman tahribatı devam etmekte, izin irtifak yoluyla amaç dışı kullanımlarla orman alanları sürekli olarak daraltılmaktadır.

İbretlik bir olayla başlamak gerekirse; Limak ve IC Holdinglerin ortak iştiraki YK Enerji, işlettiği maden alanını genişletmek amacıyla Muğla'nın Milas ilçesi İkizköy'deki Akbelen ormanında katliam yaparken, 31 Temmuz 2023 tarihinde doğamızı yok eden maden kuruluşlarının oluşturduğu Maden Platformu "*Türkiye'nin enerji ve madencilikte dışa bağımlılığını azaltmak için çalışıldığı, madencilik amaçlı faaliyetler için Tarım ve*

Orman Bakanlığı'ndan izin almanın zorunlu olduğu, kesilen 100 bin ağaçtan sadece 1 tanesinin madencilik faaliyetleri için kesildiği, orman alanlarının sadece binde 3'ünün madencilik için geçici olarak kullanıldığı, madencilik için geçici olarak kullanılan alanların Orman Genel Müdürlüğü'nün onayladığı rehabilitasyon projesine göre rehabilite edilerek Orman İdaresine teslim edildiği" yönünde bir açıklama yaptı.

Ormanlarda maden açmak için Orman Genel Müdürlüğü'nden izin alınması zorunlu olduğu doğrudur, ancak 2004 yılında AKP'nin yaptığı Maden Kanunu değişikliğinden sonra madencilerin işlerini kolaylaştırmak için ormanlarla ilgili mevzuat da değiştirildi. Orman Genel Müdürlüğü, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün dağıttığı ruhsat alanlarının tümüne izin verir hale getirildi. Ayrıca, ormancılık politikaları uzmanlarına göre; Türkiye'de yok edilen orman ekosistemlerin yerlerinde yeniden oluşturulmuş bir tane bile madencilik alanı yoktur. Çünkü kesilen her ağacın yerine 100 tane ağaç dikilse bile sınır olarak bir orman alanı oluşturulabilir, orman ekosistemi değil. Orman ekosistemindeki işleyiş bir kez bozulduğunda, tekrar ağaçlandırma yapılarak ekosistem yaratılamaz. Bu, binlerce yılda oluşan bir süreçtir.

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16, 17 ve 18'inci maddelerine göre orman alanlarının ormancılık dışı amaçlar için tahsis edilebilmesi ormansızlaşmanın en başta gelen nedenidir. Orman alanlarından maden, enerji, turizm, ulaştırma vb. için tahsislerin sayısı yüzbinleri bulmaktadır. Her yıl yangınlardan dolayı kaybedilen orman alanlarının 4 katından fazlası maden, enerji, turizm, ulaşım gibi ormancılık dışı amaçlarla yapılan tahsisler nedeniyle yok olmaktadır.

1956 yılında çıkarılan Orman Kanunu sonrası 811 bin hektar orman alanı izin ve irtifaka konu edilmiştir. Bu alan mevcut orman alanlarının %3,5'ini oluşturmaktadır. Bu alanlar 2003 yılına kadar 46 yılda 250 bin hektar iken, AKP iktidarında 2003-2023 tarihleri arasındaki 20 yılda 561 bin hektarı bulmuştur.

1956 tarihinde çıkarılan Orman Kanunu'nda 2002 yılına kadar 46 yılda 15 defa değişiklik yapılmasına karşılık, 2003-2023 tarihleri arasındaki 21 yılda 30 defa değişiklik yapılmıştır. AKP iktidarı tarafından Kanunun 16'ıncı maddesi üç defa, 17'inci

maddesi 8 defa ve 18'inci maddesi ise iki kez değiştirilmiştir. Bu değişikliklerin orman alanlarının ormancılık amacı dışında kullanımını artırmak için yapıldığı anlaşılmaktadır.

28 Nisan 2018 tarihli ve 7139 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kanunla **6831 sayılı Orman Kanunu'na eklenen ve anayasaya açıkça aykırı olan Ek-16'ncı Madde** ile "*bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan yerler ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte üzerinde yerleşim yeri bulunan ya da yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık, verimsiz ve fiilen orman vasfı taşımayan alanlar orman sınırları dışına çıkartılarak tapuda Hazine adına tescil edilir*" hükmü getirilmiştir. 7 Ocak 2021 tarihli ve 31357 sayılı Resmî Gazetede Ek 16'ncı Madde kapsamında orman sınırları dışına çıkarma işlemlerine ilişkin yönetmelik yayımlanmıştır.

Ek-16'ncı Madde ile 1 adedi Bakanlar Kurulu Kararı 16'sı ise Cumhurbaşkanı kararı ile bugüne kadar 17 kararla 22 milyon 344 bin metrekare (2.234 hektar) saha orman alanından çıkarılmıştır. Kısacası 2018 yılında geçilen başkanlık sistemi en çok ormanlara zarar vermiştir. En son 19 Ocak 2024 tarihli kararla orman sınırları dışına çıkarılan alanlar 5 milyon 983 bin metrekaredir (598 hektar). Bugüne kadar orman sınırları dışına çıkarılan alanların %27'si bu kararla çıkarılmıştır.

Türkiye genelinde on binlerce **Ek-16'ncı madde talebi** bulunmaktadır. Bu başvurulardan ancak AKP ile siyasi bağlantıları olan kişilerin talebi karşılanmakta, kişiye özel uygulamalar vatandaşlar arasında büyük huzursuzluklara yol açmaktadır. Bu nedenle Cumhurbaşkanının bir imzası ile orman alanlarından çıkarılma işlemine derhal son verilmelidir.

Türkiye ormancılığının bir başka tartışma konusunu da 2/B arazileri olarak bilinen ve kadastrosu çalışmaları sırasında orman sınırları dışına çıkarılan alanlar oluşturmaktadır. Bu alanlar Orman Kanunu'nun 2'nci Maddesinin (B) bendinde belirtilen 31 Aralık 1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerleri kapsamaktadır. 1982 Anayasası bu alanların orman köylülerinin kalkınmalarının desteklenmesi amacıyla kullanılmasını hükme bağlamıştır. Ancak 26 Nisan 2012 tarih ve 28275 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan 6292 sayılı

Kanunla orman köylüsü olmayan hak sahiplerine satışlarının da önü açılmıştır. **2/B ile** toplam 6 milyar 400 milyon metrekare (640 bin hektar) orman alanı orman rejiminden çıkarılmıştır.

Anayasanın 169'uncu Maddesinde; "Devlet, ormanların korunması ve genişletilmesi için tedbirleri alır. Ormanların gözetimi devlete aittir, mülkiyeti devrolunamaz, devletçe yönetilir ve işletilir" hükmü yer almaktadır. Ayrıca 7 Ekim 2021'de kanunlaşan Paris İklim Anlaşması ile ormanların korunacağın ve genişletileceği taahhüt edilmiştir. Buna rağmen talepler artmış, tahribatın önü açılmıştır.

Orman yangınları

Anayasa'nın 169. maddesi, devlete ormanları koruma ve genişletme konusunda önemli yükümlülükler yüklemektedir. Bu bağlamda, Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından açıklanan veriler, orman yangınlarının hem sayı hem de etki açısından ciddi bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Yangın Sayıları ve Alan Kaybı: 2022 yılında 2.160 yangında 12.799 hektar,2023 yılında ise 2.579 yangında 15.520 hektar orman alanı zarar görmüştür. Bu durum, yangın sayısındaki artışın daha geniş alan kaybına yol açtığını göstermektedir.

Yangınlarla Mücadele İçin Harcamalar: Orman yangınlarla mücadeleye yangın sayısında ve zarar gören alan miktarında artış dikkate alınarak ödenek ayrılması gerekmektedir.

Anayasa'ya Uyum ve Tedbirler: 169. madde uyarınca devletin önleyici tedbirleri artırması gerektiği açıktır. Ancak 2025 yılı bütçe planlaması, bu zorunlulukla çelişebilir niteliktedir.

Orman Yangınlarıyla Mücadelede İyileştirme İhtiyacı: Teknolojik yatırımlar, erken uyarı sistemleri ve gönüllü destek ağlarının genişletilmesi gibi stratejilere daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Ayrıca, yangın sonrası rehabilitasyon çalışmaları da hızlandırılmalıdır.

Devletin Anayasa'daki yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için, yangın sayısını ve etkilerini azaltmaya yönelik daha geniş kapsamlı politikalar ve etkin bir bütçe yönetimi

gereklidir. OGM'nin gelecek yıllara yönelik performans programlarının bu gerçekler ışığında yeniden düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü'nün sorumluluk alanında, insan kaynaklı yangınların önlenmesine odaklanan, liyakate dayalı bir yapı oluşturulmalıdır. Yangın önleme ve söndürme konularına dair mevzuat yeniden gözden geçirilmeli ve güncellenerek eksiklikler giderilmelidir. Gerekli denetimler ve önlemler alınarak her anlamda hazırlıklı olunmalıdır. Özellikle yangınların sık yaşandığı yaz aylarında, piknik gibi etkinliklere kısıtlamalar getirilmesi faydalı olabilir.

Sulama yatırımları ihmal ediliyor

Küresel iklim değişikliğinin bir sonucu olarak, dünya genelinde artan sıcaklıklar ve azalan yağış miktarları, kuraklık afetinin hem sıklığını hem de şiddetini artırmaktadır. Kuraklık, diğer birçok doğal afetin aksine, yavaş bir süreç olarak gelişebilir ve büyük coğrafi alanlarda, hatta bazen bir ülkenin tamamında ciddi ekonomik, çevresel ve sosyal etkiler yaratabilir. Tarım sektörünün hem yüzey hem de yeraltı su kaynaklarına olan bağımlılığı nedeniyle kuraklık, tarımsal ekonominin pek çok yönünü etkileyen karmaşık bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla tarımda suyun önemi inkâr edilemez.

Ülkemizin küresel olarak yarı kurak bir iklim kuşağında yer alması, kuraklığın önemini daha da artırıyor. Kuraklığın tarıma olumsuz etkilerini 2007, 2008, 2014, 2021, 2022 ve 2024 yıllarında deneyimledik. Bu yıllarda bitkilerin çıkış ve büyüme döneminde ihtiyaç duyduğu suyun toprakta yetersiz olması hem verimde hem de kalitede ciddi sıkıntılar doğurmuştur. Kuraklık yüzünden tarımsal üretim büyük ölçüde azaldı ve bu durum sadece birçok çiftçiyi değil, ülke ekonomisini de olumsuz etkilemiştir.

Kuraklık, tarımsal ürünlerin verimliliğini düşürmenin yanı sıra yüksek gelir getiren mahsullerin ekiminden çiftçileri uzaklaştırdı. Ayrıca iklim değişikliğinin sonucu olarak son yıllarda ekim, dikim ve hasat tarihlerinde kaymalar yaşanmaya başlandı. Bu sezon, ürün ve bölgeye göre değişiklik göstermekle birlikte buğday ve arpa gibi ürünlerde ekim tarihi yaklaşık bir ay ileriye kaymıştır.

Meteoroloji Genel Müdürlüğünün yağış raporuna göre, ekim ayında uzun yıllar ortalamasına göre yağış yüzde 46, geçen yıla göre yüzde 27 azalmış, İzmir'in güneyi, Antalya'nın kuzeyi, Aydın, Manisa, Burdur, Mersin, Niğde, Gaziantep, Kilis, Adıyaman, Şanlıurfa çevrelerinde hiç yağış kaydedilmemiştir. Ekim ayı yağışları Ege Bölgesi'nde son 40, Marmara Bölgesi'nde ise son 23 yılın en düşük seviyesine inmiştir.

Meteoroloji Genel Müdürlüğünün aylık yayımlanan yağış raporunun 2024 yılı ekim ayı verileri açıklandı. Raporda, Türkiye geneli ekim ayı yağışının, normalin ve geçen yıl ekim ayı yağışının altında gerçekleştiği belirtilmiştir.

Türkiye genelinde, ekim ayındaki yağışlar son 6 yıldır normalin altında kalmaya devam ediyor. Yağışlar, Ege Bölgesinde son 40 yılın ve Marmara Bölgesi'nde ise son 23 yılın en düşük seviyesine gerilemiştir.

Bu durum, buğday ve arpa ekim dönemlerinin ileri bir tarihe ertelenmesine yol açmıştır. Bu sezon, bölgesel farklılıklar göstermekle beraber, yağışların Ekim ayında beklenen düzeylerde gerçekleşmemesi ve bazı bölgelerde oldukça gecikmesi nedeniyle ekilişte 20 gün ile 1 aya kadar bir gecikme yaşandı. Kuraklık nedeniyle birçok çiftçimiz hububat ekimini gerçekleştiremedi.

Artan dünya nüfusuyla birlikte, mevcut tarımsal üretimin verimliliği, nüfusun gıda ihtiyacını karşılamada yetersiz kalacaktır. Bu durumda, birim alandan daha fazla verim elde etmek gerektiği açıktır. Bu amaçla, özellikle su sıkıntısı çeken ülkemizde, sürdürülebilir su politikalarını her zaman ön plana çıkarmak şarttır.

Ayrıca, ülkemizdeki 23,9 milyon hektar tarım arazisinin yüzde 28,5'lik kısmında üretilen ve stratejik öneme sahip buğdayın yüzde 74,5'i kuru tarım alanlarında yetiştirilmektedir. Bu da kuraklığın tarımsal üretimimize ne denli önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde, sulanması mümkün olan 8,5 milyon hektar arazi bulunurken, şu an sulamaya açılan arazi miktarı 7,1 milyon hektardır. Ülke genelinde bu alanlarda sulama oranı yüzde 68, sulama verimliliği ise yüzde 51 olarak gerçekleşmektedir. Bitkisel üretim sürecinde, 1 kilogram buğday üretmek için bin 800 litre, çeltik için ise 2 bin 500

litre su kullanılmaktadır. Bu veriler, su kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesinin önemini daha da artırmaktadır.

Sulama yatırımlarının tamamlanmaması ve bu yatırımlardan beklenen etkinliğin sağlanamaması, önemli yapısal sorunlar arasında yer almaktadır. Sürdürülebilir bir tarımsal üretim için suyun varlığı vazgeçilmez bir unsurdur. Ancak, halen 1,4 milyon hektar alan sulama altyapısından yoksundur. Sulamaya uygun hale getirilecek her tarımsal alan, ülkemiz açısından büyük bir kazanç sağlayacaktır. Öte yandan, maliyetlerin sürekli artması ve kâr oranlarının düşük kalması nedeniyle özellikle küçük işletmelerin sahibi olan çiftçilerimizin tarımsal sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için gölet ve baraj gibi sulama yatırımlarına öncelik verilmesi gerekmektedir.

Ülke genelinde sulamaya açılan alanlarda sulama oranı %68 ve sulama randımanı %51 olarak tespit edilmiştir. Bu düşük sulama randımanı, suyun kaynaktan tarlaya ulaşana kadar önemli miktarda kaybolmasına neden olmaktadır. Sulama kanallarının çoğu eski ve açık sistemdir; bu durumun iyileştirilmesi için sulama kanallarının yenilenmesi ve kapalı sisteme geçilmesi gereklidir.

Ayrıca, bitkilerde verim kaybına ve toprakta tuzlanmaya yol açan geleneksel sulama yöntemleri terk edilmelidir. Bu yöntemler sulama maliyetlerini artırmakta ve beklenen faydaları sağlamamaktadır.

Çiftçilerimizin suyu bilinçli bir şekilde kullanabilmesi için gerekli eğitimler verilmelidir. Birim alanda kullanılacak su miktarının belirlenmesiyle aşırı su tüketiminin önüne geçilmelidir. Tarla içi modern sulama sistemlerinin kurulması sorumluluğu ise üreticilerimize aittir.

Ancak, artan maliyetler nedeniyle çiftçilerimizin zorluklarla karşılaşması, modern sulama sistemlerine geçişlerini güçleştirmektedir. Bu sebeple, su tasarrufu sağlayan modern sulama sistemlerini kurabilmeleri için çiftçilere yönelik teşvikler ve krediler artırılmalıdır.

Tarımın manzara-i umumiyesi (Özet)

Günümüzde dünya ölçeğinde uygulanan tarım programları küçük ve orta ölçekli işletmeleri tasfiye etmekte, onların yerine çokuluslu tarım-gıda şirketleri tarafından dayatılan endüstriyel tarım ve sözleşmeli üreticilik modelini öne çıkarmaktadır.

Böylelikle hem çokuluslu şirketler tarafından üretilen/pazarlanan tohum, ilaç ve gübre gibi tarım girdilerine pazar yaratılmaktadır, hem de tarımda tekellerin hakimiyeti güçlendirilmektedir.

1980 ve özellikle 2000 yıları sonrası Türkiye'de de IMF ve Dünya Bankasınca hazırlanan neoliberal tarım politikalarına ilişkin projeler, tarımda fiyat, girdi ve kredi desteklerinin kaldırılarak doğrudan gelir desteği (DGD) sistemine geçilmesini, tarım birliklerinin işlevsizleştirilmesini, bazı ürünlerde kota uygulamasını, bazılarında ise üretim alanlarının daraltılmasını içeriyordu. Bu projeler, uygulamada tarımda hızlı çözülme, kırdan kente göç, tarımda dağıtım, pazarlama ve ar-ge etkinliklerinin yerli ve yabancı tekellere devredilmesine yol açtı.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ekonominin ana gücü olan tarım sektörü sanayi devleti olacağız diye göz ardı edilerek arka plana itilmiştir. 1980 yıllarda başlayan bu hızlı süreç AKP'nin ithalat politikası ile zirve yapmıştır.

Ak Parti de neoliberal reçeteyi acımasız bir şekilde tarım ve hayvancılık alanında da kesintisiz uygulayarak, gıda üretiminin dünyada giderek stratejik bir önem kazandığı süreçte, Türkiye'yi artan ölçüde dışa bağımlı hale getirmiştir. Bu politikaların yanlışlığı Pandemi dönemi ve onu izleyen Rusya Ukrayna savaşı sırasında iyice anlaşılır hale gelmiştir.

Ülkemizde son 23 yıldır iktidarda olan AKP'nin tarımda izlediği ithalat politikası bugün dışarıdan temin edemezsek soframızda yağımız, ekmeğimiz olmayacak gibi görünmektedir. Bu kötü yönetimin uyguladığı tarım politikasının sonuçları ekonomik verilere de yansımıştır.

Tarım sektörünün GSYH içindeki payı azalmaktadır..

Tarım sektöründe çalışanların toplam istihdam içindeki payı dramatik bir şekilde düşmektedir.

Tohum piyasasında çokuluslu şirketlerin hakimiyeti vardır

Türkiye'de tarım üretimi için tohumluk tedarikinde yabancı sermayeli ve/veya yabancı ortaklı şirketlerin hakimiyeti güçlenmektedir. Kimyasal gübre piyasasına ithalat lobisi egemendir.

Kimyasal gübre sektöründeki kamu kuruluşlarının (TÜGSAŞ ve İGSAŞ) özelleştirilmeleri 2005 yılında tamamlanmış ve kamunun üretici olarak varlığı sona erdirilmiştir.

İç piyasadaki gübre fiyatlarını, uluslararası piyasalardaki hammadde ve gübre fiyatları; döviz kurundaki değişmeler ve gübre tekellerinin kâr hırsı belirlemektedir.

Kent yoksulu da gıdaya ulaşamaz hale gelmiştir. Bugünlerde pandeminin uluslararası piyasalarda yarattığı yan sorunların da etkisiyle gıdaya erişim zorlaşmaktadır.

Son 23 yıldır ülke tarımını yöneten AKP hükümetleri ve en son Saraydan alınan kararlarla bugün ülkemiz ithalat yapamazsa insanın karnını doyuramayacak noktaya gelmiştir.

AKP döneminde gıda alışverişi; adına varlık çadırları dediği tanzim çadırlarında yoksul insanlarımızın saatlerce bekleyerek ürün almaya çalıştığı, marketlerin yaptıkları indirimde ucuz gıdaya ulaşmak için birbirini ezmek zorunda kaldığı, semt pazarlarında akşam kapanış saatinden sonra pazarda kalan artık ürünleri toplamaya mahkûm edilmesi, belediyelerin ucuza sattığı ekmek büfelerinde sıra beklediği çileli günlere dönmüştür.

Bu süreç AKP'nin bilinçli ve istekli politikaları ile üretmek yerine ithalatı seçmesiyle gerçekleşmiştir. Pandemi sonrası Ukrayna Rusya savaşının devam ettiği bu günlerde devam ettiği şu günlerde birçok ülke yerinde üretim ve alternatif üretim modelleri oluşturmaya çalışırken AKP yine ithalatı seçmiştir.

AKP'nin 23 yıllık iktidarlık sürecinde tarımda yapısal değişim ve dönüşüm sağlanamamış, verilen destekler sonucunda sektörde istikrarlı bir büyüme yakalanamamış, sektörde katma değer ve verimlilik artışı sağlanamamıştır. Vizyondan yoksun bakış açısı sonucunda kırsalda yaşam seviyesi yükseltilememiş bunun doğal sonucu olarak da tarımda yoksulluk yaygınlaşmıştır.

2025 yılında 86 milyon nüfusa ulaşan ülkemizde tarım politikalarının yeniden, toplumsal yarar gözetilerek şekillendirilmesi ihtiyaçtan ziyade bir zorunluluktur. Bu çerçevede, tarımın makroekonomik açıdan stratejik olarak desteklenmesi ve uzun vadeli istikrarlı politikalarla yönlendirilmesi gereklidir.

Tarım sektörünün önemli ve stratejik bir sektör olduğu kabul edilmektedir. Dünya ölçeğinde de Dünya ölçeğinde de bir taraftan nüfus artışının devamı gıda talebini hızla artırmaktadır. Bu anlamda tüm ülkeler tarım sektörünü desteklemektedirler.

Tarım sektörünün ülkenin gıda ihtiyacını karşılamasının yanında başka fonksiyonları da bulunmaktadır. 2024 yılında sığınmacılar hariç 86 milyonluk nüfusumuza 59 milyon turist de eklenince bir yılda 145 milyon kişinin gıda ihtiyacının karşılanması gerekmektedir.

Tarım sektörünün bir diğer işlevi ihracat yaparak, ülkeye döviz kazandıracak olmasıdır

Tarım sektörü aynı zamanda sanayi sektörüne ham madde ve girdi sağlayan bir sektördür. Ancak üretim koşulları açısından sanayi ve tarım sektörleri farklı karakteristiğe sahiptirler. Tarım sektörü daha çok iklim koşullarına, tarımsal hastalıklara bağlı olup anlamda özel olarak dikkatle izlenmesi, gözlenmesi ve desteklenmesi gereken bir sektördür.

Ayrıca iktisat literatüründe tarım sektörü için King Kanunundan bahsedilmektedir. Bu kanuna göre tarım ürünlerinin üretim miktarı ile fiyat düzey arasında ters ilişki bulunmaktadır. Yani üretimin çok olduğu yıllarda ürünün fiyatları aşağı düşmektedir, yani arz ve talep dengesizliği halinde fiyatlar üretim fazlalığına göre düşmekte, üretimin azlığı durumunda fiyatlar artmaktadır. Söz konusu talep arz dengesizliği nedeniyle dünyanın hemen bütün ülkeleri tarımı desteklemektedirler. Avrupa Birliği'nin ortak bütçesinin üçte 1'i de tarıma desteklemeye ayrılmaktadır.

Ülkemizin tarım ve hayvancılığına yönelik olarak 23 yıllık AKP iktidarları sürecinde yürütülen çalışmalar ve verilen destekler hak ettiği seviyeye ulaşamamış, bu dönem üretimin ve üretenlerin adeta cezalandırıldığı bir dönem olmuştur. 2002-2024 yılları arasında uzun vadeli, sürdürülebilir ve üretenlerin desteklendiği projelerin hayata geçirilememesi ve uygulanan çarpık, uzun vadeden yoksun politikalar sonucunda tarım ve hayvancılık büyük sorunlarla karşı karşıya bırakılmıştır.

AKP'nin 23 yıllık iktidarlık sürecinde tarımda yapısal değişim ve dönüşüm sağlanamamış, verilen destekler sonucunda sektörde istikrarlı bir büyüme yakalanamamış, sektörde katma değer ve verimlilik artışı sağlanamamıştır. Vizyondan yoksun bakış açısı sonucunda kırsalda yaşam seviyesi yükseltilememiş bunun doğal sonucu olarak da tarımda yoksulluk yaygınlaşmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı, son 23 yıl içinde "strateji", "vizyon" ve "stratejik plan" gibi çok sayıda belge hazırlanmıştır. Ancak Bakanlığın hazırladığı bu belgelerdeki hedefler ya tutturulamamış ya da sürekli revize edilmek durumunda kalınmıştır. Bu durumun tek nedeni; uygulamalara sadece AKP'nin gözlüğünden bakılarak tarım ve hayvancılığın sorunlarının görmezden gelinerek yok sayılması ve sorunların halının altına saklanması en önemli etkendir.

Tarımı ve çiftçiyi, sürdürülebilir üretimi ve nitelikli kalkınmayı gözetmeyen bu bütçe yukarıda saydığımız eksikler ve sakıncalarla doludur. Üretimi, üreticiyi ve halkı yok sayan bu bütçe, ithalatçı ve rantçı bir anlayışın ürünüdür, halkımıza değil rantiyeye hizmet edecek bir bütçedir.

Çiftçiyi yoran, toprağı zayıflatan, doğayı koruyamayan yönetim mevcuttur. Bu iktidar, tarımı kaderine; çiftçiyi borca; toprağı susuzluğa; ormanı rantın insafına bırakmıştır. Öncelikle tarımda tam bir plansızlık vardır.

Yirmi yıldır tarım sayımı yapılmamıştır. Bu ülkenin kaç dönüm nadasa kaldı, hangi bölgede hangi ürün ne kadar ekiliyor, hangi havza ne kadar suya sahip… Bunların hiçbiri bilinmemektedir.

Desteklerin millî gelirin %1'i olması gerekirken hiçbir yıl bu hedef tutturulamamıştır. Üstelik bu destekler zamanında da verilmemiş; çiftçi tarlaya tohum atarken değil, borcunu ödeyemez hâle gelince destek görmüştür.

Gübre, yem ve mazot fiyatları katlanırken, iktidar çiftçiyi "piyasanın insafına" terk etmiştir.

Çiftçinin borcu ise ülke tarımının en ağır yüklerinden biridir. Ziraat Bankası çiftçinin bankası olmaktan çıkmış; faizler artmış; krediler yapılandırılmamış; binlerce çiftçi icra

kıskacına alınmıştır. Traktörüne, hayvanına haciz gelen bir çiftçiden üretim beklemek mümkün değildir.

Hayvancılıkta durum daha da kötüdür. Parite bozulduğu için süt üreticisi zarar etmiş, birçok üretici hayvanını kesime göndermek zorunda kalmıştır. Damızlık hayvan sayısı düşünce ithalat kaçınılmaz olmuş; et ithalatı her yıl milyonlarca dolarlık yük yaratmıştır. Yem fiyatlarını düzenleyecek hiçbir mekanizma kurulmamıştır.

Su yönetimi ise ülkemizin belki de en derin krizidir. Türkiye hızla su fakiri bir ülkeye dönüşürken iktidar suyu stratejik bir alan olarak bile görmemiştir. Havzalar kirletilmiş, yeraltı suları kontrolsüzce çekilmiş, sulama yatırımları tamamlanmamış; GAP, KOP, DAP projeleri yıllardır sürüncemededir.

Ormanlarımız ise korunmamış, aksine tahrip edilmiştir. Yangınla mücadelede kapasite eksikliği ortaya çıkmış; milyonlarca metrekare orman alanı maden ve inşaat izinleriyle yok olmuştur. Orman teşkilatı zayıflatılmış, bilimsel planlama rafa kaldırılmıştır.

Gıda güvenliği de ihmal edilmiştir. Denetim yetersizdir, kaçak ürün kolayca ülkeye girmektedir. Tarladan sofraya uzanan gıda zinciri şeffaf değildir, izlenebilir değildir.

Bu tablo bir hata değil, tarımın yönetilmediğinin; doğanın korunmadığının açık bir ilanıdır.

Çiftçi borçlu, toprak susuz, gıda güvencesi tehlikededir.Türkiye bugün tarımda üç büyük kriz yaşamaktadır.

Birincisi üretim krizidir.

Ekim alanları daralmakta; maliyet artışı yüzünden çiftçi üretimden vazgeçmekte; stratejik ürünlerde ithalat bağımlılığı giderek artmaktadır.

İkincisi su ve iklim krizidir.

Havzalar kirlenmiş, sulak alanlar kurumuştur. Ülkenin su yönetimi dağınıktır; kuraklık planı yoktur; sulama altyapısı eski, kayıp-kaçak oranı çok yüksektir.

Üçüncüsü gıda güvenliği krizidir.

Üretici kazanamamakta, tüketici pahalıya almaktadır. Aracılar sistemi piyasayı bozmakta, denetimler yetersiz kalmakta, ithalatçı lobiler güç kazanmaktadır.

Bu tablo bir ülkenin tarımda iflas tablosudur.

Tarım ve Orman Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-Çiftçinin 2006 yılında çıkarılan 5488 sayılı Kanunun 21. Maddesi gereği, her yıl milli gelirin en az %1'i kadar tarımsal destekleme almasıBakanlık Bütçesinin ilgili tertibine 604.9 milyar TL daha eklenmesini,

-Ziraat Mühendisi, Balıkçılık Teknolojisi Mühendisleri, Gıda Mühendisleri, Su ürünleri Mühendisleri, Veteriner Hekimler ve Biyologlar meslek grubunda olup atanamayan işsizlerimize istihdam için Bakanlık Bütçesine ilgili tertiplere 40 milyar 100 milyon TL artış yapılmasını,

- Tarımda kadın ve genç çiftçilerin sigorta prim giderlerini devletin karşılamasını, bunun için de Bakanlık bütçesinden SGK'ya 100 milyar TL ek transfer amacıyla Bakanlık ödeneğinin artırılmasını,,

-Zehirlenmenin önlenmesi ve ürün kontrollerinin daha sıkı yapılması için Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü kadrosunda çalışma olanaklarını artıracak 50 milyon TL ödenek eklenmesini, talep eden önergelerimiz red edilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak tarım, su ve orman politikalarını Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığının, gıda güvencesinin ve ekolojik sürdürülebilirliğinin temel alanları olarak görüyoruz. Tarım sektörünü, çiftçinin refahını ve doğal kaynakların korunmasını esas alan bütüncül bir yaklaşımla yeniden yapılandırmayı hedefliyoruz. Bu çerçevede, Türkiye'nin tarım politikalarını planlı, veriye dayalı, çevreyle uyumlu ve toplumsal faydayı önceleyen bir yapıya kavuşturacağız.

Aşağıda, CHP olarak tarım, su ve orman alanlarında hayata geçireceğimiz temel politika başlıkları yer almaktadır.

1. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Yapısını Yeniden Şekillendireceğiz

Tarım, orman, su yönetimi ve gıda politikalarını tek çatı altında toplayan bir bakanlık inşa edeceğiz. Böylece mevcut dağınık yapıyı sonlandırarak; üretim planlaması, destekleme politikaları, su yönetimi, ormanların korunması ve gıda güvenliğinin koordineli yürütülmesini sağlayacağız.

2. Üretim Planlamasını ve Tarımsal Sayımı Yeniden Başlatacağız

Türkiye'de 20 yıldır yapılmayan tarım sayımını düzenli hâle getirerek her 5 yılda bir güncelleyeceğiz. Üretim kapasitesini, toprak uygunluğunu, iklim etkilerini ve pazar ihtiyaçlarını dikkate alan havza bazlı üretim planlaması uygulayacağız.

Veriye dayalı tarım politikalarıyla ürün arzını güvence altına alacak, ithalata bağımlılığı azaltacağız.

3. Çiftçinin Borç Yükünü Hafifleteceğiz

Ziraat Bankası'nı yeniden çiftçinin bankası hâline getireceğiz.

Tarım kredilerini hasat sonrası ödemeli modele dönüştüreceğiz.

Faizleri silecek, borç yapılandırmalarında çiftçiyi koruyan düzenlemeler getireceğiz.

Traktör ve hayvan hacizlerini engelleyecek yasal mekanizmalar oluşturacağız.

4. Tarımsal Destekleri Artıracağız ve Zamanında Ödeyeceğiz

Tarımsal destekleri millî gelirin en az %1'i olacak şekilde artıracağız.

Desteklerin yarısını ekim öncesinde, kalanını üretim sezonunda ödeyerek çiftçinin finansman ihtiyacını karşılayacağız.

Mazottaki ÖTV yükünü kaldıracağız.

Gübre, tohum, yem ve sulama desteklerini maliyet artışlarına göre düzenli güncelleyeceğiz.

5. Hayvancılıkta Üretim Odaklı Millî Program Uygulayacağız

Süt ve et üretiminde pariteyi sağlayarak üreticinin zarar etmesini engelleyeceğiz.

Damızlık hayvan varlığını koruyacak destekler verecek, ithalata bağımlılığı azaltacağız.

Yem maliyetlerini düşürecek ve meraları verimli şekilde kullanılabilir hâle getireceğiz.

Hayvancılıkta kayıt sistemini güçlendirerek izlenebilir bir yapıya geçeceğiz.

6. Su Yönetimini Tek Yasal Çerçevede Birleştireceğiz

Yeni bir Su Kanunu çıkararak suyu ulusal güvenlik ve yaşam hakkı olarak tanımlayacağız.

Havza yönetim planlarını güncelleyecek, yeraltı suyu kullanımını kontrol altına alacağız.

Sulak alanları, gölleri, akarsuları ve kıyı ekosistemlerini koruyan düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Yüzey sularının kirlenmesini önleyecek etkin izleme sistemi kuracağız.

Ayrıca:

- **Açık kanal sulama sistemlerini kapalı sisteme dönüştüreceğiz.**
- **Yağmur suyu hasadı ve gri su kullanımını yaygınlaştıracağız.**
- **Atık suyun arıtılarak tarımda kullanılmasını sağlayacağız.**

- **Tüm yurtta içilebilir musluk suyu hedefi doğrultusunda altyapı yatırımlarını planlayacağız.**

7. Tarımsal Su Kullanımını Verimlilik Esasına Göre Yeniden Düzenleyeceğiz

Kuraklık riskine karşı tarımda su kullanımını azaltan teknolojileri yaygınlaştıracağız.

Damla sulama, basınçlı sulama ve akıllı sulama sistemlerini destekleyeceğiz.

Su tüketimi yüksek ürünlerde bölgesel üretim planlaması yapacağız.

8. Ormanları Bilimsel İlkelerle Koruyacağız ve Genişleteceğiz

Orman ekosistemlerini korumak için bilimsel esaslara dayalı orman yönetim planlarını güçlendireceğiz.

Maden, inşaat ve enerji projelerinin orman alanlarına verdiği zararları en aza indirecek yasal düzenlemeler yapacağız.

Orman varlığını artıracak ağaçlandırma ve rehabilitasyon projelerini destekleyeceğiz.

Yangınla mücadele kapasitesini güçlendirecek, erken uyarı sistemlerini yaygınlaştıracağız.

9. Gıda Güvenliğini Güvence Altına Alacağız

Tarladan sofraya kadar uzanan gıda zincirinin tamamını izlenebilir hâle getireceğiz.

Denetimleri güçlendirecek, laboratuvar kapasitesini artıracağız.

Kaçak ve kontrolsüz ürün girişini engelleyeceğiz.

Lisanslı depoculuk, soğuk zincir ve lojistik altyapısını güçlendireceğiz.

Kooperatifleşmeyi yaygınlaştırarak aracılık maliyetlerini azaltacağız.

10. Tarımda Dijital Dönüşüm ve Teknolojik Üretimi Yaygınlaştıracağız

Sensörlü izleme, uzaktan algılama, robotik tarım teknolojileri ve otonom ekipmanlar gibi yenilikçi üretim yöntemlerini destekleyeceğiz.

Tarım Organize Sanayi Bölgeleri'ni yaygınlaştırarak üretim–sanayi–lojistik entegrasyonunu güçlendireceğiz.

Yerli tohum geliştirme kapasitesini artırmak için Tarım Bilimleri Akademisini kuracağız.

11. Orman ve Su Yönetiminde Kurumsal Kapasiteyi Güçlendireceğiz

Tarım, su ve orman yönetimi alanlarında uzman personel istihdam edeceğiz.

Kurumsal yeniden yapılanmayı liyakat ilkesine göre gerçekleştireceğiz.

Uzmanlık, teknik yeterlilik ve bilimsel bilgiye dayalı karar alma mekanizmaları kuracağız.

Sonuç

CHP olarak tarımı yeniden üretim odaklı, çevreye duyarlı, bilime dayalı ve planlı bir yapıya kavuşturmayı hedefliyoruz.

Çiftçinin refahını artıracak, gıda güvencesini sağlayacak, suyu ve ormanı koruyacak bütüncül bir tarım ve ekosistem politikası hayata geçireceğiz.

Türkiye'nin toprağına, suyuna, ormanına ve üreticisine sahip çıkan; sürdürülebilir tarım ve güçlü gıda güvenliği sağlayan bir yönetim kuracağız.

XX. SANAYİ VE TEKNOLOJİ

Bakanlığın 2026 yılı Bütçe Teklifi ve 2024 yılına ilişkin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile bağlı kuruluşlarının Sayıştay denetim raporları, harcama kalemleri hakkında ayrıntılı bilgi vermekten uzaktır; yapılan harcamaların ayrıntısı raporlarda işlenmemiştir;

geçmiş yıllara dair önemli Sayıştay denetim bulgularının birçoğunun akıbeti belirsizliğe terk edilmiş ve son 7 yılın bulgularıyla kıyasladığımızda birçok kritik tespit raporlardan çıkarılmıştır.

Kamu Destek ve Teşviklerinin Etki Analizleri, Sonuçları Yeterince Gözetilmemektedir.

Sanayimizde olduğu gibi, bütçe tartışmalarına da bir "verimsizlik" ve "cari açık" sorunu hakimdir. Alınan yetkiyle bir önceki yılda yapılan kamu harcamalarının denetiminde geçmiş yıllara göre ciddi ölçüde derinlikten ve hesapverebilirlikten yoksun raporlar sunulmakta; bütçe tartışmalarında sorulara net ve şeffaf yanıtlar alınamamaktadır. Devamında, sanayinin sorunlarının ve daralmasının en yoğun olduğu dönemde Bakanlık sanki bu güncel sorunlar yokmuş gibi davranmaktadır. Bakanlık, gelinen aşamada dünya çapında düşen sıralamamızı ölçen raporları ve kıyaslamalı verileri, güvenilir sektörel analizleri ve iş dünyasının sağduyulu çağrılarını arka plana itmekte; cari sorunlar ile bütçe verilerini değil, 2002'deki verilerle 2024'teki verileri kıyaslamaya kalkmaktadır.

Sanayimizin ve teknolojinin sorunları, teknik olmaktan ziyade, önceden hazırlanmış siyasi propaganda metinlerinin okunması yoluyla karşılanmaya çalışılmıştır. Hatta muhalefet milletvekillerinin Bakanlık yetkililerinden daha ayrıntılı veriler aktardığı, sunumlar gerçekleştirdiği görüşmelerde, sanayi üzerinde kalıcılaşan kur, maliyet, faiz baskısı, finansmana erişim yükü, pazar kayıpları ve birçok sektördeki rekabet sorunlarının nasıl çözüleceğine dair yanıtlar Bakanlıkça verilmemiştir. 2002 yılındaki destek ve teşvik rakamları, ihracat tutarı, o dönemdeki sanayi sektöründe çalışan insan sayısı aktarılarak 2024 yılındaki sorunlara 22 yıl önceki Türkiye örnek gösterilmek suretiyle, "sanayileşme" yerine adeta "şükretme" yolu tavsiye edilmiştir.

Dünyada 23 yıl önce bizden birçok göstergede geride olduğu halde bugün önümüze geçen, yüksek teknolojili ürün ihracatında rekabet gücümüzün kalmadığı ülkelerin birçoğunun ilerlemesinde ise "ülkemiz kadar darbe, terör, savaş tehdidi ve krize maruz bırakılmamaları"nın etkili olduğu iddia edilmiştir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde, sanayide ve kalkınmada, üretim süreçlerinde hesapverebilirlik yok sayılmış; Türkiye'nin kronikleşmiş sorunlarını dile getiren özel sektörün düzenli raporlarındaki, araştırma bulgularındaki uyarılar ciddiye alınmamış, bağımsız araştırma gruplarının Türkiye sanayiine dair ciddi verileri gündeme alınmamış,

sanayicimizin ve ihracatçımızın dünyadaki güncel konumu ve iç piyasadaki sıkıntıları üzerinden yaptığımız sunumlar ve aktardığımız rakamlar, Bakanlık katında "2002-2024 arasında ne yaptık?" konuşmasıyla karşılanmıştır. Sanayi alanı başta olmak üzere, kamu kaynaklarının ne kadar tutarda dağıtıldığından ziyade bu kaynakların sektör, il/ilçe bazlı destek, teşvik ve muafiyetlerin dağıtımı sonucunda bu harcamaların nasıl bir çıktıya yol açtığı, nasıl bir yatırım ve istihdam yarattığı sorusu ise büyük ölçüde belirsiz kalmaktadır.

Üretim ve yatırım için hukuk ve demokrasi şart…

31 Mart 2024 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi kadrolarının öncülüğündeki Türkiye İttifakı'nın elde ettiği başarıyı hazmedemeyen iktidar, Cumhurbaşkanı Adayımız Sayın Ekrem İMAMOĞLU başta olmak üzere, birçok belediye başkanımızı, yöneticilerimizi tutsak etmiş, kayyım uygulaması ve soruşturmalar, demokrasinin, öngörülebilir hukuk düzeninin ve yatırımların önünü tıkamıştır. Cumhurbaşkanı Adayımız ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Ekrem İMAMOĞLU ve dönem arkadaşlarının diplomalarının hukuksuzca iptali sonrasındaki haklı ve şiddetten uzak eylemler, özellikle gençlerin temel eğitim hakları ve özgürlükleri için başlattıkları direniş, CHP önderliğinde her ilde milyonlarca yurttaşımızın farklı talep ve beklentilerinin dile getirilmesini sağlamıştır.

Reel sektör, 19 Mart Darbesi sürecinde, Merkez Bankası ile ekonomi yönetiminin son 2 yılda "akılcı yönetim" adı altında uyguladığı paketlerde alınan mesafenin tümüyle yok edildiğini görmüştür. Reel sektör ve özelde sanayicilerimiz, iki yıl boyunca, finansmana erişim zorlukları, yüksek faize eşlik eden yüksek enflasyon ortamında kaybedilen pazarlar ve maliyet artışlarının "geçici" olduğuna ikna edilmeye çalışılmış, ancak reel sektörün özellikle son iki yılda daralma pahasına katlandığı zorluklar, 19 Mart Darbesi'yle tümüyle heba edilmiştir.

Bu darbenin ilk 3 ayda dahi maliyeti 150 milyar Dolara yaklaşmıştır. Darbenin ilk aylarında tahvil faizleri yükselmiş, kamu ve özel sektör daha yüksek faiz oranlarıyla borçlanmak zorunda kalmıştır. 19 Mart Darbesi'nin istihdam maliyeti de ağır olmuştur.

Atıl işgücü yani gerçek işsizlik 2025 yılı Mart ayında %28.8 iken, Haziran'da %32.9 olmuştur. 2024'ün ilk 6 ayında atıl işgücü oranı %27.4 iken, 19 Mart Darbesi'nin derinleştirdiği hukuk ve iktisadi kriz ortamında 2025'in ilk 6 ayındaki atıl işgücü oranı %32 ve 13 milyon gerçek işsiz sayısıyla tarihin en yüksek gerçek işsizlik verisine yol açılmıştır. Ağustos 2025 sonu itibarıyla gerçek işsiz sayısı 12 milyon 233 bine, atıl işgücü oranı ise %29.7'ye gelmiştir. 19 Mart Darbesi süreci, COVID-19 dönemindeki işsizliğin bile üstüne çıkmıştır.

19 Mart Darbesi'nin ilk aylarında özel sektöre maliyetine daha yakından baktığımızda; 19 Mart Darbesi'nin yaklaşık maliyeti 150 milyar Dolardır. 6 trilyon TL'nin üzerine çıkan bu maliyetin özel sektöre zararı ilk aylar için 2.1 trilyon TL olmuşken, 19 Mart Darbesi'nin kamuya zararı ilk aylar için 3.9 trilyon Liradır. Bu zararın Hazine'ye yükü, kur ve faiz artışı yüzünden 1.6 trilyon TL iken, ilk aylarda rezerv kaybımız ise 2.3 trilyon TL'ye dayanmıştır. 19 Mart Darbesi'nin ilk aylarında, özel sektörün kur artışı maliyeti 1.4 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Büyümede ortaya çıkan zarar ise yavaşlama nedeniyle 680 milyar TL'dir. Faiz indirimlerinin ertelenmesi, rezervlerdeki kayıp, artan enflasyon ve darbe döneminde yükselen kredi risk puanları, sanayi kesiminin planlarını doğrudan etkilemiştir.

Şubat 2025 sonunda 241 puan seviyesine inen CDS primleri, 19 Mart Darbesiyle beraber hızla 325 puana, Akın Gürlek'e yönelik tehdit iddiasıyla açılan davanın ilk duruşmasının görüldüğü gün olan 11 Nisan'da 372 puana çıkmıştır. 17-19 Eylül'de 239 baz puana kadar gerileyen CDS primleri, 17 Ekim 2025'te 274 puana kadar tekrar yükselmiş, CHP'nin 38. Olağan Kurultay Davası hakkındaki 24 Ekim 2025 tarihli kararın ardından yeniden 244 puan seviyelerine gelmiştir. 8 Eylül 2025'te, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ'ın Orta Vadeli Plan sunumunda övündüğü "CDS'ler 240 baz puana kadar geriledi" sözünü hatırladığımızda, bu puanın 19 Mart Darbesi öncesinde zaten yakalandığı ancak bu risk puanının iktidarın izlediği hatalı siyasi ve yargısal müdahalelerle artırıldığı, sanayi kesiminin bu hataların faturasını ödediği açıkça görülmektedir.

19 Mart Darbesi'nin yine ilk 3 ayında, imalat sanayii sektöründe atıl kapasite kullanımı son 28 ayın en yüksek düzeyine fırlamıştır. Reel sektörün döviz açığı 2024 yılında 143.9 milyar Dolar iken, 19 Mart 2025 Darbesi'nden sonra 2025 yılı Nisan ayında 174.2

milyar Dolara, Mayıs ayında 176.2 milyar Dolara, 2025 yılı Temmuz ayında ise 182.6 milyar Dolara yükselmiştir. Diğer ifadeyle; reel sektörün borç (351.5 milyar Dolar) ve varlıkları (168.8 milyar Dolar) üzerinden konuya yaklaşırsak; döviz kurundaki her 1 Liralık artış, reel sektöre 182 milyar TL'lik net kur zararı yazacaktır. Reel sektör, nakit sıkışıklığını aşmak için %60 üzerindeki TL faizli borç yerine, kur riskini göze alıyor ve dövizle borçlanmaya devam etmektedir. KOBİ'lerin banka borçları 8. ayın sonunda 5 trilyon 558 milyar TL olurken, bu borç 2024 yılı sonunda 4 trilyon 372 milyar TL idi.

Darbenin ilk aylarında, 19 Mart – 2 Mayıs arasında, yani yaklaşık 45 günde döviz piyasasına 60 milyar Dolarlık müdahalede bulunulmuş, aynı dönemde enerji ve gıda zamları körüklenmiştir. Bir siyasi hata ve hukuk krizi, reel sektörün tüm kısa vadeli planlarını yerle bir etmiş, Merkez Bankasının iki yılda biriktirdiği rezervlerinde erimeye yol açmıştır. 19 Mart Darbesi'nin ilk 45 gününde sadece Merkez Bankası rezervleri 60 milyar Dolar erimiş; 19 Mart darbesi öncesinde "faizlerin düşürülmesi"ni puanlayan piyasalar, darbe yüzünden yeniden %46'ya yükselen faizler sonucunda yatırım ve imalatta planlarını ertelemek ya da yurtdışı dahil olmak üzere daha çok borçlanmak durumunda kalmıştır. 19 Mart Darbesi ve sonrasında devam eden hukuksuzluklar, faizlerin 35 puan ve altına inmesinin önünü doğrudan kesmiş, iş dünyamızın yıllık öngörülerini sarsmıştır.

Maliyeti 150 milyar Doları bulan 19 Mart Darbesi'nin ilk ayında sadece kur artışının engellenmesi için, ilk hesaplarımıza göre, 1 triyon 700 milyar TL'lik kaynak heba edilmiştir.

Özel sektör temsilcilerinin bir bölümü, 2025 yılı içinde ekonomide, hukukta ve özgürlüklerde yol açılan büyük kayıpları ve çıkarılan yasaları örnekleriyle saymaya çalıştıklarında, somut örnekler sıraladıklarında, tam da yakındıkları o siyasallaşmış hukuk düzeni bu defa özel sektör temsilcileri hakkında soruşturmalar açmaya başlamıştır.

Örneğin; 19 Mart Darbesi'nden sadece 5 hafta önce TÜSİAD, Genel Kurulunun yapıldığı 13 Şubat 2025 tarihli toplantıda bazı tespit ve uyarılarla gündemi belirlemiştir. TÜSİAD'a başta Adalet Bakanı ile AKP Sözcüsü Sn. Ömer Çelik olmak üzere yanıtlar gelmiştir. TÜSİAD'ın tespit ve önerileri, uyarıları sanayinin temel sorunlarına ekonomi alanı dışında, "hukuk, maliye, demokrasi, özgürlükler, mülkiyet özgürlüğü ve idarenin müdahaleleri"ni de eklediği için iktidarın hışmına uğramıştır.

Soruşturma konusunu oluşturan TÜSİAD yöneticilerinin konuşmaları öne çıkarken, TÜSİAD'ın bu toplantısında açıklanan "Perspektif 2025" başlıklı rapor ise geride kalmıştır. Oysa bu raporda, Türkiye'nin sanayi sorunlarının ötesine geçen ve Türkiye'nin temel sorunlarını 40 sayfa-11 ana başlıkta sıralayan ve çözüm önerileri sunan bir içerik mevcuttur.

TÜSİAD ile iktidar arasındaki tartışmanın ötesinde, soruşturmaya konu edilen toplantıdaki sözler, aslında 40 sayfalık bir raporun sunumundan ibarettir.

Sorun, iş dünyasında "yanlışa yanlış" diyebilen, sanayi politikasını farklı alanlardaki sorunlarla birlikte ele alabilen ve bunu somut örneklerle ifade edebilenleri dinlemek yerine, "vesayet" söylemine sığınmaktır. Sorun, üretimdeki sorunları kısır siyasi söylemlerle yanıtlamaya çalışmaktır. Sorun, dünyada kabul gören temel sıralamalarda gün geçtikçe geriye giden konumumuzu görmezden gelirken, bu analizleri yapan kuruluşları kötülemek, verilerini yok saymaktır.

Sanayi İçin Dünyanın Kritik Sıralamalarında Geriliyoruz…

Ülkemiz, 21. yüzyıla ağır bir ekonomik krizle girmiş olsa da "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı"nın temel hedefleri doğrultusunda kısa sürede bir miktar toparlanma elde etmiş, ancak yapısal dönüşümlerin gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulan adımlar geride kalan 23 yılda atılmamıştır. Orta veya orta-üst gelir grubundaki rakibimiz ülkelerden kıyaslamalı olarak önde başladığımız birçok göstergede geriye düştüğümüz açıktır. Örneğin; AB'ye üye olan Bulgaristan, Romanya ile kıyasladığımızda, 2023 verisiyle kişi başına düşen gelir bakımından ülkemiz fiili Tek Adam Rejimi'nin ön dönemi olan 2014 yılından itibaren gerilerken, Romanya ve Bulgaristan'da AB'ye üyelikle birlikte ilerleyiş göze çarpmaktadır. Romanya, kişi başına düşen gelirde ülkemizi 2017'de, Bulgaristan ise 2018'de geçmiştir. Diğer bir örnek olan enflasyon göstergeleri açısından da benzerlik taşıdığımız Arjantin, 2001-2023 dönemine baktığımızda 2002-2008 sürecindeki istikrar programlarıyla geride bıraktığımız bir ülkeyken, sonrasındaki süreçte kişi başına düşen gelir açısından ülkemizden daha yüksek performans sergilemiştir. Ülkemiz, özellikle 2018 ve sonrasındaki yeni hükümet sisteminde birçok kez fırsat penceresi elde etmesine rağmen, yanlış siyasal kararların da etkisiyle

sanayide verimlilik odaklı üretimini, yüksek teknolojili ürün ihracatını, emeğin üretimden aldığı payı 2024 hedeflerine yaklaştıramamıştır. İşsizlik, borçluluk, enflasyon oranlarının temel alındığı "Sefalet Endeksi"nde 2018 öncesinde, 2015-2017 dönemi için 23.5-26.8 puan aralığındayken, 2023 sonunda 93.9 puana, 2024 sonunda ise 120.6 puanla en kötü 5. sıraya kadar yerleşmiştir. Bu listede üzerimizdeki diğer ülkeler; Sudan, Arjantin, Suriye, Yemen iken ülkemizde özellikle borçluluk düzeyi yeni sıralamada öne çıkarılmıştır.

Sefalet Endeksi "(Enflasyon+İşsizlik+10 yıllık tahvil faizi oranları) - Büyüme oranı" formülüyle hesaplandığına göre; enflasyon ve büyüme sorununu kalıcı biçimde çözemeyen, nitelikli ve istikrarlı büyüme patikası oturtamayan iktidar, "sefalet endeksi"nde kötü bir performans sergilemiştir. Kısa vadeli dış borcumuzun özel sektör ve kamu kesimi toplamı 2025 Ağustos itibarıyla 169.8 milyar Dolardır, burada özel sektör payı 104.1 milyar Doları bulmuştur. Özel sektörün toplam dış borcu (kısa ve uzun vade) 2025 Ağustos ayında 296.5 milyar Dolara varmışken, bu borç içinde reel sektörün dış borcu 174.2 milyar Dolar, döviz açığı ise 182.6 milyar Dolardır.

2015 yılında 23.5 puan olarak gerçekleşen ülkemizin "sefalet endeksi", sanayi üretimindeki hatalara eşlik eden yolsuzluk, yoksulluk, karapara, hatalı teşvik ve destekler, israf, liyakatsizlik, kayırma, mafya düzeni ve uyuşturucunun ekonomiye etki etmesiyle beraber, 2020'de 37.8, 2022'de 78.2, 2023 sonunda 93.9, 2024'te ise 120.6 puana fırlamıştır.

Aşağıda ayrıntılı açıklanacağı üzere, ülkemiz 2025'te Dünya Rekabetçilik Endeksindeki tüm göstergelerde gerilemiş, endeks genelinde 53. sıradan 66. sıraya gerilemiştir.

Tek Adam Rejimi'nin anayasal yönden de geçerli hale geldiği 2018 yılı ve sonrasında ülkemizin sanayi ve ticaret yaşamı, ekonomik tercihlerin üretimde, paylaşımda ve kalkınmada ülkemizi rekabet ettiğimiz diğer ülkelerin kıyaslamalı olarak gerisinde bırakmıştır. Yanlış kur, faiz ve enflasyon tercihlerine eşlik eden maliye politikası, bütçelerin hazırlık süreçlerinde üreten kesimlerin taleplerinden ziyade muktedirlerin kaynakların dağıtımı ve bölüşümünde kendi önceliklerinin öne çıkarılması ile hatalar zincirinin büyümesine yol açmıştır.

Geldiğimiz aşamada, COVID-19 salgını sürecinde sanayide ve ticarette devletten beklediği destekleri bulamayan üretici kesimler, dünya ekonomisinin toparlanma

sürecinde izlenen müdahaleci sanayi politikalarında da iktidarın hatalı hamleleriyle, yanlış teşvik, kredi ve destek politikalarına maruz bırakılmıştır. Gelişmekte olan diğer ülke ekonomilerinin yıllar içinde dünya ticaretinden aldığı pay görece istikrarlı biçimde artarken, ülkemiz halen 2000'li yılların başındaki temel tartışmalarını geride bırakamamıştır. Dünya ticaretinden alınan pay ve kg başına imalat sanayi ihracatımızın birim fiyatı anlamlı biçimde yükselmemiş, sanayide verimlilik oranları halen atılım yapılacak düzeye erişmemiştir. Cari açığın kronik sorununa dönüşen yüksek katma değerli ürün ihracatımızın toplam imalat sanayii üretimi içindeki oranı hala 2000'li yılların başındaki düzeyin altında seyretmiştir.

Bu kronikleşmiş tabloyu geride bırakmak ve 4. Sanayi Devrimi'nin üretim süreçlerindeki ana kompozisyonları tümüyle değiştirecek yeni atılımına hazırlıklı olmak, sıfır karbon salımına duyarlı bir üretim modeline geçiş yapmak, yapısal reformları gerçekleştirmek yerine, Türk sanayicisine halen kısır siyasi tartışmalarla zaman kaybettirilmektedir.

İktidar Sanayide Dönüşümden Uzaktır.

İktidar, sanayide ve enerjide kapsamlı bir dönüşümden uzaktır, uzun vadeli ve Türkiye'nin tercihlerini belirleyecek bir dönüşümden ziyade hem AB gümrüklerinden ürünlerin dönmemesi için alelacele bir İklim Kanunu getirmiş, hem de bu kanunun ruhuna ters bir jet izin/süper izin düzenlemesiyle çevresel süreçleri fiilen yok sayacak yeni izinlerin önünü açmıştır. Ayrıca, kömür madenciliğini sürdürmek uğruna zeytinliklerin kesilmesine, taşınmasına onay verecek bir anayasal aykırılığın peşine düşmüştür.

2/7/2025 tarihinde yasalaşan 7552 sayılı İklim Kanunu, içerdiği soyut hükümler ve merkezi yönetim ile özel sektöre belli hedeflerin hangi takvim dahilinde gerçekleşeceğine dair kurallar içermemesi nedeniyle eleştirilmiştir. Yasanın, özel sektörün 2026 yılı öncesinde AB gümrüklerine ihraç ürünlerine yeni bir engel konmaması için aceleyle getirildiği ve ana yaptırımları, zorlayıcı kuralları koymadığı konunun uzmanları tarafından dile getirilmiştir. Bunun ötesinde, yasanın ülkemizin enerji ve sanayi politikalarıyla iklim değişikliğine ilişkin süreçte yeterince uyumlu tasarlanmadığı da açıktır. İklim Kanunu, Aralık 2021 tarihli Küresel İklim Değişikliğinin

Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporundaki kapsamlı sonuç ve önerilerin gerisinde kalmıştır. 7552 sayılı Kanunun ilgili Komisyon şerhi metninde de savunduğumuz üzere; "adil geçiş" politikalarının etkin bir sosyal diyalog mekanizması aracılığıyla işçi, işveren ve diğer taraflar ile hükümetler arasında, istişari bir zeminde sağlanacak mutabakat ve uyum sonucunda oluşturulması hedeflenmemiştir, teklifte sosyal diyalog mekanizmasına dair herhangi bir ibare bulunmamaktadır. İklim Kanunu, Türkiye'nin kısa ve uzun vadeli iklim hedeflerine yönelik olarak sanayideki dönüşümün ana hatlarını belirtmekten uzaktır. Sanayinin dönüşümünde izlenecek kısa ve uzun vadeli süreçlerin nasıl yönetileceği, sürdürülebilir yeşil istihdamın yaratılması ve iyileştirilmesi, çalışma hakkının etkin bir şekilde korunması ve mevzuatın iklim krizi ile mücadeleye uygun olarak gözden geçirilmesi bir amaç veya strateji olarak vurgulanmamaktadır. Yeşil dönüşümden etkilenecek ve karbon salımı kademeli azaltılacak işletmelerin nasıl dönüştürüleceği, bu dönüşümün bedeli ve kaynağının nasıl sağlanacağı da kanunda açıkça yer almamaktadır. Kanunda adil geçiş mekanizmasının en önemli ayaklarından olan "beceri dönüşümü" programlarının planlanmasına, beceri dönüşümünün hangi sektörlerdeki çalışanlar için öncelikli hale getirileceğine, 45 yaş üzeri ve özellikle eğitim seviyesi düşük çalışanlar için yeşil dönüşümden sonra erken emeklilik programlarının geliştirilmesine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. İklim Kanunu ile aynı yıl yasalaşan ve kamuoyunda zeytin katliamı yasası olarak bilinen 19/7/2025 tarihli ve 7554 sayılı Kanunla, "süper izin/jet izin" enerji torbasıyla, fosil yakıtlara dayalı izin, teşvik ve istisna süreçleri, ÇED süreçlerinin sıradanlaştırılması, orman alanlarında daha fazla madencilik faaliyetine izin verilmesi, zeytinlik alanlarda temel mevzuata aykırı ve adrese teslim yasalarla madencilik uygulamalarına diğer yandan devam edilmiştir. İktidar, elektrikte kömürün payının, ulaşımda petrol bağımlılığının artırılması için desteklenen politikalar, düşük karbonlu ekonomiye geçişin tersi yöndeki dinamiklerin hâlâ baskın olduğunu göstermektedir.

Ülkemiz, erken sanayisizleşme sürecinin aşağıda ayrıntısı işlenecek örneklerini sürdürürken, bir yandan İklim Kanunu ile karbon salımının sınırlandırılması taahhüdünde bulunmakta, ancak diğer yandan sanayide bu yönde bir yapısal yeşil dönüşüm için gerekli hazırlıklarda yavaş seyir izlemektedir.

Sanayideki yapısal dönüşüm fırsatlarının kaçırılmasının ötesinde, bütüncül kalkınma hedeflerine uygun planlamalar yapamayan bu anlayış, farklı sektörlere aynı anda ve iklim kriziyle mücadelede çelişki yaratacak istisna, teşvik veya muafiyetler sağlamaktadır. Ülkemizin karbon salımında, fosil yakıt kullanımında en yoğun sektör ve kuruluşlarının incelendiği şu grafik de göstermektedir ki, sanayi ve enerji alanındaki dönüşümde sektörel tercihler net belirlenmediği takdirde, üretim modelimiz hedeflenen sürede değişmeyecek ve karbon salımı artışı belli sektörler üzerinden devam edecektir.

Karbon Salımı En Yüksek 20 Alt Sektörün İllere Göre Dağılımı

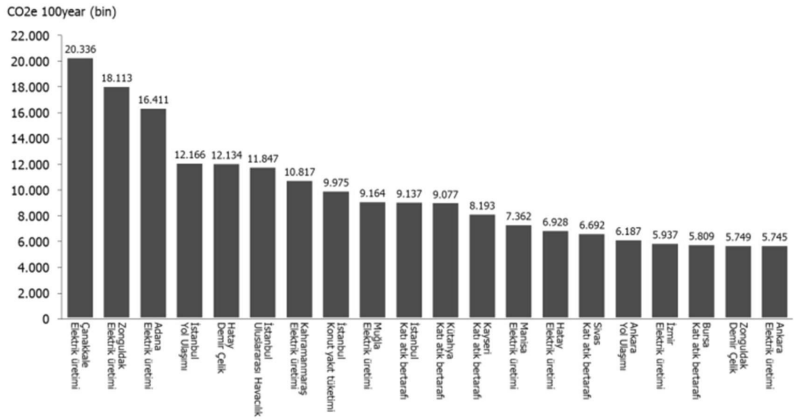

Kaynak: Climate Trace

Kaynak: Tepav

Destek ve Teşvikler Tümüyle Baştan Ele Alınmalıdır…

Verimliliğin yeterince oluşmadığı ortamda, verilen destek ya da teşviklerin ayrıntılı etki analizleri ortaya konmadıkça, bu kamu harcamalarının nitelikli büyümeye ve cari açığın daralmasına katkısı sınırlı kalacaktır. Kuşkusuz ülkemiz iş üretme kapasitesi ve görece

nitelikli işgücü olanaklarına sahiptir ancak 2025 yılı Bakanlık Bütçe Teklifi'ne göre, 2023'te düzenlenen 15.780 teşvik belgesinin ve 2025'te verilmesi planlanan 15.250 teşvik belgesinin, 2024'te faiz desteğinden yararlanan 3300 teşvikin sektörel ve makro sonuçlarının analizinde yarar vardır.

2026 Bütçe Teklifinin ortaya koyduğu üzere, 2025 yılında verilmesi planlanan 15.250 teşvik belgesi sayısının büyük bir sapmayla 7.300 civarında kalması beklenmekte, 2026'da ise teşviklerin sayısının 5900'e ineceği kabul edilmektedir. Ayrıca, 2025 yılında 3400 işletmeye faiz desteği vermek için ödenek alan Bakanlığın 2025 sonunda açan 2300 işletmeye faiz desteği verebileceği, 2026'da ise bu sayının 2024'te 3324 faiz desteği gerçekleşmesinin de altında kalacağı ve ancak 2800 firmaya faiz desteği sağlanabileceği anlaşılmaktadır. Teşviklerdeki bu sayısal düşüşün ayrıntısı bütçe görüşmelerinde sırasında sorulduğu halde yanıt verilmemiştir. Bakanlığın bütçe görüşmelerinde dağıttığı kısa ve ayrıntıdan yoksun "Etki Değerlendirme Raporu" kartlarıyla, bölgesel teşvik uygulamaları yoluyla, 2012-2024 döneminde, 13 yılda desteklerden yararlanan işletmelerin net satışlarında toplam %62, istihdam sayısında %34, tesis, makina ve cihazlarda %97 artış sağlandığı iddia edilmiştir.

Yine Bakanlığın yetkisindeki imalat sektöründe alınan yatırım teşviki belge tutarının toplam yatırım teşvikleri içindeki payının %59'a vardığı düşünüldüğünde, bu imalat sektörü teşviklerinin sayısı ya da tutarından ziyade, bunların ülkemizin teknoloji transferine ve katma değerli ürün üretimine etkisi, ihracatımıza kalıcı sonuçları üzerinde durulmalıdır. Bakanlığın ülkemiz için kritik olan "yüksek ve orta-yüksek teknolojili yatırımlar" için verilen yatırım teşvikleri tutarının toplam yatırım teşvikleri içindeki payı 2023'te %37 iken bu oran 2024'te %31'e kadar gerilemesi dikkate değerdir. 2024 yılında hedeflenen 21 proje bazlı teşvikin neden 12'de kaldığı ya da "proje bazlı teşvikler kapsamında desteklenen işler"in toplam yatırım teşvikleri içindeki payı 2024 başında %49 olarak hedeflenirken neden %80'e kadar çıkabildiği sorgulanmalıdır. Yeni yılda desteklenecek projelerin ülke ihracatımız üzerindeki kalıcı etkileri üzerinde tartışılmalı, sanayi destek ve teşviklerine seçici, uzun vadeli bakılmalı; sonuçlarının her aşamada takip edildiği bir bütüncül planlama dâhilinde yaklaşılmalıdır.

Aksi takdirde, verilen desteklerle övünülen Bakanlık bütçe sunumları ile yılın sonunda "ödenen faizler, dış ticaret açığı, sanayinin büyümeye sınırlı katkısı, sınai verimliliğin düşüklüğü, il/ilçe/ürün bazlı teşvik, erken sanayisizleşme, hatta "sanayisizleşememe" gibi başlıklar arasında ciddi bir açık oluşmaktadır.

Ülkemizin 2000'li yılların başından beri temel teknoloji dönüşümünde ve imalat sanayiinin teknoloji yoğun üretiminde karşılaştırmalı olarak diğer gelişmekte olan ülkelerin neden gerisinde kaldığına dair kapsamlı bir analiz geliştirilmeksizin, Bakanlığın bütçe sunumlarında, ilgili yılların Sayıştay denetim raporlarında ve kurumların faaliyet raporlarında ne kadar kamu harcamasının yapıldığının açıklanması, sorunun verimlilik ve çıktı boyutunu görmezden gelmek demektir.

Desteklenme Hedefi Konulan Kobi Sayısında Büyük Düşüş Var…

KOSGEB'in 2023 ve 2024 yılı Faaliyet Raporları'nda görüldüğü üzere, sayısal yönden temel politika ve hedefler mevcuttur ancak bu destek ve teşviklerin sonucunda, Türk sanayiinde elde edilen sonuçlar, bu desteklerin ihracata ve imalat kollarına katkısı ayrıntılı olarak görülememektedir. KOSGEB'in "sanayinin geliştirilmesi, üretim ve yatırımın desteklenmesi" programının bir alt programı olan "KOBİ'lerin geliştirilmesi" kapsamında, desteklenmesi hedeflenen KOBİ sayısı 2023 yılı başında 59.000 iken 2023 sonunda 48.761'de kalmış; 2024 yılında ise hedef 51.000 iken 2024 sonunda hedefin %63'üne ulaşılmış ve geçen yıldan da daha düşük bir sayıyla 32.401 KOBİ geliştirme desteğinden faydalanmıştır. Kriz koşullarında kamu desteğinin önemi ortadadır. Bu kapsamda, "KOBİ'lerin geliştirilmesi" başlığında 2023 yılında 48.761 işletmeye 20 milyar 338 milyon TL destekleme verilirken, 2024 yılında bu destek 32.401 firmaya ve 16 milyar 821 milyon TL desteklemeye düşmüştür.

"Sanayinin geliştirilmesi, üretim ve yatırımların desteklenmesi" programı altında tüm merkezi yönetim bütçesinden 2025 yılında 129.5 milyar TL kaynak ayrılmışken, 2026 Teklifinde bu ödenek 177.2 milyar TL'ye yükseltilmektedir ancak bu artışı KOSGEB özelinde 2023-2024 gerçekleşmeleri üzerinden karşılaştırdığımızda, KOBİ'lerin finansmana ve desteklere erişimde her yıl daha zorlandığını görüyoruz. 2023'te KOSGEB, "Sanayinin geliştirilmesi, üretim ve yatırımların desteklenmesi" programı altında 20.3 milyar TL kaynak sağlarken, 2024 yılında aynı programdaki kaynak 16.8 milyar TL'ye inmiştir. Bu program altında özellikle orta yüksek ve yüksek teknoloji girişim desteklerini alabilen firma sayısında 2024 yılı başlangıç hedefi 2150 iken, 1391 firmaya destek verilebilmiş, bu program altında desteklenmesi hedeflenen KOBİ sayısı 2024'te 51 bin iken 2024 sonunda 32.401 firma ile sınırlı kalınmıştır.

KOSGEB'in kadın girişimci desteğinde 2023 yılı hedefi 13.000 iken yılsonunda 8.131 kadın girişimci desteklenmiş ve kadınlara sağlanan desteklerin toplam girişimci desteklerine oranı %26.5'te kalmış; girişimcilik eğitimlerinde hedefte %33'lük sapma olmuştur. 2024 yılında ise 8.250 kadın girişimcinin desteklenmesi hedeflense de yıl sonundaki desteklenen kadın sayısı 7.041'de kalmıştır. Devamında, KOSGEB destekleri sayesinde KOBİ'lerin birbirleriyle ya da büyük işletmelerle işbirliği yaparak ölçeklerini büyütmesi hedeflenmiş olsa da, 2023 yılbaşında "70" olarak hedeflenen bu değerin sadece %30'una ulaşılmış ve firmalarımızın işbirlikleri konusunda 2021 yılına kıyasla dahi gerileme yaşanmıştır.

Enflasyon Sorunu, Bakanlığın Ana Gündeminde Yoktur.

2025 Ve 2026 Bütçesi, OVP Hedeflerini Karşılamaya Yetmemektedir.

Türk sanayiinin "verimlilik" sorunu, pazar kayıpları, rekabetçilik endeksindeki gerileyişi ve yüksek katma değerli ürüne dayalı üretimdeki temel sorunları sürerken, iktidardakiler halen 2002'den bugüne verdikleri kredi toplamını, destekleme miktarlarının propagandasını yapmaktadır. Geride bıraktığımız yıllarda ülkemizle karşılaştırıldığında Asya ve Sovyet-sonrası ülkelerin, AB'ye yeni alınan üye ülkelerin yarattıkları değişim karşısında bizim ne aşamada ve sırada olduğumuzu ise tartışmaktan kaçınmaktadır.

2025-2027 dönemi Orta Vadeli Planı'nda olduğu gibi 2026-2028 Planında da soyut ve hangi araçlarla bu hedeflere ulaşılacağının belirsiz bırakıldığı vaatler ise, 2026 Bütçe Teklifi'nin ana verileri itibariyle gerçekleşmesi mümkün olmayan iyiniyet beyanından öteye geçememektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, geçtiğimiz yılki bütçe görüşmelerinde, gerek 2023 ve 2024 yıllarındaki küresel ekonomik gelişmeler karşısında ülkemizin tutumunda, gerekse 2025 Bütçesi'ne bakış açısında, izlenen politikalardaki ana sorunları görmezden gelmiştir. 2024 yılında sanayideki yüzde 5.1'lik daralmaya ve alt sektörlerde çok daha fazla hissedilen istihdam kaybına Bakanlık tarafından bütçe görüşmelerinde değinilmemiştir. Buna karşın "küresel düzeyde imalat sanayisinde ve ihracat siparişlerinde beklentilerin daralma yönünde olduğu" varsayımından hareket

edilmiştir. Devamında Bakan, “uluslararası ticaretteki zorlukların yanında Orta Vadeli Program kapsamında yürütülen fiyat istikrarını hedefleyen sıkı para politikasıyla yavaşlayan iç talebin de üretimde konjonktürel etkiler oluşturduğu” iddiasıyla, sorunu yine küresel ve bölgesel gelişmelere, geçici daralmalara “havale” etmiştir.

2026 yılı Bütçe görüşmelerinde Bakanın konuşmasında ve sunumunda da enflasyon sözcüğü ve maliyet sorunları yer bulmamıştır. Geçtiğimiz yılın sınai sorunları ve sanayicilerin talepleri artarak sürerken, Bakanlık tarafında “enflasyon” ana sorunlardan biri olarak okunmamaktadır.

10 Kasım 2025’te açıklanan güncel “Sanayi Üretim Endeksi”ne göre; son 1 yılda (2024 Ağustos-2025 Ağustos) toplam sanayi üretimi %7.1 artmış, bu artışta imalat sanayii artışı %7.7 olmuştur. Sanayi üretimindeki değişimde ara malı %6.2, sermaye malı üretimi %21, orta düşük teknoloji %8, orta yüksek teknoloji %19, yüksek teknoloji %8.5 artmıştır.

Konu, Bakanlığın bütçe görüşmelerindeki savunma yöntemleriyle sanayicimizin, KOBİ’lerimizin gerçekleri arasında büyüyen “cari siyasi açık”ta düğümlenmiştir. Daralma gördüğü yerde sorunu küresel gelişmelere bağlayan ve kendisinde hata görmeyen bu anlayış, Bakanlığın tutarlı bir sanayi politikasıyla değil, partizan bakışla yönetildiğinin resmidir.

Birçok endekste geriye gittiğimiz bu dönemde, kalıcı yabancı yatırımda beklentilerin altında kalınmıştır. Yabancı yatırımın gelmesi uğruna, iç piyasadaki üretim zincirine ya da planlamalara zarar verebilecek derecede farklı ülke ve firmalara açık “imtiyaz”larla dolu yasal düzenlemeler 2024 yılında yapılmış ve adeta maç oynanırken kural değiştirilerek üreticiden tüketiciye kadarki süreçte mal ve hizmetlerin iç piyasadaki dengesiyle oynanmıştır. Komisyonda 2024 yılı için e-ticaret ve otomotiv sektörü örnekleri üzerinden somut verilerle ortaya koyduğumuz bu imtiyazlara karşılık, Bakanlık açık ve tatmin edici bir savunma geliştirememiştir. Bunun yerine, bu dönemde “Avrupa’nın gelişmiş ekonomilerindeki toparlanmanın Türkiye’ye göre yavaş seyrettiği ve 4 yıldır büyümeyi sürdürdüğümüz” algısı üzerinden bir “hayaller alemi sunumu” kurgulanmıştır.

Kısacası, makro verilerde anlatılan “başarı”, sanayinin küçülmesi uğruna sağlanmıştır. Diğer ifadeyle; OVP hedeflerinin bir iyiniyet beyanından öteye geçmediği ve mevcut sanayi üretim modeli ile ona uygun bir yapısal dönüşüme dair vizyonun oluşmadığı ilk

yıldan açığa çıkmıştır. Ekonomi modeli, cari açığın azaltılması ve dövizin baskılanması doğrultusunda, sanayi ara malı ithalatını daraltacak bir eğilim göstermiştir. Dolayısıyla, "cari açığın düşürülmesi ve ihracatın artması" olarak övünülen tablo, aslında sanayi üretiminin daraltılması, yüksek faiz altında kredi erişiminin maliyetinin bilerek artırılması ve ara malı ithalatının düşürülmesi pahasına gerçekleşmektedir. Yine bu tabloda imalat sanayiinde yüksek teknolojili ürün ihracatının oransal olarak hedeflerin çok altında kalması, beklenmeyen bir sonuç değildir, planlanmış bir sürecin ürünüdür.

2025 yılının III. Çeyreğinde, sanayideki büyük kriz 2018 ve 2020'deki büyük daralmaya yeni bir boyut eklemiş ve sanayi istihdamında son 16 yılın en büyük kayıplarından biri olan 272 bin kişilik daralma gerçekleşmiştir. Ayrıca, ne eğitim ne de istihdamdaki 15-34 yaş arası nüfus 2025'in III. çeyreğinde 7 milyonu aşarak %29 oranına yükselmiştir.

Sanayide bütüncül kalkınma hedeflerinden kopan, öncelikli sektörlerini doğru ve adil teşvik ve desteklerle ayakta tutamayan, nitelikli ara eleman eğitimini sanayi ile bütünleştiremeyen bu politikasızlık hali, 2025 yılı III. Çeyreğinde ülkemize "erken sanayisizleşme"nin ağır faturasını ödetmiştir. Sanayi sektöründe 2025'in III. Çeyreğinde yaşanan daralma hem sanayinin milli gelirdeki payında, hem de sanayi istihdamındaki kayıpta görünmüştür. Bundan daha açık olan gerçek ise, sanayideki bu büyük daralma ve işgücü kaybının sanayiden hizmetler sektörüne kaymasıdır, ülkemizin planlanmamış ve/veya adeta başı boş bırakılmış biçimde sanayide belli sektörlerden çıkıyor olmasıdır. Sanayisizleşme sürecinin yaratacağı büyük boşluk, daha fazla işsizlik, daha niteliksiz eğitim, 4. Sanayi Devrimi'ne hazırlıksız yakalanan bir üretim modeli ve daha çok ithalattır. Yukarıda işveren temsilcilerinin 2025 yılındaki açıklamalarından verdiğimiz örnekler, işveren açısından "sanayisizleşme"yi büyük bir sorun olarak ortaya koyarken, iktidar penceresinden "üretim, istihdam ve verim kaybı, cari açığın bileşenleri" sanayisizleşmenin bir sonucu olarak görülmemektedir.

Bu kadar açık veriye ve sektörel krizlere karşın, Bakanlık bütçesi ortada bir enflasyon ve istihdam sorunu yokmuşçasına, belli sektörlerin feda edildiği gerçeğine sırtını dönercesine sunulmaya çalışılmıştır. Sorunlar ise geçtiğimiz yıl olduğu gibi küresel sorunlara bağlanmış ya da veriler 2002-2024 kıyaslamasıyla "ak"lanmaya çalışılmıştır.

Bütçe döneminde bir kez daha dile getirilen "Bizden önce toplu iğne dahi üretilemiyordu" söyleminin anlamsızlığı ortadayken, örneğin 1994 Krizi sonrasında, 1995 yılı I. birinci çeyreğinde sanayinin millî gelirdeki payı yüzde 30,2 iken hizmetler

sektörünün zaman içinde gelişmesiyle bu oran zamanla Yüzde 18,8 düşmüştür ancak ülkemizdeki "erken sanayisizleşme" süreci belli sektörlerin adeta feda edildiği, doğru eğitim ve istihdam politikasıyla yeni mesleklere ve sektörlere yönlendirme süreçlerinin zayıf kaldığı bir seyir izlemektedir. Bu tablo ve üretim seyrinde, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2030 yılı Sanayi ve Teknoloji Stratejisi'nde belirtilen imalat sanayii katma değerinin GSYH'deki payının %21.25'den 2028-2030 döneminde 23'e çıkarılması, yüksek teknolojili ürün ihracatının 8.8 milyar Dolardan 30 milyar Dolara ve orta-yüksek teknolojili ürün ihracatının 92.3 milyar Dolardan 180 milyar Dolara yükseltilmesi; imalat sanayii ihracatının ise toplamda 247 milyar Dolardan 5 yıl içinde %60'ın üzerinde bir artışla 400 milyar Dolara yükseltilmesi hedefi gerçekçi görünmemektedir.

Yüksek Teknolojili Ürün Ağırlıklı İhracat, 2026'da Yine Hayal Olmuştur…

2025 Yüksek Teknoloji Hedefi %3.7'ye Düşürüldü Ama 2026'da Hedef %4.35'e Uçuruluyor…

Cumhurbaşkanlığı 2025 Yılı Yıllık Programı'na göre; teknoloji yoğunluğu bakımından imalat sanayiimizin yapısında yüksek teknolojili ürünler 2023 yılında ihracatımızın %3.8'ini, ithalatımızın ise %10.7'sini oluştururken, iktidarın atıf yapmaktan çekindiği yüksek teknolojili ürünlerin ihracattaki payı 2002 yılında %6.2'yi oluşturmaktaydı.

Cumhurbaşkanlığı 2026 Yılı Yıllık Programı'na göre; yüksek teknolojili ürünlerin ihracatımızdaki payı 2020-2024 döneminde ortalama %3.47'de kalmıştır. 2024 yılında toplam ithalatımız içinde yüksek teknoloji ürünlerinin payı %11.1'e çıkarken, yüksek ve orta-yüksek teknoloji ithalatının toplam ithalatımızdaki payı %55'e yükselmekte, orta-yüksek ve yüksek teknoloji ihracatımızın toplam ihracatımızdaki payı ise %41.1'de kalmaktadır. 2025 Ocak-Eylül dönemi itibarıyla, imalat sanayii ihracatımızda yüksek teknolojili ürün payı ise son 1 yılda %3.4'ten %3.7'ye çıkabilmiştir. Yüksek teknoloji ihracatımız ilk 9 ayda 6 milyar 939 milyon Dolar olurken, ithalatımız ise toplam ithalat içinde %11.3 payla 24 milyar 667 milyon Dolar olmuş, yüksek teknolojide dış açığımız 3.5 kat olarak gerçekleşmiştir.

Yine imalat sanayiimiz teknoloji yoğunluğuna göre katma değer, yüksek teknolojili ürünlerde geçtiğimiz yıl %5.9 olurken 2025 yılında %5.5'e düşmüş; düşük ve orta-

düşük teknolojili ürünlerde bu pay 2025 yılında toplam imalat sanayimizin %64.7'sini, oluştururken 2025 yılında %66'ya çıkmıştır. İmalat sanayiimiz içinde yüksek ve orta-yüksek teknolojili ithal ürünlerin payı, toplam imalat sanayii ithalatı içinde geçtiğimiz yıl %53.6 iken 2025 yılında %55'i bulmuştur.

2025 Yılı Bütçe Gerekçesi'ne bakıldığında (s. 222-223); sadece orta-yüksek teknolojili sanayinin imalat sanayiindeki payının %38'den %39.5'e çıkarılması, 2027 sonunda ise bu oranın ancak %40.3'e yükselmesi; yüksek teknolojili sanayinin payının ise %3.9'dan %4.2'ye çıkarılması planlanmıştı. 2026 Yılı Bütçe Gerekçesi'nde ise bu hedefe ulaşılamadığı açıktır. Yüksek teknolojili sanayilerin imalat sanayii ihracatındaki payı için 2025 yıl sonu hedefi %4.2'den %3.7'ye düşürüldüğü gibi, önceki yılın hedefinin de altında kalınmıştır. Daha önemlisi, yüksek teknolojili sanayilerde ihracat hedefinin tutmamasına karşın 2026'da bu hedefin %4.35'e, 2027'de %4.7'ye, 2028'de ise 2025'e kıyasla %46 artışla 5.5'e yükseltilmesi için nasıl bir sanayi politikası izleneceğine dair somut gösterge yoktur.

İktidarın cari açığın bileşenlerini kapsamlı biçimde değiştirecek, üretimde yeni bir pencere açacak gücünün kalmadığı da açıktır. Unutulmamalıdır ki, iktidarın 2027 sonu için yüksek teknolojili ürünlerin imalat sanayii içindeki payında hedefi en çok %4.7 olarak belirmiştir.

İmalat sanayii ihracatında yüksek teknolojili ürünlerin oransal payı açısından ülkemiz 2002 seviyesinin gerisindedir. Türkiye, bu alandaki %3.7'lik payıyla, %7-10 bandında yer alan "Avrupa-Orta Asya bölgesindeki üst gelir grubu ülkeler haricindeki ülkeler"le, %15-20 bandındaki "düşük-orta gelirli ülkeler" grubuyla, %20-25 bandındaki "üst-orta gelirli ülkeler" grubuyla kıyaslandığında, özellikle 2008 sonrasındaki süreçte imalat sanayiinin teknoloji-yoğun yatırım ve ihracat fırsatını yanlış politikalar nedeniyle kaçırmıştır. 2026 yılı Bütçe sunuşunda ülkemizi "üst gelir grubu" ülkeleri arasında olmakla anlatan Cumhurbaşkanı Cevdet YILMAZ, hedeflerdeki bu sapmaların ve özellikle yüksek teknolojili sanayi üretimi ihracatında tutturulamayan hedeflerin açıklamasını yapmamıştır.

Bu imalat sanayii bileşenleriyle ülkemiz, genç nüfus potansiyelini ve eğitim reformunu vergi ve hukuk reformlarıyla birleştirmekte geciktiği için, sanayide dünyanın gelişmiş ülkelerinin kendisine "uygun" gördüğü hattan ileri geçememektedir. Ülkemiz, iktidarın

hataları nedeniyle, ileri teknolojiye dayalı üretim ve ihracata sıçrama sağlayamadığı için, montaj alanından ve düşük ve orta-düşük katma değerli üretimden fazla öteye yayılamamaktadır.

Bu temel kısırdöngü nedeniyle, verimlilik sorununa eşlik eden üretim modelimizi değiştiremeyen anlayışla, imalat sanayii ihracatımızın dünya ihracatından aldığı pay, 2023 verileriyle %1.19'da kalmış, imalat sanayii katma değerimizin dünya katma değeri içindeki payı 2005'te %1.09 iken 2022 sonunda %1.25'e, 2023 sonunda ancak %1.4'e çıkabilmiştir. Bakanlığın 2030 hedefi ise sanayide bütüncül bir dönüşüm planı ortaya konmamasına karşın bu oranın %1.85'e çıkarılmasıdır. Bu sınırlı değişimin, 22 yıl önce bizimle benzer konumdaki gelişmekte olan ülkelerle kıyaslanması, sanayide 22 yıllık öykünün hedeflerin oldukça altında kaldığını ortaya koymaktadır. Ülkemizi benzer ülkelerle kıyaslamaktan uzak duran iktidar, 2026 bütçe sunumunda da imalat sanayii katma değerinde dünyada 14. sırada olduğumuzu ortaya koymaktadır. Ne var ki, ihracatımızda yüksek ya da orta-yüksek teknolojili ürünlerin payını ve sektörlerin durumunu tartışmak yerine, bütçe sunumunda ilk 9 ayda orta-yüksek ve yüksek teknoloji ihracatındaki kısmi iyileşmeyi (sırasıyla %9.9 ve %12.7) öne çıkarmıştır. Oysa kaydedilen "ilerleme", yüksek teknolojili ürün ihracatında 2024 yılında yaşanan büyük düşüşün kısmen toparlanmasıdır.

Sorunumuz sadece yüksek teknolojili ürün üretimi ve ihracı değil, küresel pazarlarda markalaşma sürecinde kamunun aktif rolünün sağlanması ve küresel rekabet düzeyimizdir. Bir teknolojinin üretimi yerine transferi söz konusuysa, bu transfer gerçekleştikten sonra yerli sanayimizde bu ürünün nasıl işleneceğine ve verimliliğinin nasıl artırılacağına, ilgili verimlilik ekosisteminin nasıl kurulacağına dair eğitimin ve bilgi paylaşımının KOBİ'lere ulaştırılması şarttır.

Sorun, sadece bir ürünün üretimi değil, ilgili teknolojinin transferi sonrasında da bu ürünün nasıl daha katma değerli bir forma büründürüleceğine dair teşvik ve destek mekanizmasının kurulması, teknolojinin doğru, üretken ve verimli kullanımının kamu eşgüdümüyle sağlanması, dağıtılan teşviklerde öncelikli sektörlerin gözden geçirilerek teknoloji transferinin doğru bilgilendirme eğitimleriyle uyumudur. Kamunun özel sektörle istişare halinde geliştireceği ve önceliklerimizin yeniden belirleneceği aktif müdahalesi, sanayide önemli bir basamağın aşılmasına, planlı ve uzun dönemli bölgesel, mekânsal eşitsizliklerin azaltılmasına yardımcı olacaktır.

Dünyadaki Sıralamamız, Sanayide Yapısal Dönüşüm İhtiyacı İçin Alarm Vermektedir.

Dünya Rekabetçilik Endeksi temel ölçütlerine göre; ülkemizin COVID-19 sonrasında ekonomik performans açısından sıralamada yukarıya çıkmasında ana nedenler; ihracat yaptığı ülke ve firmalarda çeşitliliğin artması, turizm gelirleri artışı, milli gelir büyümesi ve gayrisafi sabit sermaye oluşumlarıdır. Ne var ki, Rekabetçilik Endeksinde asıl dikkat çeken nokta, "kamu yönetimi verimliliği" başlığında, rakip ülkelerle kıyaslandığımızda en çok sıra kaybeden ülke olmamızdır. Dinamik ve ihracat kanallarını genişletmek isteyen sanayicilerimiz, ihracatçılarımız yeni işbirlikleri ararken, "bütçe açığının milli gelire oranının artması, TCMB'nin para politikasının ekonomiye olumsuz etkileri, döviz kuru istikrarsızlığı, vergi tahsilatını düşürücü etkenler" kamu verimliliğinde sıralamamızı düşürmüştür. Sanayicimiz iktidarın tüm hatalarına rağmen ayakta kalmaya, büyümeye, pazar yitirmemek için rekabette sürekli fiyat kırmaya çalışmıştır.

Dünya Rekabetçilik Endeksinin 2024'te açıklanan verisiyle; ülkemiz genel ortalamada 2015-2019 döneminde 44 üncü sıradayken, 2020-2024 döneminde 50 nci sıraya gerilemiştir. Türkiye, "ekonomik performans" yönünden 2015-2019 arasında 44 üncüyken, 2020-2024 döneminde 43 üncü sıraya çıkmıştır. Ne var ki, Tek Adam Rejimi'nin yozlaştırıcı ve kayırmacı dönüşümünün de etkisiyle, "kamu yönetimi verimliliği"nde 2015-2019 arasında 43 üncü sıradayken, 2020-2024 döneminde rekabet halinde olduğu ülkeler arasında en fazla düşüşü göstererek 58 inci sıraya inmiştir. "İş dünyasında verimlilik" üzerinden bakıldığında, ülkemiz 2015-2019 arasında dünyada 41 inci sıradayken, 2020-2024 döneminde 47 nciliğe gerilemiş; "altyapı" açısından ise son 9 yılın sonunda ancak 47nci sıradaki yerini koruyabilmiştir.

Dünya Rekabetçilik Endeksinin 2025 verisi ise, son 1 yılda ekonomik performans, kamu yönetimi ve iş dünyası verimliliği, altyapı başlıklarında en büyük düşüşleri göstermektedir.

"Ekonomik performans" yönünden, yani fiyatlar, ülke içi ekonomik durum, istihdam, uluslararası yatırımlar ve dış ticaretin etkili olduğu bu basamakta Türkiye 34.'lükten 45.

Sıraya düşmüştür. “Kamu yönetimi verimliliği” üst başlığında yani iş mevzuatı, kurumsal çerçeve, kamu maliyesi ve vergi politikasının etkili olduğu basamakta 63.’lükten 66. Sıraya inmiştir. “Özel sektör verimliliği”ni oluşturan alt basamaklarda; üretkenlik ve verimlilik, finans, yönetim uygulamaları, tutumlar ve değerler ile işgücü piyasaları bakımından ise son 1 yılda 52. Sıradan 69. sıraya düşmüştür. Ülkemiz “altyapı” başlığı altında “sağlık ve çevre”, “eğitim”, “bilimsel altyapı”, “teknolojik altyapı” ölçütleri değerlendirildiğinde son 1 yılda 47.’likten 55. sıraya inmiştir. 2025 yılında sıralamada 13 ülke düşen ve 66.lığa inen Türkiye, nüfus, büyüme oranları, milli gelir, çalışan sayısı bakımından ön sıralarda olsa da yukarıdaki temel göstergelerde çok hızlı kan kaybetmektedir. Seçimle gelen yöneticilerin yargı ve bürokrasi baskısı altına alınmaları, ülkemizin itibarını yok etmekte ve kurumların çöküşünü hızlandırmaktadır.

Ülkemiz, 4. Sanayi Devrimi’nin yarattığı ve iktidarın sıklıkla vurguladığı “fırsat pencereleri”nden birisini daha kaçırmak üzeredir. KOBİ’lerimizin teknolojiye dayalı üretime uyumu için geliştirilen KOSGEB desteklerinin sonucunda da görüldüğü üzere, 2022 yılında KOSGEB desteğiyle yatırım yapılan teknolojik ürün sayısı 68 iken, 2023 yılında bu değer 140 olarak hedeflendiği halde yılsonunda yatırım yapılan teknolojik ürün sayısı sadece 51’de kalmış, hedefin %36’sı tutturulabilmiştir.

Genç nüfusumuzda kariyer beklentileri ve iyi eğitim almaya dair hedefler gerilemekte, ne eğitim ne de istihdamdaki genç nüfus oranı OECD ülkeleri arasında en üst seviyelere yükselmektedir. Kadınların işgücüne katılma oranı ise yine AB ülkelerinin oldukça gerisinde olup 2023 TÜİK verisiyle %36.8’dir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verisine göre; toplamda her 8 işverenden sadece 1’i kadındır (%12.1).

Kadınların işgücüne katılım oranı Ekim 2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı 2024 Yıllık Ekonomik Raporuna göre %36.8; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 27/11/2024 tarihli 2025 yılı bütçe sunumuna göre %37.4’dir. ir. Ne var ki, 2025 Ekim ayında yayımlanan 2025 Yılı Ekonomik Raporunda kadınların işgücüne katılımında ilk 6 ayda hedef tutmamış ve %36.3’te kalmıştır.

Resmi verilerle; kadınların işgücüne katılım oranının 2027’de ancak %39.4’e, 2028 sonuna kadar ise ancak %40.1’e yükseltilmesi hedeflenmektedir. Ülkemiz, potansiyel işgücünün yetkinliği, büyümenin temelini oluşturan kaynakların varlığı, iktidar politikaları ve uluslararası rekabete açıklık bağlamında değerlendirilen “demografik fırsat penceresi”nde kadın istihdamı açısından son derece önemli bir dönemeçtedir.

TÜİK Nüfus Projeksiyonları sonuçlarına göre; 2030'un ilk yarısında 65 yaş ve üzeri nüfusun %15'i aşacağı öngörülmekte, bu da çalışma çağındaki nüfusta özellikle kadın işgücü katılım oranının artırılmaması ve çalışan nüfusta niteliğin zenginleştirilmemesi halinde ülkemizin önemli bir kayıp yaşayacağını ortaya koymaktadır. TÜİK Projeksiyonunda, 2005 yılında çalışma çağındaki nüfus %66'yı aşarken, çalışma çağındaki nüfus 18 yıl sonunda, 2023'te %68.3'e ulaşmıştır. Buradaki asıl sorun, çalışma çağında olmasına rağmen istihdamda olmayan kadınların yeterince işgücüne katılmaması ve 2030'a kadar kadın işgücü katılımının %37'den %60'ların üzerine çıkarılamaması halinde ülkemizin önemli bir demografik fırsat penceresini kaçıracak olmasıdır. Resmi veriyle iktidarın hedefi %60'ların altında kalmakta, 2028 sonu itibarıyla ancak %40.1 olmaktadır. Bu oran, 2022 itibarıyla Doğu Asya ülkelerinden Çin, Güney Kore ve Japonya'da %65-75 aralığındadır. Ülkemizde ise 1995 yılında %30'u aşabilen kadın işgücüne katılımı oranı, 2015'ten 2022'ye kadarki 7 yılda anlamlı bir artış sağlayamamış ve halen %30-40 bandında kalmıştır.

Milli gelir yönünden Dünyanın en büyük 17 nci ekonomisi olan ülkemiz, hatalı politikaların sonucunda, birçok uluslararası endekste hak ettiği yeri alamamaktadır. Geçtiğimiz yıl 2024 Küresel İnovasyon (Yenilik) Endeksi sıralamasındaki yükselişiyle dahi dünya genelinde 37 nci sırada olabilen ve orta-üst gelir grubundaki 34 ülke arasında 3 üncü sıraya yerleşerek potansiyeliyle dikkat çeken ülkemiz, görece dinamik ve yaratıcı özel sektörümüzle, fikri mülkiyet ve patent alanında daha aktif sanayi, girişimcilik ve bilişim politikasına ihtiyaç duymaktadır ancak 2025 Küresel İnovasyon (Yenilik) Endeksinde ülkemiz son 1 yıl içinde 37.'likten 43. Sıraya gerilemiştir.

Ülkemiz, avantajlarını doğru bir kurumsal dönüşüm, teknoloji, eğitim, sanayi politikasıyla fırsata çeviremediği takdirde yeni zorluklarla karşılaşabilecektir. Bu bakımdan, üretilen milli gelirin ve yakalanan büyümenin, beşeri sermayeye kalıcı etkisi sağlanmalı, beyin göçü tersine çevrilmeli; ülkemizin nitelikli yetişmiş insanının hak ettiği refahı ve adil vergi bölüşümünü sağlamayan, eğitimli insan kaynağının yaşam tercihlerini kimi zaman hor gören, insan sermayemizden kolaylıkla vazgeçen, "giderlerse gitsinler" gibi söylemlerden uzak durulmalıdır.

Bu endekste aynı gelir grubunda yer aldığımız, sırasıyla; Çin hariç tutulursa Malezya, Bulgaristan, Tayland, Brezilya, Sırbistan, Endonezya gibi ülkelerin 2000'li yılların başındaki durumlarıyla ülkemizi kıyasladığımızda, 23 yıl içinde doğru politikalar

uygulansaydı, nüfus potansiyelimiz ve milli gelirimiz açısından bugün ülkemiz üst gelir grubundaki ülkelerin düzeyinde olabilecekti.

Ayrıca, inovasyon endeksinde 43. sırada yer alan ülkemiz, bu endekse ait ayrıntılı raporda da belirtildiği üzere, kadınların işgücüne katılımı bakımından birçok OECD ülkesinin gerisinde yer aldığı gibi, endeksteki zayıf yönlerimizden biri daha ortaya çıkmaktadır. Ülkemiz, eğitimli üst düzey yönetici kadınların istihdamında 63 üncü sıraya, genel olarak kurumların rolünde ise geçen yılki gibi 100 üncü sıradadır. Ülkemiz, endeksin genelinde 139 ülke arasında 43. sırada ve üst-orta gelir grubundaki rakip ülkeler arasında 3. sırada yer alsa da bu endeksin alt başlıklarına indiğimizde, nüfus ve milli gelirimizin potansiyelini neden kullanamadığımız daha net açığa çıkacaktır.

Ülkemiz, son 1 yılda kurumların (iş dünyası, düzenleyici kurumlar ve kurumsallaşma) rolü bakımından yine 100. Sıradadır. Hukukun üstünlüğünde 90 ıncı sıradan 100. sıraya inmiş; işletmeler için kurumsal istikrarda 109. sıradan 103. Sıraya çıkmış; ülkedeki siyasal istikrarın özel sektörün iş yapabilme riski bakımından 111. Sıradan 110. sıraya çıkmış; kamu otoritesinin etkinliğinde 81 inci sıradan 87.liğe gerilemiş; genel olarak eğitimde 67 nci sıradan 65. Sıraya çıkmıştır. Eğitim harcamasının milli gelire oranında 111 inci sıradan 108. Sıraya çıkmış; PISA sonuçları yönünden yine 38 inci; öğrenci başına düşen öğretmen oranında 82 nci sıradan 85.liğe düşmüş; çevresel sürdürülebilirlik yönünden 53 üncülükten 54.lüğe inmiş; yatırımlar yönünden 58.likten 69. Sıraya düşmüş; nitelikli bilgiye dayalı bilgi-yoğun istihdamda 62 nci sıradan 60.lığa tırmanmış; üniversite-sanayi işbirliğine dayalı AR-GE faaliyetinde ise 87 nci sıradan 86. Sıraya yükselmiştir.

Avrupa'nın en büyük dördüncü ekonomisi olmak bize kalkınma getirdi mi?

Seçilmiş kalkınma göstergelerinde Avrupa'nın SGP düzeltmesi yapılmış GSYH'ye göre en büyük 10 ekonomisinin karşılaştırması

GSYH (SGP) sıralaması, 2024	Ülke	Yolsuzluklı a mücadele (2023)	Hükümetin etkinliği (2023)	Politik istikrar (2023)	Düzenleme kalitesi (2023)	Hukukuk üstünlüğü (2023)	Şeffaflık ve hesap verebilirlik (2023)	İstihdam oranı (2024)	Gini endeksi (2024)	Milli gelirin karbon yoğunluğu (2023)	İmalat ihracatında yüksek teknoloji oranı (2023)	İmalat katma değerinde orta ve yüksek teknoloji payı (2022)
1	Almanya	1,66	1,19	0,59	1,46	1,55	1,46	58,81	29,50	0,11	17,48	57,92
2	Fransa	1,18	1,14	0,34	1,15	1,18	1,15	51,37	30,00	0,08	23,68	50,39
3	B.Krallık	1,48	1,16	0,51	1,54	1,40	1,26	59,14	32,40	0,08	28,89	40,75
4	Türkiye	-0,50	-0,25	-1,01	-0,23	-0,51	-0,86	49,17	44,80	0,15	4,52	33,82
5	İtalya	0,55	0,61	0,58	0,64	0,39	1,12	46,33	32,20	0,10	9,98	41,91
6	İspanya	0,63	0,75	0,29	0,69	0,82	1,19	50,84	31,20	0,09	9,56	37,81
7	Polonya	0,57	0,42	0,56	0,78	0,46	0,63	57,14	26,00	0,18	9,89	32,99
8	Hollanda	1,87	1,63	0,66	1,79	1,64	1,56	65,03	25,90	0,10	24,49	53,88
9	Romanya	0,04	-0,09	0,37	0,32	0,44	0,50	48,65	28,00	0,09	12,67	40,01
10	Belçika	1,34	1,04	0,40	1,17	1,30	1,33	51,30	24,60	0,11	18,67	51,23

Avrupa'nın 10 büyük ekonomisinin kalkınma göstergelerine karşılaştırması

Kaynak: Eurostat, Dünya Bankası, Uluslararası Çalışma Örgütü

OVP Hedefleri Tutmuyor, Sanayiciye Zarar Yazıyor…

OVP ve Kalkınma Planı Hedeflerinin, öngörülebilirliği zayıf bir para ve maliye politikası ortamında, mevcut imalat sanayii kompozisyonunda ve teknoloji yoğunluğunda tutturulması imkânsızdır. Enflasyon ve büyüme hedefleri açısından baktığımızda, farklı kurumların tahminlerinin birbirini tutmaması, kamu otoritesine olan güveni azalttığı gibi, "enflasyonla mücadele reel kesimin ve vatandaşların yalnız bırakıldığı" algısını haklı çıkartmış; siyasal iktidarın yıllara yayılmış bariz hatalarını düzeltmek üzere yeni ve ağır maliyetli kurallar getiren iktisadi tercihlerin de doğruluğu ve güvenilirliği sorgulanmıştır.

OVP'lerde ortaya konan tahminlerdeki "uzak, orta ve yakın" tarihli sapmalar incelendiğinde; 2018-2023 döneminde TÜFE yılsonu tahmini sapma oranı ortalama %594,8 olmuştur. Büyüme hedefinde aynı dönem için sapma (hedef/gerçekleşme oranı) ise %8.2, Dolar kurundaki sapma %87.9, petrol fiyatındaki hedef sapması ise %25.4 olmuştur. Diğer bir örnekle; 2020-22 dönemi OVP'sinde başlangıçta 2022

yılsonu için enflasyon hedefi %4.9 olarak belirlenmişken, 2022 yılsonu enflasyonu bunun 12 kat fazlası olarak %64.3 olarak gerçekleşmiştir. 2021-23 OVP'sinde ise 2023 yılsonunda %4.9 olarak hedeflenen enflasyon 2023 sonunda %1221 sapmayla %64.8'e çıkmıştır. Asıl önemli olan ise, "hatalı gibi görünen hedef sapmalarının, tahminlerde bilinçli biçimde hatalar yapılarak hazırlandığını göstermesidir. Büyümenin gerçekleşmelere göre sürekli yüksek, enflasyonun ise sürekli düşük tahmin edilmesi, bu tahminlerde bir yanlılık olduğunu göstermektedir."

Devamında, Kasım 2024'te TCMB'nin 4 üncü Çeyrek Enflasyon Raporunda da görüldüğü üzere, güncellenen ve 2024 için %38'den %44'e (%15 artış), 2025 için %14'ten %21'e (%50 artış) yükseltilen tahminlerde yükselmenin ana nedeni olarak "başlangıç koşulları, enflasyonun ana eğilimi ve ataleti" olarak sıralanmıştır. Para otoritesinin tahminlerindeki sapmanın yeni ve kısa vadeli olmadığı, özellikle 2021'den bugüne enflasyonla mücadeleye para ve maliye otoritelerinin kurumsal bir eşgüdümle ve samimiyetle eğilmedikleri sanayi kesimi başta olmak üzere toplumumuzda genel bir kanaat halini almıştır.

Öyle ki, Merkez Bankasının 2021 başındaki enflasyon raporunda %9.4 olarak hedeflenen enflasyon %36.1, 2022 yılbaşında hedeflenen enflasyon %23.2 iken yılsonunda gerçekleşen enflasyon %64.3'tür. 2024 yılına %36 hedefiyle başlayan para otoritesinin yılsonu için hedefi ise %44'e yükseltilmiştir. OVP tahminlerine yeniden dönecek olursak, 2022-2024 dönemi için, 2022 yılındaki tahminlerle 2024 yılında hedeflenen enflasyon oranının %7.6 olduğunu hatırladığımızda, 2024 sonunda revize edilen %44'lük enflasyon hedefinin %478.9'luk bir sapmayla gerçekleşmesi beklenmekteydi.

Merkez Bankası ve ekonomi yönetiminin enflasyon tahminlerindeki sapmaların 2024'te olduğu gibi 2025 yılında da sürdüğünü görmekteyiz…

TCMB Enflasyon Raporlarında görülen 2024-25 tahminlerinden hareketle; Bankanın 2024 yılı için 2023 Temmuz'da yaptığı enflasyon tahminindeki sapma %33.3; 2024 Ağustos ayında 2024 yıl sonu enflasyon hedefi tahminindeki sapma %15.8'dir. Bankanın 2025 yılı için 2023 Temmuzda yaptığı enflasyon tahmininin %123.6 sapacağı, 2024 Ağustos ayında yapılan 2025 yılsonu enflasyon tahmininin ise %30 civarı sapabileceği beklenmektedir.

OVP'lerde açıklanan hedeflerin ne kadar sapma gösterdiğine bakarsak; 2024'teki %44.4'lük TÜFE, OVP'de açıklanan hedefe kıyasla %33'lük sapma olduğunu göstermiştir. 2023 Eylül ayında açıklanan OVP'de 2024 yılı TÜFE tahmini %34.5 oranında sapmıştır. Burada TÜFE tahmin ve sonuçları arasındaki oransal farkı değil, tahmindeki yanılma oranı esas alınmıştır.

2026 yılı bütçesinin görüşüldüğü haftada açıklanan TÜFE, Eylül 2025 verisiyle, 12 aylık enflasyon (2024 Eylül-2025 Eylül) %33.29; İTO enflasyonu ise %40.75 olarak gerçekleşmiştir.

Piyasa katılımcılarının beklentisini TÜFE rakamlarına, piyasa katılımcılarının beklentilerini ise İTO verilerine daha yakın gösteren bu sonuçlar karşısında Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet YILMAZ, Plan ve Bütçe Komisyonundaki sunumunda, geçtiğimiz yıl olduğu gibi bu yıl da yüksek enflasyondaki eğitim ve gıda etkisinin geçici olduğunu savunmuştur. TÜİK, 3 Kasım 2025'teki açıklamasıyla, Ekim 2025'te yıllık TÜFE'nin %32.87 olduğunu açıklamıştır. Eğitimin yıllık %32.87'lik enflasyona etkisi Ekim 2025'te %1.56, gıda ve alkolsüz içeceklerin etkisi yıllık enflasyona etkisi %8.44, konutun yıllık %32.87 enflasyona etkisi %7.75 olarak ölçülmüştür.

Reel sektör beklentilerinin gerçekleşen enflasyona daha yakın olduğunun önceki kanıtları ise 2022 ve 2023'te görülmektedir. Reel sektör, piyasa katılımcıları ve hanehalkının aylar bazında tahminlerinin aritmetik ortalaması ile o yılın sonundaki resmi enflasyon gerçekleşme hedeflerinin ortalaması üzerinden yapılan bir hesaplama da göstermiştir ki, resmi enflasyon ortalama hedeflerine en yakın tahminleri yine reel sektör yapmıştır. Örneğin; 2022 yılında, reel sektörün 2023 sonu için enflasyon beklentisi ortalama %56,09 iken, 2023 sonunda resmi enflasyon gerçekleşme hedefi ortalaması %53.44; yine reel sektörün 2023 Ekim ayındaki tahminiyle, 2024'ün ilk 10 ayı için ortalama enflasyon beklentisi %55,97 iken (1 yıllık), 2024 Ekim ayı için resmi enflasyon hedefinin ortalaması %57.74 olarak hesaplanmıştır.

TCMB Sektörel Enflasyon Beklentileri-2025 Ekim Anketi'ne göre ise piyasa katılımcılarının 2024 Ekim ayında gelecek 1 yıl sonrası yani Ekim 2025 için enflasyon beklentisi %27.4 olurken, reel sektörün geçen yıl için 1 yıllık enflasyon beklentisi ise %49.5, hanehalkının Ekim 2025'teki enflasyon beklentisi ise geçtiğimiz yıl %67.2 olmuştu. Ekim 2025 itibarıyla, piyasa katılımcıları 12 ay sonrasında (Ekim 2026'da)

enflasyonun %23.2, reel sektör temsilcileri %36.3, hanehalkı ise %54.3 olarak beklemektedir. Asıl sorun, ekonomi yönetiminin hedef sapmalarını sürekli uluslararası koşullara bağlarken kendi programlarında sorun görmemesidir; programın hedefler doğrultusunda ilerlediğini savunurken enflasyonda düşüş eğilimine toplumun da inandığını varsaymalarıdır. TCMB Anketinin diğer sonucu, hanehalklarının geçtiğimiz yıl Ekim ayında olduğu gibi bu yıl da enflasyonun düşeceğine büyük ölçüde inanmamasıdır. Katılımcıların sadece %26.5'i gelecek 12 yılda enflasyonun düşeceğini düşünmektedir.

Yeni güncellemeler ve tahminler doğrultusunda ise, reel sektör Kasım 2025 için enflasyon tahminini aylık ortalamalar bazında bu defa önemli bir farkla %54,58 olarak verirken, resmi enflasyon hedefi açıklamalarının aylık ortalamaları alındığında Kasım 2025 için %29.82'dir. Reel kesimin enflasyon oranları hususundaki uyarısı ve beklentileri karşısında kurumların halen gerçekçi hedeflere, şeffaflığa ve enflasyonla mücadeleye güven verici biçimde odaklanmaması, sanayi büyümesi ve istihdamı açısından sorunludur. 3 Kasım 2025'te açıklanan TÜFE verisiyle, henüz Kasım ayına varmadan, Ekim 2025'te enflasyon geçen yılı aynı ayına göre %32.87 artmıştır.

Kurumlara Güven Çöktükçe, Yapısal Reformlar Geciktikçe, Yatırım İklimi Yeşermiyor…

Enflasyonun kalıcı biçimde düşeceğine olan güven ve beklentinin yerleşmemesi, aksine artış hızının beklendiği kadar dindirilemeyeceği inancı karşısında kurumların tutarlı ve eşgüdümlü, temel gerçeklerle uyumlu tahminler ve politikalar izlemesi, sanayi planlaması için hayati değerdedir. Planlama geleneğinin fiilen terk edildiği ve sektörel önceliklerin günübirlik kararlarla, yayımlanmış OVP ve Kalkınma Planı hedeflerinden kısa sürede ayrışılarak belirlendiği bir düzende, yabancı yatırımcının aradığı şeffaflık ve güven ortamı oluşmayacaktır.

Ülkemiz, kalıcı yatırımlar, hukukun üstünlüğü, sivil toplumun gelişimi, bürokratik kurumsallaşma ve öngörülebilir politikalarda Dünya Bankasının "yönetişim" kalitesi bakımından temel göstergelerinden olan Worldwide Governance Indicators verilerine göre; 100 puan üzerinden yapılan değerlendirmede, hesapverebilirlik alanında 2002 yılında 42.29 puana sahipken, 2023 yılında 25 puana gerilemiştir. Örneğin; Güney Kore aynı endekste 2002'de 69.65 puandayken 2023 yılında 73.53 puana yükselmiştir.

Ülke yönetimlerinin “Yönetişim” temelli değerlendirilmesinde, “-2.5’ten +2.5”e kadar puanlanan göstergede, Güney Kore’nin hesapverebilirlik puanı yönetişim açısından 2002 yılında +0.75 iken, 2023 yılında +0.86’ya yükselmiş; buna karşın ülkemizin bu alandaki notu 2002 yılında -0.22’den 2023 yılında -0.86’ya gerilemiştir.

Ülkemiz “siyasal istikrar ve terörün/şiddetin önlenmesi” alanında 2002 yılında 21.69 puana sahipken 2023 yılında 13.74 puana düşerken; Güney Kore bu alanda 2002’de 52.38 puandan 2023’te 68.25 puana tırmanmıştır. Türkiye, “hükümetin/siyasi otoritenin etkinliği” alanında 2002 yılında 57.84 puandan 2023 yılında 41.51 puana gerilerken; Güney Kore 2002’de 76.22 puandan 2023’te 90.57 puana çıkmıştır. Türkiye, “düzenleyici otoritenin niteliği/kalitesi” açısından 2002 yılında 56.76 puandayken, 2023 yılında 43.87 puana düşmüş; Güney Kore ise 2002’de 72.43 puandan 2023’te 84.91 puana çıkmıştır. Türkiye, hukukun üstünlüğünde 2002’de 49.75 puana sahipken, 2023 yılında 32.55 puana inmişken; Güney Kore aynı alanda 2002’de 80.60 puan iken 2023’te 85.85 puana yükselmiştir.

Ülkemiz “Yolsuzluğun denetimi” açısından ise; iktidarın “3Y’yi (yasaklar, yolsuzluk ve yoksulluk)” bitirmek üzere iktidarı devraldığı tarih olan 2002 yılında 34.92 olarak ölçülen değer, 2013 yılında 60.6’ya yükselirken, 2018’den sonra Tek Adam Rejimi’nin kuralsızlığı kural haline getiren yönetimi altında ciddi düşüşe geçmiş, 21 yılın sonunda 2023’te, iktidarın başlangıç tarihi olan 2002 ile aynı değere inmiştir. Aynı dönemde Güney Kore, 2002’de 70.43 puanla değerlendirildiği yolsuzlukların kontrolü alanında, 2023’te 79.72 puana çıkmıştır. 21. yüzyılda rekabet halinde başladığımız birçok ülkeyle aramızdaki mesafeyi kapatmamız gerekirken, hatalı siyasal tercihler ve sanayinin güvencesi olan hukuk, yolsuzlukla mücadele, hesapverebilirlik, düzenleyici kurumların etkinliği ve şeffaflığı alanlarında dünyada çizdiğimiz görüntü, gerçekleştirilmeyen yapısal dönüşümler, önemli fırsatları kaçırmamıza yol açmıştır.

“Türkiye-Güney Kore sanayileşme süreci”ne dair karşılaştırmalı bölümde de görüleceği üzere, AKP iktidarında sanayimizin potansiyeli büyük ölçüde heba edilmiştir. Unutulmamalıdır ki, kurumlar ile hukukun çatıştığı yerde özgürlük olmaz, özgürlük ve mülkiyet haklarının yerleşik olmadığı, yarının öngörülemediği yerde ise kalıcı yatırım gelmez. Ağustos 2024’te ülkemiz 8 gün boyunca Instagram’a hukuka aykırı biçimde getirilen erişim engelinin kaldırılması sürecinde önemli bir itibar kaybetmiş; teknolojiden sorumlu Bakan ise bu yasaklama karşısında öncü rol üstlenmesi gerekirken pasif kalmış; Instagram’ın neden kapatıldığını ve akşam saat kaçta

açılacağını Ulaştırma ve Altyapı Bakanı telefondan video kaydı alarak "müjdelemiştir". Benzer biçimde, ülkemizin önemli sorunlarından olan "dijital telif "ve teknoloji şirketlerinin ülkemizde edindikleri verilerin kullanımına, pazarlanmasına ve şirket kazançlarının ülkemizde yatırıma dönüşmesine dair sınırlayıcı hükümler konusunda da bakanlığın diğer kurumlarla yeterince eşgüdümlü çalışma yürüttüğünü söylemek zordur, bu husustaki kanuni düzenleme gecikmektedir.

İktidarın kendi hatalı kur, faiz ve maliye politikasını düzeltmek için çıktığı yolda belirlediği hedeflerin tutturulamayacağı kısa süre içinde anlaşıldığı için revize edildikçe, piyasada enflasyonla mücadeleye olan güven sarsılmakta, para ve maliye politikasının ciddiyeti aşınmaktadır. Rekabet gücü yara almakta, sanayicinin ve reel sektörün, özelde ise KOBİ'lerin fiyatlama ve maliyet davranışları sürekli değişkenlik göstermektedir. Enflasyondaki artışın temel nedenleri ve maliyetler ile fiyatlardaki katılıklar üzerine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı arasında uyumlu, şeffaf bir söylem birliği mevcut değildir.

Bakanlıklar ve diğer kurumlar, enflasyon ve rekabetteki temel olumsuzlukları tartışarak sorumluluk üstlenmek yerine, Plan ve Bütçe Komisyonundaki sunumlarında enflasyonu mümkün olduğunca konuşmamak ya da enflasyonun yol açtığı sorunları geçici, konjonktürel ve bölgesel savaşlar sonucunda oluşmuş dışsal nedenler üzerinden okuyan sunumlar gerçekleştirmişlerdir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanının 2026 yılı bütçe sunumu kitapçığı ve konuşmasında da "enflasyon" sözcüğü hiç kullanılmamış, sanayide son dönemde üretim ve istihdam ile güven endeksleri belirgin biçimde gerileyen sektörlerin sorunları ise anılmamıştır.

Sanayi Sektörü, Yeni Dünyanın Dengelerine Uygun Bir Sanayi Politikası Ve Örgütlenmesi Bekliyor…

Aktardığımız veriler ışığında nitelikli, bilgi temelli işgücünün istihdama katılımı, 4. Sanayi Devrimi sürecinde, üretim kompozisyonumuzun değişmesinde kilit rol üstlenecek olup eğitim modelimiz, sanayimizin karnesini ve üretimdeki çıktıları da belirleyecektir. Ne var ki, eğitim sistemimiz, gerek lise düzeyinde ara eleman eğitimine, gerekse dünya standartlarındaki üniversite eğitimine hazırlıklı değildir. Dahası, yapay zeka ve otomasyonun üretim süreçlerine çok daha fazla dahil olduğu yeni

ekonomilerde, üretim, stok, reklam, satış, müşteri talep ve beklentilerinin bütünüyle elektronik sistemlere, veri yönetimine tâbi kılındığı, bilginin üretim ve pazarlamaya doğrudan etki ettiği, kamu hizmetlerinin de dijital alana daha fazla kaydırıldığı yeni dijital ekonomi çağında sanayi şirketlerimizin bu yeni ekonomi modelinden küresel ticarette aldığı pay ve yeni dijital ekonomiye uyum sürecimiz hedeflerin oldukça altındadır.

Dünyada genç nüfusumuzun toplam nüfus içindeki payına ve milli gelir sıralamamıza bakıldığında, dijital ekonomideki yerimiz sanayinin gelişimi açısından endişe vericidir. Ötesinde, Prof. Dr. Daron ACEMOĞLU ve Simon JOHNSON'ın kritik tespitiyle, "Çin, Tayvan, Güney Kore gibi ülkelerde başarı, insan kaynaklarının daha etkin kullanılmasını sağlayan yeni teknolojilerden kaynaklandı. Bu ülkelerde teknolojiler işgücünün büyük bölümü için yeni istihdam fırsatları yarattı. Bu ülkeler de yeni teknolojiler ile nüfusun becerisi arasında uyum sağlamak için eğitim yatırımlarını artırdılar. (…) Yapay zekânın tüm yaşam süreçlerini belirlediği yeni çağda, dijital teknoloji, robot ve diğer otomasyon ekipmanlarıyla küresel üretim becerisi ihtiyaçlarını artırdılar. Bu durum, yeni bir küresel işbölümünü de şekillendirmekte, işgücünün büyük bölümünün düşük eğitimli olduğu gelişmekte olan ülkelerde yapay zekâ, sanayisizleşme sürecini hızlandırmaktadır."

"Yükte hafif, pahada ağır" ürün üretebilen bir sanayinin cari açığı düşürebileceği gerçeğinden hareketle, yüzleşilmesi gereken konu, ihracatın toplamda ne kadar arttığı kadar, ihracatımızın kg bazında birim değeridir. Bu değer, 2005 yılı seviyesine inmiş ve 1.36-1.42 Dolar aralığında olmuşken, Bakanlık halen ihracatın toplam miktarının artışını "başarı" gibi göstermenin yolunu aramakta, teknoloji-yoğun pazarlardaki kayıpların telafisi için kapsamlı bir programı 2025 Bütçesi'nde de sunamamaktadır. 2015 yılında kg başına ihracatın birim değerinin 1.81 Dolar olduğu hatırlandığında, ihracatımızın bileşenlerinin ve ağırlığının Tek Adam Rejimi sürecinde nasıl doğru yönlendirilmediği daha çok ortaya çıkacaktır. AKP iktidarı, ihracatımızın kg başına değerini 2024'te yani 9 yıl içinde ancak 10 cent artırıp 1.92 Dolara çıkarabilmiştir. ihracatımız, örneğin 2024'ün ilk yarısında 1.42 Dolara inerken, ihracatımızın miktarı %11.2 artmıştı. Sektör bazında ise kg başına mücevher ihracatımız son 10 yılın en düşük seviyesine inerek 428 Dolar olurken, 2024 sonunu 532 Dolar civarında kapatmıştır. Kg bazında savunma sanayii ihracatımız 65 Dolar, hazır giyim ise 15.32 Dolar olmuştur. 2025 Bütçe Kanununun ardından, ilk çeyrek ihracat verileri üzerinden

yapılan hesaplamalarda; sektör bazında kg başına mücevher ihracatımız, altın fiyatlarının da artan etkisiyle, 2.390 Dolara kadar yükselmiştir. 2025'in ilk 3 ayında, savunma sanayii ihracatında kg başına değer %11 kayıpla 58.2 Dolara, hazırgiyim ve konfeksiyon yatay seyirle kg başına 15.33 Dolara, deri ve mamulleri 12.6 Dolara, gemi ve yat hizmetleri ihracatı kg bazında 9.35 Dolara çıkarken, tekstil ve hammaddeleri sektöründe ihracat kg bazında %6 kayıpla 3.63 Dolara, zeytin ve zeytinyağı ihracatında kg bazı değer %31 düşüşle 3.15 Dolara gerilemiştir.

Ülkemizin ihracatının hangi mal bileşenleri ağırlıklı ilerleyeceği ve orta, orta-yüksek teknolojili ürünlerin payının hangi yollarla artacağı, tarımsal üründe ne tür bir çeşitlendirmeyle ve markalaşmayla dünyaya hitap edeceğimiz sorusu, bu rakamlar dahilinde iktidarın 2026 yılı için yeni ufkunun olmadığını göstermektedir.

Bakanlığın 2026 Bütçe Teklifi'nin genel görünümü, geçtiğimiz yıl olduğu gibi, yüksek teknolojili ürünlerin toplam ihracatımızdaki payına dair yaşanan kronik sorunu ve ülkemizin içinde bulunduğu "erken sanayisizleşme" ile "orta teknoloji tuzağı" sürecini kısa vadede aşabilecek bir vizyon ve kaynak dağılımı içermemektedir. Aksine, bütçe sürecinin ilk günlerinde iktidarın büyüme ve milli gelirdeki artışı öne çıkarılmakta, dünyada artık "üst gelir grubundaki ülkeler"den biri sayıldığımız anlatılmaktadır. 2026 Bütçesi'ni bu sayede "istikrar ve refah bütçesi" olarak gösterme gayretleri, Türkiye sanayiinin ve KOBİ'lerinin kronikleşmiş sorunlarını tartışmamanın da bir yolu kılınmıştır.

Yeni sanayi politikasının bir basamağı olan teknoloji politikası, küresel değer zincirinden daha fazla pay alma hedefindeki ülkeler için kamunun daha fazla müdahaleci politikalarla hem sektörleri belirlemesini, hem de bu sektörleri koruyucu önlemler alarak üretimi artıracak teşvikler sağlamasını içermektedir. Orta-gelir tuzağıyla paralel ilerleyen orta-teknoloji tuzağından çıkış için, devletin düzenleyici rolden daha fazla adım atması, etkin sanayi ve bilim politikası izlemesi ve sektörlere öncülük etmesi gereklidir. Bu bakımdan, gerek ABD, gerekse Güney Kore örneklerinde gördüğümüz gibi, erken aşamada bilgi ve teknoloji üretiminde etkin devlet politikası, kimi zaman özel sektörün riskli ve belirsiz gördüğü alanlarda devletin uzun vadeli yatırımları kendisinin yapabileceği, adeta bu piyasaları ısındırmak için öncü oyuncu olabileceği anlamına gelmektedir. Bu durumda devlet, riskleri ve piyasayı gözeterek bazen oyunda kalabilmeli, özel sektör yeni piyasaya ısınsa ve yatırım yapsa dahi piyasadan tamamen çekilmeyebilecektir.

Öyle ki, Orta Vadeli Plan'da (OVP) ve 12. Kalkınma Planı'nda önceliğini ihracat odaklı büyümeye bağlamış ekonomi modelinde, ihracat politikası Ticaret ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlıkları arasında sıkışmıştır. İmalat sanayii modelimizdeki "verimlilik" sorununda görüldüğü gibi, devlet örgütlenmesindeki "verimlilik" tartışmaları da devam etmektedir. Kurumların yüksek teknolojiye, genişleyen pazarlara ve markalaşma sorunlarına, verimlilik kısırdöngüsüne karşı eşgüdüm içinde çalışmasına engel olan örgütlenme sorunları bulunmaktadır.

Bu kapsamda, mevcut Bakanlık örgütlenmesinde halen yer alabilen nitelikli, liyakatli kadroların daha uyumlu çalışmasını sağlayacak, ihracatı geliştirme amacıyla farklı Bakanlıklar arasında eşgüdüm sağlayacak, ihracat odaklı yeni bir bürokrasi reformu ve örgütlenme modeli kurabilecek anlayış bu iktidarda yoktur. Sağlanan kamu kaynaklarının, harcanan ödeneklerin ve verilen destek/teşviklerin, kredilerin sonucunda bu yardımlardan faydalanan sektörlerin makro anlamda elde ettiği sonuçların etki analizleri ayrıntılı raporlanmadıkça, kamu harcamalarında etkinlik, sonuç odaklılık ve şeffaflık mümkün olmayacaktır.

Kamudaki örgütlenme sorunları açısından önemli bir örnek Sanayileşme İcra Komitesi'dir. Bakanlıkların mevcut yapısı içinde eşgüdüm sağlamak ve yatırımcılara hukuki öngörülebilirlik ile mülkiyet güvencesi sağlamak varken; 14/10/2020 tarihli ve 68 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kurulan Sanayileşme İcra Komitesine (SAİK) iş dünyasını kaygıya sevk eden yetkiler de verilmiştir. Bu Komitenin bugüne kadar sanayimize ve ihracata somut hangi katkıları, hangi çalışmalarıyla yaptığı da belirsiz olduğu gibi, bu Komitenin bir yetkisi, başvurumuz sonrasında Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. AYM'nin 1/6/2022 tarihli ve 2020/94 E. 2022/61 K. Sayılı Kararıyla, SAİK'e "ülke içinde kritik önemde olduğu değerlendirilen şirketlerin ortaklık yapılarındaki değişikliklerin yurt içi üretimin sürekliliği ve ulusal güvenliği riske atabileceğinin değerlendirilmesi halinde bu değişikliklere dair karar alma yetkisinin verilmesi" ve bunun yasa yerine CB Kararnamesiyle yapılması mahkeme tarafından Anayasaya aykırı bulunmuştur.

Yetişmiş nitelikli Bakanlık kadrolarının önemli bölümünü tasfiye eden, kritik karar alma mekanizmalarında partizanlığı sürdüren bu siyasi akıl, bürokrasinin tecrübesini değil dar çıkar çevrelerinin teşvik ve destek ricaları doğrultusunda sanayi politikası belirledikçe, ülkemizin yeni dijital ekonomiye, 4. Sanayi Devrimi'ne hazırlıklı olması mümkün değildir. Bakanlığın 2026 yılı bütçe teklifindeki ödenekler, gerek OVP ve

Kalkınma Planı, gerekse ihracat odaklı büyümeye dair süslü hedeflerin altını dolduracak büyüklükte değildir.

Ayrıca, ihracat temelli OVP'deki büyüme hedefinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bütçeden aldığı ödenek, ucu açık ve altı doldurulamamış hedeflerin gerçekleşmesine yetmeyecektir. Komisyon görüşmelerinde de vurguladığımız gibi, %82'ye ulaşan yerlilik oranıyla savunma sanayiinde elde edilen deneyimin markalaşma, teknoloji ve AR-GE yatırımları, teknoloji transferi ve doğru teşvik politikalarıyla sivil alanlarda da yaygınlaştırılması ülkemizin önceliği olmalıdır. Aşağıda görüleceği üzere, Bakanlığın bütçe görüşmelerinde açıkladığımız verilerle, savunma sanayii ihracatının toplam ihracattaki payındaki gelişim ile diğer sektörlerin payını karşılaştırdığımızda, ülkemizin sanayi ve ihracat politikasında yeni dönüşümü savunma sanayiindeki ilerleme öyküsü de dikkate alınarak gerçekleştirmek gerekmektedir.

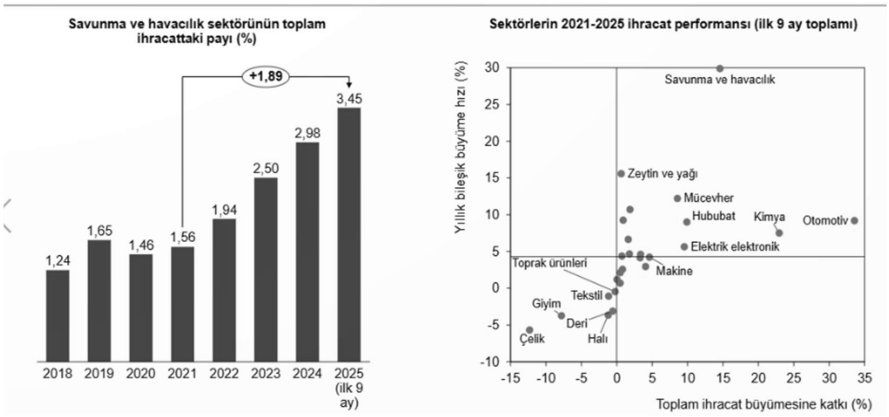

Sektörlerin İhracattaki Paylarının Karşılaştırması

Kaynak: TİM

Ülkemiz, özellikle Tek Adam Rejimi'nin inşa edildiği son altı yılda, yaşadığı beyin göçü nedeniyle sanayide nitelikli dönüşümün en önemli girdisi olan beşeri sermayeyi büyük kayba uğramıştır. Ülkesinde kalmayı tercih eden nitelikli işgücü ise harcanabilir gelirinde büyük bir erimeyle karşı karşıya bırakılmış, karşılaştırmalı olarak AB

ülkelerindeki diğer teknik personelden çok daha düşük ücretlere mecbur bırakılmıştır. Ülke içinde de devam eden eşitsizlik derinleşmiş, bölgesel gelişmişlik farkının ağır sonuçları son 3 yılda daha çok etkisini göstermiştir. 2025 yılı Bütçe Gerekçesine göre; "Bölgesel Kalkınma" başlığı altında 2024 yılsonunda en yüksek gelirli bölgede kişi başına düşen gelirin en düşük gelirli bölgedeki kişi başı ortalama gelire oranı 4,25 kata kadar çıkmışken 2025 sonunda bu büyük uçurumun ancak 4.1 kata inebileceği öngörülmekte, 2026 yılı için ise 4 kata düşürme hedefi konmaktadır. Bu tabloda, 2025 yılında 14 trilyon 731 milyar TL'lik bütçeden tüm kamu kurumları için bölgesel kalkınmaya 7 milyar 45 milyon TL'lik toplam ödenek ayrılmışken, 2026 yılında 18 trilyon 928 milyar TL'lik bütçeden "bölgesel kalkınma"ya sadece 8.3 milyar TL ödenek ayrılması (%0.04) yetersizdir.

CHP, Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki önergesiyle, bölgeler arası gelişmişlik farklarının dengeli bir yapıya kavuşturulması, bölgesel ve yerel kalkınmanın hızlandırılması ve sürdürülebilir dengeli bir gelişmenin sağlanması amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına ayrılan 780 milyon TL ödeneği yetersiz bularak 2 milyar TL artırılmasını önermiş, Cumhur İttifakınca reddedilmiştir.

"Gözbebeğimiz" Denen Ama Gözden Çıkarılan KOBİ'lerin Hali Ve KOSGEB'in Karnesi…

Nitelikli sanayi sektörü işgücümüz, aldığı eğitimin karşılığını alacak bir istihdam politikası izlenmemesinden şikayetçi iken, sanayicimiz ise ara eleman bulma sorunundan yakınmaktadır. Dünyada rekabet üstünlüğünü kaybettiğimiz (tekstil gibi) sanayi sektörlerine yeniden odaklanan, il/ilçe ve alt sektör bazlı teşvik sistemini yeniden ele alan, yüksek teknoloji yoğunluklu üretimi markalaşma stratejisiyle besleyebilen, dünyada aktif müdahaleci sanayi ve gümrük politikaları artarken yerli sanayicisi ve KOBİ'lerini tekelci dış müdahalelerden koruyabilen, sınai verimliliği teknoloji yatırımlarının temeline yayan bir sanayi politikasına ihtiyaç vardır. Yenilikçi ve katma değerli ürüne odaklanan ve küresel rekabette daha fazla pazar kaybına

tahammülü kalmayan sanayicimiz, AR-GE, tasarım ve teknoloji yatırımlarına öncelik tanınmalıdır.

KOSGEB'in Şubat 2024 tarihli "Türkiye'de KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Yeri" başlıklı raporundaki verilere göre; 2022 yılındaki toplam ihracatımızın %31.6'sını 78.8 milyar Dolarla gerçekleştiren (2023'te %35), toplam AR-GE harcamalarının %28.8'ini yapan KOBİ'lerimizde ihracatçı sayısı artarken, girişim başına düşen ihracat 2013 yılında 1 milyon 36 bin Dolar iken 2022 sonunda 739 bin Dolara gerilemiştir. Bu süreçte yüksek teknolojiye dayalı ihracatta artış gözlense dahi 2013'ten 2022 yılına dek imalat sanayiindeki ihracatçı KOBİ'lerde yüksek teknolojili üretim yapan girişim oranı ancak %1.3'ten %1.6'ya; orta düşük teknolojili girişimci oranı ise 9 yılda %28.3'ten %28.5'e çıkmıştır.

2013-2022 döneminde, karşılaştırmalı olarak, gelişmekte olan ülkelerde yüksek ve orta-yüksek teknoloji ihracatında büyük ivme gözlemlenirken, ülkemizde düşük teknolojili üretim yapan ihracatçı KOBİ'lerimizin payı %43.5'ten %42'ye gerilemiş, ancak yüksek teknolojili ürün ihracatında büyük ilerleme sağlanamamıştır. Bu 9 yıllık süreçte imalat sanayiimizdeki ihracatçı firmalarımızın teknoloji düzeyinde ciddi bir değişiklik yaşanmamıştır. TÜİK'in "Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri"ne göre; 2022 sonunda imalat sanayiindeki KOBİ'lerimizin düşük ve orta-düşük teknolojili üretim yapanlarının toplam işletmelere oranı %87.9 iken bu oran 2023 sonunda sınırlı bir değişimle %87.3 oldu; yüksek teknoloji düzeyinde üretim yapan KOBİ'lerin oranı ise 2022'de binde 7 iken, 2023 sonunda bin 8'e, diğer ifadeyle 3475 adet KOBİ'ye çıkmıştır. Büyük ölçekli imalat sanayii firmalarında ise 2022 yılında düşük ve orta-düşük teknolojili üretim yapan firmaların oranı, toplam büyük ölçekli firmaların %74'üne denk gelmekteyken bu oran 2023'te de korundu; yüksek teknolojili üretimdeki büyük ölçekli firmaların oranı ise 2022'de %3 iken 2023 sonunda ancak %3.1'e çıkabildi.

Bu dağılım ve 2022-2023 arasındaki çok sınırlı değişim, ülkemizin imalat sanayii ihracatında ve dijital ekonomiye geçiş sürecinde, iktidarın OVP ve 12. Kalkınma Planı'ndaki hedeflerine 2026 yılı Bakanlık bütçesindeki ödeneklerle ulaşmanın imkânsız olduğunu göstermektedir. OVP ve Yıllık Programlarda hedeflenen büyük değişim oranlarına ulaşılamamasının ardında sadece yetersiz ödenekler yoktur, bu kapsamlı reformu gerçekleştirecek bir siyasi vizyon yoktur ve yapısal reformların hukuk, kamu yönetimi, mali ve çevresel dinamikleri aksak işlemekte, bütüncül bir dönüşüme ihtiyaç bulunmaktadır.

2023'te ülkemizin toplam ihracatının %35'ini (87 milyar Dolar), ithalatının %20'ini (67.5 milyar Dolar) gerçekleştiren KOBİ'ler özelinde ve imalat sanayiinin genelinde yeni, ayakları yere basan, yatırımcılara hukuk ve demokrasi vaat eden, üreten kesimleri cezalandırmayan, öngörülebilirliği temel ilke edinerek yıl içinde piyasayı sürekli kural değişikliğine tabi tutmayan, özetle sanayiyi üretimden soğutmayan anlamlı bir "hikâye" yazması gerektiğini ortaya koymaktadır.

KOSGEB'in Mart 2025 tarihli "Türkiye'de KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Yeri" başlıklı raporundaki verilere göre; toplam 3.723.944 firma içinde ihracat yapan KOBİ sayımız 2023 sonunda 131.928 olmuş, ihracat yapan tüm girişimcilerin %3.5'ini KOBİ'ler oluşturmuştur. 206.104 KOBİ ise ithalat yapabilmektedir. KOBİ'lerimiz ihracata özendirilirken ihracatçı sayısı artmakla birlikte, girişimci başına düşen ihracat son 10 yılda azalmakta, girişim başına ihracat 2013'te 1 milyon 36 bin Dolar iken 2023'te 660 bin Dolara inmiştir. Bu durum, KOBİ'lerin kaybolan pazarları, zorlanan rekabet koşulları, finansmana erişim ve yüksek, orta-yüksek teknolojiye daha çok özendirilmelerinin önemini ortaya koymaktadır, çünkü ihracat yapan imalat sanayiindeki KOBİ'ler içinde yüksek teknolojili sektörlerdeki firma oranı %1.6 iken, son 10 yılda orta-yüksek teknolojili KOBİ'ler ise %26.8'den %26.1'e düşmüş; aksine düşük teknolojili üretim yapan KOBİ oranı %44.4'e çıkmıştır.

Diğer ifadeyle; "Büyüme ile enflasyon arasında bir ikileme düşülmeden, ücretlerde yapılacak insan onuruna yaraşır ve hayat gerçeklerine uygun bir artışın doğrudan enflasyon baskısı yaratacağı yargısına kapılmadan yeni bir üretim modeline geçmek mümkündür. Enflasyonu makul seviyelerde tutarak büyümeyi toplumsal ihtiyacın gerektirdiği düzeye çıkarmanın yolu, yeni bir arz artışını sağlamaktan geçmektedir. Bu da 'ticarete-konu olmayan mallar' yerine 'ticarete-konu olan' mal piyasası üzerinde etkili olacak arz artışının desteklenmesi yoluyla cari açığın azaltılması, kur şoklarının fiyatlar üzerindeki etkisinin düşürülmesi sonucunu doğurabilecektir."

Yukarıda açıklanan sorun ve tespitler kapsamında CHP Grubu Plan ve Bütçe Komisyonu'nda bir önerge vermiştir. Yatırım teşvik sisteminin yanı sıra Proje Bazlı Teşvik Sistemi kapsamında da sürdürülebilir kalkınma ve büyüme hedeflerine ulaşmak için ülkemizin ek ihtiyaçlarını karşılayacak, arz güvenliğini sağlayacak ve dışa bağımlılığı azaltacak yatırımlar ile sanayimizin dünyada yaşanan teknolojik gelişmelerin ardında kalmasını engelleyecek, orta teknoloji üreten bir ülkeden yüksek

teknoloji üreten ülkeler arasına girmemizi sağlayacak yani teknolojik dönüşümünü sağlayacak, uluslararası rekabet gücümüzü artıracak, yenilikçi, Ar-Ge yoğun ve katma değeri yüksek olma niteliklerini haiz yatırımların mutlak suretle desteklenmesinde yarar bulunmaktadır. **Bu amaçla, "Bakanlığın Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim Ve Yatırımların Desteklenmesi" hususunda uygulamada daha etkin olmasını sağlamak için, Bakanlık Bütçesinin "Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi" programının ilgili alt tertibinde yer alan 40.000.000 tutarındaki yetersiz ödeneğin 400.000.000 TL artırılması CHP tarafından önerilmiş ancak Cumhur İttifakı oylarıyla bu ödenek artışı engellenmiştir.**

Tutmayan, Sürekli Güncellenen Hedefler…

500 milyar Dolar ihracat hedefini 2023 yılında tutturamayan iktidarın hesap vermesi gerektiği yerde bahane söylemine sığındığı bütçe görüşmelerinde yeni hedefler; 2025 yılı başlangıcında imalat sanayii ihracatında 268 milyar Dolar, toplam ihracatta ise 279.6 milyar Dolar hedef konmuşken, 2026 yılı Bütçe gerekçesinde bu hedefin tutturulamayacağı açıklanmış, 2025 sonu ihracat hedefi 258.7 milyar Dolara indirilirken, 2026 sonunda dahi 268 milyar Dolarlık ihracata ulaşılamayacağı ve 2026 hedefinin 266.5 milyar Dolar olduğu bildirilmiştir. İmalat sanayiinin milli gelir içindeki payını %21.1'e yükseltmek hedefiyle çıkılan 2024 yılının sonunda bu hedef %18.5'e indirilmiş; 2025 yılı için %21.5'e yükseltilmişti ancak eldeki ödenekler ve mevcut sanayi/ticaret politikası vizyonuyla bunun başarılması zor görünmekteydi.

2026 Bütçe Gerekçesinde de görüldüğü üzere bu hedefin tutmayacağı açık edilmiş ve İmalat sanayiinin milli gelir içindeki payı yine %23.3'lük büyük bir sapmayla %16.5 olarak güncellenmiştir. 2025 yılı başındaki %21.5'lik pay hedefinin tutmayacağı açıkken tahminleri zorlayanlar, yeni hedef güncellemiş ve 2028 sonunda dahi İmalat sanayiinin milli gelir içindeki payının en çok %18 olabileceğini tahmin ettiğinden, imalat sanayii alanının milli gelir payındaki artış düzeyi ülkenin genel büyüme oranlarının oldukça altında seyretmektedir.

Bakanlığın geçtiğimiz yılki bütçe sunumunda ve 2026 yılı bütçe teklifindeki gibi, ihracatımızın son 22 yılda ya da COVID-19 sürecinden bugüne miktar bazında ne

kadar arttığından ziyade, bu ihracatımızın birim kg değeri, yüksek teknolojiye dayalı ihracatımızın payının kıyaslamalı biçimde önemli artış göstermemesi tartışılmalı; imalat sanayiimizdeki teknolojik atılımın gerçekleşmemesi, ana bileşenlerde yerinde saymanın ülkemize kaybettirdiği pazarlar üzerinde durulmalıdır.

Sorunun yanlış teşhis edildiği noktada ihracatın sadece yıl sonu miktarının artırılmasına ve aylık bazda "Cumhuriyet tarihi rekorlarının kırıldığı savunması"na odaklanılmaktadır. Diğer yandan, cari açıktaki daralma ara malı ithalatı ile finansmana erişim zorlaştırılarak ve sanayinin bile isteye daralması yoluyla gerçekleştirilmekte; imalat sanayiinin ihracatçı firmalarına yeni dijital ekonomide doğru sanayi politikası araçları yeterince sunulmamaktadır. Ticari kredilerde finansmana erişim halen güçken, getirilen yeni düzenlemelerle konut ve ihtiyaç kredilerinde ve alımlarda seçeneklerin bir nebze hafifletilmesi, üretici firmalarımızın sorunlarının çözümüne yönelik adım atılmadığının göstergesidir. Finansmana erişim güçlüğü ve kredi maliyetinin 6 Şubat 2023 Depremini yaşayan illerimiz için daha ağır sonuçlar doğurduğu açıktır. Bölgedeki işletmelerin değişken faizli kredi maliyetinin anaparanın üzerine çıkmış olması ve Türk Lirası referans faizine endekslenen kredi maliyetlerinin Merkez Bankası politika faizi yükseldikçe artması karşısında, sanayicilerimizin bu kredilerin dövize çevrilmesi önerisi de muhatap bankalar tarafından reddedilmiştir. Sanayicilerimiz, deprem sonrasında %7.62'ye gerileyen referans faiz oranının Mayıs 2024 verisiyle önce yüzde 50'ler seviyesine çıkmasına, güncel veriyle %39.2'ye ulaşması karşısında sorun yaşamaktadır. Üretim tarafı, kredi maliyetlerini karşılayamamaktan ötürü, Türk sanayiinin yaşadığı daralmanın ötesinde sorunlarla karşılaşmakta, deprem sonrası üretime geçiş sürecini maliyetler nedeniyle planlayamamaktan şikayetçidir.

Sonuçta, toplam krediler içinde orta-yüksek ve yüksek teknolojili sektörlerin payı 2023 yılında %6.2 iken 2024 sonunda %6.75 olmuş, 2026 yılsonu hedefi ise %7.6 olarak belirlenmiştir. EXIMBANK kredileri içinde yüksek ve orta-yüksek teknolojili ihracat payı ise 2023'te %38.5 iken 2025 sonu hedefi %44.5, 2026 hedefi ise %45 olmuştur. Bu, iç talebi kontrol altında tutarak enflasyonla mücadele edeceğini savunan ekonomi yönetimi açısından yine doğru araçların zamanında kullanılmadığının işaretidir. Yüksek teknolojiye, toplam faktör verimliliğinin yükseltilmesine daha fazla kaynak ayırması gereken 2026 bütçesi bu tercihe göre bir kaynak dağıtımı yapmadıkça, diğer yandan enflasyonla mücadelede gerçekçi hedefler ortaya konmadıkça, yeterince

güven ortamı oluşmayan piyasalarda üretime dönük yatırımlara değil, konut piyasasına olan talep yeniden canlanmaktadır.

7 Yıl Öncesinden Uyaran Ama Gereği Yapılmayan Rapor: "Üretim Ve Dış Ticaret İlişkisi"…

Türkiye'nin temel sanayi sorunlarıyla yüzleşmeyi erteleyen, hesap vermekten imtina eden ve yapısal reformları gerçekleştiremeyen iktidarın, sürekli revizyona uğrayan Orta Vadeli Plan ve 12. Kalkınma Programı'ndaki hedeflerden önce, 11. Kalkınma Programı hazırlıkları kapsamında 2018 yılında yayımlanan "Üretim ve Dış Ticaret İlişkisi"ne dair çalışma grubu raporunu hatırlamasında yarar vardır.

Bu raporun girişinde, gelecek 6 yılda yani 2023-2024 döneminde karşılaşılacak önemli bir yapısal soruna dikkat çekilmiştir. Raporun girişindeki ifade, 2025 yılı bütçe görüşmelerine adeta o tarihten düşülmüş bir uyarı notu niteliğindedir. 84 sayfalık rapor, ülkemizin 2023 yılına yaklaşılırken kişi başına 10 bin Dolarlık orta-yüksek gelir seviyeli ülkeler grubundan üst gruba çıkarılması için yapılması gerekenin "üretim ve dış ticarette yeni bakış açısı olduğunu, bunun da artan dış ticaret açığını azaltacak yüksek katma değerli üretim ve ihracatın geliştirilmesinden geçtiği"ni ortaya koymuştur.

Raporda, "son 20 yılda bazı ilerlemeler kaydedilmiş olsa da dünya pazarlarında rekabet ettiğimiz diğer ülkelerde de bu değişimlerin yaşandığı" anlatılmış; dolayısıyla aldığımız mesafe karşılaştırmalı ele alındığında "Türkiye'nin rekabetçilik yönünden önemli bir değişim gerçekleştirmediği" resmen ortaya konmuştur. Çalışma grubunun raporunda, hedeflere erişmek ve kurumsal kapasiteyi geliştirmek için nitelikli insan kaynağının teşvik edilmesi adına öneriler de getirilmiştir.

7 yıl önce hazırlanan raporun gereği yerine getirilseydi bugün ülkemiz yapısal reform sürecinde ilerleme kaydetmiş olacaktı, zira resmi raporda "Türkiye'nin dünya piyasalarında ağırlıklı olarak düşük ve orta-düşük teknolojili imalat sanayii ürünleri ile rekabet ettiği ve daha yüksek teknolojili ürün piyasalarında henüz bir varlık gösteremediği savunulmuştur. Raporda Türkiye'nin özellikle AB pazarında rekabet gücü olan yüksek teknolojili televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları sektörünü destek ve teşviklerle daha da geliştirerek bu sektördeki rekabetçi konumunu koruması

ve yükseltmesi gerektiği saptanmıştır. Raporda firmaların yeni ürün/teknoloji geliştirme ve AR-GE faaliyetlerinin önünde en önemli engel olarak finansman sorunlarını dile getirdikleri aktarılmıştır. Bu anlamda kamu teşvik ve destek politikalarının yeniden düzenlenerek bu teşvik ve desteklerin öncelikli/seçilmiş teknolojik alanlarda başarılı olma potansiyeline sahip firmaların risklerini hafifletmesi ve firmaların ilk etaptaki batık maliyetlerini bir miktar da olsa telafi etmesi gerektiği" vurgulanmıştır. 2018 tarihli rapora göre; "Bu yaklaşım, var olan tüm AR-GE ve diğer teşvik mekanizmalarında temel ilke olarak benimsenmeli"ydi."

Ülkemiz, cari açığın düşürülmesinde ve sanayi verimliliğinde, çalışan başına düşen katma değerde ve nitelikli teknik eğitimde bizi daha yüksek seviyelere taşıyacak olan yüksek teknolojili ürün ihracatında 2012-2015 dönemi seviyelerinde yer almakta, toplam ihracatın içinde yüksek katma değerli ürün üretim "oranı" yönünden 23 yıl öncesine kıyasla oldukça geride kalmaktadır. İhracatımız içinde yüksek teknolojinin kapladığı alanın %6.2'den %4'ün altına inişini gündeme getirmekten kaçınan Bakanlık, 2025 yılı Bütçe Kanunu Teklifi sunumunda yüksek teknolojili ürün ihracatını oransal değil tutar bazında vermiş ve ihracatı 10.3 milyar Dolardan 97.2 milyar Dolara çıkartmakla övünmüştür. Oysa 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında da görüldüğü üzere, imalat sanayiinin milli gelirdeki payının 2025 sonunda 2024'ün altına ineceği ve %16.5 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmekte; 2026 yılı içinse en iyimser tahminle %17.2'lik bir oran hesaplanmaktadır. Ayrıca, 2030 yılı Sanayi ve Teknoloji Stratejisi kapsamında konan imalat sanayiinde çalışan başına katma değerin 31.860 Dolardan hangi araçlarla 40 bin Dolara çıkarılacağına dair belirsizlik de mevcuttur.

Sanayi Politikasında Devletin Rolü ve Güney Kore Kıyaslaması…

Yapısal reformlardaki gecikmeler ve sivil toplumun gelişiminde yaşadığımız hukuksuz, antidemokratik uygulamalar üzerinden yaşadığımız sorunlar, sanayideki hedeflere varılamamasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu kapsamda, yukarıda "Kurumlara Güven Çöktükçe, Yapısal Reformlar Geciktikçe, Yatırım İklimi Yeşermiyor…" bölümünde Dünya Bankasının "yönetişim" alanında derlediği Worldwide Governance Indicators verilerine değinmiştik. Bu endeksteki verilerde özellikle Türkiye ile Güney Kore'nin yıllar içinde aldığı puanları öne çıkarmış ve "kalıcı yatırımlar, hukukun üstünlüğü, sivil

toplumun gelişimi, bürokratik kurumsallaşma ve öngörülebilir politikalar"da iki ülkenin zamanla nasıl ayrıştığını ortaya koymuştuk.

Kurumsal reform, hukuksal dönüşüm ve iyi yönetişim, kamunun sanayi politikasına aktif yön verdiği bir ülke için avantajdır; verimlilik artışında, yüksek katma değerli teknolojide, tarıma dayalı sanayide, adil bir vergi sisteminin yerleşmesinde ve kişi başına düşen gelirin artırılmasında olmazsa olmazdır.

Yönetişim alanında ülkemizle Güney Kore arasındaki kıyaslamayı daha derinleştirirsek; benzer dönemlerde ülkemize yakın ya da aşağı seviyede teknoloji yatırımlarını yoğunlaştıran Güney Kore, Hindistan, Polonya gibi ülkelerin aldığı mesafe, "orta teknoloji ve orta gelir tuzağı" içindeki ülkemizin öncelikle gerçekleri kabul eden bir iktidarla sanayi politikasını yeniden ele alması gerektiğini göstermektedir.

Türkiye-Güney Kore kıyaslamasında görüleceği üzere;

a) Dışa açılma sürecinde "ihracatı yaparak öğrenen" Güney Kore, 1960'lı yıllarda daha yüksek ihracata ve kişi başına gelire sahip olduğumuz halde 1970'lerin sonunda ülkemizin altı katı ihracata erişmiş, bu fark 1980'lerde dışa açılma politikamızla ancak dört kata kadar inebilmiştir.

b) Güney Kore örneği, kalkınmada ve sanayi politikasında daha fazla sektörel odaklı (çelik, otomotiv, elektronik) ve kamu satınalım politikası geliştirmiştir.

c) Güney Kore, bugün ülkemizde hataları daha fazla yapılan ve sonuçları kuşakları doğrudan etkileyen eğitim sistemini 19. yy. sonundan itibaren daha sağlam temellere oturtmuş, teknoloji odaklı yurtdışı eğitimini erken dönemde desteklemiştir.

d) Kore örneğinde devlet ve özel sektörün kapasitesini daha yüksek biçimde kullanarak sanayi politikalarında kamunun tasarımcı, yönlendirici olması sağlanmıştır. Özel sektör ise teknoloji markalarının kurulmasında teknolojinin transferi ve üretimi, yerli üretim ve markalaşmada ısrarcı olmuş, vizyonlarını bayilik ve montaj sanayiinin ötesinde tutabilmiştir. Beraberinde Güney Kore'nin ihracat sepetindeki ürünleri yıllar içinde orta yüksek ve yüksek teknolojili ürünlere de terfi edecek yatırımlar barındırmış; belli ürün ve sektörlere odaklı sanayi politikasıyla üretim ve ihracat deseni değişebilmiştir. 1960'lı yıllarda tekstil ve ayakkabıyla başlayan ihracat süreci, 2000'lerde otomotiv ve elektroniğe kayabilmiş; standart ürünlerden markalaşmaya geçiş sağlanarak ithalat bağımlılığı azaltılabilmiştir.

Ülkemiz ise, kendi içinde yüzlerce başarı hikâyesiyle dolu sanayici ve ihracatçı yetiştirmiş olmakla birlikte, tam da 2000'li yıllarda atak yapabileceği ve yapısal reformlara AB çıpasını ekleyerek üretim kompozisyonunu değiştirebileceği dönemde hatalı ekonomi, dış politika, sanayi tercihleriyle ihracatında dönüşümü yeterince gerçekleştirememiştir. İthal girdi bağımlılığının sektörel incelemesinde; petrol ürünlerinde 1998'de %24.1'e düşen bağımlılık, 2012'de %70.4'e çıkmıştır. Ana metal sanayiinde girdi bağımlılığı 1998'de %35.7 iken, 2012'de %44'e çıkmış; motorlu kara taşıtlarında ise 1998'de %24.5 olan girdi bağımlılığı 2012'de %43.3'e yükselmiştir. İmalat sanayii üretiminin genelinde ise ithal girdi bağımlılığı 1998'de %21.9'dan 2012'de %38.1'e çıkarken; enerji sektörü toplam bağımlılığı 1998'de %15.8'den 2012'de %40'a fırlamıştır.

Konuya "verimlilik" açısından baktığımızda; Mayıs 2023 tarihli Türkiye Verimlilik Raporu'nun sonuçlarına göre ülkemiz, 2000-2020 dönemindeki bazı kazanımlarına karşın, karşılaştırmalı analiz doğrultusunda, dünyada verimlilik açısından alt seviyelerdedir. Rapora göre; "tarihsel gelişim patikaları ele alındığında, gelişmekte olan ülke kategorisindeki Türkiye'nin üst lige tırmanabilmesi için en önemli itici güç, ekonomideki genel verimlilik düzeyinin artırılmasıdır. 1980'de kişi başına düşen gelirde ülkemizle aynı seviyede olan Güney Kore, 2023 itibariyle yaklaşık 4 kat seviyeye ulaşırken, aynı dönemde ülkemizin 1/10'u kişi başına düşen gelir düzeyindeki Çin, ülkemizin önündedir." Rapora göre; "ülkemizin gelir düzeyinin 50 yıllık bir vadede Güney Kore'yi yakalayabilmesi için, kendi büyüme oranını artırmasının ötesine geçerek, Güney Kore'den her yıl ortalama %2.6 daha hızlı büyümesi, bunu da genel ve kalıcı bir verimlilik ile yakalaması gerekmektedir." Verimlilik artışı için temel şartlardan birisi, uzun vadeli, büyüme odaklı yatırımlar ve bunu teşvik edecek öngörülebilir bir makro ekonomik düzendir. Bunun için belirsizliklerin giderilmesi, kalıcı dış ticaret fazlası verilmesi ve 2000 yılı öncesindeki ihracat artış oranlarının kalıcı biçimde yakalanması gerekmektedir. Ayrıca, kurda öngörülebilir seviyelerin sağlanması, ihracatta yüksek teknolojili ürün payının artırılması, beşeri sermayeye ve kadın işgücüne ağırlık tanınması şarttır. Verimlilik, bunlar haricinde, ekonomide rekabet ilkeleri ihlal edilmeden, yüksek potansiyelli firmaların yaş aldıkça ve tecrübe kazandıkça elde ettikleri ortalama büyüme oranlarının baskılanmadığı bir üretim ortamının kurulmasına ihtiyaç duymaktadır. Verimlilik, küçük ölçekli firmaların ortalama toplam faktör verimliliğinin ise, piyasadan çıkan firmaların verimliliğinden bile daha

düşük verimlilik sergilediği kısırdöngünün değiştirilmesi; teşvik ve desteklerin iyi ölçümü; dinamik e-ticaret sektöründeki regülasyonların büyük ölçekli firmaların işine yarayacak biçimde ve yıl ortasında değiştirilmeden sektörde adil rekabetin tesisini gerektirmektedir.

Ülkemiz, 2000'ler sonrasında elinde fırsat olmasına karşın iktidarı kurumsal reform sürecine bağlayan AB üyelik sürecinin yavaşlaması ve ardından 2017 referandumuyla çok az denetim mekanizmasına sahip bir icracı başkanlık sistemine yönelerek, Daron ACEMOĞLU ve James A. ROBINSON'ın isimlendirmesiyle, "koridor"a girme fırsatını kaçırmıştır. 2000-2020 dönemi yıllık büyüme ortalamamızın %3.5 olduğu düşünüldüğünde, kaçırılan fırsat penceresinin ve geçilemeyen "koridor"un maliyeti daha net anlaşılabilecektir.

Cumhuriyetimizin 100 üncü yılı için açıkladığı hedeflerini tutturamayan iktidar, bu hedeflere ulaşılamamasındaki payı kendi hatalarına değil, dış güçlere, muhalefete, bölgemizdeki savaşlara ve hatta Gezi Direnişi'ne fatura etmeyi denemiştir. Geldiğimiz aşamada, Orta Vadeli Plan'daki temel hedeflerin sürekli güncellenmesi ise yine Ukrayna-Rusya Savaşı'na, bölgesel krizlere, konjonktürel ve geçici olarak ifade edilen maliyet artışlarına bağlanmıştır. Oysa yakın bölgemizde bırakınız savaşlardan etkilenmeyi, bizzat savaşta olan Ukrayna, Rusya, İsrail, İran vb. ülkelerin enflasyon oranları, enerji fiyatları, borsalarında sanayi endekslerinin yıllık değer kayıpları, birçoğunun ulusal para birimlerinin son iki yıl içinde ABD Doları karşısındaki değeri ülkemize kıyasla çok daha yüksek düzeydedir.

Sanayicimizin Enerji Maliyeti Sorunları…

1 Ağustos 2024'ten geçerli olmak üzere doğalgaz fiyatına konutlarda %38, yıllık doğalgaz tüketimi 300 bin m3'ten az olan küçük ve orta ölçekteki sınai ve ticari işletmelerde ise %33.1 oranında yapılan zam, enflasyon, kur ve pazar rekabeti nedeniyle zor dönemden geçen sanayicimiz ve KOBİ'lerimiz için yeni bir maliyet unsuru doğurmuştur.

TMMOB-EMO verisiyle; 1 Ocak 2023'ten itibaren yapılan zamlar ele alındığında, hatalı enerji politikaları sonucunda, sadece küresel enerji fiyatlarının etkisiyle değil, seçim

odaklı sübvansiyonların doğru kurgulanmaması nedeniyle de küçük sınai ve ticari işletmeler 2024 ortasına dek yaklaşık %59 elektrik ve doğal gaz zammıyla karşılaşmıştır. 2024 Ekim verisiyle; Kamunun 22 aylık toplam 603 milyar TL'lik sübvansiyonu olmasaydı, bu zamların katlı olacağı da açığa çıkmıştır. Karşılaştırmalı bakıldığında; OECD'nin Eylül 2024 itibarıyla yayımladığı yıllık enerji enflasyonunda ülkemiz %71 ile ilk sıradayken, Kolombiya %13.7 ile ikinci, Polonya %6.3 ile sekizinci, İsrail %5.5 ile onuncu olup OECD genelinde yıllık enerji enflasyonu ortalaması ise -%0.1'dir. OECD'nin Ağustos 2025 Enerji Enflasyonu verisinde ise son 1 yılda ülkemiz %28.5 ile dünyada en yüksek enerji zamlarıyla karşı karşıya bırakılmıştır. En yakın takipçimiz Norveç'te bu oran %15.4 iken, OECD yıllık enerji enflasyonu ortalaması %0.7'dir.

Açıkça daralma yaşayan sanayi sektörümüzde enerji maliyetlerinin düşürülmesi ve enerji verimliliğinin artırılması gerektiği açıktır. TÜİK'in Kasım 2024'te yayımlanan "2023 yılı Sanayi Sektörü Nihai Enerji Tüketim İstatistikleri"ne göre; sanayimizde en çok tüketilen enerji kaynağı %27.9 ile elektrik, ardından %24.6 ile katı fosil yakıtlar, %23.4 ile doğal gaz ve %12.6 ile petrol ürünleridir. Alt sektörler itibarıyla en çok nihai enerji tüketimi olanlar; %28.6 ile "diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı sektörü", ardından %22.4 ile ana metal sanayii, %9.4 gıda imalatı, %7.5 ile tekstil sektörü, %4.4 ile inşaat sektörü gelmektedir. Bu tabloda sanayi üretimimizin temel girdisi olan enerjide halen fosil yakıt bağımlılığımız sürmektedir.

Geldiğimiz aşamada ülkemiz sanayinin gelişimi, çevrenin korunması ve enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasında artık erteleyemeyeceği bir eşiktedir. Fosil yakıt emisyonlarını azaltacak vergi düzenlemesi, yenilenebilir enerji ve diğer temiz teknolojiler için inovasyon ve AR-GE desteği, kirliliği en çok yayan teknolojilere karşı yasal düzenlemeler yapılmalıdır ve bu yasal düzenlemelerin yürürlük tarihleri ertelenmemelidir.

Enerji girdilerimiz ve bunların sektörel tüketimi ele alındığında; gelecek yılların fosil yakıtlarının azaltılmasına dair sanayi üretimi planlaması sürecinde karşılaşılacak zorluklar bugünden bellidir ancak sanayide enerji tüketim kaynaklarının kademeli değişimine dair bir irade bu bütçe kaynakları içinde yeterince bulunmamaktadır. Aksine, enerjinin verimli kullanımı ve bütçe kaynaklarının doğru transferinde hala önemli açıklar yer almaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bütçe sunuşunda belirtildiği üzere, son 22 ayda elektrik ve doğalgaz faturalarının 2023 yılında 328 milyar

TL, 2024'ün ilk 10 ayında ise 275 milyar TL'lik kısmı Hazine tarafından karşılanmış, toplam elektrik ve doğalgaz sübvansiyonu 603 milyar TL'ye varmıştır. Gelir, ölçek, işletme, hane ve bütçe odaklı olmayan ve her mesken abonesine de eşit uygulanmış bu sübvansiyon politikası karşısında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 3 yıllık bütçe ödenekleri toplamının (2023,2024,2025) dahi 128.2 milyar TL olduğu düşünüldüğünde, 22 aylık elektrik ve doğalgaz sübvansiyonunun anlamı daha net ortaya çıkacaktır. 2026 Bütçesinde ise doğal gaz ve elektrik desteklerinin payı 373 milyar TL olarak açıklanmıştır. Doğal gaz faturalarının mesken aboneliğinde %43'ü, düşük kademe elektrikte ise %57'si devlet destekleri kapsamındadır. Desteklemenin daralması sonucunda yaklaşık 43 milyon mesken abonesinden 2.5 milyon abonenin destek kapsamından çıkacağı (toplam mesken abonesinin %6'sı) tahmin edilmektedir. Destek kapsamı dışına çıkacak 2.5 milyon abonenin tükettiği elektriğin toplam elektrik tüketiminin %29'unu gerçekleştirdiği açıklanmıştır. Türkiye'de ortalama mesken abonesinin aylık tüketiminin 200 KWh civarında olduğu, yeni destekleme limitinin aylık 333 KWh'e kadarki tüketimleri kapsadığı (desteklemesiz 984 TL) savunulmaktadır. Sanayi ve ticarethane abonelerinin yıllık 15 bin KWh'e kadarki tüketimleri ise desteklemeden yararlanmaya devam edecektir. Elektrik üretiminin özelleştirilmesi sonucunda üretimin %83'ünü özel şirketlerin yaptığı, kamunun payının %17'ye düşürüldüğü; dağıtım ve perakende satışının tamamının aynı özel şirketlere teslim edildiği ve kamunun bu alandan çekildiği düzende, hatalı özelleştirmeler ve teşviklerin, eksik denetimlerin sonucunda birçok firma yatırım harcamaları ve mal-hizmet alımlarını da kendi kurdurduğu şirketler eliyle satın aldığından, nihai elektrik tüketiciye pahalıya mal edilmekte, faturalarda bunun yüksek görünmemesi için sağlanan destekler ise kamunun diğer hizmetleri aksatmasına neden olmaktadır.

2026 yılı Bütçe Kanunu Teklifi'nin görüşülmeye başlandığı 23 Ekim 2025 tarihi ile Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki son görüşme günü olan 1 Aralık 2025 arasında enerji fiyatlarının dalgalanışı dahi, maliyet hedeflerinin, istikrarın ve enflasyonun nasıl bir dengesiz tahtada ilerlediğini görmek açısından önemlidir. Yaklaşık 40 günlük komisyon sürecinde akaryakıt fiyatlarının 60 TL/Litreyi gördüğü bu belirsizlikte, sanayicimiz, KOBİ'ler, esnafımız ve dar gelirliler, henüz yürürlüğe girmemiş 2026 Bütçesi'ndeki birçok hedefin bugünden şaşacağının öngörüsünde bulunmuştur.

Ülkemiz, OECD ülkeleri arasında en yüksek enerji enflasyonuna sahiptir. Türkiye'de 2024 Eylül ile 2025 Eylül ayı arasında ortalama enerji enflasyonu yıllık %29.7 iken,

OECD yıllık enerji enflasyonu ortalaması sadece %3.1'dir. 2024 yılının tamamında Türkiye'de yıllık enerji enflasyonu %56 olurken, soykırım suçu işleyen savaştaki İsrail'in enerji enflasyonu %5, gelişmekte olan ülkeler arasında başarı hikayesiyle bizi geride bırakan Polonya'da %2, OECD ortalaması ise %1'de kalmış, Almanya'da enerji enflasyonu %3 düşmüştür. 1 yıllık enerji enflasyonu böyleyken, bütçe sürecindeki yaklaşık 1 aylık akaryakıt enflasyonu dahi çoğu ülkenin yıllık enerji fiyat artışının üzerinde, 2025 yılı Kasım ayında ortalama %6.2 olarak gerçekleşmiştir.

Bütçenin komisyon aşamasında akaryakıt fiyatlarının seyri

(23 EKİM-1 ARALIK 2025)

TARİH	BENZİN	DİZEL	GAZYAĞI	LPG
23.10.2025 (Bütçe görüşmelerinin ilk günü)	53.08 TL	53.36 TL	43.30	27.60 TL
13.11.2025	54.60 TL (zam geldi)	58.64 TL (zam geldi)	48.01 TL (zam geldi)	27.60 TL
15.11.2025	55.76 TL (zam geldi)	58.64 TL	48.01 TL	27.60 TL
21.11.2025	55.84 TL	60.50 TL (zam geldi)	48.01 TL	27.60 TL
25.11.2025	55.87 TL	58.10 TL (indirim geldi)	48.01 TL	27.60 TL
28.11.2025	55.23 TL (indirim geldi)	56.06 TL (indirim geldi)	45.18 TL (indirim geldi)	27.60 TL
01.12.2025 (Bütçenin son günü)	55.23 TL	56.06 TL	45.18 TL	27.60 TL
BÜTÇE GÜNLERİNDE YEDİĞİMİZ ZAM KASIM ZAMMI ORTALAMASI %6.2	İLK 1 AYDA %5.2 ZAM, BÜTÇENİN BAŞINDAN SONUNA %4 ZAM	İLK 1 AYDA 60 TL'Yİ AŞMIŞTI, %8.8 ZAM BÜTÇENİN BAŞINDAN SONUNA %5 ZAM	İLK 1 AYDA %10.8 ZAM BÜTÇENİN BAŞINDAN SONUNA %4.3 ZAM	DEĞİŞMEDİ
NOT	Benzin Zammı, İngiltere'nin 1 Yıllık Enerji Enflasyonuna Yakın (%4.3)	Dizel Zammı, İsrail'in 1 Yıllık Enerji Enflasyonuna Bedel.	Gazyağı Zammı, OECD'nin 1 Yıllık Enerji Enflasyonundan Fazla	DEĞİŞMEDİ

Göz Göre Göre Eritilen Sektör: Tekstil/Hazırgiyim Örneği

Sanayide ve alt sektörlerinde yaşanan, yaklaşık 3 yıla yayılmış düzenli daralma bu ekonomi modeli açısından hedeflenmeyen bir sonuç değildir; üretimi ve finansmana erişimi, aramalına ulaşımı kısıtlayan bu ekonomi modelinin olağan çıktılarından biridir. Bu modelin diğer çıktısı ise küçük ölçekli işletmeler kadar dar gelirli yurttaşımızın da alımgücünün erimesidir. Sanayide özellikle tekstil gibi alt sektörlerde hızla yaşanan istihdam, ciro ve pazar kayıpları, dünyada alternatif pazarların kur ve maliyet baskısı altında farklı ülkelere terk edilmesi, COVID-19 sürecindeki fırsatların kaçırılması,

elindeki kamu kaynaklarını doğru, zamanında ve verimli harcayamayan bir politikanın kaçınılmaz sonuçlarındandır.

Ticaret Bakanlığının 2024'te yayımlanan "Hazır Giyim Sektör Raporu"na göre; bu sektörümüz 2021 yılında dünyanın 6ncı büyük hazır giyim ihracatçısı konumundaydı ve dünya hazır giyim pazarının %3.7'sine sahipti. Rapora göre; giyim eşyası imalatı, tekstil ve deri sektöründe 2022 Aralık itibarıyla toplam 71.959 işyeri ve 1.304.927 kişilik istihdam bulunmaktaydı.

2025 Bütçesi öncesindeki manzara şöyleydi: SGK'nın Ağustos 2023-Ağustos 2024 dönemi "Aylık İstatistik Bültenleri"nden derlediğimiz verilerle; örneğin imalat sanayii alanında kan kaybeden sektörlerden tekstil, giyim eşyası ve deri ürünlerinin imalatını yapan işyeri sayısı, 2023 Ağustos-2024 Ağustos aralığında toplamda 70.265'ten 67.344'e düşerken, bu üç faaliyet bölümündeki toplam zorunlu sigortalı sayısı bir yılda 1.154.416 kişiden 1.053.192 kişiye gerilemiş, sigortalı sayısı bu üç faaliyet kolunda yaklaşık %8.7 azalmıştır. 2022 Aralık-2024 Ağustos döneminde ise 18 aylık sektörel istihdam kaybı 251.735 kişiye (-%19.3) düşmüştür. 18 ayda 4615 hazırgiyim sektörü işyeri (sektörün %6.5'i) kapanmıştır. 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı verileriyle; imalat sanayiinde tekstil üretimi 2022-2023 döneminde %10.8 düşerken, 2023-2024 Ocak-Temmuz döneminde ise daralma %2.4'ü bulmuştur. Deri sanayii üretimi ise 2022-2023 döneminde %3.2 artarken, 2023-2024 Ocak-Temmuz döneminde ise daralma -%14.9 bulmuştur

2026 Bütçesi öncesinde ise tekstil, giyim ve deri imalat sektöründe güncel durum şudur: SGK'nın Ağustos 2025-Ağustos 2024 dönemi "Aylık İstatistik Bültenleri"nden derlediğimiz verilerle; imalat sanayii alanında kan kaybeden sektörlerden tekstil, giyim eşyası ve deri ürünlerinin imalatını yapan işyeri sayısı, 2023 Ağustos-2024 Ağustos aralığında toplamda 70.265'ten 67.344'e düşerken, bu üç faaliyet bölümündeki toplam zorunlu sigortalı sayısı bir yılda 1.154.416 kişiden 1.053.192 kişiye gerilemiş, sigortalı sayısı bu üç faaliyet kolunda yaklaşık %8.7 azalmıştı.

Son 1 yılda, 2024 Ağustos ayından 2025 Ağustos ayına kadar bu kan kaybı sürmüştür; tekstil, giyim eşyası ve deri ürünlerinin imalatını yapan işyeri sayısı 67.344'ten 62.421'e düşmüştür. Özetle son 2 yılda bu sektörlerdeki işyerlerinin %11'i kapanmıştır. Tekstil, giyim ve deri imalat sektöründe toplam zorunlu sigortalı sayısı 2023 Ağustos ayında

1.154.416 kişiyken 2024 Ağustos ayında 1.053.192 kişiye gerilemişti. 2025 yılı Ağustos ayında bu 3 sektörde kayıtlı işçi sayısı bu defa sert inişini sürdürmüş ve 944.170'e düşmüştür. Kısacası, kaderine terk edilen bu üç sektörde son 2 yılda kayıtlı istihdam kaybı %18.3'tür.

Verileri biraz geriye götürürsek; 2022 Aralık-2025 Ağustos döneminde 32 aylık sektörel istihdam 1.304.927 işçiden 944.170 işçiye düşmüş, istihdam kaybı 360.757 kişiyi bulmuş. Bu alanda istihdam kaybı son 32 ayda %27.6'ya varmıştır. 32 ayda deri, tekstil, giyim imalat sektörlerindeki işyeri sayısı 71.959'dan 62.421'e inmiş; bu sektörlerdeki imalatçı işyerlerinin %13.3'ü kapanmıştır. İstihdamdaki büyük kayıpları izleyen biçimde bu üç sektörde üretim ve ihracat zorluk içindedir.

2026 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programına göre;

-Üretim yönünden; 2023-2024 döneminde tekstilde üretim daralması %0.8, giyimdeki daralma %3.1, deri üretimindeki daralma %12.2 olurken; 2024-2025 Ocak Temmuz döneminde imalat sanayiinin genelindeki %2.8'lik kısmi bir toparlanmaya karşılık tekstilde üretim %3.7 düşmüş, giyimdeki üretim düşüşü %5.9, deri üretimindeki daralma ise %3 olmuştur.

-İhracat yönünden; 2023-2024 arasında tekstil imalatı binde 5 büyüyebilirken, 2024-2025 Ocak-Ağustos döneminde tekstil ihracatı binde 6 azalmıştır. Giyim sektörü ihracatı 2023-2024 arasında %4.4 küçülmüş, 2024-2025 Ocak – Ağustos döneminde ise giyim ihracatı %6.7 azalmıştır. Deri sektörü ihracatı ise 2024-2025 Ocak-Ağustos döneminde %11.5 düşmüştür.

İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliğinin Temmuz 2025 tarihli güncel sektörel raporuna göre; toplam imalat sektöründeki 3 milyon 957 bin istihdamın, Nisan 2025 verisiyle 925.777'sini oluşturan tekstil ve hazır giyim sektörünün tüm imalat sektöründeki istihdam oranı son 5 yılda %27.1'den %23.4'e inmiştir. Sadece hazır giyim sektöründe 2022 sonunda 738.426 kişilik istihdam, 2025 Nisan itibarıyla iki buçuk yıldan az bir sürede %25.5 kayıpla 551.621 işçiye inmiştir. Son 3 yılda hazır giyim ihracatının genel ihracatımızdaki payı %8.6'dan %6.2'ye düşmüş; hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının son 3 yıldaki payı ise %11.5'ten %8.7'ye inmiştir (Ocak-

Haziran 2022-2025). AB'ye ihracatımızda son 2 yılda %6.5 değer kaybı, %3.3 miktar kaybı yaşarken; AB pazarındaki iki ana rakibimiz Çin ve Bangladeş ihracatta aynı dönemde sırasıyla +%3.6 ve +%4.8 değer değişimi; %13.2 ve %10.1 miktar değişimini yakalamıştır. Ülkemiz, iktidarın hazır giyim sektöründeki hatalarının ısrarla düzeltilmemesi sonucunda, hazır giyim sektöründe dünyada 2014'te yakaladığımız %3.6'lık payı yitirmiştir. Türkiye, kriz dönemlerinin de bir ürünü olacak biçimde, 2018 ve 2020'den sonra 2024 yılında da hazır giyim sektöründe dünyadaki payını %3.2'ye düşürmüştür.

2024 yılı TİM verilerine göre; geçtiğimiz yıl bütçe görüşmelerinde dile getirdiğimiz üzere, Ocak-Ağustos 2023-2024 dönemi toplam ihracat rakamları kıyaslandığında, hazırgiyim ve konfeksiyon sektörümüzün toplam ihracatı, son 1 yılda 13 milyar 220 milyon Dolardan 12 milyar 27 milyon Dolara gerilemiş; 2 yıllık dönemde ise (2022 Ağustos-2024 Ağustos) bu alandaki ihracat kaybımız 2 milyar 221 milyon Dolara ulaşmıştır. 2022-2024'teki bu 2 yıllık ihracat verileri gözetildiğinde tekstildeki büyük ihracat, istihdam, pazar ve ölçek kaybı ortaya çıkmıştır. İktidarın yoğun tepkiler üzerine konuya "eğiliyormuş gibi yaptığı" tekstil ve hazırgiyim sektöründeki daralma derinleşmiştir. 2022 Ocak-Ekim dönemindeki hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatımız 17 milyar 873 milyon Dolardan 2024 Ocak-Ekim Döneminde 15 milyar 177 milyon Dolara düşerek ihracatımızdaki erime 2 yılda %15.1'e dayanmıştır.

2025 yılı TİM verilerine göre; 2024 Ocak-Eylül dönemi hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı 13 milyar 609 milyon Dolar olurken, bu sektörde 2025 Ocak-Eylül ihracatı %6.4 düşüşle 12 milyar 712 milyon TL'ye gerilemiştir.

Sektör temsilcilerinin, 2025 yılı bütçesi görüşmeleri öncesinde, asgari ücret ve döviz hususundaki belirsizliğe ek olarak, 2025 yılında ihracatta ek %5 civarında kayıp olabileceği tahminleri doğru çıkmıştır.

Unutmayalım ki; 2025 yılına girerken, OVP'de açıklanan kur hedeflerine göre maliyet çıkartan ve dövizdeki bu hedefe uygun olarak yabancı müşteriye teklif veren birçok tekstil ihracatçımız, yılsonunu beklentinin altında kapatacak kur ve hedefin oldukça üstünde gerçekleşecek maliyet enflasyonu nedeniyle "Devletin verisine inandık, zarar ettik. İhracatımız daralırken ithal ürün ucuz hale geldi. OVP hedeflerinin gerçekleşmemesi iki yönlü zarar vermektedir" kaygısını dile getirmiştir, OVP'nin güvenilir bir çıpa olmaktan çıktığını savunmuşlardır.

The Economist dergisi ise, tekstil sektöründe yaşadığımız kriteri içeren özel sayısında, “bir dönem göz kamaştıran tekstilin bugün ciddi kriz içinde olduğunu, tekstilin eski gücüne dönmekte zorlanacağını, hazır giyim sektöründeki küresel pazar payımızın %3’ün altına indiğini, AB pazarındaki payımızın %5’in altına gerilediği, 2025’in ilk 6 ayında Bangladeş ve Vietnam’ın ihracatı %10’dan fazla artarken, ülkemizin tekstil ihracatının %6.9 düştüğü”nü vurgulamıştır.

Hedef ile gerçekleşmeler arasındaki bu uçurumlar, programların gerçekçiliği ve tutarlılığını sorgulatmış, başta ihracatçılarımız olmak üzere sanayi sektörüne bu sapmalar nedeniyle maliyet ve fiyatlamalarda belirsiz bir dönem yaşatılmıştır.

Konkordato ilan eden şirket sayılarındaki artışta özellikle 2022’den beri likiditesi düşük ve borçluluk oranları yüksek olan, diğer yandan krediye erişimi yeni ekonomi modeliyle büsbütün tıkanan firmaların etkili olduğu görülmektedir.

Bugün geldiğimiz aşamada sanayicimizi kur ya da faiz baskısı altındaki sorunlarını dile getirirken belirtmek isteriz ki, sorun ne sadece kurun baskılanmasından ya da sadece krediye erişimden kaynaklıdır. TİM Başkanı Sayın Mustafa GÜLTEPE’nin, geçtiğimiz yıl komisyon görüşmelerine de yansıyan ve daha sonra düzeltmek durumunda kaldığı Kasım 2024 tarihli beyanında olduğu gibi, birçok ihracatçımız, en hafif tarifiyle, “%50 faizle ülkenin ayakta kalamayacağına, iş dünyasının yüksek faiz nedeniyle beklentilerinin olumsuz etkilendiğine” inanmakta, “sermaye ve enerjilerinin artık bu krizde yeterli gelmediği”ni vurgulamaktadır.

Türk sanayii yapısal reform programını para ve maliye politikasıyla eşgüdümlü halde gerçekleştirmeden, hukuk devleti hâkim olmadan ve reformlar kalıcı bir biçimde zemin bulmadan, kalıcı yabancı yatırımlar ülkemize adil ve öngörülebilir bir rekabet iklimi içinde davet edilmeden düzlüğe çıkmak mümkün değildir. Kalkınmada öncelikli sektörler ve SEGE (sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması endeksi) kriterleri gözden geçirilmeden, ülkemizin teşvik ve desteklerindeki karar mekanizması süreçleri tümüyle ele alınmadan sanayide yeni bir yol çizmek mümkün görünmemektedir. Kamu İhale Yasasında koca deliklere dönüşmüş istisnaların kanundaki temel kuralları yerle bir ettiği ortamda ihale mevzuatı düzenlenmeden, farklı kurumlar arasında dahi güven ve gerçekçilik sorununa dönüşmüş enflasyon tahminleri piyasa gerçekleri ışığında yeniden ele alınmadan sektörel sorunların bütünlüklü çözümüne imkân yoktur.

Türkiye Yol Ayrımındadır:
Ya Düzenli Kurumlarla Adil Üretim Ve Bölüşüm Ya Da Dünya Sefalet Ligi Şampiyonluğu…

Türk sanayicisi ve emekçileri, gün geçtikçe eriyen alımgücü ve kârlılık oranları, artan maliyetler ve borçluluk düzeyleri dikkate alındığında, her geçen hafta kendilerine danışılmadan getirilen yeni yasa düzenlemeleriyle öngörülemez, belirlilikten uzak piyasa şartlarına, kuralsızlığa itilmekte; hatta iktidara yakın çevrelerin önden bilgi sahibi olarak piyasada rant paylaştıkları bir düzene evrilmektedir. Bu koşullar altında Cumhur İttifakı'nın Türk sanayiine ve üretici kesimlerine katabileceği bir vizyonu, OVP hedeflerindeki altı doldurulamamış vaatleri gerçekleştirme becerisi kalmamıştır.

2024 Ekim ayı sanayi üretim endeksi verileriyle; son bir yılda yüksek teknolojili ürün imalatındaki %21 düşüş, cari açığı düşürmek uğruna ara malı ithalatının ve finansmana erişimin bilerek zorlaştırıldığı, buna karşın ithalat yerine muadil ürünün iç piyasada üretiminin özendirilmesine dönük hızlı adımların atılmadığı, bir yıllık konkordato sayılarının son 3 yıl verisinin toplamı kadar arttığı ve tüm bu olanlara seyirci kalındığı bir dönem olarak tarihe geçmiştir.

Oysa yüksek teknolojili üretime dayalı ihracat Türkiye'nin ana önceliğidir. Bu verilerdeki daralma, ülkenin üretim damarlarının tıkandığının ve iktidarın bu dönüşümü gerçekleştirecek gücü olmadığının kanıtıdır. Cari açıkta kalıcı daralma isteniyorsa, yüksek teknolojili ürün imaları ve markalaşma hedeflerinin baştan ele alınması gerekir. Yüksek teknolojili üretime dayalı sanayisini geliştiremeyen ülkemizin "sanayisizleşme", hatta inşaat rantı odaklı "sanayisizleşememe" sürecini çok ağır koşullarda devam ettirmesi ve sermaye yeterliliği düşen firmalarımızda yeni konkordatoların, iflasların peşi sıra gelmesi olasıdır.

Türkiye Ekonomisi'nde sanayi sektörünün daralma seviyeleri, COVID-19 salgınındaki ani yıllık daralmayı aratmayacak biçimde keskin bir düşüş kaydetmiştir. Birçok araştırmacıya göre, yüksek enflasyon altında üretim durgunluğu baş göstermiştir. Ötesinde, 2023 ve 2024 yılları sanayicimiz ve kamuoyu açısından birçok terimin günlük hayatta sıklıkça konuşulduğu; üretim maliyetlerindeki haftalık artışın ve kurdan bağımsızlaşan bir maliyet enflasyonunun piyasaya egemen olduğu, enflasyonun haricinde "şrinkflasyon, stagflasyon ve skimpflasyon"un da günlük kelime dağarcığımıza "kazandırıldığı" bir dönemdir.

Bu kapsamda, SGK'nın istihdam verileri üzerinden 2022-2025 arası dönemde teknoloji yoğunluğuna göre sektörel istihdam kayıplarına baktığımızda, sanayisizleşme sürecinin nasıl bir politikasızlıkla ilerlediği görülmektedir.

Sanayide Dönüşüm Sorunu ve Teknoloji Yoğunluğuna Göre İşçi İstihdamı Kayıpları (2022-2025)

Kaynak: SGK

Ülkemiz temel bir yol ayrımındadır…

Uyuşturucu, bahis, karapara ve yolsuzluk ve rüşvet ile iç içe geçen, çeteler ve tarikat koalisyonlarıyla yol yürüyen, hukuku bu ittifaklar için araç edinen, elindeki devlet gücünü suçu yok etmek için değil suçluyu kollamak için kullanan bir yönetim, adil ve sağlıklı bir kaynak dağılımı yapamaz, hukuki güvence veremez, üretkenlik ve verim sağlayamaz. Kendisini hukukla sınırlamayan, ücretli kesimlerin emeğini enflasyon

karşısında eriten bir yönetim, en büyük siyasi kaynak dağılımı olan merkezi yönetim bütçesinde adaletli davranamaz.

Kurumsal ve bütüncül planla

ma anlayışını fiilen terk etmiş, sanayi ve ticaret alanında adil bir vergi sisteminin getirilmesini sürekli ertelemiş, dar çevrelere ve küresel güçlere belli alanlarda taviz vererek, elektronik ticaret alanında olduğu gibi yasa ve alt düzenlemeler çıkarmaya devam etmiş Tek Adam Rejimi, nitelikli bir sanayi ve ticaret politikasıyla yeni dünyanın eğilimlerine uyum sağlayamaz.

OVP ve Kalkınma Planı'ndaki hedeflerini kısa süre içinde revize eden, tahminlerinde sürekli yanılan ve kurumların itibarını tümüyle yok eden bir ekonomi yönetimi, Türkiye'yi liyakatli kadrolarla yatırım ve üretim ortamına kavuşturamaz, bakanlıklar arasında eşgüdüm sağlayamaz, sanayide verimliliği artıramaz, yeni iklim mevzuatına duyarlı bir sanayi ve kalkınma politikası izleyemez, KOBİ'lerini sıfır karbon emisyonu hedefi doğrultusunda sınai üretimin yeniden gözden geçirilmesine dair teşvik edecek vizyonu taşıyamaz.

Unutmayalım ki, Dünyada yeni sanayi politikasının kurucu öğeleri; iklim değişikliği, sıfır emisyon (yeşil enerji), 4. Sanayi Devrimi sürecinde yeni teknolojiler ve yapay zekâ, yeni gümrük önlemleri, kamu kaynaklarının belli sanayi dallarında yerli firma ve endüstrilere daha çok tahsis edilmesi üzerinden yükselmektedir. Sanayi politikasında kamunun aktif müdahaleci açılımları kendisini hissettirmektedir. IMF'in hesaplamasıyla, 2023 yılında gelişmiş ekonomiler başta olmak üzere, yeni sanayi politikası tasarım ve müdahaleleri kapsamında dünya çapında 2500'ün üzerinde sanayi politikası müdahalesi gerçekleştiği saptanmıştır. Bu müdahalelerin dağılımına bakıldığında; yarısının Çin, AB, ABD tarafından uygulandığı ve yeşil dönüşüm ile ekonomik güvenliğe ağırlık verildiği görülmüştür. Aktif sanayi politikası müdahalelerinde diğer alanlar ise rekabetin korunması, tedarik zinciri esnekliği ve tedarik güvenliğidir. Ülkemizde iktidarın müdahaleci politikaları cari açığın azaltılması ve döviz kurunun durağan tutulması yönünde keskinleşirken, sanayide bu tercihler üretimin bilerek daraltılması biçiminde sonuç vermiştir. Diğer yandan dünyada aktif sanayi politikalarında ulusal rekabetin korunması ve gümrük duvarları önlemi alınırken, ülkemizde yükselmekte olan e-ticaret sektörü ile otomotiv alanlarında küresel şirketlere iç rekabeti ve yerli üretimi bozabilecek, açıkça ayrıcalık taşıyabilecek, şirket

kapanmalarını ya da yabancılara devrini artırabilecek yasal düzenlemelerin 2024 yılında TBMM'den muhalefet oylarına karşın geçirildiğini görmekteyiz.

2023-2024 döneminde kamunun sanayi politikasında cari açığı azaltma hedefi doğrultusunda öne çıkan ancak henüz istenen sonuçları vermeyen hususları şöyle özetlemek mümkündür: COP29 Zirvesinde nükleer enerji kurulu gücünün 2050 yılına kadar 3 katına çıkarılması bildirgesinin imzalanması, "yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılması, dış ticaret açığının yarısını oluşturan ve kamu müdahalesiyle belirlenecek 281 üründe üretim yapacak firmalara 10 yıl vadeli kredi verilmesi, uzun vadede %5 üzerinde ortalama büyüme hedefinin tutturulması için yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesi."

2023 Kasım ayında açıklanan öncelikli sektörler listesinden gerekli sonucu alamayan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2025 yılı bütçe görüşmelerinin olduğu hafta 12 Aralık 2024'te, bu defa "5 kritik sektöre; tekstil, ayakkabı, mobilya, hazır giyim, deride iddialı teşvik yolda" haberleriyle istihdam ve yatırıma "yeni müjde" söylemi geliştirmiştir. Bakan Sayın Mehmet Fatih KACIR, tekstil sektörünün büyük kan kaybettiği dönemde izlenmeyen yol ve yöntemler için gecikmeli bir çıkış planı denemeye kalkmış ancak gelinen aşamada son 1 yılda tekstilin istihdam, ihracat daralması sürmüş, pazar kayıpları derinleşmiştir. Bu süreçte bu sektörlerde ihracat, istihdam ve üretim kayıpları derinleştiği gibi, getirilen destekler son derece yetersiz kalmış, firmalarımız üretimlerini ya başka ülkelere kaydırmış ya da konkordato ilan etmiştir. 2026 yılı Bütçe Teklifi'nin sunulmasından bir gün önce Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edilen torba teklife son anda eklenen bir maddeyle, İşsizlik Fonunda biriken tutarın bir kısmının bu sektörler başta olmak üzere, diğer sektörlere de işverenler için istihdam desteği olarak kullanılmasının önü açılmıştır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bütçesi kalemleri içinde yer almayan, bütçe ödenekleri üzerinden karşılanmayan bu desteklerin İşsizlik Fonunda karşılanması ve yaklaşık 45 milyar TL'lik kaynağın Fon'dan kullanılması, bütçe hakkına aykırıdır, kapsamlı bir sektörel desteklemenin olmadığının kanıtıdır. Sektörlerin işçi başına 2.500 TL'lik istihdam desteğiyle ayakta kalamayacağı ortadayken bu kaynağın kısa sürede tükeneceği ve sanayisizleşme sürecinin önüne geçecek politikaların bu bütçe içinde yeterince oluşturulmadığı ortadadır.

Sanayi politikası ve kalkınma bütünlüklü bir bakışla ele alınmadan, günübirlik gündemlerle sanayinin sorunları ve yatırımlar ele alınamaz.

Yeni GAP Eylemi Planı kapsamında, 2028'e kadar 475 bin hektar alana sulama ve 570.246 kişilik istihdam paketi bölgede açıklanmıştır. Yeni Eylem Planı kapsamında, ek istihdam ve sulama alanlarının genişlemesiyle, kuru tarımda 1605 dolarlık katma değer yaratılması ve GAP bölgesinin ülkenin tarımsal katma değerindeki payının %19'a, bitkisel üretim değerinin ise %21.5'e çıkarılması amaçlanmaktadır. Ne var ki, geride kalan 11 ayda bu konuda da herhangi bir somut adım görülmemiştir.

Benzer biçimde, kamunun 2025-2026 döneminde sanayi politikasında kararlı bir adımla öncelikli sektörlerin seçimi üzerinden teşvik politikalarının baştan belirlenmesine, yeşil enerjiye, yeni teknolojilere dayalı bir üretim modeline geçmekte planlı, kararlı bir hedef ve uygulama ortaya koyamadığını görüyoruz.

Sanayi üretimi ve cari açık bileşenlerimizin yıl içi değerleri, alınan kararların uygulamada sorunlar yaşadığı gibi, bu kararlarla çelişen yasal düzenlemelerin de getirildiğini ortaya koymuştur. Üretim kompozisyonumuzun ve dışa bağımlı sektörlerimizin durumunun yapısal reformlarla değişimine yönelik kararlı bir sanayi politikası tutumu 2025 yılında "yeterince" görülmemiştir. OVP hedeflerinde ve Kalkınma Planındaki hedeflerin kısa sürede revize edilmesi, para ve maliye politikalarında uyumun sağlanamaması, özel sektörün enflasyonla mücadelede kamunun etkinliği ve kararlı tutumunu göremediği yönündeki eleştirisi, kamunun sanayi politikasında aktif bir açılımının olup olmadığı konusunda halen belirsizlik olduğunu anlatmaktadır.

Ülkemiz temel bir yol ayrımındadır…

Sanayi ve ticaret sorunları, yeniden bütüncül kalkınmacı bir anlayışla ve devleti aktif sanayi politikalarına dahil ederek çözülmelidir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınmacı devlet politikaları, ekonomiyi 4 temel nitelikte dönüştürmeyi hedeflemektedir:

İstihdam dönüşümü, mor dönüşüm, yeşil dönüşüm ve dijital dönüşüm.

CHP, istihdam dönüşümünü sağlayacak, güvenceli ve insan onuruna yaraşır emek düzenini kuracaktır. Mor ekonomik dönüşümle, kalkınma eşitlikçi ve kapsayıcı olacaktır. Yeşil dönüşüm, iklim dayanıklılığı ile ekonomik ve sosyal adaleti birlikte güvence altına alacaktır. Dijital dönüşüm, bilim-teknoloji-yenilik politika çerçevesinde tüm üretimi dönüştürecektir.

Sanayide hedeflenen bu köklü ve büyük dönüşüm, aktif sanayi politikalarıyla hayata geçirilecektir. Aktif sanayi politikaları, piyasaların aksaklıklarını gidermek ve kamu yararını gözetmek gerekçelerine dayanacaktır. Kamu, bu politikalar aracılığıyla piyasaların yarattığı dışsallıkları ve dengesizlikleri gidererek ekonomik etkinliği artıracaktır.

Piyasanın kendi dinamikleriyle çözemediği alanlarda kamu, yönlendirici ve koruyucu rol üstlenecek, bir yandan da ekonomik aktörler arasında uyumu güçlendirecek ve işbirliklerini teşvik edecektir. Böylece üretim ve yatırım süreçlerinde ölçek etkinliği sağlanacak, teknolojiler yaygınlaşacak, beceriler ve ihtiyaçlar uyumlu hale gelecektir. Verimlilik artacak, sanayimiz güçlenecektir.

Aktif sanayi politikalarının başarıya ulaşması; planlı kalkınma anlayışı, katılımcı biçimde belirlenen stratejik hedefler ve şeffaf, dinamik etki değerlendirme süreçlerinin kurumsallaşmasıyla sağlanacaktır.

Aktif sanayi politikası ekonomide hedeflenen dört temel dönüşümü sağlamanın temel aracıdır. Bu kapsamda, istihdamın dönüşümünü ve üretimin mor, yeşil ve dijital dönüşümünü hedefler. Türkiye'nin benimseyeceği sanayi politikası, küresel değer zincirlerinde ne ölçüde ve nasıl yer alacağını da belirleyecektir. Bu kapsamda CHP, sanayi politikasını dış ticaret politikasının ana unsuru görmekte ve dış politika ile eşgüdümünü güçlendirmektedir. Aktif sanayi politikası ile ekonomide verimlilik artışı, istihdamın nicelik ve nitelik olarak artması, yüksek katma değerli üretimin payının yükseltilmesi ve hammadde, ara malı, girdi ve finansmanda dışa bağımlılığı kırmak hedeflenmektedir. İthalata dayalı üretim yapısının yarattığı kırılganlıklar; planlı, sürdürülebilir ve milli üretimi esas alan bir sanayi politikasıyla aşılacaktır. Teşvik sistemi ve kamu alımları bu hedefler gözetilerek yeniden yapılandırılacaktır.

Bu hedeflerle kalkınmacı devlet; kritik altyapı, hammadde ve girdi yatırımları gerçekleştirecektir. Enerji, tarım, madencilik, savunma sanayii, ulaştırma ve dijital altyapı gibi stratejik alanlarda kamu yatırımları artacak, üretim kapasitesi tahkim edilecektir. Üretimin iç pazar ve küresel piyasalara erişimini etkinleştirecek ve artıracak ulaştırma ve altyapı yatırımları hayata geçirilecektir. Verimlilik hedefine ulaşmak için yeni teknolojilerin üretimi ve bu teknolojileri kullanacak olan bireylerin, esnafın, KOBİ'lerin, sanayicinin, çiftçinin ve işletmelerin kapasitelerini ve yetkinliklerini artıracak yatırımlar desteklenecektir. Bu kapsamda, erken eğitimden yaşam boyu öğrenmeye

kadar tüm eğitim kademelerinde yetkinliklerin ve kapasitelerin artırılmasına dönük politikalar uygulanacaktır.

CHP'ye göre teknoloji, eğitimle birlikte verimlilik artışının temel kaynağıdır. AR-GE ve inovasyon politikaları üretim süreçlerinin ayrılmaz parçası kılınacaktır. AR-GE desteklerinin sürekliliği, çıktılarıyla birlikte değerlendirilecektir. Kamu ve özel sektör AR-GE yatırımları için vergi indirimleri ve hibe programları, yenilenen teşvik sistemi içinde değerlendirilecektir. Kapsamlı bir bilim-teknoloji-yenilik politika çerçevesi ile beşeri sermayemiz ve teknolojimiz eş zamanlı gelişerek verimliliği artıracaktır. Gelişen teknolojiler, yapay zekâ, nesnelerin interneti (IoT), robotik teknolojiler, biyoteknoloji ve uzay teknolojileri aktif biçimde teşvik edilecektir. Enerji verimliliği uygulamaları ve akıllı iş yönetim sistemleri desteklenerek sanayi üretiminde sürdürülebilirlik artırılacaktır.

Geleneksel sanayi kolları, dijitalleşme ve otomasyon kapasitesi açısından güçlendirilecektir. Bu dönüşüm kapsamında, kapsayıcı ve bölgesel adaleti gözeten dijital dönüşüm pilot projeleri hayata geçirilecektir.

CHP'nin sanayi politikası bölgesel eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Yatırım ve üretim kapasitesinin ülke geneline dengeli biçimde yayılması için kamunun yönlendirici ve destekleyici rolü güçlendirilecektir. Bölgesel kalkınma farklarını azaltmak, ekonomik gelişmeyi ülke geneline yaymak ve yönlendirmek amacıyla kamunun yatırım ve yönlendirmesiyle sanayi ve üretim bölgeleri oluşturulacaktır. Teknoloji geliştirme bölgeleri, OSB'ler ve teknoparklar bütüncül bir stratejiyle birbirini tamamlayan yapılar olarak çalışacaktır. Bu yatırımlar yurtiçi tedarik zincirlerini güçlendirecek ve ulusal üretim kapasitesini artıracak şekilde planlanacaktır. Sanayi yatırımları ile tüm bölgelerin sanayi altyapısı güçlendirilirken yatırım yapılan bölgelerde yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, sosyal alanların geliştirilmesine dönük politikalar hayata geçirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye ekonomisinin bel kemiğini oluşturan Küçük ve orta ölçekli işletmeleri (KOBİ), istihdam ve üretimdeki büyük dönüşüm süreçlerinin aktif öznesi ve taşıyıcısı haline getirmeyi hedeflemektedir. KOBİ'lerin teknolojiye erişimini kolaylaştıracak, dijital altyapıyı güçlendirecek, istihdam ve çevre dostu üretim modellerine geçişlerini teşvik edecek politikalar öncelikli olacaktır.

Aktif sanayi politikalarının hayata geçirilmesi ve girişimcilik ekosisteminin desteklenmesi hedefleriyle KOSGEB'in kurumsal etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır.

KOSGEB tarafından verilen destekler çoğaltılacak ve çeşitlendirilecek, desteklere erişimdeki eşitsizlikler ve bürokratik zorluklar giderilecektir. KOBİ'lerin üretim dönüşümlerine katılımlarında ihtiyaç duyacakları finans, insan kaynağı, bilgi ve teknoloji desteğinin sağlanmasında KOSGEB etkin rol üstlenecektir. Enerji reformu ile enerji maliyetleri düşürülerek sanayinin rekabet gücü artırılacaktır. Sübvansiyon mekanizmaları ile sanayide elektrik ve doğalgaz fiyatları düşürülecektir. KOBİ'lerin enerji maliyetlerini düşürecek maliye destek programları uygulanacaktır. Sanayi tesisleri için yenilenebilir enerji kullanımı teşvik edilerek maliyetler ve karbon emisyonu eş zamanlı azaltılacaktır.

Araştırma Ve Geliştirme (Ar-Ge) Bütçesi Yetersizdir,

Özel Sektörün Önünü Açmaktan Uzak Bir Sanayi Politikasına İşarettir.

2026 Yılı Bütçe Gerekçesinde; AR-GE harcamalarının GSYH'ye oranının %1.65'ten gelecek yıl %1.77'ye çıkarılması hedeflenmekte; bu oranın 2030 yılı Sanayi ve Teknoloji Strateji Belgesi'ne göre 5 yıl içinde %33 artarak %2.20'ye "fırlaması" öngörülmektedir, ancak geçmiş yükselme oranlarıyla kıyaslandığında, gelecek 5 yıla ilişkin nasıl bir büyük dönüşüm tasarlandığının altı bütçe görüşmelerinde doldurulamamıştır. 2026 Yılı Bütçe Gerekçesinde; faaliyetteki AR-GE merkezi sayısı hedefinin 2025 başında 1305'ten 1330'a çıkarılması öngörülmüşken bu sayı Eylül 2025'te 1356'ye gelmiştir. 2025 başında faaliyetteki tasarım merkezlerinin 329'dan 340'a yükseltilmesi amaçlanmışken Eylül 2025'te bu sayı 342 olmuştur. Faaliyetteki teknoloji geliştirme bölgelerinde 11.997 firma bulunmakta ve bu hedefler sadece Bakanlık değil tüm merkezi yönetim bütçesinden 2025 yılında AR-GE ve yenilik programı kapsamında 63.4 milyar TL kaynak ayrılmışken, 2026 yılında olumlu ancak yeterli olmayan bir artışla 84.8 milyar TL'lik kaynak ayrılması öngörülmektedir.

%1.57'lik AR-GE oranı hedefi, ilerleme kaydedilmiş olsa da yetersizdir, çünkü bu oran 2000 yılında kabul edilen Lizbon Stratejisi'ndeki AR-GE harcamalarının milli gelire oranının %3 olmasına dair AB hedefinin yakalanamadığının kanıtıdır.

2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programına göre; imalat sanayiinde ticari kesim ciroları içinde AR-GE harcamalarının payı 2020'de %0.72 iken 2022 sonunda

%0.67'ye düşmüştür. Ayrıca bugünün Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet YILMAZ'ın Şubat 2015'te Kalkınma Bakanıyken ve AR-GE harcamalarının milli gelire oranı %0.95 iken hedef olarak 2023'ü işaret ettiği hatırlanacak olursa, iktidarın hedef gösterdiği tarih geçtiği halde %3'lük AR-GE hedefinin henüz yarısı bile aşılamamıştır.

Yukarıda açıkladığımız 2025 Mart ayında açıklanan 2030 yılı Sanayi ve Teknoloji Strateji Belgesi'nde dahi, AR-GE harcamalarının milli gelirdeki payının 5 yıl sonra %33 artışla ancak %2.20'ye erişebileceği gibi bir hedef konmuşken, iktidarın 10 yıl önce 2015'te koyduğu 2023 hedefi olan %3'lük oranını, 15 yıl sonra yani 2030'da yakalamaktan dahi çok uzak düştüğü açıktır. Bu noktada özel sektörün AR-GE harcamalarının artmasına dönük desteklemelerin devam ettirilmesinde ve üniversite-sanayi işbirliğinin artırılmasında, teşvik modelinde AR-GE temelli yatırımların daha çok özendirilmesinde fayda vardır.

Ülkemizin gelişen Ar-Ge, yenilik ve girişimcilik ekosistemi çıktıları olan teknolojik yenilik içeren ürün ve hizmetler ile hızlı ölçeklenme potansiyeline sahip geleceğin teknolojilerine yön verecek girişimlerin desteklenmesi şarttır. CHP Grubu, Bakanlığın Ar-Ge destekleri hususunda uygulamada daha etkin olmasını sağlamak için, "Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bütçesinin Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi" programının ilgili alt tertibinde yer alan 1.080.000.000 TL tutarındaki yetersiz ödeneğin 4.000.000.000 TL artırılmasını önermiş ancak bu öneri Cumhur İttifakı oylarıyla reddedilmiştir.

Ayrıca, iktidarın 2024 yılında günlerce övünerek gündemde tuttuğu "Küresel İnovasyon Endeksinde iki sıra yükselerek 37nciliğe yerleştiğimiz" bilgisi, bu yıl 43. Sıraya düştüğümüzde yerini sessizliğe bırakmıştır. Endeksin alt basamaklarına inildiğinde ağır gerçekleri göstermekte, genel sanayi hedeflerinin tutmamasının arka planı ortaya çıkmaktadır. Endeks, özel sektörümüzde bazı olumlu gelişme ve fırsatların habercisi olduğu gibi, iktidarın kurumsal reform, hukuk devleti, eğitim, kadın istihdamı, yatırım ortamı gibi konularda ülkemizi dünyada oldukça geri sıralarda bıraktığını ispatlamıştır. Benzer bir veride, ülkemiz WJP Hukukun Üstünlüğü Endeksi-2024 genel verileriyle; 142 ülke arasında 117 nci sırada, üst-orta gelir grubundaki ülkeler arasında 41 ülke arasında 38 inci, Doğu Avrupa ve Orta Asya bölgesindeki benzer 15 ülke arasında ise son sırada yer almıştır. Hükümet yetkileri üzerindeki sınırlamalar bakımından ise ülkemiz 142 ülke arasından 135inci sırada olup bu durum 2015 yılından beri gerçekleşen en düşük seviyelerden biridir; iktidar gücünün sınırsızlığı ve yatırımların

aradığı hukuksal güvence açısından düşündürücüdür. Ülkemiz bu endekste Doğu Avrupa, Orta Asya ülkeleriyle kıyaslandığında 15 ülke arasında sonuncu; üst-orta gelir grubundaki benzer 41 ülke arasında ise 38. Sıraya düşmüştür.

“Hukukun Üstünlüğü Endeksleri”ni farklı araştırmalar üzerinden grafikleştiren bu çalışma, yargının siyasallaşmasının özellikle 2007 sonrasındaki tarihsel sürecini de ortaya koymaktadır.

Türkiye’nin Yıllar İtibarıyla Hukukun Üstünlüğü Endekslerindeki Durumu

Kaynak: V-DEM, Dünya Bankası, WPJ, TEPAV Görselleştirmeleri

V-Dem’in “Hukukun Üstünlüğü Endeksi”ni ülkelerin yer aldıkları sıralar üzerinden karşılaştırmalı inceleyen Yusuf Tuna Alemdar, Güney Kore, Polonya ve Almanya’nın gelişim çizgisiyle ülkemizi kıyaslama olanağı yaratmıştır.

Türkiye’nin Diğer Seçili Ülkelerle Hukukun Üstünlüğü Endeksi Skor Karşılaştırması,

1789- 2024

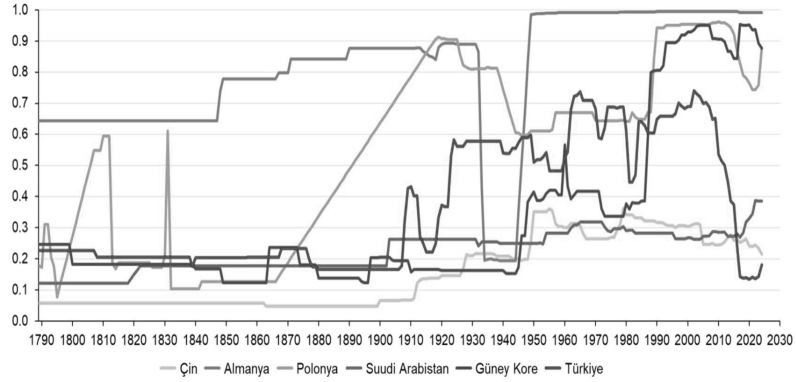

Kaynak: V-DEM, TEPAV Görselleştirmeleri

Hukukun üstünlüğünün zedelendiği bu ortamdan çıkış için sanayide kalıcı yatırımların koşulu, öngörülebilir bir piyasa düzeni, adrese teslim olmayan adil yasal düzenlemeler ve siyasal istikrarın piyasaya güven veren niteliğidir. Katma değeri yüksek üretim için, yürütme yetkisinin hukukla sınırlanması ve mülkiyet hakları güvencesinin sağlanması da gereklidir.

Aksi halde, hukuki güvencelerin sağlanmadığı ortamda yatırım iklimi yeşermeyecek, yabancı yatırım istendiği ölçüde gelmeyecek, sanayide yapısal dönüşümün OVP hedefleri doğrultusunda gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır. Bu doğrultuda 2024 yılbaşında uluslararası doğrudan yatırım girişini yaklaşık 17.94 milyar Dolar olarak hedefleyen iktidar, 2025 Yılı Bütçe Gerekçesinde (s. 223), 2024 yılsonu için büyük bir sapmayla bu hedefini 10.7 milyar Dolara düşürmüş, 2025 sonu için dahi 13 milyar Dolarlık doğrudan yabancı yatırım hedefine bel bağlamış, bu hedefi Eylül 2025 itibarıyla 14 milyar Dolara çıkarmıştır. 2026 yılında yabancı yatırım girişi hedefi sadece 1 milyar Dolar artmakta ve 15 milyar Dolara yükselmektedir. 2024 yılında doğrudan yatırım girişini 17.94 milyar Dolar olarak belirleyenler, bu hedefi yeni teklifle düşürmüş; ancak 2027 sonunda gerçekleşebileceğini itiraf etmiştir.

Yatırım ortamı hakkında yerli ve yabancı yatırımcıya güvencelerin sağlanmadığı noktada, 2024 yılında farklı kanun düzenlemeleriyle e-ticarette belli ihracatçı küresel

şirketlere ve otomotivde belli küresel firmalara dönük yeni yasa tavizleri verilmek zorunda kalınacaktır.

Sanayi ve ticaret alanlarının kesiştiği, ihracat ve yatırım alanlarında yabancıların yanlış teşviklerle, istisnalarla ve adrese teslim yasalarla ülkemize çekilmek istendiği örnekler artmaktadır… Bunun bir örneği, elektronik ticaret alanında 24/10/2024 tarihli ve 7529 sayılı Kanunla yapılan düzenlemenin ilk sonuçlarıdır.

2024 yılına ilişkin E-Ticaret verilerinin ortaya konduğu Ticaret Bakanlığının E-Ticaret Görünüm Raporu da göstermiştir ki, adrese teslim yasalar ve kapsamı yeterince düşünülmeden hazırlanmış paketler, ticarette ve sanayide dar bir çevreye fayda getirmekte; ihracatta adil ve rekabetçi ortamı yok etmekte, küresel şirketlere karşı ülkemizdeki ihracatçıları ve yatırımcıları, küçük işletmeleri zora sokmaktadır.

2023 yılında e-ticaret sektörünün toplam işlem hacmi içinde ithalatın payı %3.75 iken, 2025 yılı öncesinde değiştirilen ve ihracatçı e-ticaret firmaları ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından yatırım teşvik belgesi alarak yatırımları proje bazında desteklenen, bu belge yoluyla yüksek teknolojiye dayalı veri merkezleri kurmaları beklenen e-ticaret firmalarının 2024 yılı ihracatlarının ve yatırımlarının 4 katını toplam lisans bedeline konu tutardan düşerek daha düşük lisans bedeli ödeme kolaylığı getiren düzenlemeye rağmen ithalat düşmemiştir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bu belgesi kapsamında, Mayıs 2025'te ilgili firmayla Birleşik Arap Emirlikleri'nin bir firması ile Ankara'da veri merkezi kurulması hususunda anlaşma imzalamış, veri merkezinin ilk fazının 2026 yılı üçüncü çeyreğinde faaliyete geçmesi planlanmıştır.

Çıkarılan yasalara karşın, yüksek enflasyon koşullarında tüketici %60 vergi ve 30 Euro alım sınırına karşın başta Çin menşeli olmak üzere yabancı sitelerden alışverişini sürdürmüştür. Bakanlık çok yüksek tutarda bir e-ticaret lisans bedelinden vazgeçtiği gibi, hem ihracatçı e-ticaret firmaları küresel pazarda aradığı hedefi büyük şirketler karşısında tutturamamış, hem de toplam e-ticaret hacmi içinde ithalatın payı 2023'ten 2024 yılına %3.75'ten %6.1'e çıkmıştır.

Ticarette belli sektörlerin e-ticaret alanındaki net işlem hacmi ve satış adetlerindeki sıralamalarının değişiminin, sanayideki üretim daralmasıyla ve bu sektörlerdeki yüksek enflasyonla doğrudan bağlantısı vardır. Ticaret Bakanlığının "Türkiye'de E-Ticaretin Görünümü" başlıklı 2023 ve 2024 yılı raporları kıyaslamalı incelendiğinde, 2024 yılına ilişkin e-ticaret raporunda (Mayıs 2025'te yayımlandı), önceki yıllara kıyasla, bazı

önemli göstergelerin silindiğini ya da önceki yıllara kıyasla daha kötüye gidilen verilerin karşılaştırmalı sunulmak yerine sadece 2024'ün verilerinin rapora konduğu anlaşılmaktadır. Bunun ötesinde, 2024 yılı Ekim ayında çıkarılan sorunlu yasayla, ihracatçı e-ticaret firmalarının 2024 yılı ihracat rakamlarını 4 katı tutarında lisans bedelinden düşebilmesinin yolu açılmasına rağmen, e-ticarette ithalatın ihracat karşısında çok daha fazla arttığı yani e-ticarette yükselen bir dış ticaret açığı verildiği görülmüştür.

Geçtiğimiz yıl bütçe görüşmeleri öncesinde, 2024 Ekim ayında çıkarılan yasa da 2024 hedeflerinin tutmasına yardım etmediği gibi, sektör oyuncuları arasında rekabeti de etkilemiştir. 2024'ün asıl kritik e-ticaret sonucu, enflasyonun net etkisini göstermesi ve durgunluğu kanıtlamasıdır ancak Bakanlık bu kısımları görmezden gelmiş, e-ticaret hacminin 1.8 trilyon TL'den 3 trilyon TL'ye çıkmasını (%61.7) anlatmakla yetinmiştir. E-ticaretteki hedef sapmaları, doğrudan sanayi üretimindeki gerileme ve sektörlerdeki kan kaybıyla bağlantılıdır. 2023 yılında e-ticaretin milli gelirdeki payı %6.8 iken 2024'te bu oran %6.5'e inmiş ve Bakanlığın yeni raporunda bu düşüş işlenmemiştir. 2023 yılında e-ticaretin genel ticarete oranı %20.3 iken 2024'te %19.1'e inmiş ve Ticaret Bakanlığının yeni raporunda bu düşüş de verilmemiştir. 2023'te e-ticarette giyim, ayakkabı, aksesuar sektörü 3. sırada iken, 2024'te 1.'liğe yükselmiştir. İşlem hacmi bu sektörlerde 1 yıl içinde 127 milyardan 301 milyar TL'ye çıkmıştır, ancak buradaki önemli konu, bu iki sektörde büyük istihdam ve üretim daralması yaşanırken ve zorunlu harcamalar nedeniyle yapılan alışverişlerde ayakkabı ve giyimdeki alışveriş işlem adedinde belirgin bir artış olmazken, işlem hacminin artmasının temel nedeni, ayakkabı ve tekstil, giyim sektöründeki fahiş artışlardır. Bu durum fiyatlardaki yükseliş nedeniyle işlem hacminin arttığını göstermektedir ve bu iki sektör e-ticarette hızla 1. sıraya yerleşmiştir. Ticaret Bakanlığı'nın e-ticaret konulu raporunda bu sektörlerin neden 1.'liğe geçtiği, buna karşın sektörün genel sanayi üretiminde neden daraldığı da açıklanmamıştır.

Ayakkabı ve giyimdeki 1.'liğe yükseliş öyküsünün temel nedenlerinden biri enflasyon olduğu kadar, beyaz eşya ve elektronik sektöründe perakende alışverişin de daralmasıdır. 2023'te en çok e-ticarete konu olan beyaz eşya ve perakendede yurttaşlar harcamalarını kısmış, işlem adedi düşmüş, harcamalar ertelenmiş, hatta evlilik istatistikleri de gerilemiş ve beyaz eşya ile elektronik e-ticaret alışverişlerinde liderliği devretmiştir. Beyaz eşya ve küçük ev aletleri sektörünün hacmi 2023 yılında

233 milyar TL iken, enflasyona rağmen hacim 173 milyar TL'ye gerilemiş ve sektör bariz biçimde daralmıştır. Sanayideki daralmanın yansımalarını gördüğümüz e-ticaret işlemlerinde, alışverişlerdeki ertelemelerin diğer yansıması yemek sektörünün yükselişidir. E-ticaret sektöründeki tüm firmaların %21.5 ini oluşturan yemek sektörü ise işlem hacminde 6. sıradadır ve 2023 yılında 47.2 milyar TL'lik yemek sektörü hacmi büyük bir yükselişle 2024'te 171.4 milyar TL'ye çıkmıştır.

Önceki yıllarda toplam e-ticaret hacmi yıllık %80-115 aralığında artış gösterirken, 2024 yılında yıllık e-ticaret hacmi artışı, enflasyona rağmen %61.7'de kalmıştır. Bakanlığın yeni raporunda açıklanmayan bir gerçekle; e-ticaret dinamik bir sektör olmakla beraber, sektörün 2019-2023 bileşik büyümesi %92.1 iken, hedeflerin aslında altında kalan ama toz pembe bir tablo çizen yeni raporda, 2024 yılında son 5 yıllık bileşik sektörel büyüme %85.6'ya düşmüştür. Sektöre dolar bazlı baktığımızda, 2019-2023 dönemi e-ticaret hacmi %34.3 büyürken, 2024'te işlem hacmi artsa dahi artış oranı geçen yıllara kıyasla düşmüştür. 2019-2024 e-ticaret hacmindeki büyüme dolar bazında %30.2'ye gerilemiştir. Bakanlık bu gerilemeyi de son raporunda kıyaslamalı vermemiştir. 2024 Ekim ayında tüm muhalefet partilerinin ortak itirazına rağmen çıkan yasa belli şirketlere ihracatta fayda sağlarken, Ticaret Bakanlığının lisans gelirinden büyük ölçüde vazgeçmesine yol açmış, ticari rekabete olumsuz etki etmiştir. Yasanın çıktığı süreçte birçok e-ticaret firması yabancılara satılmış, her şeyden öte Ticaret Bakanlığının 2023 raporunda hedeflediği temel büyüme hedefleri sapmış, büyüme hedefin altında kalmıştır. Bakanlık raporunda yeni e-ticaret yasasının 2024 etkisi ve firmalar bazında ne kadar lisans gelirinden vazgeçildiği ölçülmediği gibi, vazgeçilen bu gelir karşılığında ihracat/ithalat dengesinin e-ticarette ne kadar değiştiği de belirtilmemiştir. İhracatta şirketler 2025 yılında ihracat gelirlerinin artık 3 katını düşebilecektir ancak küresel rekabet nedeniyle e-ticaret şirketleri bu 3 katlık tutarı ve yatırım harcamalarının 3 katını düşebilmeyi de yetersiz bulmaktadır. TÜFE'nin 2024'te %44.38 olduğu düşünüldüğünde, sektörde reel büyümenin hedefin daha altında kaldığı daha net görülebilir. E-ticaret şirketleri, enflasyondan arındırıldığında çok düşük karlılık oranlarıyla yarıştıkları iddiasındadır. Ticaret Bakanlığı, e-ihracatta ne işlem adedinin, ne de toplam işlem hacmi miktarının geçen yıllara kıyasla daha az arttığını raporunda belirtememiştir. Bakanlık 2024 hedeflerinin birçoğunun tutmadığını, 2023'e kıyasla azalan işlem adedi sayısına rağmen işlem hacminin (1.2 trilyon TL) artmasının asıl sebebinin gerçek enflasyon olduğunu açıklamamıştır. Resmin asıl yüzü, e-ticarette

işlem hacminin artmasına yol açan şey, birçok üründe fiyatların zaten reel olarak %100'den fazla artmasıdır. 2023 yılında Ticaret Bakanlığının raporunda 2024 için konan e-ticaret hedefleri birçok kalemde tutmamıştır. Örneğin; 2024 için işlem hacmi hedefi 3.4 trilyon TL iken 3 trilyon TL'de kalınmıştır. E-ticarette toplam işlem sayısı hedefi 2024 için 6 milyar 670 milyon adet iken 5 milyar 910 milyon adet işlemde kalınmıştır.

Resmin diğer yüzü, artan e-ticaret dış açığıyla ilgiliydi. Bakanlık raporunun 57. sayfasında e-ihracat/ithalat artışları verilmişken, bunun geçen yılla (2023) kıyaslaması yapılmamıştır, çünkü artan dış ticaret açığının çıkan yasaya rağmen yükseldiği belirtilmek istenmemiştir. Raporun 57. sayfasında sadece 2024 e-ticaret ithalat ve ihracatı verilmişken, 2023 raporundaki veriyle kıyasladığımızda e-ticarette ithalatçı ülke konumunda olduğumuz açıktır.

E-ticaret sektörü en yüksek hacmin her yıl yakalandığı Kasım aylarında toplam işlem hacminin %22'sini yapmaktadır ancak 2024'te ortaya çıkan şey, Bakanlığın açıklamadığı bir noktadır: Eylül-Ekim şehre dönüş ve eğitim ayı olmasına karşın, enflasyondan arındırıldığında, e-ticarette işlem hacmi sınırlı artmakta ve en önemlisi işlem sayısı düşmekte, sepet başına harcama istendiği kadar artmamaktadır. 2023 raporunda görüldüğü üzere, tüm yılın işlem hacminin ortalama %20.6'sı eylül ve ekim aylarında yapılmışken, harcamaların kısılması ve işlem sayısının düşmesine bağlı olarak 2024 eylül ve ekim aylarında tüm yılın işlem hacminin %17.8'i kadar harcama yapılabilmiştir.

Buna göre; 2023 ile 2024 e-ticaret raporuna kıyaslamalı baktığımızda, Bakanlığın yeni raporunda göstermediği bir noktayı anlıyoruz. 2024 raporunda açıklanmayan bir veriyle; 2023 yılındaki 1.86 trilyon TL'lik toplam e-ticaret hacmi içinde vatandaşlarımızın yurtdışı e-ticaret sitelerinden yaptığı alışverişlerin toplam e-ticaret hacmindeki payı (e-ithalat) %3.75 iken, yukarıda bahsedildiği gibi, 2024 yılında bu oran %6.1'e yükselmiştir.

Ekim 2024'te çıkan ve e-ihracatı özendirme adı altında belli şirketlere ayrıcalık getiren, buna karşın Bakanlığın büyük bir lisans gelirinden vazgeçmesine sebep olan yasa sonucunda, e-ihracatın oransal bazda 2024 yılı içinde, toplam e-ticaret hacmi içindeki payının %2.88'den %6.2'ye çıktığını, kendi içinde %349 arttığını görüyoruz. E-ihracatını katlayan şirketler, belli spor organizasyonlarına, TOGG'a, federasyonlara,

milli takıma, lige sponsorluğuyla seneyi tamamlarken, ihracatlarının artışına karşın daha az lisans bedeli ödeme rahatlığına kavuşmuştur. Yasanın Ekim 2024 öncesi halinde, e-ihracat yapan firmalar sadece ihracat tutarları kadar bedeli lisans hesaplamasından düşebilirken, yeni yasayla beraber 2024'te bu ihracatın 4 katını, 2025'te 3 katını düşebilmektedir.

Bakanlığın son raporunda, geçen yıllarda olduğu gibi, e-ticaret işletmelerinin toplam sektörel büyüklüklerine dair veriler de yoktur. Bunun yerine işletme sayıları verilmektedir. 2024teki yasanın ardından e-ticaret firmalarının hacimleri, büyüklüklerinin son durumu ise açıklanmamıştır.

E-ihracatın toplam e-ticaret hacmi içindeki payı 2024'te 2023'e kıyasla %2.88'den %6.2'ye çıkmıştır. E-ithalata baktığımızda, getirilen %60 vergi + 30 Euro sınırlamasına rağmen, firmaların ihracatının özendirilmesi ve ithalatın kısıtlanması çağrılarına rağmen, yüksek enflasyon ortamının kendisini net biçimde e-ticaret perakende alışverişinde gösterdiğini ve ülkemizin kendi insanımız nezdinde de pahalı bulunduğunu görüyoruz. Aynı ya da benzer ürün, tüm vergi ve zaman dezavantajlarına rağmen halen dışarıdan alınmaya ya da kargolatılmaya devam etmiştir.

Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı'nın Bütçe Harcaması Artıyor, Ancak Türk Sanayii Durgunluğa Giriyor…

2022 yılından 2025 yılına dek sanayinin bütçedeki hacmine baktığımızda; aşağıdaki ödeneklerin, sanayinin yukarıda sıralanan sorunlarını çözebilecek ve OVP hedeflerine erişebilecek büyüklükte olmadığını düşünüyoruz. Ülkemizin uzay araştırmaları, yüksek katma değerli teknoloji, verimlilik, nitelikli ara eleman istihdamı ve ihracat odaklı büyümesinin bu kalemlerle gerçekleşemeyeceğini savunuyoruz. 2025 yılı Bütçe Teklifi'nde olduğu gibi 2026 Bütçesinde de sanayi hak ettiği değeri bulamamış, OVP hedeflerinin gerektirdiği ödenek ve hazırlıklar 2026 Bütçesi'ne yeterince dahil edilmemiştir.

Yaklaşan Marmara Depremi'nin verebileceği ekonomik, sınai, ticari yıkımı düşündüğümüzde, sanayimizin farklı il ve bölgelere dağıtılması ve depreme dirençli kent inşasında sanayinin, ticaretin başat rolü bakımından 2026 Bütçesi depreme karşı

hazırlıklı bir sanayi bütçesi niteliği taşımamaktadır; tüm bütçede "şehircilik ve risk odaklı bütünleşik afet yönetimi"ne ayrılan 510.8 milyar TL'lik pay, toplam bütçenin %2.69'una denktir.

Yeni bütçe teklifi, yeni bir hukuk, vergi ve teknoloji reformunun mali habercilerinden olmadığı için, ülkemizin rekabet halinde olduğu ülkelere kıyasla yüksek teknolojili ürün imalat ve ihracatı, verimlilik, teknoloji transferi ve 4. Sanayi Devrimi'nin gerektirdiği büyük yapısal dönüşümlerin öncüsü olmaktan uzaktır.

Türkiye'de sanayi üretiminde 2025'in ilk 8 ayında yaşanan büyümenin arka planında, geçtiğimiz yıldaki daralma yatmaktadır. Sanayi, 2024'ün ilk 8 ayında, 2023'ün aynı dönemine kıyasla %3.9 daralmış, imalat sanayiinde üretim ise %5.1 düşmüştü. 2023-2024 Ağustos döneminde, Türkiye'nin dış ticaret açığını azaltacak asıl hamle olan yüksek ve orta yüksek teknolojili ürün üretimi ise %22 düşmüştü. Yukarıdaki ana hedeflerin tutturulamamasından da hareketle, 2025 yılının ilk 8 ayında yaşanan kısmi toparlanma, geçen yılki büyük kaybın kısmen giderilmesi olarak da okunabilir.

Cari açığın azaltılması ve ihracatın artırılması üzerine kurulu OVP ve 12. Kalkınma Planı'nda iktidarın dış ticaret açığını ilk 8 ayda azaltmakla övündüğü tablonun ayrıntısına bakıldığında, bağımlılık yaşadığımız aramalı ithalatındaki düşüşün sanayideki daralmanın bir sonucu olduğunu, kaybettiğimiz dış pazarlar ve rekabet kayıpları nedeniyle üretimde kullanacağımız aramalındaki düşüşün cari açığımızı kendiliğinden düşürdüğünü görmekteyiz. Bu süreçte, 2024 Bütçe Kanunu'nda sadece Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının değil tüm kamu kurumlarının gerek sanayinin geliştirilmesi, gerek sınai mülkiyet hakları, gerekse üretim ve yatırımların desteklenmesi için ayrılan yaklaşık 82.7 milyar TL'lik ödeneğin verimli, sonuca odaklı, hedeflerle uyumlu olarak harcanamadığını görmekteyiz.

Ödenecek Faiz, Sanayi Bakanlığı Bütçesinin 15 Katından Fazladır.

2026 yılı Bütçe Teklifi'nde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın bütçe kalemlerine bakıldığında; Bakanlığın toplam bütçesi 124.497.913.000 TL'den 176.966.775.000 TL'ye çıkarılmaktadır. 2025 Bütçesinde 2024'e kıyasla ödenek artışı %57.6 idi ve ödeneğin toplam merkezi yönetim bütçesinin yaklaşık binde 8 idi (%0.84). 2026

Bütçesinde ise Bakanlığın bütçeden aldığı pay %0.93'tür. Bakanlık bu yıl da bütçenin %1'inden az bir ödenekle çalışacaktır, geçen yıla kıyasla bütçe ödeneğini %42.1 artırmıştır.

2026 Bütçesi'nde faiz giderlerinin 2025'e kıyasla 1 trilyon 950 milyar TL'den 2 trilyon 741 milyar TL'ye varacağı varsayıldığında; sanayiyi ve teknolojiyi yönetecek bakanlığın bütçesi, toplam merkezi yönetim bütçesinin ancak binde 9'una denk geliyorken, 1 yılda bütçeden ödenmesi öngörülen toplam faiz gideri Bakanlık bütçesinin 15 katından fazladır. Diğer ifadeyle; bütçeden 24 günde faize ödenecek tutar, Bakanlığın bir yıllık ödeneğine denk düşmektedir.

Bakanlık ödeneğinin 2025'te 3 milyar 972 milyon TL'lik kısmı, 2026'da ise 5 milyar 389 milyon TL'lik personel gideri ve sosyal güvenlik primi giderine ayrılırken, Bakanlığın 2025'teki 604.3 milyon TL'lik mal/hizmet alım giderleri ödeneği 2026'da 723.6 milyon TL'ye çıkarılmaktadır.

Bakanlık cari transfer kalemi 65.9 milyar TL'den bu yıl 96.4 milyar TL'ye çıkarılmasındaki amaç sorulabilir. Bakanlığın sermaye transferleri 32.4 milyar TL'den 2026'da 39.5 milyar TL'ye, borç verme kalemi 18.4 milyar TL'den 27.9 milyar TL'ye, sermaye gideri ise 3.1 milyar TL'den 7 milyar TL'ye yükseltilmesi öngörülmüştür.

2025 Bütçesi hedefleriyle; kredi desteğiyle tamamlanacak OSB sayısının 10 olması, planlı sanayi alanlarının ülke yüzölçümüne oranının %0.19'a çıkması, yatırımcıya tahsise hazır 3 endüstri bölgesi kurulması, yer seçimi kesinleştirilen toplam 22 endüstri bölgesi, OSB ve hazır yatırım alanı yaratılması hedeflenmekteydi.

2024 başlangıcında her 1000 TL'nin 7,4 TL'si sanayinin gelişimi, üretim ve yatırım destekleri için harcanması öngörülmüşken, geldiğimiz aşamada bütçede bu yıl 9 TL'si ayrılmaktadır.

Bölgesel Kalkınmanın Planlanması ve Yönetişimi faaliyeti kapsamında; bölgeler arası gelişmişlik farklarının dengeli bir yapıya kavuşturulması, bölgesel ve yerel kalkınmanın hızlandırılması ve sürdürülebilir dengeli bir gelişmenin sağlanması amacıyla bu çalışma sahasında kullanılan ödenek ve fonların artırılmasında yarar bulunmaktadır.

"SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ" PAYI, TOPLAM BÜTÇENİN %1'İ BİLE DEĞİL…

Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen yaklaşık 18 trilyon 928 milyar TL'lik 2026 yılı merkezi yönetim bütçesinin "programlar"a göre dağılımına bakıldığında; sadece Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na değil, tüm kamu kurum ve kuruluşlarındaki AR-GE ve yenilik faaliyetlerine 2024'te 40.2 milyar TL, 2025 yılında 63.4 milyar TL (%52.7 artış) ayrılırken 2026 yılında 84.8 milyar TL ayrılmaktadır (%33.7 artış). Bölgesel kalkınmaya 2024'te 5.1 milyar TL ayrılırken 2025'te 7 milyar 45 milyon TL (%38 artış), 2026'da ise 8.3 milyar TL ayrılacaktır (%17.8 artış). Sanayinin geliştirilmesi, üretim ve yatırımların desteklenmesine tüm merkezi yönetim bütçesinde 2024'te 82.1 milyar TL ayrılırken 2025'te 129.5 milyar TL (%57.7 artış) ayrılmış; 2026 Bütçesinde ise 177.2 milyar TL kaynak konmuştur (%36.8) artış. Toplam merkezi yönetim bütçesinde "sanayinin geliştirilmesi"ne ayrılan pay 2025 yılında %0.87 iken 2026 Bütçesinde ise %0.93'tür, yine %1'in altında kalmıştır.

Büyüme hedefleri küçülen, ihracat hedefleri tutmayan ve sanayisi daralan bir ekonomide yapısal reformlar gecikirse, vergi ve ücret adaleti sağlanmazsa, teşvikler doğru sektörlere dağılmazsa, sanayi ucuz hammaddeye ve krediye erişemezse ithalatın daralması bir sevinç sebebinden ziyade, sorgulanması gereken bir durum olarak karşılanmalı, "dış ticaretimizin ana omurgası değişmezken ithalatımız neden daralıyor" sorusu sorulmalıdır. Ülkemizin büyüme, katma değer yaratma ve rakip pazarlarla rekabet etme hikâyesi AKP iktidarında yarıda bırakılmıştır.

Türkiye'nin aramalı ve hammadde ithalatındaki bağımlılığı düşüremeyen, yüksek teknolojili ürün ihracatını artıramayanlar, soruna çareyi sanayide küçülmekte, krediye erişimi zorlaştırmakta bulmuştur. Demek ki, Türkiye'de milli gelirden en az payı alan emekliler ve emekçilerden sonra, yolsuzluk ve rant düzeninden beslenmeyen sanayi kesimleri ve esnaf da daralmanın ve küçülmenin potasına bile isteye sokulmuştur.

Yaşananlar tesadüf değildir; sanayideki daralma ve çarkların durması ekonomi yönetiminin hesapdışı bir adımı değildir… Sanayide verimlilik, yüksek katma değerli imalat sanayii ihracatı ve sanayide sermaye yatırımlarını artıramayan bir ekonomi politikası, ülkemizdeki sanayisizleşme sürecinin daha hatalı ilerlemesine yol açmış, birçok sektörde rekabet üstünlüğümüz kaybolmuş, üretim komşu coğrafyalara kaymıştır.

Türkiye'nin öncelikli sektörleri ve yabancı yatırımcının gelmesinin beklendiği alanlarda hukuk ve kural büyük ölçüde kalmamış; sanayi ve ihracata odaklı bir büyüme yerine

üretim dışı alanlarda paradan para kazanma kültürü yaygınlaşmış, bahisçilerin, çetelerin, faili meçhullerin, uyuşturucu, karaparacıların, hatta iddialara göre sahte döviz vurguncularının rant düzeni egemen hale gelmeye başlamıştır.

İSO'nun 1 Ekim 2025'te yayımlanan Ekim ayı İmalat Sanayi Raporuna göre; imalat PMI 2025 Eylül ayında 46.7 puana gerilemiş, iş dünyasının faaliyet koşullarındaki bozulma 18 aya ulaşmıştır. Gıda, ağaç ve kağıt sektörleri haricinde, üretimlerde ve siparişlerde daralma görülmüş, üretimde en sert düşüş yine tekstilde yaşanmıştır. Satın alma yöneticileri endeksinde eşik değer 50 iken, 46.7'lik puanla imat sanayiinde yavaşlama devam etti, istihdam, girdi alımları ve üretim öncesi stoklar Eylül ayında düşüş kaydetmiştir. Sektörlerde genel olarak üretimi azaltma ve istihdamı düşürme yoluna gidilmiştir. Geçtiğimiz yılın bütçe görüşmeleri sürecindeki İSO İmalat Sanayii Raporlarına benzer bir daralma tespiti 2026 Bütçe görüşmeleri öncesinde de göze çarpmaktadır. Yeni siparişler son 1 yıldır yavaşlamış, satış fiyatlarında ise son 5 ayın en hızlı artışı kaydedilmiştir.

Sektörel PMI Endeksler alt sektörler itibarıyla ele alındığında ise, Mart-Ağustos 2025 arasında tekstil, giyim ve deri ürünlerinde endekslerin Mayıs ayı dışında 40 puanın altına dahi indiği gözlenmiş, ağaç ve kağıt ürünlerinde endeks sadece Mart ayında 50 puan üzerine çıkabilmiştir. Kimyasal, plastik ve kauçuk ürünlerde, metalik olmayan mineral ürünlerde, makine ve metal ürünlerde, elektrik ve elektronik ürünlerde sektörel PMI endeksi bu dönemde 50 puanın üzerine çıkamamıştır.

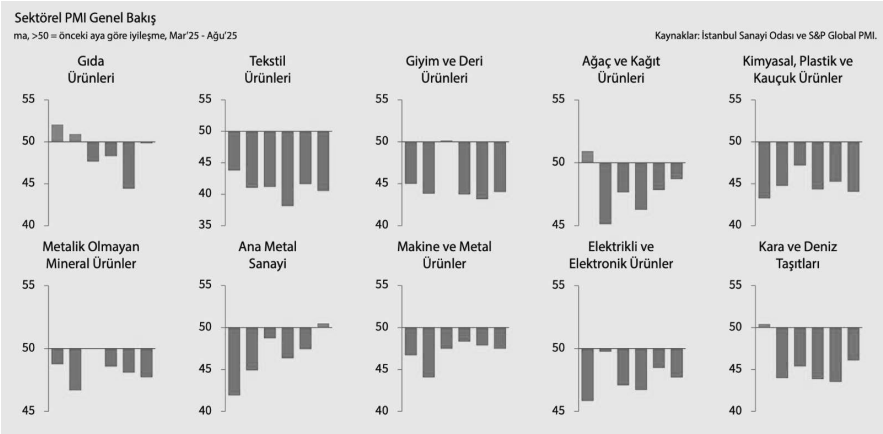

Sektörel PMI verileri (Mart-Ağustos 2025),

(Prof. Dr. Hakan KARA tarafından görselleştirilmiş, birleştirilmiştir.)

Yine İSO'nun Kasım 2025'te yayımlanan İmalat Sanayi Raporuna göre; imalat PMI 2025 Ekim ayında son 3 ayın en düşük değeri olan 46.5 puana gerilemiş, imalat sanayi sektörünün faaliyet koşullarındaki bozulmanın sürdüğü gösterilmiştir. Üretimdeki yavaşlama 19 aya ulaşırken, "müşteri taleplerinde ve yeni siparişlerde zayıflama, isthdam ve satınalmada yavaşlama belirginleşmiştir. Bu durum, 2025'in kalan ayları için karşılaşılan koşulların yakın vadede sona ereceğine dair bir belirgin sinyal vermemiştir."

Bu tabloda sektör "durgunluk başladı, önlem alın" derken, "stagflasyon" kelimesi ekonomide en çok konuşulan kavram olurken, ekonomi yönetimi üretim için zorunlu olan aramalı ithalatının düştüğü ortamda cari açığın azalmasını övmüş, lüks tüketim malı talebinde ise daralma olmamasını, yani ekonomide açılan makas farkını izah edememiştir.

UZAY ARAŞTIRMALARI BÜTÇESİ, AY'A SERT İNİŞİ YİNE GECİKTİREBİLİR…

“Sınai mülkiyet hakları”na 2024’te 512 milyon TL kaynak ayrılırken 2025 bütçesinde 652.4 milyon TL (%27.4 artış); 2026 Bütçesinde ise 855.7 milyon TL kaynak ayrılmıştır (%31.1 artış).

2024 seçimleri öncesinde temel gündemlerden birisi olan “uzay ve havacılığa” 2024’te 4 milyar 83 milyon TL kaynak ayrılmışken, 2025 yılında 14 trilyon 731 milyar TL’lik 2025 yılı Bütçesi’nde sadece 5 milyar 52 milyon TL ödenek (sadece %23.7 artış) ayrılmıştır. 2026 Bütçesinde uzay ve havacılık programı ödeneği 8 milyar 729 milyon TL’ye çıkarılırken, Türkiye Uzay Ajansı bütçe kalemlerinde 3.7 milyar TL’lik bir payın sermaye transferlerine ayrıldığını ve bu tutarın büyük bölümünün yıl içinde Savunma Sanayii Fonuna aktarılarak Ay’a sert iniş hedefinde gerekli altyapının alımında kullanılması olasıdır. Uzay Ajansının Bütçe Teklifi incelendiğinde 2024 yılında Ay’a sert iniş sözü verilmesine karşın, projenin şu ana dek %70’lik bölümünün tamamlandığını, 2026 sonunda ise %95’lik bir aşamaya gelinmesinin hedeflendiğini anlıyoruz. 2026 Bütçe ödeneklerinin haricinde, 2025 yılında Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen bir torba yasaya sonradan eklenen bir maddeyle, Uzay Ajansının sermaye transferleri kaleminde hiç kullanılmadığını gördüğümüz yaklaşık 2.1 milyar TL’lik bir ödeneğin yasayla Savunma Sanayii Fonuna aktarılmasına dair düzenleme yapılmıştır.

20/7/2025 tarihli ve 755 sayılı Türk Parasının Kıymetinin Korunması Hakkında Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik içeren torba yasaya Plan ve Bütçe Komisyonunda son dakikada bir madde eklenmiştir. Gece eklenen maddeyle, sınırları belirtilmeden ve amacı açıklanmadan, Türkiye Uzay Ajansı Bütçesinde bekleyen sermaye transferi ödeneklerinin Savunma Sanayii Fonuna aktarılması için Sanayi ve Teknoloji Bakanına 2025 sonuna dek yetki verilmiştir.

Türkiye Uzay Ajansının 2025 Bütçesi başlangıç ödeneği 2 milyar 344 milyon TL iken, Kurumun sermaye transferleri kaleminde öngörülen 2 milyar 186 milyon TL’nin 2025 Haziran sonuna dek harcanmadığı görülmüştür.

Bu tutar, bu yeni Kanun sonucunda 2025 sonuna dek Savunma Sanayi Fonuna aktarılabileceği gibi, 2026 Bütçesinde Türkiye Uzay Ajansı ödeneklerindeki yeni artış da manidardır.

2026 YILI TÜRKİYE UZAY AJANSI BÜTÇE ÖDENEKLERİNE BAKTIĞIMIZDA;

Savunma Sanayii Fonuna Uzay Ajansından 2025 ve 2026'da 7 milyar 887 milyon TL aktarılacağını anlıyoruz. Türkiye Uzay Ajansının 2026 Bütçe Teklifinde başlangıç ödeneği 2 milyar 344 milyon TL'den 5 milyar 917 milyon TL'ye çıkarılmıştır (%252 artış). Bütçedeki 3.6 milyar TL'lik artışın temelinde 2026 yılı için "sermaye transferleri" kaleminde 2 milyar 186 milyon TL'den 5 milyar 701 milyon TL'ye yükseltilen bir tutar gözükmektedir.

-2026'da Savunma sanayiinde yerlilik oranının %82'den 83'e çıkarılması; Savunma ve havacılık sektöründeki mal ve hizmet ihracatı dahil olmak üzere ciro toplamının 18.2 milyar Dolardan 2026'da 20 milyar Dolara, 2027'de yaklaşık 23 milyar Dolara, 2028'de 26 milyar Dolara çıkarılması;

-Savunma ve havacılık sektöründeki sadece mal ve hizmet ihracatının ise 7.3 milyar Dolardan 2026'da önce 8 milyar Dolara, 2027'de ise 9.2 milyar Dolara, 2028'da 11 milyar Dolara çıkarılması;

Savunma ve havacılık sektörlerindeki toplam istihdamın ise 108.900 kişiden 119.800 kişiye çıkarılması amaçlanıyor.

-Sadece savunma sanayiinde istihdam 2018'de 67.239 iken, 2023 sonunda 90.669 oldu.

-Hızlı gelişen savunma sanayiinde 2018'de 12.2 milyar Dolar sipariş alınmıştı, 2023 sonunda sipariş tutarı 20.1 milyar Dolara, ciro ise 5 yılda 8.7 milyar Dolardan 15 milyar Dolara çıktı. 2003-2025 döneminde savunma ve havacılık sektörü cirosu toplamda 19 kat arttı.

-Sadece Savunma Sanayiinde ihracatımız 2018'de 2.2 milyar Dolar iken 2023 sonunda 5.5 milyar Dolar oldu. İthalat ise aynı sektörde 2.4 milyar Dolardan 5 yıl içinde 3.3 milyar Dolara çıktı. Savunma sanayiinde dış açık verirken, 2020'den sonra dış fazla vermeye başladık.

-İktidarın çok övündüğü bu alanın büyümeye ve yüksek teknoloji ihracatına katkısı çokça konuşulduğundan, Türkiye'nin imalat sanayiinde asıl yaralardan olan yüksek teknolojili ürün ihracatına dair verilerde ayrı bir çalışma yapılması gerektiği açıktır.

Buna göre; savunma sanayii hariç imalat sanayiinin güncel yapısı ve ihracatımızda savunma sanayii hariç tutulduğunda Türkiye ekonomisinin güncel durumunun, yüksek teknoloji yapısının net ortaya konacağı yeni bir TÜİK çalışmasının yapılması gerekmektedir. Büyümeye savunma sanayiinin etkisi hariç tutulduğunda, teknoloji ihracatı ve büyüme verisinde nelerin değiştiğine dair bir veri setinin konması önemlidir.

Tartışmanın 2021 yılındaki geçmişine kısaca bakıldığında; iktidarın "2023 sonunda, Milli Uzay Programı kapsamında Ay'a sert iniş gerçekleştirileceği" vaadi, tıpkı 2023 yılı ekonomi hedefleri gibi tutmamıştır. Türkiye Uzay Ajansının 2025 yılı Bütçe Teklifine göre; "Ay'a yumuşak iniş projesi"nin gerçekleşme hedefinde ancak %3'te kalınmış, "Ay'a sert iniş projesi"nde 2023 yılı gerçekleşme oranı, vaatlerin aksine %36'da durmuş, hedefin tamamlanması için en yakın vade ise 2026 sonuna ertelenmiştir. Uzay ve havacılıkta bilim ve teknolojide desteklenen sadece 3 proje olmuştur. Uzay havasındaki değişimlerin etkisini incelemek için kurulacağı sözü verilen Uzay Havası Uygulama Merkezinin 2024 yılında en az %60'ının bitirileceği sözü verilmesine rağmen, seçimler geçtikten sonra bu merkezin tamamlanma oranı %3'te kalmıştır. Uzay ve havacılıkta farkındalığı artırmak için düzenlenmesi planlanan 50 konferans, seminerin yıl sonuna kadar sadece 17'sinin yapılacağı öngörülmüştür.

2021 yılı Şubat ayındaki tartışmalarda, uzay araştırmalarının ülkemizde geç kalınmış ancak ciddi bir bütçeyle yapılması gerektiğini ifade etmiştik. 3 yıl önceki tartışmalarda NASA'nın bu konuda yaklaşık 35 milyar Dolarlık harcama yaptığı, ABD'de yıllar içinde uzay alanına yaklaşık 200 milyar Dolarlık bütçe ayrıldığı da uzmanlarca dile getirilmiştir. Bu noktada 1 trilyon 346 milyar TL'lik 2021 Bütçe Kanununda, merkezi yönetim bütçesi içinde uzay ve havacılık programına toplamda sadece 1 milyar 553 milyon TL kaynak ayırmış iktidar, 2021-2024 dönemi için koyduğu bütçe tahminlerinde, 3 yılın toplamında uzay ve havacılık alanına sadece 4 milyar 806 milyon TL ödenek ayırmıştı. 2021 yılı tartışmaları hatırlandığında, aynı iktidar, toplam 1 trilyon 751 milyar TL'lik 2022 Bütçe Kanunu Teklifinde, 2021'deki hedefini de kenara koyarak uzay ve havacılık programı ödeneklerini düşürmüş; 2022'de %54'lük düşüşle 673 milyon 949 bin TL'lik kaynak ayırmıştı. 2022 Bütçe Kanununda, 2023 yılı bütçe hedefindeki uzay ve havacılık ödeneği tahminini ise 1 milyar 782 milyon TL'den %58 azaltmayla 737 milyon 241 bin TL'ye indirmişti. Türkiye Uzay Ajansı'nın geçmiş yıl bütçelerine baktığımızda da Ay'a sert iniş hayalini havada bırakacak bir yetersizlik görmüştük.

2021-2024 dönemi için bu iktidarın sadece Kuruma öngördüğü 3 yıllık toplam bütçenin, dönemin rakamlarıyla 201 milyon TL olduğunu hatırladığımızda, “Ay’a sert iniş yapılacağı” vaadinin gerçekleşmemiş olması, bütçe ve zaman eleştirisindeki haklılığımızı ortaya koymuştur.

2025 Bütçe görüşmelerinde de savunduğumuz gibi, bir kez daha gerek Türkiye Uzay Ajansı için konan bütçenin, gerekse merkezi yönetim bütçesi içinde tüm kurumların uzay ve havacılık programı için ayrılan 8.7 milyar TL payın yetersizliği savunulabilir ve artırılması gerektiği söylenebilir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-Bölgeler arası gelişmişlik farklarının dengeli bir yapıya kavuşturulması, bölgesel ve yerel kalkınmanın hızlandırılması ve sürdürülebilir dengeli bir gelişmenin sağlanması amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına ayrılan 780 milyon TL ödeneği yetersiz bularak 2 milyar TL artırılmasını,
-Bakanlığın Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim Ve Yatırımların Desteklenmesi” hususunda uygulamada daha etkin olmasını sağlamak için, Bakanlık Bütçesinin “Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi” programının ilgili alt tertibinde yer alan 40.000.000 tutarındaki yetersiz ödeneğin 400.000.000 TL artırılmasını,

talep eden önergelerimiz rededilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak temel hedefimiz, Türkiye’nin üretim kapasitesini artıran, teknoloji düzeyini yükselten, bilimsel temelli kalkınmayı esas alan ve dijital dönüşümü toplumsal refahı artırıcı biçimde yöneten bütüncül bir sanayi ve teknoloji politikası oluşturmaktır. Bu çerçevede sanayi, teknoloji, Ar-Ge, girişimcilik ve dijital dönüşüm alanlarında kapsamlı bir dönüşüm programını hayata geçireceğiz.

Türkiye’nin uzun vadeli kalkınma hedeflerini destekleyecek Ulusal Sanayi ve Teknoloji Stratejisi hazırlayacağız. Bu strateji, üretim yapısının yüksek katma değerli sektörlere yönlendirilmesini, tedarik zincirlerinin yerli kapasiteyle güçlendirilmesini ve sanayi politikalarının koordineli biçimde uygulanmasını

sağlayacaktır. Bölgesel kümelenme modellerini yaygınlaştıracak, stratejik sektörlerde ölçek ekonomilerini destekleyeceğiz.

Ar-Ge ve bilimsel araştırma ekosistemini güçlendireceğiz. Ar-Ge harcamalarını millî gelirin en az %2,5'i seviyesine çıkaracağız. TÜBİTAK'ı bilimsel özerkliğe kavuşturacak, genç araştırmacılara uzun vadeli fonlar sağlayacağız. Üniversitelerde araştırma enstitülerini güçlendirecek, uluslararası iş birliklerini artıracağız. Yapay zekâ, kuantum teknolojileri, biyoteknoloji, yeşil teknolojiler ve ileri malzeme araştırmaları için mükemmeliyet merkezleri kuracağız.

Dijital dönüşümü bütüncül bir strateji hâline getireceğiz. Veri yönetişimi ve siber güvenlik kapasitesini artıracağız. Dijital altyapıyı genişletecek, 5G ve fiber altyapıyı ülke genelinde yaygınlaştıracağız. Sanayide dijital dönüşüm programını uygulayarak üretim süreçlerinin verimliliğini artıracağız. Yapay zekâ stratejisini güncelleyerek kamu hizmetlerinde ve özel sektörde kullanımını teşvik edeceğiz.

KOBİ'leri üretim zincirinin güçlü bir parçası hâline getireceğiz. Uzun vadeli yatırım kredileri sağlayacak, KOSGEB'i proje bazlı ve performans odaklı destek modeline dönüştüreceğiz. KOBİ'lerin dijital dönüşüm yatırımlarını, yeşil dönüşüm uyum süreçlerini ve teknolojiye erişimlerini kolaylaştıracağız.

Stratejik teknolojilerde yerlileşmeyi hızlandıracağız. Yarı iletken teknolojileri, batarya üretimi, elektrikli araç bileşenleri, sensör teknolojileri ve ileri malzeme üretimi gibi kritik alanlarda ulusal programlar başlatacağız. Kamu alımlarını stratejik sektörlerde yerli üretimi destekleyici biçimde kullanacağız. Savunma sanayii ile sivil teknolojilerin entegrasyonunu güçlendireceğiz.

Girişimcilik ekosistemini genişletecek ve teknoloji girişimlerinin büyümesini destekleyeceğiz. Kamu destekli fon mekanizmaları kuracağız. Melek yatırımcı ve risk sermayesi ekosistemini büyütecek düzenlemeler yapacağız. Teknokentleri yalnızca ofis alanı değil, gerçek Ar-Ge ve inovasyon merkezleri hâline getireceğiz. Üniversite-sanayi-girişimcilik ilişkilerini güçlendirerek yenilikçi girişimlerin ticarileşmesini hızlandıracağız.

Yeşil dönüşümü sanayi politikalarının temel unsuru hâline getireceğiz. Enerji verimliliği, karbon emisyonlarının azaltılması ve temiz üretim teknolojilerine geçişi sağlayacak teşvik mekanizmaları oluşturacağız. Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum için gerekli sektörel dönüşüm planlarını hazırlayacağız.

Sonuç olarak, CHP olarak Türkiye'nin üretim kapasitesini güçlendiren, teknolojik bağımsızlığını artıran, bilimsel araştırmayı destekleyen, dijital dönüşümü hızlandıran ve girişimcilik ekosistemini büyüten bütüncül bir kalkınma programını hayata geçireceğiz. Bu yaklaşım, Türkiye'nin orta gelir tuzağından çıkmasını, rekabetçiliğini artırmasını ve 21. yüzyılın teknolojik dönüşümünde güçlü bir konum edinmesini sağlayacaktır.

XXI. TİCARET

TİCARET

Ticaret Bakanlığı Bütçe Rakamları

Ticaret Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi 76 milyar 251 milyon 159 bin TL olarak öngörülmüştür. Oysa Bakanlığa 2024 yılında ayrılan ödenek 38,5 milyar TL iken, 2025 yılında %46,1 oranında artışla 56 milyar 233 milyon TL'ye çıkarılmış; 2026 yılı için ise 2025'e kıyasla %35,6'lık bir artış yapılmıştır. Ancak bu nominal artışların, yıl sonu itibarıyla %30–35 bandında kesinleşmesi beklenen resmi enflasyon karşısında reel bir büyüme yaratmadığı açıktır. Başka bir ifadeyle, Bakanlık bütçesi kâğıt üzerinde artmış görünse de, satın alma gücü bakımından gerçekte bir genişleme yaşanmamış, hatta bazı kritik hizmet alanlarında daralma riski ortaya çıkmıştır. Bu durum, ticaret politikalarının etkinliği, piyasa denetimleri ve tüketicinin korunması bakımından ciddi bir sorgulama ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Ticaret Bakanlığının 2026 yılı bütçesi 76 milyar 251 milyon TL olup toplam bütçe büyüklüğünün yalnızca binde 4'üne tekabül etmektedir. Geçen yıla göre nominal olarak %35,59 oranındaki yaklaşık 20 milyar TL'lik artış, Bakanlığın görev alanlarının genişliği ve ekonomik koşulların ağırlığı dikkate alındığında yetersizdir. Kayıt dışı ekonomiyle mücadeleye ayrılan payın bütçe içindeki oranının geçen yılki %11 seviyesinden %10,84'e düşmüş olması, kayıt dışılıkla mücadelede stratejik önceliğin zayıfladığını göstermektedir. Ayrıca personel giderleri ve SGK prim ödemelerinin bütçenin %86'sını oluşturması, politika üretimine, teknik kapasite güçlendirmeye ve saha denetimlerine ayrılabilecek kaynağın son derece sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Cari transferler kaleminin 45 milyar 89 milyon TL seviyesinde olması ve bütçenin önemli bir bölümünü oluşturması dikkat çekicidir. Bu tutarın önemli ölçüde hazine yardımlarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Hazine yardımlarının hangi kurum ve amaçlara yönlendirildiği, bu

kaynakların etkin ve şeffaf biçimde kullanılıp kullanılmadığı hususunda Bakanlık tarafından kapsamlı bir açıklama yapılması gerekmektedir.

Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yapılan Bakanlık sunumunda ihtiyaç olarak vurgulanan hedeflerle bütçe dağılımı arasındaki uyumsuzluk dikkat çekmektedir. "Sanayinin geliştirilmesi, üretimin ve yatırımın desteklenmesi" başlıklarına ayrılan kaynakların azalması; "ticaretin düzenlenmesi ve kolaylaştırılması" programlarının aynı düzeyde tutulması ve "tüketicinin korunması" programlarına ayrılan kaynağın azaltılması, Bakanlığın öncelikleri ile bütçenin gerçek dağılımı arasında açık bir çelişki yaratmaktadır. Bu durum, politika hedeflerinin bütçe disiplinine yansımadığı anlamına gelmektedir.

Kurumsal Yapı ve Yönetim Kapasitesi

Ticaret Bakanlığının kurumsal yapısına ilişkin olarak, mevcut teşkilat şemasının rasyonel yönetim ilkeleriyle uyumlu olmadığı görülmektedir. Çok sayıda genel müdürlüğün tek bir bakanlık altında toplanmış olması, özellikle müsteşarlık makamının kaldırıldığı mevcut sistemde, stratejik koordinasyon ve idari etkinlik bakımından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Bakan Yardımcılarının konumu, önceki dönemdeki müsteşarlık yapısının yerini dolduramamış; bu durum, politika tasarımı ve uygulamada dağınıklık riskini artırmıştır.

Makroekonomik Çerçeve ve Büyüme Söylemi

Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Ticaret Bakanı'nın sunumunda dünya ekonomisindeki belirsizliğin ve korumacılık eğilimlerinin arttığı ifade edilmiş; buna rağmen Türkiye ekonomisinin büyüme kaydettiği belirtilmiştir. Ancak aktarılan büyüme verileri (2024 yılı için %3,3; 2025 yılının ilk çeyreğinde %2,3; ikinci çeyreğinde %4,8; ilk yarı ortalaması olarak %3,6) ekonomik refah artışını yansıtmaktan uzaktır. Büyüme rakamları, ücretlerdeki kayıplar, yüksek enflasyon ve üretim kalitesindeki düşüş dikkate alındığında toplumsal gerçeklikle uyumluluk göstermemektedir. Bu nedenle Bakanlığın büyüme anlatısı, ekonomik yapının kırılganlıklarını perdelemeye hizmet eden eksik bir çerçeve sunmaktadır.

GSYH'nin 2002 yılında 238,7 milyar dolardan 2024 yılı sonunda 1 trilyon 358 milyar dolara, 2025 yılı ilk yarısında 1 trilyon 474 milyar dolara yükseldiği iddia edilmiştir. Ne var ki dolar cinsinden bu artış, kur hareketlerinden doğrudan etkilenen nominal bir büyüklüktür. Kişi başına gelirdeki gerileme, artan gelir dağılımı eşitsizliği ve geniş toplum kesimlerinin yoksullaşması karşısında, bu rakamların refah göstergesi olarak sunulması yanıltıcıdır. IMF'nin satın alma gücü paritesine dayalı sıralamaları da benzer şekilde reel yaşam standartlarını değil, fiyat düzeltmesi yöntemlerini yansıtmaktadır.

Enflasyon konusunda kullanılan söylem de benzer şekilde sorunludur. Yıllık enflasyonun on yedi ayda 42,6 puan gerilediği vurgulanırken, enflasyonun ulaştığı seviye (yüzde 32,9) ve Türkiye'nin dünyadaki en yüksek enflasyona sahip ülkelerden biri hâline gelmiş olması göz ardı edilmektedir. Enflasyonun zirveye taşınmasında yine aynı siyasi sorumluluğun bulunduğu bir dönemde, sadece "düşüş puanı"na odaklanmak; fiyat istikrarının olmaması, alım gücündeki erime ve gelir dağılımındaki bozulmanın üzerini örtmektedir.

Küresel Ticaret Ortamı, Stratejik Konum Ve Rekabetçilik

Küresel ekonomide belirsizliğin ve korumacılık eğilimlerinin yeniden güç kazandığı bu dönemde, dünya ticaret rejimindeki dönüşümün Türkiye'nin dış ticaret performansını doğrudan etkilediği açıktır. Pandemi öncesinde yıllık ortalama 3.600 olan ülke bazlı müdahale sayısının pandemi sonrasında 6.000'in üzerine çıkması, küresel ölçekte ticaretin giderek daha korumacı bir zemine oturduğunu göstermektedir. Böyle bir konjonktürde dış ticaret politikalarını başarıyla yürütmek ve doğrudan yabancı yatırımları ülkeye çekmek, geçmişe kıyasla daha yüksek bir kurumsal kapasite ve stratejik yönelim gerektirmektedir. Buna karşın Bakanlık sunumunda, Türkiye'nin rekabetçi ürün gamının 2022'den bu yana daraldığı yönündeki risklere ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapılmamıştır.

Bakanlık sunumunda Çin ve Hindistan ekonomilerine ilişkin herhangi bir stratejik çerçevenin sunulmaması önemli bir eksikliktir. Çin'in son on beş yılda küresel imalat değerinin yarısını tek başına üretmesi, bu ülkenin Türkiye dahil tüm ekonomiler üzerinde belirleyici bir etki yarattığını göstermektedir. Buna rağmen Türkiye'nin orta ve uzun vadeli bir "Çin stratejisinin" olup olmadığı açıklığa kavuşturulmamıştır. Benzer biçimde, Avrupa Birliği'nin Hindistan ile yürütmeyi planladığı Serbest Ticaret Anlaşması'nın Türkiye açısından doğuracağı risklere ilişkin de Bakanlık herhangi bir öngörü paylaşmamıştır. AB ile Gümrük Birliği'nin mevcut hükümleri gereği Türkiye'nin söz konusu anlaşmayı dolaylı olarak kabul etmek zorunda kalacak olması, özellikle ihracat kompozisyonu Hindistan'la benzerlik gösteren sektörlerde ciddi rekabet kayıpları yaratabilecektir. Bu nedenle Gümrük Birliği hükümlerinin güncellenmesi ve müzakere çerçevesinin Türkiye'nin çıkarlarını koruyacak biçimde yeniden şekillendirilmesi zorunludur.

Uluslararası rekabetçilik açısından Türkiye'nin konumunu değerlendiren Küresel Rekabetçilik Endeksi'nde son bir yılda gerileme yaşanmış olması, ekonomik politika alanındaki tutarsızlıkların önemli bir göstergesidir. Endekste fiyat düzeyleri, iş yapma etkinliği ve özellikle "tutum ve değerler" başlığında yaşanan düşüş, Türkiye'nin ekonomik rekabet gücünün sadece makroekonomik göstergelerle değil, kurumsal ve sosyal sermaye ile de zayıfladığını göstermektedir. Enflasyonun yüksek ve öngörülemez seyri, işletmelerin iş modelindeki

kırılganlıklar ve toplumsal düzeyde ahlaki normlarda yaşanan erozyon, rekabet gücündeki gerilemenin temel nedenleri arasında yer almaktadır.

Dış Ticaret, İhracat–İthalat Dengesi Ve Teknoloji Yapısı

Bakanlık, ihracat verilerini güçlü bir performansın göstergesi olarak sunmuş; 2002'de 36,1 milyar dolar olan mal ihracatının 2024 sonunda 261,8 milyar dolara, hizmet ihracatının 14 milyar dolardan 117,2 milyar dolara çıktığını açıklamıştır. Ancak aynı dönemde ithalat çok daha yüksek bir hızla artmış ve dış ticaret açığı yapısal bir nitelik kazanmıştır. 2025 yılı itibarıyla yıllıklandırılmış ihracat 270,2 milyar dolar seviyesinde kalırken, ithalat 361 milyar dolara ulaşmış; dış ticaret açığı 90,7 milyar dolar olmuştur. Bu tablo, ihracatın niceliksel artışının ülkenin dış ticaret dengesini iyileştirmediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Dış ticaret göstergelerine yönelik değerlendirmelerde de bütüncül bir analiz yapılmamaktadır. İhracatın artışı sürekli vurgulanırken, ithalatın daha yüksek bir ivmeyle arttığı, dış ticaret açığının yapısal olarak yüksek seviyelerde seyrettiği, 2013–2025 dönemine bakıldığında milyar dolar cinsinden kalıcı bir iyileşme eğiliminin görülmediği noktasında Bakanlık tarafından ikna edici bir açıklama sunulmamıştır. İhracat ve ithalatın birlikte değerlendirilmediği, enerji bağımlılığı, altın ithalatındaki sınırlamalar ve büyümedeki yavaşlamanın etkilerinin hesaba katılmadığı bir sunum yaklaşımı, sağlıklı politika analiziyle bağdaşmamaktadır.

Türkiye'nin dünya ticaretinden aldığı pay analiz edilirken de ithalat boyutu göz ardı edilmektedir. Son yirmi yıllık dönemde Türkiye'nin ihracatını yaklaşık 4,9 kat artırdığı (Bakanlığın farklı veri setleriyle 7 katın üzerinde olduğuna dair itirazları bulunsa da), 156 ülke ortalamasıyla hemen hemen aynı performansı sergilediği; ancak aynı dönemde ithalatını dünya ortalamasından daha hızlı artırdığı görülmektedir. Diğer ülkeler ihracatlarını artırırken ithalat artışlarını daha sınırlı tutmayı başarırken, Türkiye'nin daha yüksek ithalat artışıyla benzer ihracat performansına ulaşması, dış ticaret yapısının kırılganlığını artırmaktadır. Buna rağmen, ithalat tarafındaki bu yapısal sorun Bakanlık sunumlarında yeterince ele alınmamaktadır.

Mal ve hizmet ihracatında kişi başına düşen performans, Bakanlığın iddia ettiği başarı söylemiyle çelişmektedir. Nominal toplam ihracat büyüklüğü itibarıyla Türkiye 2023 yılında 26'ncı sırada yer alırken, kişi başına millî gelirde ve kişi başına mal-hizmet ihracatında yaklaşık 75'inci sıraya gerilemiş durumdadır. Orta ve yüksek teknolojili ürün ihracatında kişi başına düşen tutar yaklaşık 940 dolar seviyesindedir; buna karşın benzer veya daha iyi sosyal haklara sahip ülkelerde (İrlanda, Hollanda, İsviçre, Slovenya vb.) bu tutarın 14–22 bin dolar bandına ulaştığı görülmektedir. OECD tanımlı yüksek teknoloji ihracatının toplam ihracat içindeki payının 2002'de yüzde 6,2 iken bugün yaklaşık yüzde 3,6–3,7 seviyelerine gerilemiş olması, Türkiye'nin teknoloji yoğunluklu üretimde geriye gittiğini göstermektedir. Buna rağmen,

Bakanlık sunumunda yüksek teknoloji ve katma değerli ihracat konusunda gerçekçi bir özeleştiri yapılmamaktadır.

Ticaret müşavirlikleri, İhracat Akademisi ve Uzak Ülkelere İhracat Stratejisi kapsamında aktarılan sayısal veriler (119 ülke, 180 merkez, 234 müşavir/ataşe; 50 milyar dolar hedef) kurumsal kapasite inşası görüntüsü sunsa da, bu yapıların ihracatın teknoloji yoğunluğunu artırmada nasıl bir sonuç üretildiğine ilişkin hiçbir performans göstergesi ortaya konmamıştır. Eximbank'ın yıl sonuna kadar 53 milyar dolarlık finansman ve sigorta desteği hedefi ile Türk Ticaret Bankası'nın 75 milyar TL finansman hedefi de benzer şekilde somut etki analizlerinden yoksundur.

Son olarak, savunma sanayisi dışındaki yüksek teknoloji ürünlerine ilişkin ihracat ve üretim verilerinin ayrıştırılarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerdeki gerçek konumunun tespit edilmesi, sanayi politikalarının stratejik yönlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. TÜİK ile koordineli biçimde sektörel bir çalışma yapılması, politika yapım süreçlerine önemli katkı sağlayacaktır.

Cari İşlemler Dengesi Ve OVP Sapmaları

Cari işlemler hesabına ilişkin sunulan veriler, önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da gerçek ekonomik eğilimleri perdeleyen iyimser bir çerçeve içinde aktarılmaktadır. 2023 yılında 56 milyar dolar seviyesinde bulunan cari açığın 10,5 milyar dolara gerilediği, 2024 yılının ilk sekiz ayında ise 18,3 milyar dolar seviyesinde olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca son aylarda cari fazla verildiği iddia edilmektedir. Ancak bu gelişmeler üretimdeki bir artıştan ya da yapısal bir iyileşmeden değil, iç talepte yaşanan sert daralmadan ve ithalattaki gerilemeden kaynaklanmaktadır. Cari açığın millî gelir oranındaki düşüş de ekonomik dinamizmin zayıflamasının bir yansımasıdır.

Nitekim Bakanlığın geçen yıl yaptığı sunumda 2024 yılı için cari açığın yaklaşık 11 milyar dolar seviyesinde hedeflendiği belirtilmiş ve "cari açık sorun olmaktan çıkmıştır" ifadesi kullanılmıştır. Buna karşın bu yıl Sayın Cevdet Yılmaz tarafından yapılan sunumda 2025 yılı cari açığının 22,6 milyar dolar olacağı açıklanmıştır. Bu durumda doğal olarak şu sorular ortaya çıkmaktadır: Geçen yıl "sorun olmaktan çıktığı" iddia edilen cari açık, bir yıl içinde neden yüzde 100 oranında artmaktadır? Cari açığın yeniden yükselişe geçmesinin gerekçesi nedir ve bu öngörü değişikliğini zorunlu kılan ekonomik şartlar neden kamuoyuna açık ve şeffaf biçimde izah edilmemektedir?

Cari işlemler dengesine ilişkin kullanılan "cari açık düzeliyor", "sorun olmaktan çıktı" biçimindeki söylemler de veriyle desteklenmemektedir. 2013 sonrası dönemde cari açığın seyrine bakıldığında, enerji fiyatları, büyüme oranları ve altın ithalatına getirilen kısıtlar

nedeniyle zaman zaman geçici iyileşmeler görüldüğü; ancak altın ve enerji hariç cari dengenin 2022'ye kıyasla kötüleştiği, büyümenin de daha düşük seviyelere gerilediği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, cari dengedeki son iki yıllık görece iyileşmenin yapısal değil, konjonktürel faktörlerden kaynaklandığı; dolayısıyla kalıcı bir başarı hikâyesi olarak sunulmasının gerçekçi olmadığı açıktır.

Orta Vadeli Program (OVP) tahminleri ile gerçekleşme tahminleri arasındaki ciddi sapmalar da Bakanlığın öngörü ve planlama kapasitesine ilişkin soru işaretleri doğurmaktadır. Bir önceki OVP'de öngörülen ihracat, ithalat, dış ticaret açığı ve ihracatın millî gelire oranı ile güncellenmiş tahminler arasında, özellikle oranlar düzeyinde 1,5–2 puana varan farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu büyüklükteki sapmalar, salt konjonktürel oynamalarla açıklanamayacak düzeydedir ve programlama süreçlerinin ciddiyeti konusunda ciddi kaygı uyandırmaktadır.

Türkiye'nin bölgesindeki ülkelerle olan ticari hacmi geçmişe kıyaslı olarak giderek zayıflamaktadır.

AK Parti iktidarından önce Irak'a en çok ihracat yapan ülke Türkiye'ydi. AK Parti iktidarı döneminde Birleşik Arap Emirlikleri Irak'a ihracatta Türkiye'yi geride bırakmıştır.

Bu duruma ek olarak 2022 yılı itibariyle de Çin, Irak'a yapılan ihracatta Türkiye'yi geçmiştir.

Türkiye bugün Irak'a yapılan ihracatta üçüncü sırada bulunmaktadır.

Çin Türkiye'nin ihracat pazarlarını kısıtlamasının yanında bölgedeki ülkelerin serbest bölgelerinde yayılmaya devam etmektedir. Mısır ve BAE'de ortaya çıkan bu durum Irak pazarını doğrudan etkilemiştir. Örneğin Irak'a yüksek miktarda ihracat yapan BAE'deki Jebel Ali Serbest Bölgesi'ndeki şirketlerin büyük bölümü Çinli firmalardan oluşmaktadır.

Dünyada mevcut şartlar altında yaşanan tarife savaşları ve Çin'in yayılmacılığına karşı Ticaret Bakanlığı'nın herhangi bir yol haritasının olmadığı görülmüştür.

Bu durum kendisini Çin ve Türkiye arasındaki ticari dengesizlik üzerinden göstermektedir.

Son yıllarda ortaya çıkan ortalama rakamlara göre Türkiye Çin'e yaptığı ihracatın 10 katından fazlasını Çin'den ithal etmektedir.

Bu durum Türkiye'nin ara mal bağımlılığından kurtulması yerine Çinli ara mallara bağımlılığının arttığını göstermektedir.

Türkiye'nin enerji hariç olarak başta plastik ve kimya sektörlerinde var olan dışarıya bağımlılığını öncelikle hedef haline getirerek yurt içinde üretimi teşvik etmesi, sanayi ve ticaret teşviklerinin yeniden düşünülmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin ticarette önündeki engellerden bir tanesi de Avrupa Birliği ile 1996 yılında imzalanarak yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması'nın güncellenmesi konusudur.

Türkiye ihracatının yarısından fazlasının Avrupa'ya yapıldığı düşünüldüğünde, bu duruma ek olarak 1996 yılından bugüne dünya ticaretinde yaşananlar göz önüne alındığında, Gümrük Birliği dışında bırakılan hizmetler ve e-ticaret başta olmak üzere sektörler üzerinden giderek şartların yenilenmesi gerekmektedir.

Yapılan bazı çalışmalara göre Gümrük Birliği'nin güncellenmesi durumunda, Türkiye'nin gayri safi yurt içi hasılasının 2.5 milyar dolara yakın şekilde artması beklenmektedir.

Kayıt Dışı Ekonomi, Denetimler ve Kaçakçılıkla Mücadele

Haksız fiyat artışlarıyla mücadele kapsamında 10 ayda 470.037 işletme ve 32 milyon 144 bin ürünün denetlendiği, toplam 2,4 milyar TL ceza uygulandığı belirtilmiştir. Ancak ceza tutarının piyasa büyüklüğü karşısındaki düşüklüğü, fiyat istikrarsızlığının neden önlenemediğini açıklamaktadır. Fiyat etiketi yönetmeliğinde yapılan düzenlemeler ise yapısal sorunlara çözüm getirmekten uzaktır.

Esnaf ve küçük işletmeler üzerindeki yoğun denetim uygulamaları, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yürütülen hasılat tespiti süreçleriyle birlikte ciddi bir huzursuzluk yaratmaktadır. Ayda üç, yılda on iki defaya varan denetim yükü, kayıtlı esnaf üzerinde baskı oluştururken kayıt dışılığın kök nedenlerine yönelik bir çözüm ortaya koymamaktadır. Nitekim sunumda yer alan verilere göre 470 bin işletmede yapılan denetimlere ve 32 milyon ürün kontrolüne rağmen kayıt dışı ekonomi önemli ölçüde azaltılamamıştır. 2,4 milyar TL'lik idari para cezası kesilmesine karşın yapısal bir iyileşme sağlanamaması, tek başına ceza mekanizmasının yeterli olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede, tahsilatı düşük idari para cezalarının toplam büyüklüğünün Ağustos sonu itibarıyla 1,1 trilyon TL'ye ulaşmış olması ayrıca sorgulanmalıdır; kesilen para cezalarının tahsilat oranı kamuoyuna açıklanmalıdır.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadele başlığı altında yürütülen uygulamalar da ciddi bir çelişki barındırmaktadır. Kayıt dışılığın geleneksel anlamda kara para aklama, kaçakçılık, büyük ölçekli vergi kaçırma gibi ağır fiillerle ilişkilendirilmesi gerekirken, pratikte denetimlerin ağırlıklı olarak zaten kayıtlı olan esnaf ve küçük işletmeler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Hasılat

tespiti adı altında yürütülen uygulamalar, denetim elemanlarının fiilen kasaya oturması ve özellikle yoğun günlerde elde edilen cironun genelleştirilerek vergi salınmasına yol açmaktadır. Bu yaklaşım, vergi adaletini güçlendirmek yerine, kayıtlı mükellefler üzerinde güven erozyonu ve baskı yaratmaktadır. Kayıt dışılıkla mücadele politikasının hedefinin, kayıtlı esnafı cezalandırmak değil, büyük ölçekli kayıt dışı ağları ortaya çıkarmak olması gerekir.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadele için Bakanlık bütçesinden ayrılan kaynağın büyük bölümünün personel ve idari giderlere gitmesi, sahici bir denetim ve teknoloji yatırımı perspektifinin bulunmadığını göstermektedir. Mevcut bütçe yapısıyla, kayıt dışının yapısal nedenlerine müdahale edecek bir program yürütmek mümkün değildir. Buna rağmen yaptırımların ağırlıklı olarak kayıtlı esnafın üzerinde yoğunlaşması, kamu otoritesinin güç kullanımını yanlış hedefe yönelttiğine işaret etmektedir.

Uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suçlarla mücadelede gümrük kapılarının kritik bir rol oynadığı açıktır. Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı raporları, Türkiye'nin küresel uyuşturucu ticaretinin hem hedef hem transit güzergâhı hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Mersin, Antalya, Ambarlı gibi limanlarda son dönemde yakalanan uyuşturucu miktarlarındaki ciddi artış (örneğin bir operasyonda 4 ton, bir diğerinde 1,8 ton gibi devasa tutarlar) bu tehlikenin boyutunu göstermektedir. Buna karşın, Bakanlığın Kayıt Dışı Ekonomi ve Kaçakçılıkla Mücadele Genel Müdürlüğü için ayırdığı yatırım ödeneğinin yalnızca 686 milyon TL olması son derece yetersizdir. Kaçakçılıkla ve uyuşturucu trafiğiyle etkin mücadele için teknik altyapı, cihaz ve personel kapasitesinin güçlendirilmesi şarttır. Bu kapsamda ilgili ödeneğin en az üç kat artırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca uluslararası operasyonlarda el konulan yaklaşık 341 milyon dolar tutarındaki varlıkların, operasyonlarda görev alan kurumlara gelir olarak tahsis edilmesi yönünde yasal bir mekanizma oluşturulması kamu yararı açısından önem taşımaktadır.

Gümrüklerdeki işlem hacmine ilişkin veriler (12 milyon araç, 8,1 milyon konteyner, 176 milyon yolcu) modernizasyon ihtiyacının büyüklüğünü göstermesine rağmen, Bakanlık yatırımlarındaki yetersizlik ve yıllardır süren gecikmelerin üzeri örtülmektedir. Kaçakçılıkla mücadelede bu yıl 30 ton 100 kilogram uyuşturucu ele geçirildiği açıklanmış; fakat depolama alanları, lojistik merkezleri ve sınır kapılarında ortaya çıkan yapısal güvenlik problemlerine dair bir değerlendirme yapılmamıştır.

KOBİ'ler, Esnaf ve Üretim Yapısı

Ticaret Bakanlığının sunduğu tablo ile piyasanın gerçek durumu arasında ciddi bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Bakanlık sunumunda ekonomide herhangi bir yapısal sorun yokmuş gibi bir iyimserlik sergilenirken, sahada küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansmana erişimde zorlandığı, yükümlülüklerini yerine getiremediği, icra dosyalarının adliye raflarını doldurduğu

bir dönem yaşanmaktadır. İşletmelerin önemli bir bölümü borç baskısı altında faaliyet yürütmekte, bir kısmı ise bu yükü taşıyamayarak kepenk kapatmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle sunulan makro anlatının, ülkedeki esnaf ve KOBİ gerçekliğini yansıtmadığı açıktır.

Türkiye'de işletmelerin yaklaşık %98'ini küçük ve orta ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. Tescilli esnaf sayısının 2 milyona yaklaştığı, kayıt dışı ve küçük işletmelerle birlikte bu sayının 2,5 milyon civarında olduğu, ayrıca yaklaşık 1 milyon orta ölçekli işletmenin faaliyet gösterdiği tahmin edilmektedir. Buna karşın her yıl 150 ila 200 bin arasında iş yeri kapanmakta; bu kapanışlar çoğu zaman bir ailenin tüm birikimini kaybetmesi ve yeni işsizler yaratılması anlamına gelmektedir. Geniş tanımlı işsizliğin 13 milyon civarında olduğu, ülke nüfusunun neredeyse üçte birinin işsizlik baskısıyla yaşadığı bir dönemde her kepenk kapanışı, toplumsal ve ekonomik bakımdan ağır bir kayıp niteliğindedir. Bu gerçeklik, iş yeri kapanışlarının istatistiksel bir veri olarak geçiştirilmesini değil, sosyal politika ve ticaret politikası düzeyinde ciddiyetle ele alınmasını gerektirmektedir.

KOBİ ve esnaf desteklerine ilişkin sunulan veriler (işçi başına 2.500 TL destek, 140 milyar TL finansman, %46,4 artış iddiası) ekonomik koşulların ağırlığı dikkate alındığında yetersizdir. İşçilik maliyetlerinin ve kredi faizlerinin ulaştığı seviyeler düşünüldüğünde, bu destekler yalnızca sembolik bir koruma sunmaktadır. 2 milyon 285 bin esnaf ve sanatkâra ilişkin açılış-kapanış verilerinin (her 1 terkin karşılığında 3 kuruluş) ekonomik dar boğazla çelişen bir iyimserlikle sunulduğu görülmektedir.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerde verimlilik sorunları derinleşmeye devam etmektedir. Millî Prodüktivite Merkezi'nin daha önce üstlendiği kurumsal rolün zayıflatılması, verimlilik politikalarının koordinasyonunu güçsüzleştirmiştir. KOBİ'lerin hangi teknolojiye yatırım yapması gerektiği konusunda yönlendirme eksikliği bulunmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerine uyumdaki zayıflık, verimlilik açığını daha da artırmaktadır. Bu nedenle, KOBİ'lere teknoloji danışmanlığı sağlayacak bir mekanizmanın KOSGEB veya Bakanlık bünyesinde kurumsal bir yapı hâline getirilmesi zorunludur.

Esnaf kefalet kooperatifleri aracılığıyla kullandırılan krediler, devlet açısından tahsilat riski düşük bir enstrüman olmasına rağmen, sahada krediye erişim ciddi ölçüde kısıtlanmıştır. Esnaf kredilerinin nominal tutarlarının geçmiş yıllara göre artmış olması, alım gücünün dramatik biçimde düşmesi nedeniyle fiilen anlamını yitirmiştir. Geçmişte aynı krediyle bir konut edinme imkânı varken bugün aynı tutarın bir konutun küçük bir bağımsız bölümüne dahi yetmemesi, kredi politikalarının reel hayatla bağını kopardığını göstermektedir. Halk Bankası üzerinden plasman tahsisinin yetersizliği, kooperatifleri ve esnafı "plasman bekleyen" pasif bir konuma itmektedir. Ekonomik istikrar programları, esnafı ve küçük işletmeleri koruyucu kredi mekanizmaları olmaksızın toplumsal açıdan sürdürülebilir değildir.

Son dönemde artan fabrika taşınmaları da ülke sanayisi açısından kaygı vericidir. Özellikle tekstil ve hazır giyim sektörlerinde faaliyet gösteren yaklaşık 160 fabrikanın son bir yılda Mısır, Fas, Cezayir ve Bangladeş gibi ülkelere taşındığı ifade edilmektedir. Mobilya sektörünün de bu eğilime eklenmesi, Türkiye'nin üretim altyapısının zayıfladığını ve yatırım ortamının cazibesini kaybettiğini göstermektedir. Üretim tesislerinin tırlarla sökülerek başka ülkelere taşınması, ülkenin ihracat kapasitesi ve istihdam yapısı açısından ciddi bir alarm niteliğindedir. Bu eğilimin durdurulması için yatırım ortamının iyileştirilmesi, maliyet baskılarının azaltılması ve enerji, vergi, finansman politikalarında öngörülebilirliğin sağlanması gerekmektedir.

Ekonomide "zombi şirketler" olarak tanımlanan ve finansal olarak batık durumda olmasına rağmen krediler ve teşviklerle faaliyet göstermeye devam eden firmaların sayısındaki artış ciddi bir sistemik risk oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalara göre bu tür şirketlerin toplam içindeki oranı IMF bulgularına göre %13, TOBB verilerine göre yaklaşık 325 bin, bazı bağımsız çalışmalara göre ise %20'ye ulaşarak 500 bin seviyesindedir. Bu şirketlere sağlanan finansman, sağlıklı ve verimli firmalara yönelmesi gereken kaynakların israf edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı tarafından ortak bir politika çerçevesinin geliştirilmesi zorunludur.

Sonuç olarak, esnaf ve küçük işletmeler bu ülkenin hem tarihsel hafızası hem de ekonomik omurgasıdır. Anayasa'nın 173'üncü maddesi devlete esnaf ve sanatkârı koruma ve destekleme görevi yüklemektedir. Ticaret Bakanlığı bütçesi ve politikaları değerlendirilirken, bu anayasal yükümlülüğün gerektirdiği ölçüde koruyucu, kollayıcı ve düzenleyici adımların atılmadığı görülmektedir. Esnafın, zincir marketler ve kuralsız perakende düzeni karşısında korunması; vergi ve denetim rejiminde adaletin sağlanması; kredi ve finansman politikalarında esnaf lehine öngörülebilir ve erişilebilir bir çerçeve oluşturulması artık ertelenemez bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Emek Yoğun Sektörler, İthalat Kompozisyonu ve Teknoloji

Türkiye'nin geleneksel olarak rekabetçi olduğu emek yoğun sektörlerde (tekstil, hazır giyim, konfeksiyon, deri, ayakkabı, mobilya) son dönemde belirgin bir istihdam kaybı yaşandığı görülmektedir. Bu kaybın, sadece mevcut ekonomik konjonktürün değil, sektörlerdeki yapısal dönüşümün bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Uluslararası basında (BBC, Financial Times vb.) da Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim sektöründe yaşadığı daralmanın kalıcı nitelikte olduğuna dair değerlendirmeler yer almaktadır. Bu çerçevede, yalnızca mevcut istihdamı korumaya yönelik sınırlı programlar yeterli olmayacağı gibi, iş gücünün yeni sektörlere geçişini kolaylaştıracak bütüncül bir politika setine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda Çalışma Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın yaşam boyu öğrenme kapasitesinin etkinleştirilmesi gerekmektedir.

Bakanlık sunumunda Türkiye'nin küresel ticaret eğilimlerine uyum kapasitesine ilişkin değerlendirmeler yer almakla birlikte, son iki yıldır ithalat kompozisyonunda yatırım malları yerine tüketim mallarının ağırlık kazandığı gerçeği üzerinde durulmamıştır. Tüketim malı ithalatının özellikle otomotiv ve dayanıklı tüketim malları üzerinden artış göstermesi, üretim yapısındaki dönüşümün zayıfladığına ve dış ticaret dengesizliğinin yapısal boyut kazandığına işaret etmektedir. Bu eğilim, sanayi politikası ile dış ticaret politikasının eşgüdüm içinde yürütülemediğini göstermektedir.

Perakende Düzeni, Avm/Zincir Marketler ve Esnaf

Ticari hayatta "kuralsızlık" algısı derinleşmektedir. Piyasada hemen herkesin her alanda faaliyet gösterebildiği, meslek standartlarının, mesafe ve ölçek kriterlerinin, planlı perakende yapısının gözetilmediği bir ortam oluşmuştur. Ticaret Bakanlığının temel görevlerinden biri olan ticari hayatı düzenleme ve dengeleme fonksiyonunun yeterince yerine getirilmediği yönünde güçlü bir kanaat vardır. Bu çerçevede, başta esnaf ve küçük işletmeler olmak üzere yerli üreticiyi ve perakendeciyi koruyan, ticari rekabeti sosyal adalet ilkesiyle uyumlu hâle getiren kapsamlı bir perakende yasasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Alışveriş merkezleri ve zincir marketlerin kontrolsüz yayılımı, yerli ve küçük esnaf aleyhine ağır bir rekabet baskısı yaratmaktadır. Uzun süredir gündemde olmasına rağmen, perakende düzenini gerçek anlamda düzenleyen, şehir merkezlerinde ve mahalle ölçeğinde esnafı koruyan, mesafe ve yoğunluk kriterleri içeren bir yasal çerçeve oluşturulmamıştır. Üç harfli zincir marketlerin ülkenin en ücra ilçelerine kadar yayılmış olması, sokak giriş ve çıkışlarında aynı marka marketlerin birden fazla şube açabilmesi, bakkal, manav, kasap gibi geleneksel esnafın yaşam alanını giderek daraltmaktadır. Zincir marketlerin her ürünü satabilen çok geniş ürün gamı karşısında küçük esnaf, aynı ürünleri toptan alım gücü olmadan, çoğu zaman bu zincirlerden temin ederek maliyetine satmaya zorlanmaktadır. Bu tablo, hem ticari düzen hem de ekonomik adalet bakımından sürdürülebilir değildir.

Vergi rejiminde basit usulde vergilendirilen esnafın gerçek usule geçirilmesine yönelik son düzenlemeler, küçük esnaf üzerinde ilave bir yük oluşturmaktadır. 2021 yılında küçük esnaf lehine atılan adımlar sonrasında, büyükşehirlerde basit usul mükellefiyetinin önemli ölçüde daraltılması ve çok sayıda esnafın gerçek usule geçirilmesi, zaten zor koşullarda ayakta kalmaya çalışan kesim için yeni bir risk alanı yaratmaktadır. Bu düzenlemenin, esnafın vergiye uyumunu teşvik etmek yerine, faaliyetlerini tamamen sonlandırmasına ya da kayıt dışına kaymasına yol açma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Ticaret Bakanlığının, Maliye politikalarıyla uyumlu; ancak esnafı koruyucu perspektifle hareket etmesi Anayasa'nın 173'üncü maddesi uyarınca bir yükümlülüktür.

E-Ticaret Platformları ve Dijital Pazar Yerleri

Geçen yıl yürürlüğe giren e-ticaret düzenlemelerine rağmen yerli üreticilerin korunmasına yönelik somut bir iyileşme sağlanamamıştır. Yurt dışı menşeli pazar yerleri Türkiye pazarında giderek daha güçlü bir hâkimiyet kurmakta, vergisel avantajlardan yararlanmakta ve ödemeler dengesine olumsuz etki yaratmaktadır. Yapılan çalışmalara göre e-ithalat hacminin 217,9 milyar TL'ye ulaştığı ve bu yıl %40 oranında büyümesinin beklendiği ifade edilmektedir. Özellikle "Temu" adlı platformun 28 milyon kullanıcıya ve yıllık yaklaşık 50 milyar TL perakende satış hacmine ulaşmasına rağmen vergi ödemediği iddiası son derece vahimdir. Ayrıca Bakan Yardımcısının, bu platformlardan gelen ürünlerde kanserojen madde incelemesi yapılmadığı yönündeki beyanının açıklığa kavuşturulması zorunludur. E-ticaretin büyümesiyle birlikte tüketici güvenliğine ilişkin denetim zafiyetleri artmakta, yerli üretici aleyhine ciddi bir rekabet eşitsizliği oluşmaktadır.

Son olarak, e-ticaret platformları ve dijital pazar yerlerine ilişkin düzenlemelerde de ciddi dengesizlikler bulunmaktadır. Daha önce yapılan yasal değişikliklerle bazı büyük platformların piyasa üzerinde hâkim konuma gelmesine yol açan kararların, yüksek komisyon oranları (yüzde 40'lara varan kesintiler) yoluyla küçük üretici, kafe, restoran ve hizmet sunucuları aleyhine sonuçlar doğurduğu sahadan bildirilmektedir. Esnaf ve küçük işletmelerin bu platformlar karşısında korunması, rekabet hukukunun ve perakende mevzuatının etkin şekilde işletilmesi gerekirken; mevcut yasal çerçevenin bazı platformlar lehine haksız avantaj yarattığı yönünde güçlü bir algı oluşmuştur. Bu durum, ticaret politikasının toplumsal adalet ve rekabet eşitliği ilkeleriyle uyumsuzluğunu göstermektedir.

ABD ile gümrük vergileri konusunda yaşanan gelişmeler de dış ticaret dengesi açısından yakından izlenmelidir. Türkiye'nin bazı ürünlerde gümrük vergilerini sıfırlaması sonrasında ABD'nin Türkiye menşeli ürünlerde benzer bir yaklaşım sergileyip sergilemeyeceği belirsizdir. Türkiye'nin aleyhine oluşabilecek bir tarife asimetrisini önlemek amacıyla karşılıklılık ilkesini esas alan bir müzakere süreci yürütülmelidir.

Finansal Piyasalar, Kredi Kartı Komisyonları ve Bahis Faaliyetleri

Kredi kartı komisyon oranları ve bankacılık kesiminin uygulamaları da Ticaret Bakanlığının görev alanına giren alanlardan biridir. Politika faizindeki düşüşe rağmen POS komisyon oranlarının yükseltilmiş olması, kredi kartı tahsilatları üzerinden bankaların yüzde 2,5–3,7 bandına çıkan kesinti uygulamaları, özellikle küçük işletmeler ve tacirler üzerinde ağır bir maliyet yaratmaktadır. POS kesintileri, ÖKC ücretleri ve diğer tahsilat maliyetlerinin toplam etkisi, reel sektörün finansman yükünü artırmakta; buna karşın Ticaret Bakanlığının bu alanda güçlü ve koruyucu bir düzenleyici pozisyon aldığına dair somut bir gösterge bulunmamaktadır.

Toplumda giderek yaygınlaşan yasa dışı bahis faaliyetleri ve finansal spekülasyonlar, yalnızca kriminal bir mesele değil, aynı zamanda ciddi bir toplumsal risk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu faaliyetlerin halk sağlığı problemi olarak mı yoksa kriminal bir sorun olarak mı değerlendirildiği konusundaki belirsizlik, politika yapımını zayıflatmaktadır. Bahis sitelerinin eş zamanlı olarak hem yasal hem de yasa dışı biçimlerde varlığını sürdürmesi, düzenleyici çerçevenin tutarsızlığını ortaya koymaktadır. Bu alanda bütüncül, sosyal etkileri dikkate alan bir düzenleme yaklaşımına ihtiyaç vardır.

Rekabet Hukuku, Kurumsal Bağımsızlık Ve Şeffaflık

Rekabet Kurumu Başkan ve üyelerinin herhangi bir özel şirketin yönetiminde görev alıp almadığına ilişkin belirsizlik, rekabet hukukunun tarafsızlık ilkesine gölge düşürmektedir. Rekabet otoritesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, piyasa ekonomisinin adil işleyişinin temelidir. Bu nedenle, ilgili soru kamu yararı bakımından önem taşımaktadır ve şeffaf biçimde yanıtlanmayı beklemektedir.

Sonuç

Ticaret Bakanlığı bütçesi etrafında kurulan iyimser tablo, ne yazık ki emeğiyle geçinen milyonların, küçük esnafın, KOBİ'lerin ve yoksullaşan geniş halk kesimlerinin gerçekliğine tekabül etmemektedir. Yıllardır süren yüksek enflasyon, ücretleri görünmez bir vergiye dönüştürmüş; emekçilerin cebindeki her kuruş, fiyat istikrarsızlığı bahanesiyle sermaye lehine yeniden bölüştürülmüştür. Krediye, ucuz finansmana, adil vergi rejimine erişemeyen küçük işletmeler birer birer kepenk kapatırken; bütçe kurgusu, krizle baş başa bırakılan bu kesimlerin değil, zaten ayrıcalıklı olan dar bir çevrenin korunmasına hizmet etmektedir. Krizin gerçek adını koymadan, yapısal nedenleriyle yüzleşmeden, yoksullaşmayı "geçici dalgalanma" diye sunarak yürütülen bir ekonomi yönetimi, toplumsal barışı da, üretim kapasitesini de her gün biraz daha aşındırmaktadır.

Bu nedenle tartıştığımız bütçe, yalnızca teknik bir gelir-gider cetveli değil, sınıfsal bir tercih beyanıdır. Enflasyonun bedelini kim ödüyor, yoksulluğun yükü kimin omuzlarına yıkılıyor, krize rağmen kimler korunuyor sorularına verilen fiilî yanıt, bu tercihin yönünü açıkça ortaya koymaktadır. Biz, emeğiyle geçinenlerin, dükkânında ışığı zor yanan esnafın, üretimi ve istihdamı ayakta tutmaya çalışan KOBİ'lerin, işsiz kalma korkusuyla yaşayan gençlerin yanında duruyor; bütçenin yönünün bu kesimlere çevrilmesini talep ediyoruz. Türkiye'nin ihtiyacı; yüzde 1'in servetini güvence altına alan bir kriz yönetimi değil, adil bölüşümü, güvenceli istihdamı, enflasyonla gerçek mücadeleyi ve toplumsal refahı esas alan yeni bir ekonomik yönelimdir. Aksi hâlde bu bütçe, krizi derinleştiren ve yoksulluğu kalıcılaştıran bir siyasal tercihin belgesi olarak tarihe geçmekten öteye gidemeyecektir.

Ticaret Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Programını uygulamakla görevli Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Bütçesinin alt tertibi için öngörülen sadece 207.000 TL. tutarındaki yetersiz ödeneğin 2 milyar TL artırılması,

-İhracat destekleri, ihraç ürünlerinin ülke pazarlarının geliştirilmesi, markalaşma, e-ticaret faaliyetleri vb. için; Ticaret Bakanlığının Ticaretin Düzenlenmesi, Geliştirilmesi ve Kolaylaştırılması İhracatın Desteklenmesi programındaki 32.7 milyar TL lik ödeneğin 60 milyar TL daha artırılmasını, talep eden önergelerimiz rededilmiştir.

Özetle: Bu iktidar ticareti yönetememiştir. Esnafı yalnız bırakmış, KOBİ'yi ağır borç yükü altında ezmiş, iç piyasayı zincir marketlerin insafına terk etmiş, dış ticareti ise günübirlik kararlarla belirsizliğe sürüklemiştir. Bugün Türkiye'nin ticaret sistemi, tıpkı ekonominin diğer alanları gibi, yapısal bir çöküşün içindedir. Esnafı, KOBİ'yi ve ihracatçıyı yıpratan yönetim anlayışı hakimdir. Esnafı kaderine terk eden bir yaklaşım mevcuttur. Esnaf bu ülkenin sosyolojik sigortasıdır. Mahallenin ışığıdır, kentin hafızasıdır, ekonominin taşıyıcı kolonudur. Ama bu iktidar o kolonu çürümeye terk etmiştir:

- Kira stopajı düşürülmedi,
- Vergi yükü hafifletilmedi,
- Zincir market baskısına karşı tek bir düzenleme yapılmadı,
- E-ticaret devlerinin boğucu komisyonlarına karşı esnaf sahipsiz bırakıldı,

İç ticaret yönetilememiş, piyasa çürütülmüştür. Hal Yasası yıllardır rafa kaldırılmıştır. Tarım ürünleri birkaç büyük aracı zincirin elindedir.Zincir marketler piyasayı belirler hâle gelmiş, küçük esnafın yaşam alanı daralmıştır. Rekabet Kurumu'nun adı var ama yaptırım gücü kalmamıştır. Bu yüzden pazarın hakemi sahada bulunmamakta,, güçlü olan kazanmakta, zayıf olan yok olmaktadır.

Dış ticaret günübirlik kararlarla savrulmaktadır. İktidar sürekli "ihracat rekoru" kırmaktan bahsetmektedir, ama bir yandan da gerçeği gizlemektedir. İhracat artmakta ama ithalat daha hızlı artmaktadır.

Katma değeri yüksek ürün ihracı artmamaktadır. Türkiye hâlâ düşük teknolojili ürünlere bağımlıdır. Yeşil Mutabakat görmezden gelinmektedir, ihracatın geleceği risk altındadır. Eximbank güçlendirilmemiş, ihracatçının finansmanı zayıflatılmıştır. Üstüne bir de döviz bozdurma zorunluluğu getirilerek ihracatçı cezalandırılmıştır. Bu dış ticaret değil, savrukluk politikasıdır.

KOBİ'ler tarihinin en ağır borç yükü altındadır. Yüksek faiz, ağır teminat şartları, adaletsiz teşvikler ve kredi dağılımındaki eşitsizlik hakimdir. Bugün KOBİ'lerin yarısından fazlası sadece ayakta kalmak için borçlanmaktadır. KOBİ'ler çökerse Türkiye etkilenir, Ama iktidar, ülkenin üretim omurgasını kırılgan hâle getirmiştir.

Bugün Türkiye ticarette üç temel kırılma yaşanmaktadır. Esnaf çökmektedir. Ahilik geleneğiyle şekillenen sosyal dayanışma ruhu, sosyal güvenlik desteği olmadığı için esnaf zayıflamaktadır.. Dış ticaret kalıcı açık üretmektedir.Düşük teknolojili ihracatla yüksek teknolojili ithalatın finansörü hâline gelinmiştir.

Rekabet bozulmuş durumdadır. Zincir marketlerin fiyat belirleme gücü artmıştır. Dijital platformlarda büyük şirketler esnafı, KOBİ'yi ezip geçmektedir. Ticaretin omurgası kırılmıştır.
Bu tabloyu düzeltmek, ülkenin geleceğini düzeltmek demektir.

Türkiye'de ticaretin çöküşüne ilişkin somut veriler mevcuttur. TESK'in açıkladığı verilere göre: 2025 yılının ilk 9 ayında kepenk kapatan esnaf sayısı: 83.302 dır. Her gün 309 esnaf yok olmaktadır.Bu bir toplumsal erime göstergesidir.

2021'den 2025 Eylül sonuna kadar işyerini kapatan esnaf sayısı: 569.722 dir. Yarım milyonun üzerinde esnafın bir ekonomiden silinmesi, o ekonominin alarm vermesidir.

TOBB verilerine göre: 2025 Eylül ayında kapanan şirket sayısı geçen yılın aynı ayına göre %8,4 artmıştır. 2025'in ilk 9 ayında toplam kapanan şirket sayısı: 20.818'dir. Kapanan kooperatif sayısı 696, kapanan gerçek kişi ticari işletmesi: 11.265'dir. Toplamda bu yıl kapanan işletme sayısı: 32.779'dır. Bu da günde 91 şirket demektir. Bir ekonomide günde 91 şirket kapanıyorsa; o ekonomide kriz değil, sistemsel çöküş var demektir.

Sonuç: ticaretin omurgası yok edilmiştir

Cumhuriyet Halk Partisi olarak ticaret politikamızın temel amacı; esnafı ve KOBİ'leri güçlendiren, rekabeti artıran, iç piyasayı düzenleyen, dış ticarette katma değeri yükselten ve sürdürülebilir bir büyümeyi destekleyen bütüncül bir yapı oluşturmaktır. Bu doğrultuda iç ticaret, dış ticaret, esnaf politikaları ve KOBİ ekosistemini kapsayan kapsamlı bir reform programını hayata geçireceğiz.

Esnaf ve Ticaret Bakanlığı'nı kurarak esnafın kurumsal olarak temsil edildiği, politika yapım süreçlerine dahil olduğu güçlü bir yönetişim yapısı oluşturacağız. Esnafın vergi, prim, kira ve finansman yüklerini azaltacak düzenlemeleri gerçekleştireceğiz. Esnaf kredilerinin faizlerini ve gecikme zamlarını silecek, geriye dönük borçlanma hakkını tanıyacağız. Esnafın kısa çalışma ödeneğine benzer gelir koruma mekanizmalarından yararlanmasını sağlayacağız. İşyeri kira stopajı ve KDV oranlarını düşüreceğiz. Esnafın zincir marketler ve dijital platformlar karşısındaki rekabet gücünü koruyacak düzenlemeleri hayata geçireceğiz. Esnaf ve sanatkârlar için yeni sanayi siteleri ve mesleki eğitim programları oluşturacağız.

İç ticarette rekabeti güçlendirecek, piyasa bozucu yapıların önüne geçeceğiz. Rekabet Kurumu'nun bağımsızlığını güçlendirecek, atama süreçlerini liyakat esasına göre düzenleyeceğiz. Kartel ihlallerine yönelik yaptırımları artıracağız. Hal Kanunu ve gıda değer zincirini yeniden düzenleyerek fiyat oluşumunda şeffaflığı sağlayacağız. Dijital platformların rekabeti engelleyici uygulamalarını denetim altına alacak, tüketici hakem heyetlerinin kapasitesini artıracağız. Sektörel düzenleyici kurumlarla Rekabet Kurumu arasında koordinasyon mekanizması oluşturacağız.

Dış ticaret politikamızı katma değer odaklı ve sürdürülebilir bir yapıya dönüştüreceğiz. İhracatçıların döviz gelirlerini bozdurma zorunluluğunu kaldıracağız. Eximbank'ın sermayesini güçlendirecek, uzun vadeli finansman imkânlarını artıracağız. Yüksek teknoloji ürünlerinin ihracatına özel destek programları uygulayacağız. DEİK ve İGEME'yi bağımsız ve etkin kurumlar hâline getireceğiz. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi için müzakereleri hızlandıracağız. Serbest Ticaret Anlaşmalarını gözden geçirecek, yeni pazarlara yönelik ticaret anlaşmaları imzalayacağız. Yeşil Mutabakat'a uyum sağlayacak dönüşüm programını uygulayacağız. "Türk Malı" kalite güven belgesi sistemini kurarak uluslararası pazarlarda marka değerimizi güçlendireceğiz.

KOBİ'leri ulusal ekonominin temel taşı olarak güçlendireceğiz. KOSGEB'i yeniden yapılandırarak KOBİ'lere erişilebilir, şeffaf ve ihtiyaç odaklı destek programları sağlayacağız. KOBİ'lerin üretim, Ar-Ge, dijital dönüşüm, ihracat, finansmana erişim ve marka geliştirme kapasitelerini artıracak mekanizmalar geliştireceğiz. Girişim sermayesi, kitle fonlaması ve etki yatırımcılığı gibi

yenilikçi finansman yöntemlerinden daha fazla yararlanmalarını sağlayacağız. Yeşil dönüşüm ve dijitalleşme süreçlerine uyumlarını destekleyeceğiz.
Sonuç olarak CHP olarak; esnafı güçlendiren, iç ticarette rekabeti artıran, dış ticarette katma değeri yükselten, KOBİ'leri büyüten ve ticaret ekosistemini sürdürülebilir kalkınmanın temel unsuru hâline getiren bütüncül bir ticaret politikası uygulayacağız. Bu politikalar Türkiye'nin ekonomik direncini artıracak, üretim yapısını güçlendirecek ve uluslararası rekabet gücünü sürdürülebilir biçimde yükseltecektir.

XXII. ENERJİ

Enerji, modern yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olarak artık sadece bir altyapı hizmeti değil, aynı zamanda temel bir insan hakkı konumundadır. Ancak, günümüzde uygulanan popülist ve kısa görüşlü ekonomi politikaları, enerji sektörünü giderek daha kırılgan ve sorunlu bir alana dönüştürmektedir.

Mevcut yaklaşım, enerji güvenliğini salt bir piyasa meselesi olarak ele almakta ve kamusal yararı ikinci plana itmektedir. Oysa enerji; üretimden tüketime, iletimden dağıtıma kadar bütüncül ve stratejik bir planlama gerektiren hassas bir ekosistemdir.

Sürdürülebilir kalkınmanın anahtarı, yerel ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılacak yatırımlardır. Ne yazık ki, mevcut politikalar tam tersine dışa bağımlılığı artıran, yerli teknoloji ve üretimi gerileten bir yapıdadır. Enerji santrallerinin ve altyapısının özelleştirilmesi, kamunun stratejik kontrolünü zayıflatmakta ve vatandaşların erişebilir, kaliteli enerji alma hakkını tehdit etmektedir.

Bu durum, enerji politikalarının, enerji kaynaklarının kullanımının ve dağıtımının özel sektörün eline geçmesiyle birlikte kamusal çıkarların göz ardı edildiği anlamına gelmektedir. Kamusal enerji politikaları, halkın geniş kesimlerine uygun fiyatlarla güvenilir enerji sağlamayı amaçlamalıdır. Ancak, yaşanan gelişmeler, bu temel ilkelere ters düşmektedir.

Gerçek anlamda bir enerji demokrasisi için şeffaf, katılımcı ve toplum yararını gözeten politikalar şarttır. Enerji, artık bir ticari meta değil, herkesin eşit ve adil biçimde yararlanabileceği temel bir toplumsal hak olarak görülmelidir.

Kamu kontrolünden çıkarılan enerji kaynakları, genellikle özel sektörün kâr hedefleri doğrultusunda yönlendirilmektedir. Bu durum, enerji fiyatlarının artışına, hizmet kalitesindeki düşüşe ve enerji arz güvenliğindeki risklere neden olabilmektedir. Kamusal enerji politikalarının tekrar gözden geçirilmesi ve enerji sektörünün kamunun kontrolünde tutulması, geniş toplum kesimlerine adil ve sürdürülebilir bir enerji hizmeti sunulmasına katkı sağlayacaktır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı;

- Elektrik (yenilenebilir enerji dahil olmak üzere) üretimi, iletimi, dağıtımı, toptan ve perakende satışı, ithalat ve ihracatında,
- Doğal gaz üretimi, iletimi, toptan ve perakende satışı, ithalat ve ihracatında,
- Petrol üretimi, iletimi, toptan ve perakende satışı, ithalat ve ihracatında,
- Madenlerin bulunup çıkarılması, üretimi ve satışı, ithalat ve ihracatında,

Yetki ve sorumluluk sahibidir.

Bakanlığın 2020 yılı merkezi yönetim bütçesi: 3.319.102.000 TL

2021 yılında: 3.999.188.000 TL

2022 yılında: 5.325.227.000 TL

2023 yılında: 18.861.264.000 TL

2024 yılında: 48.323.176.000 TL

2025 yılında TBMM tarafından onaylanan bütçesi ise: 45.332.020.000 TL

Belirlenen bütçe ile, devletin merkezi yönetimindeki diğer 40 Bakanlık ve Başkanlık kurumları arasında, en çok bütçe ayrılan 22. Kamu kurumudur.

Tabi burada bir başka siyasi tercih ortaya çıkmaktadır.Öelleştirme. AK Parti iktidarının genel olarak devlet mekanizmasının tamamında uyguladığı özelleştirme politikaları belki de en çok ve en yoğun biçimde enerji alanında uygulanıyor. Görünürde kamuyu yatırım ve işletme gibi gider kalemlerinin yükünden kurtarmak için özelleştirmeler yapılıyor. Gerçekte ise durum tam tersi. Devlet Hazinesi'nden sürekli olarak enerji

yatırımı yapan, AK Parti'yle de organik bağı bulunan enerji şirketlerine servet transferi söz konusu.

AK Parti'nin neredeyse çeyrek asırlık özelleştirme politikalarının yanında **Türkiye, enerjide dışa bağımlı bir ülkedir.** Dışa bağımlılık oranı bugün %68-70 seviyesindedir. 2002 yılında, yani AK Parti'nin ilk kez ülkeyi yönetmeye başladığı tarihte de enerjide dışa bağımlılık oranımız %68'di. Bugün gelinen noktada, 23 yıllık AK Parti iktidarı, onca siyasi propagandasına rağmen, enerjide dışa bağımlılığımızı azaltamamış, üstüne üstlük Cumhuriyet kazanımlarının önemli parçalarından biri olan enerji yatırımlarını da haraç mezat satarak, enerji bağımsızlığımızı ciddi biçimde tehlikeye atmıştır.

Buna somut bir örnek olarak; Uludağ Elektrik verilebilir. Bursa, Balıkesir, Çanakkale ve Yalova'daki 4 milyon elektrik abonesinin topluca Amerika'nın müşterisi yapılmıştır. Kamuya ait olan Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin özelleştirme ihalesini 2010 yılında Limak kazanmıştır. Aynı yıl içinde Limak-Kolin-Cengiz'in ortak şirketine özelleştirme devri yapılmıştır. 7 yıl sonra Kolin ve Cengiz'in hisselerinin tümü Limak'a satılmış, böylelikle Limak 4 milyon aboneyi kendine bağlamış ve 5 yıl sonra da dağıtım şirketini İngiliz yatırım fonu Actis'e satmıştır. İngiliz Actis de dağıtım şirketini 2024 yılında Amerikan General Atlantic şirketine satmıştır. Rekabet Kurumu da bu satışı 6 Şubat 2025'te onaylamıştır.

Böylelikle 4 milyon elektrik abonesi, önce yandaş şirketlerin, ardından İngiltere'nin ve son olarak da ABD'nin müşterisi yapılmıştır. Ülkemizin vatandaşları topluca yabancı ülkelerin borçlusu, müşterisi, abonesi haline getirilmiş oldu.

Sonuç olarak, enerji güvenliği ve güvenirliği için, enerji üretimini artırmak, yerli enerji arzını karşılama oranını yükseltmek gerekmektedir. Ancak plansızlık ve yanlış enerji politikaları nedeniyle yerli enerji kaynaklarının geliştirilmesine ve bu kaynaklara dayalı üretimin artırılmasına gereken önem verilmemiştir. Bu nedenle yerli kaynaklara dayalı birincil enerji arzı artışı yeterli düzeyde olmamış, ithal kaynakların payı yükselmiş, Türkiye'nin dışa bağımlılığı ve cari açığı artmıştır.

Mevcut enerji politikaları, enerji üretimi, iletim ve dağıtımında kamunun rolünü etkisizleştiren, kamunun enerji politikaları üzerindeki söz hakkını yok sayan, enerjiye erişimi ve erişim araçlarını zorlaştıran bir hattan ilerlemekte ve enerji hizmetlerinin kamu yararına uygun şekilde yürütülmesini engellemektedir.

Kamusal bir hak olarak enerji hakkının eşitlik ve sosyal adalet ilkeleri perspektifinde ele alınmalı; enerji, erişilebilir ve nitelikli bir kamu hizmeti olarak sunulmalıdır.

Enerji sektöründeki üretim, iletim, dağıtım ve tüketim faaliyetleri birbirine organik olarak bağlı olup, her aşama bütüncül bir planlama ile yönetilmelidir.

Enerji sektöründeki dışa bağımlılık, Türkiye'nin ekonomik ve stratejik açıdan hassas bir konuma getiriyor. Doğal gazda yüzde 99, petrolde ise yüzde 90 oranındaki dışa bağımlılık, enerji maliyetlerindeki her artışın vatandaşlarımıza olumsuz etkiler yaratmasına neden olmaktadır.

Enerjide dışa bağımlılık, sadece ekonomik etkileriyle kalmayıp aynı zamanda enerji güvenliği açısından da önemli riskleri beraberinde getiriyor. Bir ülkenin enerji bağımsızlığı, stratejik bir avantajdır. Türkiye enerjide tam bağımsız ve hatta enerji ihraç eden bir ülke olmalıdır. Bu, yerli ve milli enerji kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılması, enerji verimliliğinin artırılması, sürdürülebilir enerji politikalarının benimsenmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla yatırım yapılması anlamına gelir.

Dışa bağımlılığın azaltılması, sürdürülebilirlik, yenilenebilirlik ve arz güvenliği ilkeleri, enerji sektöründeki kamusal planlamanın temelini oluşturmalıdır. Ancak, ülkenin en önemli ve kârlı enerji ve sanayi kuruluşları, satılarak veya kamunun yürüttüğü faaliyetler özel sektöre devredilerek kamunun iktisadi kontrolünden çıkarılmıştır.

Türkiye'nin enerji sektöründeki dışa bağımlılığını azaltması, hem ekonomik açıdan güçlenmesini sağlayacak hem de enerji güvenliğini artıracaktır. Bu vizyon doğrultusunda atılacak adımlar, ülkenin enerji bağımsızlığını sağlamlaştırarak daha sürdürülebilir bir gelecek inşa etmede önemli bir rol oynayabilir.

Enerji sektörü, uzun yıllardır şeffaflıktan uzak, kapalı kapılar ardında yapılan anlaşmalarla yönetilmektedir. Bu bağlamda enerji ve maden alanında imzalanan uluslararası sözleşmeler ile başta yargı denetimi olmak üzere tüm denetim mekanizmalarını işlevsiz kılmaktadır. Özellikle özelleştirme süreçleri ve yabancı sermayeye yapılan tavizler halktan gizlenmekte, enerji projeleri hakkında kamuoyuna bilgi verilmemektedir.

Türkiye'de enerji planlaması, merkezi otoritenin tekeline bırakılmış ve yerel yönetimler bu sürecin dışında tutulmuştur. Bu merkeziyetçi yapılanma tekeller oluşturmakta, kamu kaynaklarını bu tekellere aktarmakta, enerji planlamasını bu tekellerini zenginleştirme perspektifi ile inşa etmektedir.

Ancak enerji politikalarının demokratikleşmesi için, belediyeler ve kooperatifler sürece aktif olarak dahil edilmesi gerektirmektedir. . Yerel yönetimlerin enerji üretim ve dağıtımında daha fazla söz sahibi olması, yerel enerji kooperatiflerinin desteklenmesi ve yurttaşların yenilenebilir enerji projelerine ortak olabilmesi, bu kapsamda yerel yönetimlere enerji üretme, dağıtım ve perakende süreçlerinde aktif rol verilmesi, kentlerde ve kırsal alanlarda enerji fiyatlarının düşürülmesinde ve temiz enerjiye erişimin artmasında etkili olacaktır.

Özelleştirmelerin Sonuçları ve Kamusal Enerji Planlaması

Enerji sektöründeki özelleştirme politikaları, halkın daha pahalı ve güvencesiz enerji tüketmesine neden olmuştur. 2000'li yıllardan sonra hız kazanan bu süreç, elektrik üretim ve dağıtım sektörünün büyük ölçüde özel şirketlerin kontrolüne geçmesine neden olmuştur. Kamuya ait enerji şirketleri ve santraller özelleştirilirken, vatandaşlar için daha kaliteli ve ucuz enerji vaadi verilmiş; ancak sonuç tam tersi olmuştur.

Özelleştirmeler sonucunda:

- **Kamu denetimi azalmış**, enerji piyasası büyük sermaye gruplarının kontrolüne girmiştir.
- **Elektrik ve doğalgaz fiyatları hızla yükselmiş**, halk daha pahalı enerji tüketmek zorunda kalmıştır.
- **Yatırımlar plansız şekilde yapılmış**, arz güvenliği ve enerji altyapısı zayıflamıştır.
- **Şeffaflık kaybolmuş**, kamu kaynakları belirli özel şirketlere aktarılarak rant ekonomisi oluşturulmuştur.

Bu süreçte kaybeden, fahiş fiyatlarla enerji tüketmek zorunda kalan halk ve sanayi üreticileri olmuştur. Kazananlar ise, devletin sağladığı teşvikler, vergi muafiyetleri ve alım garantileriyle büyüyen enerji tekelleri olmuştur.

Elektrik dağıtım sektörü, tamamen özelleştirilmiş ve kamu kontrolü bu alandan tamamen çekilmiştir. Bu durum, elektrik faturalarında sürekli artışa neden olmuş ve özel şirketler, hizmet kalitesini artırmak yerine, maliyetleri en aza indirerek kâr

maksimizasyonunu hedeflemiştir. Bu süreçte, elektrik fiyatları enflasyonun çok üzerinde artış göstermiş, vatandaşların enerjiye erişimi giderek zorlaşmıştır. Bakım ve yatırım eksiklikleri nedeniyle elektrik kesintileri artmış, altyapı sorunları kronik hale gelmiştir. Özel şirketler kayıp-kaçak bedellerini halka yüklemiş, yolsuzluklar artmıştır.

Enerji sektörü, AKP iktidarı döneminde büyük yolsuzlukların ve kamu zararlarının yaşandığı bir alan olmuştur. Özelleştirme süreçleri, yap-işlet-devret, kamu-özel iş birlikleri (KÖİ), ihale süreçleri ve teşvik mekanizmaları, belirli sermaye gruplarına ayrıcalık tanıyan bir yapı içinde yürütülmüştür. Elektrik üretim ve dağıtımındaki özelleştirmeler, kamunun enerji sektöründeki kontrolünü zayıflatmış, kamu kaynaklarının belirli şirketlere aktarılmasını kolaylaştırmıştır. Bu usulsüzlükler, kamu bütçesinde zarara yol açmakla kalmamış, halkın ödediği enerji faturalarının yükselmesine ve enerji hizmetlerinin kalitesizleşmesine neden olmuştur.

YEKDEM uygulamaları

İzlenen yanlış teşvik ve fiyatlandırma politikaları sonucu aşağıdaki grafikten de görüleceği üzere bu konuda da çekiciliğimiz azalmaktadır.

2022 sonrasında yenilenebilir enerji yatırımlarında çekiciliğimiz azalıyor. Burada çok yanlış uygulamalar sonucu oluşan «çantacı» sektörüne dikkat!

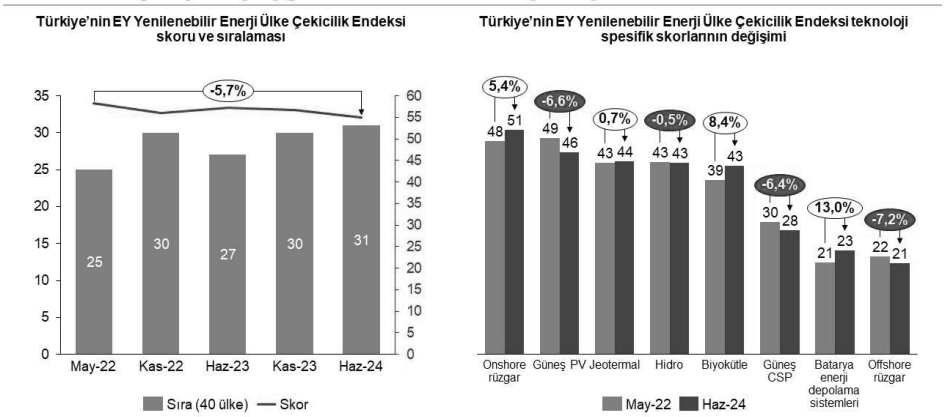

Enerjiye Erişim Hakkı ve Kamusal Planlamadan Uzaklaşma

Enerjiye erişim, barınma ve beslenme kadar temel bir insan hakkı niteliği kazanmıştır. Ancak son iki yılda uygulanan yanlış, öngörüsüz ve dışa bağımlı enerji politikaları, yurttaşların bu temel haktan yararlanmasını giderek zorlaştırmaktadır. Enerjinin üretim–iletim–dağıtım–tüketim zinciri, bütüncül bir kamusal planlama yerine, parçalı ve şirket çıkarlarını önceleyen bir mantıkla yönetilmektedir. AKP iktidarı döneminde kârlı kamu enerji ve sanayi kuruluşlarının satılması veya kamu eliyle yürütülen faaliyetlerin özel sektöre devredilmesi sonucu, enerji alanında kamunun iktisadi denetimi ciddi biçimde zayıflamıştır. Enerji kaynaklarının kullanım ve dağıtımında belirleyici aktör olarak özel sektörün öne çıkması, enerji politikasının eksenini kamusal yarardan kârlılık ve rant aktarımına kaydırmıştır.

Enerjide Dışa Bağımlılık ve Stratejik Anlaşmalar

Enerjide dışa bağımlılık politik açıdan daha kırılgan bir zemine oturmuştur. Doğalgazda %99, petrolde %90 düzeyindeki dışa bağımlılık, döviz kurundaki dalgalanmalar ve jeopolitik riskler ile birleşerek Türkiye'yi hem ekonomik hem stratejik bakımdan savunmasız kılmaktadır. Türkiye'yi enerji alanında kendi stratejik kaynaklarını yüksek katma değerle işleyen bir ülke yerine, dış kaynaklı yatırımlara toprak ve mevzuat tahsis eden bir "enerji taşeronu" konumuna itmektedir.

Rusya ile Akkuyu Modeli:

Akkuyu Nükleer Santrali, fiilen 100 yıllığına Rusya'ya tahsis edilen, üretim ve gelir paylaşımında Rus şirketi lehine çok ağır koşullar içeren bir yapıdadır. Hesaplamalara göre 60 yıl içinde ROSATOM kasasına en az 284 milyar dolar girmesi, 15 yıl boyunca Hazine'den 38 milyar dolarlık alım garantisi ödemesi yapılması öngörülmektedir. Bu model, enerji bağımsızlığını artırmak yerine Rusya'ya bağımlılığı kalıcılaştıran bir çerçeve yaratmaktadır.

BAE, Çin, Mısır Gibi Ülkelerle İmzalanan Anlaşmalar

Son dönemde imzalanan enerji ve madencilik işbirliği anlaşmaları, klasik anlamda "kapitülasyon" niteliği taşıyan imtiyazlar içermektedir. Döviz bazlı alım garantileri, uzun vadeli sabit fiyatlı sözleşmeler, tahkim yolu ile Türk yargısının devre dışı bırakılması ve mevzuatın şirketler lehine esnetileceğine dair hükümler, Türkiye'nin enerji egemenliğini zayıflatan bir tablo ortaya koymaktadır.

Özellikle yapımı devam eden Akkuyu Nükleer Santrali ve kurulması planlanan Sinop nükleer santrali, Türkiye'nin enerji stratejisi açısından büyük soru işaretleri yaratmaktadır. Akkuyu, enerji üretiminde Türkiye'yi Rusya'ya bağımlı hale getiren bir model sunmaktadır. Finansman yapısı, ülkenin dış ticaret açığını artırarak kamu maliyesine ağır bir yük getirecektir. Benzer şekilde, Sinop Nükleer Santrali, yüksek maliyetleri, çevresel riskleri ve uzun vadeli dışa bağımlılık tehdidiyle, ekonomik ve stratejik açıdan büyük riskler içermektedir. Türkiye, güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına büyük bir potansiyele sahipken, dışa bağımlılığı derinleştiren bu projelerin tercih edilmesi, enerji politikalarının sürdürülebilirlikten uzak olduğunu göstermektedir.

AK Parti iktidarı son dönemde Birleşik Arap Emirlikleri, Çin, Mısır gibi ülkelerle enerji ve madencilik alanında işbirliğini öngören uluslararası anlaşmalar imzalamaktadır. Kapitülasyon niteliğindeki bu anlaşmaların içerikleri ise sır gibi saklanmaktadır. Sırf yabancı bir yatırım çekebilmek adına bir takım imtiyazlar vermektedir. Uluslararası sözleşmelerde verdiği sözleri yerine getirebilmek için ise Bakanlık eliyle hazırlanacak ısmarlama şartnamelerle, adrese teslim ihalelerin, süper izin adı altında imar izni, orman izni, tarım izni gibi izin ve onayları hızlıca verebilmenin, ÇED raporu zorunluluğunu kaldırmanın yasal altyapılarını inşa etmektedir.

AK Parti ülkeye sıcak para girişi sağlamak ve günü kurtarmak için, Türkiye'nin geleceğini ateşe atmaktadır. Ak Parti, ekonomik krizden çıkışın yolu olarak, ülkemizin enerji potansiyellerini devasa kamu zararlarına yol açacak, ülkemizin topraklarını yabancı ülkelere tahsis edecek bu tip anlaşmaları imzalamaktadır.

11 Mayıs 2024 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7501 Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve akabinde 24 Temmuz 2025 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7554 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Türkiye'de tam da BAE ile yapılan anlaşmada yer alan taahhütte olduğu gibi, izinlerin, ruhsatların ve çevresel etki değerlendirme sürecinin alınmasında kolaylık ve destek sağlamaya yönelik yasal alt yapı oluşturulmak isteniyor.

Esasında, bu durum doğrudan yabancı yatırımlarına dair literatürde politik risk olarak tanımlanmaktadır. Bir devlet, yabancı yatırımcıları kendi ülke sınırlarına çekebilmek adına ülkesini yatırım için cazip kılmaya çalışmaktadır. Yabancı yatırımcının yatırım

için beklediği siyasi istikrarı, hukuki kolaylıkları sağlayarak, ülkedeki yabancı yatırımın artmasını amaçlamaktadır. Somut durumda, BAE'yi yatırımlarını çekebilmek adına, iç hukuktaki denetim mekanizması zayıflatılmaya çalışılmıştır.

İsrail-İran savaşı, Ukrayna-Rusya savaşında ve birçok savaşta olduğu üzere enerji politikalarının uluslararası politikadaki önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Enerji, ülkelerin birbirine bir savaş kozu olarak kullandıkları stratejik öneme sahiptir. Türkiye'yi bu krizlere karşı kırılgan ve savunmasız bırakan enerji politikalarını terk etmek gerekiyor. AK Parti, uzun yıllardır enerji konusunda Çin, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerle dışa bağımlılığı artıran anlaşmalara imza atarak Türkiye'yi enerji ithalatçısı konumunda bırakıyor. İsrail ve İran savaşının başladığı 13 Haziran 2025'te meclise BAE ve diğer ülkeler ile yapılan uluslararası sözleşmelerle verilen taahhütlerin yasal altyapısını oluşturacak "Süper İzin" düzenlemesini içeren kanun teklifi sunulmuştur.

Uluslararası Gündemin İç Hukuktaki Dizaynı: "Süper İzin" Rejimi

Enerji ve madencilik alanındaki uluslararası anlaşmalara paralel şekilde, 7501 sayılı Kanun ve devamında 24 Temmuz 2025 tarihli 7554 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile iç hukukta da bu anlaşmaları taşıyacak bir "süper izin rejimi" inşa edilmektedir.

İliç örneği, çok uluslu şirketlere yaratılan denetimsizlik ortamının nasıl ağır sonuçlar doğurduğunu somut biçimde ortaya koymuştur. Yabancı sermayeyi çekme adına yapılan mevzuat esnetmeleri, şirketlere tanınan geniş operasyon alanı ve denetim süreçlerinin şirket beyanlarına indirgenmesi, riskli faaliyetlerin hiçbir gerçek kamu kontrolü olmaksızın yürütülmesine neden olmuştur. Bu uygulamalar, çok uluslu şirketlerin çevresel ve teknik riskleri maliyet unsuru olarak gördüğü; buna karşılık devletin denetim yükümlülüklerinden geri çekildiği bir "boşluk alanı" yaratmış ve facianın zeminini hazırlamıştır.

Teşviklerle ve Alım Garantileriyle Dolu Süper İhaleler

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının Süper İzin olarak tanımladığı süreç, sadece izin sürelerini hızlandırmaktan ibaret değil. Söz konusu planlama kapsamında aşağıda sıraladığımız alım garantisi, teşvik ve tahkim düzenlemeleri öngörülmektedir. Bu aşamada izin süreçlerini hızlandırmaya yönelik hükümler içeren 7554 Sayılı Torba

Kanun düzenlemesi kabul edilmiş olsa da, önümüzdeki dönemde bu yönde de değişiklikler içeren kanun tekliflerinin de TBMM'ye sunulması ihtimali güçlüdür.

- **Alım Garantisi:**
  - İlk 5-6 yıl, elektrik üretimlerinin serbest piyasada değerlendirilmesi sağlanacak. Ancak piyasa fiyatları kWh başına 4,95 Cent'in altına düşerse, bu taban fiyat garantisi devreye girecek.
  - İlk dönemin ardından 20 yıl boyunca sabit fiyatlarla alım garantisi verilecek.
- **Teşvikler:**
  - Döviz bazlı fiyat belirleme, iletim bedeli muafiyeti ve taban fiyat/kapasite bedeli gibi ek avantajlar sağlanacak.
  - 20 yıllık garanti süresi bitse bile tesisler, ürettikleri elektriği serbest piyasa koşullarında satmaya devam edecek.
- **Uluslararası Tahkim:**
  - Anlaşmalara uluslararası tahkim garantisi eklenmiş durumda. Böylece Türk yargısı devre dışı bırakılıyor.

Süper İzin'le Gelen Kapitülasyon Rejimi

7554 Sayılı Torba Kanun'un zeytinlikleri ilgilendiren 11. Maddesindeki yalanlar üzerinden, sadece bu maddenin değil "süper izin" adı altında kapitülasyonlar içeren Torba Kanunun nasıl bir manipülasyon ile Türkiye'ye dayatıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu yasa, enerji ve maden yatırımları için mevcut korumacı mevzuatları devre dışı bırakan, çevresel ve toplumsal denetim mekanizmalarını baypas eden bir **kapitülasyon rejimi** oluşturmaktadır.

Görünürde ilgili kanun teklifinin dört ana faydalanıcısı bulunmaktadır: Bu düzenlemeler aktörlerin ekonomik çıkarlarına hizmet eden, adrese teslim bir düzenlemedir. Bu bağlamda, kanun kamu yararına değil, belirli özel sermaye gruplarının taleplerine dayalı olarak şekillenmiştir.

Nadir Toprak Elementleri (NTE)

Nadir toprak elementleri (NTE), modern sanayi, savunma, enerji, iletişim ve yüksek teknoloji sektörlerinin temel girdileri arasında yer alan, stratejik öneme sahip madenlerdir. Günümüzde küresel ölçekte teknolojik üstünlük, bu elementlerin üretimi, işlenmesi ve tedarik zincirine hâkimiyetle doğrudan ilişkilidir.

Türkiye, başta Eskişehir–Beylikova sahası olmak üzere, dünya ölçeğinde önemli nadir toprak elementleri rezervlerine sahiptir. Buna rağmen, bugüne kadar yürütülen çalışmalar yalnızca pilot tesis düzeyinde kalmış, endüstriyel ölçekte üretim aşamasına geçilmemiştir.

Türkiye'nin sahip olduğu NTE rezervleri, yüksek teknolojili sanayi üretimi için stratejik fırsatlar sunmasına rağmen, mevcut madencilik politikaları bu potansiyelin değerlendirilmesini engellemektedir. AKP iktidarı döneminde, bu stratejik madenlerin işlenmeden, hammadde olarak yurtdışına satışına yönelik eğilimler görülmektedir. Bu durum, ülkenin katma değeri düşük bir hammadde ihracatçısı konumunda kalmasına, teknolojik bağımlılığın artmasına ve milli güvenlik açısından stratejik risklerin oluşmasına neden olmaktadır.

NTE kaynaklarının milli çıkarlar doğrultusunda, yerli sanayiye ve teknoloji üretimine katkı sağlayacak şekilde değerlendirilmesi için

- Nadir toprak elementlerinin Devlet eliyle aranması, işletilmesi ve işlenmesi,
- Bu madenlerin hammadde (tuvenan) halinde yurtdışına satışının yasaklanması,
- Mevcut özel sektör ruhsatlarının iptali,

gerekmektedir.

Eskişehir–Beylikova başta olmak üzere, Türkiye dünya ölçeğinde stratejik NTE rezervlerine sahip olmasına rağmen; AKP iktidarının ABD ile yaptığı "Stratejik Sivil Nükleer İşbirliği Mutabakat Zaptı" üzerinden bu kritik madenlere dolaylı erişim imkânları sağladığı görülmektedir. Sayıştay raporlarında Beylikova sahasının içerdiği toryum nedeniyle "nükleer tesis" sayıldığı, buna karşın endüstriyel ölçekli üretim için Türkiye'de kayda değer bir yatırım yapılmadığı, NTE'nin cevher hâlinde ucuz fiyata ihraç edilmesi riskini artırmaktadır. NTE, elektrikli araçlar, yenilenebilir enerji teknolojileri, savunma ve uzay sanayisi gibi yüksek katma değerli alanların temel girdileridir. Türkiye, Beylikova rezervi sayesinde bu alanda ilk 5 ülke arasına girme potansiyeline sahip olmasına rağmen: 23 yıllık iktidar döneminde yalnızca düşük kapasiteli bir pilot tesis kurulmuş, endüstriyel üretime geçilmemiştir. NTE'yi Türkiye'de işlemek ve ileri teknoloji sanayisiyle bütünleştirmek yönünde somut adım atılmamıştır. Bu durum, enerji ve maden politikasının uzun vadeli sanayileşme ve teknoloji atılımı

yerine, kısa vadeli döviz gelirine ve yabancı şirketlerle yapılacak anlaşmalara indirgenmiş olduğunu göstermektedir. NTE alanında atıl kalması, Türkiye'nin gelecekteki yeşil dönüşüm ve savunma sanayii rekabetinde geri düşmesi riskini büyütmektedir.

Türkiye–ABD Arasında Muhtemel Ortaklik Anlaşması ve Riskleri

ABD'nin Ukrayna ile imzaladığı ortaklık anlaşması örneği üzerinden, Türkiye'nin benzer bir anlaşmaya yönelmesi durumunda ülkenin stratejik kaynaklarını kaybetme riski doğacağı değerlendirilmektedir.

Söz konusu Ukrayna–ABD anlaşması kapsamında, Ukrayna; nadir toprak elementlerinin, yarı iletkenlerin, altın ve bakırın, lityum, titanyum ve uranyumun, petrol ve doğalgazın, deniz hidrokarbon yataklarının %50'sini ABD'ye tahsis etmektedir. Ayrıca ABD'ye yönelik vergi, gümrük, harç muafiyetleri tanınmış; para transferlerinin serbest bırakıldığı bir sistem kurulmuştur.

Anlaşma, Ukrayna mevzuatının üstünde sayılmakta; ülke yönetimi değişse dahi ABD'nin haklarının korunacağı hüküm altına alınmıştır. Uyuşmazlıkların çözümünde Ukrayna yargısına başvuru imkânı bulunmamaktadır.

Bu nitelikteki bir anlaşmanın Türkiye açısından da gündeme gelmesi, ülkenin doğal kaynakları üzerinde fiilî bir kapitülasyon düzeni doğurabilecektir.

Nadir Toprak Elementleri İhracatı

AKP'nin söylemlerine göre, nadir toprak elementleri devlet eliyle işletilmekte ve yurt dışına satılmamaktadır. Ancak Dünya Bankası'nın Resmî Entegre Ticaret Verilerine göre, 2023 ve 2024 yıllarında Türkiye'den ABD ve Ukrayna'ya nadir toprak elementleri ihracatı yapılmıştır. Bu durum, hükümetin kamuoyuna açıkladığı bilgilerle çelişmektedir.

Türkiye–Irak Ham Petrol Boru Hattı, Tahkim Kararı ve İki Yüzlü İsrail Politikası

13 Şubat 2023 tarihli Uluslararası Tahkim Mahkemesi kararı, 21 Mayıs 2014–30 Eylül 2018 arasında Türkiye–Irak Ham Petrol Boru Hattı üzerinden yapılan petrol taşımacılığında ciddi usulsüzlükleri tescillemiş; Türkiye'nin Irak'a yaklaşık 1,5 milyar dolara yakın ceza ödemesine hükmetmiştir.

- Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin (IBKY), bu dönemde toplam 2,32 milyar dolar taşıma ücreti ödemesine rağmen, bunun önemli bir bölümünün Jersey Adası'ndaki TEC adlı şirket üzerinden "buharlaştırıldığı",
- TEC'in BOTAŞ'a aktardığı tutar ile IBKY'nin ödediği tutar arasında 1 milyar doların üzerinde fark bulunduğu,
- İzinsiz ve anlaşmalara aykırı petrol sevkiyatı nedeniyle, Türkiye'nin uluslararası hukuk nezdinde tazminat ödemek zorunda kaldığı,
- Ucuz fiyatla sevk edilen petrolün alıcıları arasında İsrail, Yunanistan, GKRY ve BAE gibi ülkelerin bulunduğu

yönünde iddialar bulunmaktadır. Bu tablo, AKP iktidarının bir yandan iç politikada "İsrail karşıtı" söylemi yükseltirken diğer yandan ucuz petrol satışları üzerinden dolaylı olarak İsrail ve diğer ülkelere fiilen sübvansiyon sağladığını ortaya koymaktadır. Enerji politikasının dış politikadaki söylemle çelişmesi, Türkiye'nin uluslararası alandaki güvenilirliğini zedelemekte, kamu kaynaklarının şeffaf olmayan biçimde el değiştirmesine yol açmaktadır.

Doğal Gaz Rezerv Açıklamaları ve Siyasi Kullanımı

17 Mayıs 2025'te Karadeniz'de 75 milyar m³'lük yeni bir doğalgaz keşfi yapıldığı, bunun 30 milyar dolar değerinde olduğu ve konutların 3,5 yıllık ihtiyacını karşılayabileceği yönündeki açıklama, doğal gaz "müjdeleri"nin siyasi araç olarak kullanılmasının son örneği olmuştur. Sakarya Sahası'ndaki rezervin delta çökelme ortamı niteliği, rezerv hesaplamalarında yüksek belirsizlik barındırmaktadır. Uzun süreli üretim testleri yapılmadan ilan edilen 75 milyar m³'lük büyüklük, teknik ve bilimsel güvenilirlikten yoksun görünmektedir. Buna rağmen: keşfin maliyeti, üretim sürecinin toplam yatırım tutarı, birim üretim maliyeti, keşfin yurttaşın doğalgaz faturasına nasıl yansıyacağı soruları yanıta muhtaçtır. Keşif haberleri, ekonomik krizin derinleştiği dönemlerde AKP iktidarı tarafından siyasal manipülasyon aracı olarak kullanılmaktadır.

Bölgesel Savaşlar, Jeopolitik Riskler ve Türkiye'nin Kırılganlığı

Ortadoğu'daki çatışma süreçleri, İsrail–İran savaşı ve Rusya–Ukrayna savaşı, enerji kaynaklarının uluslararası siyasette birer "savaş kozu" olarak kullanılmasının en güncel örnekleridir. Türkiye'nin, çatışma bölgelerine jeopolitik yakınlığına rağmen, ithalata dayalı enerji modelini sürdürmesi, yeni savaş ve kriz başlıklarının enerji fiyatları ve arz güvenliği üzerinde yarattığı riskleri karşılayacak bir ulusal strateji geliştirilememesi,

enerjide bağımlılığı derinleştiren uzun vadeli uluslararası anlaşmaları imzalanması Türkiye'yi daha kırılgan bir konuma taşımıştır.

Enerji verimliliği

Enerjide fiyatların yüksekliği yanında verimlilik hususunun da değerlendirilmesi gerekir. Ancak aşağıdaki grafikten de görüleceği üzere bu konuda da iyi bir noktada değiliz.

2013'ten beri enerji verimliliğinde yerimizde sayıyoruz.

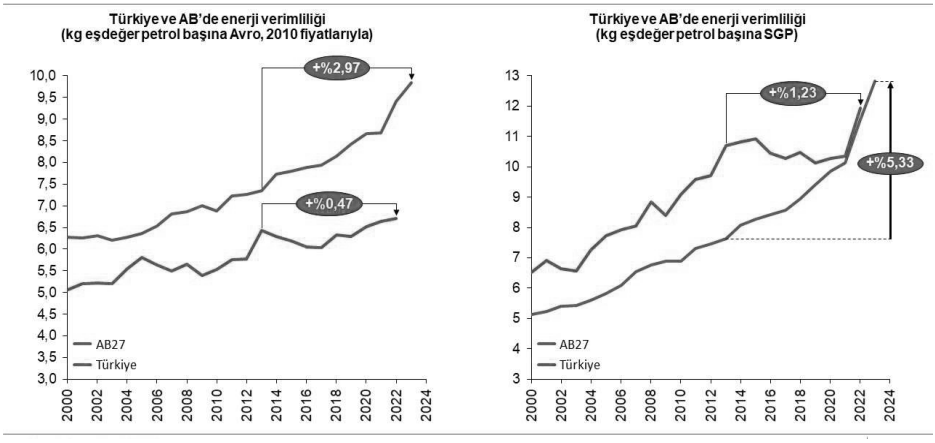

Oysa aynı dönemde Avrupa'daki diğer yükselen ekonomilerde enerji verimliliğinin arttığını görüyoruz.

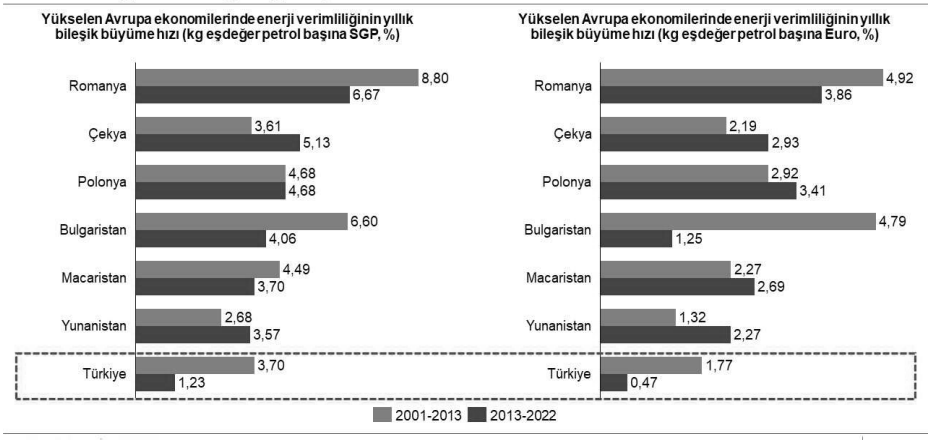

Enerji Krizi, Fiyat Artışları ve Enerji Yoksulluğu

Kasım 2023'ten bu yana enerji politikalarındaki tercihlerin doğrudan sonucu olarak, hane halkları açısından enerjiye erişim ciddi bir ekonomik yük hâline gelmiştir. Enerjide asgari tüketim düzeyleri için koruyucu bir tarife sistemi kurulmadığı için elektrik ve doğalgaz faturalarındaki artış, gıda ve barınma giderleri ile birleşerek geniş kesimleri enerji yoksulluğu sınırına itmektedir. OECD verilerine göre, Türkiye 38 üye ülke arasında enerji enflasyonunda açık ara birinci sıradadır. Enerji fiyatlarındaki artış, konut aidatları, asansör–ortak alan elektrik giderleri ve site yönetim masraflarıyla birleşerek, özellikle büyük kentlerde "barınma krizi"ni de derinleştirmektedir. Aidatların kiralarla birlikte yükselmesi kiralık konutların toplam aylık maliyetini artırmaktadır. Kira ve aidatlarla birlikte toplam "barınma maliyeti" içinde enerji giderlerinin payı hızla yükselmektedir. Sanayi ve hizmet sektörlerindeki enerji maliyet artışı, fiyatlar genel düzeyine yansımakta ve enflasyonu beslemektedir.

Ağustos 2025'te açıklanan verilere göre, Türkiye'nin enerji enflasyonu oranı yıllık bazda **%28,5** olarak kaydedilmiştir. Bu oran, aynı dönemde 38 OECD ülkesinin enerji enflasyonu ortalaması olan **%0,7** ile karşılaştırıldığında, Türkiye'deki enerji fiyat artışlarının bölgesel ve küresel ortalamadan ne denli yüksek bir seviyede olduğunu gözler önüne sermektedir. Türkiye'nin %28,5'lik oranı, OECD ortalamasının yaklaşık

40 katına denk gelmektedir ki bu da Türkiye'nin enerji maliyetlerinde kronikleşen bir ayrışma yaşadığına işaret etmektedir.

Bu yüksek enerji enflasyonu, makroekonomik istikrar açısından ciddi riskler taşımaktadır. Enerji, hem üretim hem de tüketim sepetinde kilit bir girdi kalemi olduğundan, maliyetlerdeki bu denli keskin artışlar, genel tüketici fiyat endeksini (TÜFE) yukarı yönlü baskılamakta ve enflasyonla mücadele çabalarını zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin enerji enflasyonunda OECD ülkeleri arasında sürekli birinci sırada yer alması, ülkenin enerji ithalatına bağımlılığı ve yerel fiyatlandırma politikalarının etkilerini derinlemesine analiz etmeyi gerektiren yapısal bir sorun teşkil etmektedir.

Pahalı Elektriğin Nedeni ve Sübvansiyonun Garanti Etme İşlevi

Ülkemizde elektrik üretimi yapan kamu şirketinin adı EÜAŞ'tır. EÜAŞ, 2024 yılında Türkiye'de üretilen elektriğin %16,74'ünü, tüketilen elektriğin %47'sini karşılamıştır. Peki bu ne demektir? EÜAŞ piyasadan elektrik satın alıp, elektrik satıyor demektir. Yani özel sektör santrallerinden elektrik alıp, özel dağıtım şirketlerine elektrik satıyor demektir. Üstelik bunu da zararına yapıyor demektir.

EÜAŞ'ın üretim kapasitesi artırılarak vatandaşa maliyetine elektrik sağlanabilecekken, elektrik üretim santrallerinin çoğu, dağıtım ve perakende şirketlerinin tümü özelleştirildiği için piyasada oluşan elektrik fiyatı, devletin kontrolü dışında, şirketlerin tekelindedir. Bu nedenle fiyatlar çok yüksektir. Özel elektrik santrallerinden pahalıya elektrik satın alınıp, dağıtım şirketlerine ucuza elektrik satılmaktadır. Ve aradaki farkı da Hazine'den ilave ödenek alarak kapatmaya çalışılmaktadır. Bahsedilen alınan ilave ödenekler de yine söz konusu şirketlere aktarılmaktadır. Aktarılan bu tutar kadar da vatandaşa ilave vergi getirmektedir.

EÜAŞ ülkemizde üretilen elektriğin ortalama %15-17'sini üretmekte ve bu elektriği Görevli Tedarik Şirketlerine kWh başına 0,48 TL'den vermektedir. Ayrıca piyasaya katılma hakkı da olan EÜAŞ, enerji piyasamızda üretilen elektriğin yaklaşık %40-50'sini satın alarak ikili anlaşmalar ile Görevli Tedarik Şirketlerine satmaktadır. Piyasamızda ağırlıklı ortalama Piyasa Takas Fiyatlarının (PTF) 2.5-3 TL arasında olduğu düşünüldüğünde EÜAŞ piyasadan topladığı elektriği bu fiyattan veya bu fiyata yakın bir fiyattan almaktadır.

Yani EÜAŞ kendisi kamu eliyle ucuza elektrik üretip vatandaşa aracısız dağıtıp satmak yerine, bu işlerin özel şirketler üzerinden yapılmasına kendisi aracılık yapmaktadır. Bu şirketler aynı sahiplik yapısına sahip; elektriği üreten, dağıtan ve satan şirketlerdir. 21 Dağıtım bölgesinde bulunan dağıtım şirketleri ile Görevli Tedarik Şirketleri aynı sahiplik yapısında bu şirketler ile de elektrik üreten ve piyasada satışını yapan şirketlerin büyük bir çoğunluğu da aynı sahiplik yapısındadır.

Son dönemde iktidarın vatandaşın meskende kullandığı elektriğin %60'ını sübvanse ettiği savı politik bir manipülasyondur. Sübvanse ile yurttaşların ağır enflasyon karşısında fatura ödeyememe riski elektrik şirketlerinin fatura tahsil edememe riskini minimize edilmeye çalışılmaktadır. Bu bir tür şirketler lehine fatura tahsilatı garantisi anlamına gelmektedir. Yurttaşlar lehine sübvansiyon, temel enerji tüketiminin kamu tarafından karşılanması ile birlikte enerjiye erişim ücretlerinin ucuzlatılması ile mümkün olabilir.

Hali hazırda, EÜAŞ'ın ucuza sattığı elektrik, şirketlerin EÜAŞ'tan ucuza alıp pahalıya sattığı elektrik, vatandaştan alınan ve elektrik üretim bedelinden çok daha yüksek oranda zamlanan elektrik dağıtım bedeli ve Genel Aydınlatma tarifesinin yüksek tutulması nedeniyle kamu zararı oluşmaktadır.

Enerji fiyatlarındaki artış ve sanayiinin çaresizliği

Enerjide aşırı fiyat artışı sanayiinin de maliyet yapısını bozmaktadır. Haneler doğal gaz desteğinden yararlandığı halde stratejik sanayi tesisleri için böyle bir olanak bulunmamaktadır.

Sübvansiyon, ülkemizde hanelerin daha ucuza gaz kullanmasını sağlıyor ancak reel sektör için aynı durum söz konusu değil.

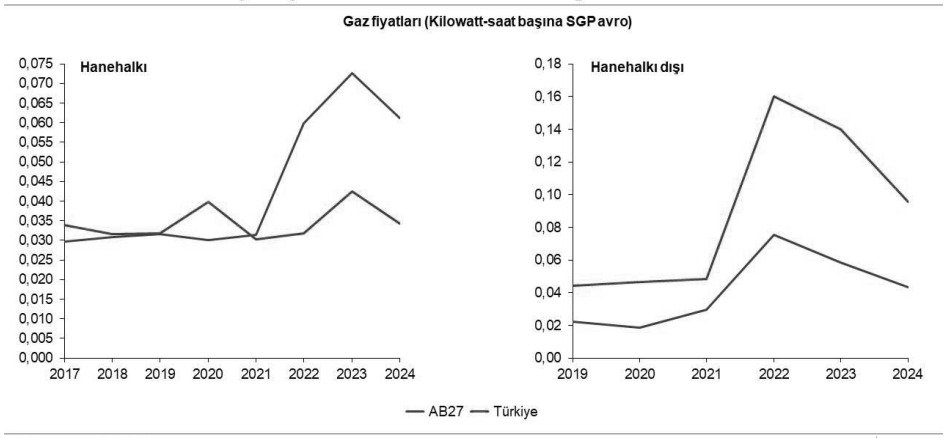

Enerji Krizi Barınma Krizini de Tetikliyor

Apartman ve sitelerdeki aidat artışları, konut giderlerinde orantısız bir yük oluşturarak mevcut barınma krizini derinleştirme riski taşımaktadır. Yüksek kira bedellerine ek olarak aidatların da hızla yükselmesi, vatandaşların toplam aylık barınma maliyetini önemli ölçüde artırmaktadır.

Bir konutun fiilî barınma maliyeti, yalnızca kira bedelinden değil, aynı zamanda aidat giderlerinden de oluşmaktadır. Bu nedenle, kiralık konut arayan vatandaşlar açısından aidat bedellerinin yüksekliği, kira tutarı kadar belirleyici bir unsur hâline gelmiştir. Artan aidatlar, özellikle site ve apartman yaşamının yaygın olduğu büyükşehirlerde kiralık konutlara erişimi zorlaştırmakta ve barınma krizini yapısal biçimde ağırlaştırmaktadır.

Bu yönüyle düzenleme, sosyal devlet ve enerjiye erişim hakkı, adil tarifelendirme ve sosyal devlet ilkeleriyle çelişmektedir. Apartman ve site sakinlerinin ortak tüketim sayaçlarının ticarethane statüsüne alınması, konut tarifesi kapsamı dışında haksız bir fiyatlandırma yaratmaktadır. Uygulama, enerji maliyetlerinin şeffaf olmayan biçimde hanelere aktarılması sonucunu doğurmakta ve vatandaşların temel yaşam giderlerini artırmaktadır.

Özelleştirme, Kapasite Mekanizması ve Teşvik Politikaları

AKP hükümetinin, TEİAŞ aracılığıyla "kapasite mekanizması" adı altında özel elektrik üretim şirketlerine üretime hazır tuttukları ancak üretmedikleri elektrik için teşvik ödemesi yapmaya devam etmektedir. 2014–2025 yılları arasında bu kapsamda yapılan toplam teşvik ödemesi 2 milyar 88 milyon dolar (yaklaşık 88 milyar TL) düzeyine ulaşmıştır. Özellikle bazı özel şirketlere yapılan ödemelerde olağanüstü artışlar görülmüştür:

Elektrik üretiminde kamu payının %17'lere gerilediği mevcut yapıda, 2025 yılı için özel elektrik üretim santrallerine kapasite mekanizması kapsamında **17,5 milyar TL** ödeme yapılması kararlaştırılmıştır. Bu durum, kamu kaynaklarının üretim ve istihdamı güçlendirmek yerine, özel elektrik üretim şirketlerine "sermaye transferi" olarak kullanıldığını göstermektedir.

Benzer şekilde, yerli kömür kullanan termik santraller için rödovans bedelinin üçte birinin iadesi yoluyla getirilen teşvikten yalnızca iki şirketin (Soma Kolin ve Bolu Göynük) yararlanmış olması; 940 milyon TL'lik kaynağın son derece dar bir çıkar grubuna tahsis edildiğini ortaya koymaktadır. Kapasite mekanizması teşviklerinin dağılımında da Soma Kolin lehine büyük farklar oluşması, teşvik sisteminin enerji arz güvenliğini değil, siyasal–ekonomik tercihleri önceleyen bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir.

AKP iktidarı, yeni özelleştirmeler ile bu yoldaki kararlılığını devam ettirmektedir. Çayırhan Termik Santrali ve bağlı maden sahalarının özelleştirme ihalesi, yaklaşık 164 milyar TL değerindeki varlıkların, yalnızca 20 milyar TL teklif veren Akçadağ Grup'a devredilmesiyle sonuçlanmış ve bu durum, kamu adına net 144 milyar TL kamu zararı oluştuğu eleştirisine yol açmıştır. Maliyet-fiyat dengesizliğinin yanı sıra, özelleştirme şartnamesi gereği tesisle birlikte satılan 800 lojmanın personelden 4 ay gibi kısa bir süre içinde boşaltılmasının istenmesi, çalışanların barınma hakkını istismar ederek işten ayrılmaya teşvik etme girişimi olarak yorumlanmış ve sosyal açıdan da önemli bir sorun teşkil etmiştir.

Öte yandan, özelleştirme sürecinde devredilen termik santrallerin borçları dövizden TL'ye çevrilmiş, 6 taksite bölünmüş ve bu uygulamadan kaynaklı zarar 1 milyar 830 milyon dolar olmuştur.

Bu santrallere uzun vadeli dolar bazlı elektrik alım garantileri de sağlanmış olup, kamu kaynaklarının belirli şirketlere aktarılması sonucunu doğuran bu uygulamalar kamu maliyesi açısından ciddi bir yük yaratmaktadır.

Türkiye Petrolleri Offshore A.Ş. (TP-OTC) Helikopter Hizmet Alimi

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın (TPAO) bağlı ortaklığı olan TP-OTC'nin, sondaj gemileri için helikopter hizmetini Katar ortaklı Redstar şirketinden yüksek tutarlarla kiraladığı belgelenmiştir.

Helikopter başına ödenen tutar:

- Günlük: 36.000 Dolar
- Aylık: 1.116.000 Dolar
- Yıllık: 13.140.000 Dolar (yaklaşık 552 milyon TL)

Toplamda 4 helikopter için ödenen yıllık hizmet bedeli 52 milyon 560 bin dolar (yaklaşık 2 milyar 213 milyon TL) seviyesindedir.

Bu tutarlarla helikopterlerin satın alınması mümkünken, kiralama yoluna gidilmesi kamu kaynaklarının israfı anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin Madencilik Politikalari

Anayasa'nın 168. maddesi gereği, tabii servetler ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Ancak AK Parti'nin enerji ve maden politikaları, bu anayasal ilkenin ruhuna aykırı sonuçlar doğurmuş, madencilik sektörü özel şirketlere teslim edilmiştir.

Bu dönemde, devlet hakkının düşürülmesi, vergi ve sigorta gibi alanlarda teşvik ve kolaylıklar sağlanarak, bu alandaki yatırımların sayısının artırılması planlanmıştır. Özel şirketlere bir takım ekonomik teşviklerin yanı sıra, denetim ve mevzuatsal anlamda yükümlülüklerinin hafifletilmesi gibi hukuki ve politik teşvikler sağlanmaya da ağırlık verilmiştir. Bu bağlamda, 2004 yılında 5 Haziran 2004 tarih ve 25483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5177 Sayılı 5177 Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Maden Kanunu, Orman Kanunu, Çevre Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü

Seferberlik Kanunu, İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu, Belediye Gelirleri Kanununun, Kamulaştırma Kanununun, Maliye Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin, Taşocakları Nizamnamesi isimli kanun, kararname ve diğer mevzuatlarda değişikliklere gidilmiştir.

Bu düzenlemeler, madenlerin aranması ve işletilmesinde çok uluslu şirketlerin hakimiyetini artırmış, kamu kuruluşları ise bu alandan adeta dışlanmıştır. Özellikle, Maden Tetkik Arama (MTA) gibi önemli kamu kurumlarının etkinliği zayıflatılmış, arama ve buluculuk aşamalarındaki ekonomik riskler kamuya yüklenirken, kazançlar özel sektöre bırakılmıştır.

AK Parti döneminde, Maden Kanununda yapılan değişiklikler, kamu madenciliğinden özel sektör madenciliğine geçişi daha da hızlandırmıştır. Bu dönemde, çok uluslu şirketlerin Türkiye'deki maden arama ve işletme faaliyetleri üzerindeki hakimiyeti daha da artmıştır.

AKP döneminde maden yatırımlarının kalkınma, istihdama katkı gibi yönleri üzerinden algı oluşturulurken, plansız ve kontrolsüzce yaygınlaştırılan maden tesislerinin sebep olduğu zarar ve toplumsal maliyetler ise göz ardı edilmektedir. Madencilik sektörünün ekonomik potansiyeli doğru olsa da, bu kazançlar devlete ve yurttaşa fayda sağlamamakta, aksine daha büyük zararlara yol açmaktadır.

Madencilik sektörüne yapılan teşvikler, vergi ve sigorta muafiyetleri ile sınırlı kalmamış; denetim süreçleri ve mevzuat yükümlülükleri de hafifletilmiştir. Ancak bu teşviklere rağmen, On Birinci Kalkınma Planı raporlarına göre, Türkiye'de verilen 350 maden arama ruhsatından yalnızca birinin uluslararası klasmanda bir maden sahasına dönüşmesi, sektördeki verimsizliği açıkça göstermektedir.

Özel maden şirketleri, ekonomik teşviklerin yanı sıra, üniversiteler, spor kulüpleri ve dini inanç merkezleriyle sponsorluk ilişkileri kurarak kamuoyunda meşruiyet sağlamaya çalışmaktadır. Bu tür sosyal onay çabaları, denetimsizlik ve çevresel tahribatı beraberinde getirmiştir. Ayrıca, madencilik karşıtı demokratik mücadeleler sıklıkla "kalkınma karşıtlığı" olarak lanse edilmiş, yerel halkın hak arama çabaları ise baskı altına alınmıştır.

AK Parti'nin madencilik politikaları, kamu kaynaklarını özel sektöre devrederken çevresel, ekonomik ve toplumsal zararlara yol açmıştır. AB İlerleme Raporları, Türkiye'deki madencilik faaliyetlerinin çevresel sürdürülebilirlikten uzak olduğunu ve uluslararası normlarla uyumsuzluğunu vurgulamaktadır.

Türkiye'nin kamu yararını gözeten, sürdürülebilirliğin toplumsal, ekonomik ve çevresel bileşenlerini önceleyen maden politikalarına ihtiyacı vardır. Toplumsal kalkınma, sosyal refah ve gelir adaletinin sağlanmasında, ülkemizin maden potansiyelini doğru değerlendirerek, tüm paydaşların çıkarlarını gözeten bir anlayışla regülasyonların yapılması, MTA benzeri kurumların güçlendirilmesi, çevresel denetimlerin artırılması ve rehabilitasyon süreçlerinin zorunlu hale getirilmesini önemli ve gereklidir.

Kamu madenciliğinin yürütüldüğü dönemlerde, bulunduğu yerleşim yerlerinin ekonomisini ve refah seviyesini geliştiren, sosyal yaşantısını destekleyen, yarattığı imkanlarla bu yerleşim yerlerini cazibe merkezleri haline getiren, büyük nüfuslara açık hava sinema, tiyatroları, tenis kortları gibi birçok sosyal imkanlar sunan özellikleriyle hatırlanmaktadır. Kamuda iken özelleştirilen maden tesislerinin bulunduğu coğrafyalarda, kamu madenciliğinin yürütüldüğü döneme ait hafıza kentin kültürel ve ekonomik gelişmişliğine dair hikayeler üzerine kurulu iken, özelleştirme süreci ile birlikte kentte yaşanan büyük göç dalgalarından, atıl hale getirilen sosyal tesislerden, yaşanan ekonomik zorunluluklardan söz eden aktarımlar ağırlık kazanmaktadır.

Özelleştirme ile birlikte bulunduğu bölgenin gelişmişliğine katkı koyan anlayış yerini, şirketlerin zenginliğine zengin katacak bir anlayışa bırakmıştır. Türkiye'de kar odaklı çalışan ve saydığımız tüm faaliyetleri bir masraf olarak gördüğü için göz ardı eden yapılar tarafından yürütülen bir madencilik anlayışı hüküm sürmektedir.

2004 ve devam eden yıllarda Maden Yasası ve ilgili mevzuatlarda yapılan değişikler ile şirketler madencilik alanında yatırım yapmaya teşvik edilirken, bu yatırımların önünde engel oluşturacak ekonomik ve politik riskler ise def edilmeye çalışılmıştır.

İliç örneğinde de karşımıza çıktığı üzere, öncesinde tarım ve hayvancılık üzerine kurulu olan geçim araçlarına süreç içerisinde uzaklaştırılan/yabancılaştırılan yurttaşlar, ekonomik açıdan maden işletmesine bağımlı hale getirilmiştir. Yöre halkı madencilik sektörünü ve madencilik sektörüne bağlı yan sektörlerde çalışmak zorunda bırakılmıştır. Bu politikalar, hem tarım sektörünü hem de kırsal toplulukların sosyal ve

ekonomik yapısını olumsuz etkilemiştir. Ülkemizin tarımsal potansiyelleri ciddi şekilde zarar görürken, kırsal kesimde yaşayan yurttaşlarımız ise büyük kentlere göç etmek zorunda kalmıştır.

Milyonlarca yıllık jeolojik süreçte oluşan ve kamusal kaynak olarak tanımlanan madenlerimiz bugün uygulanan yanlış maden hakları hukuku nedeniyle ruhsat alarak hak sahibi olan işletmelerin mülkü haline getirilmiş ve bu kaynakların kamunun ortak malı olduğu gerçeğinden uzaklaşılmıştır.

Arama ve araştırma süreçleri günümüzün teknolojisi, uluslararası norm ve standartlarına göre yapılmamaktadır. Yenilenemez nitelikteki madenlerimiz çevresel değerler gözetilerek fayda ve maliyet analizi yapılarak verimli bir biçimde işletilmemektedir. Bir bölgede açılabilecek maden ruhsat sayısına ülke ihtiyaçları gözetilerek bir sınırlama, yani kota getirilmelidir. Bu anlamda, güçlü bir planlama teşkilatına, belirlenecek kamusal ihtiyaçlara ve hazırlanacak kamusal planlara uygun madencilik işlemleri yürütülmelidir.

Madenlerin ve doğal kaynakların uç ürüne dönüştürülerek ülkenin ekonomisine ve gelişmesine, toplumsal refahın yükseltilmesine madenciliğin katkıları artırılmalıdır. Ülke kaynaklarının ham olarak veya çok az bir zenginleştirme yapılarak uluslararası pazarlara gönderilmesinin önüne geçilip uç ürünlere dönüştürülerek satışı sağlanmalıdır.

Maden facialarının meydana gelmesinden sonra dövünmek yerine çevreyle uyumlu, işçi sağlığı ve iş güvenliği sağlanmış, denetim mekanizması sağlıklı bir şekilde işleyen, sorumlu kurumların üzerine düşeni yaptığı bir ulusal madencilik politikası mümkündür. Bunun için tüm bileşenlerin katıldığı yeni bir madencilik politikası anlayışına ve yeni bir maden kanununa ihtiyaç vardır.

İliç: Kimsenin Sorumluluk Almadığı Yerde Altın Üretimi!

13 Şubat 2024 İliç felaketi, madencilik faaliyetlerinde çevresel ve idari denetimlerin sistematik bir şekilde ihlal edilmesi, şirketlerin kâr odaklı yaklaşımları ve kamu kurumlarının görevlerini yerine getirmemesi sonucu meydana gelmiştir. İliç'teki altın

madeninde yaşanan çevre felaketi, sistemik ihmallerin, denetim eksikliklerinin ve şirket odaklı politikaların bir sonucudur.

13 Şubat 2024'te yaşanan felaket sonrasında ortaya çıkan kriz, maden tesisine dair birçok ihlali de gözler önüne sermiştir. Tesisin içme, kullanma suyu havzasında ve fay hattı üzerinde kurulması gibi projenin yerinin belirlenmesindeki hile ve hatalar, proje sahası içerisindeki ünitelerin konumlandırılmasından işletilmesine ilişkin tasarım ve uygulama yanlışlıkları, yetersiz denetim mekanizmaları, ÇED ve diğer izin süreçlerinde yapılan usulsüzlükler, ve diğer eksiklikler, vahşi madencilik uygulamaları, üretim baskısı, emek sömürüsü gibi proje başvurusundan başlayarak projenin işletme aşamaları süresince devam eden birçok usulsüzlük ve hukuksuzluk üzerine inşa edilen, 13 Şubat'ta yaşanan felaket neticesinde yönetilmesi imkansız kriz doğuran, etkisi yıllarca sürecek çevresel yıkıma neden olan, ciddi kirlilik ve sağlık riskleri ortaya çıkarmıştır.

Denetim ve Yönetim Sorunları

Çevre Bakanlığı, Enerji Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı'nın denetim görevlerini ihmal etmesi, şirketlerin keyfi uygulamalarını kolaylaştırmıştır. Özel firmalar eliyle yürütülen denetimler, bağımsızlık ve şeffaflıktan yoksun kalmıştır.

Facia üzerine TBMM bünyesinde kurulan Araştırma Komisyonu'nda dinlenilen Çevre Bakanlığı, Enerji Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı'nın hiçbiri, yığın liç sahasının prosesinin denetimin sorumlu olmadıklarını beyan etmişlerdir. Üç bakanlığın beyanlarını değerlendirdiğimizde, yığın liç sahasının denetlenmediği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan raporda, facianın yaşandığı yığın liç sahasının denetim yetkisinin hangi bakanlıkta olduğu ya da bu alanın denetim dışı kaldığına dair bir araştırma ve değerlendirme de yapılmamıştır.

Bilinçli olarak oluşturulan denetim boşluğu, çevresel tahribatın yanı sıra şüpheli mali kayıt dışılığa zemin hazırlamıştır. Bakanlık yetkililerinin açıklamaları ile bilimsel veriler arasındaki çelişkiler, şeffaflık eksikliğini ve toplum sağlığına yönelik riskleri ortaya koymuştur.

Haraç Mezat Bir Özelleştirme Planı: Çayırhan Termik Santrali ve Maden Sahalarinin Özelleştirme İhalesi

Çayırhan Termik Santrali ve bağlı maden sahalarının özelleştirme ihalesi tamamlanmış olup, 164 milyar TL değerindeki varlıkların ihalesi 20 milyar TL teklif veren Akçadağ Grup tarafından kazanılmıştır. İhale sonucunda kamu zararının 144 milyar TL olduğu hesaplanmaktadır.

Çayırhan Termik Santrali'nde 1393 işçi, Linyit İşletmesinde ise 751 işçi çalışmaktadır. Çayırhan Termik Santrali ve Maden Sahaları, özelleştirme kapsamında 2000-2020 yılları arasında Ciner Grubu'na devredilmiştir. 2020 yılında yeniden kamuya devredilmiştir.

İhale şartnamesindeki detaylar, tesisin gerçek değerinin çok altında bir bedelle özelleştirildiğini göstermektedir. İşçilerin eylemi sonucunda ihalede birkaç değişiklik yapılmış olsa da söz konusu değişiklikler işçilerin ve işçi ailelerinin yaşayacağı mağduriyeti derinleştirmekten dışında bir değişikliğe sebep olacak nitelikte değildir. İhale şartnamesine göre, tesisle birlikte 800 lojman da satılacak ve bu lojmanların en geç 4 ay içinde boşaltılması gerekecektir. Şartnamede yapılan değişikliğe göre, lojmanda ikamet eden personelin ve ailesinin 4 ay içinde; işten ayrılan personelin ve ailesinin ise 12 ay (1 yıl) içinde lojmanı boşaltması gerekmektedir. Bu durum, özelleştirmeden sonra insanların barınma hakkının istismar edilerek, personelin işten çıkmasının teşvik edilmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca 800 aileyi barınma haklarından mahrum bırakacak bu uygulama hayata geçtiği taktirde, devlet güvencesiyle yaşayan bu ailelerin geleceği belirsizliğe sürüklenecektir.

Madenciliğin Paradigmasını Dönüştüren Kanun

Kamuoyunda "Süper İzin Yasası" olarak anılan 7554 Sayılı Kanun, Türkiye'nin çevre mevzuatını, maden rejimini ve kamusal karar süreçlerini yeniden şekillendiren 3 temel düzenleme içermiştir.

"Süper İzin" Mekanizması: Çevresel Denetimin Tasfiyesi

Kanunun 1. ve 3. maddeleriyle getirilen "süper izin" uygulaması, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED), orman izni, tarım dışı kullanım izni ve imar izni gibi temel kamusal denetim mekanizmalarını ya etkisiz hale getirmekte ya da göstermelik bir sürece dönüştürmektedir. Artık ÇED "gerekli değildir" kararı beklenmeden proje onayları verilebilecek, kamu kurumlarının izin süreçlerine 3 ay içinde yanıt vermemesi

durumunda bu sessizlik “izin verilmiş” sayılacaktır. Ayrıca kurumların ÇED sürecinde “olumsuz görüş bildirme” hakkı da kaldırılmaktadır. Bu düzenlemeyle birlikte, yatırımcı lehine şekillendirilen bir izin rejimi oluşturulmakta, çevrenin korunması görevini üstlenen kamu idareleri işlevsizleştirilmektedir. Bu, özellikle doğa koruma alanları, tarım toprakları ve ormanlar başta olmak üzere tüm hassas bölgeleri maden ve enerji yatırımlarına açık hale getirmektedir.

“Süper İzin”in Dış Yatırım Anlaşmalarıyla Bağlantısı

Süper İzin uygulaması yalnızca iç hukukta çevre mevzuatını esneten bir teknik düzenleme değildir; aynı zamanda AKP hükümetinin Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile yaptığı enerji işbirliği anlaşmalarının bir tür yasal taahhüde dönüştürülmesi anlamı taşımaktadır. Bu konuda yukarıda gerekli açıklamalar yapılmıştır. “Süper İzin” düzenlemesi, bahsedilen dış taahhütlerin iç hukukta karşılığını oluşturmaktadır. Bakanlık yetkililerinin açıklamalarında “yatırımcıyı bekletmeyeceğiz” ve “önümüzü açıyoruz” ifadeleriyle desteklenen bu yaklaşım, uluslararası yatırımcıya verilen sözlerin yerine getirilmesi için Türkiye’nin çevre mevzuatının ve idari denetim sisteminin esnetilmesini bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu kapsamda, “Süper İzin” rejimi yalnızca yerli yatırımcıya değil, özellikle Körfez sermayesinin Türkiye’deki enerji ve maden yatırımlarının hızlandırılması için düşünülmektedir. Türkiye’nin çevresel koruma standartları, dış yatırım ilişkileri uğruna sistemli biçimde zayıflatılmaktadır.

“Kurul” Mekanizması: Yürütmenin Üstün Kamu Yararı Yoluyla Nihai Yetkilendirilmesi

7554 Sayılı Kanunun 2. ve 3. maddeleriyle, IV. Grup madenler (altın, bakır, uranyum vb.) ve “stratejik/kritik” madenler için izin süreçlerinde nihai kararı verme yetkisi, Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında oluşturulan bir Kurul’a devredilmektedir. Kurul üyeleri, çevre ve enerji dahil olmak üzere ilgili bakanlıklardan oluşmaktadır.

Bu yapının getirdiği en kritik sonuç, kamu kurumları arasında görüş ayrılığı çıkması halinde yürütmenin doğrudan “üstün kamu yararı” gerekçesiyle bu sürece müdahale edebilmesidir. Böylece Cumhurbaşkanlığı idarelerin denetim mekanizmaları üzerine dışına çıkarak maden projeleri konusunda merkezi ve mutlak belirleyici konumuna yerleşmektedir.

“Stratejik/Kritik maden” belirleme yetkisi tamamen Bakanlığın takdirine bırakılmıştır. Bu, yürütme organının istediği herhangi bir madeni “stratejik” sayarak tüm çevre ve koruma statülerini baypas etmesine olanak tanımaktadır. Kurumlarda, zeytinlikler yönünden çıkacak olumsuz karar üzerine de bu mekanizma işletilebilir mi sorusu önemlidir ? Bu konuda belirsizlik bulunmaktadır.

Süper Denetim: Kağıt Üzerinde Denetim Mi?

Süper İzin’le hızlanan süreçler, denetim için de aynı mantıkla işletilecek gibi görünüyor. 7554 Sayılı Torba Kanun’un 3. maddesinde “İşletme izni alınıp alınamayacağı belli olmayan sahalar için arama ve işletme ruhsatı edinme zorunluluğu yatırımcı açısından risk teşkil etmekte, yerli ve yabancı yatırımcıların madencilik sektörüne yönelmesini güçleştirmekte, ihale bedellerinin düşük kalmasına sebebiyet vermektedir.” ifadesi yer almaktadır. Bundan dolayı, izin süreçleri hızlandırılırken, enerji ve maden projeleri için gerekli izinlerin mutlaka verileceği yönünde şüpheler içeren ifadeler taşıyan kanun metni ile İdarenin denetim ve kolluk yetkisi de zayıflatılmaya çalışılmaktadır.

Aynı şekilde, 7554 Sayılı Torba Kanun’un özellikle 3. maddesinde yer alan Zımni onay (süresi içinde cevap verilmezse izin verilmiş sayılması), çok ciddi bir risk oluşturmaktadır. Uygulamada, ilgili kurumların iş yükü veya personel yetersizliği gibi gerekçelerle tepki verememesi zımni onay olarak kabul edilecektir.

Enerji politikalarında dönüşüm: bağımsızlık mı, bağımlılık mı?

Türkiye'nin enerji serüveni, stratejik bir güvenlik meselesinden çok, günübirlik ekonomik hesapların gölgesinde şekilleniyor. Özel sektörün kar odaklı yaklaşımı, kamusal çıkarların önüne geçerken ülkenin geleceği adeta bir pazarlık konusuna dönüşüyor.

Enerji politikaları, artık salt bir ekonomik tercih değil, ulusal güvenliğin ve bağımsızlığın temel taşı olarak görülmeli. Türkiye, enerji tüketen değil, enerji üreten ve ihraç eden bir ülke vizyonunu benimsemek zorundadır.

Enerjideki özelleştirme uygulamaları kamusal zarara yol açtı

Kamu enerji yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı 2002 yılında yüzde 20,8 iken bu oran 2023 yılında yüzde 4,8’e düşmüştür. Enerji yatırımlarının toplam yatırımlar

içindeki 2002 de yüzde 7.7 iken 2023 yılında yüzde 1.8'e gerilemiştir. Kamu enerji yatırımlarının Milli Gelir içindeki payına bakıldığında ise 2002 yılında yüzde 1 iken, 2023 yılında binde 1.8'e gerilemiştir. Bu rakamlara bakıldığında yatırımlarda ciddi bir azalış olduğu görülmektedir.

Son yirmi yılda, enerji politikalarını belirleyen temel eğilim enerji sektörünün neoliberal politikalar doğrultusunda yeniden yapılandırılması, özelleştirmeler, kamu varlıklarının satılması, piyasaların oluşturulması, kamu hizmetlerinin piyasa faaliyetine dönüştürülmesi ve bu hizmetlerin özel şirketler eliyle verilmesidir. Diğer sektörlerde olduğu gibi, enerjide de planlama anlayışı terk edilmiştir.

Kamu kurumlarının özelleştirilmesi ve kamu hizmetlerinin özel sektörün kâr edebileceği piyasa faaliyetleri haline dönüştürülmesi AKP iktidarı döneminde hız kazanmıştır.

1986-2022 döneminde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) tarafından yapılan özelleştirmelerin toplam tutarı 71,3 Milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. 2004-2022 yılları arasında yapılan özelleştirmelerin tutarı ise 63,061 Milyar Doları olup, özelleştirme tutarlarının yaklaşık %89'unun AKP dönemine karşılık geldiği anlaşılmaktadır. Bu tutarın 12.milyar 750 Milyon Doları enerji özelleştirmelerine aittir. Ayrıca Kamu-özel İş Birliği ile yapılan 270 adet yatırımın 102 adedi enerji alanında yapılmıştır.

Elektrik dağıtım şirketlerinin yapması gereken yatırımları yapmamaları nedeniyle bu yıl içerisinde orman yangınlarında dağıtım hatlarında ve çevresinde bakımın yapılmamasının sorumluluğu dile getirirlmektedir.. Söz konusu dağıtım şirketleri devir sözleşmelerindeki yükümlülüklerine uymamaktadırlar. Burada TEDAŞ'ın görevini aksattığı düşünülmektedir.

Türkiye, doğal enerji kaynaklarını kullanamamaktadır!

Bilindiği üzere Anayasamızın 168. Maddesine göre "tabi servetler ve kaynaklar, devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu" yönünde tanımlanmış, bu kaynakların aranması, bulunması, çevreye en duyarlı şekilde işletilerek uç ürüne dönüştürülmesi, yüksek katma değer üretilerek toplumsal kalkınmaya destek verilmesi ile son aşamada yine çevreye düzelmesi de yapılmak suretiyle terk edilmesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı çalışma alanı kapsamına girmektedir. Bu amaçla Enerji ve Tabii Kaynaklar

Bakanlığı ve bağlı birimlerinin yeraltı kaynaklarımızı koruyarak- toplumsal gelişmemize ve kalkınmamıza destek sunması gerekmektedir.

Özet olarak; Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi tamamlanan Enerji Bakanlığı ve ilgili kuruluşlarının bütçelerinin enerji yoksulluğunu gözeten ve halkın enerjiye rahat ulaşımını sağlayan bir içerikte görmemekteyiz.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-Ülke genelinde yürütülen enerji verimliliği ile ilgili çalışmalara ilişkin gerekli ölçme, izleme ve denetim çalışmalarını yapmakla görevli bulunan Bakanlığın enerji arz güvenliği, verimliliği programlarını uygulamada daha etkin olmasını sağlamak için, arz güvenliği, verimliliği ve enerji piyasası programının ilgili alt tertibinde yer alan 1.3 milyon TL ödeneğin 1 milyar TL artırılmasını,

-Genel aydınlatma giderlerinde yerel yönetimlerin payını artıran, Bakanlığın payını düşüren kanun düzenlemesi Genel Kurulda kanunlaşmayı beklemektedir. Bu düzenleme, CHP'li belediyeler başta olmak üzere, yerel yönetimlerin kaynaklarını etkileyecek, Bakanlığın ise merkezi yönetim bütçe ödeneğini 2026-2028 döneminde büyük ölçüde azaltacak, yerel yönetimlere ek yükler bindirdiği için diğer hizmetlerin aksamasına yol açabilecektir. Önergemizle yerel yönetimlerin 20.6 milyar TL'lik genel aydınlatma giderleri desteklerine 10 milyar TL aktarılmasını,

-TEDAŞ'ın elektrik dağıtım şirketlerini daha sıkı denetleyebilmesi için 1.6 milyon TL'lik ödeneğin 1 milyar TL artırılmasını,

talep eden öneregelerimiz rededilmiştir.

23 yılda nereye geldik

Enerji sadece bir sektör değildir. Enerji bir ülkenin ekonomisinin omurgası, sanayisinin yakıtı, millî güvenliğinin temeli, dış politikasının belirleyicisidir.

Maalesef bugün Türkiye, dünyanın en pahalı enerjisini tüketen; buna rağmen arz güvenliği zayıf, planlaması dağınık, teknolojisi dışa bağımlı, maden politikası rant odaklı bir enerji yönetimiyle karşı karşıyadır.

I. Yapılan Hatalar — Pahalı Enerji, Dışa Bağımlılık, Kaynak Yönetiminde Şeffaflık Sorunu

Bu iktidar, Türkiye'nin enerji geleceğini vizyonsuzlukla yönetmiş; ülkeyi pahalı enerjiye, dışa bağımlılığa ve plansızlığa mahkûm etmiştir.

1. Dışa bağımlılığı derinleştiren yanlış politikalar

Türkiye bugün enerjide hâlâ %70'in üzerinde dışa bağımlıdır.

Bu, ekonomik kriz demektir. Bu, cari açık demektir. Bu, dış politikada kırılganlık demektir.

Yıllarca "enerji bağımsızlığı" dediniz ama doğalgazda, petrolde, kömürde, ekipmanda, teknolojide dışa bağımlılığı daha da artırdınız.

2. Enerji fiyatlarında yanlış yönetim

Vatandaş dünyanın en pahalı doğalgazını, elektrik faturasını ödemektedir.

Sanayi yüksek enerji maliyetleri yüzünden rekabet gücünü kaybetmektedir.

Enerji maliyetleri, enflasyonun en büyük itici güçlerinden biri hâline gelmiştir..

Yanlış alım garantileri, yanlış kur politikaları, yanlış zamanlamalı fiyatlamalar yüzünden Türkiye enerji yoksulluğu yaşayan bir ülke hâline gelmiştir

3. Yenilenebilir kaynaklara geçişte strateji eksikliği

Güneş ve rüzgâr gibi Türkiye'nin güçlü olduğu alanlarda yerli ekipman üretimini ihmal ettiniz.

Yenilenebilir enerjiyi büyüttünüz ama teknoloji, türbin, panel, batarya, inverter… yani katma değer yaratacak tüm alanlar dışarıda kaldı. Türkiye yenilenebilir enerji üretmekte, ama teknolojisini ithal etmektedir. Bu sürdürülebilir değildir**.**

4. Nükleer enerji yönetiminde şeffaflık sorunu

Akkuyu'da yapılan anlaşmada Türkiye'nin egemenlik alanı tartışmalı hâle getirilmiştir.

Üretimden pay alma modeli şeffaf değil. Kullanılan teknoloji şeffaf değildir.

Nükleer atık ve güvenlik standartları toplumla paylaşılmamıştır.

5. Madencilikte rant ve denetimsizlik

Bilimsel planlama yerine “kim ne isterse ruhsat” anlayışı hâkim olmuştur. Zeytinliklere, tarım alanlarına, ormanlara maden ruhsatı verilmiştir. İş güvenliği zayıf olduğu için facialar yaşanmıştır. Denetim mekanizmaları şirketlerin insafına bırakılmıştır. Türkiye’nin en değerli madenleri –nikel, bor, nadir toprak elementleri– katma değer yaratmadan ham madde olarak ihraç edilmektedir.

6. Enerji verimliliği ve tasarruf politikaları yok

Oysa dünyada enerji bağımlılığını azaltmanın en etkili yolu verimliliktir.

Ama Türkiye bu alanda yıllardır yerinde saymaktadır. Binalar, sanayi, ulaşım, kamu… hiçbir alanda kapsamlı bir politika uygulanmadı.

II. Mevcut Durum — Pahalı Enerji, Dış Bağımlılık, Kırılgan Bir Sistem

Bugün Türkiye enerji alanında üç temel kriz yaşıyor:

1. Fiyat krizi

Elektrik ve doğalgaz faturaları hem hane halkını hem de KOBİ’leri zorluyor.

Sanayi yüksek maliyet yüzünden kapasitesini düşürüyor.

Enerji fiyatları enflasyonun en kırılgan noktası hâline geldi.

2. Bağımlılık krizi

Doğalgazda Rusya’ya, petrolde birkaç kaynağa, ekipmanda Uzak Doğu’ya, teknolojide Avrupa’ya bağımlıyız.

Bu, ekonomik olduğu kadar jeopolitik bir risktir.

3. Gelecek krizi

Enerji dönüşümü hızla ilerliyor ama Türkiye şarj altyapısından batarya ekosistemine, hidrojen vizyonundan dijitalleşmeye kadar birçok alanda geri kalmaktadır.

Türkiye’de enerji sektörünün omurgası güçlü değil, kırılgandır

Bu bütçe Türkiye’yi geleceğe değil, geçmişe bağlamaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak enerji sektörünü, Türkiye’nin ekonomik istikrarı, dış politika bağımsızlığı ve üretim kapasitesi açısından stratejik bir alan olarak görüyoruz. Enerjiyi yalnızca arz-talep dengesi üzerinden değil; teknoloji,

verimlilik, maliyet yönetimi, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal refah boyutlarıyla ele alan bütüncül bir politika anlayışını hayata geçireceğiz. Bugün karşı karşıya olduğumuz temel sorunlar—yüksek dışa bağımlılık, maliyet baskısı, planlama eksikliği, şeffaf olmayan süreçler ve maden yönetimindeki yapısal zafiyetler—Türkiye'nin enerji geleceğini tehdit etmektedir. CHP olarak bu yapısal sorunları giderecek kapsamlı bir dönüşüm programını hayata geçirmeye hazırız.

1. Enerjide Dışa Bağımlılığı Aşacağız

Türkiye'nin enerji güvenliğini güçlendiren, kaynak çeşitliliğini artıran ve dışa bağımlılığı azaltan bir stratejik plan uygulayacağız.

- **Enerji arz güvenliğini orta ve uzun vadeli planlarla yöneteceğiz.**
- **Gaz tedarikinde tek ülkeye aşırı bağımlılığı sona erdirecek bir çeşitlendirme modeli kuracağız.**
- **Yerli enerji teknolojilerinin geliştirilmesini kamu öncülüğünde teşvik edeceğiz.**
- **Doğal gaz depolama kapasitesini artıracak, yeni LNG altyapıları ve enterkonneksiyon hatlarıyla sistem esnekliğini büyüteceğiz.**

Türkiye'nin enerji güvenliği, şeffaf ve çok kaynaklı bir model üzerine kurulacaktır.

2. Yenilenebilir Enerjide Teknoloji Odaklı Bir Ekosistem Kuracağız

Yenilenebilir enerjiyi yalnızca kurulu güç üzerinden değil, teknoloji üretimi üzerinden büyüteceğiz.

- **Güneş paneli, rüzgâr türbini, inverter, batarya ve diğer ekipmanlarda yerli üretimi destekleyeceğiz.**
- **YEKA süreçlerini şeffaf ve rekabetçi hâle getireceğiz.**
- **Şebeke kapasitesini artıracak, yenilenebilir entegrasyonunu kolaylaştıracağız.**
- **Depolama teknolojileri, hidrojen, batarya ve güç elektroniği altyapılarına özel yatırım programı hazırlayacağız.**

Yenilenebilir enerji Türkiye'nin rekabet gücünü artıran bir teknoloji alanına dönüşecektir.

3. Enerji Verimliliğinde Ulusal Dönüşüm Başlatacağız

Enerji verimliliğini, hem enerji maliyetlerinin düşürülmesi hem de dışa bağımlılığın azaltılması için temel politika alanı hâline getireceğiz.

- **Binalarda enerji sınıfı dönüşümünü teşvik edeceğiz.**
- **Sanayide verimlilik odaklı üretim teknolojilerinin yaygınlaşmasını sağlayacağız.**
- **Kamu binalarında zorunlu enerji verimliliği standartları getireceğiz.**
- **Ulaşımda elektrikli araçlar ve şarj altyapısı desteklerini genişleteceğiz.**
- **Isı pompaları, mikro şebekeler ve dijital enerji yönetim sistemlerini yaygınlaştıracağız.**

Verimlilik alanında atılacak her adım ekonominin genel dengesine olumlu katkı sağlayacaktır.

4. Enerji Fiyatlarında İstikrar ve Öngörülebilirlik Sağlayacağız

Hem hane halkının hem de reel sektörün sürdürülebilir enerji maliyetlerine ulaşmasını sağlayacağız.

- **Maliyet bazlı ve şeffaf tarifelendirme modelini hayata geçireceğiz.**
- **Düşük gelirli aileler için sosyal tarife sistemi kuracağız.**
- **KOBİ'ler için düşük maliyetli enerji desteği programları oluşturacağız.**
- **Dağıtım şirketlerinde denetimi güçlendirecek, tarifelerin kamu yararı temelinde belirlenmesini sağlayacağız.**
- **Yenilenebilir enerjinin fiyat düşürücü etkisini güçlendirecek şebeke ve piyasa düzenlemelerini yapacağız.**

Fiyat istikrarı, hem vatandaşın refahı hem de üretimin sürdürülebilirliği açısından temel öncelik olacaktır.

5. Stratejik Madencilik Politikasını Hayata Geçireceğiz

Maden yönetimini rant ve düşük katma değer yerine sanayi verimliliği ve sürdürülebilirlik üzerine kuracağız.

- **Bor, nikel ve nadir toprak elementlerini uç ürünlere dönüştürecek tesisleri kuracağız.**
- **Yerli rafineri ve işleme kapasitesini artıracağız.**
- **Maden kazalarında işçi sağlığı ve güvenliğini uluslararası standartlara**

taşıyacağız.

- **Zeytinlikler, tarım arazileri ve ormanlık alanlar gibi korunan bölgelerde madencilik faaliyetlerine izin vermeyeceğiz.**
- **Madencilikte çevre ve rehabilitasyon planlarını zorunlu hâle getireceğiz.**

Maden politikası, Türkiye'nin sanayisine değer katacak şekilde bilimsel temelde yürütülecektir.

6. Nükleer Enerjiyi Şeffaf ve Bilimsel İlkelerle Yöneteceğiz

Mevcut nükleer projelerde şeffaflık sorunlarını giderecek, yeni yatırımları uluslararası standartlarla uyumlu şekilde planlayacağız.

- **Akkuyu başta olmak üzere mevcut projelerde maliyet, atık yönetimi, pay dağılımı ve güvenlik süreçlerini şeffaflaştıracağız.**
- **Yeni projelerde çok taraflı ortaklık modelini zorunlu kılacağız.**
- **Yerli mühendislik kapasitesinin artırılması için uzun vadeli insan kaynağı planlaması yapacağız.**

Nükleer enerji Türkiye için bir risk değil, doğru yönetildiğinde bir fırsat alanı hâline gelecektir.

7. Enerji Yoksulluğunu Bitireceğiz

Enerjiye erişim hakkını sosyal devlet ilkesiyle güvence altına alacağız.

- **Elektrik ve doğalgazda düşük gelirli haneler için sosyal destek mekanizmalarını kalıcı hâle getireceğiz.**
- **Kesinti süreçlerinde uluslararası standartlara uygun sosyal koruma uygulamalarını devreye alacağız.**
- **Enerji verimliliği projeleriyle hanelerin enerji giderlerini kalıcı olarak düşüreceğiz.**

Enerji hizmetlerine erişim, gelir seviyesine bağlı bir ayrıcalık değil, temel bir kamusal hizmet olacaktır.

8. Şeffaf, Hesap Verebilir ve Katılımcı Bir Enerji Yönetimi Kuracağız

Enerji sektörünün tüm aktörlerini kapsayan bir yönetim yapısı oluşturacağız.

- **Enerji planlamasını kamu, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplumun katılımıyla hazırlayacağız.**
- **Veriye dayalı enerji projeksiyonlarını düzenli olarak kamuoyuyla paylaşacağız.**

- **Sektördeki tüm kritik karar süreçlerini şeffaflaştıracağız.**
- **Meclis denetimini güçlendirecek bir kurumsal yapı oluşturacağız.**

Enerji politikaları, siyasi takvime göre değil, bilimsel gerekliliklere göre şekillenecektir.

Sonuç

CHP olarak enerjide tam bağımsızlığa giden stratejik dönüşümü planlı, şeffaf ve teknoloji odaklı bir anlayışla gerçekleştireceğiz. Yenilenebilir enerji teknolojisini Türkiye'de üreten, madencilikte yüksek katma değere yönelen, enerji maliyetlerini düşüren, verimliliği artıran ve vatandaşın refahını güvence altına alan bir enerji modeli kurmaya kararlıyız. Türkiye'nin enerji güvenliği, ekonomik geleceği ve toplumsal refahı için gereken tüm adımları atmaya hazırız.

XXIII. ULAŞTIRMA

Ulaştırma ve altyapı politikalarının temel amacı; vatandaşların güvenli, erişilebilir, ucuz ve nitelikli ulaşım hakkını güvence altına almak ve altyapıyı ekonominin büyük dönüşümlerine katkı verecek, bölgesel eşitsizlikleri giderecek şekilde dirençli hale getirmektir.

Ulaşım, kamusal bir haktır. Ulaşım hakkı; tüm yurttaşların serbest, güvenli ve erişilebilir koşullarda sürdürülebilir ulaşım olanaklarına erişebilmesini ifade eder. Ulaşım hakkının güvence altında olması, yurttaşların toplumsal hayata katılımlarının ve ekonominin canlılığının ön koşullarından biridir.

Bu kapsamda ulaşımda güvenlik ve kalite standartları yükseltilmesi, karayolu, demiryolu, denizyolu, havayolu ve dijital altyapı yatırımlarının bütüncül bir planlama anlayışıyla yürütülmesi; her ulaşım türü kendi avantajları üzerinden güçlendirilerek dengeli bir ulaştırma sistemi oluşturulması esas olmalıdır. İklim krizinin ülkemiz ve

dünya açısından yarattığı olumsuz etkiler dikkate alınarak, ulaşım sektörüyle ilgili olarak kararlı çalışmaların yapılması, yenilenebilir enerji kaynaklarını ulaşım ve altyapı projelerinde daha etkin kullanmak adına somut adımların atılması, çevre hassasiyetleri, karbon emisyonunun azaltılmasına özel önem verilmesi hızlı, güvenli ve ekonomik ulaşıma yönelik projelerin hayata geçirilmesi ülkemizin geleceği için büyük önem taşımaktadır.

Bu açıdan, ulaştırma politikalarıyla sektörel önceliklerin ve yatırım hedeflerinin yeniden tanımlanması gerekmektedir. Rant odaklı, bütçeyi ipotek altına alan, gelecek nesillerin hakkını gasp eden, kamu zararı yaratan tüm uygulamalara son verilmesi, Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) projeleri de dâhil olmak üzere tüm kamu mali yükümlülükleri; şeffaflık ilkesiyle kamuoyunun bilgisine sunulması, denetime açık olması ve kamu yararı gözetilerek ulusal ve uluslararası hukuka dayanan bir anlayışla ele alınması hayati önem taşımaktadır.

Ülkemizde Cumhuriyetimizin ilk yılları hariç tutulmak üzere, özellikle 1950'li yıllardan sonra yapılan yanlış tercihlerden ve ardından gelen yıllar boyunca uzun dönemli planlarla dengeli bir modal dağılım hedeflenmediği için, artan ulaşım talebine yönelik kısa vadeli yaklaşımlar nedeniyle mevcut ulaştırma sistemi karayolu odaklı olarak büyümüştür.

(Yüzde)

Yük (Ton-km)				
	Karayolu	Demiryolu	Deniz ve İç Sular	
AB-27	77,9	17,1	5,0 (1)	
Türkiye	90,6	3,5	5,9 (2)	
Yolcu (Yolcu-km)				
	Karayolu	Demiryolu (3)	Deniz ve İç Sular	Havayolu
AB-27	82,2	7,5	0,4	9,9
Türkiye	90,9	1,5	0,4	7,2

Kaynak: 2023 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TCDD, DHMİ
(1) AB-27 ülkeleri için deniz ve kıyı taşımacılığı dâhil olmayıp yalnızca iç suyolu taşıma verisidir.
(2) Türkiye için kabotaj taşıma verisidir.
(3) Kent içi ulaşım taşımaları hariçtir.

Kaynak: 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Programı

Tablodan izleneceği üzere, ülkemizde yurt içi yük ve yolcu taşımacılığında son derece sorunlu bir tablo bulunmaktadır. Ülkemizde yük taşımacılığının yüzde 90.6'sı ve yolcu taşımacılığının yüzde 90,9'u karayolu iken; yük taşımacılığının sadece yüzde 3.5'i, yolcu taşımacılığının sadece yüzde 1.5'u demiryolu ile yapılmaktadır. Bu oran AB'de sırasıyla yüzde 17.1 ve yüzde 7.5'tir.

AKP iktidarının hiçbir kamu yararı olmayan, Kanal İstanbul projesi örneğinde olduğu gibi, projeler ile politikalar rant odağına sıkışmış durumdadır. Dolayısıyla bugüne kadar yapılan tüm iş ve işlemlerin hukuki, ekonomik, ekolojik ve teknik olarak incelemeye alınması gerekmektedir. Aynı zamanda ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu gerçeğinden de hareketle depreme karşı alınacak önlemler, su kaynaklarının ve çevrenin korunmasına yönelik tedbirlerin alınması da kaçınılmazdır.

AKP iktidarları döneminde ülkemizdeki ulaştırma sektörüne ilişkin temel strateji belgeleri, planları incelendiğinde ortaya çıkan en önemli gerçek, belirlenen hedeflerle gerçekleşmeler arasında daima bir uçurum olduğudur. Bu durum, her yeni çalışmada, hedeflerin değiştirilmesine ve her belgedeki hedefin kağıt üzerinde sayılar mezarlığına dönmesine neden olmuştur. AKP iktidarlarının ve "tek adam" yönetiminin plansız ve programsız, vatandaşların taleplerinden kopuk, doğa katliamlarını beraberinde getiren, bir avuç yandaşını zenginliğine zenginlik katan proje ve yatırımları nedeniyle, ülkemizin yaşadığı kriz her geçen gün derinleşmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak rahat, erişilebilir, konforlu ve güvenli ulaşım, her yurttaşın temel hakkı olduğundan hareket ederek, Cumhuriyetimizin kurucu önderi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hedef olarak gösterdiği "muasır medeniyetler" seviyesine taşıyabilmek için ülkemizin dört bir yanını güvenli ve entegre ulaştırma sistemleriyle donatmak, hızlı iletişim ağlarıyla örmek tarihi sorumluluğumuzdur. Bu sorumluluk ve bilinçle; halktan toplanan vergilerle oluşan bütçenin yaş, bölge, şehir, cinsiyet fark etmeksizin ülkemizin dört bir yanındaki tüm vatandaşlarımıza eşit ve adil bir şekilde hizmet olarak ulaştırılmasını takip etmek, denetlemek öncelikli hedefimizdir. İlgili mevzuat çerçevesinde yalnızca eleştiri değil, tüm harcamaların mevzuata uygunluğunu sorgulamak ve kamu kaynaklarının doğru kullanıldığından emin olmak için; bütçenin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını denetleme yükümlülüğümüz bulunmaktadır.

Mevcut durum

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 10 bağlı ilişkili kuruluş, 18 merkez teşkilat ve 81 taşra teşkilat biriminden oluşmakta, Türkiye genelinde 131 bin 454 personel ve 2003 şantiyede, 103 bini aşkın personel ile doğrudan 235 bin 219 kişiye doğrudan istihdam sağlamaktadır.

Bakanlığın 2026 yılı bütçe teklifi, 525 milyar 260 milyon TL ile genel bütçe büyüklüğünün yüzde 2,77'sine tekabül etmektedir. Bu oran, geçen yılki yüzde 3,25'lik paya kıyasla oransal bir düşüşü işaret etmektedir. Yine bütçedeki yüzde 8,75'lik (45 milyar TL) nominal artış enflasyon oranının dahi oldukça altında kalmaktadır. Bakanlığın yeni yatırımlarını ve hizmet kalitesini enflasyonist ortamda koruyamayacağını, dolayısıyla bütçenin gerçekçi bir yatırım bütçesi olmaktan uzak olduğunu göstermektedir.

Yatırım Programında 870 ana proje kapsamında toplamda 2 bin 171 proje bulunmaktadır. 2026 yılında, bakanlık yatırımları için ise 488 milyar lira ödenek ayrılmıştır.

Ülkemizin sınırlı kaynaklarının son derece yanlış kullanıldığı görülmektedir. Bu duruma en iyi örnek olarak KÖİ (Kamu Özel İş birliği) yöntemiyle gerçekleştirilen yatırım projeleri verilebilecek olup, kamu yatırımları ile ilgili döviz cinsinden garanti geri ödeme sisteminin bütçe için önümüzdeki dönemde gittikçe büyüyen bir açık unsuru olacağı anlaşılmaktadır. Bu projelerin önemli bir bölümünde fizibilite çalışmalarının doğru yapılmadığı sonradan anlaşılmakta, bunların sözleşmeleri denetim elemanlarından ve milletvekillerinden 'ticari sır' bahanesiyle saklanmaktadır. Bu projelerin ülke kaynakların sınırlılığı ve ekonomideki 'fırsat maliyetleri' göz önünde bulundurularak bugünkü değer hesaplarının titizlikle yapılması bir rasyonalite gereğidir.

Bütçe ödeneğini tutturmada en problemli bakanlık Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

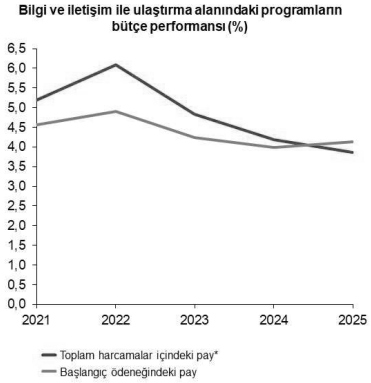

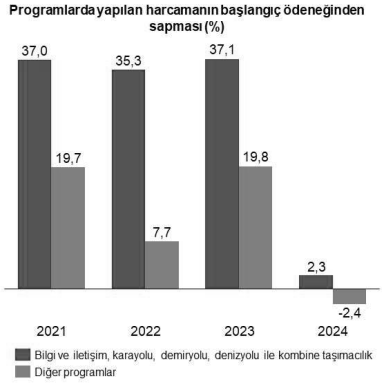

Kombine taşımacılık gelişmesi gereken bir alan ama para harcayamadığınız bu program için en yüksek artış talep edilmesi ilginç…

Program bazında yapılan harcamanın başlangıç ödeneğine oranı (%)

	2021	2022	2023	2024
Bilgi ve İletişim	160,23	199,40	120,31	114,69
Denizyolu Ulaşımı	57,82	131,95	110,84	111,47
Karayolu Ulaşımı	164,99	156,46	164,09	106,58
Demiryolu Ulaşımı	112,27	105,39	103,45	96,94
Kombine Taşımacılık, Lojistik ve Tehlikeli Mal Taşımacılığı	0,45	2,40	4,31	6,63

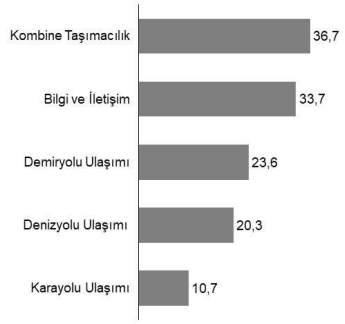

Bakanlık bütçesinin en önemli handikabını oluşturan ve bütçe için bir karadelik halini alan Yap İşlet Devret modeli ile inşa edilen projelerine ödenen garantiler de kamu

maliyesine yüklediği devasa, şeffaf olmayan yükler bindirmektedir. Bu durum da bütçenin, önceki yıllarda olduğu gibi yeni yatırımlar ve kalkınma hedefleri için değil, Hazine garantili projelere kaynak aktarımı ve patron taleplerini karşılama aracı olarak kullanılacağını göstermektedir. Zira ülkemizde uygulandığı şekliyle YİD modeli, "ihalesiz sömürü modeli" haline gelmiştir.

KÖİ ve YİD'ler

KÖİ Modelleri ülkemizde 1986 yılından bu yana uygulanmaktadır. Ülkemizde KÖİ modelleri ile yatırım yapılmasının temel gerekçesi kamunun yatırım için gerekli finansmana sahip olmaması, bu çerçevede özel sektörün yatırım sürecine dahil edilmesi olarak ifade edilmektedir. 2003 sonrası dönemde ağırlıklı olarak uygulanan bu model, iktidarın elinde önemli bir araç olarak kaynak aktarımının bir metodu olarak öne çıkmıştır. AKP iktidarları döneminde KÖİ modeli ile yatırımlar sayısal olarak artmış, tutar bazında yüksek seviyelere ulaşmıştır. AKP'nin kamu kaynaklarını büyük ihaleler, Yap-İşlet-Devret, Yap-Kirala-Devret ve benzeri yatırım modelleriyle bir avuç yandaşa aktarıldıkça kamu açıkları da büyümüş, ülkedeki kriz derinleşmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın verilerine göre, ülkemizde YİD, Yap İşlet (Yİ), Yap Kirala Devret (YKD) ve İşletme Hakkı Devri (İHD) olmak üzere dört temel KÖİ modeli uygulamaktadır. Bu modellere 1986 yılından başlamak üzere, 277 adet KÖİ Projesi için uygulama sözleşmesi imzalanmıştır.

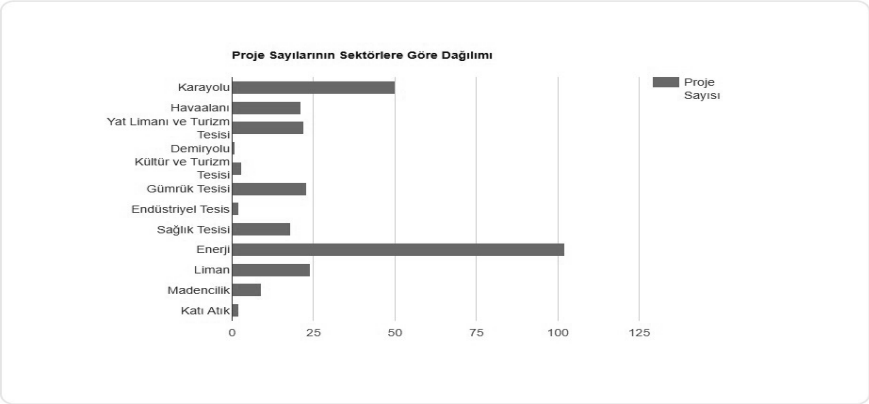

Veritabanı yalnızca uygulama sözleşmesi imzalanmış projeleri kapsamaktadır.
Projeler 2025 yılı Eylül ayı fiyatlarıyla güncellenmiştir.

Proje sayılarının yıllara göre dağılımına bakıldığında ise son 5 yılda 29 proje için uygulama sözleşmesi imzalandığı görülmektedir.

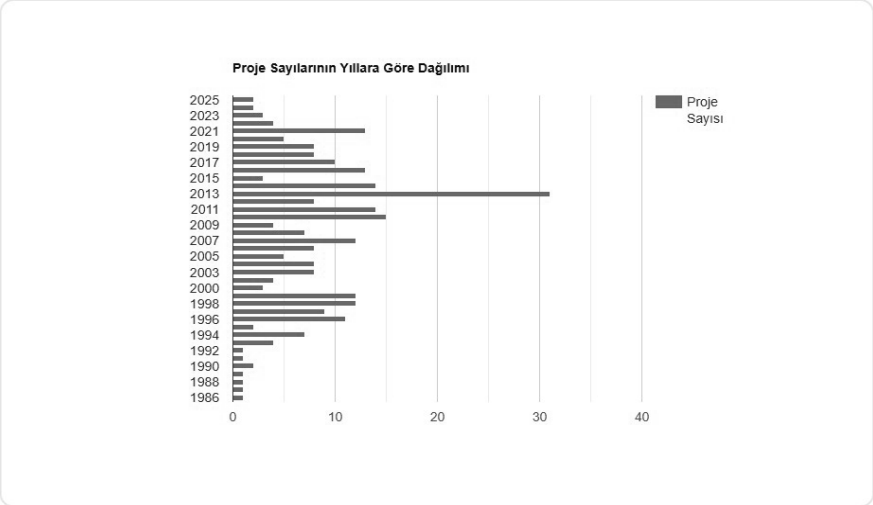

Veritabanı yalnızca uygulama sözleşmesi imzalanmış projeleri kapsamaktadır.
Projeler 2025 yılı Eylül ayı fiyatlarıyla güncellenmiştir.

KÖİ modeliyle gerçekleştirilen projelerin yatırım tutarlarının sektörel dağılımına bakıldığında ise Karayolu sektörü 41 milyar 847 milyon 943 bin ABD doları ile ilk sırada yer almaktadır. Havaalanları ise 25 milyar 779 milyon 419 bin ABD doları ile ikinci sıradadır ve 22 milyar 925 bin 970 bin ABD doları enerji sektörü takip etmektedir.

Yatırım Tutarlarının Sektörlere Göre Dağılımı	
SEKTÖR	TOPLAM ($)
Karayolu	41.847.943.091,58
Havaalanı	25.779.419.123,04
Yat Limanı ve Turizm Tesisi	1.607.895.363,03
Demiryolu	349.934.622,97
Kültür ve Turizm Tesisi	424.168.804,20
Gümrük Tesisi	740.474.711,77
Endüstriyel Tesis	1.838.840.157,48
Sağlık Tesisi	13.802.877.147,53
Enerji	22.925.970.295,36
Liman	2.659.863.016,91
Madencilik	0
Katı Atık	115.374.009,26

İşletme hakkı devri bedellerinin sektörel dağılımına bakıldığında ise 83.4 milyar ABD doları ile ilk sırada havaalanları yer almaktadır. Bunu 23.9 milyar ABD doları ile enerji sektörü takip etmekte, 3.8 milyar ABD doları ile yat limanı ve turizm tesisi takip etmektedir.

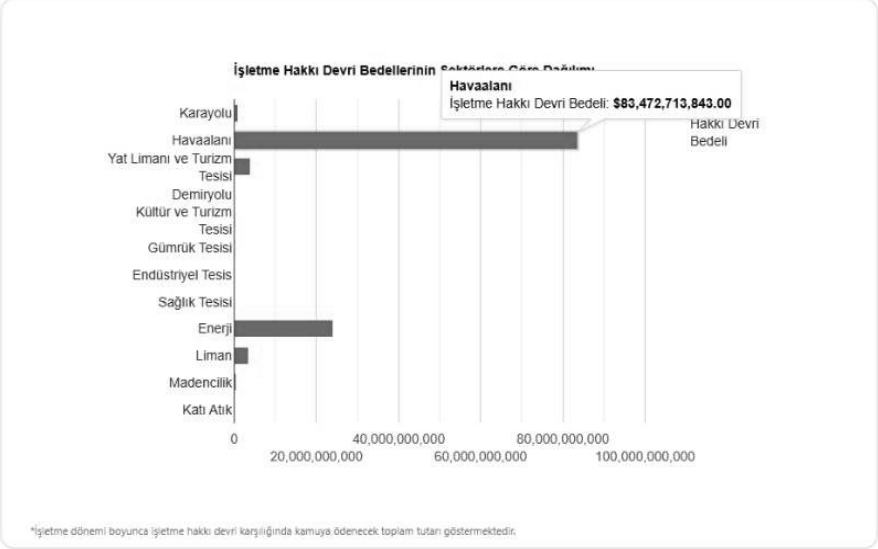

Veritabanı yalnızca uygulama sözleşmesi imzalanmış projeleri kapsamaktadır.
Projeler 2025 yılı Eylül ayı fiyatlarıyla güncellenmiştir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanı, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde 2003 yılından bu yana AKP iktidarlarının ulaştırma alanında 300 milyar dolarlık yatırım yaptığını ve Yap İşlet Devret projeleri için ise yaklaşık 90 milyar dolar harcandığını açıklamıştır. Kamu yatırımlarının dünyanın hemen bütün ülkelerinde bütçe olanakları ile yapılması esastır. Kamu yatırımlarının bütçe dışı yöntemlerle yapılması mali disipline ve bütçe prensiplerine aykırı kabul edilmektedir. Ülkemizde ise KÖİ ve YİD modellerinin AKP döneminde sağlığı da kapsayarak giderek yaygınlaştığı ve mali portresinin her geçen yükseldiği bilinmektedir.

Bu projeler yapılırken, “Milletin cebinden beş kuruş çıkmayacak” diyen iktidarın, aşağıda açıklanacağı üzere 2016 yılında müteahhitlere ödenecek garanti katkı payı 101 milyar 302 milyon TL’dir ve bu rakam Ticaret Bakanlığı ve Enerji Bakanlığı bütçesinin 2,8 katı, Dışişleri Bakanlığı’nın da 2,1 katır. Bu kadar para milletin cebinden çıkıp belli şirketlerin kasasına gitmektedir. Bu durumun adı kamu yönetimi değil servetin kamudan alınıp belirli ellerde biriktirilmesidir.

Kamu İhale Kanunu ve 21/b

Evrensel normlara göre, bir kamu ihale mevzuatının iki temel koşulu bulunmaktadır; bunlardan birincisi şeffaflık, diğeri ise rekabet ilkesidir.

Ülkemizde ise yayımlandığı 2002 yılından günümüze dek çok sayıda değişikliğe uğrayan 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu ve ikincil mevzuat olarak bilinen kanunla ilgili yönetmelik ve tebliğlerde 23 yılda çok sayıda değişikliğe gidilmiştir. Kamu hukukuna tabi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirleyen bir mevzuatta bu kadar sık değişikliği mazur görmek mümkün değildir. Nitekim böylesine temel bir mevzuatta bu kadar sık değişikliğe gidilmesi iktidarın yapılacak ihalelere göre mevzuatı değiştirdiği, değişikliklerin belli isimlerin ihaleleri kazanması veya rahatlatılması amacıyla yapıldığı algısını güçlendirmektedir.

Kamu İhale Kurumu'nun yayılmadığı 2025 Kamu Alımları İzleme Raporu kamu alımlarının toplam tutarının 2025'in ilk yarısında 1 trilyon 596 milyar 678 milyon TL'ye ulaştığını ortaya koymuştur. Ocak-Haziran 2025 döneminde gerçekleştirilen kamu alımlarının 205 milyar 277 milyon 877 bin TL'sini istisna kapsamında, 116 milyar 518 milyon 311 bin TL'sini doğrudan temin yoluyla gerçekleştirilen alımlar oluşturmuştur. Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan alımların toplam tutarı ise 1 trilyon 274 milyar 882 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İhale kanunun, öngörülemeyen özel ve acil durumlarda kullanılmak üzere düzenlenmiş olan 21/b maddesi AKP iktidarı döneminde genel ihale usulü haline gelmiş durumdadır. "Kamu ihalelerini istenilene verme aracı" olarak kullanılan pazarlık yöntemi, kamu ihaleleri içindeki ağırlığını giderek artırmaktadır. Kamu alımlarında şeffaflığı ortadan kaldıran ve kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılmasını önleyen bu yöntemle, 2025'in Ocak-Haziran ayı döneminde kamu ihalelerinin yüzde 42.95'ine karşılık gelen 547 milyar 535 milyon 963 bin TL'lik ihale gerçekleştirildi.

Mücbir sebepler için konulmuş olan 21/b usulü, iktidar tarafından halen istismar edilmeye devam edilmektedir. Bu keyfilik, ihalelerin içerik ve şekillerini inceledikten sonra suç ve ihlallerin olabilme potansiyel ve ihtimalini de içinde barındırmaktadır.

KARAYOLLARI

Karayollarında Hazine garantili projelerin garanti ödemelerinin karayolları yatırım bütçesine oranı 2018 yılında yüzde 18 iken bu oran 2024 yılında yüzde 69'a yükselmiştir. Bu oran her yıl artmaktadır. Yani devlet; Hazine garantili Yap-İşlet-Devret projelerine ödeme yapmaktan yeni yol, köprü yapamaz ve mevcutlarına bakım onarım faaliyeti dahi yapamaz hale gelmiştir.

A-Garanti Ödemelerinin Hakimiyeti

Karayolları Genel Müdürlüğü'nün bütçesinin aslan payı hazine garantili ödemelere gitmektedir. 2019 yılında sadece otoyol ve köprüler için 5.1 milyar TL garanti ödenirken, 2025 yılında bu ödeme 94.6 milyar TL'ye fırlamış ve son beş yıldaki ödemeler toplamı **273 Milyar TL**'ye ulaşmıştır.

2026 yılında 101,3 milyar TL, 2027 yılında 125 milyar TL, 2028 yılında 150 milyar TL ödeme yapılacaktır. Dolayısıyla, 2026-2028 yılları için de toplam **370 Milyar TL** başlangıç ödeneği ayrılmıştır.

			YILLIK										2017-2025	2017-2028
KÖİ GARANTİ ÖDEMELERİ (Yap-İşlet-Devret, Yap-Kirala-Devret)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Dönemi Toplam**	**Dönemi Toplam**
TOPLAM (Milyon TL)	**1.452**	**5.749**	**10.562**	**19.264**	**28.430**	**53.177**	**106.385**	**154.468**	**202.250**	**237.951**	**273.764**	**309.146**	**581.738**	**1.402.599**
Avrasya Tüneli		124	300	327	557	1.090	2.899	3.294	3.000	500	0	0	11.590	12.090
Otoyol ve Köprüler	1.128	3.403	5.110	10.122	14.256	25.978	56.824	60.484	94.648	101.302	125.000	150.000	271.953	648.255
Şehir Hastaneleri	310	2.201	5.088	8.739	13.380	25.827	46.662	90.690	104.602	136.149	148.764	159.146	297.498	741.557
Hizmet Bedeli	310	1.153	2.332	3.223	4.359	8.177	14.312	31.568	37.421	57.470	63.756	68.876	102.855	292.957
Kira Bedeli		1.048	2.756	5.516	9.021	17.650	34.819	59.122	67.181	78.679	85.008	90.270	197.113	451.070
Ankara YHT Terminali (Bütçe dışı)	14	22	64	76	238	282							697	697
TOPLAM (Milyon Dolar)	**398**	**1.194**	**1.860**	**2.746**	**3.187**	**3.197**	**4.529**	**4.719**	**4.075**	**5.107**	**5.398**	**5.751**	**25.904**	**42.161**
Avrasya Tüneli		26	53	47	63	66	123	100	60	11	0	0	538	548
Otoyol ve Köprüler	309	707	901	1.444	1.604	1.563	2.419	1.842	1.907	2.174	2.465	2.791	12.697	20.129
Şehir Hastaneleri	85	457	897	1.247	1.506	1.554	1.986	2.762	2.108	2.922	2.933	2.961	12.602	21.418
Hizmet Bedeli	85	239	411	460	491	492	609	961	754	1.233	1.257	1.281	4.503	8.275
Kira Bedeli		218	486	787	1.015	1.062	1.482	1.801	1.354	1.689	1.676	1.679	8.204	13.249
Ankara YHT Terminali (Bütçe dışı)	4	4	9	9	14	14		14					67,7	67,7

Hazine garantisi ile yaptırılan bazı ulaşım projelerinin detayları (Avrasya Tüneli eklenmiş şekli ile) üç yıllık yapılacak toplam ödeme 376 milyar TL'yi bulmaktadır.

Köprü	Maliyet ($) (İhale Tarihi itibariyle Döviz Kuru)	Güncel TL Maliyet	KGM Bütçesine Konacak 3 Yıllık Toplam Garanti Ödemesi (TL)	Sadece 3 Yıllık Ödenekle Kaç Adet Köprü Yapılabilir?
Osmangazi	**1.500.000.000**	**63.105.000.000**	**376.300.000.000**	**6**
Yavuz Sultan Selim	**809.969.089**	**34.075.399.564**	**376.300.000.000**	**11**
1905 Çanakkale	**1.865.287.466**	**78.472.643.675**	**376.300.000.000**	**5**

Yaptığımız hesaplamalara göre Osmangazi köprüsünün güncel maliyeti 63.1 milyar, Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nün maliyeti 34 milyar TL, Çanakkale Köprüsü'nün maliyeti ise 78.4 milyar TL'dir. Başlangıç ödeneği olarak hesaplandığında, üç yıllık

garanti tutarı ile **6 Osmangazi Köprüsü** veya **11 Yavuz Sultan Selim Köprüsü** inşa etmek mümkündür. Üstelik, bu projelerin işletilmesi sürecinde şirketlere yapılan garanti ödemelerinin her geçen gün katlanarak arttığı bilinmektedir. Zira Dolar ve Euro para birimleri üzerinden verilen garanti ödemeleri, ABD Doları'nın 42 TL'yi aştığı, Euro'nun 48 TL'yi aştığı günümüz ekonomik koşullarında bütçeye ağır bir yük oluşturmaktadır. Bu durum, kamu kaynaklarının yanlış tahsisinin en somut göstergesidir.

B. Sözleşme Değişiklikleri-Süre uzatımları

Bugün ülkemizde Yap İşlet Devret modeli çerçevesinde 12 adet otoyol projesi bulunmaktadır. Bunların 8'i işletme halinde, diğer 4'ü ise yapım aşamasındadır. İktidar partisi, şirketlerle olan sözleşme sürelerini kapalı kapılar ardında "iş artışı" bahanesiyle ardında keyfi olarak uzatmakta, trafik garanti sayılarının da artırarak yandaşlara aktarılan paralar astronomik şekilde katlanmaktadır.

Otoyol Adı	Şirket(ler)	İhaleye Göre Kamuya Devir Tarihi	Sözleşme Değişkliği İle Uzatılan Sürelerle Kamuya Devir Tarihi	Durumu	Sözleşme Değişikliği İle Trafik Garantisi Artışı
Gebze-Orhangazi-İzmir (Osmangazi Köprüsü dahil)	Nurol-Özaltın-Makyol-Astaldi-Göçay	2035	2038	İşletme	Yok
KMO Odayeri-Paşaköy (3.Köprü dahil)	IC İçtaş	2024	2028	İşletme	Yok
KMO Kınalı-Odayeri	Kalyon-Kolin	2025	2030	İşletme	Var
KMO Kurtköy-Akyazı	Limak-Cengiz	2024	2030	İşletme	Var
KMO Nakkaş-Başakşehir	Rönesans	2041	2044	İnşaat	Var
Ankara-Niğde	ERG	2030	2035	İşletme	Yok

Menemen-Aliağa-Çandarlı	IC İçtaş-Kalyon	2027	2028	İşletme	Yok
Malkara-Çanakkale (1905 Çanakkale Köprüsü dahil)	Limak-Yapı Merkezi-SK-Hyundai	2037	2038	İşletme+İnşaat	Yok
Aydın-Denizli	Fernas	2041	2041	İşletme	Var
Çeşmeli-Kızkalesi	Kolin	2043	2043	İnşaat	Var
Antalya-Alanya	Limak	2035	2035	İnşaat	Yok
Ankara-Kırıkkale-Delice	Fernas	2038	2038	İnşaat	Yok

Örneğin Kuzey Marmara Otoyolu'nda garanti sayıları 90 binden **240 binlere** çıkarılmıştır. Şirket ihaleye “4 yıl işletip sonra otoyolu devredeceğim” diyerek girmiş ve sözleşme imzalamıştır. Ancak, sonra sözleşmesi değiştirerek, 30 yıla karşılık gelen para 10 yılda, iktidarın bu marifetiyle şirketin kasasına konulmuştur. Yine AKP Milletvekilinin firmasının garantilerinin keyfi olarak artırıldığı, günlük geçiş garantilerinin 35 binden **53 bine** ve 30 binden **48 bine** çıkarıldığı ve bu sayede ülkenin yaklaşık **1 Milyar Euro'sunun (49 Milyar TL)** tek bir imzayla aktarıldığı bilinmektedir. Ek süre garantileri, trafik sayısının artırımının yanı sıra, yer yer kilometre başına geçiş ücretlerinin de artırıldığı hesaba katıldığında, garantili otoyollar vasıtasıyla iktidarın yandaş müteahhit şirketlerini nasıl zenginleştirdikleri ve bu amaçtan vazgeçmediği bir kez daha gözler önüne serilmektedir.

C- Hukuka Aykırı Kabuller

Garanti ödemeleri bir an önce başlasın diye iktidar, projeleri eksik (tuvalet, akaryakıt istasyonu olmayan) yolların kesin kabulünü yaparak hizmete açtığı ve daha sonra trafiğe kapatılarak eksik imalatların tamamlandığı görülmektedir. Buradaki amacın ise kesin kabul yapılarak otoyolların işletmeye açılmasıyla garanti sürecinin başlatılması ve ilgili şirkete ödemelerin başlatılması olduğu aşikardır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın Kamu Borç Yönetimi Raporu’nda borç üstlenimine tabi kredi anlaşmaları açıklanmaktadır.

BORÇ ÜSTLENİMİNE TABİ KREDİ ANLAŞMALARI

Proje Adı	KÖİ Modeli	Borç Üstlenim Anlaşması Tarihi	Toplam Proje Maliyeti	Kredi Tutarı	Kredi Tutarı (ABD doları karşılığı)
Avrasya Tüneli	Yap-İşlet-Devret	11.12.2012	$1.239.863.000	$960.000.000	960.000.000
Gebze - Orhangazi - İzmir (İzmit Körfez Geçişi) Otoyolu	Yap-İşlet-Devret	05.06.2015	$6.312.392.047	$4.956.312.328	4.956.312.328
Çanakkale - Malkara Otoyolu (1915 Çanakkale Köprüsü Dahil)	Yap-İşlet-Devret	16.03.2018	€ 3.159.721.036	€ 2.265.000.000	2.799.993.000
Ankara - Niğde Otoyolu	Yap-İşlet-Devret	07.06.2018	€ 1.462.628.902	€ 1.114.962.012	1.310.749.341
Kuzey Marmara Otoyolu - Kurtköy - Akyazı Kesimi	Yap-İşlet-Devret	16.09.2019	$3.661.656.404	$2.840.000.000	2.840.000.000
Kuzey Marmara Otoyolu - Kınalı - Odayeri Kesimi	Yap-İşlet-Devret	16.09.2019	$2.072.257.009	$1.595.000.000	1.595.000.000
Kuzey Marmara Otoyolu - Odayeri - Paşaköy Kesimi (3. Boğaz Köprüsü Dahil)	Yap-İşlet-Devret	02.12.2021	$3.456.244.239	$1.198.302.550	1.198.302.550
		31.10.2024(1)	$509.409.953	$405.000.000	405.000.000
Aydın-Denizli Otoyolu	Yap-İşlet-Devret	30.12.2021	€ 1.118.643.935	€ 769.939.998	869.416.246
		15.09.2023	€ 173.560.000	€ 100.000.000	107.340.000
		27.12.2024	€ 470.275.150	€ 374.917.457	389.876.664
Çeşmeli - Kızkalesi Otoyolu - Çeşmeli - Kızkalesi Kesimi	Yap-İşlet-Devret	01.08.2025	€ 1.262.952.300	€ 884.066.612	1.024.279.577
				Toplam	**18.456.269.705**

(1) Sarıyer-Kilyos Tüneli'ne ilişkindir.

Bu tablonun anlamı, Ekim 2025 itibariyle Hazine 9 ulaştırma projesi için toplam 18.4 milyar dolarlık borç için üstlenim taahhüdünde bulunmuştur. Projeyi yapıp işleten işletmenin geri ödemesini yapmaması halinde bu borç Hazine tarafından üstlenilecektir. AKP iktidarı son olarak Mersin'deki Çeşmeli-Kızkalesi Otoyolu-Çeşmeli-Kızkalesi Kesimi için 01.08.2025 tarihinde 1 milyar 24 milyon dolar kredi için borç üstleniminde bulunmuştur.

Ulaştırma Bakanı, Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki ısrarlı sorularımız üzerine Bakanlığın 23 yılda Yap-İşlet-Devret projelerinin tutarının yaklaşık 90 milyar dolar olduğunu ve bu projelerin yapıldığı tarihteki rakamı 51 milyar dolar olduğunu açıklamıştır. Bakan, *"Bu imkanı kullanmasaydık, Van-Hakkari yolundaki Güzeldere Tüneli'ni, Çamlık Viyadüğü'nü ve Honaz ve Zigana tünellerini, Ankara'daki Başkentray'ı, Marmaray'ı ve Avrasya Tüneli'ni yapamayacaktık. Burada emtia fiyatlarının artmış olması bu projelerde bizim doğru yatırım yapmış olduğumuzun da altını çizmiştir"* diyerek dikkatleri başka yöne çekmeye çalışmıştır. Oysa tüm bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde kamu kaynaklarının; şeffaflıktan ve hesap verilebilirlikten uzak, israfa ve ranta açık olarak yapıldığını net olarak göstirmektedir.

D-Otoyol uzunlukları, bitmeyen yollar ve tüneller

Ülkemizde bugün 29.947 kilometre bölünmüş yol, 3.796 kilometre otoyol, 32.527 kilometre BSK Kaplama yol bulunmaktadır. Halihazırda karayolları yatırımları halkın ihtiyaçlarından çok belli yörelerde belli sermaye gruplarının taleplerine göre şekillenmektedir. Ülkemiz, otoyol uzunluğunda Avrupa ülkelerinin çok gerisinde kalmaktadır. Eurostat 2023 verilerine göre İspanya'daki otoyol uzunluğu 15.886 km, Almanya'da 13.210 km, Fransa'da 11.251 km'dir. Bakanlık, yandaş garantili projelere halkın bütçesinden milyar akıtırken, halkın ihtiyacı olan ve başlanan projeler ise

yıllardır bitirilememektedir. Örneğin Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayacak ve çetin kış koşullarında vatandaşlara güvenli bir sürüş olanağı sağlayacak olan Sivas'ta yapımına 12 yıl önce başlanan ve tam 8 Ulaştırma Bakanı gören Geminbeli Tüneli yıllardır bitirilememektedir. Yine Kop Dağı Tüneli'nin (Erzurum-Bayburt) temeli 2012'de atılmış, halen tamamlanamamıştır. Yine Çorum Kırkdilim Tünelleri'nin yapımı 10 yıldır sürmekte, Akdeniz Sahil Yolu halen bölünmüş yol olarak bitirilememiş, Şile-Ağva-Kandıra yolu, Trabzon çevre yolu yapılmamış, her kış mevsiminde kapanan ve Şubat 2020'de 42 vatandaşımızı büyük bir çığ felaketinde kaybettiğimiz Karabet Geçidi yakınlarında tünel için proje dahi geliştirilmemiştir.

E-Araç Muayene Soygunu

Türkiye'de trafiğe kayıtlı taşıt sayısı 33 milyonu geçerken, yasal düzenlemeye göre bu araçların tamamı belirli periyodik aralıklarda muayene olmak zorundadır. Araç muayenelerinde tekel konumunda bulunan üç ortaklı bir kurum olan TÜVTÜRK'teki soygun düzeni yıllardır devam etmektedir. 2025 yılında standart bir otomobilin TÜVTÜRK'te muayene ücreti 2 bin 620 TL'dir. Beş dakikalık bir hizmetin karşılığı kamyon, otobüs, tankerler için ise 3 bin 543 TL'dir. Yeniden Değerleme Oranı'nın yüzde 25,49 olmasıyla birlikte TÜVTÜRK araç muayene istasyonlarında geçerli muayene ücretlerine de zam yapılacaktır. Standart otomobiller için uygulanan ücret 2026 yılında 3 bin 288 TL 84 kuruş; Otobüs, Kamyon, Çekici ve Tanker için ise 4 bin 445 TL 60 kuruş olacaktır. İtiraz hakkı, alternatifi de bulunmayan bu uygulama soygun düzeninden başka bir şey değildir. Zira aracını alırken ÖTV, KDV ödeyen, MTV'sini veren, akaryakıt alırken de vergisini ödeyen, köprüden geçerken, otoyolu kullanırken vatandaşa getirilen yüke ek olarak getirilen muayene ücretlerinde üstüne, kredi kartı ile yapılan ödemelerde komisyon almaya devam etmektedir. Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in kredi kartı ile yapılan işlemlerden komisyon alınmasına karşı yaptırımlar uygulanacağını belirtmesine karşın, TÜVTÜRK bu uygulamayı sürdürmektedir. Tüm bu uygulamalar, vatandaşları ekonomik olarak zor durumda bırakmaktadır.

F- Köy yolları-Trafik Güvenliği

Erişilebilirliği güvence altına alacak ve ticareti güçlendirecek bir ulaşım ağı hedeflenmelidir. Güvenli, konforlu, teknolojik, zamanında ulaştıran, dayanıklı, çevreye duyarlı, diğer ulaşım sitemleriyle entegre, sürekliliğe sahip, yenilikçi, ekonomik, sermaye transferine yol açmayacak, milli ve yerli kaynak kullanımı ile planlanan ve

gerçekleştirilen yol projelerine sahip olmamız gerekmektedir. Ülkemizde halen, bakanlığın sorumluluğunda olan ilçeler ile köy ve grup yollarında büyük sorunlar yaşanmaktadır. Köy ve yayla yollarının olağanüstü bir şekilde bozuk olduğu kimi illerimizde, sert geçen kış mevsiminde köylere ulaşılamamaktadır.

Ayrıca, son 21 yılda ülkemizde araç sahipliği ve karayolu kullanımı yaklaşık 3 katına çıkmıştır. Ancak trafik güvenliğinde ülkemiz Avrupa ülkelerine göre oldukça geri konumdadır. Ülkemiz karayolu ağında 2024 yılında toplam 1 milyon 444 bin 026, 2025 yılının ilk 10 ayında ise 562 bin 471 adet trafik kazası meydana gelmiştir. 2024 yılında meydana gelen kazaların 1 milyon 177 bin 172'si bu yılın ilk 10 ayındakilerin 320 bin 001'i maddi hasarlı kazalardır. 2024 yılında Türkiye genelinde meydana gelen 266 bin 854 ölümlü ve yaralanmalı trafik kazasında toplam 6 bin 351 kişi, 2025 yılı Ocak-Ekim döneminde ise 2 bin 129 kişi hayatını kaybetmiş, 344 bin 200 kişi yaralanmıştır. Yani; 2024 yılında bir günde ortalama 731,1 ölümlü ve yaralanmalı kaza, 17,4 ölüm ve 1.055,1 yaralanma meydana gelmiştir.

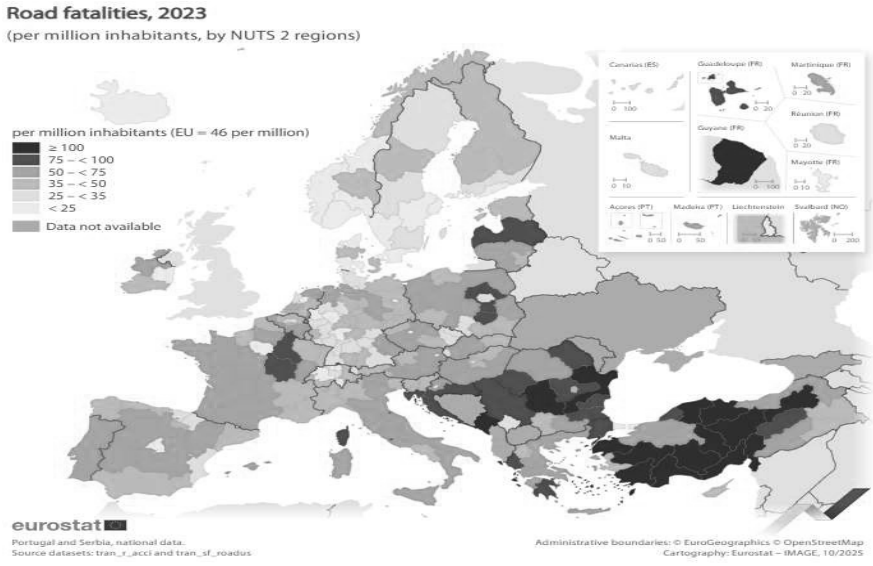

Kaynak: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20251113-2

Yukardaki istatistiki veriler dikkatli incelendiğinde, trafik güvenliği konusunda ülkemizde uygulanan politikaların yetersiz olduğu ve bu anlamda etkin denetim faaliyetlerinin eksikliği net olarak görülecektir.

G-Taşeron İşçilerin Mağduriyeti

Bütün bunlar yapılırken, karayollarında zorlu koşullarda çalışan taşeron işçiler büyük zorluklar yaşamaktadır. İşçilere asgari ücret ödenmekte, gece ve hafta sonu çalışmaları için mesai parası verilmemektedir. İşçilerin kendi sendikalarını seçmeleri dahi engellenmekte, hakları gasp edilmektedir. 2019'dan bu yana verilen taşeron işçiye kadro sözü AKP iktidarı tarafından tutulmamış, yüz binlerce işçi adaletsizliğe mahkûm edilmiştir. İşçilerin kadroya alınması için bütçeye ödenek artırımına ilişkin önergemiz iktidar ve MHP grubu tarafından kabul görmemiştir.

DEMİRYOLU-TCDD-HIZLI TREN

Ülkemizin bağımsızlığını kazanmasında önemli bir rolü olan, bugün de ulaşımda stratejik yeri bulunan demiryolları ve TCDD, AKP'nin yıllar boyunca ihmali ve liyakatsizlikleri nedeniyle geri planda kalmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kazma kürekle döşenen demiryollarının üstünde bugün **borç, yolsuzluk ve ihale oyunları** vardır.

Ülkemizdeki mevcut demiryolu ağı 2025 yılı Kasım ayı itibarıyla 2.251 km'si hızlı tren hattı olmak üzere toplam 13.919 km'dir.

Kaynak: TCDD Faaliyet Raporu

AKP'nin demir yolunda, yolcu ve yük taşıma payını artırmayı yıllardır ikinci planda tutması nedeniyle ülkemizin demiryolu hat uzunluğu ve mevcut demiryolları üzerindeki trafik yoğunluğu AB ortalamasının ve ülkelerinin çok gerisinde kalmaktadır.

Ülkeler	Demiryolu Yoğunluğu		Demiryolu Hat Verimliliği (Hat Başına Düşen Trafik-10^3)	Demiryolu Hat Verimliliği (Hat Başına Düşen Tren - 10^3)
	km / bin km²	km / 100 bin nüfus		
Fransa	44	40	4 733	15 155
Çekya	123	88	2 631	18 013
Almanya	110	46	5 957	28 965
Belçika	119	31	6 237	30 612
Avusturya	68	63	6 211	31 137
AB-27	49	43	4 028	18 430
Türkiye	**15**	**13**	**2 980**	**5 368**

Kaynak: 2023 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, TCDD, Uluslararası Demiryolları Birliği (UIC)
Not: Toplam trafik yolcu-km ve ton-km büyüklüklerinin toplamını ifade etmekte olup banliyö yolcu taşımalarını da içermektedir.

TCDD'nin Sayıştay denetim raporlarında yer alan bulgular ve tespitler, kurumun stratejik planlardan uzak, hesapsız ve plansız bir şekilde yönetildiğini gözler önüne sermektedir. Kurumun bu başarısızlığında, AKP iktidarının basiretsizliği ve iş bilmezliği kadar, kurum yöneticilerinin ve kimi bürokratlarının da görevini tam olarak yerine getirmemesi sayılabilir. Bu durum, her fırsatta dile getirdiğimiz gibi liyakatin kurumsal başarılarda vazgeçilmez olduğunu bir kez daha belirginleştirmektedir. Öyle ki kurumun 2021 yılı dönem zararı 4 milyar TL, 2022 yılı zararı 6,3 milyar TL, 2023 zararı 11,4 milyar TL 2024 yılında enflasyon muhasebesine göre hesaplamayla tam 36.5 milyar TL'ye fırlamıştır. Bu tablo bizlere, asırlık kuruluşun iş bilmezlerin elinde adeta zarar mekanizması haline dönüştürüldüğünü ve adeta bir darboğaz içinde çırpınmakta olduğunu göstermektedir.

A- Yük ve Yolcu Taşımacılığı

Verilere göre yurt içi yük ve yolcu taşımalarında Türkiye'nin payı, Avrupa ortalamasının kat be kat gerisinde yer almaktadır. Bugün ülkemizde yolcu taşımacılığının sadece yüzde 1,5'i, yük taşımacılığının ise yüzde 3,5 olan demiryolu payı AB-27 ülkelerinin yüzde 17,1 olan payına kıyasla oldukça düşüktür. Bu durum, karayolu yük taşımacılığına olan yüksek talebin demiryoluna kaydırılarak daha dengeli ve verimli bir ulaştırma sisteminin oluşturulması olan ihtiyacı bir kez daha ortaya koymakla birlikte

güçlü bir potansiyele de işaret etmektedir. Demir yolu altyapısının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, demir yolu taşımacılık sektörünün sektördeki ağırlığının artırılmasıyla ilgili projelere yön vermekten sorumlu bulunan Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının bu faaliyetlerinin uygulamada daha etkin olmasını sağlamak için bakanlık bütçesinin demir yolu ulaşımı programının ilgili alt tertibinde yer alan 1 milyon lira tutarındaki yetersiz ödeneğin 300 milyon liraya artırılması amacıyla komisyonda verdiğimiz önerge AKP ve MHP oyları ile reddedilmiştir.

E-5000 Elektrikli Lokomotif, TÜRASAŞ tarafından yıllar içinde geliştirilen mühendislik birikimi, AR-GE altyapısı ve işçi emeğiyle ortaya çıkarılmış bir millî ürün niteliğindedir. Projenin geliştirilmesinde kurumun mühendisleri, teknik personeli ve işçileri aktif rol almıştır. Ancak son dönemde TÜRASAŞ'ın bu lokomotifi kendi tesislerinde üretebilecekken dışarıdan hizmet alımı yapılacağı yönündeki iddialar, hem kurumsal kapasitenin devre dışı bırakılacağı hem de kamu kaynaklarının verimsiz kullanılacağı yönünde haklı endişelere neden olmaktadır. TÜRASAŞ'ın üretim kapasitesi mümkündür, dış hizmet alımı gerekli değildir. TÜRASAŞ'ın hali hazırda Eskişehir, Sakarya ve Sivas bölge müdürlüklerinde; elektrikli lokomotif üretim hatları, test merkezleri, yüksek nitelikli mühendis kadrosu, demiryolu araçları için AR-GE altyapısı bulunmaktadır. Dolayısıyla dış kaynak ihtiyacının teknik gerekçelerle açıklanması mümkün görünmemektedir. TÜRASAŞ'ın kendi bünyesinde yapabileceği bir üretim için dışarıdan hizmet alımı yapılması: hem maliyetleri artıracak hem kurumun teknoloji geliştirme kabiliyetini zayıflatacak, hem de milli üretim hedefini geriye itecek bir uygulamaya dönüşebilecektir. Tüm bunlar, kamu kaynaklarının verimli kullanılması ilkesine açıkça aykırıdır.

B-Yüksek Hızlı Tren Hat ve Hedefleri

Hızlı tren ve yüksek hızlı tren, ekonomik kriz içindeki ülkemizde yolculuk yapmak isteyenlerin öncelikli tercihi arasında yer almaktadır. Ancak gerek bilet fiyatları ve gerekse de yaşanan kazalar nedeniyle güvenliği açısından soru işaretleri bulunan hızlı tren seferlerinin son derece yetersiz olduğu bilinmektedir. Demiryolu alt yapısının en önemli problemlerinin başında yüksek nüfuslu şehirler arasındaki demiryolu hatlarının hala yüksek hız, sinyalizasyon ve kalite olarak hazırlanmamış olmasıdır. Bugün yüksek hızlı trenler özellikle İngiltere. Japonya Güney Kore ve Çin'in tercihi durumundadır. Bu ülkelerin pek çoğunda uçaklarla boy ölçüşebilecek bir hıza ve rahatlığa kavuşan hızlı trenler özellikle Batı Avrupa'da kara yolu trafiğini hafifletmiştir. Oysa ülkemizde,

kilometrekareye düşen demiryolu uzunluğu ve mevcut demiryolları üzerindeki trafik yoğunluğu bu ülkelere kıyasla çok düşük kalmaktadır. 2024 yılında 2.251 kilometre olan hızlı tren hattı üzerine bir adım konulamamıştır. Uzun süre önce yapımına başlanan YHT hatlarındaki projeler hala tam olarak bitirilememiştir. Örneğin;

- **Ankara–İstanbul hattı:** 20 yıldır yapımı devam etmektedir ve tam olarak bitirilememiştir.
- **Bandırma–Bursa–Osmaneli hattı:**14 yıldır yapımı devam etmektedir ve 200 kilometrelik bu hattın 56 kilometrelik bölümündeki altyapı çalışmaları yüzde 80'i bulmuştur.
- **Ankara–İzmir Hızlı Tren hattı:** 2007'de başladı, 1080 günde bitecek dediniz, 2027'ye ertelenmiştir.
- **Halkalı–Kapıkule hattı** 2023'te biteceği öngörülmesine karşın, 2028'e kalmış, **Ankara–Sivas hattı** sinyal eksiğiyle açılmış ve 2 saatte gidileceği ifade edilen yolculuk, bugün 3 saat 20 dakika sürmektedir.

B-Güvenlik sorunları ve İhale Skandalları

Tüm bunların yanı sıra, TCDD'nin yatırım programlarında yer alan bazı projelerin ilerlememesi bir yana, çok ciddi kamu zararı iddiaları, maliyet şişkinliği, usulsüz uygulamalar ve teknik güvenlik riskleri de tespit edilmiştir. Örneğin Delice–Çorum Hızlı Tren Projesi bunun başında gelmektedir.

Zira henüz ihale yapılmadan projenin belirli şirketlere verileceğini kamuoyuna duyurduğumuz bu projenin ihalesi; 31 Aralık 2024 tarihinde yapılmış ve öngördüğümüz üzere, Yapı Merkezi – YSE Yapı iş ortaklığına üstelik pazarlık usulüyle verilmiştir. İhalenin pazarlık yöntemiyle yapılması, rekabetin sağlanması ilkesini ortadan kaldırmış, kamuya en uygun maliyetin oluşmasını engellemiştir.

Proje kapsamında sürecinin bütünlüğü incelendiğinde hem kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımına ilişkin anayasal yükümlülükler ihlal edilmekte, hem de can ve mal güvenliğini etkileyebilecek ölçekte mühendislik kusurları ortaya çıkmaktadır. Tarafımıza ulaşan bilgi ve belgeler, projenin planlama, ihale, maliyet güncellemeleri ve saha imalatları açısından ağır kamu zararına ve can güvenliğine yol açacak nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Zira bu projenin 2022 yılı yaklaşık maliyeti 7 milyar 18 milyon TL olarak belirlenmişken, proje bedeli kısa sürede 85 milyar 846 milyon TL'ye yükseltilmiştir. TCDD'nin kendi proje kartlarında yer alan verilere göre maliyet artışı 12,23 kat gibi izahı güç bir seviyeye ulaşmıştır. Oysa 2024/2022 deflatör katsayısı 1,53

olarak dikkate alınsa dahi projenin makul güncellenmiş bedelinin 25,9 milyar TL civarında olması gerekmektedir. Buna karşın 85 milyar TL'lik sözleşme bedeli kamu kaynaklarının amacı dışında ve fahiş bir biçimde kullanılmasına işaret etmektedir. Aradaki on milyarlarca liralık fark, kamu zararının boyutunu açıkça göstermektedir.

Yine bu projede, uluslararası standartlarda 2–2,5 yıl içinde tamamlanması gereken hattın yapım süresi 5 yıl olarak belirlenmiştir. Sürenin bu denli yüksek öngörülmesi hem işin maliyetini yükseltmekte hem de yüklenici lehine oluşturulan keyfî bir zaman avantajı nedeniyle kamu zararına yol açmaktadır. Bu durum, Kamu İhale Kanunu'nun temel ilkeleriyle bağdaşmayan bir uygulamadır ve bütçe hakkını zedeleyen niteliktedir.

Yine tarafımıza ulaşan bilgilere göre, projede öngörülen 32 metrelik fore kazıkların fiilen 20 metre olarak imal edildiği, buna rağmen yüklenici firmaya 32 metre üzerinden hak ediş ödendiği yönünde ciddi tespitler bulunmaktadır.

Tüm bu bulgular hem kamu zararına hem de mühendislik açısından yapısal güvenlik riski oluşturabilecek bir uygulamaya işaret etmektedir. Üstelik bu usulsüzlüğü raporlayan mühendislerin tuttuğu tutanakların imha edildiğine dair bilgiler endişe vericidir. Bu nedenle hattın zemin, temel, fore kazık ve tüm yapı bileşenlerinin bağımsız denetçiler, meslek odaları ve üniversitelerden oluşturulacak bir kurul tarafından acilen incelenmesi zorunlu olduğuna dair uyarılarımız, Plan ve Bütçe Komisyonu'nda bakan ve bakanlık bürokratları tarafından dikkate alınmamıştır.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nda Gebze'de Gebze-Darıca Metro Hattı güzergahında yaşanan ülke olarak tüm yurttaşlarımızın yüreğini dağlamıştır. Aynı aileden dört kişinin hayatını kaybettiği bu faciada yaşananlar hiç şüphesiz "kader" değildir; iktidarın yıllardır sürdürdüğü denetimsizlik, sorumsuzluk ve ihmaller zincirinin bir halkasıdır. Olayın ardından Ulaştırma ve Altyapı Bakanı'ndan kamuoyuna yapılmış kapsamlı, tatmin edici bir açıklama olmamıştır. Bakan, nihayet konuştuğunda ise sorumluluğu başka unsurlara yönlendirmiş; teknik kavramların arkasına sığınmıştır. Bakan, *"Tünelde en ufak bir deformasyon, bir çatlak ve su sızıntısı yok. Biz yüzlerce kilometre metro yaptık, bu anlamda da yeterince tecrübeye sahibiz. Hukuki süreç tamamlandıktan sonra yapmamız gereken bir şey varsa da onu sizlerle paylaşacağız ve bunun gereğini yapacağız"* açıklamasını yapmış olmasına karşın, Çevre Bakanı Murat Kurum, çökmenin olduğu bölgede 24 binadan 21'inin riskli olduğunu ifade etmiş ve kentsel dönüşüm başlatılacağını açıklamıştır. Görüldüğü üzere, riskleri yönetmekle bakanlıklar

yükümlüdür. Bölgede yaşayan vatandaşların, metro güzergahında bulunan evlerinde çatlak oluştuğu gerekçesiyle Bakanlığı uyarmış, ancak uyarılar dikkate alınmamıştır. Denetim mekanizmalarının çalıştırılmamış olması, vatandaşların can güvenliği söz konusu olduğundan, kabul edilemez bir sorumsuzluk örneğidir.

Yine hepimizin içini yakan Çorlu Tren Katliamı'nda adı gündeme gelen dönemin TCDD Genel Müdürü İsa Apaydın'ın yöneticisi olduğu Deha Altyapı kamudan ihaleler almaya devam etmektedir. Şirketin bugüne dek aldığı 38 ihalenin toplam bedeli 16,6 milyarı bulduğu belirtilmekle birlikte, bu konuda Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yapılan eleştirilere Ulaştırma ve Altyapı Bakanı cevap verememiştir.

Gebze'de meydana gelen facia ve Çorlu, Pamukova gibi çok sayıda vatandaşımızın hayatını kaybettiği kazalar göz önünde bulundurulduğunda, Delice-Çorum hattı ile ilgili uyarılarımız ciddiyetle ele alınmalı, tüm hak edişlerin bağımsız komisyon raporu açıklanana kadar durdurulmalı, projenin tüm teknik aşamaları bağımsız bir inceleme heyetine açılmalı, yaklaşık maliyet artışlarına ilişkin tüm belgeler kamuoyuna şeffaf biçimde açıklanmalı ve usulsüzlük iddialarında sorumluluğu bulunan tüm kamu görevlileri ve yükleniciler hakkında derhal idari ve cezai işlem başlatılmalıdır. Ayrıca ihale sürecinin Sayıştay ve TBMM komisyonları tarafından da özel denetime tabi tutulması gerekmektedir.

B-Lojistik

Türkiye'nin avantajlı coğrafi konumuyla, bölgesel ve kıtalararası taşımacılık faaliyetleri için bir üs işlevi görecek, küresel ve bölgesel lojistik merkez haline getirilmesi mümkündür. Lojistik sektörünün modern ve bütünlüklü bir yapıya kavuşturulabilmesi, üretim merkezleri ile entegre lojistik merkezler kurulmasına bağlıdır.

Oysa bugün ülkemizde 12 lojistik merkezi faaliyettedir. İktidarın uzun yıllardır, 25'e ulaşmayı hedef olarak belirlemiş olmasına karşın bu merkezlerin sayısı yıllardır yerinde saymaktadır. Oysa, bu merkezlerde sanayi, liman ve serbest bölgeler arasında demir yolu taşımacılığını entegre edilmesi, ülkemizin ulusal ve bölgesel lojistik kabiliyetleri uluslararası koridorlardan en iyi biçimde faydalanarak gelişmesi anlamında özel ve ayrı bir anlam taşımaktadır.

Lojistik Merkez *Logistic Center*	İşletmeye Açılış Tarihi *Opening Date*	2020	2021	2022	2023	2024
Samsun (Gelemen)	2007	-	643,16	724,28	1.051,46	751,35
İzmit (Köseköy)	2010	287,68	443,65	488,49	466,75	321,70
Uşak	2012	28,16	24,97	18,06	13,98	9,81
İstanbul (Halkalı)	2013	781,19	952,15	1.155,08	957,20	870,72
Eskişehir (Hasanbey)	2014	83,26	125,49	169,65	117,32	184,66
Balıkesir (Gökköy)	2014	150,71	170,63	143,63	163,03	206,95
Denizli (Kaklık)	2014	96,80	60,07	49,40	16,79	7,80
Kahramanmaraş (Türkoğlu)	2017	276,91	443,58	288,43	97,84	-
Erzurum (Palandöken)	2018	131,33	169,60	191,20	107,01	71,37
Mersin (Yenice)	2019	1.258,44	1.250,82	1.092,57	1.915,31	2.679,76
Konya (Kayacık)	2020	-	105,08	454,52	531,22	176,35
Kars	2021	-	25,00	46,13	57,18	40,86
GENEL TOPLAM- *Grand Total*		3.094	4.414	4.821	5.495	5.321

Uluslararası gönderiler hariç ülkemizin lojistik alanındaki avantajı azaldı.

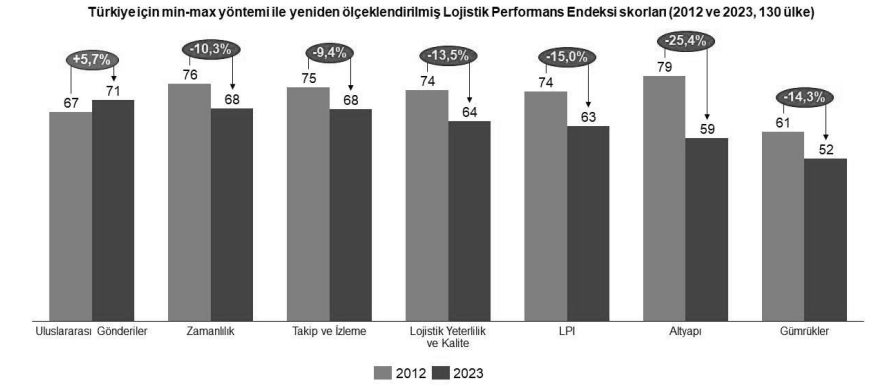

Kurulacak merkezlerin limanlar, gümrükler, kara ve demiryolları ile çok modlu koridorlar halinde yapılması; konteyner aktarma terminalleri, üretim merkezleriyle doğrudan bağlantı olması ve geride kalan bölgelere binen yükün azaltılması da büyük önem taşımaktadır.

Başta deprem olmak üzere ulusal afet politikalarında lojistik sektörünün kritik bir sektör olduğu bir kez daha görülmüştür. Dolayısıyla planlamaların bu doğrultuda yapılması, lojistikte nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için meslek liseleri ve yüksekokullarının sektörün ihtiyaçlarına uygun şekilde yapılandırılması da büyük önem arz etmektedir.

İhracatımızın önemli bir kısmının deniz yolları üzerinde olduğu gerçeğinden hareketle yeni ticaret yollarına entegre olmak için limanlarımızın bağlantı performansını geliştirmemiz gerekmektedir.

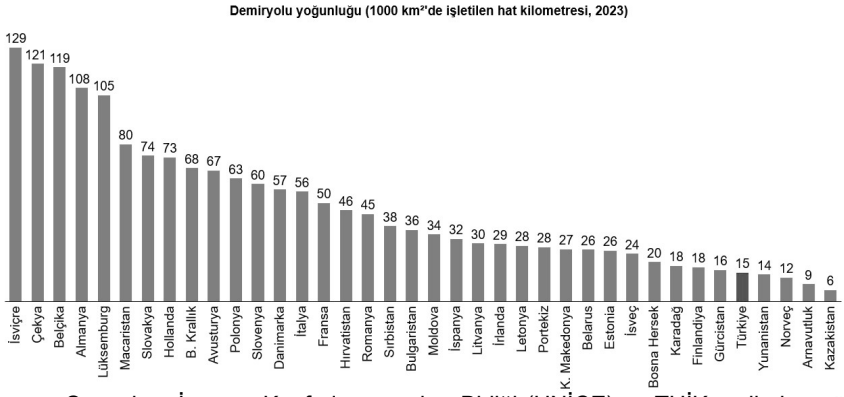

Avrupa Sanayi ve İşveren Konfederasyonları Birliği (UNİCE) ve TUİK verilerine göre ülkemizin daha fazla demir yolu yatırımına ihtiyacı bulunmaktadır. Mevcut durumda ülkemiz Karadağ, Finlandiya, Gürcistan'ın dahi gerisindedir.

DENİZYOLU-LİMANLAR

Ülkemizin üç tarafı deniz ile çevrili olmasına karşın, hala denizcilik sektöründe hak ettiği merkez konumuna gelememiş, altyapısı ve yatırımları geride kalmıştır. Limanlarımızda elleçlenen konteyner miktarı 2002-2012 döneminde yıllık ortalama yüzde 13,9 artış gösterirken bu oran 2013-2024 yılları arasında yüzde 5'e kadar gerilemiştir.

Dünyanın en büyük 50 limanı içerisinde hala bir limanımız bulanmamaktadır. İlk 100 içinde ise Ambarlı Limanı 72, Kocaeli Limanı 86, Tekirdağ Limanı 94, Aliağa Limanı 92'nci, Mersin Limanı ise 98'inci sırada yer almaktadır. AKP'nin ilk 10 liman arasında yer alma hedefi ise gerçekleşememiştir.

Limanlar	(Bin TEU)
Valensiya-İspanya	5 586
Algeciras-İspanya	4 799
Pire-Yunanistan	4 731
Barselona-İspanya	3 522
Gioia Tauro-İtalya	3 385
Ambarlı Limanları-Türkiye	**3 170**
Le Havre-Fransa	3 061
Cenova-İtalya	2 664
Kocaeli Limanları-Türkiye	**2 159**
Mersin-Türkiye	**1 942**
İzmir Aliağa-Türkiye	**1 586**
Marsilya-Fransa	1 454
Trieste-İtalya	767
Köstence-Romanya	657
İzmir Alsancak-Türkiye	**290**

Kaynak: 2023 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Deniz Ticareti İstatistikleri

Ülkemiz, kendi bölgesindeki ana liman ülkelerinin Düzenli Hat Taşımacılığı Bağlanabilirlik Endeksi skorunda Suudi Arabistan, Fas, Yunanistan, İtalya, Mısır, İsrail'den daha kötü durumdadır. Bu nedenle, yeni ticaret yollarına entegre olmak için limanlarımızın mutlaka bağlantı performansını geliştirmesi gerekmektedir.

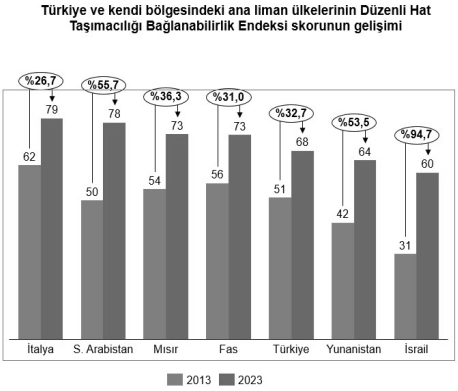

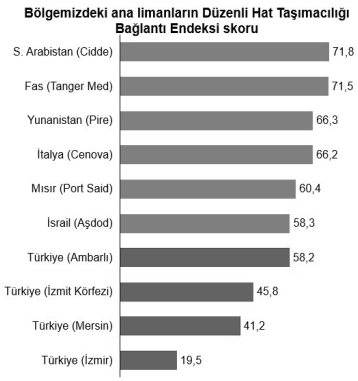

Kaynak: Dünya Bankası

2014-2018 Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Mersin Konteyner Limanı'nın yapımına başlanması hedeflenmiştir. 2019-2023 On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; Mersin için öngörülen ana konteyner limanının yer tarifi "Doğu Akdeniz Bölgesi" olarak değiştirilmiştir. 2024-2028 On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; yine Doğu Akdeniz bölgesinde transit yük odaklı bir ana limanın yapımı hedeflenmiştir. Geçen yılki bütçe görüşmeleri sırasında Mersin'e 11 milyon, Adana'ya 12 milyon TEU'luk olarak yapılacağı belirtilen limanlara ilişkin olarak hiçbir açıklama yapılmamış olması, projelerin söylem düzeyinden ileri gitmediğini göstermektedir. Geçen yıl

“müjde” olarak duyurulan Adana Limanı hakkında Bakan’ın bu yıl bütçe kitapçığında ve söyleminde tek bir ifade dahi geçmemiş olması AKP’nin tutarsızlığının en net örneği olmuştur.

Yine Aliağa ve Çandarlı’da kamunun ve özel sektörün liman yatırımları bulunmaktadır. Çandarlı Limanı tam randımanla çalışmamaktadır. Aliağa’da ise tam randımanla çalışan limanlar mevcuttur. Bu bölge aynı zamanda İzmir’in lojistik merkezi olarak önemli katkı yapacaktır. Dolayısıyla yatırımların bu bölgede Aliağa’ya öncelik verecek şekilde kullanılması daha doğru ve isabetli olacaktır.

Denizciliğin rekabet ortamında gelişmesi, uluslararası rekabet gücümüzü güçlendirmesi en büyük hedeflerimizden biri olmalıdır. Bunun yolu da denizyolunun güçlü, rekabetçi, teknolojik ve sürdürülebilir bir ulaştırma sistemi ve limancılık altyapısına kavuşturulmasından geçmektedir. Uluslararası deniz yolu taşımacılığın entegrasyonunu sağlayacak yeni taşıma güzergahları ve ağlarına dönük yatırımların hayata geçirilmesi, denizcilikle ilgili teknoloji ve gelişmeleri takip edecek, uygulama ve araştırma merkezlerinin kurulması ülkemizin, denizcilikte hak ettiği noktaya kavuşmasının anahtarı olacaktır. Teknolojinin mavi ekonominin dönüşümünde oynadığı kilit rol de dikkate alınarak yapay zeka, büyük veri ve akıllı balıkçılık sistemleri ile deniz kaynaklarının daha verimli ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi, Dijital Liman Yönetim Sistemleri ve bu teknolojilerin limanlarımızda kullanılması da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

A-**Kanal İstanbul**

Adeta bir yıkım projesi olan Kanal İstanbul Projesi hakkında da değerlendirme yapılması zorunludur. Zira Kanal İstanbul Projesi, yalnızca bir su kanalı projesi değil büyük ölçekli bir emlak ve rant projesidir. Söz konusu proje, ilk kez 2011 yılında “Çılgın Proje” olarak kamuoyuna sunulmuş olup, bu proje kamu kaynaklarının kullanımı, çevresel etkileri, sosyo-ekonomik sonuçları, güvenlik ve uluslararası anlaşmalar açısından son derece sorunludur. Bugüne kadar farklı mecralar ve konusunda uzman bilim insanları tarafından proje incelenerek çok sayıda rapor hazırlanmış ve davalar açılmış ve kazanılmış olmasına karşın, iktidarın inadıyla ilerlemektedir. Uzmanların ve özellikle İstanbulluların, ilgili kurum/kuruluşların görüşleri alınmadan, fikirleri sorulmadan, büyük bir emrivaki ile yapılması hedeflenen bu proje toplumsal meşruiyeti olmadan sürmektedir. Arap ülkeleri menşeli televizyon kanallarında dönen reklamlar

ve bölgede Ürdünlülere, Katarlılara yapılan taşınmaz satışları, projenin yabancı sermayeye parsel parsel toprak satışı ve rant yaratma odaklı olduğunu göstermektedir. Bu satışların açıklanması talepleri ise yanıtsız bırakılmaktadır.

Kuzey Marmara Otoyolu'nun Nakkaş-Başakşehir kesiminin güzergâhı ile inşa edilecek konut alanlarının örtüşmesi ve bu işi üstlenen müteahhit firmanın (Rönesans Holding) Saray ile yakın ilişkisi, projenin ihaleler ve imar rantı üzerinden belirli çevrelere çıkar sağlama amacını kuvvetlendirmektedir. Yine, İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi'nin (İSKİ) Sazlıdere'deki TOKİ şantiyesine yıkım tebligatı yollamasının hemen ardından gerçekleşen operasyonlar ve tutuklamalar, mevzuata uygun davranan yerel yönetim kurumlarının, merkezi iktidar tarafından baskı altına alındığını ve halkın temiz içme suyu havzasında rant projesine göz yumduğunu göstermektedir. Bu durum, hukukun üstünlüğü ve kurumsal özerklik ilkelerine de açıkça aykırıdır.

İstanbul Boğazı'na alternatif bir geçiş olarak planlanan ve boğazın gemi trafiğini taşımakta yetersiz olduğu iddiasıyla ortaya atılan bu yıkım projesini, boğaz geçiş istatistikleri de yalanlamaktadır. Zira yıkım projesinin ortaya atıldığı 2011 yılında 49 bin 978 olan boğazdan geçiş adedi 2024 yılında 41 bin 363'a gerilemiştir. Yani gemi trafiğinin yoğunluğu iddia edilirken, aradan geçen yıllarda gemi trafiği azalmıştır. 2025 yılının Eylül ayı itibarıyla da boğazdan geçen gemi sayısı 29 bin 710'dur.

Yine 23 Nisan 2025 tarihinde yaşanan 6.2 büyüklüğündeki Marmara depremi, Marmara'da deprem gerçeğini bir kez daha hatırlatmış ve Türkiye'nin birinci önceliğinin Kanal İstanbul değil, depreme hazırlık olması gerektiğini açıkça göstermiştir.

AKP iktidarı, 2025 yılında denizcilik sektörü için 8.2 milyar TL ödenek ayırmıştır. 2003-2025 yılları arasında denizcilik sektörüne ayrılan pay ise sadece 4.1 milyar Dolardır. Oysa geri dönüşü olmayan, telafisi güç sorunları ortaya çıkarabilecek olan bu yıkım projesinin inşaat maliyeti 75 milyar TL (Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun hazırlandığı dönemdeki kur itibarıyla) olarak öngörülmüştür. Projenin toplam maliyeti 15 milyar Dolardır.

Görüldüğü üzere, Kanal İstanbul'a ayrılacak bütçenin denizcilik sektörüne ayrılması halinde, sektör ihya edilir, Türk deniz ticareti uluslararası rekabette ciddi bir atılım yapar, liman altyapıları güçlendirilir, yerli tersaneler desteklenir, istihdam artar ve milli denizcilik politikasıyla ülkemiz gerçek anlamda "denizci ülke" kimliğine kavuşabilir. Dolayısıyla Kanal İstanbul Projesi kamu yararı, bilimsel gerçekler ve toplumsal

meşruiyet açısından gereksiz ve kabul edilemez bir projedir. İktidarın, bütçe kaynaklarını beton ve ranta değil, halkın can güvenliği ve ülkenin gerçek önceliklerine tahsis etmesi gerekmektedir.

HAVAYOLU

Türkiye'de mevcut durumda sivil hava ulaşımına açık 58 havalimanından 50'si Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMİ) tarafından işletilmekte; Zafer, Zonguldak-Çaycuma, Gazipaşa-Alanya ve Aydın-Çıldır Havalimanları DHMİ denetiminde özel şirketler tarafından; İstanbul ve Çukurova Uluslararası Havalimanları DHMİ denetimi ve gözetimi altında özel şirketler tarafından; İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı Savunma Sanayii Başkanlığı denetiminde özel şirket tarafından; Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı ise Eskişehir Teknik Üniversitesi tarafından işletilmektedir.

DHMİ bünyesinde yer alan Ankara Esenboğa, Antalya, Muğla Bodrum-Milas, Muğla Dalaman ve İzmir Adnan Menderes Havalimanlarındaki iç ve dış hat yolcu terminalleri de özel şirket tarafından işletilmektedir.

AKP'nin "Halkın yolu yapacağız" diyerek reklam peşinde koştuğu sivil havacılıkta da önemli sorunlar bulunmaktadır. Halen atıl durumda olan Uşak, Çanakkale Gökçeada, Kocaeli Cengiz Topel ve Balıkesir Merkez havalimanlarının giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır.

Türk Hava Yolları (THY) yönetimindeki tartışmalı kararlar, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) gibi stratejik kurumlardaki liyakatsizlik, mali savurganlık, yolsuzluk iddiaları ve YİD modeli havalimanları ile havacılık sektörü sıkıntılar ile karşı karşıyadır.

THY'nin resmi filo planlarında 2028'e kadar 131 uçaklık hedef varken, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ABD ziyareti öncesinde ABD Başkanı Trump ile görüşme ayarlama ve ABD menşeli ürünlerde (otomobilde %60, alkolde %70, kozmetikte %30) vergi indirimi gibi siyasi tavizler gündeme gelmiştir. Erdoğan, 21-25 Eylül 2025 tarihleri arasında gerçekleştirdiği ziyaret öncesinde Trump'un oğlu ile İstanbul Dolmabahçe'de gizli görüşme gerçekleştirmiştir. Ardından, verilen tavizler ve 225 uçaklık Boeing siparişi konusu yaşananların "teknik bir karar" olmanın çok ötesinde olduğunu ortaya koymaktadır. THY'nin geleneksel stratejisi olan kiralama yerine satın alma yoluna gitmesi milyarlarca doların, halkın vergileriyle ABD'li şirkete aktarılması anlamına

gelmektedir. 2029 sonrası teslim edilecek bu uçakların alımı “ekonomik akıl değil, siyasi sadakatin bedeli” olarak yorumlamak mümkündür. Zaten, Erdoğan’ın ziyareti sırasında ve sonrasında Trump’un yaptığı açıklamalar da bu durumu doğrulamaktadır.

A-**Havaya saçılan paralar**

Ayrıca, mali raporlar THY’nin reklam için yaptığı fahiş harcamaları ve yöneticilerine sağladığı maddi menfaatin büyüklüğünü ortaya koydu. THY’nin 2025’in ilk çeyreğine yönelik mali raporuna göre, THY, Ocak-Eylül 2025 döneminde reklam ve tanıtım için 4 milyar 485 milyon TL harcadı. Kurumun, reklam için ödediği para, 2018-2025 döneminde yıllara göre şöyle gerçekleşmiştir.

- 2020: 561 milyon TL.
- 2021: 696 milyon TL.
- 2022: 1 milyar 847 milyon TL
- 2023: 4 milyar 694 milyon TL
- 2024: 7 milyar 140 milyon TL
- 2025 (Ocak-Eylül): 4 milyar 485 milyon TL

THY, 2025’in ilk çeyreğinde, dışarıdan aldığı müşavirlik ve danışmanlık hizmetleri için 887 milyon TL ödeme yaptı. THY’nin, 30 Eylül 2025 tarihinde sona eren dokuz aylık hesap döneminde, grupta görev alan yönetim kurulu üyeleri ile genel müdür ve genel müdür yardımcılarına ödediği para 506 milyon TL oldu.

THY’nin 21 Mayıs 2025 tarihinde gerçekleştirdiği Olağan Genel Kurul Toplantısı’nda önemli değişiklikler yapıldı. DHMİ eski Genel Müdürü Hüseyin Keskin ile Fatmanur Altun’un THY Yönetim Kurulu’ndaki görevleri sona erdi. Keskin ve Altun’un yerine Kültür ve Turizm Bakanlığı Bakan Yardımcısı Özgül Özkan Yavuz ile iş insanı Gülden Nacar atandı. Eski AKP Gençlik Kolları Başkanı, Kartal İmam Hatip Lisesi mezunu Melih Şükrü Ecertaş ise yönetim kurulunda görevine devam etmektedir.

A-SHGM ve DHMİ’deki usulsüzlükler ve liyakatsizlikler

SHGM ve DHMİ, liyakatsiz kadrolar, sınavsız atamalar ve torpilli kadrolarla siyasi rantın ve partizan arka bahçenin merkezi haline dönüştürülmüştür. SHGM ve DHMİ’de son yıllarda yapılan yönetici atamaları, uzmanlık gerektiren kritik pozisyonların siyasi sadakat esasına göre dağıtıldığını göstermektedir. Havacılık güvenliği gibi yüksek riskli bir alanda görev yapan kurumlarda; havacılık mühendisliği ve emniyet yönetimi deneyimi olmayan kişilerin üst görevlere atanması, kariyer uzmanlık mekanizmasının

fiilen devre dışı bırakılması, teknik birimlerin başına idari veya partizan kadroların getirilmesi ve kurumların profesyonel işleyişini zaafa uğratmış ve uluslararası standartlarla uyumsuz bir yapı ortaya çıkarmıştır. Bu tablo, sadece yönetim kapasitesini zayıflatmakla kalmamış, kamu güvenliği ile ilgili ciddi riskler doğurmuştur. DHMİ bünyesinde yapılan bazı ihaleler ve işletme anlaşmalarında; pazarlık usulünün istisna olmaktan çıkıp kural haline gelmesi, yatırım maliyetlerinin şeffaf biçimde açıklanmaması, denetim raporlarının kamuoyundan gizlenmesi, bazı projelerde hizmet alımlarının piyasa koşullarının çok üzerinde bedellerle gerçekleştirilmesi kamu zararına yol açmıştır. Havaalanı işletme gelirlerinin önemli bir kısmının, kamuya değil özel şirketlere avantaj sağlayacak biçimde yapılandırıldığı iddiaları da titizlikle incelenmesi gereken konular arasındadır. Sayıştay raporlarına da giren, bazı havalimanlarında işletmeci firmalar ile yapılan taşınır devri / kiralama / tahsis sözleşmelerinde, devredilen taşınırların listeleri oluşturulmamış; dolayısıyla bu taşınırların izlenmesi, bakım-yenileme yükümlülüklerinin takibi yapılmamıştır. Yine DHMİ'de defaten gündeme getirdiğimiz, kamu özel iş yapan şirketlerle doğrudan iltisakı olduğu öne sürülen kişilere üst düzey görevlerin verilmiş olması ve kurum içinde rezidans skandalına karışan bürokratların görevlerine devam etmesi, Atatürk Havalimanı'ndaki "film gibi soygunlar" konusunda bakanlığın aldığı tutum kurumlardaki çürümüşlüğü ortaya koymaktadır. Zira, kamuda liyakat, kurumsal hafıza ve şeffaflık ilkelerini zayıflatmaktadır ve bu da havacılık sektörü gibi yüksek sorumluluk gerektiren bir alanda güvenlik, denetim, maliyet yönetimi açısından büyük zaaflar oluşturmaktadır.

A-DHMİ'deki bozulan iş barışı

Yine DHMİ ve SHGM personeli, uzun süredir gündemde olan Avrupa Hava Seyrüsefer Emniyeti Teşkilatı (EUROCONTOL) havacılık tazminatı için yasal statüye kavuşmuştur. Ancak, bu düzenleme DHMİ'deki çalışma barışını bozmuştur.

Türkiye Hava Sahasında gerçekleşen uçuş trafiğini yöneten ve havalimanlarını işleten kamu kurumu olan DHMİ'de Türk Hava Sahasına yönelik verilen hava seyrüsefer hizmetleri karşılığında oluşan maliyetler (personel giderleri, işletme giderleri vs.) EUROCONTROL aracılığıyla geri alınmaktadır. Kar amacı gütmeyen bu sistemde EUROCONTROL'e ne kadar maliyet bildirilirse o kadar para ülkemize geri gelmektedir. DHMİ bu kapsamda personel gideri olarak da para tahsil etmektedir. Ancak, tahsil edilen paranın azlığı sebebiyle hem ülkemize girecek olan yıllık yüzlerce milyon döviz girememektedir hem de personel daha fazla miktarda faydalanamamaktadır. Havacılık

Tazminatı Gelir Vergisine tabi olduğu için personele ödenen miktarın ortalama yüzde 25'i doğrudan hazineye gelir olarak kaydedilmektedir. Yine kalanın yüzde 25'i de harcanırken ÖTV-KDV gibi vergiler yoluyla yine hazineye gitmektedir. Dolayısıyla bu miktarların adil şekilde artmasından DHMİ personeli kadar, milletimiz ve devletimiz de kazanacaktır.

DHMİ'de Havacılık Tazminatında Mevcut Durum:

DHMİ'de personeline üç havacılık tazminatı ödemesi yapılmaktadır.

1-) Havacılık Tazminatı

2-) İlave Havacılık Tazminatı

3-) Performans Primi Ödemesi

a-) Performans Primi Ödemesi

b-) Transit Geçiş Performans Primi Ödemesi

DHMİ Genel Müdürlüğü çalışanlarına Havacılık Tazminatı ve türevleri ödenirken yasalar ve Cumhurbaşkanı kararları ile çalışanlar üç farklı gruba ayrılmıştır.

Gruplar şu şekildedir:

Personel Maliyetleri Karşılanan Grup (1. Grup)

Personel Maliyetleri Kısmen Karşılanan Grup (2.Grup)

Personel Maliyetleri Karşılanmayan Grup (3.Grup)

1. Grupta Hava Trafik Kontrolörleri, AIM Memurları ve Elektronik birimi personelleri bulunmaktadır. Bu grupta bulunan personellerin seyrüsefere hizmet ettikleri ifade edilmektedir.

2. Grupta Elektrik, Mekatronik, Makine, İş Makineleri Sürücüleri ve idari personeller bulunmaktadır. Bu grupta bulunan personellerin hem seyrüsefere hem de işletmeye hizmet ettiği ifade edilmektedir.

3. Grupta ARFF birimi personelleri ve APRON birimi personelleri bulunmaktadır. Bu grupta bulunan personellerin de sadece işletmeye hizmet ettikleri ifade edilmektedir.

Yapılan son yasal düzenleme ile birlikte 2026 Yılı ocak ayı itibariyle DHMİ Genel Müdürlüğü çalışanlarının bu ödeme kalemleri ve temel maaşlarına bakıldığında yaklaşık olarak elde edecekleri gelir belirtilmiştir.

Ödeme Türü	1.Grup	2.Grup	3.Grup
	(3 Bin Personel)	(6 Bin Personel)	(3 Bin Personel)
Havacılık Tazminatı	80.000 TL	32.000 TL	22.000 TL
İlave Havacılık Tazminatı	6.000 TL	6.000 TL	6.000 TL
Performans Primi	29.000 TL	25.000 TL	21.000 TL
Transit Geçiş Performans Primi	60.000 TL	0 TL	0 TL
Memur Maaşı	75.000 TL	75.000 TL	75. 000 TL
Toplam Ödeme	**250.000 TL**	**137.000 TL**	**124.000 TL**

DHMİ Genel Müdürlüğü bu ödeme kalemlerindeki gelir dağılımı uçurumuna karşı açılan davalarda savunma olarak havacılık tazminatı gruplarının çalışanların hizmet ettiği alana göre düzenlendiği ve unvana göre ödeme yapılmadığını ifade etmektedir. Buna rağmen çelişkiler düzenleme içerisinde mevcuttur:

- Havacılık Tazminatı gruplarında ARFF de görev yapmakta olan şefler ikinci grupta yer almasına rağmen aynı birimde görev yapan ARFF Memurları üçüncü grupta bulunmaktadır.
- 1 yıl kıdemi bulunan bir elektronik teknisyeni yaklaşık olarak 240.000 TL gelir elde ederken 20 yıl kıdemi bulunan bir Elektrik Mühendisi 135.000 TL gelir elde edecektir.
- Transit Geçiş Performans Primi ödemesi birinci grupta bulunan personellerle birlikte ikinci ve üçüncü grupta bulunan 300 civarında idari çalışana verildiği halde geriye kalan çalışanlara verilmemiştir.
- Türkiye'deki bütün kamu kurumlarında ve dünya örneklerinde siber güvenlik Bilgi İşlem birimi tarafından yürütülmektedir. Ancak DHMİ Genel Müdürlüğü hak iddia edilmesinin önüne geçmek için seyrüsefer kısmını elektronik birimine vermiştir. Sonuç olarak siber güvenlik uzmanları bilgi işlemde olmasına rağmen siber güvenlik aynı kurumda ikiye ayrılmıştır.
- DHMİ'de görev yapan Sağlıklı bir ARFF Memuru (Havaalanı Kurtarma Ve Yangınla Mücadele), sağlık koşullarını kaybettiğinde yani görevini yapamaz raporu aldığında görevlendirildiği Büro Memurluğunda, maaşı yaklaşık aylık 15.000 TL artmaktadır.

Özetle, DHMİ Genel Müdürlüğünde görev yapmakta olan 12 bin çalışandan 9 bininin büyük tepkisini çeken bu uygulamalar sebebiyle kurumda çalışma barışı ortadan kalkmış, çalışanların motivasyon seviyesi en düşük noktaya gelmiştir. Bu sebeplerle, DHMİ Genel Müdürlüğü çalışanlarına ödenmekte olan Havacılık Tazminatı ve Transit Geçiş Performans Primi sebebiyle oluşan maaş farkının Türkiye'deki Kamu Personel Rejimi (Devletin üstlendiği görevleri yerine getiren kamu personelinin bağlı olduğu

temel politika, kural, teknik ve uygulamalar bütünü) çerçevesinde veya Avrupa Birliği ülkelerindeki uygulamalara benzer şekilde kabul edilebilir seviyeye getirilmesi Türkiye'de havacılık geleceğinin güven içinde olması açısından büyük önem taşımaktadır.

DHMİ Genel Müdürlüğü çalışanları, EUROCONTROL Tazminatı uygulamalarında yaşanan adaletsizlikleri gerekçe göstererek 2026 yılı Şubat ayı içinde iş bırakma eylemi yapacaklarını açıklamıştır. Çalışanların açıklamasında, uluslararası kurallar gereği çalışanların bir kısmının görevde bulunmadığı durumlarda uçuşların yapılamayacağı, yabancı uçakların Türkiye üzerinden transit uçuş gerçekleştiremeyeceği belirtilirken, bu eylemin uçuşlarda rötarlara veya tam iptallere yol açabileceği de ifade edilmektedir.

A-AKP'nin Zafer'i

"Afyon-Uşak-Kütahya kentlerinin hava ulaşım sorununu çözmek" iddiasıyla yapılan Zafer Havaalanı, YİD modelinin havaalanlarında kullanım biçiminin bütçede yarattığı tahribatın adeta bir sembolü halini almıştır. Projenin yapım ihalesini 29 yıl 11 ay işletim süresi veren IC İÇTAŞ kazanmıştır. 25 Kasım 2012 tarihinde dönemin Başbakanı Erdoğan'ın katıldığı törenle açılan Zafer Havalimanı için, o tarihten günümüze kadar her yıl, yolcu garantisi çok altında kaldığı için müteahhide dudak uçuklatan tutarlarda ödemeler yapılmıştır. Kamu bütçesinde karadelik açan bu havaalanı için 2025 yılında da gelenek bozulmamıştır. Bu havaalanı için 2025 yılının ilk 10 ayında garanti edilen giden yolcu sayısı 1 milyon 098 bin 110 olmasına karşın, DHMİ'nin açıkladığı verilere göre gerçekleşen "giden yolcu" sayısı 30 bin 077 kişidir. Yani hata payı %97,26 olarak gerçekleşmiştir. Yapım maliyeti 50 milyon Euro olan bu havaalanı için Hazinenin şirkete bu yıl için yapacağı garanti ödemesi tam 5 milyon 641 bin 768 Euro (Kasım ayı 1 Euro 49 TL) güncel kurla 277 Milyon TL'dir. Bu veriler ve hesaplamalar ile havalimanının parası milletin cebinden zaten çoktan çıkmıştır. Üstelik, bu havaalanının kamuya devir tarihi 2044 yılıdır ve o tarihe kadar şirkete yapılacak garanti ödemesi 208 milyon Euro'yu bulmaktadır. AKP'nin yandaşı zengin eden anlayışının, ülkemizin ufkunu ağırlaştıran en büyük yük olduğunu bu proje net olarak göstermektedir.

İLETİŞİM-TELEKOMÜNİKASYON

Bilgi ve iletişim teknolojileri ile dijital sektörün gelişimi ve bu stratejik sektörlerin yapısal ve hızlı dönüşümü günümüz dünyasında çok büyük önem taşımaktadır. Toplumsal

hayatın her alanında dijitalleşmenin ve yapay zekanın ön aldığı, teknolojik gelişmelerin yüksek hız ve kapasiteli ses, veri ve görüntü hizmetlerine olan talebin arttığı günümüzde, gelişmelere ayak uydurmak ve bunların önüne geçmek kadar veri güvenliğinden siber güvenliğe kadar pek çok konuda gerekli tedbirlerin alınmasını da zorunlu kılmaktadır.

Bu doğrultuda, dünya genelinde pek çok ülke elektronik haberleşme altyapılarını iyileştirmek, yeni nesil altyapılar kurmak için altyapı yatırımlarına ağırlık verirken ülkemiz hala yerinde saymaktadır. Oysa dijital dönüşüm için güçlü bir telekom altyapısına ihtiyaç bulunmaktadır. Dijital ekonominin yolu da güçlü fiber altyapıdan geçmektedir. Ancak telekom altyapısının yanı sıra fiber optik altyapı yıllardır ihmal edilmiştir. Ülkemizde yaklaşık 5 milyon kilometre fiber optik kabloya ihtiyaç duyulurken, bugün sadece 637 bin kilometre fiber optik kabloya sahip olduğumuz bilinmektedir.

6 Şubat'ta resmi olarak 53 bin 537 canımızı yitirdiğimiz Kahramanmaraş merkezli depremler, iktidarın ulaşım, altyapı ve haberleşmedeki sorumsuzlukları, yeteneksizliklerini ve denetimsizliklerini çarpıcı bir şekilde ortaya koymasına karşın, aradan geçen zaman içinde de gerekli önlem ve derslerin hala tam olarak alınamamış olduğu görülmektedir. GSM operatörlerinin altyapı yatırımlarındaki eksikliği nedeniyle her afette yaşanan iletişim kesintileri yaşanmaya devam etmektedir. İktidar, operatörlere yaptırım uygulamak yerine onları yanlaması ve bu şirketlerin kar odaklı hareket etmesine izin vermesi, ulusal güvenlik ve halkın temel iletişim hakkını tehlikeye atmaktadır. Ülkemizin demir ağlar kadar, fiber ağlara olan ihtiyacı son derece hayati önem taşımaktadır.

Türk Telekom'un özelleştirilmesi ve sonrasındaki kötü yönetim, Türkiye'yi dijital çağın gerisine düşürmüştür. Küresel 5G kullanıcı sayısının tüm dünyada 2 milyara ulaştığı bir ortamda, ülkemizde ilk 5G sinyalinin 2026'da alınmasının planlanmaktadır. Ulaştırma Bakanı'nın 5 yılda 100 milyar dolar kazandıracağını ifade ettiği bu teknolojiye neden geç kalındığını açıklamayan iktidar sözcüleri, bu teknolojiye geç geçilmesiyle birlikte her yıl ülkemizin ekonomisine 20 milyar dolar katkının neden kaybedildiğini ise açıklayamamışlardır.

Ülkemiz, dünyada en yavaş interneti kullanan ülkeler arasında yer almasına rağmen, halk en pahalı internet ücretlerini ödemektedir. Fiyatlar, son birkaç yılda astronomik

seviyelere ulaşmıştır. Bu durum, temel bir hak olan bilgiye erişimi maliyetli hale getirerek sosyal eşitsizliği derinleştirmektedir.

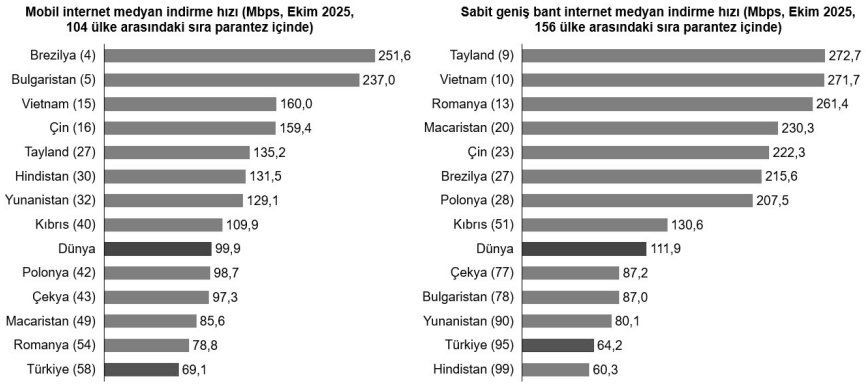

Kaynak: speedtest.net

Ülkemiz bugün mobil internet hızında dünya ortalamasının altında, sabit geniş bant internet indirme hızında dünya ortalamasının altında yer almaktadır.

Bakın bu gelir ve fırsat eşitsizliği her yerde, havalimanında bile…

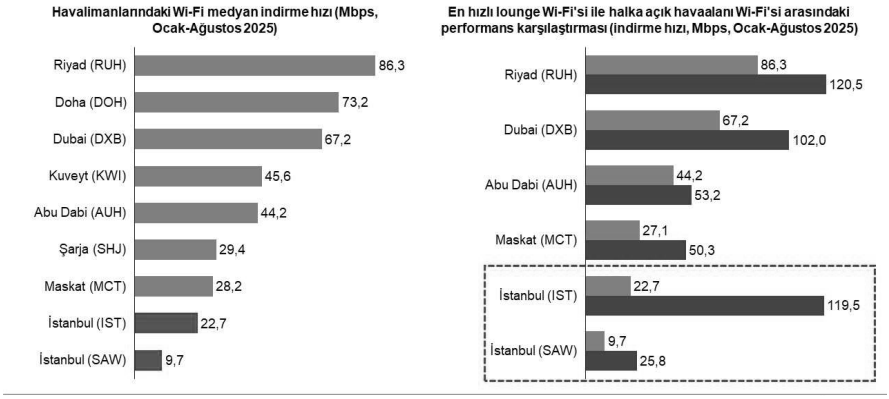

Türk Telekom'un özelleştirme sonrası yeterli fiber optik ve mobil altyapı yatırımını yapmaması, halkın en temel iletişim hizmetlerinden mahrum kalmasına yol açmıştır. Altyapıda tekel konumunu sürdüren Telekom, internet servis sağlayıcılarına altyapıyı

kiralamakta, ama gereken yatırımları yapmamaktadır. Bu nedenle ülkemiz, iletişimde dünya ile rekabet edememektedir. Türkiye'nin ikinci büyük operatörü olan Turkcell'de de benzer süreçler yaşanmaktadır. Yönetiminde iktidarın arka bahçesi görünümündeki bu operatör, tarafından geliştirilen Türkiye'nin ilk uçan baz istasyonu Dronecell'in 120 metre yükseklikten 5 kilometrekarelik bir alanda 4.5G hizmeti vererek özellikle afetler ve acil durumlarda hayat kurtaracağı, güçlü bir baz istasyonu olarak istenen her yerde havalanıp kara ile hiçbir bağlantısı olmadan ses ve data hizmeti sağlayıcısı olarak görev yapacağı öne sürülmesine karşın, deprem afetinde on binlerce insan afette mağdur olmuş, ancak bu şirkete herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır.

İşte Varlık Fonu'ndaki Türk Telekom ve Turcell'in yönetimindeki zafiyetler, alt yapı yatırımlarının yapılmaması, yapılanların da yetersiz olması ülkemizi dijital dünyanın çok gerisinde bırakmış, iletişimde dünya ile rekabet edemez bir hale getirmiştir. 5G'ye geçilmesi de tam da bu nedenle gecikmiştir. Tüm dünya 6G'ye geçmeye hazırlanırken, ülkemizde iktidar "yarım yamalak" 5G hayalleri ve reklamları ile millete 2026 yılında yeni bir dönemin başlaya cağını "müjde" gibi sunmaktadır. Oysa 2020'den itibaren dünyada kurulmaya başlanan 5G teknolojisi, kablosuz İnternet hizmetini daha hızlı, daha güvenilir, daha düşük gecikmeli hale getirerek, sayısal dönüşüm adı verilen sürece mobilite eklemiştir. 2030 yılından itibaren kullanıma girmesi beklenen 6G teknolojisi ise mobiliteye ek olarak, özellikle yapay zeka uygulamalarını destekleyecek biçimde tasarlanmaktadır. 5G ve 6G'de, yapay zekanın duyduğu veri merkezleri ve hesap işlemleri, düşük gecikme gerektiren kritik uygulamalar için (örneğin, sürücüsüz araçlar) baz istasyonlarında konuşlandırılacaktır. Mobil kenar bilişim (mobile edge-computing) adı verilen bu yöntem, sayısal dönüşümde önemli bir aşamadır. 5G/6G altyapısı, yapay zekanın gereksinim duyduğu haberleşme hizmetlerini sağlarken, yapay zeka uygulamaları da 5G/6G ağ işletmecileri için yeni ve önemli bir gelir kaynağı oluşturacaktır. Yapay zeka entegrasyonunda erken hareket eden ülkeler bu çığır açıcı teknoloji alanında büyük bir rekabet avantajı elde edeceklerdir. Hızlı hareket etmesi halinde, ülkemiz de yapay zeka alanında ortaya çıkan fırsatları değerlendirebilir. Yerli firmalar, yerel yapay zeka çözümleri üretebilir. Bu durum, yalnız iç refah artışını değil, aynı zamanda ülkemizin bölgesel pazarlara yönelik dijital hizmet ve platform ihracatını da mümkün kılabilir. Özellikle e-Devlet, fintek ve akıllı üretim çözümlerinde Türkiye bölgesel bir merkez olabilir. Daha ileri hamlelerle, Türkiye bölgesel bir yapay çekim merkezi ve test alanına dönüşebilir, uluslararası yatırım ve yeteneğin ülkeye akışı

sağlanabilir. Haberleşme altyapısının yapay zeka hizmet verecek düzeye çıkarılması, tüm bu potansiyelin gerçekleşmesi için ön koşul niteliğindedir.

Fiber penetrasyonunu artırıp iller arası eşitsizliği azaltmamız gerekiyor.

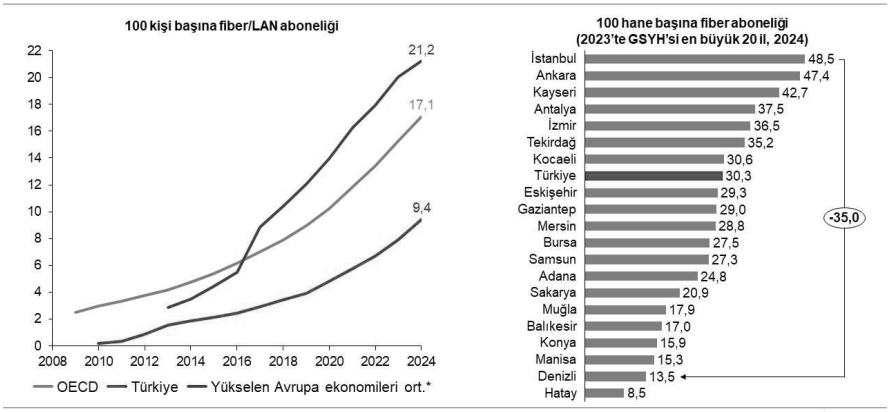

A-Pahalı ama yavaş internet

Ülkemiz, dünyada en yavaş interneti kullanan ülkeler arasında yer almaktadır. İnternet hızı konusunda otorite sayılan ve bağlantı veri hızı ve gecikme süresi gibi internet erişim performansını ölçen Speedtest'in Ekim 2025 verilerine göre Türkiye; mobilde 69.09 Mbps ile dünya 58'incisi, sabitte ise 64.22 Mbps ile dünyada 95'inci sırada yer almaktadır. Veriler, mobilde Azerbaycan, Karadağ, Umman'ın gerisinde kalan ülkemizin, sabit hatta ise işgal altındaki Filistin'in yanı sıra Nepal, Moğolistan gibi ülkelerin dahi gerisinde kaldığını ortaya koymaktadır. Tüm bunlara rağmen vatandaşlar, ülkemizde pahalı internet ücreti ödemektedir. Fiyatlar son birkaç yılda astronomik seviyelere ulaşmıştır. Bu durum, temel bir hak olan bilgiye erişimi maliyetli hale getirerek sosyal eşitsizliği derinleştirmektedir. Keza veriler, ülkemizdeki işletmelerin de dijital dönüşüme hazırlanamadığını ortaya koymaktadır.

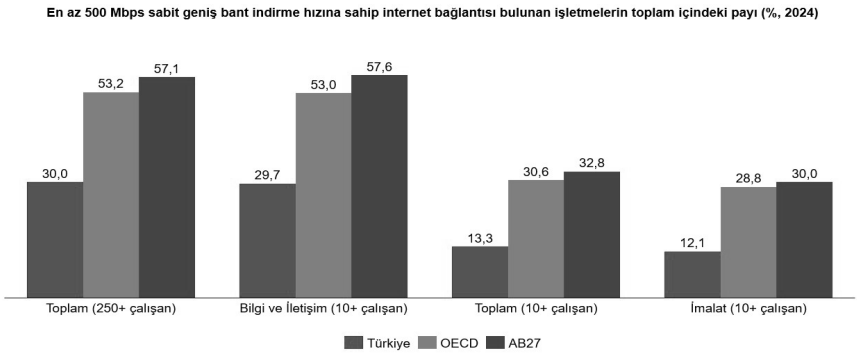

Kaynak: OECD

Ülkemizde internet bağlantısı bulunan işletmelerin toplam içerisindeki payının OECD'nin de Avrupa Birliği ülkelerinin de gerisinde ortaya koyan bu verilere göre, ülkemiz işletmelerinin dijital dönüşüme hazır olduğunu söylemek neredeyse mümkün değildir.

A-Kim Casus: Veriler sızıyor, satılıyor

Yine son yıllarda ülkemizde milyonlarca vatandaşın kişisel verisi sızdırılmış, sahte diploma ve sahte ehliyet skandalları yaşanmış ancak ilgili kurumlar bu konuda yetersiz kalmıştır. Ülkemizdeki dijital çöküşü ortaya koyan bu tablonun başlıca nedeni, BTK ve Telekom başta olmak üzere bakanlıktaki tüm kurumlarda liyakat yerine siyasi sadakatin ön planda tutulmuş olmasıdır. AKP iktidarının elinde, devlet savunmasız, vatandaşlar güvenlikten yoksun hale düşürülmüştür. Siber güvenliğin bir ulusal güvenlik meselesi olduğunu ve iktidarın bu alanda tam bir çöküş yaşadığını ortaya koyan örnekler ortada iken bu iktidar 15,5 milyon vatandaşın Cumhurbaşkanı adayı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nu ve partimizin Bilgi İşlem Sorumlusu Orhan Gazi Erdoğan ile muhalif gazetecilere "casusluk" gibi kabul edilemeyecek ve hiç kimsenin inanmadığı iftiralarla soruşturmalar başlatarak kumpas düzeni kurmuştur. 2023 yılında seçmen verilerinin YSK'dan alıp il ve ilçe başkanlıklarımız ile paylaşmasını "casusluk" ilan edilmesi akıl tutulması değil ise bir siyasi mühendislik girişimidir. Çünkü herkes çok iyi biliyor ki; seçim verilerini YSK'dan almak, siyasi partilere tanınmış kanuni bir haktır. Bunu "casusluk" diye yaftalamak, ancak hukuku araçsallaştırmış bir iktidarın başvuracağı bir yöntem olabilir.

Milyonların kimlik bilgileri, devlet kurumlarının temel verileri, kamu görevlilerinin her türlü bilgisi, kamu binalarının envanter bilgileri, vatandaşların aşı karnesi, aile kimlik ve plaka numaraları, tapu bilgileri dahi çalınıp internette satışa çıkarıldığında işini gereği gibi yapmayan ve diğer kurumlarla koordinasyon kuramayan, devletin kozmik odalarının anahtarını terör örgütlerine teslim eden, halen parayla satışa sunulmasına sessiz kalan iktidarın bu tutumu ibret ve utanç vesikasıdır. "Veri güvenliği" denilerek hiçbir hukuki temeli olmayan iddialarla İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ni ve İmamoğlu'nu karalamaya çalışmak, casusluk gibi asla kabul edilemeyecek, hiç kimsenin de inanmadığı iftiralar ortaya atmak bu iktidarın ciddiyetsizliği ve utancıdır. Ortada bir veri güvenliği sorunu varsa bu aslında iktidarın yıllardır sorumlusu olduğu sistemlerde ortaya çıkmıştır. Gerçek sorumlu ise vatandaşın kişisel verilerini koruyamayan iktidarın kendisidir. Yalana ve iftiraya dayalı olan, yorum ve varsayımdan ibaret bulunan sözde soruşturmalar, iddianameler ile bir kanıt ve hukuksal gerekçe üretilmeye bile ihtiyaç duymayan bir kumpas rezaleti, tarihsel ve siyasal ömrü tükenen bu iktidarın son çırpınışı olarak tarihteki yerini almıştır.

A-AKP için yasaklama ve sansür olağan

Ayrıca, son yıllarda özellikle sosyal medya hesaplarının kapatılması, platformlarına yönelik bant daraltma uygulamaları, halkın haber alma hakkım ve ifade özgürlüğünü ciddi boyutlarda ihlal eder hale gelmiştir. İktidar her toplumsal olayda, kendisine yönelen eleştirel durumlarda vatandaşların gerçeğe erişmesini engellemek için hukuka aykırı bir şekilde bant daraltma yoluna gitmekte, bant daraltma uygulamasını hukuk devletinde yeri olmayacak şekilde açık bir sansür aracına dönüştürmektedir. Yani iktidar kısıtlamalar ve yasakları güvenli internet kullanımı için değil, siyasal ve ideolojik olarak kullanmaktadır. İktidar kendisine muhalif ve tehdit olarak gördüğü her platformu, her siteyi, her sosyal medya hesabını keyfince yasaklamakta, ulusal ölçekte bant daraltmaları yapmakta, düşünce belirtmeyi, ceza davalarının ve tutuklamaların gerekçesi haline getirmiştir. 6 Şubat depremleri gibi iletişime ve internete en çok ihtiyaç duyulan afetlerde, toplumsal acılarda dahi iktidar bant daraltma uygulamasına gitmekten çekinmeyen iktidar, keyfi tutumunu mesnetsiz gerekçelerle sürdürmektedir. 2025 yılı içinde Türkiye, bu duruma sıkça tanık olmuştur. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve Cumhurbaşkanı adayı Ekrem İmamoğlu'nun Cumhurbaşkanlığı adaylığına ilişkin faaliyetlerini yürüten ve 333 binin üzerinde takipçisi bulunan @cbofisi (Cumhurbaşkanlığı Aday Ofisi) adlı X hesabına "devamlılık halinde dezenformasyon içeren bilgiler yayıldığının tespit edilmesi üzerine" 13.11.2025 tarihinde 5237 sayılı Türk

Ceza Kanunu'nu ‘217/A’ maddesi uyarınca ‘Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma’ suçu kapsamında re'sen soruşturma başlatılmış ve 5651 Sayılı Kanun’un 8/A maddesi kapsamında “milli güvenlik” ve “kamu düzeni” gerekçesiyle erişim engeli getirilmiştir. Yine İmamoğlu’nun 9,7 milyon takipçisi olan X hesabı (ekrem_imamoglu) da yine milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması gerekçesiyle İstanbul 8. Sulh Ceza Hakimliğinin 24 Nisan 2025 tarihli ve 2025/4361 sayılı kararıyla erişime engellenmiştir ve X platformu hesabı Türkiye’den görünmez kılmıştır. Yine İmamoğlu’nun uluslararası X hesabı (imamoglu_int) Mayıs 2025’te “millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması” gerekçesiyle erişime engellenmiş ve X platformu hesabı Türkiye’den görünmez kılınmıştır.

Söz konusu uygulamaların; demokratik siyasal rekabetin engellenmesi, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün ve aynı zamanda seçme ve seçilme hakkının açık ihlali ve dijital sansür uygulamasının açık örneği olduğu görülmektedir. Ancak aynı iktidar, ırkçı, şiddet içeren, kadına yönelik tehdit ve şiddet içeren paylaşımlara, şeriat çağrısı yapan sosyal medya paylaşımlarına ise tolerans göstermektedir. İktidarın bu tutumunun siyasi olduğu kadar ideolojik bir tutum olduğu, halkın çıkarını değil, kendi çıkarlarını gözetmesi açısından örnek teşkil etmektedir.

A-PTT'de yaşanan temel sorunlar

184 yıllık köklü bir tarihin mirasını taşıyan PTT’de de sorunlar her geçen gün çığ gibi büyümektedir. AKP iktidarı döneminden her geçen gün daha da gerileyen PTT, önce kamu hizmeti veren bir KİT olmaktan uzaklaşmış, kar-zarar mantığı ile yönetilmeye başlanmıştır. 2013 Yılında Anonim Şirket haline getirilmiş, 2018 yılında ise Varlık Fonu’na devredilmiştir. Varlık Fonu’na devredilmeden önce kar açıklayan ve taşınmazları bulunan PTT, aradan geçen yıllarda katlanarak artan zararlar açıklamıştır. Güvenceli kadrolu istihdam yerine her geçen gün ucuz iş gücüne yönelim artmış, önce İdari Hizmet Sözleşmesi, Taşeron firma çalışanı istihdamı, hamaliye ve parça başı dağıtım modeli gibi kölelik koşullarında çalışma modellerine geçilmiştir. Yandaş sendikanın hızla kadrolaşması ile, çalışanlar arasında sendikal tercihler baskı altına alınmış, çoğu PTT çalışanı sendikal tercihini idarecilerin tavrına göre değiştirmek zorunda kalmıştır. Çalışanlara karşı dayatmalar, disiplin cezaları ve sürgünler nedeniyle, kurumdaki çalışma barışı bozulmuş, birçok personelin aile bütünlüğü bozulmuştur. Bu hukuksuz uygulamalara karşı başlatılan yargı sürecinde mahkemeler kurumun kararlarının çoğunu hukuksuz bulmuştur.

Kurumda halen 399 KHK'nın (I) cetveline tabi, 399 KHK'nın (II) cetveline tabi, İdari Hizmet Sözleşmesine tabi birde taşeron firmaların istihdam ettiği çalışanlar bulunmaktadır. Yakın zamanda PTT'nin bozuk mali yapısının iyileştirilmesi için bir yapılandırılma hayata geçirileceği ifade edilmesine karşın, hala resmi ve yetkili ağızlardan bir açıklama yapılmamıştır.

Bir taraftan da PTT taşınmaz satışlarını gerçekleştirmeye devam etmektedir. Ayrıca "yapılandırma" kapsamında değerlendirilebilecek birçok işyerinin ve başmüdürlüklerin kapatılması, 399 KHK'ya tabi çalışanların başka kurumlara geçirilmesi gibi adımların atılacağı kurumda yüksek sesle dile getirilmektedir. İktidar, yaklaşık iki asırlık kurumda çareyi küçülmekte, kamu mallarını peşkeş çekerek zararı kapatmakta, kamu hizmetini daraltmakta bulmakta, asıl sorunu görmezden gelmeye devam etmektedir. Kurumda öne çıkan sorunlardan bazıları şunlardır:

- Liyakatsiz atamalar ile iş barışının bozulması,
- Güvencesiz çalışma, ucuz iş gücü ve emek sömürüsünün varlığı, performansa dayalı ücretlerin varlığı,
- Personel eksikliğinin had safhada olmasına rağmen personel alımının yapılmaması,
- Sayıştay raporlarında tespit edilen usulsüzlük ve yolsuzluklara ilişkin herhangi bir yargı sürecinin başlatılmamış olması,
- Usulüne göre değil, sayı dayatması ile gönderi dağıttırma, angarya ve iş baskısı,
- Tebligatı taşerona yaptırma hukuksuzluğu,
- Cinsiyet Ayrımcılığı, Cinsiyetçi İş Bölümü, Mobbing, Kreş Sorunu

Özetle 23 yıllık AKP iktidarları ülkemizin ve toplumun talep ve beklentilerinden kopuk, doğa ve çevre korunmasını esas almayan, plansızlıkların yol açtığı yeni sorunlar yaratan bir haberleşme ulaştırma ve altyapı politikası izlemiştir.

Türkiye'nin ulaştırma ve iletişim altyapısı, ekonomik kalkınmanın, dijital dönüşümün ve toplumsal refahın temel unsurları arasındadır. Ulaştırma sektörü; demiryollarından karayollarına, limanlardan havalimanlarına, internet ve iletişim altyapısından şehir içi ulaşıma kadar geniş bir alanı kapsar. Son yıllarda bu alanlarda ciddi yapısal sorunlar birikmiş, maliyetler artmış, altyapı yatırımlarının kamu yararı niteliği zayıflamış, iletişim sektörü uluslararası rekabette geriye düşmüştür.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-Yeni balıkçı barınaklarının yapılması ve mevcut balıkçı barınaklarında bakım onarım yapılması için Bakanlık bütçesine 1 milyar TL ek ödenek konulmasını,

-20 bin karayolları taşeron işçisinin kadroya alınması için 16 milyar TL ödenek artırımı yapılmasını,

-Demiryolu altyapısının geliştirilmesi içinBakanlık bütçesinin ilgili tertibine 300 milyon TL eklenmesini,

talep eden önergelerimiz rededilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak yaklaşımımız nettir:

Ulaşım ve iletişim altyapısını kamusal planlama, şeffaflık, teknoloji ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle yeniden kuracağız.

Aşağıdaki başlıklarda, CHP iktidarında hayata geçireceğimiz politikalar özetlenmiştir.

1. Fiber ve Genişbant Altyapısını Ülke Geneline Yayacağız

Türkiye'nin dijitalleşme kapasitesini yükseltmek için fiber altyapıyı stratejik yatırım alanı olarak ele alacağız.

Bu çerçevede:

- Ulusal Fiber Master Planı hazırlayacağız.
- Belediyeler, özel sektör ve kamu arasında ortak altyapı konsorsiyumları kuracağız.
- Kazı izinleri, yeraltı geçişleri ve şebeke tasarımını tek merkezden koordine eden Altyapı Koordinasyon Kurulu oluşturacağız.
- Fiber altyapı yatırımlarını bölgesel eşitsizlikleri giderecek şekilde planlayacağız.
- Ortak hat kullanımını zorunlu tutarak yatırım maliyetlerini azaltacağız.
- Üniversite öğrencileri, haneler ve KOBİ'ler için düşük maliyetli geniş bant kullanım modelleri getireceğiz.

Hedefimiz: 5 yıl içinde hanelerin en az %95'ini fiber altyapıya kavuşturmak ve Türkiye'yi Avrupa ortalamasına taşımaktır.

2. İnterneti Ucuz, Hızlı ve Erişilebilir Bir Kamu Hizmetine Dönüştüreceğiz

İnternet hizmetlerini kamusal bir hak olarak ele alacağız. Bu doğrultuda:

- Operatörlerin yüksek döviz borçlanma maliyetlerini azaltacak düzenlemeler yapacağız.
- Evrensel Hizmet Fonu'nun kullanımını şeffaflaştıracak, fonu gerçekten kırsal ve dezavantajlı bölgelerde geniş bant yatırımına yönlendireceğiz.
- Gençler ve öğrenciler için kamusal destekli internet paketleri oluşturacağız.
- Bölgesel fiyat farklılıklarını kaldırarak erişim ücretlerinde adaleti sağlayacağız.
- Okullar, kütüphaneler ve kamu kurumları için ücretsiz yüksek hızlı internet hizmeti sunacağız.
-

3. KÖİ Projelerini Şeffaflaştıracağız ve Kamu Yararını Esas Alacağız

Kamu–Özel İşbirliği modeliyle yürütülen ulaşım projeleri büyük bütçe yükleri yaratmaktadır. CHP olarak:

- Tüm KÖİ sözleşmelerini TBMM'nin incelemesine ve kamu denetimine açacağız.
- Garanti hükümlerini kamu lehine yeniden müzakere edeceğiz.
- Gelecekteki tüm projeleri Kamu İhale Kanunu kapsamına alacağız.
- Trafik, yolcu ve gelir projeksiyonlarının bağımsız kurumlar tarafından doğrulanmasını zorunlu kılacağız.
- İhale süreçlerinde rekabeti güçlendirecek, kamu zararını engelleyecek mekanizmalar kuracağız.

4. Demiryollarını Güçlendirecek ve Lojistik Maliyetleri Düşüreceğiz

Sanayinin rekabet gücünü artırmak için demiryolu taşımacılığını stratejik öncelik haline getireceğiz. Bu kapsamda:

- Yük taşımacılığında demiryolu payını artırmak için OSB'leri ve limanları demiryolu ile entegre edeceğiz.

- Elektrifikasyon ve sinyalizasyon yatırımlarını tamamlayacağız.
- Lojistik merkezlerini uluslararası standartlarda yeniden konumlandıracağız.
- Yüksek maliyet yaratan karayolu bağımlılığını azaltacağız.

5. Şehir İçi Toplu Taşımayı Geliştirecek ve Belediyelerle Tam Koordinasyon Kuracağız

Kentlerde sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşım için:

- Belediyelerin metro ve raylı sistem projelerindeki engelleri kaldıracağız.
- Elektrikli otobüs filolarını destekleyeceğiz.
- Bisiklet yolları ve yaya güvenliğini güçlendirecek planlama yapacağız.
- Ulaşım projelerinde afet ve iklim dayanıklılığı standartlarını zorunlu hale getireceğiz.
- Ulaşım altyapısını şehir planlamasıyla entegre edeceğiz.

6. Denizcilik ve Liman Altyapısını Güçlendireceğiz

Türkiye'nin dış ticaret kapasitesini artırmak amacıyla:

- Liman–demiryolu entegrasyonunu sağlayacağız.
- Yeşil liman standartlarını yaygınlaştıracağız.
- Kritik limanların özelleştirme riskini ortadan kaldıracak kamu yararını esas alan düzenlemeler yapacağız.

7. Havacılıkta Erişimi, Güvenliği ve Sektörel Rekabeti Artıracağız

Havacılık sektöründe:

- Havalimanı işletmelerinde şeffaf gelir paylaşım modeli geliştireceğiz.
- Hava yolu şirketlerinin finansal sürdürülebilirliğini güçlendirecek politikalar uygulayacağız.

- Bölgesel havacılık modeliyle Anadolu'nun erişilebilirliğini artıracağız.

Sonuç — Ulaşım ve Altyapıyı Yeniden Türkiye'nin Güç Kaynağı Yapacağız

CHP olarak hedefimiz;

modern, güvenli, hızlı, dijitalleşmiş, çevreci ve kamu yararını esas alan bir ulaştırma sistemi kurmaktır.

Biz, Türkiye'yi fiberle, demiryoluyla, toplu taşımayla, akıllı altyapıyla büyüteceğiz.

KÖİ yükünü azaltacağız, interneti erişilebilir kılacağız, lojistik maliyetlerini düşüreceğiz.

Ulaştırma ve iletişim politikalarını bilimsel planlamaya, şeffaf yönetime ve uluslararası standartlara göre yeniden düzenleyeceğiz.

Türkiye'nin ulaştırma ağını ve dijital geleceğini güçlendirecek programı hayata geçirmeye hazırız.

XXIV.EĞİTİM

Eğitim ekonomisi ile eğitim arasında çok boyutlu bir ilişki vardır. Öncelikli hedef iyi yetişmiş bireyler yetiştirmek olmalıdır. Kaynakların doğru kullanılması, planlamanın uzun erimli yapılması, toplumsal kalkınmanın vazgeçilmezidir.

Eğitim bütçesi bir ülkenin adalet anlayışını, kalkınma vizyonunu, çocuklarına verdiği değeri, çağdaş dünyayla kurduğu bağı gösteren en temel aynadır. Eğitim bütçesi, milyonlarca çocuğun kaderidir.

Çocukların nitelikli eğitim hakkına erişip erişemeyeceğini, öğretmenlerin yoksulluk sınırının altında yaşayıp yaşamayacağını, köy okullarının açık kalıp kalmayacağını, kırsal bölgelerdeki çocukların okula gidip gidemeyeceğini, okulların afetlere ve depremlere dayanıklı olup olmayacağını, velilerin çocuklarını okula gönderebilmek için borca girmek zorunda kalıp kalmayacağını eğitim bütçesi belirlemektedir.

Ekonomik büyümenin, toplumsal kalkınmanın ve bireysel gelişimin en önemli unsurlarından biri eğitime yapılan yatırımlardır. Uluslararası araştırmalara göre eğitime yapılan her 1 lira yatırım, uzun vadede ekonomiye 7 lira olarak geri dönmektedir.

Okullaşmanın düştüğü ülkelerde ise işsizlik, suça sürüklenme ve yoksulluk artmaktadır.

Eğitim bütçesi, yalnızca okulların duvarlarını değil; sosyal adaleti, fırsat eşitliğini, toplumsal barışı, çocukların ve gençlerin güçlenmesini inşa etmektedir.

AKP iktidarı ile yöneticilerden sınırlı kaynaklarla daha fazlasını başarmaları beklenmektedir. İktidar eğitim bütçesi konusunda sayılarla saklı gerçeklerin arkasına sığınmaktadır. Eğitim için ayrılan bütçenin verimli kullanılması esas olmalıdır. Eğitime ayrılan kaynakların kişisel ve toplumsal getirisi yüksektir. İyi yurttaş, iyi eğitimli birey yetiştirmek toplumsal gelişimi hızlandıracaktır. Bu nedenle, eğitimden tasarruf yapılmamalıdır. AKP iktidarı 23 yıllık yanlışlarının bedelini öğrenci, veli ve öğretmenlerimize ödetmeye çalışmaktadır.

Ülkemizde öğretmen açığı derinleşmiş, ataması yapılmayan öğretmen sayısı bir milyona yaklaşmış, okullara temizlik-güvenlik görevlisi ataması yapılamayacak duruma gelinmiştir. İkili ve taşımalı eğitim devam etmekte, yatılı okullar kapatılmakta, örgün eğitimdeki çocuklarımız açık öğretime yoğun bir şekilde geçiş yapmaya devam etmektedir.

2026 yılı eğitim bütçesi mevcut sorunları çözmekten, nitel ve nicel ihtiyaçları karşılamaktan çok uzaktır. 2016 sonrası tüm alanlarda eğitime ayrılan pay azalmıştır.

Ülkemizde eğitime ayrılan bütçenin azlığı uluslararası verilere de yansımıştır. Bir Bakışta Eğitim 2025 raporuna göre, Türkiye'de yükseköğretim öncesi kademelerde öğrenci başına yapılan yıllık harcama 4.032 dolar, OECD ülkeleri ortalamasında ise 13.527 dolardır. OECD ülkeleri ortalamasında öğrenci başına yapılan yıllık harcama Türkiye'nin 3 katından fazladır. Türkiye, Meksika ile birlikte yükseköğretim öncesi kademelerde öğrenci başına yapılan yıllık harcamanın 5.000 doların altında olduğu iki ülkeden biridir.

Tablo: Öğrenci Başına Yapılan Harcama, Kademelere Göre

	Türkiye	OECD ort.	Sıralama (38 ülke)
Okul Öncesi	4.163	11.966	Sondan 2
İlkokul	3.914	12.730	Sondan 2
Ortaokul	4.025	14.315	Sondan 2
Ortaöğretim (Toplam)	4.140	14.562	Sonuncu
Ortaöğretim – Genel	3.128	12.841	Sonuncu
Ortaöğretim – Mesleki	6.168	14.905	Sondan 2
Yükseköğretim	10.825	21.444	Sondan 3

EĞİTİM BÜTÇESİ

2026 yılı merkezi yönetim bütçesinin **18.928.815.484.000 TL** olması öngörülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Yükseköğretim Kalite Kurulu, Kredi ve Yurtlar Kurumu- Diğer bütçeleri toplamı **2026 yılı için 2.896.000.000.000 TL**, Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi ise **1 trilyon 943 milyar TL** olarak öngörülmüştür.

Tablo 2026 Yılı Eğitim Bütçesi

Eğitim Bütçesi	
Milli Eğitim Bakanlığı	1.943.965.746.000 TL
YÖK ve Üniversiteler	652.397.651.000 TL
ÖSYM	8.967.537.000 TL
Diğer-KYK (Yaklaşık)	290.669.066.000 TL
TOPLAM	2.896.000.000.000 TL

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

EĞİTİM BÜTÇESİNİN DAĞILIMI

2026 yılında toplam eğitim bütçesi **2.896.000.000.000 TL** olarak belirlenmiştir. Toplam eğitim bütçesinin; **%67,13'ünü MEB, %22,53'ünü YÖK ve üniversiteler, %0,30'unu ÖSYM bütçesi, %10,04'ünü ise KYK ve diğer bütçeler** oluşturmuştur.

Eğitim bütçesi toplamda 2026 yılı için, 2.896.000.000.000 TL olarak belirlenmiştir. 2026 eğitim bütçesinin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya (GSYH) oranı %3,74 (2025 yılı:

%4,21), merkezi yönetim bütçesine oranı ise %15,29 (2025 yılı: %13,83) olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomik sınıflandırmaya göre 2026 yılı MEB bütçesinin;

%74'ü personel giderlerine, %9'u sosyal güvenlik kurumu devlet primi giderlerine, %7'si mal ve hizmet alım giderlerine, %8'i sermaye giderlerine, %2'si cari transferlere, %0,1'i ise sermaye transferlerine ayrılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden yatırımlara ayrılan pay (sermaye giderleri) **2023 yılında** 39.964.000.000 TL, 2024 yılında 100.000.000.000 TL, 2025 yılında 141.254.495.000, 2026 **yılında ise 160.495.553.000 TL** olmuştur.

Grafik . Eğitim bütçesinin GSYH ve merkezi yönetim bütçesine oranı

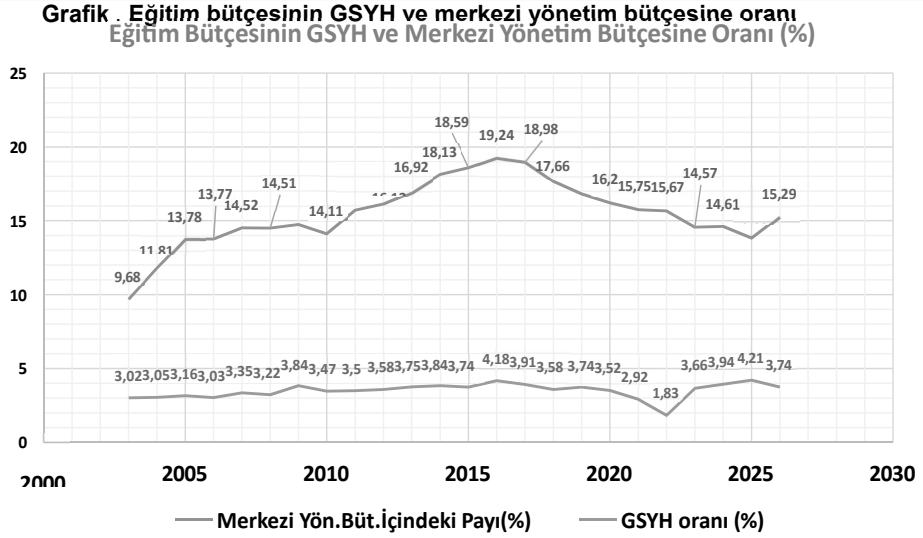

Tabloya göre eğitim bütçesi 2016'dan buyana GSYH içerisinde ve Merkezi Yönetim Bütçesi içerisinde azalma eğilimine girmiştir. **2016 yılında eğitim bütçesinin GSYH içerisindeki payı %4,18 iken 2026 yılında bu oran %3,74 olmuştur. 2016 yılında merkezi yönetim bütçesinden eğitime %19,24 oranında pay ayrılırken bu oran 2026 da %15,29'a gerilemiştir.** Bu veriler eğitime ayrılan bütçenin sürekli azaldığını ortaya koymaktadır.

Nüfusumuzun yaklaşık yüzde 30'unun öğrenci olduğu bu ortamda GSYH'dan yüzde 3,74, Merkezi Yönetim Bütçesinden ise yüzde 15.29 oranında pay ayrılması toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı 2026 yılı bütçesi,

1.451.715.540.000 TL olarak belirlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 2026 yılı bütçesinin Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya (GSYH) oranı %2,51; merkezi yönetim bütçesine oranı ise % 10.26 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik MEB bütçelerinin merkezi yönetim bütçesi içindeki payı ve GSYH'ye oranı

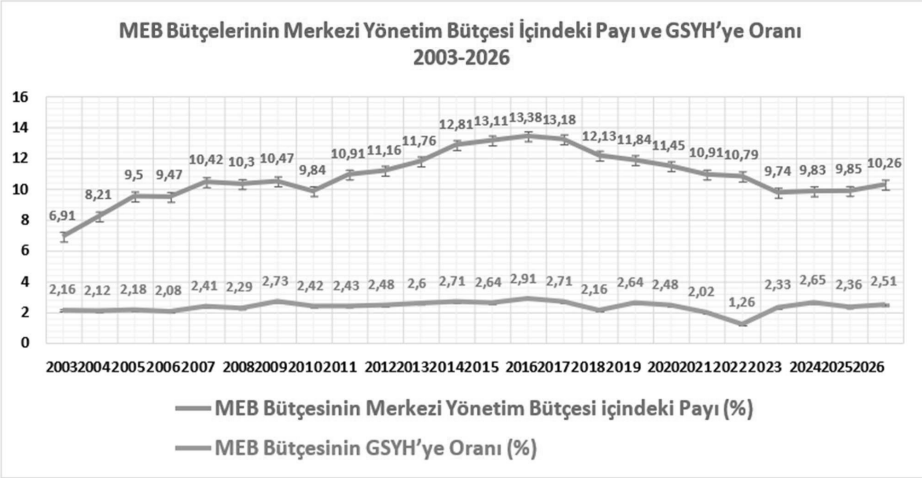

MEB bütçesini objektif olarak değerlendirmek için Merkezi Yönetim Bütçesi ve GSYH içerisindeki payına bakmak gerekmektedir. 2016 yılından buyana MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içerisindeki payı azalmıştır. 2016 yılında **MEB'in payı %13,38 iken 2026 yılında bu oran %10,26'ya** gerilemiştir. Aynı şekilde 2016 yılında **MEB bütçesinin GSYH'ye oranı %2,91'iken 2026 yılında bu oran %2,51'e** gerilemiştir.

MEB BÜTÇESİNİN EKONOMİK SINIFLANDIRILMASI

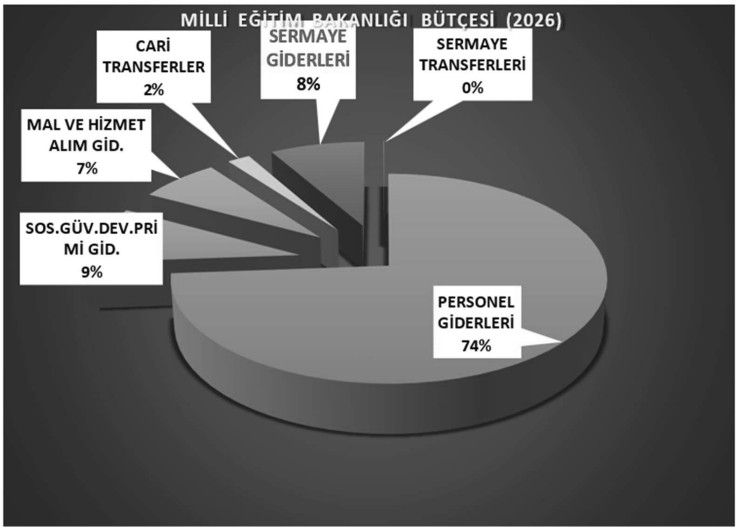

2026 yılı MEB bütçesinin; %74'ü personel giderlerine, %9'u sosyal güvenlik kurumu devlet primi giderlerine, %7'si mal ve hizmet alım giderlerine, %8'i sermaye giderlerine, %2'si cari transferlere, %0,1'i ise sermaye transferlerine ayrılmıştır. MEB bütçesinin %83'ü personel için harcanmaktadır. Kamuda en çok personel istihdamı Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindedir. Ancak eğitim hizmetleri alanında çalışanların tamamı yoksulluk sınırının altında, bir kısmı ise açlık sınırının altında gelir elde etmektedir. 25 yıllık bir öğretmen 51 bin TL maaş almaktadır.

Eğitim bütçesi yıllar içinde sayısal olarak artıyor gibi görünse de personel ve SGK giderlerinin bütçenin %83'ünü kapsaması, eşit eğitim imkanına erişmeyi engelleyecek önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İkili eğitimin sonlandırılması, okullaşma oranlarının artırılması ve eğitimin niteliğinin geliştirilmesi gibi politika ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için daha fazla kaynak ayrılması, en azından orta vadede yatırım maliyetlerinin karşılanması açısından bir zorunluluk olarak görülmektedir. MEB bütçesinden 2026 yılında yatırıma ayrılan payın hedefleri gerçekleştirmek için yeterli olmayacağı ortadadır.

Türkiye ile diğer OECD ülkeleri arasında kademeler düzeyinde yapılan eğitim harcamaları arasındaki farklılıklar her geçen yıl artmaktadır. **Devletin eğitim harcamalarına yaptığı katkı yıllar içinde istikrarlı bir şekilde azalırken, hane**

halkının cebinden yaptığı eğitim harcamalarının payı artmaya devam etmektedir. Türkiye'de kamusal eğitim yıllardır adım adım tasfiye edilmekte, eğitime ayrılan kamu kaynakları oransal olarak her geçen yıl azalırken, hane halkının cebinden yaptığı eğitim harcamaları artmaktadır. Anayasada ilköğretimde eğitim-öğretimin hukuken parasız olduğu yazmasına rağmen velilerin ceplerinden yapmak zorunda kaldıkları eğitim harcamaları her geçen yıl artmaktadır. Veliler çocuklarını kimi zaman borçlanarak, kimi zaman bankalardan 'eğitim kredisi' çekerek, kimi zaman da gıda harcamalarından kısarak okutmak zorunda bırakılmıştır.

MEB bütçesinden 2026 yılında yatırıma ayrılan payın hedefleri gerçekleştirmek için yeterli olmayacağı ortadadır.

MEB YATIRIM BÜTÇESİ

Grafik:Merkezi yönetim bütçe ödeneğinden MEB yatırımlarına ayrılan pay

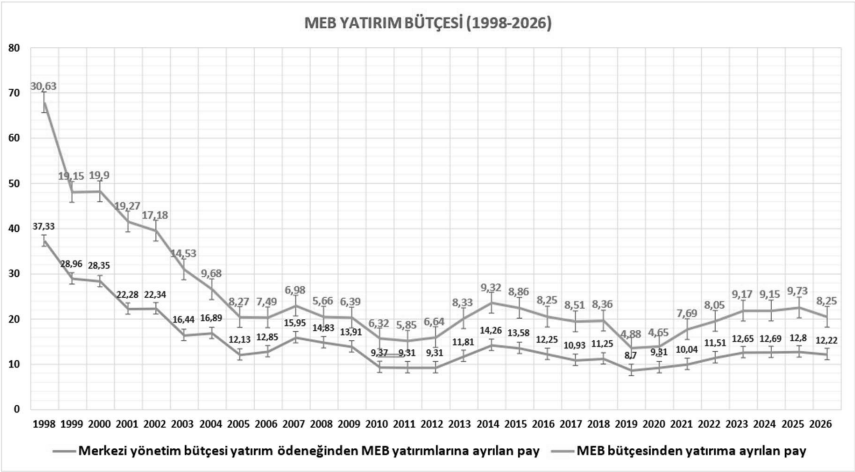

Merkezi bütçe yatırım ödeneğinden MEB yatırımlarına 1998 yılında ayrılan pay %37,33 iken bu oran 2026 yılında deprem bölgesine ayrılan kaynağın da etkisi ile %12,22 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca MEB bütçesinden yatırımlara ayrılan pay 1998 yılında %30,63 iken, 2026 yılında bu oran %8,25'e gerilemiştir. Merkezi bütçe yatırım ödeneğinden ve MEB bütçesinden yatırımlara ayrılan payın düşüş eğiliminde olması taşımalı eğitim, ikili eğitim gibi alanlardaki sorunların 2026 yılında da artarak

devam edeceğini göstermektedir.

AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında MEB bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay %17,18 iken, 2026 yılı itibariyle bu oran %8,25'e gerilemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden yatırımlara ayrılan pay AKP iktidarı döneminde sürekli azalma eğilimi göstermiştir. MEB bütçesi içerisinde yatırımlara ayrılan payın en az %20 seviyesinde olması sorunların çözümü açısından önem arz etmektedir.

YÖK-YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ BÜTÇELERİ

2026 yılı merkezi yönetim bütçesi içerinde YÖK ve Üniversitelerin bütçesinin 652.020.702.000 TL olması öngörülmüştür. Ülke genelinde 129 Devlet, 75 vakıf, 4 vakıf MYO olmak üzere toplam 208 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır.

Grafik: YÖK ve üniversitelerin bütçesinin GSYH'ye ve Merkezi Yönetim Bütçesine oranı

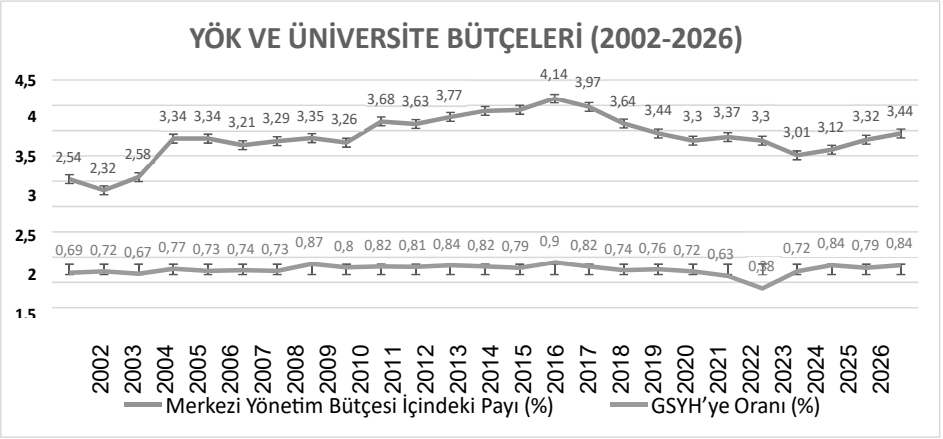

YÖK-Üniversite bütçesinin GSYH içerisindeki payı 2002 yılında %0,69 iken 2026 yılında bu oran %0,84'e yükselmiştir. Üniversite ve öğrenci sayısı ciddi oranda artmış olsa da aynı artış bütçede yeterince gerçekleşmemiştir. **2016 yılında YÖK ve üniversitelerin merkezi bütçe içerisindeki payı %4,14 iken 2026 yılına geldiğimizde %3,44'e gerilemiştir.** Yükseköğretim düzeyinde yaşanan nitelik

sorununun esas nedeni bütçe eksikliğidir. Cumhurbaşkanı 2026 akademik yıl açılışında 2025 yılı için ***"Nereden nereye geldiğimizi görebilmek adına çok kısa bir şekilde bazı rakamları sizlerle paylaşmak istiyorum. Bakınız, 2002'de yükseköğretime ayrılan bütçe yalnızca 2,5 milyar liraydı. Bugün yükseköğretim bütçemiz tam 488,5 milyar liraya ulaştı. 23 yıl önce üniversite sayımız 76'ydı. Bugün 81 ilimizin tamamında 79'u vakıf, 129'u devlet üniversitesi olmak üzere 208 yükseköğretim kurumumuz var. Bu şu demek, ailesinin maddi durumu ne olursa olsun okumak isteyen tüm gençlerimiz artık yükseköğretim imkanından çoğu zaman kendi ilinde rahatlıkla faydalanabiliyor."*** ifadelerini kullanmıştır. Ancak 2002 yılından günümüze öğrenci ve üniversite sayıları artmasına rağmen bütçede önemli bir artış sağlanamamıştır.

Tablo . Yükseköğretim Öğrenci ve Öğretim Üyesi Sayıları, 2025

Öğrenci Sayıları	
Birinci-ikinci öğretim + açıköğretim + uzaktan öğretim öğrenci sayısı	6.835.116
Birinci-ikinci öğretim + açıköğretim öğrenci sayısı	6.752.355
Birinci-ikinci öğretim öğrenci sayısı	4.063.774
Akademik Kadro	
Profesör	40.352
Doçent	26.219
Doktor Öğretim Üyesi	46.987
Öğretim Görevlisi	35.169
Araştırma Görevlisi	38.708
Toplam	186.935

Yükseköğretim düzeyinde toplam 6.835.116 öğrenci, 186.935 öğretim üyesi bulunmaktadır.

Teknoloji alanında yapay zekâ, mobil iletişim ve biyoteknolojideki gelişmeler, üretimde üretim şekli, çalışma hayatı ve meslekler üzerinde önemli değişikliklere sebep olmaktadır. Yeni çalışma alanları ortaya çıkmakta, bazı meslekler ortadan kalkarken yeni meslekler doğmaktadır. Kentleşme, nüfus, göç, salgınlar ve afetler, yeni sosyo-kültürel gerçeklikler oluşturmaktadır. Dünyada kamu yönetimi anlayışında yeni yaklaşımlar yaygınlık kazanmakta ve bunlar yükseköğretimin yönetimi ve yapılanmasını etkilemektedir.

Ülkeler, insan kaynağının bilgi, beceri ve yetkinliklerini bu gelişmelere uygun şekilde yetiştirmek durumundadırlar. Bunu yapabilenler demokrasi, toplumsal hayat ve ekonomik bakımdan gelişmişlik düzeylerini artırırken, yapamayanlar geride kalmaktadır.

Ülkemizin yükseköğretim kurumları, eğitim ve araştırma için gerekli bütçeden yoksun bırakılmıştır. AKP iktidarı, sözde yükseköğretime yatırım yaptığını iddia ederken, üniversiteleri ekonomik darboğaza mahkum etmektedir. Üniversiteler bilimsel üretim yapmak yerine tasarruf tedbirleriyle, kaynak yokluğuyla boğuşmakta, olan kaynağı keyfi şekilde kullanan yönetimlerle, gençlerimize uluslararası standartlarda bir eğitim vermekten çok uzak kalmaktadır. AKP, yükseköğretime mali özerklik ve yeterli bütçeyi sağlamaktan acizdir. Bugün bize sunduğunuz bütçe rakamları da yükseköğretimin eğitim, araştırma ve topluma hizmet misyonlarını sürdürmeleri için yeterli değildir. Bütçe kalemlerinin paylaştırılması da doğru, yeterli, kapsayıcı ve eşitlikçi değildir. Bu acizlik hem gençlerimizin bugününü ve geleceğini hem de Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü baltalamaktadır.

Yükseköğretim sistemi, 44 yıl öncesinin koşullarına göre hazırlanmış ve sayısız eklemeyle çelişkilerle dolmuş olan 2547 sayılı yasaya ve OHAL döneminde değiştirilen rektör ve YÖK üyesi atamalarına mahkum edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına rağmen hukuksuz ve keyfi rektör ve YÖK üyesi atamaları devam etmektedir. Üniversitelerin özerkliği tek parti için yok edilmektedir.

2024 yılında Anayasa Mahkemesi, rektör atamalarındaki hukuksuz uygulamaları durdurmuştur. Mahkeme, rektörlerin Cumhurbaşkanı tarafından keyfi atamasının Anayasa'ya aykırı olduğuna hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, rektör atama yetkisinin sadece Cumhurbaşkanı'na verilmesinin ve herhangi bir nitelik aranmamasının liyakat esasını ortadan kaldırdığı, atamalarda keyfiliğe yol açabileceği

ve bu keyfiliğin üniversitelerin özerkliğini yok ettiği vurgulanmaktadır. Ancak AKP iktidarı, Anayasa'yı hiçe sayarak üniversiteleri kendi siyasi amaçlarına göre dizayn etme çabasını sürdürmektedir.

Bu Anayasa ihlaline rağmen, liyakat ilkelerine uygun olmayan atamalarla rektörler ve YÖK üyeleri belirlenmeye devam edilmektedir. Bu süreçte akademik yetkinliğe sahip olmayan, hatta geçmişte üniversitelerle hiçbir bağı olmayan kişiler, cemaat ve tarikat referanslarıyla yönetim kademelerine getirilmiştir. Üniversitelerin kurumsal değerleri ve özerklikleri, tek kişinin keyfi kararlarına feda edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin 4 Haziran 2024'te verdiği kararla Cumhurbaşkanının Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile rektör atama yetkisinin anayasal değerlere aykırı bulunduğu, Türkiye'de yükseköğretim sisteminde liyakat ve özerklik ilkelerinin sistematik olarak zayıflatıldığını gözler önüne sermiştir.

Anayasanın 130. ve 131. maddelerini ihlal eden bu atama yöntemleri, üniversitelerimizin uluslararası sıralamalarda gerilemesine ve araştırma kalitesinin düşmesine yol açmaktadır. AKP iktidarı, bilim üreten bir akademik ekosistem yerine, kendine bağlı ve bağımlı bir üniversite sistemi inşa etmektedir. Bu keyfi atamalar, bilim ve akademinin doğasına aykırı şekilde üniversiteleri yozlaştırmaktadır.

Bu karar, sadece Boğaziçi Üniversitesi için değil, son altı yıldır görevlendirilen birçok rektörün de anayasal ilkelere aykırı olarak atanmış olduğunu ortaya koymaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin bağlayıcı kararına rağmen, iktidarın bu atamaları yapmaya devam etmesi, hukuk devleti ilkelerinin ve üniversite özerkliğinin göz ardı edildiğini göstermektedir. İktidar, uluslararası platformlarda kendini hukuk devleti olarak tanıtırken, içerideki bu uygulamalarla hukuk devleti ilkesini çiğnemektedir.

Öte yandan Yükseköğretim Kurulu, asli görevi olan planlama, düzenleme ve geliştirme yerine, iktidarın baskı aracı haline gelmiştir. Kamu kaynaklarını şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde kullanmak yerine, siyasi hesaplar doğrultusunda hareket eden YÖK, toplumun güvenini yitirmiştir. İktidarın gölgesinde işlevsizleşen bu kurum, akademik liyakatten yoksun, dar bir çerçeveyle yönetilmektedir. Yönetimde kadınların yok denecek kadar az olması, liyakatsiz atamaların üst kademe akademik pozisyonları doldurması, üniversiteleri bilim üretmek yerine iktidarın propaganda aracı haline getirmiştir.

Yazılı, görsel ve digital medyada AKP döneminde Üniversitelere rektör ve öğretim elemanı alımındaki yolsuz işlemlere ilişkin çok sayıda haber ve yoruma yer verilmektedir.

Ülkemizde 208 yükseköğretim kurumu, yaklaşık 7 milyon öğrenci ve 186 binden fazla öğretim elemanı bulunmaktadır. Üniversite sınavına giren gençlerin yalnızca üçte biri üniversiteye yerleşme hakkı elde edebilmektedir.

İlk yerleştirme sonuçlarına göre;2025 YKS sınavına giren ve yerleştirme puanı hesaplanan adayların %34'ü (785.186) bir yükseköğretim programına yerleşmiştir. Puanı hesaplanan yaklaşık 1 milyon 524 bin aday herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiştir.

AKP iktidarında üniversite ve öğrenci sayısı ciddi oranda artmış olsa da aynı artış bütçede yeterince gerçekleşmemiştir. 2002 yılında YÖK-Üniversite bütçesinin GSYH içerisindeki payı %0,69 iken 2026 yılında bu oran yalnızca %0,84'e yükselmiştir.

Eğitime ayrılan bütçe ne yükseköğretim öncesinde ne de yükseköğretim kademesinde çocuklarımızın ve gençlerimizin üstün yararını gözeten, bilimsel, demokratik, laik, kamusal, parasız, eşit, erişilebilir, kapsayıcı, yenilikçi ve çağdaş bir eğitim almasına yetecek düzeydedir.

Üstelik var olan bütçe de eğitimin niteliği artırmak için değil, yandaşlara para aktarmak için kullanılmaktadır.

AKP iktidarında bütçenin nasıl kullanıldığını hepimiz yıllardır görüyoruz. Rakamsal olarak artan ama oransal olarak azalan; okullarımız, öğretmenlerimiz, öğrencilerimiz yerine yandaşlar için kullanılan bütçelerle eğitimin geldiği nokta ortadadır.

Üniversitelerde eleman eksikliği

Erol Özvar 1 Ağustos'ta yeniden Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı görevine atandı. YÖK başkanı öğrencilere seslenerek, "Yapay zeka, büyük veri, siber güvenlik alanlarında bölümler açıyoruz." İfadelerini kullanmıştır. YÖK başkanının açtığı bu 16 yapay zeka bölümünde bir tane profesör bulunmamaktadır. Üniversitelerde toplam 1.278 bölümde profesör, 990 bölümde doçent yok. 400 bölümde profesör ya da doçent bulunmamaktadır.

Psikoloji bölümlerinin 62'sinin 34'ünde, hemşirelik bölümlerinin 117'sinin 32'sinde, sosyal hizmetlerin 58'inin 29'unda, sağlık yönetiminin 60'ının 25'inde profesör bulunmazken, yazılım mühendisliği 19 bölümde, bilgisayar mühendisliği 35 bölümde profesör mevcut değildir.

Üniversite Öğrencilerinin Sorunları

MEB 2024-2025 verilerine göre KYK'ya bağlı yurt sayısı 868, toplam kontenjan sayısı 996.306 olarak açıklanmıştır. Açıköğretim ve uzaktan eğitim hariç toplam öğrenci sayısı 4.063.774 iken Devlet yurt ihtiyacı olan öğrencilerin sadece %24,5'ine yurt sağlanabilmektedir.

Eğitim-İş'in araştırmasına göre;

- Üniversiteye başlangıç maliyeti özel yurtta kalan bir öğrenci için Ankara'da 90.570 TL, İstanbul'da 92.100 TL olarak hesaplanmaktadır. Sonraki aylarda sabit maliyet Ankara'da 57.400 TL, İstanbul'da 58.930 TL'ye ulaşmaktadır.
- Öğrencinin kiralık bir evde kalması durumunda başlangıç maliyeti Ankara'da 105.070 TL, İstanbul'da 105.100 TL olarak hesaplanmaktadır. Sonraki aylarda sabit maliyet Ankara'da 46.900 TL, İstanbul'da 46.930 TL'ye ulaşmaktadır.

Son zamlarla birlikte devlet üniversitelerinde yemek fiyatı ortalama 50 TL'dir. 3.000 TL'lik KYK bursu bazı üniversitelerde sadece günde iki öğün yemek yetmeye bile yetmemektedir. 2002 yılının 45 "liracık" bursuyla, 1,5 çeyrek altın alınamamaktadır.. Bugünün 3000 lirasıyla gram altın almaya yetmemektedir.

ÜCRETSİZ ÖĞLE YEMEĞİ

PISA raporlarına göre; Türkiye'deki öğrencilerin yüzde 1,9'u 'her gün' veya 'neredeyse her gün', yüzde 1,8'i 'haftada 4 ila 5 kez', yüzde 4,8'i de 'haftada 2 ile 3 kez' öğün atladığını ifade etmiştir. 'Haftada yaklaşık 1 kez' diyenlerin oranı ise yüzde 10,8, böylece haftada en az bir kez öğün atlayan öğrencilerin toplam oranı yüzde 19,3 olmuştur. Başka bir ifade ile 3,6 milyon öğrenci açlıkla mücadele etmektedir.

Öte yandan Türkiye'de öğün atlayan öğrencilerin oranının yüzde 19 olduğuna dikkat çeken raporda "Öğrencilerin karınları gurulduyorsa, etkili bir şekilde öğrenmeleri pek olası değil." yorumuna yer verilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş 9 Ağustos'ta, 5,4 milyon çocuğun ciddi yoksulluk içerisinde olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca İstanbul Planlama Ajansı'na göre, Türkiye'de her **3 öğrenciden 1** okula gitmeden önce hiç kahvaltı yapmamaktadır. Öğrencilerin **5'te 1'i** parasızlık nedeniyle haftada en az bir gün aç kalmaktadır.

Beslenme ile başarı arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Açlıkla mücadele eden çocuklar diğerlerine göre dezavantajlıdır. Matematik, fen ve okuma becerilerinde avantajlılarla dezavantajlılar arasındaki puan farkına bakıldığında bu çok açık görülmektedir. Beslenme, barınma ve ulaşım haktır. Bunlar gerektiğinde devlet eliyle yapılmalıdır. Özellikle zorunlu 12 yıllık eğitim kapsamında bulunan çocuklarımızın bu temel ihtiyaçları karşılanmalıdır. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği sağlanması için bu ilk adımdır. Yatağa aç giren çocuklarımızın başarılı olamayacağı ortadadır. Öğrencilerimize bir öğün yemek, ücretsiz sağlanmalıdır.

2025 yılı Kasım ayında TÜİK'e göre yıllık enflasyon yüzde 31.07 olarak gerçekleşmiştir. Ancak yatılı ve pansiyonlu okullardaki öğrencilerimiz için ayrılan bütçede sadece yüzde 26.07 artış gerçekleşmiştir. Bu hesaplamaya göre; 2025 yılı bütçesinde yatılı ve pansiyonlu okulların bir öğün yemek gideri için 72.68 lira bütçe ayrılmıştı. 2026 yılı için bu tutarın 91.63 lira olduğu görülmüştür.

Örgün eğitim kapsamında okulöncesi eğitim kurumları dahil Devlet okullarında 17.956.523 öğrenci bulunmaktadır. Pansiyonlu-yatılı ve taşıma kapsamındaki öğrenciler hariç 14.275.309 öğrencinin öğle yemeği ihtiyacı bulunmaktadır. Bu öğrencilerin yıllık yemek gideri 235.442.409.813 TL yapmaktadır. Bu tutar GSYH'nın yüzde 0,30'una merkezi bütçenin yüzde 1,24'üne , MEB bütçesinin ise yüzde 12.11'ine karşılık gelmektedir. 2026 yılı bütçesinde Reel Sektöre destek olarak işveren pirim ödemesi, özel mesleki eğitime ayrılan tutarlar, Avrasya Tüneli-Köprü-Otoyol ve Şehir Hastanelerine ayrılan 238.5 milyar TL kaynak dikkate alındığında neredeyse her kalemde harcama yapılırken çocuklarımızın öğle yemeği için kaynak oluşturulamamaktadır. Bir aylık faiz giderinin yaklaşık 228 milyar TL olduğu ve bir yıllık faiz ödemesinin 2 trilyon 741,7 milyar TL olduğu gerçeği ortadayken çocuklarımıza öğle yemeği için kaynak bulunamaması manidardır. Bir aylık faiz gideri neredeyse çocuklarımızın bir yıllık yemek giderine eşittir.

Tablo . Öğle yemeği maliyetinin GSYH'ye, Merkezi Bütçeye ve MEB bütçesine oranı.

	GSYH'ye Oranı %	Merkezi Bütçeye Oranı %	MEB Bütçesine Oranı %
Öğle Yemeği	**0,30**	**1,24**	**12.11**
Faiz Giderleri	**3,54**	**12.76**	**Faiz giderleri MEB bütçesinden 798 milyar TL fazladır.**

Tabloya göre, öğle yemeği için oluşturulacak yıllık bütçenin merkezi bütçe içerindeki payı faiz giderlerinin çok altında kalmaktadır.

Eğitim Harcamaları

Ülkemizde Devlet ve ailelerin eğitim harcamaları 2022 yılında 2021 yılına göre %69,3 artarak 587 milyar 438 milyon TL olmuştur. 2022 yılında bir önceki yıla göre eğitim harcamalarının en fazla arttığı eğitim düzeyleri; %113,8 ile okul öncesi ve %74,1 ile yükseköğretim olmuştur.

Grafik 2011-2023 Eğitim Harcamaları

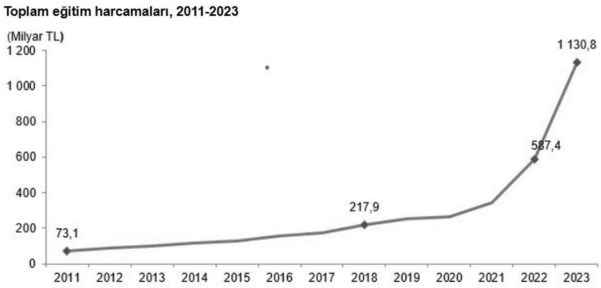

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de eğitim harcamaları 2032 yılında 2022 yılına göre %92.5 artarak 1 trilyon 130 Milyar 844 milyon TL olmuştur. Bir önceki yıla göre eğitim harcamalarının en fazla arttığı eğitim düzeyleri 2023 yılında; %109,0 ile ilkokul ve %107,2 ile okul öncesi olmuştur.

Eğitim harcamalarının gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) içindeki payı 2022 yılında %3,9 iken, 2023 yılında %4,3, Devlet eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı ise 2022 yılında %3,1 iken, 2023 yılında %3,6 olmuştur.

Devlet eğitim kurumlarınca yapılan harcamaların %34,4'ünü yükseköğretim, %21,4'ünü ortaöğretim oluşturdu. Özel eğitim kurumlarınca yapılan harcamaların, %41,4'ü yükseköğretime, %32,2'si ortaöğretime yapıldı.

Türkiye'de 2023 yılında yapılan eğitim harcamalarının %83,5'i devlet tarafından finanse edilmiştir. Eğitim harcamaları içerisinde hanehalklarının yaptığı harcamaların payı ise %7,9 olmuştur.

Öğrenci başına yapılan eğitim harcaması 2022 yılında 25 bin 143 TL iken, 2023 yılında 49 bin 45 TL olarak gerçekleşti. Eğitim düzeylerine göre değerlendirildiğinde, 2023 yılında öğrenci başına harcamanın en yüksek olduğu eğitim düzeyi 84 bin 759 TL ile yükseköğretim olmuştur.

OECD ülkelerinde ise devlet harcamalarının payı **%93** olarak sabit kalmış, hane halkı harcamalarının payı ise **%6’dan %5’e** gerilemiştir. Türkiye’de yükseköğretim öncesi kademelerde öğrenci başına yapılan toplam harcama yaklaşık yıllık 4.219 dolar, OECD ortalamasında ise yıllık 12.703 dolardır.

TÜİK verilerine göre;

Okulöncesi düzeyde, 2014 yılında öğrenci başına 2.635 dolar harcama yapılırken 2023 yılında öğrenci başına 1.649 dolar harcama yapılmıştır.

İlkokul düzeyinde, 2014 yılında öğrenci başına 1.939 dolar harcama yapılırken 2023 yılında öğrenci başına sadece 1.626 dolar harcama yapılmıştır.

Ortaokul düzeyinde, 2014 yılında öğrenci başına 1.892 dolar harcama yapılırken 2023 yılında öğrenci başına sadece 1.708 dolar harcama yapılmıştır.

Ortaöğretim düzeyinde, 2014 yılında öğrenci başına 2.396 dolar harcama yapılırken 2023 yılında öğrenci başına sadece 1.873 dolar harcama yapılmıştır.[53]

Yükseköğretim düzeyinde, 2014 yılında öğrenci başına 5.169 dolar harcama yapılırken 2023 yılında öğrenci başına sadece 3.564 dolar harcama yapılmıştır.

2011 yılında 103 devlet, 62 vakıf olmak üzere toplam 165 üniversitede bulunmaktaydı. Görüldüğü gibi 2011 yılından bu yana üniversite sayısı %25,45 artmıştır. Üniversite sayısı artarken eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payı azalmıştır.

TÜİK'in araştırmalarına göre yoksullar gıda harcamalarının büyük bölümünü ekmek, tahıl ve sebzeye ayırırken, zenginlerin gıda harcamalarının büyük bölümünü et balık ve deniz ürünlerine ayırdıkları görülmektedir. Dolayısıyla zenginlerin çocukları et, balık, deniz ürünleri ile beslenirken, yoksulların çocukları ekmek, tahıl ve sebze ile beslenir olmuştur.

Gelir dağılımındaki adaletsizlik ailelerin yaptığı harcama kalemlerinin hepsine yansımış durumdadır. Yoksulun çocuğu dengeli beslenme ve iyi eğitim imkanlarına ulaşmada sorunlar yaşamaktadır. Zenginlerin nitelikli eğitim imkanına çok kolay ulaştığı görülmektedir. **Öğrenciler, iyi eğitim almış bir azınlık ve iyi eğitim imkanından yararlanamamış çoğunluk olarak ikiye ayrılmış durumdadır.**

Tüm bu veriler, ülkemizdeki gelir dağılımına paralel olarak zengin ve yoksul arasındaki, eğitime ayrılan bütçe açısından oluşan uçurumu ortaya koymaktadır.

ULUSLARARASI SINAVLARDAKİ BAŞARISIZLIK

PISA 2003-2022: Türkiye'nin her 3 alanda da sıralama olarak 2003'ün gerisindedir.

	PISA 2003	PISA 2006	PISA 2009	PISA 2012	PISA 2015	PISA 2018	PISA 2022
Fen	28	29	31	33	34	30	29
Matematik	28	29	31	31	33	33	32
Okuma	28	29	31	31	34	31	30
Katılan OECD ülke sayısı	29	30	33	34	37	37	37

- Türkiye, 2003 yılından bu yana katıldığı PISA'da **fen** alanında 424-476, **matematik** alanında 420-454 ve **okuma** alanında 428-466 arasında değişen ortalama puana

[53] TÜİK

sahiptir. Bu puan aralıkları her üç alanda da temel yeterlik seviyesi olan 2. düzeye karşılık gelmektedir. Buna göre **Türkiye, 2003 yılından bu yana her üç alanda da 2. yeterlik düzeyinin üzerine çıkamamıştır.**

- **Türkiye'de her 5 öğrenciden 1'i** hem **okuduğunu anlamada** hem **basit matematik işlemleri yapmada** hem de **bilimsel süreç becerileri konusunda sorunlar yaşamaktadır.**
- OECD ortalaması ile kıyaslandığında fen bilimlerinde 9 puan, matematikte 19 puan ve okumada 20 puanlık fark söz konusudur. Bu fark, **Türkiye'deki 15 yaş grubu öğrencilerin OECD ülkelerindeki akranlarından matematik ve okuma alanlarında neredeyse bir okul yılı geride oldukları anlamına gelmektedir.**
- Türkiye'de **üst düzey okuma becerisine sahip öğrenci oranı** yalnızca **%1,9** iken **OECD** ortalamasında bu oran **%7,2**'dir.
- Dünya Bankası'na ait veriler de Türkiye'de **10-14 yaş** aralığındaki öğrencilerin **%21,7**'sinin **öğrenme yoksulu** olduğunu **yani 10 yaşına geldiği halde** basit bir metni okuyamadığını ve/veya okuduğunu anlayamadığını ortaya koymaktadır.
- **PIRLS 2021** verilerine göre de Türkiye'deki öğrencilerin **%14'ü en düşük yeterlik seviyesine dahi ulaşamamıştır** ve **%38'i orta yeterlik seviyesinin altında kalmıştır**.[54]
- **PİSA verileri halen OECD ortalamasının uzağında olduğumuzu göstermektedir.**
- **PİSA verileri üç alanda da başarı gösterebilen öğrencilerin oranının % 0.8 olduğunu ifade etmektedir.**
- Ülkemizde insanların yıl olarak ortalamanın üzerinde okula gitmelerine rağmen verilen eğitimin kalitesinin sorgulanması gerekir. Verimsizlik probleminin çözülmesi gerekmektedir. Müfredatların beceri kazandırma yolunda değişime uğraması gerekmektedir.

[54] TEDMEM

PISA ortalamaları hala OECD ortalamasının uzağında olduğumuzu gösteriyor.

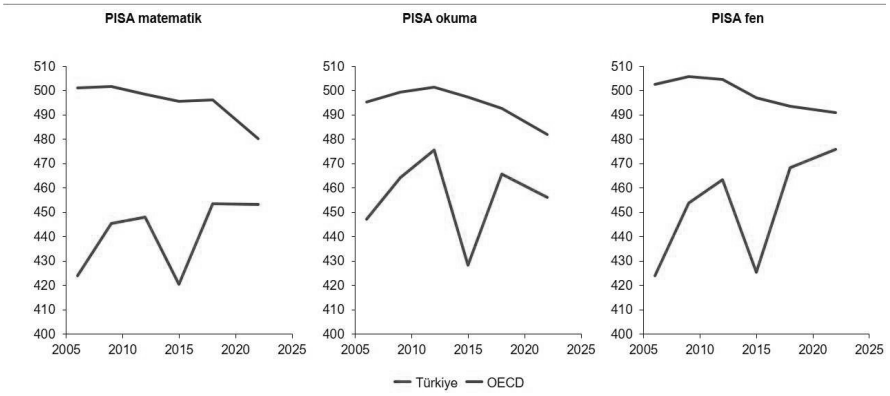

Ancak daha çarpıcı olanı PISA'nın üç alanında da başarı gösterebilen öğrencilerimizin oranının sadece %0,8 olması…

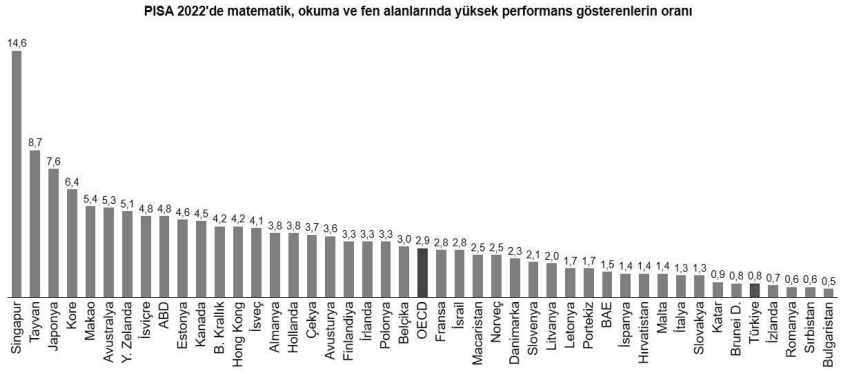

Kaynak: OECD

İlk ve ortaokul düzeyinde derslik başına öğrenci sayısı:
Hala 30'un üzerinde olduğu illerimiz var!

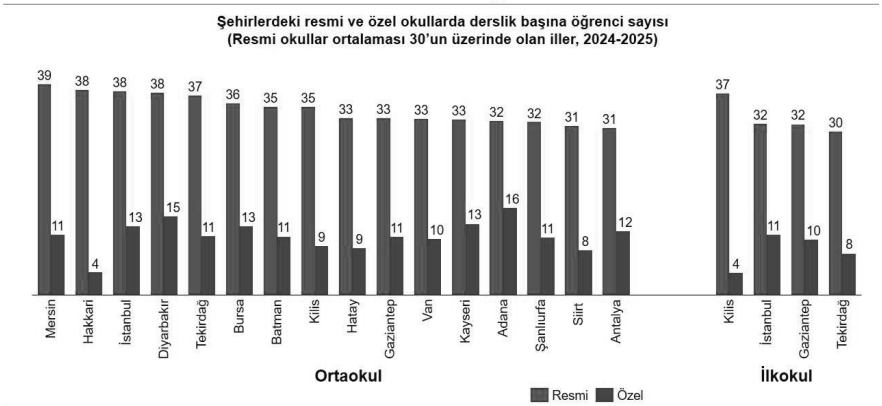

KAYNAK: MEB

PİSA'nın eğitimde Riskle ilgili göstergeleri

ŞİDDET

Türkiye'deki çocukların iyi olma hâli göstergeleri kapsamında katılımcı çocuklar, riskle ilgili ifadeler arasında en önemli tehlikenin çevrede uyuşturucu kullanılması (%60) olduğunu paylaşıyorlar. PISA 2022'de ise öğrencilerin okul iklimiyle ilgili gördüğü riskler tespit edilebiliyor.

Buna göre PISA 2022'ye Türkiye'den katılan öğrencilerin %25'i son dört hafta boyunca okulda çeteler, %26'sı ise okulda silah veya bıçak taşıyan öğrenci gördüklerini paylaşıyorlar. Bu oranlar neredeyse her dört öğrenciden birinin böyle olaylara maruz kaldığına işaret ediyor. Daha yüksek bir oranda (%28) öğrenci ise bir öğrencinin başka bir öğrenciyi yaralamakla tehdit ettiğini duyduğunu paylaşıyor. Öğrencilerin paylaştıkları bu riskli davranışlar, özellikle şahit olan öğrenci sıklığı düşünüldüğünde önemli bir güvenlik sorununa işaret etmektedir.

*

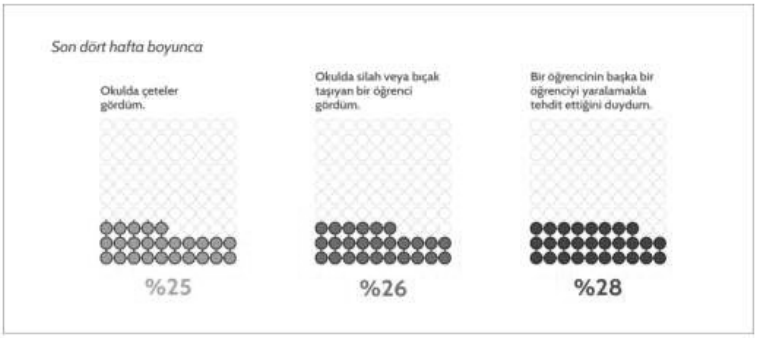

Kaynak: *OECD (t.y.c.)*.

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2023 yılında, 537 bin 583'tü. Sayı sonradan revize edildi ve 557 bin 891 oldu. Bu sayı, 2024 yılında, 2023 yılına göre %9,8 oranında artarak 612 bin 651 oldu.

Bu olaylarda çocukların 279 bin 620'si mağdur olarak, 202 bin 785'i suça sürüklenme sebebiyle güvenlik birimlerine geldi veya getirildi.

2010 yılında suça sürüklenen çocuk sayısı 83.393, mağdur olan çocuk sayısı ise 76.428'di.

AKP iktidarının sözde zorunlu eğitim sisteminde bile çocuklarımızı koruyamıyoruz. Çocuklarımız eğitimden kopup suça sürüklenirken, olayların mağduru olurken, bu durum zorunlu eğitime rağmen her yıl daha da kötüye giderken çocukları zorunlu eğitimden erken koparmanın önü açılamaz**.**

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ

Çocuğu etkileyen risklerin başında çocuğun gelişimini, sağlığını, iyi olma hâlini, oyun hakkı dahil olmak üzere haklarını ve eğitime erişimini etkileyecek şekilde çalışması geliyor. "Çocuk işçiliği" olarak tanımlanan bu durum, çocuğun para kazanmak için dışarıda çalışması kadar ev işlerinde çalışmasını da içerebilir. Türkiye'deki çocukların iyi olma hâli göstergeleri kapsamında da para kazanmak için çalışmak zorunda olmak ve ev işlerinin onun görevi olması, katılımcı çocukların sırasıyla %41'i ve %23'ü tarafından mutsuzluk belirleyicisi olarak tercih edildi. PISA 2022'de de bu faaliyetlere *ilişkin sorular yer alıyor.

Grafikte gösterildiği gibi Türkiye'den öğrencilerin %14'ü okuldan önce ve sonra haftada en az bir gün çalışıyor. %5'i okuldan önce, %6'sı ise okuldan sonra her gün para kazanmak için çalıştıklarını paylaşıyorlar.

MESEM SÖMÜRÜSÜ

AKP'nin eğitim ve istihdam politikaları adı altında yaygınlaştırdığı Mesleki Eğitim Merkezi Programı (MESEM), çocuk emeğini sistematik bir şekilde sömüren bir düzen haline gelmiştir. Bu program, eğitim alması gereken çocukları ucuz iş gücü olarak kullanmanın bir aracı olarak işletilmekte, ekonomik krizle boğuşan ailelerin çaresizliğini fırsata çevirmektedir. Çocukları okul sıralarından alıp, düşük ücretlerle çalıştırmaya yönlendiren bu sistem hem eğitimi hem de çocuk haklarını açıkça ihlal etmektedir.

MESEM, çocuk işçiliğini "mesleki eğitim" kisvesi altında normalleştirerek emeğin sömürüsünü kurumsallaştırmaktadır. Eğitim çağındaki çocukları iş gücüne entegre etmek, onların geleceğini çalmakla eşdeğerdir. Bu durum, çocuk işçiliğini ortadan kaldırmak yerine, daha da yaygınlaştırarak toplumdaki eşitsizlikleri derinleştirmekte ve ekonomik adaletsizliği büyütmektedir.

MESEM'lerde 2023 Eylül ayından bu yana 16 çocuk hayatını kaybetmiştir.

Bu sömürü düzeni, Türkiye'nin çocuk hakları konusundaki uluslararası yükümlülüklerine aykırı olduğu gibi, vicdani ve insani değerlerle de bağdaşmamaktadır. Eğitimden dışlanan çocuklar yanında eğitimde olup çırak, stajyer, mesleki eğitim öğrencisi adı altında işyerlerinde ağır işlerde tehlikeli koşullarda her türlü istismara açık bir biçimde çalıştırılmaktadır. Bu sorun Türkiye'nin yapısal kronik sorunlarından biridir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı çocukların ekonomik istismarını önleyecek kurallar geliştirmede ve uygulamada yetersiz kalmaktadır. Çeşitli biçimlerde istatistiklere yansıyan çocuk emeği verileri gerçeği göstermede yetersizdir. Bu veriler buzdağının sadece görünen kısmıdır. Diğer yandan sokakta çalıştırılan çocuklar, alışageldik görüntülerdendir. Kamu kurumları başta olmak üzere kamu görevlileri, kolluk güçleri sokakta çalışan çocukları olağan bir olgu olarak benimsemiş durumdadır.

PISA 2022'de Türkiye'den Öğrencilerin Para Kazanmak İçin Çalışmaya ilişkin İfadeleri

Kaynak: *OECD (t.y.c.).*

DEVAMSIZLIK

Türkiye'den PISA 2022'ye katılan öğrencilerin okul hayatları boyunca yaptıkları uzun süreli devamsızlığa ilişkin veriler yer alıyor. Buna göre, öğrencilerin %2,7'si ilkokulda, %4,1'i ortaokulda, %4,6'sı ise ortaöğretimde üst üste üç aydan uzun süre devamsızlık yaptı.

OECD genelinde de en fazla ortaöğretim seviyesinde uzun süre devamsızlık yapıldığı görülüyor. Hem Türkiye'de hem de OECD ortalamasında uzun süreli devamsızlıkların temel nedeninin sağlık sorunları olduğu belirtiliyor. Bu durum eğitim ve sağlık politikalarının ne kadar bağlantılı olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Sosyal ve Akademik Kapsayıcılık Endekslerinde Türkiye'nin Yeri Son Sıralarda…

AKADEMİK KAPSAYICILIK ENDEKSİ

OECD, farklı akademik başarıya sahip öğrencilerin bir arada mı okuduğunu yoksa ayrıştırılmış (homojen) ortamlarda mı eğitime devam ettiğini tespit etmek için akademik kapsayıcılık endeksini (index of academic inclusion) her PISA döngüsünde hesaplanmaktadır. 0-100 aralığında yapılan hesaplamaya göre, endekste yüksek puan, farklı akademik becerilere sahip çocukların okullara daha eşit bir şekilde dağıldığını ortaya koyuyor. Düşük puan ise, benzer akademik becerilere sahip çocukların benzer okullara gittiğini ve akademik anlamda okulların ayrışmış olduğunu gösteriyor. 37 OECD üyesi ülkenin akademik kapsayıcılık endeksi ortalaması 69,1'dir. Bu endekse göre, İzlanda (93,1), Finlandiya (91,0) ve Norveç (90,2) sırasıyla akademik anlamda en kapsayıcı eğitim sistemine sahip ülkeler olurken 37 OECD üyesi ülke

arasında Hollanda ile Macaristan'ı geride bırakabilen Türkiye ise 43,4 puanla 35. sırada yer alıyor. Bu durum, Türkiye'de benzer becerilere sahip öğrencilerin OECD ülkelerine kıyasla daha fazla benzer okullara gittiğini ve böylece becerilere göre ayrışmanın OECD ortalamasına göre daha yüksek olduğunu ortaya koyuyor.

SOSYAL KAPSAYICILIK ENDEKSİ

Öğrencilerin akademik becerilerine göre farklı okullarda yoğunlaşması, Türkiye'de okullar arasında devam eden beceri farklarının yalnızca bir bölümünü açıklıyor. Sosyoekonomik olarak ayrışma, başka bir ifadeyle benzer sosyoekonomik arka plana sahip öğrencilerin benzer okullara devam etmesi, okullar arasında görülen beceri farklarının bir diğer önemli nedenidir. Sosyal kapsayıcılık endeksi, sosyoekonomik arka plana göre öğrencilerin okullar arasında homojen dağılıp dağılmadıklarını anlamak için önemli bir göstergedir. Akademik kapsayıcılık endeksi gibi 0-100 aralığında bir değerlendirme aralığına sahip olan sosyal kapsayıcılık endeksinde de, 100'e yakın sonuçlar okulların çeşitli sosyoekonomik arka plana sahip öğrencilerden oluştuğunu gösterirken 0'a yakınsayan sonuçlar okulların benzer sosyoekonomik arka plana sahip öğrencilerden oluştuğunu ortaya koyuyor. OECD ortalamasının 76,1 olduğu endekste, Türkiye 65,4 puanla değerlendirmeye katılan 36 OECD üyesi ülke arasında 32. sırada yer alıyor. Sosyal kapsayıcılık endeksinde en yüksek puana sahip üç ülke ise Norveç (89,9), İzlanda (89,0) ve Finlandiya'dır (88,9). Sosyal ve akademik kapsayıcılık endekslerinde Türkiye'nin son sıralarda yer alması, Türkiye'de okulların gerek sosyoekonomik durum gerekse akademik beceriler bağlamında ayrışmış olduğunu ortaya koyuyor.

OKULLAR ARASI BAŞARI FARKLILIKLARI EN FAZLA OLAN OECD ÜLKESİ TÜRKİYE

Okullar arası başarı farkları, benzer sosyoekonomik arka plana ve akademik yeterliklere sahip çocukların aynı okullarda ve/ya okul türlerinde yoğunlaşması, Türkiye'nin PISA sonuçlarında öne çıkan sorunlarının başında geliyor. Okul türlerinin PISA 2022 ortalama puanlarını gösteriyor. Okul türleri arasında matematik alanında fen liseleri ortalama 598 puanla ilk sıradayken mesleki ve teknik Anadolu liseleri 395 ortalama puanla son sırada yer alıyor. Her PISA döngüsünde 15 yaşındaki çocukların bir eğitim yılında ortalama ne kadar öğrenebildiği ve bir yılda ortalama kaç puan artırabileceği hesaplanıyor.

PISA 2022 araştırması için yapılan hesaplama, 15 yaşındaki bir öğrencinin yılda ortalama 20 puanlık bir hızda öğrenebildiğini ortaya koyuyor. Bu hesaplama, puan farklarının kapanması için kaç eğitim-öğretim yılına ihtiyaç duyulduğunu hesaplamak için kullanılıyor.

Bu hesaplamaya göre, fen lisesi ve mesleki ve teknik Anadolu lisesi puan ortalamaları arasında var olan 203 puanlık fark, 10 eğitim-öğretim yılına eşittir.

Fen ve okuma becerileri alanlarında, okul türleri ortalama puanları arasındaki fark matematik alanına göre azalsa da yüksek seyretmeye devam ediyor. Fen becerileri alanında, fen liselerindeki öğrencilerin ortalamaları ile mesleki ve teknik Anadolu liselerindeki öğrencilerin ortalama puanları arasındaki fark fen liseleri lehine 180'ken okuma becerilerinde yine aynı okul türleri arasındaki puan farkı 154'tür. Son yıllarda yüksek miktarlarda devlet ve özel sektör desteği alan mesleki ve teknik Anadolu liselerinin tüm alanlarda son sırada yer alması dikkat çekici noktaların başında geliyor.

<u>Okul Türlerine Göre PISA Puanları</u>

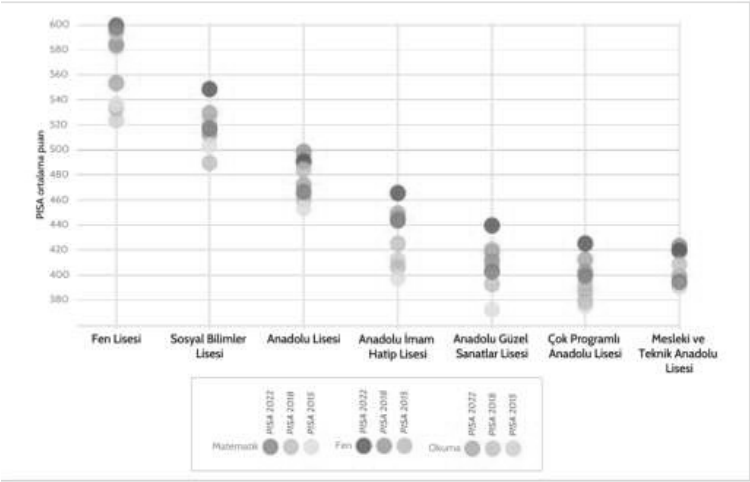

Gençlere dijital beceri kazandırma konusunda da yetersiz olduğumuz anlaşılmaktadır.

Gençlere çağın gerektirdiği dijital becerileri yeterince kazandıramamışız. Sorun sadece gençlerde değil! Kampüsleri nasıl kullanabiliriz?

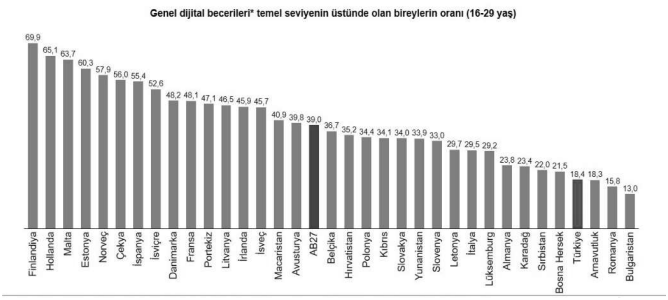

KAYNAK: Eurostat

Eğitim sistemi yabancı dil becerisi kazandırma konusunda da yetersiz kalıyor.

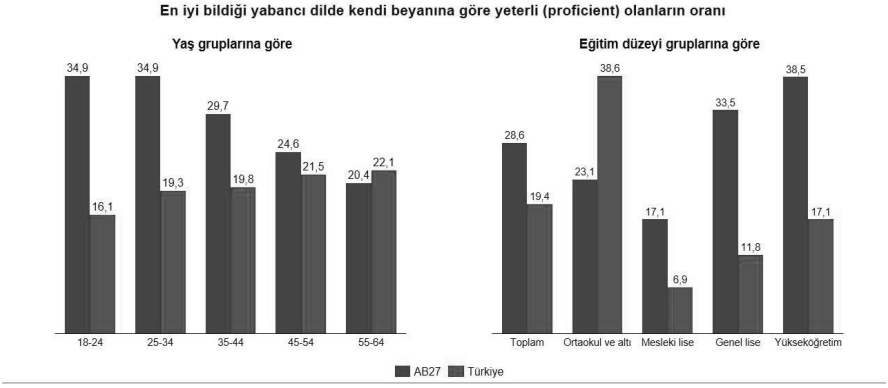

KAYNAK: Eurostat

MİLLİ EĞİTİM AKADEMİLERİ

Öğretmenlerin hiçbir mevcut sorununu çözmeyen Öğretmenlik Mesleği Kanunu Partimizin, eğitim sendikalarının ve eğitimin tüm paydaşlarının itirazlarına rağmen geçtiğimiz yıl dönem başında oy çokluğuyla Meclis'te kabul edildi. Bu kanun ile getirilen Milli Eğitim Akademileri ile eğitim fakülteleri işlevsizleştirildi, lisans diploması öğretmen olmak için yetersiz sayıldı. Partimiz konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi'ne dava açmışken, bu yıl 10 bin öğretmenin AGS ile Milli Eğitim Akademileri'ne alınacağı duyuruldu, AGS temmuz ayında yapıldı. Sınavda başarılı olan öğretmenler son

açıklamalara göre 12 ay boyunca eğitim alacak ve henüz detayları bile belli olmayan bir değerlendirme sürecinin sonucuna göre en iyi ihtimalle iki yıl sonunda atanacaktır.

Akademi ilk duyurulduğunda eğitim süresi dört dönemdi, sonra 14 ay oldu, en son akademi başkanı tarafından söz konusu eğitimin 12 ay olduğu ifade edilmiştir.

10 bin atamaya ilişkin kılavuz, branş dağılımı, takvim hala paylaşılmamıştır. Öğretmenler ne zaman hangi akademilere alınacak, eğitimleri ne zaman tamamlanacak ve ne zaman göreve başlayacak hala belli değildir.

ATANMAYAN ÖĞRETMENLER VE MÜLAKAT VE 15 BİN ATAMA SORUNU

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 11 Nisan 2023'te atanmayan öğretmenlere "Bize oy verin, mülakatı kaldırdık." şeklinde beyanda bulunmasından sonra dönemin Milli Eğitim Bakanı tarafından söz konusu ifadeye sahip çıkılmış olmasına karşın seçim sonrasında göreve başlayan , Yusuf Tekin tarafından "Mülakat gibi mülakat yapacağız." Açıklamasında bulunulmuştur.

Sözlü sınavın kaldırılmasına ilişkin dava açılmasına rağmen mülakat devam etmiş, 1.611 öğretmen komisyonlar arası farklar nedeniyle kontenjan dışında kalmıştır. Öğretmenlerimiz 1 yıldır seslerini duyurmaya çalışmakta ve ek atama talep etmektedirler.

2025 yılında yalnızca 15 bin atama duyurusu yapılmış, 15 bin atamanın 11.345'i ilk 5 branşa (Sınıf, Özel Eğitim, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Okul Öncesi ve İngilizce) , geriye kalan 71 branşa sadece 3.655 kontenjan verilmiştir. Bir önceki Milli Eğitim Bakanının 'her 100 öğrencisi olan okula 1 rehber öğretmen' sözü yine tutulmamıştır.

Mülakat sonuçları 29 Ağustos'ta açıklanmış. Kuralar 24 Kasım'da, duyurudan 217 gün sonra çekilmiştir. Öğretmenler en iyi ihtimalle 1 Ocak 2026'da göreve başlasa sürecin başlamasından sonra 255 gün geçmiş olacaktır..

Ayrıca 2002 yılında 68 bin olan atanmayan öğretmen sayısı 1 milyona ulaşmıştır. Öğretmen ihtiyacı 85 bin ekders ücreti karşılığında çalışan öğretmenlerle karşılanmaktadır. İhtiyaç kadar, yaklaşık 100 bin kadrolu öğretmen ataması yapılmalıdır. Kamuda ücretli, sözleşmeli öğretmenlik kaldırılmalı ve tüm atamalar kadrolu yapılmalıdır.

ÖĞRETMENLERİN İSTİHDAM ŞEKİLLERİ VE ÖZLÜK HAKLARI

Başöğretmenimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, **"Öğretmenler, yeni nesil sizlerin eseri olacaktır."** sözü ile ülkemizin geleceği açısından öğretmenlik mesleğinin ne kadar önemli olduğuna vurgu yapmıştır.

Öğretmenler, en değerli varlıklarımız olan çocuklarımızı emanet ettiğimiz kişilerdir. Öğretmenler; toplumu aydınlatan, çocuklarımızı hayata hazırlayan ve onlara yol gösteren vazgeçilmezlerimizdir.

Ülke genelinde 75 bin kırk okul/kurum, bu okullarda/kurumlarda 17 milyon 956 bin 523 öğrenci, 1 milyon 187 bin 409 öğretmen bulunmaktadır. Okul öncesinden yükseköğretime kadar yaklaşık 27 milyon öğrencimiz vardır. Aileleri ile birlikte düşünüldüğünde neredeyse toplumumuzun tamamı eğitimle ilişkilidir. Tam da bu nedenle eğitim, toplumumuzun vazgeçilmez, en önemli değerlerinden biridir.

Maalesef bugün, eğitim sistemimizin ve öğretmenlerimizin sayılamayacak kadar çok sorunu bulunmaktadır. 23 yıllık AKP iktidarında eğitim sistemi yerle bir edilmiş, öğretmenlerimizin var olan sorunlarına her geçen gün yenileri eklenmiştir. İktidar, politikalarına öğretmenlik mesleğini itibarsızlaştıran uygulamalarla devam etmektedir.

22 yıllık AKP iktidarında;

- ✓ Yönetici atamalarında liyakat ilkesi yok edilmiş, 2014'te yaklaşık 50 bin yönetici görevden alınmıştır.
- ✓ Teftiş sistemi yok edilmiş, müfettişlik sisteminde sayısız değişiklik yapılmış, müfettişlik mesleği itibarsızlaştırılmıştır.
- ✓ Sözleşmeli öğretmenlik uygulamasına geçilerek, öğretmenlerin güvencesiz çalışmasının önü açılmıştır.
- ✓ Bugün, yetersiz atamalarla eksik bırakılan kadrolar, ücretli öğretmenlik sistemi ile doldurulmaya çalışılmaktadır. Her yıl yaklaşık 85 bin öğretmenimiz, asgari ücretten daha düşük ücretlerle, güvencesiz ve emeklilik hakkı olmadan çalıştırılmaktadır.
- ✓ 25 yıllık kadrolu bir öğretmen, bugün 51 bin lira maaş almaktadır. 2002 yılında 540 lira olan maaşı ile 19,7 çeyrek altın alan öğretmenlerimiz, bugün sadece 5,3 çeyrek altın alabilmektedir.

- ✓ 2002 yılında 175 lira olan Eğitim Öğretim Yılına Hazırlık Ödeneği ile 6,4 çeyrek altın alabilen öğretmenlerimiz, şu an 5 bin 226 lira olan ödenekle 0,54 çeyrek altın alabilmektedir. Öğretmenlerimiz yoksulluk sınırı altında maaşlarla çalıştırılmaya devam etmektedir.
- ✓ Deprem bölgesinde; okulları yıkılan, çalıştığı kurum kapanan öğretmenlerimiz, işlerini kaybetmiştir. Öğretmenlerimiz, depremle yaşadıkları kayıp ve sıkıntılar yanında zorlu çalışma koşullarıyla da hak kaybı yaşamaktadır.
- ✓ Kamuya öğretmen alımlarında yapılan mülakat uygulaması, seçim öncesi söz verilmesine rağmen kaldırılmamıştır. İktidarın, 'Mülakatları mülakat gibi yapacağız.' diyerek çıktığı yolda binlerce öğretmenimiz haksızlığa uğramıştır. Farklı illerde farklı komisyonların mülakata girmesiyle objektif bir değerlendirme yapılamamış, bunun sonucunda iller arasında ciddi puan farkları oluşmuştur. Bunun karşısında iktidar, TRT aracılığıyla öğretmeleri 'algı yaratmak' ile suçlamıştır. Mülakat sonucunda hala atama içinde yer alsa dahi, sıralamada geriye düşen öğretmenlerimiz de hak kaybı yaşamıştır.
- ✓ Yeterli kadrolu temizlik görevlisi verilmediği için bugün öğretmenlerimiz okullarında temizlik yapmak zorunda bırakılmış, yeterli güvenlik ve teknik personel olmadığı için okullarda öğretmenlerimiz hayatını kaybetmiştir.
- ✓ Öğretmenlik Meslek Kanunu ile öğretmenlik mesleği basamaklandırılmıştır. Öğretmenlerimiz; ücretli, sözleşmeli, öğretmen, uzman, başöğretmen şeklinde farklı statülerde farklı ücretlerle çalıştırılmaktadır.
- ✓ Milli Eğitim Akademisi ile öğretmenlerin diplomaları yok sayılmıştır.
- ✓ Özel sektörde çalışan öğretmenler, taban maaş hakları ellerinden alındığı için, asgari ücrete mahkum edilmiştir.
- ✓ Öğretmenlerin çalışma ortamlarında, siyasi baskı ve mobbing artmıştır. Mevcut çalışma koşulları ve siyasi iktidarın uygulamaları, öğretmenlik mesleğinin saygınlığını yok etmiştir.

Kadrolu Öğretmen: 657 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin (A) fıkrası kapsamında çalışan öğretmenlerdir. Kadrolu oldukları için devlet memurlarının tüm yasal haklarına

sahiptirler. 25 yılık görev süresi bulunan kadrolu bir öğretmen 41.000 TL maaş almaktadır. **Kadrolu öğretmenler uzman ve başöğretmen olarak ayrıştırılmışlardır. 25 yıllık Uzman Öğretmen 61.139 TL, 25 yıllık Başöğretmen ise 72.000 TL maaş almaktadır.**

Sözleşmeli Öğretmen: Öncelikle kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde olmak üzere Bakanlığın boş öğretmen norm kadrosu bulunan örgün ve yaygın eğitim kurumlarında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (B) fıkrası kapsamında çalışan öğretmenlerdir.

Sözleşmeli öğretmenlik sistemi ilk olarak 2006 yılında Hüseyin Çelik'in Bakanlığı döneminde başlatılmıştır. Sendikaların açtığı davalar neticesinde 2011 yılında bu uygulamadan vaz geçilmiştir. Ancak 15 Temmuz sonrasında 2016 yılında 668 sayılı KHK ile 652 sayılı KHK'da düzenleme yapılarak yeni atanacak öğretmenlerin sözlü sınava dayalı olarak sözleşmeli statüde göreve başlamaları sağlanmıştır.

Bu öğretmenler ile bir yıllık sözleşme yapılmaktadır. İlk atandıkları yerde 3 yıl sözleşmeli ve çakılı olarak çalışmak zorundadırlar. 3 yıldan sonra kadroya geçirilen bu öğretmenler, çalıştıkları yerde 1 yıl daha kalmak zorundadırlar. Eş ya da mazeret tayin hakları, iş garantileri yoktur. **Göreve yeni başlayan sözleşmeli öğretmenler yaklaşık 52.000 TL maaş almaktadır.**

Ücretli Öğretmen: Girdikleri ders saatine göre ücret alan öğretmenlerdir. Ücretli öğretmenler ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından tespit edilir. Genel olarak kadrolu ve sözleşmeli öğretmen eksiğinin bulunduğu yerlerde ya da izinli öğretmenlerin yerine çalıştırılırlar. İş garantileri yoktur. İlçe milli eğitim müdürleri istedikleri zaman bu öğretmenlerin görevine son verebilirler. Ücretli öğretmenler haftalık en fazla 30 saat derse girer. 1 ders saati karşılığında 107,07 lira ücret alırlar. Aylık en fazla 120 saat derse girebilirler. **120 saat derse giren bir ücretli öğretmen en çok 30.000 lira ücret alabilir. Ancak ücretli öğretmenlerin neredeyse tamamı 120 saat derse giremedikleri için bu tutarın altında ücretler almaktadır. Yaklaşık 100 bin dolayında ücretli öğretmen görev yapmaktadır.**

Sadece belirli aylarda maaş alabilen, hiçbir özlük hakkı olmayan, emeklilik hakkı bile bulunmayan ücretli öğretmen uygulamasıyla hem çocuklarımız hem öğretmenlerimiz devlet eliyle mağdur edilmektedir.

2025-2026 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI 1.DÖNEM ÜCRETLİ ÖĞRETMEN, AY BAZLI ALINACAK OLAN NET ÜCRET MİKTARLARI

BÜTÇE AYI	İŞ GÜNÜ SAYISI	HAFTALIK GİRİLEN DERS SAATİ SAYISI	ALINACAK NET ÜCRET MİKTARI	SGK'YA ÖDENECEK PRİM GÜN SAYISI
EYLÜL	17	30	21,556,69 TL	21
EKİM	21,5	30	26,623,69 TL	26
KASIM	15	30	19,020,61 TL	18
ARALIK	23	30	28,045,87 TL	28

Özel Sektör Öğretmenleri: Özel sektör öğretmenlerinin taban maaş, güvenli çalışma koşulları, eğitim ve güzel sanatlar işkolu kurulması, kamu ile özlük haklarında eşitlik sağlanması yönündeki talepleri göz ardı edilmektedir.

Okullardaki Temizlik ve Güvenlik Sorunu

2025-2026 Eğitim Öğretim Yılı, rehberlik çalışmaları ve okula uyum programı ile 2 Eylül'de, tüm sınıflar ise 8 Eylül 2025'te başlamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi olarak okulların temizlik ve güvenlik ihtiyaçlarının önemli bir sorun olacağı yaz aylarında dile getirilmesine rağmen, Bakanlık yetkilileri bu konuda tedbir almamıştır. Okulların açılmasının üzerinden neredeyse üç ay geçmesine rağmen bu sorunlar çözülememiştir.

2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı'nda okullarda:

- İşgücü Uyum Programı (İUP): 97.517 katılımcı,
- Toplum Yararına Program (TYP): 27.060 katılımcı,
- Kadrolu personel: 49.578 olmak üzere
- Toplam 174.155 temizlik personeli görev yapmıştır

Bilahare İUP katılımcı sayısının 97.522, TYP katılımcı sayısının ise 30 bine ulaştığı, toplam sayı 177.101're ulaşmıştır.

2025-2026 Eğitim-Öğretim Yılı için 1 Eylül'de göreve başlaması planlanan 70.000 TYP katılımcısının işlemleri hala devam ettiği, kadrolu atama planlamasının bulunmadığı ifade olunmaktadır..

Temmuz ayında 6 aylığına görevlendirileceği söylenen TYP katılımcılarının Eylül'de gelen cevapta 9 ay süreyle görevlendirileceği ifade edilmiştir

Ayrıca okullarımızda güvenlik de önemli bir sorun haline gelmiştir. Öğretmenlerimiz şiddete uğramakta, hatta öldürülmekte; çocuklarımız okul içinde, bahçesinde hayatını kaybetmektedir. Eğitimcilere yönelik şiddet artarak devam etmektedir. İbrahim Oktugan ve Sibel Turan öğretmenimiz ile Miray Arslan çocuğumuz, okullarda sağlanamayan can ve iş güvenliği sonucunda hayatını kaybetmiştir.

Oysa 2021 yılında yapılan 20. Milli Eğitim Şurasında alınan tavsiye kararlarının 52. Maddesinde "Uzman kütüphaneci, sağlık personeli (hemişre), teknil eleman, temizlik ve güvenlik personeli istihdam edilmelidir ifadelerine yer verilmiştir. Bu tavsiye kararına rağmen okullarımızın temizlik ve güvenlik sorunu hala çözülememiştir.

2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı'nda okullarda:

- 1.219 okulda sabit görev yapmak üzere 1.032 "Okul Kolluk Görevlisi"
- 23.676 okulda okul yönetimi ile iletişim halinde olacak 19.856 "Güvenli Eğitim Koordinasyon Görevlisi"
- 20.848 okulda giriş-çıkış saatlerinde 5.083 "Ekip" görevlendirmesi yapılmış.

2025-2026 başlangıcı itibarıyla "Okul Kolluk Görevlisi" ve "Güvenli Eğitim Koordinasyon Görevlisi" görevlendirmelerinin tamamlanacağı belirtilmektedir.

Toplam 59.336 devlet okulu. Sabit görev yapan okul kolluk görevlisi sayısı 1.032.

Kadrolu güvenlik görevlisi atanmasına dair bir çalışma yoktur.

Okullarımızın en az, 100.000 temizlik görevlisine, 65.000 güvenlik görevlisine, 75.000 okul sağlığı hemşiresine ihtiyaç bulunmaktadır. En düşük memur maaşı üzerinden hesaplama yaptığımızda, bir yıllık yaklaşık maliyetler aşağıdaki gibidir.

Temizlik Görevlisi: 93.600.000.000 TL

Güvenlik Görevlisi: 60.840.000.000 TL

Okul Sağlığı Hemşiresi:70.200.000.000 TL

Toplam: 224.640.000.000 TL

Okul yemeği, güvenlik, temizlik ve okul sağlığı hemşiresi için gereken toplan bütçe 460.082.409.813 TL'dir. Bu tutar, GSYH'nin yüzde 0,59'una, merkezi yönetim bütçesinin yüzde 2,43'üne, Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin ise yüzde 23,66'sına karşılık gelmektedir.

Mesleki Eğitim Kapsamındaki Kayıplarımız

Siyasi iktidar "*2018'de Mesleki ve teknik liselere devam eden öğrencilere verilen eğitim kalitesinin artırıldığı; buralardaki öğrenciler ile diğer liselerdeki öğrenciler arasındaki temel yetkinliklerdeki farkın kapatıldığı ve mezunlarının istihdam süreçlerinin de planlandığı politikalara öncelik vereceğiz.", 2023'te Mesleki eğitim merkezlerindeki çırak ve kalfa sayısını* ***2 milyona*** *çıkartacağız. Böylece küçük ve orta ölçekli işletmelerin tüm çırak, kalfa ve usta ihtiyacını karşılayacağız"* vaatlerinde bulunmuştur. Bu vaatlere rağmen mesleki eğitimde verilen eğitimin kalitesi artırılamamış, temel yetkinliklerdeki fark kapatılamamış, mezunların istihdam süreçleri planlanamamıştır.

İkili ve Birleştirilmiş Okullar

Tablo Tekli-ikili eğitimdeki öğrenci oranları-sayısı ve okul türlerine göre derslik başına düşen öğrenci sayısı.

Eğitim Düzeyi	Tekli Eğitimdeki Öğrenci Oranı %	İkili Eğitimdeki Öğrenci Sayısı	Derslik başına Düşen Öğrenci Sayısı
İlkokul	59,44	2.147.437	21,99
Ortaokul	65,82	1.381.904	29,1
İmam Hatip Ortaokulu	88,2	81.587	21,1
Genel Lise	92,65	158.946	28,7
Mesleki ve Teknik Lise	96,74	50.549	25,96
İmam Hatip Lisesi	98,88	4.997	11,75

Tabloya göre; okul türlerine göre ikili eğitimde ve derslik başına düşen öğrenci sayısında din okullarına pozitif ayrımcılık yapıldığı görülmektedir. İlkokullarda

öğrencilerin %40,66'sı, ortaokullarda %34,18'i, imam hatip ortaokullarında %11,8'i, genel liselerde %7,35'i, mesleki ve teknik liselerde %3,26'sı, imam hatip liselerinde %1,12'si İkili eğitim kapsamında bulunmaktadır. Başka bir ifade ile her 5 öğrenciden biri (3.825.420 öğrenci) ikili eğitim kapsamındaki okullarda eğitim öğretim faaliyeti yürütmektedir.

OKUL BÜTÇESİ MALİYETİ

Kamu okullarının temizliği, güvenliği ve temel ihtiyaçları Bakanlık tarafından sağlanamadığı için, okulların eksikliklerini giderecek bütçeleri olmadığı için, yasak olmasına rağmen velilerden ücret talep edilmeye devam ediliyor. Büyükşehirlerde "kayıt ücreti", "bağış" adı altında talep edilen ücretler 100 binlerce liraya çıkabilmektedir.

Devlet okullarında örgün eğitimde **15.366.143 öğrenci (Açıköğretim hariç) bulunmaktadır**. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi 1.943.965.746.000 TL'dir.

Okullara eğitim-öğretim yılının başında öğrenci başına 1500 lira bütçe gönderilirse maliyeti **yaklaşık 23,04 milyar lira (MEB bütçesinin yüzde1,18'i) olacaktır. Bu konuda Bütçe görüşmeleri sırasında vermiş olduğumuz önerge reddedilmiştir.**

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI İSTATİSTİKLERİ

Milli Eğitim Bakanlığı rakamlarına göre;

- Ülke genelinde 74 bin 40 okul/kurum, bu okullarda/kurumlarda 17.956.523 öğrenci, 1.187.409 öğretmen, 753.571 derslik bulunmaktadır. Geçtiğimiz yıla göre, öğrenci sayısı %4 azalış, öğretmen sayısı ise sadece %1,58 oranında artış göstermektedir.[1] 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı'nda açıköğretim okullarında 2.346.645 öğrenci kayıtlı iken bu sayı 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı'nda 1.050.579'a düşmüştür.
- Okul öncesi düzeyde, geçtiğimiz yıla göre öğrenci sayısı %10,89 (212.888) azalmıştır.
- İlkokul düzeyinde öğrenci sayısında geçtiğimiz yıla göre %1,06 oranında artış gerçekleşmiştir.
- Ortaokul düzeyinde öğrenci sayısında %2,5 azalma meydana gelmiştir.

- Ortaöğretim düzeyinde öğrenci sayısı geçtiğimiz yıla göre 468 bin 69 azalmıştır. Bu azalmanın 120 bin 773 kişisi açıköğretim liselerine aittir.
- **MEB'in yayımladığı 2024-2025 yılı istatistiklerine göre;** 4+4+4 eğitim modelinin uygulanmaya başlamasından bu yana;
  - İlkokul düzeyinde okullaşma oranı %98,9'dan %95,43'e, ortaokul düzeyinde ise %93,1'den %89,09'a gerilemiştir.
  - Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranı geçtiğimiz yıla göre %87,97'den %82,85'e, yükseköğretim düzeyinde ise %47,52'den %46,34'e gerilemiştir.
  - Önceki Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer tüm eğitim kademelerinde okullaşma oranlarının yüzde 99 olduğunu ifade etmişti.
  - MEB'in verilerine göre, ilkokulda okullaşma yüzde 95, ortaokulda 89 ve ortaöğretimde yüzde 82 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilerle önceki Bakanın açıklamaları çelişmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan bu yana yaş gruplarına göre de okullaşma oranlarını yayınlamaktadır. Yaş gruplarına göre hesaplanan okullaşma oranlarında Milli Eğitimin önceki bakanı Mahmut Özer'in ifade ettiği rakamlara ulaşılamamıştır. Özellikle 14- 17 yaş grubunda 100 öğrenciden 14'ü okullaşamamıştır.

- MEB verilerine baktığımızda, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı'nda köylerde 32.401 okul, 3.275.579 öğrenci bulunmaktaydı. 23 yılın ardından 2025 yılında köylerdeki okul sayısı 12.437'ye, öğrenci sayısı 529.430'a gerilemiştir. **AKP iktidarları boyunca 19.964 köy okulunu kapatılmıştır.**
- 2002 yılından bu yana yatılı okulların sayısı 521'den 224'e, öğrenci sayısı ise 278.448'den 36.174'e gerilemiştir. [2]
- 4+4+4 süreci öncesi 4.664 olan Özel Öğretim Kurumu sayısı 14 bin 700'e, öğrenci sayısı 535.788'den 1.539.579'a yükselmiştir.

Tablo: Eğitim kurumlarının kademelerine göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Okul Türü	Okul/Kurum	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kadrolu	Sözleşmeli	
Okul öncesi eğitim kurumları (Resmi+Özel)	**17.640**	1.741.314	899.630	841.684	81.263	79.511[3]	1.752[4]	63.318
Okul öncesi Eğitim (Resmi)	10.369	1.413.314	725.870	6.87.709	51.860	50.108	1.752	30.692
Okul öncesi Eğitim (Özel)	7.271	327.735	173.760	153.975	29.403	-------	------	32.626

Kaynak: MEB, 2025

Ülke genelinde 74 bin 40 okul/kurum, bu okullarda/kurumlarda 17.956.523 öğrenci, 1.187.409 öğretmen, 753.571 derslik bulunmaktadır. Geçtiğimiz yıla göre, öğrenci sayısı %4 azalış, öğretmen sayısı ise sadece %1,58 oranında artış göstermektedir.[5] 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı'nda açıköğretim okullarında 2.346.645 öğrenci kayıtlı iken bu sayı 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı'nda 1.050.579'a düşmüştür.

Tablo: Okul öncesi eğitim kurumlarının okul türlerine göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Okul Türü	Okul/Kurum	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kadrolu	Sözleşmeli	
Okul öncesi eğitim kurumları (Resmi+Özel)	**17.640**	1.741.314	899.630	841.684	81.263	79.511[6]	1.752[7]	63.318
Okul öncesi Eğitim (Resmi)	10.369	1.413.314	725.870	6.87.709	51.860	50.108	1.752	30.692
Okul öncesi Eğitim (Özel)	7.271	327.735	173.760	153.975	29.403	-------	------	32.626

Kaynak: MEB, 2025

Okul öncesi düzeyde, geçtiğimiz yıla göre öğrenci sayısı %10,89 (212.888) azalmıştır.

Tablo: İlkokullarda okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Okul Türü	Okul/Kurum	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kadrolu	Sözleşmeli	
İlkokul	**25.099**	**5.704.483**	2.933.383	2.771.100	**322.305**	304.141[8]	18.164[9]	275.221
İlkokul (Resmi)	**22.980**	**5.358.049**	2.753.012	2.605.037	**282.357**	264.193	18.164	243.891
İlkokul (Özel)	**2.119**	**346.434**	**180.371**	**166.063**	**39.948**	---------	--------	**31.330**

Kaynak: MEB, 2025

İlkokul düzeyinde öğrenci sayısında geçtiğimiz yıla göre %1,06 oranında artış gerçekleşmiştir.

Tablo: Ortaokullarda okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Okul Türü	Okul/Kurum	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kadrolu	Sözleşmeli	
Ortaokul	**18.878**	**5.181.914**	2.648.306	2.533.608	**381.012**	359.634[10]	21.378[11]	199.812
Ortaokul (Resmi)	**16.649**	**4.729.514**	2.424.010	2.305.504	**337.828**	316.450	21.378	171.066
Ortaokul (Özel)	**2.228**	**356.376**	**187.248**	**169.128**	**43.184**	--------	--------	**28.826**
Açık öğretim Ortaokulu	**1**	**96.024**	**37.048**	**58.976**	-------	-------	------	------

Kaynak: MEB, 2025

Ortaokul düzeyinde öğrenci sayısında %2,5 azalma meydana gelmiştir.

Tablo: Ortaöğretim düzeyinde okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Okul Türü	Okul/Kurum	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kadrolu	Sözleşmeli	
Ortaöğretim	**12.423**	**5.328.812**	2.731.514	2.597.298	**402.829**	379.614[12]	23.215[13]	215.140
Ortaöğretim (Resmi)	**9.338**	**3.885.001**	1.946.944	1.918.057	**337.626**	314.411	23.215	173.211
Ortaöğretim (Özel)	**3.082**	**509.034**	**290.943**	**218.091**	**65.203**	-------	--------	**41.929**
Açıköğretim lisesi	**3**	**954.777**	**493.626**	**461.150**	-------	-------	------	------

Kaynak: MEB, 2025

Ortaöğretim düzeyinde öğrenci sayısında geçtiğimiz yıla göre 468 bin 69 azalış meydana gelmiştir. Bu azalmanın 120 bin 773 kişisi açıköğretim liselerine aittir.

Tablo: Okullaşma oranları

Eğitim Düzeyi	1997-1998 %	2001-2002 %	2011/2012 %	2020/2021 %	2021/2022 %	2022/2023 %	2023/2024 %	2024/2025 %
Okul Öncesi (5 Yaş)	------	------	65,69	56,89	81,63	84,95	84,26	82,53
İlkokul			98,9	93,23	93,16	93,85	95,03	95,43
Ortaokul	84,74	92,40	93,1	88,85	89,84	91,21	91,45	89,09
Ortaöğretim	37,87	48,11	67,37	87,93	89,67	91,7	87,97	82,85
Yükseköğretim	------	------	35,51	44,41	44,66	46,02	47,52	46,34

MEB'in yayımladığı 2024-2025 yılı istatistiklerine göre;

- 4+4+4 eğitim modelinin uygulanmaya başlamasından bu yana;
- İlkokul düzeyinde okullaşma oranı %98,9'dan %95,43'e, ortaokul düzeyinde ise %93,1'den %89,09'a gerilemiştir.
- Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranı geçtiğimiz yıla göre %87,97'den %82,85'e, yükseköğretim düzeyinde ise %47,52'den %46,34'e gerilemiştir.
- MEB'in verilerine göre, ilkokulda okullaşma yüzde 95, ortaokulda 89 ve ortaöğretimde yüzde 82 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo: Yaş gruplarına göre okullaşma oranları

Yaş Grubu	2017-2018 %	2018-2019 %	2019-2020 %	2020-2021 %	2021-2022 %	2022-2023 %	2023-2024 %	2024-2025 %
Okul Öncesi (5 Yaş)	74,14	75,17	75,10	58,53	83,41	87,17	86,24	84,26
6-9	98,35	98,28	97,96	97,23	98,44	98,59	98,61	98,51
10-13	98,62	98,64	98,64	98,55	98,38	98,37	98,32	98,20
14-17	87,64	88,22	89,19	90,76	92,03	94,50	91,25	86,42

Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan bu yana yaş gruplarına göre de okullaşma oranlarını yayınlamaktadır. Yaş gruplarına göre hesaplanan okullaşma oranlarında Milli Eğitimin önceki bakanı Mahmut Özer'in ifade ettiği rakamlara ulaşılamamıştır. **Özellikle 14-17 yaş grubunda 100 öğrenciden 14'ü okullaşamamıştır.**

Tablo: 2024-25 Örgün Eğitim İstatistiklerine Göre Okul dışında kalan Çocuklar, ERG

Yaş Grubu	Okul dışında Kalan Çocuk Sayısı
6-9 yaş	77.400
10-13 yaş	93.362
14-17 yaş	440.850
Toplam	**611.612**

Zorunlu eğitim çağında olan çocukların (6-17 yaş) yaklaşık 611 bin 612'si eğitim dışındadır.

Tablo: Köy Okulları

Okul/Öğrenci Yerleşim Yeri		Köylerdeki Okul Sayısı							Köylerdeki Öğrenci Sayısı						
		2002-2003	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024	**2024-2025**	2002-2003	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025
Okul Öncesi		**6.388**	4.855	3.897	4.531	5.532	4.780	**4.500**	55.974	101.873	69.217	80.634	111.959	51.059	63.641
İlkokul	İlköğretim	**25.258**	5.574	5.363	5.297	5.582	5.538	**5.241**	2.914.683	271.196	261.101	250.513	243.473	239.895	232.815
Ortaokul			2.781	2.672	2.647	2.624	2.571	**2.469**		285.402	252.462	239.222	230.261	212.239	200.056
Ortaöğretim		**755**	225	226	218	231	238	**227**	304.801	34.108	40.015	38.768	38.209	36.954	32.918
Toplam		**32.401**	**13.435**	**12.158**	**12.693**	**13.969**	**13.127**	**12.437**	3.275.458	**692.579**	**622.795**	**609.137**	**623.902**	**540.147**	529.430

MEB verilerine baktığımızda, 2002 Eğitim-Öğretim Yılı'nda köylerde 32.401 okul, 3.275.579 öğrenci bulunmaktaydı.23 yılın ardından 2025 yılında köylerdeki okul sayısı 12.437'ye öğrenci sayısı ise 529.430'a gerilemiştir. AKP iktidarları boyunca 19.964 köy okulunu kapatılmıştır.

Tablo: Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Sayısal Durumu

Okul/Öğrenci	2002	2006	2016	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Okul	521	603	341	304	302	286	270	263	254	224
Öğrenci	278.448	282.134	94.455	70.437	65.637	57.050	51.152	49.393	44.503	36.174

2002 yılından bu yana yatılı okulların sayısı 521'den 224'e, öğrenci sayısı ise 278.448'den 36.174'e gerilemiştir.

Grafik: Özel Öğretim Kurumları

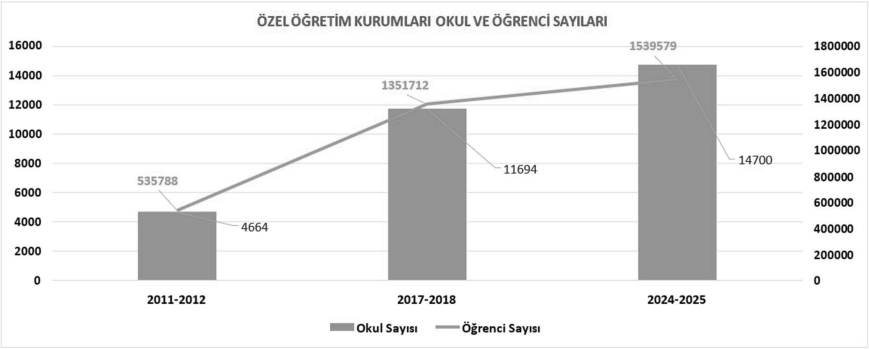

4+4+4 süreci öncesi 4.664 olan Özel Öğretim Kurumu sayısı 14 bin 700'e yükselmiştir. Artış oranı %207 olarak gerçekleşmiştir.[15] Öğrenci sayısı ise %215 oranında artmıştır.

Grafik: Anadolu İmam Hatip Liseleri ve Öğrenci sayıları

2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı'na kadar Anadolu İmam Hatip Liselerinin öğrenci sayılarında ciddi oranlarda artış gerçekleşmiştir. 2014-20215 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan sonra öğrenci sayısı azalış eğilimine girmiştir.

Grafik: İmam Hatip Ortaokulları ve Öğrenci Sayısı

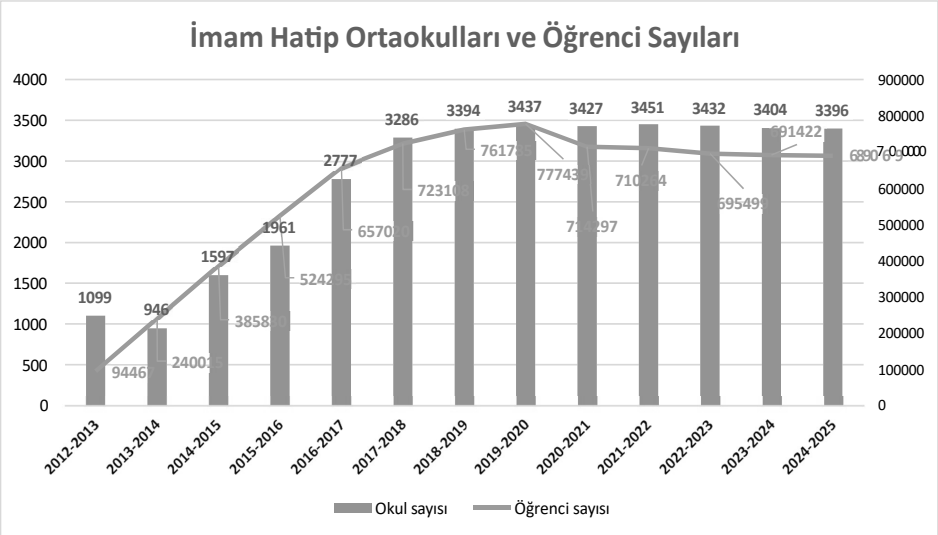

İmam Hatip Ortaokulu öğrenci sayısında 2018 yılından buyana ciddi bir azalma meydana gelmiştir.

Tablo: Açıköğretim Öğrenci Sayıları

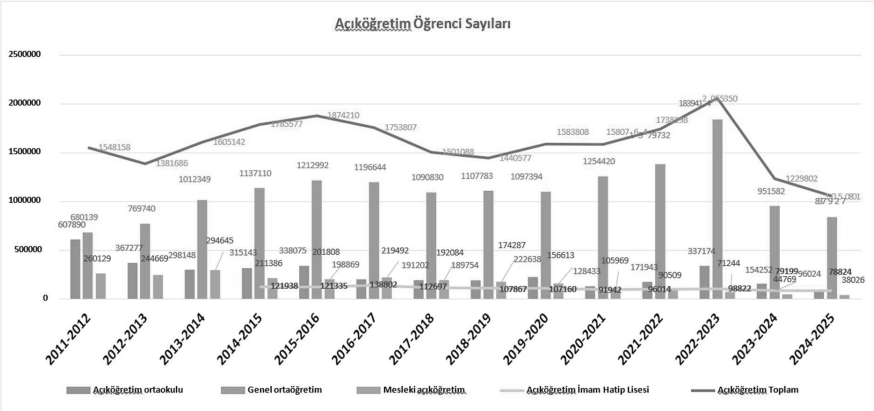

Açıköğretim ortaokul ve liselerindeki öğrenci sayıları 4+4+4 eğitim modelinin uygulanması sonrasında artış eğilimine girmiştir. 2012 yılında genel ortaöğretimde 680 bin olan öğrenci sayısı, 2023 yılında 1 milyon 839 bine yükselmiştir. Açıkortaokul ve açıklise toplamı 2012 yılında 1 milyon 548 bin iken 2023 yılında 2 milyon 55 bine yükselmiştir. Ancak 2024 yılına geldiğimizde açıkortaokul ve açıklise öğrenci sayısı toplan 1.229.802'ye, 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı'nda ise 1.050.801'e gerilemiştir. Açıköğretim okullarının öğrenci sayısının gerilemesinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yönetmelik değişikliği yapılmış ve açıköğretim okullarına geçişler kolaylaştırılmıştır. Tarikat ve cemaatlerin arka bahçesi vakıf ve derneklerin baskısı sonucu bu yönetmelik değişikliği yapılmıştır. Bu yönetmelik değişikliği sonrasında özellikle kız çocuklarımızın örgün eğitimdeki okullaşma oranları azalacaktır.

Taşımalı Eğitim-Açıköğretim

Tablo. Taşımalı Eğitim 2014-2023

Yıl	Taşınılan Merkez Okul Sayısı (İlk-ort-lise)	Taşınan Toplam Öğrenci Sayısı (İlk-ort-lise)
2014-2015	15.397	1.325.999

2017-2018	17.245	1.242.786
2018-2019	17.234	1.218.581
2019-2020	17.198	1.152.520
2020-2021	17.170	1.172.646
2021-2022	**17.694**	**1.118.599**
2022-2023	**18.291**	**1.224.053**
2023-2024	**17.959**	**1.009.214**

Geçtiğimiz yıla göre taşınan öğrenci sayısında %17,5 oranında azalış meydana gelmiştir.[55]

Tablo: Türkiye Maarif Vakfına Aktarılan Bütçe

Yıl	Türkiye Maarif Vakfına Aktarılan Bütçe/Kesin hesap/öngörülen
2016	90.000.000
2017	241.000.000
2018	270.000.000
2019	422.500.000
2020	684.000.000
2021	1.077.000.000
2022	1.871.000.000
2023	3.499.874.000
2024	5.702.000.000
2025	6.774.000.000
2026	7.513.889.000
Toplam	**21.371.263.000**

[55] MEB, 2024

2025 yılı için Türkiye Maarif Vakfına 6,7 milyar TL aktarılması öngörülmüştür. Türkiye Maarif Vakfı 55 ülkede 442 eğitim kurumu ve 44 yurtta, bir üniversitede 56.000 öğrenciye hizmet sunmaktadır. Kurulduğu günden buyana toplam 21.371.263.000 TL para aktarılmıştır.

KANUNLARA AYKIRI AÇILMIŞ OKULLAR

AKP'nin iktidara gelmesiyle eğitim alanı siyasallaşmış ve iktidarın ideolojik hedefleri doğrultusunda şekillendirilmiştir.

Özellikle 4+4+4 eğitim politikasının uygulanmaya başlanması ile bazı dini yapıların uzantısı vakıf ve dernekleri protokoller yapılmaya başlanmıştır. Bu protokoller aracılığı ile tarikat ve cemaatlerin uzantısı olan vakıf- dernekler eğitim kurumlarında çeşitli etkinlikler yapmaya başlamıştır. MEB yetkilerinin bir kısmını bu protokoller aracılığı ile vakıf-derneklere devretmiştir. Eğitim kurumlarında etkinlik yapan vakıf ve derneklerin bazılarından kurum yöneticileri ve öğretmenlerin rahatsız oldukları bilinmektedir. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı 12/09/2019 tarihinde Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde yaptığı değişiklik ile sivil toplum kuruluşlarının tüm eğitim kademelerinde okullara girmesinin önünü açmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı vakıf ve derneklere yetkilerini devretmesi nedeniyle eleştirilirken, Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde yaptığı değişiklik ile tarikat, cemaat, vakıf ve derneklerin okullara girebilmesi için yeni bir kapı daha aralamıştır. Yönetmeliğin 1 ve 2. maddesinde yapılan değişiklikler de kamu kurum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının "her tür ve seviyedeki resmî ve özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarında" sosyal etkinlik yapmasının önü açılmıştır. Ortaya çıkan tabloda bazı protokollerin iptaline ilişkin mahkeme kararları olmasına rağmen, bu kararlar uygulanmamıştır.

Ayrıca;

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 7 Nisan 2012 tarihine kadar bu kuran kurslarının denetiminden sorumlu bir kurum iken, bu tarihte Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle, MEB'in denetim yetkisine son verilmiştir. Denetim konusu da Diyanet'in uhdesine alınmıştır. Aynı düzenlemeyle kış Kuran kurslarında "ilköğretimi bitirmiş olma", yaz Kuran kurslarında da "ilköğretim 5. sınıfı tamamlamış olma" şartı da

kaldırılmıştır. Yaş sınırı kaldırıldığı için okulöncesi çağdaki (0-5 yaş) çocuklarda Kur'an kurslarına alınmaya başlanmıştır.

11.04.2012 tarihinde Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmış, eğitim sistemi 4+4+4 şeklinde kademeli hale getirilmiştir.

AKP vakıf ve derneklerin kaçak eğitim merkezi açmalarını kolaylaştırmak için iktidara geldiği günden bu yana birtakım çalışmalar yapmıştır. Bunlardan en önemlisi 2013 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 263.maddesini yürürlükten kaldırarak, Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu açan, çalıştıran ve bu merkezlerde çalışanlara verilen 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezasını ortadan kaldırmıştır.

14.03.2014 tarihinde Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun İle müsteşar Hariç, MEB'in merkez ve taşrada çalışan tüm yöneticileri görevden alınmıştır.

14.03.2014 tarihinde Resmî Gazete' de yayımlanan Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile özel okullara giden öğrencilere Eğitim ve Öğretim Desteği verilmeye başlanmıştır.

Maliye Bakanlığınca hazırlanan Kamu Taşınmazları Üzerinde Eğitim ve Yurt Faaliyetleri İçin Üst Hakkı Tesis Edilmesine İlişkin Yönetmelik, 21.07.2017 tarihinde Resmî Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflardan öğrencilere yönelik eğitim ve yurt temini faaliyeti bulunanlardan Gençlik ve Spor Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müştereken belirlenen şartları sağlayanlar lehine, kuruluş amaçlarına uygun kullanılmak üzere mülkiyeti Hazineye veya kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar üzerinde 49 yıl süre ile bedelsiz irtifak hakkı tesis edilmesi, devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerler üzerinde ise bunlar adına bedelsiz kullanma izni verilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlenmiştir.

Vergi Muafiyeti Tanınan Vakıf Ve Kamu Yararına Çalışan Derneklere Ait Yükseköğrenim Yurtlarında Barınan Öğrencilere Yapılacak Beslenme Ve Barınma Yardımına Dair Yönetmelik 8.11.2017 tarihinde Resmî Gazete' de yayımlanmıştır.

Yönetmelik ile vergi muafiyeti tanınan vakıf ve kamu yararına çalışan derneklere ait yurtlarda kalan öğrencilere, “barınma ve beslenme” yardımı yapılması sağlanmıştır.

11.09.2018 Kamu Taşınmazları Üzerinde Eğitim Ve Yurt Faaliyetleri İçin Üst Hakkı Tesis Edilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Kamu yararına derneklere de okul, üniversite, Kuran kursu gibi eğitim faaliyetleri ve yurt için Hazine arazileri ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazların 49 yıllığına bedava verilmesi düzenlenmiştir. Bu derneklere, tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgeleri de eğitim ve yurt için bedelsiz kullandırılabilmesi sağlanmıştır.

Bu düzenlemelerin ardından yasa dışı sözde okul ve yurtların sayısı olağanüstü artmıştır. Tarikat, cemaat ve grupların yasal zemindeki uzantıları olan vakıf ve derneklere ait yurt sayısında ciddi artış gerçekleşmiştir. **Ülke genelinde yasalara mevzuata uygun açılmış olan ortaokul düzeyinde 1.683, ortaöğretim düzeyinde 1.086, yükseköğretim düzeyinde 1.705 olmak üzere toplamda 4.474 özel öğrenci yurdu bulunmaktadır. Bu yurtların 3.126’sı derneklere, 396’sı vakıflara, 265’i şahıslara, 29’u kamu tüzel kişiliklerine, 600’ü şirketlere, 33’ü vakıf üniversitelerine, 17’si üniversite tüzel kişiliklerine** aittir. Özel öğrenci yurtlarının toplam kapasitesi 429.125 olmasına karşı, yurtlarda sadece 156.503 öğrenci barınma hizmeti almaktadır. Öte yandan mevzuata uygun olmayan yasa dışı açılmış olan iki bine yakın sözde yurt-okul bulunmaktadır.

Ortaöğretim ve Yükseköğretim düzeyindeki Öğrenci Yurdu açma, işletme usul ve esasları “Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliğinde” düzenlenmiş bulunmakta idi. 6/5/2017 tarihli Resmî Gazete’ de yayımlanan Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği ile yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile gerçek ve tüzel kişilere ortaokul, yurt açma hakkı getirilmiştir.

Tüm bu düzenlemelerin yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığı denetim sistemini ortadan kaldırdığı için yasalara aykırı açılmış kurumların sayısı olağanüstü artmıştır. Bu kurumlarda alanın uzmanı olmayan, yasal olarak çalışma ya da ders verme yetkisi bulunmayan kişilerinde istihdam edildiği bilinmektedir. Ayrıca sözde eğitim kurumlarında uygulanan öğretim programlarının içerikleri MEB’in denetiminden geçmemektedir.

Hal böyle iken Millî Eğitim Bakanlığı Belediyeler bünyesinde bulunan kreşleri tartışmaya açmıştır. Anayasası'nın 42'nci maddesinde "Eğitim ve öğretim, Atatürk

ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, **Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz..."** hükmü yer almaktadır. Belediyelerin el değiştirmesi sonucunda kreş sayıları artmıştır. Milli Eğitim Bakanı eğitim-öğretim faaliyeti kapsamında değerlendirilmeyen kreşleri kapatmak için ilk adımı atmış ve siyasi bir karar ile kurumlara resmi bir yazı göndermiştir. Belediyeler bünyesindeki kreş ve gündüz bakımevleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kuruluşlardır. Elbette Milli Eğitim Bakanlığı'nın mevzuata uygun olmayan yerleri denetleme ve kapatma hakkı bulunmaktadır. Ancak Cumhuriyet Halk Partili Belediyeler bünyesinde açılmış olan kreşler tüm izinleri alınmış ve mevzuata uygun faaliyet yürüten yerlerdir. AKP 2013 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 263.maddesini yürürlükten kaldırarak, Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu açan, çalıştıran ve bu merkezlerde çalışanlara verilen 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezasını ortadan kaldırmıştır. TCK 263 ün kaldırılması sonrasında merdiven altı okullar çoğalmıştır. Özellikle okul öncesi düzeyde SIBYAN MEKTEPLERİ açılmıştır. Bunun yanı sıra binlerce merdiven altı yasaya aykırı MEDRESE açılmıştır. Tarikat ve cemaatlerin önü açılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı **bu sözde yasaya aykırı açılmış yerleri denetlemek ve kapatmak yerine Belediyelerin kreş ve gündüz bakımevlerinde eğitim-öğretim faaliyeti yapılıp yapılmadığının peşine düşmüştür.**

SONUÇ

MEB istatistikleri eğitim sisteminin Bakan ve bürokratlarının bahsettiği kadar iyi durumda olmadığını ortaya koymuştur. Mevcut politikalarla atama bekleyen yaklaşık bir milyon öğretmenin sorununa kalıcı bir çözüm bulunması kısa vadede mümkün değildir. Okul-derslik sayılarına baktığımızda özellikle ortaokul ve ortaöğretim düzeyinde imam hatip okullarına yönelik pozitif bir ayrımcılık yapıldığı görülmektedir. Pedagojik açıdan eğitimciler tarafından çok tartışılsa da eğitimde fırsat eşitliği sağlayan yatılı okulların sayısının her geçen gün azalması, çocuklarımızı vakıf ve derneklere yönlendirmiştir. 4+4+4 eğitim modeli öncesi 4 bin 644 olan özel öğretim kurumları sayısı 14 bin 700'e yükselmiştir. Aynı şekilde öğrenci sayıları da paralel olarak artmıştır.

4+4+4 eğitim modeli ile kamusal eğitimden uzaklaşılmış, özel öğretim kurumları desteklenmiştir.

2026 yılı için eğitime ayrılan bütçe, eğitimin güncel gereksinimlerini, öğrenci ve eğitim emekçilerinin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Eğitimin acil çözüm bekleyen sorunları göz önüne alındığında bu trajikomik bütçe, hükümet için eğitimin önem sırasında ne kadar arkalara itildiğinin de en güncel ispatı niteliğindedir.

Başlık aralarına bakıldığında:

Şu an ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde yurtta kalan öğrencilere günlük üç öğün yemek ve bir ara öğün için ayrılan bütçe yeterli değildir. Bütçenin bu hali ile pansiyonlarda kalan yatılı öğrencilerimiz açlığa mahkum edilmektedir. Gelişme çağındaki çocuklarımızın günde bir simit yiyerek akşama kadar idare etmeye çalışmakta ve musluklardan su içmektedir. Fahiş fiyatlar nedeniyle çoğu veli kırtasiye ve servis masraflarını bile karşılayamamaktadır. Bunlar göz önünde bulundurulmadan hazırlanan bu bütçe, “itibardan tasarruf olmaz” diyerek lükslerinden vazgeçmeyenlerin, tasarruf alanı olarak yine eğitim alanına karar verdiklerini ortaya koymuştur.

Eğitim, Anayasal olarak bedelsiz verilmesi gereken bir kamu hizmeti; beslenme, barınma, ulaşım gibi yan hizmetler de onun ayrılmaz bir parçasıdır. Oysa 2026 yılında MEB için öngörülen bu bütçe; yeni okul ve derslik inşa etmeye yetmeyeceği için ikili eğitim ve taşımalı eğitim garabetlerini bitiremeyecek, eğitimde giderek dezavantajlı hale gelmiş yoksul öğrencilere sosyal ve maddi destek sağlayamayacak, eğitim sisteminin ihtiyacı kadar öğretmen atamasını yapamayacak, eğitim alanında giderek derinleşen barınma sorununa çözüm getiremeyecektir. Ayrıca MEB bütçesi eğitim iş görenlerinin ihtiyaçlarını da karşılayamayacak düzeydedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen;

-Ataması yapılmayan 100.000 civarında her branştaki öğretmen adayı, rehber öğretmenler ve 500 civarında atanamayan engelli öğretmen adayının atanması için Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerine 100 milyar TL ödenek eklenmesi,-

-Çocuklara ücretsiz öğle yemeği ve ara öğün sağlanması için bakanlık bütçesine 252 milyar 773 milyon tl ödenek konulması,

-1 milyon civarında öğretmenimize eğitim yılı başında "eğitime hazırlık ödeneği" olarak 1'er maaş ikramiye verilmesi için bütçeye toplam 150 milyar TL ödenek eklenmesi, 24 Kasım Öğretmenler Gününde ödenmek üzere öğretmenlere 1'er maaş ikramiye dağıtılması için 150 milyar TL.ödenek konulmasını,

-Okullarda eksik olan 75 bin hemşire, 100 bin temizlik görevlisi ve 65 bin güvenlik görevlisi için toplam 224 milyar 640 milyon TL'nin Bakanlık bütçesine ödenek eklenmesini,

talep eden önergelerimiz red edilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak eğitim sistemini bilimsel, kamusal, eşitlikçi ve özgürlükçü ilkeler çerçevesinde yeniden yapılandırmayı hedefliyoruz. Eğitim politikamızın temel amacı, her çocuğun nitelikli eğitime ücretsiz ve eşit erişimini sağlamaktır.

1. Bilimsel ve Tarafsız Müfredat Oluşturacağız

Müfredatı bilimsel, çağdaş ve tarafsız ilkeler doğrultusunda yeniden düzenleyeceğiz.

Öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık, dijital okuryazarlık ve sosyal-duygusal becerilerini güçlendiren içerikler geliştireceğiz.

2. Devlet Okullarının Altyapısını Güçlendireceğiz

Devlet okullarının fiziki altyapısını, teknoloji donanımını, laboratuvar, kütüphane ve spor alanlarını iyileştireceğiz. Tüm okullara kadrolu temizlik, güvenlik ve sağlık personeli sağlayacağız. Okullara bütçe tahsis ederek kaynak eşitsizliğini azaltacağız.

3. Tam Gün Eğitime Geçeceğiz

Okullarda tam gün eğitime geçeceğiz; okulun tüm saatlerinin eğitim, kültür, sanat ve sporla zenginleştirildiği bir yapı kuracağız

Öğrencilere ücretsiz içme suyu ve bir öğün sağlıklı yemek sağlayacağız.

4. Öğretmen Politikalarını Güçlendireceğiz

Öğretmen atamalarını bilimsel ve nesnel ölçütlerle gerçekleştireceğiz.

Mülakat ve Milli Eğitim Akademisi gibi subjektif eleme uygulamalarını kaldıracağız.

Ücretli öğretmenlik uygulamasına son verip öğretmen ihtiyacını kadrolu atamalarla karşılayacağız.

Öğretmenlerin özlük haklarını, maaşlarını iyileştirecek; uzun görev süresi olan öğretmenlere yenilenme izni vereceğiz. Özel öğretim kurumlarında çalışan eğitim çalışanları için taban maaş ve eşit özlük hakkı düzenlemeleri yapacağız.

5. Eğitime Erişimde Ücret Yükünü Kaldıracağız

Eğitim tamamen ücretsiz olacaktır.

Bağış, kayıt parası, zorunlu kurs, zorunlu servis gibi uygulamalar kaldırılacaktır.

Taşımalı eğitime son verilecek; köy okulları yeniden açılacaktır.

6. Mesleki Eğitimi Güçlendireceğiz

Mesleki eğitim programlarını çocuk işçiliğine izin vermeyecek şekilde yeniden düzenleyeceğiz.

Öğrencilerin iş yerlerinde güvenli, pedagojik destekli bir ortamda mesleki beceri edinmesini sağlayacağız.

7. Yükseköğretimde Demokratik ve Akademik Özerklik Sağlayacağız

YÖK'ü kaldıracağız; yükseköğretim sistemini katılımcı, özerk ve hesap verebilir bir yapıya kavuşturacağız.

Rektörleri katılımcı yöntemlerle seçeceğiz; akademik yükselmeyi objektif kriterlerle düzenleyeceğiz.

Akademisyenlerin özlük haklarını iyileştireceğiz.

8. Yurt ve Burs Sistemini Güçlendireceğiz

Tüm üniversite öğrencilerinin yurt ihtiyaçlarını karşılayacak güvenli, erişilebilir yurtlar açacağız.

Başarıya ve ihtiyaca dayalı burs programlarını genişleteceğiz.

SONUÇ

CHP olarak Türkiye'de eğitimi eşitlikçi, özgürlükçü, bilimsel ve kamusal bir yapıya kavuşturmayı; her çocuğun ve gencin nitelikli eğitime ücretsiz erişmesini sağlamayı hedefliyoruz.

Bu kapsamlı dönüşüm programı ile eğitim sistemini güçlendirecek, özgür bireylerin yetiştiği, bilimsel bilginin üretildiği ve toplumsal ilerlemeyi destekleyen güçlü bir eğitim yapısı kuracağız.

XXV. GENÇLİK

GENÇLİK VE SPOR

23 yıllık Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarında gençlik; umutsuzluk, gelecek kaygısı ve işsizlik girdabında büyük bir çöküntüyle karşı karşıya bırakılmıştır. Okul çağında olması gereken gençlerimizin birçoğu; gerek yaşanan ekonomik buhrandan gerekse ailelerinin yaşadığı sıkıntılardan dolayı çalışma hayatına adım atmak zorunda bırakılmış ancak işsizlik nedeniyle ne bir iş bulabilmekte ne de eğitim hayatlarına devam edebilmektedirler. Üniversite mezunu işsiz gençler için "Ev Genci" tabiri kullanılmaktadır. Öte yandan, işsiz ve umutsuz gençler, uyuşturucunun, suç örgütü çetelerin ve sanal bahis organizasyonlarının karşısında korunmasız, savunmasız durumdadır.

Yapılan araştırmalar, gençlerin çoğunluğunun Türkiye'de kendileri için bir gelecek göremediklerini, imkân bulmaları halinde yurt dışına gitmek istediklerini ortaya koymaktadır.

Genç Nüfus

Genç Nüfus

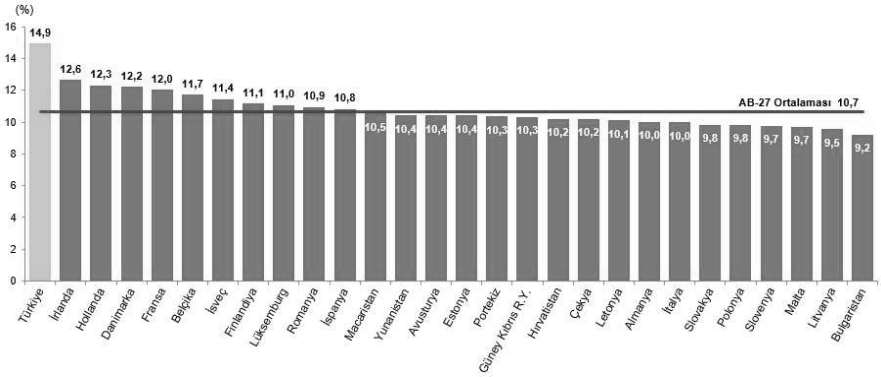

Türkiye AB ülkeleri içinde en genç nüfusa sahip ülke konumundadır. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 2024 yılsonu itibarıyla Türkiye'nin toplam nüfusu 85 milyon 664 bin 944 kişi iken 15-24 yaş grubundaki genç nüfus **12 milyon 763 bin 159** kişi oldu. Genç nüfus, toplam nüfusun **%14,9**'unu oluşturdu.

Birleşmiş Milletler tanımına göre 15-24 yaş grubunu içeren genç nüfus, 1950 yılında toplam nüfusun yüzde 20,8'ini oluştururken bu oran 2013 yılında yüzde 16,6, 2023 yılında yüzde 15,1 ve 2024 yılında %14,9 oldu. 2024 yılsonu itibarıyla genç nüfus oranı **Türkiye Cumhuriyeti** tarihinin en düşük seviyesine gerilemiş oldu.

Ekonomik olarak zayıf düşürülen ve gençlerini umutsuzluğa terk eden yönetim anlayışı nedeniyle aileler, çocuk sahibi olmaktan çekinir hale geldi. Yapılan projeksiyonlar; genç nüfus oranının 2050'de %10'un altına düşeceğine işaret etmektedir.

Gençler ne eğitimde ne işte!

Türk Eğitim Derneği'nin düşünce kuruluşu TEDMEM'in "Bir Bakışta Eğitim 2025" raporuna göre Türkiye, "Ne Eğitimde Ne İstihdamda" olan genç sayısında OECD ülkeleri arasında birinci oldu. Rapora göre her 3 Türk gencinden 1'i "NEET" yani ne eğitimde ne istihdamda!

Ne eğitimde ne istihdamda olan gençler (NEET) araştırmasında OECD ortalaması %14,1 iken, genç ve dinamik nüfus potansiyeline rağmen 18-24 yaş aralığındaki NEET gençlerin %31,3'lük oranıyla Türkiye, OECD ülkeleri arasında başı çekiyor.

Her şeye rağmen Avrupa'nın en genç nüfusuna sahip ülkesi olan Türkiye'nin bu genç nüfusu iyi eğitim ve yaşam olanakları sunarak ülkenin kalkınması için kullanma

potansiyeli vardır ama kamu kaynakları rant projeleriyle saray oligarklarına aktarıldığı için gençlerin eğitimine yeterli pay ayrılmamaktadır. Bu nedenle genç ve dinamik nüfus Türkiye için bir sıçramaya dönüştürülememektedir.

Türkiye ne eğitimde ne istihdamda olan genç oranı en yüksek olan 8. ülke…

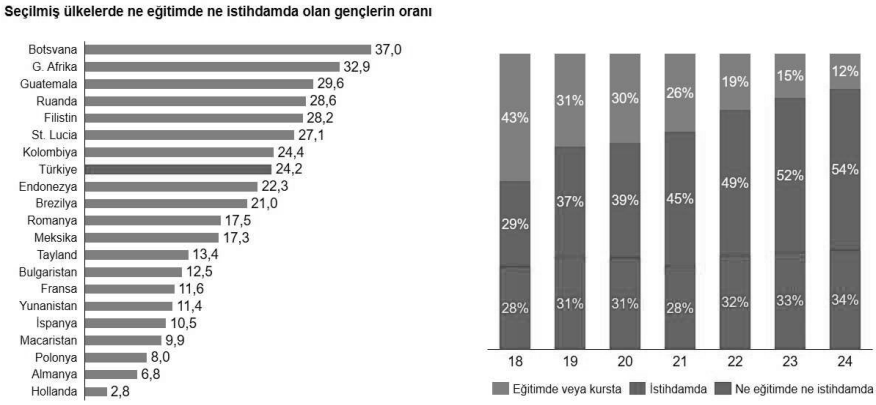

Umutsuz gençler ya yurt dışına gidiyor ya da suça sürükleniyor!

TÜİK verilerine göre son iki yılda yaklaşık 450 bin Türk vatandaşı yurt dışına göç etmiştir. Türkiye'den göç edenlerin yaklaşık yarısı 34 yaş altı gençlerden oluşmaktadır. Türkiye'deki kurumsal ve etik çürüme gençliğin altından kalkmakta zorlandığı sosyoekonomik buhranla birlikte gençliği karamsarlığa ve çaresizliğe sürükleyen en önemli siyasi sebep olarak karşımızda durmaktadır.

Burası maalesef yoksul ve dışlanmış hisseden gençlerin ülkesi…

Yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olanların oranı (AB'de en yüksek orana sahip 10 ülke ve Türkiye, 0-17 yaş)

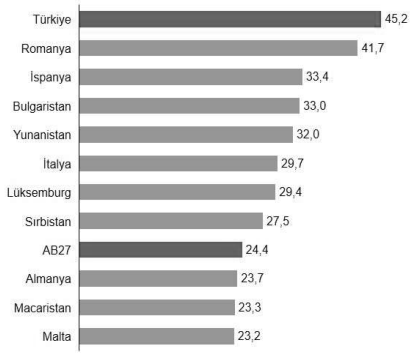

0-17 yaş nüfusta yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olanların oranı (%)

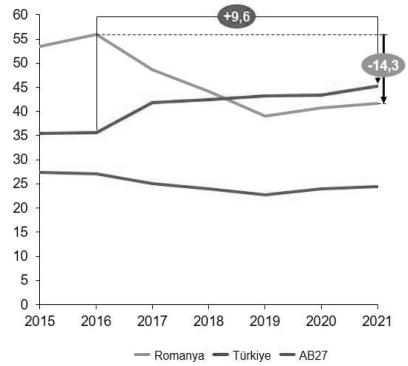

Bu çocukların AB'de %28,2'si yoksulluk dışında en az bir risk daha taşırken bu oran ülkemizde %58,1!

Türkiye'de yoksulluk veya sosyal dışlanma riskindeki çocukların sayısı (milyon kişi, 0-17 yaş, 2021)

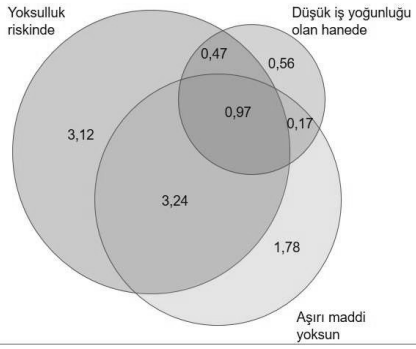

Yoksulluk veya sosyal dışlanma riskindeki çocukların risk türüne göre dağılımı (%, 0-17 yaş, 2021)

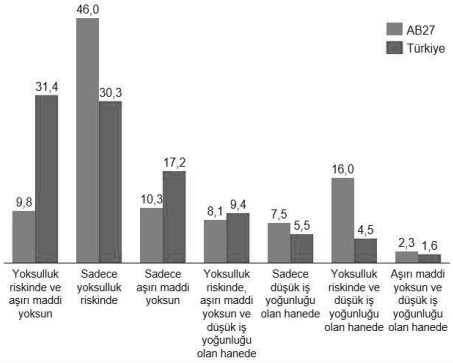

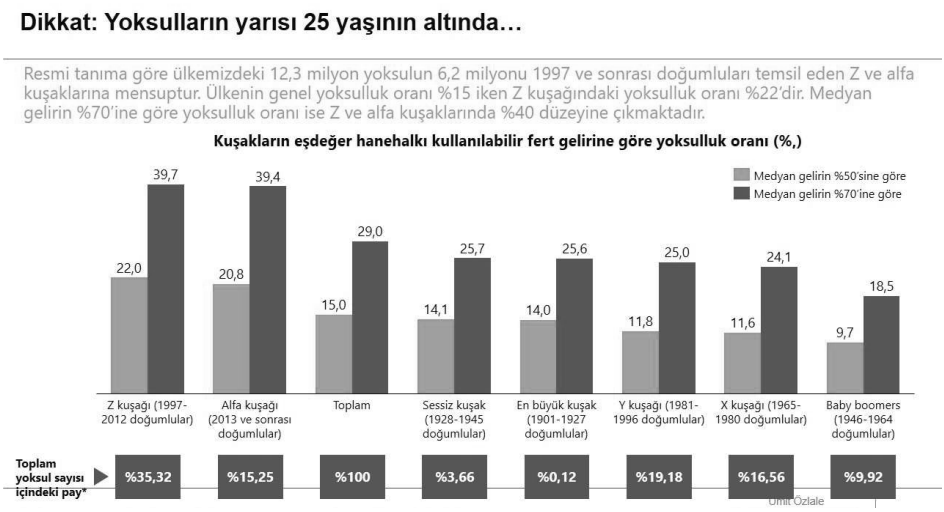

Türkiye dışına çıkma imkânı bulamayan gençler ise suça sürüklenmektedir. Gençlerin mahallelerde, sokak aralarında mafyatik yapılarla yüz yüze kalması, silahlanmanın olağanlaşması toplumsal çürümenin en somut göstergelerindendir. Bugün gençlik âdeta bir "Kurtlar Vadisi" modeli içinde şiddeti ve yozlaşmayı meşrulaştıran, güç ilişkilerini kutsayan, illegal yapıları yücelten bir yoz kültürle karşı karşıya bırakılmıştır. Uyuşturucu ve organize suç ağlarına karşı yıllarca süren sessizlik, siyasetçilerin ve

kamu görevlilerinin organize suç örgütü mensuplarıyla içli dışlı olması, onlarla samimi pozlar verilmesi bu yoz kültürün yayılmasına zemin hazırlamıştır. Kamunun koruyucu, önleyici ve yönlendirici rolü yerine cezasızlık ve kayıtsızlık yerleştirilmiştir. Gençler artık sadece işsizlikle değil, korumasız ve güvencesizlikle de yüz yüzedir. Bu ortamda, gençler mafya ve uyuşturucu şebekelerinin insafına terk edilmiştir. Küresel Organize Suç Endeksi'nde Türkiye 193 ülke arasında Avrupa'da 1'inci sırada, dünyada ise 10'uncu sırada yer almaktadır. 2024 yılında TÜİK verilerine göre sadece 15-17 yaş grubunda 145 bin genç suça sürüklenmiş olup, 119 bin genç ise mağdur edilenler kategorisine girmiştir. Daha üst gençlik grubunda ise bu rakamlar çok daha vahimdir. Bu karanlık tablo ve bu kara düzen çürümüş bir siyasi, iktisadi ve hukuki yapının sonucudur. Bireysel ve organize mafyatik şiddeti tolere eden, bahisten medet uman, uyuşturucuyu tolere eden, suç işleyenleri koruyan ve hesap vermeyen bir yönetim anlayışı Türkiye'nin gençliğini ve geleceğini sistemli biçimde karartmaktadır.

DİSK-AR, yılın üçüncü çeyreğine ilişkin İşsizlik ve İstihdamın Görünümü raporuna göre genç işsizliği yüzde 35.7. AKP döneminde geniş tanımlı genç işsizliği yaklaşık 10 puan yükseldi. İş bulma ümidini kaybeden gençler iş aramaktan vazgeçip yurt dışına yerleşme olanaklarını araştırmaktadır.

Ülkemizin geleceği olan gençler, mevcut bozuk düzende geleceksizliğe terk edilmekte, giderek daha umutsuz, moralsiz ve çaresiz hissetmektedir.

TÜİK'in gençler arasında yaptığı Yaşam Memnuniyeti Araştırmasına göre, gençler her yıl gittikçe mutsuzlaşıyor. 18 -24 yaş grubundaki genç nüfusta kendini mutlu olarak beyan edenlerin oranı 2020 yılında yüzde 47,2 iken, 2021 yılında bu oran yüzde 44,5'e gerilemiş, 2022'de %47,9'a yükselmiştir. TÜİK verilerine göre bu oran 2023'te ani bir yükselişle (7,5 puan) %54 olarak kayıtlara geçmiştir. 2024 yılında 18-24 yaş grubundaki genç nüfus içinde kendini mutlu hissettiğini belirtenlerin oranı %51,8'e düşmüştür. Kendini mutsuz hissettiğini belirtenlerin oranı ise %11,2 oldu.

Ailelerinin büyük fedakârlıklarla yetiştirdiği ve AKP iktidarının karşılarına çıkardığı tüm engelleri aşabilen gençler, ailelerini arkalarında bırakarak, gelişmiş ülkelere yerleşmeyi düşünmektedir. Böylelikle hem aileler parçalanmakta hem de ülkemiz yetişmiş gençlerini kaybetmektedir. Bu durum, Türkiye'deki gençlik krizinin boyutunu çarpıcı biçimde gözler önüne sermektedir.

Gençler hak ettikleri saygıyı ve değeri görmek istemektedir. Hoyrat tek adam rejimi ise gençlerin taleplerine kulaklarını tıkamakta, onlara iş imkânları ve kendilerini özgürce ifade edebilecekleri ortamlar sağlamamaktadır. AKP'nin ülkemizde egemen kılmaya çalıştığı liyakatsiz atamalar, siyasi kayırmacılık, baskı ortamı ve farklılıklara saygılı olmayan tek tipleştirici politikaları gençleri hayal kırıklığına uğratmakta, ülkemize küstürmektedir. Sadece son 4 yılda 20-34 yaş arasında olup ülkemizden göçen vatandaşlarımızın sayısı %70 artmıştır. Gençlerimiz geleceklerini kurtarabilmek, insanca yaşama olanaklarını elde edebilmek için ülkemizden ve ailelerinden uzak kalmayı göze almaktadır.

Mezun ve işsiz gençler sağlık hizmetinden de ücretsiz yararlanamamaktadır. İlköğretim, lise ya da üniversiteden mezun olduktan iki yıl sonra sigortalı bir işe giremeyen gençler sağlık hizmeti alabilmek için, Genel Sağlık Sigortası primi ödemek zorunda kalmaktadır. Mezuniyetin ardından maksimum iki yıl boyunca prim ödemeksizin sağlık hizmeti alabilme hakkı ise, yaş sınırına bağlanmıştır. Lise mezunu bir genç 20, üniversite mezunu bir genç ise 25 yaşını doldurduktan sonra sigortalı bir işe iremediği takdirde prim ödemeden sağlık hizmeti alamamaktadır. Hane içinde kişi başına düşen aylık tutar asgari ücretin üçte birini aşıyorsa, gençler sağlık hizmeti alabilmek için aylık en az 1.560,33 TL ödemek zorunda bırakılmaktadır. Genç işsizlik sorununu çözmekte yetersiz kalan Saray iktidarı, gençlere sosyal devlet olmanın en önemli özelliklerinden biri olan ücretsiz sağlık hizmetini sunmaktan bile acizdir. Gençlere zaten işsiz oldukları için ailelerine ekonomik yük olmanın acısını hissettiren iktidar, bir de sağlık hizmetleri nedeniyle ailelerine külfet getirmenin sıkıntısını yaşatmaktadır. Ne eğitimde ne de istihdamda olan gençlerimiz yalnız bırakılmaktadır.

Bu durum, her şeyden önce bu gençlerin toplumsal aidiyet duygularını, ülkemize olan inançlarını ve kendilerine olan güvenlerini sarsmaktadır. Gençlerimiz kendilerini değersiz hissetmekte ve kişilikleri örselenmekte; rencide olmaktadır. Ne işte ne okulda olan gençler sosyalizasyon sorunları yaşamakta, yaşamsal bir tehlike olan madde bağımlılığı gibi tehditlere açık hâle gelmektedirler. Bu çok boyutlu sorun çözülemezken aileler ve gençler bu sorun karşısında âdeta kendi kaderlerine terk edilmektedir.

Legal/illegal şans oyunlarının ve kumarın yaygınlaşması

Ülke adeta dev bir kumarhaneye dönmüş durumda. Şans oyunları, legal-illegal bütün kumar çeşitleri üzerine boca edilen insanlar umudunu kumara bağladı. ***"Alın terimle***

çalışır, hayatımı devam ettirebilirim." diye insanların inancı kalmadı, umudunu kaybedenler yirmi dört saat internet başında, kumarda umut arıyorlar. Türkiye'deki yasa dışı bahis ve on-line kumar pazarı yıllık yaklaşık 80 milyar TL'yi buluyor. Bu sorunla ilgili önlemler yetersizdir.

Anayasa'nın 58'inci maddesinde ***"Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır."*** denilmektedir. Ancak, AKP iktidarı, Anayasal görevini yerine getirememektedir.

Madde bağımlılığı

Dünya genelinde artış gösteren uyuşturucu madde sorunu, toplumların geleceğini tehdit etmektedir. Uyuşturucuyla bağlantılı suçlarda adeta patlama yaşanmaktadır. Türkiye'de, ceza infaz kurumlarında uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan dolayı 100 binin üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Eski İçişleri Bakanının ***"Haftada ortalama 5 bin uyuşturucu satıcısını veya imalatçısını gözaltına alıyoruz"*** söylemi de uyuşturucunun gittikçe hızlanan bir "salgın" haline geldiğinin açık göstergesidir. "Uyuşturucu sorunu", Türkiye'nin sancılı sosyal, ekonomik ve demografik dönüşüm sürecinden bağımsız ele alınamaz. Uzun yıllar büyük kentlere akan kontrolsüz göçler sadece izlendi. Derin ve ağır yoksulluk koşullarında pek çok aile, istihdamdan ve üretimden kopuk şekilde sosyal yardımlara bağlı yaşamaya zorlandı. İşsiz gençlerin sayısı katlanarak arttı. Bunun yarattığı sosyal yıkımın maliyetini tahmin etmek elbette zor değil. Aile çözüldükçe madde bağımlılığı ile mücadele zayıflıyor; gençlere ve ailelerine destek verilmiyor. Türkiye'de madde bağımlılığı sorunu, ekonomik kriz ve artan yoksullukla birlikte giderek derinleşmektedir. Geleceğe dair ümitsizlik, çaresizlik, eğitimden kopuş ve işsizlik madde kullanımını tetiklemekte, bu durum özellikle gençlerimizi tehdit etmektedir.

Gençleri hayattan koparan bu sorun aileleri bunalıma itmekte, toplumda onarılmaz yaralara ve özellikle güvenlik, sağlık ve istihdam alanında büyük kayıplara yol açmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, madde bağımlığına giden süreçte, artan yoksulluk, aile içi ihmal ve istismar, kriminojen (suç üreten) çevre, maddelere kolay erişim, özenti ve merak, okul sisteminden kaynaklı sorunlar, sosyal medya gibi etkenler kritik rol oynamaktadır.

Tablo: Yıllara göre madde kullanımına bağlı ölüm sayıları

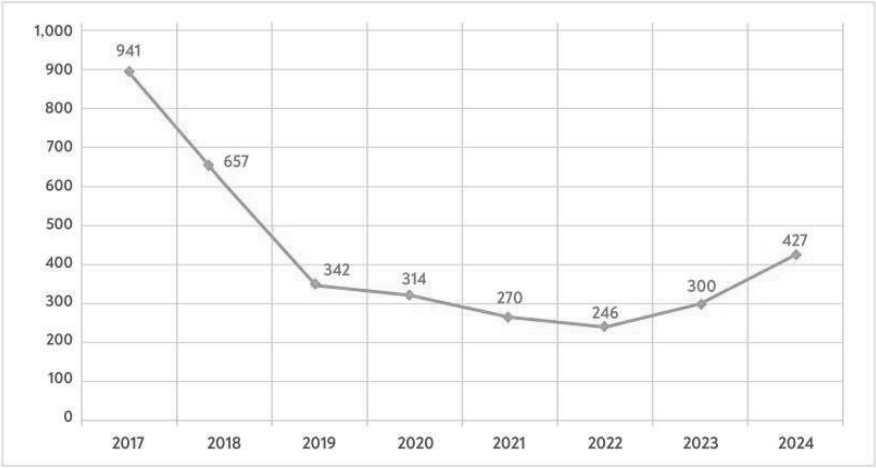

Türkiye Uyuşturucu Raporu-2025 (EGM)

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2025 Türkiye Uyuşturucu Raporunda, 2024 yılında uyuşturucuya bağlı ölümlerin yaş ortalaması 34,7'dir. 30 yaş altı ölümler %37,5 (2023 yılında %34,3), 30-39 yaş arası ölümler %33,3 40 yaş üzeri ölümler ise %29 oranındadır.

Ülkemizde 18-25 yaş aralığındaki 5 milyon kişi, 26 yaş ve üzeri 15 milyon kişi, toplam 20 milyon insanın bağımlılık tedavisine ihtiyacı bulunmaktadır. Her 4 gençten 1'i bağımlıdır ve tedaviye ihtiyaç duymaktadır.

Türkiye'de madde kullanma yaşı 14'lere kadar düşmüştür. Son yıllarda, özellikle Sentetik Kannabinoid (Bonzai) ve Metamfetamin kaynaklı ölümler toplumumuz için yüksek derecede tehdit oluşturmaktadır. Bu kapsamda, doğrudan madde bağlantılı 427 ölümün 204'ünde sentetik kannabinoid (Bonzai), 142'sinde ise metamfetamine rastlanmıştır. 2024 yılında çoklu madde kullanımına bağlı gerçekleşen 242 ölümün %48'inde sentetik kannabinoid (Bonzai), %42,2'sinde ise metamfetamin görülmüştür. Ayrıca, tekil madde kullanımına bağlı gerçekleşen MBÖ'lerin %21,3'ünde (39 ölüm) metamfetamin, %47,6'sı (87 ölüm) ise sentetik kannabinoid (Bonzai) kaynaklıdır.

Raporda, yeni nesil uyuşturucu maddelerin, düşük maliyeti, iletişim ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak kolay erişilebilir olması ve hızlı etki göstermesi nedeniyle özellikle genç nüfusun tehlike altında olduğu ifade edilmektedir. 2024 yılında 15-18 yaş arasında 6 çocuk madde kullanımına bağlı olarak hayatını kaybetmiştir.

Bakanlığın 2024-2028 Stratejik Planı'nda da "Madde Bağımlılığı" başlığı altında gençlerin madde bağımlılığı ve sağlığa zararlı alışkanlıklardan korunmasına yönelik çalışmaların yapılması ihtiyacı olduğu belirtilmektedir. Bütçe teklifine baktığımızda ise bu mücadele için talep edilen tutarın 59.494.000 TL olduğu görülüyor. Yani 20 milyondan fazla insanın bağımlılığını önlemek ve tedavi etmek için ayrılan kaynak 59,5 milyon lira! Kişi başına 3 bin lira gibi bir bütçe ayrılmış. Bu para ile bağımlılık mücadelesi yapılamaz. AKP Hükümetleri, bağımlılıkla mücadele etmiyor, ediyormuş gibi yapıyor.

Gençler yuva kuramaz halde

Hayat pahalılığı ve işsizlik nedeniyle gençler isteseler de yuva kuramaz hâle gelmiştir. Türkiye'de evlenenlerin sayısı son 6 yılda yüzde 20 düşerken, evlilik yaşı da 30'lara kadar yükseldi. Gençler, iş ve gelir temin etmek, geleceğe karşı güven duyabilmek ve yaşamını garantiye almak konusunda ciddi engellerle karşı karşıya olduğundan, aile kurma konusunda çekinceli davranmaktadır. Gençlerimiz kuracakları aileleri güvence altına alamadıklarını hissettikleri için daha geç yaşta evlenmeyi tercih etmekte, fakat bu durum bile maddi güçlüklerle karşı karşıya kalmalarını önleyememektedir. Enflasyon ve döviz kurundaki artışlar ve ekonomik istikrarsızlık, evlenmek isteyen gençleri evlilik hazırlığı için bir servet ödemeye mahkûm etmektedir. Ev eşyalarının fiyatları her yıl artmakta, gençlerin karşılamakta zorlandığı meblağlara ulaşmaktadır. Ev kurulumu için gerekli olan eşyalardaki enflasyon, ev fiyatları ve ev kiralarındaki fahiş artış gençlerin gözünü korkutmaktadır. Her şeyi göze alıp evlenenler ise çocuk yapmakta kararsızlık yaşamaktadır.

KYK YURTLARININ YETERSİZLİĞİ

KYK'nın yurt kapasitesinin 2002-2025 yılları arasındaki durumunu gösterir grafik aşağıdadır.

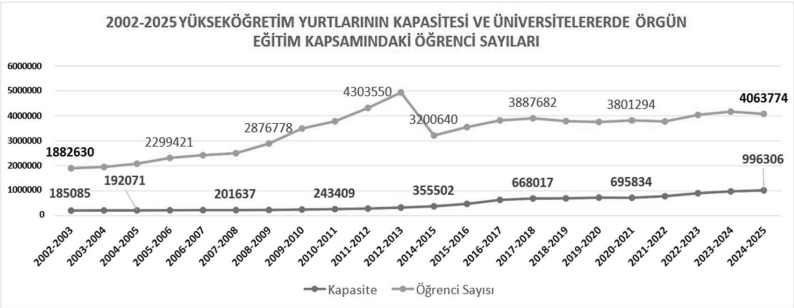

YÖK verilerine göre; 2025-2026 eğitim öğretim yılında ise toplam 6.715.761 üniversite öğrencisi bulunmaktadır. Bunlardan 3 milyon 714 bin 449 öğrenci örgün öğretimde kayıtlıdır.

Yaşadığı şehirdeki üniversitede okuyan öğrencilerin ekonomik zorluklara bağlı olarak son yıllarda arttığını ve %35-40 seviyesine geldiğini görüyoruz. Yaklaşık 1 milyon 200 bin öğrenci aileleriyle yaşıyor. Bu durumda devletin barınma ihtiyacını karşılaması gereken 2,5 milyon öğrenci var. Bakanlığın 2024-2028 yıllarını kapsayan stratejik planında halihazırda 950 bin olan yurt yatak kapasitesini 2028 yıl sonuna kadar 170 bin artırıp 1 milyon 120 bine çıkarmayı hedeflediği ifade edilmektedir. Belediye yurtlarının toplam kapasitesi ise 25-30 bin civarındadır. Belediyelerin yeni yurt yatırımlarının engellenmeye çalışılması ise AKP Hükümetinin öğrenci gençlerin barınma sorununa siyasi gerekçelerle yaklaştığını ortaya koymaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı 1,5 milyon öğrencinin barınma sorununu çözmemekte yahut çözmek istememektedir. Türkiye'de yurt sorununun çözüldüğünü söyleyebilmek için 2,5 milyon kapasiteye ulaşılması gerekmektedir. Ancak Bakanlığın ne öyle bir arzusu var ne de yeteneği!

Öte yandan 2006'dan sonra zorunlu eğitim ve yükseköğretim düzeyinde özel öğrenci yurtları ciddi oranda artmıştır. 2 bin 735 olan sayı 4 bin 692'ye yükselmiştir. Toplam kapasitesi 463 bin 365 olan özel yurtların 3 bin 470'i vakıf ya da derneklere ait. Devlet vergi muafiyeti tanınan vakıf ve kamu yararına çalışan derneklerin yurtlarına öğrenci başına aylık 4 bin TL destek vermektedir. Özellikle maddi yoksunluk çeken çocuklarımız tarikat ve cemaatlerin, vakıf ve derneklerin yurtlarına mecbur bırakılmıştır. Öte yandan merdiven altı yurt ya da ev benzeri yapıların sayıları giderek artmaktadır.

İstanbul’da her 100 öğrenciden sadece 2,6’sı KYK yurtlarında kalabilmektedir. Türkiye genelinde bu oran %14’tür. “Lüks konutlar, rezidanslar, saraylar yapan TOKİ, neden öğrenci yurdu yapmamaktadır?” sorusu cevaplanmaya muhtaçtır.

Eğitim, Anayasa'mıza göre parasız, kamusal ve eşit şekilde verilmesi gereken bir devlet hizmetidir. Öğrencilerin barınma sorununun bedelsiz olarak çözülmesi, sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir. Olması gereken, devleti yönetenlerin öğrencilerin ihtiyacı kadar yurt yapıp burada ücretsiz barınmalarını sağlaması ve bu ihtiyacın bir sektör ve istismar alanı olmaktan çıkarılmasıdır.

"Kimsesizlerin kimsesi" olan Cumhuriyet, ülkenin geleceği olan gençleri kimsesiz, yersiz yurtsuz bırakamaz! Bu konuda orta vadede yapılması gereken şey, yoksul halka konut yapmak üzere kurulan fakat yozlaşan yönetim nedeniyle gökdelenler, rezidanslar yapar hale getirilen TOKİ'nin bir sene boyunca durmadan KYK yurdu inşa etmesi, ihtiyaç kadar yurdu hızla kullanılır hale getirmesidir.

Kısa vadede yapılacaklar:

- Belediyelerin atıl olup, yurt olarak kullanılmaya müsait olan binalarına ilişkin hızla protokoller imzalanmalı ve buralar barınma sorunu yaşayan çocuklarımıza açılmalıdır.
- Özel öğrenci yurtları ile dernek/vakıf yurtları düzenli olarak denetlenmeli, denetimlerde yönetmeliklere aykırı uygulamalar varsa derhal gereği yapılmalı ve bu konudaki tüm gelişmeler kamuoyuyla şeffaf biçimde paylaşılmalıdır.
- Yurt gereksiniminin tamamı bir yıl içerisinde TOKİ eliyle karşılanmalıdır.

Gençler geleceğini yurt dışında arıyor

Ülkemiz, artan bir beyin göçü ile karşı karşıyadır. Ülkemiz, ihtiyaç duyduğu beşeri sermayesini kaybetmekte, onlarca yıllık emeği ve on milyarlarca TL’lik kaynağı kaybetmektedir.

Beyin göçü kapsamında; bilim insanları, doktorlar, avukatlar, mühendisler, eğitimciler gibi profesyonel meslek sahipleri; sermaye sahipleri, iş insanları, girişimciler ve ülkesine geri dönmemek üzere eğitim amacıyla yurt dışına giden öğrenciler, yani ülkemizin beşeri sermayesi kaybolmaktadır. Bu toplum kesimleri ülkemizin bilgi toplumuna dönüşmesi, sınai ve ekonomik kalkınması, müreffeh bir toplum haline gelebilmesi için anahtar role sahiptir.

Geleceklerini Türkiye'de sürdürmeye gayret eden gençlerimiz ise, özellikle son dönemdeki ekonomik krizin etkisiyle daha da umutsuz hale gelmiştir. Yüksek işsizlik oranları, krizin gençlerimizi olumsuz etkilediğinin başlıca ifadesidir. Daha da vahimi, aynı dönemde, iş bulma ümidi olmayanların sayısında artış meydana gelmesidir. İşsizler ordusu içinde gözükmeyen bu kişiler, iş bulma ümidi olmadığı için iş aramayı bırakmışlardır.

Bugün Türkiye'de gençler pek çok sorunla boğuşmaktadır. Yapılan araştırmalarda gençlerin yüzde 70'i ***'İmkan bulursam yurtdışına yerleşirim'*** demektedir. Maalesef her 4 gençten 3 tanesi valizlerini kafasında toplamış!

Ülkenin gençlerinin dünyanın gelişmiş başka coğrafyalarında hayal kurması ülkemiz adına bir beka sorunudur.

Lisanslı sporcu sayılarındaki tutarsızlık

Dünyada Gençlik ve Spor Bayramı kutlayan tek ülke olmamıza rağmen, spor sistemimiz yeterince etkin çalışmamakta ve sporun hayatımızdaki yeri hedeflenenin çok uzağında kalmaktadır. Bakanlık, birkaç yıldır sporcu lisansını peynir ekmek gibi dağıtarak lisanslı sporcu sayısını artırmış olsa ve sporun geliştirilmesi adı altındaki bütçe kalemi katlanarak artsa da nitelik anlamında ilerleme olduğunu görememekteyiz.

19 Aralık 2022 tarihinde önceki Bakan Mehmet Kasapoğlu, lisanslı sporcu sayısının 12 milyona ulaştığını açıklamıştı. Gençlik ve Spor Bakanı Sayın Osman Aşkın Bak, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda 5 Kasım 2024 tarihindeki (geçtiğimiz yıl) Türkiye'de lisanslı sporcu sayısının 16 milyon 678 bin 264 olduğunu açıklamıştı. Bunun toplam nüfusa oranının %19,6 olduğu hatırlatılarak, lisanslı sporcu sayısının kısa sürede nasıl milyonlarca arttığı sorularına ise tatmin edici şekilde cevap verememişti. 13 Kasım 2025 tarihindeki Bakanlık bütçesinin görüşmeleri sırasında Bakan Osman Aşkın Bak, bu kez daha temkinli davranarak lisanslı sporcu sayılarına ilişkin rakam telaffuz etmedi, sunum kitapçığında da bu bilgiye yer verilmedi. Bu yaklaşım gösteriyor ki, Gençlik ve Spor Bakanlığı, kağıt üzerinde rakamlar yazarak bir başarı hikayesi yazmaya çalışmakta ama bunda da muvaffak olamamaktadır.

18 branşta 102 sporcuyla katıldığımız 2024 Paris Olimpiyat Oyunlarını 0 (Sıfır) altın madalya ile tamamlamış olmamız, bunun açık göstergesidir. "Sporun geliştirilmesi ve

desteklenmesi" kaleminden 2026 yılı bütçesine konulan rakam 45,2 milyar lira, yani 1 milyar USD'nin üzerinde. Sporu geliştirmek üzere 1 milyar dolarlık bütçe kullanıp, olimpiyatlarda sıfır çekmek, izahı olmayan, sorumluların istifasını gerektiren bir durumdur.

Bu spesifik örnek ülkenin kaynaklarının heba edildiğinin, toplanan vergilerin yerinde kullanılmayıp israf edildiğinin bariz örneklerindendir. Sporun geliştirilmesi için 2026 yılı bütçesinde teklif edilen 45,2 milyar TL'nin de yerli yerinde kullanılmayacağı kanaati taşımaktayız.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen,

-Üniversite burslarının 1 kat daha artırılmasını,

-Bağımlılıkla mücadele programındaki mal ve hizmet alımları için öngörülen 9.9 milyon tl ödeneğe 50 milyon TL. eklenmesini,

-Yurtların tadilatı için mevcut ödeneğe 500 milyon TL. daha ilave edilmesini

talep eden önergelerimiz rededilmiştir.

CHP İKTİDARINDA GENÇLİK

CHP iktidarında gençler, kendine güvenen, kendine yeten, kendisiyle ve ülkesiyle barışık mutlu bireyler olarak hem ailelerine hem de ülkemize değer katacaktır. CHP, istihdam temelli ekonomi politikaları geliştirerek işsizlik sorununu kalıcı çözüme ulaştıracaktır. Böylelikle, uzun süre ailelerine bağımlı yaşamak zorunda kalan gençlerimiz ve aileleri rahata kavuşacaktır. Gençlerin ailelerine mahcup biçimde toplumdan koparılmalarına izin verilmeyecektir.

CHP iktidarı, gençlerin taleplerine kulaklarını tıkamayacak, onların dinamizmini, eleştirelliğini ve yaratıcılığını rehber edinecektir. Cumhuriyetimizin İkinci Yüzyılında gençlerimiz borçlandırılmayacaktır. Güçlü sosyal devletin gereği budur.

Enflasyonist ortamda alım gücü kırılan, miktarları aşınan kredi ve burslar artırılarak güncellenecektir. Evlenmek ve çocuk sahibi olmak isteyen gençlerin hayatlarının baharında geleceğe güvenle bakması sağlanacaktır. CHP iktidarında hayat pahalılığı,

işsizlik, geçim sıkıntısı ve yoksulluk gençlerin önünde engel olmayacaktır. Gençler, gelecek kaygısıyla planlarını ertelemek ve hayallerinden vazgeçmek zorunda kalmayacaktır. Hayatlarını birleştirmek isteyen genç çiftlere evlilik destekleri verilecektir. Bu bağlamda aile kurmak isteyen gençlere düşük faizli ya da faizsiz, geri ödeme koşulları çiftlerin durumuna göre belirlenecek krediler sağlanacaktır. Bebek sahibi olmak isteyen her çifte bebeklerin temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği miktarda destek verilecektir. Bebek ve annelik ödenekleri bebeklerin ve ailelerin ihtiyaçlarına göre, özel koşullara bağlanmadan hakça verilecektir.

2023 yılında krediler 1250 lirayken 25 GB'lık telefon tarifesi 160 liraydı; yüzde 13'ü. Bugün aynı paket 500 lira oldu. Bugünkü kredinin yüzde 25'i. Geçen yıl 20 sinema bileti alan kredi bu yıl 9 bilet alabiliyor. Geçen yıl 50 tiyatro bileti alırken bu yıl 28 bilet alabiliyor.

CHP iktidarında YÖK kaldırılacak, üniversiteler özgürleştirilecek. Nitelikli eğitim, sadece zengin ailelerinin ulaşabildiği bir imkan olmaktan çıkacak. Gençler arasında ayrımcılık ortadan kaldırılacak. CHP iktidarında liseyi bitiren her genç çok iyi yabancı dil bilecek ve dünyayla rekabet edecek teknolojik donanıma sahip olacak. Kamuda mülakatlar kaldırılacak. Öğrencilerimize nitelikli eğitim, güvenli, sağlıklı mutlu yaşam ve insanca barınma olanakları sunulacak. Yurt kapasiteleri bir yıl içinde tamamlanacak. Öğrenci burs ve kredi miktarları yükseltilecek, ihtiyaç sahibi öğrencilerin tamamının kredi değil burs kullanması sağlanacak. Gençlerin iletişim, ulaşım, sosyal aktivite özgürlüğü ve bunlara kolay erişimleri sağlanacak. Bu ülke yeniden gençlerin ülkesi haline getirilecektir.

Türkiye'nin genç nüfusu ülkenin en büyük stratejik avantajıdır. Ancak gençler bugün eğitim, barınma, işsizlik, gelir güvencesi, özgürlük, fırsat eşitsizliği, sosyal yaşam ve spor alanlarında derin bir politika boşluğuyla karşı karşıyadır. Gençlerin potansiyelini desteklemesi gereken kamu mekanizmaları dağınık, geçici ve proje bazlı bir yapıya indirgenmiş; gençlik politikaları ulusal bir çerçeve olmaktan çıkmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak gençlik politikalarını yalnızca sosyal destek başlığı olarak değil; demokratik katılımın, bilimsel üretimin, çağdaş eğitim politikalarının ve toplumsal refahın temel belirleyicisi olarak görüyoruz. Bu

kapsamda CHP iktidarında uygulanacak politikalar aşağıdaki başlıklarda sunulmaktadır.

1. Gençlik politikalarını ulusal stratejiye kavuşturacağız

Türkiye'de gençlere ilişkin tüm politika alanlarını bütünleştiren, uzun vadeli ve kapsayıcı bir ulusal gençlik stratejisi oluşturacağız.

Bu kapsamda:

- **Eğitim–istihdam geçişi, barınma, sağlık, spor, kültür, gönüllülük ve dijital erişimi kapsayan Ulusal Gençlik Strateji Belgesi çıkaracağız.**
- **Gençlerin karar süreçlerine katılımını sağlayacak mekanizmaları güçlendireceğiz.**
- **Gençlik çalışmalarında yerel yönetim–merkezi yönetim koordinasyonunu geliştirerek politikaları bütüncül hâle getireceğiz.**

2. Genç işsizliğine yönelik hedefli ve sürdürülebilir istihdam programları uygulayacağız

Türkiye genç işsizliğinde OECD'nin en yüksek oranlarından birine sahiptir. CHP olarak:

- **İlk İş Programı ile mezuniyet sonrası gençlere güvenceli ilk istihdamı sağlayacağız.**
- **Girişimcilik, teknoloji, tasarım, yaratıcı endüstriler ve dijital mesleklerde gençlere özel destek modelleri geliştireceğiz.**
- **Staj ve çıraklık sistemini sömürüye açık yapıdan çıkarıp ücretli ve sigortalı hâle getireceğiz.**
- **Yeşil ekonomi, dijital dönüşüm ve sanayi politikalarıyla genç istihdamını bütünleştireceğiz.**

Gençlerin eğitim aldığı alanla çalışma hayatına geçişini kolaylaştıran bir model hayata geçirilecektir.

3. Gençlerin barınma sorununu çözecek kamucu politikaları devreye sokacağız

Barınma krizi gençler için en büyük eşitsizlik alanlarından biridir. Bu nedenle:

- **Üniversite öğrencileri için güvenli, nitelikli ve yeterli yurt kapasitesi oluşturacağız.**
- **Öğrenci dostu kiralık konut modellerini hayata geçireceğiz.**
- **Büyükşehirlerde gençler için sosyal konut projeleri geliştireceğiz.**
- **Kredi ve burs sistemini adaletli hâle getirerek yaşam maliyetlerini karşılamayı kolaylaştıracağız.**

Gençler ne barınma kaygısıyla ne de maddi yetersizlikle eğitim hakkından mahrum bırakılacaktır.

4. Gençlerin özgürlük alanlarını genişleteceğiz

Gençler demokratik katılım, ifade, örgütlenme ve yaşam tarzı özgürlükleri konusunda ciddi kısıtlamalarla karşı karşıyadır. CHP olarak:

- **Gençlik örgütlenmeleri üzerindeki idari baskıları kaldıracağız.**
- **Üniversitelerde yönetim süreçlerini demokratikleştireceğiz.**
- **Ücretsiz ve engelsiz kültür–sanat erişimi sağlayacağız.**
- **Gönüllülük ve sivil toplum katılımını destekleyen yasal düzenlemeleri yapacağız.**

Gençlerin özgürce kendini ifade edebildiği, üretebildiği ve katıldığı bir toplumsal yapıyı güçlendireceğiz.

5. Spor politikalarını tabana yayacak ve herkese erişilebilir hâle getireceğiz

Spor, yalnızca yarışma değil, halk sağlığı ve toplumsal bütünlük politikasıdır. Bu çerçevede:

- **Tüm il ve ilçelerde çocuklar ve gençler için erişilebilir spor alanları oluşturacağız.**

- **Kulüpleri mali şeffaflığa kavuşturarak sürdürülebilir bir federasyon yapısı kuracağız.**
- **Amatör spor kulüplerini destekleyeceğiz.**
- **Okullarda spor saatlerini ve spor öğretmeni kapasitesini artıracağız.**
- **Kadınların spora erişimini güçlendirecek özel programlar uygulayacağız.**
- **Engelli sporcular için uygun tesis ve destek altyapısı oluşturacağız.**

Sporu yalnızca elit sporda başarı hedefi olarak değil; toplumun her kesimine yayılan bir kamusal hak olarak ele alacağız.

6. Dijital dönüşümü gençlik politikalarının temel bileşeni yapacağız

Gençlerin dijital dünyaya eşit ve güvenli erişimi, eğitim ve istihdam fırsatları açısından kritik önemdedir. Bu nedenle:

- **Gençlere uygun fiyatlı geniş bant internet hizmeti sağlayacağız.**
- **Coding, yapay zekâ, veri bilimi ve teknoloji okuryazarlığı eğitimlerini yaygınlaştıracağız.**
- **Dijital platformlarda gençlerin güvenliği, ifade özgürlüğü ve veri korumasını güvence altına alacağız.**

Dijital uçurum kapanacak; gençler dünyayla eşit fırsatlarda yarışabilecektir.

7. Yerel gençlik merkezlerini güçlendireceğiz

Gençlerin kamusal alanlarla bağını artırmak için:

- **Her bölgede Gençlik Yaşam ve Üretim Merkezleri kuracağız.**
- **Bu merkezlerde eğitim, sanat, spor, psikolojik destek, gönüllülük ve sosyal etkinlik hizmetleri bir arada sunulacaktır.**
- **Yerel yönetimlerle işbirliği içinde gençlerin katıldığı modeller uygulayacağız.**

Bu merkezler gençlerin buluştuğu, ürettiği ve güçlendiği toplumsal alanlara dönüşecektir.

SONUÇ — Gençleri Güçlendiren Bir Devleti Hep Birlikte Kuracağız

CHP iktidarında gençlik politikaları;eşitlikçi, özgürlükçü, kamucu, bilimsel ve fırsat yaratan bir yapıya kavuşturulacaktır.

Biz:

- **Gençlerin özgür yaşam hakkını koruyacağız,**
- **Eğitimden istihdama geçişi destekleyeceğiz,**
- **Barınma krizini çözeceğiz,**
- **Sporu tabana yayacağız,**
- **Dijital erişimi güçlendireceğiz,**
- **Gençlerin sesini devletin her karar mekanizmasına taşıyacağız.**

Türkiye'nin geleceği gençlerdir.

CHP olarak bu geleceği güçlendirmek için tüm kapasitemizle çalışacağız.

XXVI.SAĞLIK

Sağlık Bakanlığı 2026 yılı bütçe teklifi

Bütçe dağıtımında sağlığa öncelik verilmesi politik bir tercihtir. Sağlık Bakanlığı 2026 yılı Bütçe Teklifi incelendiğinde, merkezi yönetim bütçesinden sağlığa ayrılan payın çok yetersiz olduğu gözlenmektedir. Bilindiği gibi, 2025 yılında 1 Trilyon 20 milyar 317 milyon 291 bin TL teklif ile Sağlık Bakanlığı bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içindeki oranı ise yüzde 6,9'du. Bu kez 2026 yılı için Sağlık Bakanlığı Bütçe teklifi 1 trilyon 474 milyar 947 milyon 780 bin TL ile merkezi yönetim bütçesinin yüzde 7,8'idir. Oysa Dünya Sağlık Örgütü tarafından da vurgulandığı gibi, bu oranın en az yüzde 10 olması gerekir. Merkezi yönetim bütçesinin en az yüzde 10'u sağlık alanına aktarılmalıdır. 2025'ten 2026'ya Sağlık Bakanlığı bütçesinin nominal artış oranı ise yalnızca yüzde 44,55 dir.

Sağlık Bakanlığının 2026 yılı bütçe teklifi, Bakanlığa ayrılan kaynağın yetersizliğini ve bütçenin dağıtımındaki tercihlerin önceki yıllarda olduğu gibi sorunlu bir yapıyı koruduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Bakanlığın kendisine verilen bütçe ile

erken ölümleri önleyerek yaşam süresini uzatması ve yaşam süresi içindeki sağlıklı geçen süreyi artırması beklenmektedir. Bu iki temel işlev, doğumda beklenen yaşam yılı ümidi, bebek ölüm hızı, beş yaş altı çocuk ölüm hızı, doğumda beklenen sağlıklı yaşam yılı ümidi ve altmış yaşında beklenen sağlıklı yaşam yılı ümidi gibi göstergelerle izlenmektedir. Bakanlığın 2026 bütçesi performans göstergeleri, hedef ve erişim oranları, bütçenin düzeyi ve bileşimi ile Sayıştay bulguları birlikte değerlendirildiğinde, bütçenin yetersiz kaldığı, dağıtım tercihlerinin yanlış belirlendiği ve şehir hastanelerine ayrılan yüksek pay nedeniyle Sağlık Bakanlığı bütçesinin fiilen kilitlenmiş durumda olduğu görülmektedir.

Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2023'ye göre (Sağlık Bakanlığı 2025 yılının sonuna yaklaşıldığı halde, henüz 2024 yılı istatistik yıllığını yayınlayamamış, sadece bülten yayımlamıştır); Cumhurbaşkanlığı Hükümeti, faiz dışı harcamalar ile kıyaslandığında kamu sağlık harcamalarını 2009 yılından sonra sürekli olarak azaltmaktadır. Bu azaltma 2022 yılında daha belirgin bir hale gelmiştir. Bu durum, Cumhurbaşkanlığı Hükümetinin sağlık alanına bakış açısını ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir.

Şekil 11.21 Yıllara Göre Faiz Dışı Harcamalar ve Kamu Sağlık Harcamalarının Artış Oranı, (%)

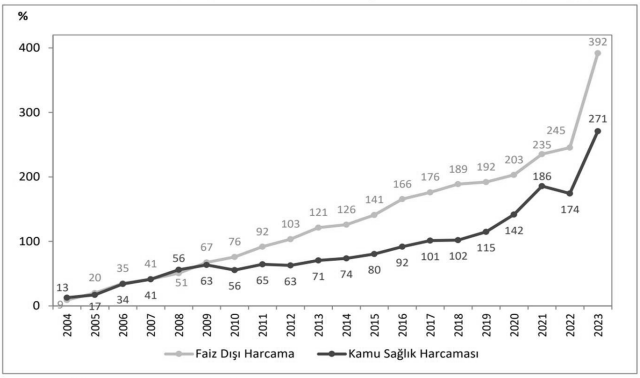

Kaynak: TÜİK, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
Not: 2003 yılı baz alınarak artış oranları hesaplanmıştır.

Türkiye'de Gayri Safi Yurt içi Hasıladan (GSYH) sağlığa ayrılan pay da çok düşüktür. OECD istatistiklerine göre, Türkiye 2024 yılında GSYH'dan sağlığa yalnızca yüzde 4,7 pay ayrılmaktadır. Bu pay, OECD ülkeleri ortalaması olan yüzde 9,3'ün neredeyse yarısı ve OECD sıralamasında son sırada olarak yer almaktadır. Bu kadar düşük bir

bütçeyle ne toplumun sağlık gereksinimleri karşılanabilir ne de sağlık emekçilerine yeterince kaynak ayrılabilir.

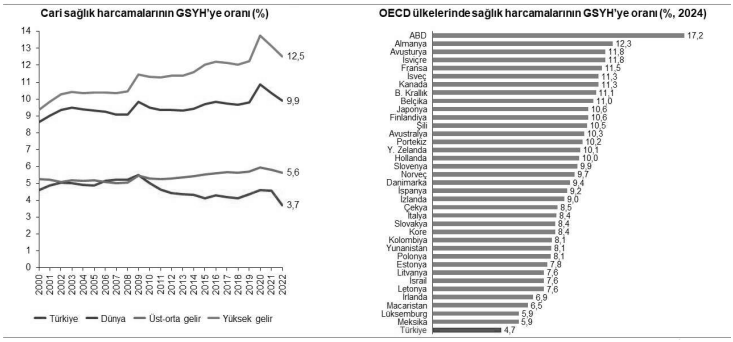

Cepten sağlık harcamaları artıyor

Türkiye'de sağlık harcamalarının yükü, ağırlıklı olarak yurttaşın sırtındadır. 2021 yılında sağlık harcamalarının yalnızca yüzde 29'u merkezi yönetim bütçesinden karşılanmaktadır. Bu oran OECD ülkelerinde ortalama olarak yüzde 38'dir. Merkezi yönetim bütçesinden sağlığa ayrılan payın düşüklüğü dikkat çekicidir. OECD ortalaması yüzde 38 olan zorunlu sağlık sigortasının payı ise ülkemizde yüzde 50'dir (Genel Sağlık Sigortası fonunun büyük bölümü emekçilerin primlerinden ve işveren kesintilerinden oluşmaktadır). Sağlık harcamalarının yüzde 16'sı da 2021 yılında cepten harcamalarla karşılanmaktadır. TÜİK verilerine göre 2021'de yüzde 16 olan cepten sağlık harcamalarının toplam sağlık harcamaları içerisindeki oranı, 2022'de yüzde 19'a , 2023'deyüzde 17.8'e düşmüş, 2024 yılında yüzde 18.8'eyükselmiştir. Sağlıkla ilgili harcamaları kamu bütçesinden karşılanamayan yurttaşlar zorunlu olarak cepten harcama yapmakta; bu durum özellikle yoksul ve yoksunluk içerisinde yaşayan yurttaşları zor durumda bırakmakta, tıbbi yoksulluk oranı artmaktadır.

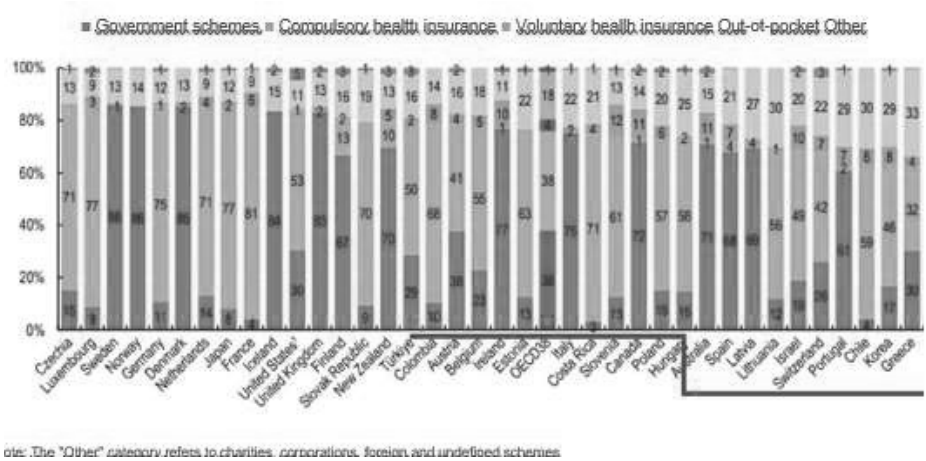

ote: The "Other" category refers to charities, corporations, foreign and undefined schemes.

Türkiye'de yaklaşık 9,4 milyon yurttaşın Genel Sağlık Sigortası prim borcu olduğu tahmin edilmektedir. Prim borcu olanlar her yıl Cumhurbaşkanlığı Kararı ile kamu sağlık kuruluşlarına başvuru yapabilseler de kendilerine yazılan reçetelerdeki ilaçları alamadıkları için tedavi edici hizmetlere erişimleri engellenmektedir. Özellikle kronik hastalıkları olan yurttaşlar bu nedenle büyük sıkıntı çekmektedir.

Sağlık bütçesinin dağıtımındaki tercihler de yanlıştır.

Türkiye'de sağlık harcamalarının yarısından fazlası hastanelere yapılmaktadır. OECD ülkelerinde ortalama olarak sağlık harcamalarının yüzde 39'u hastanelere yapılırken (2021), Türkiye'de bu oran(2024) yüzde 54.6. Cumhurbaşkanlığı Hükümeti sağlıkla ilgili zaten çok az ayırdığı kaynakları, büyük ölçüde hastanelere aktarmayı tercih etmektedir. Sağlık Bakanlığı hastalıkları önlemeyi ve sağlığı geliştirmeyi değil, hastalananları tedavi etmeyi öncelemekte; bir başka anlatımla, yurttaşların hastalanmasına seyirci kalmaktadır. 2021 de %15,9 olan cepten sağlık harcamalarının oranı 2024'de % 18.8 e yükselmiştir.

Genel devlet ve özel sektöre göre toplam sağlık harcaması, 2023, 2024

(Milyon TL)

	2023	Pay (%)	2024	Pay (%)
Toplam sağlık harcaması	**1 244 237**	**100,0**	**2 359 151**	**100,0**
Genel devlet	**964 355**	**77,5**	**1 794 227**	**76,1**
Merkezi devlet	432 550	34,8	848 970	36,0
Mahalli idareler	7 589	0,6	14 502	0,6
Sosyal Güvenlik Kurumu	524 216	42,1	930 755	39,5
Özel sektör	**279 883**	**22,5**	**564 924**	**23,9**
Hanehalkları	220 914	17,8	442 356	18,8
Sigorta şirketleri	31 398	2,5	66 118	2,8
Diğer (1)	27 570	2,2	56 451	2,4

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.
(1) "Diğer" sağlık harcamaları, hanehalklarına hizmet eden kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve diğer işletmelerin yaptığı sağlık harcamalarını kapsar.

Elbette bunun en önemli nedeni, sağlık alanının ticarileştirilmesidir. Çünkü özel sektöre sağlık hizmetlerinin sunulmasında çok büyük bir alan açan AKP hükümetleri, sermaye birikimi ve kar maksimizasyonu için tedavi edici hizmetleri (üstelik yenidoğan çetesi örneğinde olduğu gibi, büyük ölçüde denetimsiz bırakarak) öncelemektedir.

Sağlık sisteminde değişimler

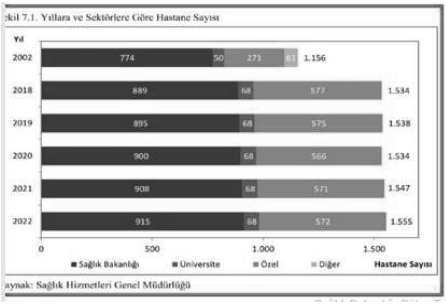

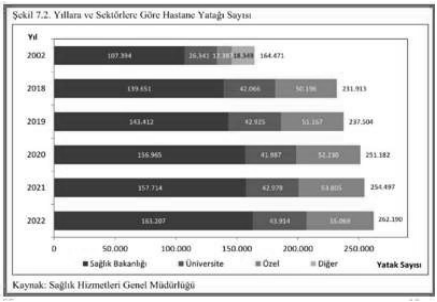

2002-2022 yılları arasında ülkemizin nüfusu yüzde 31 artış göstermiştir. Bu dönemde Sağlık Bakanlığı hastane sayısı yüzde 18, hasta yatağı sayısı ise yüzde 52 artmıştır. Buna karşın özel hastane sayısı 271'den 572'e yükselerek yüzde 111 ve özel hastanelerdeki hasta yatağı sayısı yüzde 345 artmıştır. Özel hastanelerdeki bu kadar yüksek artışı besleyen AKP hükümetlerinin sağlık politikasıdır. Özellikle SGK

tarafından özel hastanelerden hizmet alımının büyük ölçüde arttırılması bu süreçte büyük etkendir.

2023 yılında Sağlık Bakanlığı hastane sayısı 933 iken 2024 yılında 941'e yükseldi. Üniversite hastane sayısı 69 ve özel hastane sayısı 552 oldu.

Sağlık Bakanlığı, üniversite ve özel sektörün hastane yatağı sayıları 2023 yılında sırasıyla 167.649, 43.878 ve 55.067 iken 2024 yılında 169.834, 44.131 ve 54.394'e yükselmiştir.

Özel sektör daha verimli değil

Sağlık alanında özel sektörün daha verimli olmadığı bilinmektedir. Kamu ve özel sektör sağlık hizmeti sunucuları, kalite ve verimlilik açısından sistematik olarak farklılık göstermez. Bu önemli bir noktadır, çünkü rekabet reformlarına ilişkin siyasi tartışmalarda genellikle özel sağlık sektörünün kamudan daha verimli olduğu iddiaları vardır ve bu onların piyasaya girişini ve kamu ile özel sektör arasındaki rekabeti teşvik etmek için kilit bir argümandır. AKP hükümetleri tercihlerini özel sektörden yana kullanmış olmakla birlikte, son olarak yeni doğan çetesi örneğinde de görüldüğü gibi, büyük ölçüde denetim dışı da bırakılan özel hastanelerin bir bölümü hem verimsizdir hem de kalitesiz hizmet sunmaktadır.

Sağlık Bakanlığının Performansı

Doğumda beklenen yaşam süresi açısından Türkiye'nin OECD ortalamasının gerisinde kaldığı görülmektedir. Verilere göre Türkiye'de doğan bir kişi, OECD ortalamasına göre yaklaşık dört yıl daha kısa yaşam beklentisine sahip bulunmaktadır. Pandemi döneminde beklenen yaşam süresi en fazla azalan ülkelerden birinin Türkiye olduğu, bu gerilemenin benzer gelir grubundaki ülkelerle kıyaslandığında belirgin biçimde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

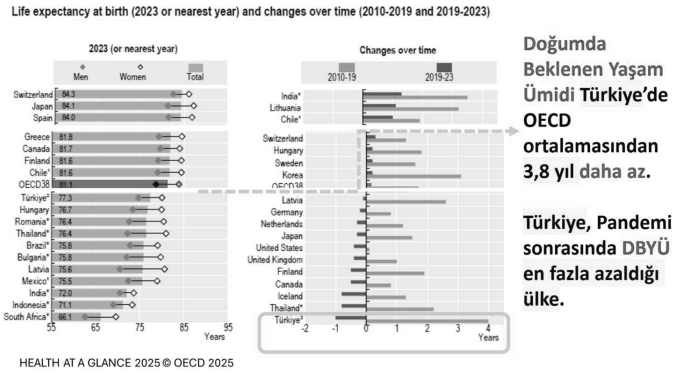

Doğumda Beklenen Yaşam Ümidi Türkiye'de OECD ortalamasından 3,8 yıl daha az.

Türkiye, Pandemi sonrasında DBYÜ en fazla azaldığı ülke.

Türkiye'de Doğumda Beklenen Yaşam Ümidi

- **2000-2013 WHO Avrupa bölgesinden yüksek**
- **2007'den sonra duraksamaya başlıyor**
- **2014 sonrasında WHO Avrupa bölgesinden düşük**
- **COVID-19 pandemisi sonrasında ara açılıyor…**

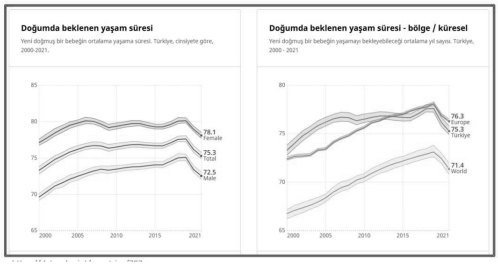

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi verileri ile karşılaştırma yapıldığında Türkiye'nin 2000 ile 2013 arasındaki dönemde Avrupa ortalamasının üzerinde bir yaşam umuduna sahip olduğu, 2007 sonrasında artış hızının yavaşladığı ve 2014 sonrasında Avrupa ortalamasının altına indiği görülmektedir. Pandemi sonrasında bu açığın daha da büyüdüğü ortaya çıkmaktadır. Pandeminin en yoğun etkili olduğu 2020, 2021 ve 2022 yıllarında toplam fazladan ölüm sayısı 309 bini aşmış, bu durum her yıl yaklaşık 100 bin ek ölüm anlamına gelmektedir.

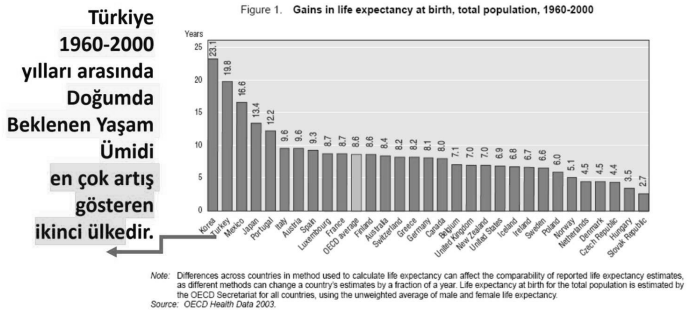

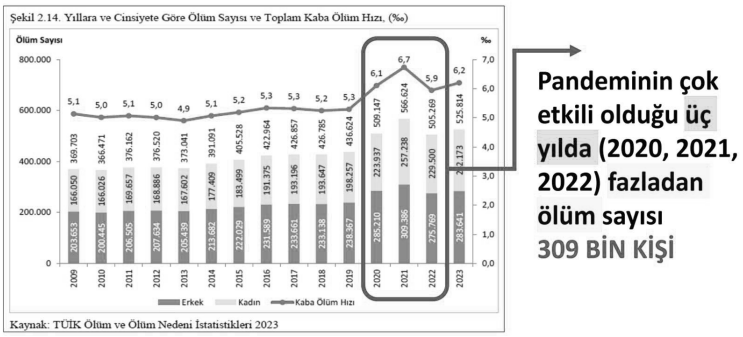

Sağlıklı yaşam yılı beklentisi de OECD ülkeleri içinde en düşüklerden biri olarak konumlanmaktadır. Bu göstergeler birlikte ele alındığında, Türkiye'de sağlık sistemine başvuru sayısının yüksek olmasına karşın insanların daha uzun ve daha sağlıklı yaşamadığı ortaya çıkmaktadır.

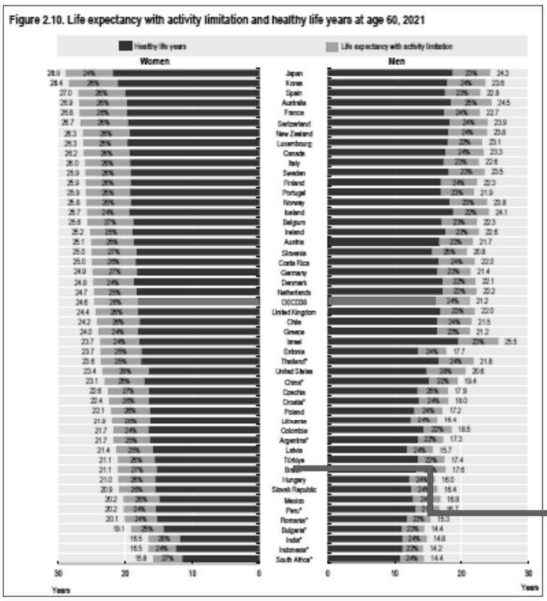

Türkiye'de sağlıklı yaşam yılı beklentisi düşük!

HEALTH AT A GLANCE 2025 © OECD 2025

Sağlık Bakanlığı 2026 Yılı Bütçe Teklifi

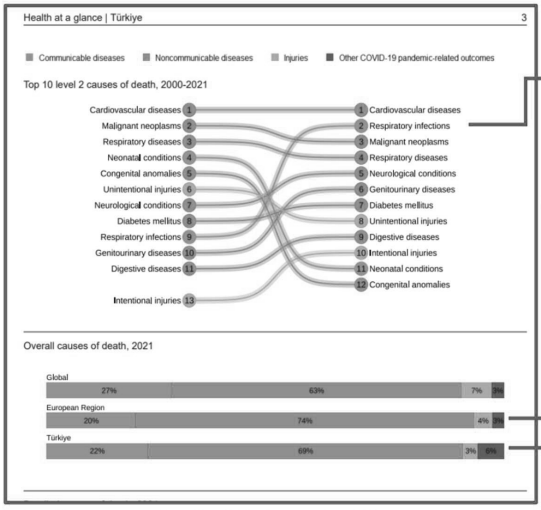

- **Solunum sistemi hastalıklarından ölümler artıyor!**
- **Bulaşıcı hastalıklardan ölümler Avrupa'dan yüksek!**
- **COVID-19 pandemisiyle ilişkili ölümler Avrupa'nın iki katı!**

WHO Health at a glance | Türkiye, https://data.who.int/countries/792

Bebek, çocuk ve yenidoğan ölümleri alanında kaydedilen iyileşmelere rağmen düzey ve eşitsizlikler açısından ciddi sorunlar devam etmektedir. Türkiye'nin bebek ve beş yaş altı ölüm hızları, dünya ve Avrupa ortalamalarının üzerinde seyretmektedir. Sağlık

çıktılarında derin bölgesel eşitsizlikler göze çarpmaktadır. Doğu Karadeniz'de binde 5,8 düzeyinde olan bebek ölüm hızı, Güneydoğu Anadolu'da binde 13,6 düzeyine çıkmaktadır. İl düzeyinde bakıldığında Artvin'de binde 3,7 olan bebek ölüm hızının Gaziantep'te binde 16,7'ye yükseldiği görülmektedir.

Türkiye'de Bebek Ölüm Hızı ve Çocuk Ölüm Hızı çok yüksek!

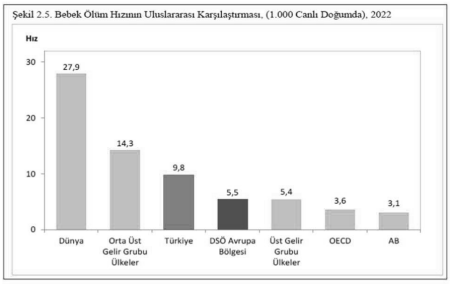

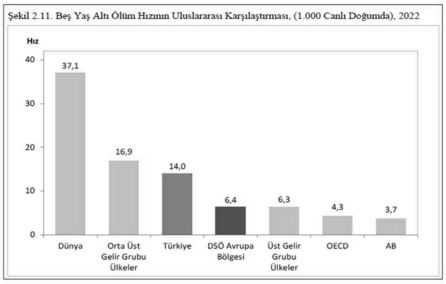

Bebek ölüm hızı: Bölgeler arasında yüksek eşitsizlik!

Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2024 Haber Bülteni

Sayı: 13
30 Eylül 2025
Saat: 17:00

Mortalite İstatistikleri

Bebek ölüm hızı (1.000 canlı doğumda) 2024 yılında 8,9 oldu.

1.000 canlı doğumda bebek ölüm hızı 8,9, neonatal ölüm hızı 5,6 ve beş yaş altı ölüm hızı 10,9 olarak gerçekleşti. Bölge bazında bakıldığında ise 1.000 canlı doğumda bebek, neonatal ve beş yaş altı ölüm hızının en düşük olduğu bölge Doğu Karadeniz oldu. TÜİK tarafından revize edilen canlı doğum sayısına göre güncellenen 2023 yılı anne ölüm oranı 100.000 canlı doğumda 13,4 iken, 2024 yılında 11,5'e geriledi.

Tablo 1. İBBS-1'e Göre Mortalite Göstergeleri, 2024

İBBS-1	Bebek Ölüm Hızı (1.000 Canlı Doğumda)		Perinatal Ölüm Hızı (1.000 Doğumda)		Neonatal Ölüm Hızı (1.000 Canlı Doğumda)		Postneonatal Ölüm Hızı (1.000 Canlı Doğumda)		Beş Yaş Altı Ölüm Hızı (1.000 Canlı Doğumda)		Anne Ölüm Oranı (100.000 Canlı Doğumda)
	Tüm Haftalar	28 hf ve üzeri	Tüm Haftalar	28 hf ve üzeri	Tüm Haftalar	28 hf ve üzeri	Tüm Haftalar	28 hf ve üzeri	Tüm Haftalar	28 hf ve üzeri	
İstanbul	6,4	4,4	9,4	5,3	4,2	2,4	2,2	2,0	7,9	5,9	11,6
Batı Marmara	6,6	4,4	10,5	6,2	4,7	2,6	1,9	1,7	8,0	5,7	12,1
Ege	6,8	4,8	9,8	5,8	4,6	2,8	2,2	2,0	8,7	6,6	13,6
Doğu Marmara	6,9	4,9	9,5	5,4	4,3	2,6	2,6	2,3	8,4	6,4	9,3
Batı Anadolu	7,1	4,6	9,8	5,2	4,8	2,5	2,3	2,1	8,7	6,3	12,2
Akdeniz	9,4	6,6	11,0	6,6	5,9	3,5	3,5	3,1	11,5	8,7	11,8
Orta Anadolu	9,3	6,1	10,6	6,2	6,5	3,6	2,8	2,5	11,2	8,0	14,1
Batı Karadeniz	8,0	5,0	10,3	5,5	5,6	2,7	2,5	2,3	10,2	7,2	10,3
Doğu Karadeniz	5,8	4,3	9,6	5,3	3,2	1,9	2,6	2,4	7,5	5,9	0,0
Kuzeydoğu Anadolu	10,1	7,5	11,2	6,9	6,4	3,9	3,7	3,6	12,3	9,7	14,2
Ortadoğu Anadolu	11,3	8,9	12,1	8,0	6,8	4,8	4,5	4,1	13,7	11,3	11,0
Güneydoğu Anadolu	13,6	11,0	11,4	7,9	7,8	5,6	5,8	5,5	16,4	13,9	11,6
Türkiye	8,9	6,5	10,4	6,3	5,6	3,5	3,3	3,0	10,9	8,5	11,5

Kaynak: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

Doğu Karadeniz: Binde 5,8
Güneydoğu Anadolu: Binde 13,6

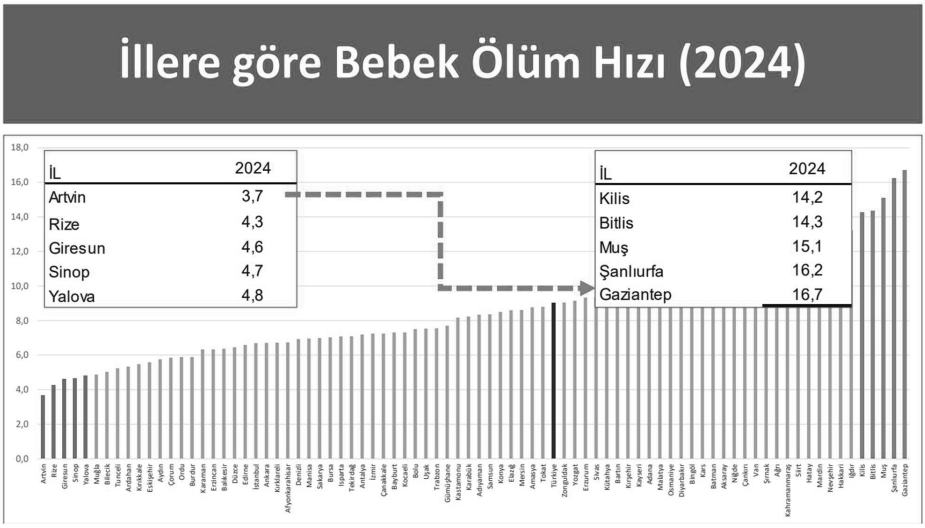

Yenidoğan yoğun bakım yataklarının sayısı ve dağılımına ilişkin veriler, Türkiye'nin nüfus başına dünya standartlarının oldukça üzerinde yatağa sahip olduğunu göstermektedir. Uluslararası kabul gören standartlar bin canlı doğum için 6 yenidoğan yoğun bakım yatağının yeterli olduğunu ortaya koyarken, Türkiye'de bu sayının 14 yatağı aştığı bilinmektedir.

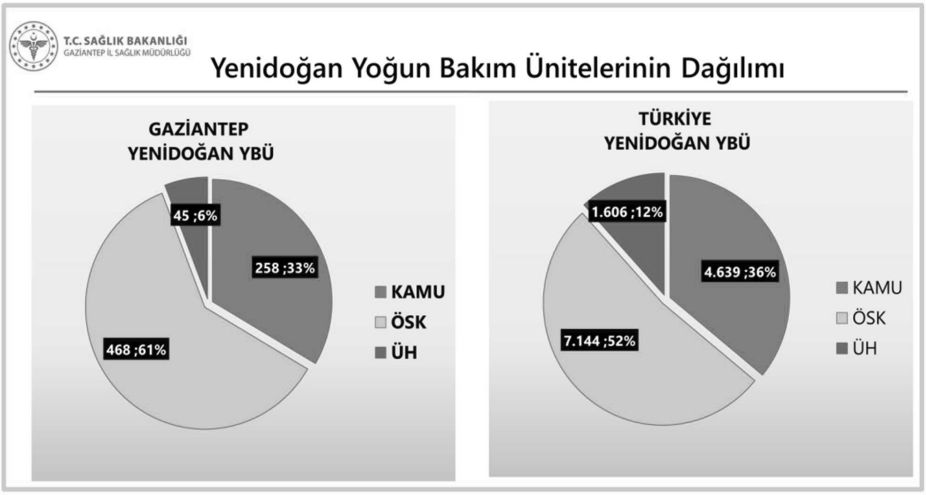

Yenidoğan yoğun bakım yatağı sayısı, uluslararası standartlara göre yeterli görülen sayının iki katından fazla iken, neden yenidoğan ölümlerinin ülkemizde daha yüksek olduğu sorusu yanıt beklemektedir. Sağlık bakanlığı bu konuda herhangi bir açıklama yapamamıştır.

Bebek ölüm hızının en yüksek olduğu Gaziantep'te yenidoğan yoğun bakım hizmetinin büyük ölçüde özel sektöre bırakıldığı, kamu hastanelerinden özel hastanelere yoğun sevk yapıldığı görülmektedir. Bakanlığın kendi raporlarında özel hastanelerde enfeksiyon kontrolü ve antibiyotik kullanımına uyum oranlarının çok düşük seyrettiği belirtilmekte, buna karşın bu ünitelerde gerekli yapısal müdahalelerin hayata geçirilmediği anlaşılmaktadır. Yatak sayısının fazlalığına karşın, bu fazlalığın ağırlıklı olarak özel hastaneler tarafından karşılandığı ve özel hastanelerdeki yenidoğan yoğun bakım ünitelerinin nitelik ve denetim sorunları nedeniyle yenidoğan ölümlerinin yüksek seyretmesi, Sağlık Bakanlığının planlama, hizmet sunumu ve gözetim kapasitesinin yetersiz kaldığını göstermektedir.

Özel Sağlık Kuruluşlarında Yaşanan Yenidoğan Ölümleri ve Bakanlığın Rolü

Kamuoyunda "Yenidoğan Çetesi" olarak anılan ve suç örgütü kurdukları iddia edilen kişilerin yargılandığı süreçte sağlık alanındaki tartışmaların odağında özel sağlık kuruluşlarında yaşanan bebek ölümleri yer almaktadır. Bu süreçte, söz konusu olaylar sırasında İstanbul İl Sağlık Müdürü olarak görev yapan ve bugün Sağlık Bakanı olan Kemal Memişoğlu birçok kez davet edilmiş olmasına karşın, Bazı Özel Sağlık Kuruluşlarında Yaşanan Bebek Ölümlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılması, Özel Sağlık Kuruluşlarının Yenidoğan, Çocuk, Engelli ve Yaşlılarla İlgili Bakım Servislerindeki Uygulamalarının ve Mevzuatın İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu toplantılarına katılmamıştır. Kendisi ile birlikte davet edilen eski sağlık bakanları Fahrettin Koca, Mehmet Müezzinoğlu ve Recep Akdağ'ın da Komisyona gelmemeleri, yenidoğan ölümleriyle gündeme gelen olayların derinlemesine incelenmesini, bu ölümlere yol açan kök nedenlerin sorgulanmasını ve yenidoğan ölümlerinde sorumluluğu bulunan sağlık yöneticilerinin ortaya çıkarılmasını fiilen engelleyen bir tutum olarak değerlendirilmektedir.

Temmuz -2017 tarihinde Türk Neonatoloji Derneği ve Sağlık Bakanlığı tarafından habersiz olarak ülke genelinde 39 hastanede gerçekleştirilen denetimler, özel

hastanelerdeki yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde çok önemli yapısal ve işleyişsel sorunlar bulunduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Denetimlerde Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarında fatura tutarları yüksek görünen merkezler sahada incelenmekte, Bakanlık onayı ile görevlendirilen iki yenidoğan uzmanı, bir SGK temsilcisi ve çapraz görevlendirilen bir il sağlık müdüründen oluşan dört kişilik ekip, Yenidoğan Yoğun Bakım Endikasyon Denetim Formu ile Yataklı Sağlık Tesislerinde Yoğun Bakım Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ ve eklerine dayanarak değerlendirme yapmaktadır. Sağlık Bakanlığına sunulan raporda, olumsuzluk saptanan merkezlerde yenidoğan yoğun bakım tescillerinin, hasta bakım koşullarının ve SGK ödemelerinin acilen yeniden gözden geçirilmesi gerektiği, denetimlerin ülke çapında yaygınlaştırılarak sürdürülmesinin önem taşıdığı ve özel hastanelerde kurulan şirket yapılarının ayrı bir sorun alanı oluşturmakta olduğu vurgulanmaktadır. Buna karşın 2017 tarihli bu denetim bulguları, özel hastanelerdeki yenidoğan yoğun bakım ünitelerinin eksikliklerini ve yetersizliklerini açık biçimde ortaya koymuş olmasına rağmen, “Yenidoğan Çetesi” olarak anılan yapıya ilişkin 27 Mart 2023 tarihli CİMER başvurusuna kadar İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü ve Sağlık Bakanlığı tarafından etkili bir izleme ve denetim sürecinin işletilmemiş olduğunu göstermektedir. Bu tutum kabul edilemez. Sağlık Bakanlığı izleme, denetim ve yaptırım işlevlerini yerine getirmemiştir.

Hastalık Risk Etmenleri

Hastalık yükü ve risk etmenleri incelendiğinde hem bulaşıcı hem bulaşıcı olmayan hastalıklar açısından olumsuz bir tablo ortaya çıkmaktadır. Solunum sistemi hastalıklarından ölümler artmakta, bulaşıcı hastalıklara bağlı ölüm hızları Avrupa ortalamalarının üzerinde seyretmektedir. COVID-19 ile ilişkili ölümlerin oranının da Avrupa ortalamasının yaklaşık iki katına ulaştığı belirtilmektedir.

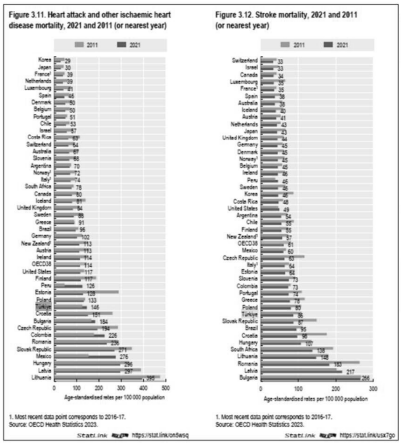

Kalp krizi ve diğer iskemik kalp hastalıklarından ölüm hızı yüksek! (Yüz binde)

- Türkiye 146
- Almanya 102

İnme nedeniyle ölüm hızı yüksek! (Yüz binde)

- Türkiye 86
- Almanya 45

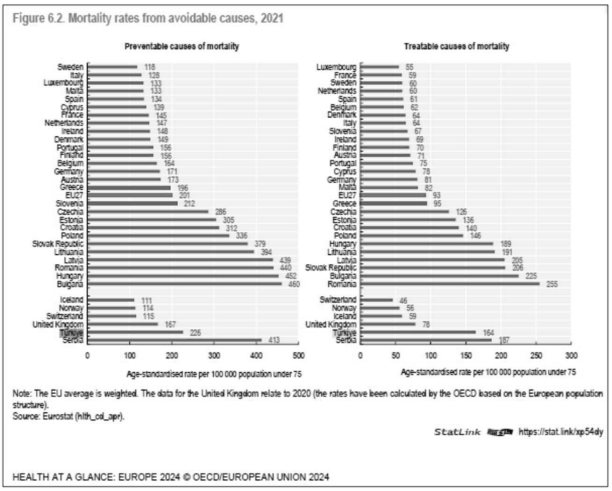

Türkiye'de kaçınılabilir nedenlere bağlı ölüm hızı yüksek!

Önlenebilir nedenlere bağlı ölüm hızı (Yüz binde)
- **Türkiye 226**
- **Almanya 171**

Tedavi edilebilir nedenlere bağlı ölüm hızı (Yüz binde)
- **Türkiye 164**
- **Almanya 81**

Bulaşıcı olmayan hastalık yükünde yüksek vücut kitle indeksi, tütün kullanımı, yüksek açlık kan şekeri ve yüksek kan basıncı öne çıkmaktadır. Diyabet prevalansı 20 ile 79 yaş aralığında 2011 yılında yüzde 8'in altında iken 2021 yılında yaklaşık yüzde 14,5'e, 2022 yılında ise yüzde 16,6'ya yükselmektedir. Buna karşılık Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi ortalaması yaklaşık yüzde 8 düzeyindedir. Hipertansiyon açısından 30 ile 79 yaş aralığında yaklaşık 15 milyon yetişkinin hipertansif olduğu, bu kişilerin 9,7 milyonunun tansiyonunun kontrol altında bulunmadığı Dünya Sağlık Örgütü raporlarında ifade edilmektedir.

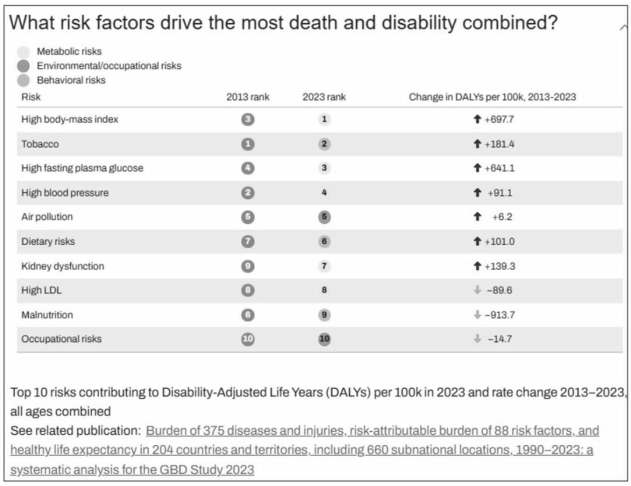

What risk factors drive the most death and disability combined?

Metabolic risks
Environmental/occupational risks
Behavioral risks

Risk	2013 rank	2023 rank	Change in DALYs per 100k, 2013-2023
High body-mass index	3	1	↑ +697.7
Tobacco	1	2	↑ +181.4
High fasting plasma glucose	4	3	↑ +641.1
High blood pressure	2	4	↑ +91.1
Air pollution	5	5	↑ +6.2
Dietary risks	7	6	↑ +101.0
Kidney dysfunction	9	7	↑ +139.3
High LDL	8	8	↓ −89.6
Malnutrition	6	9	↓ −913.7
Occupational risks	10	10	↓ −14.7

Top 10 risks contributing to Disability-Adjusted Life Years (DALYs) per 100k in 2023 and rate change 2013–2023, all ages combined
See related publication: Burden of 375 diseases and injuries, risk-attributable burden of 88 risk factors, and healthy life expectancy in 204 countries and territories, including 660 subnational locations, 1990–2023: a systematic analysis for the GBD Study 2023

Türkiye'de ölümlere ve hastalık yüküne etkisi en yüksek olan başlıca risk etmenleri:

1. **Yüksek vücut kitle endeksi**
2. **Tütün kullanımı**
3. **Yüksek açlık kan şekeri**
4. **Yüksek sistolik kan basıncı**
5. **Hava kirliliği**

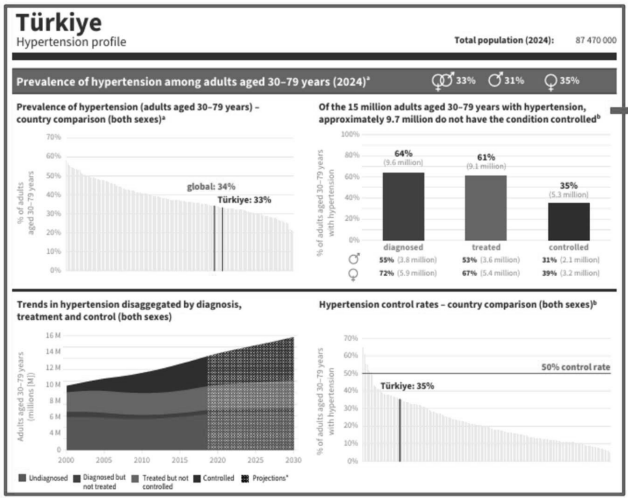

Global report on hypertension 2025: high stakes – turning evidence into action. Geneva: World Health Organization; 2025

Hipertansiyonu olan 30-79 yaş aralığındaki 15 milyon yetişkinden yaklaşık 9,7 milyon hastanın durumu kontrol altında değil!

Tütün kullanımı oranları özellikle erkeklerde yüksek düzeyde seyretmekte, son yıllarda artış göstermektedir. Küresel karşılaştırmalarda, Türkiye, tütün endüstrisinin hükümet üzerindeki etkisinin en yüksek hissedildiği ülkelerden biri olarak tanımlanmaktadır.

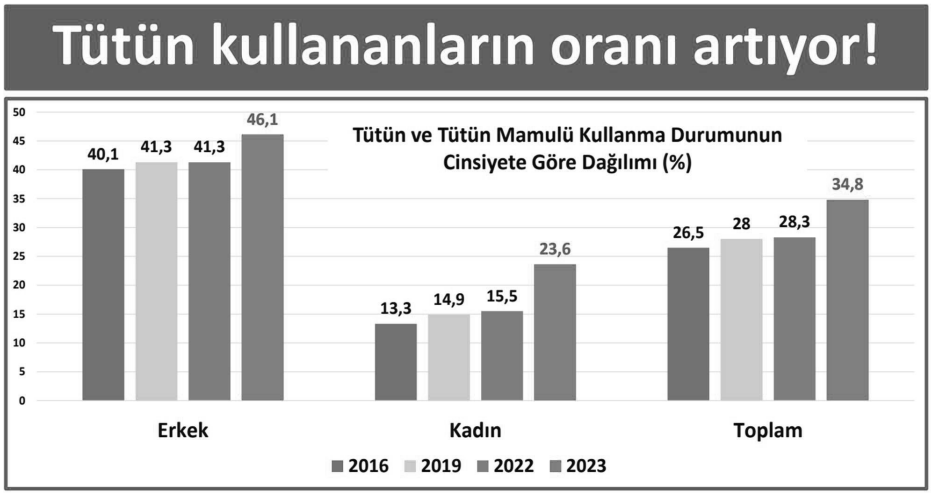

Antibiyotik kullanımı alanında da Türkiye, kişi başına tanımlanmış günlük doz açısından dünya sıralamasında en üst basamaklarda yer almakta, Tunus ve Cezayir ile birlikte en fazla antibiyotik tüketen ülkeler arasında bulunmaktadır. Buna rağmen bulaşıcı hastalık yükünde beklenen azalma sağlanamamakta, sağlık hizmeti ilişkili enfeksiyonlarda direnç oranları yüksek düzeyini korumaktadır. Bu tablo, koruyucu ve toplum temelli hizmetlerin, tarama programlarının ve akılcı ilaç kullanımının hedeflenen düzeye taşınamadığını göstermektedir.

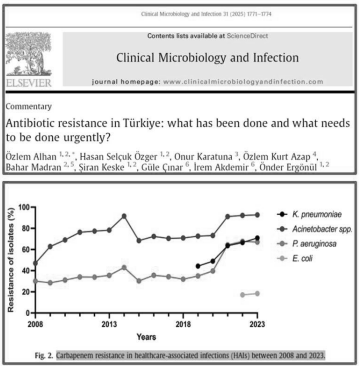

Sağlık Hizmetlerinin Kullanımı ve Verimlilik

Sağlık hizmetlerinin kullanım ve verimlilik göstergeleri, sistemin önemli ölçüde tedavi ve tüketim odaklı işlediğini ortaya koymaktadır. Acil servislere başvuru sayıları OECD ortalamaları ile kıyaslandığında çok yüksek seviyelere ulaşmaktadır. Yüz kişi başına acil başvuru oranı OECD ortalamasında yılda 31 iken Türkiye'de yüz kişi başına yıllık başvuru sayısı 177 düzeyinde bulunmaktadır. Rutin hastaların da acil servislere yönlendirilmesi nedeniyle birinci basamak ile ikinci basamak arasındaki işlevsel ayrım zayıflamakta, acil servisler gerçek acil işlevini yerine getirmekte güçlük çekmektedir.

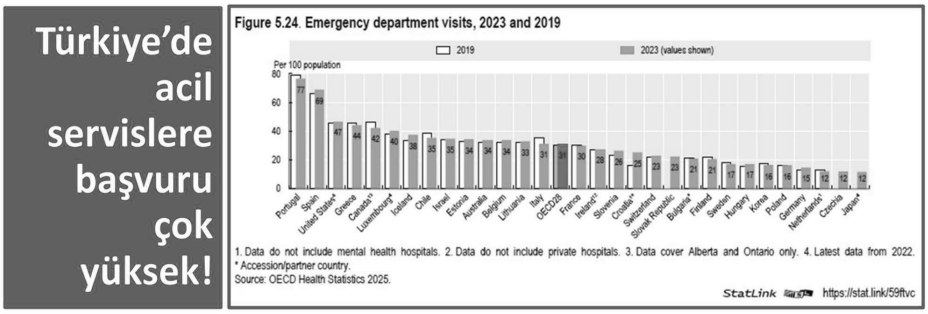

- OECD ülkelerinde 2023'de yılda 100 kişi başına ortalama 31 acil servis başvurusu gerçekleşti.
- Türkiye'de 2023'de yılda 100 kişi başına ortalama 177 acil servis başvurusu gerçekleşti.
- **Acil servisler yaşamın sürdürülmesine ilişkin kritik bir hizmet sunarken, (gereksiz) yüksek kullanım, sağlık hizmetlerinin uygunsuz ve verimsiz olduğunun göstergesidir.**
- Sağlıkta Dönüşüm Programı ile birlikte Türkiye, dünyada nüfusundan fazla acil başvurusu olan tek ülke[1].

Kişi başına düşen Manyetik Rezonans (MR) ve Bilgisayarlı Tomografi (BT) kullanımında Türkiye, OECD içinde en yüksek değerlere yaklaşmaktadır. Özellikle

tomografi kullanımına bağlı radyasyon maruziyeti, gereksiz tetkikler nedeniyle kansere yatkınlık riskini artırmaktadır.

Türkiye'de (gereksiz) MR görüntüleme sayısı çok yüksek!

Şekil 8.31. 1.000 Kişiye Düşen MR Görüntüleme Sayısının Uluslararası Karşılaştırması, 2022

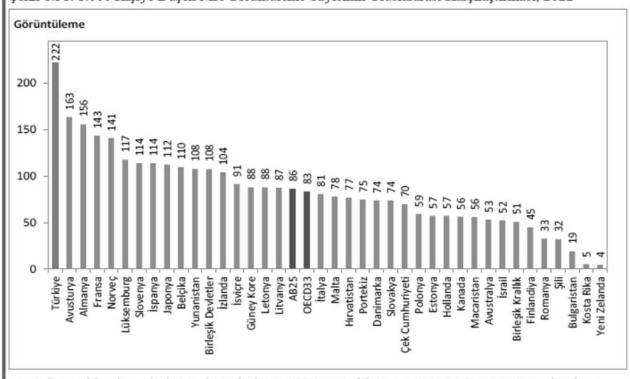

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, OECD Health Data 2024, EUROSTAT Veri Tabanı
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir. Türkiye'nin 2022 yılına ait verisi 207'dir.

Türkiye'de (gereksiz) BT görüntüleme sayısı çok yüksek!

Şekil 8.32. 1.000 Kişiye Düşen BT Görüntüleme Sayısının Uluslararası Karşılaştırması, 2022

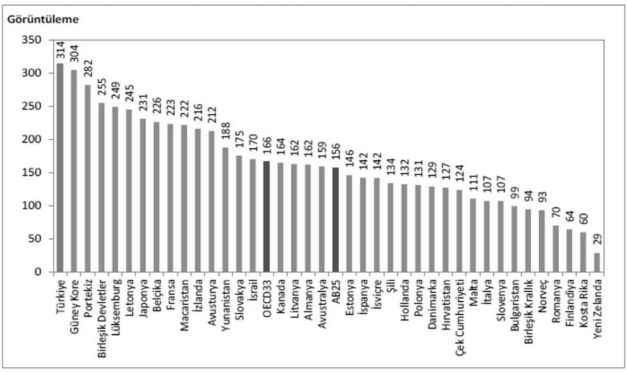

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, OECD Health Data 2024, EUROSTAT Veri Tabanı
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir. Türkiye'nin 2022 yılına ait verisi 295'tir.

Türkiye genelinde hemodiyaliz cihazı sayısı kronik böbrek hastalığı görülme sıklığı ile uyumlu dağıtılmamıştır.

Sağlık Bakanlığı'nın hemodiyaliz cihazı sayısı, kronik böbrek hastalığı görülme sıklığı ile uyumlu değil!

1 milyon kişiye düşen hemodiyaliz Cihazı Sayısı

- **Doğu Karadeniz 183**
- **Güneydoğu Anadolu 76**
- **İstanbul 28**

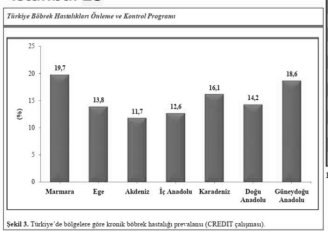

Şekil 3. Türkiye'de bölgelere göre kronik böbrek hastalığı prevalansı (CREDIT çalışması).

Tablo 7.6. İBBS-1'e ve Sektörlere Göre 1.000.000 Kişiye Düşen Hemodiyaliz Cihazı Sayısı, 2023

İBBS-1	Sağlık Bakanlığı	Üniversite	Özel	Toplam
Batı Karadeniz	163,0	17,1	124,7	304,8
Orta Anadolu	113,1	19,4	152,6	285,1
Doğu Karadeniz	182,9	4,8	93,7	281,3
Ege	93,6	12,1	168,1	273,9
Akdeniz	86,3	20,8	132,2	239,2
Batı Marmara	106,4	11,0	120,5	237,9
Batı Anadolu	64,5	33,0	137,0	234,5
Doğu Marmara	85,1	11,2	132,2	228,5
Türkiye	85,1	14,4	124,2	223,7
Kuzeydoğu Anadolu	158,4	11,5	21,6	191,6
İstanbul	28,2	6,5	153,3	188,0
Ortadoğu Anadolu	97,3	20,5	47,5	165,3
Güneydoğu Anadolu	76,2	8,1	49,6	133,9

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sezaryen oranları, Dünya Sağlık Örgütünün önerdiği yüzde 15 eşiğinin çok üzerine (Yüzde 64,2) çıkmakta, yıllar içinde bu düzeyin sürdürülebilir biçimde aşağı çekilemediği görülmektedir.

Şekil 5.8. Sezaryen Ameliyatının Canlı Doğumlar İçindeki Oranının Uluslararası Karşılaştırması, (%), 2022

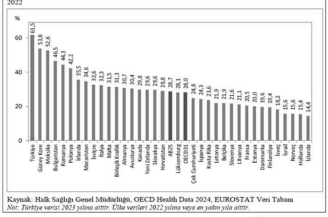

Kaynak: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, OECD Health Data 2024, EUROSTAT Veri Tabanı
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir.

Sezaryen ameliyatlarının canlı doğumlar içindeki oranı çok yüksek!

Tablo 5.3. Yıllara ve Sektörlere Göre Sezaryen ve Primer Sezaryen Ameliyatlarının Hastane Doğumları İçindeki Oranı, (%)

	Sezaryen Ameliyatı			Primer Sezaryen Ameliyatı		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Sağlık Bakanlığı	44,6	46,4	49,6	17,5	18,5	20,1
Üniversite	73,1	74,4	76,4	36,8	38,8	42,4
Özel	75,5	78,1	79,2	42,3	46,2	48,4
Toplam	60,9	62,8	64,2	30,3	32,5	33,8

Kaynak: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

Diğer yandan kolorektal kanser tarama oranı gibi erken tanı programları düşük düzeyde kalmakta, yalnızca her dört kişiden birinin taramaya ulaşabildiği bildirilmektedir.

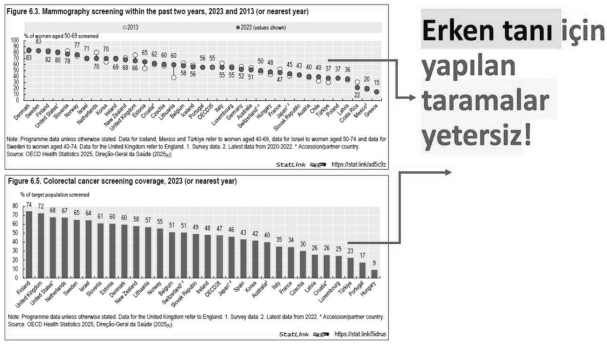

Çocukluk çağı aşılamasında ve kızamık bağışıklamasında düşüşler yaşanmakta, kızamık aşısı kapsamının uzun yıllar sonra ilk kez yüzde 95 eşiğinin altına indiği, 2024 yılında İstanbul gibi bazı büyükşehirlerde bu oranın daha da aşağıya düştüğü (Yüzde 92) görülmektedir. Sağlık Bakanlığı Faaliyet Raporunda yer alan tanıma göre "Biriken aşısız nüfus", kızamık ve boğmaca gibi aşı ile önlenebilir hastalıklarda salgın riskini artırmakta, aşıyla korunabilir hastalıklardan çocuk ölümlerinin yaşanması önemli bir halk sağlığı sorunu oluşturmaktadır. Sağlık Bakanlığı, "aşısız nüfusu kimin biriktirdiği ve bu nüfusun ne kadar zaman içerisinde nasıl biriktirildiği" sorularına yanıt verememektedir. Buna ek olarak, risk altındaki kişileri ve yaşlıları koruyucu önlemler de yetersizdir. Örneğin COVID-19 aşısının yeni sürümleri ülkemizde bulunmamaktadır ve grip aşılama oranı çok düşüktür.

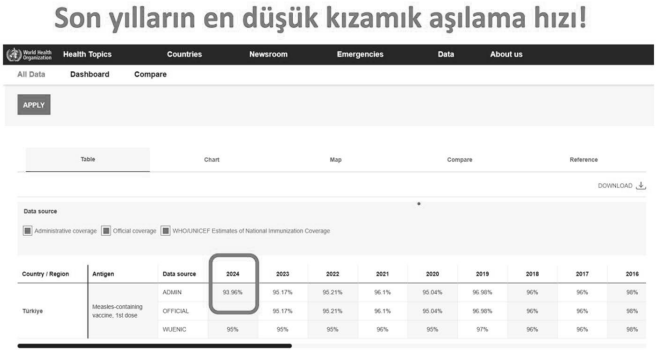

Yoğun bakım yataklarının hastaneler arasındaki dağılımı

	Sağlık Bakanlığı		Üniversite		Özel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Erişkin	17.974	74,5	4.741	67,5	10.099	57,2	32.814	67,2
Çocuk	1.430	5,9	662	9,4	216	1,2	2.308	4,7
Yenidoğan	4.738	19,6	1.617	23,0	7.330	41,5	13.685	28,0
Toplam	24.142	100	7.020	100	17.645	100	48.807	100

Sağlık Bakanlığı, özellikle büyük kentlerde yoğun bakım yataklarını büyük ölçüde özel sektöre terk etmiş durumdadır. Erişkin yoğun bakım yataklarının yüzde 31'i, çocuk yoğun bakım yataklarının yüzde 9'u ve yeni doğan yoğun bakım yataklarının yüzde 54'ü özel hastanelerde bulunmaktadır. Yeni doğan çetesi soruşturmalarına yeni doğan yoğun bakım yataklarının dağılımından başlayarak, kök nedenleri ortaya çıkaran bir yaklaşımla başlamak gerekir.

Hekim göçünü engellememiz gerekir.

2026 Yılı Sağlık Bakanlığı Bütçe Tercihleri

Sağlık bütçesinin düzeyi ve bileşimi hem uluslararası karşılaştırmalar hem de ülke içi ihtiyaçlar açısından incelendiğinde yetersizlik ve yanlış önceliklendirme sorununa işaret etmektedir. Sağlık Bakanlığı bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içindeki payı 2026 bütçe teklifinde yüzde 7,8'dir. Bu oran geçen yıllara göre yüksek görünmekle birlikte bu payın, enflasyon ve sağlık hizmeti ihtiyacındaki artış dikkate alındığında en az yüzde 10 seviyesine çıkarılması gerekmektedir.

Toplam kamu sağlık harcamalarının da diğer bakanlıkların harcamaları ile birlikte OECD ortalamalarında olduğu gibi merkezi kamu bütçesinin yaklaşık yüzde 15'i düzeyine yükselmesi gerekmektedir.

Finansman yapısına bakıldığında, merkezi yönetim bütçesinin toplam sağlık harcaması içindeki payının yüzde 30 civarında, zorunlu sağlık sigortası payının yüzde 46, cepten harcamaların payının ise yüzde 19 düzeyinde bulunduğu görülmektedir.

Cepten harcama oranı OECD ortalaması düzeyinde olmakla birlikte, kamu payının düşük kalması ve Genel Sağlık Sigortası'na ilişkin prim, ilave ücret ve katkı paylarının hastalardan alınması nedeniyle, sağlık harcamalarının yükü yurttaş üzerinde ağırlaşmaktadır.

Türkiye'de sağlık harcamalarının yükü yurttaşın sırtında!
Merkezi yönetim bütçesinden ayrılan pay yetersiz.

2023	TÜRKİYE	OECD
Merkezi Yönetim bütçesi (%)	30	36
Zorunlu sağlık sigortası (%)	46	39
Cepten harcamalar (%)	19	19

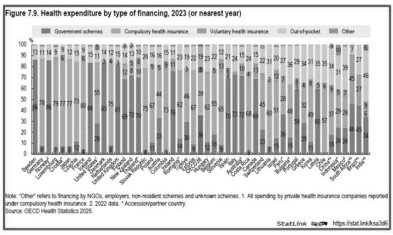

Bütçe içi dağılım da tedavi odaklı bir yapıyı ortaya koymaktadır. Hastanelerin bütçe içindeki payı OECD ülkelerinde ortalama yüzde 39 düzeyindeyken Türkiye'de bu oran yüzde 58 seviyesine ulaşmaktadır. Koruyucu hizmetlere ayrılan pay 2023 yılında yüzde 28,6 iken 2026 bu düşük düzeyin bile altında kalmaktadır. Tedavi edici hizmetlerin payı aynı dönemde yüzde 69,5'ten yüzde 71,9'a yükselmektedir.

Sağlık bütçesinin dağıtımındaki tercihler yanlış!

Tedavi edici hizmetlere ayrılan pay çok yüksek!

Hastanelerin payı (%)
OECD: 39
Türkiye: 58

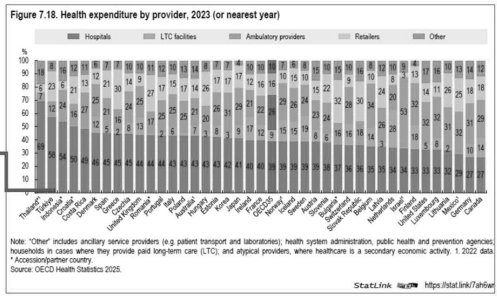

SAĞLIK BAKANLIĞI BÜTÇESİNDEN KORUYUCU HİZMETLERE AYRILAN PAY YETERSİZ!	
Koruyucu hizmetler	Tedavi edici hizmetler
2023: %28,6	2023: %69,5
2024: %27,6	2024: %70,8
2025: %26,8	2025: %71,9
2026: %27,5	2026: %71,3

Genç ama hızla yaşlanan bir nüfusumuz olduğunu düşünerek sağlık harcamalarını artırmamız gerekiyor. Nitekim bu alanda OECD sonuncusuyuz.

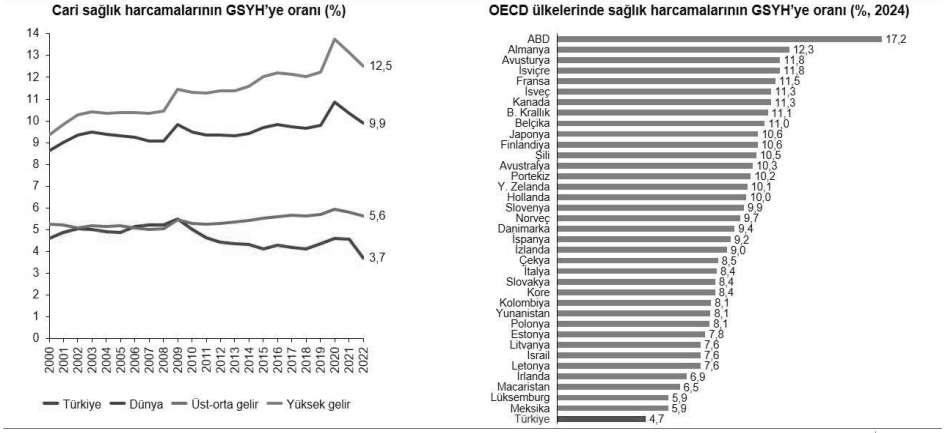

Bu bileşim, kaynakların daha çok hastalandıktan sonra tedaviye yönlendirildiğini, hastalıkların ortaya çıkmasını engelleyecek koruyucu hizmetlerin ise görece geri planda kaldığını göstermektedir. Birinci basamakta aile hekimine düşen nüfus hedeflerinin de gerçekçi olmadığı, başlangıçta dile getirilen iki bin kişi hedefi yerine iki bin sekiz yüz kişilik hedeflerden söz edildiği görülmektedir. Bu düzeyde nüfus yükü altında birinci basamak hizmetlerinin nitelikli ve bütüncül biçimde sunulması güçleşmektedir.

Bağımlılıkla mücadele hedeflerinin çok yetersiz olduğu gözlenmektedir.

BAĞIMLILIKLA MÜCADELE HEDEFLERİ ÇOK YETERSİZ!

«Nüfusun %0,9'u hâlen bağımlılık yapıcı uyuşturucu madde kullanmaktadır ve uyuşturucu madde kullanımı erkeklerle kadınlarda benzerdir. Uyuşturucu madde kullanım prevalansı genç yaş gruplarında Yüksektir»

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı aracılığıyla sigarayı bırakanların oranı	Oran	38	39,5	39,5	39,7	40	40,5
2- Bağımlılık Rehabilitasyon Merkezi (BAHAR) Sayısı	Sayı	18	18	20	21	23	25
3- Erişkin anındırma merkezi ve çocuk-ergen anındırma merkezi sayısı	Sayı	143	143	145	150	154	158

Şehir Hastaneleri Modeli ve Sayıştay Bulguları

Şehir hastaneleri modeli hem bütçe üzerindeki yükü hem de Sayıştay bulgularının niteliği nedeniyle ayrı bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır. Kamu-Özel İşbirliği çerçevesinde inşa edilen ve işletilen şehir hastanelerine 2025 yılının ilk 10 ayında 100 milyar liranın üzerinde ödeme yapılmış, bu tutarın yıl sonuna kadar 122 milyar TL'yi aşacağı tahmin edilmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın 2026 teklifi ile bu tutarın 136 milyar liranın üzerine çıkacağı öngörülmektedir. Bu durumda şehir hastanelerinin günlük maliyeti yaklaşık 373 milyon TL düzeyine ulaşmakta, Sağlık Bakanlığı bütçesinin yüzde 9'dan fazlası şehir hastanelerine aktarılmaktadır.

Anımsanacağı gibi, geçen yıllardaki bir bütçe sunuşu sırasında Sağlık Bakanı Fahrettin Koca şehir hastanelerine 25 yılda "322 milyar Euro" ödeme yapılacağının hesaplandığını ve bu tutarı azaltmak için bazı çabalar içerisine girdiklerini açıklamıştı. Şehir hastanelerinin maliyeti çok yüksektir ve bu yüksek maliyet eğer bu hastanelerin kamunun üzerinde yük olmasına ilişkin herhangi bir müdahale olmazsa, 2045 yılına kadar sürebilecektir.

Avrupa Komisyonu uzmanları şehir hastanesi modelinin (Kamu-özel işbirliği) geleneksel olarak kamu tarafından finanse edilen ve yönetilen sağlık hizmeti sunumlarıyla karşılaştırıldığında maliyet etkin olduğuna dair bilimsel kanıtlar bulunamadığını raporlarında açıklamıştır.

ŞEHİR HASTANELERİ SAĞLIK BAKANLIĞI BÜTÇESİNİ REHİN ALMIŞ DURUMDA!

Şehir Hastaneleri (KÖİ Modeli)	2025	2026	Artış (%)
Kullanım Bedeli	67.181.365.000	78.678.556.000	17,11
Hizmet Bedeli	37.420.717.000	57.470.103.000	53,58
Toplam	104.602.082.000	136.148.659.000	30,16
Günlük maliyet	286.581.047	373.010.025	
Sağlık Bakanlığı Bütçesi İçindeki Oran (%)	10,25	9,23	

Şehir hastanelerinin günlük maliyeti 373 milyon TL

Şehir hastanelerine 2025'te bütçe başlangıç ödeneğinden %16 daha fazla kaynak aktarılıyor!

BÜTÇE GİDERLERİNİN FAALİYET SINIFLANDIRILMASI TABLOSU

Kamu İdaresi 14 — Yıl: 2025
Kamu İdaresi Adı SAĞLIK BAKANLIĞI — Ay : 10

PROGRAM			FAALİYET ADI	2025 YILI
Kod1	Kod2	Kod3		
54	167		TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	677.715.341.736,05
54	167	480	Devlet Hastanesi Hizmetleri	239.431.553.494,41
54	167	481	Eğitim ve Araştırma Hastanesi Hizmetleri	223.445.449.420,16
54	167	482	Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesi Hizmetleri	21.328.963.390,39
54	167	483	Acil Sağlık Hizmetleri	4.869.130.643,69
54	167	484	Sağlık Hizmeti Sunumunda İhtiyaç Duyulan Tıbbi Cihaz, Malzeme ve İlaç Alımı	325.594,49
54	167	485	Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Yapılan Sağlık Tesislerine Yönelik Faaliyetler	101.828.660.406,73

https://sgb.saglik.gov.tr/TR-59239/mali-tablolar.html

2025 bütçe ödeneği: 104,6 milyar TL

2025 ilk 10 ay: 101,8 milyar TL

2025 yılı tahmin: 122,2 milyar TL

Bütçe aşım oranı: %16,8

Ayrıca yıl başında öngörülen ödeneklerin yıl sonunda önemli oranlarda aşıldığı, kimi yıllarda, 2025 yılında tahmin edildiği gibi, başlangıç ödeneğinin yüzde 17 üzerinde harcama yapıldığı görülmektedir. Bu kaynakların alternatif kullanımında 150 bin sağlık çalışanının istihdam edilmesi mümkün olabilmekte, buna rağmen uzun vadeli kira ve hizmet bedeli ödemeleri bütçeyi sınırlandırmakta, bir anlamda rehin almaktadır.

Sayıştay raporlarında, nihai tamamlama süreçlerinin yürütülmemesi, yer teslimi yapılmadan imalatlara başlanması, yapılmayan imalatlar için sabit yatırım tutarlarının revize edilmemesi, ölçüm hataları nedeniyle eksik tahsilatlar, enerji giderlerinin sözleşmeye aykırı biçimde kamu tarafından üstlenilmesi, ticari alanların planlanan sınırların üzerinde kullanılması ve bu alanlara ilişkin kira ile enerji bedeli tahsili sorunları gibi çok sayıda bulgu yer almaktadır. Görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerinde cihaz eksiklikleri ve performans puanlarının sağlıklı izlenememesi,

kemoterapi ilaçlarının stok yönetimindeki aksaklıklar, icap ve nöbet uygulamalarında mevzuata aykırılıklar da ek sorunlar olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgular, şehir hastaneleri modelinin hem mali sürdürülebilirlik hem de idari etkinlik açısından ciddi zaaflar taşıdığını göstermektedir.

Sayıştay raporları şehir hastanelerinin işletilmesiyle ilgili çok sayıda usulsüzlük, fazla ödeme, gereksiz ödeme, hatalı muhasebeleştirme, ihale dokümanı ve projelerde öngörülenden daha fazla alanın ticari alan olarak kullanılması gibi sorunu her yıl ortaya koymaktadır.

Sayıştay'ın Sağlık Bakanlığı 2024 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu Bulgu Listesinde yer alan bulgulardan bazıları şunlardır:

-Kamu Özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerine ilişkin sorunlar bulunması,

-Şehir hastanelerinde nihai tamamlama süreçlerinin yürütülmemesi,

-Yer teslimi yapılmadan inşaat işleri başlamasına rağmen yatırım ve işletme dönemlerine ilişkin revizyonların yapılmaması,

-Yaptırılmayan/yapılmayan imalatlar için toplam sabit yatırım tutarı revizyonunun yapılmaması ve bu eksikliklerin etki ettiği hizmetler için hizmet değişikliği yapılmaması,

-Doğal gaz tüketiminde eksik ölçüm bedellerine maruz kalınması,

-Yatırım döneminde katma değer vergisi istisnasından yararlanan görevli şirketlerin istisna kapsamında kira tutarının veya kira süresinin bir kısmından vazgeçmesine ilişkin işlemlerin tesis edilmemesi,

-Ankara Etlik şehir hastanesi için fiili tamamlama tarihi öncesinde teknolojik gelişmeler kalemi için yapılması öngörülen iş azalışı hususunda mutabakat sağlanmasına rağmen kullanım bedelinin revize edilmemesi,

-İhale teklifi birim fiyatlara dahil olmasına rağmen hizmet sunum alanları için ısıtma ve soğutma giderlerinin tahsil edilmemesi,

-Konya Karatay şehir hastanesinde görevli şirket tarafından sağlık tesisi konseptine uygun olarak yer ve bahçe bakım hizmeti verilmemesi,

-Kütahya ve Tekirdağ şehir hastanelerinde ticari alanlara ilişkin kabul süreci yürütülmemesinden kaynaklı olarak sözleşme haklarının kullanımında belirsizlik olması,

-Kütahya şehir hastanesinde yapı kullanma izin belgesi alınmaması nedeniyle hemodiyaliz hizmetinin verilememesi ve sözleşme haklarının kullanılmaması,

-Kamu özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerinde ticari alanlara ilişkin sorunlar bulunması,

-İhale dokümanı ve projelerde öngörülenden daha fazla alanın ticari alan olarak kullanılması,

-Ticari alan iklimlendirme giderlerinin tahsil edilmemesi,

-Kamu özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerinde bulunan ticari alanlarda elektrik, su ve doğalgaz sayaçlarının eksik veya arızalı olması,

-Ek-13 kapsamında görevli şirket tarafından tedarik edilmesi gereken ekipmanlarda eksiklikler ya da uygunsuzluklar olması,

-Görüntüleme hizmetlerine ilişkin randevu verme sürelerinde ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin sonuç verme sürelerinde gecikmelerin meydana gelmesi ve bunların çoğunluğunun yardım masasına bildirilmemesi,

-Görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin ek-14 (hizmet şartları) ve yöntem beyanlarına göre gerekli bazı cihazların ve sistemlerin sağlanmaması,

-Kamu Özel İş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerindeki görüntüleme hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan puanların kontrolünün yetersiz olması,

-Kamu Özel İş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerindeki laboratuvar hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan puanların kontrolünün yetersiz olması,

-Kamu Özel İş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerine ilişkin sözleşmelerde azami hata puanı limitlerinin belirlenmemesi,

-Sözleşme kapsamında görevli şirket tarafından getirilen tıbbi ekipmanlarda meydana gelen onarım giderlerinin karşılanması konusunda sorunlar yaşanması,

-Pazar testi süreçlerinin yürütülmemesi ve sonuçlandırılmaması,

-Sözleşmelerde öngörülen süre geçmiş olmasına rağmen bazı şehir hastaneleri için pazar testi süreçlerinin yürütülmemesi,

-Bazı şehir hastanelerinde pazar testi süreçlerinin sonuçlandırılmaması

Sayıştay bulguları, Sağlık Bakanlığı'nın iyi yönetilemediğini açık olarak ortaya koymaktadır.

Yetim ilaç bedelleri karşılanmalıdır.

Nadir görülen hastalıklar, nüfusun çok küçük bir kesimini etkilese de ölümcül ya da ciddi şekilde hayati fonksiyonları etkileyen bir durum olarak tanımlanmaktadır. Dünya genelinde nadir hastalıkların yalnızca yaklaşık 300 kadarının tedavisi mümkün olmaktadır. Diğer yandan nadir görülen hastalıklar genellikle genetiktir ve bu nedenle nadir hastalıklara yakalanma yaşı genellikle bebeklik ve erken çocukluk yaşlarıdır. Dolayısıyla nadir hastalıklarda erken teşhis ve zamanında uygun tedavi büyük önem taşımaktadır.

Dünya genelinde hasta sayısının azlığı nedeniyle de ilaç endüstrisi ilaçların geliştirilmesi ve üretimi konusunda isteksiz davranmakta, bu nedenle bu ilaçlar yetim ilaçlar olarak adlandırılmaktadır.

Gelişmiş ülkelere bakıldığında bu konuda önemli adımlar atan ülkelerin başında ABD gelmektedir. ABD'de 1983 yılında Yetim İlaç Yasası yürürlüğe girmiş, 1999 yılında da yetim ilaçların üretimine ilişkin kapsamlı bir mevzuat Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanmıştır. Dünya genelinde gelişmiş ülkeler bu tür düzenlemeleri yaparken, maalesef ülkemizde gerekli adımlar bugüne kadar atılamamıştır.

İlaç sanayiine ilişkin ayrı bir parantez açmak gerekirse de ülkemiz, 1990'lı yıllardan itibaren hem etken madde hem de son ürün anlamında dış piyasaya bağımlığı hale gelmiştir. Özellikle hammadde bağımlığı ciddi bir sorun olarak karşımızda dururken, yerli firmaların sayıca azlığı da üzerinde durulması gereken ciddi bir sorundur.

Ülkemizde SMA, ALS, DMD gibi nadir hastalıklar yaklaşık 5 milyon yurttaşımızı etkilemektedir. Bu hastalıklara ilişkin ilaçların geri ödemesi ise yapılmamaktadır. Yani

hastalar ilaçları kendi bütçelerinden temin etmek zorunda kalmakta ve ilaç temininde de sıkıntılar yaşanmaktadır. Dünyada 60'ın üzerinde yetim ilaç ruhsat alırken, Türkiye'de bunların yalnızca 4'üne erişim sağlanabilmektedir. Avrupa'da birçok ülkede bu sayı 50'nin üzerindedir.

Her yurttaşımızın sağlık hizmetlerinden eşit ölçüde faydalanabilmesini sağlayacak düzenlemelerin hayata geçirilmesi, bu anlamda hayati önem taşımaktadır. Söz konusu adımları atmak, sosyal devlet olmanın ve tüm vatandaşlara eşit ve ayrımsız sağlık hizmeti sunma sorumluluğunun gereğidir.

Anayasamıza göre de yurttaşların sağlık hizmetini ücretsiz alma hakkı vardır. 2025 bütçesi belirlenirken, yetim ilaçlar için yeterince kaynak ayrılmamış olması kabul edilemez bir durumdur. Dolayısıyla tüm bu gerekçelerle 2026 bütçesinde yetim ilaçlarla ilgili gerekli kaynağın ayrılması gerekmektedir.

Özetle; AKP'nin 23 yılında Sağlık sektöründe ne oldu?

Türkiye'de sağlık hakkı, parası olanın erişebildiği bir hizmete dönüşmüş durumdadır. Hastanelerin kapısında sabaha karşı kuyruğa girilmektedir. Randevu almak torpil işine dönüşmüştür.İlaç yokluğu yüzünden yurttaş kapı kapı eczane gezmektedir. Sağlık çalışanları şiddetin gölgesinde görev yapmaya çalışmaktadırlar.Bu ülkede sağlık politikası işlevini yitirmiştir.Türkiye'nin sağlık sistemi 2025 itibarıyla kırmızı alarm vermektedir.

Sağlığı ticarileştiren, halkı mağdur eden bir sistem kurulmuştur.

Bu iktidar, sağlığı kamusal bir hak olarak değil, **kâr üreten bir sektör** olarak görmüştür. Devlet hastanelerini birer birer kapatılmış, vatandaşlar şehirlerin dışına kurulan, ulaşım sıkıntısı çekilen mahallelerde inşa edilen şehir hastanelerine mahkûm edilmiştir. Sağlık bütçesi kira ve hizmet garantilerine ayrılmıştır.Birinci basamak sağlık hizmetleri çökerken özel hastaneler büyümüştür. İlaca erişimi zayıflamış, , katkı paylarıyla vatandaşın sırtına maliyet yüklenmiştir. Aile hekimliği modeli de yanlış kurgulanmıştır. Sağlık çalışanları performans baskısı altında çalışmakta, emekleri değersizleştirilmiştir. Sağlıkta şiddet artarken yasal düzenlemeler göstermelik olarak uygulanmaktadır.Bugün Türkiye'de sağlık sistemi tıkanmış durumdadır. Vatandaş

randevu bulamaz, bulsa bile muayene süresi 4–5 dakika sürmektedir. Acil servisler hastaneye giremeyen yurttaşların yükünü taşır hâle gelmiştir.

Yapılan araştırmalar sağlık hizmetlerinden memnuniyetin 2016 yılı sonrası azalmaya başladığını göstermektedir.

Sağlık hizmetlerinden duyulan memnuniyet pandemi hariç 2016'dan beri azalıyor.

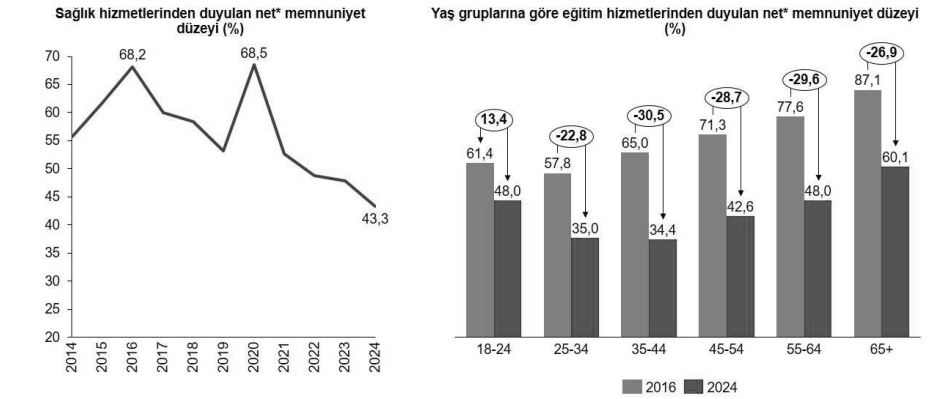

Bugün Türkiye üç temel sağlık kriziyle karşı karşıyadır:

1. Randevu krizi

Hastanelerde yığılma var.

MHRS çökmüş durumdadır.

Uzman hekimlere erişim zorlaşmıştır.

2. Birinci basamak sağlık hizmetleri iflas etmiş durumdadır.

Aile hekimlerine aşırı yük bindirilmiş, ekip sistemi yok edilmiş, mahalle bazlı sağlık hizmeti neredeyse bitmiştir.

3. İlaç krizi

Onkoloji, diyabet, kronik hastalık ilaçlarında sürekli yokluk yaşanmaktadır.

Katkı payları dar gelirliyi ilaca erişimden koparmaktadır.

Bu tabloyu değiştirmek zorundayız. Bu tablo kader değildir. Bu tablo kötü yönetimin sonucudur.

Genel Değerlendirme

Bu göstergelerin tümü birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından 2003 yılından bu yana uygulanan ve "Sağlıkta Dönüşüm Programı" olarak bilinen sağlık sisteminin sağlık hizmetlerinin ticarileştirildiği ve hastane merkezli bir yapıda işlediği bir kez daha ortaya konmaktadır. Koruyucu hizmetler ve birinci basamak lehine güçlü bir yönelime ihtiyaç duyulmakta, bu noktada kaynakların düzeyi kadar hangi alanlara ayrıldığı belirleyici önem taşımaktadır. Sağlık bütçesinin merkezi yönetim içindeki payının yükseltilmesi, bütçe bileşiminin koruyucu hizmetler, birinci basamak, toplum temelli ruh sağlığı ve bağımlılık hizmetleri ile nadir hastalıklar gibi alanlara ağırlık verecek biçimde yeniden yapılandırılması zorunlu görünmektedir. Şehir hastaneleri modelinin sözleşme koşulları ile birlikte kamuoyuna tamamen açıklanması, geleceğe dönük yükünün yeniden değerlendirilmesi ve kamucu, bölge temelli bir sağlık hizmeti sunumu planlamasına geçilmesi gerekmektedir. Yenidoğan yoğun bakım, hemodiyaliz, görüntüleme ve hasta yatağı ve yoğun bakım yatağı gibi alanlarda özel sektör bağımlılığını azaltan, kalite göstergelerine dayalı sıkı bir denetim sistemi kurulması önem taşımaktadır.

Tütün, obezite, diyabet ve hipertansiyonla mücadele programlarının güçlendirilmesi, bağımlılık alanında BAHAR benzeri merkezlerin sayısı ve niteliğinin artırılması, çocukluk çağı aşılaması ile risk gruplarına yönelik grip ve COVID-19 aşılamasının yeniden yüksek kapsam düzeylerine çıkarılması gerekmektedir. Sağlık emek gücü için güvenceli istihdam, şiddetten arındırılmış bir çalışma ortamı, gerçekçi iş yükü hedefleri ve aile hekimine düşen üfusun azaltılması yönünde adımlar atılması zorunlu görünmektedir.

Veri şeffaflığının sağlanması, istatistik yıllıklarının zamanında yayımlanması ve veri tabanlarının araştırmacıların erişimine açılması hem durum tespitinin doğruluğunu hem de politika üretiminde hesap verebilirliği artıracak temel bir koşul olarak öne çıkmaktadır. Bu genel çerçeve, sağlığın temel bir insan hakkı olarak tanımlandığı bir sistemde kaynakların sağlık sermayesine değil toplumun sağlık ihtiyaçlarına yönlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin sağlık politikaları toplumun sağlık ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Sağlık Bakanlığı yurttaşların "Uzun ve sağlıklı bir ömür" sürmesini temel hedef olarak belirlemelidir. Yeni bir sağlık sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Uygulamaya konulacak sağlık sistemi her yurttaşa eşit, herkes için

ücretsiz, herkesin her zaman her yerde erişebildiği ve nitelikli sağlık hizmeti sunulan kamucu bir sistem olmalıdır.

Her yurttaşımızın, ülkemizin her yerinde ve her zaman ihtiyaç duyduğu sağlık hizmetlerine (Koruyucu sağlık hizmetleri, tedavi edici hizmetler ve rehabilitasyon hizmetleri) erişebilmesini sağlamak için sağlık hizmetlerinin tümünün yurt çapında ve her basamakta Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması esas alınmalıdır. Merkezi Yönetim Bütçesi içerisinde Sağlık Bakanlığı bütçesine en az yüzde 10 düzeyinde pay verilmelidir.

Sağlık hizmetlerine erişimin önündeki bütün engeller kaldırılmalıdır. Yurttaşlar gücü yetmemek, ulaşım zorluğu ve randevu alamamak gibi hiçbir engelle karşılaşmadan sağlık hizmetlerine erişebilmelidir.

Sağlık hizmetleri sunumunun odak noktasını birinci basamak oluşturmalıdır. Sağlık hizmetlerinde kademeli sevk sistemi altyapısı hazırlanarak hayata geçirilmeli, ikinci ve üçüncü basamak üzerindeki aşırı hasta yükü azaltılmalıdır. Her basamakta hekimler hasta muayenesi için uluslararası standartlara uygun bir zaman ayırabilmelidir.

Ülkemizde ‘şehir hastanesi’ olarak adlandırılan, ‘Kamu Özel İşbirliği’ yönteminin ‘Yap-Kirala-Devret’ modeliyle kurulan ve işletilen hastane işletmelerine son verilmeli; birer rant yatırımı, verimsizlik ve israf projesine dönüşen şehir hastaneleri kamunun üzerinde yük olmaktan çıkartılmalıdır.

Şehir hastaneleri açılırken kapatılan kent merkezlerindeki devlet hastaneleri bölgenin koşullarına ve ihtiyaçlarına göre planlanıp yeniden açılmalıdır.

Okul sağlığı hizmetleri, birinci basamak sağlık örgütlenmesi içerisinde çalışan sağlığı ve güvenliği hizmetleriyle birlikte bütünleşik olarak ele alınmalı ve buna uygun bir örgütlenme modeli hayata geçirilmelidir.

Sağlıkta şiddetin önlenmesi için sağlık çalışanlarının saygınlığını yok sayan, sağlık çalışanlarını itibarsızlaştırıcı ve hınç yüklü söylemleri besleyen yaklaşımlara son verilmelidir. Sağlıkta şiddetin önlenmesi amacıyla sağlık çalışanlarının güvenli ortamlarda çalışmaları sağlanmalı; sağlık çalışanlarına karşı şiddet uygulayan kişiler en sert ve kararlı biçimde cezalandırılmalıdır.

Ülkemizdeki sağlık emek gücünün yaşadığı sorunları çözmek amacıyla planlama, yetiştirme ve istihdam bütünlüklü bir süreç olarak ele alınmalı; sağlık çalışanlarının sayılarının planlanması, iyi yetiştirilmeleri ve istihdam edilmeleri aşamalarının her birinde hak temelli bir sağlık sistemine uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

Kamuda hizmet sunan tüm sağlık çalışanlarının refah düzeyini artıracak düzenlemeler yapılmalıdır. Sağlık emek gücü süreci orta erimde planlamanın, yetiştirmenin ve istihdamın birbirini tamamlayacağı biçimde yönetilmelidir. Yetiştirme planlamaya uygun biçimde, istihdam da yetiştirilenlerin işsiz kalma kaygısı taşımayacakları bir yaklaşımla ele alnmalıdır.

Kamucu, eşit, ücretsiz, erişilebilir ve nitelikli bir sağlık sistemi kurulmalıdır.

Türkiye'de sağlık alanında derin eşitsizlikler söz konusudur.

Sağlık göstergelerinden oluşan bileşik sağlık endeksine göre ülkenin batısı ile doğu ve güneydoğusu arasında büyük farklılıklar vardır. Sağlık Bakanlığı bütçesinin bu derin eşitsizlikleri azaltacak biçimde dağıtılması beklenir. Ancak 2026 yılı bütçesinde böyle bir dağıtım söz konusu değildir. Bu bağlamda sağlıkta eşitsizliklerin süreceği anlaşılmaktadır.

Sağlık Bakanlığı bütçesi ağırlıklı olarak tedavi edici hizmetlere ve şehir hastanelerine kaynak ayırmak yerine; koruyucu hizmetlere ve sağlık çalışanlarının refahını artırmaya dönük olarak hazırlanmalıdır.

Sağlık Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçe teklifi, sağlığı temel bir insan hakkı olarak ele alan, yurttaşlarımızın sağlığını korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen bir perspektif yerine; maalesef, sağlık alanını sermaye birikimi olarak belirleyen ve şirketler için kar maksimizasyonunu hedefleyen bir anlayışla hazırlanmıştır. Bu haliyle hem sağlıklı yurttaşlarımızın hem de hastaların ve hasta yakınlarının gereksinimlerini karşılamaktan uzaktır.

Sağlık Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen,

-Şehir hastaneleri modelindeki temel hatalar nedeniyle, kamu özel işbirliğiyle işletilen bu hastanelere ayrılmış ödeneğin 40 milyar TL düşürülmesini ve 40 milyarlık bu düşülen ödeneğin koruyucu sağlık hizmetlerinde kullanımını,

-Koruyucu sağlık hizmetleri için ayrılan 19.8 milyar TL'yi düşük bularak, 100 milyar TL daha ödenek ayrılmasını;

-Ülkemizin en can yakan sorunlarından bağımlılık için, bağımlılıkla mücadeleye ayrılan 241 milyon TL ödeneğe 10 milyar TL daha eklenmesini;

-100 bin yeni sağlık personelini istihdamı için bütçeye 120 milyar TL ödenek eklenmesini bu sayede 100 bin civarı hemşire, Biyomedikal Mühendis, Fizyoterapist, Fizik Tedavi Teknikeri, Diyetisyen, Diş Protez Teknisyeni, Sağlık Kurumları İşletmeciliği mezunları, Hastane Bilgi Yönetim Sistemleri çalışanları, Görüntüleme Merkezi Çalışanları, tıbbi sekreter branşlarında istihdam sağlanmasını,

talep eden önergelerimiz rededilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak sağlık hizmetlerini piyasa temelli değil, hak temelli bir yapıya kavuşturmayı hedefliyoruz. Sağlık hizmetlerinin finansmanı, sunumu ve yönetimi kamusal sorumluluk çerçevesinde düzenlenecek; koruyucu sağlık hizmetleri tüm sistemin merkezine yerleştirilecektir.

1. Koruyucu ve Birinci Basamak Odaklı Sağlık Sistemi Kuracağız

Sağlık sisteminin temelini koruyucu sağlık hizmetleri oluşturacaktır.

Bu kapsamda ülke genelinde Halk Sağlığı Merkezleri kurulacak; aile hekimi, hemşire, ebe, diyetisyen, diş hekimi ve psikologdan oluşan multidisipliner ekiplerle birinci basamak güçlendirilecektir.

Basamaklandırılmış sağlık sistemi hayata geçirilecek; birinci basamakta çözülmeyen vakalar ikinci ve üçüncü basamağa yönlendirilecektir. Böylece hastanelerdeki yığılma azaltılacak, randevu sistemi rahatlayacak ve sağlık hizmeti bütüncül bir yapıya kavuşacaktır.

2. Tek Sağlık Yaklaşımını Uygulayacağız

İklim krizi, salgınlar, çevresel riskler ve zoonotik hastalıklara karşı dirençli bir yapı için çevre, hayvan ve insan sağlığını bir arada ele alan Tek Sağlık Modeli uygulanacaktır. Erken uyarı sistemleri, saha epidemiyolojisi ve afet yönetimi modernize edilecektir.

3. Hastane Kapasitesini Güçlendireceğiz

Kapatılan devlet hastaneleri yeniden hizmete açılacaktır.

Hastaneler "eve en yakın sağlık hizmeti" ilkesiyle planlanacak; bölgesel ihtiyaçlara göre yatak kapasitesi, uzman dağılımı ve tıbbi teknoloji yatırımları yeniden düzenlenecektir.

Şehir hastanelerine bağımlı yapıyı azaltmak için kamuya ait hastane altyapısı güçlendirilecektir.

4. İlaç ve Tedaviye Erişimi Güvence Altına Alacağız

İlaçta katkı payları kaldırılacak, kronik hastalıklar için sürekli ilaç temini garanti altına alınacaktır.

Stratejik ilaç ve tıbbi cihazlarda yerli üretim desteklenecek; kanser ve nadir hastalık ilaçları başta olmak üzere tüm hayati ilaçlara ücretsiz erişim sağlanacaktır.

5. Sağlık Çalışanlarının Çalışma Koşullarını İyileştireceğiz

Sağlık emekçileri için performans sistemi kaldırılacak; maaş temelli, emekliliğe yansıyan, adil ve güvenceli bir ücret sistemi uygulanacaktır.

Şiddete karşı sıfır tolerans politikası yürürlüğe konulacak; caydırıcı cezalar ve özel koruma protokolleri hayata geçirilecektir.

Personel açığını gidermek üzere sağlık çalışanı istihdamı artırılacak; görev tanımları netleştirilecek ve çalışma süreleri insan onuruna yakışır düzeye çekilecektir.

Atama ve görevlendirmelerde liyakat esas alınacak; keyfi uygulamalar sona erdirilecektir.

6. Sağlık Finansmanını Güçlendireceğiz

Merkezî bütçeden sağlığa ayrılan pay artırılacaktır.

Halkın cebinden yaptığı sağlık harcamalarının oranı azaltılacak; koruyucu sağlık harcamaları artırılarak uzun vadede maliyet etkin bir yapı kurulacaktır.

Sonuç

CHP olarak, hakkaniyetli, kapsayıcı ve kamucu bir sağlık sistemini hayata geçirmeyi; herkesin eşit, ücretsiz ve nitelikli sağlık hizmetine erişmesini sağlamayı hedefliyoruz.

Bu kapsamlı dönüşüm programıyla Türkiye'yi paran kadar değil, hakkın kadar sağlık ilkesine dayanan modern ve güçlü bir sağlık sistemine kavuşturacağız.

XXVII. ÇEVRE KENTLEŞME VE İKLİM KRİZİ İLE MÜCADELE

Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı 2026 Bütçe Teklifinin Değerlendirmesi

2026 yılı için TBMM'ye sunulan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Bütçe Teklifi, önceki yılların devamı niteliğinde olup çevre, iklim ve ekoloji politikalarını ikinci plana itmektedir. Bakanlık bütçesinin yaklaşık %33'ünün tek bir program altında – "Yoksullukla Mücadele Programı"- kentsel dönüşüm ve konut yatırımlarına tahsis

edilmesi, gerçekte bir “yoksullukla mücadele” politikası değil, inşaat temelli büyüme stratejisinin sürdürüldüğünü açıkça göstermektedir.

Kamuoyuna “yoksullukla mücadele” başlığıyla sunulan 100 milyar TL’lik sermaye gideri, klasik sosyal yardım programlarının hiçbirini içermediği gibi, doğrudan TOKİ, Emlak Konut GYO ve rezerv alan konut projelerine yönlendirilmektedir. Bu durum, sosyal politika alanlarının araçsallaştırıldığı; çevre, iklim, doğa, su havzaları ve ekosistemlerin korunmasına ayrılan kaynakların ise son derece sınırlı bırakıldığı bir bütçe yapısı yaratmaktadır.

Bakanlığın adını değiştirerek çevre problemleri ve iklim değişikliği ile mücadele edilemez. Bütçede ayrılan kaynak da önemli!

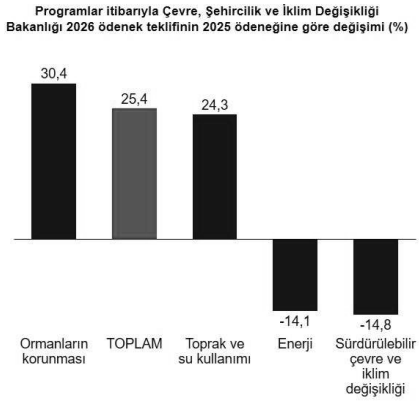

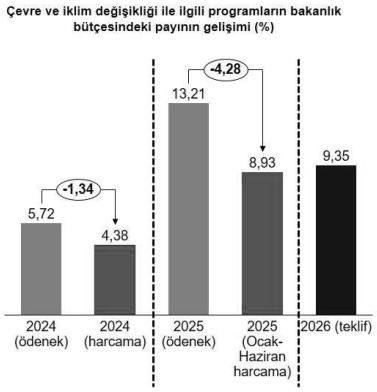

Program Bazında 2026 Bütçesinin Analizi

Yoksullukla Mücadele (Konut) Programı – 100 Milyar TL’lik Dev Sermaye Aktarımı

Bütçesi 2025 yılında 22 milyar TL Yoksullukla Mücadele (Konut) Programının 2026 yılında 100 milyar TL’ye çıkarılması bütçe kompozisyonunun tek başına konut ve inşaat yatırımlarına endekslenmiş olduğunu göstermektedir. Bu kalem, uygulamada TOKİ projeleri, “İlk Evim” ve benzeri kampanyalar, Afet konutları, Rezerv alan konut üretimi gibi projelerin finansmanı için kullanılmaktadır. Gerçekte ne doğrudan nakdi yardım, ne istihdam desteği, ne de sosyal hizmet mekanizmaları içermektedir.

Buradaki kritik sorun; söz konusu devasa yatırımın “yoksullukla mücadele” gibi yanıltıcı bir başlık altında sınıflandırılmasıdır. Yatırım niteliğindeki konut projelerinin bu şekilde

sunulması hem bütçe şeffaflığını zedelemekte hem de Meclis'in doğru bilgilendirilmesi ilkesine aykırı bir yaklaşımı ifade etmektedir.

Hükümetin geçmiş sosyal konut vaatlerinin (2019'da ilan edilen 100 bin Sosyal Konut, "İlk Evim İlk İş Yerim" ve deprem konutları) zamanında yerine getirilemediği dikkate alındığında, bu 100 milyar TL'lik bütçenin etkililik, verimlilik ve hedef kitle yararı açısından çok ciddi bir risk oluşturduğu ortadadır.

Kentsel Dönüşüm Programı – Artışlara Rağmen Etkisiz Bir Çerçeve

2026 teklifi 40 milyar TL'den 52 milyar TL'ye çıkarılmıştır.

Ancak:

- Afet riski altındaki bölgelerde dönüşüm hâlâ parsel bazlı ve rant odaklıdır.
- Rezerv alan politikaları hukuki tartışmalar yaratmaktadır.
- 6 Şubat sonrası verilen "1 yılda 650 bin konut teslimi" vaadi yerine getirilememiş; 3. yılında sadece 350 bin konut teslim edilebilmiştir.

Dolayısıyla bütçe artmış ancak performans göstergeleri iyileşmemiş, birçok proje yarım veya gecikmeli kalmaya devam etmiştir. Kentsel dönüşüm, riskli yapı stokunu azaltan bir afet politikası olmaktan çok, yeni imar alanları açan bir rant politikasına indirgenmiştir.

Sıfır Atık ve Katı Atık Yönetimi Programı – Sembolik Artışlar

Bütçede yerel yönetimlerin katı atık tesis kurma kapasitesi desteklenmemiştir. Fakat büyük şehirlerde depolama alanları dolma sınırına gelmiş, geri dönüşüm oranları yerinde saymıştır. Bu program, çevre yönetimi ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır.

İklim Değişikliğiyle Mücadele Programı – Türkiye'nin İklim Hedefleriyle Uyumlu Değil

İklim değişikliğiyle mücadele programına 2025 bütçesinde 9 milyar TL ayrılmıştı. 2026'da ise 10 milyar TL ayrılmıştır. Artış yok denecek kadar azdır.

Oysa Türkiye'nin 2053 net sıfır hedefi vardır. 2030 sera gazı azaltımı için ulusal katkı beyanı artmıştır. Su ve tarım sektörlerinde iklim riski dramatik biçimde artmaktadır. Bu

bütçe kalemiyle sera gazı artışı azaltılamaz, iklim uyum projeleri uygulanamaz, atıksu geri kazanımı %15'lik 2030 hedefi mümkün değildir.

Çevre ve İklim Politikaları

Türkiye'de çevre ve iklim yönetimi, özellikle AKP iktidarı döneminde, yalnızca tercih edilen ekonomik modelin değil, aynı zamanda bilinçli biçimde zayıflatılan kurumsal yapının sonucu olarak derin bir gerileme yaşamaktadır. AKP'nin son yirmi yılı, doğayı ve doğal varlıkları korumayı bir devlet yükümlülüğü olarak merkezine almak, bu anlamda ekosistem üzerindeki tehdit ve baskıları ortadan kaldıracak politikalar geliştirmek ve uygulamak yerine; kısa vadeli rant odaklı bir büyüme modelini kurumsallaştırma dönemi olmuştur. Bu modelle birlikte Sürdürülebilir Kalkınma İlkelerine göre belirlenen çevre politikalarından Yeşil Büyüme Odaklı politikalara geçiş sağlanmıştır.

2021'de Bakanlığın "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği" adıyla yeniden yapılandırılması da bu sürecin parçasıdır. İktidarın iddia ettiği gibi iklim politikalarını güçlendirmek yerine, çevre yönetimini imar ve inşaat öncelikleriyle aynı çatı altına toplayarak işlevsizleştirmiştir. Oysa ki, Çevre ve İklim Politikaları perspektifinde, koruyan, denetleyen ve geliştirmeye çalışan bir kurumsal yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Çevre, İklim Değişikliği ile ilgili kurumların, Şehircilik ile ilgili kurumlar ile aynı hiyerarşik düzlemde Genel Müdürlük olarak organize edilip, aynı Bakanlık bünyesinde örgütlenmesi şehircilik olgusunun Türkiye'de denetimsizleşmesine zemin hazırlamıştır.

Bakanlığın bütçesi içerisinde Çevre, İklim Değişikliği ve Şehircilik ile ilgili birimlere ayrılan payın, yani dağılımın eşitsizliği, bu alandaki denetimsizliği yönetimsel anlamda ortaya çıkarmaktadır. ÇED süreçleri, denetimler, korunan alanlar, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem temelli koruma politikaları, kentsel rant projelerinin gölgesinde erimiş; çevre bürokrasisi, kamusal yararı ve ekolojik dengeyi savunan bir yapı olmaktan çıkarılmıştır.

ÇED ve Denetim Programı – Tesis Sayısına Göre Çok Yetersiz

ÇED ve çevre denetimlerine ayrılan ödenek, Türkiye'deki maden, sanayi ve enerji tesislerinin ölçeği düşünüldüğünde son derece sınırlıdır. Denetim sayıları, tesis sayısının çok gerisinde kalmaktadır; 2026'da önerilen küçük artış, çevresel riskleri azaltmak için yeterli değildir.

Gebze Arslan Apartmanı örneğinde gördüğümüz gibi, yalnızca bina projelerinin değil, altyapı projelerinin de zemin ve çevre üzerindeki etkileri yeterince denetlenmemekte; bu da doğrudan can güvenliğini tehdit etmektedir.

Bakanlığın ve taşra teşkilatının Erzincan İliç'teki Anagold Madencilik AŞ'ye ait Çöpler Kompleks Madeni'ne ilişkin izin ve denetim süreçlerindeki pratikleri, bahsettiğimiz yapının eşgalini çizmektedir.

İliç Çöpler Altın Madeni'nde 13 Şubat 2024'te yaşanan facia, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın ÇED süreçlerindeki görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğini ortaya koymuştur. Olaya ilişkin soruşturma dosyası kapsamında hazırlanan bir bilirkişi raporunda Bakanlığın "asli kusurlu" bulunduğu görüşü yer almıştır. 2021 tarihli ikinci kapasite artışı için verilen ÇED Olumlu Kararının, projedeki ciddi tasarım ve güvenlik zafiyetlerini dikkate almadan onaylanmış olması, bilirkişinin kusur tespitinin temel dayanağıdır. Bakanlık, kamu yararını korumaya yönelik düzenleyici rolünü yerine getirmemiş, çevresel riskleri bertaraf etme yükümlülüğünü ihmal etmiştir. Bakanlığın asli kusuru yalnızca karar verme aşamasında değil, karar sonrası izleme ve denetim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi nedeniyle de belirginleşmektedir. 2021 tarihli ÇED Olumlu Kararı, Faz 1–4 toplam kapasitesini 58 milyon ton ile sınırlamış olmasına rağmen, hukuki dayanağı olmayan Faz 4B'nin inşasına göz yumulmuş; ÇED kararına aykırı kapasite artışı uygulanmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, facia tarihinde 58 Milyon Ton kapasiteli yığın liç sahasında 68 Milyon Ton'luk malzemin serili olduğunu söylemektedir. ÇED raporlarındaki taahhütlerin sahada gerçekleşip gerçekleşmediğini izlemek Bakanlığın açık görevi olmasına, Faz 4B'nin yürürlükteki ÇED kararına aykırı olduğu bilinmesine karşın inşasına ve işletilmesine göz yumulmuş, faaliyet durdurulmamıştır. 13 Şubat 2024 tarihinde yaşanan kayma olayı, Faz 4B'de başlamıştır. Bahsedilen 2021 tarihli ÇED Olumlu kararında onayı bulunan ve asli kusurlu olduğu söylenen Murat Kurum faciadan sonraki günlerde tekrar Bakanlık görevine atanmıştır. Soruşturma dosyasında alınan yeni bilirkişi raporunda Bakanlığın ve Murat Kurum'un sorumluluğunun olmadığı görüşü verilmiştir.

Benzer bir çözülme, iklimle ilgili kurul ve danışma mekanizmalarında da görülmektedir. AKP döneminde oluşturulan ya da dönüştürülen yapılar, şeffaflıktan uzak, katılımcılığı sınırlayan ve büyük ölçüde biçimsel işlev gören kurullara dönüşmüştür. Sivil toplumun, akademinin, meslek örgütlerinin ve yerel yönetimlerin sürece gerçek anlamda dahil edilmediği bu iklim krizi ile mücadele ve krizin yönetimi tarzı, karar alma süreçlerini dar bir bürokratik çerçeveye hapsetmiştir. Böylece iklim politikaları; toplumsal adaleti, kuşaklar arası hakkaniyeti ve bilimsel rehberliği esas alan "iklim dayanıklılığı ve yeşil adil dönüşüm" perspektifinden uzaklaşmış; iktidarın kısa vadeli ekonomik önceliklerine bağımlı hale gelmiştir.

Bütçe verileri de bu siyasal tercihlerin somut yansımasıdır. Çevre ve iklim politikalarına ilişkin bütçe dağılımı incelendiğinde, programlar arası kaynak tahsisinde belirgin bir stratejik uyumsuzluk göze çarpmaktadır. 2026 yılı ödenek teklifinde bazı alanlarda artış öngörülmesine karşın, 2025 yılına kıyasla iklim değişikliğiyle mücadelede temel işlev gören iki kritik programda kayda değer kesintiler yapılmıştır. Enerji programına ayrılan kaynak bir önceki yıla göre % 14,1, sürdürülebilir çevre ve iklim değişikliği programı ise % 14,8 oranında azaltılmıştır.

Benzer durum çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili programların bakanlık bütçesi içindeki payının yıllar içindeki seyrinde de izlenmektedir. 2024 yılında bu programlara ayrılan bütçe payı yüzde 5,72 olarak öngörülmüşken yıl sonu gerçekleşmesi yüzde 4,38'de kalmış, ödenek ile harcama arasında 1,34 puanlık bir fark ortaya çıkmıştır. 2025 yılı için ödenek payı yüzde 13,21'e yükseltilmiş olmakla birlikte, yılın ilk altı ayında gerçekleşen harcama yüzde 8,93 düzeyinde kalmıştır. 2026 yılı teklifinde ise bu payın yüzde 9,35'e geriletilmesi, çevre–iklim programlarının bütçe içindeki ağırlığının istikrarlı bir artış eğilimi göstermediğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla iklim krizine karşı ortaya konan hedefler ile bütçe taahhütleri arasında olduğu kadar, taahhütler ile fiili harcamalar arasında da ciddi bir tutarsızlık bulunmaktadır.

Söz konusu kesintiler, düşük gerçekleşme oranları ve dalgalı bütçe payları, Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelede öngörülebilir ve planlama temelli bir finansman çerçevesi oluşturamadığını göstermektedir. Oysa iklim krizini bir kalkınma krizi olarak gören yaklaşımlar, yeşil dönüşüm yatırımlarının, adil geçiş programlarının ve iklim uyum projelerinin uzun vadeli, istikrarlı ve şeffaf bir bütçe mimarisiyle desteklenmesini zorunlu kılmaktadır. Mevcut bütçe yapısı ise hem kurumsal kapasiteyi hem de politika güvenilirliğini zayıflatan bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'nin iklim kırılganlığı hızla artarken, iktidar ülkeyi daha dirençli kılacak "yeşil adil dönüşüm" perspektifini sahiplenmek yerine, kırılganlığı derinleştiren bir yönetim pratiğini sürdürmektedir. Bu nedenle Türkiye'de çevre politikalarının yalnızca zayıf değil, siyasi tercihler sonucu bilinçli biçimde geriletilmiş olduğu söylenebilir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin iklim krizini bir güvenlik ve kalkınma krizi olarak ele alan, bütün politika alanlarını iklim dayanıklılığı ekseninde yeniden yapılandırmayı hedefleyen yaklaşımı, bu tabloya alternatif oluşturmaktadır.

Yeşil Büyüme Modeli

İklim Kanunu'nun amaç maddesinde iklim krizi ile mücadelede Yeşil Büyüme vizyonu ile hareket edileceği düzenlenmektedir. Bu vizyon, hali hazırda sürdürülebilir kalkınma ilkeleri bağlamında düzenlenen çevre mevzuatında bir paradigma değişikliğine gidildiğini ortaya koymaktadır. İklim Kanunu'nun devamında yasalaşan 7554 Sayılı Kanun'da da bu perspektifle hareket edilmiştir.

Büyümeyi hedef alan bu akım yeni teknolojik hamleler ile üretimin "yeşil" kılınabileceğini savunmaktadır. Ancak, bu hedeflerle oluşturulan teknolojiler, daha fazla üretim, daha fazla kar, daha ucuz emek, daha ucuz hammadde, daha ucuz enerji üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu sürecin varacağı sonuç tekrar bir krizdir.

Büyüme Hedefi, AKP Plansızlığının Bir Örneği

AKP'nin Türkiye'de yürüttüğü süreç, yeşil büyüme söylemi altında ekolojik krizi derinleştiren bir serüvene dönüşmüştür. AKP'nin enerji alanındaki politika ve uygulamalarını örnek alacak olursak; yenilenebilir enerji kaynaklarının kurulu güç içindeki payı artırılırken, fosil yakıta dayalı enerji üretiminde bir azalma yaşanmamaktadır. Elbistan-Afşin termik santralinin ek ünitesine ÇED olumlu kararı verilmiştir. Akbelen'de ormanların kesilmesine izin verilmiştir. Kapasite mekanizması adı altında kömürlü termik santraller desteklenmektedir. 7554 Sayılı Yasa ile Yeniköy-Kemerköy ve Yatağan termik santrallerinin kömür ihtiyacının karşılanabilmesi için zeytinlik alanlar feda edilmiştir.

Bu denklemde yenilenebilir enerji yatırımları, bir enerji dönüşümü amacından ziyade mevcut kurulu gücü daha da büyütmek ve enerji üretim kapasitesini artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu durum, daha fazla yatırımın önünü açmak için kurulu gücü yüksek tutma stratejisinin bir parçasıdır. Ancak bu strateji, ekolojik tahribatı da artırmaktadır.

İhtiyaçtan fazla enerji üretimi için daha fazla üretim tesisi inşa edilirken, ormanlar, meralar ve tarım alanları gibi karbon yutak alanları amaç dışı kullanılarak yok edilmektedir. Bu süreçte, daha fazla hammadde tüketimi, daha fazla atık üretimi ve daha fazla enerji kaynağı kullanımı söz konusudur. Aynı zamanda, bu üretim modeli, daha uzun çalışma saatleri ve emek sömürüsünü de beraberinde getirmektedir. Bu döngü, yalnızca ekonomik krizleri değil, ekolojik krizleri de derinleştirmektedir. İklim krizi, tam da bu sömürücü ve doğayı metalaştıran üretim-tüketim modelinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu arayış, daha fazla üretime yönelik bir büyüme hamlesinin parçasıdır. Bu nedenledir ki, Kanun teklifi kapsamında oluşturulması düşünülen kurul, koordinasyon gibi organizasyonlarda, strateji ve eylem planlarında, katkı beyanı gibi taahhütlerde sadece yatırım çevreleri paydaş olarak kabul görmektedir.

Yeşil Büyüme Daha Fazla Karbon Demek mi?

Yeşil büyüme söylemi kapitalizmin doğayla kurduğu sömürü ilişkisini sürdürmenin yeni bir yolu olarak karşımıza çıkmıştır. Ekolojik sınırları gözeten, toplumun temel ihtiyaçlarını merkeze alan, doğayla uyumlu bir üretim ve tüketim modelini savunan bir yaklaşım yerine, büyüme paradigması üzerinden hareket edilmiştir. Ancak, bu yöntem ile iklim krizinin çözülemeyeceği açıktır; çünkü büyüme daha fazla enerji tüketimi, daha fazla kaynak kullanımı ve daha fazla karbon salımı anlamına gelir.

İklim kriziyle mücadele kapsamında ekonomiden, endüstriye kadar birçok alanın yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Çalışma sürelerinin yeniden düzenlenmesinden, krizin mağdurlarının zarar ve kayıplarını gidermeye yönelik mekanizmaların inşa edilmesi gerekmektedir. Ancak, “büyüme” odaklı bir mücadele yönteminde bu başlıkların yer almamış olması olağandır.

İklim Krizi

Türkiye, Akdeniz Havzası’nda yer alan bir ülke olarak küresel iklim krizinden hem en hızlı hem de en şiddetli etkilenen coğrafyalar arasındadır. Dünya Meteoroloji Örgütü’nün (WMO) 2024 değerlendirmeleri, Akdeniz’in küresel ortalamaya kıyasla çok daha hızlı ısındığını ve bölgenin artık “iklim değişikliğinin sıcak noktası” olarak tanımlandığını ortaya koymaktadır. Akdeniz’in kara ve deniz yüzeyi sıcaklıkları, küresel ortalama artış hızının üzerinde seyretmekte; bölge, iklim krizinin güvenlik, gıda

güvencesi, su yönetimi ve göç dinamikleri üzerindeki etkilerini diğer coğrafyalardan daha sert yaşamaktadır.

2024 yılı, insan faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının etkisiyle, küresel yıllık ortalama sıcaklığın sanayi öncesi dönemin 1,5°C üzerine çıktığı ilk yıl olmuştur. WMO ve Copernicus'un ortak değerlendirmeleri; atmosferdeki karbondioksit, metan ve azot oksit birikiminin rekor seviyelere ulaştığını, bu birikimin ise Paris Anlaşması'nda kritik eşik olarak tanımlanan 1,5°C sınırını fiilen aştığını göstermektedir. Bilimsel literatürde "geri dönüşü zor sınırlar"a yöneliş olarak tanımlanan bu süreç, iklim krizinin artık soyut bir gelecek senaryosu değil, mevcut bir kalkınma ve güvenlik riski olduğunu teyit etmektedir.

Türkiye'deki veriler, bu küresel eğilimin yerel düzeyde çok daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün 2025 İklim Raporu da bu tabloyu doğrulamaktadır: 2024 yılı Türkiye'de son 54 yılın en sıcak yılıdır ve yıllık ortalama sıcaklıklar tüm ölçüm tarihinin rekorunu kırmıştır. Aynı dönemde ekstrem hava olaylarının sayısı 1.257'ye yükselmiş; bu artış, iklim krizinin artık mevsimsel bir sapma değil, kalıcı bir risk rejimi oluşturduğunu göstermektedir. Haziran–Temmuz–Ağustos döneminde ortalama sıcaklık 26,1°C ile uzun yıllar ortalamasının belirgin biçimde üzerine çıkmış; yıl boyunca 288 gün pozitif sıcaklık anomalisi kaydedilmiş, yalnızca 3 gün uzun yıllar normallerine eşit seyretmiştir. Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu başta olmak üzere birçok bölgede tarihsel sıcaklık rekorları kırılmış; mevsimsel sıcaklık "sapmaları" sıradan dalgalanmalar olmaktan çıkmış, kalıcı bir iklim rejimi değişikliğine işaret etmiştir.

Zaten mevcut durumda iklim değişikliği, hava kirliliği ve kalitesi, ekosistem, biyoçeşitlilik gibi alanlarda küresel sıralamada sonlarda yer alıyoruz.

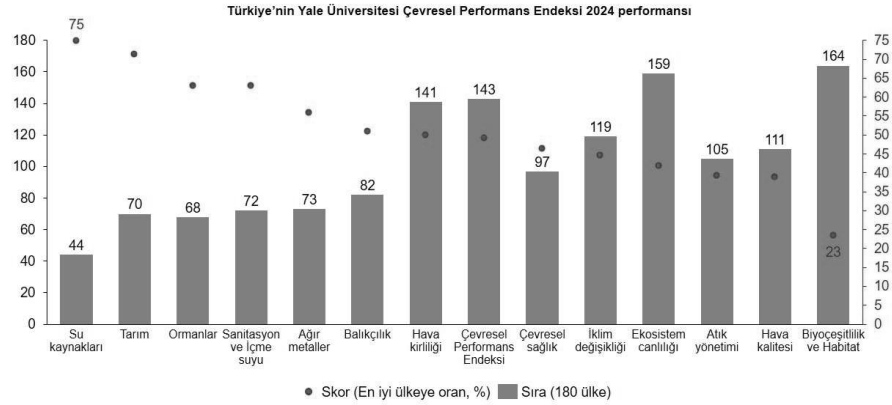

Küresel ölçekte 1,5°C sınırının aşılması ile Türkiye'nin bölgesel ısınma eğiliminin birleşmesi, ülkeyi iklim krizine karşı dünya ortalamasının üzerinde kırılganlığa sahip bir ülke konumuna getirmektedir. Su stresi, kuraklık, tarımsal verim kayıpları, orman yangınları, kıyı erozyonu, sel ve taşkınlar, halk sağlığı riskleri ve iklim kaynaklı göç dinamikleri, Türkiye'nin kalkınma gündemini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle iklim krizi, yalnızca çevresel değil; aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve siyasal bir kriz alanı olarak ele alınmak zorundadır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin iklim krizini bir güvenlik ve kalkınma krizi olarak tanımlaması, bu bütünsel çerçeveyi esas alan bir perspektifi yansıtmaktadır.

İktidarın İklim Hedefleri Üzerine Değerlendirme

Paris Anlaşması uyarınca taraf devletler, küresel sıcaklık artışını 1,5°C ile sınırlamak amacıyla düzenli aralıklarla güncellenen Ulusal Katkı Beyanları (NDC) sunmaktadır. Bu beyanlar, ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltma, uyum politikaları geliştirme ve iklim adaletini gözeten bir dönüşüm programı ortaya koyma iradesinin temel göstergeleridir.

Türkiye'nin 2035 yılına ilişkin güncellenmiş NDC'si ise, iklim krizinin aciliyetiyle uyumlu, mutlak azaltıma dayalı ve adil geçişi önceleyen bir çerçeve sunmaktan uzaktır. Yeni NDC'ye göre Türkiye, 2035 yılında emisyonlarını 643 milyon ton CO_2 eşdeğerine indirmeyi hedeflemektedir. Ancak bu hedef, mutlak bir azaltımdan ziyade referans senaryoya göre "artıştan azaltım" metodolojisine dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle,

hedefin gerçekleşmesi hâlinde Türkiye'nin emisyonları 2035'te 2023 seviyesine göre yaklaşık %16 artmış olacaktır. Bu tablo, azaltım kavramının teknik olarak kullanıldığı ancak fiiliyatta artışın devam ettiği bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Yeni referans senaryo, emisyonların 2035'e kadar 1.109 milyon ton seviyesine yükseleceği varsayımı üzerine inşa edilmiştir. Bu düzey, Türkiye'nin mevcut ekonomik yapısı, enerji tüketim profili ve dönüşüm kapasitesi dikkate alındığında gerçekçi olmaktan çok "yukarı yönlü şişirilmiş" bir projeksiyon izlenimi vermektedir. Bu nedenle, bu tür bir referans noktadan yapılan indirimin iklim politikası açısından somut bir kazanım değil, daha çok istatistiksel bir manevra olduğu söylenebilir.

Yeni NDC'nin bir diğer temel sorunu, ilave politika seti öngörmemesidir. Elektrik üretiminde kömürün rolünü aşamalı olarak azaltan, yeni kömür ve fosil yakıt yatırımlarını sınırlandıran, ulaşımda elektrifikasyonu hızlandıran, sanayide enerji verimliliği ve karbonsuzlaşmayı zorunlu kılan, tarım ve atık sektörlerinde yapısal dönüşümü hedefleyen bağlayıcı düzenlemelere yer verilmemiştir. Emisyon azaltımının, mevcut eğilimlerin "kendiliğinden" devamıyla sağlanacağı varsayılmaktadır.

Bu yaklaşım, 2053 net sıfır hedefiyle de yapısal bir uyumsuzluk yaratmaktadır. Emisyonların 2035'e kadar artmaya devam etmesi, kalan 18 yıl içinde ekonomi genelinde sıfıra yakın emisyon seviyelerine inmek için son derece sert ve maliyetli bir dönüşüm gerektirecektir. Emisyonların zirve yapacağı yılın belirsiz bırakılması, bu uyumsuzluğu daha da derinleştirmektedir. Oysa iklim dayanıklılığı ve yeşil adil dönüşüm perspektifi, emisyonların mümkün olan en kısa sürede zirveye ulaşıp aşağı yönlü, mutlak azaltıma dayalı bir patikaya girmesini; bu süreçte de emekçilerin, çiftçilerin, kadınların, gençlerin ve dezavantajlı grupların dışlanmadığı bir adil geçiş çerçevesini zorunlu kılmaktadır.

NDC'nin hazırlık sürecinde katılımcılık ilkesinin sınırlı kaldığı; uzman kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve emek örgütlerinin sürece yeterince dahil edilmediği anlaşılmaktadır. Böylece ulusal iklim politikaları, geniş toplumsal mutabakata dayanan bir vizyon yerine, dar bir idari çerçeve içinde belirlenmektedir.

Sonuç olarak Türkiye'nin 2035 iklim hedefi, Paris Anlaşması'nın 1,5°C uyumlu seferberlik düzeyine ulaşmamakta; 2053 net sıfır hedefiyle de çelişmektedir. Türkiye'nin Akdeniz Havzası'nın kırılgan ülkelerinden biri olarak gerçek bir "iklim

dayanıklılığı ve yeşil adil dönüşüm" yoluna girmesi için, mutlak azaltıma dayalı, sektörel yol haritalarıyla desteklenmiş, kömürden çıkış takvimi içeren, adil geçişi ve toplumsal eşitliği merkezine alan yeni bir iklim politikasına ihtiyaç bulunmaktadır.

COP31 Ev Sahipliği

Türkiye'nin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında düzenlenecek 31. Taraflar Konferansı'na (COP31) ev sahipliği yapacak olması, iklim diplomasisi ve uluslararası görünürlük açısından önemli bir fırsattır. Antalya'nın ev sahibi şehir olarak belirlenmesi, Akdeniz'in iklim krizinden en çok etkilenen havzalardan biri olduğu gerçeğini görünür kılmak açısından da sembolik bir anlam taşımaktadır. Ancak ev sahipliği, tek başına iklim liderliği anlamına gelmemektedir. Esas belirleyici olan, Türkiye'nin COP31'e hangi iklim hedefleri, hangi müzakere pozisyonu ve hangi yeşil dönüşüm programı ile gireceğidir.

Gelişmekte olan bir Akdeniz ülkesi olarak Türkiye'nin, iklim krizine tarihsel olarak en çok neden olan ülkeler ile bu krize en az katkısı olmasına rağmen en ağır bedeli ödeyen ülkeler arasında adil, kapsayıcı ve bilim temelli bir müzakere zemini kuran bir rol üstlenmesi beklenir. Bu rol, küresel iklim adaleti temelinde; hem emisyon azaltımında sorumluluk paylaşımını hem de iklim finansmanına adil erişimi gözeten bir iklim diplomasisini gerektirir. Ancak böylesi bir pozisyonun inandırıcılığı, Türkiye'nin ulusal iklim politikalarının tutarlılığı ve güvenilirliğine bağlıdır.

Kasım ayında açıklanan güncel Ulusal Katkı Beyanı (NDC 3.0), bu açıdan ciddi tartışmalar içermektedir. NDC'nin hâlâ "artıştan azaltım" yaklaşımına dayanması, mutlak emisyon azaltım hedefi içermemesi, fosil yakıtlardan çıkış takvimi ve kömürden kademeli çıkışı tanımlamaması, 2035 emisyon projeksiyonlarını 2023 seviyesinin %16 üzerinde öngörmesi, Türkiye'nin 2053 net sıfır hedefiyle açık bir uyumsuzluk yaratmaktadır. Uluslararası bağımsız analiz platformu Climate Action Tracker'ın Türkiye'nin politikalarını "kritik derecede yetersiz" kategorisinde değerlendirmesi, bu uyumsuzluğun bilimsel teyidi niteliğindedir.

Birleşmiş Milletler İklim Sekreteryası'nın ve BM İklim Şefi Simon Stiell'in COP30'da yaptığı "düşük karbonlu ekonomiye geçemeyen ülkeleri durgunluk ve yüksek enflasyonun beklediği" yönündeki uyarılar, özellikle OECD içinde en yüksek enflasyona sahip ülkelerden biri olan Türkiye açısından son derece önemlidir. İklim

politikalarındaki gecikme, sadece ekolojik yıkım değil; aynı zamanda makroekonomik istikrarsızlık, rekabet gücü kaybı ve sosyal adaletsizlik üretmektedir.

Dolayısıyla COP31, Türkiye için iki farklı rota arasında bir tercih anlamına gelmektedir: Ya iklim krizini tali bir gündem olarak görmeye devam eden, artıştan azaltıma dayalı ve fosil yakıt bağımlılığını sürdürmeyi seçen mevcut çizgi korunacak; ya da bilim temelli, iklim adaleti odaklı, yeşil adil dönüşüm perspektifini benimseyen yeni bir iklim politikası eksenine geçilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin iklim diplomasisini küresel iklim adaleti temelinde, yeşil ekonomiye adil geçiş ve bölgesel dayanışma ekseninde kurgulayan yaklaşımı, Türkiye'nin COP31'de gerçek bir iklim liderliği sergilemesinin yolunu açabilecek niteliktedir.

AKP'nin Çevre Politikaları

AKP iktidarı döneminde Türkiye'de çevre ve iklim politikaları koruma odaklı çevre hukukundan giderek uzaklaşmış; yatırım ve büyüme söylemi altında, doğal varlıkları ekonomik faaliyetlerin "ayarlanabilir" girdisi olarak gören bir mevzuat yapısına evrilmiştir. Ormanlar, meralar, zeytinlikler, kıyılar, sulak alanlar ve su havzaları; çevresel taşıma kapasitesi ve ekosistem bütünlüğü gözetilmeden maden, enerji, inşaat ve ulaşım projelerinin hedef alanlarına dönüştürülmüştür.

Oysa iklim dayanıklılığını esas alan bir çevre politikası, doğayı yalnızca korunması gereken bir "alan" değil, aynı zamanda su güvenliği, gıda güvencesi, halk sağlığı ve ekonomik refahın temel altyapısı olarak kabul eden bir anlayışı gerektirir. Bu çerçevede Cumhuriyet Halk Partisi; ormanların, denizlerin, sulak alanların ve tüm ekosistemlerin korunmasına dayanan doğa temelli çözümlerin teşvik edilmesini, ekosistem izleme çalışmalarının düzenli ve şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşılmasını, korunan alanların sayısının ve koruma statülerinin güçlendirilmesini, ulusal biyoçeşitlilik envanterinin güncellenerek açık veri haline getirilmesini savunmaktadır.

Türkiye'nin su fakiri bir ülke haline gelmesini engellemek için havza temelli, korumacı bir su yönetimi anlayışının benimsenmesi; yeraltı ve yüzey sularının güvence altına alınması, arıtılmış suların yeniden kullanımıyla tarım, sanayi ve turizmde verimli bir su döngüsü kurulması; özellikle Marmara Denizi başta olmak üzere deniz ve kıyı

ekosistemlerinin müsilaj ve kirlilik baskısı altında kalmaması için ileri arıtma, kıyı planlaması ve deniz saha planlamasının bilimsel temelde yürütülmesi zorunludur.

Bugünkü tablo ise, bu hedeflerden uzak bir yönetişime işaret etmektedir: ÇED süreçleri büyük ölçüde bir "onay mekanizması"na indirgenmiş; halkın bilgilendirilmesi ve sürece katılımı toplantıları biçimsel hale gelmiş; maden ve enerji yatırımlarında "üstün kamu yararı" kavramı, ekosistem bütünlüğünü zayıflatan bir araç olarak kullanılmıştır. Maden sahalarının bağımsız bir komisyon tarafından izlenmesi, ÇED süreçlerinin AB mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi, şehircilik ve afet yönetimi ile çevre ve iklim politikalarının ayrı kurumsal yapılar tarafından yürütülmesi gibi ilkeler hayata geçirilmediği sürece, çevre yönetiminde gerçek bir dönüşümün mümkün olmayacağı açıktır.

Deniz, Nehir ve Havza Kirliliği

AKP döneminde yüzey suyu kaynakları üzerindeki baskı artarken, resmî veriler hem nehirlerde hem denizlerde kirliliğin yapısal hale geldiğini ortaya koymaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Çevresel Göstergeler 2024 Raporu ve yüzey suyu izleme verileri, Türkiye'nin su sistemlerinde bölgesel ve mevsimsel ölçekte belirgin bir bozulma yaşandığını göstermektedir.

Tüm havzalar birlikte değerlendirildiğinde, Büyük Menderes Havzası kimyasal oksijen ihtiyacı, azot–fosfor yükleri, ağır metal baskısı ve kentsel kaynaklı kirleticiler açısından en sorunlu alan olarak öne çıkmaktadır. Sanayi yoğunluğu, tarımsal kimyasal kullanımı ve nüfus baskısı, havzada su kalitesini "kötü" ve "çok kötü" sınıflara itmektedir. Bu tablo, yalnızca bölgesel bir çevre sorunu değil; aynı zamanda tarım, turizm ve halk sağlığını tehdit eden bir kalkınma sorunudur.

Kıyı ve deniz sularında elde edilen bulgular da karasal baskının deniz ekosistemlerine yoğun biçimde yansıdığını göstermektedir. Mersin ve İskenderun Körfezlerini kapsayan su yönetim birimlerinde, özellikle kış aylarında yüksek debili akarsuların ve kentsel atıkların taşıdığı besin tuzları nedeniyle klorofil-a değerleri yükselmekte, ötrifikasyon riski artmaktadır. Ege Denizi'nde İzmir Körfezi, diğer Ege ölçümlerinden ayrışan yüksek klorofil-a konsantrasyonlarıyla dikkat çekmektedir.

Ergene Nehri yıllardır "kötü" ve "çok kötü" su sınıflarından çıkamamaktadır. Tekstil, kimya, deri ve metal sanayilerinin yoğun deşarj baskısı, nehrin ekosistemini neredeyse tamamen çökertmiş durumdadır. "Ergene Havzası Koruma Eylem Planı" başlıklı

programın yürürlükte olmasına karşın, izleme verilerinin kirlenmenin hâlâ yapısal bir sorun olarak devam ettiğini göstermesi, kamu politikalarının sahada etkili sonuç üretmediğinin açık göstergesidir. Gerede Çayı'nda da özellikle deri sanayi kaynaklı ağır metal ve organik yüklerin, yetersiz arıtma ve denetim eksikliği nedeniyle ciddi risk oluşturduğu bilinmektedir.

Marmara Denizi, alarm veren alanların başında gelmektedir. Yüzey sularındaki besin elementlerindeki artış, dip sularda çözünmüş oksijen seviyelerindeki azalma ve müsilaj benzeri olayların tekrarlama riski, ekosistemin taşıma kapasitesinin zorlandığını ortaya koymaktadır. Karadeniz kıyılarında ise nehirlerden taşınan yüksek azot–fosfor yükleri, özellikle kapalı ve akıntıların zayıf olduğu kesimlerde oksijen azalmasına yol açmakta; Karadeniz'i karasal baskıya açık bir ekosistem haline getirmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin su yönetiminde havza temelli, bütüncül, korumacı ve iklim dayanıklılığını esas alan yaklaşımı; deniz saha planlamasının bilimsel temelde yürütülmesi, mavi ekonomiyi de kapsayan deniz çevresi stratejisi hazırlanması, uydu teknolojileri ve gelişmiş izleme sistemleriyle deniz kirliliğiyle mücadele edilmesi ve tüm izleme verilerinin şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşılması hedeflerine dayanmaktadır. Mevcut uygulamalar ise bu hedeflerden önemli ölçüde uzağa düşmektedir.

Marmara Denizi ve Körfez Temizliği – Bölgesel Eşitsizlik

- İzmir Körfezi dip çamuru temizliği için 2026'da hiçbir kaynak ayrılmamıştır.
- Buna karşılık Kocaeli Körfezi için çok yıllı projeler sürmektedir.

Bu yaklaşım, çevre politikalarında bölgesel eşitsizlik yaratmakta; çevre yatırımlarının teknik gerekliliklerden çok siyasi tercihler doğrultusunda belirlendiğini göstermektedir.

Hava Kirliliği

AKP döneminde hava kirliliği, Türkiye'de hem halk sağlığını hem de ekonomik kalkınmayı tehdit eden yapısal bir kriz haline gelmiştir. Temiz Hava Hakkı Platformu'nun Kara Rapor 2025'te ortaya koyduğu veriler, bu krizin boyutlarını çarpıcı biçimde göstermektedir.

Rapor, yalnızca PM2.5 kirliliğinin Türkiye ekonomisine yılda yaklaşık 138 milyar dolar kayıp yarattığını; bunun 2024 GSYH'sinin yaklaşık yüzde 10'una karşılık geldiğini

ortaya koymaktadır. 2024 yılında Türkiye'de hiçbir il Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği hava kalitesi limitlerine ulaşamamıştır. Osmaniye, Iğdır ve Malatya en kirli iller olarak öne çıkarken, sanayi ve termik santral bölgelerinde yaşayan yurttaşlar yılın büyük bölümünde sağlıksız hava solumaktadır. İstanbul'da Sultangazi 263 gün kirli hava maruziyeti yaşamış; Ankara ve İstanbul genel olarak "hassas" seviyede kalmış; İzmir'de ise Bakanlığa bağlı istasyonlardan yeterli veri alınamadığı için kentteki hava kalitesi dahi sağlıklı şekilde izlenememiştir.

PM2.5 kirliliği, Türkiye'de erken ölümlerin başat nedenlerinden biridir. 2023'te 63.851, 2024'te 62.644 ölümün bu kirleticiyle ilişkili olduğu hesaplanmaktadır. Bu tablo, 30 yaş üstü ölümlerin yaklaşık yüzde 13'ünün hava kirliliğine bağlı gerçekleştiği anlamına gelmektedir. KOAH, kalp-damar hastalıkları, inme, akciğer kanseri ve nörolojik hastalıklar PM2.5 maruziyetinin doğrudan sonuçları arasındadır; her 5 µg/m³ artışın demans riskini yüzde 8 artırdığı bilinmektedir. Orman yangınlarından kaynaklanan PM2.5 ise diğer kaynaklara kıyasla daha ölümcül olup, yüz binlerce insanın sağlığını etkilemektedir.

Ozon kirliliği de yer seviyesinde zehirli bir kirleticiye dönüşmüş; solunum yollarında tahriş, kapasite kaybı ve KOAH vakalarında artışa neden olmuştur. Buna karşın Türkiye'nin hava kalitesi izleme altyapısı yetersizdir; 380 istasyondan çok azı yeterli veri üretmekte, PM2.5 ölçümleri birçok ilde hiç yapılmamaktadır.

Bu tablo, bilim-temelli çevre yönetimi yerine, kirletici sektörlerin kısa vadeli çıkarlarını önceleyen bir siyasal tercihin sonucudur. Cumhuriyet Halk Partisi, hava kalitesini herkes için temel bir yaşam hakkı olarak görmekte; Temiz Hava Eylem Planlarının gerçekçi biçimde uygulanmasını, hava kalitesi izleme istasyonlarının sayısının artırılmasını, ölçüm parametrelerinin AB mevzuatıyla uyumlu hale getirilmesini ve yerleşim yerlerinde kirletici sınır değerleri aşıldığında hızlı acil önlemlerin devreye girmesini savunmaktadır. Ölçüm sonuçlarının kesintisiz ve şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşılması ise hem halk sağlığının korunması hem de hesap verebilirlik açısından zorunlu görülmektedir.

Kuraklık

Birleşmiş Milletler'in "Kuraklık Sıcak Noktaları" raporu, Türkiye'yi dünyada en yüksek risk altındaki 17 ülke arasında sınıflandırmaktadır. Bu tespit, ülkenin su kaynakları açısından artan iklim kırılganlığını küresel ölçekte teyit eden önemli bir göstergedir.

12. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonunun su yönetimi raporu da bu durumu destekleyen nicel bulgular sunmaktadır. Türkiye'nin kişi başına düşen yıllık su potansiyeli günümüzde 1.313 m³ olup, bu değer uluslararası ölçekte "su stresi" yaşayan ülkeler arasına karşılık gelmektedir. Mevcut projeksiyonlar, 2030 yılında bu miktarın 757 m³'e düşeceğini ve Türkiye'nin "su fakiri ülke" kategorisine gireceğini göstermektedir. 2100 yılı için öngörülen 632 m³'lük kişi başına su potansiyeli ise yüzyıl içinde toplam su kaynaklarında yaklaşık %25 oranında bir azalmaya işaret etmektedir. Bu eğilim, tarımsal üretimden ekonomik sürdürülebilirliğe, ekosistem dayanıklılığından halk sağlığına ve sosyal istikrara kadar geniş kapsamlı etkiler doğurabilecek niteliktedir.

Türkiye'nin su stresi oldukça yüksek ve durum kötüleşiyor.
Su hakkı nedir?

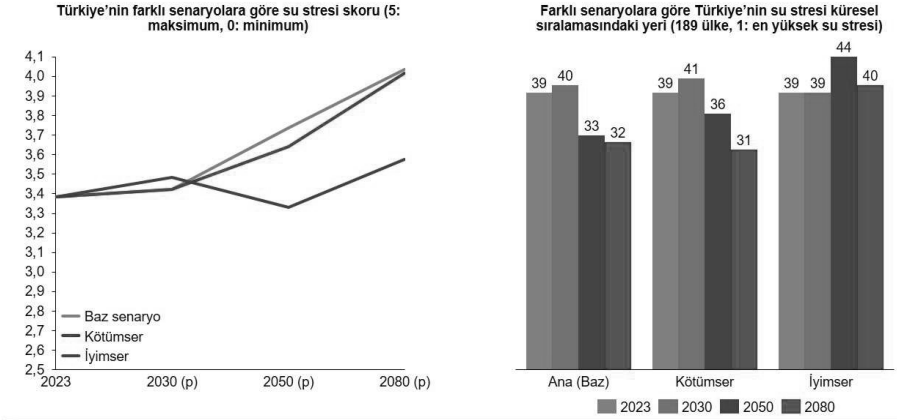

2080'de 43 ilimiz oldukça dünyanın en susuz illeri arasında yer alacak. , Çok değil 5 sene sonra nüfusun dörtte üçü yüksek su stresi yaşayacak.

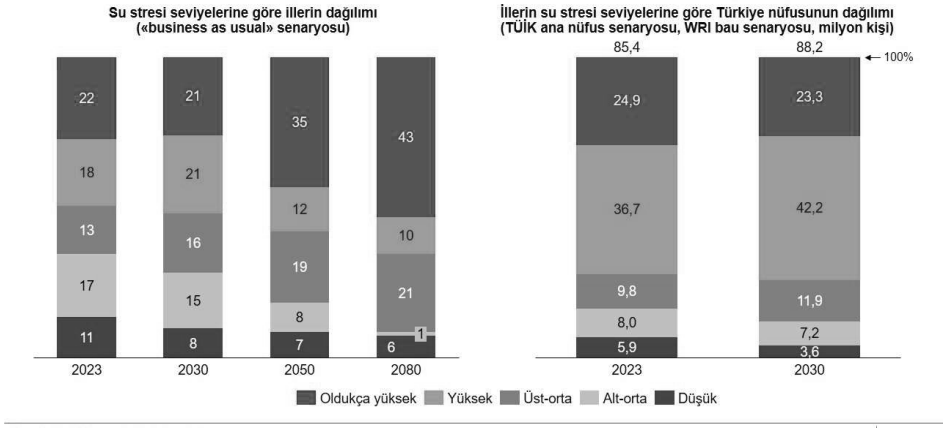

Bu yapısal tabloya ek olarak, kısa dönemli meteorolojik veriler de Türkiye'nin iklimsel düzensizliklere karşı giderek daha kırılgan bir hâle geldiğini göstermektedir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün 2025 Yılı Ekim Ayı Alansal Yağış Raporu, ülke genelinde yağışların mekânsal dağılımındaki belirgin farklılaşmaları ortaya koymaktadır. Türkiye genelinde ekim ayı yağışı 53.5 mm olarak gerçekleşmiş, bu değer hem 1991–2020 normali olan 49.4 mm'nin (%8 üzerinde), hem de geçen yılın ekim ayı yağışının (26.8 mm) yaklaşık iki katıdır.

Ancak artış ülke geneline eşit dağılmamıştır. Çanakkale, Balıkesir, Manisa, İzmir, Muğla, Bolu, Düzce, Zonguldak, Samsun ve Amasya çevrelerinde yağışlar yer yer %100'ün üzerinde artarken; Konya, Karaman, Niğde, Kayseri, Nevşehir, Kahramanmaraş, Malatya, Elazığ, Şanlıurfa, Mardin, Batman ve Şırnak çevrelerinde %60'tan fazla azalma görülmüştür. Şanlıurfa'nın güneyinde bu azalma oranı %80'in üzerine çıkmıştır. Bölgesel ölçekte Marmara, Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgeleri normallerinin üzerinde yağış almış; İç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ise normallerinin altında kalmıştır. Normaline göre en fazla azalma %45 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, en fazla artış ise %51 ile Ege Bölgesi'nde gerçekleşmiştir. Ayrıca Ege Bölgesi'nde son 12 yılın, Marmara Bölgesi'nde ise son 10 yılın en yüksek ekim yağışları kaydedilmiştir.

İl bazında değerlendirildiğinde en fazla yağış 196.5 mm ile Zonguldak'ta ölçülmüş, normaline göre en belirgin artış ise İzmir'de %100'ün üzerinde olmuştur. En düşük

yağışı alan il 19.4 mm ile Mardin'dir; aynı il normaline göre %62 azalma ile ülke genelinde en büyük düşüşü göstermiştir. Son 10 yılın en yüksek ekim yağışı Amasya, İzmir, Kocaeli, Samsun'da 15; Manisa ve Muğla'da 14; Düzce, Kütahya ve Sakarya'da 12; Burdur'da 11; Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Bursa, Çanakkale, Edirne, Eskişehir ve Yalova'da ise kaydedilmiştir.

Türkiye genelinde Ekim ayında ortalama yağışlı gün sayısı 9.8 gün olup, bu değer 1991–2020 dönemindeki 7.9 günlük normale kıyasla artış göstermektedir. Yağışlı gün sayıları İstanbul, Kocaeli, Yalova, Bursa, Balıkesir, Batı Karadeniz ile Orta ve Doğu Karadeniz kıyılarında 15–20 gün aralığında; buna karşılık Antalya, Karaman, Mersin'in batısı, Kayseri, Kahramanmaraş, Malatya, Elazığ, Hakkâri çevreleri ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 3–5 gün aralığında gerçekleşmiştir. Bu mekânsal farklılıklar, Türkiye'nin iklimsel su döngüsünde hem artış hem azalış yönünde eş zamanlı ekstremleşme eğilimlerine işaret etmektedir.

Tüm bu göstergeler, Türkiye'nin su güvenliği sorununu yalnızca hidrometeorolojik değişkenlerin bir sonucu olarak değil; aynı zamanda havza yönetimi, kentleşme politikaları, arazi kullanım kararları ve uzun vadeli iklim uyum stratejilerinin bütüncül bir bileşeni olarak değerlendirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Su kaynaklarının sürdürülebilirliği, hem kısa vadeli iklim dalgalanmalarının hem de uzun vadeli yapısal eğilimlerin birlikte ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kanal İstanbul

Kanal İstanbul projesi bugün artık yalnızca tartışmalı bir yatırım başlığı değil; bilimsel raporlar ve mahkeme kararlarıyla İstanbul'un suyu, toprağı ve güvenliği açısından ciddi bir tehdit olduğunu açıkça ortaya koymuş bir girişimdir. 2025 yılında mahkemeye sunulan kapsamlı bilirkişi raporu, projenin dayandığı ÇED dosyasının teknik, bilimsel ve çevresel açıdan yetersiz olduğunu net biçimde ortaya koymuştur. Raporda, kanalın İstanbul'un temel içme suyu kaynaklarını geri dönüşsüz biçimde kaybettirebileceği, yeraltı su dengesini bozabileceği ve bölgede tuzlanmayı artırabileceği bilimsel olarak göstermiştir. Bu bulgular, projenin kent için doğrudan bir su ve yaşam güvenliği riski taşıdığını kanıtlamıştır.

Bilirkişi heyetinin en kritik tespitlerinden biri, projenin jeolojik açıdan taşıdığı ağır risktir. Kanal güzergâhı boyunca yapılacak kapsamlı kazıların, bölgede bulunan gömülü fay hatlarını tetikleme ihtimalinin bulunduğu; bunun olası depremler üzerinde etkili

olabileceği bilimsel verilerle ortaya konulmuştur. Dolayısıyla proje, İstanbul'un deprem güvenliğini zayıflatma potansiyeli taşıdığını açıkça göstermektedir.

Aynı rapor, projenin çevresel etkilerine ilişkin de kapsamlı uyarılar sunmuştur. Kanal İstanbul'un bölgedeki ekosistem bütünlüğünü parçalayacağı, flora ve fauna üzerinde geri dönüşü olmayan tahribatlara yol açacağı, meraların, sulak alanların ve doğal yaşam alanlarının yok olacağını ortaya koymuştur. Bölgenin arkeolojik ve kültürel mirasının da ciddi zarar göreceği bilimsel olarak belirlenmiştir. Tüm bu tespitler, projenin yalnızca bir su yolu değil, çok boyutlu bir çevresel yıkım riski taşıdığını göstermiştir.

Bu bilimsel bulgularla eş zamanlı olarak hukuki süreçte yaşanan gelişmeler de projenin dayanaklarının çökmekte olduğunu ortaya koymuştur. Kasım 2025'te İstanbul 5. İdare Mahkemesi, Kanal İstanbul'a ilişkin rezerv yapı alanı kararlarının yürütmesini durdurmuş; bu kararların bilimsel altyapıdan yoksun, su havzaları ve doğal alanlar gözetilmeden alındığını tespit etmiştir. Böylece projenin en önemli idari temellerinden biri hukuken geçersiz bir zemine oturduğunu göstermiştir.

Ayrıca Bölge İdare Mahkemesi tarafından verilen karar, plan değişikliklerinin, ÇED süreçlerinin ve rezerv yapı alanı kararlarının birbirinden bağımsız işlemler olduğunu hükme bağlayarak, Kanal İstanbul'un hukuki bütünlüğünün parçalı ve sorunlu olduğunu ortaya koymuştur. Projenin bir ayağındaki hukuksuzluk, diğer ayaklarla telafi edilemeyeceğini göstermiştir. Bu tablo, Kanal İstanbul'un hukuken sürdürülebilir bir yapı sunmadığını artık açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Gelinen noktada bilim de hukuk da tek bir gerçeği işaret etmektedir: Kanal İstanbul, İstanbul için ağır bir risk projesidir. Su kaynaklarını tehlikeye atan, deprem güvenliğini zayıflatan, ekosistemleri yok eden ve kentin doğal varlıklarını geri dönüşsüz biçimde tahrip eden bir girişim olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış, hukuken de ortaya konulmuştur.

Bu nedenle Kanal İstanbul artık bir tercih değil, doğrudan bir güvenlik meselesidir. İstanbul'un geleceğini korumak, bilimin ve hukukun açıkça işaret ettiği bu gerçekleri esas almakla mümkündür. Bu proje, kentin yaşam hakkını tehdit ettiği ortaya konulduğu için iptal edilmesi hem bilimsel aklın hem de kamu yönetiminin zorunlu bir gereğidir.

2025 Yılında Yapılan Yasal Düzenlemeler

İklim Kanunu

9 Temmuz 2025'te yürürlüğe giren İklim Kanunu, görünüşte Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelede kurumsal bir adım attığı izlenimini yaratsa da, hazırlık süreci, yönetim modeli ve içerik tasarımı bir arada değerlendirildiğinde, ülkeyi iklim çağının gerekliliklerine taşıyacak nitelikten uzak bir düzenlemedir. Kanunun ruhuna sinen yaklaşım, iktidarın iklim politikasını demokratikleştirmek, yerelleştirmek ve toplumsallaştırmak yerine, merkeziyetçi ve piyasa odaklı bir zemine oturtmayı tercih ettiğini açıkça göstermektedir.

Daha en başında, politika yapım süreci demokratik katılım ilkelerine kapalı yürütülmüş; TBMM'nin 2021 tarihli İklim Değişikliği Araştırma Komisyonu raporu ve 2022 İklim Şûrası'nın kapsamlı, bilimsel önerileri neredeyse tamamen göz ardı edilmiştir. Yerel yönetimlerin, sivil toplumun, meslek örgütlerinin ve akademinin sürece sembolik düzeyde dahil edilmesi, kanunu hem yönetişim hem de meşruiyet açısından ciddi şekilde zayıflatmaktadır. Dahası, strateji ve eylem planlarının merkezi bir anlayışla hazırlanması, yerel yönetimlerin eylem planlarının dahi Valilik onayına tabi tutulması, yönetimin dikey bir hiyerarşik yapıya sıkıştırıldığını göstermektedir. İklim değişikliği gibi tüm toplumu ilgilendiren bir alanda, Ulusal Katkı Beyanı'ndan tahsisat planlarına kadar tüm kritik karar alma süreçlerinin toplumun her kesimine açık olması gerekirken, iktidarın tercih ettiği kapalı yöntem, yerelin dinamizmini ve toplumsal katılımı tamamen dışarıda bırakmıştır.

Şeffaflık ve hesap verebilirlik eksikliği, kanunun diğer zayıf halkasını oluşturmaktadır. Ne bağımsız bir izleme-değerlendirme mekanizması kurulmuş, ne emisyon envanterlerinin düzenli ve denetlenebilir biçimde açıklanmasına ilişkin bir çerçeve oluşturulmuş, ne de veri yönetimini kurumsallaştırılmıştır. Dünya genelinde etkili iklim yasalarının en temel unsuru bağımsız denetim iken, Türkiye'de bu boşluğun bırakılması iklim politikasının güvenilirliğini zedelemektedir.

Enerji politikaları açısından ise kanun, Türkiye'nin en kritik ihtiyacı olan fosil yakıtlardan çıkışı tartışmaya dahi açmamaktadır. Kömürden çıkış takvimi yoktur; kömür ve fosil yakıt teşviklerinin kaldırılmasına yönelik bir yol haritası bulunmamaktadır. Yeni termik santrallerin durdurulması veya mevcutların kademeli olarak kapatılması yönünde herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. 2053 net sıfır hedefi yalnızca gerekçede

geçen soyut bir söylem düzeyindedir; bu hedefi bağlayıcı kılacak ara hedefler, sektörel dönüşüm planları ve hukuki mekanizmalar belirlenmemiştir. Bu haliyle kanun, Türkiye'yi 1,5°C hedefiyle uyumlu bir emisyon azaltım patikasına yönlendirememektedir.

Uyum politikalarında da benzer bir yetersizlik göze çarpmaktadır. Halk sağlığından su güvenliğine, tarımsal üretimden kentlerin afet dayanıklılığına, ekosistem temelli çözümlerden restorasyon faaliyetlerine kadar hayati başlıklarda somut hedefler ve bağlayıcı mekanizmalar yoktur. Ormanlar, su havzaları, sulak alanlar ve kıyılar gibi doğal tampon bölgelerin korunması ve güçlendirilmesi iklim kanunlarının temel unsurlarından biri olması gerekirken, bu alanlar kanunda yalnızca genel ifadelerle geçiştirilmiştir.

Kanunun merkezine yerleştirilen Emisyon Ticaret Sistemi ise tasarım itibarıyla büyük riskler barındırmaktadır. ETS, karbonu bir piyasa metasına dönüştüren bir yapı düzeyinde bırakılmış; ücretsiz tahsisatların ölçütleri, açık artırmaya geçiş takvimi, denkleştirme mekanizmalarının kapsamı ve karbon piyasası gelirlerinin nasıl kullanılacağı netleştirilmemiştir. Bu belirsizlikler, ETS'nin kirleticileri gerçekten azaltacak bir politika aracı olmaktan çok, denetimi zayıf bir piyasa mekanizmasına dönüşmesine yol açmaktadır. Dahası, karbon kredisi ve denkleştirme uygulamaları, dünya genelinde yıllardır tartışılan "greenwashing" riskini büyütmektedir. Şirketlere, emisyon azaltmadan da bir tür "kirletme hakkı" satın alma imkânı verilmesi; karbon yutak alanları adı altında kağıt üzeri yatırımlarla teşvik mekanizmalarından faydalanılması, iklim politikalarının etkisini zayıflatmaktadır. Üstelik kanunun 11. maddesinde yer alan "yükümlülüklerin bir bölümünün" karbon kredisi ile karşılanabileceğine ilişkin muğlak ifade, bu alanda keyfiliğe kapı aralamaktadır.

Sorun yalnızca ulusal düzeyde değildir. Kanunun uluslararası karbon piyasasına açtığı kapı, Türkiye'nin denetleyemeyeceği bir alanda yolsuzluk riskleriyle karşı karşıya kalmasına neden olabilir. Offset projelerinin güvenilirliğine ilişkin belirsizlikler, çift sayım riski, projelerin doğrulanmasındaki zorluklar ve karbon piyasasında görülen spekülasyonlar, Türkiye'yi uluslararası ölçekte denetimsiz bir piyasa alanına eklemleyebilir. Bu nedenle uluslararası karbon ticaretine açılan kapı, iklim yararından çok yeni risk alanları oluşturmaktadır.

Kanunun en kritik eksiklerinden biri ise adil geçiş ilkesinin içinin doldurulmamış olmasıdır. Eğitim, yeniden beceri kazandırma, sosyal güvence, gelir desteği gibi mekanizmalar tanımlanmamış; sektörel dönüşüm nedeniyle hak kaybına uğrayacak işçilere yönelik somut bir plan hazırlanmış değildir. ETS gelirlerinin küçük bir kısmının adil geçiş fonuna aktarılması öngörülse de, fonun kapsamı, kimleri koruyacağı, hangi bölgelerde nasıl kullanılacağı tamamen belirsizdir. Dahası, karbon gelirlerinin yoksul hanelere enerji desteği sağlamak üzere kullanılmasına dair hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Bu haliyle, adil geçiş kavramı sadece metne iliştirilen sembolik bir ifade olmaktan öteye geçmemektedir.

Adil geçişin somut mekanizmaları (eğitim, gelir desteği, sosyal güvence) belirsizdir. Ücretsiz mesleki eğitim programları, ücretsiz sağlık hizmetleri, sektörel değişim nedeniyle işçilerin uğrayacağı hak kayıplarını ve zararları karşılayacak fon ve mekanizmaların kurulması, geçici gelir desteği ve sendikal hakların korunması gibi somut adımlar yoktur. Karbon gelirlerinin en az %50'sinin yoksul hanelere enerji desteği gibi sosyal paketler yoktur. Kırılgan grupların politika yapım süreçlerine katılımına dair bir düzenleme yoktur. Bu yönüyle eşitlik ve sosyal adalet ilkelerini ihlal etmektedir.

Tüm bu tablo, iktidarın sunduğu iklim kanununun, toplumu ve doğayı koruyan bir dönüşüm programı değil; piyasaya yeni kazanç alanları açan, merkezileşmiş bir yönetim anlayışının ürünü olduğunu göstermektedir. Oysa iklim krizine karşı gerçek bir mücadele, ekolojik sınırları ve toplumsal adaleti gözeten, demokratik katılımı merkezine alan bir sistem değişikliğini zorunlu kılar.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu iklim yasasının; bilim temelli, şeffaf, hesap verebilir, yerel yönetimlerle birlikte tasarlanmış, adil geçişi gerçek anlamda güvence altına alan ve ekosistem temelli uyum politikalarını güçlendiren bir iklim mücadelesi gerektiğini savunuyoruz. Türkiye'nin iklim geleceği, piyasa merkezli değil, toplum merkezli bir dönüşümle güvence altına alınabilir.

Emisyon Ticaret Sistemi

İklim krizinin yaşadığı çıkmaz nedeniyle AB ülkelerinde uygulanan sınırda karbon uygulaması nedeniyle ekonomik bir kayıp yaşamamak, dahası gümrüklerde bu konuda uygulanacak vergilendirmeden kendisine kazanç elde etme arayışı ile Kanun'da ETS sistemi kurulmaktadır.

Kanunun ana iskeletini oluşturan emisyon ticareti sistemi, karbon salınımını serbest piyasa kurallarına tabi bir metaya dönüştürerek iklim krizini çözmeyi değil, finansal kazanç sağlamayı hedeflemektedir.Ancak, bu gelirlerin sosyal refaha ve kamu hizmetlerine aktarımı konusunda bir adım yoktur.

Bu sistemde, büyük kirleticiler belirli bir bedel karşılığında emisyon hakları satın alarak faaliyetlerini sürdürmeye devam edecek ve karbon piyasasında spekülasyon yapma fırsatı elde edecektir. Karbon kredisi ve denkleştirme gibi mekanizmalar, şirketlerin yeşil aklama (greenwashing) yapmasına olanak tanır. Kirletici tesis sahipleri denkleştirme adı altında "temiz" yatırımlar yaptıklarını gerekçe sunarak, karbon yutak alanları oluşturarak hem bunun teşvik mekanizmalarından faydalanacak, bu sayede kirletme hakkı elde edecek, bu hakla kirletici tesislerini çalıştırmaya devam edebileceklerdir.

Uluslararası Karbon Piyasası ve Yolsuzluk Riskleri

Karbon ticaretinin uluslararası boyutta yapılmasına izin veriliyor olması, Türkiye Cumhuriyeti'nin denetleyemeyeceği, doğruluğunu teyit edemeyeceği uluslararası bir karbon piyasasının oluşmasına, uluslararası bir yolsuzluk dalgalarıyla mücadele etmek zorunda kalmasına zemin hazırlayabilir.

Küresel karbon emisyon ticareti, sera gazı emisyonlarını azaltmak amacıyla ekonomik teşvikler sağlayan bir piyasa mekanizmasıdır. Hükümetler belirli sektörler için emisyon sınırları koyar ve emisyonlarını azaltanlar, fazla emisyon yapanlara karbon kredisi satarak piyasada denge sağlanır. Ancak sistem bazı sorunlar içermektedir:

- **Offset projelerinin güvenilirliği**: Gerçek emisyon azaltımı sağlanıp sağlanmadığı belirsiz olabilir.
- **Çift sayım ve sızıntı riski**: Aynı emisyon azaltımı birden fazla kez kaydedilebilir veya bir bölgede azalan emisyon başka bir bölgede artışa yol açabilir.
- **Denetim ve şeffaflık sorunları**: Projelerin izlenmesi ve doğrulanması zor ve maliyetlidir.
- **Piyasa manipülasyonu**: Karbon kredisi ticaretinde spekülasyon ve dolandırıcılık riski yüksektir.

Bu nedenle sistemin etkinliği için uluslararası standartların güçlendirilmesi, sıkı denetim mekanizmalarının oluşturulması ve şeffaflık sağlanması gerekmektedir.

Enerji ve Maden Alanlarına Yönelik Düzenlemeler İçeren Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

24 Temmuz 2025'te yürürlüğe giren ve kamuoyunda "Süper İzin Yasası" olarak anılan torba düzenleme (7554 Sayılı Kanun), yalnızca çevre mevzuatında bazı hükümleri değiştiren sınırlı bir metin değildir; hukuk devleti ilkelerini, kurumsal denetimi ve toplumsal katılımı zayıflatan yeni bir ruhsat rejimi inşa etmektedir. "Enerji ve Maden Alanlarına Yönelik Düzenlemeler İçeren Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", Orman Kanunu, Zeytincilik Kanunu, Mera Kanunu ve Çevre Kanunu gibi temel koruma düzeneklerini esneterek, ormanları, zeytinlikleri, meralar ve hatta korunan alanları ruhsatlandırılabilir sahalar haline getirmektedir.

Bakanlığın ifade ettiği "Süper İzin", ÇED Kararı, Orman İzni, Tarım İzni ve İmar İzni gibi onayların hızlıca verilmesini ifade ediyor. Ancak hızlı izin demek, çevreyi koruma yükümlülüklerinden tamamen vazgeçilmesi anlamına geliyor. Bu anlayış, ülkemizin ormanlarını, tarım alanlarını ve tüm korunması gerekli önemli alanlarının hızlıca enerji ve maden projelerine açılması anlamına geliyor.

Düzenlemenin İklim Kanunu'nun kabulünden hemen sonra gündeme gelmesi, Türkiye'nin iklim politikasıyla açık bir çelişki yaratmaktadır. Bir yandan içerik olarak zayıf, iklim korumacı bir perpektiften uzak, karbon piyasasına odaklı, emisyon ticaret sistemini düzenleyen bir iklim yasası kabul edilirken, diğer yandan çevresel denetimi zayıflatan, koruma ilkelerini geri çeken bir ruhsatlandırma rejimi tesis edilmektedir. ÇED sisteminde "ÇED Gerekli Değildir" ibaresinin kaldırılması ise özde bir değişiklik yaratmamaktadır; zira başvuruların çok büyük bir kısmı hâlâ olumlu sonuçlanmakta, sistem fiilen bir "onay mekanizması" olarak işlemeye devam etmektedir.

Kanunun Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) sürecine tabi tutulmaması, politika düzeyinde çevresel denetimin devre dışı bırakıldığını göstermektedir. Bakanlığın kendi rehberleri dahi enerji ve madencilik politikalarının SÇD kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtirken, bu yükümlülüğün göz ardı edilmesi, çevre hukuku açısından ciddi bir geri adımdır. Avrupa Birliği'ne yapılan atıflar da bağlamından kopuktur; zira AB'nin 2024 tarihli rehberi, yenilenebilir enerji yatırımlarına hız kazandırmayı amaçlasa da, halkın katılımı, ekosistem haritalaması, bilgiye erişim ve kurumsal kapasite gibi temel ilkelerden taviz vermemektedir. Türkiye'deki düzenleme ise bu ilkelerin büyük bölümüyle çelişmektedir.

Daha da önemlisi, kanun; sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve milli parklar dahil olmak üzere Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle korunan alanları da ruhsatlandırılabilir kılmakta; orman ve zeytinliklere yönelik izin süreçlerini MAPEG gibi ruhsat dağıtım odaklı kurumların inisiyatifine bırakmaktadır. Kurumların dört ay içinde yanıt vermemesi hâlinde projelerin otomatik onaylanmış sayılması hükmü, fiilen "sessizlik onaydır" ilkesini getirerek koruma idaresini işlevsiz hale getirmektedir.

Bakanlardan oluşan ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında kurulacak yeni kurulun, yerel yönetimleri, bilim insanlarını ve halkı sürecin dışına iterek "üstün kamu yararı" gerekçesiyle geniş yetkilerle projeleri onaylayabilmesi, demokratik katılım ve yerinden yönetim ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Acele kamulaştırma yetkisinin bu çerçevede genişletilmesi ise mülkiyet hakkı açısından ek bir risk yaratmaktadır.

2022 yılında kamuoyu tepkisiyle geri çekilen zeytinliklerde madencilik izni düzenlemesi, bu kez teklifin 11. maddesiyle yeniden TBMM'ye gündeme getirilerek, yasalaştırılmıştır. Yasa değişikliği, ilk etapta yalnızca Muğla'daki Yatağan ile Yeniköy-Kemerköy termik santralleri ve maden sahalarının koordinatlarıyla sınırlı gibi sunulsa da, kanun düzenlemesi Maden Kanunu'na ekleneceği için kalıcı ve genel bir uygulama haline gelerek yaygınlaştırılması riski de taşımaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu düzenlemeyi yalnızca ekosistemleri değil, aynı zamanda hukuk devletini ve toplumsal katılım mekanizmalarını zayıflatan; iklim krizine karşı dayanıklı bir ülke inşa etme hedefiyle bağdaşmayan bir düzenleme olarak görmektedir. Yeşil adil dönüşüm perspektifi, enerji dönüşümünü ve yatırımı; ormanları, zeytinlikleri ve meraları feda ederek değil, onları koruyan ve ekosistem temelli çözümleri güçlendiren bir çerçeveyle mümkün görmektedir.

Çevre Ve Ekoloji Politikalarındaki Gerileme

Su Havzalarının Korunmasında Bütçenin Süreklilik Arz Eden Zayıflığı

- 2025'te belirlenen kritik su havzası riskleri giderilmemiştir.
- Havza koruma yatırımlarında 2026 için hiçbir kayda değer artış yapılmamıştır.
- Su yönetimi hâlâ DSİ ve Bakanlık arasında parçalı bir yapıda ilerlemektedir.

Bu durum, özellikle:

- İstanbul'un Melen bağımlılığı,
- İzmir'de Tahtalı ve Gördes havzalarındaki riskler,
- Ankara'nın Kızılırmak nitrat sorunu

gibi yapısal su güvenliği problemlerini daha da derinleştirmektedir.

Melen Barajı ve Sazlıdere Barajı: İstanbul'un Su Güvenliği Zafiyeti

Kuraklıktan ve susuzluktan en çok etkilenen şehirlerin başında İstanbul gelmektedir. İstanbul, su havzaları itibarıyla yalnızca kendi membalarına yağan yağmurla değil, çevresindeki illerden topladığı suyla ayakta durmaktadır.

Bu çerçevede:

- 2014'te yapımına başlanan Melen Barajı, İstanbul'un su güvenliği için stratejik bir projeydi; bugün hâlâ Melen Barajı'ndan İstanbul'a 1 metreküp su dahi gelmemektedir, yalnızca Melen Deresi'nden su aktarılmaktadır.
- 319 milyon dolar (bugünkü karşılığı 12 milyarın üzerinde) tutarında İSKİ ve İBB tarafından ödenen bedel, ciddi mühendislik hataları nedeniyle heba olmuş görünmektedir; buna ilişkin açılmış tek soruşturma ve görevden alınmış tek bürokrat yoktur.

Diğer önemli mesele Sazlıdere Barajı'dır. 2022 yılında, 15 Eylül tarihli 6065 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Sazlıdere Barajı'nın içme suyu kullanma kapasitesi %100'den %0'a düşürülmüş, barajın su toplama havzası niteliği fiilen kaldırılmıştır.

Buna rağmen:

- Devlet Su İşleri tarafından yapılan bu barajın 2039 yılına kadar 46 milyon doların üzerinde borcu, her yıl 1 milyon doların üzerinde taksitlerle İBB ve İSKİ'den tahsil edilmeye devam etmektedir; 2022, 2023, 2024 ve 2025 ödemeleri yapılmıştır.

Sazlıdere Barajı:

- İstanbul'da pek çok ilçenin su ihtiyacını karşılarken yıllık 38–50 milyon m^3 kapasiteye sahiptir; bu, Yalova, Uşak veya Burdur büyüklüğünde yaklaşık 300

bin nüfuslu bir ilin su ihtiyacına denktir. Bu kapasiteyi devre dışı bırakmak, kuraklık döneminde bir ilin suyunu çöpe atmaktır.

Kuraklığın yoğunlaştığı, baraj doluluk oranlarının %20'nin altına düştüğü, Melen'den gelebilecek suyun 2,5–3 milyon m³/gün tasarlanmış kapasiteden 700–800 bin m³/gün seviyelerine gerilediği bir dönemde; Sazlıdere'nin havza niteliğinin kaldırılması, baraj borçlarının ise İstanbul halkına ödetilmeye devam edilmesi hem teknik hem siyasi açıdan ağır bir hatadır.

2025'in yaz mevsiminde Balıkesir'den Tekirdağ'a, Yalova'dan İzmir'e kadar pek çok şehirde içme suyuna erişimde sorunlar yaşanmış, düzenli su kesintileri gündeme gelmiştir. Şehirlere suyu getirmek merkezi idarenin, dağıtımını yapmak belediyelerin görevidir. Belediyelerin önemli bir kısmı muhalefette diye sorumluluk belediyelere yıkılamaz; Melen ve Sazlıdere'deki yanlış yatırım ve planlama tercihleri doğrudan Bakanlığın ve hükümetin sorumluluğundadır.

Maden Politikaları ve Ormansızlaşma – Ekolojik Tahribatın Sürekliliği

Bütçede maden ruhsat alanlarının genişlemesini durduracak bir politika dönüşümü yoktur, altın madenciliği kaynaklı orman kaybını sınırlayacak düzenlemeler öngörülmemiştir, orman yangınları için risk azaltım bütçesi ve yeni erken uyarı yatırımları yok denecek düzeydedir ve İzmir Körfezi dip çamuru için kaynak ayrılmazken, Kocaeli Körfezi için çok yıllı projeler devam etmektedir.

Bu tablo, çevre yatırımlarının teknik gerekliliklerden çok siyasi tercihler doğrultusunda belirlendiği, biyolojik çeşitliliğin ve kıyı ekosistemlerinin gözden çıkarıldığı bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Atıksu Geri Kazanımı ve Arıtma Politikaları – 2030 Hedefleri Ulaşılamaz Hale Geliyor

Atıksu geri kazanımında 2024 hedefi %6 iken gerçekleşme %5,5'te kalmıştır, 2025–2027 hedefleri %7–9 bandındadır, 2030 hedefi %15'tir.

2026 bütçesi bu hedefleri desteklememekte, ileri biyolojik arıtma ve geri kazanım yatırımlarına anlamlı kaynak ayırmamaktadır. Bu nedenle, 2030 hedefi kâğıt üzerinde kalmaya mahkumdur.

Atık Yönetimi

UN Comtrade verilerine dayalı “All EU Plastic Waste Exports (HS 3915)” raporu, Avrupa Birliği’nin plastik atık ihracatında 2023 sonundan itibaren belirgin bir yön değişikliği yaşandığını ve bu değişimin en çarpıcı yansımalarından birinin Türkiye olduğunu ortaya koymaktadır. Rapora göre AB’nin Türkiye’ye plastik atık ihracatı Ocak 2023’te aylık 10,7 milyon kg düzeyindeyken, Ağustos 2025’te 38 milyon kg/aya yükselmiştir. Bu artış, Türkiye’nin uluslararası atık rejimindeki konumunda niteliksel bir kırılmaya işaret etmektedir.

Bu miktar günlük bazda değerlendirildiğinde tablo daha çarpıcı hale gelmektedir: Ağustos 2025 itibarıyla 38 milyon kg plastik atık, her gün yaklaşık 237 kamyon dolusu plastik atığın Türkiye’ye giriş yaptığı anlamına gelmektedir. Aynı dönemde AB’nin OECD dışı ülkelere plastik atık ihracatı da 39,6 milyon kg/aydan 50 milyon kg/aya çıkarak, günde yaklaşık 311 konteyner plastik atığın OECD dışı ülkelere gönderildiği bir yapı ortaya çıkarmıştır. Türkiye, OECD ülkeleri arasında bu akıştan en çok pay alan ülke konumuna yükselmiş; fiilen “Avrupa’nın plastik atık destinasyonu” rolüne itilmiştir.

Bu durumun arka planında, AKP iktidarının yaklaşık son 15 yılda sürdürdüğü ithalat odaklı, denetimsiz ve düşük çevresel standartlara dayalı atık politikası bulunmaktadır. Atık ithalatı lisans süreçlerindeki şeffaflık eksikliği, geri dönüşüm tesislerinin çevresel performansının yeterince denetlenmemesi, tehlikeli karışım risklerinin göz ardı edilmesi ve çevresel etki değerlendirme süreçlerindeki zayıflık, Türkiye’yi küresel plastik atık ticaretinin “kolay hedef” ülkelerinden biri haline getirmiştir. İç atık yönetimi kapasitesi sınırlıyken plastik atık ithalatına yönelik düzenlemelerin gevşetilmesi, ülkenin kendi atık sorununu çözmeden dışarıdan gelen plastik yükünü üstlenmesine yol açmıştır.

Bu tablo, Türkiye’nin çevresel egemenliğini ve halk sağlığını tehdit eden bir durumdur. Cumhuriyet Halk Partisi’nin döngüsel ekonomi ve akıllı kaynak yönetimi yaklaşımı; atık oluşumunun kaynağında azaltılmasını, ülkenin kendi atıklarının üretim sürecine kazandırılmasını, dışa bağımlı ve denetimsiz atık ithalatı modelinin sona erdirilmesini ve yapay zekâ destekli dijital izleme sistemleriyle şeffaf, izlenebilir bir atık yönetiminin kurulmasını öngörmektedir. Gümrük kontrollerinin bilimsel ve teknik kriterlere göre yapılması, denetim raporlarının kamuoyuyla şeffaf biçimde paylaşılması ve atık

ticaretinin ülkeyi “dünyanın çöp merkezine” dönüştürmeyecek biçimde yeniden düzenlenmesi bu yaklaşımın temel unsurudur.

Aksi halde Türkiye, her gün yüzlerce kamyon plastik atığın girdiği, çevresel riskleri ve sağlık maliyetlerini tek başına taşıyan bir atık destinasyonu olmaya devam edecektir. Yeşil adil dönüşüm vizyonu ise atık yönetimini; doğayı, halk sağlığını ve gelecek kuşakların haklarını koruyan; atığı kaynak olarak değerlendiren, fakat ülkeyi küresel atık ticaretinin çöplüğü haline getirmeyen bir çerçevede yeniden inşa etmeyi zorunlu kılmaktadır.

Adil Geçiş

Türkiye’nin iklim politikalarının geleceği tartışılırken çoğu zaman gözden kaçan temel husus, dönüşümün yalnızca teknik bir sanayi ya da enerji meselesi değil; aynı zamanda derin bir bölgesel eşitsizlik ve geçim adaleti meselesi olduğudur. TEPAV’ın “Türkiye’nin Karbon Yoğunluğu Atlası” raporu, tam da bu noktada ülkemizin karşı karşıya bulunduğu yapısal gerçekliği berrak biçimde ortaya koymaktadır. Türkiye’nin karbon yoğunluğu haritası, aslında kırılganlığın ve sosyal riskin haritası hâline gelmektedir.

Rapor, Zonguldak’ta ekonominin ürettiği her 1 dolarlık gerçek değer karşılığında 1,46 kilogram, Karabük’te 1,26 kilogram, Çanakkale’de 1,21 kilogram ve Kütahya’da 0,99 kilogram karbondioksit salındığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle bu iller, birim ekonomik üretim başına Türkiye’nin en yüksek emisyonuna sahip bölgeleri oluşturmaktadır. Bu düzey, hem Türkiye ortalamasının hem de dünya ortalamasının belirgin biçimde üzerindedir. Dolayısıyla küresel iklim politikalarında yaşanacak küçük bir değişiklik bile, bu illerde ekonomik yapıyı ve sosyal hayatı derinden etkileyebilecek sonuçlar doğurma kapasitesine sahiptir.

Ancak asıl dikkat çekici olan, karbon yoğunluğunun insanların günlük yaşamına nasıl yansıdığıdır. TEPAV raporu, Soma’da istihdamın yüzde 44’ünün, Afşin’de yüzde 40’ının, Yatağan’da yüzde 34,6’sının, Çanakkale-Biga’da yüzde 25,7’sinin, Zonguldak’ta ise yüzde 20,7’sinin kömür, termik santral veya enerji yoğun sektörlerde bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, yüz binlerce ailenin geçim kaynağının fosil yakıt temelli ekonomik yapılara bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yeşil dönüşüm süreci, bu bölgelerde yaşayan insanlar açısından yalnızca çevresel bir hedef değil; doğrudan yaşam güvencesi anlamına gelen bir mesele hâline gelmektedir.

Uydu tabanlı Climate Trace verileriyle hazırlanan mekânsal analizler de emisyonların belirli bölgelerde yoğunlaştığını göstermektedir. Zonguldak–Karabük–Bartın hattında 36,8 milyon ton, İskenderun–Yumurtalık bölgesinde 33,8 milyon ton, Çanakkale'de 24,5 milyon ton, Afşin–Elbistan'da 17,4 milyon ton CO_2e emisyon üretildiği ortaya konulmaktadır. Bu bölgeler, AB'nin Sınırda Karbon Düzenlemesi (CBAM) gibi mekanizmaların baskısını şimdiden hissetmeye başlamaktadır. Dolayısıyla dönüşüm ertelendiği her gün, ekonomik kırılganlık daha da artmaktadır.

TEPAV'ın bir diğer kritik bulgusu ise, karbon yoğunluğu yüksek olan illerin aynı zamanda kişi başına gelirin en düşük olduğu iller arasında yer aldığıdır. Yani çevresel yük bu bölgelerde yoğunlaşmakta, buna karşılık ekonomik kazanç ülkenin başka bölgelerinde birikmektedir. Bu nedenle "adil geçiş" yaklaşımı, Türkiye'nin yalnızca iklim politikası açısından değil, bölgesel kalkınma adaleti açısından da zorunlu hâle gelmektedir.

Adil geçiş; gelir güvencesi sağlanmasını, yeniden beceri kazandırma programları geliştirilmesini, bölgesel ekonomilerin çeşitlendirilmesini ve geçiş sürecinin hiçbir toplumsal grubu geride bırakmayacak şekilde tasarlanmasını gerektirmektedir. Aksi hâlde dönüşüm, sosyal bir maliyete dönüşecek; ekonomik eşitsizlikler daha da derinleşecektir.

Bu çerçevede, Türkiye'nin iklim politikalarının önümüzdeki dönemde üç temel hedef doğrultusunda şekillendirilmesi gerekmektedir; hiç kimsenin geride bırakılmadığı bir adil geçişin sağlanması, mevcut fosil yakıt altyapılarının ekonomik ömürlerinin planlanarak adım adım dönüştürülmesi, fosil yakıt teşviklerinin kademeli biçimde azaltılması ve fosil yakıtlara bağımlılığın yapısal olarak ortadan kaldırılmasına yönelik net bir ulusal plan oluşturulması gerekmektedir.

Çünkü ancak böyle bir dönüşüm, Türkiye'yi hem iklim krizinin etkilerine karşı dirençli kılacak, hem de kalkınmanın nimetlerini ülkenin tamamına eşit biçimde taşıyacak bir gelecek kurabilecektir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin mevcut iklim ve çevre politikaları, ülkeyi giderek artan bir kırılganlık döngüsüne sürüklemekte; kurumsal kapasite kaybı, plansız bütçe tercihleri, fosil yakıt bağımlılığını güçlendiren yatırımlar ve çevre hukukunun zayıflaması, iklim krizinin etkilerini derinleştirmektedir. İklim krizi artık su güvenliğinden gıda güvencesine, halk sağlığından kitlesel göçlere, ekonomik eşitsizliklerden ulusal

güvenlik risklerine kadar yaşamın tüm alanlarını belirleyen kurucu bir mesele haline gelmiştir. Bu gerçeklik karşısında edilgen ve gecikmiş politikalar değil; iklim dayanıklılığını ve yeşil adil dönüşümü merkeze alan kararlı bir siyasal yön değişikliği gerekmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, iklim krizini yalnızca çevresel bir başlık değil, aynı zamanda bir kalkınma ve güvenlik krizi olarak görmekte ve tüm politika alanlarının –ekonomi, enerji, sanayi, tarım, ulaştırma, şehircilik, dış politika, sağlık, eğitim ve yerel yönetimler– iklim dayanıklılığını güçlendirecek biçimde yeniden yapılandırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşımın merkezinde, doğa temelli çözümlerle ormanların, denizlerin, sulak alanların ve tüm ekosistemlerin korunması; havza temelli bir anlayışla su yönetiminin güvenceye alınması; temiz hava hakkının ve sağlıklı çevrenin herkes için korunması yer almaktadır. Çevre hakkı ile hayvan hakları da toplumsal adalet anlayışının ayrılmaz bir parçasıdır.

Yeşil dönüşüm, CHP açısından teknik bir enerji modeli değil, sosyal adalet ve demokrasi programıdır. Karbon nötr bir ekonomiye geçiş sürecinde emekçilerin, çiftçilerin, kadınların, gençlerin ve dezavantajlı grupların dışlanmadığı; fosil yakıt yoğun bölgelerde gelir güvencesi, yeniden beceri kazandırma ve bölgesel kalkınma politikalarıyla desteklenen adil bir geçiş esas alınacaktır. Yeşil kalkınma, döngüsel ekonomi ve akıllı kaynak yönetimiyle üretim yapısının dönüştürülmesi; fosil yakıt teşviklerinin kademeli biçimde kaldırılması; kamu kaynaklarının iklim ve sürdürülebilirlik etkilerine göre yönetildiği yeşil bütçeleme sistemi bu dönüşümün temel araçları olacaktır. Karbon piyasası ise, hem çevresel sorumluluğu güçlendiren hem de yeşil istihdam, enerji yoksulluğuyla mücadele ve bölgesel kalkınma için kaynak yaratan bir mekanizma olarak çalışacaktır.

Yerel yönetimlerin iklim krizine ve afetlere karşı dirençli kentler oluşturmadaki rolü güçlendirilecek; yeşil alanların korunması ve artırılması, kent içi ulaşımda emisyonların azaltılması, yerel uyum planlarının ve akıllı kent stratejilerinin hayata geçirilmesi CHP'nin temel öncelikleri arasında olacaktır. Kent sakinlerinin yeşil dönüşümün öznesi olduğu, karbon ayak izini azaltmaya yönelik teşviklerle desteklenen bir yerel yönetim modeli kurulacaktır. Uluslararası düzeyde ise Türkiye'nin iklim diplomasisi; küresel iklim adaletini esas alan, Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı ile uyumlu, ülkeyi yeşil ekonomi düzeninde rekabet gücünü artıran güçlü bir dış politika çerçevesine oturacaktır.

Bu vizyonun hayata geçebilmesi; bilimsel temelli, katılımcı, şeffaf, sosyal adalet odaklı ve uzun vadeli bir kamu planlaması gerektirir. Ancak mevcut bütçe, iklim dayanıklılığını güçlendirecek hiçbir temel adımı taşımamaktadır. Çevre kurumları için ayrılan kaynaklar yetersizdir; yerel yönetimlerin iklim uyum kapasitesi desteklenmemektedir; fosil yakıt teşvikleri sürmektedir; adil geçiş için gereken finansman yaratılmamaktadır; afet risklerini azaltan altyapı yatırımlarına öncelik verilmemektedir. Yeşil dönüşümün gerektirdiği üretim, teknoloji ve istihdam politikaları da bütçenin perspektifinde yer almamaktadır. Böyle bir bütçenin Türkiye'yi iklim krizinin yeni rejimine hazırlaması mümkün değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin iklim dayanıklılığı ve yeşil adil dönüşüm yaklaşımı; Türkiye'nin yalnızca bugünün tehditlerinden korunmasını değil, gelecek kuşakların haklarının güvence altına alınmasını, ülkenin iklim krizine karşı dirençli, müreffeh ve adil bir geleceğe kavuşmasını hedeflemektedir. Bu hedef; bilime dayalı, sosyal adalet temelli ve demokratik katılımla güçlenmiş yeni bir siyasal iradenin inşasıyla mümkün olacaktır.

Yerel Yönetimler, Merkeziyetçilik ve Bütçenin Etkileri

Türkiye'nin en büyük şehri İstanbul'un seçilmiş Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, 5'inci büyük şehir olan Antalya'nın seçilmiş Büyükşehir Belediye Başkanı Muhittin Böcek, nüfusu en büyük 7'nci şehir Adana'nın seçilmiş Büyükşehir Belediye Başkanı Zeydan Karalar başta olmak üzere tüm seçilmiş belediye başkanları ile hâlihazırda cezaevinde bulunan Avcılar Belediye Başkanı Utku Caner Çaykara, Beşiktaş Belediye Başkanı Rıza Akpolat, Beykoz Belediye Başkanı Alaattin Köseler, Beylikdüzü Belediye Başkanı Mehmet Murat Çalık, Büyükçekmece Belediye Başkanı Hasan Akgün, Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Hakan Bahçetepe, Seyhan Belediye Başkanı Oya Tekin, Ceyhan Belediye Başkanı Kadir Aydar, Şile Belediye Başkanı Özgür Kabadayı, Beyoğlu Belediye Başkanı İnan Güney, Bayrampaşa Belediye Başkanı Hasan Mutlu yerel demokrasiye yönelik artan baskıların ve yargı süreçlerinin doğrudan muhatabı hâline getirilmiştir.

Son yıllarda, yerel yönetimlerin idari kararlar ve yargı uygulamaları yoluyla sistematik biçimde baskı altına alındığı, seçilmiş belediye başkanlarına yönelik soruşturma, tutuklama ve görevden uzaklaştırma mekanizmalarının yaygınlaştırıldığı görülmektedir. Bu koşullar altında, yerel yönetimlerin yetki ve kaynaklarını doğrudan

etkileyen Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı 2026 Yılı Bütçesi ayrı bir önem taşımaktadır.

Türkiye'de son yıllarda yerel yönetimlere yönelik baskının en görünür alanlarından biri, Hazine ve İller Bankası paylarının siyasi saiklerle kesilmesi olmuştur. CHP'li belediyeler, hukuken kendilerine ait olan bu kaynakları zamanında alamadıkları için yatırım planlarını ertelemek, borçlanmaya yönelmek veya hizmetleri kısıtlamak zorunda kalmaktadır. Oysa bu paylar, belediyelerin performansına veya siyasi tercihlerine göre değil; yasa gereği nüfus ve gelir kriterlerine göre otomatik olarak aktarılması gereken kaynaklardır.

Merkezi yönetim, kamu kaynaklarını bir baskı ve kontrol aracı olarak kullanmakta; iktidara yakın belediyelere hibeler, proje onayları ve ek bütçe imkânları sağlarken, CHP'li belediyelere yönelik sistematik bir ayrımcılık uygulamaktadır. Bu durum hem yerel yönetimlerin gücünü kırmakta hem de doğrudan yurttaşların alacağı hizmetleri etkilemektedir. Hizmeti engelleyen belediyeler değil; belediyelerin hizmet üretmesini istemeyen bu ayrımcı yönetim anlayışıdır.

Yerel Yönetimlere Mali Destek Mekanizmaları Zayıflatılmıştır

2026 yılı bütçesinde yerel yönetimlere yönelik genel bütçe içindeki pay, 2025'teki %9,2'den %8,8'e düşürülmüştür. Şehircilik ve risk odaklı bütünleşik afet yönetiminin toplam bütçe içindeki payı %2,9'dan %2,7'ye gerilemiştir.

Bu oranların düşürülmesi, özellikle büyükşehir ve ilçe belediyelerinin altyapı, su, atık, ulaşım ve afet risk azaltımı alanlarındaki yatırım kapasitesini daraltmakta; muhalefet belediyelerini cezalandırıcı bir zihniyeti yansıtmaktadır.

KÖYDES gibi sosyal etkisi yüksek programlarda 2025'te fiilen sıfır harcama yapılmış, 2026'da da anlamlı bir artış öngörülmemiştir.

Sındırgı Depremleri: Yerel Kapasitenin Güçsüzlüğünün Çarpıcı Örneği

10 Ağustos ve 27 Ekim 2025 tarihlerinde Balıkesir Sındırgı'da meydana gelen depremler, pek çok mahallede ağır hasarlı, yıkık ve acil yıktırılacak konutların, zarar görmüş ticarethane ve depoların, yıkılmış ahırların ve üretim tesislerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Kırsal mahallelerde yıkık ve ağır hasarlı konut oranı yüksektir; birçok vatandaş kendi evinde barınma imkânını kaybetmiş, tarımsal üretim ve hayvancılık faaliyetleri ciddi zarara uğramıştır. Sındırgı örneği, kırsal yapı stokunun mühendislik hizmeti almamış, denetim dışı, düşük maliyetli yapılarla dolu olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin kırsalında milyonlarca yapı benzer risk altındadır.

Bakanlığın 2026 bütçesinde; kırsal konutların güçlendirilmesine, kırsal afet dirençli yerleşim programlarına, köylünün ahır ve depo gibi üretim altyapısını onarmasına dönük özel bir mali araç ve program öngörülmemiştir. Bu boşluk, afetin yükünü tamamen yerel halkın ve belediyelerin sırtına bırakmaktadır.

Gebze Arslan Apartmanı: Zemin–Altyapı–Yapı İlişkisinde Çöken Sistem

29 Ekim 2025'te Kocaeli Gebze Mevlana Mahallesi Issıkgöl Caddesi'nde bulunan Arslan Apartmanı:

- 2012 ruhsatlı, 2013 iskânlı,
- 4708 sayılı Yapı Denetim Kanunu kapsamında denetlenmiş,
- 2007 Deprem Yönetmeliği'ne göre projelendirilmiş,
- Bodrum + zemin + asma + 5 normal kat olmak üzere 8 katlı bir yapı olmasına rağmen

zemin oturması/boşalması nedeniyle devrilerek çökmüştür; 4 yurttaşımız hayatını kaybetmiştir.

Makina Mühendisleri Odası'nın ön incelemelerine göre:

- Bina üst kota doğru devrilmiş, asma kat seviyesinden kırılmış, temelde kırılma olmaksızın yaklaşık 3 metre zemine batma tespit edilmiştir,
- Olaydan bir gün önce zeminde ani deformasyon belirtileri gözlenmiştir,
- Çöküşün deprem veya doğa kaynaklı değil, büyük olasılıkla insan faaliyetine bağlı zemin hareketleriyle ilişkili olduğu değerlendirilmiştir.

Yapının, Gebze–Darıca Metro Hattı güzergâhı üzerinde, hattın bacasına yaklaşık 10 metre, en yakın istasyona 20 metre mesafede bulunduğu; tünel kazılarında yeterli jeoteknik izleme ve denetimin yapılıp yapılmadığının belirsiz olduğu ifade edilmektedir.

Bu olay, yalnızca bir apartmanın değil; altyapı projeleri ile yapı güvenliği arasındaki koordinasyonun, zemin izleme sistemlerinin ve denetim zincirinin çöktüğünü göstermektedir. Buna rağmen 2026 bütçesinde büyük altyapı projeleri için zorunlu, bağımsız zemin izleme programlarına, bakanlık–belediye–meslek odaları ortak denetimine, zemin risk haritalarının güncellenmesine ayrılmış özel bir kaynak görülmemektedir.

"Yoksullukla Mücadele" Adı Altındaki Kaynaklar Belediyelere Değil, Merkezi Projelere Aktarılıyor

Kira artışları, konut fiyatları ve barınma krizi büyükşehirleri derinden etkilemektedir. Buna rağmen kiralık sosyal konut modeli bütçede yer almamaktadır. Belediyeler arsa tahsisinde desteklenmemektedir. Konut krizinin çözümü için yerel aktörler devre dışı bırakılmaktadır.

Bu yaklaşım, hem sosyal politikaların merkezileştirilmesi hem de yerel üretim kapasitesinin tıkanması sonucunu doğurmaktadır.

Konut Politikaları, Maliyetler Ve Rant Odaklı Planlama

Konut Maliyetlerindeki Patlama ve Hedeflerin Gerçekçilikten Uzaklığı

2020 yılında 100 birim olan konut maliyeti, 2025 yılının Ekim ayında 2.000 birime çıkmıştır. 2020'de 150 bin TL'ye yapılabilen bir konut bugün 3 milyon TL düzeyindedir. Bu kadar yüksek maliyetlerle hem kentsel dönüşüm hem de sosyal konut hedeflerini sürdürmek mümkün değildir.

Bakanlık hedefi olarak ifade edilen 500 bin sosyal konut için birim maliyeti iyimser biçimde 4 milyon TL kabul edersek, toplam ihtiyaç yaklaşık 2 trilyon TL'dir. Bütçede bu amaçla ayrılan kaynak ise 100 milyar TL'dir. Bu, hedefin ancak yirmi yıllık bir vadede gerçekleştirilebileceği anlamına gelir. Ya bütçe gerçekçi değildir, ya hedefler kağıt üzerinde tutulmakta, ya da başka alanlara yük bindirecek borçlanmalar planlanmaktadır. Üç durum da kabul edilemez.

Yüzyılın Konut Projesi'nde baktığınız zaman bütün aslan payını yine Trakya ve İstanbul almaktadır. Oysa mesela, Adana-Mersin'in çok ciddi bir konut projesi, konut ihtiyacı ortada iken orada sadece nüfusun yani konut sahibi olmayanların yüzde 10'una konut

projesi yapılmaktadır. Aşağıdaki grafik yoksulların ve ev sahibi olmayan hanelerin yoğunlaştığı bölgelere devlet eliyle konut yatırımının yetersiz olduğunu ifade etmektedir.

Yüzyılın Konut Projesi yoksul ve ev sahibi olmayan hanelerin %21'ine yetecek kadar ev yapmayı hedefliyor. Bu oran yeterli değil ve eşit dağılmıyor!

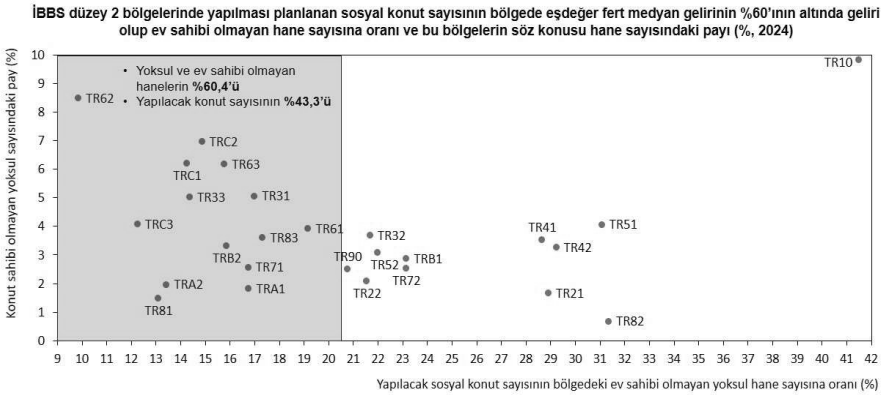

Ülkemizdeki sorunun gerçek adı "konut sorunu" değil, "konuta erişememe sorunudur". İnsanların en öncelikli hakkı olan barınma hakkı -disiplinli, adil ve halk yararı gözetilerek uygulanacak konut politikaları ile güvence altına alınmadığında- bugün olduğu gibi çözümsüzlüğe sürüklenir. Ne var ki, TÜİK verilerine göre inşaat maliyetleri hızla arttığından, konut üretimi ciddi biçimde pahalı hâle gelmiştir. Örneğin, 2025 yılı Eylül ayında inşaat maliyet endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %23,18 artmıştır. Alt kalemlerde, malzeme endeksi yıllık bazda %19,32, işçilik endeksi ise %30,99 oranında artmıştır.

Gerçekten konuta erişimi sağlamak isteniyorsa öncelikle Hazine mülkiyetindeki imarlı arsaların satışını durdurmak; bu arsaların sadece -rant değil- toplumsal fayda esaslı sosyal konut projeleri için kullanılmasını sağlamak; doğrudan konut ihtiyacı olan kesimleri hedefleyen "sosyal konut" üretimini esas almak gerekmektedir. Ancak, bildiğimiz gibi rant üzerine kurulu hiçbir projede -ister kamu ister özel sektör fark etmeksizin- bu yaklaşımı benimsemek kolay değildir. Dolayısıyla, bugünkü çerçevede "gerçekten ulaşılabilir fiyatlarla konut üretmek" ciddi ideolojik ve yapısal kararlar gerektirir.

Konut stokumuz hızla arttı; nüfusa oranla konut sayısı AB ortalamasının üzerinde

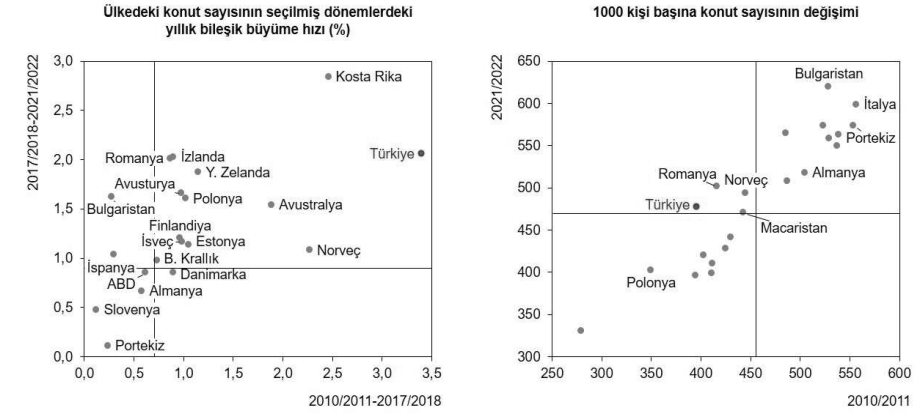

Konut stoğumuz artmasına rağmen konut sahipliği hızla gerilemektedir. Konut fiyatları artmaktadır.

Konuta erişim problemi özellikle 2019 sonrasında hızlandı. Mevcut durumda 100 m2 konutun fiyatı Muğla'da 337, İstanbul'da 311 asgari ücrete denk geliyor.

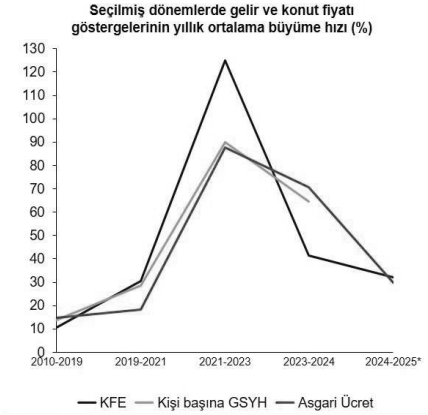

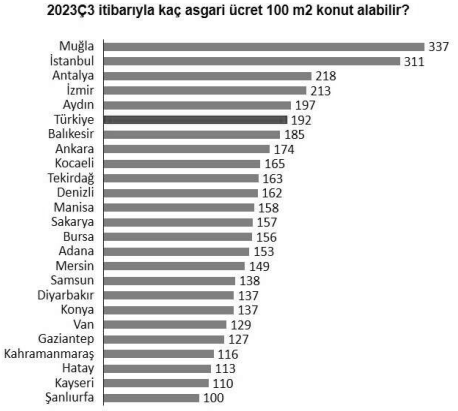

Peki o zaman problem nerde? Konut sahipliği hızla geriliyor. Özellikle dar gelirli kiracıların yoğunluğu arttı.

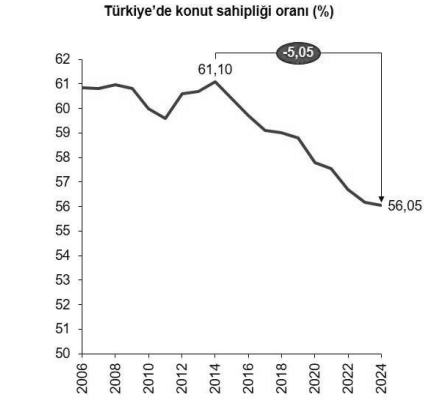

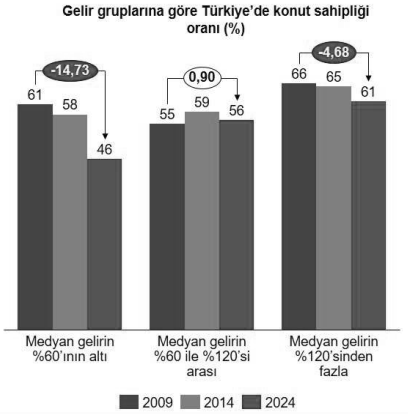

Yenişehir Bölgesi: 150 Milyon m²'lik Rant Alanı ve Şeffaf Olmayan Değer Artışı

Yenişehir bölgesiyle ilgili 150 milyon metrekarelik plan alanında:

- 11 milyon metrekare TOKİ tarafından planlanmakta,
- 2020'de bu Mecliste imarsız alanların imara açılmasıyla ortaya çıkan değer artışlarını vergilendirmek için düzenleme yapılmış olmasına rağmen,

- 2010'dan sonra bölgede büyük arazi alan kişi ve şirketler, bu imar hareketlerinden ne kadar rant elde ettikleri ve ne kadar değer artış vergisi ödedikleri kamuoyuna açıklanmamaktadır.

Köylüden dönümünü 1.000 TL'ye alıp bugün 5–10 milyon TL'ye satanların kim olduğunun saklanması, değer artış vergisinin tahsilatından kamuoyunun haberdar edilmemesi; hem bütçe adaletini hem de toplumsal adaleti zedelemektedir. Bu alanlar; askerî alanlar, tarım alanları, su havzaları ve sulak alanlarla iç içedir. Sazlıdere'nin havza niteliğini kaldırırken aynı bölgede yoğun yapılaşma planları yapmak, İstanbul'un su ve ekolojik güvenliğini feda etmektir.

İnsan Merkezli, Sosyal Adalet Odaklı Bir Kentsel Politikaya Doğru

Cumhuriyet Halk Partisi, gelire göre kira sistemi, kamu lojmanlarının sosyal konut sistemine entegrasyonu, yeni yerleşim alanlarında zorunlu sosyal konut kotası, belediyelerde sosyal konut işletmeleri, sosyal kiralık konut gibi yapısal çözümler sunmaktadır. Bu öneriler olmadan barınma krizinin çözümü mümkün değildir. Ayrıca iktidarın 23 yıllık yönetimine rağmen, Cumhuriyet Halk Partisi'nin yıllardır savunduğu kiralık sosyal konut politikalarının hâlâ hayata geçirilmemiş olması, ciddi bir politika zafiyeti ve büyük bir eksikliktir.

Çevre ve İklim Politikalarında Yeni Bir Paradigma

CHP; şirket çıkarlarına göre şekillenen mevcut model yerine kamusal ve ekolojik bir çerçeveyi önermektedir:

- Su yönetiminde havza temelli planlama,
- Kanal İstanbul'un iptali,
- Melen'in rehabilitasyonu ve tamamlanması,
- Kömürden adil çıkış,
- Deprem atıklarının döngüsel ekonomiye dahil edilmesi,
- Temiz hava planlarının kent ölçeğinde uygulanması.

Bu yaklaşım, Türkiye'nin iklim kriziyle mücadelede ciddi bir sıçrama yapmasını sağlayacaktır.

2026 Bütçesi Halkın Değil Rantın Ve İnşaatın Bütçesidir

2026 Bütçe Kanun Teklifi çevre ve iklim programlarını ikinci plana itmekte, yerel yönetimlerin bütçe payını düşürerek afetle mücadelede en ön safta olan belediyeleri zayıflatmakta, yoksullukla mücadele adı altında 100 milyar TL'yi gerçekte konut ve inşaat projelerine aktarmakta, afet risklerinin azaltılmasını değil, merkezi rant projelerinin finansmanını öncelemekte, su, hava, toprak ve ekosistem sağlığı için gerekli yatırımları yapmamaktadır.

Sındırgı'daki depremler, kırsal yapı stokunun ne kadar kırılgan olduğunu; Gebze'deki Arslan Apartmanı faciası ise "yeni" ve "denetimli" denilen yapılarda dahi zemin–altyapı–yapı ilişkisinin doğru kurulmadığında can güvenliğinin tehdit altında olduğunu göstermektedir.

Melen ve Sazlıdere'deki yanlış mühendislik ve planlama tercihleri, İstanbul'un ve çevre illerin su güvenliğini zayıflatmakta; yüz milyonlarca dolarlık kamu kaynağını heba etmektedir. Buna karşın sorumlu tek kişi hakkında soruşturma yürütülmemekte, kamuoyuna şeffaf bir hesap verilmemektedir.

Bakanlığın adı "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği" olsa da bütçenin ağırlığı şehircilik ve inşaat politikalarına, çevre ve iklimi gölgede bırakan rant odaklı projelere, merkezileşmiş, katılımcı olmayan bir yönetim anlayışına dayanmaktadır.

Bu nedenle 2026 bütçesi, ülkenin çevresel sürdürülebilirlik hedefleriyle, afet risklerini azaltma gereğiyle ve halkın barınma hakkıyla bağdaşmamaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Bütçesi , iklim hedefleriyle uyumlu olmayan, yeşil dönüşümü ve adil geçişi desteklemeyen, kaynakları geleceğin ihtiyaçları yerine günübirlik tercihlere göre dağıtan bir bütçedir.

Söz konusu bütçe çevreyi, iklimi, suyu, toprağı, doğal varlıkları ve yurttaşların güvenli barınma hakkını korumadığı; aksine merkeziyetçi, inşaat odaklı, rant ve şeffaflık sorunu derin bir yönelimi sürdürmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen,

-Kentsel Dönüşüm Başkanlığı'nın Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi Programlarını uygulamada daha etkin olmasını sağlamak için, Marmara Kentsel

Dönüşüm Genel Müdürlüğü'nün ilgili alt tertibinde yer alan 52 milyar TL. tutarındaki yetersiz ödeneğin 200 milyar TL artırılması,

-Çevre ve Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Bütçesinin Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi Programının ilgili alt tertibine 3 milyar TL ödenek eklenmesi,

-Bakanlık Bütçesinin Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği Programının ilgili alt tertibinde yer 3.1 milyar TL tutarındaki yetersiz ödeneğin 40 Milyar TL artırılması,

-Ataması yapılmayan Çevre Mühendisi, Orman Mühendisi, Harita Mühendisi, Harita Teknikeri meslek grubundaki 20 bin işsiz gencimize Bakanlık bünyesinde istihdam sağlamak için 1.5 milyar TL ödenek artışı yapılmasını,

talep eden önergelerimiz rededilmiştir.

Türkiye'nin çevre, şehircilik ve iklim politikaları uzun yıllardır plansızlık, rant odaklı büyüme, yetersiz afet yönetimi, bozulmuş imar düzeni ve sürdürülemez kaynak kullanımı nedeniyle ciddi bir krize sürüklenmiştir. Kentler yaşanabilirliğini kaybetmekte, barınma krizi derinleşmekte, doğal alanlar tahrip edilmekte, iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençsizlik artmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak yaklaşımımız nettir:

Bilim temelli şehircilik, güçlü çevre koruma, iklim uyumlu kalkınma ve sosyal devletin temel bir unsuru olarak barınma hakkı.

Aşağıda CHP iktidarında hayata geçirilecek politikalar ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

1. Kentleşme ve imar politikalarını bilimsel zemine oturtacağız

Kentlerin sağlıklı gelişimi için planlama; nüfus, ulaşım, çevre, afet ve iklim verilerine dayalı olmalıdır. Bu kapsamda:

- **Ülke genelinde bütüncül mekânsal planlama sistemi oluşturacağız.**
- **İmar yetkilerini keyfilikten arındırıp analitik, çok katmanlı planlama zorunluluğu getireceğiz.**
- **Şehirlerin büyümesini rant odaklı değil, kamusal faydayı esas alan bir modelle yöneteceğiz.**

- **Yeşil alan, sosyal donatı ve kamusal alan standartlarını yükselteceğiz.**
- **Çevresel etki değerlendirmesi süreçlerini bağımsız uzmanlıkla güçlendireceğiz.**

Kentler; doğası, tarihi, kültürü ve insanıyla bir bütündür. CHP iktidarında bu bütünlük korunacaktır.

2. Kentsel dönüşümü adil, yerinde ve halk odaklı bir modele dönüştüreceğiz

Mevcut kentsel dönüşüm uygulamaları "yık–yap" anlayışına dayanmakta; sosyal adaletsizlik, yerinden edilme ve ekonomik yük oluşturmaktadır. CHP olarak:

- **Yerinde dönüşüm ilkesini esas alacağız.**
- **Hak sahipliğini, kira yardımlarını ve mali destekleri adil bir sisteme bağlayacağız.**
- **Dönüşüm projelerini bağımsız zemin etütleri, afet riskleri ve sosyal etki analizleriyle yöneteceğiz.**
- **Mahalle kültürünü, topluluk yapısını ve yerel ekonomileri koruyacağız.**
- **Dönüşüm projelerini şeffaf ve hesap verebilir hale getireceğiz.**

Hiçbir yurttaş, ekonomik veya siyasi baskıyla yerinden edilmeyecek; dönüşüm sosyal devlet anlayışıyla yürütülecektir.

3. Barınma krizini çözmek için sosyal konut politikasını hayata geçireceğiz

Türkiye'de derinleşen barınma sorunu piyasa dinamikleriyle çözülemez. CHP olarak:

- **Kamu öncülüğünde büyük ölçekli sosyal konut seferberliği başlatacağız.**
- **Gençlere, öğrencilere ve dar gelirlilere yönelik kiralık konut modelleri geliştireceğiz.**
- **Kiracıları koruyan çağdaş kiracılık hukukunu çıkaracağız.**
- **Enerji verimliliği yüksek sosyal konut stokunu artıracağız.**

- **Boş duran konutların spekülatif amaçlarla kullanımını sınırlayacak düzenlemeler yapacağız.**

Barınma bir ayrıcalık değil, temel bir haktır; CHP bu hakkı güvence altına alacaktır.

4. Afet yönetimini yeniden yapılandıracağız: Önleme–Müdahale–Yeniden İnşa

6 Şubat depremleri afet yönetimindeki tüm zafiyetleri ortaya koymuştur. CHP olarak üç ayaklı yeni bir sistemi hayata geçireceğiz:

4.1 Önleme

- **Fay hatlarında yapılaşmayı kesin olarak engelleyeceğiz.**
- **Bilimsel zemin etütlerini zorunlu kılacağız.**
- **Yapı denetimini tamamen bağımsız hale getireceğiz.**
- **Riskli bölgelerde zorunlu afet önlem planları oluşturacağız.**

4.2 Etkin Müdahale

- **Türkiye'nin ilk 48 saatini yönetecek ulusal afet lojistik ağını kuracağız.**
- **Belediyeler, AFAD ve ilgili kurumlar arasında gerçek zamanlı veri paylaşımı sağlayacağız.**
- **Afet durumlarında koordinasyon için Ulusal Afet Yönetim Merkezi oluşturacağız.**

4.3 Adil Yeniden İnşa

- **Hak sahipliğini şeffaf ve eşitlikçi kriterlerle belirleyeceğiz.**
- **Yerinden etmeyi değil, yerinde yeniden inşayı esas alacağız.**
- **Kentsel dönüşümü, afet sonrası için de sosyal konut modeliyle bütünleştireceğiz.**

Afetler karşısında "Nerede bu devlet?" sorusu bir daha duyulmayacaktır.

5. Ulusal İklim Yasası çıkaracağız — Yeşil dönüşümü kalkınmanın merkezine koyacağız

Türkiye iklim değişikliğinin etkilerine en açık ülkelerden biridir. CHP olarak:

- **Ulusal İklim Yasası'nı çıkaracağız.**
- **Tüm yatırımlar için iklim uyum analizi zorunluluğu getireceğiz.**
- **Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliğini şehircilik politikalarıyla entegre edeceğiz.**
- **Yeşil altyapı, gölgeleme, yağmur suyu hasadı ve geçirgen yüzey uygulamalarını yaygınlaştıracağız.**
- **Ulaşımda, binalarda ve üretimde sera gazı azaltım hedeflerini bağlayıcı hale getireceğiz.**

İklim güvenliği, ulusal güvenliğin ayrılmaz parçasıdır.

6. Doğal varlıkların korunmasını güçlendireceğiz: Su, toprak, orman ve kıyılar

Türkiye'nin su kaynakları, ormanları ve kıyıları ciddi tehdit altındadır. Bu nedenle:

- **Ulusal su master planı hazırlayacağız; havza bazlı yönetimi güçlendireceğiz.**
- **Yeraltı sularının aşırı kullanımını engelleyeceğiz.**
- **Kıyıların ve ormanların imar baskısından korunmasını sağlayacağız.**
- **Maden izinlerini ekolojik kriterlere bağlayacağız.**
- **Kentlerde ısı adalarını azaltacak yeşil altyapı standartlarını geliştireceğiz.**

Doğal varlıklar, kuşakların ortak mirasıdır; siyasal ve ekonomik baskılara teslim edilemez.

7. Çevre yönetimini demokratikleştirecek ve şeffaflaştıracağız

- **Çevresel etki değerlendirme (ÇED) süreçlerini bağımsız uzman kuruluşlarla güçlendireceğiz.**
- **Çevre verilerini açık veri formatında kamuoyu ile paylaşacağız.**
- **Yerel yönetimlerin çevre politikalarında yetkilerini artıracağız.**

- **Sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımını güvence altına alacağız.**

Çevre yönetimi toplumsal katılım olmadan sürdürülebilir değildir.

Sonuç — Yaşanabilir, güvenli ve iklime dayanıklı şehirler kuracağız

CHP iktidarında şehircilik ve çevre politikaları:

- **bilime,**
- **şeffaflığa,**
- **sosyal adalete,**
- **ekolojik dengeye,**
- **afet güvenliğine**

dayanan bir yapıya kavuşacaktır.

Biz:

- **Kentleri güvenli ve dirençli hale getireceğiz,**
- **Barınma krizini çözeceğiz,**
- **Doğayı ve iklimi koruyacağız,**
- **Yatırımları çevresel ve iklimsel kriterlere göre yöneteceğiz,**
- **Bu ülkenin çevresini, şehirlerini ve geleceğini güvence altına alacağız.**

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın görev alanına giren tüm politika başlıklarını; ulusal güvenlik, kamu yararı ve sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle yeniden yapılandırmaya hazırız.

XXVIII. KÜLTÜR VE TURİZM

Kültür ve Turizm Bakanlığı, bir toplumun "duyuş ve düşünüş biçimi"ni belirleyen, insanların doğayla ve birbirleriyle olan ilişkileri sonucunda ortaya çıkardığı "maddi-manevi her şeyi" kapsayan kültür ile turizm gibi insanların gezerek eğlenmesini, dinlenmesini, bulunduğu yerin kültürel, tarihsel, sosyal, ekonomik varlığıyla iletişim

kurmasını ifade eden etkinlikleri düzenleyen, bu etkinlikler için ihtiyaç duyulan kurum ve kuruluşları kuran, yöneten, denetleyen Bakanlık olması nedeniyle toplumsal yaşamın her alanına etki edebilen bir kurum olma özelliği gösterir.

AKP, iktidara geldiği 2002 yılında ayrı bakanlıklar olarak çalışmalarını sürdüren Kültür ve Turizm Bakanlıklarını 2003 yılında "Kültür ve Turizm Bakanlığı" adıyla tek bakanlık altında birleştirmişti. Doğası gereği farklı yapılanmalara sahip olması gereken ve uğraş konuları itibarıyla birbirini gözetip gerektiğinde denetlemesi gereken bu iki bakanlığın birleştirilmesinin sakıncalarını yıllardır anlatmaktayız.

Bu iki bakanlığın birleştirilmesinin amacı; doğal, tarihi, arkeolojik ve kentsel sit alanlarının statülerinin daha kolay değiştirilerek ülkemizin kültürel miras alanlarının turizm işletmeciliğine kontrolsüzce açılmasından başka bir şey değildir.

Görev tanımları içerisinde "Millî, manevî, tarihî, kültürel ve turistik değerleri araştırmak, geliştirmek, korumak, yaşatmak, değerlendirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek ve bu suretle millî bütünlüğün güçlenmesine ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak" olan Kültür ve Turizm Bakanlığı, onlarca doğal, tarihi ve kültürel sit alanı, kıyılar tarumar edilirken sessiz kalmış, bu alanları korumak ve yaşatmak görevini ihmal etmiştir.

Bu bütçe ile turizm, kültür ve sanat alanında gerekli yatırımların yapılması mümkün değildir

Bu yapı içerisinde hizmet birimlerine ayrılan bütçe paylarının büyüklüğü ve harcamalarının koordinasyonu ve yerindeliğini/performansını değerlendirmek, yapılan bütçe sunumuna(açıklaması) göre mümkün değildir.

Ancak alt alta yazıldığında yapısal yoğunluğu hissedilebilen teşkilat şemasında turizm fonksiyonun yer alması tümüyle kültür ile turizmin kavramsal olarak yan yana kullanılması alışkanlığından gelen bir zorlamanın sonucudur.

İktidar temsilcileri, turizm sektörünün Ülkemiz ekonomisine olan katkılarından özellikle döviz kazancından övünerek bahsetmekte ve bu başarıyı sahiplenmektedirler.

Ülkemizin turizm dinamikleri; yatırımcısı, işletmecisi, çalışan emekçileri, turizm okulları büyük bir inanç ve heyecanla ele ele vererek bir büyük başarıya imza atmıştır.

Kriz dönemleri dışında ziyaretçi sayımız ve gelirimizi hep yukarı yönlü artarak büyümüştür.Elbette içinde bulunduğumuz coğrafyanın, iklim ve doğanın, sahip olduğumuz kültürel mirasın da bunda büyük katkısı vardır.

Buradan çıkan başarı hikâyesinde hiçbir ayrım yapmaksızın tüm dolayısıyla kimsenin ve hiçbir kurumun bugün övündüğümüz başarı grafiğini kişiselleştirme ya da dönemselleştirme lüksü bulunmamaktadır.

Turizm sektörü, iktidar ve muhalefet ayrımı olmaksızın siyaset üstü ve stratejik bir sektör olarak görülmelidir. Sektörün ayrıcalıklı bir talebi olmadan sadece kanunla verilen haklarını kullanmak istediği bir dönemde Devletin tüm kurumlarının birbiriyle uyum içerinde hareket etmesi bu anlamda çok önemlidir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı mevzuatında yer alan olarak Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla, Birbirleriyle Ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmeliğin; Bakanlığın Teşvik ve Himayesi başlığında yer alan; 66. Maddede yer alan “Turizm yatırımı ve turizm işletmesi belgesi sahipleri Bakanlığın teşvik ve himayesi altındadırlar. Bakanlık, turizm yatırımlarının süreleri içinde gerçekleştirilmesi ve işletmelerin beklenilen hizmeti sağlayabilmeleri amacıyla belge sahiplerinin diğer kamu kuruluşları nezdindeki sorunlarının prensipler düzeyinde çözümü konusunda girişimlerde bulunur.” hükmü Bakanlığa çok açık bir görev vermektedir.

Özellikle, Tarım ve Orman, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Hazine ve Maliye Bakanlıkları nezdindeki sorunlarının çözümünde Bakanlığın bu yetki ve sorumluluğunu yerine getirmesi gerekmektedir.

Turizm sektörüne ilişkin verilere göre; her çeyrekte Cumhuriyet tarihinin rekorlarını kırıldığı beyan edilse de bunun geçmiş on yıllardan beri süre gelen bir yükseliş trendi olduğu ve sadece bu döneme mal edilemeyeceği açıktır.

Ülkemiz bu trendi takip ederken önemli rakiplerimizin de bu trendi takip ettikleri görülmektedir. Türkiye, turist sayısında ilk beş ülke arasında yer almasına rağmen, turizmin ekonomik büyüklüğünde diğer destinasyonların gerisinde kaldı.

2024 yılında ekonomik katkıya göre en büyük 10 turizm ekonomisi:

ABD	2,36 trilyon dolar
Çin	1,3 trilyon dolar
Almanya	487,6 milyar dolar
Japonya	297 milyar dolar
Birleşik Krallık	295,2 milyar dolar
Fransa	264,7 milyar dolar
Meksika	261,6 milyar dolar
Hindistan	231,6 milyar dolar
İtalya	231,3 milyar dolar
İspanya	227,9 milyar dolar

WTTC(Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi) verilerine göre Türkiye Turizm ve Seyahat Sektörünün Türkiye Ekonomisine Katkısı yatay bir seyir izliyor.

Turizm sektörünün GSYİH İçindeki Payı 2023 yılında ₺3,11 trilyon (ortalama Dolar kuru 23.74 TL) 131 milyar Dolar ile % 12 seviyesinde bulunurken, 2024 yılında ₺5 trilyon (Ortalama Dolar Kuru 32,78) 152.5 milyar dolar ile yine yaklaşık olarak % 12 seviyesini korumuştur.

UNWTO(Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü) verilerine göre Türkiye, 2024 yılında uluslararası turist gelişinde dünyada 4. sıraya yükselmiştir. Bu dönemde Türkiye, 56.7 milyon uluslararası ziyaretçi ağırlamış ve İtalya'yı geride bırakmıştır. Türkiye bu performansıyla, Avrupa ve Akdeniz bölgesinde en hızlı büyüyen destinasyonlardan biri olmuştur.

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre, turizm liginde ilk 5 ülke: Fransa, İspanya, ABD, Türkiye ve İtalya'dır.

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC), hazırladığı 2025 Çevresel ve Sosyal Araştırması'na göre: seyahat ve turizm sektörü, dünya genelinde her 10 işten birini

desteklemiş, 2024'te sektör, 126 milyon kadın çalışanı desteklerken, Genç çalışan sayısı ise 2024'te 2,3 milyon artarak 2019 seviyesini 2,4 milyon geçmiştir. 2024'te sektör, 3,5 trilyon dolarlık vergi geliri sağlamıştır. Bu rakam pandemi öncesindeki en iyi yıl olan 2019'daki 3,3 trilyon dolara kıyasla yüzde 6,1 artış göstererek toplam küresel hükümet gelirlerinin yaklaşık onda birine tekabül etmektedir

WTTC, politika yapıcılarını(siyasileri) yeni turizm özel vergileri uygulamadan önce bu katkıyı dikkate almaya ve gelirleri yerel topluluklar ile altyapıya stratejik olarak yatırım yapmaya çağırmıştır.

Seyahat ve turizm gelişmişliği sıralamasında tedrici bir yükselmemiz söz konusudur.

Seyahat ve turizm gelişmişliği sıralamasında yükseliyoruz ama nasıl?

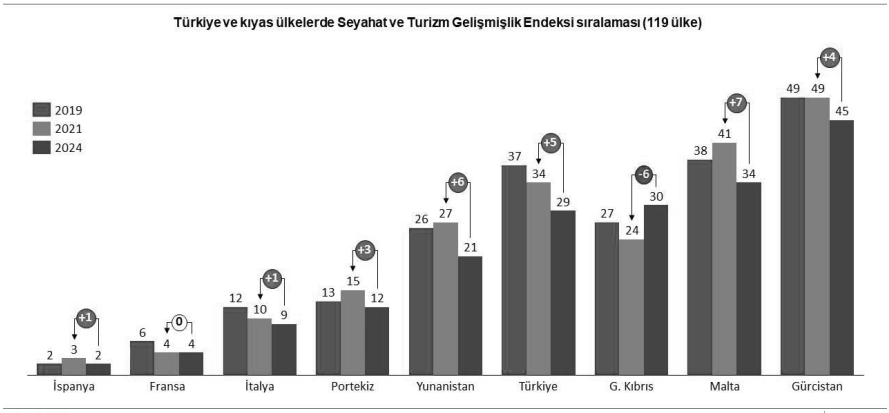

Ancak bazı veriler insana ve doğaya saygı duymadan kültürel kaynakları iyileştirmeden turizmde yükselmemiz söz konusudur.

İnsana ve doğaya saygı duymadan… Kültürel kaynakları iyileştirmeden…

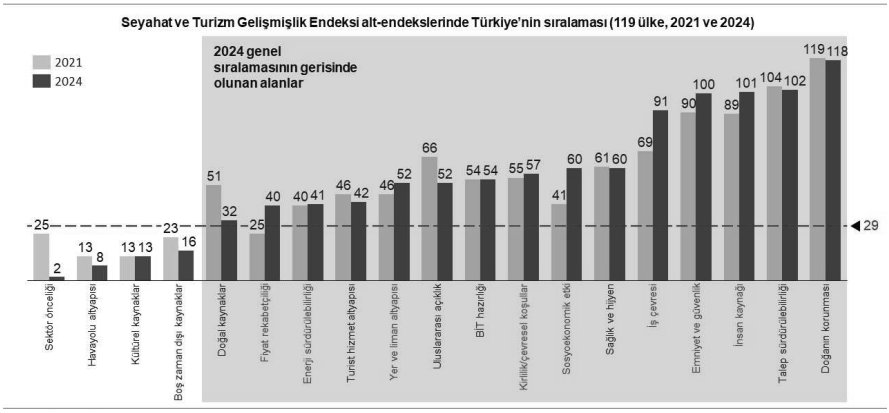

Turizm açısından reel olarak gelirlere baktığımızda tablo farklılık göstermektedir.

Turizm gelirleri ve turist sayısı yanında bir de reel gelirlere bakalım mı?

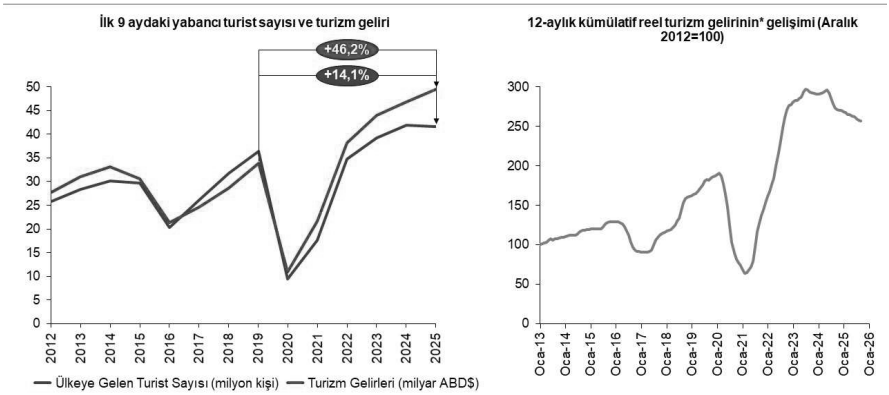

Her şey dâhil, sistemi dolayısıyla Türkiye'deki bu paket harcamalar, turist gelirlerinin yüzde 30'unu oluşturmaktadır.

Her şey dahil: Turist mutlu, ülke fakir

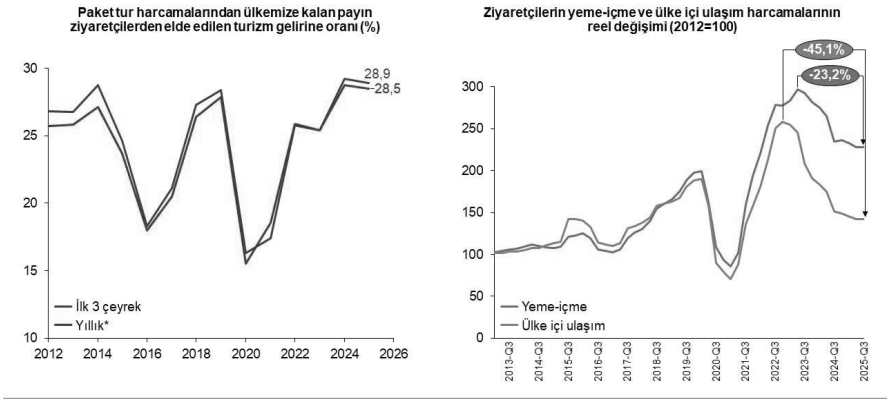

Turizm enflasyonunda da açık ara öndeyiz.

2025 yılı Eylül ayında, Avrupa ülkeleri içinde turizm Otel+Lokanta harcamalarında enflasyonun en yüksek olduğu destinasyon % 33,9 ile Türkiye olmuştur. Eurostat verilerine göre Türkiye'yi, % 13,3 ile Romanya izlerken ana rakiplerimizde turizm enflasyonu; İspanya'da % 4,4, Fransa'da % 2,2, İtalya'da % 3,7 olmuştur.

Hazine verilerine göre, 2025 yılı Ocak-Ekim döneminde otellerden alınan konaklama vergisi tahsilatı oranı % 90,2 dir. Diğer yandan, otellerin vergiye konu olan cirosu da 2024'te 16,3 milyar Dolardan % 15,5 artışla 18,9 milyar Dolara yükselmiştir.

Turizm Geliştirme Ajansı TGA'nın, turizm sektöründen aldığı Turizm Payı miktarı 2025 yılı Ocak-Ekim döneminde % 6,7 artarak 122,3 milyon Dolardan 130,4 milyon Dolara çıkmıştır.Diğer yandan TGA'nın Hazine'den (KTB'den aldığı devlet yardımı bu dönemde % 17 daralarak 67,9 milyon Dolara inmiştir. Toplamda TGA'nın topladığı toplam kaynak % 3 azalarak yaklaşık 204,1 milyon Dolardan 198,3 milyon Dolara gerilemiştir..

TCMB verilerinden elde edilen bulgulara göre, 2024 yılında faal olan 12,611 konaklama işletmesinin % 53'ü kar açıklarken, % 46'sı zarar açıklamıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ''Turizmdeki istikrarlı görünüm ve ihracat performansımız sürdürülebilir cari denge hedefimizi destekliyor. Markalaşma,

sürdürülebilirlik ve yüksek katma değer odaklı politikalarla mal ve hizmet ihracatında rekabet gücümüzü artırmaya devam edeceğiz.” açıklamasının karşılığının sektöre yansıması sektör tarafından beklenmektedir.

Oysa uygulamada açıklanan turist sayısı ve turizm gelirlerinin tümüyle sektörel kazanç algısı ve bakışıyla hala sektöre yeni vergiler yeni mali sorumluluklar getirerek hatta var olanları artırarak yüklenmeye devam edilmektedir.

Çok sayıda vergi ve harçların dışında “pay ya da bedel” diyerek adı bile tam konamayan bu mali yükler artık sektörün taşıma kapasitesini zorlar hale gelmiştir.

Bununla beraber, Kanunen hak edilmiş olan ihracatçı sayılma statüsü kullandırılmamakta ve bu nedenle %5 lik kurumlar vergisi indiriminden yararlanamamaktadırlar.

Turizm mevzuatında sıklıkla yapılan değişikliler anlaşılmaz, takip edilemez biçimde bir hem kamu hem de özel sektör için ciddi bir karmaşa yaratmaktadır. Meri mevzuata göre temin edilmiş olan belge ve ruhsatlar geçersiz sayılmakta ve yenilenmesi istenmektedir. Bakanlığın ilgili kurumlardan talep edebileceği belgeler işletmelerden talep edilmekte ve farklı kurum ve birimlerden bu belgelerin temini istenmektedir. İşletmelerin kendi iradeleri dışındaki bürokratik süreçler ve zamanaşımları nedeniyle önce Turizm Belgeleri arkasından da iş yeri açma ve çalışma ruhsatları iptal edilmekte hatta işletmeye kapatılmaktadırlar.

Bu belgelerin birçoğunun yerel yönetimlerden temini gerekmektedir. Ancak özellikle belediyelere yapılan baskı ve hukuk dışı uygulamalar nedeniyle bu süreçler uzun zaman almakta, standart işlemler bile yaratılan psikolojik baskı ortamı nedeniyle çok fazla zaman almaktadır.

Anayasa Mahkemesinin teşebbüs hürriyetine engel olduğu kararına rağmen inatla sürdürülen bu uygulamanın AYM kararına uygun yasal bir düzenleme ve/veya alt düzenlemelerle bir an çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Geçtiğimiz ay torba kanun içerisinde yer alan bir madde ile Turizm Teşvik Kanunu’na yeni bir cezai müeyyide daha getirilmiştir. Bu kanun artık adının aksine bir ceza kanunu haline dönüşmektedir.

Kur ve maliyet makasına sıkışmış sektörün mecburen yaptığı fiyat artışı ile gelen ziyaretçi sayılarının geçtiğimiz aylarda nasıl aşağıya çekildiği açıktır. Bilindiği üzere son aylardaki turist sayısındaki toparlanması da sektörün zorunlu fiyat indirimleri sonucunda gerçekleşmiştir. Her ne kadar Bakanlık tarafında Şubat ayındaki İstanbul depremi, Nisan ayındaki Hindistan Pakistan çatışması, Ukrayna Rusya savaşının etkilerini bile hesaba katılsa da gerçek nedenin fiyat artışı zorunluluğu nedeniyle uluslararası pazarda rekabet şartlarının aleyhimize dönmesi olduğu bilinmektedir.

Dünyanın önde gelen turizm merkezlerinde destinasyonların bir ruhu, bir odağı, bir hikayesi vardır. Artık insanlar ülkelere değil, o deneyimi yaşatabilen destinasyonlara gitmektedirler. Özellikle Antalya'daki turist davranışlarına bakıldığında, "Antalya'ya onlarca kez gelen misafirlerimiz varsa da ve bu müşteri sadakati gibi görünse de aslında bir eksikliktir. Verilere göre turistlerin sadece yüzde 38'i tatil süresince otelden dışarı çıkmaktadır. Çünkü onları cezbeden bir dış deneyim alanı bulunmamaktadır.

Bakanlığın yaptığı plan ve stratejilerde bunu dikkate alması gerekmektedir.

Türk turizmi geçmiş yıllardaki konforunu kaybetmektedir. Bunun nedeni yalnızca yanlış politikalar ve enflasyon değil bir ölçüde de doygunluktur. Bir destinasyon hedef pazarlarında doygunluğa ulaşabilir, 12 ay seyahat edilebilen bir destinasyon olmadığınız sürece değişen turist eğilimleri nedeniyle gelen sayıları azalabilir gelirlerde daralma yaşanabilir. Sahil kentlerimiz 12 ay turizm yapmaya elverişli hala hazır değildir. Bu bağlamda akılcı davranarak yeni politikalar belirlemeli, sırf bir hedef belirtmiş olmak sayılarla oynanmamalıdır.

Türk turizmi 2025 yılının ilk 9 aylık döneminde, ülkemize gelen turistlerin yüzde 95'i sadece 6 şehirde konaklamıştır. 81 ilin bulunduğu ülkemizde oransal olarak baktığımızda gelen turistin yüzde 95'ini yüzde 7,5'a denk gelen destinasyonlarda konaklamıştır. Turizmin bölgelerarası ekonomik gelişmişliği dengeleme fonksiyonundan yararlanamadığımız, ekonomik faydalarını tüm bölgelerimize taşıyamadığımız görülmektedir.

Yatak sayısında ciddi bir artış gözlenirken doluluk oranlarımız düşmekte geceleme sayılarımız ise artmaktadır.

Göstergeleri kimin, nasıl ölçtüğü giderek karışan pazarda; turist ve ziyaretçi ile bunlardan kazanılan ciroda (gelir?) artışın, enflasyondan kaynaklanan maliyet

artışlarının kısmen de olsa fiyatlara yansımasıdır. Bu maliyet ve fiyat dengesi ile gelirimiz arttı yaklaşımı sağlıklı değildir.

Sayıları farklı yönleriyle ele almak bir yönü, diğer yönü ise açıklandığı varsayılan rakamların içeriğini açıklayamamaktır.

Türkiye'nin hedef kitlesi orta gelir düzeyidir. Lüks segmente hitap eden, ürünlerimiz ve destinasyonlarımız olsa da genel pay içerindeki oranı azdır. Türkiye sınırlı sayıda lüks ürünü olan, turizm gelirlerini orta gelir düzeyinden kazanan bir ülkedir. Ekonomik daralmanın bir yansıması olması çok normal. Sokakta kalitesizlik sorunu yıllardır var. Doğru fiyatlandırma, doğru kampanya yönetimi, dürüst yaklaşımlar geliştirilmelidir.

Ayrıca bu yıl bir zorluk da erken rezervasyon döneminde hissedilmiştir. Hem iç hem de dış pazarda güvenli alan olarak görülen erken rezervasyon sisteminde güven kaybı yaşanmıştır. Aylar önce satın alınan tatilin başkaları tarafından 2 hafta kala daha ucuza alındığını görüldüğünde bir daha o bölgeye erken rezervasyonla gitmeyi kimsenin planlamayacağı aşikardır.

Bakanlık tarafından sıklıkla belirtilen çevreye duyarlılık ve sürdürülebilirlik sertifikasyonunda lider olduğumuz iddiasının, bu sertifikaları alıp çerçeveletip duvara asmakla sürdürülebilirliğe ne ölçüde katkıda bulunulduğu tartışmalıdır. Örneğin bu sertifikaya sahip olan oteller su tasarruflarını yüzde 40'a çıkarabildiler mi? Hedef koymak iyi niyetli ve güzel bir çabaysa da konulan hedeflerin gerçekleşmesini ölçmek ve denetlemek de o kadar önemlidir.

Ancak Kartalkaya'daki otel yangını ve Adıyaman'da yerle bir olan İsias oteli faciası bu denetleme işlevinin yerine getirilmediğini göstermektedir.

Belgeyi ver denetimi yapma, cinayete ortak ol!

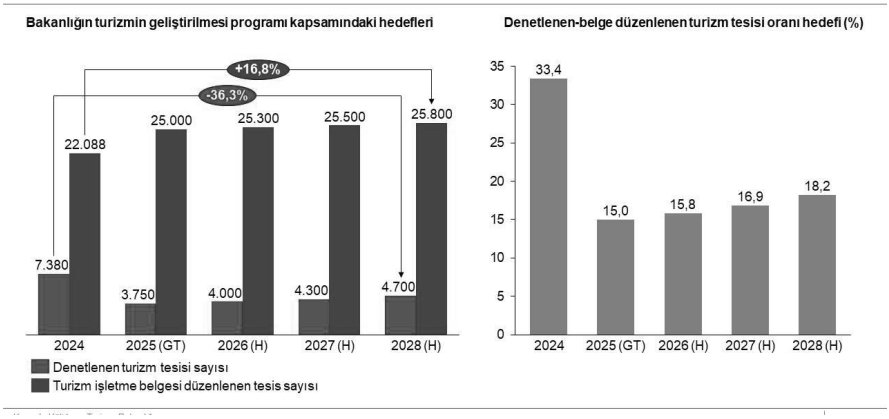

Türkiye kendine has turizm yaklaşımını, samimiyeti, sokaktaki düzeni ve en önemlisi insan kaynağını yitirmektedir..

Türk misafirperverliği Türk turizminin en önemli değerlerinden biridir. Risk ise bu bayrağı taşıyan kuşaklar yavaş yavaş emeklilik, yorgunluk, küskünlük gibi nedenlerle sektörde azalmasıdır. Yabancı personel sayısı arttıkça türk misafirperverliği imajı zayıflayacak, dolayısıyla sıradan bir destinasyon haline gelecektir.

Önümüzdeki yıllarda yabancı personel sayısı özellikle yiyecek- içecek, kat hizmetleri gibi bölümlerde artacaktır. 12 ay çalıştırılamayan, yaşam koşulları giderek zorlaşan ve devlet tarafından da bu konuda herhangi bir destek göremeyen sektör bu konuda çaresizlik yaşamaktadır. Turizm gelirini artırmanın ilk şartı nitelikli hizmettir. Nitelikli hizmetin ilk şartı ise eğitimli, güvenceli, hakkı verilmiş çalışandır. Bugün Türkiye turizminin en büyük krizi, personel bulamamak değil; personeli tutamamaktır.

Türkiye çok zengin bir tarih ve kültüre sahiptir. Bunun için gelen milyonlarca insan vardır. Ancak otelden dışarı çıkmak isteyen turistler günlük tur için ortalama kişi başı 100 euro gibi fiyatlarla karşılaşmaktadırlar. İnsanlar Avrupa'da bu fiyatın yarısına bir ülkeden başka ülkeye seyahat edebilmektedirler. Yıllarca bu kadar ucuz olmasın denilen hizmetler şimdi de hedef kitlesini hızla kaybedecek kadar pahalı hale gelmiştir. Topkapı Sarayı giriş ücreti Luvr'a giriş ücretinin neredeyse üç katıdır. British Museum ücretsizdir. Bu fiyatların keyfiyetten uzak rakip analiziyle belirlenmesi gerekmektedir.

Türkiye kurak bir ülkedir. Antalya'dan Muğla'ya giderken görülen manzara bakılarak ülkemizi yeşil sanmak ciddi bir yanılsamadır.

Türkiye'nin çok ciddi çevre sorunları vardır.

Çevre, geleceğimizdir. Ama ilgili Bakanlık neden artan orman yangınlarına yönelik devletin daha fazla yangın uçağı almasını sağlayamıyor ya da HES projesi yapılması uygun değil, o bölgede su sorunu yaşanacak denilememektedir.

Turizm sektörü ülke kaynaklarını verimli kullanmakla mükelleftir. Su, enerji, toprak, insan kaynağı, bitki, sahil kimseye ait değildir. Bunlar ülkenin milli sermayesidir. Turizm sektörünün devamlılığı için en önemli gündem maddesi kaynakları korumak olmalıdır. Ormanlık alanlar azaldıkça ısı adaları oluşmaktadır.. Bugünün Antalya'sı yarın çölleştiğinde çöl sıcaklarıyla kimi misafir edeceğiz? Sorularını şimdiden sorup çözüm geliştirilmelidir.

2026 bütçesi kültürü ve turizmi güçlendiren değil, Başta Bakanlığınızın iştigal konularını zayıflatan rekabet gücünü düşüren tüketen bir bütçedir.

Kültür, bir ülkenin ruhudur. Sanat, özgürlüğün sesidir. Turizm, ülkenin dünyaya bakan penceresidir. Maalesef bugün Türkiye, kültür ve turizm alanında ciddi bir yönetim krizinin içindedir.

Kültürel mirasın korunmasına ayrılan pay düşüktür!

Kütüphanelerin, müzelerin, tiyatroların bütçesi sınırlıdır!

Yerel kültür ve geleneksel sanatlara destek yetersizdir!

Kıyı şeritleri taşıma kapasitesini çoktan doldurdu. Bazı bölgelerde hâlâ denize doğrudan deşarj yapılıyor, su kalite raporları düşmektedir.Atık su arıtma yatırımlarına gerçekçi bir pay yoktur.

Deniz ekosistemi izleme programı yoktur.

Kıyı taşıma kapasitesi planlaması yoktur.

Turizmin altyapısı sadece otel, yol, havalimanı değildir; denizdir, suyun kalitesidir, kanalizasyon sistemidir, kıyı ekosistemidir. Sonuç ortada: 2021–2024 arasında Türkiye

kıyılarında “mükemmel su kalitesi” oranı %85’ten %72’ye düşmüştür. Yani denizi kirlettikçe, turizmin geleceğini de kirletilmektedir.

Rakip ülkelere bakıldığında İspanya kıyılarının üçte birini deniz koruma alanı ilan ettiğini, İtalya’nın arıtmayı devlet ve yerel yönetim ortaklığıyla işlettiği görülmektedir. Oysa Konaklama vergisi gelirlerinin yerel yönetimlerle paylaşılması halinde bunun ülkemizde de yapılması mümkündür.

Sonuç: Değer kaybı, gelir kaybı, imaj kaybıdır.

Tanıtım atağı takdire değerse de, altyapı yatırımları turizmin kaderini belirler mahiyettedir.

Antalya’da bazı bölgelerde günlük atık su üretimi arıtma kapasitesinin yüzde 140’ına ulaşmış durumdadır. Muğla’da yaz aylarında nüfus 8 katına çıkmakta olup , altyapı hâlâ kış aylarının ortalamasına göre kurulmuş durumdadır. Mavi Bayrak tabela ve sayılar üzerine kurulu bir sistem değil, ekosistem meselesidir!

İç turizmimiz de sorunlar vardır.

Ne yazık ki iç pazarda ciddi bir kan kaybı bulunmaktadır.. İç turizmde 2019’un çok gerisinde bulunmaktayız. Bu durum özellikle Ege kıyılarında yer alan işletmeleri oldukça olumsuz yönde etkilemektedir.

Enflasyon

Kendi insanımız enflasyon nedeniyle ortaya çıkan fiyat artışları yüzünden belli süreli konaklamalı tatil yapamaz hale gelmişlerdir. Özellikle orta ve alt gelir grubunda yer alan insanlarımız kendi ülkelerinde günübirlikçi haline getirilmişlerdir. Aileler yanlarına aldıkları su, bisküvi vb ürünlerle ücretsiz plajlarda gezgin davranışıyla seyahat edebilmektedir.

Orta ve üst grupta yer alanlar ise günübirlik vize gibi uygulamalar nedeniyle yakın sayılabilecek Yunan adalarını tercih etmektedir. Hatta basında yer aldığı üzere alışveriş için bile bu seyahatleri gerçekleştirenler mevcuttur. Üstelik her gidip gelenin gittiği yerde yaşadığı deneyimleri paylaşmasıyla bu seyahat trendi giderek artmaktadır.

Vatandaşlarımızın özellikle erken rezervasyon uygulamasına itibar ederek çok öncesinden satın aldığı tatil bedellerinin yaz aylarında çok daha ucuza satılıyor olması

büyük hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu yıllardır başarıyla süregelen erken rezervasyon uygulamasını da itibarsız hale getirmiştir. Vatandaşlarımızı konaklamalı tatile yönlendirecek finansal önlemler alınmalıdır.

Turizm ile ilgili tanıtma faaliyetleri TGA bütçesinden (yani sektörden) diğer harcamaların önemli bir bölümü DÖSİMM'den karşılanmaktadır. Bu sizin için bir başarı gibi görünse de TGA, DÖSİMM ve diğer gelir kaynakları aynı performansla gelir sağlayamadıklarında yükün yine hazineye tarafından üstlenilmesi kaçınılmaz olarak görülmektedir. Dünya ile rekabeti en rahat sağlayan bu sektörü bu bütçeden daha fazla pay alarak Bakanlık yönetmelidir.

Kültür yolu festivalleri

Kültür yolu festivali etkinliklerinde sanatçı seçimi ve kaşe ücretlerinde şeffaflık yoktur. İlgili genel müdürlüğün bütçesi ile harcamaları örtüşmemektedir. Her ne kadar bizzat Bakan tarafından sanatçıların Bakanlığa indirimli tarife uygulandığı ve söz konusu harcamaların Telif Hakları Fonu ile DÖSİMM tarafından karşılandığı ifade edilse de süreç şeffaflaştırılmalıdır.

2024 yılında bu etkinlikleri düzenleyen genel müdürlüğün bütçesi 205,3 milyon lira olarak belirlenmiş olup, yıl sonunda harcama tutarı 1 milyar 813 milyon liraya çıkmış durumdadır. Yani başlangıç ödeneğinin neredeyse 9 katı harcama yapılmıştır. Bu tutarın 1 milyar 715 milyon liralık kısmının "hizmet sunumu karşılığı dışarıdan aktarılan kaynak" olarak geçtiğini görüyoruz. Yani klasik bütçe kalemleri üzerinden değil, çeşitli özel hesaplar ve gelirler üzerinden yürütülen, şeffaflığı tartışmalı bir yapı söz konusudur.

Bu festivaller için toplam ne kadar harcama yapıldı? Bu harcamanın ne kadarı sponsorluklardan, ne kadarı bütçeden karşılandı? Kimlerle, hangi şartlarda sözleşme imzalandı? vb soruların açıklıkla cevaplanması gerekmektedir.Elimizdeki veriler, sadece 2024 yılında Kültür Yolu etkinlikleri için yaklaşık 1 milyar 715 milyon liranın, yani 50 milyon doların üzerinde bir kaynağın kullanıldığını göstermektedir.

Kültür-sanat alanı; keyfi, şeffaf olmayan ve siyasi rekabet aracı haline getirilen bir harcama alanına dönüştürülmemelidir.

Belediyelerle yarışmak için, partizan bir etkinlik takvimi oluşturmak için kamu kaynaklarının hoyratça kullanılmaması gerekir.

Tanıtım turizm için yeterli mi?

Tanıtım bütçesine yüz milyon dolar daha ekleseniz, en parlak videoları çekilse de bir haksız tutuklama görüntüsü en parlak tanıtım filminden daha etkilidir.

Dünya ülkemizi reklamlardan çok, haberlerden izlemektedir. Türkiye'nin turizm imajını bozan denizler değil, hukuksuzluktur. "Neden kişi başı turizm geliri düşük?" sorusunun cevabını biraz da burada aranması gerekmektedir. İş insanlarına yapılan baskı ve şirketlere kayyum atamaları Türkiye'nin uluslararası imajını da doğrudan zedelemektedir.

Özgürlüklerin kısıtlandığı ülkeye nitelikli turist gelmeyeceği,

Yargının güven vermediği yere yatırımcı gelmeyeceği,

Sanatçıların baskılandığı yerde kültür ekonomisinin büyümeyeceği, aşikardır.

Bu koşullarda turizmi pazarlamaya, "güvenli ülkeyiz" demeye çalışılsa da bu çelişki herkes tarafından görülmektedir.

Bakanlık için düzenlenen Sayıştay raporuna baktığımızda:

Sayıştay'ın söz konusu bulgulara dair kamu idaresinin düzeltici adımlar atmaya başladığına ilişkin tespitleri bulunmakla birlikte, yapılan tespitler mevcut durumda çok sayıda muhasebe işleminin hâlâ mevzuata aykırı biçimde yürütüldüğünü ve sürecin tamamlanmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu bulguları yıllardır görülmekte ancak neden çözülemediğini açıklığa kavuşturulmamaktadır.

Yunus Emre Vakfı :

Bu vakıfta olan biten yolsuzluk iddialarına ilişkin ne idari yaptırımlar ne de yargıya intikal eden konularda kamuoyunu bilgilendirecek şeffaf bir yönetim süreci izlenmemiş, aksine izlenen sessizlik politikası nedeniyle şüpheler artmış ve olumsuz kanaat gelişmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü 2024 Sayıştay Raporu Bulguları :

Sayıştay'ın 2024 yılına ait Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) Düzenlilik Denetim Raporu, kamu taşınmazlarının yönetiminde ciddi yapısal sorunlara ve mevzuata aykırı uygulamalara işaret etmektedir. Denetim kapsamında tespit edilen bulgular aynı

zamanda kamu gelirinde kayıplara, hukuki güvenlik açıklarına ve eşitlik ilkesine aykırı uygulamalara zemin hazırlayan sistematik ihlaller zincirini ortaya koymaktadır.

Rapor, özellikle taşınmazların yönetimi, kira uygulamaları, tahsis süreçleri, iş avansları ve yurtdışı projelerinde planlama, uygulama ve denetim eksikliklerine işaret etmektedir. Ancak dikkat çeken husus, bu ihlallerin yıllardır devam ediyor olmasıdır. Kurum, milyonlarca vatandaşın tarihi ve toplumsal değeri olan vakıf mallarını korumakla yükümlü olmasına rağmen, bu malların ekonomik değeri ya da kamuya olan katkısı doğru şekilde değerlendirilmemektedir.

En temel sorunlardan biri, vakıf taşınmazlarının tapu kayıtlarının mevcut kullanım biçimiyle uyumsuz olmasıdır. Rapor, çok sayıda taşınmazın cinsinin değişmiş olmasına rağmen tapuda hala eski haliyle kayıtlı olduğunu; bu durumun hem hukuki işlemlerde sorun çıkardığını hem de mal varlığının güncel ve doğru şekilde değerlenmesini engellediğini ortaya koymaktadır.

Taşınmazların niteliğine ilişkin güncel olmayan kayıtlar, kamusal mülkiyetin şeffaf biçimde yönetilmesine engel olduğu gibi, olası gelir getirici işlemlerde de değer kaybına yol açmaktadır. Ancak Sayıştay raporunda bu durumdan etkilenen kaç taşınmaz olduğu ya da hangi bölgelerde yoğunlaştığı gibi kritik veriler yer almamaktadır. Bu da kamuoyunun sorunun boyutunu sağlıklı şekilde görememesine neden olmaktadır.

Benzer biçimde, rapor vakıf taşınmazlarının önemli bir kısmının uzun süredir ecrimisil karşılığında – yani hukuki temeli olmayan, geçici bir ödeme biçimiyle – kullandırıldığını, bu kullanımın kalıcı hale geldiğini ve kira sözleşmesine dönüştürülmediğini tespit etmiştir. Özellikle tahliye edilmeyen işgalciler nedeniyle kamu taşınmazları, fiilen bedelsiz ya da düşük bedelle uzun süreli kullanımda kalmıştır. Buradaki sorun yalnızca mevzuat ihlali değil; aynı zamanda doğrudan kamu zararıdır. Zira rayiç değerinin altında ecrimisil ödeyen kullanıcılara karşı, aynı nitelikteki taşınmazlar için ihale yoluyla kira ödeyenlerin eşitlik ilkesi ihlal edilmiş; adil ve rekabetçi bir sistem rafa kaldırılmıştır.

Daha da çarpıcı olan ise, süresi dolmuş kira sözleşmelerine ilişkin uygulamadır. Sayıştay, süresi 10 yılı geçmiş çok sayıda kira ilişkisinin ihale yapılmaksızın uzatıldığını; bu durumun 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na aykırı olduğunu tespit etmiştir. Söz konusu taşınmazların kaç yıldır ihalesiz biçimde kullandırıldığına, kira bedellerinin ne kadarının güncellenmediğine ve toplam kamu gelir kaybına ilişkin veriler raporda yer almamakla birlikte, ilgili mevzuat oldukça açıktır: Vakıf

taşınmazlarında 10 yılın sonunda yeni ihale açılması zorunludur. Bu yapılmadığında hem kamu zararı doğar, hem de yandaşlara veya ayrıcalıklı gruplara imtiyazlı kira hakkı verilmiş olacaktır.

Sayıştay'ın dikkat çektiği bir diğer alan da iş avansı ve kredi uygulamalarıdır. VGM tarafından çeşitli yatırım ve onarımlar için yüklenicilere verilen iş avanslarının önemli bir kısmı kullanılmadan iade edilmiştir. Rapora göre bazı projelerde iade oranı %50'yi aşmakta, hatta %80-90 gibi son derece yüksek düzeylere ulaşmaktadır. Bu, ciddi bir planlama eksikliğine işaret etmektedir. İhale öncesi doğru fizibilite yapılmadığı, iş takvimi sağlıklı biçimde kurgulanmadığı ve avans tahsisleri keyfî biçimde yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Dahası, kamu kasasında atıl kalan bu paralar hem enflasyon karşısında değer kaybetmekte, hem de farklı kamu yatırımlarında kullanılması gereken kaynakların verimsiz biçimde bloke edilmesine yol açmaktadır.

Yurtdışındaki vakıf taşınmazlarına ilişkin tespitler ise uluslararası düzeyde hesap verilebilirlik sorunu doğurmaktadır. Sayıştay, yurtdışındaki mülklerde yapılan yeni yapılaşma ve onarımların usul ve esaslara bağlanmadığını, hangi tür iş artışı ya da azalışında nasıl karar verileceği gibi kritik süreçlerin tamamen idari protokollere bırakıldığını belirtmektedir. Bu uygulama, hem Türkiye'nin yurtdışındaki mal varlıklarının denetimini zayıflatmakta hem de yolsuzluk ve usulsüzlük riskini artırmaktadır. Üstelik ilgili projelerin hangi ülkelerde, ne büyüklükte ve ne maliyetle yapıldığına dair temel veriler dahi kamuoyuna açık değildir.

Tüm bu uygulamaların üstünde ise kamu kaynaklarının toplam boyutu yer almaktadır. 2024 yılında sadece vakıf taşınmazlarının korunması ve yenilenmesi için yapılan harcama 6,45 milyar TL'dir. Taşınmazların değerlendirilmesi çalışmaları için harcanan tutar ise 3,77 milyar TL'dir. Buna karşın, taşınmazların hukuka uygun biçimde tahsisi, cins tashihlerinin yapılması, rayiç değer üzerinden gelir elde edilmesi gibi temel uygulamalar dahi yerine getirilmemektedir. Başka bir deyişle; milyarlarca lira harcanan bir sistemde, en temel mülkiyet ve gelir yönetimi uygulamaları aksamakta; kamusal kaynaklar verimsiz, hatta potansiyel olarak kayırmacı biçimde kullanılmaktadır.

Tüm bu tabloya ek olarak, taşınmazların tahsisinde kurumlar arası ciddi bir dengesizlik olduğu da dikkat çekmektedir. Örneğin, 2024 yılı içinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Diyanet İşleri Başkanlığı'na 1083 taşınmaz, vakıflara 260, Milli Eğitim Bakanlığı'na ise sadece 191 taşınmaz tahsis edilmiştir. Bu dağılım, kamu kaynaklarının

ideolojik veya politik tercihler doğrultusunda yönlendirildiği şüphesini doğurmaktadır. Eğitim gibi temel bir kamu hizmeti alanı, tahsislerde geride kalmakta; din hizmetleriyle ilgili kurumlar ise orantısız biçimde önceliklendirilmekte görünmektedir.

Devlet Tiyatroları:

Cumhuriyetin kültür kurumlarının başında gelen Devlet Tiyatroları, son dönemde kamu kaynaklarının kullanımı ve yönetim anlayışıyla ilgili ciddi iddiaların odağına yerleşmiştir. 2023 yılında Tamer Karadağlı'nın Genel Müdür olarak atamasının ardından kurumda artan harcamalar, tartışmalı uygulamalar ve kadro politikaları, sanat dünyasında ve kamuoyunda büyük rahatsızlık yaratmıştır.

Kurumun mali verileri incelendiğinde, son iki yılda olağan dışı bir bütçe artışı dikkat çekmektedir. Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'nün yolluk (harcırah) giderleri, 2022 yılında 14,6 milyon TL iken 2023'te 34,7 milyon TL'ye, 2024 yılında ise 127,8 milyon TL'ye yükselmiştir. Bu artış oranı yüzde 268 olarak kayıtlara geçmiştir. 2025 yılının ilk yarısında da kurumun 55 milyon TL'lik ödeneğini aşarak 84,9 milyon TL harcadığı bildirilmiştir. Bu rakamlar, kurumun kısa sürede ciddi bir harcama artışı yaşadığını ortaya koymaktadır.

Temsil ve tanıtım giderlerinde de benzer bir tablo görülmektedir. 2024 yılı itibarıyla bu kalemlerdeki harcama yüzde 115 oranında artmış, toplam tutar 13,3 milyon TL'ye ulaşmıştır. Ayrıca kurumun aynı yıl içinde dağıtım amaçlı hediyeler için 1 milyon TL'lik bir harcama gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Söz konusu dönemde yapılan harcamaların niteliği kadar, yönetim anlayışına ilişkin iddialar da endişe vericidir. Kurum yönetiminin, turne organizasyonlarında sanatçılarla aynı koşullarda konaklamak yerine daha lüks otellerde kalmayı tercih ettiği; turnelerden elde edilen mil puanlarının, yöneticilerin kişisel VIP seyahatleri için kullanıldığı; programlama ve lojistik hatalar nedeniyle turne masraflarının gelirleri katladığı öne sürülmektedir. Bunun yanında, "ortak yapım" olarak tanımlanan tiyatro projelerinin yalnızca belirli yöneticilerin oyunlarına tahsis edildiği, yurt dışı turnelere de yine aynı kadroların gönderildiği ileri sürülmektedir. Bu durum, kaynakların kurumsal ihtiyaçlardan çok kişisel tercihlere göre dağıtıldığı yönünde ciddi bir kuşku yaratmıştır.

Kurumun iç işleyişinde de eşitlik ve liyakat ilkelerinin zedelendiğine dair iddialar gündemdedir. Çalışanlara yönelik teşvik ödemelerinde çifte standart uygulandığı, görev almak isteyen sanatçılara fırsat tanınmazken, uzun süredir aktif olarak çalışmayan kişilere aynı teşviklerin sağlandığı belirtilmektedir. Yönetici pozisyonlarına yapılan bazı atamaların, profesyonel yetkinlikten ziyade kişisel yakınlık esasına göre belirlendiği iddia edilmiştir.

Devlet Tiyatroları'nın son dönemdeki bilet politikası da tartışma konusudur.

Bilet fiyatlarının yüksek oranlarda artırılması ve salonların farklı kategorilere ayrılması, kurumun tarihsel olarak savunduğu "herkes için sanat" ilkesinin zedelendiği yorumlarına yol açmıştır. Bu uygulamanın, seyirci profili arasında ekonomik temelli bir ayrışma yarattığı değerlendirilmektedir.

Kurum içindeki yapım ve prodüksiyon süreçlerine ilişkin mali iddialar da kamuoyunda soru işaretlerine neden olmuştur. Özellikle bazı büyük ölçekli yapımlar için harcanan bütçelerin, geçmiş yıllardaki ortalama oyun maliyetlerinin birkaç katına çıktığı, ayrıca dışarıdan getirilen kreatif ekiplerle yapılan anlaşmaların Devlet Tiyatroları'nın kendi kadrolu sanatçılarını ve tasarımcılarını devre dışı bıraktığı belirtilmiştir. Bir prodüksiyona ayrılan yüksek bütçenin, aynı maliyetle birkaç oyunun sahnelenebileceği düzeye ulaştığı iddia edilmiştir.

Devletin en köklü sanat kurumlarından birinin, kamu yararı ve sanatsal üretim yerine gösteriş, keyfilik ve kişisel çıkar eksenli bir anlayışla yönetildiği anlaşılmaktadır.

Devlet Tiyatroları 2024 Sayıştay Denetim Raporu:

Sayıştay'ın Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (DTGM) için hazırladığı 2024 yılı Denetim Raporu, ilk bakışta mali tabloların doğru ve güvenilir olduğuna dair olumlu bir görüş sunmaktadır. Ancak raporun satır aralarına ve verilerin derinliklerine inildiğinde, kurumun sanatsal misyonunu ve kamu kaynaklarının etkin kullanımını tehdit eden ciddi idari, mali ve yapısal sorunlar net bir şekilde ortaya çıkmaktadır

Raporun en çarpıcı verilerinden biri, kurumun bütçesinde yaşanan olağanüstü artıştır. DTGMye yıl başında ayrılan 2,75 milyar TLlik ödenek, yıl içinde yapılan aktarma ve eklemelerle 3,5 milyar TLye yükseltilmiştir. Başlangıç bütçesine göre yaklaşık %27lik bu artış, bütçe planlamasının ne denli isabetsiz olduğunu ve yetersiz bir mali yönetim anlayışını gözler önüne seriyor. Bu denli büyük bir kaynak artışının hangi acil ve

öngörülemeyen ihtiyaçlardan kaynaklandığı, kamuoyuna ayrıntılı olarak açıklanmalıdır.

Bu artırılan kaynağın kritik bir alanda kullanılamamış olmadığı da tespitlere yer alıyor. Sermaye giderleri için ayrılan 108 milyon TLlik nihai ödeneğin sadece 74 milyon TLsi (%68,5) kullanılabilmiştir. Bir başka deyişle, tiyatro binalarının bakımı, yeni sahnelerin inşası, modern sahne teknolojilerinin alımı gibi kurumun geleceğine yönelik yatırımlar için ayrılan kaynağın yaklaşık 34 milyon TLlik kısmı yerinde saymıştır. Bu durum, DTGMnin fiziki ve teknik altyapısının giderek eskidiği ve her yere, her şartta ulaşmak şeklinde açıklanan iddialı vizyonunun, bu yatırımlar yapılmadan gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı düşünüldüğünde, endişe vericidir. Taşraya kültür hizmeti götürme iddiası, bu yatırımların ertelenmesiyle birlikte anlamını yitirmektedir.

Kurumun insan kaynakları yönetimi de en az mali yönetimi kadar sorunludur. DTGM bünyesinde, 5441 sayılı Kanuna tabi sözleşmeliler, 657 sayılı Kanuna tabi memurlar, 4/Bli sözleşmeliler ve sürekli işçiler olmak üzere dört farklı statüde toplam 3049 personel bir arada çalışmaktadır. Bu karmaşık ve parçalı yapı, aynı çatı altında aynı işi yapan insanlar arasında eşitsizliklere, sosyal güvenlik açıklarına ve örgütsel aidiyet zafiyetine yol açmaktadır. Özellikle aylık kota ile çalıştırılan statüsündeki sanatçıların durumu, sanat emekçilerinin ne denli güvencesiz koşullara mahkum edildiğinin açık bir göstergesidir.

Sayıştay raporunun üzerinde en fazla durulması gereken tespiti ise, doğrudan yönetişim zaafiyeti olarak yorumlanabilecek hassas görevlere ilişkin prosedürlerin henüz tamamlanmamış olmasıdır. Kamu idaresinde hassas görev denildiğinde, bütçe hazırlama, kamu ihalesi yapma, taşınır/taşınmaz mal yönetimi gibi yolsuzluğa açık kritik süreçler anlaşılır. Bu süreçlere ilişkin prosedürlerin eksikliği, kurumu ciddi bir mali risk ve denetim boşluğu ile baş başa bırakmaktadır.

Bu rapor Devlet Tiyatrolarının bir yönetilebilirlik krizi yaşadığını göstermektedir. Bütçe tahminlerindeki isabetsizlikler, yatırımların ertelenmesi, personel rejimindeki adaletsiz yapılanma ve en önemlisi hassas görevlerdeki prosedür eksikliği, kurumun Anayasanın 64. maddesiyle kendisine verilen sanatı ve sanatçıyı koruma görevini layıkıyla yerine getirmesinin önünde ciddi engeller oluşturmaktadır.

Özetle; 23 yıllık AKP iktidarı **sanatı baskılayan, kültürü ticarileştiren, turizmi ranta teslim eden yönetim görünümü vermiştir.**

Kültür ve Turizm Bakanlığının Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen,

-Bakanlık Bütçesinde arkeolojik kazıların hızlanması için ek 1 milyar TL ödenek konulmasını,

-Özel tiyatro ve sinemalara verilecek 116.3 milyon TL desteğin 400 milyon TL daha artırılmasını,

-Turizm alanında yatırım yapan kamu kurumlarına ve özel sektörün arıtma altyapı yatırımlarına verilecek düşük desteğinteğin 1 milyar TL daha artırılmasını,

-10 bin kadar yeni arkeolog ve sanat tarihçisi istihdamı için Bakanlık personel ödeneklerine 9 milyar TL ödenek eklenmesini

talep eden önergelerimiz red edilmiştir.

Bu iktidar kültürü bir zenginlik değil, bir tehdit; sanatı bir değer değil, bir kontrol edilmesi gereken alan, turizmi ise bir kamu politikası değil, bir rant kapısı olarak görmüştür.

Bu dönemde, sanat ve kültür kamusal destekten yoksun bırakılmıştır.

- Devlet tiyatroları, operaları, orkestraları özerkliğini kaybetti.
- Festivaller, konserler, sanatsal etkinlikler sansür ve baskıya maruz kaldı.
- Genç sanatçılar güvencesiz, düşük ücretli ve destekten yoksun bırakıldı.
- Belediyelerin kültür politikalarına siyasi engeller çıkarıldı.

Sanatın nefesi kesildiğinde toplumun nefesi kesilir.

Kültürel miras koruması ihmal edilmiştir.

- Arkeolojik alanlar, sit bölgeleri, kıyılar, yaylalar imar baskısı altına girmiştir.
- Restorasyon politikaları bilimsel olmaktan çıktı; ihale odaklı bir yapıya dönüşmüştür.
- Tarihi alanlarda kaçak yapılaşmanın önü kesilmemiştir.

Bu ülke binlerce yıllık medeniyetlerin mirasını yönetemeyen bir anlayışa mahkûm edildi.

Turizm stratejisiz bırakılmıştır.

- Türkiye'nin turizm geliri artıyor ama turizmde **birim gelir** artmamaktadır
- Turizm çeşitliliği artırılamadı; kıyı turizmine bağımlılık devam etmektedir
- Tanıtım politikaları profesyonellikten uzaklaştırılmıştır
- Turizm çalışanları güvencesiz ve düşük ücretli çalıştırılmaktadır
- Çevre tahribatı turizm bölgelerini tehdit eder hâle gelmiştir

Turizmde ülkeyi geleceğe taşıyacak bir vizyon ortaya konulamamıştır.

Sanat Özgür Değil, Kültür Korunmuyor, Turizm Sıçrayamıyor

Bugün Türkiye kültür ve turizmde üç temel kriz yaşamaktadır:

1. Özgürlük krizi

Sanatçılar baskı altında, sahne yasakları yaygın, kültürel etkinlikler "uygunluk" denetimine tabi.
Sanatın özgürlüğü olmadan toplumun yaratıcılığı büyüyemez.

2. Koruma krizi

Tarihi kent merkezleri, kültürel varlıklar, arkeolojik alanlar tahribat altında.
Kentleşme baskısı kültürel mirası tehdit ediyor.

3. Strateji krizi

Turizm gelirleri potansiyelin çok altında.
Sektör düşük ücret, mevsimsellik ve yüksek maliyet baskısı altında.
Dijital tanıtım, kültür turizmi, sürdürülebilirlik gibi alanlarda geri kalmışlık var.

Bu tablo kabul edilemez.

Türkiye'nin kültür politikaları, toplumsal hafızanın korunması, sanatın özgürce üretilmesi, yaratıcı sektörlerin geliştirilmesi ve turizm gelirlerinin sürdürülebilir biçimde artırılması açısından hayati önemdedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın mevcut uygulamaları ise bu alanlarda parçalı, plansız ve kamu yararını gözetmeyen bir yapı oluşturmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak kültür, sanat ve turizmi; ekonomik büyümenin, demokratikleşmenin, toplumsal gelişmenin ve uluslararası saygınlığın temel unsurları olarak görüyoruz. Bu çerçevede CHP iktidarında hayata geçireceğimiz politika ve reformlar aşağıda ayrıntılı biçimde sunulmaktadır.

1. Kültür ve sanat kurumlarını özerkleştireceğiz

Türkiye'de kültür ve sanat üretiminin büyümesi için özgürlük, özerklik ve kamusal destek gereklidir. Bu amaçla:

- **Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi, Devlet Orkestraları ve tüm kültür kurumlarına özerklik sağlayacağız.**
- **Kültür-sanat kurumlarının karar alma süreçlerini siyasal müdahaleden arındıracağız.**
- **Festivaller, konserler ve kültürel etkinlikler üzerindeki idari kısıtlamaları kaldıracağız.**
- **Sanatın ifade özgürlüğünü güvence altına alacağız.**
- **Genç sanatçılar için özel destek fonları kuracağız.**

Sanatsal üretimi baskı altına alan tüm düzenlemeler yürürlükten kaldırılacak; kültür politikası demokratik, katılımcı ve özgürlükçü bir yapıya kavuşturulacaktır.

2. Kültürel mirası bilimsel temelde koruyacağız

Türkiye'nin binlerce yıllık kültürel mirası ciddi tehdit altındadır. CHP olarak:

- **Sit alanları, ören yerleri ve arkeolojik bölgelerin korunmasını bilimsel kriterlere göre yöneteceğiz.**
- **Restorasyon projelerini uzmanlık esaslı bir yapıya kavuşturacağız.**
- **Kıyılar, yaylalar, ormanlar ve doğal sitler üzerindeki imar baskılarını durduracağız.**
- **UNESCO Dünya Mirası alanlarının yönetim planlarını güçlendireceğiz.**
- **Tarihi kent merkezlerinde bütüncül koruma programları uygulayacağız.**

Kültürel mirasın korunmasını yalnızca turizmin değil; kültürel kimliğin ve toplumsal hafızanın korunması olarak ele alacağız.

3. Turizmi sürdürülebilir ve çeşitlendirilmiş bir yapıya dönüştüreceğiz

Türkiye'nin turizm gelirlerini artırmak, turizmi 12 aya yaymak ve turizm çalışanlarının koşullarını iyileştirmek için:

- **Sağlık turizmi, kültür turizmi, gastronomi, termal, doğa, kruvaziyer ve inanç turizmini destekleyeceğiz.**
- **Turizm çeşitlendirme master planı hazırlayacağız.**
- **Turizm bölgelerinde çevresel koruma standartlarını yükselteceğiz.**
- **Tanıtım politikalarını profesyonel bir çerçeveye oturtacağız.**
- **Turizm çalışanları için güvenceli çalışma sistemi oluşturacağız.**
- **Turizm yatırımlarını çevre ve kültürel miras kriterleriyle uyumlu hâle getireceğiz.**
- **Yerel halkın ekonomik faydasını artıran modeller geliştireceğiz.**

Amacımız yalnızca turist sayısını artırmak değil; turizmde birim geliri yükseltmek ve turizm sektörünü uzun vadeli, sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmaktır.

4. Yaratıcı endüstrileri stratejik sektör ilan edeceğiz

Kreatif endüstriler Türkiye'nin genç iş gücü için yüksek katma değerli alanlardır. CHP olarak:

- **Tasarım, sinema, müzik, oyun teknolojileri, animasyon, dijital medya gibi alanlara doğrudan destek sağlayacağız.**
- **Kültür ekonomisini büyütecek teşvik programları uygulayacağız.**
- **Yerel yaratıcı girişimlere ve bağımsız sanatçılara proje fonları açacağız.**
- **Dijital kültür ve arşiv projelerini ulusal ölçekte destekleyeceğiz.**

Bu alanlar hem ekonomik büyümeye hem de kültürel çeşitliliğe katkı sağlayacaktır.

5. Müzeleri ve kültür varlıklarını dijitalleştireceğiz

Kültürel mirasın korunmasını ve erişilebilmesini artırmak amacıyla:

- **Ulusal dijital müze ve arşiv sistemini kuracağız.**
- **Ören yerlerinde dijital rehberlik, sanal tur ve akıllı ziyaretçi sistemlerini yaygınlaştıracağız.**
- **Koleksiyonların kataloglanmasını ve uluslararası standartlara uygun korunmasını sağlayacağız.**

Bu çalışmalar Türkiye'nin kültürel varlıklarını hem koruyacak hem de dünyaya tanıtacaktır.

6. Kültürel eşitliği ve erişimi güçlendireceğiz

Kültür politikalarının ülkenin her bölgesine yayılması için:

- **Kültür merkezleri ve kütüphaneleri ülke geneline yayacağız.**
- **Çocuklar ve gençler için ücretsiz kültür-sanat erişim programları oluşturacağız.**
- **Yerel kültürel üretimi ve halk sanatlarını destekleyeceğiz.**

Kültür, sadece büyük şehirlerin değil, tüm ülkenin hakkıdır.

Sonuç — Kültürü Özgürleştiren, Mirası Koruyan, Turizmi Büyüten Bir Politikayı Hayata Geçireceğiz

CHP iktidarında kültür ve turizm politikalarının temel ilkeleri;

özgürlük, kamusal yarar, sürdürülebilirlik, bilimsel koruma, bölgesel eşitlik ve ekonomik çeşitlilik olacaktır.

Biz:

- **Sanatı özgürleştireceğiz,**
- **Kültürel mirası koruyacağız,**
- **Turizmi çeşitlendireceğiz,**
- **Yaratıcı sektörleri büyüteceğiz,**

- **Türkiye'yi kültürüyle ve turizmiyle güçlendireceğiz.**

XXIX. HUKUK VE ADALET

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir. (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 2. Madde)

Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır. (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 9. Madde)

Türkiye Cumhuriyeti'nin Hukuk Devleti niteliği ve yargı bağımsızlığı Anayasamız tarafından güvence altına alınmıştır.

16 Nisan 2017 yılında yapılan referandumla oylanan Anayasa değişikliği ile Türkiye'de demokratik parlamenter sistem son bulmuş, yerine gelen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile iktidar sahipleri, gerek yapmış olduğu düzenlemeler, gerekse fiili uygulamalarıyla Türkiye'nin Cumhuriyet Tarihi boyunca elde ettiği, demokratik, anayasal ve kurumsal birikimlerinin büyük bölümünü kaybetmesine neden olmuştur.

Yeni sistemle birlikte sadece demokrasimiz, hukuk sistemimiz ve anayasal birikimlerimiz yara almamış, Türkiye yönetsel anlamda da büyük bir girdabın içine itilmiştir.

Bu yeni sistemle birlikte iktidarın denetlenebilirlikten ve hesap vermekten uzak devlet anlayışı ne yazık ki yerleşik bir devlet anlayışı haline gelmiştir.

Demokratik tüm rejimlerin en temel niteliklerinden biri güçler ayrılığı ve iktidarların denetlenebilir olmalarıdır. Bu nedenle demokratik ülkelerde iktidarlar, yasama, yargı, medya ve bağımsız denge ve denetleme mekanizmaları ile sınırlandırılır. 2017 yılında hayata geçirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Türkiye'de iktidarın sınırlandırılması bir yana, tüm erkler tek kişide toplanmış, medya neredeyse tekelleştirilerek büyük bölümü iktidar yanlısı haline getirilmiş, yargı baskı altına alınmış ve denge ve denetleme kurumları ve bu kurumlarda bürokratlar adeta iş yapamaz hale getirilmiştir.

Tüm bunların sonucunda denetimden uzak ve hesap verme sorumluluğundan kaçan iktidar yeni sistem sayesinde elde ettiği gücü birçok alanda kötüye kullanmış, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında kadrolaşma yoluna gitmiş başta bürokrasi olmak üzere yaratılan liyakatsızlaştırma kültürü adeta yönetsel bir yıkıma yol açmıştır.

Bu saydıklarımız yaşanırken en ağır yarayı maalesef yargımız ve hukuk sistemimiz almıştır. Her alanda yaşanan adaletsizlikler toplumu umutsuzlaştırırken, adalet sistemimizdeki çarpıklık yurttaşlarımızın yargıya olan güvenini ise yitirmesine neden olmuştur.

AKP iktidarları döneminde artan ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle hız kazanan hukuksuzluklar ve yargının siyasallaşması bugün kaldırılamaz boyuttadır.

Siyasallaşan yargı, iktidar tarafından demokratik muhalefeti, ifade özgürlüğünü ve az da olsa kalan bağımsız medyayı çembere alarak sopa olarak kullanılmış ve tüm aykırı sesleri bastırarak sindirme aygıtına dönüştürülmüştür.

Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin normatif düzlemde güvence altına alınması ile bu güvencelerin fiili uygulamadaki görünümü arasındaki fark, son yıllarda giderek derinleşen bir hukuksal tartışma alanı yaratmaktadır. Bu farklılaşmanın en belirgin şekilde ortaya çıktığı alanlardan biri, muhalefetin siyasal faaliyetlerine yönelik sınırlamalar, ifade özgürlüğünün daraltılması, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının sistematik olarak kısıtlanması ve yargı bağımsızlığı üzerinde oluşan baskının giderek belirginleşmesidir. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın çizdiği çerçevenin teorik mahiyeti ile bu çerçevenin uygulamadaki etkililiğini karşılaştırmalı biçimde ele almak, güncel hukuksal sorunları kavramak açısından zorunluluk halini almıştır.

Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin anayasal güvenceleri ile siyasal pratik arasındaki bağın büyük ölçüde koparıldığı, özellikle muhalif siyasal aktörlere, sivil topluma, basın ve ifade özgürlüğünü kullanan bireylere yönelik uygulamalar bağlamında sistematik şekilde iktidar eliyle baskı politikası uygulandığının altının çizilmesi gerekmektedir. Hukukun genel ilkeleri, uluslararası insan hakları standartları, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile anayasal devlet teorisinin temel ölçütleri ağır biçimde çiğnendiğinden bu dönemi tarihe not düşmek adına söz konusu Adalet Bakanlığı 2026 Bütçesi muhalefet şerhinin yalnızca parasal ya da sayısal düzlemde

ele alınamayacağı değerlendirilerek ülkemizin sürüklendiği baskı rejiminin etkilerine değinmek gerektiği sonucuna varılmıştır.

ANAYASAL DEVLET VE HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Anayasal devlet ilkesinin özü, devlet gücünün kaynağını, kullanımını ve sınırlarını belirli, öngörülebilir ve bağlayıcı normlara tabi kılmasıdır. Anayasa yalnızca normlar hiyerarşisinin tepesinde yer alan metin değil; aynı zamanda kamu gücünün keyfiliğini engelleyen bir siyasal sözleşmedir. Bu bağlamda temel hak ve özgürlükler, devletin lütfu veya siyasal iktidarın takdirine bağlı bir ayrıcalık değil; toplumun bütününe ait devredilemez hukuk alanlarıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın başlangıç bölümü ve ilk maddeleri, insan hakları ve hukuk devleti ilkelerini devlet örgütlenmesinin merkezine yerleştirir. Ancak anayasal güvencelerin pratikteki karşılığının değerlendirilebilmesi, soyut normların yanı sıra bu normların uygulanma biçimini belirleyen siyasal ve kurumsal koşulların da incelenmesine bağlıdır.

Zira hukukun üstünlüğü ilkesi, yalnızca bir normatif beyan değil; etkin denetim mekanizmaları, bağımsız yargı ve temel haklara ilişkin sınırlamaların zorunluluk, ölçülülük ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk testinden geçirilmesiyle hayata geçer.

Nitekim, Türkiye'de hukukun üstünlüğü ilkesinin yok sayılması sonucu doğuran olayların git gide artarak tüm sistemi ele geçirmesi, uluslararası endekslere de yansımıştır. Türkiye, Dünya Adalet Projesi'nin 2023 Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde 0.41 puan ile 142 ülke arasında 117'nci sırada yer almıştır. Benzer biçimde, Uluslararası Demokrasi ve Seçim Yardımı Enstitüsü'nün 2023 yılı raporuna göre Türkiye Hukukun Üstünlüğü kategorisinde 173 ülke arasında 148; Avrupa'da 45 ülke içeresinde ise sondan ikinci sıradadır.

Son bir yıl içinde Türkiye'de hukuk devleti ilkesi, kuvvetler ayrılığı doktrini, anayasal düzene ilişkin sınırlamalar ve yargı bağımsızlığı bakımından olağanüstü bir gerileme yaşanmıştır. Bu gerileme sadece münferit olaylardan ibaret değildir; aksine kurumsal nitelikte, sistematik biçimde ilerleyen ve kamu otoritesi tarafından teşvik edilen bir dönüşüm niteliğindedir.

Anayasal denge ve denetim mekanizmalarının aşınması Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, yasama, yürütme ve yargının kendi alanlarında ancak hukuk çerçevesinde hareket etmesini öngörmektedir. Fakat son dönemde yürütme erkinin yargı üzerindeki etkisi belirgin biçimde artmış; atamalar, soruşturmalar, disiplin süreçleri, gözaltılar, iddianameler ve yargısal kararlar açısından hukuksuzluk, yerleşik bir düzen haline getirilmiştir. Adalet Bakanlığı Bütçesinin, muhalefete baskı aracı ve çok partili yaşamı sona erdirme gayretinin bir finansmanına dönüşmüş olması karşısında son dönemde yaygınlaştırılan baskı ve hukuksuz uygulamalara değinmek, tarihe not düşmek gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından verilen hak ihlali kararlarının uygulanmaması, mahkemeler arasındaki hiyerarşik bağın kırılmasına yol açmıştır. Yerel mahkemelerin AYM kararını tanımaması, anayasal düzenin temel normlarını zayıflatmış ve yargı birliği ilkesini fiilen işlemez hale getirmiştir. Anayasa'nın 11 ve 153'üncü maddeleri uyarınca uyulması zorunlu AYM kararlarının ilk derece mahkemelerince tanınmamasının anayasal düzeni fiilen ortadan kaldıran bir niteliğe sahip olduğu, mahkemeler arasındaki hiyerarşiyi alt üst ettiği açıktır. Buna rağmen, Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK), söz konusu hakimler ve savcılar hakkında hiçbir tasarrufta ve yaptırımda bulunmayarak anayasaya başkaldırma cüreti gösteren yargıçları adeta ödüllendirmiş, cesaretlendirmiştir. Bu durum, hukuk devleti olma iddiasını ortadan kaldıran bir otoriter rejim pratiğidir.

İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından yapılan araştırmaya göre Türkiye'de yargıya müdahale edilmesinin artık yerleşik bir sorun olduğu ortaya konulmuştur. Bunun en net örneği Cumhuriyet Halk Partisi'nin Cumhurbaşkanı Adayı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'na yöneltilen soruşturma ve kovuşturmalardır. İktidarın kendisine rakip ve siyasi istikbaline tehdit olarak gördüğü bir siyasetçiye yönelik yargı eliyle sürdürdüğü hukuksuzluk zulmü, yargının siyasallaşmasının en net delilidir.

ANAYASA MAHKEMESİNE YAPILAN BİREYSEL BAŞVURULAR

Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvurulara ilişkin sayısal veriler, derece mahkemelerinin vatandaşa hukuk ve adalet sağlayamadığını ortaya koymaktadır.

Türkiye'de bireysel başvuru kurumunun kuruluş gerekçesi, derece mahkemelerinin hak ihlallerini önleyememesi ihtimaline karşı son çare işlevi görmekti. Bugün ortaya çıkan tablo ise bu mekanizmanın bir istisna olmaktan çıkıp bir rutin haline geldiğini, yani ihlalin sistemik olarak üretildiğini göstermektedir. Kurulduğu günden bu yana 686 bini aşan başvuru sayısı, vatandaşın adalete erişim kanallarının ilk aşamada tıkandığını ve hak arama hürriyetinin fiilen AYM kapısına yığıldığını kanıtlamaktadır. Bu yoğunluk, bireysel başvurunun amacını çarpıtarak AYM'yi, ilk derece yargısının işlevsizliğini telafi etmeye zorlanan bir "onarım merkezi"ne dönüştürmüştür.

Anayasa Mahkemesi'ne kurulduğu tarih olan 23 Eylül 2012'den 30 Haziran 2025'e kadar 686 bin 484 bireysel başvuru yapıldı.

- Yüksek Mahkeme bu başvurulardan 573 bin 180'ini sonuçlandırdı.
- Yüksek Mahkemenin derdest dosya sayısı ise 113 bin 304 olarak kayıtlara geçti.
- Bu yılın ilk 6 ayında Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru sayısı 36 bin 31 oldu.
- **AYM, 13 yıllık sürede 79 bin 565 dosyada hak ihlali kararı verdi.**
-

AYM bugüne kadar toplamda;

- 56 bin 443 makul sürede yargılanma hakkı,
- 7 bin 587 adil yargılanma hakkı,
- 5 bin 813 mülkiyet hakkı,
- 4 bin 552 ifade özgürlüğü,
- Bin 976 özel hayat ve aile hayatına saygı,
- Bin 548 toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve diğer haklara yönelik ihlal kararı verdi.

Mahkemenin 573 binden fazla dosyayı sonuçlandırmış olması niceliksel olarak etkileyici görünse bile, 113 bini aşan derdest dosya gerçeği, sistemin talepleri karşılamada yapısal olarak yetersiz kaldığını açık ediyor. Bu bir "iş yükü sorunu" değil, ilk derece yargısının hak eksenli yaklaşımı benimseyememesinin doğal sonucudur. Her altı ayda on binlerce yeni başvuru yapılması, hukuki güvencelerin teoride kalıp pratikte uygulanmadığını ortaya koymuştur.

En çarpıcı veri, 79 binden fazla dosyada verilen ihlal kararlarıdır. Bu sayı, bireysel başvurunun varlığını gerekçelendiren münferit hataların çok ötesinde, yargı pratiğinde yerleşmiş bir zihniyet sorunu olduğunu ispatlamaktadır. Hangi hakların en çok ihlal edildiğine bakıldığında ise Türkiye'deki yargısal iklimin niteliği daha da belirginleşmektedir. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin 56 bini aşan ihlal, adaletin geciktirilmesinin istisna değil kural olduğunu göstermektedir. 7 binden fazla adil yargılanma hakkı ihlali, mahkemelerin tarafsızlık, gerekçe, delil değerlendirmesi, yargılama süresi ve silahların eşitliği gibi en temel standartlarda bile sorun yaşadığını ortaya koymaktadır.

Mülkiyet hakkı ihlallerinin bu denli yüksek olması, idarenin keyfi uygulamalarının, kamusal gücün ekonomik haklara müdahalesinin yaygınlığını gösterir niteliktedir. İfade özgürlüğü ihlalleri, siyasal alanın daraldığını ve vatandaşın ceza tehdidi altında tutulduğunu kanıtlamaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına ilişkin ihlaller ise, kamusal alanda muhalif varlığın sistematik biçimde bastırıldığını ortaya sermektedir.

Siyasal iktidarın hukuka yaklaşımı, bu tabloyu istisnai değil normal bir uygulama haline getirmektedir. Çünkü ihlalleri üreten mekanizmalar değişmemekte: bağımsız olmayan yargılama süreçleri, ölçüsüz idari tasarruflar, keyfileşmiş kolluk uygulamaları, yürütme organının eleştiriye tahammül etmeyen yapısı ve yargı üzerindeki politik baskı günden güne artmaktadır.

Saray talimatlarıyla işleyen ulusal yargıdaki acı durum, uluslararası alana da yansımıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne en çok ihlal başvurusu yapılan ülke Türkiye'dir. 2025 yılı itibariyle AİHM'de bekleyen her 100 davadan 35'ini Türk vatandaşlarının yaptığı başvurular oluşturmaktadır. Türkiye 2024 yılında en çok 'adil yargılanma hakkının ihlali' ve 'güvenlik ve özgürlük hakkının ihlali' konularında mahkûm edilmiştir. AİHM'in en çok emsal karar verdiği ülke Türkiye olmuştur. Anayasa'nın 2. maddesi ile belirtilen "Hukuk Devleti" kavramı, AKP iktidarı tarafından çiğnenmiş ve yok sayılmıştır.

Özellikle son zamanlarda ülkemizde yaşanan gelişmeler, hukuk devleti ilkesi anlamında büyük irtifa kaybetmemize neden olmuştur. Yakın geçmişimize baktığımızda, AKP döneminde hukuksuzluğun olağan düzen haline getirildiğini ve adalet mekanizmasının işlevsiz bırakıldığını söylemek mümkündür.

ANAYASA MAHKEMESİ VE AİHM KARARLARININ SİSTEMATİK ŞEKİLDE UYGULANMAMASI

Anayasanın fiilen askıya alındığı bir dönemden geçilmektedir. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmaması artık istisna değil, kural halini almıştır. Can Atalay hakkında verilen açık ihlal kararına rağmen tahliye sağlanmamış, milletvekilliği düşürülmüş; bu durum anayasal düzeni hedef alan ağır bir yargı krizine dönüşmüştür. Tayfun Kahraman, Osman Kavala, Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ hakkında verilen AİHM ve AYM kararlarına rağmen fiili durum değiştirilmemiştir. Bu kararların uygulanmaması, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerini ihlal ettiğini göstermektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. ve 18. maddelerinin ihlali anlamına gelen bu durumlar ülkemizin uluslararası arenadaki hukuki itibarını zedelemektedir. Ülkemizde AİHM ve AYM kararlarını sistematik olarak yok sayılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği düzenlemelerin neredeyse hiçbir değişiklik yapılmadan yeniden yasalaştırılması, yasama yetkisinin Anayasa'ya karşı bir araç haline getirildiğini göstermektedir. Hukuki güvenlik ilkesi yok edilmiş, öngörülebilirlik ortadan kalkmıştır. Hukuki güvenlik ilkesinin yok edilmesi, vatandaşların ve kurumların, yasaların uygulanabilirliği ve öngörülebilirliği konusunda ciddi kaygılar yaşamasına yol açmaktadır. Bu koşullarda Adalet Bakanlığı bütçesinin "hukukun üstünlüğü" adına savunulabilmesi mümkün değildir.

Uygulamada gözlemlenen ihlaller, yalnızca bireysel hak kayıplarıyla sınırlı kalmayıp, demokratik denetim mekanizmalarının çökertilmesine ve kamu vicdanının zedelenmesine yol açmıştır. Özellikle AYM ve AİHM kararlarının uygulanmaması, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine aykırılık yaratmakta, ülkenin itibarını ve hukuki güvenliğini derinden sarsmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği düzenlemelerin neredeyse hiçbir değişiklik yapılmadan yeniden yasalaştırılması, yasama yetkisinin Anayasa'ya karşı bir araç haline getirildiğini göstermektedir. Hukuki güvenlik ilkesi yok edilmiş, öngörülebilirlik ortadan kalkmıştır.

Bütün bu olgular, Adalet Bakanlığı bütçesinin hukukun üstünlüğü adına savunulmasını imkânsız hâle getirmektedir. Bakanlık, mevcut bütçesiyle sadece yargının işleyişini sürdürmekle kalmayıp, aynı zamanda sistematik ihlallere finansal altyapı sağlayarak süreci sürdürmektedir.

TAYFUN KAHRAMAN KARARI

Tayfun Kahraman hakkında verilen yargı kararları ve bu kararlara ilişkin Anayasa Mahkemesi'nin ihlal tespitinin uygulanmaması, yeniden yargılama yapılmaması, ceza yargılaması hukuku ve anayasal düzen bakımından çok katmanlı bir sorun ortaya koymaktadır. AYM'nin bireysel başvuru kararları, Anayasa'nın 11 ve 153. maddesi uyarınca yasama, yürütme ve yargı organları dahil tüm makamları bağlayıcı niteliktedir. Bu bağlayıcılık, kararın içeriğine veya mahkemenin değerlendirmesine ilişkin takdiri bir alan bırakmaz; uygulanması zorunlu bir hukuk normu niteliği taşır. Dolayısıyla ilgili ağır ceza mahkemesinin AYM'nin ihlal kararına rağmen yeniden yargılama yolunu işletmemesi, anayasal düzenin ortadan kaldırılması niteliği taşımaktadır.

AYM'nin kararındaki ihlal tespiti, adil yargılanma hakkı kapsamında yapılmıştır. Bu kapsamda delillerin değerlendirilmesindeki nesnellik sorunu, mahkûmiyetin gerekçelendirilmesindeki eksiklikler, isnat edilen fiil ile hukuki nitelendirme arasındaki illiyet bağının zayıflığı ve savunma hakkının sınırlandırılması gibi unsurlar belirleyici olmuştur. AYM, bu ihlallerin mahkûmiyet sonucunu doğrudan etkilediği kanaatine varmış ve yeniden yargılama yoluyla sonuçların bertaraf edilmesi gerektiğini tespit etmiştir.

Yerel mahkemenin bu karara rağmen uygulamadan kaçınması, Anayasa'nın normlar hiyerarşisi içindeki üstünlüğüne aykırı olduğu gibi, hukuk devleti ilkesinin kurucu unsurlarından biri olan yargısal denetim mekanizmasını etkisizleştirmektedir. AYM'nin bireysel başvuru sistemi, temel hak ve özgürlüklerin korunmasında en yüksek yargısal güvencedir. Bu güvencenin uygulanmaması, hem bireysel başvuru kurumunun işlevini hem de AYM'nin konumunu zayıflatmakta; yargısal içtihat birliğini ortadan kaldırmaktadır.

Ayrıca AYM kararlarının uygulanmaması, ceza yargılamasında öngörülebilirliği ve hukuki güvenliği zedelemektedir. Yargı organlarının keyfi uygulamalara kapı aralaması,

benzer nitelikteki bireysel başvurularda ortaya çıkan kararların etkisizleşmesine ve normatif belirsizliğin artmasına neden olmaktadır. Bu durum, mahkemeler arası hiyerarşik ilişkiyi değil, yargı organları arasında anayasal yükümlülüklerin açıkça ihlal edildiği bir çatışma alanını ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak Tayfun Kahraman dosyasında AYM kararlarının uygulanmaması, bireysel bir yargılama pratiği sorunundan öte, Türkiye'de anayasal denetimin işleyişi, yargı bağımsızlığı ve hukuk devletinin kurumsal bütünlüğü açısından ciddi bir bozulmaya işaret etmektedir. Bu bozulma, hem Anayasa'nın üstünlüğü ilkesinin hem de temel hak ve özgürlüklerin güvencesi olan yargısal mekanizmaların etkisizleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle ortaya çıkan durum, anayasal düzene aykırılık niteliği bakımından yalnızca usule ilişkin bir eksiklik olarak değil, hukuki sistemin temellerini etkileyen bir ihlal olarak değerlendirilmelidir.

HATAY MİLLETVEKİLİ CAN ATALAY

Hatay Milletvekili olarak seçilen Şerafettin Can Atalay'ın yargılaması üzerinden Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay arasında başlatılan tartışma da Anayasa Mahkemesi kararlarını ve dolaylı olarak Anayasa'yı tartışmalı hale getirmek için kullanılan bir yoldur. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, Anayasa Mahkemesi'nin verdiği hak ihlali kararını yok sayarak Anayasa'nın 11 ve 153 maddelerine aykırı bir karara imza atmıştır. Milletvekili seçildikten sonra Meclis'te kendisine oda verilen, genel kurulda ismi okunan, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'na üye olarak seçilen Atalay'ın milletvekilliği, hukuksuz ve siyasi kararlar vasıtasıyla düşürülmüştür. Bu yolla, Hatay halkının iradesi de gasp edilmiştir. TBMM'de AYM kararı hilafına okunan Yargıtay'ın hukuksuz ve siyasi kararı ile Can Atalay'ın milletvekilliği düşürülmüş ve bu hukuksuzluk bir kara leke olarak tarihimizde yerini almıştır.

Türkiye; Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayarak yargıya darbe yapan Yargıtay hâkimlerinin olduğu, halkın iradesiyle seçilmiş Milletvekili Avukat Can Atalay'ı tutsak eden siyasi iradenin yargıyı ele geçirdiği bir iklimde ne yazık ki hukuksuzluğun merkezi haline gelmiştir.

Selahattin Demirtaş Kararı

Selahattin Demirtaş hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği ihlal ve "derhal serbest bırakılma" yönündeki kararlarının uygulanmaması, Anayasa'nın 90. maddesi bağlamında ciddi bir normlar hiyerarşisi sorunu doğurmaktadır. Anayasa 90/5 açık biçimde, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalar ile kanunlar arasında çıkabilecek uyuşmazlıklarda, milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağını hükme bağlamaktadır. Bu düzenlemenin lafzı, devletin AİHM kararlarına uymakla yükümlü olduğunu tartışmasız biçimde ortaya koyar.

Demirtaş kararında AİHM, tutuklamanın siyasi saik taşıdığı, delillerin "makul şüphe" eşiğini karşılamadığı ve özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini açıkça tespit etmiştir. Buna ek olarak Mahkeme, tutukluluğun devamının seçim süreçlerine etkisi ve demokratik temsile yönelik sonuçları nedeniyle Sözleşme'nin 18. maddesinin de ihlal edildiğine hükmetmiştir. Bu türden bir tespit, yalnız bireysel özgürlük değil, demokratik işleyişin bütünlüğü açısından da bağlayıcıdır.

AİHM kararının iç hukukta uygulanmaması, Anayasa 90'ın emredici hükmünün etkisiz bırakılması anlamına gelir. Yerel mahkemelerin, AİHM'in açık ihlal tespitine rağmen "farklı dosya" veya "yeni delil" gerekçeleriyle kararı dolanmaya çalışması, hukuki olmaktan ziyade norm denetimini fiilen bertaraf eden bir tutum niteliği taşır. Bu yaklaşım, milletlerarası andlaşmaların kanun üstü konumu ile bağdaşmadığı gibi, Türkiye'nin AİHS'den doğan yükümlülüklerini yerine getirmediğini göstermektedir.

Uygulamanın reddedilmesi, yalnızca bireysel bir hak ihlalinin sürdürülmesi değil, aynı zamanda Sözleşme sisteminin bütünlüğünün zedelenmesidir. AİHM kararlarının bağlayıcılığı, Sözleşme'nin 46. maddesi ile güvence altındadır ve taraf devletler açısından herhangi bir takdir alanı tanımamaktadır. Buna karşın iç hukuktaki direnç, hem Anayasa 90'ın üstünlük kuralını hem de Türkiye'nin uluslararası sorumluluğunu doğrudan ihlal eden bir sonuç üretmektedir.

Bu genel tablo, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı ilkeleri bakımından ciddi bir gerilemeye işaret eder. AİHM kararına uyulmaması, yerel mahkemelerin uluslararası insan hakları mekanizmasını etkisizleştirmesi anlamına gelir ve bu durum hem normlar hiyerarşisini hem de öngörülebilirliği ortadan kaldırır. Böylelikle, Anayasa'nın temel

haklar alanında öngördüğü güvence rejimi işlevsiz hale gelir ve yürürlükteki normlar, mahkemelerin takdirine bağlı, değişken bir yapı kazanır.

Sonuç olarak, Demirtaş kararının uygulanmaması, Anayasa 90'ın normatif üstünlüğünün açık şekilde ihlal edilmesi ve AİHS yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi nedeniyle hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Bu durum, hem ulusal hukuk düzeninin bütünlüğünü hem de Türkiye'nin uluslararası saygınlığını zedeleyen yapısal bir soruna işaret etmektedir.

Yargı Bağımsızlığı Ve Hakimler ve Savcılar Kurulu

Yargı bağımsızlığı, hukuk devletinin işleyişinde yalnızca kurumsal bir örgütlenme tercihi değil, temel hak ve özgürlüklerin güvenceye kavuşmasının zorunlu koşuludur. Devletin yasama ve yürütme organları karşısında bağımsız olmayan bir yargı, hak ihlallerini önleyebilecek kapasiteye sahip olmadığı gibi, siyasal iktidarın müdahalelerine açık hale gelir. Bu durum, bireyin devlete karşı korunma mekanizmalarını işlevsizleştirir ve anayasal denge denetim sistemini zayıflatır.

Türkiye'nin anayasal yapısında yargı, üç erk arasında denge sağlayıcı bir organ olarak tanımlanmıştır. Buna rağmen son yıllarda yapılan yapısal değişiklikler, yüksek yargı üyelerinin seçilme usulleri, Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun oluşumu ve yürütmenin atama gücü, yargının kurumsal bağımsızlığını fiilen ortadan kaldırmıştır. Yargı organlarının bağımsızlığına ilişkin güvenin zayıflaması ise temel hakların korunmasında doğrudan olumsuz etki yaratmaktadır.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) "Bir Bakışta Hükümet 2023" raporuna Türkiye, yargıya güvende 38 üye ülke arasında 36'ncı sırada yer almıştır. 2010'da yüzde 59 olan yargıya güven 2020'de yüzde 37, 2022'de ise yüzde 33'e kadar gerilemiştir.

Türkiye'de ceza yargılamasının siyasal nitelik kazandığına ilişkin örnekler, özellikle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü, örgütlenme özgürlüğü ve siyasal faaliyette bulunma hakkıyla ilişkili davalarda yoğunlaşmaktadır. Muhalif siyasal aktörlere, gazetecilere, öğrencilere, hak savunucularına ve çevresel protestolara katılan bireylere yönelik soruşturmalar, ceza yargılamasının "istisnai" nitelikten

çıkarılarak yaygın bir baskı aracına dönüştürüldüğü yönündeki değerlendirmeleri güçlendirmektedir.

Ceza soruşturmalarının başlatılmasında kullanılan geniş yorumlu suç tipleri, özellikle "kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret", "kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere katılma", "halkı kin ve düşmanlığa tahrik", "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" gibi maddeler, ifade ve toplantı özgürlüğünün korunması gereken alanlarda cezalandırıcı bir araç olarak kullanılabilmektedir.

Bu durumun anayasal çerçeveyle çeliştiği açıktır. Çünkü ceza hukuku, demokratik toplumlarda en son çare ilkesi temelinde yürütülmelidir. Muhalif faaliyetlere karşı cezalandırıcı yaklaşımın yaygınlaşması, hem siyasal alanı daraltmakta hem de bireylerin özgür katılım hakkını zedelemektedir.

Türkiye'de hâkim ve savcıların mesleki güvencesini, bağımsızlığını ve tarafsızlığını korumakla görevli olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mevcut yapısı ve uygulamaları nedeniyle bu asli fonksiyonunu yerine getiremez bir noktaya sürüklenmiştir. Kurulun üyelerinin tamamının doğrudan ya da dolaylı biçimde yürütme organının belirleyici etkisi altında seçilmesi, HSK'nın kurumsal niteliğini yargısal bir organdan uzaklaştırarak siyasal alanın uzantısına dönüştürmüştür. Bu durum, yargının bağımsız işleyişi bakımından yapısal bir kırılma doğurmakta ve hem ulusal hem uluslararası hukuk standartlarıyla açık bir çatışma oluşturmaktadır.

HSK'nın atama ve disiplin süreçleri üzerinde yürütmenin etkisi, yargıç ve savcıların bağımsız karar verebilme gücünü baskı altına almıştır. Meslek örgütlerinin raporları, çok sayıda yargıç ve savcının siyasi nitelikli soruşturmalar nedeniyle yer değiştirme baskısına maruz kaldığını ortaya koymuştur. Ayrıca HSK'nın siyasi bir nitelik kazanması, tüm üyelerinin doğrudan ve dolaylı olarak yürütme organı tarafından seçilmesi, iktidarın partisan yaklaşımlarının tarafsız ve bağımsız olması gereken tüm kurumlara sirayet etmesi neticesinde HSK, artık varoluş amacını terkederek sembolik ve etkisiz bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir.

HSK; siyasi iradenin baskısına başkaldıran, hukuka ve vicdana dayanarak karar veren hakim ve savcılara sürgün kararnameleri ve soruşturmalarla baskı kuran bir kuruma dönüştürülmüştür. Niteliği itibariyle, hakim ve savcılara yönelik siyasi baskılara bir

teminat olması gereken HSK, yayımladığı her kararname ile siyasi davalarda talimata uymayan hakim ve savcıları ülkenin diğer yanına sürgün etmektedir.

Atama, terfi, yer değiştirme ve disiplin süreçlerinin yürütme etkisine açık hale gelmesi, hâkim ve savcıların "bağımsız ve vicdani kanaate dayalı karar alma" güvencesini zayıflatan en önemli faktörlerden biridir. Kurulun karar alma süreçlerinin şeffaflıktan uzak, gerekçelendirme bakımından sınırlı ve denetime kapalı bir nitelik taşıması, bu süreçlerin objektif kriterlere değil, siyasal gerekçelere dayanarak işletildiği yönündeki kanaati güçlendirmektedir. Meslek örgütlerinin raporlarında yer alan veriler, özellikle siyasi içerikli soruşturmalar yürüten veya kamu gücüne ilişkin eleştirel nitelikte kararlar veren yargı mensuplarının sistematik olarak yer değiştirme, tedbir mahiyetindeki görevlendirme, disiplin soruşturması ya da meslekten uzaklaştırma ile karşı karşıya bırakıldığını göstermektedir.

Uygulamadaki örnekler, HSK'nın yargısal faaliyetleri bağımsız biçimde yerine getiren hâkim ve savcılar üzerinde bir baskı mekanizması haline geldiğini açıkça ortaya koymaktadır. Soruşturma ve kovuşturma sürecinin niteliği, atama ve görev yeri değişikliklerinin zamanlaması ile birleştiğinde, HSK'nın politik konjonktüre uygun şekilde hareket eden bir organ haline getirildiği sonucuna varılmaktadır.

Benzer biçimde, özellikle son yıllarda siyasal nitelikli davalarda, evrensel hukuk ilkeleri ile uyumlu kararlar veren veya idarenin işlem ve eylemlerine yönelik denetim görevini etkin şekilde yerine getiren hâkim ve savcıların çok kısa süreler içerisinde farklı illere atanması, görev yerlerinin sık sık değiştirilmesi ya da disiplin süreçlerine tabi tutulması, HSK'nın bağımsız yargıyı koruma fonksiyonundan uzaklaşarak, yürütme ile uyumlu yargısal pozisyonları teşvik eden bir yapıya dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Bu tablo, yargı bağımsızlığı ilkesinin yalnızca kurumsal değil, kişisel güvence yönünden de aşınmasına yol açmaktadır. Bağımsız karar veren bir hâkim, kararının hukuki doğruluğundan emin olsa dahi, yürütme organıyla ters düşen bir hükmün mesleki geleceğine etkilerini dikkate almak zorunda kalmakta; bu durum, karar süreçlerinde "vicdani kanaat" yerine "mesleki risk" kavramını belirleyici hale getirmektedir.

Hâkim teminatı ilkesinin bu ölçüde zayıflaması, doğal olarak tarafsız yargı hakkı ve adil yargılanma standartları üzerinde doğrudan etkiler üretmektedir.

Kurulun özellikle siyasal nitelikli yargılamalarda hukuka uygun, delile dayalı ve ölçülü kararlar veren yargı mensuplarını karar aşamalarında veya hemen sonrasında ani görev yeri değişiklikleriyle karşı karşıya bırakması, yargısal teminatın fiilen ortadan kaldırıldığını göstermektedir. Sürecin en çarpıcı örneklerinden biri, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve Cumhuriyet Halk Partisinin Cumhurbaşkanı Adayı Ekrem İmamoğlu'nun Beylikdüzü dönemine ilişkin ihaleler nedeniyle 2015'ten bu yana süren yargılamasında ortaya çıkmıştır. Bu dosyada savcılık makamının uzun süredir mütalaa vermemesine diğer bir deyişle görevini aksatmasına rağmen hiçbir soruşturmaya maruz kalmaması buna karşın, dört celsedir mütalaa bekleyen ve dosyayı yargısal usule uygun biçimde yürütmeye çalışan hâkimin karar duruşmasından önce Diyarbakır'a atanması; ayrıca dava neticesinde beraat kararı veren mahkeme hâkiminin kısa süre içinde Kahramanmaraş'a gönderilmesi, atama kararlarının siyasi etkiyle doğrudan ilişkili biçimde kullanıldığını ortaya koymuştur.

Benzer bir örüntü, İzmir'de yürütülen İzbeton soruşturmasında görülmüştür. Bu soruşturmada tutuklanan kişiler hakkında delil yetersizliği nedeniyle tahliye kararı veren İzmir 17. ve 28. Asliye Ceza Mahkemelerinin hâkimlerinin görev yerlerinin kısa süre içerisinde değiştirilmesi, tahliye kararlarının siyasetin beklentileriyle uyumlu olmadığı durumlarda yargıçların doğrudan idari tasarrufa konu edildiğini ortaya koymuştur.

Ekrem İmamoğlu'nun dönemin Adalet Bakan Yardımcısı Akın Gürlek'e yönelik ifadeleri nedeniyle açılan davada "tüm suçlardan beraat" yönünde karşı oy yazan hâkimin rütbe tenzili sonucu doğuran bir görevlendirmeyle iş mahkemesine gönderilmesi, yargısal düşünce farklılığının ve vicdani kanaatin dahi cezalandırıldığı bir iklime işaret etmektedir.

Aynı şekilde, kamuoyunda geniş yer bulan tahliye kararlarından biri olan gezi parkı soruşturması nedneiyle yıllar sonra tutuklanan Ayşe Barım dosyasında, tutukluluk tedbirinin ölçüsüzlüğünü değerlendirerek tahliyeye hükmeden sulh ceza hâkiminin bir tüketici mahkemesine atanması ve ardından meslekten ayrılmak zorunda kalması, yargı mensupları üzerinde baskının ne kadar görünür hale geldiğini göstermektedir.

İBB'ye yönelik soruşturmada gözaltına alınan sekiz kişi hakkında somut delil bulunmadığı gerekçesiyle tutuksuz yargılama kararı veren hâkimin görevden alınması da, tutuklama tedbirini istisna olarak gören bir yaklaşımın idari yaptırımla karşılık bulduğuna dair güçlü bir emaredir.

Ekrem İmamoğlu'na yönelik haksız ve hukuksuz diploma iptali dosyasında İstanbul Üniversitesi'ne "açık hata nerede?" sorusunu soran İstanbul 5. İdare Mahkemesi heyetinin, kurumdan yanıt gelmeden dağıtılması, yürütme organını ilgilendiren hassas dosyalarda idari yargının da kurumsal teminattan yoksun bırakıldığını ortaya koymaktadır.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Akın Gürlek'in kamu şirketi olan ETİ Maden'in Lüksemburg merkezli iştirakinde yönetim kurulu üyeliği görevine atandığı ve bu görevden ücret aldığına ilişkin belgeler ortaya çıkmıştır. Bir hâkim veya savcının, yürütme organına bağlı bir kamu iktisadi teşebbüsünde yönetim düzeyinde görev alması, Anayasa'nın 140. maddesinde öngörülen sınırlamanın açık ihlalini oluşturmaktadır. Bu düzenleme, hâkimlerin ekonomik ve idari çıkar ilişkilerinden uzak tutulmasını ve yargı erkinin yürütme karşısında tarafsızlık ve bağımsızlığını korumasını sağlamak amacıyla getirilmiştir. Buna rağmen bir yargı mensubunun bir şirkette uluslararası düzeyde görev üstlenmesi, hukuki sınırların sistematik biçimde ihlal edildiğini ve yargı makamının siyasal iktidarla bütünleşen bir yapıya dönüştürüldüğünü göstermektedir.

Atamanın gerçekleştiği anda yürütme organı ile yargı mensubu arasında çıkar temelli bir bağ oluşmuş, yargı etiği açısından kabul edilemeyecek bir ilişki kurulmuştur. Bir kamu görevlisinin sonradan istifa etmiş olması, anayasaya aykırı bir görevlendirmenin hukuki niteliğini değiştirmez. Bu durum, yargı etiği ve kamu yönetimi bakımından hesap verebilirliği gerektirirken, tam tersine kurumsal mekanizmaların devre dışı bırakıldığını göstermektedir.

Sistematik olarak gözlemlenen diğer hukuksuz uygulamalar ise şu şekildedir:

- **Aynı bilirkişilerin sistematik biçimde görevlendirilmesi:** Belirli davalarda aynı isimlerin tekrar tekrar bilirkişi olarak atanması, bağımsızlık ve tarafsızlık

ilkesine zarar vermektedir. Bu durum, özellikle siyasi davalarda, bilirkişi raporlarının adil ve objektif olma güvencesini zayıflatmaktadır.

- **Siyasi davaların tek merkezden yürütülmesi:** Türkiye'de muhalifler ve basın mensuplarına yönelik davalar genellikle **tek bir yargı merkezi veya mahkeme üzerinden** yürütülmektedir. Bu uygulama, davaların tek merkezden kontrol edilmesine ve siyasi yönden yönlendirilmesine imkân tanımaktadır.
- **Yetki kurallarının keyfi biçimde ihlal edilmesi:** Mahkemelerin yetki alanları ve dava türleri ile ilgili kuralların sıkça ihlal edilmesi, adil yargılanma hakkını ve hukuki öngörülebilirliği ortadan kaldırmaktadır.
- **Etkin pişmanlık durumunun itirafçılığa zorlama ve şantaj aracına dönüştürülmesi:** Suçlulara yönelik pişmanlık hükümlerinin sistematik biçimde kullanılması, keyfi ve politik davalarda "itirafçılık" zorlamasına dönüşmüş, ceza adaleti süreçlerinin güvenilirliğini zedelemiştir.

Özellikle son yıllarda Türkiye'de hukuk devleti, demokratik denge ve denetim mekanizmaları, kuvvetler ayrılığı ve temel hak ve özgürlükler alanında eşi benzeri görülmemiş bir gerileme yaşanmaktadır. Yargı, bağımsızlığını ve tarafsızlığını büyük ölçüde yitirmiş; siyasi iktidarın muhalefeti bastırma, yerel yönetimleri tasfiye etme, siyasi rekabeti yargı yoluyla dizayn etme aracı haline gelmiştir. Bu durum, kuvvetler ayrılığı ilkesinin ve demokratik denetim mekanizmalarının işlevsizleşmesine yol açmaktadır.

Bütün bu uygulamalar halkın adalete olan güvenini derinden sarsmaktadır. Yargı bağımsızlığı zayıfladığı takdirde demokratik denetim mekanizmaları işlemez hale gelir ve hukuk devleti ilkesi fiilen askıya alınır. Bu durum, Türkiye'nin hem iç hem de uluslararası yükümlülükleri açısından ciddi riskler doğurmaktadır.

Bu noktada en vahim olan, Hakimler ve Savcılar Kurulunun tüm bu iddialar karşısındaki mutlak sessizliğidir. Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 48. maddesi,yargı görevinde bulunan bir kişinin resmi veya özel bir görev almasını açıkça yasaklamıştır. Buna rağmen HSK'nın bugüne kadar hiçbir inceleme başlatmaması, yargı bağımsızlığını koruması gereken kurumun fiilen yürütmenin siyasi tercihlerini gözeten bir yapıya dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Yargı mensuplarının siyasal iktidarla ve kamu şirketleriyle kurduğu maddiyat temelli ilişkiler ne kadar normalleştirilirse, hukuk düzeninin meşruiyeti o kadar zedelenmektedir. HSK'nın görevi, böylesine açık bir ihlale

suskun kalarak kurumsal bir onay vermek değil bu ihlalleri önleyerek yaptırım uygulayacak güçte bağımsız bir kurum olmaktır.

Sonuç olarak, HSK'nın yapısı ve uygulamaları, yargı bağımsızlığının kurumsal ve kişisel güvencelerini aşındıran, hukuka uygun karar veren hâkimleri sürgün niteliğindeki atamalarla cezalandıran bir mekanizma haline gelmiştir. Bu durum, hukuk devleti ilkesinin merkezinde yer alan bağımsız yargı kavramını ortadan kaldırmakta ve hem adil yargılanma hakkını hem de yargı kurumuna duyulan toplumsal güveni derinden sarsmaktadır.

Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun iktidar bakımından yargıya müdahale aracı olarak görülmesi nedeniyle iktidarın meclis grubu, üye seçimlerini Anayasa tanımaz bir anlayışla şekillendirme yoluna dahi başvurmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında Karma Komisyonda gerçekleştirilen HSK aday belirleme süreci, Anayasa'nın 159'uncu maddesi ile çerçevesi çizilen emredici kurallar çiğnenerek gerçekleştirilmiştir. Anayasanın emredici ve açık hükmü uyarınca üçüncü turda kura yöntemine başvurulması gerekirken üçüncü turda oylama yöntemi icat edilerek Anayasanın cevaz vermediği salt çoğunluk nisabı aranmış ve aday listeleri bu hukuksuz seçime göre belirlenerek Genel Kurul'a sevk edilmiştir. Anayasanın lafzına ve Ruhuna aykırı bu seçim yöntemi HSK bakımından demokratik meşruiyet sorununu derinleştirmiştir. Bunun üzerine CHP Grubumuzun Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru, usulden reddedilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışma usullerini belirleyen İçtüzük, anayasa hukukunun yürürlük kaynakları arasında yer almakta ve yasama faaliyetlerinin meşruiyetini doğrudan etkileyen temel bir normatif metin niteliğindedir. İçtüzük, iktidar-muhalefet dengesinin korunmasından, Meclis iradesinin gerçeğe uygun şekilde oluşmasına ve yansıtılmasına kadar geniş bir alanda belirleyici işlev görmektedir.

Niteliği itibarıyla İçtüzük kuralı oluşturan Meclis kararları, Anayasa Mahkemesi tarafından "eylemli içtüzük değişikliği" sayılarak denetime tabi tutulmaktadır. Bu yaklaşım, çoğunluğu elinde tutan iktidarın meclis grubunun farklı isim ve yöntemlerle anayasal sınırları dolanmasını engelleyen, hukuk devletinin güvencesi niteliğindeki bir denetim tekniğidir.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu kararıyla bu içtihat çizgisinden uzaklaşmış, yasama faaliyetlerinin anayasal denetim kapsamının daraltılması yoluna başvurmuştur. Zira Meclis'in İçtüzük alanına ilişkin düzenlemeleri farklı başlıklar altında ve "karar" formunda hayata geçirmesi halinde, ilgili işlemlerin anayasal denetim dışında bırakılması ihtimali ortaya çıkmaktadır.

Ortaya, anayasal denetimden arındırılmış, keyfi kararlara yatkın, denetimsiz bir uygulama alanı çıkmaktadır. Bu durum, yasama fonksiyonu açısından hem saydamlığı hem de denetlenebilirliği zayıflatarak, Anayasa'nın üstünlüğü ilkesini fiilen aşındırmıştır.

Oysa hukuk devletinde kamu gücü kullanan bütün organların eylem ve işlemleri yargısal denetime tabidir. Denetim dışı alanların yaratılması, kuvvetler ayrılığı ilkesini zedeleyerek, temel hak ve özgürlüklerin güvencesini zayıflatmakta ve "anayasal devlet düzeni" bakımından telafisi güç sonuçlara yol açmaktadır. Yasama işlemlerinin hangi ad altında yapılırsa yapılsın anayasal sınırların gerisine çekilmesi ya da denetimden kaçırılması, demokratik meşruiyetin yapısal temellerini aşındırmaktadır.

Bu nedenle, yargısal denetimin kapsamını daraltan her türlü yaklaşımın hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu kabul edilmelidir. Anayasa'nın bağlayıcılığını ve üstünlüğünü tartışmaya açacak nitelikteki her işlem, devlet düzeninin normatif tutarlılığını ve demokratik işleyişini tehdit etmektedir. TBMM İçtüzüğünün fiilen değiştirilmesi sonucunu doğuran yasama tasarruflarının yargı denetimi dışında bırakılması bu açıdan kabul edilemezdir. Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda yeniden istikrarlı içtihadına dönmesi ve anayasal denetimin bütünlüğünü koruması gerekmektedir.

İBB Soruşturmasının Türkiye'deki Yargı Dönüşümündeki Yeri

Türkiye'de ceza muhakemesi hukukunun son on yılda geçirdiği dönüşüm, siyasal alan ile yargı arasındaki sınırın sistematik biçimde aşındığını göstermektedir. Bu aşınma, münferit örneklerden ibaret değildir; aksine yapısal ve kurumsal nitelik kazanmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne yönelik 19 Mart 2025 tarihli başlatılan soruşturma, gözaltı ve tutuklama kararları, 9 ay sonra hazırlanan iddianame Türkiye'de yargının son yıllarda geçirdiği dönüşümün tipik bir örneği olmakla birlikte siyasal iktidarın yargı üzerindeki etkisinin ne derece kurumsallaştığını, savcılık pratiğinin nasıl siyasal

yönlendirmelere ve talimatlara açık hale geldiğini ve ceza adalet sisteminde normların nasıl aşındığını gösteren somut bir tablodur.

Ceza Muhakemesinin Çöküşü Ve Siyasi Takvime Bağımlılık

İBB soruşturması, ceza muhakemesinin en temel koşulu olan "makul şüphe" barajını karşılamayan bir atmosferde başlatılmıştır. CMK'nın 160. maddesine göre savcı, ancak suç işlendiğine ilişkin somut delil veya olgular bulunduğunda soruşturma başlatabilir. İBB soruşturmasında ise bu şartın karşılandığını gösteren hiçbir hukuki dayanak yoktur. Bu dosyada ilk adımı oluşturan "dayanaklar", hukuki metinlerden değil anonim ihbarlardan, muhtelif ve manipülatif iddialardan ve siyasi argümanlardan oluşmaktadır. Savcılığın tüm bunları "hukuki şüphe" yerine koyarak harekete geçmiş olması, ceza adalet sistemi açısından ciddi bir kırılmadır. Süreci tetikleyen ihbarların içerikleri somutluktan uzaktır; manipülatif, anonim veya siyasi söylem niteliğindeki iddialar makul şüphe yerine ikame edilmiştir.

Ceza muhakemesinin en temel eşiğinin bu denli kolay aşılması, hukuki bir hata değil, siyasal yönlendirmeye açık bir savcılık pratiğinin göstergesidir. Ceza muhakemesinin yürütülüş biçimi, iktidarın siyasal ihtiyaçları ile uyumlu bir zamanlama içindedir. Bu durum, yargı bağımsızlığı açısından kabul edilebilir değildir.

Soruşturmanın başlatıldığı tarih ile ülkenin siyasi takvimi arasındaki paralellikler tesadüf olarak açıklanamaz. Türkiye'de yerel yönetimler özellikle İstanbul özelinde yüksek siyasi sembol değeri taşımaktadır. Muhalefet tarafından yönetilen ve seçimlerde güçlü bir meşruiyet kazanmış bir belediyeye yöneltilen böylesi kapsamlı bir soruşturmanın, siyasi gerilimlerin arttığı bir döneme denk gelmesi, sürecin tarafsızlığını zedelemektedir.

Soruşturmanın yürütülüş şekli, söylem biçimi ve zamanlaması, bunun bir cezai süreçten fazlası olduğunu göstermektedir. Amaç, cezai yaptırım uygulamak kadar, belediyenin meşruiyetini tartışmaya açmak, yönetimi baskı altına almak ve kamuoyu algısını şekillendirmektir. Böylece yargı süreçleri, siyasal rekabet aracı olarak kullanılır hale gelmiştir. Zamanlama da bunu doğrular niteliktedir. Soruşturmanın kritik aşamaları, ülkenin siyasi gündemiyle adeta eşzamanlı ilerlemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2024 yerel seçimlerinde elde edilen başarısı ile hazırlanmış; AKP'nin

kamuoyu desteğinin tartışıldığı dönemde başlatılmıştır. Yani hukuki süreçler, siyasi takvimin gölgesinde yürütülmüştür. Hukuki çerçeve siyasal söylemle çizilmiştir.

Tüm bu göstergeler, yalnızca İBB soruşturmasının kendine özgü niteliğine işaret etmekle kalmamakta; Ekrem İmamoğlu'na ilişkin dosyalarda yaratılan hukuksuzluklar, özellikle hukuka uygunluk çerçevesinde hareket eden ya da Ekrem İmamoğlu lehine değerlendirmelerde bulunan hakimlerin kısa aralıklarla görev yerlerinin değiştirilmesi gibi uygulamalar ile birlikte ele alındığında, hukuki süreçlerin siyasal rekabetin dinamikleriyle kesiştiğini ve hatta zaman zaman bu rekabetin ritmiyle uyumlu bir doğrultuda ilerlediğini gözler önüne sermektedir.

Böylelikle, İmamoğlu dosyaları yalnızca münferit dava örnekleri olmaktan çıkıp, yargı bağımsızlığı, kurumsal tarafsızlık ve siyasal rekabetin meşru sınırları arasındaki ilişkinin nasıl dönüştüğüne dair daha kapsamlı bir tartışmanın merkezine yerleşmektedir.

İBB İddianamesi: Hukuki Bir Metin Değil, Siyasi Bir Anlatı

İBB soruşturması kapsamında **402 kişi hakkında hazırlanan iddianame**, İstanbul 40. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. **3739 sayfadan oluşan** iddianamenin bu kadar hacimli olmasının temel nedeni, içerikteki ifadelerin çok sayıda bölümde tekrarlanması ve metnin iddianamelerde öngörülen sistematik yapının oldukça dışında, **karmaşık ve bütünlükten uzak bir düzenle** hazırlanmış olmasıdır.

Kabul kararının hemen ardından, **Mahkeme bünyesinde ikinci bir heyet oluşturulmuştur.** Dolayısı ile heyetlerden birinin yalnızca bu dava için görevlendirileceği düşünülmektedir. Davanın ilk duruşması için **18 Aralık** tarihi sisteme işlenmiş; ancak kısa süre sonra aynı sistem üzerinden duruşmanın **iptal edildiğine** dair yeni bir bildirim yapılmıştır.

Bu gelişmenin ardından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Mahkemece tensip düzenlenmediği, **duruşma tarihi verildiği ve bu tarihin sonradan iptal edildiği yönündeki haberlerin gerçeği yansıtmadığı belirtilmiştir. Mahkemece yapılan işlem, savcılık tarafından yalanmıştır.** Tüm bu süreç devam ederken, - tutukluluk; hukuk sistemimizde özgürlüğü kısıtlayan istisnai bir tedbir olarak

düzenlenmesine rağmen- dava kapsamında **105 kişinin hâlâ tutuklu bulunması** dikkat çekicidir.

İddianamenin yapısı incelendiğinde, ceza hukuku tekniği açısından zorunlu olan birçok unsurun bulunmadığı görülecektir. Suçun maddi unsuru ile isnat edilen fiiller arasında illiyet bağı kurulmamıştır. TCK 220 kapsamında bir örgütün varlığını gösterecek hiyerarşik, süreklilik arz eden veya ortak iradeye dayalı bir yapı ortaya konulmamıştır. Ciddi mantık kopukluklarının yanı sıra kanunda olmayan "örgütsel izlenim", "gizli yapılanma ihtimali" gibi yoruma açık kavramlarla hukuki boşlukları doldurmaya çalışılmıştır.

İddianamede delil olarak sunulan materyallerin hiçbiri suçun maddi unsurunu göstermeye elverişli değil; aksine suç yaratmaya yöneliktir. İddianamenin sık tekrar eden "olabilir", "duydum", "öyle söylediler", "muhtemelen" gibi ifadeleri, hukuki metinlerde karşılığı olmayan, daha çok siyasi metinlerde görülen bir dilin kullanıldığını göstermektedir. Masumiyet karinesi ve şüpheden sanık yararlanır ilkesi ise tamamen göz ardı edilmiştir.

Kullanılan dil de dikkat çekicidir. "Ahtapotun kolları", "sistem" gibi siyasi figürlerin kullandığı kavramların iddianamenin ilk sayfasından itibaren yer verilmesi; bu iddianamenin, ceza muhakemesinin gerektirdiği hukuki mantığı değil, siyasal bir tehdit anlatısını taşıdığını göstermektedir.

Savunma Makamına Saldırı

Ekrem İmamoğlu'nun avukatı Mehmet Pehlivan'ın tutuklanma süreci, bu çarpık sistematiğin somut bir örneğidir. Bir avukatın mesleki faaliyetleri nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılması yalnızca bireysel bir mağduriyet değil; savunma hakkının kurumsal bütünlüğüne yönelmiş bir tehdittir. İfadeye davet edilmesi üzerine bizzat davete icabet edip adliyeye ifade vermek için giden bir avukat, ifadesi alındıktan sonra "kaçma şüphesi" gerekçe gösterilerek tutuklanmıştır.

Tutuklama tedbirinin "kuvvetli suç şüphesi", "kaçma şüphesi" ya da "delilleri karartma ihtimali" gibi CMK 100'deki sınırlı koşullardan tamamen bağımsız, soyut ve gerekçesiz

biçimde uygulanması, tedbirin cezalandırma aracına dönüştürüldüğünü açıkça göstermektedir. Savunma dokunulmazlığı ilkesinin hiçe sayılması, avukatın müvekkiliyle kurduğu iletişimin kriminalize edilmesi, dosya incelemenin bir suçmuşçasına lanse edilmesi mesleki sınırların bilinçli olarak silikleştirilmesi, hukuk düzeninin kendi normlarına sadakatini yitirdiğini göstermektedir.

Bir avukatın, müvekkilinin haklarını savunmakla kendi özgürlüğünü korumak arasında bırakılması hiçbir hal ve şartta hukuk düzeniyle bağdaşmaz. Bu, savunma makamının Anayasal konumuyla açıkça çelişen bir asimetridir. İktidar, savunmayı yargısal işleyişin eşit kurucu unsuru görmek yerine potansiyel "tehlike" olarak konumlandırdığında, adil yargılanma hakkı söylemsel bir güvenceden öteye gidemeyecektir.

Mehmet Pehlivan'ın tutuklanmasındaki haksızlık, dosyanın içeriğinden bağımsız olarak, gerekçelendirme tekniğinden dahi okunabilmektedir. Kişiselleşmiş değerlendirmeler, soyut isnatlar, maddi olgularla desteklenmeyen yorumlar ve tipiklik unsurundan kopuk suçlamalar, modern hukuk bakımından kabul edilebilirlikten oldukça uzaktır. Tutuklama gerekçesinin, mesleki faaliyetleri "örgütsel irtibat" gibi suça ilişkin kavramlarla ilişkilendirmesi, savunma görevini icra eden herkes için hukuki bir belirsizlik ve güvencesizliktir.

Hukuki öngörülebilirliğin ortadan kalktığı yerde keyfiyet kaçınılmaz hale gelir ve keyfiyetin en ağır tezahürü özgürlükten yoksun bırakmadır.Mesleğin olağan faaliyetlerine dayanaksız şüphe yöneltilmesi, avukatların mesleki sorumlulukları göz ardı edilerek masumiyet karinesinin ihlal edilmesi, **adil yargılanma hakkı ile savunma hakkının kriminalize edilmesi** sonucunu doğurmaktadır.

İddianamede, Ekrem İmamoğlu'nun avukatı **Mehmet Pehlivan'a ayrılan dört sayfalık bölümün kırmızı renkle düzenlenmesi,** Pehlivan'a yöneltilen suçlamalara olağanüstü bir vurgu yapılmak istendiğini göstermektedir. Bu yöntem, kamuoyunda avukatın itibarını zedelemeye yönelik bir algı oluşturmakta ve **savunma makamına dönük bir gözdağı niteliği** taşımaktadır.

Ayrıca, savcılık tarafından özel bölüm ayrılan bu kısımda, Av. Mehmet Pehlivan'ın **mesleğinin yasal gerekleri ve etik sınırları içinde kalan eylemlerinin,** Türk Ceza Kanunu kapsamında suç oluşturduğuna dair herhangi bir somut delil ortaya

konulmadığı görülmektedir. İddianame, **hangi delilin hangi eylem kapsamında suça konu edildiğini açık bir biçimde ortaya koyamamakta;** bu yönüyle ileri sürdüğü iddiaları ispat gücü düşük, teknik açıdan zayıf bir metin olmaktan öteye geçememektedir.

Bu bütünlük içinde değerlendirildiğinde, iddianamede yer alan ifadeler ve özellikle avukatlara yöneltilen suçlamaların sunuluş biçimi, yalnızca savunma makamına baskı kurma etkisi yaratmakla kalmamakta; aynı zamanda muhalif kişi ve kurumların avukatlığını üstlenmeye yönelik caydırıcı bir çerçeve oluşturmaktadır.

Medya Müdahalesi İle Algı Oyunları Ve Yargısal Güvencelerin Aşınması

İBB soruşturmasının başlatılmasıyla birlikte, iktidara yakın medya organlarında, resmi iddianamede yer almayan suçlamaların peş peşe servis edilmesi, hazırlık aşamasında gizli kalması gereken bilgilerin sanki yargısal süreç tamamlanmış gibi kamuoyuna aktarılması ve henüz iddiname dahi düzenlenmeden iddianameye konu olacağı öne sürülen içeriklerin, aynı medya kanallarında gündem yapılması dikkat çekici olmuştur. Bu çerçevede, avukatların dahi bilgisine sunulmayan içeriklerin, basın üzerinden ayrıntılı biçimde yayımlanması, soruşturmanın şeffaflığı ve tarafsızlığı kadar, yargı aktörlerinin ve kamu görevlilerinin sorumluluk alanlarına ilişkin tartışmaları da derinleştirmiştir.

İddianamenin kamuoyuna açıklanmasından hemen önceki gün, iktidara yakın medya organlarında ertesi gün iddianamenin yayımlanacağına ilişkin haberlerin yer alması, yargısal sürecin zamanlamasıyla medya yayınları arasındaki dikkat çekici eşzamanlılığı ortaya koymuştur. Henüz savcılık tarafından resmi bir açıklama yapılmamışken bu yayınlarda, iddianamenin tamamlandığı ya da çok kısa sürede tamamlanacağı yönünde kesin ifadeler kullanılmıştır. Benzer şekilde, soruşturma resmen başlatılmadan önce de aynı medya organlarında soruşturma başlatılacağını öne süren içeriklerin yayımlanması, hukuki sürecin başlamasından önce kamuoyuna belirli bir yönlendirme yapıldığı izlenimini güçlendirmiştir.

Yargının kendi iç düzeni içinde korunması gereken usul güvencelerinin, medyatik müdahaleler ve soruşturma aşamasındaki yönlendirici yayınlarla eşzamanlı şekilde aşınması, adil yargılanma hakkı çerçevesinde temel bir nokta olan masumiyet

karinesini fiilen devre dışı bırakmıştır. Soruşturmanın kapsamadığı bilgi ve yorumların sanki yargısal gerçekliğin bir parçasıymış gibi dolaşıma sokulması, hem bireyin savunma hakkını hem de toplumun yargıya duyduğu güveni zedeleyen bir etki yaratmıştır.

Bu süreçte ortaya çıkan haber akışı, yargının bağımsızlığı ile medyanın siyasal yönelimli yayınları arasındaki sınırı belirsizleştirmiş; soruşturmanın maddi içeriğinden ziyade siyasal bağlamın ağırlığının hissedildiği bir ortam yaratmıştır.

Medya üzerinden yürütülen bu erken ve yoğun bilgilendirme trafiği, yalnızca olayın taraflarını değil, yargının kurumsal konumunu da etkileyen bir görünüm ortaya koymaktadır. Zira bir soruşturmanın ilerleyişine paralel olarak, yargı makamlarının herhangi bir süreç tamamlanmadan önce kamuoyu nezdinde kanaat oluşturacak içeriklerle karşı karşıya bırakılması, hem yargısal kararların meşruiyetini hem de soruşturma aşamasının sağlıklı yürütülmesini tartışmalı hale getirmektedir. Bu tablonun en belirgin sonucu ise, bireyin yargı önünde eşitliğini ve tarafsız yargı ilkesini güvence altına alan normatif çerçevenin, medya üzerinden yönlendirilen politik tartışmalarla iç içe geçmesidir.

Süreç boyunca, haklarında henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmayan kişiler, medya önünde sanki hüküm giymiş gibi sunulmuş; gerçekte dosyada yer almayan deliller varmış gibi gösterilmiş; iddianamede bulunmayan olaylar “ortaya çıktı”, “tespit edildi” şeklinde kesinlik belirten başlıklarla servis edilmiştir. Kimi yayınlarda, soruşturma dosyasında mevcut olmayan belgeler, gerçekmişçesine üretilmiş; olmayan telefon kayıtları varmış gibi ima edilmiştir. Gerçekte bunların hiçbirinin hukuki dayanağı olmadığı süreç ilerledikçe ortaya çıktığında ise, yalan bilgi yayan kişilerce, basitleştirici söylemlerle meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Ancak tüm bu yayınlara rağmen, söz konusu yanlış bilgileri dolaşıma sokan medya organları ya da kişiler hakkında hiçbir idari ya da hukuki inceleme yapılmamış; hatta aynı kişilerce bu kez, iddianamenin yayımlanmasının ardından, iddianamede yer alan suçlamalar hakkında kesinleşmiş bir yargı kararı varmışçasına aktarılmaya devam edilmektedir.

Medya üzerinden yürütülen algı yönetiminin bir diğer çarpıcı örneği ise TRT’de karşımıza çıkmaktadır. TRT, İBB iddianamesine ilişkin haberinde yer alan **“772 bin lira”** bilgisini **“772 milyon lira”** olarak servis etmiş; bu ağır hatayı **tam 12 saat**

boyunca düzeltmemiştir. Ardından yalnızca **2 saat süreyle** yayımlanan kısa bir düzeltme metni paylaşılmış, ancak bu süre zarfında yanlış bilgi zaten geniş bir kitleye ulaşmış, kamuoyu nezdinde soruşturmanın mali boyutuna ilişkin çarpıtılmış ve abartılı bir algı oluşturulmuştur.

Öte yandan, "4 bin sayfalık iddianame" söylemi, belgedeki yargısal içeriğin zenginliğinden ziyade, algı yönetimi stratejisidir. Son yılların politik yargı pratiklerinde sıkça rastlanan bu tür aşırı hacimli iddianameler, kamuoyu nezdinde "ortada çok ciddi bir suç örgüsü varmış" algısını üretmeyi amaçlamaktadır. Oysa ceza yargılamasında iddianamenin asli amacı, isnadın özünü açık, anlaşılır ve gereksiz ayrıntılardan arındırılmış bir çerçeveyle ortaya koymaktır. Bir iddianamenin gücü, hacminde değil; hukuki tutarlılığında, delil bütünlüğünde ve suçlamanın soyutlanmış niteliksel çerçevesinde aranmalıdır.

Yakın tarihli örnekler, bu durumun sonuçları bakımından önemli karşılaştırma imkanları sunmaktadır. Ergenekon soruşturmaları sırasında ana iddianame yaklaşık 3 bin sayfa civarında olup; dava dosyaları ve ek iddianameler hesaba katıldığında toplam belge hacmi bir milyonu aşan sayfalara ulaşmıştı. O dönem de milyonlarca sayfayı bulan belgeler, kamuoyunda "kompleks, çok katmanlı, devasa bir suç yapılanması" algısı yaratmak için kullanılmıştır. Ancak yıllar içinde bu iddiaların önemli bir bölümü çökmüş; soruşturmayı yürüten savcı yurt dışına kaçmış ve siyasi iktidarın "kandırıldık" açıklaması hafızalara kazınmıştır. Dolayısıyla iddianame hacmi ile hukuki gerçeklik arasında kurulan bu yapay ilişki, Türkiye'nin yakın geçmişinde de defalarca kullanılmış bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

İBB iddianamesinin binlerce sayfayı bulan yapısı da delillerin fazlalığından ya da suçlamanın olağanüstü niteliğinden değil; ağırlıklı olarak teknik tekrarlar, birbirini tekrar eden ifade alıntıları, farklı dosyalardan yapılan uzun metin aktarımları ve olay örgüsünün doğal sınırlarını aşacak şekilde genişletilmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu çerçevede iddianamenin büyüklüğü, iddianamenin söylemsel işlevini yansıtmaktadır. Böylelikle, yargılama öncesi dönemde, medya aracılığıyla kurulan suçlu imajına iddianame hacmi üzerinden inandırıcılık kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Yakın tarihin deneyimleri, hacmi büyüyen iddianamelerin her zaman gerçeği temsil etmediğini, bazen gerçeğin üzerini örtme işlevi gördüğünü göstermektedir. Bu nedenle İBB iddianamesinin hacmi, yargının işleyişine, siyasal atmosferin yargı süreçlerini şekillendirdiğine ve kamuoyunu yönlendirme amacına hizmet ettiğine dair bir gösterge niteliğindedir.

İBB Soruşturmalarında Savcılık Makamının Tarafsızlık Sorunu ve HSK'nın Etkisizliği

Soruşturma sürecinde savcılık makamının siyasi söylemle neredeyse tam uyumlu bir anlatı kurduğu görülmektedir. Bu uyum, yargının yürütme karşısında yapısal olarak güçsüzleştiğini ve bağımsızlığını kaybettiğini göstermektedir.

Bu süreç boyunca HSK'nın hiçbir inceleme, açıklama veya değerlendirme yapmamış olması ise; kurumun denetim işlevini fiilen yitirdiğini göstermektedir. HSK'nın bu derece pasif kalması, yargı bağımsızlığının yalnızca pratikte değil, kurumsal planda da aşındığını göstermektedir.

Bu tabloyu derinleştiren bir diğer unsur, **İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Akın Gürlek ve diğer isimlere dair Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yapılan şikayetlerin hiçbirinin işleme konulmamasıdır.** İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı **Akın Gürlek hakkında, başsavcılık görevini yürütürken, kamu iştiraki niteliğindeki ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahip, yabancı bir ülkede bulunan bir şirkette yönetim kurulu üyeliği yaptığı** gerekçesiyle yapılan başvuru incelemeye alınmamıştır.

Benzer şekilde, İBB'ye yönelik soruşturmayı yürüten İstanbul Cumhuriyet savcılarından birinin **makam odasında bulunan beyaz Toros marka araç maketiyle çektirdiği fotoğraf** nedeniyle yapılan şikayet de sonuçsuz bırakılmıştır.

Bunun yanı sıra, "Meşe" kod adlı gizli tanığın ifadelerinin daha sonra "İlke" kod adlı başka bir gizli tanığın beyanıymış gibi iddianameye geçirilmesi üzerine soruşturmayı yürüten savcılar hakkında HSK'ya yapılan başvuru da **aynı şekilde sonuçsuz bırakılmıştır.** Tüm bunlara rağmen, son HSK kararnamesiyle **Ekrem İmamoğlu hakkında yürütülen soruşturmanın savcıları terfi niteliğinde atamalara tabi tutulmuştur.**

İmamoğlu Dosyaları Ekseninde Yargı Kadrolarında Sürgün Ve Stratejik Terfiler

Ekrem İmamoğlu'nun Beylikdüzü Belediyesi'nde 2015 yılında gerçekleştirilen bir ihaleye ilişkin yürütülen ceza soruşturması kapsamında, ihaleye fesat karıştırma iddiasıyla yargılandığı dosyada beraat kararını veren mahkeme başkanı, kısa süre sonra yayımlanan HSK kararnamesiyle Kahramanmaraş'a atanmıştır. Söz konusu dosyanın seyri, yalnızca beraat kararından sonra gerçekleşen bu atamayla sınırlı kalmamıştır. Duruşmalar sırasında, savcının dört ardışık celse boyunca mütalaa sunmaktan kaçınması üzerine savcıyı usul yönünden uyaran hakimin Diyarbakır'a gönderilmesi, dava sürecindeki ilk tartışmalı değişikliklerden biri olmuştur. Bunun yanı sıra, 2023 yılı içerisinde HSK tarafından mahkemenin yapısına da müdahale edilmiş; mahkemenin yetkisi ikiye ayrılarak mevcut hakimin yanına ikinci bir hakim atanmıştır.

-Ekrem İmamoğlu'nun 14 Aralık 2022'de, 2 yıl 7 ay 15 gün hapis cezası aldığı ve siyasi yasak kararının verildiği "ahmak" davası da benzer heyet hareketliliğine sahne olmuştur. Bu dosyaya bakan İstanbul 7. Asliye Ceza Mahkemesi hakimi, 2022 Haziran kararnamesiyle Samsun'a gönderilmiş; sonrasında hakimin, İmamoğlu hakkında iki yılın üzerinde ceza verilmesi yönünde telkinlerle karşılaştığına ve benzer davalardaki içtihatları incelediğinde böyle bir cezanın hukuki denge açısından uygun olmayacağı kanaatine vardığına ilişkin açıklamaları gündeme gelmiştir.

-Ekrem İmamoğlu'nun diplomasının iptaline karşı açtığı davaya bakan ve üniversiteye açık hatayı soran mahkeme heyeti tamamen dağıtılmıştır. Yeni görevlendirilen heyet ise hiçbir inceleme yapmaksızın yürütmenin durdurulması talebini reddetmiştir.

-Diploma davası kapsamında, baskılar yalnızca hakimlerle sınırlı kalmamıştır. Ekrem İmamoğlu'nun diplomasına yönelik incelemede 'uygundur' raporu veren İstanbul Üniversitesi Dekanı Prof. Dr. Kamil Ahmet Köse yoğun baskıların ardından istifa etmek zorunda bırakılmıştır.

-İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Akın Gürlek'e yönelik hakaret, tehdit ve terörle mücadelede görev yapanları hedef gösterme suçlamalarını içeren davada mahkeme, 16 Temmuz'da hükmünü açıklamıştır. Ekrem İmamoğlu, hedef gösterme iddiasından beraat etmiş; diğer iki suç yönünden ise hapis cezaları oyçokluğuyla karara bağlanmıştır. Tüm suçlamalar bakımından beraat verilmesi gerektiği yönünde karşı oy

kullanan hakim, kararın ilanından yalnızca yirmi gün sonra İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki görevinden alınarak İstanbul 45. İş Mahkemesi'ne atanmıştır.

-HSK'nın 28 Kasım tarihli son kararnamesi ile de diploma için açılan ceza davasının ilk duruşmasında, Av. Mehmet Pehlivan'ın SEGBİS ile duruşmaya katılmasına karar veren, akabinde iktidar medyası ve Cumhurbaşkanı Danışmanı tarafından hedef gösterilen İstanbul 59. Asliye Ceza Mahkemesi hakimi Kahramanmaraş'a atanmıştır.

-Bunların yanı sıra, özellikle İBB iddianamelerine imza atan savcıların kısa süre içinde önemli pozisyonlara getirilmesi dikkat çekmiştir:

-İBB iddianamesine imza atan üç savcı, kısa süre içerisinde **İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili** olmuştur.

-Diploma ceza davasında iddianameyi yazan savcı, Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcı Vekili olarak atanmıştır.

-İmamoğlu'nun bilirkişi hakkında açıklamalarına ilişkin açılan davada, iddianameyi düzenleyen savcı ise; **Beykoz Cumhuriyet Başsavcı Vekilliği** görevine getirilmiştir.

-Cumhuriyet Halk Partisinin 2023 kurultayına ilişkin açılan ceza davasına bakan hakim de görevinden alınarak **Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesi üyeliğine** getirilmiş; yerine **Ankara 1. Sulh Ceza Hakimi** görevlendirilmiştir.

Bu yeni atamalar, İmamoğlu ile ilgili dosyalar üzerinde görev yapan savcı ve hakimlerin neredeyse tamamının — ya terfi yoluyla üst görevlere taşındığı ya da dosyalardan uzaklaştırıldığı — bir tabloyu gözler önüne sermektedir. Yargı kadrolarındaki bu yoğun hareketlilik, hem davaların seyrine hem de yargı bağımsızlığına ilişkin tartışmaları derinleştirmeye devam etmektedir.

İBB soruşturması etrafında şekillenen tablo, Türkiye'de ceza adalet sisteminin geçirdiği dönüşümün ulaştığı kritik eşiği açık biçimde ortaya koymaktadır. Sürecin başından itibaren gözlemlenen usul eksiklikleri, delilden ziyade söylem üzerinden kurulan isnatlar, soruşturmanın siyasi takvimle neredeyse birebir ilerleyen ritmi, medyanın

soruşturma makamlarından önce bilgi üretmesi ve yargı kadrolarında dikkat çekici bir biçimde görülen görev değişiklikleri; tüm bu unsurlar bir araya geldiğinde bağımsız yargı ilkesinin işlevsizleştiği ortadadır.

İBB soruşturması, ceza soruşturmalarının hukuk tekniğiyle değil, siyasi ihtiyaç ve senaryolarla şekillendiği bir dönemin örneğidir. Makul şüphe eşiğinin keyfi biçimde uygulanması, iddianamenin siyasi bir metin niteliğinde olması ve süreç boyunca yargı kurumlarının denetim mekanizmasını işletmemesi; Türkiye'de ceza adalet sisteminin siyasal müdahaleye açık hâle geldiğini somut biçimde göstermektedir.

Bu süreçte en dikkat çekici hususlardan biri de, yargı kurumlarının kendi iç denetim mekanizmalarını işletmemesi ve HSK'nın tüm gelişmeleri izlemekle yetinerek kurumsal denetim rolünü fiilen askıya almasıdır. Denetimsiz kalan bir yargı pratiği, siyasal alanın ihtiyaçlarına göre şekillenen soruşturmaları daha da meşrulaştırmakta; böylece ceza adalet sistemi, kendisini hukuki ilkelerle sınırlandıran kurumsal çerçeveden koparak siyasal müdahaleye açık bir yapıya doğru evrilmektedir. Soruşturmanın yürütülüş biçimi, kullanılan dil ve seçilen zamanlama, ceza muhakemesinin tarafsızlık ilkesinin zedelendiğini somutlaştırmaktadır.
Bu aşamada, Cumhuriyet Halk Partisi tarafından, davanın kamuoyu tarafından şeffaf biçimde izlenebilmesi amacıyla yargılamanın TRT'den canlı yayınlanmasını öngören kanun teklifi, TBMM Başkanlığı'na sunulmuş; teklifin gerekçesinde ise bu uygulamanın, dosya etrafında üretilen yanıltıcı bilgilerin önüne geçerek toplumsal kanaatin sağlıklı biçimde oluşmasını sağlayacağı vurgulanmıştır. Ne var ki, aylardır gündemde bekleyen bu teklif, MHP ve AKP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir. Bu ret kararı dahi tek başına, soruşturma kapsamındaki iddiaların gerçekle bağdaşmadığının göstergesidir. Zira iddialar gerçek olsaydı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın ve 15,5 milyon kişinin oyunu almış bir Cumhurbaşkanı Adayının yargılandığı bir davanın; kamu önünde, canlı yayınla izlenmesinden kimse çekinmez; tam tersine, şeffaflık ve demokratik meşruiyetin doğal bir gereği olarak savunulurdu.
Bu tablo, hukuk devletinin temel prensipleri açısından son derece vahimdir. Ceza muhakemesinin bağımsızlık ilkesinin siyasi rekabet araçlarına dönüştürülmesi, yalnızca bugünün değil, gelecekteki tüm soruşturmaların meşruiyetini tehdit eden bir kırılma yaratmaktadır.

Hukukun siyasal senaryoları uygulamanın aracı hâline geldiği bir düzende, adalet sisteminin yurttaş nezdindeki güvenilirliği ciddi biçimde zarar görür.

Bu nedenle İBB soruşturması, münferit bir ceza dosyasının ötesinde, Türkiye'de yargı düzeninin nasıl bir dönüşüm geçirdiğini, siyasal alanla hangi düzeyde iç içe geçtiğini gösteren bir örnek olarak değerlendirilmelidir.

Çok Partili Yaşamın Sona Erdirilmesine Yönelik Yargı Tehdidi

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından İBB soruşturması kapsamında ortaya atılan ve kamuoyuna yansıyan süreç, Cumhuriyet Halk Partisi üzerindeki kapatma tehdidinin fiiliyatta "siyasi parti kapatma ihtimali"ne kapı aralayacak biçimde formüle edildiğini ve muhalefete yine yargı yoluyla yapılan bir baskıyı açıkça ortaya koymaktadır. Bu tablo, toplumun büyük bir bölümünün desteğini alarak son yerel seçimde birinci parti olan CHP'yi hedef almaktan da öte çok partili demokratik siyasal rejime yönelik açık bir yargı tehdididir.

İlk olarak belirtmek gerekir ki, Başsavcılık kamuoyuna metin gönderirken "partinin kapatılması yönünde talep olmadığı, yalnızca yasal yükümlülük uyarınca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirimde bulunulduğu" ifadelerine yer vermiştir. Ne var ki, anayasal düzen ve demokratik teamüller bakımından böyle bir bildirimin, siyasi parti kapatma sürecinin resmen başlatılabileceğine yönelik açık bir tehdit olduğu ortadadır.

Cumhuriyet Halk Partisine yönelik kapatma imasını gündeme taşıyan son yargısal açıklamalar, Anayasa ile güvence altına alınmış çok partili demokratik düzeni hedef alan ağır bir müdahale niteliğindedir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına bildirim yaptığı yönündeki açıklaması, "zorunlu prosedür" söylemiyle yumuşatılmaya çalışılsa da, siyasi parti kapatma mekanizmasının meşrulaştırılmasına kapı aralamaktadır.

Anayasa'nın 68 ve 69. maddeleri, siyasi partileri ve çok partili yaşamı tehdit etmekten çok korumaya yönelik güvencelerdir. Soruşturma aşamasındaki siyasi maksatla birbirine dayandırılan uydurma suçlamaların gerekçe gösterilmesi suretiyle bir siyasi partinin tüzel kişiliğinin hedef alınması, siyasi haklara yönelik açık bir saldırıdır. Masumiyet karinesi, somut ve kesin delile dayanma zorunluluğu, adil yargılanma ilkesi

ortadadır; buna rağmen Cumhuriyet Halk Partisi hakkında kapatma ihtimalinin dahi konuşulması, 12 Eylül faşizminin bir başka görünümüdür.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu ülkenin kurucu partisidir ve çok partili yaşama geçişin de güvencesidir. Böyle bir partinin kapatma tehdidiyle karşı karşıya bırakılması Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik kazanımlarına yönelmiş ağır bir saldırıdır. Bu süreç, açıkça Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Yargı organlarının, siyasi iktidarın gündemini takip eden değil, hukuk düzenini koruyan bağımsız kurumlar olması gerekir. Oysa bugün tanık olunan tablo, yargısal yetkilerin siyasi alanı dizayn etmek amacıyla kullanıldığını göstermektedir. CHP'yi hedef alan kapatma söylemi, demokratik seçimlere müdahale niteliğindedir. AKP iktidarı, tükenen ömrünün çaresini demokrasiyi ortadan kaldıracak yöntemlerde aramaktadır.

Tutuklama Ve Gözaltı Tedbirinin Bir Cezalandırma Aracına Dönüştürülmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi çerçevesinde tutuklama ve gözaltı tedbirleri, esasen suç şüphesi, kaçma veya delil karartma ihtimali gibi somut gerekçelerle sınırlı ve ölçülü şekilde uygulanması gereken araçlardır. Ancak son dönemde bu tedbirlerin, özellikle muhalif siyasiler ve eleştirel gazeteciler üzerinde bir sindirme ve baskı aracı olarak kullanıldığı apaçık bir biçimde ortadadır. Ceza muhakemesi kanununda öngörülen ölçülülük ve süre sınırları, yani tutuklama ve gözaltı tedbirlerinin uygulanabileceği şartlar ve süreler çoğu zaman yok sayılmaktadır. Bu durum, hukukun üstünlüğü ve bireylerin temel hakları açısından ciddi riskler doğurmaktadır.

Tutuklamanın istisnadan çok "otomatik bir uygulama" haline gelmesi, hem masumiyet karinesine hem de kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına aykırıdır. Uluslararası denetim mekanizmalarının kararlarında da Türkiye'de tutuklamanın siyasal nitelik taşıdığı yönündeki tespitlerin artması, bu olgunun yapısal bir sorun haline geldiğini göstermektedir.

Örnekler, uygulamanın sistematik bir sorun olduğunu göstermektedir. Gazeteci Fatih Altaylı ve Furkan Karabay, kamuoyunda ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmesi gereken eleştirileri nedeniyle uzun süreli gözaltı ve tutuklama

süreçlerine maruz kalmış, bu süreçler boyunca delil ve suçun varlığına dair somut gerekçeler sunulamamıştır. Benzer şekilde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi iddianamesi çerçevesinde yargılanan ve toplamda 15 CHP'li belediye başkanının halen tutuklu bulunması, ceza muhakemesinde esas alınması gereken suç şüphesinin nesnel ve somut göstergelerle desteklenmediğini, siyasal saiklerle ve saf dışı etme politikasıyla yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, tutuklama tedbirinin cezalandırma veya sindirme amacıyla kullanıldığını göstermektedir.

Hukuki açıdan bakıldığında, tutuklama ve gözaltı tedbirlerinin amaç dışı kullanımı, yalnızca bireylerin özgürlüğünü ihlal etmekle kalmayıp, aynı zamanda hukukun temel ilkelerine ve adalet mekanizmasının güvenilirliğine zarar vermektedir. Ortaya konulan iddianamelerde, sanıkların suçluluğunu destekleyen somut delil ve belgelerin bulunmaması, bu tedbirlerin keyfi şekilde uygulandığının açık bir göstergesidir.

Örneğin, gazeteci Fatih Altaylı'nın anlattığı tarihi bir anekdot nedeniyle "Cumhurbaşkanını tehdit" suçundan tutuklanması ve halen tutuklu bulunması, yargısal reflekslerin siyasi tutuma göre şekillendiğinin en net delilidir. Zira Türk Ceza Kanunu'nda "Cumhurbaşkanını tehdit" suçu olarak tanımlanan bir suç tipi bulunmamaktadır. "Cumhurbaşkanına fiili suikast" şeklinde tanımlanan suç tipinin hukukun eğip bükülmesi vasıtasıyla tarihsel bir yoruma indirgenmesi yoluyla Altaylı'nın tutukluluğuna hukuksuz bir gerekçe uydurulmuş, neticeten cezaevinde siyasi tutsak edilmiştir. Böyle bir uygulama, hukuk devletinin yükümlülükleri ile çelişmekte ve yargının iktidarın elindeki bir sopaya dönüşmesinin yolunu açmaktadır.

Sonuç olarak, tutuklama ve gözaltı tedbirlerinin sistematik biçimde muhalifleri ve eleştirel sesi susturma aracı olarak kullanılması, Türkiye'de hukukun üstünlüğü ve insan hakları bağlamında ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bu tedbirlerin, ceza muhakemesi kanununda öngörülen şartlara ve ölçülülük ilkesine uygun şekilde uygulanması, adil yargılanma hakkının güvence altına alınması için acil bir gerekliliktir.

İnfaz Sistemindeki Sorunlar Ve Yargıya Yönelik Mali Politika

Türkiye'de ceza infaz sisteminde yaşanan sorunlar, hem insan hakları hem de yargının etkinliği açısından ciddi kaygılar doğurmaktadır. Cezaevlerinde aşırı kalabalık, yetersiz kadro ve sınırlı finansal destek, yönetim aksaklıklarına yol açmakta ve infaz sisteminin işleyişini tehdit etmektedir. Bu durum, özellikle AİHM ve CPT raporlarında sıkça

vurgulanan yaşam hakkı, işkence yasağı ve adil muamele ilkeleri açısından ihlallere yol açmaktadır.

Cezaevlerindeki doluluk oranları, kapasitenin üzerinde olması nedeniyle mahkûmların sağlıklı bir yaşam sürmesini engellemektedir. Bu aşırı kalabalık, sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırmakta, hijyen koşullarını olumsuz etkilemekte ve mahkûmlar arasında sosyal çatışmalara neden olmaktadır.

Kadroların yetersizliği, infaz personelinin görev yükünü artırmakta ve cezaevlerinde etkin denetimin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Yetersiz personel, mahkûmların eğitim, rehabilitasyon ve psikososyal destek hizmetlerine erişimini de sınırlamaktadır. Bu eksiklik, sistemin rehabilitasyon ve topluma yeniden kazandırma işlevini zayıflatmaktadır.

Adalet Bakanlığı verilerine göre, 01 Ekim 2025 itibarıyla Türkiye genelinde 402 ceza infaz kurumu faaliyet göstermektedir ve 04 Kasım 2025 itibarıyla bu kurumlarda 67.842 kişi güvenlik ve gözetim personeli olarak görev yapmaktadır. Ancak, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un amaçlarına rağmen, infaz ve koruma memurlarının çalışma koşulları, mevzuatta öngörülen standartların gerisinde kalmaktadır.

Personel, 12 saatlik vardiyalar ve nöbet sistemiyle çalışmakta, uzun mesai süreleri ve sürekli baskı altında olma durumu ile karşı karşıya bırakılmaktadır. Hükümlü ve tutuklularla sürekli temas hâlinde bulunmalarına rağmen, meslekleri hâlen genel idare hizmetleri sınıfında değerlendirilmektedir; bu durum, fiilen kolluk hizmetleriyle benzer riskler taşıyan personelin hak ettiği özlük haklarından yoksun bırakılmasına yol açmaktadır. İş güvenliği, eğitim, sosyal imkânlar ve psikolojik destek konularında eksiklikler, memurların motivasyonunu ve mesleki tatminini ciddi biçimde düşürmektedir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun raporu ve Ceza İnfaz Kurumları Personeli Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği talepleri, infaz ve koruma memurlarının çalışma koşullarının acil biçimde iyileştirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Raporda, mesleki tatmin ve örgütsel bağlılığın artırılması, özlük haklarının iyileştirilmesi, meslekte yükselme kriterlerinin güncellenmesi, çalışma sürelerinin azaltılması, eğitimlerin kapsamlı ve uygulamaya dönük hâle getirilmesi, psikolojik

destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, sosyal faaliyet imkânlarının artırılması ve meslek özelinde ayrı bir hizmet sınıfının oluşturulması önerilmektedir. Bununla birlikte personel, yıpranma payı, meslek günü ilanı, görevde yükselme ve meslek kanunu çıkarılması gibi taleplerle de karşı karşıya kalmaktadır. Mevcut koşullar, Bakanlık bütçesinin personelin insanî ve mesleki ihtiyaçlarına yanıt vermediğini göstermekte olup, Adalet Bakanlığı bütçesinin bu eksiklikleri gidermeye yönelik ciddi bir plan ve taahhüt içermemesi nedeniyle kabul edilemez niteliktedir.

Cezaevlerinde aşırı kalabalık ve insan hakları ihlalleri devam etmektedir. Yetersiz kadro ve finansal destek, cezaevlerinde yönetim aksaklıklarına yol açmaktadır. Etkin denetim mekanizmalarının yokluğu, sistematik hak ihlallerinin sürmesine zemin hazırlamaktadır.

Adalet Bakanlığı bütçesi ise siyasi kontrol ve baskı mekanizmalarına öncelik vermektedir. İnfaz sisteminin etkinliğini artırmak ve insan haklarına uygun yönetimi sağlamak için gerekli kaynakları aktarmamaktadır.

Basın Ve İfade Özgürlüğü

Türkiye'de basın özgürlüğü 2025 yılında, özellikle gazetecilerin tutuklanması ve düzenleyici kurumların uyguladığı ağır yaptırımlar aracılığıyla ciddi bir gerileme göstermiştir. Tutuklamalar, CMK 100 ve ilgili diğer usul hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesine rağmen, uygulamada hukuki sınırlamaların göz ardı edildiği görülmektedir. Gazetecilere yöneltilen suçlamalar arasında örgüt üyeliği, örgüt propagandası ve kamu görevlisine hakaret gibi maddeler yer almakta, ancak bu suçlamaların çoğu ifade özgürlüğü sınırlarını belirlemede aşırı geniş yorumlara dayanmakta ve sübjektif değerlendirmelere açık olmaktadır.

Söz konusu dönemde çok sayıda gazeteci tutuklanmış, uzun tutukluluk süreleri verilmiş ve bazı gazeteciler hakkında ağır hapis cezaları kararlaştırılmıştır. Bu durum, basın çalışanlarının ve medya kuruluşlarının, haber üretimi ve kamuoyunu bilgilendirme görevlerini yerine getirmede ciddi bir caydırıcılık ile karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Tutuklama ve gözaltı uygulamaları, yalnızca bireysel gazetecilere değil, toplumsal muhalefetin görünürlüğüne ve kamuoyunun bilgi edinme hakkına da doğrudan müdahale etmektedir.

Baskının bir diğer boyutu, düzenleyici kurumlar tarafından uygulanan mali ve yayın kısıtlayıcı yaptırımlardır. RTÜK benzeri kurumların yüksek miktarda para cezaları ve ekran karartma gibi yaptırımlar uygulaması, medya kuruluşlarını otosansüre zorlamakta ve bağımsız yayıncılık ilkelerini zayıflatmaktadır. Bu tür önlemler, ifade özgürlüğü ve haber alma hakkının ulusal ve uluslararası hukuk bağlamında korunması ilkelerine açıkça aykırıdır.

İnternet ortamı, özellikle siyasal eleştirinin yoğunlaştığı bir alan olması nedeniyle sıkı idari ve teknik müdahalelere konu olmaktadır. Sosyal medya içeriklerinin hızla soruşturma konusu yapılması, erişim engellerinin yaygınlaşması ve dijital platformlara uygulanan içerik kaldırma yükümlülükleri, kamusal tartışma alanının sınırlandırılmasına yol açmaktadır.

Expression Interrupted'ın yayımladığı rapora göre 2025'in ilk çeyreğinde 90 ayrı davada 157 gazeteci yargılanmış, 25 gazeteci tutuklanmış, 50 gazeteci gözaltına alınmıştır. RTÜK, muhalif televizyonlara 25,3 milyon TL'yi aşan para cezası kesmiştir.

Freedom House 2024 raporunda Türkiye, 100 üzerinden değerlendirmede 33 puan alarak "özgür olmayan" kategorisinin en sonunda yer almıştır. Türkiye daha önce, 2016 yılında 53 puanla, 2017 yılında ise 38 puanla "kısmen özgür ülkeler" kategorisindeyken, 2018 itibarıyla puanının 32'ye düşmesiyle birlikte "özgür olmayan ülkeler" kategorisine geçiş yapmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi'ne, belediyelerine, milletvekillerine ve yöneticilerine yönelik toplu ve sistematik bir yargı saldırısı yürütülmüştür. Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer, Beşiktaş Belediye Başkanı Rıza Akpolat, Beykoz Belediye Başkanı Alaattin Köseler, Şile Belediye Başkanı Özgür Kabadayı, Beyoğlu Belediye Başkanı İnan Güney, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Zeydan Karalar, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Muhittin Böcek, Adıyaman Belediye Başkanı Abdurrahman Tutdere başta olmak üzere çok sayıda belediye başkanı gözaltına alınmış, tutuklanmış ve bazı belediyelere kayyım atanmıştır. Yargılandıkları davalardan beraat etmiş ve tahliye edilmiş olmalarına rağmen Ahmet Türk ve Ahmet Özer görevlerine iade edilmemiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Kongresi'nin hukuk dışı ihtiyati tedbir kararıyla iptal edilmesi, il başkanlığına kayyım atanması ve kurultay hakkında açılmış olan davalar, siyasi partilerin iç işleyişine doğrudan yargı müdahalesi anlamına gelmektedir.

Gazeteciler Fatih Altaylı, Suat Toktaş, Ercüment Akdeniz, Furkan Karabay başta olmak üzere çok sayıda basın emekçisi ifade vermeye çağırıldıkları takdirde gidecek olmalarına rağmen sabah baskınları ile evlerinden gözaltına alınmış ve ardından tutuklanmıştır. Kimi gazeteciler iddianamesiz biçimde çok uzun süre tutuklu kalmıştır. Basın emekçilerinin yanı sıra akademisyenler, sanatçılar, gençler ve barışçıl gösteri hakkını kullanan yurttaşlar ceza tehdidiyle susturulmak istenmiştir. Yüzlerce genç Saraçhane'de barışçıl gösteri hakkını kullandığı için tutuklanmıştır. Kimileri alandan kimileri toplu taşıma aracı kullanırken kimileri ise evlerinden sabah baskınları ile alınarak tutuklanmıştır. Bu uygulamalar, Anayasa'nın 34. ve 36. maddelerince güvence altına alınmış olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ile adil yargılama hakkına doğrudan müdahaledir.

Bu uygulamalar, demokratik toplumların temel kurumları olan yasam, yürütme ve yargı arasındaki dengeyi bozmakta ve kamu vicdanını derinden etkilemektedir. Muhalefet partilerine, yerel yönetimlere ve basına yönelik sistematik biçimde gerçekleştirilen yargı tacizleri, Türkiye'de toplumsal güven açısından ciddi riskler oluşturmaktadır. Bu tacizler sadece bireyleri değil, aynı zamanda demokratik kurumların işleyişini ve toplumsal barışı da tehdit etmektedir.

Hukuki çerçeve açısından uygulamalar, Anayasa'nın 25, 26 ve 28 maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü ile çatışmaktadır. Suç isnatlarının dayanağı belirsiz ve hukuki dayanaktan yoksundur. Demokratik hukuk düzeninde ifade özgürlüğü yalnızca şiddet çağrısı veya suç teşvik eden içeriklere karşı sınırlanabilirken, mevcut uygulamalarda bu sınırlamaların siyasi saiklerle yapıldığı ortadadır.

Temel Hak ve Özgürlüklerin Kısıtlanması

Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin ana çerçevesi Anayasa'nın II. Kısmında düzenlenmiştir. Bu güvenceler hem klasik hakları hem sosyal hakları hem de siyasal hakları kapsamaktadır. Hakların sınırlanmasına ilişkin genel esaslar ise 13. maddede ortaya konulmuştur. Buna göre:

- Sınırlama kanunla yapılmalı.
- Demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmalı.
- Ölçülülük ilkesine bağlı olmalı.
- Anayasa'nın özüne dokunmamalı.

Bu çerçeve, hak ve özgürlüklerin istisnai olarak sınırlandırılabileceğini kabul etmekle birlikte, sınırlamanın ancak zorunlu ve meşru sebeplere dayanması gerektiğini açıkça ortaya koyar. Dolayısıyla devletin pozitif yükümlülükleri yalnızca müdahaleden kaçınmayı değil, aynı zamanda hakların kullanımını kolaylaştıracak düzenlemeler yapmayı ve bireyleri üçüncü kişilerin ihlallerine karşı korumayı da kapsar. Ancak Türkiye'de siyasi iktidarın demokratik haklar üzerindeki baskısı, elle tutulur, gözle görülür bir hal almıştır. Nitekim bu durum, uluslararası endekslere de yansımıştır.

- Kopenhag merkezli Demokrasiler İttifakı Vakfı tarafından 2024 yılında yayımlanan Demokrasi Algısı Endeksinde, 53 ülke içerisinde Türkiye, 47. sırada yer almıştır.

- The Economist'in 2023 yılında yaptığı çalışmaya göre, Türkiye Demokrasi Endeksi'nde 174 ülke arasından 103'üncü sırada yer almıştır.

Uygulamada yaşanan en temel sorunlardan biri, bu anayasal sınırların geniş yorumlanarak devlet müdahalesine fazla alan açılması, buna karşın bireylerin özgürlük alanlarının daraltılmasıdır. Kolluk kuvvetlerinin uygulamaları, idarenin takdir yetkisini aşan kararları, toplantı ve gösteri yürüyüşlerine yönelik rutin yasaklamalar, ifade özgürlüğü alanındaki cezalandırıcı yaklaşım ve ceza yargılamasının muhalif aktörlere karşı caydırıcı bir araç olarak işlev görmesi, bu anayasal sınırların fiilen işlevsizleştirildiğini göstermektedir.

Buna ilişkin en net örnek CHP'nin Cumhurbaşkanı Adayı Ekrem İmamoğlu'nun uydurma suçlamalarla tutuklanmasına yönelik tepki gösteren vatandaşların katıldığı Saraçhane eylemleridir. Bu eylemler, ülkenin dört bir yanında destekçi bulmuş, binlerce insan bu protestolarla demokratik ve barışçıl tepkisini ortaya koymuştur.

Özellikle Anayasa'nın 34'üncü maddesi ile güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanan üniversite öğrencilerinin ve yurttaşların yoğun şekilde kolluk şiddetine maruz kalarak, kötü muamele yasağına aykırı uygulamalarla gözaltına alınması, tutuklanması bu hakkın fiilen ortadan kaldırıldığının en net delilidir.

Bu eylemlere yönelik hukuksuz müdahaleler öyle bir hal almıştır ki, 27 Mart 2025'te Saraçhane eylemleri kapsamında Cevahir AVM önünde toplanan yaklaşık 120 kişi

herhangi bir yasak kararı olmadığı halde gözaltına alınmış, kolluğun orantısız müdahalesine maruz kalmış, hakkında dava açılmış ve sanık rolüyle yargılanmışlardır.

Mahkemenin yaptığı yazışmada verilen resmi bilgiye göre, belirtilen tarih ve yer için hiçbir yasak kararı olmadığı ortaya çıkmıştır. Mahkeme, duruşmayı ileri bir tarihe ertelediğinden söz konusu 120 kişi haksız ve hukuksuz biçimde halen sanık olarak yargılanmaya devam etmektedir.

Daha da çarpıcı olan, yargısal süreçlerin bu hukuksuz tabloyu bertaraf etmek yerine meşrulaştırırcasına işlemesidir. Hakkında hiçbir yasak kararı bulunmayan bir alanda toplanan 120 kişinin halen sanık sıfatıyla yargılanmaya devam ediyor olması, ceza yargılamasının eleştiriye baskı için araçsallaştırıldığını ortaya koymaktadır. Yargılama sürecinin sürüncemede bırakılması, sanıkların üzerindeki baskıyı ve belirsizliği artırmakta, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanmak isteyen diğer yurttaşlar üzerinde de açık bir gözdağı işlevi görmektedir. Bu durum, ceza yargılamasının bir "hukuki süreç" olma niteliğini yitirerek siyasi kararların tamamlayıcısı haline geldiğini düşündürmektedir.

Barışçıl protestolar etrafında yaşanan bu süreç, iktidarın muhalif toplumsal tepkileri bastırmak amacıyla kolluk ve yargı eliyle oluşturduğu sistematik baskı mekanizmasının somut bir örneğidir. Bu mekanizma, Anayasa'nın öngördüğü demokratik toplum düzeniyle bağdaşmayan yöntemlerin sıradanlaştırılmasına yol açmaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanan yurttaşların maruz kaldığı müdahalenin keyfiliği, yargılamanın sürdürülüş biçimi ve idarenin kendi işlemlerine ilişkin bilgi saklama eğilimi birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de temel özgürlüklere yönelik müdahalelerin münferit değil, yapısal nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Soruşturmanın Gizliliğini Sistematik İhlal

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 157'nci maddesi soruşturmanın gizliliğini emredici şekilde düzenlemektedir. Yine, Türk Ceza Kanunu'nun 285'inci maddesi soruşturmanın gizliliğini ihlal etme fiilini bir suç olarak düzenlemiştir. Buna rağmen İBB iddianamesi süreci başta olmak üzere birçok kritik soruşturmada iddianame hazırlanıp mahkemeye sunulmadan önce içeriği iktidara yakın medya organlarında yayımlanmış, dosyada yer alan bilgi ve belgeler yandaş televizyon kanallarında günlerce servis edilip

tartıştırılmıştır. Bu durum, soruşturma makamlarının tarafsızlığını yitirdiğinin ve bir siyasi operasyon taktiği uygulandığının açık göstergesidir.

Diğer yandan, yandaş mecralara çarşaf çarşaf sızdırılan soruşturma bilgilerinin gizlilik gerekçesiyle dosya avukatlarından gizlenmesi, savunma hakkını ortadan kaldıran, adil yargılanma ilkesini yok sayan bir nitelik arz etmektedir. Dahası, iktidar güdümünde yürütülen yargısal süreçlerde avukatların mesleki faaliyetleri kriminalize edilmeye çalışılmış, kimi zaman dosya avukatları "müvekkillerini savunma" suçu dolayısıyla gözaltına alınmış, tutuklanmıştır. Nitekim, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Cumhurbaşkanı Adayı ve İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun avukatı Mehmet Pehlivan, avukatlık mesleğinin icra ettiği için aylardır "kuyu tipi hapishane" olarak adlandırılan bir hapishanede insan onuruna aykırı koşullarda hukuksuzca tutulmaktadır. Davet üzerine bizzat icabet ettiği adliyede hakkında "kaçma şüphesi" gerekçesiyle tutuklama kararı verilmiştir. Tüm bu hukuksuz uygulamalar, muhalefete yönelik ısrarla sürdürülen düşman ceza hukuku pratiğinin bir yansımasıdır.

Avukatlık Mesleğinin Durumu

Türkiye'de savunma hakkının normatif çerçevesi Anayasa'nın 36. maddesi ve CMK'nın savunmaya ilişkin hükümleriyle güvence altına alınmıştır. Ne var ki uygulama, kağıt üzerinde yazılı hakların ve güvencelerin politik süreçler karşısında nasıl kolaylıkla baypass edildiğini kanıtlamaktadır. Savunma faaliyetinin, özellikle siyasal nitelikli dosyalarda, ceza soruşturmasının "hedefi" haline getirildiği bir iklim oluşmuş durumdadır. Avukatın müvekkiliyle özdeşleştirildiği, savunma faaliyetinin suçla karıştırıldığı ve yargı makamlarının medya etkisiyle bu yanlı algıyı pekiştirdiği ortamda savunmanın bağımsızlığından söz etmek mümkün değildir.

Savunma makamının içerisinde bulunduğu yapısal sorunlar bundan ibaret değildir. Ekonomik koşullar, mesleki itibar, savunma makamının kurumsal konumu ve siyasal baskı başlıkları iç içe geçmiş; ortaya hem bireysel hem kurumsal düzeyde ciddi bir erozyon çıkarmıştır. Bu erozyonun temelinde, savunmanın yargılamadaki asli kurucu unsur olarak değil, sistemin "tahammül ettiği" bir alan olarak görülmesi yatmaktadır. Bu bakış açısı, avukatın ekonomik güvencesizliği ile mesleki anlamda itibarsızlaştırılmasını aynı çizgide buluşturmaktadır.

Son verilere göre, halihazırda 204 bin avukatın mevcut olduğu, bu avukatların 90 bininin 0-5 yıl arası kıdeme sahip olduğu bilinmektedir. Mesleki planlama yapılmaksızın açılan hukuk fakültelerinin hem nitelik hem de nicelik bakımından geleceğe etkili ve geri döndürülemez biçimde sistemde yarattığı sorunlar, görmezden gelinmektedir.

Öncelikle ekonomik koşullar, mesleğin sürdürülebilirliğini tehdit eden bir noktaya gelmiştir. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi, piyasa gerçekliğinin ve enflasyonun gerisinde kalmakta; genç avukatların büyük bir bölümü asgari ücret seviyesinde ya da altında çalışma koşullarına mahkûm edilmektedir. Kamu kurumlarında çalışan kişilere getirilen kolaylıklarla avukatlığın "yan meslek" gibi görülmesi, hem arz fazlasını büyütmekte hem de savunma mesleğini değersizleştirmektedir. Yüz binleri aşan avukat sayısı, hukuk fakültelerinin kontrolsüz artışı ile birleşince rekabeti nitelik temelinden çıkarıp hayatta kalma mücadelesine dönüştürmektedir. Mesleki gelir güvencesi bu kadar zayıf olduğunda, avukat bağımsızlığı da soyut bir ilkeden ibaret kalır.

Mesleki itibarın aşınması ise daha derin ve daha tehlikeli bir sorundur. Avukata; kollukta, adliyede, idari makamlar karşısında sistematik olarak ikinci sınıf muamele yapılmaktadır. Savunmanın yargısal sürecin asli bir unsuru olduğu yönündeki anayasal güvence, uygulamada sembolik bir ifadeye dönüşmüş; avukatın müvekkilini temsil ederken karşılaştığı engellemeler olağanlaştırılmıştır. Avukatın dosyaya erişiminin keyfi biçimde sınırlandırılması, duruşmalarda küçültücü tavırlar, soruşturma evrelerinde işlevsiz kılınması ve vekil edenle görüşmelerin fiili kısıtlamalara maruz kalması, mesleğin saygınlığını aşındıran uygulamalardır. Bu tablo, adil yargılanma hakkının bizzat devlet eliyle zedelendiğini göstermektedir.

Ceza soruşturmalarında avukata yönelen baskı, özellikle son yıllarda belirgin bir biçimde artmıştır. Mesleki faaliyet nedeniyle avukat hakkında soruşturma başlatılması, müvekkilinin siyasi kimliği ya da isnat edilen suç nedeniyle avukatın da hedef haline gelmesi, savunmanın cezalandırıldığı bir iklim yaratmaktadır. Avukatın müvekkiliyle özdeşleştirilmesi, hem ulusal hukuk düzenine hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına açıkça aykırı olduğu halde ısrarla devam ettirilmektedir. Bu durum, savunma makamının korku iklimi altında çalışmasına yol açarak mesleki itibar kadar yargılamanın meşruiyetini de zedelemektedir.

Özetle sistem, avukatı ekonomik güvencesizlik ve kurumsal itibarsızlık arasında sıkıştırıp bir yandan da siyasal ve idari baskı altında tutmaktadır. Bu tablo salt mesleki bir sorun değil; hukuk devletinin sigortası olan savunmanın işlevsizleştirilmesinin göstergesidir. Avukatın itibarsızlaştırıldığı bir ülkede yargı bağımsızlığı zaten kağıt üzerinde kalır; adil yargılanma hakkı bir hak olmaktan çıkar, bir ayrıcalığa dönüşür. Bugün yaşanan sorunlar, avukatların bireysel taleplerinin ötesinde, ülkenin hukuk düzeninin çürümekte olduğunun kanıtıdır.

Hukuk Eğitimi Ve Yargı Kurumsal Kapasitesini Eksikliği

Türkiye'de hukuk eğitimi ve yargının kurumsal kapasitesi, hukukun üstünlüğü ve adil yargılanma ilkelerinin etkin şekilde uygulanabilmesi için kritik öneme sahiptir. Ancak son yıllarda hem eğitim sisteminde hem de yargı kurumlarında ciddi eksiklikler ve sistematik sorunlar gözlemlenmektedir.

Hukuk fakültelerinin kontenjanları azaltılmak istenmekte, özellikle devlet üniversitelerinde yüksek kaliteli eğitim veren fakültelerin kontenjanları düşürülürken, vakıf üniversitelerindeki kontenjanlar sabit tutulmaktadır. Bu durum, hem liyakat temelli bir eğitim modelinin işlemesini engellemekte hem de hukuki bilgi birikimi açısından nitelikli mezun sayısının azalmasına yol açmaktadır. Kaliteli eğitimden yoksun mezunlar, yargının kurumsal kapasitesinin güçlenmesini zorlaştırmaktadır.

Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı (HMS) ve diğer mesleki yeterlilik sınavları da ciddi eleştiriler almaktadır. Sınavların ezbere dayalı olması, bilgiyi analiz etme ve uygulama yetkinliğini ölçmede yetersiz kalması, hukuk eğitimi ile mesleki pratiği arasındaki uyumsuzluğu artırmaktadır.

Kurumsal kapasite eksikliği, sadece bireysel yargı mensuplarını değil, aynı zamanda mahkemelerin etkinliğini ve adil yargılanma süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Mahkemelerde dosya yoğunluğu, eksik personel ve yetersiz altyapı, yargılamaların gecikmesine ve adil yargılanma hakkının ihlaline neden olmaktadır. Ayrıca, teknolojik altyapı ve dijital dosya yönetim sistemlerinin yetersizliği, modern yargı uygulamalarının etkin şekilde yürütülmesini engellemektedir.

Özetle, hukuk eğitimi ve yargı kurumsal kapasitesinde yaşanan eksiklikler, Türkiye'de hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve etkin adalet hizmeti açısından ciddi riskler

oluşturmaktadır. Eğitim ve kapasite eksikliklerinin giderilmemesi, uzun vadede hukuki güvenlik ilkesinin zayıflamasına ve demokratik denetim mekanizmalarının işlevsizleşmesine yol açacaktır.

SONUÇ

Adalet Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçe ve kesin hesap kanun teklifi, hukuki güvenliğin ve anayasal sadakatin ciddi biçimde aşındığı bir dönemin mali çerçevesini oluşturmaktadır. Bütçe, teknik bir metin olmaktan çıkarak yargı sistemine yönelen siyasal müdahalelerin, yargı bağımsızlığını zedeleyen atama ve terfi pratiklerinin, temel hak ve özgürlüklerin sistematik biçimde sınırlandırılmasının ve ceza muhakemesi kurumlarının siyasi amaçlarla araçsallaştırılmasının finansmanı haline gelmiştir. Muhalefet şerhimizde ortaya konulan somut örnekler, bütçenin hukuksuzluk ikliminin devamını mümkün kılacak bir araçtan öteye gidemeyeceğini göstermektedir.

Tüm bu somut örnekler değerlendirildiğinde 2026 Adalet Bakanlığı bütçe teklifinin hukukun üstünlüğü ilkesini güçlendiren bir finansal plan değil, hukuk düzenindeki çöküşü derinleştiren bir siyasal tercihin mali çerçevesi olduğu açıkça görülmektedir. Yargı bağımsızlığı, savunma hakkı, ceza muhakemesinin adil niteliği ve temel özgürlüklerin anayasal çerçevesinin göz ardı edildiği bir ortamda yeni adliyeler inşa etmenin ve bu adliyelere "saray" ismi koymanın ne hukuk devleti olma adına ne de demokrasi adına olumlu bir gelişme sağlamayacağı ortadadır.

Özetle; Türkiye'de adalet sistemi uzun süredir yapısal bir bozulma süreci yaşamaktadır. Bu bozulma, hukukun üstünlüğü ilkesinin zayıflaması, yargı bağımsızlığının aşınması, tutuklama tedbirinin ölçüsüz biçimde kullanılması, yürütmenin yargı ve yasama üzerindeki ağırlığının artması gibi alanlarda kendisini göstermektedir. Adalet hizmetlerinin öngörülebilirliğini azaltan, vatandaşın hukuki güvenlik duygusunu zedeleyen ve Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleriyle uyumsuzluk yaratan bu tablo, hukuk devleti ilkesinin güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu çerçevede muhalefet şerhimiz, mevcut sorunları tespit etmekten ziyade, Cumhuriyet Halk Partisi'nin adalet alanında ortaya koyduğu çözüm yaklaşımını teknik bir çerçevede sunmayı amaçlamaktadır. CHP'nin yaklaşımı, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem ilkelerine dayalı, yargının bağımsızlığını ve

tarafsızlığını güçlendiren, hukuki öngörülebilirliği artıran ve temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan bir reform programıdır.

Biz CHP Olarak Ne Yapacağız?

1. Yargı Bağımsızlığını Güçlendirecek Kurumsal Düzenlemeler

Hakimler ve Savcılar Kurulu ikiye ayrılacak, yargı bağımsızlığı ile savcılık teşkilatının fonksiyonel ihtiyaçları birbirinden ayrıştırılacaktır.

- **Hakimler Kurulu'nun oluşumunda yürütmenin etkisi tamamen sona erdirilecek, Adalet Bakanı ve Bakanlık bürokratlarının kurulda yer alması anayasal güvence ile engellenecektir.**

- **Üyelerin seçiminde çoğulculuk, şeffaflık ve uzmanlık ilkeleri esas alınacaktır.**

- **Mesleğe kabul, disiplin ve terfi süreçleri denetime açık hale getirilecek, yargı mensupları üzerindeki idari baskı alanları ortadan kaldırılacaktır.**

Coğrafi teminat anayasal güvenceye bağlanacak; hakim ve savcıların, verdikleri kararlar nedeniyle başka yerlere atanma baskısına maruz kalmaları engellenecektir.

2. Yargılama Süreçlerinde Adalet, Ölçülülük ve Öngörülebilirlik

Tutuklamanın istisna olması ilkesini güçlendirmek amacıyla Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kapsamlı değişiklik yapılacaktır:

- **Tutuklama ve tutukluluğun incelenmesi kararlarında somut olgu ve gerekçe zorunluluğu getirilecek, gerekçesiz veya standart metinlerle tutuklama kararı verilmesinin önüne geçilecektir.**

- **Soruşturmalarda "gizlilik" kararının kapsamı daraltılacak, belli sürelerde otomatik gözden geçirme zorunluluğu getirilecektir.**

- **Uzun tutukluluğu önlemek için hedef süre yaklaşımı benimsenecek ve yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması sağlanacaktır.**

Sulh Ceza Hakimlikleri kaldırılacak, yerine bağımsız, denetlenebilir ve hukuk tekniğine uygun sulh mahkemeleri kurulacaktır.

3. Yargının İşlevselliğini Artıracak Yapısal Adımlar

Savcılık teşkilatı güçlendirilecek ve savcıların etkin soruşturma yürütmelerini sağlayacak şekilde bağımsız bir Adli Kolluk Teşkilatı oluşturulacaktır.

Bu yapı, delil toplama ve soruşturma süreçlerinde siyasi müdahalenin önüne geçecek, savcıların inisiyatifini güçlendirecektir.

Hukuk fakültelerinin niteliği yükseltilecek, kontenjanlar azaltılacak ve müfredat uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilecektir.

Türkiye Adalet Akademisi'nin eğitim kapasitesi artırılacak; hâkim ve savcıların kararlarında içtihat uyumu, gerekçelendirme kalitesi ve insan hakları standartları esas alınacaktır.

4. Yüksek Mahkemelerin Otoritesini Güçlendiren Düzenlemeler

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı açık ve tartışmasız biçimde düzenlenecek;

- **Bu kararlara uymayan kamu görevlilerine yönelik idari ve disiplin yaptırımları uygulamaya konulacaktır.**

- **AYM'ye bireysel başvuru yolu güçlendirilecek, kapsamı ekonomik ve sosyal hakları da içine alacak şekilde genişletilecektir.**

- **Anayasa'ya aykırı kanun ve işlemlerin denetimi güçlendirilerek hukuk devletinin koruyucu mekanizmaları etkili hale getirilecektir.**

5. Savunma Hakkının Güçlendirilmesi ve Avukatlık Mesleği

Çoklu baro sistemi kaldırılacak, baroların kurumsal birliği yeniden tesis edilecektir.

- **Avukatlığın bağımsız bir kamu hizmeti olduğu ilkesi anayasal güvenceye alınacaktır.**

- **Baro seçimlerinde temsilde adalet sağlanacak, savunma makamının yargı süreçlerinde eşit konumu korunacaktır.**

Kadınlar, yoksullar ve kırılgan gruplar için adli yardım mekanizmaları genişletilecek, hukuka erişim güçlendirilecektir.

6. Kanun Hükmünde Kararnamelerden Kaynaklanan Mağduriyetlerin Giderilmesi

Olağanüstü Hal döneminde çıkarılan KHK'lar nedeniyle hakkında herhangi bir somut suç delili bulunmayan, beraat eden veya takipsizlik kararı alan bireylerin görevlerine iadesi sağlanacaktır.

Göreve iadede fiili imkânsızlık olması durumunda müktesep hakları korunarak uygun kadrolara atama veya erken emeklilik seçenekleri uygulanacaktır.

Bu süreç bağımsız bir komisyon ile şeffaf, hızlı ve objektif kriterlere göre yürütülecektir.

7. Yasama Süreçlerinin Demokratikleşmesi ve Denetlenebilirlik

Torba kanun uygulamasına son verilecek; kanun yapım süreçleri katılımcı, öngörülebilir ve kurumsal hale getirilecektir.

- **Komisyon çalışmalarında uzman, STK ve meslek örgütlerinin görüşü zorunlu hale getirilecektir.**

- **Bütçe hakkı yalnızca TBMM'nin yetkisinde olacak; yürütmenin bütçe üzerinde kararnameyle düzenleme yapması engellenecektir.**

- **Kesin Hesap Komisyonu başkanlığı ana muhalefete verilecektir.**

CHP olarak hedefimiz; bağımsız, tarafsız ve öngörülebilir bir yargı düzeni kurmak, vatandaşın hukuki güvenliğini güçlendirmek ve demokratik hukuk devletini kurumsal temelleriyle yeniden inşa etmektir.

Bu amaçla önerilerimiz; yürütmenin yargı üzerindeki etkisini azaltan, savunma hakkını güçlendiren, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan ve yüksek yargı kararlarının bağlayıcılığını tartışmasız hâle getiren kapsamlı bir reform paketini oluşturmaktadır.

XXX. GÜVENLİK POLİTİKASI

İçişleri Bakanlığı, temel olarak güvenlik politikalarından sorumlu olan bakanlıktır. Güvenliğin önemi tartışılmaz olmakla birlikte demokrasilerde özgürlük ve güvenlik arasında bir dengenin sağlanmasına ihtiyaç vardır. Demokrasileri otoriter rejimlerden, totaliter rejimlerden, diktatörlükten ayıran en önemli kavram, özgürlüktür. Demokrasilerin güvenlik ve özgürlük ikileminde özgürlükten yana tavır alması gerektiğine dayanır. Ancak bu güvenliğin de ihmal edileceği anlamına gelmemektedir.

1 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine göre, Bakanlığın görev ve yetkileri tanımlanmıştır ve bu tanımda “Yurdun iç güvenliği ve asayişi, kamu düzeni, genel ahlak ve Anayasa'da yazılı hak ve hürriyetleri korumak.” ibaresi yer almaktadır.

Bu ibareye göre; yalnızca güvenlik değil, özgürlükleri, hak ve hürriyetleri de korumak bu tanımın içinde yer almaktadır. Temel hak ve hürriyetler Anayasa'da 25'inci maddede düşünce ve kanaat hürriyeti; 26'ncı maddede düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti; 28'inci maddede basın hürriyeti ve 34'üncü maddede toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı olarak yer almaktadır.

Özetlenecek olursa; İç İşleri Bakanlığı’nın görevi yalnızca güvenliği sağlamak değil, Anayasa’da tanımlanmış ve teminat altına alınmış hürriyetleri de korumak ve onların hayata geçmesini sağlamaktır.

Anayasa'da sayılan belli hakların kanunla sınırlanabileceği ifade edilse de tanımlanan hak ve hürriyetlerin kullanılmasını engelleyecek şekilde sınırlamalar yapılması doğru değildir. Bu sınırlamalar Anayasa'nın ruhuna aykırı bir durum teşkil etmektedir. Var olan bu durum da hukuk devleti-kanun devleti tartışmasını ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'nin gerçek bir demokrasiye ve hukuk devletine ihtiyacı vardır. Bu doğrultuda güvenlik politikalarının da demokrasi ile uyum içinde olması gerekmektedir. Ancak o zaman demokrasinin ayrılmaz bir parçası olan hukuk devletinin varlığı anlam kazanır.

Demokrasilerde eleştiri hakkının önemi yadsınamaz boyutta önemlidir. Demokrasi sadece çok siyasi partili bir düzen değil aynı zamanda çok seslilik, farklı düşünce ve fikirlerin bir arada yaşaması demektir.

Yerel Yönetimler

Türkiye, merkezi yönetim ve yerinden yönetim ilkelerine göre yönetilen üniter bir devlettir.

Yerel yönetimler, varlığı ulusal ve yerel kanunlarla sabitlenmiş, bunun dışında yerel demokrasinin korunması ve güçlendirilmesi adına uluslararası anlaşmalarla güçlendirilmeye çalışılan demokratik birimlerdir.

Yerel yönetimler, her ülkenin yönetsel kademelenmesi, yapısı ve işleyişine bağlı olarak farklılık gösterebilmekle birlikte, yerel halkın sorunlarını ve ihtiyaçlarını daha etkili ve uygun bir biçimde karşılayabilme, demokrasinin gelişimine katkı sunabilme ve ekonomik kalkınmanın şekillendiği mekânlar olarak kentleri yöneten çağdaş yönetim yapısının önemli bir parçasıdır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı bünyesinde de İller İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu durum ikiye bölünmüş bir görünüm arz etmekte, yerel yönetimler açısından yeknesaklık ortadan kalkmaktadır.
6360 sayılı yasa ile Büyükşehir olan belediyelerde kurulan devir tasfiye ve paylaştırma komisyonları kapanan belediye, köy, il özel idarelerinin taşınmaz, alacak ve haklarını değiştirirken yapılan haksızlıklardan oluşan hukuksuzluk ve adaletsizlik bugüne kadar devam etmiş ve giderilmemiştir.

Halk iradesine darbe: belediyelere kayyum atama uygulaması

İçişleri Bakanlığı, ise seçimle alamadığı belediyeleri, zor yoluyla ele geçirmenin adeta karargahına dönüşmüştür. 23 yıldır siyasetini “milli irade” üzerine kurduğunu iddia eden bir iktidar için bu durum vahimdir.

İktidar tarafından son dönemde çok sayıda belediyeye kayyım atanmıştır.

Bu kararlarla bir kez daha hukukun temel ilkeleri, en temel insan hakları pervasızca çiğnenmiş, demokrasimiz bir kez daha derin bir yara almıştır.

Anayasa'mıza göre mahalli idarelerin karar organları, kanunda gösterilen usulle ve seçmenler tarafından seçilerek oluşturulmakta, mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kaybetmeleri konusunda denetim yargı yolu ile olmaktadır.

Anayasa'mızda İçişleri Bakanı'na verilen görevden uzaklaştırma tedbiri, yalnızca mahalli idare organlarının görevleri ile ilgili bir suç işlemeleri halinde kullanılabilecek istisnai bir yetki olarak sayılmıştır. Belediye Kanunu'nda da kayyım atamasına dayanarak yapılan hükümde İçişleri Bakanı'na görevden alma yetkisi tanınmamıştır.

Ülkemizin imzalayarak yürürlüğe koyduğu ve Anayasa'mızın 90'ıncı maddesine göre kanun gücünde olan uluslararası anlaşmalar, yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin görev koşullarının, görevlerini serbestçe yerine getirilmesine emretmektedir.

1930 yılından bu yana elde ettiğimiz yerel yönetim tecrübesinin geliştirilerek ilerletilmesi ülkemiz menfaatinedir. Kayyım uygulaması yerel demokrasinin Anayasa ile teminat altına alınmış en önemli göstergesi olan halk iradesini ortadan kaldırmaktadır.

Bu uygulama sadece başkan ataması ile sınırlı olmayıp seçimle oluşan belediye meclisi encümeni ve meclis komisyonlarının çalışması imkanını da ortadan kaldırmaktadır. Nitekim kayyım olarak atanan kişinin çağrısı olmadıkça belediye meclisi toplanamamaktadır. Meclisin, encümenin ve komisyonların görev ve yetkileri, encümenin atanmış memur üyeleri tarafından yürütülmektedir.

Bu kararlara imza atan iktidar yüzünden Türkiye muasır medeniyet düzeninden kopmakta, totaliter rejimler ligine taşınmaktadır. Hukuktan uzaklaşarak atılan bu adımlar ülkemizi seçimli demokrasi olmaktan çıkarmaktadır. Ülkeyi yönetenler, seçilebiliyorlarsa bunu millet iradesi saymakta; seçilemiyorlarsa kayyımları devreye sokmaktadır.

Yaşananlar demokrasinin askıya alındığı darbe dönemlerini hatırlatmaktadır.

Bu kararların sonuçları salt siyasi değildir. Demokrasiden uzaklaşmak, dünyanın en kırılgan ekonomilerinden biri olmamıza yol açmaktadır. İşte bu yüzden emeklisinden öğrencisine herkes ağır bir geçim sıkıntısı içindedir. Gençlerimiz o yüzden umudu

başka ülkelerde arıyor. Söz verildiği halde kaldırılmayan mülakat sistemi nedeniyle, gençlerin alın teri emeği yok sayılıyor. Ülkemiz kurumları çökmüş bir sürece, sınırları denetimsizce suçlulara dahi açık bir vatan haline getirilmesi acı bir durumdur.

Sistematik hale gelen uygulamalarla, demokrasinin en temel unsuru olan seçme ve seçilme hürriyeti yok edilmiştir. Tüm modern çağdaş devlet düzenlerinin kabul ettiği yerinden yönetim modelinin altının merkezi idare tarafından dinamitlendiği, Türkiye demokrasinin yok edilmeye çalışıldığı bir süreci yaşıyoruz.

Halkın demokratik usulle temsilcilerini belirlediği yerel seçimlerin üzerinden sadece aylar geçmiştir. Yerel yöneticiler belediyelerini nasıl yöneteceklerinin planını henüz daha yeni yapmışlardır. Belediyeler bütçelerini ve beş yıllık stratejik planlarını yeni hazırlamışlar, belediyeyi yönetmeye yeni hazır hale henüz yeni gelmişlerdir.

Kayyım uygulaması ile yerel halkın vergileriyle, katkılarıyla oluşturulan bütçe, bu yetkinin meşru kullanıcısı yerel yönetici yerine, İçişleri Bakanlığının bir memuruna teslim edilmiştir.

Merkezi idare, belediyelerin hiyerarşik amirine dönüştürülmüştür. Son 8 yıldır alınan kararlar, yapılan uygulamalar ülkemizde keyfi vesayet yönetimini açığa çıkarmıştır.

Merkezi hükümet, yerel yönetimleri idari ve mali olarak baskılamaktan sonuç alamamıştır. Belediye başkanlarımız ve meclis üyelerimiz tüm imkansızlıklara rağmen halka hizmet için canla başla çalışmaktadırlar. Son seçimlerle dahi iktidar baskısına rağmen halkın teveccühü iktidardan yana olmamıştır.

Artık merkezi hükümet, seçimle kazanamadığı belediyelerin yönetimini ne yazık ki idari işlemle gasp etme yolunu seçmiştir. Kayyım uygulaması, 102 yıldır devam eden Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik varlığına zarar vermektedir.

İçişleri Bakanlığı demokratik hukuk devletinin gereklerini yerine getirerek söz konusu kayyum atamalarını derhâl iptal etmeli, yerel yönetim ve yerinden yönetim ilkelerine bağlılık ve seçme ve seçilme hakkına saygı çerçevesinde bu uygulamalardan vazgeçmeli ve iktidara seçimle kazanamadığı belediyeleri ele geçirme yolunu açan söz konusu hukuki düzenleme yürürlükten kaldırılmalıdır.

Anayasa'mızın değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek 2'nci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin anlamı ve gereği budur

2024–2025 dönemi; İçişleri Bakanlığı'nın görev, yetki ve sorumluluk alanındaki yapısal sorunların derinleştiği; iç güvenlik politikalarının partizanca yaklaşımlarla şekillendirildiği; sınır ve göç yönetiminin ulusal çıkarlar yerine siyasi tercihler doğrultusunda belirlendiği; ülkemizin uluslararası suç örgütü liderleri için adeta bir "güvenli liman" haline geldiği; uyuşturucu ve organize suç faaliyetlerinin yaygınlaşarak kolluk kuvvetlerini, dolayısıyla devlet otoritesini tehdit edecek bir cürete ulaştığı; afet yönetimi kapasitesindeki yetersizliklerin öne çıktığı bir dönem olmuştur.

İçişleri Bakanlığı kurumsal olarak personelinin özlük hakları ve polis intiharların önlemesi için gerekli adımları atmadığı gibi; asli görev alanı olan kamu düzeninin sağlanması, vatandaşın can ve mal güvenliği, göç ve sınır yönetimi, afet ve acil durum koordinasyonu konularında başarısız bir yönetim sergilemiştir.

İçişleri Bakanlığı'nın görev alanına giren başlıklarda, ciddi yapısal ve politik sorunlar devam etmektedir.

Emniyet ve Jandarma Personelinin Özlük Hakları, Çalışma Koşulları

Emniyet ve Jandarma personeli ağır çalışma koşulları, yetersiz özlük hakları ve kurumsal kapasite eksiklikleri nedeniyle ciddi bir mesleki tükenmişlik, ekonomik zorluk ve motivasyon kaybı yaşamaktadır. Bu durum, kamu güvenliğini doğrudan etkileyen yapısal bir sorun hâline gelmiştir.

Polis İntiharlarında Artış ve Yeterli Önleyici Mekanizmaların Bulunmaması

Son yıllarda polis intiharlarında dikkat çekici bir artış gözlenmektedir. Buna rağmen İçişleri Bakanlığı bünyesinde risk analizi, psikososyal destek ve kurumsal erken uyarı mekanizmaları etkin biçimde işletilmemektedir. Sorun, bütçede karşılığı olmayan ve politika düzeyinde görmezden gelinen bir kriz niteliğindedir.

Tarikatların Devlet İçinde Örgütlenmesi Tehlikesi

Tarikatlar ve benzeri paralel dini yapılar, özellikle güvenlik bürokrasisi, mülki idare, eğitim ve sosyal hizmet alanlarında etkilerini artırmaktadır.

Bu yapılar, liyakat ilkesini aşındırmakta; kurum içi hiyerarşiyi, personel atamalarını ve karar alma süreçlerini gayriresmî ilişkiler üzerinden şekillendirmektedir.

FETÖ örneği, devlet içinde örgütlenen her türlü kapalı yapının ulusal güvenliğe yönelik ağır bir tehdit oluşturduğunu göstermiştir. Bakanlığın, mevcut risklere karşı etkin bir denetim ve mücadele stratejisi geliştirmediği bilinmektedir.

Devlet otoritesini aşındıran, hukuk devletine zarar veren ve kurumsal güvenliği tehdit eden bu yapılanmaların varlığı, İçişleri Bakanlığı'nın bütçesinde görmezden gelinen kritik bir güvenlik sorunu oluşturmaktadır.

Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre 2024 yılında 394 kadın öldürüldü, 258 kadın şüpheli şekilde ölü bulundu. 2025 yılının ilk 10 ayında, 235 kadın öldürüldü, 247 kadın şüpheli şekilde ölü bulundu.

Her şeyden önce kadın cinayetlerine dair, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı'nın verileri arasında büyük bir uyumsuzluk olduğunu vurgulamak gerekiyor. Bu uyumsuzluğun, Bakanlıklar arası koordinasyonla giderilmesi gerekmektedir

Ülkemizde kadına yönelik şiddet ve cinayetler artarken ve bu sivil toplumun çabalarıyla kayıt altına alınırken İçişleri Bakanlığının bu konudaki önleme çalışmaları önemli ancak yetersizdir.

Ülkemizde kadın cinayetlerinin yükselmesinin en önemli nedenleri arasında, cezasızlık, iktidarın kadınları ikinci sınıf vatandaş kabul eden uygulamaları ve buna yönelik kurduğu dil, İstanbul Sözleşmesi'nin iptal edilmesi, kadınların toplumsal ve siyasal eşitliğine yeterli bütçenin ayrılmaması gibi nedenler bulunmaktadır.

Kadın cinayetlerinin önlenmesi konusunda ilave tedbirlere ihtiyaç bulunmaktadır.

Bireysel silahlanma

Umut Vakfı'nın hazırladığı 'Türkiye Silahlı Şiddet Haritası Raporu'na göre;

-2023 yılında; 3 bin 773 silahlı şiddet olayı basına yansıdı. Basına yansıyan bu olaylarda 2 bin 318 kişi ölü, 3 bin 820 kişi de yaralandı. Yaşanan silahlı şiddet olaylarının 3 bin 212'sinde yani yüzde 85'inde kaleşnikof, otomatik tüfekler dahil ateşli

silahlar (106'sı beylik silahı toplam 2 bin 427'si tabanca ve 784'ü tüfekler), yüzde 15'ine denk gelen 561'inde de bıçaklardan baltalara her tür kesici alet kullanıldı.

-2014 yılından bugüne geçen 10 yılda; toplam 34 bin 197 silahlı şiddet olayı basına yansıdı. 10 yılda meydana gelen 34 bin 197 silahlı şiddet olayında toplam 21 bin 434 kişi öldü, bazıları ağır 31 bin 207 kişi de yaralandı.

Türkiye'de yaklaşık 4 milyon ruhsatlı, 36 milyon ruhsatsız silah bulunmaktadır. Buna göre, yaklaşık 85 milyon olan Türkiye'nin nüfusunun neredeyse yarısı bireysel olarak silahlanmıştır. Bazı evlerde ise birden fazla silah bulunmaktadır. Silah edinim sayısı da her yıl yüzde 3.5 oranında artmaktadır.

Bireysel silahlanmanın sosyal bir güvenlik konusu olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Çözüm TBMM tarafından yapılacak düzenlemelerdedir. Ruhsatlandırmak ya da cezayı artırmak da kesin çözüm değildir. Yıllara yayılan (en az 30 yıllık) bir kararlılık, bir strateji planı gerekmektedir.

Toplumun tüm alanlarında şiddeti azaltmanı sınırlamanın ilk adımı; sivil silahlanmayı önce zorlaştırmak ve denetim altına almaktır. Silah edinmeyi bir hak ve kayıt altına alarak vergi geliri olarak görmek doğru değildir.

Yeni silah yasası tekrar tartışmaya açılmalı, ruhsatsız silahlarla ilgili caydırıcı çezalar getirilmeli, ruhsat süresi iki yıla indirilmeli, evde silah bulundurma ruhsatında eş rızası alınmalı, silah ruhsatı başvurusunda en az 14 gün bekleme süresinin getirilmeli., ruhsat öncesi eğitim, ruhsat sonrası denetim yapılmalı, ciddi sağlık muayenesi uygulanmalı, özellikle kişilik bozukluğu, bağımlılık düzeyi, öfke kontrol problemi ve psikopatolojik testlerin uygulanması zorunlu hale getirilmeli, kamu spotu ile bilgilendirmeler yapılmalı, silah reklamları yasaklanmalı, internetten satış kargo ile teslim, teşhir, tanıtım yasaklanmalı gibi bireysel silahlanmaya karşı mücadele yürütenlerin önerileri ciddiyetle tartışılmalıdır.

Organize Suç, Uyuşturucu Ticareti ve Yetersiz Mücadele

Uluslararası suç örgütlerinin Türkiye'deki etkinliği artmış; Türkiye hem transit hem hedef ülke konumuna gelmiştir. Bakanlığın duyurduğu operasyonlar, sorunun derinliğini ortaya koymakla birlikte, operasyon sayısının fazlalığı aslında caydırıcılığın sağlanamadığını göstermektedir. Organize suç örgütleri mahallelere kadar yayılmış,

16 yaşına kadar düşen yaş grupları suç döngüsüne dâhil olmuştur. Kolluğa yönelen tehditler ve motosikletli infaz ekipleri olağan hale gelmiştir.

Bağımlılıkla mücadele programına bütçeden ayrılan tutar (9.441.685.000 TL) çok düşüktür.

Göç Yönetimi ve Sınır Güvenliği Politikalarında Etkisizlik

Düzensiz göç kontrol altına alınamamış, kara ve deniz sınırlarında güvenlik politikaları yetersiz kalmıştır. Etkili sınır yönetimi, veri temelli risk analizi ve bütüncül göç stratejileri hayata geçirilmediği için Türkiye, bölgesel göç hareketliliği karşısında kırılgan bir konuma sürüklenmiştir.

Vatandaşlık Politikalarında Zafiyet: Uluslararası Suç Örgütleri, "Altın Pasaport" Uygulamaları ve Güvenlik Riski

Kolaylaştırılmış vatandaşlık uygulamaları ve denetimsiz mülk edinme süreçleri nedeniyle Türkiye, uluslararası suç örgütü mensupları için bir güvenli limana dönüşmüştür. INTERPOL tarafından aranan kişilerin biyometrik sistemlerle tespit edilmesi gerekirken, bu şahıslar Türkiye'ye rahatlıkla giriş yapabilmekte, mülk edinebilmekte ve vatandaşlık alabildiği bilinmektedir. Vatandaşlığın adeta bir "koruma kalkanı"na dönüşmesi, ülkenin güvenliği, itibarı ve uluslararası ilişkileri açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Vatandaşlık hakkı, tapuda taşınmaz alımı gibi riskli ve suiistimal edilmeye açık alanlarda yer almamalıdır.

Kamu Düzeni, Trafik Güvenliği ve Koruma Düzeni Uygulamalarında Keyfilik

Kişilere verilen koruma kararlarında şeffaflık, nesnel standart ve denetim eksiklikleri bulunmaktadır. Kamu kaynakları, keyfî ve siyasi tercihlere dayalı şekilde tahsis edilmektedir. Kullanım hakkı olmadığı halde çakarlı araç kullanımı konusunda etkin denetim sağlanamamaktadır.

TBMM Denetiminin Engellenmesi

Cumhuriyet Halk Partisi olarak en temel sorumluluğumuz, yürütmeyi millet adına denetlemektir. Ancak İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, Anayasa ve TBMM İçtüzüğü'nün öngördüğü denetim görevini sistematik biçimde engellemektedir.

• Son bir yılda Bakana yöneltilen binlerce soru önergesinin büyük bölümü yanıtsız bırakılmış, yanıtlananların önemli kısmı ise matbu ve alakasız metinlerden ibaret olmuştur.

• 21/7/2025 itibarıyla kendisine yöneltilen 4.105 soru önergesinin yalnızca 199'u süresi içinde yanıtlanmıştır.

Bu durum, milletvekillerinin ve Gazi Meclis'in anayasal denetim yetkisinin fiilen devre dışı bırakılması anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak; İçişleri Bakanlığı'nın görev alanlarına giren çeşitli başlıklarda ortaya çıkan sorunlar; polis intiharlarından göç politikalarına, organize suçtan siber güvenliğe kadar geniş bir alanda mevcut politikaların yetersizliğini ve çözüm bekleyen alanları gözler önüne sermektedir. İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, yalnızca Gazi Meclis'in denetim görevini engellemekle kalmamakta; aynı zamanda kendi anayasal sorumluluklarını da yerine getirmemektedir. Demokratik denetim mekanizmalarının işlevsizleştirilmesi, hem hukuk devleti ilkesini hem de güvenlik politikalarının etkinliğini zayıflatmaktadır.

Emniyet ve Jandarma Teşkilatı'nın Sorunları ve Çözüm Önerileri

İçişleri Bakanlığı`nın bütçe görüşmelerinde Emniyet Teşkilatı'nın derinleşen sorunların çözümüne yönelik bir çaba ve emniyet teşkilatındaki ağır çalışma koşulları, mobbing, amir tahakkümünü sona erdirmeye yönelik reform vizyonu olmadığı görülmektedir.

Emniyet Teşkilatı'nın tüm sorunlarına çözüm olacağını düşündüğümüz temel iki çözüm önerimiz bulunmaktadır. Önerilerden biri; sendikalaşmalarının sağlanması, diğeri de tüm özlük hakları ve çalışma koşullarını düzenleyen Emniyet Teşkilatı Personel Kanunu çıkarılmasıdır.

Somut çözüm önerilerimiz şunlardır:

- Fazla mesai ücretinin ödenmesi,
- 12-24 ve 12-36 (Emniyet Teşkilatında çakma diye tabir edilen sistem) sistemlerinin, polislerin çalışma hayatından tamamen çıkarılması,
- Meslek içi yükselme sınavlarında mülakatın kaldırılması ve hak eden birikimli personelin amir olması,
- Her ile yüksek kapasiteli personel lojmanı inşa edilmesi ve polis lojmanları bünyesinde çocuk kreşi açılması,
- Taban maaşın yeniden yapılandırılması,

- Polis sandığına zorunlu üyeliğin kaldırılması, polis sandığının, alanında uzman iktisatçılar ile yeniden yapılandırılması,
- Polislerin -dünyadaki örneklerine uygun olacak şekilde- sendika hakkının uygulanması,
- Polis intiharlarına yönelik meclis araştırma komisyonunun kurulması,
- Tam teşekküllü polis rehabilitasyon merkezlerinin oluşturulması,
- Gece görevlerinde 8 saat üzeri mesainin yasaklanması,
- Sivil personelin özlük haklarının yeniden düzenlenmesi,
- 2. şarkın derhal kaldırılması,
- Bekçilerin (sürekli gece görevinde çalıştırılması) çalışma sistemlerinin yeniden düzenlenmesi,
- Emniyet Teşkilatı Vakfı'nın gelirlerinin polislere sosyal tesis, lojman ve kreş yapılması amacıyla kullanılması.

Polis İntiharları

Ülkemizde, mesleğe yeni başlayan ya da emekliliğine çok az kalan fark etmeksizin çok sayıda polis intihar ederek yaşamına son vermektedir. 2016 yılında 61, 2017 yılında 52, 2018 yılında 41, 2019 yılında 48, 2020 yılında 85, 2021 yılında 108, 2022 yılında 105, 2023 yılında 110, 2024 yılında 73 polis intihar etmiştir. 2025 yılında 3 Aralık itibariyle 83 polis intihar etmiştir.

Polislerin özlük haklarının iyileştirilmemesi, uzun çalışma saatleri, mobbing, amir tahakkümü ve çalışma koşulları, bu durumun temel nedenleri arasında yer almaktadır. Meclise sunulan soru önergelerine önceki İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ve mevcut Bakan Ali Yerlikaya tarafından aynı matbu yanıtlar gönderilmiş olup, bu konudaki taleplerimiz hala karşılık bulmamış, çözüm yönünde somut adımlar atılmamıştır.

Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından 2014 yılında yayımlanan raporda, haftada 40 saat çalışması gereken polislerin haftada 59 saat çalıştığı ifade edilmektedir. Raporda ayrıca ağır çalışma şartları nedeniyle polislerin psikolojilerinin bozulduğu; cinnet ve intihar vakalarının meslek içerisinde çok sık görüldüğü, aile ve sosyal hayatlarındaki sıkıntıların arttığı; şiddetli geçimsizlik, boşanma vakalarının çok sık yaşandığı tespitlerine yer verilmiştir.

Bu intiharlar karşısında Emniyet Genel Müdürlüğü'nden de İçişleri Bakanlığı'ndan da ne manalı bir açıklama yapılmış ne de polislerin intihar etmesinin önüne geçecek

kararlı bir adım atılmıştır. İçişleri Bakanlığı, polis intiharlarıyla ilgili yazılı soru önergelerinin tamamına aynı matbu metinle cevap verilmektedir.

Polis intiharlarının sebeplerinin araştırılması ve çözüm için gerekli politikaların belirlenmesi amacıyla, Meclis'te araştırma komisyonu kurulması gerekmektedir. Parlamento'da, parti grubumuz tarafından polis intiharlarıyla ilgili araştırma komisyonu kurulması taleplerinin hepsi AKP ve MHP oylarıyla reddedilmiştir. En son 21 Mayıs 2024 tarihinde, CHP'nin Emniyet Teşkilatı personelinin sorunlarının ve polisleri intihara sürükleyen nedenlerin tespit edilip çözülmesi ile polislerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi amacıyla Meclis'e sunduğu araştırma önergesi AKP ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir. AKP Grup Başkanvekili Özlem Zengin'in, bu konuda birlikte bir çalışma yapılabileceğini söylemesine rağmen bugüne kadar bir gelişme sağlanamamıştır.

Polis Sendikası kurulması

Toplu çalışma haklarının önemine rağmen, çeşitli ülkeler **kolluk kuvvetlerinin veya emniyet hizmeti sınıfında görev yapan kamu görevlilerinin (çarşı ve mahalle bekçisi, polis, komiser muavini, komiser, başkomiser)** sendikalarda örgütlenmesine kısıtlamalar getirmiştir. Polis memurlarının örgütlenme hakkının engellenmesi, örgütlenme özgürlüğünü ihlal etmektedir.

Avrupa'da 27 ülkede toplam 36 polis sendikası bulunmaktadır. Polis sendikaları Avrupa Polis Sendikaları Konfederasyonu (EuroCOP) adlı Avrupa ölçekli bir örgütün üyesidir ve EuroCop aynı zamanda Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC)'a üye 10 Avrupa sendika federasyonundan birisidir. Polis sendikası; "***kendini hükûmetlerden, yönetimlerden, siyasal partilerden, dinî topluluklardan bağımsız görür, Polisin ve emekli polisin mesleki, toplumsal, ekonomik, ekolojik, kültürel çıkarlarını savunur***" felsefesine dayanmaktadır.

EuroCOP; Avrupa'daki polis teşkilatları haklarının kademeli olarak erozyona uğradığını ve bu nedenle Avrupa çapında polis memurlarının sosyal hakları konusunda giderek daha fazla endişe duyduğunu dile getirmektedir. EuroCOP; Avrupa`da 500.000'den fazla polis memurunun çıkarlarını temsil etmekte, polisler için insan haklarını, demokratik denetim altında etkin bir polis hizmetini savunmaktadır.

Mevzuatında polis memurlarının örgütlenmesi ve grev yapmasının yasak olduğu ülkelerde, polis memurlarının çalışma koşulları bizzat siyasi irade tarafından belirlenmektedir. Polis örgütlenmeleri ve grevlerinin yasaklanması genellikle hükümetlerin polis teşkilatı üzerindeki sıkı kontrolünü sürdürme arzusundan kaynaklanmaktadır. Polis memurlarına örgütlenme ve grev hakkı tanınmasının, siyasi baskılardan uzak bir polis gücünün kurulmasına yol açacağı unutulmamalıdır. Polis sendikası sadece polislerin çalışma koşulları ve özlük hakları açısından değil, hukuksuz uygulamaların sınırlanması açısından da önem taşımaktadır. Polis sendikası polisin kanunsuz-hukuksuz emirlere karşı çıkması açısından da bir güvence oluşturacaktır. Dolayısıyla, örgütlenme hakkının reddedilmesinin dayandığı mantık giderek önemini yitirmektedir.

EGM ve Jandarma Genel Komutanlığı'nda Tarikat Yapılanmaları

Fetullah Gülen'in başını çektiği Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)'nün Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içindeki yapılanması, 15 Temmuz 2016'da darbe girişiminde bulunmuş, girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır. FETÖ, TSK'den yargıya, eğitimden emniyete, akademiden sağlığa kadar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm kurumlarında kadrolaşmıştır. Yapılanma öyle bir hal almıştır ki kurulan devasa finansal ağ ile FETÖ; tarikat-ticaret-siyaset ilişkileriyle hem kamuda yapılanmasını tamamlamış yani 'devletleşmiş' hem de bankalar, okullar, hastaneler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, sendikalar gibi birçok alanda 'şirketleşmiş' hatta 'holdingleşmiştir'.

Yanı sıra emniyet ve yargı içindeki yapılanmanın örgütlü çalışmalarıyla açılan iftira ve kumpas davalarında onlarca insan mağdur olmuştur. FETÖ'nün kumpas davalarında askerler, gazeteciler, aydınlar tutuklanırken, dönemin siyasi iktidarı "Ben bu davanın savcısıyım" demiştir. Siyasi iktidar, FETÖ'nün tarikat-ticaret-siyaset ilişkilerinin kurulmasında ve devamlılığında taşıyıcı ve itici rol üstlenmiştir. Siyasi iktidarla arasının bozulmasıyla harekete geçen yapılanma, askeri darbe girişimiyle devlet yönetimini ele geçirmeye çalışmıştır.

Cumhuriyet tarihinde ilk kez TBMM bombalanmış, askerler polisler birbirine kurşun sıkmıştır. Darbe girişimine karşı sokağa çıkan sivil yurttaşlar yaşamını yitirmiştir. FETÖ'nün Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından, iki yıl süren Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edilmiş, yüzbinlerce insan OHAL Kanun Hükmünde Kararnamelerle (KHK) ihraç edilmiş, kamuda kadrolaşan cemaat yapılanması dağıtılmaya çalışılmıştır.

Yurtlarından hastanelerine, dernek vakıflarından yayın organlarına kadar her türlü varlıklarına ve finansal kaynaklarına el konulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti tüm bunları yaşamışken; KHK'larla boşalan kamu kadrolarına başka dini cemaatlerden/tarikatlardan insanların yerleştirildiği ve kamu kurumlarının tarikat ve cemaatler arasında bölüştürüldüğü iddiaları gündemden hiç düşmemiştir. Bunun en somut örneği; Tuğamiral Mehmet Sarı'dır. Deniz İkmal Komutanı Tuğamiral Mehmet Sarı, makam arabasıyla bir tarikat evine gittiği, askeri üniforması üzerindeki sarık ve cüppe taktığı fotoğraflar kamuoyuna yansımıştır. Sarı hakkında soruşturma başlatılsa da soruşturma neticelenmeden YAŞ kararlarıyla emekli edilmiştir.

Öte yandan Jandarma Genel Komutanlığı ile ilgili; "Askerlerin, kafalarına taktıkları farklı renklerdeki takkelerle gruplaşarak **ayrı** zamanlarda gruplar halinde mescitte ibadet ettikleri; diğer yandan da herhangi bir tarikata/cemaate/gruba mensup olmadan mescide giden küçük rütbeli genç personelleri sindirerek kendi cemaatlerine/tarikatlarına dahil etme çabası içinde oldukları; Jandarma'nın en mahrem yeri olan İstihbarat Başkanlığı'nda odalarında zikir çeken rütbelilerin olduğu ve Jandarma Genel Komutanlığı'nda karargaha tarikat mensubu sivilleri davet eden rütbeli olduğu; Fetullahçılardan boşalan kadroların şimdi de başka cemaatlerce doldurulduğu, özellikle en kritik yerlerde cemaat yapılanmalarının olduğu, örneğin Personel Başkanlığı'nda bir cemaatin, İstihbarat Başkanlığı'nda başka bir cemaatin etkin olduğu, bu cemaatler arasında özellikle atama dönemlerinde sert fikir ayrılıklarının yaşandığı; personel atamalarında sağlık, aile bütünlüğü, çocuklarının okul durumu ve önceki çalışılan bölgeler gibi kriterler öncelikliyken son yıllarda 'Hangi cemaate üye olduğunun' en önemli kriter haline geldiği; Jandarma Personel Başkanlığı'nda varlığı ileri sürülen tarikat/cemaat yapılanmalarının atamalarda izlediği yöntem, 'metropol iller ve Ankara Genel Komutanlık Karargahındaki özel birimlere cemaatçi olmayan personellerin atamasının yapılmadığı', herhangi bir tarikata/cemaate mensup olmayanların ve/veya Hakkari, Şırnak, Tunceli gibi terör bölgelerinde çalışan personelin bile şark görevi bittikten sonra Batı'da tercih ettiği büyük illere tayinlerinin yapılmadığı ve tercihlerinin dışında, özellikle İç Anadolu'nun küçük illerine, atamalarının yapıldığı" yönündeki iddialar kamuoyunun gündemine yansımıştır.

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nde şehit ve gazi yakınlarına ayrılan kontenjanların dolmadığı; sebebinin ise, yazılı sınav, VKİ ve spor testi sonuçları yüksek olan, mülakatları da çok iyi geçen şehit ve gazi yakını adayların, mülakatlarına 60'ın altına puan verilerek liste dışı bırakılması ve yerlerine tarikat/cemaat üyesi adayların alındığı da ileri sürülmüştür.

Öte yandan Emniyet Teşkilatı'nda özellikle atamalarda, terfilerde ve polis alımlarında cemaat/tarikat yapılanmalarının 'etki' ve 'müdahaleleri' ile ilgili iddialar da kamuoyuna yansımaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir (Anayasa madde 2). Tüm bu iddialar, araştırmaya, soruşturmaya, izaha muhtaç; önlem alınması ise elzemdir.

Bu konudaki iddia ve eleştirilerimizi gerek komisyonda gerek yazılı soru önergeleri aracılığıyla defalarca gündeme getirmiş olsak da Bakandan bir yanıt ve açıklama alınamamıştır.

Türkiye'nin Büyüyen Sorunu: Organize Suçla ve Uyuşturucuyla Mücadele

Türkiye, son yıllarda çete liderleri, mafyalar, uyuşturucu kaçakçıları gibi suç örgütlerinin hesaplaşma yeri haline gelmiştir. Interpol'ün kırmızı bültenle aradığı çok sayıda çete lideri ülkemizde yakalanırken bazıları da kendi aralarındaki çatışmalarda öldürülmüştür.

İçişleri Bakanlığı, son dönemde düzenlenen operasyonlarda yakalanan şahısların **organize suç örgütü üyeliği, yasadışı silah ticareti, uyuşturucu madde ticareti, kasten öldürme, göçmen kaçakçılığı, nitelikli ve mali dolandırıcılık, soygun ve hırsızlık, resmî belgede sahtecilik ve vergi kaçakçılığı** suçlarından arama kayıtları olduğunun tespit edildiğini duyurmuştur.

2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu, Türkiye'nin uyuşturucu kaçakçılığında önemli bir transit ülke olmaya devam ettiğini söyleyerek, Türkiye'deki operasyonlarda ele geçirilen uyuşturucu oranlarının çok yüksek olduğuna dikkat çekmiştir. Raporda yer verilen istatistiklere göre Türkiye'de bir yıl içerisinde ele geçirilen eroin miktarı tüm Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde ele geçirilen miktarın çok üzerinde bulunmaktadır. Avrupa ve Ortadoğu arasında önemli bir uyuşturucu transit ülkesi olan Türkiye'nin

Balkan rotasında yer aldığı, Afganistan'dan Avrupa'ya yapılan eroin kaçakçılığının güzergahının kilit ülkesi olduğuna dikkat çekilmiştir. Türkiye'de ele geçirilen esrarın büyük bir bölümünün Batı Balkan ülkeleri ya da Fas'tan geldiği, kokainin ise Güney Amerika kaynaklı olduğu aktarılmıştır.

İspanyol gazetesi El Pais ise 2021 yılında yaptığı, "Yeni kokain rotası Türkiye üzerinden geçiyor" başlıklı haberinde Latin Amerika ile Avrupa ve Ortadoğu arasındaki "yeni kokain rotasının" Türkiye'den geçtiğini öne sürmüştür. "Türk mafyaları, Galiçya'da Sito Miñanco veya Meksika karteli Sinaloa ile ittifaklar kurarak, bu uyuşturucunun Avrupa ve Ortadoğu'da dağıtımında ağırlık kazandı" ifadelerinin kullanıldığı haberde, Türkiye'de kullanımının düşük olmasına rağmen son dönemde düzenli olarak yüksek miktarlarda kokainin yakalanmasının da yeni rotanın göstergesi olduğu savunulmuştur.

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin (EMCDDA) yetkililerinden Laurent Laniel, Türkiye'de kokainin yüklü miktarlarda bulunmasının yanı sıra son yıllarda çok sayıda el koyma operasyonu yapıldığına dikkat çekerek, "Bu durum, Türkiye'nin bu maddenin tüketildiği bir ülke haline geldiğini gösteriyor. 10 yıl önce böyle bir durum yoktu" yorumunu yapmıştır.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın her yıl Kongre'ye sunduğu Uluslararası Narkotik Kontrolü Strateji Raporu (2022) "Türkiye, uyuşturucu kaçakçılığında 'transit ülke' olduğu, Afganistan'dan Avrupa'ya gönderilen afyonun ve Avrupa'da üretilip Asya'ya gönderilen sentetik uyuşturucunun Türkiye üzerinden geçtiği…" ifadelerine yer vermektedir.

BM Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu'nun (INCB), 160 sayfadan oluşan kapsamlı uluslararası narkotik 2022 yılı raporu ise, Türkiye'nin uyuşturucu pazarında küresel geçiş noktası olması konumunun giderek arttığını ortaya koymaktadır. Raporda Türkiye'de 2022 yılında gerçekleştirilen narkotik operasyonlarına da işaret edilmiştir.

Türkiye'ye Güney Amerika'dan önemli miktarda kokain kaçakçılığının gerçekleştirildiğini belirtilen raporda Türkiye'nin Orta Doğu ve Avrupa piyasaları için transit ülke konumunda olduğu kaydedilmiştir. BM raporunda, Güney Amerika'dan Türkiye'ye sevk edilen kokainin bir kısmının gönderildikleri limanlarda; bir kısmının da Türkiye'deki varış noktalarında ele geçirildiği belirtilmiştir. Uyuşturucu raporunda, 2022 Haziran ayında Ekvatorlu yetkililerin Guayaquil limanında Türkiye'ye giden bir muz konteynerinde 850 kg kokain ele geçirdiği, aynı limandan Türkiye'ye sevk edilen 250

kg'dan fazla kokainin de 2022 Nisan ayında Mersin limanında ele geçirildiği örneğine de yer verilmiştir.

Rapora göre Türkiye'deki organize suç gruplarının düşen afyon fiyatlarını telafi etmek için giderek daha fazla kokaine yöneldiği tespitinin ortaya konulmuş ve Türkiye'de, 2020 yılında 1,96 ton kokain ele geçirildiği, 2022 yılındaysa bu rakamın 2,8 tonla rekor düzeye ulaştığı kaydedilmiştir.

Raporda, Türkiye ve Balkan ülkelerinin İran ve Afganistan'dan Ortadoğu ve Avrupa'ya gönderilen uyuşturucuda önemli bir geçiş noktası olduğu belirtilerek Afganistan'dan hedeflenen pazarlara sevk edilen ana rota statüsünün korunduğu, İran, Türkiye ve Balkan ülkelerinden geçen bu rotayla Orta ve Batı Avrupa'ya eroin sevkiyatının sürdüğü kaydedilmiştir. Türkiye'de, 2021 yılında 22,2 tonluk rekor düzeyde eroin ele geçirildiği, bu miktarın 2019 yılında yakalanan 13,2 tonla kıyaslandığında neredeyse yüzde 70'lik önemli bir artışa işaret ettiği belirtilmiştir.

Raporda; İran ve Türkiye üzerinden yapılan eroin kaçakçılığı yollarının metamfetamin kaçakçılığı için de kullanıldığı ve bu riskin giderek tırmandığının altı çizilmiştir. Türkiye'de 2021 yılında metamfetamin kaçakçılığında büyük artışlar görülmeye devam ettiği, 2019'da ülkede yaklaşık 1 ton metamfetamin yakalandığı, 2020 yılında bu miktarın 4,1 tona, 2021 yılındaysa 5,5 tona ulaştığı kaydedilmiştir. İstanbul Havalimanı'nın kargo terminalinde 2022'nin ilk beş ayında, üç büyük metamfetamin sevkiyatının ele geçirildiği bilgisine de yer verilmiştir. Rapora 2021'de dünyada yakalanan asetik anhidridin yüzde 60'ı Türkiye'de ele geçtiği ortaya konmuştur bu oran 2020'nin (36,300 litre) üç katıdır. Rapor ayrıca Türkiye'de diazepam kullanımının yüzde 100 arttığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak rapor, Türkiye'de başta metamfetamin olmak üzere uyuşturucu kullanımının halk sağlığı için büyük bir tehdit haline geldiği, son yıllarda artan madde kaçakçılığıyla birlikte ölümlerinde arttığını ortaya koymaktadır. Türkiye'de uyuşturucu kullanımından kaynaklanan ölümler içinde metamfetamin bağlantılı ölümlerin oranının 2018 yılında yüzde 6,2 iken bu oranın 2020 yılında yüzde 31,2'ye yükseldiği kaydedilmiştir. Türkiye'de pazarda daha kolay elde edilebilen daha düşük fiyatlı maddelere doğru bir kayma olduğu, bu durumun uyuşturucunun kötüye kullanılması vakalarında önemli artışa ve eğilimlerde değişikliklere yol açtığı kaydedilmiştir.

Türkiye’de uyuşturucu kullanımı ve madde bağımlılığı ciddi bir halk sağlığı ve güvenlik sorunu haline gelmiştir. Özellikle genç nüfus arasında yaygınlaşan madde kullanımı, toplumun tüm kesimlerini etkilemektedir.

Son yıllarda Türkiye’de sentetik uyuşturucuların kullanımı artış göstermektedir. Özellikle MDMA, metamfetamin ve yeni psikoaktif maddeler (NPS) piyasada daha fazla yer almaktadır. Bu maddeler, kullanıcılar arasında “jelibon” gibi isimlerle anılan ve şeker, jelatin, lolipop gibi formlarda sunulmaktadır.

İçişleri Bakanlığı önceki yıl bütçe sunuşunda 2024 yılının ilk on ayında 41 bin operasyon yapıldığını, bu operasyonlarda 29.738 kişi yakalandığını duyurmuştur. Yani, neredeyse her suçlu başına 2 operasyon yapılmıştır. İçişleri Bakanlığı 2025 yılı bütçe sunusunda organize suçla mücadelede yaklaşık 80 bin operasyon yapıldığını ve 2.334 kişinin tutuklandığını belirtmiştir. Bu durum her 34 operasyonda 1 kişinin tutuklandığını ortaya koymaktadır. Bu rakamlar ya operasyon sayısının abartıldığını ya da operasyonlarda başarısız olunduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, yakalanan uyuşturucu miktarının son on ayda 112 milyon kök kenevir, olduğu belirtilmiştir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi "Üretilen uyuşturucunun yüzde 85-90'ı yakalanamadığını" söylemektedir. İçişleri Bakanı tarafından açıklanan bu rakamlar, Türkiye'nin sadece uyuşturucu rotası değil aynı zamanda üretim merkezi hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Temel mesele, uyuşturucuyu yakalamak değil, onun Türkiye'ye girmesini ve burada üretilmesini engellemektir.

Türkiye'de uyuşturucuyla mücadele hem ulusal düzeyde devletin hem de yerel yönetimlerin ortak bir sorumluluğudur. Bu mücadele, toplumun genel sağlığı, güvenliği ve sosyal huzuru için kritik bir konudur.

Türkiye’de uyuşturucu kullanımı ve madde bağımlılığı, özellikle genç nüfus arasında hızla artmaktadır. Bu durum, hem halk sağlığı hem de kamu güvenliği açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Etkin mücadele için şu adımlar önerilmektedir:

- **Eğitim ve Farkındalık:** Gençlere yönelik bilinçlendirme kampanyaları artırılmalıdır.
- **Tedavi ve Rehabilitasyon:** Bağımlılara yönelik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinin sayısı ve kapasitesi artırılmalıdır.
- **Hukuki Düzenlemeler:** Uyuşturucu ticareti ve kullanımıyla ilgili yasal düzenlemeler gözden geçirilmeli ve caydırıcılık artırılmalıdır.

- **Uluslararası İşbirliği:** Uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede uluslararası işbirlikleri güçlendirilmelidir.

Siber Güvenlik: Siber güvenlik ulusal güvenliğin bir parçasıdır

Siber tehditlerde, vatandaşlarımızın kimlik bilgileriyle beraber kişisel tüm verilerini ele geçirmeye yönelik saldırılar gerçekleşmiştir. 85 milyon vatandaşın kişisel verilerinin çalındığı olay, ciddi bir veri güvenliği krizine dönüşmüştür. Bu durum, bilgi teknolojileri altyapısının yetersizliğini ve acil müdahale ihtiyacını ortaya koymaktadır. Siber güvenlik, dijital dünyada devletin güvenliğini, vatandaşların mahremiyetini ve ekonomik sistemin işleyişini korumak için kritik bir öneme sahiptir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı bu konuda koordinasyon ve işbirliği içerisinde olmalıdır. Türkiye'de son dönemde yaşanan kimlik bilgisi hırsızlıkları gibi olaylar, siber güvenliğin ulusal güvenliğin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmesi gerekliliğini göstermektedir. Sonuç olarak, siber güvenlik ulusal güvenliğin vazgeçilmez bir bileşenidir. Stratejik önlemler alarak dijital altyapıyı güçlendirilmeli, siber tehditlere karşı hazırlıklı olunmalı ve bireylerin mahremiyeti korunmalıdır. Somut olarak;

- Kamu kurumlarının ve kritik altyapıların siber saldırılara karşı korunması için güvenlik önlemlerinin artırılması,
- Erken uyarı ve hızlı müdahale sistemlerinin kurulması, güvenlik ihlallerinde etkili bir kriz yönetimi sağlanması,
- Siber güvenlik alanında daha fazla nitelikli personel yetiştirilmesi için üniversiteler ve eğitim kurumlarıyla iş birliği yapılması,
- Kamu kurumlarında görev yapan siber güvenlik personeline sürekli eğitim ve gelişim fırsatları sunulması,
- Vatandaşların kişisel verilerinin korunması için güçlü yasal düzenlemelerin uygulanması ve ihlallere karşı ağır yaptırımlar uygulanması,
- Kamu güvenliği adına toplanan verilerin şeffaf ve denetlenebilir bir şekilde kullanılması, veri ihlallerine karşı hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.

Sınır Güvenliği ve Yasa Dışı Göç: Türkiye ve Dünyadan Göç Alanında Gelişmeler ve Eğilimler

Türkiye'de Güncel Durum

Türkiye, 2011 yılından bugüne kadar dünyada hiçbir ülkenin tek başına karşılaşmadığı karmaşık bir göç dalgası ile karşı karşıya kalmıştır. Suriye iç savaşıyla tetiklenen bu süreç, zamanla Orta Asya'dan Afrika'ya, Güney Asya'dan Güney Amerika'ya kadar uzanan çok katmanlı ve çok aktörlü bir düzensiz göç zincirine dönüşmüştür. Bu durum, iktidarın yanlış ve plansız politikaları, bölge ve Batı ülkelerinin külfet paylaşımına yanaşmaması Türkiye'yi hem bir hedef ülke hem bir geçiş ülkesi hem de bir göç deposu haline getirmiştir. Türkiye'nin anayasal düzeni, kamu güvenliği, demografik dengesi, ekonomik ve sosyal yapısı bu kontrolsüz ve politikasız biçimde gelişen göç akınlarıyla birlikte ciddi şekilde zarar görmektedir.

Ancak 2011 yılından itibaren uygulanan yabancılar politikası, adeta ülke menfaatlerini yok sayan, stratejiden yoksun bir politikasızlığa dönüşmüştür. Sınırlarımızın çok ötesinden yasadışı yollarla gelen yabancıları, mevzuata ve taraf olduğumuz milletlerarası antlaşmalara aykırı olarak barındırmak, altından kalkılamayacak sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Bugün itibarıyla milyonlarca yabancı, kayıt dışı çalışmakta, sınır güvenliğini ihlal etmkte, kamu kaynaklarını denetimsizce kullanılmasına neden olmakta, şaibeli ve tartışmalı şekilde vatandaşlık hakkı başta olmak üzere bir vatandaştan daha fazla haklara erişmekte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurumsal işleyişini ve sosyal yapısını zorlamaktadır. Bugün itibarıyla milyonlarca yabancı, kayıt dışı çalışmakta, sınır güvenliğini ihlal etmekte, kamu kaynaklarını denetimsizce kullanılmasına neden olmakta, şaibeli ve tartışmalı şekilde vatandaşlık hakkı başta olmak üzere bir vatandaştan daha fazla haklara erişmekte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurumsal işleyişini ve sosyal yapısını zorlamaktadır. 2013 yılında Göç İdaresi Başkanlığı kurulamasına, taşra teşkilatlarının genişletilmesine ve Sınır Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün sürece entegre edilmesine rağmen, ülkemizin sınır güvenliği sağlanamamakta, hukuka aykırı işlemler yaygınlaşmakta, yabancılar politikası sistematik bir bütünlükten yoksun kalmaktadır.

Göç yalnızca sosyal bir konu değil, doğrudan iç güvenlik, kamu düzeni ve terörle mücadele politikalarıyla kesişmektedir. NATO ve AB sınır güvenliği sistemlerinde göç, hibrit tehdit olarak kabul edilmektedir. **Göçle bağlantılı organize suç, istihbarat zaafı, siber güvenlik ve kayıt dışılık da incelenmek zorundadır**. Bu nedenle; göçmen gruplar içinde insan kaçakçılığı şebekeleri, radikalleşme, istihbarat ajanları ve

örgütlenme faaliyetlerinin tespiti yapılmalıdır. Ancak iç güvenlik, kamu düzeni ve terörle mücadeleyi doğrudan ilgilendiren bu kritik husus İçişleri Bakanlığı tarafından bugüne kadar görmezden gelinmiştir.

27 Kasım 2025 tarihli Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre ülkemizdeki Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sayısı yılbaşından bu yana 530.066 kişi azalarak 2.371.412'ye düşmüştür, yıl başından bu yana yakalanan düzensiz göçmen sayısı ise 142.820'dir. Bu veriler haftalık 3.000'den fazla kaçak göçmenin sınırlarımız içinde yakalandığı anlamına gelmektedir.

İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'nın 1 Kasım tarihli açıklamasına göre, 8 Aralık 2024 tarihi sonrasında toplam 550 bin Suriyeli ülkesine geri dönüş yapmıştır. 2016 yılından bu yana gönüllü geri dönüş yapan Suriyelilerin sayısı ise 1 milyon 290 bin kişidir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın 3 Aralık tarihli verilerine göre ise 2025 yılı içinde toplam 734 düzensiz göç olayına müdahale edilmiş, bu olaylarda toplam 19.157 düzensiz göçmen ve 324 göçmen kaçakçısı yakalanmıştır. Bu düzensiz göç olaylarında toplam 58 düzensiz göçmenin ise hayatını kaybettiği bildirilmiştir.

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti, yalnızca bireysel mağduriyet değil, aynı zamanda devletin sınır egemenliği, kamu düzeni ve güvenliği açısından doğrudan tehdittir. Yasadışı göç rotalarının Türkiye'yi merkez olarak kullanması, sadece sınırları değil, idari ve mali bütünlüğü de tehdit etmektedir. İnsan kaçakçılığı suçu, anayasal düzene ve kamu güvenliğine karşı işlenen suçlar kategorisinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yasadışı Göçle Mücadele ve Sınır Güvenliği Konusunda Yetersiz Kalınması

Türkiye'nin kara sınırları, askeri yasak bölge ve güvenlik bölgesidir. Aynı durum sahiller için de söz konusudur. Türkiye'nin doğu ve güneydoğu sınırları, İran, Irak ve Suriye ile olan sınır hatları boyunca uzanmakta olup hem jeopolitik krizlerin hem de yasadışı göç rotalarının doğrudan hedefindedir. Buna karşın batı sınırlarında uygulanan yüksek güvenlik ve önleme kapasitesi, doğu sınırları için aynı ölçekte hayata geçirilmemektedir. Örneğin, Yunanistan ve Bulgaristan, kara ve deniz sınırlarında

sistematik geri itme (push-back) uygulamaları ile kendi sınırlarını sıkı biçimde korumaktadır. Avrupa Birliği ise bu ülkeleri hem mali hem de diplomatik olarak desteklemekte, Türkiye'yi ise doğu kaynaklı göçü kontrol etmekle yükümlü bırakmaktadır. Doğu ve Güney Doğu sınırlarının etkin korunmadığını bizzat resmî istatistikler ortaya koymaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı'nın bir ay arayla yayınladığı istatistiklerde dahi aylık bazda Türkiye'ye giriş yapan yasadışı göçmen sayıları korkutucu boyuttadır. Üstelik bu rakamlar yakalanan yasadışı göçmenlere ilişkindir.

14.11.2024–31.12.2024 tarihleri arasında yasadışı olarak Türkiye'ye 29.115 yabancı giriş yapmıştır. Türkiye'nin kara sınırları, askeri yasak bölge ve güvenlik bölgesidir. Aynı durum sahiller için de söz konusudur. 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu'nun 5-9. maddeleri arasında birinci ve ikinci derecede kara askeri yasak bölgeler; 10- 13. maddeleri arasında deniz askeri yasak bölgeler düzenlenmiştir. İran ve Suriye sınırlarının belirli bölümlerine beton duvarlar örülmüştür. Ancak bu duvarlar geçici yavaşlatma etkisi yaratmaktan öteye gitmemekte ve engelleyici bir etki oluşturmamaktadır. Tünel kazma, tel kesme, sınırda rehberlik yapan insan kaçakçıları gibi taktiklerle geçişler devam etmektedir. Sadece fiziki önlem değil, personel kararlılığı ve yasal yetkilerin sahada aktif kullanımı gerekmektedir. Bu bölgelerde emniyet ve asayişten sorumlu askerî makamlar, görevlerini ancak siyasi müdahaleye uğramadan tam anlamıyla yerine getirebilirler. Ancak mevcut durumda, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı'nın sınır hattındaki yetkileri, idari ve siyasi müdahaleler nedeniyle sınırlandırılmış, sahadaki uygulama gücü zayıflatılmıştır. Sınır hattı boyunca kamera, sensör, hareket algılayıcı, drone gibi teknolojiler yetersizdir. Hudut hatları boyunca fiziki bariyer (duvar, hendek, tel örgü) kurulan alanlarda bile insan kaçakçıları bu engelleri aşabilmektedir. Duvarların yalnızca fiziksel bir geciktirme unsuru olduğu, insan ve teknoloji odaklı aktif kontrol olmadıkça etkili olamayacağı ortadadır. Göç İdaresinin açıkladığı verilere göre 2024 ve 2025 yıllarında toplam 368.651 yasadışı göçmen yakalanmıştır, Sahil Güvenlik Komutanlığı verilere göre 2024 ve 2025 yıllarında denizlerde yakalanan yasadışı göçmen sayısı 71.540 kişidir. Bu sayılar da göçün yönetilemediğini ortaya koymaktadır.

Suriyelilerin Suriye-Türkiye Arasında Serbest Dolaşımı

Resmî tatiller başta olmak üzere geçici koruma altındaki Suriye vatandaşlarının kendi ülkelerine girip çıkmasına izin verilmektedir. Bu uygulama uluslararası hukuk açısından

olduğu kadar Türk hukuku açısından da yerinde değildir. Geçici koruma statüsündeki yabancıların Suriye'ye gidip geldikleri tespit edilmesine, hatta resmi olarak izin verilmesine rağmen geçici koruma kayıtlarının devam ettirilmesi hem ulusal hem uluslararası hukuka aykırı bir uygulamadır. Bu kişilerin "zulüm tehlikesi" altında oldukları varsayımıyla Türkiye'de barındırılması; ancak aynı kişilerin "tatil", "aile ziyareti" veya diğer gerekçelerle Suriye'ye gönüllü olarak giriş çıkış yapabilmesi ciddi bir güvenlik, idare hukuku ve kamu politikası sorunudur. Ayrıca gönüllü olarak gitmeleri bir korumaya ihtiyaç duymadıkları ve kalışlarının daha çok ekonomik olduğunu, bu kişilere giriş-çıkış hakkı tanımasının aslında hükümet açısından da geçici koruma altındaki Suriyelilerin bir korumaya ihtiyaç duymadıklarını bildiğini ve bildiği halde uygulamayı sürdürdüğünü, dilerse geçici korumaya son verebileceğini açıkça göstermektedir.

Geçici koruma, yabancıya uluslararası koruma başvurusu bireysel olarak alınamadığı için verilen ve özünde ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma ihtiyacı bulunanlara verilmesi gereken bir statüdür. Geçici Koruma Yönetmeliği m. 12(1)(a) uyarınca, geçici koruma kapsamında sağlanan hak, imkân ve hizmetlerden yararlanan kişinin, Türkiye'yi kendi rızası ile terk etmesi hâlinde geçici koruması sona erer. Bu hüküm açık olmasına rağmen uygulanmamaktadır. Oysa her yıl yüzbinlerce Suriyelinin ülkesine serbestçe gidip geldiğini görmekteyiz. Bu durum birçok Suriyeli için geçici koruma ihtiyaçlarının kalmadığını kendileri için ülkelerinin güvenli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ve tarihte hiçbir ülke tarafından bu kadar esnetilmiş ve suistimal edilmiş bir geçici koruma uygulanmamışken ülkemizdeki bu uygulamanın da artık sona erdirilmesi gerekmektedir.

Bu durum kamuoyunda ciddi adaletsizlik algısı yaratmaktadır. Türkiye-Suriye sınır hattı halen düzensiz geçişlerin en yoğun yaşandığı alanlardan biridir. Geçici koruma altında olanların, sınırdan defalarca geçmesine olanak sağlayan bu sistem, sınır güvenliği açısından zaaf yaratmaktadır. Bu hat, kaçakçılık, silah geçişi ve terör örgütlerinin sızmaları açısından da stratejik bir bölgedir. Geçici koruma altında bulunanların kimlik doğrulama sistemleri yalnızca Türkiye içinde işlediğinden etkin bir denetim sistemi de bulunmamaktadır. Üstelik, bu kişilerin ülke dışında terör gruplarıyla bağlantı kurup kurmadıkları, hangi bölgelerde bulundukları gibi istihbarat da kayıt altına alınmamaktadır. Belirlenen sürede dönen her Suriyeli sorgusuz sualsiz ülkeye yeniden

kabul edilmekte ve statülerini korumaktadır. Tatil dönemlerinde verilen izinler, gönüllü geri dönüş ve yeniden giriş programları resmi bir mevzuat temeline değil, çoğunlukla valilik düzeyindeki geçici düzenlemelere dayanmaktadır. İdarenin böyle bir yetkisi bulunmamalıdır. Uygulama sınır kapılarına göre değişmemelidir. Geçici koruma statüsünün gözden geçirilmesi ve revize edilmesi, geçici koruma kapsamındaki kişilerin ülkelerine gönüllü olarak seyahat etmesi durumunda, statülerinin sonlandırılması yönünde açık ve uygulanan bir mekanizma geliştirilmelidir. Hâlihazırda sınır geçişi yapmış ve Suriye'ye gidip gelmiş kişilerin kayıtları incelenerek, koruma statüsü güncellenmelidir. Suriye ile doğrudan diplomatik ilişkiler kurularak geçiş izinleri yeniden düzenlenmeli ve bu izinler Suriye tarafındaki yetkililerle koordinasyon içinde yürütülmelidir. Bireysel olarak bir koruma ihtiyacı olmayan ve geçerli pasaportu olan Suriyeliler geçici korumadan çıkarılmalı ve düzenli göçmen şartlarına uygun varlıklarını sürdürmeli, gerekli ikamet şartlarını karşılamayanların ise sınır dışı edilmesi gerekmektedir. Geçerli pasaportu olmayan Suriyelilerin ise kendi iradeleri ile ülkelerine giriş yapıyorlarsa geçici korumaları sınır kapısında iptal edilmeli ve tekrar girişleri turist ya da ikamet için gerekli şartları karşılamaları halinde mümkün olmalı. Kalanların ise Suriye hükümeti ile ortak bir çalışma ve Türkiye'nin sunacağı destek ve kolaylaştırıcılıkla ülke pasaportlarını almaları sağlanmalı ve düzenli göçmene geçişleri sağlanmalı ve geçerli ikamet şartlarına uymayan veya çalışma izni ile kalmayanlar hariç, uluslararası koruma başvuru hakları saklı kalmak kaydıyla ülkelerine dönmeleri sağlanmalıdır. Böylece geçici korumanın güvenlik riski oluşturmasının önüne geçilmeli ve istismarı önlenmelidir. Ulusal ve uluslararası mevzuata uygun olarak yapılacak bireysel uluslararası koruma başvurulardan ülkesine dönmesi halinde şartlı mülteci ya da ikincil koruma şartlarını karşılayanlar hariç ülkemizde geçici koruma statüsü kaldırılmalıdır.

Yatırım Yoluyla Vatandaşlık "Altın Pasaport" Uygulamasının Sakıncaları

Geleneksel olarak mikro devletler, yani nüfusu 1 milyondan az olan ülkeler yatırım planlarına göre vatandaşlık vermiştir. 2018`den bu yana Türkiye -gerçek bir ulus- devlet kimliğiyle bir istisna olarak küresel pazara hakim olmaya başlamış, hatta küresel pazarın yarısını karşılar hale gelmiştir. Bunun birkaç nedeni bulunmaktadır. Öncelikle, Türk pasaportu dünya sıralamasında nispeten zayıf olsa dahi; Suriye, Irak, Afganistan ve İran pasaportlarından çok daha iyi durumda olduğu için tercih edilmektedir ki geleneksel olarak bu dört ülke yatırım yoluyla vatandaşlık programına en çok başvuran

gruplardır. Üstelik Türkiye, istikrarsızlık ve çatışmalar nedeniyle doğdukları yerleri terk eden bu ülkelerden çok sayıda insana hali hazırda ev sahipliği yapmaktadır. Türk pasaportu ile Birleşik Krallık veya ABD vizesine başvurmak İran pasaportuna göre daha kolay ve daha az risklidir. Birleşik Krallık veya ABD, inceleme yaparken doğum yerinizi bilse dahi onay için daha az engel uygulayabilmektedir. Tutar 400.000 USD'a yükseltilse de Türk vatandaşlığı basit bir başvuru prosedürüne sahip olduğu için talep çok büyüktür. Hükümet, başvuruları kontrol etmek için diğer ülkelerin yaptığı gibi "harici durum tespit firmaları" ile iş birliği yapmamakta bunun yerine, diğer vatandaşlığa kabul akışları için standart inceleme ve tarama prosedürlerini uygulamaktadır. Başvuru sahiplerinin milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunup bulunmadığının nasıl incelendiği; yatırım yoluyla vatandaşlık ve oturum izni edinen kişilerden kaçının, uluslararası suç örgütleri ile ilişkileri sebebi ile adli işleme tabi tutulduğu bilinmemektedir. "Yatırım Yoluyla Vatandaşlık ve İkametin Kötüye Kullanımı" hakkında hazırlanan OECD ve "FATF raporları, suçlular, altın pasaport programları kullanılarak milyarlarca dolarlık suç ve yolsuzluk gelirlerini aklamak için bir dizi boşluktan yararlanıldığını ortaya koymuş, risk ve zararlarına dikkat çekmiştir. Kaç yabancının gayrimenkul yoluyla vatandaşlık elde ettiğine ilişkin soru önergelerimizi ise İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya yanıtsız bırakmıştır.

Ülke Güvenliği Açısından Risk Teşkil Eden Vize Muafiyetleri

Yasadışı göçle mücadele araçlarından biri olan vize, Türkiye tarafından yasadışı göçle mücadele aracı olarak kullanılmamaktadır. Zira vize muafiyeti uygulanan veya sınırda vize verilen ülkelerin sayısı oldukça fazladır. Türkiye'nin vize politikasını değiştirmesi; vasıflı yabancıların bulunduğu Avrupa ülkeleri dışında kalan diğer ülkelerle yaptığı vize muafiyeti antlaşmalarının yanı sıra Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile KKTC dışında kalan devletlerin vatandaşlarına sınır kapılarında vize verme uygulamasını da sonlandırması gerekmektedir.

Vize muafiyeti bulunan ülkeler arasında yer alan Bolivya, El Salvador, Endonezya, Fas, Gürcistan, Guatemala, Honduras, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Kolombiya, Kosta Rika, Lübnan, Malezya, Nikaragua, Paraguay, Uruguay başta olmak üzere iklim göçü yaratan, ekonomik sorunları olan veya iç çatışmaların yoğun olduğu ülkelerin de yer alması, vizesiz Türkiye'ye giriş yapan söz konusu ülke vatandaşlarının sonradan ülkeden çıkışının sağlanmasında ciddi sorunlar yaratacak niteliktedir.

İstizana Tabi Vize uygulamasının sonlandırılması gerekir. Zira İstizana Tabi Vize, bazı yabancıların ülkeye kabulü için Göç İdaresi Başkanlığı'ndan alınması gereken izni ifade etmektedir. Ayrıca İstizana Tabi Vize, kamu düzeni ve kamu güvenliği sebebiyle bazı yabancıların ülkeye kabulünü ön izin şartına bağlayan vize için de kullanılmaktadır. Oysa vize Dışişleri Bakanlığı'nın görevi kapsamındadır. Eğer bir ön izin alınacaksa Dışişleri Bakanlığı'ndan alınmalıdır.

Ayrıca Cezayir vatandaşlarından 15 yaşından küçük ve 65 yaşından büyük olan umuma mahsus pasaport hamilleri, 90 gün; Libya vatandaşlarından 12 yaşından küçük ve 65 yaşından büyük umuma mahsus pasaport hamilleri, 90 gün; Irak vatandaşlarından 15 yaşından küçük ve 50 yaşından büyük olan umuma mahsus pasaport hamilleri, 90 gün süreyle vizeden muaf tutulmuştur. Muhtelif defalar kamuoyu gündemine getirilmesine rağmen bu ülkelerin belirli yaştaki vatandaşlarına niçin vize muafiyeti tanınması izahata muhtaçtır.

12 yaş altı – 65 yaş üstü gibi yaş gruplarına yönelik vize muafiyetleri, standart dışı, riskli ve açıklaması olmayan uygulamalardır. Bu muafiyetlerin çoğu Cumhurbaşkanı kararnamesi ile alınmış, gerekçesi kamuoyuyla paylaşılmamıştır. Yaş muafiyeti üzerinden bazı kişilerin sahte belge düzenleyerek (yaş küçültme/büyütme) Türkiye'ye giriş yaptığı-yapması muhtemeldir. Keyfi birer idari işlem niteliği taşıyan söz konusu vize muafiyeti kararları yürürlükten kaldırılmalıdır.

İltica Sistemine Alınmaması Gereken Yabancıların İltica Taleplerinin Mevzuata Aykırı Olarak Kabul Edilmesi

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 72-74. maddeleri uyarınca Türkiye'ye İran üzerinden gelen Afganistan vatandaşlarının uluslararası koruma taleplerinin kabul edilmesi mümkün değildir. Buna rağmen Göç İdaresi Başkanlığı, kuruluşundan beri Afgan vatandaşlarının uluslararası koruma başvurularını almakta, kaydetmekte ve bunlara uluslararası koruma vermektedir.

Afganlara ve Suriyelilere Vatandaşlık Verilmesinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 12. Maddesi ile Yönetmeliğin 16(c) Maddesine Aykırı Olması

Hangi yolla olursa olsun bir yabancının Türk vatandaşlığına alınmasının kamu düzeni ve millî güvenlik açısından risk teşkil etmemesi gerekir. Bunun için 4901 sayılı Türk

Vatandaşlığı Kanunu ile bu Kanun'un uygulama yönetmeliğinde, Türk vatandaşlığına alınacak yabancıların millî güvenlik ve kamu düzeni açısından soruşturmasının yapılması öngörülmüştür. Güvenlik soruşturması sadece Türkiye ile sınırlı olmayıp vatandaşı oldukları ülkedeki durumlarını da kapsamaktadır. Suriye vatandaşlarının geçici koruma kayıtları ve geçici koruma belgeleri beyanları üzerine düzenlenmiştir. Suriye'deki ve Afganistan'daki güvenlik soruşturmaları yapılamamaktadır. Zira Afganistan'da düzenli bir hükümet yoktur. Taliban, meşru bir hükümet olarak tanınmamıştır. Suriye ile olan diplomatik ilişkiler 2013 yılında kesilmiştir. **Fakat 12 Aralık 2024 tarihinde Şam Büyükelçiliği Geçici Maslahatgüzarı atanmıştır.** O halde gerek Afganistan gerekse Suriye vatandaşları açısından millî güvenlik ve kamu düzeni şartının araştırılması olanağı halen bulunmamaktadır. Buna rağmen Afganistan ve Suriye vatandaşlarına nasıl Türk vatandaşlığı verildiğini anlamak mümkün değildir. Ayrıca Suriyeliler, geçici koruma altında olduklarından Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 16(c) maddesi uyarınca Türk vatandaşlığına alınamazlar. Suriyelilerin (1) kimlik bilgilerine ilişkin kayıtları beyanları üzerine tutulduğundan, (2) Suriye'deki güvenlik soruşturmaları yapılamadığından, (3) geçici koruma altında olduklarından Türk vatandaşlığına alınmaları zaten yasal olarak mümkün değildir.

Sınır Güvenliği ve Düzensiz Göçle Mücadele Konusunda Çözüm Önerilerimiz

Türkiye'ye yasal yollarla göç edenlerin ve ikamet izni ile Türkiye'de bulunanların hakları korunurken, yasadışı göçle mücadelede etkili bir sistem kurulması gerekmektedir. Bunun için atılması gereken adımlar şunlardır:

• **Etkili Sınır Güvenliği Yöntemleri:**

• Sınır bölgelerinde gelişmiş teknolojik izleme sistemlerinin (drone, termal kamera, hareket algılama sistemleri) kullanılmasının sağlanması.

• Sınır güvenliği görevini yürüten personelin düzenli aralıklarla eğitilmesi ve gerekli ekipmanlarla donatılması.

• Düzensiz göçle mücadelede etkili tedbirler alınması, sınır ihlalleri ve kaçak geçişlerin önlenmesi için daha güçlü sınır kontrollerinin yapılması.

• Düzensiz göçmenleri taşıyan organizasyonlara karşı yaptırımı ağır, caydırıcı cezalar uygulanması ve bu tür suçlara karşı etkin bir takip sistemi kurulması.

• Göçmen kaçakçılığı, insan kaçakçılığı ve yasadışı yollardan insanları ülkeye sokma suçlarının, Türkiye Cumhuriyeti Devleti`nin milli güvenliğine karşı işlenmiş

suç kabul edilmesi. Göçmen kaçakçılığı yapanlara karşı yaptırımların artırılması, 20 yıla kadar uzun süreli hapis cezaları getirilmesi.

• Türkiye'ye izinsiz girişin cezalarının artırılması.

• Kaçak göçmenlere çalışma yasağı getirilmesi, kaçak göçmen çalıştıran işverenlere ağır para cezaları uygulanması.

• Kaçak göçmenlere konut kiralayanlara ağır yaptırımlar uygulanması.

• Göçmen krizine kalıcı çözüm bulmak amacıyla, AB ve diğer uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin artırılması.

• Yasadışı göçe karşı göçü kaynağında engelleme politikası izlenmesi.

• Geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin en hızlı şekilde ülkelerine gönderilmesini savunur buna ilişkin politikalar oluşturulması.

• Gayrimenkul yoluyla vatandaşlık (altın pasaport altın vize uygulamasına son verilmesi)

• Göç politikalarında şeffaflığın sağlanması, kamuoyuna düzenli bilgi aktarımı.

Sonuç olarak; 2024–2025 dönemine ilişkin İçişleri Bakanlığı bütçesi ve faaliyetleri değerlendirildiğinde, Bakanlığın sorumluluk alanlarına giren birçok kritik başlıkta yapısal zafiyetlerin derinleştiği, stratejik planlama ve etkin kamu yönetimi anlayışının yerini dağınık, tepkisel ve çoğu zaman siyasi saiklerle şekillenmiş uygulamalara bıraktığı görülmektedir. Kamu güvenliği ve düzeninin tesisi, sınırların korunması, göçün yönetilmesi, vatandaşlık politikalarının denetlenmesi, terör ve organize suçlarla mücadele, kolluk personelinin refahı ve afet yönetimi gibi devletin asli görev alanlarında ortaya çıkan sorunlar bütüncül bir sistem yetersizliğine işaret etmektedir.

Emniyet ve Jandarma personelinin özlük haklarının iyileştirilmemesi, ağır çalışma koşullarının görmezden gelinmesi, polis intiharlarında artışa rağmen kurumsal önleyici mekanizmaların hayata geçirilmemesi, güvenlik birimlerinde insan kaynağı yönetiminin sürdürülemez bir noktaya geldiğini göstermektedir. Bu tablo, bugünün yalnızca insani bir krizi değil, aynı zamanda yarının kamu güvenliği krizini de derinleştirecek niteliktedir.

Göç ve sınır güvenliğinde yaşanan koordinasyon eksiklikleri, düzensiz göçle mücadelede yeterli stratejik kapasitenin oluşturulamaması ve risk analizine dayalı bir yönetim modelinin uygulanmaması, Türkiye'yi bölgesel hareketlilikler karşısında kırılgan bir konuma taşımıştır. Vatandaşlık ve mülk edinme süreçlerinde oluşan denetim boşlukları, uluslararası suç örgütü liderlerinin Türkiye'yi bir sığınak olarak

kullanmasına imkan tanımakta; bu durum ülkemizin ulusal güvenliğini, uluslararası itibarını ve diplomatik ilişkilerini tehdit eder boyuta ulaşmaktadır.

Organize suç ve uyuşturucu ticaretiyle mücadelede operasyon sayılarındaki artış, caydırıcılığın sağlanamadığını açıkça göstermektedir. Suç örgütlerinin mahallelere kadar sızdığı, küçük yaş gruplarının dahi suç döngüsüne çekildiği ve kolluğa yönelen tehditlerin olağanlaştığı bir ortamda, güncel güvenlik stratejisinin kökten reforma ihtiyaç duyduğu ortadadır.

Buna ek olarak, tarikat yapılanmaları ve kapalı dini ağların devlet kurumları içinde güçlenmesi, liyakat ilkesinin aşınmasına, güvenlik bürokrasisinin tahrip olmasına ve ulusal güvenlik risklerinin büyümesine yol açmaktadır. FETÖ deneyimi henüz çok tazeyken bu yapıların görmezden gelinmesi, Bakanlığın en kritik güvenlik başlıklarından birini bütçede dahi ele almaktan kaçındığını göstermektedir.

Tüm bu sorunların yanı sıra İçişleri Bakanı'nın TBMM denetim mekanizmalarını fiilen işlevsizleştiren tutumu, demokratik hesap verebilirliği derin biçimde zedelemektedir. Soru önergelerinin yanıtsız bırakılması veya matbu ifadelerle geçiştirilmesi, yalnızca milletvekillerinin değil, aynı zamanda Gazi Meclis'in anayasal denetim yetkisinin açıkça ihlâlidir. Bu tutum, yürütmenin hesap verebilirliğini ortadan kaldırmakta, kamu kaynaklarının ve güvenlik politikalarının şeffaflığını tamamen gölgelemektedir.

İçişleri Bakanlığı bütçesinin, mevcut uygulamalarda olduğu gibi dağınık ve partizanca alanlara değil; devletin güvenlik mimarisini güçlendirecek, toplumun huzurunu sağlayacak ve kurumsal kapasiteyi artıracak şu stratejik başlıklara yönlendirilmesi gerekmektedir:

- Kolluk personelinin özlük haklarının iyileştirilmesi, çalışma koşullarının düzenlenmesi ve psikososyal destek mekanizmalarının kurulması,
- Polis intiharlarını önlemek amacıyla bilimsel temelli erken uyarı sistemleri, psikolojik destek ve kurumsal risk yönetimi modelleri,
- Veri temelli sınır güvenliği, modern gözetim teknolojileri, etkin göç yönetimi altyapısı,
- Vatandaşlık ve mülk edinme süreçlerinde sıkı güvenlik taraması, biyometrik doğrulama ve şeffaf denetim sistemleri,
- Organize suç ve uyuşturucu ile mücadelede istihbarat kapasitesinin artırılması, yerel suç ağlarının dağıtılması ve gençleri suça iten koşullarla mücadele,
- Tarikat ve kapalı dini yapılanmaların devlet kurumlarına sızmasını engelleyecek güçlü denetim, liyakat sistemi ve hukuki çerçeve,

- Afet yönetimi ve acil durum koordinasyonu için bilimsel, merkezi ve modern kapasite inşası,
- Kamu kaynaklarının şeffaf, hesap verebilir ve objektif kriterlerle tahsisi.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, İçişleri Bakanlığı'nın mevcut bütçesi, ülkemizin güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır; dağınık politika tercihleri, şeffaf olmayan uygulamalar ve kurumsal kapasite eksiklikleri nedeniyle etkin biçimde kullanılmamaktadır. Demokratik denetim mekanizmalarının işlevsizleştirilmesi ise böylesine kritik bir alanda bütçenin amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını sorgulama imkanını ortadan kaldırmaktadır.

İçişleri Bakanlığının Bütçesinin görüşülmesi sırasında CHP grubu tarafından verilen,

-Bakanlık bütçesinde yerel yönetimler için ayrılan kaynağın 25 milyar TL artırılmasını,

-Kaçakçılıkla mücadelede öngörülen ödeneğin 500 milyon TL artırılmasını,

talep eden önergelerimiz rededilmiştir.

Türkiye'de güvenlik ve iç yönetim alanı son yıllarda çok boyutlu yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Sınır güvenliğinin zayıflaması, göç yönetiminin plansızlığı, emniyet teşkilatında siyasi kadrolaşma, organize suç örgütlerinin güçlenmesi, dijital güvenlik açıkları ve mülki idarenin tarafsızlığını kaybetmesi bu sorunların temel başlıklarıdır. CHP olarak hedefimiz; demokratik, şeffaf, hesap verebilir ve teknoloji tabanlı bir güvenlik mimarisi oluşturmaktır.

Biz CHP olarak ne yapacağız?

1. Sınır Güvenliği ve Göç Yönetimi

- **Sınır güvenliği çok katmanlı teknoloji entegrasyonuyla güçlendirilecektir (radar, sensör, dron, yapay zekâ destekli analiz).**

- **Göçmen kaçakçılığı "Devletin güvenliğine karşı suç" kapsamına alınacak ve ağır yaptırımlar uygulanacaktır.**

- **Altın pasaport uygulaması kaldırılacak; vatandaşlık edinimi uluslararası standartlara uygun biçimde yeniden düzenlenecektir.**

- **Düzensiz göç, kaynak ülkelerle yapılacak protokoller ve AB uyumlu diplomatik mekanizmalarla kaynağında sınırlandırılacaktır.**

- **Ulusal Göç Strateji Belgesi yeniden hazırlanacak; geçici koruma, çalışma izni, geri dönüş ve entegrasyon politikaları bilimsel temelde oluşturulacaktır.**

2. Mülki İdare ve Kolluk Teşkilatında Liyakat

- **Valilik ve kaymakamlık atamaları objektif ve kariyer temelli kriterlerle düzenlenecek; siyasi sadakat yerine kamu yararı esas alınacaktır.**

- **Polis teşkilatında çalışma saatleri ve özlük hakları insan onuruna uygun şekilde yeniden düzenlenecektir.**

- **Bağımsız bir Kolluk Şikayet Mekanizması kurulacak; polis-vatandaş ilişkisindeki ihlaller şeffaf biçimde denetlenecektir.**

- **Yerel yönetimlerde kayyum uygulamasına son verilecek; seçilmiş temsilcilerin görevden alınmasına ancak yargı denetimiyle izin verilecektir.**

3. Organize Suç ve Uyuşturucu ile Mücadele

- **Uyuşturucu ile mücadelede veri tabanları tek merkezde birleştirilecek; risk analiz sistemi kurulacaktır.**

- **Organize suç örgütleriyle mücadelede ulusal ve uluslararası istihbarat koordinasyonu artırılacaktır.**

- **Gençleri ve çocukları hedef alan suç türleri güvenlik politikalarının birinci önceliği olacaktır.**

4. Afet Yönetimi ve Kriz Kapasitesi

- **İçişleri Bakanlığı bünyesinde afet yönetimi yeniden yapılandırılacak; AFAD bilimsel, özerk bir yapıya kavuşturulacaktır.**

- **Afet riskleri için erken uyarı sistemleri, afet lojistiği ve yerel kapasite güçlendirilecektir.**

- **Yerel yönetimlerle koordinasyon hukuki çerçeveye bağlanacaktır.**

5. Dijital Güvenlik ve Siber Dirençlilik

- **Kritik altyapıların (enerji, bankacılık, sağlık, ulaşım) siber güvenliği ulusal güvenlik stratejisinin ana ekseni yapılacaktır.**

- **Ulusal Veri Koruma Merkezi kurulacak; kişisel verilerin korunmasında evrensel standartlar benimsenerek veri hırsızlığıyla etkin mücadele yürütülecektir.**

- **Devlet kurumlarında siber güvenlik mimarisi güncellenecek; kimlik korsanlığı ve finansal siber saldırılara karşı kapsamlı koruma mekanizmaları oluşturulacaktır.**

6. Demokratik Dirençlilik ve Sivil Özgürlükler

- **Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı evrensel standartlara uygun biçimde düzenlenecek; idari makamların keyfi yasaklama yetkileri sınırlandırılacaktır.**

- **STK ve dernekler üzerindeki keyfi denetim mekanizmaları kaldırılacak; sivil toplumun karar süreçlerine katılımı artırılacaktır.**

- **Kolluk kuvvetlerinin güç kullanımına ilişkin uluslararası normlar esas alınacaktır.**

Hedefimiz, demokratik ve güven veren bir devlet düzeni inşa etmek; yurttaşın güvenliğini yalnızca fiziki değil, hukuki ve dijital boyutlarıyla da güçlendirmektir.

XXXI.SAVUNMA POLİTİKASI

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın zaferle neticelenmesi sonucu kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin her karışı kahraman şehit ve gazilerimizin kanı ile sulanmıştır. Avrupa ve Asya'nın kalbinde yer alan ülkemiz, küresel üstünlük mücadelesinin giderek kuvvet kullanmayı da içerecek şekilde devam ettiği satranç tahtasında sonucu tayin edebilecek bir noktadadır.

Türkiye ve bölge ülkeleri arasındaki ilişkinin jeokültürel, jeopolitik ve jeostratejik boyutları ülkemizin uluslararası ilişkilerdeki önemini daha da kıymetlendirmektedir. Türkiye, neresinden bakarsanız bakın bir Avrupa, Asya, Balkan, Kafkas, Ortadoğu, Akdeniz ve Karadeniz ülkesidir. Çünkü Türkiye Avrupa ve Asya'nın dolayısı ile Avrasya'nın kalbindedir. Dünyanın en önemli petrol rezervlerine sahip Orta Doğu ve Hazar Havzasına komşu olmamız, önemli deniz yollarının kavşağı konumundaki Akdeniz'de Libya ile imzaladığımız deniz yetki alanları anlaşması sonrası daha da güçlenen pozisyonumuz, Boğazlar ve yanı başımızda devam eden vekalet savaşları ülkemizi apayrı bir yerde konumlandırmaktadır. Söz konusu bölge dünya GSMH' sinin % 60'ına ve dünyanın bilinen enerji kaynaklarının dörtte üçüne sahiptir. Avrasya, tarih boyunca toplumların hâkimiyet mücadelesine şahit olan ve döneminin güçlü devletleri tarafından öncelikle ele geçirilmeye çalışılan bir coğrafya olagelmiştir.

Ülkemizin jeokültürel, jeopolitik ve jeostratejik konumu nedeniyle savunma hizmetleri son derece önemlidir. Dolayısıyla ulusal güvenliğimiz için kritiktir ve her türlü siyasi rekabet ve mülahazanın üstünde olmakla iç siyasetin dışında tutulması gereken bir alandır.

Bu durum Türk Silahlı Kuvvetlerinin personel gücünün, nitelikli ve eğitimli personel ile en üst düzeyde tutulmasını, en modern harp silah, araç ve gereçleri ile donatılmasını ve özenle ordunun siyasetin dışında tutulmasını da zorunlu kılmaktadır.

Yüksek Askeri Şuranın Yapısı ve Çalışma Esasları

AKP hükümetlerinin Yüksek Askerî Şûra kararlarına şerh koyarak başladıkları TSK'ni biçimlendirme girişimleri, kumpas davaları ile zirve noktasına ulaşmış ve Türk silahlı Kuvvetleri FETÖ ve benzeri paralel örgüt yapılanmaları tarafından adeta kuşatılmıştır. Bu kuşatmanın neticesi olarak da, Türk Milleti'nin gözü gibi sakındığı, ordunun içerisinde yuvalanan FETÖ unsurları 15 Temmuz Darbe teşebbüsünü acı bir şekilde tecrübe etmemize neden olmuşlardır.

15 Temmuz FETÖ darbe teşebbüsü öncesi TSK'nın harbe hazırlık faaliyetlerinin gözden geçirilmesi, General-Amiral-Albay kadro ve terfileri ile kadrosuzluktan (res'en) emeklilik faaliyetlerinde karar verici kurul görevi yapan Yüksek Askerî Şûra; Başbakan ve Millî Savunma Bakanı'nın yanı sıra Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ile Orgeneral-Oramiral rütbesinde bulunan subaylardan oluşmaktaydı.

15 Temmuz darbe kalkışmasından sonraki süreçte, bundan ders almış olmasını beklenen iktidar, yaşananlardan hiç ders almamış olacak ki, tam aksini yaparak bazı paralel unsurları tasfiye ederken, başka cemaat ve tarikatların Silahlı Kuvvetler içinde örgütlenmesinin önünün açılmaya başlandığına ilişkin çeşitli emareler zaman zaman kamuoyuna yansımaktadır. Türk Milleti'nin bu durumun sakıncalarını önümüzdeki dönemde yeniden acı ile tecrübe etmemesi en büyük arzumuzdur. Ancak süreç içerisinde ortaya konulan pratik bu anlamda hiç umut verici değildir.

15 Temmuz sonrasında, YAŞ Kanunu'nda yapılan değişiklik ile kuruldaki sivil sayısı artırılmış ve bu kapsamda, hiç ilgileri olmamasına rağmen sırf belli kararlar için gerekli nitelikli çoğunluğu (2/3) sağlamak adına Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Adalet Bakanı, Dışişleri Bakanı, İçişleri Bakanı, Hazine ve Maliye Bakanı ve hatta Millî Eğitim Bakanı ilave katılımcı olarak eklenmiş, buna karşılık Orgeneral-Oramiral rütbesindeki subaylar kuruldan çıkarılmıştır. Şura'da asker olarak sadece Genelkurmay Başkanı ve üç Kuvvet Komutanı kalmıştır.

Geçmiş yıllarda yılda iki defa (Aralık ve Ağustos aylarında) yapılan YAŞ toplantıları uzun yıllardır yılda bir defa ve terfilerin görüşüldüğü Ağustos şuraları ile sürdürülmektedir. Oysaki YAŞ'ın Aralık toplantılarında TSK'nın harekât ihtiyaçları, kadro yapısı, bölgesel güvenlik ihtiyaçları kapsamındaki değerlendirmeleri görüşülmekte iken özellikle 15 Temmuz sonrasında YAŞ yapısının değişikliği ile Aralık şuraları yapılmamıştır.

YAŞ'ın haklarında değerlendirme yaptığı askerlerin meslekî safahatı hakkında hiçbir bilgisi olmayan kişilerden oluşturulması, terfi ve atama sisteminin siyasi müdahaleye açık hale getirilmesi; TSK'nın parti teşkilatları ve tarikat kapılarında istikbal arayan askerlerden oluşan parti ordusuna dönüşmesine yol açmıştır. YAŞ; kuruluşu, siyasilerin hâkim konumları ve Cumhurbaşkanına verilmiş olan tekil atama, terfi, emeklilik ve rütbe bekleme sürelerini uzatma yetkileri itibariyle artık **'ASKERİ'** vasfını yitirmiştir.

Dünyanın gelişmiş demokratik ülkelerinde silahlı kuvvetler; hükümetin mutlak denetimi altında fakat, askerlik sanatına özgü, özel yasalar ve askere özgü hiyerarşi ile, hükümetin değil devletin ordusu şeklinde yönetilir.

Askerin siyasete karışması ne kadar olumsuz sonuçlar doğurmuşsa, siyasetin askerin içinde kol gezmesi de yanlıştır.

Tarihsel tecrübeler göstermiştir ki askerin siyasete karışması ne kadar olumsuz sonuçlar doğurmuşsa, siyasetin askerin içinde kol gezmesi de o kadar kötü sonuçlara neden olmuş, Balkanlardaki topraklarımız bu nedenlerle kaybedilmiştir. Yaşadığımız coğrafya, özellikle Ortadoğu, parti ordularının çöplüğüdür.

Özellikle TSK'nın komuta ve üst düzey yöneticilerinin belirlendiği YAŞ'ta terfi ve emeklilik kararları objektif kriterlere dayanılarak yapılması gerekirken; kişilerin inançları, dünya görüşleri (hatta aile fertlerinin dünya görüşleri) esas alınarak yapılır hale gelmiş ve bu durum liyakate dayalı tercihler yerine siyasi tercihlerin önünü açmıştır.

Emeklilik kararlarında yaşanan siyasi tercihler nedeniyle TSK'da toplu tasfiye süreçleri başlamış ve bekleme süresi dolmadan yapılan emeklilik işlemleri subaylar arasında gelecek endişesine neden olmuş ve bu durum subaylar arasında erken emeklilik kararlarının alınmasına veya subayların yine gelecek kaygısı ile siyasallaşmasına sebep olmuştur. General/Amiral sayılarının 15 Temmuz 2016 öncesindeki mevcutları geçmiş olmasının sebebi tarafımızca anlaşılamamıştır. Osmanlı padişahların istediğine paşalık unvanı vermesi ya da II. Abdülhamit'in jurnalcilere makam ihdası gibi bir tablo mu yaşanmaktadır?

926 sayılı TSK Personel Kanunu ve Subay Sicil Yönetmeliğinde açık olarak belirtilmesine rağmen general/amiral terfilerinde kıta görevi, gemi hizmeti ve pilot zorunluluğu göz ardı edilmiştir. Yüksek rütbeye terfi eden general/amirallerin kıta/gemi hizmeti yerine karargâhlarda/yurtdışı görevlerde uzun süre görev yapanlar arasından seçilmesi, TSK'nın savaşçı ruhuna zarar vermiş, liyakatin ve kıta hizmetinin önemini ikinci plana itmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri Komuta Yapısı:

15 Temmuz Darbe Girişimi öncesinde Kuvvet Komutanlıkları, Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak görev yapmakta ve bu yönetim şekli ile barış döneminden itibaren müşterek harekâtın sevk ve idaresi açısından uygun bir hiyerarşik yapı içerisinde bulunulmakta idi.

Bahse konu komuta sistemi, Stratejik-Politik seviyede görev yapan Genelkurmay Başkanlığı altında Stratejik seviyede görev yapan Kuvvet Komutanlıklarının konumlandırılması ile müşterek ve birleşik harekâtta bazı zafiyetler yaşatmasına rağmen günümüzde hemen hemen tüm modern dünya ülke silahlı kuvvetlerinde görüldüğü şekilde doğru bir yönetişim şekli sunmakta idi.

Mevcut durumda ise Kuvvet Komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığı doğrudan Millî Savunma Bakanlığına bağlanmış ve işleyiş açısından Anayasa'ya göre**, "Genelkurmay Başkanı TSK'nın komutanı"**[56] olmasına rağmen, **Millî Savunma Bakanlığına bağlı kuvvet komutanlıklarına komutanlık yapması nedeni ile iki başlı bir yapı doğmasına neden olmuştur. Yapı, 'siyasi' kaygılar nedeniyle iyice karmaşık hale gelmiştir.**

Bu çerçevede; 15 Temmuz sonrasında Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile yapılan düzenlemelerde, Harekât ve İstihbarat konuları Genelkurmay Başkanlığı, diğer konular Millî Savunma Bakanlığı sorumluluğuna verilmiştir.

Ancak geçen süreçte Millî Savunma Bakanlığı tüm konulardan sorumlu hale gelmiş, **Genelkurmay Başkanlığı ise hemen hemen işlevsiz kalmıştır**. Millî Savunma Bakanlığı teşkilatı ve imkânları Harekât ve İstihbarat görevleri için düzenlenmemiş olduğundan harekât faaliyetlerinin icrasında zaman zaman gecikme ve sorunlar yaşanmıştır. **Diğer yandan Genelkurmay Başkanlığı karargahının imkan, kabiliyet, yetenek ve tecrübesinin de atıl kalmasına neden olunmuştur.**

Yabancı devletlerin silahlı kuvvetlerine ilişkin komuta yapıları incelendiğinde, Millî Savunma Bakanlıklarının Politik seviyede konumlandıkları ve temel olarak hükümetlerin politik tercihleri doğrultusunda silahlı kuvvetlerin geliştirilmesi ve idame edilmesine yönelik kaynak yönetimi odaklı görev yaptıkları görülmektedir. Buna karşılık

---

[56] *Anayasa'nın "**Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı"** başlıklı 117'nci maddesi;*

Madde 117–*Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi varlığından ayrılamaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.*

Millî güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Cumhurbaşkanı sorumludur.

*Cumhurbaşkanınca atanan **Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup**, savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir.*

Genelkurmay Başkanlıkları ise müşterek yapılar içerisinde politik direktifler çerçevesinde, ancak **güncel siyasi mülahazaların tamamen dışında** olarak, silahlı kuvvetlerin politik-stratejik yönetimine odaklanmakta ve bu bağlamda daha çok stratejik seviye komuta kontrol fonksiyonlarını icra etmektedirler.

Türkiye'deki mevcut uygulama; politik seviyede yer alan Millî Savunma Bakanlığının doğrudan bağlısı olan Kuvvet Komutanlıklarının, zaman zaman politik-stratejik seviyede görev yapması veya Kuvvet Komutanlıklarının Politik-Stratejik seviyede çalışması durumunu ortaya çıkarması nedeni ile Genelkurmay Başkanlığı'nın konumunu etkisizleştirmektedir.

Kuvvet Komutanlıkların doğrudan Millî Savunma Bakanlığı ile çalışmaları zaman zaman Genelkurmay Başkanlığının müşterek planlama ve komuta-kontrol fonksiyonlarının devre dışı kalabilmesine yol açmakta, Genelkurmay Başkanlığını süreç içerisinde tutmaya yönelik çalışmalar da zaten sorunlu olan hiyerarşik yapıyı daha da sorunlu hale getirmektedir.

Askerî harekâtın planlanması ve icrasında ana prensiplerden biri de "sadelik" prensibidir. Bahse konu prensip esas olarak komuta kontrol yapısının sade, kolay anlaşılabilir ve uygulanabilir bir yapıda olmasını amaçlar. Bu açıdan bakıldığında müşterek harekâtın komuta-kontrol makamı olan Genelkurmay Başkanlığı ile sorumlu oldukları harekâtın (Kara-Deniz-Hava) komuta-kontrolünden sorumlu kuvvet komutanlıkları ayrı ayrı Millî Savunma Bakanlığına bağlı olarak bu sadelik prensibini ortadan kaldırılmakta ve karmaşık bir komuta şekli ile faaliyetleri yürütmek zorunda kalınmaktadır.

Mevcut yapı "Emir ve Komuta Birliği Prensibi"ni de ihlal etmektedir. Şu anki uygulama; yukarıda ifade edildiği gibi politik seviyede konumlanması gereken bir kurum olan Millî Savunma Bakanlığının, askerî harekâtın sevk ve idaresine dâhil olmasına imkân vermekte ve son dönemde icra edilen bazı harekâtlarda da görüldüğü gibi operatif-taktik seviyede kararlar verebilmesini sağlamaktadır.

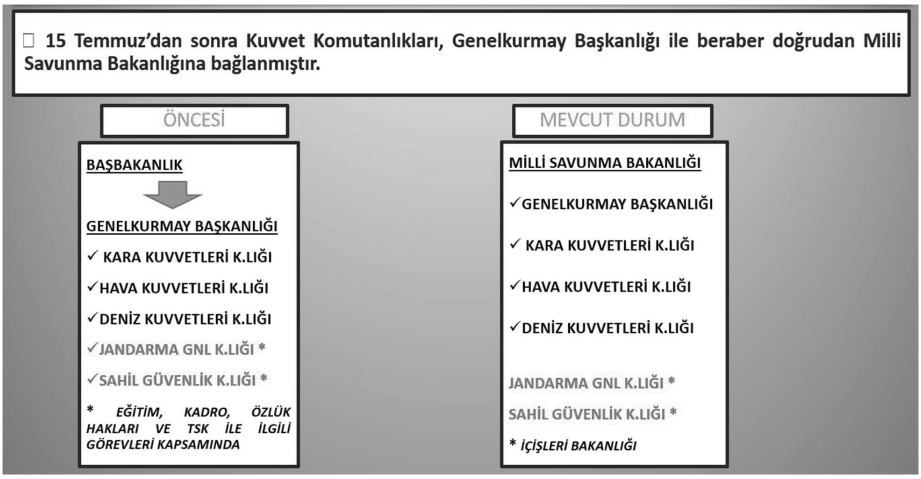

Millî Savunma Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığının; politik, askeri-politik ve stratejik-harekât-taktik seviyelere yönelik mülahazalar da dikkate alınarak icracı ve destekleyici görev alanlarının belirginleştirilerek karargâh teşkilat yapılanmalarının buna göre yeniden düzenlenmesi gereklidir.

Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı arasındaki ilişki ve sorumlulukların yasa ile belirlenmelidir.

Anayasa'da açık olarak ifade edilen madde kapsamında "Genelkurmay Başkanının TSK'nın Komutanı olması" hükmünün Anayasa'ya uygun olarak tesisi ile TSK komuta yapısının emir komuta birliğine ve sadelik prensibine uygun hale getirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır

Askeri Sağlık Sisteminin Yeniden Kurulması Ve Asker Hastanelerinin Tekrar Açılması

Güçlü bir ordusu olup da askerî sağlık sistemi olmayan Türkiye'den başka ülke bulunmamaktadır. Türk Ordusu bu yeteneğini 2016 yılında kaybetmiştir. GATA ve Asker Hastanelerimiz bu alanda dünya ölçeğinde sayılı ve saygın kurumlarken, menfur darbe girişimi sonrasında, 17 Ağustos 2016 tarihli ve 669 sayılı OHAL KHK'sı ile kapatılmışlardır.

Bugüne kadar TSK Sağlık Komutanlığı olarak teşkilatlanan Gülhane Askerî Tıp Akademisi (GATA) ve Asker Hastanelerinin ana görevi ülke insanını KBRN tehdidine

karşı savunma, hava, uzay, su altı hekimliği, yanık tedavisi, harp cerrahisi, protez-ortez vb faaliyetleri yürütmek gerektiğinde sahra hastaneleri kurmak olarak belirtilmiştir. Belirtilen ana görev, doğal sağlık hizmetlerine ilave olarak, Türkiye'de sadece GATA ve Asker Hastanelerine verilen bir görevdir ve 85 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı için hayati önemi vardır.

TSK'da barışta ve savaşta sağlık sisteminin temel işlevi; hastalanan, yaralanan askerlerin kısa sürede tedavilerinin yapılarak, birliklerine/cepheye tekrar gönderilmesi, barış zamanında birliklerin sağlık yönünden her an göreve hazır tutulması, personel mevcutlarında, dolayısıyla muharebe gücünde zafiyete neden olunmamasıdır.

GATA ve asker hastaneleri barış zamanında sağlık personeli ve donanımı ile birlikleri takviye etmekte, kriz ve savaş ortamlarında ise birliklerin sağlık hizmet desteğini sağlamaktadır. TSK'nın savaşta sağlık faaliyetleri cepheden geriye doğru dört kademedir. Birinci ve ikinci kademe birliklerin sağlık teşkilatları ile kurulup işletilirken üçüncü ve dördüncü kademelerde GATA dâhil asker hastaneleri, NATO Sağlık sistemine ve modern dünya askerî sağlık sistemlerine uyumlu olarak görev yapmaktadır.

Askerî sağlık personeli muharebede sağlık hizmeti yapmak üzere yetiştirilir ve bu yönü ile Sağlık Bakanlığının personelinden farklıdırlar. Bu iki farklı yapıyı karıştırmanın muharebede zayiata, barışta yetersiz sağlık desteğine neden olacağı açıktır. Bugüne kadar TSK'nin aldığı tedbirler, asker hastanelerinin yetenek üstünlükleri sayesinde çatışmalarda yaralananlardan kayıplar %3'tür. Gelişmiş kabul edilen ülkelerde dahi bu oran %10'dur. Sadece bu oran bile; Askerî Sağlık teşkilatına müdahale edilmemesi, emir komuta birliğinin bozulmamasının gerektiğini göstermektedir.

GATA ve Asker Hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devri nedeniyle, emir komuta ve teşkilat yapısı bozulmuş ve önemli oranda sağlık görevlisi bu şartlarda çalışmayı kabul etmeyerek görevinden ayrılmıştır. Kalan askerî sağlık personeli ise (askerî doktor, askerî hemşire, eczacı ve diğer personel) Sağlık Bakanlığı teşkilatına dâhil edilmiştir.

Hem TSK hem de askerî sağlık teşkilatındaki emir komuta yapısının bozulması, bu nedenle GATA ve Asker Hastanelerin görev yapamaz hale gelmesi sonucu son günlerde terörle mücadelede verilen şehit sayısının artmış olduğu değerlendirilmektedir.

Asker Hastanelerinin kapatılması, askerî hekimliğin ve harp cerrahisi uzmanlığının yok olmasına, bu alanlara yönelik eğitim veren askeri sağlık eğitim sisteminin ortadan kalkmasına neden olmuştur. Bu durum; ateşli silah ve patlayıcı madde yaralanmalarından birliğinde herhangi bir sağlık sorununa duçar olan askere kadar, askerlere sunulan sağlık hizmetinin askerlik yükümlülüğünü yerine getiren pratisyen hekimlere indirgenmesi sonucunu doğurmuştur.

Yukarıda ifade edilen hususlara ilave olarak bedelli askerlik uygulaması sebebi ile pratisyen asteğmen/teğmen tabip kaynağı da büyük oranda azalmış, hatta sıfıra yakın hale gelmiştir. Askerî sağlık sisteminde yaşanan olumsuz dönüşüm ve bedelli askerlik uygulamalarının bir sonucu olarak MSB'de tabip subay kadro karşılama oranı yüzde 10 civarına kadar düşmüştür.

Diğer yandan terörle mücadele operasyonlarına katılan, sınır ötesinde görev yapan ya da seyre çıkan deniz birliklerinde tabip bulundurma imkânı neredeyse imkânsız bir hal almış, dalış / uçuş hekimliği gibi özel nitelik gerektiren tabip sayısı da neredeyse sıfıra kadar düşmüştür. TSK'nın tabip ihtiyacının karşılanması için Sağlık Bakanlığından sivil doktorların askerî birliklere görevlendirilmesi suretiyle geçici çözüm yolları aranmıştır.

Yukarıda ifade edilen olumsuzlukların doğal sonucu olarak kıtalardaki sağlık hizmetleri, askerlik mesleğinin doğasına ve şartlarına vakıf olmayan sivil veya yedek subay kapsamında silahaltına alınan personel ile yürütülmek zorunda kalınmakta, hastalıklar ve harekât koşullarında personel zayiatı artmaktadır. Bu durum askerî personelin moral ve motivasyonunu olumsuz olarak etkilemektedir.

Yine Askerî tıp eğitiminin sona erdirilmesi askerî personelin çalışma ortamlarından kaynaklı özel durumlarının incelenmesi, araştırılması ve tıbbi çözümler üretilebilmesine yönelik akademik çalışmaları da olumsuz olarak etkilemektedir.

Her ne kadar Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA), Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi adı altında tıp eğitimi vermeye devam ediyor olsa da, bünyesinde Milli Savunma Bakanlığı (Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri K.lığı için tabip subay), İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel K.lığı ve Sahil Güvenlik K.lığı için tabip subay) ve sivil (Sağlık Bakanlığı kadroları için sivil tabip) olarak üç farklı kategoride tıp fakültesi öğrencilerine eğitim vermesi, GATA'nın tarihsel ve işlevsel fonksiyonundan etkin olarak faydalanılması imkânını ortadan kaldırmaktadır.

GATA'nın Sağlık Bakanlığı'na bağlanması sonrasında akademik ve tıbbi kadrosunda ciddi kayıplar yaşanmıştır. Diğer yandan GATA'ya görev gereklilikleri nedeniyle geçmişte alınmış olan gelişmiş tıbbi cihazlar da atıl hale gelmiş yada başka hastanelere gönderilmiştir.

Asker hastanelerinin kapatılması kriz, gerginlik ve savaş durumlarında askerî sağlık sisteminin ihtiyaç duyacağı ilave insan gücünün karşılanması imkânını ortadan kaldırmakta ve bahse konu hastanelerin Sağlık Bakanlığı'na bağlanması ile TSK, askerî sağlık personelinin süratli görevlendirilmesine yönelik esnekliğini kaybetmektedir. Bu durum bir bütün olarak TSK'nın harbe hazırlığını sekteye uğratmaktadır.

Askerî sağlık sisteminde yaşanan dönüşümün yarattığı olumsuzlukların bir sonucu olarak Hatay depreminde yabancı ordular ülkemizde (askeri) sahra hastaneleri açarken TSK bu konuda yetersiz kalmıştır. Herhangi bir savaş durumunda bahse konu olumsuzlukların ulaşacağı boyutları öngörmek siyasetin ahlaki ve vicdani görevidir.

Sonuç olarak mevcut durum; askerî tababet sistemine ilişkin kurumsal yapıyı yok etmesinin yanı sıra eğitim kurumlarını da kapatması nedeniyle bu konudaki bilgi birikimi ve tecrübenin kaybolmasına yol açmaktadır. Kısa vadede özellikle harekât bölgelerinde yaşanan sıkıntılar ile karşımıza çıkan bu olumsuzlukların orta ve uzun vadede bu konudaki bilgi birikiminin kaybolması ile daha büyük ve telafisi mümkün olmayan sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir.

Askeri Liseler ve Astsubay Hazırlama Okulları Açılacak mı?

Askerî okullardaki eğitim ve öğretim sistemi askerlik mesleğinin bir gereğidir. Bu gereklilik sadece harp sanatına özgü stratejik ve taktik eğitim ve öğretimden değil, aynı zamanda yüksek teknoloji ürünü ağır silah sistemleri ve mühimmat kullanımını da gerektiren uygulamalı eğitimlerden de kaynaklanmaktadır.

Nitekim Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, Kore Savaşından Kıbrıs Barış Harekâtına, terörle mücadeleden sınır ötesi harekâtlara, doğal afet yardım faaliyetlerinden kamuoyundaki asker sevgisine kadar ordu-millet geleneği ve kazanmış olduğu başarılar, yüzyıllardır süregelen askerî eğitim ve öğretim sistemi ile oluşturulan geleneğin bariz bir sonucudur.

Yukarıda ifade edilen tarihsel arka plan ile de uyumlu olacak şekilde 15 Temmuz darbe girişimine kadar her kuvvetin subay kaynağını teşkil eden Harp Okullarının ana öğrenci kaynağını da askerî liseler oluşturmuştur.

Bahse konu askerî liseler; küçük yaşlardan itibaren askerî disiplin, itaat, liderlik, sorumluluk ve vatan sevgisi gibi değerler çerçevesinde sağladıkları ileri seviyede akademik eğitimin yanı sıra verdikleri askerî eğitim ile de Harp Okullarına askerî yaşam biçimini içselleştirmiş öğrenci sağlamışlardır. Bu durum Harp Okullarına yeni başlayacak öğrencilerin yaşaması olası uyum sorunlarının önüne geçmiş ve Harp Okullarının personel zayiat oranları düşük tutularak devletin subay yetiştirmeye yönelik kaynakları etkin bir şekilde kullanılabilmiştir.

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında askerî liselerin kapatılması[57] ile Harp Okullarına sadece sivil liselerden öğrenci alınmaktadır. Bahse konu öğrencilerin akademik yetkinlikleri icra edilen akademik sınavlar ile ölçülebilmekle beraber askerlik mesleğine uyum yeterlilikleri akademik sınavlar yerine Harp Okulu eğitim sürecinde yapılan eğitim, spor ve tatbikatlar ile davranış gelişimi ile gözlemlenmektedir.

Askerî eğitimin lisans ve ön lisans seviyesi boyutunda ise Millî Savunma Üniversitesinin kurulması[58] öncesinde Harp Okulları ve Astsubay Meslek Yüksek Okulları ilgili Kuvvet Komutanlıklarına bağlı olarak eğitim faaliyetlerini yürütmüşlerdir.

Millî Savunma Üniversitesinin kurulması ile Askeri Liseler kapatılmış, Harp Okulları, Harp Akademileri ve Astsubay Meslek Yüksek Okulları Millî Savunma Üniversitesine bağlanmış ve Millî Savunma Üniversitesi de Millî Savunma Bakanlığına bağlanarak Genelkurmay Başkanlığı ve ilgili Kuvvet Komutanlıkları ile organik ve hiyerarşik bağları kesilmiştir.

Askeri liselerin kapatılması ile Harp Okulları, Harp Akademileri ve Astsubay MYO'larının ilgili Kuvvet Komutanlıkları ile hiyerarşik bağlarının kesilmesine yönelik kararların temelini oluşturan "Askeri eğitim ve öğretim sisteminin öğrencilerde

---

[57] *Kuleli (Kara), Maltepe (Kara), Işıklar (Hava) ve Deniz Liseleri, 31/07/2016 tarihinde yayımlanan 669 sayılı KHK ile kapatılmıştır.*

[58] *Millî Savunma Üniversitesi (MSÜ), 31/07/2016 tarihinde yayımlanan 669 sayılı KHK ile kurulmuş olup, TSK'da eğitim veren harp okulları, astsubay meslek yüksek okulları, yüksek lisans/doktora eğitimi veren enstitüler ile harp enstitüleri MSÜ Rektörlüğüne bağlanmıştır.*

darbecilik veya askeri vesayet temelli bir anlayış oluşturduğuna" yönelik tespitin bilimsel bir temeli bulunmamaktadır.

Kaldı ki müfredatlarının Millî Eğitim Bakanlığı ve ilgili kurumlar tarafından onaylandığı ve denetlendiği bahse konu eğitim kurumları için zorlama ve haksız bu tarz ithamların hukuki bir kaynağı da dayanağı da yoktur. Sorun; askerî öğrencilerin seçimi ve eğitim-öğretim sürecinde gösterilmesi gereken takip ve dikkatin yeterince gösterilmemesidir. Ayrıca tespit edilen olaylara yönelik idari ve hukuki işlemlerin siyasi saikler gözetilerek yapılmasıdır.

Yeni askerî eğitim ve öğretim sistemi ile Harp Okulları ve Astsubay Meslek Yüksek Okullarının ihtiyaç duyacağı akademik yeterliliğin yanı sıra mesleki yeterlilik açısından talep edilen alanlara/konulara yönelik özel eğitim verilme imkânı ve küçük yaştan itibaren kurum kültürü ve silah arkadaşlığını özümseme imkânı ortadan kalkmıştır.

Örneğin Deniz Lisesinde öğrencilere genel müfredatın yanında gemicilik, bahriye kültürü, yelken, yüzme, astronomi, askerî beden eğitimi gibi dersler de verildiği, Kara veya Hava askerî liselerinde de millî eğitim lise müfredatına ilave olarak temel askerî ve savaş beden eğitimleri, harita bilgisi, askerlik ve subaylık niteliklerine uygun ilave eğitimler verildiği göz önüne alındığında; mesleklerine yönelik derslerin öğrencilerin mesleki gelişimlerine olası etkileri daha iyi değerlendirilebilir.

Diğer yandan askerî liseler 1845 yılında (Deniz Lisesi 1852 yılında) kurulmuş ve savaş dönemlerinde dahi kapatılmamış yaklaşık 170 yıllık tarihe sahip anıtsal okullar olmalarına rağmen kapatılmaları ile tarihsel bir değer ve ülkemizin en eski liseleri olarak bir kültür ve gelenek de ortadan kaldırılmıştır.

Millî Savunma Üniversitesinin kuruluşu her ne kadar Harp Okulları, Harp Akademileri ve Astsubay MYO'larının teşkilatlanma ve çalışma şekillerini YÖK ile uyumlu bir hale getirmiş olsa dahi bahse konu eğitim kurumlarının personelini eğittiği, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları ile bağlarını kopartmıştır.

Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarının hiyerarşik yapısı dışına çıkarılan bahse konu okullar doğrudan MSB'ye bağlı sivil bir rektör emrinde faaliyet gösterirken, ilgili Kuvvet Komutanlıklarının personelini kullanmakta ve ilgili Kuvvet Komutanlıklarına öğrenci yetiştirmektedir.

Bu durum özellikle belirtilen komutanlıkların denetleme, yönlendirme ve ilgili kuvvet komutanlığının değişen harekât konseptlerinden doğan eğitim/öğretim ihtiyaçları çerçevesinde müfredatları ve eğitim tekniklerini yeniden düzenleme imkânlarını ortadan kaldırmıştır. Özetle ifade etmek gerekirse, ihtiyaç sahibi ile ihtiyacı karşılayan arasındaki organik bağ zayıflamış hatta koparılmıştır.

Genelkurmay Başkanlığının ve kuvvet komutanlıklarının harekât konsepti, eğitim gereklilikleri ve harbin geleceğine ilişkin geri besleme verme ve eğitim kurumlarından faydalanma imkânı kalmamış, "eğitim-uygulama-geri besleme" sistemi kesintiye uğramıştır.

Ayrıca hâlihazırda ülkemizdeki akademik eğitimin tamamen siyasallaşması ve liyakate dayalı olmayan akademik kadrolaşma yaklaşımları göz önüne alındığında siyasetin kesinlikle girmemesi gereken askerî okulları da siyasetin içine çekebilecek bir ortam oluşturulmuştur.

Diğer yandan dünyadaki tüm askerî okullarda (hatta sivil okullarda da) okulların eğitmenleri/akademisyenleri ekseriyetle o okullardan mezun olanlardan oluşmaktadır. Bu uygulama meslek kültürünün ve değerlerinin öğrencilere aktarılabilmesi için çok faydalıdır. Ancak MSÜ'nün kurulması sonrası Harp Okulları ve Enstitülerindeki öğretmen/akademisyenler arasında Harp Okulu mezunu subay sayısı oldukça azaltılmıştır.

Bu durum özellikle mesleğe ve meslek kültürüne yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamasına ve eğitim kalitesinin düşmesine neden olmuş, okullardan mezun olan subay ve astsubayların katıldıkları birliklerinde ilave eğitim görme ihtiyacının doğmasına neden olmuştur.

GAZİ HAKLARI VE GAZİLER FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON (FTR) İŞLEMLERİ

Toplumda el üstünde tutulması gereken şehit aileleri ve gazilerimiz, Anayasa'mızda da ayrıcalıklı bir konumda yer almışlardır. Yasal ve Anayasal güvencelere rağmen, Şehit yakınları ve Gazilerimizin özlük haklarındaki yetersizlikler ve adaletsizlikler başta olmak üzere birçok sorunu bulunmaktadır. **Özlük Hakları, Sağlık, Eğitim Desteği,**

İstihdam, Terörle Mücadelede Yaralanıp Gazi Sayılmama gibi birçok alanda sorunlar halen devam etmektedir.

Vatan için canlarını ve kanlarını feda eden, şehit yakınları ve gazilerimizin özlük, sağlık, eğitim, istihdam, terörle mücadelede yaralanıp gazi sayılmama, sosyal tesislerden faydalanma gibi birçok alanda bürokratik engellerden kaynaklanan sorunlarının çözümlenmesi gereklidir. Bu maksatla CHP olarak sayın Genel Başkanın da bizzat katıldığı ve 12-13 Haziran 2024 tarihlerinde İstanbul'da yapılan, Şehit Aileleri ve Gaziler Çalıştayı ile ana muhalefet partisi ve yerel yönetimler olarak Gazi ve Şehit ailelerinin sorunları tartışılmış ve bir yol haritası oluşturulmuştur.

Çalıştay sonucunda aşağıdaki bazı değerlendirmeler yapılmıştır.

- Şehitlerimizin anne ve babasının aldığı maaşların iyileştirilmesi,
- 2023 yılında memurlara verilen seyyanen zammın, emsal maaş almayan Şehit Aileleri ve Gazilere de verilmesi,
- 2013 yılında vazife malulü polis ve rütbeli gazilere verilmeyen %25'lik iyileştirmenin kapsamının eşitlik ilkesine uygun olarak genişletilmesi,
- Muharip Gazilerimizin vefatı halinde, şeref aylıklarının; engelli, dul, muhtaç çocuklarına intikali,
- Terörle mücadelede; Erbaş/Er Şehit aileleri ve Gazilerin emsal maaş hakkının verilmesi,
- 18 Mart Şehitler Gününde Şehit ailelerine ve 19 Eylül Gaziler Gününde Gazilere bir maaş İkramiye verilmesi,
- Gazilerimizin Ortez/Protez sorunlarının ACİL olarak çözülmesi,
- Şehit ve Gazi çocuklarının kamuda istihdamı ile ilgili kısıtlı hakkın genişletilmesi, Muharip Gazilerimizin çocuklarına da istihdam hakkı verilmesi,
- Şehit ve Gazi çocuklarının eğitim desteğinin arttırılması,
- Şehit ve Gazi Çocuklarına KPSS/YGS sınavlarında ek puan verilmesi,
- Şehit anne ve babası ile muharip gazilerimiz için TOKİ Faizsiz kredi hakkının genişletilmesi,
- Tüm Şehit Yakınları ve Gazilerimize yeşil pasaport hakkı verilmesi,
- Tüm Şehit Aileleri ve İhtiyaç sahibi terör gazisi er/erbaşlara da kira desteği verilmesi,
- Terörle mücadele esnasında yaralanıp gazi olamayanlara "Onur Gaziliği" verilmesi,

GAZİLER FTR

Gazilerle ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, SGK Sağlık Uygulama Tebliğinin 3.1.2 numaralı maddesinin on dördüncü fıkrasında "3713 sayılı Kanuna göre aylık bağlanmış maluller, 5434 sayılı Kanunun 56'ncı maddesi veya 2330 sayılı Kanunun 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerinde sayılanlardan 3713 sayılı Kanun kapsamına giren olaylar sebebiyle aylık bağlananlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına girmese dahi başkasının yardımı ve desteği olmaksızın yaşamak için gereken hareketleri yapamayacak derecede malul olan vazife ve harp malulleri ile atış, tatbikat veya diğer ateşli silah yaralanmaları nedeniyle malul olan vazife ve harp malullerinin sağlık kurulu raporuyla ihtiyaç duydukları her türlü ortez/protez ve diğer iyileştirici araç ve gereçlerin bedelleri herhangi bir kısıtlama getirilmeksizin Kurumca karşılanır. Ancak, bu kapsamdaki kişilerin; … b) SUT'ta yer alan fiyatlarla temin edilemeyen ortez/protez ve diğer iyileştirici araç ve gereçler ile SUT'ta yer almayan her türlü ortez/protez ve diğer iyileştirici araç ve gereçler, **Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gaziler Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile yapılan sözleşme kapsamında, bu sağlık hizmeti sunucusunda oluşan ve/veya oluşturulacak komisyon/kurulca** ihtiyacı olduğunun tespit edilmesi ve ihtiyacın sağlık hizmeti sunucusunca karşılanarak Kuruma faturalandırılması halinde fatura tutarı üzerinden ödenir…… maddesine göre işlemleri yürütülmektedir.

Yaralandıkları andan itibaren, fiziki kayıpları ve engellerinin yanı sıra "Travma Sonrası Stres Bozuklukları" ile de mücadele eden gazilerimizin işlemleri; ülkenin 81 ilinden Ankara Bilkent Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gaziler Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin tek adres gösterilmesi nedeni ile randevu sırası alıp, tedavi prosedürü uygulaması kahraman gazilerimizi hem maddi hem de manevi olarak yıpratmaktadır.

- Sağlık Uygulama Tebliği'ne konulan bu düzenleme ile yılda veya iki yılda bir düzenli periyotlarla değişmesi gereken ortez/protez ile diğer iyileştirici araç ve gereçlerin temininde tek adres olarak Gaziler FTR hastanesinin gösterilmesinin amacı nedir?
- Gazi ve refakatçilerinin her yıl yaşamsal destek ekipmanlarını yenilemesinde Gaziler FTR hastanesine gelmesi mecbur bırakılarak ne kadar tasarruf edilmektedir?
- Çoğunluğu Er/Erbaş olan ve ortalama 25-30 bin TL civarı aylık alan kahramanlarımızı, eşi/çocuğu ile birlikte yaklaşık bir ay boyunca Gaziler FTR hastanesi komisyon işlemleri için yormak, onları meşgul etmek; zaten zor olan

yaşamlarını daha da zorlaştırmaz mı? Ayrıca her yıl çok sayıda gazi ve ailesinin Gaziler FTR hastanesine gelerek gereksiz bir yoğunluk oluşturmasına ve hem kişi ve hem de kamu zararına neden olunmaktadır.

- Ayrıca, her yıl protezleri kontrol edilmesi veya değiştirilmesi gereken gazilerimizin; randevu süresinin on ayı bulduğu söylenilen hastaneden randevu almak maksadı ile, tedavisinin hemen sonrasında tekrar yeni randevu alması için müracaat etmesi gerekmektedir. Randevu talep eden gazilerimize hangi aralıklarla yatış randevusu verilmektedir?

Bu problemlerin çözülmesi ve soruların yanıtlanması icap etmektedir.

Anıtkabir'de İcra Edilen Törenlerde Anıtkabir Kanunu Ve İlgili Yönetmeliklere Aykırı Tezahurat Olayları

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebedi istirahatgâhı Anıtkabir'de ulusumuzun bağımsızlık mücadelesinin simgesi olan Ulu Önder Atatürk'e ve Cumhuriyet değerlerimize duyulan derin saygı gereğince tüm ulusal bayram ve anma törenleri icra edilmektedir.

Anıtkabir, bir anıt mezardır; sloganların, tezahüratların ve siyasi şovların yeri değildir. 2524 sayılı Anıtkabir Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun ve bu Kanun'un uygulanması maksadıyla çıkarılmış olan Yönetmeliğin "Törenler" başlıklı 35'nci maddesinde açıkça belirtildiği üzere: ***"Anıtkabir'de, ancak Atatürk'e saygı için çelenk konabilir, tören düzenlenebilir. Başka amaçlarla; tören, yürüyüş ve gösteri düzenlenemez, çelenk konamaz. Anıtkabir'in manevi varlığına yakışmayan her türlü tavır, hareket, söz, yazı ve davranışlara izin verilmez***."

Buna rağmen, son yıllarda (2016 sonrasında) – özellikle Anıtkabir'de devlet erkanının katıldığı resmi törenlerde– organize gruplar tarafından atılan sloganlar ve tezahüratlar, Atatürk'ün manevi huzurunu bozmakta, Cumhuriyet'in kurucu iradesine hakaret niteliği taşımakta, törenlere katılan yada resmi törenler sonrasında Anıtkabir'i ziyaret eden vatandaşlarımız nezdinde hoşnutsuzluk yaratmakta ve kamuoyunda tepkilere neden olmaktadır. Bu olaylar, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ve 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü gibi milli günlerde rutine binmiş siyasi tezahüratlar, kabir adabını hiçe sayarak ulusumuzun ortak değerlerine indirgenemez bir saygısızlık örneği oluşturmaktadır.

Bahse konu slogan olayları ile birlikte yine son dönemde yapılan törenlerde Türk Silahlı Kuvvetleri'ne (TSK) ve ordumuzun şanlı üniformasına da gölge düşüren bazı gelişmeler de yaşanmaktadır. Modern harp silahları ve araçları ne kadar ileri olursa olsun, ordumuzun asıl muharebe kabiliyeti harp silah araçları değil, o yetenekleri kullanan kahraman askerlerimizdir. Askerlerimiz, halkımız gözünde her zaman saygın bir kurum olan TSK'nın disiplinli ve onurlu mensuplarıdır. Oysa son dönemde, Anıtkabir'e törenlere katılmak üzere gelen üniformalı askeri personelimizin diğer bir kolluk gücümüz olan polislerimiz tarafından üst aramasına maruz kalması, kabul edilemez bir tablo yaratmaktadır. Bu durum devletimizi en zor görev şartlarında temsil eden askerlerimize güvenilmediği ve bu personelin devletimizin başka bir silahlı gücü olan polislerimiz tarafından kontrol edilmesi ve üst aramasının yapılması gerektiği gibi garip ve güvensiz bir durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Nitekim, 30 Ağustos 2025 Zafer Bayramı resmi törenlerinin Anıtkabir'de icra edilen bölümüne katılan subay ve astsubaylarımız Anıtkabir'e girişte dört ayrı güvenlik noktasından geçirilerek isimleri tek tek kontrol edilmiş, görevli polis memurlarınca üst aramalarına tabi tutulmuşlardır. *(Kamuoyundan gelen tepkiler sonucunda son yapılan 29 Ekim 2025 ve 10 Kasım 2025 törenlerinde askerlerimizin üzerleri kolluk kuvvetlerince aranmamıştır.)*

Anıtkabir'de icra edilecek törenlerin güvenliği **Anıtkabir Hizmetlerinin Yürütülmesine Yönetmeliği**nin 50'nci maddesi gereğince Ankara Garnizon K.lığı ve Anıtkabir K.lığına (İl Emniyet Müdürlüğü ve diğer güvenlik birimleri ile koordine ederek) verilmiştir. Törenlerde alınacak güvenlik tedbirleri yine Yönetmeliğin 50-63'ncü maddelerinde düzenlenmiştir.

Diğer yandan askeri şahısların üs aramalarına ilişkin esaslar 211 sayılı İç Hizmet Kanunu'nun 91 ila 97'nci maddeleri ile 56'ncı maddesi ile bu maddelere dayanılarak çıkarılan ile "Askeri Mahallerde Arama ve Kontrol Yönetmeliği", Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 14'ncü maddesi ve Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun ilgili hükümlerinde düzenlenmiştir. Bahse konu mevzuat hükümleri gereğince bir askeri şahıs ancak askeri makamlar (örneğin Garnizon K.lıkları veya Merkez Komutanlığı) tarafından aranabilirler. Polis tarafından gerçekleştirilen bu arama, ağır cezayı gerektirecek suçüstü hali dışında hukuka aykırıdır ve TSK'nın kurumsal itibarını zedelemektedir.

-ANITKABİR'de düzenlenen resmi törenlere katılımcı olarak gelen ve slogan atan, taşkınlık yapan kişilere neden müdahale edilmediği,

-Dokuz yıldır süren slogan ve tezahüratlara karşı neden etkin önlemler alınmadığı,

-Anıtkabir Yönetmeliği burada "Andımızı" okuyan gençlere karşı katı bir şekilde uygulanırken, kabir adabını bilmeyen gruplara karşı neden uygulanmadığı,

-Bu konuda çeşitli kişi veya gruplarca organizasyon yapılarak özellikle mi hareket edildiği,

- Anıtkabir'deki güvenlik kontrollerinin, ilgili Yönetmelik Gereğince Ankara Garnizon K.lığı (Merkez Komutanlığı) ve Anıtkabir K.lığı tarafından üstlenilmesi gerekli olup olmadığı,

- Benzer arama görüntülerinin ortaya çıkmaması için bir düzenleme yapılıp yapılmayacağı,

Konularındaki sorularımıza tatminkar yanıtlar alınamamaktadır

İskenderun'da Yaşanan Müessif Olay Ve Susuz Bırakılma Nedeniyle Vefat Eden/Olumsuz Etkilenen Askerler

İskenderun Deniz Er Eğitim Alay Komutanlığında 25 Temmuz 2025 tarihinde birlik komuta zafiyeti ve özellikle bir rütbeli personelin kasti tutum ve davranışları nedeniyle acemi eğitiminde bulunan erlerimiz susuz bırakılmalarına bağlı olarak hastaneye kaldırılmış, vefat eden ve uzun süreli tedaviler sonucunda hayati tehlikeyi atlanan erlerimizin durumu basına yansımıştır.

Ülkemiz genelinde büyük üzüntülere sebep olan bu olay ve TSK'ya emanet edilen erlerimize yapılan kötü muamele ve yaşanan zafiyet/kast olayı konusunda kamuoyu daha ayrıntılı olarak bilgilendirilmelidir.

TSK'nın Doğal Afetlerdeki Rolü

Türk Silahlı Kuvvetleri tarih boyunca halkından almış olduğu güç ve güvenin bir nişanesi olarak her türlü afet olayında başat rol oynamış lojistik imkânları ve hızlı organizasyon kabiliyetiyle bölge afet koordinatörü olarak afet yerindeki Arama-

Kurtarma, İaşe-İbate, Sağlık Hizmetleri ve Asayişin sağlanması noktasında yönetici ve icracı bir yapı olarak görev yapmıştır. Ancak 2009 yılında AFAD'ın kurulması sonrası 5902 Sayılı Kanun gereği "Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi"ne geçilmiş, bu kapsamda yayınlanan ve halen yürürlükte olan Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (TAMP) TSK, "**Ana Çözüm Ortağı**" yerine "**Destek Çözüm Ortağı**" olarak konumlandırılmıştır. TSK tekrar **"Ana Çözüm Ortağı"** olmalıdır.

Milli Savunma Bakanlığı / Genelkurmay Başkanlığı, Türkiye Afet Müdahale Planı'nda yer alan "Ulusal Afet ve Acil Durum Kurulunda" temsil edilmelidir**.** TSK birliklerinin afetlerde kullanılmasında 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümlerine göre vali ve kaymakamlar tarafından yardım talep edilmediği sürece, afetlere müdahale edememektedir.

17 Ağustos 1999 ve 06 Şubat 2023 depremlerinden elde edilen tecrübeler ışığında, bölgedeki vali ve kaymakamların da afetlerden zarar görmüş olabileceği hususu göz önünde bulundurularak, afet bölgesindeki TSK birliklerinin komutanlarına, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde talep beklemeksizin afetlere müdahale imkânı sağlanmalıdır. Özellikle deprem gibi acil müdahalenin önem kazandığı hallerde TSK'nın organize güç ve imkânlarından en iyi şekilde faydalanmak maksadıyla bu hususta gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.

TSK hâlihazırdaki uygulama nedeniyle afet gibi olağanüstü durumlarda ancak kendisinden talep edildiği ölçüde görev alabilmektedir. Bu nedenle 06 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız ve ülkemizde derin bir acı ve üzüntüye sebep olan deprem faciasında TSK ilk etapta bölgeye İnsani Yardım Tugayı'nı göndermiş, depremden yaklaşık 32 saat sonra 2. Ordu Komutanlığına bağlı tugayların deprem bölgelerine sevk edildiği açıklanmıştır. Bu tip afet durumlarında ilk 72 saatin kritik olduğu göz önüne alındığında bu sürenin yarısı boşa harcanarak TSK arama kurtarma görevlerinde etkin bir şekilde yer alamamıştır.

Askerî sağlık sisteminin müdahale gücünün yok edilmesi ile başta yıkılan hastanelerin yanında olmak üzere sahra hastaneleri kurulamamış, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın afetlere yönelik olarak da kullanmayı planladığı TCG ANADOLU bölgeye sevk

edilmediği gibi kısıtlı hastane hizmeti verebilecek amfibi gemileri depremden 3 gün sonra deprem bölgesine ulaşmıştır.

Özellikle AFAD'ın kurulması sonrasında yaşanan organizasyon değişikliği neticesinde destek çözüm ortağı olarak görev yapan TSK bahse konu rolün getirmiş olduğu, kısmen belirsiz ve muğlak bir yapı neticesinde Sivil Organizasyonlar (AFAD, KIZILAY, Sağlık Bakanlığı vb.) ile koordinasyon sorunları yaşamakta ve hızın ön plana çıktığı bu gibi afet durumlarında bahse konu koordinasyon sorunları hızlı reaksiyon verilebilmesini engellemektedir.

Afetin başlangıcında kurumlardan talep edilecek hizmetlerin AFAD tarafından belirlenmesi nedeniyle TSK'dan beklenen ihtiyaçlar tam olarak ortaya konulamamakta ve bu durum neticesinde TSK afet bölgesinde istenilen düzeyde etkin olamamaktadır. 3 gün sonra deprem bölgesine gönderilen yüzer hastane imkânına sahip çıkarma gemileri ihtiyacın doğru belirlenememesinin somut bir göstergesi olduğu değerlendirilmektedir.

Sivil-Asker işbirliği alanında yaşanan koordinasyon eksikliklerinin giderilmesine yönelik faaliyetlerin başında karşılıklı icra edilecek tatbikat/eğitim faaliyetleri gelmektedir. Ancak AFAD'ın koordinatör olduğu tatbikatların yüzeysel bir planlama ile ve gerçek durumda karşılaşılması muhtemel tüm senaryoların ele alındığı bir yaklaşım ile yapılamaması nedeniyle bu tatbikatlarda TSK ile karşılıklı çalışabilirlik hususları da tam olarak denenememektedir.

Afet gibi hızlı ve olabildiğince doğru kararın ön planda olduğu, birçok paydaşın harekât sahnesinde yer aldığı bir ortamın komuta kontrolü maksadıyla gelişmiş komuta kontrol sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak içerisinde TSK'nın yer alabileceği ve farklı paydaşları aynı komuta kontrol sisteminde buluşturacak bir bilgi sistemi alt yapısının olamaması nedeniyle komuta-kontrol fonksiyonu tam olarak işletilmemekte ve kurumlar arasındaki yetki sorunları ile birlikte durum tam olarak bir kargaşa ortamına evirilmektedir.

Ani ve hızlı müdahalenin gerekli olduğu afet süreçlerinde hava imkân ve araçlarının kullanılması, hava-yer ve kara-deniz koordinesi (müşterek harekât) yeteneğinin kullanılması konusunda barış döneminden itibaren koordinasyon teşkili, yetki ve müdahale esaslarının belirlenmesi gereklidir.

Askeri Yargı (Adalet) Sisteminde Yaşanan Sorunlar

Askerliğin temeli disiplindir. Her meslek için gerekli olan disiplin kavramı askerlik mesleğinin niteliği gereği mutlak bir itaati gerektirmektedir. Bu durum asırlardır askerlere özgü adli yargı, idari yargı ve personel mevzuatı gerektirmiştir. Askerlikteki komutan ile personel arasındaki emir komuta münasebeti yüksek bir itaat duygusuna ve yüce değerlere dayanmalı, ancak bunun mevzuat ile de teminat altına alınması gerekmektedir.

Askerî mevzuatta suç kavramı; **disiplin tecavüzü, disiplin suçu** ve **askerî suç** olarak kategorize edilmiş olup, disiplin tecavüzlerinin sıralı komutanlarca, disiplin suçlarının sıralı komutanlar ve/veya disiplin mahkemelerince, askerî suçların da askerî mahkemelerce tecziye edilmesi öngörülmüştür.

Bu düzen; 15 Temmuz girişimini müteakip 2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile yapılan Anayasa değişikliğiyle; askerî yargı teşkilatının sadece savaş halinde faaliyete geçecek şekilde kapatılması, Askerî Ceza Kanunu ve Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun yürürlükte bırakılması ancak bu kanunların uygulamasının genel yargıya devredilmesi suretiyle bozulmuştur.

Bu sorunun da **sivil adli ve idari yargı içinde ihtisas savcılıkları, ihtisas mahkemeleri ve ihtisas daireleri kurarak çözülmesi mümkün iken** konuya yabancı olan sivil yargı eline bırakılması birçok soruna ve mağduriyete sebep olduğu gibi askerî disiplinin zedelenmesine de yol açmıştır.

Askerî hizmet ve görevlerin özellikleri, mahremiyeti ve silahlı kuvvetler personelinin katı hiyerarşik ilişki düzeninde ve askerî bölgelerde daha kapalı bir hayat sürdürüyor olması; genel yargı teşkilatında görevli hâkim, savcı ve diğer yardımcı personelin silahlı kuvvetlere ve askerî hizmetlere yabancı kalmasına yol açar.

Askeri ceza yargılamaları doğal olarak bir askeri adli kolluk da gerektirmektedir. Bu ihtiyaç suç, suçlu ve soruşturma tekniklerinin büyük çeşitlilik ve gelişme gösterdiği günümüzde askeri inzibat birlikleri eli ile karşılanamayacak niteliktedir. Askeri Ceza Kanunu kapsamında asker şahıslarca işlenen suçların soruşturulması, suç, suçlu ve soruşturma tekniklerinin büyük çeşitlilik ve gelişme göstermesi, diğer kolluk birimleri ile koordineli ve etkin bir soruşturma yürütülmesi, birlik komutanı, disiplin subayı ve

gerektiğinde soruşturma savcısına gerekli destek ve katkıyı sağlayacak profesyonelleşmiş bir askeri kolluk teşkilatının varlığı ve güçlendirilmesi önemlidir.

TSK mevzuatı (İç Hizmet Kanunu, Askeri Ceza Kanunu vb.) ile askeri kolluk konusunda, barış dönemi ve özellikle savaş döneminde yetkilendirilmiş birim Merkez Komutanlıkları ve Askeri İnzibat birlikleridir. Bu nedenle dünyada ve gelişmiş ülke uygulama örneklerinde olduğu üzere Merkez Komutanlıkları ve Askeri İnzibat (polis) teşkilatları personel kadrolarının güçlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Hâlihazırda askeri ceza yargılamasının özel ihtisas gerekliliği sebebiyle Hâkim ve Savcılar Kurulu (HSK) kararnameleri, Adalet Bakanlığı düzenlemeleri ve Adalet Komisyon Başkanlıkları ve Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yapılan düzenlemelerle Askeri Ceza Kanunu kapsamındaki suçların soruşturmalarında bu konuda ihtisaslaşmış savcıların görevlendirilmesi ve yine askeri ceza kanunu kapsamındaki yargılamaları yapmak üzere farklı yargı çevrelerinde Ağır Ceza ve Asliye Ceza Mahkemelerinin belirlenmesi ve yetkilendirilmesi suretiyle konuya ilişkin çözümler getirilmeye çalışılmaktadır.

Aynı şekilde 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun 20'nci madde c fıkrasında 30/06/2022 tarih ve 7415 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme ile askeri hizmetlere ilişkin yargılamalarda yetkili idare mahkemesinin bağlı bulunduğu Bölge İdare Mahkemesinin bulunduğu yerdeki idare mahkemeleri yetkili kılınarak askeri idari davalara ilişkin bir ihtisaslaşma sağlanmıştır. Keza Bölge İdare Mahkemelerinde de askeri idareye ilişkin davalar yine görevlendirilmiş istinaf dairelerince istinaf incelemesine tabi tutulmaktadır.

Benzer uygulamaların tüm yurdu kapsayacak şekilde ve buna ilave olarak Yargıtay ve Danıştay'da da askeri ceza ve askeri idare konusundan uzmanlaşmış ihtisas daireleri vasıtasıyla temyiz incelemesine tabi tutulması suretiyle çözüme kavuşturulması mümkündür. Bahse konu çözüm önerileri Anayasa değişikliğine gerek kalmadan ve gerek duyulduğunda Kanun değişikliği yoluyla ve HSK, Adalet Bakanlığı düzenlemeleriyle sonuca ulaşılacağı değerlendirilmektedir.

Devletin, egemenliğine dayanarak yaptığı yargılama faaliyetinin, devletin egemenliği gibi tek olması mantıki bir zorunluluktur. Yargı birliği ilkesi ile yargılamanın, egemenlik gibi tek oluşu ve bir tek yargılama kuvvetine bağlı bulunma zarureti ifade edilir. Yargı birliğinin ihlal edildiğine ilişkin diğer görüş ise mahkemeler hiyerarşisinden hareket

etmektedir. Bu yaklaşıma göre, adliye mahkemeleri üstünde Yargıtay, askeri mahkemeler üstünde ise Askeri Yargıtay bulunması yargı birliğinin ihlalidir.

Teklif edilen çözüm önerisi ile yargı birliği bozulmayacaktır. Askeri Ceza Kanunu'na göre asker şahısların yargılaması bu alanda ihtisaslaşmış sivil mahkemeler marifetiyle yapılacaktır. Askeri Ceza ya da Askeri İdare mahkemesi teşkil edilmeyeceği gibi askeri hâkim ya da askeri savcı da olmayacaktır. Önerilen sistemle hâlihazırda askeri alanda ihtisaslaşan ceza ve idare mahkemelerinin üzerinde yine bu alanda ihtisaslaşmış Adli ve İdari Bölge Mahkemelerinde (İstinaf) birer daire ve Yargıtay/Danıştay'da (Temyiz) birer dairenin tesisi hedeflenmektedir. (Mevcut dairelere askeri ceza ve idare konusunda ihtisaslaşma görevi verilecektir.)

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile askeri yargı teşkilatının tamamen kaldırılması ordunun disiplininin bozulması ve savaşma kabiliyetini sekteye uğratma potansiyeline sahip, daha büyük sorunlara neden olmuştur.

PERSONEL KONULARI

Türk Silahlı Kuvvetleri gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında etkin, caydırıcı ve kararlı bir güç olarak; Kara, Deniz ve Hava sınırlarımızın korunmasında, ülke içi ve dışındaki hak ve menfaatlerimizin savunmasında mesai mefhumu gözetmeksizin çalışan kahraman asker ve sivillerimizle görevini ifa etmektedir.

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak gelişmiş (sofistike) silah ve komuta sistemleri ile oldukça güçlü ve modern bir hale gelen Silahlı Kuvvetlerimiz için en önemli kuvvet çarpanı kendisini geliştirmiş, görevine adamış, vatan ve millet sevgisi ile ordusuna, devletine ve Atatürk ilke ve ideallerine bağlı olarak çalışan personeldir.

TSK'da görev yapan her rütbe ve statüdeki personelin kurumsal aidiyeti, aileleri ile birlikte görev etkinliğinin artırılması, silahlı kuvvetlerdeki emekleri sonrasında emekliliğe ayrılmış personel ile TSK saflarına katılma hayali ile yaşayan gençlerin katılımının teşviki için gerekli mali ve özlük haklarına ilişkim tüm tedbirler alınmalıdır.

Bu kapsamda;

- Ülkemizin göz bebeği kurumlarından olan TSK'nın her türlü siyasi ve ideolojik mülahazaların dışında tutulması,

- TSK saflarına katılacak personelin her türlü siyasi etkiden uzak olarak seçimi ile görevde yükselme ve uygun rütbelere terfilerinde liyakat ve görev performansının en önemli kriter olarak belirlenmesi,
- YAŞ kararları ile görev süresini tamamlamadan "kadrosuzluk" gerekçesiyle emekliliğe sevk edilen personelin, tüm TSK personeli üzerinde oluşturduğu güvensizlik ortamının ortadan kaldırılması,
- Görevdeki tüm subay, astsubay, uzman erbaş ve sözleşmeli erler ile sivil memur ve işçilerin özlük haklarının takibi, bütüncül bir bakış açısı ile iyileştirilmesi,
- Personelin lojman / misafirhane ve barınma sorunlarının çözüme kavuşturulması,
- Emekli binbaşılar ile emekli astsubayların özlük hakkı ve ek göstergelerinin düzeltilmesi,
- Uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erlerin görev şartları, kadro ve sözleşme fesih sonrası kamu kurumlarına yerleştirilmelerine ilişkin mevzuattan kaynaklı haklarının uygulanması,
- Görevdeki ve emekli TSK personelinin yasal birikimleri ile oluşan Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) yönetim yapısı ve her yıl açıklanan nema oranlarının personelin hakkını koruyacak şekilde belirlenmesi önemli ve gereklidir.

926 SAYILI TSK PERSONEL KANUNU MADDE 54/3 GEREĞİ YAŞ KARARI İLE RESEN EMEKLİ EDİLEN ALBAYLAR

Son dönemde TSK'nın siyasallaşması neticesinde emeklilik hakkını kazanmamış daha rütbesinin ilk yıllarında olan albayların Yüksek Askeri Şura (YAŞ) kararları ile emekli edilmeleri personelde kaygı, umutsuzluk ve geleceğe yönelik bir belirsizliğe yol açmaktadır. Yargı denetimine kapalı bir işlem olan YAŞ kararlarıyla üst düzey subayların emekliğe sevk edilmesi yerine hakkında herhangi bir iddia olan personelin yargı yolu açık idari işlemlerle (Yüksek Disiplin Kurulu, Mahkeme kararı vb) görevden ayrılması bunun dışındaki yollara giderek personel arasında güvensiz ortamın oluşmasının önüne geçilmesi gereklidir.

TSK personelinin **her türlü siyasi, ideolojik, tarikat-cemaat vb. yapının etkisinden uzak olarak tamamen devlete ve Anayasal değerlere sadakat ile asker** olmanın birinci şartı olan askerlik yeminine sadık olarak görev yapmasına olanak sağlayacak

bir ortam sağlanmalıdır. Askerliğin temeli olan **“disiplin”**in tesisi ve idamesi için gerekli tedbirler ivedilikle alınmalıdır.

926 sayılı TSK Personel Kanunu’nun 54’ncü maddesine 2017 yılında eklenen fıkra ile Albayların ve Generallerin rütbe bekleme sürelerine bakılmaksızın YAŞ kararı ile “Kadrosuzluktan Emekli” edilmelerinin yolu açılmıştır. Böylelikle Albaylık / General / Amiralliğin ilk yılındaki subayların emekli edilmesine olanak sağlanmıştır. *(Düzenleme öncesinde Albaylar 5’nci, General/Amiraller 4’ncü yılda değerlendirmeye alınmaktaydı.)*

Böylelikle Albay/General/Amiral rütbesindeki subaylar **adeta sözleşmeli subay haline getirilmiş,** her YAŞ döneminde emekli edilme tehdidi altında kalarak doğru ve etkin karar alma yetenekleri ellerinden alınmıştır.

Üstelik bu emekliliğe sevk kararlarının kadro-ihtiyaç dengesinden çok; iktidara yakın olmayan *(Atatürkçü, farklı mezhepten olan, boşanmış, alkol kullanan, kadın subay vb. gerekçelerle)* üst rütbe subayların ordudan tasfiye edilmesinde bir araç haline gelmiş, 2018 YAŞ toplantısından itibaren binlerce üst rütbeli subay/general/amiral bu maddeye dayalı olarak erkenden emekliliğe sevk edilmiştir.

Her yıl YAŞ’ta terfi eden ve emekli edilen general/amiral ve albaylar medyada haber olup konuşulurken, hiç konuşulmayan ve TSK’da görev yapan tüm Albayların Ağustos ayında adeta kâbusu haline gelen “Res’en Emeklilikler” gündeme dahi gelmemektedir. 2018’den bugüne kadar binlerce değerli subay bu acı son ile karşılaşmıştır. Üstelik her ne kadar Haziran ayı sonunda yapılan son kanun değişikliği ile düzeltilmiş olsa dahi bu şekilde emekli edilen albaylardan yaş şartını taşımadığı gerekçesiyle uzun süre maaşsız ve sosyal güvencesiz kalan, ailesinin geçimini sağlamak için ek işlerde çalışmak zorunda kalan yüzlerce albay aileleriyle birlikte mağdur olmuştur.

YAŞ kararı ile re’sen emekli edilen Albayların emekli edildikleri bilgisayarlarına gelen bir mesajla tebliğ edilmektedir. Yani yıllarca vatanı için görev almış, çok zor şartlarda gece gündüz görev yapmış bir albay bir gün bilgisayarına gelen “emekli edildiniz” mesajı ile TSK’dan ayrılmaktadır. Son üç yıldır, biraz da gelen tepkilerin önüne geçmek için, emekli edilen albayların listesi yayımlanmadığı için toplu sayı tam olarak bilinmemekle birlikte, 2024 YAŞ’ında 400’ün üzerinde, 2025 yılı YAŞ’ında ise 350’den fazla Albay yine sesiz sedasız emekli edilmiştir. Bu emekli edilen albaylar çeşitli

sınıflarda mesleğinin generallik/amirallik öncesinde en üst rütbesine gelmiş, en tecrübeli, en bilgili kesimidir. Bu subaylar, 15 Temmuz sonrasında binbaşı, yarbay ve albay rütbelerinde çok önemli görevler ifa etmişler, adeta TSK'nın bunalımlı dönemlerinde ayakta kalmasını sağlamış subaylardır. TSK'nın ihtiyaç duyduğu bilgili, tecrübeli ve yetişmiş albaylar genç yaşlarında sebebini öğrenemedikleri bir yöntemle emekli edilerek önemli bir kan kaybına sebep olunmakta, diğer yandan halen göreve devam eden subaylar için de geleceğe olan güven ortadan kalkmakta, sürekli bir kaygı halinin yaşanmasına neden olunmaktadır.

2018-2025 yılları arasındaki son 8 YAŞ kararlarıyla emekli edilen subaylara bakıldığında;

- Alay Komutanı, gemi komutanı gibi özel seçimle atama yapılan kritik komutanları,
- MSB, Gnkur. ve Kuvvet Komutanlıkları karargahlarında kritik şube müdürleri,
- MSB tarafından NATO kadrolarına sürekli göreve seçilen albaylar,
- MSB tarafından kurmaylık eğitimine tefrik edilip kurmay olan albaylar,
- FETÖ ile mücadele birimlerinde görev yapıp buralardaki başarılarından dolayı kritik görevlere atanıp emekli edilen albaylar bulunmaktadır.

Aslında emeklilik kararlarını yayınlayan MSB'de bu konuda bir çelişki yaşamaktadır. Emekli edilen albayları bu kritik göreve seçen, kurmay subay adayı olarak seçen, FETÖ ile mücadele emri veren MSB ile emeklilik için teklif eden MSB faklı bakanlık mıdır? Yoksa emekli edileceklerin listeleri MSB dışında başka kişi/makam/birimler tarafından mı hazırlanmaktadır? Emeklilik kararları yargı yoluna kapalı olduğu için şimdilik bunu hiç öğrenemeyeceğiz!

TSK Personel Kanunu 54'ncü madde kapsamında YAŞ kararı ile yapılacak emeklilik kararlarının kamu hizmetinin daha iyi işlemesi veya kamu yararı/kişi yararı dengesi gözetilerek, yine aynı Kanun'un 41'nci, 49'ncu ve 50'nci maddelerinde tanımlanan objektif kriterlere (öncelikle Hizmet yılı, yaş, sicil puanı, kıdem sıralaması, takdir-ödül puanı, adli/idari soruşturma/kovuşturma, disiplin cezaları vs.) göre belirlenmesi gerekmektedir. Hali hazırda savunma hakkı dahi kullanılmadan, kime göre, neye göre değerlendirildiği bilinmeden albayların erken emekli edilme işlemlerine son verilmelidir.

Hakkında şüphe olan subaylar varsa bunlar yargı denetimine kapalı bir idari işlemle değil, bilgi ve belgeye dayalı olarak mahkeme kararı ile yada yargı denetimine açık

idari işlemle meslekten ayrılmalı ancak tertemiz bir maziye ve sicile sahip albayların erken emeklilik ile töhmet altında bırakılmasına son verilmelidir**.**

Uzman Çavuş Ve Sözleşmeli Er Temininde Sıkıntı Var Mıdır? Meslekten Ayrılan Personelin Kamuda İstihdamı Ne Durumdadır?

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 92'nci maddesi **Memurluktan Çekilenlerin Yeniden Atanmalarına** ilişkin esasları düzenlemiş olup, maddenin 2'nci fıkrası Devlet memurlarından 657 sayılı Kanun'a tabi olmayanların da devlet memurluğuna girebileceklerini düzenlemiştir. 3269 sayılı Uzman erbaş Kanunu'nda da *"Uzman erbaşların 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 92'nci maddesi hükmünden yararlanabilmeleri için **en az yedi hizmet yılını tamamlamış olmaları** gerekir."* hükmü ile Uzman Erbaşların bu maddeden faydalanabileceklerine ilişkin bir hüküm yer almaktadır.

Ancak, uzman erbaşların 657 sayılı ve 3269 sayılı Kanunlarla tanınan bu yeniden memurluğa atanma hakları özellikle "kadro açılmaması (bulunmaması)" ve "gireceği sınıfın niteliklerine uymaması" gerekçeleriyle uygulanamamakta, devlet memurluğuna geçiş için başvuranlar red edilmektedir.

Diğer yandan yine TSK'da 6191 sayılı Kanun'a göre istihdam edilen **sözleşmeli Erbaş/Erler** de Uzman Erbaşlar gibi TSK saflarından kendilerine tevdi edilen görevleri büyük başarı ile yerine getirmekte, özellikle ve öncelikle teröristle mücadele görevleri olmak üzere hayatları pahasına görev yapmaktadırlar. 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş/Er Kanunu gereğince bir sözleşmeli Erbaş/Er, TSK'da en fazla 7 yıl görev yapabilmekte bu süre sonunda sözleşmesi **mecburen fesih edilmektedir.** Kanun'un ***"Kamuda istihdam"*** *başlıklı EK 1'nci maddesi "(1) Sözleşmeli erbaş ve er olarak **en az yedi hizmet yılını doldurarak ayrılanlardan nitelik belgesi olumlu olanlar,** ilgili mevzuatlarındaki şartları taşımaları kaydıyla **kamu kurum ve kuruluşlarının boş kadro ve pozisyonlarına bu maddedeki usul ve esaslar çerçevesinde atanırlar**."* hükmüne haizdir.

Uzman erbaşlar ve Sözleşmeli Erbaş/Erler TSK'nın muhtelif birliklerinde özveri ile ve mesai mefhumu gözetmeksizin çalışan, vazife ve ülke uğruna şehit veya gazi olmaktan

çekinmeyen bir meslek grubudur. Statü kanunları gereği TSK'da "Sözleşmeli statüde" görev yapan uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş/erlerin, başarı ile görev yaptıkları 7 yıldan itibaren kamu kurumlarındaki uygun kadrolara atanmaları hem ilgili Kanunların hükmü, hem de vatana hizmetlerini gözünü kırpmadan yerine getirmiş olan uzman erbaşlarımıza bir vefa borcudur.

Tuzla Piyade Okulundaki Teğmenler Ve Kho Mezuniyet Töreninde Yemin Eden Teğmenlerin Durumu

Tuzla'da bulunan Piyade Okul K.lığında, 10 Kasım 2023 tarihinde yapılan Atatürk'ü anma töreninde sınıf okulu öğrenci subayı Teğmen A.A.'nın arkadaşları tarafından ikaz edilmesine rağmen Atatürk fotoğrafını yakasına takmaması ve ancak Bölük Komutanın emri üzerine istemeyerek fotoğrafı takmasıyla başlamıştır. Törenden sonra A.A.'nın kaldığı oda önünde, A.A. ve oda arkadaşları F.A. ve M.F.A ile bazı teğmenler arasında sözlü olarak tartışma yaşanmıştır.

Yakasına Atatürk resmi takmak istemeyen teğmenlerin, Harp Okulu'ndan itibaren cemaat ve tarikat evlerine gittikleri, **'Hubbufillah**" ve "**Dostlar Meclisi**" adıyla whatsapp grupları kurarak örgütsel tutum gösterdikleri, kendilerinden küçük Harbiyeli öğrencilerle **"abilik"** adı altında iletişim kurdukları, sosyal medya hesaplarında **"şeriat yanlısı"** paylaşımlarda bulunduklarına dair devre arkadaşları tarafından Harp Okulu idaresine defalarca bilgi verilmiş ancak Harp Okulu yetkililerince her hangi bir işlem yapılmamıştır.

Olayların çıkmasına neden olan ve devletimizin kurucusu Atatürk'ün fotoğrafını şanlı üniformaya takmayı red edenler ile bu duruma müdahele eden teğmenlerin TSK'dan ilişiği kesilmiştir. Yine basına yansıyan haberlere göre yakasına Atatürk fotoğrafı takmayı red edenlerden idare mahkemesi kararı ile göreve iade edilenler varken bunlara müdahale eden teğmenler konusunda idare mahkemelerinden olumlu bir karar çıkmamıştır.

Benzer şekilde yine kamuoyunda büyük tartışmalara neden olan ve 30 Ağustos 2024 tarihinde Kara Harp Okulu Diploma Alma ve Sancak Devir Teslim Töreni'nde teğmenlerin sosyal medyaya yansıyan görüntüleri ve Subay Andını okuyan teğmenlerden beşi ve komutanlarından 3'ü K.K.K.lığı ve MSB Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile meslekten ihraç edilmiştir.

29 Mart 2023'te Milli Savunma Üniversitesi Tören Yönergesi'nde yapılan "Milli Savunma Üniversitesi Rektörü" onaylı değişiklikle törenlerde yapılacak mezuniyet andı RESMİ programdan çıkarılmış, ancak yasaklandığı veya okunmaması gerektiğine dair bir ifade hiçbir yönergede tespit edilememiş buna rağmen resmi tören sonrasından "Mezuniyet andı" okuyan ve "Mustafa Kemal'in Askerleriyiz" diyen genç teğmenlere karşı Milli Savunma Bakanlığınca meslekten ihraç gibi çok ağır bir tedbir alınarak kamuoyunda ciddi tartışmaların yaşanmasına neden olunmuştur.

Teğmenlerle ilgili yürütülen yüksek disiplin kurulu sürecinde kurul üyelerinin baskı altına alındığı, başlangıçta teğmenlerin meslekten ihracına karşı oy kullanan kurul üyelerinin sonradan oylarını değiştirmeye zorlandığı ve ihraç kararının 4'e karşı 5 oyla alındığı da bir gerçektir.

Mesleklerinin başında sevdikleri mesleklerinden koparılan ve kendi devre arkadaşları arasında en başarılı ve en disiplinli olan bahse konu teğmenlerin hukuki mücadeleleri idare mahkemeleri nezdinde devam etmekte olup halen olumlu bir karar alınmamıştır.

Görevdeki Ve Emekli Astsubaylar İle Emekli Binbaşıların Özlük Haklarına İlişkin Düzenlemeler Ne Durumda?

Özellikle 2020 yılından itibaren başlayan ekonomik krizin yarattığı derin sosyal sorunlar ile birlikte muvazzaf ve emekli personelin durumu daha da kötüleşmiş, ekonomik durumlara ilave olarak hükümetinin yanlış politika ve uygulamaları sonucunda TSK'nın siyasallaşmasının getirdiği adaletsizlik duygusu ile birlikte personel moral ve motivasyonu olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

Personelin yaşamış olduğu sorunların temelinde ekonomik şartların kötülüğü yatarken, kurum içerisinde hâkim olan hükümetinin yanlış politika ve uygulamalarından kaynaklı liyakatsizlik ve siyasallaşmanın bir sonucu olan gelecek kaygısı da personelin yaşadığı sorunların temelini oluşturmaktadır.

Bahse konu sorunlar neticesinde personel ekonomik olarak daha da zorlanacaklarını bilmelerine rağmen emeklilik ve istifa mekanizmaları ile sistem dışına çıkmakta ve bu durum özellikle tecrübeli personelin kaybedilerek TSK'nın askeri tecrübe ve entelektüel kapasitesinin azalmasına neden olunmaktadır. Bahse konu problem sahalarında ön plana çıkanlar aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

Astsubaylara makam/görev tazminatı sözü verilmiş ancak yerine getirilmemiştir. Emekli astsubaylarımızın maaşları asgari ücret civarına düşmüş ve bu kapsamda muvazzaf / emekli astsubayların maaşlarındaki makas menfi yönde açılmıştır.

Halihazırda makam ve görev tazminatından faydalanamayan kıdemli binbaşılar ile astsubay başçavuş ve kıdemli başçavuşlara emekli maaşlarına da yansıyacak şekilde tazminat verilmesine yönelik düzenleme yapılmalıdır. Bu düzenleme ile bahse konu statü ve rütbelerdeki personelin emeklilerine de geçmiş yıllarda verilmiş ve tutulmamış olan sözün gereğinin yerine getirilmesi gereklidir. (31/03/2023 tarihinde TBMM'ye gönderilen ancak yasalaşmayan teklifin özlük haklarına ilişkin bölümünün tekrar TBMM'ye gönderilmesi)

TSK personeline 926 sayılı TSK Personel Kanunu'nun EK-17'nci maddesine göre ödenmekte olan TSK tazminat oranlarında düzenleme yapılarak TSK personeli maaşlarında ilave iyileştirmeler yapılmalıdır.

TSK Personeli Lojman Ve Barınma Sorunu

TSK personeli üstlenmiş olduğu görevin özelliği gereği, 211 sayılı İç Hizmet Kanunu'nun amir hükümlerine göre **24 saat esasına göre nöbet, gece eğitimi, tatbikat, yurtiçi ve yurtdışı görevler, gemi sefer görevleri, iç güvenlik görevleri gibi çok farklı ve meşakkatli görevleri** icra etmektedir.

Yine, 926 sayılı TSK Personel Kanunu gereğince, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi diğer kamu görevlilerinden farklı olarak ortalama 2-3 yılda bir atama (Tayin) görmekte, bazen ülkenin en mahrum bölgelerinde, bazen de İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kira ve pahalılık sorunlarının yüksek seviyede olduğu il veya ilçelerde görev yapmaktadır. Sürekli ve sıklıkla atama gören TSK personeli bir konut satın alamamakta, kendilerine tahsis edilen lojmanlarda veya lojmanların yetersiz olduğu yerlerde kirada kalmak zorundadır. Son dönemde daha da yükselen kira bedelleri ve konut fiyatları TSK Personeli için barınma **sorunun daha da büyümesine neden olmuştur.**

Son yıllarda TSK tarafından icra edilen harekat görevlerinin gereği olarak **birçok birlik ve komutanlığın garnizon değişikliği yapmış olmaları da mevcut lojman/misafirhane imkanlarının** yetersiz kalmasına sebebiyet vermiştir. Askeri

personelin lojman/misafirhane sorunu giderilecek şekilde ve sadece doğu görevlerinde değil özellikle üç büyük ilin içerisinde olduğu batı garnizonlarında (askeri birliklerin bulunduğu ve kiraların yüksek olduğu sahil/turistik kentlerde) da barınma sorununu ortadan kaldıracak şekilde öncelikle bina kiralanması yoluyla acil ihtiyaç giderilmeli, müteakiben yeteri kadar lojman/misafirhane inşa edilerek barınma sorunu kalıcı olarak çözülmelidir. Ancak kısa vadede bunun mümkün olmaması durumunda yapılacak özel bir düzenleme ile personele, görev yapılan şehrin özellikleri gözetilerek uygun miktarda **nakit kira yardımı yapılmalıdır**.

Hali hazırda kullanılmakta olan sosyal tesisler, artan personel mevcutları ve birlik hareketlilikleri nedeniyle yetersiz kalmaktadır. Ayrıca uzun yıllardır askerî sosyal tesislerin bakım ve onarımları için yeterli ödenek tesis edilmediği, askeri sosyal tesislerin sınırlı kar oranlarıyla elde ettikleri gelirleri bu ihtiyacın karşılanmaya çalışıldığı bilinmektedir. Bu kapsamda öncelikle mevcut askeri sosyal tesislerin bakım ve onarımlarının sağlanması için yeterli ödenek tahsis edilmeli müteakiben eksik kalan ihtiyacın karşılanması için yeni askeri sosyal tesisiler yapılması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Ayrıca mevcut askeri sosyal tesislerin kullanım haklarının askeri personel mevcutları ve sorumluluk ve müessiriyet prensiplerine göre yeniden düzenlenmesi, artık TSK'da mevcudiyetleri yadsınamaz bir gerçek olan uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş erler ve aileleri için daha fazla sosyal imkan sağlayacak şekilde gazino ve misafirhaneler açılmalı/mevcut sayılar artırılmalıdır.

Askeri alanlar değişik gerekçelerle değişik kurum / kuruluşlara tahsis edilirken, askeri alanlar üzerinden rant elde edilirken yapılacak protokollerle zafiyet yaşanan bölgelerde ilave lojman yapılması veya lojmanların tadilatı da düşünülmelidir. Zor şartlar altında 24 saat esasına göre görev yapan TSK mensubu subay ve astsubayların itibarlarına uygun, göreve gittiğinde geride bıraktığı ailesinin güven ve huzurunu sağlayacak lojmanlarda ikamet etmeleri en tabi hakları değilmidir?

Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) Yönetim Yapısı Ve Nema Oranları

OYAK, üyelerine; emeklilik, ölüm ve maluliyet alanlarında ek yardımlar sağlamak üzere 1961 yılında 205 sayılı Kanun'la kurulmuş, tamamlayıcı bir mesleki emeklilik fonudur. OYAK, kuruluş Kanunu çerçevesinde, özel hukuk hükümlerine tabi, mali ve idari

bakımdan özerk, tüzel kişiliği bulunan bir kuruluş olarak 64 yıldır faaliyet göstermektedir.

OYAK, TSK mensubu subay, astsubay, uzman/sözleşmeli personel ile sivil memurlar için bir emeklilik güvencesidir. Kurulduğu tarihten itibaren üyesi olan askeri ve sivil personelin maaşlarından yapılan kesintilerle sermaye oluşturmuş ve her yıl belirlenen nema oranlarıyla da üye birikimlerini değerlendirmiştir.

Bununla birlikte OYAK iştirakleri ile birlikte büyük bir ekonomik değere ulaşmıştır. Ülke ihracatının yaklaşık %5'i OYAK iştiraklerince yapılırken, ülke güvenliği için stratejik öneme haiz ERDEMİR, İSDEMİR gibi demir-çelik fabrikaları ile çimento fabrikalarının önemli bir bölümü OYAK iştirakidir

OYAK yönetim yapısı kuruluş kanunu gereğince, OYAK üyelerinden oluşan yasal üyeler ve yetkili kurullarınca seçilerek görev yapan profesyonel kadrolarla yönetilmektedir.

OYAK tarafından her yıl açıklanan Nema oranları hem görevdeki hem de emekli olduktan sonra OYAK birikimlerini kurumda bırakarak emekli maaşı alan personel için oldukça önemlidir. 17 Mayıs 2025 tarihinde yapılan OYAK 65'nci Olağan Genel Kurulu tarafından açıklanan %55,2'lik nema oranı sayısı 500.000'ni geçen OYAK üyelerinin (görevde yada emekli askeri personel) tatmin etmemiş, enflasyon oranının dahi altında kalan bu rakam üyelerin yatırımları ve gelecekleri konusunda endişe yaşamalarına neden olmuştur.

OYAK özellikle son 20 yıllık dönemde enflasyonun yklaşık iki katı oranında nema açıklayan bir kuruluştur. OYAK 2024 nema oranının TUİK tarafından açıklanan sözde enflasyon oranı esas alınarak açıklanması büyük bir yanılgı olmuş, beklentilerin ve piyasa şartlarının altında gerçekleşmiştir.

Ayrıca OYAK yönetim organlarında, 205 sayılı Kanun gereğince belirlenen üyelerin **"temsilde adalet ilkesi" ve "liyakat"** ilkelerine uygun olarak tüm statülerin temsiline olanak sağlayacak şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Diğer yandan OYAK yönetim kademelerince alınan tüm kararların tüm üyeleri ve kamuoyu ile **şeffaf ve hesap verebilir** bir yaklaşımla paylaşılması, alınan kararların belli çevrelere yarar sağlayacak şekilde değil, tüm üyelerin ortak iyiliği gözetilerek alınması gereklidir.

2025 yılında OYAK Genel Müdürlüğüne seçilen Prof.Murat YALÇINTAŞ ve OYAK Yönetim Kurulu Başkanlığına seçilen Emekli Korgeneral Zekai AKSAKALLI ile birlikte OYAK'ın şeffaf ve hesap verebilir bir yapıda yönetilmesi ve üyelerinin hak ve menfaatlerini daha etkin bir şekilde koruması temenni edilmektedir.

SAVUNMA SANAYİ KONULARI

11 Kasım 2025 Tarihinde Meydana Gelen Ve 20 Kahraman Askerimizin Şehit Olmasına Neden Olan Uçak Kazası

11 Kasım 2025 tarihinde, kardeş ülke Azerbaycan'dan yurdumuza dönüş yolunda Azerbaycan-Gürcistan sınırı yakınlarında Türk Hava Kuvvetlerine ait C-130 Kargo uçağının düşmesi sonucunda mürettebat ve yolcu olarak uçakta bulunan 20 askerimiz şehit olmuştur.

Ülkemizi derin üzüntüye sevk eden bu vahim olay sonrasında Hava Kuvvetleri K.lığımıza ait kaza kırım ekibi bölgeye intikal etmiş ve 12 Kasım 2025 tarihinde uçağın kara kutusuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

Meydana gelen bu olayın bir kaza mı yoksa dış etkenlere bağlı bir sebeple mi oluştuğu araştırılıp incelenecek ve MSB'lığınca sonuçlar kamuoyu ile paylaşılacaktır. Bu olayla ilgili tüm soruların açık bir şekilde cevaplandırılması ve benzer olayların meydana gelmemesi için tüm tedbirlerin alınması hepimizin ortak temennisidir.

Muharip Uçak Temini Ve Milli Muharip Savaş Uçağı Zafiyeti Nasıl Giderilecek?

Son dönemde ülkemiz yakın coğrafyasında meydana gelen savaşlar, düşük yoğunluklu muharebeler, devletler ve devlet dışı yapılar arasında meydana gelen çalışmalar savunma sanayiinin, gelişmiş hava savunma, füze ve muharip uçak yeteneklerinin önemini bir kez daha gündeme getirmiştir. Bölgemizdeki çatışmalar ve çatışma riskleri benzer risklerin ülkemiz için de geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Bölgemizdeki çatışmalardan alınan esas ders, taarruz ve savunma kabiliyetli etkin bir Hava Kuvvetinin büyük zorunluluk olduğudur.

Son dönemde Rusya Federasyonundan temin edilen S-400 savunma sistemi ve diğer siyasi gerekçelerle üretici ortaklarından olduğumuz F-35 projesinden çıkarılmış olmamız özellikle yeni nesil savaş uçağı kabiliyetine ulaşmamızı engellemiştir.

Diğer yandan eskiyen/ihtiyarlayan F-16 filomuzun modernizasyonu, bahse konu F-16 filosuna yeni uçakların dahil edilmesi konusunda da çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Her ne kadar son dönemde F-16 modernizasyonuna ilişkin sorunların çözüldüğü yönünde haberler basında yer almış olsa da konuya ilişkin tatmin edici rakamlar resmi olarak paylaşılmamıştır.

Ayrıca muharip savaş uçağı filomuzun zenginleştirilmesi bakımından Avrupa'dan Eurofighter uçaklarının alınacağı, bir kısım Eurofighter uçağının ise körfez ülkelerinden ikinci el olarak satın alınarak envantere dahil edileceği yönündeki haberler yine basında yer almaktadır.

Ülkemizin bekası için büyük önem taşıyan yerli Muharip savaş uçağı olan Kaan'ların ise motor tedarikinde yaşanan sorunlar nedeniyle seri üretime geçilemediği bizzat Dışişleri Bakanı tarafından ifade edilmiştir.

Milli Hava Savunma Sistemi Projeleri Uygun Hızla İlerliyor Mu, Yurtdışı Tedariki Düşünülüyor Mu? Tf2000 Ne Oldu? Bekamız İçin Durum Nedir?

Günümüzün değişen güvenlik ortamı özellikle ülke hava savunmasını öncelikli alanlardan biri haline getirmiştir. Bu kapsamda ülke gündemine son dönemde S-400 tedariki ile giren hava savunma kavramının esasında birçok boyutu olduğu da aşikârdır. Bu bağlamda ÇELİK KUBBE projesi ile ülkenin hava tehditlerine karşı savunulması öngörülmekle beraber bahse konu projenin geç kalmış bir proje olması nedeniyle ülkenin hava savunması konusunda zafiyetler bulunmaktadır.

Bahse konu zafiyet alanlarından biri olan denizden hava savunması maksadıyla geliştirilmesi öngörülen TF-2000 projesi de 20 yıllık bir gecikme ile bu sene içerisinde ancak proje çizimi boyutuna gelebilmiştir. Ancak bir geminin inşa edilme kararının verilmesi ile envantere girmesi arasında en az 10 yıllık bir süreye ihtiyaç duyulduğu da ayrı bir gerçektir. Yunanistan'ın zaten göreceli olarak iyi durumda olan hava savunma imkân ve kabiliyetlerini yeterli bulmayarak hava savunma kabiliyeti yüksek gemileri

kısa bir süre içerisinde envantere sokacakları da göz önüne alındığına hava savunma alanındaki güvenlik endişeleri bir kez daha artmaktadır.

“Yerli ve Milli” kavramının arkasına saklanılarak prototip seviyesindeki silah ve sistemlerin envantere alınmış gibi gösterilmesi, konsept seviyesinde olan düşüncelerin geliştirme süreçleri başlamış gibi yansıtılması ve adeta savunma sanayini siyasetin propaganda aracı gibi kullanılması neticesinde ülke hava savunması her türlü tehdide açık bir hale getirilmiştir.

Tüm bu olumsuzluklara ilave olarak savunma sanayi şirketleri arasındaki eş güdümün sağlanamaması ve her bir şirketin kendi ürünlerini ön plana çıkarmak adına yapmış oldukları yatırımlar veya girişimler bu kaotik durumu daha da derinleştirmiş ve neticede gerçek harekat şartlarında yeterli seviyede üretilebilecek ve kullanılabilecek bir hava savunma sistem ve silahının olmaması gibi bir gerçekle karşılaşılmak zorunda kalınması gibi vahim bir durum oluşmuştur.

MİLLİ ANA MUHAREBE TANKI PROJESİ: ALTAY

Türk savunma sanayi birçok başarıya imza atsa da Altay ana muharebe tankı projesi yönetimsel ve teknik birçok sorunlarla karşılaşmıştır. 2007’de resmi olarak başlayan, 2012’de prototipi tanıtılan, 2018’de seri üretim ihalesi verilen projede 2025’te ancak sınırlı teslimat yapılmıştır.

Planlamaya göre, proje başlangıcından 24 sene sonra 250 tank envantere girmesi gerekmekteydi. Ancak planlama hataları, dışa bağımlılık, motor/transmisyon sorunları, geçmiş dönemdeki yüklenici yetersizliği, siyasi saikli tercihler nedeniyle proje gecikmiştir.

Bu önemli proje “etkin Proje Yönetimi Eksikliği” nedeniyle gecikmiştir. Tecrübesi sorgulanmadan bir firmaya ihale verilmiş, gerçekçi planlama yapılmamış, süreç şeffaf yürütülmemiş ve liyakatli ekipler oluşturulmamıştır. Yüklenici firma seçimi liyakate değil siyasi yakınlığa göre seçilmiştir. Üstelik proje takibi yeterli yapılamamış, TBMM ve Sayıştay denetimi bu projede de devre dışı bırakılmıştır.

Projenin planlandığı şekilde ilerlememesi nedeniyle, milli güvenlik zafiyeti oluşmuş, modern tank filolarını güçlendiren devletler karşısında geri kalmamıza ve ihracat fırsatları kaçırmamıza neden olunmuştur.

Savunma Sanayi İhracat Durumu

29 Ekim 2024 tarihinde 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı açıklanmış ve Savunma Sanayii Başkanlığı'nın **2025 yılında 7.3 Milyar dolar** ihracat yapmasının planlandığı ifade edilmiştir. Bir başka ifade ile ihracat hedeflerinin bir yılda **700 milyon dolar arttırılması** hedeflenmiştir.

SSB'nin Uluslararası İşbirliği ve İhracat Stratejisi 2024-2028 raporuna göre **2028 yılında 11 milyar dolar ihracat** hedeflenmiştir.

Bölgemizde devam eden Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle her iki ülke de dünya genelinde silah alımlarını arttırmışlardır. Ayrıca İsrail'in Filistin ve Lübnan'a saldırmasıyla beraber Ortadoğu kriz yaşanmaktadır.

Kısacası günümüzde ülkeler daha çok mühimmat ve daha çok silah satın alma eğilimine girmişlerdir. Dolayısıyla böyle bir dönemde savunma sanayii ihracat rakamları artabilir

Son olarak; Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde yeniden etkin olabilmesi için komşuları ile sorunlarını çözmesi ve kurucu değerler ekseninde ulusal çıkarlarını önceleyen bir politikaya yönelmesi gerekmektedir. **Avrasya'nın kalbinde yer alan bir ülke olarak demokratik, lâik, sosyal hukuk devletine sahip ve neoliberal açmazlara sapmadan piyasa ekonomisinin gereklerini uygulayan, üstünlerin değil hukukun üstünlüğünü kabul etmiş bir Türkiye'nin yapacağı sıçrama muazzam olacaktır. Çağdaş batı dünyasının normlarını eksiksiz uygulayan kurumsallaşmasını tamamlamış demokrasisini oturtmuş bir Türkiye bölgenin parlayan yıldızı olmaya namzettir.**

Türkiye'nin savunma mimarisi son yıllarda ciddi kurumsal zafiyetler yaşamıştır. TSK ve savunma sanayii üzerinde artan siyasi etkiler, liyakat sorunları, şeffaf olmayan fon yönetimi ve büyük projelerde teknik sorunlar savunma kapasitesini zayıflatmaktadır.

Altay Tankı'ndan Milli Muharip Uçak'a, S-400 alımından F-35 programının kaybedilmesine kadar pek çok süreç yanlış yönetilmiş; gizlilik ilkesi ihlal edilmiş; savunma sanayiinin sürdürülebilirliği riske atılmıştır.

Türkiye'nin savunma ekosistemi, inovasyon zinciri ve orta ölçekli üretici kapasitesi zayıf kalmış; Ar-Ge zinciri dar bir tabana sıkışmıştır. Üniversite–sanayi–TSK işbirliği kâğıt üzerinde kalmış, beyin göçü artmıştır.

CHP'nin Savunma Politikası – "Biz Ne Yapacağız?"

1. TSK'yı siyasetin gölgesinden çıkaracağız

- **Tüm atama ve terfiler liyakat esasına göre olacak.**
- **Askeri okullar çağdaş standartlarla yeniden açılacak.**
- **Kurumsal hafıza güçlendirilecek.**

2. Savunma sanayiini şeffaf ve planlı bir yapıya kavuşturacağız

- **Savunma sanayii fonlarında tam şeffaflık sağlanacak.**
- **Orta ölçekli teknoloji firmaları desteklenecek; ekosistem genişletilecek.**
- **Ar-Ge uzun vadeli devlet stratejisine bağlanacak.**

3. Stratejik teknolojilerde ulusal atılım programı başlatacağız

- **Yapay zekâ, otonom sistemler, kuantum uygulamaları, uzay teknolojileri ve elektromanyetik harp alanlarında Türkiye'nin ulusal stratejisi uygulanacak.**
- **Yarı iletken, sensör, batarya ve ileri malzeme teknolojilerinde yerlileşme desteklenecek.**

4. Caydırıcılığı beş boyutta güçlendireceğiz

- **Kara, Deniz, Hava kabiliyetlerine ek olarak Uzay Komutanlığı ve Siber Komutanlık kurulacak.**
- **NATO ve bölgesel güvenlik ilişkileri kurumsal düzlemde güçlendirilecek.**

5. Gizlilik ve bilgi güvenliğini devlet politikası haline getireceğiz

- **Operasyonel bilgiler kamuoyunda paylaşılmayacak.**

- **Savunma teknolojilerinde gizlilik politikası yeniden yapılandırılacak.**

6. Beyin göçünü tersine çevireceğiz

- **Savunma sektöründeki mühendis ve uzmanlara uzun vadeli kariyer, ücret ve araştırma güvencesi sağlanacak.**

7. Üniversite–Sanayi–TSK işbirliğini gerçek bir modele dönüştüreceğiz

- **Savunma teknolojileri için ulusal Mükemmeliyet Merkezleri kurulacak.**
- **Akademi ile TSK arasında teknoloji transferi mekanizmaları oluşturulacak.**

Sonuç – Güçlü Ordu, Güçlü Demokrasi, Güçlü Devlet

CHP'nin savunma yaklaşımı;

- **devlet aklını,**
- **bilimsel planlamayı,**
- **şeffaflığı,**
- **kurumsal ciddiyeti**

esas almaktadır.

Biz CHP olarak, Türkiye'yi çağın savunma teknolojilerine hazırlayacak, TSK'yı güçlendirecek, savunma sanayiini modern bir ekosisteme kavuşturacak bir yönetimi uygulamaya hazırız.

XXXII. DIŞ POLİTİKA

Uluslararası İlişkilerde Genel Durum

2025 yılı dünyada devam etmekte olan çatışmaların genel gidişatı açısından dalgalı bir seyir izlemiştir. Küresel siyaseti etkileyen bazı çatışma alanlarında ateşkes ve çözüm girişimleri yaşanmakla birlikte, bazı alanlarda pasif çatışma evresine geçilmiş, bazı bölgelerde ise yeni çatışmalar baş göstermiştir. Önümüzdeki yıl, küresel güçlerin, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD), yeni askeri operasyonlara girişmesi durumunda dünya genelinde gergin atmosferin derinleşme ihtimali bulunmaktadır.

Türkiye'nin çevresinde cereyan eden iki büyük gerilimden birisi olan İsrail–Hamas çatışmasına yılın sonlarına doğru kırılgan bir ateşkesle ara verilmiş olsa bile ne askeri ne de siyasi çözüm anlamında kalıcı bir barış planı henüz hayata geçirilememiştir. ABD Başkanı Donald Trump öncülüğünde dünya kamuoyuna açıklanan barış planlarının yalnızca Filistin'i değil, henüz İsrail'i bile tatmin edemeyen bir aşamada olduğu da kayda geçirilmelidir.

Türkiye'nin çevresindeki ikinci büyük gerilim olan Ukrayna – Rusya Savaşı ise dördüncü yılını tamamlamak üzereyken çatışmaların büyük ölçüde pasif bir evreye geçtiği söylenebilir. Özellikle son yıl cephe savaşları durma noktasına gelmiş, taraflar birbirlerinin stratejik önemdeki askeri tesislerine ve enerji santrallerine hava saldırıları düzenleyerek karşı tarafın savaş gücünü indirgemeyi hedeflemiştir. Hem Rusya hem de Ukrayna tarafında saldırılarda insansız hava araçları (İHA) kullanımının da artması, yeni ve hibrit savaş yöntemlerinin yaygınlaşması açısından da önemli bir göstergedir.

Uluslararası ilişkilerde hâkim ve meşru unsurlar olan ulus devletler ve uluslararası kurumların hareket alanı, küreselleşmiş terör örgütleri ve organize suç çeteleri tarafından tehdit edilmekte; bunun yanında uluslararası düzeni belirleyen hukukun temel ilkeleri bazı devletler tarafından saldırganca çiğnenmektedir.

Başta Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere devletlerarası örgütlerin hareket alanı, bu örgütlerde başat rolü üstlenen devletlerin kural tanımaz eylemlerinden ötürü daralmaktadır. Bunlardan ABD'nin, yakın zamana kadar eleştirdiği Rusya'nın önüne geçmesi dikkat çekicidir.

İkinci defa seçildiği ABD Başkanlığı görevinin ilk yılını tamamlamakta olan Donald John Trump'ın yalnızca askeri alanda değil, uluslararası serbest ticaret alanında benimsediği saldırgan tutumun da küresel ilişkilere olumsuz yansıması gözle görülür düzeydedir. Trump Hükümeti, bir yandan Rusya-Ukrayna veya Azerbaycan-Ermenistan gibi uyuşmazlıklarda arabuluculuğu kendine görev edinmiş (özellikle ikincisinde çözüme etkin bir katkı sağlamış) ve dünyada "düzen koruyucu" rolünü üstlenmiş bir görüntü çizmekte, diğer yandan Venezuela'ya askeri operasyon planları yapmakta olduğunu dünya kamuoyuna alenen ilan etmektedir.

Otoriter eğilimleri ve ABD'nin demokrasisindeki denge denetleme mekanizmalarına yönelik hasmane söylemleriyle bilinen Trump, seçilmesinden önce kendine yönelik beklentilerin aksine 2025 yılı boyunca ülkesinin bürokrasisi ve yerleşik kurumlarıyla

uyumlu bir ilişki kurmuş, uluslararası politikanın tayininde selefi Joseph Robinette Biden'a kıyasla çok etkili hamlelere girişmiştir. Trump yönetimindeki ABD, İsrail ve Hamas arasındaki ateşkes sürecinde; Transkafkasya'da; Rusya, Ukrayna ve Avrupa Birliği (AB) arasında; Suriye'nin yeniden yapılandırılmasında birincil aktör konumunda olmuştur.

Uluslararası güvenlik alanında daha önce tahmin edilemeyen gelişmelerden birisi, Trump yönetimindeki ABD'nin, Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (NATO) içerisinde bugüne kadar hiç temsil edilmediği kadar negatif bir pozisyonda konumlanmasıdır. Başkan Trump, NATO müttefiki olan ülkelerin ulusal savunma bütçelerini ve NATO'ya ayırdıkları katkı payını arttırmaları konusunda uluslararası diplomatik teamüllerle bağdaşmayan saldırganlıkta bir üslupla talepte bulunmaktadır.

Dünya siyasetinde belirsizliklere sebep olan bir başka olgu da, Trump'ın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile ilişkisindeki belirsizliktir. Rusya'nın Suriye, Azerbaycan, Ermenistan, hatta Orta Asya Türkî Cumhuriyetleri üzerinde beklenmedik şekilde etkisi azalırken, siyasi boşluğun ABD tarafından dolduruluyor olması iki ülkenin ve iki liderin karşıt pozisyonlarda olduğu izlenimini vermektedir.

Buna mukabil Trump'ın, Rusya'ya karşı cephe alan AB ve NATO'ya (hatta ABD'nin cephe müttefiki Ukrayna'ya) karşı yer yer olumsuzlaşan tavrı; bu iki kuruluş içerisinde ayrıksı ve hatta Rus yanlısı bir tutum benimseyen Macaristan Başbakanı Viktor Orbán gibi liderlere yönelik sempatik açıklamaları; ayrıca AB ülkelerindeki aşırı sağ popülist hareketlere destek konusunda Putin ile aynı cephede yer alıyor olması da ABD – Rusya arasında gözlemlenen rekabete tezat teşkil etmektedir.

Trump yönetiminin yukarıda da bahsedildiği üzere, ABD'nin uluslararası ticarette en yakın müttefiklerini dahi kapsayacak genişlikte yürürlüğe koyduğu gümrük kısıtlamaları, 2025 yılında küresel ilişkilerin önemli risk unsurlarından biri hâline gelmiştir. Bir asrı aşkın bir süredir dünya genelinde serbest ticareti savunan ABD'nin bir anda korumacı bir ticaret politikasını benimsemesi, dünyada hiçbir ülkenin muaf kalamayacağı küresel bir ekonomik belirsizliğe yol açmaktadır.

Her ne kadar ABD, uluslararası ticaretin ve finansın kontrolü açısından kendisine baş rakip olarak Çin Halk Cumhuriyeti'ni seçmiş olsa da, Trump'ın ve hükümetinin öngörülemez dış politika hamleleri; ABD Başkanının gümrük tarifelerini her an ve her ülkeye karşı bir diplomatik tehdit unsuru olarak kullanabileceği ihtimalini

düşündürmektedir. ABD Hükümeti son derece hızlı ve etkin bir şekilde Ukrayna, Türkiye, Orta Asya Türkî Cumhuriyetleri vb. ülkelerle temaslar kurmuş, bu ülkelerdeki nadir toprak elementlerinin işletim tekelini elde etmek için büyük bir çabaya girişmiştir.

AB içerisinde, özellikle birliğin yöneliminde söz sahibi olan Almanya gibi lokomotif ülkelerde, kronikleşen ekonomik sorunlar ve yerli nüfusun göçmenlere yönelik rahatsızlığından ötürü artan ırkçı ve ayrımcı eğilimler, bu ülkelerde aşırı sağ partilere yönelik desteği de güçlendirmektedir. Aşırı sağ partilerin farklı AB ülkelerinde eşzamanlı yükselişi, AB'nin kendi temel direği olan demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerlere bağlılığına da gölge düşürme potansiyeline sahiptir.

Aşırı sağ unsurların yer aldığı koalisyonların AB devletlerinde yönetime gelmesi, bu ülkelerin birliğe yönelik desteklerini ve tutumlarını olumsuz şekilde etkileyecektir. Ukrayna savaşı sonrasında AB ile karşı karşıya gelen Rusya'nın, AB'nin çeperinde yer alan, sağ popülist Orbán yönetimindeki Macaristan ve sol popülist Robert Fico yönetimindeki Slovakya gibi ülkeler üzerinden birlik üzerinde baskı kurma olasılığı güçlenerek devam etmektedir. Çekya'da yapılan seçimler sonucunda 1 Aralık 2025 tarihinde başbakanlık makamına gelen sağ popülist Andrej Babiš'in de yakın gelecekte bu ikiliye katılması beklenmektedir.

1945 yılından sonra Sovyetler Birliğinin etki alanına girerek neredeyse yarım yüzyıl Demir Perde içerisinde kalan, 1990'lı yıllardan itibaren ise Batı Avrupa kurumları ile entegrasyona giren Macaristan, Çekya ve Slovakya'nın, yeniden Rusya'nın siyasi etki alanına girmesi Avrupa Birliği'nin geleceği açısından tarihi bir kırılma noktasına evrilebilir. Böyle bir durumda kamuoylarında Rusya korkusunun (Rusofibi) hâlâ güçlü olduğu Polonya, Litvanya, Letonya ve Estonya'nın stratejik önemi de artacaktır. Ortadoğu'da güç kaybetmiş görünse bile Rusya'nın Doğu Avrupa'da ve özellikle Sırbistan gibi ülkeler üzerinden Balkanlar'da devam eden ağırlığı unutulmamalıdır.

Küresel sistemde 2025 yılı boyunca yaşanan gelişmelerden doğrudan etkilenen Türkiye ise Recep Tayyip Erdoğan yönetiminde dış politikada yeni bir savrulma yaşamaktadır. 15 Temmuz 2016 Darbe Girişiminden bu yana soğuk seyreden Türkiye – ABD ilişkilerinde, Trump'ın yeniden başkan seçilmesiyle birlikte iki ülke devlet başkanının arasındaki kişisel diyalogun da etkisiyle hızlı bir yakınlaşma gözlemlenmektedir.

Erdoğan'ın altı yıllık bir aradan sonra Beyaz Saray'da ABD Başkanı tarafından ağırlanması, Türkiye'de iktidar medyası tarafından büyük bir diplomatik zafer olarak tasvir edilmiştir. Oysa iki liderin görüşmeleri sonucunda Türkiye'nin gözle görülür bir kazanım elde edememesi, karşılığında ise Trump'a net taahhütler verilmesi, ABD ve Türkiye arasındaki ilişkinin eşitlik temelinden uzaklaşarak giderek bir tahakküm hâline geliyor oluşunun açık göstergesidir.

Dışişleri Bakanlığına Ayrılan Bütçe Payına İlişkin Değerlendirme

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na ulusal bütçeden ayrılan payın bütçe içindeki oranında dikkate değer bir azalma gözlemlenmektedir. Türkiye ekonomisinin daha istikrarlı seyrettiği bir dönem olan 2015 yılından 2023 yılına kadar Bakanlığa ayrılan bütçe payı ortalama binde 4,5 dolaylarında olmuş, Covid-19 Pandemisine bağlı makroekonomik çalkantıların yaşandığı dönemlerde bile Bakanlık bütçesinden tartışmalı oranda bir bütçe kesintisi yapılmamıştır.

Öte yandan Hakan Fidan'ın göreve geldiği tarihten itibaren Dışişleri Bakanlığı'na ayrılan bütçe payının tüm uyarı ve taleplerimize rağmen yeniden düşürülmüş olması, son yıl Fidan'ın bakanlık görevinden bir yıl öncesine kıyasla bu oranın neredeyse yarı yarıya inmiş olması, partimizce son derece olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Son 12 yıl için bahsedilen bütçe miktarları ve ayrılan payın yüzdelik oranı, aşağıda verilen tabloda incelenebilir. Dışişleri Bakanı Fidan'ın TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda üç yıldır yaptığı tüm sunumlarda "artan faaliyet hedeflerinden" ve yurtdışı temsilciliklerin sayısının artmasından sürekli bahsedilmekte, fakat bütçenin miktarında gözle görülür bir artış olmaması ve genel bütçe içerisindeki payın da aynı oranda düşmesi, Dışişleri Bakanı Fidan'ın sözlerinin inandırıcılığı konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Bir başka vahim sorun da bütçenin ne şekilde harcanacağı hususunda bilgi verilmemiş olmasıdır. Zira, Dışişleri Bakanı Fidan'ın daha fazla dış temsilcilik açılmasından; Cumhurbaşkanı, Dışişleri Bakanı ve maiyetlerinin daha çok sayıda ülke dışına seyahat gerçekleştirmeleri ve buna benzer birçok kalemde gerçekleşmesi öngördüğü başarı hedeflerinin, bakanlığa tahsisi her yıl azaltılan bir bütçe ile ne ölçüde gerçekleştirilebileceği merak konusudur. Önceki yıllarda TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerine detaylı sunum dosyaları sunulmasına rağmen 2026 Bütçesi

görüşmeleri sırasında böyle bir bilgilendirme yapılmamış, komisyon üyeleri ve diğer katılımcı milletvekillerine yalnızca Bakanın komisyon salonunda yaptığı konuşmanın metni dağıtılmıştır.

Dolayısıyla, Bakanlık bütçesinin harcanması hususunda elimizdeki tek belge, Sayıştay tarafından TBMM için hazırlanarak Plan ve Bütçe Komisyonuna sunulan verilerdir. Bu raporlar Bakanlığın bir önceki yılın bütçesini ne şekilde harcadığını açıklamakta, harcamaların yapılma şekline dair tüm detayları vermemektedir. Daha önceki yıllarda, o yıl talep edilen bütçenin ne şekilde harcanacağı konusunda Plan ve Bütçe Komisyonuna bilgilendirme dosyaları ve kitapçıkları hazırlayan Bakanlık, bu yıl böyle bir bilgilendirme yapmamış, yalnızca Bakan Fidan'ın bütçede yaptığı konuşmanın yazılı metnini katılımcılara dağıtmıştır.

Bakanlık tarafından önceki yıllara benzer bir hazırlığın yapılmamış ve sunulmamış olması, ilerleyen yıllar için tahmini bütçe projeksiyonlarının tartışılmasını imkânsız kılmıştır. Böyle bir planlama ya hiç yapılmamıştır; ya da bir sebepten TBMM denetiminden kaçırılmak istenmektedir. Her iki ihtimalde de mevcut durum Dışişleri Bakanının yönetim tarzı açısından sorumsuzluğun ve keyfiyetin göstergesidir. Tek başına bu gelişme dahi, partimizin Dışişleri Bakanlığı bütçesini reddetmesi için yeterli bir gerekçedir. Bakanlığın ihtiyaçlarına göre belirlenmemiş, ulusal bütçeden hak ettiği saygı ve değerle bağdaşan payı almamış, harcama aşaması usulünce planlanmamış bir bütçe önerisinin kabulü söz konusu değildir.

YIL	DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI TOPLAM BÜTÇESİ	GENEL BÜTÇE İÇİNDEKİ PAYI (%)
2015	2.080.968.000	0,448
2016	2.739.482.000	0,489
2017	2.963.645.000	0,467
2018	3.310.380.000	0,434
2019	4.635.760.000	0,482
2020	4.631.723.000	0,458
2021	5.786.984.000	0,429
2022	7.487.450.000	0,427

2023	16.778.583.000	**0,375**
2024	31.373.647.000	**0,289**
2025	**39.035.706.000**	**0,264**
2026	**46.805.514.000**	**0,243**
2027	(Bütçe tahmini açıklanmamıştır)	?

AKP Hükümetinin başarıyı nitelik değil nicelik üzerinden ölçen yaklaşımı, Fidan'ın Dışişleri Bakanlığı yönetiminde giderek daha yerleşik bir hâle gelmiştir. Daha fazla büyükelçilik ve başkonsolosluk açmayı başarı addeden bu yaklaşım, açılan temsilciliklerin çalışma verimi, etkinliği ve denetimi konusunda TBMM'ye ikna edici bir eylem planı sunmamaktadır.

Yurtdışı temsilciliklerimiz, güvenlikten ekonomiye kadar birçok başlıkta devletimize, sağlıktan eğitime kadar birçok konuda milyonlarca vatandaşımıza hizmet vermektedir. Faaliyetleri ve aldığı sorumluluk bakımından bu kadar kritik önemdeki bir bakanlık için böyle ciddiyetsiz bir bütçe planlaması yapılmış olması hayret vericidir.

Türkiye, AKP öncesi dönemde Afrika'daki birçok küçük ülkeyle olan ilişkilerini, kıtanın büyük ülkelerinde faaliyet gösteren büyükelçiliklerine akredite şekilde başarıyla yürütmüştür. Buna mukabil AKP Hükümeti, sanki daha önce Dışişleri Bakanlığımız Afrika ülkeleri ile hiç ilişki yürütmemişçesine davranmakta; ilişkilerimizin sınırlı düzeyde olduğu, nüfusları ve siyasi güçleri çok küçük, fakat güvenlik tehditleri çok yüksek olan birçok ülkede, gerekli riskleri hesaplamadan müstakil büyükelçilik ihdas etme ısrarını sürdürmektedir. Büyükelçilik açmanın yalnızca bir kamu kurumu binası tahsis etmekten ibaret olduğunu düşünen Hükümet ve Dışişleri Bakanı Fidan'ın aşağıda yer alan hususları göz ardı etmektedir.

Yabancı bir şehirde açılacak bir büyükelçilik, konsolosluk ya da temsil ofisi için:

- Temsilciliğin faaliyet göstereceği binanın fizikî ve istihbarî anlamda güvenliğini sağlayacak önlemlerin alınması,
- Burada çalışacak Dışişleri Bakanlığı merkez personeli ve diğer bakanlıklardan gönderilebilecek temsilcilerin (ataşeler) ikameti ve güvenliği için yeterli ortamın olup olmadığının araştırılması,
- Temsilciliğin kurulacağı ülkeden yerel personel istihdam edilebilmesi,

- Yapılan tüm bu masrafların karşılığında Türkiye'ye ne ölçüde maddi ve manevi kazanç sağlanabileceğinin ölçülmesi hayati önem taşımaktadır.

Bakan Fidan, göreve geldiği ilk günden itibaren başta Afrika kıtası olmak üzere uzak coğrafyalardaki küçük ülkelerde büyükelçilikler ve başkonsolosluklar açılırken yukarıda belirtilen gereksinimlerin yerine getirilip getirilmediğine dair kamuoyuna ayrıntılı bir bilgilendirme yapmamıştır. Bu durum, yeni açılan temsilciliklerin gerekliliğini tarafımızca tartışma konusu hâline getirmektedir.

Ülkemizin ekonomik sorunlarının sürekli derinleştiği bir dönemde ulusal para birimimizin hâlen istikrara kavuşamaması, Dışişleri Bakanlığımız bütçesinin etkin ve usulüne göre harcanması konusunda başka soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir:

- Yurt dışı temsilciliklerinin sabit giderleri,
- Tayindeki personelin yabancı döviz kurları üzerinden hesaplanan maaşları,
- Dışişleri Bakanı ve Bakanlık merkez personelinin yurtdışı seyahat giderleri
- Faaliyette olan ve yeni açılmakta olan yurtdışı temsilciliklerin mülklerinin işletim, bakım ve onarım masrafları,

… başta olmak üzere yurtdışında yapılan harcama kalemlerinin büyük çoğunluğu yabancı para birimleri üzerinden yapılmaktadır. Türkiye'de yaşanabilecek herhangi bir siyasi kriz ve akabinde olası bir devalüasyon ihtimalinde bu harcamaların nasıl yönetilebileceği tartışma konusudur.

Dışişleri Bakanlığı Kurumsal Yapısında Yaşanan Sorunlar

250 yılı aşkın geçmişiyle ülkemizin en köklü bürokratik geleneklerinden birine sahip olan Dışişleri Bakanlığı, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetleri döneminde sistemli olarak dış politika yapım süreçlerinin dışında bırakılmış, yalnızca gerekli yazışmaları yürüten ve organizasyonları gerçekleştiren bir kuruma indirgenmiştir. Bakanlığın en üst düzey bilgi ve birikime sahip kadroları siyasi gerekçelerle geri hizmetlere çekilmiş, meslek dışı büyükelçi atamalarının sayısı her geçen sene daha çok artırılmıştır. Mevcut iktidarın yönetimi boyunca Dışişleri Bakanlığına yönelik sürekli dile getirdiğimiz, fakat iktidarın sürekli derinleştirdiği bu sorun, 2024 yılında gerçekleşen birtakım atamalarla daha da derinleşmiştir.

Daha önceki yıllarda, dışarıdan büyükelçi atanan, fakat Dışişleri Bakanlığında yetişmediği için kurum kültürü içerisinde personele verilen meslek adabını bilmeyen ve görevi sırasında bunu yerine getirmeyen birçok büyükelçi partimizce eleştiri konusu olmuştur.

Bakanlık bünyesinde görev yapan diplomatlar, ülkelerine hizmet edebilmek için uzun yıllar boyunca vatanlarından uzak yerlerde yaşamakta ve bu yüzden önemli riskler almakta ve sorunlarla karşılaşabilmektedir. Maddi yük altına giren, çoğu zaman aile düzenleri zarar gören, çocuklarının eğitim hayatı kesintiye uğrayan, hatta asayişin tam sağlanamadığı ülkelerde can güvenlikleri tehdit altında yaşamak zorunda kalan diplomatlarımızın mesleki kariyerlerinde en üst noktaya ulaşma şansları böylelikle azaltılmaktadır.

Bugün büyükelçilik sırası gelen onlarca diplomata, iktidarın birtakım destekçilerine yönelik "büyükelçi tayin ederek ödüllendirme" uygulaması yüzünden görev verilmemekte, en azından büyükelçi olarak göreve gelmeleri geciktirilmektedir. Bu durum başlı başına adaletsiz olduğu gibi, meslek dışı atamaların daha da yaygınlaşması sonrası bakanlık personelinin çalışma hevesini de kırıcı bir etki yaratmaktadır. Son on yılda Dışişleri Bakanlığı içerisinde başkâtip seviyesinden yüksek meslek memurları arasında istifa oranlarının dikkat çekici seviyede arttığı iddia edilmektedir.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, 2026 Dışişleri Bakanlığı bütçesi görüşmelerinin komisyon aşamasında kendisine bu kapsamda yöneltilen eleştirilere karşılık *"müsterih olunması gerektiğini… bakanlıkta yeterli hizmet süresini tamamlamış ve büyükelçi olmak için gerekli şartlara sahip personelin tamamının büyükelçi unvanına kavuştuğunu… dışarıdan atanan büyükelçilerin varlığının bakanlığın yerleşik kadrosu için bir hak kaybı yaratmadığını… çok fazla temsilcilik açılmakta olduğu için herkese yetecek kadar büyükelçilik unvanı bulunduğunu"* iddia etmiştir. **Bu vahim açıklama, bizzat Dışişleri Bakanının, valilikle eşdeğer bir mülkî amirlik olan büyükelçilik makamının ciddiyetinin ve bu makama atanan kişilerin taşıdığı sorumlulukların yeteri kadar farkında olmadığını göstermektedir.** Zira ihtiyaç için valilik makamı yaratılamayacağı gibi, hükümete yakın çevrelere unvan ve dolgun maaş sağlamak için büyükelçilik kadroları oluşturmak da Türkiye gibi köklü bir devletin geleneğinde kabul edilemez.

Dışarıdan büyükelçi tayin etmek daha önce istisnaî bir uygulama olup, görevi sona eren bakanlık dışı büyükelçiler daha önce kendi kurumlarına dönmekteyken, AKP – MHP ittifakı devrinde dışarıdan tayin edilenler bakanlık kadrolarında tutulmakta, dört yıllık öngörülen görev sürelerinin hemen ardından kendilerine yeni büyükelçilikler verilmektedir. Bu dahi, Bakan Fidan'ın yukarıda aktardığımız açıklamasıyla açıkça çelişmektedir.

İktidara gösterdiği siyasal yakınlık sonrası 2024 yılında Lefkoşa Büyükelçiliği göreviyle taltif edilmiş olan Metin Feyzioğlu, Kıbrıs Barış Harekâtının 50. Yıldönümü gibi anlamlı bir günde Cumhuriyet Halk Partisi temsilcilerine tarafsız bir büyükelçiye yakışmayacak bir tavırla muamele etmiş, kamuoyundan gelen tepkiler üzerine görevden alınmış, fakat Prag Büyükelçiliğine getirilerek yeniden ödüllendirilmiştir.

Bu durum Türkiye için başlı başına kabul edilemez bir durum iken, ülkemizin Çekya ile ilişkileri açısından da bir başka ayıbı içinde barındırmaktadır. Metin Feyzioğlu'ndan önce de bu göreve, adı yolsuzluk skandalları ve Yüce Divan soruşturmalarına konu olan eski bakan Egemen Bağış'ın getirilmiş olduğu hatırlanırsa, Çekya nezdinde ülkemizin itibarı ve bu ülkedeki diplomatik muhataplarımızın kendilerine gösterdiğimiz muameleye dair intibaının ne ölçüde zarar göreceğinin hesaba katılmadığı aşikârdır.

Geçtiğimiz yıllarda muhalefet şerhlerimize konu olan bazı meslek dışı büyükelçiler bu yıl da görevlerine devam etmektedir. Cumhurbaşkanlığı Basın Danışmanlığı görevindeyken büyükelçilik sıfatıyla ödüllendirilen, fakat adli sicilinde "adam yaralama" ve "tehdit" suçlarından hüküm olduğuna dair hakkında iddialar bulunan Muhammet Mücahit Küçükyılmaz, hâlen Cezayir Büyükelçiliği görevine devam etmektedir.

17 Şubat 2024 tarihinde Akdeniz İçin Birlik Nezdinde Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi unvanı verilen Fatma Seniha Nükhet Hotar da tüm eleştirilerimize rağmen görevine devam etmektedir. 14 yıl AKP Genel Başkan Yardımcılığı, 4 dönem milletvekilliği yapmış ve 2018 yılında Cumhurbaşkanı tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) rektörlüğüne atanmış olan Hotar'ın hakkında, atandığı günden görev süresi dolana kadar "mobbing, psikolojik taciz, iftira, haksız soruşturmalar" gibi nedenlerin de arasında bulunduğu çok sayıda dava açılmıştır. Hotar'ın özellikle DEÜ Rektörlüğü unvanını kötüye kullandığı, üniversite bünyesinde çok ciddi yolsuzluk iddiaları içinde adının geçtiği ve 2020 yılında Sayıştay'ın resmi denetimi için kendisine yapılmış 40

resmi bilgi ve belge talebini yanıtsız bıraktığı iddiaları defalarca basına yansımıştır ve kamuoyunun bilgisi dâhilindedir.

Bu vahim iddialara ek olarak Hotar'ın adı basında, kamuoyunda "FETÖ Borsası" olarak anılan ve Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ile iltisaklı olduğu iddiasıyla yargılanan bazı kişilerin yargılama süreçlerine rüşvet karşılığı etki eden bir çete örgütlenmesi ile sıkça anılmıştır.

Ulusal basında çıkan çok sayıda haberde Hotar, AKP İzmir eski il başkan yardımcılarından Ahmet Kurtuluş'un öldürülmesi ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Kurtuluş'un, bir dönem Hotar'ın sağ kolu olduğu, tutuklanmasının ardından elindeki birtakım bilgiler yoluyla Hotar'a yönelik tehdit ve şantaj gerçekleştirdiği, bu yüzden Hotar'ın azmettiriciliği ile öldürülmüş olabileceği iddiası uzun süre gündemde kalmıştır. Bu iddialar uzun süre dolaşımda kalmasına rağmen Hotar'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan ile olan yakınlığından dolayı yürütmekte olduğu görevlerde kaldığı, ardından büyükelçilik makamıyla ödüllendirildiğine yönelik eleştiriler kamuoyunda hâlâ güncelliğini korumaktadır.

Adı geçen iddiaların aslının olup olmadığından bağımsız olarak, hakkında Türkiye içinde devam etmekte olan ciddi yargı süreçleri olan birisini büyükelçi tayin etmek, yalnızca ülkemizdeki yargı düzeni açısından değil, Türkiye'nin uluslararası arenadaki itibarı açısından da kabul edilemez. Hotar'ın kendisini bekleyen adli yaptırımlardan korunmak için yurtdışına göreve getirildiği şüphesi devam ettiği müddetçe partimiz bu duruma yönelik itirazını devam ettirecektir.

Meslek dışı atamayla Dışişleri Bakanlığı bünyesine alınan iktidar mensubu kişilerin mevkilerini ve kendilerine verilen maddi imkânları suiistimalinin, Bakanlığın yerleşik kadroları için kötü emsal teşkil edebileceğine yönelik uzun yıllardır yapmakta olduğumuz uyarılar Bakan tarafından dikkate alınmamaktadır. Çeşitli diplomatlarla ilgili usulsüzlük iddialarının 2025 yılında basın yayın organlarında ve sosyal medyada sıklıkla yer almaya başlaması, endişelerimizin isabetliliğini de açık seçik ortaya koymaktadır. Bu iddialara yönelik en güncel örneklerden birisi, 1 Ekim 2024 tarihinde Gürcistan'da Batum Başkonsolosluğu görevine tayin edilen Adnan Altay Altınörs'e ilişkin olarak kamuoyu gündemine getirilmiştir. Adı geçen Başkonsolosun Batum'da bir kumarhanede çekilen fotoğrafları sosyal medyada paylaşılmış, kendisinin Batum'da birtakım organize suç örgütlerinin baskısı altında kaldığı da iddia edilmiştir.

Başkonsolosun eşinin, Bakanlığın yönetmelik ve teamüllerine aykırı olarak tayinde bulundukları ülkede bir ticari işletme sahibi olduğu, bu işletmeye dair bazı nakliye işlerini Batum Başkonsolosluğuna zimmetli araçlarla yaptırdığı iddia edilmiştir. Başkonsolosun eşinin, yüksek sayıda takipçisiyle herkesin erişimine açık sosyal medya hesapları olan arkadaşları ile birlikte Başkonsolosluk Hizmet Binası ve Başkonsolosun Rezidansında video çekmesi de adı geçen kamu binalarımız için ciddi bir güvenlik açığı teşkil etmektedir. Bu aşamada iddialarda adı geçen başkonsolosa yönelik herhangi bir soruşturma başlatılıp başlatılmayacağı konusu da takibimizde olacaktır. Her halükârda bu ve benzeri örneklerin Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bulunmasının ve bakanlığın kendilerine tahsis ettiği imkânları suiistimalinin baş sorumlusu, denetim görevini eksik olarak yerine getiren Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'dır.

2025 yılında Bakanlık içerisindeki tayinler arasında en çarpıcı olanlardan birisi de, geçtiğimiz yıl da gündeme getirdiğimiz Yasin Ekrem Serim'in Lefkoşa Büyükelçiliği görevinden alınmasıdır. Serim'in, 15 Ağustos 2024 tarihinde Bakan yardımcılığı görevini yürütmekteyken Lefkoşa Büyükelçiliği görevine getirilmesi, bazı çevrelerce KKTC'ye yönelik bir onurlandırma, bazıları tarafından ise rütbe tenzili olarak yorumlanmış; fakat Serim önceleri anlam verilemeyen bu tayinden yalnızca 9 ay sonra, 6 Mart 2025 günü azledilmiştir. Bu anî görevden alma, devlet geleneğine ve diplomatik teamüllere aykırı olarak Serim'in Ankara'da olduğu bir zamanda gerçekleşmiş, kendisine KKTC Cumhurbaşkanına nezaket ziyareti yapma şansı dahi tanınmamış, akabinde tüm bu sürece dair vahim iddialar önce KKTC sonra Türkiye kamuoyuna yansımıştır.

KKTC basınında Serim'le ilgili olarak çıkan ilk haberler, bu ülkede birçok ağır suçtan yargılanmış ve hüküm giymiş bazı iş insanlarıyla yaptığı iş ortaklıklarına dair belgeli iddialar içermektedir. Bu kişiler arasında adı en öne plana çıkan kişi ise, adı organize suç örgütü liderliği, kara para aklama ve yasa dışı bahis başta olmak üzere birçok farklı suçla anılan ve bir başka yasa dışı oluşum tarafından 8 Şubat 2022 tarihinde öldürülen Halil Falyalı'dır.

5 Ağustos 2024 günü Bugün Kıbrıs gazetesinde Serim'in adadaki ticari ilişkilerinin sadece Falyalı ile sınırlı olmadığı iddia edilmiş, kendisine ait HİS Trading ve Black Sea Development adlı iki şirketin daha bulunduğuna dair belgeler yayınlamıştır.

İddiaları gündeme getiren gazetenin yöneticileri, haberlerin yayınlandığı tarihten sonra kendilerine “haberlerin çekilmesi için” e-posta yoluyla baskı yapıldığını açıklamıştır. Belgeleri yayınlayan gazeteci, Serim’in kendisine dair haberlere Türkiye Cumhuriyeti’nde mahkeme kararı yoluyla erişim engeli çıkarttığını, Türk Mahkemesinin kararına dayanarak kendi gazetesinden haberi kaldırmaya yönelik talepte bulunduğunu dahi iddia etmiştir.

Serim’in görevden aniden alınmasından bir ay sonra ortaya atılan iddialar ise kendisinin yalnızca “tek bir özel vazife” için dokuz aylığına göreve getirildiği yönündedir. Halil Falyalı’nın öldürülmesinden önce onun mali işlerini yürütmüş olan Cemil Önal ile, Önal’ın tutuklu kaldığı Hollanda’da gerçekleştirilen röportaj gerçekleştirilmiş, Önal röportajda eski Başbakanlardan Binali Yıldırım’ın oğlu da dahil olmak üzere AKP yönetiminde üst kademelerde bulunan çeşitli şahıslara ve ailelerine yönelik şantaj amaçlı kasetlerin varlığından bahsetmiştir. Önal’ın can güvenliği endişesinden ötürü Hollanda makamları tarafından güvence altına alındığı, kendi hayatının güvencesi olması amacıyla elinde tuttuğu 45 videodan alınan bu arşivin teslimi için Yasin Ekrem Serim’in özel olarak Lefkoşa’ya tayin edildiği; Serim’in teslimatın ardından apar topar Ankara’ya çekildiği iddiaları da röportajda yer almıştır. İddiaları destekleyen bir başka olgu da, yalnızca Yasin Ekrem Serim’in görevden alınması değil, uzun yıllar Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı görevleri sırasında Recep Tayyip Erdoğan’ın örtülü ödeneğini yöneten babası Maksut Serim’in de emekliye sevk edilmesidir.

Yasin Ekrem Serim’in dokuz aylık büyükelçilik serüveni Dışişleri Bakanlığı için sıradan bir yönetim skandalından daha ciddi bir sorunu da açıkça göstermektedir. AKP-MHP Koalisyonunun, “iki devletli çözüm” maskesiyle uluslararası topluma çözümsüzlüğü dayattığı Kıbrıs politikası, ileride KKTC’ye ilişkin başlıkta da değinileceği üzere, Türkiye Cumhuriyeti ya da KKTC’nin çıkarlarını gözetmekten ziyade iktidara yakın gayrimeşru odakların çıkarlarını korumaya hasredilmektedir. Tüm dünyaya meşruiyetini tanıtmak için 50 yıldır çaba harcadığımız KKTC’ye tartışmalı profillere sahip bir büyükelçi tayin etmek, Türkiye üzerinden demokratik KKTC’nin basınına tüm dünyanın gözü önünde KKTC’ye sömürge muamelesi yapmak, Kıbrıs Davasını deyim yerindeyse ayaklar altına almaktır. Türkiye’nin AKP-MHP Koalisyonu marifetiyle bu muameleyi layık gördüğü KKTC ve Kıbrıs Türklerinin, şartlar böyle olduğu takdirde Kıbrıs sorununa yönelik çözüm müzakerelerinde ağırlığını ve itibarını koruması imkânsızdır.

Tüm bu gelişmelerin gösterdiği üzere, iktidarın Dışişleri Bakanlığını yönetim üslubu, kendilerinin kurum içinde yetişmiş hariciye personelimize yönelik düşmanca tavrının en açık tezahürüdür. Bizzat Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bakanlık personeli için yirmi yıldır aralıksız kullandığı ve artık klişe hâle gelmiş "*monşer*" vb. küçültücü ifadeler, iktidarın bu kadrolara hak ettiği saygıyı göstermediğini, onların birikiminden ve kendi yanlışlarına verebilecekleri tepkilerden ne kadar rahatsız olduğunu da ortaya koymaktadır.

Dünyada eşi benzeri çok az görülecek bir şekilde kendi kadrolu diplomatlarını aşağılayan bir anlayışın varlığına rağmen Dışişleri Bakanlığı kadroları, üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları layıkıyla yapmaktadır. Meslek dışı atamalar asgari düzeye indirilip, Dışişleri Bakanlığının kendi yetiştirdiği diplomatların en önemli merkezlere tayini gerçekleşmedikçe, partimiz bakanlığın bütçesine yönelik şerhini devam ettirecektir.

Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri ve Üyelik Müzakerelerinde Yaşanan Sorunlar

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik süreci, 1963 yılında Birliğin henüz Avrupa Ekonomik Topluluğu adını taşıdığı evrede başlamıştır. AB başından beri Türkiye için yalnızca siyasi ve ekonomik çıkarların gözetilmesi amacıyla başvurulan bir topluluktan ibaret olarak değerlendirilmemiştir. Kuruluşundan itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nin ve hatta selefi olan Osmanlı İmparatorluğu'nun geleneksel Batı yöneliminin bir aşaması olarak kabul edilmiş, bu açıdan muasır medeniyet seviyesini hedefleyen Cumhuriyetimizin dış politikasının da merkezinde olmuştur. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) 1986'da siyasi bir birliğe dönüşmesiyle, bu oluşuma üye ülkeler, demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerler etrafında da birleşmiş, anılan değerlerin yalnızca savunucuları olmakla kalmamış, bu değerlere dair uluslararası standartların da belirleyicisi hâline gelmişlerdir. Bu konuda üye ülkelerde yer yer sorunlar yaşanıyor olsa da Avrupa Birliği'nin demokrasi ve insan hakları ölçütleri hâlâ bu konuda dünyada erişilebilmiş en üst sınır olarak kabul edilmektedir. Türkiye'deki geleneksel dış politika yaklaşımı da bu nedenlerle Avrupa Birliği'ni bir uygarlık projesi olarak kabul etmektedir. Birliğe tam üyelik, Türkiye için farklı fikirlere sahip partiler ve hükümetler tarafından da takip edilen bir ortak hedef olagelmiştir.

Türkiye'nin özellikle 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında demokratik düzeninin sekteye uğraması, AET/AB ile ilişkilerde de kopuşa sebep olmuş, fakat Türkiye'nin yönelimini

değiştirmemiştir. 1987 yılında AB'ye tam üyelik başvurusu yapan Türkiye, önce 1 Ocak 1996 tarihinde Avrupa Gümrük Birliği'ne katılmış, ardından 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde resmen "birliğe aday üye" statüsü kazanmıştır. Bu gelişme dönemin Başbakanı Bülent Ecevit tarafından, "*Türkiye'nin oy birliği ile AB'ye aday ülke olarak kabul ve ilan edilmiş, başka aday ülkelerle eşit konumda olacağının açık ve kesin bir dille ifade edilmiş olması olumlu bir gelişmedir. Böylelikle Türkiye'ye, AB'de tam üyelik kapısı ön koşulsuz olarak da açılmış olmaktadır*" şeklinde yorumlanmıştır.

2002 yılında iktidara gelen AKP de, Türkiye'nin geleneksel AB politikasını ilk yıllarda devam ettirmiş, ülkemizin ulaşabildiği en yüksek statü olan "müzakere eden üye" sıfatını 3 Ekim 2005 tarihinde Türkiye'ye kazandırabilmiştir. Öte yandan, AKP iktidarı, kendi açtığı yolu bizzat kendisi tıkayacak siyasi eylem ve söylemleriyle üyelik sürecini sekteye uğratmıştır.

AKP iktidarı, Türkiye demokrasisinde derin bir tahribat yaratmaya başladığı 2010'lu yıllara gelinmeden önce dahi AB politikasında ciddi hatalar yapmıştır. AB yolundaki kazanımları derinleştirecek çalışmalar ihmal edilmiş, önce TBMM'deki Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun çalışmaları seyrekleştirilmiş, ardından müzakerelerde AB tarafının istediği adımlar maksatlı olarak veya önemsenmediği için açılmamıştır. Müzakerelerin başladığı tarihten bu yana geçen 20 yıl zarfında katılım sürecini tamamlamak için gerekli olan 35 Fasıldan sadece 16 Fasıl açılabilirken, yalnızca 1 Fasıl geçici olarak kapatılabilmiştir. AKP iktidarı bu süreci kendi başarısızlığı olarak yorumlamak yerine, AB'de o dönem güçlü bir etkisi bulunan Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy veya Almanya Başbakanı Angela Merkel gibi liderlerin Türkiye karşıtı tutumuna bağlamıştır.

2017 yılında tartışmalı bir referandum sonrasında Türkiye'ye dayatılan tek adam rejimi, ülkeyi demokratik kurumlarının zayıflatıldığı, anayasanın sistematik olarak çiğnendiği, kuvvetler ayrılığı ve hukuk devleti ilkelerinin fiilen yok sayıldığı, insan hakları ihlallerinin normalleştiği, hukukun bütün kaynaklarının yürütme erkinin başındaki Cumhurbaşkanının kişisel kararlarına zorla uydurulduğu bir düzene sürüklemiştir. Bu şartlar altında Türkiye'nin AB üyeliği yolunda olumlu adımlar atmasını, AB'nin ise Türkiye'nin üyelik yolunu açmasını beklemek mümkün değildir. AB üyeliği uyum sürecinde Türkiye'nin AB organları ile koordinasyonunu sağlamak, gerekli yasal düzenlemeleri yaparak TBMM'ye sunmak ve Türkiye nezdinde atılacak adımları

planlamak amacıyla kurulan Avrupa Birliği Bakanlığı 25 Mayıs 2018 tarihli bir kanun hükmünde kararname ile kaldırılmış ve yetkileri Dışişleri Bakanlığına devredilmiştir. Sadece bu karar bile, AKP zihniyetinin AB'ye yönelik gerçek bakışını ve niyetini gösterir mahiyettedir.

AB üye ülkeleri halkları arasında yaygınlaşan mülteci korkusu ve buna bağlı olarak mülteci karşıtı aşırı sağ akımlar AKP iktidarı tarafından bir fırsat olarak görülmüş; AB ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması kapsamında Türkiye, sınırlı bir maddi destek karşılığında AB'nin mülteciler konusundaki kapı bekçisi konumuna indirgenmiştir. 18 Mart Türkiye-AB Mutabakatı karşılığında, 2016 yılından itibaren Türk vatandaşlarına AB üyesi ülkelere girişte vize muafiyeti hakkı için taahhüt edilen 72 kriterden 6'sı tamamlanmadığı için süreç tıkanmış durumdadır. İşin vahim tarafı, AB üye ülkelerinde derinleşen mülteci karşıtı hissiyatın artık Türkiye vatandaşlarına yönelik olarak da derinleşmesidir. Bu durum vatandaşlarımızın daha önce görülmediği ölçekte bir ayrımcılığa maruz kalmasına yol açmaktadır.

İktidarın yıllar geçtikçe daha sorunlu hâle gelen AB politikaları, ülkede demokrasi ve insan hakları konusunda giderek artan gerileme, Avrupa'daki mülteci karşıtlığı ve İslamofobi dalgasının yükselişi ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Schengen Vizesi başvurularında etkisini göstermeye başlamıştır. AB ülkelerinin neredeyse tamamına yapılan vize başvurularında ret oranı ciddi düzeyde artmış, başvurular için açılan kontenjanların daraltılması sonucu vize almak isteyen vatandaşlar, kolay vize alabilmek için merdiven altı vize danışma şirketlerine mahkûm edilmiştir. Hileli yollarla Büyükelçiliklerden Schengen Vizesi başvurusu elde eden bu şirketler, vatandaşlarımıza fahiş hizmet bedelleriyle bu randevuları satmaktadır. Vatandaşlarımız, vizeye zor erişebilme açısından mağduriyetleri yetmezmiş gibi, artık karaborsaya düşmüş vize randevuları için kendi vatandaşları tarafından sömürülmektedir.

AKP iktidarının bu mağduriyetleri giderme adına aldığı önlemler yetersiz kalmaktadır. 2019/19 sayılı ve "AB ile Vize Serbestisi Diyaloğu Süreci" başlıklı Cumhurbaşkanlığı Genelgesine rağmen, AB ile Türkiye arasında vize rejiminin serbestleştirilmesi için eksik kalan kriterlerin tamamlanmadığı; bu konuda Dışişleri Bakanlığı ve AB Başkanlığı başta olmak üzere, Adalet ve İçişleri Bakanlıklarının gerekli adımları atmadıkları anlaşılmaktadır. Böyle bir siyasi iradeyi göstermeyen iktidar, aradan geçen uzun yıllar

sonunda yalnızca 6 kriteri yerine getirmemesinin bedelini vatandaşlarımıza ödetmeye devam etmektedir.

Bu aşamada üç gelişmenin özel olarak altını çizmekte de fayda vardır.

- AKP iktidarı, Ahmet Davutoğlu'nun başbakanlığı döneminde hayata geçirilen geri kabul anlaşmasının karşılığı olarak AB'den vize serbestisi talep etmemekte, bunun yerine AB ülkelerindeki mülteci korkusunu istismar ederek Birlik Bütçesinden nakdî yardım almaktadır. Zamanla AB üyesi ülke hükümetlerinin birçoğu Türkiye'ye mültecilerin geri kabulü karşılığında ödenen paranın miktarının yüksekliğini; AB'ye iltica etmek isteyecek mültecilerin entegrasyonunun Türkiye'ye ödenen miktardan çok daha azı ile karşılanabileceğini idrak etmiş; fakat bu aşamada AKP Hükümeti, anlaşmanın revize edilmemesi, böylelikle aldığı AB fonlarının durdurulmaması için vize müzakerelerini rafa kaldırmıştır.
- Türkiye'de demokratik kurum ve teamüllerin sistematik şekilde artıyor olması, AB'nin Türkiye'ye yönelik olumlu tavır geliştirmesinin önünde hâlâ engel teşkil etmektedir.
- Türkiye'deki rejimin otoriterleşmesi ve aynı anda ekonominin kronik bir bunalımda olması, Türkiye'den daha çok insanın kendi ülkelerini terk ederek AB ülkelerine yerleşmek istemesine sebep olmaktadır. Bu durum AB ülkelerine uzun dönemli ulusal vize başvurularını arttırmış, hâlihazırda mülteci artışının korkusuyla baş edemeyen AB ülkeleri de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yalnızca iltica değil, standart vize başvurularında bile önemli ölçüde kısıtlamalara gitmiştir. Her halükârda bunun baş sorumlusu, Türkiye'yi yaşanmaz bir ülke hâline getirerek insanları Avrupa'ya göç etmeye zorlayan AKP Hükümeti ve onun siyasi ortaklarıdır.

AB ile ilişkilerin ve reformların gidişatına bağlı olarak AB fonları ve mali kaynakların miktarı da değişmektedir. AB'nin Türkiye'ye aktardığı Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (İPA) fonlarında ciddi düşüş yaşanmıştır. IPA I 2007-2013 Döneminde 4,7 milyar Euro, IPA II 2014-2020 Döneminde 4,4 milyar Euro olan fon, kesintilerle 3,3 milyar Euro'ya ve en son IPA III 2021-2027 Döneminde 1,2 milyar Euro'ya kadar düşmüştür. 1996'dan itibaren yürürlükte olan Gümrük Birliği Anlaşması'nın aradan geçen 28 yılda modernize edilmemesi iktidarın büyük başarısızlıklarından bir diğeridir. Gerek dünya ekonomisi gerekse dünya ticaretiyle entegrasyonda önemli faydalar sağlansa da kapsamı,

asimetrik yapısı ve imzalandığı tarihten bu yana çok uzun bir süre geçmesine rağmen bir güncelleme yapılamaması ülkemiz açısından çok büyük bir eksikliktir.

AKP-MHP Koalisyonu, 2018'de tamamen dondurulmuş olan AB üyelik sürecini tekrar canlandırma konusunda tek bir girişim dahi başlatmamıştır. Türkiye demokrasisine büyük tahribat veren ve aynı zamanda ülkemizin AB ile bağlarını kopma noktasına getiren, üyelik hedefimizi askıya alan uygulamalar, iktidar tarafından bu yıl da artarak devam ettirilmiştir. Yargıya yönelik siyasal müdahaleler, kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi bünyesindeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararlarını görmezden gelmek, halkın oyu ile seçilen muhalefet partili belediyelere kayyum atamaları 2025 yılı boyunca artmıştır.

30 Ekim 2024 günü İstanbul Esenyurt'ta CHP'li Belediye Başkanı Ahmet Özer'in tartışmalı şekilde gözaltına alınması ile başlayan süreç, 2025 yılında çok daha sistematik bir hâle gelmiştir. 19 Mart 2025 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun tutuklanmasının ardından yalnızca dokuz ay içerisinde 15 CHP'li belediye başkanının ve yüzlerce belediye personeli cezaevine gönderilmiştir.

Üç Büyükşehir Belediye Başkanı ve 12 ilçe belediye başkanına yönelik uygulamalar, iktidar eliyle yapılan bir sivil darbe girişimidir. Başkanların ve yüzlerce belediye personelinin iddianameleri aylar boyunca hazırlanmamış, yargılama süreçleri başlatılmamış; dosya bazında binlerce anayasa ve hukuk ihlali gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de yürütülen bu yeni otoriterleşme dalgasının AB üyelik sürecinde büyük bir tahribata yol açması mukadderdir. Zira ülkeyi kendi siyasi ve ekonomik çıkarlarını koruma adına otoriterleştiren AKP-MHP Koalisyonunun, yapmakta oldukları sivil darbeyi dış dünyanın demokratik denetiminden kaçırmak isteyecekleri için, AB'ye tam üyeliğe dair samimi bir gayelerinin olduğuna inanmak zor olacaktır.

Türkiye'de 2016'da ilan edilen Olağanüstü Hâl döneminden sonra 2025 yılında ikinci defa bu denli aşırı yükseliş gösteren otoriterleşme eğilimleri, AB Komisyonunun yıllık Türkiye Raporuna da doğal olarak yansımıştır. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, son on raporun açıklanması sonrasında yaptığını tekrarlayarak bu yıl da 112 sayfalık son rapor hakkında agresif bir açıklama yayınlamış: "*Raporun yargı ve temel haklar ile iç siyasi gelişmelere ilişkin taraflı, ön yargılı ve mesnetsiz iddialarını reddediyoruz*" ifadeleriyle AKP-MHP Koalisyonunun icraatlarını savunmuştur. AB raporunu taraflı olmakla suçlayan açıklama, aynı raporda Türkiye'deki ekonomik gelişmelere ilişkin

olumlu yorumları ise tarafsız kabul ederek olumlu görüş bildirmektedir. Bu açıklama, Hükümetin kendisine yönelik hiçbir eleştiriyi hazmedemeyen ve bu eleştirilerde bulunanları kötü niyetle suçlayan özgüvensiz tavrının açık bir tezahürüdür. AB Komisyonunun raporlarına yönelik bu alınan tavrın, özellikle Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın bakanlığı döneminde derinleşerek arttığı da gözlemlenmektedir.

Raporun Kıbrıs'la ilgili bölümüne de sert bir dille itiraz eden Dışişleri Bakanlığı açıklaması, *"Her zaman olduğu gibi Yunanistan ve Kıbrıs Rum tarafının gerçeklerle bağdaşmayan, hukuk dışı ve maksimalist görüşlerine yer verilmesi ve Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin meşru kaygılarının görmezden gelinmesi, AB'nin Kıbrıs konusunda taraf tuttuğunu ve Kıbrıs meselesinin çözüm çabalarına katkı sunmasının mümkün olmadığını bir kez daha ispatlamaktadır*" ifadeleriyle Brüksel'i taraf tutmakla suçlamıştır. AB Yönetimini tek taraflı olarak suçlayan bu açıklama kısmen doğru olsa da, Türkiye'deki hükümetin Kıbrıs Sorununun çözümüne ilişkin ortaya koyduğu tutumun uzlaşmazlığını görmezden gelmekte olup, aynı zamanda Türkiye'nin tezlerinin AB'ye doğru anlatılabilmesi ve kabul ettirilebilmesi yolunda doğru düzgün çaba harcanmadığının da açık itirafıdır.

AB Komisyonu'nun 2025 yılı Türkiye Raporu, önceki raporlarda olduğu gibi Türkiye'deki demokratik standartlar, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı ile temel haklar konusunda geriye gidişle ilgili kaygılarının giderilmediğini kayda geçirmektedir. Raporda açıkça kayda geçirilen hususlar arasında şu hususlar dikkat çekmektedir:

- Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerine 3 Ekim 2005'te başlayan Türkiye'nin süreci 26 Haziran 2018'den bu yana fiilen durmuştur.
- Avrupa Birliği Dış Politika ve Güvenlik İşlerinden Sorumlu Yüksek Temsilcisi Josep Borrell'in 2024 yılında AB'nin Türkiye ile yeniden yapıcı ilişki kurmak istediğine dair verdiği birçok beyanata rağmen AKP-MHP iktidarının, bir demokratik devletler koalisyonu olan AB ile ikili ve çoklu temasları maksatlı olarak kısıtlı tuttuğu, geliştirmek için çaba harcamadığı, Dışişleri Bakanlığının da bu konuda etkisiz bırakıldığı AB Komisyonu tarafından gözlemlenmektedir.
- TBMM resmi olarak yetkilere sahip olmakla birlikte bunları yalnızca sınırlı bir şekilde kullanabilmektedir.
- Sistemde etkili denetim ve denge mekanizmaları ile seçimler dışında hükümeti hesap verebilir kılmak için gerekli araçlar eksiktir.

- Cumhurbaşkanlığı sisteminin yapısal kusurları ve yürütme ile yargı arasındaki güçler ayrılığının yetersizliği giderilmemiştir.
- Temel demokratik süreçlere uyum sorgulanmaktadır.
- Gazeteciler, yazarlar, avukatlar, akademisyenler, insan hakları savunucuları ve diğer muhalif kişilere yönelik soruşturmalar ve mahkûmiyet kararları ciddi oranda yoğunlaşmıştır.
- Türkiye'nin demokratik geleneğine bağlılığı açısından soru işaretleri daha da artmış, yargının bağımsızlığı konusundaki endişeler derinleşmiştir.
- Büyük şehirlerde ve ilçelerde muhalefet tarafından seçilen belediye başkanlarına karşı üst düzey yolsuzluk davaları açılırken, büyük şehirlerde iktidar partisinden mevcut veya eski seçilmiş yetkililere karşı hiçbir soruşturma açılmamıştır. Bu seçici soruşturmalar/kovuşturmalar, yetkililerin yolsuzlukla mücadelesinin etkinliğine olan güveni sağlamamaktadır.
- İstanbul Belediye Başkanı'nın [Ekrem İmamoğlu] 30 yıllık üniversite diploması iptal edilerek cumhurbaşkanlığı yarışına girmesinin engellenmek istenmiştir.
- Hükümetin ana hedefi ana muhalefet partisi CHP olmakla birlikte, DEM Partili belediyelere yönelik uzun yıllardır devam eden baskılar da sona ermemiştir.
- Muhalefet partilerine mensup belediye başkanlarının tutuklanmasına tepki gösteren sanatçılar, devlet televizyonu TRT'de yürüttükleri projelerden çıkarılmıştır.
- İfade özgürlüğünde büyük gerileme yaşanmıştır. Medyanın, misilleme veya işten çıkarılma korkusu olmadan bağımsız bir şekilde çalışmalarını sürdürebileceği güvenli ve çoğulcu bir ortamın yeniden tesis edilmesi için adımlar atılmalıdır.
- Yargı, yürütmenin kontrolü altında kalmaya devam etmektedir. Bu durum, yargının bağımsızlığını etkileyerek, yargı kararlarının kalitesini tehlikeye atmaktadır.
- Türkiye, [mevcut hükümetin baskısı sonucu] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararlarını ısrarla uygulamamaktadır. HDP eski Eş Başkanı Selahattin Demirtaş'ın tutukluluğu, hakkındaki mükerrer AİHM kararlarına rağmen sürmektedir.
- Komisyon, Osman Kavala hakkında verilen de dahil olmak üzere AİHM kararlarının bir an önce uygulanmasını talep etmektedir.

- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından yoğun denetim altında tutulan 205 dava bulunmaktadır.
- PKK, AB tarafından "terör örgütü" olarak görülmekte olup, Türkiye Hükümeti "terörle mücadele hakkı ve sorumluluğuna" sahiptir. Ancak bu yapılırken hukukun üstünlüğüne, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterilmesi gerekmektedir.
- AB Komisyonu, Schengen vizesi başvurusunda bulunan Türk vatandaşları için daha elverişli vize kurallarının devreye sokulduğunu belirtmekte, fakat vize muafiyeti konusundaki duruşunu sürdürmektedir. Komisyon, Türkiye'nin, vize muafiyeti için gerekli olan 6 kriteri karşılama konusunda ilerleme kaydetmediğini bir kez daha kayda geçirmektedir.
- AB Yüksek Temsilcisi Kaja Kallas tarafından yapılan açıklamalara göre Türkiye'nin AB Konseyi'nin yaptırım kararlarına uyum oranı bir önceki yıl %6 iken 2025 yılında %4'e gerilemiştir.
- Türkiye ve AB'nin tutumları; Kıbrıs sorunu, Ankara'nın Hamas'a bakışı ve Rusya'ya yönelik yaptırımlarda aynı çizgide değildir.
- Türkiye'nin Libya Ulusal Birlik Hükümeti'yle imzalanan deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin mutabakat zaptı AB tarafından eleştirilmektedir.

Raporda bir takım olumlu gelişmelere de yer verilmiştir:

- Türkiye Yunanistan'la bir yumuşama sürecine girerek Ege'de gerginliği azaltmıştır. Fakat bu tek başına yeterli değildir. Zira AB üyelik sürecinin yeniden hayata geçirilmesi için Türkiye'nin Kıbrıs sorununun çözümü noktasında da belli girişimlerde bulunması gerekmektedir. Türkiye özellikle Kıbrıs sorununun çözümü noktasında herhangi bir yapıcı adıma yanaşmamaktadır.
- Türkiye işleyen bir piyasa ekonomisi oluşturmada oldukça ileri bir noktadadır. İç siyasi çalkantıların ekonomik etkileriyle karşı karşıya kalan yetkililer, politika duruşlarını daha da sıkılaştırmıştır. Zayıflayan iç talep ortamında ekonomik büyüme yavaşlarken, dış pozisyon güçlenmiştir.
- Sıkı para politikası, enflasyonu ve enflasyon beklentilerini düşürme konusunda etkili olup, Türkiye'nin bu duruşunu sürdürmesi talep edilmektedir.
- Türkiye, 2024'te AB'nin beşinci büyük ticaret ortağı olurken, AB Türkiye'nin en büyük ortağı olmaya devam etmiştir.

- Türkiye'nin AB'ye ihracatı 2024'te 98,4 milyar Euro'ya ulaşırken, AB'den ithalatı 112 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir.
- Türkiye'nin Kürt sorununa barışçıl ve sürdürülebilir bir çözüm bulmak için iç süreçlere yönelik siyasi çabaları, başarılı olması halinde, güvenlik tehditlerini azaltma potansiyeline sahiptir ve Suriye dahil bölgenin istikrarı için de önemli faydalar sağlayabilir.
- Türkiye geçici koruma altında olan Suriyelilerin de dahil olduğu 2,7 milyon mülteciyi desteklemek ve ev sahipliği yapmak için kayda değer çabalarını sürdürmektedir.
- Türkiye dış politikasını AB ile uyumlu hale getirmek için çok az siyasi irade göstermekle birlikte dış politika ve bölgesel konularda AB ile önemli fikir alışverişlerine daha açık görünmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporunda 2024 yılına kıyasla olumlu ifadeler daha fazla yer alsa bile 19 Mart 2025 Sivil Darbe Sürecinin hız kesmeden devam ediyor olması, AKP – MHP Hükümetinin AB'ye tam üyelik konusundaki samimiyetine gölge düşüren en büyük şüphe olarak öne çıkmaktadır. **Bu gelişmeler Hükümetin AB'ye "tam üyelik" hedefini artık rafa kaldırdığı, AB'yi yalnızca savunma sanayii gibi konularda "stratejik alanlardaki işbirliği" yapılacak bir ortak olarak gördüğü yönündeki görüşü desteklemektedir.**

Türkiye'nin Savunma Sanayii Diplomasisi

Türkiye'yi yöneten AKP-MHP Koalisyonu, ülkemizin savunma sanayii atılımlarını yalnızca kendilerine mâl etmekte, kendileri dışındaki tüm siyasi partileri savunma sanayii hamlelerine karşıymış gibi gösteren bir kara propaganda kampanyasını uzun yıllardır dolaşımda tutmaktadır.

Oysa herkesin bildiği üzere Savunma Sanayii Türkiye'de her siyasi parti için bir ulusal değerdir; onu geliştirip güçlendirme ve büyütme hedefi de partiler üstü bir politika olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye'nin Savunma Sanayii atılımın tek pay sahibi AKP değildir. Zira küresel ölçekte, dünyanın ilk 100 şirketi arasına giren beş kuruluşumuzun dördü, temelleri 1970'lerin

ikinci yarısında atılmış kamu şirketleridir. Savunma sanayiinde lokomotifin her zaman kamu sektörü olacağı da açıktır.

Nitekim partimizin 39. Olağan Kurultayında açıklanan yeni parti programımızın Savunma Sanayii bölümünde “bugüne taşınan birikim milletimizin ortak eseri olduğu" ve "bu anlayışla milli savunma sanayisine etkin ve daha çok destek sağlanma hedefi," mevcut birikimin ileriye taşınacağı” vizyonuyla açılmaktadır.

Kuşkusuz işin altyapı bölümünde kamu-özel iş birliklerinin nasıl hakkaniyetli biçimde yeniden düzenleneceği ve bunların etkin denetimi de adı geçen vizyonun yapıtaşlarındandır. Ayrıca savunma sanayisi planlamasının onar yıllık hatta belki çeyrek yüzyıllık erimlerde yapılması gerekmektedir. Bu alanda yapılan yatırımlar semeresini ancak böylesine uzun erimlerde verebilir.

Ulusal güvenlik; diplomasisi, istihbaratı, silahlı kuvvetleri ve savunma sanayisiyle bir bütündür. Bunların birindeki aksama ya da hatalı tercih, bütünün tamamını olumsuz yönde etkiler. Oysa ülkemizin acil savunma ihtiyaçlarının, hele ki içinde bulunduğumuz istikrarsız ortamda ne beklemeye ne de yalpalamaya takati bulunmaktadır.

Dolayısıyla savunma sanayiini geliştirmek için gereken stratejik sabır ile hükümetin kısa vadeli hesaplara göre yürütülen öngörüsüz diplomasi nedeniyle palyatif çözümlere başvurması durumu birbirleriyle çelişmektedir. İşin içine iktidar sahiplerinin kısır kişisel ihtirasları girince II. Abdülhamit’in 1880’lerde Osmanlı Donanmasını Haliç’te çürütmesi örneğinde yaşandığı gibi karanlık sonuçlar çıkmaktadır. Motoru ABD firması GE tarafından üretilen F-110 olan 5. nesil Milli Muharip Uçak (MMU) KAAN’ın böyle bir diplomatik tıkanıklıkla karşı karşıya olması da iktidarın savunma sanayii alanındaki yanlış dış politika yaklaşımının en somut örneğidir.

Bu konuda bir başka somut örnek de MİLGEM ve ALTAY tankı projelerindeki üretim aşaması başlamışken yapılan gerekçesi belirsiz değişikliklerdir.

Savunma sanayii ürünlerinde katma değer ve ihracatın toplam tutarı artarken perde gerisinde TUSAŞ, ASELSAN, ROKETSAN gibi başat üretici kamu kuruluşlarından alım yapmaya gelen yabancı ülkelerin kimi özel şirketlere yönlendirildiği, hatta bu yabancılara o şirketlerden alım konusunda dayatma yapıldığı yönündeki vahim iddialar 2025 yılında da kamuoyu gündemindeki yerini korumuştur.

Konunun yabancı muhataplarla diplomasi veçhesinde de eksiklikler ve yanlışlıklar olduğu açık seçiktir. Bunların başında bir türlü Rusya'dan neden ve nasıl edinildiği anlaşılamayan ve açıklanamayan S-400 hava savunma sistemi alımı gelmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu mevcut NATO sistemleriyle uyumsuz olan, öte yandan AKP iktidarının söz almasına rağmen Rusya'dan teknolojisini temin edemediği bu füzeler uzun yıllardır hangarlarda bekletilmektedir.

Bu adımın savunma sanayiinin teknolojik ileri sıçrama hamlesine nasıl bir darbe vurduğundan, özellikle Türkiye'nin F-35 projesinden çıkartılması ve CAATSA yaptırımları bağlamında, Türkiye – ABD ilişkilerine dair bölümde bahsedilmiştir.

Belirtildiği üzere yanlış iliklenen diplomatik düğme Rusya'dan S-400 alımı olduğu cihetle, çok amaçlı amfibik gemimiz TCG Anadolu'ya iniş-kalkış yapabilecek tek savaş uçağı olan F-35 B, ABD'den temin edilememektedir. F-35'in eksikliğini Kızılelma ile gidermek ya da giderilebileceğini iddia etmek mümkün değildir. Dolayısıyla savunma sanayii alanında ABD'nin CAATSA yaptırımları kapsamından çıkmak en acil önceliğimiz olarak karşımıza çıkmaktadır.

Savunma sanayii diplomasisinde 2025 yılı içerisinde gerçekleşen bazı olumlu adımlar da kayda geçirilmelidir. Örneğin, özel şirket BAYKAR'ın ürettiği Kızılelma silahlı insansız hava aracının (SİHA), AESA radarıyla F-16 jetini simülasyonda havadan havaya vurması çok önemli bir ileri adımdır. Kızılelma'nın motoru Ukrayna Ivchenko Design-Sich Motor lisansıyla üretilmekte ve/veya oradan alınan motor burada modifiye edilmektedir.

Görüleceği üzere Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle başlayan savaş Ukrayna ile ülkemiz arasında savunma sanayii iş birliği açısından bir iş birliği alanı da yaratmıştır. Fakat bu alanı değerlendirmek için savaşın uzamasını temenni etmek, Türkiye'nin geleneksel Cumhuriyet değerleriyle bağdaşmaz. Bu ve benzeri iş birliklerinin bölgesel barışa ve aynı zamanda Rusya ile olan ilişkilerimize yönelik muhtemel etkisinin de dikkatli biçimde hesaplanması gerekmektedir.

Öte yandan savunma sanayii diplomasisi için bütüncül bir politikanın tek bir şirketin başarısı üzerine kurgulanması mantıklı veya sürdürülebilir bir seçenek değildir. Yine aynı örneğe binaen "yalnızca üzerine Kızılelma inip kalkabilsin diye" İspanya üretimi amfibik çıkarma gemisi edinilmesi yerine, hâlihazırda aynı özelliklere sahip olan TCG

Anadolu'nun daha uzun güverteli, yani pistli bir versiyonunun kızağa konulması daha mantıklı bir tercih olarak değerlendirilebilir.

Türkiye – NATO İlişkileri

Türkiye Kuzey Atlantik Paktı (NATO) savunma ittifakının 1952 yılından beri üyesidir. Türk Silahlı kuvvetleri ise NATO'nun taşıyıcı sütunlarından birisidir. Benzer biçimde NATO da Türkiye'nin ulusal savunmasının omurgasını oluşturmaktadır. Buna rağmen AKP iktidarının, ülkemiz kamuoyunda yaygın olan ABD karşıtı hissiyatı istismar ederek kendi siyasi rakiplerine "NATO'culuk" ya da "Atlantikçilik" gibi sıfatlar atfederek onları itham etmesinin somut bir zemini bulunmamaktadır.

Türkiye, üyesi bulunduğu NATO gibi ittifaklar etkin olduğu ölçüde güç ve itibar kazanabilir; ittifaklar içinde kendi konumunu güçlendirerek görece stratejik özerklik yönünde ilerleyebilir. Doğru kurgulandığında bu iki hedef birbirleriyle çelişmemektedir.

İktidarın NATO içerisindeki konumu, AKP'nin dış politika meselelerini iç politikaya alet etme girişimleri yüzünden zarar görmektedir. Sürekli Rusya ile dostluk ve iş birliğinden dem vuran Erdoğan, neredeyse NATO zirvelerinin sonuç bildirgelerinde Rusya'nın ittifak için başat tehdit olduğu ifadesinin altına hiçbir çekince koymadan imzasını atmaktadır. Aynı durum Çin için de söz konusudur.

Yine komşumuz İran'ın nükleer silâh elde etmeye ramak kalmış bir konuma gelmesi de NATO'nun öncelikli olarak ele aldığı konulardan birisidir. Özellikle Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle başlattığı savaşın akıbeti dördüncü yılında da belirsizliğini korumaktadır.

Bu durum İsveç ve Finlandiya'nın da deyim yerindeyse apar topar NATO üyeliğine sığınması sonucunu yaratmış, özellikle Finlandiya'nın katılımı NATO'nun Rusya sınırına kuzeyden 1400 km daha ekleyerek Türkiye'nin ittifak içinde geleneksel olarak yüklendiği işlevi bir nebze olsun rahatlatmıştır.

Kasım ayının son günlerinden itibaren Karadeniz'de silahlı insansız deniz araçlarıyla (SİDA) Rusya'dan petrol taşıyan "hayalet filo" üyesi üçüncü ülke bandıralı tankerlerin Türkiye açıklarında Ukrayna tarafından hedef alınmaya başlanması kritik önemde bir gelişmedir.

1936 tarihli Montrö Sözleşmesi'nin imzalanmasından bu yana Boğazların güvenliğinin sorumluluğunu omuzlarında taşıyan Türkiye'nin stratejik önemi, Ukrayna – Rusya Savaşı ile yepyeni bir boyut kazanmıştır; zira Rusya'nın savaşın başından bu yana kesin yenilgiye uğradığı tek alan Karadeniz olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rusya'nın Ukrayna'da savaşı sürdürebilmesinin temel dayanağı da yaptırımların etrafından dolaşarak Novorossiysk başta olmak üzere Karadeniz limanlarından ambargoları delerek yaptığı petrol ihracatını kesintisiz sürdürebilmesidir.

İkinci Dünya Savaşı'nın son dönemini çağrıştıran biçimde bugün NATO'nun lojistik hatları Alp Dağları silsilesinin kuzeyinden başlayarak batı-doğu yönünde; Almanya ve Polonya üzerinden geçmekte, Almanya Avrupa savunmasının NATO içinde kilit taşı olma özelliğini geri kazanmaktadır.

Nitekim ABD de NATO Daimî Temsilcisi ağzından ilk kez Avrupa Kuvvet Komutanlığı (SACEUR) koltuğunun Almanya'ya bırakılabileceği dile getirilmiştir. Tüm bunlar Fransa'nın başını çektiği NATO'nun Avrupa Sütunu yahut Avrupa'nın ABD'ye muhtaç kalınmadan kendini savunması tartışmalarını alevlendirmektedir. Türkiye açısından öncelik Avrupa Sütununun ABD'nin geri çekildiği ihtimalde bile NATO içinde kalması yönünde olmalıdır.

Bugün yapılan ihtimaliyat planlamalarında Estonya başta olmak üzere üç Baltık ülkesinden birine yönelik Rusya'nın yapacağı bir askeri hamle en kötü senaryo olarak ciddiyetle ele alınmaktadır. Böyle bir kötü senaryonun kısmen gerçekleşmesi durumunda bile NATO karargâhından sert bir açıklamayla yetinilmesi, ABD'nin Ukrayna'da yaptığı gibi aradan çıkması ve yalnızca ittifakın silâh tedarikine destek vermekle sınırlı kalması, NATO Kurucu Antlaşmasının 5. Maddesinin yani NATO güvenlik şemsiyesinin sonu anlamına gelecektir.

NATO bu açıdan Rusya'yı provoke etmek istemese dahi, ittifakın Ukrayna'nın olası üyeliğine set çekilmesine ses çıkarmaması da, hakeza sadece Ukrayna'nın egemenlik haklarının değil, NATO ittifakı içindeki dayanışmanın aşınmasına, belki de tamamen yok olmasına sebebiyet verebilir.

Bu bağlamda ABD'nin Avrupalı müttefiklerinin gaz kıtlığı korkusuyla Ukrayna'yı dışlayarak Rusya ile anlaşma olasılığı; buna karşılık Putin'in barışa istekli olmayışı, böylelikle diplomaside ilke ve değerleri geri plana iten pazarlıkçı yaklaşımın baskın

oluşu NATO'nun geleceği ve Türkiye'nin ulusal savunması için büyük bir tehlike anlamına gelmektedir.

Burada Türkiye'nin arayacağı başat ortağın güçlü müttefiklerden Birleşik Krallık olması beklenmektedir. Ayrıca Yunanistan'ın Türkiye'ye sınırdaş olan Dedeağaç limanı bir yandan ABD'den Ukrayna'ya ithal edilecek LNG'nin tedarik kapısı olurken diğer yandan NATO'nun doğu kanadının lojistik köprü başı konumuna gelmiştir. Bu gelişmenin de dikkatli değerlendirilmesi Türkiye için öncelikli önem arz etmektedir.

NATO'nun geçirdiği bu zor dönem sonucu zayıflaması ihtimali, Türkiye'yi de NATO'ya sırtını dönmeye değil; aksine ittifakı güçlendirmeye ve ittifak içinde kendi konumunu daha etkinleştirmek için diplomatik çabalarını ivmelendirmeye zorunlu kılmaktadır. Fakat AKP Hükümetinin 2025 yılında yansıttığı siyasi çizgisi, NATO'nun karşı karşıya olduğu riskleri görmediklerine, ittifakın ve Türkiye'nin çıkarlarını koruma amacıyla ön alıcı bir diplomasinin gerekliliğinin farkında olmadıklarına delil teşkil etmektedir. Yıllardır devam etmekte olan ekonomik sorunlar, savunma harcamalarımızın gayrisafi milli hasıla içindeki oranının yüzde 1,9 ile sınırlı kalmasına sebep olmuştur.

Tüm bu gerçeklere rağmen AKP-MHP Koalisyonunun Türkiye'nin ulusal güvenliği için somut bir beka sorunu yaratabilecek bu gelişmelerin farkında olmadığı tarafımızca açıktır. Yalnızca iç siyasi çekişmelere sıkışmış olan iktidar koalisyonu, son dönemlerde kendi iç çekişmelerini de dış politika söylemleri üzerinden kamuoyuna yansıtmaktadır.

Bunun en son örneği de Erdoğan'ın Beyaz Saray ziyaretinin hemen öncesinde MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin (ne amaçla yapıldığı anlaşılamayan) Türkiye–Rusya–Çin yakınlaşması çağrısıdır. Dolayısıyla kendi içerisinde dahi tutarlı ve somut bir yönelim belirleyememiş bir iktidar blokunun, Türkiye'nin ulusal güvenliği için doğrudan belirleyici olan NATO konusunda elle tutulur bir siyasi inisiyatif üretememiş olması şaşırtıcı değildir.

Türkiye – ABD İlişkileri

2025 yılı, Türk Dış Politikasında Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerin merkeze alındığı bir yıldır. AKP, 15 Temmuz 2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) mensuplarının sorumlu olduğu başarısız darbe girişiminin baş sorumlusu olarak ABD'yi ilan etmiş, 2024 yılı sonlarına kadar NATO Müttefiki olmasına rağmen ABD ile ilişkilerinde hasmane bir söylem benimsemiştir. ABD de bu tavra aynı düzeyde

düşmanca bir tavırla karşılık vermiş, Türkiye'yi başta ülkedeki demokrasi ihlalleri olmak üzere sürekli olarak eleştirmiştir.

Bu dönem yaşanılan en büyük kayıplardan birisi de, Rusya'dan S-400 füzeleri alınmasına yönelik tartışmalı kararın ardından ABD'nin girişimleriyle Türkiye'nin F-35 Projesinden atılması, Aralık 2020'den itibaren de Türkiye'ye kısa adı CAATSA olan "Amerika'nın Düşmanlarına Yaptırımlarla Karşı Koyma Yasası" kapsamında yaptırımlar uygulanmaya başlanmasıdır. Türkiye, Ukrayna'nın işgali sonrasında Avrupa'da Rusya'ya yönelik korkuların arttığı bir dönemde İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üye olma süreçlerinde bir süre pürüz çıkartmış, tavrını sonrasında yumuşatmıştır. Son olarak 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail – Hamas çatışması sırasında AKP yönetiminin Hamas'ın hamiliğini üstlenmesi, ABD ile hâlihazırda bozuk olan ilişkileri daha da germiştir.

Öte yandan, Donald Trump'ın 2024 yılının Kasım ayında yapılan seçimler sonucu ikinci kez ABD Başkanlığına seçilmesi, Türkiye ve ABD arasındaki ilişkilerde şaşırtıcı hızda gelişen bir yakınlaşmaya şahit olmuştur. Fakat bu yakınlaşma aynı ittifakta yer alan iki aktörün karşılıklı saygıya dayalı ve eşitlik temelindeki ilişkisi olarak gerçekleşmemiş, Trump'ın Türkiye üzerinde tahammül sınırlarını zorlayan düzeyde bir tahakküm talebiyle şekillenmiştir.

Yalnızca bir yılda Başkan Trump, Başkan Yardımcısı James David Vance, Dışişleri Bakanı Marco Antonio Rubio ve son olarak Türkiye Büyükelçiliği görevi ile birlikte ABD'nin Suriye Özel Temsilciliğini de üstlenen Thomas (Tom) Joseph Barrack'ın Türkiye'ye yönelik açıklamaları Vaşington'daki yeni yönetimin Türkiye'yi ne kadar küçük gördüğünü ve ülkemiz üzerinde nasıl bir tahakküm kurmak istendiğini kanıtlar niteliktedir. ABD temsilcilerinin yalnızca bir yılda yaptıkları küçültücü açıklamalara ne Cumhurbaşkanı Erdoğan, ne Dışişleri Bakanı Fidan, ne de AKP'nin diğer temsilcileri veya Hükümetin küçük ortaklarından tepki gelmiştir.

2025 yılında Ankara ve Vaşington temsilcilerinin birbirlerine olan yaklaşımı, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve çevresinin, tıpkı Donald Trump'ın ilk başkanlık döneminde olduğu gibi ikincisinde de "iki ülke arasındaki ilişkiyi iki devlet başkanının şahsî arkadaşlığı üzerinden yürütmeyi" amaçladığını kanıtlamaktadır. 2017-2020 arasında olduğu gibi 2025 yılında da Trump'ın Erdoğan ile ilgili ara sıra yaptığı olumlu açıklamalara, iktidar mahfillerince gereğinden fazla önem atfedilmiş, ikili ilişkilerde

yalnızca bir yılda ABD'ye verilen tavizler göz ardı edilmiştir. Oysa iktidar temsilcilerinin Trump'a besledikleri güvenin sağlam temellere oturmadığı açıktır.

Trump'ın ilk başkanlık döneminde yaşanan Rahip Andrew Brunson'ın Tutuklanması Krizi sırasında 7 Ekim 2019 günü Türkiye'ye açık tehdit yönelten sosyal medya paylaşımları, ardından doğrudan Erdoğan'a hitaben 9 Ekim 2019 tarihinde kaleme aldığı aşağılayıcı ifadelerle dolu mektup hesaba katıldığında, ABD Başkanının Erdoğan'a yönelik aniden saldırgan bir tutum benimseme ihtimâli hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Trump'tan CAATSA yaptırımlarının kaldırılmasını talep eden Erdoğan, bu yaptırımları uygulama kararının 5 yıl önce bizzat Trump'tan çıktığı gerçeğini yok saymaktadır.

Trump liderliğindeki ABD'nin Türkiye üzerinde kurmakta olduğu tahakkümün ilk göstergesi, Erdoğan'ın Filistin konusunda artık neredeyse tamamen sönümlenen öfkesidir. Trump, her ne kadar işin sonunda İsrail ve Hamas arasında bir ateşkesin ilan edilmesinde rol oynasa bile, onun göreve geldiği günden itibaren İsrail'in Gazze'deki işgaline selefi Joe Biden'dan çok daha güçlü bir destek verdiği unutulmamalıdır. İlk başkanlık döneminde ABD'nin İsrail'deki büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyacak kadar tarafgir olan Trump, resmi sosyal medya hesabından 26 Şubat 2025 günü yayınladığı yapay zekâ destekli bir video ile Gazze'yi lüks bir tatil şeridi yapma tasarısını bütün dünyaya duyurmuştur.

Kendini her fırsatta Türkiye kamuoyunda Filistin'in koruyucusu ilan eden Erdoğan, Gazze halkını vatanlarından açıkça sürmek isteyen Trump'a yönelik kayda değer bir tepki verememiştir. Önce Hakan Fidan'ın, ardından daha da yumuşak bir ton kullanan Erdoğan'ın konuya dair demeçleri, İsrail'i destekleyen ülkelerin açıklamalarından bile daha yumuşak bir tonda gerçekleşmiştir.

Yalnızca Hamas'a değil, genel anlamda tüm Filistin'e yönelik saldırgan bir tavrı yansıtmakla birlikte ABD, İsrail'i 9 Ekim 2025 tarihinde kırılgan bir ateşkese ikna etmeyi başarmıştır. Aslında bu tarihten itibaren ağırlıklı olarak İsrail'in küçük çaplı saldırılarıyla delinen, bir başka deyişle yalnızca kâğıt üzerinde kalan bu ateşkes, bizim görüşümüze göre İsrail'in uzun vadede Gazze'yi ilhak etmesi için hazırladığı zemini içinde barındırmaktadır. Bu durum ateşkesten önce ya da sonra Erdoğan ve çevresi tarafından değerlendirilmemiş, ya da İsrail'in bu ateşkesi zamanla istismar etmesine bilerek göz yumulmuştur.

Dünya kamuoyunda partimizin bu görüşünü destekleyen çok sayıda değerlendirme yapılıyor olsa da, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Fidan, İsrail'in Gazze'yi ilhakı ihtimalini yok saymakta, sanki mevcut ateşkes kalıcı bir çatışmasızlık ortamı yaratmış gibi hareket etmektedirler. Erdoğan'ın ve Fidan'ın İsrail'e karşı eylemde ve söylemde yumuşayan tavrının arka planında Vaşington'u hoş tutmak, Trump ve Erdoğan arasındaki diyalogu canlı tutmak amacının yattığı kanaatindeyiz.

Erdoğan'ın Türkiye'nin politikasını tamamen Trump'a endeklediği konulardan birisi de Suriye politikasıdır. Bu ülkede iç savaşın sona erdiği ve köklü bir dönüşümün yaşandığı 2025 yılı boyunca Türkiye'nin Suriye'ye yönelik bağımsız ve etkin bir politikası hissedilememiş, Erdoğan yönetimi Suriye konusundaki tüm tasarruflarını Trump ve Tom Barrack'la yaptıkları temaslara göre şekillendirmişlerdir. Suriye İç Savaşı öncesinde geleneksel devlet politikası Suriye'nin toprak bütünlüğünü desteklemek olan Türkiye, 2011 yılında ilk çatışmaların başlangıcından itibaren Suriye'de farklı bölücü unsurları Beşşar el Esad Yönetimine karşı desteklemiş, fakat savaşın sona ermesinin ardından Şam'da iktidara gelen hükümetten memnun bir görünüm çizerek yeniden Suriye'nin toprak bütünlüğüne vurgu yapmaya başlamıştır. Bununla beraber AKP Hükümetinin Suriye'de 14 yıldır yaptığı hatalar, Türkiye'nin bu ülkenin geleceğinde söz sahibi olma şansını kısmen azaltmıştır.

Türkiye'nin Suriye'de yeni yönetimin başına geçen Ahmed eş-Şara ile bağlantıları Amerikalılar tarafından kurulmuş, Ankara ve Şam arasındaki ilişkiler ABD'nin koordinasyonu ile şekillendirilmiştir. Bugün Erdoğan Hükümetinin en önemli şansı, Trump'ın (en azından şimdilik) Suriye'de tek bir yönetim görmek istemesidir. Aksi hâlde, ABD'nin İsrail'in baskısıyla Suriye'de federal bir düzeni, hatta bölünmeyi desteklediği bir senaryoda Erdoğan'ın Vaşington Yönetimini Suriye'nin toprak bütünlüğünü koruma konusunda ikna şansı bizim kanımızca zayıftır.

Tamamen ABD gölgesinde yapılan ve tek önceliği Suriye'nin yeniden inşası projelerini üstlenerek maddi kaynak elde etmek olan bir politika, kısa vadede ne sonuç verirse versin, Türkiye'nin uzun vadeli çıkarlarına değil, ancak ABD'nin Ortadoğu'daki tahakkümünü güçlendirmeye yarar.

Türkiye – ABD ilişkilerini "tahakküm" olarak yorumlamamıza neden olan en önemli gelişmelerden birisi de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın altı yıl sonra ilk defa 25 Eylül 2025'te Beyaz Saray'a gerçekleştirdiği ziyarettir. İktidar yanlısı medya tarafından büyük

övgülerle kamuoyuna yansıtılan bu ziyaret bünyesindeki temaslarda Türkiye ABD'den neredeyse hiçbir somut kazanım elde edememiş, fakat bu ülkeye hatırı sayılır ölçüde imtiyazlar verdiğini kamuoyuna açıklamıştır. Adı geçen imtiyazlar özellikle ticaret alanında kapitülasyon niteliğindedir.

İki devlet başkanının görüşmesinin ardından Türkiye, birçok kalemde Amerikan malları üzerindeki gümrük vergilerini kaldırmayı taahhüt etmiş, özellikle Türkiye'nin ABD menşeli elektrikli otomobiller için avantajlı bir pazar olmasının önünü açacak bir düzenlemenin hayata geçirileceğini beyan etmiştir. Bunun yanında, kapsam ve içeriği tam olarak bilinmemekle birlikte ABD Hükümetinin Türkiye'de bulunan nadir toprak elementi rezervlerinin işletim hakkını talep ettiği, Erdoğan'ın da buna sıcak baktığı iddiaları basına yansımıştır.

Türkiye ise ABD'den CAATSA yaptırımlarının kaldırılmasını, ülkenin yeniden F-35 projesine dahlini ve Amerikan Kongresi'nden onay bekleyen ABD'den Türkiye'ye F-16 satışını talep etmiş, basına ve kamuoyuna yansıyan iddialara göre taleplerine net bir karşılık alamamıştır. İki liderin görüşmesi sırasında Erdoğan'ın ABD'de devam etmekte olan, kendisi ve ailesinin de isimlerinin karıştığı Halkbank Davasının bir an önce kapatılabilmesi mevkidaşından destek talep ettiği de iddialar arasındadır. Şayet iddialar doğruysa bir Cumhurbaşkanının devletini temsilen yaptığı bir görüşmede şahsını ilgilendiren konularda talepte bulunması ve bu talepleri "Türkiye'nin ulusal çıkarı" gibi pazarlaması kesinlikle kabul edilemez. Dahası, Türkiye'de yargıya anayasaya aykırı siyasi müdahaleleri uzun yıllardır normalleştiren Erdoğan'ın, demokratik gelenekleri ve kurumları güçlü bir ülke olan ABD'de Başkanın, tıpkı kendisinin yaptığı gibi ulusal yargıya müdahale edebileceğine ihtimal vermesi vahimdir. Son tahlilde bu şahsi çıkar pazarlığı, ulusal gururumuzu ABD'ye karşı zedelemiştir.

Trump'ın Erdoğan vasıtasıyla Türkiye üzerinde bir tahakküm kurmakta olduğu intibaını bizlerde uyandıran bir başka onur kırıcı gelişme, Trump'ın dünya kamuoyu önünde Erdoğan ile yaptığı basın toplantısında kendisine "Türkiye'nin Rusya'dan petrol almaması" hususunda emir verici bir üslupla yaptığı dayatmadır. Görüşmenin iki gün öncesinde 25 Eylül günü Büyükelçi Tom Barrack'ın, Trump'tan aktardığı "Erdoğan'a [ihtiyacı olan] meşruiyeti biz vereceğiz" ifadeleri, durumun vahametini göstermek adına yeterince açıklayıcıdır.

Erdoğan'ın Trump'a gösterdiği bu aşırı teveccühün arkasında, kendi iktidarının Türkiye'ye dayattığı ekonomi-politiği sürdürebilmek için Gazze'nin ve Suriye'nin yeniden inşa projelerinde birlikte iş yaptığı müteahhitlik firmalarının yer alması amacını taşıdığı iddiası kamuoyunda yaygındır. İddialar doğruysa, Erdoğan'ın sürekli değişken söylemleriyle ve ani tavır değişiklikleriyle bilinen Trump'ın kendisine yönelik kısmen olumlu tutumunu nasıl koruyacağı, bunu korumak için ABD Başkanına daha ne kadar taviz vereceği, tüm tavizlere rağmen başarısız olması durumunda nasıl bir yol izleyeceği tarafımızca merak konusudur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Yönelik Tutum

Türkiye'deki iktidarın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) yönelik üstenci tutumu her yıl artmaktadır. AKP–MHP Koalisyonu bir yandan Kıbrıs Türkünün haklarını ve taleplerini yok saymakta, diğer yandan Kıbrıs Sorununda tüm taraflara çözümsüzlüğü dayatarak Kuzey Kıbrıs topraklarının uluslararası entegrasyonuna engel olmak istemektedir. 2017 yılında İsviçre'de gerçekleşen ve çözümsüzlükle sonuçlanan Crans–Montana Süreci sonrası Erdoğan yönetimindeki Türkiye'nin çözüme dair yeni bir çabası gözlemlenmemiştir. Türkiye'de başkanlık sisteminin yürürlüğe girmesi ve MHP'nin iktidar koalisyonuna girmesinin ardından Ankara'nın çözümsüzlük ısrarının güçlendiğinden dahi bahsedilebilir.

Bize göre Ankara'daki iktidarın çözüm istememesinin başlıca sebebi, iktidarla yakın ilişki içerisinde bulunduğu iddia edilen birçok yasadışı oluşumun KKTC topraklarında karıştığı kumar, yasadışı bahis, silah kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, fuhuş, kara para aklama ve daha birçok suç içerikli faaliyetin gizlenmek istemesidir. Birçok somut olay ve delille açığa çıkmış olan bu eğilim artık bir iddiadan ziyade olgu hâline gelmiştir. KKTC'de yasadışı faaliyet yürüten birçok kişinin iktidarla iltisaklı olduğu vakalar yaygın olup, aralarında iktidar koalisyonu partilerinde siyaset yapan şahısların dahi bulunduğu iddia edilmektedir.

Milliyetçi Hareket Partisi'ne mensup bir milletvekilinin eşinin KKTC'de kurduğu bir üniversitenin sahte not girişleriyle Türkiye'den 600 şahsa düzmece diploma verdiği; yine aynı partiden bir başka milletvekilinin KKTC'de bir yasadışı bahis sitesinin sahibi olduğu, çok sayıda vahim iddiadan yalnız ikisidir. Türkiye ve KKTC kamuoyunda bu konudaki tartışmalar, KKTC eski Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'a Ankara'dan doğrudan

baskı yapıldığı, hatta Tatar'ın adı geçen faaliyetlerin koordinasyonu ve kontrolü için AKP-MHP Koalisyonu ile doğrudan çalıştığı iddialarına kadar varmıştır.

Tatar hakkındaki iddiaları güçlendiren çarpıcı bir gelişme, 19 Ekim 2025 günü gerçekleşen KKTC Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde AKP ve MHP'ye mensup birçok milletvekili ve siyasetçinin KKTC'ye giderek Tatar lehine sistemli bir propaganda çalışması yürütmesi ve bunun her iki ülkede yarattığı tartışmalardır.

1983 yılından bu yana demokratik anayasa ile yönetilen KKTC'de demokratik kurum ve teamüller işlerliğini hiçbir zaman yitirmemiş, Türkiye demokrasisindeki ciddi gerilemelere rağmen Kıbrıs Türkleri kendi siyasal düzenlerini korumuşlardır. Dolayısıyla Ankara'daki hükümetin KKTC'nin içişlerine bu kadar alenî bir müdahalesi de Kıbrıs Türkleri nezdinde cezasız kalmamıştır. Seçimlerin sonucunda Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) Genel Başkanı Tufan Erhürman, bağımsız aday Ersin Tatar'a karşı oyların yüzde 62,80'ini alarak beklenmedik ölçüde büyük bir zafer kazanmıştır. Daha önce yapılan anketler ve araştırmalar Tatar ve Erhürman'a yönelik desteğin birbirine yakın olduğunu gösterirken, seçim sonucunda Erhürman'ın Tatar'ın neredeyse iki katı oy almış olması KKTC halkının Ankara'ya verdiği iki mesajı içermektedir. Kıbrıs Türkleri, söz konusu Türkiye bile olsa kendi içişlerine müdahaleyi hoş karşılamamış; aynı zamanda çözümsüzlüğe daha yatkın olan Tatar yerine Erhürman'ı tercih ederek Kıbrıs'taki çözüm yönünde adım atılması yönünde irade göstermişlerdir.

Bu konuda yaşanan bir başka üzücü gelişme, AKP ve MHP'nin kendi koalisyonları içerisindeki çekişmenin KKTC ile olan ilişkilerimize doğrudan yansımasıdır. Erhürman'ın ezici zaferi sonrası MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin seçim sonuçlarını tanımaması, Kıbrıs Türkü'nün milli iradesini hiçe sayan bir yaklaşımla katılım oranları üzerinden seçimin tekrarını talep etmesi, hatta daha ileri giderek KKTC'yi ilhak etme yönünde talihsiz açıklamalarda bulunmasıdır. Neyse ki Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu hesapsız çıkışı sahiplenmeyerek Erhürman'ı tebrik etmiş Türkiye ve KKTC arasında yersiz bir krizin önüne geçebilmiştir.

Türkiye'deki iktidar, özellikle AB üyelik sürecinde önemli adımlar atacağını vadetmesine rağmen, Türkiye'nin AB üyeliği önündeki en büyük pürüz olan Kıbrıs Sorunu üzerine hiçbir olumlu gündem üretmemektedir. İktidarının ilk yıllarında AKP Hükümeti, kendisinden önceki hükümetleri çözümsüzlüğü desteklemekle itham etmiş, fakat yukarıda anılan sebeplerle bizzat kendileri çözümsüzlüğü destekler olmuş; hatta

Türkiye ve KKTC'de çözümü destekleyen kesimleri vatan hainliğiyle suçlayacak kadar ileri gitmişlerdir.

KKTC'nin bağımsızlığı ve egemenliği büyük fedakârlıklarla kazanılmıştır. Yüzlerce şehit verdiğimiz ve 1974 Barış Harekâtı sayesinde varlığını koruyabildiğimiz Kıbrıs Türklerinin ulusal ve uluslararası haklarını kimsenin çiğnemesi kabul edilemez. Üstelik bu haklar doğrudan Türkiye'yi yöneten iktidar tarafından çiğneniyorsa, bu daha da büyük bir rezalettir. Millî bir dava olan Kıbrıs'ın kazanılması için Kıbrıs Türklerinin de maruz kaldıkları ambargodan çıkabilmesinin önemini kavrayamayan hükümet, yurt içi ve yurtdışındaki söylem ve eylemleriyle çözümsüzlüğü derinleştirmektedir. Bugün Kıbrıs sorununa, ülkemizin ulusal güvenliğini ve uluslararası haklarını da koruyacak çözüm formülleri üretmek, Türkiye'yi yönetmek isteyen her iktidarın sorumluluğudur. İktidar sahiplerinin bu sorumluluğu ihmal etmeleri, üstüne bu konuda kendilerini eleştirenleri vatana ihanetle suçlamaları kabul edilemez.

Türkiye'deki iktidarın, Kıbrıs Sorununun çözümsüzlüğü konusunda tek kusurlu taraf olmadığını da kayda geçirmek gerekmektedir. Arkasına AB'yi alan Yunanistan'ın ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY), Türkiye'de Kıbrıs politikasını en iyi yürüten hükümetler döneminde bile değişmeyen uzlaşmaz tavrı süreci başlı başına zor bir hâle getirmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin mensubu olduğu Batı İttifakı ile ilişkilerini geçerli bir sebebe dayanmadan, yalnızca Cumhurbaşkanı ve çevresinin ideolojik hasletlerinden ötürü gerginleştirmesi, bugün GKRY'nin NATO'ya üyeliği örneğinde olduğu gibi Türkiye'nin hiçbir koşulda kabul edemeyeceği ihtimallerin bile dile getirilmeye başlanmasıyla sonuçlanmıştır. AB'den sonra NATO alanını da Yunanistan ve GKRY'ye kaptırmak Türkiye'nin Kıbrıs Davasında onarılamaz bir yara almasıyla sonuçlanacaktır. Bu gelişmelere AKP – MHP Koalisyonunun büyük bir körlükle bakması hayret vericidir.

Yunanistan ile İlişkiler

Yunanistan, Türk dış politikasında aynı anda hem yakın müttefikimiz olan hem de aynı anda en çok sorun dosyasını bulundurduğumuz tek ülkedir. Bazıları yarım yüzyılı aşan bu dosyalar arasında belli başlı olanları, Kıbrıs, Ege Kıta Sahanlığı, Ege Adalarının silahsız statüsünün korunması, iki ülke karasularının belirlenmesidir. Ülkelerin ikili sorunlarının yanında Türkiye'nin AB üyelik süreci ve AB'nin mülteci krizi de çok taraflı sorunlar olarak Türk-Yunan ilişkileri içerisinde yer alan dosyalardır.

Yunanistan'la olan ilişkilerimizde AKP Hükümetlerinden önce de var olan, ama onların zamanında en ciddi boyutta derinleşen sorun "ilişkilerin her iki ülkede iç siyaset malzemesi yapılmasıdır." Her iki ülkede güçlü bir tabana sahip olan milliyetçi ve muhafazakâr siyaset odakları, ürettikleri popülist söylemlerde birbirlerini baş düşman olarak ilan etmekte; Türkiye ve Yunanistan arasındaki her türlü dostane yaklaşımın meşruiyetini halkların gözünde tartışmaya açmaktadırlar. Aynı coğrafyayı paylaşan Türk ve Yunan halkları birbirleri hakkında güçlü bir tarihsel hafızaya sahip olup, her iki ülke de kendi kurtuluş savaşlarını yüz yıl arayla birbirlerine karşı vermiştir; bu açıdan geçmiş savaşların olumsuz hatıraları, popülist siyasetin düşmanlaştırma söylemleri için son derece kullanışlıdır.

Buna rağmen Türkiye ve Yunanistan'da siyasi iradenin istediği zaman bir araya gelerek sorunların üstesinden geldiği çok sayıda örnek mevcuttur. Ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinin üzerinden henüz çok kısa bir zaman geçmişken Atina'ya dostluk eli uzatmış, iki komşu ülke İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında aynı güvenlik ve savunma ittifakları içerisinde yer almışlardır. Kıbrıs ve akabindeki sorunlar Türkiye ve Yunanistan'ı birbiriyle rekabet eden iki ülke konumuna getirmiş olsa bile onlar NATO ve Avrupa Konseyi başta olmak üzere birçok platformda sorunlarını barışçıl yollarla çözme imkânına sahiptir.

Dış politika meselelerini her fırsatta iç siyasi kampanyaları için istismar malzemesi hâline getiren AKP–MHP Koalisyonu, Yunanistan ile ilişkilerimizi de sürekli gerginlik üzerinden ele almakta ve iki ülkenin barışçıl iş birliği yollarını tıkamaktadır. Türkiye'de hükümet çevreleri Yunanistan'a yönelik karşıtlıklarını açıklarken çoğu zaman, oradaki merkez ve aşırı sağ partilerin Türkiye karşıtı söylem ve eylemlerini gerekçe göstermektedirler. Öte yandan, Yunanistan'da Türkiye ile barışçı diyaloga meyilli hükümetlerin iktidarda olduğu dönemlerde de AKP Hükümetlerinin bu yönde bir çabasına rastlanmamıştır. 2015 – 19 yılları arasında Yunanistan Başbakanlığı görevini yürüten Alexis Tsipras, iki ülke arasındaki sorunların çözümüne ilişkin olarak dönemin Türkiye başbakanı Erdoğan'a yönelik çağrılarda bulunmuş fakat mevkidaşından tatmin edici bir yanıt alamamıştır. AKP'nin MHP ile kurduğu iktidar koalisyonu, ikincisinin ağırlıklı etkisiyle militarist söylemleri benimsemiş, bu açıdan Yunanistan'la diplomasiden ziyade gerginliği yeğlemiş; bu sayede halkı Türkiye'nin yanı başında savaş tehdidi olduğuna yönelik söylemlerle manipüle etmeyi öncelemiştir.

Son yıllarda ikili ilişkilerdeki sorunlarının tamamı için Türkiye'deki hükümeti suçlamak çok isabetli olmayabilir, zira düşmanca tavır ve söylemler son beş yıllık süreçte Yunanistan'daki yöneticiler tarafından da benimsenmiştir. Yunan Hükümetleri Lozan Antlaşmasındaki yükümlülüklerinin aksine Ege Denizi'nde bulunan bazı ada ve kayalıklara silah konuşlandırmakta, Türkiye ile bu konuda yapıcı bir iş birliğinden kaçınmaktadır. Özellikle AB üyelik kartını elinde tutan Yunanistan, bu anlamda Türkiye'ye yönelik önemli bir kozu elinde bulundurmakta, Türkiye'deki hükümet ise Yunan tarafının saldırganlığına daha geniş çapta saldırganlıkla karşılık vermektedir.

2025 yılında Türkiye–Yunanistan ilişkileri açısından Türkiye tarafında olumlu sayılabilecek gelişmelerden birisi, iktidar koalisyonunun saldırgan söylemlerinde kısmî bir azalma olmasıdır. Saldırgan tezleri şimdilik rafa kaldıran AKP Hükümetinin, Yunanistan'la olumlu bir diyalog yoluna girmesi ülkemiz adına sevindiricidir. Öte yandan yapay olarak iki tarafta da sürdürülen gerginliğin uzaması ve Yunanistan'da yönetimde olan Kiriakos Mitsotakis Hükümetinin Türkiye iş birliği konusunda dalgalı tavrı, son bir yıl içerisinde de yer yer krizlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunlardan en akılda kalıcı olanlarından birisi, Nisan ayında "Deniz Mekânsal Planlama" haritalarının müzakeresi sırasında yaşanan gerilim olmuştur. 28 Kasım – 4 Aralık günleri arasında yaşanan kriz boyunca da Yunanistan'ın tavrı daha saldırgan, Türkiye'nin ise itidalli olarak gözlemlenmiştir.

Yunanistan Savunma Bakanı Nikos Dendias'ın, 1952'den beri aynı ittifakın Yunanistan ile birlikte parçası olan Türkiye'yi ülkesi için başat tehdit tanımlayan tartışmalı açıklamaları, "Ege Denizi'ni artık sadece deniz kuvvetlerine bağlı donanmanın korumayacağını, "Aşil Kalkanı" adı verilen yeni bir savunma hattıyla Ege adalarına konuşlandırılacak füzelerle korunacağını" beyan etmesi talihsiz bir gelişme olup, partimizce de kınanmaktadır. Bu konuda Milli Savunma Bakanlığımızın verdiği yanıt, Yunanistan'ın saldırganlığına kıyasla daha ölçülü gözükmektedir.

Suriye İç Savaşının sona ermesi, Türkiye'de ve Avrupa'da bulunan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sayısının bir miktar azalmasını sağlamış, Suriye'den AB'ye göç yolu olan Türkiye ve Yunanistan'ın bu anlamda gerginlik yaşayabileceği düzlem de yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Ne AB ile Geri Kabul Antlaşması çerçevesinde Suriyeli mültecilerin AB'ye geçişlerinin engellenmesi durumunda onların geçici kabulünü üstlenen Türkiye, ne de mültecilerin Türkiye'den sonraki ilk geçiş

güzergâhı olan Yunanistan; 2025 yılında büyük çapta bir siyasi-diplomatik kriz yaşamamıştır.

Üye olduğumuz tüm ittifaklarda birlikte bulunduğumuz ve üyesi olmak istediğimiz AB'nin de olduğu Yunanistan'la ilişkilerimizi bölgesel husumetten bölgesel iş birliğine çevirmek, iki ülkeye de kısa ve uzun vadede kazanç sağlayacaktır. Bu açıdan AKP iktidarının 2025 yılında dış politikada Türkiye'nin kurucu ilkeleri ve geleneksel barışçıl politikaları çerçevesinde hareket ettiği nadir alanlardan birisinin Yunanistan'la ilişkiler olduğunu söylemek mümkündür.

Öte yandan, AKP – MHP koalisyonu bu barışçıl ve verimli dönemi sürdürme kapasitesi konusunda kamuoyuna güven vermemektedir. Yukarıda da değinildiği üzere, Yunanistan tarafından gelen saldırgan açıklamalara itidalli bir üslupla yanıt verilmesi, Türkiye'nin meselelere gerginlik değil diyalog arayışı ile yaklaşması tarafımızca memnun edici bir gelişme olarak görülmektedir.

Buna mukabil AKP–MHP koalisyonuna bağlı unsurların ülkemizdeki sosyal ve ekonomik sorunları gölgeleme amacıyla dış politikada yeniden düşman arayışına girmeleri ve bu amaçla Yunanistan'la olan sorunlarımızı istismar etme ihtimalleri hâlâ güçlüdür. Hükümet, Yunanistan'a karşı ülkemizin gücünü ve güvenliğini gerçekten arttırmak istiyorsa, geçmiş hatalarını telafi ederek bunu başarabilir. Yunanistan'ın F-35 uçaklarını rahat temin edebildiği bir dönemde, Türkiye'nin bu fırsattan mahrum olması, daha önce de bahsedilen hesapsız adımların ülkemize ödettiği bir bedeldir.

İsrail ve Filistin

7 Ekim 2023 günü Hamas'ın İsrail'de sivillere yönelik saldırıları sonucu başlayan çatışma, bilindiği üzere İsrail'in Gazze'yi topyekûn işgaline dönüşmüş, yalnızca Hamas'ı değil, Gazze'deki tüm halkı hedef alan bu işgal zamanla Gazze nüfusunun tamamını vatansızlaştırma girişimi üzerinden soykırıma dönüşmüştür. Çatışma, İran'ın desteklediği Hizbullah'ın da sürece dâhil olmasıyla İsrail ve Lübnan arasında ikinci bir çatışmayı da tetiklemiş, bunun sonucunda İran ve İsrail'in birbirlerine karşılıklı füze saldırıları gerçekleştirdikleri üçüncü bir çatışma da ortaya çıkmıştır.

İsrail'in Gazze'den sonra Lübnan'ı da işgali, uluslararası kamuoyunda tepkiyle karşılanmış, fakat Batı İttifakı içerisinde bu konuda yaşanan bölünmüşlük, Rusya'nın da Ukrayna'da kendi çatışması ile meşgul olması, İsrail'in her iki kanattan da bir

müdahale ya da kısıtlamaya maruz kalmadan hareket edebilmesine zemin hazırlamıştır.

Gazzeli sivillere yönelik büyük çapta kıyımla dolu iki yılın ardından 9 Ekim 2025 günü ABD'nin ısrarlı baskısı sonucu İsrail Hükümeti ateşkesi kabul etmiştir. Öte yandan bu konuda uzun zaman masaya oturmak istemeyen İsrail, ateşkese ikna olmadan önceki dönemde de süreci baltalama çabaları içinde olmuştur. 2024 yılı boyunca Hamas liderlerinden İsmail Haniye ve Yahya Sinvar'ı, ayrıca Lübnan Hizbullahı'nın lideri Hasan Nasrallah'ı suikastlarla öldürmüş olan İsrail Savunma Kuvvetleri, 2025 yılı boyunca da Hamas ve Hizbullah'ın birçok üst düzey yöneticisine ölümle sonuçlanacak saldırılar düzenlemiştir.

En son 9 Eylül 2025 günü Katar'a hava saldırısı yapan İsrail güçleri, ateşkes müzakerelerini kabul aşamasındaki Hamas heyetinin üyelerini hedef almıştır. Donald Trump'ın itirazlara rağmen önce İsrail, sonra da diğer taraflara dayattığı 20 maddelik barış planı 30 Eylül'den itibaren ele alınmaya başlanmış ve dokuz gün sonra ateşkes imzalanabilmiştir. Bu ateşkes uyarınca İsrail'e bağlı güçler Gazze'den üç aşamada çekilmesi karşılığında Hamas'ın elinde kalan canlı rehineleri ve hayatını kaybedenlerin naaşlarını teslimi öngörülmüştür. Buna rağmen İsrail Hükümetinin verdiği taahhütlerden bazılarını yerine getirmediği, İsrail Savunma Güçlerinin ise yer yer ateşkesi fiili olarak delen küçük çaplı saldırıları gözlemlenmektedir. Bu şartlarda Gazze'de kalıcı bir barışı ya da en azından çatışmasızlığı şimdiden öngörmek zordur. Şimdilik net görünen tek husus, Hamas'ın artık neredeyse dağılma aşamasında oluşu ve ABD'nin kurgulayacağı yeni Gazze yönetiminde kendilerine yer verilmeyeceğidir.

Gazze'de yaşanan çatışmaların başından beri son derece çelişkili bir politika izleyen Erdoğan yönetimindeki Türkiye ise 2025 yılında Trump ile paralel uygulanan dış politika gereği Gazze konusunda ciddi bir yumuşama göstermiştir. Yıl boyunca Erdoğan'ın Hamas'a sahip çıkan söylemlerinde gözle görülür bir azalma yaşanmış, başlarda sürekli İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve Dışişleri Bakanı Yisrael Katz'ı söylemlerinde hedef alan Erdoğan, giderek bu isimleri anmamaya başlamıştır. Yukarıda da değinildiği üzere Trump'ın Gazzelilerin tamamının vatanlarından sürülmesi anlamında yorumlanabilecek demeçlerine sessiz kalan Erdoğan, Trump ve Netanyahu'nun girişimleriyle Gazzeli sivillerin vatanlarından çıkarılmalarına karşı ciddi bir direnç koyabilme potansiyeli gösterememektedir.

Türkiye'nin İsrail ve Filistin politikasını etkisizleştiren bir başka olgu da, Erdoğan'ın sürekli İsrail'i hedef alan söylemlerinin bugün ateşkes ortamında Türkiye ve İsrail'in arasında sağlıklı bir diyalog şansını yok etmiş olmasıdır. Erdoğan, Filistin halkının yaşam hakkını korumanın tek yolunun Türkiye'nin İsrail üzerindeki ağırlığını koruması, İsrail'i ikna kabiliyetini devam ettirebilmesi olduğu gerçeğini iyi ihtimalle idrak edememekte; kötü ihtimalde ise Gazze'de yaşanan acıları kendi iç politika söylemleri için istismar etmekten başka bir çıkar gözetmemektedir. Erdoğan ve Fidan, bölgenin geleceğinde söz sahibi olabilmek için bugünlerde Gazze'de kurulması planlanan askeri güce katkı koymak istemektedir. Bu taleplerin, Türkiye'ye kapıyı daha şimdiden kapatacağını açıklayan Netanyahu tarafından engellenecek olması mukadder gözükmektedir.

Türkiye'nin Filistin Davasına desteğini yalnız Hamas savunuculuğuna indirmek isteyen, Hamas'ı destekleme politikasını ise Türkiye'nin partiler üstü ulusal politikası hâline getirmeye çalışsa da amacına ulaşamamıştır. Dahası, Hamas'ın çatışmalar sonucu etkin muharip ve siyasi gücünü büyük ölçüde yitirmesi, AKP temsilcilerinin Hamas'ı savunma hevesini de kırmış gözükmektedir. Zira, iki yıla yakın bir süre Hamas'ı uluslararası arenada meşru bir aktör statüsüne yükseltmeye çalışan Erdoğan, bu çabalarında başarısız olmuş; özellikle Batı ittifakı içerisinde birçok hükümet Filistin Devleti'nin bağımsızlığını tanırken, bunlardan hiçbiri Hamas ile özel bir ilişki geliştirmemiştir. Hamas ise tüm bu çabalarına rağmen Erdoğan'ı kendisi için baş müzakere muhatabı olarak görmemiş, sürecin başından beri İsrail ile yaptığı görüşmelerde Katar'a bel bağlamıştır. Hâlihazırda El Fetih ile mesafeli bir ilişki yürüten AKP'nin bugün Hamas'a sahip çıkma iradesini de rafa kaldırması, hükümetin Filistin'e karşı nasıl bir yol izleyeceği hususunda belirsizlik yaratmaktadır.

Ateşkesin imzalanması, çatışmalar boyunca İsrail ile gizli kapaklı ticaretini sürdüren, eleştiriler yoğunlaştıkça ticari faaliyetleri üçüncü ülkeler üzerinden gizleyen Erdoğan Hükümeti'ni bu konuda biraz daha rahatlatmış görünmektedir. Yalnızca bir yıl önce İsrail'in Türkiye'ye ait toprakları da kapsayan devasa yayılma planları olduğunu iddia eden Erdoğan, 2025 yılı boyunca bu söylemlere neredeyse hiç başvurmamış, İsrail'in Türkiye için bir güvenlik tehdidi olduğu konusuna dahi girmemiştir.

13–24 Haziran 2025 günleri arasında İsrail'in ve İran'ın birbirlerine füze saldırıları gerçekleştirmesiyle gerçekleşen kısa çatışma sürecinde Türkiye aşırı pasif kalmış, saldırıya uğrayan İran'a söylemden öte destek verememiştir. İran ve İsrail'in geniş bir

çatışması sırasında Türkiye'nin İsrail'e karşı saf tutması da mevcut ittifakları düşünüldüğünde imkânlar haricindedir. Erdoğan'ın sessizliği, İsrail'e yönelik sert çıkışlarının yarattığı ortamı kademeli olarak yatıştırma ve iki ülkenin tekrar masaya oturabileceği ortamı sağlama girişimi olarak değerlendirilebilir. Daha önce de değinildiği üzere Gazze ve Suriye'den ekonomik kâr beklentisi olan Erdoğan Hükümeti'nin, ABD'nin Ortadoğu'daki değişmez müttefiki – hatta müttefikler sıralamasında en öncelikli olanı – İsrail ile husumeti sürdürmesi durumunda Trump'ın planlarına endeksleyeceği politikasını yürütemeyeceği açıktır. Türkiye – İsrail ilişkilerindeki belirsizlik, Trump'ın hâlihazırda değişken, dalgalı ve kestirilemez olan dış politika çizgisi düşünüldüğünde Erdoğan adına ciddi bir kırılganlık yaratmaktadır.

Filistin'de yaşanan zulme yönelik ilk günden beri tepkisini ortaya koyan partimiz, Erdoğan'ın siyasi söylemlerinin aksine 2025 yılı boyunca Filistin'e en ufak bir yardım dahi ulaştıramamasını kınamaktadır. Filistin mücadelesini, İsrail – Filistin savaşını Türkiye kamuoyuna yalnızca bir "din savaşı" olarak kabul ettirmeye çalışan ve meseleyi iç siyaset polemiği olarak kurgulamak isteyen AKP, Avrupa'nın (hiçbiri Müslüman nüfus yoğunluğuna sahip olmayan) ülkelerinin Filistin'e yardım gönderme çabaları karşısında adeta dilsizleşmiştir. Gazze'ye büyük ölçüde yardım ulaştıramasa bile en azından bu konuda farkındalığa katkı koyan Küresel Sumud Filosu, başka devletlerin deniz kuvvetlerine mensup unsurlar tarafından korunmuş, filoya Türkiye adına çok az insansız hava aracı (İHA) göstermelik olarak eşlik etmiştir.

Sumud Filosunun İsrail Savunma Kuvvetleri tarafından derdest edilmesinin ardından tüm dünyadan gelen tepkilerle kıyaslandığında Erdoğan'ın ve bakanlarının tepkileri de son derece cılız kalmıştır. Sadece 2025 yılında değil, çatışmaların ilk gününden itibaren Türkiye Gazze'ye tek bir yardım uçağı dahi indirememiştir. İç politikada mevzi kazanmak adına, "Bir gece ansızın gelebiliriz" ifadelerini kullanarak Türkiye tarihinde ilk defa İsrail'e karşı savaş/operasyon ihtimalini zikreden Erdoğan, yönetmekte olduğu devletin gücünü ve imkânlarını, İsrail'in kontrol alanını aşarak Gazze'ye tek bir yardım uçağı ulaştıramayacak seviyeye düşürmesinin hesabını Türkiye kamuoyuna vermelidir.

Suriye'de Yeniden Yapılanma

Suriye'de 14 yıl devam eden iç savaş, beklenmedik bir anda 8 Aralık 2024 günü Heyet'i Tahrir eş-Şam (HTŞ) adlı silahlı örgütün Şam'ı ele geçirmesiyle kısmen sona ermiştir. Bu örgütün başında bulunan ve savaş sırasında Ebu Muhammed el Colanî takma adını kullanan, bu dönemde başta ABD olmak üzere birçok ülkenin ödülle aranan teröristler listesine giren Ahmed eş-Şara, Suriye'nin yeni devlet başkanı olmuştur. Erdoğan'ın öncelikli emeli, Türkiye'nin doğrudan yönlendirdiği ve kendisine verilen birçok ismin ardından en son Suriye Milli Ordusu (SMO) olarak adlandırılan silahlı örgüt emeliyle Şam'ın kontrolünü ele geçirmek iken, SMO ile benzer ideolojik yapıdaki HTŞ'nin bunu başarmış olması, onun muhtemel planlarında değişikliğe gitmesine yol açmıştır.

Şara'nın kurduğu yeni rejim, Suudi Arabistan'dan İsrail'e, ABD'den AB Hükümetlerine kadar neredeyse tüm devletler tarafından kabul edilmiş, hatta Suriye'nin yeni devlet başkanı, 14 yıl boyunca eski lider Beşşar el Esad'ın en büyük destekçisi olan Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından bile 15 Ekim 2025 günü Moskova'da ağırlanmıştır. Suriye'de tüm uluslararası aktörlerin üzerinde uzlaştığı ortak bir yönetim olması olumlu bir gelişme olmasına rağmen, Şara'nın cihatçı geçmişi ve emrinde hâlâ hizmet etmekte olan radikal İslamcı silahlı birliklerin ülke içerisinde Arap Aleviler ve Dürzîler başta olmak üzere çeşitli etnik grupları kitlesel olarak hedef alan saldırıları, yalnızca Suriye için değil tüm bölge için kaygı vericidir.

Ne yazık ki dış politika yapım süreçlerinde hâlâ dini, mezhepsel ve ideolojik kimlikleri dikkate alan bir görünüm çizen AKP Hükümeti gerek Alevi gerek Dürzî katliamları sonrası tepkisi kalmış, Şara'ya yönelik koşulsuz bir güven açıklamıştır. Dışişleri Bakanı Fidan'a ait açıklamalarda, Kuzeybatı Suriye'de 2025 yılı boyunca saldırıya uğrayan Alevi nüfusun içerisinde kadın ve çocukların bulunduğu gerçeği göz ardı edilmiş, çatışmanın Suriye'nin resmi güçleri ile "eski düzeni geri getirmeye çalışan Esad Rejimi artığı milisler" arasında geçtiği iddia edilmiştir. Dürzîlere yönelik kıyım ise neredeyse hiç kınanmamış, yok sayılmış; hatta iktidar yanlısı bazı gazeteciler ve televizyon yorumcuları tarafından Dürzîlerin inanç kimliğine yönelik nefret ifadeleri yaygınlaştırılmıştır. Burada dikkat çekici bir başka husus, yine iktidar yanlısı mahfillerin Dürzîleri Suriye'de bölücülükle ve İsrail ile iş birliği yapmakla suçlarken AKP Hükümetinin, Suriye'de "Dürzî nüfusu koruma gerekçesiyle" Golan Tepelerindeki kontrol alanını geliştiren, tampon bölge kurma iddiasıyla Suriye'nin güneybatısında kendisine işgal (belki de muhtemel ilhak) alanı açan İsrail'e karşı dikkate değer bir tepki vermemesidir.

Şam'daki yönetim de Türkiye'nin bu "koşulsuz" güvenine gerekli karşılığı vermiştir. Türkiye, Ahmed eş-Şara'nın ilk ziyaret ettiği ülkelerden olmuş, Türk yetkililer de Şam'da yeni lideri 2025 yılı boyunca birden fazla kere ziyaret etmişlerdir. Bugün Suriye'nin yeni siyasal ve ekonomik yapılanmasını belirleyecek olan başat aktörün ABD olacağı beklenmekte, Türkiye, İsrail, Suudi Arabistan ve Katar başta olmak üzere öncelikli gündemi Suriye olan neredeyse bütün ülkeler Trump ile paralel bir çizgiyi takip eder gözükmektedir. İsrail ile çatışma sürecinin ardından İran, Suriye üzerindeki ağırlığını tamamen yitirmiştir. Türkiye de Suriye'den ekonomik kâr beklentisiyle bu devletler topluluğu içerisinde bulunmakta, tıpkı iç politikada yaptığı gibi dış politikada da "rant arayışını" insani değerlerin önüne koyan çizgisini burada da göstermiştir.

Suriye ile ilişkilerde en önemli başlıklardan birisi de, AKP–MHP koalisyonunun "Terörsüz Türkiye" adını verdiği yeni çözüm sürecidir. Partimizin de gözlemcisi bulunduğu ve iyi niyetli gördüğü konularda desteğini açıkladığı bu süreç, Türkiye–Suriye ilişkileriyle de doğrudan bağlantılıdır. Suriye'nin kuzeydoğusunda hâlâ kendi kontrol alanına sahip olan, ağırlıklı olarak Kürtlerden oluşan Suriye Demokratik Güçlerinin (SDG), bölgede özerklik talepleri kademeli olarak azalmış, yılın sonuna doğru Şam yönetimi ve SDG lideri Mazlum Abdi arasındaki görüşmeler, "SDG'nin Şam'a belli tavizler karşılığında kısmî entegrasyonu" ve "üniter Suriye'nin toprak bütünlüğü" formülleri etrafında şekillenmiştir.

Dışarıdan bakıldığında hem Türkiye'de hem de Suriye'de işlemekte gibi görünen barış süreçlerine yönelik en büyük belirsizlik kaynaklarından birisi de, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın birbirleriyle çelişen açıklamalarıdır. Fidan, sürecin en yoğun devam ettiği aylarda, özellikle 14 Ağustos'ta doğrudan SDG'ye bir operasyon yapılabileceğine dair mesajlar vermiş, bu açıklama ertesi gün DEM Parti, Sözcüsü Ayşegül Doğan vasıtasıyla Dışişleri Bakanı Fidan'a sert tepki vermiştir. Buna mukabil aynı Fidan'ın, SDG ve Şam arasındaki görüşmelerinin ilerlemesi karşısında bir önceki açıklamalar sanki hiç yokmuşçasına yaptığı yeni pozitif açıklamalar şüphe uyandırmaktadır. Belli aşamalarda sert söylemler diplomatik baskı aracı olarak elbette kullanılabilir, fakat söylemlerin ayarının tutturulamaması, çok yakın bir zaman aralığı içerisinde birbiriyle taban tabana zıt açıklamaların yapılması, bir Dışişleri Bakanının ve içinde yer aldığı hükümetin güvenilirliği ve samimiyeti açısından şüpheler doğurabilir.

Partimiz Türkiye'de devam etmekte olan çözüm sürecinin başarıya ulaşmasını temenni etmekte, bunun Türkiye–Suriye ilişkilerine olan yansımalarını ise yakından takip

etmektedir. Ne yazık ki, 2011 yılında bu yana AKP Hükümetlerinin Suriye politikasındaki gelgitli çizgisi, bu süreçlere yönelik tamamen olumlu ve umutlu bir beklenti geliştirebilmemizin önünde engel teşkil etmektedir.

Irak'la ve Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile İlişkiler

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, 2023 yılında göreve gelmesinin ardından Türkiye'nin Bağdat'la ve aynı zamanda Erbil merkezli Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile ilişkilerinde yeni bir yakınlaşma dönemi başlatmış, bu girişimler tarafımızca önceleri olumlu karşılanmıştır. Fakat 2025 yılında her iki siyasi merkezle olan ilişkilerde tartışma konusu olacak gelişmeler yaşanmıştır.

10-11 Kasım 2025 günlerinde gerçekleşen seçimlerde büyük bir başarı elde ederek görevinde kalan Irak Başbakanı Muhammed Şiya Es-Sudani ve Dışişleri Bakanı Fidan arasında 2023 ve 2024 yılları boyunca yoğun temaslar sonucu gerçekleştirilen ikili işbirliği çabaları ve Irak Kalkınma Yolu Projesi, maalesef henüz Irak Parlamentosunda onaylanmamıştır. Proje için ancak Mart ayı sonlarında bazı firmalarla işbirlikleri yapıldığı haberleri uluslararası basında yer almış, yıl sonu gelmesine rağmen projenin akıbeti ile ilgili tatmin edici bir açıklama hâlâ yapılamamıştır. Aralık ayının ilk günlerinde Kürt medyasında bazı kaynaklar, Kalkınma Yolu Projesi haritalarına ulaştıklarına dair haberler yapmış, haberlerde yer alan iddialarda Kalkınma Yolu'nun yalnızca 12 kilometresinin Kürdistan Bölgesel Yönetiminden geçeceği iddiaları Erbil'de hayal kırıklığı yaratmıştır.

Özellikle Ankara – Erbil hattında ilişkiler 2025 yılı boyunca birçok tartışmalı gelişmeye sahne olmuştur. Bu gelişmelerin arka planında Erdoğan Hükümeti'nin Irak Kürdistan Bölgesi'nde (IKB) hakim iki ana akım partiden yalnızca Barzani Ailesi yönetimindeki Kürdistan Demokrat Partisi'ni (KDP) ilişki ortağı olarak belirlemesi, Talabani Ailesi tarafından yönetilen Kürdistan Yurtseverler Birliği'ni (KYB) daha dışlayıcı bir tutumla ele almasıdır. Bu tutumun muhtemel nedeni merkez sağ muhafazakâr ideolojiye sahip KDP'nin, ideolojik kimliğe aşırı önem veren Erdoğan için merkez solda bulunan KYB'ye göre daha tercih edilebilir görünmesi olabilir. Yine de, bir ülke ya da bölgenin iç işlerinde gerilime mahal verecek siyasi eylemlerde bulunmak uzun vadede fayda sağlamamakta, her şeyden önce diplomaside "muhatabının iç işlerine saygı" kriteriyle uyuşmamaktadır. Erdoğan Hükümeti bu tavrı uzun yıllar Filistin'de de göstermiş, El

Fetih ve Hamas arasındaki bölünmenin derinleşmesine sebep olacak eylem ve söylemlerde bulunmuş; sonunda bunun ne Türkiye ne de Filistin'e en ufak bir yararı olmamıştır.

AKP'nin dış muhatap seçimindeki ideolojik tercihleri Irak Kürtleri ve Filistin ile sınırlı değildir. Erdoğan Hükümetlerinin geçmiş yıllarda Irak politikasında yaptığı hataların izleri bugün hâlâ görünür niteliktedir. Arap Baharının ilk yıllarında Türkiye'nin geleneksel laik dış politika anlayışını terk ederek mezhepçi bir çizgiyi benimseyen AKP iktidarı, kendi politikalarını yalnızca Irak değil birçok Ortadoğu ülkesinde kendine yakın gördüğü Müslüman Kardeşler (*İhvan-ı Müslimin*) yanlısı siyasi hareketleri merkeze alarak yürütmüştür. Bu hatalı duruş, Şiî Arapların ağırlıkta olduğu Bağdat Hükümetinin Türkiye ile uzun yıllar mesafeli olmasına neden olmuştur. Bununla da yetinmeyen AKP Hükümetleri, Türkiye için varlığı çok değerli olan Irak Türkmenlerinin de Sünni ve Şiî Türkmenler olarak iki siyasi bloka bölünmesine yol açmıştır.

AKP'nin dış muhataplarına ideolojik bakışı kendi içerisinde de dalgalanmalar gösterebilmektedir. 2025 yılı boyunca IKB siyasetinde KYB'ye karşı açık ve saldırgan bir tutum sergileyen, hatta KYB lideri Bafel Talabani'yi televizyon yayınlarında dahi "PKK terörüne destek vermekle suçlayan" Dışişleri Bakanı Fidan bu tutumunu Türkiye'deki çözüm sürecinin başladığı dönemin ilk günlerinde dahi sürdürmüş, PKK'nın ilk sembolik silah yakma töreninin Süleymaniye yakınlarında gerçekleşmesi sonrasında ise bir nebze geri adım atmıştır. Süreç boyunca KYB'yi PKK'ya destek vermekle suçlayarak bu partinin kalelerinden Süleymaniye'ye Türkiye'den yapılan uçuşları durduran Hükümet, Neçirvan Barzani'nin Kasım ayında Ankara'ya yaptığı ziyaret sonrasında sürpriz bir şekilde Süleymaniye ile uçuşları yeniden başlatma kararı almıştır. Bu kararın, IKB'de yapılacak seçimlerin hemen öncesinde alınmış olması, AKP'nin "bu başarının bölgedeki ortakları KDP'ye mâledilmesi" amacıyla böyle bir karar aldığı iddialarına yol açmıştır.

Buna rağmen AKP'nin KDP'ye de koşulsuz destek vermesi söz konusu değildir. Aralık ayının ilk günlerinde KDP'nin eski lideri Mesud Barzani'nin Şırnak'a gerçekleştirdiği bir ziyaret çeşitli sebeplerle tartışma konusu olmuş, tartışmalar Devlet Bahçeli ve Mesud Barzani arasında karşılıklı gerçekleşen bir polemiğe evrilmiştir. Barzani cephesinin Bahçeli'yi açıkça ırkçılıkla suçlamaya varan sert açıklamaları sonrası iktidarın AKP kanadı da Bahçeli'nin yanında durmuş ve aynı sertlikte bir açıklamayı Erbil'e yöneltmiştir. Bu yaşanan son olay, sadece Türkiye–Irak–IKB

üçgenindeki ilişkilerde değil, Türkiye'nin tüm uluslararası ilişkilerine yansıyan bir belirsizliğin tezahürüdür. Zira, Türkiye'deki koalisyon ortakları bazen kendi içlerinde birbirleriyle çelişen dış politika demeçleri vermekte; bazen birleşerek Türkiye'nin daha önce muhatap olarak önceledi bir aktöre cephe alabilmekte; bazen ise tercih edilen muhatabı ansızın değiştirebilmektedir.

İran ile İlişkiler

İran, içinde bulunduğumuz dönemde AKP–MHP Koalisyonunun dış politika tercihlerinin etkisiyle Türkiye'nin en çelişkili ve istikrarsız ilişki kurduğu komşusu hâline gelmiştir. Arap Baharının ilk yıllarına kıyasla daha iyi bir konumda olsa da Türkiye'de iktidarın hâlâ birtakım din ve mezhep aidiyetlerini vurgulayan söylem ve eylemleri, İran ve Türkiye arasında kalıcı bir güven ortamının oluşmasını zorlaştırmaktadır.

İsrail'e karşı sert bir tavır takınan Erdoğan, Gazze'yi savunma ya da İsrail'e direnme konusunda benzer amaçlara sahip olduğu İran'la ayrıksı bir görüntü çizmektedir. Gazze konusunda aynı cephede görünen Türkiye ve İran, uzun yıllar Suriye'de farklı aktörleri destekleyen iki rakip ülke konumundadır. Türkiye İran ve Azerbaycan arasındaki gerilimlerde Azerbaycan tarafında görünmekte, fakat Azerbaycan'ın müttefiklik ilişkisi kurduğu İsrail'le karşı taraftadır.

Türkiye, İran ile güncel dış politikasında bu kadar gergin bir ilişki içerisindeyken ülkemizin, İran'a yönelik uluslararası yaptırımlara uymadığı gerekçesiyle ABD tarafından CAATSA yaptırımlarına uğraması ve uluslararası kamuoyunda Türkiye'ye İran ile "altın kaçakçılığı" başta olmak üzere bir sürü yasadışı faaliyet yürüttüğüne dair suçlamalar yöneltilmesi, Erdoğan'ın dış politikasındaki bir başka açmaza işaret etmektedir.

Erdoğan'ın İslami muhafazakâr tabanında birtakım mezhepçi kesimler İran Devletinin Şiî kimliğinden dolayı bu ülkeyi sürekli olarak hedef almaktadır. 2025 yılı Haziran ayında İsrail'in İran'a yaptığı hava saldırıları sonrası dahi İran'a yönelik mesnetsiz saldırganlık içeren çıkışların medyada yer alması, iki ülke ilişkileri adına üzücüdür. Normalde Gazze'yi işgalinden ötürü sistemli şekilde İsrail'i hedef alan bu unsurların, söz konusu İran olduğunda bambaşka bir tutum takınması dikkat çekicidir. Son tahlilde

AKP Hükümetinin, sınır komşumuz İran ile olan ilişkilerimizin zarar görmemesi adına bu ülkeye yönelik saldırgan eğilimlerin önünü alması gerekmektedir.

Türkiye – Rusya – Ukrayna İlişkileri

Diğer dış politika alanlarının aksine Türkiye'nin Rusya ve Ukrayna arasında dördüncü yılını doldurmakta olan savaş boyunca bir tarafı tutmaktan ziyade arabulucu pozisyonda bulunması, bizler tarafından da olumlu karşılanmaktadır. Tahıl anlaşması başta olmak üzere Ukrayna ve Rusya arasında gerçekleşecek müzakerelerde Türkiye'nin yapıcı bir rol oynaması Türkiye'nin geleneksel barışsever değerleriyle uyumludur. Yine de ilişkilerdeki dengenin 2025 yılında Ukrayna lehine kaydığı söylenebilir. Bunun iki muhtemel sebebinden birisi Rusya'nın uluslararası siyasette son bir yılda büyük mevzi kaybetmesi, diğeri ise AKP Hükümetinin savaşı fırsat görerek Ukrayna ile savunma sanayii alanında devam eden ticaret ve teknoloji geliştirme yönündeki işbirliğini yoğunlaştırma politikasıdır.

Partimiz, Türkiye'de hükümet ile aynı çizgide olup Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü desteklemektedir. Türkiye'deki mevcut hükümetin Ukrayna ve Rusya arasında barışın tesisi için gerçekleştirdiği tüm arabuluculuk girişimleri tarafımızdan tam destek almaktadır. Öte yandan, her iki bölgesel komşumuzla ilişkilerin sağlıklı bir biçimde sürdürülmesi bizim açımızdan önem taşımaktadır.

2016 – 2024 yılları arasında Rusya ile çok hızlı ve yoğun bir yakınlaşma içine giren, bu yakınlaşmanın ayarını belirleyemediği için S-400 füzeleri satın alan ve bu yüzden üyesi bulunduğu Batı ittifakı ile gerilim yaşayan Türkiye'nin 2025 yılı boyunca küresel dengenin ABD lehine kayması sonucu Rusya ile ilişkilerden tamamen elini eteğini çekmesi anlaşılabilir değildir.

Aslında Erdoğan'ın Rusya ile arasındaki yakınlığın varlığı da bir nebze tartışma konusudur. Yakınlaşma olduğu iddia edilen uzun aylar boyunca Rusya Federasyonu'nun Ankara'ya büyükelçi dahi tayin etmemesi, AKP Hükümeti ve Erdoğan'ın Moskova'nın gözünde gerçekte ne kadar değer taşıdığını tartışmaya açmaktadır.

Türkiye, Rusya ve Batı İttifakı içerisinde köprü işlevi üstlenebilecek neredeyse tek ülkedir. Rusya Türkiye için değerli bir komşu, bölgemizin bir gerçeğidir. Henüz bir yıl

önce Türkiye'nin BRICS'e olan sempatisinden bahsetmek olan Erdoğan'ın 2025 yılında Rusya ile aslında hiçbir teması yokmuş gibi bir çizgiye gelmesi son derece düşündürücüdür. Erdoğan'ın tercih ettiği Trump eksenli dış politika, Türkiye'nin Rusya ile ilişkileri için büyük riskler içermektedir. Her ne kadar Rusya'ya yönelik enerji bağımlılığımız ülkemiz için bir sorun olsa da Türkiye Cumhurbaşkanı'na ABD'li mevkidaşının ikametgâhında "Rus petrolünü satın almama" konusunda emir verilmesi, partimizin şiddetle kınadığı ve hiçbir surette kabul edemeyeceği bir olaydır.

Türkiye Batı İttifakının bir üyesi olarak müttefiklerinin Rusya'ya yönelik kararlarını destekleyebilir, fakat bölgesel komşusuna yönelik toptan husumet geliştirmesi asla makul bir dış politika yönelimi olarak kabul edilemez. Rusya siyasi alanda her an müzakere edebilmemiz gereken, yalnızca ticaretimizin değil, sosyal ve kültürel ilişkilerimizin de son derece yoğun olduğu bir ülkedir. Hükümetin, bu ülkeyle olan ilişkilerimizi gereken ciddiyette kurgulaması gerekmektedir.

Azerbaycan ve Ermenistan ile Olan İlişkiler:

İktidarın 2025 yılı dış politikasında dalgalı başlıklardan birisi de gerek Azerbaycan gerek Ermenistan'a yönelik tavrımızdır. AKP Hükümeti, etnik ve kültürel bağlarımızı her fırsatta yinelediğimiz Azerbaycan'a yönelik ilişkilerinde gerekli ciddiyeti bir süredir gösterememektedir. 2024 yılında Erdoğan'ın "Karabağ'a nasıl girdiysek…" ifadesini içeren üstencil söylemleri, Karabağ Savaşı sırasında büyük fedakârlıklarda bulunan ve binlerce şehit veren Azerbaycan halkı için son derece yaralayıcıdır. AKP'nin ideolojik eksenli dış politikası yüzünden hükümet, İsrail ile savunma alanında yakın ilişkileri olan Azerbaycan'a üstü örtülü bir mesafe koymaktadır. AKP Hükümetinin Azerbaycan'la dostluğumuzu yeniden eski seviyesine yükseltmesi partimizce talep edilmektedir.

2025 yılında yaşanan olumlu bir gelişme Ermenistan ve Azerbaycan arasında 8 Ağustos günü Beyaz Saray'da gerçekleşen tarihi temastır. İki ülke devlet başkanları Nikol Paşinyan ve İlham Aliyev, ABD Başkanı Trump'ın ev sahipliğinde bir araya gelmiş ve kalıcı bir barış anlaşmasının altına imza atmışlardır. Bu durum gerek bölgesel istikrar, gerek iki komşumuzun barış ve güvenliği, gerek Ermenistan ile Türkiye arasında yapıcı bir yakınlaşma için zemin hazırlamaktadır. Bununla beraber Rusya'nın bu bölgeden çekilmesi ve ABD'nin bölge üzerindeki müstakbel emellerini Başkan

Trump'ın ağzından net bir şekilde açıklaması, Trump'ın Zengezur Koridoruna "Trump Koridoru" adını vermeye kadar varacak talepleri dikkatle izlenmelidir. Bölgede Rusya'nın etkisinin azaldığı bir ortamda bir başka büyük gücün Kafkasya üzerinde Türkiye'nin zararına olacak ölçüde etki sahibi olmaması adına gerekli politikanın kurgulanması elzemdir.

Sonuç: Kendi İçerisinde ve Dışarıda Uyuşmazlıklarla Çevrili Türkiye

2025 yılında Türk dış politikasına damga vuran görünüm, AKP–MHP Koalisyonunun dış politikada kendi aralarında uyuşmazlık yaşadıkları ya da başka alanlardaki uyuşmazlıkları Erdoğan ve Bahçeli'nin birbirleriyle açıkça çelişen dış politika açıklamaları üzerinden yansıtmalarıdır. Kendi içerisinde bütünleşik bir dış politika üretemeyen iktidar bloku, Dışişleri Bakanlığımızın yönetimindeki idari sorunlarla birlikte ele alındığında bu tablo, ülkemizin uluslararası ilişkilerdeki konumu ve ilerleyen yıllardaki etkinliği adına ciddi boyutlarda kaygı uyandırmaktadır.

AKP–MHP Koalisyonu tarafından Türkiye'de demokratik kurum ve teamüllerin, sistemli anayasa ve hukuk ihlalleri marifetiyle yıldan yıla erozyona uğratılması ülkemiz adına bir uluslararası sorundur. Demokratik olmayan bir Türkiye ile güven temelli ilişki kurmak isteyecek ülke sayısı yüksek olmayacaktır.

19 Mart 2025 tarihinde Cumhuriyet Halk Partili Belediyeler üzerinde yoğunlaşan sivil darbe süreci, Türkiye'nin yalnızca iç siyasetini değil, dış siyasetini de çok ciddi çıkmazlara sokma eğilimi taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) açıkladığı 2024-2025 İnsani Gelişme Raporu'nda (İGR) yer alan İnsani Gelişme Endeksi'nde (İGE) Türkiye, 193 ülke arasında kendine 51. sırada yer bulabilmiştir.

Freedom House, dünyadaki siyasal haklar ve sivil özgürlüklerin durumunun değerlendirildiği "Freedom in the World" başlıklı raporunun 2025 sayısında Türkiye'yi 100 puan üzerinden 33 puanla özgür olmayan ülkeler kategorisinde değerlendirmektedir. Türkiye'nin bu endekste son on yılda tam 22 puan kaybetmiş olması çarpıcı bir gelişmedir.

The Economist Group bünyesinde çalışmalarını sürdüren araştırma ve analiz departmanı Economist Intelligence Unit her yıl hazırladığı "Küresel Demokrasi

Endeksi" raporunun 2024 sayısında 24 ülkenin "tam demokrasi", 50 ülkenin "kusurlu demokrasi", 34 ülkenin "hibrit (melez) demokrasi" ve 59 ülkenin de "baskıcı rejim" olarak sınıflandırıldığı listede en zayıf ikinci grup olan hibrit demokrasiler arasında ve ancak 102. Sırada kendine yer bulabilmiştir. Şubat 2026'da yayınlanması beklenen yeni raporda Türkiye'nin son yıl yargı üzerinden yaşanan sistematik demokrasi ve insan hakları ihlalleriyle daha da gerilemesi beklenmektedir.

World Justice Project (WJP) tarafından hazırlanan Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde 143 ülke arasında 118. sıraya gerilemiştir. 2015 yılında bu endekste 80. sırada bulunan (ki bu seviyeye sahipken bile ülkemiz saygın ülkelerin çok gerisinde kalmaktaydı), bugün 38 sıra aşağı inmiş olmamız, Türkiye'de muhalefeti hukuk temelli operasyonlarla yeniden şekillendirmeye çalışan iktidar anlayışının dış dünyada nasıl göründüğünün açık göstergesidir. Hukukun üstünlüğünün geçerli olmadığı bir Türkiye'nin siyasi ya da ekonomik ittifaklar kurması, ülkesine yatırım çekmesi, uluslararası temaslarında başarılı olması çok zordur.

Son olarak, AKP Hükümetleri döneminde kronikleşen yolsuzluk, ülkemizin uluslararası görümüne de yansımaktadır. Uluslararası Yolsuzluk Algısı Endeksi'ne göre ülkemiz, 180 ülke içinde 107. sıraya kadar gerilemiş, 100 puan yalnızca 34 puan alabilerek son on yılın en düşük düzeyine gerilemiştir.

AKP ve MHP'nin uygulamaya çalıştığı dış politika, 2025 yılı boyunca insani ölçütlerden uzak, ekonomik çıkar beklentisine odaklı bir görünüm çizmiştir. ABD ile olan ilişkilerde tek taraflı bir bağımlılık ve tahakkümün yolunu açan siyasi kararlar, dış politikamızın geleceği adına kaygı vericidir. Bölgesinde ve dünyada güçlü, söz sahibi olmak isteyen bir Türkiye'nin yolu, uluslararası ilişkilerimizdeki muhataplarımızla açık, güven temelli bir ilişki kurabilmek; bu ilişkiyi kurmak istediğimiz taraflara sözüne güvenilir ve davranışları kestirilebilir, yapıcı bir Türkiye profili çizebilmek, siyasi söylem ve eylemlerinde insani değerleri hiçbir koşulda göz ardı etmemektir.

Bir başka deyişle uluslararası ilişkilerde saygınlık; hamasi nutuklarla değil, hukukla, adaletle, liyakatle ve uluslararası toplumdan kazanılan güvenle inşa edilir. Saygınlık, dış politikayı iç siyasetin malzemesi yapmadan, şahsi dostluklara, kişisel ilişkilere, iç tüketim amaçlı gösterilere dayanmadan. Hukuka, dengeye, barışa ve ulusal egemenliğe dayanır. Saygınlık ve meşruiyet, başka devletlerin büyükelçilerinin

açıklamalarıyla değil, ancak bir hükümetin kendi halkından aldığı destek ve onayla kazanılabilir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak dış politikada temel hedefimiz;

Türkiye'nin uluslararası alanda güvenilir, öngörülebilir, saygın ve etkin bir aktör hâline gelmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda dış politikayı kurumsallaştıracak, çok taraflı diplomasiye dayalı, hukuk temelli ve sürdürülebilir bir yaklaşımı hayata geçireceğiz. Türkiye'nin dış ilişkilerini kişisel tercihlerden, günübirlik karar süreçlerinden ve kurumsuzlaşmadan arındırarak devlet aklını yeniden hâkim kılacağız.

Her şeyden önce Dışişleri Bakanlığı'nı kurumsal kapasitesi, insan kaynağı ve diplomatik birikimiyle yeniden güçlendireceğiz. Kariyer diplomasi sistemini esas alacak, büyükelçi ve üst düzey atamalarda liyakati belirleyici kılacağız. Bakanlık içinde karar alma süreçlerini şeffaflaştıracak, uzmanlığı merkeze alan bir kurumsal işleyişi yeniden tesis edeceğiz. Kurum hafızasını erozyona uğratan atama ve görevlendirme pratiklerine son vereceğiz.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerini yeniden canlandıracağız. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi için kapsamlı bir teknik müzakere süreci başlatacağız. Vize serbestisi için kalan kriterleri süratle tamamlayacağız. Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum sağlayacak kapsamlı bir dönüşüm programı hazırlayacağız. AB ile ilişkileri karşılıklı güven, öngörülebilirlik ve ortak çıkarlar temelinde yeniden kuracağız.

ABD ile ilişkilerde dengeli, rasyonel ve öngörülebilir bir diplomatik çerçeve oluşturacağız. S-400, F-35 ve CAATSA yaptırımlarıyla ilgili sorun alanlarını ulusal çıkarlarımızı koruyarak diplomatik kanallarla çözeceğiz. Savunma sanayii alanındaki çok taraflı işbirliği imkânlarını genişleteceğiz. Ekonomik ve teknolojik ortaklıkları güçlendirecek uzun vadeli bir strateji oluşturacağız.

Komşu ülkelerle ilişkileri normalleştirecek, bölgesel gerilimleri azaltacak çok yönlü bir diplomasi izlemeye kararlıyız. Suriye ile doğrudan diplomatik temas başlatacak, göç yönetimi ve sınır güvenliği konularında karşılıklı ve uluslararası denetime açık mekanizmalar kuracağız. Irak ile enerji, ticaret ve sınır güvenliği alanlarında kalıcı ve kurumsal işbirliği mekanizmaları oluşturacağız. Yunanistan

ve Doğu Akdeniz konusunda uluslararası hukuk temelinde diyalog ve diplomasi öncelikli olacaktır. Kıbrıs meselesinde iki toplumlu, iki bölgeli çözüm ilkesi temelinde yapıcı ve kararlı bir tutum izleyeceğiz.

Filistin meselesinde uluslararası hukuku, insan haklarını ve iki devletli çözüm vizyonunu esas alan tutarlı bir dış politika yürüteceğiz. Türkiye'nin bölgesel barışa katkı verebilen, güvenilir ve dengeli bir aktör olmasını sağlayacağız.

Göç yönetimini yalnızca iç politikayla sınırlı bir konu olarak değil, dış politikanın asli bileşeni olarak ele alacağız. Geri dönüşlerin güvenli, onurlu ve uluslararası standartlara uygun biçimde gerçekleşmesini sağlayacağız. AB, BM ve bölge ülkeleriyle ortak finansman ve koordinasyon mekanizmaları kuracağız.

Rusya ile ilişkilerde enerji bağımlılığını azaltan, ekonomik çeşitliliği artıran ve ulusal çıkar odaklı bir strateji uygulayacağız. Ukrayna-Rusya savaşında uluslararası hukuka dayalı ve barışçıl çözümü önceleyen politikamızı güçlendireceğiz. Türkiye'yi yeniden dengeli, güvenilir ve öngörülebilir bir diplomatik aktör hâline getireceğiz.

NATO, BM, OECD ve Avrupa Konseyi başta olmak üzere çok taraflı kurumlarla ilişkileri güçlendireceğiz. Çok taraflı diplomasiye aktif biçimde katılacağız. Türkiye'nin uluslararası hukuk ve kurallara dayalı dünyada etkinliğini artıracak adımlar atacağız.

Sonuç olarak, CHP olarak dış politikada kurumsallığı, öngörülebilirliği, hukuku ve diplomatik aklı esas alan bir yaklaşımı hayata geçireceğiz. Türkiye'nin itibarını yükseltecek, devlet geleneğini güçlendirecek, bölgesel ve küresel düzeyde etkinliğini artıracak kapsamlı bir dış politika vizyonunu kararlılıkla uygulayacağız.

SON DEĞERLENDİRME

Uzun zamandır zorlu bir süreçten geçen ülkemiz büyük bir kavşağa yaklaşmaktadır

31 Mart 2024 seçimlerinden birinci parti olarak çıktıktan sonra CHP'nin yaşadıkları tarihsel bir eşikte olduğumuzu göstermektedir.

23 senedir ülkeyi yönetenler kaybetmeye mahkum oldukları iktidarı bırakmaya hazır görünmemektedirler.

19 Mart 2024'ten beri yaşadıklarımız, iktidardakilerin kendilerinden başkasının seçimleri kazanmasını engellemek için her yola başvurabileceklerini göstermektedir.

Türkiye'yi, iktidarların demokratik seçimler yoluyla değiştiği bir ülke olmaktan çıkarmaya çalışıyor olma ihtimalleri bulunmaktadır.

Böyle bir eşikte olduğumuz ortadadır. Fakat biz her zamankinden daha güçlü bir şekilde "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" demekten vazgeçmeyeceğimiz bilinmelidir.

Atamızın ve şehitlerimizin emaneti bu cennet vatanı, rejimlerin en faziletlisi olan Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında daha demokratik, daha güçlü ve daha müreffeh bir Türkiye haline getirmek zorundayız.

Kurucusu olduğumuz Cumhuriyetimiz, banisi olduğumuz demokrasimiz hayati sorunlarla boğuşmaktadır.

Cumhuriyetimizin ve demokrasimizin temeli Meclisimiz felç edilmiş haldedir.

Ülkemiz Meclisten değil, danışmanlarla doldurulmuş saraydan yönetilmektedir.

Kuvvetler ayrılığı, hukukun üstünlüğü prensipleri askıda bulunmaktadır.

Bağımsız ve tarafsız olması gereken yargı yürütmenin emrine girmiş görünmektedir.

Medya tek tipleştirilmiş, fikir hürriyeti kısıtlanmıştır. Televizyon kanallarına el konulmaktadır. Bağımsız gazetecilik faaliyeti yürüten kişiler asılsız suçlamalarla karşı karşıya kalmaktadır.

Demokrasimiz gibi ekonomimiz de çökmektedir.

Tarım bitme noktasındadır, sanayi üretimi giderek azalmaktadır.

Küçük bir azınlık servetine servet katarken, vatandaşlarımızın yarısından fazlası açlık ya da yoksulluk sınırında bir hayata mahkum bırakılmışlardır.

Gıda ürünlerinin fiyatları, kiralar kontrolden çıkmış haldedir.

Çocuklarımız işsiz ve ümitsiz; geleceklerini başka ülkelerde aramaktadırlar.

Gençler evlenemiyor, evlenenler çocuk yapmıyor. Aile kurumu ve değerlerimiz büyük zarar görmektedir.

Doğurganlık hızımız o kadar azaldı ki bir nüfus krizine, demografik bir krize doğru gitmekteyiz.

Demokrasimiz ve ekonomimiz çökerken dünya büyük bir dönüşümden geçmektedir.

Devletlerarası ilişkiler, dünya ekonomisi ve uluslararası ticaret hızla değişmektedir.

Yapay zekâ, dijital dönüşüm ve teknolojik ilerlemeler ekonomileri, üretim, tüketim ve bölüşüm süreçlerini köklü bir biçimde dönüştürmektedir.

Dünya ticaretinin rotaları değişmektedir.

Değişen sadece dünya ekonomisi, dünya ticareti değil aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan uluslararası düzen de değişmektedir.

Küresel siyasete belirsizlik ve kuralsızlık hakimdir.

Devletler arası ittifaklar yerini yenilerine bırakırken, müttefikler ve rakipler arası ilişkiler değişmektedir.

Askeri çatışmalar ve çatışma potansiyeli artmaktadır.

Hatta sivillerin, masumların göz göre göre katledildiği ve maalesef tüm dünyanın seyretmekle yetindiği bir tablo yaşanmaktadır.

Cumhuriyetimiz ve Demokrasimiz bu kadar büyük sorunlarla boğuşurken, dünyada yaşanan bu ekonomik ve teknolojik dönüşümü yakalamamız imkansızdır.

Değişen uluslararası düzende ülkemize yakışan bir yer bulmamız mümkün değildir.

Geçmişte, Osmanlı Devleti'nin eski haliyle devam edemeyeceği belli olunca Tanzimat Fermanını ilan etmiş, Birinci Dünya Savaşından yenilerek çıktığımızdaysa Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Kurtuluş Savaşımızı verip Cumhuriyeti kurmuştuk.

Büyük reformlar yaptık.

Ülkemiz bugün yine büyük bir yol ayrımında.

Yine büyük bir reform hamlesine ihtiyacımız var.

Cumhuriyetimizin ve Demokrasimizin bekası için, değişen uluslararası düzende ülkemize yakışan bir yer bulabilmek için büyük bir reform hamlesi yapmamız gerekiyor.

Türkiye ancak CHP iktidarında, Cumhuriyet'i kurarken yaptığımız gibi bir reform hamlesi yapabilir.

Cumhuriyetimizin ve Demokrasimizin bekası için ülkemizin CHP iktidarına ihtiyacı var.

CHP herkesin partisidir.

CHP barıştan, özgürlükten, eşitlikten yanadır.

CHP Cumhuriyetin de teminatıdır, demokrasinin de.

CHP Türkiye'nin birliğinin de teminatıdır, Kürt meselesinin demokratik çözümünün de.

CHP din ve vicdan özgürlüğünün de teminatıdır, fikir hürriyetinin de.

CHP Terörsüz ve Demokratik Türkiye adıyla yürütülen çözüm sürecinin yanındadır, tamamlanana kadar da yanında olacaktır.

CHP Kürt sorununun demokratik, kapsayıcı, ciddi ve şeffaf bir biçimde çözümünden yanadır.

CHP silahların bırakılması ve Kürt sorununun Meclis zemininde, eşit vatandaşlık ve kardeşlik prensipleriyle çözümü için elinden geleni yapmaya devam edecektir.

CHP iktidarında parlamenter sisteme döneceğiz.

Saraydan değil Meclisten yöneteceğiz.

CHP iktidarında adaleti yeniden devletin temeli yapacağız.

CHP iktidarında Türk, Kürt, Alevi, Sünni herkes eşit, herkes özgür olacak.

CHP iktidarında Türkiye bölgesinde yıldız gibi parlayacak.

Türk Ordusu güçlü, hazır ve caydırıcı olacak.

CHP iktidarında üretim ekonomisine geçeceğiz.

Ekonomik büyümemizi dış borçla değil, verimliliği artırarak, arzı büyüterek gerçekleştireceğiz.

Yalnız inşaata değil aynı zamanda üretime yatırım yapacağız.

Anadolu Kalkınma Yolunu inşa edecek, ülkemizi uluslararası ticaretin geçiş noktası yapacağız.

Türkiye Ulusal Kalkınma Fonu'nu (TUKF) kuracak, teknoloji kentleri inşa edeceğiz.

Dünya değişirken bu kez seyretmeyeceğiz.

CHP iktidarında gıda fiyatlarını düşürecek, köylerimizi şenlendireceğiz.

CHP iktidarında parasız eğitimi nitelikli, nitelikli eğitimi parasız yapacağız.

Devlet okullarını yeniden ülkenin en iyi okulları yapacağız.

CHP iktidarında çocuklarımız okula aç gitmeyecek, okulda aç kalmayacak.

CHP iktidarında Temel Vatandaşlık Geliriyle her eve en az bir asgari ücret tutarında para girecek.

Herkes başını sokacak bir ev bulacak.

CHP iktidarında

Aileyi koruyacak, kadınları erkeklere ve piyasaya ezdirmeyeceğiz.

Gençlere iş bulacağız, işe yarar eğitim vereceğiz

CHP iktidarında yerinden yöneteceğiz.

Şehirlerimizi dayanıklı, şehirlerimizde hayatı güvenli, ferah ve ucuz kılacağız

Nasıl ki Birinci Dünya Savaşının yıkıntılarından bu ülkeyi ayağa kaldırıp Cumhuriyeti kurduysak,

Şimdi sorumluluk bizim.

Sorumluluk, görev biz CHP'lilerin.

Milyonların arzusuna sahip çıkacağız.

Milyonların ümidini gerçekleştireceğiz.

Milyonlar CHP'ye hazır.

Türkiye CHP'ye hazır.

CHP de Türkiye'yi yönetmeye hazırdır.

CHP olarak yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan gerekçelerle 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifine karşı oy vermekteyiz.

Veli Ağbaba Malatya	*Cavit Arı* Antalya	*Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu* Manisa
Cevdet Akay Karabük	*Mustafa Erdem* Antalya	*Tahsin Ocaklı* Rize
	Ümit Özlale İzmir	

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

2024 YILI KESİN HESAP KANUN TEKLİFİ

KARŞI OY YAZISI

İÇİNDEKİLER

I SAYIŞTAY DENETİMİ HAKKINDA GENEL DEGERLENDIRME

II SAYIŞTAY DENETİMİNDE REFORM ARAYIŞI

III 2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORLARINDA MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNDE YER ALAN KAMU İDARELERİNİN GENELİNE İLİŞKİN TEMEL TESPİTLER

IV 2024 SAYIŞTAY DÜZENLİLİK DENETİMİ RAPORLARINDA MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNDE YER ALAN KAMU İDARELERİ İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN TESPİT VE ELEŞTİRİLERİN BAKANLIK, BAĞLI, İLGİLİ, İLİŞİKLİ KURUM BAZINDA İRDELENMESİ.

V KALKINMA AJANSLARINA İLİŞKİN TEMEL TESPİTLER

VI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ UYGULAMA SONUÇLARI

VII ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN ÖZ GELİR VE TAHMİN VE GERÇEKLEŞMELERİ ARASINDAKİ SAPMALAR

VIII YEDEK ÖDENEK KULLANIMI

IX BORÇLANMA

X VERGİ HARCAMALARI

XI BÜTÇE HARCAMALARININ ÇEVREYE DUYARLIĞININ DENETİMİ

XII ÖZEL HESAPLAR

XIII KÖİ PROJELERİ

XIV DERNEK, VAKIF, BİRLİK, KURUM, KURULUŞ, SANDIK VE BENZERİ TEŞEKKÜLLERE YAPILAN YARDIM NİTELİĞİNDEKİ TRANSFERLERİN KAMUOYU VE TBMM DENETİMİNE TABİ TUTULAMAMASI

XV ÖZET DEĞERLENDİRME

I-SAYIŞTAY DENETİMİ HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME:

Bütçe Hakkı:

Anayasa, siyasal iktidarın yapısını, işleyişini, siyasal kurumların statülerini, görev ve yetkilerini belirleyen, vatandaşların hak ve özgürlüklerini tespit eden ve bunların hukuki güvencelerini içeren bir *"Toplum Sözleşmesi"*dir. Kişilerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için yasama ve yürütme organlarının yetkilerinin sınırlanması ihtiyacı sadece temel hak ve özgürlükler alanında değil, kamu harcamalarına ilişkin düzenlemeler alanında da gerekli olup, bu bağlamda çeşitli kurallar anayasalarda yer alır.

Demokrasilerde kamu harcamalarının büyüklüğü ve kapsamı ile bu harcamaların yapılabilmesi için vatandaşlara getirilecek yükümlülüklere halk karar verir ki buna **"Bütçe Hakkı"** denilmektedir. Halk sahip olduğu ve sahip olmak üzere yüzyıllarca mücadele ettiği "Bütçe Hakkı"nı seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullanır.

Kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanım meşruiyeti, parlamentoların varlık sebebiyle özdeş tutulan ulusal egemenliğin bütçe hakkına dayanır. Bütçe hakkı, dünya tarihinde demokrasi için vazgeçilmez bir kurum olarak çetin mücadelelerin ürünüdür. İngiltere'de Magna Carta (1215), Haklar Dilekçesi (1627), Haklar Yasası (1689), Fransa'da 1789 ihtilali, 1791 ve 1793 Anayasaları yaklaşık sekiz yüzyıllık tarihin bilinen uğraklarıdır. Bütçe hakkı bu uzun tarihsel süreçte demokrasinin gelişmesi açısından anahtar role sahip olmuştur. Öncelikle vergi toplanması temsil yeteneği sınırlı çevrelerin iznine tabi tutulmuştur. Daha sonra harcamaların yapılması temsil yeteneği kısmen güçlenen zeminlerce izne tabi kılınmış ve nihayet gelir ve harcamaların birlikte bütçe olarak her yıl için izin ve onaya tabi tutulması ve gerçekleşmelerin denetimi suretiyle bütçe hakkı bugünkü çehresine kavuşmuştur. 19-20. yüzyılın ilk yarısında bütçe hakkı hem birçok bütçe ilkesinin (önceden izin ilkesi, yıllık olma ilkesi, bütçe birliği ilkesi, genellik ilkesi, gelir ve giderlerin gayrisafiliği ilkesi) oluşması ve yerleşmesiyle güçlenmiş, hem de tedrici olarak diğer devletlerce de bütçe hakkı benimsenen evrensel bir değer haline gelmiştir. Her ülke, kendi tarihsel koşulları içinde bütçe hakkının kurumsallaşma sürecine farklı bir uyarlanma deneyimi yaşamıştır.

Bütçe Hakkı Süreci

Çağdaş demokrasilerde Hükümetler politika önceliklerini amaç ve hedefler seti, kaynak-harcama yapısı, uygulama adımları ve benzeri açılardan ortaya koyarak Parlamentoya sunarlar ve Parlamentodan izin/onay isterler. İlgili dönemin sonunda Milletin Meclisince döneme ilişkin gerçekleşmeler ve yürütülen faaliyetler, bütçenin amaç ve hedeflerine ulaşma derecesi açısından değerlendirilir. Böylece, hükümetin performansı; bütçenin amaç ve hedefleri ile gerçekleşmeler arasındaki açıklık ve meydana gelen sapmalar üzerinden müzakere edilir ve hesap verme sorumluluğu çerçevesinde Hükümetten hesap sorulur.

Kamu gider ve gelirlerinin belirlenmesinde halkın söz sahibi olması demek olan bütçe hakkı, 1215 tarihli Büyük Özgürlükler Sözleşmesi (Magna Carta) ile başlayan halkın yüzyıllar süren demokrasi mücadelesinin aşama aşama kaydettiği kazanımlarının ürünüdür. O nedenledir ki, bütçe ve Kesin Hesap yasa teklifi bütçe hakkı nedeniyle birer kanun olarak meclisler tarafından onaylanmak durumundadır.

Ülkemizde 1982 Anayasası'nın 87, 160 ve 161. maddelerinde Bütçe Hakkı çeşitli yönleri ile hüküm altına alınmıştır. Bu anayasal normlar, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu gibi kod düzenlemelerle somut ve uygulanabilir kılınmıştır.

5018 sayılı Kanun, benzer dünya örneklerinde olduğu gibi bütçe hakkının kullanılmasında TBMM'nin konumunu güçlendirmiş, getirdiği yeni mali yönetim sistemi düzenlemeleri ile Bütçe Hakkının daha etkin kullanımının alt yapısını güçlendirmiştir. Nitekim 5018 sayılı Kanunun genel gerekçesine bakıldığında, Kanun ile bütçe kapsamının genişletilerek bütün kamu kaynaklarının TBMM denetimine sunulması suretiyle bütçe hakkının en iyi şekilde kullanılması, bütçe hazırlama ve uygulama sürecinde etkinliğin arttırılması, mali yönetimde şeffaflığın sağlanması, sağlıklı bir hesap verme mekanizması ile harcama sürecinde yetki sorumluluk dengesinin yeniden kurulması, etkin bir iç kontrol sisteminin oluşturulması ve bu suretle çağdaş gelişmelere uygun yeni bir kamu mali yönetim sisteminin oluşturulmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Kamu mali yönetim ve kontrol sisteminin yapısını ve işleyişini düzenleyen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu; kamu bütçelerinin hazırlanma, uygulanma ve kontrol süreçlerini, mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini ve raporlanmasını şekillendirmektedir. Bu Kanun ile kamu mali yönetiminde saydamlık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde, kamu kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, çok yıllı ve performansa dayalı bütçe sistemine geçilmesi, mali yönetim ve kontrol görev ve yetkisinin ilgili idarelere verilmesi, kamu harcamalarında iç ve dış denetime ilişkin düzenlemelerin yapılması amaçlanmıştır.

5018 sayılı Kanun ile düzenlenen kamu mali yönetim sisteminin en önemli unsurlarından birisi denetimdir.

Ancak son dönemde kamu oyunda da geniş ölçekte tartışıldığı üzere kamu idarelerinin harcama prosedürlerinde görülen şeffaflıktan uzak satın alma, ihale ve ödeme süreçleri, sağlıklı bir hesap verme ve etkin iç ve dış denetim mekanizmasının kurulmaması, her boyutta gözlemlenen israf ve yolsuzluk olayları, önemli boyuttaki bazı kamu kaynaklarının kullanımı ve kamu harcamalarının 5018 sayılı Kanun kapsamına çıkarılması ile ilgili girişim ve düzenlemelerdeki artış 5018 sayılı Kanunla kurulan sistemin de sorgulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

SAYIŞTAY

Sayıştay'ın dış denetim organı olarak yetkilendirildiği 5018 sayılı Kanun'un 68 inci maddesinde dış denetimin amacı, "*genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanması*" şeklinde ifade edilmiştir.

Anayasa'nın 160. maddesi "*Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir."* hükmünü taşımaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, vatandaş adına kamu gelirlerini toplama ve bu gelirlerini toplama ve harcama konusunda yürütme organına verdiği yetkinin sonuçlarını denetleme anlamına gelen bütçe hakkını kendi adına denetim yapan Sayıştay aracılığıyla kullanmaktadır. Bu açıdan Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim faaliyetinin etkin bir şekilde yürütülmesinde Sayıştay denetim raporlarının rolü büyüktür.

6085 Sayıştay Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinde;

"*(1) Bu Kanunun uygulanmasında;*

a) Sayıştay denetimi: Düzenlilik ve performans denetimini,

b) Düzenlilik denetimi: Mali denetim ve uygunluk denetimini,

c) Mali denetim: Kamu idarelerinin hesap ve işlemleri ile mali faaliyet, mali yönetim ve kontrol sistemlerinin değerlendirme sonuçları esas alınarak, mali rapor ve tablolarının güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin denetimi,

ç) Uygunluk denetimi: Kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunun incelenmesine ilişkin denetimi,

d) Performans denetimi: Hesap verme sorumluluğu çerçevesinde idarelerce belirlenen hedef ve göstergeler ile ilgili olarak faaliyet sonuçlarının ölçülmesini,

e) Hesap yargılaması: Kanunlarla belirlenen sorumluların hesap ve işlemlerinin mevzuata uygun olup olmadığının yargılama yoluyla kesin hükme bağlanmasını ve bununla ilgili kanun yollarını,

f) Yargılamaya esas rapor: Sayıştay dairelerince yapılacak yargılamaya esas olmak üzere, denetçiler tarafından genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap ve işlemlerinin ***denetimi sırasında tespit edilen kamu zararına ilişkin düzenlenen raporu,***

g) Denetim raporu: Sayıştay raporlarına esas olmak üzere, denetim ve incelemeler sonucunda denetim grup başkanlıkları veya denetçiler tarafından hazırlanan raporu,

ğ) Sayıştay raporu: Denetim ve incelemeler sonucu hazırlanarak Sayıştay Başkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan veya kamu idarelerine gönderilen raporu,

h) Sayıştay incelemesi: Sayıştay'ın kesin hükme bağlama ve denetim dışında kalan diğer çalışmalarını,

k) Kamu zararı: Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen kamu zararını,

n) Performans: Kamu idarelerince belirlenen hedef ve göstergelere ulaşma seviyesini,

ifade eder."

hükmü yer almaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun **"Kamu zararı" başlıklı 71'nci maddesi** ise;

"Madde 71-Kamu zararı; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır.

Kamu zararının belirlenmesinde;

a) İş, mal veya hizmet karşılığı olarak belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması,

b) Mal alınmadan, iş veya hizmet yaptırılmadan ödeme yapılması,

c)Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması,

d)İş, mal veya hizmetin rayiç bedelinden daha yüksek fiyatla alınması veya yaptırılması,

e) İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılmaması,

g) Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması,

esas alınır.

Kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren ilgili mevzuatına göre hesaplanacak faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edilir.

Alınmamış para, mal ve değerleri alınmış, sağlanmamış hizmetleri sağlanmış, yapılmamış inşaat, onarım ve üretimi yapılmış veya bitmiş gibi gösteren gerçek dışı belge düzenlemek suretiyle kamu kaynağında bir artışa engel veya bir eksilmeye neden olanlar ile bu gibi kanıtlayıcı belgeleri bilerek düzenlemiş, imzalamış veya onaylamış bulunanlar hakkında Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunların bu fiillere ilişkin hükümleri uygulanır. Ayrıca, bu fiilleri işleyenlere her türlü aylık, ödenek, zam, tazminat dahil yapılan bir aylık net ödemelerin iki katı tutarına kadar para cezası verilir.

Kamu zararının, bu zarara neden olan kamu görevlisinden veya diğer gerçek ve tüzel kişilerden tahsiline ilişkin usul ve esaslar, Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

hükmünü içermektedir.

19.06.2006 tarih ve 26324 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "**Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"** te de yukarıda söz konusu edilen konuda benzeri hususlara yerilmiştir.

Bu yönetmeliğin;

-"Tanımlar" başlıklı 4. maddesi;

"c) Kamu zararı: Mevzuata aykırı karar, işlem, eylem veya ihmal sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıyla doğan zararı…..

ğ) Sorumlu: Kamu zararının oluşmasına sebep olan kamu görevlisini,

ı) Üst yönetici: Bakanlıklarda müsteşarı, diğer kamu idarelerinde en üst yönetici, il özel idarelerinde vali ve belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir."

-"Sorumluluk" başlıklı 5. maddesi;

"(1) Kanunun ilgili maddeleri gereğince, kamu görevlileri; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, yönetilmesinden,

kullanılmasından, korunmasından, kötüye kullanılmaması ve her an hizmete hazır bulundurulması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludurlar.

(2) Kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararının geri ödenmesi sürecine, kamu görevlileri ile birlikte ilgililer de dahil edilir."

-"Kamu zararının belirlenmesi" başlıklı 6. maddesi;

"1) Kamu zararının belirlenmesinde;

a) Yapılan iş, alınan mal veya hizmet karşılığı olarak ilgili mevzuatında belirtilen ya da mevzuatında öngörülen karar, onay, sözleşme ve benzeri belgelerde belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması,

b) İlgili mevzuatında öngörülen haller dışında, iş yaptırılmadan, mal veya hizmet alınmadan önce ödeme yapılması,

c) Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması,

ç) İlgili mevzuatı gereğince görevlendirilen komisyon veya kişilerce rayiç bedelinden daha yüksek fiyatla iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması

d) Kamu idarelerine ait malların kiraya verilmesi, tahsisi, yönetimi, kullanımı ve elden çıkarılması işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılmaması,

e) Görevlilere teslim edilen taşınırların zarara uğraması,

f) İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılmaması,

g) Kamu idaresinin yükümlülüklerinin mevzuatına uygun bir şekilde yerine getirilmemesi nedeniyle kamu idaresine faiz, tazminat, gecikme zammı, para cezası gibi ek malî külfet getirilmesi,

ğ) Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması,

esas alınır."

-"Kamu zararının tespiti ve bildirilmesi" başlıklı 7.maddesi de;

"(1) Kamu zararları 6'ncı maddede belirtilen hususlar göz önünde bulundurulmak suretiyle;

a) Kontrol, denetim veya inceleme,

b) Sayıştay'ca kesin hükme bağlama,

c) Adlî, idarî veya askerî yargılama,

sonucunda tespit edilir.

(2) Tespit edilen kamu zararına ilişkin yazı, tutanak, rapor, ilâm ve benzeri belgeler ilgili kamu idarelerine gönderilir. Kontrol, denetim ve inceleme sonucunda tespit edilerek kamu idarelerine bildirilen kamu zararlarına ilişkin belgelerde yer alan hususlar, ilgili harcama yetkilisinin de görüşleri alınmak suretiyle merkezde üst yönetici, taşrada ise idarenin en üst yöneticisi tarafından değerlendirilir.

(3) Kontrol, denetim veya inceleme sonucunda tespit edilen kamu zararına ilişkin belgelerde, sorumlularla birlikte tahsil sürecine dahil edilecek ilgililer de belirtilir. Bu belirlemenin yapılmadığı durumlarda, zararın tahsil sürecine dahil edilecek ilgililer merkezde üst yönetici, taşrada ise idarenin en üst yöneticisi tarafından yaptırılacak inceleme ile belirlenir.

(4) Yargı kararları ve Sayıştay ilâmlarıyla tespit edilen kamu zararı alacakları ile değerlendirme sonucunda takip ve tahsiline karar verilen alacaklar, merkezde strateji geliştirme birimlerince, taşrada ise takibe yetkili idare birimince takip edilir.

(5) Sayıştay denetçileri tarafından inceleme sırasında mevzuata uygun bulunmayan veya noksan görülen işler hakkında kendilerine gönderilen kamu zararına ilişkin sorguların bir örneği, ilgili kamu görevlisince ilgisine göre üst yönetici veya en

üst yöneticiye bildirilir. Bu sorgular, kamu idaresince ihbar kabul edilerek gerekli kontrol, denetim ve inceleme başlatılabilir."

hükmünü içermektedir.

Yukarıda yer verilen Anayasal hükümler, kanun ve yönetmelik belirlemelerine karşın Sayıştay tarafından düzenlenen Denetim Raporları üzerinde tarafımızca yapılan değerlendirmeler; T.B.M.M. adına denetim yürüten Sayıştay'ın bu işlevini tam ve eksiksiz olarak yerine getirmediğini ortaya koymaktadır.

Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunda denetimler sırasında tespiti yapılan kamu zararına ilişkin ön değerlendirmeler yer almalıdır.

6085 saylı Sayıştay Kanununun 38'inci maddesi hükmü gereğince kamu idarelerinin denetimleri sonucunda düzenlenen denetim raporlarında yer alan konulardan önemlilik veya genellik arz eden hususları, yürütülen denetimlere ilişkin genel bilgileri ve mali konularda belirtilmesi uygun görülen diğer hususları içerecek şekilde Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması ve kamuoyuna açıklanması zorunluluktur.

Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesi, kullanılması, muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemleri almasına katkı sağlayan önemli bir araçtır.

Ülkemizdeki tek dış denetim kurumu olan Sayıştay'ın hazırlamış olduğu Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunun, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli biçimde elde edilmesi ve kullanılmasına katkı sağlanmasında önemli bir rolü bulunmaktadır.

Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunun hazırlanmasında, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları, mahalli idareler ve 5018 sayılı Kanun kapsamında olmayan ancak Sayıştay denetimine tabi diğer kamu idarelerinin denetim raporlarındaki bulgular da esas alınmıştır.

Ancak, **Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunda, diğer kuruluşların denetim raporlarında da olduğu gibi, denetimler sırasında tespit edilen kamu zararı tespitine ilişkin hususlara yer verilmemiştir.**

Söz konusu hususların denetçiler tarafından düzenlenen yargılamaya esas raporlara konu edilerek Sayıştay yargılama dairelerinde hükme bağlandığı belirtilmektedir.

2024 Yılı Denetim Programı dahilinde;

-39 genel bütçeli idare,

-147 özel bütçeli idare,

-11 düzenleyici ve denetleyici kurum,

-2 sosyal güvenlik kurumu,

-14 il özel idaresi, 30 büyükşehir belediyesi, 31 büyükşehir bağlı idaresi, 29 il belediyesi, 259 ilçe belediyesi, 78 mahalli idare şirket ve birliği

-7 yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı (YİKOB),

-5 kalkınma ajansı,

-13 diğer kamu idaresi, 1 diğer kamu şirketi olmak üzere toplam 666 kamu idaresinde düzenlilik denetimi gerçekleştirilerek Sayıştay Denetim Raporu düzenlenmiştir.

-Denetim Programı kapsamında ayrıca 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrası gereğince 102 adet kamu işletmesi denetlenmiştir.

Bu raporlardan, 197'si merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine, 2'si sosyal güvenlik kurumlarına 13'ü diğer kamu idarelerine, 5'i kalkınma ajanslarına, 1'ri diğer kamu şirketlerine ve 102'si kamu iktisadi teşebbüslerine ait olmak üzere toplam 320 adedi Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmaktadır.

TBMM'ye sunulanlar dışında kalan 448 rapor ise yetkili organlarında görüşülmek ve gereği yapılmak üzere ilgili kamu idarelerine gönderilmiştir.

Mahalli idarelerinin denetim kriteri konusunda bir belirleme bulunmamaktadır.

2024 yılı Denetim Programı kapsamında; Sayıştay tarafından 29 il belediyesinin denetlendiği, bunlardan 14 adedinin CHP, 5 adedinin DEM, 3 adedinin MHP'li başkanlar tarafından yönetildiği, 23 AKP belediyesinden sadece 5'inin denetlendiği, denetlenen 259 ilçe belediyesinden yarısından çoğunun CHP'li belediyelerden

oluştuğu, kayyımla yönetilen il ve ilçe belediyelerinin Sayıştay tarafından 2019 yılından itibaren denetlenmediği, Sayıştay tarafından denetlenen 75 belediye şirketinin çoğunun muhalefet tarafından yönetilen belediyeye ait olduğu, tespit edilmiştir.

Sayıştay'ın denetim programında muhalefete ait belediyelere ağırlık vermesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Genel ve özel bütçeli kamu kurumlarından çoğu tüm ülke düzeyinde faaliyet göstermekte ve hemen hemen tüm il ve/veya ilçelerde teşkilatı bulunmaktadır. Sayıştay'ın bu kamu idarelerini ve bazılarının döner sermayelerini ve kantin, sosyal tesisi vb gibi alt harcama birimlerini kısmi ve örnekleme olarak denetlediği, bu kamu idarelerinin Ankara'da bulunan merkez teşkilatında ve/veya sadece ortalama 3-4 il veya bölge teşkilatında denetim yapıldığı göz önüne alındığında, bu idarelerin taşra teşkilatının, harcamalarının ve gelirlerinin büyük kısmı Sayıştay denetiminin dışında kaldığı, **ancak bütün bu idarelerde kurumun tamamı (tüm mali işlemleri) denetlenmiş gibi denetim raporu yazıldığı, bu kurumların tüm mali işlem ve faaliyetlerinin doğru olduğuna dair mali tablolara görüş verildiği anlaşılmaktadır**. Plan ve Bütçe Komisyonuna gönderilen Denetim Raporlarının içeriğinden de denetimin hangi ölçekte gerçekleştirildiğine dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Sayıştay Denetim Rehberinde denetlenen kamu idaresinin tüm ülke düzeyinde yaygın bir faaliyet alanına sahip olması durumunda denetimin belirli il ya da bölgelerde yürütüleceği ve bu durumun denetlenen kamu idaresine bildirileceği belirtilmiştir. Rehberde, idare denetim raporlarında, denetlenen bölge veya illerin isimlerinin yazılacağı düzenlemesi de yer almasına rağmen Sayıştay'ın denetim raporlarında bu hususa yer verilmemekte olup **denetçilerin, kurumun tüm merkez ve taşra teşkilatının tamamını denetlemiş gibi rapor yazmak, zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır**.

Sayıştay'ın mevcutta uyguladığı denetim sistemi ile Türkiye çapında teşkilatı olan idarelerin tüm işlemlerini kapsayacak şekilde risk odaklı denetim yapmasının imkânı bulunmamaktadır.

Sayıştay'ın il veya bölge düzeyinde örgütlenmesi gerekir.

Sayıştay'ın mevcut denetçi kadrosu ve teşkilatlanma şekli de bu denetimi eksiksiz olarak yapabilecek düzeyde değildir. Sayıştay'ın il veya bölge düzeyinde örgütlendirilmesinin tartışmaya açılması gerekmektedir.

SANSÜRLÜ DENETİM

Sayıştay 2024 yılı Denetim Raporlarının komisyon çalışmaları sırasında içerikleri incelendiğinde; yukarıdaki yasa ve yönetmelik açıklamalarında ayrıntılı olarak belirlenen Sayıştay'ın denetim yetkisinin uygulamada fiilen ortadan kaldırıldığı görülmektedir.

Denetçilerin baskı altında çalışmakta olduğuna ve Düzenlilik Denetim Raporlarında yapılan tespitlerin birçoğunun rapor okuma komiteleri tarafından raporlardan çıkartıldığına, **hatta denetim raporlarının sansürlendiğine dair tespitlerimiz bulunmaktadır.**

Geçmiş yıllara ait bulgular bazı kamu idarelerine ait denetim raporlarının "İzleme/takip Cetvelleri"nden bile çıkarılmıştır. (Örnek: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, EPDK, TENMAK)

Bazı tespitlerle ilgili içeriklerde şeffaflığın gereği olmasına rağmen kişi, şirket kurum adlarının gizlenmesine özellikle riayet (!) edilmiştir. Bazı denetim raporlarında fazladan ödeme yapılmasına veya eksik gelir tahsilatı yapılmasına ilişkin bulgularda rakam verilmekten özellikle kaçınılmıştır.

Söz konusu denetim raporlarının çoğunluğunda bazı muhasebe hatalarına ve avans – maaş vb. gibi özlük haklarının hesaplanmasındaki yanlışlıklara yönelik bulgulara yer verilirken; döner sermaye uygulamalarının genişlemesinin sakıncaları, Kamu-Özel İşbirliği projelerinin, ileride mevcut mali sistem açısından yaratması muhtemel finansal problemler konularında herhangi bir değerlendirme yapılmamış, bazı teşvik ve destekleme uygulamalarının sonuçları irdelenmemiştir.

Bazı önemli tespitlerin "Denetim Görüşünün Dayandığı Bulgular" bölümü yerine "Diğer Bulgular" başlığı altında irdelenmesinin nedeni anlaşılamamıştır. Genel Uygunluk Bildirimi ve Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporlarında yer verilmeyen, ancak, denetime tabi tutulan kurum ve kuruluşların ayrı ayrı denetim raporları incelendiğinde gördüğümüz "Diğer Bulgular" başlığı altında yer alan bulgulardan bazıları çok önemli bulgulardır.

Bu durumu gösteren bazı örneklere aşağıda yer verilmiştir.

Birinci örnek; Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile ilgili olarak Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde belirtildiği üzere; Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce pazarlık usulü ile kiraya verilen yerlere ait kira sözleşmelerine olura aykırı hüküm konulması ve "Orman vasfı dışına çıkarılan araziler ile tarım arazilerinin satışına ilişkin taksit ödemesi geciken hak sahiplerine yönelik gerekli müeyyidelerin tesis edilmemesi" ne ilişkindir.

İkinci örnek; Gençlik ve Spor Bakanlığı ile ilgili olarak Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde belirtildiği üzere; Spor müsabaka ve yarışmaları ile gösterilerinin bilet satış hasılatından alınması gereken bakanlık payının tahakkuk ve tahsilinin gerçekleştirilememesi" ve Stadyum tahsis sözleşmeleri uyarınca kulüplerin saha içi ve dışı reklamlardan elde ettikleri gelirler üzerinden alınması gereken %10'luk payın tahsil edilememesi" ne ilişkindir.

Üçüncü örnek; Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilgili olarak Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde belirtildiği üzere; "Bazı düzenleyici ve denetleyici kurumların genel bütçeye aktarılması gereken gelir fazlalarını eksik göndermesi"ne ilişkindir.

Dördüncü örnek; Milli Eğitim Bakanlığı Bakanlığı ile ilgili 2024 Yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespit, söz konusu raporun "Diğer bulgular" bölümünde belirtildiği üzere; "Beceri eğitimi yaptırmayan işletmelerden mesleki eğitime katılma payının tahsil edilememesi"ne ilişkindir.

Beşinci örnek; Tarım ve Orman Bakanlığı ile ilgili 2024 Yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu raporun "Diğer bulgular" bölümünde belirtildiği üzere; ". Balıkçı barınakları üst yapılarının kiralama sözleşmesine dayanmaksızın su ürünleri ile ilgisi bulunmayan gerçek ve tüzel kişilerce kullanılması"na ilişkindir.

Altıncı örnek; Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi ile ilgili 2024 Yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu raporun "Diğer bulgular"

bölümünde belirtildiği üzere; “Bakanlığa ait bazı faaliyet ve gelirlerin protokolle devredilmesi” ne ilişkindir.

Yedinci örnek; Vakıflar Genel Müdürlüğü ile ilgili 2024 Yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu raporun “Diğer bulgular” bölümünde belirtildiği üzere; “İdare taşınmazlarının ecrimisil karşılığı kullandırılması” ve “Kira süresi biten taşınmazların ihale yapılmaksızın süre uzatımı yoluyla aynı kişilere kiraya verilmesi” ne ilişkindir.

Sekizinci örnek; Sağlık Bakanlığı ile ilgili 2024 Yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu raporun “Diğer bulgular” bölümünde belirtildiği üzere; K*amu özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerine ilişkin sorunlar bulunması”* başlıklı ana bulgu altında yer alan 24 adet detay bulguya[1]” ilişkindir.

Dokuzuncu örnek; Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile ilgili 2024 Yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu raporun “Diğer bulgular” bölümünde belirtildiği üzere; “ Bak Onar II Projesi kapsamında geri ödenmesi gereken bakım onarım bedellerinin eksik tahsil edilmesi”, “İlave katkı payının hesaplanmasında kullanılan yıllık sisteme verilen elektrik enerjisi üretim miktarının hatalı hesaplanması” ve Elektrik Üretim Anonim Şirketine (EÜAŞ) devredilen hidroelektrik santrallerine ilişkin gerekli işlemlerin yapılmaması” na ilişkindir.

Onuncu örnek; Karayolları Genel Müdürlüğü ile ilgili 2024 Yılı Düzenlilik Denetimi Raporunda yer almaktadır. Bu tespit, söz konusu raporun “Diğer bulgular” bölümünde belirtildiği üzere; “Yapım işlerinde yer almayan ve yeni birim fiyatı yapılan iş kalemlerine, ihale dokümanlarında belirlenmiş olan iş bölümleri dışında farklı iş bölümleri oluşturularak genel endeks üzerinden fiyat farkı verilmesi”” ne ilişkindir.

Önceki yıllarda Denetim Raporlarında “Denetim Görüşünü Etkilemeyen Tespit ve Değerlendirmeler” bu yıl “Diğer Bulgular” başlığı altında da yer alan bu bulguların bazılarının bütçe uygulamaları üzerinde önemli derecede olumsuz etki yarattığı ve ciddi kamu zararlarına yol açtığı görülmektedir. Ancak kamu zararı da doğurduğu anlaşılan bu tespitlerin “Diğer Bulgular” başlığı altında yer almasının nedeni anlaşılamamaktadır.

[1]Bu bulgular oldukça önemli tespitler olup, bunlara Sağlık Bakanlığı ile ilgili tespitlere ilgili bölümde yer verilmektedir.

Raporlarda kalan tespitlerin çoğu "Yargılamaya Esas Rapor" kapsamına alınmakta ve bu raporlar TBMM'ye gönderilmemektedir. Sonuçta TBMM'ye her raporda bulunan standart metinler ve etkisiz tavsiyelerden oluşan, Rapor Değerlendirme Komisyonlarında sansüre uğratılmış dokümanlar rapor diye gönderilmektedir. Bu durum Anayasaya aykırılık suçu niteliği taşımakta ve TBMM'nin bütçe hakkı ve denetim yetkisini fiilen ortadan kaldırmaktadır.

Sayıştay'ın 2024 yılı Kamu İdaresi Denetim Raporlarının çoğunda kamu idaresinin tespit ve değerlendirmeler konusundaki cevabına yer verilmemiştir. Uluslararası denetim standartlarının bir gereği olan denetlenen kamu idaresinin tespitler konusundaki cevabının 2012 ila 2018 yılları arasındaki uygulamanın dışına çıkılarak, T.B.M.M. Plan ve Bütçe Komisyonuna gönderilen Raporlardan kaldırılmasının nedeni anlaşılamamıştır.

Bu durumun nedenlerinden biri de 4.7.2012 tarihli ve 6353 sayılı Kanunla başlayan Sayıştayın görev ve yetkilerini budamaya çalışan süreçtir.

Sayıştayın TBMM'ye gönderdiği Denetim Raporları 6085 sayılı Kanunun, Sayıştay Denetim Yönetmeliğinin, INTOSAI Denetim Standartlarının, Düzenlilik Denetimi Rehberinin, Performans Bilgisi Denetimi Rehberinin ve Faaliyet Raporları Değerlendirme Rehberinin asgari gereklerini taşımamaya başlamıştır. Bu haliyle söz konusu raporlar TBMM denetim yetkisini de önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Bugün Sayıştay'ın, "iş ve işlemlerin gerekliliği, ölçülülüğü, etkililiği, ekonomikliği, verimliliği ve benzeri gerekçelerle" kamu idareleri hakkında rapor düzenleyemediği, performans denetimi yapamadığı bir manzara ile karşı karşıyayız.

Kamu Özel İşbirliği uygulaması kapsamında şehir hastaneleri 3. Havalimanı, köprüler, otoyollar gibi projelerinin ihaleleri sırasında ve sonrasında yaşanan akılalmaz usulsüzlüklere ragmen mevcut Sayıştay mevzuatı çerçevesinde yapılan denetimlerde hiç bir sonuç alınamamaktadır.

Son dönemde kamuoyunda da infial oluşturan "Bazı özel hastanelerin yeni doğan ünitesinde tespiti yapılan yolsuzluk boyutu oldukça büyük ödemelerin Sayıştay'ın denetilerinde neden tespit edilemediği veya Sayıştay'ın mevcut

denetim sisteminin bu yolsuz ödemeleri tespitte nasıl çaresiz kaldığı kamuoyu tarafından da sorgulanmaktadır.

Türkiye Varlık Fonu gibi denetim dışına çıkartılan yapılar karşısında daha etkin bir denetim yapabilmesi için Sayıştay Denetiminin kapsamını tüm kamu kurum ve kuruluşlarını içerecek şekilde genişletecek bir kanun değişikliğini kaçınılmaz olarak görüyoruz.

Devlet sırrı ve ticari sır kavramlarını Meclis'in ve Sayıştay'ın bilgi edinme ve denetim yetkilerini engellemeyecek şekilde tanımlanması gerekmektedir.

Merkezi Yönetim Bütçe Kanun teklifi ile bir önceki yılın kesin hesap tasarısının ve Kamu İdareleri hakkında düzenlenen Denetim Raporlarının Plan ve bütçe Komisyonundaki sıkıştırılmış takvim sürecinde birlikte görüşülmesi sakıncalı sonuçlar yaratmaktadır

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 6085 sayılı Sayıştay Kanununun bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarının hazırlanması, raporlanması ve TBMM'de görüşülmesi hususunda sisteme getirdikleri yeni düzenlemeler göz önüne alındığında, kamu kurum ve kuruluşlarının Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi aynı anda, ilgili kuruma ait bir önceki yılki Kesin Hesap Kanun Tasarısı, bir sonraki yılın bütçe kanun tasarısı, Kuruma ait Sayıştay Denetim Raporları (Düzenlilik ve Performans), kurumun bir önceki yıl faaliyet raporu, stratejik planı ve performans programları gibi altı adet dokümanın tetkik ve değerlendirilmesi sürecini içerdiğinden, Plan ve Bütçe Komisyonun değişen yeni konsepte görevini layıkıyla yerine getirmesini de olanaksız kılmaktadır. Sayıştay Denetim Raporlarının Plan ve Bütçe Komisyonunda kurulacak bir alt komisyon marifetiyle ön değerlendirmeye tabi tutulması yönündeki teklifimiz de kabul görmemiştir.

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda 2024 yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve 2026 Yılı Bütçe Kanunu Teklifinin değerlendirilmesi sırasında en temel belge olan Sayıştay Raporları; zaman kısıtlılığı gerekçe gösterilerek ayrıntılı değerlendirmeye tabi tutulmadan görüşülmüş ve iktidar partisine mensup Milletvekillerinin oylarıyla Genel Kurul'a sevk edilmiştir.

Ayrıca 16 Nisan 2017 referandumu ile kabul edilen ve 24 Haziran 2018 seçimlerinin sonra realize edilmeye çalışılan adına "Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi" denilen sistemde TBMM'nin sınırlanan "bütçe hakkı" yetkisi de dikkate alındığında; ilk etapta TBMM içtüzüğünde yapılacak ivedi bir değişikle ayrı bir bağımsız ve ihtisaslaşmış "Kesin Hesap Komisyonu"nun faaliyete geçirilmesinde zorunluluk bulunmaktadır.

II-SAYIŞTAY DENETİMİNDE REFORM ARAYIŞI

Tarihsel açıdan Sayıştaylar, parlamentonun bütçe hakkının gelişmesine bağlı olarak yasamanın yürütmeyi denetlemesine aracılık etme amacıyla ortaya çıkmışlardır. Anayasal devlet modeli ve erkler ayırımının ortaya çıkmasıyla birlikte vatandaşlardan toplanan vergilerin nereye harcanacağı (kimden ne kadar alınıp kime/nereye ne kadar ödeneceği) hususu vatandaşların temsilcilerinin karar verdiği bir alan olmuştur. Böylece bütçe hakkı olarak tanımlanan parlamentoların bütçeyi onaylama ve uygulamasını denetleme fonksiyonu hem yasama-yürütme ilişkilerini yasamanın üstünlüğüne bağlı olarak düzenlemiş hem de yürütme ve idare organlarının yaşamaca denetlenmesini mümkün hale getirmiştir. Parlamentoların merkezde yürütme ve onun emrindeki idarenin bir tarafta parlamento adına denetim yapan Sayıştay'ın da bir tarafta olduğu üçlü bir sistem 19 uncu yüzyıldan itibaren tüm anayasal devletlerde kurumsallaşmıştır.

Türkiye'de Sayıştay'ın (Divan-ı Muhasebat) ortaya çıkışı Tanzimat reformları çerçevesinde modern devletin kurumsallaşma çabalarıyla birlikte gerçekleşmiştir. İlk öbaşlarda daha ziyade Babıali olarak tanımlanan Osmanlı Bürokratik elitinin Saray/Hükümdarın harcamalarını kontrol etme amacıyla kurulan Sayıştay, 1876 Kanun-i Esasisi ile anayasal bir kurum haline gelmiştir.

Cumhuriyet döneminde her ne kadar TBMM Hükümeti döneminde parlamentonun üstünlüğü öne çıkmışsa da dönemin koşulları nedeniyle ciddi manada bir bütçeleme söz konusu olamadığı için Sayıştay ağırlıklı olarak ödenek tahsis ve kullanımlarının bütçe kanunlarına uygunluğuna bakan bir organ olmuştur.

Zamanla bütçe ilkelerindeki değişim ve gelişim, devletin ekonomideki rol fonksiyonlarındaki gelişme ve değişmeler, bilgi teknolojileri ile ülke ekonomisindeki

parasallaşma düzeyinin artması gibi birden fazla faktörün etkisiyle mali yönetim ve kontrol sisteminin reformu gündeme getirilmiştir.

Sonuçta Dünya Bankası'nın tavsiye raporları da dikkate alınarak bir asırlık mali yönetim ve kontrol sistemi 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile radikal bir değişime tabi tutulmuştur.

Sayıştay'ın denetim evrenini oluşturan mali yönetim ve kontrol sürecinde yaşanan radikal yapı değişimi ve sisteme yeni kural, ilke, kurum ve aktörlerin dahil edilmesiyle birlikte Sayıştay'ın yapısı ve denetim şeklinin de buna uygun olarak değişmesi kaçınılmaz idi.

5018 Sayılı Kanunla Sayıştay'ın tüm denetim evreni ve süreçleri radikal bir değişime tabi tutulurken ve buna uyum sağlamak için Sayıştay Kanunu da baştan sona değiştirilip yeni kavram, ilke ve süreçler sisteme dahil edilirken Sayıştay'ın kurumsal kültürü, eski gelenekleri, denetim teknik ve şekillerinde ciddi bir değişim sağlanmamıştır.

Türk Sayıştay'ının radikal bir reforma ihtiyaç duyduğu ve TBMM'nin yasa yapma yetkisinden sonraki en önemli yetki ve fonksiyonu olan bütçe hakkının etkinliği ve işlevselliği için Sayıştay reformunun kaçınılmazlığı herkesçe kabul görmekle birlikte, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildikten sonra TBMM'nin bütçe hakkının fiilen işlevsiz hale gelmesiyle birlikte bu reform da unutulmuştur.

Hükümet sistemi değişikliğinden önce temel tartışma konusu Sayıştay'ın performans denetimine odaklanmışsa da bahse konu tartışma da bugün için anlamını önemli ölçüde yitirmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte yasamaya karşı sorumlu bir bakanlar kurulu kavramı ortadan kalktığı gibi, yasamanın yürütmeyi tek başına temsil ve ifade eden Cumhurbaşkanına faaliyet programı anlamında performans hedefleri sunma imkânı ve hukuki alt yapısı da ortadan kalkmıştır. Başta bakanlar olmak üzere bütçe ile ödenek alan tüm kurum ve birimlere faaliyet ve eylemleri talimatlandıran yürütme yani Cumhurbaşkanı olduğuna göre eğer bir performans denetimi yapılacaksa bu denetimin kimin adına yapılacağı veya kimin icraatlarının denetimini kapsayacağının yeni baştan gözden geçirilmesi gerekir.

Hükümet programı anlamında yürütmenin yasamaya sunduğu bir politik metnin olmadığı bir yapıda zaten yasama adına gerçek anlamda performans denetimi yapılmasının söz konusu olamayacağını düşünüyoruz.

Performans denetiminin hem şu anki anayasal sistem gereği hem de bütçe sistematiği gereği mümkün olmaması Sayıştay'ı fonksiyonsuz kılmaktadır.

Sayıştay bu sistemde erkler ayırımı mantığına uygun olarak hukuka uygunluk denetimi için gerekli raporları TBMM için üretmekle sorumlu ve yetkilidir. Bu yetki ve sorumluluğun sınırları ise; TBMM'nin hangi idare için ne kadar ödenek belirlediğinin denetlenmesi ve belirlenen bu ödeneğin sahibi olan idarenin bu ödeneği harcama mevzuatına uygun olarak kullanıp kullanmadığının tespitidir.

Burada eğer ödenek üstü harcama ya da ödeneksiz harcama söz konusu ise bu yasama fonksiyon gaspı ve bütçe hakkı ihlali olduğundan bunun kesin hesapla tespit edilip yasamaya tüm açıklığıyla raporlamasından sonra Sayıştay'ın bir rolü olamaz. Zira bizim anayasal sistemde kesin hesap denetiminin müeyyidesi düzenlenmiş değildir. Nitekim uygulamada da çoğu zaman ödenek aşımı ya da ödeneksiz harcama varsa bu telafi edici ödenekle kesin hesap görüşülürken giderilmektedir. Anayasaya ödenek üstü harcama veya ödeneksiz harcamayla ilgili bir müeyyide konuşmadıkça ve bunun sorumlusu da net olarak belirlenmedikçe Sayıştay'ın bu hususta yargısal karar verme imkânı yoktur.

Türk Sayıştay'ının yapısında ciddi reform gerektiği herkesçe kabul görmektedir. Fakat Sayıştay reformu ancak gerçek manada bir parlamenter sistem hayata geçirilip erkler ayırımı kurumsallaştığı takdirde anlamlı olacaktır. Aksi takdirde bu günkü hükümet sisteminde bütçe hakkının kullanımının etkin olmadığı ve kesin hesabın müeyyidesinin bulunmadığı bir ortamda Sayıştay'da reform yapmanın hiçbir anlamı olmayacaktır.

Türk Sayıştay'ının modern anayasal demokratik ülkelerde olduğu gibi parlamento adına denetim yapan bir yüksek denetim kurumu hüviyetine kavuşması için ilk aşamada yapılması gerekenleri aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz.

- **Mevcut Sayıştay üyelik yapısı, şartları ve seçim usulü gözden geçirilmelidir.**

- **Genel Uygunluk Bildirimi Raporlarında TBMM tarafından tahsis edilen ödeneklerin üzerinde ilgili birimlerce ödenek üstü harcama, ödeneksiz harcama yapıldığı gibi durumlar tespit edilmişse bunun rapora bağlanması ve bu raporun bütçe görüşmelerinden ayrı olarak TBMM Genel Kurulunda görüşülerek Genel Kurulun salt çoğunlukla vereceği karara göre ya soruşturmaya konu edilmesi ya da ek veya tamamlayıcı ödenekle telafi edilmesi hususunun yasayla düzenlenmesi gerekir**
- **Mali Uygunluk Denetim Raporlarında denetçilerin denetim esnasında 5018 sayılı kamu mali yönetimi ve kontrol kanunu ile ilgili diğer harcama mevzuatına uygun olmadığını tespit ettiği hususları ara rapora bağlayarak ilgili daireye sevk etmesi, dairenin denetçi ve kurum yetkililerinin görüşlerini de alarak verdiği karara dayalı olarak raporun Başsavcılığa sevk edilmesi zorunlu hale getirilmelidir.**
- **Raporları Değerlendirme Komisyonunun lağv edilmesi gerekir.**
- **Kesin Hesap Komisyonunun görev, yetki ve teşkilinin anayasada "Bütçe" kısmında açıkça belirtilmesi; Kesin hesap yasa tasarılarının TBMM'ce reddi durumunda üst yöneticiler için mali, idari ve cezai sorumluluk ile Bakanlar için siyasi sorumluluğun ne olacağının anayasada açıkça düzenlenmesi gerekir**.

III-2024 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORLARINDA MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNDE YER ALAN KAMU İDARELERİNİN GENELİNE İLİŞKİN TEMEL TESPİTLER;[2]

III.1 Sayıştay Denetim Raporlarında Merkezi Yönetim Bütçesinde Yer Alan Kamu İdareleri İle İlgili Olarak Yapılan Denetimin Genel Değerlendirilmesi:

Sayıştay Denetim Raporlarında yer alan tespit ve önerilerden önemli görülenler aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

Sayıştay tarafından 2024 yılı için 666 kamu idaresinde denetim gerçekleştirilerek Sayıştay denetim raporu düzenlenmiştir. Bu raporlarda toplam 1.098 adet ihlal tespitinde bulunulmuştur.

[2] Bu tespitler; Bakanlıklar, kamu idareleri ile bunlara bağlı döner sermayeler, özel hesaplar, sosyal tesisler ve kantinler olmak üzere tümünü konsolide bir biçimde içermektedir.

2024 yılında yürütülen düzenlilik denetimleri kapsamında kamu idarelerinde tespit edilmiş olan mali rapor ve tabloları etkileyen hatalar ile mevzuata uygunluğa ilişkin hataları içeren bulgu sayıları, bütçe türleri itibarıyla aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo:1 TBMM'ye sunulan Kamu İdaresi Raporlarındaki Bulgu Sayısı

Kamu İdaresi	Mali Rapor ve Tabloları Etkileyen Hataları İçeren Bulgular	Mevzuata Uygunluğa İlişkin Hataları İçeren Bulgular	Mali Yönetim ve İç Kontrol Sistemine İlişkin Hataları İçeren Bulgular	TOPLAM
Genel Bütçeli İdareler	73	84	13	170
Özel Bütçeli İdareler (YÖK, Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri)	184	515	48	747
Özel Bütçeli Diğer İdareler	46	70	5	121
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	6	5	-	11
Sosyal Güvenlik Kurumları	11	11	-	22
Kalkınma Ajansları	-	8	-	8
Diğer İdareler	4	13	2	19
TOPLAM	**324**	**706**	**68**	**1.098**

Tablodan görüleceği üzere, denetimler sonucunda TBMM'ye sunulan kamu idareleri raporlarında, 324'ü mali rapor ve tabloları etkileyen, 706'sı mevzuata uygunluğa ilişkin, 68'i kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin hataları içeren toplam 1.098 bulgu tespit edilmiştir.

Tablo:2 Mahalli İdare ve YİKOB Raporlarındaki Bulgu Sayısı

Kamu İdaresi	Mali Rapor ve Tabloları Etkileyen Hataları İçeren Bulgular	Mevzuata Uygunluğa İlişkin Hataları İçeren Bulgular	Mali Yönetim ve İç Kontrol Sistemine İlişkin Hataları İçeren Bulgular	TOPLAM
Mahallî İdareler	2.304	6.103	165	8.572
Mahallî İdare Şirketleri	152	571	54	777
YİKOB	18	102	2	122
TOPLAM	**2.474**	**6.776**	**221**	**9.471**

Tablodan görüleceği üzere denetimler sonucunda gereği için mahalli idarelere gönderilen raporlarda, 2.474'ü mali rapor ve tabloları etkileyen, 6.776'sı mevzuata uygunluğa ilişkin, 221'i kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin hataları içeren toplam 9.471 bulgu tespit edilmiştir.

Tüm idare türleri açısından toplamda 2.798 mali rapor ve tabloları etkileyen, 7.482 mevzuata uygunluğa ilişkin, 289'u kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin hataları içeren 10.569 bulgu bulunmaktadır.

Sayıştay'ın bu kurum ve kuruluşlar için düzenlediği raporlarda "Diğer Bulgular" başlığı altında da önemli bulgulara yer verildiği görülmektedir ki, bu bulguların bütçe uygulamaları üzerinde önemli derecede olumsuz etki yarattığı ve ciddi kamu zararlarına yol açtığı görülmektedir. Ancak kamu zararı da doğurduğu anlaşılan bu tespitlerin Sayıştay Denetim Raporlarında "Diğer Bulgular" başlığı altında yer almasının nedeni anlaşılamamaktadır.

2024 yılında yürütülen düzenlilik denetimleri kapsamında mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin hataları içeren bulguların bütçe türleri itibarıyla sayısı ise aşağıda belirtilmiştir.

Kamu idareleri itibarıyla mali rapor ve tablolara ilişkin en fazla tespit edilen on konu ve tespitin yapıldığı kamu idaresi sayısına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3: Mali Rapor Ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen 10 Konu

	Bulgu Konusu	Kamu İdaresi Sayısı
1	Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)	120
2	Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	115
3	Maddi Duran Varlıklar İçin Amortisman Ayrılmaması veya Amortismanların Hatalı Hesaplanması	111
4	Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması	95
5	Maddi Duran Varlıklara İlişkin Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Maddi Duran Varlık Hesaplarında İzlenmeyerek Doğrudan Giderleştirilmesi	64
6	Faaliyet Konusu Olmayan Giderlere İlişkin Katma Değer Vergisinin İndirim Konusu Yapılması	62
7	Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Ayrılmaması	59
8	Kamu İdaresinin Ortağı Olduğu Kuruluşlarda Bulunan Sermayesi ile Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının Borç Bakiyesinin Uyumsuz Olması	54
9	İlk Madde ve Malzeme Hesabına Kaydedilmesi Gereken Mal ve Malzemelerin Doğrudan Giderleştirilmesi	39
10	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	34

Tablo incelendiğinde, sıklıkla yapılan hataların başında kamu idarelerinin tapu kayıtlarında idare adına kayıtlı olan taşınmazların kurum mali tablolarında yer almaması gelmektedir.

Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri itibarıyla mali rapor ve tablolara ilişkin en fazla tespit edilen on konu ve tespitin yapıldığı kamu idaresi sayısına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Denetimlerde Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri İtibarıyla Mali Rapor Ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen İlk 10 Konu

	Bulgu Konusu	Kamu İdaresi Sayısı
1	Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	4
2	Kurumsal Kodun Hatalı Kullanılması Nedeniyle Kamu İdaresine Ait Olmayan Mali İşlemlerin Mali Tablolarda Yer Alması/Kamu İdaresine Ait Olan Mali İşlemlerin Mali Tablolarda Yer Almaması	2
3	Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)	2
4	Verilen Depozito, Teminat, Güvence Bedeli vb. Tutarların Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	2
5	Kurum Tarafından Kesilen İdari Para Cezalarının Mali Tablolarda Yer Almaması/Eksik Yer Alması	2
6	Faaliyet Alacaklarının Tahakkuk Kayıtları Yapılmadan Tahsil Edilmesi	2
7	Maddi Duran Varlıklar İçin Amortisman Ayrılmaması	2
8	Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Tahsise İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması	2
9	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	1
10	Tek Hazine Cari Hesabının Bakiye Vermesi	1

Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri itibarıyla mali rapor ve tablolara ilişkin en fazla tespit edilen on konu ve tespitin yapıldığı kamu idaresi sayısına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo:5. Denetimlerde Yüksek Öğretim Kurulu, Üniversiteler Ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri İtibarıyla Mali Rapor Ve Tablolara İlişkin En Fazla Tespit Edilen İlk 10 Bulgu

	Bulgu Konusu	Kamu İdaresi Sayısı
1	Maddi Duran Varlıklara İlişkin Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Maddi Duran Varlık Hesaplarında İzlenmeyerek Doğrudan Giderleştirilmesi	10
2	Tahakkuk Ettirilen Alacaklardan Takibe Alınanların Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	6
3	Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)	6
4	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması	6
5	Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Tahsise İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması	6
6	Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi	5
7	Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında Kayıtlı Maddi Duran Varlıkların Devredilmesi veya Satılması Sonucunda İlgili Varlık Hesaplarından Çıkış Yapılmaması	4
8	Peşin Tahsil Edilen Gelecek Dönemlere İlişkin Gelirlerin Gelecek Aylara/Yıllara Ait Gelirler Hesaplarında Muhasebeleştirilmemesi	4
9	Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Dönemsellik İlkesine Uygun Kaydedilmemesi	3
10	Faaliyet Alacaklarının Tahakkuk Kayıtları Yapılmadan Tahsil Edilmesi	2

Tablolardan da görüleceği üzere, “Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması/Hatalı Yapılması”, “Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje Alımları Niteliğindeki Gayrimaddi Hak Alımlarının Haklar Hesabında Muhasebeleştirilmemesi”, “Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında Kayıtlı Olan Tutarlardan Tamamlanan/Geçici Kabulü Yapılanların İlgili Varlık Hesabına Aktarılmaması” ile “Tapu Kayıtlarında İdare Adına Kayıtlı Olan Taşınmazların Kurum Mali Tablolarında Yer Almaması (Fiili Envanter İşlemlerinin Tamamlanmaması)” hususları belirtilen üç bütçe türünde de en fazla tespit edilen konulardır.

III.2.Kamu İdarelerince Düzenlenen İdare Faaliyet Raporları İle İlgili Genel Tespit ve Değerlendirmeler:

5018 sayılı Kanun ile mali yönetim ve kontrol sistemi sonuç odaklı bir anlayış çerçevesinde; etkinlik, verimlilik, ekonomiklik, saydamlık ve hesap verebilirlik kavramları üzerine inşa edilmiştir.

5018 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesiyle birlikte kamu idarelerinin, orta ve uzun vadeli amaç ve hedefleri ile göstergelerine stratejik planlarında yer vermeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda stratejik planda yer alan amaç ve hedeflerin performans programlarında yıllık performans hedeflerine dönüştürülerek bütçe bağlantısının kurulması öngörülmüştür. Mali yılın sonunda ise kamu idareleri performanslarını,

hazırlayacakları faaliyet raporları aracılığıyla yine ilgili hedef ve göstergelerle ilişkilendirerek raporlamakla sorumludur. Bu itibarla söz konusu üç doküman; stratejik yönetim süreci, hesap verebilirlik ve mali saydamlığa esas teşkil eden en önemli belgelerdir.

"Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik" ile hazırlanacak idare faaliyet raporlarının içeriği başlıklar olarak belirlenmiştir.

"Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik" hükümleri gereğince idarelerin faaliyet raporlarında performans hedef ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerine ilişkin açıklama da yapmaları gerekmektedir.

Kamu İdarelerince düzenlenen faaliyet raporları ile ilgili değerlendirmelerin topluca görünümü aşağıdaki şekillerde yer almaktadır.

Şekil:1 Sunum Ve İçerik Açısından Faaliyet Raporları

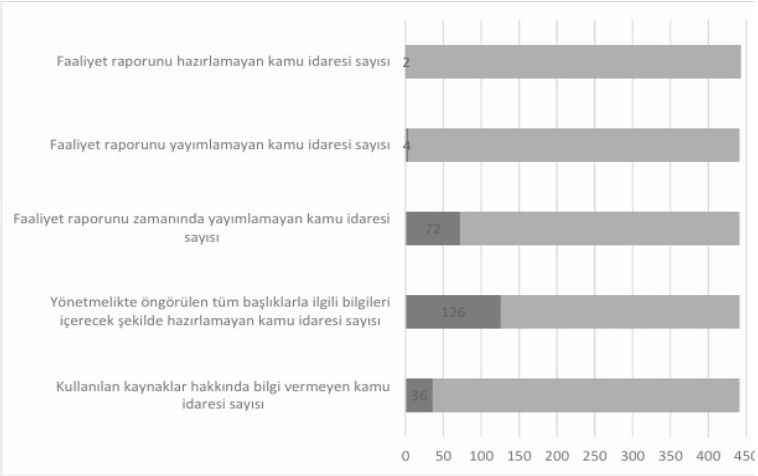

Yapılan inceleme neticesinde, Sayıştay tarafından değerlendirmeye tabi tutulan kamu idarelerinden 2'sinin faaliyet raporunu hazırlamadığı, 4'ünün ise faaliyet raporunu hazırladığı halde yayımlamadığı görülmüştür. Bu idarelerden tamamı belediyedir.

İdare faaliyet raporunu yayımlayan kamu idarelerinden ise 72'sinin yayımlama tarihinin mevzuat gerekliliğine uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu idarelerden 5'i genel bütçeli idare, 7'si özel bütçeli idare, 4'ü özel bütçeli diğer idare, 40'ı belediye, 12'si bağlı idare, 3'ü il özel idaresi ve 1'i mahalli idare birliğidir.

Mali saydamlık ilkesi gereğince idare faaliyet raporlarında bulunması gereken başlıklar ve içerikler ilgili yönetmeliklerde belirlenmiştir. Bu kapsamda yapılan değerlendirme neticesinde idare faaliyet raporunu hazırlayan 441 kamu idaresinden 315'inin öngörülen tüm bölümleri (genel bilgiler, amaç ve hedefler, öneri ve tedbirler gibi) içerecek şekilde faaliyet raporlarını hazırladığı, diğer 126 kamu idaresinin ise öngörülen bölümlerden en az birine idare faaliyet raporlarında yer vermediği görülmüştür. Bu idarelerden 7'si genel bütçeli idare, 21'i özel bütçeli idare, 9'u özel bütçeli diğer idare, 81'i belediye, 2'si bağlı idare, 3'ü il özel idaresi, 2'si mahalli idare birliği ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

Yapılan inceleme neticesinde kamu idarelerinden 36'sının kullanılan kaynaklar hakkında faaliyet raporunda bilgi vermediği tespit edilmiştir. Bu idarelerden 5'i genel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli idare, 27'si belediye, 1'i bağlı idare ve 1'i il özel idaresidir.

Şekil:2 Mali Tablo Bilgilerinin Değerlendirilmesi

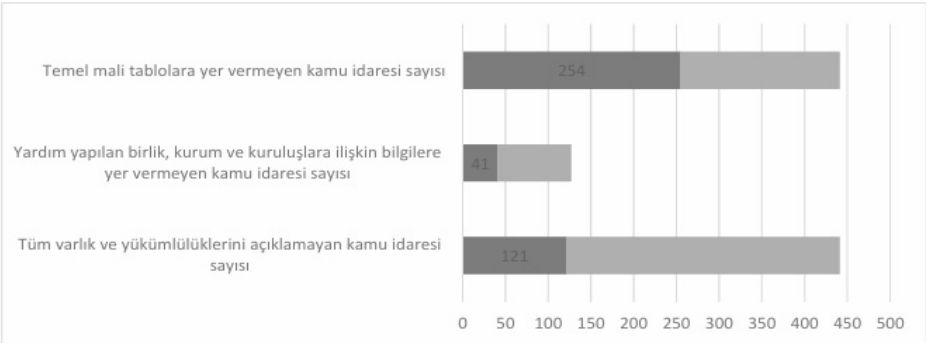

İdare faaliyet raporlarında “Mali Bilgiler” başlığı altında bilanço, faaliyet sonuçları tablosu ve nakit akış tablosu gibi temel mali tablolara ve bu tablolara ilişkin açıklamalara yer verilmelidir.

Yapılan inceleme neticesinde 254 kamu idaresinin faaliyet raporunda temel mali tablolara ve bu tablolara ilişkin açıklamalara yer vermediği görülmüştür.1 Bu idarelerden 20’si genel bütçeli idare, 64’ü özel bütçeli idare, 21’i özel bütçeli diğer idare, 2’si sosyal güvenlik kurumu, 123’ü belediye, 12’si bağlı idare, 3’ü mahalli idare birliği ve 9’u il özel idaresidir.

“Mali Bilgiler” başlığı altında yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin bilgilere yer verilmesi gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde, 127 kamu idaresi tarafından bazı birlik, kurum ve kuruluşlara yardım yapıldığı, bu idarelerden 86’sının yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşlara ilişkin bilgilere idare faaliyet raporunda yer verdiği; 41 kamu idaresinin ise yer vermediği görülmüştür. Bu idarelerden 4’ü genel bütçeli idare, 1’i özel bütçeli idare, 1’i özel bütçeli diğer idare, 32’si belediye, 2’si bağlı idare ve 1’i mahalli idare birliğidir

İdare faaliyet raporlarında “Mali Bilgiler” başlığı altında tüm varlık ve yükümlülüklerin açıklanması gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde kamu idarelerinden 121’inin varlık ve yükümlülüklerinin tamamını faaliyet raporlarında açıklamadığı tespit edilmiştir. Bu idarelerden 9’u genel bütçeli idare, 24’ü özel bütçeli idare, 7’si özel bütçeli diğer idare, 75’i belediye, 2’si bağlı idare, 3’ü il özel idaresi ve 1’i mahalli idare birliğidir..

Değerlendirmeye tabi tutulan kamu idarelerinin yaklaşık %58’i faaliyet raporunda temel mali tablolara ve bu tablolara ilişkin açıklamalara yer vermemiş, yaklaşık %27’si ise varlık ve yükümlülüklerinin tamamını açıklamamıştır. Bu durum, faaliyet raporlarıyla amaçlanan mali bilgiye yönelik kamuya hesap verme sorumluluğunun tam olarak yerine getirilmesini engellemektedir. Faaliyet raporlarının stratejik yönetim süreci ve hesap verebilirliğe temel olacak bir nitelik taşıyabilmesi için bu raporların kurumların mali tablolarını içermesi ve kurumların tüm varlık ve yükümlülüklerini açıklaması gerekmektedir.

Şekil:3 Bütçe Uygulama Sonuçlarının Raporlanmasının Değerlendirilmesi

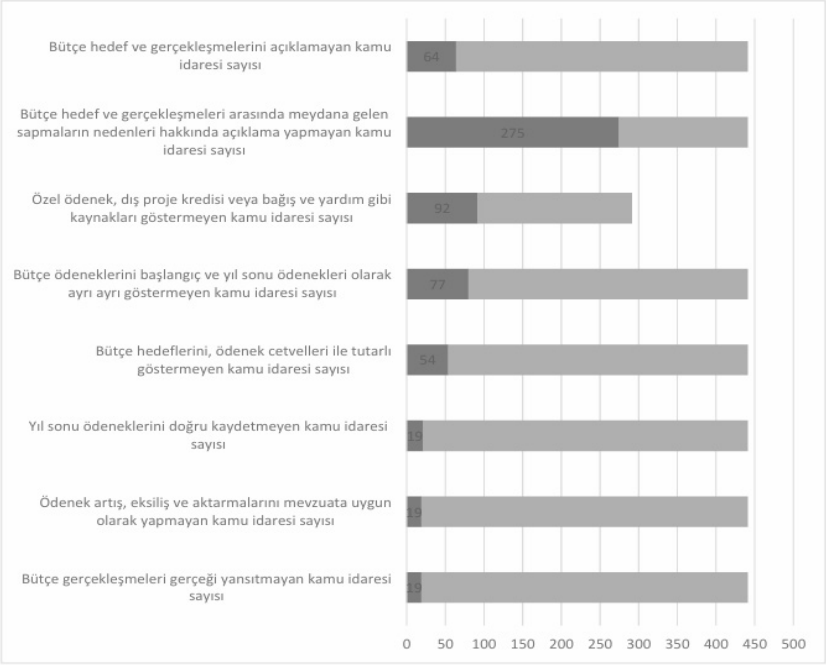

Değerlendirmeye tabi tutulan idare faaliyet raporlarında yer alan bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin bilgilerin, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasında meydana gelen sapmaların nedenlerinin açıklanması dışında, büyük ölçüde mevzuata uygun şekilde raporlandığı görülmüştür. İdare faaliyet raporlarında “Mali Bilgiler” başlığı altında yer alan bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin bilgiler bu hükme göre değerlendirilmiş ve aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

İdare faaliyet raporlarında “Mali Bilgiler” başlığı altında, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerine yer verilmesi gerekmektedir.

Faaliyet raporunu hazırlayan kamu idarelerinden 377’sinin bütçe hedef ve gerçekleşmelerini faaliyet raporunda açıkladığı, 64’ünün ise açıklamadığı görülmüştür. Bu idarelerden 3’ü genel bütçeli idare, 1’i özel bütçeli idare, 2’si özel bütçeli diğer idare, 51’i belediye, 2’si bağlı idare, 3’ü il özel idaresi ve 2’si mahalli idare birliğidir.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 381'inde bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasında sapma olduğu, ancak bu idarelerden 275'inin sapmaların nedenleri hakkında açıklama yapmadığı görülmüştür. Bu idarelerden 13'ü genel bütçeli idare, 68'i özel bütçeli idare, 21'i özel bütçeli diğer idare, 148'i belediye, 17'si bağlı idare, 5'i il özel idaresi, 2'si mahalli idare birliği ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 291'inin bütçe ile tahsis edilen ödeneklerin dışında idarenin kullanımına tahsis edilen özel ödenek, dış proje kredisi veya bağış ve yardım gibi kaynaklara sahip olduğu; bu idarelerden 92'sinin söz konusu bütçe dışı kaynakları faaliyet raporunda göstermediği görülmüştür. Bu idarelerden 8'i genel bütçeli idare, 18'i özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 55'i belediye, 6'sı bağlı idare, 2'si il özel idaresi ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 77'sinin bütçe ödeneklerini başlangıç ve yılsonu ödenekleri olarak ayrı ayrı göstermediği görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 1'i sosyal güvenlik kurumu, 61'i belediye, 6'sı bağlı idare, 2'si mahalli idare birliği ve 3'ü il özel idaresidir.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 54'ünün bütçe hedefleri ödenek cetvelleri ile karşılaştırıldığında, hedeflerin doğru gösterilmediği görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli diğer idare, 45'i belediye, 3'ü bağlı idare, 2'si mahalli idare birliği ve 1'i il özel idaresidir.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 19'unun yılsonu ödeneklerini doğru kaydetmediği görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 13'ü belediye, 1'i il özel idaresi ve 1'i sosyal güvenlik kurumudur.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 19'unun ödenek artış, eksiliş ve aktarmalarını mevzuata uygun olarak yapmadığı görülmüştür. Bu idarelerden 1'i genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli diğer idare, 2'si özel idare, 13'ü belediye ve 1'i mahalli idare birliğidir.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 19'unun bütçe gerçekleşmelerinin, düzenlilik denetimi sonuçları itibarıyla kontrol edildiğinde, gerçeği yansıtmadığı

görülmüştür. Bu idarelerden 3'ü genel bütçeli idare, 4'ü özel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli diğer idare, 1'i sosyal güvenlik kurumu ve 10'u belediyedir.

Şekil:4 Performans Bilgisinin Değerlendirilmesi

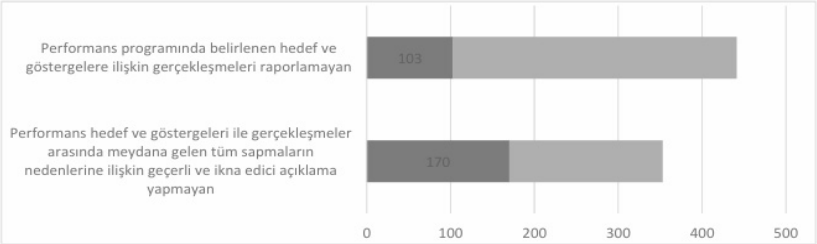

İdare faaliyet raporlarında, idarenin stratejik plan ve performans programı uyarınca yürütülen faaliyet ve projelerine, performans programında yer alan performans hedef ve göstergelerinin gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerine, diğer performans bilgilerine ve bunlara ilişkin değerlendirmelere yer verilmesi gerekmektedir.

Faaliyet raporu hazırlayan kamu idarelerinden 338'inin performans programında belirlenen hedef ve göstergelere ilişkin gerçekleşmeleri raporladığı, 103'ünün ise raporlamadığı görülmüştür. Bu idarelerden 3'ü özel bütçeli idare, 2'si özel bütçeli diğer idare, 87'si belediye, 2'si bağlı idare, 3'ü mahalli idare birliği ve 6'sı il özel idaresidir.

Faaliyet raporunu hazırlayan kamu idarelerinden 354'ünde hedef ve göstergelere ilişkin sapma olduğu görülmüştür. Ancak bu idarelerden 170'inin performans hedef ve göstergeleri ile gerçekleşmeler arasında meydana gelen sapmaların nedenlerine ilişkin açıklama yapmadıkları veya yapılan açıklamaların geçerli ve ikna edici sebeplere dayanmadığı tespit edilmiştir. Bu idarelerden 7'si genel bütçeli idare, 53'ü özel bütçeli idare, 8'i özel bütçeli diğer idare, 2'si sosyal güvenlik kurumu, 82'si belediye, 10'u bağlı idare, 1'i mahalli idare birliği ve 7'si il özel idaresidir.

III.3.Kamu İdarelerinin Mali Yönetim, İç Kontrol Sistemi ve İç Denetim İle İlgili Genel Tespit Ve Değerlendirmeler:

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 55'inci maddesinde iç kontrol, "idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünü" olarak tanımlanmıştır.

5018 sayılı Kanun ile getirilen sistem kamu kurumlarına, Kanun'un 56'ncı maddesinde belirtilen amaçları sağlamaya yönelik organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontrolleri içeren iç kontrol sistemlerini kurma ve etkin bir şekilde yürütme görevi vermiştir. İç kontrol sisteminin etkin bir şekilde kurulması kamu idarelerinin sorumluluğunda olmakla birlikte bu sistemlerin değerlendirilmesi görevi 6085 sayılı Sayıştay Kanunu ile Sayıştay'a verilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde;

-Kontrol ortamının oluşturulması bileşenine ilişkin olarak bazı kamu idarelerinde; Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlenmediği veya bunların belirlenip yazılı hale getirilmesi konusunda eksiklikler bulunduğu, İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarında eksiklikler olduğu veya bu çalışmaların yapılmadığı veya yeterli olmadığı, Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının belirlenmediği veya bunların belirlenip duyurulmasında yetersizlikler olduğu

-Hassas görevlere ilişkin olarak; Bazı kamu idarelerinde hassas görevlerin belirlenmesine ilişkin herhangi bir çalışmanın yapılmadığı veya bu çalışmaların tamamlanması, tüm birimleri kapsaması ve personele duyurulması konusunda eksiklikler olduğu

-Risk değerlendirme bileşenine ilişkin olarak **b**azı kamu idarelerinde; Stratejik Planın hazırlanmadığı, bazılarında mevzuata uygun hazırlanmakla birlikte zamanında yayımlanmadığı veya zamanında yayımlanmakla birlikte içerik olarak mevzuata uygun olmadığı, İdare Performans Programının mevzuata uygun şekilde hazırlanmamış ve zamanında yayımlanmamış olduğu veya zamanında yayımlanmakla birlikte içeriğinin mevzuata uygun olmadığı, İç kontrol risklerinin belirlenmediği veya belirlenmesine ilişkin yapılan çalışmaların yetersiz olduğu, Çalışmanın yapıldığı diğer bazı idarelerde ise; risk değerlendirme bileşeninin sonraki aşamaları olan risklerin gerçekleşme ihtimali ve önceliklendirilmesinin yapılmadığı veya çalışmalar yapılmakla birlikte yeterli olmadığı,

-Kontrol faaliyetleri bileşenine ilişkin olarak, Bazı kamu idarelerine yürütülen faaliyetlere ilişkin iş akış süreçlerinin belirlenmesine ilişkin herhangi bir çalışmanın yapılmadığı veya yapılan çalışmalarda eksiklikler olduğu, Kurum içi görevlendirmelerde görevler ayrılığı ilkesine aykırı uygulamalar bulunduğu,, İç kontrol risklerinin belirlenmesi çalışmalarına başlamış olmakla birlikte, risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin ve bu faaliyetlerden sorumlu olanların belirlenmediği veya bu konuda eksiklikler olduğu, Yetki devirlerinin mevzuata uygun olmadığı veya bazı aykırılıklar taşıdığı, Ön mali kontrol sisteminin, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmadığı veya kurulmuş olmakla birlikte iyileştirilmesi gerektiği, Ön mali kontrol yönergesi olmadığı veya mevcut olmakla birlikte eksiklikler barındırdığı,

-Bilgi ve iletişim bileşeni ile ilgili olarak bazı kamu idarelerinde; Faaliyet raporlarının hazırlanmadığı veya hazırlanmakla birlikte mevzuata uygunluk ve zamanında yayımlanma yönünden eksiklikleri bulunduğu,

-İzleme bileşenine ilişkin olarak;

İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planları ile ilgili olarak; Denetimlerde bazı kamu idarelerinin İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlamadığı, Eylem planı hazırlayan idarelerin bir kısmında ise bu planların güncellenmediği veya Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygun olmadığı,

İç denetimle ilgili olarak; Denetimlerde bazı kamu idarelerinde; İç denetim birimlerinin oluşturulmadığı veya iç denetçi ataması yapılmadığı, İç denetçisi bulunan bazı

idarelerde ise iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışmalarının yapılmadığı veya denetim çalışmaları mevcut olmakla birlikte raporlamada bazı aksaklıklar bulunduğu

-İzleme faaliyetinin gereği olarak iç kontrol sisteminin tüm birimler tarafından yıllık değerlendirmesinin yapılmadığı

tespit edilmiştir.

III.4. Mali Tabloların Hazırlanması ve Raporlanmasına İlişkin Genel Tespit Ve Değerlendirmeler

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 5'inci maddesinde kamu mali yönetiminin uyumlu bir bütün olarak oluşturulacağı ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütüleceği belirtilmiştir.

Kanun'un 6'ncı maddesi ile merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilat, ödeme, nakit planlamasının ve borç yönetiminin Hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütüleceği, Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin tüm gelirlerinin Hazine veznelerine gireceği, giderlerinin bu veznelerden ödeneceği, bu idarelerin özel vezne açamayacağı; 7'nci maddesi ile ele alınan malî saydamlık ilkesine göre her türlü kamu kaynağının elde edilmesinde ve kullanılmasında, denetimin sağlanması amacıyla kamuoyunun zamanında bilgilendirileceği öngörülmektedir.

Kanun'un "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesi, "Bütçe ilkeleri" başlıklı 13'üncü maddesi ve "Muhasebe sistemi" başlıklı 49'uncu maddelerinde; kamu idarelerince kanunla belirlenen bütçe türleri dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamayacağı; bütçelerin ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamayacağı, kamu idarelerinin tüm gelir ve giderlerinin bütçelerinde gösterileceği; kamu hesaplarının, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran her türlü işlemlerini garanti ve yükümlülüklerini belirlenmiş bir düzen içerisinde hesaplara kaydedilmesi suretiyle oluşturulacağı ve muhasebe sisteminin karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve mali raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulacağı ve yürütüleceği belirtilmiştir.

Söz konusu maddelerin, 5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci ve "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddeleri ile birlikte değerlendirilmesi sonucunda, üst yöneticinin sorumluluğunda bulunan tüm mali işlemlerin, tek bir muhasebe sistemi aracılığıyla yürütülmesi veya mali tabloların konsolide edilerek raporlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Kamu İdarelerine Ait Özel Hesaplara İlişkin İşlemlerin Muhasebeleştirilmesine Dair Yönetmelik hükümlerine göre, 01.01.2017 tarihi itibarıyla Yönetmelik kapsamındaki tüm özel hesaplara aktarılan tutarlar ile bu hesaptan yapılan kullanımların muhasebeleştirilmesinin ilgili kamu idaresinin muhasebe hizmetlerini yürüten muhasebe birimi tarafından yapılması ve özel hesaplara ilişkin malî işlemlerin kamu idaresi hesapları kapsamında ayrı bir malî tablo oluşturulmaksızın kullanıcı kamu idaresinin malî raporları içerisinde gösterilmesi gerekmektedir.

Denetimlerde mali tabloların, üst yöneticinin sorumluluğu altında bulunan kaynakların tamamını içerecek şekilde hazırlanıp hazırlanmadığı bütçeye dahil edilmeyen ve malî tablolarda raporlanmayan hesapların bulunup bulunmadığı ile ilgili olarak herhangi bir tespite yer verilmemiştir.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde; kamu idarelerinin muhasebe işlemlerinin yevmiye tarih ve numara sırasına göre ve maddeler hâlinde yevmiye defterine günlük olarak kaydedileceği, buradan da usulüne göre büyük defter ve yardımcı defterlere sistemli bir şekilde dağıtılacağı, gerçekleşme sırasına göre düzenli bir şekilde hesap dönemi başında "1" den başlamak üzere hesap döneminin sonuna kadar numaralandırılacağı ve muhasebe kayıtlarının ancak yeni bir muhasebe kaydı ile düzeltileceği belirtilmiştir.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinin yevmiye defterlerinde yevmiye numaralarının boş bırakıldığı, geçmiş tarih verilmek suretiyle geriye dönük yevmiye kaydı yapıldığı ve daha önceden yapılan kayıtların değiştirildiği,

-Mali yıla ilişkin mahsup işlemleri dışındaki muhasebe kayıtlarının izleyen yılda yapılmaya devam edildiği,

-Muhasebe kayıtlarında kurumsal kodun hatalı kullanılması sonucu gelirlerin hatalı raporlandığı,

tespit edilmiştir.

III.5.Kamu İdarelerindeki Taşınmazların, Tespit, Kayıt, Muhasebe, Kullanım, Kontrol, Satış, Tahsis Süreçleri İle İlgili Genel Tespit ve Değerlendirmeler:

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde kamu kaynağı olarak sayılan taşınmazların, mali saydamlığı ve hesap verebilirliği sağlayacak şekilde kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu itibarla, taşınmazların fiili envanterinin yapılması ve mevzuata uygun olarak belirlenen değerler üzerinden mali tablolara alınması önem arz etmektedir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Taşınmaz tahsisi" başlıklı 47'nci maddesinde, kamu idarelerinin kanunlarında ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için mülkiyetlerindeki taşınmazlarla Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri, birbirlerine ve köy tüzel kişiliklerine bedelsiz olarak tahsis edebileceği ifade edilmiştir.

Kamu idarelerince yapılacak envanter çalışmaları, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen kayıt işlemleri çerçevesinde yürütülmektedir. Kayıt işlemleri; taşınmazların fiili envanter ve değerleme çalışmalarının tamamlanması ile bu bilgilerin taşınmaz kayıtlarına işlenerek muhasebeleştirilmesini kapsamaktadır.

Taşınmazların fiili envanteri, mevcutların miktar ve cinsi ile yıl içerisindeki değişimlere ilişkin bilginin elde edilmesini ifade etmektedir. Miktar tespiti, taşınmazın tescile tabi olup olmamasına bağlı olarak değişmektedir. Tescile tabi taşınmazların mülkiyet bilgisinin tapu sicilinden elde edilmesi mümkün olup tescile tabi olmamakla birlikte kurumun tasarrufunda bulunan ve ekonomik değer taşıyan taşınmazlara ilişkin özel bir çalışma yapılması gerekmektedir. Fiili envanter çalışmaları kapsamında ayrıca taşınmazların cinsinin de tespit edilmesi, taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kayıtlarının farklılık arz etmesi durumunda anılan Yönetmelik'in 10'uncu maddesi uyarınca cins tashihinin yapılması ve taşınmazların mevcut kullanım şekli ile kayıtlara alınması gerekmektedir.

Taşınmazların kayıtlı değerlerine ilişkin düzenleme ise bahse konu olan Yönetmelik'in 5'inci maddesinde yer almaktadır. Buna göre; tapuda kayıtlı taşınmazların maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden, bu değerleri belirlenemeyenler veya tapuda kayıtlı

olmayanlardan ekonomik değer taşıyan ve kamusal ihtiyaçlarda kullanılanlar ile orta malları ve genel hizmet alanlarının ise iz bedeli ile kayıtlara alınması gerekmektedir. Ayrıca edinim sonrasında taşınmazın değerini ve kullanım süresini artıran maliyetler de Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 27'nci maddesi hükmü uyarınca kayıtlı değere ilave edilmelidir. Fiili envanter ve değerleme çalışmaları sonucunda Yönetmelik'te öngörülen form ve cetveller oluşturularak taşınmazlar kayıt altına alınmalıdır. Bu bilgilerin aynı zamanda muhasebe birimine de intikal ettirilerek mali tabloların taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunması sağlanmalıdır. Muhasebe kayıtlarının bu bilgiler ışığında ve ilgili yönetmeliklere uygun oluşturulması, kamu idaresine ait taşınmazların miktar, cins ve değerine ilişkin bilgileri içerecek şekilde ilgili hesaplarda takip edilmesi gerekmektedir.

Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170'inci maddesi ile Mahallî İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 187'nci maddesi hükümleri uyarınca, taşınmaz satış işleminin varlıktaki azalmayı ve satış bedeli ile kayıtlı veya net değer arasında oluşan farkı yansıtacak şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Net değer, amortismana tabi taşınmazlarda kayıtlı değerden birikmiş amortisman düşüldükten sonra kalan tutarı ifade etmektedir. Bu itibarla satışa konu taşınmazların kayıtlı değer ve varsa birikmiş amortisman tutarları esas alınarak kayıtlardan çıkarılması gerekmektedir. Öte yandan satış bedeli ile kayıtlı veya net değer arasında oluşan fark; olumlu ise 600 Gelirler Hesabına, olumsuz ise 630 Giderler Hesabına kaydedilerek Faaliyet Sonuçları Tablosuna yansıtılmalıdır.

Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan, özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların işgalli kullanımına ilişkin temel düzenleme, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde yer almaktadır. Mezkûr düzenleme uyarınca; taşınmaz üzerinde işgalin tespit edilmesi hâlinde geriye dönük kullanımlar için beş yılı geçmemek üzere ecrimisil tahakkuk ettirilirken, aykırılığın gelecekte devam etmesini engellemek üzere işgal edilen taşınmazın tahliye edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, ecrimisil tahakkuk ettirilmiş olması işgalciye herhangi bir hak tesis etmemekte olup söz konusu aykırılığın kaldırılmasını teminen taşınmaz üzerindeki işgalli kullanımın sona erdirilmesi gerekmektedir. Bahse konu yaptırımların uygulanması için kişinin kusurlu olması ya da kamu idaresinin bir zarara uğraması şartları aranmadığı gibi bir başka kamu idaresince

işgalli kullanılması da yaptırım uygulanmasını engellememektedir. Bu düzenleme uyarınca; taşınmaz üzerinde işgalin tespit edilmesi hâlinde geriye dönük kullanımlar için beş yılı geçmemek üzere ecrimisil tahakkuk ettirilirken, aykırılığın gelecekte devam etmesini engellemek üzere işgal edilen taşınmazın tahliye edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, ecrimisil tahakkuk ettirilmiş olması işgalciye herhangi bir hak tesis etmemekte olup söz konusu aykırılığın kaldırılmasını teminen taşınmaz üzerindeki işgalli kullanımın sona erdirilmesi gerekmektedir. Bahse konu yaptırımların uygulanması için kişinin kusurlu olması ya da kamu idaresinin bir zarara uğraması şartları aranmadığı gibi bir başka kamu idaresince işgalli kullanılması da yaptırım uygulanmasını engellememektedir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Müteahhit veya müşterinin sözleşmenin bozulmasına neden olması" başlıklı 62'nci maddesinde, sözleşme yapıldıktan sonra müşterinin taahhüdünü, şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi üzerine, idarenin en az 10 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi hâlinde, ayrıca protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatın gelir kaydedileceği ve sözleşmenin feshedilerek hesabın genel hükümlere göre tasfiye edileceği hususu düzenlenmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde, genel bütçeye dâhil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin; alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği, "İhale usullerinin neler olduğu" başlıklı 35'inci maddesinde ihale usulleri ve işin gereğine göre bu usullerden hangisinin uygulanacağının bu Kanun hükümlerine uyularak idarelerce tespit edileceği belirtilmektedir. Söz konusu idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmazların hangi amaçlar doğrultusunda olursa olsun özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, kiralama ve gayri ayni hak tesisi işlemlerinin 2886 sayılı Kanun kapsamında belirtilen usul ve esaslar dâhilinde yapılması gerekmektedir. Buna ek olarak istisnaları olmakla beraber kiraya verilecek taşınır ve taşınmaz malların kira süresinin on yıldan çok olamayacağı "Kiralarda sözleşme süresi" başlıklı 64'üncü madde ile hüküm altına alınmıştır. Öte yandan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile kiralama işlemleri hakkında yeni düzenlemeler getirilerek 339'uncu maddede; kamu kurum ve kuruluşlarının hangi usul ve esaslarla yapılmış olursa olsun konut ve çatılı işyeri kiralamalarında Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş, 347'nci maddesinde ise belirli

ve belirsiz süreli kira sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin şartlara yer verilmiştir. Madde hükmünde; belirli süreli sözleşmelerde süre bitiminden en az onbeş gün önce kiracı bildirimde bulunmadıkça sözleşmenin aynı koşullarda bir yıl için uzatılmış sayılacağı, kiraya verenin, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremeyeceği ancak on yıllık uzama süresi sonunda kiraya verenin herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebileceği, belirsiz süreli kira sözleşmelerinde ise kiraya verenin kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebileceği düzenlenmiştir. Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere taşınmaz kiralama ve gayri ayni hak tesisi işlemlerinin 2886 sayılı Kanun'da öngörülen ihale usulleri ile yapılması gerekmektedir. Kira sözleşmesi ise kiracı bildirimde bulunmadıkça on yıl süre ile uygulanmaya devam edecek olup bu sürenin sonunda kiraya veren tarafından sona erdirilebilecektir. Kiralama akdinin ve gayri ayni hak tesisinin sona ermesini takiben taşınmazın tekrar üçüncü kişilerin kullanımına bırakılması ancak 2886 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak yeniden ihaleye çıkılması ile mümkündür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre ihtiyaçların en iyi şekilde, uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması esas olup Kanun kapsamındaki işlerde tekliflerin gizli olarak verilmesini sağlayan kapalı teklif usulünün esas olduğu belirtilmiş ve istisnai olarak Kanun'un 51'inci maddesinde sayılan işlerin pazarlık usulüyle yaptırılabileceği hüküm altına alınmıştır. İlgili maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde ise kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisinin pazarlık usulü ile ihale edilebileceği belirtilmiştir. Aynı Kanun'da geçen "Devletin özel mülkiyetindeki" ve "Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler" ifadeleri ile Hazine taşınmazları tarif edilmekte olup belediye, il özel idaresi, üniversite gibi kamu idarelerinin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır

Denetimlerde,

-Bazı kamu idarelerine ait taşınmazlara ilişkin fiili envanter çalışmalarının tamamlanmadığı, Bazı kamu idarelerinde Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına

İlişkin Yönetmelik'in hükümleri çerçevesinde taşınmazların değerlerinin belirlenmediği, Taşınmazların edinimi ve elden çıkarılmasının takibinin yapılmaması nedeniyle taşınmazların eksik veya fazla tutarlarla muhasebeleştirildiği ya da hatalı muhasebe hesaplarına kaydedildiği, Değer artırıcı harcamaların uygun şekilde muhasebeleştirilmediği, Cins tashihinin yapılmadığı, muhasebe kayıtlarına yansıtılmadığı ve ilgili hesaplarda takip edilmediği

-Bazı kamu idarelerinde, tahsis işlemine konu edilen taşınmazların doğru muhasebeleştirilmediği, ya da hatalı muhasebeleştirildiği ve bu sebeple söz konusu taşınmazların mülkiyet ve kullanım durumlarına ilişkin sağlıklı bilgiye ulaşılamadığı ve bahse konu olan taşınmazların değerinin belirlenmesine ilişkin çalışmaların tamamlanmadığı,

-Bazı kamu idarelerinde, satış işleminin muhasebeleştirilmesinde taşınmazların kayıtlı değeri yerine satış bedelinin esas alındığı veya satış bedelinin tamamının gelirler hesabına aktarıldığı, Taşınmazların satış işlemi tamamlanmamasına rağmen ilgili hesaplardan düşüldüğü,

-Bazı kamu idarelerinde; taşınmazın işgalli kullanımının tespitine yönelik çalışmaların mevzuat gereklerine uygun yürütülmediği, işgal tespit edilenlerde ecrimisil tahakkuk ettirilmediği ya da eksik tahakkuk ettirildiği veyahut ecrimisil tahakkuk ettirilmekle birlikte taşınmaz tahliye edilmediğinden mevzuata aykırı kullanımların devam ettiği, bazılarında ise bu taşınmazlara ilişkin giderlerin ilgili idareler tarafından karşılandığı,

Denetimlerde bazı kamu idarelerine ait taşınmazların kiralanmasında; Kira sözleşmelerinde yer alan hükümlere aykırı bir şekilde; kullanım alanlarının genişletildiği, İdareden izin alınmadan onaylı projelerde yer almayan imalatların yapıldığı ve sözleşmede yer almayan gelir getirici faaliyetlerde bulunulduğu ve sözleşmede yer alan faaliyetlerin eksik yapıldığı veya taşınmazın sözleşmede belirtilen amaca aykırı kullanıldığı, Kira tahsilatlarının öngörülen sürelerde yapılamadığı, Gider aboneliklerinin kiracılar tarafından devralınmadığı ve/veya ilgili giderlerin idare bütçesinden ödendiği, Taşınmazın sözleşmeye aykırı bir şekilde üçüncü kişilere devredildiği, Müşteri tarafından karşılanması gereken bakım-onarım, sigorta vb. giderlerin idare tarafından ödendiği tespit edilmesine unlara rağmen kamu idareleri

tarafından sözleşmeye aykırılıkların düzeltilmediği veya sözleşmenin feshine ilişkin süreçlerin başlatılmadığı

Denetimlerde bazı kamu idarelerinin mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınmaz malların ihale düzenlenmeksizin doğrudan kiraya verildiği ya da bu taşınmazlarda gayri ayni hak tesis edildiği, 2886 sayılı Kanun'a göre ihaleye çıkılarak kiralanan ya da gayri ayni hak tesis edilen taşınmazların, süre sonunda yeniden ihale düzenlenmeden süre uzatımı yoluyla aynı kişilere kiralandığı, Bazı kamu idarelerine ait bazı taşınmazların 2886 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında pazarlık usulüyle kiraya verildiği,

Bazı kamu idarelerinde, ihale aşamasında tahmin edilen kira bedelinin belirlenmesine yönelik çalışmaların mevzuatta öngörülen şekilde yürütülmemesi nedeniyle ilk yıl kira bedelinin rayiç değeri yansıtacak şekilde belirlenmediği veya 5 yıldan uzun süreli kiraya verilen veya 5 yıldan kısa süreli olmakla beraber beş yıldan sonra yenilenen kira sözleşmesi bulunan taşınmazların kira bedellerinin günün emsal ve rayiç bedellerine göre güncellenmediği

tespit edilmiştir.

III.6.Kamu İdarelerindeki Taşınırların Kayıt, Muhasebe, Kullanım, Kontrol, Devir, Tahsis Süreçleri İle İlgili Genel Tespit ve Değerlendirmeler:

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Taşınır mal yönetim hesabı" başlıklı 34'üncü maddesine göre taşınır mal yönetim hesabı, önceki yıldan devredilen, yılı içinde giren, çıkan ve ertesi yıla devredilen taşınırlar ile yılsonunda yapılan sayım sonucu bulunan fazla ve noksanları göstermektedir. Maddede taşınır mal yönetim hesabının hangi cetvellerden oluştuğu, nasıl hazırlanacağı ve nerelere gönderileceği ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in 13'üncü maddesine göre taşınırlar, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hale geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hallerinde çıkış kaydedilir ve bu giriş ve çıkış kayıtları taşınır işlem fişine dayanılarak yapılır.

Aynı Yönetmelik'in "Taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin muhasebe birimine bildirilmesi" başlıklı 30'uncu maddesinde yer verilen hükümler gereğince 150 İlk Madde ve Malzemeler Hesabı'nda izlenen tüketim malzemelerinin çıkışları için düzenlenen Varlık İşlem Fişleri muhasebe birimine gönderilmeyecek, bunun yerine aylık dönemler itibarıyla Taşınır II. Düzey Detay Kodu bazında düzenlenen onaylı bir liste ilgili dönemi takip eden dönemde, son dönem listesi ise en geç yılın son iş günü mesai bitimine kadar muhasebe birimine gönderilecektir.

Yönetmelik'in "Taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri" başlıklı 6'ncı maddesinde; taşınır kayıt ve işlemleri ile kontrol işlemlerini yürütmek üzere taşınır kayıt yetkilileri ile taşınır kontrol yetkililerinin görevlendirileceği ve bu iki görevin aynı kişide birleşemeyeceği, "Ambar devir işlemleri" başlıklı 33'üncü maddesine göre de taşınır kayıt yetkilileri, sorumlulukları altındaki ambarlarda bulunan taşınırları ve bunlara ilişkin kayıt ve belgeleri, yerlerine görevlendirilenlere devretmeden görevlerinden ayrılamayacakları ve söz konusu devrin "Ambar Devir ve Teslim Tutanağı" düzenlenerek yapılacağı belirtilmektedir.

Yönetmelikte giriş kaydı yapılan dayanıklı taşınırlara, taşınır kayıt ve kontrol yetkilisi tarafından bir sicil numarası verilmesi ve bu numaranın yazma, kazıma, damga vurma veya etiket yapıştırma suretiyle taşınırın üzerinde kalıcı olacak şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dayanıklı taşınırların kişilerin kullanımına verilmesi durumunda da Taşınır Teslim Belgesi düzenlenmesi gerekmektedir. Taşınır Kod Listesinin (B) bölümünde gösterilen taşınırlardan oda, büro, bölüm, geçit, atölye, garaj ve servislere ortak kullanım amacıyla tahsis edilen taşınırlar için ise Dayanıklı Taşınırlar Listesi düzenlenmelidir.

Amortisman ve Tükenme Paylarına ilişkin 47 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinde, dayanıklı taşınırların her biri için yapılan harcamalardan belirli limiti aşanların değer artırıcı harcama olarak kabul edilmesi gerektiği ve henüz amortisman ayırma süresini tamamlamamış olan duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamaların varlığın maliyet bedeline eklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ve Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri

ise kurum faaliyetlerinde kullanılmak veya tüketilmek üzere satın alınan veya üretilen tüketim malzemelerinin, öncelikle 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına borç, ilgili hesaplara alacak kaydedilmesi, söz konusu malzemelerden tüketilmek amacıyla kamu idaresinin ilgili birimlerine verilenlerin veya kullanılanların ise, ilgili gider hesabına borç, 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına alacak kaydedilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Yine aynı Yönetmeliklere göre kurum faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü dayanıklı taşınırın edinildiğinde ilgili varlık hesabına kaydedilmesi gerekmektedir. Elden çıkarılacak maddi duran varlıkların hurdaya ayrılması işlemleri de yine bu Yönetmeliklerde yer alan hükümlere göre yapılmalıdır.

Denetimlerde, bazı kamu idarelerinde yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı olarak;

-Taşınır yönetim dönemi hesabının hazırlanmadığı,

-Taşınırların yılsonu sayımlarının yapılmadığı,

-Bedelsiz olarak kuruma intikal eden taşınırların muhasebeleştirilmediği, hatalı muhasebeleştirildiği ya da bütçe geliri ile ilişkilendirildiği,

-Taşınır kayıtları ile muhasebe kayıtları arasında, fiilen kurum stoklarında bulunan taşınırlar ile taşınır kayıtları arasında veya fiilen kurum stoklarında bulunan taşınırlar ile muhasebe kayıtları arasında tutarsızlık bulunduğu,

-İlk Madde ve Malzeme Hesabına kaydedilmesi gereken mal ve malzemelerin ilgili hesaba kaydı yapılmaksızın doğrudan giderleştirildiği, veya tüketim malzemesi çıkışlarının düzenli olarak muhasebe birimine bildirilmediği,

-Kamu idaresi bünyesinde üretilen mal ve malzemelerin taşınır kayıtlarına alınmadığı,

-Varlık hesaplarına kaydedilmesi gereken dayanıklı taşınırların ilgili hesaba kaydı yapılmaksızın doğrudan giderleştirildiği veya dayanıklı taşınırlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili maddi duran varlıkların maliyet bedeline eklenmeyerek doğrudan giderleştirildiği,

-Taşınır konsolide görevlilerinin belirlenmediği,

-Taşınır kayıt yetkilileri ile kontrol yetkilisinin belirlenmediği veya bu görevin aynı kişide birleştiği,

-Taşınır kayıt yetkililerinin görevden ayrıldığı durumlarda devir işlemlerinin yapılmadığı ve Ambar Devir ve Teslim Tutanağının düzenlenmediği,

-Dayanıklı taşınırlara sicil numarası verilmediği veya sicil numaralarının taşınır üstünde bulunmadığı, ortak kullanıma verilen taşınırlar için Dayanıklı Taşınır Listesi düzenlenmediği,

-Taşınır işlemlerinin özelliklerine göre tutulması gereken defterlerin tutulmadığı,

-Taşınır teslim belgesi ve taşınır işlem fişlerinin düzenlenmediği,

-Hurdaya ayrılan taşınırların ve bunlara ilişkin amortismanların muhasebeleştirilmediği veya eksik muhasebeleştirildiği, hurdaya ayrılan varlıklardan elden çıkarılmış olanların muhasebe kayıtlarından çıkışının yapılmadığı, fiilen kullanım özelliği taşımayan ve hurdaya ayrılması gereken taşınırların hurdaya ayrılmadığı, hurdaya ayrılan taşınırların ise ilgili Kuruma satışının yapılmadığı

tespit edilmiştir.

III.7.İhale Kanunlarına Göre Yürütülen İşlemlerle İlgili Genel Tespit ve Değerlendirmeler:

Kamu ihale usulleri ve ilkeleri temel olarak iki ayrı kanunda düzenlenmiştir. Kiraya verme ve satış gibi gelir getirici faaliyetler için 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu; mal ve hizmet satın alma ile yapım işleri gibi harcama niteliğindeki faaliyetler için ise 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve ikincil mevzuat uygulanmaktadır. 4734 sayılı Kanun'a göre yapılan ihalelere ilişkin sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması ise 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ve ilgili ikincil mevzuata göre yapılmaktadır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel ilkeler" başlıklı 5'inci maddesi ile idareler; ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu tutulmuşlardır.

Söz konusu Kanun uyarınca yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel ihale usulleri olduğu ve aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işlerinin bir arada ihale edilemeyeceği belirtilmiştir.

4735 sayılı Kanun'un sözleşme kapsamında yaptırılabilecek ilave işleri düzenleyen 24'üncü maddesinde iş artışına, öngörülemeyen durumlarda, işin sözleşmeye esas proje içinde kalması ve idareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması hallerinde gidilebileceği ifade edilmiştir

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "İlkeler" başlıklı 2'nci maddesinde de söz konusu Kanun kapsamında yapılacak ihalelerde açıklık ve rekabetin sağlanmasının esas olduğu belirtilmiştir.

Denetimlerde bazı kamu idarelerinde 4734 sayılı İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelere ilişkin olarak;

-İhale hazırlık çalışmalarında gerekli özenin gösterilmemesi nedeniyle, ihale süreçlerinde gecikmelerin yaşanması, ihalelerin iptal edilmesi ve belirlenen yeterlilik kriterini karşılamayan yüklenicilerin seçilmesi gibi sorunların yaşandığı, bu nedenlerle iş artışı ve azalışlarının yaygın hale geldiği,

-Kamu ihale mevzuatındaki sınırlamaların ötesinde, isteklilerin ihalelere katılımını sınırlayacak şekilde bilgi ve belge istendiği, teknik şartnamelerde belirli marka ve modellere işaret edildiği,

-İhale dokümanını oluşturan belgelerde çelişkiler ve noksanlıklar olduğu,

-Farklı istekliler tarafından karşılanması mutat olan ihtiyaçların tek bir ihalede birleştirildiği;

-4734 sayılı Kanun Kapsamında temin edilmesi gereken ihtiyaçların mevzuatta öngörülen koşullar sağlanmadığı halde istisna kapsamında satın alındığı,

-Aralarında doğal bir bağlantı bulunmadığı halde mal ve hizmet alımı ile yapım işinin bir arada ihale edildiği,

-Temel ihale usulleri (açık ihale ve belli istekliler arasında ihale) ile karşılanması gereken ihtiyaçların, 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sayılan şartlar gerçekleşmemesine rağmen pazarlık usulü ile karşılandığı,

-Temel ihale usulleri ile karşılanması gereken ihtiyaçların, her yıl Kamu İhale Kurumunca belirlenmiş olan parasal limitlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin ile karşılandığı

-İhale usulleri ile temin edilmesi gereken ihtiyaçların doğrudan temin ile satın alındığı,

-Doğrudan Temin Usulünün uygulanmasında mevzuat hükümlerine uyulmadığı (Belli süreyi gerektiren doğrudan temin tedariklerinde sözleşme yapılmadığı, Alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kamu İhale Kurumunun internet sayfasındaki yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığının kontrol edilmediği, Yaklaşık maliyetin mevzuata uygun olarak belirlenmediği, Hakediş raporunun düzenlenmediği, Piyasa araştırmasının yapılmadığı, Doğrudan Temin Kayıt Formunun EKAP üzerinden doldurulup kayıt altına alınmadığı),

-Bazı kamu idareleri tarafından gerçekleştirilen yapım işlerine ilişkin projelerin hazırlık aşamasında yeterli özenin gösterilmemesi nedeniyle projelerde eksiklik ve hataların bulunduğu ve dolayısıyla uygulama aşamasında çeşitli aksaklıkların meydana geldiği,(Gerçekleştirilen yapım işi ihalelerinde, uygulama projelerinin yapım işinin her türlü ayrıntısını göstermediği, bu nedenle işin yapımı sırasında proje değişikliğine gidilmesi, iş artışı ve azalışı yapılması gibi hususların yaygın olduğu, Yapım işinin ihale ilanı ve dokümanında kesin proje üzerinden birim fiyat teklif alınmak suretiyle ihaleye çıkılacağı belirtilmiş olmasına rağmen kesin projeler hazırlanmadan veya ön proje niteliğinde hazırlanan projelerle ihaleye çıkıldığı, Uygulama projesi çizilerek anahtar teslimi götürü bedel usulüne göre ihale edilmesi gereken bina yapım işlerinde birim fiyat teklif usulüne göre ihaleye çıkıldığı),

-Yapım işlerinde İş artışı ve/veya süre uzatımı yapılmasına rağmen zeyilname ile sigorta bedelinin arttırılmadığı ve/veya sigorta süresinin uzatılmadığı, İnşaat sigortası (bütün riskler) kapsamında yer alan bazı risk kalemlerinde muafiyet oranının %2'den fazla belirlendiği,

-Yapım işlerinde,kamu idaresinin onayı olmadan alt yüklenici çalıştırıldığı, Yapım işlerinde alt yükleniciye yaptırılabilecek işler ile ilgili sınırlamalara uyulmadığı, İdareye sunulan alt yüklenici sözleşmelerinde damga vergisinin ödenip ödenmediğinin kontrolünün sağlanmadığı, Alt yüklenicilerin Sosyal Güvenlik Kurumuna olan borcunun sorgulanmadığı,

Doğrudan temin ve pazarlık usulü ile yapılan alımlarda kamu ihale kurulunun uygun görüşü olmadan limitin aşıldığı,

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu Uyarınca yapılan ihalelerde

-Kanun'da yer alan ilkelere aykırı hususlar bulunduğu,

-Şartnamelerde bulunması zorunlu olan hususların şartnamelere eklenmediği,

-İlanların usulüne uygun yapılmadığı,

-Tahmini bedelin mevzuata uygun bir şekilde belirlenmediği,

-İhalelere katılmaya ilişkin yasaklılık kontrollerinin yapılmadığı,

-Sözleşme yapılması gereken durumlarda sözleşmenin hiç yapılmadığı ya da ihale

koşullarına uygun yapılmadığı,

-Bazı idarelerde kesin teminatın alınmadığı, bazı idarelerde ise oranların doğru belirlenmediği ya da her yıl cari yıl tutarları üzerinden kesin teminatın güncellenmediği,

- Yapılan sözleşmelerin notere tasdik ettirilmediği,

-Sözleşmelerin devrinde gerekli iznin alınmadığı,

-Sözleşme hükümlerinin yerine getirilmediği durumlarda mevzuat çerçevesinde uygulanması gereken yaptırımların (fesih, yasaklama, kesin teminatın gelir kaydedilmesi vb.) uygulanmadığı

tespit edilmiştir.

III.8.Kamu İdarelerindeki Mali İşlemler Dışındaki Bazı Hususlarla İlgili Genel Tespit ve Değerlendirmeler:

İdari para cezalarının tebliğ edilmediği ve bu suretle tahakkuk ettirilmediği, Kesilen idari para cezalarının muhasebe birimlerince faaliyet alacakları hesap grubunda izlenmediği, tahsil edildiğinde muhasebeleştirildiği ve bu suretle idari para cezalarına ilişkin işlemlerin tahakkuk esasına göre yürütülmediği, İdari para cezası peşin ödeme indirimlerinin İndirim, İade ve İskontolar Hesabında muhasebeleştirilmeksizin gelir kaydı yapıldığı, Kesilen idari para cezalarının nazım hesaplarda izlenmediği

-Vadesi geçmiş alacaklar için takip ve tahsil işlemlerinin yapılmadığı ve söz konusu alacakların ilgili hesaplara kaydedilmediği,

-Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği'ne aykırı uygulamalar bulunması,(Kendi bütçeleri veya tasarrufları altında bulunan mali kaynakların kamu sermayeli bankalar dışında değerlendirildiği, Kredi kartları ile yapılan tahsilatların banka hesaplarına aktarılma süresinin 20 günü aştığı, Banka ile yapılan protokol hükümlerine göre kredi kartları ile yapılan tahsilatın hesaplara aktarılması sürecinde bankaya komisyon ödendiği, İhtiyaç fazlası olan mali kaynağın uygun değerlendirme araçları ile değerlendirilmediği).

-Enerji müsaadesi alınabilmesi için kamu idareleri tarafından karşılanan yatırım giderlerinin elektrik dağıtım şirketlerinden talep edilmemesi, söz konusu tesis ve trafoların bakımının yüksek maliyet, teknik donanım ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bu tesislerin kaydi olarak da müştemilatı ile birlikte ilgili dağıtım şirketine devredilmesi gerekirken devredilmemesi

-Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı yapılması,

-işçilerin yıllık ücretli izinlerini kullanmayarak biriktirdiği, bunun sonucunda iş akdinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçilere önceki yıllarda kullanmadıkları yıllık izinler için sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücret üzerinden toplu olarak ödeme yapılmak zorunda kalınması,

-Tasarruf Tedbirleri Genelgesine aykırı uygulamalar bulunması (Kurum taşıtlarının bakım onarım harcamalarının yüksek olması, genelgede belirtilen taşıt yaş sınırlarına, yerlilik şartlarına ve motor hacmi sınırlarına riayet edilmemesi, Hizmet içi eğitim ve kurum içi istişare toplantısı gibi organizasyonların hizmet alım yöntemi kullanılarak otelde gerçekleştirilmesi,yönelik basım hizmet ihaleleri gerçekleştirildiği ve kitapçık, takvim, ajanda, el ilanı, katalog gibi dokümanlar için basım hizmeti harcaması yapıldığı,

Uluslararası toplantılar ve milli bayramlar haricindeki faaliyetler sebebiyle temsil ve tören harcaması yapılması),

-Genel bütçeye aktarılması gereken gelir fazlalarının bazı düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından zamanında gönderilmediği; bazılarının ise hem zamanında göndermediği hem de eksik gönderilmesi,

-SGK'ya fiilen ödenmeyen primlerin dönem kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alındığı ancak ticari bilanço karına kanunen kabul edilmeyen gider olarak eklenmemesi,

-Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan faaliyet ve alacak hesaplarına ilişkin tahsilatın Emanetler Hesabında izlenmesi,

-Tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan kredilerden alacakların ve yapılan tahsilatın mali tablolarda doğru şekilde gösterilmemesi,

-Bilişim sistemleri arasında entegrasyon sağlanamaması nedeniyle muhasebe kayıtlarının gerçeği yansıtmaması,

-Bilimsel araştırma projelerine yapılan desteklerde hatalı uygulamalar bulunması,(Bilimsel araştırma projelerinin finansmanı için tahsis edilen kaynakların, bilimsel araştırma projesi tanımına ve amacına uygun olmayan yerlerde kullanıldığı, Bilimsel araştırma projelerine ilişkin projenin başlama tarihinden itibaren her altı ayın son haftası içinde ara rapor vermeleri ve proje neticesinde kesin rapor sunulması gerekmekte iken projelere ait ara ve sonuç raporlarının teslim edilmediği veya geç teslim edildiği, Desteklenen projeler kapsamında edinilen taşınırların, projenin sona ermesini müteakip proje yürütücülerinin zimmetinde bırakılması nedeniyle diğer personel tarafından kullanılabilmesi imkânının sağlanmadığı, Süresi geçtiği halde tamamlanmayan projelerin bulunduğu, Projelerde taahhüt edilen yayın şartlarının yerine getirilmediği),

Bazı üniversitelerde, üniversite tıp fakültesi hastanesi yönetim kurulu kararı ile Sağlık Bakanlığının belirlediği fiyatın üzerinde bir fiyat belirlendiği, söz konusu sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirin danışmanlık hizmeti olarak değerlendirilmesi sonucunda öğretim üyelerine herhangi bir tavan uygulanmaksızın ek ödeme olarak dağıtılması,

-Yükseköğretim Kalite Kurulu üyelerinin, dış değerlendirme programı çerçevesinde bulundukları dönemdeki konaklama, ulaşım ve yolluk giderlerinin üniversite bütçelerinden karşılanması,

-Bazı üniversitelerde anonim şirket olarak kurulması gereken teknoloji transfer ofisinin kurulmadığı ya da rektörlüklere bağlı koordinatörlük olarak kurulduğu veya iş ve işlemlerinin teknokent anonim şirketi eliyle yürütüldüğü,

-Sosyal Güvenlik Kurumu alacaklarının takibinde kuruma ait bilgi işlem sistemleri arasında entegrasyonun sağlanmamış olması (SGK'nın alacaklarına ilişkin işlemlerin tahakkuk esasına göre gerçekleştirilmemesi nedeniyle mali tabloların cari ve geçmiş dönemde Kurum alacağına dönüşmüş tutarları tam olarak yansıtmaması),

-Sosyal Güvenlik Kurumunun faaliyet ve alacak hesaplarına ait tahsilatın Emanetler Hesabında izlenmesi,

III.9.Kamu İdarelerindeki Mali İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi ve Muhasebe Hesaplarının Kullanımı İle İlgili Genel Tespit ve Değerlendirmeler: [3]

--Tek Hazine Kurumlar Hesabının bakiye verdiği,

-Bazı kamu idarelerinde vadesi geçmiş alacakların 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına kaydedilmediği, söz konusu alacaklar için takip ve tahsil işlemlerinin yapılmadığı, Tahakkuk ettirilen alacaklardan takibe alınanların 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı'nda muhasebeleştirilmediği,

-Bazı kamu idarelerinde gayrimaddi hak alımlarının maddi olmayan duran varlıklara ait ilgili hesaplarda muhasebeleştirilmeden doğrudan giderleştirildiği, bunlara ilişkin amortisman kayıtlarının yapılmadığı,

-Mevzuat hükümlerine aykırı olarak; Kişilerden Alacaklar Hesabında yer alan tutarların takip ve tahsil edilmediği ve Sayıştay tarafından tazmin hükmedilen tutarların Kişilerden Alacaklar Hesabına kaydedilmediği,

[3] Bu tespitler; Bakanlıklar, kamu idareleri ile bunlara bağlı döner sermayeler, özel hesaplar, sosyal tesisler ve kantinler olmak üzere tümünü konsolide bir biçimde içermektedir.

-Bazı kamu idarelerinin kendi personeli ve hizmet alımı suretiyle çalıştırdıkları personel için kıdem tazminatı karşılığı ayırmadığı, kıdem tazminatı ödemelerinin muhasebeleştirilmesinde ilgili hesapların kullanılmadığı, kıdem tazminatı karşılık hesabı kullanmadığı, kıdem tazminatlarının karşılık hesapları kullanılmadan doğrudan giderleştirildiği ve kıdem tazminatı karşılıklarının muhasebeleştirilmesinde dönemsellik ilkesine uyulmadığı,

-Maliyet hesaplarının kullanılmadığı,

-Haklar Hesabının kullanılmadığı, bu hesaba bilançoda yer verilmediği, Haklar Hesabına kayıt yapılmadığı ve amortisman ayrılmadığı, Haklar Hesabında izlenmesi gereken tutarların doğrudan giderleştirildiği, 260 Haklar Hesabı yerine 630 Giderler Hesabının çalıştırıldığı, Patent hakkının Haklar Hesabında izlenmediği,

-Verilen Depozito ve Teminatlar Hesaplarının kullanılmadığı veya yanlış ve hatalı kullanıldığı, Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabının gerçeği yansıtmadığı, Verilen depozito, teminat, güvence bedelinin Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabında muhasebeleştirilmediği, doğrudan giderleştirildiği, hatalı muhasebeleştirildiği,

-Tahsisli kullanılan taşınmazların mevzuata uygun olarak muhasebeleştirilmediği, hatalı uygulamalar olduğu,

-Tahsisli kullanılan taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların varlık hesaplarında aktifleştirilmediği, amortisman kayıtlarının yapılmadığı,

-Taşınmazlara yapılan değer arttırıcı harcamaların ilgili taşınmazın kayıtlı değerine ilave edilmediği,

-Taşınmazlara ait değer artırıcı harcamaların maliyete eklenmediği, doğrudan gider kaydedildiği,

-İlk madde ve malzeme niteliğindeki varlıklar ile demirbaşların ilgili varlık hesaplarına alınmaksızın doğrudan giderleştirildiği, İlk Madde ve Malzeme Hesabında izlenen tüketim malzemelerinden kullanılanların mevzuata uygun muhasebeleştirilmediği, çıkış kaydının düzenli yapılmadığı,

-Gelecek aylara ait olan peşin ödenen kira giderlerinin muhasebeleştirilmesinde dönem ayırıcı hesapların kullanılmadığı, Peşin ödenmiş kira giderlerinin Gelecek

Aylara Ait Giderler ve Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesaplarında izlenmediği, Peşin ödenen kira bedellerinin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmediği, tahakkuk kaydının yapılmadığı,

-Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin Gelecek Aylara/Yıllara ait Gelirler Hesabında takip edilmediği, Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin muhasebeleştirilmesinde dönem ayırıcı hesapların kullanılmadığı,

-Devam etmekte olan yatırımlara ilişkin tutarların Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmediği ve yapımı tamamlananların bu hesaptan ilgili varlık hesaplarına aktarılmadığı,

- Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında takip edilen yatırımlardan, tamamlananların ve geçici kabulü yapılan yatırımların Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında tutulduğu, ilgili Maddi Duran Varlıklar Hesabına aktarılmadığı,

-Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının hatalı kullanıldığı, gerçek durumu yansıtmadığı, yapılmakta olan yatırımların ilgili varlık hesabında aktifleştirilmediği, yapılmakta olan yatırım niteliğindeki harcamaların doğrudan gider kaydedildiği,

-Duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamaların doğrudan gider kaydedildiği,

-Değer arttırıcı harcamaların ilgili Varlık Hesabına kaydedilmediği,

-Maddi olmayan duran varlık alımlarının doğrudan giderleştirildiği ve amortisman ayrılmadığı,

-Amortismana tabi varlıklar için amortisman kaydı yapılmadığı,

-Maddi Olmayan Duran Varlıklar Hesabına ilişkin tutarların ilgili varlık hesaplarında takip edilmediği, bunlar için amortisman ayrılmadığı eksik veya fazla amortisman ayrıldığı, mevzuata uygun ayrılmadığı,

-Maddi Olmayan Duran Varlıklar Hesabına ilişkin tutarların ilgili haklar hesaplarında takip edilmediği,

-Maddi Duran Varlıklar için amortisman ayrılmaması, maddi duran varlıklara ilişkin amortisman kayıtlarının hatalı yapılması veya fazla amortisman ayrılması, mevzuata uygun olarak yapılmaması,

-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı için eksik amortisman ayrıldığı, amortisman ayırma işlemlerinde hatalar bulunduğu, -Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı bakiyesi ile Birikmiş Amortismanlar Hesabı bakiyesinin birbirine eşit olmadığı,

- Maddi Duran Varlıklar için yapılan harcamaların doğrudan giderleştirildiği,

-Geçici kabul işlemleri yapılan maddi duran varlık yatırımlarına ilişkin tutarların ilgili oldukları varlık hesaplarına alınmayarak mali tablolarda gösterilmediği, amortisman ayrılmadığı,

-Geçici kabulü yapılan binalara ait tutarların Binalar Hesabına aktarılmayıp, Yapılmakta olan Yatırımlar Hesabında izlenmeye devam edildiği,

- Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilmesi gereken harcamaların farklı hesap kodlarında yer alması,

- Hizmet Üretim Maliyeti Hesabının kullanılmaması,

-Tahsili şüpheli hale gelen alacakların şüpheli ticari alacaklar hesabında takip edilmediği ve karşılık ayrılmadığı,

-Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının hatalı kullanıldığı, hesaba eksik kayıt yapıldığı veya hesabın gerçeği yansıtmadığı,

-Yevmiye defterinde boş yevmiye kayıtlarının bulunduğu, bazı yevmiye numaralarının boş bırakıldığı, Yevmiye defterinde yevmiye numaralarının sıralı olarak birbirini takip etmediği, geriye doğru kayıt yapıldığı,

-Maddi duran varlıkların, taşınırların hurdaya ayırma işlemlerinde Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının kullanılmadığı veya gerekli kayıtların yapılmadığı,

-Hurdaya ayrılan maddi duran varlıkların muhasebe kayıtlarında izlenmediği, Hurdaya ayırma işlemlerinde birikmiş amortisman tutarlarının devredilmediği, Fiilen kurum envanterinden çıkarılan hurdaların 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı'nda kayıtlarından düşülmediği,

-İş Avans ve Krediler Hesabının hatalı kullanıldığı veya bu hesaba kayıt yapılmadığı,

-Vadesinde tahsil edilmeyen alacaklar için Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabının kullanılmadığı, bu hesabın mali tablolarda yer almadığı,

-Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabının hatalı kullanıldığı,

-Yazılım/Lisans/Patent/Telif Hakkı/Harita Plan, Proje alımları niteliğindeki gayrimaddi hak alımlarının 260 Haklar Hesabı'nda muhasebeleştirilmediği, doğrudan giderleştirildiği,

-Bütçe Emanetleri Hesabının hatalı kullanıldığı,

-Emanetler Hesabının hatalı kullanıldığı,

-Mutemetler Cari Hesabının amacı dışında kullanıldığı,

-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplarının hatalı kullanıldığı,

-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının kullanılmadığı veya hatalı kullanıldığı,

-Merkez ve Şubeler Hesabının hatalı kullanıldığı,

-Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabının kullanılmadığı,

-Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabının kullanılmaması,

-Kişilerden Alacaklar Hesabının hatalı ve eksik kullanıldığı,

hususlarında tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Bütün bu tespitler; kamu idarelerinin bir bölümünün; 5018 sayılı Kanunun getirmiş bulunduğu konsepte uygun bir muhasebe kayıt sistemi konusunda halen birtakım zorluklar yaşadığını ve bu yeni sisteme anılan kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bu yana 22 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen tam anlamıyla adapte olamadıklarını, kamuda kullanılan taşınırların ve taşınmazların kayıt, muhasebe, kullanım, kontrol, devir, tahsis süreçleri ile ilgili Kamu İhale Kanunu, Devlet İhale Kanunu olmak üzere harcama mevzuatına uyumda ve uygulamada halen güçlük çektiklerini göstermektedir.

IV. 2024 SAYIŞTAY DÜZENLİLİK DENETİMİ RAPORLARINDA MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNDE YER ALAN KAMU İDARELERİ İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN TESPİT VE ELEŞTİRİLERİN BAKANLIK, BAĞLI, İLGİLİ, İLİŞİKLİ KURUM BAZINDA İRDELENMESİ:

Cumhurbaşkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığı, Savunma Sanayi Başkanlığı ve Savunma Destekleme Fonu, Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı, Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Yargıtay, Hakimler ve Savcılar Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, Kamu Denetçiliği Kurumu, Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Trakya Kalkınma Ajansı, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Yatırımcı Tazmin Merkezi, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Türk Tarih Kurumu, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Türkiye Hudut Ve Sahiller Genel Müdürlüğü, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Döner Sermayesi, Türk Akreditasyon Kurumu, Türk Patent ve Marka Kurumu, Avrupa Birliği Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Türkiye Su Enstitüsü, Rekabet Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Helal Akreditasyon Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurumu, Türkiye Uzay Ajansı, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Kayseri Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi,Milli Savunma Bakanlığına bağlı kantinler, Özel Bakım Merkezleri Döner Sermaye İşletmeleri, Sosyal Tesisler, Milli Savunma Bakanlığı Akaryakıt İkmal Ve Nato Pol Tesisleri İşletme Başkanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı Döner Sermaye İşletmesi, Emniyet Genel Müdürlüğüne ait Kantin ve Sosyal Tesisler; Polis

Akademisi Döner Sermaye İşletmesi, Emniyet Genel Müdürlüğüne ait Kantin ve Sosyal Tesisler; Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, BoğaziçiÜniversitesi, Bartın Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Döner Sermaye İşletmesi, ile ilgili olarak düzenlenen Sayıştay Denetim Raporlarında herhangi bir bulguya yer verilmemiştir.

Bu bölümde 2024 Sayıştay Denetim Raporlarında yukarıda yer verilen genel tespitler dışında kalan hususlardan önemli görülenlerin kurum bazında ayırımına yer verilmiştir. Bu tespit ve eleştiriler üzerinde zaman kısıtlılığı nedeniyle Plan ve Bütçe Komisyonunda detaylı görüşme ve tartışma yapılmamıştır.

1-) Adalet Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Tek Hazine Cari Hesabının bakiye vermesi,

-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının borç bakiyesi ile Birikmiş Amortismanlar Hesabının alacak bakiyesinin eşit olmaması,

-Verilen depozito, teminat, güvence bedellerinin doğrudan giderleştirilmesi

-Personel yemek hizmeti karşılığında yapılan ödemelerden Katma Değer Vergisi tevkifatı yapılmaması,

-Tapuda kayıtlı taşınmazların cins tashihlerinin yapılmaması,

-Taşınır mal devirlerinde muhasebe birimleri arası işlemler hesabının kullanılmaması,

-Doğrudan temin yöntemiyle yapılan ve belirli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde sözleşme imzalanmaması ve genel iş tanımları üzerinden alım yapılması,

-Arabuluculuk aidatlarının takibinin yapılmaması,

-Bütçe Emanetleri Hesabının hatalı kullanılması,

-Süresi içinde kesin kabulü yapılmayan yapım işlerinin olması,

2-) Ceza Ve İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumuna İlişkin Bazı Tespitler:

-Tahsil edilemeyen alacakların Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabına aktarılmaması,

-Taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi,

-İdarenin mülkiyetinde yönetiminde ve kullanımında bulunan taşınmazların envanter ve kayıt işlemlerinin tamamlanmaması,

-Yapım işleri kapsamında yapılan ödemelerin doğrudan giderleştirilmesi,

-Hurdaya ayrılan taşınırların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmemesi,

-Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin Gelecek Aylara/Yıllara ait Gelirler Hesabında takip edilmemesi,

-İktisadi faaliyet konusu olmayan giderlere ilişkin Katma Değer Vergisinin indirim konusu yapılması,

-Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar üzerindeki ticari ünitelerin kiraya verilmesinde yanlış ihale mevzuatının uygulanması,

-Bütçe Emanetleri Hesabının hatalı kullanılması,

-Emanetler Hesabının hatalı kullanılması,

-Kesin teminatların güncellenmeden gelir kaydedilmesi ve tahakkuk kayıtlarının yapılmaması,

-İhale ile yapılması gereken alımların parçalara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle yapılması,

-Ticari ünitelere ait ortak gider tüketim bedelinin tahsilatının yapılamaması, tahsilata ilişkin takip sisteminin kurulmaması ve kontrollerin geliştirilmemesi,

-Doğrudan temin yöntemiyle yapılan ve belirli bir süreyi gerektiren mal alımlarında sözleşme imzalanmaması,

-Elektronik ortamda oluşturulan ödeme emri belgelerine kanıtlayıcı belgelerin eklenmemesi,

3-) Türkiye İnsan Hakları Koruma Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Parasal limitler dahilinde yapılan harcamalarda bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması,

-Kurum faaliyetlerinin etkinliği ve uluslararası akreditasyon açısından iş analizi, iş tanımı ve iş etüdüne dayalı organizasyon ve norm kadro çalışmalarına ihtiyaç bulunması,

-Kurumda iç mevzuat eksikliklerinin bulunması,

-Doğrudan teminle yapılan mal ve hizmet alımlarında maliyet unsurlarının ve iş süreçlerinin net belirlenmemesi,

-Zorunlu mali sorumluluk sigortası ödemelerinde ihtiyari mali mesuliyet sigortalarına yer verilmesi,

-Maddi olmayan duran varlık alımlarının Haklar Hesabında izlenmemesi,

-Mal alımlarında taşınır işlem fişi düzenlenmemesi ve taşınır kaydı yapılmaması,

4-) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Özel sosyal hizmet kuruluşlarına uygulanan idari para cezalarına ilişkin alacakların muhasebeleştirilmemesi,

-Kamu idaresinin bazı alacaklarının mali tablolarda yer almaması,

-Kamu idaresinin kullanımında bulunan taşınmazların muhasebeleştirilmesinde eksiklikler bulunması,

-Değer artırıcı nitelikteki harcamaların ilgili maddi duran varlığın değerine eklenmemesi,

-Yeşil alanların, otoparkların ve spor sahalarının muhasebe kayıtlarında görünmemesi

-Yapılmakta olan yatırımlar hesabının tam ve doğru bilgi sunmaması

-Hurdaya ayrılan bazı varlıkların Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabında izlenmemesi,

-Hizmet alım ihalelerinin bazılarında fiyat farkı teminat kesintisi yapılmaması ve muhasebeleştirilmemesi,

-Mutemetlikler Cari Hesabının amacı dışında kullanılması,

-Kişi veya kurumlar tarafından yapılan şartlı bağış ve yardımların yükümlülük hesaplarında izlenmemesi,

-Özel Engelli Rehabilitasyon Merkezlerinde çalıştırılması zorunlu personel sayıları ile söz konusu merkezlere yapılan personel teşvik ödemelerinde standart bir uygulamanın bulunmaması,

-Bakım personeli olarak görev yapmayan sürekli işçilere iş primi ödenmesi,

-Toplu sözleşmede belirtilen kuruluşlarda fiilen görev yapmayan personelin ek ödeme oranının artırılması,

4.1-) Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Fon gelirlerinden kamu idaresi için ayrılan payların hatalı muhasebeleştirilmesi,

-Çalışabilir durumdaki sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama kazandırılmasına yönelik yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmemesi

5-) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Bakanlığa devrolunan döner sermaye işletmelerinin yönetmeliklerinin mevzuat değişikliklerine göre güncellenmesi çalışmalarının tamamlanmaması,

5.1-) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı Ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesine İlişkin Bazı Tespitler

-Maliyet hesaplarının kullanılmaması,

6-) Sosyal Güvenlik Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Kurum alacaklarının takibinin yapıldığı yazılımın entegrasyonunun sağlanmamış olması,

-Vadesinde tahsil edilmemesi nedeniyle takibe alınan prim alacaklarının Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında izlenmemesi,

-Faaliyet ve alacak hesaplarına ait tahsilatların emanet hesaplarında izlenmesi,

-Tecil ve taksitlendirmelere ilişkin mali işlemlerin muhasebe kayıtlarına yansıtılmaması ve tecil işlemleri için alınan teminatların tam ve doğru muhasebeleştirilmemesi ilişkin işlemlerin eksik yürütülmesi

- Tecil ve taksitlendirmelere ilişkin mali işlemlerin muhasebe kayıtlarına yansıtılmaması
- Tecil işlemleri için alınan teminatların tam ve doğru muhasebeleştirilmemesi,

-İşveren emanetlerine ilişkin iş ve işlemlerin tam olarak uygulanmaması,

-İşveren sisteminde bulunan emanetlerin muhasebe kayıtlarına yansıtılmaması,

-İşveren sisteminde oluşan emanetlerin icra takibindeki alacaklara mahsup edilmemesi,

-Bazı alacakların hukuk birimine gönderilirken muhasebe sisteminde terkin edilmesi,

-Teşvik tutarlarının ilgili bakanlıklardan eksik tahsil edilmesi,

-Taşınmaz kiralamalarında sözleşme hükümlerine uyulup uyulmadığının kontrolünün yapılmaması,

-Belli süreyi gerektiren doğrudan temin alımlarında sözleşme yapılmaması,

-Arsa payı karşılığı inşaat yaptırılmasına ilişkin protokol kapsamında yürütülen faaliyetlerde eksikliklerin bulunması,

-Protokol kapsamında yaptırılan bazı işlerde eksikliklerin tamamlanmaması,

-Protokol kapsamında yaptırılan bazı işlerde kesin hesapların çıkartılamaması ve mahsuplaşmanın yapılamaması,

-Protokol kapsamındaki eksiklikler giderilmeden yeni bir protokol yapılması,

-Kira sözleşmeleri uzun süre devam ettirilen taşınmazlara ilişkin kira bedelleri güncellenirken rayiç değerlerin dikkate alınmaması ve kira bedellerinin artmasına rağmen teminat tutarlarının güncellenmemesi,

-Prim borcuna karşılık satış amacıyla alınan taşınmazların nakde dönüştürülememesi,

-Genel sağlık sigortası primlerinin tahakkuk ve tahsiline ilişkin hatalı uygulamaların bulunması,

-Yaşlılık aylığı alan kişilere veya kanunun 4/1-c maddesi kapsamındaki sigortalılara GSS primi tahakkuk ettirilmesi,

-Bazı kişilere sahte sigortalı olduğu tespit edilen dönemleri için gss primi tahakkuk ettirilmemesi,

-Kısmi süreli çalışılan aylardaki eksik günlerin %32 oranında borçlanılmasına rağmen gss prim tahakkuklarının takibine devam edilmesi,

-GSS primlerinin icraya aktarılmasında gecikmeler yaşanması,

-Taşınmazlara ait değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi,

-İcra ve haciz süreçlerinin sağlıklı işlememesi,

-İcraya intikal eden bazı kurum alacaklarının tahsil edilememesi,

-Kurum alacaklarının icraya aktarılmasında sorunlar yaşanması ve tebligat işlemlerinin gecikmesi,

-Hacizli araçlara yakalama şerhi konulmasına ilişkin uygulama birliğinin bulunmaması,

-İadeli tıbbi cihaz takibinin sağlıklı bir şekilde yapılmaması,

-Kamu kurumlarında çalışan bazı personelin yaşlılık aylığı almaya devam etmesi,

-Özel sağlık hizmet sunucularına uygulanan hasta kabul edilmeme cezasının yetersiz olması ve hastalara yeterli bilgilendirmenin yapılmaması,

7-) Türkiye İş Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Muhasebe sistemindeki eksikliklerin hatalara sebep olması,

-Personel sistemlerinin veri üretimi ve kontrolünde eksikliklerin bulunması,

-Gelir–Gider Modülünde takip durumuna ilişkin bilgi olmayan alacakların bulunması,

8-) Türkiye İş Kurumu İşsizlik Sigortası Fonu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Tahsil edilememiş işsizlik sigortası primleri ve gecikme cezalarından kaynaklanan alacakların muhasebeleştirilmemesi ve mali tablolarda raporlanmaması,

9-) Mesleki Yeterlik Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Personel iş ve işlemlerinde eksiklikler bulunması,

-İhale süreçlerinde hatalı uygulamalar bulunması,

-Tekliflerin değerlendirilmesinde yeterlik kriteri olarak belirlenen belgelerden bazılarının alt yükleniciye ait olması,

-Doğrudan temin üst limitine uyulmadan alım yapılması,

-Bazı ulusal meslek standartlarının süresi geçmesine rağmen yeniden değerlendirilmemesi,

10-) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Çevre idari para cezalarının tahakkuk kayıtlarının yapılmaması ve faaliyet alacakları hesap grubunda izlenmemesi,

-Yapımı süren maddi duran varlıklar için yapılan ödemelerin yapılmakta olan yatırımlar hesabında muhasebeleştirilmesi gerekirken doğrudan giderleştirilmesi,

-Maddi olmayan duran varlık alımlarının Haklar Hesabında takip edilmemesi,

-Döner sermaye işletmesi bütçesinden bakanlık ihtiyacı için yapılan alımların varlık hesaplarında izlenmemesi,

-Tabiat varlıklarını koruma genel müdürlüğünce pazarlık usulü ile kiraya verilen yerlere ait kira sözleşmelerine olura aykırı hüküm konulması,

-Orman vasfı dışına çıkarılan araziler ile tarım arazilerinin satışına ilişkin taksit ödemesi geciken hak sahiplerine yönelik gerekli müeyyidelerin tesis edilmemesi,

-Okul aile birliğine kiralanan kantinlerde tahsil edilmesi gereken arz bedellerinin takibinin yeterince yapılmaması,

-İşgal edilen hazine taşınmazlarına ilişkin tahliye mekanizmasının işletilmemesi,

-Ecrimisil kıymet takdirinde yeterince araştırma yapılmadan birim bedeli belirlenmesi,

-Uluslararası kuruluşlara yapılan üyelik ve katkı payı ödemelerinin ilgili hesaplarda izlenmemesi

10.1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri'ne İlişkin Bazı Tespitler:

Döner sermaye işletmesinin, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü işlemlerinden elde edilen gelirleri takip edememesi,

11-) Meteoroloji Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Maddi ve maddi olmayan duran varlık alımlarının ilgili hesaplarda izlenmemesi

-Taşınmazlara ilişkin yapılan değer artırıcı harcamaların doğrudan giderleştirilmesi,

12-) İklim Değişikliği Başkanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Maddi olmayan duran varlık alımlarının Haklar Hesabında izlenmemesi,

-İhalelerde ön mali kontrole ilişkin usul ve esaslara uyulmaması,

-Doğrudan teminle ve pazarlık usulü ile yapılan alımlarda bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması,

13-) Kentsel Dönüşüm Başkanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Rezerv yapı ve riskli alanlardaki uygulamalar neticesinde borçlandırılan hak sahiplerinin borç tutarlarına ilişkin tahakkuk kayıtlarının yapılmaması,

-AFAD tarafından hak sahipliği tesis edilen vatandaşlara mükerrer hak sahipliği tesis edilmesini önleyici sistemin etkin çalışmaması.

14-) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Kurumsal bazda üretilen mali tablolarda "gelirler" hesabı içinde yer alan tapu harçları gelirlerinin gerçek durumu göstermemesi,

-Maddi duran varlık alımlarının doğrudan giderleştirilmesi,

-Taşınmazlara yönelik muhasebe kayıtlarının gerçeği yansıtmaması,

-Maddi olmayan duran varlık alımlarının Haklar Hesabında takip edilmemesi,

-Taşıtlar için yapılan değer artırıcı harcamaların doğrudan gider kaydedilmesi,

-Emlak beyan değerinin kuruma belediyeler tarafından bildirilmesi hususuna ilişkin bir sistem kurulmaması,

-Belli bir süreyi gerektiren yapım işlerine ilişkin doğrudan temin alımlarında sözleşme yapılmaması,

-Parasal limitler dâhilinde yapılan mal alımları ile yapım işlerinde, bütçeye konulan ödeneğin %10'unun kamu ihale kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması,

-Muhtelif ihtiyaçların parçalara bölünerek doğrudan teminle karşılanması,

-Taşınır mal yönetmeliğine aykırı uygulamaların bulunması,

-Taşınır sistem kayıtlarının mevcut durumu yansıtmaması,

-Hurdaya ayrılması gereken taşınırlara ilişkin işlemlerin yapılmaması,

-Müze defterinin tutulmaması,

-Müze yönetim hesabı cetvelinin düzenlenmemesi,

14.1-)Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi'ne İlişkin Bazı Tespitler

-Döner sermaye bütçesinden Genel Müdürlük için yaptırılan yatırımların doğrudan giderleştirilmesi,

-Maddi olmayan duran varlık alımlarının Haklar Hesabında izlenmemesi,

15-) Türkiye Çevre Ajansına İlişkin Bazı Tespitler:

-Depozito katılım bedellerine ilişkin tahakkuk kayıtlarının yapılmaması ve tahsil kayıtlarının hatalı şekilde yapılması,

-Depozito katılım bedeli olarak tahsil edilen tutarların ilgili dönemine ait gelir hesaplarıyla ilişkilendirilmemesi,

-Ajansa aktarılması gereken geri kazanım katkı paylarının kanunda belirtilen sürede aktarılmaması,

-Ajans personeline mali ve sosyal haklar kapsamında yapılan ödemelerin hatalı şekilde gerçekleştirilmesi,

16-) Dışişleri Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

- Yurt dışı tedavi evrakının incelenmesi ve tedavi giderlerinin ödenme süreçlerinde bakanlık ve sosyal güvenlik kurumu incelemeleri için öngörülen mevzuat düzenlemelerinin tamamlanmaması,

17-) Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Yurt dışı tedavi evrakının incelenmesi ve tedavi giderlerinin ödenme süreçlerinde bakanlık ve Sosyal Güvenlik Kurumu incelemeleri için öngörülen mevzuat düzenlemelerinin tamamlanmaması

18-) Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Daimi nezaretçilerin hukuki statüsünün güçlendirilmesi ihtiyacının bulunması,

-Madencilik faaliyetlerinin denetiminde uygulanan denetim yönteminin sorunlara neden olması,

19-) Maden Tetkik Ve Arama Genel Müdürlüğüne İlişkin Bazı Tespitler:

-Ticari faaliyet kapsamına girmeyen mal ve hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin Katma Değer Vergisinin indirim konusu yapılması,

-Taşınmazların kaydına ilişkin işlemlerin tamamlanmaması nedeniyle taşınmaz hesaplarının gerçeği yansıtmaması,

-Maden arama kamplarında kullanılmakta olan taşınırların kayıt, teslim ve kullanımında yönetmelik uyumunun sağlanması adına yeni bir sisteme geçilmesinin gerekmesi,

-Taşınır malzemelerin kayıt ve kontrol sürecinde eksikliklerin bulunması,

20-)Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK)'na İlişkin Bazı Tespitler

-Geçici kabul noksanlıkları için hakediş ödemelerinden kesinti yapılmaması,

-Yapım işi ihalelerinde all risk (bütün riskler) sigorta bedelinin fiyat farkı ödenen durumlarda revize edilmemesi ve sigorta süresinin süre uzatımı veya cezalı çalışma olan durumlarda uzatılmaması,

-Kaybedilen davalar nedeniyle ödenen vekalet ücretlerinin tahakkuk kayıtlarının zamanında yapılmaması,

-Araştırma geliştirme faaliyetleri sonucunda elde edilen ve ticari değere sahip ürünlerin fikri ve mülkiyet haklarının devir ve kiralanmasına ilişkin ikincil mevzuatın olmaması,

21-) Nükleer Düzenleme Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler

- Nükleer tesislerde bulunan iş ekipmanları için sağlık ve güvenlik şartlarına ilişkin bir düzenleme bulunmaması,

22-) Gençlik ve Spor Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-İl müdürlüklerinin muhasebe işlemlerinin hangi mevzuat hükümleri dahilinde yürütülmesi gerektiği konusunda güncel bir düzenleme eksikliği bulunması,

-Eğitim yönetim sistemi kapsamında yürütülen eğitim faaliyetlerinde yetki, görev ve sorumluluklara dair detaylı düzenlemeler içeren mevzuat eksikliğinin bulunması, il müdürlükleri tarafından yürütülen işlemlerde hata ve farklılıklar bulunması,

-Eğitim süreç ve uygulamalarında yetki, görev ve sorumlulukları detaylı olarak düzenleyen mevzuat eksikliğinin bulunması,

-Eğitim yönetim sistemi ve bu sistemin alt sistemlerinin manuel veri girişi ve düzeltmelere izin vermesi,

-Sistemin geriye dönük olarak eğitici ve kursiyer yoklaması alınmasına izin vermesi ve bu durumun ödemeye esas belgeler arasında tutarsızlıklara neden olması,

-Resmi görevi bulunmayan eğitim görevlilerinin sigortalılık kontrollerinin belirli periyotlar halinde yapılmaması

-Kamu kurum ve kuruluşları tarafından bildirilen yüksek öğrenim öğrencilerine yönelik burs ödemelerinin Kredi Ve Yurtlar Genel Müdürlüğünce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmaksızın yapılması,

-Spor müsabaka ve yarışmaları ile gösterilerinin bilet satış hasılatından alınması gereken bakanlık payının tahakkuk ve tahsilinin gerçekleştirilememesi,

-Spor hizmetlerinde görevlendirileceklere yapılan ödemelere esas teşkil eden belgelerin doğru seans ve tutarlar üzerinden düzenlendiğine dair kontrol riski bulunması ve bu konuda il müdürlükleri arasında uygulama birliği olmaması,

-Stadyum tahsis sözleşmeleri uyarınca kulüplerin saha içi ve dışı reklamlardan elde ettikleri gelirler üzerinden alınması gereken %10'luk payın tahsil edilememesi,

-Gençlik ve Spor il müdürlüğünden izin alınmadan özel beden eğitimi ve spor tesisi açılması,

-İl müdürlüklerinin tasarrufunda bulunan taşınmazlardan tahsis ve kiralama yoluyla kullandırılanların sözleşme hükümlerine aykırı kullanılması ve kira süresi sona eren taşınmazların tahliyesinin sağlanmaması,

-Revize projeler kapsamında belirlenen yeni iş kalemlerinin yeni birim fiyatlarının şartnamedeki süre içerisinde belirlenmemesi,

23-) Spor Toto Teşkilat Başkanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler

-Yasa Dışı Bahisle Mücadele Konusunda İlave Bazı Hukuki ve İdari Tedbirler Alınmasına İhtiyaç Bulunması

-Başbayi ve sanal bayilerin faaliyet ve işlemlerinin takip ve kontrolü için etkin bir denetim mekanizmasının bulunmaması,

-Reklam harcamalarına ilişkin etkin bir takip ve denetim mekanizmasının oluşturulmaması,

24-) Hazine ve Maliye Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler

-Enflasyon düzeltmesi uygulamasında eksiklikler bulunması,

-Avukatlık vekâlet ücretlerine ilişkin muhasebe kayıtlarının hatalı tutulması,

-İlama bağlı ödemelerin ve muhasebe kayıtlarının zamanında yapılmaması,

-Hizmet alımı kapsamında temin edilen taşınır malların kayıtlara alınmasında hatalar bulunması,

-Bakanlık tarafından tahsil edilmesi gereken gelir fazlalarını eksik gönderen düzenleyici ve denetleyici kurumların bulunması,

-Mali yıla ilişkin muhasebe kayıtlarının izleyen yılda yapılmaya devam edilmesi,

-Avukatlık vekâlet ücretlerinin dağıtımına ilişkin sistemsel sorunların vekâlet ücretlerinin takip ve dağıtımını güçleştirmesi,

25-) Gelir İdaresi Başkanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Tahsisli kullanılan taşınmazlar için yapılan değer artırıcı harcamaların varlık hesaplarında aktifleştirilmemesi,

-Faaliyet alacaklarının vade tarihi dikkate alınmaksızın muhasebeleştirilmesi,

-Kişilerden Alacaklar Hesabında kayıtlı kamu zararı alacaklarının sorumluluk dağıtımında ve muhasebeleştirilmesinde hatalı uygulama yapılması,

-Kişilerden alacaklar hesabında kayıtlı kamu zararından doğan alacakların bazı vergi dairesi müdürlükleri tarafından mükerrer muhasebeleştirilmesi,

-Kişilerden Alacaklar Hesabına kayıtlı kamu zararı alacaklarından sorumlu olan personelin, zararın tamamından müteselsil sorumluluğu söz konusu iken bazı vergi dairesi müdürlükleri tarafından muhasebe kayıtlarında kamu zararının sorumlulara eşit paylaştırılması,

-Faaliyet ve alacak hesaplarına ilişkin tahsilatların emanet hesaplarında izlenmesi,

-Gelir İdaresi Başkanlığına ait olmayan gelir ve alacakların mali tablolarda yer alması,

-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının işleyişinde hatalı uygulamalar bulunması,

-Dönem sonu işlemlerinin eksik yapılması,

-Kıdem tazminatı karşılığı hesaplarının işleyişinde hatalı uygulamalar bulunması,

-GİB'e bağlı bazı birimlerde işçi statüsünde çalıştırılan personel için kıdem tazminatı karşılığı ayrılmadığı

-Kıdem tazminatı karşılıklarının ayrıldığı bazı birimlerde, içinde bulunulan faaliyet döneminden sonraki yıllarda ödenecek uzun vadeli kıdem tazminatları karşılıklarının 472- Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabı yerine 372-Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesabında izlenmesi,

-Maddi duran varlıkların amortisman işlemlerinin gereği gibi yerine getirilmemesi,

-Şartları sağlamadığı halde KDV istisna belgesi verilen mükelleflerin bulunması,

-KDV iade işlemlerine ilişkin sözleşmelerin damga vergisi takibinin yapılmaması,

-Mükellefler tarafından sisteme yüklenen beyannamelerde ve mali tablolarda tekdüzen hesap planına ve genel muhasebe ilkelerine aykırılıklar bulunması,

-Finansman gider kısıtlamasına uyulmaması nedeniyle kurumlar vergisi matrahının aşınması,

-Mükellefler tarafından şüpheli ticari alacak tutarlarının üzerinde karşılık ayrılması suretiyle kurumlar vergisi matrahının aşınması,

-Mükellefler tarafından yapılan reeskont işlemlerinde mevzuata uyulmaması sonucu vergi matrahlarının aşınması,

-Konusu kalmayan alacakların kişilerden alacaklar hesabında izlenmeye devam edilmesi,

-Başkanlığın taraf olduğu davalardan kaynaklanan mevcut yükümlülüklerin muhasebeleştirilmemesi ve koşullu yükümlülüklerin varlıkların açıklanmaması,

-İş avans ve kredilerinin yasal sürelerinde mahsup edilmemesi,

-Kıdem tazminatı karşılıklarının mükellefler tarafından kanunen kabul edilmeyen giderlere eklenmemesi sonucu kurumlar vergisi matrahının aşınması,

-Mükellefler tarafından Türkiye dışında elde edilen kazançlar için yurtdışında ödenen vergilerin kurumlar vergisi genel oranından fazla olacak şekilde indirim konusu yapılması,

-Kurumlar vergisi beyannamesi ve eki mali tablolarda yer alan kâr tutarlarının birbirinden farklı olması,

-Başka kamu idarelerinin hatalı işlemleri nedeniyle kaybedilen davalarda rücu yoluna gidilmemesi,

-Gayrimenkul satış kazancı istisnasından yararlanan bazı mükelleflere ilişkin YMM raporlarının sunulmamasına rağmen bu mükelleflere ilişkin işlem tesis edilmemesi,

-YMM raporlarının sunulmamasına rağmen takdire veya incelemeye sevk işlemlerinin yapılmaması,

-YMM raporlarını sunmayan mükelleflere özel usulsüzlük cezası kesilmemesi,

-Bazı kurumlar vergisi mükellefleri tarafından fiilen ödenmeyen SGK primlerinin kanunen kabul edilmeyen giderlere eklenmemesi sonucunda kurumlar vergisi matrahının aşınması,

-Sat-kirala-geri al istisnasından yararlanma şartlarını yerine getirmeyen mükelleflerin tespitine yönelik kontrol mekanizmasının oluşturulmaması,

-Beyanname vermeyen bazı mükellefler hakkında usulsüzlük cezalarının ceza kesme zamanaşımı süresi içinde kesilmemesi,

-Taşınır işlemlerinde mevzuata aykırı uygulamalar bulunması,

-Dayanıklı taşınırlara sicil numarası verilmemesi,

-Dayanıklı taşınırların birim sorumluları adına tek bir teslim belgesi düzenlenerek kullanıma verilmesi,

-Dayanıklı taşınır listelerinin düzenlenmemesi,

-Artırımlı teminat uygulaması kapsamında nakden iade alan mükelleflere ilişkin bazı YMM raporlarının süresi içinde ibraz edilmemesine rağmen söz konusu mükelleflerin incelemeye sevk edilmemesi,

26-) Türkiye İstatistik Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-İzmir Bölge Müdürlüğü hizmet binası güçlendirme ve onarım ihalesinde hatalı uygulamalar olması,

-Temel ve zemin etütleri yapılmadan güçlendirme ve onarım işi'nin projelendirilmesi nedeniyle ikmal ihalesine çıkılması ve süre uzatımı verilmesi,

-Deprem performans analizi için güncel numune temin edilmemesi,

-Yapı ruhsatı alınmadan güçlendirme ve onarım inşaat işine başlanması,

-Proje karşılığı aktarılan hibelerin kullanılmasında hatalı uygulamaların olması,

-Proje kaynaklarından yapılacak mal ve hizmet alımlarının gerçekleştirilmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmemiş olması,

-Götürü bedel hizmet alımı için birim fiyat teklif alınması ve tekliflerin karşılaştırılabilir olmaması,

-Teknik şartname düzenlemelerine aykırı hizmet alımı gerçekleştirilmesi,

-Hizmet işleri kabul tutanağı imzalandıktan sonra süre uzatımı verilmesi,

-Toplu taşıma kartı verilmesi uygulamasında düzenleme yapılması gerekliliği,

Şoförlü araç kiralama ihalesinde hatalı uygulamaların olması,

-Taşıt kiralama ihalesine konaklama giderinin dahil edilmesi,

-İhale dokümanında belirtilen sayıdan daha fazla sayıda şoför çalıştırılması,

-Bina değerine katılan arsalar için amortisman kayıtlarının yapılmaması

27.) Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Toplu taşıma kartı verilmesi uygulamasında düzenleme yapılması gerekliliği

27.1-) Özelleştirme Fonu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Özelleştirme Fonuna ilişkin mali işlemlerin zamanında muhasebe kayıtlarına alınmaması,

-Taşınmaz satış işlemlerinin kesin teminat alınmadan tapu devirsiz olarak gerçekleştirilmesine dair usul ve esasların mevzuatta düzenlenmemesi,

-Sözleşme imza süreçlerinin önceden belli edilmiş kriterlere bağlanmaması,

-Satış yöntemi ile özelleştirilen taşınmazların değer tespit çalışmalarında eksiklikler olması,

-Ekspertiz yönteminde kullanılan emsal düzeltme katsayılarının belirlenme şeklinin raporlarda açıklanmaması ve katsayılara ilişkin bir doğrulama mekanizmasının bulunmaması,

-Proje geliştirme-hasılat/kat karşılığı analizinde girdi olarak kullanılan emsal dükkanların bina yaşları ve teknik özelliklerinin dikkate alınmaması,

-Değer tespit yönteminin değiştirilmesinin taşınmaz değerini etkilemesi,

-Emsal düzeltme katsayılarının metre kare birim fiyatlara hatalı uygulanması,

-Özelleştirme işlemlerine ait değer tespit sonuçlarının kamuoyuna duyurulmaması,

-Kamu yararına kullanılması şartıyla kamu idarelerine devredilen taşınmazların amacı dışında kullanılması,

-Danışmanlık hizmeti alımına dair iş artışı ve ek kesin teminat konusundaki hususlarının yönetmelikte düzenlenmemesi,

28-) Sermaye Piyasası Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca 30.12.2013 tarihine kadar yürürlüğe konulması gereken yönetmeliklerin çıkarılmaması,

29-) Bankalararası Kart Merkezi'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-İstisna kapsamında değerlendirilemeyen mal alımlarının bulunması,

- İhale yapılmadan binek araç satın alınması,

-Yapım işlerinin parçalara bölünerek doğrudan temin ile gerçekleştirilmesi,

30-) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Bedelsiz devredilen arsanın Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmesi

-Gelir fazlalarının genel bütçeye aktarılmasına ilişkin mevzuat hükümlerinde farklılıklar bulunması

-Sayıştay ilamına istinaden Kişilerden Alacaklar Hesabına yapılması gereken kayıtların yapılmaması,

-5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun kapsamında tahsil edilen sisteme giriş paylarının tahakkuk kayıtlarının yapılmaması

31-) Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumuna İlişkin Bazı Tespitler:

-Levha kayıt ücretleri ile aidatlardan doğan kurum gelirlerinin tahsil sürecinde aksaklıklar olması,

-Vekalet ücretlerinin dağıtımına ilişkin kurul kararı alınmış olması,

-Dayanıklı taşınırlar için enflasyon düzeltmesi işlemlerinin yapılmaması,

32-) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Özel durumlarda kullanılması gereken istisna maddesinin ihalelerde genel bir uygulama haline gelmiş olması,

-İnsan kaynağı hizmet alımlarının dış kaynak olduğu gerekçesiyle Kamu İhale Kanunu'nun istisnası kapsamında gerçekleştirilmesi,

-Banka personeli ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin tedavi ve ilaç giderlerinin grup sağlık sigortası alınarak bütçeden ödenmesi,

33-) Emniyet Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Taşınmazların envanter çalışmalarının tamamlanmaması,

-Yapım işleri için başka kurumlara aktarılan tutarlardan bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmemesi ve söz konusu hesapta izlenen tutarlardan geçici kabulü yapılanların ilgili varlık hesabına aktarılmaması,

34-) Sahil Güvenlik Genel Komutanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Tahsisli kullanılan bazı taşınmazların muhasebe kaydının olmaması,

35-) Afet ve Acil Durum Başkanlığı'na Ait Tespitler:

-Taşınmazların envanter çalışmalarının tamamlanmaması,

-Yapım işleri için başka kurumlara aktarılan tutarlardan bazılarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında İzlenmemesi ve söz konusu hesapta izlenen tutarlardan geçici kabulü yapılanların ilgili Varlık Hesabına aktarılmaması,

36-) Kültür ve Turizm Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Duran varlıklar için yapılan değer artırıcı harcamaların giderleştirilmesi,

-Tahsisli kullanılan taşınmazların muhasebe kayıtlarında yer almaması,

-Döner sermaye işletmesinden aktarılan şartlı bağış ve yardımların hatalı muhasebeleştirilmesi,

-İdari para cezalarının tahakkuk kayıtlarının yapılmaması,

-İdarenin kullanımında bulunan taşınmazlara ilişkin cins tashihlerinin yapılmaması,

-Süreli kullanım işlemlerinde hatalı uygulamalar bulunması,

-İdarenin üretmekle yükümlü olduğu coğrafi verilerin ulusal coğrafi bilgi platformu üzerinden sunulması işlemlerinin tamamlanmamış olması,

-Fiyat farkı hesaplamalarında hatalı uygulamalar bulunması,

-Fiyat farkı hesaplamalarında güncel endekslerin uygulandığı imalat tutarlarının hatalı belirlenmesi,

-Fiyat farkı formülünde yer alan pn değerinin hatalı hesaplanması,

-Konaklama giderlerinin bütçe kanununda belirtilen limitlerin üzerinde doğrudan temin yöntemiyle yapılması,

-Yapım işleri ile ilgili hatalı uygulamaların bulunması,

-Teknik personel çalıştırılmasına yönelik sözleşme hükümlerinin uygulanmaması,

-Aralarında doğal bağlantı bulunmayan işlerin birlikte ihale edilmesi,

-Yapım işi ihaleleri proje ve şartnamelerinde eksiklikler bulunması,

36.1-) Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğüne İlişkin Bazı Tespitler:

-Tahsis gelirleri kapsamında yapılan tahsilatlara ilişkin kontrollerin sağlıklı yapılmaması, takip sisteminin kurulmaması,

37-) Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının hatalı işletilmesi,

-Faaliyet gelirlerinden elde edilen alacakların eksik ve hatalı kaydedilmesi,

38-) Türk Dil Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Gayrimaddi hak alımlarında Sermaye Giderleri yerine Cari Giderler tertibinden ödeme yapılması,

39-) Atatürk Araştırma Merkezi'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Geçici görevle yurt içi ve yurt dışı görevlere giden personelin konaklama giderlerinin doğrudan teminle karşılanması,

40-) Türkiye Yazma Eserler Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması,

-Taşınır işlemlerinin takibine yönelik belge ve cetvellerin düzenlenmemesi

-Harcama birimi ambarlarında kayıtlı görünen tüketim malzemelerinden bazılarının tüketilmesine rağmen çıkışlarının yapılmaması,

41-) Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Başkanlık faaliyetlerine gönüllü olarak katkıda bulunacak öğrencilerin tespitine ve bu öğrencilere yapılacak ödemelere ilişkin usul ve esasların bulunmaması,

-Uluslararası öğrenci ödülleri ile değerlendirme heyeti/jürisi ücretlerine ilişkin usul ve esasların bulunmaması,

42-) Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Bazı taşınmazların cins tashihinin yapılmaması,

-İdare taşınmazlarının ecrimisil karşılığı kullandırılması,

-Kira süresi biten taşınmazların ihale yapılmaksızın süre uzatımı yoluyla aynı kişilere kiraya verilmesi,

-İş avans ve kredi tutarlarının ihtiyacın üzerinde belirlenmesi,

-Yurt dışında yer alan vakıflara ait taşınmazlar üzerinde yapılan yeni yapı inşası ile ilgili usul ve esasların bulunmaması,

-Fiyat farkı hesaplamalarında güncel endekslerin uygulandığı imalat tutarlarının hatalı belirlenmesi,

43-) Kapadokya Alan Başkanlığına İlişkin Bazı Tespitler:

- Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabının kullanılmaması,

-Başkanlık gelirleri arasında sayılan idare paylarının tahsilat süresinde belirsizlik olması,

44-) Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığına İlişkin Bazı Tespitler:

-Mal alımının hatalı hesapta muhasebeleştirilmesi ve envanter kaydının yapılmaması,

-Başkanlık envanterine kayıtlı taşınırlara ilişkin fiili sayım yapılmaması ve ilgili cetvelin kayıtlar esas alınarak düzenlenmesi,

-Katı atık toplama hizmeti için ücret tespiti ve tahsili yapılmaması,

-Başkanlık gelirleri arasında sayılan idare paylarının tahsilat süresinde belirsizlik olması,

45-) Millî Eğitim Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Geçici kabulü yapılan okul binalarının ilgili maddi duran varlık hesabına kaydedilmemesi,

-Kamulaştırmaya ilişkin harcamaların arazi ve arsalar hesabında muhasebeleştirilmesi,

-Kıdem tazminatı karşılıklarının eksik ve hatalı hesaplanarak muhasebeleştirilmesi,

-Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının gerçeği yansıtmaması

-Beceri eğitimi yaptırmayan işletmelerden mesleki eğitime katılma payının tahsil edilememesi,

-Öğretim elemanlarından alınan danışmanlık hizmetlerinde hizmet bedelinin yasal kesintiler yapılmadan ödenmesi,

-Araştırma ve geliştirme birimlerinde görev alanların gerekli nitelikleri taşımaması,

-Bakanlığa bağlı muhtelif birimlerde görevlendirilenlere ders yılı dışındaki idari izinli sayılan günlerde de ek ders ücreti ödenmesi,

-Yapım işlerinde yapı denetim görevlisi tarafından yerine getirilmesi gereken görevlerde eksikliklerin bulunması,

Halk eğitim merkezlerine bağlı kurslarda hatalı uygulamaların bulunması,

-Halk eğitim merkezlerinde eğitim ihtiyacının belirlenmesinde eksiklikler bulunması,

-Kurs açma ve kapatma olurlarının zamanında alınmaması,

Ücretli usta öğretici görevlendirmelerinde sıralamaya uyulmaması ve puan tutarsızlıklarının bulunması,

-Bazı ücretli usta öğreticilerin öğretim programında belirtilen eğitici niteliklerini taşımaması,

-Halk eğitim merkezlerinde düzenlenen kurslarda denetim eksikliğinin bulunması,

-Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları ile il özel idarelerine aktarılan hakediş tutarlarından yüklenicilere kesilen cezaların düşülmemesi,

-Bakanlığa bağlı il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerince gerçekleştirilen öğrenci taşıma uygulaması kapsamında taşıma hizmeti alımı ihalelerinde hatalı uygulamaların bulunması,

-Öğrenci taşıma uygulaması kapsamındaki özel eğitim taşıma hizmeti alımı ihalelerinde hesaplanan fiyat farklarındaki işçilik katsayısının olması gerekenden düşük belirlenmesi,

-Taşımalı eğitim ihalelerine ilişkin hazırlanan hakediş raporlarının mevzuattaki örneğe uygun olmaması,

45.1-) Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi'ne İlişkin Bazı Tespitler:

- Haklar Hesabında izlenmesi gereken lisans ve yazılım bedellerinin doğrudan gider kaydedilmesi,

-Mesleki ve teknik öğretim okulları döner sermayelerinden parça başı ücret dağıtımında hatalı uygulamaların bulunması,

45.1-) Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesine İlişkin Bazı Tespitler:

-İşletmenin karlılık ve verimliliğini etkileyen sorun ve eksikliklerin bulunması,

-Hasılattan ayrılan %15'lik genel bütçe payının olumsuz etkileri,

-İşletmede atıl ve eksik kapasiteyle çalıştırılan makinalar ile hurda olarak nitelendirilen makinaların bulunması,

-İşletmede çalışan personelin alan bazında mesleki kodlarının bulunmaması

46-) Yüksek Öğrenim Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Vakıf yükseköğretim kurumlarında ücretsiz okutulması gereken aktif lisans üstü öğrenci sayısına YÖKSİS üzerinden ulaşılamaması,

-Yabancı uyruklu öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kayıt sürecinde girmiş oldukları sınav sonuçlarına ilişkin kontrol mekanizmasının bulunmaması,

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi

48-) Üniversitelere İlişkin Bazı Tespitler:

Afyon Kocatepe Üniversitesinde; Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması

Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesinde; Üniversiteye tahsis edilen binanın muhasebe hesaplarında yer almaması,

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinde; . Sağlık raporlarının bildirimlerine ilişkin olarak birimler arasında etkin bir kontrol sistemin bulunmaması, Erasmus işlemlerinde yetkili organlardan karar alınmamış olması

Akdeniz Üniversitesinde; Üniversitenin, döner sermaye işletmesindeki ortaklık payının üniversite bilançosunda eksik yer alması, Üniversite bünyesinde kiraya verilen işletmelerde işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının bulunmaması, Bazı kira alacaklarının tahsil edilmesi sürecinde eksiklikler bulunması,; Döner Sermaye İşletmesinde, Doğrudan temin yoluyla yapılan bazı alımlar için sözleşme yapılmaması, Faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması

Amasya Üniversitesinde, Kıdem tazminatı karşılığı hesaplarının dönemsellik ilkesine uygun muhasebeleştirilmemesi, İhale usulleri ile temin edilmesi gereken ihtiyaçların doğrudan temin ile satın alınması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin giderlerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması,

Anadolu Üniversitesinde; Üniversiteye ait taşınmazların tam ve doğru şekilde kayıtlara alınmaması, Üniversite mülkiyetindeki taşınmazlardan tahsise konu olanlarla ilgili gerekli muhasebe kayıtlarının yapılmaması, Üniversitenin envanter kayıtlarında yer alan taşıtlar ile muhasebe kayıtları arasında uyumsuzluk olması, Bazı öğretim görevlilerine idari personelce yerine getirilmesi gereken görevlerin verilmesi, Bazı öğretim görevlilerine ders programlarında ders görevi verilmemesi, Bazı öğretim elemanlarının zorunlu haftalık ders yükünü lisans programlarında tamamlamaması, Öğretim elemanlarının başka üniversitelerde ve kurumlarda vermekte olduğu derslerin ve görevlerin sistemsel olarak takip edilmemesi, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Üniversitenin taşıtlarına ilişkin envanter kayıtları ile trafik tescil kayıtlarının uyumlu olmaması, Döner

sermaye işletmesinde; Öğretim elemanının görevi ile bağlantılı olarak verdiği hizmetin karşılığında aldığı telif ücretinin gelir olarak değerlendirilmemesi,

Ankara Hacı Bayram Üniversitesinde; Kamu idaresine ait taşınmazların kira sözleşmelerinin noter tasdikli olmaması, İşyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan faaliyet gösteren işletme bulunması,

Ankara Üniversitesinde; Döner sermaye işletmesine ait giderlerin üniversite bütçesinden karşılanması, Üniversite senato kararı ile dekanlık kurulması, Döner sermaye işletmesinde, Elde edilmeyen gelirler üzerinden personele ek ödeme dağıtımı yapılması, Taşınır yönetiminde etkin bir kontrol sisteminin kurulmaması, Personelin çalışmadığı dönemlerde sağlık sistemine veri girişi yapması, Personele izinli olunan zaman dilimi için ek ödeme yapılması, Kanuna aykırı olarak tıbbi danışmanlık adı altında sağlık hizmeti yürütülmesi ve elde edilen gelirin ek ödeme olarak dağıtılması

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde, . All risk sigorta poliçesinde bazı risk kalemlerinde muafiyet oranlarının yüksek belirlenmesi,

Ardahan Üniversitesinde; Özel nitelikteki gelirlerin takibinin yapılmasına ilişkin yönergeye ihtiyaç bulunması **,**

Atatürk Üniversitesinde; Döner sermaye işletmesindeki gelir getirici birimlerin cari giderlerinin üniversite bütçesinden karşılanması,Üniversite bünyesinde kurulan iktisadi işletmenin kullanımına bırakılan taşınmazlara ait cari giderlerin üniversite bütçesinden karşılanması,İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Üniversite senatosu kararı ile dekanlık kurulması ve dekanlık personeli görevlendirilmesi, Mal ve hizmet alımlarının parçalara bölünmek suretiyle doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilmesi, Doğrudan temin yöntemiyle yapılan ve belirli bir süreyi gerektiren yapım işlerinde sözleşme imzalanmaması, Bazı döner sermaye birimlerinin araç ihtiyaçlarının tamamının üniversite tarafından karşılanması, Taşınmazlara ait değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi, Kurumun taşınmaz kiralamalarına ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılmaması, Kamu idaresine ait taşınmazların kira sözleşmelerinin noter tasdikli olmaması, Üniversiteye tahsis edilen taşınmazlarının kiraya verilmesinde pazarlık usulünün kullanılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Üretilen mamuller ile üretimde kullanılan ilk madde ve malzemelerin taşınır ve

muhasebe kayıtlarına yansıtılmaması, Mal ve hizmet alımlarının parçalara bölünmek suretiyle doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilmesi, Taşınır ambarlarında kayıtlara nazaran noksan veya fazlalık olması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, İşçilerin yıllık fazla çalışma saati sınırının aşılması, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı görev alanına giren hizmetin Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi döner sermaye işletmesinden hizmet alım sözleşmesi ile satın alınması, Sağlık uygulama tebliği kodu olmayan ürünlerin satın alınması, Tıbbi cihaz onarımlarında kusur araştırması yapılmadan maliyetlerin doğrudan kurum bütçesinden karşılanması, Personele kredi mahiyetinde avans kullandırılması, Muayenelerin asistanların yapmasına rağmen muayene bireysel katkı puanlarının doktor öğretim üyelerine verilmesi,

Aydın Menderes Üniversitesinde; İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Yapım işlerinin parçalara bölünerek doğrudan temin yöntemi ile alınması, Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, İktisadi işletme tarafından kamu ihale mevzuatı hükümleri gözetilmeden bina inşaatı yaptırılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Avrupa Birliği desteği kapsamında yapılan projenin atıl halde bulunması, Zarar eden ve faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, Döner sermayeye ait resmi plakalı aracın mizanda taşıtlar hesabına kayıtlı olmaması, İhale dokümanında fiyat farkı verileceği belirtilen bazı hizmet alım işlerinde fiyat farkı ağırlık oranları ve bunlara dair endekslerin belirlenmemiş olması, Hastanenin Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezi'nde hizmet alımına ilişkin taahhüdün ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yürütülmemesi, Hizmet alımı yöntemi ile sağlanan ancak sağlık uygulama tebliği hükümleri gereği kapsam dışında tutulan tetkiklerin sosyal güvenlik kurumuna faturalandırılması, Bilgi sistemleri kontrollerine dair eksikliklerin bulunması,(Yetkilendirme ve kimlik doğrulama eksiklikleri, Veri bütünlüğünü tehdit eden kayıt silme olayları), Döner Sermaye Hesabına İlişkin banka hesabında bulunan paraların vadesiz hesapta tutulması,

Balıkesir Üniversitesinde; Banka kredi kartlarıyla yapılan tahsilatların Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabında muhasebeleştirilmemesi, Özel nitelikteki gelirlerin takibinin yapılmasına ilişkin yönergeye ihtiyaç duyulması, Parasal limitler dâhilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun kamu ihale kurulunun

uygun görüşü alınmadan aşılması, Üniversitenin mülkiyetindeki ticari yerlerin kira artışının sözleşme hükümlerine göre yapılmaması,

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesinde; Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi ygulama ve Araştırma Merkezine (TÖMER) ait öğrenci kayıt gelirleri ile döner sermaye hesabına yatan tutarların uyumlu olmaması, Üniversite ile diğer kurum ve kuruluşlar arasında yapılan protokollerin bir kısmında yükümlülüklerin yerine getirilmemesi

Batman Üniversitesinde; Taşınmazların kaydına ilişkin formların ilgili birimlerce tutulmaması ve dosyalama işleminin yapılmaması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması, Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması,

Bayburt Üniversitesinde; Uygulama ve araştırma merkezlerinin faaliyet raporlarının bulunmaması ve merkezlerden bazılarının fiilen aktif durumda olmaması, Sosyal tesislerin gelir ve giderlerinin ayrı hesapta izlenmemesi, Doğalgaz ile ısınma sistemine geçilen binalardan çıkan kömür kazanı hurdaları ve kullanım fazlası taşkömürlerinin ihale ile satılarak değerlendirilmemesi, Bilimsel Araştırma Projelerinden (BAP) bazılarının BAP komisyonunca onaylanan sürede sonuçlandırılmaması,

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi; Parasal limitler dahilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Üniversitede iç denetim biriminin olmaması ve iç denetçi istihdam edilmemesi,

Bingöl Üniversitesinde; Parasal limitler dahilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüş alınmadan aşılması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen işlerde mevzuatta düzenlenen bazı hususlara uyulmaması, Taşınmazlarda cins tashihi işlemlerinin yapılmaması,

Bitlis Eren Üniversitesinde; Sosyal Tesisler İşletme Müdürlüğünün faaliyetlerinde kullanılan taşınırların İşletme Müdürlüğü Hesapları yerine üniversitenin mali tablolarında yer alması, Bilimsel araştırma projelerine ayrılan kaynakların bir kısmının idarenin genel faaliyetlerinde kullanılması,

Boğaziçi Üniversitesinde; Üniversite senato kararı ile dekanlık kurulması, Üniversitede faaliyeti olmayan birim bulunması, Taşınmaz kayıtlarının yönetmelik hükümlerine uygun yürütülmemesi ve mali tablolarda yer alan taşınmaz hesaplarının hatalı gösterilmesi,

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde; Üniversite senato kararı ile dekanlık kurulması, Üniversite yönetim kurulu üyelerinden bazılarının sendika üyeliğinin bulunması, İş ortaklığı üzerine ihale edilen yapım işlerinde ortaklık sözleşmesinin bulunmaması, Yapım işleri all risk sigorta poliçelerinde azami oranların üzerinde muafiyet oranlarına yer verilmesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma Geliştirme Vakfına taşınmaz kiralanması, Döner Sermaye İşletmesinde; Personele yapılan ek ödemelerin Genel Yönetim Giderleri Hesabında yer alması,

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde; İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, İç kontrol sisteminin kurulması ve işleyişine ilişkin eksiklikler bulunması, Kesin kabulden itibaren yükleniciye getirilen 15 yıllık sorumluluk mükellefiyeti gözetilmeden bakım onarım yaptırılması, Yapım işlerinde esas proje dışında iş artışı yapılması ile iş artış ve iş eksilişine ilişkin gerekçelerin yeterli olmaması, Hurdaya ayrılan taşınırların kontrol ve takibinde eksiklikler olması, Parasal limitler dâhilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, İrtifak hakkı tesisine konu yapım işinde üniversite hak ve menfaatlerinin korunmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Genel Yönetim Giderleri ve Hizmet Üretim Maliyeti Hesaplarının hatalı olarak birbirlerinin yerine kullanılması,

Bursa Uludağ Üniversitesinde, Döner sermaye işletmesi birimlerine ait elektrik ve su giderlerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması, Yapım işlerinde idareden onay almadan alt yüklenici çalıştırılması, Taşınır yönetim işlemlerinde eksiklik bulunması, Tek kaynaktan temin edilen hizmetlere ilişkin piyasa fiyat araştırması yapılmaması, Kesin kabulden itibaren yüklenici ve alt yükleniciler için getirilen 15 yıllık sorumluluk mükellefiyeti gözetilmeden bakım onarım yaptırılması, Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamında alınıp iade edilmeyen nakit teminatların gelir kaydedilmemesi, Yaklaşık maliyetin mevzuat hükümleriyle uyarlı şekilde belirlenmemesi (Yaklaşık maliyet hesaplamasında önceki dönemler sözleşme fiyatlarının dikkate alınmaması, Yaklaşık maliyetin tespitinde aşırı sapma gösteren tekliflerin değerlendirme dışında

tutulmaması), Kiralanan taşınmazların sözleşmesinde öngörülen alanların aşılması, Kiraya verilen alanlarda ruhsat ve belgelendirme eksikliğinin bunulması, Kiraya verilen taşınmazların tip ihale dokümanlarında eksiklik bulunması, (Hijyen eğitim belgesine ilişkin düzenleme bulunmaması, Acil yardım ekipmanlarına ilişkin düzenleme bulunmaması, SGK bildirimleri ile prim ödemelerinin ibrazına ilişkin bir hüküm bulunmaması, Sigara yasağına ilişkin uyarı yazılarının asılacağına ilişkin düzenleme olmaması, İmkân ve fırsat eşitliğini sağlayan önlemlerin eksikliği) İkinci öğretim tezsiz yüksek lisans gelirleri için ayrılması gereken payların ayrılmaması, Sağlık ve sosyal hizmet kolu kapsamı dışındaki personele artırımlı sabit ek ödemede bulunulması, Üniversite kaynaklarının Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı yararına kullandırılması, Üniversitede düzenlenen faaliyetler için konukevinde ücretsiz konaklama hizmeti sunulması, İdarenin bilişim hizmet alımlarının yetki belgesine sahip olmayan katılımcılardan sağlanması, Üniversite mülkiyetindeki kiralık alanların mevzuata uygun ihale edilmemesi, Taşınmazlarda cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, Doğrudan teminle sağlanan ve konusu belli bir sürede yerine getirilmeyi gerektiren bakım destek hizmeti alımında sözleşme düzenlenmemesi, Döner Sermaye İşletmesinde; Üniversite hastanesinin sunduğu hizmetlerden doğan ve belirli bir tutarın altında kalan alacakların muhasebeleştirilmemesi ve hukuk birimince takibinin yapılmaması, Tahsili şüpheli hale gelen alacaklarla ilgili muhasebe kayıtlarının yapılmaması, Üniversite hastanesinin sunduğu hizmetler karşılığı doğan alacakların muhasebeleştirilmemesi, Özel sağlık kuruluşlarına sunulan hizmetlerden doğan alacakların takip edilmemesi ve süresinde tahsil edilmeyen alacaklara gecikme cezası uygulanmaması, Trafik kazaları kapsamında sunulan sağlık hizmetlerine ilişkin giderlerin sosyal güvenlik kurumuna fatura edilmemesi, Özel hastanelerle yapılan sözleşmeler ile görevlendirilen öğretim üyelerinin sözleşme ücretlerinin mesai dışı tavan ödeme tutarının altında belirlenmesi, Tıbbi kötü uygulamalar nedeniyle ödenen maddi ve manevi tazminatların ilgili sigorta şirketinden talep edilmemesi, Taşınır yönetim işlemlerinde eksiklik bulunması, Parasal limitler dâhilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, İhale dokümanında belirtilen evsafa uygun olmayan hizmet temini, Tek kaynaktan temin edilen hizmetlere ilişkin piyasa fiyat araştırması yapılmaması, Teknik şartname düzenlemesi yeterlik kriteri olarak kullanılarak sınır değer üzerindeki en avantajlı teklifin değerlendirme dışı bırakılması, Yaklaşık maliyetin mevzuat hükümleriyle uyarlı şekilde belirlenmemesi, (Yaklaşık maliyet

hesaplamasında önceki dönemler sözleşme fiyatlarının dikkate alınmaması, Yaklaşık maliyetin tespitinde aşırı sapma gösteren tekliflerin değerlendirme dışında tutulmaması), Yapım işlerinin doğrudan teminle ve parçalara bölünmek suretiyle gerçekleştirilmesi, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması, Uludağ üniversitesi mensuplarına ücretsiz sertifika programı açılması ve dışarıdan da katılımcı alınması, Ek ödeme usul ve esaslarını belirlemeyen ve hatalı ödeme yapan birimler olması (Teşvik ek ödeme hesaplamasından farklı bir yöntemle ek ödeme hesaplanan personelin bulunması, Teşvik ek ödemenin hesaplanmasında eğitim-öğretim faaliyetleri puanının öğretim üyeleri için sabit olarak belirlenmesi, Ek ödeme usul ve esaslarını belirlemeyen döner sermaye işletme birimlerinin olması),

Çanakkale Onsekizmart Üniversitesinde; Genel sekreter yardımcısı görevlendirmelerinde sayı sınırına uyulmaması, Kira sözleşmelerinde Devlet İhale Kanunu'na aykırı işlemler yapılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması,

Çankırı Karatekin Üniversitesinde, Üniversite adına kabul edilen patentin Haklar Hesabında izlenmemesi, Üniversitenin Teknokent Yönetici Anonim Şirketindeki sermaye payının bilançoda yer almaması, Üniversitenin bazı birimleri adına muhasebe sistemi dışında açılmış banka hesaplarının bulunması, Vergi borcunun zamanında sorgulanmaması, Taşınmazlarda cins tashihi işlemlerinin yapılmaması, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması)

Çukurova Üniversitesinde; İrtifak hakkı sözleşmesine konu edilen maddi duran varlıkların mali tablolarda gösterilmemesi, Taşınırların proje bitiminde bilimsel araştırma projesi yürütücüsü üzerinde kalması, Bilimsel araştırma projelerinde avansla yapılan alımların piyasa araştırması yapılmadan doğrudan bir firmadan alınması, Bilimsel araştırma projesi için öngörülen ek bütçe sınırının aşılması, All Risk Sigorta poliçesinde bazı risk kalemlerinde muafiyet oranlarının yüksek belirlenmesi, Yeni birim fiyat tespitinde ticaret ve/veya sanayi odası onayı alınmayan rayiçlerin kullanılması, Yapım işlerine ait nihai projelerin idareye teslim edilmemesi, Taşınmazların cins tashihlerinin yapılmaması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve teslimi belli bir süreyi gerektiren işlerde sözleşme imzalanmaması, Öğretim üyesi ve öğretim üyesi dışındaki kadrolara yapılan atamalarda nesnel olmayan kriterler konulması, Teknokent A.Ş.'nin

elektrik faturalarını zamanında ödemeyerek nakit akış dengesini bozması, Kesin kabulü yapılmamış yapım/onarım işlerinin bulunması, Yapım işlerinde iş sağlığı ve güvenliğine dair görevlendirmelerin yapılmaması veya geç yapılması, Meslek yüksekokulu yemek hizmet alımlarının parçalara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle alınması, Parasal limitler dahilindeki hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun kamu ihale kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Üniversite senato kararı ile dekanlık kurulması, İktisadi işletme tarafından işletilen öğrenci kantinlerinin elektrik ve ısınma giderlerinin üniversite bütçesinden karşılanması, Döner Sermaye İşletmesinde; Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının kullanılmaması, Tahsili şüpheli hale gelen diğer çeşitli alacakların Şüpheli Diğer Alacaklar Hesabında takip edilmemesi, Alıcılar Hesabında takip edilen alacakların doğru bilgiyi içermemesi, Tahsili şüpheli hale gelen alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında takip edilmemesi, Hastane yönetim sistemindeki alacak senetleri tutarı ile mali tablolardaki tutarın uyumsuz olması, Tıp Fakültesi tarafından elde edilen gelirlerden döner sermaye işletmesine bağlı diğer birimlere borç verilmesi, İşletme alacaklarından bir bölümünün tahsil edilememesi, Hastane otomasyon sisteminde eksiklik bulunması, İşçilerin yıllık fazla çalışma saati sınırının aşılması, Faturalandırılması uzman hekim raporuna bağlanan hizmetlerin ilgili raporun eksikliğinden dolayı sosyal güvenlik kurumuna fatura edilememesi, Aynı ihale konusu içinde yer alabilecek mal ve hizmet alımlarının, kısımlara bölünerek, doğrudan temin yoluyla yapılması, Parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşılması, Zarar eden döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, Tıbbi cihaz ve sarf malzemesi alımlarında katma değer vergisinin hatalı ödenmesi, Tıbbi işlem ve uygulamalar nedeniyle açılan davaların sigorta şirketlerine bildirilmemesi ve bu davalar neticesinde ödenen tazminatların sigorta şirketlerinden talep edilmemesi, Üniversite hastanesinde görev yapan tabiplerin tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaması, İmha edilecek stok ve hurdaya ayırma işlemlerinde Elden Çıkarılacak Stoklar Ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına gerekli kayıtların yapılmaması,

Dicle Üniversitesinde; Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Üniversiteye tahsis edilen taşınmazlardan bazılarının mali tablolarda gösterilmemesi, Verilen depozito ve teminatların muhasebe hesaplarında dönemsellik ilkesine uygun olarak izlenmemesi, Hurdaya ayrılan taşınırlardan satışı yapılan ve

imha edilenlerin muhasebe kayıtlarından düşülmemesi, Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabının hatalı kullanılması, Üniversite adına kabul edilen patentin Haklar Hesabında izlenmemesi, Peşin tahsil olunan kira gelirlerinin hatalı muhasebeleştirilmesi, Sosyal tesislere kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmemesi, Üniversiteye ait tesislerin atıl durumda bırakılması, Taşınmazlarda cins tashihi işlemlerinin yapılmaması, Döner sermaye işletmesi birimine ait giderlerin özel bütçeden karşılanması, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması,

Dokuz Eylül Üniversitesinde, Üniversite mülkiyetinde olup, diğer kamu idarelerine tahsis edilen taşınmazların mali tablolarda yer almaması, Üniversite kooperatifine kiralanan yerlerden birikmiş kira alacakları bulunması ve kooperatif çalışanlarının üniversitede istihdam edilmesi, Döner Sermaye İşletmesinde; Kanuna aykırı olarak tıbbi danışmanlık adı altında sağlık hizmeti yürütülmesi ve elde edilen gelirin ek ödeme olarak dağıtılması, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması, Zarar eden ve faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde rekabeti sınırlayacak şekilde ödemenin ileri tarihlerde yapılacağına dair hükümler bulunması, Ağız diş sağlığı uygulama ve araştırma merkezinde tedavi gören hastalar için gerekli olan malzemelerin satın alınmasının üniversite kooperatifine yaptırılması,

Düzce Üniversitesinde; Taşınır işlemlerinin yürütülmesinde eksiklikler bulunması, Üniversite bünyesinde yürütülen çeşitli projelerle ilgili mevzuata uygun olmayan iş ve işlemlerin bulunması (Bilimsel araştırma projeleri kapsamında tespit edilen eksiklikler, TÜBİTAK projeleri kapsamında elde edilen kurum hisselerinin yetkisi olmayan kişilerce harcanması, Avrupa Birliği projeleri kapsamında tespit edilen eksiklikler), Muhasebe birimi dışında tutulan banka hesaplarının bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye işletmesi muhasebe yetkilisinin görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesi, Teminat mektupları ile ilgili işlemlerin zamanında yapılmaması, Kamu İhale mevzuatına uygun olmayan iş ve işlemlerin bulunması (İhale konusu hizmeti oluşturan iş kalemleri veya gruplarının doğru belirlenmemesi ve yaklaşık maliyetin hatalı belirlenmesi, Şartnamelerde öngörülen şartların yerine getirilmesinin sağlanmaması, Hatalı borcu yoktur belgesi esas alınarak yükleniciye ödeme yapılması), Sağlık uygulama ve araştırma merkezi bünyesinde kullanılan ilaçların miadına ilişkin kontrol sisteminin bulunmaması, Sağlık uygulama ve araştırma merkezi

envanterinde görünen tüm tıbbi cihaz, araç gereç ve ekipmanlara ilişkin iş ve işlemlerin yerine getirilmemesi, Kasa hesabıyla ilgili iş ve işlemlerde eksiklikler bulunması (Kasa defterinin tutulmaması ve mali tablolarda kasa hesabının bulunmaması, Tahsil edilen paraların gün sonlarında bankaya yatırılmaması ve kasadaki paraların müşterek muhafaza altına alınmaması),

Ege Üniversitesinde; Üniversite ile TARİŞ arasında yapılan protokolde TARİŞ'in yükümlülüklerini yerine getirmemesi, İhtiyaçların kısımlara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle alınması, Parasal limitler dahilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun kamu ihale kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Üniversite öğrenci köyünün güncel mevzuata uygun işletme ruhsatının bulunmaması, Sosyal tesis işletmelerinin özel bütçe hesabı içerisine alınmasına rağmen vergi ve sgk borcu ile ilgili karar alınmaması, Üniversiteye ait menemen araştırma, uygulama ve üretim çiftliğinin amacına uygun düzeyde faaliyetinin olmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Uzaktan sağlık hizmetleri kapsamında tıbbi danışmanlık adıyla sağlık hizmeti sunulması ve bu kapsamdaki hizmetler için hastalardan sağlık bakanlığının belirlediği fiyat tarifesinin üzerinde ücret alınması, Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilmesi gereken harcamaların farklı hesap kodlarında yer alması, Tek kaynaktan temin edilen mal ve hizmetlere ilişkin piyasa fiyat araştırması yapılmaması, Doğrudan teminle yapılan alımlarda piyasa fiyat araştırması yapılmaması,

Erciyes Üniversitesinde; Kira sözleşmesi gereği ortak kullanım bedellerinden doğan alacakların muhasebe içi takibinin yapılmaması ve süresi içinde tahsil edilmeyen söz konusu alacaklar için sözleşmede belirtilen müeyyidenin uygulanmaması, Yıl içinde peşin tahsil edilen kira bedellerinin ilgili hesapta takip edilmemesi ve süresi içinde tahsil edilmeyen kira bedellerinin muhasebe kayıtlarında yer almaması, Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Kira sözleşmesi bitiminde tahliye işleminin yapılmaması nedeniyle kira alacağının yıllar boyunca ecrimisil bedeli üzerinden tahsil edilmesi, Kiracılara ait elektrik, ısınma ve su bedellerinin tebliğ ve tahsil sürelerinin kiracı lehine olması, Parasal limitler dahilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Taşınmazlarda cins tashihinin tamamlanmaması, Yapım işlerinde proje maliyet değişikliği ile süre uzatımları bulunduğu halde mevzuatın öngördüğü onayın alınmaması, Resmi taşıtların mevzuata uygun kullanılmaması, Kanunda sayılan

istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması, Teorik dersin bölünmesi suretiyle ek ders ücreti ödenmesi, S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin yönetim ve denetim kurullarında öğretim elemanlarının görev almaları, S.S. Erciyes Kültür ve Eğitim Kooperatifinin üniversitenin kiracısı olması,

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesinde; Yükseköğretim Kalite Kurulu Tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin masraflarının üniversite özel bütçesinden karşılanması, Hurdaya ayrılan varlıkların elden çıkarılmaması, Üniversite taşınmazları için yapılan değer artırıcı harcamaların varlık hesaplarına kaydedilmemesi, Patent hakkının Haklar Hesabında takip edilmemesi, Üniversite ile il millî eğitim müdürlüğü arasında düzenlenmiş olan anaokulu devir protokolünün hükümlerine uyulmaması, Kira sözleşmesi devirlerinde yasaklılık sorgulaması yapılmaması, Proje yardımları ve bazı gelirlerin muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemi usullerine uyulmaması, Üniversite bünyesinde kiraya verilen alanların bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmaması, Tek kaynaktan temin edilen mal ve hizmetlere ilişkin mevzuatın öngördüğü araştırmaların yapılmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Kredi kartlarından yapılan tahsilatların mevzuatta belirtilen süre içinde idarenin banka hesabına aktarılmaması,

Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde; Hizmet alımıyla edinilen projelerin Haklar Hesabında izlenmemesi, Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Personelin ihmali ve kusurlu işlemleri nedeniyle mahkemelerce idarenin tazminat ödemesine hükmedilmesi, Hukuki olarak geçerli kılınan alacak temlik belgesine rağmen alacaklı yerine yükleniciye ödeme yapılması, Kadrolu avukat bulunmasına rağmen dışarıdan avukatlık hizmeti alımı yapılması, Parasal limitler dâhilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Şartnameye göre sunulması gereken malzeme ve cihazların zamanında sunulmamasına rağmen gecikme cezası uygulanmaması, Tıbbi sarf malzemelerinin son kullanma tarihlerinin şartnameye uygun olmamasına rağmen kabul edilmesi, Bazı tıbbi cihaz alımlarında rekabetin sağlanamaması ve ihalenin yüklenici firmanın yaklaşık maliyet aşamasında verdiği tekliften daha yüksek bedelle sonuçlandırılması, Hizmet alımlarında yaklaşık maliyetin hesabı ve sorgulamasında hatalı uygulamalar bulunması, Hizmet alımı ihalelerinde alt yüklenicilerin yasaklılık kontrolünün yapılmaması, İhale usulleri ile temin edilmesi gereken ihtiyaçların

kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin ile satın alınması, Tıbbi cihaz alımlarında cihazla birlikte verilmesi gereken malzeme ve ekipmanların taşınır kayıtlarına alınmaması, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Zarar eden ve faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, Üretilen ve satışı yapılan muhtelif ürünlerin ilgili stok kayıtlarına alınmaması, Vakumlu kriyojenik tankların yerleşiminde standartlara uyulmaması

Eskişehir Teknik Üniversitesinde; Taşınırlar için yapılan değer artırıcı harcamaların doğrudan giderleştirilmesi, Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin hatalı muhasebeleştirilmesi, Patent hakkının haklar hesabında takip edilmemesi, Taşınmazlara ait değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi, Spor Bilimleri Fakültesindeki laboratuvarların âtıl durumda olması ve kapasitesinin altında kullanılması, Akreditif karşılığı açtırılan kredinin hatalı muhasebeleştirilmesi, Desteklenen proje tutarlarına ilişkin bap birimi kayıtları ile strateji geliştirme başkanlığı kayıtlarının uyumlu olmaması, Taşınmazların kiralanmasında yasaklılık sorgulamasının yapılmaması,

Fırat Üniversitesinde; Üniversitenin davalardan kaynaklanan borçlarının ve yükümlülüklerinin mali tablolarda gösterilmemesi, Takipteki alacakların muhasebe sisteminde yer almaması, Kamu idaresinin Fırat Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici AŞ'deki ödenmiş sermaye tutarına ait enflasyon farkının mali tablolarda gösterilmemesi, Taşınmaz icmal cetvellerinin düzenlenmesine esas taşınmaz formlarının bulunmaması sebebiyle bilançoda maddi duran varlıklarda gösterilen tutarın güvenilir olmaması, Arazi ve arsalarda kayıtlı tutarlar için yapılan enflasyon düzeltmesi ve yeni değer belirlenmesi işlemlerinin hatalı olması, Proje yardımları ve bazı gelirlerin muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esaslı muhasebe sistemi usullerine uyulmaması, Yarıyıl sınav dönemlerinde ders veren öğretim elemanlarının ek ders ücreti hesabında ders yükünü doldurma şartının aranmaması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Parasal limitler dâhilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Süreklilik gösteren ihtiyaçların kısımlara bölünmek suretiyle temin edilmesi, Kongre ve sempozyum projelerinin bilimsel araştırma projesi niteliği taşımaması, Bilimsel araştırma projeleri bütçesinin alt yapı projeleri kapsamında makine, cihaz ve tüketim malzemesi alımları için kullanılması,

Galatasaray Üniversitesinde; Tarihi değeri olan eserlerin kayda alınmaması, Bağış yoluyla edinilen demirbaş ve cihazların kayda alınmaması, Hurdaya ayrılarak satılan maddi duran varlıkların satış sonrası kayıt işlemlerinin yapılmaması, Demirbaşlar hesabında yer alan tutarın doğru ve güvenilir olmaması, Yarıyıl sınav dönemlerinde ders veren öğretim elemanlarının ek ders ücreti hesabında ders yükünü doldurma şartının aranmaması, Beyoğlu Kültür ve Sanat merkezi binasının üçüncü kişilerin kullanımına bırakılması, Taşınmaz kira bedellerinin tespitinde rayiç değerin esas alınmaması ve kira bedellerinin piyasa rayiçleri ile emsallerine göre güncellenmemesi,

Gazi Üniversitesinde; İhaleler kapsamında alınan nakit teminatların öngörülen süre sonunda ilgilisine iade ve gelir aktarım işlemlerinin gerçekleştirilmemesi, Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, Gelir tahsilatlarının Emanetler Hesabında uzun süre bekletilmesi ve faaliyet döneminden sonra gelir hesaplarına kaydedilmesi, Üniversite tarafından hazırlanan yönergelerde, yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenimlerini kendi imkanlarıyla karşılamalarını temin edecek maddi güvenceye yer verilmemesi, Kiralama yoluyla edinilen taşınmazın kira sözleşmesindeki alt kiracı sınırlamasına uyulmayarak özel bir şirkete kiraya verilmesi, Vadesinde tahsil edilmeyen kira alacaklarının Gelirlerden Alacaklar Hesabında, bunlardan takibe alınanların ise Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabında izlenmemesi, Döner Sermaye İşletmesinde; Kredi kartlarından alacaklar hesabının banka kayıtları ile uyumlu olmaması, İcra takibinde bulunan alacakların muhasebe kayıtlarında izlenmemesi,

Gaziantep Üniversitesinde; Kredi kartı ile yapılan tahsilatların kayıtlara geç alınması, Proton hızlandırma ve radyofarmasötik üretim tesisinin atıl kalması, Üniversite personelinden bazılarına gelir getirici birimlerden ödeme yapılması, Yapım işlerinde alt yüklenicilerin üniversite yönetimine bildirilmemesi, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması, Bilimsel araştırma projeleri kapsamında edinilen taşınırların proje sonunda ortak kullanıma verilmemesi, İktisadi işletmelerin elektrik, su ve doğalgaz faturalarının özel bütçe tarafından karşılanması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması, Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması,

Gebze Teknik Üniversitesinde; Memur öğle yemeği hizmetinin ihalesiz olarak protokolle karşılanması,

Giresun Üniversitesinde; Projelerle ilgili mevzuata uygun olmayan iş ve işlemlerin bulunması (Bilimsel araştırma projeleri kapsamında tespit edilen eksiklikler, TÜBİTAK projeleri kapsamında elde edilen kurum hisselerinin yetkisi olmayan kişilerce harcanması), Anomim şirket olarak kurulması gereken teknoloji transfer ofisinin rektörlüğe bağlı koordinatörlük olarak kurulması,Üniversite ile TOKİ arasında akdedilen protokolün hata ve eksiklikler içermesi ve protokole bağlı iş ve işlemlerin eksik yapılması (Protokolün bazı maddelerinin hukuki dayanaktan yoksun olması, Üniversite tarafından yapıların işin projesine ve mevzuatına uygunluğu yönünden kontrol ve kabul işlemlerinin yapılmaması, Protokol kapsamında verilen avansın mahsubunun hatalı oran üzerinden yapılması), İdareye ait taşınmazların rayiç tespit çalışmalarının halen tamamlanmaması ve taşınmaz işlemlerinin yürütülmesinde görevli birimin iş ve işlemlerinde eksiklikler bulunması (Taşınmazların kaydına dair formların ilgili birimlerce tutulmaması ve dosyalama işleminin yapılmaması,Bazı taşınmazların halen emlak vergisi değerleri üzerinden kayıtlarda yer alması), Açık ihale usulüyle yapılması gereken ve önceden öngörülebilecek işlerin eşik değerlerin altında kalmak amacıyla kısımlara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle gördürülmesi, Teminat mektupları ile ilgili işlemlerin zamanında yapılmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Özel bütçeden döner sermaye işletmesine transfer edilen taban ödeme miktarlarının Merkez Ve Şubeler Cari Hesabı'na kaydedilerek gelir kaydı yapılmaması (Özel bütçeden döner sermaye işletmesine transfer edilen taban ödeme miktarlarının gelir kaydının yapılmaması, Bağlı olunan idareden alınan yardım niteliğindeki miktarların kısa vadeli borç niteliğindeki 393 Merkez Ve Şubeler Cari Hesabı'na kaydedilmesi, Yıl sonunda devir vermemesi gereken işletmeler arası malî borçlardan alacaklar hesabının devir vermesi, Döner sermaye işletmesi bütçesinin gerçekçi hazırlanmaması, Döner sermaye gelirlerinden yapılacak ek ödemenin mevzuatında yer alan usule göre dağıtımının yapılmaması, Genel sağlık sigortası kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere yönelik protokol yapılmaması, Mevzuatına uygun olmayan döner sermaye işletmelerinin bulunması ve özel bütçe gelirlerinden kendilerine gelir oluşturmaları,

Hacettepe Üniversitesinde; Muhasebe birimleri arası işlemler hesabı kullanımında hatalı uygulamalar olması, Tek Hazine Kurumlar Hesabına aktarılan mali kaynakların

hatalı hesapta raporlanması, Döner sermaye işletmesi birimlerinin elektrik ve ısınma giderlerinin üniversite bütçesinden karşılanması, Bilimsel araştırma projelerinin yürütülmesinde ilgili mevzuat hükümlerine uygunluk konusunda eksiklikler bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Protez laboratuvarı hizmetinin ihale edilmeksizin doğrudan alınması,

Harran Üniversitesinde; İktisadi işletme sermayesinin üniversiteye ait mali tablolarda yer almaması, Üniversite mülkiyetindeki taşınmazların değer ve cins tashihlerinin tamamlanmaması, Doğrudan teminle yapılan bazı alımlarda gerekli özenin gösterilmemesi, Öğretim elemanlarına ek ders ödemesi yapılırken derslerin fiilen yapılmasına ilişkin kontrollerin yeterli düzeyde olmaması, Kiraya verilen yerlere ilişkin yapılan ihalede hatalar bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; İcra takibi için hukuk birimine bildirilmiş alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmemesi, Sağlık araştırma ve uygulama merkezi döner sermaye işletmesinin tahakkuk etmiş alacaklarının muhasebeleştirilmemesi ve bunların tahsiline yönelik takiplerin yapılmaması, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde sunulan bazı sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden fark ücreti adı altında bedel tahsil edilmesi, Hastanenin acil servis bölümünden giriş yapan geçici koruma kimlik belgesi bulunmayan göçmenlere ait tedavi gelirlerinin tahakkuk ve tahsilinin sağlanmaması, Genel sağlık sigortası kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere yönelik protokol yapılmaması, Genel sağlık sigortası kapsamında bulunmayan kurum ve kuruluş personeline öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında sunulan sağlık hizmeti bedellerinin sağlık uygulama tebliği tarifesi üzerinden fiyatlandırılması, Döner sermaye işletmesini ilgilendiren konularda sadece ilgili birimlerin yönetim kurullarında karar alınması, Ödenen fiyat farkları üzerinden ek kesin teminatın alınmaması, Hakediş ödemelerinde sosyal güvenlik kurumundan alınması gereken borcu yoktur yazısı yerine hatalı belgenin esas alınması, Bazı hizmet alımı ihalelerinde yaklaşık maliyetin yeterli araştırmaya dayalı olarak hazırlanmaması, Mesai saatleri dışında sunulan sağlık hizmetlerinden elde edilen gelirden fiilen katkısı olan idari personele ek ödeme yapılmaması,

Hitit Üniversitesinde; Yapım işi ihalelerinde isteklilerin sunmuş olduğu iş deneyim belgelerinde eksiklikler bulunması,

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde; . Üniversiteye tahsisi gerekirken tahsis edilmeyen parsellerin edinimi için hukuki yollara başvurulmaması, Taşınmazlarda cins tashihinin tamamlanmaması, Bilimsel araştırma projeleri kapsamında alımı yapılan taşınırların proje sonunda takibinin yapılmaması, Personele birden fazla dizüstü bilgisayarı verilmesi,

İnönü Üniversitesinde; İdarenin kiraya verilen taşınmazlarda denetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması, Teknoloji Transfer Ofisi Anonim Şirketi'nin kurulmamış olması, Parasal limitler dahilindeki hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun kamu ihale kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Tıbbi ilaç ve farmakolojik ürünlerin eczaneye iadelerinde riskli uygulamaların olması, Ek ödemelerin dağıtımında hatalı uygulamalar bulunması, Devlet Malzeme Ofisi üzerinden yapılan alımların kurumun mali dengesi, taşınır ve stok yönetimini olumsuz etkilemesi, Faaliyeti olmayan işletme birimlerinin bulunması

İstanbul Medeniyet Üniversitesi; TÜBİTAK destekli projelerde bursiyer ödemelerinin zamanında yapılmaması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Ön mali kontrole tabi işlemlere ilişkin sürecin işletilmemesi, Döner Sermaye İşletmesinde; Üniversite yönetim kurulunca araştırma ve geliştirme projesi/faaliyeti olarak değerlendirilen bazı projelerin, mevzuatta öngörülen niteliklere haiz olmaması;

İstanbul Teknik Üniversitesi; Taşınmazların ihale yapılmaksızın üçüncü kişilere protokol kapsamında kullandırılması, Ödenek temin edilmeden ihale yapılması, İhale ile yapılması gereken alımların parçalara bölünerek doğrudan temin yöntemiyle yapılması, Üniversitenin kampüslerinde faaliyet gösteren ticari işletmelerin su aboneliklerinde sorunlar bulunması, Üniversitenin sermayesine ortak olduğu şirketin teknoloji transfer ofisi gibi faaliyet yürütmesi, Üniversite bütçesinden karşılanan patent ödemelerinde hatalı uygulamalar bulunması, Üniversitenin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların pazarlık usulü ile kiraya verilmesi, Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketi tarafından mevzuatında izin verilen amaçlar dışında şirket kurulması ve üniversite taşınmazlarının bu şirkete pazarlık usulü ile kiralanması (Üniversitenin ortağı olduğu Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketi tarafından (İTÜ TEKNOPARK A.Ş)

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda izin verilen amaçlar dışında bir şirket kurulması, Üniversite taşınmazlarının söz konusu şirkete 51/g maddesine istinaden pazarlık usulü ile kiralanması), Üniversitenin ortak olduğu teknopark yönetici şirket iştirakine pazarlık usulü ile taşınmaz ve "1773İTÜ" logosunu kiralaması, şirket tarafından da logo kullanım hakkının üçüncü kişilere devredilmesi, Proje kapsamında yurt dışından ithal edilerek temin edilen cihazların kullanılmaması, Üniversite tarafından tahsis edilen ve tahsisli kullanılan taşınmazlara ilişkin hatalı uygulamalar bulunması (Üniversite tarafından Gençlik Ve Spor Bakanlığı'na öğrenci yurdu yapılması için verilen arazide herhangi bir işlem yapılmaması, Üniversiteye tahsis edilmiş olan taşınmazların amacına uygun faaliyetlerde kullanılmaması), Üniversitenin mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan bazılarının işgal edilmesi, Üniversitede ticari faaliyet gösteren işletmelerden ısınma bedellerinin alınmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye birimlerinin elde ettikleri gelirlerin ayrı hesaplarda takip edilmemesi,

İstanbul Üniversitesinde; Avrupa Birliği Projeleri kapsamında proje yönetim ve uygulama kaleminden yapılan harcamalar için fatura veya fatura yerine geçen belgeleri eklemeden ödeme yapılması, Bilimsel araştırma projelerinin öngörülen sürede tamamlanmaması, Aynı özel kişinin münferiden temsile yetkili olduğu üç şirketten aynı iş için teklif alınması, Hizmet alımı işinde hatalı uygulamalar bulunması (Üniversitenin tüm birimleri için alımı yapılması öngörülen hizmet kapsamında yalnızca sağlık kültür ve spor daire başkanlığına yönelik işlerin gerçekleştirilmesi, Hizmet alımı yapılan iş tamamlanmadan tüm ödemenin yapılması, Üniversite mülkiyetindeki taşınmazların pazarlık usulü ile kiraya verilmesi), Avrupa Birliği Projeleri kapsamında açılan banka hesaplarının zamanında kapatılmaması ve projeden kalan bakiyelerin ilgili kurum hesabına devredilmemesi, Döner Sermaye İşletmesinde; Sağlık Uygulama Tebliği ve Sağlık Bakanlığı Kamu Sağlık Hizmetleri Satış Tarifesi Usul ve Esasları'ndaki düzenlemeye uygun olmayan iş ve işlemlerin bulunması ve bu işlemler için bağış ve katkı payı şeklinde tahsilatların yapılması (Fiyat tarifesine ekli olan ve ekli olmayan hizmetler için yeni kodlar üretilerek bunlar için fiyat belirlenmesi, Bağış ve katkı payı adı altında ücret tahsil edilmesi), Alacaklara ilişkin hatalı uygulamalar bulunması (Kişilerden Sosyal Güvenlik Kurumu harici gerçekleştirdikleri sağlık hizmetleri karşılığı elde edilen gelirlerin tahakkuk kaydının yapılmaması, Sosyal güvenlik kapsamında bulunmayan hasta alacaklarından bazılarının takibinin yapılmaması, Kurum

alacaklarının muhasebe kayıtları ile tutarlı olmaması, Tahsili şüpheli hale gelen alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında takip edilmemesi, Kurum ve kuruluşlara verilen hizmetlerden doğan alacakların takibinin yapılmaması), Hizmet verilmesine rağmen faturası düzenlenmemiş alacakların bulunması, Stok takibinin etkin yapılmaması nedeniyle bazı ilaçların son kullanım tarihlerinin geçirilmesi ve kayıttan düşürülmemesi, Sağlık güvencesi kapsamında olmayan sağlık hizmetinden faydalanan yabancı uyruklu hastalardan tahsil edilen gelirin yurt dışı gelirleri hesabında takip edilmemesi, Uzaktan hasta değerlendirilmeye yönelik sağlık hizmetleri ile ilgili tespit edilen hususlar (Mevzuatta yer almayan ve mevzuatın yetkilendirmediği sağlık hizmeti için fiyat belirlenerek hastadan ücret alınması, Kamu İhale Kanunu hükümlerine uymadan protokol yoluyla anlaşma yapılması, Protokol yapılan firma tarafından yetkisiz tahsilat yapılması, Hastane ve ilgili öğretim üyeleri dışında kişilerce hasta kişisel ve tıbbi verilerine ulaşılmasına izin verilmesi, Mevzuatta yeri olmayan bir usulde öğretim üyelerine ek ödemenin dağıtılması), İlave ücrete ilişkin parasal sınırların aşılması, Üniversite yönetim kurulunca otelcilik hizmetleri için alınacak ilave ücretin belirlenmesine yönelik kararın alınmaması, Sağlık hizmetlerine ilişkin fiyat tarifelerinin hatalı uygulanması (Kişilere Türk soylu belgeleri olmadan kamu sağlık hizmetleri fiyat tarifesinin uygulanması, Genel sağlık sigortasından yararlanmayan Türk ve yabancı uyruklu hastalara fiyat tarifesinin hatalı uygulanması veya ücretsiz kurum kodundan işlem yapılması), İlave ücret alınamayacak işlemlerden ve kişilerden ilave ücret alınması, Sayım fazlası ilaçların bağış olarak kayıtlarının yapılması, Tıbbi cihazlar periyodik bakımı hizmet temini işinde sorunlar bulunması (Hizmet yeri yeterlilik belgesi uygun olmayan firmaya ventilatör cihazlarının bakımının yaptırılması, Ventilatör cihazların üreticileri tarafından 6 ve 12 aylık periyodlar halinde bakım yapılması öngörülmüşken cihazlara her ay bakım yaptırılması, Teknik servis formlarının idareye teslim edilmemesi, Bakım hizmetinin alt yükleniciler tarafından yerine getirilmesi, Teknik şartnamede belirtilmesine rağmen yeterliliği gösterir belgelerin teklif ekinde sunulmaması, Yaklaşık maliyet belirlenirken herhangi bir gerekçe gösterilmeden farklı uygulamalar yapılması, Görev, yetki ve sorumlulukların belirlenmemesi sonucunda sağlık araştırma ve uygulama merkezinin (hastane) idari ve mali işleyişinde sorunlar bulunması (Hastanenin yönetim ve organizasyon yapısına ilişkin yönetmelik bulunmaması, Tıp fakültesi dekanlığının hastanenin idari ve mali işleyişi içerisinde bazı durumlarda onay makamı olarak işlem tesis etmesi, Organizasyon şemasının oluşturulmaması, iş tanımları ile iş akışlarının

belirlenmemesi), Firma ödemelerinde sorunlar bulunması (Öncelikli ödeme kapsamında olmayan bazı firma ödemelerinin bu kapsamda gerçekleştirilmesi, Bazı firmalara öncelik tanınmak suretiyle erken ödeme yapılması, Firma ödemelerine ilişkin yazıların eklerinde liste bulunmaması), Nöbet günlerinde öğretim elemanları dışındaki personele mesai dışı ödemenin yapılması ve bu konuda sistemsel kontrolün sağlanamaması, Öğretim üyelerinin gelir getirici katkılarının hesaplanmasında sistematik hataların bulunması, Yönetim kurulu kararı olmadan yüksek öğretim kurumunun hazırladığı gelir getirici faaliyet cetvelinde bulunmayan kodlar kamu satış tarifesi ve sağlık uygulama tebliğinden hareketle gelir getirici faaliyet puanlarının verilmesi, Mesai dışı ödemelerin dağıtımına ilişkin esasların mevzuat hükümleri uyarınca belirlenmemesi,

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa; Döner sermaye işletmesi birimine ait giderlerin kurum bütçesinden karşılanması, Ortak kullanıma tahsis edilen sosyal tesisin üniversite tarafından kullanılamaması, Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, İhalelerde rekabeti engelleyici hükümlere yer verilmesi (Kafeterya kiralama ihalesinde rekabeti engelleyici hükümlere yer verilmesi, Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılan ihalelerde rekabeti engelleyici hususlara yer verilmesi), İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Tahsili şüpheli hale gelen alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında takip edilmemesi, Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında dönemsellik ilkesine uyulmaması, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması, Uzaktan sağlık hizmetleri kapsamında online danışmanlık adıyla sağlık hizmeti sunulması ve bu kapsamdaki hizmetler için hastalardan sağlık bakanlığının belirlediği fiyat tarifesinin üzerinde ücret alınması, Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilmesi gereken harcamaların farklı hesap kodlarında yer alması, İhale iptaline neden olan idari şartname hükmünün yeniden ihale dokümanına konulması,

İzmir Demokrasi Üniversitesi; Demirbaş niteliği taşıyan varlıkların tüketim malzemesi olarak muhasebeleştirilmesi ve dönem sonunda çıkışlarının yapılması, Taşınmazlara ait bazı değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi, Parasal limitler dâhilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun kamu ihale kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması,

İzmir Katip Çelebi Üniversitesinde; Harcama birimleri arasındaki taşınır devir işlemlerinde hatalı muhasebeleştirme işlemi yapılması, Önceki yıllarda ayrılmış olan kıdem tazminatı karşılıklarının güncellenmemesi, Taşınır hesaplarında kayıtlı tutarların doğru ve güvenilir olmaması, Taşınmazlarda cins tashihinin tamamlanmaması, Diş Hekimliği Fakültesi binası yapım işi sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmemesi, İkinci öğretim tezsiz yüksek lisans gelirlerinden %10'luk pay ayrılmaması, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'den yapılan mal alımlarının şirket tarafından üçüncü kişilerden sağlanarak üniversiteye fatura edilmesi, Döner Sermaye İşletmesinde; İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi AŞ'den yapılan hizmet alımlarının şirket tarafından üçüncü kişilerden sağlanarak üniversiteye fatura edilmesi, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması,

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünde; Ortak girişim kapsamında kurulan rüzgâr enerjisi santralinin sözleşme gereği olan devir işlemlerinin yapılmaması, Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin hatalı muhasebeleştirilmesi, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmemesi, Maliyet hesaplarının yanlış kullanılması, Ödenecek Döner Sermaye Katkı Payları Hesabının kullanılmaması, Ödenecek Döner Sermaye Yükümlülükleri Hesabının kullanılmaması,

Kafkas Üniversitesinde; Döner sermaye birimleri tarafından kullanılan yerlere ait giderlerin üniversite bütçesinden ödenmesi, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması,

Karabük Üniversitesinde; Dayanıklı taşınırlar için enflasyon düzeltme işleminin hatalı yapılması, İdarenin kiraya verilen taşınmazlarda denetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması,

Karadeniz Teknik Üniversitesinde; Üniversite iktisadi işletmesince yapılan taşıt alımlarında ve taşıtların elden çıkarılmasında mevzuata uyulmaması (Taşıt Kanunu'na aykırı olarak taşıt edinilmesi,, İşletmenin araç satış ve trampa işlemlerinde Devlet İhale Kanunu'nu uygulamaması), İktisadi işletmede kamu ihale mevzuatına ilişkin eksiklikler bulunması (Üniversite iktisadi işletmesinin kamu ihale kurumundan onay almadan mal

ve hizmet alımlarını istisna kapsamında yapması, İşletmenin mal ve hizmet alımlarının elektronik kamu alımları platformu üzerinden Kamu İhale Kurumuna bildirilmemesi, İktisadi işletmenin mal ve hizmet alımlarında yasaklılık teyidi yapılmaması), Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin giderlerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması, Üniversite merkez kanuni yerleşkesi alanının yapı ruhsatının alınamaması ve cins tashihinin yapılamaması (Üniversitenin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazlardan bir kısmının yapı kullanma izinlerinin bulunmaması, İmar işleri tamamlanmadan ihalelere çıkılması ve inşaat ruhsatlarının alınamaması, Taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması, bunların mevcut kullanım şekline göre kayıtlara alınmaması ve cins tashihlerinin yapılmaması), Yapım işlerinde uygulama projelerinin gerekli nitelikte hazırlanmaması nedeniyle işlerin uygulanması sırasında sık proje değişiklikleri yapılması, Yapım işlerinde yeni birim fiyatın belirlenmesi işlemlerine ilişkin mevzuatta öngörülen yöntemlere uygun hareket edilmemesi, Döner Sermaye İşletmesinde; İlave ücret alınamayacak sağlık hizmeti alan muhtelif hastalardan ilave ücret alınması, Temsil ağırlama giderlerinde tasarruf tedbirlerine uyulmaması, Genel yönetim giderlerinin hizmet üretim maliyeti hesabına kaydedilmesi /takip edilmesi,

Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesinde; Döner sermaye işletmesinde; Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilmesi gereken harcamaların farklı hesap kodlarında yer alması,

Kastamonu Üniversitesinde, Üniversite mülkiyetindeki taşınmazlardan tahsise konu olanlarla ilgili gerekli muhasebe kayıtlarının yapılmaması, Bazı taşınmazların emlak vergi değerleriyle kayıtlarda yer alması, Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönem ayırıcı hesaplar kullanılmaksızın doğrudan gelir hesaplarına kaydedilmesi, Parasal limitler dahilinde yapılan mal ve hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Taşınmazlarda cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, Kiraya verilen alanların bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmaması, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin giderlerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması,

Kırıkkale Üniversitesinde; Taşınmazlarda cins tashihi işlemlerinin yapılmaması, 2886 sayılı kanun'a göre yapılan kiralama ihalelerinde hatalı uygulamaların bulunması(Tahmin edilen bedel tespitinin sağlıklı yapılmaması, 2886 sayılı Kanun'a göre yapılan ihalelerde geçici teminat tutarının rekabeti etkileyecek düzeyde yüksek belirlenmesi, Yemek hizmeti alımı ihalesinde yaklaşık maliyetin hesabının hatalı yapılması), Bilimsel araştırma projelerine ilişkin hatalı uygulamalar(Bilimsel araştırma projesi kaynaklarının mevzuata uygun kullanılmaması, BAP kaynakları ile satın alınan bazı taşınırların proje bitiminde ilgili birimlere teslim edilmemesi), Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye işletmesinin alıcılar hesabında yer alan tutarın kaynağının tespit edilememesi, Sağlık market kapsamında yapılan alımlarda hatalı uygulamalar bulunması (Mevzuatta öncelik verilmemesine rağmen Devlet Malzeme Ofisi ödemelerinin öne alınması, Sağlık market kapsamındaki alım ve teslim süreçlerinde eksiklikler olması), Mal alımlarının parçalara bölünerek pazarlık usulü ile temin edilmesi, Tıbbi cihaz hizmet alımı ihalelerinde kontrol teşkilatı tarafından mevzuat yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi, Kit karşılığı tıbbi cihaz alımı ihalelerinde cihazların idarede kalacağı sürelerin belirlenmemesi, Dış laboratuvar hizmet alımında ihale dokümanları arasında çelişki bulunması ve alt yüklenicinin tıbbi cihazlarına ilişkin ürün takip sistemi kayıtlarının sunulmaması (İhale dokümanları arasında çelişki bulunması, Alt yüklenicinin tıbbi cihazlarına ilişkin ÜTS kayıtlarının sunulmaması), Teknik şartname hükümlerine uymayan tekliflerin değerlendirme dışı bırakılmaması, Teşhis ve tedavi hizmet alımlarında fiyat farkı düzenlemelerine uyulmaması (Sözleşme süresi 365 günü aşan hizmet alımı ihalelerinde fiyat farkı düzenlemesine yer verilmemesi, Teşhis ve tedaviye yönelik puan usulü hizmet alımlarında fiyat farkı hesabının hatalı belirlenmesi), Tıbbi cihaz hizmet alımı sözleşmelerinde özel ve ağır aykırılık hallerinin belirlenmemesi,

Kırklareli Üniversitesinde; Üniversiteye tahsis edilen taşınmazların atıl vaziyette olması, Kiraya verilen taşınmazlarda açık kullanım alanlarının ihale konusu edilmemesi, Üniversite bünyesinde aktif olmayan uygulama ve araştırma merkezlerinin bulunması, Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması,

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde; Parasal limitler dahilindeki hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, İktisadi işletmenin hukuki alt yapısında eksiklikler olması ve üniversite taşınmazlarının iktisadi işletmeye bedelsiz kullandırılarak bu yerlerin elektrik, su ve

doğalgaz bedellerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması, İhale mevzuatına göre istisna kapsamında değerlendirilemeyecek olan mal alımlarının ihalesiz olarak yapılması, Tek Hazine Kurumlar Hesabı kapsamındaki tahsilat hesabından ödeme yapılması, Üniversitenin farklı birimleri tarafından tahsil edilen gelirlerin muhasebe birimi hesaplarına zamanında aktarılmaması, Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiriciler için döner sermaye işletmesi gelirlerinden geçici görev yolluğu ve konaklama bedeli ödenmesi,

Kocaeli Üniversitesinde; . Dayanıklı taşınırların numaralandırma işlemlerinin tamamlanmaması, Kiraya verilen taşınmazların kullanım alanlarının sözleşmelerde öngörülen alan ile uyumlu olmaması ve işgale konu alanlar için bedel alınmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Uzun vadeli kıdem tazminatı karşılıklarının hatalı muhasebeleştirilmesi,

Konya Teknik Üniversitesinde; Taşınmazlara ait değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi, Arazi ve Arsalar Hesabına enflasyon düzeltmesi işlemlerinin hatalı yapılması ve kayıtların gerçek durumu yansıtmaması, Üniversite bünyesindeki iki fakültenin fiilen âtıl durumda olması, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye alacaklarının takibinin yapılmaması sebebiyle zamanaşımına uğratılması, İşletmeler Arası Mali Borçlardan Alacaklar Hesabı ile İşletmeler Arası Mali Borçlar Hesabının birbirine denk olmaması,

Malatya Turgut Özal Üniversitesinde; Parasal limitler dâhilinde yapılan hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Yapım işleri ve hizmet alımlarında hakediş raporu düzenlenmeden ödeme yapılması,

Manisa Celal Bayar Üniversitesinde, Ameliyathane rehabilitasyonu kapsamındaki yapım işlerinin hizmet alımı şeklinde ihale edilmesi, Taşınmazlarda cins tashihi işlemlerinin yapılmaması, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması,

Mardin Artuklu Üniversitesinde; Takipli alacakların ilgili hesaba kaydedilerek muhasebeleştirilmemesi, Mevcut taşınmazların değerini artıran bakım ve onarım harcamalarının doğrudan gider yazılması, Doğrudan teminle geçekleştirilen hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması, Üniversite bünyesinde iç denetçi bulunmaması,

Marmara Üniversitesinde, Kesin kabulden itibaren yüklenici ve alt yükleniciye getirilen 15 yıllık sorumluluk mükellefiyeti gözetilmeden idare bütçesinden bina bakım onarımı yapılması, Kamu idaresine ait taşınmazların kira sözleşmelerinin noter tasdikli olmaması, İşyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan faaliyet gösteren işletme bulunması, Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, Üniversite taşınmazlarının kiraya verilmesinde pazarlık usulünün kullanılması, Üniversitenin taşıtlarına ilişkin envanter kayıtları ile trafik tescil kayıtlarının uyumlu olmaması, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin giderlerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması, Bilimsel araştırma projeleri kapsamında alınan taşınırların proje bitiminde iade edilmemesi, Üniversite kullanımında bulunan taşıtların takibi için kontrol sistemi kurulmaması, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Kütüphaneye bağışlanan kitapların muhasebe kayıtlarının ve değerlemelerinin yapılmaması, Başka bir kurum tarafından anahtar teslim olarak yapılıp kuruma teslim edilen yerlere ilişkin kurum bütçesinden yapılan bakım onarım veya başkaca imalatlar için sorumluluk mükellefiyetine gidilmemesi, Döner Sermaye İşletmesinde; Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması,

Mersin Üniversitesinde; Bilgi sistemleri kontrollerine dair eksiklikler bulunması, İç kontrol sisteminde eksiklikler bulunması, Personel atamalarında hatalar bulunması (İki yıllık yüksekokul mezunu kişinin şube müdürü kadrosuna atanması, Üniversitenin halihazırda dolu olan bazı kadrolarına tedviren görevlendirilme yapılması), Döner Sermaye İşletmesinde; Bazı doktorlarca hastalara dışarıdan malzeme aldırılması neticesinde hastane deposunda bulunan malzemelerin son kullanma tarihinin geçmesi, İhale dokümanlarında yer alan yüklenici yükümlülüklerinin takibinin yapılmaması,(PET/BT sistemi hizmet alımı işinde sgk bildirimleri kontrolünün yapılmaması, Cihaz alımı işinde yüklenici yükümlülüğünde sağlanması gereken test kitleri için ödeme yapılması), Personel ve personel yakınlarından oda türlerine göre

ücret alınmaması, Yemek hizmeti alım ihalesi hakediş ödemelerinde idarenin kontrol yükümlülüğünü tam olarak yerine getirmemesi, Uyku odası randevularında hastaların kamu hizmetlerine eşit bir şekilde ulaşma ve hizmetten eşit şekilde yararlanma hakkına uygun davranılmaması,

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde;

İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması, Üniversitenin muafiyeti bulunmasına rağmen elektrik güvence bedeli ödemesi,

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde, Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması, Alınan mal ve malzemelerin ihale dokümanında yazılı şartlara uygun olmaması,

Muş Alparslan Üniversitesinde, Sosyal Güvenlik Kurumundan bazı prim iadesi işlemlerinin sonuçlandırılamaması, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması, Üniversite tarafından ihale yoluyla kiraya verilen ticari işletmelerin işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan faaliyet göstermesi, İcra dairesine yapılan ödemede vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belgenin aranmaması, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin giderlerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması,

Necmettin Erbakan Üniversitesinde; Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye işletme biriminin mevzuatta tarifi olmayan işlemleri yetkisiz gerçekleştirmesi, Personelin mesai içi döner sermaye katkı verilerinin otomasyon sistemine mesai dışı veri olarak girilebilmesi, Faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimleri bulunması,

Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesinde; . Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabında izlenmesi gereken gelirlerin bu hesapta izlenmemesi, Tıbbi cihaz alımlarında ürün takip sistemi bildirimlerinin yapılmaması,

Niğde Halis Özdemir Üniversitesinde; Hak sahibi olunan patent, marka, faydalı model ve geliştirilen yazılımların kayıtlarının tutulmaması, Fakülte kütüphanesindeki kitapların demirbaş kayıtlarının bulunmaması, İdarenin bilişim hizmet alımlarının yetki belgesine sahip olmayan katılımcılardan sağlanması, Kiraya verilen alanlarda ruhsat ve belgelendirme eksikliğinin bulunması, Doğrudan temin kapsamında yapılan alımlara

ilişkin değerlendirmede eksiklik bulunması, Mal ve hizmet alımlarında yaklaşık maliyetin mevzuata uygun belirlenmemesi, (Yaklaşık maliyet hesaplamasında önceki dönemler sözleşme fiyatlarının dikkate alınmaması, Yaklaşık maliyetin tespitinde aşırı sapma gösteren tekliflerin değerlendirme dışında tutulmaması, Yaklaşık maliyetin tespiti için firmalara yazılan yazılara teknik şartnamenin eklenmemesi, Yaklaşık maliyet komisyonunda malı talep eden birimden personel görevlendirilmemesi), Yapım işleri ihalelerinde yaklaşık maliyetin hatalı ve eksik belirlenmesi, İhale dokümanlarında bitkisel atık yağların kontrolüne ilişkin düzenlemelere yer verilmemesi, Üniversite taşınmazlarının kiraya verilmesinde pazarlık usulünün kullanılması, Taşınmazların mali tablolarda gerçek değeriyle raporlanmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye işletme müdürlüğünde yarı mamuller-üretim ve maliyet hesaplarının kullanılmaması, Döner sermaye işletmesi tarafından yapılan satışlardan doğan alacakların alacak hesaplarında kayıt ve takibinin yapılmaması (Tahsili geciken ticari satışlar için faiz işletilmemesi, Ticari satıştan doğan alacağın takip edilmemesi), Öğretim üyelerine bireysel verimlilik katsayıları belirlenerek teşvik ek ödemesi yapılması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması, Parasal limitler dahilindeki mal ve hizmet alımlarında %10 sınırını aşan kısım için kamu ihale kurulundan uygun görüş alınmaması, Tek kaynaktan temin edilen hizmetlere ilişkin piyasa fiyat araştırması yapılmaması, Mal alımlarının 4734 sayılı Kanun'da öngörülen ihale usulleri yerine parçalara bölünmek suretiyle ve limit aşımı yapılarak doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilmesi, Taşınır işlemlerinde eksiklik bulunması, Sosyal Güvenlik Kurumuna faturalandırılan işlemler için ilave ücret alınması,

Ondokuz Mayıs Üniversitesinde, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Taşınmazların cins tashihlerinin yapılmaması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması, Kiraya verilen taşınmazların ihale dokümanlarında eksikliklerin bulunması, Ondokuz Mayıs Üniversitesine ait taşınmazların, Ondokuz Mayıs Üniversitesi vakfına ait iktisadi işletmeye, pazarlık usulü ile kiralanması ve bakanlık izni olmaksızın uzatılması, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Lojmanlarda oturma süresi sınırına uyulmaması, Sosyal tesislerin bakım ve onarımı için kaynak ayrılmaması, Çalışan işçiler için kıdem tazminatı karşılığı ayrılmaması, Özel bütçe ve döner sermaye işletme birimlerinin elektrik ve doğalgaz giderlerinin

kendi bütçelerinden ödenmemesi, Tek kaynaktan temin edilen mal ve hizmetlere ilişkin piyasa fiyat araştırması yapılmaması döner sermaye işletmesinde; Kurumun Tıp Fakültesi hastanesi kayıtlarında yer alan ve sosyal güvencesi olmayan hastalardan alacaklarının alacak hesaplarında yer almaması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Personelin mesai içi döner sermaye katkı verilerinin otomasyon sistemine mesai dışı veri olarak girilebilmesi, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, Temel ihale usulleri kullanılmaksızın mal alımlarının parçalara bölünerek doğrudan temin ile alınması, Yapım işleri ve hizmet alımlarında hakediş raporu düzenlenmeden ödeme yapılması, Tek kaynaktan temin edilen mal ve hizmetlere ilişkin piyasa fiyat araştırması yapılmaması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen ve belli süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması

Orta Doğu Teknik Üniversitesinde; Dış kaynaklı hibelerden yararlanılarak yürütülen projelerden tamamlananların kapanışlarının muhasebe sisteminde yapılmaması, Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönem ayırıcı hesaplarda izlenmemesi, İdare ile ODTÜ Teknokent arasındaki kira protokolünün güncellenmemesi, Özel nitelikteki gelirlerin takibinin yapılmasına ilişkin yönergeye ihtiyaç bulunmaması, İdarenin özel mülkiyetindeki gayrimenkullerin değerlendirilmesine ilişkin yönergeye ihtiyaç bulunması, Özel mülkiyetteki gayrimenkullerin kiraya verilmesinde açık ihale usulünün uygulanmaması, Üst hakkının ihale yapılmaksızın kurulması ve verilme amacı dışında kullanılması, (İhale yapılmaksızın üst hakkının kurulması, İdareden projeler için izin almaksızın- gelir getirici faaliyetin, güneş enerji santralinin kurulması, Ruhsatsız inşaat yapılması, TED Ankara Koleji Mezunlar Derneği'ne sosyal tesis yapmak amacıyla yerleşke içerisinde usulsüz olarak ayrı bina yapılması, Eğitim ve sosyal amaçların dışında idareden izinsiz TEİAŞ ile kira kontratı imzalamak suretiyle gelir getirici faaliyetin yapılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Taahhüt evrakı ile sözleşme tasarılarının mevzuat gereği zorunlu olan ön mali kontrole tabi tutulmaması

Pamukkale Üniversitesinde; Mevcut taşınmazların değerini artıran bakım onarım harcamaları ile bir kısım yatırım harcamalarının ilgili hesaplara kaydedilmeyip doğrudan gider yazılması, Üniversite personelinin öğle yemeği hizmetleri için ayrı bir birimin oluşturulmaması, yemek hizmetlerinin kurum bütçesi içerisinde yürütülmesi,

Hizmet alımı ihalelerinde rekabetin yeteri kadar sağlanamaması; bakım onarım ihalelerinde işin süresinin ihale öncesi süreçte etkin bir şekilde belirlenememesi (Yaklaşık maliyetin belirlenmesine ilişkin uygulamalar, Bakım ve onarım işlerinde süre uzatımına ilişkin uygulamalar),Taşınır işlemlerinde Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerine uyulmaması, (İdarenin bazı birimlerinde taşınır kontrol yetkilisinin görevlendirilmemesi, Bazı akademik birimlerde dayanıklı taşınırların numaralandırma işlemlerinin henüz tamamlanmamış olması, Harcama birimleri tarafından varlık işlem fişlerinin ve tüketim malzemeleri çıkış raporlarının süresinde muhasebe birimine gönderilmemesi), Yüksek personel giderleri nedeniyle iktisadi işletmenin ticari borçlarını ve çalışanların kıdem tazminatlarını ödeyemez duruma gelmesi; üniversitenin mali külfet ve hukuki sorunlarla karşı karşıya kalması, (Yasal düzenlemelere aykırı uygulamalar:İşçi ücretlerinin toplu iş sözleşmesiyle belirlenmesi, Üniversitenin mülkiyetindeki otopark alanlarının iktisadi işletmeye tahsis edilmesi, İşçiler tarafından açılan davalarda iktisadi işletmenin taraf olarak gösterilmesi ve bu davalar için dışarıdan avukatlık hizmeti satın alınması, Gelecekteki yükümlülükler için kıdem tazminatı karşılığının ayrılmaması, İktisadi işletmenin kullanımında bulunan tesislerden kira alınması, Üniversite tüzel kişiliğinin hukuki sorumluluğunun göz ardı edilmesi), İktisadi işletmenin finansal durumu ve mali sürdürülebilirliğini kaybetmesi, Toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan dava sayısının fazlalığı ve bu durumun üniversiteye ilave mali yük getirmesi, İç kontrol sisteminin kurulması ve işletilmesinde eksiklikler bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Sosyal güvencesi bulunmayan hastalardan tahsil edilemeyen kurum alacaklarının takibi ve tahsilinin etkin bir şekilde yürütülememesi, Yıl içerisinde alımı yapılan bilgisayar yazılımlarının haklar hesabına kaydedilmemesi, Tahsili şüpheli hale gelen alacaklarla ilgili muhasebe kayıtlarının yapılmaması, Hastanenin piyasaya olan borçlarının sürdürülemez düzeyde artması ve borçların ödenmesinde emanete alınma sırasına uyulmaması, Sağlık hizmetleri alımı kapsamında yapılan ihalelerde teknik şartnamelerin ve yaklaşık maliyetin hazırlanmasında mevcut yasal düzenlemelere uyulmaması; ihalelerde rekabetin ve saydamlığın sağlanamaması, kaynakların verimli ve etkili kullanılamaması, Döner sermayeli kuruluşlarca üretilen hizmet bedellerinde kurum personeline indirimli tarife uygulanması, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının yapılmaması ve tıbbi uygulamalar nedeniyle açılan davaların sigorta şirketlerine bildirilme sürecinin takip edilmemesi (Bazı personelin tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmaması, Tıbbi işlem ve uygulamalar

nedeniyle açılan davaların sigorta şirketlerine ihbar edilmesine ilişkin sürecin takip edilmemesi), Fazla mesai, nöbet ve icap uygulamalarıyla ilgili etkin işleyen bir sistemin bulunmaması ve personel giriş çıkışlarda kart okuttukları cihazların ihtiyacı karşılamaması,

Sağlık Bilimleri Üniversitesinde; İşyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan faaliyet gösteren işletme bulunması, Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, Üniversite iktisadi işletmesine kiraya verilen taşınmazların iktisadi işletme tarafından üçüncü kişilere kiralanması, Döner Sermaye İşletmesinde; Bilgisayar yazılım, bakım, güncelleme hizmeti alımlarının haklar hesabına kaydedilmemesi, Döner sermaye işletmesi gelirlerinden ayrılan bilimsel araştırma projeleri ve hazine paylarının mevzuatın öngördüğü hesaplarda izlenmemesi, Personele yapılan ek ödemelerin mevzuatın öngördüğü hesaplarda izlenmemesi,

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde; İhale dokümanlarında bitkisel atık yağların kontrolüne ilişkin düzenlemelere yer verilmemesi, Birden fazla idarenin zorunlu ortak ihtiyacı için birlikte ihaleye çıkılmaması, Parasal limitler dahilindeki mal alımlarında %10 sınırını aşan kısım için Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmaması, Yaklaşık maliyetin mevzuat hükümleriyle uyarlı şekilde belirlenmemesi, (Yaklaşık maliyet hesaplamasında önceki dönemler sözleşme fiyatlarının dikkate alınmaması, Yaklaşık maliyetin tespitinde aşırı sapma gösteren tekliflerin değerlendirme dışında tutulmaması, Araç kiralama ihalesi yaklaşık maliyetinin teknik şartnameye aykırı belirlenmesi), Kartlı geçiş sistemi bakım destek ve geliştirme işinin sözleşmesine uygun yürütülmemesi (Teknik şartnamedeki bilgi güvenliğini sağlamaya yönelik araçların uygulama yazılımına eklenmemesi, Sistem destek ve geliştirme taleplerinin yüklenici tarafından karşılanmaması), Doğrudan teminle yapılan alımlarda ihtiyacın tek kaynaktan sağlanabildiğine dair çalışma ile piyasa fiyat araştırması yapılmaması, Yapım işleri için düzenlenen özel teknik şartnameler ile yüklenicilerin sorumluluklarının sınırlandırılması, İdarenin bilişim hizmet alımlarının yetki belgesine sahip olmayan yüklenicilerden sağlanması,

Sakarya Üniversitesinde; Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması,

Selçuk Üniversitesinde; Bağış yoluyla edinilen kültür varlıklarının muhasebe kaydının yapılmaması, Yazma ve nadir eserlerden bazılarının kurumun bilançosunun aktifinde görünmemesi, Peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönem ayırıcı hesaplar kullanılmaksızın doğrudan gelir hesaplarına kaydedilmesi, Kiraya verilen alanların bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmaması, Kira borcunu ödemeyen kiracıya ihtar çekilmemesi ve fesih işlemlerinin yapılmaması, Kamu sosyal tesislerine ilişkin tebliğe aykırı fiyat tarifelerinin uygulanması, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin giderlerinin üniversite özel bütçesinden karşılanması, Döner Sermaye İşletmesinde; Satılmak üzere üretimi yapılan mamullerin, stok kayıtlarına alınmadan satışının yapılması, Zarar eden ve faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, Hastane bilgi yönetim sistemi hizmet alımı işinin doğrudan temin ile gerçekleştirilmesi, İcap nöbet ücreti ödenmemesi nedeniyle açılan davalarda icap nöbet ücretine ek olarak faizinin ve yargılama giderlerinin ödenmesi,

Sinop Üniversitesinde; Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendiricilerin masraflarının üniversite özel bütçesinden karşılanması, Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması, Enerji dağıtım şirketinin üstlenmesi gereken trafo bakım onarım giderlerinin idare bütçesinden karşılanması, Parasal limitler dahilindeki hizmet alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması, Teknik zorunluluk olmadığı halde idari nedenlerle iş artışı yapılması,

Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde; Taşınmazlara ait değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi, Yıkımı yapılan binanın binalar hesabında kayıtlı olması, Üniversitenin mali duran varlıklarının bilançoda raporlanmaması, Üniversite adına tescil edilmiş patentlerin bilançoda raporlanmaması, Kira işlemlerinin sözleşmeye uygun yürütülmemesi, Taşınmaz kira bedellerinin mevzuata uygun belirlenmemesi, Genel sekreter yardımcısı görevlendirmelerinde mevzuatla belirlenen sınırlamalara uyulmaması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Döner sermaye işletmesi birimlerine ait elektrik, su ve ısınma giderlerinin kurum bütçesinden karşılanması, Döner Sermaye İşletmesinde; Sürekli eğitim merkezi ve Türkçe öğretimi uygulama ve araştırma merkezinde sınav görevlileri için farklı ücret ödenmesi, Bazı hizmet alımı ihalelerinde ödemeye esas hizmet miktarlarının sağlıklı belirlenmemesi, Biyokimya laboratuvarı

puana dayalı sonuç karşılığı kit, cihaz ve sarf malzeme alımı işinde mevzuatta öngörülen yeterlilik kurallarının belirlenmemesi, Radyoterapi hizmeti alımı ihalesinde mevzuatta öngörülen şartlar oluşmadığı halde pazarlık usulünün kullanılması, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yaptırmaması,

Süleyman Demirel Üniversitesinde, Taşınmazlara ait değer artırıcı harcamaların ilgili varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi, Devam eden yatırım harcamalarının muhasebeleştirilmesinde yapılmakta olan yatırımlar hesabının kullanılmaması, Süresinde edimini yerine getirmeyen yüklenici ile imzalanan sözleşmede hukuki süreçlerin tamamlanmaması, Sosyal tesis niteliğinde olan birimlerin bağımsız bütçe ve muhasebe yapısına sahip olmaması, Kesin kabul işlemlerinin tamamlanmasına rağmen nakit teminatlara ilişkin işlemlerin yapılmaması, İç kontrol sisteminde eksiklikler bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması,

Şırnak Üniversitesi; Kurum taşınmazlarının tespit ve muhasebe sistemine kayıt işlemlerinin birbiriyle tutarlı olmaması ve tam yapılmaması, Haklar Hesabına kaydedilmesi gereken tutarların doğrudan giderleştirilmesi, Kıdem tazminatı karşılıklarının güncellenmemesi, Kameralı güvenlik sistemi alımlarının hatalı muhasebeleştirilmesi, Tek kaynaktan temin edilen hizmetlere ilişkin mevzuatın öngördüğü araştırmaların yapılmaması, Üniversite bünyesinde kiraya verilen alanların bazılarında işyeri açma ve çalışma ruhsatının bulunmaması, Üniversite taşınmazlarının kiralanmasına yönelik ihalelerde istekliler hakkında yasaklılık sorgulamasının yapılmaması, Öğretim üyesi kadrolarına alım ilanlarında objektif kriterlere aykırı hususlara yer verilmesi, Kayıtlı ambarlardan bazılarının fiziken bulunmaması ve ambarlarda gözüken taşınırların ortak kullanıma verilmiş olması, Kiraya verilen yerlerin şartname ve sözleşme hükümlerine uygun şekilde kullanılıp kullanılmadığına ilişkin denetimlerin yapılmaması,

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi; Bilançonun taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmaması, Emanetler Hesabının hatalı kullanılması, Hizmet alımına yönelik ihtiyaçların kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin yöntemiyle karşılanması, Anahtar teslimi götürü bedel yapım işleri kapsamında alınan taşınırların kayıt işlemlerinin yapılmaması, Parasal limitler dahilinde yapılan mal alımlarında bütçeye konulan ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan

aşılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Kurum mali tablolarındaki stok kayıtlarının taşınır kayıt sistemindeki kayıtlarla doğrulanamaması, Giğer Çeşitli borçlar Hesabının hatalı kullanılması, Doğrudan teminle gerçekleştirilen işlerde mevzuatta düzenlenen bazı hususlara uyulmaması (Doğrudan temin kapsamında gerçekleştirilen yapım işleri ve hizmet alımlarında belli bir süreyi gerektiren edimlerin sözleşmeye bağlanmaması, Mal ve hizmet alımına yönelik ihtiyaçların kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin yoluyla karşılanması, Kamu İhale Kurulunun yazılı izni olmadan doğrudan temin limitinin aşılması, Doğrudan temin ile yapılan alımlarda yasaklılık kontrolünün yapılmaması), Faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, 4734 sayılı Kanun'un 22-f maddesine göre doğrudan teminle yapılan alımlarda eksiklikler bulunması, Üniversite araştırma ve uygulama hastanesi ilaç ve sarf malzemesi depolarında stok yönetimi yapılmaması, Faturalandırılması uzman hekim raporuna bağlanan hizmetlerin ilgili raporun eksikliğinden dolayı sosyal güvenlik kurumuna fatura edilememesi, Takibi ve tahsilatı yapılamayan alacakların bulunması, İşçilerin yıllık fazla çalışma saati sınırının aşılması, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması ,Tahsilatı gerçekleştirilmeyen ve/veya faturalandırılmayan işlemlerden öğretim üyelerine ek ödeme yapılması,

T**okat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde;** Bilançonun Taşınmazlara ilişkin doğru ve güvenilir bilgi sunmaması, Taşınır bilgilerinin düzeltilmesi amacıyla yapılan muhasebe kayıtlarının hatalı olması, Uygulama projesi ile ihale edilen yapım işlerinde teknik gerekçe olmaksızın proje değişiklikleri yapılması ve bunlara ilişkin gerekçe raporlarının gerekli bilgileri içermemesi, Yeni birim fiyat tespitinde ticaret ve/veya sanayi odası onayı alınmayan rayiçlerin kullanılması, Alınan nakit teminatların ilgilisine iade veya hazineye gelir aktarımı işlemlerinin gerçekleştirilmemesi, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması, Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye işletmesinin tahakkuk etmiş alacaklarının muhasebeleştirilmemesi ve bunların tahsiline yönelik takiplerin yapılmaması, Tahsil edilen fatura alacaklarının diğer çeşitli borçlar hesabında bekletilmesi ve gelir kayıtlarının geç yapılması, Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Hibe olarak alınan ilaçlara ilişkin muhasebe kayıtlarının yapılmaması, Döner sermaye işletmesi kaynaklarından temin edilen ve genel yönetim faaliyetlerinde kullanılan taşınırların bilançoda yer almaması, Mal alımlarına ilişkin muayene ve kabul işlemlerinde eksiklikler bulunması, Genel sağlık sigortası kapsamı

dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere yönelik protokol yapılmaması, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması, Sağlık market kapsamında yapılan alımlarda hatalı uygulamalar bulunması,

Trakya Üniversitesinde;. Gelirlerden Takipli Alacak Hesaplarında kayıtlı bazı alacakların tahsilinin mümkün olmadığının tespit edilmesi, Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabına kaydedilerek bilanço hesaplarında gözükmesi gereken harcamaların gider hesaplarına kaydedilmesi, İktisadi işletme sermayesinin üniversiteye ait mali tablolarda yer almaması, Doğrudan teminle yapılan uzun süreli alımlarda sözleşme yapılmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; İcra takibi için hukuk birimine bildirilmiş alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmemesi, Tahsil edilme niteliğini kaybetmiş bazı alacakların Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabında izlenmeye devam edilmesi, Sağlık Araştırma Ve Uygulama Merkezi Döner Sermaye İşletmesinin tahakkuk etmiş alacaklarının muhasebeleştirilmemesi ve bunların tahsiline yönelik takiplerin yapılmaması, Direkt ilk madde ve malzeme ve genel üretim giderleri hesaplarının kullanılması, Sağlık UygulamaTtebliği puan değişiminden kaynaklı oluşan farkların ayrıca fiyat farkı olarak ödenmesi yerine sözleşme bedeline dahil edilmek suretiyle ödenmesi, Öğretim üyelerinin mesai dışında özel hastanelerde çalışmak üzere görevlendirilmeleri karşılığı elde edilen gelir üzerinden bilimsel araştırma payı kesintisi yapılması, Genel Sağlık Sigortası kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara sunulan hizmetlere yönelik protokol yapılmaması, Üniversite personelinden hastane özel oda fark bedellerinin alınmaması konusunda yürütme kurulu kararı bulunması,

Van Yüzüncüyıl Üniversitesinde; Üniversiteye ait binaların envanter ve kayda alma işlemlerinin yapılmaması, Üniversiteye tahsis edilen arsaların mali tablolarda gösterilmemesi, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Kiraya verilen taşınmazların ısınma bedelinin hatalı hesaplanması, Döner sermaye işletmesine ait elektrik, su ve doğalgaz giderlerinin üniversite bütçesinden karşılanması, Teknik personele ödenen ek özel hizmet tazminatında görevlendirmelerin mevzuatına uygun olmaması, İdari görev ödeneği, yabancı dil tazminatı, aile yardımı ödeneği ve makam tazminatı alan personelin durumlarındaki değişikliklerin takip edilmemesi, Genel sekreter yardımcısı görevlendirmelerinde sayı sınırlarına uyulmaması, Geliştirme ödeneği ile eğitim ve öğretim ödeneğinin takibine ilişkin bilgi akışının yetersiz olması, Taşınmazların cins tashihinin tamamlanmaması, İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması (Kamu iç kontrol standartlarına uyum eylem planının

güncellenmemesi, İç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirilmemesi, Kurumsal risklerin belirlenmemesi ve değerlendirilmemesi, Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmemesi, İç denetçi istihdam edilmemesi ve iç denetim faaliyetinin olmaması) Döner Sermaye İşletmesinde; Sermaye Hesabının bilançoda hatalı olarak fazla gösterilmesi, Maddi olmayan duran varlıklar için amortisman ayrılmaması, Zarar eden ve faaliyeti olmayan döner sermaye işletme birimlerinin bulunması, Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasının takibinin yapılmaması, Hizmet alımlarına ilişkin denetim, muayene ve kabul işlemlerinde eksiklikler bulunması, İşletme tarafından üretilen hizmet bedellerinin üniversite yönetim kurulunca belirlenmemesi, İşçilerin yıllık fazla çalışma saati sınırının aşılması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Taahhüt evrakı ve sözleşme tasarılarında ön mali kontrol uygulanmaması ve ön mali kontrol işlemleri yönergesinin bulunmaması,

Yıldız Teknik Üniversitesinde; Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması, Üniversite senato kararı ile dekanlık kurulması, Üniversite öğrenci otomasyon sistemi bilgi güvenlik kontrollerinde eksiklikler bulunması, Döner Sermaye İşletmesinde; Döner sermaye işletmesi bünyesinde faaliyette bulunan işletmelere kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmemesi,

Yozgat Bozok Üniversitesinde; Alınan şartlı bağış ve yardımların muhasebeleştirilmesinde dönem ayırıcı hesapların kullanılmaması ve şart kılınan amaç doğrultusunda harcanmadan gelir kaydının yapılması, Üniversitenin döner sermaye işletmesindeki ortaklık payının üniversite mali tablolarında eksik yer alması, Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, Diş Hekimliği Fakültesi Eğitim Araştırma Ve Uygulama Hastanesi elektrik, su ve ısınma giderlerinin özel bütçeden karşılanması, Taşınır işlemlerinde eksiklikler bulunması, Öğretim elemanlarından bazılarının zorunlu haftalık ders yükünü yüksek lisans programlarında tamamlaması, Kanunda sayılan istisnalar dışında dolu kadroya görevlendirme yapılması, Hizmetine gereksinim duyulan öğretim elamanlarının başka üniversitelerde görevlendirilmesi, Eğitim öğretim faaliyetinde bulunmayan âtıl durumda fakülte, yüksekokul ve bölümlerin bulunması, İşçilerin birikmiş yıllık ücretli izinlerinin kanuna uygun olarak kullandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınmaması, Döner Sermaye İşletmesinde; Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma Ve Uygulama Merkezi Hastanesi yatan

hastaları ve refakatçileri için yemek takip sistemi bulunmaması, Herhangi bir faaliyeti bulunmayan döner sermaye işletmelerinin bulunması, İşletmeler arası mali borçlardan alacakların tahsil edilmemesi, Satılmak üzere üretimi yapılan mamullerin, stok kayıtlarına alınmadan satışının yapılması,

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi; İç kontrol sisteminin işleyişinde eksiklikler bulunması,

58-) Sağlık Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Hizmet alımı suretiyle temin edilen uygulama projeleri ve ihale dokümanları hazırlanması işlerindeki eksikliklerin ek maliyetlere ve sağlık tesislerinin planlanan zamanda faaliyete geçememesine sebep olması,

-Yapım işi ihalelerinde mevzuata uygun olmayan kefalet senetlerinin teminat olarak kabul edilmesi,

-Yapım işlerinde fiyat farkı hesaplanmasında kullanılacak endekslere yer verilmemesi, sigorta kapsamında yer alması gereken teminatların yer almaması ve gerekli durumlarda sigorta bedelinin artırılmaması ve sigorta sürelerinin uzatılmaması,

-Yapım işlerine ilişkin idari şartname ve sözleşmelerde fiyat farkı hesaplanmasında kullanılacak endekslere yer verilmemesi,

-İş ve iş yeri sigortası yapılması kararlaştırılan bazı yapım işlerinde sigorta kapsamında yer alması gereken teminatların yer almaması,

-Yapım işlerinde ödenen toplam hakediş tutarının poliçedeki sigorta bedelini aşması halinde sigorta bedelinin artırılmaması ve süre uzatımları nedeniyle inşaat sigorta sürelerinin uzatılmaması,

-Kamu Özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerine ilişkin sorunlar bulunması,

-Şehir hastanelerinde nihai tamamlama süreçlerinin yürütülmemesi,

-Yer teslimi yapılmadan inşaat işleri başlamasına rağmen yatırım ve işletme dönemlerine ilişkin revizyonların yapılmaması,

-Yaptırılmayan/yapılmayan imalatlar için toplam sabit yatırım tutarı revizyonunun yapılmaması ve bu eksikliklerin etki ettiği hizmetler için hizmet değişikliği yapılmaması,

-Doğal gaz tüketiminde eksik ölçüm bedellerine maruz kalınması,

-Yatırım döneminde katma değer vergisi istisnasından yararlanan görevli şirketlerin istisna kapsamında kira tutarının veya kira süresinin bir kısmından vazgeçmesine ilişkin işlemlerin tesis edilmemesi,

-Ankara Etlik şehir hastanesi için fiili tamamlama tarihi öncesinde teknolojik gelişmeler kalemi için yapılması öngörülen iş azalışı hususunda mutabakat sağlanmasına rağmen kullanım bedelinin revize edilmemesi,

-İhale teklifi birim fiyatlara dahil olmasına rağmen hizmet sunum alanları için ısıtma ve soğutma giderlerinin tahsil edilmemesi,

-Konya Karatay şehir hastanesinde görevli şirket tarafından sağlık tesisi konseptine uygun olarak yer ve bahçe bakım hizmeti verilmemesi,

-Kütahya ve Tekirdağ şehir hastanelerinde ticari alanlara ilişkin kabul süreci yürütülmemesinden kaynaklı olarak sözleşme haklarının kullanımında belirsizlik olması,

-Kütahya şehir hastanesinde yapı kullanma izin belgesi alınmaması nedeniyle hemodiyaliz hizmetinin verilememesi ve sözleşme haklarının kullanılmaması,

-Kamu özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerinde ticari alanlara ilişkin sorunlar bulunması,

-İhale dokümanı ve projelerde öngörülenden daha fazla alanın ticari alan olarak kullanılması,

-Ticari alan iklimlendirme giderlerinin tahsil edilmemesi,

-Kamu özel iş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerinde bulunan ticari alanlarda elektrik, su ve doğalgaz sayaçlarının eksik veya arızalı olması,

-Ek-13 kapsamında görevli şirket tarafından tedarik edilmesi gereken ekipmanlarda eksiklikler ya da uygunsuzluklar olması,

-Görüntüleme hizmetlerine ilişkin randevu verme sürelerinde ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin sonuç verme sürelerinde gecikmelerin meydana gelmesi ve bunların çoğunluğunun yardım masasına bildirilmemesi,

-Görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerine ilişkin ek-14 (hizmet şartları) ve yöntem beyanlarına göre gerekli bazı cihazların ve sistemlerin sağlanmaması,

-Kamu Özel İş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerindeki görüntüleme hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan puanların kontrolünün yetersiz olması,

-Kamu Özel İş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerindeki laboratuvar hizmetlerinin hakedişlerine yansıyan puanların kontrolünün yetersiz olması,

-Kamu Özel İş birliği modeli ile işletilen şehir hastanelerine ilişkin sözleşmelerde azami hata puanı limitlerinin belirlenmemesi,

-Sözleşme kapsamında görevli şirket tarafından getirilen tıbbi ekipmanlarda meydana gelen onarım giderlerinin karşılanması konusunda sorunlar yaşanması,

-Pazar testi süreçlerinin yürütülmemesi ve sonuçlandırılmaması,

-Sözleşmelerde öngörülen süre geçmiş olmasına rağmen bazı şehir hastaneleri için pazar testi süreçlerinin yürütülmemesi,

-Bazı şehir hastanelerinde pazar testi süreçlerinin sonuçlandırılmaması

58.1-) Sağlık Bakanlığına Bağlı Döner Sermaye İşletmeleri'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Sağlık tesislerinin gerçek kişilerden alacaklarına ilişkin tek düzen muhasebe sistemi ve hastane bilgi yönetim sistemi kayıtları arasında uyumsuzluk olması,

-Tahsili şüpheli hale gelen alacaklarla ilgili muhasebe kayıtlarının yapılmaması,

-Ek ödeme süreçlerine ilişkin sorunlar bulunması,

-Bilimsel çalışma destek puanı verilen kişilerin akademik teşvik ödeneğinden yararlandırılıp yararlandırılmadığı hususunda sistematik bir kontrolün bulunmaması,

-Taşınır kayıt ve kontrol yetkililiği sebebiyle ek puan alan kişilerden kefalet kesintisine tabi tutulmayanların mevcut olması,

-Sağlık tesislerinde basamaklar arası geçişlerde çalışılmış sayılan gün sürelerinin takibinin yapılmaması,

-İcap ve nöbet yazılan personele mesai dışı teşvik ek ödemesi yapılması

-Sağlık tesisleri tarafından temin edilen ve ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanan kemoterapi ilaçlarının stok takibinde ve süreç yönetiminde aksaklıklar bulunması,

-Sağlık tesisleri tarafından temin edilen ve ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanan kemoterapi ilaçlarının stok takip sürecinin sağlıklı yürütülememesi,

-Hekim tarafından hazırlanan kemoterapi tedavi protokollerinde yer alan bilgilerin sistem üzerinden takibinin yapılmaması,

-Kemoterapi ilaç hazırlama ve faturalandırma süreçlerinin belirli standartlara bağlanması amacıyla kamu hastaneleri genel müdürlüğü tarafından yapılan genel düzenlemelerin uygulanamamaması

-İcap ve nöbet süreçlerine ilişkin sistematik bir kontrolün bulunmaması,

-Fiilen çalışılabilir sürelerin üzerinde icap ve nöbet yazılabilmesi,

-Yıllık izin, rapor ve kongre izni gibi çalışılmayan dönemler için icap nöbeti ücreti ödenmesi,

-Branş ve branş havuz nöbeti süreçleri yürütülmeksizin branş bazında yüksek saatlerde icap nöbeti yazılması,

-Uzman tabip dışındaki personellere icap nöbeti adı altında nöbet tutturulması neticesinde idare aleyhine açılan davaların kaybedilmesi, bu kapsamda ödenmeyen nöbet ücretlerden dolayı faiz, yargılama gideri ve avukatlık vekalet ücreti ödemelerinde artış olması,

-Ticari alan kira tahsilatlarında mevzuatta belirtilen sürelere uyulmaması

60.1 Yalova Termal Kaplıcaları İşletmesine İlişkin Bazı Tespitler:

-İşletme idaresinin sermayesinin ve gelirlerinin faaliyetlerini karşılamada yetersiz kalması,

-İşletme idaresinin hukuki statüsünün belirsiz olması,

61-) Türkiye İlaç Ve Tıbbi Cihaz Kurumu'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Beşeri tıbbi ürünlere ilişkin ruhsat yenileme işlemlerinin sistematik olarak yapılmaması,

-Kurum tarafından geri çekme kararı alınan ürünler hakkında takip mekanizmasının etkin olmaması,

59-) Türkiye Sağlık Enstitüsü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-TÜSEB'in desteklediği projelerdeki fikri hak sahipliği oranlarına ilişkin değerlendirme kriterleri bulunmaması,

TÜSEB bünyesindeki bazı enstitülerin etkin bir şekilde faaliyette bulunmaması,

60-) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-İdari para cezalarından yapılan indirimlerin muhasebeleştirilmemesi,

-İdari para cezalarının tahakkuk kayıtlarının tam olarak yapılmaması,

-Proje Özel Hesabında kayıtlı tutarın değerleme işleminin mevzuata uygun yapılmaması

62-) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna İlişkin Bazı Tespitler:

-Enstitüler nezdinde gerçekleştirilen üretim faaliyetlerinde maliyet muhasebesi uygulanamaması ve stoklara ilişkin hesapların eksik kullanılması

-Dış kaynaklı projelere ilişkin tespitler

-Proje kapsamında geçici olarak istihdam edilmesi gereken personelden bazılarının idari faaliyetlerde çalıştırılması

-Proje maliyet kalemleri arasında yapılan aktarımların usulüne ilişkin alt düzenleme bulunmaması

-Projeler kapsamında girdi olarak kullanılan sıvı maddelerin tamamının ilk edinimlerinde giderleştirilmesi

63-) Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'na İlişkin Tespitler:

-Yılı içerisinde harcanamayan proje ödeneklerinin uygulayıcı kuruluşların açtığı banka hesaplarına blokeli olarak aktarılması ve bu kaynakların takip eden yıllarda muhasebe sistemi dışında yönetilmesi,

-Hurdaya ayrılan veya başka idarelere devredilen taşınırların muhasebe kayıtlarında eksiklikler bulunması,

-Bazı hizmet alımlarında Kalkınma idarelerinin kalkınma ajansları için düzenlenen mevzuata tabi tutulması

64-) Doğu Karadeniz Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'na İlişkin Tespitler:

-Yılı içerisinde harcanamayan proje ödeneklerinin uygulayıcı kuruluşların açtığı banka hesaplarına blokeli olarak aktarılması ve bu kaynakların takip eden yıllarda muhasebe sistemi dışına yönetilmesi,

-Görevlendirme süresi itibarıyla geçici niteliğinin kaybolmasına karşın personelin geçici görevlendirme hükümleri çerçevesinde istihdamının sürdürülmesi,

-Bazı hizmet alımlarında kalkınma ajansları için düzenlenen mevzuatın uygulanması,

65-) Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'na İlişkin Tespitler:

-Yılı içerisinde harcanamayan proje ödeneklerinin uygulayıcı kuruluşların açtığı banka hesaplarına blokeli olarak aktarılması ve bu kaynakların takip eden yıllarda muhasebe sistemi dışında yönetilmesi,

-Gayrimaddi hak alımlarında sermaye giderleri yerine cari giderler tertibinden ödeme yapılması,

-Bazı hizmet alımlarında kalkınma ajansları için düzenlenen mevzuatın uygulanması

66-) Türk Standartları Enstitüsü'ne İlişkin İlişkin Bazı Tespitler:

-Bazı hizmetlere ait ücretlerin tahsil edilememesi sonucu açılan icra ve dava dosya sayılarının sürekli artması,

-Verilen hizmetlerin karşılığı olarak müşteriler tarafından yapılan ücret ve avans ödemelerinin tamamında kurumsal tahsilat sisteminin kullanılmaması,

-Otomotiv test merkezi için tahsis edilen taşınmazın fuzuli şagiller tarafından işgal edilmesi,

-Bazı hizmetlerin belirlenen sürelerde yerine getirilmemesi nedeniyle idari para cezası ödenmesi,

-Gayrimaddi hak alımlarında sermaye giderleri yerine cari giderler tertibinden ödeme yapılması

-Taşınmazların cins tashihlerinin yapılmaması

67-) Türkiye Bilimler Akademisi'ne İlişkin Bazı Tespitler

1. Araştırma desteğine ilişkin uygulamalarda hatalar bulunması

-Araştırma desteği kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayan bazı giderlerin karşılanması

-Araştırma alanıyla ilgisi olmayan kitapların araştırma desteği kapsamında değerlendirilmesi

-Araştırma ve geliştirme desteği kapsamında araştırma yardımcıları için yapılan ödemelerde Sosyal Güvenlik Kurumu bildirimlerinin aranmaması

68-) Tarım ve Orman Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Toprak ve Tarım Reformu Kanunu hükümlerine göre evvelce kamulaştırılan arazilerin iadesine ilişkin olarak varlık ve yükümlülüklerin muhasebeleştirilmemesi ve raporlanmaması,

-Kişilerden alacaklara esas bilgi ve belgelerin eksik olması ve ilgili hesabın tam ve doğruluğunun teyit edilememesi,

-Kurumca verilen borçlardan alacakların mahiyetinin tam olarak tespit edilememesi,

-Tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan kredilerden kaynaklanan alacakların gerçek tutarı göstermemesi,

-Dönem toplu sözleşmeden kaynaklı "kontrol hizmetlerinde ilave ödeme" kapsamının yönerge ile genişletilmesi,

-Resmi kontrollere ilişkin çok yıllık ulusal kontrol planlarının, yıllık raporların hazırlanmaması ve raporların yayınlanmaması,

-Köy ve belediyelerce elde edilen mera gelirlerinin takip edilmemesi,

-Balıkçı barınakları üst yapılarının kiralama sözleşmesine dayanmaksızın su ürünleri ile ilgisi bulunmayan gerçek ve tüzel kişilerce kullanılması,

-Toprağın korunması ve arazilerin planlı kullanılması amacıyla düzenlenmesi gereken arazi kullanım planları ve tarımsal amaçlı kullanılan plan ve projelerin hazırlanmaması,

-Kadro sınıf ve dereceleri üzerinde memur çalıştırılması

68.1-) Döner Sermaye İşletmeleri'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Üretimi teşvik primi ödemelerinin, işletmenin bünyesinde görev alan ve karın elde edilmesinde emeği geçen personele, katkıları oranında yapılmaması

68.2-) Doğa Koruma ve Milli Parklar Döner Sermaye İşletmeleri'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Korunan alanlarda elde edilen işletme ve ağaçlandırma bedeli alacaklarının Ticari Alacaklar Hesap grubunda raporlanmaması,

69-)Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna İlişkin Bazı Tespitler:

- Kurumun muhasebe işlemlerinin farklı birimler tarafından yürütülmesi ve mali tablolarının konsolide edilmemesi,

70-) Orman Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Kurum tarafından tahsil edilmesi gereken izin irtifak gelirlerinin döner sermaye işletmesi tarafından tahsil edilip kullanılması,

-Kişilerden Alacaklar Hesabının gerekli bilgileri içermemesi,

-Ağaçlandırma fonu gelirlerinin tahsilinde hata veya noksanlıklar bulunması,

-Sabit kıymetlerin değerlendirilmesi konusunda Turizmi Teşvik Kanunu hükümleriyle çelişen düzenlemelerin bulunması

70.1-) Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi 2023 Yılı kapanış kayıtları ile 2024 yılı açılış kayıtları arasında farklılık bulunması,

-Dönem gelirlerinin ilgili döneme ait gelir tablosunda raporlanmaması,

-Döner sermaye işletmesinin özel bütçeye olan yükümlülüklerini yerine getirmemesi,

-Yayla alanlarındaki taşınmazların vaziyet planlarına işlenmesi, sabit kıymetlere alınması ve kullanıcı tespitlerinin yapılması işlemlerinin tamamlanmaması,

71-) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

-Kurum alacaklarının güncellenmesinin terkin yoluyla yapılması,

-Takipli alacakların ilgili hesaplarda izlenmemesi,

-Tahsisli taşınmazların mali tablolarda yer almaması,

-Taşınmazların fiili envanterinin yapılmaması,

-Mülkiyeti idareye ait kuyuların mali tablolarda tam ve doğru tutarlarla izlenmemesi,

-Hurdaya ayrılarak satışı yapılan taşınırların muhasebe hesaplarından çıkarılmaması,

-Genel bütçenin geliri olan idari para cezalarının DSİ bütçesine gelir kaydedilmesi,

-Duran varlığın maliyetine dahil edilmesi gereken ilk madde ve malzemelerin doğrudan giderleştirilmesi,

-Taşınmaz satışlarında ilgili taşınmazın kayıtlı değeri yerine satış bedeli kullanılarak kayıtlardan çıkarılması,

-Bak onar ıı projesi kapsamında geri ödenmesi gereken bakım onarım bedellerinin eksik tahsil edilmesi,

-İlave katkı payının hesaplanmasında kullanılan yıllık sisteme verilen elektrik enerjisi üretim miktarının hatalı hesaplanması,

-Elektrik Üretim Anonim Şirketine (EÜAŞ) devredilen hidroelektrik santrallerine ilişkin gerekli işlemlerin yapılmaması,

-EÜAŞ'a devredilen hidroelektrik enerji santrallerine ilişkin su kullanım anlaşmalarının imzalanmaması,

-Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından İnşa Edilmiş, İşletmeye Alınmış ve İşletmeye Alınacak Hidroelektrik Santrallerinin Enerji Üretimiyle İlgili Kısımları ve Bunların Mütemmim Cüzleri Olan Taşınmazların Elektrik Üretim Anonim Şirketine Devir İşlemlerine Ait Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında EÜAŞ'a devredilen 35 adet hidroelektrik santralin arazi devirlerinin ve tesis, makine ve cihazlar ile demirbaşlara ilişkin muhasebe işlemlerinin yapılmaması,

-Taşınmazların cins tashihi işlemlerinin tamamlanmaması.

72-) Ticaret Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Bilişim sistemleri arasındaki entegrasyon hatası sebebiyle muhasebe kayıtlarının gerçeği yansıtmaması,

-Tescil edilen gümrük beyannameleri ile muhasebe kayıtlarının uyumlu olmaması,

-Gümrük beyannamelerine ilişkin vergi tahsilatı kayıtlarının muhasebe ile uyumlu olmaması,

-Emanetler Hesabının yanlış kullanılması,

-121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesaplarının kapanmaması,

-İlama bağlı ödemelerin muhasebe kayıtlarının zamanında yapılmaması,

-Deniz ve hava limanlarını işleten kuruluşlar ile posta idarelerinin gümrük idarelerine karşı çeşitli yükümlülükleri yerine getirmemesi ve buna ilişkin usul ve esasların belirlenmemiş olması,

-İşletici kuruluşların bazı yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle çeşitli maliyetlere katlanılması,

-Bakanlıkça gümrük gözetimi ve kontrolü kapsamındaki işletmelerin yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasların belirlenmemesi

72.1-) Ticaret Bakanlığı Döner Sermayesine İlişkin Bazı Tespitler:

-Bakanlığa ait bazı faaliyet ve gelirlerin protokolle devredilmesi

73-) Ulaştırma Ve Altyapı Bakanlığı'na İlişkin Bazı Tespitler:

-Yapılandırılmış alacakların Gelirlerden Tecilli Ve Tehirli Alacaklar Hesabında izlenmemesi,

-Taşıtlar Hesabının fiili durumu yansıtmaması,

-Kurum taşınmazlarının kaydına yönelik eksikliklerin bulunması,

-Kamulaştırma yolu ile edinilen duran varlıkların arazi ve arsalar hesabında izlenmemesi,

-Tahsisli kullanılan taşınmazların muhasebe kayıtlarındaki tutarları ile net değer hesabının uyuşmaması,

-Kamu konutları, spor salonu, misafirhane ve otoparkların mali tablolarda tam ve doğru raporlanmaması,

-Maddi olmayan duran varlıkların doğrudan giderleştirilmesi,

-Yapım işlerine ilişkin müşavirlik hizmetleri kapsamında ödemesi yapılan hakediş tutarlarının Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabında izlenmesi,

-Bakanlık tarafından ulaştırma spor kulübüne tahsis edilen spor tesisi giderlerinin bütçeden karşılanması,

-Bakanlık tarafından gerçekleştirilen bazı yapım işleri ile hizmet alımlarına ait sözleşmelerin ihale dokümanında yer alan düzenlemelere aykırı hükümler içermesi,

-Alacakların takibi konusunda bakanlık bünyesinde herhangi bir birim görevlendirilmemesi,

-Sözleşmesi feshedilen yapım işlerinde fesih sonrası sigorta işlemlerinin gerçekleştirilmemesi

74-) Karayolları Genel Müdürlüğü'ne İlişkin Bazı Tespitler:

- Plakası latin alfabesi olmayan araçların geçiş ücreti ve idari para cezalarından kaynaklı gelir tahakkuk kayıtlarının yapılmaması,

-Dönem ayırıcı hesapların kullanımında eksiklikler bulunması,

-Bazı bölge müdürlüklerinde davaların tebligat giderleri için gelecek aylara veya yıllara ait peşin ödenen tutarlarının dönem ayırıcı hesaplar dikkate alınmadan muhasebeleştirilmesi,

-Bazı bölge müdürlüklerinde peşin tahsil edilen kira gelirlerinin dönemsellik ilkesi dikkate alınmadan muhasebeleştirilmesi,

-Kurumun kendi imkanları ile ürettiği yazılımların varlık hesaplarında takip edilmemesi

-Tahsisli kullanılan taşınmazların muhasebe kayıtlarında eksik yer alması,

-Emanetler Hesabında kayıtlı olup, zamanaşımına uğrayan tutarların gelir kayıtlarının yapılmaması,

-Araçların ağırlık ve ölçü denetimi uygulamalarında mevzuat düzenlemesine ihtiyaç bulunması,

-Araçların, ağırlık ve boyut için belirlenen yasal sınır ve düzenlemeleri ihlal etmeleri halinde uygulanacak yasal ceza tutarları arasında orantısızlık ve uyumsuzluk olması,

-Trafik zabıtası görevlilerinin kimler olduğu ve hangi kamu kurumu tarafından görevlendirileceğinin mevzuattan tam anlaşılmaması,

-Azami ağırlık sınırını geçen araçlara uygulanacak yaptırımlarda eksiklikler bulunması,

-İdare yükümlülüklerinin zamanında yerine getirilmemesi nedeniyle ek mali külfete maruz kalınması,

-Karayollarına bağlantı sağlayan alanlarda geçiş yolu izinlerine ilişkin eksiklikler bulunması,

-Uygulama projesi hazırlanarak anahtar teslimi götürü bedel teklif alınması gereken bina yapım işlerinin birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilmesi,

-Yapım işlerinde yer almayan ve yeni birim fiyatı yapılan iş kalemlerine, ihale dokümanlarında belirlenmiş olan iş bölümleri dışında farklı iş bölümleri oluşturularak genel endeks üzerinden fiyat farkı verilmesi,

-Rutin bakım, onarım ile kar ve buzla mücadele işlerinde kullanılan iş makinelerinde araç takip sistemlerinin bulunmaması

76-) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna İlişkin Tespitler

-Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile yapılan taşınmaz trampa işlemlerinin sonuçlandırılamaması,

-Bir yıldan uzun süreli alınan depozito ve teminatlar için ilgili hesabın kullanılmaması,

V-) KALKINMA AJANSLARINA İLİŞKİN TEMEL TESPİTLER

Sayıştay tarafından önceki yıllar tüm kalkınma ajansları ile ilgili olarak bir genel denetim ve değerlendirme raporu hazırlanmasına karşın 2024 yılı içerisinde 26 adet Kalkınma Ajansından sadece 5 adet Kalkınma Ajansında denetim gerçekleştirilerek, düzenlenen raporlarda sadece bu denetim çalışmasının sonuçlarına yer verilmiştir. Denetlenen Kalkınma Ajanslarından Karacadağ ve Trakya Kalkınma Ajansı ile ilgili Denetim Raporlarında herhangi bir bulguya yer yer verilmemiş, Zafer; Ankara ve Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kalkınma Ajanslarında, basit muhasebe hataları ve bazı işlemler haricinde dışında sınırlı sayıda tespite yer verilmiş, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından ajans mevzuatında düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

17.09.2022 tarih 31456 sayılı Resmi Gazete yayımlanan Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliğinde**;** kalkınma ajanslarının mali yönetim yeterlik denetimi ve diğer denetim türlerine ilişkin standartlar ile usul ve esasları belirlenmiş, Ajansların kaynak kullanım yeterliğini belirlemek için, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlık temsilcilerinden müteşekkil bir "yeterlilik komisyonu" oluşturulacağı, Ajansların destekleri için kaynak kullanımı ve bu amaçla Bakanlık bütçesinden transfer ödeneğinin kullandırılması, ancak mali yönetim yeterliklerinin uygun bulunması halinde gerçekleşebileceği ifade olunmuştur.

Sayıştay Denetim Raporlarında; Merkezi yönetim bütçesi tarafından bu ajanslara aktarılan direkt bütçe kaynaklarının özel hesaplar yöntemiyle kullanılmasının sakıncalarına değinilmemesi, bu ajanslar tarafından yürütülen projelerin performansı ile Kalkınma Ajansları ile ilgili olarak genel bir değerlendirme yapılmamasının nedeni anlaşılamamıştır.

V.1 Ankara Kalkınma Ajansına İlişkin Bazı Tespitler:

-Medya takip hizmet alımında yükleniciyle imzalanan sözleşmede işin niteliğine uygun maddelere yer verilmemesi,

-T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından ajans mevzuatında düzenleme yapılmasının gerekmesi

-Ajans tarafından güneş enerjisi sistemiyle üretilen elektriğin mahsup tutarlarının faturalarda gösterilmemesi

V.2 Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansına İlişkin Bazı Tespitler:

- Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından karşılanması gereken dergi basım giderlerinin ajans tarafından karşılanması,

-Ajansın mülkiyetinde olan taşıt aracına kasko sigortası yaptırılması

-Ajans tarafından desteklenen bazı projelerin bölgesel gelişme ve kalkınmaya katkı sağlamaması

-Ajans yönetim kurulu kararları ile proje sözleşme fesih kapsamının genişletilmesi

V.3 Zafer Kalkınma Ajansına İlişkin Bazı Tespitler:

-T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından ajans mevzuatında düzenleme yapılmasının gerekmesi

VI-) MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ UYGULAMA SONUÇLARI

Sayıştay tarafından hazırlanan Genel Uygunluk Bildiriminde 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Uygulama Sonuçları ile ilgili olarak aşağıdaki tablo ve dipnotlarına yer verilmiştir.

Tablo: 6 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Uygulama Sonuçları

(TL)

I- Merkezi Yönetim Bütçe Ödenekleri	
Merkezi Yönetim Bütçesi Başlangıç Ödenekleri Toplamı	**12.131.477.944.000,00**
Genel Bütçe	11.007.879.053.000,00
Özel Bütçe	1.085.217.713.000,00
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	38.381.178.000,00
Merkezi Yönetim Bütçesi Yıl Sonu Ödenekleri Toplamı (a)	**12.632.016.611.205,94**
Genel Bütçe	11.311.948.080.018,43
Özel Bütçe	1.274.361.684.156,52
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	45.706.847.030,99
Merkezi Yönetim Bütçesi Kullanılmayan Ödenekler Toplamı (b)	**773.777.860.202,22**
Genel Bütçe	590.084.316.589,71
Özel Bütçe	179.424.015.281,08
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	4.269.528.331,43
II- Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Gelirleri Toplamı (c)	**9.584.065.110.111,28**
Genel Bütçe	8.466.826.550.207,24
Özel Bütçe	1.072.377.570.141,40
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	44.860.989.762,64
Merkezi Yönetim Kapsamındaki Gelirleştirmeler (-) (ç)	**911.233.042.214,18**
Hazine Yardımı	887.420.306.542,86
Özel Bütçeli İdarelerden Alınan Paylar	0,00
Özel Bütçeli İdarelere Verilen Paylar	0,00
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Gelir Fazlası	23.812.735.671,32
Merkezi Yönetim NET Bütçe Gelirleri Toplamı (d) = (c - ç) (*)	**8.672.832.067.897,10**

III- Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Giderleri Toplamı (e)	**11.858.238.751.003,72**
Genel Bütçe	10.721.863.763.428,72
Özel Bütçe	1.094.937.668.875,44
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi	41.437.318.699,56
Merkezi Yönetim Kapsamındaki Giderleştirmeler (-) (f)	**1.077.624.683.560,56**
Hazine Yardımı	1.051.579.041.062,84
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Gelir Fazlası	26.045.642.497,72
Merkezi Yönetim NET Bütçe Giderleri Toplamı (g) = (e - f) (**)	**10.780.614.067.443,16**
IV- Denge	
Merkezi Yönetim BRÜT Bütçe Açığı (ğ)= (c - e)	**-2.274.173.640.892,44**
Merkezi Yönetim NET Bütçe Açığı (h)= (d - g)	**-2.107.781.999.546,06**
Merkezi Yönetim Brüt ve Net Bütçe Açığı Farkı (ı)= (ğ-h)	**-166.391.641.346,38**

(*) Merkezi yönetim brüt bütçe gelirinden, hazine yardımı ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar gelir fazlası düşülerek merkezi yönetim net bütçe gelirine ulaşılmıştır.
(**) Merkezi yönetim brüt bütçe giderlerinden, hazine yardımı ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar gelir fazlası düşülerek merkezi yönetim net bütçe giderine ulaşılmıştır.

Söz konusu tablo ve dip notları ayrıntılı olarak incelendiğinde Sayıştay tarafından hazırlanan 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildiriminde, "*Sayıştay denetim raporlarının incelenmesi sonucunda, ödenek ve bütçe gideri tutarlarında değişikliğe yol açan bir tespitin bulunmadığı görülmüştür.*" şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir.[4] Ancak söz

[4] Sayıştay 2024 Genel Uygunluk Bildirimi Sayfa:12

konusu açıklama 2024 yılı bütçe ödeneklerinin kaynağını tam olarak açıklamamaktadır.

Sayıştay tarafından düzenlenen Genel Uygunluk Bildiriminde

"*Kamu idarelerinin 2024 yılı kesin hesap cetvelleri gider açıklamaları incelendiğinde;*

-Kamu idarelerinden bazılarının açıklamalarda ödenek ve gider arasındaki farkın nedenlerine, ödenek iptal edilme nedenlerine, başlangıç ödeneğine göre sapmalara ve nedenlerine yer vermediği,

-Bunun yerine genel ifadeler kullanarak ödeneğin kullanım durumu hakkında bilgiler verdiği görülmektedir.

Kamu idareleri bütçe giderleri kesin hesap cetveli açıklamalarında, sapmalar ve nedenleri hakkında yeterli bilgi verilmemesi, hizmet gerekçesi ve hedeflerinin gerçekleşen bütçe ile karşılaştırmasını zorlaştırmaktadır.

Bu çerçevede, açıklamaların, analitik bütçe sınıflandırma düzeyi bakımından kamu idareleri arasında karşılaştırmaya imkân verecek bir biçimde, bütçe hazırlama rehberi dikkate alınarak hizmet gerekçeleri belirtilmek suretiyle açık ve anlaşılır olarak, ödenek ve gider arasındaki sapmalar ile ödenek iptal nedenlerini içerecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir."

denilmektedir.[5]

Sayıştay kamu idarelerini ödenek ve gider sapmaları ve bunların nedenlerini açıklamamaları konusunda eleştirirken, kendisi tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Genel Uygunluk Bildiriminde söz konusu araştırmayı kurumların toplam bütçe büyüklüğü ve harcama programları bazında yapmamıştır. **Söz konusu sapmaların TBMM'nin bütçe hakkını tartışmalı hale getirdiğini ortaya koymamıştır**.

VII-) ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN ÖZ GELİRLERİNİN TAHMİN VE GERÇEKLEŞME TUTARLARI ARASINDAKİ SAPMALAR:

[5] 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi Sayfa:23

Özel bütçeli kamu idarelerinin bütçe gelirleri, hazine yardımı ve öz gelirden oluşmaktadır. Bütçe hazırlanırken öz gelirleri ile karşılanamayan bütçe giderleri için hazine yardımı hesaplandığından, öz gelir tahminlerinin isabetli yapılması önem arz etmektedir.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılı Genel Uygunluk Bildiriminde; özel bütçeli kamu idarelerinin öz gelirlerine ait tahmin ile net tahsilat tutarları arasında sapma olup olmadığı incelenmiş ve tahmin ile net tahsilat tutarları arasındaki sapmaların yıllar itibarıyla karşılaştırmasına yer verilmiştir.

2024 yılı içinde öz gelir tahmin ve net tahsilat tutarları arasındaki fark tutarı en yüksek olan 20 özel bütçeli idarenin (Yükseköğretim Kurumları) bilgileri ise Tablo 7' de yer almaktadır.

Tablo 7: Özel Bütçeli İdarelerin (Yükseköğretim Kurumları) Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapmalar

(TL)

Kamu İdaresi	2024				2023	2024
	Bütçe Öz Gelir Tahmini (a)	Net Tahsilat (b)	(*) Fark (c=b-a)	Sapma Oranı (c/a)(%)	Sapma Oranı (%)	Yılı İçinde Eklenen Ödenek
ÖSYM	2.792.832.000,00	4.421.441.795,21	1.628.609.795,21	58,31	-28,49	1.082.280.221,20
Yükseköğretim Kurulu	30.970.000,00	1.642.922.267,28	1.611.952.267,28	5.204,88	13.839,83	774.410.400,00
Ankara Üniversitesi	313.043.000,00	999.544.245,84	686.501.245,84	219,30	91,90	857.659.511,93
Atatürk Üniversitesi	270.386.000,00	713.497.090,21	443.111.090,21	163,88	154,15	191.546.404,39
Hacettepe Üniversitesi	353.956.000,00	779.058.105,67	425.102.105,67	120,10	121,26	735.691.622,00
İstanbul Üniversitesi	421.962.000,00	761.237.106,72	339.275.106,72	80,40	147,47	775.272.144,74
Gaziantep Üniversitesi	178.835.000,00	422.787.359,52	243.952.359,52	136,41	114,79	287.031.379,00
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	201.407.000,00	428.483.790,05	227.076.790,05	112,75	53,32	516.824.185,45
Mersin Üniversitesi	145.288.000,00	366.926.813,22	221.638.813,22	152,55	161,63	236.794.507,85
İnönü Üniversitesi	118.988.000,00	316.324.965,13	197.336.965,13	165,85	77,53	242.067.529,00
Dokuz Eylül Üniversitesi	349.226.000,00	545.019.847,29	195.793.847,29	56,07	47,19	389.327.951,26
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	265.438.000,00	451.678.795,99	186.240.795,99	70,16	132,89	283.947.471,96
Akdeniz Üniversitesi	198.874.000,00	374.589.581,09	175.715.581,09	88,36	134,61	260.615.607,00
Necmettin Erbakan Üniversitesi	130.212.000,00	297.189.113,52	166.977.113,52	128,23	107,22	185.326.623,00
Bursa Uludağ Üniversitesi	240.879.000,00	401.525.613,26	160.646.613,26	66,69	66,27	139.916.780,54
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	136.180.000,00	293.491.506,43	157.311.506,43	115,52	87,46	303.492.986,00
Kocaeli Üniversitesi	146.904.000,00	299.448.376,47	152.544.376,47	103,84	61,75	129.566.895,94
Erciyes Üniversitesi	260.897.000,00	411.807.216,07	150.910.216,07	57,84	69,69	237.588.198,10
Karabük Üniversitesi	110.928.000,00	258.943.966,92	148.015.966,92	133,43	221,37	49.131.125,84
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	77.630.000,00	224.569.162,12	146.939.162,12	189,28	240,09	257.076.534,16
Diğer Üniversiteler	8.303.682.000,00	12.748.582.630,45	4.444.900.630,45	53,53	59,01	10.820.793.094,98
Toplam	**15.048.517.000,00**	**27.159.069.348,46**	**12.110.552.348,46**			**18.756.361.174,34**

Söz konusu tablo incelendiğinde, bazı yükseköğretim kurumlarınca yapılan gelir tahminlerinin yeterli düzeyde gerçekçi temellere dayanmadığı görülmüştür.

Özel bütçeli diğer kamu idarelerinin 2024 yılı öz gelir tahmin ve net tahsilat tutarları arasındaki sapma oranı, 2024 yılı içinde öz gelir tahmin ve net tahsilat tutarları arasındaki fark tutarı en yüksek olan 10 özel bütçeli diğer idarenin bilgileri Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Özel Bütçeli Diğer İdarelerin Bütçe Öz Gelir Tahminlerindeki Sapmalar

%

(TL)

Kamu İdaresi	2024				2023	2024
	Bütçe Öz Gelir Tahmini (a)	Net Tahsilat (b)	(*) Fark (c=b-a)	Sapma Oranı (c/a)(%)	Sapma Oranı (%)	Yılı İçinde Eklenen Ödenek
Karayolları Genel Müdürlüğü	5.167.530.000,00	32.484.453.158,49	27.316.923.158,49	528,63	142,54	25.542.701.497,24
Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu	7.282.619.000,00	28.525.198.732,72	21.242.579.732,72	291,69	222,67	22.719.512.900,00
Vakıflar Genel Müdürlüğü	5.115.630.000,00	23.418.132.290,30	18.302.502.290,30	357,78	235,50	19.109.788.170,00
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	750.000.000,00	13.884.427.264,72	13.134.427.264,72	1.751,26	1.219,07	14.971.448.807,34
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	5.000.000.000,00	17.828.754.709,03	12.828.754.709,03	256,58	143,41	13.143.863.405,09
Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü	1.800.000.000,00	4.749.130.226,38	2.949.130.226,38	163,84	141,36	1.087.060.100,00
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	698.543.000,00	3.259.898.930,29	2.561.355.930,29	366,67	8,55	8.919.503.300,00
Türk Standardları Enstitüsü	3.178.911.000,00	5.470.045.966,85	2.291.134.966,85	72,07	84,23	1.765.227.966,92
Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	358.350.000,00	1.230.855.690,56	872.505.690,56	243,48	159,43	875.244.700,00
Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	1.239.800.000,00	2.100.323.344,04	860.523.344,04	69,41	107,85	285.289.000,00
Diğer İdareler	21.272.670.000,00	25.728.689.936,70	4.456.019.936,70	20,95	47,24	7.496.153.569,19
Toplam	**51.864.053.000,00**	**158.679.910.250,08**	**106.815.857.250,08**			**115.915.793.415,78**

Tablodaki verilerden % 8 ile % 5204 arasında değişen sapma oranlarına rastlanılması tarafımızca oldukça düşündürücü bulunmaktadır. Bu sapma sonucunda yıl içinde eklenen ödenek tutarı 134.672.154.590, 12 TL. olup özel bütçeli idarelerin 2024 yılı başlangıç ödeneklerinin % 12'sine denk gelmektedir.

Öz gelirlerin bütçe hazırlığı başlangıcında düşük tahmin edilmesi bilahare söz konusu

tutarların % 1000'leri aşan ölçekte fazla sapma ile gerçekleşmesi, kamu kurumlarının bütçe hazırlama ve tahmin sürecini dikkatle yerine getirmemesinin bir sonucudur. Bu tutum kamu kurumlarının bütçesini görüşen, tartışan ve onaylayan TBMM'nin Anayasa'nın 87 ve 161 maddelerinde tanımını bulan "Bütçe Hakkına" aykırı bir durum arz etmektedir.

Söz konusu tespitler ile ilgili olarak; "*Yukarıdaki tablolarda ortaya konulduğu üzere, öz gelirlere ilişkin bütçe tahmini ile net tahsilat arasındaki sapma oranlarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, ilgili idarelerce bütçe hazırlama sürecinde 5018 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde belirtilen bütçe ilkelerine uyum konusunda titizlik gösterilmemesinden ve Bütçe Hazırlama Rehberi hükümlerinin yeterince dikkate alınmamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir*" şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir.

Özel Bütçeli Kuruluşların 2024 yılı başlangıç ödeneklerine % 12'sine denk gelen ödenek eklenmesine olanak tanıyan, özel Bütçeli Kuruluşların özel gelirlerinin tahmin ve gerçekleşmesi arasında % 8 ila % 5204 oranında sapma bulunan farkın kurumlar bazında düzenlenen Sayıştay Denetim Raporlarında eleştirilmemesinin nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır.

VIII-) YEDEK ÖDENEK KULLANIMI:

Yedek Ödenek miktarındaki sapmalar konusunda 2024 yılı "Genel Uygunluk Bildiriminde;

5018 sayılı Kanun'un "Yedek ödenek" başlıklı 23'üncü maddesinde:

"Merkezî yönetim bütçe kanununda belirtilen hizmet ve amaçları gerçekleştirmek, ödenek yetersizliğini gidermek veya bütçelerde öngörülmeyen hizmetler için, bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan idareler ile (II) sayılı cetvelde yer alan idarelerden merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilecek olanların bütçelerine aktarılmak üzere, genel bütçe ödeneklerinin yüzde ikisine kadar (…) yedek ödenek konulabilir. Bu ödenekten aktarma yapmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Malî yıl içinde yedek ödenekten yapılan aktarmaların tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılımı, yılın

bitimini takip eden on beş gün içinde Cumhurbaşkanlığı tarafından ilan edilir." hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm uyarınca, genel bütçeli idarelerin yedek ödenek miktarına getirilen %2'lik sınırlama, başlangıç ödeneklerine ilişkindir. Bununla birlikte 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında;

"Bu Kanunla verilen ödeneklerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılması amacıyla, kamu idarelerinin yıl içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaç fazlası ödeneklerinin diğer kamu idarelerinin ödenek ihtiyacının karşılanmasında kullanılmasını temin etmek veya ödeneklerin öncelikli hizmetlerde kullanılmasını sağlamak üzere genel bütçe ödeneklerinin yüzde 10'unu aşmamak kaydıyla; genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin bütçelerine konulan (01), (02), (03), (05), (06), (07), (08) ve (09) ekonomik kodlarındaki ödenekleri kamu idareleri bütçeleri arasında veya Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin 'Yedek Ödenek' tertibine aktarmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir." hükmü yer almaktadır.

Merkezi yönetim kesin hesabı ile kamu idareleri kesin hesapları ödenek bilgileri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2024 Yılı Kesin Hesabının yedek ödenek tertibindeki (99-41.32-01-09.06) tutarın, yapılan ödenek aktarmaları sonucunda 217.401.353.361,00 TL'ye ulaştığı görülmüştür. Bu tutar 11.311.948.080.018,43 TL'lik genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık %1,92'sine tekabül etmektedir.

Yedek ödenek tertibinden (99-41.32-01-09.06) kullanılan toplam 66.667.378.000,00 TL yedek ödeneğe ilişkin tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılım bilgileri Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca yayımlanan 14.01.2025 tarihli duyuru ve eki tablolarda ilan edilmiştir. Söz konusu tertipte yapılan işlemlere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir

Tablo 9: Yedek Ödenek Tertibinden 899-41.32-01-09.06) Yapılan İşlemler (TL)

(TL)

Başlangıç Ödeneği (a)	Aktarma ile Eklenen Ödenek		Toplam Yedek Ödenek (ç=a+b+c)	Yedek Ödenekten Aktarmalar ile Düşülen (d)	Kalan Yedek Ödenek (ç-d)
	Kurum Dışı (b)	Kurum İçi (c)			
96.499.683.000,00	120.868.877.361,00	32.793.000,00	217.401.353.361,00	66.667.378.000,00	150.733.975.361,00

Tablodan da görüldüğü üzere toplam 217.401.353.361,00 TL yedek ödeneğin 66.667.378.000,00 TL'si aktarmalarla düşülmüş olup geriye 150.733.975.361,00 TL kalmıştır.."[6]

şeklinde açıklama yer almaktadır.

Sayıştay 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildiriminde; 2024 yılı Genel Bütçeli idareler başlangıç ödeneği olan *11.007.879.053.000,00* TL.nin yaklaşık %0.87'sine denk gelen bütçe uygulaması sonucunda başlangıçtaki seviyesi olan 96.499.683.000,00 TL.'den 120.901.670.361,00 TL.'nin ilavesiyle 217.401.353.361,00 TL'ye ulaşan ve 10.721.863.763.428,72 *Türk Liralık genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık % 1.92'sine tekabül eden* yedek ödenek tutarı konusunda sadece tespitte bulunulmuş, bu durumun nedenlerini ve nasıl oluştuğunu sorgulamamış, keza bu durumun TBMM'nin bütçe hakkını zedeleyip zedelemediği hususunu da değerlendirmemiştir.

Yedek ödenekten aktarmalar ile düşülen 186.999.376.6761 TL ödenek, kamu idarelerine ait 105 adet bütçe tertibine eklenmiştir. Aşağıdaki tabloda 108.649.648.184,00 TL ile bu tutarın %58,10'unu oluşturan ilk 20 bütçe tertibine aşağıda yer verilmiştir.

[6] Sayıştay 2024 Genel Uygunluk Bildirimi sayfa:19

Tablo:10 Yedek Ödenekten Aktarma Yapılan Kamu İdareleri

Kamu İdaresi	Bütçe Tertibi	Tutar
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	24-76.65-02-06.05	20.926.588.000,00
Milli Savunma Bakanlığı	43-9.30-01-03.02	19.000.000.000,00
Sağlık Bakanlığı	54-14.47-01-06.05	12.575.876.184,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.33-02-06.05	7.954.362.417,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.65-02-06.04	7.817.010.583,00
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	64-15.38-01-06.05	6.010.000.000,00
Jandarma Genel Komutanlığı	29-26.1-01-01.01	4.450.000.000,00
Jandarma Genel Komutanlığı	29-26.1-01-03.02	3.343.000.000,00
Milli Eğitim Bakanlığı	6-13.42-01-03.05	3.000.000.000,00
İçişleri Bakanlığı	98-10.67-01-06.05	2.443.000.000,00
Göç İdaresi Başkanlığı	35-36.38-01-05.04	2.350.000.000,00
Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı	43-25.5-01-01.09	2.350.000.000,00
Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı	43-25.4-01-06.09	2.300.000.000,00
Adalet Bakanlığı	1-8.67-01-03.05	2.200.000.000,00
Karayolları Genel Müdürlüğü	42-51.34-02-06.07	2.200.000.000,00
Strateji ve Bütçe Başkanlığı	22-41.32-01-07.03	2.184.031.000,00
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	17-64.36-02-08.01	2.000.000.000,00
Sağlık Bakanlığı	54-14.47-07-06.05	1.870.000.000,00
Gençlik ve Spor Bakanlığı	62-22.36-01-06.04	1.858.250.000,00
Milli Eğitim Bakanlığı	51-13.72-01-01.04	1.817.530.000,00
Genel Toplam		**108.649.648.184,00**

Yedek Ödenekten yapılan aktarmaları gösteren söz konusu tabloların incelenmesinden bazı kamu kuruluşlarına yapılan aktarmaların söz konusu kamu İdarelerinin Örneğin: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün 123.579.336.000,00 TL. tutarındaki başlangıç ödeneğinin % 16'sını aştığını göstermektedir. Bu durum bazı kurumların başlangıç ödeneklerinin saptanmasında ihtiyaç analizlerinin isabetli olmadığını, ihtiyaçlara uygun ödenek tespitinin bütçe tercihine yansıtılmadığını göstermektedir.

Genel Uygunluk Bildiriminde 2024 yılında Yedek ödenek tertibine (99-41.32-01-09.06), kurum dışı aktarmalar ile 120.868.877.361,00 Türk Lirası eklenmiş olmasına karşın buna ilişkin detay tabloya daha önceki yıllar Genel Uygunluk Bildirimlerinde yer verilmesine rağmen 2024 yılı Genel Uygunluk Bildiriminde yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Geçmiş yıllarda yedek ödeneğe aktarım mekanizması aynı zamanda ödenek üstü gider mekanizmasıyla paralel çalıştırılmakta, yedek ödenek tertibine yapılan aktarmalar aynı zamanda ödenek üstü gider yapılmasına neden olmakta idi. Ancak

ödenek üstü harcama yapılamayacağına dair Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar dikkate alınarak[7] 2024 yılında ödenek üstü harcama yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo:11 Yedek Ödeneğin Yıllar İtibarıyla Seyri

Yıllar	Maliye Bakanlığı Bütçesinde Bulunan 12.01.31.00.01.1.2.00-1-09.6 Tertibindeki Yedek Ödeneğin Başlangıç Ödeneği(Strateji Bütçe Başkanlığının ((99-41.32-01-09.06) tertibi)TL	Yedek Ödeneğin Aktarmalar Sonrası Ulaştığı Yılsonu Ödeneği(TL)	Yedek Ödenek / Genel Bütçeli İdarelerin Başlangıç Ödeneğine Oranı
2012	665.250.000	30.919.961.928	8,67
2013	949.178.000	35.912.248.988	9,05
2014	1.199.178.000	25.360.405.215	5,90
2015	1.547.000.000	35.259.761.554	7,59
2016	2.064.576.000	35.480714.953	6.32
2017	3.662.841.000	38.006.572.361	6.00
2018	2.883.442.000	56.462.495.756	7.52
2019	3.353.443.000	53.420.198.890	5.42
2020	3.749.149.000	96.507.777.429	8.91
2021	4.122.014.000	96.403.795.978	5.96
2022	38.633.925.000[8]	79.167.726.000	2.69[9]
2023	81.152.264.000[10]	94.961.168.078	1.44[11]
2024	96.499.683.000	217.401.353.361,00	1.97

[7] 21.12.2019 tarih ve 7198 sayılı 2018 yılı Kesin Hesap Kanunu'nun 4. maddesinin (3) numaralı fıkrasınında yer alan tamamlayıcı ödenekle ilgili olarak benzeri bir düzenleme;[7] Cumhuriyet Halk Partisinin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesinin 28.09.2023 tarih ve 2023/33 E., 2023/161 K. Sayılı kararı ile "*kesin hesap kanunlarının konusunun bütçe kanunlarında yer alan ödeneklerin uygulanmasını göstermekle sınırlı olduğu, kanunlarla ve bütçe kanunuyla düzenlenmesi gereken bir konunun kesin hesap kanunlarıyla düzenlenemeyeceği, tamamlayıcı ödenek verilmesinin 5018 sayılı Kanun'un 19., 26., 31., 42 ve 70. maddelerini 2018 yılı yönünden uygulanamaz hâle getirdiği, kesin hesap kanunları ile harcama yetkisinin verilmesinin, Anayasa'nın 161. maddesine aykırılık oluşturduğu ve bütçe hakkı ile bağdaşmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 87 ve 161. maddelerine aykırı bulunarak*" iptal edilmiştir

[8] 7414 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan tutar dikkate alınmıştır.

[9] Burada hesaplamada 7414 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan Genel Bütçe ödenekleri toplamı dikkate alınmıştır.

[10] 7457 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile artırılan tutar dikkate alınmıştır.

[11] Burada hesaplamada 7457 sayılı Ek Bütçe Kanunu ve diğer ödenek eklemeye izin veren düzenlemelerle artırılan Genel Bütçe ödenekleri toplamı dikkate alınmıştır (6.611.109.166.859,69 TL.)

Bu itibarla, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinde bulunan yedek ödenek tertibinin bütçe tahmininin geçmiş yıl ödenek hareketleri dikkate alınmadan bütçeleştirilmesi, bütçe gider tahminlerinde açıklık, doğruluk ve saydamlık ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Daha önceki yıllarda Sayıştay örneğin; 2013 Kesin Hesabı ile ilgili olarak düzenlemiş bulunduğu "Genel Uygunluk Bildirimi"nde ödenek üstü harcama ve Maliye Bakanlığı Bütçesinde yer alan "yedek ödenek" tutarının ilgili yıl bütçe kanununun 6/1-a maddesi hükmü kullanılmak suretiyle artırılması ile ilgili çarpıcı ve detaylı tespit ve önerilerde bulunurken; 2024 yılı kesin hesabı ile ilgili olarak düzenlemiş bulunduğu "Genel Uygunluk Bildirimi" nde bu konuyu detaylandırmamıştır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun "Bütçe İlkeleri" başlıklı 13'üncü maddesinde sayılan ilkeler gereğince, bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve mali saydamlığın esas alınması gerekmektedir.

Kanun hükmünde sayılan bütçe ilkeleri doğrultusunda, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Dairesi Başkanlığı bütçesinde[12] yer alan bütün yedek ödenek tertibi başlangıç ödeneğinin önceki yıllarda yapılan ödenek hareketleri dikkate alınmadan belirlendiği tespit edilmiştir.

Tablo: 12 Yedek Ödenek Durum Tablosu[13] (TL)

Yılı	Başlangıç Ödeneği (I)	Eklenen Ödenek (II)	Düşülen Ödenek	Ödenek Ekl. Oranı (II/I)
2014	3.593.223.000	35.070.832.215	38.664.055.215	9,76
2015	3.572.633.000	37.600.406.554	41.173.039.554	10,52
2016	4.971.728.000	34.579.468.953	39.551.196.953	6,96
2017	6.420.922.000	34.471.897.998	41.892.819.998	5,52
2018	7.318.005.000	53.746.954.892	60.020.928.268	7,34
2019	7.865.890.000	50.719.668.890	58.582.240.890	6.44
2020	8.763.543.000	92.846.968.906	101.610.511.906	10.59
2021	9.856.910.000	92.281.780.978	102.940.932.020	9.43

[12] Daha önceki yıllar yedek ödenek tertibi Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçesinde yer almakta idi.
[13] Bu yedek ödenek tutarı Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçesindeki (2020 yılından sonra Strateji Bütçe Başkanlığının) tüm yedek ödenek tutarlarını kapsamaktadır

2022	27.321.120.000 [14]	80.801.287.000	108.122.407.000	2.95
2023	165.216.357.000 [15]	13.530.631.078	180.763.074.446	0.08
2024	215.332.087.000	120.901.670.361	186.999.376.676	0.56

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, yıllar itibariyle Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı[16] bütçesinde yer alan yedek ödenek tertibi ihtiyaca göre düşük bir tutarda belirlenmiş ve yıl içinde idarelerin ihtiyaçları doğrultusunda bu tertibe başlangıç ödeneğine kıyasla yüksek tutarlarda ekleme yapılmıştır. Ancak bir sonraki yıl bütçesi hazırlanırken diğer kamu idarelerinin yıl içinde yedek ödeneğe ihtiyaç duyacağı muhtemel olmasına rağmen, yedek ödenek başlangıç ödeneği yine düşük belirlenmiştir.

Şöyle ki; 2015 yılında yedek ödeneğe, başlangıç ödeneğinin 10,52 katı kadar ödenek eklenmesine rağmen, 2016 yılı Bakanlık bütçesinde bir önceki yıla göre %39'luk bir artışla 3.572.633.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir.

2016 yılında ise başlangıç ödeneğinin 6,96 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 39.551.196.953,00 TL ödenek aktarılmıştır.

2017 yılında %29'luk bir artışla 6.420.922.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2017 yılında ise başlangıç ödeneğinin 5.52 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 41.892.819.998,00 TL ödenek aktarılmıştır.

2018 yılında %14 'lük bir artışla 7.318.005.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2018 yılında ise başlangıç ödeneğinin 7.34 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 60.020.928.268,00 TL ödenek aktarılmıştır.

2019 yılında % 7.4'lük bir artışla 7.865.890.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2019 yılında ise başlangıç ödeneğinin 6.44 katı kadar ödenek kurum içi ve

[14] 7414 sayılı Ek Bütçe Kanunu ile eklenen tutarı da içermektedir.
[15] 7457 sayılı Ek Bütçe Kanunu ve diğer ödenek eklemeye izin veren düzenlemelerle artırılan ödenekler toplamı dikkate alınmıştır
[16] Daha önceki yıllar yedek ödenek tertipleri Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçesinde yer almakta idi.

kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 58.582.240.890,00 TL ödenek aktarılmıştır.

2020 yılında % 11.41'lik bir artışla 8.763.543.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2020 yılında ise başlangıç ödeneğinin 10.59 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 101.610.511.906,00 TL ödenek aktarılmıştır.

2021 yılında % 12.47 bir artışla 9.856.910.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2021 yılında ise başlangıç ödeneğinin 9.43 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 102.940.932.000,00TL ödenek aktarılmıştır.

2022 yılında Ek Bütçe Kanunu dahil % 177 bir artışla 27.321.120.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2022 yılında ise başlangıç ödeneğinin 2.95 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 108.122.407.000,00TL ödenek aktarılmıştır.

2023 yılında Ek Bütçe Kanunu dahil % 511 bir artışla 165.216.357.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2023 yılında ise başlangıç ödeneğinin 0.08 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 180.763.074.446,00TL ödenek aktarılmıştır.

2024 yılında % 30.33 bir artışla 215.332.087.000,00 TL tutarında ödenek tahmin edilmiştir. 2024 yılında ise başlangıç ödeneğinin 0.56 katı kadar ödenek kurum içi ve kurum dışı aktarmalar yoluyla eklenmiş ve yedek ödenek tertibinden ihtiyacı olan kurumlara toplam 186.999.376.676,00TL ödenek aktarılmıştır.

Sayıştay 2024 yılı Genel Uygunluk Bildiriminde; Strateji Bütçe Başkanlığı içinde yer alan tüm yedek ödenek tertiplerinin toplam başlangıç tutarı olan 215.332.087.000,00 Türk Lirasından yıl içinde -% 29 sapma göstererek 151.561.380.685.,00 Türk Lirasına nasıl ve hangi aktarmalarla ulaştırılma mekanizması irdelenmemiş, bu ödeneğe yıl içinde bazı kuruluşların bütçelerinin değişik tertiplerinden 2024 yılı Merkezi Bütçe

Kanununun 6/1 maddesi hükmü[17] olanakları kullanılarak aktarma yapılmasının, bu kurumların Bütçeleri açısından ortaya çıkardığı sonuçları tartışılmamıştır.

IX-) BORÇLANMA:

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Genel Uygunluk Bildiriminde;

***"İç Borçlanma**:*

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde 2025 yılına devreden devlet iç borcu 4.959.910.326.330,09 TL olarak gösterilmektedir. Bu duruma ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo13: İç Borç Hareketleri

(TL)

2023 Yılından Devreden İç Borç (a)	2024 Yılında Yapılan Giriş İşlemleri (b)	2024 Yılında Yapılan Çıkış İşlemleri (c)	2025 Yılına Devreden İç Borçlar (a+b-c)
3.211.796.554.690,45	3.361.043.047.072,64	1.612.929.275.433,00	4.959.910.326.330,09

2024 yılında kur farkı hariç 2.403.566.645.043,25 TL iç borçlanmaya karşılık 909.012.122.381,88 TL iç borç geri ödemesi yapılmış, bunun sonucu 1.494.554.522.661,37 TL net iç borçlanma gerçekleşmiştir.

***Dış Borçlanma**:*

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde 2024 yılına devreden devlet dış borcu 4.247.390.066.763,24 Türk Lirası olarak gösterilmektedir. Bu duruma ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

[17] 2015 Yılı Merkezi Bütçe Kanununun 6/1-a. Maddesi CHP'nin yaptığı başvuru üzerine Anayasa Mahkemesinin 26.05.2016 tarih ve E.2015/7 K.2016/47 sayılı Kararı ile Anayasanın 87 ve 161. Maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir. 6682 sayılı 2016 yılı Merkezi Bütçe Kanununda yer alan benzeri bir hüküm dolayısıyla C.H.P. tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan iptal davası da 14.02.2018 tarih ve 2016/47E.2018/K. Sayılı kararı ile iptal ile sonuçlanmış, 6767 sayılı 2017 yılı Merkezi Bütçe Kanununda yer alan benzeri bir hüküm ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14.02.2018 tarih ve 2017/61 E., 2018/12 K. Sayılı kararı ile red kararı vermiştir.

Tablo 14: Dış Borç Hareketleri

(TL)

2023 Yılından Devreden Dış Borç (a)	2024 Yılında Yapılan Giriş İşlemleri (b)	2024 Yılında Yapılan Çıkış İşlemleri (c)	2025 Yılına Devreden Dış Borçlar (a+b-c)
3.489.022.896.061,81	1.666.721.004.544,00	908.353.833.842,57	4.247.390.066.763,24

2024 yılında kur farkı hariç 513.347.625.862,07 TL dış borç kullanımına karşılık 391.861.490.254,05 TL dış borç geri ödemesi yapılmış, bunun sonucu 121.486.135.608,02 TL net dış borçlanma gerçekleşmiştir.

Net Borçlanma Limiti

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun "Denge" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"(1) 1 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen ödenekler toplamı ile 2 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan tahmini gelirler toplamı arasındaki fark, net borçlanma ile karşılanır.",

Aynı Kanun'un, "Gider" başlıklı 1'inci maddesinde; (1) Bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli;

(I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 11.007.879.053.000 TL, … ödenek verilmiştir.",

"Gelir ve finansman" başlıklı 2'nci maddesinde; "(1) Gelirler: Bu Kanuna bağlı (B) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli;

(I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçenin gelirleri 8.353.029.549.000 TL, … olarak

tahmin edilmiştir."

hükümleri yer almaktadır.

Diğer taraftan 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un "Borçlanma, ikraz ve garanti limiti" başlıklı 5'inci maddesi,

"Mali yıl içinde 1 inci maddede belirtilen ilkeler ve mali sürdürülebilirlik de dikkate alınarak yılı bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar net borç kullanımı yapılabilir.

Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Cumhurbaşkanı kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir.

Vadesinde nakden ödenenler hariç, çeşitli kanunlara dayanılarak ikrazen ihraç olunan

özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Malî yıl içerisinde ikrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin limiti her yıl bütçe kanunlarıyla belirlenir.

Mali yıl içinde sağlanacak garantili imkân ve dış borcun ikrazı limiti, yılı bütçe kanunuyla belirlenir." şeklindedir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun "Denge" başlıklı 3'üncü maddesine göre tespit edilen net borçlanma limiti, yukarıdaki hükümler uyarınca bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler toplamı arasındaki fark miktarı kadar olabilir. Bu limit en fazla %5 oranında, bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda ise ilave %5'lik tutar kadar artırılabilir. Yapılan incelemede, 2024 yılı için borçlanma limit artışına gidilmediği görülmüştür. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu hükümleri uyarınca hesaplanan ve ayrıntısı tablolarda gösterilen 2024 yılı net borçlanma limiti 2.654.849.504.000,00 TL'dir. 2024 yılında 1.616.040.658.269,39 TL borçlanma yapıldığından net borçlanma limiti aşılmamıştır."

denilmiştir.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Genel Uygunluk Bildiriminde; iç borç, dış borç miktarları ile ilgili bilgi verilirken söz konusu borçlanmaların tür ve vadelerinin kamu maliyesi dengeleri açısından ileriki yıllarda doğurması muhtemel riskler konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

X-) VERGİ HARCAMALARI

Ulusal vergi otoritelerinin ulaşmak istediği sosyo-ekonomik amaçlar doğrultusunda tahsilinden vazgeçtiği vergiler "vergi harcaması" olarak anılır. Vergi toplama maliyetlerinden farklı olan bu harcamalar, kamu ekonomisi açısından bir tür gelir kaybı anlamına gelmektedir. Vergi harcamaları aynı zamanda gelir dağılımının şekillenmesinde de rol oynamaktadır.

Tahsilinden vazgeçilen vergilerin vergi harcaması olarak anılmasının en önemli nedeni, bu harcamalar sayesinde kamu ekonomisinden özel ekonomiye üstü örtük bir fon transferi gerçekleşmektedir.

Bütçe uygulama süreci açısından düşünüldüğünde vergi harcamalarının bir tür "görünmez harcama" olması ve bütçe ile ilişkilerinin doğrudan kurulamaması da özel bir öneme sahiptir. Son yıllarda vergi harcamaları konusunda toplumda oluşan duyarlılık da aslında bu eksene oturmuştur.

Vergi harcamalarının raporlanması, sadece kamu maliyesi açısından değil ekonomik aktörler açısından da önemli bir veri kaynağıdır. Bu verilerden ekonomi politikasının yönünü, önceliklerini okumak mümkündür.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan 2024 yılı Vergi Harcamaları Raporuna göre, 2024 yılında gelir, kurumlar, katma değer, özel tüketim, banka ve sigorta muameleleri, motorlu taşıtlar ve özel iletişim vergilerinde toplam 2.454 milyar TL tutarında vergi harcaması tahmin edilmiştir. Bu harcamanın 2024 yılı GSYH'sine oranı %5,50'sidir. Yapılan vergi harcamasının; 1.144 milyar TL'si gelir vergisi, 607.7 milyar TL'si kurumlar vergisi, 92.3 milyar TL'si katma değer vergisi, 122.7 milyar TL'si özel tüketim vergisi ve 186.8 milyar TL'si ise diğer vergiler kaynaklıdır.

Yasama organının yürütmeye (2018'den itibaren Cumhurbaşkanına), ayrıntılarını ve gerçekleşme sonuçlarını tam olarak bilemeden devrettiği bu devasa "vazgeçilen vergi gelirleri" hesabı, bütçe hakkının açık ve büyük çaplı bir istismarına dönüşmüştür.

TBMM adına denetim yapan Sayıştayın denetim raporlarında vergi harcamaları uygulama sonuçları hakkında herhangi bir tespitte bulunulmaması önemli bir eksikliktir.

XI) BÜTÇE HARCAMALARININ ÇEVREYE DUYARLIĞININ DENETİMİ

Tüm dünyanın karşı karşıya bulunduğu iklim değişikliği ve küresel ısınma ile mücadelede, kamu harcamalarının; planlanmasında, programlanmasında, bütçeleştirilmesinde, harcamaların gerçekleştirilmesinde ve denetiminde çevresel amaçlara uygun olarak hareket edilmesi gerekmektedir.

Kalkınma planlarının, orta vadeli programların, bütçelerin ve kurumların stratejik planlarının hazırlanmasında çevrenin korunması, iklim değişikliği, küresel ısınma ile mücadeleye yönelik olarak belirlenen amaç ve hedeflere öncelik verilmesi icap etmektedir.

Belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmak amacıyla, program bütçedeki çevre konulu programlara yeteri kadar ödenek tahsis edilmesi, bütçeye konulan ödeneklerin kullanımında çevre hassasiyetinin dikkate alınması, örneğin mal ve hizmet alımlarında, karbon ayak izine dikkat edilmesi, bu nedenle Kamu İhale Kanununda ve diğer harcama kanunlarında gerekli düzenlemeler yapılarak küresel ısınmayı azaltan ya da nötrleyen satın almaların ve harcamaların tercih edilmesi sağlanabilir.

Sayıştay denetimlerinde bütçe harcamalarının çevrenin korunması, iklim değişikliği, küresel ısınma ile mücadeleye hangi düzeyde uyulduğuna dair tespitler açısından da raporlanması gerekmektedir.

XII) ÖZEL HESAPLAR:

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenlemektedir.

Ancak son dönemde kamu mali sistemine Anayasa'ya ve yasalara aykırı bir şekilde yerleştirilmeye çalışılan "özel hesap uygulaması" ile karşı karşıya bulunulmaktadır.

Mali sistemimiz içinde yeni birtakım aksaklıklara sebep olacak, mali disiplin ve kontrolü ortadan kaldıracak "özel hesap", "özel fon hesabı", "kaynak yönetimi hesabı" gibi isimlerle kontrol dışı hesap, bütçe ve fonlar oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Söz konusu uygulamalar 5018 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra başlatıldığı halde aradan 12 yıl geçtikten sonra "Kamu İdarelerine Ait Özel Hesaplara İlişkin İşlemlerin Muhasebeleştirilmesine Dair Yönetmelik" 17.10.2017 tarih ve 30213 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Yönetmeliğin 1. maddesinde bu Yönetmeliğin amacı; *"yılları merkezi yönetim bütçe kanunu veya diğer kanunlar uyarınca, belirli faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ya da projelerin desteklenmesi amacıyla oluşturulan özel hesaplardan yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir*" şeklinde tarif edilmiştir. 01.01.2017 tarihinden geçerli olmak üzere çıkarılan söz konusu Yönetmelik hükümlerine rağmen bazı kamu idarelerinin bünyelerinde bulunan bu tür hesaplarla ilgili işlemleri bu Yönetmelik belirlemeleri kapsamında muhasebeleştirmekten kaçındıkları gözlenmiştir.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 Yılı Genel Değerlendirme Raporlarında özel hesaplarla ilgili herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

*A*nayasamıza göre bütçe kanunlarına bütçeyle ilgisi olmayan hükümler konulamamaktadır. Geçmiş yılarda bu konudaki bütçe kanunlarına konulan bazı hükümler Anayasa Mahkemesince reddedilmiştir.

Ancak bu defa Bütçe Kanunu'na Ekli E-Cetveline benzer hükümler konulmaya başlanarak Anayasa Mahkemesinin kararları hiçe sayılmaya başlanılmıştır. Bütçe Kanuna ekli cetveller Kanunun uygulanmasına ilişkin açıklayıcı hükümleri içermesi gerekir. Ancak (E) cetveline kanunla düzenlenmesi gereken yetkilere benzer hükümler konularak kamu kaynakları mali yönetim sisteminin dışına çıkarılmakta; daha da öteye gidilerek mevcut kamu harcama hukuku, muhasebe ve denetim sistemine tabi olmadan kullanılabileceğine ilişkin ilgili Bakanlık veya Bakanlara yetkiler verilmektedir. Böylece kamu kaynakları hem keyfi bir şekilde kullanılabilmekte hem de TBMM denetiminden kaçırılmaktadır. Bu husus Bütçe ile ilgisi olmayan hükümlerin bütçe kanunu ile düzenlenmesi anlamında Anayasa'ya aykırılık teşkil etmektedir. Çünkü (E)

cetvelinde yer verilen hükümler incelendiğinde bu cetvelin amacıyla bağdaşmayan bir şekilde yeni bir kanuni düzenleme niteliğinde hükümler olduğu kolayca anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla 2024 Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarına ekli (E) cetveline yazılan maddelerle;

-Kamu idarelerinin bütçe ödeneklerini bütçe sistemi dışına çıkarılarak özel hesaplara aktarılması,

-Harcama yetkilisi, muhasebe yetkilisi, gerçekleştirme görevlilerinin kimler olacağının belli olmaması ve bu konularda ilgili bakana yetki verilmesi,

-Özel hesap uygulamasının ayrı bir vezne açmak anlamına gelmesi,

-Özel hesaptan yapılacak harcamaların kamu harcama hukukunun genel esaslarını belirleyen 5018 sayılı Kanunun kapsamı dışına çıkarılması,

-Özel hesaptan yapılacak harcamaların 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamı dışına çıkarılması,

-Özel hesaptan yapılacak harcamaların kayırmacılığa ve belirli kişilerin korunmasına açık olması,

-Özel hesaptan yapılan harcamaların denetlenmesinde, genel denetim yerine, ilgili bakanın yetkilendirilmesi,

-Özel hesaptan yapılan harcamaların hesabının TBMM'ne verilmemesi,

-Sayıştay'ın özel hesapları takibi ve denetimi konusunun tartışmalı hale getirmesi,

-Özel hesapların iç denetime tabi olmaması,

-Özel hesaptan yapılan harcamaların belgelendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi konularında ayrı bir sistem oluşturulması hususunda ilgili bakana yetki verilmesi,

gibi pek çok açıdan "özel hesap" uygulaması kamu mali yönetimi ve kontrol sistemini düzenleyen yasal düzenlemelere aykırılıklar içermektedir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Teklifinde, Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (Kalkınma Ajansları, Bölge Kalkınma İdareleri), Cumhurbaşkanlığı (Milli Savunma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü) Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (İl Valilikleri) gibi birçok idarenin bütçelerine konulan/veya açılacak tertiplere konulacak ödeneklerin yine Merkezi Bütçe Kanununa ekli (E) cetveline Anayasanın 161. Maddesi hükmüne aykırı olarak konulan hükümlerle özel hesaplara aktarılmasının veya özel hesaplar gibi kullanılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu amaçla E-Cetveline konulan hükümlerle (8, 12, 13, 14, 33, 43 ve 50. maddeler) özel hesaplar veya benzeri hesaplara aktarılmak istenilen 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçesindeki toplam başlangıç ödeneği tutarı 8.097.994.000,00 TL dir. Söz konusu tutarların ayrıntısına aşağıda yer verilmiştir.

"E Cetveli" Maddesi	İçerik	Özel Hesabın Açılacağı / Yararlanacak Kurum	2024 Yılı Başlangıç Ödeneği (TL)
8	a)Dışişleri Bakanlığının gerçekleşmesi önceden öngörülemeyen ve hazırlık için yeterli süresi bulunmayan uluslararası toplantıların giderlerinin karşılanması amacıyla **13-11.2-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek, yurtdışında açılacak yeni temsilciliklerinin kuruluş aşamasındaki ve daha önceden açılmış ancak mücbir sebeplerle tahliye edilmiş temsilciliklerinin yeniden faaliyete geçirilmesi aşamasındaki ivedi giderlerinin karşılanması amacıyla **13-11.4-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek, Kıbrıs konusunda Bakanlık ve Lefkoşa Büyükelçiliğince yürütülecek çeşitli faaliyetler için **13-11.36-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek ile yurtdışında yürütülecek tanıtım faaliyetleri için **12-11.43-01-05.06** tertibinde yer alan ödenek Dışişleri Bakanlığı bütçesine gider kaydedilmek suretiyle **özel hesaba** aktarılarak kullanılır. Aktarılan bu tutarların harcanması, muhasebeleştirilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü üzerine Dışişleri Bakanlığınca belirlenir.	Dışişleri Bakanlığı	302.076.000

12	b) İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) üyesi ülkelere teknik ve mali destek sağlamak amacıyla, ülkemiz ve diğer üye ülkelerin kamu kurum ve kuruluşları ile İİT kuruluş ve organları tarafından teklif edilenler ve İSEDAK sekreterya hizmetleri kapsamında geliştirilen program ve projelerden, İSEDAK sekretaryası görevini ifa eden Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından 2024 yılı içinde uygun görülenler ile önceki yıllarda uygulanmakta olup 2024 yılı içinde ödemesi devam eden program ve projelere kullandırılmak üzere Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin **57-41.34-01-07.01** ve **57-41.34-01-07.02** tertiplerine tahsis edilen ödenekler, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası Anonim Şirketi nezdinde açılacak **özel hesaba** aktarılarak kullanılır. Söz konusu program ve projeler çerçevesinde oluşabilecek harcamalar, program ve projelerin yürütülmesi esnasında Kalkınma ve Yatırım Bankası tarafından talep edilebilecek komisyon, transfer ücreti, döviz kuru farkı ve benzeri nitelikteki harcamalar ile projelerin değerlendirilmesine ilişkin hizmet alımları bu ödeneklerden karşılanır. Bu ödeneklerden yapılacak harcamalara ilişkin usul ve esasları belirlemeye Strateji ve Bütçe Başkanı yetkilidir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı	87.800.000
13	1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kalkınma ajansları vasıtasıyla yürütülen Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı, Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı, Kurumsal Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Destek Programı ve bölgesel gelişme amaçlı diğer entegre ve tematik destek programları kapsamında sağlanan destekler ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince kalkınma ajansları tarafından genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine sağlanan destekler ile 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 642 sayılı Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Projesi ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bölge kalkınma idarelerince genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine sağlanan destekler; yararlanıcı ve uygulayıcı idarelerin bütçelerine gelir kaydedilmeksizin açılacak **özel hesaplarda** izlenir. Söz konusu projelerde kullanılmak üzere genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince taahhüt edilecek eş finansman tutarı, bütçe ve bütçe dışı imkânlardan karşılanır. İdare bütçelerinden karşılanan eş finansman tutarlarını, bu amaçla idarelerin bütçelerinde (06) ve (07) ekonomik kodlarını içeren tertiplerde yer alan ödeneklerden gider kaydedilmek suretiyle söz konusu projeler için açılan **özel hesaplara** ödemeye yararlanıcı idareler yetkilidir. Kalkınma ajansı ve yararlanıcı kamu idaresi	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Bölge Kalkınma İdareleri	-

	tarafından proje kapsamı ve proje süresiyle sınırlı olmak üzere 6.6.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı hükümleri çerçevesinde personel çalıştırılabilir. Bu sıra kapsamında **özel hesapların** işleyişi ve diğer hususlar ile 6.6.1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı hükümleri çerçevesinde personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenir. Maliyeti 15.000.000 Türk Lirasının üzerinde olan projeler bölge kalkınma idareleri tarafından Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karara uygun olarak Yatırım Programına müstakil proje olarak teklif edilir.		
14	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinin 27-19.38-01-07.01 tertibinde yer alan Kalkınma Ajanslarının Desteklenmesine ilişkin ödenekten bölgesel girişim sermayesi uygulamaları için belirlenen miktar Cumhurbaşkanının uygun göreceği kuruluşlara aktarılır. Söz konusu ödeneğin tahsisi, aktarımı, kullanımı, izlenmesi, denetlenmesi ve gerektiğinde geri dönüşüne dair usul ve esaslar Cumhurbaşkanı tarafından tespit olunur.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları	2.873.000.000

33	a) Barışı Destekleme ve Koruma Harekatları kapsamında Cumhurbaşkanlığı bütçesinin 13-2.2-01-03.04 tertibine tahsis edilen ödenek ve Somali Silahlı Kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında Milli Savunma Bakanlığı bütçesi ile Somali Polis Özel Harekat Personelinin eğitilmesi faaliyetleri kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesinin (05.06) ekonomik kodlarına tahsis edilen ödeneklerin harcanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenir. Bu usul ve esaslar kapsamındaki harcamalar **özel hesaba** aktarılarak gerçekleştirilebilir. b) 2/10/2014 tarihli ve 1071 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararına dayanılarak Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin gönderilmesine karar verilen yerlerde Cumhurbaşkanlığınca görevlendirilen kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları harcamalara ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığınca tespit edilir. c) Cumhurbaşkanlığı bütçesinin 2-2.2-01-05.02 tertibinde yer alan ödeneğin **özel hesaba** aktarılarak kullanımına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığınca tespit edilir.	Cumhurbaşkanlığı Milli Savunma Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	4.812.000.000
43	Koruyucu Ağız ve Diş Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Sürdürülmesi" kapsamında; diş fırçası ve diş macununun alımı için Sağlık Bakanlığı bütçesinin 53-14.42-01-03.02 tertibine bu amaçla konulan ödeneğin harcanmasına, diş fırçası ve diş macununun bedeli karşılığında veya bedelsiz olarak dağıtımına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Sağlık Bakanlığı yetkilidir.	Sağlık Bakanlığı	11.840.000
50	4-16.33-01-05.02 tertibinde yer alan ödenek; Türkiye'de ikamet eden ve hizmete ihtiyaç duyan 65 yaş üstü yaşlıların korunması ve desteklenmesi ile biyo-psiko sosyal bakıma ihtiyacı olanların yaşadıkları mekânlarda gerekli olan bakımlarının yapılarak yaşamlarının kolaylaştırılmasını amaçlayan Yaşlı Destek Programı (YADES) için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde belediyelerin program amaçlarına uygun olarak hazırlayacakları projeler için kullandırılır. YADES Programı kapsamında valilikler tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına teklif edilen ve anılan Bakanlık tarafından uygun bulunan projelerden, valinin yetki ve sorumluluğunda gerçekleştirilmesi uygun görülenlerin bedelleri, münhasıran proje ile ilgili harcamalarda kullanılmak üzere söz konusu ödenekten ilde valilik adına açılacak **özel bir hesaba** aktarılır ve proje amaçlarına uygun olarak vali tarafından belediyelere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kullandırılır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	11.278.000
		Toplam	**8.097.994.000**

Sayıştay Denetim Raporlarında; Cumhurbaşkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı, Strateji Bütçe Başkanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Bölge Kalkınma İdareleri bütçelerinde özel hesap kullanımı vasfında olan bu harcamalarla ilgili olarak herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

Sayıştay'ın 2024 yılı "Genel Uygunluk Denetimi", "Mali İstatistikleri Değerlendirme", "Faaliyet Genel Değerlendirme", "Dış Denetim Genel Değerlendirme", Raporlarında başta muhasebe hataları olmak üzere bazı spesifik konularda ayrıntılı değerlendirmeler yapılırken, Bütçe Kanunu metnine ve bu metne ekli E-Cetveline Anayasanın başta 161'nci maddesi olmak üzere diğer bazı maddelerine ve 5018 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak, harcama disiplinini bozan, mali şeffaflık ve saydamlık ilkesine aykırı olan hükümlerle oluşturulan "özel hesap", "özel fon hesabı", "kaynak yönetimi hesabı" gibi hesapların kamu mali yönetim ve denetimi açısından sakıncaları ilgili olarak detaylı bir değerlendirmeye yer verilmemesi dikkat çekici bulunmuştur.

XIII-) KÖİ PROJELERİ

Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince Kamu Özel İş Birliği (KÖİ) Modeli çerçevesinde yaptırılan yatırım ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesi, Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Mahallî İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği ile 45 Sıra No.lu Muhasebat Genel Tebliği (Kamu Özel İş Birliği Uygulamalarının Muhasebe İşlemleri) hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir.

Tebliğ KÖİ modelini; yap-işlet-devret veya yap-kirala-devret modellerine göre gerçekleştirilen kamu yatırımları ile işletme hakkının devri gibi kamu hizmeti sunumunun devredilmesini içeren idari sözleşmeleri ya da özel hukuk sözleşmeleri ile kanunlarla belirlenmiş bu modellerin belirli bölümlerini kısmen içeren diğer kamu özel iş birliği modelleri olarak tanımlamıştır.

Yönetmelik ve Tebliğ hükümleri uyarınca, kamu idarelerine ait maddi duran varlıklardan hizmet imtiyaz sözleşmesine konu edilenlerin, işletme süresinin başladığı

tarihten itibaren 256 Hizmet İmtiyaz Varlıkları Hesabına borç, ilgili maddi duran varlık hesabına alacak, diğer taraftan ayrılmış amortisman tutarlarının 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç ve alacak kaydedilmesi gerekmektedir.

Anılan Tebliğ'in "Yap-İşlet-Devret Modelinde Varlık ve Yükümlülük Kayıtları" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasında, yapımı tamamlanarak işletme süresi başlayan hizmet imtiyaz varlığının, 256 Hizmet İmtiyaz Varlıkları Hesabına borç; gelecekte elde edilmesi muhtemel vazgeçilen gelirin, içinde bulunulan faaliyet dönemini takip eden dönemlerde gelir kaydedilecek kısmının 480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına, sonraki aylarda tahakkuk ettirilmesi gereken kısmının ise 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Aynı fıkrada, gelecekte elde edilmesi muhtemel vazgeçilen gelir, sözleşmeye esas dokümanlarda yer alan görevli şirket tarafından hesaplanmış yatırımların işletilmesinden elde edilmesi muhtemel gelir olarak tanımlanmıştır.

Tebliğ'de ayrıca sözleşme gereği işletmeci/görevli şirket/yüklenicinin yerine getirmeyi taahhüt ettiği yapım işlerinin izlenebilmesi amacıyla girişilen taahhüt tutarları sözleşme fiyatı üzerinden 922 Kamu-Özel İş Birliği Modeli Taahhütleri Hesabına borç, 923 Kamu-Özel İş Birliği Modeli Taahhütleri Karşılığı Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Yine Tebliğ'in 12'nci maddesinde idare tarafından gerçekleştirilen borç üstlenimlerinde 934 Borç Üstlenim Taahhütleri Hesabına borç, 935 Borç Üstlenim Taahhütleri Karşılığı Hesabına alacak olmak üzere gerekli kaydın yapılacağı ifade edilmiştir.

Söz konusu mevzuat hükümlerinde yapımı tamamlanan ve idare tarafından kabulü yapılan finansal kiralama işlemine konu maddi duran varlıkların gerçeğe uygun değeri ile kira ödemelerinin bugünkü değeri karşılaştırılarak düşük olan değer üzerinden ilgili maddi duran varlık hesabında izlenmesi, sözleşme gereği kiralayana ödenecek toplam tutarın vade durumuna göre mali borç olarak kaydedilmesi, finansal kiralama borçlanma maliyetlerinin ise ilgili oldukları dönemde gider kaydedilmek üzere ayrı bir hesapta izlenmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Kamu kurumları bünyesinde Kamu Özel İşbirliği modeline göre yürütülen projelerde verilen garantilerinin, 01.01.2015 tarihinde yürürlüğe giren Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (Md. 304, 305, 306) ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (Md. 481, 482, 483, 484) ile Kamu Özel İş Birliği Uygulamalarının Muhasebe İşlemlerine ilişkin

45 sıra numaralı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Md. 8) gereğince nazım hesaplarda izlenmesi ve mali tablolarda raporlanması gerekmektedir.

Söz konusu modelle ülkemizde enerji üretim tesisleri, karayolu projeleri, liman projeleri, yurt yapımı, havaalanı projeleri, sağlık tesisi projeleri, kent hastaneleri, demiryolu projeleri vb. alanında çok sayıda proje KÖİ (Yİ(Yap İşlet), YİD(Yap İşlet Devret), İHD(İşletme Hakkının Devri), YKD(Yap Kirala Devret)) modelleriyle yürütülmesine rağmen; düzenlenen Sayıştay Denetim Raporlarında bu projeler nedeniyle bazı muhasebe ve kayıt hataları ile ilgili olarak genel tespitlerde bulunulmasına karşın, bu projeler dolayısıyla kamu maliyesi açısından gerçekleşmesi olası riskler konusunda herhangi bir değerlendirmede de bulunulmamış, Kamu Özel İşbirliği modelleri ile ilgili olarak kurum ve kuruluş bazında da herhangi bir genel değerlendirmeye yer verilmemiştir.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunda da ülkemizde uygulanan Kamu Özel İşbirliği modellerinin gelecekte Merkezi Yönetim Bütçelerine yükü ile ilgili olarak herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Kurumların denetimi sonucunda düzenlenen Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporlarında Kamu Özel İşbirliği Projeleri ile ilgili olarak sadece Sağlık Bakanlığı ile ilgili olarak düzenlenen raporda şehir hastaneleri ile ilgili olarak bir ana bulgu altında yer alan 24 adet detay[18]" bulguya yer verilmesi dikkat çekici bulunmuştur..

Sayıştay; bu bulgularda yukarıda bahis konusu yapılan tebliğ belirlemelerine, diğer Muhasebe Yönetmeliklerine atıfta bulunularak yapılmayan veya hatalı yapılan bazı muhasebe kayıtlarının yapılması veya düzeltilmesini önermiş, mevzuat açısından hatalı olarak yapılan işlemlerin eleştirisini yapılmış, ancak bu projelerle ilgili olarak döviz cinsinden verilen garanti ödeme tutarlarının kamu maliyesi açısından ileriki yıllarda gerçekleşmesi olası yüklerinin ne olacağı konusunda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Ayrıca diğer kamu idareleri bünyesinde yürütülen kamu özel işbirliği projeleri ile ilgili olarak (Örneğin; Karayolları Genel Müdürlüğü bünyesindeki otoyol projeleri, Havalimanları projeleri, Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığında yat limanları ve Enerji ve

[18]Bu bulgular oldukça önemli tespitler olup, bunlara Sağlık Bakanlığı ile ilgili tespitlere ilgili bölümde yer verilmektedir.

Tabii Kaynaklar Bakanlığının, bağlı ve ilgili, ilişikli kuruluşlarının benzeri projeleri için) herhangi bir tespit ve değerlendirmeye de yer verilmemiştir.

KÖİ Modelleri ülkemizde 1986 yılından bu yana uygulanmaktadır. Kamunun KÖİ modelleri ile yatırım yapmasının temel gerekçesi de, yatırım için gerekli finansmana sahip olmamasıdır.2003'ten itibaren mevcut hükümet KÖİ modeli ile yatırımlara ivme kazandırmış bulunmaktadır. Mevcut KOİ Projelerinin adet, yatırım değeri ve yatırım değerlerinin durumunu gösterir detaylı tablo aşağıdadır.

Tablo 15: KÖİ Projelerinin Adet, Yatırım Değeri Ve Kamuya Ödenecek İşletme Hakkı Bedeli (Eylül 2025) [19]ABD Doları

Proje	Adet	Yatırım Değeri (Dolar)	Kamuya ödenecek işletme hakkı bedeli (Dolar)
Karayollu	50	41.847.943.091,00	956.033.073,00
Havaalanı	21	25.779.419.123,00	83.472.713.843,00
Yat Limanı	22	1.607.895.363,00	3.870.549.905,00
Demiryolu	1	349.934.622,00	
Kültür-Turizm	3	424.168.804,00	17.465.551,00
Gümrük	23	740.474.711,00	9.558.313,00
Endüstriyel Tesis	2	1.838.840.157,00	
Sağlık Tesisi	18	13.802.877.147,00	
Enerji	102	22.925.970.295,00	23.990.554.499,00
Liman	24	2.659.863.016,00	3.436.573.941,00
Madencilik	9		363.733.020,00
Katı Atık	2	115.374.009,00	
Toplam:	**277**	**112.092.960.338,00**	**116.068.082.145,00**

1986 – 2024 döneminde sözleşme değeri artık kamuoyuna açıklanmayan ve 98.6 Milyar Dolarlık yatırım değeri bulunan karayolu, havaalanı, yat limanı, demiryolu, kültür, gümrük, endüstriyel tesis, sağlık tesisi, enerji, liman, madencilik, katı atık alanında 262 KÖİ Projesi uygulamaya geçirilmiştir.

[19] Söz konusu rakamlar Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığının Web sayfasından alınmıştır.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayımlanan "Kamu Özel İşbirliği Raporu" en son 2018 tarihini işaret etmektedir. Söz konusu Raporun güncellenerek yayımlanmamasının nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Strateji Başkanlığı web sitesinde Kasım 2025 itibarıyla KÖİ Projeleri ile ilgili olarak verilen bilgilerde sadece yatırım değeri ve kamuya ödenecek işletme hakkı bedeli ile bilgilere yer verilmesi, daha önceki yıllarda yer alan sözleşme bedellerine yer verilmemesi; sözleşmelerde yer alan koşulların ve sürelerin bilahare değiştirildiği yönündeki kuşkuları doğrular niteliktedir.

Ancak 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Programının 177. sayfasında;

"*Ülkemizde, Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ), Yap-Kirala-Devret (YKD) ve İşletme Hakkı Devri (İHD) olmak üzere dört temel Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) modeli uygulanmaktadır. Söz konusu modellerle 1986 yılından başlamak üzere,* Eylül 2025 itibarıyla 277 KÖİ projesi için uygulama sözleşmesi imzalanmıştır. Uygulama sözleşmesi imzalanan projelerin toplam yatırım büyüklüğü Eylül 2025 fiyatlarıyla 112.09 milyar dolara ulaşmaktadır. Bu tutar içinde ulaştırma sektörü 70.64 milyar dolar yatırımla ilk sırada yer almakta olup bunu 22.93 milyar dolarla enerji, 13,80 milyar dolarla sağlık sektörü takip etmektedir. Mevcut durumda 262 proje işletmeye alınmış olup 15 projenin yapımına devam edilmektedir."

açıklaması yer almaktadır.

Kamu özel ortaklığı ve işbirliği modeli ile son dönemde gerçekleştirilen başta havalimanı, hastane, otoyol, köprü vb. projelerle ilgili sözleşmelere dayalı olarak yabancı para cinsinden verilen başta asgari ödeme olmak üzere diğer garantilerin devlet hazinesi ve bütçesi açısından ortaya çıkarması olası risk ve yüklerin gerçek boyutunun, ileriki yıllarda ulaşabileceği tutarların ve diğer muhtemel riskler konusunda gerekli olan projeksiyon hesaplamalarının, bu konudaki tespit ve önerilerin söz konusu Sayıştay Denetim Raporlarında ve diğer değerlendirme raporlarında yer alması gerekmekte idi.

Son dönemde Uluslararası kuruluşların hazırlamış olduğu çok uluslu çalışmalara dayanan bazı raporlar, kamu özel işbirliği ile gerçekleştirilen projelerin finansman modelinin kendi içerisinde önemli sakıncalar taşıdığını somut veriler ortaya koymaktadır

Ekonomi büyürken, bütçe ve diğer kamu gelirlerinin arttığı dönemlerde sorun olmayan garantilerin, yabancı para cinsinden yapılacak ödemeler nedeniyle kriz dönemlerinde bütçeye ekstra yük olarak ortaya çıkaracağı mali yükün boyutları Türkiye ekonomisi için telafisi çok güç sorunlar doğurabilecektir.

Bu nedenlerle T.B.M.M. adına denetim yapan Sayıştay tarafından düzenlenen Denetim Raporlarında bu projeler dolayısıyla kamu maliyesi açısından gerçekleşmesi olası riskler konusunda herhangi bir değerlendirmede ve uyarılarda bulunulmaması tarafımızca uygun bulunmamaktadır.

XIV.DERNEK, VAKIF, BİRLİK, KURUM, KURULUŞ, SANDIK VE BENZERİ TEŞEKKÜLLERE YAPILAN YARDIM NİTELİĞİNDEKİ TRANSFERLERİN KAMUOYU VE TBMM DENETİMİNE TABİ TUTULAMAMASI

Bütçelere bazı tertiplere konulan ödeneklerin vakıf, dernek, birlik, teşekküllere yardım amacıyla kullanımının, 5018 ile belirlenen hesap verilebilirlik ve saydamlık ilkeleri ile bağdaşacak şekilde yapılması, kamuoyuna duyurulması, aynı zamanda denetiminin de Sayıştay tarafından genel esaslara göre yürütülmesi gerekmektedir.

5018 sayılı Kanunun "Bütçeden Yardım Yapılması" başlıklı 29. maddesi; *"Gerçek veya tüzel kişilere kanunda veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde dayanağı olmadan kamu kaynağı kullandırılamaz, yardımda bulunulamaz veya menfaat sağlanamaz. Ancak, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerinde öngörülmüş olmak kaydıyla; kamu yararı gözetilerek dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yardım yapılabilir.*

Bu yardımların yapılması, kullanılması, izlenmesi, denetlenmesi ve kamuoyuna açıklanmasına ilişkin esas ve usuller Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir."

hükmünü içermektedir.

5018 sayılı kanunun 29 uncu maddesi uyarınca, "kamu yararı gözetilerek dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar" Bakanlar Kurulu kararıyla çıkarılan 2006/10656

sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla 17.07.2006 tarihli resmi gazetede yayımlanan yönetmelik hükümlerine göre yapılmaktadır. Bu yönetmeliğe göre yardım yapılmasının şartları, yardımların izlenmesi ve denetlenmesine ilişkin birtakım düzenlemeler yapılmakla birlikte, yardımların kamuoyunun denetiminin sağlanabilmesi amacıyla 8 inci maddesinde;

"MADDE 8 – (1) ***İdareler,*** *yardım yapılan teşekküllerin isim listesini, teşekküllere ilişkin bilgileri, yardımın amacını, konusunu ve yapılan yardım tutarlarını,* ***izleyen yılın Şubat ayı sonuna kadar kamuoyuna açıklar.****" şeklinde düzenlenmiştir.*

Bu yönetmeliğe göre 2024 yılı bütçesinden yapılan bu kapsamdaki yardımlar konusunda kamuoyunu aydınlatması gerekirken kamu idarelerinin çoğunun bu hususa riayet etmedikleri halde Sayıştay tarafından uyarılmadıkları, Sayıştay denetim raporlarında da bu konuda herhangi bir tenkit ve eleştirinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Faaliyet Genel Değerlendirme Raporunun, İdare Faaliyet Raporlarının Değerlendirildiği bölümde;

"Yapılan inceleme neticesinde 41 kamu idaresinin yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşlara ilişkin bilgilere idare faaliyet raporunda yer vermediği görülmüştür. Bu idarelerden 4'ü genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 1'i özel büçeli diğer idare, 32'si belediye, 2'si bağlı idare ve 1'i mahalli idare birliğidir."

tespiti yer almasına karşın, kurumlar ile ilgili olarak düzenlenen Sayıştay denetim raporlarında da bu konuda herhangi bir tenkit ve eleştirinin yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamaktadır.

Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Faaliyet Genel Değerlendirme Raporunda;

"Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 31'inci maddesi birinci fıkrası hükmü uyarınca Genel Faaliyet Raporunda, bütçeden yardım alan dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllerin faaliyetlerine ilişkin değerlendirmelere yer verilmesi gerekmektedir.

2020, 2021 ve 2022, 2023 yıllarında eleştiri konusu edilmesine rağmen 2024 yılı Genel Faaliyet Raporunda da bu kapsamda yardım yapılan kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmeksizin sadece yardım yapan idarelerin açıklandığı görülmüştür. Sorumluluk, mali saydamlık ve tam açıklama ilkelerinin yerine getirilmesi açısından faaliyetlere ilişkin bilgilere yer verilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir."

şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir.[20]

Yardım yapan idarelerce kamuoyunun aydınlatılmaması sonucunda adeta bu yardımlar kapalı kapılar ardında kamu yararı amacına bakılmaksızın yandaş derneğe ve vakfa yapılabilir hale gelmiştir. Bunlara ilişkin kamuoyunu aydınlatıcı hiçbir bilgi verilmemektedir. Bu kapsamda kullandırılan kamu kaynaklarının boyutu da bilinmemektedir.

Diğer yandan kamuoyundan edinilen bilgilere göre, kimi dernek ve vakıflara nakit ve arsa, arazi bağış ve yardımların sadece bütçe olanakları değil kamu gücü kullanılarak değişik yöntemlerle gerçekleştirildiği gözlenmektedir.

Dolayısıyla ister bütçelerden yapılan nakdi yardımların, isterse nakit dışı kaynaklardan arsa, arazi vb verilmek suretiyle yapılan tüm yardımların kamuoyuna açıklanarak bu konuda saydam ve hesap verebilir bir yönetim oluşturulması sağlanması, kaynakların kötüye kullanılması ve yolsuzluklara konu edilmesi önlenmesi için Sayıştay tarafından kurumlar nezdinde gerçekleştirilen denetimlerde bu hususa özel önem verilmesi gerekmektedir.

XV. ÖZET DEĞERLENDİRME:

Kamu gider ve gelirlerinin belirlenmesinde halkın söz sahibi olması anlamına gelen bütçe hakkı, 1215 tarihli Büyük Özgürlükler Sözleşmesi (Magna Carta) ile başlayan halkın yüzyıllar süren demokrasi mücadelesinin aşama aşama kaydettiği kazanımlarının ürünüdür.

[20] 2024 Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu sayfa:15

O nedenledir ki, bütçe ve Kesin Hesap yasa teklifi bütçe hakkı nedeniyle birer kanun olarak meclisler tarafından onaylanmak durumundadır.

23.10.2025 ila 01.12.2025 tarihleri arasında 228 Kuruma ait Bütçe teklifi, 227 Kuruma ait Kesin hesap, 4'ü genel denetim raporu olmak üzere 222 adet Sayıştay Denetim raporunun görüşüldüğü yaklaşık 38 günlük süre zarfında 20 Birleşimde, Plan ve Bütçe Komisyonundaki zaman baskısı nedeniyle, daha önce Sayıştay bünyesinde Rapor Değerlendirme Komisyonlarında sansüre tabi tutulduğu anlaşılan Sayıştay raporlarındaki bulguların ayrıntılı değerlendirmesi yapılamamıştır.

Anayasal hükümler, kanun ve yönetmelik belirlemelerine karşın Sayıştay tarafından düzenlenen Denetim Raporları üzerinde tarafımızca yapılan değerlendirmeler; T.B.M.M. adına denetim yürüten Sayıştay'ın bu işlevini tam ve eksiksiz olarak yerine getirmediğini ortaya koymaktadır.

Sayıştay 2024 yılı Denetim Raporlarının komisyon çalışmaları sırasında içerikleri incelendiğinde; Anayasa'da ve 6085 sayılı yasada ve diğer ilgili mevzuatta ayrıntılı olarak belirlenen Sayıştay'ın denetim yetkisinin fiilen ortadan kaldırıldığı görülmektedir.

Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunda denetimler sırasında tespiti yapılan kamu zararına ilişkin hususlara yer verilmemiştir.

Denetçilerin baskı altında çalışmakta olduğuna ve Düzenlilik Denetim Raporlarında yapılan tespitlerin birçoğunun rapor okuma komiteleri tarafından raporlardan çıkartıldığına, hatta denetim raporlarının sansürlendiğine dair tespitlerimiz bulunmaktadır.

Raporlarda kalan tespitlerin çoğu "Yargılamaya Esas Rapor" kapsamına alınmakta ve bu raporlar TBMM'ye gönderilmemektedir. Sonuçta TBMM'ye her raporda bulunan standart metinler ve etkisiz tavsiyelerden oluşan Rapor Değerlendirme Komisyonlarında sansüre uğratılmış dokümanlar rapor diye gönderilmektedir. Bu durum Anayasaya aykırılık suçu niteliği taşımakta ve TBMM'nin bütçe hakkı ve denetim yetkisini fiilen ortadan kaldırmaktadır.

Mahalli idarelerinin denetim kriteri konusunda bir belirleme bulunmamaktadır.

Sayıştay'ın denetim programında muhalefete ait belediyelere ağırlık vermesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Tek tek raporlar incelenerek ortaya koyduğumuz bu bulgular bize göre, bütçe hakkının gereği olarak kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında tam olarak aydınlatıcı bilgi vermemekle beraber aynı zamanda bazı idarelerin bütçe uygulamasında yasa tanımazlığına karine teşkil etmektedir.

Geçmiş yıllara ait bulgular bazı kamu idarelerine ait denetim raporlarının "İzleme/takip Cetvelleri"nden bile çıkarılmıştır.

Bazı tespitlerle ilgili içeriklerde şeffaflığın gereği olmasına rağmen kişi, şirket kurum adlarının gizlenmesine özellikle riayet edilmiştir. Bazı denetim raporlarında fazladan ödeme yapılmasına veya eksik gelir tahsilatı yapılmasına ilişkin bulgularda rakam verilmekten özellikle kaçınılmıştır.

Sayıştay'ın 2024 yılı Kamu İdaresi Denetim Raporlarının çoğunda kamu idaresinin tespit ve değerlendirmeler konusundaki cevabına yer verilmemiştir. Uluslararası denetim standartlarının bir gereği olan denetlenen kamu idaresinin tespitler konusundaki cevabının 2012 ila 2018 yılları arasındaki uygulamanın dışına çıkılarak, T.B.M.M. Plan ve Bütçe Komisyonuna gönderilen Raporlardan kaldırılmasının sebebi bilinmemektedir.

Sayıştay'ın bu kurum ve kuruluşlar için düzenlediği raporlarda "Diğer Bulgular" başlığı altında da önemli bulgulara yer verildiği görülmektedir ki, bu bulguların bütçe uygulamaları üzerinde önemli derecede olumsuz etki yarattığı ve ciddi kamu zararlarına yol açtığı bilinmektedir. Ancak kamu zararı da doğurduğu anlaşılan bu tespitlerin Sayıştay Denetim Raporlarında "Diğer Bulgular" başlığı altında yer almasının nedeni anlaşılamamaktadır.

Sansürlenen Denetim Raporlarında yer tespitler; kamu idarelerinin bir bölümünün; 5018 sayılı Kanunun getirmiş bulunduğu konsepte uygun bir muhasebe kayıt sistemi konusunda halen birtakım zorluklar yaşadığını ve bu yeni sisteme anılan kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bu yana 22 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen tam anlamıyla adapte olamadıklarını, kamuda kullanılan taşınırların ve taşınmazların kayıt, muhasebe, kullanım, kontrol, devir, tahsis

süreçleri ile ilgili Kamu İhale Kanunu, Devlet İhale Kanunu olmak üzere harcama mevzuatına uyumda ve uygulamada halen güçlük çektiklerini göstermektedir.

Sayıştayın TBMM'ye gönderdiği Denetim Raporları 6085 sayılı Kanunun, Sayıştay Denetim Yönetmeliğinin, INTOSAI Denetim Standartlarının, Düzenlilik Denetimi Rehberinin, Performans Bilgisi Denetimi Rehberinin ve Faaliyet Raporları Değerlendirme Rehberinin asgari gereklerini taşımamaya başlamıştır. Bu haliyle söz konusu raporlar TBMM denetim yetkisini de önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Mevcut Sayıştay mevzuatı ile, Kamu Özel İşbirliği uygulaması kapsamında şehir hastaneleri 3. Havalimanı, köprüler, otoyollar gibi projelerinin ihaleleri sırasında ve sonrasında yaşanan akılalmaz usulsüzlüklere rağmen Sayıştay denetimlerinden bir sonuç alınamamaktadır.

Son dönemde kamuoyunda da infial oluşturan; bazı özel hastanelerin yeni doğan ünitesinde tespiti yapılan yolsuzluk boyutu oldukça büyük ödemelerin Sayıştay'ın denetimlerinde neden tespit edilemediği veya Sayıştay'ın mevcut denetim sisteminin bu yolsuz ödemeleri tespitte nasıl çaresiz kaldığı kamuoyu tarafından da sorgulanmaktadır.

Sayıştay 2024 Yılı Genel Uygunluk Bildiriminde; 2024 yılı Genel Bütçeli idareler başlangıç ödeneği olan *11.007.879.053.000,00* TL.nin yaklaşık %0.87'sine denk gelen ve bütçe uygulaması sonucunda başlangıçtaki seviyesi olan 96.499.683.000,00 TL.'den 120.901.670.361,00 TL.'nin ilavesiyle 217.401.353.361,00 TL'ye ulaşan ve 10.721.863.763.428,72 *Türk Liralık genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin yaklaşık % 1.92'sine tekabül eden* yedek ödenek tutarı konusunda sadece tespitte bulunulmuş, bu durumun nedenlerini ve nasıl oluştuğunu sorgulamamış, keza bu durumun TBMM'nin bütçe hakkını zedeleyip zedelemediği hususunu da değerlendirmemiştir.

Genel Uygunluk Bildiriminde 2024 yılında Yedek ödenek tertibine (99-41.32-01-09.06), kurum dışı aktarmalar ile 120.868.877.361,00 Türk Lirası eklenmiş olduğu belirtilmesine karşın buna ilişkin kurumlar bazında detay tabloya daha önceki yıllar Genel Uygunluk Bildirimlerinde yer verilmesine rağmen bu yılki Genel Uygunluk Bildiriminde yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Sayıştay kamu idarelerini ödenek ve gider sapmaları ve bunların nedenlerini açıklamamaları konusunda eleştirirken, kendisi tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Genel Uygunluk Bildiriminde söz konusu araştırmayı kurumların toplam bütçe büyüklüğü ve harcama programları bazında yapmamıştır. Söz konusu sapmaların TBMM'nin bütçe hakkını tartışmalı hale getirdiğini ortaya koymamıştır.

Özel Bütçeli kuruluşların özel gelirlerinin tahmin ve gerçekleşmeleri arasında % 8 ile % 5204 arasında değişen sapma oranlarına rastlanılması tarafımızca oldukça düşündürücü bulunmaktadır. Bu sapma sonucunda yıl içinde eklenen ödenek tutarı 134.672.154.590, 12 TL. olup özel bütçeli idarelerin 2024 yılı başlangıç ödeneklerinin % 12'sine denk gelmektedir. Öz gelirlerin bütçe hazırlığı başlangıcında düşük tahmin edilmesi bilahare söz konusu tutarların % 1000'leri aşan ölçekte fazla sapma ile gerçekleşmesi, kamu kurumlarının bütçe hazırlama ve tahmin sürecini dikkatle yerine getirmemesinin bir sonucudur. Bu tutum kamu kurumlarının bütçesini görüşen, tartışan ve onaylayan TBMM'nin Anayasa'nın 87 ve 161 maddelerinde tanımını bulan "Bütçe Hakkına" aykırı bir durum arz etmektedir.

Özel Bütçeli Kuruluşların 2024 yılı başlangıç ödeneklerine % 12'sine denk gelen tutarda ödenek eklenmesine olanak tanıyan, özel gelirlerinin tahmin ve gerçekleşmesi arasında % 8 ila % 5204 oranında sapma bulunan farkın kurumlar bazında düzenlenen Sayıştay Denetim Raporlarında eleştirilmemesinin nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır.

Yasama organının yürütmeye (2018'den itibaren Cumhurbaşkanına), ayrıntılarını ve gerçekleşme sonuçlarını tam olarak bilemeden devrettiği bu devasa "vazgeçilen vergi gelirleri" hesabı, bütçe hakkının açık ve büyük çaplı bir istismarına dönüşmüştür.

TBMM adına denetim yapan Sayıştayın denetim raporlarında vergi harcamaları uygulama sonuçları hakkında herhangi bir tespitte bulunulmaması önemli bir eksikliktir.

Sayıştay denetimlerinde bütçe harcamalarının çevrenin korunması, iklim değişikliği, küresel ısınma ile mücadelede hangi düzeyde uyulduğuna dair tespitler açısından da raporlanması gerekmektedir.

Sayıştay tarafından düzenlenen denetim Raporlarında Merkezi yönetim bütçesi tarafından Kalkınma Ajanslarına aktarılan direkt bütçe kaynaklarının özel hesaplar yöntemiyle kullanılmasının sakıncalarına değinilmemesinin, bu ajanslar tarafından yürütülen projelerin performansı ile Kalkınma Ajansları ile ilgili olarak genel bir değerlendirme yapılmamasının nedeni anlaşılamamıştır.

Sayıştay'ın 2024 yılı "Genel Uygunluk Denetimi", "Mali İstatistikleri Değerlendirme", "Faaliyet Genel Değerlendirme", "Dış Denetim Genel Değerlendirme", Raporlarında başta muhasebe hataları olmak üzere bazı spesifik konularda ayrıntılı değerlendirmeler yapılırken, Bütçe Kanunu metnine ve bu metne ekli E-Cetveline Anayasanın başta 161'nci maddesi olmak üzere diğer bazı maddelerine ve 5018 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak, harcama disiplinini bozan, mali şeffaflık ve saydamlık ilkesine aykırı olan hükümlerle oluşturulan "özel hesap", "özel fon hesabı", "kaynak yönetimi hesabı" gibi hesapların kamu mali yönetim ve denetimi açısından sakıncaları ilgili olarak daha detaylı bir değerlendirmeye yer verilmemesi dikkat çekici bulunmuştur.

T.B.M.M. adına denetim yapan Sayıştay tarafından düzenlenen Denetim Raporlarında Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) yöntemiyle gerçekleştirilen projeler dolayısıyla yabancı para cinsinden verilen garanti ödemeleri nedeniyle kamu maliyesi açısından gerçekleşmesi olası riskler konusunda herhangi bir değerlendirmede ve uyarılarda bulunulmamıştır.

Bütçelere bazı tertiplere konulan ödeneklerin vakıf, dernek, birlik, teşekküllere yardım amacıyla kullanımının, 5018 ile belirlenen hesap verilebilirlik ve saydamlık ilkeleri ile bağdaşacak şekilde yapılması, kamuoyuna duyurulması gerekmekte iken; Sayıştay tarafından düzenlenen 2024 yılına ait Faaliyet Genel Değerlendirme Raporunun, İdare Faaliyet Raporlarının Değerlendirildiği bölümde; *"*Yapılan inceleme neticesinde 41 kamu idaresinin yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşlara ilişkin bilgilere idare faaliyet raporunda yer vermediği görülmüştür. Bu idarelerden 4'ü genel bütçeli idare, 1'i özel bütçeli idare, 1'i özel büçeli diğer idare, 32'si belediye, 2'si bağlı idare ve 1'i mahalli idare birliğidir*."* **tespiti yer**

almasına karşın; kurumlar ile ilgili olarak düzenlenen Sayıştay denetim raporlarında da bu konuda herhangi bir tenkit ve eleştiriye yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamıştır.

Merkezi Yönetim Bütçe Kanun teklifi ile bir önceki yılın kesin hesap tasarısının ve Kamu İdareleri hakkında düzenlenen Denetim Raporlarının Plan ve bütçe Komisyonundaki sıkıştırılmış takvim sürecinde birlikte görüşülmesi sakıncalı sonuçlar yaratmaktadır

Özetle; 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi geçmiş dönem uygulamaları T.B.M.M. Plan ve Bütçe Komisyonunda tam anlamıyla denetlenememiştir.

CHP Grubu, uzun süredir Merkezi Yönetim Bütçe Yasa tasarıları ile birlikte görüşülen geçmiş yıl bütçe kesin hesap kanun tasarılarının, görüşme yönteminin TBMM'nin denetim hak ve yetkisini sınırladığı, kesin hesap kanun tasarılarının başkanı muhalefet partilerinden seçilmiş bir "kesin hesap komisyonu" tarafından incelenmesi ve denetlenmesi gerektiğini dile getirmektedir.

Ancak bu isteğe TBMM'de en fazla üyeye sahip Adalet ve Kalkınma Partisi karşı çıkmakta, başlangıç olarak Bütçe ve Plan Komisyonunda bir alt komisyon kurularak kesin hesap kanun tasarısının öncelikle burada görüşülmesi talebimiz ise kabul görmemektedir.

İç tüzük değişiklikleri sırasında da söz konusu teklifimiz TBMM'de en fazla üyeye sahip Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından kabul görmemiştir. Bu durum, Türkiye Varlık Fonu'nu kurarak kendisine denetlenmeyen paralel bir hazine yaratan AKP iktidarının, mevcut rejiminin meşruiyetinin kamu harcamaları üzerinden sorgulanmasından rahatsızlık duymasından kaynaklanmaktadır.

Sayıştay'ın mevcutta uyguladığı denetim sistemi ile Türkiye çapında teşkilatı olan idarelerin tüm işlemlerini kapsayacak şekilde risk odaklı denetim yapmasının imkânı bulunmamaktadır. Sayıştay'ın il veya bölge düzeyinde örgütlenmesi gerekir.

Türkiye Varlık Fonu gibi denetim dışına çıkartılan yapılar karşısında daha etkin bir denetim yapabilmesi için Sayıştay Denetiminin kapsamını tüm kamu kurum

ve kuruluşlarını içerecek şekilde genişletecek bir kanun değişikliğini kaçınılmaz olarak görüyoruz. Denetim sonuçlarının kamuoyuna duyurulmasını bir ölçekte engelleyen "devlet sırrı" ve "ticari sır" kavramlarının Meclis'in ve Sayıştay'ın bilgi edinme ve denetim yetkilerini engellemeyecek şekilde tanımlanması gerekmektedir.

Türk Sayıştay'ının yapısında ciddi reform gerektiği herkesçe kabul görmektedir. Sayıştay reformu ancak gerçek manada bir parlamenter sistem hayata geçirilip erkler ayırımı kurumsallaştığı takdirde anlamlı olacaktır. Aksi takdirde bu günkü hükümet sisteminde bütçe hakkının etkin olmadığı ve kesin hesabın müeyyidesinin bulunmadığı bir ortamda Sayıştay'da reform yapmanın hiçbir anlamı olmayacaktır.

CHP olarak yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan gerekçelerle 2024 yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifine karşı oy vermekteyiz.

Veli Ağbaba	*Cavit Arı*	*Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu*
Malatya	Antalya	Manisa
Cevdet Akay	*Mustafa Erdem*	*Tahsin Ocaklı*
Karabük	Antalya	Rize
	Ümit Özlale	
	İzmir	

HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ

KARŞI GÖRÜŞ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'ne ilişkin muhalefet şerhimiz ektedir.

Adalet Kaya	*Kamuran Tanhan*	*Hakkı Saruhan Oluç*
Diyarbakır	Mardin	Antalya

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu'na ilişkin muhalefet şerhimiz ektedir.

Adalet Kaya	*Kamuran Tanhan*	*Hakkı Saruhan Oluç*
Diyarbakır	Mardin	Antalya

2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ İLE 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ

MUHALEFET ŞERHİ

1-) HEGEMONYA KRİZİ DERİNLEŞİYOR: 2026'YA GİRERKEN DÜNYA KAPİTALİST SİSTEMİ 6

1.1-) BÜYÜME VE KRİZ DÖNGÜSÜNDE SIKIŞAN KÜRESEL KAPİTALİZM 6
Küresel Büyüme ve Yapısal Eğilimler 7

1.2-) VERGİ-GÜMRÜK TARİFELERİ VE TİCARET SAVAŞLARI 8

1.3-) NATO EL YÜKSELTİYOR: "SAVUNMA" HARCAMALARI ARTIYOR 10

1.4-) ORTADOĞU'DA SİYASAL YENİDEN DİZİLİŞ 13
Dış Politikada Köklü Bir Değişim İhtiyacı Kendini Dayatıyor 16

1.5-) HALKLARIN VE EZİLENLERİN MÜCADELESİ 18
"Sosyalizmde Israr, İnsan Olmakta Isrardır" 22

2-) DERİNLEŞEN YOKSULLUK ve EŞİTSİZLİK: TÜRKİYE EKONOMİSİ 23

2.1-) EMEK SÖMÜRÜSÜ BÜYÜYEREK DEVAM EDİYOR 23
Emek Alanında Hak Kayıpları 23
AKP'li Yıllarda Emeğin Hakları Tırpanlandı 25
Asgari Ücret Ortalama Ücret Haline Getirildi 27
İş Bulup Çalışanlar Yoksulluk, İşsiz Kalanlar Açlık Riski Altında 30
Her Gün En Az 6 İşçi Yaşamını Yitiriyor 32
Çocuklar İşçileştiriliyor 34
Engelli Emeği ve Çalışma Hakları Yok Sayılıyor 37
Emek Sömürüsü Her Yerde 38

2.2-) TÜRKİYE EKONOMİSİNDE TEKELLEŞME VE SERMAYE KARLILIĞI 43
Tekelci Kapitalizm 43
Türkiye'de Tekelleşme Eğilimi 44
Türkiye'de Sermaye Karlılığı 46

2.3-) GELİR DAĞILIMI VE SERVET EŞİTSİZLİKLERİ 49
İktidarın Tercihleri Emekçileri Çalışan Yoksullar Haline Getirdi 50
Türkiye Dolar Milyoneri Artış Sayısında Dünya Rekoru Kırdı 54

2.4-) TÜRKİYE'DE YAPISAL BİR SORUN OLARAK VERGİ ADALETSİZLİĞİ 56
Vergi Yapısının Sınıfsal Karakteri ve Türkiye'de Dolaylı Vergi Gerçeği 58
Gelir-Kurumlar Vergisi Tahsilatlarındaki Çarpıklıklar ve Emekçilerin Vergi Yükü 63
Vergi Dilimlerindeki Adaletsizlik ve Yeniden Değerleme Oranı 65
Sermayeye Gizli Teşvikler: Vergi Harcamaları ve Afları 69

2.5-) BORÇLULUK 71
AKP Borçluluğu "Gelecekleştiriyor" 71
Yoksulluk Borçla Yönetiliyor 72
Kredi Kartı Borçları Yüzde 56 Arttı, Batık Borçlar 115 Milyarı Aştı 73
Nüfusun Yarısı Kredi Borçlusu: Bireysel Kredi Borcu 5 Trilyon 300 Milyar TL 74
Borçluluğun 5 Yıllık Tablosu: Türkiye Toplumu Yüzde 500 Daha Borçlu 75

İktidarın Yoksulluğu Dayatan Politikaları Kadınlara Borçluluğu da Dayatıyor 75
Borç Batağındaki Esnaf Kepenk Kapatıyor 76
Tarımsal Üretim Durma Noktasına Gelirken Borçluluk Yayılıyor..... 77
Faizin Faturası Halka Kesiliyor: Halkın Bütçesinden 2.7 Trilyon TL Ödenecek 78

2.6-) YOKSULLUK 79
Siyasi Tercihlerle Derinleştirilen Eşitsizlik: Kadın Yoksulluğu 79
Kırsal Yoksulluk 85
Çocuk Yoksulluğu 90

3-) 2026 BÜTÇESİ'NE KARŞI "EKMEK ve BARIŞ İÇİN BÜTÇE" 95

2026 BÜTÇESİ'NDE DE BÜTÇE HAKKI İHLAL EDİLMİŞTİR 95

2026 BÜTÇESİ'NDE DEĞİŞEN BİR ŞEY YOK 96

2026 BÜTÇESİ SERMAYENİN BÜTÇESİDİR 98

DOLAYLI VE DOĞRUDAN VERGİLERLE YURTTAŞ SOYULMAYA DEVAM EDECEK 99

2026 BÜTÇESİ DE SAVUNMAYA-SİLAHLANMAYA DEVASA KAYNAK AYIRIYOR 100

2026 BÜTÇESİ FAİZ LOBİLERİNİ SEVİNDİRİYOR 100

2026 BÜTÇESİ İKTİDARIN ENFLASYON HEDEFLEMESİNİ BOŞA DÜŞÜRÜYOR 101

CUMHURBAŞKANLIĞI VE DİYANET HALKIN KAYNAKLARINI EMİYOR 101

2026 BÜTÇESİ ZAMANIN RUHUNA UYGUN DEĞİLDİR 102

2026 BÜTÇESİ TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI DEĞİLDİR 102

2026 BÜTÇESİ TEKÇİ İNANÇ POLİTİKALARINI KURUMSALLAŞTIRIYOR 104

2026 BÜTÇESİNDE ENGELLİLERİN HAKLARI VE EŞİT YURTTAŞLIK TALEPLERİ GÖRMEZDEN GELİNİYOR 106

2026 BÜTÇESİNDE ÇOCUKLAR YOK SAYILIYOR 107

2026 BÜTÇESİ EKOLOJİK TAHRİBAT VE RANTA HİZMET EDİYOR 108

2026 BÜTÇESİ'YLE TARIMIN TASFİYESİ DEVAM EDİYOR 110

2026 BÜTÇESİ'YLE EĞİTİMDE PİYASALAŞMA SÜRÜYOR 112

2026 BÜTÇESİ GENÇLİĞİ GÖZDEN ÇIKARIYOR 113

2026 BÜTÇESİYLE SAĞLIKTA PİYASALAŞMA TAM GAZ DEVAM EDİYOR 115

2026 BÜTÇESİ'NE KARŞI "EKMEK ve BARIŞ İÇİN BÜTÇE" 116
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Barışın Bütçesidir 117
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Emeklilerin Bütçesidir 117
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Emeğin Bütçesidir 117
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Kamu Emekçilerinin Bütçesidir 117
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Kadınların Bütçesidir 118
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Esnafın Bütçesidir 118
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Engellilerin Bütçesidir 118
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Çiftçilerin Bütçesidir 119

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Öğrencilerin ve Eğitim Emekçilerinin Bütçesidir 119
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Gençlerin Bütçesidir 120
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Çocukların Bütçesidir 120
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Ekolojiktir 120
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Halkların ve İnançların Bütçesidir 121
Ekmek ve Barış İçin Bütçe Göçmenlerin ve Mültecilerin Bütçesidir 121

BÜTÇEDEKİ POLİTİK TERCİHLERİ DEĞİŞTİREREK EKMEK VE BARIŞ İÇİN BÜTÇE'Yİ HAYATA GEÇİRMEK MÜMKÜN! 122

4-) KÜRT SORUNU VE ÇÖZÜMSÜZLÜĞÜN EKONOMİ POLİTİĞİ 124

4.1-) MALAZGİRT'TEN CUMHURİYET'E, ÇATIŞMADAN ÇÖZÜM ARAYIŞLARINA 124
Tarihsel Kökler: İttifaktan İnkara Kürt-Türk İlişkileri 125
Cumhuriyet Dönemi: Kimliğin İnkârı, Direnişin Doğuşu 126
Bölgesel Eşitsizlik ve Ekonomik Gerçekler 127
İşsizlik ve Yoksulluk 134
Ekolojik Talan 138

4.2-) ÇÖZÜMSÜZLÜĞÜN EKONOMİK MALİYETİ 141

5-) KÜRT SORUNUNUN DEMOKRATİK VE BARIŞÇIL ÇÖZÜMÜ: KALICI ÇÖZÜMÜN ANAHTARLARI 145

5.1-) DEMOKRATİK EKONOMİ 145
Ekonomide Demokrasi, Demokraside Ekonomi 145
Katılımcı ve Komünal Ekonomi 147
Endüstriyalizmin Talanına Karşı Eko-Ekonomi 148

5.2-) DEMOKRATİK TOPLUM 149
Yeni Bir Siyasal ve Toplumsal Sözleşme: Demokratik Toplum Paradigması 152
Çoğulcu Bir Demokratik Yaşamın Temeli 153
Komünal Kuruluş 154
Halkların Demokratik Birliğine Dayalı Yeni Bir Yaşam 155

5.3-) DEMOKRATİK CUMHURİYET ve DEMOKRATİK ANAYASA 156

5.4-) TÜRK-KÜRT İLİŞKİSİNDE TARİHSEL EŞİK: BARIŞ ve DEMOKRATİK TOPLUM ÇAĞRISI 157
Negatif Barıştan Pozitif Barışa 160

1-) HEGEMONYA KRİZİ DERİNLEŞİYOR: 2026'YA GİRERKEN DÜNYA KAPİTALİST SİSTEMİ

1.1-) BÜYÜME VE KRİZ DÖNGÜSÜNDE SIKIŞAN KÜRESEL KAPİTALİZM

Küresel kapitalist ekonomi 21. Yüzyılın ilk çeyreğini tamamlarken bir müphemlik ve yönsüzlük içinde ilerlemektedir. Pandemi sonrasındaki ekonomide toparlanma söylemleri bugün yerini belirsizlik, borç sarmalı ve ekolojik çöküş endişelerine bırakmış durumdadır. Kapitalizmin başat kurumları olan Dünya Bankası ve IMF'nin veri ve öngörüleri, dünya genelinde kapitalist ekonomi işleyişi için hayati olan büyümelerin zayıfladığı, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin daha da derinleştiğini göstermektedir. Gelinen bu nokta yalnızca ekonomik bir yavaşlamayı değil aynı zamanda yeni bir krizin kapıda olduğuna da işaret etmektedir.

Kapitalizm kâr maksimizasyonu üzerine kurulu bir işleyişe sahip olup, kendi var ettiği "bolluk" içerisinde aynı zamanda kıtlık ve eşitsizlik üreten, bu noktada kendi içinde çelişkiler barındıran bir rejimdir. Bugün küresel ekonominin üretim kapasitesi insanlığın en temel ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılayabilecek düzeydedir. Ancak buna rağmen milyarlarca insan hâlâ yoksulluk sınırının çok altında yaşamaya devam etmek zorunda kalmaktadır. Bu çelişki ancak kapitalizmin doğasına içkin olan sömürü ilişkileriyle açıklanabilir.

Son yıllarda kapitalist ekonomik sistemde emek giderek daha esnek, güvencesiz ve parçalı bir hale gelirken, sermaye özellikle finansal araçlar aracılığıyla sanal bir büyüme illüzyonu ortaya koymaktadır. Günümüzde finansallaşma, krizlerden krizlere savrulan kapitalizmin yeni can suyu görevini görmektedir. Reel üretim alanlarının daralmasıyla birlikte değer emek üzerinden değil, spekülatif sermaye hareketleri üzerinden de üretilmeye çalışılmaktadır. Bu da ekonomiyi dev bir balona dönüştürmektedir. *Lehman Brothers*'ın iflasıyla başlayan 2008 Krizi bunun son örneklerindendi. Merkez bankalarının sınırsız para basımı, devasa borçlanma ve toplumsal maliyeti emekçilerin sırtına yüklenen "kurtarma paketleri" bunun yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bugün küresel ekonominin görece istikrarı özünde bu çelişkileri taşıyan yapay bir sükûnetten ibarettir. ABD ekonomisinin faiz aracılığıyla kurduğu hegemonya, gelişmekte olan ülkeleri yeniden borç bağımlısı hale getirmektedir. Son zamanlarda tahtının sarsıldığı iddia edilen doların küresel hakimiyeti, ekonomik bir araçtan ziyade politik bir tahakküm

mekanizmasına dönüşmüş durumdadır. Yaşananları ve ortaya çıkan bu ekonomik tabloyu yalnızca sayılarla açıklamak, kapitalizmin yarattığı insani ve ekolojik yıkımı görünmez kılma çabasından başka bir şey değildir. Bugün Amazon ormanlarının yok oluşuyla Bangladeş'teki tekstil işçisinin düşük ücreti arasında doğrudan bir bağ söz konudur. Her ikisi de sermayenin sınırsız genişleme iştahının ve arzusunun sonucudur.

Kapitalizm sürekli büyüme stratejisine dayalı, büyümek için büyümek isteyen bir ekonomik sistemdir. Aksi takdirde sistem çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Kapitalizmin sürekli büyüme stratejisi doğayı tahrip ederken ekolojik yıkımı geri dönülemez noktaya taşımaktadır. Sürekli büyüme stratejisi doğanın sınırlarına takılmaktadır. İklim krizi kapitalizmin ekonomik değil, varoluşsal bir krizine dönüşmüş durumdadır. Çünkü sistemin kendini yeniden üretme biçimi krizleri ertelemeye dayalıdır ve ertelenen her kriz daha yıkıcı bir biçimde geri dönmektedir. Bugün yaşanan borçlanma dalgası, yükselen gıda ve enerji fiyatları, savaş ekonomilerinin yaygınlaşması gibi sonuçlar aynı yapısal bozulmanın farklı yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde dijital ekonomi, yapay zekâ ve veri tekelleriyle şekillenen "yeni kapitalizm" görünürde bir dönüşüm gibi sunulmaktadır, ancak özünde değişen tek şey sömürünün biçiminden başka bir şey değildir. Zira emek sömürüsü artık sadece fabrikalarda değil görünmez biçimde her alanda sürdürülmektedir. Dijital emek kavramı, üretimin soyutlaştığı ama tahakkümün somutlaştığı bu çağın en net ifadesi haline gelmiştir.

Kapitalizmin krizi yalnızca ekonomik bir tıkanma olarak değil, aynı zamanda siyasal temsilin kadük kalması, toplumsal dayanışmanın zayıflaması ve etik değerlerin çözülüşü olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bugün itibariyle dünyanın dört bir yanında yükselen otoriter rejimler, bu çöküşün siyasal karşılığıdır. Neoliberal piyasa düzeni ile demokrasi arasındaki uyumsuzluk ve zıtlık her alanda kendisini rijit bir biçimde göstermeye devam etmektedir.

Küresel Büyüme ve Yapısal Eğilimler

IMF'nin *Dünya Ekonomik Görünüm Raporu*'nun Ekim 2025 sayısında küresel ekonomik büyümenin 2025'te yüzde 3,2 ve 2026'da 3,1 olmasının beklendiği ifade edilmiştir. Bu büyüme oranı pandemi sonrası toparlanma dönemine kıyasla daha mütevazı görünürken, ayrıca bu durum "yeni normale geçiş" ve yapısal yavaşlama baskıları altında kalındığını da göstermektedir. Bu öngörülere rağmen olası savaşlar, jeopolitik gerginlikler, finansal

oynaklıklar ve ticaret bariyerleri bu büyüme görünümünü aşağı yönlü risklerle baskı altına almaya devam etmektedir ve edecektir.

Ortadoğu'daki gelişmeler, Rusya-Ukrayna savaşı, ABD ve Çin arasında süregelen ticari savaşlar ve NATO'nun giderek daha görünür olması bu tahminleri farklı bir noktaya taşıma potansiyelini barındırmaktadır. Uluslararası kuruluşlar tarafından öngörülen bu büyüme tahminleri sadece ortalama bir dünya senaryosunu yansıtmaktadır. Ancak büyümenin bölgesel olarak çok değişkenlikler gösterme ihtimali de söz konusudur. Bu süreçte merkez kapitalist ekonomiler daha zayıf büyüme gösterirken, bazı yarı çevre ülkelerde, özellikle iç talep güçlü olan ya da doğal kaynak ihracatçısı olan ülkelerde, görece daha yüksek büyüme söz konusu olabilmektedir.

Savaş, jeopolitik ve finansal risklerin yanı sıra küresel boyutta yaşanan enflasyonist baskılar, yüksek faiz oranları, tedarik zinciri sorunları ve enerji maliyetleri gibi faktörler büyüme üzerinde sınırlayıcı rol oynamaya devam etmektedir. Mevcut yapısal zorluklar, demografik faktörler ve işgücü piyasasında sıkışmalar çok sayıda ülkede büyüme potansiyelini baskılayan diğer faktörler olarak karşımıza çıkmaya devam edecek gibi görünmektedir.

1.2-) VERGİ-GÜMRÜK TARİFELERİ VE TİCARET SAVAŞLARI

Küresel kapitalist sistem, 2008 finans krizinin yarattığı tahribattan henüz çıkamamışken pandemi, tedarik zinciri kırılmaları, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar ve bölgesel savaşların etkisiyle "normalleşme" kapasitesini daha da yitirmiştir. Bu birikmiş kırılganlıklar, ABD'nin küresel ekonomik ağırlığını sarsmış, buna karşılık Çin ve diğer yükselen ekonomilerin dünya ekonomisindeki payını artırmıştır.

ABD hegemonyasının ekonomik ve siyasal düzlemlerdeki sarsılması, çok kutuplu bir düzenin belirginleşmesi ve uluslararası kurumların işlev kaybı, dünya ekonomisini giderek daha korumacı, gergin ve parçalı bir yapıya sürüklemektedir. Bu dönüşümün en görünür yansıması, ABD'de Trump döneminde kurumsallaşan vergi-güvenlik tarifeleri yaklaşımıdır. ABD'nin dış ticareti ulusal güvenlik kategorisi altında yeniden tanımlaması, küresel ölçekte yeni bir ticaret savaşları döngüsünü tetiklemiştir. Çelik ve alüminyumdan yüksek teknolojili ara mallara kadar geniş bir ürün yelpazesinde uygulanan tarifeler, özellikle Çin'i hedef almıştır. ABD Ticaret Temsilciliği'nin verilerine göre, Çin'den yapılan yaklaşık 370 milyar dolarlık ithalat yüzde 25'e varan tarifelerle karşı karşıya kalmıştır. Böylece tarifeler, ekonomik bir araç olmanın ötesine geçerek teknoloji, tedarik zincirleri ve stratejik sektörler üzerinden yürütülen jeopolitik

rekabetin merkezi hâline gelmiştir. Bu durum nedeniyle dünya ekonomisi, ticaret savaşlarının yoğunlaştığı daha gergin bir döneme girmiştir.

Trump'ın tarifeleri salt "ticaret politikası" değil, ABD'nin küresel hegemonya alanını yeniden tanımlama girişimi ve ekonomik rekabeti ulusal güvenlik kategorisine sokarak yürütmesinin kurumsallaşmış bir yolu haline gelmiştir. Bu vergi-güvenlik tarifeleri uygulamasından iki önemli sonuç çıkarılmaktadır: İlk olarak, ABD, artık Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) kurallarını dikkate alan bir aktör olmaktan uzaklaşmıştır. DTÖ'nün Temyiz Organı'nın fiilen işlemez hale gelmesi, küresel ticaret rejiminin kuralsızlaşmasının en belirgin göstergesidir. İkinci olarak ABD yüksek teknolojili üretimi yeniden kendi topraklarına çekmeyi amaçlamakta, yarı iletkenler, kritik mineraller, batarya teknolojileri ve yapay zekâ altyapılarında Çin'e yönelik kısıtlamaları genişletmektedir. Bu nedenle tarifeler, ABD'nin hegemonya mücadelesinde kullandığı araçlardan biri olmuştur. ABD-Çin rekabeti, küresel üretim ağlarında bölünmeyi hızlandırmaktadır. BRICS'in genişlemesiyle dünya GSYH'sinin yüzde 36'sını kapsayan yeni bir ekonomik blok ortaya çıkmış, Çin'in Kuşak-Yol Girişimi ve Ortadoğu'da enerji temelli ilişkileri, küresel sermaye akışlarını yeniden yönlendirerek bölgesel güç dengelerini dönüştürmektedir.

Bu gelişmeler, Türkiye açısından hem dış ticaret hem de makroekonomik kırılganlıklar bakımından kritik sonuçlar üretmektedir. Türkiye, Gümrük Birliği'nin yapısı gereği ABD, AB ve Çin'in ticaret politikalarından doğrudan etkilenen nadir ülkelerden biridir. ABD'nin Çin'e yönelik tarifeleri, Çin menşeli ürünlerin üçüncü ülke rotalarına yönelmesine neden olmuş ve Türkiye bu dolaylı rotalardan biri hâline gelmiştir. AB'nin Türkiye'den gelen ürünlerde menşe ve uygunluk denetimlerini sıkılaştırmasının temel nedeni, Çin ürünlerinin Türkiye üzerinden Avrupa pazarına yönelme ihtimalidir. Bu durum, AB'nin kendi sanayisini koruma refleksiyle ilgili olmakla birlikte, her iki aktörün Çin'e yönelik baskı stratejilerinin kısmen örtüştüğü açıktır. Ayrıca, AB'nin Sınırda Karbon Düzenlemesi (CBAM) de önemli bir dış baskı unsurudur. Demir-çelik, çimento ve alüminyum gibi karbon yoğun sektörlerde ihracat maliyetlerinin yüzde 8-18 arasında artacağı öngörülmektedir. ABD'nin tarifeleri ile AB'nin karbon düzenlemesi birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'nin iki yönlü korumacılık baskısı altında olduğu görülmektedir.

Ticaret savaşlarının toplumsal etkileri de belirginleşmektedir. Küresel fiyat dalgalanmaları, özellikle enerji ve gıda enflasyonunu tetiklemiş, bu enflasyon Türkiye'de daha sert hissedilmiştir. ILO'nun 2025 raporu, düşük gelirli hanelerin reel alım gücünün bu süreçte yüzde 12'ye varan oranlarda düştüğünü ortaya koymuştur. Yani küresel kapitalist sistemdeki

rekabetin faturasını en çok emekçiler ve dar gelirli toplumsal kesimler ödemektedir. Sonuç olarak küresel hegemonya krizi derinleşirken, ABD'nin vergi-güvenlik tarifeleri üzerinden yürüttüğü politikalar bu krizin hem nedeni hem sonucu olarak işlev görmektedir.

1.3-) NATO EL YÜKSELTİYOR: "SAVUNMA" HARCAMALARI ARTIYOR

NATO, 24-25 Haziran 2025 tarihinde Hollanda'nın Lahey kentinde liderler zirvesi gerçekleştirdi. Zirveye 32 NATO üyesiyle birlikte örgütün ortak ülkeleri ile Avrupa Birliği de katıldı. Bu zirvede NATO tarihinin en önemli kararlarından biri alındı. Lahey Zirvesi'nde üye ülkelerin savunma harcamalarının Gayrı Safi Yurtiçi Hasılalarının (GSYİH) yüzde 5'ine çıkarılmasına karar verildi. 2014'te alınmış olan bir kararla NATO üyesi ülkelerin GSYİH'nin yüzde 2'sini savunma harcamalarına ayırması gerekiyordu. Bu kararlar birlikte yüzde 150'lik bir artışa gidilmiş oldu. Lahey'de alınan karara göre bu taahhüt 2035'e kadar tüm üyeler tarafından yerine getirilecek. Harcamaların yüzde 3,5'i askerî personel, operasyonlar, ekipman gibi temel savunma alanlarında; yüzde 1,5'i ise siber güvenlik, kritik altyapı, lojistik gibi destekleyici alanlarda yapılacak[1].

Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'na karşı kurulmuş olan dünya tarihinin gördüğü en büyük "savunma" örgütü NATO'nun varlığı, Soğuk Savaş'ın bittiği 1990'ların başından beri tartışılmaktadır. NATO'nun kuruluş mantığı başta Batı Avrupa olmak üzere Batı Bloku'na dahil olan bölgelerin Sovyet işgaline uğramasını önlemek ve üye ülkeler için bir güvenlik şemsiyesi oluşturmaktı. Bunun için pek çok ülkede Gladyo örgütlenmeleri kuran NATO, Soğuk Savaş dönemi boyunca "komünizm tehlikesi" adı altında askeri ve sivil faşist derin yeraltı güçleri oluşturmuştur. Gladyo örgütlenmeleri her türlü kirli işlere ve operasyonlara kalkışarak paralel yapılanmalara gitmiştir. Türkiye dahil olmak üzere, ülkelerdeki yükselen devrimci ve sol hareketleri gayri nizami harp taktiklerini kullanarak kırma planları uygulamıştır.

Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasıyla birlikte NATO'nun varoluş nedeni ortadan kalktı. Fakat kuruluş mantığı anlamsız hale gelmiş olsa da NATO dağılmadı. NATO 1990'ların başından beri sürekli biçimde yeni küresel düşmanlar icat ederek varlığını bir şekilde anlamlandırmayı ve sürdürmeyi başarmıştır.

Kendi varlığını meşrulaştırmak için başta Avrasya olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerindeki çatışmaları ileri süren NATO birçok çatışmanın bizzat nedenlerini ortaya çıkaran

[1] https://www.reuters.com/world/europe/nato-countries-approve-hague-summit-statement-with-5-defence-spending-goal-2025-06-22/

örgüttür. 1980'lerde Afganistan'da Sovyetler Birliği'ne karşı savaşmaları için ABD tarafından desteklenen ve silahlandırılan islami kökenli hareketler, sonraki 40 yıl boyunca dünyayı kana bulayacak çeşitli örgütlerin de kuluçka merkezi oldular. El-Kaide'nin ve onun daha vahşi bir türevi olan IŞİD'in ideolojik ve örgütsel kökleri, NATO tarafından desteklenen bu hareketlere dayanmaktadır. Kendi desteklediği hareketlerden doğan örgütlerin varlığını ve eylemlerini bahane eden NATO, 1990'lardan itibaren Afganistan'dan Libya'ya kadar geniş bir coğrafyayı kendi operasyon alanı haline getirdi.

1990'larda kuruluş mantığı sona ermiş olduğu için ortadan kalkması beklenen NATO, bu beklentilere karşılık vermediği gibi daha fazla yayıldı. Başta eski Sovyet ülkeleri olmak üzere birçok yeni üye edindi. Diğer yandan hem operasyon sahasını genişletti hem de askeri harcamalarını artırdı.

NATO tarafından 2020'de hazırlanan "NATO 2030" konsepti çerçevesinde yapılan projeksiyonda, NATO'nun karşısındaki yeni tehditler 'Rusya, Çin ve terörizm' olarak tespit ediliyor ve yeni dönemin ihtiyaçlarına göre üye ülkelerin askeri harcamalarının yeniden düzenlenmesi gerektiği vurgulanıyordu[2]. 2025 Lahey Zirvesi'ndeki kararı bu bağlamda ele almak gerekir.

NATO üyelerinin savunma harcamalarının artırılması kararı ilk defa 2025'te alınmadı. 2014'te Galler'de yapılan zirvede savunma harcamalarının üye ülkelerin GSYH'sinin en az yüzde 2'si olması kararı alınmıştı. Kararın alındığı 2014 tarihi bir tesadüf değildi. Rusya ile Ukrayna arasında -2022'de Ukrayna'nın topyekûn işgaline varacak olan- savaş 2014'te başladı. Rusya 2014'te Ukrayna'ya bağlı olan Kırım'ı ilhak etti. Yine aynı dönemde Ukrayna'nın doğusundaki Donbass bölgesinde bulunan Rusya yanlısı güçlere siyasi ve askeri destek verdi. Rusya'nın bu hamleleri hem Doğu Avrupa'da bulunan ve tarihsel olarak Rusya'ya şüpheyle bakan ülkelerin tehdit algısını güçlendirdi hem de Soğuk Savaş'ta şekillenmiş olan Batı Bloku'nu alarme etti. Başta Almanya ve Birleşik Krallık olmak üzere büyük Avrupa ülkeleri, Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra ortadan kalktığı düşünülen Rusya tehlikesinin geri geldiğini, Rusya'nın kıta Avrupası için tekrar bir tehdit haline geldiğini öne sürmeye başladılar.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra "Avrupa'nın güvenliğinin" motor gücünü ABD'nin oluşturduğu NATO'ya devreden ve askeri sanayiye ağırlık vermeyen Batı Avrupa devletleri, ABD'nin güvenlik şemsiyesinin kendilerini korumaya yetmeyeceğini, kendilerinin de askeri

[2] https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2020/11/23/adapting-nato-for-2030-and-beyond

kapasitelerini artırmaları gerektiğini düşünmeye ve ifade etmeye başladılar. Bu kaygılar 2014 NATO Zirvesi'ndeki yüzde 2 kararını şekillendiren faktörlerdir. Rusya-Ukrayna geriliminin devam etmesi ve Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmeye başlaması bu kaygıları daha da artırmıştır.

ABD'de 2024'te yapılan başkanlık seçimlerini kazanan ve bir dönemlik aradan sonra tekrar Başkan seçilen Donald Trump'ın dış politikadaki önceliklerinden biri NATO içinde ABD'nin finansal payını azaltıp diğer üye ülkelerin payını artırmaktı. Trump çeşitli zamanlarda yaptığı açıklamalarda Avrupa'nın güvenliğini sağlamanın ABD'ye büyük bir mali yük getirdiğini dile getirmiş, bazen NATO'dan çıkmak gibi çok uç öneriler bile yapmıştır. NATO'nun askeri kaynaklarını çeşitlendirmek her ne kadar ilk zamanlarda Trump'a ait popülist ve Avrupalıları kaygılandıran bir fikir gibi algılanmış olsa da sonradan anlaşıldığı üzere bu konsept Almanya ve Birleşik Krallık tarafından da aktif şekilde desteklenmiştir.

NATO'nun savunma harcamalarını üye ülkelerin GSYİH'lerinin yüzde 5'ine çıkarma kararının küresel ölçekte ekonomik, siyasi ve askeri olarak çok önemli sonuçlar doğuracağı açıktır. ABD, Almanya, Birleşik Krallık ve Fransa gibi başlıca NATO üyelerinin ekonomik büyüklükleri düşünüldüğünde, oransal olarak küçük görünen bir artışın bile ne kadar büyük olacağı anlaşılacaktır. SIPRI verilerine göre halihazırda GSYH'sinin yüzde 3,5'ini savunmaya harcayan ABD'nin harcama miktarı 1 trilyon dolar civarındadır[3]. Bu oranın yüzde 5'e çıkması demek, ABD'nin fazladan 430 milyar dolar harcama yapması anlamına gelecektir. Almanya'nın da yıllık 60 milyar dolar olan savunma harcamaları 150 milyar dolara çıkacak, yani yıllık bazda 90 milyar dolar artacaktır[4].

NATO'nun silahlanma bütçelerini artırmaktaki temel amaç -ilki daha öncelikli olmak üzere- Rusya ve Çin'e karşı caydırıcılığını artırmak olarak öne sürülüyor. Fakat iddia edildiği gibi daha fazla silahlanma, caydırıcılığa yol açarak barışın sağlanmasına katkı sağlamaz. Silahlanma yarışı kendi kuyruğunu kovalayan yılan gibidir. Silahlanma artınca tehdit algısı da artar. Tehdit algısı arttıkça da silahlanma ihtiyacı artar. Bu durum dönüşümlü olarak devam eder ve sonunda bütün tarafların korkunç silahlarla donandığı bir dehşet dengesi ortaya çıkar. İnsanlık bunu 20. Yüzyılda ağır bir şekilde yaşamış, 1960'larda nükleer bir savaşın eşiğine gelinmişti. NATO'nun 2035 hedefi, başta Rusya ve Çin olmak üzere diğer küresel güçleri de silahlanmaya teşvik ederse benzer bir durum yaşanabilir.

---

[3] https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-04/2504_fs_milex_2024.pdf#page=2

[4] https://www.forbes.lu/nato-and-the-5-gdp-goal-implications-for-global-security-and-the-economy/

Silahlanma döngüsünün kazananları ise topluma sürekli korku ve güvenlik kaygısı pompalayıp kendi gücünü konsolide eden otoriter siyasetçiler ile askeri endüstriyel komplekstir. Lockheed Martin, BAE Systems, Thales, Northrop Grumman gibi savunma sanayii şirketlerinin önümüzdeki dönemde yüksek hacimli sözleşmeler yapacaklarını tahmin etmek işten bile değildir. Yine bu noktada önemli simgesel bir gelişme de ABD Savunma Bakanlığı'nın isminin yakın zamanda ABD Savaş Bakanlığı olarak değiştirilmesidir.

NATO verilerine göre Türkiye'nin savunma harcamaları 2023'te tahmini 16 milyar dolarken, bir yılda yaklaşık yüzde 75 artarak 2024'te 28 milyar dolara çıktı. Bu da 2024 GSYH'sinin yaklaşık yüzde 2,1'ine denk gelmekteydi. Türkiye'nin 2024 GSYİH üzerinden yüzde 5 hedefine ulaşması için, her yıl yaklaşık 40 milyar dolarlık ek harcama yapması gerekiyor. NATO'nun üye ülkeler için savunma harcamalarını GSYH'nin yüzde 5'ine çıkarma kararı, zaten kırılgan olan Türkiye ekonomisini daha da kötü hale getirecektir. Savunma sanayindeki harcamaların artışı, eğitim ve sağlık gibi alanlardaki harcamaların azalmasına, yurttaşların refahının azalmasına neden olacaktır. NATO'nun daha fazla silahlanma kararının küresel ölçekte de silahlanma yarışının artmasına, gerilimlerin tırmanmasına ve çatışma olasılıklarının büyümesine neden olacağı açıktır. NATO'nun el yükselterek savunma adı altındaki harcamalarını devasa bir biçimde arttırması kararını alması, derinleşen küresel hegemonya krizinin boyutunu da gözler önüne sermektedir. *NATO is back* (NATO geri döndü).

1.4-) ORTADOĞU'DA SİYASAL YENİDEN DİZİLİŞ

Bilindiği üzere, Soğuk Savaş sonrasında ABD öncülüğünde NATO'nun ekonomik, kültürel, askeri hegemonyası; Afganistan'dan çekilinmesi, Rusya-Ukrayna arasında yaşanan savaşın sonuç alınamayacak noktaya evrilmesi ve Çin'in ekonomik rekabette önemli bir aktör haline gelmesiyle birlikte sorgulanır hale gelmişti.

Rusya'nın Akdeniz ve çevresine müdahalesi, yine Rusya'nın Çin'le birlikte Afrika kıtasına yönelik ekonomik ve askeri müdahaleleri, küresel hegemonya mücadelesini çatışma ve gerilim hattında daha görünür kılmıştır. Bu müdahale ve bu gerilimlerden en çok etkilenen halklardan biri şüphesiz Türkiye dahil olmak üzere Ortadoğu halkları olmaya devam etmektedir. Küresel çapta yaşanan bu krizlerin Ortadoğu'ya en kanlı şekilde yansıması Suriye iç savaşı ve İsrail'in Gazze'ye yönelik işgali ve soykırım uygulamaları olmuştur.

Çin'in ekonomik büyümesine karşılık İsrail'in, Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru'nun (IMEC) hayata geçmesi için soykırım ve işgal harekâtı; NATO'nun Rusya ve

İran'ın Suriye'deki etkinliğini kırmak için selefi kökenlilerle anlaşma pahasına Esad rejiminin tasfiye edilmesi gibi birçok kanlı ve riskli hamleler yapılmaktadır.

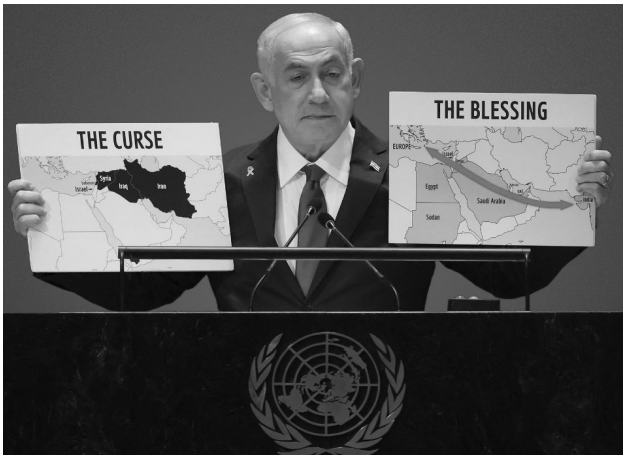

İsrail Başbakanı Netenyahu'nun BM Genel Kurul konuşmasında gösterdiği "nimet" ve "lanet" haritaları

7 Ekim 2023'te Hamas'ın Aksa Tufanı Operasyonu adı altında başlattığı operasyonun ardından Netenyahu ve savaş kabinesi 13 Ekim 2023'te Gazze'ye yönelik işgal ve soykırım politikalarını hayata geçirmiş ve Netenyahu bu siyaseti "Yeni Ortadoğu'nun inşası" olarak dünya kamuoyuna kabul ettirmeye çalışmıştır. Çoğunluğu sivil on binlerce Filistinli katledilmiş ve bu işgal Lübnan başta olmak üzere Ortadoğu'nun çeşitli bölgelerine sıçramıştır. Netenyahu ve savaş kabinesinin bu işgal operasyonlarını salt Filistin halkına yönelik bir soykırım olarak düşünmek büyük bir yanılgıya yol açacaktır. Bu operasyonlar aynı zamanda yukarıda bahsettiğimiz ticaret savaşlarının Ortadoğu'ya en kanlı yansıması olarak okunmalıdır. Netenyahu'nun "Lanet" (*The Curse*) ve "Nimet" (*The Blessing*) olarak BM Genel Kurulu'nda dünya kamuoyuna sunduğu bu plan özü itibarıyla halklara kırım, kapitalist moderniteye yaşadığı siyasal, ekonomik, toplumsal boyutlara sahip çoklu krizlerden çıkış fırsatından başka bir şey sunmamaktadır.

Netenyahu Hükümeti ve savaş kabinesinin planları elbette salt Gazze veya Filistin üzerine kurulu değildir, ayrıca Lübnan'dan Irak'a kadar uzanan hat üzerinde zor aygıtlarını kullanmak da bu planın parçasıdır.

Bu yeni siyaset biçimine aşina olduğumuz bir durumu da açıklıkla dile getirmek gerekir. O da Netenyahu'nun bu politikasının arkasına, gönüllü ya da gönülsüz dizilen ulus-devletler vardır. Bir yandan soykırımı kınayan diğer yandan ise İsrail Devleti'yle zor aygıtlarını sürdürülebilir kılan alanlarda iş birliğine devam eden, aralarında Türkiye'nin de olduğu devletler, 2 yılı geçen bu sürede toplum vicdanına karşı sorumluluklarını yerine getirmemiştir.

Küresel hegemonya mücadelesinin sahaya somut yansımalarından biri de "devlet ve sistem dışı" siyasal öznelerin sistemle olan ilişkisinin iki seçenekli hale getirilmesi politikasıdır. Küresel sistem ya ilk önce Afganistan'da uygulanan Taliban'ın iktidara getirilmesi örneğinde olduğu gibi "devlet ve sistem dışı" siyasal özneleri bir biçimde sistem içerisine dahil etmeye; ya da büyük oranda gücünü kırmaya hatta imha etmeye yönelmekte ve oyun dışı kalmaya zorlamaktadır. Bir başka deyişle küresel sistem artık "devlet ve sistem dışı" siyasal özneleri ya sisteme bir biçimde tanımlı bir şekilde dahil etme ya da tümden tasfiye ve imha etme uygulamasını hayata geçiriyor.

Her yıl şubat ayında Almanya'nın Münih kentinde düzenlenen, devlet başkanları, bakanlar, diplomatlar, askerî yetkililer, akademisyenler ve düşünce kuruluşu temsilcilerini bir araya getiren, dünyanın en önemli uluslararası güvenlik ve dış politika platformlarından biri olan Münih Güvenlik Konferansı'nın (*Munich Security Conference – MSC*) 2025 yılında yapılan 61. toplantısında da bu husus konuşulmuştur. Uluslararası ilişkiler ve jeopolitika alanında önemli tartışmaların şekillenmesine katkı sağlayan bu konferansta "devlet ve sistem dışı" siyasal öznelerin akıbetinin gündeme getirilmiş olması oldukça önemlidir.

Bu bağlamda 8 Aralık 2024'te HTŞ yasal ve meşru iktidar olarak Suriye'nin başına getirilmiştir. Aksa Tufanı Operasyonu'ndan sonra HAMAS'ın gücü büyük oranda kırılmış, lider kadroları teker teker suikastlarla öldürülmüştür. Yine Lübnan'da Hizbullah liderleri nokta askeri saldırılarla ortadan kaldırılmışlardır. Haşdi Şabi'ye de benzer bir politika uygulanmış, Haşdi Şabi'nin sahadaki etkinliği özellikle İran'ın doğrudan askeri saldırılarla hedef alınması üzerinden kırılmıştır.

Öte yandan Kıbrıs'ın jeopolitik önemi Ortadoğu'daki siyasal yeniden diziliş, İsrail saldırganlığı ve IMEC projesi nedeniyle daha da artmaktadır. Doğu Akdeniz coğrafyasında, Türkiye'de ABD'nin İncirlik üssü, İngiltere'nin bizzat Kıbrıs'ta bulunan iki adet askeri üssü İsrail'in güvenliğini sağlamakta, küresel güçlerin Ortadoğu'yu kontrol etme planlarına öncülük etmektedir. Buna karşılık Suriye İç Savaşı'nda Esad rejimine verdiği destekle Tartus Limanı'na yerleşen Rusya'nın, Suriye'de rejim değişikliğinin ardından, yeni yönetimin 2019'da yapılmış

olan işletme anlaşmasını iptal etmesiyle Tartus Limanı'ndan askeri ekipmanlarını çok büyük ölçüde çekmek zorunda kaldığını da not etmek gerekir.

Ayrıca özellikle belirtmek gerekir ki, Kıbrıs'ın bu denli gerilim hattına çekilmesinin sorumluları, bu meseleyi on yıllardır çözümsüzlüğe mahkûm eden politikacılar ve uygulamalarıdır. Halkların bir arada yaşayabileceği koşulları aramak ve yaratmak yerine ayrıştırma politikaları özellikle Kuzey Kıbrıs halkını sadece adada değil bütün dünyada yalnızlaştırmıştır. DEM Parti olarak, Kıbrıs adasının ve toplumların geleceğini Kıbrıs halklarının belirlemesi gerektiğini ısrarla savunmaya devam edeceğiz. Yunanistan ve Türkiye'nin Kıbrıs'ta barışçıl müzakereleri ve süreci kolaylaştırıcı bir rol oynamaları gerekir. Aksi yönde izlenecek her politika küresel ölçekte güçlerin müdahalesine kapı aralayacaktır. Elbette Kıbrıs'ın kuzeyinde Türkiye dışında hiçbir devletin resmen tanımadığı *de facto* yönetim de hem küresel hem de Akdeniz'deki bölgesel güçlerin kabullenmediği bir durumdur.

Hem küresel hem de bölgesel ölçekteki bu gelişmelere şüphesiz Azerbaycan-Ermenistan arasında yaşanan çatışma sonrası süreci de eklemek gerekir. İki ülke arasında yaşanan çatışmada Dağlık Karabağ'ın akıbetinde değişiklik olsa da bölgede kalıcı barış ve istikrarın ihtiyacını karşılayacak herhangi somut bir gelişme henüz yaşanmamış, aksine Rusya ve ABD gibi küresel güçlerin bu soruna müdahaleci yaklaşımına kapı aralanmıştır. Önce Rusya'nın askeri varlığına davetiye çıkaran bu savaş, son dönemde de ABD'nin ekonomik varlığına imkân sağlayan askeri müdahale sadece iki komşu ülke için değil Türkiye için de yakın gelecekte Rusya-ABD ve hatta ABD-İran geriliminden dolayı önemli riskler barındırmaktadır. Bu bağlamda Güney Kafkasya'da kalıcı bir barış ortamının Azerbaycan ve Ermenistan arasında sağlanması Türkiye açısından da büyük önem taşımaktadır. O nedenle de Türkiye'nin Ermenistan ve Azerbaycan arasında barışın ve ikili ilişkilerin gelişmesi yönünde çaba sarf etmesi ve Ermenistan karşısında var olan tarihsel kalıplarından uzaklaşması gerekmektedir.

Dış Politikada Köklü Bir Değişim İhtiyacı Kendini Dayatıyor

Yukarıda sözü edilen gelişmelere karşı AKP dış politikasının yıllardır verdiği yanıtlar yetersiz ve yanlış olmuştur. Doğru öngörüden ve kendini güncellemekten uzak bu dış politika perspektifi, açık bir şekilde başta Türkiye halkları olmak üzere bölge halkları yararına olmamıştır. Azerbaycan'dan Libya'ya; Doğu Akdeniz'den Ukrayna'ya kadar AKP'nin izlediği

günü birlik “denge” ve “güvenlik eksenli” politikalardan olumlu sonuçlar alınamayacağı ortadadır.

Gelinen aşamada, Türkiye’nin yeni bir dış politika perspektifine, anlayışına ve yönelimine ihtiyacı olduğu inkâr edilemez. Geçmiş perspektif sahada yaşanan gerçekliklere uygun değildir.

Bunun en çarpıcı örneği, Suriye’de ısrarla izlenen politikada mevcuttur. Suriye İç Savaşı’ndan 8 Aralık 2024 tarihine kadar Suriye’de önemli bir aktör, barışa giden yolda önemli bir kapı olarak görülen Kuzey ve Doğu Suriye’ye yönelik “tasfiye” ve “güvenlikçi” politikalarda ısrar eden AKP, bugün komşusu olan Suriye’nin geleceğinde önemli bir aktör ol(a)mama yolunda ilerlemektedir. Kuzey ve Doğu Suriye’de yaşayan Kürtlerin, Arapların ve çeşitli inanç topluluklarının ihtiyaçlarını ve politik beklentilerini görmezden gelmek, Suriye’de yapıcı rolü elinin tersiyle itmek yanlıştır.

Bütün bölgesel ve küresel aktörler gibi Türkiye de Kürtlerle doğrudan görüşme yapmalıdır. Bugün Kürt’ün dışarıda tutulduğu bir denklem kaybetmeye mahkûmdur. Kürt’ün tasfiye edildiği yüzyıl geride kaldı. Artık yerel, bölgesel ve küresel aktörler bu realiteyi kabul ederek hareket etmekte ve çıkarlarını bu doğrultuda belirlemektedir. Türkiye’nin aksi istikamette davranması kaybettirecektir.

AKP iktidarının Kürt fobisinden kaynaklı güvenlikçi ve askeri perspektife mahkûm edilmiş dış politikadan uzaklaşması, yeni barışçıl, şeffaf ve demokratik bir perspektife geçiş yapması artık kaçınılmazdır. Böylesi bir yaklaşım Türkiye’nin bölgesel barış ve istikrarda önemli bir aktör olmasına kapı aralayacaktır. Uzun yıllardır sürdürülen gerilim diplomasisi yerine şeffaf ve demokratik müzakereci anlayış hem bölge halklarının barış talebini karşılayacak hem de bölgede yeni çatışma alanları açmaya çalışan yerel, bölgesel ve küresel çıkar gruplarının provokatif çabalarını boşa düşürecektir.

Bütün rejimlerin çoklu krizlere savaş ve çatışma yöntemleriyle çözüm arayışı son 15 yılda Afrika’dan, Kafkasya’ya; Doğu Avrupa’dan Ortadoğu’ya milyonlarca ölümden ve on milyonlarca düzensiz göçten başka bir şey getirmemiştir. Yaşanan onca başarısız ve beyhude çabalardan sonra dünyanın önünde iki yol kalmıştır: Ya dünyada kalıcı barışı sağlayacak müzakereci politikalar ya da savaşın tüm dünyaya yayılması. Radikal sağ popülizmin yükseldiği dünyada otoriter, faşist, popülist liderlerin bütün dünyayı savaşa sürüklemeye çalıştığı bu dönemde, kalıcı barışta ısrar edecek ve bu doğrultuda somut pratiğe geçecek demokratik bir bloka ihtiyaç olduğu aşikardır. Soykırıma karşı halkların ortak yaşamını,

silahlanmaya karşı küresel çapta açlığı, yoksulluğu ortadan kaldıracak politikaları üretmek topluma ve toplumu gözeten hükümetlere büyük görevler yüklemektedir. Tam da bu sebeple AKP iktidarı önemli bir yol ayrımındadır. Ortadoğu'da siyasal yeniden diziliş yaşanırken ya bölgeyi daha tehlikeli savaşlara sürükleyecek politikalara devam edilecek ve Türkiye dahil bütün bölge halklarına kaybettirilecek ya da toplumun barış, müzakere siyaseti egemen kılınarak 21. Yüzyılın ikinci çeyreğinde köklü bir perspektif değişikliğine gidilecektir.

1.5-) HALKLARIN VE EZİLENLERİN MÜCADELESİ

Küresel kapitalist sistemin hegemonya mücadelesinin derinleştiği; dost-düşman ikiliğinin yeni içerikler kazandığı; Ortadoğu'da siyasal yeniden dizilişin yaşandığı; İsrail'in dünyanın gözleri önünde Gazze'de Filistinlilere soykırım uyguladığı; IMEC'ten Zengezur Koridoru'na, Bir Kuşak Bir Yol'dan Kalkınma Yolu'na enerji ve ticaret hatları üzerinden "koridorlar savaşı"nın büyüdüğü; NATO'nun savunma adı altındaki harcamalarını devasa tutarlarda arttırdığı; küresel sermaye tekellerinin doğayı talan ederek sınırsız kar hırsıyla ekolojik krizi büyüttüğü bir dönemde halklar ve ezilenler asla çaresiz değildir. Talanın, sömürünün ve baskının karşısında direnişin diyalektiği, direniş-inşa hatlarını ve devrimci alternatifi büyütmeye devam etmektedir.

Bir taraftan dünyada ve Ortadoğu'da sermaye sınıfı ve egemenler arasında devam eden mücadeleler büyük bir alt üst oluşa işaret ederken, buna karşılık diğer taraftan da halkların, ezilenlerin, işçilerin, emekçilerin, kadınların, gençlerin, dahası insanlığın demokratik alternatifi, Rojava Devrimi'nde olduğu gibi umudu büyütmeye devam etmektedir. Halklar ve ezilenler, Antonio Gramsci'nin ifadesiyle eskinin devam edemediği ancak yeni olanın da tam olarak sahneye çıkamadığı bu *interregnum* aşamasında mücadeleyi yükseltmektedir.

İnsanlık tarihi aynı zamanda heteronomiye, yani başkaları tarafından yönetilme baskısına karşı direnişin ve alternatif inşa etmenin de tarihidir. Ezilenler, halklar, toplumlar her daim iktidarı ve siyaseti gasp edenlere karşı mücadeleyi sürdürmüşlerdir. Uygarlık güçlerinin, devletlerin, sermaye ve iktidar tekellerinin topluma yönelik saldırısı, toplumsal doğanın bağrında bir biçimde varlığını sürdüren demokratik potansiyelle insanlığın ilk dönemlerinden günümüze değin süregelen bir mücadele halinde olmuştur.

Halkların, ezilenlerin, emekçilerin, kadınların mücadelesi 2025 yılında da sürmektedir. 2025 yılı dünya çapında emekçilerin, çiftçilerin, savaş karşıtlarının, kadınların, ekoloji hareketlerinin büyük eylemliliklerine sahne olmaya devam etmektedir.

Fransa'da 2026 Bütçe taslağına karşı 10 Eylül'de başlayan protesto gösterileri 18 Eylül'de gerçekleşen genel grevle daha da büyümüş, eğitim, sağlık, ulaşım gibi birçok sektörü durduran genel greve yaklaşık 1 milyon işçi katılmıştır. İşçilerin yanı sıra ortaokuldan üniversitelere geleceği çalınan öğrenciler tarafından boykot eylemleri yapılmıştır.

İtalya'da USB başta olmak üzere SI Cobas, CUB, Cobas Scuola sendikaları ve daha pek çok sendika ve emek örgütü 22 Eylül'de 24 saatlik genel grev çağrısı yapmış, Roma, Milano, Palermo, Bologna ve Cenova gibi şehirlerde on binlerce işçi, emekçi ve öğrenci sokağa çıkarak kitlesel gösteriler düzenlemiştir. "Her Şeyi Durduralım!" pankartının arkasında birleşenlerin sayısı 100 bini aşmıştır.

Fas'ta 2030 Dünya Kupası ve gelecek yıl düzenlenecek Afrika Uluslar Kupası için ayrılan milyarlarca dolarlık bütçe, artan hayat pahalılığı, yüksek işsizlik ve yetersiz kamu harcamaları, 14 yıl aradan sonra Faslı emekçileri yeniden sokaklara dökmüştür.

Madagaskar'ın başkenti Antananarivo'da emekçi gençliğin yaptığı eylemlerde su ve elektrik kesintileri protesto edilmiştir.

Ekim ayının sonlarında İspanya'da geçen sene meydana gelen sel felaketinin yıldönümünde halk sokaklara çıkarak Valencia bölgesinin başkanı Carlos Mazón'un istifa etmesini sağlamıştır.

18 Ekim'de ABD'nin 50 eyaletinde milyonlarca emekçi baskılara, yasaklara, hak gasplarına ve otoriterleşmeye karşı "Krallara Hayır" diyerek meydanlara çıkmış, ülke genelinde 2 bin 700'den fazla noktada protesto gösterisi düzenlenmiştir. Yine ABD'de Starbucks işçilerinin 13 Kasım 2025'te başlattığı grev ile yaklaşık 14.000'den fazla işçi daha iyi çalışma saatleri, yeterli personel, maaş artışı, sendikal hakların tanınması ve "haksız iş uygulamalarına" son verilmesi nedeniyle ulusal çapta eyleme geçmiştir.

25 Ekim'de APEC Zirvesi öncesi Seul'de on binler sokaklara akmıştır.

Belçika'da işçi ve emekçiler, hükümetin kemer sıkma programına, sosyal haklarda planlanan kesintilere ve emeklilik haklarına yönelik saldırılara karşı 24-26 Kasım'da büyük bir grev yapmış, demiryolları, toplu taşıma ve birçok temel hizmet durma noktasına gelmiştir. Grevin yanı sıra meydanlarda ve istasyonlarda bir araya gelen işçiler protesto eylemleri düzenlemiştir.

28 Kasım 2025'te, Black Friday'de Almanya'daki birçok Amazon deposunda çalışanlar toplu iş sözleşmesi talebi, daha iyi çalışma koşulları, adil ücret ve sendikal hakların güvence altına alınması için iş bırakmıştır.

Kadınlar 2025'te de erkek egemen sisteme ve kapitalizme karşı 8 Mart'ta Avrupa'dan Latin Amerika'ya, Afrika'dan Asya'ya kadar tüm dünyada toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddet, eşit ücret gibi temel sorunlar için alanlara akmıştır. 25 Kasım "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü" dolayısıyla Diyarbakır, Van, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana gibi birçok ilde kadınlar sokaklara çıkmıştır. Londra'da düzenlenen *Million Women Rise* (MWR) yürüyüşünde, kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet, aile içi istismar geniş katılımla protesto edilmiştir. Yine Endonezya'da kadınlar parlamento önünde polis şiddeti, devlet baskısı nedeniyle ve demokratik haklar talepleri çerçevesinde güçlü bir eylem düzenlemişlerdir.

2025 boyunca İran'ın birçok bölgesinde (İsfahan, Ahvaz, Kuzeistan, Rafsanjan) su hakları, uzun elektrik kesintileri, ürün ödemelerinin geciktirilmesi gibi nedenlerle dünyada yılın en geniş ve kitlesel çiftçi protestoları gerçekleşmiştir.

Çek ve Slovak çiftçiler, ucuz AB dışı ithal tarım ürünleri ve sıkı tarım politikalarını protesto ederek 27 Şubat'ta sınır kapılarını yüzlerce traktörle kapatmıştır.

Yunan çiftçiler, geciken AB tarım sübvansiyonları nedeniyle büyük şehirlerde protesto düzenlemiştir.

Hindistan'da 2025 boyunca çeşitli eyaletlerde borç yükü, ürün taban fiyatı talepleri, sulama krizi nedenleriyle büyük çiftçi eylemleri gerçekleşmiş, Vijayapura'da büyük yürüyüş düzenlenmiş, Dhar bölgesinde otoyol kuşatılmıştır.

2025 yılı büyük ekoloji eylemlerine de sahne olmuştur. Brezilya'nın Belém kentinde yapılan COP30 Küresel İklim Zirvesi'ne karşı büyük protestolar gerçekleştirilmiştir. Zirve esnasında, dünyanın dört bir yanından gelenler, yerli halk temsilcileri, iklim adaleti, fosil yakıt kullanımının durdurulması ve doğa koruma çağrısıyla sokağa dökülmüştür. Eylemler "Büyük Halk Yürüyüşü" (*Great People's March*) olarak adlandırılmış ve on binlerce kişi katılmıştır. Gösterilerde özellikle Amazon yağmur ormanlarının korunması, madencilik ve tarımsal genişlemenin durdurulması gibi çevresel hak talepleri öne çıkmıştır.

Avustralya'da yurttaşlar dünyanın en büyük kömür limanlarından biri olan Newcastle Limanı'nda kömür sevkiyatlarını engellemek için denize açılan kanalları ve liman yollarını

kapatmış, 3 kömür gemisi geri dönmek zorunda kalmış, liman operasyonları ciddi ölçüde aksamıştır.

Afrika'da, Senegal'de plastik kirliliğine ve atık yönetimine karşı büyük protesto eylemleri düzenlenmiştir.

Yine dünya çapında İsrail'in Gazze'de yapmış olduğu soykırıma karşı milyonlar sokağa çıkmış, halklar protesto gösterileri düzenlemiştir. 2025 yılı, İsrail'in Gazze'deki soykırımına karşı küresel ölçekte bir dayanışma ve protesto yılı olmuştur. Özellikle barış, insan hakları, insani yardım ve silah sevkiyatlarının durdurulması talepleri etrafında şekillenen bu eylemler, tüm dünyada yaygınlık kazanmıştır. 2025'in Ekim ayında, Avrupa'nın birçok kentinde ve dünyanın diğer bölgelerinde eş zamanlı Filistin dayanışması eylemleri düzenlenmiştir. Örneğin Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da on binlerce kişi meydanları doldurmuş, Filistin bayraklarıyla yürüyüşler yapmıştır. Almanya'da başkent Berlin'de yaklaşık 50.000 kişi bir araya gelerek, İsrail'e silah sevkiyatının durdurulması ve Gazze için insani yardım sağlanması çağrısı yapılmıştır. 3 Ağustos 2025'te, Avustralya'da köprü yürüyüşü şeklinde organize edilen Sydney Melbourne'de eş zamanlı olarak gerçekleştirilen protestoda on binlerce kişi sokaklara çıkmıştır. 26 Ekim'de Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da düzenlenen gösterilerde ise, ABD'nin İsrail'e ve Filistin halkına yönelik soykırımına verdiği destek protesto edilmiştir.

2025 yılında dünya çapında mücadeleyi sürdüren halklar ve ezilenlerin temel talepleri Rojava'da ilmek ilmek dokunan yeni hayatta, tüm saldırılara rağmen adeta çölde bir vaha gibi varlık bulmakta, varlığını güçlendirmeye devam etmektedir. Rojava Devrimi'yle halk meclisleri aracılığıyla doğrudan demokrasi uygulanmaktadır. Yönetimin her kademesinde eş başkanlık sistemi hayata geçirilmektedir. Kadın meclisleri ile toplumsal karar alma süreçlerinde kadın temsiliyeti güçlendirilmektedir. Çoğulcu ve toplumsal temsil sistemiyle tüm halklar, Kürtler, Araplar, Süryaniler, Ermeniler, Çerkesler yerel yönetimlerde temsil edilmektedir. Çok dilli eğitim hayata geçirilmektedir. Kooperatifler kurularak yerel üretim desteklenmektedir. Ekolojik tarım ve küçük ölçekli üretim projeleri ile topluluk ekonomisi güçlendirilmektedir. Demokratik ve kadın temelli eğitim sistemleri kurulmakta, gençler ve kadınlar için bilinçlendirme programları ve akademiler oluşturulmaktadır. Rojava Devrimi, başka bir dünyanın mümkün olduğunu, kapitalizme mecbur olmadığımızı ihtişamlı bir biçimde ortaya koymaktadır.

“Sosyalizmde Israr, İnsan Olmakta Isrardır”

1990’ların başında Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla tarihin sonunun geldiğini buyuran sermayenin organik entelektüelleri, kapitalizmin nihai zaferini ilan etme cüretini göstermişti. Francis Fukuyama’ya ihale edilen bu endoktrinasyon kampanyasında siyasal olan, ideolojiler şahsında itibarsızlaştırılmış, toplumsal-kamusal-komünal olana ilişkin muazzam bir karalamaya girişilmişti. Buna göre ideolojiler kötüydü, aslolan “özgür tüketicilere” dönüştürülen bireylerin özgürlüğüydü. Bu temelde, kapitalizm ise insanlığın aşılmaz ufkuydu. 1979’da İngiltere’de iktidara gelen agresif neoliberalizmin simge isimlerinden Margaret Thatcher, “alternatif yok” (TINA - *There is no alternative*) ve hatta “toplum diye bir şey yok” diyebilmişti.

Ancak bizzat bu iddianın sahipleri tarafından çok geçmeden bu tezlerde yumuşamaya gidilerek, piyasa fetişizminin istedikleri sonucu vermediği görülmüştür. Kendiliğinden işleyen ilahi piyasa mekanizmasının tamamen neoliberal bir mitostan ibaret olduğu ayan beyan ortaya çıkarken, erken zafer sarhoşluğu yaşayan agresif neoliberal kapitalizm, kamusal olanı tümden dışlamak yerine bu kez kendi amaçları doğrultusunda araçsallaştırma yoluna gitmiştir.

Tüm bu itibarsızlaştırma basıncı koşullarında dahi demokratik sosyalizm tıpkı bugün olduğu gibi her daim insanlığın demokratik alternatifi olmaya devam etmektedir. Kapitalizmin insanlığın nihai ufku olamayacağı, kadına kölelik, doğaya talan, insanlığa sömürü ve sefaletten başka bir şey veremeyeceği gerçeğinden hareketle, dünyanın dört bir yanında devrimci hareketler tarihsel deneyimlerin muhasebesi ışığında bir biçimde varlıklarını sürdürmektedir. Kapitalizmin toplumsal gerçekliğin tüm hücrelerine sızarak yayılma ve ele geçirme hegemonyacılığı, toplumsal doğanın bağrındaki antikapitalist potansiyele çarpmıştır.

Dünyanın dört bir tarafında milyonlar başka bir dünyanın mümkün olduğunu haykırarak onlarca yıldır mücadele etmeye devam etmektedir. Demokratik sosyalizm, demokratik toplum, devrim, yeni bir karşı hegemonya, yeni bir Enternasyonal mücadelesinin kendisini dayattığı bir tarihsel aralığı hep birlikte yaşıyor ve şekillendiriyoruz.

2-) DERİNLEŞEN YOKSULLUK VE EŞİTSİZLİK: TÜRKİYE EKONOMİSİ

2.1-) EMEK SÖMÜRÜSÜ BÜYÜYEREK DEVAM EDİYOR

Emek Alanında Hak Kayıpları

24 Ocak 1980 kararları ve sonrasında 12 Eylül askeri cunta uygulamaları süreç içerisinde Türkiye'de sistematik bir emek sömürüsünün kurumsallaşmasını amaçlayan bir rejime dönüşmüştür. Darbeci dinamik örgütlü emek kurumlarının tasfiye edilmesi, kurumsallaşamaması ve toplumsallaşamaması için her türlü aracı kullanmıştır. 12 Eylül rejimi işçi ve emekçi sendikalarını tasfiye etme, öğrenci hareketlerini sınırlandırma, kamu hizmetlerini özelleştirme, kamu görevlilerini güvencesizleştirme siyasetini; rantı ve sömürüyü önceleme, emeğin sömürüsünü derinleştirme ve daha ucuz bir işgücü sağlama amacıyla uygulamıştır. 12 Eylül Darbesi'nden on gün sonra kurulan 44. Hükümetten bugün iktidarda olan 67. Hükümete kadar tüm hükümet programları 24 Ocak Kararları'na uygun olarak Türkiye'de emeğin ucuzlatılmasını ve sömürünün derinleşmesini bir devlet politikası olarak uygulamıştır.

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) 2025 Küresel Haklar Endeksi'ne göre Türkiye, işçi haklarının en fazla ihlal edildiği ülkeler arasında yer almıştır. Raporda grev, toplu sözleşme ve örgütlenme özgürlüğünün ağır biçimde engellendiği, sendikacıların baskı ve yargı tehdidi altında olduğu belirtilmiştir. Türkiye, Bangladeş, Belarus, Mısır ve Filipinler gibi sendikal hakların ağır tehdit altında olduğu ülkelerle aynı kategoride yer almıştır.

15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra da örgütlü emeğe ordu ve polis zoruyla yönelen devlet ve sermaye saldırıları emek sömürüsünü daha sistematik hale getirmek ve emeği daha korumasız bırakmak amacıyla yapılmıştır. KHK'lerle kamuda güvencesizlik ve sistematik mobbing politikaları derinleştirilirken, özel sektörde ise işsizlik baskısı ve kuralsız çalışma "ulusal istihdam politikası" haline getirilmiştir.

Derinleşen ekonomik kriz, enflasyon, covid-19 ve kur şokları nedeniyle ücretleri reel olarak azalan, ücretleri ödenmeyen ve güvencelerini korumak isteyen işçilerin hak arama, toplantı ve gösteri düzenleme, grev yapma, açıklama yapma eylemleri kriminalize edilmiş, kolluk kuvvetleri emeğin direnişini bastırmakta kullanılmıştır. Türkiye'de grev engelleme bir

milli güvenlik politikası haline getirilmiştir.[5] 2014 yılından bu yana grev yasaklanmayan bir yıl yoktur. Her yıl alınan grev yasağı kararları, muhtemel grev kararlarının da önüne geçmektedir. Bu nedenle AKP, bir grev yasaklama partisidir[6] değerlendirmesi yapılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı kararlarıyla birçok grev "milli güvenlik" ve "genel sağlık" gerekçeleriyle ertelenmiş, bu ertelemeler fiili grev yasaklarına dönüşmüştür. Bu durum sendikal mücadele araçlarının işlevsiz hale getirilmesine yol açmıştır.

Grev hakkı evrensel ve demokratik bir haktır. Grev hakkının engellenmesi, toplu sözleşme hakkının fiilen ortadan kaldırılması ve sendikalaşmanın kadük hale gelmesi demektir. Grevsiz toplu sözleşme, işçiyi işverenin lütfuna mahkûm eder. Bu nedenle grev hakkının sınırlanması yalnızca bir çalışma hakkı ihlali değil, aynı zamanda temel demokrasi ve özgürlük ihlalidir.

Türkiye'de sendikacılık anayasal bir hak olmakla birlikte mevzuat ve uygulama düzeyinde ciddi kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Toplu sözleşme ve grev hakkı mevzuatta yer alsa da sendika kurma, yetki alma ve toplu pazarlık süreçleri karmaşık prosedürlere bağlanmış, devletin sendikal faaliyetler üzerindeki gözetim ve müdahale mekanizmaları korunmuştur. Grev yasakları, ertelenen grevler ve sendikal baskılar, 2012 tarihli 6356 sayılı kanunla yapılan değişikliklere rağmen devam etmektedir. Fiiliyatta ise kamu otoritesinin ve işverenlerin sendikalaşmaya yönelik olumsuz tutumları, yargı süreçlerinin yavaşlığı ve sendikal örgütlenmenin sık sık kriminalize edilmesi, sendikal özgürlük alanını daraltmaktadır.

Kamu çalışanları açısından temel sorun, grev ve gerçek anlamda toplu sözleşme hakkından mahrum olmalarıdır. 4688 sayılı kanun ile kamu çalışanlarına toplu sözleşme hakkı tanınsa da kazanılan hakların önemli bir kısmı Toplu Sözleşme Kurulu tarafından iktidarca belirlenmekte, uyuşmazlık halinde bağımsız tahkim mekanizması bulunmamaktadır. Kamu görevlileri grev hakkına sahip değildir ve sendikal eylemler disiplin soruşturmalarına, sürgünlere, görevden almalara konu olabilmektedir. Son yıllarda kamu sendikacılığı alanında iktidara yakın sendikalar idari ve politik güçten yararlanarak örgütlenmiş, diğer sendikalar dışlanmış, kamu emekçilerinin iradesi yönlendirilmiş, kamu sendikacılığında eşitsiz ve baskıcı bir düzen oluşmuştur.

---

[5] https://www.researchgate.net/publication/336349408_Turkiye'de_Milli_Guvenlik_Gerekceli_Grev_Ertelemeleri

[6] https://bianet.org/haber/grev-yasaklari-sistematiklesti-akp-iktidari-boyunca-22-grev-ertelendi-309995

2016-2108 OHAL döneminde çıkarılan KHK'ler ile 130 bin kamu emekçisi hukuksuz bir şekilde kamudaki işlerinden atılmış, buna özel sektör kuruluşları dahil edildiğinde KHK'ler ile 152 bin kişinin işsiz bırakıldığı bir süreç yaşanmıştır. Bu korku, baskı ve mobbing iklimi sonucunda kamu emekçilerinin önemli bir bölümü kendi haklarına dair reel bir faaliyet göstermese de "iktidar güdümlü sendikalara" yanaşmış, üye olmuş ve üye kalmıştır. Kamudaki liyakatsizlik, atama ve kariyer işleyişlerindeki adaletsizliklerin çok önemli bir bölümü bu yandaş sendika ve iktidar iş birliği ile uygulanmakta ve gerçek sendikacılık engellenmektedir.

İşçi alanında ise toplu sözleşme ve grev hakkı kağıt üzerinde var olsa da uygulamada ciddi engeller söz konusudur. Grev kararlarının "milli güvenlik" veya "genel sağlık" gerekçesiyle sıkça ertelenmesi, fiili grev yasağı yaratmaktadır. Sendikalı işçilerin işten çıkarılması, işverenlerin baskıyla sendika değiştirme dayatması, taşeron ve güvencesiz çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılması örgütlenmeyi zorlaştırmaktadır. İş kolu barajları, yetki tespit süreçleri ve işverenlerin sendikal faaliyetleri engelleyen yöntemleri; sendikal hareketi zayıflatmakta, işçilerin toplu pazarlık gücünü fiilen sınırlamaktadır. Sonuç olarak Türkiye'de hem kamu hem özel sektör çalışanları için sendikal haklar, kâğıt üzerinde tanınmış olsa da pratikte ciddi şekilde sınırlandırılmıştır; demokratik ve bağımsız sendikacılığın güçlenmesi ise hukuki reform, siyasal irade ve toplumsal destek gerektirmektedir.

AKP'li Yıllarda Emeğin Hakları Tırpanlandı

"Ücretlerin milli gelir içindeki payının" sistematik bir şekilde azaltılması; faiz, rant ve karlılığın arttırılması 2026 Bütçesi'nin de temel hedeflerindendir. İktidar bütçe tercihini milyonlarca emekçiden, halktan ve genel toplumsal hizmetlerden yana değil açıkça küresel ve yerel sermayeden yana kullanmakta ve var olan adaletsiz durumu derinleştirmektedir. AKP iktidarları boyunca emeğin üretimden daha az pay alması, küresel ölçekte neo-liberal politikaların yerelde de rant ve sermaye endeksli politikaların yürürlükte olmasının sonucudur. AKP'nin sosyal güvenlik, iş hukuku ve istihdam alanında yaptığı "tüm mevzuat değişiklikleri" emeğin kazanılmış haklarını tırpanlayan bir uygulamaya dönüşmüştür.

2003 yılından bu yana Türkiye'de işsizlik oranları azaltılmamış, iş cinayetlerinin önüne geçilmemiş, işe bağlı ölüm, yaralanma ve engelli kalma durumlarına dair işçi sağlığı ve güvenliği tedbirleri yerine getirilmemiş, uzun çalışma süreleri kısaltılmamış, ücretler üzerindeki gelir vergisi ve prim yükü hafifletilmemiş ve çalışmaya bağlı özlük hakları ilerletilmemiştir. Yani AKP emekten yana herhangi bir iyileştirme yapmamıştır.

AKP, 4857 sayılı İş Kanunu sonrasında gündeme sürekli bir şekilde getirdiği kıdem tazminatı fonu tartışmaları ve esnek istihdam politikaları, kıdem tazminatının iş güvencesi işlevini zayıflatmıştır. Türkiye'de kıdem tazminatını fiilen alabilen emekçi oranı çok sınırlıdır. Mevzuat ve uygulama emekçiden yana değildir. İktidar emeğin kazanımlarını budamak amacıyla konuyu her fırsatta gündeme getirmekte ve sendikaların bu konudaki görüşlerini dikkate almamaktadır.

AKP, 4857 sayılı İş Kanunu ile işten çıkarmalar için "geçerli neden" kavramını genişletmiş; işverenin fesih takdir yetkisini artırmıştır. Birçok işyerinde sendikalaşma engellendiği için işverenlerin keyfi işten atma uygulamaları ve konuda işler bir hak arama yolu bulunmaması nedeniyle her yıl yüzbinlerce işçi mağdur edilmektedir. İşten atmalara karşı yargı yoluna giden emekçileri koruyan ve destekleyen bir sistem yoktur. Yine yargı kararlarının bu konuda uygulanması için de bir sistem kurulmamıştır. Van'daki 306 işçi örneğindeki gibi kayyımlar veya birçok yerde işverenler mahkeme kararlarını uygulamamaktadır.

Alt işverenlik uygulaması adı altında taşeron sömürü sistemi kamu ve özel sektörde yaygınlaştırılmıştır. PTT örneğinde somut olarak görülebileceği gibi, aynı işyerinde eşit iş için eşit ücret ilkesinin fiilen ortadan kaldırıldığı bir rejim dayatılmaktadır. MEB'de aynı işi yapan "ücretli öğretmen", "sözleşmeli öğretmen", "kadrolu öğretmen", "uzman öğretmen", "baş öğretmen", "idareci öğretmen" ayırımı kamuda bile çalışanlar arasında ayrımcılığın somut bir göstergesidir. Yine MEB'de "usta öğreticilik" adı altında yaptırılan işin insan onuruna yakışır iş koşulları yoktur. Özel dershane öğretmenlerinin maruz bırakıldığı güvencesizlik ve sömürü özel bir meclis araştırmasının konusu olmalıdır. Özel sektörde taşeron işçiler düşük ücret, sendikasızlık ve iş güvencesizliği kıskacına alınmıştır. Kamuda da 696 sayılı KHK ile yapılan düzenleme sonucunda taşeron işçiler gerçek anlamda kadroya geçirilmemiş, çoğu işçi geçici statüde (4/D) çalışmaya zorlanmıştır. Bu düzenleme, kamu istihdamında güvencenin ve özlük haklarının geri çekilmesi anlamına gelmiştir.

AKP, sömürü politikalarının maliyetini, diğer bir tabirle "diş kirasını da" emekçiye yükleyen mekanizmaları geliştirmiştir. Bugün halen devam ettirilen işveren desteklerinin önemli bir bölümü, ücret garanti fonu, kısa çalışma ödeneği, ücretli/ücretsiz zorunlu-gönüllü izin uygulamaları vb. durumlarda işveren maliyetlerinin önemli bir bölümü işsizlik fonu, vergi muafiyetleri ve istisnaları üzerinden veya diğer teşvik ve destekler üzerinden sağlanmaktadır.

AKP, İşsizlik Fonu'nu işsizler için değil sermayeye teşvik için kullanmaktadır. Bir yandan İşsizlik Sigortası Fonu üzerinden hem de şeffaf olmayan bir şekilde "belirli bir sermaye kesimi" sübvanse edilmekte diğer yandan milyonlarca işçi işsizlik maaşı alamamaktadır.

AKP, “sarı sendikacılığı” hem özel sektörde hem de kamuda teşvik etmiş emekten yana sendikacılığı ise kısıtlamıştır. 6356 sayılı yasa ile getirilen işkolu barajları ve uzun yetki tespit süreçleri, işçilerin toplu sözleşme hakkını kullanmasını zorlaştırmıştır. Sendikalı işçi oranı düşük seviyelerde kalmıştır. Özellikle kamuda Memur-Sen Konfederasyonu üzerinden “yandaş ve güdümlü bir sendikacılık” beslenirken, yıllar içerisinde kamu emekçileri reel kayıplarla karşı karşıya bırakılmıştır. AKP iktidara geldiğinde üye sayısı 50 bin civarında olan Memur-Sen Konfederasyonu bugün bir milyonun üzerinde “üyeye” sahiptir. Sendika üyelik aidatları Hazine’den karşılandığı için 2026 bütçesinde de yaklaşık 4-5 milyar TL Memur-Sen Konfederasyonu’na aktarılacaktır. Bu ödenekler Memur-Sen yöneticileri arasında bir kast sistemine yol açtığı gibi, bu kişiler eliyle kamuda mobbing uygulandığı, mülakat yolsuzluklarına gidildiği, bu kişilerin işe gelmeden maaş almaya devam ettiği, tayin-atama ve kariyer işlemlerinde, hizmet içi eğitimlerde, yurt içi ve yurtdışı görevlendirmeler ve harcırah almalarda, ödüllendirmelerde sendikal ayrımcılık yaptığı birçok vaka ifade edilmektedir. Gelinen aşamada kamudan emekli olan çalışanlar açlık sınırında maaşlara, kamuda çalışanlar da yoksulluğa mahkûm edilmiştir. 2010 yılından bu yana imzalanan toplu iş sözleşmeleri ile kamu emekçileri yoksullaştırılmış ve güvencesizleştirilmiştir. Bu tablo hem iktidarın hem de yandaş sendikaların iş birliği ile açığa çıkmıştır.

Asgari Ücret Ortalama Ücret Haline Getirildi

TÜİK Ekim verilerine göre Türkiye’de istihdamda olan kişi sayısı 32,7 milyon kişidir. SGK’nin Eylül 2025 dönemi istatistik bültenine göre ise Türkiye’de “tüm şekillerde” (4a, 4b, 4c) çalışan sigortalıların toplamı 23 milyon 994 bin 704 kişidir. 2022 yılından bu yana 23 milyon bandında kalan bu veri Türkiye’de sigortasız ve güvencesiz çalışan milyonlarca insanın olduğunu gösteren resmi bir istatistiktir. Çıraklar, kursiyerler ve stajyerler dahil edildiğinde 26 milyon bandını aşan aktif sigortalı sayısı iktidarın tüm söylemlerinde ifade ettiği istihdam seferberliklerinin ne kadar gerçeklikten yoksun ve temelsiz olduğunu da gösteren bir veridir.

TÜİK’e göre ise sigortalı ve kayıtlı sayıları SGK ile uyumlu değildir. TÜİK ve SGK arasında 2 milyon kişilik bir tutarsızlık mevcuttur. TÜİK hane halkı anketi sonuçlarına ve 2025 III. dönem verilerine göre kayıtlı çalışan sayısı 24 milyon 159 bin kişi olup, bu istihdamın yüzde 30’u kadın yüzde 70’i erkektir. Kadın istihdamının yüzde 33’ü, erkek istihdamının ise yüzde 24’ü kayıt dışıdır. Kayıt dışılık oranı tarım alanında yüzde 83 iken, ücretsiz aile işçilerinde ise bu oran çok daha yüksektir.

	İstihdam	Erkek (Bin kişi)	Kadın (Bin kişi)	Toplam (Bin kişi)	Kadın Oranı
Tarım	Kayıtlı	677	161	838	**19%**
	Kayıtsız	2.160	2.000	**4.160**	**48%**
	Toplam	2.837	2.161	4.998	**43%**
	Kayıt Dışı Oranı	**76%**	**93%**	**83 %**	
Tarım-Dışı	Kayıtlı	16.169	7.152	23.321	**31%**
	Kayıtsız	3.137	1.612	4.749	**34%**
	Toplam	19.306	8.764	28.070	**31%**
	Kayıt Dışı Oranı	**16%**	**18%**	**17 %**	
Toplam	Kayıtlı	16.846	7.313	24.159	**30%**
	Kayıtsız	5.297	**3.612**	8.909	**41%**
	Toplam	22.143	10.925	33.068	**33%**
	Kayıt Dışı Oranı	**24%**	**33%**	**27 %**	

Kaynak: TÜİK 2025 III. Dönem Hane Halkı İşgücü İstatistikleri

TÜİK'in III. dönem verilerine göre Türkiye'de 2025 yılında 614 bin kişisi tarım dışı sektörlerde olmak üzere 2 milyon 690 bin kişi "ücretsiz aile işçisidir". Bu ücretsiz çalışmanın toplam istihdam içindeki oranı yüzde 8-10 bandındadır. Kendi hesabına çalışanlarla birlikte "kırılgan istihdam olarak" ifade edilen bu ücretsiz ve güvencesiz çalışma halinin her 4 çalışandan biri için geçerli olduğu ifade edilebilir.

İstihdam	Kayıtlı (Bin kişi)	Kayıtlı Değil (Bin kişi)	Toplam (Bin kişi)	Kayıtdışı Oranı
Ücretli/Yevmiyeli	20.456	3.152	23.608	13 %

İşveren	1.265	241	1.506	16 %
Kendi Hesabına Çalışan	2.118	3.147	5.265	**60 %**
Ücretsiz Çalışan	320	2.370	2.690	**88 %**
Toplam	24.159	8.910	33.069	**27 %**
Ücretli/Yevmiyeli	85%	35%	71 %	
İşveren	5%	3%	5 %	
Kendi Hesabına Çalışan	9%	35%	16 %	
Ücretsiz Çalışan	1%	**27%**	8 %	
Toplam	100%	100%	100 %	

Kaynak: TÜİK, Temmuz-Eylül (III. Çeyrek İşgücü İstatistikleri)

Asgari ücret, evrensel normlara göre istisnai bir gelir düzeyi iken Türkiye'de milyonlarca emekçinin temel ücreti haline gelmiştir. Birçok araştırma ve veri Türkiye'de asgari ücret veya onun altında ücretle çalışan oranını yüzde 55'in üzerinde göstermektedir. Hükümetin tek taraflı kararıyla 2025 yılı asgari ücreti (22.104,67 TL) önceki döneme göre yalnızca yüzde 30 artırılmış, oysa yıllık resmi enflasyon yüzde 44,4 olarak açıklanmıştır. Böylece asgari ücret daha en başta enflasyonun yaklaşık 15 puan gerisinde kalmış, Temmuz ayında da ara zam yapılmayarak milyonlarca işçi 2025 yılı boyunca eriyen bir gelirle yaşamaya mahkûm edilmiştir.

2025'te net 22.104,67 TL olan asgari ücret yaklaşık 450 euroya/500 dolara denk gelmektedir. Eurostat verilerine göre Türkiye, Avrupa ülkeleri içinde en düşük asgari ücrete sahip ülkeler arasındadır. Buna karşılık Türkiye'de ortalama haftalık çalışma süresi 44,2 saat ile Avrupa'nın en yükseğidir. Yani Türkiye'de emekçiler daha fazla çalışıp daha az kazanmaktadır. Almanya'da işsiz bir bireyin aldığı nakit destek dahi Türkiye'deki asgari ücreti aşmakta, barınma ve sağlık desteği de eklendiğinde bu fark daha da derinleşmektedir.

Asgari ücretin açlık sınırının dahi altında kaldığı Türkiye'de işsizlik maaşı da yalnızca 7.940 TL ile 15.880 TL arasında değişmektedir. Türk-İş verilerine göre Kasım 2025'te açlık sınırı 29.828 TL, yoksulluk sınırı ise 97.159 TL'ye yükselmiştir. Mevcut asgari ücret, açlık sınırının 7.724 TL, en düşük emekli maaşı ise açlık sınırının 13.328 TL altında kalmıştır. Bu koşullarda Türkiye'de milyonlarca kişi temel gıda giderlerini bile karşılayamaz durumdadır.

Asgari ücret yalnızca işçilerin aldığı en düşük ücreti değil; emekli maaşları, işsizlik ödeneği, SGK ve GSS primleri, evde bakım ücretleri gibi pek çok kalemi doğrudan etkilemektedir. Asgari Ücret Yönetmeliği ile ILO'nun 131 numaralı sözleşmesi, ücretin işçinin ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarını insan onuruna yaraşır biçimde karşılaması gerektiğini belirtir. Ancak Türkiye'de asgari ücret belirlenirken işçiler, 15 kişilik komisyonda yalnızca 5 kişi ile temsil edilmekte, bu nedenle karar süreci demokratik ve eşitlikçi bir zeminden uzak kalmaktadır. Asgari ücret belirleme sürecinde emekçilerin ve sendikaların talep ve önerileri ve işçilerin yaşam koşulları dikkate alınmamaktadır.

Asgari ücret belirlemesi sadece enflasyon oranına göre yapılmamalı; büyüme, gelir dağılımı, kamusal hizmetlerin maliyetleri ve yaşam standartları dikkate alınmalıdır. Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun yapısı değiştirilmeli, gerekirse bu yapı tamamen kaldırılarak grev ve toplu pazarlık hakkını içeren yeni bir model kurulmalıdır. Asgari ücret, dört kişilik bir ailenin temel ihtiyaçları gözetilerek en az yoksulluk sınırının yarısına yükseltilmeli ve enflasyon karşısında erimemesi için yılda iki kez güncellenmelidir.

İş Bulup Çalışanlar Yoksulluk, İşsiz Kalanlar Açlık Riski Altında

AKP iktidarında emek aleyhine yeniden düzenlenen sosyal güvenlik, sosyal hizmet, sosyal yardım ve istihdam sistemleri Türkiye'de emekçileri çalışan yoksullara dönüştürmüştür. Türkiye ekonomisi "büyürken" istihdamsız büyümüş, çalışanlar daha yoksul olmuştur. Mevcut durumda milyonlarca yurttaş için var olan bu durum kuşaklar arası devreden bir yoksulluğun kısır döngüsü olarak da yaşanmaktadır. 2009 yılında küresel çapta başlayan, 2016'da OHAL uygulaması ile derinleşen ve 2018 Rahip Brunson vakasıyla kur şokuna yol açan, 2020 covid-19 etkisi ile kalıcılaşan Türkiye'deki ekonomik kriz; 2022 Eylül ayında alınan faiz kararıyla yüksek enflasyona yol açmıştır. Bu süreçte AKP'nin faiz-enflasyon politikaları tüm çalışanların reel olarak yoksullaşması ve daha ucuz çalışması ile sonuçlanmıştır.

12 Eylül rejiminin Türkiye emek alanını "patronlar için dikensiz gül bahçesi" yapma hayali AKP eliyle yaşama geçirilmiş durumdadır. "Sağlıkta dönüşüm", "özel istihdam politikaları", "emeklilik yaşının yükseltilmesi, primlerinin arttırılması ve maaşlarının azaltılması", "kıdem tazminatına yönelik değiştirme çalışmaları", "kayıt dışılıkla mücadele etmeme", "eğitimin ve yükseköğrenimin özelleştirilmesi", "KHK'ler ile ihraç" ve daha birçok politika emeği korunaksız bırakmak amacıyla uygulanmıştır.

TÜİK Ekim ayı İşgücü İstatistikleri'ne göre mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı yüzde 8,5'tir. İşsiz sayısı 3 milyon 33 bin kişidir. İşsizlik oranı erkeklerde yüzde 7 iken kadınlarda yüzde 11,3'tür. Genel istihdam oranı yüzde 49,2 olup erkeklerde yüzde 66,5, kadınlarda yüzde 32,4'tür. Genel işgücüne katılma oranı yüzde 53,8 olarak gerçekleşmiş, erkeklerde yüzde 71,5'e karşılık kadınlarda yüzde 36,5 olmuştur. Genç nüfusta işsizlik oranı yüzde 15,6'dır; genç erkeklerde yüzde 12,9, genç kadınlarda yüzde 20,6 olarak açıklanmıştır. Bütün veriler, kadınların iş gücüne katılımı ve istihdamında eşitsizliğin sürdüğünü göstermektedir. TÜİK verilerinde işsizliğin düşük görünmesinin önemli bir nedeni veri tanımı ile ilgilidir.

DİSK-AR hesaplamasına göre ise "geniş tanımlı işsizlik" 12 milyonu geçmiştir. İstihdamın 33 milyon bandında olduğu bir yerde 12 milyon insanın iş yapabilir durumda iken iş bulamaması yapısal bir sorunu göstermekte ve iktidarların üretimi/istihdamı desteklemediğini de açığa çıkarmaktadır. DİSK'e göre son iki yılda geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 23,5'ten yüzde 29,6'e yükselmiştir. Ekim 2023'te 8 milyon 215 bin olan geniş tanımlı işsiz sayısı Ekim 2024'te 11 milyon 453 bine ve Ekim 2025'te 12 milyon 66 bine yükselmiştir.

TÜİK, dar tanımlı işsizliği yüzde 8,5 olarak açıklarken DİSK-AR geniş tanımlı işsizliği yüzde 29,6 ve işsiz sayısını 12 milyon 66 bin olarak hesaplamıştır. Kadınlar işsizlikte de açık ara dezavantajlıdır. Geniş tanımlı işsizlik kadınlarda yüzde 38,8, erkeklerde yüzde 24,1'dir. Fark 14,7 puana ulaşmıştır. Her 10 kadından yalnızca 3'ü çalışma hayatında yer almakta, geniş tanımlı kadın işsiz sayısı yaklaşık 5 milyon 972 bin düzeyindedir.

Ayrıca yaklaşık 12 milyon kadın "ailevi ve bakım sorumlulukları/yükleri" nedeniyle iş hayatına katılamamaktadır. Kadınların ev içi emeği güvencesiz ve ücretsiz bir şekilde, emekli olma imkanı sunulmadan sömürülmektedir. "Ev dışı" işlerde her türlü cinsiyetçi risk altında çalışan kadınların yüzde 33'ü, yani 3 milyon 612 bini kayıt dışı çalışmaktadır. Türkiye'de işverenlerin yüzde 87'si erkek, yüzde 13'ü kadındır. Buna karşın ücretsiz aile işçileri içerisinde kadın oranı yüzde 66'dır. Yine benzer bir şekilde kamuda kadın çalışma oranı ise sadece yüzde 34'tür. Dünya Ekonomik Forumu *2025 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu*'nda Türkiye işgücüne katılım göstergesinde 146 ülke arasında 133. sıradadır. Önceki yıllara göre Türkiye cinsiyet eşitliği kategorilerinde gerilemiştir.

İstihdam	**Erkek**		**Kadın**		**Toplam**	**Kadın Oranı**
Ücretli/Yevmiyeli	15723	71 %	7885	72 %	23608	33 %

İşveren	1316	6 %	190	2 %	1506	13 %
Kendi Hesabına Çalışan	4200	19 %	1065	10 %	5265	20 %
Ücretsiz Çalışan	904	4 %	1786	16 %	2690	66 %
Toplam	22143	100 %	10926	100 %	33069	33 %

Kaynak: TÜİK

Kadın işsizliğinin azaltılması için güvenceli istihdam olanaklarının yaratılması, cinsiyetçi uygulamaların son bulması, sendikal haklar, sağlık ve sosyal güvenlik haklarının güvence altına alınması; çocuk, yaşlı, engelli bakım hizmetlerinin kamusal olarak sunulması gerekmektedir. Kadınların tam zamanlı ve güvenceli işlerle iş gücüne katılımını sağlayacak politikalar hayata geçirilmelidir. Kadın emeğini görünmez kılan uygulamalar, ekonomik bağımsızlığı engelleyerek kadına yönelik şiddeti de beslemektedir; şiddet gören kadın ekonomik güvencesi yoksa şiddet döngüsünden çıkamamaktadır. Kreş ve yaşlı bakım hizmetlerinin yetersizliği kadınları istihdamdan uzaklaştırmakta, yüklerini artırmaktadır. “Toplum Yararına Programlar” ve benzeri modeller ise “esnek, güvencesiz, kayıt dışı, meslek kazandırmayan, reel üretim alanlarına dönüşmeyen ve düşük ücretli” çalışmayı yaygınlaştırarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir.

Her Gün En Az 6 İşçi Yaşamını Yitiriyor

Türkiye’de işçiler, sermayenin kâr hırsı ve iktidarın önlem almaması nedeniyle her gün iş cinayetlerinde yaşamını yitiriyor. AKP’nin 2003’te yürürlüğe koyduğu 4857 sayılı İş Kanunu ile taşeron, esnek ve güvencesiz çalışma yasallaşmış, daha sonra “kiralık işçilik” uygulamalarıyla iş güvenliği tamamen ortadan kalkmıştır. Denetimsizlik, caydırıcı cezaların olmayışı ve yasaların işveren lehine işletilmesi, uzun süreli saatlerle çalışma durumu iş cinayetlerini olağanlaştırmıştır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi’ne göre 2025’in Ekim ayında en az 169, yılın on ayında 1.737 işçi yaşamını yitirdi. AKP’nin iktidara geldiği 2002’den 2025’e kadar ise en az 48 bin işçinin iş cinayetlerinde yaşamını yitirdiği tahmin edilmektedir. Geldiğimiz aşamada her gün en az 6 işçi iş cinayetlerinde yaşamını yitirmektedir, çok daha fazlası kalıcı veya geçici olarak engelli kalmaktadır.

SGK verilerine göre 2024'te 733.646 iş kazası yaşanmış, 888 işçi meslek hastalığına yakalanmış, 1.897 işçi iş başında, 3 işçi meslek hastalığı nedeniyle ölmüştür. 2023'e kıyasla iş kazaları yüzde 8, çocuk işçi kazaları yüzde 20, 60 yaş üstü işçi kazaları yüzde 30 artmıştır. En çok ölüm inşaat (552), taşımacılık (298), metal (122), gıda (113) ve ticaret (105) sektörlerinde yaşanmıştır. Ölümlerin üçte biri inşaatlarda meydana gelmiştir. Maalesef bu artışın deprem sonrası hızlanan TOKİ inşaatlarıyla bağlantılı olduğu ifade edilmektedir. Tedbirsizlik nedeniyle ölüm getiren depremlerden sonra yine tedbirsizlik nedeniyle bu defa işçi ölümleri olmaktadır.

2024'te iş cinayetlerinin yüzde 40'ı İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya illerinde gerçekleşmiştir. Çocuk işçiliğin yaygınlaşması, emekli maaşı yetmediği için çalışan yaşlı işçilerin yaşamını yitirdiği vaka artışı dikkat çekmektedir. En çok görülen meslek hastalıkları; solunum, kas-iskelet, sinir sistemi ve işitme bozuklukları şeklinde raporlanmıştır. Maden, metal ve tekstil işkolları en riskli alanlar arasında yer almaktadır. Bu alanlara yönelik işçi sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Soma, Davutpaşa, Ostim, Torunlar, Isparta, Düzce, Ermenek, Esenyurt, Erzurum, Samsun, Güllük, Elbistan, Şırnak, Dursunbey, Hendek, 3. Havalimanı, Tuzla Tersaneleri, kot kumlama gibi birçok işçi katliamı bu dönemde meydana gelmiştir. AKP'nin iktidara gelir gelmez çıkarttığı 4857 sayılı İş Kanunu ile taşeron çalıştırma başta olmak üzere esnek ve güvencesiz çalıştırma yasal hale getirilmiş ve kiralık işçilik ve özel istihdam büroları içerikli kölelik yasası ile bütün işlerde güvence tamamen ortadan kalkmıştır. Gelinen noktada Türkiye sermaye için bir cennet haline gelmiştir. Emek ise sürekli güvencesizleştirilmiş ve ucuzlaştırılmıştır.

Ekonomik krizle birlikte iş cinayetlerinde artış sürmektedir. Çoğu olayda gerekli önlemler alınmamakta, işverenler için "taksirle öldürme" davası dahi görülmemekte, cezalar para cezasına çevrilerek meşruiyet kazanmakta, asıl sorumlular yargılanmamaktadır. Bu tablo, işçilerin yaşamının sermaye çıkarları karşısında değersizleştirildiğini ve acil önlemler alınmadığı takdirde ölümlerin süreceğini göstermektedir.

Türkiye'de sığınmacı, geçici göçmen ve geçici korunma vb. adlar altında 4 milyon civarında göçmenin emeği hiçbir koruma olmadan sömürülmektedir. 20 Kasım 2025 tarihi itibariyle Türkiye'de hale 2 milyon 375 bin 909 Suriyelinin yaşadığı açıklanmıştır.[7] Türkiye'de göçmen emeğine yönelik sömürünün en temel insan haklarına aykırı şekilde yaşanması ve faillerin yaptırımsız kalması iktidar ve sermayenin ortak tutumudur. Ankara'da yanarak yaşamını yitiren Afgan işçilerin durumu, Suriyeli işçilere yönelik birçok yerde yaşanan fiziksel saldırıların

[7] https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (Erişim tarihi: 29.11.2025)

yaptırımsız kalması, mülteci emeğine yönelik sömürünün bir devlet politikası olmasının sonucudur. 2020 yılında Van Gölü'nde 61 mültecinin ölümü ile sonuçlanan katliamdan sorumlu hiç kimse yaptırıma maruz kalmamıştır. Zonguldak'ta yanmış bedeni bulunan Afganistanlı madenci Vezir Mohammad Nourtani davasında verilen düşük cezalar 2025 yılında istinaf mahkemesi tarafından da onanmıştır. Bu tür vakalarda da görüldüğü üzere, iş cinayetlerinde mültecilerin ölümü neredeyse hiçbir soruşturmaya konu olmamakta veya süreç sonunda asıl sorumlular asla yargılanmamaktadır.

Çocuklar İşçileştiriliyor

Türkiye'de iktidarın çocuk işçiliğini yasaklamaması ve bu bağlamda denetimsizlik politikalarında ısrar etmesi de emek sömürüsü ile ilişkilidir. Türkiye'de çalıştırılan çocuk sayısına dair net bir veri mevcut değildir. İşgücü piyasasında kayıt dışılığın yüzde 30 bandında olması çalışan kişilerin niteliğine dair net bir veri sunulmasını engellemektedir. UNICEF Türkiye'de covid-19, depremler ve devam eden ekonomik kriz nedeniyle çocukların çocuk işçiliğine sürüklenmesi riskinin arttığını ve mülteci çocuklar dahil bu kapsamdaki sayının 350 bin civarında olduğunu kamuoyuna açıklamıştır. Türkiye'de AKP iktidarı eliyle MESEM cinayetleri olarak ifade edilen güncel bir sorun yaşanmaktadır. Yıllardır mesleki eğitimi değersizleştiren politikalarda ısrar eden iktidarlar, şimdi de ucuz işgücü için çocukların yaşamını riske atmaktadır.

Türkiye'de birçok meslek lisesi eğitim kurumundan çok üretim tesisine dönüştürülmüş durumdadır. Çocuklar "stajyer" veya "çırak" adı altında ucuz iş gücü olarak kullanılmaktadır. MESEM projesi, 300 bini çocuk olmak üzere 1,5 milyondan fazla genci işgücüne yönlendirmekte, yüz binlercesini ağır koşullarda çalışmaya zorlanmaktadır. İSİG Meclisi, 19 Eylül 2025'te yayımladığı raporda MESEM'in ucuz emek sömürüsünü meşrulaştırdığını belirtmiş; 2024 Eylül–2025 Ağustos döneminde tarımda 20, sanayide 19, inşaatta 17, hizmet sektöründe 16 çocuğun yaşamını yitirdiğini açıklamıştır. 505 bin öğrencinin haftada dört gün işyerinde çalıştırıldığı, bunun "eğitim" değil çocuk emeği sömürüsü olduğu vurgulanmıştır.

2013-2024 döneminde 713 çocuk işçi hayatını kaybetmişken, bunlardan 9'u MESEM kapsamındadır. Ağustos 2025'te yaşamını yitiren 192 işçiden 13'ü 14-18 yaş aralığındadır. Son iki yılda MESEM'de en az 16 çocuk, farklı liselerde staj sırasında ise en az 7 öğrenci yaşamını yitirmiştir. MESEM'li öğrenciler 9. sınıftan itibaren haftanın 4-5 gününü sanayi kuruluşlarında

geçirirken, ağır ve tehlikeli koşullarda çalıştırılmakta; bu durum ergenlik çağındaki çocuklar için ciddi risk oluşturmaktadır.

Meslek liseleri, merkezi sınavlarla "başarısız" görülen ve çoğunlukla yoksul ailelerin çocuklarının yönlendirildiği okullara dönüşmüştür. Yoksulluk ve artan eğitim maliyetleri nedeniyle çocuklar erken yaşta "işçileştirilmekte" ve MESEM'e yönlendirilmektedir. Örneğin, Menderes İlçe Milli Eğitim Müdürü başarılı olmayan öğrencilerin MESEM'e yönlendirilmesi gerektiğini duyurmuştur. Ankara Ticaret Odası ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü protokolü ise her meslek lisesinin en az bir işletmeyle eşleşmesini, sermayenin ders içeriklerinde söz sahibi olmasını ve çocuk işçiliğinin ortaokul düzeyine kadar yaygınlaştırılmasını öngörmektedir. Kalkınma Planı (2024-2028), OVP ve Ulusal İstihdam Stratejisi (2025-2028) mesleki eğitimde özel sektörün rolünü artırarak OSB ve teknoparklarda mesleki eğitim merkezleri kurulmasını hedeflemektedir. MEB'in genelgesi ile Bursa, Burdur, Sivas ve Konya'da mesleki ortaokullar açılmış; meslek liselerinin sanayi bölgelerinde yatılı olarak kurulmasının önü açılmıştır. Bu politikalar, çocuk işçiliğini kurumsallaştırma tehlikesi taşımaktadır.

Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin, 5 Eylül 2025'te zorunlu eğitimin kısaltılması yönünde hazırlık yapıldığını açıklamıştır. Bu yaklaşım çalışma yaşının fiilen düşürülmesi ve çocuk işçiliğinin devlet eliyle yaygınlaştırılması anlamına gelmektedir. 14-15 yaşındaki çocuklar "mesleki eğitim" adı altında kayıt dışı, güvencesiz ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaktadır. Bu model genç işsizliğini azaltmamakta, çocukları ucuz işgücü havuzuna yöneltmektedir. TTB, 22 Ekim 2025'te MESEM'in çocukları eğitimden kopardığını, eşitsizliğe sürüklediğini, istismara açık hale getirdiğini belirterek programın derhal kapatılmasını talep etmiş, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ILO'nun 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi'ni hatırlatmıştır. İstanbul Barosu ise çocukların haklarını savunmak amacıyla "MESEM Öğrencilerinin Hak Arama Rehberi"ni yayımlamıştır.

Sonuç olarak MESEM uygulaması, çocukların eğitim hakkını ortadan kaldıran, erken yaşta güvencesiz ve tehlikeli işlere sürükleyen bir sömürü modeline dönüşmüştür. Uygulama acilen durdurulmalı, mesleki eğitim öğrencilerin bilimsel bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Çocuk işçiliğini yaygınlaştıran bu sisteme karşı tüm toplum sorumluluk almalı, gençler okula yönlendirilmeli ve eğitimin içeriği ile istihdam süreçleri kesin biçimde ayrılmalıdır.

Online eğitimin, açık öğretim programlarının ve üniversite hazırlık süreçlerinin çocukları işçiliğe sürüklediği ve yoksulluk içindeki hanelerin bu yolu tercih ettiği gözlenmektedir. Son yıllardaki bu olumsuz etkilerin dışında da 720 bin-2 milyon arası çocuğun işyerlerinde

çalıştırıldığı çeşitli araştırma raporları ve resmi istatistiklerle kamuoyuna açıklanmıştır. 18 yaşın altında olan ve yoksulluk nedeniyle hane gelirine katkı sağlamak için çalıştırılan çocuklar büyük bir risk altındadır. Hafif ve az zamanlı işlerde 15 yaşını tamamlamış çocukların çalışması olağan kabul edilebilirken, Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun tanımladığı ve Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşmelere göre, ağır ve tehlikeli işlerde çalışmanın asgari yaşı 18 olarak kabul edilmiştir. Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri mevsimlik tarımda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ağır ve tehlikeli işlerinde, sokakta ve aile işletmelerinde ortaya çıkmaktadır. Çocuk işçi çalıştırılan hanelerde çalışan diğer bireylerin de yoksul ve güvencesiz veya işsiz olduğu bir durum mevcuttur.

Bir tür çocuk-genç-öğrenci emeği sömürüsü formu olarak AKP iktidarı eliyle uygulamaya konulan "stajyerlik, çıraklık, kursiyerlik" politikaları kalıcı olarak yaklaşık 2 milyon (2025 Eylül ayında 26,5 milyon sigortalı içinde yüzde 7,5 oranındadır) kişinin emeğini sömürmektedir. 2015 yılından önce yüzde 2-3 bandında olan bu oran 2015'ten sonra artarak yüzde 7-8 bandına yükselmiştir. Çırak-stajyer-kursiyer adları altında ucuz işgücü olarak çalıştırılan bu emeğin "deneyim kazanacağı ve genç işsiz" olmayacakları iddiası tamamen temelsiz olup, bu uygulamadan sonra genç işsizliği azalmadığı gibi artmıştır. Bu uygulamanın diğer bir kamusal zararı da İşsizlik Sigortası Fonu'ndan finanse edilmesidir. Yani işverenlere sıfır maliyetle sağlanan bu imkânın faturası da işçilerin primleri ile biriken işsizlik fonuna kesilerek sömürünün boyutu derinleştirilmektedir. Bu bağlamda ayrıca sadece ücretsizlik veya düşük ücret sorunu değil aynı zamanda çocuk-genç-öğrenci işçilere yönelik mobbing, şiddet ve istismar vakalarının da denetlenmediği bir süreç ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Türkiye'de geleneksel emek sömürüsü alanlarından birisi de mevsimlik işçilik alanlarıdır. Tarım, turizm ve inşaat alanlarında ve özellikle Kürt emekçileri ile mülteci emekçilerin yoğunlukla istihdam edildiği bu alan yasal düzenleme eksiklikleri, uzun çalışma saatleri, ücret adaletsizlikleri, aracı ve dayıbaşıların komisyonları, sigortasızlık, iş güvencesizliği, ağır yaralanma ve çok sık iş cinayetlerine maruz kalma boyutları ile geleneksel bir emek sömürüsü alanıdır. Bu alanda denetimsizlik ve kayıt dışılık adeta bir devlet politikasıdır.

AKP dönemi Türkiye'sinde yaygınlaşan ve kurumsallaşan emek sömürüsü formlarına her geçen dönem yeni bir tür eklenmektedir. AKP öncesi dönemde kısıtlı sayılarla, istisnai ve yasa dışı olan bu emek sömürüsü formları gittikçe yayılmaktadır. 2016'dan sonra uygulanan OHAL ve darbe hukuku fiilen emekçiler üzerinde devam etmekte ve ülke genelinde hem kamuda hem de özel sektörde emekçiler ağır baskı, mobbing, işsizlik tehdidi altında sömürülmektedir.

KHK'ler ile 2016-2018 yılları arasında kamudan 152 bin kişiyi ihraç eden AKP iktidarı aradan geçen yaklaşık 9-10 yıla rağmen bu adaletsizliğe dair hukuki bir çözüm sunmamıştır. OHAL'den sonra da AKP iktidarı bu hukuksuz teamülü devam ettirmektedir. AYM ve AİHM'in kararlarına rağmen OHAL Komisyonu ve şimdi de OHAL idare mahkemeleri KHK'lilerin durumunu süründemede tutmaktadır. Bu süreçte yüz bini aşkın KHK'li mahkeme kararlarını beklerken ağır ve tehlikeli işlerde çalışmak zorunda kalmış, binlercesi yaşamını yitirmiş hatta yaşamını yitirenlerden 100'den fazlası öldükten sonra mahkeme/komisyon kararıyla işine iade edilmiştir. Tüm KHK'li emekçilere yönelik sistematik mobbing ve sömürü devam etmektedir.

Kamu işyerlerinde en temel sorunlar, liyakatsiz idarecilerin baskısı altında memur güvencesinin azaltılması, siyasi saikle iş yaptırma ve mobbingin artması, sürgün politikasında ısrar edilmesi ve KHK ihraçlarına halen devam edilmesidir. Ayrıca iş kollarına özgün güncel sorunlar da mevcuttur. Sağlıkta şiddet ve ücret adaletsizliği, eğitimde atama eksikliği, ücretli öğretmenlik ve usta öğreticiler sorunu, büro iş kolunda "vergi dilimi soygunu" ve mobbing, PTT, haber ve ulaştırma iş kolunda "özelleştirme ve sürgün sorunu", yerel yönetimler alanında taşeronlaşma, kayyum işten atmaları ve ücrette eşitsizlik sorunları mevcuttur. Van, Batman ve Mardin başta olmak üzere kayyum atanan yerlerde belediye işçileri hukuksuz bir şekilde işten atılmış, birçok yerde mahkemeler işçilerin lehine karar almasına rağmen bu kararlar uygulanmamıştır.

Engelli Emeği ve Çalışma Hakları Yok Sayılıyor

Sağlamcılık ideolojisi nedeniyle Türkiye'deki 12 milyondan fazla engelli yurttaşın erişilebilirlik, ulaşım, istihdam, eğitim, sağlık, siyasal ve sosyal katılım hakları sistematik bir ihlal ve ayrımcılık altındadır. Türkiye'nin de onaylayıp ve imzaladığı BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin gerekleri yerine getirilmemektedir. Engellilerin erişilebilirlik hakları tam 20 yıldır ertelenmekte ve 2005 yılında bu kapsamda çıkarılan mevzuat uygulanmamaktadır (5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 1 Temmuz 2005). Bu nedenle işyerlerine de erişim sorunu yaşanmaktadır. Erişilebilirlik sorunları yıllardır ötelenen engellilerin eğitim, istihdam, ulaşım, sağlık ve çalışma hakları ekonomik kriz koşullarında aşınmış durumdadır. Engelli işgücü, istihdam ve işsizlik durumuna dair TÜİK ve Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı güncel hiçbir bir veriyi kamuoyuna sunamamaktadır. TÜİK ve İŞKUR verileri kapsamında engelli istihdamı verileri incelendiğinde ise, engellilerin yaklaşık yüzde 80'inin işgücü piyasası dışında kaldığı görülmektedir.

Türkiye'de kamu ve özel sektörde uygulanması gereken istihdam kotaları tam olarak uygulanmamaktadır. Kamu kurumları ve bazı bakanlıkların mevcut yüzde 3'lük oranı bile istihdam etmemesi ve bu durumun yıllarca sürmesi iktidarın engelli hakları karşıtı sağlamcı politikalarının bir sonucudur. Resmi olarak sayıları 12 milyonu aşan engelliye en temel bakım hizmetleri, kamu hizmetleri ve erişilebilirlik hakları sunulmadığından milyonlarca engelli dört duvar arasında yaşamaktadır. Bu bağlamda engellilerin çalışma, ulaşım, yoksulluğa ve şiddete karşı korunma haklarının sistematik bir şekilde ihlal edilmesi söz konusudur.

Yine kamuda işe alınan tüm engellilerin temel özlük haklarının, büyük çoğunlukla "yardımcı hizmetler sınıfından" hesaplandığı, hizmet içi eğitimlerde engellilerin ihmal edildiği, kurum içinde hem yöneticilerin hem de çalışma arkadaşlarının engellilere sağlamcılık mobbingi uyguladığı ve bu ayrımcılık iddialarının çoğunlukla soruşturulmadığı bilinmektedir. 2024 ve 2025 yılları Türkiye'de engellilerin hak kayıplarının hızlandığı, engellilere yönelik damgalama, etiketleme ve dışlamanın yoğunlaştığı bir dönem olduğu görülmektedir. Engelli çalışanların 15 yılla sınırlı olan prim gün ödeme koşulları ağırlaştırılmış, prim gün sayısı artırılmış ve emekli olma koşulları zorlaştırılmıştır.

Emek Sömürüsü Her Yerde

Yukarıda ifade edilen emek sömürüsü formları dışında, AKP döneminde yoğunlaşarak artan çeşitli emek sömürüsü formlarını da aşağıda listeliyoruz. Bu kapsamda kısaca değinmek durumunda kaldığımız bu başlıkların her biri, yüzbinlerce ve hatta milyonlarca insanın geleceğini doğrudan kırılgan ve yoksullaşmaya karşı korunmasız hale getirmektedir.

"Kiralık işçilik" kapsamında emek sömürüsü özel istihdam büroları aracılığıyla uygulanmakta olup modern kölelik olarak da ifade edilebilecek bir emek sömürüsü formudur. İŞKUR'un denetiminde olan ancak fiilen denetlenmeyen bu alanda kaç kişinin hangi hak kayıplarına maruz kaldığı ve fiilen kaç kişinin istihdam edildiği bilinmemektedir. 30 Kasım 2025 tarihi itibariyle özellikle Marmara, Akdeniz, İç Anadolu ve Ege bölgelerinde faaliyet gösteren 60 Özel İstihdam Bürosu "geçici iş ilişkisi" adı altında işçi kiralama yetkisini almıştır. İç göç veren bölgelerde bu kurumların olmaması ve daha çok istihdamın yoğunlaştığı bölgelerde geçici iş ilişkisi kurulması tesadüf değildir. Bu kapsamdaki işçilerin hak kayıpları ve emek sömürüsü durumlarına ilişkin özel denetim ve araştırmalar yapılmalıdır.

"Çağrı Üzerine Çalışma" kapsamında öğrenciler, gençler ve yaşlı işsizlerin emekleri sistematik olarak sömürülmektedir. "Esnek çalışma biçimleri arasında yer alan çağrı üzerine iş

ilişkisinin "güvencesiz", "istikrarsız", "kuralsız", "geçici" ve "belirsiz" yapısı çalışanları fiziksel olduğu kadar ruhsal olarak da olumsuz yönde etkilemektedir. Çağrı üzerine iş ilişkisi, esnek çalışmanın neredeyse istismara en açık ve en güvencesiz biçimi olmuştur. Eğitimlerini maddi imkânsızlıklar altında kalmadan, devletin koruyucu sosyal politikaları altında sürdürmeleri gereken üniversite gençleri ise bugün "ucuz işgücü" olarak bu çalışma biçiminin vazgeçilmez elemanları haline gelmişlerdir.[8] Çağrı üzerine çalışma modeli, kamu ve özel sektörde "esneklik" gerekçesiyle yaygınlaştırılmış olsa da fiiliyatta emekçiler açısından belirsizlik ve güvencesizlik üretmektedir. Bu çalışma biçiminde emekçi ne zaman işe çağrılacağını önceden öngörememekte, aylık gelirini planlayamamakta ve düzenli bir yaşam kuramamaktadır. Çalışma saatlerinin düzensizliği, fazla çalışmanın çoğu zaman kayıt dışı kalması ve çağrı gelmediği dönemlerin "çalışılmamış" sayılması işçinin fiilen sürekli hazır beklemesine rağmen ücret alamamasına yol açmaktadır. Bu durum, emeğin yalnızca çalışılan saat kadar "değerli" sayıldığı, boşta bekleme süresinin yok sayıldığı bir sömürü ilişkisini doğurmaktadır.

Diğer yandan çağrı üzerine çalışma, iş güvencesini zayıflatmakta ve sendikal örgütlenmenin önünde fiili engel oluşturmaktadır. Sürekli iş sözleşmesi görünümüne rağmen çalışmanın süreklilik arz etmemesi, iş güvencesi hükümlerinin uygulanmasını zorlaştırmakta; işçi, işten çıkarılma korkusuyla hak arama yoluna gidememektedir. Ayrıca bu model, kıdem tazminatı, yıllık izin ve emeklilik primlerinin düzensiz ve eksik yatmasına neden olmakta; uzun vadede emekçiyi sosyal güvenceden yoksun bırakmaktadır. Çağrı üzerine çalışma, esnekliğin ötesinde, çalışma yaşamını kuralsızlaştıran ve emekçiyi sürekli geçici hale mahkûm eden bir istihdam rejimi üretmektedir.

"Freelancer Çalışma" kapsamında sözleşmesiz ve çalışma saati belirsiz bir şekilde çalışma gittikçe yaygınlaşmaktadır. Özellikle basın yayın, medya, sinema, çeviri, basım, tasarım ve benzeri alan ve işlerde yoğunlaşan bu çalışma şekli işverenlerin maliyetlerini azaltırken çalışanların kıdem, izin, örgütlülük, ikramiye ve emeklilik gibi haklarında kayıplara ve çoğu zaman düşük ücretli çalışmaya yol açmaktadır.[9] İş sözleşmelerinin toplu pazarlık kapsamında yapılmaması, sözleşmelerde saatlik düzenleme olmaması, asgari ücret uygulama denetimlerinin olmaması bu formda emek sömürüsünün derin yaşanmasına yol açmaktadır.

Freelancer çalışma, "özgürlük ve esneklik" söylemiyle iktidar tarafından "pazarlansa da", uygulamada emekçiyi sürekli belirsizlik içinde çalışmaya zorlayan bir modele dönüşmektedir. Düzenli gelir güvencesinin olmaması, işin sürekliliğinin tamamen piyasa koşullarına bağlı hale

[8] https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/486741

[9] https://ofispress.com/freelance-calisma-somurunun-yeni-hali-mi-ozlem-ilyas-ile-konustuk/

gelmesi ve ödemelerin gecikmesi ya da yapılmaması riski, freelancer'ı her zaman ekonomik kırılganlık içinde bırakmaktadır. Sigorta, ücretli izin, kıdem tazminatı gibi temel işçi haklarının dışına itilen freelancer'lar, hastalık, işsizlik veya yaşlılık gibi durumlarda tamamen bireysel çözümlerle baş başa bırakılmaktadır. Bu durum, görünürde "bağımsız" olan çalışanı, fiiliyatta daha korumasız bir emek biçimi içine sürüklemektedir.

Öte yandan freelancer çalışmada iş tanımı, süre ve ücret çoğu zaman yazılı ve bağlayıcı sözleşmelerle güvence altına alınmadığından, emek sömürüsü yaygınlaşmaktadır. Sınırları belirsiz işler, sürekli revizyon talebi ve ücret artışı olmaksızın artan iş yükü, freelancer'ı görünmez fazla mesaiye zorlamaktadır. Platform üzerinden yapılan işlerde algoritmik değerlendirme, tek taraflı sözleşmeler ve yıldız sistemi gibi uygulamalar, emeğin pazarlık gücünü zayıflatmakta çalışanı platforma bağımlı hale getirmektedir. Sonuç olarak freelancer'lık, kuralsızlaştırılmış dijital emek piyasasında, güvenceli çalışma yerine bireysel riskin esas alındığı bir istihdam biçimine dönüşmektedir.

"Çağrı Merkezi Çalışanları" kapsamındaki emek sömürüsü de daha çok genç, öğrenci ve kadın emeğini hedeflemektedir. AKP'nin istihdam laboratuvarları olarak reklamını yaptığı ve özellikle Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerde ucuz emeği sömürmeyi amaçlayan bu yerlerde kısa süreli, destekli/teşvikli istihdam kapsamında düşük ücretlerle uzun saatlerle istihdam yapılmaktadır. Çalışan "sirkülasyonunun" çok yüksek olduğu ve iş yükü dışında işin niteliğinin psikolojik bir yük bıraktığı[10] bu alanda firmalar çalışanları işsizlikle tehdit etmektedir. İşçi sağlığı ve güvenliği koşulları sağlanmadığında kalıcı işitme engeli ve psikolojik sorunlara neden olan bu çalışma formunun denetlenmesi, sözleşmelerin hak kayıplarına yol açmayacak şekilde düzenlenmesi, asgari ücretin üzerinde bir ödemenin sağlanması düzenlenmelidir.

Çağrı merkezi çalışanları, yoğun ve insan sınırlarını zorlayan bir çalışma temposu altında istihdam edilmektedir. Günlük çağrı kotası, saniyelerle ölçülen performans kriterleri ve sürekli gözetim uygulamaları (ekran, ses ve kamera takibi) çalışanlar üzerinde ağır bir baskı oluşturmaktadır. Mola sürelerinin yazılımlar aracılığıyla kısıtlanması, tuvalet ve su gibi temel ihtiyaçların dahi denetime tabi tutulması, insani çalışma koşullarını ortadan kaldırmaktadır. Buna ek olarak müşterilerden yönelen hakaret, tehdit ve psikolojik şiddete karşı yeterli koruma mekanizmalarının bulunmaması, çalışanların tükenmişlik, kaygı bozukluğu ve depresyon gibi ciddi ruhsal sorunlar yaşamasına yol açmaktadır. Uzun süre kulaklıkla çalışma nedeniyle işitme sorunları, sabit pozisyonda çalışma nedeniyle kas-iskelet hastalıkları yaygınlaşmaktadır.

[10] https://www.karel.com.tr/blog/cagri-merkezi-calisanlarinin-isini-birakmasinin-4-sebebi

Ekonomik ve hukuki boyutta ise çağrı merkezi emekçileri genellikle düşük ücret, belirsiz prim sistemi ve güvencesiz sözleşmeler ile çalıştırılmaktadır. Performansa dayalı ücretlendirme, objektif ve şeffaf olmaktan uzak olduğu için keyfi kesintilere açık bir yapı yaratmakta, fazla mesailer çoğu zaman karşılıksız bırakılmaktadır. Taşeron ve proje bazlı çalışma yaygın olduğu için işten çıkarılma tehdidi süreklidir. Bu durum, çalışanların sendikal örgütlenme ve hak arama yollarını fiilen kullanamamasına neden olmaktadır. Yıllık izin, rapor ve sosyal hakların kullanımında baskı ve engelleme uygulamaları yaygın olup meslek hastalıkları tanınmadığı için sağlık sorunları bireysel bir kader haline getirilmektedir. Sonuç olarak çağrı merkezi sektörü, sistematik güvencesizlik, yoğun emek sömürüsü ve kuralsızlaştırılmış istihdamın en belirgin alanlarından biri haline gelmiştir.

"Sevkiyat Motor-Esnaf Kurye ve PTT emekçileri" kapsamında emek sömürüsü her geçen dönem artmaktadır. Çevrimiçi yemek/gıda, kargo ve sipariş şirketlerinin yaygınlaşması ve "hızlı teslimat" reklamları, müşteri puanlaması, paket başı prim sisteminin yaygınlaşması, motosikletlilerin trafikte görülmemesi gibi sebeplerden ötürü ölümlü kurye kazalarının artması; hız baskısı, mesleki yeterlilik belgesinin zorunlu olmaması ve eğitimsizlik nedeniyle kuryelerin trafikte kuralsız davranışlarının öne çıkması; asgari ücretin açıklandığı süreçlerde özellikle kendi hesabına çalışan "esnaf kuryeler"in firmaların açıkladığı zam oranlarına karşı tepkilerinin sokağa taşması; uzun çalışma saatleri, düşük ücret ve güvencesiz çalışma şartları bu alandaki emek sömürüsünün katlanarak artmasına yol açmaktadır. PTT emekçilerine yönelik taşeronlaştırma, özelleştirme politikaları sendikal mücadele veren emekçilere yönelik sürgün politikaları ile devam etmektedir. Liyakatsiz PTT yöneticileri hukuka aykırı bir şekilde emekçilere iş yükü çıkarmakta, uzun sürelerle emeğin sömürüsünü derinleştirmektedir.

"AVM emekçileri" kapsamında çok ağır hak kayıpları yaşanmaktadır. AVM'lerde olumsuz çalışma koşullarının hâkim olduğu görülmektedir. Uzun çalışma saatleri, esnek ve vardiyalı çalışma, düşük ücretler, dinlenme zamanlarının yetersizliği, fiziki koşulların elverişsizliği, iş-aile dengesi, müşterilerle ve işverenle ilişkiler bu olumsuz koşullardan bazılarıdır. Mevcut iş ve sosyal güvenlik hukukunu dahi ihlal eden bu işyerlerinde sendikalaşmaya ve emeğini korumaya çalışan işçilere yönelik patronlardan ve kolluk güçlerinden sistematik saldırılar yapılmaktadır. Yüzbinlerce AVM emekçisi işsizlik tehdidi altında geçim derdiyle çalışmak zorunda kalmaktadır.

"Emekli emeği sömürüsü" son dönemlerde derinleşmiştir. Enflasyonun çok yükseldiği dönemlerde sabit ücretli olan emeklilerin satın alma gücü çok hızlı düşmektedir. Açlık sınırının atında kalan ücretleri ile geçinemeyen emekliler ileri yaşlarına rağmen ilave çalışmalara ve işlere dahil olmak zorunda kalmaktadır. Türkiye'de son EYT düzenlemesinden sonra emekliliğe dahil

olanlarla birlikte geçim sorunu nedeniyle çalışmak zorunda kalan emekli sayısı 4-6 milyon civarındadır. Özellikle büyükşehirlerdeki kira ve geçim sorununun ağırlaşması nedeniyle emeklilerin fiilen emekli olamadığı ifade edilebilir.

"Engelli Bakım Emeği" kapsamında kadın emeği sömürüsü de Türkiye'de bir tür emek sömürüsü olarak ele alınmalıdır. Çoğunluğu kadın olan yaklaşık 586 bin kişi aylık 5 bin TL civarında bir ödenekle evde bakım işi yapmaktadır. Bu kişiler TÜİK hesaplamalarında işsiz sayılmamakla birlikte sosyal güvenlik primleri ödenmediğinden emekli de olamamaktadır. Ayrıca eve bağımlı kalmak durumunda oldukları için dışarıda gelir getirici bir işe gitmeleri de mümkün değildir. Ev dışında gelir getirici bir iş yapanların ise tespit edilmeleri durumunda ödenekleri kesilmektedir. Bu durumda on yıllarca emek veren kişiler herhangi bir gelir ve birikim imkanına kavuşmadan ömürlerini vermektedirler. Konu hakkında gerekli kanuni düzenleme yapılmalı ve belirli bir süre bu alanda hizmet veren kişiler toplu ödeme, kıdem tazminatı veya özgün bir emeklilik koşulu oluşturulmalıdır.

"Özel Sektör Eğitim ve Sağlık Kuruluşlarında Öğretmen ve Sağlık Emekçilerinin Emek" sömürüsü iktidarın özelleştirme ve emeği değersizleştirme siyasetinin bir sonucudur. Yüzbinlerce öğretmen yıllarca çok düşük ücretlerle, iş güvencesi olmadan, sigortasız ve her anlamda kayıt dışı bir şekilde özel eğitim kurumlarında çok uzun çalışma saatleri ile sömürülmektedir. Eğitim ile istihdam arasında var olan doğal ilişkinin her geçen dönem aşındığı bu rejimde özel eğitim adı altında emekçilerin bu şekilde sömürülmesinin önüne geçmek için denetim faaliyetleri arttırılmalı, kayıt dışılık önlenmeli ve eğitimin kamusal kurumlarda güvenceli çalışanlar eliyle verilmesi amacıyla bir geçiş programı uygulanmalıdır. Bu koşullarda aile, öğrenci ve kurum karşısında emeğini korumaya ve geçimini sağlamaya çalışan yüzbinlerce emekçi mobbing ve sömürü altında bir yaşam sürmektedir.

Sağlık alanında da devam eden özelleştirme politikaları ve işsiz sağlık emekçilerinin sistematik bir şekilde arttırılması özel sektör sağlık işletmelerine sömürü alanı açmaktadır. Birçok sağlık emekçisi asgari ücret veya altında ücretlerle uzun çalışma saatleri ile çalışmak zorunda kalmaktadır.

2.2-) TÜRKİYE EKONOMİSİNDE TEKELLEŞME VE SERMAYE KARLILIĞI

Tekelci Kapitalizm

"Sermayenin akışını, dolambaçlı patikalarını, davranışlarının tuhaf mantığını kavramak, içinde yaşadığımız koşulları anlamak açısından hayati önem taşır. Kapitalizmin başlangıç yıllarında her soydan ve boydan siyasal iktisatçı bu akımları kavrayabilmek için çaba gösteriyordu; bunun sonucunda, kapitalizmin nasıl işlediğine dair eleştirel bir değerlendirme belirmeye başlamıştı. Oysa son zamanlarda bu tür eleştirel bir kavrayışa sırtımızı dönmüş bulunuyoruz. Bunun yerine, sofistike matematiksel modeller geliştiriyoruz, sonsuza dek veri analizi yapıyoruz, hesap çizelgelerimizi dikkatle irdeliyoruz, ayrıntıları ince ince araştırıyoruz ve nihayet sermaye akışı konusunda sistemik bir kavrayış olasılığını makaleler, raporlar ve öngörüler yığını altında gömüyoruz."[11] diyerek *Sermaye Muamması* adlı eserine giriş yapan David Harvey'in, sermayenin izini süren yolculuğu için klasik bir durak arayacaksak "tekelci kapitalizm" durağına uğramadan geçemeyiz.

Paul Sweezy, Paul Baran ve Harry Magdoff *Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı* adlı eserlerinde, gelişmesinin belli bir aşamasında rekabetçi kapitalizmin niçin ve nasıl tekelci kapitalizme dönüştüğünü, bu dönüşümün de sistemin işleyişi üzerine nasıl etki yaptığını anlatırlar. Marx'a atıf yaparak, sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesini, anonim şirketlerin merkezileşmede temel bir araç olarak kabul edildiğini, karteller, tröstler ve şirket birleşmeleri yoluyla rekabeti bilinçli olarak kontrol altına alma eğilimini güçlendirdiklerini, bankaların hisse senedi ve tahvil yoluyla anonim şirketlerin kuruluşunda tekelleşme sürecindeki itici rollerine dikkat çekerler. Sonunda da Lenin'in meşhur "finans kapital"i tanımlarken kullandığı "üretimin yoğunlaşması, bundan doğan tekeller, bankalarla endüstrinin birleşmeleri veya içiçe geçmeleri" analizinin altını kırmızı kalemle çizerler. Bu köşeleri oluşturulan tanım ve kavramsallaştırmalar, tarih boyunca birçok iktisatçının sayfalar dolusu tartışmasına neden olsa da tıpkı yerkürenin çekirdeği misali halen bir kor olarak bu tartışmaların ortasında durmaya, her tartışmaya bazen geniş bazen dar da olsa bir çerçeve sunmaya devam etmektedir.

Sermayenin izini sürmeye devam ederken diğer bir durak da Ernest Mandel'in *Geç Kapitalizm* eseri olabilir. Burada Mandel detaylı olarak tekelleşmenin ölçeğini belirleyen

[11] David Harvey, *Sermaye Muamması: Kapitalizmin Krizleri*, çev. Sungur Savran, Sel Yayınları, İstanbul, 2019, s.7-8

başlıca faktörün, sermayenin uluslararası düzeyde merkezileşmesi, iç içe geçmesi ve yoğunlaşması olduğunu ifade eder. Bunun merkezi komuta gücü ya da üretim araçları üzerindeki kontrolün merkezileşmesi anlamına geldiği ve merkezileşmiş özel mülkiyet yapılarını ortaya çıkardığı tezini savunur. Mandel, bu yapıları kısaca şöyle tarif eder: "Söz konusu mülkiyet yapıları genellikle iki biçimde gelişir. Farklı uluslara ait tekelci kapitalistlerin şirketleri veya büyük işletmeleri bir tek emperyalist grubun denetimi altında bir araya gelirler ya da büyük kapitalist işletmeler ve emperyalist şirketler tek bir kapitalistin denetimi altına girmeksizin ayrı bir uluslararası veya uluslarüstü şirket içinde birleşirler. Bu ilişkinin geç kapitalizmdeki somutlanma şekilleri arasında başlıcası çok uluslu şirket formudur."[12]

Türkiye'de Tekelleşme Eğilimi

Türkiye'de tekelci büyük burjuvazinin (finans kapitalin) egemenliği ne zaman belirginlik kazanmıştır diye sorulsa, hiç duraksamadan "TÜSİAD kurulduğunda" diye yanıt verilebilir. 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası'ndan yalnızca birkaç hafta sonra faaliyete geçen bu dernek, o tarihten bu yana Türkiye'de toplumsal değişimin en önemli aktörlerinden biri olagelmiştir. 12 Mart dönemi, daha doğrusu 1968-73 arası yıllar, TÜSİAD'ın kuruluşunun yanı sıra bir yandan da Türkiye'de büyük sermaye kesiminin hızla "holdingleştiği" bir zaman dilimiydi. Egemenliğini 1970 yılı civarında netleştiren Türkiye finans kapitali, aynı zamanda "holding" tarzı organizasyonu da tercih etmişti. Finans kapitalin ana örgütü olan TÜSİAD'ın kuruluşu ve TÜSİAD çatısı altında birleşen holdinglerin oluşumu, Türkiye'de kapitalizmin belirli bir gelişme düzeyine ulaşmış olmasının sonucuydu. Zira 1950'lerin ikinci yarısından itibaren belirginleşen ve 1960'lı yıllarda planlı bir biçim kazanan iç pazara dönük kapitalist sanayi üretimi bu dönemde faaliyete geçen sanayi işletmelerinin kısa sürede satış-pazarlama teşkilatlarını oluşturarak tekel haline gelmelerine yol açmış, 1960'ların sonlarında Türkiye'de birçok sektörde tekelci denetim kurulmuştu.[13]

Korkut Boratav Türkiye sermayesinin karakterini tarif ederken, "Devletin rolünün dolayımsız sonuçlarından biri olan bir diğer gerçek de sermayenin sanayi, ticari, mali kesimler olarak ayrımından ziyade, bu alanların tümünde faaliyet gösteren, ağırlıklı olarak sanayi sermayesinin nicel ve/veya sürükleyici olduğu, uluslararası sermayeye entegre tekelci bir yapı" ifadesine yer verir.

---

[12] Ernest Mandel, *Geç Kapitalizm*, çev. Candan Badem, Versus Yayınları, İstanbul, 2013, s. 324-325

[13] devrimcimarksizm.net /ozgur-ozturk-turkiye-finans-kapitalinin-disa-acilmasi

2000'li yıllara geldiğimizde Türkiye kapitalizmi finansal serbestleşmeyle küresel sisteme entegre olmuştur. "1980'den itibaren kamunun pek çok alandan geri çekilmesi ulusal ve uluslararası büyük sermayeye bu alanlara el koyma, faaliyet yürütme, finansal sisteme müdahale etme imkânı tanımıştır. Büyük sermaye tekelci piyasa koşullarında kârlılıklarını belli oranlarda tutabilmiştir ve yeni meta alanlarının oluşumuna öncelik vererek tekelci fiyatlandırma olanakları sayesinde kâr oranlarını yükseltebilmiştir. DTÖ, IMF ve Dünya Bankası hakimiyetinde ilerleyen bu dönem 2000'lerden itibaren büyük ölçekli özelleştirme programlarıyla büyük sermayenin hükümranlığını kökleşmiştir. Sermayenin küresel hareketliliği tekelleşmeye ivme kazandırarak Türkiye'deki sermaye kompozisyonunu şekillendirmeyi sürdürür."[14]

Türkiye'de tekelleşmeyi açıkça görebilmek için Rekabet Kurumu'nun Birleşme Devralma Raporları'na bakmak gerekir. 2024 yılında bildirilen 311 adet birleşme ve devralma işleminin toplam değeri 17 trilyon 408 milyar TL'dir.

İşlem gruplandırmasına göre tarafların Türkiye'den olduğu 75, uluslararası şirket olduğu 7, Türkiye'den ve uluslararası olduğu 49 adet işlem gerçekleşmiştir. 6 özelleştirme işleminin değeri 31 milyar 362 milyon TL'dir. Hedef şirketin Türkiyeli olduğu 131 birleşme ve devralma işleminin değeri 191 milyar 917 milyon TL'dir. Uluslararası sermaye 47 ayrı işlemde Türkiyeli şirketlere yatırım yapmıştır.

Kaynak: Rekabet Kurumu, Ekonomik Analiz ve Araştırma Dairesi hesaplamaları

[14] https://www.evrensel.net/yazi/98051/turkiye-kapitalizminin-tekellesme-egilimi-ve-siyasal-yansimalari

Yukarıdaki tabloda görüleceği gibi Rekabet Kurumu verilerine göre son 10 yılda (2024'e kadar) 2 bin 500 adet şirket satın alma ve birleşmesi gerçekleşmiştir. Birleşme ve devralma işlemlerinde son 12 yıla ait ortalama işlem bedeli değeri ise 46 milyar TL'dir. Özelleştirmeleri dışarıda tuttuğumuzda her yıl ortalama 6 milyar dolarlık şirket satın alma ve birleşmelerinde sermaye hareketliliği olduğu görülebilir.

Sermayenin üzerindeki komuta gücünün uluslararasılaşması, sermayenin fiili merkezileşmesi her zaman ya bir ülkeden ötekine ya da bir ulusal sermaye sahipleri grubundan birkaçına mülkiyet transferi anlamına gelir. Burada da eşitsiz ve bileşik gelişim yasası hüküm sürer. Tekelleşme bu nedenle ekonomik düzeyle sınırlı bir olgu değildir. Bağımlılık ilişkileri, yeni tip sömürge pratikleri, ulus üstü kurum ve organizasyonların tahakkümü, yeni ekstraktivizm gibi siyaseti ve toplumsal yaşamı doğrudan etkileyen boyutlara da sahiptir. [15]

Tekelleşmenin artması ve tekellerin maliyetleri düşürmek üzere aldıkları önlemler, ezilenlerin, emekçilerin ve işçi sınıfının önüne ağır bir fatura çıkarmaktadır.

Tekelleşmiş sektörlerdeki birkaç büyük şirket, ücretlerin belirlenmesinde tek taraflı güç kazanmakta, işçilerin alternatif iş bulma imkanları sınırlanmakta, sendikal örgütlenme zorlaşmaktadır. Bunu düşük ücret politikaları, taşeronlaştırma ve esnek çalışma izlemektedir. Bölgesel eşitsizlikleri ve kent yoksulluğunu artıran etkilerini de göz ardı etmemek gerekir. Bu iktisadi güç, aynı zamanda siyasal güce de dönüşmekte veya siyaseti doğrudan etkileyerek vergi afları, teşvik paketleri ve özelleştirmeler yoluyla gücüne güç katmaktadır.

Kısaca, Türkiye'de sermayenin tekelleşmesi, emek üzerindeki yapısal baskıyı artıran, ücretleri, hakları ve yaşam koşullarını olumsuz etkileyen, devlet politikalarını sermaye lehine kaydıran bir süreçtir. Bu nedenle tekelleşmenin artması yalnızca ekonomik bir mesele değil, aynı zamanda sınıf mücadelesinin güç dengelerini değiştiren politik bir olgudur.

Türkiye'de Sermaye Karlılığı

Marksist iktisat kuramı, kar oranını doğrudan doğruya kapitalist sömürü ilişkilerine bağlar ve iktisadi artığın uzantısı olarak hesaplar. Marx, *Ücret Fiyat Kâr* adlı eserinde, artı-değerin kârın da faizin de rantın da kaynağı olduğunu belirtir. Artı-değer nasıl artı-emeğin ürünü

[15] https://www.evrensel.net/yazi/98051/turkiye-kapitalizminin-tekellesme-egilimi-ve-siyasal-yansimalari

olarak üretim alanında doğuyorsa, artı-değerin dönüşmüş biçimi kâr da üretim alanında doğar. İşçiler ne kadar uzun süre çalışıp ne kadar çok üretirse, ücretler ne kadar düşerse, emek maliyetlerinden ne kadar tasarruf edilirse, patronların kârları da o kadar artar.[16]

Kapitalist toplumlarda üretimin ve istihdamın özel sektörün yatırımları sonucunda oluşması, bir sınıf olarak sermayeyi ayrıcalıklı bir konuma sokar. Zira sermaye ancak kar ettiği için yatırım yapacağından, siyasi iktidarlar için iktidarda kalmanın koşulu sermayenin karlılığını sağlamaktır. Bütçe kaynaklarının toplanması ve bölüşümü sorunu gündeme geldiğinde, toplanan kaynakların halkın/emekçilerin ihtiyaçları doğrultusunda bölüştürülmesi talep edildiğinde, kaynakların denetimini elinde tutanlar, bunun için yeterli kaynağın olmadığını iddia ederler. Ancak söz konusu olan patronların talepleri olduğunda, devlet hazinesinin kapıları ardına kadar açılır, emekçi halklara gelince sınırlı olan bütçe kaynakları patronlar için adeta seferber edilir. Başka bir ifadeyle kapitalizmde, sermayenin çıkarlarının belirleyici ve başat olduğu koşullarda, ekonomik hedeflerin ve bütçenin sermaye sınıfının ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulması kural haline gelir.

Türkiye ekonomisine ve sermaye karlarına bu çerçeveden baktığımızda İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl açıkladığı "En Büyük 500 Sanayi Kuruluşu"nun yıllara göre kârlılık oranları incelenebilir.

Kârlılık göstergelerinden birisi olan faaliyet kârlılığı oranı, 2012 yılından 2023 yılına kadar olan dönemde istikrarlı bir artış göstererek 5,5'ten 12,5'e çıkmış, sermaye karları sadece 2024'te küçük bir düşüş yaşamıştır.

Faiz, amortisman ve vergi öncesi kârlılık (FAVÖK) oranı 2012-2023 arası dönemde sürekli artarak 11,8'den 15,7'ye yükselmiştir. 2024'te ise FAVÖK kârlılığı oranı 2,9 puan düşüşle yüzde 15,7'den yüzde 12,8'e gerilemiş gibi görünse de toplamına baktığımızda rakamın yüzde 12,1 ile artış göstererek 1,2 trilyon TL'den 1,3 trilyon TL'ye yükseldiği görülmektedir. Her ne kadar sermaye sahipleri bu artışı "zayıf" olarak göstermeye çalışıp kendilerinin büyük zararlar ettiklerini iddia etseler de bunun yoksulluk ve ekonomik kriz altında ezilen halklar için bir anlam ifade etmeyeceği açıktır.

İSO 500 çalışmasında, 2024 yılında üretimden satışlara göre en büyük kuruluş, 651,6 milyar lira ile uzun yıllardır olduğu gibi yine TÜPRAŞ oldu. İkinci sırada 356 milyar lira ile

[16] https://www.isigmeclisi.org/21041-ucretli-emek-ve-sermaye-turkiye-de-sinif-savaslari-kansu-yildirim

Ford Otomotiv Sanayi A.Ş., üçüncü sırada da 201,6 milyar lira ile Star Rafineri A.Ş. yer almıştır.

Aynı şekilde Türkiye ekonomisinde özellikle son yıllarda bankaların karlarında da devasa artışlar olmuş, kar rekorları kırılmıştır. Son açıklanan verilere göre, Türkiye'nin en büyük 10 bankasının 2025 yılının 9 ayı itibarıyla aktif büyüklüğü geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 40,3 üzerinde artarak 35,4 trilyon liraya ulaştı. Geçen yıl Ocak-Eylül döneminde en büyük 10 bankanın aktif toplamı 25,2 trilyon lira düzeyindeydi. Yılın 9 ayında en yüksek kar elde eden banka 113,7 milyar lira ile Ziraat Bankası oldu. Karlılıkta Garanti BBVA 84 milyar lirayla ikinci, Türkiye İş Bankası 44 milyar lirayla üçüncü, VakıfBank 42 milyar lirayla dördüncü ve DenizBank 40,5 milyar lirayla beşinci oldu. Karlılık bazında bu bankaları sırasıyla, 38,9 milyar lirayla Akbank, 37,8 milyar lirayla Yapı Kredi, 34 milyar lira ile QNB Bank, 29,4 milyar lirayla Kuveyt Türk ve 20,2 milyar lirayla Halkbank izledi.

Bu dönemde karını en fazla artıran banka yüzde 125,6'yla Ziraat Bankası oldu. Bu bankayı, yüzde 87,4'le Garanti BBVA, yüzde 80,1'le Halkbank, yüzde 68,8'le Yapı Kredi, yüzde 54,2'yle VakıfBank takip etti. Bu yılın Ocak-Eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre karını Türkiye İş Bankası yüzde 26,9, QNB Bank yüzde 24,7, Kuveyt Türk yüzde 20,6, DenizBank yüzde 19,6, Akbank yüzde 17,4 artırdı. Böylece Türkiye'nin en büyük 10 bankası, 2025'in ilk 9 ayında 484 milyar 499,8 milyon lira net dönem karı elde etti ve ilgili bankaların toplam karı önceki yıla kıyasla yüzde 57 artış gösterdi.

İşte bu sürekli yükselen karlılık tablosuna karşın Türkiye'de ücretlerin düşürülmesi ve artışının baskılanması, patronlar açısından bir beka sorunu haline gelmiştir. "Enflasyonla mücadele" politikaları, talebi kısarak enflasyonu düşürmekten ziyade, ücretlerin ortalama seviyesini düşürmeye odaklanmış, ucuz emek-ucuz meta döngüsünde asgari ücretin ortalama ücrete dönüşmesine neden olmuştur.

Türkiye ekonomisinin sermayenin kârlılığını önceleyen ve geniş halk kesimlerinin yaşam koşullarını sistematik biçimde zayıflatan bir birikim rejimine doğru hız kesmeden ilerlediğini görmek mümkündür. Bu "ilerleme", yalnızca iktisadi göstergelerde değil, sınıflar arasındaki güç ilişkilerinde de derin bir yeniden yapılanmaya yol açarak, işçilerin, emekçilerin, ezilenlerin aleyhine, sermayedarların lehine bir sistemin gün geçtikçe güç kazanmasına ve kurumsallaşmasına yol açmaktadır. Devasa kârlar ve hiper-sömürünün egemen olduğu bir düzende emekçiler nefessiz bırakılmakta, her gün işyerlerinde amansız bir sınıf mücadelesi verilmektedir. Sadece ücretlerin baskılanmasıyla sınırlı olmayan bu saldırı dalgası sermayenin

toplumsal egemenliğini tam ve kusursuz inşa etmek amacıyla emekçilere, ezilenlere ve işçilere dönük, hakları gün be gün tırpanlayan bir siyasal-hukuksal muhteva da kazanmaktadır.

2.3-) GELİR DAĞILIMI VE SERVET EŞİTSİZLİKLERİ

Türkiye'de enflasyon başta olmak üzere işsizlik, güvencesiz istihdam, ucuz emek, cari açık, gelir dağılımı ve vergi adaletsizliği gibi ekonomik sorunlar her geçen gün daha da büyüyerek çözümsüz bir hal almıştır. Türkiye'de AKP'nin ekonomi politik tercihlerinden dolayı emekçi sınıfın milli gelirden aldığı pay her geçen gün erirken, yoksullaşma ve bireysel borçluluk artarken bankalar ve şirketler kar rekorları kırmıştır. Son yıllarda ülkede servet ve gelir dağılımı yoksullar aleyhine iyiden iyiye bozulurken, emekçi sınıf en temel ihtiyaçlarını dahi borçlanarak karşılamak zorunda kalmaktadır. AKP iktidarının "ekonomi büyüyor" söylemlerinin gölgesinde gelir dağılımı adaletsizliği ve servet eşitsizliği giderek artmış, yapısal sorunlar kronik bir hal almıştır.

2025 yılı verileri, Türkiye'de servet dağılımının az sayıdaki birey lehine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. BDDK verilerine göre, hesaplarında 1 milyon lira ve üzeri varlığı bulunan kişi sayısı 2 milyon 367 bin 312'ye yükselmişken, bu kesimin toplam serveti 17 trilyon lirayı aşmıştır. Buna rağmen geniş toplum kesimlerinin serveti reel olarak gerilemiş, orta sınıfın serveti ise yaklaşık yüzde 21 erimiştir. TCMB tarafından yayınlanan Finansal İstikrar Raporu'ndaki analiz Eylül 2025 yılına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Eylül 2025 sonu itibarıyla tüketici fiyatları enflasyonu yüzde 33,29 olmuştur. Buna karşı hane halkının, yani bireylerin borçları yüzde 46,9 artış gösteriştir. Finansal varlıklarındaki yükseliş ise yüzde 44,5'i bulmuştur. Yani borçluların borçları, tasarruf sahiplerinin yatırımları reel anlamda artış göstermiştir. Borçlular daha fazla borçlu, varlık sahipleri daha zengin hale gelmiştir.

Günümüzde ücretli çalışanların ve emeklilerin alım gücü tarihi seviyelerde çökmüş durumdadır. Asgari ücret bugün itibariyle açlık sınırının 7 bin 724 lira altında kalmış, çalışan nüfusun dörtte üçü açlık riski altında yaşamaya mecbur bırakılmıştır. Ayrıca emeklilerin önemli bir kısmı 16 bin 881 lira gelirle yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. Türk-İş verileri açlık sınırının 30 bin liraya, yoksulluk sınırının 97 bin 159 liraya ulaştığını gösterirken, bütçe teklifinde emekçilere yapılması düşünülen yüzde 20-25 zam oranı gerçeklikten kopuk, gelir adaletsizliğini arttıracak bir tercih olacaktır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre, 20 milyon yurttaş sosyal yardımlarla yaşamını sürdürmekte olup, bu yardımların "şartlı" hale

getirilmesi, yoksulluğun siyasal kontrol aracına dönüştürüldüğünü göstermektedir. Sosyal yardım politikaları, ihtiyaca değil, itaate dayalı hale getirilmiştir.

Ekonomik politikaların doğrudan sonucu olarak toplumda çok boyutlu bir çürüme yaşanmaktadır. Genç işsizliği kritik eşikleri aşmış, NEET oranı yüzde 26'ya ulaşmıştır. Kadınlar çalışma hayatından dışlanmış; genç kadınlarda geniş tanımlı işsizlik yüzde 48,9'a yükselmiştir. İşçileştirilmiş çocuk sayısı artmış; 2025 yılında 85 çocuk iş cinayetinde yaşamını yitirmiştir. Denetimsizlik nedeniyle iş yerlerinde yaşanan facialar ve halk sağlığının çöküşü, ekonomik politikanın ölümcül boyutlara ulaştığını göstermektedir. Bu veriler, Türkiye'de ekonomik krizin yalnızca finansal değil; aynı zamanda toplumsal, kültürel ve ahlaki bir krize evrildiğini de ortaya koymaktadır.

İktidarın Tercihleri Emekçileri Çalışan Yoksullar Haline Getirdi

Türkiye'de emekçi ve emekliler başta olmak üzere yurttaşların önemli bir kısmı ciddi bir alım gücü krizi yaşamakta, en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamamaktadır. Durumun vahametini iktidar tarafından manipüle edilen TÜİK verileri de doğrulamaktadır. TÜİK'in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasına göre, Türkiye'de en az 17 milyon 821 yurttaş en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak kadar yoksul durumdadır. Ayrıca Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve çeşitli uluslararası raporlara göre, gelir ve servetin büyük bir kısmı nüfusun küçük bir kesimi tarafından kontrol edilmektedir. En zengin yüzde 20'lik kesim, 2024 yılı verilerine göre toplam gelirin yüzde 48,1'ini alırken, en yoksul yüzde 20'lik kesim ise toplam gelirin sadece yüzde 6,3'ünü elde etmektedir. GINI katsayısı gelir eşitsizliğini ölçen bir endeks olup, 2024 yılında 0,413 olarak belirlenmiştir. Yine en zengin yüzde 1'lik kesim Türkiye'deki toplam servetin yüzde 42,04'üne sahipken en zengin yüzde 5'lik kesim toplam servetin yüzde 59,2'sini kontrol etmektedir. En zengin yüzde 10'luk kesim ise toplam servetin yüzde 69,8'ine sahiptir. Bu veriler, Türkiye'de gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliğin vardığı boyutları açıklıkla ortaya koymaktadır. En zengin kesim, toplam gelirin ve servetin büyük bir kısmını kontrol ederken, geniş bir nüfus kesimi daha düşük gelir ve servet seviyelerinde yaşamaya çalışmaktadır. Veriler 2025 yılı Türkiye'sinde gelir ve servet dağılımının çarpıklığını ve ülkedeki ekonomik eşitsizliğin boyutlarını gözler önüne sermektedir.

TÜİK tarafından Aralık ayının ilk günü 2025 yılı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) üçüncü çeyrek verileri açıklandı. Verilere göre, geçen yılın eş dönemine göre işgücü ödemeleri yüzde 41,1 "net işletme artığı/karma gelir" ise yüzde 43,5 artmıştır. Emek kesiminin milli

gelirden aldığı payı gösteren işgücü ödemelerinin cari fiyatlarla Gayrisafi Katma Değer içinde geçen yıl üçüncü çeyrekte yüzde 35 olan, bu yıl aynı ikinci çeyrekte yüzde 38,4'e yükselen payı, üçüncü çeyrekte tekrar yüzde 35'e gerilemiştir. Sermaye kesiminin milli gelirden aldığı payı gösteren net işletme artığı/karma gelirin geçen yıl üçüncü çeyrekte yüzde 46,9 olan, bu yıl ikinci çeyrekte yüzde 41,3'e inen payı ise üçüncü çeyrekte yüzde 46,7'ye yükselmiştir. Veriler bize emekçi yoksulluğunun ve gelir dağılımı adaletsizliğinin artık resmi verilerle dahi gizlenemediğini göstermektedir. İktidarın ekonomi-politik tercihleri emekçiden sermaye sınıfına kaynak aktarma üzerine kurulmuştur.

Sıralı %20'lik gruplar itibarıyla yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin dağılımı (%), 2015-2024

Anket yılı	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gelir referans yılı	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
İlk %20 (En düşük)	6,1	6,2	6,3	6,1	6,2	5,9	6,1	6,0	6,1	6,3
İkinci %20	10,7	10,6	10,7	10,6	10,9	10,6	10,8	10,4	10,2	10,4
Üçüncü %20	15,2	15,0	14,8	14,8	15,2	14,9	15,1	14,7	14,3	14,6
Dördüncü %20	21,5	21,1	20,9	20,9	21,4	21,1	21,3	20,9	20,6	20,7
Son %20 (En yüksek)	46,5	47,2	47,4	47,6	46,3	47,5	46,7	48,0	48,7	48,1

https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2024-53712

DİSK/Genel-İş Araştırma Dairesi'nin hazırladığı "Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Raporu"na göre Türkiye, Avrupa ülkeleri içinde gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu ülke konumundadır. Enflasyon, yoksulluk, gelir adaletsizliği ve borçluluk gibi başlıkların ölçü alınarak hazırlanan rapor değerlendirmesine göre Türkiye'de her 10 kişiden 2'sinin yoksul her 10 kişiden 6'sının borçlu olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye iktidarın tercihleri dolaysıyla günümüzde yoksulluk oranı yüzde 21,2'ye yükselirken, yoksulluk sınırı 2014 yılına göre tam 14,5 kat artış göstermiştir. 2014'te 6 bin 665 TL olan yoksulluk sınırı 2025 yılı kasım ayında 97 bin 459 liraya kadar çıkmıştır. Bu artış,

özellikle, 2022 sonrası dönemdeki yüksek enflasyonun etkisiyle hızlanmıştır. Yoksulluk sınırı 2022'de 21 bin 296 TL iken 2023'te 38 bin 531 TL'ye, 2025'te 97 bin 159 liraya kadar çıkmıştır.

Düşük asgari ücret, ağır vergiler ve adaletsiz gelir dağılımı çalışan yoksulluğunu her geçen gün artırmaktadır. 2024 yılında Türkiye'de çalışanların yoksulluk oranı yüzde 10,7 civarındadır. Bu da gelir dağılımı adaletsizliğinin geldiği boyutu ortaya koyan bir başka veridir. Yurttaşlar çalıştıkları halde yoksulluk girdabından çıkamamaktadırlar. Yani Türkiye'de milyonlarca yurttaş, çalışıp emek vermesine rağmen kendisini ve ailesini geçindirebilecek bir ücrete ve insanca yaşam koşullarına bile sahip olamamaktadır. 2025'in Kasım ayında ise açlık sınırı 29 bin 828 lira iken yoksulluk sınırı 97 bin 159 liraya çıkmış aynı dönemde asgari ücret sadece 22 bin 104 lirada kalmıştır. Yani bir ailede yoksulluk sınırına ulaşabilmek için bile en az beş asgari ücretlinin olması gerekmektedir. Durum bu kadar vahim bir hal almıştır. Aynı dönemde en düşük memur maaşı 50 bin 503 TL, en düşük memur emekli aylığı ise 22 bin 671 lira seviyesinde kalmıştır.

TÜİK istatistiklerine göre, nüfusun sadece yüzde 39,1'i borçlu durumda değildir. Konut masrafı dışındaki giderler nedeniyle 2024 yılında kurumsal olmayan nüfusun yüzde 60,9'u borçlu hale gelmiştir. Halkın yüzde 12,5'i ise borçlarını ödemekte zorlanmaktadır. Yine her 10 çocuktan 4'ü yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındadır. 2024 yılında 18 yaşından küçük çocukların yüzde 38,9'u yoksul ya da sosyal dışlanma riski altındadır. Toplam yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında olanların oranı ise yüzde 29,3 olarak ölçülmüştür.

Eurostat verilerine göre ise AB ülkelerinin ortalama GINI katsayısı 0,344 iken Türkiye'de bu oran 0,461'dir. Türkiye'de en zengin yüzde 20'lik grup en yoksul yüzde 20'lik grubun yaklaşık 9 katı fazla gelir elde etmektedir. Nüfusun en varlıklı ve en düşük gelirli yüzde 10'luk dilimleri arasında 12,3 kat fark söz konusudur. Türkiye'de en yüksek yüzde 10'luk grubun kişi başı geliri 55 bin 330 dolar iken en düşük yüzde 10'un geliriyse 4 bin 159 dolar dolayındadır. Bu fark yalnızca gelir düzeyini değil, yaşam standartları, sağlık, eğitim ve tüketim imkanları gibi sosyal hizmetlere erişimi de derinden etkileyen bir faktördür. Eşitsizlik sadece gelir farkıyla da sınırlı değildir aynı zamanda bölgesel farklılıklar (özellikle kırsal ve şehir merkezleri arasındaki fark), eğitim düzeyindeki değişiklikler, hane halkı fert sayısı gibi etkenler düşük gelir grubunun koşullarını daha da zorlaştıran faktörler arasındadır.

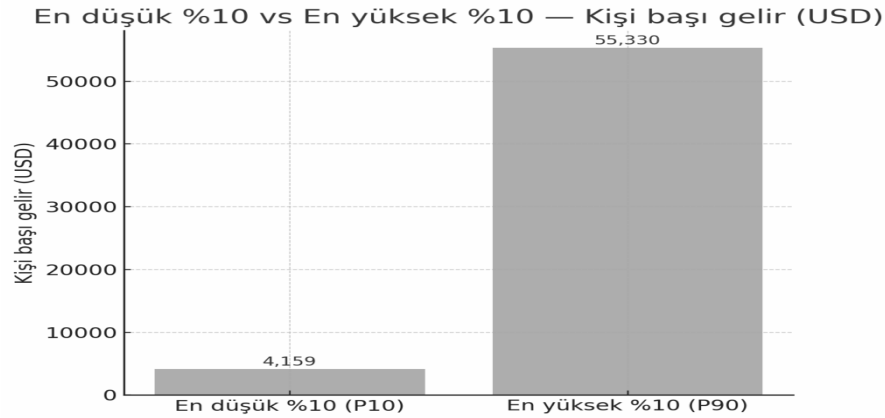

En zengin yüzde 10 toplam gelirden aldığı pay açısından alt gelir gruplarına göre görece çok daha yüksek durumdadır. Bu da mevcut kaynakların büyük kısmının üst gelir grubuna aktarıldığını göstermektedir.

Gelir dağılımındaki eşitsizlik maliye politikasında da sürdürülmektedir. Geliri yalnızca yaşamını idame ettirmeye yeten yurttaşların geliri yüzde 27'lik vergi dilimine çekilirken, faiz ve sermaye gelirleri üzerinden milyonlar kazanan sermayenin ödediği kurumlar vergisinin tahsilat oranı giderek düşmektedir. Bu tablo, vergi sisteminin adaleti sağlama işlevi değil, sınıfsal ayrım mekanizması işlevi gördüğünü açıkça göstermektedir. Diğer yandan bireysel borçluluk ekonomik bir yaşam biçimine dönüştürülmüş, 42,4 milyon yurttaş kredi kartı borcu altına sokulmuş, toplam kart sayısı 460 milyona yaklaşmış, yurttaşların yüzde 52'si gelirinin en az yarısını borç ödemeye ayırmak zorunda kalmıştır. Bu durum, piyasa işleyişinin değil, borçlandırma rejiminin sistematik bir devlet politikası haline geldiğini ortaya koymaktadır.

2026 Bütçesi, yurttaşın refahını artıracak hiçbir somut hedef içermemektedir. Enflasyon hedefi yüzde 16 olarak ilan edilirken, halihazırda yüzde 60'lara varan hissedilen enflasyon yok sayılmakta, buna karşın faiz ödemeleri için başlangıç ödeneğinde yüzde 40'lık artış yapılmaktadır. Bu tercih, iktidarın bütçeyi bir ekonomik program olmaktan çıkarıp, servet transferinin aracı haline getirdiğini göstermektedir. Kur Korumalı Mevduat sisteminin sonucu olarak oluşan 60 milyar doları aşan kamu yükü, yurttaşın sırtına yüklenmiş, Merkez Bankası bilançosu toplumdan gizlenen zararlarla şişirilmiştir. Bu tablo kriz yönetiminin değil, krizin idamesinin bilinçli bir tercihe dönüştüğünü göstermektedir.

Türkiye Dolar Milyoneri Artış Sayısında Dünya Rekoru Kırdı

Bir ekonomide büyüme önemli bir parametre olsa da büyüme sonunda ortaya çıkan artı-değerin nasıl pay edildiği çok daha önemli bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. AKP'nin yıllardır sadece sermayeyi gözeten tercihleri halihazırda var olan eşitsizlikleri daha da derinleştirmiş, gelir uçurumunu arttırmıştır. Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu derin sosyoekonomik kriz, gelir dağılımındaki adaletsizliği belirgin biçimde artırarak ülkeyi Avrupa'nın en yüksek gelir eşitsizliğine sahip ülkesi konumuna getirmiştir. Milli gelirin geniş toplum kesimlerine yeterince yansımaması, zenginlerle yoksullar arasındaki uçurumun hızla büyümesine ve orta sınıfın giderek erozyona uğramasına yol açmaktadır. Avrupa'da benzeri görülmeyen bu düzeydeki GINI katsayısı yalnızca ekonomik kırılganlığı derinleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumsal ve siyasal istikrarsızlık risklerini de ciddi ölçüde artırmaktadır. Ülke bu anlamda tarihin en riskli zamanlarını yaşamaktadır.

Türkiye'de en üst gelir dilimine düşen 8,8 milyon kişinin refah düzeyinin Almanya, Belçika, Avusturya gibi gelişmiş Avrupa ülkelerinin ortalama kişi başı gelirlerini geçmesi dikkat çekmektedir. Türkiye'nin en yüksek gelir grubundaki kesimi, kişi başı gelir açısından Belçika ve Avusturya ile aşağı yukarı benzer refah seviyelerinde yaşamaktadır. Türkiye'de yaşanan bu uçurum, ülke içerisinde "iki farklı Türkiye" görüntüsünü vermektedir. Bir tarafta durum bu iken diğer tarafta, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre, 20 milyon yurttaş sosyal yardıma mahkûm olarak yaşamaktadır.

Ayrıca TÜİK verilerine göre, Türkiye'de yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri 2024 yılında 187 bin 728 TL iken, İBBS 2. Düzey bölgeleri itibarıyla en yüksek olduğu bölge 257 bin 891 TL ile TR10 (İstanbul) bölgesi olmuştur. Bu bölgeyi 248 bin 285 TL ile TR51 (Ankara) bölgesi ve 225 bin 758 TL ile TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) bölgesi izlemektedir. En düşük yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri ise 91 bin 818 TL ile TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri) bölgesinde gerçekleşmiştir. Bu veriler de gelir dağılımı adaletsizliğinin bölgesel boyutunu ortaya koymaktadır. TÜİK'in bölgesel gelir verileri derin bir uçurum olduğunu göstermektedir. İstanbul'da kişi başına düşen gelir, Ağrı'dakinin 7,2 katıdır. Kürt nüfusun yoğun olduğu 11 ilde yoksulluk oranı, Türkiye ortalamasının iki katından fazladır.

İsviçre merkezli UBS Group AG'nin 2024 yılı Küresel Servet Raporu'na göre, dolar milyonerlerinin sayısı dünya genelinde yüzde 1,2 oranında -684 bin kişi- artış göstermiştir. Böylece 2024'te küresel çapta her gün neredeyse 2 bin yeni dolar milyoneri ortaya çıkmıştır. 56 ülkenin incelendiği raporda Türkiye ise dolar milyoneri sayısının en fazla arttığı ülke olmuştur.

Rapora göre, Türkiye yerel para cinsinden serveti en çok azalan ülke olmuştur. Fakat buna rağmen ülke dolar milyoneri artış sayısında dünya lideri olmuştur. Altın, döviz ve yüksek faiz milyonları yoksullaştırırken zenginlerin servetlerini daha da büyütmesini beraberinde getirmiştir. Geçen yıl Türkiye'de kişi başına servet yüzde 35'ten fazla artmıştır. Ancak reel olarak bakıldığında, yani enflasyondan arındırıldığında, kişi başı servetin yüzde 14,6 gerilediği görülmüştür. Dünyada milyoner sayısının artış hızı ortalama yüzde 1,2 iken Türkiye'de bu oran yüzde 8,4 olmuştur. Türkiye'de geçen yıl dolar milyoneri sayısı 7 bin kişi artarak 68 bine yaklaşmıştır. Buna karşılık raporda Türkiye'de medyan servetin geçen yıl yüzde 21'e yakın düştüğüne ve gelir dağılımında eşitsizliğin arttığına dikkat çekilmiştir.

Oxfam'ın 2024 "Eşitsizlikler Ülkesi" raporuna göre Türkiye'de en zengin iki Türk'ün serveti, en yoksul yüzde 30'un toplam servetine eşittir. Pandemi döneminde milyarderlerin serveti yüzde 300 artarken, asgari ücretle çalışanların reel geliri yüzde 30'dan fazla erimiştir. Yine Türkiye'deki 23 milyarder nüfusun en yoksul yarısından, yani 42 milyon kişiden daha fazla servete sahiptir.

Türkiye'de gelir ve servet eşitsizliği, sadece ekonomik değil aynı zamanda siyasi ve toplumsal bir sorundur. Resmi ve talimatlı TÜİK verileri dahi eşitsizliğin yapısal boyutunu ortaya koymaktadır. Uluslararası kuruluşların raporları ise Türkiye'nin eşitsizlikte dünya ölçeğinde kötü bir performans sergilediğini belgelemektedir. Eşitsizliği azaltmaya yönelik politikalar demokratikleşme, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kültürel hakların tanınması ile bütünsel bir çerçevede ele alınmalıdır.

Sonuç olarak AKP'nin izlediği politikalar, neticesinde Türkiye'deki gelir uçurumu giderek derinleşmiş ve bu durum beraberinde toplumsal adaletsizliğin derinleşmesine yol açmıştır. İktidarın yoksullukla mücadele adı altında sunduğu sosyal yardım ödemeleri gelir eşitsizliğini azaltmaktan ziyade yoksulluğu idare etmek üzerine inşa edilmiştir. O sebeple kamu kaynaklarının yoksullara, emekçilere, halklara, kadınlara, çocuklara, engellilere daha etkili bir şekilde yönlendirilmesi, servet vergilerinin artırılarak eşitsizliği azaltacak politikaların benimsenmesini, bölgesel gelir eşitsizliğinin azaltılması için bölgesel farklılıkların giderilmesine yönelik yatırımların artırılması ve bütün bunlar için de kapsamlı sosyal politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Böylece hem toplumsal adaletin sağlanması hem de toplumsal barışın güçlenmesinin yolu açılabilecektir.

DEM Parti olarak yıllardır gelir dağılımı ve servet eşitsizliklerinin sadece ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal adaletin ve eşitliğin temellerini tehdit eden bir sorun olduğunun

altını çizmekteyiz. Gelirin adil paylaşımı toplumsal barışın en önemli teminatıdır, bu yüzden de gelir eşitsizliğini azaltacak gerçek politikalar acilen uygulanmaya başlanmalıdır.

2.4-) TÜRKİYE'DE YAPISAL BİR SORUN OLARAK VERGİ ADALETSİZLİĞİ

Vergiler bir devletin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar/ortak yarar adına yurttaşlardan topladığı pay iken, aynı zamanda makroekonomi politikalara yön vermek amacıyla kullanılan önemli ekonomi politik araçlardır. Bu yönüyle vergi, modern devletin meşruiyetini belirleyen en temel toplumsal sözleşme araçlarından birisidir. Bunların yanı sıra vergiyi devlet ile yurttaş arasındaki siyasal ve ahlaki ilişki olarak tanımlamak da mümkündür. Ancak Türkiye'de bu ilişkinin yapısı çok uzun süredir bozulmuş durumdadır. Çünkü Türkiye'de vergi artık ortak sosyal ihtiyaçların veya yararın finansmanı için değil, sınıfsal iktidarın yeniden üretiminin ve kaynak aktarımının bir aracı haline getirilmiştir. O sebeple günümüz Türkiye'sinde vergi politikası gelir dağılımındaki uçurumu derinleştiren, emeği sömüren, sermayeyi koruyan bir yapıya bürünmüştür.

Günümüz ekonomi ilişkilerinde adaletin yerini etkinlik, eşitliğin yerini büyüme, kamusal yararın yerini ise piyasa disiplini gibi kavramlar almıştır. Bugün vergi sistemi, sermayeyi koruyan ve onu "ekonomik istikrarın temeli" olarak kutsayan bir anlayışla biçimlenmektedir. Bu anlayış, vergi adaletini "yatırım dostu vergi sistemi"ne feda etmektedir. Böylece hükümran güç/yasa yapan olarak konumlanan devlet yurttaşlarına karşı değil, sermayeye karşı sorumlu hale gelmektedir. Bu durumda da bütçenin sahibi verginin yükünü taşıyan halk değil, bütçeden nemalanan sermaye olmaktadır.

Bu yaklaşımların sonuçlarından birisi olarak ortaya çıkan vergi adaletsizliği sorunu da salt bir ekonomik sistem sorunu değil, aynı zamanda bir siyasal sistem sorunudur. Son zamanlarda Türkiye'de yurttaşlarda vergi tepkisi giderek yaygınlaşmaktadır. Yurttaşlar, adil olmayan bir devlete, adil davranma eğilimini kaybetmektedirler. O sebeple sosyal devletin yeniden inşasının bir yolu da vergi sisteminin adalet temelinde yeniden düzenlenmesinden geçmektedir. Kamu harcamaları, sosyal eşitliği ve insanca yaşamı öncelemediği sürece bütçeler adaletsizliği yeniden üreten metinler/belgeler olmaya devam edecektir.

Bir ülkede vergi oranlarının ne olduğu, verginin yapısının nasıl biçimlendiği ve vergi yükünün hangi sınıfa yıkıldığı o ülkedeki iktidarın sınıfsal karakteri ve ideolojik konumlanışı hakkında bilgi verir. Çünkü bir ülkedeki vergi politikası iktidarın, bireylerin ve toplumun sosyo-

ekonomik yaşam koşullarında önemli bir belirleyicidir. Bundan dolayı vergi politikasında meydana getirilecek değişimler hem elde edilen gelirin hem de yaşam kalitesinin yönünün olumlu ya da olumsuz mu olacağını belirler. Bu sebepten ötürü mali gücüne göre vergileme ilkesi 1982 Anayasası'nda güvence altına alınmıştır. Mali güce göre vergilendirme, bireylerin ekonomik ve kişisel koşullarını esas alarak "az kazanandan az, çok kazanandan çok" vergi alınmasını ifade eder. Araştırmalar, "az gelişmiş" ve "gelişmekte olan" ülkelerde vergi gelirlerinin ağırlıklı olarak tüketim üzerinden alınan dolaylı vergilere dayandığını, buna karşın "gelişmiş" ülkelerde gelir, kurumlar ve servet üzerinden alınan dolaysız vergilerin daha büyük bir paya sahip olduğunu göstermektedir.

Türkiye'deki vergi sistemi büyük ölçüde dolaylı vergilere yaslanan, yapısal sorunlar barındıran ve bu nedenle de gelir dağılımında adaletsizliğe yol açan bir yapıya sahiptir. Türkiye'nin de üyesi olduğu OECD ülkelerinde dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı yüzde 30-35 bandındayken Türkiye'de dolaylı vergilerin vergi gelirleri içerisindeki payı uzun süredir yüzde 65-70 bandındadır. Bunun en temel sebebi ise iktidarın ekonomi-politik tercihleridir.

Bu yönüyle bakıldığında 2026 Bütçesi'nin de geçmiş yıl bütçelerinden farklı olmadığını, AKP-MHP iktidarının 2026 Bütçesi'ni de vergi yükünü yoksulların ve emekçilerin sırtına yıkan, sermayeyi ihya eden bir biçimde hazırladığını görüyoruz. Özellikle son yıllarda AKP tarafından toplanan vergilerin dağılımına baktığımızda durumun vahameti daha net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. İktidar söz konusu kendi alacakları/vergi alacakları olduğunda yeniden değerleme oranında, yüzde 25,49 artış yaparken, sıra işçi ve memurların maaşlarına zam yapmak olduğunda bu orandan çok daha düşük olan hedeflenen enflasyon oranında, yüzde 16 oranında zam yapma eğilimi göstermektedir. Bunu ise enflasyonla mücadele adı altında pazarlamaktadır. Oysa Türkiye'deki enflasyonun sebebinin emekçilerin ve halkın tüketiminin olmadığı, aksine firmaların kar dürtüsünden kaynaklı olduğu yani "kar itilimli" olduğu defalarca ispatlanmıştır. Bunu ortaya koyan birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. Bu durum ise hem sabit gelirli milyonlarca emekçinin alım gücünün erimesine hem de işçi sınıfının üzerindeki vergi yükünün iyiden iyiye artmasına sebep olmaktadır. Bu gerekçelerden dolayı Türkiye'deki vergi adaletsizliğini salt teknik bir problem olarak görmek yanıltıcı olacaktır. Çünkü buradaki temel sorun, iktisadi tercihleri belirleyen ideolojik tercihler sorunudur.

Bu nedenle daha adil bir vergi düzeni kurmak için dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı azaltılmalı, temel tüketim ürünleri üzerindeki KDV oranları kaldırılmalı, gelir vergisi tarifesi yeniden değerleme oranına paralel biçimde her yıl yeniden

güncellenmeli, servet ve mülkiyet vergileri (emlak, finansal kazanç, miras, lüks tüketim) etkin biçimde uygulanmalı ve adil bir vergi reformu yalnızca teknik bir düzenleme olarak değil, sınıfsal bir yeniden yapılanma süreci olarak görülmeli ve hayata geçirilmelidir.

Vergi Yapısının Sınıfsal Karakteri ve Türkiye'de Dolaylı Vergi Gerçeği

Dolaylı vergiler yansıtılması kolay, yükümlüsü belli olmayan, tahsilinin ne zaman ve ne kadar olacağı kestirilemeyen ve gelir düzeyinden bağımsız olarak herkesin aynı oranda ödediği vergilerdir. Dolaylı vergiler, gelir ve servete dayalı bir esasa dayanmadığı için yoksulu da zengini de vergi yükümlülüğü bakımından eşitlemekte, dolayısıyla var olan eşitsizliği büyütmektedir. Bu vergilerin yükümlüsü anonim olduğu için şahsileştirilebilmeleri de mümkün değildir, bu sebeple dolaysız vergiler 'vergi kaçırma olasılığı mümkün' olan vergiler içerisinde yer alırlar. Bu nedenle düşük gelirli yurttaşlar için oransal olarak çok daha ağır bir yük oluşturmaktadır.

Emeğiyle yaşamını idame ettirmeye çalışan ve çoğunlukla insan onuruna yaraşır ücretten bile mahrum şartlarda çalışmak zorunda kalan emekçiler zorunlu günlük rutinlerinin her aşamasında vergi ödemektedir. Bu ödemeler sınırlı gelirlerinde önemli bir yekûn tutmakta, harcanabilir gelirlerinde önemli bir kayba sebep olmaktadır. Buna karşılık, yüksek gelir grupları kazançlarını çeşitli muafiyetler, istisnalar ve vergi cennetleri aracılığıyla koruma altına almaktadır.

Türkiye'de sosyal ve ekonomik adaleti esas alan, servete dayalı ve artan oranlı bir vergilendirme politikası uygulanmamaktadır. Türkiye'de Katma Değer Vergisi (KDV), Özel Tüketim Vergisi (ÖTV), Gümrük Vergisi ve Banka-Sigorta Muameleleri Vergisi gibi dolaylı vergiler harcama ve işlemler üzerinden alınmakta, bu nedenle gelir ya da servet düzeyinden bağımsız olarak tüm bireyleri aynı şekilde etkilemektedir. Vergi sisteminde dolaylı vergilerin bu kadar yüksek paya sahip olması, vergi yükünün geniş kitlelere yayıldığını ancak adil bir biçimde dağılmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum özellikle düşük gelirli hanelerin, tüketim ağırlıklı vergi politikaları nedeniyle gelirlerine kıyasla daha ağır bir vergi yükü üstlenmesine yol açmaktadır.

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE DENGESİ VE FİNANSMANI (*)

(Milyon TL)

	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara	TOPLAM
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GELİRLERİ	917.083	723.425	766.261	957.413	1.324.971	909.427	1.096.914	1.288.072	1.021.358	1.147.070	0	0	10.151.995
I. GENEL BÜTÇE GELİRLERİ	896.696	682.179	744.809	921.896	1.302.121	882.685	1.072.282	1.263.799	994.236	1.112.580	0	0	9.873.283
Vergi Gelirleri	792.667	584.958	645.101	787.392	1.196.410	764.929	949.836	1.150.403	881.810	976.016	0	0	8.729.521
Dolaysız Vergiler	241.582	149.294	181.669	268.344	688.440	223.374	339.546	545.635	275.456	315.008	0	0	3.228.348
Dolaylı Vergiler	551.085	435.664	463.432	519.048	507.969	541.556	610.290	604.768	606.353	661.008	0	0	5.501.173
Diğer	104.029	97.222	99.708	134.505	105.711	117.756	122.446	113.396	112.426	136.564	0	0	1.143.762
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	18.915	9.279	11.479	58.661	17.436	11.815	10.559	9.600	8.886	12.431	0	0	169.062
Alınan Bağışlar ve Yardımlar	14.757	17.603	19.505	6.259	9.372	4.801	5.049	7.058	5.132	7.489	0	0	97.025
Faizler, Paylar ve Cezalar	66.310	60.477	64.507	67.302	76.169	98.820	100.466	88.487	96.807	114.021	0	0	833.366
Sermaye Gelirleri	3.914	7.592	4.165	2.006	2.690	2.226	6.131	8.200	1.489	2.565	0	0	40.977
Alacaklardan Tahsilatlar	133	2.272	52	277	44	93	240	52	112	58	0	0	3.333
II. ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN GELİRLERİ	16.318	31.470	17.995	23.399	18.107	21.636	19.777	20.282	22.806	30.221	0	0	222.009
III. DÜZENLEYİCİ, DENETLEYİCİ KUR. GELİRLER	4.070	9.776	3.457	12.118	4.744	5.106	4.855	3.992	4.316	4.270	0	0	56.703

https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri

Dar gelirli yurttaşlar bütçelerinin büyük kısmını gıda, barınma, enerji ve ulaşım gibi temel ihtiyaçlara ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Bu zorunlu harcamalar üzerinden alınan yüksek oranlı dolaylı vergiler, onların reel gelirini azaltmakta, alım gücünü düşürmekte ve yaşam maliyetlerini artırmaktadır. Bu nedenlerle dolaylı vergilerin bütçe gelirleri içindeki ağırlığı, vergi adaletinin "denkleştirici" işlevinden uzaklaşıldığının açık bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü gelir ve servet düzeyine göre farklılaşmayan bu vergiler, fiilen düşük gelirli bireyler için daha ağır bir ekonomik yük anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin vergi yükü, servet sahibi azınlığın değil, evinin mutfak ihtiyacını karşılayamaz, kirasını ödeyemez hale gelen ve açlık sınırı altında ücretle borçlanarak yaşamaya mecbur bırakılan milyonlarca dar gelirli yurttaşın sırtındadır. Dar gelirli yurttaşlar, hane bütçelerinin büyük bölümünü gıda, barınma, enerji ve ulaşım gibi temel ihtiyaçlara ayırmak zorunda kalmaktadır. Bu zorunlu harcamalardan alınan yüksek oranlı dolaylı vergiler, insanların reel gelirini aşındırmakta ve yaşam maliyetlerini daha da ağırlaştırmaktadır. Gelir veya servet düzeyine göre farklılaşmayan bu vergiler, fiilen düşük gelirli bireyler üzerinde çok daha büyük bir yük oluşturmakta, vergilendirme sürecinde yoksulla zengini eşitleyerek mevcut eşitsizliği derinleştirmektedir. İktidarın ekonomi politikaları sonucunda her geçen gün daha

fazla yoksullaşan milyonlarca dar gelirli, aylık bütçelerine kıyasla temel tüketim harcamaları üzerinden orantısız biçimde vergilendirilmektedir.

Aşağıdaki tabloda 2025 Ocak-Ekim dönemi vergi gelirleri ve bu vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payları gösterilmiştir.

Ocak-Ekim 2025 Vergi Gelirleri		
Ocak-Ekim 2025 Tahsil Edilen Toplam Vergi Geliri 8 trilyon 729 Milyar 521 milyon TL		
Vergi Türü	Ocak-Ekim 2025 Toplamı TL	Vergi Gelirleri İçindeki Payı
Gelir Vergisi	2 trilyon 250 milyar 908 milyon TL	25,79%
Beyan Yoluyla Alınan Gelir Vergisi	131 milyar 994 milyon TL	1,51%
Stopaj Yoluyla Alınan Gelir Vergisi	2 trilyon 90 milyar 596 milyon TL	23,95%
Gelir Geçici Vergisi	28 milyar 309 milyon TL	0,32%
Kurumlar Vergisi	868 milyar 140 milyon TL	9,94%
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	284 milyar 638 milyon TL	3,26%
Kurumlar Geçici Vergisi	577 milyar 214 milyon TL	6,61%
MTV	100 milyar 943 milyon TL	1,16%
Değerli Konut Vergisi	108 milyon TL	% 0,001
Veraset ve İntikal Vergisi	7 milyar 649 milyon TL	0,09%
İthalde alınan KDV	1 trilyon 383 milyar 287 milyon TL	15,85%
Dâhilde Alınan KDV	1 trilyon 264 milyar 992 milyon TL	14,49%
Toplam ÖTV	1 trilyon 580 milyar 346 milyon TL	18,10%
Petrol ve Doğalgazdan alınan ÖTV	425 milyar 576 milyon TL	4,88%
Motorlu Araçlardan alınan ÖTV	577 milyar 828 milyon TL	6,62%
Alkolden alınan ÖTV	116 milyar 555 milyon TL	1,34%
Tütünden alınan ÖTV	350 milyar 255 milyon TL	4,01%
Kolalı Gazozlardan ÖTV	15 milyar 161 milyon TL	0,17%
Dayanıklı Tüketim Mallarından ÖTV	94 milyar 972 milyon TL	1,09%
BSMV (Kambiyo Vergisi)	451 milyar 293 milyon TL	5,17%
Özel İletişim Vergisi (Deprem Vergisi)	38 Milyar 189 milyon TL	0,44%
Dijital Hizmet Vergisi	26 milyar 909 milyon TL	0,31%
Konaklama Vergisi	13 milyar 289 milyon TL	0,15%
Gümrük Vergileri	259 milyar 876 milyon TL	2,98%
Damga Vergisi	178 milyar 984 milyon TL	2,05%

https://t24.com.tr/yazarlar/murat-bati/yilin-ilk-10-ayinda-vergi-tahsilatinin-yarisi-kdv-ve-otv-den,52435

Merkezi yönetim bütçe gerçekleşmeleri Ocak-Ekim 2025 dönemi itibarıyla bütçe giderleri 11 trilyon 592,5 milyar TL, bütçe gelirleri 10 trilyon 152 milyar TL ve bütçe açığı 1 trilyon 440,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, faiz dışı bütçe giderleri 9 trilyon 772,7 milyar TL ve faiz dışı fazla ise 379,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Vergi gelirleri ise 8 trilyon 729 milyar 521 milyon TL, genel bütçe vergi dışı gelirleri ise 1 trilyon 143 milyar 762 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

	2024			2025			2025/2024
(Milyon TL)	**Bütçe**	**Ocak-Ekim**	**Yüzde**	**Bütçe**	**Ocak-Ekim**	**Yüzde**	**Değişim (%)**
Bütçe Giderleri	11.089.037	8.114.115	73,2	14.731.014	11.592.472	78,7	42,9
Faiz Hariç Giderler	9.835.037	7.065.211	71,8	12.781.014	9.772.683	76,5	38,3
Faiz Giderleri	1.254.000	1.048.905	83,6	1.950.000	1.819.788	93,3	73,5
Bütçe Gelirleri	8.437.100	6.853.826	81,2	12.800.325	10.151.995	79,3	48,1
Vergi Gelirleri	7.407.707	5.777.663	78,0	11.138.753	8.729.521	78,4	51,1
Bütçe Dengesi	**-2.651.937**	**-1.260.289**	**47,5**	**-1.930.689**	**-1.440.477**	**74,6**	**-14,3**
Faiz Dışı Denge	-1.397.937	-211.385	15,1	19.311	379.312	1.964,2	279,4

https://kmyd.hmb.gov.tr/duyuru/2025-ekim-merkezi-yonetim-butce-gerceklesmeleri

2025 Ocak-Ekim döneminde KDV ve ÖTV'nin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 48,44'tür. Dolaylı vergilerin payı Ocak-Ekim döneminde yüzde 63,02; dolaysız vergilerin payı ise yüzde 36,98 olarak gerçekleşmiştir. Tahsil edilen gelir vergisinin yüzde 92,37'si stopaj yoluyla alınmıştır. [17] Sadece bu veri dahi vergi yükünün emekçilerin sırtında nasıl bindirildiğini göstermektedir. Bütçe içerisinde önemli bir kalem olan gelir vergisinin yüzde 92,37'si çoğunluğu emekçilerin maaşlarından stopaj usulüyle kesilen vergilerden oluşmaktadır.

Türkiye'de iktidar uzun zamandır emekçi ve yoksullardan düzenli olarak tahsil ettiği vergilerle bütçesini döndürürken, muafiyet, istisna, vergi afları, yapılandırmalar ve teşviklerle sermaye sınıfının yükünü hafifletmektedir. Bu şekilde de sınıflar arası önemli kaynak transferi yapmaktadır. AKP-MHP iktidarı bir maliye politikası aracı olan vergi politikasını gelir dağılımındaki adaletsizliği azaltmak için sınıfsal bir yeniden dağıtım mekanizması olarak değil, aksine sermaye sınıfı iktidarının tahkim aracı olarak kullanmaktadır. Çünkü iktidar uyguladığı

[17] https://t24.com.tr/yazarlar/murat-bati/yilin-ilk-10-ayinda-vergi-tahsilatinin-yarisi-kdv-ve-otv-den,52435

politikalar ve yaptığı bazı yasal değişikliklerle sermayeye ve yandaşlara vergi muafiyeti ve istisnası adı altında milyarlarca lira kaynak aktarırken, bunun finansmanını ise en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamaktan mahrum kalan ve açlık sınırının çok altında rakamlara uzun saatler çalışan emekçilerden stopaj yoluyla topladığı vergiler aracılığıyla yapmaktadır. AKP iktidarı günümüzde bu tabloyu değiştirecek adımlar atmak bir yana, yoksullar ve emekçiler üzerindeki vergi yükünü arttıran yeni düzenlemeler getirerek yasallaştırmaktadır.

Türkiye'deki dolaylı vergiler Avrupa ortalamasının üzerindeyken, OECD ortalamasının neredeyse iki katıdır. Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) karşılaştırmalı analizleri, Türkiye'nin mal ve hizmet üzerinden alınan vergilerde 38 OECD ülkesinin ortalamasının üzerinde olduğunu ortaya koymaktadır. 2021 yılında Türkiye'de mal ve hizmetlerden alınan vergilerin oranı yüzde 42,1'dir. Bu oran OECD ortalamasında 32,2'dir. 2022'de ise Türkiye'de mal ve hizmetlerden alınan vergilerin oranı yüzde 43,9, OECD ortalamasında ise 31,4 olarak gerçekleşmiştir.

Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Vergilerin Toplam Vergiler İçindeki Payı

	1990	**2000**	**2010**	**2020**	**2021**	**2022**
Türkiye	%27,9	%42,0	%47,7	%42,9	%42,1	%43,9
OECD-Ortalama	%33,7	%33,9	%34,0	32,1	%31,9	%31,4

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi İstatistikleri

Ayrıca OECD her yıl "Ücretlerin Vergilendirilmesi" raporunu yayımlamaktadır. 2025 yılına ait son rapor 30 Nisan'da yayınlanmıştır. Raporda, 38 OECD üyesi ülkede çalışanların 2024 ve önceki yıllara ilişkin vergi yükleri analiz edilmiş, vergi takozu gibi bazı göstergeler de sunulmuştur. OECD 2025 Raporu'na göre, OECD ortalamasında ücret üzerindeki vergi yükü yüzde 34,9 iken Türkiye yüzde 39 ile 19. sırada yer almaktadır.

Vergi takozu, çalışanın işverene toplam maliyeti ile net ücret arasında oluşan farkı ifade eder ve brüt gelir yükseldikçe vergi yükünün gelir artışını nasıl baskıladığını ortaya koyar. Türkiye'de 2024 itibarıyla vergi yükü belirgin biçimde artmış, farklı hane tiplerinde vergi sonrası gelir oranları gerilemiş ve vergi takozu OECD ortalamasının üzerine çıkmıştır. OECD verileri, Türkiye'nin uzun süredir istikrarlı biçimde OECD ortalamasının üzerinde bir vergi takozuna sahip olduğunu göstermektedir. Bu yüksek vergi takozu, işsizliği ve güvencesiz

istihdamı teşvik ederken çalışanların harcanabilir gelirini azaltmakta, aynı zamanda işverenler için işçilik maliyetlerini artırarak istihdam üzerindeki baskıyı büyütmektedir.

Rapora göre dünyada en yüksek vergi/GSYİH oranına sahip ilk 10 ülke Avrupa'da yer almakta olup, Belçika yüzde 52,6, Almanya yüzde 47,9 ve Fransa yüzde 47,2 ile ilk üçte bulunmaktadır. Ancak bu ülkeler yüksek vergi karşılığında sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi kapsamlı hizmetler sunmaktadır. İskandinav ülkeleri ise yüksek vergi gelirlerini yüksek yaşam standartlarını sürdürmek için kullanmaktadır.

Türkiye'de ise vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payı yüzde 24,4'tür ve vergi yükünün çok büyük bir kısmı emekçilerin omuzlarındadır. İktidar emekçilerden bu kadar çok vergi toplamasına rağmen topladığı bu vergileri emeğiyle geçinen/kazanan milyonların barınma, sağlık, eğitim, ulaşım, istihdam sorunlarının çözümü için değil sınıfsal eşitsizliği derinleştirmek için kullanmaktadır.

Gelir-Kurumlar Vergisi Tahsilatlarındaki Çarpıklıklar ve Emekçilerin Vergi Yükü

2025 yılı bütçe gerçekleşmelerine bakıldığında, gelir vergisindeki artışın kurumlar vergisinden daha yüksek oranda gerçekleşmesi dikkat çekmektedir. Bu, vergi literatüründe iki olasılığa işaret eder ya ücretli kesim üzerindeki vergi baskısı olağanüstü artmıştır ya da şirketlerin vergi yükü fiilen azaltılmıştır. Her iki ihtimal de vergi adaleti açısından alarm verici bir durumdur.

	2024			2025			2025/2024
(Milyon TL)	**Bütçe**	**Ekim**	**Yüzde**	**Bütçe**	**Ekim**	**Yüzde**	**Değişim (%)**
Bütçe Gelirleri	**8.437.100**	**769.207**	**9,1**	**12.800.325**	**1.147.070**	**9,0**	**49,1**
Genel Bütçe Gelirleri	**8.332.808**	**750.052**	**9,0**	**12.629.610**	**1.112.580**	**8,8**	**48,3**
Vergi Gelirleri	**7.407.707**	**643.605**	**8,7**	**11.138.753**	**976.016**	**8,8**	**51,6**
Gelir Vergisi	1.188.853	159.661	13,4	2.129.655	303.370	14,2	90,0
Kurumlar Vergisi	1.275.718	13.167	1,0	1.636.766	8.105	0,5	-38,4
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	826.594	105.377	12,7	1.496.367	160.439	10,7	52,3
Özel Tüketim Vergisi	1.403.912	139.000	9,9	2.121.349	186.189	8,8	33,9
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	214.121	37.607	17,6	544.383	57.295	10,5	52,4
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	1.671.154	119.024	7,1	2.102.983	158.440	7,5	33,1
Damga Vergisi	143.553	13.903	9,7	216.179	21.018	9,7	51,2
Harçlar	250.432	19.025	7,6	278.725	30.877	11,1	62,3
Diğer	433.370	36.842	8,5	612.346	50.283	8,2	36,5
Vergi Dışı Gelirler	**925.101**	**106.448**	**11,5**	**1.490.858**	**136.564**	**9,2**	**28,3**
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	**66.913**	**16.221**	**24,2**	**103.905**	**30.221**	**29,1**	**86,3**
Düzen. ve Denet. Kurumların Gelirleri	**37.380**	**2.935**	**7,9**	**66.810**	**4.270**	**6,4**	**45,5**

https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/23/2025/11/2025-Ekim-Aylik-Butce-Gerceklesme-Raporu-bb86a1ccee6bb2df.pdf

Ücretlilerden alınan gelir vergisi stopaj yoluyla kaynağında kesildiği için emekçiler açısından kaçınılmaz olmaktadır. Buna karşın büyük sermaye grupları, muhasebe oyunları, grup içi transfer fiyatlamaları ve istisnalar sayesinde vergi matrahlarını daraltabilmektedirler. Bu nedenle Türkiye'de gelir vergisi artışı aslında çoğunlukla ücretli çalışan emekçilerin sırtında bir yüktür.

2025 Ekim ayı bütçe gerçekleşmelerine baktığımızda, gelir vergisi geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 90 oranında artarken, aynı dönemde kurumlar vergisi yüzde 38,4 azalmıştır. Sadece bu veri bile bize vergi yükünün sınıfsal dağılımı, bütçeyi hangi sınıfın finanse ettiği ve iktidarın ideolojik duruşu hakkında yeterli bilgiyi vermektedir. Yüksek enflasyon ortamında bu da emekçilerden sermaye sınıfına yapılmış bir transfer biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Enflasyon bahanesiyle ürünlerini zamlı satan şirketler devlete ödemesi gereken yükümlülükleri gereği gibi yerine getirmedikleri gibi, bunu yeni bir sermaye olarak da kullanmaktadırlar.

2026 Merkezi Yönetim Bütçesi teklifine baktığımızda, durumun farklı olmadığını görüyoruz. Gelir vergisinden 3 trilyon 558 milyar lira, kurumlar vergisinden 1 trilyon 740 milyar lira, ÖTV'den 2 trilyon 548 milyar lira ve KDV'den 3 trilyon 539 milyar liralık gelir hedeflenmektedir. Yine vergi harcamaları adı altında 3 trilyon 597 milyar lira tutarında vergiden, istisna ve muafiyetler kapsamında vazgeçilmektedir. Türkiye gibi yüksek enflasyon ortamında sermaye sınıfı için kâr oranlarının yüksek olduğu, ancak ücretlerin düşük kaldığı bir ekonomide bu fark vergilendirmenin sınıfsal karakterini daha da belirgin kılmaktadır.

Ayrıca Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı Vergi Konseyi, Nisan 2024'te yayımladığı "Türk Vergi Sisteminin Vergi Adaleti Bakımından Değerlendirilmesi" başlıklı raporda, mevcut gelir vergisi yapısının düzenleme ve uygulama açısından ciddi adaletsizlikler içerdiğini vurgulamış ve bu adaletsizliklerin giderilmesine yönelik bir dizi öneri sunmuştur. Raporda yer alan bu öneriler, gelir vergisinde gerçek anlamda adaletin sağlanabilmesi için atılması gereken temel adımları şu şekilde ortaya koymuştur:

- Gelir vergisi tarifesinde yer alan dilim tutarlarının yasal düzenleme gereği her sene yeniden değerleme oranında artırılması gerekmektedir,

- Vergi tarifesinin en az on dilimden oluşması ve bu yolla ilk üç gelir seviyesindeki gruplar için uygulanacak vergi tarifesindeki geçişlerin daha yumuşak olmasının sağlanması,

- Vergi dilimlerinin yıl içindeki TÜFE oranında otomatik olarak güncellenmesi,

- Birinci gelir diliminin asgari ücretin yıllık brüt tutarından aşağı olmaması ve diğer dilimlerin de paralel biçimde yükseltilmesi,

- Ücretliler için tamamen müstakil bir tarife belirlenmesi, en yüksek oranın yüzde 35'e indirilmesi.

Vergi Dilimlerindeki Adaletsizlik ve Yeniden Değerleme Oranı

Türkiye'deki vergi sistemi uzun süredir ciddi bir yapısal kriz içerisindedir. Tercihli vergi politikalarının doğurduğu adaletsizlik her geçen yıl derinleşirken, vergi yükünün en ağır kısmı yoksul ve emekçi kesimlerin omuzlarına bindirilmektedir. Sermaye sahiplerinin gelirleri beyan usulüyle vergilendirilirken, emekçilerin maaşları henüz ceplerine girmeden kaynağından kesilmektedir. Hal böyleyken mali gücüne göre vergilendirme ilkesi fiilen işlemez hale gelmiş, vergi sistemi adaleti sağlamak yerine gelir eşitsizliğini büyüten bir mekanizmaya dönüşmüştür.

Ayrıca gelir vergisi dilimleri, düşük ücretliler aleyhine yapılandırılmıştır. Birinci vergi diliminin dar tutulması, düşük gelirli çalışanların yıl içerisinde hızla daha yüksek oranlı vergi dilimlerine geçmesine neden olurken, yüksek gelir grupları daha düşük efektif vergi yüküyle korunmaktadır. Bu nedenle vergi dilimlerinin başlangıç ve bitiş aralıkları, çalışanların yıl boyunca ne kadar gelir elde edebileceğini belirleyen kritik bir unsur haline gelmiştir. İlk dilimin yeterince genişletilmemesi, çalışan üzerindeki vergi baskısını arttırmakta, bu da emekçileri her yıl "gizli vergi zammıyla" karşı karşıya bırakmaktadır.

Sonuç olarak alım gücü eriyen milyonlarca kişi, giderek derinleşen yoksulluk koşullarına itilmekte ve adeta sefalet ücretlerine mahkûm edilmektedir. Türkiye'deki bütçe yapısı ve tercihleri de bu adaletsizliği pekiştirmektedir. Dolaysız vergilerin payı yüzde 35'lerde kalırken, dolaylı vergilerin payı yüzde 65'lere ulaşmış durumdadır. Oysa sosyal devlet anlayışı gereği ücretli/sabit gelirli emekçilerin vergi sisteminde pozitif ayrımcılıkla korunması gerekmektedir. Bu çerçevede düşük gelirlilerin ya tamamen vergi dışı bırakılması ya da çok daha düşük oranlarla vergilendirilmesi gerekir, ancak uygulamada bunun tam tersi söz konusudur. Mali güce göre vergilendirme anayasal bir ilke olmasına rağmen, pratikte hayata geçirilmemekte, düşük gelir gruplarının yaşam standartları vergi dilimlerinin baskısı altında doğrudan gerilemektedir.

Nominal ücretlerin artması, genişletilmeyen dilimler nedeniyle kısa sürede daha yüksek vergi oranlarına geçişe yol açmakta, reel gelir artışı sağlanmadan artan vergi yükü çalışanlar için ek bir külfete dönüşmektedir. Böylece iktidar enflasyonun yarattığı maliyeti emekçiler

üzerinden tahsil eder hale gelmektedir. Bu "soğurulmuş adaletsizlik" artık kalıcı bir yapıya bürünmüş görünmektedir. Yeniden değerleme oranlarının bütçe hedefleri doğrultusunda aşağı çekilmesi ise vergi sistemini fiilen bir ücret erozyonu aracına dönüştürmektedir. Sonuç olarak emek gelirleri reel olarak gerilerken vergi tahsilatında ise rekorlar kırılmaktadır.

Bu vergi yapısı Türkiye'deki vergi sisteminin düşük gelirlileri korumak yerine yüksek gelir gruplarını kollayan bir düzene dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye'de yanlış vergi politikaları nedeniyle çalışanların maaşı henüz ellerine geçmeden kaynağında kesilmektedir. 2025 yılı Temmuz ayında da ücretlilere "enflasyon kaybını telafi etmek" için küçük zamlar yapılmış fakat gelir vergisi dilimleri yine de aynı bırakılmıştır. Temmuz ayında yapılan zam sonrası gelir vergisi dilimlerinin güncellenmemesi emekçiler için mağduriyeti daha da arttırmaktadır. Yüksek enflasyon ortamında yaşamak zorunda bırakılan ve gelir vergisi brüt aylık üzerinden hesaplanan emekçiler, gelir vergisi dilimlerinde güncelleme yapılmadığı için Ağustos'ta beklediklerinden daha düşük maaş almak zorunda kalmaktadır. Böyle olunca da vergi dilimleri hızlıca değişen ve Ağustos ayında bir üst dilime giren bordrolu çalışanlar daha fazla vergi ödemeye başlamakta, işçinin ve memurun maaşından yapılan gelir vergisi kesintisi artmaktadır. Böylece ay başında çalışanın cebine girmesi gereken ücretin bir kısmı vergi yoluyla geri alınmaktadır.

Gelir vergisi tarife dilimlerinde yaşanan yüksek enflasyon ortamını dikkate alan iyileştirici bir düzenleme yapılmadığında, enflasyon nedeniyle brüt ücrette yapılan artış oranı ile çalışanın eline geçen net ücret artışı oranı arasında fark oluşması kaçınılmaz olmaktadır.

Yapılan hesaplamalara göre, 2000 yılında ilk vergi dilimi 0-2.500 liradır. Bu tutar 2001 yılı için uygulanması söz konusu olan yeniden değerleme oranı olan yüzde 56 oranında artırılmış olsaydı ilk dilimin 3.900 lira olması gerekiyordu. Ancak 2001 yılında sadece yüzde 12 artış yapılarak vergi dilimi tutarı düşük tutulmuş, mükelleflerin daha önce üst dilime girmeleri sağlanmış ve böylece emekçilerden daha fazla vergi alınmıştır.

2025 yılı için gelir vergisi tarifesinin ilk dilimi 158.000 lira olarak belirlenmiştir. 2026 yılı için belirlenen Yeniden Değerleme Oranı yüzde 25,49 olarak açıklanmıştır. Yeniden Değerleme Oranı'nın bu şekilde uygulanması durumunda vergi dilimin ilk tarifesi 190.000 liraya çıkacaktır. Oysa Yeniden Değerleme Oranı 2000'den bu yana açıklandığı gibi uygulanmış olsaydı 2026 yılında gelir vergisinin ilk dilimi yaklaşık 500 bin liranın üzerinde olacaktı. Fakat iktidar bunu uygulamadığı için emekçilerin sırtındaki vergi yükü günden güne artmıştır. Gelir vergisi tarifesinin ilk diliminde olması gerekenden daha düşük belirlenen artış, asgari ücretli başta olmak üzere tüm ücretlilerin aleyhine sonuç doğurmaktadır.

Emek gelirinin diğer gelir türlerinden ayrıştırılması ve emekçilere pozitif ayrımcılık uygulanması, vergilemede ayırma prensibinin doğal bir gereğidir. Buna rağmen Türkiye'de emek gelirleri, sermaye gelirleriyle eşit şekilde korunmamakta, hatta çoğu zaman daha ağır bir yük altında bırakılmaktadır. Şirketlere yönelik vergi afları, muafiyetleri, yeniden yapılandırma imkânları ve kur korumalı mevduat gibi uygulamalarla geniş kapsamlı vergi istisnaları sağlanırken, emekçilerin gelirlerinden kesintiler daha kaynağında yapılmaya devam etmektedir. Vergi dilimlerinin yeniden değerleme oranının altında artırılması vergi sisteminin sermaye lehine işlediğini açıkça göstermektedir. Bu uygulama görünürde bir vergi artışı olmasa da fiilen gizli bir vergi zammı anlamına da gelmektedir.

Düşük gelirli çalışanların değil, yüksek gelir gruplarının korunması, ücret gelirlerinden damga vergisi alınmaya devam edilmesi ve damga vergisi oranlarının sürekli yükseltilmesi ayrıca gelir vergisi tarifesinin ilk dilimi ile asgari ücret arasındaki oransal ilişkinin kopması sonucunda asgari ücretliler de dâhil olmak üzere geniş bir kesimin üst vergi dilimlerine girmesi kabul edilemez bir adaletsizliktir. Bu tablo, Türkiye'de vergi sisteminin emekçiyi değil, yüksek gelir gruplarını koruyan bir yapıda olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Ücretlerin yüksek vergi dilimine girmesinde asıl önemli etkenlerden birisi de 25 Aralık 2021'de yayımlanan ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 23'üncü maddesine eklenerek 1 Ocak 2022'de uygulamaya giren asgari ücrete kadar olan gelirin vergi istisnası düzenlemesidir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 23'üncü maddesine eklenen asgari ücrete kadar olan kısmın istisnasına ilişkin hükümde asıl dikkat edilmesi gereken husus, "istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranları, istisna kapsamındaki tutarlar da dikkate alınarak belirlenir" fıkrasıdır. Yani asgari ücretin üstünde elde edilen gelirlerin önce asgari ücrete kadar olan kısmı istisnaya tabi tutulup bunu aşan kısım vergilendirilmemekte, aksine tüm ücret önce vergilendirilmekte sonra asgari ücrete isabet eden kısım da vergilendirilerek ödenmesi gereken gelir vergisinden mahsup edilmektedir. Yani önce toplam miktar tarifeye tabi tutularak yüksek oranda vergilendirme yapılmakta sonrasında asgari ücret kadar olan kısmı düşük oranda vergilendirilerek, istisna uygulanarak, çıkan vergiler birbirinden düşürülmektedir. Bu şekilde daha çok vergi alınarak çalışanların harcanabilir gelirleri azalmakta, yaşam standartları düşmektedir.

Türkiye'de yaklaşık 16 milyon ücretlinin çalıştığı düşünüldüğünde, iktidarın vergi dilimlerini adil bir biçimde yeniden düzenleyerek sosyo-ekonomik dengeyi sağlama sorumluluğu açıktır. Yüksek enflasyon koşullarında özellikle düşük gelir gruplarının gelirlerini iyileştirecek adımlar atılması, vergi dilimlerinin en azından 2000 yılı sonrası yeniden değerleme

oranları dikkate alınarak hakkaniyetli biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca vergi dilimlerinin altı ayda bir memur maaş artış oranlarına göre otomatik olarak güncellenmesi, vergi adaletinin kısmen de olsa tesis edilmesi için zorunlu bir düzenlemedir. Özetle iktidar, sermayeyi değil emekçiyi merkeze alan, gelir dağılımındaki bozulmayı durduracak ve vergi adaletini gerçek anlamda sağlayacak politikaları hayata geçirmekle yükümlüdür.

AKP, gelir vergisi tarife dilimlerinin yeniden değerlendirilmesi konusunda gelen tüm haklı talep ve eleştirilere kulak tıkamaktadır. Mevcut gelir vergisi tarifesi 5 dilimden oluşmakta ve yüzde 15, 20, 27, 35 ve 40 olmak üzere farklı tutarlar üzerinden kademelendirilmektedir. Güncel ekonomik koşullarda söz konusu tarifler arasında gelire göre ciddi bir kayma gerçekleşmiştir ve ücretli çalışanların gelirlerinden yılın daha ilk aylarında büyük tutarlarda kesintiler yapılmaktadır.

Emekçiler üzerindeki vergi yükünü bir nebze de olsa hafifletmek için gelir vergisi tarife dilimlerinin güncellenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda tarifeler aşağıdaki şekilde olmalıdır.

Ücret Gelirleri için:	
Gelir Dilimleri	**Vergi Oranları**
588.000 TL'ye kadar	% 5
1.176.000 TL'nin 588.000 TL'si için 29.400 TL, fazlası	% 15
2.352.000 TL'nin 1.176.000 TL'si için 117.600 TL, fazlası	% 20
4.900.000 TL'nin 2.352.000 TL'si için 627.200 TL, fazlası	% 27
4.900.000 TL'den fazlasının 2.352.000 TL'si için 1.315.160 TL, fazlası	% 40
Ücret Dışı Gelirleri için:	
Gelir Dilimleri	**Vergi Oranları**
588.000 TL'ye kadar	% 5
1.176.000 TL'nin 588.000 TL'si için 29.400 TL, fazlası	% 15
2.352.000 TL'nin 1.176.000 TL'si için 117.600 TL, fazlası	% 20
4.900.000 TL'nin 2.352.000 TL'si için 627.200 TL, fazlası	% 27
4.900.000 TL'den fazlasının 2.352.000 TL'si için 1.315.160 TL, fazlası	% 40

Sermayeye Gizli Teşvikler: Vergi Harcamaları ve Afları

Vergi harcaması, devletin belirli sektörlere ya da gruplara sağladığı istisna, muafiyet ve indirimlerin toplamını ifade eder. Bir bütçede vergi harcamalarının ne kadar yer kapladığı ve bu kaynaklardan kimlerin yararlandığı, o ülkedeki vergi adaletinin düzeyini anlamak açısından kritik bir göstergedir. Günümüz sosyal devlet anlayışında ise devletlerin yurttaşlarına karşı sosyal ve ekonomik sorumlulukları bulunur. Bu sorumlulukların yerine getirilebilmesi için gelir gerekir ve bu gelirin en önemli kaynağı vergidir. Dolayısıyla asıl mesele yalnızca verginin toplanması değil, verginin kimden, ne kadar ve hangi amaçla alındığıdır.

Türkiye'de vergi harcamalarına ilişkin en temel sorun, bu harcamaların yeterince şeffaf biçimde açıklanmamasıdır. Vergi harcamaları bütçede genel başlıklar altında gösterilmekte ancak hangi sektörlerin, hangi şirketlerin ve hangi oranlarda bu ayrıcalıklardan yararlandığı kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Nitekim 2026 Bütçesi incelendiğinde de vergi harcamalarının hangi gerekçelerle, hangi ölçütlerle kimleri desteklediğine dair somut bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Bu şeffaflık eksikliği, yurttaşların vergi teşviklerinin etkinliğini değerlendirmesini ve bu kaynakların gerçekten toplumsal faydaya mı yoksa belirli çıkar gruplarına mı hizmet ettiğini görmesini imkânsız hale getirmektedir. Sonuçta vergi yükü altında ezilen geniş kesimler, bu uygulamaların adil olup olmadığını doğal olarak sorgulamaktadır.

Bir diğer önemli sorun ise vergi harcamalarının ekonomik ve sosyal hedeflere ne ölçüde katkı sağladığının değerlendirilmemesidir. Pek çok teşvik belirsiz sürelerle yürürlüğe girmekte, etkileri ölçülmediği için maliyet büyürken toplumsal getirisi sınırlı kalmaktadır. Oysa vergi harcamalarının temel amacı dezavantajlı gruplara destek vermek, gelir dağılımını iyileştirmek, sosyal refahı artırmak ve ekonomik eşitsizlikleri azaltmak olmalıdır.

Sosyal politikayı güçlendirmek amacıyla yapılan vergi harcamaları gelir ve servet dağılımının düzenlenmesi, sağlık ve sosyal güvenliğin geliştirilmesi, demokratik kitle örgütlerinin desteklenmesi, eğitim ve kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması ve dezavantajlı bireylere pozitif ayrımcılık sağlanması gibi alanlarda kullanılmalıdır. Özellikle gelir vergisi içinde yer alan düzenlemelerle yaşlılar, engelliler ve bakıma muhtaç bireyler için gerçek anlamda vergi kolaylıkları getirilmesi gerekmektedir. Çünkü vergi harcamalarının en hassas boyutu gelir dağılımına olan etkisidir. Ancak 2026 Bütçesi, sosyal adaleti güçlendirmek yerine sermaye sınıfını kayıran ve gelir dağılımındaki eşitsizliği derinleştiren adımların sürdüğünü göstermektedir. Bütçenin yaklaşık yüzde 20'sine ulaşan vergi harcamalarının etkin, şeffaf ve

toplumsal faydayı önceleyen bir şekilde yönetilmesi toplumsal refah açısından hayati önem taşımaktadır.

2026 Bütçesini vergi gelirlerinin dağıtımındaki öncelikler üzerinden incelediğimizde, kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığı konusunda önemli ipuçları elde edilmektedir. Özellikle "vergi harcamaları"na baktığımızda kamu kaynaklarının etkin ve adil kullanımı konusunda ciddi sorunların olduğunu açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. 2026 yılı itibarıyla Türkiye'de vergi harcamalarının tutarı 3 trilyon 597 milyar lira olarak öngörülmektedir. Bu tutar bütçe büyüklüğünün yüzde 19'u iken sosyal harcamalar için ayrılan kaynağın yaklaşık 4 katı büyüklüğündedir. Yani iktidar bir yandan bütçe açığını "kemer sıkma" politikalarıyla kapatmaya çalışırken, diğer yandan büyük sermaye gruplarına fiilen vergi bağışı yapmaktadır. Bu aynı zamanda AKP-MHP iktidarının 2026 yılı içinde toplamayı düşündüğü gelirlerin beşte birinden sermaye lehine vazgeçmesi anlamına gelmektedir.

VERGİ TÜRLERİ İTİBARIYLA TOPLAM VERGİ HARCAMASI TAHMİNLERİ (TL)			
KANUN ADI	2026	2027	2028
GELİR VERGİSİ KANUNU	1.728.957.115.474	1.882.839.142.580	2.059.762.527.979
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU	768.068.934.548	780.158.084.236	800.668.477.979
KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU	728.590.829.514	815.515.203.585	899.093.185.619
ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU	91.717.768.724	103.333.009.888	114.608.905.193
DİĞER KANUNLAR	279.805.353.569	297.985.080.933	313.575.531.323
TOPLAM	3.597.140.001.829	3.879.830.521.222	4.187.708.628.093

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/10/2026-Yili-Merkezi-Yonetim-Butce-Kanunu-Teklifi-ve-Bagli-Cetveller.pdf

Vergi harcamalarının demokratik denetime tabi olmaması bu ayrıcalıkların ideolojik bir zemin üzerine oturduğunu göstermektedir. Bu ayrıcalıklar, genellikle sermayenin "yatırım yapmam" tehdidiyle devletten aldığı imtiyazlardan oluşmaktadır. Bu nedenle vergi harcamaları modern dönemde sermayeye tanınan en sofistike iltimas biçimlerinden birisi olarak da tanımlanabilir.

Bu sorun ve adaletsizliklerin yanı sıra iktidarın seçim kaygısıyla sık sık başvurduğu vergi afları da vergi yapısını bozan faktörlerden birisidir. Son dönemlerde sıklıkla çıkan vergi affı/barışı düzenlemeleri AKP döneminde vergi sisteminin olağan bir parçası haline gelmiş, mükellefler arasında "nasıl olsa af çıkar" beklentisini yerleştirmiştir. Bu durum yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz yerine getiren dürüst mükellefleri fiilen cezalandırmakta, vergiye uyumu zayıflatmakta ve vergi adaletini ortadan kaldırmaktadır.

TBMM'nin açıldığı günden bu yana toplam 42 vergi affı çıkarılmıştır. 1924-1960 arasında 7, 1961-1980 arasında 8, 1981-2000 arasında 11 ve 2000-2025 döneminde ise 15 vergi affı yasası yürürlüğe girmiştir. Yani Türkiye'de ortalama her iki buçuk yılda bir vergi affı düzenlenmesi yapılmış, bunun en büyük kısmı da AKP döneminde hayata geçirilmiştir. Afların olağanlaştığı bu vergi sistemi, vergi yükünün büyük bölümünü emekçilerin sırtına yıkarken, sermayeyi koruyan politikaların nasıl sistematik bir hâl aldığını da açıkça göstermektedir.

2.5-) BORÇLULUK

AKP Borçluluğu "Gelecekleştiriyor"

Borçluluk, AKP iktidarının yarattığı ekonomi düzeninin alameti farikalarından birisidir. Yüksek enflasyon, hayat pahalılığı, düşük ücret politikası, güvencesiz istihdam, yoksulluğun derinleşmesi ve ekonomik güvencesizliğin bir çıktısı olarak borçluluk, toplumun tüm kılcal damarlarına yayılmıştır. Faiz gelirleri, siyasal iktidarla yakın ilişkiler sonucu elde edilen sermaye teşvikleri ve halka ait olan kaynakların bütçe tercihleri sonucunda kendilerine aktığı bir avuç sermayedar dışında; Türkiye toplumunun tamamı için borçlanmak finansal bir tercih olmaktan ziyade zorunluluk halini almıştır. Açlık sınırının altında rakamlarla sefalete itilmiş olan milyonlarca yurttaş cephesinden "borçlanarak yaşamak" artık hayatta kalmak için bir zaruret halini almıştır.

Bugün itibariyle kadınlar, gençler, yaşlılar, emekliler, esnaflar, çiftçiler ve kamu emekçileri gibi toplumsal kesimlerin neredeyse tamamı borçla yaşamaktadır. Marketten alınan ekmek ve süt, aylık ödenen doğalgaz faturası, bozulan çamaşır makinası, işe-okula giderken ödenen ulaşım masrafları, tarlayı sürecek traktörün mazotu, özetle tüm temel ihtiyaçlar artık bir borçlanma sebebidir. Milyonlarca yurttaş "gerçekte olmayan parayla" yani sadece borçlanarak yaşamını sürdürebilmekte ve adeta borç ödemek için yaşamaktadır. Yüksek enflasyon, düşük ücret, eriyen alım gücü karşısında yurttaşların payına düşen sadece borcu borçla çevirmektir.

AKP, milyonlarca yurttaşı borçla yönetmektedir. Borçlandırmak, siyasal iktidarın tercihleriyle inşa edilen mevcut ekonomi düzeninde ısrarla sürdürülen adaletsiz bütçe tercihlerinin hayata geçirilebilmesi ve halkın daha da yoksullaştığı ekonomik sistemin bir bütün olarak yönetilebilmesi açısından bir zorunluluktur. Bu açıdan, 'borçlandırmak' mevcut siyasal iktidar için bir yönetim tekniği işlevi görmektedir. Yurttaşlara eşitsizlik, adaletsizlik ve yoksulluk getiren ekonomi tercihleri aynı zamanda borçlandırmayı da sistemin devamı için olmazsa olmaz bir gereklilik olarak işlemektedir.

Milyonlarca yurttaşa yoksulluk ve adaletsizlik getiren, kamunun borcunu artıran ve halkın kaynaklarını faize akıtan bütçe tercihlerinin sonucunda gittikçe yoksullaşan ve temel ihtiyaçları karşılayabilmekten yoksun hale gelen milyonların hayatta kalmasını sağlamak için iktidarın formülü borçlandırmak ve borçla yaşatmaktır! Toplum artık borçlanmadan yaşayamaz hale gelirken, AKP iktidarı milyonlar için borçluluğu gelecekleştirmiştir.

Yoksulluk Borçla Yönetiliyor

Yoksulluk ve açlık sınırının altında kalan sefalet ücretleri, yüksek enflasyon ve hayat pahalılığı, barınma krizi, temel ihtiyaçlara dahi erişmede yaşanan çoklu imkansızlıklar, özetle bütün olarak milyonlarca dar gelirliye dayatılan gelir ve yaşam koşulları, yoksulluğun her geçen gün derinleştiğini ve gittikçe kalıcı hale geldiğini göstermektedir. TÜİK'in son yayımlanan 2024 yılı Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistiği'nde yoksulluğun ve yoksunluğun geldiği boyut apaçık ortadadır. TÜİK'e göre, fertlerin yüzde 29,3'ü yani yaklaşık 25,3 milyon yurttaş yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında yaşamaktadır.

Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri'ne göre, 2024 yılında fertlerin yüzde 39,3'ü iki günde bir et, tavuk ya da balık içeren yemek masrafını, yüzde 26,8'i beklenmedik harcamaları, yüzde 15,1'i evin ısınma ihtiyacını, yüzde 59,6'sı ise eskimiş mobilyaların yenilenmesini ekonomik olarak karşılayamadığını beyan etmektedir.

DİSK/Genel-İş Araştırma Dairesi'nin (DİSK-AR) hazırladığı, 2024 yılını değerlendiren Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Raporu'nda ise Türkiye'de her 10 kişiden 2'sinin yoksul olduğu ve her 10 kişiden 6'sının borcu bulunduğu ifade edilmektedir. DİSK-AR tarafından yapılan borçluluğun geldiği aşamayı gösteren oranlar, TÜİK verileriyle de doğrulanmaktadır. TÜİK'e göre (konut alımı ve konut masrafları dışında) borç veya taksit ödemesi olanların oranı yüzde 56,8'dir. Yani toplumun yüzde 60'a yakını borçlu durumdadır.

Kredi Kartı Borçları Yüzde 56 Arttı, Batık Borçlar 115 Milyarı Aştı

Bankalar Arası Kart Merkezi (BKM) verilerine göre Ekim 2025 itibarıyla Türkiye'de toplam kredi kartı sayısı, 2024 yılına kıyasla 12 milyon artarak 140 milyon adete ulaşmıştır. 2020 yılında toplam kredi kartı sayısı 75 milyon iken, bu sayının sadece 4 yıl gibi kısa bir sürede 65 milyon daha -yaklaşık 2 kat- artarak 140 milyona ulaşması son derece dramatik bir tabloya da işaret etmektedir. Kredilere kıyasla son derece kolay erişilebilir bir araç olan kredi kartı sayılarındaki artış, finansal bağımlılığın geldiği aşamaya ilişkin temel bir gösterge olarak önümüzde durmaktadır.

Yoksulluğa mahkûm edilmiş yurttaşların cebindeki kredi kartı sayısı arttıkça, borçluluğun artışı da hız kazanmaktadır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) 2025 Kasım ayı haftalık verilerine göre, bireysel kredi kartı kullanımı toplam 2 trilyon 617 milyar 666 milyon lira olmuştur. 2025 Kasım ayında bireysel kredi kartlarında taksitsiz kullanım ise 1 trilyon 669 milyar 535 milyon liradır. Kredi kartlarının taksitsiz kullanımının 2 trilyon liraya koşan bir seyir izlenmesi, günlük ve temel ihtiyaçlara erişimde kredi kartı kullanımına mecbur kalmanın boyutlarını da ortaya koymaktadır.

Kredi kartı kullanımında sadece 12 ayda devasa bir artış gerçekleşmiştir. Bireysel kredi kartı kullanımı, 2024 Kasım döneminde 1 trilyon 676 milyar 521 milyon liraya iken 2025'in aynı döneminde toplam 2 trilyon 617 milyar 666 milyon liraya yükselmiştir. Sadece 12 ayda artan kredi kartı borç miktarı 941 milyar 145 milyon lira olmuştur. Yani yurttaşlar 1 yıl içinde yüzde 56 daha fazla borçlanmak zorunda kalmıştır.

Kredi kartı borçluluğunun bu denli artışı, milyonlarca yurttaşın borç yükünün altında daha fazla ezildiğini ve borçlu yaşamın daha fazla sürdürülemeyeceğini de ortaya koymaktadır. Nitekim, Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi (Risk Merkezi) tarafından son açıklanan 2025 yılı Mart ayı verilerine göre, bireysel kredi veya kredi kartı borcunu ödememiş, borcu devam etmekte olan kişi sayısı 4 milyona ulaşmıştır. Borç sarmalının ulaştığı kritik nokta ise yasal takip rakamlarında görülmektedir. Risk Merkezi verilerine göre, kredi veya kredi kartı borcunu ödeyemediği için yasal takibe alınan bireysel müşteri sayısı son bir yılda ciddi bir artışla 4,3 milyon kişiyi aşmıştır. BDDK 2025 Kasım ayı haftalık verilerine göre ise batık kredi kartı borcu 115 milyar liranın üzerine çıkmıştır.

Kredi borçluluğu katlanıp da borçlanmayı sağlayan finansal araçlar tıkanmaya başladığında, bahsettiğimiz vahim tablonun mimarı olan AKP, "yapılandırma kolaylığı" adı altında borçluluk sistemin devamını sağlamaya girişmektedir. Bunun yakın tarihli örneği,

BDDK tarafından 10 Temmuz 2025'te yayımlanan tavsiye kararıyla bireysel kredi kartı ve ihtiyaç kredilerinin 48 ay vadeyle Merkez Bankası'nın belirlediği yüzde 3,11 faiz oranı üzerinden yapılandırılmasının düzenlenmesidir. AKP'nin tercihi, borçlanmanın kök nedenlerini ortadan kaldıracak politikalara geçmek ve kalıcı çözümler getirmek yerine, "sürdürülebilir borçluluk" yaratacak politikaları benimsemek ve yurttaşın borcuna borç eklemeye devam etmektir.

Nüfusun Yarısı Kredi Borçlusu: Bireysel Kredi Borcu 5 Trilyon 300 Milyar TL

Bireysel kredi borçluluğunda da tablo değişmemektedir. Risk Merkezi'ne göre Türkiye'de bireysel kredi kullanan kişi sayısı son bir yılda yaklaşık 1,8 milyon kişi artarak 43 milyon kişi olmuştur. Bu sayının kredi kullanım sayısını değil, en az bir kez kredi kullanan kişi sayısını ifade ettiği hesaba katıldığında, bireysel kredi borçluluğundaki tablonun çok daha vahim olduğu ortaya çıkmaktadır. Ortalama kredi bakiyesi ise 123 bin TL düzeyindedir. Yani hane halkları arasında kredi kullanan her bir kişinin ortalama 123 bin lira borcu bulunmaktadır. Kaldı ki, verilere göre Türkiye toplumunun yaklaşık yarısı kredi borçlusudur.

Risk Merkezi tarafından Eylül 2025'te yayımlanan verilere göre, bankacılık sistemindeki toplam kredi hacmi geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 42 artış göstererek 22 trilyon 223 milyar liraya ulaşmıştır. Toplam kredi hacmi içinde en yüksek artış yüzde 48'le bireysel kredilerde gerçekleşirken, bireysel kredi borçları 5 trilyon 300 milyar liraya kadar yükselmiştir.

Yurttaşların içine itildiği borç sarmalı kadar, borçluluktaki artışın hızı da son derece çarpıcı ve vahimdir. Öyle ki, Risk Merkezi'nin Eylül ayı rakamlarıyla, BDDK tarafından 14 Kasım'da yayımlanan en güncel haftalık veriler kıyaslandığında borçlanmanın ne derece hızlı büyüdüğü daha da netleşmektedir. BDDK tarafından 14 Kasım 2025'te yayımlanan haftalık verilere göre, tüketici kredileri ve bireysel kredi kartlarından oluşan toplam borç miktarı 5 trilyon 365 milyar 735 milyon liraya ulaşmıştır. Yani sadece bir buçuk ayda bireysel kredi ve kredi kartı kullanımında 65 milyar 735 milyon lira artış olmuştur. Yurttaşların toplam borcunun 2 trilyon 748 milyar 68 milyon lirası tüketici kredilerinden oluşmaktadır. Tüketici kredileri arasında en büyük kalemi ise 2 trilyon 46 milyar 988 milyon lirayla ihtiyaç kredileri oluşturmaktadır. Veriler bize, 2026 yılı bütçe teklifi Meclis'te görüşülmeye devam ederken milyonlarca yurttaşın, AKP'nin dayattığı yoksulluğun gölgesinde hızla borçlanmaya/borçlandırılmaya devam ettiğini göstermektedir.

Borçluluğun 5 Yıllık Tablosu: Türkiye Toplumu Yüzde 500 Daha Borçlu

2020 Kasım ayı ile 2025 Kasım ayı arasındaki beş yıllık dönem BDDK verileri incelendiğinde, AKP'nin ekonomi politikalarının toplumu nasıl bir borç krizine sürüklediği billurlaşmaktadır. Yüksek enflasyon ve ekonomik kriz, dar gelirlinin borcunu da katlamaktadır. Borçlanma akıl almaz boyutlara ulaşmakta ve rekor hızda artmaya devam etmektedir.

	KASIM 2020 (Milyon TL)	KASIM 2025 (Milyon TL)	5 YILLIK ARTIŞ (%)
Toplam Krediler	3.575.701,28	21.845.268,87	**511,1**
Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartı Toplamı	814.318,95	5.365.734,96	**558,9**
Bireysel Kredi Kartı Kullanımı	140.713,74	2.617.666,78	**1753,9**
İhtiyaç Kredileri	383.062,71	2.046.988,75	**434,4**
Taksitli Ticari Krediler ve Kredi Kartları	646.304,77	4.018.440,08	**521,8**
KOBİ Kredileri	857.543,47	5.852.965,12	**582,5**

(Kaynak: BDDK Haftalık Bankacılık Sektörü Verileri, 2020 ve 2025-46. Hafta)

2020 Kasım ayı ile 2025 Kasım ayı arasındaki beş yıllık dönemde bireysel kredi kartı kullanımı yüzde 1753,9 gibi bir oranda rekor kırarken, tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları toplamındaki büyüme yüzde 558,9 olarak gerçekleşmiştir. Benzer şekilde toplam kredilerde yüzde 511,1; KOBİ kredilerinde yüzde 582,5 ve ihtiyaç kredilerinde ise yüzde 434,4 oranında büyüme gerçekleşmiştir. Taksitli Ticari Krediler ve Kurumsal Kredi Kartlarındaki artış da yüzde 521,8 olmuştur. Borçlanmadaki artış oranları rekor seviyede seyrederken AKP yönetemediği aşikâr olan ekonomik sistemde topluma daha fazla borçlanmayı dayatmaktadır.

İktidarın Yoksulluğu Dayatan Politikaları Kadınlara Borçluluğu da Dayatıyor

Yaşamın her alanında kadınları yoksul ve yoksun kılan iktidar, ekonomik alanda da kadınlara zorlu bir yaşamı dayatmaktadır. Ağır çalışma koşullarına mecbur bırakılan kadınların sırtına bu alanda da ağır bir yük bindirilmiştir. DİSK-AR'ın 2025 yılı Asgari Ücret Araştırması

7 milyon kadın çalışanın yüzde 41'inin, bugün sefalet ücreti olarak nitelenen yasal asgari ücreti dahi alamadığını ortaya koymaktadır. Yıllardır ısrarla mücadelesini verdiğimiz toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talebimizi görmezden gelen mevcut iktidar, kadınlara yönelik ayrımcı ve adaletsiz politikalarını sürdürmektedir. Üretimde, istihdamda, vergilendirmede ayrımcı politikalar aracılığıyla ekonomik olarak gitgide daha kırılgan hale getirilen kadınlar hem yoksulluğu mutlak biçimde yaşamakta hem de kaçınılmaz biçimde borçluluğa zorlanmaktadır. TÜİK'in dahi toplumun yüzde 60'a yakınının borçlu durumda olduğunu ilan ettiği, kredi veya kredi kartı borcunu ödeyemediği için yasal takibe alınan kişi sayısının 4 milyonu aştığı koşullarda kadınların sırtındaki borç yükü de katmerlenmektedir.

Kadınlar, bireysel borçluluğun yanı sıra ticari alanda da borçlanmaya itilmektedir. Kredi Kayıt Bürosu verilerine göre, 2024 yılında kadın girişimcilere kullandırılan toplam ticari kredi bakiyesi 208 milyar TL seviyesindedir. Türkiye toplumuna sirayet eden borçluluk krizi, toplumsal cinsiyet temelli ekonomik yıkımı da tetiklemekte, kadınlar hem yoksulluğun hem de borçluluğun yükünü aynı anda taşımaya zorlanmaktadır.

Bireysel ve ticari borçlanmaya dair resmi verilerde, borçluluk cinsiyet kırılımlı biçimde sunulmamaktadır. Bu durum, sosyoekonomik ve politik bir fenomen olarak kadın borçluluğunun durumunu tespit etmeyi zorlaştırdığı gibi borç krizine yönelik kadın duyarlı politika üretimine yönelik de kasıtlı bir engel oluşturmakta ve siyasal bir tercih anlamı taşımaktadır.

Borç Batağındaki Esnaf Kepenk Kapatıyor

Türkiye'de esnaf, ticari işletmeler ve tarım üreticilerinin kredilere olan bağımlılıkları yüksek faiz ortamında da artmıştır. Ekonomik sıkışıklık ve güvencesizlik ticari alandaki borçluluğu kaçınılmaz kılmakta, kredileri taşınamaz bir yük haline getirmektedir. Günümüz ekonomi koşullarında ticari krediler, ticari yaşamda ilerleme sağlayacak finansal araç olmaktan çıkarak iflasa sürükleyen bir zorunluluk haline gelmiştir. Mevcut koşullarda ticari borçlanmalar kritik bir eşiğe ulaşmıştır. Risk Merkezi Eylül 2025 verilerine göre, ticari krediler bakiyesi 17 trilyon TL sınırına dayanmıştır.

Borç ödeme gücü düşen işletmelerdeki durum ise trajik boyutlara varmıştır. Risk Merkezi raporuna göre, tasfiye olunacak ticari kredilerdeki yükseliş Eylül 2024-Eylül 2025 arasındaki son bir yılda yüzde 73 seviyesine ulaşmıştır. Bu süreçte borç miktarı ise 409 milyar liranın üzerine çıkmıştır. Kredilerin yanı sıra, ticari kredi kartı kullanımı ve borçluluğu da hızla

artarak borç krizine yeni bir boyut katmaktadır. BKM verilerine göre (Haziran 2025 itibarıyla) ticari kredi kartı sayısı 10 milyonu aşmış durumdadır. Bu, küçük işletmelerin yüksek maliyetli ve kısa vadeli kredi kartı borçlarıyla ayakta kalma baskısı altında olduğunu gösteren somut bir işarettir.

Rakamlar, borçlanmanın siyasal iktidarın iddia ettiğinin aksine sürdürülemez olduğunu göstermektedir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından 21 Kasım 2025 tarihinde açıklanan Ekim 2025 verilerine göre, gerçek kişi ticari işletme sayısında (esnafı temsil eden kalemde) bir önceki aya göre kapanışlarda yüzde 35,8 oranında keskin bir artış yaşanmıştır. Kapanan şirket sayısında yılın ilk 10 ayında yüzde 10,7 artış gözlenirken Adalet Bakanlığı (UYAP) kaynaklı en güncel icra verilerine göre ise mahkemelerdeki icra ve iflas dosya sayısı 23 milyon 148 bin seviyesine ulaşmıştır. Bu durum, ticari faaliyetlerdeki zorlanmanın yanı sıra genel borçluluk baskısının da yüksek seyrini koruduğunu teyit etmektedir. Tüm mücadelemize rağmen pandemide, afette esnafa ısrarla ekonomik güvence sağlamayan iktidar, derin ekonomik kriz koşullarında da hiçbir çözüm ve güvence sağlamamış, aksine borçlanmanın kapılarını sonuna kadar açarak ticari işletmeleri sadece iflasa sürüklemiştir.

Tarımsal Üretim Durma Noktasına Gelirken Borçluluk Yayılıyor

Tarım sektöründe kredi kullanımı hızla artmaktadır. Risk Merkezi'nin Eylül 2025 verilerinde, tarım sektöründeki nakdi kredilerde son bir yılda yüzde 48'lik artış görülmektedir. Bu, çiftçinin girdi maliyetlerini (gübre, mazot vb.) krediyle yani borçlanarak finanse etme baskısı altında bırakılmasının sonucudur. TÜİK'in Eylül 2025 verilerine göre, Tarımsal Girdi Fiyat Endeksi bir yılda yüzde 34,60 oranında artış göstermiştir. Üretici için borçlanmanın temel sebebi olan yakıt, gübre vb. temel tarımsal girdiler yıllık yüzde 36,01; veteriner harcamaları yüzde 56,97 artmıştır. Tarımsal girdilerdeki artış, yüksek maliyetlere rağmen üretimde kalmaya çabalayan çiftçiyi daha büyük borçlara sürüklemektedir. Tarımsal kredilerin büyük çoğunluğunu sağlayan Ziraat Bankası verilerine göre, bankanın tarımsal alanda kullandırdığı toplam kredi tutarı 2024 yılı Haziran ayı itibarıyla 500 milyar TL'yi aşmış ve bu dönemdeki yıllık artış oranı yüzde 35 olarak kaydedilmiştir.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Haziran 2025'te yaptığı açıklamada, doğal afetler nedeniyle bazı bölgelerde yüzde 80'e varan verim kayıpları yaşandığını ifade etmektedir. Bu durum, üreticinin ödeme gücünü doğrudan yok ederek borç sarmalını derinleştirmektedir. Tarımsal üretimdeki borçlanma eğiliminin asıl nedeni, ekonomiye ilişkin yapısal sorunların

giderilmemesi, tarım politikalarının yetersizliği ve kaynakların üreticiyi ve üretimi koruyacak şekilde dağıtılmamasıdır. Tarım üreticilerini borca iten, tarımsal üretimi borçlanmaya koşullayan politikaların ülkeyi tarımsal üretim krizine sürüklediği, üretimi ve üreticiyi bitirdiği ortadadır.

Faizin Faturası Halka Kesiliyor: Halkın Bütçesinden 2.7 Trilyon TL Ödenecek

Verginin yükünün büyük bir kısmını çeken, yoksulluğa ve sefalete sürüklenen milyonlarca yurttaş bireysel ve ticari borçlar kadar, AKP iktidarının ekonomi-politik kararlarıyla ortaya çıkardığı kamu borcu ve faiz giderlerinin devasa yükünü de sırtlanmış durumdadır. Halkın çıkarlarını gözeten bütçe tercihleri yerine, bir avuç sermayedara fayda sağlayan bütçe tercihleri dolayısıyla kamu borçluluğu artmakta, bunun yükü ise derin yoksulluk, güvencesizlik ve sefalete mahkûm edilen yurttaşların sırtına bindirilmektedir. 2026 Bütçesi'nde borçluluğu dayatan bütçe tercihleri nedeniyle, milyonlar rekor miktarda faiz yükünü taşımak zorunda kalacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı verilerine göre, kamunun varlıkları düşüldükten sonra kalan net yükümlülüğü gösteren Kamu Net Borç Stoku 30 Haziran 2025 itibarıyla 8 trilyon 932 milyar TL seviyesindedir. Bu devasa borç, bütçede faiz ödemeleri olarak da halka yansıtılmaktadır. 2025 yılı Bütçe Kanunu'nda faiz giderlerine 1 trilyon 950 milyar TL ödenek ayrılmışken, bu rakam 2026 yılı Bütçe Teklifinde 2 trilyon 741 milyar TL'ye yükselmiştir. AKP, faiz giderlerinde bir yıl içinde yüzde 40'ın üzerinde bir artış getirmiş olmaktadır. 2026 yılı için belirlenen faiz ödemesi, aynı yıl için hedeflenen bütçe açığının (yaklaşık 2.713 trilyon TL) neredeyse tamamına eşittir ve AKP'nin kamuya kestiği borçlanma yükünün faturası, dolaylı vergiler aracılığıyla yine yoksul milyonlara ödetilmektedir.

Ülkenin iç borç ve faiz ödemelerini rekor miktarlara ulaştıran AKP, 2026 Bütçesi'nde de devasa miktarda kaynağı iç borca ve faize akıtmakta kararlıdır. İç borç ve faize 2026'nın sadece ilk iki ayında tam 1 trilyon 183,7 milyar lira, yani yaklaşık 30 milyar dolar ödenecektir. Hazine'nin finansman programında yer alan verilere göre 2026'daki iç borçlanma 5 trilyon 344 milyar lira olacaktır. Hal böyleyken, AKP'nin ekonomi yönetiminin, IMF'nin Ekim 2025 tarihli Dünya Ekonomik Görünüm (WEO) ve Mali İzleme (Fiscal Monitor) raporlarına yansıyan Türkiye'nin toplam kamu borcu (380,4 milyar dolar) ve borcun GSYH'ye oranını (yüzde 24,3) "düşük" diye lanse etmesi ve diğer ülkelere kıyasla "iyi durumdayız" algısı yaratma çabası en basit tabirle trajikomiktir. Zira Türkiye, 192 ülkenin sıralandığı listede 25. sırada yer

almaktadır. Yani Türkiye, kamu borcu en yüksek 25 ülkeden birisi konumundadır. İktidar, borcun dolar cinsinden miktarının diğer ülkelere kıyasla düşük görünmesi illüzyonuyla övünse de bu devasa faizin faturası doğrudan bütçeden karşılanmaktadır. Yani borç yabancıya "düşük" gösterilse de bedeli bütçe kaynakları kısılarak ve vergiler artırılarak yine yoksul emekçilerin cebinden çıkmaktadır.

2.6-) YOKSULLUK

Siyasi Tercihlerle Derinleştirilen Eşitsizlik: Kadın Yoksulluğu

Toplumların tarihsel yapısı, rollerin kadın ve erkek arasında eşitsiz dağıldığı bir düzeni meşrulaştırarak bugüne taşımıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine tekabül eden bu roller, tarih boyunca kadınların üretimden, kamusal alandan, karar alma süreçlerinden ve ekonomik kaynaklara erişimden dışlanmasının temel nedenlerinden biri olmuştur. Kadınlar, ataerkil toplumsal yapılar içinde, bin yıllardır erkek egemen normların belirlediği rollerle sınırlandırılmış, ev içi emeği görünmez kılınmış, ekonomik bağımsızlık kazanması engellenmiştir. Bu tarihsel eşitsizlik yalnızca geçmişe ait bir miras değil, bugün kadınların yaşamlarının her alanını şekillendirmeye devam eden sistematik bir şiddet halini almıştır.

Kastik Şiddet

Bu tarihsel eşitsizliğin günümüzdeki en görünür sonuçlarından biri ise kadın yoksulluğudur. Sistematik şiddet biçimlerinden biri olan "kadın yoksulluğu" sadece ekonomik bir sorun değil, patriyarkal sistemin kadına biçtiği yeri muhafaza etmek için sürdürdüğü ideolojik bir kuşatmadır. Kadınların ekonomik haklara erişememesi, yalnızca bireysel bir mağduriyet değil, halkların kendi yaşamlarını örgütleme hakkına dönük kolektif bir gasptır. Devlet politikalarının kadınları eve mahkûm eden yapısı, sosyal desteklerin yetersizliği, güvencesiz ve düşük ücretli kadın istihdamı, hepsi bu yapısal kastik saldırının parçalarıdır.

Türkiye'de egemen erkek aklının şekillendirdiği kastik zihniyet, kadınları hala aile, ev, bakım emeği ve bağımlılıkla tanımlamaktadır. Bu zihniyet yalnızca toplumsal rolleri dayatmakla kalmamakta aynı zamanda kadınların istihdama, eğitime, siyasete ve kamusal yaşama eşit koşullarda katılımını sistematik biçimde engellemektedir. Kadının emeğini görünmezleştiren, onu ucuz, güvencesiz ve kayıt dışı alanlara hapseden bu düzen; kadın

yoksulluğunu sadece üretmemekte, bizzat bu yoksulluğu bir şiddet biçimi haline getirmektedir. Kastik şiddetin kadın emeği üzerindeki tahakkümü, kadını hem ekonomik hem toplumsal olarak bastıran yapısal eşitsizlikleri sürekli yeniden üretmektedir.

Türkiye'de kadın yoksulluğu, yıllar içinde değişen iktidar politikalarıyla farklı biçimlerde karşımıza çıkmıştır. Ancak özellikle 2000'li yıllardan itibaren, AKP döneminde bu durum daha belirgin bir hal almıştır. Bu dönemde kadın yoksulluğu, neoliberal ekonomi politikalarıyla muhafazakâr kadını aileye indirgeyen toplumsal anlayışın birleştiği bir zeminde derinleştirmiştir.

AKP iktidarı, bir yandan emeği güvencesizleştiren uygulamalarla kadınları esnek ve düşük ücretli işlere yönlendirirken, diğer yandan kadını daha çok ev içi rollerle tanımlayan aile merkezli politikaları öne çıkarmıştır. Kadınlara "evdeki işler yetmiyor mu?", "kadının kariyeri anneliktir" gibi söylemlerle işgücünden çok ev içi sorumluluklar atfedilmiştir. Temizlik, çocuk, yaşlı, engelli ve hasta bakımı gibi görünmeyen fakat zorunlu olan işler çoğunlukla kadınların "doğal görevi" olarak tanımlanmakta, bu da kadınları ücretsiz ve görünmeyen emek alanına mahkûm etmektedir. Kadınlar bu yük nedeniyle ne istihdama katılabilmekte ne de kendilerine ait zamana sahip olabilmektedir. Bu durum, kadınların hem ekonomik bağımsızlığını engellemekte hem de ciddi bir zaman yoksulluğu yaratmaktadır.

Kadınların zaman yoksulluğu, yalnızca dinlenememek ya da kendine vakit ayıramamak değil, aynı zamanda eğitim olanaklarından faydalanamamak, sosyal hayata katılamamak ve mesleki gelişim sağlayamamak anlamına da gelir. 2024 yılı dördüncü çeyrek verileri, bu eşitsizliğin boyutlarını açık biçimde göstermektedir: 6 milyon 657 bin kadın, ev işleri nedeniyle iş gücüne dâhil olamadığını beyan ederken, aynı gerekçeyle çalışma hayatına katılamadığını belirten erkek sayısı yalnızca 6'dır. Benzer şekilde, ailevi ya da kişisel nedenlerle iş hayatında yer alamadığını ifade eden kadın sayısı 3 milyon 442 bin iken, bu sayı erkeklerde yalnızca 466'dır. Bu veriler, bakım emeğinin ağırlıklı olarak kadınlar tarafından üstlenilmesinin kadın istihdamı üzerinde belirleyici bir engel oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Uluslararası araştırmalar ve OECD verileri, Türkiye'de kadınların günlük yaşamda erkeklere kıyasla ortalama 4 saat daha fazla ücretsiz ev içi emek harcadığını ortaya koymaktadır. Bu eşitsiz emek dağılımı, bakım yükünün neredeyse tamamen kadınların omuzlarına bırakıldığını ve bunun yapısal bir sorun olduğunu göstermektedir. AKP iktidarının sosyal politika anlayışı da bu yapıyı değiştirmek yerine güçlendirmektedir. "Aileyi koruma" başlığı altında yürütülen sosyal yardım ve destek politikaları, kadınları birey olarak değil,

ailenin bir parçası olarak tanımlamakta ve onları üretken bireyler değil, bakım sağlayıcıları olarak konumlandırmaktadır.

İktidarın kadın istihdamına dair politikaları da çoğu zaman kreş, bakım, temizlik gibi geleneksel olarak "kadın işi" sayılan alanlarla sınırlı iş alanları açmakla kısıtlı kalmıştır. Kadınlar, yine evdeki rollerinin uzantısı olarak görülen düşük ücretli ve güvencesiz işlerde istihdama dahil edilmekte, bu da yoksulluğu azaltmak yerine daha da derinleştirmektedir. Yani istihdam politikaları kadınları bağımsız, eşit yurttaşlar olarak değil, "annelik" ve "fedakârlık" üzerinden tanımlamaktadır.

DİSK-AR'ın 2025 yılına ait raporuna göre, kadınlar işsizlik açısından erkeklere kıyasla çok daha dezavantajlı bir konumda bulunmaktadır. Rapora göre erkeklerde geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 22,7 iken, kadınlarda bu oran yüzde 38,3'e kadar yükselmiş durumda. Kadınlar ve erkekler arasındaki işsizlik farkı böylece 15,6 puana çıkarak son yılların en yüksek seviyesine ulaşmış durumdadır. Bu tablo, kadınların istihdamdan dışlanmasının yapısal boyutlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye'de kadınlar için istihdama katılmak ne kadar zor ise istihdamda kalmak da o kadar zordur. Çünkü kadın istihdamı yalnızca nicel olarak değil, niteliksel olarak da kriz içindedir. İstihdamda yer alan kadınlar da çoğu zaman güvencesiz koşullarda, düşük ücretle ve ayrımcılığa açık biçimlerde çalışmaktadır Aynı işi yapan erkeklerle kadınlar arasında hala ciddi ücret farkları bulunmaktadır. "Eşit işe eşit ücret" ilkesi tam anlamıyla hayata geçirilemediğinden kadın emeği görünmez ve değersiz hale gelmektedir. Sosyal güvenlik haklarının yetersizliği ise kadınların çalışma yaşamında uzun vadeli güvenceden yoksun kalmasına neden olmaktadır. DİSK/Genel-İş Sendikası Araştırma Dairesi'nin 2025'te yayımladığı raporuna göre Türkiye'de istihdamda cinsiyet açığı yüzde 34,6 olarak hesaplanırken 10 milyona yakın kadın ailevi ve kişisel nedenler ve ev işleri dolayısıyla çalışma hayatına katılamamaktadır. Her 10 kadından sadece 3'ü çalışma hayatında iken her 10 kadın işçiden ise yalnızca biri sendikalıdır.

Tam zamanlı çalışan kadınların da yüzde 24,4'ü kayıt dışı ve güvencesiz çalıştırılmaktadır. 2024 yılı 4. çeyrek verilerine göre 10 milyon 855 bin kadın istihdamının 6 milyon 557 bini (yüzde 75,6'sı) tam zamanlı ve kayıtlı, 2 milyon 122 bini ise (yüzde 24,4'ü) yine tam zamanlı ancak kayıt dışı çalıştırılmaktadır. Yani her 4 kadından 1'i tam zamanlı çalışmasına karşın sigortasız çalıştırılmaktadır.

Kadınlar aynı zamanda işe alım ve yükselme süreçlerinde cinsiyet temelli ayrımcılıkla karşılaşmakta; hamilelik, annelik gibi biyolojik ya da dayatılmış sosyal sorumluluklar nedeniyle dezavantajlı konumda kalabilmektedir. İş yerlerinde cinsiyetçi mobbing ve taciz, kadınların psikolojik ve fiziksel güvenliğini tehdit etmekte; şikâyet mekanizmalarının yetersizliği ise bu durumların görünmez kalmasına neden olmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Özyeğin Üniversitesi iş birliğinde 3007 kişinin katılımı ile gerçekleştirilen *İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri* araştırmasının sonuçlarına göre, yönetici konumundaki kadınlar hem erkek yöneticilere hem de yönetici olmayan kadınlara kıyasla psikolojik şiddete daha sık hedef olmaktadır. Cinsel şiddet ise açık biçimde toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet biçimi olarak öne çıkmaktadır. Her dört kadından biri, iş yaşamı boyunca en az bir kez cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Kadınlar için bu şiddet biçiminin görülme sıklığı, erkeklere kıyasla iki katından daha fazladır. Ekonomik kriz ve daralma dönemlerinde, ilk işten çıkarılanların çoğu kadınlar olmaktadır. Kadın istihdamı, çoğunlukla esnek ve geçici yapılarda kurulduğundan, işten çıkarılma riski daha fazladır. Bu durum, kadınların ekonomik bağımsızlığını daha da zayıflatmakta, yoksulluğu derinleştirmekte ve toplumsal eşitsizliği artırmaktadır.

Kadın Yoksulluğunun En Yoğun Hali: Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınlar

Mevsimlik tarım işçisi kadınlar ise bu sorunların çok daha ağır ve çok katmanlı biçimlerini yaşamaktadır. Bu kadınlar, ayrımcılığın, yoksulluğun ve şiddetin en görünmez ve en yoğun biçimiyle yüzleşmektedir. Bu nedenle mevsimlik kadın işçiler, kadın emeğine yönelik sömürünün en çarpıcı örneklerinden biri olarak karşımızda durmaktadır.

DEM Parti Kadın Meclisi'nin kadın yoksulluğu raporu mevsimlik tarım işçisi kadınların yaşamını gözler önüne sermiştir. Rapora göre, mevsimlik işçilik Kürtlerin yoğunluklu olarak yaşadığı coğrafyada yaşayan binlerce emekçi kadın için geçici bir gelir kaynağı değil, zorunlu bir hayatta kalma biçimidir. Kadınlar bu sistemde hem ucuz iş gücü olarak görülmekte hem de tüm bakım yükümlülüklerini sırtlarında taşımaktadır. Erkek egemen çalışma koşullarında, güvencesizlik, düşük ücret, uzun çalışma saatleri ve barınma-insan onuruna yakışmayan yaşam koşulları, bu kadınların her gün karşılaştığı gerçeklerdir. Kadına yönelik şiddet, taciz ve sömürü bu alanlarda sıklıkla görülmesine rağmen hiçbir denetim ya da yaptırım mekanizması işletilmemektedir. Mevsimlik işçi olarak gittikleri yerlerde kadınlar her türlü ırkçı, ayrımcı saldırıların hedefi olmaktadır. Yılın neredeyse 6 ila 9 ayı evlerini, yaşam alanlarını terk ederek

çalışmak zorunda kalan mevsimlik tarım işçisi kadınlar, gittikleri yerlerde de her türlü ayrımcılığa ve ötekileştirmeye maruz kalmaktadır.

Mevsimlik tarım işçisi kadınlar sadece bir şehre gitmekle sınırlı kalmamakta, daha çok gezici tarım işçisi olarak çalışmaktadır. Konya'dan Amasya'ya, Adana'dan Bursa'ya neredeyse birkaç şehir değiştirmek zorunda kalmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi kadınların şu sözleri iktidarın politikalarını en açık şekilde göstermektedir: "Yılda bir ya da iki defa geliyorlar, sorunları dinliyorlar. Çocukların eline birkaç parça oyuncak verip gidiyorlar ve bir daha arkalarına dahi bakmıyorlar. Yaşadığımız sorunları çözme gibi bir dertleri yok." Kısacası mevsimlik kadın işçiliği, yalnızca çalışma yaşamını değil, kadınların gün içindeki tüm yaşamını kuşatarak, zamanı, mekânı ve bedenlerini denetim altına alan çok yönlü bir tahakküm ilişkisine dönüştürmektedir.

Kadın yoksulluğu, Türkiye'nin her yerinde yakıcı bir gerçeklik olsa da bölgesel eşitsizlikler bu yoksulluğun derinliğini ve biçimini daha da ağırlaştırmaktadır. Özellikle Kürtlerin yoğunlukla yaşadıkları illerde çatışma koşullarında bastırılmış toplumsal yapı, kadınların ekonomik hayata katılımını doğrudan engellemekte; sistematik ayrımcılık, devletin sosyal hizmetlerinden mahrum bırakılma ve güvenlikçi politikaların gölgesinde yaşama zorunluluğu, kadınları yoksulluğun katmanlı bir biçimiyle baş başa bırakmaktadır. Eğitim hakkına erişimdeki eşitsizlik, sosyal güvence eksikliği, cinsiyete dayalı yasaların uygulanmaması veya tamamen yok sayılması, kadınların ekonomik bağımsızlığını kazanmasını ve yaşamını güvence altına almasını imkansızlaştırmaktadır.

Bu gerçekliğe dikkat çeken "Yoksulluğun Kadın Hali: Diyarbakır'da Eşitsizliğin Haritası" başlıklı saha araştırması, yoksulluğun sadece gelir düzeyiyle değil, kadınların istihdama erişiminden mülkiyet hakkına, temel ihtiyaçlarını karşılama kapasitesinden çocuk bakım yüküne kadar çok boyutlu olduğunu ortaya koymaktadır. Raporda yer alan istihdam, gelir adaletsizliği, finansal araçlara erişim, borçlanma, bakım emeği, mülkiyet gibi alanlarda yaşanan yapısal eşitsizlikler, kadınların yoksulluğa karşı direnç geliştirmesini engelleyen politik baskıların ve ayrımcı devlet uygulamalarının bir sonucudur.

Türkiye'de kadın yoksulluğunun yalnızca ekonomik bir sorun olmadığını kadının emeğine, özgürlüğüne ve güvenliğine yöneltilmiş yapısal bir baskı, bir nevi "kastik şiddet" olarak görmek gerekir. Türkiye'deki bugünkü tablo bunu acı bir biçimde ortaya koymaktadır.

Kadınların ekonomik bağımsızlıktan yoksun bırakılması, onları erkeklerle eşitsiz ilişkilere mahkûm etmekte, boşanma veya şiddetten kurtulma imkanlarını ortadan

kaldırmaktadır. Örneğin son araştırmalarda, mahkemece kararlaştırılan yoksulluk nafakalarının büyük çoğunluğu kadınların temel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. 2024 raporuna göre nafakaların ortalaması çok düşük olduğu hatta "asgari ücretin çeyreği kadar" olduğu belirtilmiştir. [1] Bu "yardım" bile düzgün verilmediğinde, kadın için ekonomik özgürlük değil, bağımlılık ve çaresizlik üretmiş olmaktadır.

Ayrıca nafaka hakkının tartışmaya açılması, miras hakkının fiilen gasp edilmesi, kadına ekonomik güvence sağlayan İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme gibi hukukun kadınlar aleyhine geriletilmesi adımları; kadınları yalnızca günlük yaşamda değil, aynı zamanda hukuki zeminde de yoksunlaştırmakta; yani kadınların haklarını hem pratikte hem de kâğıt üzerinde silikleştirmeyi hedeflemektedir. Bu yaklaşım, kadınların şiddet karşısında dayanma gücünü ve özgürlük umutlarını sistemli olarak zayıflatmayı adeta ajandası haline getirmiştir. Bu bağlamda Türkiye'de kadın yoksulluğu, yalnızca bir gelir eksikliği değildir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, ekonomik bağımlılığı, şiddet ve tutsaklığı yeniden üreten yapısal bir sorundur

Kadın yoksulluğu bugün Türkiye'de yalnızca şiddeti üreten bir kriz değil, doğrudan şiddetin kendisidir de. Ped yoksulluğu bunun en açık örneklerinden biridir. En temel hijyen ihtiyacı olan pede ulaşamayan binlerce kadın, ped yoksulluğu nedeniyle sağlık sorunlarıyla baş başa kalmakta, okula veya işe gidememektedir. Bir kadının en temel ihtiyacı olan pede bile ulaşamaması, açık bir onur kırıcı şiddet biçimidir. Bu durum, kadının bedeni üzerindeki haklarını yok sayan, yaşamını sağlıklı ve onurlu sürdürmesini engelleyen yapısal bir ihlaldir.

Buna bir diğer acı örnek ise, Kocaeli Dilovası'ndaki ruhsatsız ve kayıtsız şekilde haftalık 7.600 TL'ye iş güvenliği ve sigortanın olmadığı koşullarda 12 saatlere varan vardiya sürelerinde çalıştırılan, bırakalım iş güvenliğini bir penceresi dahi bulunmayan parfüm dolum fabrikasında çıkan yangında yaşamını yitiren kadın ve işçileştirilmiş çocuklardır. Bu trajedi, yoksul kadınların düşük ücretli, güvencesiz, denetimsiz alanlara mahkûm edilmesinin nasıl ölümle sonuçlanabileceğinin çarpıcı bir güncel örneğidir. Kadın yoksulluğu artık yalnızca sayılarla değil bedeniyle, canıyla ödenen bir gerçekliğe dönüşmüştür.

İktidar, kadınların omuzuna daha fazla bakım yükü yükleyen "Aile Yılı" gibi projeleri bir kenara bırakmalı, kadın yoksulluğunu ortadan kaldıracak, toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan yapısal politikalar üretmelidir. "Aile Yılı" kapsamında işgücünden çekilen kadın sayısındaki artış, uygulanan politikaların kadın emeğini görünmezleştirdiğinin ve derin yoksulluğu pekiştirdiğinin açık göstergesidir. Kadınları üretim dışına iten, güvencesizliğe ve bağımlılığa mahkûm eden bu yaklaşım derhal terk edilmelidir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, kadınların hak temelli taleplerini görmezden gelen değil, sosyal devlet sorumluluğunu esas alan bir yaklaşım benimsemelidir. Mesaisini kadınların doğurganlığına değil, kreş ve yaşlı bakım evi gibi kamusal hizmetlerin yaygınlaştırılması, yerel yönetimlerin bu hizmetleri sunmasının önünün açılması, erkeklerle eşdeğer işi yapan kadınların ücret eşitliğinin sağlanması ve denetlenmesi gibi çalışmalara harcamalıdır. Kadınların işgücüne katılımını sağlayacak politikalar, emeğin üzerindeki çoklu sömürü biçimlerini ortadan kaldıracak bütçelerle desteklenmelidir. Zira kadın yoksulluğu kader değil siyasi tercihlerle derinleştirilen bir eşitsizliktir.

DEM Parti olarak kadın yoksulluğuna karşı geliştirdiğimiz yaklaşımımız, mevcut sistemin kadın emeğini değersizleştiren, toplumsal yaşamdan dışlayan ve bakım yüküyle sınırlayan yapısına bir itirazdır. Partimiz kadını yalnızca aile içinde tanımlayan, onu ekonomik bağımlılığa ve görünmezliğe mahkûm eden anlayışa karşı, yaşamın her alanında kadın öznesini güçlendiren bir toplumsal örgütlenme hedeflemektedir. Kadınların sadece sosyal yardımlarla değil, kolektif dayanışma ilişkileriyle güçleneceği, üretime eşit ve onurlu katılacağı bir yaşam inşasının esas alınmasını savunmaktayız.

Bu bağlamda önerdiğimiz alternatif, topluluk temelli, ekolojik ve eşitlikçi bir ekonomik ve toplumsal örgütlenmeyi temel alır. Kadınların bilgiye, üretim araçlarına ve toplumsal kararlara erişimini güvence altına alan bu model, kadınların sadece yoksulluktan değil, tüm boyutlarıyla bağımlılıktan kurtulmasının yoludur. Toplumun her hücresinde kadın özgürlüğünü esas alan bu paradigma, sadece kadınları değil, tüm toplumu adalet ve eşitlik temelinde yeniden inşa etmenin kapısını aralamaktadır.

Kırsal Yoksulluk

Türkiye'nin son otuz yılına damgasını vuran sosyoekonomik ve siyasal süreçler, kırsal nüfusun geçim kaynaklarının zayıflamasına, üretim kapasitesinin gerilemesine ve birçok kırsal yerleşimin çözülmesine yol açmıştır. Tarım ve hayvancılık politikalarındaki yönelimler, doğal varlıkların talancı ve rantçı bir anlayışla kullanımına ilişkin düzenlemeler, güvenlikçi uygulamalar, zorunlu ve ekonomik göç hareketleri ile kamu yatırımlarının dağılımı kırsal yoksulluğun hem seyrini hem de bölgesel derinliğini belirleyen başlıca faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu süreç, yalnızca ekonomik göstergeleri değil, kırsal toplumsal yapının tamamını etkileyen geniş kapsamlı bir dönüşüm yaratmıştır. Kırsalın üretim bilgisi, toplumsal dayanışma

mekanizmaları ve doğayla kurduğu tarihsel ilişki bu dönüşümle birlikte aşınmış, kırsal ekonomi giderek daha kırılgan hale gelmiştir.

Bu bağlamda kırsal yoksulluk bugün Türkiye'de sadece ekonomik bir sorun olmaktan çıkmış, uzun yıllardır uygulanan devletçi-kapitalist politikaların birikimli etkisiyle toplumsal dokuyu aşındıran yapısal bir krize dönüşmüştür. "Kalkınma" adı altında sunulan politikaların gerçekte neyi kalkındırdığı sorusu açıkça ortadayken, kırsalın büyük bölümünde yaşanan yoksullaşma, yerleşimlerin boşalması ve üretim kapasitesinin çöküşü çoğu zaman görünmez kılınmaktadır. Kalkınma söylemi, toplumsal dönüşümün etik, politik ve kültürel boyutlarını dışarıda bırakarak ekonomik büyüme eksenli bir yaklaşıma indirgenmiş, böylece doğal varlıkların, üretim araçlarının ve toplumsal birikimin geniş ölçüde sermayeye devredildiği, kırsal nüfusun ise giderek yoksullaştırıldığı bir mekanizma ortaya çıkmıştır.

Merkezileşmiş ekonomi politikaları ve güvenlikçi uygulamalar, kırsal toplulukları üretimden koparan, geçim kaynaklarını tasfiye eden ve onları kendi yaşam alanlarında tutunamaz hale getiren bir yapıya dönüşmüştür. Tarımın giderek piyasa bağımlı hale gelmesi, köylünün üretim maliyetleri karşısında ezilmesi, kamusal desteklerin gerçek üretim ihtiyaçlarını karşılamaması ve ithalat politikalarının iç piyasayı çökertmesi, kırsal emek gücünü sistematik olarak değersizleştiren unsurlardır.

Türkiye'de genel yoksulluğun ağırlık merkezi kırdadır. TÜİK artık kırsal-kentsel yoksulluk ayrımı yayınlamasa da tarihsel veriler, bölgesel dağılımlar, ulusal ve uluslararası raporlar açıkça gösteriyor ki, kırsaldaki yoksulluk kentlere göre istisnasız biçimde daha yüksek seyretmektedir. Dünya Bankası ve OECD'nin 2023 raporları da Türkiye'de bölgesel eşitsizliğin OECD ortalamasının üç katı olduğunu, kırsal bölgelerde gelir kaybının çok daha derin yaşandığını vurgulamaktadır. Kent yoksulluğu dönemsel dalgalanmalara bağlı olarak düşüş gösterebilirken, kırsal yoksulluk neredeyse sabit bir tavan gibi direnmektedir. Kırsalda yaşayan nüfus her yıl azalmasına rağmen yoksulluğun yükü azalmamaktadır.

Bu derinleşen yoksulluğun en görünür etkilerinden biri, köylerin hızla boşalmasıdır. Yıllarca hayvancılıkla geçinen pek çok aile, meralarının maden ruhsatına açılmasıyla bütün geçim kaynaklarını kaybetmiştir. Köy nüfusu azalınca geçim kaynakları tükenmiş, farklı metropollere gidip tarım, inşaat gibi kayıt dışı, güvencesiz alanlarda ucuz iş gücü olarak çalışmak zorunda kalmışlardır.

Kırsal nüfus toplam nüfusun yalnızca beşte biri düzeyindeyken, gelir yoksulluğu, sosyal dışlanma ve çok boyutlu yoksunluğun en yoğun yaşandığı bölge hâlâ kırsaldır. Bu nedenle

kırdaki yoksulluk, genel yoksulluğun "çevresinde" değil, tam merkezinde durmaktadır. Kentte görülen yoksulluğun önemli bir kısmı da zaten kırdan kopan yoksulluğun göç yoluyla taşınmış halidir. Özellikle 1990'larda Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerde köy boşaltmaları ile yaşanan zorunlu göçle metropollerde tarım, inşaat, tekstil, hizmet sektörü gibi alanlarda emek sömürüsüne maruz kalanların yaşadığı yoksulluğun şiddeti bu durumun en somut göstergelerinden biridir.

Bugün de bu döngü sürmektedir. Urfa'dan Adana'ya mevsimlik işçilik için giden binlerce ailede çocuklar, tarlada pamuk toplamaya zorlandıkları için eğitimden kopmakta, çocuk yoksulluğu kuşaktan kuşağa taşınmaktadır. Yoksulluk anne babadan çocuğa geçen bir kısır döngüye dönüşmektedir. Mevsimlik tarım çadırlarında yaşanan kötü barınma koşulları, hijyen eksikliği, düşük ücret ve güvencesizlik, kırsal yoksulluğun yalnızca ekonomik değil aynı zamanda sağlık, eğitim ve sosyal haklar açısından da çok boyutlu bir kriz olduğunu göstermektedir.

TÜİK verilerine göre nüfusun yalnızca yüzde 17'si bugün kırsalda yaşamaktadır. Son on yılda 1,2 milyon kişi çiftçiliği bırakmış, tarımsal hane gelirleri reel olarak yüzde 38 erimiştir. Kırsaldaki yoksulluk oranı kente göre iki kat daha yüksektir. Kırsal çocuk yoksulluğu ise şehirlerdeki oranın 1,7 katına ulaşmış durumdadır. Ziraat Mühendisleri Odası'nın analizlerine göre son 20 yılda küçük üreticilerin tarımdan çekilme oranı yüzde 48'e ulaşmış, çiftçi borçluluğu ise 20 yıl öncesine göre 43 kat artmıştır. Bu tablo, kırsal yoksulluğun ekonomik baskı altında nasıl kalıcılaştığını ortaya koymaktadır.

Bu tablo sahada her gün yeniden doğrulanmaktadır. Ağrı'da 25 yıldır çiftçilik yapan bir üretici, mazot ve gübre fiyatları nedeniyle tarlasının bir kısmını ekemediğini, bütün emeğinin yalnızca bankaya faiz ödemeye gittiğini söylemektedir. Üretici, ülkenin tarımsal yapısını özetleyen şu cümleyi kuruyor: "Ben artık ekmek için değil, borç ödemek için ekiyorum."

Tüm bu veriler alarm vericiyken, iktidar kanadında kırsal yoksulluğun nedenlerine dair hiçbir analiz, araştırma yapılmamaktadır. Gençlerin tarımdan kopuşu yok sayılmakta, toprağını, merasını, suyunu kaybeden köylünün yaşadığı yapısal yıkım görmezden gelinmektedir. FAO'nun (Gıda ve Tarım Örgütü) Türkiye raporları, kırsal bölgelerde gıda güvencesi riskinin yüzde 20'nin üzerinde olduğunu gösterirken, iktidar hâlâ ithalatçı bir modelde ısrar ediyor ve üreticiyi koruyan hiçbir kamusal mekanizma güçlendirilmiyor.

Öte yandan resmi söylem her yıl "rekor tarımsal hasıla" iddiasını tekrarlasa da sahadaki gerçeklik tam tersidir. Dünya Bankası, tarım gelirlerinin enflasyon ve maliyet artışları

karşısında negatif reel büyüme gösterdiğini belirtmektedir. Toprak tükenmekte, meralar parçalanmakta, su kirlenmekte, hayvancılık daralmakta, üretici borç sarmalında ayakta kalmaya çalışmakta ya da tamamen üretimden çekilmektedir. Bu tablo, sermayenin büyümesi merkezli hesaplamaların toplumun hiçbir ihtiyacını karşılamadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde kırsal yoksulluğun en derin ve en politik biçimi ise Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerde yaşandı ve yaşanmaya devam etmektedir. 1990'larda başlayan köy yakmaları, yayla ve mera yasakları, zorunlu göçler, güvenlikçi uygulamalar, baraj-HES projeleri ve maden işletmeleri bölgenin geçim kaynaklarını sistemli biçimde yok etmiştir. Bu uygulamalar yalnızca ekonomik yıkım yaratmakla kalmamış, toplumsal hafızayı, kültürel varlığı ve toplulukların kendi mekânlarıyla kurdukları bağı da tahrip etmiştir.

Harita 1. İl SEGE-2025 Gelişmişlik Kademeleri Haritası

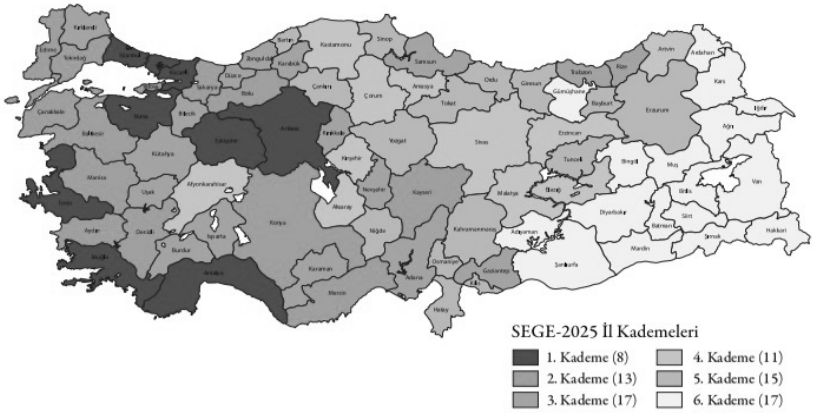

SEGE-2025 (Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları) verileri, Ağrı, Muş, Bitlis, Hakkâri, Şırnak ve Van'ın Türkiye'nin en düşük gelişmişlik düzeyindeki illeri olduğunu ve bu illerde kişi başına gelir düzeyinin ulusal ortalamanın yarısının altına düştüğünü göstermektedir. Bu illerde tarımsal üretim son 20 yılda yarı yarıya daralmıştır. Genç nüfusun büyük kısmı metropollere göç etmek zorunda kalmıştır. Üretim alanlarının sınırlandırılması, askeri yasak bölgeler, düşük kamu yatırımı ve güvencesizlik, kırsal yoksulluğu siyasal bir tasfiye mekanizmasına dönüştürmüştür. Bu nedenle Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelerde kırsal

yoksulluk yalnızca ekonomik değildir. Halkın kimliğini, kültürünü ve toplumsal yaşamını hedef alan politik bir yoksullaştırma stratejisidir.

Bugün yaşanan kriz, demokratik, ekolojik ve toplumsal bütünlüğe dayalı bir yaşam tasarımının neden hayati olduğunu da açıkça göstermektedir. Yerelin söz hakkını güçlendiren, kadın emeğini görünür kılan, doğayı piyasanın değil toplumun ortak yaşam alanı olarak gören, üreticiyi sadece bir "maliyet unsuru" değil, toplumsal yaşamın kurucu ögesi olarak kabul eden bir yaklaşım kırsalın yeniden ayağa kalkmasının ön koşuludur.

Kırsalda Kadın Yoksulluğu

Kırsal yoksulluğun en ağır biçimi kadınları vurmaktadır. FAO ve UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) raporları, kırsaldaki kadınların yaptığı işlerin yüzde 70-76'sının ücretsiz, kayıt dışı ve sosyal güvence kapsamı dışında olduğunu göstermektedir. Kadınlar tarımsal üretimde fiilen omuzlayıcı güç olmasına rağmen, tohumdan hasada kadar tüm süreçlerde karar mekanizmalarından dışlanmış durumdadır. Türkiye'de kırsaldaki kadınların yüzde 85'i mülkiyet hakkına sahip değildir. Bu durum kadınların üretim araçlarına, krediye, kooperatif desteğine ve sosyal güvenceye erişimini büyük oranda engellemektedir.

Bu tablo emeklilik hakkının gaspı, görünmez emek sömürüsü, mülkiyet hakkından dışlanma, destek mekanizmalarına erişememe, şiddet ve güvencesizlik döngüsünün kalıcılaşması şeklinde ağır sonuçlar doğurmaktadır. Kalkınma söyleminin en büyük yalanı burada ortaya çıkmaktadır: Toprağa en çok emek verenler üretimin merkezi değil, görünmez iş gücü olarak çalışma yaşamının dışına itilmektedir. Yoksulluğu yaratan erkek egemen toplumsal yapıyla kapitalist tarım modelinin iç içe geçen hali bir kez daha gün yüzüne çıkmaktadır. Bu nedenle kırsal yoksullukla mücadele kadın özgürlüğünü güçlendirmeden mümkün değildir.

Kırsal yoksulluğu derinleştiren mevcut düzen, halkın doğayla kurduğu kadim ilişkiyi, kolektif dayanışmayı, yerel üretim bilgisini ve toplumsal özerkliği yok eden bir hat üzerinde ilerlemeye devam etmektedir. Tarımın şirketleştirilmesi, meraların ve ortak yaşam alanlarının özel projelere tahsis edilmesi, küçük üreticinin borçlandırılarak bağımlı hale getirilmesi ve kırsalın idari karar süreçlerinden dışlanması, bu yapısal yoksullaştırmanın temel araçları olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık çözüm, köylünün toprağıyla bağını güçlendiren, yerel yönetimi ve topluluk özgücünü esas alan, üretimin toplumsal karakterini yeniden kuran ve kadınların özgür emeği üzerine yükselen bir üretim anlayışındadır.

Çocuk Yoksulluğu

Eli Kamarov yoksulluğu "işlemediğiniz bir suçun cezasını çekmek" şeklinde tanımlamaktadır. Yoksulluk koşullarında yaşamaya zorlandıkları bu ülkede çocuklar Kamarov'un deyimiyle işlemedikleri bir suçun cezasını çekmektedirler. Siyasi iktidar da bu soruna sahici ve samimi çözümler üretmek yerine bir yabancı gibi izlemeye devam etmektedir. Ülke nüfusunun yaklaşık yüzde 26'sını oluşturan çocuklar ekonomik şiddetin, derin yoksulluğun ve yoksunluğun olumsuz etkilerinden çokça etkilenmektedir. Yüksek enflasyon gerçekliği ve düşük ücretler, buna paralel her geçen gün artan hayat pahalılığı, alım gücündeki düşüş ve gelir adaletsizliği çocukları derin yoksullukla karşı karşıya bırakmaktadır.

Eurostat tarafından 2024 yılı verileri baz alınarak yapılan bir değerlendirmeye göre, Türkiye'de çocukların yüzde 43,6'si yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındadır. Türkiye, Avrupa'da yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındaki çocuk oranı en yüksek ülke olan Arnavutluk'tan sonra ikinci sırada yer almaktadır ve üstelik bu durumdaki çocukların oranı 2015'ten beri artmaya devam etmektedir.

Bir çocuğun yoksulluk içinde yetişmesi demek beslenme, sağlık, eğitim gibi temel hizmetlere ulaşılması önünde de büyük engellerin olması demektir. Ve ne yazık ki, çocukluk döneminde yaşanan yoksulluk, çoğu zaman yetişkinlik döneminde yaşanan yoksulluğun da habercisi olmaktadır.

Türkiye'de eşi benzeri görülmemiş bir gıda fiyatları krizi yaşanıyor. OECD'nin Ağustos 2025 raporuna göre, gıda enflasyonu OECD ülkeleri arasında ortalama yüzde 4,1 civarında iken Türkiye yüzde 33,3 ile üye ülkeler arasında yine ilk sırada yer almıştır. 2019'dan bu yana Türkiye'de gıda fiyatları yüzde 790'dan fazla artmıştır.

TÜİK'in *Çocuk Sağlığı ve Yoksunluğu 2024* verilerine göre yaklaşık her 10 aileden 1'i çocuklarına yeni giysiler alamazken, her 10 aileden 1'i, çocuklarının gün içinde taze meyve ve sebze tüketmesini sağlayamaz durumdadır.

Bu göstergeler bilhassa dar ve orta gelirli hanelerdeki çocukların yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya erişiminin oldukça zorlaştığına işaret etmektedir. Örneğin; OECD'nin son olarak yayınladığı *'Hayat Nasıl?' 2024 Yılı Raporu*'na göre, "Türkiye'deki 15 yaşındaki öğrencilerin yüzde 20'si yeterli parası olamadığı için haftada en az bir gün hiç yemek yiyememektedir. Her 5 çocuktan 1'i okula aç gitmektedir" tespitini yapmaktadır.

Siyasi iktidarların bilhassa bürokrasiye, güvenlik politikalarına ayırdığı kaynaklar bir taraftan ekonomik krizin daha fazla derinleşmesinde rol oynarken öte yandan toplumsal

kesimler arasında en kırılganlaştırılanların başında gelen çocuklar bu krizin faturasını ödemek zorunda bırakılmaktadır. Türkiye'de çocuklar derin yoksulluk sorunları ile karşı karşıyadır ve çocuklar yeterli ve besleyici gıdaya ulaşamamaktadır.

Yeterli beslenme ile çocuğun gelişimi, eğitimi ve iyi olma hâli arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda, çocukların beslenme durumu, çocuğa yönelik tüm politika ve uygulamalarda dikkate alınmalıdır. Bu temelde çocuk yoksulluğuyla mücadelede ve çocukların sağlıklı beslenmesini güvence altına almaya ilişkin eğitim politikaları kapsamında okul yemeği programları öne çıkmaktadır. Türkiye'de verilerin ortaya koyduğu gıdaya erişim riskinin boyutları düşünüldüğünde, okul yemeği programının ne kadar hayati bir uygulama olduğu konusunda şüphe yoktur.

Bugün yoksulluğun kıskacında olan çocuklar adeta ölüm makineleri gibi işleyen MESEM'lerde çalışmak zorunda bırakılmakta ve kapitalist sömürü çarklarında ölüme terk edilmektedir. Patronların insafına ve kar hırsına bırakılan çocuklar ağır çalışma koşulları altında saatlerce çalışmak zorundalar. Örneğin oto tamircilerinde çırak ya da stajyer olan öğrenciler, haftalar boyunca hiçbir eğitim almadan lastik değiştirmekle uğraşmaktadır. Buna karşılık "Engelleri Aşmak" adı altında, sözde mesleki geleceğini seçme özgürlüğü yasasıyla 18'inden küçük çırakların iş güvenliği ihlal edilmektedir. Patronlar haftalık azami 35 saat, günde 8 saat çalıştırma sınırından muaf tutulmakta ve gece çalışması sınırları da gevşetilmektedir.

İSİG Meclisi'ne göre 2024 Eylül-2025 Ağustos döneminde en az 72 çocuk çalışırken hayatını kaybetmiştir. Yani bu eğitim-öğretim yılında bir evvelki eğitim-öğretim dönemine göre çocuk işçi ölümü yüzde 10 artmıştır. Geçen dönem 66 çocuk işçi hayatını kaybetmişti. İSİG'in ulaşabildiği verilere göre ölen çocukların 7'si kız çocuk. 20 çocuk (14 işçi ve 6 çiftçi) tarım sektöründe, 19 çocuk sanayi sektöründe, 17 çocuk inşaatlarda ve 16 çocuk da hizmet sektöründeki iş cinayetlerinde yaşamlarını yitirmiştir. MESEM'lerle birlikte işçileştirilen çocuklardan son bir yılda en az 15 çocuk hayatını kaybetmiştir. İSİG, aynı dönemde MTAL, ticaret, denizcilik gibi liselerde staj yaparken en az 7 çocuk işçinin hayatını kaybettiğini tespit etmiştir. AKP'li yılların ikinci yarısından itibaren tutulabilen raporlar işçileştirilen çocuk gerçekliğini gözler önüne sermektedir: 2013-2025 döneminde en az 770 çocuk işçi hayatını kaybetmiştir.

Tüm bu çarpıcı verilere rağmen devletin çocuklara dönük koruyucu ve bütünlüklü politikalar geliştirmesi elzem iken, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan 2026 Yılı Merkezi

Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nde sadece 19 adet "çocuk" kelimesi yer almakta ve çocuk politikasına ilişkin herhangi bir koruyucu ve önleyici tedbirin bahsi bile geçmemektedir.

"Çocukların korunması ve gelişiminin sağlanması" programı için 2026 hedefi 30 bin çocuğa ulaşmak olarak belirlenmiş olsa da programın bütçesi 2025'teki 1.000 TL'lik sembolik ödenekten 2026'da 0 TL'ye indirilerek bütçeden tamamen çıkarılmıştır. Bakanlığın "çocuk işçilik ile mücadele programı"nda ise 2025 yılında 30 bin çocuğun faydalanması hedeflenmekteydi. Hedef 2026 yılı için ise sabit tutulmuştur. Kocaeli Dilovası'nda parfüm şişeleme atölyesinde meydana gelen yangında 2'si çocuk 6 kayıtsız kadın işçinin yaşamını yitirmesiyle birlikte bir kez daha ortaya çıkan kayıtsız çalışma ve işçileştirilen çocuk hakikati, bakanlığın bütçe planında faaliyetlerin geliştirilmesi gereken bir alan olarak görülmemiştir.

Çocukların "suça sürüklenmesi"nde yoksulluk, kültürel/kimlik baskıları, eğitimden kopuş ve çocuk işçiliği, göç ve travma başlıkları birleşerek bir "sessiz savaş" atmosferi üretmektedir. Öte yandan anadilinde eğitimin önündeki engeller, kalabalık sınıflar ve öğretmen eksikliği, "okul değersiz" algısını pekiştirirken, hane içi yoksullaşma, borç ve işsizlik çocukları sokak ekonomisine itmektedir.

Türkiye'de, nüfusun üçte birini oluşturan çocukların lehine ve yararına 2026 Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nde bir bütçe kalemi bulunmamaktadır. Bu temelde, 2026 Bütçesi'nde eğitim, sağlık, adalet, barınma ve sosyal güvenlik konularında gerçek bir politika bulunmamaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de derinleşen çocuk yoksulluğu, küresel kapitalizmin ve mevcut neoliberal politikalarının bir yansımasıdır. Çocuğa duyarlı bütçeleme, çocuk yoksulluğuyla mücadelede etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Çocuğa duyarlı bütçeleme, çocuk haklarını ve refahını bütçeleme sürecinin merkezine yerleştirmek anlamına gelmektedir. Bu tip bütçeleme aynı zamanda bu çocukların temel çıkarlarını öncelik haline getirerek, sosyoekonomik alanda uygulanma fırsatı sunmaktadır.

Geleneksel ve kapitalist-modernist yaklaşımlara karşı özgürlükçü, sınıfsal ve kimliklere dayalı eşitsizliklerin olmadığı, ekolojist, cinsiyet eşitlikçi, çocukları toplumsal özne ve birey kabul eden bir çocuk yaklaşımı bu bağlamda politik hattımıza şekil vermektedir. Bu siyasetimizle çocukları politika yapım süreçlerinde katılım hakkı gereği olarak aktif özneler kabul ediyoruz.

Kendi yaşamlarının kurucu özneleri ve iradeleri olan çocuklarla beraber, çocukların talep ve kararlarını yok sayarak görmezden gelen hâkim anlayışa karşı çocuklarla birlikte söz kuran ve politika yapmayı esas alan demokratik yapının inşa edilmesini amaçlıyoruz.

Barış ve demokratik toplumun, çocuk perspektifi doğrultusunda ve çocukların öznellikleri, iradeleri, sesleri ve talepleri esas alınmadan inşa edilmeyeceğini düşünüyoruz. Bu gerekçeyle çocukların, çatışma çözümleri süreçlerinde toplumsal ve politik özneler olarak kabul edilmesi, deneyim ve taleplerinin kolektif hafızaya dönüştürülerek barış ve demokratik toplumun inşasına dahil edilmesi gerektiğini ifade ediyoruz.

Bugün dünyada 109 ülke okul çağındaki çocuklara en az bir öğün ücretsiz ve sağlıklı yemek vermektedir. Bu gerçekliğin yanına Türkiye'de çocukların okula aç giderek, tuvaletten su içtiği gerçekliğini koyduğumuzda, başta sosyal devlet olmanın ve Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat gereği siyasi iktidar bu soruna çözüm üretmekle mükelleftir. Bu nedenle, 2026 Bütçesi'nde her çocuğa en az bir öğün ücretsiz, sağlıklı, besleyici yemek ve su hakkının sağlanması, hem daha önce kabul edilmiş hakkın uygulanması hem de ekonomik krizden etkilenen ailelerin desteklenmesi açısından elzemdir.

Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerde yoksullukla, ekonomik şiddetle ve yoksunlukla mücadele etmek zorunda bırakılan çocuklar merdiven altı atölyelerde, tarımda, sokakta, fabrikalarda canları pahasına çalışmakta, sömürülmekte ve ucuz iş gücü olarak patronların, sermayedarların her türlü şiddet ve istismarına maruz kalmaktadır. Çocukları toplumsal özneler olarak, eyleyen ve değer üreten varlıklar olarak görmeyen yerleşik devletin çocuk politikalarını yeniden üretmektedir.

MESEM'ler eliyle kapitalist, piyasacı, rekabetçi sömürü sisteminin kirli çarklarına itilerek işçileştirilen, işçileştirilirken de katledilip hayattan koparılan çocukların sayısı artmaya devam etmektedir.

Bu nedenlerle; MESEM'ler amasız ve fakatsız derhal kapatılmalıdır.

Toplumsal üretim süreçlerinde çocukların özgür iradelerini esas alan bir yaklaşımın ışığında, çocuklar için çeşitli mesleklerin bilgisini ve pratiğini öğrenme koşulları yaratılmalı, sömürüsüz, özgürlükçü ve demokratik bir eğitim müfredatı uygulanır duruma getirilmelidir.

Bugün Türkiye'de 3 milyondan fazlası Kürt ve 7 milyondan fazlası da farklı halklardan olan toplam 10 milyon civarında çocuk anadillerinde eğitim alamamaktadır. Bütün bu çocukların anadillerinde eğitim görebilmeleri için gerekli anayasal ve yasal düzenlemelerin

yapılması elzemdir. Bütün çocukların evine en yakın okulda anadilinde, parasız, nitelikli ve bilimsel eğitim alabilmesi için bütçeden gerekli olan kaynak buraya aktarılmalıdır.

Nöro-çeşitli ve engelli olan çocuklar ile mültecileştirilen çocukların eğitim hakkına erişebilmeleri için iktidar tarafından gerekli tedbirler alınarak bu temelde bütçenin etkin kullanılması sağlanmalıdır.

Siyasi iktidar Türkiye'nin BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde koyduğu çekinceleri kaldırmak için adım atmalıdır.

Çocuk alanındaki sorunlara ilişkin bütüncül politikaların hayat bulması için TBMM bünyesinde bir çocuk ihtisas komisyonu kurulmalıdır. Bununla beraber çocuk alanına yönelik olarak etkin politikalar üretilmesi ve uygulamaya geçirilmesi için bir Çocuk Bakanlığı'nın kurulması zaruridir.

Türkiye'deki bütçe sistemi, çocuklara yönelik harcamaların tam olarak belirlenmesine olanak tanımamaktadır. Hangi kamu kurumunun çocuklara ne kadar ve hangi amaçla harcama yaptığını görmek mümkün değildir. Bu nedenle, çocuklara yönelik harcamaların ayrıştırılması ve çocuğa duyarlı bir anlayışla ortaya konulması gerekmektedir.

3-) 2026 BÜTÇESİ'NE KARŞI "EKMEK VE BARIŞ İÇİN BÜTÇE"

2026 BÜTÇESİ'NDE DE BÜTÇE HAKKI İHLAL EDİLMİŞTİR

Bütçe, belirli bir dönem içinde gelirlerin ve giderlerin planlanması, organize edilmesi ve takibinin yapıldığı finansal bir planlama olarak tanımlanmaktadır. Bu yönüyle merkezi yönetim bütçeleri bir ülkede belirli bir süre içerisinde halktan toplanan vergilerin/kaynakların nasıl, kimlere ve nerelere harcanacağını gösteren ekonomi politik belgelerdir. Siyasi otoriteler yaptıkları bütçelerle kimlerden, hangi sosyal kesim ve sınıflardan ne şekilde ve ne oranda kaynak toplayacaklarını, topladıkları bu kaynakları kimlere, hangi sosyal kesim ve sınıflara ne için harcayacaklarını ilan etmiş olurlar. Yani daha basit bir ifadeyle bütçeler bir siyasi iktidarın sınıfsal pozisyonunu göstermektedir. Bu özelliğinden dolayı çok önemli metinlerdir. İktidarlar zenginlerden mi yoksullardan mı, sermayeden mi emekçilerden mi, savaştan mı barıştan mı, kadınlardan mı ataerkillik sistemden mi yana olduklarını bütçe tercihleriyle ortaya koyarlar. Dolayısıyla bir ülkenin bütçesi her şeyden önce toplumsal bir meseledir.

2026 Bütçesi'ne baktığımızda, AKP'nin daha önceki bütçelerinde de olduğu gibi, toplumun tercihlerinin ve önceliklerinin yer almadığını görüyoruz. 2026 Bütçesi toplumun sorun ve önceliklerinden çok sermaye sınıfına kaynak aktarımını önceleyen bir mantıkla hazırlanmıştır. Bu topraklarda yaşayanlar kendi hayatlarını ilgilendiren bütçe sürecine dahil edilmemişlerdir. Oysa bütçelerin belirlenmesinde toplum söz, yetki ve karar sahibi olmalıdır.

Yükünün büyük bir kısmını halkın üstlendiği kamu gelirlerinin nerelerden toplanacağı ve bunun nerelere ve ne kadar harcanacağını belirleme hakkı vardır. Buna "bütçe hakkı" denmektedir. Yurttaşlar genellikle bütçe hakkını parlamentolara gönderdikleri temsilciler, sendikalar, dernekler ve çeşitli toplumsal örgütlenmeler aracılığıyla kullanırlar. Ancak bu bütçede de toplumun bu hakkı elinden alınmıştır.

2026 Bütçesi'nde toplumun bütçe hakkı ihlal edilmiştir. Bütçe topluma sorulmadan, danışılmadan, toplumsal talepler dinlenmeden, toplumsal katılım olmaksızın hazırlanmıştır. AKP-MHP iktidarı, 2026 Bütçesi'ni hazırlarken 16 bin 881 lira alan emeklilere, 22 bin 104 liraya mahkûm edilen asgari ücretlilere, grev yapan işçilere, tarlasına gübre atamayan çiftçilere, günü siftahsız kapatan esnafa, eve kapatılarak sosyal hayattan tecrit edilmiş engellilere, barınma ve geçim sorunu yaşayan öğrencilere danışmamıştır. Onlarla bir araya gelip 2026 Bütçesi'ni

oluşturmamıştır. 2026 Bütçesi, halktan kaçırılarak Saray'da hazırlanmıştır. Bu sebeple 2026 Bütçesi de Saray'ın bütçesidir.

2026 BÜTÇESİ'NDE DEĞİŞEN BİR ŞEY YOK

2026 Bütçesi, halklarımızın dertlerine derman olamayacak bir bütçedir. Çünkü bu bütçenin AKP iktidarlarının daha önceki bütçelerinden hiçbir farkı yoktur. Nasıl ki, daha önceki bütçeler yoksulluğa, adaletsizliklere, zamlara, yüksek enflasyona, sefalete neden olmuşsa, 2026 Bütçesi'nde de aynı sonuçları doğuracak bir kaynak dağılımı yapılmıştır. Çünkü AKP-MHP iktidarının bütçe tercihleri değişmemiştir.

AKP 2026 Bütçesi için "İstikrar ve Refah Bütçesi" tanımlamasını kullanmıştır. Ancak 2026 Bütçesi ne emekçilere ne emeklilere ne kadınlara ne işsizlere ne engellilere ne gençlere ne küçük esnafa ne de çiftçilere refah sunabilecek ve refah vadedebilecek bir bütçe değildir. Aksine 2026 Bütçesi yoksullaşmayı ve sefaleti daha da arttıracak tercihlerle örülü bir bütçedir.

İktidarın 2026 Bütçesi için kullandığı "İstikrar Bütçesi" ifadesinin belli noktalarda gerçeklik payı vardır. Zira iktidar 2026 Bütçesi'yle sermayeden yana emeğin aleyhine, yandaşlardan yana doğanın aleyhine bütçe tercihlerinde, yani yanlışta ısrar etmektedir. Devasa savunma ve silahlanma harcamalarına, şirketlere garanti ödemelerine büyük bir kaynak ayırmaktadır. Sermaye lehine kimi vergilerden vazgeçmekte, kaynakları faize aktarmakta ve emekçilere, yurttaşlara vergiler yüklemektedir. Bu konularda istikrarlı davranmaktadır.

2026 Bütçesi iktidarın iddia ettiği gibi refahı artıran bir istikrar bütçesi değildir. Tam tersine, yıllardır tekrarlanan alışılmış kalıpların dışına çıkamadığı için ancak 'alışıldık' anlamında bir istikrar sunmaktadır. Kısacası, 2026 Bütçesi de önceki yıllardan farksız, aynı anlayışın tekrarından ibaret bir bütçedir. Bunu 2026 Bütçesi'nin makro büyüklüklerinden de görmek mümkündür:

Bütçe Giderleri: 18 trilyon 929 milyar lira (452 milyar dolar)

Bütçe Gelirleri: 16 trilyon 216 milyar lira

Bütçe Açığı: 2 trilyon 713 milyar lira

Bütçe Açığının Bütçe Giderlerine Oranı: Yüzde 14,33

Faiz Giderleri: 2 trilyon 742 milyar lira

Faiz Giderlerinin Bütçe Giderlerine Oranı: Yüzde 14,48

Savunma Harcamaları: 2 trilyon 155 milyar lira (iç güvenlik harcamaları 953 milyar lira) – 51 milyar 500 milyon dolar

Savunma Harcamalarının Bütçe Giderlerine Oranı: Yüzde 11,4

Vergi Harcamaları: 3 trilyon 597 milyar lira

Vergi Harcamalarının Bütçe Giderlerine Oranı: Yüzde 19

Vergi Harcamalarının Bütçe Gelirlerine Oranı: Yüzde 22

2026 Yılı Bütçe Ödeneklerinin Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı:

- Personel Giderleri 5 trilyon 507 milyar lira,
- Mal ve Hizmet Alım Giderleri 1 trilyon 250 milyar lira,
- Cari Transferler 6 trilyon 821 milyar lira,
- Sermaye Giderleri 1 trilyon 312 milyar lira,
- Sermaye Transferleri 525 milyar lira,
- Borç Verme Giderleri 397 milyar lira,
- Yedek Ödenekler 375 milyar lira,
- Faiz Giderleri 2 trilyon 742 milyar lira.

Bütçe Gelirlerinin Alt Kalemleri:

- Gelir Vergisi 3 trilyon 517 milyar lira
- Kurumlar Vergisi 1 trilyon 613 milyar lira
- Özel Tüketim Vergisi 2 trilyon 532 milyar lira
- Katma Değer Vergisi 3 trilyon 993 milyar lira
- Diğer Vergi Gelirleri 2 trilyon 128 milyar lira
- Vergi Dışı Gelirler 2 trilyon 433 milyar lira

	2025 Bütçesi	2026 Bütçesi	Değişim
Bütçe Giderleri	14 trilyon 731 milyar	18 trilyon 929 milyar	%28,50
Bütçe Gelirleri	12 trilyon 800 milyar	16 trilyon 216 milyar	%26,69
Bütçe Açığı	1 trilyon 931 milyar	2 trilyon 713 milyar	%40,5
Faiz Giderleri	1 trilyon 950 milyar	2 trilyon 742 milyar	%40,6
Savunma Harcamaları	1 trilyon 608 milyar	2 trilyon 155 milyar	%34
Vergi Harcamaları	3 trilyon 5 milyar	3 trilyon 597 milyar	%19,7

2026 BÜTÇESİ SERMAYENİN BÜTÇESİDİR

AKP-MHP iktidarı Saray'da, yine yoksulluğun ve adaletsizliğin bütçesini hazırlamıştır. Zaten AKP-MHP iktidarı boyunca sermayenin çıkarlarını gözeten bütçeler ve düzenlemeler yapılması kural haline gelmiş durumdadır. 2026 Bütçesi'nde tercihler emekçiden yana değil sermayeden, halktan yana değil bir avuç ayrıcalıklı kesimden, barış ekonomisinden yana değil silahlanmadan, kadından yana değil erkek egemen sistemden, yoksullardan yana değil zenginlerden yana kullanılmıştır.

Örneğin çoğunluğu sermayeye tanınan vergi muafiyet ve istisnalarından oluşan Vergi Harcamaları'nın 2026 Bütçesi'ndeki payı yaklaşık 3 trilyon 600 milyar lira olarak belirlenmiştir. Bu da 2026 bütçesinin yaklaşık yüzde 19'una tekabül etmektedir. Vergi Harcamaları'na ayrılan kaynak yıllar geçtikçe artmaya devam etmektedir. Bu tutar 2025

Bütçesi'nde yaklaşık 3 trilyon 5 milyar liraydı ve 2026 yılı için de 3 trilyon 340 milyar lira olarak öngörülmekteydi.

AKP'nin vergi harcaması politikası, kamu kaynaklarının etkin ve adil kullanımına ilişkin ciddi soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Zira AKP'nin vergi istisna ve muafiyetleri genellikle belirli kesimlere avantaj sağlayan, geniş toplum kesimlerinin omzuna daha ağır bir vergi yükü bindiren niteliktedir. Bu yaklaşım hem bütçenin gelir tarafında şeffaflık sorunlarına yol açarken hem de vergi adaletsizliğini büyütmektedir. Sonuç olarak, vergi harcaması adı altında yapılan bu uygulamalar, sosyal devlet ilkesini güçlendirmekten çok gelir dağılımındaki eşitsizlikleri derinleştirmektedir.

DOLAYLI VE DOĞRUDAN VERGİLERLE YURTTAŞ SOYULMAYA DEVAM EDECEK

2026 Bütçesi'ndeki verilere baktığımızda zamların ve ilave vergilerin hız kesmeden devam edeceği ortadadır. Çünkü bütçede tercihler emeğiyle geçinen on milyonlarca yurttaştan yana yapılmamıştır. Sermayenin çıkarları temelinde bütçe hazırlanmıştır. 2026 Bütçesi iktidarın yanlış politikaları sonucu ortaya çıkan ekonomik krizin faturasını yine emekçilerin sırtına yükleyen bir bütçedir. Bunu sadece vergi gelir tercihlerinden bile çok net bir biçimde görebiliyoruz.

2026 Bütçesi'nde iktidar sadece, çoğunluğu halktan toplanan dolaylı vergilerden birisi olan KDV'den 3 trilyon 993 milyar lira geliri elde etmeyi hedeflemektedir. 2026 Bütçesi'nde toplamda yaklaşık 16 trilyon 216 milyar lira gelir hedeflenirken bunun yüzde 24,6'sını tek başına KDV oluşturmaktadır. KDV gibi dolaylı vergiler zengin yoksul gözetmeksizin herkesten aynı oranda alınan vergilerdir. Türkiye'de dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı sürekli olarak yüksek seyretmektedir. Özellikle son yıllarda bütçe içerisindeki payı ortalama yüzde 60-65 bandında olmuştur. Dolayısıyla dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payının azaltılması gerekmektedir. Ancak azalmak bir yana artmaktadır.

Yine, 2026 Bütçesi'nde, dolaylı vergiler kategorisinde yer alan Özel Tüketim Vergisi'nden 2 trilyon 532 milyar TL gelir hedeflenmektedir. Çoğunluğu emekçilerin maaşlarından stopaj yoluyla kesilen gelir vergisinden 2 trilyon 128 milyar lira, şirketlerin ödediği kurumlar vergisinden ise sadece 1 trilyon 613 milyar lira gelir elde edilmesi beklenmektedir. Oysa aslolan gelire göre vergilendirmektir; az kazanandan az, çok kazanandan çok vergi alınmasıdır.

AKP 2026 Bütçesi'nde 13 trilyon 786 milyar lira vergi geliri toplamayı hedeflemektedir. Bu da 2026 yılında yurttaşların günde 37 milyar 770 milyon lira, saatte 1 milyar 574 milyon lira, dakikada 26 milyon 230 bin lira, saniyede 437 bin 200 lira vergi ödemesi anlamına gelmektedir. 2026 Bütçesi'nde de iktidarın adaletsiz vergi tercihleri değişmemiştir.

2026 BÜTÇESİ DE SAVUNMAYA-SİLAHLANMAYA DEVASA KAYNAK AYIRIYOR

2026 Bütçesi de önemli kaynakları savunmaya, silahlanmaya ve güvenlikçi politikalara harcayan bir bütçe olmaya devam etmektedir. Bütçeden "savunma ve güvenlik" giderleri için 2 trilyon 155 milyar lira ödenek tahsis edilmiştir. Bu rakam, 18 trilyon 929 milyar liralık bütçe büyüklüğüyle kıyaslandığında yaklaşık yüzde 11,4'e tekabül etmektedir. Yani her yüz liralık verginin 11,5 lirası savunma-silahlanma için harcanmaktadır. 2 trilyon 155 milyar liralık ödenek, bugünün kuru ile yaklaşık 51 milyar 500 milyon dolara karşılık gelmektedir. Geçen yıl yaklaşık 47 milyar dolar ayrılmıştı. Savunma harcamalarında sadece bir sene içerisindeki artış 4,5 milyar dolar olmuştur. 2025 Bütçesi ile 2026 Bütçesi'ni Türk Lirası bazında kıyasladığımızda savunma giderlerindeki artış yüzde 34 gibi yüksek bir oranda olmuştur.

2026 BÜTÇESİ FAİZ LOBİLERİNİ SEVİNDİRİYOR

2026 Bütçesi aynı zamanda faiz bütçesidir. 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nde yalnızca faiz ödemeleri için 2 trilyon 742 milyar lira ödenek ayrılmıştır. Bu rakam, 18 trilyon 929 milyar liralık bütçe büyüklüğüyle kıyaslandığında, 2026 Bütçesi'nin yüzde 14,5'ine denk gelmektedir. Bu rakam bize 2026 Bütçesi'nde de kaynakların büyük bir kısmının üretime, yatırıma, istihdama ve halkın ihtiyaçlarına değil, faiz lobilerine gideceğini göstermektedir. Bu aynı zamanda çoğunluğu emeğiyle geçinen yurttaşların alın terinden kesilen her 100 liralık verginin yaklaşık 15 lirasının faiz lobilerinin cebine akıtılması demektir.

2024 Bütçesi'nde faiz giderlerinin bütçeye oranı yüzde 11,3 iken, 2025 Bütçesi'nde bu oran yüzde 13,2'ye, 2026 Bütçesi'nde ise yüzde 14,5'e çıkmıştır. Sadece 2024 Bütçesi'nden 2026 Bütçesi'ne kadar faiz ödemelerinde yaklaşık 3 buçuk puanlık artış yaşanmıştır. Her geçen yıl artarak devam eden ve bütçede önemli bir karadeliğe sebep olan faiz ödemeleri Türkiye ekonomisinin geldiği trajik noktayı göstermesi açısından çarpıcıdır.

Bütçede iktidarın faiz ödemeleri için ayırdığı kaynak aynı zamanda günde 7 buçuk milyar lira, saatte 313 milyon lira, dakikada 5 milyon 216 bin lira, saniyede ise 87 bin lira

ödeme anlamına da gelmektedir. Ödeme kalemleri arasındaki çarpıklık günümüzde öyle bir noktaya varmıştır ki, yalnızca faize bir saniyede ödenen para 4 asgari ücretlinin bir aylık maaşına denktir.

2026 BÜTÇESİ İKTİDARIN ENFLASYON HEDEFLEMESİNİ BOŞA DÜŞÜRÜYOR

2026 Bütçesi'ndeki gelir ve gider kalemlerinin artış oranlarına baktığımızda, gelirdeki artışın geçen seneye göre yüzde 27, giderdeki artışın yüzde 29 civarında olduğunu görüyoruz. Sadece bu rakamları referans alarak bütçeyi değerlendirdiğimizde bile iktidar tarafından 2026 yılı için açıklanan yüzde 16-22 enflasyon hedeflemesinin gerçekçi olmadığını, iktidarın kendi açıkladığı oranlara itibar etmediğini görüyoruz. Çünkü iktidarın merkezi yönetim bütçesindeki gelir ve gider beklentilerindeki artış bu rakamların çok çok üzerindedir.

İktidar, iş emekçilere yapılacak zamma gelince hedeflenen enflasyon oranını baz alırken, iş kendi gelirlerine gelince hedeflenen enflasyon oranını yok saymakta, gerçek enflasyon oranını dikkate almaktadır. Özetle, bütçedeki bu rakamlar bize iktidarın 2026 yılı için beklediği enflasyon oranının yüzde 16 değil, yüzde 30'lar civarında olduğunu göstermektedir.

CUMHURBAŞKANLIĞI VE DİYANET HALKIN KAYNAKLARINI EMİYOR

2026 Bütçesi'nde savunma ve faiz gibi devasa giderlerin yanı sıra Cumhurbaşkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi halkın kaynaklarını harcayan iki önemli kurum daha söz konusudur. 2026 Bütçesi'nden sadece Cumhurbaşkanlığı'na 21 milyar 300 milyon lira civarında ödenek ayrılmıştır. Bu, Cumhurbaşkanlığına 2026 yılı için günlük olarak 58 milyon 400 bin lira harcama yapma yetkisi vermek anlamına gelmektedir. Bu rakam o kadar devasa boyutlardadır ki, Cumhurbaşkanlığı'nın bir günlük harcama limiti, bugünkü asgari ücretle hesaplandığında 2 bin 640 asgari ücretlinin maaşına denk bir rakamdır.

Yine 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'ne göre, Diyanet İşleri Başkanlığı'na 174 milyar 400 milyon lira ödenek ayrılmıştır. Bu, 2025 yılında ayrılan 130 milyar 200 milyon lira olan bütçeye oranla yüzde 34 artış anlamına gelmektedir. Her sene olduğu gibi bu sene de AKP-MHP iktidarı Diyanet'e ve Cumhurbaşkanlığı'na pek çok bakanlıktan çok daha fazla ödenek ayırmaktadır.

Halkın temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı, ağırlaşan ekonomik sorunlarla boğuştuğu bir dönemde, Cumhurbaşkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na ayrılan bu devasa kaynaklar önceliklerin yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu rakamlar pek çok bakanlığın ve kurumun bütçesini geride bırakmaktadır. Tercihlerin bu yönlü olması iktidarın önceliklerinin kamu yararına göre belirlenmediğini göstermektedir. Öte yandan milyonlarca yurttaş enflasyon, işsizlik ve gelir adaletsizliğiyle boğuşurken, bu bütçe tercihleri iktidarın kimi/kimleri önemsediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda iktidarın kaynakları günümüzde toplumun en kırılgan kesimleri olan emeklilere, işsizlere, emekçilere, gençlere ve sefalet koşullarında yaşamaya çalışan ailelere yönlendirmek yerine bu kurumlara ayırması, toplumun dertlerine olan duyarsızlığın da bir göstergesidir.

2026 BÜTÇESİ ZAMANIN RUHUNA UYGUN DEĞİLDİR

Tüm bunların gösterdiği gibi 2026 Bütçesi, halkın sorunlarına çare olamayacaktır. Aksine 2026 Bütçesi'yle yoksulluk ve sefalet sürecek, zamlar artarak devam edecek, enflasyon can yakacak, ev kiralarındaki artış durmayacak, ilave vergiler gelecektir. 2026 Bütçesi de AKP'nin geçmiş yıl bütçelerinde olduğu gibi emeklilerin, ataması yapılmayan öğretmenlerin, çiftçilerin, işçilerin, işsizlerin, asgari ücretlilerin, kadınların, gençlerin, öğrencilerin, engellilerin ve esnafın sorunlarını çözemeyecektir. Bu sebeplerle 2026 Bütçesi "zamanın ruhu"na uygun bir bütçe değildir. Çünkü toplumun ihtiyaçları yerine bilindik kalıplarla ve ezberlerle hazırlanmıştır.

2026 Bütçesi Kürt sorununda yaşanan demokratik ve barışçıl çözüm çabalarının yoğunlaştığı bir dönemde, bu gelişmelere duyarsız bir şekilde hazırlanmıştır. Halkın beklentileri ve sorunları ortadayken, bu bütçeyi kabul etmek mümkün değildir. Oysa içerisinde bulunduğumuz dönem ve koşullar bu ezberlerden vazgeçmeyi zorunlu kılmaktadır. 2026 Bütçe tercihleri daha önce sürekli gerekçe olarak sunulan olağanüstü koşullar devam ediyormuş gibi, 1 Ekim 2024'ten bu yana olağanüstü gelişmeler yaşanmamış gibi, 27 Şubat Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı yapılmamış gibi hazırlanmıştır.

2026 BÜTÇESİ TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI DEĞİLDİR

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kamu bütçelerinin hazırlanması ve uygulanmasında toplumsal cinsiyet rollerinin ekonomik, sosyal ve siyasal alandaki etkilerini

görünür kılmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, farklı cinsiyet kimliklerinin ihtiyaçlarını ve mevcut eşitsizlikleri dikkate alarak kaynak tahsisinin yeniden düzenlenmesini öngörür. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet perspektifi, özellikle kadınların ekonomik ve kamusal yaşama katılımının önündeki yapısal engellerin giderilmesi bakımından hayati bir araç niteliğindedir.

Tarihsel ve kültürel olarak inşa edilmiş toplumsal cinsiyet rolleri, kadınları ağırlıklı biçimde hane içi sorumluluklar ve ücretsiz bakım emeğiyle özdeşleştiren bir yerde konumlandırmaktadır. Kadınların toplumsal iş bölümünde bu şekilde konumlandırılması, yalnızca özel alanla sınırlı bir rol tanımı üretmekle kalmamakta, aynı zamanda kamusal alana katılım biçimlerini de belirleyici ölçüde sınırlandırmaktadır. Bu durum, kadınların eğitim olanaklarına eşitsiz erişiminden başlayarak, düşük ücretli, güvencesiz veya ücretsiz emek biçimlerinde yoğunlaşmalarına, istihdam süreçlerinde ayrımcılığa maruz kalmalarına ve gelir dağılımında dezavantajlı konuma itilmelerine sebep olmaktadır.

Söz konusu yapısal eşitsizlikler, kadınların sosyal güvenlik mekanizmalarından yeterli düzeyde yararlanamaması, sağlık hizmetlerine erişimde güçlük yaşaması, karar alma ve siyasal temsil süreçlerine sınırlı katılması gibi çok boyutlu sonuçlar üretmektedir. Dolayısıyla kadınların toplumsal konumlanışı, yalnızca bireysel tercihlerin değil, tarihsel olarak kurumsallaşmış toplumsal norm ve politikaların bir yansıması olarak ortaya çıkmakta; bu normlar, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin sürekliliğini yeniden üretmektedir. Bu eşitsizliklerin giderilmesi, yalnızca yasal hakların tanımlanmasıyla değil, bu hakların kullanılmasını mümkün kılan kamusal kaynak tahsisleriyle mümkündür. Bütçelerin toplumsal cinsiyet perspektifinden yoksun hazırlanması yasal düzenlemelerin fiilen uygulanmasını da güçleştirmektedir.

Bu çerçevede 2026 Merkezi Yönetim Bütçesi incelendiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen bir planlama yaklaşımının benimsendiğini söylemek mümkün değildir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının bütçesinden "kadının güçlendirilmesi" başlığına sadece 6 milyar 737 milyon lira tahsis edilmiştir. Söz konusu kalem toplam bütçenin yalnızca yüzde 1,2'sine denk düşmektedir. Bu tutar Türkiye'deki kadın nüfusuna oranlandığında bir kadına yıllık 157,4 lira günlük ise 43 kuruşluk bir harcama düşmektedir. Bu, kadın politikalarının iktidar tarafından tali bir alan olarak konumlandırıldığını göstermektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesinin alt kalemleri değerlendirildiğinde de benzer bir önceliklendirme dikkati çekmektedir. Örneğin "ailenin korunması ve güçlendirilmesi" başlığının payı yıllar içerisinde artarak devam etmektedir. Bu kaynak dağılımı

iktidarın kadın politikalarını bireysel hak ve özgürlük ekseninde değil, aile merkezli bir perspektiften ele aldığını göstermektedir. Oysa toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi, bütçe planlamasında kadınların şiddetten korunması, istihdama katılımı, bakım yükünün toplumsallaştırılması ve kamu hizmetlerine erişimin eşitlenmesi gibi alanlarda somut kaynak tahsisini gerektirir. Kreş hizmetleri, kadın sığınma evleri, mesleki danışmanlık, sağlık ve adlî destek uygulamaları gibi mekanizmalar bütçe önceliklerine yansıtılmadıkça toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri üretilmeye devam etmektedir.

DEM Parti hem merkezi düzeyde hem yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışını savunmakta; eş başkanlık modeli, kadın politikaları daireleri ve yerel hizmet uygulamalarıyla bu yaklaşımın somut örneklerini hayata geçirmektedir. Ancak söz konusu politikaların kayyım uygulamalarıyla ortadan kaldırılması, mevcut iktidarın toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yaklaşımının kurumsal nitelikte olmadığını bir kez daha ortaya koymuştur.

Sonuç olarak 2026 yılı Bütçesi, AKP'nin geçmiş bütçeleri gibi, toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen bir perspektife sahip değildir. Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin giderilmesi, yalnızca hukuksal düzenlemelerin değil, bütçe politikalarının da bu doğrultuda yeniden inşasını gerektirmektedir. Kamusal kaynakların cinsiyet eşitliğini destekleyecek biçimde tahsisi, toplumsal dönüşümün ön koşullarından birisidir.

2026 BÜTÇESİ TEKÇİ İNANÇ POLİTİKALARINI KURUMSALLAŞTIRIYOR

2026 Merkezi Yönetim Bütçesi, Türkiye'de inanç alanının idari ve mali olarak yeniden düzenlenmesine yönelik politik tercihleri de görünür kılmaktadır. 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi, AKP'nin yurttaşın taleplerini görmezden gelen tercihlerini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Kritik önemi bulunan icracı bakanlıkların pek çoğunun bütçe artışı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bütçe artışının gerisinde kalmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı için 2026 yılında teklif edilen bütçe 174 milyar 389 milyon 341 bin lira olmuştur. Bunun 148,8 milyar lirasını personel gideri oluşturmaktadır. Başkanlık, 2025-2026 dönemindeki bütçe artış oranı ile 41 genel bütçeli idareden 23'ünü geride bırakmıştır. Diyanet bütçesindeki yüzde 34'lük artışa karşılık, öğrencilerin barınma sorununu çözemeyen Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bütçesindeki artış oranı yüzde 29,5'te kalmıştır. Yine önemli ve icracı bakanlıklardan olan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın yüzde

25,4; Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yüzde 23,7; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yüzde 30,7; Dışişleri Bakanlığının yüzde 19,9 artmıştır. Bu durum, 2026 Bütçesi'nde olduğu gibi, Diyanet'in devlet aygıtı içindeki konumunun niceliksel bir güçlenmeye dayalı olarak siyasal ve ideolojik bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarihsel olarak iktidarların toplum üzerindeki ideolojik yönlendirme araçlarından biri olmuş, özellikle son yıllarda hutbe içerikleri ve din görevlilerinin söylemleri, yürütmenin politik tercihleriyle örtüşecek biçimde şekillenmiştir. Böylece toplumun tüm kesimlerinin vergileriyle finanse edilen bu kurum, çoğulcu bir inanç sistematiğini değil, Sünni-Hanefi merkezli tekçi bir inanç anlayışını kurumsallaştırmaktadır. Önceki dönem Diyanet İşleri Başkanlığı yapan Ali Erbaş'ın, Alevi inanç pratiklerini Sünni normlarla uyumlaştırma yönündeki açıklamaları, bu tekçilik siyasetinin söylemsel boyutunu açıkça ortaya koymuştur. Cemevlerinin ibadethane olarak tanınmaması, inanç alanında devletin standartlaşma arayışının en görünür örneklerinden birisidir.

Bu yaklaşım yalnızca söylem düzeyinde kalmamış, Alevi inanç alanına doğrudan müdahale içeren kurumsal yapılanmalar yaratmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Alevi-Bektaşi Kültür ve Cemevi Başkanlığı, Aleviliğin özgün inanç sistematiğini tanımak yerine onu devletin din politikalarıyla uyumlu hale getirmeyi hedefleyen bir araç olarak işlev görmektedir. Alevi inancının "rıza" ilkesine dayanan örgütlenme biçimi, devlet memurluğu statüsü üzerinden hiyerarşik bir yapıya dönüştürülmek istenmekte; bu durum, Dede ve Ana'ların otantik inanç önderliği konumunu ortadan kaldırma riski taşımaktadır.

Söz konusu başkanlığın faaliyetleri, bütçe kullanım pratikleri açısından da ciddi tartışmalar yaratmaktadır. Alevilikle doğrudan ilişkisi bulunmayan etkinliklere ayrılan ödenekler, Alevi toplumunun rızası olmaksızın kamu kaynaklarının siyasal amaçlarla seferber edildiğini göstermektedir. Müteahhitlik ilişkileri, ihale süreçleri ve kurum yöneticilerinin ilgili derneklerle olan kişisel bağları, kamu bütçesinin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle çelişmektedir. Bu durum, Alevi toplumunun inanç mekânları ve değerleri üzerinden yürütülen politikaların, kamusal kaynağın asli hizmetler yerine ideolojik mühendislik projelerine yönlendirildiği algısını güçlendirmektedir.

Sonuç itibarıyla, 2026 Bütçesi inançlar arası eşitliği güvence altına alan bir kamusal yaklaşımın ürünü değildir. Aksine, Diyanet ve onun türev kurumları üzerinden yürütülen politikalar, inanç alanını merkeziyetçi kontrol mekanizmalarına tabi kılmakta; Alevilik gibi bir inanç geleneğini kendi özgün niteliklerinden kopararak devletçi bir forma sokmayı

hedeflemektedir. Bu nedenle mevcut bütçe yaklaşımı, toplumsal çoğulculuğun tanınmasını değil, tekçi bir inanç düzeninin kurumsallaşmasını esas almaktadır. Bu yapısal tercihin sürdürülmesi hem inanç özgürlüğünün hem de demokratik yurttaşlık temelinin zedelenmesine yol açmaktadır.

2026 BÜTÇESİNDE ENGELLİLERİN HAKLARI VE EŞİT YURTTAŞLIK TALEPLERİ GÖRMEZDEN GELİNMİŞTİR

Türkiye'de nüfusu 10 milyonu aşan engelli bireylerin temel haklara erişimi, aileye bağımlı kılınan politikalar ve kurumsal yetersizlikler nedeniyle ciddi biçimde ihlal edilmektedir. Merkezi yönetim, engellilik alanını sosyal devlet anlayışının konusu olmaktan çıkararak bütçe planlamasında bu alanı tali ve lütuf niteliğinde bir kaleme indirgemektedir. Nitekim 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nde engellilere ayrılan pay yalnızca yüzde 1,20 düzeyinde kalmış, engellilerin talepleri bütçeye yansıtılmamıştır. Bu oran BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve anayasal yükümlülüklerle açık bir çelişki taşımaktadır.

Türkiye'de engellilere yönelik hizmetler hem kapsam hem erişilebilirlik bakımından parçalı, eşitsiz ve kurumsal süreklilikten yoksundur. Engelli bireyler sağlık, eğitim, ulaşım ve istihdam alanlarında sistematik ayrımcılığa maruz kalmakta, nörogelişimsel farklılıklar başta olmak üzere birçok engel grubunun gereksinimleri kamu hizmetlerinde karşılık bulmamaktadır. Erişilebilirlik yalın bir fiziksel düzenleme meselesi olmaktan çok önce bir zihniyet dönüşümünü gerektirmekte, ancak 2005'ten bu yana ertelenen yasal yükümlülükler bu dönüşümün gerçekleşmediğini göstermektedir.

DEM Parti, engellilik alanındaki yapısal sorunların bireysel yardım politikalarıyla değil, kamusal, parasız, anadilinde ve erişilebilir hizmet esasına dayalı bütüncül bir sosyo-politik modelle aşılabileceğini savunmaktadır. Bu doğrultuda 2026 Bütçesi'nde engellilerin hak temelli taleplerinin karşılanması zorunludur.

Bu sebeple:

- Erişebilirlik adına kamu binaları, yerel yönetim hizmetleri ve dijital platformlarda 2026 sonuna dek bütçe kısıtı olmaksızın erişilebilirlik dönüşümü tamamlanmalı, özel sektörde dönüşüm teşvik edilmeli ve yaptırımlarla desteklenmeli,

- Medikal malzeme, protez-ortez, tekerlekli sandalye, özel mama ve benzeri zorunlu ihtiyaçlar piyasaya terk edilmeden nitelikli ve ücretsiz erişimle sağlanmalı,

- Engellilerin hane gelirine bağımlı kılınan ödenek sisteminin kaldırılarak, en az asgari ücrete eş değer "Temel Yurttaşlık Geliri" hayata geçirilmeli; bakım emeği güvenceli ve emeklilik hakkı içeren biçimde düzenlenmeli,

- Özel eğitim personeli artırılmalı; bütünleştirme eğitiminde altyapı ve müfredat dönüşümü sağlanmalı; kamuda engelli istihdam kotası nüfus oranına uyumlu biçimde yüzde 10'a çıkarılmalı ve 2026'da 35 bin yeni engelli kamu personeli alımı için bütçe tahsis edilmeli,

- Rehabilitasyon ve bakım hizmetleri piyasa odaklı yapıdan çıkarılıp kamu eliyle, anadilinde ve bilimsel kriterlere bağlı biçimde sunulmalıdır.

Engellilere yönelik bütçe yaklaşımının mevcut hali, eşit yurttaşlık yerine bağımlılık üreten yardım siyasetine dayanmaktadır. Oysa engelli bireyler, toplumun pasif öznesi değil; vergi veren, kamusal hizmetlerden eşit yararlanma hakkına sahip yurttaşlardır. 2026 Bütçesi, bu hakikat çerçevesinde yeniden ele alınmalı, engelliliğe duyarlı bütçeleme anlayışı tüm kurumlara yön vermelidir. Aksi durumda engelliler, anayasal haklarını kullanmaktan yoksun bırakılan bir toplumsal kategori olarak kalmaya devam edecektir. Bu nedenle bütçe, engelliler için bir gider kalemi değil, toplumsal adaletin ölçütü olarak görülmelidir.

2026 BÜTÇESİNDE ÇOCUKLAR YOK SAYILMIŞTIR

2026 Merkezi Yönetim Bütçesi, Türkiye nüfusunun yaklaşık üçte birini oluşturan çocukların ihtiyaçlarını önceleyen bir perspektiften yoksundur. Çocuklara yönelik bütçe kalemlerinin yokluğu, mevcut ekonomik kriz koşullarında çocuk yoksulluğunu derinleştiren temel etmenlerden biri haline gelmiştir. Çocukların siyasal karar alma süreçlerine dahil edilmeyişi, onların kamu politikalarında nesneleştirilmesine yol açmakta; böylelikle bütçe hakkı fiilen ortadan kaldırılmaktadır. Bu durum, çocukların eğitim, sağlık, barınma, beslenme ve sosyal güvenlik gibi temel haklarına erişiminde ciddi bir kırılganlık yaratmaktadır.

Türkiye'de çocuk yoksulluğu yapısal bir sorun niteliği taşımaktadır. TÜİK verilerine göre 0–17 yaş arası 9,4 milyon çocuk yoksulluk sınırının altındadır; bu oran her iki çocuktan birine karşılık gelmektedir. Her beş çocuktan birinin okula aç gitmesi, yoksulluğun çocukların beslenme ve bilişsel gelişim süreçlerini doğrudan tehdit ettiğini açıkça göstermektedir.

İşçileştirilmiş çocuk sayısının artması, MESEM uygulamalarıyla çocuk emeğinin piyasalaştırılması, çocukların istismar döngüleri içine sürüklenmesi ve evlilik adı altında cinsel

şiddete maruz bırakılması, bütçe politikalarının çocuk haklarını koruma kapasitesinin olmadığını ortaya koymaktadır.

Mevcut bütçe yapısı, analitik kodlama sistemindeki eksiklikler nedeniyle çocuklara yapılan harcamaların ayrıştırılmasına dahi izin vermemektedir. Dolayısıyla Türkiye'de çocuk odaklı bütçeleme pratiği yoktur. Çocuklara yönelik kamusal hizmetlerdeki kesintiler, iktidarın önceliklerinin güvenlikçi politikalar, bürokratik yapıların genişletilmesi ve merkeziyetçi yönetim anlayışı üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Meclis'te çocuklara dair kalıcı bir ihtisas komisyonunun bulunmaması ve bir Çocuk Bakanlığı'nın halen kurulmaması, çocukların toplumsal özne olarak kabul edilmediğinin kurumsal göstergeleridir.

Oysa çocuk yoksulluğu kader değildir. Uluslararası uygulamalar, bütüncül sosyal politikalar ve çocuk katılımını esas alan yönetişim modelleriyle bu sorunun çözülebileceğini kanıtlamaktadır. Çocukların anadilinde, parasız, nitelikli ve bilimsel eğitime erişimini güvence altına alan düzenlemelerin yapılması, ücretsiz okul yemeği programının derhal başlatılması, engelli ve nöroçeşitli öğrenciler için kapsayıcı eğitim olanaklarının geliştirilmesi, savaş, göç ve yoksunluk süreçlerinden etkilenen çocuklar için sosyal uyum politikalarının hayata geçirilmesi sosyal devletin asgari sorumlulukları arasındadır.

Sonuç olarak, 2026 Bütçesi, çocukları birer toplumsal özne olarak değil ekonomik yük olarak konumlandıran siyasal bir paradigmanın ürünüdür. Bu yaklaşım sürdürülemezdir. Çocukların bütçe hakkının tanındığı, çocuk dostu politikaların üretildiği, çocukların katılım mekanizmalarına dahil edildiği yeni bir bütçe anlayışı hem hukuksal hem de etik bir zorunluluk olarak karşımızda durmaktadır. Türkiye ancak bu dönüşümü gerçekleştirdiği ölçüde çocukların hak temelli bir geleceğe erişimini güvence altına alabilir.

2026 BÜTÇESİ EKOLOJİK TAHRİBAT VE RANTA HİZMET ETMEKTEDİR

2026 Merkezi Yönetim Bütçesi, Türkiye'de çevre politikalarının piyasa öncelikleri doğrultusunda yeniden şekillendiğini gösteren çarpıcı bir belge niteliğindedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na ayrılan 275 milyar 11 milyon 91 bin liradır. Bu bütçenin 111 milyar 125 milyon lirasının Kentsel Dönüşüm Başkanlığı'na tahsis edilmesi, çevresel sürdürülebilirlikten ziyade betonarme inşaat sektörüne ekonomik kaynak aktarma stratejisinin sürdüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, kentsel dönüşümün barınma hakkını güvence altına alması gereken sosyo-ekonomik bir politika olmaktan uzaklaştırılarak, mülksüzleştirme,

yerinden etme ve sermaye birikimi süreçlerine içkin bir rant rejimine dönüştürüldüğünün göstergesidir.

Bütçe teklifi, kentsel dönüşümü "Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi" programı altında göstermekte ve bu program için 2026 yılında 510,9 Milyar TL gibi büyük bir bütçe ayırdığı izlenimini yaratmaktadır. Fakat bu bütçenin aslan payı 373,5 Milyar TL ile AFAD'a ayrılmıştır. AFAD bütçesi, önleyici kentsel dönüşümden ziyade, deprem sonrası müdahale ve harcamalara odaklanmaktadır. Afet riski, kentleri doğayla barışık hale getirmek için değil, kamusal alanları ve doğal varlıkları piyasalaştıran merkeziyetçi bir müdahale için gerekçe olarak kullanılmaktadır. Bu bütçe, yaşam alanlarını değil, inşaat ve rant ekonomisini güvence altına almayı hedeflemektedir. "Afet riski" kavramı kamusal alanları, ormanları ve doğal varlıkları piyasalaştıran ve sermayeye açan bir müdahalenin gerekçesi olarak kullanılmaktadır.

Kentsel dönüşüm için ayrılan pay ise 111 milyar 125 milyon lira olarak belirlenmiştir. 2026 yılı için kentsel dönüşüm hedefi kümülatif olarak 2.550.000 bağımsız birim olarak belirlenmiştir. 2025 tahmini 2.400.000 olduğuna göre, 2026 yılı hedefi sadece 150.000 konuttur. 150.000 konut hedefi için ayrılan 111,1 Milyar TL'lik kaynak, iktidarın bu hayati konudaki ciddiyetsizliğini göstermektedir. Bu sebeple, bu bütçe bir "dönüşüm" bütçesi değil, bir "oyalama" bütçesidir.

Son yıllarda merkezi yönetim, yerel yönetimlerin yetkilerini devre dışı bırakan uygulamalarla kentsel alanları imar hakkı transferi gibi mekanizmalar aracılığıyla kontrol altına almakta; böylelikle kent mekânı demokratik karar süreçlerinden koparılmaktadır. Bu yaklaşım, kent yoksullarını kentsel dış çeperlere doğru sürükleyen mekânsal ayrışma biçimleri üretmekte ve hem sosyal dokuyu hem de halk sağlığını tehdit eden sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim denetimsiz yıkımlar sırasında açığa çıkan asbest ve kanserojen toz partikülleri, kentsel dönüşüm politikalarının toplumsal maliyetlerini görünür kılmaktadır.

Bakanlığın bütçesinin yalnızca 563 milyon liralık kısmının İklim Değişikliği Başkanlığı'na ayrılması iklim krizinin yönetiminde yapısal bir kayıtsızlığın varlığını gözler önüne sermektedir. Emisyon azaltımının "artış hızını düşürme" stratejisine indirgenmesi, iklim politikalarını hedef-sapma ve istatistik mühendisliği boyutuna taşımaktadır. Fosil yakıtlara bağımlılık bu tabloyu derinleştirmektedir: Türkiye'de elektrik üretiminin yarısından fazlası kömür ve doğal gazdan sağlanmakta, kömürlü termik santraller kapatılmadığı gibi yeni yatırımlar teşvik edilmektedir. Bu koşullarda "2053 net sıfır emisyon" hedefinin teknik olarak mümkün olmadığı açıktır.

Atık politikaları da benzer bir manipülasyon pratiği içermektedir. Geri dönüşüm başarıları, zamansal bağlamdan koparılarak sunulmakta; buna karşın Avrupa'dan ithal edilen yüz binlerce ton atığın Adana havzasında yarattığı toksik kirlilik gibi veriler resmî söylemde yer almamaktadır. Aynı şekilde "kurtarıldığı" iddia edilen orman alanı verileri, yanan ormanlar ve orman sınırı dışına çıkarılan milyonlarca metrekarelik alan gerçeğiyle çelişmektedir.

Ekolojik tahribatın boyutunu en dramatik biçimde yaşanan maden faciaları ortaya koymaktadır. Bunun son örneklerinden olan İliç maden sahasında siyanür ve ağır metal yüklü liç yığınının çökmesi sonucu hem ekosistem hem de insan yaşamı geri dönüşü olmayan biçimde zarar görmüş ve bu olay yalnızca bir iş cinayeti değil, Türkiye'nin endüstriyel çevre güvenliği kapasitesinin çöküşü olarak tarihe geçmiştir. Bu faciaya onay veren kurumların bütçede bu olaya dair hiçbir sorumluluk üstlenmemesi, çevresel yıkımın kurumsal düzeyde meşrulaştırıldığını göstermektedir.

Benzer biçimde, Akkuyu Nükleer Santrali projesi; deprem riski, iş kazaları, atık yönetimi ve denetimsiz ÇED süreci nedeniyle uzun vadeli radyoaktif ve sosyo-ekonomik tehditler barındırmaktadır. Yenilenebilir enerji yatırımlarının tarım ve mera alanlarına yönlendirilmesi ise enerji dönüşümünün ekolojik bir restorasyon değil, yeni bir talan evresi olarak işletildiğini göstermektedir.

ÇED süreçlerinin yalnızca binde birlik bir kısmının olumsuz sonuçlandırılmış olması, devletin çevresel denetim mekanizmasını sermaye çıkarlarına bağlı kıldığını sayısal olarak kanıtlamaktadır. Bu tablo, 2026 Bütçesi'nin iklim krizini önleme hedefi taşımadığını, bilakis kapitalist büyüme paradigması doğrultusunda ekolojik yıkımı hızlandıracağını ortaya koymaktadır.

Sonuç itibariyle 2026 Bütçesi çevre politikalarını koruma ve onarım üzerinden değil, sermaye birikiminin mekânsal genişlemesi üzerinden kurgulamaktadır. Bu tercih, Türkiye'nin ekolojik geleceğini güvence altına almak yerine, doğanın geri dönüşsüz biçimde tahrip edildiği bir güzergâhı kurumsallaştırmaktadır.

2026 BÜTÇESİ'YLE TARIMIN TASFİYESİ DEVAM ETMEKTEDİR

Bütçe teklifleri yalnızca mali göstergeler değil, aynı zamanda siyasal iktidarların toplumsal önceliklerini görünür kılan politik metinlerdir. Bu bağlamda iktidarın 2026 Merkezi Yönetim Bütçesi, son 23 yılda izlediği neoliberal dönüşüm stratejisinin sürekliliğini teyit eden bir belge niteliğindedir. Bütçenin genel çerçevesi, tarım ve hayvancılık sektörlerini ekonomik

ve sosyal bir planlama alanı olmaktan çıkarıp, piyasa odaklı ve dışa bağımlı bir yapıya mahkûm eden tercihleri kurumsallaştırmaktadır. Böylelikle 2026 Bütçesi, tarımsal üretimde yaşanan krizin bir sonucu değil, bizzat kriz üretme kapasitesine sahip ideolojik bir tercih olarak konumlanmaktadır.

Türkiye, son yıllarda OECD ülkeleri arasında en yüksek gıda enflasyonuna sahip ülke haline gelmiştir. Gıda enflasyonunun yüzde 36,6'ya, enerji enflasyonunun yüzde 34,64'e ulaşmış olması, yalnızca maliyet yönetimindeki başarısızlığa değil, kamusal tarım politikalarının tasfiyesine de işaret etmektedir.

Bu tablo, savaş koşullarındaki ülkelerden dahi daha yüksek fiyat dalgalanmalarıyla karşı karşıya kalan yurttaşların temel gıdaya erişimini tehdit etmektedir. Son 47 ayda, Kasım 2021'den bu yana, Türkiye'de gıda enflasyonu dünya ortalamasının çok üzerinde seyretmektedir. Yine OECD üyesi ülkelerde yıllık yüzde 3 olan enerji enflasyonu, Türkiye'de yüzde 34 dolaylarındadır.

Tarım politikalarının somut yansıması, TMO'nun buğday ve fındık alım fiyatlarında, üreticinin beklentilerinin altında seyreden fiyatlama mekanizmasında belirginleşmektedir. Ödemelerin gecikmesi, çiftçiyi tüccarlara yönlendirmekte; üretimden elde edilen gelir maliyetleri dahi karşılanamaz hale gelmektedir.

Aynı durum mısır üretiminde daha çarpıcı bir şekilde görülmektedir: 10 Ekim 2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle mısır ithalat vergisinin yüzde 130'dan yüzde 5'e indirilmesi, hem yerli üreticiyi rekabet dışına itmiş hem de ithalat lobilerinin karar süreçlerini etkileyen yapısal gücünü görünür kılmıştır. Karardan hemen önce mısır yüklü gemilerin açıkta bekletilmesi, tarım piyasasında öngörülebilirliğin değil spekülatif dış bağımlılığın hâkim olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde çay ve süt piyasalarında belirlenen alım fiyatları, artan işçilik ve girdi maliyetlerini karşılayamamakta; üreticilerin üretimden çekilmesine yol açmaktadır. Çiğ süt üretiminin azalması ve hayvan varlığının gerilemesi, tarımsal üretim altyapısının çöküşünü ortaya koyan veri temelli göstergelerdir.

Bütçedeki en kritik kırılma noktası ise, Tarım Yasası'nın 21. Maddesinin sistematik biçimde ihlal edilmesidir. Kanuna göre tarımsal desteklerin GSYH'nin en az yüzde 1'i olması gerekirken, 2024 GSYH'sını baz aldığımızda, 440 milyar liradan sadece 159 milyar TL'lik kaynak tarıma tahsis edilmiştir. Desteklerin yetersizliği verilere göre son yıllarda sürekli artarak

günümüzde 1 trilyon 200 milyar liraya ulaştığı hesaplanan çiftçi borçlarını daha da ağırlaştırmış, tarım arazilerinin haciz yoluyla el değiştirmesine zemin oluşturmuştur.

Bu tablo rastlantısal değildir. Türkiye'de tarım politikaları, 1980 sonrası neoliberal dönüşümle birlikte korumacı yapısından uzaklaştırılmış; AKP döneminde ise dışa bağımlılık, küresel tarım tekellerine entegrasyon ve planlamadan vazgeçiş, yapısal bir yönelim haline getirilmiştir. 2026 Bütçesi, tarımı stratejik bir üretim alanı olarak değil, küresel piyasalara eklemlenmiş kırılgan bir tedarik zinciri unsuru olarak tanımlamakta, böylece tarımın toplumsal, ekonomik ve ekolojik bütünlüğünü ortadan kaldırmaktadır.

Özetle, 2026 Bütçesi tarım ve hayvancılık alanındaki sorunları çözmeyi hedefleyen bir program sunmamakta; tersine mevcut krizi derinleştiren, üreticiyi tasfiye eden ve ülkeyi gıda egemenliğinden uzaklaştıran bir politik yönelim ortaya koymaktadır. Bu nedenle söz konusu bütçe, yalnızca teknik bir belge değil, Türkiye'de tarımın geleceğinin bilinçli biçimde gözden çıkarıldığını kanıtlayan siyasal bir deklarasyon niteliğindedir.

2026 BÜTÇESİ'YLE EĞİTİMDE PİYASALAŞMA SÜRECEK

Eğitim bütçeleri, iktidarların yalnızca mali tercihlerini değil, aynı zamanda toplum tasavvurlarını yansıtan siyasal metinlerdir. Bu bağlamda 2026 Merkezi Yönetim Bütçesi, iktidarın 23 yıllık eğitim politikalarının devamlılığını teyit eden ve eğitimin kamusal, laik, bilimsel niteliğini aşındıran ideolojik bir yönelimi görünür kılmaktadır. Bu yönelim, eğitimi piyasalaştırma, dinselleştirme ve toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretme ekseninde kurumsallaştırmaktadır.

2026 yılı için Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrılan 1 trilyon 943 milyar 965 milyon lira bir önceki yılın bütçesine göre nominal olarak artsa da reelde enflasyonun oldukça altında kalmıştır. Eğitim bütçesinin merkezi bütçeye oranı yüzde 10,02 ile düşük seviyesini korumaktadır. Bu oran, 2016'daki yüzde 13,38'lik düzeyinin yaklaşık yüzde 25 altında, seyretmektedir. Dolayısıyla "eğitime en yüksek pay ayrıldı" söylemi, MEB Bütçesi'nin yüzde 83'e yakın bölümünün personel ve sosyal güvenlik harcamalarına gitmesi gerçeğini gizleyerek, eğitimin asli yatırım ve nitelik boyutunu görünmez kılmaktadır. Ayrıca Türkiye, eğitim bütçesinin milli gelire oranı bakımından OECD ortalamasının belirgin biçimde altında seyretmekte ve bu durum kamusal eğitimin yapısal olarak zayıflatıldığını göstermektedir.

Eğitim alanındaki ekonomik kırılganlık, toplumsal eşitsizliklerle birleşerek derinleşmektedir. OECD'nin 2024 verilerine göre 6,5 milyon çocuğun şiddetli yoksulluk içinde

yaşadığı Türkiye'de, çocukların önemli bir bölümü yeterli gıdaya erişememekte ve okula aç gitmektedir. Hane halkı eğitim harcamalarının OECD ortalamasının iki katına çıkmış olması, eğitimin fiilen özelleşmesine neden olmakta kırtasiye, servis, ek kaynak kitapları ve zorunlu bağışlar eğitim hakkını sınıfsal bir ayrıcalığa dönüştürmektedir.

Bu tablo, iktidarın eğitim politikalarının bütüncül bir yeniden yapılanma amacı taşıdığını göstermektedir. ÇEDES Projesi ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, eğitim programlarını dinsel referanslara dayalı biçimde yeniden şekillendirmekte; toplumsal cinsiyet eşitliği, bilimsel düşünme ve demokratik yurttaşlık gibi evrensel pedagojik ilkeleri dışlamaktadır. Bu müfredat, aileyi kutsallaştıran ve özellikle kız çocuklarının kamusal hayattan çekilmesini meşrulaştıran normatif bir çerçeve üretmektedir. Zorunlu din dersleri, mülakat sistemi ve Milli Eğitim Akademisi uygulamaları ise öğretmenlik mesleğini araçsallaştırarak eğitimi siyasal sadakat temelinde yeniden örgütlemektedir.

Öte yandan, MESEM'ler aracılığıyla çocuk emeğinin ucuz işgücü olarak piyasaya sürülmesi, mevsimlik tarım işçiliği nedeniyle eğitimden koparılan çocuklara dair verilerin açıklanmaması ve taşımalı eğitimin sınırlandırılması, çocukların eğitim hakkının sistematik şekilde gasp edildiğini göstermektedir. Anadilinde eğitim hakkının yokluğu, 7 milyonu aşkın öğrenci için yapısal bir eşitsizlik yaratmakta, engelli öğrenciler için ayrılan bütçenin yalnızca yüzde 5,2 düzeyinde tutulması ise kapsayıcı eğitim yaklaşımından uzaklığı teyit etmektedir.

Sonuç itibarıyla 2026 Bütçesi, eğitimi toplumsal eşitlenmenin aracı olarak değil, siyasal-ideolojik kontrolün aracı olarak kurgulamaktadır. Bu bütçe, eğitime erişim hakkını piyasa koşullarına, çocukları ucuz işgücüne, öğretmenleri hiyerarşik bir mesleki rejime ve okulları tekçi, muhafazakâr bir toplumsal tahayyüle teslim eden bir politik vizyonu temsil etmektedir. Dolayısıyla bütçe yalnızca mali bir belge değil, Türkiye'de eğitimin kamusal, demokratik ve bilimsel niteliğinin tahribine yönelik stratejik bir tercih olarak okunmalıdır.

2026 BÜTÇESİ GENÇLİĞİ GÖZDEN ÇIKARMIŞTIR

Kamu bütçeleri, iktidarların toplumsal tahayyüllerini somutlaştıran siyasal metinlerdir. Bu çerçevede 2026 Merkezi Yönetim Bütçesi, gençliği toplumsal dönüşümün öznesi olarak değil, denetim altında tutulması gereken bir nüfus kategorisi olarak kodlamaktadır. İktidarın uzun yıllara yayılan gençlik politikaları, özgür düşünceyi teşvik eden bir yaklaşım yerine, itaatkâr, apolitik ve denetlenebilir bir gençlik yaratma hedefi doğrultusunda şekillenmektedir. Gençlerin yalnızca "geleceğin teminatı" olarak tanımlanması, onların bugünün toplumsal ve

siyasal aktörleri olma niteliklerini yok saymakta, bireysel özerkliklerini sistematik biçimde sınırlandırmaktadır.

Bu politik çerçeve gençlerin toplumsal kimliklerini ve yaşam pratiklerini dönüştürme amacını taşıyan çok katmanlı bir stratejiyle desteklenmektedir. Genç kadınlar, ekonomik bağımlılık ve toplumsal cinsiyet temelli roller aracılığıyla kamusal alandan dışlanmaya zorlanmakta, LGBTİ+ gençler iktidarın dışlayıcı ve kriminalize edici söylemlerinin hedefi haline getirilmektedir. Kürt gençleri ise daha derinlikli ve özel bir politik müdahalenin nesnesi olarak konumlandırılmaktadır. Anadile yönelik baskılar, kültürel alanın daraltılması, dijital şantaj, çete yapılanmaları ve uyuşturucu kullanımının yaygınlaştırılması gibi araçlar genç Kürt nüfusunu kimliksizleştirme ve toplumsal aidiyet bağlarını koparma amacına hizmet eden bir anlayışın parçasıdır.

Bu ideolojik yönelim gençlerin örgütlenme özgürlüğüne yönelik baskılarla tamamlanmaktadır. Dernekler, öğrenci kulüpleri, üniversite toplulukları ve gençlik örgütleri üzerindeki kısıtlamalar toplantı ve gösteri hakkına dair engellemeler ile ceza süreçleri, gençliğin siyasal katılım kanallarını fiilen kapatmaktadır. Böylece gençlerin demokratik mücadeleye katılımı engellenmekte, eleştirel düşünme ve kolektif eylem kapasitesi zayıflatılmaktadır.

Ekonomik alan gençlerin geleceksizleştirilmesinin en görünür boyutunu oluşturmaktadır. Genç işsizliği ve yoksulluğu, toplumsal dışlanmanın ana eksenine dönüşmüştür. Yüksek yaşam maliyetleri, barınma krizi, beslenme yetersizliği ve burs-kredi sisteminin işlevsizliği, gençlerin temel yaşam koşullarına erişimini imkânsız hale getirmektedir.

Devlet yurtlarının kapasitesinin öğrenci nüfusunun yalnızca küçük bir kısmını karşılaması, kalan milyonlarca genci fahiş kira ve özel yurt ücretlerine mahkûm etmektedir. Bu tablo yalnızca ekonomik bir sorun değil, gençlerin eğitim hakkını, psikososyal bütünlüğünü ve yaşam güvenliğini tehdit eden yapısal bir krize işaret etmektedir.

Bu bağlamda Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesi gençlik nüfusunun büyüklüğüyle karşılaştırıldığında son derece yetersiz kalmakta, kişi başına düşen kamu harcaması gençlerin ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeyde seyretmektedir. Alt programların içeriği, hedef kitlesinin gerçek taleplerine karşılık vermemekte, uygulama verileri ile raporlanan memnuniyet oranları arasındaki çelişkiler, bütçenin gençlik politikasını görünürde var eden fakat fiiliyatta etkisiz kılan sembolik niteliğini açığa çıkarmaktadır.

2026 Bütçesi, gençliğin özgürleşmesini, katılımını ve eşitliğini gözeten bir perspektifi dışlayan, gençleri ekonomik kriz, kimlik baskısı ve siyasal denetim mekanizmaları ile kuşatan bir iktidar mühendisliği belgesi niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, gençleri pasifleştiren ve geleceksizleştiren akla karşı, DEM Parti'nin gençleri toplumsal dönüşümün asli öznesi olarak gören yaklaşımı, demokratik ve özgürlükçü bir alternatif sunmaktadır. Gençlerin anadilinde eğitim hakkının güvence altına alınması, ücretsiz barınma ve beslenme olanaklarının sağlanması, işsizlik ve yoksullaşmayı önceleyen politikalara son verilmesi, borçlandırma mekanizmalarının kaldırılması, ayrımcılığın her türüne karşı mücadele edilmesi ve Kürt gençlerine yönelik özel politikaların son bulması, yalnızca gençlik politikalarının değil, demokratik toplum inşasının da önkoşullarıdır.

2026 BÜTÇESİYLE SAĞLIKTA PİYASALAŞMA TAM GAZ DEVAM EDİYOR

Türkiye'de sağlık alanı, 1980'lerle birlikte benimsenen neoliberal yeniden yapılanma politikalarının etkisiyle kamusal bir hak olmaktan çıkarılarak giderek piyasa mantığına teslim edilmiştir. AKP iktidarı döneminde bu dönüşüm hızlanmış, 2002'de uygulamaya konulan "Sağlıkta Dönüşüm Programı", sağlık hizmetlerini yurttaşların temel hakkı olarak değil, metalaştırılmış ve finansallaştırılmış bir sektör olarak yeniden tanımlamıştır. Böylece yurttaşlar hasta değil "müşteri", sağlık kurumları ise kâr odaklı işletmeler haline gelmiştir.

Bu dönüşüm yalnızca organizasyonel bir değişim değil, sağlık sisteminin etik, hukuki ve toplumsal çerçevesini dönüştüren yapısal bir kırılmadır. Performansa dayalı ücretlendirme modeli, sağlık emekçilerinin mesleki özerkliğini zayıflatmış, hizmet niteliğini gözeten tıp anlayışının yerini niceliksel çıktılara dayalı bir mantık almıştır. Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) modeliyle inşa edilen şehir hastaneleri ise sağlık bütçesinin giderek artan bir bölümünü özel şirketlere aktaran bir finansal mekanizma olarak işlev görmektedir. Nitekim 2026 Bütçesi'nde sağlığa ayrılan 1 trilyon 474 milyar liranın sadece yüzde 5'i şehir hastanelerine ayrılmıştır. Bu miktar, yüzlerce aile sağlığı merkezi ya da onlarca yeni devlet hastanesi inşasına yeterli olabilecek bir büyüklüğe, 79 milyar lira, karşılık gelmektedir.

Bu model yalnızca kamu kaynaklarının şirketlere devrini değil, sağlık hizmetinin coğrafi ve sınıfsal eşitsizlik temelinde örgütlenmesini de pekiştirmektedir. Şehir merkezlerinde bulunan kamu hastanelerinin işlevsizleştirilmesi ve kapatılması, sağlık hizmetlerinin kent çeperlerine taşınmasını zorunlu kılmakta, erişilebilirlik ilkesini ortadan kaldırmaktadır. Sağlık

sisteminin özel hastaneler ve muayenehaneler ekseninde yeniden şekillenmesi, hizmete erişimi ekonomik güçle bağlantılı hale getirmiş, sağlık hakkını bir ayrıcalığa dönüştürmüştür.

Piyasa-rasyonelliğinin sağlık alanındaki yıkıcı etkisi yalnızca ekonomik sonuçlarla sınırlı değildir. Yenidoğan yoğun bakım servislerinde kamu ödeme teşvikleri doğrultusunda sistematik manipülasyon yapıldığı "Yenidoğan Çetesi" skandalı benzeri skandallar sağlıkta metalaştırmanın insan hayatını değersizleştiren en uç biçimini somutlaştırmaktadır. Bu örnek, sağlık alanında denetimsiz piyasa ilişkilerinin yalnızca kurumsal yozlaşmayı değil, doğrudan yaşam hakkının ihlalini de mümkün kıldığını göstermektedir.

2026 Bütçesi, sağlık sisteminin bütüncül bir planlama yerine tedavi edici hizmetlere bağımlı kılındığını da açığa çıkarmaktadır. Bütçenin yaklaşık üçte ikisinin tedavi edici alanlara ayrılması, koruyucu sağlık hizmetlerinin sistematik biçimde ihmal edildiğini kanıtlamaktadır. Buna karşın bebek, anne ve beş yaş altı ölüm oranlarındaki artış, aşı teminindeki sorunlar, ilaç krizinin derinleşmesi, nitelikli sağlık personelinin yurtdışına yönelmesi, randevu ve tetkik sürelerindeki olağanüstü uzamalar bütçenin toplumsal ihtiyaçlarla uyumsuzluğunu gözler önüne sermektedir. Ayrıca, Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelerde anadilinde sağlık hizmeti sunumuna yönelik herhangi bir düzenleme yapılmaması, sağlık alanında etno-linguistik eşitsizlikleri yeniden üretmektedir.

Özetle sağlık bütçesi, sağlık hakkını sosyal devlet ilkesinin değil, piyasa aktörlerinin taleplerinin belirlediği bir alana dönüştürmektedir. Sağlık hizmetlerinin ticarileştirilmesini kurumsallaştıran bu bütçe toplum sağlığının korunmasını değil, sağlık sektörünün sermaye birikim rejimine entegre edilmesini öncelemektedir. Böylece sağlık toplumsal refahın taşıyıcısı olmaktan çıkarılarak kâr maksimizasyonu ekseninde örgütlenen bir endüstri haline getirilmektedir.

2026 BÜTÇESİ'NE KARŞI "EKMEK VE BARIŞ İÇİN BÜTÇE"

Ancak başka bir bütçe mümkün! DEM Parti olarak tercihleri değiştirerek barıştan ve emekten yana bir bütçe olan "Ekmek ve Barış İçin Bütçe"yi öneriyoruz.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Barışın Bütçesidir

Halkın kaynaklarını silahlanmaya ve güvenlikçi politikalara değil ücretsiz eğitim, sağlık ve barınma gibi kamusal hizmetlere aktarır,

Milyonlarca işsize istihdam sağlayacak yatırımlar yapar,

Barışın ekonomisiyle toplumsal refahı yükseltir,

Bölgesel eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için kamusal kaynakları tahsis eder,

Yurtta, bölgede ve dünyada barıştan yana politikaları esas alır.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Emeklilerin Bütçesidir

En düşük emekli maaşını en az yoksulluk sınırının yarısı düzeyine (bugün 46 bin lira) çıkartır,

Emeklilere bir asgari ücret bayram ikramiyesi verir,

Kademeli emeklilik sistemini getirerek EYT mağdurlarının adil bir şekilde emekli olmalarını sağlar.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Emeğin Bütçesidir

Asgari ücreti yoksulluk sınırının en az yarısı olacak şekilde (bugün 46 bin lira) belirler,

Vergi dilimlerini tüm emekçiler lehine güncelleyerek yeniden düzenler,

İşsizliği önlemek için kamusal istihdam garantisi ve desteği sağlar,

İşsizlik Fonu'nu yalnızca işçiler ve işsizler yararına kullanır,

Her türlü güvencesiz istihdama son verir, herkese güvenceli iş ve gelir güvencesi sağlar,

Grevli ve toplu sözleşmeli sendikal hak ve özgürlüklerin önündeki engelleri kaldırır,

İşçi sağlığı ve güvenliğini tavizsiz uygular.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Kamu Emekçilerinin Bütçesidir

Aynı unvana sahip kamu çalışanları arasında, kurumlar veya kadro türleri bakımından oluşmuş maaş farklılıklarını emekçiler lehine ortadan kaldırır,

KHK'ler ile işinden edilen kamu emekçilerinin derhal işine geri dönmesini sağlar,

Tüm kamu emekçilerinin ve emeklilerinin 3600 ek gösterge hakkını verir.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Kadınların Bütçesidir

Kadına yönelik şiddet ve kadın katliamlarına karşı mücadele için pay ayırır,

Kamusal hizmetlere erişimde ve tüm alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alır,

Kadınlar için uzun vadeli, güvenceli istihdam alanları yaratır,

Kadın yoksulluğunu, işsizliğini ve emek sömürüsünü ortadan kaldıracak projeleri hayata geçirir,

Kadın istihdamındaki cinsiyet temelli ayrımcılığı ortadan kaldırır,

Tarlada, atölyede, evde kayıtsız çalışan kadınlara güvence ve eşdeğer işe eşit ücret sağlar,

Kadın girişimcileri destekler, genç kadınların istihdamda yer bulması için teşvikler sağlar,

Bakım hizmetlerini kamusal bir sorumluluk haline getirir, ev emekçisi kadınların emeklilik ve sosyal güvence haklarının tamamını verir, sağlık ve emeklilik primlerini bütçeden ödeyerek emekli olmalarını sağlar,

Genç kadın yoksulluğu ve işsizliğine son verir,

Ücretsiz eğitim ve barınma hakkı sağlar,

Her mahalleye parasız kreş açar,

İstanbul Sözleşmesi'nin gereklerinin yerine getirilmesi için kurulmasını savunduğumuz Kadın Bakanlığı'na yeterli kaynağı ayırır.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Esnafın Bütçesidir

Küçük esnafa 500 bin lira hibe yapar,

Küçük esnafın vergi, sigorta primi ve banka borçlarını faizsiz ve uzun vadeli olarak yapılandırır.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Engellilerin Bütçesidir

Engellileri ekonomik ve sosyal yaşamda yok sayan, ayrımcılığa sebep olan tüm sağlamcılık politika ve uygulamalarını ortadan kaldırır,

Tüm engelli gruplarına şartsız olarak temel yurttaşlık geliri öder,

Kamuda engelli istihdamı kotasını yüzde 10'a yükseltir,

Engellilerin tüm destek araç ve gereçlerini parasız olarak karşılar,

Erişilebilir yaşamı, erişilebilir kamu hizmetlerini, erişilebilir kentleri ve alanları inşa eder,

İşaret dilini anadili olarak kabul eder.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Çiftçilerin Bütçesidir

Küçük ölçekli çiftçilerin 500 bin liraya kadar olan borçlarını siler,

Çiftçiye verilen mazot, gübre, ilaç, yem, tohum ve veterinerlik giderlerinin yüzde 80'ini karşılar,

Küçük ölçekli çiftçilerin 300 bin liraya kadar olan elektrik borçlarını siler,

Koruyucu veterinerlik hizmetini kamusal bir biçimde ücretsiz olarak sağlar,

Desteklemeleri 5 yıllık periyotlarla açıklar,

Her yıl ekin ve hasat döneminde desteklemeleri öder ve desteklemelerden vergi almaz,

Zirai don ve benzeri afet durumlarında, istisnasız zarar gören tüm çiftçilerin zararlarını karşılar,

DEDAŞ başta olmak üzere elektrik dağıtım şirketlerinin desteklemelere el koymalarına engel olur,

Topraksız köylüye tarla tahsis eder.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Öğrencilerin ve Eğitim Emekçilerinin Bütçesidir

Kredi Yurtlar Kurumu'na olan borçların tamamını siler,

İhtiyacı olan üniversite öğrencilerine aylık önerdiğimiz asgari ücretin yarısı kadar karşılıksız burs verir,

Öğrencilerin eğitim hayatı boyunca ulaşım, beslenme, ders araç gereçleri ve sağlık gibi ihtiyaçlarını parasız olarak karşılar,

Öğrenciler için sağlıklı, erişilebilir ve parasız yurtlar için kaynak ayırır,

Eğitimde anadili temelli çok dilli, parasız, bilimsel, nitelikli eğitim modelini esas alır,

Eğitimde inanç referanslı projeleri, dini vakıf, tarikat ve derneklerle imzalanan protokolleri ortadan kaldırır,

İlk etapta 250 bin öğretmen ataması yapar, özel sektör öğretmenlerine "taban maaş" düzenlemesi uygulaması getirir.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Gençlerin Bütçesidir

Aktif istihdam politikalarıyla genç işsizliğini ortadan kaldırır,

Eğitimin her aşamasını kamu kaynaklarıyla finanse eder ve parasız olarak sunar,

Şehir içi toplu taşımayı gençler için parasız hale getirir,

İnternet hizmetini gençler için tamamen parasız sağlar,

Gençler için her ilçede parasız spor ve sanat merkezleri açar.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Çocukların Bütçesidir

Çocuk yoksulluğuyla mücadele etmek ve çocukların işçileştirilmesinin önüne geçmek için temel gelir güvencesi verir,

Ücretsiz sağlık, barınma, ulaşım gibi hakların güvence altına alınmasını sağlar,

Çocukların anadillerinde kültürel-sanatsal, bilimsel, sportif deneyimler yaşayabileceği, oyunlar oynayabileceği ve sosyalleşebileceği mekânların yaratılmasına kaynak ayırır,

Çocuklarda her türlü bağımlılığın son bulması için önleyici ve koruyucu politikaları hayata geçirir,

Sokakları, ulaşım araçlarını, parkları ve oyun alanlarını nöroçeşitli çocuklar dahil bütün çocuklar için erişilebilir ve güvenli hale getirir,

Kanunla ihtilaflı hale getirilmiş çocuklar için onarıcı adalet yaklaşımını temel alarak geliştirilecek tüm mekanizmaların hayata geçirilmesini sağlar.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Ekolojiktir

Doğal afetlerin yıkıcı sonuçlar doğurmaması için gereken tüm önlemleri önceden alır ve afetlere yönelik etkili planlamalar yapar, güvenli toplanma alanlarını çoğaltır,

Orman yangınlarıyla mücadele için önleyici önlemlere, acil müdahaleye ve onarıcı faaliyetlere kaynak ayırır,

Fosil yakıt teşviklerini kaldırır, tüketimine sınırlandırma getirmek için ekonomik araçlar geliştirir,

Merkezi enerji yatırımları yerine yerel enerji kooperatiflerinin olduğu bir sistem oluşturur,

Her haneye ihtiyaç sınırına kadar parasız, sürekli ve güvenilir elektrik sağlar,

Nükleer santrallere yönelik projeleri durdurur, bu projeler için ayrılan fonları orman alanlarının artırılması ve doğal yaşamın korunması için aktarır,

İklim kriziyle mücadele için yerel yönetimlere destek bütçeleri tahsis eder,

Kanal İstanbul gibi ekokırım projelerini iptal eder,

Tarım arazilerini, yaylaları, meraları, ormanları, bozkır alanları, kıyıları, nehirleri, göl ve denizleri imara, enerji, maden ve turizm yatırımlarına açmaz, geçimlik ekonomileri korur,

Doğayı ve işçiyi sömürerek yükselen madenler, termik santraller vb. yerine bölge halkının katılımıyla doğa ve toplum için adil, aşamalı ve kapsayıcı ekonomik modeller geliştirir.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Halkların ve İnançların Bütçesidir

Halkların, inançların, kültürlerin, dillerin kendilerini özgürce ifade edip geliştirebilmeleri için kaynak sağlar,

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yerine tüm inançlara örgütlenebilme imkânı sağlayan ve tüm inançların temsil edildiği ve kendilerini finanse edebilecekleri "İnanç Hizmetleri Kurulu" kurulması için bütçe ayırır,

Devletin tüm yurttaşların vergilerini sadece bir inancın hizmetine sunması yerine, eşit yurttaşlık temelinde bütçe anlayışını hayata geçirir.

Ekmek ve Barış İçin Bütçe Göçmenlerin ve Mültecilerin Bütçesidir

Göçmenlerin sigortalı/güvenceli çalışma hakkının önündeki engelleri ortadan kaldırır,

Parasız dil kursu, eğitim hakkı, barınma, beslenme, diğer temel ihtiyaçlarının karşılanması ve kimlik, kayıt ve statülerine bakılmaksızın sağlık hizmetlerinden eşit biçimde faydalanmaları için kaynak sağlar,

Karşılıklı uyum politikası ile sadece göçmenlerin toplumsal uyumu değil, toplumun da göçmenlerin kültürel ve sosyal yaşantısına uyumu için bütçe ayırır.

BÜTÇEDEKİ POLİTİK TERCİHLERİ DEĞİŞTİREREK EKMEK VE BARIŞ İÇİN BÜTÇE'Yİ HAYATA GEÇİRMEK MÜMKÜN!

Ekmek ve Barış İçin Bütçe'yle:

Geliri olmayan/belli bir gelirin altındaki hanelere insan onuruna yaraşır bir yaşam için temel gelir sağlanır.

İhtiyaç sınırına kadar elektriği, suyu ve doğalgazı, kömürü ve interneti parasız olarak sağlanır.

Temel gıda ürünlerindeki KDV sıfırlanır.

Şehir içi toplu taşıma parasız hale getirilir.

Yoksul ailelerin okul giderleri kamu tarafından karşılanır.

Yoksul ailelere kira desteği sağlanır, belli gelirin altında olan ailelerin kiraları merkezi veya yerel yönetim bütçelerinden karşılanır.

En yoksullardan başlayarak kadınlara ve engellilere öncelik verilir. Her haneden en az bir kişiye aylık asgari ücretin üçte ikisi tutarında her ay düzenli ödenecek şekilde 'temel gelir güvencesi' desteği verilir.

Yerellerce yürütülecek olan kamu finansmanlı istihdam programları artırılır, işsizlik azaltılır.

Sağlık hizmetleri tüm yurttaşlarımız için kamusal, nitelikli, erişilebilir, anadilinde ve parasız sağlanır.

Sağlık sektöründe özelleştirme ve piyasalaştırmaya son verilir, şehir hastaneleri kamulaştırılır.

Bütçe kaynaklarıyla eğitim nitelikli hale getirilir ve parasız olur.

Kamucu ulaştırma ve sosyal konut projeleri hayata geçirilir.

Faiz giderleri minimize edilir.

Büyük sermayeye uygulanan vergi muafiyeti, istisnası, indirimi ve aflarına son verilir.

Kâr, faiz ve servet gelirlerine tanınan ayrıcalıklar kaldırılır.

Vergilendirmedeki adaletsizlik ortadan kaldırılır.

Rantlar ve büyük servetler vergilendirilir.

Yurtdışı vergi cennetlerine kaçırılan kaynaklar vergilendirilir.

Servete ve gelire göre artan oranlı bir vergi sistemi oluşturulur.

İmar artışlarıyla yaratılan rantlara artan oranlı "rant vergisi" getirilir.

Karbon salınımını kontrol altında tutmak amacıyla "karbon vergisi" getirilir.

Halka ait kaynakların, israf ve şatafat için harcanmasına son verilir.

Örtülü ödenek kaldırılır.

Kamu hizmetinde olanların birden fazla maaş alması engellenir.

Barışçı politikalarla savunmaya, silahlanmaya ve güvenlik harcamalarına akan kaynaklar düşürülür.

Rejimin paralel hazinesi durumunda olan Türkiye Varlık Fonu kapatılır.

Yıllardır yandaş şirketlere verilmekte olan kamu ihaleleri iptal edilir ve ödemeler durdurulur.

Kamu Özel İşbirliği Projeleri'ne giden garanti ödemelerine son verilir.

Kamu Özel İşbirliği Projeleri ile yapılan köprü, otoyol ve şehir hastaneleri kamulaştırılır.

Bütçe dışı fonlar bütçeye dahil edilir.

Saray'ın keyfi harcamalarının kaynağı olan fonlar bütçeye dahil edilir.

Ödenek üstü harcamalara son verilir.

Başka bir bütçe mümkün.

Kaynak var.

Yeter ki, ekonomideki ve bütçedeki tercihler değiştirilsin.

4-) KÜRT SORUNU VE ÇÖZÜMSÜZLÜĞÜN EKONOMİ POLİTİĞİ

MALAZGİRT'TEN CUMHURİYET'E, ÇATIŞMADAN ÇÖZÜM ARAYIŞLARINA…

Ülkenin en önde gelen sorunu olan Kürt sorununun tarihselliğinin ve toplumsallığının yanısıra pek çok farklı boyutu bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri de Kürt sorununun ekonomi politiği ve ortaya çıkardığı ekonomik sonuçlardır. Kürt sorununun, Kürtlerin yoğunlukla yaşadıkları coğrafyanın geri bıraktırılmışlığının, büyük bölgesel eşitsizliğin bir tarihselliği ve aynı zamanda sorunun çözümsüz bırakılmasının sebep olduğu ekonomik bir tablo ve sonuçları da vardır.

Ekonomi politik tercih metni olan bütçe, Kürt sorununda demokratik ve barışçıl çözüm çabalarının yoğunlaştığı bir dönemde aynı bilindik ezberlerle, geleneksel anlayış ve yaklaşımla yapılmıştır. 2026 Bütçesi dönemin gerçekliğine duyarsız bir biçimde hazırlanmıştır. Bütçe tercihlerinde herhangi bir değişiklik öngörülmemiştir.

Oysa Kürt sorunu gibi gündelik hayata, yaşam koşullarına doğrudan etkide bulunan büyük bir sorunun çözümü aynı zamanda ekonomi politik bir çözüm aklını da içermek durumundadır.

Çünkü Kürt sorunu, Türkiye'nin modern tarihinin en uzun soluklu, çok katmanlı ve toplumsal, ekonomik, psikolojik maliyeti en yüksek meselelerinden biridir. Bu sorun, yalnızca bir etnik kimlik veya siyasal temsil meselesi değil aynı zamanda devlet-toplum ilişkileri, merkezileşme politikaları, ulus devlet inşası, bölgesel eşitsizlikler, güvenlikçi akıl ve demokratik eksikliklerle doğrudan ilişkili karmaşık bir yapıdadır.

Kürt sorunundaki çözümsüzlük sadece siyasal ve toplumsal kriz yaratmakla kalmamış, çatışmaların yarattığı doğrudan ve dolaylı maliyetler de ağır sonuçlar doğurmuştur. Çözümsüzlük, yüz milyarlarca doların güvenlikçi politikalara, silahlanmaya ve çatışma operasyonlarına aktarılmasıyla eğitim, sağlık ve altyapıya ayrılacak kaynakların ciddi şekilde sınırlandırılmasını da beraberinde getirmiştir. Sadece son kırk yılı aşkın süredir devam eden çözümsüzlüğün ekonomik maliyeti 4 trilyon dolar olarak kayıtlara geçmiştir. Kürt sorununda tarihsel seyir de göz önünde bulundurulduğunda, demokratikleşme sorunuyla birlikte ekonomideki ağır tablonun da çözümsüzlükteki ısrarın bir sonucu olduğu görülecektir.

Toplumların geçmişi ile bugünü arasında kopmaz bir bağ vardır. Bugün yaşanan gelişmeler, tarihin derin kırılma noktalarının bir sonucudur. Bu tespitten hareketle Kürt sorununun tarihsel kökenlerini anlamak için de yalnızca Cumhuriyet dönemine değil, Türk-Kürt ilişkilerinin Osmanlı öncesine ve Osmanlı dönemine de bakmak gerekir.

Tarihsel Kökler: İttifaktan İnkara Kürt-Türk İlişkileri

Dokuzuncu ve onuncu yüzyıllarda, Türk boylarının Orta Asya'dan başlayarak Ortadoğu'ya göç etmeleri yalnızca yeni yaşam alanı arayışından değil, aynı zamanda coğrafi ve iklimsel koşulların yarattığı zorunlulukların bir sonucu olarak kendi varlıklarını sürdürebilecek güvenli mekanlar bulma ihtiyacından kaynaklanmıştı.

Bu dönemde Anadolu'ya giriş sürecinde Selçuklular öncülüğünde Kürt beylikleri ile kurulan ittifaklar, Malazgirt Savaşı'nın kazanılmasında belirleyici rol oynamıştır. Elbette Alparslan'ın Kürtlerle geliştirdiği ittifak siyaseti olmaksızın, Bizans'ı geriletip Anadolu'ya yerleşmek mümkün olamazdı. Aynı zamanda Kürtler için bu ittifak, topraklarını işgal ve fetih ihtimaline karşı koruma ve güvence mekanizmasıydı. Bu anlamıyla Malazgirt, Mezopotamya'nın yerli halkı Kürtler ile buraya göç eden Türklerin ilk tarihsel ittifakı ve ortak zaferi olmuştur.

Malazgirt'te geliştirilen ittifak, sonraki dönemlerde de ortak bir savunma stratejisiyle sürdürülmüş, karşılıklı çıkara dayalı ilişkilenmeyi beraberinde getirmişti. Bu yakınlaşmanın sonucu olarak gelişen toplumsal kaynaşma ve sosyal bütünleşme, yüzlerce yıl süren bir birlikteliğin de adımları olmuştu. Malazgirt'te gelişen bu ortaklık Osmanlı öncesi ve Osmanlı döneminde Kürt topluluklarının, emirlikler, şeyhlikler ve aşiret toplulukları aracılığıyla kendi iç düzenlerini sürdürmelerini sağlamıştı. Kürtler, çoğu zaman vergi ve askerî yükümlülükler karşılığında geniş bir yerinden yönetimle varlıklarını sürdürmüşlerdi.

Ancak 19. ve 20. yüzyıllara gelindiğinde Batı'da gelişen kapitalist ulus devlet hegemonyası, Osmanlı'nın çözülme ve gerileme sürecini hızlandırmasıyla birlikte Tanzimat ve merkeziyetçi modernleşme dalgası, Türk-Kürt ilişkilerinin de adeta öz ve biçim değiştirmeye başladığı bir döneme kapı aralamıştı. Bu dönemde yüzlerce yıldır süren Kürt-Türk ilişkilerinin gerilemeye başlamasıyla, Kürtlerin yaşadığı bölgelerdeki yerel yapılar da tasfiye edilmeye başlanmıştı. Babanzadeler, Botan Emirliği gibi yerel otoritelerin tasfiye edilmesi, Kürt toplumunun siyasal bilincinin erken adımlarını oluşturmuştu. Bu dönemde Osmanlı'nın yerel yapıları merkeze bağlama hedefiyle yürüttüğü reformlar, yerel zeminin aşamalı olarak

gerilemesi hem Kürtler hem de diğer etnik-dinsel topluluklar için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştu.

Cumhuriyet Dönemi: Kimliğin İnkârı, Direnişin Doğuşu

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte Kürt-Türk ilişkisi de köklü bir dönüşüme uğramıştı. Kurtuluş Savaşı sürecinde Türk-Kürt ittifakı yeniden öne çıkmış, Mustafa Kemal, doğu ve güney cephelerini Kürtlerin desteğiyle savunarak, tarihsel bir iş birliğini yeniden tesis etme çabasına girmişti. Bu dönemde Kürtler, Osmanlı'dan kopup ulus devlet inşası yerine Türklerle birlikte ortak yaşamı tercih etmişlerdi. Hatta denilebilir ki, Mustafa Kemal'in "Anadolu ulusçuluğu" olarak başlattığı "kurtuluş hareketi"ne, Kürtler başta olmak üzere diğer halklardan da önemli bir kesim destek vermişti. Bu destek sonrasında Mustafa Kemal'in muhtariyet vaadi, âdem-i merkeziyetçiliğin bir biçimi olarak 1921 Anayasası'na yansımış, Kürtlere TBMM'de temsil hakkı tanınmıştı. Deyim yerindeyse 1921 Anayasası, Kürt ve Türk ilişkilerinde toplumsal bir mutabakat belgesiydi.

Ancak sonraki yıllarda 1921 Anayasası'ndaki demokratik çerçeve 1924 Anayasası ile tasfiye edilmiş, Kürtler resmi olarak yok sayılmıştı. Bu süreçle birlikte Kürt-Türk ilişkileri tamamen makas değiştirmeye başlamıştı. Bu dönemde etnik kimlikler ulusal birliğe tehdit olarak görülmüştü. Kürt kimliği, çoğu zaman modernleşmeye direnç gösteren feodal yapılarla eşleştirilmişti. Bu dönemde uygulanan politikalar, Prof. Dr. Mesut Yeğen'in tanımıyla "inkâr, asimilasyon ve yeniden tanımlama politikalarının iç içe geçtiği bir vatandaşlık rejimi" olarak tezahür etmişti.

1925 sonrasında Kürtler tarafından gerçekleştirilen isyanlar, işte bu dönem politikalarına tepkilerin göstergesiydi. Şeyh Said ile arkadaşlarının idamı, Ağrı İsyanı ve Dersim Katliamı başta olmak üzere tüm isyanlar homojenleştirici ve baskıcı politikaların sonucu olarak yaşanmıştı. Ardından Şark Islahat Planı, sürgünler, zorunlu göçler gelmişti. Bu dönemde yaşananlar, Kürt toplumsal hafızasında derin izler bırakan bir siyasal şiddet repertuarı üretmişti. Bununla birlikte inkâr politikalarına karşı bir direniş zemini de ortaya çıkmıştı.

1950 sonrası çok partili siyaset ortamında Türkiye değişirken, Kürtlerin toplumsal konumu da değişmişti. Bu dönemde Kürt kimliğinin kamusal görünürlüğü artsa da baskıcı yaklaşım tam olarak sona ermemişti. Kentleşme, ekonomik göç ve Türkiye solunun yükselişi, Kürt gençliği arasında yeni bir siyasal bilincin oluşmasını ve 1960-70'lerde Kürt aydınları ve örgütlenmeleri kimliğin siyasi bir kategori olarak yeniden tanımlanmasını sağlamıştı.

70'li yılların sonlarından itibaren Kürt sorununun seyri de değişmişti. Kimlik inkârının sürekliliği, siyasal alanın daralması, 12 Eylül darbesinin yarattığı otoriter ortam ve özellikle Diyarbakır Cezaevi'ndeki ağır insan hakları ihlallerine karşı ortaya konan direnişin bir sonucu olarak Kürt sorunu, çok yönlü ve parçalı bir başlık olarak gündemde yer almaya başlamıştı. Bu dönem Kürt varlığının, kültürünün, anadilinin inkârı ve yaşanan baskılar karşısında bir halk direnci ve direnişi gelişmiş, Kürtlerin yoğunlukta yaşadığı bölge illeri yeniden sıkıyönetimle ve olağanüstü halle yönetilmeye başlanmıştı. Takip eden yıllarda binlerce köy boşaltılmış, milyonlarca insan yerinden edilmişti. Artık bir şiddet ve çatışma döngüsü gündemdeydi.

Öte yandan 1990'lar aynı zamanda Kürt siyasetinin parlamenter alanda da görünür olduğu bir dönemdi. HEP, DEP ve HADEP gibi partilerin ardı ardına kapatılması, Türkiye'de siyasal çoğulculuğun sınırlarını gösterirken, Kürt toplumunda siyasal temsil kapasitesinin genişlemesine engel olunamamıştı. Bu dönemde Kürt sorunu, egemen akıl tarafından "terör sorunu" olarak tanımlanarak, Kürtlere dönük yaklaşım bu tez üzerinden sert güvenlikçi politikalarla yürütülürken, Kürt-Türk ilişkileri de bu hukuk ve demokrasi dışı yaklaşımla sürekli tahrip edildi.

Bölgesel Eşitsizlik ve Ekonomik Gerçekler

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren bölgesel eşitsizlik, ulus devlet inşasının bir yan ürünü değil adeta kurucu unsurlarından biri olmuş, Kürtlerin yoğunluklu olarak yaşadıkları bölgenin ekonomik olarak geri bırakılması veya belirli bir bağımlılık ilişkisi içinde tutulması tarihsel süreçte siyasal denetimin bir aracı olarak da işlev görmüştür. Bölgesel eşitsizlikler, kalkınma politikalarının bilinçli bir tercihi olmanın ötesinde, Kürt sorununu çözümsüzlük sarmalında tutan kalıcı bir sonuçtu aynı zamanda.

Erken Cumhuriyet döneminde İzmir İktisat Kongresi ile başlayan milli burjuvazi yaratma hamlesi coğrafi olarak Batı Anadolu ve Marmara'ya odaklanmış, Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölge illeri ekonomik entegrasyonun sağlanacağı bir pazar olmaktan ziyade idari ve askeri kontrolün tesis edilmesi gereken bir güvenlik sahası, bir çeşit müstesna bölge olarak kodlanmıştır.

1925 Şark Islahat Planı ve sonrasında kurulan Umumi Müfettişlikler, bölgenin ekonomik yapısını "dışa kapalı, sermaye birikiminin olmadığı, salt hammadde kaynağı olarak kullanılacak" bir yapı olarak kurgulamıştır. Abidin Özmen ve İsmet İnönü'nün bölgeye dair raporlarında da açıkça seçilebilen ekonomik kalkınmanın "Türklüğe temessül" aracı olarak

kullanılması, aksi takdirde ekonomik gücün siyasi bir tehdide dönüşebileceği endişesine uygun olarak yatırım diye adlandırılan Fevzipaşa-Diyarbakır hattı gibi demiryollarının işlevi de askeri sevkiyatın hızlandırılması ve Ergani bakırı gibi madenlerin batıya taşınmasından ibaret tutulmuştur.

1927-35 Umumi müfettişliğin uygulandığı iller

1960 sonrası kurulan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), bölgesel eşitsizliği bilimsel verilerle resmi olarak kayda geçirmiştir. DPT raporlarında Kürtlerin yoğunluklu olarak yaşadıkları bölge, Kalkınmada Öncelikli Yöreler statüsüne alınsa da uygulanan İthal İkameci Sanayileşme (İİS) modeli, pazarın ve altyapının gelişkin olduğu batı illerini merkeze alarak faaliyet yürütmüştür.

Bu dönemde Sümerbank, Et ve Balık Kurumu, Tekel, Çimento fabrikaları gibi Kamu İktisadi Teşebbüsleri yatırımları yapılmışsa da bu yatırımlar yapısal bir dönüşüm yaratmaktan çok devletin bölgedeki varlığını hissettiren ve istihdamı siyasi patronaj ağlarıyla dağıtan mekanizmalar olarak işlev görmüştür. 70'lerde bölgenin kaderini değiştirecek bir "entegre kalkınma projesi" olarak sunulan Güneydoğu Anadolu Projesi de gerek ekonomik gerek siyasal sebeplerle önceliğini hidroelektrik santrallere ve barajlara vermiş, böylece bölgenin su kaynaklarının ülkenin enerji ihtiyacını karşılaması dışında projenin başka bir ekonomik çıktısı olmamıştır.

1990'larda uygulanan OHAL rejimi, üç binden fazla köyün boşaltılması ve zorunlu göç politikası, bölge ekonomisinin bel kemiği olan tarım ve hayvancılığı çökertmiştir. Üretimden

koparılan milyonlarca insan, nispeten daha büyük illerin kent çeperlerine ve batı metropollerine göçmek zorunda bırakılarak kaba işgücü ordusuna ve kent yoksullarına dönüştürülmüştür.

Yayla yasakları ve gıda ambargoları kırsal ekonomiyi hedef almış, bölge kendi kendine yeten bir yapıdan dışa bağımlı ve tüketici bir yapıya evrilmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan koruculuk sistemi, devlet destekli yeni bir rant ekonomisi yaratmış, toplumsal dokuyu ve ekonomik ilişkileri zehirlemiştir. Kürt sorununun çözümsüzlüğünün bir sonucu olan bu tablo, aradan geçen on yıllar boyunca toplumsal ve iktisadi tahribat telafi edilmediği gibi kümülatif bir şekilde artarak bugüne taşınmıştır.

2026 yılına girerken Türkiye ekonomisinin genel görünümü, yüksek enflasyon ve gelir dağılımı bozukluğu ile karakterize edilse de bu krizin bölgesel dağılımı da açıkça asimetriktir. TÜİK, BDDK, SGK ve Bakanlık verileri, “Batı” ile “Doğu” arasında derin uçurumlar olduğunu kanıtlamaktadır. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi, yalnızca rakamların alt alta sıralandığı teknik bir metin değil iktidarların siyasal tercihlerinin, sınıf karakterinin ve Kürt sorununa yaklaşımının kristalize olduğu ülke ekonomisinin içinde bulunduğu yapısal krizin, ülkenin demokratikleşme sorunuyla olan kopmaz bağını ortaya koyan temel politik belgelerden biridir.

TÜİK’in il bazında GSYH verileri incelendiğinde, Türkiye’nin ekonomik coğrafyasının kutupları ve mekânsal adaletsizlik gözler önüne serilmektedir. İstanbul, Kocaeli ve Ankara'da kişi başına düşen milli gelir Türkiye ortalamasının yüzde 40-50 üzerindeyken; Van, Muş, Bitlis, Hakkari (TRB2 Bölgesi) ve Mardin, Batman, Şırnak, Siirt (TRC3 Bölgesi) Türkiye ortalamasının yarısına bile ulaşamamaktadır. İstanbul'da kişi başına gelir 21.000 doları aşmışken, Van ve Ağrı'da bu rakam 4.500 dolar seviyesinde seyretmektedir. Aradaki fark yaklaşık 5 kattır.

Türkiye’de bölgeler arası gelir farkı OECD ülkeleri arasındaki en yüksek oranlardan biridir. Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölge illeri sadece yoksul değil aynı zamanda gelir dağılımının da en dengesiz olduğu yerler arasındadır. Bu durum Kürtlerin yoğunluklu olarak yaşadıkları bölgedeki sınırlı sermayenin devlet ihaleleri ve koruculuk sistemi üzerinden zenginleşen dar bir kesimin elinde toplandığını, geniş halk kitlelerinin ise derin bir yoksulluk yaşadığını göstermektedir.

İBBS Düzey 2 Bölgesi	Kişi Başına GSYH Endeksi (TR=100)	GSYH'den Aldığı Pay (%)
TR10 (İstanbul)	160+	30.4
TR42 (Kocaeli, Sakarya...)	145	11.2
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	36	0.8
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	41	1.1
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	39	0.7

Bu tablodaki veriler 2026 Bütçesi'nin de temelini oluşturan ekonomik yapının özetidir. Toplam nüfusun yaklaşık yüzde 15-20'sini oluşturan Kürtlerin yoğunluklu olarak yaşadıkları iller, milli gelirden yüzde 5'in altında pay almaktadır. Bu tablo kader değil tercihtir.

Bölgesel eşitsizliğin en yakıcı sonucu, istihdam alanında görülmektedir. İşsizlik, bölge için konjonktürel değil yapısal ve kronik bir hal almıştır. TÜİK'in resmi işsizlik oranları dahi bölgedeki vahim tabloyu gizleyememektedir.

Türkiye genelinde yüzde 8-9 bandına gerileyen resmi işsizlik, TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) ve TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgelerinde halen yüzde 17-18 seviyeleriyle Türkiye ortalamasının iki katıdır. Ancak "iş aramaktan ümidini kesenler" de dahil edildiğinde (Geniş Tanımlı İşsizlik/Atıl İşgücü), bölgedeki gerçek işsizlik oranının çok daha vahim boyutlarda olduğu bağımsız araştırmalarla ortaya konmaktadır.

Bölge nüfusu, Türkiye'nin en genç nüfusudur ancak istihdam politikalarındaki başarısızlık ve ayrımcılık nedeniyle bu potansiyel bir "sosyal patlama" riskine dönüşmüştür. Genç işsizliği Hakkari, Şırnak ve Batman'da yüzde 30-35 bandında seyrederken "ne eğitimde ne istihdamda" olan gençlerin oranı bu illerde yüzde 40'ları aşmaktadır. Kadınların işgücüne katılım oranı ise yüzde 17-20 seviyelerinde kalarak, Türkiye ortalamasının (yüzde 36) yarısı kadar bile değildir. Kreş, yaşlı bakım merkezi gibi sosyal devletin sunması gereken hizmetlerin eksikliği kadınları ev içi emeğe hapsetmektedir. Bölgedeki istihdamın büyük çoğunluğu da

kayıt dışıdır. Tarım ve hizmet sektöründe çalışanların sosyal güvencesi yoktur. Bu durum emeklilik hakkından mahrum, geleceksiz bir çalışan sınıfı yaratmaktadır.

Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerde bölgesel eşitsizliğin yalnızca ekonomik göstergelerde değil sosyal devlet hizmetlerinin tüm alanlarında derinleştiği açıktır. Bölgesel eşitsizliğin gündelik hayata en sert yansıdığı iki temel alan sağlık ve eğitimdir. Bu iki hizmet yurttaşların insan onuruna yakışır yaşam koşullarına erişimi ve nitelikli kamusal hizmet hakkı açısından kritik eşiklerdir. Gelinen aşamada bölgesel eşitsizlik, ekonomik farklılıkların ötesinde temel haklara erişimin sistematik biçimde sınırlandığı bir hak yoksunluğu düzeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Sağlık Personeli Dağılımı ve Eşitsizlik Göstergeleri

Bölge Kodu	**Bölge İlleri**	**100.000 Kişiye Düşen Hekim Sayısı**	**Uzman Hekim Başına Düşen Nüfus**	**Hastane Yatak Doluluk Oranı (%)**
TR51	Ankara	385	850	%65
TR10	İstanbul	320	1.100	%68
TR31	İzmir	305	1.250	%62
TR42	Kocaeli, Sakarya...	210	1.900	%70
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	112	3.400	%92
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	118	3.100	%88
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	125	2.900	%85
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır	105	3.600	%90

Tabloda da görüldüğü üzere sadece Ankara'da 100.000 kişiye düşen hekim sayısı 385 iken Van-Muş-Bitlis-Hakkari'yi kapsayan TRB2 bölgesinin tamamında bu sayı 112'dir. Uzman hekim başına düşen nüfus ise Ankara'da 850 kişiden bölgede 3.400 kişiye çıkmaktadır.

Bu farkın tesadüfi bir sonuç olmadığı ve/veya "doktorların bölgeye gitmek istememesi" ile açıklanamayacağı aşikardır. Sistematik ayrımcılık, çatışmalı süreç, güvenlik soruşturmalarını esas alan atama mekanizmaları ve kalıcı istihdam politikalarının uygulanmaması bölgeyi sağlık personeli açısından bir "sürgün yeri" haline getirmiştir. Devletin bölgedeki sağlık politikası kalıcı istihdam ve altyapı yatırımı yerine "mecburi hizmet" yasasıyla geçici personel atamaya dayalı olduğundan, sağlıkta kurumsal hafıza oluşması mümkün olmamış bölge halkı nitelikli sağlık hizmetine erişim hakkı için de -bir kez daha- batı illerine gitmek zorunda bırakılmıştır.

Bölgelere Göre Eğitim Göstergeleri

Bölge / İl	**Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Ort.)**	**Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı**	**İkili Eğitim (Sabahçı/Öğlenci) Oranı**
Türkiye Ort.	24	19	%18
TRB1 (Malatya...)	22	17	%12
TR21 (Tekirdağ...)	20	16	%5
TRC2 (Şanlıurfa...)	48	32	%60
TRC3 (Şırnak...)	45	29	%65
TRB2 (Van...)	42	28	%58
İl: Şırnak	52	35	%70

Eğitim alanındaki eşitsizlikler de aynı politikanın bir başka dışavurumudur. Görüldüğü gibi Tekirdağ'da derslik başına düşen öğrenci sayısı 20 iken Şırnak'ta bu sayı 52'ye yükselmektedir. Yine öğretmen başına düşen öğrenci sayısı batıda 16 iken Şanlıurfa'da 32'ye çıkmaktadır. Bölgenin birçok ilinde ikili eğitim oranının yüzde 60-70 seviyesinde olması fiziki altyapı eksikliğinin artık kronikleştiğini göstermektedir. Bu eşitsizlik yalnızca fiziki kapasite ya da öğretmen açığı ile açıklanamaz. Anadilinde eğitim hakkının yokluğu, zorunlu hizmet politikalarıyla bölgeye atanan öğretmenlerin sürekli sirkülasyonu ve kalabalık sınıf yapısı çocukların eğitim hakkını fiilen kullanamaz hale getirmiştir

2026 Yılı Yatırım Programı incelendiğinde bölgeye ayrılan kamu yatırımlarının niteliği, bölgesel eşitsizliğin politik karakterini ele vermektedir. Batı bölgelerine yapılan yatırımlar ağırlıklı olarak İmalat Sanayi, Teknoloji, Ulaştırma (Metro/Hızlı Tren) ve Eğitim alanlarında yoğunlaşırken; Kürtlerin yoğun yaşadıkları bölge illerine yapılan yatırımların aslan payını "Güvenlik" (Kalekol, Güvenlik Yolları, Cezaevleri) ve "Enerji" (Barajlar) almaktadır. Yapılan ulaştırma yatırımları dahi ticari lojistikten ziyade askeri hareketliliği kolaylaştıran güvenlik yolları niteliğindedir.

Bölgesel eşitsizliklerin bu denli kalıcı ve derin olmasının tek sorumlusu, ekonominin kendi iç dinamikleri değildir. Esas neden Kürt sorununun ele alınış biçiminde yatmaktadır. Bölge ekonomisi, bilinçli bir siyasi tercihle güvenlik bürokrasisinin bir uzantısı haline getirilmiştir. Kamu ihaleleri, altyapı projeleri ve istihdam politikaları yerel halkın ihtiyaçlarına göre değil merkezin güvenlik kaygılarına göre şekillendirilmektedir.

2026 Bütçesi de mevcut haliyle bölgesel eşitsizlikleri sürdüren, güvenlik harcamalarını önceleyen ve Kürt sorununun çözümsüzlüğünden beslenen bir zihniyeti içinde barındırmaktadır. Bu tablonun değişmesi, teknik düzenlemelerden ziyade politik bir paradigma değişikliğini zorunlu kılmaktadır.

Bölgesel eşitsizlik, ekonomik teşvik paketleriyle veya "yol yaptık" söylemleriyle giderilemez. Kürt sorununun demokratik çözümü "Barış Temettüsü" (*Peace Dividend*) sağlayarak savunma sanayine ve çatışmaya ayrılan milyarlarca doların eğitime, sağlığa ve üretime aktarılmasını sağlayacak; bölge ekonomisi kendi dinamikleriyle ayağa kalkarken Türkiye'nin genel refahına da devasa bir katkı sunacaktır. Bütçe hakkı aynı zamanda bir mekânsal adalet ve barış hakkı talebidir.

İşsizlik ve Yoksulluk

Türkiye'de uzun yıllardır çözümsüz bırakılan Kürt sorunu yalnızca siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda değil, ekonomik yaşamın en temel göstergelerinde de derin eşitsizlikler yaratmıştır. Bu nedenle Kürt sorunu salt bir güvenlik meselesi değildir, aynı zamanda ekonomik yoksunluğu ve yoksulluk döngüsünü kurumsallaştıran bir sistem halini almıştır. Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı bölge illeri başta olmak üzere Türkiye'de yaşanan işsizlik, göç, kadın yoksulluğu ve gelir eşitsizliği Kürt sorununun çözümsüzlüğünün veya barışın yokluğunun ekonomik izdüşümleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Kürt sorununun çözümü sadece gerekli demokratik-siyasal dönüşümleri sağlayarak değil, bunun yanı sıra tarihsel süreçte ortaya çıkan ekonomik eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri de ortadan kaldırarak çözülebilecek bir sorundur.

Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölge illerinde yıllardır süren güvenlikçi politikalar, geri bıraktırılma yaklaşımı, merkeziyetçi, eşitsiz yatırım anlayışı ve bölge halklarının karar alma süreçlerine dahil edilmemesi gibi faktörler işsizliği, yoksulluğu ve üretim yoksunluğunu bölge özelinde daha da bariz bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Günümüzde tercih edilen politikalar bu durumu yeniden üretmeye devam ederken, eşitsizlik yıllar geçtikçe daha da artmaktadır.

Kürt sorununun çözümsüzlüğündeki ısrar hem bölgesel kalkınmayı engellemiş hem de bölge halklarını iktisadi anlamda devlete bağımlı kılan bir mekanizma halini almıştır. Bu eşitsizlik, TÜİK'in ve DİSK-AR'ın yayımladığı verilerle de açıkça görülmektedir. Kürt nüfusun yoğun yaşadığı iller gelir, istihdam, eğitim ve sosyal refah göstergelerinde sistematik biçimde geride bırakılmıştır. Bu tablo doğrudan "çözümsüzlük politikasının" bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

TÜİK'in 2024 yılı *Gelir Dağılımı İstatistikleri*'ne göre Türkiye'de en yüksek gelir diliminde yer alan yüzde 20'lik kesim toplam gelirden yüzde 48,1 pay alırken, en düşük gelir grubunda yer alan yüzde 20'lik kesim yalnızca yüzde 6,3 pay alabilmektedir. Uzun yıllardır kaynakların şeffaf bir şekilde yönetilmemesi, güvenlikçi politikalar ve çatışma ekonomisi Türkiye'de gelir dağılımı adaletini daha da bozmuş, bu eşitsiz dağılımdan Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı iller daha çok nasiplenmişlerdir. Gelir dağılımın bölgesel boyutunu incelediğimizde en düşük gelire sahip illerin tamamının Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölge illerinden oluştuğu görmekteyiz.

Yine TÜİK'in 2024 yılı *Gelir Dağılımı İstatistikleri*'ne göre, Türkiye'de yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri 187 bin 728 TL iken, İBBS 2. Düzey bölgeleri

itibarıyla en yüksek olduğu bölge 257 bin 891 TL ile TR10 (İstanbul) bölgesi olmuştur. Bu bölgeyi, 248 bin 285 TL ile TR51 (Ankara) bölgesi ve 225 bin 758 TL ile TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) bölgesi izlemiştir.

En düşük yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri ise 91 bin 818 TL ile TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri) bölgesinde gerçekleşmiştir. Bölgeyle batı illeri arasındaki gelir skalası genelde bu eğilimdeyken İstanbul ile bölge illeri arasında yaklaşık 3 kat fark vardır.

Yine TÜİK'in 2025 Eylül *Hanehalkı İşgücü Araştırması*'na göre mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 8,6 iken DİSK-AR'ın geniş tanımlı hesaplamasına göre gerçek işsizlik yüzde 28,6 olarak gerçekleşmiştir. Geniş tanımlı işsiz sayısı 11 milyon 705 bin kişiye ulaşırken son bir yılda 1 milyon 255 bin kişi daha işsizler kervanına katılmıştır. Kadın işsizliği yüzde 38,3 olarak ölçülürken, işsizlerin yüzde 84'ü işsizlik ödeneğinden yararlanamamaktadır. Dicle Kalkınma Ajansı bölgesinde istihdam oranı yüzde 37,5 iken Trakya bölgesinde bu oran yüzde 54,5'tir.

Türkiye'nin işsizlik tablosu böyle iken yoksulluk tablosu da her geçen daha kötüye gitmektedir. Eurostat'ın 2024 verilerine göre, Türkiye'de yoksulluk riski altındaki nüfus oranı yüzde 22,6'dir yani yaklaşık 18,7 milyon kişi temel yaşam koşullarını karşılayamamaktadır. Genç nüfusta (15-24 yaş) yoksulluk riski yüzde 21,2'dir. Bu, yaklaşık 2,87 milyon genci kapsamaktadır. Bu oranlar AB ortalaması olan yüzde 16,2'nin oldukça üzerindedir.

Eurostat verilerinin yanı sıra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sosyal yardım verileri de 2024 itibariyle yaklaşık 20 milyon yurttaşın bu yardımlara muhtaç hale geldiğini göstermektedir. Bu tablo, kaynakların sosyo-ekonomik ihtiyaçlar yerine silaha ve savunmaya harcanmasının, yoksulluğu geçici çözümlerle yönetme yaklaşımının ve Kürt nüfusunun yoğun yaşadığı illerdeki yatırım ve üretim kapasitesinin gerektiği gibi kullanılmamasının uzun vadeli ekonomik etkileri olarak ortaya çıkmaktadır.

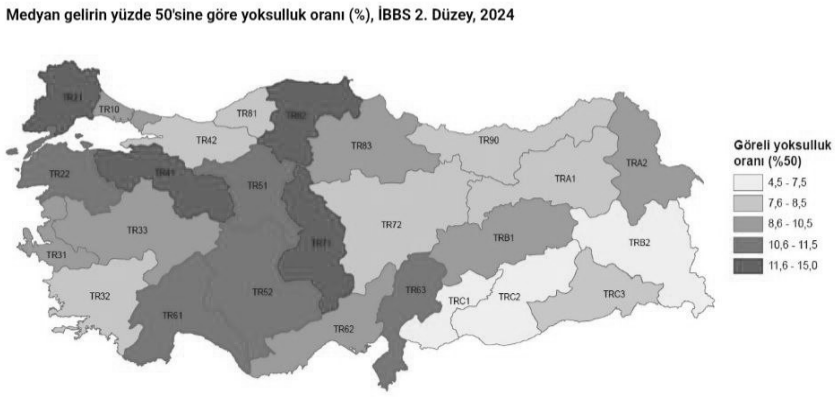

Kürt nüfusun yoğun yaşadığı bölge illerinde tarım ve hayvancılığın çökertilmesi, köy boşaltmaları, zorunlu göçler ve güvenlik odaklı politikalar, bölgesel yoksulluğu kalıcı hale getirmiştir. Genç nüfusun büyük kısmı güvencesiz işlerde çalışmakta ve yerel üretim yapamamakta, bu durum yalnızca bölgesel bir sonuç doğurmamakta, Türkiye genelinde ekonomik eşitsizliğin derinleşmesine yol açmaktadır.

Kürt sorununda uzun yıllardır devam eden çözümsüzlük sadece bölgesel değil, tüm Türkiye'de işsizlik ve yoksulluğun yapısal olarak derinleşmesine yol açmıştır. Güvenlik odaklı politikalar ve merkezi yönetim öncelikleri, yerel üretim kapasitesini yok etmiş, genç ve kadın işsizliğini artırmış, milyonlarca insanı ekonomik güvencesizlik ve sosyal yardıma bağımlı hâle getirmiştir. Bu durum, yalnızca Kürt nüfusun yoğun yaşadığı illeri değil, tüm ülkeyi etkileyen bir ekonomik çöküşün, toplumsal eşitsizliğin ve emek sömürüsünün yayılmasına zemin hazırlamaktadır.

Türkiye'de emeğin değersizleştirilmesi, özellikle güvencesiz ve geçici işlerde çalışan kesimler için derin bir yoksulluk döngüsüne dönüşmüştür. Mevsimlik tarım işçiliği bu sömürü zincirinin en görünür halkalarından biridir. Düşük ücretler, sosyal güvence eksikliği, sağlıksız barınma alanları, uzun çalışma saatleri ve ağır iş yükü, bu işçilerin "ucuz emek deposu" olarak görülmesine yol açmaktadır. Tarımsal üretimin omurgasını oluşturmalarına rağmen, temel insan haklarından yoksun bırakılan mevsimlik işçiler hem ekonomik hem de sosyal politikalardaki ihmallerin en ağır sonuçlarını yaşamaktadırlar.

Mevsimlik tarım işçilerinin önemli bir çoğunluğunu oluşturan Kürt emekçiler ise bu tabloyu çok daha ağır biçimde deneyimlemektedir. Bölgesel eşitsizlikler nedeniyle çalışmak için memleketlerinden uzaklaşmak zorunda kalan bu işçiler, yalnızca ekonomik sömürüye değil, aynı zamanda ırkçı saldırılara, toplumsal dışlanmaya ve kimlik temelli ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Çadırlarda insanca yaşam koşullarının sağlanmaması, çocukların eğitime erişiminin kesilmesi ve kadın işçilerin hem tarlada hem ev içi yük altında ezilmesi, Kürt mevsimlik tarım işçilerinin maruz kaldığı yapısal adaletsizliği daha da derinleştirmektedir. Bu nedenle mevsimlik tarım işçiliğinin sorunları, yalnızca ekonomik düzenlemelerle değil, eşit yurttaşlık, sosyal adalet ve insan hakları temelinde kapsamlı bir politika dönüşümü ile ele alınmalıdır.

Aynı zamanda Türkiye ekonomisinde silahlanma ve güvenlikçi politika harcamalarına ayrılan kaynaklar üretim ve istihdama yönlendirilemeyerek halkın geniş kesiminin yoksullaşmasına sebep olmuştur. Bugüne kadar Kürt sorununun çözümsüzlüğü nedeniyle güvenlikçi politikalara harcanan yüz milyarlarca dolar bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine ve kamu hizmetlerine yönlendirilseydi hem bölgesel hem de ulusal düzeyde işsizlik ve yoksulluk sorunu çözülebilir veya önemli ölçüde azaltılabilirdi.

Bugün itibariyle, özellikle bölge özelinde, işsizlik ve yoksulluk gibi ekonomik temelli sorunları kalıcı biçimde azaltmak ancak demokratikleşme, dezavantajlı bölgelere yapılacak kamusal yatırımlar ve sosyo-ekonomik adaleti sağlayacak politik yaklaşımlarla mümkündür. Zira bölgesel eşitsizlikler sadece merkezden belirlenen/dayatılan projelerle değil, yereldeki halkların kararları doğrultusunda biçimlenmeli ve ayrıca yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve üretici birlikleri gibi kurumların katılımı sağlanmalıdır.

Çözüm için tarım, hayvancılık, tekstil ve küçük sanayi alanlarında yerel kooperatifler desteklenmeli, kadınlar ve gençler girişimcilik açısından özel programlarla teşvik edilmeli ve kırsal üretim yeniden canlandırılarak kamusal yatırım politikaları adaletli ve eşitsizlikleri azaltacak bir şekilde yeniden belirlenmelidir. Ayrıca Türkiye'deki ekonomik ve toplumsal

krizlerin ilk elden çözümü barış, bölgesel adaletin tesisi ve üretim politikalarıyla mümkün olacaktır.

Ekolojik Talan

Türkiye'de Kürt sorununun uzun yıllara yayılan çözümsüzlüğünün sonuçları, çoğu zaman siyasal, ekonomik, hukuksal ve toplumsal boyutlarıyla ele alınsa da bu sürecin bir diğer önemli boyutunu da ekolojik yıkım oluşturmaktadır. Çatışma dönemlerinde doğaya yönelen şiddet, tesadüfi ve dolaylı bir sonuç olmaktan ziyade, bir stratejinin bilinçli bileşeni haline gelmekte, iktidarlar için korunması öncelikli olmayan doğa varlıkları yok edilmesi gerekenler listesine eklenmektedir. Orman yangınlarından geniş ölçekli ağaç kesimlerine, meraların ve yaylaların erişime kapatılmasından zehirlenen toprağa, su kaynaklarının tahrip edilmesinden güvenlik barajlarına, bütün bunlar yaşamın maddi zemininin belirgin bir biçimde sistematik şiddetin bir parçası haline getirilmesinin örnekleridir.

Birçok bölgede hayvancılık ve tarımsal üretim için kritik önemdeki meralar daralmış, geleneksel otlatma ve geçim pratikleri sürdürülemez hale gelmiştir. Kırsal ekonominin temel dayanakları hedef haline gelmiş, bölge halkının doğa ile kurduğu bağın koparılmasına hizmet etmiştir.

Yıllara yayılmış bir pratik olarak karşımıza çıkan orman yangınları, gerçekleştiği bölgelerin ekosisteminde derin yaralar açmıştır. Güçlü bir şekilde toprağa tutunan, kökleri derine inen, erozyonu önleyen ve yer altı sularının zenginliği açısından önemli olan ağaç örtüleri, yangınlarda zarar görerek söz konusu işlevleri yerine getirememektedir. Biyolojik çeşitliliği olumsuz etkilemesi ve ağaçların azalmasının yanı sıra bütün yaban hayatının da yok olmasına sebebiyet vermektedir. Bu durum basite indirgenmiş bir sebep sonuç ilişkisi olarak görülmemeli, bölgede yaşayanların deneyimlerinde açığa çıkan çeşitli boyutları ile değerlendirilmelidir.

Yangınlar bölge halkının aşina olduğu bir "uygulama" olarak karşımıza çıksa da halkın ormanlar ile kurduğu ilişki çok yoğundur. Kuruyan ağaçların toplanması orman sağlığı açısından önemli, çıkan yangınlarda yayılmayı önlemede etkili, halkın kullanımı için işlevlidir. Yaban meyvelerinin gelir elde etmede yardımcı ve de orman çeperlerinin hayvan otlatma açısından kıymetli olduğu bir yaşam söz konusu iken, yangınların sıklığı ve uzun süreliliği söz konusu pratikleri sekteye uğratmakta, bölge halkının yaşam olanaklarını elinden almakta ve en nihayetinde ekolojik olarak korkunç bir yıkım karşımıza çıkmaktadır.

Yaşamı ileriye taşıyacak yegâne şeyin doğal yaşam olduğu dikkat alındığında, bölge halkı yaşam alanlarını korumak için istikrarlı bir çaba içerisindedir. Günler süren yangınlara kendi olanaklarıyla müdahale etme çabası, her ne kadar 5-10 yılda bir tekrar yakılsa da yanan ormanlık alanları yeniden yeşertme ısrarı doğa ile kurulan yaşamsal bağın koparılmasına müsaade edilmediğinin, doğayı katlederek korku siyasetinin yaygınlaştırılmasına geçit verilmediğinin göstergeleridir.

Bugün gelinen aşamada, orman varlıkları ne yazık ki başka biçimlerde de tahrip edilmektedir. İnsan-doğa ilişkisi dendiğinde sermayenin penceresinden bakan ve doğayı stratejik yönelimde metaya dönüştürerek, tarihsel tahakkümü esas alan akıl, yeni yok etme biçimlerini yürürlüğe koymaktadır. Yangınlarla tahrip edilen alanlar bu kez kesim, taşımacılık ve maden projeleri için "uygun" mekânlara dönüştürülmektedir.

Yakmadan kesmeye uzanan bir hatta geçişle birlikte sistematik olarak yıllara yayılmış bir ağaç kıyımı gerçekleştirilmekte, Google'ın uydu görüntülerinde bile bu durum görülebilmektedir. Yıllarca inkâr edilmesine rağmen, uzun kamyon kuyruklarıyla ağaç kütüklerinin nakledildiği görüntüler, sahibinden.com üzerinden yapılan satışlar, hukuki mücadelede hukukun koruma işlevini göz ardı etmesi, ekolojik tahribatın nasıl kurumsallaşmış bir rant zincirine evrildiğini göstermektedir.

Bu dönüşümün bir diğer geri döndürülemez boyutu ise madencilik faaliyetlerinde kendini göstermektedir. Ekim 2025 itibarıyla, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) web sitesinde 4.101'i arama ve 9.716'sı işletme olmak üzere toplamda aktif 13.817 maden ruhsatı olduğu görülebilmektedir.

2026 yılı bütçesinde ise 1.850 arama ve 680 işletme ruhsatı verilmesi hedeflenmektedir. Türkiye'nin dört bir tarafı hali hazırda talandan payını alırken, Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelerde dağlar, vadiler, ormanlar yeni bir talan döngüsünün hedefi haline gelmiştir. Ağrı'dan Erzincan'a, Cudi, Gabar ve Herekol'dan Munzur kanyonlarına, Mardin Mazıdağı'ndan Şırnak'ın yüksek platolarına uzanan geniş bir hat altın, krom, kalker ve bakır madenciliği için parsel parsel ruhsatlandırılmış durumdadır. Bu ruhsatların büyük bir yüzdelik dilimi ormanlık alanları kapsamakta, bölge halkına herhangi bir fayda sağlamadığı gibi, geriye yalnızca kısa sürede yok edilen dağlar, kirlenen dereler ve tarımsal üretimi felç eden ağır metal birikimler bırakılmaktadır.

Patlatmalı madencilik sonucu ortaya çıkan toz, gürültü ve kimyasal kirlilik bölge arazisinin topoğrafyasını değiştirmekte, öte yandan toprağın verimliliğini, su kaynaklarının

sürekliliğini ve yaban hayatının bütünlüğünü tahrip etmektedir. Birçok köyde içme sularının bulanıklaşması, arı kayıplarının artması, meyve ağaçlarının kuruması ve hayvanların meralara çıkamaması, madenciliğin insana, toprağa, suya yönelmiş bir tehdit olduğunu özetler niteliktedir. Üstelik bu faaliyetler, maden şirketleri tarafından "çevresel etki yok" raporlarıyla görünmez kılınmaya çalışılmakta, halkın itirazları ise çoğu zaman idari ve hukuki mekanizmalar yoluyla etkisizleştirilmektedir.

Ekolojik tahribat yalnızca ormansızlaştırma ya da meraların erişime kapatılmasıyla sınırlı değildir. 2007'den itibaren "sınır güvenliği" gerekçesiyle inşa edilmeye başlanmış ve resmî belgelerde dahi adı "güvenlik barajı" olarak geçen projeler söz konusudur.[18]

Örneğin Şırnak Uludere'den Hakkâri Çukurca'ya kadar sınırı oluşturan hat içerisinde 11 barajdan oluşan bir zincir, derin vadileri su ile dolduran, canlı hareketliliğini sınırlamakla birlikte vadileri parçalayan, geçim pratiklerini kesintiye uğratan ve halkın doğa ile kurduğu tarihsel bağları kopartan bir mekânsal kontrol biçimini kalıcılaştırmaktadır.

Bu barajların oluşturduğu göller, tıpkı yangınlarda olduğu gibi, ekosisteme ciddi zararlar vermektedir. Suyun doğal yönü ve akış rejimi kesintiye uğramakta, öncesinde yaşam kaynağı olan topraklar ve yerleşim yerleri sular altında bırakılmakta, bölgedeki mikroklima düzeyi değişmekte, suyun durağanlaştırılmasıyla ısı, oksijen oranı ve besin döngüsü değiştiğinden çokça geniş bir canlı grubunun yaşam alanı daraltılmaktadır.

Benzer bir tahribat hattı, hidroelektrik santrallerinde (HES) de görülmektedir. HES projeleri, akarsuların doğal rejimini dar tüneller ve cebri borular içine hapsederek hem suyun ekolojik döngüsünü kesintiye uğratmakta hem de nehir boyunca uzanan yaşamı parçalayan çizgisel bir yıkım üretmektedir. Su akışının mevsimsel ve doğal döngülerden koparılması, endemik balık türlerinden sucul bitkilere kadar birçok canlı için ölümcül sonuçlar doğurmakta, akış aşağı köylerin tarımsal sulama olanakları azalmakta, suyun niteliği bozulmaktadır.

HES'lerin yarattığı yıkım, yalnızca suyun olumsuz etkilenmesi ile sınırlı değildir. İnşa süreçlerinin kendisi başlı başına bir ekolojik çöküş üretmektedir. Sarp coğrafyaları yararak açılan yollar, pek çok vadide ormanları ortadan kaldırmış, iletim hatları için dik yamaçlarda yapılan kesimler erozyonu ve toprak kaymalarını olağan hale getirmiştir. Dinamitli kazılar suyu, havayı ve toprağı aynı anda kirletirken, hafriyatın neredeyse her projede dere yataklarına

[18] Ayboğa, E. (2013). Türkiye'nin Baraj ve HES Politikaları Bağlamında Güvenlik Barajları. http://www.suhakki.org/2013/11/turkiyenin-baraj-ve-hes-politikalari-baglaminda-guven-lik-barajlari/#.WTQEYWjyiUk

dökülmesi sucul yaşamı çökerten bulanıklık, ısı değişimi ve oksijen azalması gibi etkileri tetiklemiştir. Öte yandan HES'lerin enerji üretimi gerekçesiyle kurulduğu pek çok vadi, şirketlerin özel mülkiyet ve işletme alanına dönüştürüldüğünden, halkın suya erişimi de fiilen kısıtlanmakta, böylece su, ekolojik bir varlık olmaktan çıkarak bir sermaye aracına ve denetim mekanizmasına dönüşmektedir.

Bunca yıkımın ardından, tahrip edilen her dağın, akışı kesilen her derenin, yakılan her ormanın doğaya yönelmiş bir şiddet olduğunu söylemek mümkündür. Max Horkheimer'ın "doğa üzerindeki egemenlik, insan üzerindeki egemenliği getirir" uyarısı, bugün tüm çıplaklığıyla önümüzde durmaktadır.

Kürt sorununun çözümsüzlüğünden beslenen doğayı tahakkümün nesnesi haline getiren akıl, yıllar boyunca toplumu da aynı şiddet döngüsüne mahkûm etmiş, yaşamın tüm alanlarını kontrol edilmesi gereken birer "güvenlik" meselesine indirgemiştir. Bu yüzden hakiki bir barış, ancak doğa ile kurulan ilişki tahakkümden arındığında, yaşamı taşıyan tüm varlıklarla eşitlikçi bir bağ kurulduğunda mümkündür. Dolayısıyla bugün ihtiyaç duyulan şey, çözümsüzlüğün ve yıkımın sürekliliğini değil, yaşamın sürekliliğini esas alan bir anlayıştır.

ÇÖZÜMSÜZLÜĞÜN EKONOMİK MALİYETİ

Kürt sorununun çözümsüzlüğünde 40 yıldan fazla bir süredir uygulanan güvenlikçi, iktisadi alt yapıyı tahrip eden gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak yapılan harcamalar, devlet kaynaklarınca zaman zaman bol sıfırlı şekilde açıklansa da net bir tablo ortada yoktur.

2018'de dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş, 1984'ten bu yana Türkiye'de savaş ve çatışma harcamalarını 1,5 trilyon dolar olarak belirtmiş, aynı meblağ bir yıl sonra 2019'da dönemin Başbakanı Binali Yıldırım tarafından da tekrar edilmiştir. Mayıs 2025'te ise Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından çatışma maliyetlerinin doğrudan ve dolaylı olarak 2 trilyon doları aştığı belirtilmiştir.

Uluslararası kurum ve kuruluşlar da 40 yıllık çatışmanın ekonomik maliyetini birçok araştırma ve rapor ile ortaya koymuştur. *Demokratik Gelişim Enstitüsü*'ne (DPI) göre Türkiye, bu süre zarfında 4 trilyon dolarını çatışmaya ayırmıştır.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu toplantısında yaptığı sunum ise yukarıdaki verilerle ciddi paralellikler taşımaktadır. Konfederasyonun satın alma gücü ile küresel ortalamaları baz alarak yaptığı araştırmaya göre, savaş ve çatışmaların Türkiye'ye yıllık 140 ile 240 milyar dolarlık maliyeti söz konusudur. Yine konfederasyon yetkililerinin aktarımına göre, 100 milyar dolardan hesaplansa dahi, bu maliyetle her yıl en az 2 buçuk milyon konut, 12 adet Kuzey Marmara Otoyolu, 9 adet İstanbul-İzmir Otoyolu'nun yapılabilecek olması, ideolojik ve politik bir tercih olarak bugün de karşımızda bulunan bu ekonomi anlayışının halkların ve bireylerin yaşamından neler götürdüğünün majör tablosunu sunmaktadır.

Son 10 yıldır ilmek ilmek örülen "yeni güvenlik rejiminin" yansıması olan askeri harcamalar ve onun yol açtığı derinleşen yoksulluk ve artan işsizliktir.

Savunma sanayiinin, askeri sinai kompleksin her yıl bütçeden aldığı pay, tekno-milliyetçi propagandayla yoksulluk ve işsizlik görünmez kılınarak, yeni tür bir "kalkınma modeli" amacıyla artırılmıştır. Otoriter rejimin varlığı ile aralarında simbiyotik bir ilişki olan sermaye gruplarına aktarılan kaynaklar, bir nevi ulufe dağıtımına dönüştürülmekte ve devlet-i aliyyenin gizli bilgileri kategorisine alınarak detaylar halka açıklanmamaktadır. Astronomik düzeydeki kaynak aktarımlarının derinleşen ekonomik krizin temel sebeplerinden birisi olduğu ise tartışma götürmez bir gerçektir.

Silahlanmanın ve güvenlikçi politikaların ekonomi-politik maliyeti, geçmiş yıllarda olduğu gibi 2026 Bütçesi'nin de temel belirleyicisi olmuştur. Savunma ve güvenlik harcamaları kategorisine alınan 7 kurumun toplam bütçesi 2 trilyon liraya yakın bir meblağa erişirken 19 trilyona yakın olan merkezi bütçenin yüzde 10'undan fazlasına tekabül etmektedir. Buna Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na ayrılan kaynak da dahil edildiğinde askeri ekonomiye direkt yapılacak harcamanın 2 trilyon 155 milyar lirayı aşacağı yani merkezi yönetim bütçesinin ise en az yüzde 11,4'üne denk geleceği belirtilmektedir.

	2024	2025	2026	TOPLAM
Milli Savunma Bakanlığı	440.496.960.000	623.899.190.000	822.930.177.000	**1.887.326.327.000**
Emniyet Genel Müdürlüğü	305.479.702.000	416.426.543.000	554.506.812.000	**1.276.413.057.000**
Jandarma Genel Müdürlüğü	189.693.588.000	261.262.624.000	375.056.157.000	**826.012.369.000**
İçişleri Bakanlığı	76.295.436.000	96.401.694.000	119.506.858.000	**292.203.988.000**
Milli İstihbarat Teşkilatı	17.447.418.000	28.896.461.000	39.495.902.000	**85.839.781.000**
Sahil Güvenlik Komutanlığı	11.517.337.000	16.766.308.000	23.093.023.000	**51.376.668.000**
Milli Güvenlik Kurulu Sekreterliği	286.061.000	380.778.000	590.052.000	**1.256.891.000**
TOPLAM	**1.041.216.502.000**	**1.444.033.598.000**	**1.935.178.981.000**	**4.420.429.081.000**

Mezkûr bütçe içerisinde, Millî Savunma Bakanlığı'na 822 küsur milyar lira; Emniyet Genel Müdürlüğüne 554 küsur milyar lira; Jandarma Genel Komutanlığına 375 küsur milyar lira; İçişleri Bakanlığına 119 küsur milyar lira; Milli İstihbarat Teşkilatına 39 küsur milyar lira; Sahil Güvenlik Komutanlığına 23 küsur milyar lira; Milli Güvenlik Kurulu Sekreterliğine 590 küsur milyon lira ayrılması planlanırken ayrıca 233 küsur milyar lira da Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na ayrılmaktadır. Bu rakamlara örtülü ödenekten ayrılan paylar, sağlanan vergi muafiyetleri de dahil edildiğinde bütçedeki en büyük payın askeri sınai komplekse, silahlanmaya ve güvenlikçi politikalara aktarıldığı rahatlıkla söylenebilecektir. Zira Millî Savunma Bakanlığı bütçesi aralarında Adalet, Gençlik ve Spor, Aile ve Sosyal Hizmetler, Ulaştırma ve Altyapı, Kültür ve Turizm, Sanayi ve Teknoloji Bakanlıkları da bulunan 12 bakanlığın bütçesinden fazladır. Kaynaklar sosyal politikalar yerine güvenlikçi politikalara, askeri alana ayrılmaktadır.

Bu ekonomi anlayışının yarattığı tahribatı sadece soğuk rakamların ardında aramak elbette ki hakikati göstermez. Bunu açık şekilde görebilmek için çatışmanın, Kürtlerin yoğun yaşadığı bölge illerinde ortaya çıkardığı yoksulluğa, işsizliğe, güvencesizliğe, borçlanmaya, zorla yerinden edilmeye, Kürtlerin üretimden koparılarak kent yoksullarına dönüştürülmesine odaklanmak gerekmektedir.

Çatışma çözümü süreçlerinde en bilinen ve dünyadaki benzer süreçlere ciddi katkılar sunan Kuzey İrlanda örneği, barış koşullarının oluştuğu ilk on yılda kişi başı gayri safi milli hasılanın yüzde 68 arttığını, işsizlik oranının ise yüzde 42 azaldığını bizlere göstermektedir.

Bask bölgesine bakıldığında da yine çatışma çözümünün ardından gelişen ilk 10 yılda, kişi başı gayri safi milli hasıla yüzde 20 artış gösterirken işsizlik ise yüzde 45 azalmıştır.

Tarihsel bir dönem olarak Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nde ise savunma ve güvenlik harcamaları adı altında aynı anlayışın sürdürülmesinin sürecin ruhu ile bağdaşır bir yanı bulunmamaktadır. "Negatif" barış koşullarında dahi askeri hazırlıkların sürdürülmesinin, 40 yıllık çatışmanın temeli olan militarizmin tahkiminden başka bir şeye hizmet etmeyeceği gün gibi ortadadır. Bu sebeple etik, politik, tarihsel ilkeler ve konjonktür gereği yapılması icap edilen halkların kolektif, yurttaşların ise bireysel ekonomik, politik ve sosyal haklarının yerleşik hale gelmesi için barışın ekonomisini inşa etmektir. Kürt sorununun çözümsüzlüğünün yarattığı devasa askeri ekonomi, halkın kaynaklarını emmiş, emekçiler için yoksulluk ve sefaleti büyütmüştür. Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümü aynı zamanda müreffeh bir ülkenin imkanını da hayata geçirecektir.

5-) KÜRT SORUNUNUN DEMOKRATİK VE BARIŞÇIL ÇÖZÜMÜ: KALICI ÇÖZÜMÜN ANAHTARLARI

DEMOKRATİK EKONOMİ

Kürt sorununun çözümsüzlüğünden kaynaklı olarak ülkede yaşanan derin ekonomik tahribat yurttaşları yoksullaştırmış, ülkenin kaynakları silahlanmaya ve güvenlikçi politikalara gittiği için ekonomik refah gerilemiştir. Dahası çatışmalı süreç kendi ekonomisini yaratmış, günümüzde yaşanan servet transferi temelindeki eşitsizliklerin ve yoksulluğun temel nedenlerinden biri olmuştur.

Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümünün en önemli boyutlarından biri ekonomidir. Kürt sorununun gerçekten kalıcı bir çözüme kavuşabilmesi aynı zamanda yeni bir ekonomi mimarisinden geçer. Kürt sorununun çözümü ile vahşi emek sömürüsü, kadın yoksulluğu, devasa sermaye karlılığı, işsizlik, açlık ve sefalet asla bir arada olamaz. Bu bağlamda Demokratik Ekonomi, kalıcı çözümün temel taşıyıcı kolonlarındandır.

Ekonomide Demokrasi, Demokraside Ekonomi

Kapitalist modernitenin toplumsal gerçekliğe ilişkin en kritik müdahalelerinden biri ekonomi ile siyaset olarak tarif edilen boyutları birbirinden ayrıştırmasıdır. Bu ideolojik-politik bilinçli hamle, ekonomi ile siyaset arasında ilişkisizliğin mutlaklaştırılması üzerine kuruludur. Ekonomi ile siyaseti birbirinden ayıran bu rekompozisyon, kapitalizmin çıkarları temelinde bir toplumsal ontoloji inşa eder.

Buna göre kapitalist piyasa ekonomisi, doğalında ve kendiliğinden kendi dengesini bulur. Piyasanın kendi ilahi bir işleyiş rasyonalitesi vardır. Dolayısıyla siyaset özellikle devlet aygıtı, ekonomiye karışmamalı, bu mistik işleyişi bozmamalıdır. Karl Polanyi'nin de sözünü ettiği gibi, her ne kadar kapitalist piyasa ekonomisinin ortaya çıkışında kamusal müdahale ve devlet hem kurucu hem de meşrulaştırıcı bir rol oynamışsa, kapitalizmin ideolojik aygıtları bu şekilde aksi yönde propaganda yapmaktadırlar.

Esasen ekonomi olarak tarif edilen alanı olumlu, siyaset olarak tarif edilen alanı ise olumsuz bir yaklaşımla etiketleyen bu söylem, liberalizmde olduğu gibi "iktisadi olanın" kraliçe konumuna getirilmesi projesidir. Ancak bu ayrıştırmayı zirveye taşıyan ise neoliberalizm olmuştur. Washington Uzlaşması'nın rijit-agresif neoliberalizmi, siyasal olanın

ve dolayısıyla kamusalın, “ekonomik” olan lehine itibarsızlaştırılması kampanyasını coşkulu bir biçimde yürütmüştür. Ekonomik alanı serbest piyasa mekanizmasıyla özdeşleştirip pir-ü pak olarak sunan bu zihniyet, benzer biçimde siyasal-kamusal alanı da etkinsizlik, kayırmacılık ve partizanlık gibi pejoratif çağrışımlarla yüklemiştir.

Buna göre özellikle Keynesyen sosyal refah devleti uygulamaları, ekonomide kamusal-devlet müdahalesini ve mülkiyetini genişleterek ekonomik etkinliği zayıflatmış, böylelikle kâr alanlarını daraltmıştır. “Doğası gereği” olumsuz olarak addedilen siyasal-kamusal olan, “doğası gereği” iyi ve doğru işlediği varsayılan serbest piyasayı olumsuz etkilemiştir. Oysa ekonomik alan, yani serbest piyasa mekanizması kendi haline bırakıldığında metafizik bir şekilde “denge”ye erişecek ve en etkin biçimde işleyebilecektir.

Bu çerçevede neoliberal zihniyet, siyasal alan ile ekonomik alanın kesin bir biçimde ayrıştırılmasını savunmuş; mümkün olduğunda siyaseti “idare” düzeyine indirerek basit bir teknik düzenek haline getirmeye yönelmiştir. İdeolojilerin ve ideolojik olana ilişkin her tür tutumun değersizleştirilmesi söylemleri eşliğinde siyasal alan etkisizleştirilerek salt idari bir işleve dönüştürülmek istenmiştir. Böylelikle neoliberal rasyonalite, başta özelleştirme politikaları aracılığıyla kamusal-devlet mülkiyetinin tasfiyesi olmak üzere, ekonomide kamusal nitelik taşıyan tüm unsurların gecikmeksizin ekonomik alanın dışına çıkarılması gerektiğini ileri sürmüştür.

Bu tarihsel ve ideolojik-politik zeminde ekonomi ile siyaseti birbirinden ayrıştıran yaklaşım, demokrasiyi de salt “siyaset” olarak tarif edilen alana sıkıştırmak istemiştir. Dahası demokrasi ekonomi ile asla bir araya getirilmek istenmemiştir.

Oysa gerçek demokrasi, siyaset ile ekonomi arasındaki bariyerlerin ortadan kaldırılmasıdır. Demokrasi bir yanıyla toplumsal öznenin ve toplumsal ilişki biçiminin kuruluşudur. Dolayısıyla demokrasi asla ekonomi alanından uzaklaştırılamaz. Bilakis gerçek demokrasi ekonomi alanında çalışır.

DEM Parti olarak ekonomik olan ile siyasal olanın ayrıştırılmasına güçlü bir itiraz temelinde radikal demokrasiyi ve Demokratik Ekonomi’yi savunuyoruz. Radikal demokrasi, demokrasi kavramının bizzat kendisinin demokratikleştirilmesidir. Demokrasinin toplumsal gerçekliğin ve yaşamın tüm alanlarında yaşam bulmasıdır.

Ekonomi demokrasiyle buluşmalı, ekonomi de radikal demokratik dönüşüm projesinin kapsama alanına alınmalıdır. Bir tarafta siyasal alanda demokrasi, örneğin özgür seçimler, yurttaşlık hakları, daha iyi bir temsil sistemi, ifade özgürlüğü, ancak diğer tarafta yoğun emek sömürüsü, işsizlik, derin bir yoksulluk ve sefalet aynı anda olamaz. Siyasal alanda göstermelik

ve biçimsel de olsa katılım varken, ekonomi alanında hiçbir biçimde yurttaşların katılım sağlayamaması kabul edilemez.

Katılımcı ve Komünal Ekonomi

Yurttaşların yaşamlarını doğrudan etkileyen kararlarda yerel halkın söz, yetki ve karar sahibi olması gerekirken, bu yetkiyi onların adına kullanan merkeziyetçi teknokratik yaklaşım, karar alma süreçlerini merkezileştirerek yerel düzeydeki katılım imkânlarını ortadan kaldırmıştır. Buna karşılık Demokratik Ekonomi, devlet aygıtlarını ve bürokratik yapıları toplum aleyhine genişletip güçlendiren tarihsel deneyimlerden farklı olarak, demokrasinin derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması aracılığıyla toplumu güçlendirmeyi amaçlar.

Ekonomiyle demokrasinin buluştuğu Demokratik Ekonomi'de, yerellik ve katılımcılık temel ilkedir. Katılımcılığın temelinde yerellik vardır. Yurttaşlar, üretim ve tüketim kooperatiflerinde, fabrikalarda, atölyelerde, tarlalarda, dükkânlarda, ofislerde, okullarda, hastanelerde yani tüm işyerlerinde karar alma süreçlerine aktif bir biçimde katılırlar. Yurttaşlar kendi sahip oldukları, kendi komünal (topluluk) mülkiyetlerinde olan iktisadi varlıkları kendileri yönetirler. Yurttaşların gereksinim duyduğu malların ve hizmetlerin üretiminde, hangi mal ve hizmetin üretileceği, ne miktarda ve nasıl üretileceği sorularının cevapları yurttaşların, emekçilerin ve onların örgütlerinin katılımı ile verilir. Bu kararlar demokratik üretim mekanizmaları eliyle yürütülür.

Mevcut kapitalist sistemin eşitsizlikler yaratmasının en önemli nedenlerinden bir tanesi de üretim araçlarının eşitsiz mülkiyet ilişkileriyle bir avuç kişide toplanmış, tekelleşmiş olmasıdır. Ancak bu gerçeğe karşın kapitalizmin eşitsiz mülkiyet, üretim, tüketim ve mübadele ilişkilerinin toplumsal rıza yaratımı, bir avuç sermayedar sınıfının çıkarının ve faydasının tüm toplumun çıkarı ve faydasıyla özdeşleştirilmesi mistifikasyonuyla sağlanır.

Kapitalizm toplum ve kamusal fayda karşıtı bir sistemdir. Buna karşılık Demokratik Ekonomi, komünal-kamusal mülkiyeti ifade eder. Komünal mülkiyetin temel alınması, Demokratik Ekonomi'de temel insani ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin söz, yetki ve karar mekanizmalarının doğrudan toplum tarafından kullanılması anlamına gelir. Böylece yurttaşlar, kendi temel ihtiyaçlarına dair süreçlerde belirleyici konuma sahip olacaklardır.

İnsanca yaşayabilmek için en temel ihtiyaçlar olan sağlık, eğitim, ısınma, ulaşım, barınma, beslenme, iletişim gibi faaliyetlerde kamusal-topluluk mülkiyeti esas olmalıdır. Çünkü bu alanlar, insanca yaşayabilmenin asgari koşullarının sağlanmasına ilişkindir. Adına serbest piyasa ekonomisi denen sistemin insafına bırakılamaz.

Serbest piyasa ekonomisinde müşteri olmak esastır. Yani ihtiyaç duyulan mallara ve/veya hizmetlere erişebilmek için fiyatının ödenmesi gerekir. Oysa Demokratik Ekonomi'de insanca bir yaşam sürebilmenin asgari gereksinimleri olan sağlık, eğitim, ulaşım, barınma, beslenme, iletişim gibi alanlarda müşteri değil yurttaş temelinde bir işleyiş geçerli olacaktır. Parası olanın faydalanabildiği müşterilik ilişkisi yerine sadece bu ülkenin yurttaşı olduğu için hak temelinde faydalanabildiği toplumsal bir sistem kurulmalıdır.

Çatışan bencil bireysel çıkarların aritmetik toplamından tüm toplumu kuşatacak, toplumsal iyiyi açığa çıkartacak bir kamusal fayda oluşmaz. Kamusal fayda, birbirine zıt bencil bireysel çıkar çatışmalarından değil, komünal-ortak iyiliğe yönelmiş dayanışma ahlakıyla mümkündür. Demokratik Ekonomi, bencil yok edici rekabet ahlakı yerine yurttaşların dayanışmacı ahlakına dayanır.

Yurttaş yerine müşteriyi geçirmek, "hak" yerine "kâr"ı geçirmektir. Yani mal ve hizmetlere müşterilerin erişebilmesi demektir. Dolayısıyla sadece parası olan, yani müşteri olmayı başarabilenlerin değil ihtiyacı olanların faydalanabildiği bir ihtiyaçlar sistemi kurulmalıdır. Ortak iyiye ve doğruya, kamusal fayda merkezli bir ekonomi politik tercihle ulaşılabilir. Bu da Demokratik Ekonomi'dir.

Endüstriyalizmin Talanına Karşı Eko-Ekonomi

Kapitalizm emek sömürüsü üzerine kurulu bir sistemdir. Ancak kapitalizm aynı şekilde endüstriyalizm çılgınlığıyla doğayı da sömürür. Doğanın sınırsız kar hırsıyla talan edilmesi kapitalizmin en temel işleyiş biçimlerinden biridir. Dolayısıyla sistemin sömürü rejimi esasen iki yönlü olarak işler. Emek gücünü metalaştırarak emeği; ormanları, nehirleri, toprağı, dağları, ovaları, denizleri bir bütün olarak eko-sistemi metalaştırarak doğayı sömürür.

İşte eko-ekonomi bu bilinç temelinde yükselir. Eko-ekonomi insanı doğaya karşı kışkırtan yok edici mantığı kabul etmeyen, neoklasik iktisadın "sınırsız ihtiyaçlar vs. sınırlı kaynaklar" dogmasına karşı çıkan, insan merkezci hiyerarşiyi reddeden, geçim faaliyetlerinin, üretimin ve tüketimin doğayla uyumunu öngören radikal demokratik paradigmasıdır.

Ekoloji esasen hiyerarşiye ilişkin bir meseledir. Önce insanı doğadan ayırarak karşısında konumlandıran, ardından insanı biyolojik doğanın tepesine yerleştiren akıl tamamen bir hiyerarşik mantıkla işleyerek insan ile doğa arasında bir düşmanlık diyalektiği kurgular. Dolayısıyla eko-ekonomi her şeyden önce hiyerarşiyi reddeder. Örgütlenmesini hiyerarşik değil heterarşik bir düzlemde gerçekleştirir.

Demokratik Ekonomi yurttaşların geçim ekonomisi temelinde, anti-tröst yaklaşımla bürokratik bir katmanlaşmaya gitmeden kendi ekonomisini örgütlenmesini ifade eder. Bu tarz

bir örgütlenmenin ölçeği ise komünlerdir. Yurttaşlar merkeziyetçi ulus devlet aygıtının yereli boğmasına izin vermeksizin kendi eko-ekonomilerini yaratırlar.

İktisadi faaliyetin can düşmanı tekellerdir. Yurttaşların temel ihtiyaçları ve geçim ekonomisinin üzerindeki sınırsız sömürü ve kar hırsına dayanan tekelleşme ortadan kaldırılmalı, komünler temelinde eko-ekonomi örgütlenmesi gerçekleştirilmelidir.

Kapitalizmin doğayı getirdiği korkunç yer ortada. Büyük bir ekolojik krizin ortasındayız. Sınırsız kar hırsı dünyayı canlılar için yaşanılır bir yer olmaktan çıkarabilecek sonuçlar doğurmaktadır. Fosil yakıtların neden olduğu sera gazı salınımının, mikro plastiklerin sebep olduğu plastik kirliliğinin, habitat kaybının, su kirliliğinin ve kıtlığının geldiği boyut ürkütücü. Dolayısıyla eko-ekonomi bir alternatifin de ötesinde bir zorunluluktur. Kapitalizmin yarattığı büyük iklim krizinden başka bir çıkış yolu yoktur. Eko-ekonomi insanlığın kurtuluş yoludur.

Öte yandan eko-ekonomi sosyalizmin, solun, Marksizmin ekonomi paradigmasının gerçek anlamda kapitalist modernitenin koordinatlarından ayrı yerde konumlanmasının şartıdır. Ekolojiyi gündemine ve merkezine almayan bir ekonomi paradigması kapitalist moderniteyi aşamaz. Bu temelde, ekonomide tercihler ve yapısal öncelikler değiştirilerek yeni bir mülkiyet, üretim, mübadele ve tüketim ilişkileri kurulması zorunludur. Tekrar ifade etmek gerekirse Demokratik Ekonomi paradigması, kalıcı çözümün temel taşıyıcı kolonlarındandır.

Demokratik Ekonomi, Türkiye'deki mevcut krize karşı hem güncel hem de yapısal doğru çözümler içeren gerçek çözümleri içerir. Demokratik Ekonomi'yle geniş toplumsal kesimlerin enflasyon, işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk, barınma sorunu gibi acil ihtiyaçlarına tüm emekçilerin, ezilenlerin ve dışlananların yararına çözümler üretilebilecektir.

Demokratik Ekonomi'yle bu sorunların bir daha yaşanmaması için kapitalizmin sınırlarını aşan orta ve uzun vadeli çözüm önerileri geliştirilir. Alternatif üretim ve bölüşüm ilişkilerinin kurulması hedeflenerek gelecek toplumun ekonomik ve toplumsal temelleri ortaya konur.

DEMOKRATİK TOPLUM

Türkiye, uzun yıllardır çözümsüz bırakılan ve sürekli ertelenen demokratikleşme krizinin içinden geçmektedir. Sadece siyasal bir kriz değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutları gittikçe derinleşen çok boyutlu bir kriz süreciyle karşı karşıyadır. Bu kriz, devlet merkezli ulus devlet paradigmasının toplumsal ihtiyaçlara cevap üretme kapasitesinin

tükendiğini ve demokratikleşme talebinin artık ertelenemez bir zorunluluk hâline geldiğini ortaya koymaktadır.

Kürt sorunu bu krizin en görünür parçası olmakla birlikte, Kürt sorununa indirgenerek daraltılan fakat gerçekte bütün toplumu ilgilendiren bu kriz, yapısal bir demokratikleşme sorunu olarak devletin tekçi ve merkeziyetçi yapısının artık sürdürülemez hâle geldiğini açık biçimde göstermektedir. Bu kriz esasında devlet ile toplum arasındaki bağların kopmasına yol açan, toplumsal iradeyi ve haklı talepleri görünmez kılan ve halkı siyasal süreçlerin dışına iten paradigmanın iflasıdır. Bugün Türkiye'de yaşanan kriz, devletin toplumu yönetme kapasitesinin erimesi değil, toplumu tanıma iradesinin tükenmesidir.

Toplumun demokratik dinamikleri bastırıldıkça, siyasal alan daraldıkça, halk iradesi gasp edildikçe ülke hem ekonomik hem siyasal hem de toplumsal çürümenin içine sürüklenmektedir. Halk iradesinin gasp edilerek belediyelere kayyım atanması, muhalefetin kriminalize edilmesi, demokratik siyaset mekanizmalarının işlemez hâle getirilmesi, Kürt halkının iradesinin yok sayılması bu krizin açık göstergeleridir.

Devletin hiyerarşik, tekçi ve merkeziyetçi yapısı toplumun çoğulluğunu yok saydıkça, halkın iradesi ve katılımı bastırıldıkça, farklı kimlikler, kültürler ve inançlar kriminalize edildikçe siyasal sistem çözümsüzlüğe mahkûm olmuştur. Buna karşı halkların geliştirdiği çözüm toplumun demokratik örgütlülüğünün güçlenmesi, yerel demokrasinin genişlemesi ve müzakereci siyasetin yeniden inşa edilmesidir.

Türkiye'de demokratik bir gelecek inşa edilecekse, bu ancak ve ancak toplumun tüm kesimlerinin eşit temsiline dayanan, çoğulcu, özgürlükçü ve yerel demokrasiyi esas alan demokratik toplum yaklaşımıyla mümkündür. Bu nedenle Türkiye'nin acil ihtiyacı, devletin tepeden inmeci mantığının yeniden üretilmesi değil, tam aksine toplumu özne kılan demokratik bir dönüşümü birlikte inşa etmektir.

Kürt sorunu ve demokratikleşme sorunu iç içedir. Gelinen aşamada klasik ulus devletçi çözüm modellerinin tıkandığı, güvenlik merkezli politikaların çözüm üretmediği, toplumsal taleplerin bastırılmaya çalışılmasının yalnızca krizi derinleştirdiği kesinleşmiştir. Bu durum yeni bir paradigmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu yeni paradigma, "Demokratik Toplum" kavramı etrafında şekillenmekte; Demokratik Ekonomi, Demokratik Anayasa ve Demokratik Cumhuriyet boyutlarıyla çok yönlü bir çözüm yaklaşımı sunmaktadır.

Türkiye'nin siyasal rejimi bugün tarihsel bir kavşağın eşiğindedir. Yıllardır Kürt halkına, işçilere, emekçilere, kadınlara, inanç topluluklarına ve ezilen tüm kesimlere dayatılan

tekçi, merkeziyetçi ve güvenlikçi yönetim tarzı en derin krizini yaşamaktadır. Bu kriz yalnızca iktidarın siyasal bunalımı değildir, aynı zamanda devletin kendisini toplumdan yalıtan, toplumu kendi öz iradesinden koparan ulus devletçi paradigmanın çözüme ulaşamayan karakterinin görünür hâle gelmesidir.

Türkiye'de demokrasi, adalet, eşitlik ve barış talep eden milyonların karşı karşıya kaldığı baskı ve inkâr politikaları artık sürdürülemez bir düzeye ulaşmış, toplumsal dönüşüm ihtiyacı açık bir gerçeklik hâline gelmiştir. Bu tarihsel eşik, yeni bir toplumsal modeli, yeni bir siyaset hattını ve Demokratik Cumhuriyet anlayışını zorunlu kılmaktadır. Bu tartışmanın merkezinde ise Demokratik Toplum kavramı durmaktadır.

Demokratik Toplum, devlet yapısının yüzeysel biçimde reforme edilmesini değil, halkın kendi kendini örgütlediği, karar süreçlerine doğrudan katıldığı ve tüm kimliklerin eşit yurttaşlık temelinde özgürce yaşayabildiği yeni bir toplumsal sözleşmeyi tarif eder.

Partimizin yıllardır savunduğu Demokratik Cumhuriyet fikri de tam olarak bu zeminde anlam kazanmaktadır: Halkların, inançların, kültürlerin, cinsiyetlerin ve kimliklerin eşit ve özgür bir arada yaşadığı, merkeziyetçiliğin değil yerel demokrasinin esas alındığı, tekçilik yerine çoğulculuğun güvence altına alındığı bir siyasal düzen.

Demokratik Toplum tam da bu ihtiyaca cevap veren bütünlüklü bir öneridir. Toplumu özne hâline getirir, siyasal alanı tabana açar ve katılımı özel bir hak olmaktan çıkarıp bir siyaset kültürüne dönüştürür. Halk meclislerinden komünlere uzanan yapısı, demokratik siyaseti sadece sandıkla sınırlamadan yaşamın tüm alanlarında örgütlü, katılımcı ve çoğulcu bir modeli mümkün kılar. Bu modelde mahalle meclisleri, kadın meclisleri, gençlik meclisleri, ekoloji komisyonları, kültür ve inanç platformları toplumun kendi kendini yönetme iradesini somutlaştıran yapılardır. Tam da bu nedenle Demokratik Toplum fikri, yıllardır savunduğumuz toplumcu ve katılımcı demokratik siyaset hattının teorik ve pratik zeminini oluşturmaktadır.

Bu noktada "Demokratik Entegrasyon" kavramı da önem kazanmaktadır. Zira Demokratik Entegrasyon ne asimilasyon ne de ayrılıkçılıktır; tersine, toplumsal kesimlerin kendi kimlikleriyle Demokratik Cumhuriyet'e katılımını ifade eder. Bu model, toplum ile devlet arasındaki ilişkinin müzakereci ve çoğulcu bir çerçevede yeniden tanımlanmasını gerektirir.

Demokratik Entegrasyon, halkların ve toplumsal grupların özgün kimlikleriyle, kendi kurumlarıyla, kendi örgütlülükleriyle Demokratik Cumhuriyet'e katılımını ifade eder. Bu, zorla birleştirme ya da asimilasyon değil; kendi kimliğiyle eşit ve özgür bir ortak yaşamın anayasal

güvencesidir. Devlet ile toplum arasındaki ilişkiyi baskı temelinde değil, müzakere, irade ve rıza temelinde yeniden kurar. Başta Kürt sorunu olmak üzere ülkenin tüm önemli sorunlarının çözümünün anahtarı da tam olarak burada yatmaktadır. Güvenlikçi politikaların değil, demokratik siyasetin, müzakerenin ve katılımcılığın yolundadır.

DEM Parti müzakereci demokrasiyi yeni dönemin temel siyasal yöntemi ve zemini olarak tanımlar. Özünde doğrudan katılımı, ortaklaşmayı, toplumsal uzlaşıyı ve farklılıkların eşit ve karşılıklı rızaya dayalı ilişkisini içerir.

Müzakereci demokrasi aynı zamanda liberal demokrasinin sınırlı katılım mekanizmalarına ve çoğunlukçu yapısına, radikal demokrasinin keskin kopuşlarına, reel sosyalizmin bürokratik ve otoriter yönelimlerine karşı daha kapsayıcı ve pratik bir demokratik siyaset modelidir. Müzakereci demokrasi, yalnızca devlet ile toplum arasındaki ilişkinin dönüşümünü değil; toplumun kendi içinde de yeni bir özgürlükçü siyasal kültürün gelişmesini amaçlar.

Ayrıca tüm bu tartışmalar yalnızca Türkiye bağlamıyla sınırlı değildir. Ortadoğu'nun çok kültürlü, çok etnisiteli, çok inançlı toplumsal yapısı düşünüldüğünde, ulus devlet anlayışının yaşadığı toplumu ayrıştıran, düşmanlaştıran, anti demokratik bir yapıya büründüren yapısal krizine de önemli bir çözüm modelidir. Bölgenin çok katmanlı toplumsal gerçekliğini dikkate alarak eşit ve özgürlükçü ilkelerle birleştirir. Bu nedenle Demokratik Toplum modeli yalnızca Kürt sorunu için değil, bölgesel barış ve istikrar için de uygulanabilir bir perspektif olarak hayati noktadadır. Rojava deneyimi bu yaklaşımın güncel ve somut bir örneği olarak önümüzde durmakta bu yönüyle tüm dünyanın ilgisini çekmektedir.

Yeni Bir Siyasal ve Toplumsal Sözleşme: Demokratik Toplum Paradigması

Demokratik Toplum, yalnızca devletin yeniden düzenlenmesini değil, toplumun özneleşmesini ve özgürleşmesini hedefleyen tarihsel bir dönüşümdür. Devletçi modernitenin hiyerarşik, tekçi ve merkeziyetçi yapısı toplumun çoğulluğunu yok saydıkça; halkın iradesi ve katılımı bastırıldıkça, farklı kimlikler, kültürler ve inançlar kriminalize edildikçe siyasal sistem çözümsüzlüğe mahkûm olmuştur.

Demokratik Toplum, yalnızca bir yönetim biçimi ya da anayasal model değildir. Toplumun kendi kendini örgütleme kapasitesini esas alan, siyasal katılımı genişleten, kültürel çoğulluğu güvence altına alan ve ekonomik refahı toplumsallaştıran bütünlüklü bir demokratikleşme programıdır.

Toplumun kendi kendini yönetme kapasitesi, çoğulculuk ve eşit yurttaşlık, yerel demokrasinin kurumsallaşması, halk iradesini temsil eden meclislerden komünlere, yerel yönetimlerden eril iktidarı aşan kadın örgütlenmelerine kadar geniş bir örgütsel zemini barındırır.

Demokratik Toplum, toplumun siyasal alanını genişletirken devletin hiyerarşik baskısını daraltır, toplumsal karar süreçlerini merkezden yerele doğru yayar, toplumun kendi iç dinamiklerini güçlendirmeyi esas alır. Devlet aklının yerine toplumsal öz örgütlülüğü koyar. Halkın karar süreçlerinden dışlandığı, yerel yönetimin irade gaspıyla etkisizleştirildiği, seçimlerin bir yönetim mekanizmasına indirgenerek toplumsal katılımın daraltıldığı mevcut siyasal yapı, Türkiye'nin demokratik ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır.

Buna karşı partimizin savunduğu Demokratik Toplum modeli, halk meclislerinden komünlere uzanan çok katmanlı bir yerel örgütlenme zemini sunar. Mahalle meclisleri, kadın ve gençlik meclisleri, ekoloji ve kültür komisyonları halkın gündelik yaşamın her alanında söz ve karar sahibi olmasını sağlayan kurumsal mekanizmalardır. Bu modelde demokrasi, dört-beş yılda bir sandığa gitmekten ibaret değil; sürekli, dinamik ve doğrudan katılıma dayalı bir toplumsal siyaset kültürüdür.

Bu nedenle Demokratik Toplum, devletin toplum üzerindeki vesayetini kaldırmakla yetinmez, toplumun kendisini yönetme iradesini güçlendirir. Demokratik Cumhuriyet de tam olarak bu toplumsal tabana dayanır: Çok kimlikli, çok kültürlü, çok dilli bir siyasal bütünlük; eşit yurttaşlık temelinde halkların özgür ortak yaşamı.

Çoğulcu Bir Demokratik Yaşamın Temeli

Türkiye'nin toplumsal yapısı çok kimlikli, çok dilli, çok inançlı ve tarihsel olarak çeşitliliğe dayanan bir bütünlüktür. Ancak ulus devlet, bu çeşitliliği çoğu kez tehdit olarak görmüş; inkâr, baskı ve homojenleştirme politikalarıyla toplumsal zenginliği daraltmıştır. Bu nedenle Demokratik Toplum'un inşası, farklılıkların yalnızca tanınmasını değil, talep ve ihtiyaçlarının siyasal sistemin merkezine yerleştirilmesini zorunlu kılar.

Dilsel, kültürel ve siyasal hakların eşit yurttaşlık temelinde anayasal güvence altına alınması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, kayyım uygulamalarına son verilmesi, Kürt halkının kendi kurumlarıyla eşit biçimde yer alması Demokratik Toplum'un temel koşuludur.

Demokratik Toplum, inanç özgürlüğünün devlet vesayetinden tamamen arındırılması; cemevlerinin ibadethane olarak tanınması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın zorunlu devlet kurumu

olmaktan çıkarılması, toplumun inanç çeşitliliğini yansıtan eşitlikçi bir modelin hayata geçirilmesidir.

Kadın özgürlüğü, yalnızca cinsiyet eşitliğinin sağlanması anlamına gelmez. Aynı zamanda demokratik toplumun ontolojik temelidir. Kadının özgürleşmesi, toplumun bütününün özgürleşmesinin koşuludur. Demokratik Toplum bütün alanlarda kadınların eşit temsiline, kurumsal gücüne ve bağımsız örgütlülüğüne dayanmaktadır. Erkek egemenliğinin ürettiği şiddetin yapısal niteliği göz önünde bulundurulduğunda, kadınların siyasal, ekonomik ve toplumsal alanda eşit ve bağımsız örgütlülüğü Demokratik Toplum'un inşasının önkoşuludur.

Demokratik Toplum paradigması, kadın özgürlüğünü merkeze alarak toplumsal dönüşümün yolunu açar. Eşbaşkanlık sistemi, kadın meclisleri, öz savunma mekanizmaları ve kadın ekonomileri demokratik toplumun sadece birer kurumsal ayağı değil, toplumsal örgütlülüğün taşıyıcı sütunlarıdır. Bu nedenle Demokratik Toplum'un inşası, kadınların özgürlük mücadelesiyle iç içedir. Kadın özgürlüğü olmadan demokratikleşme mümkün değildir. Demokratik Toplum, başta gençler ve kadınlar olmak üzere tüm farklı kesimlerin ortak yaşamın eşit özneleri hâline gelmesini hedefler. Aynı zamanda bütün bu farklılıkları bir çatışma alanı olarak değil, eşitlik ve özgürlük temelinde ortak yaşamın zenginliği olarak kabul eder.

Komünal Kuruluş

Demokratik Toplum'un en somut siyasal-toplumsal örgütlenmesi komünlerdir. Komün, yalnızca bir "yerel örgütlenme biçimi" değil; toplumun kendi kendini yönetme iradesinin en doğrudan, en katılımcı ve en yatay biçimde görünür olduğu yapıdır. Bu temelde yerel toplumsal örgütlenme olarak mahalle komünlerini, kadın komünlerini, gençlik komünlerini, ekoloji komünlerini, ekonomi komünlerini esas alır.

Mahalle komünleri eğitim, sağlık, çevre, altyapı, kültür ve toplumsal dayanışma gibi alanlarda halkın doğrudan karar alabildiği birimlerdir. Her komün kendi çalışma gruplarını oluşturur ve yerel sorunları tespit edip çözümler üretir.

Kadın komünleri kadınların özgün örgütlenmesi demokratik toplumun omurgasıdır. Kadın komünleri, erkek egemen iktidarı aşmanın temel araçlarıdır ve kendi karar süreçlerine sahiptir.

Gençlik komünleri, gençlerin söz ve örgütlenme hakkını genişletir, kültür-sanat, teknoloji, eğitim ve toplumsal dayanışma alanlarında özerk alanlar oluşturur.

Ekoloji komünleri, yerel ekolojik koruma politikalarını belirler, su, toprak ve doğal kaynakların kamusal niteliğini korur.

Ekonomi alanındaki komünal kuruluş temel birimi kooperatiflerdir. Kooperatifler, yerel üretim ağları, topluluk ekonomileri ve dayanışmacı/ortaklaşmacı paylaşım mekanizmaları demokratik ekonominin temel araçlarıdır. Bu modelde ekonomik faaliyet piyasanın insafına bırakılmaz, toplum kendi ekonomik kaynakları üzerinde doğrudan söz sahibi olur.

Kadın emeğinin görünür ve özgür kılınması, gençliğin yaratıcı üretim alanlarının genişletilmesi, tarımın ve yerel üretimin güçlendirilmesi komünal ekonominin asli unsurlarıdır.

Komünler, ekonomik alanın demokratikleştirilmesinde merkezi bir rol üstlenir. Gıda üretim kooperatifleri, kadın emeği kooperatifleri, topluluk alternatif enerji projeleri, yerel tarım ağları, paylaşım ve dayanışma ağları başta olmak üzere bu yapılar hem toplumun ekonomik bağımsızlığını hem de topluluk temelli dayanışmayı güçlendirir.

Halkların Demokratik Birliğine Dayalı Yeni Bir Yaşam

Demokratik toplum, sadece bir yönetim modeli değil; toplumsal ilişkileri, ekonomik yapıyı ve kültürel çeşitliliği bütünlüklü biçimde yeniden düzenleyen bir perspektiftir. Devletçi modernitenin ürettiği hiyerarşik iktidar biçimlerine, merkeziyetçiliğe, tekçiliklere ve cinsiyet eşitsizliğine karşı toplumun tarihsel-komünal niteliğini güçlendirmeyi amaçlar.

İnsanlığın tarihsel gelişimi incelendiğinde, merkezi devlet yapılanmalarından çok daha önce komünal örgütlenme pratiklerinin egemen olduğu görülmektedir. Ortaklaşma, dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma üzerine kurulu bu toplumsal ilişkiler, tarih boyunca farklı düzeylerde varlığını sürdürmüş; devletin ortaya çıkışıyla tümüyle ortadan kalkmamış ama oldukça zayıflamıştır. Demokratik toplum modeli, toplumsallığın komünal değerleri olan bu tarihsel mirası toplumun, toplumu oluşturan tüm kesimlerin ihtiyaçlarını gözeterek, bunları temel alarak toplumu demokratik temeller üzerinden örgütlemeyi hedefler.

Sonuç olarak demokratik toplum yaklaşımı, devlet merkezli çözüm arayışlarının sınırlarını aşan; toplumsal örgütlenmeyi, ekonomik paylaşımı, kültürel çeşitliliği ve siyasal temsil biçimlerini bütüncül bir şekilde dönüştürmeyi hedefleyen geniş kapsamlı bir demokratikleşme programıdır.

Bu model, Kürt sorununun çözümünü yalnızca siyasal müzakereye değil, toplumun tüm alanlarında demokratik yapıların güçlendirilmesine bağlar. Yeni dönem, çatışma stratejisinden

demokratik siyaset stratejisine; merkeziyetçilikten yerel demokrasilere doğru bir geçiş süreci olarak tanımlanır. Demokratik toplumun inşası, sadece siyasal özne ve kurumların değil tüm toplumsal kesimlerin ortak sorumluluğu olarak görülmelidir. Bu çerçevede amaç, devletin içinde eriyen değil kendi özgün örgütlülüğüyle güçlenen; çatışmayı değil müzakereyi esas alan; tekçilik yerine çoğulculuğu koruyan; eşitlikçi ve özgürlükçü bir toplumsal düzen yaratmaktır.

Demokratik toplum programı, yalnızca Kürt halkının özgürlük talebinin değil, Türkiye halklarının ortak demokratik geleceğinin anahtarını sunmaktadır. Bugün toplumun karşısında iki yol bulunmaktadır: ya tekçilikte ısrar eden, krizi ve çatışmayı büyüten, toplumu boğan anlayış devam edecek ve sorunları daha da büyütecek; ya da halkların eşitliğini, yerel demokrasiyi ve toplumsal özgürlüğü temel alan demokratik toplum ve demokratik cumhuriyet modeli hayata geçirilerek kalıcı çözüme ulaşılacaktır.

Demokratik toplum paradigması; Kürt halkının özgürlüğünün olduğu kadar Türkiye halklarının ortak demokratik geleceğinin de yol haritasıdır. Halkların demokratik birliği mümkündür. Eşit, özgür ve çoğulcu bir yaşam mümkündür. Yerel demokrasi, kadın özgürlüğü ve çoğulculaşmış bir siyasal düzen mümkündür. Yeni bir demokratik cumhuriyet mümkündür. Halkların ortak iradesiyle kurulacak demokratik toplum, Türkiye'nin karanlıktan çıkış yoludur. Barışın, özgürlüğün ve eşitliğin yolu buradan geçmektedir.

DEMOKRATİK CUMHURİYET VE DEMOKRATİK ANAYASA

Türkiye'nin anayasal düzeninin yüz yılı aşan bir tarihsel seyri vardır. Uzun süredir gündemde olan Türkiye'deki Anayasa sorununda ihtiyaç duyulan şey, yalnızca bir "anayasa değişikliği" olmayıp Cumhuriyet'in demokratik bir bağlamda yeniden tesis edilmesidir.

Siyasal bilimler ve anayasa kuramı açısından anayasa, yalnızca devletin örgütlenmesini belirleyen bir normlar toplamı değildir. Alman filozof Jürgen Habermas, hukuk kuramcısı Hans Kelsen, siyaset teorisyeni Hannah Arendt ve modern sözleşmeci düşünürler temelinde anayasa şu şekilde tarif edilebilir: Anayasa, bir toplumun kendi geleceğini belirleme yetkisini nasıl paylaştığını, siyasal iktidarı ne şekilde sınırlayıp meşrulaştırdığını ve yurttaşların birbirleriyle hangi haklar ve yükümlülükler temelinde bir arada yaşayacağını belirleyen sözleşmedir.

Kısaca anayasa yalnızca devletin yapısını değil, yurttaş ve toplum tanımından halkların, inançların, farklı kimliklerin ve aidiyetlerin nasıl yaşamak istediğine ve olması gereken eşitliği

hangi ilkeler üzerine kurduğunu da belirler. Dolayısıyla anayasa, teknik bir metin değil her bir yurttaşın kendi varlığını ortak bir hukuk içinde yeniden üretme iradesidir.

Türkiye'nin siyasal tarihi, özellikle Kürtlerin dili, kültürü ve siyasal taleplerinin bastırılmasına yönelik politikalarla örülüdür. Anadilin kamusal alandan dışlanması, eğitimde tekçi düzenlemeler, yerel yönetimlerin vesayet altına alınması, siyasal partilerin kapatılması, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sınırlanması ve kayyım pratikleri gibi uygulamalarla Kürt meselesi "güvenlik sorunu" adı altında yönetilen yapay bir çerçeveye sıkıştırılarak hakikatinden koparılmak istenmiştir. Fakat bu yaklaşım, gerçeği tarihten beri değiştiremediği gibi Kürt meselesinin, temelde anayasal tanınma ve eşit/özgür yurttaşlık sorunu olduğu gerçeğini de değiştirmemektedir. Kürt meselesi bir güvenlik sorunu değil, bütüncül hukukla anayasaya dahil edilme meselesidir.

Bir başka deyişle Kürt sorunu anayasal bir sorundur. Kürt sorununun demokratik ve barışçıl temelde kalıcı çözümü Demokratik Anayasa'dan geçer.

Demokratik Cumhuriyet ilkesi ise devleti değil halkları, inançları, kimlikleri, kültürleri yani toplumsal tüm dinamikleri temel alan, yürütme-yargı-yasama ilişkilerini gerçek bir denge denetim içinde kuran, bireysel ve kolektif hakları evrensel normlara göre güvence altına alan bir rejim modelidir.

Demokratik Cumhuriyet kültürel farklılık ve zenginliktir. Cumhuriyetin demokrasiyle buluşmasıdır. Özgür ve demokratik birliğin esas olduğu Demokratik Cumhuriyet tüm toplum için güvencedir. Demokratik Cumhuriyet'te her birey kendi kültürünü ve tercihlerini özgürce yaşayabilecektir.

TÜRK-KÜRT İLİŞKİSİNDE TARİHSEL EŞİK: BARIŞ VE DEMOKRATİK TOPLUM ÇAĞRISI

Ortadoğu'da büyük jeopolitik kırılmaların yaşandığı bir döneme kapı aralanmaktadır. İsrail'in 7 Ekim 2023 Aksa Tufanı sonrası saldırılarıyla birlikte bölgede derinleşen güç mücadeleleri, merkezi otoritelerin zayıflaması ve ulus devlet formunun krizinin daha da belirginleşmesi, Kürt sorununun çözümünü yalnızca Türkiye için değil, tüm Ortadoğu için stratejik bir zorunluluk haline getirmektedir.

Öte yandan Suriye'de 13 yılı aşkın süren savaşa rağmen ayakta duran 62 yıllık Esat Rejimi'nin dış güçlerin de desteğiyle bir haftalık bir süreçte çöküşü, Ortadoğu'daki krizi daha derinleştirmektedir. Filistin'de süregelen yıkım, Gazze'deki insani felaket ve bölge genelinde artan gerilim, Ortadoğu'nun bir yeniden dizayn sürecine girdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Tam da bu süreçte tarih, Kürtler için seyrini değiştirmek zorunda kalmıştır. Kürtler bölgesel denklemin merkezdeki aktörü, demokratik çözüm perspektifiyle bölgenin geleceğinde belirleyici öznesi konumuna gelmiştir. Kuzey ve Doğu Suriye'de inşa edilen deneyim ve tüm baskılara rağmen Türkiye'de gelişen demokrasi mücadelesi, Ortadoğu'nun bu krizli ortamına alternatif bir modelin mümkün olduğunu göstermektedir. Ortadoğu'daki bu krizli ortam Kürt sorununu artık ertelenebilir bir "iç sorun" olmaktan çıkarıp bölgesel barış ve istikrarın temel anahtarı haline getirmektedir.

Hatırlatmak gerekir ki, yüzyıl boyunca Türkiye'nin "iç meselesi" olarak ele alınan Kürt sorunu, Suriye İç Savaşı'yla birlikte artık inkâr edilemeyecek düzeyde bölgesel ve uluslararası bir nitelik kazandı. 2011 sonrası Rojava'da gelişen ve Kürtlerin öncülük ettiği yeni siyasal-toplumsal düzen, yalnızca Ortadoğu siyasetinin değil, küresel kamuoyunun da dikkatle izlediği bir olguya dönüştü. Böylece, uzun yıllar Türkiye'nin iç politik dengeleri üzerinden tartışılan mesele, uluslararası ilişkilerin, güvenlik politikalarının ve küresel-bölgesel güç mücadelelerinin ayrılmaz bir parçası haline geldi. Bu dönüşüm, Kürt sorununun artık yalnızca sınır içi dinamiklerle açıklanamayacağını, bölgesel jeopolitiğin, küresel güçlerin ve yerel aktörlerin birbirine eklemlendiği çok katmanlı bir denklem haline geldiğini açık biçimde gösterdi.

Bu gelişmelerin yaşandığı bir dönemde MHP lideri Devlet Bahçeli, önce 1 Ekim 2024'te DEM Parti ile tokalaştı, ardından 22 Ekim 2024'te partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada, Öcalan'ın üzerindeki tecridin kaldırılması ve Meclis'te konuşma yapması önerisinde bulundu. Bu açıklamadan bir gün sonra ise DEM Parti Urfa Milletvekili Ömer Öcalan, İmralı'da 43 aydır tecrit altında olan Sayın Abdullah Öcalan ile 23 Ekim'de görüştüklerini duyurarak, mesajını paylaştı: "Koşullar oluşursa bu süreci çatışma ve şiddet zemininden hukuki ve siyasi zemine çekecek teorik ve pratik güce sahibim."

Bu tarihsel eşikte, Öcalan 27 Şubat Çağrısı ile Kürt sorununun demokratik çözümüne ve Kürt-Türk ilişkilerinin demokratik temelde güncellenmesine dönük stratejik bir müdahale geliştirdi. Bu çağrı, yüz yılı aşkın süredir inkâr ve ret politikalarıyla örülen ilişkiler sistemine yeni bir yön verme gücüne sahipti.

"Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı", sadece Kürt hareketi için değil, bütün Türkiye için bir dönüm noktası niteliğindedir. Çağrı, 2013 çözüm sürecinde okunan Newroz deklarasyonundan sonra gelen en kapsamlı barış beyanı olduğu gibi, ondan da öteye geçerek PKK'nin tamamen silahsızlanması ve kendini feshetmesini öngören bir çerçeve sunmuştur.

Bu çağrının tarihsel önemi iki temel hat üzerinden okunmalıdır:

Birincisi, Öcalan PKK'nin silahlı mücadele döneminin tarihsel misyonunu tamamladığını açıkça ifade etmiştir. "Varlığı zorla sona erdirilmemiş her çağdaş cemiyet ve partinin gönüllü olarak yapacağı gibi…" diyerek PKK'ye, kendini feshederek devlet ve toplumla demokratik düzlemde bütünleşme kararı alma çağrısı yöneltmiştir. Bu, çatışma döngüsünün bizzat Öcalan tarafından nihai olarak sonlandırılması anlamına gelmektedir.

Nitekim PKK de kısa süre içinde kongresini toplayarak bu doğrultuda karar almış, neredeyse yarım yüzyıllık silahlı çatışma dönemi, Öcalan'ın çağrısıyla fiilen kapanma sürecine girmiştir.

İkincisi, Öcalan'ın çağrısı, devlet açısından da sorunun çözümü için yeni bir müzakere zemini yaratmıştır. Öcalan, Bahçeli ve Erdoğan'ın siyasi irade beyanlarına referansla bu çağrıyı yaptığını belirtmiş, devletin en üst kademeleri tarafından da işaret edilen "çözüm niyeti"ni karşılıksız bırakmamıştır. Silahların devre dışı kaldığı, çatışmalı dönemin geride bırakıldığı bir ortamda, Kürt sorununun özüne ilişkin meselelerin hukuki ve siyasi zeminde müzakere edilmesinin önünü açmıştır. Kürt sorununun siyasal, hukuki, kültürel ve ekonomik boyutlarına odaklanma imkânı doğmuştur.

Bu çerçevede Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı, Kürt meselesinde yeni bir dönemin merkezî referans belgesi hâline gelmiştir. Silahların sustuğu, demokratik çözüm iradesinin açıkça beyan edildiği bu tarihsel momentin kritik eşiği olmuştur.

Bugün gelinen noktada gerçek açıktır: Kürt sorununun çözümü, artık bir tercih değil, tarihsel bir zorunluluktur. Ne operasyonlarla ne de kayyumlarla bu gerçek bastırılabilir. Çözüm, zor aygıtlarında değil, demokratik müzakere masasında; inkâr politikalarında değil, halkların eşitliğinde yatmaktadır.

Bu anlamıyla Barış ve Demokratik Toplum perspektifi, yalnızca bir çözüm önerisi değil, Ortadoğu'nun kan ve yıkım üreten düzenine karşı halkların geleceklerini kendi belirleme manifestosudur. Bu zorunluluk, Türkiye'yi ya otoriter karanlıkta daha da derinleşmeye ya da gerçek bir demokratik dönüşümle halkların ortak geleceğini inşa etmeye zorlayan kritik bir yol ayrımıdır. Ve artık bu yol ayrımında geri dönüş yoktur.

Negatif Barıştan Pozitif Barışa

Barış yalnızca çatışmasızlık olarak değil, demokratik dönüşümün ve özgür yurttaşlık hukukunun inşası olarak tanımlanmalıdır. Johan Galtung'un kavramsallaştırdığı biçimiyle barış, yalnızca silahların susması, yani negatif barış değil, aynı zamanda adalet ve özgürlüğün tesis edilmesiyle toplumda kalıcı hâle gelen bir durumdur, yani pozitif barış.[19]

Tarihsel deneyimler göstermiştir ki, tek başına çatışmasızlık, barış anlamına gelmemektedir. Savaşın veya çatışmanın olmaması, eğer toplumsal adaletsizlikler, hak ihlalleri ve demokrasi eksikliği devam ediyorsa, sürdürülebilir bir barış getirmeyecektir. Kalıcı barış, ancak meşru ve kapsayıcı bir siyasal zemine oturan demokratik bir çözüm süreciyle mümkündür.

Negatif barış anlayışı çatışmanın durmasını yeterli görürken, pozitif barış anlayışı barışın toplumsal dokuda kök salmasını ve demokratik bir toplumun inşasını hedeflemektedir. Barışı salt "çatışmanın yokluğu" olarak tanımlayan anlayış yerine, "adaletli ve demokratik bir toplum düzeninin varlığı" olarak tanımlayan yaklaşımı esas alınmalıdır. Bu nedenle, barış sürecinin nihai hedefi yalnızca silahların susması değil, aynı zamanda Türkiye'de gerçek bir demokratik dönüşümün gerçekleştirilmesidir.

Kürt halkının ve tüm farklı kimliklerin, kültürlerin eşit yurttaş olarak kabul gördüğü, haklarının anayasal güvenceyle tanındığı demokratik bir düzende ancak kalıcı barış mümkün olacaktır. Bu çerçevede pozitif barış vizyonunun merkeze alınması elzemdir.

Barış sürecinde atılacak her adımın, çatışmasızlık ortamını korumakla birlikte demokratikleşmeyi ve toplumsal barışı derinleştirmesi hedeflenmelidir. Negatif barış yerine pozitif barışın esas alınması, yani yalnızca silahların susmasına değil halkların eşitliğine, hak ve adalet temelinde kurulan bir barış düzenine odaklanılması kalıcı çözümün anahtarıdır.

DEM Parti olarak belirtmek isteriz ki, içinden geçtiğimiz Barış ve Demokratik Toplum Süreci, yalnızca Kürt sorununun değil, Türkiye'nin demokratik geleceğinin de anahtarıdır. Kürt sorununun demokratik çözümü, Türkiye'nin demokratik ve ekonomik geleceğini doğrudan belirleyecektir.

Öte yandan, bu kısa tarihsel seyir gösteriyor ki, Kürt sorununun çözümsüzlüğü sadece insan hakları ihlalleri, siyasal gerilim yaratmakla kalmıyor aynı zamanda bütçe ve ekonomi

[19] Johan Galtung, *Çatışmaları Aşarak Dönüştürmek*, çev. Havva Kök, USAK Yayınları, 2001

üzerinde de ciddi yük oluşturmaktadır. Silahlanma, operasyon ve güvenlik altyapısı için ayrılan kaynaklar, sağlık, eğitim ve bölgesel kalkınma yatırımlarını azaltmaktadır. O nedenle uzun vadeli çözüm, yalnızca toplumsal barışı değil, ekonomik refahı da mümkün kılacaktır.

Bu nedenle 2026 Bütçesi, tarihsel bir tercihin ifadesi olmak zorundadır. Barışın kalıcı hale gelmesi, yalnızca Kürt halkının değil, Türkiye toplumunun tamamının özgürleşmesi demektir. Artık silahların değil sözün, baskının değil diyalogun, silahlanmanın değil barış bütçesinin zamanı gelmiştir.

Bu tarihi fırsatın değerlendirilmesi, kaynakların toplumsal ihtiyaçlara yönlendirilmesiyle mümkün olacaktır. Artık tarihsel sorumluluk açıktır. Kürt sorununun demokratik çözümüyle birlikte yalnızca siyasal bir kriz değil, aynı zamanda Türkiye'nin kronik ekonomik adaletsizliği de aşılabilecektir. Barışın kalıcı hale gelmesi, halkların refahını büyütecek, toplumsal kaynakların gerçek ihtiyaçlara yönelmesini sağlayacaktır.

Bugün adım atmaktan korktuğumuz her çözüm, yarının kaybıdır. Bu yüzden, geçmişin acılarından ders çıkararak, barış ve demokratik toplumun inşası için cesur adımlar atmanın zamanıdır. Çünkü Kürt sorununun çözümü, demokratik Türkiye'nin geleceğidir.

Türk-Kürt ittifakının tarihselliği ve konjonktürel gerçekliği, sadece Türkiye sınırları içinde değil, Ortadoğu bölgesinde de demokratik, özgür ve eşit geleceğin anahtarı ve teminatıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 226-227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ İLE 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/280, 1/279) RAPORLARI

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporlarına İlişkin Karşı Görüşler ve Ek Görüş

2025

CİLT 1/B

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi Ek Görüş.....1205
2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi Ek Görüş..... 1277

• İYİ PARTİ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi Karşı Oy Yazısı..... 1283
2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi Karşı Oy Yazısı..... 1961

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

EK GÖRÜŞ

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU RAPORUNA EK GÖRÜŞLERİ

(TBMM İçtüzüğünün 42'nci maddesinin son fıkrası uyarınca hazırlanmıştır.)

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi Cumhurbaşkanı tarafından 16 Ekim 2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulduktan sonra Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın 23 Ekim 2025 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonundaki sunumunun ardından 30 Ekim 2025 tarihinde komisyonda başlayan bütçe görüşmeleri, 1 Aralık 2025 tarihinde tamamlanmıştır. 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi, 8 Aralık 2025'ten itibaren TBMM Genel Kurulunda görüşülüp kanunlaşacaktır.

2026 yılı bütçesi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişimizin ardından hazırlanan sekizinci, Türk ve Türkiye yüzyılının üçüncü bütçesidir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak, 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifini tümüyle olumlu değerlendiriyor ve destekliyoruz.

TBMM İçtüzüğünün 42'nci maddesinin son fıkrasında, Plan ve Bütçe Komisyonu Üyelerinin, Komisyon Raporuna katılmakla beraber, raporda yer almayan görüşlerini rapora eklemek hakkına sahip oldukları belirtilmektedir.

Milliyetçi Hareket Partisine mensup Komisyon Üyeleri olarak; **2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifinin komisyon görüşmelerinde hem tümüne, hem de ayrı ayrı her bakanlık ve kurumun bütçesine olumlu oy kullanılmıştır.**

Komisyon raporuna katılmakla birlikte, rapora ilave olarak hazırladığımız görüşlerimize ve yapıcı önerilerimize TBMM İçtüzüğünün 42'nci maddesi uyarınca aşağıda yer verilmiştir.

A. GENEL DEĞERLENDİRME

Plan ve Bütçe Komisyonunda 2026 yılı Bütçe Kanun Teklifi kapsamında; 41 genel bütçeli kamu idaresi, 129 yükseköğretim kurumu, 47 özel bütçeli kamu idaresi, 11 düzenleyici ve denetleyici kamu idaresi olmak üzere toplam 228 kamu idaremizin bütçesi görüşülmüştür.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi, program sınıflandırması yoluyla toplumun beklentileri esas alınarak kaynak tahsis edilen kamu hizmetlerini ve harcama önceliklerini göstermekte, ayrıca program ve alt program düzeyinde üretilen performans bilgisi yoluyla kamu hizmet sunumu performansının ölçülmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda karar alıcılara, kamuoyuna ve TBMM'ye bilgi sunmaktadır. Program bütçe esaslarına göre hazırlanmış olan Merkezi Yönetim Bütçesindeki ödenekler, 68 program arasında dağıtılmıştır.

2026 yılı Bütçe Teklifi; 2026-2028 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program ile 2024-2028 dönemini kapsayan 12. Kalkınma Planında yer alan makroekonomik hedef, politika ve önceliklerle uyumlu olarak hazırlanmıştır.

Kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma perspektifi ile hazırlanmış olan 2026 yılı bütçesi tüm bu özellikleri ile **"istikrar ve refah"** bütçesi olarak kamuoyuna sunulmuştur.

Bu kapsamda ödenek tutarlarının tahsisi; kaynak kullanımda etkinliği ve çevresel sürdürülebilirliği önceleyen; yeşil ve dijital dönüşüm politikaları ile üretim süreçlerinde verimliliği ve rekabetçiliği bütüncül olarak artırma amacıyla yapılmıştır.

Orta Vadeli Programda 2026 yılı sonunda; GSYH'nin 1 trilyon 658 milyar dolar, işsizlik oranının yüzde 8,4, ihracatın 282,0 milyar dolar, ithalatın 378,0 milyar dolar, dış ticaret açığının 96,0 milyar dolar, cari işlemler açığının GSYH'ye oranının yüzde 1,3, tüketici enflasyon oranının yüzde 16,0 olması öngörülmüştür.

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifinde merkezi yönetim bütçe giderleri 18 trilyon 978,8 milyar TL, bütçe gelirleri ise 16 trilyon 266,1 milyar TL olarak teklif edilmiştir. Bütçe açığının 2 trilyon 712,7 milyar TL, faiz dışı fazlanın ise 29 milyar TL, bütçe açığının Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranının yüzde 3,5 olması öngörülmüştür. 2026 yılı toplam vergi gelirlerinin 13 trilyon 833,1 milyar TL olması hedeflenmiştir.

Ülkeler arasında büyüme görünümünde ayrışmaların belirginleştiği son yıllarda küresel iktisadi faaliyet beklentilere kıyasla daha dayanıklı bir seyir izlemiştir.

2024 dünya ekonomisi istikrarlı ancak daha zayıf bir görünüm sergilemiştir. 2024 yılında enflasyonda kademeli bir düşüş eğilimi izlenirken jeopolitik gerilimler, ticaret politikalarındaki belirsizlikler ve finansal koşullardaki sıkılık küresel iktisadi faaliyet üzerinde baskı oluşturmaya devam etmiştir.

Bu dönemde gelişmiş ekonomilerde büyüme yatay seyrederken özellikle Asya merkezli olmak üzere yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde büyüme oranları yavaşlamıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerine göre 2024 yılında bir önceki yıl ile kıyaslandığında dünya ekonomisi yüzde 3,3 oranında büyümüştür. Gelişmiş ekonomiler yüzde 1,8 oranında büyürken ABD yüzde 2,8 ile beklentilerin üzerinde büyüme kaydederek bu grup arasında olumlu ayrışmıştır. Aynı yılda yüzde 4,3 büyüyen yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde görece güçlü performans gösteren Çin yüzde 5,0, Hindistan ise yüzde 6,5 oranında büyüme kaydetmiştir. 2024 yılının ikinci yarısından itibaren para politikalarında normalleşme adımları ve Çin ekonomisinde iç talebi canlandırmaya yönelik teşvikler küresel ekonomik görünümün iyileşeceğine dair beklentileri desteklemiş, özellikle gelişmiş ülke merkez bankalarının faiz indirim döngüsüne başlamasıyla küresel finansal koşullar bir miktar gevşemiş, sermaye akımlarında sınırlı da olsa canlanma gözlenmiştir.

Çin'in büyümeyi destekleyici politikalarının da etkisiyle küresel talepteki kısmi toparlanma, 2025 yılına girerken iktisadi faaliyetin ivme kazanabileceğine yönelik beklentileri güçlendirmiştir. Bununla birlikte, ABD'nin politika belirsizlikleri, tırmanan ticaret gerilimleri, küresel görünümdeki aşağı yönlü riskleri artırmış, karşılıklı tarife artışları ve misilleme önlemleri hem ticaret akımlarında hem de finansal piyasalarda oynaklığın artmasına yol açarak büyüme görünümünü zayıflatmıştır. Küresel ekonomi 2025 yılının ilk yarısında yüzde 3,4 oranında büyürken gelişmiş ekonomilerde bu oran yüzde 1,8 oranında kaydedilmiştir. Çin ve Hindistan'da 2025 yılının ilk yarısında ağırlıklı ortalamada yüzde 6 oranında gerçekleşen büyüme hem gelişmekte olan ekonomilerin hem de küresel iktisadi faaliyetin seyrinde itici güç olarak öne çıkmıştır.

2025 yılında süregelen küresel kırılganlıklara, ticaret gerilimleri kaynaklı politika belirsizlikleri eklenmesine rağmen Ekim ayında yayımlanan IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporuna göre,

dünya ekonomisinde yıl genelinde yüzde 3,2, 2026 yılında ise yüzde 3,1 büyüme kaydedilmesi öngörülmektedir.

2024 yılında tedarik zincirlerinde gözlenen toparlanma, hizmet ticaretindeki canlanma ve talep koşullarının güçlenmesi küresel ticareti belirgin biçimde desteklemiş, dünya mal ve hizmet ticaret hacminde yüzde 3,5 oranında artış kaydedilmiştir. 2025 yılında ise ABD'nin uygulamaya koyduğu geniş kapsamlı gümrük tarifeleri ve bunlara ilişkin belirsizlikler ticaret faaliyetlerine ilişkin beklentileri olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak, tarifelerle ilgili haber akışı ve özellikle öne çekilen ithalat talepleri bu etkileri geçici olarak ortadan kaldırmıştır. Açıklanan son IMF tahminlerine göre, küresel mal ve hizmet ticaretindeki artışın 2025 yılında yüzde 3,6 oranında gerçekleşeceği, 2026 yılında ise normalleşen ithalat talebinin etkisiyle yüzde 2,3 olacağı öngörülmektedir.

Küresel enflasyon, ücret artışlarının yavaşlaması, başta enerji olmak üzere emtia fiyatlarındaki olumlu görünüm ve sıkı finansal koşullar nedeniyle talepteki zayıflamayla birlikte düşüş eğilimini sürdürmektedir. Hizmetlerde süregelen katılık ve gelişmekte olan ülkelerin para birimlerinde tarifeler kaynaklı gözlenen baskılar manşet enflasyonda daha fazla inişi sınırlamakta bu kapsamda güncel tahminlere göre, gelişmiş ekonomilerde ortalama tüketici enflasyonunun, 2024 yılındaki yüzde 2,6 seviyesinden 2025 yılı itibarıyla yüzde 2,5'e ineceği öngörülmektedir. Diğer taraftan, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde 2024 yılında yüzde 7,9 olan yıllık ortalama tüketici fiyatları artışının, 2025 yılında yüzde 5,3 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Jeopolitik gerilimler, enerji krizi ve yüksek enflasyon sorununun baş gösterdiği 2024 yılında Türkiye ekonomisi kapsamlı ve etkin politikaları, aynı zamanda uluslararası diplomasi girişimleriyle küresel ve bölgesel olumsuzlukları büyük ölçüde bertaraf etmiş ve yüzde 3,3 oranındaki güçlü büyümeyle dayanıklılığını ispat etmiştir. Deprem bölgesinde devam eden yeniden yapılanma çalışmaları, yıl genelinde iktisadi faaliyeti destekleyerek milli gelire katkı sağlamıştır. 2024'te GSYH 1,358 trilyon dolar olmuştur.

2025 yılı üçüncü çeyreğinde Türkiye ekonomisi küresel ve bölgesel olumsuz konjonktüre rağmen dayanıklılığını ortaya koyarak büyüme eğilimini 21 çeyrektir kesintisiz devam ettirmiş ve yüzde 3,7 oranında büyüyerek dengeli büyüme modeline uygun olarak ekonominin dirençli yapısını ve sürdürülebilir büyüme patikasındaki kararlılığı ortaya koymuştur. GSYH dolar cinsinden yıllıklandırılmış olarak 1,538 trilyon seviyesine, kişi başı milli gelir ise 17 bin dolar seviyesine ulaşmıştır.

Üretim yönüyle değerlendirildiğinde, 2025 yılı üçüncü çeyreğinde sanayi sektörü yüzde 6,5 oranında, inşaat dahil hizmetler sektörü ise yüzde 4,6 oranında büyüme kaydederken bu yıl yaşanan zirai don ve kuraklık etkisiyle tarım sektörü yüzde 12,7 negatif büyüme kaydetmiştir. Deprem bölgesinin yeniden imarına yönelik çalışmaların katkısıyla inşaat sektörü yüzde 13,9 oranında büyüme kaydederken makine ve teçhizat yatırımları yüzde 11,3 oranında artarak güçlü eğilimini sürdürmüştür.

2025 yılı üçüncü çeyrek GSYH gerçekleşmeleri harcamalar yönünden ele alındığında tasarruf tedbirleri sonrasında kamu tüketim harcamaları yüzde 0,8 oranında oldukça sınırlı bir şekilde artarken, toplam tüketim büyümesi yüzde 4,2 oranında, sabit sermaye yatırımları büyümesi ise yüzde 11,7 oranında güçlü bir artış göstermiş, net mal ve hizmet ihracatı büyümeyi sınırı düzeyde aşağı yönlü etkilemiştir.

Bu kapsamda dördüncü çeyreğe yönelik öncü göstergeler, dengelenmenin istenilen düzeye ulaştığına, iç ve dış faktörlerin katkısıyla talep koşullarında bir miktar toparlanma yaşanabileceğine işaret etmektedir.

Yılın son çeyreğinde dışsal koşulların talep üzerinde oluşturduğu geçici ivmenin ortadan kalkmasıyla birlikte büyüme kompozisyonunda dengeli seyrin daha da belirginleşmesi beklenmekte ve uygulanan dezenflasyonist politikaların etkisiyle büyüme kompozisyonunun OVP'de öngörülen şekilde daha dengeli bir görünüm arz etmesi, 2025 yılı genelinde Türkiye ekonomisinin yüzde 3,3 oranında büyümesi beklenmektedir.

İstihdam kazanımları da benzer ekonomilere göre daha olumlu seyretmektedir. Özellikle, istihdam artışına katkı veren sektörler dikkate alındığında büyüme dinamiklerinin yapısal kazanımlarla desteklenmekte olduğu görülmektedir. Güçlü iktisadi faaliyetin istihdam oluşturma kapasitesi üzerinde olumlu etkileriyle 2024 yılında toplam istihdam bir önceki yıla göre 988 bin kişi, tarım dışı istihdam ise 856 bin kişi artmıştır. İşgücüne katılma oranı yıllık bazda 0,9 puan yükselmiş, işsizlik oranı 0,7 puan azalarak yüzde 8,7'ye gerilemiştir. Aynı yılda genç nüfusta işsizlik oranı ise 1,1 puan azalarak yüzde 16,3 olarak gerçekleşmiştir.

Toplam istihdam 2025 yılının Ekim ayında 32 milyon 772 bin kişi olmuştur. 30 aydır tek haneli seviyelerde seyreden işsizlik oranı ekonomiye duyulan güveni pekiştirmiş ve Ekim ayında bir önceki aya göre 0,1 puan düşerek yüzde 8,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2025 yılı genelinde işsizlik oranının yüzde 8,5 olması beklenmektedir.

Dünya genelinde enflasyon görünümüne ilişkin sektörel dinamiklerin farklılık gösterdiği ve hizmet grubu enflasyonunda katılığın öne çıktığı son dönemde, ülkemizde de benzer bir eğilim belirleyici olmuştur. 2024 yılının ilk aylarında tüketici fiyatlarındaki artışlarda, maliyet yönlü unsurların yanı sıra ücret düzenlemeleri ve geçmiş enflasyona endeksleme davranışları etkili olmuştur. Bu dönemde, doğal gaz kullanımına ilişkin geçici düzenlemeler, kira kaynaklı hizmet enflasyonundaki katılık enflasyon üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturmuştur. 2024 yılı Haziran ayı itibarıyla dezenflasyon süreci başlamış yılın geri kalanında enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme gözlenmiştir. Sürdürülen sıkı para politikası ve parasal aktarım mekanizmasını desteklemek için alınan makroihtiyati tedbirlerin gecikmeli etkileri ve Türk lirasındaki görece istikrarlı seyirle beraber TÜFE yıllık artışı en yüksek seviyesini gördüğü Mayıs ayına kıyasla toplamda 31,1 puanlık düşüşle yüzde 44,4 ile 2024 yılını kapatmıştır.

2025 yılında dezenflasyon stratejisi, para ve maliye politikaları ile eşgüdüm içerisinde, yapısal reformlardan destek alınarak kararlı şekilde yürütülmüş ve tüketici enflasyonu kasım ayında aylık yüzde 0,87, yıllık yüzde 31,07'ye gerilemiştir. Kasım ayında son 2,5 yılın en düşük aylık, son dört yılın en düşük yıllık enflasyonu gerçekleşmiştir. Yıllık temel mal enflasyonu yüzde 19'un altına düşmüş, ağustos-ekim aylarında uzun dönem ortalamasının oldukça üzerinde gerçekleşen gıda enflasyonu kasımda normalleşmiştir. Enflasyondaki bu görünüm, orta vadeli hedeflerle uyumlu patikanın korunduğuna işaret etmektedir. Uygulanan ekonomi programı doğrultusunda, enflasyonda düşüş trendinin yeniden devam etmesi öngörülmekte, 2026'da yüzde 20'nin altı, 2027'de ise tek haneli seviyeler hedeflenmektedir.

2024 yılında küresel ticaret hacminde toparlanma eğilimi, başta Avrupa olmak üzere temel ihracat pazarlarında iktisadi faaliyetin kademeli olarak canlanması ve dış talepteki artış, Türkiye'nin ihracat performansına olumlu yansımış ve 2024 yılında ihracat bir önceki yıla kıyasla yüzde 2,4 oranında artarak 261,8 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan enerji ve altın ithalatındaki gerilemenin etkisiyle toplam mal ithalatı yüzde 5 oranında

azalmış ve 344 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Aynı dönemde seyahat gelirleri güçlü bir artış sergileyerek yüzde 12,5 oranında yükselmiş ve 56,3 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu gelişmeler sonucunda 2024 yılında cari işlemler açığı 10,4 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiş, GSYH'ya oranı ise yüzde 0,8 ile öngörülerin altında kalmıştır.

2025 yılında dış talep koşullarındaki yavaşlamaya rağmen ihracatta artış eğilimi sürmektedir. Kasım ayında yıllık ihracat yüzde 3,6 oranında artışla 270,6 milyar dolar, ithalat yüzde 6,6 oranında artışla 361,9 milyar dolar olmuştur. Yıllık dış ticaret açığı ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 14,8 artarak 91,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde ihracatın ithalatı karşılama oranı da yüzde 74,8'dir.

Dış ticaret açığındaki düşüş ve seyahat gelirlerindeki artış, cari işlemler dengesini sürdürülebilir seviyelerde kalmasını desteklemiştir. Cari açık 2025 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 1,3 oranı ile yatay seyretmektedir. Programın başlangıcı olan 2023 yılı mayıs ayındaki 55,1 milyar dolarlık zirveye göre 35 milyar dolar iyileşen yıllıklandırılmış cari açık 2025 yılı eylül ayında yıllık 20,1 milyar dolar olmuştur. 2025 yılı sonunda cari açığın GSYH'ye oranının yüzde 1,3 ile sürdürülebilir seviyelerde kalması öngörülmektedir.

2024 yılında deprem harcamalarının öngörülenin altında kalması ve uygulamaya konulan tasarruf tedbirlerinin etkisiyle merkezi yönetim bütçe harcamalarında azalış yaşanmıştır. Ayrıca, gelir tahsilatında etkinliği artırmaya yönelik politikalar neticesinde merkezi yönetim bütçe gelirleri tahminlerin üzerinde olmuş, bütçe açığı öngörülenin altında kalarak yılsonunda GSYH'ya oranla yüzde 4,7, deprem harcamaları hariç tutulduğunda ise yüzde 3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2025 yılında da mali disipline kararlılıkla devam edilmektedir. Cari fiyatlarla 3,6 trilyon liraya ulaşan deprem harcamalarına rağmen bütçe disiplini güçlendirilmekte ve alınan tedbirler sayesinde harcamalarda sıkı duruş korunarak 2024 yılında olduğu gibi 2025 yılında da bütçe ödeneklerinin altında bir bütçe gerçekleşmesi beklenmektedir. 2025 yılında bütçe açığının GSYH'ya oranının yüzde 3,6, 2026 yılında ise yüzde 3,5 olması hedeflenmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi yönetim hayatımızdaki en önemli reformlardan birisidir.

Türkiye Cumhuriyeti, 9 Temmuz 2018 tarihinden itibaren Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle yönetilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte siyasi istikrar sağlanmış, hızlı ve etkin icraat sistematik hale gelmiş, güvenli ve huzurlu Türkiye'nin yolu inşa edilmiştir. Türkiye, kendisine yöneltilen tüm tehdit ve saldırıların çok cepheli olarak devam ettirildiği bir süreçte Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle daha güçlü bir karşılık verme imkanına kavuşmuştur. Yürüttüğü çok boyutlu ve kapsayıcı dış politikayla bölgesel ve küresel etkisini arttırırken, kurulacak denklemlerde hesap dışı bırakılamayacak bir ülke durumuna gelmiştir. Türkiye tehditlere aldırmadan, egemenlik haklarını ve millî çıkarlarını korumak için başta savunma ve güvenlik olmak üzere her alanda etkin politikalar yürütmüş, terörle mücadelede sağladığı başarıdan sonra terörü tamamen bitirmiş olarak Türk ve Türkiye Yüzyılını inşa etmek için "Terörsüz Türkiye" hedefine odaklanmıştır. Terörsüz Türkiye vizyonu ile ülkemizin terörden tamamen kurtulması; Türk milletinin gelecek nesillerinin güvenliği için olduğu kadar ekonomik ve sosyal refahı için de önemli olacaktır. Terörsüz Türkiye milli birlik ve tarihi bir hedeftir. İnsan hak ve hürriyetlerinin güçlendiği, daha demokratik ve daha müreffeh bir Türkiye'dir. Milletimizin bu hedefe sahip çıkmasıyla ve devlet-millet dayanışmasıyla gerçekleşecektir. Cumhuriyetimizin yeni yüzyılında terörü bitirmiş olarak millî birlik ve kardeşlik bağları daha da güçlenecektir.

Her geçen gün dünyadaki kaos ve kutuplaşmalar derinleşirken, anlaşmazlıklar ve çatışmalar artmakta, krizler ise genişlemektedir. Bu şartlarda, Türk dış politikası akılcı ve yapıcı tutumla seyrederken, Türkiye'nin her türlü sorun karşısında milli menfaatlerimizi gözeten, insani/vicdani, uzlaşmacı yumuşak güç unsurları yanında tüm sert güç kapasitesiyle kendine has bir tutum benimseyerek hareket ettiği görülmektedir.

Türkiye; bölgemizde barış ve huzur kararlılığıyla hareket etmekte, başta Suriye olmak üzere kalıcı istikrar için gayret göstermektedir. Irak, Mısır ve körfez ülkeleriyle başlatılan iyi ilişkiler, kalkınma yolu projesinin bölgeye ve Türkiye'ye katacağı güç Türkiye'nin bölgesel etkinliğini artıracak, küresel önemli bir aktör olarak Türkiye'yi öne çıkarmaya devam edecektir.

Diğer yandan, Kıbrıs'ta iki devletli çözümden başka gerçekçi yol bulunmadığından, Türkiye ve KKTC'nin bu yöndeki kararlılığının sürdürülmesi gerekmektedir. AB'nin ikircikli tavrı devam etse de Türkiye ilkelerinden taviz vermeden tam üyelik yolunda gayretini sürdürmektedir.

Üç yılı aşkın süredir bölgesel istikrarsızlık kaynağı olmaya devam eden Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Türkiye'nin girişimleri, bölgesel istikrar ve uluslararası barış için kritik öneme sahiptir ve ülkemizin diplomatik saygınlığını pekiştirmektedir. Önümüzdeki dönemde de Türkiye'nin barış çabaları ve arabuluculuk rolü, savaşın sona erdirilmesine yönelik umutların canlı tutulmasında belirleyici olacaktır.

Düzensiz göç meselesi birçok ülkenin sorunu olsa da etrafımızdaki kırılganlıklar, risk ve tehditler Türkiye'ye yönelik bir göç dalgası riskini barındırmaktadır.

İsrail'in Gazze'de uyguladığı katliam karşısında Türkiye, başından itibaren Filistin halkının haklarını korumak, İsrail'in soykırım politikalarını durdurmak ve uluslararası camianın harekete geçmesini sağlamak için aktif diplomatik çaba göstermiştir. İsrail ve Filistin arasında sağlanan ateşkes, İsrail tarafından ihlal edilse de devam etmektedir. Şüphesiz kalıcı barış için başkenti Doğu Kudüs olan, 1967 şartlarında coğrafi bütünlüğe sahip bir Filistin devletinin tanınması şarttır.

Son yıllarda ulaştırma ve altyapıya ilişkin dünyanın en büyük projeleri kapsamında olan yatırımlar gerçekleştirilmiş, milletimizin hizmetine sunulmuştur. Türkiye jeopolitik konumuyla, ulaştırma, altyapı ve lojistikte yakaladığı kapasiteyle, rekabet avantajı sağlamış, uluslararası ulaşımda önemli bir aktör hâline gelmiştir.

Enerjide büyük bir dönüşüm hamlesi başlatan Türkiye hem arz güvenliği hem de sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda; yerli kaynak potansiyelini arama, bulma ve kullanıma alma yolunda başarılı adımlar atmıştır. Türkiye artık Gabar'da petrol üreten, Karadeniz'de ve Sakarya Gaz Sahası'ndaki yeni keşiflerle üretimini arttıran bir ülkedir. Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nde ilk elektriğin çok yakın bir zamanda üretilmesi elektrik sektöründe arz güvenliğimize yönelik önemli katkı sağlayacaktır.

Tarihi adımlardan birisi de başlatılmış olan milli teknoloji hamlesinin çıktılarının alınmaya başlanması, başta savunma sanayi olmak üzere enerji, yazılım, ilaç ve tıbbi malzeme gibi birçok alanda yerli ve milli üretimin artmış olmasıdır. Milli İHA'lar, SİHA'lar, TİHA'lar, gemiler, zırhlı araçlar ve silahlar ile birlikte milli otomobilimiz TOGG, yurtiçinde ve yurtdışında kullanıcılarla buluşmuş, milli savaş uçağımız KAAN ve Kızılelma üretilmiş, Altay tankı TSK envanterine girmiştir.

Her biri tarihî dönüm noktası olan bu gelişmeler Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin sunduğu imkân ve Cumhur İttifakı'nın sağladığı istikrar ve kararlılıkla başarılmıştır.

Tüm bu gelişmeler, Türkiye'nin parlamenter sistemin açmazlarından kurtulmuş, tarihi ve kültürel kodlarımızla uyumlu, çağdaş gelişmeleri yakından takip eden, demokrasisi güçlenmiş bir yönetim yapısı ile mümkün ve daha kolay hale gelmiştir.

Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin temelini oluşturan insan merkezli bir yaklaşımla, ekonomik ve sosyal refahın artırılması için hukuk devleti, demokratikleşme ve iyi yönetişim ilkelerinin güçlü bir şekilde sahiplenilmesi ve buna yönelik reformist adımların, düzenleme ve uygulamaların hayata geçirilmesi önemli bulunmaktadır.

Önümüzdeki dönemde Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemini güçlendirecek düzenlemelerle daha özgürlükçü, katılımcı ve kapsayıcı yeni bir Anayasa'nın yapılması önem arz etmektedir.

Terörsüz Türkiye'yi inşa edecek, terörizmi ve bölücülüğü zihinlerden temizleyecek atılımların yapılması gerekmektedir.

Ayrıca, Siyasi Partiler ve Seçim Kanunları, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, milletvekili dokunulmazlıkları, siyasi etik düzenlemeleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına belediyelere ilişkin çalışmalar konusunda atılan adımların tamamlanması sistemin kökleşmesini sağlayacaktır.

2026, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu reformlara ilişkin atılımların yapılacağı bir yıl olacak, Türk ve Türkiye Yüzyılının altyapısı inşa edilecektir.

2026 yılı merkezi yönetim bütçesinin amaç ve ilkeleri de Türkiye'nin söz konusu kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

B. ORTA VADELİ PROGRAM VE BÜTÇE HEDEFLERİ

1. Orta Vadeli Program (2026-2028)

5018 sayılı Kanunun 16'ncı maddesi uyarınca, çok yıllı bütçe hazırlık süreci en geç eylül ayının ilk haftası sonuna kadar makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde hazırlanan Orta Vadeli Programın kabul edilmesiyle başlamaktadır.

2026-2028 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Program 7 Eylül 2025 günü Mükerrer Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

OVP (2026-2028), On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)'nın genel çerçevesiyle uyumlu olarak, makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirmeyi, yüksek katma değerli üretimi teşvik etmeyi, Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesini geliştirmeyi, yeşil ve dijital ekonomiye geçiş sürecinde teknolojik dönüşümü hızlandırmayı, beşeri sermayeyi güçlendirmeyi, işgücü piyasasını daha etkin hale getirmeyi, iş ve yatırım ortamını iyileştirmeyi ve ekonomide kayıt dışılığı azaltılmak yoluyla sürdürülebilir büyümeyi ve mali disiplini korumayı esas alan politika zeminini tesis etmeyi amaçlamaktadır.

Orta Vadeli Programda yer alan temel ekonomik büyüklüklere dair bazı hedefler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Temel Ekonomik Büyüklükler

	2024 Gerçekleşme	2025 Tahmin	2026 Program	2027 Program	2028 Program
GSYH (Milyar TL)	**44.587**	**62.179**	**77.275**	**89.406**	**101.397**
GSYH (Milyar Dolar)	1.358	1.569	1.658	1.763	1.886
Kişi Başına Gelir (Dolar)	15.525	17.748	18.621	19.710	20.987
GSYH Büyümesi (yüzde)	3,3	3,3	3,8	4,3	5,0
İstihdam Oranı (yüzde)	49,5	49,1	49,8	50,5	51,6
İşsizlik Oranı (yüzde)	8,7	8,5	8,4	8,2	7,8
İhracat (Milyar Dolar)	261,8	273,8	282,0	294,0	308,5
İthalat (Milyar Dolar)	344,0	367,0	378,0	393,0	410,5
Cari Denge (Milyar Dolar)	-10,2	-22,6	-22,3	-20,5	-18,5
Cari Denge/GSYH (yüzde)	-0,8	-1,4	-1,3	-1,2	-1,0
TÜFE, Yılsonu (yüzde)	44,4	28,5	16,0	9,0	8,0

2024 yılında cari fiyatlarla 44,5 trilyon TL olan GSYH'mizin 2025 yılında 62,1 trilyon TL'ye çıkması beklenmektedir. Dolar cinsinden bakıldığında, milli gelirimizin 2025 sonunda 1 trilyon 569 milyar dolar ve kişi başına gelirimizin ise 17 bin 748 dolar olması beklenmektedir. Program dönemi sonu olan 2028 yılında GSYH'nin 101,3 trilyon TL, dolar cinsinden 1,8 trilyon dolara yükselmesi hedeflenmektedir.

2025 yılında işsizlik oranının, yüzde 9,6 olan geçen yılki tahminin oldukça altında, yüzde 8,5 seviyesine gerilemesi beklenmektedir. Bu düşüş, ekonomideki toparlanmanın devam ettiğini ve işgücü piyasasında kısmi bir iyileşme yaşandığını göstermektedir. 2026 yılında işsizlik oranının yüzde 8,4 seviyesinde olacağı öngörülmektedir. 2027 ve 2028 yıllarında da işsizlik oranlarının tek haneli seviyelerde kalarak sırasıyla yüzde 8,2 ve yüzde 7,8 seviyelerine gerilemesi beklenmektedir.

OVP ve uygulanan ekonomi programının en temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. 2024 yılı Haziran ayı itibarıyla dezenflasyon süreci başlamış yılın geri kalanında enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme gözlenmiştir. Bu süreçte Türk lirasındaki istikrar, emtia fiyatlarındaki ılımlı seyir ve talep koşullarındaki zayıflama enflasyondaki düşüşe destek olurken yıl sonunda TÜFE yıllık artışı en yüksek seviyesini gördüğü mayıs ayına kıyasla toplamda 31,1 puanlık düşüşle yüzde 44,4 olarak kaydedilmiştir.

2025 yılında da dezenflason süreci devam etmiştir. 2025 yılı kasım ayı itibariyle enflasyon oranı daha da gerileyerek son dört yılın en düşük seviyesi olan yüzde 31,1'e gerilemiştir. Program döneminde, ekonominin dengelenmesi ve para politikalarının istikrarlı bir şekilde uygulanması, enflasyonun tek hanelere inmesinde kritik rol oynayacaktır. 2026 yılında enflasyonun yüzde

16,0, 2027 ve 2028 yılında ise tek haneli seviyelere inerek sırasıyla yüzde 9,0 ve yüzde 8,0'a gerilemesi öngörülmektedir.

2024 yılında ihracat odaklı politikalar, pazar çeşitlendirme stratejileri ve rekabet gücünü artırmaya yönelik yapısal adımlar sayesinde ihracat bir önceki yıla göre yüzde 2,4 oranında artarak 261,8 milyar dolar, ithalat 344 milyar dolar, dış ticaret açığı ise 82,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2025 yılının ilk 11 ayında ihracat, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,6 oranında artarak 270,6 milyar dolar, ithalatımız yüzde 6,2 artışla 361,9 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Zayıf dış talep, yakın coğrafyamızda süregelen savaşlar, iç karışıklıklar ve gerilimler, tarife artışlarının getirdiği belirsizliğin devam etmesiyle beraber gelen zorlu rekabet şartlarına rağmen hem mal hem de hizmet ihracatında artış devam etmektedir. 2025 yılı ihracatının yüzde 4,6 oranında artarak 273,8 milyar dolar, ithalatın yüzde 6,7 oranında artarak 367 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi tahmin edilmektedir. Program dönemi boyunca, ihracatın kademeli olarak artarak 2028 yılı sonunda 308,5 milyar dolara ulaşması, ithalatın ise 410,5 milyar dolara çıkması öngörülmektedir. Bu veriler, dış ticaret açığımızın kademeli olarak daralacağını ve ekonomimizin ihracat odaklı büyüme stratejisinin güçleneceğini göstermektedir.

2024 yılında 10,2 milyar dolar seviyesinde kaydedilen cari işlemler açığı, GSYH'ya oranla yüzde 0,8 ile OVP (2025-2027) tahmininin altında kalmıştır. 2025 yılında cari açığın 22,6 milyar dolara kadar düşmesi ve program dönemi sonu 2028 yılında 18,5 milyar dolara gerilemesi beklenmektedir. OVP'ye göre 2025'te yüzde 1,4 olan cari işlemler açığının GSYH'ye oranının 2026'da yüzde 1,3'e, program dönemi sonu olan 2028 yılında yüzde 1,0 seviyesine kadar gerileyeceği öngörülmektedir.

Deprem kaynaklı harcamaların sürmesine rağmen, mali disiplinin güçlendirilmesine yönelik adımlar sayesinde bütçe dengelerinde hızlı bir toparlanma görülmüştür. Söz konusu gelişmelerin etkisiyle bütçe açığı öngörülenin altında kalarak 2024 yılsonunda GSYH'ya oranla yüzde 4,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. GSYH'ya oranla yüzde 1,7 olarak gerçekleşen deprem harcamaları hariç tutulduğunda ise bütçe açığının milli gelire oranı yüzde 3 olmuştur. Bütçe açığının GSYH'ya oranının, 2025 yılsonunda yüzde 3,6, deprem harcamaları hariç yüzde 2,8 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. OVP döneminde kademeli olarak azalarak program sonu olan 2028 yılında yüzde 2,8 düzeyine gerilemesi öngörülmektedir.

Program döneminde, On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) hedefleri doğrultusunda ekonomik dayanıklılığı koruyarak, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeye, kalıcı refah artışına ve adil gelir dağılımına katkı sunacak şekilde fiyat istikrarının sağlanması, finansal istikrarın korunması ve ekonominin üretkenliğinin artırılması yoluyla rekabetçi konumunun güçlendirilmesi temel amaçtır. Bu dönemde enflasyonla mücadele kapsamında elde edilen kazanımların devamıyla beraber talep koşullarının enflasyonla uyumlu bir patikada seyretmesi sağlanırken arz yönlü büyüme dinamiklerini güçlendirecek politikalara güç verilecektir.

Program döneminde iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi odaklı politikalara hız verilirken kamu altyapı yatırımlarının özel sektör yatırımlarını tamamlayıcı nitelikte etkinleştirilmesinin sağlanması; uygulanan politikaların sağladığı kazanımlar doğrultusunda, Program döneminde ülkemizin yüksek gelir grubu ülkeler arasında yer alması öngörülmektedir.

Bu gruptaki konumun sürdürülebilir kılınması ve küresel ölçekte rekabet gücünün yükseltilmesi için büyümenin niteliğinin artırılması kritik önemdedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir kalkınma ilkeleri gözetilerek verimlilik artışını destekleyen yapısal dönüşümlerin hayata geçirilmesi,

yenilikçi ve teknoloji odaklı üretim yapısının güçlendirilmesi, beşerî sermayenin niteliğinin yükseltilmesi, kurumsal kapasitenin geliştirilmesi temel öncelikler arasında yer almaktadır.

2. 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Hedefleri

Orta Vadeli Program çerçevesinde hazırlanan 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi performans esaslı program bütçeyle birlikte kamu hizmetleri ile kaynak tahsisleri arasında güçlü bir bağ kuran, toplumun beklentilerini ön plana çıkaran, mali saydamlık ve hesap verebilirliğe katkı sağlayan bir bütçe olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

"İstikrar ve refah" bütçesi olarak ifade edilen 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa uygun olarak ve aşağıda yer alan hedefler doğrultusunda hazırlanmıştır;

• Ekonomik dayanıklılığı koruyarak dengeli, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeye, kalıcı refah artışına ve adil gelir dağılımına katkı sunacak şekilde fiyat istikrarını sağlamak, finansal istikrarı korumak ve ekonominin üretkenliğinin artırılması yoluyla ülkemizin rekabetçi konumunu güçlendirmek,

• Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesini geliştirmek, yeşil ve dijital dönüşüm odağında teknolojik dönüşümü sağlamak, beşerî sermayeyi güçlendirmek, işgücü piyasasını daha da etkinleştirmek, iş ve yatırım ortamını iyileştirmek ve ekonomide kayıt dışılığı azaltmak,

• Enflasyonla mücadelede para, maliye ve gelirler politikalarının eşgüdüm içerisinde ve hedef odaklı bir şekilde uygulanmasını sürdürmek,

• Kamu maliyesinin makroekonomik istikrarı destekleyici rolünü artırmak ve sürdürülebilir yüksek büyümenin sağlanmasında ve kalkınmada stratejik bir araç olarak kullanmak,

• Vergi politikalarını sürdürülebilir ve adil bir yapı temelinde öngörülebilirlik ve etkinlik ilkeleri doğrultusunda uygulamak,

• Vergi sistemini gelir dağılımını iyileştiren ve yatırım ortamını güçlendiren bir araç olarak kullanmak,

• Kamu kaynak kullanımında; temel politika belgelerinde belirlenen politika, tedbir ve öncelikler doğrultusunda hareket etmek, kamu idarelerinin kendilerine tahsis edilen ödenekleri aşmadan kaynaklarını etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanmasını temin etmek,

• Kaynak kullanımında etkinliğin artırılması amacıyla harcamaları sistematik olarak gözden geçirmeye devam etmek ve verimsiz harcama alanlarını tasfiye etmek,

• Kamu harcamalarında etkinliği artıracak tasarruf tedbirlerine ilişkin denetim ve izleme faaliyetlerine devam etmek,

• Kamu yatırım programında rasyonelleştirme çalışmaları yapmak suretiyle kısa sürede tamamlanarak ekonomik ve sosyal fayda üretecek yatırımları önceliklendirmek,

• Kritik teknoloji alanları ile öncelikli Ar-Ge ve yenilik konularında araştırma yapan nitelikli insan kaynağının artırılmasına yönelik destek mekanizmalarını yürütmek,

• Sağlık ürün ve hizmetlerinde talep kontrolü ve hizmet basamakları arasındaki entegrasyonu güçlendirerek hizmet basamaklarının uygun kullanımını sağlamak,

• Lojistik maliyetleri azaltarak tüketicilerin tarım ürünlerine uygun fiyatla ulaşabilmelerini temin etmek üzere organize tarım bölgesi sayısını artırmak ve önemli tüketim merkezi olan kentlerin çeperlerinde tarımsal faaliyeti desteklemek,

• Tarımsal üretimde verim artışı ve işlenmeyen tarım arazilerinin üretime kazandırılması ile sulanabilir alanların genişletilmesi yoluyla tarımsal üretimi artırmak,

• Petrol, doğal gaz ve maden kaynaklarına yönelik yurt içi ve yurt dışında arama ve üretim çalışmaları artırılarak rezervlerin katma değeri yüksek şekilde ekonomiye kazandırılmasını sağlamak,

• Sosyal güvenlik sisteminde kişilerin daha uzun sürede istihdamda kalmasını teşvik eden, hakkaniyeti ve aktüeryal dengeyi önceleyen düzenlemeleri hayata geçirerek sistemin mali sürdürülebilirliğini güçlendirmek.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi; makroekonomik ve finansal istikrarın güçlendirilmesi, mali disiplinin ekonomide güven ve istikrarı artıran bir çıpa olarak korunması ve güçlendirilmesi, enflasyonun kalıcı olarak tek haneye indirilerek fiyat istikrarının sağlanması, refahın toplumun tüm kesimlerine dengeli ve kapsayıcı biçimde yansıtılması, kamu maliyesi alanında elde edilen kazanımların gelecek dönemde de korunması başta olmak üzere yukarıda sayılan hedeflerin gerçekleştirilmesi amacını taşımaktadır.

Bütçe ödenekleri; Orta Vadeli Programda yer alan makroekonomik göstergeler, politika ve öncelikler, tedbir hedefleri, idarelerin geçmiş yıllar harcama eğilimleri, yürüttükleri önemli faaliyet, proje ve ihtiyaçları dikkate alınarak belirlenmiştir.

Bütçe gelir tahminleri ise Orta Vadeli Programda belirlenen gelir politikası hedef ve öncelikleri ile makroekonomik göstergeler, geçmiş yıl gelir tahsilâtları, gelir politikalarının bütçe gelirlerine etkileri, ulusal ve uluslararası piyasalardaki gelişmeler göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. 2026 yılı merkezi yönetim bütçe gelir ve gider tahminleri yapılırken;

- GSYH'nin reel olarak yüzde 3,8 büyüyeceği,
- GSYH deflatörünün yüzde 19,7 olacağı,
- Yılsonu TÜFE'nin yüzde 16 olacağı,
- İhracatın 282 milyar ABD Doları olacağı,
- İthalatın 378 milyar ABD Doları olacağı,

varsayılmış ve bütçe uygulaması sırasında ortaya çıkacak acil ve öncelikli hizmetlerin yürütülmesi amacıyla yeterli düzeyde yedek ödenek konulması öngörülmüştür.

Teklif edilen 2026 bütçesine ilişkin büyüklükler, 2024 yılı bütçe gerçekleşmeleri ve 2025 yılı bütçe gerçekleşme tahmini rakamları ile birlikte aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri	**2024 Gerçekleşme**	**2025 Gerçekleşme Tahmini**	**2026 Bütçe Teklifi**
BÜTÇE GİDERLERİ	**10.780,6**	**14.674,1**	**18.978,8**

Faiz Hariç Giderler	**9.510,2**	**12.621,4**	**16.237,2**
Personel Giderleri	2.666,0	3.672,3	4.907,3
Sos. Güv. Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	332,2	449,0	599,7
Mal ve Hizmet Alımları	747,0	1005,0	1.249,6
Cari Transferler	3.863,9	5.525,2	6.870,8
Sermaye Giderleri	944,1	1.316,8	1.310,4
Sermaye Transferleri	640,4	334,4	523,2
Borç Verme	316,5	318,8	394,3
Yedek ödenekler	0,0	0,0	382,0
Faiz Giderleri	**1.270,5**	**2.052,7**	**2.741,7**
BÜTÇE GELİRLERİ (NET)	**8.672,8**	**12.465,9**	**16.266,1**
Genel Bütçe Vergi Gelirleri (Net)	7.305,3	10.733,6	13.833,1
Diğer Gelirler	1.367,6	1.732,3	2.433,0
BÜTÇE DENGESİ	**-2.107,8**	**-2.208,3**	**-2.712,7**
FAİZ DIŞI DENGE	**-837,3**	**-155,6**	**29,0**
PROGRAM TANIMLI DENGE	**-1.183,0**	**-397,9**	**-372,7**
Bütçe Dengesi / GSYH (yüzde)	-4,7	-3,6	-3,5
Faiz Dışı Denge / GSYH (yüzde)	-1,9	-0,3	0,0
Program Tanımlı Denge / GSYH (yüzde)	-2,7	-0,6	-0,5

Ekonomik sınıflandırmaya göre 2026 yılı merkezi yönetim bütçe ödenekleri içinde en büyük payı sırasıyla cari transferler ile personel giderleri (sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri ile personel giderlerini karşılama ödeneği dâhil) almakta olup bu gider kalemlerinin GSYH'ye oranları cari transferlerde yüzde 8,8, personel giderlerinde yüzde 7,2'dir.

2026 yılında personel giderleri için 4 trilyon 907,3 milyar TL ve sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri için 599,7 milyar TL ödenek öngörülmüştür. Mal ve hizmet alım giderlerinde ise 2026 yılı ödeneği 1 trilyon 249,6 milyar TL olarak belirlenmiştir.

2026 yılı merkezi yönetim bütçesinde faiz ödemeleri için ulusal ve uluslararası para piyasalarındaki gelişmeler de dikkate alınarak 2 trilyon 741,7 milyar TL ödenek öngörülmüştür.

2026 yılında cari transferler için toplam 6 trilyon 870,8 milyar TL ödenek öngörülmüş olup cari transferler içinde en önemli kalem Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılacak transferlerdir. Anılan yılda bu amaçla öngörülen ödenek tutarı 2 trilyon 328,6 milyar TL'dir. Ayrıca gelirden ayrılan paylar karşılığında 2 trilyon 340,9 milyar TL ödenek öngörülmüş olup bu ödenekten 1 trilyon 605,8 milyar TL mahalli idarelere verilecek paylar için, 522,4 milyar TL fonlara verilecek paylar için, 212,8 milyar TL ise diğer paylar için ayrılmıştır.

2026 yılı merkezi yönetim bütçesinde tarımsal destekleme ödemeleri için 167,6 milyar TL, görevlendirme giderleri için 735,8 milyar TL ödenek öngörülmüş olup bu ödenekten 392,1 milyar TL'si görevlendirme giderleri için planlanmıştır.

2026 yılı merkezi yönetim bütçesinde sermaye giderleri için 1 trilyon 312,3 milyar TL, sermaye transferleri için 525,4 milyar TL, yatırımları hızlandırma ödeneği için ise 168,9 milyar TL olmak üzere toplam yatırım harcamaları için 2 trilyon 6,6 milyar TL ödenek öngörülmüştür.

2026 yılında borç verme için toplam 397,1 milyar TL ödenek ayrılmıştır.

2026 yılında genel bütçe gelirleri (brüt) 17 trilyon 923,8 milyar TL, özel bütçe öz gelirleri (brüt) 1 trilyon 644,1 milyar TL, düzenleyici ve denetleyici kurum gelirleri (brüt) ise 87,2 milyar TL olarak tahmin edilmiştir. Böylece 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifinde merkezi yönetim bütçe gelirleri (brüt) 19 trilyon 655,1 milyar TL olarak öngörülmüştür. Merkezi yönetim net bütçe geliri ise 16 trilyon 266,1 milyar TL'dir.

2026 yılında vergi gelirlerinin (red ve iadeler hariç) 13 trilyon 833,1 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Vergi türleri itibarıyla gelir tahminleri ise; gelir vergisinde 3 trilyon 517 milyar TL, kurumlar vergisinde 1 trilyon 613,2 milyar TL, dahilde alınan KDV'de 1 trilyon 900,5 milyar TL, ithalde alınan KDV'de 2 trilyon 92,8 milyar TL, özel tüketim vergisinde 2 trilyon 531,5 milyar TL, motorlu taşıtlar vergisinde 138,1 milyar TL, BSMV'de 631,6 milyar TL, harçlarda 453,5 milyar TL ve damga vergisinde 307,7 milyar TL'dir.

C.TBMM, KAMU DENETÇİLİĞİ VE SAYIŞTAY'IN BÜTÇELERİ

1) TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin irade ve egemenliğinin temsil kurumu; millî hassasiyetlerin, millî gayelerin, millî birlik ve kardeşliğin ana karargâhıdır. İstiklal Harbi'mizi idare ettiği için "Gazi Meclis" unvanı almış olan Meclisimiz 15 Temmuz 2016 tarihinde hain FETÖ terör örgütü tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsüne karşı kararlı bir duruş sergilemiş ve demokrasi adına örnek direnişiyle ikinci kez "gazi" unvanını almayı hak etmiştir.

Türk milletinin tam bağımsız yaşama iradelerinden doğmuş olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi ve hukuki altyapısının hazırlandığı dönemin de başlangıç olmuştur. 29 Ekim 1923'te kurulan Cumhuriyetimiz, millî birlik içinde 102'nci yılına ulaşmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluş döneminin ardından çok partili hayata geçildikten sonra yetmiş iki yıldır uyguladığı parlamenter sistemden 16 Nisan 2017 halk oylamasıyla Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemiyle yasamanın etkinliği artmış, Anayasa'nın "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez." hükmünün tam manasıyla hayata geçirilmesini mümkün kılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile kuvvetler ayrımı net olarak sağlanmış, TBMM, asıl fonksiyon ve vasfına kavuşturulmuş, temsil ve yetki bakımından güçlendirilmiştir. Kanun yapımında Meclis iradesi ön plana çıkarılmış, Meclis, münhasıran milletvekilleri tarafından verilen kanun teklifleri üzerinde yasama yapmaya başlamıştır. Yürütme TBMM'ye sadece bütçe ve kesin hesap kanun teklifi sunabilmekte, bütçe kanun teklifini aynen ya da değiştirilerek onaylanma yetkisi ise yine TBMM'ye ait bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle birlikte, Meclisin yasama yetkisinin elinden alınması anlamına gelen yetki kanununa dayalı kanun hükmünde kararname çıkarma uygulamasına son verilmiş, kuvvetler ayrılığı tahkim edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinde ilk kez Hâkim ve Savcılar Kurulunun çoğunluğunu oluşturan 7 üyenin nitelikli çoğunlukla seçilmesi yetkisi verilmiştir.

Meclisin soru, genel görüşme, Meclis araştırması ve Meclis soruşturması yoluyla denetim fonksiyonları devam etmektedir. Yazılı soru önergelerine on beş gün içinde cevap verilmesi öngörülmüştür. Denetim faaliyetleri alanında 28'inci Yasama Döneminde Meclis Başkanlığına verilip işleme alınan yazılı soru önergeleri yüzde 69 oranıyla cevaplandırılmış ve bu cevaplandırmaların süresinde yapılabilmesi için de her yıl düzenli olarak 2 kez Başkanlık tarafından yürütmeye bilgilendirme yazıları yazılmıştır. 28'inci Dönemde Meclis araştırması açılması kabul edilen 53 araştırma önergesi konusuna göre birleştirilerek kabul edilmiş ve buna göre de 9 Meclis araştırması komisyonu kurulmuştur.

Yürütme Meclis içinden çıkmadığı ve güven oyunu bizzat milletimizden aldığı için de güven oyu ve gensoru mekanizması kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanının her türlü eylem ve işlemleri yasama ve yargı denetimine tabi hâle getirilmiş, Cumhurbaşkanına cezai sorumluluk yüklenmiştir. Bu amaçla getirilen suçlandırma mekanizması yeni sistemin güçlü ve caydırıcı bir denetim aracı olarak Anayasa'da yerini almıştır. Siyasi partilerin ittifak yaparak seçime katılabilmelerinin yasal altyapısı oluşturulmuş, temsilde adalet ilkesi gözetilmiştir.

Parlamenter sistem yumuşak kuvvetler ayrılığına dayanmakta olup yürütme organı ikili bir yapı arz etmekte, yürütme yasama organı tarafından seçilmekte ve yasama organına karşı sorumlu olmaktadır. Hükûmet yasama organı içinden çıktığı için yürütme yasama üzerinde tahakküm oluşturmakta, dolayısıyla kuvvetler ayrılığı ilkesi işlememektedir. Parlamento çoğunluğunu elde eden hükûmet, içinden çıktığı çoğunluk partisinin ya da partilerinin desteğine de sahip olduğu için sağlıklı bir parlamento denetiminden de söz edilememektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde ise yürütmeyi de yasamayı da millet seçtiği için millî irade güçlendirilmiş; ayrıca, yönetimde tam istikrar sağlanmıştır.

Parlamenter sistemde yaşanan sıkıntılar Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemiyle ortadan kaldırılmıştır. Devlet yönetiminde çift başlılık, yönetim sisteminde tıkanıklıklar, hükûmet krizleri ve siyasi istikrarsızlıklar dönemi sona ermiştir. Böylelikle siyasi, ekonomik ve demokratik istikrarın yolu açılmış, hızlı işleyen, çabuk karar alan, sorunların çözümüne ve Türkiye'nin gelişmesine odaklı bir yönetim yapısı tesis edilmiş ve başarıyla uygulanmaktadır.

Meclis'in çalışma usul ve esasları İçtüzük ile düzenlenmektedir. Meclis İçtüzüğünde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine uyum amacıyla bazı değişiklikler yapılmıştır. Bununla birlikte Milliyetçi Hareket Partisi olarak hızlı, etkin, şeffaf, katılımcı ve kaliteli bir yasama sürecinin ortaya çıkarılmasını sağlayacak şekilde Meclis İç Tüzüğünün yeni bir anlayışla ele alınması gerektiğini, Meclis çalışmalarında hem kurumsal hem de işlevsel yeniliklere ihtiyaç olduğunu değerlendiriyoruz.

Yasama kalitesinin artırılması, yasama ve denetim sürecinin odağını komisyonların teşkil etmesi, kanun tekliflerinin etki analizini yaparak tarafsız ve teknik rapor sunacak altyapının oluşturulması, denetimin etkinleştirilmesi kapsamında kesin hesap ve denetim raporlarının görüşüleceği ayrı bir daimi ihtisas komisyonu kurulması, İç Tüzük çalışmasında önemli gördüğümüz ve önerdiğimiz hususlardandır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve milletvekillerinin etkinliğini daha da arttırdığı için, buna uygun olarak kanun yapma, kanun teklif etme kapasitesini artırmak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin idari kapasitesinin de bu yapıya uygun olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

TBMM yasama faaliyetleri yanında idari teşkilatı aracılığı ile meclis faaliyetlerinin verimli ve etkin yürütülmesi için faaliyet yürütmektedir. Bu sürecin etkili unsurları olan Meclis çalışanlarının mali ve sosyal haklarındaki farklılıklar ile çalışma şartlarına ilişkin düzenlemelerin yapılması verimliliği artıracak, hakkaniyet sağlayacaktır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte seçim sistemlerinde temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri arasında azami dengeyi sağlamak amacıyla siyasi partiler ve seçim kanunlarında kısmî değişiklikler yapılmış, bundan sonraki süreçte bu ilkeleri esas alacak bütüncül düzenlemelerle siyaset kurumu daha demokratik bir yapıya kavuşturulmalı ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, yeni ve demokratik bir Anayasa'yla taçlandırılmalıdır.

Amacı ülkeye ve millete hizmet olan siyasetin ahlaki değerlerle bezenmesi bize göre bir mecburiyettir. Siyasetin, siyasetçinin ve tüm devlet düzeninin saygınlığını geliştirmek için her şeyden önce siyasi etik kurallarına uygun davranan bir parlamentonun varlığı tesis edilmelidir. Temiz siyasetin temiz toplum için ön şart olduğu düşüncesinden hareketle Mecliste siyasi etik komisyonu kurularak yasama faaliyetlerinin ve milletvekillerinin etik kurallar çerçevesinde hareket etmesi temin edilmelidir. Bu doğrultuda Milletvekili dokunulmazlığı kamu vicdanının kabul edeceği makul esaslara bağlanarak belli durumlar dışında kaldırılmalıdır.

2) KAMU DENETÇİLİĞİ

Kamu Denetçiliği Kurumu Anayasa'nın 74'üncü maddesine göre 6328 sayılı Yasa'yla faaliyetlerine başlamıştır. Kurum; kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere 2012 yılında kurulmuştur.

Tavsiye niteliğinde kararlar alan Kamu Denetçiliği Kurumu'nun etkinliği her geçen gün artmakta ise de beklenen kapasiteye ulaşmak için toplumsal farkındalığın daha da yükseltilmesi gerekmektedir. Verilen tavsiye kararlarının ilgili kurumlarca uygulanma oranının her geçen gün artırılması, hem kuruluş amacının gereği hem de idareyle vatandaş arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde daha fazla katkı olacaktır.

Kamu Denetçiliği Kurumu bir hak arama kurumu olarak aldığı başvuru sayısını 5 binlerden 260 binlere ulaştırmıştır. İstatistiklerden, başvuruların hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulduğu anlaşılmaktadır.

Kuruma 2025 yılında, 1 Ocak ile 27 Ekim tarihleri arasında 17.125 başvuru yapılmış, bunlardan 14.718'i karara bağlanmıştır. Bu kararların 692'si tavsiye, 1.447'si dostane çözüm, 255'i kısmen tavsiye kısmen ret ve 743'ü de ret kararıdır.

Tavsiye kararlarına uyum oranı ise gün geçtikçe artmakta, 2025 yılı Ekim ayı itibariyle de yüzde 65'in üzerinde bulunmaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak tarihimizden ve geleneğimizden gelen bu yapının sağlıklı işlemesini, vatandaşlarımızın idareden kaynaklanan mağduriyetlerinin süratle giderilmesi bakımından önemsiyoruz ve takip ediyoruz. Kurulmasını Türkiye'de gündeme taşıyan ilk siyasi partilerden birisi olarak kurumun faaliyetlerinin hak arama bilincinin artmasına, idari uyuşmazlıklarını azalarak uygulamanın istikrar kazanmasına ve yargı yükünün hafiflemesine katkı sunduğunu düşünüyoruz.

3) SAYIŞTAY

Bütçe, yasama organınca yürütme organına izin ve yetki verilmesini düzenleyen bir kanun olup, bu izin ve yetkinin mevzuata ve bütçeye uygun şekilde kullanılıp kullanılmadığının izlenmesi de yasamanın görevlerindendir.

Bütçe hakkı, Parlamentoya, vatandaşlar adına gelir toplama ve bu gelirleri belirli alanlara ve amaçlara tahsis etme yetkisini vermektedir. Bu hakkın kullanılması kamu mali yönetim sisteminin belirlenen usullere uygun şekilde denetlenmesi sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir.

Sayıştay, Anayasa'nın 160'ıncı maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi adına kamu idarelerinin ve sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adını denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak, kesin hesap kanun tasarılarına genel uygunluk bildirimini hazırlamak, kamu işletmelerinin denetimi ile kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlemlerini yapmak ve kesin hükme bağlamakla görevlidir.

Sayıştay; kamu idarelerinin kalkınma planlarında öngörülen amaçlarından başlayarak kurumsal stratejik planların, yıllık performans programlarının ve faaliyet raporlarının mevzuata uygun olarak hazırlanması, uygulanması ve sonuçlandırılmasına, iyi işleyen bir iç kontrol sisteminin oluşturulmasına, kamu mali yönetim sisteminin gereksinimlerini karşılayacak mekanizmaların işlerliğine ve denetim bilincinin yerleşmesine destek olmak suretiyle kamu idarelerinde hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlığın gelişimini hedefleyerek kamu yönetiminin daha iyi bir düzeye çıkmasına katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda, kamu menfaatlerini koruma ve idarenin denetim yoluyla geliştirilmesi bakımından önemli bir fonksiyon ifa etmektedir.

Sayıştay tarafından yürütülen 2024 yılı denetimleri neticesinde genel uygunluk bildirimi, Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu ve kamu idarelerine ilişkin 218 adet Sayıştay denetimi raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Sayıştay, değerlendirmeye tabi tutulan idarelerin faaliyet raporlarında yer alan bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin bilgilerin, bütçe hedef ve gerçekleşmeleri arasında meydana gelen sapmaların nedenlerinin açıklanması dışında, büyük ölçüde mevzuata uygun şekilde raporlandığını ifade etmiştir.

2024 yılına ilişkin düzenlilik denetimleri kapsamında kamu idarelerinde tespit edilmiş olan 2.247 adet mali rapor ve tabloları etkileyen bulgulara, 5.377 adet mevzuata uygunluğa, 212'si kamu idarelerinin malî yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin bulgu olmak üzere toplam 7.836 denetim bulgusu tespit edilmiştir. En fazla bulgu tespiti ise 2023 yılında olduğu gibi 5.188 adetle mahallî idarelere ilişkin olmuştur.

Malî rapor ve tablolara ilişkin sıklıkla yapılan hatalara bakıldığında muhasebe kayıtlarında yapılan hatalar başta olmak üzere, personel mevzuatına ilişkin iş ve işlemlerde yapılan hatalar ön plana çıkmaktadır.

Sayıştay denetim raporlarının detaylı incelemelere dayandığı, yapılan denetimlerin idarelerin mevzuata uygunluk ve kamu kaynaklarının rasyonel kullanımına katkıda bulunması

bakımından yararlı olduğu anlaşılmaktadır. Sayıştay denetim raporlarında yer alan önerilere titizlikle riayet edilmesi, sağlıklı işleyen bir kamu idaresi için büyük önem arz etmektedir.

Özellikle mevzuatın yahut uygulamanın, kamu kurumlarındaki uygulayıcılarca bilinmemesi, yanlış muhasebeleştirme gibi sebeplerle yapılan eksik işlemlerin giderilmesi için Sayıştay ile kurumların işbirliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda önümüzdeki dönemde kalkınma planında da ifade edildiği gibi kamuda yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesiyle sistemsel bir yapı kurulmasının, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin artırılmasının mali risklerin tanımlanmasına ve azaltılmasına yardımcı olabileceğini değerlendiriyoruz.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yasamanın yürütme üzerindeki denetim görevinin daha da önem kazandığı dikkate alınarak, TBMM'nin etkin biçimde denetim görevini yapabilmesini teminen kesin hesap kanun teklifi ve Sayıştay denetim raporlarının, oluşturulacak ayrı bir Komisyon tarafından görüşülmesi için TBMM İçtüzüğünde gerekli düzenleme yapılması yerinde olacaktır.

Sayıştay'ın denetimler sonucunda ortaya koyacağı bulgular milletvekilleri için de yönlendirici olacaktır. Bu kapsamda hem mevzuattan kaynaklanan sorunların giderilmesi bakımından milletvekillerince hazırlanacak kanun tekliflerinde yol gösterici nitelik taşımasını hem de uygulamaya dönük aksaklıkların denetlenmesini mümkün kılacaktır.

D- CUMHURBAŞKANLIĞI VE BAKANLIKLARIN BÜTÇELERİ

1) CUMHURBAŞKANLIĞI

16 Nisan 2017 halk oylamasıyla kabul edilen Anayasa değişiklikleri özü itibarıyla Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçişi düzenlemiştir. Bu şekilde Türkiye Cumhuriyet tarihinin en önemli yönetim reformunu gerçekleştirmiştir. 9 Temmuz 2018 de Cumhurbaşkanı'nın TBMM'nde yemin ederek göreve başladığı tarih itibariyle hukuken ve fiilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi siyasi ve toplumsal uzlaşmanın ön plana çıktığı, demokratik, millî iradenin doğrudan tecelli ve temerküz ettiği bir yönetim yapısıdır. Güçlü devlet, güçlü yönetim, demokratik istikrar gayeleri yeni sistemin ana omurgasıdır. Sistem ile yasama, yürütme ve yargı arasında sağlam bir denge ve denetim mekanizmasının tesis edilmesi sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi de daha etkin ve güçlü bir yapıya kavuşmuştur.

Böylelikle hükûmet tartışmaları, hükûmet krizleri, hükûmet kurulamama sorunu ortadan kalkmış, koalisyonlar dönemi sona ermiş, siyasi, ekonomik ve demokratik istikrarın yolu açılmış, bürokrasiyi azaltacak, yetki karmaşalarını giderecek hızlı işleyen, çabuk karar alan, sorunların çözümüne ve Türkiye'nin gelişmesine odaklı bir yönetim yapısı tesis edilmiştir. Türkiye vesayet odaklarından arındırılmış, ayak bağlarından kurtulmuş, özgüvene kavuşmuştur. Önümüzdeki hedef ise Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemini kurumsallaştıracak yeni bir anayasanın yapılmasıdır. Milliyetçi Hareket Partisi olarak, bu doğrultuda hazırladığımız cumhuriyetimizin 100'üncü yılında 100 maddelik anayasa taslağını 4 Mayıs 2021 tarihinde Genel Başkanımız Sayın Devlet Bahçeli kamuoyuna duyurmuştur.

Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle demokrasimiz güçlenmiş, cumhur ile cumhuriyet kucaklaşmış ve Türkiye'nin önü açılmıştır. Parlamenter sistemde yaşanan hükûmet kurma krizleri, yürütmedeki çift başlılıktan kaynaklı çekişme ve istikrarsızlıklarla karşılaşılmamış,

yönetimde sağlanan istikrar, küresel konjonktürel sıkıntıların aşılmasında önemli rol oynamıştır.

Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin uygulama dönemi önemli icraat ve atılımların hayalden gerçeğe dönüşmesine sahne olmuştur. Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi, yönetim hayatımıza istikrar, güçlü bir irade, etkin ve hızlı karar alma mekanizması kazandırmıştır.

"Başkent Ankara" vizyonuyla dünyayı Türkçe okuma kararlılığı kuvveden fiile geçmiş, siyasi ve ekonomik ablukalara karşılık verme gücü artmıştır. Orta Doğu'da, Kafkaslar'da, Orta Asya'da, Afrika'da, Balkanlar'da Ege ve Doğu Akdeniz'de söz geçiren, söz dinleten, egemenlik haklarından asla taviz vermeyen bir Türkiye gerçeği ortaya çıkmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı kurularak Türk birliğinin ümitleri yeşermiştir, "kızıl elma" ülküsü etrafında tam bir kucaklaşma yaşanmıştır.

Kıbrıs Türklüğünü dünyaya anlatan; tanınması için gecesini gündüzüne katan; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Türk Devletleri Teşkilatının gözlemci üyesi olmasına ortam hazırlayan; Karabağ'ın azatlık mücadelesinde Azerbaycan'la kol kola giren bir Türkiye hepimizin haklı gururu hâline gelmiştir.

Türkiye dün olduğu gibi bugün de haksızlık karşısında tepkisini ortaya koyarak Gazze'deki hukuksuzluğa, katliama dikkat çekmeye devam etmiş, Gazze'de ateşkes hukukunun tesis edilmesi için çabalayan ve iki devletli kalıcı çözüm için samimiyetle gayret gösteren neredeyse tek ülke olmuştur. Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşta iki tarafla aynı anda görüşen, barışın ve kalıcı çözümün etkili savunucusu haline gelmiştir.

Milli Teknoloji Hamlesi'yle yerli ve millî üretimi artırma, stratejik alanlarda dışa bağımlılığı azaltma yönünde politikalar yoğun ve yaygın bir şekilde uygulanmakta ve başta savunma sanayisi olmak üzere otomotiv, makine, enerji, yazılım, ilaç ve tıbbi malzeme gibi birçok alanda yerli ve millî üretim artmaktadır.

Türkiye, yatırım, üretim, istihdam ve ihracat odaklı büyüme politikası ve Milli Teknoloji Hamlesiyle; Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin güçlü yönetim yapısıyla; çok yönlü, insani, dengeli ve etkin dış politika anlayışıyla, millî birlik ve dayanışma ruhu içinde lider ülke Türkiye'ye doğru kutlu yürüyüşünü kararlılıkla sürdürmektedir. İnanıyoruz ki Türk milletinin desteğiyle, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin stratejik gücüyle Türk ve Türkiye Yüzyılı hedefleri birer birer hayata geçecek, tarihin akışına yön verecektir.

Küresel ölçekte hızlanan dijitalleşme ve yapay zekâ gelişmeleri, ekonomi ve güvenlik politikalarında yeni bir çerçeveyi zorunlu kılmıştır. Ülkemizin dijital bağımsızlığını güçlendirmek, veriyi millî bir değer olarak korumak ve siber tehditlere karşı kapasiteyi artırmak amacıyla yürütülen çalışmalar önem kazanmıştır. Bu doğrultuda “dijital vatan” ve “siber vatan” anlayışının güçlendirilmesi, yerli yazılım ile donanım kullanımının yaygınlaştırılması ve kamuya yönelik yeni siber güvenlik stratejisinin hayata geçirilmesi kritik önemdedir. Siber Güvenlik Başkanlığının bu alandaki koordinasyon rolünün desteklenmesi, dijital dönüşümün ekonomik ve kurumsal verimliliğe katkısını artıracaktır.

Kamu hizmetlerinin kullanıcı talep ve ihtiyaçlarına uygun olarak değer üretecek şekilde tasarlanması, elektronik ortamda sunulması ve kullanımının artırılmasına yönelik başarıyla yürütülen çalışmalar önem arz etmektedir.

Dünyada çok kutuplu yeni düzen arayışının hız kazandığı bir dönemde Türkiye bölgesel güç ve küresel aktör konumunu pekiştirmekte; bu süreçte dış tanıtımın güçlendirilmesi, Türkiye'nin tezlerinin doğru ve hızlı biçimde anlatılması ve artan dezenformasyonla etkin mücadele için İletişim Başkanlığının teknolojik, fiziki ve insan kaynağı kapasitesinin geliştirilerek kurumlar arası uyum içinde çalışması önem arz etmektedir.

Sağlanılan güven sonucu Türkiye'ye yönelik yabancı yatırım iştahında da artış görünmektedir. Bu yönde oluşturulan kurumsal kapasite yönlendirici ve itici güç olarak önemli bir etkiye sahip olmuştur. Türkiye'nin yatırım fırsatlarının küresel iş dünyasına tanıtılmasında başat rol üstlenmiş, Türkiye'ye yatırım yapmaya karar vermiş yatırımcılara yatırım sürecinin her aşamasında destek sağlamıştır.

Yürütmenin etkinliğini artıran Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin sağlıklı işlemesi, ehliyet ve liyakati esas alan bütüncül bir insan gücü planlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, kamu personel rejiminde fırsat eşitliği ve şeffaflığın kurumsallaştırılması amacıyla bir Liyakat Kurulu oluşturulması gerekmektedir.

Kamuda aynı yerlerde ve hizmetlerde aynı işi yapmalarına rağmen statülerinin farklı olması nedeniyle çalışanlar arasında mali ve sosyal haklar yönünden farklılıklar bulunması çalışanların motivasyonunu ve çalışma barışını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle ehliyeti ve liyakati esas alacak, statü ve istihdam karmaşasını giderecek, ücret adaletini sağlayacak, topluma kaliteli hizmet sunan, değişen koşullara uyum yeteneği yüksek ve daha verimli bir kamu personel sistemi oluşturulması gerekmektedir.

Etkili bir idare ve iş bölümüyle kaynak israfının önlenmesi, tasarruf bilincinin oluşturulması, stratejik yönetimin uygulama etkinliğinin artırılması ve hesap verebilirlik anlayışının planlamadan izleme ve değerlendirmeye kadar yönetim döngüsünün tüm aşamalarında hayata geçirilmesi yönünde adımların atılması gerekmektedir.

Basın ve yayın kuruluşlarımızın sorunlarının çözümlenmesi, demokrasimiz açısından önem arz etmektedir. Yerel medyaya uygun koşullarda kredi desteği verilmesi, desteğin teknolojik gelişimi ve yatırım ihtiyaçları göz önüne alınarak uzun vadeli olması ve sektörde istihdamı desteklemesi önemli olacaktır.

Özellikle, reklamlar ile resmî ilanlara uygulanan vergilemede, gazete kâğıdı, gazete mürekkebi ve kalıp gibi ürünlerin gümrük vergilerinde gazetelere kolaylıklar getirilmesi özgür basın anlayışına da katkı sağlayacaktır.

Anadolu medyasının ciddi, basın ahlakına sahip, tarafsızlık ilkesine bağlı ve objektif bir yayın organı olarak faaliyetlerini sürdürebilmeleri için özel destek programları uygulamaya konulmalı, yerel medyaya kamu reklamlarından daha fazla pay verilmesi sağlanmalıdır.

Türkiye'nin önemli gelişme kaydettiği sektörlerden birisi savunma sanayidir. Savunma sanayisinde gerçekleştirilen ürünler, dünya çapında örnek gösterilmekte, gıpta edilmektedir. Türk savunma sanayisi Türkiye'nin küresel güç vizyonu doğrultusunda inşa edilmektedir. Millî bekamız açısında da büyük önem arz eden yerli ve millî savunma sanayisindeki gelişmelerden ve üretilen her üründen Türk milleti gurur duymaktadır.

Savunma ve havacılık sektörü son yıllarda güçlü bir büyüme performansı sergilemiş, savunma ve havacılık ihracatı 2024 yılında bir önceki yıla oranla yüzde 30'luk artışla 7,2 milyar dolar

olarak gerçekleşmiş, 2025 yılının ilk dokuz ayında 6 milyar dolara ulaşmıştır. Savunma sanayiinde yerlileştirme çalışmaları kesintisiz sürmüş, savunma sanayi sektörü yerlilik oranı 2025 yılı itibarıyla yüzde 82 düzeyine çıkmıştır. Ülkemizin yüksek teknolojiye dayalı savunma sanayisinde elde ettiği bu millîlik ve yerlilik kapasitesinin artması memnuniyet vericidir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin silah ve teçhizat yönünden dışa bağımlılığını daha da azaltarak ihracat kapasitesi yüksek, bağımsız ve yerli bir harp sanayisinin gelişmesi ve yerli müteşebbisin de silah ve askerî teçhizat üretimine daha fazla yatırım yapması teşvik edilmelidir.

Karşı karşıya bulunduğumuz jeopolitik riskler, İslam coğrafyasına yönelik küresel oyunlar ve iç-dış kaynaklı terör tehditleri, Türk Silahlı Kuvvetlerinin hiçbir zafiyet göstermeden görevini icra edebilmesi için savunma ve güvenlik ihtiyaçlarının süratle karşılanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, savunma sanayimizde sağlanan teknolojik üstünlük, yüksek kabiliyetli ordumuzun gücünü pekiştirdiği gibi ihracat kapasitesi yüksek, bağımsız ve yerli bir harp sanayisinin gelişimine stratejik katkı sunmaktadır. Büyüyen ekosistemin sürdürülebilirliği için yenilikçi kapasitenin korunması, aksayan yönlerin rasyonel biçimde giderilmesi ve muhtemel risklerin önüne geçilmesi milli güvenliğimiz açısından önem arz etmektedir.

Türkiye'de yaşadığımız birçok sorunun temelinde yer alan ahlaki kirlilik ve yozlaşmanın toplumsal alanda yaygınlık kazanması, Diyanet İşleri Başkanlığının sorumluluğunu da artırmaktadır.

Toplumsal yapıyı hedef alan sapkın akımların yaygınlaşması millî ve manevi değerlerimizin korunmasını her zamankinden daha önemli hâle getirmiştir. Bu çerçevede, Hoca Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli, Mevlâna, Yunus Emre ve Hacı Bayram Veli gibi gönül erlerinin hikmet dolu mirasının toplumda daha görünür kılınması; birlik, merhamet, adalet ve insanlık anlayışımızı tahkim edecek, kültürel ve ahlaki dayanıklılığımızı güçlendirecektir.

Din anlatımında ve öğretiminde feragat ve fedakârlık duygularının, ahlak ve adalet anlayışının, devlet malına sahip çıkmanın, kamu menfaatlerini şahsi menfaatlerinin önünde tutmanın bir kültür ve bilinç olarak yerleştirilmesine Diyanet İşleri Başkanlığı'nın katkı vermesini istikbale güvenle bakabilmek açısından önemli görüyoruz.

2) ADALET BAKANLIĞI

Hukukun sağlıklı işlemesi, adaletin doğru tecelli etmesi hayati önemdedir. İnsanlarımızın adaletli ve hakkaniyetli bir sosyal düzen içerisinde yaşaması, hukukun üstünlüğü prensibinin hâkim kılınmasına, hak ve özgürlüklerin uygulamada da güvence altına alınmasına bağlıdır.

Çeşitli güç unsurlarının hukuk devleti kurallarına göre sınırlandırılması, güçlünün değil, haklının korunması, toplumsal ahengin ve huzurun tesis edilmesi bakımından devletin en temel görevlerindendir.

Bağımsız yargı, vatandaşlarımızın en önemli teminatıdır. Bu teminat sayesinde hukuk devleti varlık bulur ve hukuk kurallarıyla yönetilen bir ülkede toplum, genel hukuk ilkelerinin, adil yargılanma hakkının ve diğer temel hakların uygulanabilirliğinin garanti edilmesini ister.

Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi ile daha demokratik ve adil, tarafsız ve bağımsız bir yargı düzeninin teşekkülü sağlanarak yargı erkinin daha şeffaf bir zemin üzerinde inşa edilmesine fırsat ve imkân sağlanmıştır.

Yargı Reformu Stratejisi kapsamında yargısal etkinliğin artırılması ve yargı verimliliğinin güçlendirilmesi maksadıyla Meclisimize bugüne kadar sunulan 11 yargı paketiyle önemli reform adımları atılmış, infaz sisteminin makul ve etkin bir şekilde sürdürülmesine imkân ve olanaklar sağlanmış, alınan idari tedbirlerle yargının çok daha hızlı ve etkili hareket edebilmesinin yolu açılmış, temel hak ve özgürlüklerin korunması, adil yargılanma ve lekelenmeme hakkının uygulanması noktasında önemli adımlar atılmıştır.

Vatandaşlarımızın hukukun üstünlüğünün ve hak arama özgürlüğünün bütün kurum ve kurallarıyla uygulandığına güvendiği ve inandığı bir adalet anlayışının hâkim kılınması esastır.

23 Ocak 2025 tarihinde kamuoyuyla paylaşılan Türkiye Yüzyılı Yargı Reformu Stratejisi ile reform iradesi kararlılıkla sürdürülmüştür. “Hukukun üstünlüğünü esas alan, gecikmeyen ve öngörülebilir bir adalet sistemi” vizyonuyla hazırlanan Belge; 5 temel amaç, 45 hedef ve 264 faaliyetten oluşan kapsamlı bir yol haritası niteliği taşımaktadır. Reform Stratejisi, özgürlüğün, güvenin ve hakkın adaletle buluştuğu bir Türkiye idealinin kurumsal çerçevesini güçlendirmeyi amaçlamakta; adalete erişimin geliştirilmesi, yargılamaların makul sürede sonuçlanması ve yargı hizmetlerinden memnuniyetin artırılması yönünde atılacak adımları sistematik biçimde ortaya koymaktadır.

Ülkemizin de ekonomik ve sosyal kalkınmasının ve büyümesinin en önemli dayanaklarından biri insan haklarına dayalı demokratik hukuk devletidir. Hukuk devleti demokratikleşme, insan hakları, hak arama hürriyeti, düşünce özgürlüğü, hukuki belirlilik, öngörülebilirlik, mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı gibi haklarla somut bir hâl almaktadır.

Hâkim ve savcıların liyakat ve vicdan sahibi, "önce Türkiye ve Türk milleti" diyebilecek vasıflarda bulunması, bağımsız ve tarafsız bir yargı sisteminin teminatı ve yargıya güvenin temel belirleyicisi olacaktır. Hâkim ve savcı adaylarının seçimi ve yetiştirilmesinin bu anlayışla sağlanması son derece önemlidir. Hâkim ve savcıların mesleki gelişmeleri takip edebilmeleri ve niteliklerinin artırılması için hizmet içi eğitim faaliyetlerinde devamlılık sağlanmalıdır. Bu kapsamda yardımcılık sisteminin hâkim ve savcıların yetişmesine katkı sağlayacağını değerlendiriyoruz. Hâkim ve savcıların örgütlü suçlar, haksız rekabet, döviz işlemleri, sigortacılık, kara para aklama, sermaye piyasası suçları gibi bazı özel alanlarda uzmanlaşması temin edilmelidir.

Yapay zekâ gibi çağdaş tekniklerle suç tiplerine göre geliştirilecek programların mahkemeleri, savcılıkları ve kolluğu desteklemesiyle usul hatalarının büyük ölçüde önlenmesinin mümkün olduğunu düşünüyoruz.

Anayasa’nın 9’uncu maddesi yargı yetkisinin bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından kullanılacağını hükme bağlasa da dijital mecraların yükselişi, özellikle sosyal medya üzerinden oluşturulan baskı ve yönlendirmeler yargı bağımsızlığını zedeleyen ciddi bir tehdit hâline gelmiştir. Bu nedenle yargının, hukuk kurallarına ve vicdani kanaate dayalı işleyişini koruyacak tedbirler hayati önem arz etmektedir.

Yine, son dönemde ortaya çıkan ve medya araçları yoluyla pekiştirilerek paylaşılan cezasızlık algısının ortadan kaldırılması sadece adil ve bağımsız kararların verilmesiyle değil aynı zamanda suç ve ceza arasındaki dengeyi koruyan caydırıcı düzenlemelerle de mümkündür. Yargı paketlerindeki düzenlemelerle de caydırıcılığın artırılması hedeflenmiştir.

Mağdur haklarının korunması, koruyucu ve önleyici hukuk yaklaşımının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Yargının iş yükünü azaltmak amacıyla getirilen ve başarılı bir şekilde uygulanan uzlaştırma ve ara buluculuk sistemi ile bilirkişilik sisteminin etkinliği ve kapsamı daha da artırılmalıdır. Çevre, imar, rekabet ve enerji gibi ihtisas gerektiren alanlarda yeni ihtisas mahkemeleri kurulmalıdır.

Fikrî mülkiyet haklarının korunması, icrası ve uygulanmasıyla ilgili birimlerde beşerî ve kurumsal kapasite ile bu alandaki mevzuat teknolojik gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmeli, ilgili kurum ve kuruluşlar arası iş birliği güçlendirilmelidir.

Hukuki himaye sigortasının genel şartları yeni ihtiyaçlara göre güncellenmeli, tüm vatandaşlarımızı kapsayacak bir aile avukatlığı sistemine dönüştürülmelidir. Bu şekilde vatandaşlarımızın muhatap olduğu hukuki sorunlar karşısında destek almasını, hukuki problemlerin ortaya çıkmadan önlenmesi ve uyuşmazlıkların azaltılarak yargının yükünün hafifletilmesi sağlanmalıdır.

Kadın, çocuk, engelli ve yaşlılara yönelik şiddet olaylarından dava zaman aşımı süreleri yeniden belirlenmeli, harç ve benzeri mahkeme masraflarının alınmaması sağlanmalıdır. Adliye ve ceza infaz kurumlarında engellilere yönelik iyileştirici tedbirler alınmalıdır.

Çocuklarımızın her türlü istismardan ve suça sürüklenme riskinden korunması devletin asli görevidir. Bu kapsamda mağdur çocuklar için çocuk izleme merkezlerinin devlet üniversiteleri tarafından da kurulmasına imkân tanınması, ifadelerin güvenli ortamda alınması ve psikososyal desteğin güçlendirilmesi açısından önemli bir düzenleme olmuştur. Çocuk eğitim evleri ve çocuk kapalı ceza infaz kurumlarına yönelik adımlar ise infazın eğitici ve ıslah edici yönünü pekiştirmiştir.

Bununla birlikte, suça sürüklenen çocuklar meselesi yalnızca adli bir konu değil ailevi, toplumsal ve güvenlik boyutları bulunan stratejik bir devlet sorunudur. Çocukların terör örgütleri ve organize suç yapıları tarafından devşirilmesine yönelik telkin ve tuzakların engellenmesi için infaz ve adli kontrol süreçlerindeki zaafların giderilmesi, caydırıcılığın artırılması ve cezasızlık algısının ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Kişisel verilerin korunması bireylerin mahremiyet haklarının temel bir parçasıdır. Bu, yalnızca etik bir zorunluluk değil, aynı zamanda hukuki bir gerekliliktir. Gelişen teknolojiyle birlikte artan veri ihlalleri ve siber saldırılar kişisel bilgilerin korunmasının önemini daha da artırmıştır.

Bu bağlamda, devletin vatandaşlarının verilerini koruma sorumluluğu bulunmakta, yeterli derinlikte güvenlik önlemleri ve sürekli güncellenen veri koruma politikalarının uygulanmasını da gerektirmektedir.

Büyük veri analitiği kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi çalışmalarını artırmakta; bu da gizlilik ve şeffaflık konularında yeni sorunları ortaya çıkarmaktadır. Yasa dışı şekilde sızan kişisel verilerin birleştirilmesiyle bireylere karşı birçok dolandırıcılık yöntemi de oluşturulmaktadır.

Vatandaşlarımızın kişisel verilerinin korunmasını sağlamak için gerekli olan teknolojik altyapının, eğitim programlarının, mevzuat çalışmalarının ve uyum denetimlerinin sağlanması, veri koruma standartlarının gelişmelere uygun olarak güncellenmesi ve kamuoyunun kişisel verilerin önemi konusunda bilinçlendirilmesi hem vatandaşlarımızın güvenliğini sağlayacak

hem de uluslararası alanda ülkemizin veri güvenliği konusundaki itibarını güçlendirecek adımlar olacaktır.

3) AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Millî ve manevî değerlerin korunması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında; millî bütünlüğün ve dayanışmanın pekiştirilmesinde aile kurumu büyük önem taşımaktadır.

Türk toplumunun temel taşı olan aile, ekonomik ve sosyal gelişmelerin yol açtığı olumsuz gelişmelere karşı korunmalıdır. Modernleşme, kentleşme ve küreselleşme süreçlerinin ortaya çıkardığı geniş aileden çekirdek aileye dönüşüm, göç, boşanmalardaki artış gibi yapısal sorunlarla karşı karşıya kalan aile kurumu güçlendirilmeli, aile bireyleri arasındaki bağlılığı ve aile bütünlüğünü koruyucu politikalar geliştirilmelidir. Aileyi ve sosyal fonksiyonlarını zayıflatıcı unsurlar ortadan kaldırılmalıdır.

Toplumsal birlikteliğin güçlendirilerek devam etmesi, sağlıklı bireylerin yetişmesi ve beşerî sermayenin niteliğinin artırılmasında aile kurumu önemli bir işleve sahiptir. Toplumun çekirdeğini oluşturan aile, sanayileşme ve kentleşme gibi süreçlerin birey üzerine getirdiği baskıların hafiflemesine ve bireyin risklere karşı mücadele etme yetisi kazanmasında yardımcı olmaktadır.

Bu kapsamda küçük çocuğu olan ve çocuk bakım sorumlulukları nedeniyle istihdamdan uzaklaşma riski bulunan kadınların kurumsal çocuk bakımı konusunda desteklenerek kayıtlı istihdama katılmaları ve istihdam piyasasında kalmalarının temini önemli olacaktır.

Aileye yönelik sosyal hizmet ve yardımlarda ailenin ihtiyaçlarını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmek, bu ihtiyaçlara kapsamlı şekilde rehberlik ve danışmanlık hizmetleriyle cevap verebilmek amacıyla yürütülen Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) in hukuki, teknik ve bilişim altyapısının güçlendirilerek insan kaynağının geliştirilmesi gerekmektedir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak, net biçimde tanımlanacak bir asgari refah düzeyinin altında kalan tüm hanelere doğrudan gelir desteği sağlanmasını gerekli görüyoruz. Ülkemizde benzer nitelikte pek çok yardım mekanizması bulunsa da Türkiye'ye özgü ortak bir asgari refah standardının belirlenmesi ve bu seviyenin altındaki tüm ailelerin kapsayıcı biçimde desteklenmesi gerektiğine inanıyoruz.

2025 yılı temmuz ayı istatistiklerine göre Türkiye'deki kadın nüfusu 42 milyon 901 bin 270, erkek nüfusu ise 42 milyon 923 bin 584 kişi olmuştur. Bu çerçevede; toplam nüfusumuzun yüzde 49,97'sini kadınlar, yüzde 50,03'ünü ise erkekler oluşturmuştur.

Kadın, Türk milletinin hem iradesi hem vicdanıdır. Kadın emeğinin üretimle, kadın onurunun adaletle buluştuğu bir sosyal düzen inşa etmek temel hedefimizdir. Bu doğrultuda kadın kooperatiflerinin ve girişimciliğin desteklenmesi, kadın istihdamında kalıcı artışın en etkili yollarındandır.

Son yıllarda eğitim, istihdam ve sosyal hayata katılım alanlarında önemli ilerlemeler sağlanmış olsa da kadına yönelik şiddet halen ciddi bir toplumsal sorun olarak karşımızdadır. Bu nedenle, şiddeti besleyen sebeplerin ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici politikaların güçlendirilmesi ve kadınların temel hak ve fırsatlardan güvenli ve eşit biçimde yararlanmasını sağlayacak adımların kararlılıkla sürdürülmesi gerekmektedir.

Güçlü aile yapısının huzurlu bir Türkiye'nin teminatı olduğuna inanıyor; kadın ve erkeğe eşit fırsatların sunulduğu, kadına saygının esas alındığı bir yaklaşımı benimsiyoruz. Kadına yönelik şiddetin önemli bir insan hakları ihlali olduğu gerçeğiyle, bu mücadeleyi sıfır tolerans ilkesi doğrultusunda, tüm kurumlar ve toplumsal paydaşlarla iş birliği içinde yürütmenin hayati önemde olduğunu düşünüyoruz.

Ailenin korunması, şiddetin önüne geçilmesi konusunda kapsamlı bir ruh sağlığı yasasına ihtiyaç duyulduğu tartışılmazdır. Şiddetin ruhsal ve psikolojik yönü mutlak surette analiz edilmeli, yasal güvenceye kavuşturulmalıdır. Üniversitelerin sosyoloji, psikoloji, psikiyatri, felsefe, ilahiyat gibi bölümlerinde görev alan akademisyenlerin öncülüğünde ülkemizin şiddet haritası çıkarılmalı, şiddetle mücadelede ufuk ve yol açıcı çalışmalar yerine getirilmelidir.

Medyada şiddeti, bağımlılığı ve olumsuz davranışları özendiren içeriklere karşı dikkatli olunmalı; ailelerin bilinçli medya kullanımı ve milli değer bilincinin güçlendirilmesi desteklenmelidir. Toplumsal yapımızı zedeleyen yayınlara fırsat verilmemelidir.

Kadınları aile içinde de toplumsal hayatta da öne çıkarıcı tedbirler uygulanmalı, kadınların sigortalılık öncesi doğumlarına borçlanma hakkı getirilmesi temin edilmelidir.

2026 yılı bütçesinden münhasıran kadınlara yönelik hizmetler için ayrılan kaynak; evde bakım desteği, SED ödemeleri, koruyucu aile uygulamaları, doğum yardımları, eşi vefat eden, engelli ve 65 yaş üstü kadınlara sağlanan düzenli destekler, Aile Destek Merkezi (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) projeleri ile genel sağlık sigortası primlerini kapsamaktadır. Bu başlıklar altında kadınlar için tahsis edilen toplam tutar 287 milyar 36 milyon liraya ulaşmış, böylece Bakanlık bütçesinin yüzde 53'ü kadınlara yönelik programlara ayrılmıştır.

Şehitlerimizin emaneti ailelerine ve gazilerimize sahip çıkmak, korumak ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlamak devlet ve millet olarak vazifemizdir. Milliyetçi Hareket Partisi, şehitlerimizin emaneti olan şehit yakınlarımızın ve gazilerimizin her zaman ve her şart altında yanındadır.

Son yıllarda gazilerimize ve şehit ailelerine yönelik çok önemli haklar ve imkânlar sağlanmıştır. Elbette sağlanan hak ve imkânların onların hizmetleriyle ölçülmesi söz konusu dahi edilemez. Kamudaki istihdam hakkı başta olmak üzere elektrik ve su ücretlerinde indirim, ücretsiz ulaşım, psikososyal destek hizmetleri gibi birçok destek ve imkân devletimizce gazilerimize ve şehit yakınlarına sağlanmaktadır. Bu kapsamda şehit yakınlarının 1 olan istihdam hakkı 2'ye çıkarılmış; gazi ve gazi yakınları gibi vazife malulü ve sivil terör mağdurlarının malullerine de 1 istihdam hakkı getirilmiştir. Ayrıca muharip gazilere ödenen şeref aylığının geliri olsun ya da olmasın tüm gazilere aynı şekilde ödenmesi de sağlanmıştır.

Bununla birlikte şehit yetimlerinin tamamına iş hakkı verilmesi, bunların meslek becerisine göre uygun hizmet sınıflarında ya da genel idare hizmetleri sınıfında istihdamlarının sağlanması, gazilere de 2'nci istihdam hakkı verilmesi gerekmektedir.

Terörle mücadele şehitlerimizin dul ve yetimleri ile ana ve babalarına bağlanan aylığın toplam tutarının şehidin ya da malulün kendisine bağlanacak aylıktan az olmaması sağlanmalıdır. Şehitlerimizin eş veya çocuklarından biri, eşi ve çocuğu yoksa anne veya babasından biri ÖTV'siz araç alma imkânından bir defaya mahsus yararlanabilmektedir. Gazilerimiz de bir defaya mahsus ÖTV'siz araç alma imkânından yararlandırılmalıdır.

Terörle Mücadele Kanunu'na 2017 yılında eklenen maddeye göre, terörle mücadelede yaralanmış olup ilgili mevzuatına göre malul sayılmayanlardan vazife malullüklerinin nevileri ile dereceleri hakkında nizamname hükümlerine göre derece tespiti yapılanlara bu dereceler esas alınarak belirlenen göstergeler üzerinden aylık bağlanmaktadır.

Aylık bağlananlar, vazife malullerine sağlanan istihdam hakkı, faizsiz konut kredisi, sağlık hizmetlerinden katılım payı alınmaması, elektrik ve su ücreti indirimi, ücretsiz ulaşım gibi haklardan yararlanmaktadır ancak bazı gazilerimizin talepleri söz konusu nizamname hükümlerine göre derece tespiti yapılamadığı gerekçesiyle reddedilmektedir. Zira, genel olarak yüzde 30 üzeri çalışma gücü kaybı olanların derece tespiti yapılabilmektedir. Terörle mücadele esnasında yaralanmalarına rağmen mevzuata göre vazife malulü veya gazi sayılmayan gazilerimiz hiçbir haktan yararlanamamakta, gazi sayılmamaktadır.

Diğer taraftan, 7091 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi ve 7082 sayılı Kanun'un 14 ve 17'nci maddeleriyle, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi esnasında yaralananlara, yaralanma derecesine bakılmaksızın "gazilik" unvanı verilmiş, istihdam hakkı tanınmış ve diğer haklardan yararlanmaları sağlanmıştır.

Ancak terörle mücadelede yaralanmalarına rağmen malul sayılmayan gazilerimize de yaralanma derecesine bakılmaksızın gazilik unvanı verilmelidir. Gazilik onların onurla taşıyacakları ve çocuklarına gururla anlatacakları bir haktır. Bununla birlikte istihdam ve diğer haklardan yararlanmaları da sağlanmalıdır.

Şehitlik ve gazilik ile vatana üstün hizmette bulunanlarla ilgili sosyal güvenlik sistemine ilişkin olanlar dışında müstakil bir kanuni düzenleme yapılması gerekmekte, bunların sorunlarını yakından takip etmek ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir ihtisas komisyonu oluşturulmasının da yerinde olacağını değerlendiriyoruz.

Ulaşımdan eğitime, çalışma hayatından sağlık hizmetlerine varıncaya kadar her alanda engellilerimize insanca bir hayat sunmak; insani ve hukuki mükellefiyettir.

Engellilere yönelik bugüne kadar birçok hizmet uygulamaya konulmuş ve engelli memur sayısında önemli artış sağlanmış olmakla birlikte engelli ve engelli yakını aylığının artırılması, engelli aylığı ödemesinde aile geliri yerine engellilerin kendi gelirlerinin esas alınması da yerinde olacaktır. Engellilerin genel ve mesleki eğitim, mesleki rehabilitasyon, kendi işini kurma, hibe desteği, iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri daha da geliştirilmelidir.

Çevresel ve fiziki şartlar tümüyle engellilere uyumlu hâle getirilmelidir.

Çocuk bağımlılığı, çocuk işçiliği, suça sürüklenme, çocuk çeteleri, şiddet ve istismar gibi alanlar ülkemiz açısından güncel ve ciddi riskler barındırmaktadır. Bu nedenle çocuk bakım kuruluşlarının niteliğinin yükseltilmesi, koruma politikalarında kurum bakımından ziyade aile temelli modellerin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Çocuklara yönelik hizmetlerde sağlanan ilerlemelere rağmen sosyoekonomik ve bölgesel eşitsizlikler, erken yaşta evlilikler, madde bağımlılığı, zararlı dijital içerikler ve teknolojinin sorunlu kullanımı gibi riskler devam etmektedir. Çocuklarımız yazılı, görsel ve dijital mecralardaki şiddet, cinsellik, istismar ve bağımlılığı özendiren içeriklere karşı etkin biçimde korunmalıdır.

Bağımlılıkla mücadelede çocuklara ve ailelere yönelik farkındalık çalışmaları sürdürülmeli, zorla çalıştırılan, dilendirilen, suç girişimlerinde kullanılan ya da şiddete maruz kalan çocuklar devletin güçlü koruması altına alınmalıdır. Çocuklara özgü tedbirlerin uygulanması ve izlenmesine ilişkin mekanizmaların geliştirilmesi; okul ve okul sonrası sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlere erişimin artırılması sağlanmalıdır. Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması, ailelerin bilinçlendirilmesi ve fırsat eşitliğini destekleyen programların güçlendirilmesi de bu çerçevenin önemli bir parçasıdır.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak çocuğun yüksek yararını esas alan, sağlığını ve esenliğini güvence altına alan, gelişimini ve potansiyelini destekleyen millî bir çocuk politikasının hayata geçirilmesini hedefliyoruz.

2024 yılı sonu itibarıyla ülkemiz nüfusunun yüzde 25,5'ini 0-17 yaş grubundaki çocuklar oluşturmaktadır. AB-27 ülkeleri ortalaması olan yüzde 17,8'le karşılaştırıldığında ülkemiz çocuk nüfus oranının en yüksek olduğu ülke konumundadır.

Nüfusumuzun içindeki oranı giderek artan yaşlı nüfusa yönelik hizmet alanının genişletilmesi ve kalitesinin artırılması yaşlılara dönük politikaların onların yaşlılık şartlarını hazırlayan, gençlik ve aktif çalışma dönemlerini de kapsayacak şekilde olması sağlanmalıdır. Bununla beraber, dünyada da yaygınlaşan, geriatri merkezlerinin Türkiye'de de teşvik edilmesi, özel sektörün bu anlamda desteklenmesi, emeklilerimizin deneyimlerini de paylaşacağı hem sağlık hizmetlerinin hem de sosyal ihtiyaçların karşılanacağı ortamların oluşturulmasının bu kapsamda yararlı olacağını değerlendiriyoruz.

Partimiz, devleti yaşatmanın yolunun insanı yaşatmaktan geçtiğine, ülkelerin değerinin insanlarına verdiği değerle artacağına ve istikbale güvenle bakabilmek için her bir vatandaşımızın onurlu bir yaşam sürmesinin temin edilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Türkiye, Anayasa'nın sosyal devlet olma ilkesinin gereğini layıkıyla yerine getirmeye çalışan bir devlettir. Milletimizin her ferdine insanca yaşayacağı bir hayat standardının sunulması; muhtaç, güçsüz ve ihtiyaç sahiplerini de bu standartlara eriştirecek desteklerin sağlanması gerekmektedir.

4) ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

Çalışma hayatına bakışımızın temeli, toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulduğu, iş gücünün niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı, iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirildiği bir iş gücü piyasasının oluşturulmasına, çalışma hayatının, işçi ile işveren haklarının dengeli bir şekilde korunması yanında, işin korunmasını da dikkate alan politikalar çerçevesinde tanzim edilmesine dayanmaktadır. Bu çerçevede, çalışma hayatındaki problemlerin çözümü ve çalışma barışının tesisi için çoklu danışma mekanizmalarının güçlendirilmesini ve tarafların etkin katılımlarının sağlanmasını önemli buluyoruz.

İşsizlikle mücadelenin temel unsuru istihdam dostu büyüme ve girişimcilik kapasitesidir. Girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için girişimcinin yatırım yapma, iş sahası açma, üretim ve ihracat yapma hususundaki her türlü çabası desteklenmeli, yatırım ve girişimci odaklı yaklaşım, istihdam stratejisinin esasını oluşturmalıdır.

Türkiye'nin ileriye dönük istihdam ihtiyacının nitelik ve nicelik bazlı değerlendirilerek, istihdam ve eğitim ilişkisinin kurulması, bu ihtiyaca uygun bir eğitim planlaması yapılması,

eğitim müfredatı mesleki ve yükseköğretim programlarının bu çerçevede düzenlenmesi gerekmektedir.

2024 yılında istihdamımız 988 bin kişi artarken ekim ayında toplam istihdam 32 milyon 772 bin kişiye ulaşmıştır.

İşsizlik oranı 2024 yılında yüzde 8,7'ye; 2025 Ekim ayı itibarıyla yüzde 8,5'e gerilemiş olup otuz aydır tek haneli gerçekleşmektedir.

Kadınların işgücüne katılım oranı 2025 yılı Ekim ayı itibariyle yüzde 36,5 olup bir önceki yılın aynı ayına göre 0,5 puan azalmıştır. Ekim ayında kadınlarda işsizlik oranı yüzde 11,3 olup önceki yılın aynı ayına göre 1,1 puan düşmüştür. 2024 yılında yüzde 16,3 olan genç nüfusta işsizlik oranı 2025 yılı ekim ayı itibariyle yüzde 15,6 düzeyine inmiştir. Atıl iş gücü oranı Ekim ayında yüzde 29,6 seviyesindedir.

Son dönemde yaşanan gelişmeler birçok alanda olduğu gibi çalışma hayatında önemli değişikliklerin yapılmasını da gerekli kılmıştır. Çalışma hayatında yeni nesil çalışma modellerinin Türkiye'de iş gücü piyasasına etkin biçimde entegre edilmesi ve yaygınlaşması bu süreçte önem kazanmıştır. Dijital dönüşüm ve iklim değişikliğinin iş gücü piyasasında oluşturduğu talebe yönelik olarak iş gücünün niteliği geliştirilmelidir.

Çağdaş normlarda endüstri ilişkilerinin tesisi için sendikalı işçileri ve toplu iş sözleşmeli iş yerlerinin artırılmasına destek sağlayacak düzenlemeler getirilmelidir. 2013 yılında yüzde 9,21 seviyelerinde olan işçi sendikalaşma oranı 2025 yılı itibarıyla yüzde 14,02 seviyelerine yükselmiştir.

SGK istatistiklerine göre 2024 yılında 733 bin 646 iş kazası meydana gelmiş; toplam 1.908 çalışanımız hayatını kaybetmiştir. Bu tablo, iş sağlığı ve güvenliği konusunda atılan adımların güçlendirilmesinin önemini açıkça göstermektedir. Benzeri acıların yaşanmaması için iş güvenliği kültürü yaygınlaştırılmalı, hizmetlerin niteliği artırılmalı ve denetimler daha etkili şekilde sürdürülmelidir.

Çocuk işçiliği ülkemizin önemle üzerinde durması gereken alanlardan biridir. Kalkınma Planı'nda da vurgulandığı gibi bu mücadele kararlılıkla sürdürülmeli, toplumsal farkındalık artırılmalıdır.

Kamu hizmetlerinin geliştirilmesi ve etkin şekilde sunulması için yeterli nicelikte ve nitelikli insan kaynağı büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, çalışanlarımızın verimliliği ve kamu hizmet sunumunun etkinliği de öncelikli meselelerdendir. Bunu sağlayacak motivasyon hukuki statüye ilişkin hak ve adalet temelli düzenleme ve uygulamalar ile mali hakları iyileştirici hususlardır.

Bu doğrultuda kamu personel rejiminin de tüm boyutlarıyla ve bütüncül bir yapıda değerlendirilerek reforma tabi tutulmasını gerekli görüyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak Seçim Beyannamelerimizde yer verdiğimiz, çalışanlarımıza yönelik birçok önemli düzenleme TBMM'de gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte BAĞ-KUR prim gün sayısının 7200'e düşürülmesi, ayrıca 1'inci dereceye gelen memurlara 3600 ek gösterge verilmesi, emeklilerimizin insanca ve huzur içinde yaşayacakları, sosyal ve ekonomik yönden diğer toplum kesimleriyle birlikte yüzlerinin güleceği bir refah düzeyine

kavuşturulması, net asgari ücretin geçim şartlarına uygun seviyelerde belirlenmesi ve asgari ücretliye büyük şehirlerde ulaşım desteği verilmesi, ücretlilere ilişkin gelir vergisi dilimlerinin yeniden belirlenmesi ve ev kadınlarına prim desteğiyle birlikte emeklilik hakkı tanınması yönündeki düzenlemelerin de yapılmasını gerekli görüyoruz.

Ayrıca, istihdam imkânı geliştirilerek her ailenin yeterli ve sürekli bir gelire sahip olması sağlanmalı, bu doğrultuda her aileden en az bir kişiye iş imkânı temin edilmeli, çalışamayacak durumda olanlar sosyal korumadan yararlandırılmalıdır.

Belirlenecek asgari refah seviyesinin altında gelir elde eden aileler asgari gelir desteği kapsamına alınmalı ve bu çerçevede verilecek doğrudan gelir desteği ile her ailenin beslenme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzenli bir gelire sahip olması sağlanmalıdır.

2025 yılı temmuz ayında engelli bireylerin kendilerini işgücü piyasasında denemeleri için özelleştirilmiş bir uygulama olarak Engelsiz İşgücü Uyum Programını hayata geçirilmiş ve 81 ilde uygulanmak üzere 10 bin kontenjan tahsis edilmiştir. Engelli vatandaşların istihdamını artırmak amacıyla yürütülen kamuda engelli kontenjanı programı kapsamında engelli memur sayısında önemli artış sağlanmış olup ayrılan kontenjanın yüzde 95'i kullanılmaktadır. Önemli hizmetlerle buluşturulan engellilerin genel ve mesleki eğitim, mesleki rehabilitasyon, kendi işini kurma, hibe desteği ve iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri daha da geliştirilmelidir.

Sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği açısından ana gösterge olan aktif-pasif oranı 2022 yılında yüzde 2 düzeyine kadar yükselmiş iken bu oran 2023 yılında 1,66'ya, 2024 yılında 1,61 seviyesine inmiştir.

2025 yılı eylül ayı itibariyle aktif sigortalı sayısı 26 milyon 453 bin 218 kişiye ulaşmıştır. Aktüeryal dengenin gözetilmesi, suretiyle sosyal güvenlik sisteminin kapsamının artırılması, daha adil ve etkin bir yapıya kavuşturulması ve uzun dönemli mali sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi gereklidir.

Kayıt dışı istihdam oranı 2025 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla yüzde 26,9 olup, erkek çalışanların yüzde 23,9'u; kadın çalışanların ise yüzde 33,1'i kayıt dışı çalışmaktadır. Kayıt dışı istihdamın önemli bir kısmı da tarım sektöründe yoğunlaşmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumunun mali görünümü son dönemde görece dengeli bir seyir izlemiştir. 2025 yılı sonu itibarıyla SGK gelirlerinin giderleri karşılama oranı 2024 yılında yüzde 99,7 olarak gerçekleşmiş, 2025 sonu itibarıyla da yüzde 97-99 aralığında oluşacağı öngörülmektedir. Prim gelirlerinin emekli aylıkları ile sağlık harcamalarını karşılama oranı yüzde 75,1 seviyesine yükselmiş, SGK açığının GSYH'ye oranının ise yüzde 0,42 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Prime esas kazanç tutarının asgari ücretle birlikte artması, özellikle küçük esnaf ve çiftçimizin ödediği SGK primlerinde ciddi bir yükselişe yol açmaktadır. Bu kapsamda prim gün sayısındaki farkların giderilmesi ve emekli aylıkları arasındaki adaletsizliğin azaltılması sosyal güvenlik sisteminin güçlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sosyal güvenlik sistemi; hukuki boyutuyla uygulanabilir, mali boyutuyla sürdürülebilir ve ilgili taraflarca kabul edilebilir bir yapıda olması sağlanmalıdır.

5) ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

Hızla artan nüfus, şehirleşme, ekonomik faaliyetler ve çeşitlenen tüketim alışkanlıkları çevre üzerindeki baskıyı artırmakta ve iklim değişikliği, çölleşme, biyolojik çeşitlilik kaybı ve kuraklık gibi çevre problemleri her geçen gün insan yaşamını ve kalkınma sürecini daha belirgin bir şekilde etkilemektedir. Bu kapsamda çevre ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi gittikçe önem kazanmaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak, ekolojik dengenin sürdürülebilirliğine saygı duyuyoruz. Parti programımızda temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını her insanın temel haklarından birisi olarak gördüğümüz ifade edilmiştir. Bize göre çevre demek aynı zamanda vatan demektir ve milliyetçilik anlayışımızın ana eksenlerinden birisi de çevreciliktir.

Çevreye hürmet, huzurlu ve mutlu bir hayatın da ilk şartıdır. Çevre sorunlarının kalkınma çevre ikilemi yerine akılcı bir koruma, kullanma ve geliştirmeyi öngören sürdürülebilir kalkınma modeliyle aşılabileceğini düşünüyoruz. Çevre politikamızın esasını da gelecek nesillere temiz, yaşanabilir, doğal ve kültürel değerleri korunmuş bir çevrenin intikali oluşturmaktadır. Doğal, tarihî ve kültürel değerlerin kirlenmesini, tahrip edilmesini ve yok olmasını önlemek için, çevre konusuna, bilimi ve aklı esas alan, tarih, kültür, inanç ve millî menfaatlerimizle çatışmayan bir bakış açısıyla yaklaşılmasını gerekli görüyoruz.

Çevreyi koruma, doğal kaynakları kullanma, afete karşı duyarlı olma, yaşanabilir bir konuta sahip bulunma gibi hususlar; kentleşme, konut, afet ve çevreye ilişkin politikaların oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir.

Ülkemiz coğrafi konumu itibarıyla iklim değişikliğinden en çok etkilenecek ülkeler arasında yer aldığından, iklim değişikliğine uyum kapasitesinin geliştirilmesi ile ekonominin ve toplumun iklim risklerine dayanıklılığının artırılmasına yönelik sürdürülen çalışmalar önem arz etmektedir.

Ülkemizde çevreye duyarlı politikalar, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda küresel sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu şekilde hayata geçirilmektedir. Türkiye, 2026 yılında COP31'e ev sahipliği yaparak iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası iş birliğine verdiği önemi ortaya koyacaktır. Paris Anlaşmasına 2021 yılında ekonomik ve sosyal kalkınma hakkı saklı tutularak taraf olunmuş; 2053 net sıfır emisyon ve yeşil büyüme hedefleri doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadeleyi düzenleyen İklim Kanunu bu yıl yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, gelişmekte olan bir ülke olarak enerji, sanayi ve ulaştırma sektörleri başta olmak üzere ilgili alanlarda iklim değişikliğiyle mücadele stratejileri belirlemekte, yeşil büyümenin sağlanması ve emisyon artış trendinin sınırlandırılması yönünde bir politika izlemektedir.

Bu bağlamda, yeşil dönüşüm konusu orta vadeli programda ve ekonomik reform programında da yer almıştır.

Sürdürülebilir çevre için doğal, tarihî ve kültürel değerlerin kirlenmesini, tahrip edilmesini ve yok olmasını önlemek için, çevre konusuna bilimi ve aklı esas alan, tarih, kültür, inanç ve millî menfaatlerimizle çatışmayan bir bakış açısıyla yaklaşılmalıdır.

Kıyı, deniz, akarsu, göl, yapay göl ve diğer sulak alanların çevresi ile eko sistemlerin tamamını bütünlük içinde ele alan kıyı alanı planlaması ve yönetimi uygulanmalı, su, hava, toprak ve denizi birlikte dikkate alan entegre çevre politikaları geliştirilmelidir.

Biyolojik çeşitlilik ve yaban hayatı korunmalı, su kaynaklarının kullanımında etkinlik sağlanmalıdır. Tabii zenginliklerimize toplum olarak sahip çıkma anlayışının kuvvetlenmesi için, çevre duyarlılığı geliştirilmeli, bunun için medyanın toplumsal sorumlulukla yayın yapması sağlanmalı ve eğitim müfredatı zenginleştirilmelidir.

Turizm, sanayi, tarım ve şehirleşmenin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için çevre düzeni planlarının ülke sathında tamamlanmalı, yatırım projelerinin yer seçiminde çevre duyarlılığına önem verilmeli, yatırımlarda çevre dostu teknoloji kullanımı teşvik edilmelidir. Taş ocağı ve maden aramaları tamamlandıktan sonra çalışma yapılan alanların ağaçlandırılması zorunlu olmalıdır.

Çevre duyarlılığını bir kültür hâline getirmek için çocuklarımızdan başlayarak erken yaştan itibaren bu kavramın eğitim süreçlerine dâhil edilmesi ve doğal kaynak kullanma bilincinin zihinlere yerleştirilmesi gerekmektedir. Çevre sorunları kirlenmenin ortaya çıkmasından sonra çözümü aranan sorunlar olarak değil, genel kalkınma planının bir unsuru olarak önceden belirlenen kıstaslar çerçevesinde ele alınmalı ve tatbik edilmelidir.

Küresel değer zincirinin yeni alanlarından biri hâline gelen ve büyük bir ekonomik potansiyel barındıran yeşil üretim stratejisi muhtemel risklerinin önüne geçilerek hem ekolojik dengenin sağlanması hem de sürdürülebilir bir ihracat hedefi için öncelikli konulardan biri olmalıdır.

Enerji meselesinin artan önemi dikkate alınarak ülkemiz özellikle çevreye duyarlı enerji yatırımlarını desteklemelidir.

Su havzalarının korunarak su kaynaklarının kontrol altında tutulması, sulama kanalları ve diğer su yollarındaki su kayıplarını önleyici sistemlerin geliştirilmesiyle kuraklık ve çölleşmeyle mücadelede başarı sağlanabilecektir.

Atık su arıtımı ve katı atıkların ekonomik bir değer olarak geri dönüşümünü sağlayacak yatırımlara önem ve öncelik verilmelidir. Sürdürülebilir kalkınma ve kaynak verimliliği için döngüsel ekonomi kurumsallaştırılmalıdır. Atık su arıtma tesislerinin işletilmesi ve yönetimine yönelik model geliştirilmedir. Katı atık yönetimi etkinleştirilmeli, katı atık yönetiminde kaynak verimliliğinin ve çevresel sorumluluğun sağlanması temin edilmelidir.

Kentleşme politikalarımızın esasını, yerleşimlerin afete duyarlı olması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması ve yaşatılması, kentlilik kültürünün oluşturulmasına katkı sağlaması, su kaynaklarının ve çevrenin korunması, planlı, çağdaş, altyapılı, yaşanabilir kentler inşa edilmesi, yerel kalkınmanın sağlanması, hizmetlere erişimin kolaylaştırılması ve kentte yaşayan vatandaşlarımızın hayat kalitesinin artırılması oluşturmaktadır.

Yaşanabilir kentlerin oluşturulabilmesi için ulaşım altyapısı tamamlanmış, çağdaş donanımlı konut alanları yanında gerekli altyapıya sahip endüstri, teknoloji ve sanayi bölgeleri ile mali ve ticari merkezler de oluşturulmalıdır. Böylece yerel kalkınmanın sağlanması; hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması ve kentte yaşayan vatandaşlarımızın hayat kalitesinin artırılması temel amaç olmalıdır.

Kentlerdeki altyapı, çevre ve güvenlik gibi alanlara ilişkin sorunlar, ekonomik ve sosyal yansımalarıyla birlikte kentlerin rekabet gücünü ve yaşam kalitesini düşürmektedir. Yerleşimlerin afete duyarlı olmasına, doğal, tarihî ve kültürel varlıkları korumasına, kentlilik kültürünün oluşmasına katkı sağlaması gerekmektedir.

Eğitim, sağlık, sosyal hizmet, kültür, ulaşım ve kentsel altyapı hizmetlerinin hızlı, güvenli, zamanında, ucuz ve erişilebilir bir şekilde sunulmasını diğer politikalarla birlikte sağlıklı kentleşmenin bir gereği olarak görüyoruz.

Nüfus ile arsa arzı ilişkisi kurulmalı, arsa ve konut arzı; nüfus, ihtiyaç, talep, kentsel gelişim ve benzeri etkiler dikkate alınarak belirlenmelidir. Türk kültürünü yansıtan, estetik değerleri önceleyen mimari eksikliği giderilmelidir.

Yaşlı, engelli ve çocukları dikkate alan bir anlayışla kent ve bina planlaması yapılması ve buna uygun çevrelerin düzenlenmesi ihtiyacı devam etmektedir.

İmar planlarının değiştirilme sürecinin zorlaştırılması yanında, alenileştirilmesi tamamen şeffaf hale getirilmesi suretiyle hem haksız imar rantlarına fırsat verilmemesi, hem de vatandaşlarımızın mağdur olmaması temin edilecektir.

Farklı kent dokularının ortaya çıkmasını önlemek için çeşitli kurumlardaki plan ve imar yetkisinde birlik sağlanmalıdır. Ayrıca, yapı denetim sisteminin tekrar ele alınarak eksikliklerinin giderilmesine ve her belediyede büyüklüklerine göre yeterli sayıda ve unvanda teknik personel istihdamına önem verilmelidir.

Kadastroya ilişkin devam eden uyuşmazlıkların mülkiyet hakkına saygılı ve uzlaşmacı bir yaklaşımla giderilmesi amacıyla yasal düzenlemelerin yapılması, bu süreci destekleyecek teşviklerin hayata geçirilmesi ve kamulaştırma ile imar uygulamalarında nesnel ölçütlere dayalı bir gayrimenkul değerleme sisteminin oluşturulması önem taşımaktadır. Bu düzenlemelerin vergi yükünü artırmadan uygulanması yatırımcı güvenini ve kamu kaynaklarının etkin kullanımını güçlendirecektir.

Kira ve konut fiyatlarında son yıllarda yaşanan artışların enflasyon üzerindeki olumsuz etkileri, konut arzını artıran ve konuta erişimi kolaylaştıran politikaların kararlılıkla sürdürülmesini gerekli kılmaktadır. Barınma hakkının temel bir insan hakkı olduğu anlayışıyla, konut piyasasındaki aşırı fiyat hareketlerinin önlenmesi, sürdürülebilir konut finansman modellerinin geliştirilmesi ve dar gelirli vatandaşların konuta ulaşımını destekleyen düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Başta arsa üretimi olmak üzere konut maliyetini düşüren araçların etkinleştirilmesi; alternatif finansman yöntemleriyle destekleyici mekanizmaların genişletilmesi konuta erişimi artırıcı bir etki yaratacaktır.

Kentsel dönüşüm uygulamaları afet öncelikli hale getirilmeli, başta deprem olmak üzere sel ve heyelana dönük olarak insan hayatını önceliğine alan bir anlayış hâkim kılınmalıdır. Kentsel dönüşümde; niteliği ve süreçleri iyi tanımlanmış, sosyo-ekonomik boyutları güçlendirilmiş ve katılımcı bir yaklaşıma dayanan bütüncül ve sürdürülebilir bir uygulama modeli geliştirilmelidir. Kentsel dönüşüm kentsel yenileme, yeniden canlandırma ve koruma gibi alternatif yöntemleri de içerecek şekilde uygulanmalıdır.

Kamu kaynaklarının kentsel dönüşümlere yönlendirilmesinde afet bakımından en acil ve öncelikli alanların esas alınması, vatandaşlarımızı zor durumda bırakmayacak şekilde kendi kendini finanse edebilen modellerin geliştirilmesi sürecin hızlı, şeffaf ve vatandaş odaklı ilerlemesine imkân sağlayacaktır. Bu çerçevede, kentsel hizmetlere ve konuta erişimin güçlendirilmesiyle birlikte dönüşümün sosyal boyutunun gözetilmesi; AFAD ve Kızılay gibi kurumlarımızca fay hatlarında bulunan şehirlerde güvenli alanlarda depo, lojistik merkez, toplanma sahaları ve barınma alanlarının oluşturulması afet riskine karşı hazırlık kapasitesini artıracaktır.

Konut ve her türlü bina üretiminde güneş enerjisi ve gün ışığından daha fazla yararlanılması, ısı yalıtımını ve depreme dayanıklılığı esas alan teknoloji ve standart malzeme kullanımı sağlanmalı; sağlıklı, güvenli, kaliteli ve ekonomik konut üretimine önem verilmeli, zemin etüdü aşamasından iskân ruhsatı aşamasına kadar etkin denetim yapılmalıdır.

Kent içi ulaşımda yaşanan problemler insanların yaşam kalitesini olumsuz etkilemekte, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açmaktadır. Kent içi ulaşımda trafik sıkışıklığına bağlı olarak ortaya çıkan zaman kaybı yakıt tüketimiyle çevre ve gürültü kirliliği sorunlarının asgari seviyeye indirilebilmesi, kentlerimizde kaliteli ve konforlu bir ulaşım altyapısının tesis edilmesi için ülkemizde toplu taşımanın ve motorsuz ulaşım türlerinin geliştirilmesi amacıyla önemli yatırımlar yapılmaktadır.

Sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışıyla, üretici birlikleri ve aile işletmelerinin üretim kapasitesinin ve kırsal işgücünün istihdam edilebilirliğinin artırılması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, yoksullukla mücadele ile kırsal toplumun düzenli ve yeterli gelir imkânlarına kavuşturularak refah düzeyinin artırılması ve nüfusun kırsalda tutundurulması gerekir.

Türkiye'nin yüzde 71'i deprem riski olan alanlarda yer almaktadır. Meydana getirdiği hasar ve can kaybı açısından deprem yüzde 61'lik bir oranla Türkiye'de yaşanan afetler içerisinde birinci sırada yer almaktadır. 12'nci Kalkınma Planı'nda da afetlere dirençli yaşam alanlarıyla medeniyet temelli, akıllı ve sürdürülebilir şehirlerin tesis edilmesi öncelikli beş ana eksenden 1'i olarak belirlenmiştir.

Afet yönetimi politikamız afete maruz kalmadan önce tüm boyutlarıyla önlem alınması, yer seçiminin jeolojik etütlerle belirlenmesi, riskli alanların dönüştürülmesi ve doğal afetlerin zararlarının en aza indirilebilmesi temeline dayanmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'nin tamamını kapsayacak bir çalışmayla jeolojik etütler yapılarak fay hatları, dere yatakları, kıyı şeritleri, tarım alanları ve doğal yapılar gibi imara uygun olmayan alanlar tespit edilerek yerleşime kapatılmalı, üst ölçekli planların tamamlanması suretiyle yer seçiminde yaşanan karmaşa giderilerek düzenli kentleşmenin altyapısı oluşturulmalıdır.

Afet riskini en aza indirmek için her türlü yapılaşmanın coğrafi ve jeolojik etütleri tamamlanmış, başta deprem olmak üzere sel, heyelan ve diğer doğal afetlere karşı güvenli alanlarda kurulması, mevcut yerleşimlerde ise bu doğrultuda kentsel dönüşüm projelerinin hızla uygulanması önemli ve öncelikli bir hâl almıştır. Afete maruz kalmadan önleyici tedbirleri içeren risk yönetimine öncelik verilmelidir.

Bu çerçevede, depremin yol açtığı tahribatın giderilmesi ve şehirlerimizin yeniden inşası amacıyla merkezi yönetim bütçesinden önemli kaynaklar tahsis edilmiştir. 2023 yılında 960 milyar lira, 2024 yılında 1 trilyon 28 milyar lira, 2025 yılında 584 milyar lira harcama yapılmış olup, 2026 yılı bütçesinde de 653 milyar liralık ödenek öngörülmektedir. Bu kaynaklar, afet

bölgesinde kalıcı konutların yapımı, temel altyapının yenilenmesi ve şehirlerin sosyal, ekonomik ve fiziki olarak yeniden ayağa kaldırılması için kullanılmaktadır.

Deprem riskinin yüksek olduğu ülkemizde sigortalılık bilincinin güçlendirilmesi de önem taşımaktadır.

Asrın deprem felaketi sonrası 11 ilde 3.481 şantiyede, 200 bin mimar, mühendis ve işçi gece gündüz aralıksız çalışarak 350 bin konutu tamamlamıştır. Yıl sonuna kadar 453 bin konutun teslim edilmesi beklenmektedir. Dünyada eşi benzeri olmayan bir hızla deprem bölgesi devlet millet dayanışmasıyla inşa edilmektedir.

Ülkemizde konut sektörünün regüle edilmesi, aşırı fiyat artışlarının önüne geçilmesi ve sürdürülebilir konut finansman politikalarının geliştirilmesi, dar ve orta gelir gruplarının konuta ulaşılabilirliğinin kolaylaştırılması amacıyla "Ev sahibi Türkiye" temasıyla tarihin en büyük projesi olan 500 bin sosyal konut seferberliği başlatılmıştır. Proje ile 2 milyon vatandaşımızın güvenli ve dayanıklı ev sahibi yapılması hedeflenmiştir. Emeklilere, engellilere, gençlere, şehit aileleri ve gazilerimize yüksek oranda kota verilmesini de çok değerli buluyoruz.

Ayrıca, kiralık konut uygulaması devreye alınarak İstanbul'da uygulanacak model ile TOKİ eliyle kiralama sistemi kurulması, konutların bölgedeki rayicin yarı fiyatına kiralanması ve sözleşmelerin 3 yılı kapsaması, kiralanan konutların yönetimi, bakımı ve denetimini TOKİ'nin sağlaması öngörülmektedir.

6) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

Partimizin dış politika anlayışının özü, Türkiye'nin güvenliğini ve millî çıkarlarını korumak ve geliştirmek, çevremizde barış, huzur, istikrar ve güvenlik kuşağı oluşturmak, başta komşularımız olmak üzere bütün ülkelerle karşılıklı saygı ve menfaate dayalı uzun vadeli dostane ilişkiler kurmak, mevcut sorunları Türkiye'nin hak ve çıkarları korunarak uluslararası hukuk çerçevesinde adil ve kalıcı çözümlere kavuşturmaktır.

"Lider ülke Türkiye" ülkümüzün en önemli unsurlarından biri, Türkiye'nin bağımsız, etkili ve sonuç alıcı bir dış politika izleyebilmesidir. Bu kapsamda tarihten gelen husumetleri bugüne taşıyan ve Türkiye'nin millî çıkarlarını hedef alan ülkelere karşı uluslararası hukuk ve meşruiyet çerçevesinde gereken caydırıcı politikalar uygulanmalıdır. Ülkemizin yürüttüğü dış politika anlayışı da sahada ve masada güvenlik ve çıkarlarımızın korunması için her türlü tedbiri almayı, diyaloğa kapıyı kapatmamayı ve barışın sağlanabilmesi için caydırıcı gücünü kullanmayı esas almaktadır.

Bu çerçevede küresel ölçekte yaşanan gelişmeler dikkatle değerlendirildiğinde, coğrafyaların tamamında derinleşen sorunların hızla savaş ve çatışma eşiğine geldiği, barış girişimlerinin ise çoğu zaman göstermelik imza törenlerinden öteye geçemediği bir tablo ortaya çıkmaktadır. Sulh yanlısı söylemleri yüksek sesle dillendiren pek çok ülkenin aynı anda askerî yatırımlarını artırması, küresel güç mücadelesinin sertleşen doğasını açıkça göstermektedir.

Avrupa'da AB ve NATO üyesi ülkelerle Rusya arasında keskinleşen kutuplaşma, Orta Doğu'da İsrail ile İslam ülkeleri arasında tırmanan gerilim ve Uzak Doğu'da Çin ile Amerika Birleşik Devletleri'nin QUAD ittifakı üzerinden yürüttüğü rekabet, dünyanın hangi kamplara ayrıldığını gözler önüne sermektedir. Bu manzara, istikrarsızlığın küresel ölçekte çok boyutlu bir hâle

dönüştüğünü ve uluslararası ilişkilerde öngörülebilirliğin giderek azaldığını ortaya koymaktadır.

Konvansiyonel çatışmaların sayısındaki artış, etnik, dinî ve ekonomik temelli uyuşmazlıkların yaygınlaşması, küresel güç mücadelesinin kazandığı yeni boyutlar, gümrük tarifeleriyle karşılıklı uygulanan vergilendirmeler neticesinde rekabetin daha da arttığı, göç ve mültecilik olgularında ortaya çıkan trajik örnekler ve terörizm, yakın geleceğe ilişkin tahmin ve değerlendirmeleri güçleştirmektedir.

Küresel ölçekte yaşanılan olayların büyük çoğunluğu yakın coğrafyamızda cereyan etmekte, bu çatışmaların yol açtığı sorunlar komşu ülkelerle birlikte en çok bizi etkilemektedir.

Türkiye, yürüttüğü çok boyutlu ve kapsayıcı dış politikayla bölgesel ve küresel etkisini arttırırken, kurulacak denklemlerde hesap dışı bırakılamayacak bir ülke durumuna gelmiş, özellikle Ukrayna-Rusya savaşında barış için samimi iradesini ortaya koyan her iki devletle görüşebilen tek ülke olarak diplomasinin merkezi olmuştur.

Savaşın ilk anından itibaren şimdiye kadar geçen süre içerisinde en makul şekilde davranan, barışı önceleyen ve tarafları uzlaştırmaya çalışan ülke olarak Türkiye ön plana çıkmıştır. Bu çabalar, ateşkes ve barışa dair hiçbir ülkenin başaramadığını Türkiye'nin gerçekleştirebilme kudretine sahip olduğunu ispat etmiştir.

Ukrayna'nın NATO'ya üye olması gündemi karşısında kendi millî güvenlik gerekçelerini öne süren Rusya'nın başlattığı savaş, sonuç itibarıyla sadece Ukrayna topraklarıyla sınırlı kalmayan neticeler yaratmıştır. Avrupa'da güvenlik mimarisi çökmüş, ekonomik sistem bozulmuş, gıda ve tedarik zinciri bozulmakla kalmayıp istikrarsızlığa saplanmış ve küresel sistem, üzerindeki sorumlulukları kaldıramayacağını göstermiştir.

Türkiye diplomaside temsil ağını tüm dünyaya genişletmiş, yüksek düzeyli ve bölgesel iş birliği mekanizmalarıyla dış politika araçlarını çeşitlendirmiştir. Birleşmiş Milletler ve çok taraflı kuruluşlarda öncü rol üstlenmiş, çatışma çözümü ve ara buluculukta marka olmuş, göç yönetimi, insani ve kalkınma yardımlarında insanlık onurunu koruma kararlılığında olmuştur.

Akdeniz havzası ve Afrika Kıtası'nın barış ve güvenliği için büyük önem taşıyan Libya'nın bağımsızlığı, egemenliği, toprak bütünlüğü ve siyasi birliğinin korunmasını esas alarak Birleşmiş Milletler öncülüğünde yürütülen tüm siyasi süreçlerin aktif destekçisi olma vasfını sürdürmüştür.

Devam eden küresel ve bölgesel gerilimler, Türkiye'nin her bakımdan teyakkuz hâlinde olmasını, millî bütünlük ve çıkarlarımızı önceleyen Ankara merkezli, çok yönlü ve çok boyutlu bir dış politikayı zorunlu kılmaktadır. Bugün Suriye'de, Libya'da, Doğu Akdeniz'de, Kıbrıs'ta, Ukrayna-Rusya savaşında, Gazze'ye yönelik saldırılarda ve daha birçok alandaki çatışma ve gerilimlere ilişkin çözüm süreçlerinde Türkiye'nin aktif olarak yer alması, uygulanan başarılı dış politikanın sonucudur.

Türkiye diplomasideki etkinliğini her geçen gün arttırmakta, insani diplomasiyle küresel huzurun temini, açlık ve yoksullukla mücadele konusunda da çaba göstermektedir. Bu amaca hizmet etmeyen Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası kuruluşların yeniden tanzimi hususunda görüşünü açıkça ifade etmekte, bu yönde etkili bir diplomasi yürütmektedir.

Ermenistan'ın otuz yılı aşkın süredir işgal ettiği Karabağ mücadelesinde ilk andan itibaren Azerbaycan'ın sonuna kadar yanında olan ülkemizin takındığı tutum, Karabağ bölgesindeki zulme, işgale ve soykırıma dayalı statükonun yıkılmasını sağlamıştır. 44 gün süren savaşın ardından imzalanan anlaşmayla Karabağ'ın Azerbaycan toprağı olduğu tescillenirken bölgesel barışın da kapıları aralanmıştır.

Kafkasya'nın barış ve istikrarının tesisi açısından tarihî sonuçlar doğuran İkinci Karabağ Savaşı'nın bir başka neticesi de Azerbaycan ve Nahçıvan'ı birbirine bağlayacak olan Zengezur Koridorunun hayat bulmasıdır. Söz konusu koridor vasıtasıyla Türk dünyası ülkelerinin birbirine erişimi de tesis edilebilecektir. Enerji arzına dayalı yeni senaryoların konuşulduğu bir dönemde kaynak ülkeler ile tüketici ülkeler arasında Türk dünyası yeni bir vizyonla sağlam bir cazibe merkezi hâline gelebilecektir.

Müslümanların ilk kıblesi olan Mescid-i Aksa ve Kudüs'ü vazgeçilmezimiz olarak kabul eden Türkiye İsrail eliyle yaşanan insanlık dramı karşısında sessiz kalmayarak İslam dünyasının da vicdanı ve öncüsü olduğunu göstermiştir. Gazze'de ateşkes hukukunun tesis edilmesi için çabalayan, iki devletli kalıcı çözüm için samimiyetle gayret gösteren neredeyse tek ülke olmuştur.

Yayılmacı, maksimalist ve agresif dış politika eylem ve söylemleriyle Türkiye aleyhine bir gerilim yaratma çabasında olan Yunanistan, arkasına aldığı Batı desteğine rağmen, Türkiye'nin kararlılığı sayesinde başarılı olamamıştır. Türkiye, en büyük kıyıdaşı olduğu Doğu Akdeniz'de uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarını korumaya devam etmektedir.

12 Kasım 2021 tarihinde, İstanbul'da gerçekleştirilen tarihi zirvede, Türk Konseyi, Türk Devletleri Teşkilatına dönüştürülmüş, 2040 Türk Dünyası Vizyon Belgesi de kabul edilmiştir. Bu kararla, Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve siyasi iş birliklerinin ve kalıcı ittifakların sağlanması mümkün olacak, yeni bir güç birliği oluşturulmasına, bölgesel ve küresel barışın tesisine katkı sağlanacaktır.

Yeni bir dünyanın inşasında ciddi bir sorumluluk üstlenen ve Türkiye Yüzyılı inancıyla yoluna devam eden ülkemizin sadece bölgesel gelişmelerle sınırlı kalmayıp küresel gelişmelerin tamamında öncü olan bir aktör konumuna erişmesi yüksek potansiyelimizi tescillemiştir. Böylesi bir dönemde Türk dünyası ülkeleriyle girişilen ortaklığın Türk devletleri teşkilatıyla ileri bir düzeye taşınması ve yayınlanan vizyon belgesiyle ortak çabaların geniş bir kapsamda değerlendirilmesi, sadece bizim ve bu yapının ortakları için değil, dünyanın geri kalanı için de istikrar ve barışın anahtarı konumundadır.

Büyük belirsizliklerin ve karmaşık ittifak ilişkilerinin hâkim olduğu günümüz dünyasında, Türkiye, barışçıl tutumuyla gerginleşen uluslararası ilişkilere güven aşılamaya devam etmektedir. Nitekim, iklim değişikliği, küresel gıda ve enerji krizi, artan açlık ve yoksulluk, yükselen İslamofobi ve Türkofobi, salgın hastalıklar ve düzensiz göç gibi sınamalar karşısında Türkiye, mazlum milletlere doğru elini taşın altına koyan ve yüksek fedakârlıklar gösteren erdemli bir duruş sergilemektedir.

Ülkemiz, uyguladığı diplomasiyle, millî menfaatleri koruma kararlılığıyla küresel refah ve adaletin, insanlığın barış ve huzurunun sağlanması peşinde ve kararlılığındadır. Bu çerçevede bölgesel ve küresel gelişmelerin seyri hangi yönde olursa olsun Türkiye, milli menfaatlerini koruma kararlılığı ile politikalarını yürüterek, kime yahut neye göre değil Ankara merkezli bakışını devam ettirecektir.

7) ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

Enerji, ülkelerin kalkınması ve toplumların refah seviyesine doğrudan etki eden önemli bir üretim girdisi; ulaştırmadan ısınmaya, sağlık hizmetlerine temel bir ihtiyaç, gündelik yaşam için bir zorunluluktur. Ekonomik büyüme ve kalkınmayla birlikte sanayinin rekabet gücünün, toplumların yaşam standartlarının, uluslararası siyasetin, diplomasinin ve küresel ekonominin de belirleyicilerindendir. Bu durum uzun vadeli bir enerji stratejisinin önemini ortaya koymaktadır. Enerji kaynaklarına sahip olan ülkeler bu avantajı ekonomik, siyasi ve stratejik bir güç olarak kullanılabilmektedir. Bu nedenle, ülkelerin enerji talebini karşılayacak güçlü ve dengeli bir arz yapısını kurmak ve bu süreci sürdürülebilir bir zeminde yürütmek çabaları artarak devam etmektedir.

Türkiye, enerjide büyük ölçüde dışa bağımlıdır ve dış ticaret açığımızın temel kaynağı da enerjidir. Bununla birlikte, Türkiye, dünya çapındaki enerji yatırımlarıyla öne çıkmaktadır; nükleer santraller, hidroelektrik, güneş ve rüzgâr santralleri, doğal gaz ve petrol keşifleri, lityum pil üretimi ve diğerleri bu kapsamdaki önemli yatırımlardır.

Enerjinin ekonomik boyutunun yanı sıra siyasi, diplomatik, çevresel ve insani boyutlarının olması arz güvenliğini esas alan uzun vadeli bir enerji stratejisinin önemini de ortaya koymaktadır.

Partimizin millî enerji politikası, dışa bağımlılığı en aza indirirken enerji tedariki ve güvenliğinin sağlanmasını, enerjide verimliliğin ve millî kaynakların payının artırılmasını, hem üretim hem de tüketim aşamasında enerjinin çevre ve insan dostu olmasını öngörmektedir.

Türkiye, bugün üretici ve tüketici bölgeler arasındaki jeostratejik konumu nedeniyle sektörde bölgesel düzeyde önemli bir aktör hâline gelmiştir. Enerji diplomasisinin geliştirilmesi, zengin enerji kaynaklarına sahip Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerle ikili ve çok taraflı anlaşmaların yapılması bu gücünü artıracaktır.

2021 yılında kabul edilen 2040 Vizyon Belgesi'nde yer alan enerji iş birliklerinin ve hedeflerin gerçekleşmesi paydaş ülkelerin ekonomik ve sosyal hayatına, bölgesel ve küresel barışa da katkı sağlayacaktır.

Türkiye'nin enerji ithalatını azaltabilmesi için hem arz yönlü hem de talep yönlü tedbirleri eş zamanlı olarak hayata geçirmesi zorunluluk arz etmektedir.

Bununla birlikte, Karadeniz'de keşfedilen ve toplam 710 milyar metreküplük doğal gaz rezervi ülkemizin enerji bağımsızlığı hedefi doğrultusunda attığı dev bir adım olmuştur. Bu gazın ekonomiye katkısı yanında sosyal ve psikolojik motivasyonu da önemli olacaktır. Keşfedilen doğal gazın, geliştirilen doğal gaz altyapısıyla birlikte, mevcut uzun dönemli doğal gaz alım anlaşmalarının yeniden müzakere edilmesi sürecinde başta fiyat olmak üzere önemli avantajlar sağlaması da beklenmektedir.

Ayrıca, Gabar sahasında günlük 80 bin varili aşan üretim seviyesine ulaşarak yurt içi petrol rezervine önemli katkılar sağlanmıştır.

Ülkemizin ilk nükleer santrali olan Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin tamamlanmasına yönelik çalışmalar sürerken, nükleer yakıtın sahaya getirilmesiyle tesis resmen nükleer tesis statüsü kazanmış ve bu gelişme ülkemiz enerji tarihinde dönüm noktası olmuştur. Akkuyu'da ilk

elektriğin yakın zamanda üretilmesi, elektrik arz güvenliğimize önemli katkı sağlayacak ve Türkiye'nin enerji bağımsızlığı yolunda stratejik bir adım teşkil edecektir.

Temiz enerji kaynağı da olan nükleer enerji yatırımlarına yönelik yeni girişimlerin yapılmasını da önemli ve gerekli görüyoruz.

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda da ifade edildiği üzere, arz güvenliği sorunu ve mevsimsel talep dalgalanmaları, doğal gaz depolama kapasitesinin artırılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bu kapsamda, doğal gaz arz güvenliğini ve kaynak çeşitliliğini güçlendirmeye yönelik önemli çalışmalar yürütülmektedir. Hâlihazırda yaklaşık 6 milyar metreküp olan yer altı doğal gaz depolama kapasitesinin, 2028 yılına kadar ülke tüketiminin yaklaşık yüzde 20'sine ulaşacak olması da arz güvenliğinin güçlendirilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Enerji arzında yaşanan küresel daralma sadece sanayinin üretim girdisi olarak kullandığı enerji kaynaklarıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda ısınma ve aydınlatma için gerekli olan kaynakların teminini de zorlaştırmıştır.

Dar gelirli vatandaşlarımızın enerji maliyetlerinin azaltılması amacıyla yürütülen destek politikaları kapsamında, düzenli sosyal yardım programlarından yararlanan hanelere 150 kilovatsaate kadar elektrik tüketim desteği verilmektedir. Ayrıca, ısınma yardımı alan haneler için destek kapsamı genişletilmiş ve doğal gaz da bu kapsama dâhil edilmiştir. Bu uygulamalarla, elektrik ve doğal gaz faturalarında tüketime bağlı kademelendirme sistemi devreye alınarak dar gelirli vatandaşlarımızın korunması hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda, tüm vatandaşlarımızın elektrik ve doğal gaz faturalarında 2024 yılında 548 milyar TL, 2025 yılı ilk on ayında ise yaklaşık 530 milyar TL tutarındaki bedel Hazine tarafından karşılanmıştır. Hâlihazırda meskenlerde kullanılan elektriğe yüzde 54, doğal gaza ise yüzde 45 oranında devlet desteği sağlanmakta; 2026 yılı bütçesinde vatandaşlarımızın enerji maliyetlerinin hafifletilmesi amacıyla 373 milyar lira kaynak öngörülmektedir.

Bu desteklerin, özellikle iklim koşulları ve şehirlerin kullanım alışkanlıklarını dikkate alan il bazlı kademeli bir sisteme dönüştürülmesinin gerekli olduğunu değerlendiriyoruz. Böyle bir uygulamanın, enerji desteklerinin daha adil ve hakkaniyete uygun bir yapıya kavuşmasını sağlayacağına inanıyoruz.

Petrol, Türkiye'nin enerji arzı ve nihai enerji tüketimi içerisinde önemli bir paya sahiptir. Ancak ülkemiz enerjide olduğu gibi petrolde de yüksek oranda dışa bağımlıdır. Bu durum dış ticaret açığı ve cari işlemler dengesi üzerinde önemli bir baskı oluşturmaktadır. Enerji ithalatı kaleminin ekonomiye getirdiği bu yük, arz güvenliğini sağlayacak kalıcı ve güçlü yatırımların gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, ithalat kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve yerli üretimin artırılmasına yönelik yürütülen çalışmalar, petrol arz güvenliğinin güçlendirilmesi açısından stratejik bir önem taşımaktadır.

Enerjinin millî kalkınma ve refah artışı için taşıdığı önem ortadadır. Türkiye bu hedefe yönelik olarak bölgede önemli doğal gaz ve petrol boru hattı projelerini hayata geçirmiş veya hayata geçirilmesine öncülük etmiş, bu kapsamda doğu-batı aksında gaz deposu olması gündeme gelmiştir.

Enerji aynı zamanda önemli bir diplomasi aracıdır. Türkiye, jeopolitik konumu ve yürüttüğü başarılı enerji politikalarıyla hem enerji güvenliğini sağlamış hem de enerji ticaretinde kilit bir

aktör haline gelmiştir. Türk Devletleri Teşkilatı ülkeleriyle yürütülen iş birlikleri ve 11. Zirve'de imzalanan mutabakatlar, Türkiye'nin bölgesel enerji gücünü pekiştirmiştir.

Türkiye, gazın ticaretinin ve dağıtımının gerçekleştirileceği bir merkez konumuna gelmektedir. Bu süreçte önemli adımlar atılmış; böylece Türkiye, bölgesel enerji ticaretinde ana hat haline gelmiş, arz güvenliğini güçlendirmiş ve enerji piyasalarında etkisini artırmıştır.

Enerji verimliliği, enerji kaynaklarının üretimden tüketime kadar tüm sahalarda en yüksek etkinlikte değerlendirilmesini ifade eden, enerji sektöründeki diğer ulusal hedefleri tanımlayan ve düşük karbonlu ekonomiye geçişi destekleyen sürdürülebilir kalkınma yolundaki çabalardan biridir. Bu nedenle enerji verimliliğine yönelik faaliyetlerin enerji politikalarının öncelikli konusu olmaya devam etmesi gerekmektedir.

Daha verimli ve kendi enerjisini üreten binaların yaygınlaştırılması, kamu binalarında enerji tüketimlerinin ve maliyetlerinin düşürülmesine yönelik tedbirler alınması, bu çerçevede kendi ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler kurması teşvik edilmelidir. Enerji tasarrufu ve verimlilik politikalarına yönelik toplumsal bilinçlendirmenin artırılması önem arz etmektedir. Bu şekilde ailelerin harcamalarında önemli bir yer tutan enerji maliyeti de azalacaktır.

Dünyada yaklaşık 90 çeşit maden üretilmekte olup bu madenlerin üçte ikisi ülkemizde de bulunmaktadır. Türkiye, 168 ülke arasında maden üretiminde 22'nci, değer bakımından 28'inci, maden çeşitliliğinde ise 8'inci sıradadır.

Ülke madenciliğini daha ileri noktalara taşımak, yatırımcıların sektöre daha öngörülebilir koşullarda yatırım yapmalarını sağlamak amacıyla yapısal gelişim çalışmalarının sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır. Altın, toryum, bor ve benzeri kıymetli madenlerin işlenmeden cevher olarak ihraç edilmesi yerine, ileri teknolojiyle katma değerli ürünlere dönüştürülmesi, doğal kaynaklarımızdan elde edilen ekonomik faydayı önemli ölçüde artıracaktır.

Bu doğrultuda, stratejik önemi giderek artan nadir toprak elementleri, Türkiye'nin enerjide tam bağımsızlık hedeflerinde kilit bir rol üstlenmektedir. Emisyon düzenlemeleri ve çevre dostu enerji sistemlerine yönelik artan küresel talep, bu elementlere olan ihtiyacı daha da yükseltmektedir.

Tabii kaynaklar kapsamında katma değerli ürün üretiminin artırılması, madenler bakımından bir arz güvenliği sorununun söz konusu olmaması gerekmektedir. Madencilik sektörüne ilişkin temel strateji yer altı ve yer üstü kaynaklarımızın ülke ekonomisine azami katma değer oluşturacak şekilde değerlendirilmesi, madencilik sektörünün millî gelir içerisindeki payının artırılması ve madencilik faaliyetlerinin güvenli ve çevreyle uyumlu olarak yürütülmesidir.

Madencilik sektöründe üretim maliyetlerini düşük tutmak amacıyla kabul edilebilir madencilik tekniklerinden ve mali denetimden uzak bir şekilde faaliyet gösteren maden işletmeleri yakın takibe alınmalı, sektördeki kayıt dışılık önlemelidir.

Enerjinin millî kalkınma ve refah artışı için taşıdığı önemi ortadadır. Bize göre Türkiye enerji altyapısında, kaynak çeşitliliğinde, arz güvenliğinde, yerli ve yenilenebilir enerjide çok önemli yatırımlar ve hamleler yapmış, dünyanın enerji dağılım merkezlerinden biri hâline gelmiştir.

Bulduğumuz rezervler ve yerli kaynak çeşitliliği ile yapılan uzun süreli tedarik anlaşmaları sayesinde enerji maliyetlerinin azalması da mümkün hâle gelecektir. İnsani ve çevresel boyutu

da dikkate alan sürdürülebilir enerji politikasıyla ülkemizin kalkınması ve milletimizin refahı için daha fazla katkı sağlanacaktır.

Arz yönlü olumlu gelişmeler ve ekonomide sağlanacak güçlü toparlanmaya paralel olarak üretim ve hizmet sektörü içinde önemli bir paya sahip olan elektrik, mazot ve doğal gaz maliyetlerinin çiftçimizin, sanayicimizin ve ticaret erbabımızın üzerindeki yükün hafifletilmesi ve tüketiciye olumsuz yansıması, bu doğrultuda verimli ve etkin kullanım adına alternatifler geliştirilmesi önemli ve öncelikli bir husustur.

8) GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Gençlik, geleceğimizin ümidi, yarınlarımızın gerçeğidir. Milliyetçi Hareket Partisi olarak gençliğe yapılan yatırımı Türkiye'nin geleceği için en önemli yatırım olarak görüyoruz. Türk gençliği istikbalimizin güvenceleridir. Gençlik sorunlarına yaklaşımımız ekonomik, toplumsal, kültürel ve psikolojik yönlerden bütünlük arz etmektedir. Gençlerimizin eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik ve serbest zamanlarını değerlendirmesiyle ilgili sorunların çözüme kavuşturulmasını istiyoruz.

Türk milletine mensubiyetin gurur ve şuuruna sahip, manevi ve kültürel değerlerimizi özümsemiş, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, yeni gelişmelere açık, sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı yüksek bilim ve teknoloji üretimine yatkın girişimci, demokrat, kültürlü ve inançlı nesillerin yetiştirilmesi Türkiye'nin büyüme, kalkınma ve yükselme gayesini kamçılayacaktır.

Gençliğin çağın şartlarına, ekonomik ve sosyal hayata hazırlanmasında eğitimden istihdama her alanda fırsat eşitliğinin sağlanması, tüm kurum, kural ve uygulamaların fırsat eşitliği anlayışına uygun olarak şekillendirilmesi gençlerimizin en büyük beklentisidir.

Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması elzemdir.

Genel nüfus içerisinde en dinamik kesimi oluşturması nedeniyle stratejik bir öneme sahip olan gençlik, hayatın birçok alanında belirleyici bir role de sahiptir. Gençler, yakın geleceğin mimarı olarak siyasi, sosyal, ekonomik ve diğer alanlarda yarınlarımızı inşa edecek kitleyi oluşturmaktadır.

Ülkemiz genç nüfusu 2024 yılsonu rakamlarına göre toplam nüfusun yaklaşık yüzde 14,9'unu oluşturmakta, ortalaması yüzde 10,7 olan AB ülkelerine oranla yüksek bir paya sahip bulunmaktadır.

15-24 yaş grubundaki genç işsizlik oranının 2023'te yüzde 17,4 iken 2024'te yüzde 16,3'e gerilediği, böylece 1,1 puanlık bir iyileşme sağlandığı görülmektedir. 2025 Eylül itibarıyla ise oran yüzde 15,3 seviyesine inmiş ve 2024'e göre 1 puan, 2023'e göre toplamda 2,1 puanlık bir düşüş kaydedilmiştir.

Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre gençlerde iş gücüne katılım oranı 2023 yılında yüzde 45,6 iken 2024 yılında yüzde 47,2 olarak gerçekleşmiştir.

Genç nüfustaki istihdam oranı da 2023 yılında yüzde 39,1 iken 2024 yılında yüzde 38,7 olmuştur, 2025 Eylül ayında ise yüzde 41,4'e yükselmiştir. Genç nüfusun istihdamı sektörlere göre incelendiğinde ise istihdam edilen gençlerin 2024 yılında yüzde 13'ü tarım, yüzde 30,7'si sanayi, yüzde 56,3'ü ise hizmet sektöründe yer almıştır.

Sağlıklı bir eğitim-istihdam ilişkisinin kurulması, gençlerimizin ilgi, yetenek ve becerileri doğrultusunda yönlendirilmesini sağlayacak; aldıkları eğitimin çağın gereklerine uygun hale gelmesi mezuniyet sonrası istihdamı kolaylaştıracaktır. Bu çerçevede gençlere mesleki eğitim, iş başı programları ve yetkinlik kazandırıcı faaliyetlerin sunulması, iş gücü piyasasına geçişte önemli bir destek oluşturacaktır.

TÜİK verilerine göre 15-24 yaş aralığında ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı 2024 yılında yüzde 22,9'dur. Bu oran erkeklerde yüzde 16,2 iken kadınlarda yüzde 30,1 olmuştur. Gençlerin eğitimde ve istihdamda olmama nedenlerine uygun olarak iş gücü piyasasına geçişi sağlayacak bilgi, beceri, çalışma alışkanlığı, toplumda birey olarak ayakta kalabilme yeteneği ve disiplini kazandırmayı amaçlayan aktif iş gücü programları kapsamında yürütülenlerle birlikte çeşitli iş başı eğitim ve mesleki eğitim kurs faaliyetleri ve destekleri sürdürülmelidir.

Gençlik merkezlerinin fiziki altyapı ve faaliyetler açısından engelli gençler için daha erişilebilir hâle getirilmesiyle faaliyetlerin gençlerin taleplerini ve zamanın gerekliliklerini karşılayacak şekilde geliştirilmesi şekilde geliştirilmesi yönündeki çalışmalar önem arz etmektedir.

Uyuşturucuyla Mücadele Eylem Planı çerçevesinde madde bağımlılığıyla mücadelede etkinliğin artırılması ve bu alana ayrılan kaynakların güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Gençleri suça ve illegal yollara iten ekonomik, sosyal ve psikolojik risklerin azaltılması, madde ve dijital bağımlılıkla kararlı şekilde mücadele edilmesi gerekmektedir. Sosyal medyanın gençlerin değer dünyasını olumsuz etkilediği dikkate alındığında, gençlerin bu tehditlerden korunması ve ruh sağlığının desteklenmesi kritik bir ihtiyaçtır. Risk alanlarının çeşitliliği karşısında gençlerin korunmasını sağlayacak daha kapsamlı ve bütüncül adımların atılmasını gerekli görüyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak, gençlerimizin ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki yönlendirme çerçevesinde ve yetenekleri ölçüsünde istedikleri bölümde yükseköğrenime devam etme imkânlarına kavuşturulmasını, aldıkları eğitimle çağın şartlarına, ekonomik ve sosyal hayata hazırlanabilmelerini öngörüyoruz. Gençlerin fiziksel, sosyal ve bilimsel gelişimleri ile yenilikçi ve girişimci niteliklerini destekleyen kültürel, bilimsel ve sportif faaliyetler özendirilmeli, yaygınlaştırılmalı ve erişilebilir hâle getirilmelidir. Gençlerin toplumsal hayata aktif katılımlarını ve sağlıklı bireyler olarak yetişmelerini sağlayacak, öz güven ve toplumsal aidiyet duygularını güçlendirecek hizmetler sunulmalı ve çeşitlendirilmelidir. Bu amaçla, politika ve hizmetler geliştirilmeli ve kurumlar arası eş güdüm artırılmalıdır.

Yurt kapasitesi, 2025 Ekim ayı itibarıyla 1 milyona ulaşmıştır. 2025-2026 eğitim-öğretim döneminde KYK yurtlarına başvuru yapan öğrencilerin yaklaşık yüzde 97'si yerleştirilmiştir. Yükseköğretimde okuyan gençlerin yurt, burs ve kredi imkânlarının geliştirilmesini önemli ve değerli buluyoruz.

Gençlerin sosyal, kültürel ve kişisel gelişimlerini destekleyen hareketlilik programlarının çeşitlendirilmesi, kapsamının genişletilmesi ve erişilebilirliğinin artırılması; gençlerimizin yeni

deneyimler kazanmasına, bilgi ve becerilerini geliştirmesine ve geleceğe dönük daha geniş bir vizyon oluşturmalarına önemli katkı sağlayacaktır.

Gençlerin gönüllü faaliyetlere daha fazla katılımı teşvik edilmeli, bilinçlendirilmeli ve yönlendirilmeli, bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen faktörler ile etkilerinin azaltılmasını teminen gençlerin ve ebeveynlerin özelliklerine uygun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır. Sağlık, sosyal medya ve hukuk okuryazarlığı artırılmalı, gençlerin kişisel, sosyal gelişimleri ile kariyer planlamalarına katkı sağlamaya ve ruh sağlığını güçlendirmeye yönelik programlar uygulamaya konulmalıdır. Dijital çağ, milletimiz ve gençlerimiz için hem fırsat hem de riskler barındırmaktadır. Türk gençliğinin sosyal medyayı ve interneti doğru, dengeli kıvamında ve bilgi amaçlı kullanımı sosyal barış ve toplumsal huzur açısından önemlidir.

Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçları, 16-24 yaş grubundaki gençlerin İnterneti en yoğun biçimde iletişim ve sosyal etkileşim amaçlı kullandığını göstermektedir.

Doğru ve temiz kullanımdan ziyade karanlık operasyonlara, yalan ve dedikodunun servis ağına dönüşen sosyal medya platformlarının bu hâliyle gençlerimiz ve geleceğimiz için ciddi risk ve tehditler içerdiği açıktır. Bu nedenle, gençliğin benzeri tehditlerden korunması günümüzün önemli bir meselesi hâline gelmiştir.

Bu kapsamda bilgisayar, telefon, tablet ve internet kullanımına bağlı riskleri azaltmaya yönelik uygulamalar geliştirilmeli, bağımlılık yapıcı maddelerle etkin mücadele edilmeli, bu maddelerin kullanım durumunu tespite yönelik araştırma ve hizmetlere devam edilmelidir.

Yurt dışında yaşayan Türk gençliği ile Türk dünyası gençliğinin de katılacağı gençlik kampları oluşturulmalı, gençlerimizin ülkemizle olan bağlarının güçlendirilmesi; sosyal, sportif ve kültürel açıdan gelişmeleri sağlanmalıdır.

Geniş kitlelerin sporu yaşam biçimi olarak benimsediği, dezavantajlı gruplar dâhil talep eden herkesin spor faaliyetlerine erişiminin sağlanabildiği, uluslararası şampiyonalarda çok sayıda sporcuyla derece alan, olimpiyat oyunları başta olmak üzere dünyadaki prestijli spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ve böylelikle sporun her dalında dünya çapında rekabet edebilir seviyeye ulaşmış bir ülke olmak ülkemizin spor politikasının temel amacıdır.

Sporda kalıcı başarının temel şartı, sporun her aşamasında ahlaki ilkelere bağlı kalınmasıdır. Bu nedenle, hangi branşta olursa olsun olumsuz örneklerin ve etik dışı davranışların önüne geçilmesini sağlayacak köklü yapısal tedbirlerin hayata geçirilmesini gerekli görüyoruz. Aynı yaklaşım çerçevesinde sevgi, disiplin, azim ve gayret gibi erdemlerin öne çıkarılması; spor eğitiminin niteliğinin artırılması; etik kurallara uyumun güçlendirilmesi; sporcu sağlığına yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve sportif mal ile hizmetlerde marka ile kalite standartlarının yükseltilmesi önem taşımaktadır. Sporun bir yaşam biçimi olarak benimsetilmesi ve geniş kitlelere yaygınlaştırılması da bu bütüncül spor politikasının tamamlayıcı boyutunu oluşturmaktadır.

Her alanda sporcu yetiştirilmesi için gerekli fiziki, teknolojik ve insan kaynağı altyapısının güçlendirilmesi, çocuklarımızın mümkün olan en erken yaşlarda spora yönlendirilmesi milli spor politikamızın temel unsurları arasındadır. Türkiye'de son yıllarda tesisleşme, ekipman ve

teknoloji alanlarında dikkate değer bir altyapı gelişimi sağlanmış; bu ilerleme uluslararası arenada birçok branşta elde edilen başarılarla da somutlaşmıştır.

Bununla birlikte, Türk sporunu daha ileriye taşıyacak adımların atılması, bu kapsamda sporun bir hayat tarzı hâline gelmesi, isteyen bütün vatandaşlarımızın spor faaliyetlerine erişebilmesi, uluslararası şampiyonalarda sürdürülebilir bir başarı düzeyinin yakalanması, sporun her dalında dünya çapında rekabet edebilen bir seviyeye ulaşılması gerekmektedir.

Temel amacı çocuklarımızı ve gençlerimizi her türlü zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak, bedenen ve ruhen sağlıklı bir nesil olarak yetişmelerine katkı sağlamak, spora yönlendirmek suretiyle çocuklarımızı çeşitli sapkın akımlardan, bağımlılıktan kurtarmak, sosyal ilişkileri geliştirmek ve sporcu kaynağı oluşturmak için Türk sporunu geliştirme projesiyle sporda sürdürülebilir atılım gerçekleştirilebilecektir.

Mahallî idarelerin spor alanındaki etkinliklerinin artırılması, spor kulüpleri ve federasyonlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi ve spor turizmi başta olmak üzere dünya spor ekonomisindeki pazar payının artırılması da önem arz etmektedir.

Her branşta uluslararası spor organizasyonlarının ve olimpiyat oyunlarının ülkemizde düzenlenebilmesi için önemli yatırımlar yapılmış, birçok şampiyona da ülkemizde yapılmıştır. Türkiye'nin bu çerçevede yaptığı önemli ve başarılı organizasyonlar ülkemiz ve milletimiz adına gurur verici olmuştur. Bu yolla ülkemiz sportif başarılar kadar sahip olduğu altyapı, tesis, insan gücü, organizasyon kapasitesi gibi alanlardaki başarılarını da tüm dünyaya gösterebilmektedir. Bu faaliyetlerin artırılması ve desteklenmesi çerçevesinde, Türk Dünyası Dostluk ve Kardeşlik Oyunları ile İslam Ülkeleri Oyunları'nın spor yoluyla Türk ve İslam dünyasının dostluk ve kardeşliğini pekiştireceğini değerlendiriyoruz.

9) HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

Jeopolitik risklerin ekonomiler üzerinde belirleyici olduğu bir dönemden geçilmektedir. 2022 yılında başlayan ve hâlen devam eden Rusya-Ukrayna savaşı, Orta Doğu'da yaşanan gerilimler, İran ve İsrail arasında gerçekleşen savaş gibi jeopolitik gelişmeler küresel tedarik zincirlerinde aksamalara ve navlun fiyatlarında dönemsel artışlara yol açmıştır. Bu belirsizlikler küresel ekonominin büyümesine de olumsuz yansımaktadır.

Dünyada bazı güçlü ekonomiler arasında yaşanan tarife gerilimleri ve ticarette artan korumacılık eğilimleri, devam eden riskler küresel ticaret ve büyüme üzerinde baskı oluşturmaya devam etmektedir. En büyük ticaret ortağımız Avrupa'nın imalat sanayisi pandemiden bu yana henüz toparlanamamıştır.

Aynı şekilde, küresel mal ticaretinin de önümüzdeki dönemde sınırlı bir artışla ilerlemesi beklenmektedir. Türkiye bu süreçte zamanında aldığı tedbirlerle istikrarlı büyümesini koruyan, istihdam yaratan ve vatandaşlarını enflasyona ezdirmeme yönünde hareket eden bir ülke olarak olumlu şekilde ayrışmıştır.

Bölgemizde tarihi gelişmelerin yaşandığı bir süreçte Türkiye karmaşık bölgesel gelişmelerde kilit rol oynamaya, ekonomik olarak güçlenmeye ve dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olma hedefine ulaşmak için gayret göstermeye devam etmektedir. 2025'in dokuz ayında ekonomimiz yüzde 3,7 oranında büyümüş, millî gelirimiz 1,5 trilyon doları aşmıştır.

Ekonomide yakalanan istikrarlı büyüme eğilimi iş gücü piyasasına da olumlu yansımış, işsizlik oranı tek hanelerde seyretmiştir. 2024 yılında istihdam 988 bin kişi artmış, ekim ayı itibarıyla toplam istihdam 32 milyon 772 bin kişiye ulaşmış, işsizlik oranı ise yüzde 8,5 düzeyinde kaydedilmiştir.

Bu gelişmelerin yanında, vatandaşlarımızın hayatını yakından etkileyen enflasyon baskısı varlığını korusa da Türkiye artık belirgin bir dezenflasyon sürecine girmiştir. Ancak başta kira kalemi olmak üzere hizmet enflasyonundaki yüksek seyir ve gıdada süren arz yönlü kısıtlar iyileşmenin hızını kısmen sınırlandırmıştır. Diğer taraftan, konut kira ve satışındaki fiyat artışlarının enflasyon üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesine yönelik konut arzını artırıcı ve konuta erişimi kolaylaştırıcı uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda başlatılan sosyal konut projesinin amaca hizmet edeceğini düşünüyoruz.

Kasım ayında tüketici enflasyonu aylık yüzde 0,87, yıllık yüzde 31,07 oranında artmıştır. Yurt içi üretici fiyat endeksi de aylık yüzde 0,84, yıllık yüzde 27,23 olmuştur. Fiyat istikrarını kalıcı şekilde tesis etmek için mali disiplinle birlikte yapısal adımların kararlılıkla atılmaya devam edilmesi gerekmektedir.

Türkiye ekonomisinde yüksek oranlı ve istikrarlı büyümenin sağlanmasında finansmanın sürdürülebilir ve sağlıklı kaynaklardan temin edilmesi, dış kaynaklara olan bağımlılığın azaltılması ve kaynakların gelir artırıcı, istihdam sağlayıcı ve verimlilik potansiyeli yüksek alanlara yönlendirilmesi gerekmektedir.

Son yıllarda ihracat performansımız güçlü seyrini korurken, 2025 yılı Kasım ayı itibarıyla yıllıklandırılmış ihracat yüzde 3,6 artışla 270,6 milyar dolara yükselerek tarihsel olarak en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönemde ithalat yüzde 6,2 artışla 361,9 milyar dolar olmuş, dış talepteki zayıflığa rağmen ihracattaki pozitif katkı ve turizm gelirlerindeki artış sayesinde yıllık dış ticaret açığı 91,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu görünüm, dış ticaret dengesinin dikkatle takip edilmesi ve ithalat bağımlılığını azaltacak politikaların kararlılıkla sürdürülmesi gerektiğine işaret etmektedir.

İhracattaki bu artışta, yılın ilk yarısında dış talebin güçlü görünümünü koruması, ihracat fiyatlarının görece yüksek seyretmesi ve reel sektör ile ihracatçı firmalarımızın ürün ve pazar çeşitliliği bakımından dinamik ve esnek yapıları belirleyici olmuştur. Turizmde de benzer şekilde olumlu bir tablo hâkimdir. Üçüncü çeyrekte turizm gelirimiz yıllık yüzde 3,9, ziyaretçi sayımız yüzde 1,9 artmış, böylece yıllıklandırılmış turizm geliri 63,8 milyar dolara, ziyaretçi sayısı ise 63,1 milyona ulaşmıştır.

2025 yılı sonunda cari açığın gayrisafi yurt içi hasılaya oranının yüzde 1,4'le sürdürülebilir seviyelerde kalarak ülkemizin dış finansman ihtiyacını azaltması beklenmektedir. Cari işlemler dengesindeki iyileşmeyi kalıcı hâle getirmek için dış ticaret dengesindeki gelişmelerle birlikte hizmet ticaretinden elde edilecek gelirlerin artırılmasına yönelik politikaların daha da etkinleştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de hem hane halkının hem de finansal kesim dışındaki firmaların borçluluk oranları uluslararası ortalamalara kıyasla olumlu bir görünüm sergilemektedir. Türk lirasına olan güvenin belirgin şekilde artmasıyla TL mevduatının toplam mevduat içindeki payı ekim sonu itibarıyla yaklaşık yüzde 60'a yükselmiş, kur korumalı mevduat uygulaması sona ermiştir. Merkez Bankası rezervleri artış eğilimini sürdürmüş ve 24 Ekim haftasında 185,5 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Dezenflasyon politikalarının finansal istikrara katkısıyla Türkiye'nin beş

yıllık CDS primi gerilemiştir. Borçlanmanın yapısındaki iyileşme devam etmektedir AB tanımlı genel yönetim borç stokunun millî gelire oranı da AB ortalamasının oldukça altında seyrederek düşük eğilimini korumaktadır. Bu süreçte yurt içi finansal piyasalar güçlü ve dengeli görünümünü muhafaza etmekte; bankacılık sektöründe takibe dönüşüm oranı eylül ayı itibarıyla yüzde 2,29 ile düşük seviyelerde, sermaye yeterlilik oranı ise yüzde 18,55 ile oldukça yüksek bir seviyede bulunmaktadır. Tüm bu göstergeler, Türkiye ekonomisine duyulan güvenin somut yansımalarıdır.

Bununla birlikte, kalıcı olarak istihdam dostu, sürdürülebilir bir büyüme ortamını tesis etmek, işsizliği azaltmak, gelir dağılımını daha adil hâle getirmek, enflasyonu kalıcı şekilde aşağı çekmek, üretim ve ihracatın ithalat bağımlılığını azaltarak rekabet gücü yüksek bir üretim ekonomisi tesis etmek, dünyada Türk malı markalı ve patentli ürünleri daha yaygınlaştırmak öncelikli hedef ve beklentimizdir.

2026 yılı merkezî yönetim bütçesinde öngörülen gelirlerin yüzde 85'ini vergi gelirleri oluşturmaktadır. OECD verilerine göre ülkemizde toplam vergi ve sigorta primi gelirlerinin millî gelir içindeki payı 2023 yılında yüzde 23,5 iken OECD ortalaması yüzde 33,9'dur, aynı oran Avrupa Birliğinde yüzde 40 düzeyindedir.

Reel ekonominin ihtiyaçlarını karşılamak için büyümeyi finanse edecek her türlü finansal aracın ihraç edilebildiği, etkin bir biçimde denetlenen, yenilikçi ve şeffaf bir mali piyasa yapısının oluşturulmasıdır. Hukuk normlarında, vergilemede ve bürokratik işlemlerde yatırım için her bakımdan öngörülebilir, istikrarlı ve güvenilir bir ortam oluşturulması yerli ve yabancı yatırımcı için bütünüyle kurumsal hâle gelmiş bir yatırım ortamının teşekkül ettirilmesi gerekmektedir.

Herkesin mali gücüne göre vergi ödediği adaletli bir vergi sistemi tesis edilmelidir. Vergiye ilişkin düzenlemelerde, kamu finansmanıyla ilgili önceliklerin yanında verginin üretim ve istihdam üzerindeki etkileriyle sosyal yönü birlikte değerlendirilmelidir.

Kayıt dışılık önemli bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Haksız rekabete ve çalışanların sosyal haklardan yoksun kalmasına yol açan kayıt dışı ekonomi ve kayıt dışı istihdamla mücadelede daha etkili yöntemler benimsenmeli hem kayıt dışılığın önlenmesine hem de kayıtlı ekonomiye geçişin özendirilmesine yönelik tedbirler bir arada uygulamaya konulmalıdır. Kayıt altında ve hukuken korunan bir istihdam anlayışı hâkim kılınmalıdır.

Rasyonel ve modern vergi politikasının temel amacı, devlete gelir sağlarken vergi yükünün toplumun çeşitli kesimleri arasında mümkün olduğu kadar adaletli dağıtılmasıdır. Modern vergicilik, mali amaçlar dışında, gelir dağılımı farklılıklarını azaltmak, yatırım eğiliminin üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak, tasarruf-yatırım dengesine katkıda bulunmak, işsizliği önlemek, bölgesel dengesizlikleri azaltmak, iktisadi ve mali istikrarı gerçekleştirmek gibi sosyal ve ekonomik amaçları da kapsamaktadır.

Ülkemizde vergi kaçakçılığı suçlarının büyük bir kısmını karmaşık suç örgütleri tarafından oluşturulan ve yönetilen, gerçekte farklı kişiler tarafından kurulduğu hâlde konuyla ilgisi olmayan kişiler adına kurulan firmalar üzerinden yüksek tutarlarda vergi kayıp ve kaçağına neden olan işlemler oluşturmaktadır. Gelir İdaresinin kurumsal kapasitesi arttırılarak kayıt dışı ekonomiyle yaygın ve yoğun vergi denetimleri yapılarak mücadele etkin bir biçimde sürdürülmelidir. e-Fatura ve e-Defter uygulamaları sistemsel olarak geliştirilerek sahte belgeyle

daha etkin mücadele edilmelidir. Vergilerin toplanmasında görev yapan personel, teknoloji ve diğer kapasite ihtiyacı giderilmelidir.

Türkiye, son yıllarda ekonomi, siyaset ve diplomaside önemli adımlar atmış, zorlu konjonktürel koşulların etkilerinin azalmasıyla bu kazanımlar daha görünür bir hâle gelmiştir. Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin sağladığı yönetim ve siyasi istikrar, Türkiye'yi bölgesel ve küresel gelişmelerde söz sahibi bir aktör konumuna taşımış; yakın coğrafyamızda Türkiye'nin onayı olmadan herhangi bir girişimin hayata geçmesi neredeyse imkânsız hâle gelmiştir. Bu sistemle birlikte yürütmenin karar alma kapasitesi güçlenmiş, caydırıcılık artmış, küresel meydan okumalara karşı daha etkin cevap verebilen bir devlet yapısı ortaya çıkmıştır. Terörsüz Türkiye hedefiyle sağlanan güven, huzur ve öngörülebilirlik ise ekonomik istikrarın temel dayanaklarından biri hâline gelmiştir. Geniş bir toplumsal mutabakatla benimsenen bu hedefin tam anlamıyla gerçekleşmesi, ülkemizin kalıcı barış, refah ve güven ortamında daha güçlü bir geleceğe yürümesini sağlayacaktır.

10) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Yaşadığımız çağ, güvenlik ve tehdit algısının kökten değiştiği, suç ve şiddet unsurlarının çeşitlenerek arttığı, suçun niteliğiyle birlikte faillerin profilinin de dönüşüme uğradığı asimetrik bir dönemdir. Türkiye, konumu, jeopolitiği ve tarihsel mirası gereği her zaman çok boyutlu risk ve tehditlerle karşı karşıya kalan bir ülkedir. Toplumsal ihtiyaçların başında ise huzur ve güvenlik gelmektedir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak beklentimiz; ülkemizin her köşesinde güvenliğin kesintisiz biçimde sağlanması, vatandaşlarımızın huzur içinde yaşadığı güçlü ve emniyetli bir Türkiye tablosunun kalıcı hâle gelmesidir.

Devletimizin, yasalardan aldığı yetkiyi, kollayıcı ve müşfik bir anlayış içinde kullanarak vatandaşlarımızı koruyacak ve onların güven içinde olduğunu hissetmesini temin edecek bir ortamı tesis edilmesidir temennimiz.

Bu doğrultuda uygulanacak mücadele yöntemleriyle birlikte önleyici kolluk hizmetine ağırlık verilerek, asayişsizliğe zemin hazırlayan unsurların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Suçun teşebbüse dönüşmeden engellenmesi için istihbarat hizmetleri etkinleştirilmeli, vatandaşlarımızın güvenlik güçlerine yardımcı olmasını sağlayacak yöntemler geliştirilmeli, yardımcı olan vatandaşların güvenliği ve gizliliği teminat altına alınmalıdır.

Toplumsal huzur ve millî güvenliğimizle ilgili her türlü asimetrik tehdide karşı güvenlik birimlerinin, hukuki, idari, teknik ve insan kaynakları bakımından yeterli donanıma sahip olmasını temin edecek gerekli düzenlemelerin yapılarak kurumsal yapılanmada, istihbarat faaliyetlerinde, bilgi akışında ve suçla mücadelede birimler arasında etkili bir eşgüdüm sağlanması gerekmektedir.

Ülkemiz; güvenlik ve tehdit algısının değiştiği, suç ve şiddet unsurlarının çeşitlendiği, bölgesel istikrarsızlıkların dikkatle yönetilmesini gerektiren bir süreçten geçmektedir. Çevre coğrafyalardaki gelişmeler, düzensiz göç baskısı ve bölgesel riskler, Türkiye'nin huzur ve güvenliğini yakından ilgilendiren başlıklar olmaya devam etmektedir.

Türkiye, farklı terör örgütlerinin ağır saldırılarına maruz kalan ülkelerin başında gelmiştir. PKK, FETÖ, DEAŞ, DHKP-C ve benzeri yapılar, yıllar boyunca millî birliğimizi hedef alan iç

ve dış odaklar tarafından kullanılmış; milletimizin huzur ve güvenliği zaman zaman ciddi sınamalarla karşı karşıya kalmıştır.

Bugün ülkemiz, uzun soluklu ve kararlı mücadelenin ardından "Terörsüz Türkiye" sürecine girmiş; toplumsal huzurun, kamu düzeninin ve millî dayanışmanın güçlendiği yeni bir döneme adım atmıştır.

Bu yeni dönemde öncelik; iç güvenliğin sağlam bir zeminde sürdürülmesi, kamu düzeninin korunması ve istikrarlı bir güvenlik ikliminin ülkenin her köşesinde kurumsallaşmasıdır. Terörsüz Türkiye vizyonu, huzurun pekiştiği, toplumsal güvenliğin güçlü biçimde hissedildiği bir düzenin devamını hedeflemektedir. Bu vizyon aynı zamanda insan hak ve hürriyetlerinin güçlendiği, demokrasinin sağlamlaştığı ve refahın genişlediği bir Türkiye idealinin de temelidir.

Ülkemiz açısından bölgesel risklerin ve sınır aşan tehditlerin yakından izlenmesi önemini korumaktadır. Uluslararası iş birliği ve uluslararası hukukun sunduğu imkânlar çerçevesinde sınırlarımız dışından ülkemize yönelen fiili tehdit ve saldırılar karşısında, Türkiye'nin uluslararası hukuktan kaynaklanan hakları kararlılıkla kullanılmaya devam edilmeli, millî güvenliğimiz için gerekli bütün tedbirler alınmalıdır.

2011 yılında Suriye'de başlayan iç karışıklıklar sonrasında bölgede ortaya çıkan zorunlu kitlesel göç hareketi, ülkemizi doğrudan etkileyen en önemli insani ve güvenlik meselelerinden biri olmuştur. Türkiye, bu süreçte hem insani sorumluluklarını hem de kamu düzenini gözeterek, dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir.

31 Ekim 2025 itibarıyla ülkemizde; 2 milyon 381 bin 326 geçici koruma altındaki Suriyeli, 1 milyon 85 bin 40 kişi ikamet izniyle, 149 bin 125 kişi ise Uluslararası Koruma statüsüyle bulunmaktadır. Bu üç grup birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de toplam 3 milyon 615 bin 491 düzenli göçmen bulunmaktadır.

Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyelilere yönelik temel yaklaşım, gönüllü, güvenli ve onurlu geri dönüş ilkesidir. Suriye'de yaşanan değişimlerin ardından bu süreç daha da hız kazanmış; geri dönüşler düzenli ve denetlenebilir bir çerçevede yürütülmüştür.

Düzensiz göçün yönetimi ile ilgili kapasitenin güçlendirilmesi doğrultusunda atılan önemli adımlar dinamik bir şekilde uygulanmalı ve etkinleştirilmeli, teknoloji ve insan gücü destekli, önleyici ve caydırıcı yapılar oluşturulmalıdır.

Türkiye'nin gündeminde yer alan önemli meselelerden birisi de çocukları suça karıştırma, çeteleşme ve uyuşturucu başta olmak üzere bağımlılık meselesidir. 2025 yılının ilk on ayında yürütülen operasyonlarda 35 bin 226 şüpheli tutuklanmış; 37,9 ton uyuşturucu madde ile 112 milyonun üzerinde uyuşturucu ve uyarıcı hap ele geçirilmiştir.

Uyuşturucuyla mücadelede devletimiz önemli hizmetler yapmakta etkili sonuçlar alınmaktadır. Bunun yanında şüphesiz ki en önemli unsur ailelerin bu mücadeleye destek olması, çocuklarına sahip çıkmasıdır. Uyuşturucu ve madde bağımlılığı ile mücadele etkinliği artırılarak sürdürülmeli, önleyici tedbirlere ağırlık verilmeli, aileleriyle işbirliği içinde çocuklarımızın bu tehlikeye maruz kalmasının önüne geçilmelidir.

Vatandaşların uyuşturucuyla mücadele konusunda bilinçlendirilmesi çalışmaları yürütülmeli, uyuşturucuyla mücadelede diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlarıyla iş birliği faaliyetleri de daha artırılmalıdır.

Kadına yönelik şiddet, toplumumuzun vicdanını yaralayan ve insan onurunu hedef alan en hassas meselelerden biridir. Beklentimiz; kadınlara ve çocuklara yönelen her türlü şiddet ve istismar vakasının ülkemizin gündeminden tamamen çıkarılmasını sağlayacak, etkili, kararlı ve sonuç odaklı adımların hayata geçirilmesidir. Bu konuda tüm kurumların eşgüdüm içinde çalışmasının, hem toplumsal duyarlılığı artıracağına hem de kalıcı çözümler üretilmesine önemli katkı sunacağına inanıyoruz.

İklim değişikliğinin etkisiyle afetlerin sayısı ve yıkıcılığı artarken, ülkemiz deprem başta olmak üzere çeşitli afetlere sıkça maruz kalmaktadır. AFAD'ın artan kapasitesiyle yürüttüğü hızlı ve profesyonel müdahaleler takdir edilirken, yaşanan tecrübeler risk yönetiminin güçlendirilmesini, dirençli yerleşim alanları oluşturulmasını ve kurumlar arası eş güdümün önemini bir kez daha göstermiştir.

Güvenlik hizmetleri sunan kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun artırılması, güvenlik birimlerinin personel sorunlarının çözülmesi, toplum destekli kolluk yaklaşımının etkinleştirilmesi, ulusal bilgi güvenliğinin yeterli düzeye çıkarılması, önleyici ve koruyucu güvenlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Türkiye'nin özellikle 2000'li yıllardan itibaren gerçekleştirdiği ekonomik ve sosyal gelişim süreci ve dünyadaki dönüşümün de etkisiyle sivil toplum, önemli bir toplumsal aktör konumuna gelirken, sivil toplum kuruluşları (STK) toplumsal gelişimin ve ekonomik kalkınmanın dinamik bir gücü haline gelmiştir. STK'ların toplum içindeki öneminin ve kapsamının yaygınlaşması, çeşitliliğinin ve sayısının giderek artması, karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanmasına yönelik çalışmalar öncelik kazanmıştır.

Sivil toplum ve gönüllülük alanında ihtiyaç duyulan yasal, mali ve idari hususlara ilişkin kapsayıcı bir düzenleme yapılmasına yönelik faaliyetler yürütülmeli, STK'lara özellikle mali konularda kolaylaştırıcı imkânların sağlanması ile sosyal girişimcilik, sosyal yenilik ve kurumsal sosyal sorumluluk alanlarının geliştirilmesine yönelik düzenlemeler ve uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

11) KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür ve sanat beşeri kalkınmanın önemli bir unsurudur Türk ilim, kültür ve sanatının bütün zenginliğiyle ortaya çıkarılması, yaşatılması, benimsetilmesi ve nesilden nesile aktarılması kültür politikalarının temelini oluşturmaktadır.

Kültürel zenginliğin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, kültür ve sanat faaliyetlerinin yaygınlaştırılması millî kültür ve ortak değerler etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesiyle sağlanabilecektir. Böylece kültürün kalkınmadaki çok boyutlu etkisini artırmak da mümkün olabilecektir.

Toplumların birikimlerini yansıtan, tarihî perspektifte oluşan değerlerini muhafaza eden ve yeniden üreterek gelecek nesillere aktaran kültür ile toplumların estetik duygusunu öne çıkaran, güçlendiren ve insanlığın hizmetine sunulan sanat da beşerî kalkınmada öne çıkmaktadır.

Milleti millet yapan temel unsurlardan biri dildir. Millî kimliğimizin vazgeçilmez bir ögesi olarak gördüğümüz Türkçenin doğru ve güzel kullanımını esas alan çalışmaların etkinleştirilmesi, uygulamaların buna uygun icra edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda Türk dili araştırmalarına verilen önem artırılmalı, Türkçenin uluslararası düzeyde bilim, sanat, ticaret ve tele iletişim dili olarak kullanılabilmesini mümkün kılacak adımlar atılmalıdır. Her türlü basın, yayın, reklam, film, tiyatro eserleri ile gündelik hayatta kullanılmasında Türkçenin yozlaşmasına fırsat verilmemelidir.

Türk kültürü ve sanatının yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması ve yaygınlaştırılması bizim için stratejik bir önceliktir; millî kültür değerlerimizin yıpratılmasına hiçbir şekilde fırsat verilmemeli, kültür politikalarımızın merkezine bu hassasiyet yerleştirilmelidir. Uluslararası kültürel iş birliği programlarıyla Türk kültürünün bölgesinde ve çevre kültürler nezdinde güçlü bir cazibe merkezine dönüşmesi hedeflenmelidir. Bu doğrultuda, Türk Devletleri Teşkilatının ortak alfabe uzlaşmasını tarihî bir adım, kültürel bütünleşmemizin geleceğini şekillendiren kıymetli bir eşik olarak görüyoruz.

Millî çizgi film ve çocuk oyunları yazılım endüstrisinin desteklenmesi ve yönlendirilmesini önemli görüyoruz. Ayrıca, bunların dış satım yoluyla kültürümüzün tanıtımına katkı sağlayacağını değerlendiriyoruz. Türk Devletleri Teşkilatı 2040 Vizyon Belgesi'nde yer alan çerçevede millî kültürümüzü yansıtan filmlerin ve özellikle Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerle ortak kültürel değerlerimizi yansıtacak ortak film projelerinin desteklenmesi yerinde olacaktır.

Ninni, tekerleme, masal, hikaye, dua ve şiir gibi dil ve kültür ögelerinin aktarımını güçlendiren yayın ve yapımların desteklenmesi kapsamında başlatılan Türk masal külliyatı ve yayıma geçmesi planlanan “Masal Masal Türkiye” mobil uygulamalar gibi projeler; Türk masallarının değerlenmesi ve yayımlanarak korunmasına, nesilden nesile aktarılmasına yardımcı olacaktır.

Tüm sanat dallarının geliştirilmesi, faaliyet alanlarının yaygınlaştırılması, bu amaçla sanatın ve sanatçının desteklenmesini gerekli görüyoruz. Sanatçıların söz ve eylemleriyle toplumu millî değerlerle barışık ve onu özümseyen bir anlayış içinde toplumsal ortak değerler etrafında kenetlemeye yönlendirmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Dijital medya platformlarının çocuklarımız açısından saçtığı tehlikelerin mutlaka önüne geçilmelidir. Şiddeti özendiren, ahlaki değerleri tahrip eden çocukları sapkın akımlara teşvik eden dizi ve film gibi yapımların denetlenmesi; önleyici bir mekanizmanın oluşturulması gerekmektedir.

Geleneksel Türk sanatları ve folklorunun korunması, geliştirilmesi ve tanıtılması, Türk el sanatlarının yaşatılması için öncelikle sanatçıların desteklenmesi ve gençlere öğretilerek nesilden nesile aktarılması önem arz etmektedir.

Millî kültürümüzü tanıtacak eser ve yayınlara destek verilmesi ve bu kitapların gençlerimizin kolaylıkla ulaşabileceği il ve ilçe kütüphaneleriyle küçük yaştan itibaren çocuklarımızın erişimine açılmalıdır. Tarihî gerçeklerin ortaya çıkarılması ve Türk tarihine ilişkin çarpıtma ve iftiraların önüne geçilebilmesi amacıyla millî kültürümüzün temel değerleri olma niteliğini koruyan her sahadaki yazılı eserlerin yok olması önlenmeli, bu eserler bugünkü yazı ve konuşma diliyle toplumumuza kazandırılmalıdır.

Milliyetçi Hareket Partisi, Türk milletinin birliğini ve beraberliğini koruyarak toplumsal huzursuzluk alanlarının cepheleşmeye dönüşmesini önlemeyi ve herkesin inancına saygı duyarak birlikte yaşama ideali etrafında kenetlenip toplumsal sıkıntı ve sorunları çözmeyi amaçlamaktadır.

Bu çerçevede, Alevi İslam inancını benimsemiş vatandaşlarımıza ve cemevlerine dönük yapılan yasal düzenlemeleri millî birlik ve beraberliğimiz için önemli bir kazanım olarak görüyoruz.

Ayrıca yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız bakımından Türk kimliğinin korunması, Türkçenin dünya dilleri arasındaki konumunun güçlendirilmesi için Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığımız ile Yunus Emre Enstitüsüne önemli sorumluluk düşmektedir. Yurt dışında Türk diasporasını güçlendirmek, Türkiye aleyhine oluşturulmaya çalışılan olumsuz algıya karşı tarihî, kültürel, siyasi, sosyal ve ekonomik gerçekleri içeren doğru bilgilerin önce vatandaşlarımızla, ardından da muhataplarına iletilmesini sağlayacak mekanizmaların etkinleştirilmesi gerekmektedir.

Turizm ülkemizin kalkınmasında önemli bir fonksiyona sahiptir. Turizm, konaklama, ulaşım, turistik yerler, seyahat şirketleri, yeme içme sektörü ve daha fazlası dâhil olmak üzere birçok aktörü bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle salgın hastalık, terör, savaş, doğal afetler, jeopolitik riskler ve siyasi olaylar gibi krizlerden en çok etkilenen sektörlerden biridir.

Ülkemiz turizm alanında önemli bir altyapıya, yatırıma, idari kapasiteye, bilgi ve deneyime sahiptir. Bununla birlikte, uluslararası rekabette daha öne çıkmak, turist sayısı ve turizm gelirini artırmak, turizm potansiyelimizden daha fazla istifade etmek turizm politikasının hedefi olmalıdır.

2025 yılının dokuz aylık döneminde ziyaretçi sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 1,6 artarak 50 milyon kişiye, turizm gelirleri ise yüzde 5,9 artışla 50 milyar doların üzerine çıkmıştır.

Bu kapsamda değişen tüketici taleplerinin dikkate alınması, Türk turizminin özgünlüğünün korunması, dört mevsim turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi, müşteri çeşitlendirmesi, alternatif turizm zenginliğinin ortaya çıkarılması, sağlık ve kültür turizminin geliştirilmesi, kalifiye personelin idari, fiziki ve teknolojik kapasitelerinin yeterliliğinin sağlanması, sektörün desteklenmesi ve etkili bir tanıtım önem arz etmektedir.

Diğer yandan turizm tesislerinin ruhsatlandırma ve denetim süreçlerinde yaşanan aksaklıkların giderilmesi, yetki karmaşasının ortadan kaldırılması ve mevzuat eksikliklerinin süratle tamamlanması sektörün sağlıklı gelişimi açısından önem taşımaktadır. Uygulamadaki belirsizliklerin giderilmesi hem yatırım ortamını güçlendirecek hem de turizm hizmetlerinde kalite ve güven standartlarının yükselmesine katkı sağlayacaktır.

Turizm politikalarının uzun vadeli başarısı sürdürülebilirlik yaklaşımının güçlendirilmesine bağlıdır. Bu çerçevede, çevreye duyarlı koruma-kullanma dengesini gözeten turizm yatırımlarının desteklenmesi, sektörün sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak konaklama tesislerinin teşvik edilmesi ve nitelikli insan gücü ile güçlü kurumsal kapasitenin oluşturulması önemli bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir.”

Ülkemizdeki kültür varlıklarıyla ilgili farkındalığın artırılması ve bu alanda turizm potansiyelinin oluşturulması sağlanarak kültür turizmi geliştirilmelidir. Doğal, tarihi, kültürel

ve diğer zenginlikleri; çevreye duyarlı, tarihe saygılı, özgünlüğünü muhafaza eden ve sürdürülebilirliğini sağlayacak bir anlayışla, yüksek katma değer yaratacak şekilde değerlendirilmelidir. Ülkemizin zengin turizm potansiyelini gereğince değerlendirmek için tanıtım ve pazarlama konularına etkinlik kazandırılarak potansiyelin dört mevsim kullanılması temin edilmelidir.

Sağlık turizmiyle ilgili çalışmalar da artarak devam etmiş ve Türkiye sağlık turizminde gelirini yükseltmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra, sağlık turizmi hizmet kapasitesinin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi uluslararası alanda ülkemizin tercih edilirliğinin artırılmasına ve bir cazibe merkezi hâline getirilmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca bütünüyle yaşlı dostu konaklama alanlarının yaygınlaştırılması engelli vatandaşlarımız için her bakımdan uygun şartların oluşturulduğu alanların ülkemizin her yerinde ve tüm turizm alanlarında hizmet vermesi sağlanmalıdır.

12) MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

Eğitim politikamızın temel amacı; Türk milletine mensubiyetin gurur ve şuuruna sahip; manevî ve kültürel değerlerimizi özümsemiş, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş; sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı yüksek; yeni gelişmelere açık, bilim ve teknoloji üretimine yatkın, girişimci, demokrat, kültürlü, erdemli ve inançlı nesillerin yetiştirilmesidir.

Eğitim, sürdürülebilir kalkınmanın en önemli unsurlarından birisidir. Eğitimdeki iyileşmelerin gerek iş gücünün verimliliğini gerekse bilgi üretme kapasitesini artırarak ekonomik gelişmeyi olumlu etkilediği, fiziksel sermayenin yanında beşerî sermayenin, kalkınmanın temel dinamiği olduğu bilinmektedir.

Temel eğitim her Türk vatandaşının hakkıdır ve eğitim kurumlarının hiçbir ayrım gözetmeksizin herkese açık olması, eğitimin genellik ve eşitlik ilkesinin doğal sonucudur. Bu anlayışla 2026 yılında eğitim hizmetlerinin yaygın, erişilebilir ve tüm çocuklarımız için fırsat eşitliğini güçlendiren bir yapıda sürdürülmesi hedeflenmiş; bütçeden en büyük payın yüzde 15,3 oranıyla eğitime tahsis edilmesi bu önceliğin açık bir göstergesi olmuştur.

Çocuklarımıza dinî inanç, etnik köken ve felsefi düşüncülerine bakılmaksızın eğitim ve öğretimde imkân ve fırsat eşitliğinin sağlanması, toplumun bütün fertlerinin ilgi, eğilim ve yetenekleri doğrultusunda öğrenim görmesi esas olmalıdır.

Eğitim sisteminin, çocuklarımızın hayatının her alanında Türk milletine değer kazandıracak, onu geliştirecek ve kalkındıracak bir donanıma sahip olmasını, bilgi toplumunun gerektirdiği beceriler ile uluslararası rekabet yeteneğine sahip, teknoloji kültürü gelişmiş insan gücü olmasını sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Ülkemizde son yıllarda eğitimde fiziki, teknolojik ve beşerî kapasitenin artırılmasına yönelik önemli iyileşmeler kaydedilmiştir. Derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı önemli ölçüde azalmıştır. Okul öncesi eğitimde ve temel eğitimde okullaşma oranında ciddi iyileşmelerle birlikte eğitime erişim de artmıştır. Önümüzdeki dönemde ise eğitimin niteliğinin daha fazla artırılma ihtiyacı devam etmektedir.

Eğitimin amacı temelde bireyin kendine ve topluma yararlı hâle getirilmesi ve problem çözme yeteneğinin kazandırılmasıdır. Bu sürecin rehberi de öğretmenlerimizdir ve öğretmenlerimiz

eğitim sisteminin en temel ögesidir. Sorunsuz öğretmen, sorunsuz eğitim; huzurlu öğretmen, huzurlu öğrenci ve aile demektir.

Bu nedenle öğretmenlerimizin özlük haklarının ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi, maddi ve manevi beklentilerinin mümkün olan en üst seviyede temin edilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, atanamayan öğretmen sorununun kademeli olarak çözülmesini ve bu konunun sorun olmaktan çıkarılmasını gerekli görüyoruz.

Eğitimin her kademesinde müfredatın millî ve çağın gereklerine uygun bir şekilde planlanması ve uygulanması esas olmalıdır. Türkçenin doğru ve güzel kullanımını teminen ana sınıfı ve ilköğretim kademesinde Türkçenin iyi öğretilmesine önem verilmelidir. Vasıflı insan gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla mesleki ve teknik eğitim ile iş gücü piyasası arasındaki bağı güçlendirecek mekanizmalar çeşitlendirilmeli ve etkinleştirilmelidir.

Eğitim sistemi; çocuklarımızı milletimize değer kazandıracak, bilgi toplumunun gerektirdiği becerilere sahip, teknoloji kültürü gelişmiş ve uluslararası rekabete hazır bireyler olarak yetiştirecek şekilde yapılandırılmalıdır. Bu çerçevede ruhsal ve bedensel gelişimi destekleyen, güvenli ve kapsayıcı okul ortamları oluşturulmalı; eğitim dışına çıkma ve okuldan kopma riski taşıyan öğrenciler için erken uyarı ve önleyici mekanizmalar güçlendirilmelidir.

Çocuklarımıza erken yaşlardan itibaren vatan ve millet sevgisi, sorumluluk, hoşgörü ve iyi insan olma erdemi kazandırılmalı; bu doğrultuda okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve çocukların örgün eğitime daha erken dâhil edilmesi kritik önemde görülmektedir. Ayrıca yenilikçi düşünme, yaratıcılık ve problem çözme becerilerini geliştiren çizgi film, içerik üretimi ve eğitici oyunlar gibi eğitim teknolojilerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması desteklenmelidir. Bununla birlikte, okul çağındaki çocukların şiddet, suç ve bağımlılık risklerinden korunması için okul, aile ve ilgili kurumlar arasında güçlü bir eş güdüm tesis edilmeli; önleyici, bütüncül ve sürdürülebilir bir mücadele yaklaşımı hayata geçirilmelidir.

Disiplinler üstü bir yaklaşımla, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma tüm öğretim programlarına dâhil edilmek suretiyle çevre duyarlılığı okul öncesi eğitimden başlayarak öğretilmeli, doğal kaynak kullanma bilinci geliştirilmelidir. Bu çerçevede, müfredat, eğitim mekânları, eğitim teknolojileri ve insan gücü imkânlarının nitelik ve nicelik açısından yeterli standartlara yükseltilmesi gerekmektedir. Öğretim programları bilgiyi analiz edip işleyerek değer süreçlerini aktarma yetenekleri geliştirilmiş, ekip çalışmasına uyumlu bireylerin yetiştirilmesi hedeflerine dönük olarak ele alınmalıdır.

Üniversitelerimizin; evrensel bilgi üretebilen, yenilikçi, üretim ve teknoloji ekosistemine katkı sunan akademik kadrolar yetiştirmesi, Türkiye'nin beşerî sermaye kapasitesini güçlendiren ana unsur hâline gelmiştir. Son yıllarda yapılan yatırımlar sayesinde yükseköğretim kademesinde erişimi artıran önemli adımlar atılmış; açık öğretim dâhil olmak üzere toplam kontenjanların 1 milyonun üzerine çıkması, Türkiye'nin sınavsız üniversiteye geçişi kaldırabilecek kurumsal zenginliğe ve kapasiteye ulaştığını göstermiştir. İlköğretim ve ortaöğretimde etkili bir yönlendirmeye bağlı olarak uygulanacak müfredatla ortaöğretim başarısını ve ortaöğretim sonunda yapılacak olgunlaşma sınavını esas alan, fırsat eşitliğini ve adaleti gözeten üniversiteye geçiş sisteminin uygulamaya konulabileceğini, bu çerçevede çocuklarımızın ilgi yetenek ve becerilerine göre etkin bir rehberlik desteğiyle istedikleri bölümlere sınavsız girebilmelerini mümkün kılan adımların atılabileceğini değerlendiriyoruz.

Türklüğün ve İslam'ın millî ve manevi değerlerini yaşayan ve yaşatan Hoca Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli, Mevlana, Hacı Bayram Veli ve Yunus Emre gibi şahsiyetlerin hayatı ve felsefesinin ortaöğretimde seçmeli ders olarak okutulması, manevi ve kültürel yozlaşmaya, bölücülüğe ve sapkın akımlara karşı Anadolu'da mayalanan bilgi ve hikmetin genç kuşaklara aktarılmasını, yurt dışındaki Türk çocuklarının millî kimliklerini korumaları ve geliştirmeleri için sağlanan eğitim imkânlarının artırılması, ayrıca eğitimin bütün kademelerinde müfredat, sınav sistemi ve benzeri gibi temel konulara istikrar kazandırılması gerektiğini değerlendiriyoruz.

Millî bütünlük bilincinin geliştirilmesi, ahlaki, manevi değerlerin güçlendirilmesi ve sosyalleşmenin sağlanması için okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve bu yaş grubundaki nüfusun daha erken yaşta örgün eğitim programı kapsamına alınması sağlanmalıdır. Fizikî mekân, insan gücü ve program imkânları geliştirilerek okul öncesi eğitim kademesinde yüzde 100 okullaşmanın temin edilmesi, bunun için özel sektörün imkânlarından da istifade edilmesi gerekir.

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin özel eğitim imkânlarına kavuşturulması sağlanarak bu öğrencilere yönelik stratejik bir kariyer planlaması ve yönlendirme sistemi geliştirilmelidir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin tanımlanması, sınıflandırılması, özel eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması ve denetlenmesi ile eğitim programlarının günün ihtiyaçlarına göre yeniden değerlendirilmesi gereklidir. Öğretim programları düşünme ve öğrenmeyi öğretmeye odaklı, bilgiye erişen, bilgiyi analiz edip işleyerek değer süreçlerine aktarma yetenekleri geliştirilmiş, ekip çalışmasına uyumlu bireylerin yetiştirilmesi hedeflerine dönük olarak ele alınmalıdır.

Ekonominin ihtiyacı olan ara insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla örgün ve yaygın mesleki teknik eğitime ve beceri kazandırıcı eğitime ağırlık verilerek eğitim programları meslek standardına dayalı olarak yeniden düzenlenmeli, istihdam edilebilirliği artıran mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payı yükseltilmelidir.

Şehit ve gazi çocuklarının eğitim hayatlarının her aşamada güçlü biçimde desteklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda eğitim harcamalarının devlet tarafından karşılanması, yükseköğretime girişlerinde kendilerine özel kontenjan ayrılması ve eğitim süreçlerinin kesintisiz şekilde sürdürülmesi yönündeki uygulamaların kararlılıkla devam ettirilmesini önemli görüyoruz. Ayrıca yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının millî kimliklerini koruyup geliştirebilmeleri için eğitim imkânlarının artırılması, kültürel bağlarını güçlendiren programların genişletilmesi ve bu alandaki teşviklerin çeşitlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Üniversitelerin; ülkemizin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştiren, araştırma yaparak bilim ve teknoloji üreten, toplumsal gelişmeye önderlik eden, bilimsel yöntemlerle meselelere çözüm üreten, dünya üniversiteleriyle yarışan, bilgiyi sanayileştiren ve ticarileştiren eğitim kurumları hâline getirilmesi esas olmalıdır.

13) MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

Türkiye bulunduğu konum ve tarihi misyonu itibariyle jeopolitik tehditlerin, ekonomik operasyonların, sosyal ve siyasal gerginliklerin menfi sonuçlarına maruz kalmaktadır. Bu sebeple yurt içi ve sınır ötesi alanları terörden temizlemek için yıllardır olağanüstü bir gayret sarf edilmekte, varlığımızı ve geleceğimizi hedef alan tehdit, tehlike ve tuzaklarla dolu bir dönemden geçilmektedir.

Terör, uzun yıllardır Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu en kritik güvenlik sorunu olmuş, ülkemize yönelik hasmane girişimlerde kullanılan en etkili araçlardan biri hâline gelmiştir. Yaşama hakkını hedef alan terör eylemleri, insan haklarına ve demokratik değerlere yönelik açık bir tehdit oluşturmaktadır. Terörün tüm biçimlerinin reddedilmesi, bertaraf edilmesi ve ülkemizden tamamen çıkarılmasına yönelik kararlılık, millî güvenliğimizin ve toplumsal huzurun temini açısından vazgeçilmez bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Gelinen aşamada Türkiye'nin terörle mücadelede kritik bir dönemeçten geçtiği, bu süreçte bölgesel istikrara katkı sağlayan somut sonuçların ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Terörden arındırılmış bir Türkiye iradesi, milletimizin kararlı duruşunun ve Cumhuriyetimizin yeni yüzyılına yönelik stratejik hedeflerinin temel unsurlarından biri olarak görülmektedir. Bölgesel ve uluslararası düzeyde artan güvenlik riskleri ile çevremizdeki istikrarsızlık alanları, millî savunmanın güçlü, hazırlıklı ve caydırıcı bir yapıda tutulmasını zorunlu kılmakta; millî güvenliğimizin, sınırlarımızın ötesinden başlayan kapsamlı bir güvenlik anlayışıyla korunmasını gerektirmektedir.

Küresel ölçekte askerî harcamaların son yıllarda belirgin şekilde yükseldiği görülmekte olup bu durum, zorlayıcı güvenlik şartları altında millî savunma kapasitesinin güçlü tutulmasının önemini ortaya koymaktadır. Türkiye'nin jeopolitik konumunun beraberinde getirdiği riskler, yeni nesil tehditler ve caydırıcılık ihtiyaçları dikkate alındığında, savunma harcamalarının ülkemiz açısından yüksek düzeyde olmadığı değerlendirilmektedir.

Soğuk savaş sonrasında değişen güvenlik yaklaşımıyla birlikte Türkiye'nin güvenliğine yönelik tehdit ve riskler de farklılık göstermiştir. Ülkemiz küresel çatışma ve istikrarsızlıkların yoğun olarak yaşandığı bir noktadadır ve bölgesel alanda artan güvenlik riskleri ve tehditleriyle karşı karşıyadır.

Sınırlarımızdaki terör tehdidinin yanı sıra çatışma ve istikrarsızlık kaynaklı düzensiz göç riski, Doğu Akdeniz'de egemenlik haklarımızı ihlal girişimleri, çatışma potansiyeli taşıyan diğer bölgesel gelişmeler önemli risk potansiyeli oluşturmaktadır.

Bu durum, Türkiye'nin caydırıcı gücünün, kendine yeterliliğinin önemini ortaya koymakta, üye olunan uluslararası güvenlik ortaklıkları ve müttefik ilişkilerinden destek beklemek yerine kendi imkân ve kabiliyetlerinden hayat bulan millî bir savunma gücü oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim bu yönde atılan tarihî nitelikteki adımlarla Türk ordusu dünyanın en güçlü ve caydırıcı ordularından biri olarak öne çıkmaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri güçlü yapısıyla yurt savunması yanında Birleşmiş Milletler, NATO, AGİT ve ikili anlaşmalar kapsamında Libya'dan Kosova'ya, Afganistan'dan Bosna Hersek'e, Katar'da Somali'ye ve Sudan'a kadar birçok coğrafyada bölgesel istikrara ve dünya barışına katkı sunmak için üstün bir gayret göstermektedir. Bölgemizde her gelişmeyi yakından takip ederek barış ve istikrara katkı sağlayan Türkiye, Ukrayna-Rusya savaşında etkin bir uzlaştırıcı rol üstlenmiş, İsrail'in Filistin halkına yönelik zalimane soykırımcı tavrını önlemek için samimiyetle mücadele eden dünyadaki tek devlet olmuştur.

Türk Silahlı Kuvvetleri Ege'de ve Doğu Akdeniz'de ülkemizin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hak ve menfaatlerini korumaya, Orta Doğu'da Karadeniz'de ve Kafkaslarda egemenlik haklarımıza yönelik saldırıları durdurmaya, barış ve güvenliğin teminatı olmaya kararlılıkla devam etmektedir.

Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının, emeklilerinin, şehit ve gazilerimizin fedakârlıkları karşısında, çalışma şartları ile mali ve sosyal haklarının iyileştirilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda, askerî hastanelerin de yeniden hizmete alınmasını gerekli görüyoruz.

Ayrıca şehit yetimlerimizin tamamı ile gazilerimize ilave istihdam hakkı verilmesi, terörle mücadelede yaralanmalarına rağmen gazi sayılmayanların mağduriyetlerinin giderilmesi de sağlanmalıdır. Şehit yakını ve gazilere şehitlik ve gazilik tarihinden itibaren yeşil pasaport hakkı, şehit ve gazilerimizin çocuklarına KPSS ve üniversitelere girişte ek puan verilmesini öngörüyoruz.

Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle demokrasisi güçlenen, etkin bir icra kabiliyeti kazanan Türkiye, tehditlere aldırmadan, egemenlik haklarını ve millî çıkarlarını korumak için savunma ve güvenlik alanında etkin bir politika yürütmektedir.

Türkiye, siyasi ve diplomatik adımlarıyla birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinin caydırıcı gücünü etkin şekilde kullanarak, ihmal edilmesi veya hafife alınması mümkün olmayan bir aktör olduğunu açık biçimde ortaya koymuştur. Geniş bir coğrafyada yürütülen askerî varlık ve faaliyetlerin sürdürülebilmesinde, sahip olunan teknolojik kapasitenin ve savunma alanındaki ilerlemenin belirleyici olduğu değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, Türk Silahlı Kuvvetlerinin muharip yapısının insan gücü, teknoloji ve organizasyon bakımından daha da güçlendirilmesi; bölgesel ve küresel düzeyde caydırıcılığın artırılması stratejik bir gerekliliktir. TSK'nın dünyanın en etkili ordularından biri hâline gelmesi, Türkiye'nin jeopolitik konumu ile tarihî ve kültürel sorumluluklarının doğal bir sonucudur.

Askerî savunmada asimetrik, politik ve ekonomik güvenlik anlayışlarını da dikkate alan, ön alıcı bir yaklaşımla millî hak ve menfaatlerimizi sınırlarımızın ötesinden başlayarak koruyan stratejik güvenlik anlayışı sürdürülmelidir.

Dijital riskleri azaltmak için güçlü bir siber güvenlik politikası oluşturulması ve zafiyet taraması ile millî siber güvenliğin kuvvetlendirilmesi, veri güvenliği kritik altyapısının korunması gerekmektedir.

Kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehditlere karşı ulusal müdahale kapasitesinin güçlendirilmesi; savunma araç ve yöntemlerinin riskli bölgeler başta olmak üzere ülke genelinde geliştirilip yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

Ülkemizin güvenliği açısından, uluslararası güvenlik ortaklıklarından bağımsız olarak kendi imkân ve kabiliyetlerine dayanan millî bir savunma yapılanmasının güçlendirilmesi temel önemdedir. Bu doğrultuda savunma sanayisinde kaydedilen ilerleme, yüksek teknolojiyi esas alan güçlü bir üretim altyapısının oluşmasına katkı sağlamış; dışa bağımlılığın azaltılması ve yerli-millî üretim kapasitesinin artırılması stratejik bir hedef olarak benimsenmiştir.

Savunma sanayisinin yükselişine paralel olarak, hava, kara ve deniz sistemlerinde yerlilik oranlarının artması; insansız sistemler, hava platformları ve çeşitli savunma teknolojilerinde ihracat kapasitesinin genişlemesi dikkat çekmektedir. Bu gelişmeler, hem millî güvenliğimizin tahkim edilmesine hem de dost ve müttefik ülkelerle savunma iş birliğinin güçlenmesine katkı sunmaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaçlarının azami ölçüde yerli imkânlarla karşılanması, savunma sanayiindeki yetkinliklerin artırılması ve bu alanda edinilen teknolojik birikimin diğer sektörlere yayılması önem taşımaktadır.

14) SAĞLIK BAKANLIĞI

Doğuştan kazanılan bir insan hakkı olan sağlık, insanlar arasında hiçbir ayrım gözetilmeden devletin güvencesi altındadır. Nitekim Anayasa'mızın 56'ncı maddesi: "Devlet herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlama; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler." Bu kapsamda, sağlık hizmetlerinin etkili, verimli ve hakkaniyete uygun bir şekilde organize edilmesi, finansmanının sağlanması ve sunulması devletimizin sorumluluğundadır.

Sağlık politikamızın temelinde yaşam kalitesini ve yaşama sevincini geliştiren, insan ömrünü uzatan, vatandaşın ve hizmet sunanların memnuniyetini esas alan, hayatı anlamlı ve değerli kılan bir sağlık sisteminin tesis edilmesi yer almaktadır. Sağlıkta insan merkezli yaklaşımla birey ve toplumun sağlık hakkını en üst düzeyde korumak, sağlık sorunlarına zamanında, uygun ve etkin çözümleri yüksek hizmet kalitesiyle sunmak, nihai olarak da vatandaşlarımızın sağlığını korumak, geliştirmek ve herkesin hakkaniyet içinde kaliteli sağlık hizmetine erişmesini sağlamak sağlık hizmet politikasının temel amacı olmalıdır.

Sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğinin ve kalitesinin teminiyle, sürdürülebilmesini sağlamak hayati önemdedir. Bunu sağlamak yeterli fiziki ve teknolojik kapasite ile sağlıkta insan gücünün ülke genelinde yeterli ve dengeli dağılımını temin edecek bir planlama, istihdam ve ücret politikası ile yakından ilişkilidir.

Sağlık hizmeti sunumunda yapılan yatırımlar, oluşturulan kapasite, elde edilen başarılarla sağlanan kolaylıklar neticesinde hizmet kalitesinde ve halk sağlığının korunmasında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu kapsamda, aile hekimliği, anne ve çocuk sağlığı, hastane ve hasta yatak sayıları, sağlık personeli, koruyucu sağlık, kurumsal yapılanma, bulaşıcı hastalıklarla mücadele ve hasta hakları başta olmak üzere pek çok alanda önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Temel sağlık göstergelerinde sağlanan iyileşmelerle birlikte, bebek ölüm hızı ve anne ölüm oranı hızla düşürülmüş ve doğuşta beklenen yaşam süresi yükselmiştir.

Sağlık hizmetlerinde insan gücü sayısı, Bakanlığın son verilerine göre 14.970'i uzman hekim olmak üzere yapılan yeni alımlarla birlikte toplam 1 milyon 470 bin 757 kişiye ulaşmıştır.

2024'te 100 bin kişiye düşen hekim sayısı 258, hemşire ve ebe sayısı 381 olmuştur. Avrupa Birliği ve OECD ülkelerindeki hekim ve hemşire yoğunluğu dikkate alındığında, Cumhurbaşkanlığı yıllık programında da ifade edildiği üzere ülkemizde sağlık insan gücünün artırılması yönündeki ihtiyaç sürmektedir. 2024 yılında 10 bin kişiye düşen yatak sayısı 31,3; nitelikli yatak sayısının yoğun bakım yatakları hariç tüm yataklara oranı yüzde 83,4 olmuştur. Bununla birlikte fiziki altyapı ve sağlık personelinin bölgeler arası dağılımındaki farklılıkların giderilmesine, sağlık hizmetlerinde insan gücü planlamasının güçlendirilmesine, finansmanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasına, hizmet sunum kalitesinin yükseltilmesine ve koruyucu sağlık hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Sağlık altyapısının iyileştirilmesi ve hizmete erişimin kolaylaştırılmasıyla 2023 yılında 11,3 olan kişi başı hekime müracaat sayısı 2024 yılında 12,2 olarak gerçekleşmiştir.

Bu kapsamda birinci basamak sağlık tesislerinin sağlığın korunması ve geliştirilmesindeki rolünün güçlendirilmesi, birinci basamak sağlık tesislerinin nitelik ve nicelik olarak geliştirilerek bu birimlere başvuran kişilerin koruyucu, önleyici, tedavi edici sağlık hizmetlerini bütüncül olarak alabilmesi ikinci ve üçüncü basamak sağlık merkezlerine başvuruların azaltılmasını sağlayacaktır.

Türkiye kapsamlı bir sağlık ve sosyal güvenlik sistemine sahiptir. Türkiye ilaç, tıbbi cihaz, aşı, medikal malzeme üretiminde ileri bir teknolojik dönüşüm içerisindedir. Vatandaşlarımıza sunulan bu imkânlar, ilaç ve sağlık harcamalarındaki artış, kişilerin sağlık durumlarına da olumlu etki etmiş, bununla beraber gereksiz ilaç kullanımının önüne geçilmesi de önemli hâle gelmiştir.

Sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi sağlık çalışanlarımıza verilen önem ve değerle yakından ilişkilidir. Bu çerçevede sağlık çalışanlarımızın mali ve sosyal haklarına ilişkin sorunlarının çözülmesi çalışma verimini ve sağlıkta kaliteyi artıracaktır.

Hasta yatağı, donanım ve insan gücü kapasitesinden daha iyi yararlanılması, hasta taleplerinin zamanında karşılanması ve hizmet bekleme süresinin asgari düzeye indirilmesi için tam gün, tam kapasite çalışmanın sağlanması, koruyucu sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, sağlık turizminin geliştirilmesi amacıyla sağlıkta kalite ve standardizasyon uygulamalarına öncelik verilmesi, sağlık turizmi hizmet kapasitesinin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesine önem verilerek ülkemiz sağlık turizmi yönünden bir cazibe merkezi hâline getirilmesi sağlanmalıdır.

Ayrıca, bedenen ve ruhen sağlıklı nesillerin yetişmesi, kalkınmanın temel unsurlarından biri olan beşeri sermayenin güçlenmesi açısından zorunludur. Kadına ve çocuğa yönelik şiddet ve istismar başta olmak üzere toplumda sağlıksız gelişmelere yol açan davranışların önlenmesi, şiddet eğiliminin ortaya çıkmasına neden olan sosyal ve psikolojik risklerin ortadan

kaldırılması, insan ve toplum sağlığı ile toplumsal huzurun korunması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, Milliyetçi Hareket Partisi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunduğumuz Ruh Sağlığı Kanun Teklifimizin gündeme alınmalıdır.

Doğumda beklenen yaşam süresi bakımından Türkiye'nin uluslararası karşılaştırmalarda olumlu bir konumda olduğu görülmekte; ülkemizde bu değerin 78,1 yıla ulaşması, sağlık alanında yapılan yatırımların yaşam süresine doğrudan katkı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Bununla beraber Türkiye'nin demografik yapısında 65 yaş ve üzeri nüfusta son yıllarda hızlanan artış dikkat çekmektedir. TÜİK projeksiyonlarına göre 2050 yılında her dört kişiden birinin 65 yaş üzerinde olacağı ve yaşlı nüfusun 21,6 milyona ulaşacağı öngörülmektedir. Yaşlı bağımlılık oranının yüzde 12,9'dan yüzde 15'e yükselmesiyle birlikte kronik hastalıkların görülme sıklığı, takip süreleri ve sağlık sisteminin hizmet yükü artmaktadır. Bu çerçevede birinci basamak kapasitesinin güçlendirilmesi, yaşlı nüfusa yönelik evde sağlık ve bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, geriatri ve palyatif bakım birimlerinin yaygınlaştırılması ve toplum temelli uzun süreli bakım modellerinin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Yaşlanan nüfusun etkisiyle bulaşıcı olmayan hastalıkların toplam hastalık yükü içindeki payı giderek artmakta; kalp ve damar hastalıkları, kanser, diyabet ve kronik solunum yolu hastalıkları temel ölüm nedenleri arasında yer almaktadır. Bu hastalıkların önlenmesine yönelik koruyucu sağlık programlarının güçlendirilmesi, dijital takip modellerinin yaygınlaştırılması ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarını destekleyen merkezlerin artırılması, hem bireysel sağlığın korunması hem de sağlık sisteminin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Doğurganlık hızının artırılması, yaşlanan Türkiye için şimdiden dikkate alınması gereken öncelikler arasında olmalıdır.

Madde bağımlılığıyla mücadele daha da etkinleştirilmeli, bağımlılıkla mücadele konusunda danışmanlık, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerine kolay erişimin sağlanmasını teminen bu hizmetlerin verildiği merkezlerin sayısı artırılmalı, sunulan hizmetlerin kalitesi yükseltilmelidir. Ortalamanın üzerinde yapılan tetkik ve tahlil işlemlerine ilişkin bir izleme ve bilgilendirme sistemi kurulmalıdır. Vatandaşlarımızın hastanelerde yaşadıkları kan ve kan ürünlerinin sağlanması için birçok ülkede olduğu gibi Büyük Bölgesel Kan Merkezleri kurulmalıdır. Tıp fakültelerinde daha kaliteli eğitim, öğretim ve sağlık hizmeti sunulması sağlanmalıdır.

15) SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Ekonomide uzun dönemde istikrarlı bir büyümenin sağlanması, sürdürülebilir sanayi üretiminden geçmektedir. Bölgesel ve küresel sınamalara rağmen Türkiye ekonomisi, verimlilik ve ihracat artışlarının da etkisiyle kesintisiz büyümesini 21 çeyrektir sürdürmektedir.

Son yıllarda yaşanan ve dünya ekonomisini de olumsuz etkileyen küresel krizler, savaşlar, belirsizlikler ve dalgalanmalar ile ülkemizde meydana gelen deprem felaketi, uygulanmakta

olan dezenflasyon politikaları ve yüksek faiz oranları, Türkiye ekonomisinin, özellikle de sanayi sektörümüzün üzerinde ciddi bir baskı oluşturmuştur.

En büyük ihracat pazarımız olan Avrupa'da yaşanan ekonomik daralma, sanayimizin dış talebini olumsuz etkileme potansiyeli taşımaktadır. Eurostat verilerine göre, Avrupa Birliği sanayi üretimi 2023 yılında yüzde 1,3 oranında, 2024 yılında ise yüzde 2 oranında daralmıştır. Bozulan dış talep ve üretim beklentilerindeki zayıflama, özellikle imalat sanayii ihracatına dayalı sektörler üzerinde baskı oluşturmuştur.

2024 yılı Ocak-Aralık döneminde imalat sanayisi, dış ticaret dengesindeki önemli yerini korumuş ve ihracattaki payı %94,1 olarak gerçekleşmiştir. İmalat sanayi ihracatı 2025 yılı Ocak-Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 4,1 oranında artarak 212,1 milyar dolar gerçekleşmiş, Türkiye'nin toplam ihracat içerisindeki payı %94,5 olmuştur. Katma değeri görece yüksek olan sektörlerin ihracat artışı sağlayabildiği, iş gücü yoğun sektörlerin ise rekabet edebilirliklerindeki azalma nedeniyle ihracatının azaldığı görülmektedir.

İmalat sanayi üretimi, 2025 yılının ilk yarısında %2,8 oranında artmış olmakla birlikte, alt sektörler itibarıyla özellikle tekstilde %3,7, giyimde %5,9, deride %3 ve makinede %5,9 oranında azalma kaydedilmiştir. İmalat sanayi istihdamı da 2024 yılında %0,5 artarken, 2025 yılının ilk yarısında %1,8 oranında azalmış; özellikle tekstil, giyim ve deri gibi emek yoğun sektörlerde çalışan sayısında düşüş gözlenmiştir. Bu çerçevede, imalat sanayisinin emek yoğun sektörlerinde istihdamı korumak amacıyla KOSGEB destek programı yürütülmektedir.

Sanayide yapısal dönüşümün hızla sağlanmasını, teknolojik dışa bağımlılığın azaltılmasını, yerel kaynakları harekete geçiren, nitelikli iş gücü istihdam eden, dijital çağa uyum sağlayan ve uluslararası rekabet gücüne sahip bir sanayi yapısının oluşturulmasını, lider ülke Türkiye hedefine ulaşılması bakımından son derece önemli görmekteyiz.

Diğer taraftan, Türkiye'nin ithalatında ara malları büyük bir ağırlık teşkil etmektedir. TÜİK dış ticaret verilerine göre, 2024 yılında ithalatın %14,7'si yatırım mallarından, %69,3'ü ara mallarından ve %15,8'i tüketim mallarından oluşmuştur. 2023 yılına kıyasla, yatırım malları ithalatı %4, ara malları ithalatı %8,8 azalmış; tüketim malları ithalatı ise %14,3 artış göstermiştir.

İmalat sanayisinin katma değerli üretim yapabilmesi ve yenilikçi ürün geliştirme kapasitelerinin artırılması yönünde AR-GE ve yenilik kabiliyetinin güçlendirilmesi önem arz etmektedir. 2024 yılında yüzde 23,6 artarak 19,9 milyar dolara yükselen ülkemiz ARGE harcamalarının yüzde 64,8'i özel sektöre, yüzde 30,9'u yükseköğretim, yüzde 4,3'ü de kamu sektörüne aittir. AR-GE harcamalarının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı 2024 yılında bir önceki yıla göre 0,7 puan artarak yüzde 1,46'ya çıkmış, 2025 yılında yüzde 1,65'e, 2026 yılında 1,77'ye yükselmesi beklenmektedir.

Türkiye Küresel İnovasyon Endeksi'nde 2024 yılında 37'nci sıraya kadar yükselmiş, 2025'te ise 43'üncü sıraya gerileyerek genel tabloda düşüş yaşamıştır. Buna rağmen, üst orta gelirli

ekonomiler arasında Çin ve Malezya'dan sonra 3'üncü sıradaki yerini korumuş ve marka ile endüstriyel tasarımlarda öncülerden biri olma konumunu sürdürmüştür.

10 bin çalışan kişi başına düşen tam zamanlı eş değer AR-GE personeli sayısı 2024 yılında 3 kişi artarak 95'e, araştırmacı sayısı da 4 kişi artarak 77'ye yükselmiştir. Bununla birlikte, AR-GE harcamalarında daha fazla artış sağlamamız gerekmektedir. AR-GE ve inovasyon teşvik edilmeli, yenilik desteklerinin etkinliği artırılmalı ve geliştirilmeli, ARGE insan gücü hem sayı hem nitelik bakımından geliştirilmelidir.

2024 yılında ortalama yüzde 75,9 gerçekleşen imalat sanayisi kapasite kullanım oranı 2025 yılının dokuz ayında ortalama yüzde 74,3 olmuştur.

Yüksek teknolojili ürünlerin toplam imalat sanayisi ihracatından aldığı pay 2025 yılı Ocak-Eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 0,3 puan artarak yüzde 3,7'ye; orta ileri teknolojili ürünlerin payı 2 puan artarak yüzde 38,9'a yükselmiştir. Orta düşük ve düşük teknolojili sektörlerin payında ise azalış görülmüştür. Dünya genelinde yüksek teknoloji ürünlerinin imalat sanayi ihracatındaki payı, Dünya Bankası'nın resmi kaynaklardan derlediği kalkınma göstergelerine göre 2023 yılında %22,68 olarak, OECD ülkeleri için ise %21 olarak raporlanmıştır. Yüksek teknolojili sektörlerin üretim ve ihracat içindeki payı daha fazla artırılmalı, nispeten düşük teknolojili sektörlerde tasarım, markalaşma ve etkin pazarlama yoluyla katma değeri yüksek bir yapıya geçiş sağlanmalıdır. Bilgi ve teknolojiye dayanan yüksek katma değerli mal ve hizmet üretimiyle ileri ve öncü teknolojileri esas alan bir sanayileşme stratejisinin oluşturulması, sanayi yatırımlarına ucuz ve uzun vadeli kaynak sağlayacak yatırım bankacılığının desteklenmesi bu sektörlerde ülkemizin önemli bölgesel ve küresel üretim merkezi olmasına destek olacaktır.

Son yıllarda Türkiye'yi yüksek teknolojili üretim merkezi hâline getirecek büyük ölçekli yatırımlar hız kazanmıştır. Bu kapsamda 1 milyar lira ve üzeri düzeyde yatırım projelerini içeren Yatırım Taahhütlü Avans Kredisi Programı ve HIT-30 Yüksek Teknoloji Yatırım Programı uygulamaya konulmuştur.

Türkiye'nin imalat sanayisi faaliyetlerinde KOBİ niteliğindeki işletmelerin önemli bir yeri vardır. Bu kapsamda KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması, üretim ve pazarlama faaliyetlerinin ve ölçek büyütmelerinin desteklenmesi gerekmektedir.

30 Mayıs 2025 tarihinde yürürlüğe konulan yeni yatırım teşvik sistemi, temelde, Türkiye Yüzyılı Kalkınma Hamlesi'yle sektörel ve bölgesel teşvik sistemi uygulamalarından oluşmaktadır. Teknoloji odaklı sanayi hamlesi kapsamında, AR-GE ve yenilik kapasitesini güçlendirmek amacıyla tasarım merkezlerinin ve teknoloji geliştirme bölgelerinin sayısı artırılmakta, dijital dönüşüm merkezleri kurulmaktadır.

Bu gelişmelerin somut bir sonucu olarak, Türkiye'nin ilk yerli ve milli elektrikli otomobili TOGG başarıyla üretilmiştir. Havacılık ve savunma sanayisi ihracatında Türkiye, bugün dünyanın 11'inci ülkesi konumundadır. Savunma sanayisi, faaliyette olan yaklaşık 3 bin 500 firma ve 100 bine yakın çalışanıyla ülke sanayisinin lokomotifi olmuş son bir yılda 180 ülkeye

8,4 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Sanayinin odak sektörü olarak diğer alt sektörlerin gelişmesine de önemli katkı sağlamaktadır. Milli Uzay Programı kapsamında, Aya ulaşması planlanan uzay aracının mühendislik, tasarım, analiz, üretim ve test çalışmaları devam etmektedir. Milli enerji atılımı sayesinde ise Türkiye, yenilenebilir enerji üretiminde Avrupa'da 5'inci, dünyada 11'inci sıraya yükselmiştir.

Ayrıca organize sanayi bölge sayısının 371'e, endüstri bölge sayısının 52'ye çıkması ve tescillenen yerli patent sayısının 3.390'a yükselmesi, bölgesel kalkınma politikası çerçevesinde cazibe merkezlerini destekleme programı kapsamında 173 projeye destek verilmesi, çevre dostu üretim, ortak kaynak kullanımı ve iş birlikleri noktasında sanayi ekosistemini güçlendirmeye yönelik faaliyetlerinin sonucudur.

Teknoloji üretimine ve teknolojinin üretimde kullanımına, üretim yöntemlerinin rekabetçi düzeye ulaştırılarak sanayinin geliştirilmesine, bilime, bilimsel düşünceye ve yenilikçiliğe önem verilmesi, yerel kaynakları harekete geçiren ve nitelikli iş gücü istihdam eden dijital çağa uyum sağlayan ve nihayet uluslararası rekabet gücüne sahip bir sanayi oluşturulması Türkiye'nin lider ülke olma hedefine ulaşması için oldukça önemlidir.

Üniversiteler, araştırma altyapıları ve özel sektör arasında iş birlikleri ile bilgi ve teknoloji transferinin artırılmasına yönelik destek mekanizmaları uygulanmalı ve arayüz yapıların kurumsal kapasiteleri geliştirilerek etkinliği artırılmalıdır.

Yeni teknolojik ürünlerin ticarileştirilmesine hız kazandırmaya yönelik destek miktarı ve çeşitliliği artırılmalı, desteklerin kamu alımları mekanizmalarıyla tamamlayıcılığı sağlanmalıdır. Günümüzde yenilikçi teknolojilerin üretim yapısına entegre edilmesi rekabetçiliğin ve verimliliğin artışı için önem taşımaktadır.

Kritik teknolojilere ilişkin hazırlanan teknoloji yol haritaları esas alınarak uygulama planları hazırlanmalıdır. Kaynak tahsisinde söz konusu teknolojilere odaklanılmalı, bu alanlarda insan gücü, altyapı ve özel sektör kapasitesi artırılmalıdır.

Patentin ekonomik değerinin tespitinde yardımcı olmak, sanayi kesimi ile buluş sahibini bir araya getirmek ve yenilikçilik sürecinde destek sunmak için yeni mekanizmalar geliştirilmelidir. Yeni nitelikli endüstri bölgeleri oluşturulmalı, mevcut bölgelerin ise etkin kullanımı sağlanmalı, yatırımcıyı cezbedecek şekilde altyapısı tamamlanmalıdır. Ana ve yan sanayi entegrasyonu güçlendirilerek tasarım ve üretimde yurt içi katkı artırılmalı, marka geliştirilmelidir.

Bilimsel düşüncenin hayat bulacağı ve itibar göreceği bir iklim oluşturulmalı, temel eğitimden başlamak üzere, eğitim ve öğretimde aklın ve bilimin hâkimiyeti sağlanarak, öğrenci ve öğreticilere sorgulayıcı ve araştırmacı bir kimlik kazandırılmalı, araştırmacı insan gücü kapasitesi artırılmalıdır.

Türkiye'de bölgeler arası gelişmişlik farklarının giderilmesi ve bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla uygulanan KOP, DAP, DOKAP ve GAP bölgesel kalkınma projeleri hızla tamamlanarak bölgenin gelişmesine, üretime ve istihdama katkı sağlanmalıdır.

İmalat ve ihracat odağı niteliğindeki şehirlerin orta yüksek teknolojili ürünlerde değer zincirlerinin daha üst aşamalarına çıkması ve küresel değer zincirleriyle bütünleşmesi için kurumsallaşma, pazarlama, yenilik ve ulaşım altyapılarını desteklemek ve bu şehirlerde yaşam kalitesini yükselterek nitelikli iş gücü istihdamı artırmak üzere tasarlanan Üreten Şehirler Programı kapsamında mekansal gelişme planları hazırlanmalı, küresel rekabet gücü yüksek yeni odaklar oluşturulmalıdır.

Türkiye'de katma değerli üretimin artırılması amacı doğrultusunda, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB ve TÜBİTAK tarafından sağlanan destek ve teşviklerin orta- yüksek ve yüksek teknoloji seviyeli sektörlere yoğunlaştırılmasına yönelik Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı yaygınlaştırılmalıdır.

İş ve yatırım ortamı reformları ile kamu politikaları ve düzenlemelerinde şeffaflık, istikrar, güvenilirlik ve öngörülebilirlik sağlanarak, piyasalarda rekabetçi ortamın geliştirilmesi, etkin teşvik programları uygulanarak üretim yapısının güçlendirilmesi, ekonomide teknolojik dönüşümü sağlayacak uluslararası doğrudan yatırımların artırılarak Türkiye'nin bölgesel üretim merkezi haline getirilmesi sağlanmalıdır.

16) TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

Türkiye'nin stratejik ve mukayeseli üstünlüğü tarımdır. O sebeple, üretimi ve çiftçimizin refahını artırıcı desteklerin etkin ve verimli bir şekilde sürdürülmesi şarttır.

Tarım sektörünün üretim, işleme ve pazarlama boyutlarıyla bütüncül bir yapıya kavuşturulması, teknoloji temelli üretim ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması, ürün çeşitliliğinin ve katma değer üretiminin artırılması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte girdi maliyetlerindeki dalgalanmalar, su ve toprak kaynakları üzerindeki baskılar ile pazarlama zincirindeki aksaklıkların giderilmesi ve kurumsal koordinasyonun güçlendirilmesi gerekmektedir.

Tarım politikalarının, çiftçimizi üretmeye teşvik etmesi ve ürettiği değerden hak ettiği payı almasını sağlamaya yönelik olması şarttır. Çiftçilere sağlanacak devlet desteğinin üreticinin yoksulluğunu ortadan kaldıran, refah artışı sağlayan, girdi maliyetlerini azaltan, üretim maliyeti ve ürün fiyatı dengesini gözeten, afete karşı koruyan bir anlayışla yapılandırılması esastır.

Nüfus artışı, iklim değişikliği ve su kaynaklarındaki daralma gibi küresel gelişmeler, tarımın stratejik önemini daha da artırmakta; sürdürülebilir ve dirençli bir tarım-gıda sisteminin tesis edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Toprak ve su varlığının azalmasına karşı sürdürülebilir üretim, verimlilik artışı, teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve doğal kaynakların korunması dünya tarımının öncelikli gündemi hâline gelmiştir. Bu çerçevede, doğal kaynakları dengeli kullanan, modern tekniklere hâkim, rekabet gücü yüksek ve örgütlü bir yapı tarım sektöründe çağdaş dönüşümün anahtarıdır.

Gıda güvenliğinin sağlanması için tarımsal üretimin artırılmasına yönelik çalışmaların önemi daha da belirgin hâle gelmiştir. Bu çerçevede ekilebilir ve nadasa bırakılan alanların boş kalmasının önlenmesi, üretimde verimliliğin yükseltilmesi ve dışarıdan temin edilen tarımsal ürünlerin ülkemizde üretilebilmesine yönelik faaliyetlerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de cari fiyatlarla 2023 yılında 1,7 trilyon lira olan tarımsal gayrisafi yurt içi hasıla, 2024 yılında yüzde 50 artışla 2,4 trilyon liraya ulaşmış, 2025 yılı ilk iki çeyreğinde ise toplam 871 milyar olmuştur. Dünya Bankasının 2024 yılı verilerine göre ülkemiz tarımsal hasılada Avrupa'da 1'inci, dünyada 7'nci sıradadır. 2024 yılında yüzde 5,1 oranıyla Türkiye ortalamasının üzerinde büyüme gerçekleştiren tarım sektörü ülke ekonomisine olumlu katkı vermiştir. 2025 yılı üçüncü çeyreğinde ise yaşanan zirai don ve kuraklık gibi zorunlu iklim koşullarının etkisiyle sektör yüzde 12,7 oranında daralmıştır.

Türkiye tarım ve gıda ürünleri dış ticaretinde net ihracatçı bir ülkedir. 2024 yılında Türkiye'nin tarımsal ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 5,3 artışla 32,5 milyar dolar, dış ticaret fazlası ise yüzde 57 artışla 10,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, ihracatın ithalatı karşılama oranında yüzde 150'yle birçok ülke geride bırakılmıştır.

2024 yılında sektörün toplam istihdam içerisindeki payı yüzde 15,1 olmuştur. Üçüncü çeyrek verilerine göre de tarım sektöründe hâlen 4 milyon 998 bin kişi çalışmaktadır.

Türkiye, önemli bir tarım ülkesi olmasının yanında, gıda yoksulluğu çeken Afrika ile Orta Doğu, Asya ve Avrupa'nın kesiştiği kilit noktadır.

Bulunduğu konum ülkemizi gıda lojistik merkezi ve gıda ticaretinde uluslararası bir koridor olarak öne çıkarmaktadır. Nitekim Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle sevk edilemeyen büyük miktardaki tahıl, Türkiye'nin başlattığı diplomatik girişimler sonucunda oluşturulan Tahıl Koridoru Anlaşması sayesinde Karadeniz üzerinden boğazlarımız aracılığı ile sevk edilmiş, gıdaya erişimin insani boyutu ve tahıl ticaretinin kolaylaştırılması adına önemli bir adım atılmıştır.

Kuraklık ve don gibi doğal afetlerin etkisi, artan girdi maliyetleri, gıda arzındaki küresel kırılganlıklar, yer ve mera baskısı gibi sorunlarla karşı karşıya kalan çiftçimizin her durumda üretime devam etmesi için önündeki engellerin kaldırılması, faaliyetlerini yürütmesini mümkün kılacak destek ve teşviklerin verilmesi hayati önemdedir.

Destek sisteminin girdi maliyetlerini azaltan, üretim maliyeti ve ürün fiyat dengesini gözeten, iklim değişikliğine uyumlu, suyu merkeze alan, afetlere karşı koruyan bir anlayışla yapılandırılması gerekmektedir. Kırsal kesimde üretken iş gücünün korunması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla tarım ile sanayiyi aynı üretim yapısında buluşturan Tarım Kentleri modelinin hayata geçirilmesini gerekli görüyoruz. Bu model; ürün çeşitliliğini, verim ve kaliteyi artıran, üretimin yerinde işlenerek katma değere dönüştürülmesini sağlayan, istihdam oluşturan ve yatırımı kırsal alanlara yönlendiren bütüncül bir kırsal kalkınma yaklaşımıdır.

Hayvansal üretimde verimliliğin artırılması için suni tohumlama çalışmalarının güçlendirilmesi, uygun ırkların yaygınlaştırılması, mera ıslahının hızlandırılması ve yem maliyetlerini azaltacak desteklerin etkin uygulanması gerekmektedir. Süt, buzağı ve birlik

uygulamalarında üreticinin aleyhine işleyen hususların giderilmesi, destekleme sisteminin daha adil ve sürdürülebilir bir çerçevede düzenlenmesine katkı sağlayacaktır. Önemli bir güce erişen arıcılığımız ve arıcılarımızın desteklenmesi için kovan başına destek miktarı artırılmalıdır.

Ülkemiz şartlarına uygun yüksek verim ve kalitede tohum, fide, fidan ve damızlık hayvan geliştirilmeli ve üretim desteklenmeye devam edilmeli; bu konularda dış bağımlılığa yer verilmemelidir.

Tarımsal işletme, pazarlama ve depolamayla ilgili yatırımlar için uygun finansman sağlanmalı ve bu yatırımlar ile sözleşmeli üretim ilişkilendirilerek teşvik edilmelidir. Yeni teknolojiler, pazarlama sistemleri ve teşvikler konusunda üreticilerimiz bilinçlendirilmeli; genç nüfus tarıma, tarımsal üretime özendirilmelidir. Tarımsal üreticilerin en kısa zincirle pazara ulaşmasını mümkün kılacak mekanizmalar etkinleştirilmelidir. Bu şekilde üreticiler daha çok kazanmalı, tüketicilerin daha ucuza gıda tedariki temin edilmelidir.

Tohum, tarımın en önemli konularından biridir, Türkiye bu konuda önemli adımlar atmıştır. Bununla beraber gelecek yıllara ve nesillere aktarabileceğimiz millî tohum politikasına ilişkin yapıların etkinleştirilmesi ve çeşit ıslahı konusunda daha fazla AR-GE desteği sağlanması bu süreci destekleyecektir.

Tarım dışı sektörlerden gelen arazi talebinin giderek artması nedeniyle tarım, orman, çayır ve mera alanlarındaki koruma kullanma dengesinin sağlanması ihtiyacı önemini korumaktadır.

Tarım arazilerinin korunması için arazi kullanım planlarının tamamlanması, güncel bir toprak veri tabanının oluşturulması, karbon salımını azaltacak toprak işleme yöntemlerinin yaygınlaştırılması ve erozyonla mücadelenin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, arazilerin bölünmesini önleyen, verimli kullanımını sağlayan ortak yönetim modelleri geliştirilerek müşterek mülkiyetten kaynaklanan kadastro sorunlarının çözümü için teşvik edici ve destekleyici yöntemler geliştirilmelidir.

Gıda arz zincirinde maliyet dışı etkenlerden kaynaklanan kontrolsüz fiyat artışlarının önüne geçilmesi için tarladan sofraya tüm süreçlerin kurumlar arası eş güdümle izlenmesini gerekli görüyoruz.

Türkiye'de hayvancılık işletmeleri genelde küçük ölçekli aile işletmesi niteliğinde olup son yıllarda uygulanan projelerle orta ve orta-büyük ölçekli işletme sayılarında önemli artışlar görülmüştür. Verim kayıplarının azaltılması ve hayvansal üretimin sürdürülebilir şekilde artırılması için bu işletmelerin ölçeklerinin büyütülmesine yönelik politikaların güçlendirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Su ve su yönetimi, stratejik önemdedir. Türkiye, mukayeseli olarak su zengini bir ülke değildir; o sebeple, su varlığının rasyonel yönetilmesi ve suyun korunması gerekmektedir.

2026 yılında tarım sektörü yatırım ödeneklerinin yaklaşık yüzde 56'sı tarımsal sulama yatırımları için öngörülmüştür.

2024 yılında 60,3 milyar lira olan tarımsal sulama yatırım ödeneği, 2025 yılında yüzde 79,3 artışla 108,1 milyar liraya çıkarılmış, 2026 yılında ise yüzde 12,8 artışla 122 milyar liraya yükseltilmektedir.

Ormanlarımız millî servetimizdir. Bugün itibarıyla 23,4 milyon hektar orman alanıyla ülke yüz ölçümünün yüzde 30'unu oluşturan bu servetin korunması her vatan evladının ihmal edemeyeceği bir görevdir. Orman köylümüzün orman endüstrisinden daha fazla istifade etmesini, refahının artırılmasını ve ormanların korunma, kullanma sürecinde orman köylümüzle iş birliği içinde hareket edilmesini önemsiyoruz.

Türkiye ağaçlandırma çalışmalarında Avrupa'da 1'inci, dünyada 4'üncü sırada yer almakla birlikte, iklim değişikliği nedeniyle artan kuraklık, sel ve orman yangınları gibi afetler orman varlığımızı tehdit etmeye devam etmektedir. Bu nedenle yenilenebilir doğal kaynakların başında gelen ormanlarımızın sağlıklı, sürdürülebilir ve ekosistem bütünlüğünü dikkate alan bir anlayışla korunması ve geliştirilmesi; özellikle orman yangınlarına karşı önleyici tedbirlerin etkinleştirilmesi gerektiğini değerlendiriyoruz.

Artan nüfus ve yükselen hayat standartları karşısında milletimizin gıda ihtiyacının karşılanması ancak tarımsal verimliliği artırmakla mümkündür.

Organik, nitelikli tarımsal üretim teşvik edilmeli, Havza Bazlı Ürün Destekleme Programı bölgesel avantaj ve dezavantajları göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir.

Ayrıca gençlerin ve kadınların tarım sektörüne yönelmeleri için mevcut destekler yaygınlaştırılmalı ve bu konuda yeni teşvikler uygulamaya konulmalıdır.

TÜİK verilerine göre kırmızı et üretimi 2024 yılında yüzde 11,7 azalarak 2,1 milyon tona düşmüştür. Et ve süt ihtiyacının yurt içinden sürdürülebilir şekilde karşılanması amacıyla hayvan varlığının ve verimin artırılmasına yönelik çalışmaların güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede suni tohumlama uygulamalarının yaygınlaştırılması, büyükbaşta uygun ırkların tercih edilmesi, küçükbaş üretiminin et arzındaki payını yükseltecek desteklerin etkinleştirilmesi, yem ve mera bağımlılığının azaltılması, hayvan ıslahı ile biyogüvenlik standartlarının güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Küçük ölçekli aile işletmelerinin sürdürülebilirliklerini sağlayacak ölçek büyütme politikalarının hızlandırılması da gerekli görülmektedir.

Hayvancılık açısından yemleme maliyetlerinin azaltılması ve kaba yem açığının giderilmesi büyük önem taşımaktadır. Hayvancılık destekleri, hayvan ıslahı, kaliteli yem ve bitkilerin üretimi artırılmalıdır.

Tarımsal üretimdeki başarı, mekanizasyonun yaygınlaşması, etkin destek sistemi, özel sektörün tarım yatırımlarının artırılması ve kırsal kalkınma projelerinin uygulanarak tarım ve çiftçiliğe yönelimin geliştirilmesiyle doğru orantılı olacaktır.

17) TİCARET BAKANLIĞI

Türkiye'nin ticaretinin daha kolay ve daha güvenli bir şekilde aynı zamanda daha hızlı ve kaliteli yapıldığı ülke olmasını temin etmek gümrük ve ticaret politikalarının ana unsurudur.

Ticaret hacminin ve ihracatın artırılması, bu amaçla yeni pazarlar bulunması, ülkemizin güvenlik duvarları olan gümrüklerin hem güvenli hem ticareti destekleyici bir anlayışla faaliyet yürütmesi, sürdürülebilir büyüme hedefinin vazgeçilmezleridir.

Dünya ticaretinde değişen şartlara ülkemizin de uyumunu teminen ilgili kurumların hukuki, idari, fiziki, teknik ve mali kapasitesinin dünyadaki gelişmelere uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir.

Ekonomide ihracata dayalı, istihdam dostu büyüme modelinin gereği olarak üretimin ve ihracatın ithalat bağımlılığının azaltılarak, sürdürülebilir büyüme ve ihracat artışını sağlayacak politikaları uygulamayı, daha açık ve rekabetçi bir yapı içerisinde dünya ekonomisiyle bütünleşmeyi öngörüyoruz.

2020 yılında başlayan küresel pandemi, üretim ve lojistik ağlarında ciddi kesintilere yol açarak tedarik zincirlerini zayıflatmış, birçok sektörde arz-talep dengesini bozmuştur. Ardından, 2022 yılı Şubat ayında patlak veren Rusya-Ukrayna savaşı, özellikle gıda, enerji ve ham madde piyasalarında büyük dalgalanmalara neden olmuş bölgesel değer zincirlerinde aksamalar yaşanmıştır. Bu süreçte emtia fiyatları hızla yükselmiş, küresel ölçekte belirsizlik ve riskler artmıştır. İsrail-Filistin çatışmasının tırmanması ise bölgedeki ticaret yolları ve enerji güvenliği açısından yeni kırılganlıklar yaratmış, küresel tedarik zinciri üzerindeki baskıyı daha da artırmıştır.

Küresel piyasalarda yaşanan bu olumsuz gelişmelere rağmen Türkiye ekonomisi yatırıma, üretime, istihdama ve ihracata devam etmiş, üretim ve ihracata dayalı bir ekonomik model hedefiyle ihracat politikalarında önemli etkinlik sağlamış ve dünya ticareti içerisindeki payını her geçen gün artırmıştır.

2023 yılında küresel ölçekte uygulanan sıkı para politikaları, başta ana ihracat pazarımız olan Avrupa ekonomilerinde olmak üzere, genel bir durgunluğu beraberinde getirmiştir. Avrupa'daki zayıf talep koşullarına rağmen ülkemizin ihracatı 2024 yılında yüzde 2,4 artışla 261,8 milyar dolar seviyesine ulaşarak Orta Vadeli Program hedeflerine yakın bir performans sergilemiştir. Böylece ülkemizin küresel mal ihracatındaki payı yüzde 1,07 düzeyinde gerçekleşmiştir.

2025 yılına gelindiğinde, küresel ticaretteki artan korumacılık eğilimlerine ve zayıf dış talep koşullarına karşın ihracatımızda yükseliş eğilimi sürmektedir. Kasım ayı itibarıyla yıllık ihracat 270,6 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönemde yıllık ithalat 361,9 milyar dolar olmuştur.

Dünyada hizmet ticaretinin giderek daha fazla önem kazandığı bu dönemde, hizmet ihracatı Türkiye ekonomisinin küresel rekabet gücünü belirleyen temel unsurlardan biri hâline gelmiştir. Hizmetler ihracatı, 2025 Kasım ayı itibarıyla yıllıklandırılmış olarak 122,5 milyar dolara ulaşmıştır. Bu tablo, küresel ekonomideki tüm zorluklara rağmen Türkiye'nin hizmet ihracatında sergilediği güçlü dayanıklılığı ve yüksek potansiyeli açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede, On İkinci Kalkınma Planı'nda da vurgulandığı üzere; verimlilik ve rekabet gücünü esas alan, döviz kazandırıcı hizmet ticaretine yönelik çalışmaların etkinleştirilmesi, Türkiye'nin sürdürülebilir büyüme hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda, ihracata dayalı büyüme anlayışı, ülkemizin uzun vadeli kalkınma vizyonunun vazgeçilmez unsuru olmayı sürdürmektedir. Önümüzdeki dönemde, küresel tedarik zincirlerindeki çeşitlenme eğiliminin, enerji ve emtia fiyatlarındaki istikrarlı seyrin ve Terörsüz Türkiye girişimiyle sağlanan huzur ve bölgesel istikrarın ticaretimize yeni bir ivme kazandıracağı, mal ve hizmet ihracatındaki artışa güçlü bir destek sunacağı öngörülmektedir.

Uzak ülkelerin ticari ve ekonomik iş birliği potansiyelinin değerlendirilmesi de Türkiye'nin dünya ticaretindeki payının artmasına katkı sağlayacaktır.

Yurt dışı müteahhitlik sektörümüz, 2024 yılında 28,6 milyar dolarlık proje büyüklüğüne ulaşarak, küresel ölçekte yaşanan ekonomik durgunluk ve artan korumacılık eğilimlerine rağmen güçlü bir performans sergilemiştir. Sektörün bu başarısının sürdürülebilmesi için yeni pazarlara açılımın sağlanması, mevcut pazarlarda derinleşmenin artırılması ve Türk inşaat firmalarının uluslararası alanda güçlenerek markalaşması büyük önem taşımaktadır.

Perakende sektörü, güvenli ve erişilebilir gıda temininde kritik bir rol oynamakta, milyonlarca kişiye istihdam ve yerel ekonomiye canlılık sağlamaktadır. 2024 yılında GSYH yüzde 3,3 büyürken TÜİK verilerine göre, perakende satış hacmi bir önceki yıla göre yüzde 13,5 artmıştır. Bu büyüklükteki bir sektörün sağlıklı işleyişi için etkin denetim, fiyat istikrarı ve adil rekabetin korunması büyük önem taşımaktadır.

Salgınla birlikte ekonomik ve sosyal faaliyetlerin uzaktan sürdürülebilmesi ihtiyacı dijital dönüşümü hızlandırmış, e-ticaret alanındaki yatırımlar artmıştır. Bununla birlikte, e-ticarette rekabeti bozucu veya sınırlayıcı faaliyetlerin engellenmesi, rekabetçi bir yapının tesis edilmesi ve e-ticaretin sağlıklı bir şekilde büyümesi öncelikli bir konu hâline gelmiştir.

Mağazalar ve AVM'ler gibi fiziksel satış kanallarında alışveriş trafiği giderek azalırken, e-ticaret hızla büyümeye devam etmektedir. E-ticaret hacmi 2024'te bir önceki yıla göre yüzde 61,7 artarak 3 trilyon TL'ye ulaşmış, genel ticaret içindeki payı yüzde 19,1'e yükselmiştir. Aynı dönemde e-ticaret yapan işletme sayısı 600 binin üzerine çıkmıştır.

Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da yapılan değişikliklerle elektronik ticarette (e-ticaret) haksız rekabetin ve tekelleşmenin önüne geçilerek pazara yeni aktörlerin girişinin kolaylaştırılması, pazarın dengeli ve sağlıklı büyümesinin sağlanması amacıyla, ölçekler de dikkate alınarak e-ticaret aracı hizmet sağlayıcı ve e-ticaret hizmet sağlayıcılara yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Gümrük işlemleri Bakanlığın en önemli işlerinden birini oluşturmaktadır, ülke güvenliği gümrük kapılarından başlamaktadır. Gümrük idarelerinde uluslararası standartlar ve yükümlülüklerimiz doğrultusunda, bürokrasinin ve maliyetlerinin azaltılması, ticaretin ve seyahatin kolaylaştırılması, etkin kontrol yöntemlerinin uygulanarak kaçakçılığın önlenmesi ve işlemlerde şeffaflık sağlanması esastır.

Bu kapsamda, pek çok önemli adım atılmış, gümrük idarelerinde sürdürülen modernizasyon ve yapım projelerinin tamamlanarak yeni gümrük tesislerinin hizmete açılmasına önem verilmiştir.

İşlemlerin dijital platforma taşınması yönündeki çalışmalar gerçekleştirilmiş, ithalat ve ihracat süreçlerinin daha da kolaylaştırılması ve gümrük işlemlerinde zaman tasarrufunun sağlanmasıyla ticaret performansının artmasına katkı sağlanmıştır.

İktisadi sınırlarımızın korunmasında ve dış ticaretimizin hem kolay hem de güvenli şekilde yürütülmesinde kilit rol üstlenen gümrüklerimizde, 2024 yılı boyunca 344 milyar dolarlık ithalat ve 261,8 milyar dolarlık ihracata ilişkin işlemler gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte ülkemiz vergi gelirlerinin yüzde 22,8'i gümrük idareleri aracılığıyla tahsil edilmiş, ayrıca 12 milyon

araç, 8,1 milyon konteyner ve 176 milyon yolcunun giriş-çıkış işlemleri başarıyla yürütülmüştür.

Yasa dışı ticaretin ve kaçakçılığın önlenmesiyle dürüst ticaret erbabının iş ve işlemlerinin basitleştirilmesi, bu amaçla operasyonel kapasitenin artırılması önem arz etmektedir. Ayrıca, usulsüzlüklere zemin hazırlayan yapıların, düzenleme ve uygulamaların önüne geçilmesi için etkin bir denetimin uygulanması gereklidir.

Türkiye'nin kaçakçılıkla mücadelede kullanılan bilgi teknolojileri sayesinde kaçak eşya, akaryakıt, tütün, tütün mamulleri ve elektronik eşya başta olmak üzere önemli miktar ve değerde kaçak ticari eşya yakalanması mümkün hâle gelmiştir.

Yasa dışı faaliyetlerle mücadele kapsamında, 2023 yılı Haziran ayından 1 Kasım 2025 tarihine kadar yürütülen operasyonlarda yüzde 53 artışla 16.954 olay tespit edilmiş, bir önceki döneme göre değerde yüzde 493 artışla yaklaşık 160,3 milyar TL tutarında kaçak eşya yakalaması gerçekleştirilmiştir.

Bununla birlikte ülkemizin lojistik performansının iyileştirilmesi için, gümrük hizmetlerini hızlı ve etkin şekilde sürdürmek ve kapılardaki beklemeleri en aza indirmek için insan gücü ve teknik kapasitenin artırılması gerekmektedir. Ayrıca geleneksel sektörlerde yerli üreticilerin rekabet gücü artırılmalı, jeopolitik konumumuzdan faydalanılarak lojistik imkânlarımız geliştirilmelidir.

İhracatta sektörel ve mal grupları çeşitliliğinin sağlanması, katma değeri yüksek mallara ağırlık verilmesi, Türk malı imajının yerleşmesi için moda marka oluşturulması, tanıtım ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesi son derece önemlidir. Moda ve markaya yönelik tekstil ve konfeksiyon sanayisi, elektrikli ve elektronik makine ve cihazlar sanayisi, otomotiv ana ve yan sanayisi, makine imalat sanayisi, demir çelik sanayisi, gıda sanayisi ve bilişim sektörleri bu kapsamdaki sektörlerin başında gelmektedir.

Damping ve sübvansiyonlara karşı Türk markasını, Türk üreticisini koruyacak önlemlerin alınmaya devam edilmesi gerekmektedir.

Esnaf ve sanatkâr kesiminin faaliyetlerinin desteklenmesi, bu amaçla esnafımıza istihdamı da artıracak kredi, vergi, prim ve benzeri teşviklerin sağlanması, ekonomiye yeni girişimcilerin kazandırılması ve yerel potansiyelin harekete geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, müteşebbislerimize ve esnafımıza yönelik etkin bir rehberlik ve yönlendirme hizmetinin verilmesi, hem destek mekanizmalarının daha verimli kullanılmasını sağlayacak hem de hedef sektörlerin güçlenmesine önemli katkı sunacaktır.

Ayrıca Meslek standartları geliştirilerek, esnafa ihtisas kimliği kazandırılmalı ve mensubiyet bilinci oluşturulmalıdır. Esnaf kesiminin teknoloji kullanım düzeyi ve ürün kalitesi yükseltilerek verimliliği artırılmalı, bilgiye erişimleri kolaylaştırılmalı, ana ve yan sanayi bağlantıları güçlendirilmelidir.

18) ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

Ulaştırma sektörü ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte giderek artan şekilde stratejik bir sektör olarak dünyanın ve ülkemizin gündeminde üst sıralarda yer almaya devam etmektedir. Ulaştırma sistemleri ve hizmetleri, modern ekonomilerin ve toplumsal

gelişmenin temel ögesidir. Ulaştırma, lojistik, haberleşme sektörü diğer sektörler bakımından öne çıkan, vatandaşlarımızın hızlı ve kaliteli hizmet altyapısıdır. Aynı zamanda, ulaştırma yatırımları vatandaşımızın hayat kalitesinin ve konforunun yükseltilmesine de katkı sağlamaktadır.

Ulaştırma politikamızın esasları hızlı, güvenli ve teknolojik yeniliklere sahip, rekabeti tesis edecek, sanayiyi yönlendirecek, millî menfaatlerimizi kollayacak, ekonomik ve sosyal kalkınmaya destek olacak, vatandaşımızın refah düzeyini yükseltecek ve kullanıcıların memnuniyetini sağlayacak, uluslararası ulaşım koridorlarıyla bütünleşen yaygın, hızlı, güvenli ve düşük maliyetli bir sistemin tesis edilmesi, uzay ve telekomünikasyon yatırımlarıyla ülkemizi çağın ilerisine taşımak, bölgedeki stratejik ve lojistik hâkimiyetimizi artırılmasıdır.

Ülkemiz, son yıllarda ulaştırma ve altyapıya ilişkin dünyanın en büyük projeleri kapsamında olan yatırımları gerçekleştirmiş ve aziz milletimizin hizmetine de sunmuştur. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin büyüme ve kalkınma hedefleri doğrultusunda bir ulaştırma açığı oluşmayacak şekilde yeni projelerin hayata geçirilmesine devam edilmesi gerekmektedir.

Çin ve Orta Asya ülkelerini Avrupa'ya bağlayacak tarihî ipek yolunun yeniden ihya edilmesi projesi Türkiye'ye ekonomik olduğu kadar, siyasi ve kültürel üstünlük sağlayacak, böylelikle Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkilerin gelişmesine de destek olacaktır. Uzak Asya'dan, Basra'dan, Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşması öngörülen Kalkınma Yolu Projesi ülkemize önemli fırsatlar sunacaktır.

Ayrıca, Türkiye-Azerbaycan kardeşliğini daha da güçlendirecek ve Hazar Denizi'ni doğrudan Türkiye'ye bağlayacak olan Zengezur Koridoru'nun inşasıyla ilgili çalışmaların devamı ve bölgemizin barış projeksiyonu olarak desteklenmesi son derece önemli gelişmelerdir.

Ulaştırma altyapısının aynı zamanda ileri teknolojiyi kullanan, çevreye duyarlı, rekabeti tesis edecek ve sanayiyi yönlendirecek bir yapıda olmalıdır.

Bu doğrultuda, ihracat odaklı bir lojistik ve ulaştırma altyapısının oluşturulması, Türk sanayisinin uluslararası rekabet gücünde önemli paya sahip olan ulaştırma girdi maliyetlerini azaltmaya ve yatırım, üretim, ihracat zincirinin sağlıklı olarak kurulmasına yardımcı olacaktır.

Üretim maliyetlerini ve rekabet gücünü doğrudan etkileyen, bu yönüyle halkın refah düzeyine yansıyan ulaştırmanın zaman ve maliyet avantajı sağlaması da büyük önem arz etmektedir. Malın hasarsız, mümkün olan en kısa sürede ve ucuz bir şekilde üretim noktasından tüketim noktasına veya başka üretim sürecine taşınması, söz konusu malın kalitesi ve fiyatı kadar önemli bir unsur hâline geldiğinden, rekabet gücünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Kara yolunun esneklik avantajından, deniz ve demir yolunun hacim ve maliyet avantajından, hava yolunun ise sürat avantajından en iyi şekilde yararlanıldığı kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması rekabet avantajı yakalayabilmenin temel unsurudur.

O sebeple, bölge ülkelerine de hizmet edecek, ulaşım yolları üzerinde büyük ticaret limanları ve bunlara bağlı lojistik ve stratejik sanayi kümelerinin oluşturulması, demir yolu ve deniz yolu fiziki altyapısı geliştirilerek modlar arasındaki dengesizliğinin giderilmesi gerekmektedir.

Yüksek kapasiteli kara, deniz, demir ve havayolu bağlantıları bulunan organize lojistik bölgeleri inşa edilerek bu bölgeler aracılığıyla sanayi, enerji ve tarımsal üretim havzalarının iç piyasa ve uluslararası piyasalara erişimi de sağlanabilecektir.

Yapılan yatırımlarla bölünmüş yol ağı 29.906 kilometreye ulaşmış, yollardaki akıllı ve otonom teknolojiler artırılmıştır. Trafik güvenliği sağlayan hızlı ve emniyetli yol altyapısı kazalardaki ölüm oranının düşmesini de sağlamıştır. Bununla birlikte, kara yolu ihtiyacının özellikle diğer bağlantı ağlarının zor ya da uzun vadeli olduğu yerlerde devam ettirilmelidir.

Bu çerçevede, kara yolu taşımacılığına olan yüksek talebin demir yoluna kaydırılarak daha dengeli ve verimli bir ulaştırma sisteminin oluşturulması Türkiye'nin ulaştırmada öncelikle hedeflerinden olmalıdır.

Toplu taşıma ve raylı sistemlerin artırılmasının yanında motorsuz ulaşım türlerinin geliştirilerek kent içi ulaşımda yaşanan trafik sıkışıklığı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan çevre ve gürültü kirliliğinin, zaman kaybının da azaltılabilmesine yardımcı olacaktır.

Yatırımların, kentsel hareketliliğe bağlı olarak yeni nesil ve sürdürülebilir ulaşım modellerinin geliştirilmesine, ulaşım modellerine, kent içi ulaşımda toplu taşımanın desteklenmesine yönlendirilmelidir.

Kent içi ulaşım altyapısı sadece araç odaklı olmaktan çıkarılarak insan odaklı hâle getirilmeli, araçların ana merkezlere girişi yerine yayaların taşınmasını sağlayacak sistemler oluşturulmalıdır.

Türkiye'deki mevcut demiryolu ağı 2024 yıl sonu itibarıyla 2.251 km'si hızlı tren hattı, 9.235 km'si konvansiyonel ana hat, 2.433 km'si iltisak hattı ve istasyon yolları olmak üzere toplam 13.919 km'dir. Mevcut demir yolu ağı yoğunluğu dikkate alındığında hem nüfus hem de yüz ölçümü bazında Türkiye'nin demir yolu ağında ve demir yolu üzerindeki hat başına düşen trafik ve tren sayısında AB ortalamasının altındadır. 2023 yılı verilerine göre yurt içi yük taşımalarında ülkemizin yüzde 3,5 olan demir yolu payı da yüzde 17,1 olan AB ortalamasına kıyasla oldukça düşüktür. Demir yolunun yük taşımacılığından daha fazla pay alabilmesini teminen ana hatlardaki sorunların giderilmeli, trafik yoğunluğuna bağlı olarak belirlenen tek hatlı demir yollarının çift hatlı hâle getirilmeli, sinyalizasyon ve elektrifikasyon yatırımları tamamlanmalıdır.

Deniz taşımacılığının bittiği ve kara taşımacılığının başladığı kesişim noktası olan limanlar ulaştırma kapasitesinin tanımlanmasında önemli bir yere sahiptir. Liman altyapıları ve terminal imkânlarıyla birlikte deniz taşıma filo kapasitesi de artırılarak limanların coğrafi tekel konumunu dikkate alan etkin bir düzenleme ve denetleme sistemi oluşturulmalıdır. Liman yatırımlarının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi Doğu Akdeniz'de Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinin çıkış kapısı olacak transit yük odaklı bir ana liman inşasıyla gemi bakım ve onarımı için yeni tersane kurulması Türkiye'nin denizcilikte bölgesel aktarma merkezi olmasını mümkün kılacaktır.

Ülkemizde aktif havalimanı sayısı 2025 yılı ekim ayı itibarıyla 58'e yükselmiş olup 132 ülke ve 352 noktaya sağlanan hava yolu bağlantıları, Türkiye'yi dünya ekonomik merkezleri ile ham madde kaynakları arasındaki güzergâh üzerinde stratejik bir kavşak hâline getirmiştir. Ekonomik ve sosyal hayatın hızlandığı günümüzde hava taşımacılığı, insan ve yük hareketliliğinin hızlı ve etkin şekilde sağlanmasında kritik bir rol üstlenmektedir. Türkiye,

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasındaki jeostratejik konumuyla bölgesel bir hava ulaşım merkezi niteliğini güçlendirmekte; geniş uçuş menzili ve artan kapasitesiyle küresel hava trafiğindeki önemini giderek artırmaktadır.

Ülkemiz 2024 yılında yaklaşık 231 milyon yolcuya hizmet vererek toplam yolcu trafiği sıralamasında Avrupa'da 2024 yılında 3'üncü, dünyada 7'nci sırada yer almıştır. İstanbul Havalimanı'mız günlük uçuş sayısıyla Avrupa başkentlerindeki havalimanlarını geride bırakmıştır. İstanbul Havalimanı, içinde bulunduğumuz dönemde günlük ortalama 1.482 uçuş ile Avrupa'daki tüm havalimanlarını geride bırakarak ülkemizin hava taşımacılığındaki stratejik konumunu güçlendirmiştir. 17 Nisan itibarıyla eş zamanlı üç pist operasyonlarının devreye alınması, kapasitenin artırılmasına ve hava trafiğinin daha etkin yönetilmesine önemli katkı sağlamıştır.

Kullanım oranı giderek artan bir taşımacılık şekli olan hava kargo taşımacılığının geliştirilmesi için özendirici tedbirler alınmalı, dış ticarete konu ürünlerin taşınmasında yerli hava kargo filosunun payının artırılarak bölgemizde yer alan ülkelerin hava kargo pazarından pay almasına dönük bir strateji takip edilmelidir. Ülkemizin ekonomik hedeflerini yakalamada oynayacağı temel rol itibarıyla ulaştırma faaliyetleri hem verimliliğin artırılması hem de maliyetlerinin azaltılması açısından tedarik zinciri içerisinde de önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye jeopolitik konumu ve sahip olduğu dünya çapındaki altyapılar ile ulaştırma ve lojistikte rekabet üstünlüğüne ve bölgesel bir üs olma potansiyeline sahiptir. Lojistik mevzuatının bütünleşik bir yapıya getirilmesi ve lojistikle ilgili etkin bir koordinasyon sağlanarak istatistiki bir altyapının oluşturulması arzu edilen lojistik ekosisteminin oluşturulmasını mümkün kılacaktır.

Pandemiyle birlikte güçlenen e-ticaret alışverişindeki artış, Evrensel posta hizmeti sektörünün büyümesine önemli katkı sağlayarak 2024 yılında posta kargosu gönderileri hacmi bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 8 oranında artarak 1,39 milyar adede ulaşmıştır.

Posta sektörünün değişen teknoloji ve piyasa koşulları dikkate alınarak görev ve sorumluluklarıyla kapsam ve finansmanının gözden geçirilmesi, gelişen e-ticaret koşullarına uyumlu ilave mevzuat çalışmalarının yapılması daha hızlı, kaliteli, güvenilir, çağdaş ve sürdürülebilir hizmet sunulmasını mümkün kılabilecektir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler doğrultusunda, rekabetçi ve erişilebilir bir dijital altyapının güçlendirilmesi, bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunmasına yönelik millî kapasitenin artırılması önem arz etmektedir. Devlet hizmetlerinde yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaştırılması, siber güvenlik tehditlerine karşı dayanıklılığın güçlendirilmesi ve kritik haberleşme uydularının yerli imkânlarla üretimi stratejik bir ihtiyaçtır. Yüksek yerlilik oranıyla üretilen TÜRKSAT 6A ve alçak yörünge uydu projeleri, ülkemizin uzayda artan varlığını destekleyen; acil durumlarda kesintisiz iletişim sağlayacak kapasiteyi güçlendiren önemli adımlardır.

E. SONUÇ

Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye sunulan 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi 1 Aralık 2025 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edilmiş olup, 8 Aralık 2025 tarihinden itibaren TBMM Genel Kurulu'nda görüşülüp kanunlaşacaktır.

TBMM İçtüzüğünün 42'nci maddesinin son fıkrasında, Plan ve Bütçe Komisyonu Üyelerinin, komisyon raporuna katılmakla beraber, raporda yer almayan görüşlerini rapora eklemek hakkına sahip oldukları belirtilmektedir.

Milliyetçi Hareket Partisi'ne mensup Komisyon Üyeleri olarak; **2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi'nin, hem tümüne hem de ayrı ayrı her bakanlık ve kurumun bütçesine kabul oyu kullanılmıştır.**

Komisyon raporuna katılmakla birlikte, İçtüzüğün mezkûr hükmüne göre rapora ilave olarak hazırladığımız görüşlerimize ve yapıcı önerilerimize yukarıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Bu çerçevede, hazırladığımız 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu Raporuna "Ek Görüşlerimizi" bilgilerinize arz ederiz. 5/12/2025

Mustafa Kalaycı	*İsmail Faruk Aksu*	*Mustafa Baki Ersoy*
Konya	İstanbul	Kayseri

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYON RAPORUNA EK GÖRÜŞLERİ

(TBMM İçtüzüğünün 42'nci maddesinin son fıkrası uyarınca hazırlanmıştır.)

A. GİRİŞ

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi, 27/6/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş ve Başkanlıkça aynı tarihte Plan ve Bütçe Komisyonuna havale edilmiştir. Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek 01/12/2025 tarihinde kabul edilmiştir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak 2024 yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifini olumlu değerlendiriyoruz. Komisyon üyeleri olarak Plan ve Bütçe komisyonunda mezkûr teklife evet oyu kullanılmıştır.

2024 yılı merkezi yönetim kesin hesabı; 41 adet genel bütçe, 129 adet özel bütçe (YÖK, Yükseköğretim Kalite Kurulu ve 127 üniversite), 46 adet diğer özel bütçe, 11 adet düzenleyici ve denetleyici kurum olmak üzere toplam 227 adet kamu idaresi kesin hesabından oluşmaktadır.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine göre 2024 yılı bütçesinde bütçe açığı 2.107.781.999.546,06 TL olarak gerçekleşmiştir.

Sayıştay, Anayasanın 160 ve 165'inci maddelerine göre, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak, mahalli idarelerin hesap ve işlemlerini denetlemek ve kesin hükme bağlamak, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıklarını denetleme ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

Sayıştay 2024 yılı denetimleri sonucu hazırladığı, Genel Uygunluk Bildirimi, Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu ve kamu idarelerine ait 218 adet denetim raporu olmak üzere toplamda 222 adet Sayıştay Denetim Raporunu 09/09/2025 tarihinde TBMM'ye sunmuştur.

Diğer taraftan, mahalli idarelere ilişkin olarak 349 adet belediye ve bağlı idare, 14 adet il özel idaresi, 78 adet mahalli idare şirketi ve birliği olmak üzere toplam 441 adet Sayıştay denetim raporu meclislerinde görüşülmek üzere ilgili kamu idarelerine, 7 adet yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına ilişkin Sayıştay denetim raporu da İçişleri Bakanlığı ile ilgili valiliklere gönderilecektir. Bu raporlar TBMM'ye gönderilmemektedir.

B. 2024 YILI DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

2024 yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 68 ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 38'inci maddeleri gereği hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporunun hazırlanmasında, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları, mahalli idareler ve 5018 sayılı Kanun kapsamında olmayan ancak Sayıştay denetimine tabi diğer kamu idarelerinin denetim raporlarındaki bulgular esas alınmıştır. 6085 sayılı Kanun'un 43'üncü maddesi uyarınca ayrıca genel rapor düzenlenmesi öngörüldüğünden, kamu işletmeleri denetim raporlarında yer alan bulgular bu raporun kapsamı dışında tutulmuştur.

C. 2024 YILI FAALİYET GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 39'uncu maddeleri gereği hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu, 5018 sayılı Kanun'un 41'inci ve 6085 sayılı Kanun'un 39'uncu maddeleri ile Faaliyet Raporları Değerlendirme Rehberi'ne göre; 2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu Kamu idareleri üst yöneticileri tarafından hesap verme sorumluluğu çerçevesinde kamu idarelerinin faaliyet sonuçlarını gösterecek şekilde hazırlanan 2024 yılı idare faaliyet raporlarında, merkezi yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının 2024 yılındaki faaliyet sonuçlarına ve mahalli idarelerin mali yapılarına ilişkin genel değerlendirmeleri içerecek şekilde Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan 2024 Yılı Genel Faaliyet Raporu'nda, mahalli idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporları esas alınarak mahalli idarelerin genel durumunu ortaya koymak üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan 2024 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nda yer alan bilgilerin kanunlar ve diğer hukuki düzenlemelerle belirlenen sunum kriterlerini ve süreç gerekliliklerini karşılayıp karşılamadığının tespit edilmesi ile 2024 yılı dış denetim sonuçları dikkate alınarak ilgili raporlardaki bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi suretiyle hazırlanmıştır.

D. KALKINMA AJANSLARI GENEL DENETİM RAPORU

2024 yılı Kalkınma Ajansları Genel Denetim Raporu Sayıştay raporları arasında yer almamış, denetimi yapılan 5 adet (Ankara, Bursa Eskişehir Bilecik, Karacadağ, Trakya, Zafer) kalkınma ajansına ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulmasında fayda görülen konular kapsamında destek süreçlerine ve mali konulara ilişkin hususlara yer verilmiştir.

E. 2024 YILI GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ

2024 yılı Genel Uygunluk Bildirimi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 161'inci, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 43'üncü ve 6085 sayılı Sayıştay Kanununun 41'inci maddeleri gereğince hazırlanmış, Sayıştay Genel Kurulunun 03.09.2025 tarihli ve 5467 sayılı Kararıyla son hali verilerek Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Sayıştay tarafından hazırlanan 2024 yılı Genel Uygunluk Bildiriminde yer alan Ödenek Aktarma İşlemleri ve Yedek Ödenek konularındaki tespit ve değerlendirmeler şunlardır.

Ödenek Aktarma İşlemleri

Ödenek aktarma işlemleri 5018 sayılı Kanunun 21'inci maddesi ve 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 6'ncı maddesinde düzenlenmiştir.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu hükümleri ile verilen yetki çerçevesinde, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve ilgili kamu idareleri tarafından 2024 yılı içerisinde genel bütçeli idarelerin bütçelerinde yapılan ödenek aktarma, düşme ve ekleme işlemleri ile eklenen ve düşülen ödeneğe ilişkin tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılım bilgileri Cumhurbaşkanlığınca yayımlanan 14.01.2025 tarihli Duyuru ve Eki Tablolarda ilan edilmiştir.

Yedek Ödenek Kullanımı

Yedek Ödenekler

Başlangıç ödeneği	96.499.683.000,00 TL
Kurum dışı aktarmalar (+)	120.868.877.361,00 TL
Kurum içi aktarmalar (+)	32.793.000,00 TL
Toplam yedek ödenek	217.401.353.361,00 TL
Yedek ödenekten yapılan aktarma (-)	66.667.378.000,00 TL
Kalan yedek ödenek	150.733.975.361,00 TL

5018 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesi hükmü uyarınca, genel bütçeli idarelerin yedek ödenek miktarına getirilen %2'lik sınırlama, başlangıç ödeneklerine ilişkin bulunmaktadır. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6'ncı maddesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığına verilen yetkiler dâhilinde yapılan ödenek aktarmaları sonucunda, yedek ödenek tutarı 217.401.353.361,00 TL'ye ulaşmıştır. Bu tutar, 11.311.948.080.018,43 TL'lik genel bütçeli idarelerin yılsonu toplam ödeneğinin % 1,92'sine tekabül etmektedir.

Konu, Sayıştay tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgilerine arz olunmuştur.

F. SONUÇ

2024 yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine ilişkin olarak Sayıştay tarafından hazırlanan raporların Anayasa uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yürütülmesi beklenen denetim kapsam ve niteliğine uygun olduğu, Sayıştay'ın verimli ve etkin bir denetim faaliyeti icra ettiği anlaşılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önemli fonksiyonlarından biri olan denetim yetkisini daha etkin bir şekilde kullanmasını teminen Anayasa ile birlikte Meclis İçtüzüğünde yapılacak bir düzenleme ile Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve Sayıştay Denetim Raporlarının oluşturulacak ayrı bir komisyon tarafından görüşülmesi yerinde olacaktır.

2024 yılında ödenek üstü gider olmamıştır. Merkezi Yönetim Bütçe ve Kesin Hesap Kanun Tekliflerine yönelik olarak Anayasa Mahkemesi dahil eleştirilen hususlardan biri olan ödenek üstü giderin 2024 yılında olmaması yasamanın bütçe hakkı bakımından uygun olmuştur.

2024 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında idarenin verimli ve etkin işleyişine katkı sağlayacak önemli bulgular yer almaktadır. Bu bulguların bir kısmının önceki yıllarda da tespit edilen bulgular olduğu görülmektedir. Sayıştay denetim raporlarının detaylı incelemelere dayandığı,

yapılan denetimlerin sonuçlarının da idarenin mevzuata uygunluk ve kamu kaynaklarının rasyonel kullanımına katkıda bulunması bakımından yararlı ve yerinde olduğu anlaşılmıştır.

Bu tespitlere idare tarafından riayet edilmesinin son derece faydalı olacağına inanmaktayız. Bu kapsamda Sayıştay'ın vereceği eğitim ile muhasebeleştirme ve benzeri konulardaki tereddütlerin giderilerek, uygulama birliğinin sağlanabileceğini değerlendiriyoruz. Esasen 2024 yılı denetim raporlarında, önceki yıllara göre kurumlar tarafından Sayıştay'ın ikaz ve uyarılarına daha çok dikkat edildiği ve bulgulara uygun düzenlemelerin kurumlarca yapıldığı görülmektedir.

2024 yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi 1 Aralık 2025 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edilmiş olup, 8 Aralık 2025'ten itibaren TBMM Genel Kurulunda görüşülüp kanunlaşacaktır.

TBMM İçtüzüğünün 42'nci maddesinin son fıkrasında, Plan ve Bütçe Komisyonu Üyelerinin, komisyon raporuna katılmakla beraber, raporda yer almayan görüşlerini rapora eklemek hakkına sahip oldukları belirtilmektedir.

Milliyetçi Hareket Partisine mensup Komisyon Üyeleri olarak 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin tümüne ve ayrı ayrı bakanlık ve kurumların kesin hesaplarına kabul oyu kullanılmıştır. Komisyon raporuna katılmakla birlikte, rapora ilave olarak hazırladığımız görüşlerimiz ve yapıcı önerilerimize yukarıda yer verilmiştir.

Bu çerçevede, TBMM İçtüzüğünün 42'nci maddesinin son fıkrası uyarınca hazırladığımız 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi hakkındaki Ek Görüşlerimizi bilgilerinize arz ederiz. 5/12/2025

Mustafa Kalaycı	*İsmail Faruk Aksu*	*Mustafa Baki Ersoy*
Konya	İstanbul	Kayseri

İYİ PARTİ

KARŞI GÖRÜŞ

Aralık 2025

2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM

BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ

İYİ PARTİ

MUHALEFET ŞERHİ

Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek kabul edilen 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifine ilişkin İYİ Parti muhalefet şerhidir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

BAŞLANGIÇ

Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda;

Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddî ve manevî mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

Hiçbir faaliyetin Türk millî menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihî ve manevî değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı;

Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

Topluca Türk vatandaşlarının millî gurur ve iftiharlarda, millî sevinç ve kederlerde, millî varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetlerine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu;

FİKİR, İNANÇ VE KARARIYLA anlaşılmak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere,

TÜRK MİLLETİ TARAFINDAN, demokrasiye âşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur.

BİRİNCİ KISIM

GENEL ESASLAR

I. Devletin şekli

MADDE 1- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

MADDE 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

III. Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkenti

MADDE 3- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.

Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Millî marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

MADDE 4- Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

TÜRK MİLLETİNE

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi üzerine hazırladığımız muhalefet şerhimize Anayasamızın Başlangıç hükümleri ile ilk dört maddesinde ifadesini bulan temel ilkelerle başlamayı görev addediyoruz.

Türkiye, bugün Anayasa'nın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez hükümlerinin tartışmaya açılmaya çalışıldığı bir dönemden geçmektedir.

İYİ Parti için bu ilkeler bir hukuk metninin sıradan maddeleri değildir. Bu maddeler Türk milletinin ortak vicdanı, Cumhuriyetin kuruluş iradesi ve devletimizin ebedi varlığının teminatıdır. Devletin şeklinin cumhuriyet olduğu, ülkenin bölünmez bütünlüğü ve millet iradesinin üstünlüğü herhangi bir siyasi pazarlığın, günübirlik tartışmaların veya anayasa mühendisliğinin konusu değildir.

Bu şerh, tükeniş bütçesi olarak gördüğümüz bir bütçe anlayışına ilişkin eleştirilerimizin ötesinde devletimizin kurucu ilkelerini korumakta tereddüt etmeyeceğimizi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin tartışmaya açılmasına asla izin vermeyeceğimizi açıkça ortaya koyan ilkesel bir duruşun ifadesidir.

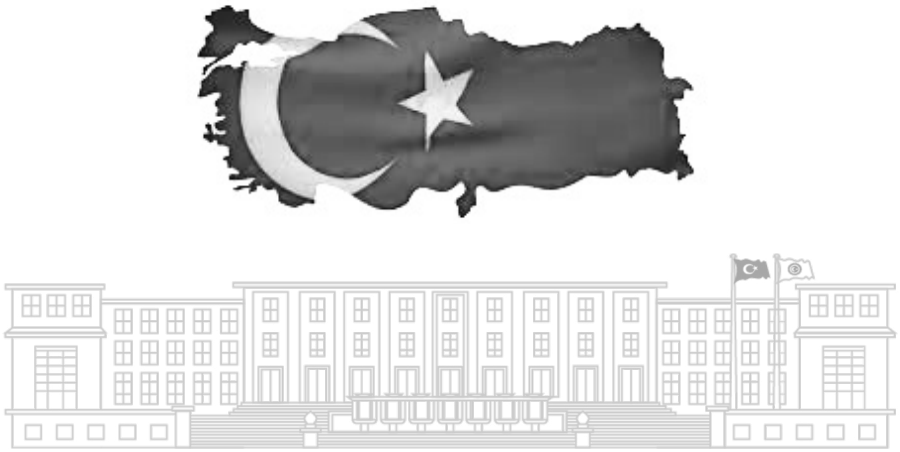

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI ii
BAŞLANGIÇ ii
TÜRK MİLLETİNE iv
BÜTÇE HAKKININ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN KULLANILMASI 1
Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Sonrasında Bütçenin Sahibi Sorunu 2
AK Parti'nin Kurumlarımızı Getirdiği Nokta: Partili Bürokrasi 2
Bütçe Yayınına Engel, Halktan Kaçırılan Bütçe Süreci 3
Sivil Toplum Kuruluşlarının Komisyon Görüşmelerine Katılımının Sağlanamaması 4
Anayasaya ve Kanunlarımıza Aykırı Söylemler 5
Bölücü Anlayış Gazi Meclisi Temsil Edemez 6
Gazi Meclisin Türk Bayrağı Rozetini Göğsünde Taşımak Milletin Temsilidir 6
2026 MYBK TEKLİFİNİN GENELİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER 7
"Tükeniş Bütçesi" 7
TBMM, CUMHURBAŞKANLIĞI VE BAKANLIKLAR 2026 BÜTÇELERİ 11
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN PROGRAMLARA GÖRE DAĞILIMI (2025-2026) 14
MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM 15
İktisadi Büyüme ve Kişi Başına Milli Gelir 15
Enflasyon ve Fiyat İstikrarı 19
İşgücü Piyasası ve İstihdam 21
Gelir Dağılımı ve Yoksulluk 25
Üretim ve Yatırım 29
Çanak Ekonomisi: 23 Yılın Sonunda Başlanılan Noktaya Dönüş 32
TÜRKİYE EKONOMİSİNE DAİR SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ 35
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ 39
Türkiye Büyük Millet Meclisinin Etkisizleştirilmesi 44
Tek Adam Rejiminin Yarattığı Tahribat 45
İKİNCİ İHANET SÜRECİ: "MİLLİ DAYANIŞMA, KARDEŞLİK VE DEMOKRASİ KOMİSYONU" 46
TBMM Başkanının Anayasa ve İçtüzük Tanımazlığı: Hukuk Dışı Komisyon 47
Demokratik Değerleri Güçlendirme Değil, Zayıflatma Süreci 48
Gerçekler Milletten Saklanırken İmralı ve Kandil'e Zarflanıyor 49
"Biten Teröre Sığınmak" ve Milleti Aldatan Yeni Süreç: Siyasal İstismarın Anatomisi 49
Dün "Terörle İş Birliği" İftirası Atanlar Bugün Teröristin Masasında Ne Arıyor? 50
Cumhur İttifakı Büyüyor: AK Parti, MHP ve DEM Parti Birlikteliği 51
TBMM'de Terör Propagandası: İkinci İhanet Süreci Milli Birlik ve Egemenliğe Tehdit 52
İktidar Ortağının Açıklamaları Üzerine 53
Gazi Meclis Teröristbaşı ~~öcalan'~~ın Bölücü Telkinleriyle Yönlendirilemez! 54
Teröristbaşı ~~öcalan~~ Gazi Meclisin Başkanına Rol Biçemez! 55

Milletimizin Vicdanı İhanet Sürecine Cevap Beklerken, TBMM Başkanı "Salonu Terk Etti" 56
TBMM'nin Onuru İmralı'ya Taşınamaz, Terörün Masasına Sürülemez! 58
İmralı'ya Gidiş Milli Egemenliğe Sürülmüş Kara Bir Lekedir! 58
Milli Vicdana Kulak Verene "3 Kuruşluk Dava"! Türk Milletine "Soykırımcı" Diyene Ses Yok! 60
Genel Başkanımız Sayın Müsavat Dervişoğlu'na Tehditlere Sessiz Kalan Düzen 61
Milletimizin İradesi Rehin Alınamaz 62
İlk Dört Madde: Milli İradesinin Yazıya Dökülmüş Halidir 63
Pazarlık Siyaseti Üzerinden "Anayasa Dayatması" Siyaseten de Hukuken de Meşru Değildir 63
TBMM'DE KANUN YAPIM SÜRECİ: KOMİSYONLARIN ETKİSİZ VE VERİMSİZ ÇALIŞTIRILMASI 64
Komisyonlarda Şeffaflık Eksikliği ve Basının Engellenmesi 65
TBMM TV Yayınlarının Kısıtlanması 66
YASAMA FAALİYETİ İSTATİSTİKLERİ 66
Kanun Teklifi İstatistikleri 66
Kanun Tekliflerinin Kabul Edilme Oranının Düşüklüğü 67
Muhalefet Milletvekillerinin Tekliflerinin Hiçbirinin Komisyon Gündemine Alınmaması 67
Torba Kanun Uygulamasının Yaygınlığı 68
Tali Komisyonların Devre Dışı Bırakılması 68
Düzenleyici Etki Analizinin Gerekliliği ve AK Parti Döneminde Uygulama Sorunları 68
Düzenleyici Etki Analizi Kâğıt Üzerinde Kalmıştır 69
Yasama Sürecinde Şeffaflık ve Katılım İlkeleri İhlal Ediliyor 69
Veriye Dayalı Yönetim Yerine Keyfilik Hakimdir 70
Seçili Ülkelerde Kanun Teklifleri Süreçleri 70
DENETİM FAALİYETİ İSTATİSTİKLERİ 72
1. Meclis Araştırması Önergesi İstatistikleri 72
Meclis Araştırması Önergelerinin Kabul Edilme Oranı %1,7 72
Tüm Kabul Edilen Önergelerin Birleştirilerek İşleme Alınması 72
Denetim Fonksiyonunun İktidarın Kontrolünde Olması 73
2. Genel Görüşme Önergesi İstatistikleri 74
3. Yazılı Soru Önergesi İstatistikleri 74
Süresi içinde Cevaplandırılmayan ya da Cevaplandırılmayan Önergelerin Oranı %82,4 74
Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandırılan Önergelerin Oranı %54 75
Cevaplanmayan Önergelerin Oranı %28,2 76
"TBMM Başkanı Bile" Kendine Sorulan Soruya Geç Cevap Veriyor 78
Danışmanların Sorunları ve Özlük Haklarındaki Adaletsizlikler 78
TBMM'de Mesai Adaleti Sağlanmalıdır 79
CUMHURBAŞKANLIĞI 80
Sahipsiz Bütçe 83
İletişim, Diyanet İşleri ve Milli İstihbarat Başkanları Bütçesini Savunmaya Gelmedi 85

İletişim Başkanlığının Partizan Dili 87
Kesin Hesabı Olmayan Bütçe 90
Soyulan E-Devlet ve Kağıt Üstünde Kalan Siber Güvenlik Başkanlığı 92
Yetkili ve Bütçeli Ama Sorumsuz 94
Liyakatsiz ve Şeffaf Olmayan Atamalar 97
Külliyenin Gölge Bakanlıkları 99
İtibardan Sözde Tasarruf 101
Örtülü Ödenek 103
Son 5 yılın örtülü ödenek harcamaları: 104
2025 yılı aylara göre örtülü ödenek harcamaları: 104
Uluslararası Endekslerde Gerileme ve Saray Merkezli Yönetim 105
Hukukun Üstünlüğü Endeksi 105
Hükümetin Yetkilerinin Sınırlandırılması Endeksi 106
Açık Hükümet Endeksi 107
Zirve Çok, Sonuç Yok 108
Kimin TRT'si? 110
Diyanet Bütçesi Şeffaf Olmalı 114
Fatih'ten Atatürk'e Kurulan Dengeyi Bozan Papa Ziyareti 116
"Ağır Silahlı Misafir": Barzani 118
DPT'nin Makro Aklı Yok, Strateji ve Bütçe Yetersiz 119
Çözüm Belli: Güçlendirilmiş Demokratik Parlamenter Sisteme Dönüş 121
ADALET BAKANLIĞI 124
TÜRKİYE CUMHURİYETİ BİR HUKUK DEVLETİDİR! 127
Adalet Gecikiyor ve Bu İktidarla Çözüm Yok 127
HSK'nın Yapısı ve Atama/Terfi Rejimi 130
Hukuk Fakültelerinin Nicelik ve Nitelik Sorunu 133
Sosyal Medya Mahkemeleri 134
Hâkim ve Savcıların Sessiz Çığlığı 137
ADALET İSTATİSTİKLERİ 2024 RAPORU İNCELEMESİ 141
Dosya Temizleme Oranları ve Yargılama Süreleri 141
Ceza Adaletinde Suç Profili ve Toplumsal Yansımalar 143
Suça Sürüklenen Çocuklar 143
"Mahkeme Türüne Göre Dosya Sayıları" ve "Mahkeme Türü ve Karar Türüne Göre Dosya Sayıları" 144
Uzlaştırma ve Arabuluculuk Mekanizmaları 146
Bütçe Açısından Adalet İstatistiklerin Genel Değerlendirmesi 147
Ekonomik Krizin Adalet Sistemindeki Yansımaları: İcra, İflas ve Diğerleri... 147
TÜRK HUKUK SİSTEMİNİN ULUSLARARASI ENDEKSLERDE GERİ KALMASI 153

Delilli-Tescilli Hak İhlalleri 157
Siyasal Yargı 162
ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINA UYMAK ZORUNLU! 165
Hukuki Çerçeve: AYM Kararlarının Bağlayıcılığı 165
Enis Berberoğlu Davası: İlk Büyük "Direnme" Örneği 166
Can Atalay Davası ve 2023–2025 "Anayasa Krizi" 166
Kural Tanımaz Mahkeme: İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 167
AYM Kararlarına Uyulmaması: Yapısal Bir Sorun 168
İktidar Cephesinden Destekleyici ve Normalleştirici Açıklamalar 168
Eleştirel Değerlendirme: Anayasanın Üstünlüğü ve Yargı Bütünlüğü 169
Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı 170
Türkiye'nin Devasa Sayıdaki Ama Yetersiz Cezaevleri 172
Savunmanın Çöküşü: Türkiye'de Avukat… 175
İnfaz Ve Koruma Memurları: Gardiyanlar Tükeniyor 178
İstisnaydı Kural Oldu: Tutuklama Tedbiri 181
Basın Özgür Değil 183
Bakanlığın Sözde Strateji Belgeleri ve Planları 186
Adalet Hala Enkaz Altında (6 Şubat) 189
Hakim/Savcı Eğitimi ve Adalet Akademisi 192
UYAP Avukat Portalı: Sürekli Güncellenen, Bir Türlü Doğru Çalışmayan Sistem 196
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI 198
Yoksulluğu Yöneten Bütçe 200
Yoksulluk Büyüyor ve Derinleşiyor 202
Yaparsa AK Parti Yapar: "Çalışan Yoksulların Ülkesi Türkiye" 203
Her 7 haneden 1'i Elektrik Faturasını Dahi Ödeyemiyor 204
Türkiye'de 1,6 milyon hane yakacak yardımıyla ısınıyor 205
GSS Prim Ödemelerinden Faydalanan Kişi Sayısı 9,5 milyon Kişiye Ulaştı 205
AİLE KURUMUNU KORUYAMAYAN POLİTİKALAR 206
Aileye Ayrılan Bütçede En Kötü Oran Türkiye'nin 207
"1 Kutu Bebek Bezi Alacak Kadar Aylık Destek Veren Sosyal Politikalar" 208
Demografik Kriz Kapıda, İktidar Derin Uykuda 210
Sosyal Çöküşün Bedeli: Çocuk Sahibi Olmaktan Uzaklaşan Aileler 211
2006'da Binde 9,37 Olan Evlenme Oranı 2024'te Binde 6,65'e Geriledi 212
Boşanma Hızı En Yüksek Seviyelere Ulaştı 215
Avrupa'nın En Genç Nüfusa Sahip Ülkesi TÜRKİYE 216
Yoksul ve Kendini Dışlanmış Hisseden Çocukların Ülkesi 217
15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı %24,9 217
2024 Eylül-2025 Ağustos döneminde en az 72 çocuk çalışırken hayatını kaybetti 219

Çocukların Suça Karışması, Çocuğa Karşı Şiddet ve İstismar 219
Bakanlık Çocuk Yoksulluğunu Durduramıyor 222
Engelli Vatandaşlarımızın Hakları Genişletilmeli 222
Engelli Haklarında Sosyal Koruma İflas Etti 224
Şehit Yakınlarımız ve Gazilerimiz Bu Vatanın Birliğidir 225
Terör Gazileri Arasında Ayrım Olmaz, Olamaz! 226
Şehit Yakını ve Gazilerimizin Hassasiyetleri Görmezden Gelinemez 227
Kadını Güçlü Toplum Güvenli Toplumdur 228
Okuryazar olmayan kadın nüfus oranı %5,4 228
Kadınların istihdam oranı %31,3 228
Kadınların işsizlik oranı %12,6 229
Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nda Türkiye 135'inci Sırada 229
Kadının İşgücüne Katılımında OECD Ülkelerinin En Kötü Oranı Türkiye'nin 230
Kadına Yönelik Şiddet, İstismar ve Kadın Cinayeti Durdurulamıyor 231
"İstanbul Sözleşmesi Yaşatır" 233
Yaşlı Vatandaşlarımızı Görmeyen Bütçe Anlayışı 233
Nüfus Yaşlanıyor, Politikalar Yetersiz 234
Yaşlı Yoksulluğu Derinleşiyor 235
Yaşlılarımızın Mahkum Olduğu Sosyal Politika: "Huzur Vermeyen Evler" 236
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI 238
İstihdam 239
ÜCRETLER, GELİR DAĞILIMI ADALETSİZLİĞİ VE ASGARİ ÜCRET 245
GENÇ İŞSİZLİĞİ TEHDİDİ 248
SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN MALİ DENGESİ 251
DENETİMSİZLİK, İŞ CİNAYETLERİ VE KAYIT DIŞI İSTİHDAM 255
Liyakat Sorunu 256
Çalışma Hayatına İlişkin Diğer Sorunlar 257
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI 260
"Yoksullukla mücadele" değil, "yoksulluğu yönetme" politikası iddiası 262
Deprem Sonrası Mali Yapı 263
Kentsel Dönüşüm Başkanlığı 265
Barınma Krizi 266
Deprem Bitti, Çaresizlik Bitmedi 267
Depremzedeye Değil, Müteahhitte Sahip Çıkıldı! 268
Bakanlığın Ev Projeleri Hakkında 269
Türkiye Nefes Alamıyor: Görmezden Gelinen Sessiz Felaket 270
Göre Göre Gelen Ekolojik Felaketler 272
Seyhan ve Ceyhan Nehirleri Göz Göre Göre Zehre Dönüştürülüyor 273

Yeşil Bursa'nın Nilüfer Çayı'na Kıymayın 274
COP31: Dünya Koşuyor, Türkiye Yerinde Sayıyor 274
Avustralya Keyfini Sürecek, Türkiye Cefasını Çekecek 275
Kuralık Krizi 276
Rant Çizgisine Değil, Kıyı Hakkına Bütçe 277
Toplanma Alanlari Ranta, Yeşil Alanlar Betona 278
Kağıtla Arsa Dağıtımı 280
Tapu Var, Güvence Yok: 2b Ve Kadastroda Kamu Topraği Erozyonu 281
Kira Bedeli Kadar Aidat Alınan Düzen: Site Yönetimleri Sorunu 283
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI 286
LİYAKAT EROZYONU VE HARİCİYE GELENEĞİNİN AŞINMASI 288
Kurumsal Aklın Tasfiyesi ve Türkiye'nin Dış Politikada Güç Kaybı 289
Kıbrıs Türklüğünün Var Olma Mücadelesine Destek Olmak Milli Davamızdır 293
"POLİTİKASIZLIK POLİTİKASI" İÇİNDE SAVRULAN DIŞ POLİTİKA 294
Utanç Ziyareti: Erdoğan'ın ABD Temasları 295
Fener Rum Patrikhanesi'nin Ekümeniklik İddiasına Sessiz Kalınamaz 296
Uygur Türkleri ve Doğu Türkistan'a Sessiz Kalınamaz 298
Kerkük'teki Demografik Değişim Türk Soydaşlarımızı Tehdit Ediyor 300
Batı Trakya Türkleri Unutulmamalı 301
Türk Pasaportunun Zayıflayan İtibarı 302
Soydaşlarımız Türk Dili ve Kültüründen Yoksun Bırakılmamalı 303
Gurbetçilerimize Destek Mekanizmaları Yetersiz ve Eksik 304
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI 305
ENERJİ POLİTİKASI, ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ GENEL GİRİŞ 307
Asrın Soygunu: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) 307
Kaynaklar Gemilere Gidiyor, Enerji Stratejisi Limanda Bekliyor 311
Dar Gelirliden Çok Zengine Yarayan 'Ücretsiz' Gaz! 314
Türk Vatanında Rus Sermayeli Santral: Akkuyu 316
Akkuyu Nükleer Santrali ve TENMAK Performans Göstergeleri Üzerine Değerlendirme 317
TÜRKİYE'NİN MADEN STRATEJİSİ: BAĞIMSIZ VE ŞEFFAF MI? 319
Vatandaşlarımız Evini Isıtmakta Zorlanıyor 320
Yanlışta Israr: Kalıcı Yaz Saati Uygulaması 322
Elektrik Dağıtım Şirketleri Denetlenmiyor, Vatandaşlarımız Ölüme Sürükleniyor 323
"Erdoğan Petrol Buldukça" Benzin-Mazot Zamlanıyor 325
Gizli Zamlanan Elektrik Faturaları 327
Madencilikte Rehabilitasyon Masalı 329
Santrallerde Karbon Azalmıyor 331
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI 334

GENÇ NÜFUS ORANI DÜŞÜYOR 337
Genç nüfusun %30,5'i 15-17 yaş grubunda 338
Avrupa'nın En Genç Nüfusu Türkiye'de 338
Genç İşsizlik 339
Gençlerde İşgücüne Katılma Oranı %47,2 340
Gençlerde İstihdam Oranı %39,5 341
Her 4 Gençten 1'i Ne Eğitimde Ne İstihdamda 341
Türkiye'de "Ev Genci" Oranı OECD Ülkelerinin En Yükseği 342
Üniversite Gençliği Sahipsiz Bırakıldı 343
Burs ve Kredi Desteğinin GSYH Oranı Binde 6'ya Düştü 344
Burs Ücretleri Yetersiz: Öğrenci Yoksulluğu Artıyor 345
Yurtta Kalan Öğrencinin Yaşam Maliyeti 22.490 TL İken Burs 3.000 TL 346
2013 Yılında KYK Bursu ile 93 Adet Döner Alan Öğrenci Bugün 13 Adet Döner Alabiliyor 347
Yurtlarda Manevi Danışmanlık Uygulaması Adı Altında İdeolojik Propaganda mı Yapılıyor? 348
Giderlerse Gitsinler Politikası Gençlerimizi Terketmeye Mahkum Etti 348
Bağımlılıkla Mücadeleye Kaynak Yetersiz 350
2024 yılında madde kullanımından ölenlerin %37,5'i 30 yaş altı gençler 352
Bakanlık Gençlik Etkinliklerinde 10 Kasım'a Neden Yer Vermiyor? 353
Gençlerimiz Spora Yönlendirilmiyor: AB Ülkelerinde Son Sıra Türkiye'nin 354
Oyun, Eğlence, Şans Oyunu Görünümlü Kumar Tuzağına Acil Müdahale Şart 355
Futbolda Bahis Skandalı 356
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI 358
Ekonomi Yönetimine Güven Sorunu 359
2026 BÜTÇE TEKLİFİNİN YAPISI: FAİZ KISKACI VE VERGİ ADALETSİZLİĞİ 363
Programın Toplumsal Maliyeti: Derinleşen Yoksulluk 369
MAKROEKONOMİK KIRILGANLIKLAR 373
KAMU KAYNAKLARININ KULLANIM TERCİHLERİ 378
Tarımsal Desteklerdeki Dramatik Düşüş ve Üreticinin Çaresizliği 378
Kamu-Özel İş Birliği (KÖİ) Projelerinin Bütçeye Getirdiği Yük 380
Düzenleyici Kurumlardaki Denetim Zafiyetleri ve İsraf 381
REEL SEKTÖRÜN ÇIKMAZI 382
BÜYÜME VERİLERİNDEKİ TUTARSIZLIKLAR 383
VERGİ UYGULAMALARINDAKİ ORANTISIZLIK VE TİCARİ HAYATA MÜDAHALE 384
KAMUDA NİTELİKLİ PERSONEL SORUNU VE ÖZLÜK HAKLARINDAKİ ERİME 385
EKONOMİK İSTİKRAR VE KALICI REFAH İÇİN ÖNERİLER 387
Yapısal Reform Ajandası 387
Ekonomide Güven Tesisi ve Hukuki Altyapının Güçlendirilmesi 387
Yolsuzlukla Mücadele ve Denetim Mekanizmalarının Güçlendirilmesi 388

İstihdam Piyasasının Dönüşümü ve Beşerî Sermaye Yatırımları 389
İş Ortamının İyileştirilmesi ve Kurumsal Bağımsızlık 389
Kaynakların Verimli Kullanımı ve Üretim Ekonomisi 390
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI 391
YEREL YÖNETİMLERE MÜDAHALELER VE KAYYUM UYGULAMALARI 394
TOPLANTI VE GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE MÜDAHALE 398
TRAFİK VE KARAYOLU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARININ YETERSİZLİĞİ 401
Türkiye'nin Uyuşturucu Raporu 405
Türkiye'de Uyuşturucu İle İlişkili Tablolar 408
Uyuşturucuya İlişkin Resmi Verilerin ve Tabloların Değerlendirilmesi 415
TÜRK POLİSİ 416
Çalışma Koşulları ve Fazla Mesai Yükü 416
Personel Yetersizliği ve Görev Dağılımı Sorunları 416
Kurumsal Baskı, Mobbing ve Disiplin Uygulamaları 417
Psikososyal Destek Eksikliği ve Polis İntiharları 417
Ücret Politikası, Promosyon ve Ek Mali Haklar 417
Eğitim, Meslek İçi Gelişim ve Liyakat Sorunları 419
Barınma, Donanım ve Sosyal Haklar 419
Sendikalaşma ve Temsil Sorunları 419
Kurumsal İtibar, Siyasileşme Algısı ve Toplumla İlişkiler 419
Hesap Verebilirlik, Şikâyet Mekanizmaları ve İç Denetim 420
Emniyet Teşkilatındaki İntiharlar ve Sorunlara Yönelik Anket Çalışması 420
Türk Polisinin Bütçe Bakımından Değerlendirilmesi 421
KADIN CİNAYETLERİ 421
DEVLET, KENDİ VALİSİNİ TERÖR ANMASINA TESLİM EDİYOR: BÜLENT TEKBIYIKOĞLU 424
GÜVENSİZ SOKAKLAR 426
YASA DIŞI KUMAR VE BAHİS İLE KARA PARAYI AKLAMA ENGELLENMELİ 429
TÜRKİYE DÜZENSİZ GÖÇÜN ANA KORİDORU OLDU 431
Suriyeliler Geri Dönüyor Mu? 434
Türkiye'nin Bitmeyen Çete Sorunu 437
DEMOGRAFİK KRİZ: TÜRKİYE'NİN NÜFUS POLİTİKASIZLIĞI 440
TRAFİK CEZALARI GÜVENLİK Mİ YOKSA KASA İÇİN Mİ? 442
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün İçişleri Bakanlığından Koparılması 444
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI 446
Yiten Canlarımız: Kartalkaya Faciası 449
Ziyaretçi Sayısı Artıyor, Kişi Başı Harcama Yerinde Sayıyor 452
Her Şeyi Belirsiz Kültür Yolu Festivalleri 456
Vatandaşlarımızın Tatil Yapamıyor 458

Ziyaretçi Çok, Gelir Az 462
AK Parti'nin Zayıf Restorasyon Karnesi 466
Kağıt Üzerinde Yeşil Gerçekte Sürdürülemez Turizm 470
BAKANLIĞIN ADINDA KÜLTÜR VAR İÇİNDE KÜLTÜR YOK 475
KIYILAR KİMİN? 477
Asla İstifa Etmeyen Ve Değişmeyen Bakan 480
AK PARTİ'NİN MEDYA PATRONU: RTÜK 482
Turistin Parası Ankara'ya, Yükü Yerele 486
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 489
BAKANLIK BÜTÇESİNDE YATIRIMA AYRILAN GERÇEK BÜTÇE MERKEZİ BÜTÇENİN %1,55'İ 495
YILLARA GÖRE MEB BÜTÇESİNİN MERKEZİ BÜTÇE VE GSYH İÇİNDEKİ PAYI 496
MEB YATIRIM BÜTÇESİNİN MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ VE GSYH ORANI 497
MEB BÜTÇESİNDEN YATIRIMA AYRILAN PAY 497
BÜTÇEDE ASLAN PAYI EĞİTİME DEĞİL FAİZE GİDİYOR 498
TOPLAM EĞİTİM BÜTÇESİNİN PAYI 499
MİLLİ EĞİTİME İLİŞKİN İSTATİSTİKLER 500
Öğrenci sayısı 500
Öğretmen sayısı 500
Okul ve derslik sayıları 500
Özel Okullara Rağbet Arttı 501
Devlet Okulu Sayısı %23 Azaldı, Özel Okul Sayısı %123 Arttı 501
Derslik Sayılarında Devlet Okulları Yavaş, Özel Okullar Şaşırtıcı Hızda Büyüdü 502
Dersliklerde Devlet Aleyhine Büyük Çözülme 502
TÜRKİYE ÖĞRENCİ BAŞINA HARCAMADA 38 ÜLKE İÇİNDE 35'İNCİ 503
Okul Öncesi Eğitime Yatırım Yapılmıyor 504
PISA Sonuçları Eğitimde Kaybedilen Yılların Kanıtı Oldu 505
Yoksul ve Kendini Dışlanmış Hisseden Çocukların Ülkesi 507
Öğrencilere Ücretsiz Öğün Sağlanması 507
Okullarımızda Şiddet, Güvenlik Açığı ve Akran Zorbalığı Önlenmeli 509
Çocuklarımız MESEM'lerde Ölüme Mahkum Edildi 510
Köy Okullarımız Kapatılmamalı 511
EĞİTİME YATIRIM ÖĞRETMENE YATIRIMLA BAŞLAR 512
Öğretmenlere Verilen Desteklerin Yetersizliği Eğitimde Kaliteyi Etkiliyor 513
Öğretmenler Günü'nde 1 Maaş İkramiye Verilmeli 513
Başöğretmenimiz Atatürk'ün Ebediyete İntikali Anmayan Eğitim Sistemi 514
SİYASİ İKTİDAR ÜNİVERSİTELERDEN ELİNİ ÇEKMELİ 515
Yükseköğretime Ayrılan Bütçenin %74'ü "Maaş" %26'sı "Bilim" 516
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI 518

Askerlerimizi Hedef Alan Söylemlere Sessiz Kalınamaz 521
Milli Savunma Bütçe Teklifi Gerekçesinde Şehit Yakını ve Gazilere Ayrılan Bölüm "BOŞ" 522
MERKEZİ BÜTÇE İÇİNDEKİ PAY: %4,3 524
ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK HİZMETLERİNE AYRILAN PAYIN GSYH'YE ORANI %1,5 525
SIPRI 2024: ASKERİ HARCAMALARIMIZIN GSYH İÇİNDEKİ PAYI %1,9 526
Askeri Harcamalarımızın Dünyadaki Payı %1 528
GÜÇLÜ ORDU GÜÇLÜ TÜRKİYE'DİR 529
Sürmene Tersanesi Genişletilerek ve Gökçeada'ya Üs Kurularak Deniz Gücümüz Artırılmalı 530
Gürcistan'da Düşen Uçak Kazasında 20 Şehit Verdik: C-130 Tipi Nakliye Uçağı İhmal mi? 531
"Metan Gazından Zehirlenen" 12 Askerimiz Şehit Oldu: İhmal mi var? Terör Saldırısı mı? 532
Bakandan Utandıran Açıklama: "Dün bir tane drone attılar, o da bizim Mehmetçiğe çarptı..." 533
Hipertermi Nedeniyle Yaşamını Yitiren Mehmetçiklerimiz: İhmalin Hesabı Sorulmalı 533
SAVUNMA SANAYİ YATIRIMLARI SİYASET ÜSTÜDÜR 534
HUDUT NAMUSTUR 535
ASKERİ OKULLAR VE ASKERİ HASTANELER YENİDEN AÇILMALIDIR 537
TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ PERSONELİNİN ÖZLÜK HAKLARI VE İSTİHDAM SORUNLARI 538
SAĞLIK BAKANLIĞI 541
6428 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ŞEHİR HASTANELERİNE İLİŞKİN ÖDENEKLER 543
KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNİN EKSİKLİĞİ 544
HASTALARIN PROBLEMLERİ 545
SAĞLIK ÇALIŞANLARININ PROBLEMLERİ 546
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 547
HER YIL AYNI SORUN "İLAÇ YOK" 548
AİLE HEKİMLİĞİNDE ÇÖKÜŞ 548
SAĞLIKTA ŞİDDETE KARŞI KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMELİDİR 550
İyi Hal Belgesi (Hekimlerin Sicil Belgesi) ve Hekimlerin Yurtdışını Tercihi 551
SAĞLIK BÜTÇESİNDE ÖNCELİK SORUNU: KÖİ MODELİNİN TOPLUMA MALİYETİ 552
OECD 2025 – BİR BAKIŞTA SAĞLIK RAPORU 555
OECD Ülkeleri İçinde Sağlığa En Az Pay Ayıran Ülke: Türkiye 555
Sigara Kullanımı 556
Sağlık Hizmetlerine Vatandaşların Erişim Memnuniyeti: %41 556
Sağlık Sistemi Kapasitesi ve Kaynaklar 557
Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi 558
Nadir Hastalıklar 559
YAŞLILIK HİZMETLERİ 562
SAĞLIK MESLEK MENSUPLARININ İSTIHDAM AÇMAZI 564
SAĞLIK TURİZMİNDE POTANSİYELİN ALTINDA KALAN TÜRKİYE 567
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI 570

BÜYÜME VERİLERİNDEKİ ÇELİŞKİLER VE TOPLAM FAKTÖR VERİMLİLİĞİ 571
İMALAT SANAYİİNİN YAPISAL SORUNLARI 573
Türkiye, İmalat Sanayiinin GSYH İçindeki Payı, % 574
TEŞVİK SİSTEMİNİN SORUNLARI VE KAYIT DIŞI MALİYETLER 576
AR-GE YATIRIMLARININ İŞLEVSİZLİĞİ 579
İmalat Sanayi Katma Değeri, Milyon dolar 583
KOBİ'LERİN VE EMEK YOĞUN SEKTÖRLERİN ÇÖKÜŞÜ 585
OSB VE KALKINMA AJANSLARININ YÖNETİM SORUNLARI 588
Yeşil Dönüşüm 589
Denetim ve Sanayi Mallarının Standardizasyonu 589
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 591
TARIMSAL HASILA VE YAPISAL SORUNLAR 592
TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARININ YETERSİZLİĞİ 596
HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDEKİ DARALMA, ET VE SÜT ÜRETİMİNDE KRİZ 600
GIDA ENFLASYONU VE GIDA GÜVENLİĞİNDE YAŞANAN ZAFİYETLER 604
Tarım Zararlılarıyla Mücadele 609
Su Yönetimi, Kuraklık Riski ve Tarımsal Sulama Altyapısındaki Yetersizlikler 610
Tarım Arazilerinin ve Meraların Korunması, Çevresel Tehditler ve Madencilik Baskısı 612
TİCARET BAKANLIĞI 615
DIŞ TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ: İHRACAT-İTHALAT DENGESİ VE NOMİNAL ARTIŞ YANILSAMASI 616
İHRACATIN KÜRESEL TİCARET VE MİLLİ GELİR İÇİNDEKİ PAYI 622
İHRACATIN NİTELİĞİ: KİŞİ BAŞINA DÜŞEN İHRACAT VE TEKNOLOJİ YOĞUNLUĞU 625
REEL SEKTÖRÜN FİNANSMAN KRİZİ VE SANAYİCİNİN REKABET GÜCÜ 629
ESNAFIN ÇIKMAZI VE PERAKENDE TİCARETİN DÜZENLENMESİ İHTİYACI 633
GIDA TEDARİK ZİNCİRİ VE TARIMSAL TİCARETİN ALTYAPI SORUNLARI 635
DİJİTAL PİYASALAR, E-TİCARET VE REKABET ORTAMININ TESİSİ 638
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI 642
MÜTEAHHİTE SERVET, MİLLETE SEFALET! 643
YAVAŞ VE ÖFKELİ TREN YOLCULUĞU: TÜRKİYE'NİN "HIZLI TRENİ" 646
2026 YILI TRAFİK CEZASI YILI – HALKINA PUSU KURAN HÜKÜMET 649
BTK: BİLGİ İSTEYENE IŞIK HIZIYLA 'CEVAP YOK' 650
Türkiye'deki İnternet Hızı 652
Pahalı İnternet Pahalı İletişim 652
İletişimde Gelinen Nokta "Aradığınız GSM Şirketlerine Şu An Ulaşılamıyor" 654
Türkiye'nin Kuzeyinden Güneyine Ölüm Yolları 656
Yolların ve Köprülerin Geçiş Ücretleri Cep Yakıyor 657
MİLLETİMİZİN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNE AK PARTİ VE MHP ENGELİ 659

BÜTÇE HAKKININ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN KULLANILMASI

Bütçe hakkı devletin topladığı vergilerin nerelere harcanacağına halkın temsilcileri aracılığıyla karar verilmesi anlamına gelir. Bu hak sayesinde yürütmenin mali tercihleri yalnızca siyasal meşruiyet kazanmaz, aynı zamanda ekonomik politikalar da denetime açılır. Demokratik parlamenter rejimlerde bütçe hakkı parlamentonun onayı ve sürekli denetimiyle kullanılır. Böylece hükümetler kamu kaynaklarını harcarken hem hukuken hem siyaseten sorumlu tutulur ve bu sorumluluk doğrudan halk iradesini temsil eden yasama organı üzerinden kurumsallaşır.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türkiye'de bütçe hakkının sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Meclis, yürütmenin hazırladığı bütçe tekliflerini inceleyerek, değiştirerek ve onaylayarak kamu kaynaklarının yerinde ve verimli kullanılmasına nezaret etmiştir. Ancak 2017 Anayasa değişikliği ile birlikte siyasal sistem köklü biçimde değişmiş, bu değişim bütçe hakkının kullanılma biçimini de dönüştürmüştür. Anayasaya eklenen hükümle, bütçe kanununun süresinde çıkarılamaması hâlinde geçici bütçe yapılacağı, bu da mümkün olmazsa bir önceki yıl bütçesinin yeniden değerleme oranı kadar artırılarak uygulanacağı düzenlenmiştir.

Eski sistemde bütçe kanun tasarıları Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanır, Meclis bu tasarı üzerinde geniş değişiklik yetkisine sahip olurdu. Bugün ise bütçe kanun teklifini yalnızca Cumhurbaşkanı sunmakta, Meclis teklifin reddi halinde dahi bir önceki yıl bütçesinin güncellenmiş hâli otomatik olarak yürürlüğe girebilmektedir. Bu tablo, Meclisin bütçeyi reddetme veya değiştirme yetkisini fiilen etkisizleştirmektedir. Halk adına kullanılacak bütçe hakkının, Anayasal sistemin öngördüğü parlamenter denetim yerine tek kişinin iradesine dayanması, yasama organının bütçe sürecindeki ağırlığını ciddi biçimde zayıflatmaktadır.

AK Parti'nin 2017 sonrası uygulamaları, yalnızca parlamenter rejimi ortadan kaldırmamış, bütçe hakkını da tek adam yönetiminin araçlarından birine dönüştürmüştür. Oysa bütçe teklifinin Meclis tarafından ayrıntılı biçimde görüşülmesi, millet egemenliğinin somutlaştığı en temel mekanizmalardan biridir. Bu mekanizmanın işlevsiz bırakılması, demokrasinin kurucu ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Sonrasında Bütçenin Sahibi Sorunu

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte bütçe yapım ve uygulama sürecinin kurumsal mimarisi de dağınık ve belirsiz hale gelmiştir. Ekonominin yönetiminde hangi kurumun hangi aşamadan sorumlu olduğu netleşmemiş, bu durum makroekonomik planlamanın tutarlılığını tartışmalı kılmıştır. Eski dönemde Devlet Planlama Teşkilatı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Yüksek Planlama Kurulu arasında kurulan koordinasyon, yeni sistemde Cumhurbaşkanlığı bünyesinde toplanmış; fakat bu yetki devri açık bir işbölümü eşliğinde yapılmamıştır.

Bugün hala şu sorulara doyurucu yanıt verilememektedir: Bütçeyi kimin hazırladığı, kimin Meclise sunduğu ve kimin nihai olarak uyguladığı konusunda açık bir idari şema yoktur. Anayasal düzenleme gereği bütçenin sahibi Cumhurbaşkanıdır ve teklif teknik olarak Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanır. Uygulama ise Hazine ve Maliye Bakanlığı üzerinden yürütülmektedir. Ancak bütçenin hazırlanması sürecinin, anayasal yetkisi olmayan kurumlara fiilen devredilmesi, Hazine ve Maliye Bakanlığının konumunu da tartışmalı hale getirmektedir.

Öte yandan Anayasa'nın 161'inci maddesi, bütçe kanun teklifini Meclise bizzat Cumhurbaşkanının sunmasını açıkça zorunlu kılar. Buna rağmen, son yıllarda bütçeyi Meclise Cumhurbaşkanı Yardımcısı getirmekte, Cumhurbaşkanı bütçe sürecinde görünür hiçbir rol üstlenmemektedir. Bütçenin gerçek sahibi olan Cumhurbaşkanının bu süreçten uzak durması, hem Anayasa'ya uygunluk tartışmalarını gündeme getirmekte hem de Meclisin bütçe hakkının atıl bırakılmasına yol açmaktadır.

Çözüm için Cumhurbaşkanı, Meclisi devre dışı bırakan mevcut yaklaşımından vazgeçmeli, bütçe sürecini bizzat sahiplenmeli ve Anayasa'nın emrettiği şekilde yürütmelidir. Bütçe üzerinde demokratik denetimin sağlanması ve yürütme yetkisinin meşru zeminde kullanılması, ancak bu anayasal sorumluluğun ciddiyetle yerine getirilmesiyle mümkündür.

AK Parti'nin Kurumlarımızı Getirdiği Nokta: Partili Bürokrasi

Modern devletin omurgasını oluşturan bürokrasi, siyasal kararların uygulanması ve kamu düzeninin sürdürülmesi açısından hayati önemdedir. Bürokratların temel görevi, siyasal tercihlerden bağımsız biçimde kamu yararını gözetmek ve tüm vatandaşlara eşit hizmet sunmaktır. Türkiye'de ise son yıllarda bu temel ilke ağır biçimde aşınmış, bürokrasi giderek iktidar partisinin uzantısı hâline gelmiştir.

AK Parti döneminde kamu yönetimi, parti sadakatini liyakatin önüne koyan bir anlayışla şekillenmiştir. Bu süreçte bürokratlar, toplumun tüm kesimlerine tarafsız hizmet sunan devlet görevlileri olmaktan çıkarak, partinin siyasi tercihlerini hayata geçiren birer icra aracı konumuna itilmiştir. Özellikle bütçe hazırlığı, ekonomik politika tasarımı ve kamu kaynaklarının dağıtımı gibi objektif değerlendirme gerektiren alanlar partizan kaygılarla yönlendirilmeye başlanmıştır. Bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşları ile bağımsız olması gereken düzenleyici kurumlar da bu siyasal yoğunlaşmadan payını almıştır.

Bürokrasinin siyasallaşması yalnızca kamu hizmetlerinin eşitliğini zedelememekte, ekonomik öngörülebilirliği de ortadan kaldırmaktadır. Ekonomik göstergelere dair projeksiyonlar, teknik analizden çok siyasi hesaplara göre yapılmakta; bütçe ve orta vadeli programlar, gerçekçi verilerden ziyade iktidarın politik ihtiyaçlarını yansıtan belgelere dönüşmektedir. Bu durum hem şeffaflığı hem de kamuoyunun devlete duyduğu güveni ciddi biçimde zayıflatmaktadır.

Bürokrasi partizan bir yapıya sürüklenmiş, kamu hizmeti bilincinden uzaklaşmıştır. Devlet kurumlarının yeniden tarafsız ve liyakate dayalı bir yapıya kavuşturulması, bütçe sürecinin ve kamu yönetiminin sağlıklı işlemesi için zorunludur. Aksi hâlde, partili bürokrasi modeli, yurttaşlara eşit hizmet sunma kapasitesini tamamen tahrip edecektir.

Bütçe Yayınına Engel, Halktan Kaçırılan Bütçe Süreci

Bütçe müzakereleri, parlamenter demokrasilerde hem temsil hem de denetim fonksiyonunun en görünür olduğu süreçtir. Vatandaş adına toplanan vergilerin nasıl harcanacağına ilişkin tartışmaların kamuoyuna açık yürütülmesi, bütçe hakkının doğal bir gereğidir. Bu nedenle pek çok ülkede bütçe görüşmeleri televizyon ve dijital platformlar üzerinden geniş kitlelere canlı olarak ulaştırılır.

Türkiye'de Meclis TV'nin bütçe görüşmelerini canlı veya banttan yayınlama imkânı vardır. Ne var ki bu imkân, bütçe sürecinin kamuoyuyla buluşması için yeterince kullanılmamaktadır. Oysa Genel Kurul ve Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yapılan tartışmaların, hafta sonları ve geç saatler dâhil olmak üzere geniş kitlelere ulaştırılması demokrasinin kalitesini artırır. 1997 yılında kısmen uygulanmış olan bu uygulamanın bugünün teknolojik imkânlarıyla yeniden hayata geçirilmesi mümkündür ve gereklidir.

Bütçe görüşmelerinin kamuoyundan saklanması, iktidarın anlatısının dışında kalan muhalefet görüşlerinin de görünmez kılınmasına yol açar. Şeffaf bir demokraside ise hem iktidarın hem muhalefetin bütçe konusundaki tutumu yurttaşın gözü önünde olmalıdır. Bu nedenle bütçe sürecinin açığa çıkarılması, hem hesap verebilirliği güçlendirecek hem de vatandaşların kendi vergilerinin akıbeti konusunda bilgi sahibi olmasını sağlayacaktır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Komisyon Görüşmelerine Katılımının Sağlanamaması

Sivil toplum; toplumsal sorunlara çözüm üretmek için gönüllü biçimde bir araya gelen kişi ve örgütlerin oluşturduğu, devlet dışı ortak alanı ifade eder. Hak kayıpları, özgürlük talepleri ve günlük hayata ilişkin sorunlar bu alan aracılığıyla siyasal gündeme taşınır. Bütçe süreci de tam bu nedenle sivil toplumun katılımına en çok ihtiyaç duyulan alanlardan biridir. Çünkü bütçe, kamu kaynaklarının kimler için, hangi önceliklerle ve nasıl kullanılacağını belirler.

Yoksulluğun derinleştiği, gelir dağılımının bozulduğu, geniş toplum kesimlerinin ekonomik baskı altında yaşadığı bir ülkede, yurttaşların her kuruş verginin nereye gittiğini bilme hakkı vardır. İşçilerin, çiftçilerin, emeklilerin, öğrencilerin, kadınların, gençlerin, engellilerin ve diğer tüm toplumsal kesimlerin beklentileri bütçe planlamasında görünür olmak zorundadır. Demokratik parlamentolar, bu kesimlerin sesini doğrudan veya sivil toplum örgütleri aracılığıyla sürece dâhil eden mekanizmalar kurar.

2024 Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu ile 2026 Merkezi Bütçe Kanunu tekliflerinin görüşüldüğü Plan ve Bütçe Komisyonu toplantılarında ise bu açıdan son derece yetersiz bir tablo ortaya çıkmıştır. İşçi sendikalarının, meslek örgütlerinin, üretici birliklerinin, kadın ve çocuk derneklerinin, gençlik örgütlerinin ve diğer sivil toplum yapılarının görüşleri Komisyona yansımamıştır. İktidar çoğunluğuna güvenerek muhalefetin çağrılarını ve sivil toplumun taleplerini yok sayan bu yaklaşım, bütçenin toplumsal meşruiyetini zayıflatmaktadır.

Oysa gerçek bir bütçe süreci, çoğulcu katılıma açık olmalıdır. Sivil toplumun görüş bildirebildiği, komisyonlara davet edildiği ve önerilerini dile getirebildiği mekanizmalar kurulmadıkça, bütçenin toplumun bütünü için adil sonuçlar üretmesi mümkün değildir. Bu nedenle bütçe planlamasında sivil toplumun etkin katılımını sağlayacak yeni usullerin hayata geçirilmesi, demokrasinin ve bütçe hakkının gereğidir.

Anayasaya ve Kanunlarımıza Aykırı Söylemler

Gazi Meclis çatısı altında DEM Parti milletvekillerinin sıkça başvurduğu “Kürt illeri”, “Kürdistan bölgesi” gibi ifadeler ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasa ve kanunlarında yer almayan idari olarak tanımlanmamış isimleri (Dersim, Amed vb.) resmi şehir adlarının yerine kullanmaları Anayasa’nın 3’üncü maddesinde güvence altına alınmış olan devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, tekil ve üniter yapısını hedef alan açık bir meydan okumadır.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde “Kürdistan” adıyla bir idari bölge yoktur. “Kürt illeri” diye ayrı bir coğrafi sınıflandırma da yoktur. “Amed”, “Dersim” gibi isimler ise idari ve hukuki karşılığı olmayan politik nitelikli söylemlerdir. Meclis çalışmalarının anayasal düzene sadakat yükümlülüğü altında yürütülmesi gerektiği düşünüldüğünde bu tür ifadelerin ısrarla kullanılması kabul edilemez bir tutumdur. Bu yaklaşım egemenlik hakkının sahibi olan Türk milleti adına yasama yetkisini kullanan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin üniter devlet yapısını tartışmaya açmakta ve Anayasa’nın “devletin bölünmez bütünlüğü” ilkesini aşındırmayı amaçlar nitelikte görünmektedir.

Bu söylemler herhangi bir ifade özgürlüğü çerçevesinde masumlaştırılamaz çünkü hiçbir demokratik hukuk devletinde parlamentonun içinde ülkenin toprak bütünlüğünü fiilen veya kavramsal olarak parçalayan terminoloji kullanılmasına izin verilmez. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi kararlarında da açıkça belirtildiği üzere, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü zedelemeye yönelik çağrışımlar taşıyan siyasi söylemler demokratik düzen için tehdit niteliği taşımaktadır.

Genel Kurul çalışmalarında geçen bu ifadelerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin resmi idari yapısını yok sayan, alternatif bir coğrafi-siyasi tasarım imasında bulunan bir dil hâline getirilmesi Meclis iradesiyle bağdaşmadığı gibi milletimizin ortak değerleriyle de bağdaşmamaktadır.

İYİ Parti olarak devletin ve milletin bir ve bütün yapısını tehdit eden bu yaklaşımı kesin bir kararlılıkla reddediyoruz. Türkiye Cumhuriyeti’nin şehirleri Anayasa ve kanunlarla belirlenmiştir ve yasama organında görev yapan hiçbir milletvekili siyasi amaçlarla şehir isimlerinin yerine kendi ideolojik tasavvurunun ürünlerini koyamaz.

Gazi Meclis milletin egemenliğinin tecelli ettiği yerdir. Burada kullanılan her ifade Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısını, milli kimliğini ve toprak bütünlüğünü gözetmek zorundadır. Bu nedenle anayasal sınırları aşan ifadeleri en güçlü şekilde kınıyor, Meclis Başkanlığını Anayasa'nın emredici hükümleri doğrultusunda gerekli hassasiyeti göstermeye davet ediyoruz.

Bölücü Anlayış Gazi Meclisi Temsil Edemez

Yukarıda dile getirmiş olduğumuz eleştirinin muhatabı asla Kürt vatandaşlarımız veya farklı etnik kökene sahip herhangi bir yurttaşımız değildir. Tam tersine milletimizin birliğini, ortak kimliğini ve toplumsal bütünlüğünü korumaya yönelik bir hassasiyetin ifadesidir.

Türkiye'de herkes eşit haklara sahiptir ve bu eşitlik devletimizin üniter yapısının güvencesi altındadır. Ancak kullanılan "Kürdistan", "Kürt illeri", "Amed", "Dersim" gibi Anayasa'da ve kanunlarımızda karşılığı olmayan, ülkenin bütünlüğünü tehdit eden ifadeler açık şekilde bölücü faaliyetlerin siyasi tezahürüdür. Bu tür söylemlerin Meclis çatısı altında millet egemenliğinin en yüksek tecelligâhında dile getiriliyor olması ise tehdidin boyutunu göstermektedir.

İYİ Parti olarak eleştirimiz Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısını, sınırlarını, milli kimliğini ve ortak geleceğini hedef alan her türlü girişime yöneliktir. Birlik ve bütünlüğümüzü zedeleyen bu anlayışa karşı durmak milletimize ve Cumhuriyetimize karşı taşıdığımız tarihi sorumluluğun gereğidir.

Gazi Meclisin Türk Bayrağı Rozetini Göğsünde Taşımak Milletin Temsilidir

Gazi Meclis çatısı altında bölücü nitelikteki söylemleri dile getiren bazı milletvekillerinin, göğüslerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin şerefini ve devletimizin bağımsızlığını temsil eden Türk bayrağı rozetini dahi taşımaktan imtina etmeleri, meselenin bir tercih değil, bilinçli bir politik tutum olduğunu göstermektedir. TBMM çatısı altında görev yapan her milletvekili unvanını ve yetkisini Türk milletinden alır ve taşıdığı rozet de bu ortak kimliğin ve devletimizin egemenliğinin sembolüdür. Bu sembolden uzak durmak Anayasa'nın öngördüğü milli bütünlük ilkesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu değerlerine yönelik bir mesafe koyma iradesinin dışavurumudur. Bu durum, etnik kökeni ne olursa olsun tüm vatandaşlarımızı kapsayan millet birliğine yönelik bir saygısızlık niteliği taşımaktadır.

2026 MYBK TEKLİFİNİN GENELİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

“Tükeniş Bütçesi"

Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılının başında, milletimizin refahı ve devletimizin istikrarı adına büyük umutlarla beklenen 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi, ne yazık ki iktidarın yirmi üç yıllık ekonomi politikasının iflasını tescilleyen bir belge olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuştur. İktidarın "istikrar ve refah bütçesi" olarak tanımladığı, ancak rakamların derinliğine inildiğinde bir "tükeniş ve faiz bütçesi" olduğu açıkça görülen bu teklif, mali disiplinin tamamen terk edildiğinin, bütçe hakkının zedelendiğinin ve kamu kaynaklarının verimsiz alanlara tahsis edildiğinin en somut kanıtıdır. İYİ Parti olarak, bütçenin sadece rakamlardan ibaret olmadığını; bir siyasi tercihler bütünü, bir niyet beyanı ve milletin alın terinin nereye harcanacağının taahhüdü olduğunu biliyoruz. Ancak önümüze konulan tablo, milletin önceliklerini değil, faiz lobilerinin ve rant çevrelerinin beklentilerini önceleyen bir anlayışın ürünüdür.

2026 yılı bütçe teklifi incelendiğinde, giderler toplamının bir önceki yıla göre yüzde 28,5 artarak 18 trilyon 928 milyar liraya ulaştığı görülmektedir. Enflasyon hedefinin yüzde 16 olarak belirlendiği bir yılda, bütçe giderlerinin bu oranın neredeyse iki katı kadar artırılması, iktidarın kendi enflasyon hedefine dahi inanmadığının en açık itirafıdır. Bütçe giderlerindeki bu kontrolsüz artış, kamu maliyesindeki disiplinsizliğin bir göstergesi olmakla kalmayıp, aynı zamanda önümüzdeki dönemde de yüksek enflasyonun devam edeceğinin sinyalini vermektedir. Faiz dışı giderlerin bütçe gelirlerine oranının yüzde 103,6 seviyesine çıkması, devletin topladığı tüm gelirlerin, faiz hariç harcamaları dahi karşılamaya yetmediğini, borçlanmanın artık faiz ödemek için değil, temel kamu hizmetlerini sürdürebilmek için zorunlu hale geldiğini göstermektedir. İktidarın "mali disiplin" söylemi, bütçe rakamları karşısında içi boş bir slogandan öteye gidememektedir.

2026 Merkezi Yönetim Bütçesi Ekonomik Sınıflandırma			
TL	**2025**	**2026**	**Değişim (%)**
Bütçe Giderler	**14.731.014.000.000**	**18.928.000.000.000**	**%28**
Faiz Dışı Giderler	12.781.014.000.000	16.186.344.000.000	**%27**
Fazi Dışı Giderler/ Bütçe Gelirleri	%99,8	%99,8	**%4**
Faiz Dışı Açık	-19.286.000.000	-29.656.000.000	**%54**
Bütçe Gelirler	**12.800.300.000.000**	**16.216.000.000.000**	**%27**
Vergi Gelirleri	11.138.800.000.000	15.631.078.000.000	**%40**
Bütçe Dengesi	**1.930.714.000.000**	**2.712.000.000.000**	**%40**
Giderler			
Personel Giderleri	3.475.520.000.000	4.907.308.000.000	**%41**
SGK Prim Ödemeleri	434.991.000.000	599.691.000.000	**%38**
Mal ve Hizmet Alımları	1.023.744.000.000	1.249.567.000.000	**%22**
Cari Transferler	5.813.438.000.000	6.820.793.000.000	**%17**
Sermaye Giderleri	1.102.418.000.000	1.312.319.000.000	**%19**
Sermaye Transferleri	337.955.000.000	525.369.000.000	**%55**
Borç Verme	306.084.000.000	397.083.000.000	**%30**
Yedek Ödenek	286.860.000.000	375.026.000.000	**%31**
Faiz Giderleri	1.950.000.000.000	2.741.656.000.000	**%41**
Gelirler			
Gelir Vergisi	2.130.000.000.000	3.517.027.000.000	**%65**
Kurumlar Vergisi	1.637.000.000.000	1.613.218.000.000	**%-1**
ÖTV	2.121.000.000.000	2.531.509.000.000	**%19**
Dahilde KDV	1.496.367.000.000	1.900.526.000.000	**%27**
İthalde KDV	2.103.209.000.000	2.092.841.000.000	**%0**
BSMV	544.382.000.000	631.567.000.000	**%16**
Damga Vergisi	216.178.000.000	307.681.000.000	**%42**
Harçlar	278.725.000.000	453.517.000.000	**%63**
Diğer Gelirler	1.248.101.000.000	1.639.947.000.000	**%31**

Bütçe açığındaki artış ve sapmalar, ekonomi yönetimindeki öngörüsüzlüğün ve savurganlığın en net fotoğrafını sunmaktadır. 2025 yılı için öngörülen bütçe açığı, yıl sonu gelmeden tahminlerin üzerine çıkarak 2 trilyon 208 milyar liraya ulaşmış, hedeflenen rakamdan yüzde 14,3 oranında, yani 277 milyar liralık bir sapma gerçekleşmiştir. Sadece bir yıl sonrasını bile yüzde 15'e varan hata payıyla tahmin eden bir yönetimin, orta vadeli programlarına ve uzun vadeli hedeflerine güvenmek mümkün değildir. 2026 yılı için öngörülen 2 trilyon 712 milyar liralık bütçe açığı, Türkiye ekonomisinin finansman ihtiyacının ne denli büyüdüğünü ve bu ihtiyacın yüksek faiz ortamında borçlanma yoluyla karşılanmasının gelecek nesillere ne kadar ağır bir yük bırakacağını göstermektedir. İktidar, bütçe açığındaki bu devasa artışı 6 Şubat depremlerinin maliyetine bağlamaya çalışsa da veriler bu savunmayı çürütmektedir. Deprem harcamaları hariç tutulduğunda dahi bütçe açığının GSYH'ye oranının yüksek seyretmesi, sorunun kaynağının deprem değil, yapısal bozukluklar ve israf ekonomisi olduğunu kanıtlamaktadır. Deprem, iktidar için bütçe disiplinsizliğini örtmekte kullanılan bir "günah keçisi" haline getirilmiştir. Oysa deprem vergileri adı altında toplanan kaynaklar ve "Milli Dayanışma Paketi" ile getirilen ek vergiler, deprem harcamalarının finansmanı için fazlasıyla yeterli olmalıydı. Gelinen noktada, toplanan vergilerin deprem yaralarını sarmaktan ziyade, bütçedeki kara delikleri kapatmak için kullanıldığı endişesi oluşmaktadır.

Bütçenin en can yakıcı ve "tükeniş” in en somut göstergesi olan kalemi ise şüphesiz faiz giderleridir. İktidarın yıllarca "faizle mücadele" adı altında yürüttüğü ancak faiz lobilerini ihya etmekle sonuçlanan irrasyonel politikaların bedeli, 2026 bütçesinde milletin sırtına yüklenmiştir. 2025 yılı için 1 trilyon 950 milyar lira olarak tahmin edilen faiz giderlerinin, yıl sonunda 2 trilyon 53 milyar liraya ulaşması beklenirken, 2026 yılı bütçe teklifinde bu rakamın 2 trilyon 742 milyar liraya fırladığı görülmektedir. Bu, faiz giderlerinde bir önceki yıla göre yüzde 40,6'lık bir artış demektir. Daha da vahim olanı, faiz giderlerinin bütçe içindeki payının 2025 teklifinde yüzde 13,2 iken, 2026 teklifinde yüzde 14,5'e yükselmesidir. 2016 yılında bu oranın yüzde 8,6 olduğu hatırlandığında, Türkiye'nin nasıl bir faiz sarmalına sürüklendiği daha iyi anlaşılacaktır. İktidarın "Bütçeyi faiz bütçesi olmaktan çıkardık" iddiası, kendi hazırladıkları bütçe cetvelleriyle yalanlanmaktadır. 2002 yılıyla kıyaslamalar yaparak başarı hikayesi yazmaya çalışanlar, son on yılda faiz harcamalarındaki bu korkunç artışın hesabını vermelidir.

	2025 Teklif	2025 Gerçekleşme Tahmini	2026
Faiz Gideri (milyon TL)	1.950.000	2.052.700	2.741.700
Faiz Gideri/Toplam Bütçe Gideri (%)	13,23	13,99	14,48

Faiz giderlerinin vergi gelirlerine oranı, bütçenin kimin için yapıldığının en önemli göstergesidir. 2026 yılında toplanması hedeflenen 13 trilyon 783 milyar liralık verginin yaklaşık 2 trilyon 742 milyar lirası, yani toplanan her 5 liralık verginin 1 lirası doğrudan faiz ödemelerine gidecektir. Vatandaşın ekmeğinden, suyundan, elektriğinden, akaryakıtından kesilen vergiler; yatırım, eğitim, sağlık veya tarımsal destek olarak değil, faiz lobilerine kaynak transferi olarak kullanılacaktır. Tarımsal desteklemelere ayrılan payın (175 milyar TL), faiz ödemelerinin (2,7 trilyon TL) yanında devede kulak kalması, bu bütçenin bir üretim bütçesi değil, bir rant bütçesi olduğunu tescillemektedir. Çiftçiye, üreticiye reva görülen destek, faizcilere aktarılan kaynağın on beşte biri bile değildir. Bu tablo, iktidarın tercihini üretimden yana değil, finansal sermayeden yana kullandığını açıkça ortaya koymaktadır. "Faiz sebep, enflasyon sonuç" teziyle çıkılan yolun sonu hem faizin hem enflasyonun patladığı, hazinenin faiz yükü altında ezildiği bir çıkmaz sokak olmuştur. Bütçenin gelir tarafına bakıldığında ise adaletsizliğin kurumsallaştığı görülmektedir. Vergi yükü, yine dar ve sabit gelirli vatandaşın, bordrolu çalışanın ve esnafın sırtına yüklenmiştir. 2026 bütçesinde Gelir Vergisi tahsilatında yüzde 65,1'lik bir artış hedeflenirken, Kurumlar Vergisi'nde yüzde 1,5'lik bir azalış öngörülmesi, vergi politikasındaki çarpıklığın en bariz örneğidir. Enflasyonun altında ezilen ücretli çalışanların vergi yükü artırılırken, şirketlerin vergi yükünün oransal olarak azaltılması, sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Dolaylı vergilerin (KDV, ÖTV) toplam vergi gelirleri içindeki ağırlığının yüksek seyretmeye devam etmesi, "vergide adalet" söyleminin havada kaldığını göstermektedir. Özel Tüketim Vergisi'nde yüzde 19,4, Dahilde Alınan KDV'de yüzde 27'lik artış hedefleri, iğneden ipliğe her şeye zam geleceğinin ve vatandaşın alım gücünün daha da düşeceğinin habercisidir. Damga vergisi ve harçlarda öngörülen yüzde 40 ila yüzde 60 arasındaki artışlar ise devletin sunduğu hizmetlerin maliyetinin fahiş oranlarda artırılacağını, vatandaşın devlet kapısındaki her işleminin daha pahalı hale geleceğini göstermektedir.

	2025 Teklif	2025 Gerçekleşme Tahmini	2026 Teklif
Vergi Gelirleri (milyon TL)	11.138.800	10.733.554	13.783.100
Gelir Vergisi (milyon TL)	2.130.000	2.784.029	3.517.027
Gelir Vergisi/ Vergi Gelirleri (%)	19,22	25,93	25,51

TBMM, CUMHURBAŞKANLIĞI VE BAKANLIKLAR 2026 BÜTÇELERİ

Bakanlık/Kurum Adı	2024 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2024 Bütçesi Gerçekleşen	2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi (₺)	2025–2026 Değişim (%)	Merkezi Bütçe Payı (%)
Adalet Bakanlığı	198.703.054.000	200.431.902.092	280.275.802.000	131.887.997.549	389.560.443.000	**%38,99**	**%2,06**
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	334.349.925.000	316.661.872.003	407.010.627.000	186.668.859.468	531.905.396.000	**%30,7**	**%2,81**
Cumhurbaşkanlığı	12.283.843.000	12.572.434.218	16.928.146.000	6.607.824.522	21.286.534.000	**%25,75**	**%0,11**
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	625.780.424.000	421.348.414.294	865.356.500.000	272.447.413.087	447.903.261.000	**%–48,24**	**%2,37**
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	**271.741.383.000**	**407.741.765.066**	**219.294.468.000**	**118.921.503.646**	**275.011.091.000**	**%25,40**	**%1,45**
Dışişleri Bakanlığı	31.373.647.000	26.624.633.022	39.035.706.000	14.857.183.557	46.805.514.000	**%19,9**	**%0,25**
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	**48.323.176.000**	**38.180.683.353**	**45.332.020.000**	**15.251.828.758**	**36.097.800.000**	**%–20,37**	**%0,19**
Gençlik ve Spor Bakanlığı	171.030.724.000	172.943.491.500	231.922.274.000	108.657.950.850	300.302.192.000	**%30,7**	**%1,59**
Hazine ve Maliye Bakanlığı	4.564.413.425.000	4.546.035.368.814	6.598.875.177.000	3.228.758.109.267	8.840.323.158.000	**%33,97**	**%46,70**
İçişleri Bakanlığı	76.295.436.000	79.904.049.455	96.401.694.000	44.104.625.495	119.506.858.000	**%23,97**	**%0,63**
Kültür ve Turizm Bakanlığı	38.964.106.000	49.379.941.421	53.202.392.000	23.077.322.675	69.999.818.000	**%31,57**	**%0,37**
Milli Eğitim Bakanlığı	1.092.129.668.000	1.105.444.631.033	1.451.715.540.000	678.246.507.864	1.943.965.746.000	**%33,9**	**%10,27**
Milli Savunma Bakanlığı	440.496.960.000	428.981.489.114	623.899.190.000	252.008.365.117	822.930.177.000	**%31,9**	**%4,35**
Sağlık Bakanlığı	**732.562.378.000**	**783.041.606.581**	**1.020.317.291.000**	**489.537.522.168**	**1.474.947.780.000**	**%44,57**	**%7,79**
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	78.995.069.000	78.995.069.000	124.497.913.000	47.220.956.112	176.966.775.000	**%42,14**	**%0,93**
Tarım ve Orman Bakanlığı	283.124.800.000	305.536.573.785	438.122.123.000	195.207.037.074	541.840.483.000	**%17,51**	**%2,86**
Ticaret Bakanlığı	38.501.707.000	42.988.263.511	56.233.383.000	24.943.411.832	76.251.159.000	**%35,59**	**%0,40**
Türkiye Büyük Millet Meclisi	9.536.586.000	10.946.620.007	17.817.190.000	7.240.237.462	27.235.264.000	**%52,8**	**%0,14**
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	**369.082.137.000**	**345.688.878.662**	**479.273.718.000**	**187.225.051.169**	**525.260.273.000**	**%9,59**	**%2,78**

MERKEZİ BÜTÇE İÇİNDEKİ DİĞER İDARE BÜTÇELERİ (GENEL BÜTÇELİ İDARELER)				
KURUMLAR	**2025**	**2026**	**DEĞİŞİM (%)**	**Merkezi Bütçe Payı (%)**
ANAYASA MAHKEMESİ	789.466.000	996.693.000	**%26,25**	%0,005
YARGITAY	4.010.716.000	5.238.733.000	**%30,62**	%0,02
DANIŞTAY	2.389.043.000	3.136.706.000	**%31,30**	%0,01
HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU	1.187.203.000	1.547.695.000	**%30,36**	%0,008
SAYIŞTAY	3.259.505.000	4.729.868.000	**%45,11**	%0,02
MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	380.778.000	590.052.000	**%54,96**	%0,003
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI	28.896.461.000	39.495.902.000	**%36,68**	%0,20
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	261.262.624.000	375.056.157.000	**%43,56**	%1,98
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	16.766.308.000	23.093.023.000	**%37,73**	%0,12
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	416.426.543.000	554.506.812.000	**%33,16**	%2,92
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	130.119.153.000	174.389.341.000	**%34,02**	%0,92
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	266.923.268.000	373.452.610.000	**%39,91**	%1,97
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	47.519.639.000	70.555.179.000	**%48,48**	%0,37
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	11.172.157.000	15.962.597.000	**%42,88**	%0,08
METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.873.426.000	6.086.888.000	**%24,90**	%0,03
GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI	36.205.532.000	31.613.903.000	**%-12,68**	%0,16
AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI	6.797.254.000	10.232.906.000	**%50,54**	%0,05
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI	1.217.806.000	1.532.678.000	**%25,86**	%0,008
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI	6.155.014.000	7.564.179.000	**%22,89**	%0,04
MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI	3.113.542.000	4.084.667.000	**%31,19**	%0,02
STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI	290.238.912.000	378.985.152.000	**%30,58**	%2
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI	405.463.000	563.370.000	**%38,94**	%0,003

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR			
KURUMLAR	**2025**	**2026**	**2025-2026 Değişim Oranı (%)**
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU	1.919.952.000	3.373.876.000	**%75,73**
BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU	47.729.000.000	54.670.000.000	**%14,54**
SERMAYE PİYASASI KURULU	2.500.000.000	6.500.000.000	**%160,00**
BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	7.263.100.000	10.103.000.000	**%39,10**
ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU	2.243.803.000	3.014.000.000	**%34,33**
KAMU İHALE KURUMU	1.800.000.000	2.400.000.000	**%33,33**
REKABET KURUMU	1.278.253.000	1.679.024.000	**%31,35**
KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU	501.612.000	758.310.000	**%51,17**
KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU	536.250.000	651.100.000	**%21,42**
NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU	1.965.515.000	2.990.663.000	**%52,16**
SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	625.000.000	1.000.000.000	**%60,00**

ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER VE YÜKSEKÖĞRETİM			
KURUMLAR	**2025**	**2026**	**Değişim (%)**
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU	5.126.038.000	6.761.940.000	%**31,9**
ÖLÇME SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI	5.822.457.000	8.967.537.000	%**54,0**
SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIĞI	1.137.681.000	1.546.524.000	%**35,9**
ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU	166.266.000	245.238.000	%**47,5**
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ	81.941.000	123.612.000	%**50,9**
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	88.104.000	133.262.000	%**51,3**
TÜRK DİL KURUMU	191.653.000	313.519.000	%**63,6**
TÜRK TARİH KURUMU	278.733.000	375.561.000	%**34,7**
TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU	46.163.803.000	58.465.987.000	%**26,6**
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ	191.827.000	270.141.000	%**40,8**
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	349.452.370.000	389.228.530.000	%**11,4**
DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.007.399.000	5.295.573.000	%**32,1**
DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.911.872.000	5.248.396.000	%**34,2**
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	45.494.330.000	59.930.736.000	%**31,7**
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.630.365.000	5.447.225.000	%**17,6**
TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	912.027.000	1.255.592.000	%**37,7**
MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	7.126.628.000	10.301.541.000	%**44,6**
SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	724.211.000	905.000.000	%**25,0**
TÜRK AKREDİTASYON KURUMU	394.441.000	478.386.000	%**21,3**
TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ	5.712.053.000	7.015.285.000	%**22,8**
TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU	1.106.021.000	1.492.220.000	%**34,9**
KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI	11.165.313.000	13.501.279.000	%**20,9**
TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI	3.261.899.000	3.800.063.000	%**16,5**
GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ	1.180.824.000	1.405.112.000	%**19,0**
ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI	362.026.000	474.722.000	%**31,1**
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU	340.972.000	470.508.000	%**38,0**
CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞ YURTLARI KURUMU	19.277.796.000	25.019.451.000	%**29,8**
MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU BAŞKANLIĞI	229.068.000	280.439.000	%**22,4**
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI	2.635.494.000	3.229.498.000	%**22,5**
TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI	626.998.000	983.718.000	%**56,9**
DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	518.563.000	586.755.000	%**13,2**
KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	632.342.000	756.949.000	%**19,7**
DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	1.018.014.000	1.156.266.000	%**13,6**
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	197.609.747.000	233.036.886.000	%**17,9**
TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ	36.735.000	48.923.000	%**33,2**
TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU	1.857.738.000	2.512.134.000	%**35,2**
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU	250.368.000	360.920.000	%**44,2**
TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI	1.728.766.000	2.451.225.000	%**41,8**
HELAL AKREDİTASYON KURUMU	73.591.000	105.677.000	%**43,6**
MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.791.488.000	2.597.880.000	%-**31,5**
TÜRKİYE UZAY AJANSI	2.344.953.000	5.917.250.000	%**152,3**
KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI	373.370.000	448.590.000	%**20,1**
TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ	299.850.000	389.420.000	%**29,9**
TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU	2.869.267.000	3.364.498.000	%**17,3**
ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI	72.927.000	112.783.000	%**54,7**
KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI	136.557.896.000	111.125.662.000	%-**18,6**
DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		**8.372.565.000**	**-**
ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER KURUMLAR	**871.836.225.000**	**986.310.978.000**	%**13,1**
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI	**488.405.230.000**	**651.020.702.000**	%**33,3**
ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER KURUMLAR + YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI TOPLAMI	**1.360.241.455.000**	**1.637.331.680.000**	%**20,4**

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN PROGRAMLARA GÖRE DAĞILIMI (2025-2026)			
PROGRAMLAR	2025	2026	Değişim (%)
AİLENİN KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ	16.666.881.000	21.804.400.000	30,8
AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA	15.097.557.000	21.541.103.000	42,7
ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	63.467.534.037	84.801.928.000	33,6
BAĞIMLILIKLA MÜCADELE	11.897.485.000	14.959.024.000	25,7
BİLGİ VE İLETİŞİM	17.427.562.000	23.292.789.000	33,7
BÖLGESEL KALKINMA	7.045.759.000	8.309.259.000	17,9
ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	41.002.549.000	54.803.330.000	33,7
CUMHURBAŞKANLIĞI	7.066.146.000	10.803.534.000	52,9
DEMİRYOLU ULAŞIMI	305.228.361.000	377.196.243.900	23,6
DENİZYOLU ULAŞIMI	5.659.988.000	6.809.995.000	20,3
DİN HİZMETLERİ VE YAYGIN DİN EĞİTİMİ	127.269.146.000	170.704.602.000	34,1
DIŞ DENETİM VE HESAP YARGILAMASI	2.562.118.000	3.675.430.000	43,5
DIŞ POLİTİKA	45.798.666.000	56.756.849.000	23,9
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	515.567.510.000	428.249.315.000	-16,9
ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	192.206.111.000	250.365.813.000	30,3
FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	82.241.986.000	103.765.538.000	26,2
GENÇLİK	11.256.295.000	14.011.191.000	24,5
GÖÇ YÖNETİMİ	31.271.874.000	25.821.430.000	-17,4
HAYAT BOYU ÖĞRENME	35.791.042.000	42.265.105.000	18,1
HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	2.011.339.382.000	3.003.687.517.000	49,3
HUKUK VE ADALET	279.632.610.000	390.922.734.000	39,8
İNSAN HAKLARI	726.999.000	932.605.000	28,3
İSTATİSTİK	3.978.935.000	5.266.293.000	32,4
İSTİHDAM	311.329.226.000	400.642.751.000	28,7
KADININ GÜÇLENMESİ	5.941.139.000	7.997.891.000	34,6
KAMU DENETÇİLİĞİ	311.713.000	431.323.000	38,4
KAMU GELİRLERİ YÖNETİMİ	39.569.889.000	58.459.523.000	47,7
KARAYOLU ULAŞIMI	329.853.395.000	365.156.017.000	10,7
KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	21.745.267.562	30.099.870.000	38,4
KIRSAL KALKINMA	41.663.579.000	60.502.025.000	45,2
KOMBİNE TAŞIMACILIK, LOJİSTİK VE TEHLİKELİ MAL TAŞIMACILIĞI	4.421.813.000	6.044.149.100	36,7
KORUYUCU SAĞLIK	274.404.018.000	407.379.487.000	48,5
METEOROLOJİ	4.241.596.000	5.276.680.000	24,4
MİLLİ KÜLTÜR	38.564.559.000	46.707.185.000	21,1
ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME	5.968.091.000	9.269.003.000	55,3
ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	37.091.299.000	49.272.453.000	32,8
ORTAÖĞRETİM	432.578.181.000	583.300.407.000	34,8
SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	10.799.429.000	14.780.112.000	36,9
SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	129.542.286.000	177.202.278.000	36,8
ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	426.252.491.000	510.884.378.000	19,9
ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	14.551.106.000	19.144.716.000	31,6
SINAİ MÜLKİYET HAKLARI	652.464.000	855.739.000	31,2
SOSYAL GÜVENLİK	1.822.358.870.000	1.872.495.103.000	2,8
SPORUN GELİŞTİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ	35.338.585.000	45.375.451.000	28,4
STRATEJİK YÖNETİM VE KAYNAK TAHSİSİ	8.073.158.000	10.240.350.000	26,8
SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	19.398.392.000	18.948.609.000	-2,3
TABİİ KAYNAKLAR	9.622.599.000	11.162.158.000	16,0
TAPU VE KADASTRO	9.455.917.000	12.648.188.000	33,8
TARIM	358.180.194.000	457.587.084.000	27,8
TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	826.722.724.000	1.181.520.201.000	42,9
TEMEL EĞİTİM	774.292.939.000	1.025.680.044.000	32,5
TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	56.214.711.838	60.859.585.000	8,3
TOPLUM GÜVENLİĞİ	643.268.130.000	881.944.651.695	37,1
TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	196.008.316.000	232.161.510.000	18,4
TRAFİK GÜVENLİĞİ	40.887.341.000	49.950.705.000	22,2
TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	27.915.740.600	34.677.230.000	24,2
TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	7.031.981.000	9.339.479.000	32,8
ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	902.899.183.000	1.183.862.695.000	31,1

ULUSLARARASI EĞİTİM İŞ BİRLİKLERİ VE YURTDIŞI EĞİTİM	15.446.648.000	17.469.139.000	13,1
ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ	4.753.814.000	5.457.454.000	14,8
UZAY VE HAVACILIK	5.052.473.000	8.729.002.000	72,8
VATANDAŞLIK VE SİVİL TOPLUM	16.189.587.000	21.725.206.000	34,2
YASAMA	11.213.090.000	16.128.331.000	43,8
YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	1.348.491.670.000	1.660.502.632.000	23,1
YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	362.062.314.000	553.584.143.000	52,9
YÜKSEKÖĞRETİM	519.671.246.120	680.585.918.000	31,0
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	458.577.249.843	620.605.613.305	35,3
PROGRAM DIŞI GİDERLER	1.595.593.996.000	1.928.593.989.000	20,9

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

İktisadi Büyüme ve Kişi Başına Milli Gelir

İktidarın 2026 bütçe sunuşunda çizdiği pembe tablo ile milletin çarşıda, pazarda, mutfakta yaşadığı kara kış arasındaki uçurum, makroekonomik verilerin detaylı analiziyle daha da belirginleşmektedir.

Hükümet, Türkiye'nin kişi başına düşen milli gelirinin 17 bin dolar seviyesine çıkacağını ve ülkemizin "Yüksek Gelirli Ülkeler" sınıfına terfi edeceğini müjdelemektedir. Ancak bu iddia, sokağın gerçekliğinden kopuk, teknik hesaplama yöntemlerinin sınırlarını zorlayan ve iktisadi temellerden yoksun bir "sanal refah" yaratma çabasından ibarettir. Büyüme rakamlarının kalitesi, kapsayıcılığı ve sürdürülebilirliği sorgulandığında, ortada övünülecek bir başarı hikayesi değil, hormonlu bir büyüme ve illüzyonist bir istatistik yönetimi olduğu açıkça görülmektedir.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın bütçe sunuşunda dile getirdiği "Türkiye hızlı koştu" iddiası, küresel verilerle kıyaslandığında geçerliliğini yitirmektedir. Türkiye ekonomisi, AK Parti iktidarının devraldığı dönemde dünya ekonomisinde 16-17. sıralardayken, aradan geçen yirmi üç yılın sonunda, 2024 yılı itibarıyla yine 17. sırada yer almaktadır.

Çeyrek asırlık bir iktidar döneminde, dünya sıralamasında bir basamak dahi yukarı çıkılamamış olması, "hızlı koşma" iddiasını boşa çıkarmaktadır. Kişi başına düşen gelir sıralamasında da durum farklı değildir. 2002 yılında devralınan Türkiye, kişi başı gelirde dünyada 75. sıradayken, uygulanan doğru politikaların mirasıyla 2005-2015 döneminde bir miktar yükseliş göstermiş, ancak bugün gelinen noktada (2024) yeniden 75. sıraya gerilemiştir.

GSYH Sıralaması

Türkiye
2004-2017 döneminde
16-17. sıralardaydı.

20. sıralara kadar
düşmüştü. Yeniden eski
sırasına ancak döndü.

Kaynak: IMF

Kişi Başına GSYH Sıralaması

Türkiye
2002 yılı 75. sıra
2005 yılı 63. sıra
2024 yılı 75. sıra

Kaynak: Dünya Bankası Atlas Metodu

Karşılaştırmalı Performans

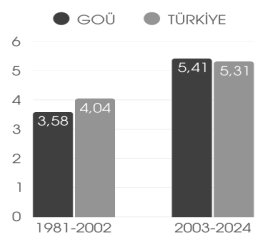

İktidar, kendi döneminde büyüme oranlarının arttığını iddia etse de bu artış, küresel likidite bolluğunun yaşandığı ve tüm gelişmekte olan ülkelerin hızlı büyüdüğü bir döneme denk gelmiştir. Türkiye, kendi ligindeki gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında 1981- 2002 yılları arasında yarım puanlık daha hızlı büyümeye sahipken AK Parti döneminde pozitif bir ayrışma gösterememiştir. 2003-2024 döneminde Türkiye'nin ortalama büyüme hızı ile gelişmekte olan ülkelerin ortalama büyüme Türkiye'nin büyüme hızını geçmiştir. Dolayısıyla, ortada Türkiye'ye özgü bir başarı hikayesi değil, küresel rüzgârla şişen yelkenlerin hikayesi vardır. Rüzgâr dindiğinde ise geminin olduğu yerde saydığı, hatta su almaya başladığı görülmektedir.

Hükümetin "Kişi başı gelir 17 bin dolara çıkacak, yüksek gelirli ülke olacağız" söylemi, vatandaşın cebine giren parayla değil, kâğıt üzerindeki hesaplamalarla ilgilidir. Bir ülkede 24 milyon insan açlık sınırının altında bir gelirle yaşamaya çalışırken, emeklilerin yarısı 12.500 TL'ye mahkûm edilmişken, çalışanların yüzde 50'si asgari ücret sarmalına girmişken "zenginleştik" demek, milletin aklıyla alay etmektir. 17 bin dolar, bugünkü kurla yaklaşık 600 bin TL yapmaktadır. Dört kişilik bir aile için bu rakam 2,4 milyon TL yıllık gelir demektir. Hangi asgari ücretlinin, hangi emeklinin, hangi memurun evine bu para girmektedir? Bu rakam, gelir dağılımındaki korkunç adaletsizliğin bir sonucudur. Bir yanda servetine servet katan, dünyada dolar milyoneri sayısını en hızlı artıran bir azınlık; diğer yanda pazar artıklarıyla beslenmeye çalışan milyonlar varken, ortalama kişi başı gelirin yükselmesi "kalkınma" değil, "adaletsiz büyüme"dir. IMF, Dünya Bankasının aksine, gelişmişlik seviyesini belirlerken sadece bu aritmetik hesaba bakmamaktadır. Hukukun üstünlüğü, yolsuzlukla mücadele, basın özgürlüğü, insani gelişmişlik gibi kriterlerde Türkiye, "yüksek gelirli ülkeler" liginde değil, üçüncü dünya ülkeleri ligindedir. Hukukun olmadığı, mülkiyet güvencesinin zedelendiği, kurumsal kapasitenin çöktüğü bir ülkede, kâğıt üzerinde gelir artsa bile bu durum kalıcı refaha dönüşmemektedir.

Hukukun Üstünlüğü Endeksi	Hükümet Yetkisinin Sınırlı ve Denetlenebilir Olması (alt endeks)	Yolsuzluk Algı Endeksi	Özgürlük ve Refah Endeksi
Türkiye 118/143	**Türkiye 136/143**	**Türkiye 107/180**	**Türkiye 113/164**

Bu sanal zenginleşmenin teknik arka planında ise GSYH deflatörü ile enflasyon (TÜFE/ÜFE) arasındaki ilişkinin kopmuş olması yatmaktadır. İktisat biliminin temel kurallarına göre, milli gelir hesaplamasında kullanılan deflatör (milli gelir enflasyonu) ile piyasadaki enflasyon oranlarının paralel seyretmesi gerekir. Ancak Türkiye'de son üç yılda bu ilişki izah edilemez bir şekilde bozulmuştur. TÜİK verilerine göre 2023 ve 2024 yıllarında deflatör ile TÜFE-ÜFE sepeti arasında 16 puana varan bir makas oluşmuştur. Bu durum iki ihtimali ortaya çıkarmaktadır: Ya TÜFE olduğundan düşük ölçülerek vatandaşın ücret artışları baskılanmakta ve milletin cebinden para çalınmaktadır; ya da milli gelir deflatörü olduğundan yüksek gösterilerek GSYH rakamı ve dolayısıyla kişi başı gelir sanal olarak şişirilmektedir. Her iki durumda da ortada bir veri manipülasyonu ve gerçeği gizleme çabası vardır. Bu "köpük" büyüme, vatandaşın sofrasına ekmek, çocuğuna süt, gencine iş olarak dönmemektedir. Deflatör oyunlarıyla büyütülen milli gelir, sadece iktidarın "büyüme" propagandasının bir aracıdır.

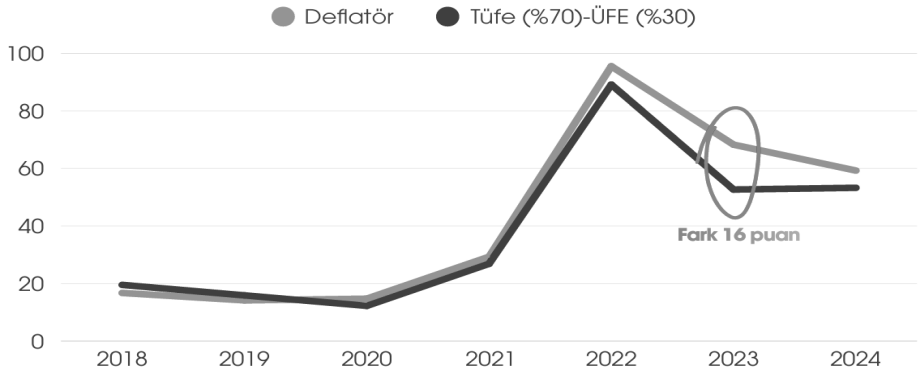

Büyümenin niteliği incelendiğinde karşılaşılan bir diğer sorunlu alan ise Toplam Faktör Verimliliği (TFV) iddiasıdır. İktidar, 2025 yılının ilk yarısındaki büyümenin önemli bir kısmının ve 2025 geneli için öngörülen büyümenin 2 puanının toplam faktör verimliliğinden kaynaklandığını iddia etmektedir. Toplam Faktör Verimliliği; eğitim kalitesi, hukuk sistemi,

kurumsal yapı, teknolojik yenilik ve yönetim becerisi gibi "sermaye ve işgücü artışıyla açıklanamayan" verimlilik artışlarını ifade eder. Bir ülkede hukuk sistemi çökmüşse, yolsuzluk algısı artmışsa, eğitim sistemi alarm veriyorsa, beyin göçü hızlanmışsa, mülkiyet güvencesi kalmamışsa ve sivil toplum baskı altındaysa, o ülkede toplam faktör verimliliğinin artması iktisadi olarak mümkün değildir.

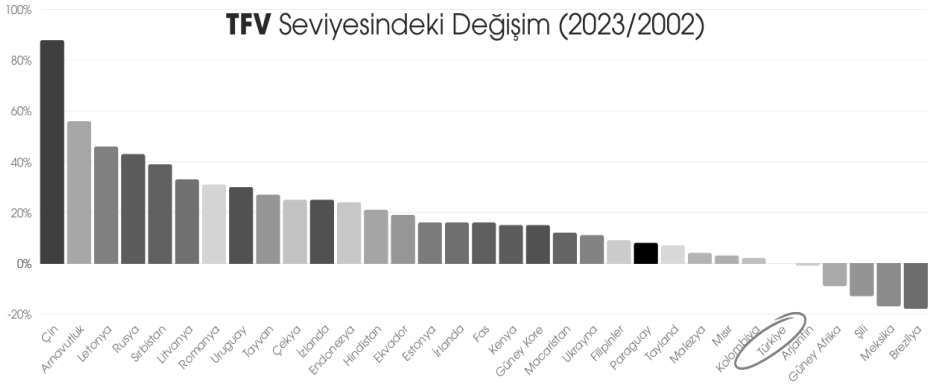

Türkiye'nin son yıllardaki kurumsal erozyonu, TFV artışını imkânsız kılmaktadır. Veriler de bunu doğrulamaktadır. Penn World Table verilerine göre Türkiye'nin toplam faktör verimliliği seviyesi, 2002 yılı ile 2023 yılı arasında neredeyse aynı kalmıştır, hatta son yıllarda düşüş eğilimindedir.

Çin, Hindistan, Doğu Avrupa ülkeleri verimliliklerini artırırken, Türkiye yerinde saymaktadır. Dolayısıyla iktidarın verimlilik kaynaklı büyüme iddiası, gerçeklerle örtüşmemekte, büyümenin kaynağının verimlilik değil, tüketim ve kamu harcamaları olduğu gerçeğini gizlemeye çalışmaktadır.

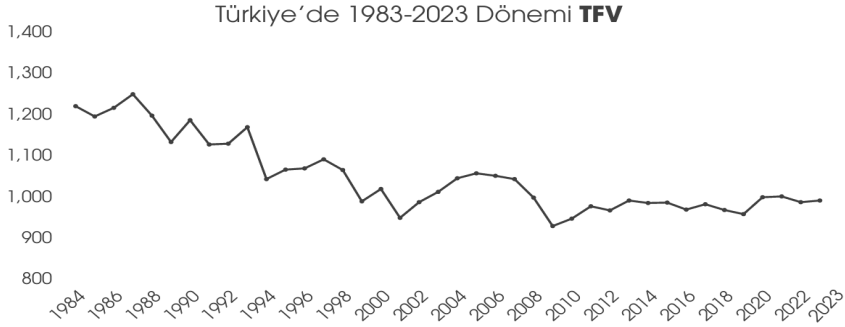

Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde 2026 yılı bütçesinin dayandığı makroekonomik çerçeve, sağlam temeller üzerine değil, sahte bir istatistik mühendisliği üzerine kuruludur. Büyüme rakamları, istihdam yaratmayan, gelir dağılımını bozan, dışa bağımlı ve enflasyonist bir karakter taşımaktadır. "Yüksek gelirli ülke" olma hedefi, vatandaşın refahını değil, iktidarın siyasi bekasını önceleyen bir vitrin süsüdür. Türkiye ekonomisinin ihtiyacı olan şey, kâğıt üzerinde şişirilen rakamlar değil; hukukun üstünlüğüne, güvene, liyakata ve üretime dayalı, tabana yayılan, istihdam yaratan ve yoksulluğu bitiren gerçek bir kalkınma hamlesidir. Mevcut bütçe teklifi ve dayandığı makroekonomik varsayımlar, bu ihtiyaçtan tamamen uzaktır. Bu bütçe, büyüdükçe fakirleşen, çalıştıkça yoksullaşan bir Türkiye tablosunu kalıcı hale getirme belgesidir.

Enflasyon ve Fiyat İstikrarı

İktidarın yıllardır "tek haneli enflasyon" vaadiyle milleti oyaladığı, ancak her yıl hedeflerin şaştığı ve revize edildiği bir ekonomik iklimde, 2026 yılı bütçesi de enflasyonla mücadele konusunda güven vermekten uzaktır. "Faiz sebep, enflasyon sonuç" gibi iktisat bilimine aykırı tezlerle denenen ve ülke ekonomisini laboratuvara çeviren anlayışın faturası, ne yazık ki kronikleşen hayat pahalılığı olarak vatandaşın sofrasına yansımıştır. Hükümet, baz etkisiyle gerçekleşen matematiksel düşüşleri enflasyonunla mücadele başarısı şeklinde pazarlamaya çalışsa da çarşıdaki, pazardaki ve marketteki yangın sönmemiştir. Fiyat artış hızının azalması, fiyatların düştüğü anlamına gelmemektedir; aksine, etiketler her gün değişmeye, vatandaşın alım gücü her geçen gün erimeye devam etmektedir. İktidarın 2025 yılı için belirlediği enflasyon hedeflerinin dahi tutmadığı, yıl sonu tahminlerinin sürekli yukarı yönlü revize edildiği bir ortamda, 2026 yılı için öngörülen yüzde 16'lık enflasyon hedefi de gerçekçi bir planlamadan ziyade bir "temenni" niteliği taşımaktadır.

Enflasyonla mücadelenin en temel şartı olan "güven" olgusu, bizzat kamu kurumlarının açıkladığı verilerle zedelenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı enflasyon verileri ile vatandaşın hissettiği enflasyon arasındaki makasın tarihi zirvelere ulaşması, ekonomi yönetimine olan güveni tamamen bitirmiştir. Özellikle GSYH hesaplamasında kullanılan deflatör ile TÜFE arasındaki ilişkinin kopması, bu güvensizliğin en büyük teknik kanıtıdır. Bu durum, enflasyonun kâğıt üzerinde düşük gösterilerek memurun, emeklinin ve işçinin maaş zammının tırpanlandığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Hükümet, bir yandan milli geliri

hesaplarken deflatörü yüksek tutarak büyümeyi şişirmekte, diğer yandan maaş zamlarını belirlerken TÜFE'yi düşük göstererek vatandaşın cebinden servet transferi yapmaktadır.

Enflasyonist sürecin en yıkıcı etkisi, şüphesiz gıda fiyatlarında ve temel yaşam maliyetlerinde görülmektedir. Dünya genelinde gıda fiyatları düşüş eğilimindeyken veya yatay seyrederken, Türkiye gıda enflasyonunda OECD ve G20 ülkeleri arasında negatif ayrışmaya devam etmektedir. Tarımsal üretim maliyetlerinin artması, mazot, gübre ve yem fiyatlarındaki fahiş artışlar ve yanlış tarım politikaları, sofradaki ekmeği, sütü, eti lüks tüketim maddesi haline getirmiştir. İktidarın fiyat istikrarı söylemi, mutfaktaki yangını söndürmeye yetmemektedir. OECD verilerine göre gıda enflasyonunda şampiyonluğa oynayan Türkiye'de, vatandaşın en temel protein kaynaklarına ulaşımı dahi imkânsızlaşmıştır. Dar gelirli aileler için sağlıklı beslenmek bir hak olmaktan çıkmış, bir ayrıcalık haline gelmiştir. Bu durum, sadece bugünü değil, yetersiz beslenen nesiller nedeniyle ülkemizin geleceğini de tehdit eden bir halk sağlığı sorununa dönüşmüştür.

Enflasyonist sürecin vatandaşın alım gücü üzerindeki yıkıcı etkisi, iktidarın yüksek gelirli ülke söylemleriyle değil, hanehalkının yaşadığı derin yoksunlukla ölçülmelidir. Tükenişin en somut göstergesi sofradaki yangındır. Bir yanda kâğıt üzerinde artan milli gelir rakamları konuşulurken, diğer yanda nüfusun yüzde 30,2'si, yani her 10 kişiden 3'ü, günde en az bir kez et, tavuk veya balık içeren bir öğüne ulaşamamaktadır. Hükümetin refah artışı vaatleri, vatandaşın en temel protein ihtiyacını dahi karşılayamadığı gerçeği karşısında hükmünü yitirmektedir. Benzer şekilde, toplumun yüzde 49'u evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayamazken, yüzde 64'ü ekonomik nedenlerle herhangi bir boş zaman aktivitesine katılamadığını beyan etmektedir. Bu veriler, enflasyonun sadece etiketlerin değişmesi değil, yaşam standartlarının çökmesi ve sosyal hayatın tükenmesi anlamına geldiğini; vatandaşın alım gücünün, en temel insani ihtiyaçları dahi karşılamaktan uzaklaştığını acı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Enflasyon beklentilerinin yönetimi konusundaki başarısızlık da devam etmektedir. Merkez Bankası'nın enflasyon hedefleri ile piyasa katılımcılarının ve hanehalkının beklentileri arasında uçurum vardır. Merkez Bankası, sürekli olarak yıl sonu tahminlerini yukarı yönlü revize etmek zorunda kalmakta, bu da "hedef" kavramını anlamsızlaştırmaktadır.

Enflasyonun sebebi olarak sürekli dışsal faktörlerin, küresel gelişmelerin veya "fırsatçıların" gösterilmesi, iktidarın sorumluluktan kaçma refleksidir. Oysa Türkiye'deki enflasyonun ana sebebi, yıllarca sürdürülen yanlış para politikaları, kamudaki israf, üretimden kopuk büyüme modeli ve Türk lirasının değer kaybıdır.

Kur Korumalı Mevduat (KKM) gibi, günü kurtarmaya yönelik ancak Hazineye ve Merkez Bankası'na devasa yükler bindiren uygulamalar, parasal genişlemeye neden olarak enflasyonu körüklemiştir. Şimdi ise bu hataların bedeli, yüksek faiz ve yüksek vergi olarak vatandaşa ödetilmektedir.

İktidar, enflasyonu düşürmek için talebi kısmaya çalışırken, aslında vatandaşın boğazını sıkmaktadır. Buna karşılık kamudaki israf ve verimsizlik aynen devam etmektedir. Hükümetin, kendi harcamalarından tasarruf etmezken, vatandaştan fedakârlık beklemesi ne ahlakla ne de iktisat bilimi ile bağdaşmaktadır.

Mevcut bütçe teklifi, enflasyonla mücadele eden değil, enflasyonu besleyen bir yapıdadır. Bütçe giderlerindeki yüzde 28,5'lik artış, yönetilen ve yönlendirilen fiyatlara yapılacak zamların habercisidir. Vergi artışları ve harçlara yapılacak zamlar, maliyet enflasyonu yaratarak fiyatlar genel düzeyini yukarı çekecektir.

İktidarın 2026 yılı için öngördüğü "tek haneye yaklaşan enflasyon" hedefi, bu bütçe büyüklükleri ve harcama iştahıyla tutturulması imkânsız bir hayalden ibarettir. Enflasyon, sadece bir rakam değil, toplumsal bir tahribattır; gelir dağılımını bozan, ahlaki yozlaşmayı artıran ve toplumsal barışı tehdit eden bir canavardır. Bu bütçe, bu canavarla mücadele etmek yerine, onu beslemekte ve faturasını yine dar gelirli vatandaşa kesmektedir.

İşgücü Piyasası ve İstihdam

İktidarın ekonomi yönetimindeki başarısızlığını gizlemek için en sık başvurduğu yöntemlerden biri, işgücü piyasası verilerini kendi başarı hikayesine uygun bir şekilde makyajlayarak sunmaktır. 2026 bütçe sunuşunda da benzer bir tabloyla karşılaşılmıştır. Hükümet, manşet işsizlik oranının tek hanelere düştüğünü ve 2028 yılında yüzde 8'in altına inerek tarihi bir başarı yakalanacağını iddia etmektedir. Ancak Türkiye'nin istihdam piyasasındaki gerçeklik, TÜİK'in dar tanımlı işsizlik rakamlarına hapsedilemeyecek kadar derin ve yakıcıdır. Sokaktaki gerçek, milyonlarca vatandaşımızın işsizlik kıskacında kıvrandığını, iş bulma ümidini kaybederek işgücü piyasasından çekildiğini ve çalışanların dahi yoksulluk

sınırının altında ücretlere mahkûm edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla iktidarın "işsizliği düşürdük" söylemi, istatistiki bir illüzyondan ibaret olup, milletin yaşadığı "işsizlik ve geleceksizlik" travmasını yansıtmaktan uzaktır.

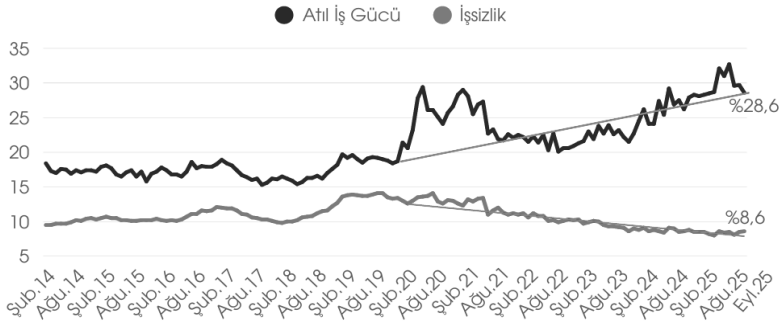

İstihdam piyasasının gerçek fotoğrafını çekmek için bakılması gereken yer, iktidarın övünerek anlattığı "Manşet İşsizlik Oranı" değil, Türkiye İstatistik Kurumu'nun verileriyle hesaplanan "Âtıl İşgücü Oranı" dır. **"Timsahın Ağzı"** metaforuyla adlandırdığımız tablo, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu istihdam krizini en net şekilde özetlemektedir. Grafikler incelendiğinde, manşet işsizlik oranı yatay veya sınırlı bir düşüş eğilimi gösterirken, geniş tanımlı işsizliği ifade eden âtıl işgücü oranının hızla yükseldiği görülmektedir. Bu iki veri arasındaki makas, tıpkı bir timsahın ağzı gibi açılmaktadır. TÜİK verilerine göre âtıl işgücü oranı yüzde 27-28 bandına oturmuş durumdadır. Bu oran, Türkiye'de çalışmak istediği halde iş bulamayan, iş bulma ümidini kestiği için iş aramayı bırakan veya eksik istihdam edilen milyonlarca vatandaşımızın olduğunu ortaya koymaktadır. Hükümet, iş aramaktan yorulup evine kapanan vatandaşlarımızı "işsiz" saymayarak istatistikleri düşürmektedir.

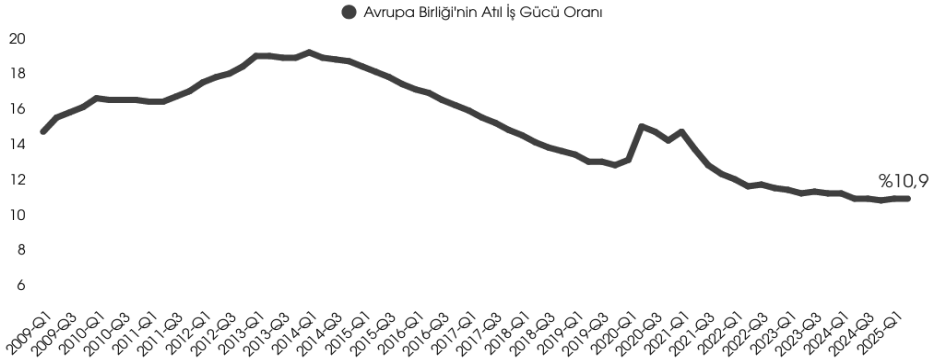

Avrupa Birliği'nde âtıl işgücü oranının yüzde 10,9 seviyesinde olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'deki yüzde 28'lik oranın ne denli vahim bir tablo olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Avrupa'nın üç katı kadar âtıl işgücüne sahip bir ülkede, işsizlik sorununun çözüldüğünü iddia etmek, milletin aklıyla alay etmektir.

İşgücü piyasasının en kırılgan ve en stratejik grubu olan gençlerimiz, bu bütçe döneminde de büyük bir umutsuzluk sarmalına terk edilmiştir. Türkiye ne eğitimde ne de istihdamda olan gençlerin, yani kamuoyunda bilinen adıyla "ev gençleri" nin oranında OECD ülkeleri arasında zirvededir. Gençlerimizin yaklaşık yüzde 23'ü, yani her dört gençten biri ne okulda eğitim görmekte ne de bir işte çalışmaktadır. Bu oran, OECD ortalaması olan yüzde 8,8'in neredeyse üç katıdır. Kolombiya, Meksika ve Brezilya gibi ülkelerin dahi gerisinde kalan Türkiye, genç potansiyelini heba eden bir ülke konumuna düşmüştür. Milyonlarca gencin evde oturması, sadece ekonomik bir kayıp değil, aynı zamanda sosyal bir patlama riski oluşturmaktadır. Öte yandan gençlerin işgücü piyasasına katılamaması, yetenek erozyonuna ve beşerî sermayenin değersizleşmesine yol açmaktadır.

Bu umutsuzluk tablosunun en acı sonucu ise "Beyin Göçü" dür. Bu göçün önemli bir kısmını, iyi eğitimli, yabancı dil bilen, meslek sahibi gençlerimiz oluşturmaktadır. Gençlerimiz, kendi ülkelerinde liyakate dayalı bir iş bulma umudunu kaybettikleri için, geleceklerini başka ülkelerde aramaktadır. İktidarın yarattığı "tanıdık olmadan iş bulamama" düzeni, mülakatlarda elenen liyakatli gençler ve asgari ücrete mahkûm edilen mühendisler, doktorlar, öğretmenler, ülkenin en büyük serveti olan beşerî sermayeyi yurt dışına itmektedir. Bu, sadece bir işsizlik sorunu değil, aynı zamanda bir "beka" sorunudur. Kendi gençlerine istihdam ve gelecek sunamayan bir ülkenin, uzun vadeli kalkınma hedeflerine ulaşması mümkün değildir.

İstihdam piyasasının bir diğer yapısal sorunu, işgücüne katılım oranlarındaki düşüklük ve özellikle kadın istihdamındaki yetersizliktir. Gelişmiş ülkeler kategorisinde yer aldığımız iddia edilse de veriler bunun tam tersini söylemektedir. Gelişmiş 40 ülkenin ortalamasında işgücüne katılım oranı yüzde 61,6 iken, Türkiye'de bu oran yüzde 53,7 seviyesindedir. Asıl dramatik fark ise kadın istihdamında görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 56,3 iken, Türkiye'de bu oran yüzde 36,3'te kalmaktadır. Nüfusun yarısını oluşturan kadınların üretim sürecinin dışında bırakıldığı bir ekonominin, "yüksek gelirli ülkeler" ligine çıkması aritmetik olarak da sosyolojik olarak da mümkün değildir. Kadınları eve hapseden, bakım hizmetlerini kamusallaştıramayan ve kadın istihdamını teşvik edecek mekanizmaları

kuramayan iktidar, potansiyel büyümenin önündeki en büyük engeldir. "Kadın-erkek fırsat eşitliği" söylemleri, bütçe rakamlarına ve istihdam verilerine yansımamakta, kadın yoksulluğu her geçen gün derinleşmektedir.

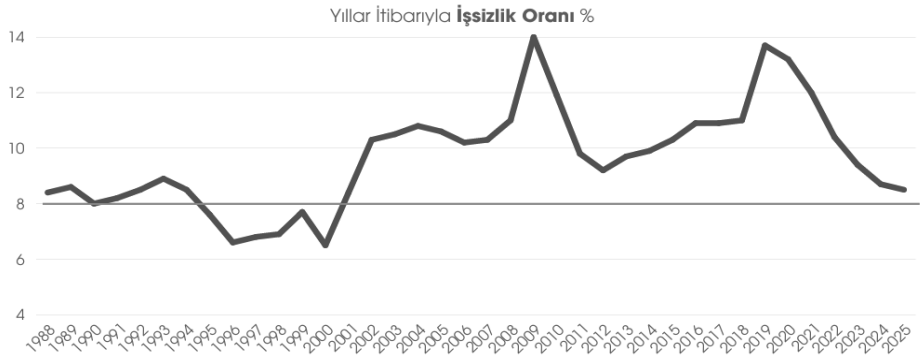

İktidarın 2026 bütçe sunuşunda dile getirdiği "İşsizlik oranı ilk kez yüzde 8'in altına inecek" iddiası da geçmiş verilerle çelişmektedir. Sayın Cevdet Yılmaz, bu oranın tarihi bir başarı olacağını savunsa da TÜİK'in kendi yayınladığı "100 Yılın Göstergeleri" kitabına bakıldığında, Türkiye'nin geçmişte yüzde 8'in altında işsizlik oranlarını yakaladığı dönemler olduğu görülmektedir. İktidarın, 2005 sonrası seriyi baz alarak "tarihte ilk kez" algısı yaratmaya çalışması, başarısızlığı örtme çabasından başka bir şey değildir. Kaldı ki, bugün açıklanan yüzde 8,5'lik işsizlik oranı, sağlıklı bir ekonominin sonucu değil; işgücü piyasasından çekilenlerin, iş aramaktan vazgeçenlerin ve istatistik dışına itilenlerin yarattığı bir tablodur. Ekonominin soğutulduğu, büyümenin yavaşladığı ve sanayi üretiminin daraldığı bir dönemde, işsizlik oranının düşmesi iktisadi akılla izah edilemez. Bu düşüş, istihdam yaratılmasından değil, işgücüne katılımın düşmesinden kaynaklanmaktadır ki bu da ekonominin geleceği açısından daha büyük bir tehlike anlamına gelmektedir.

İstihdamın niteliği de en az niceliği kadar sorunludur. Türkiye, "asgari ücretliler ülkesi" haline gelmiştir. Çalışanların yaklaşık yüzde 50'si asgari ücret ve civarında bir gelirle çalışmaktadır. Yükseköğrenim görmüş, meslek sahibi bireylerin dahi asgari ücrete yakın maaşlarla işe başlaması, eğitimin getirisini düşürmekte ve gençlerin okuma motivasyonunu kırmaktadır. "Çalışan yoksulluğu" kavramı, AK Parti iktidarının literatüre soktuğu en acı gerçeklerden biridir. İnsanlar çalışmakta, üretmekte, ancak elde ettikleri gelirle karınlarını dahi doyuramamaktadır.

İktidarın "ucuz işgücü" üzerine kurguladığı rekabet modeli, vatandaşımızı fakirleştirmiş, Türkiye'yi küresel sermaye için bir "ucuz emek cenneti" ne dönüştürmüştür. Verimlilik artışına, teknolojiye ve katma değere dayanmayan bu istihdam yapısı, sürdürülebilir değildir.

Gelir Dağılımı ve Yoksulluk

Türkiye ekonomisinin son yıllarda ulaştığı en can yakıcı boyut, gelir dağılımındaki korkunç bozulma ve derinleşen yoksulluktur. İktidarın büyüme olarak sunduğu rakamların, toplumun tabanına yayılmadığı, aksine belirli bir zümrenin servetine servet katarken geniş halk kitlelerinin yoksullaştığı bir "transfer mekanizması" işlevi gördüğü açıkça anlaşılmaktadır. Türkiye, bugün itibarıyla aynı sınırlar içinde, aynı bayrak altında yaşayan ancak birbirinden tamamen kopuk hayat standartlarına sahip iki farklı sosyoekonomik manzara ile karşı karşıyadır. Bir yanda krizden, enflasyondan ve kur artışından beslenerek servetini katlayan mutlu bir azınlık; diğer yanda ise barınma, beslenme ve ısınma gibi en temel insani ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanan, tükenişi iliklerine kadar hisseden milyonlarca vatandaşımız bulunmaktadır. Bu bütçe teklifi, bu uçurumu kapatacak sosyal politikaları ve adil vergi düzenlemelerini içermekten uzak olduğu gibi, mevcut adaletsizliği kurumsallaştıran bir yapıdadır.

Gelir dağılımındaki bu dramatik bozulmanın en somut kanıtı, uluslararası raporlara yansıyan servet artış verileridir. "Global Wealth Report 2025" (Küresel Servet Raporu) verilerine göre Türkiye, 2023-2024 döneminde dünyada dolar milyoneri sayısının en hızlı arttığı ülke konumundadır. Enflasyonun ve hayat pahalılığının vatandaşın belini büktüğü, emeklinin pazara çıkamaz hale geldiği bir dönemde, Türkiye'de dolar milyonerlerinin sayısının patlama yapması, uygulanan ekonomi modelinin kimlere hizmet ettiğinin en net göstergesidir. Kriz dönemleri, servet transferi dönemleridir. Türkiye'de bu transfer, yoksuldan alınıp zengine verilerek, dar gelirliden alınıp rantiyeye aktarılarak, ücretli çalışandan alınıp sermayeye transfer edilerek gerçekleştirilmiştir. Rusya, Suudi Arabistan ve Singapur gibi ülkeleri dahi geride bırakarak zenginleşme(!) liginde zirveye oynamak, bir başarı hikayesi değil, sosyal bir felaketin habercisidir. İktidar, kişi başı milli gelir artışıyla bu tabloyu savunmaya çalışsa da artan milli gelirin tabana yayılmadığı, aksine tavanda biriktiği bu raporla tescillenmiştir.

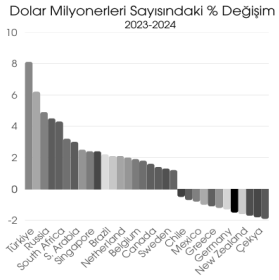

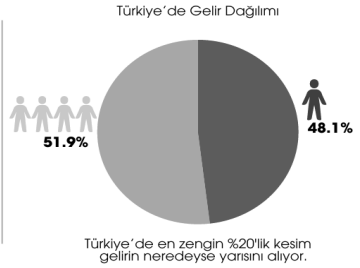

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) gelir dağılımı verileri de bu adaletsizliği doğrulamaktadır. Türkiye'de en yüksek gelire sahip yüzde 20'lik kesim, toplam gelirin yüzde 51,9'unu alırken; nüfusun geri kalan yüzde 80'i, gelirin yüzde 48,1'ini paylaşmak zorunda kalmaktadır. Daha da vahimi, en yoksul yüzde 20'lik kesimin milli gelirden aldığı payın sadece yüzde 5,9 seviyesinde kalmasıdır. En zengin ile en yoksul arasındaki farkın bu denli açıldığı bir ülkede, ortalama kişi başı gelirin kâğıt üzerinde artması, yoksulun sofrasındaki ekmeği büyütmemektedir. İktidarın uyguladığı yüksek enflasyon, düşük ücret ve adaletsiz vergi politikaları, orta sınıfı tamamen yok etmiş, toplumu "zenginler" ve "yoksullar" olarak iki kutba ayırmıştır. Bu bütçe, bu çarpık yapıyı düzeltmek için sermayeye yönelik bir servet vergisi veya adil bir vergi reformu öngörmemekte, aksine dolaylı vergilerle yükü yine tabana yaymaktadır.

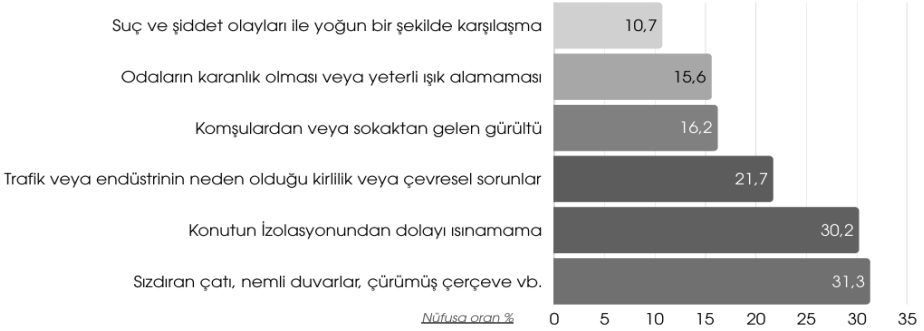

Yoksulluğun derinliği, sadece gelir rakamlarıyla değil, vatandaşın yaşadığı "yoksunluk" ile ölçülmelidir. TÜİK'in "Yaşam Memnuniyeti Araştırması" ve "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması" verileri, Türkiye'de barınma ve beslenme krizinin boyutlarını gözler önüne sermektedir. Yüksek gelirli ülkeler grubuna girileceğine yönelik iddialara karşılık, Türkiye'de her 10 evden 3'ünün çatısı akmakta, duvarları nemlenmekte ve çürümektedir. Vatandaşlarımızın

yüzde 30,2'si, konut izolasyonunun yetersizliği veya yakıt pahalılığı nedeniyle evini yeterince ısıtamamaktadır. 21. yüzyılda, ülkemizde, insanların üçte birinin ısınma sorunu yaşaması, çatısının akması, "tükeniş" in en somut göstergesidir. Barınma, bir lüks değil en temel insan hakkıdır; ancak mevcut ekonomik koşullar ve konut fiyatlarındaki fahiş artışlar, sağlıklı bir konutta yaşamayı vatandaşlarımız için hayal haline getirmiştir.

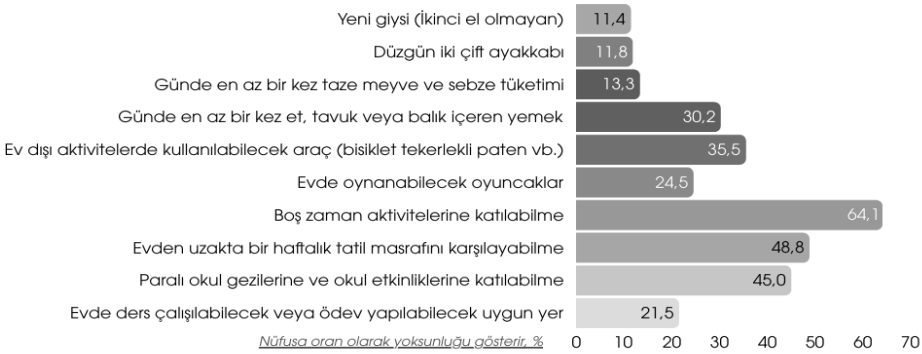

Beslenme ve sosyal hayata katılım konusundaki veriler ise daha da iç karartıcıdır. Türkiye'de her 10 çocuktan 3'ü, günde en az bir kez et, tavuk veya balık içeren bir öğüne ulaşamamaktadır. Protein eksikliği, çocuklarımızın fiziksel ve zihinsel gelişimini tehdit eden bir halk sağlığı sorununa dönüşmüştür. Vatandaşlarımızın yüzde 64'ü, ekonomik yetersizlikler nedeniyle herhangi bir boş zaman aktivitesine katılamadığını, sosyal hayattan koptuğunu beyan etmektedir.

Daha da çarpıcı olanı, nüfusun yarısının (yüzde 49), evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek güce sahip olmamasıdır. Tatile gitmek bir yana, eskiyen kıyafetlerini yenileyemeyen (yüzde 11,4) ve elindeki iki çift ayakkabıyı değiştiremeyen (yüzde 11,8) milyonlarca insanımız varken, iktidarın "refah" söylemleri milletin gerçekliğine çarparak paramparça olmaktadır. Evinde ders çalışabilecek uygun bir ortamı olmayan çocukların oranı yüzde 21,5'tir. Eğitimde fırsat eşitliğinin temelden yok olduğu, çocuğun evde masasının, sandalyesinin, ısınma imkânının olmadığı bir ortamda, "Türkiye Yüzyılı" vizyonundan bahsetmek inandırıcı değildir.

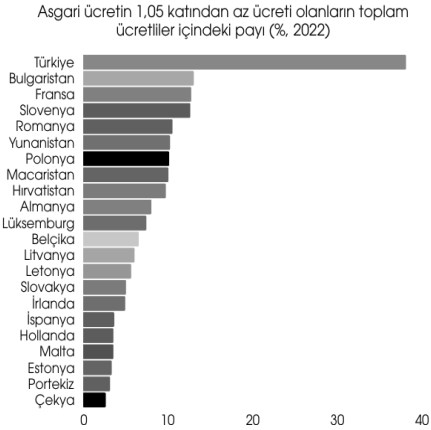

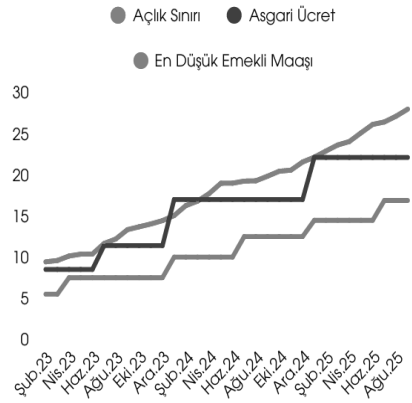

İktidarın, açlık sınırı verilerini reddetmesi, sorunu çözmek yerine görmezden gelme stratejisinin bir parçasıdır. Oysa veriler ortadadır; Türkiye'de yaklaşık 16 milyon emekli ve 20 milyona yakın çalışan bulunmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre çalışanların yüzde 40'ı asgari ücretle, yüzde 72'si ise asgari ücretin 2 katının altında bir ücretle çalışmaktadır. Emeklilerin ise yaklaşık 4,5 milyonu 14.469 TL olan en düşük emekli aylığına mahkûm edilmiştir. Toplamda emeklilerin yüzde 80'i, çalışanların ise yüzde 50'ye yakını açlık sınırının altında bir gelirle yaşam mücadelesi vermektedir. Bu hesapla Türkiye'de yaklaşık 24 milyon vatandaşımız ve aileleri, bilimsel olarak hesaplanan açlık sınırının altında bir gelire sahiptir. İktidarın bu gerçeği görmezden gelmesi, milyonların yaşadığı geçim sıkıntısını hafifletmemektedir. Asgari ücretin "ortalama ücret" haline geldiği, emekli maaşının "sosyal yardım" seviyesine indiği bir ülkede, yoksulluk bir istisna değil, iktidarın politikalarıyla yaratılmış bir norm haline gelmiştir.

Bu bütçe döneminde asgari ücret ve emekli maaşlarına yapılacak zamların, "hedeflenen enflasyon" üzerinden belirlenmeye çalışılması, yoksulluğu daha da kalıcı hale getirecektir. Gerçek hayatta hissedilen enflasyonun yüzde 45-50 bandında olduğu bir ortamda, yüzde 17-20 bandındaki bir "hedef" üzerinden ücret artışı yapmak, vatandaşın alım gücünü bile isteye tırpanlamaktır. Bu, IMF programlarının dahi ötesine geçen, emeği ve emekliyi ezen acımasız bir kemer sıkma politikasıdır. İktidar, enflasyonun faturasını, krizi çıkaranlara değil, krizin altında ezilenlere kesmeye hazırlanmaktadır. Gelir dağılımındaki bozulmayı düzeltecek, alt gelir gruplarına kaynak aktaracak, vergi yükünü sermayeden tabana değil, tabandan tavana yayacak bir irade bu bütçede görülmemektedir. Sosyal yardımlara ayrılan bütçenin artırılmasıyla

övünmek, yoksulluğu bitirmek değil, yoksulluğu yönetmek ve siyasi bir araca dönüştürmek niyetinin itirafıdır. Bir ülkenin başarısı, dağıttığı sosyal yardımın büyüklüğüyle değil, sosyal yardıma muhtaç insan sayısını ne kadar azalttığıyla ölçülür. Türkiye'de sosyal yardıma muhtaç hane sayısının her geçen yıl artması, uygulanan ekonomi politikalarının iflas ettiğinin en büyük delilidir.

Üretim ve Yatırım

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifinin satır araları incelendiğinde, Türkiye ekonomisinin en büyük yapısal sorunu olan "üretimden kopuş" ve "ranta dayalı büyüme" modelinin bu dönemde de ısrarla sürdürüleceği açıkça görülmektedir. Bir ülkenin kalkınması, zenginleşmesi ve küresel rekabette söz sahibi olabilmesi, ancak ve ancak kaynaklarını verimli alanlara, yani sanayiye, teknolojiye ve tarıma yönlendirmesiyle mümkündür. Oysa AK Parti iktidarının yirmi üç yıllık ekonomi yönetimi, Türkiye'nin kıt kaynaklarını betona gömen, imalat sanayisini ihmal eden ve inşaat yapmayı üretmek zanneden bir bakış açısıyla hareket eden tercihler manzumesidir. Bu tercihler, sadece ekonomik birer hata değil, aynı zamanda gelecek nesillerin refahından çalan, ülkeyi dışa bağımlı kılan ve cari açığı kronikleştiren stratejik bir körlüktür. 2026 bütçesi de bu körlüğün devam ettiğinin, kaynakların yine taşa toprağa, müteahhide ve ranta akıtılacağının, buna karşılık fabrikaların, tarlaların ve atölyelerin kaderine terk edileceğinin belgesidir.

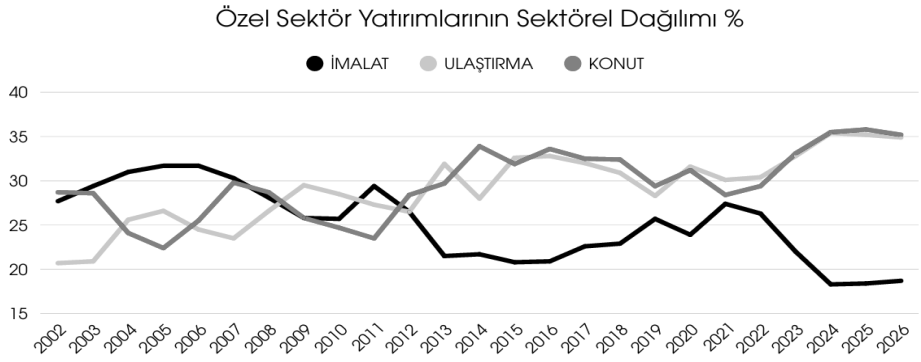

Yatırım tercihlerindeki bu çarpıklığın en somut göstergesi, Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın (SBB) verilerinde gizlidir. Özel sektör yatırımlarının sektörel dağılımına

bakıldığında, Türkiye'nin nasıl bir "sanayisizleşme" sürecine sokulduğu dehşet verici bir netlikle ortaya çıkmaktadır.

2002 yılında, yani bu iktidar göreve geldiğinde, özel sektör yatırımları içerisinde imalat sanayisinin payı yüzde 30'lar seviyesindeyken, bugün bu oran dramatik bir şekilde düşmüş ve yüzde 15-20 bandına gerilemiştir. Buna karşılık, aynı dönemde konut ve ulaştırma sektörlerine yapılan yatırımların payı hızla artmış, imalat sanayisinin yerini almıştır. İmalat sanayisine yapılan yatırımların düşmesi demek; fabrikaların kapanması, yeni fabrikaların açılmaması, makine ve teçhizat parkının yenilenememesi ve teknolojik dönüşümün ıskalanması demektir. Ülkemizin getirildiği bu noktada, girişimciler fabrika kurmak, üretim yapmak, istihdam sağlamak ve ihracat yapmak yerine; rezidans dikmeyi, AVM açmayı veya devlet garantili yol ve köprü ihalelerine girmeyi tercih etmektedir. Bu tercih, girişimcinin değil, sistemin suçudur. Çünkü iktidar, uyguladığı teşvik politikaları, imar planları ve vergi düzenlemeleriyle üretimi cezalandırmış, rantı ise ödüllendirmiştir. Sanayicinin bin bir emekle, riskle ve stresle elde ettiği kâr marjının çok daha fazlasını, bir imar değişikliğiyle veya bir arsa spekülasyonuyla elde eden rantiyeciler sınıfı yaratılmıştır. Yanlış yolda devam etmekte ısrarcı olan iktidar, ülkenin üretim gücünü zayıflatırken, rant odaklı bir sahte büyümeye neden olmuştur.

Bu tablonun bir diğer acı sonucu, Türkiye'nin ihracat yapısındaki nitelik sorunudur. Her fırsatta ihracat rekorlarından bahsedilse de ihracatın katma değeri ve teknolojik içeriği yerinde saymaktadır. Yüksek teknoloji ürünlerinin ihracatımız içindeki payı yüzde 3-4 bandına sıkışıp kalmıştır. Oysa bizimle aynı ligde yarışan Güney Kore, Polonya, Çekya gibi ülkelerde bu oranlar yüzde 20'lerin üzerindedir. Türkiye ise halen fason üretimle, ham madde veya yarı mamul satarak, yani emeğimizi ve kaynaklarımızı ucuza pazarlayarak ayakta kalmaya çalışmaktadır. Bunun nedeni sanayiye yatırım yapılmaması, teknolojiye kaynak ayrılmaması, AR-GE faaliyetlerinin yeterince desteklenmemesidir. İmalat sanayisinin milli gelir içindeki payının düşmesi, Türkiye'nin "orta gelir tuzağı"na takılıp kalmasının en temel nedenidir. Üretmeden tüketmeye, kazanmadan harcamaya dayalı bu model, sürdürülebilir değildir. Sanayiciler, enerji maliyetleri, finansman zorlukları ve nitelikli eleman sıkıntısı sorunlarıyla boğuşurken, iktidar önceliği hala çılgın projeler ve beton ekonomisine vermektedir. 2026 bütçesinde de sanayinin dijital dönüşümü, yeşil mutabakata uyum ve yüksek teknoloji hamlesi için ayrılan kaynaklar, bu anlayışı ortaya koyacak şekilde olması gerekenin çok altında kalmıştır.

Yatırım ortamının zehirlenmesi, sadece sektörel tercihlerle değil, aynı zamanda hukukun üstünlüğünün ve kurumsal kalitenin çöküşüyle de doğrudan bağlantılıdır. Yabancı sermaye artık Türkiye'ye fabrika kurmaya, teknoloji getirmeye, istihdam yaratmaya gelmemekte; sadece yüksek faizden yararlanmaya gelmektedir. Doğrudan Yabancı Yatırımların (DYY) kompozisyonuna bakıldığında, gelen sermayenin büyük kısmının gayrimenkul alımına gittiği görülmektedir. Yani yabancı sermaye de Türkiye'de üretim yapmak yerine Türkiye'nin toprağını ve konutunu almayı tercih etmektedir.

Kamu yatırımlarının dağılımı ve verimliliği de en az özel sektör yatırımları kadar sorunludur. Kamu İhale Kanunu'nun yüzlerce kez değiştirilerek "adrese teslim" ihale düzeninin kurulması, kamu yatırımlarının maliyetini fahiş oranda artırmış ve verimliliğini düşürmüştür. Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) projeleri, devletin sırtında devasa bir yük, milletin cebinde ise kara bir delik haline gelmiştir. Geçmediğimiz köprünün, uçmadığımız havalimanının, yatmadığımız hastanenin parası dolar ve euro üzerinden vatandaşa ödetilmeye devam edilmektedir. 2026 bütçesinde de "garanti ödemeleri" adı altında milyarlarca lira, yandaş müteahhitlerin kasasına aktarılacaktır. Bu kaynaklar, sanayinin altyapısına, organize sanayi bölgelerinin modernizasyonuna, demiryolu ağının genişletilmesine veya tarımsal sulama projelerine harcanmış olsaydı, bugün Türkiye çok farklı bir üretim gücüne sahip olabilirdi. Ancak iktidar, tercihin "üretimden yana" değil, "ranttan yana" kullanmıştır. "İtibardan tasarruf olmaz" diyerek yapılan saraylar, alınan uçaklar ve lüks makam araçları, kamu yatırım bütçesinin nasıl hoyratça kullanıldığının en acı örnekleridir.

Tarım sektörü, bu çarpık yatırım anlayışının en büyük mağdurlarından biridir. Stratejik bir sektör olması gereken tarım, yıllarca ihmal edilmiş, çiftçi toprağına küstürülmüştür. Tarımsal hasılanın GSYH içindeki payı sürekli düşmektedir. 2026 bütçesinde tarımsal desteklemeler için ayrılan 168 milyar TL'lik kaynak, Tarım Kanunu'nun emrettiği "milli gelirin yüzde 1'i" kuralının (yaklaşık 772 milyar TL olması gerekirken) çok altındadır. Çiftçiye reva görülen bu komik destek, faiz lobilerine ödenecek 2,7 trilyon liranın yanında devede kulak kalmaktadır. İktidar, çiftçiyi desteklemek yerine, gümrük vergilerini sıfırlayarak ithalatı teşvik etmekte, yabancı çiftçiyi zengin etmektedir. Sulama yatırımlarının tamamlanmaması, arazi toplulaştırmasının yavaş ilerlemesi ve tarımsal teknolojinin yaygınlaştırılamaması, tarımda verimliliği düşürmekte ve gıda enflasyonunu körüklemektedir. Üretim yapısının bu denli bozulduğu bir ortamda, gıda fiyatlarının düşmesini beklemek hayalperestliktir.

Kurumsal kapasitenin çöküşü, yatırım ve üretim planlamasını da imkânsız hale getirmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kapatılmasıyla başlayan süreç, Türkiye'yi "plansız, programsız, günübirlik" kararlarla yönetilen bir ülke haline getirmiştir. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, DPT'nin fonksiyonlarını yerine getirmekten uzaktır. Yatırımların önceliklendirilmesi, etki analizlerinin yapılması ve kaynakların en verimli alanlara yönlendirilmesi konusunda ciddi bir zafiyet yaşanmaktadır. "Fizibilitesi olmayan" projelerin siyasi saiklerle hayata geçirilmesi, kamu kaynaklarının israfına neden olmaktadır. Bölgesel kalkınma farklarını azaltacak, Anadolu'yu üretim üssü haline getirecek bir sanayi stratejisi yerine, İstanbul ve çevresine sıkışmış, deprem riskiyle karşı karşıya bir sanayi yapısı ısrarla sürdürülmektedir. Üretim yapısının mekânsal planlaması dahi yapılmamış, sanayi tesisleri konut alanlarının içinde kalmış, çevre sorunları ve lojistik maliyetler artmıştır.

İktidarın 'yerli ve milli üretim' söylemi, mevcut ithalata bağımlı üretim yapısıyla derin bir çelişki içindedir. İmalat sanayisinin ithalat bağımlılığı azaltılamamış, aksine ara malı ve yatırım malı ithalatı artarak devam etmiştir. Bir birimlik ihracat yapabilmek için gereken ithalat miktarının yüksekliği, döviz kurlarındaki artışın maliyet kanalıyla doğrudan enflasyona yansımasına neden olmaktadır. Türkiye'nin ihtiyacı olan şey, ucuz emek üzerinden kurgulanan bir rekabet stratejisi değil; nitelikli işgücü, markalı ve tasarıma dayalı yüksek katma değerli üretimdir. Ancak 2026 bütçesi, bu yapısal dönüşümü sağlayacak vizyondan ve kaynak tahsisinden yoksundur. Eğitim bütçesinin niteliği, mesleki eğitimin piyasa gerçeklerinden kopuk durumu ve üniversite-sanayi iş birliğinin zayıflığı, sanayimizin ihtiyaç duyduğu nitelikli beşerî sermayenin yetiştirilmesini engellemektedir.

Çanak Ekonomisi: 23 Yılın Sonunda Başlanılan Noktaya Dönüş

AK Parti iktidarı, çeyrek asra yaklaşan yönetim süresi boyunca Türkiye ekonomisini yapısal reformlarla kalıcı bir istikrar çizgisine oturtmak yerine, konjonktürel dalgalanmalarla savrulan bir yapıya mahkûm etmiştir. İktidarın ekonomi yönetimindeki başarısızlığı, temel makroekonomik göstergelerin zaman içindeki seyrini gösteren grafiklerde açıkça görülmektedir. Bu grafikler incelendiğinde, göstergelerin "U" şeklinde bir hareket izleyerek, yani bir "çanak" oluşturarak 2002 yılındaki kriz seviyelerine, hatta daha kötü noktalara geri döndüğü tespit edilmektedir. Biz bu tabloyu, Türkiye'nin kayıp yıllarını ve heba edilen potansiyelini en iyi özetleyen kavram olan "Çanak Ekonomisi" olarak tanımlıyoruz. İktidarın her sıkıştığında "2002'ye bakın, nereden nereye geldik" söylemi, bizzat kendi oluşturdukları bu

"çanaklar" ile çürümektedir. Çünkü veriler, Türkiye'nin 23 yılın sonunda başladığı noktaya döndüğünü, aradaki iyileşme dönemlerinin ise yanlış politikalarla heba edildiğini ortaya koymaktadır.

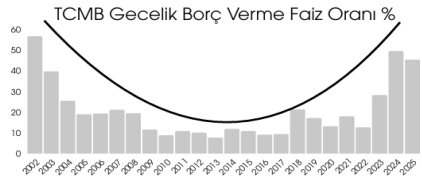

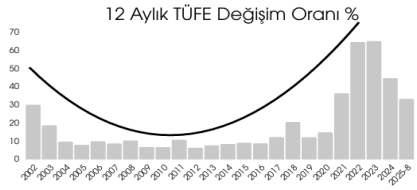

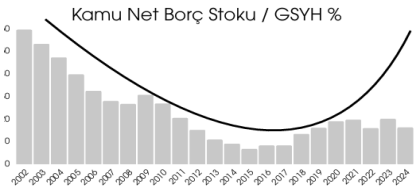

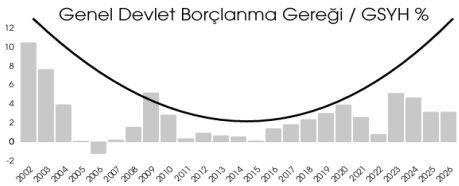

Enflasyonla mücadeledeki iflas, bu çanak formasyonunun en belirgin olduğu alandır. 2002 yılında yüzde 29,7 seviyesinden devralınan TÜFE, uygulanan programlar sayesinde tek hanelere kadar düşürülmüşken, 2022- 2023 yıllarında yüzde 60-70 bandına yükselerek "çanağı" tamamlamış, hatta taşmıştır. İktidarın "enflasyonun belini kırdık" dediği seviyeler, aslında 20 yıl önce "kriz" olarak adlandırılan seviyelerin çok üzerindedir. Benzer bir tablo Merkez Bankası'nın gecelik borç verme faiz oranlarında da görülmektedir. 2002 krizinde yüzde 50'ler seviyesinde olan faizler, uzun bir süre düşük seyrettikten sonra, "nas" söylemleri ve irrasyonel deneyler sonucunda tekrar 2002 seviyelerine, yüzde 50 bandına yükselmiştir. Enflasyon ve faizdeki bu geri dönüş, Türkiye'nin fiyat istikrarı konusunda çeyrek asır kaybettiğinin resmidir.

Kamu maliyesindeki bozulma da "çanak" formasyonuyla kendini göstermektedir. Kamu Net Borç Stoku'nun GSYH'ye oranı, 2002'deki yüksek seviyelerinden (yaklaşık yüzde 60) önemli ölçüde gerilemişken, son yıllarda hızla artarak yeniden yukarı yönlü bir ivme kazanmıştır. Aynı şekilde Genel Devlet Borçlanma Gereği, 2000'li yılların ortasında kontrol altına alınmışken, bugün yeniden kriz dönemlerini andıran seviyelere yükselerek "çanağı" tamamlamıştır. Bu durum, mali disiplinin terk edildiğini, bütçe açıklarının ve borçlanma ihtiyacının tehlikeli boyutlara ulaştığını göstermektedir. Mali disiplinden taviz verilmediğine yönelik hükümet

tarafından sunulan iddialar, borç stokundaki ve borçlanma gereğindeki bu "U" dönüşü ile yalanlanmaktadır.

Faiz giderleri, bu tükenişin en ağır faturası olarak bütçenin üzerine çökmüştür. Merkezi Yönetim Bütçesi (MYB) faiz ödemelerinin GSYH'ye oranı, 2017 yılına kadar düşüş eğilimindeyken, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte dramatik bir yükselişe geçmiştir. Grafik, faiz yükünün tekrar 2000'li yılların başındaki seviyelere doğru tırmandığını göstermektedir. Milletin vergileri, yatırıma ve hizmete değil, yeniden faiz lobilerine akıtılmaya başlanmıştır.

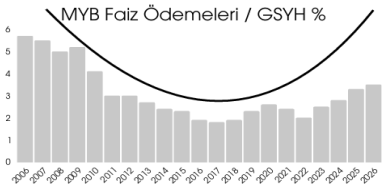

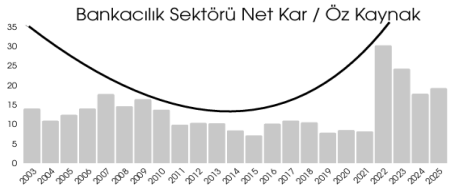

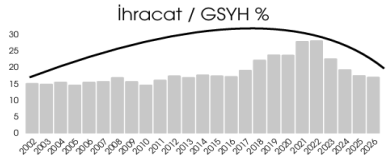

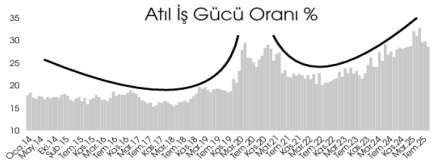

Bankacılık sektörünün kârlılığı ile milletin refahı arasındaki ters orantı da bu dönemde "çanak" etkisiyle zirve yapmıştır. Bankacılık Sektörü Net Kar / Öz Kaynak oranı grafiği incelendiğinde, kriz dönemlerinin tipik karakteristiği olan "bankacılık sektörünün kâr oranlarının artışı" olgusu net bir şekilde görülmektedir. 2022 ve sonrasında banka kârlılıklarında yaşanan artış, reel sektörün ve vatandaşın finansman maliyetleri altında ezildiği bir dönemi ifade etmektedir. Bu tablo, uygulanan politikaların finansal sermayeyi önceledeğini, üretim ve emek kesiminden servet transferi yaptığını kanıtlamaktadır.

Dış ticaret dengesindeki bozulma da "çanak" ekonomisinin bir göstergesidir. İhracatın GSYH'ye oranı, belirli bir dönem artış gösterse de son yıllarda bu ivme kaybedilmiş ve eğri aşağı yönlü bir "ters çanak" oluşturmaya başlamıştır. İktidarın "rekor ihracat" söylemleri, milli gelire oranla bakıldığında gerçeği yansıtmamaktadır. Türkiye, üretim ve ihracat odaklı büyüme patikasından uzaklaşmakta, ithalata bağımlı ve tüketim eksenli bir yapıya geri dönmektedir.

Sonuç olarak, "Çanak Ekonomisi" grafikleri, AK Parti iktidarının ekonomi yönetimindeki 23 yıllık serüveninin bir "başarı hikayesi" değil, bir "kayıp yıllar ve başa dönüş" hikayesi olduğunu ispatlamaktadır. Enflasyonda, faizde, borçlanmada ve gelir dağılımında başladığımız noktaya, hatta daha gerisine dönmüş durumdayız. Bir ülkeyi çeyrek asır yönetip, eski kriz günlerine geri döndürmek, ancak "tükenmişlik"le izah edilebilir.

TÜRKİYE EKONOMİSİNE DAİR SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifinin geneli üzerine yaptığımız kapsamlı analizler, teknik değerlendirmeler ve sahadan edindiğimiz veriler ışığında ulaştığımız nihai kanaat şudur: Bu bütçe, Türkiye'nin yakıcı sorunlarına merhem olmaktan uzak, vizyonsuz, adaletsiz ve sürdürülemez bir "tükeniş" belgesidir. İktidarın "istikrar" adı altında sunduğu tablo, aslında yoksulluğun istikrarıdır; "refah" vaadi ise sadece belirli bir zümre için geçerli olan, milletin payına düşeni ise enflasyonla geri alan bir illüzyondur. Ancak İYİ Parti olarak bizler, sadece eleştirmekle kalmayıp, "nasıl bir Türkiye" ve "nasıl bir bütçe" olması gerektiğini de ortaya koymakla mükellefiz. Tükenen sadece iktidarın ekonomi politikaları değil, milletin sabrıdır. Bu tükenişten çıkış, pansuman tedbirlerle, rakam oyunlarıyla veya algı yönetimiyle değil; ancak ve ancak köklü bir zihniyet değişimi ve yapısal reformlarla mümkündür. Aşağıda sıraladığımız politika önerileri, Türkiye'yi düştüğü bu darboğazdan çıkaracak, devleti yeniden milletin hizmetine sunacak ve ekonomiyi ranta değil üretime dayalı bir rotaya sokacak olan yol haritamızın özetidir.

Öncelikle ve ivedilikle yapılması gereken, devlet gücünün bir silah olarak kullanılmasına son verilmesidir. Ekonomi, sadece para ve maliye politikasından ibaret değildir; ekonominin temeli güvendir, adalettir. Yargı bağımsızlığının zedelendiği, mahkeme kararlarının siyasi talimatlarla şekillendiği bir iklimde, hiçbir ekonomik program başarıya ulaşamayacaktır. Yatırımcının -ister yerli ister yabancı olsun- aradığı ilk şart, mülkiyet güvencesidir. Bir ülkede şirketlere kayyum atanma korkusu varsa, mülkiyet hakkı siyasi iktidarın iki dudağı arasındaysa, orada uzun vadeli yatırım olmayacaktır. Bu nedenle, yargıya müdahalenin kesin olarak sonlandırılması, hukukun üstünlüğünün tartışmasız bir şekilde tesis edilmesi gerekmektedir.

Basın özgürlüğü, şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin teminatıdır; basının susturulduğu yerde yolsuzluklar artar, kaynaklar israf edilir. Demokratik standartların yükseltilmesi, sadece siyasi bir tercih değil, ekonomik kalkınmanın ön koşuludur. Geriye dönük vergi uygulamaları

gibi öngörülebilirliği yok eden, vergi mükellefini devletten soğutan, "oyunun kuralını maç oynanırken değiştiren" keyfi uygulamalardan derhal vazgeçilmelidir. Devlet, vatandaşına tuzak kuran değil, ona güven veren bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Ekonomik istikrarın sağlanması için güçlü ve inandırıcı bir dezenflasyon programı şarttır. Ancak bu program, yükü sadece vatandaşa yıkan, ücretleri baskılayarak enflasyonu düşürmeye çalışan mevcut anlayışla yürütülemez. Enflasyonla mücadelenin ilk adımı, kamudaki israfı durdurmaktır. Kamu mal ve hizmet alımlarında radikal bir tasarruf seferberliği başlatılmalıdır. Ancak bu tasarruf, fotokopi kâğıdından veya personelin servisinden kısarak değil; lüks makam araçlarından, şatafatlı temsil giderlerinden, gereksiz bina kiralamalarından vazgeçerek yapılmalıdır. Ayrıca, bütçenin kara deliği haline gelen Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) projelerinde dövize endeksli garanti uygulamasından vazgeçilmelidir. Harcama programları rasyonalize edilmeli, verimsiz, etkisi olmayan, sadece siyasi saiklerle sürdürülen projeler tasfiye edilmelidir.

Türkiye'nin en büyük zenginliği olan beşerî sermayemiz, yani gençlerimiz ve işgücümüz, bugünkü politikalarla heba edilmektedir. İstihdam piyasasının geliştirilmesi, sadece işsizlik rakamlarını düşürmek için değil, ülkenin üretim kapasitesini artırmak için hayati önemdedir. Kadınların işgücüne katılımını artıracak kreş, bakım desteği ve esnek çalışma modelleri hayata geçirilmelidir. İşgücünün niteliğini artırmak, sadece diploma dağıtmakla değil, piyasanın talep ettiği becerileri kazandırmakla mümkündür. Eğitim sistemi, "diplomalı işsizler" üreten bir yapıdan çıkarılıp, gençleri geleceğin mesleklerine hazırlayan, inovatif ve yüksek teknolojili sanayi sektörlerine yönlendiren bir yapıya kavuşturulmalıdır. Mesleki eğitim, sanayinin ihtiyaç duyduğu ara ve teknik elemanı yetiştirecek şekilde, özel sektörle iş birliği içinde yeniden kurgulanmalıdır. Gençlerimizi "ev genci" olmaktan kurtarıp üretime katan, beyin göçünü tersine çeviren bir istihdam stratejisi, kalkınmanın motoru olacaktır.

Kamu maliyesinin kanayan yarası olan yolsuzluk ve kayıt dışılıkla etkin mücadele, bütçe disiplininin sağlanması için olmazsa olmazdır. Kamu İhale Kanunu, yap-boz tahtası olmaktan çıkarılmalı, uluslararası standartlara uygun, şeffaf, rekabetçi ve adil bir yapıya kavuşturulmalıdır. Adrese teslim ihaleler, pazarlık usulü ile yapılan keyfi alımlar son bulmalıdır. Sayıştay, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yaptığı denetimlerde daha etkin hale getirilmeli, raporları sümen altı edilmemeli, tespit ettiği usulsüzlüklerin hesabı sorulmalıdır. Kamudaki iç denetim sistemleri ve teftiş kurulları, siyasi baskıdan arındırılarak yeniden işlevsel hale getirilmelidir. Kayıt dışı ekonomiyle mücadele, sadece vergi oranlarını artırarak değil, vergi tabanını genişleterek,

denetimi etkinleştirerek ve vergiye gönüllü uyumu teşvik ederek yapılmalıdır. Kayıt dışılığın azalması hem haksız rekabeti önleyecek hem de bütçe gelirlerini artırarak, ücretli çalışanların üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesine imkân tanıyacaktır.

Kamu mali yönetiminin reforme edilmesi, bütçe hakkının iadesi ve mali disiplinin kalıcılığı için zorunludur. Bütçe süreci, sadece Meclis'te el kaldırıp indirmekten ibaret olmamalı, bütçe hazırlığı daha katılımcı ve şeffaf hale getirilerek öne çekilmelidir. Bütçe disiplinini bozan en önemli unsurlardan biri olan "ödenek üstü harcama" alışkanlığına son verilmelidir. Meclis'in verdiği yetkinin aşılması, bütçe hakkının ihlalidir. Ödenek aktarımları sınırlandırılmalı, "yedek ödenek" gibi kalemlerin keyfi kullanımının önüne geçilmelidir. Harcamaların nereye ne kadar ve ne amaçla yapıldığı kuruşu kuruşuna milletin bilgisine sunulmalıdır. Mali kural uygulaması gibi mekanizmalarla, bütçe disiplini siyasi iktidarların inisiyatifine bırakılmayacak kadar sağlam bir zemine oturtulmalıdır.

Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve iş ortamının düzeltilmesi, sadece teşvik vermekle değil, bürokratik engelleri kaldırmakla mümkündür. Yatırımcının önündeki en büyük engel, belirsizlik ve bürokrasidir. Bütün izinlerin, ruhsatların ve kararların tek bir merkezde, "Saray"da toplanması, iş süreçlerini yavaşlatmakta, maliyetleri artırmakta ve yatırımcıyı bezdirmektedir. Yetki devri yapılarak yerel ve sektörel inisiyatifler güçlendirilmeli, bürokrasi hızlandırılmalıdır. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar (EPDK, BDDK, SPK, Rekabet Kurumu gibi), siyasi talimatla değil, piyasa kuralları ve kamu yararı gözeterek, bağımsız ve ahlaklı bir şekilde çalışmalıdır. Piyasalara güven veren, kural bazlı ve şeffaf bir yönetim anlayışı, Türkiye'yi yeniden yatırım yapılabilir bir ülke haline getirecektir.

Son olarak, ülke kaynaklarının verimli alanlara yönlendirilmesi, Türkiye'nin kalkınma stratejisinin merkezinde olmalıdır. Beton ekonomisi devri kapanmalı, üretim ekonomisi devri başlamalıdır. Teşvik sistemi, katma değeri yüksek, ithal ikamesi sağlayan, ihracat potansiyeli olan stratejik sektörleri destekleyecek şekilde sil baştan gözden geçirilmelidir. Kaynaklar ranta değil, sanayiye, teknolojiye ve tarıma aktarılmalıdır. Bu kapsamda, kentsel rantların vergilendirilmesi hayati bir adım olacaktır. İmar değişiklikleriyle yaratılan haksız kazançlar vergilendirilmeli, buradan elde edilecek gelir kentsel dönüşüme ve sosyal konut projelerine aktarılmalıdır. Tarım sektörü, stratejik bir milli güvenlik meselesi olarak ele alınmalıdır. Tarımsal destekler, "ekilmeden önce" açıklanmalı, çiftçinin maliyetini düşürecek ve verimliliğini artıracak şekilde rasyonalize edilmeli ve Tarım Kanunu'nun emrettiği gibi milli gelirin en az yüzde 1'i

seviyesine çıkarılmalıdır. Gıda güvenliğini sağlamak, çiftçiyi toprağında tutmak ve tarımsal sanayiyi geliştirmek, bu ülkenin geleceği için en büyük yatırımdır.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi; yirmi üç yıllık iktidarın metal yorgunluğunu aşan yapısal bir "tükenişin" tescili, milletin refahından çalarak faiz lobilerine ve rant çevrelerine kaynak aktaran bir "mirasyedi" harcamasıdır. Üretimi, sanayileşmeyi ve tarımsal kalkınmayı öncelemek yerine; beton ekonomisine, ithalata bağımlılığa ve vergi adaletsizliğine dayalı bu anlayış, Türkiye'nin yapısal sorunlarını çözmek bir yana, yoksulluğu derinleştirerek geleceğimizi ipotek altına almaktadır.

İYİ Parti olarak; kaynakların israfa ve yandaş sermayeye değil, toprağını eken çiftçiye, üreten sanayiciye ve geçim mücadelesi veren vatandaşa aktarıldığı bir Türkiye vizyonuna inanıyoruz. Hukukun üstünlüğünün tesis edildiği, liyakatin esas alındığı ve planlı kalkınma hamleleriyle "tükeniş sarmalından" çıkıldığı bir düzeni inşa etmek mümkündür. Milletimizin aleyhine olan, istikrar değil borç, refah değil yoksulluk vadeden bu bütçe teklifine, tarihe ve milletimize olan sorumluluğumuz gereği HAYIR diyoruz.

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
17.817.190.000	7.240.237.462	27.235.264.000	%52,8	%0,14

TBMM'nin 2026 yılı bütçesi, toplamda %52,8 oranında artarak 17,8 milyar TL'den 27,2 milyar TL'ye yükselmiştir. En dikkat çekici artış sermaye giderlerinde (%496,8) gerçekleşmiştir. Cari transferler ve mal-hizmet alım giderlerindeki yüksek artış oranları ise Meclisin operasyonel harcamalarında ciddi bir büyüme olduğunu işaret etmektedir. Buna karşın sosyal güvenlik primi giderlerindeki artış sınırlı (%5,2) kalmış, personel giderleri ise enflasyon oranına yakın bir seviyede (%17,7) artırılmıştır.

TBMM bütçesi ekonomik sınıflandırma kalemlerine bakıldığında ise artışlar farklılıklar göstermektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	11.053.550.000	4.531.571.200	**13.005.047.000**	**%17,7**	**%47,8**
SGK Devlet Primi Giderleri	1.337.502.000	497.630.369	**1.406.400.000**	**%5,2**	**%5,2**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.801.854.000	604.000.746	**2.601.928.000**	**%44,4**	**%9,6**
Cari Transferler	2.806.861.000	1.147.283.290	**5.407.355.000**	**%92,6**	**%19,9**
Sermaye Giderleri	803.423.000	449.351.857	**4.794.534.000**	**%496,8**	**%17,6**
Sermaye Transferleri	14.000.000	10.400.000	**20.000.000**	**%42,9**	**%0,07**

1. **Personel giderleri** %17,7 artmıştır. **TBMM bütçesi içindeki payı %47,8'dir.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %5,2 artmıştır. **TBMM bütçesi içindeki payı %5,2'dir.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri, bu bölümde izlenir.)

3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %44,4 artmıştır. **TBMM bütçesi içindeki payı %9,6'dır.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar. Devletin, karşılığında herhangi bir mal veya hizmet almadığı karşılıksız ödemeler ile sermaye giderleri kapsam dışındadır.)

Mal ve hizmet alım giderlerindeki %44,4'lük artış, TBMM bütçesinin yalnızca %9,6'sını oluşturmasına rağmen dikkat çekicidir. Bu oran, personel giderlerindeki artışın çok üzerinde olup, Meclisin asli faaliyetlerinden ziyade idari harcamalara öncelik verildiği izlenimini yaratmaktadır. Tasarruf tedbirlerinin kamu kurumlarına sıkça hatırlatıldığı bir dönemde, Meclisin kendi bütçesinde bu kalemde bu denli yüksek bir artış yapılması, kamu vicdanı açısından da sorgulanması gereken bir durumdur.

4. **Cari transferler** %92,6 artmıştır. **TBMM bütçesi içindeki payı %19,9'dur.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
5. **Sermaye giderleri** bir önceki yıla göre %496,8 oranında artmıştır. **TBMM bütçesi içindeki payı %17,6'dIr.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)

Sermaye giderlerindeki **%496,8'lik olağanüstü artış**, TBMM bütçesinde en dikkat çekici kalemlerden biridir. Bu düzeyde bir artış Meclisin fiziki yatırımlarına, bina yenilemelerine ya da yeni projelere yöneldiğini göstermektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik koşullar ve tüm kamu kurumlarına uygulanan "tasarruf tedbirleri" dikkate alındığında bu artış kamu kaynaklarının önceliklendirilmesi açısından ciddi bir sorgulamayı hak etmektedir. TBMM'nin asli görevi yatırım değil, yasama ve denetim faaliyetleridir; dolayısıyla bu kadar yüksek bir sermaye harcaması, kurumsal ihtiyaçtan ziyade **israf ve prestij odaklı harcamalar** şüphesi yaratmaktadır.

6. **Sermaye transferlerinde** %42,9'luk bir artış yapılmıştır. **TBMM bütçesi içindeki payı ise 0,07'dir.** (Sermaye birikimi amaçlayan veya sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, millet egemenliğinin vücut bulduğu, devlet otoritesinin demokratik meşruiyet kazandığı asli organdır. Bu kurumun bütçesi yalnızca bir mali plan değil, aynı zamanda Meclisin siyasal kapasitesinin, denetim gücünün ve kurumsal özerkliğinin göstergesidir. Ancak 2026 bütçesi incelendiğinde görülen tablo Meclisin güçlendiğini değil; yürütmenin vesayet alanının genişlediğini işaret etmektedir.

2025 yılı için 17 milyar 817 milyon lira olan Meclis bütçesi, 2026 yılı için 27 milyar 235 milyon liraya çıkarılmıştır. Yüzde 50'yi geçen bu artış, ilk bakışta Meclisin etkinliğinin artırılması amacıyla yapılmış gibi görünse de bütçenin yapısına dikkatle bakıldığında bunun böyle olmadığı anlaşılmaktadır. Harcama kalemlerinin dağılımı, Meclisin asli fonksiyonlarını güçlendiren bir anlayışı değil; büyüyen bir idari mekanizmanın ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanan bir zihniyeti yansıtmaktadır. Meclis, demokratik denetim merkezi olmaktan uzaklaştırılarak işlevsiz bir törensel yapıya dönüştürülmekte; yürütmenin gölgesinde, bürokrasinin ağır adımlarına hapsolmuş bir ofise dönüşmektedir.

Bütçe artışının önemli bir bölümünün uluslararası organizasyonlar üzerinden gerekçelendirilmesi ise ayrıca kaygı vericidir. AGİT PA'nın 50'nci yılı, Parlamentolar Arası Birlik Genel Kurulu ve NATO Parlamento Başkanları Zirvesi gibi organizasyonlara ev sahipliği yapılması elbette diplomatik değer taşımaktadır. Ancak bu toplantılar öngörülebilir, şeffaf ve hesap verilebilir bütçeler gerektirir. Oysa Meclis Başkanlığı, bu dev organizasyonların toplam maliyetini hangi kaleme dağıttığını, hangi giderlerin ne şekilde planlandığını kamuoyuyla paylaşmamaktadır.

Başkanlık Divanı toplantısında sorulan sorulara verilen "bütçe içinde dağıtıldı" yanıtı, bütçenin şeffaflığı bakımından yeterli değildir. Zira mal ve hizmet alımları kaleminde enflasyon dışında herhangi bir artış görünmemekte; buna karşın 2026 bütçesi önemli ölçüde şişirilmiş bulunmaktadır. Bu durum, bazı harcama kalemlerinin makyajlandığını, bazılarının ise örtülü biçimde gizlendiğini düşündürmektedir. Parlamentonun bütçesi gizli ödenek mantığıyla yönetilemez; zira Meclis devletin denetlenen değil, denetleyen organıdır.

Diğer taraftan norm kadro düzeninin yıllardır bilinçli biçimde hayata geçirilmemesi, Meclis idaresini hesap verilebilir bir sistemden uzaklaştırmakta; kadroların keyfi genişlemesine imkan tanımaktadır. Norm kadro düzeni oluşturulmadığı sürece hangi birimde hangi işin kaç kişiyle yapılacağı belirlenememekte ve buna bağlı olarak kadrolaşma ilkeleri yerini kişiye göre

pozisyon üretilen bir yönetim anlayışına bırakmaktadır. Bugün Meclisin idari yapısında ortaya çıkan karmaşanın temel nedeni budur. Kadro standartlarının belirlenmesi durumunda keyfi alanların ortadan kalkacağını bilen Meclis idaresi yıllardır bu zorunluluğu görmezden gelmekte ve kurumu teknik değil, siyasi bir tasarruf alanına dönüştürmektedir.

Bu keyfiliğin en somut sonucu başkan yardımcılığı ve müşavirlik kadrolarındaki kontrolsüz artıştır. Teşkilat kadro cetvelinde 46 başkan yardımcısı görünmesine rağmen fiili sayının 58'e ulaşmış olması yönetimin kendi ilan ettiği şemaya dahi riayet etmediğini ortaya koymaktadır. Üstelik bazı birimlerde çok sayıda başkan yardımcısı görevlendirilmesi, Meclisi kurumsal hiyerarşisi belirsiz ve büyüklüğü gerekçesiz şişirilmiş bir organizasyona çevirmiştir.

Buna ek olarak makam aracı kullanımı konusunda da kanuni sınırlamalar açıkça ihlal edilmektedir. Mevzuata göre yalnızca Genel Sekreterin makam aracı kullanabileceği açıkça düzenlenmişken bugün birçok başkan yardımcısının bu imkandan yararlandığı görülmektedir. Tasarruf çağrılarının milletin sırtına yüklenip Meclis yöneticilerinin bu imkanlardan sonuna kadar yararlanması kamu vicdanında haklı bir tepkiye yol açmaktadır.

Dışarıdan yoğun yönetici atanması ise Meclis bürokrasisinin en derin yaralarından biridir. Meclis bünyesinde yıllardır birikmiş bilgi ve tecrübe sahibi çalışanlar varken idari kademelerin sistematik biçimde dışarıdan atamalarla doldurulması kurumsal aidiyeti zayıflatmakta, liyakat zincirini kırmakta ve çalışan motivasyonunu ciddi biçimde tahrip etmektedir. Elbette sınırlı sayıda dış atama mümkündür ancak bugün gelinen noktada istisna olmaktan çıkmış, yönetimsel bir alışkanlığa dönüşmüştür. Bu uygulama TBMM'nin kendi kadrolarını değersizleştiren bir anlayışın ürünüdür.

Komisyon görüşmelerinde TBMM Başkanının işçi alımlarına yönelik olarak; "ama gerçekten önceki dönemlerde çok fazla böyle, torpil vesairenin devreye girdiği bir alandı" yönündeki ifadeleri aslında uzun süredir dile getirdiğimiz kurumsal çürümeyi bizzat iktidarın en üst makamlarından birinin teyit etmesidir.

Asıl dikkat çekilmesi gereken nokta ise şudur: Başkanın "önceki dönem" diye işaret ettiği dönem yine AK Parti yönetimindeki Meclis Başkanlığı dönemidir. Dolayısıyla dile getirilen "torpil" eleştirileri muhalefetin yıllardır işaret ettiği bir gerçekliğin artık inkar edilemez bir şekilde iktidar tarafından kabul edildiğini göstermektedir. Bu sözler TBMM gibi millet

egemenliğinin merkezi kurumunda dahi partizan kadrolaşmanın rutin hale geldiğinin, devlet ciddiyetinin ise giderek erozyona uğratıldığının açık bir itirafıdır.

Bugün "noter huzurunda kura" yöntemine geçilmiş olmasının bir başarı gibi sunulması, aslında Meclisin uzun yıllar boyunca yürütülen yanlış uygulamalar nedeniyle ne derece güven erozyonuna uğradığının göstergesidir. Çünkü bir devlet kurumunda liyakatli atama zaten olağan usuldür; olağanüstü olan AK Partinin Meclisi dahi siyasi sadakat mekanizmasına dönüştürmüş olmasıdır. Bugün yapılanlar geçmişteki yanlışların üstünü örtmeye yetmez; aksine o yanlışların ağırlığını daha görünür kılar.

Tüm bu uygulamalar bir araya geldiğinde, Meclisin idari yapısının kişisel tercihler, siyasi kaygılar ve kapalı kapılar ardında şekillenen kararlarla yönetildiği açıkça görülmektedir. TBMM gibi bir anayasal kurumun, kendi iç düzenini dahi hukuki standartlara göre yönetememesi Türkiye'nin genel kamu yönetimi kalitesine de olumsuz yansımaktadır.

Tüm bu tespitlerle;

TBMM bütçesinin artırılırken hangi kurumsal kapasitenin güçlendirildiğine dair hiçbir somut veri sunulmamaktadır. Meclisin yasa yapma, denetim, araştırma ve kamusal şeffaflığı sağlama işlevleri yıllardır sistematik olarak zayıflatılmıştır. Şimdi yapılan ise kurumsal zaafları gidermek değil bu zaafları büyük bütçelerle perdelemektir.

TBMM'nin itibarını korumak, onu maddi büyüklüklerle değil siyasal işlevleriyle güçlendirmekle mümkündür. Bugün gelinen noktada Meclis bütçesi büyümekte ancak Meclisin ağırlığı küçülmektedir. Bu bütçe demokratik temsilin değil yönetim tekelleşmesinin bütçesidir. Meclisin iradesi genişletilmemiş, yalnızca gövdesi büyütülmüştür.

2026 yılı TBMM bütçesi yatırım, cari ve idari harcamalar ağırlıklı, ancak yasama faaliyetlerini destekleyici unsurlar bakımından zayıf bir yapı sergilemektedir. Bu durum Türkiye Büyük Millet Meclisinin demokratik işlevini güçlendirmek yerine, Başkanın şahsi prestije dayalı bir büyüme anlayışını benimsediğini göstermektedir.

Bu bütçe yasama organının etkin, şeffaf ve demokratik ilkeler doğrultusunda çalışmasını sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Ancak 2026 yılı bütçe teklifi Meclisin asli görevi olan yasama ve denetim faaliyetlerinden uzaklaştığını ve kurumsal önceliklerin yanlış belirlendiğini gözler önüne sermektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Etkisizleştirilmesi

Demokratik anayasal düzenlerin temelini oluşturan kuvvetler ayrılığı ilkesi, yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız ancak birbirini dengeleyen ve denetleyen bir yapıda örgütlenmesini zorunlu kılar. Bu ilke keyfi yönetimin önüne geçmeyi, iktidar gücünün sınırlandırılmasını ve millet adına kullanılan yetkilerinin denetlenmesini güvence altına alan anayasal bir emniyet mekanizmasıdır. Özellikle yasama organı demokratik meşruiyetin kaynağı olarak millet egemenliğinin somut biçimde vücut bulduğu yerdir.

Ne var ki Türkiye 2017 Anayasa değişikliğiyle bu anayasal mimariden radikal bir kopuş yaşamış; kuvvetler ayrılığı ilkesinin ruhunu ve kurumsal işleyişini zedeleyen, yürütme lehine son derece asimetrik bir güç yoğunlaşması doğuran bir hükümet sistemine geçmiştir. Bu sistem kısa sürede Türkiye Büyük Millet Meclisinin tarihsel rolünü ve anayasal ağırlığını zayıflatan, yasama yetkisini fiilen daraltan ve yürütmeyi denetleme araçlarını işlevsizleştiren bir yönetsel yapı yaratmıştır.

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri yoluyla yasama yetkisinin yürütme organı tarafından kullanılabilmesi, Anayasa'nın 7'nci maddesinde ifadesini bulan "yasama yetkisinin devredilemezliği" ilkesini uygulamada aşındırmıştır. TBMM demokratik hukuk devletinin gerektirdiği şekilde yürütmeyi denetleme kapasitesini büyük ölçüde kaybetmiş; soru önergeleri, genel görüşmeler, araştırma komisyonları ve bütçe hakkı gibi denetim mekanizmaları etkisiz hale getirilmiştir. Bu durum parlamentonun üstünlüğü yerine yürütmenin üstünlüğünü kurumsallaştıran bir yönetim pratiği yaratmıştır.

Yargı organının atama ve terfi süreçlerinde yürütmenin belirleyici hale gelmesi, yargı bağımsızlığı ilkesini zedeleyerek kuvvetler ayrılığı ilkesinin üçüncü sac ayağını da işlevsiz bırakmıştır. Böylece Türkiye, anayasal devlet olmaktan uzaklaşarak yürütme gücünün tek merkezde toplandığı, karşı denetim mekanizmalarının neredeyse tamamen devre dışı kaldığı bir rejim pratiğine sürüklenmiştir.

Sistemin uygulanmaya başlandığı tarihten bu yana ortaya çıkan sonuçlar demokratik gerilemenin yapısal nitelikte olduğunu göstermektedir. TBMM'nin yürütme karşısındaki kurumsal güç kaybı, sadece yasama faaliyetinin niteliğini düşürmemiş; aynı zamanda millet iradesinin Meclis eliyle tecelli etmesini de zayıflatmıştır. Bu süreç demokratik meşruiyetin

merkezini oluşturan parlamentonun, anayasal konumuna aykırı şekilde tali bir organ hâline getirilmesi anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin yeniden demokratik standartlara kavuşabilmesi kuvvetler ayrılığı ilkesinin gerçek anlamda tesis edildiği; yasamanın yürütme karşısında güçlendirildiği, TBMM'nin bütçe hakkı, denetim yetkisi ve asli yasama fonksiyonunun yeniden ihya edildiği bir süreci zorunlu kılmaktadır. Meclisin tarihsel konumlanışı, kurucu iradesi ve millet egemenliğini temsil eden yapısı güçlendirilmeden demokratik bir hukuk devletinden söz etmek mümkün değildir.

Tek Adam Rejiminin Yarattığı Tahribat

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, milletimize hızlı ve etkin yönetim vaadiyle sunulmuş olsa da kısa sürede bu vaatlerin tam tersine yol açan, devletin kurumsal omurgasını zayıflatan derin bir yönetim krizini beraberinde getirmiştir. Sistem yürütme gücünü tek elde yoğunlaştırarak karar alma süreçlerini keyfiliğe açmış ve liyakat yerine itaati esas alan bir kadrolaşmayı kurumsallaştırmıştır. Böylece devlet yönetimi Cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde görülmediği ölçüde kişiselleşmiş, kurumsal hafızası zayıflamış ve kamu idaresi siyasal sadakat üzerinden şekillenen bir yapıya dönüşmüştür.

Bu süreçte TBMM anayasanın kendisine yüklediği "millet adına yasama yetkisini kullanma" görevini yerine getiremez hâle getirilmiştir. Yürütmenin hazırladığı kanun tekliflerinin Meclis çoğunluğu eliyle tartışılmadan, değiştirilemeden ve denetlenemeden yasalaştırılması, TBMM'yi işlevsiz bir tasdik makamına dönüştürmüştür.

Siyaset ve hukuk düşüncesinin en temel referanslarından biri olan Montesquieu'nün "yasama, yürütme ve yargının aynı elde toplanması özgürlüklerin sonudur" tespiti bugün Türkiye'de somut bir gerçekliğe dönüşmüştür.

Kuvvetler ayrılığı yerini kuvvetler birliği, hukuk devleti yerini keyfî yönetim, demokratik denge-denetim mekanizmaları ise yerini mutlak yürütme üstünlüğüne bırakmıştır. Türkiye'nin içine sürüklendiği bu tablo, anayasal düzenin ruhuna, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetin temel felsefesine ve millet egemenliği ilkesine açık bir tehdit oluşturmaktadır.

Cumhuriyetimizin kurucu emri olan "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesi, bu sistem altında anlamını yitirmekte ve yürütmenin tek elde toplandığı bu yapı millet iradesini

tek kişinin iradesiyle özdeşleştiren bir anlayışı beslemektedir. TBMM'nin egemenlik yetkisini kullanma iradesi daraltılmıştır.

İYİ Parti; güçlendirilmiş parlamenter sistemin inşasını, yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında sağlıklı ve gerçek bir kuvvetler ayrılığı tesis edilmesini, TBMM'nin asli, bağımsız ve denetleyen konumunun güvence altına alınmasını, Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle gasp edilen yasama yetkisinin yeniden Meclise iade edilmesini ve liyakat temelli, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetiminin kurulmasını Türkiye'nin toparlanması için tarihsel bir görev olarak görmekteyiz.

Millet iradesinin tecelli ettiği yegane makam olan Türkiye Büyük Millet Meclisi güçlendirilmeden, Atatürk'ün emanet ettiği Cumhuriyetin hukuk temelleri yeniden sağlamlaştırılmadan Türkiye'nin demokratik geleceği güvence altına alınamaz.

İKİNCİ İHANET SÜRECİ: "MİLLİ DAYANIŞMA, KARDEŞLİK VE DEMOKRASİ KOMİSYONU"

Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu; terörün Türkiye'nin gündeminden tamamen çıkartılması, toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi, millî birlik ve kardeşliğimizin pekiştirilmesi, özgürlük, demokrasi ve hukuk devleti alanlarında çalışmalar yapmak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Numan Kurtulmuş tarafından TBMM'de temsil edilen siyasi partilere gönderilen bir yazı ile kurulmuş ve 05.08.2025 tarihinde çalışmalarına başlamıştır.

Bu girişim her ne kadar "kardeşlik", "dayanışma" ve "demokrasi" gibi toplumun ortak duygularına hitap eden kavramlarla perdelenmeye çalışılsa da gerçekte Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısını, milli bütünlüğünü ve anayasal egemenlik düzenini aşındırmayı hedefleyen siyasal bir manevradır.

Bu söylemler iyi niyetli bir toplumsal barış arayışının değil; devletin kurucu ilkelerini esneterek, terör örgütlerinin yıllardır dillendirdiği siyasi zemine meşruiyet kazandırmayı amaçlayan bir yaklaşımın vitrin süsüdür.

Türkiye'nin binbir bedelle koruduğu milli birliği, terör örgütünün kirli siyasetine ve örtülü müzakere süreçlerine kurban edilemeyecek kadar değerlidir. Böylesi bir girişim süslü kavramların ardına gizlenmiş olsa da milli iradeyi ve anayasal düzeni hedef alan tehlikeli bir siyasal yönelimi işaret etmektedir.

TBMM Başkanının Anayasa ve İçtüzük Tanımazlığı: Hukuk Dışı Komisyon

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün millet egemenliğinin merkezi olarak kurduğu ve "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesinin tecelli ettiği yegâne organdır. Gazi Meclisi, kişisel inisiyatiflerin gölgesine sokan her tasarruf, yalnızca siyasal bir tercih değil; aynı zamanda devletin kurumsal varlığına yönelmiş sistemsel bir tahribattır.

Tam da bu nedenle, Meclis Başkanı'nın Anayasa'da, İçtüzük'te veya herhangi bir kanunda hiçbir karşılığı bulunmayan bir komisyon kurma girişimi, sıradan bir idari tasarruf olarak görülemez. Bu uygulama, milli iradeye, millet egemenliğine, tarihsel müktesebatımıza, yasama organının tarafsızlığına, hukuk devleti ilkesine ve kuvvetler ayrılığına yönelik ağır bir ihlaldir.

Anayasanın hiçbir maddesi Meclis Başkanına böyle bir yetki tanımamakta; İçtüzük ise Meclis Başkanının görevlerini tadadi olarak saymaktadır.

Anayasanın 95'inci maddesi, TBMM'nin komisyonlarını açık biçimde "daimi ve geçici ihtisas komisyonları" olarak tanımlamaktadır. Buna karşın "Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu" adıyla yürütülmesi planlanan bu yapının, Anayasa'da veya TBMM İçtüzüğü'nde hiçbir karşılığı bulunmamaktadır.

Diğer taraftan bu komisyonun kurulmasına dayanak olabilecek ne bir kanun hükmü vardır ne de bir Danışma Kurulu kararı alınmıştır. Meşru zemini olmayan bir girişimin "millet bu yetkiyi verdi" gibi soyut söylemlerle temellendirilmesi ise milli iradeyi aldatan, kandıran ve yok sayan bir anlayışı gün yüzüne çıkarmaktadır.

O dönemki siyasi konumlanışı yoluyla milletimizi kandıran bu anlayışa sandıkta verilen iradenin yönü son derece açıktır:

"Terörle müzakereye" değil, "terörle mücadeleye" destek verilmiştir.

Bu durum ortadayken Meclis Başkanının kendi anayasal sınırlarını aşarak, toplumun geniş kesimlerinde meşruiyet tartışması doğuracak bir komisyon kurması, yürütmenin çizdiği siyasi çerçeveyi yasama organına dayatmak anlamına gelmektedir. Millet iradesiyle seçilen TBMM üyelerinin dışında, anayasal meşruiyeti bulunmayan bir oluşumun Türkiye'nin geleceğine dair karar süreçlerine dahil edilmesi, milli egemenliğin gayriresmî yollarla devredilmesi anlamına gelmektedir ve bu asla kabul edilmemelidir.

Bu komisyon, “demokrasi” ve “kardeşlik” kavramları üzerinden pazarlanan yeni bir “çözüm süreci”nin ön hazırlığı olarak görülmektedir. “Milli Dayanışma” adı altında yürütülen bu süreç tıpkı 2013 yılında “çözüm süreci” adıyla yürütülen ve sonunda ülkeyi ağır bedeller ödemeye mahkum eden ihanet süreci gibi; terör örgütüyle diyalog zeminini yeniden canlandırmaktır.

“Kardeşlik” ve “demokrasi” söylemleriyle süslenmiş bu girişim, aslında milli egemenliğin pazarlık konusu haline getirilmesinin kapısını aralamaktadır. Terör örgütüyle müzakere masasına dönülmesi, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu ilkeleriyle ve Anayasamızın 3’üncü maddesinde yer alan “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür” hükmüyle açıkça çelişmektedir.

Demokratik Değerleri Güçlendirme Değil, Zayıflatma Süreci

Bu tür komisyonlar demokratik süreci güçlendirmemekte aksine demokratik denetimden kaçan bir müzakere zemini oluşturmaktadır. Şeffaflıktan uzak, kamuoyundan gizlenen ve milletin iradesine dayanmayan her girişim, demokrasiyi kuvvetlendirmez; onu siyasi pazarlığın aracı haline getirir.

İYİ Parti olarak bizler; Millet iradesinin kapalı kapılar ardında pazarlık konusu yapılmasına, terörle mücadelenin siyasal uzlaşma bahanesiyle sulandırılmasına, Türkiye Cumhuriyeti’nin üniter yapısının “demokrasi” kavramı üzerinden aşındırılmasına kararlılıkla karşıyız.

Genel Başkanımız Sayın Müsavat Dervişoğlu’nun da ifade ettiği gibi:

“İYİ Parti olarak bizim Cumhuriyet düşmanlarıyla müzakere edecek hiçbir şeyimiz olamaz.”

Bizim için milli dayanışma, terörle mücadelede taviz vermemek; kardeşlik ise Türk milletinin eşit yurttaşlık bilinci altında birlik olmasıdır. Demokrasi, kapalı kapılar ardında pazarlıkla değil, milletin iradesiyle güçlenir.

Ne anayasal dayanağı ne de milli meşruiyeti bulunan bu komisyonun içinde yer almak, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu değerlerine ihanet anlamına gelmektedir. İYİ Parti Grubu olarak milli birliği zedeleyecek, terörle müzakereyi meşrulaştıracak ve Meclisin itibarını zayıflatacak hiçbir girişimin parçası olmayacağımızı Türk milletine ve yüce Meclis’e ilan ettik ve etmeye devam edeceğiz.

Gerçekler Milletten Saklanırken İmralı ve Kandil'e Zarflanıyor

Komisyon toplantılarından ikisinin "bakanların daha rahat konuşabilmesi" gerekçesiyle basına kapatılması sakıncalı ve milli egemenlik ilkesiyle bağdaşmayan bir uygulamadır. TBMM Başkanının bu gerekçesi Meclis çalışmalarını milletin hak ettiği şeffaflıktan mahrum bırakan ve yasama organını yürütmenin talepleri doğrultusunda şekillenen bir arka oda faaliyetine dönüştüren son derece yanlış bir yaklaşımdır.

Kapalı toplantı içeriğinin Kandil'e, İmralı'ya ve bu terör odaklarına arka çıkan dış yapılara ulaşıp ulaşmayacağına dair bir kuşku yokken Türk milletinin tüm bu gelişmeleri bilmesinin engellenmesi milli hassasiyet sorumluluğu ile bağdaşmamaktadır.

"Biten Teröre Sığınmak" ve Milleti Aldatan Yeni Süreç: Siyasal İstismarın Anatomisi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan iç siyaseti tasarlamak için terör kavramını araçsallaştırmayı temel strateji haline getirmiştir. Her seçim döneminde, muhalefeti kriminalize etmeye yönelik bilinçli bir kampanya yürütmüş; toplumu kutuplaştırarak siyasi çıkar devşirmeyi tercih etmiştir.

Erdoğan'ın meydanlarda defalarca tekrarladığı "muhalefet terörle iş birliği yapıyor", "HDP/DEM ile aynı saftalar", "Kandil'le kol kola yürüyorlar" söylemlerinin hiçbir somut delile dayanmayan, siyasi operasyon niteliği taşıyan asılsız bir propaganda olduğu bugün gelinen noktada ortaya çıkmıştır.

Bu söylemler özellikle seçim süreçlerinde sistematik bir şekilde kullanılmış; milletimizin en hassas olduğu konular üzerinden milletimiz korkutularak siyasal manipülasyon yapılmıştır.

Aynı iktidar bloğu; yıllarca "terörle ilişkili olmakla" suçladığı aktörlerle örtülü temaslar yürütmekte, hukuki zemini olmayan komisyon süreçleri işletmekte ve terör örgütünün taleplerine denk düşen adımlar atmaktadır.

Bu durum Türkiye siyasetinin en büyük çelişkilerinden birini oluşturmakla kalmamakta; aynı zamanda Cumhur İttifakının terör konusunda samimiyetsizliğini de tüm açıklığıyla gözler önüne sermektedir.

Dün "Terörle İş Birliği" İftirası Atanlar Bugün Teröristin Masasında Ne Arıyor?

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın geçmişteki sert söylemleri hala hafızalardadır. Yıllarca meydanlarda: "Bunlar Kandil'le iş birliği yapıyor." "Onlar gelirse ~~öcalan~~'ı serbest bırakacaklar." "Muhalefet terör örgütüyle pazarlık içinde." "Kandil'den talimat alıyorlar." diyerek toplumda korku ve kutuplaşma yaratan bir siyasi dil kullandı. Bu söylemler her seçim döneminde yeniden ısıtıldı ve siyasal rakipleri itibarsızlaştırmanın temel aracı haline getirildi.

Ancak bugün geldiğimiz noktada Erdoğan'ın ve Cumhur İttifakının yıllarca suçlayıcı bir dille hedef gösterdiği aktörlerle müzakere zeminlerinin bizzat iktidar eliyle oluşturulduğu görülmektedir. Meclis Başkanı tarafından hukuki temeli bulunmaksızın kurulan komisyon, iktidarın geçmişte kendi propaganda diliyle reddettiği ilişki biçimlerini perde arkasında yeniden üretmektedir.

Bu durum yalnızca bir siyasi tutarsızlık değil; siyaset bilimi literatüründe "güvenlik istismarı" olarak tanımlanan otoriter refleksin Türkiye'deki en belirgin örneğidir. Güvenlik söylemi, ilkesel bir devlet politikası olmaktan çıkmış; seçim dönemlerinde seçmeni manipüle eden, seçim sonrası dönemlerde ise iktidarın taktik hamlelerine göre şekillenen bir araç hâline gelmiştir.

Milli güvenlikte tutarlılık, şeffaflık ve hukuki meşruiyet temel şarttır. Oysa Cumhur İttifakının yıllardır sürdürdüğü siyaset, güvenliği bir devlet meselesi olarak değil; bir siyasal araç olarak ele almaktadır. Terörü seçim meydanlarında sopa gibi kullanıp, sandık kapandıktan sonra aynı terör örgütünün söylemleriyle kesişen adımlar atmak ağır bir çelişkidir. Bu çelişki hem milli güvenliğe zarar vermekte hem de siyasetin kurumunu topyekûn aşındırmaktadır.

Bugün asıl sorulması gereken soru şudur: Dün "terörle iş birliği" diye bağıranlar, bugün teröristbaşının tarif ettiği masanın etrafında ne aramaktadır?

Bu sorunun cevabı, Türkiye'nin güvenlik politikasının nasıl günlük siyasi hesaplara feda edildiğini ve iktidarın yıllardır sürdürdüğü söylemin ne kadar samimiyetsiz olduğunu açıkça göstermektedir.

Cumhur İttifakı Büyüyor: AK Parti, MHP ve DEM Parti Birlikteliği

2025 yılı itibarıyla Meclis'te ilginç bir tablo oluşmuştur. Bir yanda DEM Parti'nin ~~pkk~~ ve ~~öcalan~~'ı meşrulaştıran açıklamaları, diğer yanda Cumhur İttifakı ortağının "umut hakkı" çıkışları ve teröristbaşı ~~öcalan~~'a "önder" demesi iktidar bloğunun sessiz onayıyla birleşmiştir.

Dün "çözüm süreci ihanettir" diyenlerin, bugün cani ~~öcalan~~ üzerinden "yeni bir umut hakkı" tartışmasını başlatması zedeleyen bir tutumdur. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın son dönemde yeniden "çözüm" benzeri süreçleri dillendirmesi, Türkiye'nin ekonomik, hukuki ve yönetsel krizlerini örtbas etme çabasından ibarettir.

İktidar ülkenin gerçek gündemlerinden; yoksulluktan, yolsuzluktan, yasaklardan, işsizlikten, adaletsizlikten, eşitsizliklerden, hukuksuzluktan uzaklaşmak için, "terör" başlığını yeniden canlandırmakta; geçmişte kendi eliyle bitirdiğini iddia ettiği sorunu yeniden siyaset sahnesine taşımaktadır.

"Biten terör" söylemiyle övünen iktidar bugün "terörsüz Türkiye" başlığıyla yeni bir masa kurmaya kalkışarak aslında bittiğini söylediği bir tehdidi yeniden üretmektedir. Bu durum, Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet aklıyla değil iktidar refleksiyle yönetildiğini göstermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti bir terör örgütüyle müzakere ederek değil, hukuku, adaleti ve milli egemenliği güçlendirerek kalıcı barışı tesis edebilir. Bu bağlamda;

- Terörle mücadele siyasi hesapların aracı olamaz.
- TBMM terör örgütlerinin siyasal vitrinine dönüştürülemez.
- Katil ~~öcalan~~ veya benzeri figürler, hiçbir surette "siyasi aktör" olarak gösterilemez.
- Devletin meşruiyeti terörle müzakereyle değil, terörle mücadeleyle korunur.

İmralı'nın siyasal bir "referans noktası" haline getirildiği her süreç ister çözüm süreci adı altında ister komisyon çalışmaları kisvesi altında yürütülsün, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu değerlerini erozyona uğratmaktadır.

Bugün TBMM'de ortaya çıkan ve kapalı kapılar ardında yürütülen komisyon tartışmaları, geçmişteki aynı hatanın yeni bir versiyonu olarak görülmektedir. Millet adına karar alma yetkisi olan kurumların İmralı'ya göre pozisyon aldığı bir siyasi iklim, Genel Başkanımız Müsavat Dervişoğlu'nun ifadesiyle "devlet aklının değil, teslimiyetin tezahürüdür."

TBMM'de Terör Propagandası: İkinci İhanet Süreci Milli Birlik ve Egemenliğe Tehdit

TBMM'de gerçekleştirilen bazı DEM Parti grup toplantılarında terör örgütü ~~pkk~~'nın elebaşı, bebek katili ~~abdullah öcalan~~ lehine atılan sloganlar, özellikle "~~biji serok apo~~" ifadeleri Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında yankılanmıştır.

Bu durum, yalnızca demokratik siyaset ilkeleriyle değil, hukuk devleti anlayışıyla da açıkça çelişmektedir. Zira Meclis, milletin iradesini temsil eden en yüce yasama organıdır; terör örgütlerinin ideolojik uzantılarının propaganda alanı değildir.

DEM Parti'nin, terör örgütüyle arasına net bir mesafe koymaktan ısrarla kaçınması, siyasi faaliyetlerini bir demokratik mücadele zemininde değil; terör örgütü söylemlerinin meşrulaştırılması üzerinden yürütmesi Türkiye'nin milli birliğine ve anayasal düzenine açık bir tehdittir. Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu hükümleri uyarınca bu eylemler doğrudan suç teşkil etmektedir. Suçu ve suçluyu övme, terör örgütü propagandası yapmak kanunlarımıza göre suçtur.

TBMM çatısı altında gerçekleştirilen bu fiil yalnızca anayasal sınırları aşmakla kalmamış aynı zamanda devletin temel hukuk düzenine meydan okuyan, milli birliğe kasteden bir eylem haline gelmiştir. Bugün Türkiye'nin dört bir yanında sosyal medyada birkaç cümlelik paylaşımı nedeniyle ya da hükümetin politikalarını eleştirdiği için vatandaşlar hakkında soruşturmalar yürütülmekte; gazeteciler, öğrenciler ve akademisyenler cezaevlerine gönderilmektedir.

Ancak aynı ülkede, milletin egemenliğinin sembolü olan Gazi Meclis'in çatısı altında; bölücü terör örgütünün elebaşı lehine slogan atılması, "ifade özgürlüğü" kisvesi altında korunmakta, adeta suç ile özgürlük arasındaki çizgi keyfî biçimde yeniden çizilmektedir. Bu durum, yalnızca bir hukuk ihlali değil; aynı zamanda milletin vicdanına ve şehitlerimizin aziz hatırasına yönelmiş açık bir saldırıdır.

Gazi Meclis çatısı altında, Türkiye Cumhuriyeti'ni bölmeye çalışan bir terör örgütü liderine methiyeler düzülmesi, terörle mücadelede can vermiş kahramanlarımızın fedakârlıklarını hiçe saymak, milletin ortak değerlerine ihanet etmektir.

TBMM, terör örgütlerinin gölgesinin dahi düşmemesi gereken kutsal bir mekandır.

Bu çatı altında terör örgütlerinin propagandasına müsamaha göstermek, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu iradesine, "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesine ve anayasal düzene karşı bir suikasttır.

Millet iradesinin tecelligâhı olan Meclis'te terörist lehine atılan her slogan, demokratik siyaset alanına atılmış bir hançerdir. Bu ihanetin adı "ifade özgürlüğü" olamaz. Hukukun sınırlarını aşan her fiil, milletin birlik duygusuna ve devletin bekasına yönelmiş bir tehdittir.

İYİ Parti olarak, bu tür eylemlerin hiçbir bahaneyle mazur gösterilemeyeceğini; TBMM kürsüsünün terörün değil, Türk milletinin sesinin yankılandığı bir yer olarak kalması gerektiğini kararlılıkla savunuyoruz.

- TBMM'nin terör örgütlerinin propagandasına alet edilmesini,
- Sözde "demokratik siyaset" maskesiyle yürütülen terör söylemini,
- Meclis kürsüsünün, milletin egemenliği yerine terör örgütlerinin ideolojik ajandasına tahsis edilmesini şiddetle reddediyoruz.

Egemenliğimizi bölmeye, tartıştırmaya, parçalamaya çalışan hiçbir anlayışa tahammül gösterilemez. Meclis terörün değil, milli iradenin mekânıdır.

İktidar Ortağının Açıklamaları Üzerine

Yıl içerisinde Cumhur İttifakı ortağının, teröristbaşı ~~abdullah öcalan'~~dan "önder" olarak bahsetmesi ve "umut hakkı" kavramını gündeme taşıması, milletimizin vicdanında derin ve sarsıcı bir kırılma yaratmıştır.

Bir yandan "terörle mücadelede kararlılık" söylemini sürdürürken, diğer yandan terör örgütü liderini meşrulaştıran ifadeler kullanmak milletimizin kendi içindeki milli duyguları tahrip etmiş; bu siyasi iradenin yıllardır savunduğu "devletin bekası" ve "teröre karşı sıfır tolerans" çizgisiyle açık bir çelişki oluşturmuştur.

Bu açıklamalar, yalnızca siyasi bir gaf değil; Türkiye Cumhuriyeti'nin terörle mücadele politikasına gölge düşüren tarihi bir hata olarak kayıtlara geçmiştir.

İYİ Parti olarak bizler; kim tarafından söylenirse söylensin, terör örgütü liderine yönelik her türlü "önder", "lider", "umut" veya "siyasi aktör" nitelendirmesinin kabul edilemez olduğunu savunuyoruz. Bu tür ifadeler, yalnızca terörü değil, teröristin siyasal temsilini ve ideolojik meşruiyetini güçlendirmekte; milletin birliğini hedef alan çevrelere cesaret

vermektedir. Terörle mücadelede tavizsiz olunması gerekirken, bu tür söylemler terörle mücadelenin inandırıcılığını aşındırmakta, terör örgütlerine "yeni kapılar" aralamaktadır.

İYİ Parti olarak TBMM çatısı altında terörle müzakereyi, terör örgütü liderinin isim veya sıfatla anılmasını, terörün herhangi bir biçimde siyasallaştırılmasını milli birliğe karşı ihanet olarak görüyoruz.

DEM Parti'nin Meclis kürsüsünü terör propagandası alanına çevirmesi ile Cumhur İttifakı ortağının terör örgütü liderini "umut" figürü haline getiren açıklamaları, aynı oranda tehlikelidir ve terörle mücadelenin toplumsal direncini zayıflatmaktadır.

TBMM, milletin kalbidir; bu kalbe terörün dili sokulamaz.

Bu çatıya taşınan her söz, milletin varlığına ve devletin bekasına sadakat borcu taşır. Terör örgütlerinin söylemlerini çağrıştıran ithamların ya da Türkiye'nin düşmanlarıyla örtüşen siyasi dilin Meclis kürsüsüne sızması, yalnızca bir hatip kusuru değil, milli egemenliğe yönelik bir suikast niteliğindedir. Gazi Meclisin kalp atışını belirleyen şey, milletin sesi, şehitlerin emaneti ve cumhuriyetin ortak ruhudur. Bu ruha yabancı her kelime, her yaklaşım ve her niyet, demokrasi kisvesi altında dahi olsa reddedilmeli ve milletin iradesi adına mahkum edilmelidir.

Gazi Meclis Teröristbaşı ~~öcalan'~~ın Bölücü Telkinleriyle Yönlendirilemez!

Komisyon sürecinde yaşanan tartışmalar Meclis çatısı altında yürütülen tartışmalı komisyon sürecinin ne denli tehlikeli bir çerçeveye oturduğunu açıkça göstermektedir. Hukuki dayanağı bulunmayan bu komisyonun yapısı 2013 yılında teröristbaşı ~~abdullah öcalan'~~ın İmralı notlarında dile getirdiği "konvansiyon" modeline şaşırtıcı derecede benzemektedir.

Yine aynı notlarda görülen ve dikkat çekici olan detay ise o dönem AK Parti Genel Başkan Yardımcısı olarak görev yapan Numan Kurtulmuş'un ise bu konvansiyona "liderlik" etmesi isteğinin dile getirilmiş olmasıdır.

Devletin onlarca yıl boyunca verdiği mücadele, ödediği ağır bedeller ve binlerce şehidin emaneti ortadayken; bir terör örgütü liderinin yıllar önce dillendirdiği taleplerle örtüşen adımların Gazi Meclis çatısı altında atılması kabul edilemez bir zafiyet ve utançtır.

Türkiye'nin milli güvenlik konusunda en küçük bir tereddüde dahi tahammülü yokken, TBMM'nin böyle bir yapıyı üstleniyor olması milli vicdanı ve hassasiyetleri zedeleyen ağır bir yanlışlıktır.

Canibaşı ~~öcalan'~~ın geçmiş ifadeleriyle bugün kurulan komisyon arasındaki benzerlik, terör örgütü başının "yol gösterici" rolüne kapı aralayan tehlikeli bir siyasi zemin yaratmaktadır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün mirası olan Meclisin terör örgütlerinin söylemlerine paralel bir görüntü vermesi hiçbir koşulda mazur görülemez.

Bu tablo, milli iradenin karar süreçlerinden uzaklaştırıldığı ve devletin en hassas meselelerinde toplumdan kaçırılan bir müzakere zeminine işaret etmektedir.

Meclis'in istikameti milletin iradesidir; terör örgütlerinin arzuları değildir.

Şu açıkça ortadadır ki; teröristbaşı ~~öcalan'~~ın yıllar önce dile getirdiği taleplerle bugünkü uygulamalar arasında benzerlik kurulmasına imkan veren her adım; hem milli güvenliği zedeler hem de Gazi Meclisin itibarına ve saygınlığına gölge düşürür.

Türkiye'nin ihtiyacı, terör örgütlerinin söylemleriyle kesişen örtülü süreçler değil hukuka dayalı, şeffaf, milli iradeye sadık ve terörle mücadelede tavizsiz bir devlet aklıdır.

Hiç kimse Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurumlarını terör örgütü liderlerinin işaret ettiği çizgiye yaklaştıramaz; canibaşı ~~öcalan'~~ın kimseye görev biçme iradesi yoktur.

Teröristbaşı ~~öcalan~~ Gazi Meclisin Başkanına Rol Biçemez!

Meclisimizin saygınlığı, milli egemenliğin tecelligahı oluşundan kaynaklanır. Gazi Meclis, millet iradesinin üstünde hiçbir gücün, hiçbir odağın telkin, dayatma veya yönlendirmesiyle hareket edemez. Ancak bugün yürütülen anayasa dışı, hukuka aykırı ve kanun tanımaz komisyon süreci bu ilkenin açıkça zedelendiği bir tabloyu gözler önüne sermektedir.

Komisyon görüşmeleri esnasında Plan ve Bütçe Komisyonu sözcümüz ve Samsun Milletvekilimiz Erhan Usta'nın TBMM tutanaklarına yansıyan soruları ve tespitleri, meselenin ne kadar vahim bir boyut taşıdığını ortaya koymaktadır. Usta'nın işaret ettiği en çarpıcı hususlardan biri olan teröristbaşı ~~abdullah öcalan'~~ın geçmişteki ifadelerinde, 2013 tarihli İmralı notlarında ~~öcalan~~'ın "konvansiyon" adıyla önerdiği yapının liderliği için dönemin siyasal aktörü Numan Kurtulmuş'u işaret ettiği bilinmektedir.

Bugün ise Meclis Başkanı sıfatını taşıyan aynı ismin hiçbir hukuki dayanağı bulunmayan bir komisyon kurarak benzer bir işlev üstlenmesi, ister istemez şu haklı soruyu gündeme

getirmektedir: Teröristbaşı ~~öcalan'ın,~~ o dönem AK Parti Genel Başkan Yardımcısı olan Numan Kurtulmuş'a atfettiği rolün bugün TBMM zemininde üretiliyor olmasının izahı nedir?

Bu soru sadece siyasal bir eleştiri değil, devlet ciddiyetini ve milli güvenliği doğrudan ilgilendiren anayasal bir sorgulamadır. Zira teröristbaşının on yıl önce dile getirdiği bir modele bugün atılan adımların yaklaşması ve hatta birebir örtüşmesi, Gazi Meclisin milletçe teslim edilmiş haysiyetine halel getirmekte ve milli iradenin çizdiği kırmızı çizgileri yok sayan bir zafiyeti ortaya koymaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin terörle müzakereye kapıları kapatması gerekirken, teröristbaşı ~~abdullah öcalan'ın~~ yıllar önce dile getirdiği bir yapıya benzer bir mekanizmayı kim, hangi iradenin yönlendirmesiyle Meclis'e taşımaktadır?

Atatürk'ün mirası olan üniter devlet yapısı ile terör örgütünün taleplerinin kesiştiği hiçbir yer meşruiyet üretmez; tam tersine meşruiyeti yok eden bir alan oluşturur.

Komisyon görüşmeleri sırasında bu anlayışla dile getirilen çekincelerimiz Cumhur İttifakı kanadınca ağır ithamlarla karşılık bulmuş, Gazi Meclisin Başkanı eleştirilerimizi farklı bir zemine çekerek izah etmekten uzaklaşmayı tercih etmiştir. Sonrasında yaşanan süreç ise millet egemenliğinin tecelligahı Gazi Meclisiz açısından tarihi bir talihsizlik ve utanç olarak anılacaktır.

Milletimizin Vicdanı İhanet Sürecine Cevap Beklerken, TBMM Başkanı "Salonu Terk Etti"

31.10.2025 tarihli Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılan TBMM bütçesi görüşmeleri sırasında dile getirilen ifadeler, Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim işlevi ve milletvekillerinin anayasal sorumlulukları çerçevesinde değerlendirilmesi gereken siyasal nitelikte sözlerdir. Buna rağmen söz konusu konuşma üzerinden sözcümüz Erhan Usta'nın cezalandırılmaya çalışılması, hem Anayasanın öngördüğü yasama sorumsuzluğu ilkesine hem de TBMM İçtüzüğü'nün sistematiğine açıkça aykırıdır.

Erhan Usta'nın konuşmasının temel odağı teröristbaşı ~~abdullah öcalan'ın~~ 2013 tarihli İmralı notlarında dönemin AK Parti Genel Başkan Yardımcısı olan Numan Kurtulmuş'a atfettiği rol ile bugün TBMM Başkanı sıfatını taşıyan aynı ismin, hukuki temeli tartışmalı bir komisyon sürecinin başaktörü haline gelmesi arasındaki çarpıcı benzerliğe dikkat çekmektir.

"Teröristbaşı ~~öcalan'ın~~, o dönem AK Parti Genel Başkan Yardımcısı olan Numan Kurtulmuş'a atfettiği rolün bugün TBMM zemininde üretiliyor olmasının izahı nedir?" sorusu,

kişisel bir saldırı değil; tam tersine, devlet ciddiyetini ve milli güvenliği doğrudan ilgilendiren siyasal bir sorgulamadır.

Zira teröristbaşının on yıl önce dile getirdiği bir "konvansiyon/komisyon" modeline bugün atılan adımların yaklaşması, hatta bazı yönleriyle örtüşmesi, Gazi Meclisin milletçe kendisine emanet edilen tarihsel haysiyetini tartışmaya açmakta; milli iradenin çizdiği kırmızı çizgilere riayet edilip edilmediği yönünde meşru sorular sordurmaktadır.

Bu sorgulamanın dile getirilmesi bir milletvekilinin görev ve yetkisinin, hatta yemin ettiği andın doğal bir sonucudur.

Komisyon görüşmeleri sırasında bu çerçevede ifade edilen çekincelerimiz, Cumhur İttifakı temsilcileri tarafından ağır ithamlarla karşılanmış; Gazi Meclisin Başkanı ise eleştirileri cevaplandırmak yerine tartışmayı şahsileştiren bir dil kullanarak siyasi sorumluluktan kaçınmayı tercih etmiştir.

Erhan Usta'nın konuşmasının hiçbir bölümünde TBMM Başkanının özel hayatına, şahsi itibarına veya kişiliğine yönelik bir saldırı bulunmamaktadır. Hedef alınan TBMM Başkanının siyasi tutumu ve iktidarın politikaları bağlamındaki tercihleridir.

Bu bakımdan söz konusu ifadeleri hakaret kapsamında değerlendirmek mümkün değildir. Kişiye yönelik hakaret, sövme, küçük düşürme kastı olmadığı gibi, aşağılayıcı herhangi bir ifade de kullanılmamıştır. Tersine konuşmanın bütününe bakıldığında; millet iradesinin tecelligahı olan Gazi Meclisin terör örgütü liderinin yıllar önce yazdığı senaryolarla aynı eksende konumlanmasına yönelik haklı ve yerinde bir kaygı dile getirilmektedir.

Söz konusu konuşma, Türkiye'nin terörle mücadelesinin seyrine, TBMM Başkanının tarafsızlık ve hukuki meşruiyet içinde hareket edip etmediğine ve Gazi Meclisin iradesinin terör örgütünün kirli talepleriyle örtüşen bir çizgiye çekilip çekilmediğine ilişkin son derece hayati sorular içermektedir.

Bu soruların muhatabı öncelikle Meclis Başkanı ve Cumhur İttifakıdır. Cevabın nihai muhatabı ise Türk milletidir. Millet adına denetim yapan bir milletvekilinin bu çerçevede söz söyleme hakkını sınırlamak parlamenter rejimin özüne aykırıdır.

Sürecin devamında TBMM Başkanının açmış olduğu dava ise ileride TBMM tarihine, "milli egemenliğin ve millet vicdanına kulak veren seslenişimizin baskı altına alındığı talihsiz ve utanç verici bir sayfa" olarak geçecektir.

TBMM'nin Onuru İmralı'ya Taşınamaz, Terörün Masasına Sürülemez!

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, varlığını ve birliğini canı pahasına bu vatanı koruyan aziz şehitlerimizin fedakarlığına, milletin kayıtsız şartsız egemenliğine ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in temel ilkelerine borçludur. Böyle bir devletin, terörle mücadelede onlarca yıl boyunca binlerce evladını toprağa vermiş bir milletin, bugün teröristbaşı ~~abdullah öcalan'~~ın ayağına heyet göndermesi izah edilebilir, mazur görülebilir bir durum değildir.

Bu süreç esas itibarıyla devletin otoritesini terör örgütünün lideriyle aynı masaya oturtan sakat bir aklın ürünüdür. Bu girişim ne milletin vicdanında karşılık bulur ne de şehitlerimizin hatırasıyla bağdaşır. Gazi Meclisin vakarına en ağır gölgeyi düşüren şey terör örgütünün yıllardır dayattığı siyasi zeminle TBMM'nin iradesini aynı çizgiye getirmeyi hedefleyen bu yaklaşımdır.

İmralı'da yatan bir katil, bir bölücü, bir terör örgütünün kurucusu; Türkiye Cumhuriyeti devletinin hiçbir kurumu tarafından "muhatap" alınamaz. Bir terör örgütü elebaşının düşüncesi, talebi veya beklentisi demokratik devlet düzeninde milli iradenin üzerinde bir değer taşıyormuş gibi TBMM zemininde oylanamaz. Terörün dayattığı hedefleri "çözüm arayışı" kılıfına sokmak, sadece devletin meşruiyetine değil, milletin onuruna yönelmiş aleni bir meydan okumadır.

İmralı'ya Gidiş Milli Egemenliğe Sürülmüş Kara Bir Lekedir!

İmralı'ya heyet gönderilmesi artık yalnızca bir niyet, bir tartışma ya da bir ihtimal değildir. Maalesef bu karar uygulanmış ve Gazi Meclis içinden oluşturulan bir heyet Cumhuriyet tarihinin en karanlık sayfalarından birine imza atacak şekilde İmralı'ya gitmiştir. Bu adım sadece siyasi yanlış değil, devlet aklının ve milli iradenin istismar edildiği vahametin geldiği seviyeyi gözler önüne sermektedir. Şehitlerimizin kanıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinin, sırf iktidar ortaklarının dayatmasıyla bir terör örgütü liderinin bulunduğu adaya heyet göndermesi milletin egemenliğine indirilmiş ağır bir darbedir.

Bu sürecin başından sonuna kadar Meclis Başkanlığınca yönlendirilmesi, AK Parti–MHP–DEM oylarıyla kapalı oturumlarda ilerletilmesi ve "İmralı'ya gidilmeli, gidilmezse ilerleme olmaz" söylemlerinin adeta siyasi bir baskıya dönüştürülmesi TBMM'yi millet adına karar alan bir kurum olmaktan çıkarıp terör örgütlerinin ajandasına meşruiyet devşiren bir platforma dönüştürmüştür. Gazi Meclisin çatısı altında, şehitlerimizin katilinin bulunduğu adaya "heyet gönderme kararı" çıkması bile utanç vericiyken, bu kararın uygulanmış olması artık demokrasiyle değil, devletin kırmızı çizgilerinin sistemli biçimde aşındırılmasıyla izah edilebilir.

Daha da vahimi iktidar ortağının "Alırım üç arkadaşımı İmralı'ya giderim" sözlerinin kendi parti grubunca ayakta alkışlanmasıdır. Bu manzara teröre karşı verilen yarım asırlık mücadelenin meclis kürsüsünde itibarsızlaştırılmasıdır. Bu anlayışın "Sürecin muhatabı ~~öcalan'~~dır" sözleri alkışlarla karşılanırken milyonlarca şehit yakını, gazi ve vatan sevdalısı yurttaşımızın kalbinde tarifsiz bir infial yaratılmıştır.

Bugün geldiğimiz noktada şu gerçekle karşı karşıyayız:

Bir siyasi parti genel başkanının İmralı'ya gitme çağrısı alkışlanmış, Gazi Meclisin onuru İmralı'ya taşınmıştır.

Bu tabloyu "siyaset", "çözüm", "kardeşlik" gibi süslü kavramlarla açıklamak mümkün değildir. Bu tablo yalnızca bir şeyin adıdır: Gazi Meclisin iradesinin terörün kapısına götürülmesi.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti terörle masaya oturacak bir devlet değildir.

Gazi Meclis bölücülüğün değil, milli birliğin makamıdır.

İYİ Parti olarak İmralı'ya gidilmiş olmasını meşrulaştırmaya yönelik bütün siyasi kılıfları reddediyor ve bu kararı Cumhuriyetin kurucu değerlerini, millet egemenliğini ve şehitlerimizin aziz hatırasını yok sayan tarihi bir cinnet hali olarak kayda geçiriyoruz.

Mefta olmuş bu siyasi cinnet haline karşı duruş; Şanlı bayrağımızı göndere çeken kahramanların emaneti olan bu ülkenin bölünmez bütünlüğünü, Atatürk'ün bizlere bıraktığı Cumhuriyet'in vakarını ve TBMM'nin haysiyetini savunmanın bir gereğidir.

Milli Vicdana Kulak Verene “3 Kuruşluk Dava”! Türk Milletine “Soykırımcı” Diyene Ses Yok!

Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında sarf edilen her söz doğrudan milli vicdanı ilgilendiren tarihsel ve hukuki bir sorumluluk taşır. Bu bağlamda DEM Parti Mardin Milletvekili George Aslan’ın Genel Kurul’da Türk milletini “soykırımcı” olarak nitelendirmesi, devletin temellerine, milletin ortak tarihine ve bu Meclisin şerefine yapılmış ağır bir saldırı niteliğindedir.

Bu ifadeler; bir milletin bin yıllık tarihini, fedakârlıklarını ve devlet kurma iradesini hedef alırken, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti’ni uluslararası alanda mahkum etmeye yönelik açık bir girişimdir. Bu sözlere iktidar cephesinden ciddi bir itiraz yükseltilmemiş, Meclis Başkanlığı tarafından da güçlü bir refleks gösterilmemiştir.

İYİ Parti bu konuda kararlı bir tutum sergilememiş olsaydı, bu ağır ifade sessizce geçiştirilecek ve Gazi Meclisin tutanaklarına tarihe leke olarak düşecek biçimde kaydedilecekti. Nitekim Grubumuz 20/06/2025 tarihli başvurusu ile;

- George Aslan’ın “soykırım” ifadesinin tutanaklardan çıkarılmasını,
- İçtüzük 161 gereğince üç birleşim geçici çıkarma cezası uygulanmasını,
- Türk milletine yöneltilen bu ithamın cezalandırılmasını talep etmiştir.

Ancak bu haklı ve yerinde talebin yalnızca bir bölümü karşılık bulmuş; Partimizin ısrarı sayesinde söz konusu ifadelere tutanaklarda şerh düşülmüştür. Genel Kurulun 18/6/2025 tarihli 98'inci Birleşiminde George Aslan tarafından yapılan konuşmada dile getirilen "soykırım" ve "yok etme" ithamlarının TBMM tutanaklarında yer almasının milletin birlik ve beraberliği ile ortak geçmişine yönelik TBMM'nin temsil ettiği misyonla uyuşmayacağı, bu nedenle bu sözlerin reddedildiğine yönelik ifadenin tutanaklarda ilgili kısma not olarak işlenmesi hususuna ilişkin tezkere kabul edilmiştir. Fakat asıl yapılması gereken disiplin cezası verilmesi ve ifadelerin tamamının tutanaklardan çıkarılması gerekliliği Cumhur İttifakı tarafından kabul görmemiştir.

Bu durum, Meclis’in kendi saygınlığını ve milletin tarihsel onurunu korumak konusunda göstermesi gereken devlet refleksinin iktidar tarafından sergilenmediğini açıkça ortaya koymaktadır. Bir milletin tarihine “soykırımcı” diyerek saldıran birinin cezalandırılması gerekirken, Meclis Başkanlığı ve iktidar sıralarından yükselen sessizlik, kabul edilemez bir duyarsızlığa işaret etmektedir.

Aynı iktidar, muhalefet milletvekilleri bir eleştiri yaptığında İçtüzük sopasını gösterirken; Türk milletine "soykırımcı" diyen bir vekile karşı adım atmıyorsa, burada artık bir çifte standart değil milli duyarlılıklara karşı siyaseten kayıtsızlık vardır.

Bu tablo, Erhan Usta'ya yönelik haksız girişimin gölgesinde daha da vahim hâle gelmektedir. Terör örgütü elebaşı ~~öcalan~~'ın yıllar önce dile getirdiği modelle bugün TBMM'de yürütülen süreç arasındaki benzerliği sorgulayan bir milletvekiline karşı acil disiplin mekanizmaları işletilirken; Türk milletini topyekûn suçlayan bir anlayışa karşı ceza mekanizmasının çalıştırılmaması, iktidarın neyi koruduğunu, neyi görmezden geldiğini tüm açıklığıyla göstermektedir.

İYİ Parti, Türk milletine yöneltilmiş hiçbir ithamı görmezden gelmez.

İYİ Parti, Gazi Meclisin itibarının ayaklar altına alınmasına izin vermez.

İYİ Parti, bu çatı altında Türk milletini soykırımcı ilan eden hiçbir söyleme sessiz kalmaz.

Bugün olduğu gibi yarın da milli iradenin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi onurunun savunusu, her türlü siyasi hesaplaşmanın üzerinde tutulacaktır.

Bu nedenle George Aslan hakkında disiplin cezası verilmesi yönündeki güçlü talebimizin reddedilmiş olması, yalnızca siyasi bir yanlış değil; Meclis tarihinde unutulmayacak bir kırılma anıdır.

Gazi Meclisi koruyan, Türk milletinin onurunu savunan ve devletin temel değerlerine sahip çıkan tek siyasi irade bu süreçte İYİ Parti olmuştur.

Genel Başkanımız Sayın Müsavat Dervişoğlu'na Tehditlere Sessiz Kalan Düzen

Gazi Meclis'te yer alan, grubu bulunan bir partinin genel başkanının açık ve net şekilde tehdit edilmesi, sadece bireysel bir mesele değildir. Bu, demokratik siyaset kültürüne, millet iradesine, parlamenter yapının güvenliğine ve hukuk devletinin temel normlarına yönelik bir saldırıdır.

Genel Başkanımız Müsavat Dervişoğlu'na dönük tehditler kamusal alanın normal siyaset çerçevesini aşmaktadır. Bu tehditler yalnızca bir siyasetçinin uğradığı hak ihlali olarak kalmamakta; Meclisin güvenliğini, milletin temsilinin onurunu saygınlığını da hedef almaktadır.

Ancak daha da vahimi şudur: bu tehditlere karşı yürütme ve meclis makamları tarafından eşzamanlı, güçlü ve caydırıcı bir tepki verilmemiştir.

Cumhurbaşkanı'na, AK Parti'ye ya da iktidar ortaklarına yönelik en ufak eleştiri dahi yıllardır derhal soruşturma, disiplin süreci, hatta cezai kovuşturma ile karşı karşıya kalırken; açık tehdit edilen bir muhalefet liderine dair benzer süreçlerin devreye sokulmaması kasıtlı ve maksatlıdır.

Bu durumun üç temel sakıncası vardır:

Tehdit edilenin aynı zamanda vekil olduğu bir ortamda, devlet makamlarının tarafsız ve etkin müdahale etmemesi "bazıları için hukuk" algısını doğurur.

Tehditlerin Meclis kürsüsüne ya da siyasi liderlere yönelmiş olması temsil gücünü azaltır. Milletin seçtiği temsilcinin korunmaması, egemenliğin tecelli ettiği yerin güvenilmezleşmesi demektir.

Muhalefet liderinin tehdit edilmesi ve bu tehdide karşı sessiz kalınması, siyasi rakipleri sindirme stratejisinin açık işaretidir.

Milletimizin İradesi Rehin Alınamaz

Ülkemizde son dönemde yeniden alevlenen "yeni anayasa" tartışmaları teknik bir değişiklikten çok daha öte, devletin kurucu felsefesine ilişkin hayati bir noktaya işaret etmektedir.

TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş'un "En ideali, 400'ü aşkın milletvekilinin Meclis'te kabul etmesi" şeklindeki açıklaması, anayasa yapımını çoğulcu bir toplumsal uzlaşının değil, siyasal çoğunluğun matematik hesabının konusu haline getirmeyi amaçlayan bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Oysa anayasa, siyasi pazarlıklar üzerinden çoğunluk hesaplarıyla değil, millet iradesiyle yapılır; sayısal üstünlük kurucu meşruiyetin yerine geçemez.

Genel Başkanımız Müsavat Dervişoğlu'nun "Türkiye, bizzat onu yönetenler ölene kadar yönetmeye devam etsin diye gayrimeşru bir anayasa değişikliği için rehin alınamaz" sözleri, bugün yaşanan tartışmanın merkezindeki anayasal sorunu son derece isabetli biçimde tarif etmektedir.

Millet iradesi, siyasi iktidarların kendilerini tahkim etme aracı olarak kullanılamaz.

İlk Dört Madde: Milli İradesinin Yazıya Dökülmüş Halidir

Anayasanın ilk dört maddesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet felsefesini, siyasal kimliğini ve ülkesel bütünlüğünü tarif eden kurucu bloktur. Bu maddeler devletin cumhuriyet olduğunu, egemenliğin kayıtsız şartsız millete aidiyetini, Türkiye'nin laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu ve ülkenin bölünmez bütünlüğünü teminat altına alır. Bu düzenlemeler, herhangi bir hükümetin, herhangi bir partinin ya da anlayışın siyasal takdirine bağlı maddeler değil; milletimizin tarihi müktesebatıyla biçimlenen, değiştirilemez nitelikteki anayasal temellerdir.

Bugün "yeni anayasa" tartışmalarının altına gizlenerek bu maddeler üzerinde değişiklik ima eden her söylem, toplumsal uzlaşıyı zedeleme ve devletin kurucu mimarisini yok etme riski taşımaktadır.

Mevcut anayasal düzenin sorunu ilk dört madde değil; Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin yarattığı kuvvetler ayrılığı felci, Meclisin ve tüm kurumların işlevsizleşmesi ve yargı bağımsızlığının tahrip edilmesidir.

Mevcut krizin kaynağı olan yanlış yönetim modelini değiştirmek yerine, devletin kurucu dengelerini ortadan kaldırmaya yönelmek hukuk tekniği bakımından temelsiz, siyasal anlayış bakımından ise meşruiyetsizdir.

Pazarlık Siyaseti Üzerinden "Anayasa Dayatması" Siyaseten de Hukuken de Meşru Değildir

TBMM Başkanı'nın Anayasa tartışmaları özelinde "En ideali 400 milletvekiliyle Meclis'te kabul edilmesi" sözleri anayasa yapımını basit bir sayı üstünlüğüne indirgeyen, demokratik meşruiyet ölçütleriyle bağdaşmayan son derece sakıncalı bir yaklaşımdır. Çünkü anayasa iktidar ve onun kuracağı uzlaşı çoğunluklarının kendilerine siyasi konfor alanı yaratacağı bir metin değil; milli iradenin tümünü kapsayan kurucu milli bir mutabakat belgesidir.

Genel Başkanımız Müsavat Dervişoğlu'nun, "Türkiye, bizzat onu yönetenler onu ölene kadar yönetmeye devam etsin diye gayrimeşru bir anayasa değişikliği için rehin alınamaz" uyarısı hem siyasi hem de demokratik açıdan yerinde ve zorunlu bir hatırlatmadır. Asıl mesele iktidarın anayasa üzerinden kendi iktidar ömrünü uzatma iradesi göstermesidir. Bu tür bir girişim, kurucu iradenin değil, iktidar iradesinin anayasa yapmaya kalkması anlamına gelir ki bu en açık biçimiyle "meşruiyet sorununa" işaret eder.

400 milletvekilinin aritmetik çoğunluğuna dayanarak yeni bir anayasa dayatmak, toplumsal meşruiyet üretmez. Aksine, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu değerlerinin, kurucu uzlaşısının ve milli birliğin siyasal mühendisliğe konu edildiği kaygısını derinleştirir. Bir anayasanın meşruiyeti sayılardan değil, milletin bütününü kapsayan rızadan doğar. Rıza yoksa metnin adı anayasa olsa dahi işlevi toplum sözleşmesi olamaz. TBMM Başkanının bu çıkışı yalnızca teknik bir değerlendirme değil, iktidarın uzun süredir inşa etmeye çalıştığı "dayatmacı anayasa" anlayışının yeni bir evresidir. Oysa Türkiye'nin ihtiyacı; iktidarı sınırlayan, milleti güçlendiren, keyfiyeti değil hukuku esas alan bir anlayıştır.

Anayasa değişikliği tartışmalarında karar verilmesi gereken temel mesele şudur: Ülkemiz, milletin tamamının mı, yoksa iktidarın siyasi ihtiyaçlarının mı önceleneceğine karar verecektir. Mevcut anayasa değişikliği talepleri, toplumsal ihtiyaçlardan değil, siyasal iktidarın kendisini kurumsal düzeyde tahkim etme arzusundan doğmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, bir kişinin iradesine, bir grubun çıkarına veya bir iktidar blokunun beklentisine göre şekillendirilebilecek bir devlet değildir. Milletin egemenliği, hiçbir siyasal girişimin rehinesi yapılamaz.

Partimizin ortaya koyduğu tutum ise nettir: Türkiye Cumhuriyeti, bir siyasi iktidarın ömrünü uzatmak için kurucu ilkelerinden vazgeçmez. Milli irade, hiçbir iktidarın kendi kendine yazacağı bir anayasa metnine teslim edilemez.

TBMM'DE KANUN YAPIM SÜRECİ: KOMİSYONLARIN ETKİSİZ VE VERİMSİZ ÇALIŞTIRILMASI

Kanun yapım sürecinin en kritik aşamalarından biri komisyonlardır. Demokratik parlamentolarda komisyonlar müzakere ve istişare kültürünün vücut bulduğu, toplumsal kesimlerin temsiline imkân tanıyan, yasaların kalitesini artıran asli yapılardır. Ancak mevcut sistemde komisyonların etkinliği büyük ölçüde azalmış; müzakere kültürü ortadan kalkmıştır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin en çok öne sürdüğü "güçlü milletvekili ve güçlü Meclis" iddiası bugün itibarıyla çökmüştür.

Komisyonlarda sivil toplum kuruluşlarının, akademisyenlerin ve meslek örgütlerinin görüşlerine yeterince başvurulmamaktadır. Tekliflerin toplumsal etkileri analiz edilmeden yasalaşması, demokratik meşruiyeti zedelemekte; kanunların uygulanabilirliğini azaltmaktadır.

Muhalefet milletvekillerinin görüşleri dikkate alınmamakta, çoğu zaman virgülüne bile dokunulmadan iktidar çoğunluğunun oylarıyla teklifler kabul edilmektedir. Bu durum yasama faaliyetlerini teknik ve siyasi açıdan tek taraflı hale getirmekte; TBMM'nin kurumsal saygınlığını zayıflatmaktadır. Böyle bir yaklaşım ile müzakere ve istişare süreci yasa yapımının olmazsa olmaz bir aşaması iken, günümüzde yalnızca bir formaliteye indirgenmiştir.

Komisyonların oluşumu ve işleyişine dair süreçlerde de ciddi usulsüzlükler yaşanmaktadır. TBMM İçtüzüğü'ne göre tali komisyonlara sevk edilmesi gereken tekliflerin doğrudan esas komisyonlarda görüşülmesi hem yasama sürecinin kalitesini düşürmekte hem de ihtisaslaşmayı engellemektedir. Böylece birden fazla kanunu ve farklı konuları içeren teklifler yalnızca bir komisyonun inisiyatifine bırakılmakta bu da yasama tekniği açısından sakıncalı sonuçlar doğurmaktadır.

Şu açıktır ki; komisyonların işlevsizleşmesi parlamenter geleneğimiz açısından büyük bir gerilemedir. TBMM, milletin sesini yansıtmak, sorunlarına çözüm üretmek yerine yürütmenin kararlarını onaylayan bir yapıya dönüştürülmüştür.

Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu bu çatı, giderek asli görevinden uzaklaştırılmakta; iktidarın iradesine hizmet eden bir kuruma dönüşmektedir.

Böyle bir meclis anlayışı, gelişmiş demokrasilerde eşi benzeri görülmeyen bir gerilemedir.

Komisyonlarda Şeffaflık Eksikliği ve Basının Engellenmesi

TBMM komisyonlarında milletvekillerinin halka ulaşması son yıllarda sistematik biçimde engellenmektedir. Meclis millet iradesinin tecelli ettiği en yüce kurumdur; dolayısıyla seçilmiş milletvekillerinin düşüncelerini kamuoyuyla paylaşması demokratik bir zorunluluktur. Ancak son dönemde komisyon görüşmeleri sırasında yalnızca bakanların ve Cumhurbaşkanı yardımcılarının sunumları kameralarca kaydedilmekte, milletvekilleri söz aldığında kameralar salon dışına çıkarılmaktadır.

Bu uygulama millet iradesine açık bir gölge düşürmektedir. Atanmış bürokratların konuşmalarının basına açık olması, buna karşın seçilmiş milletvekillerinin ifadelerinin gizlenmesi, demokrasinin özüne aykırıdır. Komisyon başkanlıklarına yapılan tüm itirazlara

rağmen bu uygulama sürdürülmekte; kamuoyu, temsilcilerinin Meclis'teki faaliyetlerinden habersiz bırakılmaktadır.

İYİ Parti olarak toplumsal konuları gündemine alan komisyon toplantılarının tamamının basına ve kamuoyuna açık yapılmasını, milletin temsilcilerinin sözlerinin halk tarafından doğrudan izlenebilmesini savunuyoruz. Şeffaflık yasama faaliyetinin meşruiyetinin en temel koşuludur.

TBMM TV Yayınlarının Kısıtlanması

TBMM Genel Kurul çalışmaları, vatandaşlarımız tarafından ağırlıklı olarak TBMM TV aracılığıyla takip edilmektedir. Ancak son dönemde yapılan keyfî yayın kesintileri, sınırlı yayın saatleri ve teknik bahanelerle gerçekleştirilen durdurmalar, Meclis faaliyetlerinin kamuoyuna yansıtılmasını engellemektedir.

TBMM TV'nin yayın süresi genişletilmeli, İçtüzük'teki kısıtlamalar kaldırılmalı ve yayınlar Genel Kurul kapanıncaya kadar kesintisiz devam etmelidir.

Ayrıca TBMM TV'nin TRT 3 frekansında spor veya haber yayınlarıyla karışması kamuoyunun takibini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle TBMM TV, TRT-TBMM adıyla bağımsız bir kanal haline getirilmeli ve yasama sürecine ilişkin tüm faaliyetleri kesintisiz biçimde yayınlamalıdır.

TBMM TV'nin uygun biçimde düzenlenmesi, demokratik bilincin güçlenmesi açısından zorunludur. Milletin Meclisi, milletin gözü önünde olmalıdır.

YASAMA FAALİYETİ İSTATİSTİKLERİ

Kanun Teklifi İstatistikleri

28. Dönem 1, 2, 3 ve 4'üncü yasama yıllarında milletvekillerince verilen toplam kanun teklifi sayısı 3677 olmuştur (4.12.2025 tarihine kadar). Bu tekliflerin 111'i genel kurulda görüşülerek kabul edilmiştir. 3516 kanun teklifi yani %97'si ise komisyona havale edilmiş ancak komisyon gündemine alınmamıştır. Kabul edilen kanun tekliflerinin 64'ü uluslararası anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin Meclis Başkanı tarafından sunulan kanun teklifi, 5'i Cumhurbaşkanı tarafından sunulan Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ve Kesin Hesap Kanun Teklifi, 42'si iktidar grubu milletvekilleri tarafından sunulan kanun teklifidir.

42 kanun teklifinin 41'i esas komisyonları dışında havale edildikleri tali komisyonların hiçbirinde görüşülmemiştir.

42 kanun teklifinin 37'si birden fazla kanunda düzenleme yapan torba kanun teklifi usulü ile hazırlanmış tekliflerdir. Muhalefet partilerine mensup milletvekillerinin vermiş olduğu kanun tekliflerinin hiçbiri komisyon gündemine dahi alınmamıştır.

KANUN TEKLİFİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER		
Kanun Teklifi (Toplam Sayı /4.12.2025)	3677	
Kabul Edilen	111	%3
Komisyondan Çıkan / Gündeme Alınacak	106	%2,9
Komisyona Havale Edilen / Gündeme Alınmayan	3451	%93,9
Geri Alındı / Hükümsüz	9	%0,2

Kanun Tekliflerinin Kabul Edilme Oranının Düşüklüğü

28. Dönem 1, 2, 3 ve 4. yasama yıllarında milletvekillerince verilen 3.677 kanun teklifinden yalnızca 111'i kabul edilmiştir. Bu oran %3 düzeyindedir. Bu veri, TBMM'de yasama faaliyetlerinin büyük bir kısmının sonuçsuz kaldığını ve Meclis'in asli işlevi olan yasama görevinin etkili biçimde işlemediğini açıkça göstermektedir.

Milletvekillerinin sunduğu tekliflerin çok büyük bir bölümü komisyonlarda dahi gündeme alınmamakta, aylarca bekletilmekte ya da doğrudan işleme konmamaktadır. Bu tablo, yasama organının yürütme karşısındaki bağımsızlığını kaybettiği, Meclis'in sadece hükümetin getirdiği teklifleri onaylayan bir yapıya dönüştüğü yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir.

Yasama sürecinin bu denli daraltılması, demokratik temsilin ve siyasal çoğulculuğun fiilen askıya alınması anlamına gelmektedir. Bu düşük oran, yalnızca Meclis'in üretkenliğini değil, aynı zamanda halk iradesinin parlamentoya yansıma gücünü de zayıflatmaktadır.

Muhalefet Milletvekillerinin Tekliflerinin Hiçbirinin Komisyon Gündemine Alınmaması

Muhalefet partilerine mensup milletvekillerinin sunduğu kanun tekliflerinin hiçbiri komisyonlarda görüşülmemektedir. Bu durum, yasama faaliyetinin demokratik niteliğine ve çoğulculuk ilkesine açıkça aykırıdır. TBMM'nin tüm milletin iradesini temsil etmesi gerekirken, yürütme çoğunluğunun denetiminde tek taraflı bir yasama süreci işletilmektedir.

Muhalefet tekliflerinin dikkate alınmaması, toplumsal sorunlara dair alternatif çözüm yollarının tartışılmasına engel olmakta, Meclis'i dar bir görüşün hâkim olduğu, tek sesli bir kuruma dönüştürmektedir. Böylece yasama süreci, demokratik rekabetin ve müzakerenin yaşandığı bir platform olmaktan çıkarak, sadece iktidar blokunun iradesini yansıtan bir onay mekanizmasına dönüşmüştür.

Torba Kanun Uygulamasının Yaygınlığı

Yasama sürecinde giderek yaygınlaşan torba kanun uygulaması, Meclis'in çalışma kalitesini ve şeffaflığını ciddi biçimde zedelemektedir. Farklı alanlarda düzenlemeler içeren çok sayıda değişiklik, tek bir teklif altında birleştirilmekte; bu da hem milletvekillerinin hem de kamuoyunun mevzuatı sağlıklı biçimde tartışmasını engellemektedir. Nitekim 4 yasama yılında AK Parti tarafınca hazırlanan ve kabul edilmiş olan 42 kanun teklifinin 37'si torba kanun yöntemiyle hazırlanmıştır.

Torba kanunlarla yapılan düzenlemeler, Meclis'te denetimi ve etki analizini imkânsız hale getirmekte; hukuki öngörülebilirlik ilkesini zayıflatmaktadır. Ayrıca, torba tekliflerin görüşülmesi sırasında tali komisyonların devre dışı bırakılması, uzman görüşlerinden yararlanılmamasına ve yasaların kalitesinin düşmesine yol açmaktadır.

Tali Komisyonların Devre Dışı Bırakılması

Kanun tekliflerinin büyük çoğunluğu, yalnızca esas komisyonlarda ele alınmakta, tali komisyonlar sürece dahil edilmemektedir. Bu uygulama, İçtüzük hükümlerine aykırı olduğu gibi, yasama sürecinin teknik doğruluğunu da tehlikeye atmaktadır. 42 kanun teklifinin 41'i esas komisyonları dışında havale edildikleri tali komisyonların hiçbirinde görüşülmemiştir.

Tali komisyonların devre dışı bırakılması, yasaların farklı alanlarda yaratacağı etkilerin kapsamlı biçimde değerlendirilmesini engeller. Bu durum, uzman katkısını azaltarak Meclis'in kurumsal kapasitesini zayıflatır ve niteliksiz yasa yapımına neden olur.

Düzenleyici Etki Analizinin Gerekliliği ve AK Parti Döneminde Uygulama Sorunları

Yasama süreci, yalnızca kanunların çıkarılması değil, çıkarılan kanunların toplumsal, ekonomik ve mali etkilerinin önceden analiz edilmesi sürecidir. Demokratik hukuk devletlerinde bu analiz, "düzenleyici etki analizi" (DEA) adıyla yürütülür ve etkili bir yasama sürecinin en önemli bileşenlerinden biridir.

Türkiye'de 3 Haziran 2022 tarihli ve 5681 sayılı "Düzenleyici Etki Analizinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar" Cumhurbaşkanı Kararı ile bu süreç yasal bir zemine kavuşturulmuştur. Bu karar açıkça, kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi taslaklarının bütçeye, sosyal hayata, ticarete, çevreye ve mevzuata olan etkilerinin önceden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Karar uyarınca yürürlüğe konulacak düzenlemenin yıllık bütçe yükü 100 milyon TL'yi aşıyorsa, kapsamlı bir düzenleyici etki analizinin yapılması mecburidir. Ayrıca analiz süreci; veriye dayalı, katılımcı, objektif ve saydam bir anlayışla yürütülmelidir. Ancak uygulamada, özellikle AK Parti iktidarının Meclis'e sunduğu kanun tekliflerinde bu yükümlülüklerin büyük ölçüde ihlal edildiği görülmektedir.

Düzenleyici Etki Analizi Kâğıt Üzerinde Kalmıştır

Cumhurbaşkanlığı Kararı, düzenleyici etki analizini veriye dayalı kanıtların toplanmasına, paydaşlarla istişareye ve şeffaf değerlendirmelere dayalı bir ön çalışma olarak tanımlamaktadır. Buna karşın, AK Parti'nin Meclis'e sunduğu tekliflerin çoğunda ya hiçbir etki analizine yer verilmemekte ya da analiz raporu teklif metniyle aynı anda, göstermelik biçimde sunulmaktadır.

Bu durum, düzenleyici etki analizinin amaç ve ruhuna açıkça aykırıdır. Etki analizinin amacı, tekliften önce yapılacak değerlendirmelerle en uygun çözüm seçeneğini belirlemek iken; AK Parti'nin uygulamasında analiz, karar alındıktan sonra meşruiyet kazandırma aracı olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem, TBMM'nin yasama faaliyetini verimsizleştirmekte, bilimsel değerlendirmeyi siyasi iradenin gölgesinde bırakmaktadır.

Yasama Sürecinde Şeffaflık ve Katılım İlkeleri İhlal Ediliyor

Düzenleyici Etki Analizi Usul ve Esasları'nın 6. maddesi, analiz sürecinin saydam, tarafsız, katılımcı ve kapsayıcı biçimde yürütülmesini zorunlu kılar. Fakat Meclis'teki pratik, tam tersine kapalı kapılar ardında yürütülen, kamuoyuna ve uzman kuruluşlara danışılmadan hazırlanan tekliflerdir. Ne sendikalar ne meslek örgütleri ne de akademik çevreler çoğu zaman düzenleme süreçlerine dahil edilmemektedir. Bu durum, hem kanun yapımında toplumsal meşruiyeti zedelemekte, hem de uygulamada direnç yaratmaktadır.

AK Parti'nin "torba yasa" yöntemiyle birbirinden tamamen farklı konuları tek metin altında toplayarak, hiçbir ön etki analizi yapmadan Meclis'ten geçirmesi, düzenleyici etki analizinin öngördüğü şeffaflık ve verimlilik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Veriye Dayalı Yönetim Yerine Keyfilik Hakimdir

Usul ve Esaslar açıkça, düzenleyici etki analizinin "veriye dayalı kanıtların toplanması ve analiz edilmesiyle yürütüleceğini" belirtmektedir. Ancak son yıllarda hazırlanan kanun tekliflerinde ne bağımsız mali etki hesapları ne de sosyal ve çevresel sonuçlara ilişkin ölçümler yer almaktadır. Bu eksiklik, kamu kaynaklarının etkin kullanımını engellemekte; tekliflerin maliyet-fayda dengesinin belirlenememesine yol açmaktadır.

Bütçe yükü 100 milyon TL'yi aşan tekliflerde dahi, Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanması gereken detaylı analizlerin ya hiç yapılmadığı ya da "sayfa altı not" düzeyinde sembolik bırakıldığı görülmektedir. Bu uygulama hem Cumhurbaşkanlığı Kararına hem de Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Yönetmeliği'ne açıkça aykırıdır.

Etki Analizi Yapılmayan Teklif, Sağlıklı Yasama Değildir

Etki analizinin yokluğu, sadece teknik bir eksiklik değil; yasama yetkisinin bilimsel, şeffaf ve demokratik kullanımı açısından ciddi bir erozyondur. AK Parti iktidarı, yasama faaliyetini veriyle değil, talimatla yürütmekte; bu da TBMM'nin kanun yapma kalitesini düşürmekte, denetim yetkisini ortadan kaldırmaktadır. Bu tablo, Meclis'in giderek yürütmenin onay makamına dönüşmesine neden olmuştur. İYİ Parti olarak biz, yasama faaliyetlerinde etki analizi zorunluluğunun titizlikle uygulanmasını, her teklifin bütçeye, sosyal hayata ve çevreye etkilerinin açıkça ortaya konulmasını savunuyoruz. Çünkü demokratik gelişmiş toplumların parlamentolarında "acele yasa yapmak" değil, doğru yasa yapmak esastır.

Seçili Ülkelerde Kanun Teklifleri Süreçleri

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile yürütmenin yasama üzerindeki hâkimiyeti, Meclis'i adeta onay makamına dönüştürmüştür. Kanun teklifleri çoğu zaman milletvekillerince değil, doğrudan yürütme organı tarafından hazırlanmakta; teknik, mali ve sosyal etki analizleri yapılmadan komisyondan geçirilip kısa sürede Genel Kurulda kabul edilmektedir. Bu durum, TBMM'nin asli işlevi olan yasama faaliyetini zayıflatmakta ve demokratik denetimi ortadan kaldırmaktadır.

Ülke	Etki Analizi Zorunlu mu?	Sivil Toplumun Katılımı	Yürütmenin Etkisi
Fransa	Zorunlu	Güçlü	Sınırlı
İngiltere	Zorunlu	Güçlü	Sınırlı
Türkiye	Etkisiz	Zayıf	Aşırı güçlü

Türkiye'de yasama sürecinin iki örnek ülke özelinde karşılaştırıldığında ne denli tek merkezli ve kapalı bir yapıya dönüştüğünü net biçimde göstermektedir. Fransa ve İngiltere'de hem etki analizi zorunlu hem de sivil toplum sürece etkin biçimde dahil edilirken diğer taraftan yürütmenin etkisi sınırlı tutulmaktadır. Buna karşılık Türkiye'de etki analizi ya hiç yapılmamakta ya da göstermelik olarak uygulanmakta, sivil toplumun katılımı son derece zayıf kalmakta ve yasama süreci tamamen yürütmenin kontrolü altında ilerlemektedir. Bu tablo, Türkiye'de kanun yapım sürecinin demokratik meşruiyetini yitirdiğini, tek yönlü ve katılımdan uzak bir modelin yerleştiğini ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan kanun tekliflerin görüşülmesi ve kanunlaşması süreçlerinde de "acele yasalaşma" hali aşağıdaki örneklerle açıkça ortaya konulmaktadır. Özellikle 2018 yılından sonra yani "Erdoğan Modeli Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi"ne geçişle birlikte neredeyse tüm kanun tekliflerinin yasalaşma süreçleri ortalama 10 güne kadar düşmüştür.

Ülke	**Yasa (yıl)**	**Teklif Sunuluş**	**Kanunlaştığı tarih**	**Süre (gün)**
Fransa	Göç Yasası (Loi immigration) (2023/24)	01.02.2023	26.01.2024	**359**
İngiltere	Online Safety Act (2023)	11.05.2022	26.10.2023	**533**
Türkiye	Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2025)	30.06.2025	10.07.2025	**10**

Bu tablo, Türkiye'de kanun yapım sürecinin ne denli hızlı ama aynı oranda yüzeysel ve etkisiz yürütüldüğünü açık biçimde göstermektedir. Fransa ve İngiltere gibi gelişmiş demokrasilerde bir teklifin ortalama yasalaşma süresi aylar sürmektedir. Türkiye'de ise 10-15 günde teklifler kanunlaşmaktadır. Bu durum, yasaların toplumsal etki analizinden, sivil toplumdan ve bilimsel incelemelerden yoksun biçimde hazırlandığını ortaya koymaktadır.

Demokratik ülkelerde yasama süreci "zamana yayılmış bir müzakere" iken Türkiye'de "yürütmenin talimatıyla hızla sonuçlanan bir formaliteye" dönüşmüştür. Bu hız, verimlilik değil; niteliksizlik, tartışmasızlık ve denetimsizlik anlamına gelmektedir. Bu tablo, parlamentonun kurumsal itibarını zedelemekte, hukuk devleti ilkesini zayıflatmakta ve yasaların toplumsal meşruiyetini tartışmalı hale getirmektedir.

DENETİM FAALİYETİ İSTATİSTİKLERİ

1. **Meclis Araştırması Önergesi İstatistikleri**

28. Dönem 1, 2, ve 4'üncü yasama yıllarında verilen toplam meclis araştırması önerge sayısı 3425 olmuştur (4.12.2025 tarihine kadar). Bunlardan 59'u yani %1,7'si kabul edilmiştir. Kabul edilen önergelerin tümü önergelerin birleştirilerek işleme alınması yoluyla gündeme alınmıştır. Muhalefetin tek başına vermiş olduğu hiçbir meclis araştırması önergesi kabul edilmemiştir.

MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER		
Meclis Araştırması Önergesi (Toplam Sayı /4.12.2025)	3425	
Kabul Edilen	59	%1,7

Meclis Araştırması Önergelerinin Kabul Edilme Oranı %1,7

Toplam 3425 meclis araştırması önergesinden yalnızca %1,7'sinin kabul edilmesi, TBMM'de yasama faaliyetlerinin önemli bir kısmının işlevsiz kaldığını göstermektedir. Meclis araştırmaları, yürütmenin faaliyetlerini sorgulamak ve denetlemek için önemli bir araçtır, ancak kabul edilmemeleri bu işlevin etkinliğini azaltmaktadır.

Tüm Kabul Edilen Önergelerin Birleştirilerek İşleme Alınması

Kabul edilen 59 önerge, önergelerin birleştirilmesi yoluyla gündeme alınmıştır. Bu durum meclis araştırmalarının bağımsız bir şekilde tartışılmadığını, yalnızca iktidar grubunun iradesi ve talepleri doğrultusunda Meclis Araştırma Komisyonu kurulabildiği ve konuların yeterince detaylandırılmadığını göstermektedir.

Muhalefetin Tek Başına Verdiği Hiçbir Önergenin Kabul Edilmemesi

Muhalefetin tek başına sunduğu hiçbir meclis araştırması önergesinin kabul edilmemesi, demokratik denetim mekanizmalarının işlevsiz hale getirildiğini göstermektedir. Bu durum, TBMM'nin sadece iktidar partisi lehine işlediği algısını güçlendirmekte ve muhalefetin anayasal görevlerini yerine getirmesini zorlaştırmaktadır.

Denetim Fonksiyonunun İktidarın Kontrolünde Olması

Meclis araştırması önergelerinin kabul edilme oranının düşük olması ve yalnızca iktidar partisi ile iş birliği yapıldığında önergelerin kabul edilmesi, denetim mekanizmasının iktidarın kontrolünde olduğunu göstermektedir. Bu, yasama organının bağımsızlığını zayıflatarak, yürütmenin daha az şeffaf ve hesap verebilir olmasına yol açmaktadır. İktidarın TBMM'deki çoğunluğunu kullanarak muhalefetin denetim taleplerini sürekli reddetmesi, demokrasinin temel ilkelerinden biri olan denge denetim sistemini zayıflatmaktadır.

Toplumsal Sorunların TBMM Gündemine Taşınmasının Engellenmesi

Meclis araştırma önergelerinin büyük bir kısmının kabul edilmemesi, muhalefet partilerinin toplumsal sorunları TBMM gündemine taşıma çabalarının engellendiğini göstermektedir. Bu durum, halkın temsilcilerinin seslerinin yeterince duyulmadığı algısını yaratmaktadır. Meclis araştırmaları, kamuoyunun ilgisini çeken ve toplumsal önemi olan konuların gündeme alınması için önemli bir araçtır. Bu önergelerin reddedilmesi, toplumsal sorunların etkin bir şekilde tartışılmasını ve çözüm üretilmesini zorlaştırmaktadır.

Muhalefetin sunduğu meclis araştırma önergelerinin hiçbirinin kabul edilmemesi, TBMM'de siyasi kutuplaşmanın derinleşmesine yol açmaktadır. İktidar ile muhalefet arasındaki diyalog eksikliği ve karşılıklı anlayışın yokluğu, yasama faaliyetlerini kısır bir döngüye sokmaktadır. Bu durum, yasama organının ortak akıl ile hareket etme ve ülkenin genel menfaatleri doğrultusunda hareket etme kapasitesini azaltmakta, siyasi tıkanıklıklara yol açmaktadır.

Meclis araştırma komisyonları, denetim araçlarından biri olarak yürütmenin faaliyetlerini inceleme, toplumsal olayları araştırma ve kamu politikaları için çözüm önerileri geliştirme amacıyla kurulmaktadır. Ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bu komisyonlar çoğu zaman sembolik düzeyde faaliyet göstermekte, sonuç raporları ya geç tamamlanmakta ya da yürütme organı tarafından dikkate alınmamaktadır. Meclis araştırma komisyonlarının etkinliği yalnızca kurulmalarıyla değil, önerilerinin siyasi irade tarafından uygulanmasıyla ölçülmelidir. TBMM'nin denetim yetkisini yeniden işler hale getirmek için bu komisyonların sonuçlarının yürütme tarafından raporlanması, kamuoyu denetimine açılması ve Meclis gündeminde takip edilmesi zorunludur. Aksi halde bu komisyonlar "denetim" değil, "gündemi geçiştirme" aracı olmaktan öteye gidememektedir.

2. Genel Görüşme Önergesi İstatistikleri

28. Dönem 1, 2, 3 ve 4. yasama yıllarında verilen toplam genel görüşme önergesi sayısı 98 olmuştur (4.12.2025 tarihine kadar). Bu önergelerden 6'sı ayrı ayrı gündeme alınarak kabul edilmiş, 1'i ise diğer siyasi parti gruplarının önergeleriyle birleştirilmek suretiyle işleme alınmıştır.

9 Temmuz 2024 tarihinde Srebrenitsa Soykırımı hakkında verilen genel görüşme önergelerinin ayrı ayrı görüşülüp kabul edilmesi, denetim faaliyetleri açısından olduğu kadar, Meclis'teki siyasi parti gruplarının temsil ve katılımı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu uygulama, parlamentonun çoğulculuğunu güçlendirmekte ve milli iradenin Meclis'te dengeli biçimde temsil edilmesine imkân sağlamaktadır.

Bu nedenle, genel görüşme önergelerinin ayrı ayrı ele alınması ve her siyasi parti grubuna söz hakkı tanınması, parlamenter denetimin etkinliği ve demokratik temsiliyetin güçlendirilmesi açısından sürdürülebilir bir yöntem olarak benimsenmelidir.

GENEL GÖRÜŞME ÖNERGELERİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER	
Genel Görüşme Önergesi (Toplam Sayı /28.10.2025)	98
Kabul Edilen	7

3. Yazılı Soru Önergesi İstatistikleri

28. Dönem 1, 2, 3 ve 4'üncü yasama yıllarında verilen toplam yazılı soru önerge sayısı 36.949 olmuştur (4.12.2025 tarihine kadar). Bunlardan 5733'ü yani %15,5'i süresi içinde, 20.034'ü yani %54'ü süresi geçtikten sonra cevaplandırılmıştır. 10.438''ü yani %28,2'si ise cevaplandırılmamıştır.

YAZILI SORU ÖNERGELERİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER		
Soru Önergesi (Toplam Sayı /4.12.2025)	36.949	
Süresi İçinde Cevaplandı	5733	**%15,51**
Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	20.034	**%54,22**
Cevaplanmadı	10.438	**%28,25**
Süresi Devam Eden	740	**%2,00**
Önerge Sahibi Tarafından Geri Alınan	4	**%0,01**

Süresi içinde Cevaplandırılmayan ya da Cevaplandırılmayan Önergelerin Oranı %82,4

36.949 yazılı soru önergesinin yalnızca %15,5'inin süresi içinde yanıtlanmış olması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetim faaliyetlerinin etkisizleştirildiğini açıkça

göstermektedir. Bu tablo, yürütmenin yasamaya karşı sorumluluk bilincinin zayıfladığını ve demokratik denetim mekanizmasının işlevsiz hale geldiğini ortaya koymaktadır.

Başka bir ifadeyle, süresi içinde yanıtlanmayan veya hiç cevaplanmayan önergelerin oranı %82'i aşmaktadır. Bu durum, milletvekillerinin bilgi edinme ve denetleme görevlerinin büyük ölçüde engellendiğini göstermektedir. Yürütmenin, Meclis üyelerinin yazılı soru önergelerine zamanında yanıt vermemesi yalnızca yasama denetimini değil, aynı zamanda halkın bilgi edinme hakkını da ihlal etmektedir.

Demokratik sistemlerde yürütme organı, yasamanın sorduğu her soruya zamanında ve tatmin edici biçimde yanıt vermek zorundadır. Ancak Türkiye'de yürütmenin bu sorumluluğu yerine getirmemesi, hesap verebilir yönetim ilkesinin fiilen ortadan kalktığını göstermektedir.

Cevaplanmayan veya gecikmeli yanıtlanan önergeler, TBMM'nin bilgi alma işlevini zayıflatmakta; denetim faaliyetlerini sembolik bir hale dönüştürmektedir. Milletin temsilcilerinin sorularına kayıtsız kalan bir yürütme anlayışı, parlamenter denetimi yok saymakta, halk adına soru sorma hakkını anlamsızlaştırmaktadır.

Bu tablo, Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'nin, yürütmeyi denetimsiz kılan yapısal sorunlarını gözler önüne sermektedir. Yasama denetiminin sistematik biçimde etkisizleştirilmesi, kuvvetler ayrılığı ilkesine ve demokratik yönetişim anlayışına ağır bir darbe niteliğindedir.

Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandırılan Önergelerin Oranı %54

Cevapların %54'ünün süresi geçtikten sonra verilmiş olması, milletvekillerinin önergelerine yönelik ilginin ve önemin yeterince gösterilmediğini ortaya koymaktadır. Yanıtların zamanında verilmemesi, konuların güncelliğini ve önemini yitirmesine neden olmaktadır.

Süresi geçtikten sonra verilen cevaplar, TBMM'nin denetim işlevini etkisiz hale getirmekte ve yürütmenin yasamaya karşı duyarsız bir yaklaşım sergilediği algısını güçlendirmektedir.

Cevaplanmayan Önergelerin Oranı %28,2

Yazılı soru önergelerinin %28,2'sinin hiç cevaplandırılmamış olması, hükümetin yasama organına yeterince hesap vermediğini göstermektedir. Bu oran oldukça yüksek olup, denetim fonksiyonunun ciddiye alınmadığını veya ihmal edildiğini düşündürmektedir.

Cevaplanmayan önergeler, milletvekillerinin sormak istediği soruların kamuoyuna açıklık getirilmeden sonuçsuz kalmasına neden olmaktadır. Bu da şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine aykırı bir durumdur. Görüldüğü üzere yürütmenin denetim işlevini zayıflatan bu tutumu yasama ve yürütme arasındaki sorumluluk esaslı ilişkiyi zayıflatmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, hükümetin yazılı soru önergelerine verdiği yanıtların düşük oranları, yasama organının denetim işlevini zayıflatmaktadır. Bu durum, yürütme organının yasama organına karşı sorumluluğunun yeterince yerine getirilmediği anlamına gelmektedir.

Önergelerin büyük bir kısmının süresinde cevaplanmaması, yürütme ile yasama arasındaki güç dengesinde bir bozulmaya işaret etmektedir. Yürütmenin yasamanın denetim taleplerine karşı bu kadar ilgisiz kalması, kuvvetler ayrılığı ilkesinin zayıfladığını göstermektedir.

Yasama organının etkili olabilmesi için yürütmenin, sorulara zamanında ve doyurucu cevaplar vermesi gerekmektedir. Bu dengenin bozulması, parlamenter sistemin işleyişini olumsuz etkileyebilir.

Denetim Faaliyeti Sürecinde Bilgi Eksikliği ve Şeffaflık Sorunu

Zamanında ve tam olarak cevaplanmayan soru önergeleri, yasama sürecinde bilgi akışını yavaşlatmakta, milletvekillerinin gerekli bilgilere ulaşmasını engellemektedir. Bu da denetim faaliyetlerinin niteliğini düşürmekte ve karar alma süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

Milletvekilleri, halkı temsil ettiklerinden, önergelerin zamanında ve kapsamlı cevaplandırılması, halkın bilgilendirilmesi açısından da önemlidir. Cevaplanmayan veya geciken önergeler, kamusal bilgilendirme süreçlerini sekteye uğratmaktadır. Aşağıdaki tabloda 28.Dönem 4.Yasama yılına kadar TBMM, Cumhurbaşkanlığı ve bakanlıkların soru önergesi istatistikleri yer almaktadır.

İlgili Kurumlar Listesi	Soru Önerge Toplam Sayısı	Süresi İçinde Cevaplandı	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	Cevaplanmadı	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı + Cevaplanmadı	Süresi Devam Eden	Önerge Sahibi Tarafından Geri Alınan
Adalet Bakanlığı	5023	470	2653	1791	4444	109	0
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1373	155	929	258	1187	31	0
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1766	196	1067	465	1532	38	0
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	2316	127	1469	637	2106	83	0
Cumhurbaşkanlığı	1426	800	479	135	614	12	0
Dışişleri Bakanlığı	472	33	107	322	429	10	0
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1342	347	900	69	969	26	0
Gençlik ve Spor Bakanlığı	735	36	31	640	671	27	1
Hazine ve Maliye Bakanlığı	1342	221	1016	83	1099	22	0
İçişleri Bakanlığı	4711	236	2484	1848	4332	143	0
Kültür ve Turizm Bakanlığı	1015	54	689	249	938	23	0
Millî Eğitim Bakanlığı	2862	611	2076	107	2183	66	2
Millî Savunma Bakanlığı	450	185	225	27	252	13	0
Sağlık Bakanlığı	1820	101	682	982	1664	55	0
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	439	146	44	238	282	11	0
Tarım ve Orman Bakanlığı	3840	706	2101	945	3046	87	1
TBMM	188	185	0	1	1	2	0
Ticaret Bakanlığı	693	225	440	16	456	12	0
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	2136	566	1432	93	1525	45	0

İlgili Kurumlar Listesi	Soru Önerge Toplam Sayısı	Süresi İçinde Cevaplandı	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	Cevaplanmadı	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı + Cevaplanmadı	Süresi Devam Eden	Önerge Sahibi Tarafından Geri Alınan
YUKARIDAKİ BÜTÜN KURUMLAR TOPLAM	33949	5400	18824	8906	27730	815	4

“TBMM Başkanı Bile” Kendine Sorulan Soruya Geç Cevap Veriyor

TBMM Başkanının bizzat muhatabı olduğu bir yazılı soru önergesini tam 20 gün boyunca havale dahi etmeksizin bekletmesi Meclisin baş makamında oturan kişi açısından izahı mümkün olmayan bir sorumsuzluk örneğidir.

İçtüzük açıkken, anayasal denetim yetkisi bu denli belirginken, Meclis Başkanının kendi görev alanına giren bir önergeyi “kendi kendine havale edememesi” ve gayrihukuki şekilde 15 günlük cevaplanma süresinin dışına taşırması sadece teknik bir gecikme değil; Meclisin Başkanı tarafından denetim yetkisini aşındıran ciddi bir kurumsal zafiyettir. Yasama organının işleyişini teminle görevli kişi bir milletvekilinin denetim talebini bekletip raf dışında tutamaz; yasama yetkisinin bir parçası olan soru önergelerini geciktirmek Gazi Meclis’in denetim yetkisini işlevsizleştiren bir tutumdur ve bu Meclis Başkanı tarafından tercih edilmemelidir.

Danışmanların Sorunları ve Özlük Haklarındaki Adaletsizlikler

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde görev yapan milletvekili danışmanları ile siyasi parti gruplarında çalışan danışman ve büro görevlilerinin özlük hakları, uzun yıllardır çözülemeyen yapısal sorunlar içermektedir. Demokratik temsilin, yasama faaliyetlerinin ve Meclis çalışmalarının belkemiğini oluşturan bu personel grubu, güvencesiz ve esnek çalışma koşullarına mahkûm edilmiştir.

Danışmanlar, Meclis’in işleyişinde kritik bir role sahip olmalarına rağmen, ne kadrolu memurların sahip olduğu sosyal güvencelere ne de iş güvencesine sahiptir. Danışmanlar, TBMM bünyesinde açıktan sözleşmeli statüde istihdam edilmekte ve herhangi bir iş güvencesine veya kıdem tazminatı hakkına sahip olmadan görev yapmaktadır. Oysa bu durum, Anayasa’nın eşitlik ilkesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14. maddesine, Avrupa Sosyal Şartı’na ve ILO’nun 158 No’lu Hizmet Sözleşmesi’ne açıkça aykırıdır.

2018 yılından bu yana yaşanan yüksek enflasyon, TBMM bünyesinde görev yapan kadrolu personelin toplu sözleşme zamlarıyla kısmen telafi edilirken, danışmanlar ve büro görevlileri bu düzenlemelerden yararlanamamıştır. Kadrolu personele sağlanan yolluk, harcırah, giyim yardımı ve fazla mesai ödemeleri bu personel için uygulanmamaktadır. Bu durum, TBMM’nin aynı çatı altında görev yapan personeli arasında açık bir gelir uçurumu yaratmıştır.

27'nci dönemde birçok sözleşmeli kamu personeli için kadroya geçiş hakkı tanınmış olmasına rağmen, milletvekili danışmanları ve siyasi parti grubu personelleri bu kapsamın dışında bırakılmıştır. Dönemin TBMM Başkanı Mustafa Şentop tarafından 12 Aralık 2022 tarihinde sunulan 2/4785 esas numaralı kanun teklifi, danışmanların iş sonu tazminatı sorununu çözmeyi amaçlamışsa da komisyon gündemine dahi alınmamış ve hükümsüz kalmıştır. TBMM'nin kendi başkanının sunduğu bir teklifi dahi gündeme alamaması, yasama organının idari işlevlerinin bile siyasi iradeye bağımlı hale geldiğinin göstergesidir.

Danışman ve büro görevlilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, iş güvencesi sağlanması ve emeklerinin karşılığını alabilmeleri için acilen yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır.

Bu kapsamda: çalışma sürelerine bağlı olarak iş sonu tazminatı hakkı, işsizlik ödeneğinden yararlanma imkânı, giyim yardımı ve fazla mesai ücreti gibi hakların tanınması ve bu personelin kadro güvencesine kavuşturulması, adalet ve liyakat ilkeleri gereğidir.

TBMM'de Mesai Adaleti Sağlanmalıdır

Meclis bünyesinde uygulanan mesai rejimi, adalet ve eşitlik ilkelerinden giderek uzaklaşan bir görüntü arz etmektedir. Gün boyunca emek vererek Meclisin iş yükünü sırtlayan personelin birkaç dakikalık gecikmesi ağır disiplin tehdidiyle karşılanırken, hiçbir şekilde görevinin başında görünmeyen ya da Meclise neredeyse hiç uğramayan bazı personelin bu düzenden muaf tutulması kabul edilemez bir çifte tavırdır.

Meclis yönetiminin görevi, çalışan üzerinde Demokles'in kılıcı gibi dolaşan çifte bir denetim mekanizması kurmak değil disiplini, hakkaniyet ve eşitlik temelinde, tüm personele eşit şekilde uygulamaktır. Çalışanını korumayan, emeği görünmez kılan, adaleti hiçe sayan bir mesai anlayışı kabul edilemez idari bir savrulmadır.

CUMHURBAŞKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
16.928.146.000	6.607.824.522	21.286.534.000	%25,75	%0,11

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi 18 trilyon 929 milyar lira olup, Cumhurbaşkanlığı'nın 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise %0,11'dir.

Cumhurbaşkanlığı 2026 yılı bütçe teklifi 21.286.534.000 TL olarak öngörülmüştür. Bu rakam, 2025 yılı başlangıç ödeneği olan 16.928.146.000 TL'ye göre %25,7 oranında bir artışa tekabül etmektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	2.784.216.000	1.494.395.037	4.502.933.000	**%61,73**	**%21,15**
SGK Devlet Primi Giderleri	163.119.000	106.738.933	259.790.000	**%59,26**	**%1,22**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	9.857.811.000	3.943.334.853	11.732.811.000	**%19,02**	**%55,12**
Cari Transferler	2.370.000.000	814.000.000	1.885.000.000	**-%20,46**	**%8,86**
Sermaye Giderleri	1.753.000.000	249.355.699	2.906.000.000	**%65,77**	**%13,65**

1. **Personel giderleri** %61,73 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %21,15'tir.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %59,26 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %1,22'dir.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %19,02 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %55,12'dir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)
4. **Cari transferler** %20,46 azalmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %8,86'dır.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)

5. **Sermaye giderleri** %65,77 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %13,65'dir.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi 18 trilyon 929 milyar TL olarak öngörülmüş, Cumhurbaşkanlığı'na ise 21.286.534.000 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiştir. Böylece Cumhurbaşkanlığı bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içindeki payı yaklaşık %0,11 düzeyinde kalmakta; 2025 yılı başlangıç ödeneği olan 16.928.146.000 TL'ye kıyasla ise %25,75 oranında artış gerçekleşmektedir. Nominal olarak kayda değer bu artışa rağmen, Cumhurbaşkanlığı bütçesinin toplam bütçe içindeki ağırlığı sınırlı bir dilimi temsil etmektedir.

Ekonomik sınıflandırma itibarıyla bakıldığında; 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesinin %55,12'si mal ve hizmet alım giderlerine, %21,15'i personel giderlerine, %13,65'i sermaye giderlerine, %8,86'sı cari transferlere, %1,22'si ise sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerine ayrılmaktadır. 2025–2026 dönemi değişim oranları; personel giderlerinde %61,73, SGK primi giderlerinde %59,26, mal ve hizmet alımlarında %19,02 ve sermaye giderlerinde %65,77'lik artışa, cari transferlerde ise %20,46'lık azalışa işaret etmektedir. Bu kompozisyon, bütçenin ağırlıklı olarak mal ve hizmet alımları ile personel ve yatırım harcamalarında büyüdüğünü, cari transferlerde ise göreli bir daralma yaşandığını göstermektedir.

Mal ve hizmet alım giderlerinin 11.732.811.000 TL'ye yükselerek toplam ödenek içinde %55'i aşan paya sahip olması, Cumhurbaşkanlığı harcamalarında tedarik ve hizmet alımı kaynaklı giderlerin baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Personel giderlerinin 4.502.933.000 TL'ye çıkması ve hem oran hem düzey itibarıyla güçlü bir artış göstermesi, bordro yükünün belirgin şekilde büyüdüğünü göstermektedir. Sermaye giderlerindeki yüksek artış ise (2.906.000.000 TL) sabit sermaye ve yatırım kalemlerinin genişlediğine işaret etmekte, ancak bu yatırımların kapsamı ve önceliklendirme gerekçeleri ayrıca açıklanmasını gerektirmektedir. Bu tablo, Cumhurbaşkanlığı bütçesinin idari yapı, mal-hizmet tedariki ve yatırım harcamaları etrafında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

Program bazlı sınıflandırmaya göre 2026 yılında Cumhurbaşkanlığı bütçesinin tamamı programlara dağıtılmış olup program dışı gider öngörülmemiştir. Programlar toplamı 21.286.534.000 TL'dir ve 2025 yılı başlangıç ödeneğine göre %25,75 oranında artış içermektedir. Harcamalar esas olarak iki ana program etrafında toplanmaktadır: "Cumhurbaşkanlığı" programı 10.803.534.000 TL ile toplamın %50,75'ini; "Dış Politika"

programı ise 7.000.000.000 TL ile %32,88'ini oluşturmaktadır. Kalan ödenek, "Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi", "Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi" ile "Yönetim ve Destek Programı" arasında dağıtılmaktadır. Bu yapı, kurumsal çekirdek faaliyetler ve dış politika alanının bütçe içinde belirgin biçimde önceliklendirildiğini göstermektedir.

Öte yandan, 2025 yılında ödenek tahsis edilmiş olan "Bilgi ve İletişim", "Finansal Sistemin Geliştirilmesi ve Sigortacılık" ile "İstihdam" programlarına 2026 yılında ödenek ayrılmaması dikkat çekicidir. Bu programların 2026 bütçesinde sıfırlanması, ilgili işlevlerin ya diğer programlara/devlet kurumlarına devredildiğini ya da Cumhurbaşkanlığı bünyesinde farklı başlıklar altında yürütüldüğünü düşündürmektedir. Ancak bu geçişe ilişkin açık bir çerçevenin sunulmaması, özellikle istihdam ve finansal sistem gibi kritik alanlardaki koordinasyon ve politika desteğinin nasıl sürdürüleceği konusunda belirsizlik yaratmaktadır.

"Yönetim ve Destek Programı" için 1.718.000.000 TL ödenek öngörülmüş olup bu tutar toplam bütçenin %8,07'sine karşılık gelmektedir. Bu program, idari ve destek hizmetleri başlığı altında önemli bir büyüklüğe ulaşmakta; mal alımları, gayrimaddi hak edinimleri ve menkul malların büyük onarımları gibi kalemleri içermektedir. Programın büyüklüğü, bu alanlardaki harcamaların kalem kalem şeffaf, karşılaştırılabilir ve performans göstergeleriyle ilişkilendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Sanayinin geliştirilmesi ile afet yönetimi eksenli programlar için ayrılan kaynaklar ise toplam bütçe içinde daha sınırlı bir paya sahiptir ve bu kaynakların somut çıktı ve fayda göstergeleriyle desteklenmesi gerekmektedir.

2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesi hem ekonomik hem program bazlı sınıflandırma açısından önemli bir artış içermekle birlikte, mal ve hizmet alımları ile personel ve yatırım harcamalarının ağırlık kazandığı, program düzeyinde ise Cumhurbaşkanlığı ve dış politika faaliyetlerinin ön plana çıktığı bir yapı ortaya koymaktadır. Bilgi-iletişim, istihdam ve finansal sistem gibi tematik alanların sıfır ödenekle tasfiye edilmiş görünmesi, bu politikaların nerede ve nasıl sürdürüleceğine dair ek açıklama ihtiyacını artırmaktadır. Bütçenin büyüklüğü ve kompozisyonu dikkate alındığında, harcama kalemlerinin ve programların amaç, araç ve sonuç ilişkisi çerçevesinde daha ayrıntılı, şeffaf ve performans odaklı biçimde izlenmesi ve Meclis denetimine elverişli hale getirilmesi zorunlu görünmektedir.

Sahipsiz Bütçe

TBMM'nin bütçe hakkı, bütçenin bizzat bütçeden sorumlu en üst yürütme makamınca Meclis'e sunulması ve Meclis huzurunda savunulmasıyla anlam kazanır. 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi sürecinde ise, Plan ve Bütçe Komisyonu çalışmalarını yürütme adına Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın açtığı; ardından ilgili bakanların sunum yaptığı görülmektedir. Bu tablo, bütçenin "siyasi sorumluluk" düzeyinde üstlenilmediğini; Meclis'in tarihsel "bütçe üzerinde söz ve denetim" fonksiyonunun teamüller bakımından zayıflatıldığını göstermektedir.

Bütçenin sahibi makamın, Komisyon ve Genel Kurulda bizzat bulunmaması, milletvekillerinin ödenek tahsisleri, program hedefleri ve uygulama sonuçlarına ilişkin sorularına doğrudan ve bağlayıcı yanıt alınmasını güçleştirir. Plan ve Bütçe Komisyonu, yürütme ile yasama arasında doğrudan muhataplık zeminidir; sunum ve savunmanın yardımcı/teknik düzeye bırakılması, Komisyonun amacından sapmasına ve denetim kapasitesinin zayıflamasına yol açar. Son yıllarda Genel Kurul safhasında yürütme adına konuşmaların Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından yapıldığı; bakanların da kendi bütçeleri özelinde söz aldığı yönündeki resmi ve kurumsal açıklamalar, bu uygulamanın sürekliliğini ortaya koymaktadır.

Dahası, Cumhurbaşkanı'nın 2018'den bu yana hiçbir bütçe görüşmesine katılmadığı, kamuoyunda da not edilmiş bir olgudur. Parlamenter dönemde başbakan olarak her yıl TBMM'de bütçeyi savunan kişinin, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişten sonra bütçe görüşmelerinde yer almaması, bütçe hakkı bakımından ciddi bir boşluk yaratmaktadır. Bu durum, yalnızca sembolik bir eksiklik değildir; yürütmenin en üst makamının Meclis denetimi karşısındaki sorumluluğunu görünür kılan asgari demokratik gerekliliğin ortadan kalkması anlamına gelmektedir.

Bütçe hakkının gereği, sürecin hazırlık, sunum, izin–onay ve denetim aşamalarının tamamında şeffaflık ve hesap verebilirliğin tesis edilmesidir. 2026 sürecinde Komisyon takviminin işletildiği, bakanların tek tek kendi bütçelerini sunduğu doğrudur; ne var ki, bu usul bütçe hakkının özünü karşılamaz. Bütçe bir "teknik metin" değil, siyasal sorumluluk ve program hesabıdır. Bu nedenle bütçe sahibi makamın, program bazlı hedef–gösterge setlerini,

ödenek artış gerekçelerini ve yıl içi uygulama sonuçlarını Meclis'e bizzat açıklaması beklenir. Aksi hâlde, bütçe "sahipsiz" bir metne indirgenir ve Meclis'in denetim gücü sınırlanır.

Teamüller ve uluslararası iyi yönetişim ilkeleri ışığında, bütçeyi Meclis'te sunmak ve savunmak, yürütmenin en üst makamı için bir tercih değil; demokratik asgari bir yükümlülüktür.

2026 Bütçesi özelinde de Komisyon ve Genel Kurul görüşmelerine Cumhurbaşkanı'nın bizzat katılması; bütçe kompozisyonu, program performansı ve uygulama sonuçlarına ilişkin soruları doğrudan yanıtlaması zorunlu görülmelidir. Meclis'te bütçeyi üst düzeyde sahiplenmeyen bir yürütme, hem "bütçe hakkı"nı aşındırmakta hem de TBMM'ye yönelik açık bir "umursamama" görüntüsü vermektedir. Bu tablo parlamenter denetimin etkinliğini zayıflattığı gibi kamu yönetiminde hesap verebilirliğin ve siyasal sorumluluğun görünürlüğünü de azaltmaktadır.

Ayrıca vurgulamak gerekir ki, bu yokluk hali bütçeyi adeta "öksüz ve yetim" bırakmaktadır. Bütçeyi Meclis'e sunup savunması gereken en üst yürütme makamının sahnede olmaması, metni teknik bir evraka indirgediği gibi, siyasal sahipliği ve sorumluluğu da görünmez kılar. Bu durum, program hedeflerinin doğrulanması, ödenek artış gerekçelerinin tartışılması ve yıl içi uygulama sonuçlarının kamuoyuna açıklanması bakımından telafisi güç bir boşluk yaratır; Meclis'in denetim yetkisini zayıflatırken, kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerinin içini boşaltır.

Anayasal çerçeve ve demokratik teamüller uyarınca, 2026 bütçe sürecinde de yinelenen bu yokluk kabul edilemez niteliktedir. Bütçenin sahibi ortada değildir. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu ile Genel Kurul görüşmelerine en üst yürütme makamının bizzat katılması bütçe hakkının özü ve Meclis denetiminin etkinliğinin asgari şartıdır.

Bugün yürürlükte olan uygulama, yürütmenin kendi bütçesine dair siyasal sorumluluğunu görünmez kılmakta Meclis'in söz ve denetim yetkisini teamüller düzeyinde daraltmaktadır. Bu nedenle, 2026 Bütçesi görüşmelerinde bütçenin doğrudan sahibi tarafından Meclis'te sunulması ve savunulması, demokratik meşruiyet ve hesap verebilirlik bakımından ertelenemez bir gereklilik olmasına rağmen yine bu gereklilik göz ardı edilmiştir.

İletişim, Diyanet İşleri ve Milli İstihbarat Başkanları Bütçesini Savunmaya Gelmedi

Cumhurbaşkanlığı ve ilgili özel bütçeli başkanlıkların 1 Aralık 2025 tarihinde TBMM Plan ve Bütçe Komisyonundaki bütçe görüşmelerinde; Milli Güvenlik Kurulu Sekreteri, Strateji ve Bütçe Başkanı, Milli Saraylar Başkanı ve diğer pek çok üst düzey bürokrat bulunurken yine her zamanki gibi İletişim, Diyanet İşleri ve Milli İstihbarat Başkanları bu toplantıda hazır bulunmamıştır.

Plan ve Bütçe Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkının kullanılmasında ve yürütmenin mali faaliyetlerinin denetiminde kilit rol oynayan, Anayasa tarafından özel olarak zikredilen temel ihtisas komisyonudur. Bütçe görüşmeleri sırasında kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığının, hangi önceliklere göre harcama yapıldığının ve bu harcamalardan kimlerin sorumlu olduğunun ortaya konulabilmesi için, ilgili kurumların en üst düzey yöneticilerinin Komisyon huzurunda hazır bulunması hem demokratik teamüllerin hem de siyasi ahlakın gereğidir.

Ne var ki, Cumhurbaşkanlığı ile birlikte Millî İstihbarat Teşkilatı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve İletişim Başkanlığının bütçelerinin görüşüldüğü birleşimlerde, bu kurumların başkanlarının Komisyona katılmaması artık münferit bir istisna değil, yerleşik bir "alışkanlık" hâlini almıştır. Strateji ve Bütçe Başkanı gibi devlet hiyerarşisinde son derece kritik görevler üstlenen bürokratlar düzenli olarak Komisyona gelip milletvekillerinin sorularını yanıtlarken, İletişim Başkanı, Diyanet İşleri Başkanı ve MİT Başkanı'nın kendi kurum bütçeleri görüşülürken dahi toplantıya gelmemeyi tercih etmeleri kabul edilemez bir görüntü yaratmaktadır.

Bu durum, arızi ve makul bir mazeretle açıklanamayacak ölçüde süreklilik kazanmış; önceki yıllarda "geçici yoğunluk" olarak takdim edilen yokluk, adeta bir geleneğe dönüştürülmüştür. Bir defaya mahsus sağlık sorunu, yurt dışı görevi veya zorunlu resmi program gibi sebepler elbette anlaşılabilir; ancak yıllardır aynı kurum başkanlarının sistematik biçimde Plan ve Bütçe Komisyonu birleşimlerinde yer almaması, artık kişisel takvimin ötesinde kurumsal bir tercih ve siyasal bir tutum olarak görülmektedir.

Bu tercih, yalnızca muhalefet partilerine değil, iktidar grubuna mensup milletvekillerine de yöneltilmiş bir saygısızlıktır; zira Komisyon'da bulunan tüm üyeler, Türk Milletinin oylarıyla seçilmiş parlamenterlerdir. Kendi bütçesi görüşülürken Komisyona gelmeyen kurum başkanları, fiilen iki sonucu doğurmaktadır: Birincisi, milyarlarca liralık kaynak kullanan

kurumların siyasi ve idari sorumluluğu, sadece teknik bürokratların omuzlarına bırakılmakta; milletvekilleri sorularını doğrudan karar verici siyasi iradeye yöneltememektedir.

İkincisi, Plan ve Bütçe Komisyonu'nun Anayasa'dan ve İçtüzük'ten doğan ağırlığı zedelenmekte; Komisyon, yürütme nezdinde "ertelenebilir" ve "ikinci planda" bir platform gibi muamele görmektedir. Oysa bütçe hakkı, yalnızca cetveller üzerinden rakamların onaylanması değil, o rakamların arkasındaki tercihler, öncelikler ve siyasal sorumluluğun yüz yüze tartışılabilmesidir.

İletişim Başkanlığı'nın milyarlarla ifade edilen bütçesini savunmak yerine Komisyona hiç uğramayan bir üst yönetim anlayışı; Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hızla büyüyen bütçesine rağmen başkanın Parlamentoya gelip tek cümle dahi açıklama yapmaktan imtina etmesi ve Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanının Komisyona katılmaması, yürütmenin yasama karşısında kendisini fiilen dokunulmaz ve denetim dışı konumlandırma eğiliminin somut göstergeleridir.

Bu tablo, Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde aşınan kuvvetler ayrılığı ilkesini daha da kırılgan hâle getirmektedir. Kendi bütçesini savunmak üzere Komisyon huzuruna çıkmayan kurum başkanları, gerçekte Cumhurbaşkanı Yardımcısının ve Komisyon Başkanının otoritesini de görmezden gelmekte; "Parlamento dışı yoğunluklarını" TBMM'nin üzerinde gören bir bürokratik oligarşi anlayışını yeniden üretmektedir.

İletişim Başkanı, Diyanet İşleri Başkanı ve MİT Başkanının, kendi bütçelerinin görüşüldüğü günlerde Plan ve Bütçe Komisyonu'na katılmamasının, sadece Parlamento'ya, Cumhurbaşkanı Yardımcısına ve Komisyon Başkanına değil, her şeyden önce Türk Milletine karşı yapılmış ağır bir saygısızlık olduğudur. TBMM, milletin iradesinin tecelli ettiği yegâne organdır; bu organa karşı sorumluluğu bulunan hiçbir kamu görevlisi, "yoğunluk" bahanesinin arkasına sığınarak hesap vermekten kaçınamaz, kaçınmamalıdır.

Bu çerçevede, söz konusu uygulamadan derhâl vazgeçilmesi; İçtüzükte yapılacak açık düzenleme yahut güçlü bir Meclis teamülü ile kendi bütçesi görüşülen kurum başkanlarının bizzat katılımının fiilen zorunlu hâle getirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesi de dâhil olmak üzere önümüzdeki dönemde yapılacak tüm bütçe görüşmelerinde aynı usulsüz ve saygıdan yoksun pratiğin tekrarlandığı bir tabloyla karşı karşıya kalınacak; bu da hem bütçe hakkını hem de Meclisin denetim fonksiyonunu kağıt üzerinde bırakmaya devam edecektir.

İletişim Başkanlığının Partizan Dili

İletişim Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içinde devletin kurumsal iletişimini yürütmek, kamu adına bilgi paylaşımını sağlamak, doğru bilgiye erişimi kolaylaştırmak ve yanlış/yanıltıcı bilgiyle mücadele etmekle görevli stratejik bir birimdir. Bu konumu itibarıyla Başkanlığın, yürütmenin dar siyasi çıkarlarını değil, Anayasa'nın öngördüğü tarafsızlık, ölçülülük, kapsayıcılık ve kamu yararı ilkelerini esas alması; ürettiği dil ve içeriklerle toplumsal barışı güçlendiren, kurumlara güveni artıran bir işlev görmesi beklenir. Oysa son dönemde Cumhurbaşkanlığı'nın kurumsal iletişim dili, sert ve kutuplaştırıcı bir nitelik kazanmış; farklı toplumsal kesimlerin meşru taleplerini karşıtlık ekseninde konumlandıran, eleştirel görüşleri dışlayıcı bir tonda şekillenen bir pratik ortaya çıkmıştır. Bu üslup, devlet dilinin gerektirdiği serinkanlılık ve kapsayıcılıkla bağdaşmamakta; kamusal kararların rasyonel ve kanıta dayalı tartışılmasını zorlaştırmaktadır.

İletişim Başkanlığı'nın bütçesindeki hızlı artış, bu partizanlaşma eğilimiyle birlikte düşünüldüğünde ayrıca kaygı vericidir. Başkanlığın başlangıç ödeneği 2024 yılında 4,1 milyar TL iken, 2025'te 6,2 milyar TL'ye, 2026 yılı bütçe teklifinde ise 7,6 milyar TL seviyesine yükseltilmiştir. Böylece 2024–2025 arasında ödenek %49,2, 2025–2026 arasında %22,9 oranında artmış; iki yıllık kümülatif artış %83,3'e ulaşmıştır. Medya özgürlüğünün ciddi biçimde gerilediği, basın alanında tekelleşmenin güçlendiği, eleştirel mecraların ekonomik ve idari baskı altında tutulduğu bir ortamda, İletişim Başkanlığı bütçesinin bu ölçüde büyütülmesi, kamuoyunu objektif ve çoğulcu biçimde bilgilendirmekten ziyade, kamusal kaynaklarla siyasi iletişim ve algı yönetimi yapılması riskini artırmaktadır. Bu nedenle, Başkanlığın yürüttüğü kampanyaların içeriği, hedef kitlesi, kullanılan medya kanalları, sosyal medya ve geleneksel medya harcamalarının düzeyi ile bu faaliyetlerin doğrudan seçim süreçlerine ve siyasi rekabet ortamına etkisi, Meclis ve kamuoyuna ayrıntılı ve denetime elverir şekilde açıklanmalıdır.

İletişim Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM) ise, doğru bilgiye erişim ve yanlış bilginin etkilerini azaltma bakımından teorik olarak önemli bir ihtiyaca cevap vermesi gerekirken, fiiliyatta ciddi bir çifte standart algısının odağı hâline gelmiştir. Merkezin yayımladığı bülten ve açıklamaların, ağırlıklı olarak siyasal iktidarı eleştiren haber ve paylaşımları "dezenformasyon" etiketiyle damgaladığı; buna karşılık iktidar yanlısı medya organlarında ve trol ağlarında dolaşıma sokulan bariz yanlış bilgi örneklerine çoğu zaman sessiz kalındığı yönündeki değerlendirmeler, basın meslek örgütleri ve sivil toplum

temsilcilerince sistematik biçimde dile getirilmektedir. Bu tablo, Başkanlığın yanlış bilgiyle mücadele görevini, evrensel ilkeler ve objektif ölçütler üzerinden değil, iktidarın kısa vadeli siyasi ihtiyaçları doğrultusunda kullandığı yönündeki kaygıları güçlendirmektedir.

DMM'nin seçici ve taraflı uygulamaları, Cumhurbaşkanlığı'nın kurumsal iletişim dilinin genel tonuyla birlikte değerlendirildiğinde, yurttaşların ve medya mensuplarının gözünde şu sakıncalı algıyı pekiştirmektedir: Devletin "dezenformasyon"la mücadele için tesis ettiği mekanizma, gerçekte eleştirel sesi bastırmanın, iktidarı rahatsız eden haber ve yorumları itibarsızlaştırmanın bir aracına dönüşmüştür. Kamunun güvenini yeniden tesisi için DMM'nin çalışma usulleri, içerik seçimi, düzeltme süreçleri ve önceliklendirme kriterleri baştan sona objektif, ölçülebilir ve tarafsız ilkeler ışığında yeniden tanımlanmalı; bu ilkelerin uygulamasına dair veriler yıllık faaliyet ve performans raporlarında ayrıntılı biçimde raporlanmalıdır.

Basın kartı ve akreditasyon uygulamaları etrafında yaşanan sorunlar da İletişim Başkanlığı'nın partizanlaşma eleştirilerini güçlendirmektedir. Basın kartı verme ve yenileme yetkisinin Başkanlıkta toplanmasını izleyen süreçte, pek çok eleştirel gazeteci ve medya kuruluşunun başvurularının sonuçsuz bırakıldığı, kartlarının iptal edildiği veya makul gerekçe olmaksızın uzatıldığı; bazı basın kuruluşlarının toplantı, etkinlik ve bilgilendirme toplantılarına sistematik biçimde davet edilmediği kamuoyuna yansımıştır. Buna karşılık, yürütme organına yakınlığıyla bilinen medya kuruluşlarıyla yoğun ve ayrıcalıklı bir temas yürütülmesi; farklı düşünce ve yayın çizgisine sahip gazetelerle mesafeli, hatta dışlayıcı bir ilişkinin tercih edilmesi, İletişim Başkanlığı'nı fiilen hükümetin propaganda birimi konumuna itmektir.

İletişim Başkanlığı, CİMER üzerinden vatandaş başvurularını koordine eden ve devlet–vatandaş iletişimini yöneten bir merkez konumundadır. Buna rağmen, CİMER'e yapılan başvuruların konusu, yanıt süreleri, hangi başvuruların somut idari iyileştirmeye dönüştüğü, kaç başvurunun sonuçsuz kaldığı gibi göstergeler kamuoyu ile yeterince şeffaf ve karşılaştırılabilir biçimde paylaşılmamaktadır. Başkanlığın performans programlarında genellikle üretilen içerik sayısı, yürütülen kampanya adedi, erişim ve etkileşim rakamları gibi nicel göstergelere yer verilirken; hesap verebilirlik, şeffaflık, basın özgürlüğüne katkı, toplumsal barışı güçlendirme ve yanlış bilgiyi azaltma gibi asli hedefler bakımından anlamlı performans kriterlerine ve hedef–gerçekleşme karşılaştırmalarına yeterince yer verilmemektedir.

Oysa kamu kaynaklarıyla finanse edilen bir iletişim kurumunun faaliyetleri, ölçülebilir ve denetlenebilir göstergelere dayanmalıdır. Bu çerçevede; erişim, etkileşim, düzeltme oranı, yanlış bilginin yayılma hızı, kampanya başına maliyet gibi teknik göstergeleri içeren standart bir performans seti belirlenmeli; bu set hem Meclis denetimine hem de kamuoyunun incelemesine açık biçimde yıllık faaliyet ve performans raporlarında yayımlanmalıdır. Medya ve dijital satın alma süreçlerinde tedarik yöntemi, sözleşme koşulları, performans kriterleri ve denetim sonuçları ayrıntılı olarak raporlanmalı; bu harcamaların hangi hedeflerle yapıldığı ve ne ölçüde karşılık bulduğu somut verilerle ortaya konulmalıdır.

İletişim Başkanlığı'nın partizanlaşan kurumsal dili ve Dezenformasyonla Mücadele Merkezi'nin çifte standartlı uygulamaları, kurumun Anayasal devlet ilkeleriyle uyumunu tartışmalı hâle getirmektedir. 2024–2026 döneminde bütçesi %80'i aşan oranlarda artırılan bu kurumun, büyüyen mali imkânlarını iktidarın dar siyasi menfaatleri için değil, kamu yararı temelinde; hukuka uygunluk, tarafsızlık, çoğulculuk ve şeffaflık ekseninde kullanması zorunludur. Aksi hâlde, İletişim Başkanlığı'na ayrılan ödenekler, toplumsal barışı ve kurumsal güveni güçlendiren bir iletişim politikasının aracı olmaktan çıkacak; kamusal kaynaklarla finanse edilen, hesap vermez bir siyasi propaganda mekanizmasına dönüşme riskini daha da derinleştirecektir. Bu gerekçelerle, mevcut haliyle İletişim Başkanlığı'nın kurumsal pratiği ve iletişim dili, 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesinin kabulü yönünde olumlu oy kullanmamıza imkân tanımamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçildikten sonra kurulan İletişim Başkanlığı, başlangıçta basın müşavirliği benzeri bir yapı olarak tasarlanmışken zamanla dezenformasyonla mücadele iddiası altında bizzat dezenformasyon üreten, yürütmenin partizan propaganda merkezine dönüşmüştür. Bugün Başkanlığın bütçesi, Plan ve Bütçe Komisyonunda görüştüğümüz 228 idarenin 151'inden ve Boğaziçi Üniversitesi ile Yıldız Teknik Üniversitesi gibi köklü üniversitelerden dahi yüksektir. Bu tablo, kamu kaynaklarının rasyonel ve adil kullanımına açıkça aykırıdır. Bu nedenle Başkanlığın mevcut hâliyle Türkiye'ye fayda sağlamadığı, aksine tarafgir bir propaganda aygıtı olarak işlev gördüğü gerekçesiyle, ilk adım olarak mal ve hizmet alımlarına yönelik tüm ödeneklerinin kesilmesini ve nihai olarak İletişim Başkanlığının kapatılmasını öngören bir önerge verdik; ancak söz konusu önerge AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Kesin Hesabı Olmayan Bütçe

Kesin hesap denetimi, bütçe hakkının ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçasıdır. Merkezi yönetim bütçesiyle bir mali yıl için verilen harcama ve gelir yetkilerinin, yıl sonunda fiilen nasıl kullanıldığının; hangi kalemlerde ne kadar sapma yaşandığının ve bu sapmaların hukuki, mali ve idari sorumluluğunun TBMM önünde tartışılması, Anayasa'nın öngördüğü yasama denetiminin asgari gereğidir. Bir başka deyişle, yalnızca bütçe kanununun kabulü değil, bütçenin uygulanmasının da halk adına Meclis tarafından ayrıntılı biçimde incelenmesi bütçe hakkının "tam" kullanılmasının zorunlu unsurudur.

Ne var ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bugün itibarıyla bu görevi üstlenen müstakil bir Kesin Hesap Komisyonu bulunmamaktadır. Her yıl Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile birlikte kesin hesap kanun teklifleri ve Sayıştay raporları Plan ve Bütçe Komisyonu gündemine getirilmekte; ancak son derece yoğun ve sınırlı bir takvim içinde, yüzlerce kurumu kapsayan yeni yıl bütçesi tartışmalarının gölgesinde kesin hesaba ayrılan süre fiilen sembolik düzeyde kalmaktadır. Nitekim 2024 yılı kesin hesaplarının da Cumhurbaşkanlığı bütçesinin görüşüldüğü birleşimde aynı oturuma sıkıştırıldığı; harcama ve gelir gerçekleşmelerinin, sapma gerekçelerinin ve Sayıştay tespitlerinin Komisyon tarafından derinlemesine ele alınamadığı açıkça görülmektedir. Bu tablo, bütçe denetiminin usulen yerine getirilip esasen ihmal edilmesine yol açmaktadır.

Kesin hesap komisyonu, modern parlamentolarda devletin bir mali yılda yaptığı tüm harcamaları ve elde ettiği gelirleri bütçeye uygunluk ve hesap verebilirlik açısından incelemek üzere kurulan, yasama organına bağlı özel bir denetim komisyonu olarak tasarlanmaktadır. Böyle bir komisyon; bir yandan Sayıştay raporlarını ayrıntılı biçimde değerlendirip kamu idarelerinden ek bilgi ve belge talep edebilmekte, diğer yandan da bütçe uygulamasında tespit edilen hata, usulsüzlük ve kaynak israfını sistematik raporlarla Genel Kurula ve kamuoyuna yansıtarak yürütme üzerinde caydırıcı ve düzeltici bir baskı oluşturmaktadır. Türkiye'de uzun süredir, farklı siyasi partiler tarafından dile getirilen çağrılara rağmen, bu komisyonun hayata geçirilmemiş olması bütçe hakkı ve denetim fonksiyonu bakımından ağır bir kurumsal eksikliktir.

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçildikten sonra yasama–yürütme dengesi zaten yürütme lehine bozulmuş; Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yönetim alanı genişlemiş,

TBMM'nin politika oluşturma ve denetim kapasitesi görece zayıflamıştır. Bu koşullarda, özellikle kesin hesap alanında güçlü ve uzmanlaşmış bir komisyona duyulan ihtiyaç daha da artmıştır. Buna karşın, Plan ve Bütçe Komisyonu aynı anda hem yeni yıl bütçesini hem de bir önceki yılın kesin hesabını görüşmek zorunda bırakılmakta; çok sayıda idarenin bütçesi ve Sayıştay raporu birkaç haftalık yoğun bir takvime sıkıştırılmaktadır. Komisyon üyelerinin de ifade ettiği üzere, bu yapıda kesin hesap başlıklarının gerektiği gibi konuşulmasına, denetlenmesine, takip edilmesine fiilen imkân kalmamaktadır.

Oysa pek çok demokratik ülkede, kesin hesap ve bütçe uygulama sonuçlarının incelenmesi için ya doğrudan bir Kesin Hesap Komisyonu kurulmakta ya da bütçe komisyonu bünyesinde bu işe özgülenmiş alt komisyonlar oluşturulmaktadır. Ülkemizde de İçtüzük değişikliğiyle müstakil bir Kesin Hesap Komisyonu kurulması veya ilk aşamada Plan ve Bütçe Komisyonuna bağlı daimi bir alt komisyon ihdas edilmesi hem teknik olarak mümkündür hem de mali disiplin, şeffaflık ve kamu güveni bakımından zorunlu bir adımdır. Böyle bir komisyon; merkezi yönetim bütçesinin gerçekleşmelerini, Cumhurbaşkanlığı ve bağlı kurumların harcama kalıplarını, ödenek üstü harcamaları, yedek ödenek kullanımlarını ve ödenek aktarmalarını sistematik biçimde inceleyerek TBMM'ye düzenli rapor sunabilecektir.

Kesin Hesap Komisyonu'nun yokluğu, sadece teknik bir düzenleme eksikliği değil, aynı zamanda bütçe hakkının özüne ilişkin bir zaaf olarak görülmelidir. Trilyonlarca liralık kamu kaynağının kullanımında, Meclisin yalnızca başlangıçta yetki verip sonrasında gerçekleşmeleri yüzeysel biçimde onaylayan bir organa indirgenmesi; demokratik hesap verebilirlik ve mali saydamlık ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesi değerlendirilirken, kesin hesap alanındaki kurumsal boşluk özellikle vurgulanmakta; hem Cumhurbaşkanlığı harcamaları hem de bütçe uygulamasının bütünü üzerinde etkili bir denetim tesis edilebilmesi için Kesin Hesap Komisyonu'nun bir an önce kurulması gerektiği altı çizilmektedir.

Kanaatimiz açıktır: Kesin Hesap Komisyonu kurulması şarttır ve çok önemli, ertelenemez bir ihtiyaçtır. TBMM'nin bütçe hakkının gereği gibi kullanılabilmesi, Sayıştay raporlarının gerçek muhatabını bulması, Cumhurbaşkanlığı ve tüm kamu idarelerinin halk adına yaptıkları harcamaların şeffaf, izlenebilir ve hesap verebilir bir çerçevede denetlenebilmesi için bu komisyonun hayata geçirilmesi zorunludur. Aksi hâlde, önceki yıllarda olduğu gibi, 2026 bütçesi için de kesin hesaplar sadece şeklen görüşülen, fiilen ise denetim dışı

bırakılan metinler olmaya devam etmiştir. Bütçe hakkı kâğıt üzerinde var olup pratikte zayıflayan bir yetki olarak kalmıştır. Bu gerekçelerle, Kesin Hesap Komisyonu kurulmadan bütçe denetimi alanındaki yapısal zaafın giderilemeyeceğini belirtmek istiyoruz. Zaten yetersiz olan denetim Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte sona erdi. İktidarın yıllardır görmezden geldiği mert bir Meclis denetimine ihtiyaç vardır. Türk milletinin bütçesi olarak gördüğümüz bu bütçenin, tüğü bitmemiş yetimin hakkı ancak bu şekilde korunabilecektir.

Soyulan E-Devlet ve Kağıt Üstünde Kalan Siber Güvenlik Başkanlığı

"E-Devlet Kapısı", kamu hizmetlerine erişimin ana dijital platformu olup vatandaş ile devlet arasındaki temel elektronik iletişim altyapısını oluşturmaktadır. Bu platformun kurulması, işletilmesi, bütüncül güvenlik mimarisinin oluşturulması ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin kurumsal politikanın tanımlanması, doğrudan Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki ilgili birimlerin sorumluluğundadır. Teknik işletim Türksat A.Ş. üzerinden yürütülmekle birlikte, sisteme entegre bütün kurumların veri güvenliği ve erişim yetkileri bakımından ortak bir standart çerçeveye tabi kılınması, yürütmenin asli görevidir. Buna rağmen son yıllarda e-Devlet altyapısı üzerinden tutulan veya bu altyapıyla bağlantılı veri tabanlarına ilişkin geniş ölçekli "kişisel veri sızıntısı" iddiaları kamuoyunda ciddi güvensizlik yaratmış; seçmen kütükleri, kimlik, adres ve iletişim bilgilerinin karanlık ağda dolaşıma girdiğine ilişkin somut bulgular tartışılır hâle gelmiştir. Komisyon görüşmelerinde de, e-Devlet Kapısı üzerinden yetkisiz erişimlerle vatandaşların dijital verilerinin çalındığının kabul edilmesi, sorunun boyutunu çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

Devletin elinde tuttuğu verilerin güvenliği, basit bir teknik mesele değil, özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması ve hukuk devleti ilkeleriyle doğrudan bağlantılı anayasal bir yükümlülüktür. Buna karşın veri sızıntısı iddiaları karşısında yürütmenin tutumu; kamuoyuna tatmin edici, teknik ayrıntıları içeren açıklamalar yapılmaması, bağımsız ve şeffaf soruşturmaların yürütülmemesi ve siyasi–idari sorumluluğu bulunan makamların hesap verdiği bir mekanizmanın işletilmemesi yönündedir. Vatandaşın devlete güveninin temel unsuru, kendisi hakkında tutulan bilgilerin güvenle saklanması ve yetkisiz erişime karşı etkin biçimde korunması iken; bugün bu güven ağır biçimde sarsılmış durumdadır. Buna rağmen "sistemde sorun yoktur" söylemiyle konunun geçiştirilmesi, dijital dönüşüm iddiaları ile hukuk devleti pratiği arasındaki makasın açıldığını göstermektedir.

Bu tablo karşısında siber güvenlik alanındaki kurumsal yapılanma da ciddi soru işaretleri barındırmaktadır. Cumhurbaşkanlığı teşkilatında yapılan yeniden düzenleme ile Dijital Dönüşüm Ofisi ilga edilmiş; dijital dönüşüm ve siber güvenlik alanındaki görevlerin yeni kurulan Siber Güvenlik Başkanlığına devredildiği ifade edilmiştir. Yürütme organı, bu değişikliği "dijital egemenliği" ve "siber vatan" anlayışını güçlendiren bir adım olarak sunmakta; ülkenin verilerini, dijital altyapılarını ve dijital ekonomik faaliyetlerini koruyacak daha etkili bir yapı kurulduğunu iddia etmektedir. Ancak 2026 yılı bütçe teklifinin incelenmesinde, bu Başkanlığa ilişkin müstakil, şeffaf ve takip edilebilir bir ödenek kaleminin dahi net olarak ortaya konulmadığı, Komisyon çalışmalarında da "Siber Güvenlik Başkanlığının hangi bütçeyle ve nasıl çalışacağı" sorusunun cevapsız kaldığı görülmektedir. Bu durum, kağıt üzerinde kurulan bir başkanlığın fiilen kurumsal kapasite, insan kaynağı, yatırım ve denetim araçlarıyla desteklenmediği izlenimini güçlendirmektedir.

Öte yandan, siber güvenlik alanında küresel ölçekte 50 trilyon dolara yaklaşan dijital ekonomiden yalnızca binde 1 civarında pay alınabildiği, ülkemizin genel ekonomi içindeki payının dahi gerisine düşüldüğü Komisyon görüşmelerinde dile getirilmiştir. Aynı tartışmalarda, Siber Güvenlik Başkanlığına ilişkin bütçe belirsizliği vurgulanırken, bir yandan da e-Devlet ve diğer kritik dijital altyapılarda yaşanan sızıntıların casusluk amaçlı kullanılabilecek nitelikte olduğu ifade edilmiştir. Böyle bir ortamda, siber güvenlik ekosistemini bir araya getirmesi, ürün ve firmaları akredite etmesi, kritik altyapılara zorunlu standartlar ve denetim rejimi getirmesi beklenen Başkanlığın hâlâ net bir strateji belgesi, risk envanteri, önceliklendirilmiş eylem planı ve performans göstergeleriyle Meclis önüne gelememesi, "kâğıt üzerinde kalmış bir kurum" görüntüsünü pekiştirmektedir.

E-Devlet Kapısı ve bağlı dijital altyapılardan sorumlu organların, her veri sızıntısı iddiasında sorumluluğu başka kurumlara yönlendiren dağınık ve belirsiz bir yönetim zinciri içinde hareket etmesi de ciddi bir yönetişim zaafına işaret etmektedir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukuki çerçeve açık olmasına rağmen, bu alandaki ihlaller karşısında etkili idari ve cezai yaptırımların işletilmemesi; üst düzey sorumluların ne siyasi ne de idari anlamda hesap vermemesi, fiili bir cezasızlık algısı doğurmaktadır. Bu koşullar altında "Siber Güvenlik Başkanlığı" adıyla yeni bir yapı kurmak, ancak bu yapıyı somut yetki, kaynak, personel, denetim ve şeffaflık mekanizmalarıyla desteklememek, gerçek bir kurumsallaşma değil, bir vitrinden ibarettir.

Bu nedenlerle, 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesi görüşmeleri, yalnızca yeni ödeneklerin teknik dağılımının tartışıldığı bir süreç olarak değil; devletin elindeki veriyi koruma kapasitesi ve iradesinin bütün boyutlarıyla sorgulandığı bir hesap verme zemini olarak ele alınmalıdır. Siber Güvenlik Başkanlığı'nın, mevzuatı çıkarılmış, başkanı atanmış olmasına rağmen hâlâ faaliyete geçmemesi; e-Devlet verilerinin güvenliğini sağlayacak somut projeler, standartlar ve bağımsız denetim mekanizmaları üretmemesi kabul edilemez. Bu yapının şeffaf bir bütçe kalemi ile Meclis denetimine açılması, ulusal siber güvenlik stratejisi ve eylem planının kamuoyuna açıklanması, geçmiş veri sızıntılarının nedenlerini ve sorumlularını ortaya koyan bağımsız incelemelerin yapılması ve sonuçlarının TBMM'ye raporlanması zorunludur. Aksi halde, siber güvenlik zaafları derinleşecek, e-Devlet verilerine yönelik saldırılar karşısında vatandaşın devlete duyduğu güven daha da zedelenecek ve Siber Güvenlik Başkanlığı yalnızca kâğıt üzerinde kalan bir başkanlık olarak kalmaya devam edecektir.

Siber Güvenlik Başkanlığının kurulması, bizim açımızdan da son derece önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle hem kurumsal yapısı oluşturulmuş hem de başkanı atanmış olmasına rağmen bütçede hiçbir izine rastlanamayan bu Başkanlığın personel, altyapı, yazılım, donanım ve koordinasyon giderlerini karşılayacak düzeyde ödenek ihdas edilmesini sağlamak amacıyla bir önerge verdik ve Başkanlığın bir an önce fiilen faaliyete başlamasını hedefledik. Ancak ülkenin artan siber riskleri ve e-Devlet güvenliğine ilişkin ciddi tartışmalar ortadayken, bu önergemiz AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Yetkili ve Bütçeli Ama Sorumsuz

Yetki örtüşmesi; aynı görev alanında birden fazla kurumun düzenleme veya icra yetkisine sahip olması sebebiyle karar alma süreçleri ile sorumluluk sınırlarının muğlaklaşması hâlidir. Bu durum, mükerrer işlemlere, kamu kaynaklarının etkin olmayan kullanımına, idari süreçlerde gecikmelere, uygulamada tutarsızlıklara ve nihayetinde hesap verebilirliğin zayıflamasına yol açar. Kurumsal görev–yetki dağılımının açık, yeknesak ve denetime elverir biçimde tanımlanmaması, politika tutarlılığını bozmakta ve kamu hizmetlerinin etkinliğini olumsuz etkilemektedir. Bakanlıkların görev alanına giren konulara Cumhurbaşkanlığının doğrudan veya dolaylı biçimde müdahil olması; idarenin bütünlüğü, hiyerarşik yapı, uzmanlaşma ve hesap verebilirlik ilkeleri bakımından sakıncalı sonuçlar doğurmaktadır.

Bakanlıklar, kanunla belirlenmiş görev, yetki ve sorumluluk çerçevesinde; kurumsal kapasite, teknik uzmanlık ve yerleşik süreçlerle politika üretir ve uygular. Bu çerçevenin dışında, Cumhurbaşkanlığı düzeyinden gelen talimat, yönlendirme veya fiilî karar alma pratikleri; karar ve sorumluluk çizgilerini muğlaklaştırarak "yetki örtüşmesi" yaratmakta, mükerrer işlem ve kaynak israfına yol açmakta, idari süreçlerde gecikmeye ve uygulama tutarsızlıklarına neden olmaktadır. Ayrıca bakanların ve bağlı/ilgili/ilişkili kuruluşların "görev–sorumluluk–hesap verme" zincirinin kırılması, denetim mekanizmalarının etkinliğini zayıflatmakta; hukuki güvenlik, öngörülebilirlik ve idarenin tarafsızlığı ilkelerini zedelemektedir. Politika döngüsünün (tasarım–uygulama–izleme–değerlendirme) kurumsal sahipliği dışında yürütülmesi, performans göstergelerinin sağlıklı izlenmesini engellemekte; program bütçe ile Orta Vadeli Program ve kalkınma planı hedefleri arasındaki hiyerarşiyi bozmaktadır.

2026 Yılı Bütçe Gerekçesinde; "Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi" programının Program Performans Bilgisi incelendiğinde sorumlu idare olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gösterilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2026 Bütçe Teklifi'nde ise bu programa 89.027.027.000 TL tutarında ödenek tahsis edilmiştir. "Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi" fonksiyonu, mevzuat ve idari mimari bakımından asli olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının görev alanındadır ve bu amaçla Bakanlığa hem bütçe hem kurumsal kapasite tahsis edilmiş durumdadır. Buna rağmen, aynı başlık altında Cumhurbaşkanlığı bünyesine ayrıca ödenek konulması; yetki örtüşmesi, mükerrer harcama ve hesap verebilirlik zincirinin zayıflaması risklerini büyütmektedir. Politika tasarımı–uygulama–izleme döngüsünün farklı idari katmanlarda paralel yürütülmesi; kaynak tahsisinde rasyonelliği bozmakta, proje seçiminde "çifte kapı" etkisi yaratmakta, denetimi zorlaştırmakta ve kamuoyunda "bu programın gerçek sahibi kimdir?" sorusunu güçlendirmektedir.

"Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi" programında tam ve tek yetkinin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında bulunması gerekirken, Cumhurbaşkanlığı çatısı altında aynı başlıkla yeni bir bütçe alanı açılması; hem idari rasyonaliteyle hem de program bütçe mantığıyla çelişmektedir. Bu uygulama; hangi projenin hangi kurum tarafından seçileceği, teşvik ve desteklerin kim tarafından hangi kriterlerle verileceği, performans sonuçlarının hangi idare tarafından raporlanacağı gibi temel soruları yanıtsız bırakmaktadır. Bu

nedenle söz konusu yanlışlığın ivedilikle düzeltilmesi; sanayi ve yatırım desteklerine ilişkin bütçe, program, proje, teşvik ve performans izleme yetkilerinin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında tevhid edilmesi zaruridir. Cumhurbaşkanlığı düzeyi, bu alanda varsa üst politika eşgüdümü ve izleme–değerlendirme rolünü harcama yetkisi olmaksızın ve yazılı koordinasyon protokolleri çerçevesinde icra etmelidir. Mevcut ödenekler bakımından da aktarılmış bütçe ve personel çizelgesi, devam eden projelerin devri, performans göstergelerinin tekleştirilmesi ve dış denetime elverir raporlama takvimi açıklanmalı; böylece hem bütçe hakkı hem de kurumsal etkinlik ilkeleri güvence altına alınmalıdır. Şu soruyu sormak kaçınılmazdır: Bu program için sorumlu idare ve büyük ölçekli bütçe varken, neden Cumhurbaşkanlığına aynı program adı altında ayrıca ödenek aktarılmaktadır?

Benzer bir yetki örtüşmesi sorunu, "Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi" programında da görülmektedir. 2026 Yılı Bütçe Gerekçesinde bu programın sorumlu idaresi olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gösterilmekte; Bakanlığın 2026 Bütçe Teklifi'nde aynı program için 30.239.267.000 TL ödenek ayrılmaktadır. Türkiye gibi doğal afet sıklığı ve şiddeti yüksek bir coğrafyada bu program, kamu güvenliği ve toplumsal dayanıklılık açısından vazgeçilmez niteliktedir. Programın varlığı kadar, yetki, sorumluluk ve kaynakların tek elde toplanması; risk azaltımından hazırlık ve müdahaleye, iyileştirme ve yeniden inşaya kadar karar alma–uygulama–izleme zincirinin kesintisiz işlemesi ve uzmanlık kapasitesinin kurumsal bütünlük içinde yönetilmesi de zorunludur. Mevzuat ve idari mimari uyarınca programın asli sorumlusu Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı iken, aynı başlık altında Cumhurbaşkanlığı bünyesine ayrıca ödenek konulması; afet yönetimi gibi yüksek koordinasyon ve teknik uzmanlık gerektiren bir alanda yetki örtüşmesi ve mükerrer harcama riskini büyütmektedir.

Afet yönetiminde kurumsal sorumluluk zincirinin parçalanması, karar süreçlerinde gecikmeye, uygulamada tutarsızlığa ve kaynak israfına yol açabilecek en kritik risklerden biridir. Cumhurbaşkanlığının bu program altında görünürlük ve tanıtım odaklı harcamalarla öne çıkması, kamuoyunda "operasyonel yetkinin üzerinde vitrini önceleyen" bir algı oluşturmakta; Bakanlığın teknik otoritesini ve uygulama bütünlüğünü gölgelemektedir. Oysa afet yönetiminde esas olan siyasi vitrin değil, bilimsel temelli uzmanlık, kurumsal bütünlük ve ölçülebilir sonuçtur. Bu nedenle söz konusu yanlış uygulama ivedilikle düzeltilmeli; "Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi" programının bütçe, personel, proje ve performans

göstergeleri bakımından tam ve tek yetkisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına ait olmalıdır. Cumhurbaşkanlığı bu alandaki rolünü, varsa üst düzey politika eşgüdümü ve izleme fonksiyonuyla, harcama yetkisi üstlenmeksizin yürütmelidir. Burada da aynı soru karşımıza çıkmaktadır: Bu program için sorumlu idare açıkça belirlenmişken, neden Cumhurbaşkanlığına aynı program adı altında ayrı bir bütçe aktarılmaktadır?

"Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi" ve "Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi" programları üzerinde Cumhurbaşkanlığı ile ilgili bakanlıklar arasında oluşan yetki örtüşmesi, 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesi kapsamında yapısal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Cumhurbaşkanlığı bütçesinde bu ve benzeri programlara ayrı ödenek tahsis edilmesi; program bütçe mimarisini bozmakta, sorumluluk zincirini parçalamakta ve hem TBMM'nin bütçe hakkını hem de idarenin hesap verebilirliğini zayıflatmaktadır. Kamu yararı ve idari rasyonalite gereği; bakanlıkların kanunla belirlenmiş görev alanlarına riayet edilmeli, Cumhurbaşkanlığı ile bakanlıklar arasındaki koordinasyon açık usul ve protokollerle yürütülmeli, karar alma süreçlerinde kurumsal uzmanlık esas alınmalı ve hesap verebilir sorumluluk zinciri titizlikle korunmalıdır. Aksi hâlde, "sorumlu idare bakanlık, bütçe ise Cumhurbaşkanlığında" şeklinde özetlenebilecek bir çelişki, hem mali disiplin hem de demokratik denetim bakımından kabul edilemez bir tablo oluşturmaya devam edecektir.

Liyakatsiz ve Şeffaf Olmayan Atamalar

Cumhurbaşkanlığının kadro ve atama tasarruflarında son yıllarda ortaya çıkan tablo, liyakat ve şeffaflık ilkelerinden belirgin bir uzaklaşmaya işaret etmektedir. Stratejik konumlara yapılacak atamaların; eğitim, mesleki deneyim, uzmanlık alanı ve etik sicil gibi nesnel kriterlere dayalı, ilanı ve değerlendirme süreci kamuoyunca izlenebilir usullerle yürütülmesi gerekirken, fiiliyatta siyasi sadakat ve kişisel yakınlık algısını güçlendiren, ölçülebilir kriterleri görünmez kılan bir uygulama pratiği öne çıkmaktadır. Bu durum hem Cumhurbaşkanlığı teşkilatında hem de Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili ve ilişkili kurumlarda kurumsal kapasiteyi zayıflatmakta; kamu yönetimine duyulan güveni aşındırmaktadır.

2026 yılı bütçe teklifinde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, İletişim Başkanlığı ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği gibi kritik kurumların ödeneklerinde 2024 yılı kesin hesaplarına göre çok yüksek oranlı artışlar öngörülmektedir. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin bütçesi iki yıl içinde

yaklaşık yüzde 70, Millî İstihbarat Teşkilatının bütçesi yaklaşık yüzde 65, Diyanet İşleri Başkanlığının bütçesi yaklaşık yüzde 80, İletişim Başkanlığının bütçesi yaklaşık yüzde 50, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin bütçesi ise iki katından fazla artırılmaktadır. Kamu kaynaklarının bu ölçekte büyüdüğü bir yapıda, atama süreçlerinin kapalı devre, takdir ağırlıklı ve denetime elverişsiz yürütülmesi, bütçe hakkı ve hesap verebilirlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Öte yandan Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinin neredeyse tamamına yakın kısmının "yedek ödenek" olarak tertiplenmesi, yürütmenin takdirine bırakılan ve hangi projelere, hangi kriterlerle tahsis edildiği kamuoyu tarafından izlenemeyen çok geniş bir hareket alanı yaratmaktadır. 2026 yılı için bu Başkanlığın toplam ödeneğinin yaklaşık yüzde 99'u yedek ödenek kaleminde toplanmakta, böylece siyasal ve bürokratik tercihlere bağlı olarak kullanılabilecek çok yüksek bir kaynak bloğu oluşmaktadır. Liyakate dayanmayan ve şeffaf yürütülmeyen atama politikalarıyla birleşen bu yapı, kamu personel rejiminde "ehliyet" yerine "sadakat"i ödüllendiren, bütçe sürecini ise teknik olmaktan çıkarıp siyasal kadrolaşmanın aracı hâline getiren bir risk doğurmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı sunumlarında, On İkinci Kalkınma Planı, Orta Vadeli Program ve performans esaslı program bütçe sistemi üzerinden etkinlik, verimlilik ve şeffaflık vurgusu yapılmakta; kamu yönetiminde kurumsal kapasitenin güçlendirildiği iddia edilmektedir. Ne var ki, atama süreçlerinde objektif kriterlerin yayımlanmadığı, başvuru ve değerlendirme aşamalarının standartlaştırılmadığı, mülakat ve tercih gerekçelerinin kamuoyu ile paylaşılmadığı, bağımsız denetime elverişli bir izlek ortaya konulmadığı sürece bu hedef ve söylemler kâğıt üzerinde kalmaktadır. Gerçekte, uzmanlık gerektiren birçok alanda siyasi kimliği öne çıkan isimlerin tercih edilmesi; kurum içi kariyer basamaklarının keyfî biçimde devre dışı bırakılması; farklı görüşten nitelikli kamu görevlilerinin merkez dışına itilmesi, kurumsal hafızayı ve profesyonel kadroların motivasyonunu ciddi biçimde zedelemektedir.

Liyakatten uzak atama pratiği, yalnızca personel politikası meselesi değil, aynı zamanda bütçe ve politika sonuçlarını doğrudan etkileyen yapısal bir sorundur. Kamu kaynaklarının planlanması, tahsisi ve denetimi süreçlerinde yer alan üst düzey görevliler, teknik ehliyetten ziyade siyasi sadakat esas alınarak belirlendiğinde; program ve projelerin seçimi, önceliklendirilmesi ve uygulanmasında kısa vadeli siyasal tercihlerin hâkim olması kaçınılmaz hâle gelmektedir. Bu da, artan Cumhurbaşkanlığı bütçesinin; planlama belgelerinde iddia

edildiği gibi "stratejik hedeflere yön veren, koordinasyonu güçlendiren" değil, çoğu zaman keyfî kararları finanse eden bir araç hâline gelmesine yol açmaktadır.

Bu çerçevede, Cumhurbaşkanlığının atama politikalarının ivedilikle liyakat eksenine taşınması zorunludur. Stratejik ve kritik kadrolar için açık ve rekabetçi ilan süreçleri işletilmeli, başvuru şartları ile değerlendirme kriterleri önceden ilan edilmeli, adayların eğitim, deneyim, performans ve etik sicilini esas alan standart bir puanlama sistemi uygulanmalı ve sonuçlar gerekçeleriyle birlikte kamuoyuna açıklanmalıdır. Atama ve görevlendirme süreçleri düzenli olarak Sayıştay ve TBMM denetimine açılmalı; gerektiğinde bağımsız denetim mekanizmaları devreye sokulmalı; liyakat ilkesini sistematik biçimde ihlal eden uygulamalar için hem idari hem de siyasi sorumluluk işletilmelidir. Aksi hâlde, 2026 yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesiyle tahsis edilen artan kaynaklar, kurumsal kapasiteyi güçlendiren değil, liyakatsiz ve şeffaf olmayan atamaların yol açtığı tahribatı derinleştiren bir sonuç üretecektir.

Külliyenin Gölge Bakanlıkları

Cumhurbaşkanlığı bünyesinde oluşturulan 9 politika kurulu (Bilim, Teknoloji ve Yenilik; Eğitim ve Öğretim; Ekonomi; Güvenlik ve Dış Politikalar; Hukuk; Kültür ve Sanat; Sağlık ve Gıda; Sosyal Politikalar; Yerel Yönetim Politikaları Kurulları), isimleri ve görev alanları itibarıyla mevcut bakanlık teşkilatının portföyleriyle büyük ölçüde örtüşen bir yapı sergilemektedir. Bu kurulların hangi somut yetkilerle donatıldığı, karar alma süreçlerine hangi aşamada ve hangi araçlarla etki ettikleri, hazırladıkları metin ve kararların hukuki niteliğinin ne olduğu açık ve denetime elverir biçimde tanımlanmamıştır. Bu belirsizlik, fiiliyatta kurulları "danışma organı" ile "gölge icra makamı" arasında muğlak bir konuma sürüklemekte; politika tasarımı ve uygulamasında kimin söz sahibi, kimin sorumlu olduğu sorusunu cevapsız bırakmaktadır.

Kurulların konu başlıkları bakanlıkların görev alanları ile örtüştükçe, yetki ve sorumluluk çizgileri de karışmaktadır. Ekonomi Politikaları Kurulu ile Hazine ve Maliye Bakanlığı; Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu ile Millî Eğitim Bakanlığı ve YÖK; Yerel Yönetim Politikaları Kurulu ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı; Sosyal Politikalar Kurulu ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aynı sahada faaliyet gösterir hâle gelmektedir. Bu durum, bir tarafta kanunla kurulmuş, bütçesi ve teşkilatı açık bakanlıklar; diğer tarafta Külliye bünyesinde, harcama kalemleri Cumhurbaşkanlığı bütçesi içinde erimiş kurulların bulunduğu iki katmanlı bir yönetim mimarisi ortaya çıkarmaktadır. Yetkinin ve sorumluluğun

paylaştırıldığı bu yapı; mükerrer iş yapma, karar alma süreçlerinde gecikme, çelişkili uygulama ve nihayetinde hesap verebilirliğin zayıflaması risklerini ciddi biçimde artırmaktadır.

Bu tablo yalnızca politika kurullarıyla sınırlı değildir. Adalet alanında, bir tarafta resmî Adalet Bakanı bulunurken, diğer tarafta fiilen Adalet Bakanı gibi davranan Cumhurbaşkanı başdanışmanının, yargı ve hukuk gündemine ilişkin açıklamalarla kamuoyunda temel referans hâline gelmesi, kurumsal rol ve sorumluluk çizgilerinin ne ölçüde bulanıklaştığını çarpıcı biçimde göstermektedir. Hukukla ilgili pek çok konuda ilk açıklamanın bakanlık yerine danışmanlık makamından gelmesi, "o hâlde bakanlığın rolü nedir?" sorusunu beraberinde getirmekte; danışman–bakan–Cumhurbaşkanı üçgeninde, kimin hangi yetkiyle konuştuğu ve hangi kararın hukuken kime atfedileceği konusundaki belirsizliği derinleştirmektedir. Bu durum, bizzat yasama organında dile getirilen bir kurumsal sorun alanı hâline gelmiş; yürürlükteki sistemin, danışmanlık ve politika kurulu yapılanmaları üzerinden bakanlıkları gölgeleyen bir kaos ürettiği ifade edilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı sistemi içinde politika kurullarının yanı sıra Ekonomi Koordinasyon Kurulu, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu, Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu, Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi Yönlendirme Kurulu, Türkiye Coğrafi Bilgi Sistemi Kurulu, Nüfus Politikaları Kurulu gibi çok sayıda kurul ve konseyin daha oluşturulduğu görülmektedir. Bu çok katmanlı kurul mimarisi, bakanlıkların zaten yürüttüğü planlama, programlama ve uygulama görevlerinin üzerine ikinci ve üçüncü koordinasyon katmanları eklemekte; karar zincirini uzatmakta ve sorumluluğu yaymaktadır. Buna rağmen, söz konusu kurulların kaç toplantı yaptığı, hangi somut politika önerilerini ürettiği, bu önerilerin hangi ölçüde hayata geçirildiği, hangi göstergeler üzerinden değerlendirildiği kamuoyuna açık, ölçülebilir ve karşılaştırılabilir bir performans setiyle ortaya konmamaktadır.

Komisyon görüşmelerinde dahi, politika kurullarının kuruluş amacına uygun biçimde çalışmadığı; ülkenin uzun vadeli stratejik sorunlarında zamanında ve bütüncül politika üretemediği yönündeki değerlendirmeler dikkat çekmektedir. Kurulların, alanında en donanımlı uzmanların sahadan gelen geri bildirimlerle politika geliştireceği yapılar olmak yerine, aktif siyaset dışına itilmiş isimler için bir görev alanına dönüştüğü; buna karşın doğurganlık, iklim krizi, kuraklık gibi yapısal dosyalarda hâlâ güçlü ve somut strateji ve eylem planlarının ortaya konamadığı dile getirilmektedir.

Bütün bu kurumsal katmanlar, doğrudan ayrı bir bütçe kalemiyle değil, esasen Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ve ilgili birimlerin bütçeleri altında finanse edilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin 2024 yılı kesin hesap gideri yaklaşık 12,6 milyar TL iken, 2025 için 16,9 milyar TL, 2026 yılı için ise 21,3 milyar TL ödenek öngörülmüştür. Bu hızlı artış; Külliye bünyesindeki politika kurulları, çeşitli koordinasyon kurulları, ofisler ve Külliye organizasyonlarının büyüyen idari yapısını da yansıtmaktadır. Buna karşın, söz konusu artan kaynak kullanımının hangi kurul tarafından hangi faaliyet için, ne tür çıktı ve sonuçlar üretilerek kullanıldığı; fayda–maliyet ve etki analizlerinin nasıl yapıldığına ilişkin şeffaf bir tablo sunulmamaktadır. Bütçe hakkı açısından sorunlu olan bu durum, "harcama yetkisi bakanlıklarda, politika yönlendirme gücü ise Külliye'de" gibi denetlenmesi zor, ikili bir yapı üretmektedir.

Politika kurullarının ve Cumhurbaşkanı başdanışmanlıkları üzerinden fiilen yürütülen "gölge bakanlık" pratiğinin mevcut işleyişi, idarenin bütünlüğü, hiyerarşi, uzmanlaşma ve hesap verebilirlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki politika kurulları ve benzeri yapıların görev ve yetki alanları; bakanlıkların kanunla belirlenmiş sorumluluk zinciriyle çakışmayacak biçimde, açık ve sınırlı olarak yeniden tanımlanmalıdır. Bu kurulların rolü; harcama yetkisi kullanmaksızın, şeffaf biçimde yayımlanan strateji ve etki analizleriyle bakanlıklara danışma ve koordinasyon desteği sunmakla sınırlandırılmalı; hazırladıkları rapor ve önerilerin tamamı kamuoyuna ve TBMM'ye düzenli raporlama yükümlülüğü altına alınmalıdır. Aksi hâlde, "Külliye'nin gölge bakanlıkları" niteliğini fiilen üstlenmiş bu kurullar ve başdanışmanlık yapıları hem kamu kaynaklarının rasyonel kullanımını, hem de yürütmenin demokratik denetimini zayıflatan bir unsur olmaya devam edecek; Cumhurbaşkanlığı bütçesindeki artış ile sahadaki somut kamu hizmeti çıktıları arasındaki bağ giderek daha fazla sorgulanacaktır.

İtibardan Sözde Tasarruf

Ekonomik kırılganlıkların, gelir dağılımı adaletsizliklerinin ve alım gücündeki sert erimenin yaşandığı bir dönemde Cumhurbaşkanlığı bütçesinin önemli bir kısmının protokol, temsil-ağırlama ve vitrin odaklı faaliyetlere yönelmesi, kamu kaynaklarının önceliklendirilmesi açısından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Kamusal harcama tercihleri, yalnızca hukuken değil, aynı zamanda toplumsal meşruiyet ve adalet duygusu bakımından da ölçülü, gerekçeli ve somut faydaya yönelmiş olmak zorundadır. Buna karşın, Cumhurbaşkanlığı bütçesinin

komisyon görüşmelerinde ortaya konan çerçevesi, vatandaşlardan “tasarruf ve fedakârlık” talep edilirken Külliye için genişleyen harcama alanlarını işaret etmektedir.

2026 yılı için Cumhurbaşkanlığı bütçesi 21,3 milyar TL düzeyine çıkarılmakta; bu tutar genel bütçe içinde pay olarak küçük görünse de, bir önceki yıla göre yaklaşık 4,3 milyar TL ek yük ve yüzde 25’in üzerinde artış anlamına gelmektedir. Bütçe bileşimine bakıldığında, yaklaşık 4,8 milyar TL’nin personel ve sosyal güvenlik giderlerine, 11,7 milyar TL’nin mal ve hizmet alımlarına yönlendirildiği, kalan kısmın ise yatırım ve diğer giderler ile çeşitli kurumlara aktarımlar için kullanıldığı görülmektedir. Mal ve hizmet alımlarının toplam ödenek içindeki payı yüzde 55 civarına ulaşmakta; personel giderlerinin payı yüzde 21, sermaye giderlerinin payı ise yüzde 13 düzeyinde kalmaktadır. Bu yapı, Cumhurbaşkanlığı bütçesinin önemli bir bölümünün doğrudan protokol, temsil-ağırlama, organizasyonlar ve saray eksenli harcama kalemlerine yöneldiğini göstermektedir.

Mal ve hizmet alımlarına ayrılan 11,7 milyar TL’lik tutarın; temsil, ağırlama, toplantı ve özel organizasyonlar başta olmak üzere, kamuoyunda “gösterişli protokol ve vitrin faaliyetleri” olarak algılanan harcamaları finanse ettiği belirtilmektedir. Aynı bütçede, bir yıl içinde personel giderlerinin yaklaşık yüzde 60 civarında artırılması, yeni kadrolar ve protokol düzenine eklenen unvan ve pozisyonların maliyetini büyütmektedir. Buna ek olarak, 2026 yılı için Cumhurbaşkanlığı envanterine 20 yeni aracın dâhil edilmesinin planlanması ve Cumhurbaşkanının günlük harcamasının on milyonlarca lira seviyesine ulaşması, tasarruf genelgeleriyle kamu çalışanına “ışığı kapat, kâğıt tasarrufu yap” denilen bir dönemde kamu vicdanıyla açık bir çelişki yaratmaktadır.

Kongre ve Kültür Merkezi’nde yıl boyunca gerçekleştirilen çok sayıda program, Külliye’de düzenlenen geniş katılımlı tematik etkinlikler ve yüz binlerce vatandaşın ağırlandığı organizasyonlar ile Cumhurbaşkanlığı protokol takvimi her yıl daha da yoğunlaşmaktadır. Önümüzdeki dönemde Külliye’nin, on binlerce kişinin katılımının öngörüldüğü NATO Zirvesi gibi yüksek maliyetli uluslararası toplantılara da ev sahipliği yapacak olması, bu protokol ve temsil odaklı harcama baskısını daha da artıracaktır. Bu tablo, “zorunlu devlet giderleri” ile “sembolik ihtişam ve vitrin” arasındaki çizginin gitgide silikleştiğini; kamu kaynaklarının acil sosyal ihtiyaçlar ve üretken yatırımlar yerine, itibarı lüks ve gösterişle özdeşleştiren bir bakış açısıyla kullanıldığı yönündeki kaygıları güçlendirmektedir.

Cumhurbaşkanlığı'nın protokol ve temsil faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı, kalem kalem ve sonuç odaklı gösterge setleri kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Temsil-ağırlama, tören-organizasyon, yurt içi ve yurt dışı seyahat, konaklama, araç ve filo yönetimi gibi gider kalemleri için birim maliyetler, kişi başı ortalama harcamalar, etkinlik başına maliyet-fayda analizleri, tasarruf tedbirlerinin fiilî etkisi ve israfı önleyici uygulamalar sistematik bir şekilde raporlanmamaktadır. Bu şeffaflık eksikliği, idarenin ölçülülük ve hesap verebilirlik standartlarıyla bağdaşmadığı gibi, toplumsal düzeyde "savurganlık" algısını pekiştirmektedir.

Bu çerçevede, Cumhurbaşkanlığı bütçesinde protokol ve vitrin odaklı harcamaların sıkı bir tasarruf rejimine tabi tutulması zorunludur. Temsil-ağırlama ve organizasyon giderleri için üst sınırlar belirlenmeli; yeni araç ve lüks demirbaş alımları durdurulmalı; zorunlu olmayan tören ve gösterişli etkinlikler asgari düzeye çekilmelidir. Üçer aylık dönemler itibarıyla, ilgili bütçe kalemlerine ilişkin ayrıntılı harcama dökümleri, TL başına kamu faydasını ortaya koyan performans göstergeleri ve ex-post etki analizleri Meclis ve kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Aksi hâlde, ekonomik sıkıntıların derinleştiği bir dönemde saray harcamalarını koruyan, buna karşılık yurttaşa tasarruf dayatan bu yaklaşım; kurumlara duyulan güveni ve devletin meşruiyetini daha da aşındıracaktır. Gerçek itibar; lüks ve israfla değil, şeffaflık, ölçülülük ve toplumsal dayanışmayla korunur. Bu nedenle "itibardan tasarruf olmaz" anlayışının terk edilmesi, Cumhurbaşkanlığı bütçesinde itibardan da tasarruf olabileceğini ve olması gerektiğini gösteren somut adımların atılması kaçınılmazdır.

Örtülü Ödenek

"Örtülü ödenek" yada resmi adıyla "gizli hizmet giderleri". Peki nedir bu örtülü ödenek, kanuni tanımına göre: "Kapalı istihbarat ve kapalı savunma hizmetleri, Devletin millî güvenliği ve yüksek menfaatleri ile Devlet itibarının gerekleri, siyasi, sosyal ve kültürel amaçlar ve olağanüstü hizmetlerle ilgili Devlet ve Hükümet icapları için kullanılmak üzere Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulan ödenektir".

Cumhurbaşkanlığı ve diğer ilgili idare bütçelerinde yer alan örtülü ödeneklerin kullanılma yeri, giderin kimin tarafından yapılacağı, hesapların tutulma ve kapatılma yöntemi, gideri yapanın değişmesi halinde yeni yetkiliye hangi belgelerin aktarılacağı Cumhurbaşkanı tarafından belirleniyor.

Son 5 yılın örtülü ödenek harcamaları:

Yıl	Kullanılan Ödenek
2020	**2.006.407.000 TL**
2021	**2.714.470.000 TL**
2022	**3.478.945.000 TL**
2023	**6.475.687.000 TL**
2024	**10.480.517.000 TL**

2025 yılı aylara göre örtülü ödenek harcamaları:

Ay	Kullanılan Ödenek
Ocak	1.563.104.000 TL
Şubat	961.631.000 TL
Mart	795.400.000 TL
Nisan	1.639.989.000 TL
Mayıs	569.253.000 TL
Haziran	621.278.000 TL
Temmuz	657.718.000 TL
Ağustos	344.346.000 TL
TOPLAM	**7.152.719.000 TL**

Son 5 yıl incelendiğinde, örtülü ödeneğin kullanım miktarında devamlı bir artış söz konusu. 2024 yılında örtülü ödeneğin toplama harcama miktarı yaklaşık 10.5 milyar lira iken bu rakam 2025'in ilk sekiz ayında 7 milyar lirayı geçmiş bulunmakta. İlgili ödeneklerin nasıl ve nereye kullanıldığı konusu kamuoyunun gündemini meşgul etmekte ve vatandaşların güvensizliğine neden olmaktadır.

Uluslararası Endekslerde Gerileme ve Saray Merkezli Yönetim

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle merkezileşen yönetim yapısı, yasama ve yargı organlarının denetim gücünü sınırlamış; bu durum kamu yönetiminde öngörülebilirlik, hesap verebilirlik ve güven göstergelerinde düşüşe yol açmıştır. Türkiye uluslararası endekslerde gerilemiştir. Türkiye'nin uluslararası itibarı açısından bu gerileme, sadece demokratik standartların değil, aynı zamanda yatırım güvenliği ve hukuk devleti algısının da zedelenmesine neden olmaktadır. Sürdürülebilir bir yönetişim anlayışı için; "saray merkezli yönetim" anlayışından, denetime açık, şeffaf, veriye dayalı ve katılımcı bir kamu yönetimi modeline geçilmesi zaruridir.

Dünya Adalet Projesi'nin (World Justice Project - WJP) 2025 raporu yayınlanmıştır. Raporda 143 ülke değerlendirilmiş olup değerlendirme başlıkları arasında "Hukukun Üstünlüğü Endeksi", "Hükümetin Yetkilerinin Sınırlandırılması" ve "Açık Hükümet" bulunmaktadır. Türkiye bu endekslerin tamamında en alt sıralarda yer edinmiştir.

Hukukun Üstünlüğü Endeksi

Kategori	Değer
Endeks Puanı 2025	0,41 (Bir önceki sene 0,42)
Bölge	Doğu Avrupa ve Orta Asya
Gelir Grubu	Üst-orta gelir
Küresel Sıralama	118 / 143
Bölgesel Sıralama	14 / 15
Gelir Sıralaması	37 / 41

2024'te 117. sırada bulunan Türkiye, bir sıra daha gerileyerek 143 ülke arasında 118. sırada yer almıştır. Doğu Avrupa ve Orta Asya bölgesinde 15 ülke arasında 14'üncü sırada bulunan Türkiye, üst-orta gelir grubundaki 41 ülke içinde ise 37'nci sıradadır.

Bu değere göre, Türkiye hem küresel sıralamada hem de bölgesel ve gelir grubu sıralamalarında son sıralarda yer almaktadır.

Hükümetin Yetkilerinin Sınırlandırılması Endeksi

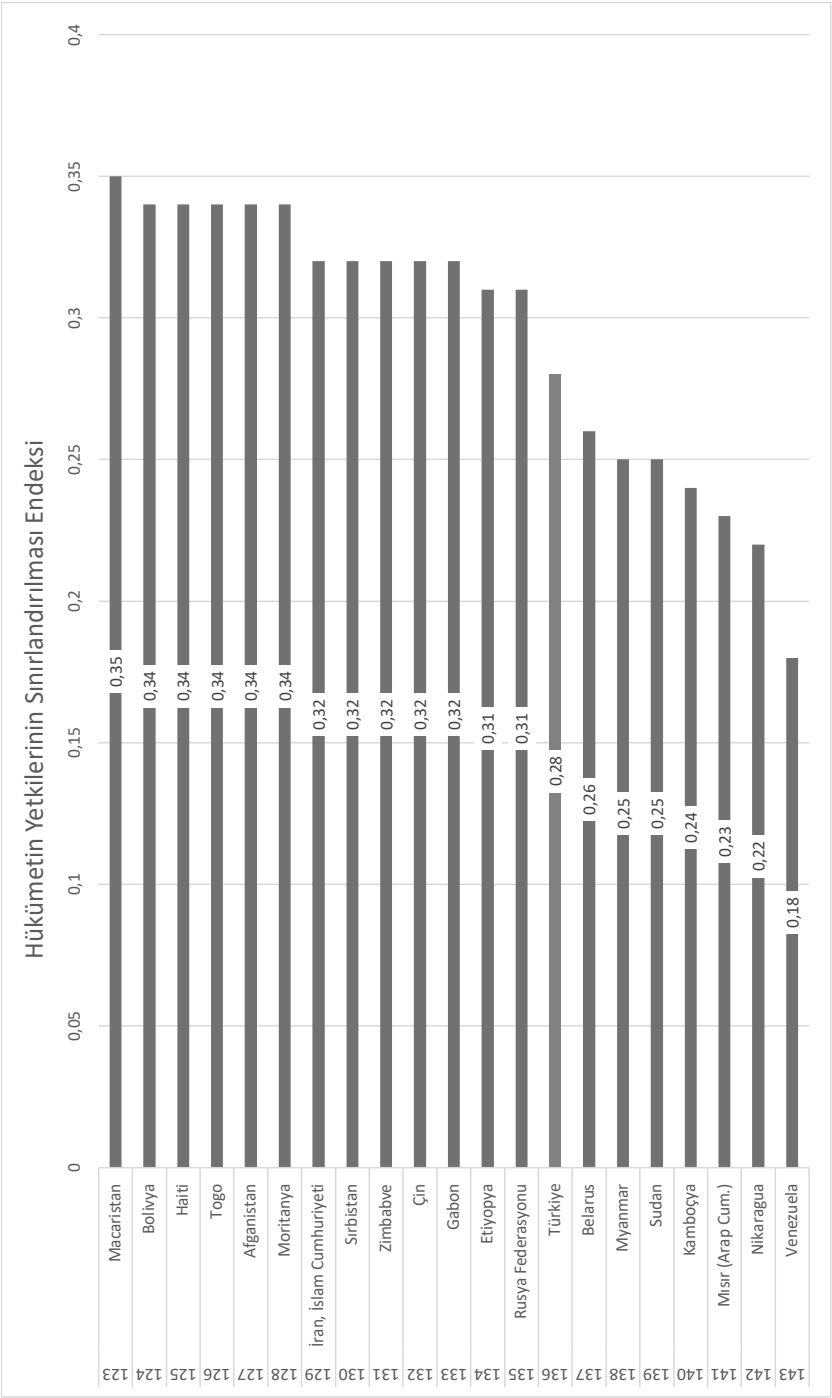

Türkiye “Hükümetin Yetkilerinin Sınırlandırılması Endeksi”nde 143 ülke arasında 136. sırada bulunmaktadır. Hükümetin yetkilerinin sınırlandırılması kategorisi, yargının bağımsız bir denetim mekanizması olarak hükümetin hukuka aykırı işlemlerine sınır koyabilmesi anlamına gelmektedir.

Yani mahkemelerin yürütmenin kararlarını iptal edebilmesi ya da durdurabilmesi, anayasa ve yüksek yargı organlarının hukukun üstünlüğünü koruyacak şekilde iktidarı denetleyebilmesi beklenmektedir.

Bu denetim, iktidarı zayıflatmak için değil, güçler ayrılığı ilkesi çerçevesinde yasama, yürütme ve yargı arasında denge ve hesap verebilirlik sağlamak için yer alıyor.

Türkiye’nin bu alandaki düşük sıralaması, iktidarın güçler ayrılığı ve hesap verebilirlik ilkeleriyle dengelenmesinde ciddi sorunlar yaşandığını ortaya koymaktadır.

Aşağıdaki liste incelendiğinde Togo, Haiti, İran, Bolivya gibi ülkelerin hükümetlerin yetkilerinin kısıtlanmasının değerlendirildiği bu endekste Türkiye’den iyi durumda olduğu tespit edilmektedir.

Açık Hükümet Endeksi

Başlık	Bilgi
Bölge	Doğu Avrupa ve Orta Asya
Gelir Grubu	Üst-orta
Faktör 3 Puanı (2025)	0,39 ↓
Küresel Sıralama	110 / 143
Bölgesel Sıralama	13 / 15
Gelir Grubu Sıralaması	35 / 41

Türkiye “Açık Hükümet Endeksi”nde 143 ülke arasında 110. sırada bulunmaktadır.

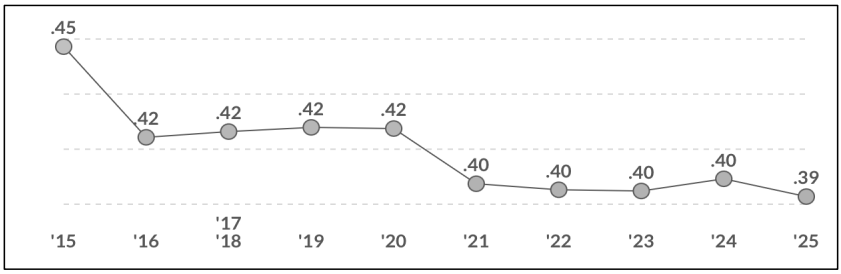

Açık Hükümet Endeksi (Open Government Index), hükümetin şeffaflık, bilgiye erişim, yurttaş katılımı ve şikâyet-denetim mekanizmaları gibi alanlarda ne ölçüde açık davrandığını nicel olarak ortaya koyan bir ölçektir.

Türkiye'nin 2025 Açık Hükümet Endeksi'nde 143 ülke arasında 110. sıraya gerilemesi; yürütme yetkisinin aşırı merkezileşmesi, karar süreçlerinin denetimden uzaklaşması, bilgiye erişim ve katılım kanallarının daralmasıyla yakından ilişkilidir. Kamu ihalelerinde şeffaflık eksikleri, düzenlemelerin katılımcı süreçler olmadan yürürlüğe girmesi ve bağımsız denetim kurumlarının etkisizleşmesi bu tabloyu pekiştirmektedir.

Bu durum, demokratik meşruiyetin yanı sıra kamu kaynaklarının etkin kullanımını ve yatırım güvenliğini de zayıflatmaktadır. İyileşme için yürütme-yasama dengesinin güçlendirilmesi, bilgi edinme hakkının fiilen genişletilmesi, şeffaf ihale ve harcama raporlamasının standartlaştırılması ve sivil toplumun karar süreçlerine kurumsal katılımının güvence altına alınması gereklidir.

Zirve Çok, Sonuç Yok

Türkiye, 2025 yılı boyunca Cumhurbaşkanlığı uhdesinde özellikle Gazze, Ukrayna, İran ve Suriye başlıklarında yoğun bir "arabuluculuk -zirve diplomasisi" trafiği yürütmüş; yüksek görünürlüklü temaslar, toplantılar ve kamuoyuna dönük beyanlarla kriz aktörleri nezdinde inisiyatif alma iddiasını öne çıkarmıştır. Ne var ki bu yoğun diplomasi trafiği; sonuçlandırıcı anlaşmalar, kalıcı ateşkesler, kurumsallaşmış uygulama mekanizmaları yahut sahada uygulanabilir somut tedbirler üretme bakımından kayda değer bir sonuç ortaya koyamamıştır. Zirve sayıları, telefon ve heyet görüşmeleri, basına açık fotoğraflar ve sert söylemler "girdi göstergeleri" olarak öne çıkarılırken; ateşkes ilanı, esir değişimi, kesintisiz insani erişim, güven artırıcı önlemler, uluslararası ortak izleme ve uygulama komiteleri gibi "sonuç göstergeleri" somut ve ölçülebilir düzeyde ortaya konulamamıştır.

Dış politika alanındaki kaynak kullanımındaki savrulma, bütçe kalemleri düzeyinde de çarpıcı biçimde görünür hâle gelmiştir. 2024 yılı için dış politika amaçlı bir kaleme yaklaşık 4,3 milyar TL ödenek öngörülmüş; yıl sonunda bu tutardan yalnızca 18 milyon TL harcama yapıldığı, kalan yaklaşık 4 milyar TL'nin ise sonradan Cumhurbaşkanlığı bütçesine eklendiği ifade edilmiştir. Bu tablo, bir yandan bütçe hazırlanırken öngörülen dış politika araç seti ile fiilî uygulama arasındaki uyumsuzluğa, diğer yandan da "zirve diplomasisi" söylemi ile sahadaki

somut adımlar arasındaki makasın büyüklüğüne işaret etmektedir. Dış politika için ayrılan kaynağın kullanılmaması, ardından yıl sonunda Cumhurbaşkanlığı harcamalarını büyütmek için devreye sokulması; mali planlama ve program bütçe anlayışı bakımından tutarlılık sorunu yaratmakta; dış politika faaliyetlerinin performans esaslı bir çerçeveyle yönetilmediğini göstermektedir.

Bu nedenle, "zirve diplomasisi"nin başarısı propaganda amaçlı istatistiklerle değil; hangi somut adımların üretildiği, bunların hangi takvimle uygulandığı ve sürdürülebilirliğinin nasıl güvence altına alındığı sorularına verilen net, doğrulanabilir cevaplarla ölçülmelidir. Cumhurbaşkanlığı, dosya bazında zamanlı yol haritaları, ara hedefler (örneğin belirli bir dönem içinde ateşkes ihlallerinde yüzdesel azalma; insani koridorların kesintisiz açık kalma süresi; esir takaslarının sayı ve kapsamı), sorumlu taraf ve mekanizma tasarımı, bağımsız izleme–doğrulama usulleri ve sonradan yapılan etki değerlendirmelerini yayımlamakla yükümlüdür. Aksi hâlde, yüksek perdeden duyurulan temaslar "zirveler çok, sonuç kıt" özetine mahkûm olacak; dış politika kapasitesi, kaynak–etki verimsizliği ve meşruiyet aşınması üzerinden daha da yıpranacaktır.

Dış politika, iç siyasetin vitrini veya kampanya sahnesi değildir. Diplomatik adımların özünde; teknik müzakere, ulusal çıkar eksenli rasyonalite, güvenilirlik ve öngörülebilirlik yer almalıdır. Buna rağmen son dönemde dış politikaya ilişkin pek çok hamle, içeride siyasi puan toplama saikiyle; abartılı, zamanlaması tartışmalı veya diplomatik teamüllerle bağdaşmayan gösteriler eşliğinde sunulmaktadır. Dış politika başlıklarının miting meydanlarında ve parti toplantılarında sürekli gündem malzemesi hâline getirilmesi; hassas dosyalarla ilgili açıklamaların iç kamuoyuna "yüksek sesli mesaj" vermek amacıyla yapılması; müzakere masasında güvenilirlik kaybına, karşı taraflar nezdinde taahhütlerin sürekliliği konusunda tereddüt oluşmasına yol açmaktadır.

Diplomatik süreçlerin siyasal kampanya diline tercüme edilmesi, özellikle kriz ve savaş başlıklarında gerekli olan "gizli diplomasi", mahremiyet ve usulî disiplinin aşınmasına neden olmakta; sahada gerçekçi olmayan beklentiler yaratmaktadır. Sonuç alınamadığında ise içeride itibar erozyonu, dışarıda pazarlık gücü kaybı ve "seyirci maliyeti" ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, dış politikanın iç politik kutuplaşma ekseninde araçsallaştırılması; devlet adına konuşan aktörlerin mesaj bütünlüğünü bozmakta; kurumsal koordinasyonu zayıflatmakta; kısa vadeli siyasi kazanç uğruna uzun vadeli ulusal çıkarların ikinci plana itilmesine neden olmaktadır.

Bu nedenle, diplomatik süreçlerde partilerüstü bir iletişim disiplini, zamana bağlı açıklama protokolleri, parlamenter denetime elverir raporlama, bağımsız etki değerlendirmesi ve "iç siyaset–dış siyaset ayrımı"nı teminat altına alan yazılı bir etik davranış ve iletişim rehberi oluşturulması zorunludur. Dış politika alanındaki harcamalar ve "barışı destekleme faaliyetleri" başlığı altındaki kaynak transferleri; TBMM'ye düzenli raporlarla, somut çıktı ve sonuç göstergeleri eşliğinde sunulmalı; zirve sayısı ve fotoğraf üzerinden değil, sahadaki kalıcı etkiler üzerinden değerlendirilebilmelidir.

Aksi hâlde, Cumhurbaşkanlığı bütçesinde dış politika ve barışı destekleme faaliyetlerine ayrılan yüksek tutarlar; kalıcı barış mekanizmaları, insani erişim ve bölgesel istikrar üretmek yerine, iç siyasette vitrin oluşturan ama uluslararası alanda sonuç üretmeyen bir "gösteri diplomasisi"nin finansmanı olarak görülecek; hem bütçe hakkı hem de dış politikanın kurumsal itibarı bakımından kabul edilemez bir tablo ortaya çıkmaya devam edecektir.

Kimin TRT'si?

TRT, kamu yayıncılığı alanında üstlendiği hayati role rağmen yıllardır tarafsızlık, çoğulculuk ve kamu yararına uygunluk ilkeleri bakımından yoğun eleştirilere konu olmaktadır. Kurumun, Anayasa ve ilgili mevzuatla güvence altına alınan "eşitlikçi ve bağımsız yayıncılık" ilkesinden uzaklaşarak iktidar lehine tek taraflı bir yayın çizgisi izlediği, muhalefet partileri ile farklı toplumsal kesimlere yeterli ve adil biçimde yer vermediği, seçim dönemlerinde ise siyasi rekabeti bozacak ölçüde dengesiz bir ekran dağılımı sunduğu sıkça dile getirilmektedir. Bu çerçevede, TRT'nin hem bütçesinin büyüklüğü hem de doğrudan vatandaşlardan alınan gelirlerle finanse edilen bir kamu kurumu olması karşısında, hesap verebilirlik, şeffaflık ve tarafsızlık konusundaki zaafları, uzun süredir kamuoyunun ve muhalefetin temel eleştiri başlıklarından biri hâline gelmiştir.

2954 sayılı TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KANUNU'nun 5. Maddesi TRT'nin yayın esaslarını belirtmektedir. İlgili maddeye göre TRT'nin genel yayın esasları şunlardır:

"a) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişi, kamu yararını korumak ve kollamak,

b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,

c) Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak,

d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,

e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözet mek,

f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,

g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,

h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,

i) Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,

j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,

k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,

l) Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,

m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.”

TRT Kanunu’nun 5. maddesinde sayılan genel yayın esasları, kuruma Anayasa’ya bağlı, tarafsız, çoğulcu ve kamu yararını esas alan bir yayıncılık yükümlülüğü yüklemektedir. Buna göre TRT’nin, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü gözetirken aynı zamanda kamuoyunun serbestçe oluşmasına imkân tanıması, haberlerde doğruluk ve tarafsızlığı esas alması, tek yönlü ve taraf tutan yayın yapmaması, herhangi bir siyasi parti, grup veya çıkar çevresinin menfaatlerine alet olmaması gerekmektedir. Ne var ki uygulamada TRT’nin bu hükümlere uygun davranmadığı, özellikle seçim dönemleri başta olmak üzere siyasal iktidar lehine açık biçimde ağırlık veren yayın politikası izlediği, muhalefet partilerine, eleştirel görüşlere ve farklı toplumsal kesimlere ekranlarında asgari düzeyde bile yer vermediği görülmektedir. Haberlerin seçimi ve sunumunda iktidar odaklı bir dilin benimsenmesi, yorum ile haberin sınırlarının sıkça bulanıklaştırılması, kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşması yükümlülüğüyle bağdaşmadığı gibi, TRT’yi kanunun emrettiği tarafsız kamu yayıncılığı çizgisinden uzaklaştırmakta; kurumun, kendi kuruluş kanununda güvence altına alınan yayın esaslarını fiilen ihlal ettiği yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir.

Cumhurbaşkanlığına bağlı kamu yayıncısı konumundaki Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'na (TRT) yalnızca yatırım ödeneği düzeyinde dahi dikkat çekici büyüklükte kaynak tahsis edilmektedir. Strateji ve Bütçe Başkanlığının 2026-2028 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'ne göre TRT için 2026 yılı yatırım ödenek teklif tavanı 5,7 milyar TL, 2027 yılı için 7,053 milyar TL, 2028 yılı için ise 8,002 milyar TL olarak öngörülmektedir; bu çerçevede üç yıllık dönemde yatırım ödeneğinde yaklaşık %40'lık artış söz konusudur. Ekonomik kriz ve tasarruf çağrılarının yapıldığı bir dönemde, kamu yayıncısına ayrılan bu düzeyde yatırım kaynağı, önceliklendirme ve verimlilik açısından sorgulanmayı hak etmektedir.

Öte yandan TRT, sadece bütçe kaynaklarına dayanmamakta; ticari gelirleri ve kârlılığı da hızla artmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığının Kamu İşletmeleri Raporu'nda, TRT'nin reklam, sponsorluk ve benzeri kalemleri de içeren toplam ticari gelirlerinin 2024 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %80'in üzerinde arttığı belirtilmektedir. 2024 faaliyet raporuna yansıyan bilgilere göre TRT TV kanallarının reklam geliri 3,647 milyar TL'ye ulaşmış, reklam gelirlerindeki artış oranı yaklaşık %78 olmuştur. Aynı yıl kurumun açıkladığı kâr 5,19 milyar TL, öz kaynakları ise 26 milyar TL'nin üzerine çıkmıştır. tablo, yüksek ticari gelir ve kârlılık düzeyine rağmen kurumun bütçe ve yatırım ödenekleriyle önemli ölçüde desteklenmeye devam ettiğini göstermektedir.

SEÇİLMİŞ GÖSTERGELER	2022	2023	2024	%Değişim 2024-2023
Gelir Tablosu (milyon TL)				
Brüt Satışlar	9.870,4	21.142,9	30.892,7	46,1
Satışların Maliyeti	4.291,5	7.561,9	14.025,8	85,5
Faaliyet Giderleri	3.175,5	6.694,8	13.411,1	100,3
Faaliyet Kâr/Zararı	2.365,8	6.876,4	3.439,5	-50,0
Finansman Giderleri	0,0	0,0	0,0	0,0
Dönem Kâr/Zararı	2.453,9	7.692,5	7.119,0	-7,5
Bilanço (milyon TL)				
Dönen Varlıklar	5.718,0	13.386,7	18.617,8	39,1
Duran Varlıklar	3.732,0	7.099,9	13.304,7	87,4
Aktif Toplamı	9.450,0	20.486,6	31.922,5	55,8
KV Yabancı Kaynaklar	436,7	1.362,9	1.451,9	6,5
UV Yabancı Kaynaklar	1.396,1	2.189,3	4.124,6	88,4
Öz kaynaklar	7.617,2	16.934,4	26.346,0	55,6
Rasyolar				
Cari Oran	13,1	9,8	12,8	30,6
Asit Test Oranı	13,0	9,8	12,7	29,6
Öz sermaye Getiri Oranı	32,2	45,4	19,7	-56,6
İstihdam				
Toplam Personel Sayısı (Ort.)	8.287	8.659	8.891	2,7
Toplam İstihdam Gideri (milyon TL)	2.587	5.259	10.767	104,7

Buna karşın, kurumun harcama kompozisyonu ve özellikle dış yapım harcamaları ciddi şeffaflık sorunları barındırmaktadır. Son beş yılda dış yapım şirketlerine ödenen tutarın 14 milyar TL'yi aştığı, kamuoyuna yansıyan bilgilerle ortaya konmuştur.

2024 yılı faaliyet raporunda TRT Yönetim Kurulu üyelerine ödenen huzur haklarının toplamının 3,9 milyon TL'ye ulaşması, kurum içi ücret ve yan haklar dengesinin de kamu vicdanı açısından tartışmalı olduğuna işaret etmektedir.

Bir yandan yatırım ödenekleri 2026-2028 döneminde milyarlarca lira artarken, diğer yandan ticari gelir ve kârlılığı rekor düzeylere çıkan TRT'nin, Cumhurbaşkanlığı bütçesi altında bu ölçüde kamu kaynağı ile desteklenmesi; şeffaflık, hesap verebilirlik, tarafsız ve çoğulcu kamu hizmeti yayıncılığı ilkeleri bakımından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Kurumun bütçesinin program bazlı hedeflerle ilişkilendirilmesi, dış yapım ve reklam gelirlerine ilişkin tüm kalemlerin ayrıntılı ve denetlenebilir biçimde kamuoyuna açıklanması ve kamu kaynağı kullanımında tasarruf-verimlilik ilkelerinin esas alınması zorunludur.

Bu tablo, TRT'nin hukuken "kamu yayıncısı" statüsüne sahip olmasına rağmen fiiliyatta milletten ziyade iktidar partisinin kanalı gibi hareket ettiğine ilişkin eleştirileri güçlendirmektedir.

Özellikle haber bültenleri, canlı yayın akışları ve seçim dönemlerindeki özel yayınlar incelendiğinde; muhalefet partilerinin, yerel yönetimlerin, eleştirel uzmanların ve farklı toplumsal kesimlerin ekranlarda ya hiç yer bulamadığı ya da son derece sınırlı ve sembolik düzeyde temsil edildiği; buna karşılık iktidar partisinin genel başkanı, yöneticileri ve hükümet politikalarını destekleyen yorumculara neredeyse kesintisiz biçimde alan açıldığı görülmektedir.

Milletten toplanan vergiler ve kamu kaynaklarıyla finanse edilen bir kurumun, yayın dilini ve ekran dağılımını fiilen belirli bir siyasi parti ve ittifakın tercihleri doğrultusunda şekillendirmesi; "TRT kimin TRT'si?" sorusunu yalnızca siyasi bir slogan olmaktan çıkararak somut bir demokratik temsil ve eşitlik sorunu hâline getirmekte; Anayasa'da ve 2954 sayılı Kanun'da güvence altına alınan tarafsız, çoğulcu ve tek yönlü yayın yapmama yükümlülüğünün ağır biçimde ihlali anlamına gelmektedir.

Diyanet Bütçesi Şeffaf Olmalı

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın başlangıç ödeneği 2024'te 91,8 milyar TL iken, 2025'te 130,1 milyar TL'ye, 2026 yılı bütçe teklifinde ise 174,4 milyar TL düzeyine çıkmaktadır. 2024–2026 döneminde iki yıllık artış yaklaşık %90'a yaklaşmakta, bütçe neredeyse iki katına yükselmektedir. Başkanlığın 2024 yılı kesin hesap gideri yaklaşık 97,3 milyar TL, 2025 yılı için ayrılan ödenek 130,1 milyar TL, 2026 yılı için öngörülen ödenek ise 174 milyar 389 milyon TL seviyesindedir. Bu tutar, 2026 yılı itibarıyla Diyanet'e her gün ortalama yaklaşık 478 milyon TL'lik kaynak tahsisi anlamına gelmektedir.

Bu büyüklükte bir bütçenin kompozisyonu da dikkat çekicidir. 2026 teklifi itibarıyla ödeneğin yaklaşık 148,8 milyar TL'lik kısmı personel giderlerine ayrılmakta; bu da toplam bütçenin yaklaşık %85'ine tekabül etmektedir. Personel ağırlıklı bu yapı, Başkanlığın insan kaynağı planlaması ve hizmet sunum modelinin kamuoyuna şeffaf ve performans esaslı biçimde açıklanmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim Başkanlıkta merkez, taşra, yurt içi ve yurt dışı teşkilat dâhil yaklaşık 143 bin personel görev yapmakta; ülkedeki 89.949 caminin 16.144'ünde hiç görevli bulunmamakta, 11.644 camide ise kadro olup fiilen görevli bulunmaması personel dağılımında ciddi bir dengesizliğe işaret etmektedir. Bu tablo, hızla büyüyen bütçeye rağmen mevcut personel yapısının hizmet ihtiyacı ve coğrafi dağılım ile uyumlu biçimde yönetilemediğini göstermektedir.

Öte yandan, 2026 yılı teklifinde Diyanet'e ayrılan 174,4 milyar TL'lik ödenek; sosyal politika, sağlık, eğitim ve istihdam gibi doğrudan yurttaşın temel ihtiyaçlarına yönelik birçok icracı bakanlığın artış oranlarını geride bırakmaktadır. Genel bütçeli 41 idare içinde artış hızları karşılaştırıldığında, Diyanet bütçesinin göreli ağırlığının belirgin biçimde yükseltildiği görülmektedir. Bu tercih, 5018 sayılı Kanun'un performans esaslı bütçeleme ilkeleri uyarınca, somut çıktı ve sonuç göstergeleriyle, hedef–gerçekleşme tablolarıyla ve bağımsız etki analizleriyle desteklenmediği sürece kamuoyu nezdinde ikna edici olmayacak; artan kaynak tahsisi "alışkanlıkla genişleyen" bir harcama kalemi görünümü kazanacaktır.

Başkanlığın faaliyet alanı; din hizmetleri, dinî rehberlik, yurt içi ve yurt dışı organizasyonlar, eğitim ve yayıncılık gibi geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Hac ve umre organizasyonları, 4–6 yaş Kur'an kursları, uluslararası yardım kampanyaları ve çok dilli dinî yayınlar gibi hizmetlerin varlığı elbette önemlidir; ancak bu hizmetlerin her biri için erişilen kişi

sayısı, bölgesel kapsama oranı, hizmet kalitesi, memnuniyet düzeyi ve toplumsal etkiler gibi performans göstergeleri ortaya konulmadıkça, hızla büyüyen bütçenin hangi somut toplumsal ihtiyacı hangi ölçüde karşıladığı denetlenebilir hale gelmemektedir.

Ayrıca, Diyanet'in görev alanıyla Aile ve Sosyal Hizmetler, Gençlik ve Spor, Millî Eğitim gibi icracı bakanlıkların programları arasında önemli kesişim alanları bulunmaktadır. Gençlere, çocuklara, ailelere ve dezavantajlı kesimlere dönük manevi rehberlik, sosyal destek, bağımlılıkla mücadele ve eğitim faaliyetlerinin, farklı kurumlar tarafından paralel biçimde yürütülmesi; yetki örtüşmesi, mükerrer harcama ve izleme–değerlendirme süreçlerinde dağınıklık riski doğurmaktadır. Bu nedenle, Diyanet'in söz konusu alanlardaki faaliyetlerinin diğer bakanlıklarla açık protokoller, ortak programlar ve müşterek performans göstergeleri üzerinden koordine edilmesi; mükerrerliklerin azaltılması ve kamu kaynağında tasarruf sağlanması gereklidir.

Bütçe hakkı ve hesap verebilirlik ilkeleri açısından en dikkat çekici hususlardan biri ise, bu büyüklükte bir bütçeyi kullanan kurumun üst yönetiminin TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'na karşı fiilen hesap vermekten kaçınmasıdır. 2026 yılı için 174,4 milyar TL düzeyinde ödenek öngörülen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Başkanı, bütçe ve kesin hesabın görüşüldüğü Komisyon toplantısına katılmamış; böylece günlük yaklaşık 478 milyon TL'lik bir kaynağın kullanımına ilişkin sorulara bizzat cevap verme imkânını dahi kullanmamıştır. Bu durum, yalnızca Parlamentoya değil, yürütmeyi temsilen Komisyona katılan Cumhurbaşkanı Yardımcısına ve nihayetinde bu bütçenin gerçek sahibi olan Türk milletine karşı saygı ve hesap verebilirlik bakımından ciddi bir sorun olarak görülmelidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hızla büyüyen bütçesi, yüksek personel ağırlıklı gider yapısı, kurumlar arası yetki ve görev kesişmeleri ile üst yönetimin Meclis denetimi karşısındaki mesafeli tutumu birlikte değerlendirildiğinde, 2026 yılı bütçe teklifinin mevcut haliyle kamu yararı, mali disiplin ve bütçe hakkı ilkeleriyle uyumlu olmadığı kanaatine varılmaktadır. Başkanlığın bütçesinin; ölçülebilir performans kriterleri, şeffaf personel politikası, mükerrer harcamaları azaltan kurumsal koordinasyon mekanizmaları ve güçlendirilmiş parlamenter denetim çerçevesinde yeniden yapılandırılması zorunlu bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Fatih'ten Atatürk'e Kurulan Dengeyi Bozan Papa Ziyareti

Papa XIV. Leo'nun Türkiye ziyareti, Cumhurbaşkanlığı bütçesinin kullanım önceliklerini ve iktidarın egemenlik anlayışını tartışmaya açan siyasi-diplomatik bir tercihtir. Katolik Kilisesi'nin ruhani lideri Papa XIV. Leo, 27 Kasım–2 Aralık 2025 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiş; program kapsamında İstanbul'un ardından İznik'e geçerek, Birinci İznik (Nicea) Konsili'nin 1700. yılı vesilesiyle çok sayıda kilise temsilcisinin de katıldığı gösterişli bir ayin ve dua töreni icra etmiştir. Bu tören, yalnızca dinî ritüellerle sınırlı kalmamış; farklı Hristiyan mezheplerinin katıldığı, Nikeya İman Bildirgesi'nin tekrarlandığı ve küresel medyada geniş yer bulan yüksek profilli bir siyasi-dinî gösteriye dönüşmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin elbette ki farklı dinlerin temsilcilerine kapılarını açması, din ve vicdan hürriyetine saygının gereğidir. Sorun, Papa XIV. Leo'nun Türkiye'ye "devlet töreni" düzeyinde, saray protokolünün en yüksek imkânları seferber edilerek ağırlanması ve İznik'teki ayinin, tarihsel ve hukuki hassasiyetler gözetilmeden, neredeyse bu toprakların üzerinde yeni bir sembolik "manevî vesayet" alanı inşa ediliyormuşçasına kurgulanmasıdır. İktidar yıllardır muhalefeti "Vatikan yanlısı", "dış güçlerin maşası" gibi ithamlarla suçlarken, bugün Papa'yı bizzat kendi eliyle devlet protokolüne konu etmekte; 1700 yıl sonra İznik'te ayin icrasına zemin hazırlayarak, söylemiyle pratiği arasındaki uçurumu iyice görünür kılmaktadır.

Ne Fatih Sultan Mehmet ne Gazi Mustafa Kemal Atatürk, ne de bu devletin kurucu iradesini taşıyan atalarımız, bu coğrafyayı, başka devletlerin dinî liderlerinin siyaseten tahkim edildiği bir "sahneye" dönüştürmemiştir. Fetih sonrasında Fatih, İstanbul'daki gayrimüslimlere inanç özgürlüğü tanırken, patrikhanelerin statüsünü Osmanlı egemenliği içinde, siyasî otoritenin çizdiği sınırlar çerçevesinde belirlemiştir. Cumhuriyet'in kurucu kadroları ise Lozan Antlaşması'yla azınlık haklarını güvence altına alırken, Fener Rum Patrikhanesi dâhil hiçbir dinî kurumu uluslararası siyasetin aparatına dönüştürecek bir ayrıcalığı kabul etmemiştir. Bugün ise, İznik'teki ayinin 1700. yıl vurgusu, Papa'nın bu topraklarda ilk kez Konsil'in toplandığı yerde ayin icra eden Pontif olarak kayıtlara geçtiği bir atmosferde yapılmakta, böylece Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan hassas denge siyasetinden belirgin bir kopuş sergilenmektedir.

Bu tablo, yalnızca Vatikan ile ilişkiler bağlamında değil, Türkiye'nin genel egemenlik anlayışı bakımından da kaygı vericidir. Nitekim Papa XIV. Leo'nun Türkiye ziyaretiyle aynı günlerde, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Tom Barrack'ın, 1971'de kapatılan Heybeliada Ruhban

Okulu'nun Eylül 2026'da yeniden açılmasının hedeflendiğini kamuoyuna açıklaması, Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkili organları yerine, yabancı bir devletin temsilcisinin tarih ve takvim ilan eder hâle geldiği izlenimini uyandırmıştır. Bu beyan, iktidarın ve yandaş medyanın sessizliği eşliğinde, sanki Türkiye'nin egemenlik alanına ilişkin bir "müşterek karar" değil de, dışarıdan dayatılan bir takvimmiş gibi sunulmuştur. Oysa Genel Başkanımız Sayın Müsavat Dervişoğlu'nun da ifade ettiği üzere, bu mesele yalnızca inanç ve din özgürlüğü meselesi değil, doğrudan doğruya egemenlik ve Lozan'dan kaynaklanan haklarımızın korunması meselesidir.

İktidarın izlediği bu çizgi, ülkemizi bir yandan Ortadoğu'nun çatışma dinamikleri arasında "yoksul ve güvensiz bir hendek ülke" konumuna iterken, diğer yandan Türkiye'yi; Vatikan, Washington ve diğer güç merkezlerinin dinî ve siyasî gösterilerine ev sahipliği yapan, sembolik jestlerle yetinen bir sahneye dönüştürmektedir. Papa XIV. Leo'nun İznik programı kapsamında yürütülen ritüeller, İznik'in turizm ve hac rotası olarak pazarlanmasıyla da birleşerek, Türkiye'nin kültürel mirasının öncelikle yerli vatandaşların, bilim insanlarının ve ulusal kurumların ihtiyaçları doğrultusunda değil, dış aktörlerin beklentileri ve ajandaları doğrultusunda şekillendirildiği izlenimini güçlendirmektedir.

Bu çerçevede, Cumhurbaşkanlığı bütçesindeki kaynakların; genç işsizlik, derinleşen yoksulluk, deprem riskine karşı hazırlık, bilim ve teknoloji yatırımları gibi ülkemizin hayati sorunları yerine, Vatikan'ın ve küresel güçlerin sembolik taleplerine cevap veren yüksek maliyetli protokoller, gösterişli törenler ve dış politika şovları için seferber edilmesi, kabul edilebilir değildir. Papa XIV. Leo'nun Türkiye ziyareti, İznik'teki ayin ve buna eşlik eden ritüeller; iktidarın "yerli ve millî" retoriğiyle bağdaşmayan, Türkiye'yi kendi egemenlik alanında edilgenleştiren bir tercihin somut örneği hâline gelmiştir.

Papa XIV. Leo'nun Türkiye ziyareti ve İznik'te 1700 yıl sonra ilk kez icra edilen ayin, Fatih Sultan Mehmet'in, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ve bu coğrafyada yüzyıllardır hüküm süren atalarımızın dış politika çizgisiyle bağdaşmayan, sembolik ağırlığı yüksek bir organizasyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle muhalefet şerhimizde; Cumhurbaşkanlığı bütçesinin bu tür tartışmalı dinî-diplomatik gösterilere tahsis edilmesini, Türkiye Cumhuriyeti'nin Lozan'dan kaynaklanan haklarını, tarihsel denge siyasetini ve milli egemenliğini aşındıran yanlış bir tercih olarak görüyor; iktidarı, dinler arası diyalog ve inanç özgürlüğünü, Türkiye'yi edilgenleştirmeden, milli çıkarları ve Cumhuriyet'in kurucu ilkelerini esas alan bir çizgide yürütmeye davet ediyoruz.

“Ağır Silahlı Misafir”: Barzani

Mesut Barzani’nin son Türkiye ziyareti sırasında ortaya çıkan görüntüler, Cumhurbaşkanlığı’nın güvenlik ve protokol anlayışı bakımından ciddi soru işaretleri doğurmuştur. Şırnak ve Cizre hattında yapılan karşılama ve programlarda, Barzani’nin etrafında taktik kamuflajlı, askerî üniformalı ve uzun namlulu silahlarla donatılmış bir koruma ekibinin Türkiye Cumhuriyeti egemenlik sahasında serbestçe dolaşabildiği, kamuoyuna yansıyan görüntülerden açıkça anlaşılmaktadır. Bu manzara; Türkiye’nin güvenlik kapasitesine, devlet otoritesine ve egemenlik haklarına ilişkin algıyı zedelediği gibi, “misafirini koruyamayacak kadar güvensiz bir ülke” görüntüsü verdiği yönünde iç ve dış kamuoyunda haklı tartışmalara yol açmaktadır.

Normal şartlarda, medeni ve egemen bir devlette, resmî sıfatı bulunmayan bir siyasi aktörün ülkeye kendi ağır silahlı, üniformalı koruma unsurlarıyla girmesine izin verilmesi, devlet teamülleri ve güvenlik mevzuatıyla bağdaşmaz. Türkiye Cumhuriyeti’nde sıradan bir vatandaşın dahi uzun namlulu silahlarla dolaşmasına müsaade edilmezken, herhangi bir yürütme organı sıfatı taşımayan bir aktörün Türkiye topraklarında kendi silahlı unsurlarıyla, üstelik kamu kurumlarının ve yerel yöneticilerin eşlik ettiği programlarda görünür olması, hukuk devleti ve egemenlik ilkeleriyle açık bir çelişki yaratmaktadır. Bu durum, meşru devlet otoritesinin kimde olduğu ve kamu düzeninin kimin güvencesi altında bulunduğu hususunda son derece sakıncalı bir görüntü ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede cevaplanması gereken temel sorular şunlardır: Barzani’nin etrafındaki askerî üniformalı ve uzun namlulu silahlı kişilere Türkiye Cumhuriyeti topraklarında bu şekilde dolaşma, koruma faaliyeti yürütme ve silah taşıma iznini kim, hangi hukuki yetkiye dayanarak vermiştir? Eğer böyle bir izin verilmediyse, bu görüntülere rağmen neden derhâl müdahale edilmemiş, silahlar toplatılmamış ve ilgili kişiler sınır dışı edilmemiştir? Egemenlik haklarını ciddiyetle koruyan bir devletin, kendi ülkesinde bu tür bir fiilî uygulamaya tahammül göstermesi düşünülemez. Komisyon görüşmelerinde de dile getirildiği üzere, söz konusu koruma düzeninin hangi hukuk rejimine ve hangi idari karara dayandığı, bugüne kadar doyurucu biçimde açıklanmamıştır.

Olayın bir diğer boyutu da, bu ziyaretin siyasal ve sembolik çerçevesidir. Şırnak Valiliği, belediye yöneticileri ve iktidar partisinin temsilcilerinin dâhil olduğu programlarda, hem

Barzani'ye yönelik abartılı övgü ifadeleri hem de kullanılan söylemin Türkiye'deki iç siyasal ve toplumsal fay hatlarını tetikleyen unsurlar içermesi, bu ziyaretin planlamasının ve mesaj disiplininin ne ölçüde sağlıklı yürütüldüğü sorusunu gündeme getirmiştir. Bir yandan egemenlik ve güvenlik ihlali izlenimi doğuran görüntüler, diğer yandan kamuoyu vicdanını rahatsız eden siyasi ifadeler, Cumhurbaşkanlığı'nın dış temas ve protokol süreçlerini iç politika hassasiyetleri ve milli birlik duygusu bakımından yeterince öngörülü yönetemediğini göstermektedir.

Mesut Barzani'nin Türkiye ziyareti sırasında ağır silahlı, askerî kıyafetli korumalarla birlikte dolaşmasına fiilen izin verilmiş olması; Cumhurbaşkanlığı makamının, güvenlik bürokrasisinin ve ilgili tüm yetkililerin sorumluluğunu yakından ilgilendiren bir egemenlik ve devlet ciddiyeti sorunudur. 2026 Cumhurbaşkanlığı bütçesi görüşmeleri, bu olayın tüm yönleriyle açıklığa kavuşturulduğu; hangi karar ve ihmaller sonucunda bu tablonun ortaya çıktığının netleştirildiği; benzeri görüntülerin tekrarına izin vermeyecek açık ve bağlayıcı protokol–güvenlik standartlarının TBMM ve kamuoyuyla paylaşıldığı bir denetim zemini olmak zorundadır. Aksi hâlde, Cumhurbaşkanlığı bütçesine ilişkin her artış, sadece mali değil, aynı zamanda egemenlik ve güvenlik sorumluluklarının gereği gibi yerine getirilmediği yönündeki haklı kaygıları da büyütecektir.

DPT'nin Makro Aklı Yok, Strateji ve Bütçe Yetersiz

Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın mevcut kurumsal yapısı, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu makroekonomik analiz ve koordinasyon fonksiyonlarını yeterince yerine getirmekten uzaktır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişle birlikte, Maliye Bakanlığının bütçe işlemlerini yürüten birimlerinin Strateji ve Bütçe Başkanlığı çatısı altına alınması, eski Devlet Planlama Teşkilatının "maliyeleştirilmiş" bir yapıya dönüşmesine yol açmıştır. Böylece, hem hâlâ ayrı bir Maliye Bakanlığı bulunmakta, hem de maliye bürokrasisinin önemli bir kısmı Strateji ve Bütçe Başkanlığına taşınmış durumdadır. Bu tercih, kurumsal iş bölümü ve denge–kontrol mekanizmaları açısından ciddi sakıncalar doğurmaktadır.

Oysa Türkiye gibi kırılgan ve dalgalanmalara açık ekonomilerde, Maliye, Hazine ve Planlama birimleri arasındaki kurumsal denge, geçmişte önemli bir fren ve denetim işlevi görmüştür. Önceki dönemde bu üçlü, temel ekonomik konularda birlikte çalışır; farklı bakış açıları sayesinde zaman zaman birbirini düzeltir, tartışma ve müzakere sonunda ortak bir orta

yol oluştururdu. Bugün ise, cari nitelikli harcamalar ve Hazine'den yapılan transfer bütçesinin önemli bir bölümünün Strateji ve Bütçe Başkanlığına devredilmiş olması, bu dengeyi bozmuş; planlamayı bütçe uygulaması ve transfer yönetimi içinde eriten bir modele geçilmiştir.

Bu dönüşümün en kritik sonucu, makroekonomik fonksiyonların zayıflamasıdır. Strateji ve Bütçe Başkanlığının, enflasyon, büyüme, cari açık, kamu maliyesi dengesi gibi temel makro göstergeler arasındaki tutarlılığı izleyen; kamu harcamalarının makro ekonomi üzerindeki etkisini, sektörler arası kaynak dağılımını ve uzun vadeli kalkınma hedefleriyle uyumunu değerlendiren "üst koordinasyon" görevini büyük ölçüde geri plana ittiği görülmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonu'nda da ifade edildiği üzere, dışarıdan bakıldığında Planlama'nın makro fonksiyonlarını kaybettiği; bu alanlarda Strateji ve Bütçe Başkanlığının yeterince görünür ve etkin bir analiz üretmediği yönündeki kanaat güçlenmektedir.

Strateji ve Bütçe Başkanlığının uygulama işlerine çekilmesi, bu zaafı daha da derinleştirmektedir. Kalkınma ajanslarının uzun süre planlama bünyesinde tutulmuş olması, bizzat eski planlamacıların da ifade ettiği gibi, Planlama'nın işleviyle bağdaşmayan bir tercihti; ajanslar para dağıtan, proje seçen uygulayıcı yapılar olarak Planlama'yı "havalı ama asli görevinden uzaklaşmış" bir pozisyona itmişti. Bugün benzer bir durum, başka uygulama işlerinin Strateji ve Bütçe Başkanlığına yüklenmesiyle tekrar etmektedir. Başkanlığın makro analiz, uzun vadeli senaryo üretimi, sektör stratejileri ve risk değerlendirmesi yerine, bütçe tekniği ve idari süreçler içinde boğulması; Türkiye'nin gerçek anlamda planlama kapasitesini zayıflatmaktadır.

Sektörel izleme boyutunda da ciddi sıkıntılar bulunmaktadır. Kamu yatırımının bulunmadığı veya sınırlı olduğu alanlar, giderek "sektör olmaktan çıkmış" gibi ele alınmakta; Strateji ve Bütçe Başkanlığı çoğu zaman yatırım programının bir eki gibi çalıştırıldığından, kamunun doğrudan yatırım yapmadığı sektörleri bütüncül olarak takip etmekte zorlanmaktadır. Oysa telekomünikasyon, dijital ekonomi, finansal teknolojiler gibi stratejik alanlarda kamu yatırımı olmasa dahi, bu sektörlerin performansı, diğer sektörlerle entegrasyonu ve ülke rekabet gücüyle ilişkisi dikkatle izlenmelidir. Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki değerlendirmelerde de vurgulandığı üzere, tüm sektörleri bir arada gören, kamu yatırımı olmayan alanları da düzenli izleyen kurumsal bir "büyük resim" yaklaşımına ihtiyaç vardır.

Strateji ve Bütçe Başkanlığının mevcut bütçe kompozisyonu da bu kurumsal sorunları yansıtmaktadır. Başkanlığın 2026 yılı bütçesinde; sulama, iklim değişikliği, su yönetimi ve bölgesel kalkınma gibi uzun vadeli ve makro etkileri son derece yüksek alanlar için ilave kaynak yaratılması amacıyla verilen ödenek artırımı önergeleri reddedilmiş; buna karşın Başkanlığın idari ve cari fonksiyonlarını genişleten çizgi korunmuştur. Örneğin, iklim krizi ve su kıtlığı risklerine dikkat çekilerek Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesine 25 milyar TL ilave kaynak aktarılmasını öneren değişiklik teklifi, iktidar oylarıyla kabul edilmemiştir. Bu yaklaşım, Başkanlığın uzun vadeli planlama kapasitesini güçlendirmek yerine, mevcut dar kurumsal rolüne mahkûm edildiğini göstermektedir.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın bugünkü kurumsal kurgusu; denge–kontrol mekanizmasını zayıflatmış, planlamayı mali idare ile iç içe geçirerek makro fonksiyonlarını geriletmiş, sektörel izleme kapasitesini daraltmıştır. Türkiye'nin enflasyon, büyüme, cari açık ve kamu maliyesi arasında tutarlı, uzun vadeli ve veri temelli bir politika setine duyduğu ihtiyaç, Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın yeniden gerçek bir "makro beyin" olarak yapılandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, 2026 Cumhurbaşkanlığı bütçesi tartışılırken, yalnızca ayrılan ödeneklerin düzeyi değil; Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın kurumsal rolü, görev tanımı ve makro fonksiyonlara dönüş ihtiyacı da açık biçimde gündeme alınmalı; planlamanın bütçe tekniğine sıkıştırıldığı bu yanlış mimari ivedilikle gözden geçirilmelidir.

Çözüm Belli: Güçlendirilmiş Demokratik Parlamenter Sisteme Dönüş

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Türkiye'de yaşadığımız siyasal, ekonomik ve kurumsal sorunların kaynağı haline gelmiştir. Yasama, yürütme ve yargı arasındaki denge ve denetim mekanizmalarını fiilen ortadan kaldıran bu model; yetkiyi tek merkezde toplayan, hesap verebilirliği zayıflatan, Meclis'i ve bağımsız kurumları işlevsizleştiren bir rejime dönüşmüştür. Partili Cumhurbaşkanlığı uygulaması, devletin tarafsızlığını ve birleştirici niteliğini aşındırmış; yürütmenin, bir siyasi parti genel başkanlığı ile iç içe geçmesi sonucu, ülke yönetimi şahıslar üzerinden yürüyen ve kurallardan çok talimatlara dayanan bir düzene indirgenmiştir. Bu tablo; bütçe sürecinden atama mekanizmalarına, yargı bağımsızlığından kamu kaynaklarının kullanımına kadar her alanda keyfiliği, kuralsızlığı ve güvensizliği derinleştirmektedir.

İYİ Parti'mizin Genel Başkanı Sayın Müsavat Dervişoğlu da, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu krizin "tek tek alanlara ilişkin bir yönetim hatası" değil, bizzat sistem sorunu olduğunu vurgulamaktadır. Sayın Dervişoğlu, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ni "Türkiye'nin en önemli meselesi" olarak nitelemiş; behemehal değiştirilmesi gerekenin kişiler değil, bu sistemi üreten ve sürdüren rejim olduğunu ifade etmiştir. 2017 referandumu sonrasında geçen yılların; yoksullaşma, adalet krizleri, kurumların çürütülmesi ve toplumsal kutuplaşma olarak özetlenebileceğini, bu maliyetin temel sebebinin de tek adam rejimi olduğunu dile getirmiştir.

Bu sistemin en ağır sonuçlarından biri, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütçe hakkının fiilen aşındırılmasıdır. Bütçe yapma ve yürütmeyi denetleme yetkisi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve merkezileşmiş bütçe mimarisiyle daraltılmış; TBMM, yürütmenin hazırladığı metni onaylayan bir "tasdik makamına" indirgenmiştir. Genel Başkanımız Sayın Dervişoğlu, her bütçe döneminde TBMM'nin tarihsel yetkisinin gasp edildiğini, hükümet ve devlet kavramlarının bilinçli olarak birbirine karıştırıldığını ve belirli süre için görevlendirilen siyasetçilerin kendilerini devletin yerine koymaya başlamasının bu sistemin en çarpıcı sonucu olduğunu vurgulamaktadır. İşte 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesi de, bu ucube sistemin mali tezahürü olarak; yetkiyi ve kaynakları Meclis denetimi dışındaki dar bir yürütme çekirdeğinde toplamakta, parlamenter demokrasinin asgari gerekleriyle bağdaşmayan bir yapı üretmektedir.

Genel Başkanımız Müsavat Dervişoğlu'na göre, demokrasi bu topraklarda şeklen var olsa da, fiilen büyük ölçüde anlamını yitirmiştir. Demokrasiye ve hukuk devletine yönelen bu tehdidin tek panzehri, İYİ Parti'nin uzun süredir savunduğu "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem" tezidir. TBMM grup konuşmalarında, 23 Nisan'da Gazi Meclis'in tek ve gerçek gündeminin bu sistem değişikliği olması gerektiğini, mevcut rejimi "kanıksatan" palyatif arayışlarla vakit kaybetmenin ülkeye daha fazla zarar verdiğini açıkça dile getirmiştir. Bu yaklaşım, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ni "reform" adı altında rötuşlamayı değil, esaslı biçimde terk etmeyi ve demokratik parlamenter düzeni çağın ihtiyaçlarına uygun şekilde yeniden inşa etmeyi öngörmektedir.

Genel Başkanımız, anayasa tartışmalarında da net bir tutum ortaya koymakta; "ülkesini seven herkesin parlamenter sisteme kafa yorması gerektiğini" ifade etmektedir. İYİ Parti, yeni anayasa başlığını; tek adam rejimini tahkim edecek bir mühendislik alanı değil, güçlendirilmiş

parlamenter sisteme geçişin hukuki zeminini oluşturacak bir demokratik uzlaşma süreci olarak görmektedir. Bu nedenle "Erdoğan Anayasası" olarak nitelenen, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ni kalıcılaştıracak her türlü girişime karşı sonuna kadar mücadele edeceğini; buna karşılık, güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçişi sağlayacak anayasal düzenlemeleri ise Türkiye'nin demokrasi ihtiyacının asli unsuru olarak savunacağını açıkça beyan etmiştir.

İYİ Parti olarak, Türkiye'yi içine sürüklendiği bu yıkıcı tablodan çıkarmanın tek yolunun, Cumhuriyet'in kurucu ilkelerine sahip çıkmak ve yeniden parlamenter demokratik sisteme geçmek olduğu ifade ediyoruz. Bu çerçevede Güçlendirilmiş Demokratik Parlamenter Sistem; tarafsız ve temsili bir Cumhurbaşkanlığı, TBMM çoğunluğuna karşı siyasi ve hukuki sorumluluk taşıyan bir Bakanlar Kurulu, yargı bağımsızlığını güvence altına alan kurumsal düzenekler, güçlü yerel yönetimler, kuvvetler ayrılığına dayalı denge ve denetim mekanizmaları ve şeffaf bütçe süreçlerini içeren bütüncül bir model olarak ele alınmaktadır.

2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı bütçesine ilişkin muhalefet şerhimiz, yalnızca rakam ve kalemlere dönük teknik bir itiraz değil; Türkiye'yi her geçen gün daha derin bir krize sürükleyen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne karşı ilkesel ve sistemsel bir itirazdır. Bu bütçeyi doğuran siyasal rejim değişmedikçe, yoksullaşma, adaletsizlik, kurumsal çürüme ve hesap vermezlik sarmalından çıkmak mümkün olmayacaktır. İYİ Parti olarak tüm bu sorunların çözümünü açık ve net biçimde söylüyoruz: Güçlendirilmiş Demokratik Parlamenter Sisteme dönüş. Bu metni, hem 2026 Cumhurbaşkanlığı bütçesine itirazımızın gerekçesi hem de Türkiye'nin yeniden demokratik hukuk devleti rotasına girmesi için zorunlu gördüğümüz sistem değişikliğinin ilanı olarak kamuoyunun takdirine sunuyoruz.

ADALET BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
280.275.802.000	131.887.997.549	389.560.443.000	**%38,99**	2,06

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi 18 trilyon 929 milyar lira olup Adalet Bakanlığı'nın 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise %2,06'dır.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile Adalet Bakanlığı için toplam 389.560.443.000 TL ödenek öngörülmüştür. Bu tutar, 2025 yılı başlangıç ödeneği olan 280.275.802.000 TL'ye kıyasla nominal olarak %38,99 oranında bir artışa tekabül etmektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	170.804.203.000	87.594.304.307	245.799.117.000	**%43,91**	**%63,10**
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	19.356.118.000	9.882.908.655	27.047.344.000	**%39,74**	**%6,94**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	55.271.494.000	25.332.495.356	72.940.860.000	**%31,97**	**%18,72**
Cari Transferler	4.253.333.000	2.238.088.964	3.530.622.000	**%-16,99**	**%0,91**
Sermaye Giderleri	24.552.652.000	3.743.462.267	31.625.000.000	**%28,80**	**%8,12**
Sermaye Transferleri	6.038.002.000	3.096.738.000	8.617.500.000	**%42,72**	**%2,21**

1. **Personel giderleri** %49,91 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %63,10'dur.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %39,74 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %6,94'dür.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %31,97 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %18,72'dir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)

4. **Cari transferler** %16,99 azalmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,91'dir.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
5. **Sermaye giderleri** %28,80 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %8,12'dir.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Sermaye transferleri** %42,72 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %2,21'dir.** (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)

Adalet Bakanlığının 2026 yılı bütçe teklifi 389.560.443.000 TL olarak öngörülmüş; bu tutar 2025 yılı başlangıç ödeneği olan 280.275.802.000 TL'ye göre %38,99 oranında artmıştır. 18 trilyon 929 milyar TL olarak teklif edilen 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içinde Adalet Bakanlığının payı %2,06 düzeyindedir. Bu çerçeve, Bakanlık bütçesinin mutlak olarak çok ciddi bir artış gösterdiğini, ancak merkezi bütçe toplamı içindeki ağırlığının sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır.

Ekonomik sınıflandırma itibarıyla; 2026 yılı bütçesinin %63,10'u personel giderlerine, %6,94'ü sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerine, %18,72'si mal ve hizmet alım giderlerine, %0,91'i cari transferlere, %8,12'si sermaye giderlerine ve %2,21'i sermaye transferlerine ayrılmıştır. Personel ve prim kalemlerinde sırasıyla %43,91 ve %39,74 oranlarında yüksek artışlar öngörülürken, mal ve hizmet alımlarında %31,97, sermaye giderlerinde %28,80 artış, cari transferlerde ise %16,99 oranında azalış söz konusudur. Bu yapı, bütçenin ağırlıklı olarak personel ve işletme giderlerine dayandığını, yatırım ve uzun vadeli kurumsal kapasiteyi güçlendirecek kalemlerin toplam içindeki payının sınırlı olduğunu göstermektedir. Buna karşın, yargı hizmetlerinin kalitesi, adalete erişim, makul sürede yargılanma ve ceza infaz sisteminin insan haklarına uygunluğu gibi alanlarda bu artışların somut ve ölçülebilir iyileşmelere dönüştüğüne dair yeterli veri sunulmamıştır.

Personel ve SGK primi giderlerinin artış kompozisyonu, merkez–taşra dağılımı, unvan ve görev yeri bazında kadro yapısı, ek ödeme ve fazla mesai politikaları gibi başlıklar itibarıyla ayrıştırılmamaktadır. Mal ve hizmet alımlarında da bilişim/dijitalleşme, bakım-onarım, güvenlik-temizlik, eğitim ve hizmet alımları gibi alt kırılımlar ile ihale ve tedarik süreçlerinin rekabet ve tasarruf boyutu şeffaf biçimde ortaya konulmamaktadır. Bu durum, hızla büyüyen bütçe yükünün verimlilik, şeffaflık ve hizmet kalitesi ile bağının Meclis denetimi ve kamuoyu

açısından yeterince izlenebilir olmadığını göstermektedir. Sermaye giderleri ve sermaye transferlerinde öngörülen artışlara rağmen, hangi yatırım projelerinin hangi kriterlerle önceliklendirildiği, keşif artışları, gecikmeler ve kapasite artışı gibi göstergeler de ayrıntılı biçimde paylaşılmamaktadır.

Program sınıflandırması açısından bakıldığında; 2026 yılı Adalet Bakanlığı bütçesinin 350.871.096.000 TL'lik kısmı "Hukuk ve Adalet" programına, 27.346.661.000 TL'lik kısmı ise "Yönetim ve Destek Programı"na tahsis edilmiştir. "Hukuk ve Adalet" programı toplam bütçenin yaklaşık %90,7'sini, "Yönetim ve Destek Programı" ise %7,02'sini oluşturmaktadır. Buna ek olarak 11.342.686.000 TL tutarındaki harcamalar "programlar dışı giderler" altında yer almakta ve bütçenin %2,91'ine karşılık gelmektedir. Adalet hizmetlerinin neredeyse tamamının tek bir ana program altında toplanması, bu programın alt başlıkları ve performans göstergeleri itibarıyla daha şeffaf ve denetlenebilir olmasını zorunlu kılarken, programlar dışı giderlerin hâlen kayda değer bir büyüklükte olması, performans esaslı bütçeleme anlayışıyla tam olarak uyumlu olmayan bir yapı ortaya koymaktadır.

"Hukuk ve Adalet" programı kapsamında yer alan adalete erişim, adlî ve idarî yargı, yüksek yargı organları, anayasa yargısı ve seçimlerin genel yönetimi, ceza infaz ve iyileştirme, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mevzuat hizmetleri, uluslararası ilişkiler ve mesleki eğitim gibi alt programlar için ayrıntılı hedef ve performans göstergelerinin ortaya konulmadığı görülmektedir. Dava türlerine göre ortalama yargılama süreleri, derdest dosya sayıları, mahkeme ve hâkim-savcı başına iş yükü, ceza infaz kurumlarındaki koşullar, tahliye sonrası yeniden suç işleme oranları, arabuluculuk ve uzlaştırmanın iş yüküne etkisi, anayasa ve yüksek mahkeme kararlarının uygulanma düzeyi, HSK karar süreçlerinin şeffaflığı ve mesleki eğitimlerin karar kalitesine etkisi gibi kritik alanlar bakımından ölçülebilir ve düzenli raporlanan bir performans çerçevesi sunulmamaktadır. Bu eksiklik, büyüyen bütçenin yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı, hız ve kalite bakımından hangi somut sonuçları ürettiğinin denetlenmesini güçleştirmektedir.

Adalet Bakanlığının 2026 yılı bütçesi hem ekonomik hem program sınıflandırması itibarıyla önemli tutarda bir büyüme içermekte ancak bu büyümenin adalet hizmetlerinin etkinliği ve hak eksenli niteliği bakımından nasıl bir dönüşüm yarattığına dair yeterli kanıt ve gösterge sunulmamaktadır. Personel ve işletme ağırlıklı kompozisyon ile program dışı giderlerin varlığı, kaynak tahsisini amaç–sonuç ilişkisi temelinde değerlendirmeyi

zorlaştırmakta, alt programlar düzeyinde somut hedef–gösterge–gerçekleşme setlerinin eksikliği de hesap verebilirliği sınırlamaktadır. Bu nedenle Adalet Bakanlığı bütçesinin, artış oranlarından ziyade, yargı bağımsızlığını, adalete erişimi, makul sürede yargılanmayı ve insan haklarına uygun infaz rejimini güçlendiren ölçülebilir sonuçlarla ilişkilendirilmesi, bu çerçevede çok daha ayrıntılı, şeffaf ve performans odaklı bir bütçe mimarisine kavuşturulması gerekmektedir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ BİR HUKUK DEVLETİDİR!

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'un hemen her eleştiride tekrar ettiği "Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir." cümlesi, ne yazık ki bugün artık bir tespit değil, gerçekliği tartışmalı bir temenninin slogan hâline gelmiş ifadesidir. Hukuk devletinden söz edebilmek için, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarına kayıtsız şartsız uyulması, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun yürütmeden bağımsız bir yapıda işlemesi, yargı süreçlerinin siyasi saiklerden arındırılması, savunma makamının ve baroların baskı altında bırakılmaması, tutuklamanın istisna olmaktan çıkarılıp fiilî cezaya dönüştürülmemesi gerekir. Oysa bugün Türkiye'de siyasal iktidarı rahatsız eden kararlar veren yargıçların görev yerlerinin değiştirildiği, temel hak ve özgürlüklere ilişkin ihlal kararlarının görmezden gelinebildiği, uzun tutukluluk ve adil yargılanma hakkı ihlallerinin sıradanlaştığı bir tabloyla karşı karşıyayız. Bu nedenle, Adalet Bakanının her vesileyle tekrarladığı bu cümlenin, hukuki ve fiilî karşılığının doldurulması, "hukuk devleti" kavramının bir ezberden ibaret olmaktan çıkarılıp kurumları, uygulamaları ve bütçesiyle somutlaştırılması zorunludur.

Adalet Gecikiyor ve Bu İktidarla Çözüm Yok

Adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri, davaların "makul sürede" sonuçlandırılmasıdır. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca Türkiye, yargılamaların gereksiz gecikmeler olmaksızın tamamlanmasını taahhüt etmiştir. Buna rağmen hem iç hukuk hem de AİHM içtihadı, yargılamaların uzun sürmesi ve tutukluluğun fiilen cezaya dönüşmesi konularında yapısal bir soruna işaret etmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun 2024 Türkiye Raporu ile Avrupa Konseyi organlarının değerlendirmeleri de ceza ve hukuk yargılamalarının süresinin uzunluğu ve özellikle ceza davalarında tutukluluğun kapsamı ve süresi bakımından kaygı verici bir tabloya işaret

etmektedir. Raporda, istinaf ve temyiz aşamalarının istiflenmesi, bilirkişi ve keşif süreçlerindeki gecikmeler, hâkim ve savcı sayısındaki dengesizlikler, UYAP altyapısının etkin kullanılmasındaki sorunlar ve sık mevzuat değişikliklerinin yargılamaların uzamasına katkı sunduğu belirtilmektedir.

Türkiye'de yargılamaların yıllarca sürmesi, milyonlarca vatandaşımız açısından başlı başına bir adalet sorunu haline gelmiş durumdadır. Ancak bu soruna karşı, artık ne Anayasa Mahkemesi ne de başka etkili bir iç hukuk yolu üzerinden "makul sürede yargılanma hakkı" ihlali tespit ettirilebilmekte, geciken adalet karşısında başvurulacak gerçek anlamda bir merci kalmamaktadır. Başka bir ifadeyle, "Türkiye'de yargılamalar uzun sürüyor ve buna karşı başvurulacak bir yer yoktur."

Makul sürede yargılanma hakkı, hem Anayasa'nın 36. maddesi hem AİHS'nin 6. maddesi hem de Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi bakımından evrensel bir adil yargılanma standardı. Buna rağmen Anayasa Mahkemesi'nin 10.10.2023 tarihli *Keser Altıntaş* kararından sonra, Türkiye'de bu hakka ilişkin ihlal iddialarının AYM önünde artık esastan incelenmeyeceği bir döneme girildi. Mahkeme, daha önce verdiği *Nevriye Kuruç* pilot kararıyla yapısal bir sorun tespit ettiğini, buna rağmen kanun koyucunun bireysel başvuru öncesinde etkili bir iç hukuk yolu oluşturmadığını, bu nedenle makul sürede yargılanma şikâyetlerini tek tek ele almaya devam etmenin bireysel başvurunun "ikincillik" niteliğiyle bağdaşmadığını belirterek başvuruyu düşürdü.

AYM'nin kendi verileri, sorunun boyutunu açıkça gösteriyordu: 2022 itibarıyla Mahkeme önünde derdest yaklaşık 130 bin bireysel başvurudan 80 bini makul sürede yargılanma hakkı iddialarına ilişkindi. 2.7.2013'ten karar tarihine kadar 55 binden fazla dosyada ihlal kararı verilmişti. Bu tablo, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmamasının Türkiye'de süregelen, sistematik bir yapısal sorun olduğunu ortaya koymasına rağmen, çözüm yönünde kapsamlı bir yargı reformu veya etkin bir iç hukuk yolu tesis edilemedi. Nihayetinde AYM, aynı konuda "sürekli tazminat" ödemeye devam etmenin sorunu çözmediği, pilot kararın da anlamını yitirdiği gerekçesiyle bu başvuruları kayıttan düşürme yoluna gitti.

Bugün gelinen noktada, 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinde yapılan değişiklikle, 9.3.2023 tarihine kadar AYM önünde derdest bulunan makul süre başvuruları için Tazminat Komisyonu'na müracaat imkânı tanınmış, buna karşılık 10.3.2023 tarihinden sonra yapılan

başvurular bakımından AYM, esasa girilmeyip düşme kararı verilmesi gerektiğini içtihat haline getirmiştir. Türkiye Barolar Birliği de bu kararın ardından yayımladığı açıklamada, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlal tespitinin yapılacağı bir iç hukuk yolu kalmadığını açıkça ifade etmiş ve kanun koyucu veya idarenin görevini yerine getirmemesinin faturasının hakları ihlal edilen yurttaşlara çıkarılmasının hukuk devletiyle bağdaşmadığını vurgulamıştır.

Bu tablo, evrensel nitelikte bir hak olan makul sürede yargılanma hakkının Türkiye'de fiilen "incelemeye bile alınmayan" bir hak haline gelmesi sonucunu doğurtmaktadır. Yıllar boyunca verilen on binlerce ihlal kararı, yargılamayı uzatan yapısal sorunları ortadan kaldırmadı, mahkemelerin iş yükü, personel ve altyapı yetersizlikleri, usul ekonomisine aykırı uygulamalar, kötü planlanan yargı teşkilatlanması olduğu gibi durmaktadır. Sorunun kökenine inmek yerine, AYM'nin kendisini dosya baskısından kurtarmak amacıyla bu alandan geri çekmesi, hak ihlallerini ortadan kaldırmak yerine sadece tazminata indirgenmiş, "hasar tespiti de yapılmayan" bir hak rejimi yaratmaktadır. Artık yurttaş, yargılaması yıllarca sürse bile AYM'den "ihlâl" tespiti, genel bir ilke kararı veya yargı pratiğini dönüştürecek güçlü bir içtihat bekleyemiyor, en fazla bir tazminat mekanizmasına yönlendirilmiş olmaktadır.

Karşı oy yazılarında altı çizilen husus da tam olarak budur: AYM Üyesi Muhammed Emin Kuz, AİHM'in *Ümmühan Kaplan/Türkiye* kararına atıfla, "Geciken adalet, adalet değildir" ilkesinin gerektirdiği yapısal önlemler alınmadıkça, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlallerin devam edeceğini, bu yüzden yalnızca yeni bir başvuru yolu kurulana kadar değil, aynı zamanda yargılamaları uzatan temel sorunlar giderilene kadar AYM'nin bu başvuruları incelemeye devam etmesi gerektiğini savunuyor. Çoğunluk kararına katılmayan diğer üyeler de gereken yasal düzenlemeler yapılmadan pilot karara dayanılarak düşme kararı verilmesinin, hem yerleşik içtihadı anlamsızlaştırdığını hem de Mahkemenin diğer temel hak başvurularını incelemesini daha da güçleştireceğini belirtiyor.

AYM'nin tercih ettiği yol, yapısal sorunun çözümünü hızlandırmak yerine hak arama imkânını daraltan bir çizgiye işaret ediyor. Makul sürede yargılanma hakkı kâğıt üzerinde Anayasa'nın ve uluslararası sözleşmelerin güvencesi altında olmaya devam ediyor, ancak AYM'nin düşme kararları ve kanun koyucunun pasifliği birleştiğinde, bu hak iç hukukta ihlali tespit edilen, içtihadı geliştirilen ve güçlendirilen bir hak olmaktan çıkıp sadece tazminat pazarlığına indirgenmiş, hatta belirli bir tarihten sonra hiç tartışılmayan bir hak görünümüne bürünüyor. Bu da bireysel başvurunun kuruluş gerekçesi olan "hak ihlallerini içeride tespit edip

gidermek" idealinin, tam da en çok başvuru alan temel hak alanlarından birinde fiilen askıya alınması anlamına gelmektedir.

Bu tablo karşısında, yıllardır süregelen yapısal sorunların sorumluluğunu yurttaşın omuzlarına yüklemek yerine, yargı teşkilatını planlayan ve yöneten siyasi iradenin sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Mahkemelerin iş yükünün rasyonel dağıtılması, hâkim-savcı sayısının ve niteliğinin artırılması, usul ekonomisini güçlendiren düzenlemelerin hayata geçirilmesi ve etkili, erişilebilir bir iç hukuk yolunun derhal kurulması artık ertelenemez bir zorunluluktur. Kısacası, Adalet Bakanlığının makul sürede yargılanmaya ilişkin etkili bir çözüm bulması elzemdir.

Adalet Bakanlığı bütçesinin, mahkemelerin iş yükünü azaltacak personel planlaması, uzmanlaşmış mahkeme türlerinin geliştirilmesi, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının etkinleştirilmesi, bilirkişi kurumunun profesyonelleştirilmesi ve dijital altyapının güçlendirilmesi yönünde hedefli programlarla desteklenmesi zorunludur. Ayrıca, tutukluluğun kapsam ve süresini daraltan, adli kontrol ve diğer alternatif tedbirleri daha etkin kılan mevzuat ve uygulama reformlarının hayata geçirilmesi gerekmektedir.

HSK'nın Yapısı ve Atama/Terfi Rejimi

HSK'nın yapısı ve atama/terfi rejimi, özellikle 2017 Anayasa değişiklikleri sonrasında yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı bakımından en çok tartışılan alanlardan biri hâline gelmiştir. 13 üyeli Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) 4 üyesinin Cumhurbaşkanı, 7 üyesinin ise TBMM tarafından seçilmesi, Adalet Bakanı ve Bakan Yardımcısının da (doğal) üye olması, yürütme organı ile Meclis çoğunluğuna yargı kurulu üzerinde belirleyici ağırlık tanımaktadır. Uluslararası rapor ve değerlendirmelerde de bu kompozisyonun siyasal çoğunluğun yargı kurulları üzerindeki etkisini artırdığı, kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı ilkeleri bakımından ciddi kaygılar doğurduğu belirtilmektedir.

Atama ve terfilerde, objektif, öngörülebilir ve denetlenebilir kriterler yerine, büyük ölçüde Kurul kararlarına ve idari takdire dayalı bir rejimin sürmesi, hâkim ve savcılar bakımından öngörülebilir kariyer güvencesini zayıflatmaktadır. Coğrafi-tematik uzmanlık, performans göstergeleri, şeffaf puanlama ve gerekçeli karar mekanizmalarının sınırlı olması özellikle kritik dosyalarda görev yapan, meslek örgütlerinde faaliyet yürüten veya yargı bağımsızlığını savunan isimler bakımından "yer değiştirme", "terfide bekletilme" gibi araçların

fiilî baskı unsuru olarak algılanmasına yol açmaktadır. Avrupa Konseyi ve Venedik Komisyonu değerlendirmelerinde de HSK'nın yürütme ve parlamento çoğunluğuna bağımlı bileşimi ile birlikte düşünüldüğünde, bu atama/terfi rejiminin yargıç güvencesiyle bağdaşmadığı vurgulanmaktadır.

Bu yapısal sorunlar, 2025 yılında TBMM tarafından seçilen 7 HSK üyesine ilişkin süreçte somut ve güncel bir örnek daha kazanmıştır. Anayasa ve Adalet Komisyonlarından oluşan Karma Komisyon'da yürütülen aday belirleme ve sonrasında TBMM Genel Kurulu'nda yapılan seçimler, "demokratik olmayan", Anayasa ve İçtüzük hükümlerini çoğunluğun lehine esnetecek biçimde yorumlayan bir yaklaşımın ürünü olarak değerlendirilmiştir. HSK üyelerinin seçimine ilişkin süreç iki aşamalıdır: Öncelikle Karma Komisyon başvuran adaylar arasından bir liste belirlemekte, ardından Genel Kurul bu listeyi oylamaktadır.

Karma Komisyon aşamasında, Anayasa'nın 159. maddesi ile TBMM İçtüzüğü'nün öngördüğü nitelikli çoğunluk ve uzlaşma mantığının "çoğunluk oyu ile şekillenen tek liste" anlayışıyla işlevsiz hâle getirildiği, geçmiş dönem yüksek yargı seçimlerinde gözetilen çoğulcu temsil ve asgarî güç paylaşımı teamüllerinin yok sayıldığı görülmüştür. İktidar partileri, Anayasa ve İçtüzük hükümlerini, yalnızca aritmetik çoğunluğa dayanarak tüm üyelerin kendi bloklarından seçilmesini mümkün kılacak şekilde yorumlamış ve muhalefet partilerinin bu yoruma ilişkin itirazları ise Karma Komisyon'da çoğunluk oyuyla bastırılmıştır. Bu yaklaşım, kanaatimizce, hukukun lafzı kadar ruhunu da gözetmesi gereken yasama organının, yargı kurulu seçiminde demokratik meşruiyeti, çoğulculuğu ve kuvvetler ayrılığını ikinci plana ittiğini göstermektedir.

HSK'nın TBMM tarafından seçilecek 7 üyesine ilişkin 2025 yılında yürütülen seçim sürecinde, TBMM Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Kurulu Karma Komisyon'un demokratik ilkelere uygun davranmadığı görülmüştür. Bu süreçte iktidar çoğunluğunun Anayasa ve TBMM İçtüzüğü hükümlerini kendi siyasal tercihleri doğrultusunda yorumladığı, yerleşik teamül haline gelen uygulamaların bilinçli biçimde göz ardı edildiği anlaşılmaktadır. HSK üyesi olarak Genel Kurulun oyuna sunulacak adayların belirlenmesi sırasında Karma Komisyon'da yürütülen seçim usulü, şeffaflık, tarafsızlık ve eşitlik ilkelerini zedeleyecek biçimde işletilmiştir. Böylece hukuka ve siyasi etik kurallarına uygun düşmeyen bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu durum hem yargı bağımsızlığına duyulan güveni hem de TBMM'nin çoğulcu temsil ve denetim fonksiyonunu ciddi biçimde tartışmalı hale getirmektedir.

Genel Kurul safhasında ise, TBMM'nin 20 Mayıs 2025 tarihli birleşimde, HSK üyelerinin seçiminde ilk iki turda gerekli üçte iki ve beşte üç çoğunluk sağlanamayınca, adaylar arasında "ad çekme" usulüne gidilmiştir. Bu yöntem, Anayasa'nın 159. maddesinde öngörülmeyen üçüncü bir tur ve kura benzeri bir prosedürle TBMM'nin takdir yetkisinin şekli olarak kullanıldığı, nitelikli çoğunluk arayışı ve uzlaşma kültürünün devre dışı bırakıldığı gerekçesiyle sert biçimde eleştirilmiştir.

Söz konusu seçimlerin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur. Anayasa Mahkemesi ise, kararın TBMM İçtüzüğü'nün uygulanması niteliğinde olduğu, doğrudan norm denetimi konusu yapılamayacağı gerekçesiyle "görevsizlik" kararı vermiştir. Mahkeme çoğunluğu böylece seçim işleminin Anayasa'ya uygunluğunu esasen hiç incelemezken, dört üyenin karşı oyunda bu yaklaşımın Mahkemenin kendi içtihatlarıyla çeliştiği ve Meclis çoğunluğunun işlemlerinin denetimsiz bırakıldığı belirtilmiştir.

Bu tablo, HSK üyelerinin seçiminde hem Karma Komisyon hem de Genel Kurul safhasında demokratik meşruiyeti güçlendirmesi gereken mekanizmaların tersine işlediğini göstermektedir. Muhalefet partilerine hiçbir fiilî temsil alanı bırakmayan, Anayasa ve İçtüzük hükümlerini çoğunluğun iradesini mutlaklaştıracak şekilde yorumlayan, geçmiş uzlaşma teamüllerini dışlayan bir süreç, hukuken tartışmalı olduğu kadar, siyasal etik bakımından da kabul edilemez niteliktedir. Yargı kurulunun tamamına yakınını iktidar blokunun belirlediği bir kompozisyon, HSK'nın "yargı içinde denge ve denetim" organı olma vasfını zayıflatmakta, hâkim ve savcıların, kariyerlerini belirleyen kararların siyasal çoğunluğun tasarrufuna bağlı olduğu yönündeki algıyı pekiştirmektedir.

HSK'nın mevcut yapısı ve 2025 seçim pratiği, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından taşıdığımız kaygıları derinleştirmiştir. Adalet Bakanlığı bütçesi görüşülürken, yalnızca mahkemeler ve cezaevlerine ayrılan rakamlar değil, bu bütçelerin üzerinde yükseldiği yargı yönetişim mimarisi de tartışılmalıdır. HSK'nın oluşum sürecinin yürütme ve Meclis çoğunluğundan bağımsızlaştırılmadığı, atama-terfi rejiminin objektif ve şeffaf kriterlerle yeniden düzenlenmediği koşullarda, yargı reformu söylemlerinin somut karşılık bulması mümkün değildir. Bu nedenle, HSK seçimlerinin tüm aşamalarında gerçek anlamda çoğulculuk, uzlaşma ve şeffaflık esas alınmalıdır. Anayasa ve İçtüzük hükümleri çoğunluğun değil, yargı bağımsızlığının güvencesi olacak şekilde uygulanmalıdır.

Hukuk Fakültelerinin Nicelik ve Nitelik Sorunu

"Hukuk devleti iddiasındaki bir ülkede hukuk fakültelerinin sayısı, dağılımı ve eğitim kalitesi, yargı sisteminin tamamını doğrudan etkileyen stratejik bir alandır. Adalet Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde de açıkça görüldüğü üzere, Türkiye'de hukuk eğitimi uzun süredir "nicelik artışı – nitelik kaybı" ikilemi içinde şekillenmekte, yükseköğretim planlamasında yapılan tercihler, yargı bağımsızlığı ve adalete erişim kadar, binlerce genç hukukçunun mesleki geleceğini de belirlemektedir.

Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde 6'ncı sırada yer alan Almanya'da 43 hukuk fakültesi varken, 118'inci sıraya gerilemiş Türkiye'de 168 hukuk programı bulunmakta olup bugün fiilen 85 hukuk fakültesi faal durumdadır. AK Parti iktidarı öncesinde 25 hukuk fakültesi varken, mezunların iş bulma endişesi taşımazken, bugün ise on binlerce hukuk fakültesi mezununun işsizlik ve güvencesizlikle karşı karşıyadır. Bu tablo, fakülte ve program sayısındaki kontrolsüz artışın, eğitim niteliğini ve istihdam imkânlarını aşındırdığını somut biçimde ortaya koymaktadır.

Çeşitli hukuk fakültelerinde görev yapan öğretim üyeleri "bu kadar çok fakülte açılmasının eğitimi niteliksizleştirdiği" yönünde uyarılarda bulunmaktadır. Bu beyanlar, eleştirinin yalnızca muhalefetin değil, bizzat akademinin içinden geldiğini göstermektedir. Öğrenci sayısının hızla arttığı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci oranlarının makul sınırların üzerine çıktığı, araştırma, uygulamalı eğitim, staj ve klinik programlarının yeterince yapılamadığı, pek çok fakültede temel derslerin dahi asgari nitelikte verilebildiği bilinmektedir.

Adalet Bakanı, Komisyon görüşmelerinde YÖK'ün ikinci öğretim programlarını kapatmasını, adalet meslek yüksekokullarından hukuk fakültelerine dikey geçiş uygulamasına son verilmesini, hukuk fakültelerine girişte ilk 100 bine girme şartı getirilmesini ve kontenjanların 14.164'ten 10.300'e düşürülmesini, hukuk eğitiminde kaliteyi artıracak olumlu adımlar olarak sunmuştur. Ayrıca Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavının üç kez yapıldığını, bundan böyle hukuk mesleklerinin "yalnızca diploma ile değil, bilgi ve liyakatle" erişilebilir olacağını ifade etmiştir. Ancak kontenjan azaltımı ağırlıklı olarak devlet üniversitelerinde yapılmış fakat vakıf üniversitelerindeki artış eğilimi devam etmiştir. Böylece toplam program sayısındaki şişkinlik büyük ölçüde korunmuştur.

Hukuk fakültelerinin niteliksizleştirilmesi ile yargıdaki yapısal sorunlar arasındaki bağa da dikkat çekmek gerekir. Bir yandan, yüzlerce hâkim ve savcı adayının sınavlarda derece yaptığı hâlde mülakat listelerine alınmadığı; öte yandan, liyakat yerine referans ilişkilerinin belirleyici olduğu iddiaları gündeme gelmektedir. Bu tablo, nicelik odaklı fakülte ve mezun artışının, liyakatten uzak atama ve terfi rejimiyle birleştiğinde, yargıya duyulan güveni daha da aşındırdığını göstermektedir. Hakim ve savcıların çok ağır iş yükü altında, yılda binlerce dosyaya bakmak zorunda kaldıkları, buna karşın "merkeze yakın" az sayıda ismin daha sınırlı dosya yüküyle hızlı kariyer yaptığı yönündeki şikâyetler, hukuk eğitimi – mesleğe giriş – meslek içi kariyer zincirinin bütününde adalet duygusunun zedelendiğini ortaya koymaktadır.

Adalet Bakanlığı bütçesi, hukuk fakültelerinin sayısındaki patlamayı, programların nitelik sorunlarını, mezunların işsizlik ve güvencesizlik tablosunu dikkate alan bütüncül bir politika ortaya koyamamaktadır. Fakülte ve program sayısının kademeli olarak azaltılması, kontenjanların ülkenin gerçek hâkim–savcı, avukat, akademisyen ve hukukçu ihtiyacına göre planlanması, hukuk fakültelerine girişte başarı sıralaması şartının hem yukarı çekilmesi hem de tüm üniversiteler için istisnasız uygulanması zorunludur. Bununla eşzamanlı olarak, hukuk eğitiminin içeriğini güçlendiren, öğretim üyesi kapasitesini artıran, klinik–uygulamalı eğitim ve staj olanaklarını yaygınlaştıran bir reform paketine ihtiyaç vardır. Aksi hâlde, "hukuk fakülteleri arttıkça endekslerde aşağı doğru gerileyen", genç hukukçularına gelecek umudu yerine belirsizlik ve güvencesizlik sunan bir tablo ile karşı karşıya kalmaya devam edilecektir.

Sosyal Medya Mahkemeleri

Adalet arayışının kurumsal adresi mahkemeler, savcılıklar ve yasal denetim mekanizmalarıdır. Hak arama özgürlüğü, adil yargılanma hakkı ve yargı bağımsızlığı ilkeleri, adaletin adliyede ve hukuk usulleri çerçevesinde sağlanmasını zorunlu kılar. Ne var ki Türkiye'de son yıllarda hem kamuoyu tartışmaları hem de uluslararası endeksler, yargıya güvenin ciddi biçimde erozyona uğradığını göstermektedir. Bu güven bunalımı, adalet arayışının fiilî adresini de değiştirmekte, mahkeme kapılarından önce sosyal medya platformlarına yönelen bir "sosyal medya adaleti" olgusunu beslemektedir.

Nitekim kamuoyunda giderek daha sık dile getirilen "Adliyelerde ulaşılamayan adalet sosyal medyada aranıyor" tespiti, yalnızca bir retorik değil, sahadaki fiilî davranış kalıplarını da yansıtmaktadır. Hak ihlali iddiasında bulunan pek çok yurttaş, savcılığa suç duyurusunda

bulunmadan veya klasik başvuru yollarını deneyip sonuç alamadan önce, yaşadıklarını X (Twitter), Instagram, YouTube ve gündüz kuşağı televizyon programları üzerinden görünür kılmaya çalışmaktadır. Özellikle şiddet görüntülerinin, iş kazalarının, hakaret ve nefret söylemi içeren kayıtların sosyal medyada hızla yayılmasının ardından soruşturma başlatıldığı; kolluğun veya savcılığın ilk aşamada takipsizlik ya da gözaltı olmaksızın geçiştirdiği bazı dosyalarda "sosyal medya tepkisi" oluşunca yeni işlem tesis edildiği örnekleri kamuoyuna yansımaktadır.

Adalet Bakanlığı bütçe görüşmelerine ilişkin Komisyon toplantısında da bu eğilim açıkça kayda geçmiştir. Mağdur ve yakınlarının adliyede sonuç alamadıkları dosyalar için gündüz kuşağı programlarına ve sosyal medyaya başvurduklarını, savcılık makamının ise çoğu zaman bu yayın ve paylaşımlar sonrasında harekete geçtiği ifade edilmiştir. Yine bazı olaylarda şüphelilerin önce serbest bırakıldığı ancak video ve kampanyaların sosyal medyada yaygınlaşması üzerine tutuklama ve yeni soruşturmalar yapıldığına dikkat çekilmiş, böylece "adaletin sosyal medyaya endekslendiği" eleştirisi yüksek sesle dile getirilmiştir. Bu tespit, yargıya güven bunalımının Meclis kayıtlarına da girmiş olduğunu göstermektedir.

"Sosyal medya adaleti"nin en görünür olduğu alanların başında kadına yönelik şiddet, çocuk istismarı iddiaları, çevre ve hayvan hakları ihlalleri gelmektedir. Pek çok vakada, fail olduğu iddia edilen kişilerin isimlerinin ve görüntülerinin kısa sürede milyonlara ulaşması, klasik şikâyet mekanizmalarından daha hızlı bir baskı üretmekte olup emniyet ve yargı organları üzerinde güçlü bir "toplumsal tepki" etkisi oluşturmaktadır. Kadın örgütleri ve hak savunucuları, yıllardır cezasızlıkla sonuçlanan veya çok yavaş ilerleyen dosyaları görünür kılmak için sosyal medyayı sistemli biçimde kullanmakta, bazı davalarda niteleme değişikliği, ceza artırımı veya istinaf/temyiz başvurularında kamuoyu kampanyalarının etkisini vurgulamaktadır. Bu yönüyle sosyal medya, cezasızlık kültürüne karşı bir görünürlük ve farkındalık aracı işlevi de görebilmektedir.

Ancak tam da bu nedenle, ortaya çıkan tablo bir yandan hak arama mücadelesinin yeni bir cephesine işaret ederken, diğer yandan hukuk devleti ilkesi bakımından ciddi bir sorun alanı yaratmaktadır. Zira sosyal medyada gündem olabilen dosyalar ile sesini duyuramayan, dijital imkânları sınırlı, örgütlü desteği bulunmayan veya politik olarak "riski yüksek" görülen dosyalar arasında fiilî bir ayrım oluşmaktadır. "Trend topic" olabilen mağdurun dosyası hızla ilerlerken; kamuoyu ilgisini çekmeyen, sosyal medyada yankı bulmayan binlerce dosya klasik cezasızlık ve gecikme riskleriyle baş başa bırakılmaktadır. Bu durum, kanun önünde eşitlik ilkesini

zedelemekle birlikte adalete erişimin ölçütü olarak “takipçi sayısı”, “fenomen desteği” ve “gündem olabilme kapasitesi”nin öne çıkması gibi kabul edilemez bir algı üretmektedir.

Öte yandan, hâkim ve savcıların “sosyal medya linci” baskısı altında karar vermemesi gerektiği, sosyal medyanın yargı bağımsızlığına müdahale aracı olarak kullanılmasının sakıncaları iktidarın da desteklediği ve kaygı duyduğu bir görüştür. Bu kaygı, önemli bir gerçeğe işaret etmektedir: Sosyal medya kampanyaları, yalnızca cezasızlıkla mücadele aracı değil, aynı zamanda masumiyet karinesi, lekelenmeme hakkı ve adil yargılanma güvenceleri açısından da risk yaratabilmektedir. Yargılama tamamlanmadan kişilerin “suçlu” ilan edildiği, linç kültürünün yaygınlaştığı, tek taraflı bilgi ve montaj içeriklerle yargı organları üzerinde baskı kurulmaya çalışıldığı örnekler, “sosyal medya adaleti”nin karanlık yüzünü göstermektedir.

Bu çift yönlü risk, esasen kurumsal adalet mekanizmalarındaki zafiyetin dışavurumudur. Yargıya güven yüksek ve soruşturma–kovuşturma süreçleri şeffaf, hızlı ve öngörülebilir olsaydı, vatandaşların adaleti önce sosyal medyada arama ihtiyacı bu denli yaygınlaşmayacaktı. Yargının bağımsızlığına, savcının re’sen soruşturma yetkisine ve mahkemelerin gerekçeli kararlarına duyulan güven azaldıkça; kamuoyu denetimi, dengeleyici bir kuvvet olmaktan çıkıp “tek gerçek arena” hâline gelmekte, adalet adliyeden çok sosyal medya akışında aranır hâle gelmektedir. Bu durum hem adalet duygusunu hem de devletin meşruiyetini aşındırmaktadır.

Bu bağlamda “sosyal medya adaleti” olgusu, Adalet Bakanlığı bütçesi ve yargı politikaları bakımından göz ardı edilemeyecek bir gösterge niteliğindedir. Adaletin adresini yeniden mahkemeler yapmak için etkin ve bağımsız soruşturma mekanizmalarının güçlendirilmesi, delil toplama ve iddianame hazırlama süreçlerinde şeffaflığın artırılması, mağdurlar ve sanıklar için erişilebilir başvuru–şikâyet kanallarının kurulması, soruşturma izinleri ve disiplin süreçlerinin siyasi baskıdan arındırılması zorunludur. Aynı şekilde, UYAP Vatandaş ve Avukat portalları üzerinden dava süreçlerinin şeffaf takibi, gerekçeli karar standartlarının yükseltilmesi ve makul sürede yargılanma hakkının somut performans göstergeleriyle izlenmesi, sosyal medyaya “tek çıkış kapısı” muamelesi yapılması ihtiyacını azaltacaktır.

Adaletin sağlanma yeri ve koşulu, anayasal düzen içinde adliyelerdir. Mahkeme salonları, savcılık kalemleri ve hukukun koyduğu usullerdir. Türkiye’de ise yurttaşların önemli

bir bölümü için adaletin sağlanmasının fiilî ön koşulu, dosyanın önce sosyal medyada gündem olması, bir "fenomen" tarafından paylaşılması veya kitlesel bir dijital kampanyaya konu edilmesi hâline gelmiştir. "Sosyal medya adaleti" bu yönüyle, hukukun üstünlüğü krizinin hem sonucu hem de onu derinleştiren bir faktördür. Adalet Bakanlığı bütçesi ve yargı reformu politikaları, sosyal medyayı bir adalet mercii olmaktan çıkarıp kurumsal adaletin güvenilirliğini yeniden tesis etmeyi hedeflemeli; vatandaşların adaleti, takipçi sayısına değil, hukuk devletine güvenerek aradığı bir düzeni inşa etmelidir.

Hâkim ve Savcıların Sessiz Çığlığı

Hakimler ve Cumhuriyet savcıları, yargı erki adına karar veren ve soruşturma yürüten temel aktörlerdir. Adalet Bakanlığının son faaliyet raporlarına göre Türkiye'de hâkim ve savcı sayısı son yıllarda artsa da iş yükü artış hızı bu yükselişin üzerinde seyretmekte, yargı mensupları kişi başına düşen dosya sayısı bakımından Avrupa ortalamasının oldukça üzerinde bir yoğunlukla çalışmaktadır. Avrupa Konseyi'nin CEPEJ verilerine göre Türkiye'de 100.000 kişiye düşen hâkim ve savcı sayısı, birçok Avrupa ülkesinin altında kalmakta, buna karşılık dosya yükü Avrupa ortalamasının üstünde seyretmektedir. Bu tablo, hâkim ve savcıların mesleki performansları yanında çalışma koşulları, özlük hakları ve kurumsal destek mekanizmalarının da bütçe ve politika tartışmalarının merkezinde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Adalet Bakanlığının performans göstergeleri ve kamuya yansıyan değerlendirmeler, hâkim ve savcı başına düşen dosya sayısındaki artışın sürdüğünü ortaya koymaktadır. Basına yansıyan ve Bakanlık verilerine dayanan bilgilerde, 2024 yılında bir hâkim başına ortalama 875 dosya düşerken, bu sayının 2025 yılı sonunda 923'e yükselmesinin öngörüldüğü, savcı başına düşen dosya sayısının ise 2024'te 1.703 iken 2025 yılı için 1.714 olarak tahmin edildiği belirtilmektedir. Özellikle genç hâkim ve savcıların yıllık 2.000'e yaklaşan dosya yüküyle karşı karşıya kaldığı, bunun nitelikli karar ve soruşturma yürütme imkanını daralttığı tespit edilmiştir.

Bu iş yükü, fiilî çalışma sürelerini resmi mesai tanımlarının çok üzerine taşımaktadır. Uzun duruşma günleri, yoğun tensip ve karar yazım süreçleri ile soruşturma işlemleri birleştiğinde, hâkim ve savcıların dinlenme hakkı ve sağlıklı çalışma rejimi fiilen zayıflamaktadır. Sürekli yüksek tempoda çalışma, tükenmişlik hissini güçlendirmekte, hata riskini, karar ve işlem kalitesine dair tartışmaları artırmaktadır. Buna karşın, bütçe

dokümanlarında iş yükünü kalıcı biçimde azaltmaya dönük yapısal tedbirler (mahkeme ve cumhuriyet başsavcılığı teşkilatlanmasının gözden geçirilmesi, yardımcı hukuk personeli istihdamı, idari yükü azaltacak dijital süreçlerin güçlendirilmesi gibi) sınırlı yer bulmaktadır.

Hâkim ve savcıların maaş ve mali hakları, görevlerinin ağırlığı ve yasal sorumlulukları dikkate alındığında, hukuk devletinin "bağımsız ve güvenceli yargı" ilkesinin temel unsurlarından biridir. Ancak yüksek enflasyon ve hayat pahalılığı, tüm kamu görevlilerinde olduğu gibi yargı mensuplarının da reel gelirlerinde belirgin bir aşınmaya yol açmaktadır. Yıllardır süren enflasyonist baskı dikkate alındığında, sabit ücret artışlarının alım gücünü korumakta yetersiz kaldığı açıktır.

Hâkim ve savcıların görevleri gereği ek kazanç elde etmelerine yönelik sıkı kısıtlar bulunmaktadır. Bu durum mesleğin "tek gelir kaynağına" bağımlı bir yapıda icra edildiği anlamına gelmektedir. Yüksek kiralar, büyükşehirlerdeki yaşam maliyeti, çocukların eğitimi ve benzeri zorunlu giderler dikkate alındığında, özellikle mesleğe yeni başlayanların ekonomik baskı altında olduğu, buna rağmen bütçe görüşmelerinde hâkim ve savcıların mali haklarını bağımsızlık ve tarafsızlık güvencesiyle ilişkilendiren bütüncül bir yaklaşımın yeterince ortaya konulmadığı görülmektedir. Ekonomik güvencenin zayıf olması, uzun vadede nitelikli hukukçuların yargı mesleklerini tercih etme motivasyonunu da azaltabilecek bir risk barındırmaktadır.

Hâkim ve savcılar için tayin sistemi ve bölge esasına dayalı görev planlaması hem mesleki gelişim hem de aile ve özel hayat bakımından belirleyici bir unsurdur. Komisyon tutanaklarında da dile getirildiği üzere, mevcut uygulamada atama ve yer değiştirme süreçlerinde öngörülebilirlik ve istikrar sorunu yaşandığı, bazı yargı mensuplarının kısa aralıklarla birden fazla il değiştirmek zorunda kaldığı, bunun da hem mesleki verimlilik hem de aile bütünlüğü üzerinde olumsuz etkiler doğurduğu ifade edilmektedir.

Özellikle eş durumu, çocukların eğitimi ve sağlık gerekçeleriyle yapılan mazeret taleplerinin pratikte her zaman tatmin edici şekilde karşılanmadığı yönündeki şikâyetler, kamuoyuna yansımaktadır. Tayin sisteminin objektif kriterlere dayalı, öngörülebilir ve aile hayatını gözeten bir yapıya kavuşturulamaması, yargı mensuplarının mesleklerini uzun vadeli planlayabilme imkanını daraltmakta, kurumsal aidiyet duygusunu zayıflatmaktadır.

Yargı mensuplarının önemli bir kısmı, görev yaptıkları yerlerde lojman ve barınma imkanlarının yetersizliğinden yakınmaktadır. Özellikle kira düzeylerinin yüksek olduğu büyükşehirler ve tayinle sık değişen illerde, yeterli sayıda, nitelikli ve adil kriterlerle dağıtılan lojman bulunmaması, hâkim ve savcıların bütçeleri üzerinde ciddi baskı yaratmaktadır. Komisyon görüşmelerinde de lojman yetersizliği sıkça dile getirilmiş, yeni adliye binaları ve yargı kampüsleri planlanırken lojman ihtiyacının göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Barınma sorunu, özellikle mesleğe yeni başlayan ve göreve sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde başlayan hâkim ve savcılar için daha yakıcı hale gelmektedir. Yeterli lojman altyapısının bulunmaması, bu bölgelerde görev yapmayı gönüllü olarak tercih etme motivasyonunu da azaltmaktadır. Bu durum, bölgeler arası dengesizliği artıran bir başka faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hâkim ve savcıların uğradığı zorluklar yalnızca ekonomik ve fiziki koşullarla sınırlı değildir. Meslek örgütleri, yargı mensupları arasında yapılan anketler ve kamuoyuna yansıyan değerlendirmeler, kurumsal iklim ve yönetim kültürü bakımından ciddi sorun alanları bulunduğuna işaret etmektedir.

Amir–ast ilişkilerinde keyfî uygulama iddiaları, performans değerlendirmelerinin nesnel ölçütler yerine sübjektif kanaatlere dayandığı algısı ve tayin/terfi süreçlerinde liyakat dışı hususların etkili olabileceğine dair kaygılar, “kurumsal mobbing” tartışmalarını beslemektedir.

Bu çerçevede, soruşturma veya kovuşturma süreçlerinde verilen takdir yetkisini hukuka uygun kullandığı halde, siyasi veya idari tartışmalar nedeniyle hedef haline getirilen yargı mensuplarıyla ilgili vakalar, yargı bağımsızlığı açısından da endişe vericidir.

Etkili, bağımsız ve güven veren bir şikâyet mekanizmasının eksikliği, hâkim ve savcıların maruz kaldıkları baskı ve mobbing iddialarını resmi kanallara taşımalarını güçleştirmekte, sorunların kurum içinde birikmesine yol açmaktadır. Bu alanda bilimsel temelli psikososyal destek programları, mesleki tükenmişlik ve stres yönetimi eğitimleri ile bağımsız denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bazı adliyelerde duruşma salonlarının, kalemlerin ve savcılık bürolarının fiziki koşulları hem yargı mensupları hem çalışanlar hem de vatandaşlar açısından yeterli standartları karşılamamaktadır. Aşırı kalabalık adliye binaları, dosya ve evrak yoğunluğunu kaldırmakta

zorlanan kalemler, sınırlı sayıda zabıt kâtibi ve yardımcı personel, hâkim ve savcıların üzerindeki idari yükü artırarak asli yargısal faaliyete ayırabilecekleri zamanı azaltmaktadır. Dijital dönüşüm alanında atılan olumlu adımlara rağmen, altyapı sorunları ve insan kaynağı eksiklikleri nedeniyle UYAP ve benzeri sistemlerin her zaman yeterli verimle çalışamaması, iş yükünü hafifletmek yerine zaman zaman artıran bir etki yaratabilmektedir.

Bu tablo, bütçe planlamasında yalnızca yeni mahkeme ve savcılık kadrolarının değil, aynı zamanda nitelikli yardımcı personel istihdamı, fiziki mekân iyileştirmeleri ve kesintisiz işleyen dijital altyapı yatırımlarının da önceliklendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Aksi halde, artan dosya sayısı karşısında hâkim ve savcıların "yalnız bırakıldığı" bir yargı mimarisi, hem adil yargılanma hakkı hem de etkin soruşturma yükümlülüğü bakımından ciddi riskler doğuracaktır.

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının karşı karşıya bulunduğu zorluklar, ekonomik yetersizlikler, tayin ve lojman sorunları, aşırı iş yükü, kurumsal mobbing iddiaları ve yetersiz psikososyal destek başlıklarında yoğunlaşmaktadır. Adalet Bakanlığı bütçesi değerlendirildiğinde, yargı mensuplarının bu çok boyutlu sorunlarının bütçe mimarisine ve performans göstergelerine yeterince yansımadığı görülmektedir.

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ancak insan onuruna yakışır çalışma koşullarına sahip, ekonomik ve mesleki güvencesi sağlanmış, liyakat esaslı ve mobbingden arındırılmış bir hâkim–savcı kadrosuyla mümkün olabilir.

Bu nedenle 2026 Adalet Bakanlığı Bütçesi, yalnızca yeni adliye binaları ve personel sayılarını artırmaya yönelik değildir Hâkim ve savcıların yaşam ve çalışma koşullarını iyileştiren, iş yükünü makul seviyeye çeken, tayin ve lojman rejimini adil ve öngörülebilir hale getiren, psikososyal destek ve bağımsız denetim mekanizmalarını güçlendiren bütüncül bir yaklaşımla yeniden ele alınmalıdır. Aksi halde, "adaletin hızlandırılması" hedefi, yargı mensuplarının ağırlaşan yükü ve kötüleşen çalışma koşullarının gölgesinde, kâğıt üzerinde kalmaya devam edecektir.

ADALET İSTATİSTİKLERİ 2024 RAPORU İNCELEMESİ

Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan 2024 Adalet İstatistikleri, 2015–2024 dönemini kapsayan on yıllık bir görünümle adalet sisteminin tüm kademelerinde iş yükü, dosya akışı ve sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet başsavcılıkları, ceza ve hukuk mahkemeleri, icra ve iflas daireleri, idare ve vergi mahkemeleri, bölge adliye ve idare mahkemeleri ile Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi ve Uyuşmazlık Mahkemesi'ni kapsayan bu istatistikler, 2026 yılı bütçe teklifinin adalet hizmetlerinin etkinliği, kalitesi ve toplumsal etkisi bakımından değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Raporun ortaya koyduğu veriler, kâğıt üzerinde bazı alanlarda iyileşme sinyalleri olmakla birlikte, özellikle yargılama süreleri, vergi adaleti, çocuk adalet sistemi ve icra–iflas alanında derinleşen yapısal sorunlara işaret etmektedir.

Dosya Temizleme Oranları ve Yargılama Süreleri

2024 yılında mahkeme türlerine göre dosya temizleme oranları incelendiğinde, yüksek yargıda ve bazı ilk derece mahkemelerinde kâğıt üzerinde olumlu bir tablo görülmektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve ceza dairelerinde dosya temizleme oranı bir önceki yıla göre %62,1 ile en yüksek artışı göstermiştir. Buna karşılık vergi mahkemelerinde dosya temizleme oranındaki değişim, %–24,3 ile en yüksek azalış olarak kayda geçmiştir. İdare mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri, Danıştay ve Yargıtay'ın ceza ve hukuk dairelerinde temizleme oranlarının 100'ün üzerinde olması, yıl içinde gelen dosyaların tamamı ile devreden dosyaların bir kısmının karara bağlandığını işaret etmektedir. Ancak bu görünüm, yargılamaların fiilî süresi ve vatandaşın adalete erişim deneyimi ile birlikte ele alındığında daha eleştirel bir okuma gerektirmektedir.

Yargılama süreleri açısından bakıldığında 2024 yılı verileri daha da çarpıcıdır. Anayasa Mahkemesi'nde bir dosyanın ortalama görülme süresi 2023'e kıyasla %61,0 oranında artmıştır. Bölge idare mahkemelerinde ise ortalama görülme süresinde %19,0'lık azalma kaydedilmiştir. Buna karşın icra ve iflas dairelerinde ortalama görülme süresi 919 gün seviyesine ulaşmış, yani bir dosyanın takibi yaklaşık iki buçuk yılı bulmuştur. Bu durum, alacaklının korunması, ticari hayatın öngörülebilirliği ve ekonomik faaliyetlerin istikrarı bakımından ciddi bir yargısal tıkanmaya işaret etmektedir.

10. Adalet sistemi evrelerine ilişkin bir dosyanın ortalama görülme süresi, Gün, 2023-2024

Average duration of a file regarding to the stages of justice system, Day, 2023-2024

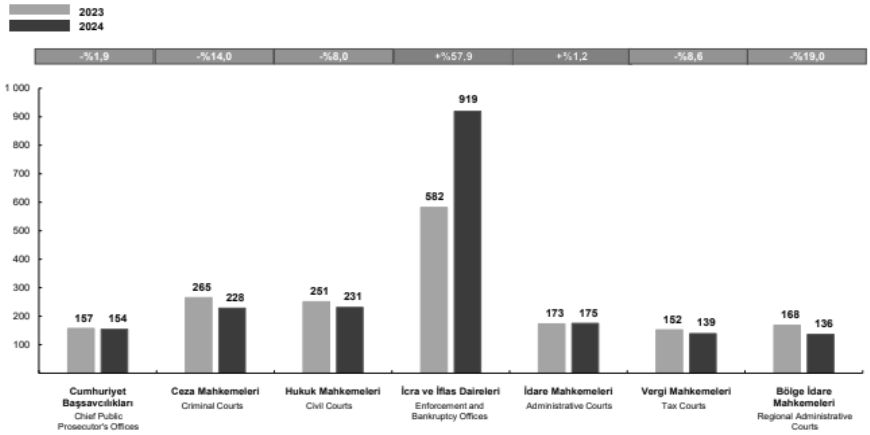

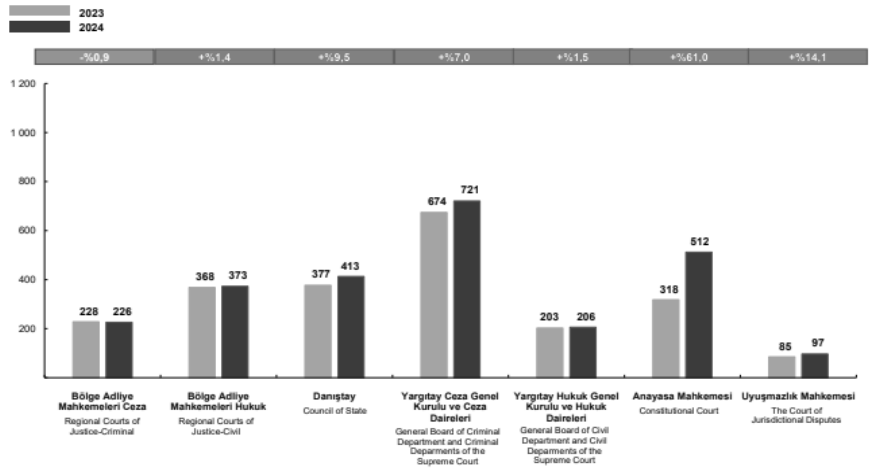

Yüksek mahkemelerde ve belirli mahkeme türlerinde güçlü görünen dosya temizleme oranları, icra–iflas dairelerindeki uzun yargılama süreleri ve Anayasa Mahkemesi'ndeki belirgin süre artışı ile birlikte değerlendirildiğinde, adalet hizmetlerinde "kâğıt üzerinde performans" ile vatandaşın hissettiği adalet hızının tam olarak örtüşmediğini göstermektedir.

Ceza Adaletinde Suç Profili ve Toplumsal Yansımalar

Ceza mahkemelerinde seçilen suç türlerine göre 2023–2024 dosya endeksleri, suç profilindeki dönüşümü açıkça ortaya koymaktadır. 2024 yılında ceza mahkemelerine gelen dosyalarda dolandırıcılık, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul, bulundurma veya kullanma (TCK 191) ile uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (TCK 188) suçları en yüksek artış gösteren suç türleridir. Buna karşılık hırsızlık suçlarına ilişkin dosya sayısında yaklaşık %4 oranında azalma görülmektedir. Bu tablo, klasik malvarlığı suçlarının görece azalırken, daha karmaşık, çoğu zaman organize ve dijital boyutları olan suç tiplerinin öne çıktığını göstermektedir.

Cumhuriyet başsavcılıklarında yıl içinde açılan dosyalara göre her 100.000 kişi başına düşen mağdur/müşteki ve şüpheli sayıları da toplumsal kriminalizasyon düzeyini göstermektedir. 2015 yılında her 100.000 kişide mağdur/müşteki sayısı 4.369 iken, 2024 yılında bu değer 4.816'ya yükselmiştir. Aynı dönemde şüpheli sayısı her 100.000 kişide 6.038'den 7.204'e çıkarak yaklaşık %19 oranında artmıştır. Bu veriler, ceza adalet sistemine maruz kalan nüfusun on yıllık dönemde belirgin şekilde arttığına işaret etmektedir.

Suça Sürüklenen Çocuklar

2024 yılı istatistiklerinin en hassas başlıklarından birini, suça sürüklenen çocuklara ilişkin veriler oluşturmaktadır. Cumhuriyet başsavcılıklarında soruşturma evresinde suça sürüklenen çocuklara ilişkin toplam 201.959 dosya açılmıştır. Bu dosyalar kapsamında 222.329 çocuk hakkında işlem yapılmış, bu çocuklarla ilişkilendirilen toplam suç sayısı ise 414.034 olmuştur. Dosya düzeyinde bakıldığında 201.959 dosyanın 102.755'i kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonuçlanmış, 81.109 dosyada ise kamu davası açılmıştır.

Suça sürüklenen çocuklara ilişkin temel göstergeler (2024)

Gösterge	Değer
Toplam soruşturma dosyası	**201.959**
Suça sürüklenen çocuk sayısı	**222.329**
Toplam suç sayısı	**414.034**
Kovuşturmaya yer olmadığı oranı (yaklaşık)	**%51**

Basit oranlamayla, dosyaların yaklaşık %51'inde çocuk hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği, çocukların yaklaşık %54'ü hakkında kovuşturmaya yer olmadığı,

yaklaşık %38'i hakkında ise kamu davası açıldığı görülmektedir. Bu tablo, on binlerce çocuğun ceza adalet sistemine soruşturma aşamasında dahi yoğun biçimde maruz kaldığını, ancak önemli bir kısmının yargılama açılmadan sistem dışına çıktığını göstermektedir. Çocuğun üstün yararı ilkesi bakımından bu veriler, önleyici sosyal politikalar, çocuk adalet sistemi için uzman kadrolar, rehberlik ve destek mekanizmalarına yönelik kaynak tahsisinin güçlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

"Mahkeme Türüne Göre Dosya Sayıları" ve "Mahkeme Türü ve Karar Türüne Göre Dosya Sayıları"

2024 yılı Adalet İstatistikleri, yargı teşkilatının farklı kademelerinde ortaya çıkan iş yükünü ve karar dağılımını son on yıla yayılan verilerle ayrıntılı olarak ortaya koymaktadır. "Mahkeme türüne göre dosya sayıları" ve "Mahkeme türü ve karar türüne göre dosya sayıları" tabloları birlikte değerlendirildiğinde, yargı sisteminin temel darboğazları, karar verme davranışlarındaki yönelimler ve kaynak tahsisi bakımından öne çıkan sorun alanları açık biçimde görülmektedir.

Ceza yargısında 2023–2024 döneminde dikkat çekici bir artış meydana gelmiş, ceza mahkemelerine gelen dosya sayısı bir önceki yıla göre yaklaşık 533 bin artarak 3,9 milyon seviyesine yükselmiştir. Bu artış, dolandırıcılık, uyuşturucu ve dijital suçlar gibi daha karmaşık suç türlerindeki yükselişe paralel şekilde gerçekleşmiştir. Ceza mahkemelerinde 2015 yılında 624 bin olan mahkûmiyet kararlarının 2024 yılında 991 bine ulaşması, ceza adalet sisteminin giderek daha fazla mahkûmiyet üreten bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Aynı dönemde beraat sayılarında düşüş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarında belirgin artış meydana gelmesi, ceza yargılamasının önemli bir bölümünün kesin hükme ulaşmadan "koşullu erteleme" mekanizmasına yöneldiğini ortaya koymaktadır.

Hukuk mahkemelerinde dosya yükü 2015–2024 döneminde 3,4 milyon seviyesinden 5,3 milyon seviyesine çıkarak yaklaşık yüzde 58 oranında artmıştır. 2024 yılında tam kabul kararlarında görülen yükseliş ile "diğer kararlar" kategorisindeki sert artış, uyuşmazlıkların niteliği ile yargı dışı çözüm mekanizmalarının etkisizliği arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Dava şartı arabuluculuk ve uzlaştırma süreçlerinin, iş yükünü azaltmak yerine çoğu zaman dava öncesi zorunlu bir aşama haline geldiği, tarafları mahkemeye erişmeden önce bekleten fakat uyuşmazlığı çözüme ulaştırmakta sınırlı bir başarı sağlayan bir işlev üstlendiği görülmektedir.

İdari yargıda 2015 yılında 190 bin olan dosya sayısı 2024 yılında 362 bin seviyesine yükselmiştir. İdare mahkemelerindeki iptal kararlarının 10 yılda yüzde 54 oranında artması, idarenin işlem tesis etme süreçlerinde hukuka uygunluk bakımından önemli sorunlar bulunduğuna işaret etmektedir. Buna karşılık vergi mahkemelerinde 2015 yılında 108 bin olan toplam karar sayısının 2024 yılında 87 bine düşmesi, vergi uyuşmazlıklarının hem nicelik hem de karar dağılımı bakımından dalgalı bir seyir izlediğini göstermektedir. Bu alanda özellikle 2020–2021 dönemindeki artış ve sonrasında ortaya çıkan düşüş, mevzuat değişiklikleri, tahsilat politikaları ve dava açma eğilimleri ile yakından ilişkilidir.

Yargı sisteminin en ağır yükü ise icra ve iflas dairelerinde ortaya çıkmaktadır. 2024 yılında 32,7 milyon dosyaya ulaşan icra-iflas iş yükü, tek başına tüm mahkemelerin toplam iş yükünü katlayarak aşmaktadır. 2023 yılında 38,9 milyon dosya ile tarihsel zirveye ulaşan bu alanda görülen kısmi düşüşe rağmen, icra daireleri ekonomik ve sosyal sorunların yargıya yansıdığı en yoğun alan olmaya devam etmektedir. Alacak-borç ilişkilerindeki bozulma, tüketici işlemleri, kredi ve abonelik kaynaklı takipler ile ticari iflas dosyaları icra sisteminin yapısal tıkanıklığını derinleştirmektedir.

Mahkeme türü ve karar türü bakımından kararların dağılımı incelendiğinde, ceza yargısında daha cezalandırıcı bir çizginin, hukuk ve idari yargıda ise usulî kararların oranının artma eğiliminde olduğu görülmektedir.

“Diğer kararlar” kategorisinin hukuk mahkemelerinde 2024 yılında 626 bin gibi yüksek bir seviyeye ulaşması, mahkemelerin dosya yükünü azaltmak amacıyla usulî yolları daha yoğun biçimde kullandığını göstermektedir. Bu durum, uyuşmazlıkların tam anlamıyla maddi çözüm bulunarak sonuçlandırılması yerine hızlı sonuç üretmeye odaklanan bir pratiğin geliştiğine işaret etmektedir.

Tüm bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, 2026 yılı bütçesinin sadece personel sayısının artırılmasına değil, yargının en çok tıkanan alanlarına yönelik yapısal reformlara yönelmesi gerektiği görülmektedir.

Özellikle icra-iflas alanında dijitalleşme, otomasyon ve alternatif çözüm mekanizmalarının güçlendirilmesi, ceza yargısında artan suç türlerine yönelik uzmanlaşmış birimlerin desteklenmesi, idari yargıda hukuka uygun işlem tesisine yönelik önleyici idare hukuku mekanizmalarının geliştirilmesi ve hukuk yargısında arabuluculuk süreçlerinin

niteliğinin artırılması gerekmektedir. 2024 yılı istatistikleri, adalet sisteminin yalnızca iş yükü bakımından değil, karar dağılımının niteliği bakımından da ciddi bir dönüşüm ve güçlendirme ihtiyacı olduğunu açıkça göstermektedir.

Uzlaştırma ve Arabuluculuk Mekanizmaları

Uzlaştırma ve arabuluculuk mekanizmalarına ilişkin veriler, bu yolların artık adalet sisteminin yapısal bir unsuru haline geldiğini göstermektedir. Ceza yargılamasında uzlaştırma dosyaları 2017 sonrasında hızlı bir artış göstermiş, 2024 yılı itibarıyla yüz binlerce dosyada uzlaştırma süreci işletilmiştir.

Hukuk yargılamasında ise, kira, ortaklığın giderilmesi, kat mülkiyeti, tarımsal üretim ve komşuluk hukuku gibi dava şartı arabuluculuk kapsamındaki uyuşmazlıklara ilişkin 2024 yılında 318.856 arabuluculuk dosyası açılmıştır. Bunlardan 314.948'i müzakere ile sonuçlanmıştır. 77.603 dosyada anlaşma sağlanırken, 223.865 dosyada anlaşma sağlanamamış, 13.480 dosyada ise diğer kararlar verilmiştir. Müzakere bekleyen dosya sayısı 3.908'dir.

Dava şartı arabuluculuk sonuçları (2024)

Gösterge	Dosya sayısı	Yaklaşık oran
Açılan dosya	**318.856**	**-**
Müzakeresi tamamlanan	**314.948**	**%100**
Anlaşma sağlanan	**77.603**	**≈ %25**
Anlaşma sağlanamayan	**223.865**	**≈ %71**
Diğer kararlar	**13.480**	**≈ %4**

Tamamlanan arabuluculuk dosyalarında yaklaşık dörtte bir oranında anlaşma sağlanırken, %70'i aşan bir oranda uyuşmazlık mahkeme aşamasına taşınmaktadır. Bu durum, dava şartı arabuluculuk kurumunun uygulamada çoğu zaman etkin bir uyuşmazlık çözüm mekanizması olmaktan ziyade, tarafların mahkemeye erişmeden önce geçmek zorunda olduğu usulî bir "kapı" işlevi gördüğü yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir. Bu alana ayrılan insan kaynağı ve bütçenin, kurumun niteliğini ve taraf memnuniyetini artıracak şekilde yeniden tasarlanması gerekmektedir.

Bütçe Açısından Adalet İstatistiklerin Genel Değerlendirmesi

2024 Adalet İstatistikleri, 2026 yılı bütçe teklifine yalnızca iş yükü ve performans göstergeleri açısından değil, aynı zamanda adalet politikalarının yönü bakımından da önemli bir arka plan sunmaktadır.

Yargıtay ve bazı mahkeme türlerinde yükselen dosya temizleme oranları, vergi mahkemelerinde yaşanan belirgin performans kaybı, icra–iflas dairelerinde yaklaşık üç yıla yaklaşan yargılama süresi ve Anayasa Mahkemesi'nde artan bekleme süreleri birlikte değerlendirildiğinde, kaynakların yalnızca nicelik olarak arttırılmasının yeterli olmadığı, doğru alanlara ve uzmanlaşmış birimlere yönlendirilmesi gerektiği görülmektedir.

Ceza adaletinde dolandırıcılık ve uyuşturucu suçlarındaki artış ile her 100.000 kişide şüpheli sayısındaki yaklaşık %20'lik on yıllık yükseliş, toplumsal barış ve suç önleme politikalarının güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Buna rağmen bütçe teklifinde, suç önleyici programlar, gençlere ve çocuklara dönük sosyal destek mekanizmaları ile çocuk adalet sistemine yönelik özel kaynak tahsisi sınırlı kalmaktadır. Suça sürüklenen çocuklara ilişkin yüksek dosya ve çocuk sayıları karşısında, koruyucu–önleyici hizmetler ile rehabilitasyon programlarının güçlendirilmesi, adalet sisteminin yükünü orta vadede azaltacak en rasyonel yatırım alanı olarak ön plana çıkmaktadır.

Uzlaştırma ve arabuluculuk mekanizmalarının nicel büyüklüğü, bu kurumların bütçe içindeki payının sorgulanmasını gerektirmektedir. Dava şartı arabuluculukta anlaşma oranının yalnızca dörtte bir düzeyinde kalması, bu alana ayrılan kaynakların etkinlik ve verimlilik açısından yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. 2026 yılı bütçesi tartışılırken, adalet sisteminin yalnızca dosya bazlı performans göstergeleriyle değil, hak arama özgürlüğünü güçlendiren, makul sürede ve adil yargılanma hakkını güvence altına alan, çocuğun üstün yararını gözeten ve toplumsal barışı önceleyen bir anlayışla ele alınması gerekmektedir.

Ekonomik Krizin Adalet Sistemindeki Yansımaları: İcra, İflas ve Diğerleri…

Türkiye'de son yıllarda derinleşen ekonomik kriz hem hane halklarının hem de işletmelerin ödeme gücünü sistematik biçimde aşındırmakta, bu durumun hukuki karşılığı ise icra ve iflas dosyalarında, konkordato başvurularında ve ekonomik suçlarda görülen belirgin artış olarak karşımıza çıkmaktadır. Borçlarını çeviremeyen vatandaş ve şirketler açısından icra

takibi, haciz, iflas tehdidi ve karşılıksız çek gibi başlıklar artık münferit olaylar değil, geniş toplum kesimlerinin günlük hayatını belirleyen bir "yapısal risk alanı" hâline gelmiştir. İYİ Parti açısından Adalet Bakanlığı bütçesini değerlendirirken temel hareket noktamız, bu ağır ekonomik tablonun yargı sistemine nasıl yansıdığını ve bütçenin bu yükü ne ölçüde karşıladığını ortaya koymaktır. Ana tespitimiz şudur: Türkiye'de ekonomi iyiye gitmemekte, bunun hukuki yansıması olarak icra–iflas alanına giren iş ve işlem hacmi sürekli artmakta, Adalet Bakanlığı bütçesi ise bu gerçekliğe uygun bir kapasite artışını ve yapısal reformu içermemektedir.

Adalet Bakanlığı 2026 yılı bütçesi 389 milyar 560 milyon 443 bin TL'ye yükselmiş, 2025 yılı başlangıç ödeneğine göre yüzde 38,99 oranında artmıştır. Buna rağmen, bütçe gerekçesi ve Plan ve Bütçe Komisyonu toplantısı analiz edildiğinde, adalet sisteminin en ağır yükünü taşıyan icra ve iflas dairelerinin mevcut personel ve altyapı kapasitesiyle iş yükünü çeviremez hâle geldiği bizzat resmî verilerle ortaya konulmaktadır. Adalet istatistiklerine göre 2024 yılında icra–iflas alanındaki iş yükü 32,7 milyon dosya seviyesine ulaşmıştır. 2015'te 18 milyon olan devreden dosya sayısı 2024'te 23,9 milyona çıkarak sistemin her yıl net dosya birikimi ürettiğini göstermiştir. İcra–iflas dairelerinde bir dosyanın ortalama işlem süresi 2023 yılında 582 gün iken, 2024 yılında 918 güne yükselmiştir. Sadece bir yılda yaklaşık yüzde 57'lik bir süre artışı yaşanmıştır. Bu tablo hem adalete erişim hakkı hem de ekonomik hayatın öngörülebilirliği bakımından alarm vericidir.

Bakanlık bütçesinin kompozisyonu da bu yapısal sıkışmayı teyit etmektedir. 2026 yılı itibarıyla Adalet Bakanlığı bütçesinin yaklaşık üçte ikisi personel giderlerine, yaklaşık beşte biri mal ve hizmet alımlarına ayrılmaktadır. Yatırımlar, modernizasyon, dijital altyapı, uzmanlaşmış birimler ve doğrudan vatandaşa dokunan iyileştirmeler için sınırlı bir pay kalmaktadır. Personel giderlerinde yüzde 43,91'lik artışa rağmen, bu artışın adalet hizmetinin hızına ve kalitesine ne kattığını gösteren, icra–iflas dairelerindeki ortalama işlem süresini düşürmeye dönük somut bir performans göstergesi ortaya konulamamıştır. Bütçe kitapçığı ve program bazlı sınıflandırma, icra–iflas alanını "en ağır yükü taşıyan ama en zayıf desteklenen" alanlardan biri hâline getirmiştir.

Toplum Çalışmaları Enstitüsü'nün 4 Haziran 2025 tarihli "Türkiye'nin İcra ve İflas Raporu" çalışması, bu resmi verileri tamamlayan ve bütünleyen bir çerçeve sunmaktadır. Rapora göre icra, iflas ve konkordato sistemindeki hareketlilik, enflasyon, faiz oranları, kredi

daralması, işsizlik ve döviz oynaklığı gibi makroekonomik göstergelerle doğrudan bağlantılıdır ve aynı zamanda toplumsal güven ile ahlaki çözülme döngüsünün de bir yansımasıdır. Çalışmada iflas kurumunun Türkiye'de "fiilen devre dışı" olduğu, buna karşılık zombi şirket oranının yüksek seyrettiği ve icra dosyaları ile ceza soruşturmaları arasındaki paralel artışın dikkat çekici boyutlara ulaştığı vurgulanmaktadır. İflas kurumunun tasfiye ve yeniden başlangıç imkânı tanıyan bir mekanizma olmaktan çıkıp, âtıl ve istatistiksel olarak düşük seyrettiği, buna karşılık fiilen iflas etmiş çok sayıda şirketin konkordato, yeniden yapılandırma veya gayriresmî uzlaşı yollarıyla sistem içinde sürüncemede tutulduğu belirtilmektedir.

IMF'nin "The Rise of the Walking Dead: Zombie Firms Around the World" çalışmasına atıfla, Türkiye'de halka açık olmayan şirketlerde zombi oranının yüzde 13, halka açık şirketlerde yaklaşık yüzde 8 seviyesinde olduğu, yüksek enflasyon, kredi daralması ve reel kârlılık erozyonu dikkate alındığında gerçek oranın yüzde 20'lere yaklaştığı tahmin edilmektedir. Bu, her 5 şirketten yaklaşık 1'inin ekonomik olarak iflas etmiş olmasına rağmen yapay finansal destekler ve borç çevirme mekanizmalarıyla sistemde tutulduğu anlamına gelmektedir. Böyle bir yapı, kaynak dağılımını bozan, verimliliği düşüren ve bankacılık sektörü ile rekabet düzeni açısından riskleri büyüten bir zemin yaratmaktadır. Adalet Bakanlığı bütçe evrakında bu tespitlere karşılık gelecek şekilde iflas hukukunun, konkordato rejiminin ve ticari tasfiye mekanizmalarının bütüncül bir bakışla gözden geçirildiği, icra–iflas dairelerinin bu işlevi destekleyecek biçimde yeniden yapılandırıldığına dair bir programatik yaklaşım bulunmamaktadır.

KOBİ kredileri ve reel kredi daralmasına ilişkin veriler de icra–iflas cephesindeki yükün finansal bağlamını ortaya koymaktadır. BDDK verileri üzerinden yapılan analizde Ocak 2023'te 1,745 trilyon TL olan KOBİ kredisi stoku, Mayıs 2025'te 3,824 trilyon TL'ye yükselmiştir. Nominal artış yüzde 120 iken, aynı dönemde kümülatif enflasyon yaklaşık yüzde 240 civarındadır. Fiyatlar ortalama 3,4 katına çıkarken kredi stoğu yalnızca 2,2 katına çıkmıştır. Nominal olarak genişler görünen kredi hacmi, reel anlamda ciddi bir daralmaya işaret etmektedir. İşletmelerin finansmana erişimi kolaylaşmak bir yana, gerçekte zayıflamakta, zombi şirketler borç servislerini çevirmekte zorlandıkça icra–iflas baskısı, alacak–borç uyuşmazlıkları ve konkordato başvuruları artmaktadır.

Bu gelişmeler, Adalet Bakanlığının icra–iflas ve ekonomik suçlar cephesinde artan iş yükünün yalnızca yargısal bir sorun değil, para–kredi politikalarının ve enflasyonist sürecin doğal bir sonucu olduğunu göstermektedir.

İflas istatistiklerinin güvenilirliği ve "iflas kültürü eksikliği" de raporda altı çizilen bir diğer başlıktır. 2019–2024 dönemine ait verilere bakıldığında, yıl içinde açılan iflas dosyalarının sayısının oldukça sınırlı ve oynak olduğu, karar çıkan dosya sayısının ise daha da düşük kaldığı görülmektedir. Bu durum, yüzeysel bakışla "şirket iflasları az, sistem sağlıklı" gibi yanlış bir sonuca yol açabilmektedir. Yine TÇE tarafından hazırlanan rapor, Türkiye'de iflasın şirketler açısından "son çare" bile olmayan, fiilen devre dışı bir kurum hâline geldiğini, şirketlerin iflas ilan etmek yerine konkordato, yeniden yapılandırma, bankalarla gayriresmî anlaşmalar ve kamu destekleriyle süreçleri uzattığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla iflas istatistiklerindeki düşüş, ekonomik iyileşmeden ziyade iflas hukukunun işlevsizleşmesine işaret etmektedir. Bu da bütçe tartışmalarında "iflas hukukunun ve ticari tasfiye mekanizmalarının yeniden tasarlanması" gereğini güçlü biçimde gündeme getirmektedir.

Konkordato cephesinde ise "başvuru patlaması–tasdik çöküşü" olarak özetlenebilecek bir tablo oluşmuştur. Adalet Bakanlığı her ne kadar konkordatoya ilişkin ayrıntılı resmî istatistik yayımlamasa da Ticaret Sicili ve Resmî İlan Portalı verilerinin birleştirilmesiyle yapılan analizler, konkordato başvurularının tarihsel zirveye çıktığını, buna karşılık tasdik oranlarının tarihsel dip seviyelere gerilediğini göstermektedir. Bu ikili yapı, borçlu şirketler bakımından konkordatonun dürüst borçlunun korunması amacından saparak kötü niyetli borç erteleme ve alacaklılardan kaçınma aracına dönüşmesi riskini artırmakta, alacaklılar ve tedarik zinciri açısından ciddi belirsizlik ve zincirleme riskler üretmektedir. Yargı açısından ise büyük emek ve kaynak harcanan dosyaların çok düşük oranda sonuçlandığı, verimsiz bir alan yaratmaktadır. Buna rağmen Adalet Bakanlığı bütçe gerekçesinde konkordato yargılamalarının kalitesini, süresini ve sonucunu iyileştirmeye dönük özel bir programlama ve kaynak tahsisi öngörülmemiştir.

İcra–iflas dairelerindeki birikmiş yük ve süre krizi Adalet Bakanlığı adalet istatistikleri ile teyit edilmektedir. 2015–2024 döneminde her yıl açılan icra dosyası sayısı kapanan dosya sayısını aşmış, sistem her yıl net dosya birikimi üretmiştir. Devreden dosya sayısı 2015'te 18 milyon iken 2024'te 23,9 milyona yükselmiştir. Adalet istatistiklerine dayanarak hazırlanan analizde, icra–iflas dosyaları için ortalama işlem süresi 2023'te 582 günden 2024'te 918 güne

çıkmış, bir yılda yüzde 57'lik bir sıçrama yaşanmıştır. Bu artış, adalete erişim hakkını zayıflatmakta, alacak–borç ilişkilerinde tahsilat güvencesini aşındırmakta ve yargı hizmetinin "makul süre" içinde yerine getirilmesi yükümlülüğünü ağır biçimde ihlal eden bir yapısal tıkanmaya işaret etmektedir. Adalet Bakanlığı bütçesinin icra–iflas daireleri için önerdiği kaynak artışları, bu yapısal krizi çözmekten uzak, personel, dijital altyapı, uzmanlaşmış bürolar ve süreç yönetimi bakımından gerekli kapasite artışını karşılamaktan yoksundur.

Ticari hayatın erken uyarı göstergesi niteliğindeki karşılıksız çek istatistikleri de ekonomik sıkışıklığın icra–iflas sistemine yansımasını güçlendirmektedir. 2023 yılında karşılıksız çıkan çek adedi 146.986, tutarı ise 57,2 milyar TL iken, 2024'te bu rakamlar 273.303 adet ve 177,4 milyar TL'ye yükselmiştir. 2025 yılının ilk üç ayında da eğilimin bozulmadan devam ettiği görülmüştür. Bankaya ibraz edilen çekler içinde karşılıksız kalanların oranı hem adet hem tutar bazında yükselmektedir. Özellikle tutar bazında artışın daha belirgin olması, yüksek meblağlı çeklerdeki sorunların derinleştiğine işaret etmektedir. Bu veriler, çekin "güven aracı" olma özelliğini kaybederek kriz dönemlerinde riski büyüten bir unsur hâline geldiğini göstermektedir. İcra–iflas dosyalarına konu olan alacakların niteliğini de daha kırılgan bir zemine taşımaktadır.

Malvarlığına karşı suçlar ve ekonomik suçlardaki yükseliş, ekonomik krizin ceza adaletine yansıyan boyutunu ortaya koymaktadır. 2024 yılında malvarlığına karşı suçlar kapsamında yaklaşık 5 milyon ceza soruşturması dosyası açılmış; bu dosyalarda yaklaşık 6 milyon kişi şüpheli sıfatıyla işlem görmüştür. Başka bir ifadeyle, 2024 yılı içinde Türkiye'de yaşayan her 14 kişiden biri malvarlığına karşı suçlarla ilgili bir soruşturmaya konu edilmiştir.

Özel kanunlara göre ekonomik suçlarda da benzer bir sıçrama göze çarpmaktadır: 5941 sayılı Kanun kapsamındaki karşılıksız çek suçları 2024'te 141.658'e yükselmiş, Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesindeki vergi suçları 2022'de 23.673 iken 2024'te 215.830'a çıkmıştır. 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamındaki suç sayıları yapısal olarak yüksek seviyesini korumuştur.

İcra ve İflas Kanunu kapsamındaki suçlar ise ekonomik baskı dönemlerinde artış eğilimini sürdürmüştür. Bu tablo, ekonomik sıkışıklığın yalnızca icra–iflas dosyalarında değil, ceza hukukunun en yoğun işlediği alanlarda da katmanlı bir kriz ürettiğini göstermektedir.

Kriz dönemlerinde icra–iflas dosyaları artarken, toplumun bazı kesimleri bu artışı sistemin zayıflığının göstergesi olarak görmekte, yükümlülükleri yerine getirmemek veya sistemin açıklarını kullanmak normalleşmektedir. Bu durum, borcunu ödemeye çalışan kesimlerde adalet duygusunu zedelemekte, toplumsal güveni aşındırmakta ve ahlaki çözülmeyi hızlandırmaktadır. Sonuçta icra–iflas dosyalarındaki artışın nedenleri arasında hem "ödeyemeyenler" hem de "ödemeyenler" bulunmaktadır. Bu çerçevede Adalet Bakanlığı bütçesinin yalnızca işlem kapasitesini artırması değil, hukukun genel caydırıcılığını, öngörülebilirliğini ve güven vericiliğini güçlendirecek politika ve programları da içermesi gerekmektedir.

Bütün bu veriler ışığında İYİ Parti, Adalet Bakanlığı 2026 yılı bütçesinin, Türkiye'de hızla artan icra–iflas yüküne, konkordato rejimindeki tıkanmaya, ekonomik suçlardaki sıçramaya ve adalet hizmetinin aşırı yavaşlamasına cevap vermekten uzak olduğunu tespit etmektedir. Vatandaşların ve şirketlerin icra ve iflasla yüzleştiği, ekonomik göstergelerin kötüleştiği bir dönemde Adalet Bakanlığı bütçesinin icra–iflas dairelerinde uzman personel istihdamı, dosya yönetimi, elektronik tebligat ve UYAP entegrasyonu, veri analitiği ve risk yönetimi, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yaygınlaştırılması gibi başlıklara öncelik vermesi gerekirken, mevcut bütçe mimarisi ağırlıklı olarak cari giderleri finanse eden, performans göstergeleri zayıf ve yapısal reform perspektifinden yoksun bir çerçeve sunmaktadır. Bu nedenle partimiz, hem ekonomik krizin mağduru olan vatandaşın ve işletmenin korunması hem de hukukun öngörülebilirliği ve adalete erişim hakkının güçlendirilmesi amacıyla icra–iflas alanında köklü bir yasal ve kurumsal reform yapılmasını, Adalet Bakanlığı bütçesinin de bu reformu destekleyecek biçimde yeniden tasarlanmasını zorunlu görmekte, mevcut bütçe teklifine bu gerekçelerle muhalefet etmektedir.

Türkiye'de icra ve iflas hukukunu ilgilendiren bu ağır tablonun hafifletilmesi ve sistemin yeniden işler, öngörülebilir ve makul sürede sonuç üretir hâle getirilebilmesi için, icra ve iflas dairelerinde yeni personel istihdamını, mevcut personel sayısının ve nitelikli uzman kadroların artırılmasını, dosya yönetimi, elektronik tebligat, UYAP entegrasyonu ve otomasyon süreçlerini güçlendirecek dijital altyapı yatırımlarını, özellikle büyükşehirlerde ve borç–alacak trafiği yoğun bölgelerde uzmanlaşmış icra birimlerinin kurulmasını ve mevcut birimlerin fiziki kapasitesinin artırılmasını öngören ilave ödenek içeren önergemiz Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmeleri sırasında AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

TÜRK HUKUK SİSTEMİNİN ULUSLARARASI ENDEKSLERDE GERİ KALMASI

Türkiye'nin hukuk ve adalet sistemini ilgilendiren uluslararası endeksler, son yıllarda ülkemizin dünya ölçeğinde giderek daha kötü bir tablo çizdiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, temel hak ve özgürlükler ile sendikal haklar gibi alanları ölçen saygın endekslerde Türkiye, artık yalnızca alt sıralarda yer alan bir ülke değil, otoriter sicili tartışmalı ülkelerle aynı kümeye düşmüş, "sistematik gerileme yaşayan ülkeler" kategorisine girmiştir. Bu tablo, bir yandan ülkemizdeki hukuk ihlallerinin dışarıdan nasıl görüldüğünün somut bir göstergesi, diğer yandan Türkiye'nin uluslararası itibarını zedeleyen yapısal bir sorun olarak karşımızdadır.

Dünya Adalet Projesi'nin (World Justice Project – WJP) yayımladığı Hukukun Üstünlüğü Endeksi, sekiz temel başlık (yürütmenin yetkilerinin sınırlandırılması, yolsuzluğun yokluğu, açık ve şeffaf devlet, temel haklar, güvenlik ve asayiş, düzenleyici uygulamaların kalitesi, sivil adalet, ceza adaleti) üzerinden 140'tan fazla ülkeyi karşılaştırmaktadır. Türkiye, bu endekste son yıllarda sürekli gerileyerek, 2025 verilerine göre 143 ülke arasında 118. sıraya düşmüştür. Bu sıralama, Türkiye'yi hukukun üstünlüğü bakımından dünyanın en sorunlu ülkeleri arasına yerleştirmektedir. Özellikle "yürütmenin yargı ve yasama tarafından sınırlandırılması", "yargı bağımsızlığı" ve "ceza adaletinin etkinliği" başlıklarında ağır zafiyetler bulunduğunu göstermektedir.

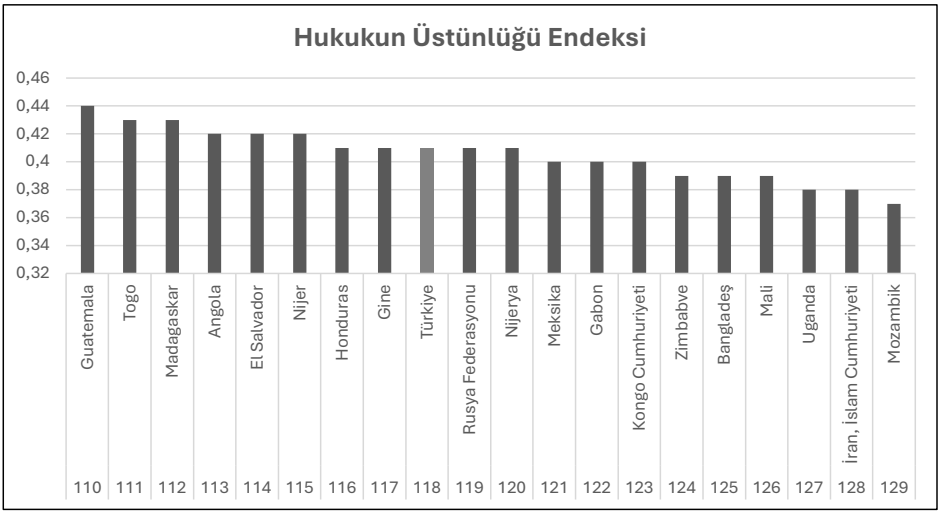

Adalet Bakanlığı 2026 yılı bütçe görüşmelerinde dahi WJP verileri tartışma konusu olmuştur. Adalet Bakanı, Türkiye'nin söz konusu endekste 118. sırada gösterildiğini kabul etmekle birlikte, endeksin metodolojisini ve objektifliğini sorgulamayı tercih etmiştir. Yine aynı tutanaklarda Bakan, farklı uluslararası endeksler için de benzer bir biçimde "inandırıcılığını yitirdiler" yönünde genelleyici ifadeler kullanmış, kötüleşen sıralamaları açıklamak yerine endeksleri itibarsızlaştırmayı tercih etmiştir. Oysa bütçe hakkı açısından asıl yapılması gereken, bu göstergelerin işaret ettiği yapısal sorunları ciddiyetle ele almak, yargı bağımsızlığını, adil yargılanma hakkını ve hukukun üstünlüğünü güçlendirecek somut politika ve bütçe adımları ortaya koymaktır.

V-Dem Enstitüsü'nün "Democracy Report 2025" başlıklı çalışması da Türkiye'deki hukuk ve adalet alanındaki bozulmayı teyit etmektedir. V-Dem, yalnızca seçimleri değil, yürütmenin yargı ve yasama tarafından denetlenmesini, hukukun üstünlüğünü, temel hak ve özgürlükleri ve siyasal katılımı birlikte ölçen Liberal Demokrasi Endeksi (LDI) ile dünyada 179 ülkeyi karşılaştırmaktadır. Türkiye, bu endekste son on yılda en sert gerileme yaşayan ülkeler arasında sayılmakta, "liberal demokrasi" kategorisinden çıkarak "seçimli otoriter rejimler" grubuna doğru kaydığı vurgulanmaktadır. Yargının yürütme karşısındaki bağımsızlığının zayıflaması, yüksek mahkeme kararlarına fiilen uyulmaması, parlamento denetim mekanizmalarının etkisizleştirilmesi ve temel haklar alanındaki kısıtlamalar, bu düşüşün başlıca gerekçeleri arasında gösterilmektedir.

Gösterge (2024)	Küresel Sıra	Skor (0–1 arası)	10 yıllık eğilim*
Liberal Demokrasi Endeksi (LDI)	139	0,12	Önemli düşüş (↔)
Seçim Demokrasisi Endeksi (EDI)	122	0,29	Önemli düşüş (↔)
Liberal Bileşen (LCI – hukukun üstünlüğü, yargı)	146	0,26	Önemli düşüş (↔)
Eşitlikçi Bileşen (ECI)	107	0,54	Orta seviye
Katılımcı Bileşen (PCI)	118	0,42	Önemli düşüş (↔)
Müzakereci Bileşen (DCI)	158	0,18	Çok düşük seviye

V-Dem'in alt endeksleri, Türkiye'nin özellikle "liberal bileşen" (hukukun üstünlüğü, yargısal ve yasama denetimi), "katılımcı bileşen" ve "müzakereci bileşen" alanlarında çok düşük skorlarla anıldığını ortaya koymaktadır. Kanun önünde eşitlik, yargıya erişim, mülkiyet hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı gibi göstergelerdeki gerileme, yargısal denetimin, yüksek mahkemelerin bağımsızlığının ve parlamentonun yürütme üzerindeki denetim kapasitesinin zayıflamasıyla birleştiğinde, Türkiye'nin demokrasi ve hukuk devleti bakımından otoriter rejimlerle aynı alt dilimlerde konumlandığı görülmektedir. Bu tablo, Adalet Bakanlığının "Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir" yönündeki tekrarlanan beyanlarının uluslararası düzlemde karşılık bulmadığını ve içerikten ziyade sloganik bir söylem olarak algılandığını göstermektedir.

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun (ITUC) her yıl yayımladığı Küresel Haklar Endeksi de Türkiye'de hukukun ve adaletin durumunu işçi hakları perspektifinden ortaya koymaktadır. Endeks, sendikalaşma özgürlüğü, toplu pazarlık hakkı, grev hakkı, ifade ve toplanma özgürlüğü ile adalete erişim gibi temel çalışma haklarını 1'den 5'e kadar derecelendirmektedir. ITUC raporlarında Türkiye uzun süredir "5" notu ile, yani "haklara hiçbir güvence yok" kategorisinde yer almakta ve işçiler açısından en kötü ülkelerin bulunduğu gruba dâhil edilmektedir. Sendikal örgütlenmeye yönelik idari ve cezai baskılar, grev yasakları, işten çıkarmalar, yargının işçi lehine karar vermedeki tereddütleri ve sendikal tazminat davalarındaki uzun yargılama süreleri, bu olumsuz değerlendirmenin başlıca sebepleri arasında sayılmaktadır.

ITUC'un Türkiye bölümlerinde, sendikal hakların hukuken tanınmasına rağmen fiilen güvencesiz hâle geldiği, yargı yoluna başvuran işçilerin uzun süren davalar ve etkisiz yaptırımlar nedeniyle hakkını zamanında alamadığı vurgulanmaktadır. Bu durum, Adalet Bakanlığının hem iş mahkemeleri hem de çalışma hayatına ilişkin ihtisas daireleri nezdinde hızlı ve etkili bir adalet hizmeti sunamadığını, iş uyuşmazlıklarının çözümünde "etkili başvuru yolu" olma niteliğinin zedelendiğini göstermektedir. Nitekim bütçe tutanaklarında da muhalefet milletvekilleri, özellikle sendikal hak ihlalleri ve işçi davalarındaki gecikmeler üzerinden Bakanlığın performansını eleştirmiştir. Buna rağmen bütçede bu alanları güçlendirecek özel bir programlayıcı yaklaşım görülmemiştir.

Adalet Bakanlığı bütçe görüşmelerinde iktidar cephesinin ortak tutumu, bu uluslararası endeksleri "siyasi", "objektif değil" veya "Türkiye karşıtı lobilerin ürünü" olarak niteleyip

bütünüyle reddetmek yönünde olmuştur. Oysa söz konusu çalışmalar, farklı coğrafyalardan akademisyenlerin, hukukçuların ve sivil toplum aktörlerinin katkısıyla, şeffaf metodolojilere dayalı olarak yürütülen ve onlarca göstergeyi birlikte değerlendiren bağımsız ölçüm araçlarıdır. Tek bir endeksin tek bir göstergesiyle sınırlı bir okuma bile, Türkiye'de hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, temel haklar ve sendikal haklar konusunda ciddi sorunlar olduğunu teyit ederken, üç ayrı endeksin kesişim kümesinde Türkiye'nin sürekli olarak alt sıralarda yer alması, yapısal bir krize işaret etmektedir.

Bu göstergeler aynı zamanda, ekonomik ve diplomatik alanda da Türkiye'nin karşılaştığı güven sorununun hukuki arka planını ortaya koymaktadır. Hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı puanları düşük olan ülkeler, doğrudan yabancı yatırım, uzun vadeli kredi ve teknoloji transferi bakımından daha yüksek risk primiyle karşı karşıya kalmakta; uluslararası finans kuruluşları ve yatırımcılar nezdinde "öngörülebilir olmayan" ülke kategorisine girmektedir.

WJP, V-Dem ve ITUC gibi endekslerdeki kötüleşme, Türkiye'nin uluslararası hukuk ve demokrasi liginde alt basamaklara inmesinin yanı sıra, ekonomik kırılganlığı ve sermaye maliyetini de artıran bir faktör hâline gelmiştir.

Ayrıca, Avrupa Birliği Komisyonu'nun 4 Kasım 2025 tarihli "Türkiye 2025 Raporu"nda yer alan 23. (Yargı ve Temel Haklar) ve 24. (Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) bölümlerine ilişkin tespitler, Türkiye'nin hukukun üstünlüğü alanındaki gerilemesini uluslararası resmî bir belgeyle de teyit etmektedir.

Raporda Türkiye, yargının işleyişi, temel haklar ve ifade özgürlüğü bakımından "erken aşama" düzeyinde ve önceki yıllara kıyasla "geri giden" (backsliding) bir ülke olarak nitelenmektedir. HSK'nın yapısı ve yargı atama rejiminin yürütmenin etkisine açık olduğu, AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına uyulmamasının sistemin bütünlüğünü zedeleyen yapısal bir sorun haline geldiği vurgulanmaktadır.

Terörle mücadele mevzuatının muğlak ve geniş yorumunun, gazeteciler, avukatlar, insan hakları savunucuları ve muhalif siyasetçiler hakkında seçici soruşturmalara zemin hazırladığı, RTÜK ve yeni "dezenformasyon" düzenlemeleri üzerinden muhalif ve bağımsız medyaya yönelik baskının arttığı kaydedilmektedir.

24. bölümde ise Türkiye, göç yönetimi ve sınır güvenliğinde belli teknik ilerlemelere rağmen, kişisel verilerin korunması, organize suçla mücadele ve AB müktesebatına uyum bakımından "orta düzeyde hazırlanmış" ama ilerleme kaydedemeyen bir ülke olarak tanımlanmaktadır. Bu bütüncül tablo, uluslararası endekslerdeki düşük sıralamaların tesadüf olmadığını, aksine AB Komisyonu gibi resmî aktörlerin de Türkiye'yi yargı bağımsızlığı, temel haklar ve adalete erişim alanlarında geriye giden bir ülke olarak gördüğünü göstermekte, Adalet Bakanlığı bütçesinin bu yapısal sorunları giderecek bir reform ve kaynak dağılımı içermemesinin ağır bir politika zaafı olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin hukuku ilgilendiren uluslararası endekslerde ve çalışmalarda çizdiği bu olumsuz tablo, yalnızca soyut bir sıralama meselesi değildir. Bu endekslerin ortaya koyduğu veriler, Anayasa Mahkemesi kararlarına uyulmamasından tutukluluğun fiilî cezaya dönüşmesine, ifade ve örgütlenme özgürlüğündeki kısıtlamalardan sendikal hak ihlallerine, adil yargılanma hakkının zayıflamasından yargı bağımsızlığının gölgelenmesine kadar geniş bir alanda yaşanan hukuk ihlallerinin dışa yansıyan aynasıdır. Adalet Bakanlığı bütçesi, bu aynayı kırmaya çalışmak yerine, gösterdiği gerçeklerle yüzleşmeyi ve hukukun üstünlüğünü esas alan kapsamlı bir reform perspektifi ortaya koymayı gerektirmektedir. Aksi hâlde Türkiye, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve temel haklar alanında listelerin sonuna doğru gerilemeye, bununla bağlantılı ekonomik ve siyasal itibar kaybını daha ağır biçimde yaşamaya devam edecektir.

Delilli-Tescilli Hak İhlalleri

Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolu, 23 Eylül 2012 tarihinde hukuk sistemimize girmiş ve temel hak ve özgürlüklerin korunması bakımından ikincil nitelikte bir güvencenin tesis edilmesini amaçlamıştır.

Bu mekanizma, iç hukuk yolları tüketildikten sonra bireylerin kamu gücünün işlem, eylem ve ihmalleri nedeniyle maruz kaldıkları hak ihlallerini denetlemeyi, ihlal tespiti hâlinde de idare ve yargı organlarının kendilerini Anayasa'ya uygun hâle getirmesini öngörmektedir.

23.09.2012–30.06.2025 dönemine ilişkin istatistikler, bireysel başvurunun kâğıt üzerinde güçlü bir mekanizma olmasına rağmen, fiilî uygulamada yargı sistemimizdeki yapısal sorunların derinliğini ortaya koyan çarpıcı bir tabloya işaret etmektedir.

İhlal Kararlarının Hak ve Özgürlüklere Göre Dağılımı

Veriler **23/9/2012 - 30/6/2025** tarihlerini içermektedir.

Makul Sürede Yargılanma Hakkı 56.443 %69,8	Sendika Hakkı 218 %0,3
Adil Yargılanma Hakkı * 7.587 %9,4	Maddi Manevi Varlığın Korunması Hakkı 167 %0,2
Mülkiyet Hakkı 5.813 %7,2	Örgütlenme Özgürlüğü 90 %0,1
İfade Özgürlüğü 4.552 %5,6	Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi 60 %0,1
Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı 1.976 %2,4	Eğitim Hakkı 50 %0,1
Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı 1.548 %1,9	Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı 18 %0,0
Kötü Muamele Yasağı 1.146 %1,4	Din ve Vicdan Özgürlüğü 13 %0,0
Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı 897 %1,1	Bireysel Başvuru Hakkı 5 %0,0
Yaşam Hakkı 300 %0,4	Hükmün Denetlenmesini Talep Etme Hakkı 1 %0,0

Toplam **
80.884

Anılan dönemde verilen 80.884 ihlal kararının yaklaşık %69,8'inin (56.443 dosya) "makul sürede yargılanma hakkı"na, %9,4'ünün (7.587 dosya) ise "adil yargılanma hakkı"na ilişkin olması, dört ihlal kararından neredeyse üçünün doğrudan yargılamaların süresi ve yargılamanın kalitesine dair sorunlardan kaynaklandığını göstermektedir. Bu veri, Türkiye'de temel hak ihlallerinin en yoğun yaşandığı alanın, doğrudan yargı teşkilatının işleyişi ve Adalet Bakanlığının sorumluluk alanına giren yargı hizmetlerinin etkinliği olduğunu ortaya koymaktadır. Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin tartışmaların yanı sıra, mahkemelerin iş yükü, personel dağılımı, dijital altyapı ve süreç yönetimi bakımından yaşanan yetersizlikler; makul sürede yargılanma ve adil yargılanma hakkı ihlallerinin kronik hâle gelmesine yol açmaktadır.

Mülkiyet hakkına ilişkin 5.813 ihlal kararı (%7,2), bireysel başvuru istatistiklerinde üçüncü sırada yer almaktadır. Kamulaştırma, el koyma, müsadere, vergi ve idari para cezaları ile icra–iflas süreçlerinde idarenin mülkiyet alanına müdahalelerinde Anayasa'ya uygunluk bakımından ciddi sorunlar bulunduğunu göstermektedir. Bu tablo, özellikle ekonomik kriz dönemlerinde kamu otoritesinin vergi, icra ve idari yaptırım politikalarını uygularken ölçülülük, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkelerini yeterince gözetmediğini, bireylerin malvarlığı üzerinde öngörülemeyen, ağır ve zaman zaman keyfî sonuçlar doğurabilen uygulamaların yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

İfade özgürlüğü alanında verilen 4.552 ihlal kararı (%5,6), özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına ilişkin 1.976 ihlal (%2,4) ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin 1.548 ihlal (%1,9) birlikte değerlendirildiğinde, temel özgürlükler bakımından da yapısal bir sorun yumağı ile karşı karşıya olunduğu görülmektedir. Sosyal medya paylaşımlarına, basın ve ifade faaliyetlerine yönelik cezai ve idari yaptırımlar, kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği konusundaki eksiklikler, barışçıl toplantı ve gösterilerin sık sık yasaklanması veya dağıtılması gibi uygulamalar, Anayasa Mahkemesinin kararlarıyla Anayasa'ya aykırı bulunmakta ve Türkiye'nin insan hakları profiline ağır bir gölge düşürmektedir. Bu durum hem iç hukuk hem de tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmeler karşısında, hukuk devleti ilkesinin zedelendiğini ortaya koymaktadır.

Kötü muamele yasağına ilişkin 1.146 ihlal kararı (%1,4), kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin 897 ihlal kararı (%1,1) ve yaşam hakkına ilişkin 300 ihlal kararı (%0,4) oran olarak nispeten düşük görünmekle birlikte, nitelik itibarıyla en ağır ihlallere işaret etmektedir.

Kolluk kuvvetlerinin güç kullanımında, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin uygulanmasında, ceza infaz kurumlarındaki yaşam koşullarında ve yaşam hakkını ilgilendiren olaylarda etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde yapısal sorunlar bulunduğu, Anayasa Mahkemesi kararlarıyla somut biçimde ortaya konulmuştur. İnsan onuruna saygı, işkence ve kötü muamelenin mutlak biçimde yasaklanması ve yaşam hakkının korunması gibi en temel yükümlülükler bakımından dahi binlerle ve yüzlerle ifade edilen ihlal sayıları, hukuk devleti iddiası ile bağdaşmamaktadır.

Sendika hakkına (218 ihlal, %0,3), maddi ve manevi varlığın korunması hakkına (167 ihlal, %0,2), örgütlenme özgürlüğüne (90 ihlal, %0,1) ve suç ve cezaların kanuniliği ilkesine (60 ihlal, %0,1) ilişkin ihlal kararları ise özellikle çalışma hayatı, sivil toplum faaliyetleri ve ceza normlarının öngörülebilirliği bakımından sorunların devam ettiğini göstermektedir. Sendikal faaliyetler nedeniyle disiplin ve ceza yaptırımlarına maruz bırakılan çalışanlar, dernek ve vakıf faaliyetlerine getirilen ölçüsüz sınırlamalar ve tipiklik–belirlilikten uzak ceza düzenlemeleri, bireylerin hak ihlallerine maruz kalmasına yol açmakta, Anayasa Mahkemesi bu alanlarda da sistematik bir sorun alanını işaret etmektedir.

Eğitim hakkına (50 ihlal), seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkına (18 ihlal), din ve vicdan özgürlüğüne (13 ihlal), bireysel başvuru hakkına (5 ihlal) ve hükmün denetlenmesini talep etme hakkına (1 ihlal) ilişkin sayılar istatistiksel olarak daha sınırlı görünse de bu durum, bu alanlarda sorunsuz bir tablo olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, başvuru sayısının görece düşük olması, bu ihlallerin başka hak başlıkları altında ele alınması veya bireylerin bu alanlarda bireysel başvuru mekanizmasını yeterince kullanmaması gibi nedenlerle, gerçek tablonun istatistiklere tam yansımadığı anlaşılmaktadır. Nitekim ayrımcılık yasağı ve etkili başvuru hakkına ilişkin ihlallerin, diğer haklarla bağlantılı şekilde istatistiklere yansıtıldığı belirtilmektedir.

Genel tablo, bireysel başvuru yoluyla verilen ihlal kararlarının büyük çoğunluğunun yargı sisteminin işleyişine, yargılama sürelerine, adil yargılanma güvencelerine ve mülkiyet ile temel özgürlük alanına yönelik kamu müdahalelerine ilişkin olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararları, Türkiye'de temel haklar alanındaki asıl yapısal sorunun bizzat yargı düzeninde yoğunlaştığını, bunu mülkiyet hakkı ile ifade özgürlüğü, toplantı özgürlüğü ve özel hayata saygı gibi özgürlük alanlarındaki ihlallerin izlediğini göstermektedir.

Adalet Bakanlığına ayrılan ödeneğin 2025 yılı itibarıyla toplam bütçenin yaklaşık %2'sine tekabül etmekte, bütçe kalemlerinin önemli bir kısmının personel giderleri ve cari harcamalara yönelmekte, buna karşın yargı hizmetinin hızını ve kalitesini artıracak yatırım ve kapasite artışı için sınırlı pay ayrılmaktadır. Makul sürede yargılanma hakkı ve adalete erişim sorununun bütçeye yansımadığı, artan ödeneğe rağmen yargı sisteminin performansını ölçen somut göstergelerin ortaya konulamadığı yönündeki eleştiriler, Anayasa Mahkemesinin ihlal istatistikleriyle örtüşmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kapsamında verdiği ihlal kararlarına, özellikle adil yargılanma hakkına ilişkin hükümlerine alt derece mahkemeler ve yüksek yargı mercilerince uyulmamasının, Anayasa'nın 153'üncü maddesinin fiilen askıya alınması anlamına gelmektedir. Anayasa Mahkemesi kararlarını "tartışmaya açan" uygulamaların hukuk devletiyle bağdaşmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin "adil yargılanma hakkı ihlal edilmiştir" dediği dosyalarda dahi, kararların sürüncemede bırakılması, uygulanmaması veya geciktirilmesinin, bireysel başvuru mekanizmasını kâğıt üzerinde bir güvenceye indirgediği ve vatandaşın adalet duygusunu zedelediği yönündeki bu tespitler, ihlal istatistiklerinin ortaya koyduğu yapısal zaaflarla aynı yönü işaret etmektedir.

Öte yandan, Adalet Bakanlığının bütçe sunumlarında bireysel başvurunun bir "yargı reformu" ve "hak arama özgürlüğünün genişletilmesi" olarak sunulmasına rağmen hem Anayasa Mahkemesi istatistikleri hem de Komisyon tutanaklarındaki değerlendirmeler, bu reformun uygulamada amaçlanan etkiyi yaratamadığını göstermektedir. Reform olarak tanımlanan bireysel başvuru yolunun, bir yandan ihlal sayılarındaki artış, diğer yandan ihlal kararlarına uyulmaması veya gecikmeli uyulması nedeniyle, hukuk devleti ilkesini güçlendirmek yerine, yargı içindeki yetki çatışmalarının ve Anayasa'ya uyumsuzluğun somutlaştığı bir alana dönüştüğü görülmektedir.

2012–2025 dönemine ilişkin bireysel başvuru verileri değerlendirildiğinde, Türkiye'de temel hak ve özgürlükler alanındaki bozulmanın, doğrudan doğruya yargı organlarının işleyişindeki aksaklıklar, idarenin hukuka aykırı uygulamaları ve Anayasa Mahkemesi ile AİHM içtihatlarına uyulmamasıyla bağlantılı olduğu ortaya çıkmaktadır. Makul sürede ve adil yargılanma hakkı ihlallerinin azaltılması, mülkiyet hakkı ve temel özgürlükler alanındaki Anayasa aykırılıklarının giderilmesi ve kötü muamele ile yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesi için, Yargılama süreçlerinin hızlandırılmasına yönelik insan kaynağı, uzmanlaşma ve dijital

altyapı yatırımlarının artırılması, Adalet Bakanlığı bütçesinin personel giderleri dışındaki bölümünün, özellikle mahkemelerin etkinliğini yükseltecek, istinaf ve temyiz mercilerinin kapasitesini güçlendirecek, icra–iflas ve ceza adaleti sistemindeki tıkanmaları giderecek kalemlere yönlendirilmesi, Anayasa Mahkemesi ihlal kararlarının gerekçeleri doğrultusunda mevzuat ve uygulama değişikliklerinin yapılmasını sağlayacak kurumsal bir takip ve uyum mekanizmasının kurulması, Yargı mensuplarının Anayasa, AİHS ve Anayasa Mahkemesi/AİHM içtihatlarına uygun karar verme kültürünün güçlendirilmesi zorunlu hâle gelmiştir.

Bu çerçevede, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal istatistikleri, Adalet Bakanlığı bütçesinin yalnızca rakamsal büyüklüğüyle değil, hak ve özgürlüklerin korunmasına katkısı, yargılama sürelerini kısaltmadaki etkisi ve temel hak ihlallerini azaltma performansı üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bütçe hakkının özü de yurttaşların hak ve özgürlüklerini korumayan, aksine hak ihlallerini kronikleştiren bir adalet sisteminin, "hukuk devleti" söylemiyle değil, somut performans göstergeleri ve hesap verebilirlik mekanizmalarıyla yüzleşmesini zorunlu kılmaktadır.

Siyasal Yargı

Türkiye'de yargının siyasallaşması artık soyut bir algı değil, somut olaylar üzerinden takip edilebilen yapısal bir sorun hâline gelmiştir. Yargının bağımsızlığını zayıflatan siyasal pratikler maalesef artık her yerdedir. Bu çerçevede, Adalet Bakanlığı bütçesi, yalnızca rakamsal bir metin değil, yargının siyasal iktidarla kurduğu ilişkiler ağını ve bu ilişkinin hukuk devleti ilkesine verdiği zararı tartışmanın zorunlu aracı hâline gelmiştir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) yapısı ve bu Kurula üye belirleme süreçleri, yargının "parti-devlet" çizgisine yaklaştığı yönündeki kaygıları artırmaktadır. HSK üyeliğine aday gösterilen bir ismin TBMM Genel Kurulunda seçilememesinin hemen ardından iktidar partisinin Gaziosmanpaşa İlçe Başkanlığına atanması, yargı kurulları ile parti teşkilatları arasındaki sınırların fiilen bulanıklaştığının çarpıcı bir örneği olarak kayda geçmiştir.

Hâkimlik ve savcılık mesleğine girişte uygulanan mülakat sistemi de yargının siyasallaşmasına ilişkin kaygıları derinleştirmektedir. Komisyon tutanaklarında, sınavlarda derece yapan genç hukukçuların, "nerede ve kimler tarafından hazırlandığı artık herkesçe bilinen hâkim-savcı adayı listelerine giremedikleri için elendikleri", buna karşılık siyasi ve akrabalık ilişkileri güçlü olan adayların hızla kadrolara yerleştiği yönündeki eleştiriler ayrıntılı

biçimde dile getirilmiştir. Hâkimlik mülakat kurullarının eski iktidar milletvekilleri ve bakan yardımcıları başkanlığında yürütülmesi ve iktidar partisi grup başkanvekillerinin yakın akrabalarını canlı yayınlanan kura törenlerinde Cumhurbaşkanına "hâkim adayı" olarak takdim etmesi, mülakatın objektif, ölçülebilir bir değerlendirme aracı olmaktan çıkıp siyasal ve kişisel referansların teyit edildiği bir mekanizmaya dönüştüğü algısını pekiştirmektedir. Bu örnekler, yazılı sınavlarda başarı gösteren ancak herhangi bir siyasi veya ailevi referansı bulunmayan genç hukukçular açısından sistemin adil işlediğine dair inancı ciddi biçimde zedelemektedir.

"Türkiye'de yargının siyasallaştığı artık bir algı değil, isim isim, olay olay ortaya dökülmüş bir gerçektir." tespiti yapılmıştır. HSK adaylığı ile ilçe başkanlığı arasında kurulan ilişki, grup başkanvekili akrabalarının hâkimlik süreci ve mülakat komisyonlarının siyasi profili, bu gerçeği somutlaştıran başlıca göstergeler olarak sıralanmıştır. Buna ek olarak, bazı yerel mahkemelerin Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamayı reddetmesi, buna rağmen herhangi bir idari veya disiplini yaptırıma tabi tutulmamaları, yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin, bizzat yargı organları içinde fiilen aşındırıldığını göstermektedir. Komisyon görüşmelerinde, bir yerel mahkemenin AYM kararını uygulamaması karşısında "hukuken buna verilecek bir cevap olmadığı, böyle bir tabloda 'yargı bağımsızdır' söyleminin inandırıcılığını yitirdiği" açıkça ifade edilmiştir.

Yargının siyasallaşması tartışmasının bir diğer boyutu, üst düzey yargı mensuplarının yürütme organına bağlı kamu şirketleri ve ekonomik yapılardaki pozisyonlarıdır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısının, başsavcılık görevine başladıktan sonra Türkiye Varlık Fonu'na bağlı bir şirketin yönetim kurulunda yer aldığı ve buradan "huzur hakkı" aldığına ilişkin belgelerin kamuoyuna yansıması, hâkim ve savcıların ticari faaliyette bulunmalarını ve kamu şirketlerinde yönetim görevi üstlenmelerini açıkça yasaklayan mevzuat çerçevesinde, kuvvetler ayrılığı ve tarafsızlık ilkeleriyle bağdaşmayan bir görünüm ortaya koymuştur. Bu durumun, aynı başsavcılık makamı tarafından muhalefet lideri hakkında başlatılan soruşturmalarla eş zamanlı yaşanması, yargının yürütme lehine konumlandığı ve ekonomik-siyasal iktidar ağlarıyla iç içe geçtiği yönündeki kaygıları daha da artırmıştır.

Yargının siyasallaşmasının yalnızca bireysel etik sorunlardan ibaret değildir. "Yargı hızlandırılıyor, insan haklarına uyuluyor, yargı bağımsızdır" şeklinde tekrarlanan söylemlerin, sahadaki gerçeklik tarafından boşa çıkarılmıştır. Bir yandan, yargı hizmetinin hızlandırıldığı ve

yargı bağımsızlığının güvence altında olduğu iddia edilirken, diğer yandan, genç ve deneyimsiz hâkim atamalarının mülakat gölgesinde yapıldığı, siyasi referans iddialarının yaygınlaştığı, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarının alt derece mahkemelerce fiilen tanınmadığı ve ceza infaz kurumlarında insan hakları ihlali iddialarının sürdüğü bir ortam mevcuttur. Bu çelişki, Adalet Bakanlığı bütçesinin kâğıt üzerinde "reform ve güçlendirme" iddiasına karşın, fiiliyatta siyasallaşmış bir yargı düzenini finanse ettiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan yargının siyasallaşmasının sadece hâkim-savcı atamalarında değil, yargı meslekleri hiyerarşisi ve kariyer yollarında da belirleyici hâle geldiğini göstermektedir. Bazı hâkim ve savcıların taşra adliyelerinde yılda 2.000'e varan dosya yükü altında çalıştığı, buna karşılık "merkeze ve siyasi karar alıcılara yakın" konumdaki bir kısım hâkim-savcının büyükşehir dışına dahi gitmeden, daha düşük iş yüküyle daha hızlı terfi imkânı bulduğu ifade edilmektedir. Bu tablo, liyakate dayalı bölge esasının tahrip edildiğini, kariyer ve görev dağılımında objektif kriterler yerine siyasal yakınlık ve kişisel ilişkilerin belirleyici olduğu yönündeki algıyı güçlendirmektedir.

Adalet Bakanlığının 2026 yılı bütçesi, yargının siyasallaşması sorununu giderecek kurumsal ve normatif adımları içermemektedir. HSK'nın yapısında yürütme ağırlığını azaltacak, mülakat sistemini objektif ve şeffaf ölçütlere bağlayacak, üst düzey yargı mensuplarının yürütmeye bağlı ekonomik yapılarda görev almasını yaptırıma tabi kılacak, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarına uyulmamasını disiplini ve idari sorumluluk doğuran açık bir ihlal olarak düzenleyecek reformlar bu bütçe çerçevesinde öngörülmemiştir.

Buna rağmen bütçe sunumunda "Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir." ifadesinin sürekli tekrar edilmesi, tutanaklara da yansıyan somut örnekler karşısında slogan niteliğini aşamamaktadır.

Bu nedenle İYİ Parti Grubu açısından, Adalet Bakanlığı bütçesine yönelik muhalefet şerhinin temel tespitlerinden biri şudur: Mevcut bütçe, yargının siyasallaşması sorununu görmezden gelen, bu sorunu üreten siyasi ve idari pratikleri sorgulamak yerine normalleştiren bir çerçeve sunmakta, hukuk devleti ve yargı bağımsızlığı ilkelerini güçlendirmek yerine, mevcut erozyonu mali açıdan yeniden üretmektedir.

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINA UYMAK ZORUNLU!

AYM kararlarına uyulmaması meselesi, Türkiye'de son yılların en ağır "anayasal kriz" başlıklarından biri hâline gelmiştir. Hem tek tek olaylar üzerinden hem de iktidar cephesinden gelen açıklamalarla birlikte okunduğunda, Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'daki konumu fiilen tartışmaya açılmış bir görüntü ortaya çıkarmaktadır.

Hukuki Çerçeve: AYM Kararlarının Bağlayıcılığı

1982 Anayasası'nın 153. maddesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının "Resmî Gazetede hemen yayımlanacağını" ve bu kararların yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağladığını düzenler. Bu hüküm, AYM iptal ve bireysel başvuru kararlarının kesin ve bağlayıcı niteliğini hiçbir istisnaya yer bırakmayacak şekilde ortaya koyar.

AYM içtihadında da vurgulandığı üzere, Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrası, yasama, yürütme, yargı ve idareye AYM kararına uyup uymama yönünde takdir yetkisi tanımaz. Kararların değiştirilmeden yerine getirilmesi zorunludur.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesine göre, bireysel başvuru sonucunda ihlal tespit edilirse AYM, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmeder. AYM, ihlalin mahkeme kararından kaynaklanması hâlinde ise dosyayı yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderir. Bu noktada derece mahkemesinin, taraflardan ayrıca talep beklemeden, AYM kararına uygun biçimde yeniden yargılama yapma yükümlülüğü bulunduğu AYM içtihadıyla da açıkça ortaya konulmuştur.

AYM'nin 2023 tarihli bir basın duyurusunda ise, temel ilke şu ifade ile daha da netleştirilmiştir: bireysel başvuru yoluyla verilen bir ihlal kararının Anayasa'ya uygunluğunu veya hukuki değerini "denetleme" yetkisi hiçbir mercide bulunmamakta, bu yetki münhasıran AYM'ye aittir.

Bu çerçeve, alt mahkemeler ve diğer tüm kamu makamları için tartışmasız bir bağlılık rejimi öngörürken, son yıllarda bazı somut olaylarda bu çerçevenin fiilen ihlal edildiği görülmektedir.

Enis Berberoğlu Davası: İlk Büyük "Direnme" Örneği

AYM, CHP İstanbul Milletvekili Enis Berberoğlu hakkında 17 Eylül 2020 tarihli kararında, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine hükmetmiş ve kararın ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

AYM'nin açık talimatına rağmen İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, 13 Ekim 2020 tarihli kararıyla yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına hükmetmiş ve AYM kararının gereklerini yerine getirmemiştir. AYM, 21 Ocak 2021 tarihli "Kadri Enis Berberoğlu (3)" kararında bu tutumu tespit ederek, ilk derece mahkemesinin Anayasa'nın 153. maddesini ihlal eder şekilde AYM kararına uymadığını açıkça kayda geçirmiştir.

Bu olay, bir ağır ceza mahkemesinin, AYM'nin bireysel başvuru yoluyla verdiği ihlal kararına "fiilen direnmesi" bakımından dönüm noktası oldu ve daha sonra yaşanacak Can Atalay krizinin habercisi niteliği taşıdı.

Can Atalay Davası ve 2023–2025 "Anayasa Krizi"

TİP Hatay Milletvekili Şerafettin Can Atalay hakkında AYM, 25 Ekim 2023 tarihli kararında seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği haklarının ihlal edildiğine karar verdi ve dosyayı, ihlalin giderilmesi için İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine gönderdi.

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi ise AYM kararına uygun şekilde derhal tahliye kararı vermek yerine, dosyayı Yargıtay 3. Ceza Dairesine göndererek kararı adeta "askıya aldı". Bu tutum, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün dahi, Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca AYM kararlarının bağlayıcı olduğuna işaret eden değerlendirmelerinde "direnme" olarak nitelendirildi.

Sürecin asıl kırılma noktası, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin AYM'nin Atalay hakkındaki ihlal kararına uymama kararı vermesi oldu. Daire, 8 Kasım 2023 ve 3 Ocak 2024 tarihli kararlarında AYM'nin ihlal kararının "hukuki değeri bulunmadığını", Anayasa'nın 153. maddesi kapsamında uygulanabilecek bir karar olmadığını ileri sürerek karara uyulmamasına hükmetti, ayrıca ihlal kararında oy kullanan AYM üyeleri hakkında suç duyurusunda bulundu ve AYM'yi "jüristokratik" davranmakla itham etti.

AYM, “Şerafettin Can Atalay (3)” kararında, ilk ihlal kararına uyulmamasını “AYM kararlarına uyulmaması (kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı)” başlığı altında ayrıca bir ihlal olarak kayda geçirdi ve hiçbir merciinin AYM kararını inceleme veya geçersiz sayma yetkisi bulunmadığını vurguladı.

Tüm bu sürecin sonunda ise TBMM, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin kararını esas alarak 30 Ocak 2024’te Atalay’ın milletvekilliğini düşürdü. Böylece Anayasa Mahkemesi’nin iki ayrı ihlal kararına rağmen yasama organı da fiilen Yargıtay çizgisine eklemlenmiş oldu. Bu tablo, AYM kararının bağlayıcılığına hem yargı organı (Yargıtay ve ilk derece mahkemesi) hem de TBMM düzeyinde uyulmadığı ağır bir anayasal kriz olarak kayda geçti.

Kural Tanımaz Mahkeme: İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, Gezi Parkı davasında tutuklu bulunan Tayfun Kahraman için Anayasa Mahkemesi’nin verdiği hak ihlali kararını uygulamadı. Mahkeme AYM’nin yetki gaspında bulunduğunu öne sürerek infazın durdurulması, tahliye ve yeniden yargılama taleplerini reddetti.

Gezi davası kapsamında yaklaşık 42 haftadır tutuklu bulunan şehir plancısı Tayfun Kahraman hakkında Anayasa Mahkemesi, 16 Ekim 2025 tarihli kararında “hakkaniyete uygun yargılanma güvencelerinin ihlal edildiğine” hükmetti ve ihlalin giderilmesi için dosyayı yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi’ne gönderdi. Anayasa’nın 153. maddesi ve 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesi uyarınca yerel mahkemenin yapması gereken, AYM kararına uygun biçimde yeniden yargılama başlatmak, infazı durdurmak ve tahliye konusunda değerlendirme yapmak idi.

Oysa İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, 6 Kasım 2025 tarihli ek kararıyla AYM’nin ihlal kararına açıkça uymamayı tercih etti. Mahkeme yeniden yargılama, infazın durdurulması ve tahliye taleplerini reddederken, gerekçesinde AYM’yi “yetki gaspı” ile suçladı ve AYM’nin bireysel başvuruda adeta “süper temyiz mahkemesi” gibi davrandığını ileri sürdü. Karar üzerine Kahraman’ın avukatlarının yaptığı itirazı inceleyen mahkeme olan İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, 13. Ağır Ceza Mahkemesi’nin AYM kararına uymama yönündeki tutumunu “usul ve yasaya uygun” bularak itirazı reddetti. Böylece yalnızca bir yerel mahkemenin değil, itiraz merciinin de AYM kararına fiilen direndiği bir tablo ortaya çıktı.

Tayfun Kahraman dosyası, Enis Berberoğlu ve Can Atalay kararlarından sonra, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin AYM ihlal kararına uymadığı üçüncü yüksek profilli örnek olarak kayda geçti. Mahkemenin, Anayasa'nın 153. maddesini ve 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesini fiilen yok sayan bu yaklaşımı, bireysel başvurunun özünü oluşturan "ihlali giderme" işlevini boşa düşürmektedir. AYM kararlarının, alt mahkeme nezdinde "uyulup uyulmaması takdire bağlı görüş" gibi ele alındığı ağır bir anayasal kriz görünümünü pekiştirmektedir. Bu olay, AYM kararlarına uyulmaması sorununun artık münferit sapmalar değil, aynı mahkeme etrafında tekrar eden ve diğer mahkemelerce onaylanan yapısal bir direnç hâline geldiğini gösteren güncel ve çarpıcı bir örnektir. Anlaşıldığı üzere İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi kendisini Anayasa Mahkemesi'nden yüksekte görmektedir.

AYM Kararlarına Uyulmaması: Yapısal Bir Sorun

AYM'nin kendi karar veri tabanında, farklı temel hak başlıkları altında "AYM kararlarına uyulmaması" ibaresini taşıyan çok sayıda bireysel başvuru kararı bulunuyor. Bu başlıklar arasında kişi özgürlüğü ve güvenliği, ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, mülkiyet hakkı, seçme ve seçilme hakkı gibi alanlar sayılıyor.

Bu içtihatlar, kimi zaman yeniden yargılama yapmayan mahkemeler, kimi zaman da AYM'nin ihlal tespit ettiği idari işlemleri sürdürmeye devam eden idare makamları üzerinden, AYM kararlarının gereğinin yerine getirilmediğini ortaya koyuyor. Böylece Berberoğlu ve Atalay gibi yüksek profilli dosyaların ötesinde, AYM kararlarına uyulmamasının yaygın ve tekrarlayan bir sorun hâline geldiği Mahkeme'nin kendi istatistik ve kategorilerinden de görülebiliyor.

İktidar Cephesinden Destekleyici ve Normalleştirici Açıklamalar

Yargıtay–AYM gerilimi sırasında iktidar cephesinden gelen açıklamalar, AYM kararlarına uyulmamasını açıkça teşvik etmese bile, Yargıtay'ın AYM'ye "direnmesini" normalleştiren ve AYM'nin konumunu sorgulayan bir siyasi çerçeve oluşturdu.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin AYM üyeleri hakkında suç duyurusunda bulunduğu süreçte yaptığı açıklamalarda, Yargıtay'ı "yüksek mahkeme" olarak vurgulayarak aldığı kararın "asla bir kenara atılamayacağını" belirtti; AYM'nin ise "peş peşe yanlış kararlar verir hâle geldiğini" ifade etti ve AYM'nin Yargıtay'ın attığı adımı "hafife alamayacağını, almaması gerektiğini" söyledi. Bu söylem, Anayasa'nın 153.

maddesinin çizdiği bağlayıcılık çerçevesine açıkça aykırı olan bir Yargıtay kararını siyasal düzeyde meşrulaştıran bir içerik taşımaktadır.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise, krizin hemen ardından yaptığı grup konuşmalarında Anayasa Mahkemesi'ni "adalet ve hukuk düzeninin safrası ve sancısı" olarak niteledi. Devlet Bahçeli, AYM'nin "milletin ve devletin karşısında bir mihrak" hâline geldiğini iddia ederek "Anayasa Mahkemesi ya kapatılmalı ya da yeniden yapılandırılmalıdır" dedi. Aynı dönemde AYM'yi "milli güvenlik sorunu" olarak tanımlaması, yüksek mahkemenin varlığını hedef alan olağanüstü sert bir siyasi dilin örneğidir.

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ise süreç boyunca, AYM ile Yargıtay arasında bir "görüş farkı" olduğunu, her iki mahkemenin de "yüksek mahkeme" olduğunu belirten açıklamalar yaptı. Bakan, "Bu yeni bir karardır, değerlendirmeyi ilgili mahkemeler yapacaktır, süreci takip edeceğiz" diyerek, AYM kararına uyulmamasına karşı açık bir pozisyon almaktan kaçındı. Bu dil, Anayasa'nın 153. maddesinin tanımladığı hiyerarşi ve bağlayıcılık yerine, AYM ile Yargıtay arasında "eşit iki yüksek mahkeme" algısını öne çıkararak, Yargıtay'ın AYM kararına uymama iradesini fiilen meşrulaştırıcı bir işlev gördü.

Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Mehmet Uçum'un Yargıtay kararına ilişkin "Yargıtay milli yargıdır, savunulacaktır" şeklindeki açıklaması da tartışmanın "anayasal denetim" olmaktan çıkıp "millî–gayri millî yargı" eksenine çekildiğini gösterdi.

Bu açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, AYM kararlarına uyulmamasının hukuken savunulamaz niteliği göz ardı edilerek, siyasal sadakat ekseninde bir yargı hiyerarşisi üretildiği ve AYM'nin meşruiyetinin iktidar bloğu tarafından sistematik biçimde aşındırıldığı görülmektedir.

Eleştirel Değerlendirme: Anayasanın Üstünlüğü ve Yargı Bütünlüğü

Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayan ilk derece mahkemeleri (İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi), Yargıtay 3. Ceza Dairesi ve nihayet TBMM'nin, Can Atalay kararları özelinde AYM'nin ihlal tespitlerini fiilen hükümsüz kılan tutumları, Anayasa'nın 11. ve 153. maddelerinde güvence altına alınan "Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" ilkesini doğrudan zedelemektedir. Berberoğlu dosyasında başlayan, Atalay dosyasında ise açık bir "direnme" formuna bürünen bu çizgi, yargı organları arasında

hukuka dayalı bir iş bölümü ve denge yerine, Anayasa'ya rağmen "güçlü olanın yorumunun" üstün geldiği bir fiilî durum yaratmaktadır.

AYM kararlarının bağlayıcılığı, Mahkemenin diğer yüksek mahkemeler üzerinde hiyerarşik bir "amir" olmasından değil, Anayasa'yı nihai yorumlama tekelinden kaynaklanır. AYM'nin ihlal kararı verdiği bir dosyada, alt mahkemenin ya da Yargıtay dairesinin, karara uyup uymamayı "değerlendirme" yetkisi bulunduğunu iddia etmesi, Anayasa'nın kendisini yorumlama ve değiştirme yetkisinin olağan yargı mercilerine devri anlamına gelir ki, bu durum AYM'nin varlık sebebini ortadan kaldıran bir yaklaşımı ifade eder.

İktidar cephesinin söylemi ise, bu anayasal sorunu çözmek yerine, AYM'yi hedef gösterip Yargıtay'ın AYM'ye açıkça uymadığı kararını "saygıdeğer bir yüksek yargı görüşü" gibi sunarak, hukukî bir ihlali siyasî bir tercih alanına dönüştürmektedir. AYM'yi "milli güvenlik sorunu", "safra" veya "kapatılması gereken kurum" olarak etiketleyen açıklamalar, yalnızca somut dosyalarda hak ihlallerini ağırlaştırmakla kalmamakta, uzun vadede yargı bağımsızlığı, güçler ayrılığı ve bireysel başvuru kurumunun meşruiyetine yönelik sistematik bir erozyonu da beslemektedir.

Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayan mahkemeler ve kurumlar listesi artık münferit "hata" örneklerinin ötesine geçmiştir. Berberoğlu ve özellikle Can Atalay dosyaları üzerinden, AYM kararlarının bağlayıcılığını tartışmaya açan, Anayasa'yı fiilen askıya almaya varan bir eğilim görünür hâle gelmiştir. Bu eğilimin iktidar cephesinden gelen açıklamalarla siyasal olarak desteklenmesi, Türkiye'de hukuk devletinin asgarî güvenceleri bakımından ciddi bir alarm işareti niteliğindedir.

Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı

Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı (HMGS), 7188 sayılı Kanun ile 2019 yılında getirilen ve avukatlık, noterlik ile hâkimlik–savcılık mesleklerine girişte zorunlu hâle gelen bir ön eleme sınavıdır. Amaç, hukuk fakültesi mezunlarının temel hukuk bilgisini merkezi ve objektif bir sınavla ölçmek, mesleğe girişte asgari bir yeterlilik eşiği oluşturmaktır. Sınav, ÖSYM tarafından çoktan seçmeli test usulüyle yapılmakta, 100 tam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Yönetmelik gereği baraj puanı 70 olarak belirlenmiş olup, adayların hukuk mesleklerine yönelmeden önce bu barajı geçmeleri zorunludur.

HMGS, 24.10.2019 tarihinden sonra hukuk fakültelerine kayıt yaptıran ve 31.03.2024 tarihinden sonra mezun olanlar için zorunludur. Bu tarihlerden önce kayıtlı olan veya mezun olanlar ise sınavdan muaf tutulmaktadır. Sınavı geçmek, avukatlık ve noterlik stajına başlayabilmenin, ayrıca hâkimlik–savcılık sınavına girebilmenin ön şartı hâline gelmiştir. Böylece HMGS, yeni mezun hukukçular açısından mesleğe giriş kapısına konulmuş merkezi bir filtre işlevi görmektedir.

Şimdiye kadar toplamda 3 adet HMGS yapılmış olup ilk iki HMGS'ye ilişkin istatistikler şu şekildedir:

Yıl	Oturum	Başvuru		Sınava Giren	Başarılı	Başarı Oranı
2024 Eylül	HMGS (ilk sınav)	9.142		9.142	3.871	**%42,67**
2025 Nisan	2025-HMGS/1	5.912		5.818	1.386	**%23,81**

2024 Eylül ayında yapılan ilk HMGS'de başarı oranı yaklaşık yüzde 42,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2025 Nisan oturumunda ise bu oran yaklaşık yüzde 23,8'e gerilemiştir. Bu, bir yıl içinde başarı oranında yaklaşık yarıya yakın bir düşüş anlamına gelmektedir. 2025 Eylül oturumu için resmi oranlar tam açıklanmamış olmakla birlikte, başarı oranının benzer olacağına dair değerlendirmeler mevcuttur.

Bu tablo, pratikte her dört adaydan yalnızca birinin barajı geçebildiğini ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, HMGS sonrasında hukuk fakültesi mezunlarının önemli bir kısmı avukatlık, noterlik veya yargı mesleklerine girişte daha ilk aşamada elenmektedir. Bu durum, bir yandan mesleğe girişte kalite ve yeterlilik çıtasının yükseldiğini, diğer yandan da üniversite kontenjanları ile mezun sayısının sistem tarafından karşılanamayan bir düzeye ulaştığını göstermektedir.

Üniversite bazlı değerlendirmeler, sınavın aynı zamanda hukuk fakülteleri arasındaki nitelik farkını görünür kıldığını ortaya koymaktadır. Köklü devlet üniversitelerinin hukuk fakültelerinde başarı oranları nispeten daha yüksek seyrederken, bazı vakıf üniversitelerinde bu oranların yüzde 10'un altına düştüğü görülmektedir. Bu da HMGS'nin, mezuniyet diplomasının ötesinde, fakültelerin eğitim kalitesini dolaylı biçimde test eden bir göstergeye dönüştüğünü düşündürmektedir.

Öte yandan, baraj puanının 70'te sabit kalması ve sınav sorularının özellikle ticaret hukuku, vergi hukuku ve idare hukuku alanlarında giderek daha zorlayıcı hâle geldiğine dair genel kanaat, başarı oranlarındaki düşüşü teknik olarak da açıklamaktadır. Adaylar ve bazı meslek örgütleri, mevcut yapının sadece eleme işlevi gördüğünü, eğitim kalitesini artırmaya dönük yapısal adımlar atılmadıkça HMGS'nin adalet ve fırsat eşitliği tartışmalarını büyüttüğünü ifade etmektedir. Bu çerçevede, barajın düşürülmesi ya da fakültelerin müfredat ve kalite standartlarının yeniden düzenlenmesi yönünde talepler gündeme gelmektedir.

Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı, Türkiye'de hukuk mesleklerine girişte çok güçlü bir filtre işlevi görmekte, mezun sayısı yüksek, meslek alanları sınırlı bir piyasada ciddi bir eleme mekanizması yaratmaktadır. Ancak sınavın ortaya çıkardığı düşük başarı oranları, tek başına "adayların yetersizliği" şeklinde okunamayacak kadar çok boyutludur. Hukuk fakültelerinin kontenjan politikaları, eğitim kalitesi, müfredat ile sınav içeriği arasındaki uyum ve mesleğe insan kaynağı planlaması birlikte ele alınmadıkça, HMGS etrafındaki tartışmaların devam edeceği anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin Devasa Sayıdaki Ama Yetersiz Cezaevleri

Türkiye'de ceza infaz kurumlarının durumu, artık yalnızca "infaz rejimi" teknik bir başlığı olmaktan çıkmıştır. Bu durum hukuk devleti, temel haklar ve bütçe öncelikleri açısından yapısal bir kriz alanına dönüşmüştür. Adalet Bakanlığı bütçe görüşmeleri sırasında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE) verilerine yansıyan bilgiler ile sivil toplum örgütlerinin raporları birlikte değerlendirildiğinde, cezaevlerinin hem kapasite hem de hak temelli standartlar bakımından sürdürülebilir olmaktan uzaklaştığı görülmektedir.

Resmî veriler ve Komisyona yansıyan bilgiler, ceza infaz kurumlarının kapasite sınırlarının uzun süredir zorlandığını ortaya koymaktadır. CTE'nin kapasite hesabına göre cezaevlerinin toplam barındırma kapasitesi yaklaşık 301.397 kişidir. Buna karşılık sivil toplumun ve meslek örgütlerinin derlediği verilere göre fiilî mahpus sayısı 420.904'e ulaşmış ve doluluk oranı yüzde 138 seviyesine çıkmıştır. Bu tablo, her 100 kişilik kapasiteye fiilen 138 kişinin sığdırılmaya çalışıldığı, barınma, hijyen ve yaşam alanı standartlarının sistematik biçimde ihlal edildiği anlamına gelmektedir. Avrupa Konseyi'nin yıllık SPACE istatistikleri de bu durumu teyit etmektedir. Türkiye, 100 bin kişi başına düşen mahpus sayısında 355 kişiyle

Avrupa Konseyi ülkeleri arasında ilk sırada yer almakta, Avrupa ortalamasının yaklaşık üç katı bir cezaevi nüfusu taşımaktadır.

Adalet Bakanı'nın Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki sunumunda, son yıllarda onlarca eski cezaevinin kapatıldığı, 403 ceza infaz kurumu ve 377 iş yurdu ile cezaevi altyapısının "modern" standartlara kavuşturulduğu, 3 bini aşkın üretim tesisinde 70 binden fazla hükümlü ve tutuklunun istihdam edildiği ifade edilmiştir. Yine aynı sunumda cezaevlerinde 390 hekim, 351 diş hekimi ve dört kampüs devlet hastanesinin hizmet verdiği belirtilmiştir. Ancak yaklaşık 400 bini aşan bir mahpus nüfusu ile bu sayı birlikte değerlendirildiğinde, kabaca her bir hekime yaklaşık 1.000, her bir diş hekimine ise 1.100'e yakın hükümlü/tutuklu düştüğü ortaya çıkmaktadır. Bu oranlar, fiilî doluluk ve ağırlaşan sağlık ihtiyaçları karşısında cezaevlerindeki sağlık hizmetlerinin kapasitesinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü için öngörülen 2026 yılı bütçesinde, özellikle "mamul mal alımı" gibi hükümlülerin beslenme, giyim ve temel ihtiyaçlarıyla doğrudan ilişkili kalemlerde ödeneklerin 2025 yılına göre ciddi oranda düşürüldüğü, buna karşılık cezaevlerindeki mahpus sayısının ve doluluk oranlarının artmaya devam ettiği vurgulanmıştır. Doluluk oranının yüzde 138'e çıktığı bir tabloda, kişi başına düşen barınma alanı, sıcak su, ortak alan ve sosyal faaliyet imkânları asgari insan onuru standartlarının altına inmektedir.

Ceza infaz kurumlarında yalnızca mahpus sayısının değil, personel yükünün de olağanüstü ağırlaştığı tutanaklara ve sahadan gelen bilgilere yansımaktadır. CTE verilerine göre ceza infaz kurumlarında görev yapan personel sayısı 66.130'dur. Bu sayı, infaz ve koruma memurlarının, sağlık ve idari personelin ağır iş yükü altında çalıştığına işaret etmektedir.

Yeni yapılan yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarının mimarisi ve infaz rejimi de hem ulusal insan hakları örgütlerinin hem Avrupa Konseyi organlarının raporlarında eleştiri konusu olmaktadır. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, CPT raporları ve ulusal sivil toplum raporları, aşırı kalabalıklaşma ile birleşen bu yüksek güvenlik uygulamalarının mahpusların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerinde ağır etkiler yarattığını ortaya koymaktadır.

Cezaevlerinin yalnızca kapasite sorunu değil, aynı zamanda hak temelli hizmetler ve rehabilitasyon bakımından da ciddi açıkları bulunduğu, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararları üzerinden de görülebilmektedir. Kötü muamele, yetersiz sağlık hizmeti, uzun ve gerekçesiz disiplin cezaları, sohbet hakkı ve açık görüş imkânlarının keyfî biçimde

kısıtlanması gibi şikâyetler farklı cezaevleri bakımından düzenli olarak gündeme gelmekte; Anayasa Mahkemesi'nin yaşam hakkı, kötü muamele yasağı ve kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına ilişkin ihlal kararları, infaz rejimindeki yapısal sorunları teyit etmektedir. Buna karşın, bu tespitler, bütçe kompozisyonunda somut bir düzeltmeye dönüşmemiştir.

Adalet Bakanlığı bütçesi içinde ceza infaz kurumlarının payı büyümeye devam ederken, bu kaynakların hangi önceliklere göre kullanıldığı da ayrı bir tartışma başlığıdır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bütçesinde personel dışı harcamalara ayrılan payın önemli kısmının yeni cezaevi inşaatları, yüksek güvenlikli kampüsler ve altyapı yatırımlarına yöneldiği, buna karşılık kapasite artışına rağmen kişi başına düşen harcamanın, özellikle gıda, sağlık, eğitim ve rehabilitasyon programları bakımından tatmin edici düzeye ulaşmadığı görülmektedir.

Bu tablo, cezaevlerinin "insan onuruna yaraşır koşullarda infaz" ilkesi yerine, daha çok güvenlik ve kapatma odaklı bir bakışla yönetildiği izlenimini güçlendirmektedir.

Türkiye'de cezaevlerinin mevcut durumu, hukuk devleti ve insan hakları standartları açısından kabul edilebilir sınırların ötesine geçmiş durumdadır. Avrupa Konseyi ülkeleri arasında en yüksek cezaevi nüfusuna sahip olunmasına, doluluk oranının resmî kapasitenin çok üzerinde seyretmesine, personel ve altyapı imkânlarının bu yükü taşıyamamasına rağmen,

Adalet Bakanlığının bütçe tercihlerinde bu krizi azaltacak köklü bir yaklaşım değişikliğine gidilmemiştir. Ceza adalet sisteminde tutuklamanın istisna olmaktan çıkarılarak fiilî ceza hâline gelmesi, infaz rejiminin rehabilitasyon yerine cezalandırma ve tecrit odaklı işlemesi ve cezaevlerinin kronik aşırı kalabalıklaşması, yalnızca mahpusların ve cezaevi personelinin değil, bütün toplumun hukuka ve adalet sistemine güvenini zedelemektedir.

İYİ Parti Grubu açısından, Adalet Bakanlığı bütçesinin ceza infaz kurumlarındaki bu yapısal krizleri azaltacak biçimde yeniden programlanması, tutuklu yargılamanın istisna hâline getirilmesi, alternatif infaz yöntemlerinin yaygınlaştırılması, kapasite yerine hak temelli standartların esas alınması ve cezaevlerinin gerçek anlamda topluma kazandırma odaklı kurumlara dönüştürülmesi zorunlu bir reform alanı olarak görülmektedir.

Savunmanın Çöküşü: Türkiye'de Avukat…

2025 yılı itibarıyla Türkiye'de avukatlık mesleği, tarihinin en ağır yapısal ve ekonomik sorunlarıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Türkiye Barolar Birliği verilerine göre 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla barolara kayıtlı avukat sayısı 199.142'ye ulaşmış, yalnızca bir yıl içinde avukat sayısındaki artış 13.393 kişi olmuştur. Önceki yıllara bakıldığında, avukat sayısındaki artışın son beş yılda hızlandığı, 2000'li yılların başına kıyasla meslektaş sayısının katlanarak arttığı görülmektedir. Bu tablo, bir yandan savunma hizmetine erişimin niceliksel olarak güçlendiğini gösterirken, diğer yandan özellikle genç avukatlar bakımından ciddi bir işsizlik, eksik istihdam ve gelir güvencesizliği sorununa işaret etmektedir.

Avukat sayısındaki hızlı artış, hukuk fakültesi kontenjanlarının kontrolsüz biçimde yükseltilmesiyle de bağlantılıdır. Türkiye Barolar Birliği'nin Adalet Bakanlığına yaptığı sunumda, ülkede yaklaşık 180 bin avukat ve 27 bin stajyer avukat bulunduğu, 89 hukuk fakültesinde yaklaşık 100 bin öğrencinin eğitim gördüğü ve bu eğilim devam ederse birkaç yıl içinde avukat sayısının 280 binlere ulaşacağı ifade edilmektedir. Bu durum, bariz bir "niteliksiz ve güvencesiz çoğalma" sorunu doğurmakta; avukatlık mesleği, bağımsız bir serbest meslek olmaktan ziyade, düşük ücretli, ağır iş yükü altında ve geleceği belirsiz bir "beyaz yaka güvencesizliği" alanına dönüşmektedir.

Ekonomik koşullar bakımından özellikle genç avukatların ve stajyer avukatların içinde bulunduğu tablo son derece kaygı vericidir. Ankara ve İzmir başta olmak üzere çeşitli baroların genç ve stajyer avukat çalıştaylarında yapılan tespitlere göre, stajyer avukatların önemli bir kısmı asgari ücretin dahi çok altında ücretlerle çalışmaktadır.

2022 yılında yapılan bir ankette stajyerlerin yüzde 59'unun 2.000 TL'nin altında ücret aldığı, 2023 yılında ise stajyer ücretlerinin 2.500–3.000 TL bandında seyrederken aynı dönemde açlık sınırının 9.500 TL, yoksulluk sınırının ise 30.000 TL seviyesinde olduğu belirtilmektedir.

Türkiye Barolar Birliği Genç Avukatlar Çalıştayı sonuç bildirgesinde de genç avukatların "açlık sınırının dahi altında bir gelir seviyesinde hayatlarını idame ettirmeye çalıştıkları" açıkça ifade edilmektedir. Bu veriler, mesleğe yeni başlayan bir avukatın, temel yaşam giderlerini ve mesleki giderlerini karşılamaktan uzak bir gelir düzeyine mahkûm edildiğini göstermektedir.

Ekonomik sıkıntıların en önemli boyutlarından biri de ağır vergi yükleri ve yüksek ofis giderleridir. Serbest çalışan avukatlar, mesleki faaliyetlerini sürdürebilmek için ofis kirası, stopaj, personel giderleri, baro ve oda aidatları, SGK/BAĞ-KUR primleri, donanım ve yazılım maliyetleri gibi kalemleri düzenli olarak karşılamak zorundadır. Özellikle büyükşehirlerde artan kira fiyatları, yeni ofis açmayı çoğu genç avukat için fiilen imkânsız hâle getirmekte, pek çok meslektaş "ortak ofis", "paylaşımlı masa" veya "ev ofis" gibi çözümlere yönelmek zorunda kalmaktadır. Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve adli yardım görevlendirmeleri kapsamında ödenen ücretlerin düşüklüğü, bu ödemelerden kesilen vergi ve stopaj yükleriyle birleştiğinde tablo daha da ağırlaşmaktadır. İzmir Barosu Genç Avukatlar Meclisi'nin 2025 tarihli açıklamasında, CMK ücretlerinin açlık sınırının altında kaldığı, bu ücretlerden alınan KDV'nin "hukuk garabeti" olduğu ve genç avukatların açlık sınırının altında yaşamaya zorlandığı vurgulanmakta, CMK hizmetinde KDV'nin düşürülmesi veya tamamen kaldırılması talep edilmektedir.

Genel ekonomik kriz koşulları da bu tabloyu ağırlaştırmaktadır. 2025 yılı için belirlenen asgari ücret, 22.104 TL olmasına rağmen, işçi konfederasyonlarının açıkladığı açlık sınırının dahi altında kalmaktadır. Türkiye'de çalışanların yaklaşık yüzde 45'inin bu düzeyde bir gelirle geçinmek zorunda olduğu ifade edilmektedir. Avukatlık mesleğinde serbest çalışanların büyük bölümü için ise düzenli bir "maaş" güvencesi bulunmamakta, gelirler doğrudan dosya sayısına ve tahsilat başarısına bağlı olarak değişmektedir. Özellikle yurttaşların alım gücünün düştüğü, şirketlerin hukuki danışmanlık ve dava harcamalarını kıstığı bir ortamda, avukatların önemli bir kısmı aylarca düzenli gelir elde edememekte, bu nedenle hem kişisel hem de ofis giderlerini karşılamakta zorlanmakta, kimi zaman da borçlanmaya mecbur kalmaktadır. Baroların kamuoyuna yansıyan açıklamalarında, avukatlar arasında intihar vakalarının artış gösterdiğine dikkat çekilmesi, mesleğin ekonomik ve psikolojik baskısının ne kadar ağır bir noktaya geldiğini göstermektedir.

Avukata yönelik şiddetin artması da mesleğin 2025 itibarıyla en kritik sorunları arasındadır. Türkiye Barolar Birliği'nin ve baroların açıklamalarında, avukatların mesleki faaliyetleri nedeniyle öldürüldüğü, yaralandığı, tehdit ve hakarete maruz kaldığı, dosyaların tarafı hâline getirildiği açıkça dile getirilmektedir. Diyarbakır Barosu Avukat Hakları Merkezi'nin 24 Ocak Tehlike Altındaki Avukatlar Günü için hazırladığı raporda, son dört yıllık dönemde yalnızca bu merkeze yansıyan 160 şiddet vakasının tespit edildiği, bu eylemlerin

45'inin doğrudan kolluk kuvvetlerince, 51'inin yargı mensupları veya adliye personeli tarafından, 64'ünün ise avukatların takip ettiği dosyalarla ilgili sivil kişilerce gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Bursa Barosu ve diğer baroların açıklamalarında da, avukata yönelik şiddet vakalarının son yıllarda sistematik biçimde arttığı vurgulanmaktadır. Avukatlara yönelik bu saldırılar, yalnızca bireysel güvenlik sorunu değil, savunma hakkına, adil yargılanma ilkesine ve hukuk devleti ilkesine yönelmiş bir saldırı olarak nitelendirilmektedir.

Avukatların mesleklerini tam ve bağımsız biçimde icra edememesi, ekonomik ve fiziki güvenlik sorunlarının ötesinde, yapısal ve siyasal bir boyuta da sahiptir. Avukatların müvekkilleriyle özdeşleştirilmesi, hak arama faaliyetleri nedeniyle soruşturmalara maruz kalmaları, dosyalar nedeniyle gözaltı ve tutuklama tehdidi altında bırakılmaları, savunma mesleğinin bağımsızlığını zedelemektedir. Uluslararası hukuk örgütlerinin 2025 tarihli değerlendirmelerinde, Türkiye'de avukatlık mesleğine yönelik baskıların, savunmanın bağımsızlığını ve hukukun üstünlüğünü zayıflattığı belirtilmekte ve bu girişimler açıkça kınanmaktadır. Duruşma salonlarında avukatların sözünün kesilmesi, salon dışına çıkarılması, hatta fiziki müdahaleye maruz kalması gibi uygulamalar, savunma makamını yargılamanın asli unsuru olmaktan çıkarmakta, avukatların yargı mekanizması içinde ikincilleştirilmesine yol açmaktadır.

Tüm bu koşullar, vergi ve sosyal güvenlik yükleriyle birleştiğinde mesleği sürdürülebilir olmaktan uzaklaştırmaktadır. Serbest meslek makbuzu düzenleyen avukatlar, gelirleri üzerinden yüksek oranlı gelir vergisi, KDV ve stopaj ödemek zorundadır. CMK ve adli yardım ücretlerinde uygulanan kesintiler, zaten düşük olan bu gelirleri daha da aşındırmaktadır. Baro aidatları, zorunlu mesleki sigorta primleri ve benzeri giderler eklendiğinde, özellikle tek başına veya küçük ortaklıklar şeklinde çalışan avukatların eline geçen net tutar, çoğu zaman açlık veya yoksulluk sınırının altında kalmaktadır. Bu gerçeklik, genç avukatları ya meslekten erken kopmaya ya da meslek içi hiyerarşiler içinde güvencesiz, kayıt dışı veya düşük ücretli çalışmaya zorlamaktadır.

Diğer bir husus ise "çoklu baro" uygulamasıdır. Baroların parçalanması, savunma mesleğinin kurumsal birliğini zedeleyerek avukatlara doğrudan zarar vermektedir. Baroların, bulundukları ilde tek ve güçlü bir meslek örgütü olarak yapılandırılmasının temel amacı, savunma hakkını, hukuk devletini ve meslek onurunu yeknesak ve kararlı bir biçimde korumaktır. Buna karşın çoklu baro sistemi, avukatları siyasi ve ideolojik aidiyetler üzerinden

ayrıştırmakta, mesleki dayanışmayı zayıflatmakta ve özellikle genç avukatları daha kırılgan, güvencesiz ve yalnız bir konuma sürüklemektedir. Parçalanan baro yapısı, hem yurttaş nezdinde savunma makamının saygınlığını aşındırmakta hem de baroların yargı bağımsızlığı, hukuka aykırı uygulamalar ve meslek sorunları karşısında ortak ve etkili bir duruş sergilemesini güçleştirmektedir. Bu nedenle çoklu baro uygulaması, sadece örgütlenme biçimine ilişkin teknik bir değişiklik değil, savunma mesleğinin kurumsal bütünlüğünü bozan ve avukatların haklarını zayıflatan sakıncalı bir düzenleme olarak görülmelidir. Bu uygulama derhal sonlandırılarak her şehirde baro sayısı bire düşürülmelidir.

2025 yılı itibarıyla Türkiye'de avukatların, özellikle de genç avukatların karşı karşıya bulunduğu tablo; aşırı sayısal artış, ciddi gelir güvencesizliği, ağır vergi ve ofis giderleri, artan şiddet olayları ve mesleki bağımsızlığın zayıflaması başlıklarında yoğunlaşmaktadır. Bu koşullar altında avukat, Anayasa'nın ve uluslararası sözleşmelerin öngördüğü şekilde, yurttaşın hak arama özgürlüğünü güvence altına alan bağımsız bir savunucu rolünü gerektiği ölçüde yerine getirememektedir. Mesleğin itibarı ve geleceği açısından, hukuk fakültesi kontenjanlarının rasyonel biçimde sınırlandırılması, stajyer ve genç avukatlar için asgari gelir güvencesi getirilmesi, CMK ve adli yardım ücretlerinin insanca yaşam ve mesleki giderler dikkate alınarak güncellenmesi, avukata yönelik şiddetin özel mevzuat ve etkili yaptırımlarla önlenmesi, vergi ve sosyal güvenlik rejiminin savunma lehine yeniden düzenlenmesi yönünde kapsamlı yapısal adımlar atılması bir zorunluluk hâline gelmiştir. Aksi durumda hem avukatlık mesleği hem de savunma hakkı, kurumsal olarak geri dönülmesi zor bir erozyon sürecine sürüklenecektir.

İnfaz Ve Koruma Memurları: Gardiyanlar Tükeniyor

İnfaz ve koruma memurları, yani cezaevlerinde görev yapan gardiyanların sorunları, ağır çalışma koşulları ve yıllardır giderilmeyen hak kayıpları, ne yazık ki uzun süredir kamuoyunun ve siyaset kurumunun yeterince dikkatini çekmemektedir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından, Eylül 2025'te Türkiye'de ceza infaz kurumlarında görev yapan infaz ve koruma memurlarının çalışma koşullarını incelemek, mevcut sorun alanlarını tespit etmek ve bu personele ilişkin hakların ve koşulların iyileştirilmesine yönelik politika önerileri geliştirmek için bir rapor hazırlanmıştır.

Türkiye'de 1.1.2025 itibarıyla 273 kapalı, 12 kadın kapalı, 9 çocuk ve gençlik kapalı kurumu, 99 müstakil açık, 8 kadın açık ceza infaz kurumu ve 4 çocuk eğitimevi olmak üzere

toplam 405 ceza infaz kurumu bulunduğu, toplam kapasitenin 301.397 kişi, aktif infaz ve koruma memuru sayısının ise 66.130 olduğu raporda açıkça belirtilmektedir.

31.12.2024 itibarıyla aktif görev yapan infaz ve koruma memuru sayısının yine 66.130 olduğu vurgulanmakta, ülke genelinde ortalama 5 hükümlü/tutukluya 1 infaz veya başmemur düştüğü, yüksek güvenlikli, çocuk ve kadın ceza infaz kurumlarında bu oranın 1/2 veya 1/3 seviyelerine gerilediği ifade edilmektedir.

Avrupa Konseyi'nin SPACE I istatistiklerine göre ise Avrupa ülkelerinde infaz ve koruma memuru başına düşen hükümlü/tutuklu sayısı ortalama 1,6'dır. Dolayısıyla Türkiye'deki 5/1 oranı, personel başına düşen mahpus yükünün Avrupa ortalamasının oldukça üzerinde olduğunu ve iş yoğunluğunun yapısal olarak ağır olduğunu göstermektedir.

Raporun en çarpıcı kısmı, 231 infaz ve koruma memurunun katıldığı anketin özet bulgularıdır:

Başlık / Soru	Sonuç (%)	Yorum
İnsan haklarının meslekte etkisi/önemi	**%65,9 "etkili/önemli"**	Memurların insan hakları farkındalığı görece yüksek.
Kırılgan gruplarla temaslarda özen (çocuk, anne yanında çocuk vb.)	**%68,4 "özen gösteriyorum"**	Zor koşullara rağmen hassas gruplara dikkat beyanı yüksek.
Mesleki tatmin ve örgütsel bağlılık	**%51,5 düşük**	Yarısından fazlası işi ve kurumu açısından tatminsiz.
Özlük haklarının yeterliliği	**%84,5 "yetersiz"**	Neredeyse oybirliğiyle ekonomik ve özlük haklarında memnuniyetsizlik.
Meslekte yükselme beklentisi	**%42 beklentisiz – %41,1 beklentili**	Yükselme umudu ile umutsuzluk neredeyse başa baş.
Çalışma süresinin kısaltılması talebi	**%56,3 "kısaltılsın"**	Çoğunluk, vardiya sürelerini fazla buluyor.
Üniversite eğitiminin pratiğe etkisi	**%46,82 etkili – %46,82 etkisiz**	Yüksek eğitim ile pratik arasında kopukluk hissi var.
İstifa/meslek değiştirme eğilimi	**%78,3 meslek değiştirmek istiyor**	En çarpıcı veri: dört infaz memurundan üçü bu meslekte kalmak istemiyor.
Psikolojik yıpranmışlık	**%71 "yıpratıcı"**	Meslek, ruh sağlığı açısından ciddi risk kaynağı.
Üniforma/ayakkabı memnuniyeti	**%60,17 memnun değil**	"Küçük" görünen ama günlük hayatı doğrudan etkileyen bir memnuniyetsizlik alanı.
Kurumdaki personel sayısının yeterliliği	**%67,1 yetersiz**	Personelin üçte ikisi "eksik kadro" diyor.
Hizmet öncesi/ici eğitimin yeterliliği	**%48,05 yetersiz**	Eğitimler yarıya yakın kesimce yetersiz görülüyor.
Kamuoyu algısı	**%80,52 olumsuz**	Toplum gözünde "iyi bir meslek" olarak görülmediklerini düşünüyorlar.
Can güvenliği tehdidine maruz kalma	**%41,99 maruz kaldı**	Her iki memurdan biri mesleğinde ciddi güvenlik tehdidi yaşadığını söylüyor.
Kurumsal iletişim mekanizmaları	**%58,44 işliyor**	İletişim kanalları tamamen çökmüş değil, ama güçlü bir güven de yok.

Bu nicel göstergeler, raporda yer alan nitel görüşlerle de desteklenmektedir. Bir infaz ve koruma memuru, “yapılan işin yıpratıcı özelliklerinin saymakla bitmeyecek derecede fazla olduğunu”, maddi ve manevi karşılığın sağlanmaması nedeniyle iş tatmininin düştüğünü, kuruma “severek değil mecburen gelindiğini” ifade etmekte, bunun hem kurum içi hem dışı motivasyonu olumsuz etkilediğini söylemektedir. Başka bir memur ise iş tatmini seviyesini “işsiz kalmaktan iyidir” düşüncesine indirgemekte, özlük haklarındaki ve maaştaki eksiklikler nedeniyle kuruma “can atarak gelmediğini” vurgulamaktadır. Özlük hakları konusunda yapılan değerlendirmelerde, vardiya personelinin fazla çalışma iznini fiilen kullanamadığı, bayram nöbetlerinde dahi fazladan ücret alamadığı, 12 saat boyunca kapalı ortamda yapılan yoğun çalışmanın psikolojik ve ekonomik yükünün personeli “ezdiği” anlatılmakta, emniyet hizmetlerinde görev yapan personele kıyasla daha riskli bir iş yapmalarına rağmen “büro personeli” gibi değerlendirildiklerinden şikâyet edilmektedir.

Personel yetersizliği, eğitimlerin niteliği ve kamuoyu algısı, raporun altını çizdiği diğer kritik alanlardır. Personel sayısının yeterli olup olmadığı sorulduğunda, katılımcıların %67,1’i çalıştıkları kurumda personel sayısının yetersiz olduğunu söylemektedir. Bu durumun hem iş yükünü artırdığı hem de izin kullanımını zorlaştırdığı memur görüşleriyle aktarılmaktadır. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlere ilişkin sorularda, memurların %48,05’i bu eğitimleri yetersiz bulmakta, eğitimlerin çoğu zaman “formalite icabı” yapıldığını, daha uzun, profesyonel ve tüm personele eşit biçimde sunulan programlara ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Kamuoyundaki meslek algısı ise son derece olumsuzdur: Katılımcıların %80,52’si toplumda mesleğe yönelik algının olumsuz olduğunu ifade etmekte, dizi ve filmlerde infaz ve koruma memurlarının rüşvetçi, gaddar veya işkenceci gibi gösterilmesinin “manevi yıpranmayı artırdığını” vurgulamaktadır. Ayrıca memurların %41,99’u görevin icrası sırasında can güvenliğine yönelik tehdide maruz kaldığını söylemekte, bu da mesleğin sadece psikolojik değil fiziksel risk taşıdığını göstermektedir.

Rapor, çalışma süreleri ve izin haklarını düzenleyen mevzuata da değinmektedir. Ceza infaz kurumlarında çalışan infaz ve koruma memurlarının nöbet ve vardiya yöntemiyle, 7 gün 24 saat esasına göre görev yaptığı, bu kapsamda vardiyalı olarak 12 saat çalışma düzeni bulunduğu ifade edilmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca, kurumların gerekli gördüğü hallerde personelini günlük çalışma saatleri dışında fazla çalışma ücreti vermeksizin çalıştırabileceği, fazla çalışmanın her 8 saati için bir gün izin verilmesi

öngörüldüğü ancak bu iznin en fazla on günlük kısmının yıllık izinle birleştirilerek yıl içinde kullandırılabileceği hatırlatılmaktadır. Anket bulguları ve memur beyanları, bu yasal çerçevenin sahada çoğu zaman personel lehine değil aleyhine işlediğini, fazla çalışmanın karşılığı olan izinlerin kâğıt üzerinde kalabildiğini göstermektedir.

Rapordaki %84,5 oranında özlük hakları memnuniyetsizliği, %78,3 oranında meslekten ayrılma isteği, %71 oranında psikolojik yıpranmışlık ve %80,52 oranında olumsuz kamuoyu algısı gibi veriler, infaz ve koruma memurlarının çalışma koşullarının, ceza adalet sisteminin geneli açısından da "alarm veren" bir noktaya geldiğini açık biçimde göstermektedir.

Ceza infaz kurumları, tutukevleri ve eğitim merkezlerinde insan onuruna yakışır bir infaz rejiminin tesis edilmesi hem fiziki koşulların iyileştirilmesini hem de burada görev yapan personelin, özellikle de infaz ve koruma memurlarının mali ve sosyal haklarının ivedilikle güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Aşırı kalabalık, yetersiz yaşam alanı, sağlık ve psikososyal destek hizmetlerine sınırlı erişim ile eğitim ve iyileştirme programlarındaki kapasite sorunlarının devam ettiği mevcut tabloda; ağır iş yükü, yüksek risk ve yoğun nöbet sistemi altında çalışan personelin düşük ücret, sınırlı ek ödeme ve yetersiz yıpranma payı ile görev yapması hem çalışma barışını hem de infaz hizmetlerinin güvenli ve hukuka uygun yürütülmesini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, ceza infaz kurumlarının fiziki altyapısının güçlendirilmesi, sağlık, güvenlik, eğitim ve sosyal faaliyet imkânlarının artırılması ile infaz ve koruma memurları başta olmak üzere tüm personelin ücret, ek tazminat, yıpranma payı ve çalışma sürelerine ilişkin iyileştirmeleri öngören bir ödenek artışı teklif eden önergemiz, ne yazık ki Ak Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

İstisnaydı Kural Oldu: Tutuklama Tedbiri

Ceza muhakemesinde tutuklama, Anayasa ve Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca istisnai bir koruma tedbiri olarak düzenlenmiş, yalnızca kaçma tehlikesi, delil karartma riski veya katalog suçlar gibi sıkı şartların varlığında ve ölçülülük ilkesi gözetilerek başvurulması öngörülmüştür. Buna rağmen uygulamada tutukluluk, özellikle siyasal nitelikli soruşturma ve kovuşturmalarda, ifade özgürlüğü kapsamındaki açıklama ve paylaşımlarda, örgütlü suç iddiasına dayalı dosyalarda fiilen "peşin ceza" görünümü kazanmış durumdadır. Yargılamanın sonunda verilebilecek cezanın ağırlığından bağımsız biçimde, soruşturmanın ilk evrelerinden

itibaren kişilerin uzun süre özgürlüklerinden yoksun bırakılması, tutuklamayı geçici bir tedbir olmaktan çıkararak cezaya yaklaşan bir niteliğe büründürmektedir.

Son yıllarda seçilmiş yerel yöneticiler hakkında yürütülen soruşturmalar ve açılan davalar, tutukluluğun istisna olmaktan çıktığına dair kamuoyunda güçlü bir kanaat oluşturmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu hakkında açılan davalar, hakkında düzenlenen hacimli iddianameler, görevden uzaklaştırma ve tutuklama talepleri, yalnızca bireysel bir ceza yargılaması olmanın ötesinde, seçmen iradesini doğrudan etkileme potansiyeli taşıyan süreçler olarak görülmektedir. Benzer biçimde, farklı illerdeki belediye başkanlarının gözaltına alınması, tutuklanması ve akabinde belediyelere kayyım atanması, tutuklama tedbirinin yerel demokrasi üzerinde baskı kuran bir araç gibi algılanmasına yol açmaktadır. Seçilmiş kişilerin, sabit ikametgâhları ve kamuoyu önündeki konumları dikkate alınmaksızın kaçma şüphesi varmış gibi değerlendirilmesi, tutuklamanın zorunluluk ve son çare olma niteliğiyle bağdaşmamaktadır.

İfade ve basın özgürlüğü alanında da benzer bir tablo mevcuttur. Gazeteci Fatih Altaylı'nın kamuoyuna açık yayınlarında yaptığı eleştirel değerlendirmeler nedeniyle soruşturmalara konu edilmesi, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin devreye sokulması, hakkında ağır hapis cezaları talep edilerek iddianame düzenlenmesi, eleştirel düşüncenin cezai yaptırımla bastırıldığı yönündeki kaygıları artırmaktadır. Yalnızca Altaylı değil, farklı görüşlerden çok sayıda gazeteci, köşe yazarı, internet yayıncısı ve sosyal medya kullanıcısı, yaptıkları haberler, yorumlar veya paylaşımlar nedeniyle soruşturma ve kovuşturmalarla karşı karşıya kalmakta, bu süreçlerde tutuklama tedbirine başvurulmaktadır. Oysa ifade özgürlüğü bakımından, şiddet çağrısı içermeyen ve nefret söylemine dönüşmeyen açıklamaların ceza tehdidiyle, hele ki tutuklama gibi ağır bir koruma tedbiriyle bastırılması demokratik toplum düzeniyle bağdaşmamaktadır.

Bu uygulama pratiği, masumiyet karinesini hukuki bir ilke olmaktan çıkarıp fiilen geçersiz kılmaktadır. Tutuklu yargılanan kişi, henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmaksızın toplum nezdinde "suçu sabit" gibi görülmektedir. Özellikle medyanın dosyaları suçluluk algısını güçlendirecek şekilde sunmasıyla birlikte, yargılama sonucunda beraat kararı verilse dahi uğranılan itibar kaybı ve özgürlükten yoksun kalmanın ağır sonuçları giderilememektedir. "Ceza süresini fiilen karşılayacak" uzunluktaki tutuklamalar, mahkûmiyet

kararı verilse bile infaz rejimi bakımından tartışmalı bir alan yaratmakta, beraat hâlinde ise devlete ve yargı organlarına duyulan güveni derin biçimde zedelemektedir.

Öte yandan, adli kontrol, yurtdışı çıkış yasağı, belli yerlere başvuru yükümlülüğü, güvence (teminat) gibi daha hafif tedbirlerin çoğu dosyada tali, sembolik veya etkisiz seçenekler olarak kalması, mahkemelerin elindeki yelpazenin fiilen daraltılmasına neden olmaktadır. Soruşturma makamları ve mahkemeler, çoğu zaman "katalog suç" ibaresine dayanarak tutuklamayı otomatik bir refleks hâline getirmekte, somut olayın özellikleri ve kişinin kişisel-hukuki durumu yeterince tartılmamaktadır. Böyle bir ortamda tutuklama, istisnai bir hukukî müdahale değil, soruşturmanın olağan başlangıç adımı gibi algılanmaya başlamıştır.

Tutukluluk kurumunun bu şekilde kullanılması, hem ceza yargılamasının adil yargılanma, masumiyet karinesi ve ölçülülük ilkeleriyle çelişmekte hem de yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin kaygıları güçlendirmektedir. Siyasal nitelikli dosyalar, seçilmiş belediye başkanları ve gazeteciler üzerinden kamuoyunun gözünün önünde cereyan eden tutuklama kararları, tüm ceza adaleti sistemine yönelik güvensizliği besleyen sembolik örnekler hâline gelmiştir. Tutuklamanın gerçekten istisnai bir tedbir olarak uygulanması ve "fiilî ceza" algısının ortadan kaldırılması hem hukuk devleti ilkesinin hem de demokrasiye duyulan inancın yeniden tesis edilmesi bakımından zorunlu hâle gelmiştir.

Basın Özgür Değil

Türkiye'de basın özgürlüğünün son yıllarda belirgin biçimde kötüleştiği, artık yalnızca gazetecilerin değil, ifade özgürlüğünü önemseyen tüm toplum kesimlerinin ortak tespiti hâline gelmiştir. Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) örgütünün 2025 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'ne göre Türkiye 180 ülke içinde 159'uncu sıraya gerilemiş ve "çok vahim" kategorisinde kalmıştır. Bu sıralama, Türkiye'yi Pakistan, Bahreyn, Sudan ve Irak gibi ülkelerin hemen gerisine, Venezuela, Kamboçya ve Suudi Arabistan gibi otoriter eğilimlerin belirgin olduğu ülkelerin ise hemen üzerine yerleştirmektedir. 2002 yılında 99. sırada olan Türkiye'nin son 20 yılı aşkın sürede yaklaşık 60 basamak gerilemiş olması, kötüleşmenin hem derinliğini hem de süreklilik arz eden yapısal niteliğini göstermektedir.

Basın Özgürlüğü Endeksi 2025 sıralaması

Puanlar:
Çok ciddi (0-40)

	Sıralama	Sıralamadaki değişim	Puanlar
Irak	155	14	30,69
Sudan	156	-7	30,34
Bahreyn	157	16	30,24
Pakistan	158	-6	29,62
Türkiye	159	-1	29,40
Venezuela	160	-4	29,21
Kamboçya	161	-10	28,18
Suudi Arabistan	162	4	27,94
Batı Şeria ve Gazze Şeridi	163	-6	27,41
Birleşik Arap Emirlikleri	164	-4	26,91
Küba	165	3	26,03

Türkiye, RSF endeksinde yalnızca sıralama olarak değil, niteliksel kategori bakımından da en ağır grupta yer almaktadır: Basın özgürlüğü durumunun "çok vahim" olduğu 42 ülke arasında sayılmaktadır. Bu kategori, gazeteciliğin ya neredeyse imkânsız hâle geldiği ya da gazetecilik yapmanın ciddi tehlike barındırdığı ülkeleri ifade etmektedir. Komşu ülkelerle karşılaştırıldığında da tablo çarpıcıdır: Yunanistan 89, Bulgaristan 70, Ermenistan 34. Sırada yer alırken, Türkiye'nin 159'unculuğa gerilemiş olması, bölgesel ölçekte de belirgin bir negatif ayrışmaya işaret etmektedir.

Basın özgürlüğünün kötüleşmesinde yalnızca doğrudan tutuklamalar ve hapis cezaları değil, daha "görünmez" baskı araçları da önemli rol oynamaktadır. Türkiye Gazeteciler Sendikası, 2025 yılı mart ayı sonu itibarıyla cezaevlerinde en az 18 gazeteci ve medya çalışanının bulunduğunu belirtmektedir. Ancak asıl dikkat çekilen husus, tutuklu gazeteci sayısından ziyade adli kontrol uygulamalarının yaygınlaşmasıdır. Yurtdışı çıkış yasakları, ev hapsi, düzenli imza verme yükümlülükleri gibi tedbirler, kâğıt üzerinde "tutuklama dışı alternatif önlemler" olarak gözükse de, fiiliyatta gazetecilerin çalışmasını, seyahat özgürlüğünü ve mesleki hareket alanını daraltan birer cezalandırma aracına dönüşmektedir.

Son dönemde adli kontrol tedbirine tabi tutulan gazeteciler arasında Timur Soykan, Murat Ağırel, İsmail Saymaz, Hayri Tunç, Gökhan Kam, Nevşin Mengü, Zeynep Kuray, Özlem Gürses ve Fatih Altaylı gibi kamuoyunca yakından bilinen isimlerin de sayılması, baskının marjinal değil, ana akım ve eleştirel medyayı doğrudan hedef alan yaygın bir pratik hâline geldiğini göstermektedir.

Diğer yandan, basın özgürlüğündeki kötüleşme yalnızca cezai soruşturmalar, gözaltılar, tutuklamalar ve adli kontrol uygulamaları üzerinden değil, ekonomik baskı mekanizmaları üzerinden de derinleşmektedir. RSF temsilcileri Türkiye'de medyanın ekonomik olarak zayıflatılmasının basın özgürlüğünü ciddi biçimde tehdit ettiğini, özellikle kamu ilan ve reklamlarının ayrımcı biçimde dağıtılmasının, eleştirel medya kuruluşlarına ağır para cezaları uygulanmasının ve bağımsız medyanın ekonomik modellerinin desteklenmemesinin sektörü kırılgan hâle getirdiğini vurgulamaktadır. RSF'nin küresel raporunda da 180 ülkenin yaklaşık yüzde 89'unda medya kuruluşlarının mali istikrar sağlayamadığı, ekonomik baskıların dünyanın pek çok yerinde gazetecilik için başlıca tehditlerden biri hâline geldiği ifade edilmektedir.

Bu ekonomik baskı ortamı, Türkiye'de zaten sınırlı olan bağımsız medya alanını daha da küçültmekte, kamu kaynaklarına bağımlı hâle gelen veya ağır para cezaları riskiyle karşı karşıya kalan kuruluşlarda otosansürü teşvik etmektedir. RSF ve farklı uluslararası ağların analizlerine göre, Türkiye'de düzenleyici kurumların ve idari mekanizmaların para cezaları, yayın durdurma kararları, lisans iptalleri ve erişim engelleri yoluyla eleştirel yayınlara yönelik baskı aracı olarak kullanıldığı; kamu reklamlarının ise iktidara yakın medya gruplarına yoğun biçimde yönlendirildiği görülmektedir. Bu tablo, medyanın mülkiyet yapısında da yoğunlaşmayı teşvik etmekte, geniş kitlelere ulaşabilen televizyon kanalları ve gazetelerin önemli bir bölümünün siyasal iktidara yakın sermaye gruplarının kontrolüne geçmesi, çoğulculuğu zayıflatmaktadır.

Türkiye'de basın özgürlüğünün hem hukuki hem ekonomik araçlarla sistematik biçimde daraltıldığını göstermektedir. Ceza soruşturmaları, adli kontrol ve tutuklama tehdidi altında çalışan gazeteciler; ayrımcı ilan–reklam politikaları ve ağır idari para cezalarıyla karşı karşıya kalan medya kuruluşları, yoğunlaşmış medya sahipliği ve düzenleyici kurumlar üzerinden işletilen baskı mekanizmaları bir araya geldiğinde, basın özgürlüğünün yalnızca kâğıt üzerinde tanınan, fiilen ise sürekli sınırlandırılan bir hak hâline geldiği görülmektedir. Türkiye'nin 159'unculuk gibi son derece düşük bir sıralamada, "çok vahim" kategorisinde yer alması, bu durumun yalnızca iç tartışmaların değil, uluslararası ölçekte yapılan bağımsız değerlendirmelerin de ortak sonucu olduğuna işaret etmektedir.

Basın özgürlüğünün kötüleşmesi, yalnızca gazetecilerin mesleki faaliyet alanını daraltan bir sorun olarak görülemez. Haber alma hakkı, demokratik toplum düzeninin temel

unsurlarındandır. Gazetecilerin korku, baskı ve ekonomik tehdit altında çalıştığı, eleştirel seslerin yargı yoluyla susturulmaya çalışıldığı ve medyanın tek sesliliğe zorlandığı bir ortamda, demokratik denetim mekanizmaları zayıflar, yolsuzluk, kamu kaynaklarının kötüye kullanılması ve hak ihlalleri daha da görünmez hâle gelir. Bu nedenle Türkiye'de basın özgürlüğünün yeniden güvence altına alınması, yalnızca bir meslek grubunun değil, tüm toplumun demokratik geleceği açısından hayati bir gerekliliktir.

Bakanlığın Sözde Strateji Belgeleri ve Planları

Adalet Bakanlığının resmî belgeleri incelendiğinde, yargı alanında uzun süredir "strateji belgesi" eksenli bir reform söyleminin benimsendiği görülmektedir. Bugün itibarıyla Bakanlığın internet sitesinde dört ayrı Yargı Reformu Stratejisi (2009–2015, 2015–2019, 2019–2023 ve 2025–2029 dönemlerini kapsayan belgeler) ile 2014 ve 2021 tarihli İnsan Hakları Eylem Planları yer almaktadır. Böylece dar anlamda dört, geniş anlamda ise en az altı ana strateji/eylem belgesinden oluşan bir "reform külliyatı" ortaya çıkmaktadır. Bu belgeler kâğıt üzerinde yargı bağımsızlığı, makul sürede yargılanma, tutuklamanın istisna hâline getirilmesi, temel hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi ve adalete erişimin kolaylaştırılması gibi son derece yerinde hedefler içermektedir. Ne var ki, uygulamadaki tablo, bu iddialı söylemle bağdaşmayan, aksine güven erozyonunu derinleştiren bir manzaraya işaret etmektedir.

2025–2029 dönemini kapsayan ve "Türkiye Yüzyılı Yargı Reformu Stratejisi" adı verilen son belge, 5 amaç, 45 hedef ve 264 faaliyetten oluşan kapsamlı bir program olarak tanıtılmış; Adalet Bakanı ve iktidar partisi sözcüleri bu belgeyi, yargının geleceğine dair ana yol haritası olarak sunmuştur. Bakan, söz konusu stratejiyle "hukukun üstünlüğünü esas alan, makul sürede işleyen, öngörülebilir ve güven veren bir adalet sistemi vizyonu" ortaya koyduklarını ifade etmiş, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi, yargılamaların hızlanması, usul ekonomisinin sağlanması ve ceza adaleti sisteminin etkinleştirilmesi gibi başlıkların bu vizyonun temel unsurları olduğunu vurgulamıştır. Strateji belgesine dayanılarak hazırlanan onuncu ve hazırlık aşamasındaki on birinci "yargı paketleri" de yine aynı reform iradesinin devamı olarak sunulmuştur.

İktidar partisi temsilcileri tarafından son yirmi üç yılda "hukuk alanında tarihî bir dönüşüm" yaşandığı, temel kanunların yenilendiği, bireysel başvuru ve ombudsmanlık gibi mekanizmalarla hukuk güvencesinin güçlendiği, yargıda dijitalleşme ve alternatif uyuşmazlık

çözüm yollarıyla adalet hizmetlerinin kalitesinin yükseldiği anlatılmaktadır. Yine 23 Ocak 2025'te ilan edilen Yargı Reformu Stratejisi'nin, "özgürlüğün, güvenin ve hakkın adaletle buluştuğu bir Türkiye vizyonu" olduğunu ve bu çalışmaların sürdürülebilirliğinin görüştüğümüz bütçenin kabulüyle yakından ilişkili bulunduğunu söyleyen bir söylem kurulmaktadır.

Ancak aynı döneme ilişkin uluslararası endeksler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) verileri, bu strateji belgelerinin kâğıt üzerinde kaldığını, reform söylemi ile sahadaki gerçeklik arasında derin ve kronik bir uçurum bulunduğunu göstermektedir. AİHM istatistikleri de benzer bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. 2023–2025 dönemine ilişkin verilere göre Türkiye, Mahkeme önünde bekleyen başvuruların sayısı bakımından Avrupa'da ilk sırada yer almaktadır. 2023 yılında AİHM'e yapılan ve bir yargısal oluşuma tahsis edilen 8.326 başvurunun önemli bir kısmı Türkiye kaynaklıdır. 2024 yılında Türkiye'ye ilişkin 6.190 başvuru üzerinde işlem yapılmış, bunların 2.083 başvuruyu ilgilendiren 73 dosyada hüküm verilmiş ve 67 dosyada en az bir Sözleşme ihlali tespit edilmiştir. Bu oran, AİHM önünde Türkiye hakkında verilen kararların çok büyük bölümünde ihlal sonucuna varıldığını göstermekte; "AİHM içtihatlarına uyum" ve "hak ihlallerinin önlenmesi" yönündeki strateji hedeflerinin fiilen yerine getirilmediğini, ihlallerin yapısal bir nitelik kazandığını ortaya koymaktadır.

2023–2025 Döneminde Türkiye'ye İlişkin AİHM'de İşlem Gören Başvurular (2025 yılı için Ocak-Temmuz dönemi kapsanmaktadır.)			
İşlem gören başvurular	**2023**	**2024**	**2025***
Bir yargısal oluşuma tahsis edilen başvurular	**8.326**	**4.450**	**2.955**
Hükümete tebliğ edilen başvurular	**1.494**	**3.380**	**1.530**
Hakkında karar verilen başvurular	**5.039**	**6.190**	**3.517**
– Kabul edilemez bulunan veya kayıttan düşülen (Tek Yargıç)	**3.954**	**3.941**	**3.061**
– Kabul edilemez bulunan veya kayıttan düşülen (Komite)	**275**	**149**	**95**
– Kabul edilemez bulunan veya kayıttan düşülen (Daire)	**3**	**17**	**28**
– Hükümle sonuçlandırılan başvurular	**807**	**2.083**	**333**

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru yoluyla verdiği ihlal kararlarına bakıldığında da benzer bir tabloyla karşılaşılmaktadır. 23.09.2012–30.06.2025 döneminde verilen ihlal kararlarının yaklaşık %69,8'inin makul sürede yargılanma hakkı, %9,4'ünün adil yargılanma hakkı ile ilgili olması, dört başvurudan yaklaşık üçünün yargılama süresi ve yargılamanın kalitesi kaynaklı hak ihlallerine dair olduğunu göstermektedir. Mülkiyet hakkı (%7,2), ifade özgürlüğü (%5,6), özel hayata saygı ve toplantı-gösteri yürüyüşü haklarına ilişkin ihlaller birlikte değerlendirildiğinde, idarenin mülkiyet ve özgürlük alanına müdahalelerinde ölçülülük ve hukuki güvenlik ilkelerine riayet edilmediği, temel hak ve özgürlükler alanında da yaygın ve tekrarlayan ihlaller bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna rağmen, Komisyon tutanaklarında Adalet Bakanı tarafından "bugünkü yargının her zamankinden bağımsız ve tarafsız olduğu" yönünde beyanlarda bulunulmakta, AİHM ve AYM kararlarının gereği gibi uygulanmadığına yönelik eleştiriler görmezden gelinmektedir.

Bu göstergeler, Yargı Reformu Stratejisi ve İnsan Hakları Eylem Planları ile çizilen olumlu söylemin aksine, pratikte yargı bağımsızlığı, makul sürede yargılanma, tutuklamanın istisnailiği ve temel hakların korunması bakımından ciddi bir gerileme yaşandığını ortaya koymaktadır. Strateji belgelerinde yer alan hedefler çoğu zaman somut takvim ve bağlayıcı taahhütlerle desteklenmemektedir. AİHM ve AYM içtihatlarıyla uyumlu mevzuat değişiklikleri kâğıt üzerinde kalmakta, keyfî tutuklama ve uzun yargılama sorunlarını gidermesi beklenen düzenlemeler ise yeni ihlalleri engelleyecek bir etki yaratmamaktadır.

Bütün bu tabloya, Adalet Bakanlığı bütçesinde 2025 yılı başlangıç ödeneğine göre %38,99 oranında artış öngörülmüştür. Bu artış "yargı hizmetlerinin ülkenin her köşesinde aynı standartta, insan haklarına saygılı, bağımsız ve vatandaş odaklı biçimde sunulması" hedefiyle ilişkilendirilmekte, söz konusu reformların sürdürülebilirliğinin bütçenin kabulüne bağlı olduğu belirtilmektedir. Ne var ki, aynı dönemde makul sürede yargılanma hakkı ihlallerinin istikrarlı biçimde yükselmesi, AİHM ve AYM kararlarına uyum sorunlarının devam etmesi, yargıya güven endekslerindeki gerileme ve uluslararası ölçekte Türkiye'nin hukukun üstünlüğü sıralamalarında alt dilimlere düşmesi, bu bütçe artışının strateji belgelerinde yer alan hedefleri gerçekleştirmediğini göstermektedir.

Strateji belgeleri ve yargı paketleri, çoğu zaman gerçek sorunları tespit eden ancak çözüm için gereken siyasal iradeyi ve kurumsal dönüşümü içermeyen metinler hâline gelmektedir. Adalet Bakanlığının, hazırladığı her yeni strateji belgesini "tarihi reform iradesi"

olarak sunması, buna karşılık aynı yıllarda AİHM ve AYM ihlal kararlarının, yargı bağımsızlığına ilişkin uluslararası değerlendirmelerin ve iç hukukta yargılama sürelerine dair verilerin olumsuz yönde seyrini sürdürmesi, "afili ama sonuçsuz" bir reform anlayışını görünür kılmaktadır.

Bu çerçevede, 2026 yılı Adalet Bakanlığı bütçesinin görüşülmesi sırasında, yalnızca rakamsal artışlara ve strateji belgelerinde kullanılan iddialı dile bakmak yerine, bu belgelerin fiili sonuçlarına odaklanmak gerekmektedir. Gerçek bir yargı reformu, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısının demokratik meşruiyet ve bağımsızlık esaslarına göre yeniden düzenlenmesini, AİHM ve AYM kararlarının hiçbir tereddüde yer bırakmayacak biçimde ve gecikmeksizin uygulanmasını, tutuklamanın istisna hâline gelmesini, yargılama sürelerinin kısaltılmasını, yargı mensuplarının mesleki güvencesinin güçlendirilmesini ve yargının yürütmeden fiilen bağımsızlaşmasını gerektirir.

İYİ Parti Grubu bakımından mesele, yeni bir strateji belgesi daha yazmak değil, mevcut ihlallerin giderildiği, ulusal ve uluslararası mahkeme kararlarına uyulan, temel haklara saygının kâğıt üzerinde değil, pratikte teminat altına alındığı bir adalet düzenini inşa etmektir. Aksi hâlde, yeni strateji ve eylem planları, tıpkı geçmiş örneklerde olduğu gibi, yalnızca söylemi büyüten ancak gerçeği değiştirmeyen, "afili ama sonuçsuz" metinler olarak kalacaktır. Bu nedenle, 2026 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi değerlendirilirken, reform belgelerinde ifade edilen hedeflerle sahadaki gerçeklik arasındaki derin uçurum açık biçimde görülmeli, bütçenin, hukukun üstünlüğü ve adalet hizmetinin niteliği bakımından somut, ölçülebilir ve iyileştirici sonuçlar üretmesini sağlayacak yapısal adımlar atılmadan bu söyleme itibar edilmemelidir.

Adalet Hala Enkaz Altında (6 Şubat)

6 Şubat 2023 depremleri, yalnızca on binlerce insanın yaşamını yitirdiği ve milyonlarca yurttaşın yerinden olduğu büyük bir fiziki yıkım değil, aynı zamanda Türkiye'de afet sonrasında adalete erişimin ne kadar kırılgan olduğunu gösteren ağır bir sınav olmuştur. Resmî verilere göre 50 bini aşkın yurttaşımız hayatını kaybetmiş, yüz binlerce yapı yıkılmış veya ağır hasar görmüştür. Buna karşın, aradan geçen süreye rağmen ceza soruşturmalarının ve yargılamaların genel seyri kamuoyunda "yavaş, parçalı ve etkisiz" olarak nitelendirilmekte, deprem bölgesinde yaşayan veya yakınlarını kaybeden yüzbinlerce vatandaşın adalet beklentisi büyük ölçüde karşılanamamaktadır.

Adalet Bakanlığının kamuoyuna yansıyan verilerine göre, deprem sonrasında yıkılan binalara ilişkin 2.031 ceza soruşturması başlatılmış; bunlardan 1.491'i iddianameye dönüşerek kamu davasına konu edilmiş, yaklaşık 1.342 davada 1.850 sanık yargılanmakta olup bunların yalnızca 193'ü tutuklu durumdadır. Deprem bölgesindeki ağır can kaybı, yüzlerce kişiye mezar olan site ve oteller dikkate alındığında, soruşturma ve dava sayısının sınırlı kaldığı, önemli bir kısım dosyada ise iddianame düzenlenmesi aşamasına dahi gelinemediği görülmektedir. Bu tablo hem yaşam hakkının korunması hem de etkili soruşturma ve cezasızlıkla mücadele bakımından ciddi bir kapasite ve irade sorunu bulunduğuna işaret etmektedir.

Saha gözlemleri, baroların ve meslek örgütlerinin raporları, depremzedelerin ve vekillerinin beyanları, birçok dosyada bilirkişi raporlarının geciktiğini, duruşmaların seyrek aralıklarla yapıldığını ve özellikle toplu ölümle sonuçlanan projelerde gerçek sorumluların hızlı ve bütüncül biçimde yargı önüne çıkarılamadığını ortaya koymaktadır. Yıkımın büyüklüğüyle kıyaslandığında yargılama süreçlerinin bu kadar yavaş işlemesi, hem mağdurların ikinci kez mağduriyet yaşamasına neden olmakta hem de kamuoyunda "deprem dosyaları zamana yayılıyor, unutulmaya bırakılıyor" algısını güçlendirmektedir.

Eleştirilerin en yoğunlaştığı alanlardan biri, ceza soruşturmalarının ağırlıklı olarak müteahhitler ve teknik sorumlular üzerinde yoğunlaşması, buna karşılık, yıllara yayılan denetim zaafları, imar afları ve ruhsat süreçlerindeki keyfî uygulamalardan sorumlu kamu görevlilerine yönelik süreçlerin son derece sınırlı ve isteksiz yürütülmesidir. Belediyeler, ilgili bakanlıklar ve yerel idareler bakımından etkin ve hızlı bir soruşturma mekanizması işletilmemesi, deprem öncesi dönemde yapı güvenliğini sağlaması gereken zincirin siyasal ve idari halkalarının "soruşturma dışı" bırakıldığı izlenimini doğurmaktadır. Bu durum hem cezasızlık algısını derinleştirmekte hem de gelecekte benzer riskli yapılaşma pratiklerinin siyasî ve idari koruma altında devam edebileceği endişesini beslemektedir.

TMMOB ve bağlı odalar başta olmak üzere meslek örgütleri, depremlerde ortaya çıkan ağır tablonun sebepleri arasında yalnızca malzeme kalitesizliği ve proje hatalarının değil, yıllarca tekrarlanan imar aflarının, yetersiz ve etkisiz denetim mekanizmalarının, usulsüz ruhsat süreçlerinin ve yaygın yolsuzluk pratiklerinin bulunduğunu vurgulamaktadır. Buna rağmen, imar aflarından yararlanan yapıların kaçının depremde yıkıldığına dair verilerin şeffaf biçimde paylaşılmaması ve bu politikalardan sorumlu olanlar hakkında anlamlı bir hesap

verme süreci işletilmemesi, “yıkım zincirinin yalnızca son halkasının yargılandığı” yönündeki haklı eleştirileri güçlendirmektedir.

Adalet Bakanı, Plan ve Bütçe Komisyonu’nda yaptığı sunumda, 2025 yılı Kasım ayı itibarıyla cumhuriyet başsavcılıklarında, ilk derece, istinaf ve temyiz mahkemelerinde toplam 12 milyonu aşkın derdest dosya bulunduğunu, yıl sonu itibarıyla 14 milyonun üzerinde dosyada karar verileceğini öngördüklerini ifade etmiştir. Bu veriler, yargı teşkilatının zaten ağır bir iş yükü altında olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Böyle bir tabloda, deprem dosyalarının da bu büyük yığının içine dâhil edilmesi, afet kaynaklı davaların hızla ve öncelikli olarak sonuçlandırılması ihtiyacını daha da yakıcı hâle getirmektedir. Ne var ki, mevcut kapasite ve işleyişle, 6 Şubat depremlerine ilişkin soruşturma ve davaların kısa sürede tamamlanması mümkün görünmemektedir.

Bu tıkanma yalnızca ceza mahkemeleriyle sınırlı değildir. Deprem bölgesindeki idare ve hukuk mahkemelerinde görülen tazminat davaları, idarenin sorumluluğuna ilişkin tam yargı davaları, imar ve ruhsat süreçlerindeki hukuka aykırılıkların tespiti için açılan iptal davaları ile sigorta ve kira ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklarda da süreçler ağır işlemektedir. Keşif ve bilirkişi incelemelerinin gecikmesi, duruşma aralıklarının aylarca hatta daha uzun sürelerle açılması, depremzedelerin barınma, iş, gelir ve sosyal destek ihtiyacı gibi son derece acil meselelerinin mahkeme korumasına zamanında kavuşmasını engellemektedir. Böylece, yalnızca ceza adaleti değil, idari ve özel hukuk alanındaki adalet beklentileri de büyük ölçüde karşılanamamaktadır.

Öte yandan, Adalet Bakanlığının aynı sunumda “Türkiye Yüzyılı Yargı Reformu Stratejisi” ve yeni yargı paketleriyle yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması, hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi ve adalete erişimin kolaylaştırılması hedeflerini sıraladığı görülmektedir. Ancak 6 Şubat depremlerinden sonra ortaya çıkan tablo, bu hedeflerin özellikle afet gibi kitlesel hak ihlallerinde somut bir karşılık bulamadığını göstermektedir. Deprem davalarındaki yavaşlık, soruşturmaların kamu görevlilerini yeterince kapsamaması ve tazminat süreçlerinin sürüncemede kalması, “strateji belgesi” düzeyinde dile getirilen taahhütlerle sahadaki gerçeklik arasındaki mesafenin ne kadar açıldığını gözler önüne sermektedir.

6 Şubat depremleri sonrasında yürütülen yargı süreçleri, yaşam hakkının korunması, etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilmesi, cezasızlıkla mücadele ve depremzedelerin idari ve özel hukuk alanındaki haklarının korunması bakımından ciddi eksikler içermektedir. Fiziki enkazın önemli ölçüde kaldırılmış olmasına rağmen, yargının yavaşlığı ve etkisizliği nedeniyle adalet arayışının "enkaz altında kaldığı" yönündeki kamuoyu algısı güçlenmektedir. Bu durum, yalnızca geçmişe dair bir hesaplaşma sorunu olmayıp, gelecekte benzer afetlerde can ve mal kaybının azaltılması için caydırıcı ve önleyici bir yargı pratiğine duyulan ihtiyacı da açıkça ortaya koymaktadır.

2026 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi, 6 Şubat depremlerinin ortaya çıkardığı bu ağır tabloyu gidermeye yönelik somut, hedefe bağlanmış ve ölçülebilir bir program içermemektedir. Deprem bölgesinde uzmanlaşmış savcılık ve mahkeme birimlerinin oluşturulması, bu bölgelere ilave hâkim, savcı ve adliye personeli tahsisi, bilirkişi ve keşif süreçlerinin hızlandırılması, kamu görevlilerinin dâhil olduğu soruşturmalarda bağımsız ve etkili mekanizmaların kurulması ve depremzedelere ücretsiz hukuki yardım ile psikososyal destek sağlayacak adli destek birimlerinin güçlendirilmesi yönündeki ihtiyaçlar bütçede yeterli karşılığını bulmamıştır. Bu nedenle, 6 Şubat depremleri sonrasında ortaya çıkan "adaletin enkaz altında kaldığı" yönündeki ağır tablonun giderilmesi için, Adalet Bakanlığı bütçesinin afet sonrası yargı süreçlerini önceleyen, depremzedelerin adalete erişimini hızlandıran ve cezasızlıkla mücadeleyi güçlendiren bir anlayışla yeniden ele alınması zorunludur.

Hakim/Savcı Eğitimi ve Adalet Akademisi

Türkiye'de hâkim ve savcı yetiştirme süreci, kâğıt üzerinde çok katmanlı ve kurumsal bir yapı gibi görünse de seçim aşamasında ve Türkiye Adalet Akademisi'ndeki eğitim sürecinde ciddi yapısal sorunlar barındırmaktadır. Bu sorunlar, yalnızca bireysel liyakat tartışmalarına değil, doğrudan yargı bağımsızlığına ve toplumun adalete güvenine etki etmektedir.

Öncelikle sistemin başlangıç noktası olan hukuk fakülteleri düzeyinde sorunlar başlar. Türkiye'de hukuk fakültesi sayısının ve kontenjanların son yıllarda dramatik biçimde artması, eğitimin niteliğini aşağı çeken en önemli unsurlardan biridir. Avrupa Birliği için hazırlanmış değerlendirme raporlarında dahi, Türkiye'deki hukuk eğitiminin, uluslararası ve Avrupa hukuku da içeren, analitik düşünebilen ve nitelikli mezun yetiştirme hedefini karşılamaktan uzak olduğu belirtilmiştir. Klasik, ezbere dayalı, uygulama ve muhakeme becerilerinden

yoksun bir lisans eğitimi, hâkim ve savcı yardımcılığına girişte ilk kırılgan halkayı oluşturmaktadır.

Hâkim ve savcı yardımcılığına giriş sınavları, biçimsel olarak yazılı test ve mülakat olmak üzere iki aşamalı yürütülmektedir. Yazılı sınav, genel yetenek–genel kültür ve alan bilgisinden oluşan çoktan seçmeli testler şeklinde uygulanmakta, adayların norm bilgisini ölçse de pratik muhakeme, karar yazma, etik ikilemlerle başa çıkma gibi mesleğin özünü oluşturan yetkinlikleri kapsamamaktadır. Böyle bir sınav kurgusu, adayları test tekniğine yönlendirmekte, sahici dosya analizi, gerekçe yazımı ve insan hakları perspektifini geri plana itmektedir.

Asıl tartışma ise mülakat aşamasında yoğunlaşmaktadır. Hâkimlik mülakat kurullarına Adalet Bakanlığından gelen üst düzey bürokratların başkanlık etmesi ve bu isimlerin aynı zamanda partili geçmişe sahip olması, mülakatların siyasî etkiden arınmış olduğu yönündeki iddiaları zayıflatmaktadır. 2024 hâkimlik mülakat kurulunun başkanlığını yürüten Adalet Bakan Yardımcısı Ramazan Can'ın, daha önce torpil yazışmalarının televizyon kameralarına yansıması, ardından hâkimlik mülakatında komisyon başkanı olması, kamuoyunda mülakatların tarafsızlığına dair ciddi bir güven bunalımı yaratmıştır. Mülakatta derece yapmış adayların elenmesi, adaylara göre "torpilsiz hâkim–savcı olunamadığı" yönündeki yaygın kanaati güçlendirmektedir. Bu tablo, objektif, puana dayalı, şeffaf ve ölçülebilir kriterlerle yürütülmesi gereken bir süreci, siyasi ve kişisel ilişkilere açık, kapalı kapılar arkasında yürüyen bir mekanizma hâline getirmektedir.

Meslek öncesi eğitim ve staj döneminde de önemli uyumsuzluklar göze çarpar. Türkiye Adalet Akademisi bünyesinde hâkim ve savcı yardımcıları için iki yıla yayılan ve toplamda 3 yıl süren bir meslek öncesi eğitim modeli öngörülmekte, bu süreç hazırlık eğitimi, mahkemelerde staj ve ara eğitim dönemlerinden oluşmaktadır. Müfredatta, ceza hukuku uygulamaları ve somut olaylar üzerinden yürütülen dersler gibi, teoriyi uygulamayla buluşturmaya yönelik olumlu unsurlar bulunsa da programın geneli hâlâ pozitif hukuk bilgisini aktaran, sınav odaklı bir teknik eğitim karakteri taşımaktadır. Temel haklar, AİHM içtihadı, adil yargılanma ilkesi, delil psikolojisi, mağdur hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk ve kırılgan gruplarla iletişim gibi alanlar yeterince güçlü, derinlikli ve zorunlu modüller hâline getirilememiştir.

Hâkim ve savcı yardımcılarının sahada geçirdikleri süre de nitelik bakımından sorunludur. Mevzuatta, bölge adliye ve bölge idare mahkemeleri ile Yargıtay veya Danıştay'da görevlendirilme, eğitici hâkim–savcılar nezaretinde çalışma gibi hükümler bulunsa da pratikte bu mentörlüğün ne kadar nitelikli yürütüldüğü, "usta–çırak" ilişkilerinin çağdaş etik ve insan hakları standartlarını ne ölçüde içselleştirdiği tartışmalıdır. Adayların bir kısmı, ağır iş yükü altında dosya yetiştirmeye çalışan mahkemelerde, gerçek anlamda eğitimden ziyade ucuz işgücü gibi konumlanmakta, dosya inceleme ve karar yazma süreçlerine katılımları sistematik ve ölçülebilir olmaktan uzak kalmaktadır.

Türkiye Adalet Akademisinin kurumsal konumu da yargı bağımsızlığı bakımından eleştiriyi hak etmektedir. Akademi, ilk kurulduğunda özel kanunla düzenlenmişken, daha sonra 34 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden yapılandırılmış, hâkim ve savcıların meslek içi eğitimlerini düzenleme yetkisi bu CBK ile Akademi'ye verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, hâkim ve savcıların meslek içi eğitimine ilişkin esasların kanunla düzenlenmesi gerektiğini vurgulayarak bu çerçevenin anayasal açıdan sorunlu olduğuna işaret etmiştir. Yani, yargının kendi özerk kurumsal yapısı içinde, kanunla belirlenmesi gereken bir eğitim rejimi, yürütmenin tek taraflı iradesiyle belirlenebilen bir kararnamenin konusu hâline gelmiştir. Bu durum, eğitim içeriğinden eğiticilerin seçimine kadar her aşamada yürütmenin etkisini artırmakta, yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkeleriyle gerilim yaratmaktadır.

Eğiticilerin seçimi ve eğitimin akademik niteliği de tartışmalıdır. Hâkim, savcı, avukat ve akademisyenlerin eğitici olabilmesi için en az beş yıllık meslek deneyimi ve çoğu durumda Ankara'da görev yapma şartı aranmaktadır. Bu koşullar, eğitici havuzunu sınırlamakta, farklı bölgelerden, farklı deneyimlere sahip, sahici çeşitliliği yansıtan bir kadronun oluşmasını güçleştirmektedir. Öğretim ekiplerinin önemli bir kısmının yine mevcut yargı kültürünün içinden gelmesi, eleştirel düşünceyi, karşılaştırmalı hukuku ve interdisipliner yaklaşımı sınırlamakta, genç hâkim ve savcılara aynı hiyerarşik ve statükocu bakışın yeniden üretilmesi riski doğurmaktadır.

Fiziki ve mekânsal koşullar bakımından bakıldığında, Türkiye Adalet Akademisi Ahlatlıbel–İncek'te 132.000 m²'lik bir yerleşkede faaliyet yürüttüğünü, eğitim binaları, spor alanları ve sosyal tesisleriyle "Avrupa'nın en büyük yargı akademisi kampüslerinden biri" olduğunu ifade etmektedir. Yerleşkede 384 yatak kapasiteli yatılı tesis, kütüphane, spor salonu gibi imkânların bulunduğu yine resmî kaynaklarda belirtilmektedir. Ancak aynı anda

1300 hâkim ve savcı adayına eğitim verilebildiği dikkate alındığında, yatak kapasitesi tüm adayları karşılamaya yetmemekte, ciddi bir kısmı Ankara'nın uzak bir bölgesindeki kampüse her gün gidip gelmek zorunda kalmaktadır. Toplu ulaşım imkânlarının sınırlı olduğu, İncek hattında otobüs seferlerinin seyrekliği gibi hususlar, adayların günlük yaşamını zorlaştırmaktadır. Özellikle ekonomik durumu kısıtlı olan adaylar için barınma ve ulaşım gerçek bir yük hâline gelmektedir. Bu tablo, "gösterişli kampüs" ile "erişilebilir ve eşit eğitim koşulları" arasındaki kopukluğu ortaya koymaktadır.

Kütüphane ve akademik altyapı bakımından, Akademi Türkiye'nin hukuk ve adalet alanındaki en büyük kütüphanesini kurma hedefini öne çıkarmakta, çeşitli hakemli dergiler yayımlamaktadır. Ancak bu potansiyel, eğitim müfredatına ve günlük ders pratiğine yeterince yansımamaktadır. Yabancı dil, karşılaştırmalı hukuk, insan hakları hukuku ve Avrupa yargı etik standartları gibi alanlarda derinleşmiş, literatürle sürekli temas hâlinde olan bir eğitim iklimi henüz kurulamamıştır. Adayların önemli bir kısmı, meslek hayatına temel yabancı hukuk kaynaklarına erişemeden, AİHM ve diğer uluslararası mahkeme içtihatlarını ikinci el özetler üzerinden takip ederek başlamaktadır.

Meslek içi eğitim boyutunda ise, Avrupa Konseyi ile yürütülen yargı etiği projeleri ve benzeri uluslararası iş birlikleri bir yandan olumlu adımlar olsa da, bu çalışmalar daha çok proje mantığıyla sınırlı kalmakta, tüm yargı camiasına yayılmış, sürekli ve zorunlu bir etik/insan hakları eğitimi rejimine dönüşememektedir. Yeni mevzuat değişiklikleri çoğu zaman kısa, yoğun ve formalist hizmet içi eğitim toplantılarıyla geçiştirilmektedir. Yoğun iş yükü altında görev yapan hâkim ve savcılar için, eğitim çoğu zaman ek bir külfet olarak algılanmakta, çalışma koşulları, personel sayısı ve iş yükü dengelenmeden eğitimden beklenen etkinlik sağlanamamaktadır.

Türkiye'de hâkim ve savcı yetiştirme süreci, niteliksizleşen hukuk lisans eğitimi, test ve mülakat merkezli, siyasî etkiden arındırılmamış seçim mekanizmaları, yürütmenin gölgesinde şekillenen kurumsal yapı, içerikten çok şekle odaklanan ve insan hakları–etik–psikoloji boyutları zayıf kalan bir eğitim müfredatı ve erişilebilirliği tartışmalı fiziki koşullar nedeniyle ciddi bir reform ihtiyacı içindedir. Bu tablo, bireysel bazı iyi niyetli uygulamalara ve güçlü eğitmenlere rağmen, sistemin bütünü açısından "bağımsız, tarafsız, iyi yetişmiş yargı mensubu" idealini tam olarak karşılayamamaktadır. Yargının toplum nezdinde yeniden itibar kazanabilmesi için, hâkim ve savcı yetiştirme sürecinin tüm aşamalarında şeffaflık, liyakat,

akademik kalite, insan hakları odaklılık ve kurumsal özerkliği esas alan köklü bir yeniden tasarım zorunludur.

Hâkim ve savcı yardımcılarının, yani mesleğe yeni hazırlanan adayların nitelikli biçimde yetiştirilmesi ile meslek içi güncelleme programları ve yeni uzmanlık alanlarında kapasite geliştirilmesi bakımından kilit bir kurum olan Türkiye Adalet Akademisi için, eğitim sürecini daha nitelikli hâle getirmeyi, hâkim ve savcı adayları ile meslek içi eğitim gören yargı mensuplarının bilgi ve beceri düzeyini yükseltmeyi ve bu çerçevede akademinin idari, fiziki ve mali yapısını güçlendirmeyi amaçlayan bir ödenek artışı önergesi verilmiştir. Bu ödenek artışıyla, eğitim programlarının kapsam ve kalitesinin geliştirilmesi, yeni müfredat ve uzmanlık alanlarının hayata geçirilmesi ve kurumsal kapasitenin çağın ihtiyaçlarına uygun biçimde güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Ancak Türkiye Adalet Akademisi'nin yargı bağımsızlığı, tarafsızlığı ve mesleki liyakat açısından taşıdığı stratejik öneme rağmen, söz konusu ödenek artışını içeren önergemiz AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir. Böylece hem yargı mensuplarının nitelikli eğitimi hem de adalet hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi yönünde önemli bir fırsat heba edilmiştir.

UYAP Avukat Portalı: Sürekli Güncellenen, Bir Türlü Doğru Çalışmayan Sistem

Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), teorik olarak yargının tüm taraflarını ortak bir dijital zeminde buluşturmayı amaçlayan, dava ve takip dosyalarının elektronik ortamda yürütülmesini sağlayan temel bilişim altyapısıdır. Avukatlar açısından UYAP Avukat Portalı; dava ve icra dosyalarının görüntülenmesi, dilekçe ve müzekkere gönderilmesi, e-tebligatların takibi, e-duruşma bağlantıları, harç ve masraf ödeme işlemleri gibi günlük mesleki faaliyetin neredeyse tamamını elektronik ortamda yürütmeye imkân veren ana kapıdır. Kâğıt ortamında yapılabilecek pek çok işlem, portal sayesinde mesai saatlerinden bağımsız ve ülkenin her yerinden yapılabilir hâle gelmiştir.

Son yıllarda Adalet Bakanlığı, UYAP'ta "altyapı güçlendirme", "yeni arayüz", "kullanıcı deneyimini iyileştirme" gibi gerekçelerle birçok güncelleme yaptığını duyurmaktadır. Nitekim 2024 yılında yeni UYAP Avukat Portalı devreye alınmış, eski portalın kapatılması da birkaç kez ertelendikten sonra tamamen yeni sürüme geçilmiştir. Bunun yanı sıra, zaman zaman planlı bakım ve altyapı çalışmaları olduğu, bu nedenle belirli saatlerde sistem kesintisine gidileceği de Türkiye Barolar Birliği ve Bakanlık duyurularından takip edilmektedir. Kâğıt üzerinde

bakıldığında, sürekli güncellenen, modernize edilen, “daha güvenli ve hızlı” olduğu iddia edilen bir altyapıdan söz edilmektedir.

Ne var ki, uygulamadaki tablo bu söylemle örtüşmemektedir. UYAP Avukat Portalı’na erişim, özellikle yoğun kullanılan gün ve saatlerde sık sık aksamaktadır. Avukatlar sisteme ya hiç girememekte ya da son derece yavaş ve hata veren bir arayüzle karşılaşmaktadır. Yeni arayüzün devreye girmesiyle birlikte yaşanan teknik aksaklıklar nedeniyle Türkiye Barolar Birliği’nin Hakimler ve Savcılar Kurulu’na başvurmak zorunda kaldığı, bu aksaklıkların mahkemeye erişim hakkını fiilen zedelediği bizzat meslek örgütü tarafından dile getirilmiştir. 2024 ve 2025 yıllarında ülke çapında yaşanan geniş çaplı kesintilerde ise, UYAP sisteminin tamamen çökmesi sonucu duruşmalara ara verildiği, avukatların ve yurttaşların işlemlerini yapamadığı basına yansımıştır.

Bu kronik erişim sorunu, yalnızca teknik bir aksaklık olarak görülemez. Avukat için UYAP’a erişememek; dava açamamak, süresinde dilekçe verememek, icra takibi başlatamamak, e-tebligatı görememek, yani doğrudan işini yapamamak anlamına gelmektedir. Özellikle süreli işlemlerde –dava açma, itiraz, istinaf, temyiz, süreli icra takip işlemleri gibi– birkaç saatlik bir kesinti bile telafisi güç hak kayıplarına yol açabilmektedir. Nitekim avukatların ve baroların, sistemin çökmesi nedeniyle yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi, eski hâle getirme kurumunun re ’sen işletilmesi gibi taleplerle HSK ve Adalet Bakanlığı nezdinde girişimlerde bulunmak zorunda kalmaları, sorunun ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Sistemin “güncelleniyor” olması da başlı başına bir güvence oluşturmamaktadır. Aksine, her güncelleme veya yeni sürüm geçişi, avukatlar açısından yeni uyum sorunları ve teknik engeller getirmektedir. Java ve tarayıcı uyumsuzlukları, e-imza uygulamasının sık sık yeniden kurulmasını gerektiren güncellemeler, farklı işletim sistemlerinde yaşanan uyum problemleri, kimi zaman sistem kaynaklı kimi zaman da bu karmaşık yapıdan beslenen kullanıcı hataları, UYAP’ı meslek pratiğinin doğal bir parçası olmaktan çıkarıp başlı başına ayrı bir mücadele alanına dönüştürmüştür. Bu tabloya, yoğun saatlerde yaşanan yavaşlamalar, zaman zaman hiç açıklama yapılmaksızın ortaya çıkan erişim kesintileri ve bilgilendirme eksiklikleri eklendiğinde, güncellenen ama bir türlü “istikrarlı biçimde çalışmayan” bir sistem görüntüsü ortaya çıkmaktadır.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
407.010.627.000	186.668.859.468	531.905.396.000	%30,7	%2,81

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, toplumsal refahın artırılması, kırılgan ve dezavantajlı grupların korunması, eşitlikçi ve sosyal politikaların hayata geçirilmesi ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından kritik bir role sahiptir. Ailenin korunması, çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmesi, kadınların güçlendirilmesi, yaşlıların ve engellilerin topluma aktif katılımının sağlanması gibi hayati konularda üstlendiği görevler, sosyal devlet ilkesinin en somut göstergesidir. Ancak bu hedeflerin gerçekleşmesi, Bakanlığın bütçesinin yeterliliği ve etkin kullanımı ile doğrudan ilişkilidir.

2026 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesi %30,7 artışla 531 milyar 905 milyon 396 bin TL olarak teklif edilmiştir. Bakanlığın 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise %2,81'dİr. 2022 yılında bu oran %3,77 iken 2023 yılında %3,35'e düşürülmüş, 2024 yılında ise %3'e gerilemiş ve 2025 yılı teklifinde de %3'ün altına inerek %2,76 olarak planlanmıştır. 2026 yılında da %3'ün altında kalmaya devam etmiştir.

Bakanlık bütçesi ekonomik sınıflandırma kalemlerine bakıldığında ise artışlar farklıklar göstermektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	ASHB Bütçesi İçindeki Payı
Personel Giderleri	53.280.882.000	22.627.153.769	73.472.895.000	**%37,90**	**%13,81**
SGK Devlet Primi Giderleri	8.825.531.000	3.618.079.427	11.622.538.000	**%31,69**	**%2,19**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	20.001.851.000	9.883.659.410	26.632.597.000	**%33,15**	**%5,01**
Cari Transferler	319.632.263.000	146.741.649.858	413.858.606.000	**%29,48**	**%77,81**
Sermaye Giderleri	5.259.800.000	1.346.791.990	6.311.760.000	**%20,00**	**%1,19**
Sermaye Transferleri	10.300.000	3.075.012	7.000.000	**–%32,04**	**%0,0013**

1. **Personel Giderleri** %37,90 artmıştır. **Bakanlık Bütçe Payı** %13,81'dir. (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)

Artışın esas olarak sosyal hizmet uzmanları, çocuk gelişimciler ve psikologlar gibi sahada görev yapan meslek gruplarının sayısının artırılmasına yöneltilmesi önem arz etmektedir. Yeni istihdam yapılacaksa liyakat ve mesleki yeterlilik öncelenmeli kadrolaşma yerine hizmet niteliğini artıran profesyonel personel alımı tercih edilmelidir.

2. **SGK Devlet Primi Giderleri** %31,69 artmıştır. **Bakanlık Bütçe Payı** %2,19'dur. (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve Hizmet Alım Giderleri** %33,15 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki pay** %5,01'dir. (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)

Ülkemizde çocuk yoksulluğu, kadınların barınma ve sığınma ihtiyacı, engelli bireylerin rehabilitasyonu ve yaşlı bakım hizmetlerine yönelik talep artmaktadır. Huzurevleri, kadın sığınma evleri, çocuk evleri ve engelli rehabilitasyon merkezleri gibi kritik sosyal hizmet birimlerinin ihtiyaç duyduğu araç, gereç, bakım, onarım, teknik destek, temizlik ve güvenlik hizmetleri bu kalemden karşılanmaktadır. 2026 yılı teklifi bu ihtiyacı karşılamaktan uzaktır.

4. **Cari Transferler** %29,48 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %77,81'dir. (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)

Ülkedeki yüksek enflasyon, gelir kaybı ve artan yoksulluk düşünüldüğünde %29,48'lik artışın yeterli olmadığı açıktır. Artış daha çok maliyet güncellemesini karşılamakta ve sosyal yardım kapsamını genişletmeye imkan vermemektedir. Sosyal yardımlardaki reel düşüş ihtiyaç sahibi hanelerin daha da kırılgan hale gelmesine neden olacaktır.

5. **Sermaye Giderleri** %20 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %1,19'dur. (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan Devlet mal varlığını artıran ödemeler bu ekonomik sınıfta yer almaktadır.)

Sermaye giderleri; yeni sosyal hizmet merkezlerinin, kadın sığınma evlerinin, yaşlı bakım evlerinin, engelli bakım merkezlerinin, çocuk evlerinin inşası, bakım ve onarımı gibi yatırım niteliğindeki harcamaları kapsar. Mevcut sosyal hizmet tesislerinin çoğu fiziki olarak yetersizdir. Ayrılan 6,3 milyar TL'lik sermaye bütçesi artan ihtiyaçlar ve mevcut tesislerin durumları dikkate alındığında son derece yetersizdir. Yetersiz sermaye bütçesi sosyal hizmet sunumunda yaşanan aksaklıkların devam edeceğini göstermektedir.

6. **Sermaye Transferleri** %32,04 azalmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %0,0013'tür. (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)

Sermaye transferleri, sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara proje bazlı destek sağlanmasını mümkün kılar. Ancak ayrılan kaynak neredeyse sıfır düzeyindedir. Bu durum sosyal hizmet alanında proje geliştirme kapasitesinin çok düşük kaldığını göstermektedir.

Yoksulluğun giderek derinleştiği, çocukların yetersiz beslendiği, kadınların kendilerini güvende hissetmediği, engellilerin ve yaşlıların yokluktan evlere hapsolduğu ülkemizde, sosyal yardım ve sosyal refahı sağlayacak programlar yapmakla yükümlü Bakanlık görünen o ki görevini yerine getiremeyecektir.

2026 yılı bütçesi analiz edildiğinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın mevcut sosyal yardım politikaları, Türkiye'de yoksulluğun boyutlarına karşılık verebilecek bir derinlikten yoksundur. Sosyal devlet anlayışının yeniden inşa edilmesi, bireyleri yoksulluktan kurtaracak uzun vadeli ve sürdürülebilir politikaların hayata geçirilmesiyle mümkündür. Uzun vadede toplumsal refahı artırmak için gerçekçi, dönüştürücü ve adil bir sosyal devlet vizyonu kaçınılmazdır. Ancak hükümetin sosyal devlet vizyonu yoksulluğu bitirecek bir anlayış değil, yoksulluğu yönetecek bir anlayış barındırmaktadır.

Yoksulluğu Yöneten Bütçe

Sosyal devlet, yalnızca ihtiyaç sahiplerine nakit desteği sunan bir mekanizma değildir; esas görevi, bireylerin üretime katılmasını, kendi ayakları üzerinde durmasını, yoksulluk döngüsünün dışına çıkmasını sağlayacak kapsayıcı ve sürdürülebilir sosyal politikaları hayata geçirmektir. Ancak 2026 yılı bütçesi, sosyal yardımları bir hak olmaktan çıkarıp bir lütuf bir rıza üretim aracı gibi sunan mevcut yaklaşımı yeniden üretmektedir.

Bugün açıkça görülmektedir ki; sosyal yardım alan vatandaşlarımızın gelir düzeyi, yoksulluk sınırının çok altında seyretmekte ve bu durum insanları istemeden sosyal yardıma bağımlı hale getirmektedir. Sosyal yardımın asli amacı vatandaşı yoksulluktan kurtarmak, ekonomik olarak güçlendirmek ve kendi yaşamını sürdürebilir hâle getirmek olmalıdır. Ancak 2026 bütçesi, tam tersine, yoksulluğu azaltan değil, yöneten, hatta zaman zaman siyasi bir bağımlılık ilişkisine dönüştüren bir anlayışla hazırlanmıştır.

Her yıl dağıtılan sosyal yardımlar, özellikle cari transferlerdeki artışın yalnızca %29,48'de kalmasıyla birlikte, sadece yoksulluğun etkilerini sınırlı ölçüde hafifletmekte; yoksulluğun yapısal nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik yatırımlar ve reformlar ise bu bütçede kendisine yer bulamamaktadır. Özellikle sermaye giderlerine ayrılan kaynağın sadece 6,3 milyar TL ile sınırlı kalması, yeni sosyal hizmet merkezlerinin, kadın sığınma evlerinin, yaşlı ve engelli bakım tesislerinin kurulması ve iyileştirilmesi için hiçbir somut vizyon taşımadığını göstermektedir.

Bu tablo bize göstermektedir ki hükümetin sosyal politika yaklaşımı hâlâ "mevcut sorunları geçici olarak ötelemek" üzerine kuruludur. Oysa toplumun karşı karşıya olduğu yoksulluk, sosyal kırılganlık, ekonomik eşitsizlik ve derinleşen gelir uçurumu artık geçici çözümlerle yönetilemez boyutlara ulaşmıştır.

Diğer taraftan Bakanlığın yürüttüğü politikaların başlıkları kağıt üzerinde bakıldığında oldukça kapsamlı ve etkili görünen programlardan oluşmaktadır: Aile ve Gençlik Fonu, BİZ Projesi, Okul Destek Programı, DUY İhbar Platformu, "Çocuklar Güvende" uygulaması, kadına yönelik şiddetle mücadele planları, 6284 sayılı Kanun'un koruma mekanizmaları… Sorun şu ki toplumsal hayatın her alanında derinleşen eşitsizlikler, yoksulluk, şiddet, bağımlılık ve dijital tehditler karşısında bu araçların kağıt üzerindeki varlığı sahada karşılığı olan bir iyileşmeye dönüşememektedir. Bütün bu başlıklarda görünürde bir politika bulunmakla birlikte uygulamada yapısal sorunlar giderilemediği için fiili sonuçlar üretilememektedir. Aile içi şiddet, akran zorbalığı, çocuk yoksulluğu, yaşlı yoksulluğu, kadın yoksulluğu, kadın cinayetleri ve uyuşturucu tehdidi gibi temel sosyal risklerin devam etmesi mevzuat ve program bolluğunun gerçek hayatta karşılık bulamadığını açıkça göstermektedir.

Bu uyumsuzluğun nedeni yalnızca uygulama eksiklikleri değil iktidarın sosyal politikalara bakışında kökleşmiş olan politikasızlık ve kaynak tahsisindeki yetersizliklerdir.

Bakanlık en kırılgan grupları korumakla görevli olmasına rağmen bütçeden aldığı pay toplumsal ihtiyaçların çok gerisinde kalmakta sosyal riskler artarken koruma mekanizmaları aynı oranda güçlenmemektedir. Dolayısıyla politika üretiminde görülen iddialı söylem icraatta karşılığını bulamamakta ve aileyi, çocuğu, gençleri, yaşlıları, engellileri, kadınları, şehit yakınları ve gazilerimizi güçlendirmesi gereken devlet kapasitesi siyasi önceliklerin gölgesinde daralmaktadır.

2026 yılı bütçesi, günün ekonomik şartlarını dahi karşılamaktan uzak bir anlayışın ürünüdür. Bu bütçe; vatandaşın alım gücünü artırmaktan, çocuk yoksulluğunu azaltmaktan, kadınların ve engellilerin sosyal hizmetlere erişimini genişletmekten, yaşlı bakım kapasitesini artırmaktan, sosyal hizmet tesislerinin fiziki iyileştirilmesini sağlamaktan, yoksulluğu bitirecek yapısal reformlar üretmekten uzaktır.

Toplumun daha da yoksullaşmasına, sosyal hizmet kapasitesinin daralmasına ve ekonomik eşitsizliklerin derinleşmesine yol açacak bir bütçeyle karşı karşıyayız. Sosyal devlet olmanın gereği, vatandaşları yardıma bağımlı hâle getirmek değil; onları güçlendiren, kalkındıran ve yoksulluğu kalıcı biçimde azaltan bir bütçe disiplini oluşturmaktır.

Bu nedenle önceliğimiz; yoksulluğu yöneten değil, yoksulluğu ortadan kaldıran, üretimi ve istihdamı destekleyen, sosyal hizmet altyapısını güçlendiren, vatandaşın onurunu ve yaşam kalitesini merkezine alan bir bütçe perspektifinin oluşturulmasıdır. Bu bütçe, sosyal devlet ilkesinin gerektirdiği güçlü ve hakkaniyetli politika setini sunmaktan uzaktır.

Yoksulluk Büyüyor ve Derinleşiyor

Bakanlığın paylaştığı verilere göre 2012 yılından 2025 yılına kadar aktarılan destekler ve yardım alan hane sayıları, yıllar içinde sosyal yardım politikalarındaki değişimlerin boyutunu ortaya koymaktadır. Sosyal yardım alan hane sayısı, 2012 yılında yaklaşık 2 milyon 171 bin 614 iken, 2023 yılında 4 milyon 444 bin 073'e yükselmiştir. Bu durum Türkiye'de yoksulluk sınırında yaşayan hane sayısının arttığını ve ekonomik eşitsizliklerin derinleştiğini ortaya koymaktadır. Hane sayısındaki bu büyüme, yalnızca ekonomik zorlukların değil, aynı zamanda sosyal yardım bağımlılığının artışını da işaret etmektedir.

Sosyal yardım bağımlılığı, bireylerin ekonomik zorluklarını hafifletmek için düzenli sosyal yardımlara ihtiyaç duyması ve bu yardımlara sürekli bir şekilde bağlı hale gelmesi durumudur. Bu bağımlılık, bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını kaybetmesine ve kendi

geçimlerini sağlama motivasyonlarının azalmasına yol açabilir. Türkiye'de sosyal yardım harcamalarının son yıllarda dramatik şekilde artması bu bağımlılık riskini artırmıştır. İşsizlik oranlarının yüksek olduğu ve istihdam politikalarının zayıf kaldığı bir ekonomik ortamda, sosyal yardımlar geçici bir çözüm sunmakta, uzun vadede bireylerin kendi ayakları üzerinde durma becerilerini zayıflatmaktadır. Ülkemizin sosyal yardım bütçesinin büyüklüğü, siyasi bir araç olarak değerlendirilmenin ötesine geçememektedir. Özellikle seçim yıllarında artan sosyal yardım harcamaları, hükümetin toplumun geniş kesimlerine ekonomik destek sağlayarak halkın memnuniyetini artırmayı ve siyasi desteğini kazanmayı hedeflediği bir stratejiyi yansıtmaktadır. Ancak bu yaklaşım, sosyal yardımları yoksulluğu azaltma ve toplumsal kalkınmayı sağlama aracından çok, kısa vadeli bir siyasi kazanç aracı haline getirmektedir.

Bu durum, sosyal yardım bağımlılığını teşvik ederken, bireylerin ekonomik özgürlüğünü destekleyecek istihdam ve eğitim politikalarının ihmal edilmesine neden olmaktadır. Türkiye'nin sosyal yardım bütçesinin sürdürülebilirliği ve etkinliği sorgulanmalı; bireylerin bağımlılığını artırmak yerine, onları üretken ve ekonomik olarak bağımsız bireyler haline getirecek uzun vadeli politikalar benimsenmelidir.

Yaparsa AK Parti Yapar: "Çalışan Yoksulların Ülkesi Türkiye"

Milletimiz "3Y ile mücadele edeceğiz" diye söz veren iktidar yoksulluk, yolsuzluk ve yasaklarla mücadeleyi daha da derinleştirmiştir. Geldiğimiz noktada Türkiye maalesef tam da bu üç alanda derinleşen bir krizle karşı karşıyadır. Yoksulluk artmış, gelir dağılımı bozulmuştur.

Türkiye'de yoksulluk göstergelerine baktığımızda ülkenin içinde bulunduğu sosyoekonomik tablonun yıllar içinde nasıl derinleştiğini çok net biçimde görmekteyiz. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan veriler bu gerçeği bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Programa göre yoksulluk oranı 2017 yılında medyan gelirin yüzde 60'ı esas alınarak yüzde 20,1 iken 2024'te yüzde 21,2'ye yükselmiştir. Bu artış yalnızca ekonomik daralmanın değil aynı zamanda gelir dağılımındaki bozulmanın da bir sonucudur. Türkiye'nin üretim kapasitesi artmadığı gibi mevcut gelir de toplum kesimleri arasında giderek daha adaletsiz biçimde paylaşılmaktadır.

Nitekim "çalışan yoksullar" olgusu bunun en somut göstergelerinden biridir. Türkiye bu kavramla AK Parti iktidarları döneminde tanışmıştır. Çalışamayanın zaten yoksul olduğu bir ülkede artık çalıştığı halde geçinemeyen geniş bir kesim bulunmaktadır. Bugün çalışan

yoksulların oranı yüzde 10,7'dir. Bu emeğin karşılığını alamadığı, ücretlerin enflasyon karşısında eridiği ve sosyal koruma mekanizmalarının etkisizleştiği bir yapının sonucudur.

Gelir dağılımındaki çarpıklık gini katsayısındaki değişimle de doğrulanmaktadır. Yıllık programa göre 2018'de 0,408 olan gini katsayısı 2024'te 0,413'e çıkmıştır. Gini katsayısındaki her artış gelir adaletsizliğinin pekiştiğini göstermektedir. Türkiye'de son yıllarda gelirden en düşük payı alan kesimlerin durumu daha da kötüleşirken belli grupların gelirleri hızla artmaktadır. Bu sosyal devlet ilkesinin uygulamada hiçe sayıldığını kanıtlamaktadır.

Sosyal yardım harcamalarındaki dalgalanma ise iktidarın bu alanı nasıl bir siyasi araç olarak kullandığının açık göstergesidir. 2022'de sosyal yardımların milli gelire oranı %0,93 iken 2023'te, tam da seçim dönemine denk gelen süreçte, %1,06'ya çıkarılmış, seçimlerin hemen ardından ise %1,01'e düşürülmüştür. Sosyal yardımları siyasi takvime göre artırıp azaltmak, sosyal politikayı toplumsal ihtiyaçlardan ziyade siyasal çıkar penceresinden yürütmenin açık bir göstergesidir.

Her 7 haneden 1'i Elektrik Faturasını Dahi Ödeyemiyor

Türkiye'de AK Parti hükümeti döneminde elektrik tüketim desteği adı altında yapılan yardımları ve bu yardımların ulaştığı hane sayılarını gözler önüne sermektedir. Aşağıda yer alan tabloda 2019-2024 yıllarına ait elektrik tüketim desteği alan hane sayıları yer almaktadır.

Elektrik Tüketim Desteği Alan Hane Sayısı	
2019	2.420.915
2020	2.444.822
2021	2.476.399
2022	3.690.582
2023	4.378.839
2024	**3.428.491**

Verilere göre, elektrik tüketim desteği alan hane sayısı 2019 yılında 2,4 milyon iken, 2023 yılında 4,3 milyona yükselmiştir. 2023 yılında Türkiye'de hane sayısı 26,4 milyondur. Bu Türkiye'de her 6 haneden 1'inin elektrik faturasını dahi ödeyemediğini ve elektrik faturası gibi temel ihtiyaçlar için devlet yardımına bağımlı hale geldiğini göstermektedir. 2024 yılında da bu durum değişmemiş ve 3,5 milyon vatandaşımız elektrik faturasını ödeyemez durumda kalmaya devam etmiştir.

Türkiye'de 1,6 milyon hane yakacak yardımıyla ısınıyor

Türkiye'de yakacak yardımı alan hane sayısı 1.891.440'a ulaşmıştır: Modern ve gelişmiş ülkelerde yakacak yardımı gibi destekler ekonomik refahı düşük seviyede olan ülkelerde görülen bir uygulamadır. Türkiye'nin, 21. yüzyılda hala milyonlarca haneye yakacak yardımı yapmak zorunda kalması, hükümetin ekonomik ve sosyal politikalarının başarısızlığına işaret etmektedir. Aşağıdaki tablo Türkiye'de 1,6 milyon hanenin yakacak yardımı alacak koşullarda olduğunu ortaya koymaktadır.

Yakacak Yardımı Alan Hane Sayısı	
2019	1.878.413
2020	1.774.130
2021	1.874.806
2022	2.066.649
2023	1.891.440
2024	**1.587.728**

AK Parti hükümetinin 20 yılı aşkın süredir iktidarda olmasına rağmen, vatandaşların ısınmak için yakacak yardımına ihtiyaç duymak zorunda kaldıkları bir tablo ile karşı karşıya kalması, ekonomik politikaların halkın refahını artırmak yerine derin yoksulluğu artırdığını göstermektedir.,

GSS Prim Ödemelerinden Faydalanan Kişi Sayısı 9,5 milyon Kişiye Ulaştı

Genel sağlık sigortası prim ödemelerinin ulaştığı boyutun etkenleri arasında şüphesiz üç ana konu yer almaktadır. Yoksulluk, işsizlik ve kayıt dışılıktır. Bu sayı özellikle işgücü piyasasının yapısal sorunlarını ve ekonomik büyümenin istihdam yaratma kapasitesindeki eksiklikleri açıkça göstermektedir.

Bu durum, gelir yaratıcı ve istihdam artırıcı politikaların etkisiz olduğunu ortaya koyarken, düşük gelir gruplarının işgücü piyasasına entegrasyonunda yaşanan başarısızlıkları da gündeme getirmektedir. GSS primlerinin devlet tarafından ödenmesi, bu kişilerin ya hiç gelir elde edemediği ya da gelir düzeylerinin hane halkı için belirlenen asgari sınırın altında kaldığını göstermektedir.

İşsizlik oranlarının yüksek olduğu dönemlerde, özellikle uzun süreli işsizlikle karşılaşan bireyler, sosyal güvenlik primlerini ödeyemediği için devlet desteğine bağımlı hale gelmektedir.

Türkiye'de genç işsizlik oranlarının yüksek seyretmesi ve kadınların işgücüne katılımındaki düşük oranlar, GSS yararlanıcı sayısını artıran temel faktörlerdendir.

Kayıt dışı çalışanlar, genellikle düşük ücretlerle ve sosyal güvenlikten yoksun bir şekilde istihdam edilmekte, bu da onların GSS kapsamına alınmasını zorunlu kılmaktadır. Kayıt dışı istihdamın yaygınlığı, devletin sosyal güvenlik sistemi üzerindeki yükünü artırırken, aynı zamanda istihdam politikalarının başarısızlığını da gözler önüne sermektedir.

GSS prim ödemelerinden faydalanan kişi sayısının 9,5 milyon kişiye ulaşması milletimizin artan yoksulluk oranlarının bir yansıması olarak önümüze çıkmaktadır.

AİLE KURUMUNU KORUYAMAYAN POLİTİKALAR

Ailenin korunması ve güçlendirilmesi, yalnızca sosyal yardımlarla desteklenen bir politika alanı değildir; toplumun temel yapı taşı olan ailenin istikrarını sağlamayı, bireylerin refahını yükseltmeyi ve toplumsal çözülmeyi önlemeyi hedefleyen çok yönlü bir sosyal devlet yükümlülüğüdür. Bu nedenle bu alana ayrılan kaynak, sadece bir mali tercih değil, aynı zamanda ülkenin sosyal bütünlüğünü, ekonomik direncini ve kuşaklar arası dayanışmayı güçlendirecek bir stratejik yatırım niteliği taşır.

2026 yılı için ayrılan ödenek artışı, %30,82 gibi sınırlı bir seviyede kalmış, enflasyonun, ekonomik daralmanın ve sosyal kırılganlığın yoğunlaştığı koşullar dikkate alındığında bu artış ailelere yönelik sorunların derinliğini karşılamaktan çok uzaktır.

Ekonomik kriz, gelir adaletsizliği, yüksek enflasyon ve işsizlik; özellikle dar gelirli ailelerin sosyal, psikolojik ve ekonomik dayanıklılığını ciddi biçimde zayıflatmaktadır. Türkiye’nin geniş bir kesimi yoksulluk sınırının altında bir yaşam mücadelesi verirken, aile bütçesini güçlendirecek, refahı artıracak ve toplumsal istikrarı sağlayacak güçlü bir aile politikası gereklidir. Oysa ayrılan pay, bu programı Bakanlık bütçesinin yalnızca %4,10’u seviyesine yerleştirmekte; bu da Aile Bakanlığının gerçek misyonuyla örtüşmeyen, daralmış, etkisiz ve sınırlı bir politika alanı ortaya çıkarmaktadır.

Ekonomik sorunlar yalnızca maddi kayıplarla sınırlı değildir; aile içi ilişkileri, psikolojik dayanıklılığı, çocukların gelişimini ve sosyal bütünlüğü doğrudan etkilemektedir.

Gelir kayıpları ve yaşam maliyetlerindeki artış, ailelerde stres düzeyini yükseltmekte; aile içi şiddet, boşanma oranları, çocuk ihmal ve istismarı riskini artırmaktadır. Bu riskler

karşısında yalnızca yüzeysel yardım programlarıyla sınırlı kalmak, aile kurumunun çöküşünü durdurmaya yetmemektedir.

Ekonomik sorunlara ek olarak, kültürel çözülme ve toplumsal değer erozyonu da aile yapısını tehdit eden diğer ciddi unsurlardır. Tüketim kültürü, bireyci yaşam tarzları ve sosyal medya etkisi; aile içi dayanışmayı zayıflatmakta, genç kuşakları yalnızlaştırmakta ve toplumsal değerleri aşındırmaktadır. Bu tabloya karşı hükümetin aileyi koruyacak güçlü politikalar üretmesi gerekirken, attığı adımlar genellikle söylem düzeyinde kalmış, sonuç üreten yapısal reformlar hayata geçirilememiştir.

AK Parti iktidarı 23 yıldır aile kurumunu güçlendirmeyi bir politika önceliği olarak dile getirmiş olsa da uygulanan politikalar aileyi güçlendirmek bir yana, ekonomik ve kültürel tahribat karşısında savunmasız bırakan bir tablo yaratmıştır. Bu programın bütçe içindeki düşük payı, iktidarın aileyi sadece siyasi söylemde önemseyip, bütçe tercihlerinde geri plana ittiğinin açık bir göstergesidir.

Ailenin korunması ve güçlendirilmesine ayrılan 2026 yılı bütçesi, toplumun en temel kurumu olan aileyi güçlendirmek için yetersiz, etkisiz ve gerçek ihtiyaçlardan uzak bir düzeydedir.

Ekonomik krizin derinleştiği, aile bütünlüğünün tehdit altında olduğu, sosyal sorunların arttığı bir dönemde, bu programın hem bütçe payı hem de artış oranı gerçekçi değildir. Aileyi yalnızca yardım politikalarıyla değil, koruyucu-önleyici hizmetlerle, ekonomik destekle, kültürel güçlenmeyle ve sosyal adalet temelinde güçlendiren bir bütçe yaklaşımı zorunluluktur.

Aileye Ayrılan Bütçede En Kötü Oran Türkiye’nin

Aile politikaları ve sosyal destek mekanizmaları nüfus dinamiklerini yönetme ve toplumsal refahı artırma hedeflerinin temel bileşenleridir. Kamu harcamalarının milli gelire oranı üzerinden yapılan uluslararası karşılaştırmalar bir ülkenin sosyal devlet anlayışının derinliğini ve ailenin desteklenmesine verdiği önemi göstermesi açısından kritik öneme sahiptir.

Aşağıda sunulan grafik verileri Türkiye'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya (GSYİH) oranla aile yardımlarına ayırdığı kamu harcamaları açısından, OECD ve Avrupa Birliği (AB) standartlarının oldukça gerisinde kaldığını net bir biçimde ortaya koymaktadır.

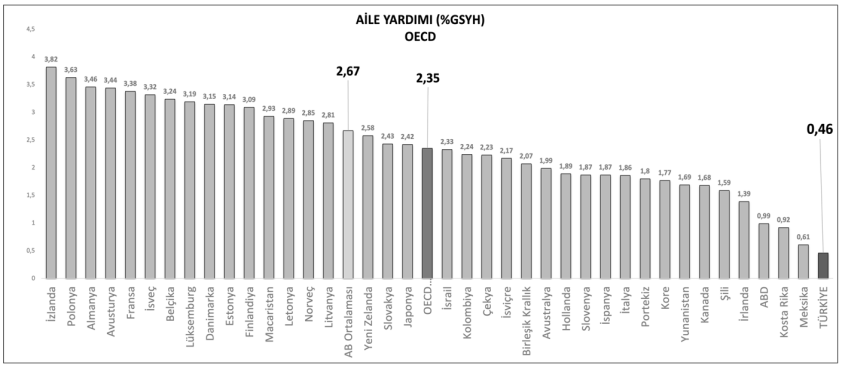

OECD tanımlamalarına göre Türkiye'nin aile yardımlarına ayırdığı kamu harcaması milli gelirin yalnızca yüzde 0,46'sı seviyesindedir. Bu oran yüzde 2,35 olan OECD ortalamasının yaklaşık beşte birine, yüzde 2,67 olan AB ortalamasının ise altı katından fazlasına tekabül etmektedir. İzlanda %3,82 ve Polonya %3,63 oralarına sahip bazı OECD ülkeleri ise Türkiye'nin oranının on katından daha fazla bir kaynak ayırmaktadır. Bu derin eşitsizlik mevcut aile yardımı politikalarının uluslararası mukayeselerde yetersiz ve sembolik kaldığını işaret etmektedir. Aileye yönelik kamusal desteğin bu denli düşük olması, hane içi yoksullukla mücadelede ve nüfusun yeniden üretimini teşvik etme hedeflerinde politika aracı olarak kullanılma kapasitesini ciddi şekilde zayıflatmaktadır.

Söz konusu düşük oranların yalnızca milli gelirden ayrılan payın azlığına değil aynı zamanda yardımların tutar, süre ve etki bakımından yetersizliğine de odaklanmaktadır.

“1 Kutu Bebek Bezi Alacak Kadar Aylık Destek Veren Sosyal Politikalar”

Makroekonomik yetersizlik, mikro düzeydeki yardım tutarlarının gerçek alım gücü karşısında hızla erimesiyle somutlaşmaktadır. İhtiyaç sahibi hanelere yönelik verilen destekler, temel harcama kalemleri ile karşılaştırıldığında sembolik ve yetersiz kalmaktadır.

YARDIM TÜRÜ	TUTAR	SÜRE	YARDIM TUTARI NE ALIYOR?	SONUÇ
1. Çocuk yardımı	5.000 TL (BİR DEFA)	Doğumda bir defa	3 kutu bebek bezi 1.500 TL 2 kutu mama 900 TL 1 beşik 2.000 TL	Aile ilk ayı bile çıkaramıyor.
2. Çocuk yardımı	1.500 TL (AYLIK)	0-5 yaş	2 kutu bebek bezi 1000 TL 2 kutu ıslak mendil 200 TL	Aile yalnızca bez ve ıslak mendil alabiliyor.
Çoklu doğum yardımı	400 TL (AYLIK)	0-2 yaş	1 kutu bebek bezi 500 TL	İkiz bebek yardımı adı altında yalnızca 1 kutu bez parası veriliyor.

Eşi vefat etmiş kadın yardımı	1.500 TL (2 AYDA BİR DEFA)	Sürekli	(Aylık 750 TL) 1 kilo et 650 TL 1 litre yağ 100 TL	Verilen yardım eşi vefat eden bir kadın 1 kilo et ve 1 litre yağ alabiliyor.
Asker ailesi yardımı	800 TL (AYLIK)	Askerlik süresince	1 kilo et 650 TL 1 adet ekmek 10 TL 100 gram zeytin 50 TL 100 gram peynir 50 TL 1 kilo domates 50 TL	Asker ailesine verilen aylık yardım 1 güne bile yetmiyor.
Asker çocuğu yardımı	350 TL (AYLIK)	Askerlik süresince	1 litre süt 35 TL 10 gün = 350 TL	Asker çocuğuna reva görülen yardım 10 günü bile görmeyecek süt almaya yetiyor.
Öksüz / yetim yardımı	600 TL (AYLIK)	Sürekli	1 kilo et 650 TL	Öksüz ve yetim çocuklarımız 1 kilo et bile alamıyor.

Tablo incelendiğinde tek seferlik verilen 5.000 TL tutarındaki 1. çocuk yardımının bir beşik, mama ve bez gibi temel ihtiyaçların toplam maliyetini ancak karşılayabilmesi ve ailenin ilk ayı bile çıkaramayacağı yönündeki tespitimiz yardımın kısa vadeli ve palyatif niteliğini ortaya koymaktadır. Bu durum, yardımların ailelerin uzun vadeli finansal yükünü hafifletmekten ziyade, yalnızca başlangıçtaki acil masraflara kısıtlı bir katkı sunduğunu göstermektedir.

Daha da vahimi, aylık ödenen yardım tutarlarının güncel fiyatlar karşısında alım gücünün tamamen erimiş olmasıdır. Çoklu doğum yardımı (aylık 400 TL) ile ikiz bebek yardımı adı altında dahi yalnızca bir kutu bez parası verilmesi çocuklu hanelerin temel hijyen ve bakım giderlerini karşılamakta ne denli çaresiz bırakıldığını gözler önüne sermektedir. Benzer şekilde, Asker çocuğu yardımının (aylık 350 TL) bir çocuğun 10 günlük süt masrafını bile karşılamaya yetmemesi bu desteklerin aile yoksulluğunu hafifletmekten çok uzakta olduğunu kanıtlamaktadır.

Asker ailesi yardımı (aylık 800 TL) ve eşi vefat etmiş kadın yardımı (iki ayda bir 1.500 TL) gibi kritik sosyal yardımlar temel gıda maddeleri (et, yağ, peynir, zeytin, ekmek) ile kıyaslandığında bir annenin haftalık mutfak masrafını dahi karşılayamayacak kadar düşük kalmaktadır. Bu karşılaştırmalar sosyal yardımların yoksulluğu hafifletmek gibi hedeflere ulaşmakta başarısız olduğunu göstermektedir. Mevcut destekler birer "sadaka ekonomisi" aracına dönüşmüş olup hane refahını artırmak yerine yalnızca acıları dindirmeye yeten yetersiz birer yama işlevi görmektedir.

Türkiye'nin aile yardımları konusunda uluslararası ortalamalara ulaşması için milli gelirden ayrılan payın derhal ve radikal bir şekilde artırılması gerekmektedir. Yardımların

tutarlarının enflasyon ve hayat pahalılığı karşısında gerçek alım gücünü koruyacak şekilde düzenlenmesi, desteklerin kapsamının genişletilmesi ve süreklilik kazanması etkin bir sosyal destek politikasının öncelikli adımları olmalıdır. Aksi takdirde Türkiye'nin aile yardımları politikası yalnızca istatistiki bir gösterge olarak kalacak ve ailelerin sosyoekonomik güçlenmesine somut bir katkı sağlamayacaktır.

Demografik Kriz Kapıda, İktidar Derin Uykuda

Türkiye'de doğurganlık oranındaki hızlı düşüş artık inkar edilemeyecek kadar belirgin ve endişe vericidir. Bu mesele siyasal tartışmaların ötesinde doğrudan ülkenin demografik geleceğini ve toplumsal sürdürülebilirliğini ilgilendiren stratejik bir devlet meselesidir. İYİ Parti olarak bu konuda bir araştırma komisyonu kurulması için dile getirdiğimiz önerilerin iktidar mensupları tarafından reddedilmesi de sorunun büyüklüğü karşısında gösterilen kayıtsızlığın çarpıcı bir örneğidir. Türkiye'nin hızla kapanan demografik fırsat penceresi üzerine oturup konuşmak "siyasi değil, toplumsal bir zorunluluk" olarak görülmelidir.

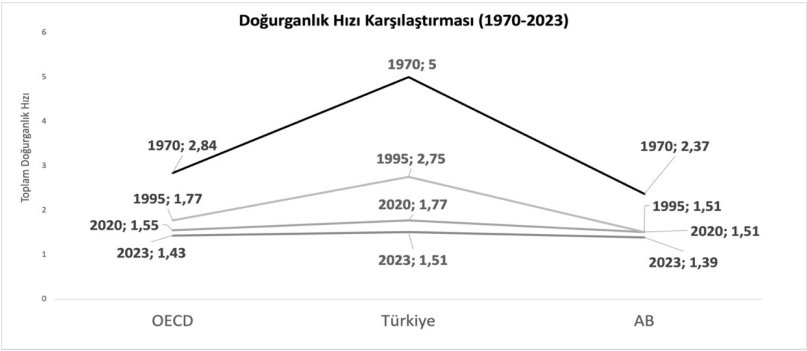

Grafikte açıkça görüldüğü üzere Türkiye'nin doğurganlık hızı son 50 yılda sert bir düşüş yaşamıştır. 1970'lerde 5 çocuk olan doğurganlık hızı aradan geçen yarım asırda sürekli gerileyerek 2023 yılı itibarıyla 1,51'e kadar düşmüştür. Bu oran yalnızca Türkiye'nin kendi tarihsel ortalamasının değil aynı zamanda nüfusun kendini yenilemesi için gerekli olan 2,1 yerine koyma seviyesinin de çok altındadır. Elbette OECD ve AB ülkelerinde de uzun vadeli bir düşüş eğilimi vardır ancak bu düşüş Türkiye'deki kadar keskin, kontrolsüz ve hızlı değildir. OECD'nin doğurganlık hızı 1970'te 2,84'ten 2023'te 1,43'e gerilemiştir. AB ortalaması 1970'te 2,37 iken 2023'te 1,39'a düşmüştür.

Bu düşüşler kademeli ve öngörülebilir bir seyir izlerken Türkiye'nin düşüş eğrisi adeta dik bir kırılma grafiğidir. Türkiye, OECD ve AB ülkelerinden farklı olarak güçlü sosyal devlet mekanizmaları, çocuk bakım destekleri, kreş yatırımları, iş–aile yaşamı uyumu politikaları ve kadın istihdamını teşvik eden yapılar oluşturmadan modernleşme sürecine girmiştir. Bu nedenle doğurganlıkta yaşanan düşüş, doğal bir demografik geçiş değil ekonomik güvensizlik, sosyal çöküş ve kamusal destek eksikliğinin bir sonucu hâline gelmiştir. Türkiye'de düşüşün keskinliği, toplumsal koşullardaki bozulmayla açıklanabilir: Bugün, Cumhurbaşkanı da bu meselenin önemini kamuoyuna açıklamak zorunda kalmıştır ancak bu yıllar önce yapılması gereken politik müdahalelerin çok gecikmiş bir itirafıdır. Artık ortada neden-sonuç ilişkisi net olan bir tablo vardır: Türkiye'de doğurganlık toplumsal koşullar bozularak düşmüştür.

OECD ve AB ülkeleri doğurganlık düşüşünü kontrol altına almak için güçlü sosyal politikalar geliştirirken Türkiye aksine tek seferlik, göstermelik ve etkisiz uygulamalarla yöntemsiz bir sürecin içine sıkışmıştır. OECD ve AB'de düşüşler büyük ölçüde yaşam tarzındaki dönüşümlerin doğal bir sonucuyken Türkiye'deki düşüş daha çok "çocuk sahibi olmayı mümkün kılmayan koşulların zorladığı bir gerileme" niteliği taşımaktadır. Bugün gelinen noktada Türkiye doğurganlık hızında OECD ve AB'nin gerisine düşmekle kalmamış kendi geleceğini de ciddi biçimde riske atmıştır. Bu tablo iktidarın yıllardır dile getirdiği "üç çocuk söyleminin" toplumsal gerçeklikle hiçbir bağının olmadığını göstermektedir.

Ekonomi çökmüşken, sosyal politikalar yok olmuşken, gençler yoksullaşmışken, kadınlar güvencesiz bırakılmışken kim, nasıl çocuk sahibi olacak? Türkiye hem tarihsel ortalamasına hem de kendi toplumsal potansiyeline yabancılaşmış durumdadır. Doğurganlıktaki bu sert düşüş artık yalnızca demografik bir mesele değildir. Ülkenin geleceğine dair alarm zillerinin çaldığı stratejik bir kriz başlığıdır.

Sosyal Çöküşün Bedeli: Çocuk Sahibi Olmaktan Uzaklaşan Aileler

Türkiye'deki çocukların karşı karşıya kaldığı ağır risk tablosu doğurganlık hızındaki düşüşün sadece ekonomik kaygılarla açıklanamayacağını göstermektedir. Kumar ve uyuşturucu bağımlılığının ilkokul seviyesine inmesi, çocuk mafyalarının ve terör örgütlerinin çocukları istismar etmesi gibi olgular, toplumsal ahlaki yozlaşmanın ve toplumsal güvenlik boşluğunun derinleştiğini kanıtlamaktadır. Bu şartlar altında ebeveynlerin çocuklarını koruma konusunda duyduğu derin kaygı ve gelecek endişesi çocuk sahibi olma kararını doğrudan

etkileyen en temel sosyolojik değişkendir. Çocukların cinsel istismar, iş cinayetleri ve yetersiz beslenme sonucu okula aç gitmesi gibi kronik sorunların yirmi dört yıllık bir iktidar döneminde çığ gibi büyümesi hükümetin sosyal refah ve asayiş politikalarının iflas ettiği anlamına gelmektedir.

Bu güvensizlik ortamı, doğurganlık oranlarının düşüşünü tetikleyen temel katalizördür. Zira geliri olan haneler de (ekonomik kaygıların ötesinde sosyal ve ahlaki kaygılarla) çocuk yapmaktan imtina etmekte bu durum sorunun yalnızca ekonomik değil toplumsal yaşam şartları ve kalitesiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Dolayısıyla doğurganlık hızındaki düşüş sorumsuz bir yönetim anlayışının yol açtığı iktisadi sorunların ötesinde, ahlaki, güvenlik ve sosyal destek mekanizmalarındaki yapısal çöküşe karşı verilen toplumsal bir tepkidir. Bu bağlamda iktidarın nüfusu artırmaya yönelik teşvik çabaları çocukların sağlıklı ve güvenli bir ortamda büyüme hakkını güvence altına almadan yapıldığı sürece toplumsal dengeleri daha da bozmaktadır. Bu nedenle sorumluluk alanının bilincinde olan bir siyasi iradenin sosyal felaket boyutuna ulaşan bu sorunlara karşı derhal ve kapsamlı bir gayret göstermesi elzemdir.

2006'da Binde 9,37 Olan Evlenme Oranı 2024'te Binde 6,65'e Geriledi

Türkiye'de evlenme oranlarının düşmesi, sadece demografik bir istatistik değil, aynı zamanda derin bir sosyal ve ekonomik dönüşümün göstergesidir. Evlilik oranlarındaki azalma, toplumun geleceği hakkında ciddi endişeler doğurmaktadır. Veriler, özellikle son yıllarda ekonomik ve sosyal sorunların, bireylerin aile kurma kararlarını ertelemesine veya tamamen vazgeçmesine yol açtığını göstermektedir. Bu durum, sadece bireysel tercihlerin değil, toplumsal yapının ve politikaların yetersizliğinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumun temel direği olan aile kurumunun güçlendirilmesi için, gençlere ekonomik güvence sağlayan, toplumsal dayanışmayı artıran ve kültürel değerleri koruyan politikalar hayata geçirilmelidir. Aksi takdirde, bu trendin devam etmesi, Türkiye'nin toplumsal yapısını derinden sarsacak ve gelecekte telafisi zor sosyal sorunlara yol açacaktır.

2024 TÜİK evlenme istatistiklerine göre; 2001 yılında 544 bin 322 olan evlenme sayısı, 2024 yılına gelindiğinde 568 bin 395 seviyesinde kalmıştır. Evlenen çiftlerin sayısı 2022 yılında 575 bin 891 iken 2023 yılında 567 bin 011 olmuştur. 2024 yılında ise bu sayı 568 bin 395 olarak

gerçekleşmiştir. Bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı ise 2024 yılında binde 6,65 olarak gerçekleşmiştir.

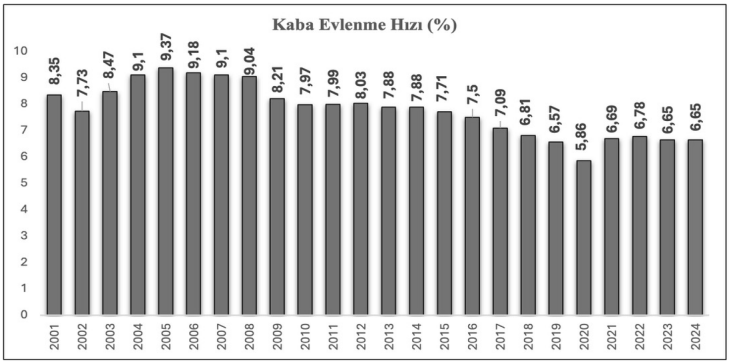

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Türkiye'de aile kurumunun sürdürülebilirliğine ilişkin en önemli göstergelerden biri olan kaba evlenme hızı, uzun süredir aşağı yönlü bir eğilim göstermektedir. 2001 yılında binde 8,35 ve 2006 yılında binde 9,37 olan kaba evlenme hızı, 2018 itibarıyla binde 7'nin altına gerilemiş; 2022'de 6,78, 2024 yılında ise 6,65 seviyesine düşerek son 22 yılın en düşük üçüncü oranına ulaşmıştır.

Bu veriler, yalnızca değişen toplumsal tercihlere değil; özellikle genç nüfus arasında geleceğe dair güvensizliğin, ekonomik belirsizliğin ve sosyal koşulların ağırlaşmasının doğrudan bir sonucudur.

Evlenme kararını etkileyen en temel unsur olan ekonomik istikrar, son yıllarda Türkiye'de ciddi biçimde zayıflamıştır. Derinleşen enflasyon, alım gücündeki ciddi kayıplar, işsizlik oranlarının yüksek seyretmesi ve yaşam maliyetlerinin katlanarak artması, gençlerin aile kurma planlarını geciktirmesine ya da tamamen ertelemesine yol açmaktadır.

Bugün genç bir çift için: konut kiraları ve fiyatlarının aşırı yükselmesi, düğün masraflarının erişilemez seviyelere gelmesi, temel tüketim ve yaşam maliyetlerinin hızla artması, ekonomik güvencesizliğin kalıcı hale gelmesi evlilik sürecini büyük bir ekonomik yük haline getirmiştir. Bu tablo, yeni yuva kurma isteğinin önünde ciddi bir bariyer oluşturmakta; gençlerin hayata umutla bağlanmasını engelleyen yapısal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hükümetin ekonomik krizin etkilerini hafifletmek amacıyla açıkladığı politikalar ise bu tabloyu değiştirmekten uzaktır. Sunulan çözümler, gençlerin beklentilerini karşılamamakta; uzun vadeli güven tesis etmek yerine, ekonomik kırılganlığı büyüten günübirlik yaklaşımlarla sınırlı kalmaktadır.

Hükümet 2024 yılı şubat ayında başvuru almaya başladığı evlenecek gençlere yönelik hayata geçirilen Aile ve Gençlik Fonu Projesi kapsamında aile kurma yolunda ilk adımı atacak gençlerimizden başvurusu onaylanan çiftlere 48 ay vadeli, 2 yıl geri ödemesiz, 150.000 TL tutarında faizsiz kredi desteği açıklamıştı.

Bakanlık bu kredi desteğinin 2026 yılı itibarıyla artırılacağını duyurmuştur. Yeni düzenlemeye göre, 2026 yılı ocak ayından itibaren her iki eşin 18–25 yaş aralığında olduğu başvurularda kredi tutarı 250.000 TL'ye, eşlerden en az birinin 26–29 yaş aralığında yer aldığı başvurularda ise 200.000 TL'ye yükseltilmiştir. Bu düzenleme 1 Ekim 2025 tarihinden sonraki başvurular için geçerli olacaktır.

Kredi tutarlarındaki artış gençlerin evlilik kararlarını etkileyen yapısal sorunları çözmekten uzak olduğu açıktır. Öncelikle, sağlanan desteğin hibe değil kredi niteliğinde olması, ekonomik kırılganlığın yüksek olduğu bir dönemde gençleri borçlandırarak aile kurmaya teşvik eden bir anlayışı ortaya koymaktadır. Sosyal devlet ilkesinin gereği, gençlerin ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirilmesini sağlamak; yaşamlarının en temel aşamalarından biri olan aile kurma süreçlerinde borç yükü değil güvence sunmaktır.

Öte yandan artan kredi tutarlarının düğün maliyetleri ve yaşam giderleri karşısında gerçekçi olmadığı görülmektedir. Günümüzde ortalama bir düğün masrafı 300 ila 600 bin TL arasında değişmekte; kira, ev eşyası ve temel yaşam maliyetlerindeki artış genç çiftler üzerindeki ekonomik yükü daha da artırmaktadır. Bu koşullar altında verilen kredi desteği, evlilik sürecinde karşılaşılan maliyetlerin küçük bir bölümünü karşılayabilmektedir. Hatta düğün yapmaya bile yetmeyecek düzeydedir. Diğer taraftan gelir kriterinin asgari ücretin 2,5 katına çıkarılması, büyükşehirlerde geçim mücadelesi veren çok sayıda gencin bu destekten yararlanma ihtimalini azaltmaktadır. Böylece destek programı geniş kesimlere ulaşmak yerine, giderek daha sınırlı bir grubun erişebileceği bir mekanizma haline dönüşmektedir.

Tüm bu unsurların ötesinde, evlilik kararlarını belirleyen temel sorunların krediyle çözülemeyeceği de açıktır. İşsizlik, güvencesiz istihdam, barınma krizi, artan konut maliyetleri,

yaşam pahalılığı, kreş ve bakım hizmetlerinin yetersizliği gibi sorunlar çözülmediği sürece gençler için aile kurmak sürdürülebilir bir seçenek olmaktan uzak kalacaktır. Bu nedenle söz konusu kredi artışı, gençlerin geleceğe dair güvensizliğini gidermeye yönelik köklü bir sosyal politika yaklaşımının yerine konulmuş geçici ve dar kapsamlı bir araç niteliği taşımaktadır.

Bu bağlamda kredi desteğinde yapılan artış, gençleri borç yükü altına sokan ve temel yapısal sorunları görmezden gelen bir uygulama olarak kalmaktadır. Türkiye'nin ihtiyacı, gençleri borçlandırarak değil, onlara gelecek sunarak aile kurma süreçlerini destekleyen bir sosyal devlet politikasıdır.

Boşanma Hızı En Yüksek Seviyelere Ulaştı

Ülkemizde boşanma oranlarındaki artış, aile yapısında yaşanan dönüşümün en belirgin ve ölçülebilir göstergelerinden biridir. 2001 yılında 91.994 olan boşanma sayısının 2024 yılı itibarıyla 187.343 seviyesine yükselmesi, son yirmi yılda boşanma vakalarının neredeyse iki katına çıktığını göstermektedir. Benzer biçimde kaba boşanma hızı da 2001'de binde 1,41 düzeyindeyken, yıllar içinde hep artış eğilimi göstermiş ve 2024 yılında binde 2,19 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

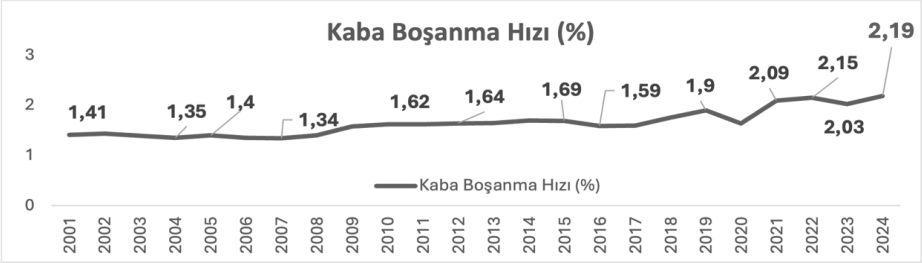

Özellikle 2021 ve 2022 yıllarında kaba boşanma hızının sırasıyla binde 2,09 ve binde 2,15 olarak kaydedilmesi, toplumsal yapıda önemli bir kırılmayı işaret etmişti. Ancak 2024 yılında binde 2,19 seviyesine ulaşılması, bu eğilimin geçici olmadığını, tersine giderek güçlenen bir trend hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Pandemi sonrası toplumsal stres, ekonomik baskılar, geçim zorlukları bu artışın temel belirleyicileri olarak öne çıkmaktadır.

2024 yılı verileri, daha önceki yıllardaki dalgalanmaların ötesinde, aile bütünlüğünü tehdit eden yapısal sorunların artık kalıcılaştığını göstermektedir. Binde 2,19'luk kaba boşanma hızı, yalnızca bir istatistiksel artış değil; aynı zamanda ekonomik kriz, işsizlik, güvencesiz çalışma koşulları, konut maliyetlerindeki yükseliş ve sosyal destek mekanizmalarının yetersizliği gibi çok katmanlı sorunların aile ilişkilerine doğrudan yansımasıdır. Aile içi ilişkiler; maddi kaynaklardaki daralma, geçim baskısı, artan borçluluk oranları ve güven kaybı gibi faktörlere en hızlı tepki veren sosyal yapılardandır. Ekonomik kırılganlık yalnızca bireylerin yaşam standartlarını değil, aile içi huzuru, ebeveyn-çocuk ilişkilerini ve sosyal dayanışmayı da olumsuz etkilemektedir. 2024 verisi, bu baskıların artık kritik seviyeye ulaştığını doğrular niteliktedir. Aile kurumunu güçlendirmek için kalıcı, kapsamlı ve kapsayıcı politikalar geliştirilmediği sürece, boşanma oranlarındaki artış durdurulamayacaktır.

Avrupa'nın En Genç Nüfusa Sahip Ülkesi TÜRKİYE

TÜİK ve Eurostat verileri incelendiğinde Türkiye Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin çocuk nüfus (0-17 yaş) oranlarında 2024 yılında %26 ile ilk sırada yer almaktadır. Çocuk nüfus oranının AB ortalaması ise %17,8 olmuştur. AB üye ülkeleri içinde en fazla çocuk nüfus oranına sahip olan ülkelerin sırasıyla, %23 ile İrlanda, %20,8 ile Fransa, %20,6 ile İsveç olduğu görülmüştür. Çocuk nüfus oranının en düşük olduğu ülkeler ise sırasıyla, %14,7 ile Malta, %15,1 ile İtalya, %15,7 ile Portekiz olmuştur.

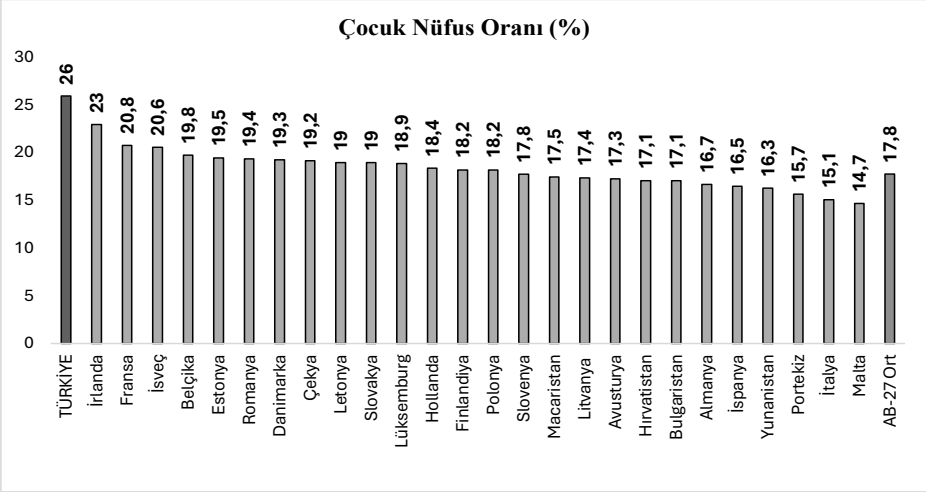

Bu grafik Türkiye'nin genç nüfusu ile AB ülkeleri arasındaki demografik farkı açıkça ortaya koymaktadır. Çocuk nüfus Türkiye için büyük bir fırsat penceresi sunmakla birlikte, eğitimden sağlığa ve sosyal politikalara kadar birçok alanda kapsamlı reformları zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin çocuk yaş nüfus avantajını sürdürülebilir bir kalkınma fırsatına dönüştürmesi için bu kesimin ihtiyaçlarını öncelikli hale getirmesi gerekmektedir.

Yoksul ve Kendini Dışlanmış Hisseden Çocukların Ülkesi

Türkiye yoksul ve kendini dışlanmış hisseden çocukların ülkesi haline gelmiştir. Eurostat 2024 yılı verilerine göre Türkiye'de yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olan 18 yaş altı grubun oranı yüzde 39,5'tir. Bir başka deyişle 18 yaşın altında bulunan çocuklarımızın neredeyse yarısı yoksulluk ya da sosyal dışlanmışlık riski altında bulunmaktadır.

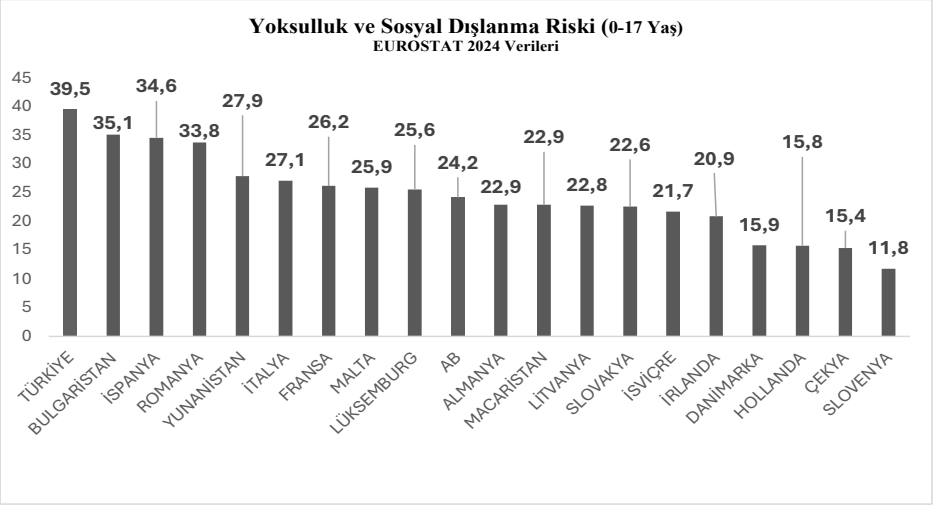

Avrupa Birliği ortalamasının yüzde 24,2 olduğu göz önüne alındığında Türkiye, AB ortalamasının çok gerisindedir. Listede en kötü oranla ilk sırada yer alan ülkemiz en düşük orana sahip Slovenya'nın neredeyse 4 katı kötü bir orana sahiptir.

15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı %24,9

TÜİK 2024 yılı Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre, 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı %24,9'dur. Cinsiyet bazında incelendiğinde, erkek çocuklarda bu oran %35,6 iken, kız çocuklarda %13,7 seviyesindedir.

Yıl	Toplam İşgücüne Katılım Oranı (%)	Erkek Çocuklar (%)	Kız Çocuklar (%)
2014	21,0	29,4	12,1
2015	21,0	28,6	13,0
2016	20,8	27,8	13,4
2017	20,3	28,5	11,8
2018	21,1	30,0	11,8
2019	20,5	28,5	12,0
2020	16,2	23,4	8,6
2021	16,4	22,9	9,5
2022	18,7	27,0	10,0
2023	22,1	32,2	11,5
2024	**24,9**	**35,6**	**13,7**

Bu veriler, Türkiye'de 15-17 yaş grubundaki her beş çocuktan birinin işgücüne dahil olduğunu göstermektedir. Erkek çocukların işgücüne katılım oranının kız çocuklara kıyasla yaklaşık üç kat daha yüksek olması, cinsiyetler arası belirgin bir farkı ortaya koymaktadır.

2024 yılı, %24,9 ile son on yılın en yüksek işgücüne katılım oranına ulaşılan dönem olmuştur. Yani 970 bin çocuk işçi olduğu açıklanmıştır. Ancak bu sayıya 505 bin MESEM'li çocuk, bu yaş grubunda çalışan kayıt dışı çalışan çocuklar (özellikle mevsimlik tarım işçileri) ve 15 yaş altı çalışan çocuklar dahil değildir.

Bu artış ailelerin çocuklarını iş gücüne dahil etmeye mecbur kaldıkları koşullarda olduklarına işaret etmektedir ve diğer bir açıdan da çocukların eğitim hayatını terk ederek çalışmaya yönlendirildiği gerçeğini yansıtmaktadır. Çocuk işçiliğinin bu denli yüksek bir oranla varlığını sürdürmesi, sosyal ve ekonomik politikaların çocukları koruma konusunda etkisiz kaldığını göstermektedir.

Bu yaş grubunda yer alan çocuklar stajyerlik veya çıraklık yoluyla çalışsalar bile, bu çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal güvenlikleri korunmalı ve eğitime erişimleri sağlanmalıdır. Çocukların eğitimden koparak çalışma hayatına atılması, uzun vadede hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, çocuk işçiliğinin azaltılması ve çocukların eğitim hayatına devam etmelerinin teşvik edilmesi için kapsamlı politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

2024 Eylül-2025 Ağustos döneminde en az 72 çocuk çalışırken hayatını kaybetti

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi'nin yayımladığı rapora göre, 2024 yılında en az 71 çocuk işçi, iş kazaları sonucu hayatını kaybetmiştir. 2024 Eylül-2025 Ağustos döneminde en az 72 çocuk çalışırken hayatını kaybetti. Yani bu eğitim-öğretim yılında bir evvelki eğitim-öğretim dönemine göre çocuk işçi ölümü %10 artmıştır.

Raporda Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM) kapsamında çalıştırılan en az 15 çocuğun da yaşamını yitirdiği belirtilmiştir. MESEM, 2016 yılı sonuna kadar var olan 'Çıraklık Eğitim Merkezleri'nin devamı niteliğindedir ve eğitim sisteminin içine daha fazla entegre edilmiş, kitleselleştirilmiş bir çocuk işçilik sistemi olarak değerlendirilmektedir.

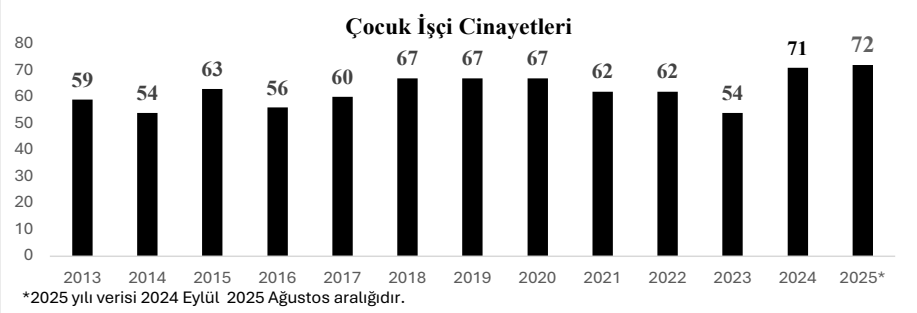

Yukarıdaki grafik, 2013'ten 2025'e kadar çocuk işçi cinayetlerinin yıllık 50-72 arasında değişerek "istikrarlı" bir şekilde yüksek seyrettiğini göstermektedir. Çocuk işçiliği kaynaklı ölümler, yalnızca iş güvenliği sorunu değil, aynı zamanda çocuk haklarının ağır bir ihlalidir ve bu sorunun çözümü için kapsamlı politikaların acilen hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Çocukların Suça Karışması, Çocuğa Karşı Şiddet ve İstismar

TÜİK'in 2024 yılına ilişkin "Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri" raporu, Türkiye'de çocukların suça sürüklenmesi, mağduriyetleri ve genel güvenlik riskleri açısından önemli bulgular ortaya koymaktadır.

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2024 yılında, 2023 yılına göre %9,8 oranında artarak 612 bin 651 oldu. Bu olaylarda çocukların 279 bin 620'si mağdur olarak 202 bin 785'i suça sürüklenme sebebiyle (kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla), 96 bin 438'i bilgisine başvurma amacıyla, 18 bin 561'i kayıp (hakkında kayıp müracaatı yapılıp daha sonra bulunan) olması sebebiyle, 8 bin 729'u kabahat işlediği

iddiasıyla, 6 bin 518'i ise bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı güvenlik birimlerine geldi veya getirildi.

2024 yılında 202 bin 785 çocuk, suça sürüklenme sebebiyle güvenlik birimlerine gelmiş veya getirilmiştir. Bu çocukların %40'ının "yaralama", %16,6'sının "hırsızlık" ve %8,2'sinin "uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak" gibi suçlarla ilişkilendirilmiş olması dikkat çekmektedir. Suça sürüklenme oranlarının yüksekliği, çocukların yaşam koşulları, eğitime erişim, sosyoekonomik eşitsizlikler ve aile desteği gibi faktörlerin gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle çocukların ağır suçlarla ilişkilendirilmesi, erken yaşta doğru rehabilitasyon ve koruyucu mekanizmaların güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %45,6'sını mağdur çocuklar oluşturdu. Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 279 bin 620 çocuğun %86,1'ini suç mağduru, %13,8'ini takibi gereken olay mağduru çocuklar oluşturdu. Suç mağduru olarak gelen 240 bin 872 çocuğun %55,3'ü yaralama, %10,8'i cinsel suçlar, %9,5'i göçmen kaçakçılığı, %8,0'ı aile düzenine karşı suçlar, %16,5'ine bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur oldu. Cinsel suçlara maruz kalan çocuk oranı (%10,8), özellikle endişe verici bir bulgu olarak öne çıkmaktadır.

Çocuk İstismarı ve Çocuğa Karşı Cinsel Suçlar Artıyor: Cinsel istismarın temel nedenlerinden biri, toplumun geniş kesimlerinde yaygın olan eğitimsizlik ve yoksulluktur. Özellikle kırsal alanlarda ve düşük gelirli mahallelerde çocuklar hem fiziksel hem de cinsel şiddet açısından daha büyük risk altındadır. Bu durum, yoksulluk içinde yaşayan ailelerin çocuklarını koruyamamasını ve istismara açık hale gelmesini kolaylaştırmaktadır. Hükümetin sosyal politikalarının yetersizliği, çocukların bu tür tehditlere karşı daha savunmasız hale gelmesine neden olmaktadır.

Türkiye'de çocuğa karşı cinsel suçlar kamuoyuna yansıdığı kadarıyla son dönemlerde ne yazık ki büyük bir artış eğilimi içindedir. Bu durumun görünür olmasına rağmen hükümet yetkilileri bazı verileri gizleyerek, sorun yokmuş algısı oluşturmaya çalışmaktadır. Resmi verilerin olmayışı bilgi kirliliğine neden olmakta ve soruna dair temel bilgilere ulaşılamadığından çözüm yollarının üretilmesi imkansızlaşmaktadır.

Şu biliniyor ki; İhmal ve istismarın nedenleri arasında eğitimsizlik, yoksulluk, işsizlik, aile içi sorunlar, mağdurda ya da aile içindeki diğer bireylerde rastlanan fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları, sakatlıklar, kronik hastalıklar, madde kullanımı, erken yaşta evlenmek, evlenmeye zorlanmak, anne baba yaşının çok genç olması, çocuk büyütmedeki deneyimsizlikler, suça yönelme, çok çocuklu olmak, ataerkil aile yapısı gibi nedenler yer almaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın Mart 2025'te yayımladığı "Adalet İstatistikleri 2024" raporu, Türkiye'de çocukların cinsel istismarıyla ilgili çarpıcı veriler sunmaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre, Cumhuriyet başsavcılıklarında soruşturma evresinde olan, "çocukların cinsel istismarı" konulu dosya sayısı 2024 yılının sonunda 63 bin 306 olarak kaydedildi. Toplam 63 bin 306 dosyadaki şüpheli sayısının ise 67 bin 507 olduğu belirtildi. Rapora göre, 2024 yılında "çocukların cinsel istismarı" iddiasıyla 38.639 yeni dosya açılmış ve bu dosyalarda 34.989 şüpheli yer almıştır.

Cumhuriyet başsavcılıklarındaki, "Reşit olmayanla cinsel ilişki" dosyası sayısının ise 2024 yılının sonunda 27 bin 864'e ulaştığı öğrenildi. Dosyalardaki şüpheli sayısı ise kayıtlara, 26 bin 265 olarak geçti.

2024 yılında, "Çocukların cinsel istismarı" suçlamasıyla ceza mahkemelerinde hakim karşısına çıkan şüpheli sayısı da paylaşıldı. Toplam 16 bin 790 sanık, "Çocuk istismarı" gerekçesiyle yargılanırken 7 bin 310 kişi hakkında mahkumiyet kararı alındı. Toplam 393 sanık hakkında ise Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararına hükmedildi. 9.087 sanık ise beraat etmiştir.

Yıllara Göre Artış: 2015-2024 yılları arasında "çocukların cinsel istismarı" suçuna ilişkin açılan dosya endeksi %84 artış göstermiştir. 2015 yılı endeksi 100 olarak kabul edildiğinde, 2024 yılında bu endeks 184'e yükselmiştir. En yüksek oran ise 2022 yılında 219 olarak kaydedilmiştir.

Bu veriler, çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarının yıllar içinde ciddi bir artış gösterdiğini ve yargı süreçlerinde önemli sayıda beraat kararının verildiğini ortaya koymaktadır. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararların sayısının da yüksek olması, delil yetersizliği veya diğer nedenlerle birçok vakanın yargı aşamasına taşınamadığını

göstermektedir. Bu durum, çocukların korunması ve adaletin sağlanması konusunda daha etkin önlemler alınması gerektiğini işaret etmektedir.

AK Parti hükümeti, çocuklara yönelik cinsel suçlar konusunda yasal düzenlemelerin uygulanabilirliğini sorgulatmaktadır. Çoğu vakada, faillerin ağır cezalar alması gerekirken, iyi hal ve pişmanlık indirimleri ile cezaların hafifletilmesi, mağdurlar ve aileler için büyük bir adaletsizlik yaratmaktadır. Ensar Vakfı skandalında olduğu gibi, bazı vakalarda hükümetin vakıflar ve dini cemaatler ile olan bağları, hukuki süreçlerin bağımsız işlemediği algısını güçlendirmiştir. Bu tür durumlar, toplumsal düzeyde "cezasızlık" algısını artırmış ve cinsel suçların tekrarlanmasını kolaylaştırmıştır.

Bakanlık Çocuk Yoksulluğunu Durduramıyor

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Sosyal ve Ekonomik Destek programı raporuna göre, maddi durumu yetersiz ailelere yapılan yardımlardan yararlanan çocuk sayısı 2024 Aralık ayı itibarıyla 170 bin 317 çocuğa ulaşmıştır. Bu sayı, 2012'de 37.295 çocuk ile sınırlıyken, 2020'de 129 bine, 2023 sonunda 164.995'e yükselmiştir ve yükselmeye devam etmektedir.

Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) programı çerçevesinde, maddi durumu yetersiz ailelere yapılan yardımlardan yararlanan çocuk sayısının her yıl artarak 2024 yılı aralık ayında en yüksek sayıya ulaşması, çocuk yoksulluğu sorununun yalnızca büyüdüğünü ve bu büyümenin kalıcı çözümlerle engellenemediğini göstermektedir. Bu durum, Bakanlığın çocuk refahını artırma ve ailelerin ekonomik bağımsızlıklarını sağlamadaki yetersizliklerini açıkça ortaya koymaktadır.

Engelli Vatandaşlarımızın Hakları Genişletilmeli

Engelli vatandaşlarımız için ayrılan bütçe yaşam standartlarını yükseltmek ve toplumsal katılımlarını sağlamak için gerekli yapısal reformların hayata geçirileceği anlamına gelmemektedir. Gerçek ihtiyaçlar ve uygulamada karşılaşılan sorunlar dikkate alındığında bu bütçenin yeterliliği ve etkinliği sorgulanmalıdır.

Bu bütçenin büyük bir kısmının sosyal yardım adı altında ailelere ödenen paraları (engelli maaşı ve engelli bireye bakan kişilere yapılan ödemeler) içermesi, yapısal sorunların çözümü açısından ciddi bir eksikliği gözler önüne sermektedir. Bu yardımların büyük oranda

bireysel mali destekle sınırlı kalması, engellilik sorununu yalnızca ekonomik bir mesele olarak ele alan yüzeysel bir yaklaşıma işaret etmektedir.

Sosyal yardımlar, genellikle kısa vadeli çözümler sunarken, engelli bireylerin bağımsız bir yaşam sürmesini sağlayacak eğitim, istihdam ve altyapı gibi uzun vadeli politika alanlarını ihmal etmektedir. Maaş ödemelerinin ötesine geçemeyen bu yaklaşım, engelli bireyleri ve ailelerini toplumsal destekten mahrum bırakırken, onları sosyal yardımlara bağımlı bir yaşam sürmeye mahkûm etmektedir.

Bakanlık tarafından engelli bireylere yönelik engelli aylığı ve bakım aylığı ödemelerinde 2019 yılından 2024 yılı aralık ayına kadar yaşanan ciddi düşüşler, Türkiye'de sosyal koruma politikalarının giderek zayıfladığını ve devletin engelli bireylere yönelik sorumluluklarını yerine getirmekte yetersiz kaldığını açıkça ortaya koymaktadır.

2019 yılında 623.840 kişi engelli maaşı alırken, bu sayı 2024 Aralık ayı verilerine göre 540.439'a düşmüş, engelli bireylerin bakımını üstlenen yakınlarına verilen bakım aylığı alanların sayısı ise aynı dönemde 96.210'dan 74.246'ya gerilemiştir. Bu veriler hem engelli bireylerin hem de onların ailelerinin ekonomik ve sosyal destekten yoksun bırakıldığını göstermektedir. Devletin sosyal koruma mekanizmalarını güçlendirmek yerine bu destekleri azaltması, engelli bireylerin daha kötü koşullarda yaşamaya mecbur etmektedir.

Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımını sağlamak ve yaşam kalitelerini artırmak amacıyla hizmet veren rehabilitasyon ve bakım merkezlerinin son yıllardaki durumuna ilişkin verilerde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın bu alandaki yetersizliklerini ve devletin kamu hizmetlerini sağlama sorumluluğunu yeterince yerine getirmediğini açıkça göstermektedir.

2019-2024 yılları arasındaki istatistikler, kamuya ait engelli bakım merkezlerinin sayısında ve bu merkezlerde bakılan kişi sayısında düşüş olduğunu, buna karşın özel sektöre ait bakım merkezlerinde artış görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, engelli bireylerin bakım hizmetlerinde kamu sorumluluğunun özel sektöre devredildiğini ve devletin sosyal devlet anlayışından giderek uzaklaştığını göstermektedir.

Bakanlığa bağlı engelli yaşam ve rehabilitasyon merkezlerinin sayısı, 2019 yılında 104 iken 2024 yılı aralık ayında yalnızca 106'ya yükselmiştir. Bu küçük artış, engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin genişletilmesi konusunda Bakanlığın ciddi bir politika

geliştiremediğini ortaya koymaktadır. Daha çarpıcı olan ise, bu merkezlerde bakılan kişi sayısının 2019 yılında 8.077 iken 2024'te 7.076'ya gerilemesidir. Engelli bireylerin ihtiyaç duyduğu kamu bakım hizmetlerinden mahrum bırakıldığı bu tablo, sosyal devletin en temel görevlerinden biri olan dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin ihmal edildiğini göstermektedir.

Özel engelli bakım evi ve rehabilitasyon merkezlerinin sayısı, aynı dönemde 257'den 322'ye yükselmiştir. Bu merkezlerde bakılan kişi sayısı ise 20.382'den 30.453'e çıkarak önemli bir artış göstermiştir. Kamuya ait merkezlerin sayısında ve hizmet kapasitesinde bir artış sağlanamazken, özel sektöre ait merkezlerin hızla genişlemesi, devletin sosyal hizmetlerdeki rolünü özel sektöre devrettiğini göstermektedir.

Umut evleri, engelli bireylerin toplum içinde daha bağımsız bir yaşam sürdürebilmeleri için önemli bir modeldir. Ancak bu alanda da gerileme yaşanmaktadır. Umut Evi sayısı, 2019 yılında 149 iken 2024 yılında 145'e düşmüş, bu evlerde kalan kişi sayısı ise 844'ten 594'e gerilemiştir. Bu azalma, engelli bireylerin bağımsız yaşam desteklerinden mahrum bırakıldığını göstermektedir. Engelli bireylerin bireysel özgürlüklerini ve bağımsız yaşamlarını desteklemek yerine, bu alandaki hizmetlerin daraltılması, Bakanlığın kötü yönetiminin kanıtıdır.

Şu açıkça ortadadır ki; engelli bireylerin haklarına erişimini garanti altına almak için kamusal hizmetlerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, engelli bireyler için yaşam şartları daha da zorlaşacak ve toplumsal eşitsizlikler derinleşecektir. Devlet, sosyal politika alanındaki bu ihmal ve eksiklikleri hızla gidererek, kurumsal keyfiyetin ve bürokratik engellerin hakim olduğu bu yapıyı dönüştürerek engelli bireylerin haklarını tam anlamıyla güvence altına almalıdır.

Engelli Haklarında Sosyal Koruma İflas Etti

Engelli bireyler ve onların bakımını üstlenen ailelerin yaşadığı en büyük mağduriyet, engelli rapor oranlarındaki objektiflikten uzak, değişken uygulamalardır. Farklı hastanelerden alınan raporlarda oranların sürekli düşürülmesi (örneğin %78'den %64'e), evde bakım maaşı gibi hayati desteklerin kesilmesine ve engelli maaşlarının düşürülmesine yol açmakta bu durum dar gelirli haneleri derin yoksulluğa itmektedir. Altı ay süren bu kesintiler tek başına ağır sağlık sorunlarıyla mücadele eden aileleri onurlu bir yaşam mücadelesinde tamamen

yalnız bırakmaktadır. Bu durum sosyal yardım sisteminin sürekli bir gelir güvencesi sağlamak yerine bürokratik tutarsızlıkla aileleri cezalandırdığını kanıtlamaktadır.

Engelli bireylerin kamusal alanda karşılaştığı muamele sosyal devletin vicdanının sorgulanmasını gerektirmektedir. Engelli vatandaşlarımızın yaşadığı mağduriyetler çeşitli yardımların da kesilmesine sebep olmaktadır. Bu kurumsal vurdumduymazlık birçok engelli bireyi ve ailelerini mağdur etmektedir. Kurumsal vurdumduymazlığın en çarpıcı örneği engelli bireyin hayırseverler tarafından temin edilen üç tekerlekli bisikletinin Trafik Şubesi tarafından bağlanması ve 21.844 TL ceza kesilmesidir. Bu eylem engelli bireyin hareket özgürlüğünü kısıtlamış, temel bir aracı gasp etmiş ve insan onuruna yakışmayan bir bürokratik zulüm örneği teşkil etmiştir. Kurumlar arası dayanışma eksikliği ve Kaymakamlığın cezayı ödeyerek bisikleti iade etmek zorunda kalması sistemin ancak idari baskıyla çalıştığını ve kendiliğinden çözüm üretemediğini kanıtlamaktadır. Engelli vatandaşlarımızın ve ailelerinin yaşadığı benzeri sorunların kalıcı çözümü adına sosyal politikalar çeşitlendirilmeli, geliştirilmeli ve revize edilmelidir.

Şehit Yakınlarımız ve Gazilerimiz Bu Vatanın Birliğidir

Bakanlık bütçesinde şehit yakını ve gazilerimiz için %0,03 bir pay ayırmıştır. Bu oran şehit yakınları ve gazilerimizin hak ettikleri maddi ve manevi destekten mahrum bırakıldıklarını ortaya koymaktadır. Şehitlik ve gazilik milletimizin tarih boyunca en değer verdiği kavramlar arasında yer almıştır. Şehit yakınları ve gaziler ülkemizin bağımsızlığı ve güvenliği için en ağır bedelleri ödeyen kişilerdir. Ancak bu ayrılan kaynağın Bakanlık bütçesi içinde bu denli düşük bir seviyede tutulması hükümetin bu konuda gereken hassasiyeti göstermediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bütçenin yalnızca %0,03'lük bir payla sınırlı olması şehit yakınları ve gazilere yönelik desteklerin sembolik düzeyde kaldığını göstermekte ve toplumdaki bu kesimin gerçek ihtiyaçlarının göz ardı edildiğini düşündürmektedir. Bu durum AK Parti hükümetinin "şehitlerimiz ve gazilerimiz baş tacımızdır" söylemini gerçekçi bir şekilde politikalarına yansıtamadığını ortaya koymaktadır.

Geçtiğimiz yıl Bakanlık bütçesi içinde şehit yakını ve gazilerimiz için ayrılan bütçeye yapılan artış %67 düzeyindeyken bu yıl artış yalnızca %44,94'te kalmıştır. Bu kesime yönelik

desteklerin sembolik düzeyde tutulması kabul edilemez. Hem bütçedeki düşük pay hem de siyasi söylemlerdeki duyarsızlık, toplumsal hafızada tamiri güç bir kırılmaya neden olmaktadır.

Diğer taraftan Bakanlık performans göstergelerinde şehit yakınları ve gazilere ilişkin hedeflerin %100 oranında gerçekleştiği belirtilmektedir. Ancak bu %100'lük gerçekleşmenin nicel bir başarıdan ibaret olduğu niteliksel içeriğinin ise belirsiz kaldığı görülmektedir.

Performans hedeflerinin yalnızca "başvuru karşılanması" gibi yüzeysel kriterlere dayanması şehit yakınları ve gazilerin gerçek yaşam koşullarını dikkate almayan bir değerlendirme yapısına işaret etmektedir. Nitekim akademik literatür, performans ölçümünün yalnızca niceliksel göstergelere indirgenmesinin politika etkinliğini yanıltıcı biçimde olduğundan sıklıkla söz etmektedir. 2026–2028 Orta Vadeli Program projeksiyonlarında, şehit yakınları ve gazilere yönelik desteklerden yararlanan kişi sayısının düzenli biçimde azalacağı görülmektedir. Bu durum, iki olasılığı gündeme getirmektedir: Başvuru koşullarının daraltılması veya uygulamada fiili engellerin artması ya da hak sahipliği kapsamının keyfî biçimde daraltılması. Her iki olasılık da sosyal politika açısından risklidir. Bütçe artmış olsa dahi yararlanıcı sayısındaki azalmanın gerekçesi kamuoyuna açıklanmamıştır.

Terör Gazileri Arasında Ayrım Olmaz, Olamaz!

Terörle mücadelede yaralanmış ancak gazi statüsü tanınmamış yaklaşık 23 bin vatandaşımızın içinde bulunduğu durum münferit bir idari sorun değil doğrudan yapısal bir eşitsizliğin sonucudur. Bu kişiler bugün hala vücutlarında operasyonla dahi çıkarılamayan şarapnel parçaları taşımakta ve ağır metal zehirlenmeleri başta olmak üzere birçok kalıcı sağlık sorunuyla mücadele etmektedir. Buna rağmen gazilik haklarından mahrum bırakılmaktadırlar.

Mevcut düzenlemeler 15 Temmuz gazileri, terörle mücadele gazileri ve muharip gaziler arasında farklı statüler oluşturmaktadır. 15 Temmuz kapsamında yaralanma derecesine bakılmaksızın KHK ile gazilik unvanı verilirken terörle mücadele kapsamında aynı veya daha ağır yaralanmalara maruz kalmış binlerce kişinin bu hakka erişememesi kayıtsızlık ve derin bir haksızlıktır. Aynı risk altında, aynı tehdide karşı, aynı vatan topraklarını korumak için mücadele eden insanların farklı kategorilere ayrılması anlaşılabilir bir durum değildir.

Gazilik unvanının tanınması sürecinde ortaya çıkan bu kategorik ayrımlar Anayasa'nın eşitlik, adalet, hukuki güvenlik ve ayrımcılık yasağı ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Gazilik bir ayrıcalık değil devletin minnetinin ve toplumsal hafızanın kurumsallaşmış bir ifadesidir. Bu

nedenle hak sahipliğinin idari yorumlarla daraltılması hem etik açıdan hem de hukuki açıdan savunulabilir olamaz. Ayrıca bu tür ayrımlar toplumsal barış ve milli birlik duygusunu zedelemektedir. Şehit yakınları ve gaziler gibi devletin en hassas koruma alanı içinde yer alan bir grupta dahi farklılaştırılmış statüler yaratılması millet-devlet ilişkisini zayıflatan bir sonuç doğurmaktadır.

Bugün bu mağduriyetlerin giderilmesi yalnızca bir hak iadesi olmayacaktır. Aynı zamanda devletin kendi kurumsal tutarlılığını yeniden tesis etmesi anlamına gelecektir. Gaziler arasında ayrım yapılması, milli vicdanı yaralayan bir uygulamadır. Devletin asli görevi bu farklılıkları korumak değildir. Tam aksine ortadan kaldırmak, iç hukukta tutarlılığı sağlamak ve terörle mücadele tarihinde bedel ödemiş tüm kahramanların haklarını gecikmeksizin teslim etmektir. Çünkü terörle mücadelede yaralanmış her bir insanımız bu devletin onurudur ve bu onur hiçbir şekilde kategorize edilemez.

Şehit Yakını ve Gazilerimizin Hassasiyetleri Görmezden Gelinemez

Son dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kullanılan siyasi söylemler ve terör örgütlerini meşrulaştırmaya dönük ifadeler yalnızca siyasi etik bakımından değil toplumsal bütünlüğümüz açısından da derin bir kırılmaya yol açmaktadır. TBMM milli iradenin en yüksek tecelligahı, devletin kurucu değerlerinin hayat bulduğu yerdir. Bu çatı altında dile getirilen her söz yalnızca anlık bir politik refleks olarak görülemez. Bu durum toplumun hafızasında yer eden kolektif bir mesaj niteliği de taşımaktadır. Dolayısıyla terörü öven, teröristleri aklayan veya örgütlerin ideolojik söylemlerine kapı aralayan her tutum en başta şehit yakınları ve gazilerimiz üzerinde duygusal ve toplumsal bir travma etkisi yaratmaktadır.

Ne var ki bu ağır tabloya rağmen şehit yakınlarının ve gazilerin tepkileri çoğu zaman "Şehit aileleri de razı bakın, sesleri çıkmıyor." şeklinde yorumlanmakta ve bu kesimin sessiz kalmasının ardında yatan gerçekler iktidar tarafından görmezden gelinmektedir. Şehit yakınları ve gazilerimiz kimi zaman kamuya açık bir eleştirinin çocuklarının istihdam hakkının elinden alınmasına veya mevcut haklarının sorgulanmasına yol açabileceğine inandırılmıştır. Bu nedenle sessizlik bir rıza beyanı değildir. Mecburiyetin dışavurumudur.

Şu net bir şekilde görülmelidir ki; şehit yakınları ve gazilerimizin tepkilerinin bastırıldığı bir düzen sürdürülebilir değildir. Milli dayanışmanın gerçek anlamı bu insanların sesini kısarak değil onların onurunu, haklarını ve adalet arayışını koşulsuz şekilde sahiplenerek inşa edilebilir.

Mevcut politik yaklaşım toplumsal barış iddiasında bulunurken bizzat barışın en güçlü harcını oluşturan şehit ailelerini ve gazileri kırgın bırakmaktadır. Gazi Meclis çatısı altında duyulan her sözün, atılan her adımın, şehitlerin emaneti olan ailelerin kalbinde nasıl bir yankı uyandırdığını görmek devlet olma bilincinin gereğidir. Bu bilinç kaybolduğunda, devletin toplumsal meşruiyetinin en sağlam temeli de sarsılmış olur.

Kadını Güçlü Toplum Güvenli Toplumdur

Türkiye'de kadın harkları cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllardan itibaren bir modernleşme meselesi olmuştur. Bugün kadınların yaşam hakkının dahi garanti edilemiyor olması Türkiye'nin sadece kadın hakları değil kadın haklarının da dahil olduğu insan hakları ile ilgili birçok kazanımını kaybetmesi ile ilgili temel endişeleri yeniden açığa çıkarmaktadır.

Bakanlık bütçesinde kadına ayrılan kaynak toplam Bakanlık bütçesinin yalnızca %1,27'sine tekabül etmektedir. Kadına ayrılan kaynak Bakanlık bütçesinde en düşük ikinci paya sahiptir. Anlaşılacağı üzere ülkemizde kadınlar söz konusu olduğunda kaynak yokluğu başlıca engellerden biridir. Oysa toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların yaşadıkları sorunların çözümü bütçe ve kaynakların dağılımı ile doğrudan ilişkilidir. Cinsiyetler arası eşitlik bütçede sadece kadınlara yönelik alt başlık oluşturmak değildir. TÜİK'in İstatistiklerle Kadın 2024 verileri; Türkiye'deki kadınların eğitim, istihdam ve işgücüne katılım oranları gibi önemli göstergeler açısından kadının durumunu ortaya koymakta ve kadın hakları ile toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında önemli ipuçları sunmaktadır.

Okuryazar olmayan kadın nüfus oranı %5,4 ile erkeklere kıyasla (erkeklerde oran %0,8) oldukça yüksektir. Yükseköğretim mezunu kadın oranı %22,7 ile erkeklere (erkeklerde oran %26,2) yakın olmakla birlikte kadınların eğitime erişimde hala belirli dezavantajlarla karşılaştığını göstermektedir. Eğitimin kadınların güçlenmesindeki kritik rolü düşünüldüğünde kadınların yükseköğretime erişimini artırmaya yönelik politikaların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Kadınların istihdam oranı %31,3 ile erkeklere kıyasla (erkeklerde oran %65,7) oldukça düşüktür. Aynı şekilde işgücüne katılım oranında da kadınlar %35,8 ile erkeklerin (erkeklerde oran %71,2) oldukça gerisindedir. Bu veriler kadınların ekonomik hayata katılımındaki eşitsizliği ve istihdamda cinsiyet temelli ayrımcılığı açıkça göstermektedir. Kadınların ekonomik

bağımsızlık kazanamaması genel olarak toplumsal eşitsizliğinin sürmesine yol açmakta ve toplumsal güç dengelerini kadınların aleyhine çevirmektedir.

Kadınların işsizlik oranı %12,6 ile erkeklerden (erkeklerde oran %7,7) daha yüksektir. Bu durum kadınların iş bulmadaki zorluklarını, istihdamdaki ön yargılarla ve bakım emeği gibi görünmeyen yüklerle mücadele etmek zorunda kalmalarını yansıtmaktadır. Kadınlar için daha fazla ve eşit fırsat yaratacak iş politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nda Türkiye 135'inci Sırada

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2024 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki durumunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştur.

KÜRESEL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ					
İlk 5 Ülke		Türkiye'nin Yer Aldığı Sıra		Son 5 ülke	
1	İzlanda	133	Papua Yeni Gine	144	Gine
2	Finlandiya	134	Umman	145	İran
3	Norveç	135	TÜRKİYE	146	Çad
4	Birleşik Krallık	136	Lübnan	147	Sudan
5	Yeni Zelanda	137	Fas	148	Pakistan

Türkiye 148 ülke arasında 135. sırada yer alarak Afrika ülkeleriyle yarışacak bir performans sergilemiştir. Ne yazık ki ülkemiz Suudi Arabistan gibi kadın hakları konularında çağ dışı uygulamaları bulunan bir ülkenin bile gerisinde konumlandırılmıştır. Kategorik sıralamaya göre ise Türkiye'nin yeri Ekonomik katılımda 133, eğitimde 92, siyasette 139 ve sağlıkta 82 olarak sıralandırılmıştır.

Türkiye'nin 2006, 2010, 2024 ve 2025 yıllarına ait sıralamalarındaki değişimler AK Parti hükümetinin ülkemiz kadınını getirdiği yer açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir konu olarak önümüze çıkmaktadır. Grafik Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'ndaki dört ana kategori üzerinden bir değerlendirme sunmaktadır: Ekonomik Katılım ve Fırsat, Siyasi Güçlenme, Eğitimsel Kazanımlar ve Sağlık ve Hayatta Kalma.

Ekonomik Katılım ve Fırsat: 2006 yılında 106. sırada olan Türkiye 2010 yılında 131. sıraya, 2024 yılında ise 133. sıraya gerilemiştir. 2025 yılında da 133. sırada konumlanmıştır. Bu durum ekonomik katılım ve fırsatlar açısından kadınların karşı karşıya kaldığı eşitsizliklerin artarak devam ettiğini ve bu alanda hiçbir anlamlı ilerleme kaydedilmediğini göstermektedir.

Siyasi Güçlenme: Siyasi güçlenme kategorisinde de benzer şekilde bir gerileme göze çarpmaktadır. Türkiye 2006 yılında 96. sırada yer alırken 2010 yılında 99. sıraya, 2024 yılında ise 114. sıraya ve 2025 yılı değerlendirmesinde 139'uncu sıraya kadar düşmüştür. Bu tablo kadınların siyasi temsilde ciddi dezavantajlarla karşı karşıya olduğunu ve siyasetteki eşitsizliğin derinleştiğini ortaya koymaktadır.

Eğitimsel Kazanımlar: Eğitim alanında ise Türkiye'nin sıralamasında göreceli bir ilerleme göze çarpmaktadır. 2006 yılında 92. sırada olan Türkiye 2010 yılında 109. sıraya gerilemiş ancak 2024 yılında 90. sıraya yükselmiştir. 2025 yılında ise tekrar 92. sıraya düşmüştür. Eğitim alanındaki bu nispi iyileşme kadınların eğitime erişimindeki fırsatların artırıldığını gösterse de bu gelişme diğer kategorilerdeki kötüleşmelerin yanında yetersiz kalmaktadır.

Sağlık ve Hayatta Kalma: Sağlık ve hayatta kalma kategorisinde ise 2006 yılında 85. sırada olan Türkiye 2010 yılında 61. sıraya yükselmiş ancak 2024 yılında 98. sıraya gerilemiştir. 2025 yılında ise 82. sırada yer almıştır. Sağlık ve hayatta kalma konusunda başlangıçta elde edilen kazanımların zamanla sürdürülemediği ve kadınlar için bu alandaki durumun kötüleştiği görülmektedir.

Dünya Ekonomik Forumu Raporu Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kritik sorunlar yaşadığını ve bu sorunların özellikle ekonomik katılım, siyasi güçlenme ve sağlık alanlarında derinleştiğini ortaya koymaktadır.

Eğitim alanında sınırlı bir ilerleme kaydedilmiş olsa da bu iyileşme Türkiye'nin genel performansını yükseltmekte yetersiz kalmıştır. Türkiye'nin sıralamalarındaki sürekli gerileme, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yolunda etkili ve sürdürülebilir politikaların hayata geçirilmediğine işaret etmektedir.

Kadının İşgücüne Katılımında OECD Ülkelerinin En Kötü Oranı Türkiye'nin

OECD ülkeleri arasında Türkiye son sırada yer almaktadır. OECD ortalaması ise %63,1 olarak görülmektedir. OECD üyesi en büyük 7 ülke ile Türkiye kıyaslaması yapılan grafikte Türkiye Almanya'nın oranının neredeyse yarısı kadar bir orana sahiptir.

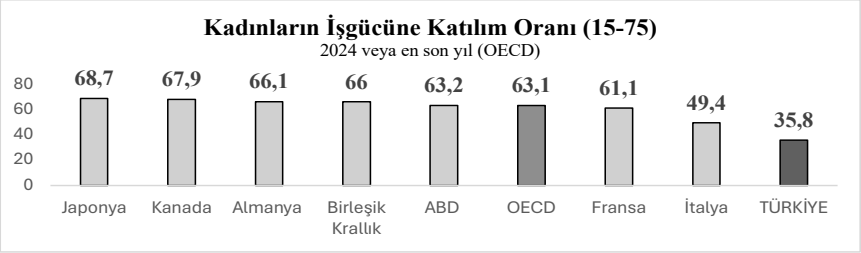

Kadınların işgücüne katılım oranlarının düşük olması, daha düşük ücretli işlerde istihdam edilmeleri her geçen gün daha da derinleşen kadın yoksulluğunu doğurmaktadır. Kadınların kayıt dışı sektörlerde ve sigortasız çalışmaları ve işgücü piyasasında kadınlara yönelik ayrımcı tavırlar bu durumu körüklemektedir. Bakanlığın daha etkin politikalar üretmesi elzemdir. Kadınların istihdam oranının artırılması, kadın girişimcilere teknik ve finansal destekler sağlanması, kreş hizmetlerinin artırılması, kadın kooperatiflerinin yaygınlaştırılması gibi konularda Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı ile daha çok iş birliği yapılmalıdır.

Kadına Yönelik Şiddet, İstismar ve Kadın Cinayeti Durdurulamıyor

Yirminci yüzyılın ilk yarısında dünyada kadınlara seçme ve seçilme özgürlüğünü anayasal düzlemde tanıyan Türkiye'nin, yirmi birinci yüzyılın ilk yarısında kadınların en fazla şiddete maruz kaldığı ülkelerden biri konumunda olması hükümet yetkililerinin konuyla ilgili eksikliklerini ortaya koymaktadır.

2025 yılının ilk 10 ayında şiddet sonucu hayatını kaybeden kadın sayısının 317'ye ulaştığı; yalnızca Ekim ayında bu sayının 27 olduğu ve 5 ölümün şüpheli olarak kayıtlara geçtiği bildirilmiştir. Bu veriler, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu tarafından yayımlanan rapora dayanmaktadır. Analiz edilen cinayet vakalarında, kadınların çoğu "en yakınındaki erkek" tarafından öldürülmüş; özellikle aile içi şiddetin ve boşanma/ayrılma sürecinde olan kadınlara yönelik saldırıların oranı dikkat çekici düzeydedir. Ayrıca cinayetlerin büyük kısmında ateşli silahların kullanıldığı, takip eden kesici aletlerin ve diğer yöntemlerin görece daha az yaygın olduğu tespit edilmiştir.

Bu tablo yalnızca bireysel suç vakaları olarak değil; toplumsal bir kriz olarak görülmesi gereken kadına yönelik şiddet sorununu yeniden gündeme taşımaktadır. Veriler, kadınların evlerinde, yakın çevrelerinde ve toplumda yeterli korunma mekanizmaları bulunmadığını göstermektedir. Kadın cinayetlerinde kullanılan yöntemlerden hareketle, sadece ceza ve kolluk

süreçlerinin değil; önleyici sosyal politikaların, koruyucu altyapıların ve kriz anında müdahale sistemlerinin de acilen güçlendirilmesi gerektiği açıktır.

Ülkemizde her gün en az bir kadın cinayeti ve bir şüpheli kadın ölümü gerçekleşmektedir. Hükümet bununla mücadele etmek ve bu sorunu kökten çözmek yerine, İstanbul Sözleşmesi'nden bir gecede hukuksuz bir şekilde çıkılmasına alkış tutmaktadır.

Öncelikle hükümet yetkililerinin kadına yönelik şiddetin temel kaynağının toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunu kabul etmeleri gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet ile mücadele konusunda etkin politikalar üretmek için de toplumsal cinsiyete duyarlı bakış açısını edinmelidir.

Kadına yönelik şiddetin en radikal formu olan kadın cinayetleri konusunun Türkiye'de geçtiğimiz bir yıl içerisinde sivil toplum aktörleri ve medya aracılığıyla farkındalık yaratılmaya çalışıldığı üzere yeniden artma eğilimi gösteren bir kadın sorunu olarak ortaya çıkması, bu gelişimin temel nedenleri ile ilgili araştırmalar yapma ve stratejiler geliştirme gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Hâlihazırda uluslararası veriler üzerinden en güncel bilgilere sahip olunamamakla birlikte ulusal STÖ'ler tarafından sağlanan veriler de kadın cinayetlerindeki bu olumsuz tabloyu doğrular niteliktedir. Kadına yönelik şiddet ve şiddetin nihai sonucu olarak kadın cinayetlerine ilişkin resmi veriler bulunmadığından yapılan araştırmalar eksik ve yetersiz kalmaktadır.

Türkiye'de kadın cinayetleri, toplumsal, hukuki ve kültürel boyutlarıyla ele alınması bu cinayetlerin son bulması konusunda önemli bir yol haritası olacaktır. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele, hukuki düzenlemelerin güçlendirilmesi, medyanın sorumlu bir rol üstlenmesi ve topluma yönelik eğitimler aracılığıyla farkındalık kampanyaları kadın cinayetleriyle mücadelede önemli adımlar olabilecektir. Ancak, bu sorunun çözümü için AK Parti hükümetinin samimi, kararlı ve toplumla ortak bir çaba göstermesi gerekmektedir.

Bu amaçla sosyal kalkınmanın sağlanması için temel sorunların tespit edilip araştırılması, araştırmaların kamuoyu ile paylaşılması ve uzmanların geri dönüşleri ile hazırlanacak plan ve programların hayata geçirilmesi ve sürdürülmesi oldukça önemlidir. Zira Türkiye'de hemen her gün bir kadın cinayeti ile karşılaşılmakta, bu durum adalete duyulan güveni zedelemekte, yargı mekanizmalarının ve ilgili mevzuatların yetersiz olduğu izlenimini yaratmaktadır.

“İstanbul Sözleşmesi Yaşatır”

İstanbul Sözleşmesi, İstanbul'da gerçekleşen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 121. toplantısında kabul edilmiş ve Türkiye bu toplantıda Avrupa Konseyi Dönem Başkanı olarak görev üstlenmiştir. Türkiye, 11 Mayıs 2011'de Sözleşmeyi ilk imzalayan ve 24 Kasım 2011'de parlamentosunda onaylayan ilk ülke olmuştur. Ancak 20 Mart 2021 tarihli Cumhurbaşkanı Kararı sonrası ülkemiz sözleşmeden çekilmiştir.

Ne yazık ki dünyanın en eski şehirlerinden biri olan İstanbul’un adını taşıyan sözleşmeyi; imzaya açan, sözleşmeye ev sahipliği yapan, ilk imzalayan ve onaylayan devlet olan ülkemiz Cumhurbaşkanının tek bir imzası ile sözleşmeden çekilmiştir.

Türkiye’de son 14 yılda kadın cinayetleri sayılarının düşüş gösterdiği tek yılın sözleşmenin imzalanmış olduğu 2011 yılının olması İstanbul Sözleşmesi’nin önemini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Ülkemizde kadına karşı her türden şiddete son vermenin ve kadın cinayetleriyle mücadelenin en büyük dayanağı olan İstanbul Sözleşmesi’ni kaldırmak bu cinayetleri meşrulaştırmak anlamı taşımaktadır.

1934 yılında, batılı ülkelerden bile önce kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınarak önemli bir adım atılmıştır. O günkü cumhuriyet vizyonu, Türkiye'nin çağdaşlaşma sürecinde önemli bir rol oynamışken; günümüzde, 2024 yılında, kadın hakları konusunda Türkiye'nin getirilmiş olduğu anlayış içler acısı bir noktadadır. Bu büyük vizyonsuzluğa karşı mücadele etmek, bu durumu kabul etmemek ve bu mücadeleyi bırakmamak inancıyla İYİ Parti kararlılığını daima koruyacaktır.

Atatürk'ün çizdiği yolda bayrağı daha da ileri taşımak ve Türk kadınının hayatın her alanında haklarını elde etmesini sağlamak tüm toplumun hedefi olmalıdır. İstanbul Sözleşmesi'ni rafa kaldırmaya çalışan kadın düşmanı zihniyete ve siyaset anlayışına karşı durmak, Türk kadınının Cumhuriyet tarafından açılan yolda önüne engeller çıkaranlara karşı mücadele etmek en önemli adımdır.

Yaşlı Vatandaşlarımızı Görmeyen Bütçe Anlayışı

Sayısı giderek artan yaşlı nüfusumuz için demografik, ekonomik, sosyal, siyasi, hukuki ve insani boyutlarda kısa-orta-uzun vadeli politikaların geliştirilmesi elzemdir. Tıptaki ve teknolojideki gelişmeler sayesinde yaşam koşulları ve kalitesi iyileşmiş, ortalama yaşam süresi

uzamış durumda olduğundan, öncelikle demografik dönüşüm çok iyi analiz edilerek işe başlanmalıdır.

Bunun yanı sıra yaşlanma ile birlikte gelirin azalması nedeniyle sosyal hizmet ve kaliteli yaşam konusunda ekonomik unsurlar göz ardı edilmemelidir. Çünkü bireyin yaşlanması, emekli olması ya da işinden ayrılmak zorunda kalması; çalışma yaşamında aktif olduğu dönemlere kıyasla gelirinde belirgin bir azalmaya neden olurken, yaşlılığa bağlı sağlık sorunları da giderlerinde artış yaratmaktadır.

Sosyal devlet anlayışını benimseyen ülkeler, her bir vatandaşına içinde yaşadığı toplumun koşullarına uygun şekilde asgari bir yaşam seviyesi sağlama, vatandaşlarının sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirme ve sosyal güvenliklerini temin etme sorumluluğunu yüklenmiştir. Bu sosyal devlet ilkesi doğrultusunda, yaşlıların bakılması, korunması ve gözetilmesi; çalışma isteği ve yeterliliği olan yaşlı bireylerin iş bulmalarına yardım edilerek kendilerini üretken ve verimli hissetmeleri; iş ilişkisi sürecinde her türlü ayrımcılığa ve olumsuz çalışma koşullarına karşı korunmaları; belirli bir gelir güvencesine sahip kılınmaları gibi uygulamalar bir an önce sistematik hâle getirilmelidir.

Nüfus Yaşlanıyor, Politikalar Yetersiz

Yaşlılar, onurlu bir şekilde yaşayabilmeleri ve topluma tam olarak katılabilmeleri için; yaş, cinsiyet ya da başka herhangi bir temele dayalı ayrımcılık yapılmaksızın sosyal güvenlik hakkına sahiptirler.

Bu çerçevede Türkiye İstatistik Kurumu'nun "İstatistiklerle Yaşlılar 2024" raporuna göre 65 yaş ve üzeri nüfus son beş yılda dikkat çekici bir artış göstermiş; 2019 yılında 7 milyon 550 bin kişi olan yaşlı nüfus, 2024 yılı itibarıyla %20,7 oranında artarak 9 milyon 112 bin kişiye ulaşmıştır.

Böylece yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı da %9,1'den %10,6'ya yükselmiştir. Bu artış yalnızca demografik bir değişim değil, aynı zamanda sağlık, sosyal güvenlik, ekonomi ve sosyal hizmet alanlarında yeni ihtiyaçları beraberinde getiren yapısal bir dönüşümdür. Üstelik yaşlı nüfus içinde kadın oranının daha yüksek olması (%55,4), yaşlı yoksulluğu, bakım ihtiyacı ve yalnızlık gibi sorunların özellikle kadınlar açısından daha derin yaşandığını göstermektedir.

TÜİK'in projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2030'da %13,5'e, 2040'ta %17,9'a, 2060'ta %27'ye ve 2100 yılında %33,6'ya ulaşacağı öngörülmektedir. Bu tablo, Türkiye'nin hızla yaşlanan bir toplum haline geldiğini ve uzun vadede her üç kişiden birinin yaşlı olacağı bir yapıya doğru ilerlediğini göstermektedir.

Bu nedenle yaşlanan nüfusa yönelik sosyal politikaların ertelenmeden güçlendirilmesi, bakım sistemlerinin modernize edilmesi, gelir güvencesi ve sağlık hizmetlerine erişimin artırılması zorunludur. Aksi halde yaşlanma süreci, sosyal güvenlik sistemini zorlayan, aile yapısını baskılayan, ekonomik üretkenliği etkileyen ve toplumsal refahı tehdit eden çok boyutlu bir krize dönüşecektir. Türkiye'nin bugünden başlayarak bu demografik dönüşüme uyum sağlayacak kapsamlı, bütüncül ve sürdürülebilir politikalar geliştirmesi hayati önem taşımaktadır.

Yaşlı Yoksulluğu Derinleşiyor

Türkiye'de yaşlı nüfusun yaklaşık %23,3'ü, yani 2,1 milyon kişi, yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındadır. Eurostat'a göre bu oran %28,8'e çıkmaktadır. Yaşlıların dörtte birine yakın kısmının ekonomik güvencesizlik ve sosyal izolasyon riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Yıl	65+ Yoksulluk/Sosyal Dışlanma Riski (%)
2015	28,7
2016	24,0
2017	21,9
2018	20,8
2019	20,5
2020	22,6
2021	16,8
2022	20,5
2023	23,1
2024	23,3

TÜİK Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistiklerine göre 65 yaş üstünde yoksulluk riskinin 2015'te %28,7'den 2021'de %16,8'e kadar gerilediği, ancak 2022 sonrası yeniden keskin bir artış eğilimine girdiği görülmektedir. Özellikle yeni sisteme geçişle birlikte yaşanan toplumsal kırılma her alanda baskıyı artırmış ve toplumu, tüm kesimleri mağdur eden ekonomik bir darboğaza sürüklemiştir.65 yaş üstünün giderek yoksullaştığını gösteren bu tablo, emeklilerin reel gelir kaybını, sosyal yardım ve bakım hizmetlerinin etkisizliğini ve yaşlı nüfusun hızla

artmasına rağmen devletin sosyal politika kapasitesinin aynı hızda genişlemediğini ortaya koymaktadır. Özellikle 2023–2024 döneminde yaşanan artış, yüksek enflasyonun ve yaşam maliyetlerindeki sert yükselişin yaşlılar üzerindeki ekonomik baskısını doğrudan göstermektedir.

Bu veriler, hükümetin yaşlı yoksulluğunu azaltmaya yönelik politikalarında sürdürülebilirlik sorunu bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Emekli maaşlarının yaşam maliyetleri karşısında hızla erimesi, barınma, sağlık ve bakım hizmetlerine erişimdeki eşitsizlikler, tek başına yaşayan yaşlı bireyin maruz kaldığı sosyal dışlanma riski ve evde bakım ile huzurevi hizmetlerindeki kapasite yetersizliği, yaşlıların ekonomik güvenliğini zayıflatan temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

TÜİK'in Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistiklerine göre 18–64 yaş grubunda yoksulluk riskinin 2024'te %26,3'e kadar yükselmiş olması, geleceğin yaşlı nüfusunun da daha yüksek bir yoksulluk riskiyle karşı karşıya kalacağını ortaya koymaktadır. Bu nedenle yaşlı yoksulluğu yalnızca bugünün değil, aynı zamanda yakın geleceğin en kritik sosyal politika krizlerinden biridir. Türkiye'nin hızla yaşlanan nüfusu dikkate alındığında; gelir güvencesi, erişilebilir bakım hizmetleri, sosyal kapsayıcılık ve aktif yaşlanma politikaları acilen güçlendirilmediği sürece yaşlı yoksulluğundaki bu artış, sosyal devlet ilkesini zayıflatan kalıcı bir yapısal sorun hâline gelecektir.

Yaşlılarımızın Mahkum Olduğu Sosyal Politika: "Huzur Vermeyen Evler"

Türkiye'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel huzurevlerinin toplam sayısı 2024 yılı aralık ayı itibarıyla 441'dir. Bu huzurevlerinin 169'u kamu, 272'si ise özel sektöre aittir. Yaşlı merkezleri ve gündüz bakımevleri dahil edildiğinde toplam sayı 503 olarak kaydedilmiştir.

Toplam kapasite 30.668 olarak hesaplanmışken kamuya ait huzurevlerindeki toplam kapasite 14.701'dir ve kamuya ait huzurevleri genellikle doluluk oranı oldukça yüksek kuruluşlardır. Bu kapasite doluluğundan sebep bazı yaşlı vatandaşlarımız yer bulamadıkları için açlığa ve yoksulluğa mahkum bir şekilde hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Tür	Huzurevi Sayısı	Kalan Kişi Sayısı	Ortalama Kişi / Huzurevi
Kamu Huzurevleri	169	14.701	**86,9 kişi**
Özel Huzurevleri	272	13.310	**48,9 kişi**

Devlet huzurevlerinde bir kuruma düşen yaşlı sayısının 86,9 kişi olmasına karşın özel huzurevlerinde bu rakamın 48,9 kişide kalması kamu kuruluşlarının özel sektöre kıyasla neredeyse iki katına yakın bir yoğunlukla çalıştığını göstermektedir. Bu durum, kamunun hem fiziki kapasite hem de personel açısından ciddi bir yük altında olduğunu ortaya koymakta; kalabalık odalar, sınırlı sosyal alanlar, bakım personeline düşen yüksek yaşlı sayısı ve hizmet kalitesindeki düşüş gibi sorunları kaçınılmaz hâle getirmektedir. Özel huzurevlerinin daha düşük yoğunlukla daha konforlu hizmet sunabildiği bir ortamda, kamu kuruluşlarının bu derece dolu olması sosyal devlet yaklaşımıyla da çelişmekte; dar gelirli yaşlıların daha düşük standartlara mahkûm edildiği bir eşitsizliği açık biçimde görünür kılmaktadır.

Huzurevlerinde yaşanan sorunlara ilişkin yapılacak tespitler arasında; liyakatli, eğitimli personel yetersizliği, denetimden uzaklık, standartların ve konforun düşük oluyor olması sayılabilir. Avrupa ülkelerinde huzurevi çalışanları, yıllar süren eğitimlerden ve sertifikasyon süreçlerinden geçerken, Türkiye'de bu alanda ciddi bir eğitim eksikliği vardır. Personelin büyük bir bölümü kısa süreli kurslarla göreve başlatılmaktadır. Bu yetersizlik, bakım kalitesini düşürmekle kalmamakta; aynı zamanda şiddet olaylarının zeminini hazırlamaktadır.

Türkiye'deki huzurevleri, yaşlıların güvenliğini sağlama konusunda sınıfta kalmış durumdadır. Özellikle huzurevlerinde yaşanan şiddet olaylarının sona ermesi için sadece denetim değil, köklü bir zihniyet değişimi gerekmektedir. Bakanlık, sorumluluğunu kabul etmeli ve somut adımlar atmalıdır. Aksi halde yaşlılarımız, insan onuruna yakışmayan koşullarda yaşamaya mahkum edileceklerdir.

Yaşlılarımızın toplumsal yaşamın tüm alanlarına aktif olarak katılımlarını sağlamak ve ayrımcılığa uğramadan insan haklarından yararlandırılmaları ve toplumsal hayata katılmaları için onlara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin yöntem ve standartlar belirlemeyi, mimari açıdan yaşlılara daha kolay hizmet sunumu sağlayacak yaşam ortamları oluşturmayı, bu alanda faaliyet gösteren kamu birimleri ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyon sağlamayı hedeflemektedir. Yoksul veya kimsesiz yaşlılar için "mutlu yaşam merkezleri" kurulması; onları mümkün olan ölçüde evinden ve sosyal çevresinden ayırmadan; beslenme, barınma, sağlık ve temizlik hizmetlerinin periyodik olarak yürütülmesi planlanmalıdır.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
865.356.500.000	272.447.413.087	447.903.261.000	-48,24	%2,37

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2026 yılı bütçesi 2025 yılı bütçesi olan 865,3 milyar %48,24'lük bir azalışla 447,9 milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu azalışın en önemli nedeni sosyal güvenlik sistemine aktarılan ödeneklerin 2026 yılından itibaren Hazine ve Maliye Bakanlığı üzerinden yapılacak olmasıdır.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	3.070.614.000	1.546.208.701	**4.156.782.000**	**35,37**	**0,92**
SGK Devlet Primi Giderleri	374.693.000	179.362.363	**482.032.000**	**28,64**	**0,10**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	536.056.000	178.251.550	**646.840.000**	**20,66**	**0,14**
Cari Transferler	860.999.737.000	270.438.460.611	**441.887.607.000**	**-48,67**	**98,65**
Sermaye Giderleri	185.800.000	37.339.118	**230.000.000**	**23,78**	**0,05**
Sermaye Transferleri	369.600.000	68.790.745	**500.000.000**	**35,28**	**0,11**
GENEL TOPLAM	865.356.500.000	272.447.413.087	**447.903.261.000**	**-48,24**	**100**

Personel Giderleri 3 milyar TL'den %35,37 oranla artarak 4,1 milyar TL'ye yükselmektedir. Bu harcama kalemi, kamu personeli ile kamu personeli olmamakla birlikte mevzuatı gereğince ilgililere bordroya dayalı olarak yapılan ödemeleri kapsamaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri %28,64 artış göstererek 374 milyon TL'den 482 milyon TL'ye yükselmiştir. Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri, bu bölümde izlenmektedir.

Mal ve Hizmet Alım Giderleri, 536 milyon TL'den %20,66 oranla artarak 646 milyon TL'ye yükselmiştir. Bu kısımdaki giderler, mal ve hizmet karşılığında yapılan faturalı ödemeleri kapsamaktadır. Cari transferler kaleminin 2025 yılına göre %48,67 oranla azalarak 441 milyar TL olarak belirlendiği görülmektedir. Bakanlık toplam bütçesinin azalmasına neden olan bu düşüş yukarıda belirtildiği gibi bu transferlerin 2026 yılından itibaren Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yapılacak olmasından kaynaklanmaktadır. Buna rağmen cari transferler

kalemi toplam Bakanlık bütçesinin %98,65'ini oluşturmaktadır. Cari Transferler, sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.

Sermaye Giderlerinin %23,78 oranla arttığı görülmektedir. 2026 yılı için ise 230 milyon TL' lik bir ödenek belirlenmiştir. (Sermaye giderleri, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)

"Sermaye Transferleri" bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir. Bu kalemin %35,28 oranla arttığı görülmektedir.

İstihdam

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi üzerine yaptığımız değerlendirmelerin merkezinde, şüphesiz ki ülkemizin en yakıcı sorunu olan istihdam piyasalarının durumu ve işsizlik gerçeği yer almaktadır. İktidar yetkililerinin çizdiği pembe tablo ile sokaktaki vatandaşın, sanayicinin ve gencin yaşadığı gerçeklik arasında derin bir uçurum bulunmaktadır.

Hükümet temsilcileri, işsizlik oranının yüzde 8,5 seviyesine gerilemesini bir başarı hikayesi olarak sunma gayretinde olsa da bu rakam makyajlı bir veri olmaktan öteye gidememektedir.

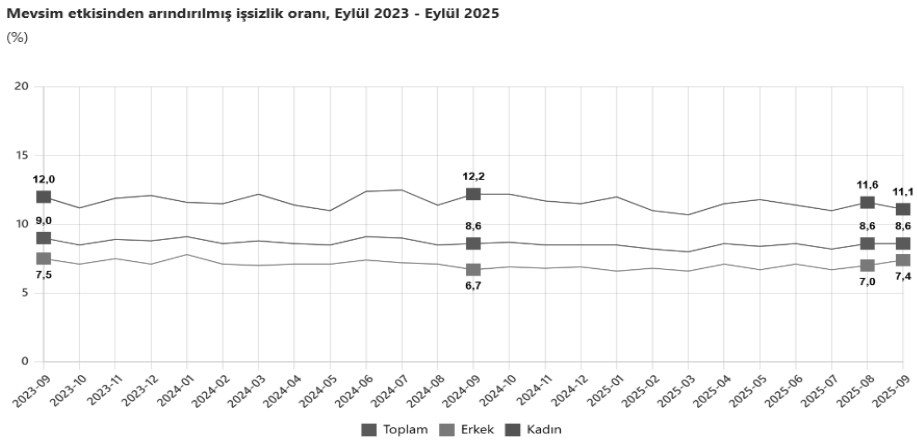

İktidarın "işsizliği düşürdük" söyleminin aksine, TÜİK'in verilerinin derinliklerine inildiğinde ve geniş tanımlı işsizlik rakamlarına bakıldığında karşılaştığımız tablo, Cumhuriyet tarihinin en ağır istihdam krizlerinden birine işaret etmektedir. Zira zamana bağlı eksik istihdam, potansiyel işgücü ve işsizlerden oluşan ve bizim "gerçek işsizlik" olarak tanımladığımız âtıl işgücü oranı, 2025 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 28,6 gibi ürkütücü bir seviyeye ulaşmıştır.

Bu oran, çalışma çağındaki her dört kişiden birinin, hatta daha fazlasının ya iş bulamadığını ya iş aramaktan ümidini kestiğini ya da mevcut işiyle geçinemediği için daha fazla çalışmak istediği halde iş bulamadığını göstermektedir. Bir ülkede âtıl işgücü oranı yüzde 30'lara dayanmışsa, orada istihdam başarısından söz etmek mümkün değildir; bilakis orada büyük bir yönetim zafiyeti bulunmaktadır.

Mevsim etkisinden arındırılmış işgücüne ilişkin tamamlayıcı göstergeler, Eylül 2023 - Eylül 2025

(%)

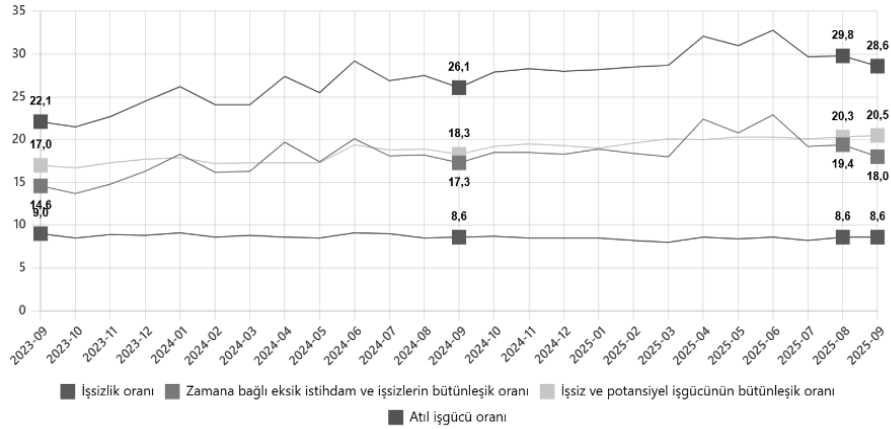

İstihdam piyasasındaki niceliksel sorunların yanı sıra, çalışma koşullarının ağırlığına ve 'insana yakışır iş' kavramından ne kadar uzaklaşıldığına da dikkat çekmek gerekmektedir. TÜİK verileri incelendiğinde, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış haftalık ortalama fiili çalışma süresinin 2025 yılı Eylül ayı itibarıyla 42,9 saate yükseldiği görülmektedir. Bu veri, çalışanların üzerindeki iş yükünün arttığını teyit etmektedir. Özellikle erkek çalışanlarda haftalık ortalama çalışma süresinin 45,1 saate ulaşması, yasal çalışma süresi sınırlarının fiilen zorlandığını ve fazla mesainin bir 'standart' haline geldiğini göstermektedir. Kadın çalışanlarda

ise bu süre 38,5 saat olarak gerçekleşmiştir. OECD ortalamalarının çok üzerinde olan bu çalışma süreleri, Türkiye'nin 'düşük ücret- uzun çalışma saati' sarmalına hapsolduğunun ve emeğin sömürüldüğünün en net göstergesidir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış haftalık ortalama fiili çalışma süresi, Eylül 2023 - Eylül 2025
(Saat)

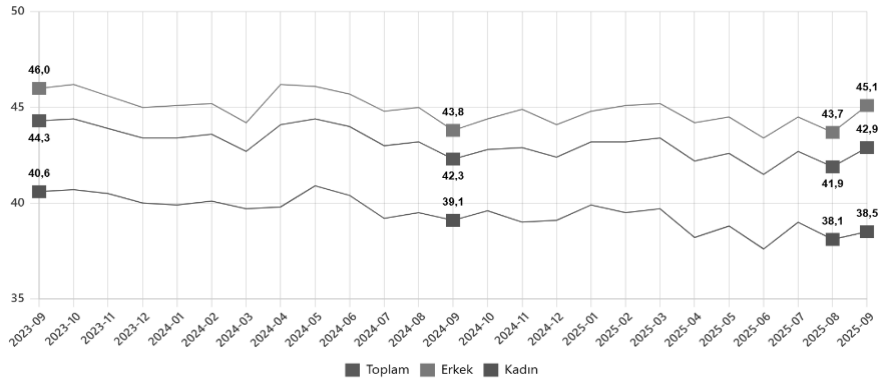

İstihdam piyasalarındaki bu yangının en somut ve en tehlikeli göstergesi, Türkiye ekonomisinin üretimden koparak hızla sanayisizleşme sürecine girmesidir. İstihdamdaki niceliksel değişimlerden ziyade niteliksel değişimler ülkenin geleceği adına çok daha belirleyicidir. Veriler incelendiğinde, Türkiye'nin üretim ekonomisinden uzaklaşıp yeniden beton ekonomisine ve geçici istihdam alanlarına savrulduğu açıkça görülmektedir.

Ücretli çalışanlar, Ağustos 2025
(Bin kişi)

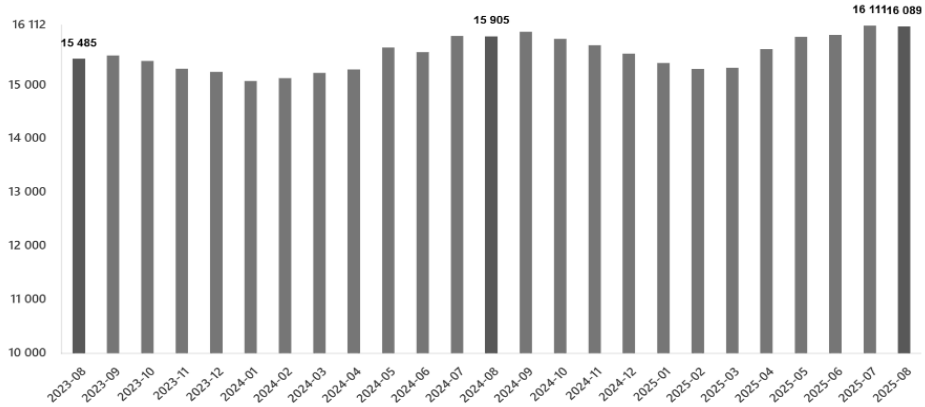

Ücretli çalışan istatistikleri incelendiğinde, istihdam artış hızının ekonominin ihtiyaç duyduğu seviyenin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. 2024 yılı Ağustos ayında 15 milyon 905 bin olan ücretli çalışan sayısı, aradan geçen bir yılda sadece 184 bin kişi artarak 2025 Ağustos ayında 16 milyon 111 bin seviyesine çıkabilmiştir. Nüfusun ve işgücüne katılımın sürekli arttığı bir ülkede, yıllık istihdam artışının bu denli sınırlı kalması, ekonominin yeni iş yaratma motorunun teklediğini göstermektedir. Bu cılız artış, işgücü piyasasındaki durgunluğun en somut göstergesidir.

Ücretli çalışan istatistiklerine göre, 2025 yılı Ağustos ayında sanayi sektöründeki çalışan sayısı yıllık bazda yüzde 3,6 azalmıştır. Bu düşüş, sanayinin bel kemiği olan imalat sektöründe çok daha dramatik bir hal alarak yüzde 3,9 seviyesinde gerçekleşmiş ve tam 184 bin 545 nitelikli sanayi işçisi, son bir yılda üretim bantlarından koparılmıştır.

Ücretli çalışanların sektörlere göre dağılımı, Ağustos 2025

Sektör	Ücretli çalışan sayısı		Yıllık fark	Yıllık değişim (%)
	Ağustos 2025	Ağustos 2024		
B-N Toplam (Sanayi, inşaat, ticaret ve hizmetler)	**16 089 450**	**15 904 602**	**184 848**	**1,2**
B-E-Sanayi	**4 892 980**	**5 077 717**	**- 184 737**	**-3,6**
B-Madencilik ve taş ocakçılığı	141 710	146 520	-4 810	-3,3
C-İmalat	4 541 248	4 725 793	- 184 545	-3,9
D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	145 556	138 105	7 451	5,4
E-Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	64 466	67 299	-2 833	-4,2
F-İnşaat	**2 011 335**	**1 876 602**	**134 733**	**7,2**
G-N-Ticaret ve hizmetler	**9 185 135**	**8 950 283**	**234 852**	**2,6**
G-Ticaret	3 489 093	3 430 275	58 818	1,7
H-Ulaştırma ve depolama	1 281 547	1 214 868	66 679	5,5
I-Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	1 456 041	1 384 411	71 630	5,2
J-Bilgi ve iletişim	296 030	291 263	4 767	1,6
K-Finans ve sigorta faaliyetleri	359 140	343 753	15 387	4,5
L-Gayrimenkul faaliyetleri	132 646	125 401	7 245	5,8
M-Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	687 389	670 737	16 652	2,5
N-İdari ve destek hizmet faaliyetleri	1 483 249	1 489 575	-6 326	-0,4

Tekstil, konfeksiyon ve imalat sanayisinin diğer kollarında fabrikalar kapanmakta, üretim maliyetlerinin artması ve yanlış ekonomi politikaları nedeniyle işletmeler Mısır, Bangladeş gibi ülkelere göç etmekte, havlu atan sektörlerdeki istihdam kayıpları yüz binlerle ifade edilmektedir.

Üretimden kaçışın bu denli hızlandığı bir ortamda, istihdam artışının lokomotifi olarak yüzde 7,2'lik artışla inşaat sektörünün öne çıkması, iktidarın günü kurtarma peşinde olduğunun en net kanıtıdır. Ancak bilinmelidir ki inşaata dayalı istihdam, mevsimsel ve konjonktürel olup, sanayi üretiminin sağladığı kalıcı refahı, teknolojik birikimi ve sürdürülebilir kalkınmayı asla ikame edemez.

İstihdam piyasasındaki bir diğer derin paradoks ise işgücü arzı ile talebi arasındaki beceri uyuşmazlığı, yani "skill mismatch" sorunudur. Bugün Türkiye'de bir yanda 12 milyonu bulan geniş tanımlı işsiz ordusu varken, diğer yanda sanayicilerimiz, KOBİ'lerimiz ve esnafımız "çalıştıracak eleman bulamıyoruz" feryadı içerisindedir. Bu tezat, eğitim sistemimiz ile işgücü piyasası arasındaki bağın tamamen koptuğunu, plansızlığın hüküm sürdüğünü göstermektedir. Üniversite mezunu gençlerimiz ellerinde diplomalarıyla beklerken, sanayi bölgelerinde "ara eleman" krizi yaşanmaktadır. Gençlerimize verdiğimiz diplomalar, onlara piyasanın talep ettiği becerileri kazandırmamaktadır. Bakanlığın bu sorunu çözmek için uyguladığı aktif işgücü politikaları ve İŞKUR programları, piyasanın hızına ve ihtiyacına yetişememektedir. Dünya, bu sorunu hızlandırılmış, beceri odaklı, 2-3 aylık veya 5 aylık sertifika programlarıyla çözerken, Türkiye'de hala teorik eğitime dayalı, hantal bir yapı ısrarla sürdürülmektedir. Eğitimli ama mesleksiz milyonlar yaratan bu sistem hem gençlerimizin umutlarını tüketmekte hem de sanayimizin rekabet gücünü zayıflatmaktadır.

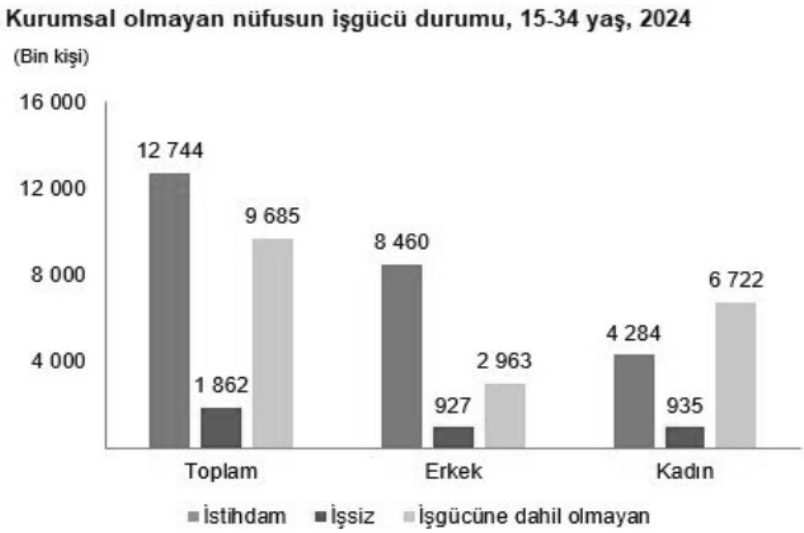

İstihdam piyasalarındaki adaletsizliğin en yoğun hissedildiği bir diğer alan ise kadın istihdamıdır. 2025 verilerine göre erkeklerde istihdam oranı yüzde 66,3 iken, kadınlarda bu oran yüzde 31,8 seviyesinde kalmıştır. Türkiye'de çalışabilir durumdaki her üç kadından sadece biri istihdamdadır ve bu oran gelişmiş ülkelerle kıyaslanamayacak kadar düşüktür. Kadınlar sadece işsizlikle değil, aynı zamanda kayıt dışı çalışma ve düşük ücret sarmalıyla da mücadele etmektedir. Genç kadınlarda işsizlik oranının yüzde 25'lere dayandığı bir ortamda, kadınların işgücüne katılımını teşvik edecek bakım hizmetleri, kreş destekleri ve güvenceli çalışma modelleri bütçede yeterli karşılığı bulamamıştır. Kadın emeğinin bu denli âtıl bırakılması, sadece ekonomik bir kayıp değil, aynı zamanda toplumsal bir eşitsizlik sorunudur.

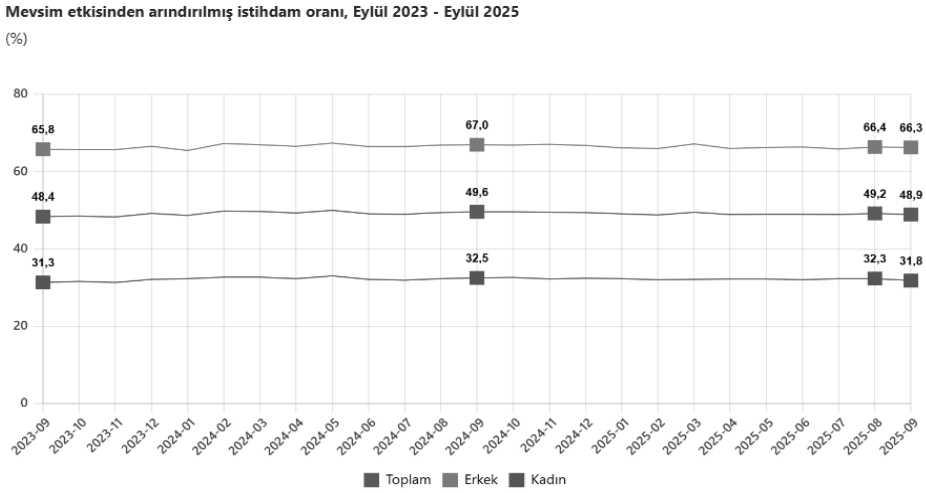

Sonuç olarak, 2026 yılı bütçesi ve Bakanlığın mevcut vizyonu, Türkiye'nin istihdam piyasasındaki bu derin ve çok katmanlı krizleri çözmekten uzaktır. Sanayideki istihdam kaybı "alarm" verirken inşaatla günü kurtarmaya çalışmak, diploması olan ama becerisi olmayan milyonlarca genç yaratmak, kadınları işgücünün dışında bırakmak ve kayıt dışılığa göz yummak, Türkiye'nin geleceğini ipotek altına almaktır. İhtiyacımız olan; işsizlik rakamlarıyla oynayan değil, işsizin derdiyle dertlenen; betona değil, üretime, sanayiye ve insanın yetkinliğine yatırım yapan; "ara eleman" sorununu mesleki eğitim reformuyla çözen ve kayıt dışılıkla tavizsiz mücadele eden bir yönetim anlayışıdır. Bu bütçe teklifi, ne yazık ki bu anlayışın çok uzağında, sorunları halının altına süpüren bir "idare-i maslahat" bütçesidir.

ÜCRETLER, GELİR DAĞILIMI ADALETSİZLİĞİ VE ASGARİ ÜCRET

Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu türbülansın faturasını en ağır şekilde ödeyen kesim, şüphesiz ki sabit ve dar gelirli vatandaşlarımızdır. 2026 yılı bütçesinde Bakanlığın sunduğu perspektif, ne yazık ki çalışanların alım gücünü koruyacak, gelir dağılımındaki derin uçurumu kapatacak ve vergi adaletini tesis edecek bir iradeden yoksundur. Hükümetin ekonomi yönetimi, enflasyonla mücadele adı altında ücretleri baskılayan ve vatandaşı TÜİK'in tartışmalı rakamlarına mahkûm eden bir politika izlemektedir. Oysa vatandaşın yaşadığı gerçek enflasyon ile masa başında hesaplanan manşet enflasyon arasındaki makas, tarihimizin hiçbir döneminde olmadığı kadar açılmıştır.

Ücret artışlarında "manşet enflasyonun" (resmi TÜFE) esas alınması, çalışanları bile isteye yoksulluğa sürüklemek demektir. Çünkü manşet enflasyon, toplumun genelini yansıtan ortalama bir sepet üzerinden hesaplanırken, dar gelirli vatandaşımızın tüketim kalıbı bu sepetten tamamen farklıdır. Alt gelir gruplarının bütçesinde gıda, barınma ve ulaşım gibi zorunlu harcamaların payı çok daha yüksektir ve bu kalemlerdeki fiyat artışları, manşet enflasyonun çok üzerindedir.

Prof. Dr. Erinç Yeldan ve Bingül Satıoğlu tarafından yapılan akademik çalışma, bu gerçeği çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Aynı devletin, yani TÜİK'in verileri kullanılarak yapılan bu çalışmaya göre; 2024 yılında manşet enflasyon yüzde 44,4 seviyesindeyken, en fakir yüzde 10'luk kesimin hissettiği enflasyon yüzde 65,4 olarak gerçekleşmiştir. Aradaki 21 puanlık fark, enflasyona ezdirmeme iddiasının matematiksel olarak çöktüğünü göstermektedir. Hükümet, en zengin ile en fakir arasındaki tüketim kalıbı farkını görmezden gelerek -herkes için aynı oranda zam yaparak- aslında dar gelirliyi "reel olarak" fakirleştirmektedir.

Bu noktada yapılan en büyük hata, ücret artışlarının geçmiş enflasyona göre değil, gerçekleşmesi şüpheli "hedeflenen enflasyona" göre yapılmak istenmesi, hatta bunun da ötesinde "refah payının" tamamen gündemden düşürülmesidir. Çalışanlar, sadece enflasyon kadar zam aldıklarında, aslında yerlerinde saymış olurlar; ülke büyürken bu büyümeden pay alamamış olurlar. Oysa Türkiye ekonomisi büyüyorsa, bu büyümede en büyük pay, alın teri döken işçinin ve memurundur. Refah payı verilmediği sürece, büyüme sadece sermaye kesimine yaramakta, gelir dağılımı daha da bozulmaktadır. Hükümetin "enflasyon farkı

veriyoruz" savunması, tanımı gereği vatandaşı enflasyona ezdirmektir. Çünkü altı ay boyunca enflasyon karşısında eriyen maaşıyla geçinmeye çalışan vatandaşa, altı ayın sonunda sadece geçmiş kaybı telafi edecek bir fark vermek, o altı aylık süreçteki yoksulluğu gidermemektedir. Vatandaşlarımız, enflasyonun arkasından koşan, ama ona asla yetişemeyen bir ücret sarmalına hapsedilmiştir.

Gelir dağılımındaki bu bozulmanın en net fotoğrafı ise asgari ücret gerçeğinde karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de asgari ücret, artık bir "koruma ücreti" veya "en düşük ücret" olmaktan çıkmış, bir "genel ücret" veya "ortalama ücret" haline gelmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, ülkemizdeki ücretli çalışanların yaklaşık yüzde 40'ı asgari ücret düzeyinde gelir elde etmektedir. Asgari ücretin yüzde 10 fazlasına kadar ücret alanlar da dahil edildiğinde bu oran yüzde 50'yi aşmakta; asgari ücretin iki katına kadar olan bantta ise çalışanların yüzde 70'inden fazlası yer almaktadır. Bu tablo, Türkiye'nin bir asgari ücretliler toplumuna dönüştürüldüğünün ispatıdır. Avrupa ülkelerinde asgari ücretle çalışanların oranı yüzde 3-5 seviyelerinde iken, Türkiye'de bu oranın yüzde 50'lere dayanması, emeğin değersizleştiğinin ve vasıflı işgücü ile vasıfsız işgücü arasındaki makasın kapandığının göstergesidir. Üniversite mezunu, yabancı dil bilen gençlerimiz dahi işe başlarken asgari ücrete talim etmek zorunda bırakılmaktadır.

2025 yılı için belirlenen net 22.104 TL'lik asgari ücret, yılın henüz ilk aylarında açlık sınırının altında kalmıştır. TÜRK-İŞ'in Ekim 2025 verilerine göre, dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı, yani "açlık sınırı" 28.412 TL'ye yükselmiştir. Bu durum, asgari ücretin açlık sınırının yaklaşık 6.300 TL altında kaldığını, yani milyonlarca çalışanın sadece karnını doyurabilmek için bile borçlanmak zorunda olduğunu göstermektedir. Daha da vahimi, "yoksulluk sınırı"nın 92.547 TL'ye ulaşmış olmasıdır.

Bu rakamlar ışığında, bir hanede eşlerin her ikisi de asgari ücretle çalışsa dahi, o hanenin toplam geliri 44.208 TL etmekte ve yoksulluk sınırının yarısına bile ulaşamamaktadır. Hükümet yetkililerinin "haneye giren toplam gelire bakıyoruz" savunması, bu matematiksel gerçek karşısında hükümsüzdür. İki kişinin çalıştığı, çocuklu bir ailenin yoksulluk sınırını aşabilmesi için evlerine dört asgari ücretten fazla gelir girmesi gerekmektedir.

İYİ Parti olarak yaptığımız hesaplamalara göre, emekliler ve çalışanlar dahil edildiğinde, yaklaşık 24 milyon vatandaşımız ve aileleri, açlık sınırının altında bir gelirle yaşam mücadelesi vermektedir. Bu, sadece bir ekonomik kriz değil, derin bir insani kriz olarak nitelendirilmektedir.

Asgari ücretin belirlenme süreci de demokratik ve adil olmaktan uzaktır. Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun yapısı, 15 kişiden oluşmakta; işçi, işveren ve hükümet beşer temsilci ile masaya oturmaktadır. Ancak bugüne kadarki pratikler göstermiştir ki, bu masa çoğunlukla "işveren ve hükümetin" ittifakına sahne olmakta, işçi temsilcileri etkisiz eleman konumuna düşürülmektedir. Son 24 yılda alınan 29 karardan sadece 6'sının oybirliği ile alınmış olması, diğerlerinde işçi tarafının muhalefetine rağmen kararların dayatılması, sistemin antidemokratik yapısını gözler önüne sermektedir. Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun yapısı değiştirilmeli, asgari ücretlilerin temsili sağlanmalı ve ücret artışları, keyfi kararlara değil, "büyüme endeksli" kural bazlı bir sisteme bağlanmalıdır. Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) artışının, yani ülkenin zenginleşmesinin ücretlere otomatik olarak yansıtıldığı bir model, çalışanların milli gelirden hak ettikleri payı alabilmelerinin yegâne yoludur. Asgari ücretin bu objektif kriterler ile belirlenmesi sonucu iş veren maliyetlerinde meydana gelebilecek artışın sübvanse edilmesi amacıyla sunduğumuz önerge iktidar grubunun karşı oyları neticesinde kabul edilmemiştir.

Dilimler	2002	2006	2010	2014	2018	2020	2022	2023	2024	2025
1. Dilim	3.800	7.000	8.800	11.000	14.800	22.000	32.000	70.000	110.000	158.000
YDO ile 1.Dilim	5.975	14.902	19.716	26.233	36.247	54.976	81.696	182.127	288.604	415.387

Çalışanların belini büken bir diğer "gizli yoksullaştırma" aracı ise vergi dilimlerindeki adaletsizliktir. Yukarıdaki tabloda açıkça görüldüğü üzere, AK Parti iktidarı, gelir vergisi tarifesinin ilk dilimini yıllardır "Yeniden Değerleme Oranı"nın (YDO) altında artırarak, çalışanları gizli bir vergi zammına tabi tutmaktadır. 2002 yılında gelir vergisi tarifesinin ilk dilimi asgari ücretin yaklaşık 17 katı iken, bugün bu oran 7 kata kadar gerilemiştir. Bu, asgari ücretin biraz üzerinde maaş alan bir çalışanın, Temmuz- Ağustos aylarında yüzde 15'lik vergi diliminden yüzde 20'lik, ardından yüzde 27'lik dilime girmesi demektir. Yani kâğıt üzerinde maaşına zam alan işçi, vergi dilimi tuzağıyla bu zammı devlete vergi olarak geri ödemektedir.

Tablodaki veriler durumu tüm çıplaklığıyla yüzümüze vurmaktadır: Eğer vergi dilimleri YDO oranında artırılsaydı, 2025 yılı için birinci vergi dilimi 415.387 TL olması gerekirken, hükümet bu tutarı 158.000 TL olarak belirlemiştir. Hükümet, "vergi adaleti" söylemleri altında, az kazanandan çok, çok kazanandan az vergi alan bu çarpık sistemi sürdürmekte ısrar etmektedir. Zengin, servetinden vergi kaçırmanın yollarını bulurken veya vergi aflarından yararlanırken; bordrolu çalışan, maaşı daha eline geçmeden kaynağında kesilen vergilerle cezalandırılmaktadır.

GENÇ İŞSİZLİĞİ TEHDİDİ

Türkiye'nin geleceği üzerine kurulan tüm hayallerin, yapılan tüm ekonomik projeksiyonların sürdürülebilirliği, sahip olduğumuz en büyük zenginliğe, yani genç nüfusumuza nasıl bir gelecek sunulduğuna bağlıdır. Ancak mevcut istihdam politikaları, bu büyük potansiyeli bir zenginlik kaynağı olarak değerlendirmekten ziyade, yönetilmesi gereken bir yük olarak gören vizyonsuz bir anlayışı yansıtmaktadır. Ülkemiz için büyük bir fırsat olan "Demografik Fırsat Penceresi" hızla kapanmaktadır. Eğer bugün gençlerimizi üretime, istihdama ve nitelikli eğitime dahil edemezsek, yakın gelecekte yaşlanan bir nüfus ve üretmeyen bir ekonomi ile baş başa kalmamız kaçınılmazdır.

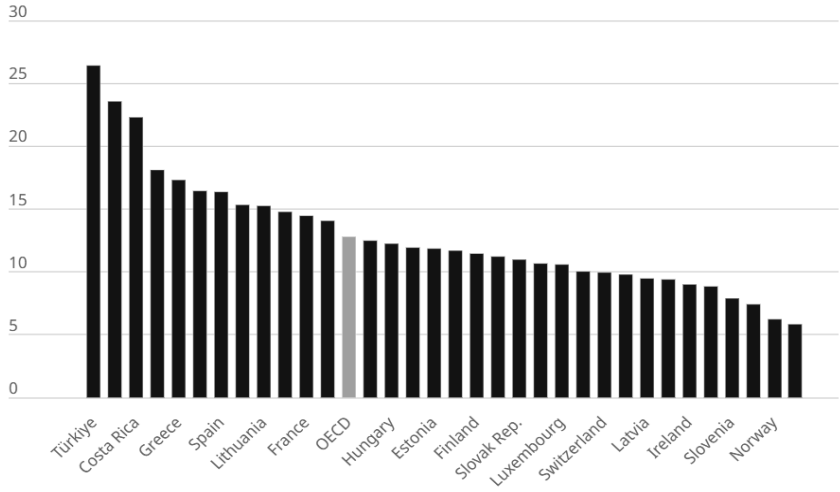

Genç işsizliği sorununun en can yakıcı boyutu, uluslararası literatürde NEET (Not in Education, Employment, or Training) olarak adlandırılan, bizim ise "ev gençleri" olarak

tanımladığımız kitlede yoğunlaşmaktadır. Türkiye bu alanda utanç verici bir zirveye oynamaktadır. OECD ortalamasında "ne eğitimde ne istihdamda" olan gençlerin oranı yüzde 12,9 seviyesindeyken, Türkiye'de bu oran yüzde 26,5 bandında seyretmektedir. Bu veri, ülkemizdeki her dört gençten birinin ne okulda kendini geliştirdiğini ne de bir işte çalışarak ekonomiye katkı sağladığını; evde oturarak, umutsuzluk içinde geleceğini tükettiğini göstermektedir. Bu gençlerimiz sistem tarafından adeta "görünmez" kılınmış, istatistiklerin dipnotlarına itilmiştir. Maalesef Bakanlığın bu devasa sorunu çözecek somut bir eylem planının yer almaması, yönetim zafiyetinin en net göstergesidir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçları da bu karamsar tabloyu doğrulamaktadır. 2024 verilerine göre, 15-34 yaş grubundaki gençlerde istihdam oranı sadece yüzde 52,5 seviyesinde kalmıştır. Daha vahim olan ise eğitim ve işgücü piyasası arasındaki kopukluktur.

Gençlerimiz üniversite kapılarında yıllarını harcamakta, aileler çocuklarını okutabilmek için büyük fedakarlıklara katlanmakta, ancak mezuniyet sonrası karşılaşılan tablo tam bir hayal kırıklığı olmaktadır. Gençlerin sadece yüzde 15,7'si eğitimini tamamladıktan sonraki ilk altı ay içinde iş bulabilmektedir. Bir başka ifadeyle, gençlerin yüzde 74'ü, yani dörtte üçü, diplomasını aldıktan sonraki ilk bir yıl içinde iş hayatına adım atamamaktadır. Yıllarca dirsek çürütüp diploma sahibi olan bir gencin, bir yıl boyunca işsiz gezmesi, sadece ekonomik bir kayıp değil, aynı zamanda gençlerimiz üzerinde büyük bir psikolojik travma oluşmasına neden olmaktadır.

Eğitimde olmayan fertlerin eğitimlerinden sonra üç aydan uzun süreli ilk işe başlama süresi, 15-34 yaş, 2024

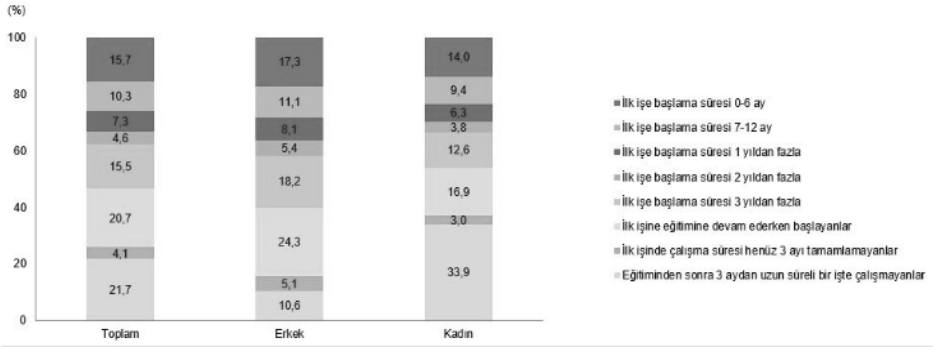

Bu durum, gençlerimizin ülkeye olan aidiyet duygusunu zedelemekte, en parlak zihinlerimizin geleceklerini yurt dışında arama yoluna gitmesine, yani beyin göçüne neden olmaktadır. Ülkenin zeki, yetenekli ve eğitimli gençleri, kendi vatanlarında liyakatle bir işe girme umudunu yitirdikleri için, başka ülkelerin kalkınmasına hizmet etmek üzere yurtdışına gitmektedirler. Bu tablo, sadece bir bütçe başarısızlığı değil, ülkenin beşerî sermayesinin heba edilmesidir. Gençlerin eğitimden kopuş nedenleri incelendiğinde ise ekonomik krizin ve yoksulluğun izleri açıkça görülmektedir. 15-34 yaş grubundaki gençlerin yüzde 17,7'sinin eğitimini yarıda bıraktığı veya bölüm değiştirdiği tespit edilmiştir. Eğitimini bırakan gençlerin yüzde 22,5'i bunu "ekonomik nedenlerle" yaptığını beyan etmiştir.

Aileler artık çocuklarının eğitim masraflarını karşılayamaz hale gelmiş, gençler okumak yerine çalışmak zorunda kalmıştır. Ekonomik nedenlerle eğitimden kopuş, bir sosyal devlet için en tehlikeli durumlardan biri olarak görülmelidir. Fırsat eşitliğinin tamamen ortadan kalktığı, parası olanın okuyabildiği, olmayanın ise ucuz işgücü ordusuna katıldığı veya ev genci olduğu bir düzen, sürdürülebilir değildir.

Eğitimini yarıda bırakma veya bölüm değiştirme nedeni, 15-34 yaş, 2024

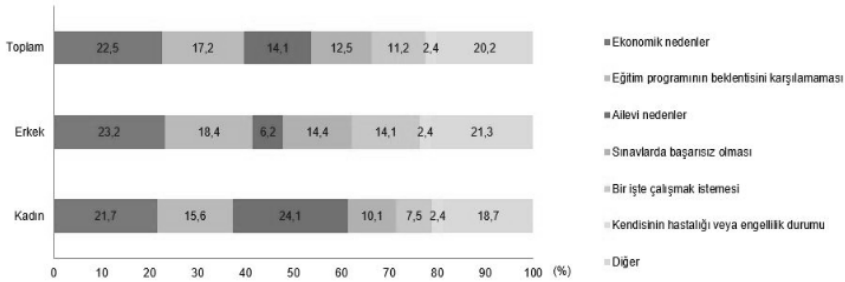

Bakanlık verileri, staj ve iş deneyiminin istihdam üzerindeki olumlu etkisini de net bir şekilde ortaya koymaktadır. Eğitimi süresince staj veya çıraklık gibi en az bir ay çalışma deneyimi olan gençlerin istihdam oranı yüzde 68,6 iken, hiç deneyimi olmayanlarda bu oran yüzde 55,8'e düşmektedir. Bu veri, eğitimin pratikle ve sanayiyle iç içe geçmesi gerektiğini, stajın bir angarya değil, istihdamın anahtarı olduğunu kanıtlamaktadır. Ancak mevcut eğitim sistemi ve uygulanan istihdam politikaları, öğrencilere bu deneyimi kazandırmakta yetersiz kalmaktadır. Genç işsizliği ile mücadele adı altında sunulan projelerin çoğu, istatistikleri geçici süreyle düzeltmeye yönelik palyatif çözümlerden öteye gidememektedir.

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN MALİ DENGESİ

Sosyal güvenlik sistemimiz, iktidarın yıllardır süregelen ve sadece günü kurtarmaya yönelik politikaları, aktüeryal dengeleri gözetmeyen popülist müdahaleleri ve istihdam piyasasındaki yapısal bozulmalar neticesinde, kendi kendini finanse etme kabiliyetini yitirme noktasına gelmiştir.

Sosyal güvenlik sisteminin sağlığını ölçen en temel gösterge, prim ödeyen çalışan sayısı (aktif) ile maaş alan emekli sayısı (pasif) arasındaki ilişkiyi gösteren "Aktif/Pasif Oranı"dır. Uluslararası sosyal güvenlik standartlarına göre, bir sistemin mali açıdan sürdürülebilir kabul edilebilmesi için bu oranın en az "4" olması, yani 4 çalışanın 1 emekliyi finanse etmesi gerekmektedir. Ancak Türkiye'de bu oran, demografik fırsat penceresinin henüz kapanmamış olmasına rağmen, alarm verici seviyelere gerilemiştir. 2009 yılında 1,78 olan aktif/pasif oranı, aradan geçen 16 yılda istihdam artışlarına rağmen istenilen seviyeye ulaşamamış, 2025 yılı Ağustos ayı itibarıyla 1,60 seviyesine kadar düşmüştür.

Yıllar	2009	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2023	2025 Ağustos
Aktif / Pasif Oranı	**1,78**	**1,87**	**1,91**	**1,92**	**1,95**	**1,80**	**1,93**	**1,66**	**1,60**

Tablodan da açıkça görüleceği üzere 4 olması gereken oranın 1,60'a düşmesi, sistemin prim gelirleriyle emekli maaşlarını ödeyemez hale geldiğinin matematiksel kanıtıdır. AK Parti iktidarı öncesi dönemde dahi 2,04 seviyelerinde olan bu oranın, bugün 1,60'a gerilemesi, istihdam yaratamayan büyüme modelinin ve kayıt dışılıkla etkin mücadele edilememesinin bir sonucudur. Çalışan sayısının artırılamadığı, kayıt dışılığın yüzde 30'larda seyrettiği bir ortamda, emekli sayısının doğal artışı sistemi finanse edilemez bir noktaya sürüklemektedir. Bu dengesizlik, SGK'nın açıklarını kapatmak için Merkezi Yönetim Bütçesi'nden yapılan transferlerin her yıl katlanarak artmasına neden olmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun mali dengesindeki bu bozulma, bütçeden yapılan devasa transferlerle ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. 2025 yılı için bütçeden SGK'ya yapılması öngörülen transfer tutarı 2,1 trilyon TL gibi astronomik bir rakama ulaşmıştır. Sadece 2025 yılının ilk 8 ayında yapılan transfer miktarı 1,28 trilyon TL'yi bulmuştur. Bu rakamlar, Türkiye'nin bütçe esnekliğini tamamen yok eden bir boyuta ulaşmıştır.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BÜTÇE TRANSFERLERİ (Bin TL)			
Yıl	**Bütçe Transferleri**	**Değişim Oranı (%)**	**GSYH'ye Oranı (%)**
2008	**35.016.403**	5,9	**3,47**
2009	**52.599.691**	50,2	**5,19**
2010	**55.244.258**	5,0	**4,70**
2011	**52.772.218**	-4,5	**3,73**
2012	**58.728.293**	11,3	**3,69**
2013	**71.263.763**	21,3	**3,89**
2014	**77.335.890**	8,5	**3,75**
2015	**79.038.817**	2,2	**3,36**
2016	**108.073.487**	36,7	**4,11**
2017	**128.182.906**	18,6	**4,07**
2018	**150.530.375**	17,4	**3,95**
2019	**196.797.506**	30,7	**4,47**
2020	**248.846.194**	26,4	**4,84**
2021	**252.083.979**	1,3	**3,39**
2022	**389.030.604**	54,3	**2,54**
2023	**849.844.962**	118,5	**3,14**
2024	**1.442.632.708**	69,8	**3,24**
2025 Ocak-Ağustos	**1.288.217.705**		

Tabloda dikkat çeken en önemli husus, 2023 ve 2024 yıllarındaki hızlı yükseliştir. 2023 yılında yüzde 118,5, 2024 yılında ise yüzde 69,8 oranında artan bütçe transferleri, sistemin adeta hazineye bağımlı bir hale geldiğini göstermektedir. Bütçe transferlerinin GSYH'ye oranı, 2022 yılında yüzde 2,54'e kadar gerilemişken, son üç yılda yeniden tırmanışa geçerek yüzde 3,38 seviyelerine yönelmiştir. İktidar temsilcileri, bu açıkları sadece EYT düzenlemesine bağlama kolaycılığına kaçmaktadır; ancak veriler, sorunun EYT'den çok daha derin, sistemsel bir gelir-gider dengesizliği olduğunu haykırmaktadır.

SGK'nın gelirlerinin giderlerini karşılama oranının arttığına yönelik iddialar da büyük bir illüzyondan ibarettir. İktidar, 2002 yılında yüzde 71,5 olan karşılama oranını, 2024 yılında yüzde 99,7'ye çıkardıklarını söyleyerek bir başarı hikayesi yazmaya çalışmaktadır. Ancak bu "iyileşme", prim gelirlerinin artmasıyla değil, devletin sisteme yaptığı katkıların ve teşviklerin "gelir" kalemi altında muhasebeleştirilmesiyle sağlanmaktadır.

2008 reformuyla birlikte devlet, SGK'ya işveren sıfatının ötesinde, sistemin hamisi olarak yüzde 25 oranında doğrudan katkı yapmaya başlamıştır. Ayrıca Genel Sağlık Sigortası (GSS) primleri ve teşvik ödemeleri de gelir kalemlerine dahil edilmiştir. Dolayısıyla, kâğıt üzerinde "açık yokmuş" gibi görünen tablo, aslında devletin cebinden çıkan paranın diğer cebe konulmasıyla oluşturulan bir muhasebe oyunundan ibarettir.

Aşağıdaki tablo, SGK'nın gelir-gider dengesini ve karşılama oranlarındaki değişimi tüm detaylarıyla ortaya koymaktadır. Özellikle 2008 sonrası devlet katkısının başlamasıyla oranın nasıl suni bir şekilde yükseldiği dikkat çekicidir.

Yıl	GELİRLER	Artış Oranı (%)	Giderler	Artış Oranı (%)	Açık	Gelirlerin Giderleri Karşılama Oranı (%)
2002	**20.018.189**	**49,8**	27.982.464	**56,9**	-7.964.275	**71,5**
2003	**27.916.539**	**39,5**	41.336.077	**47,7**	-13.419.538	**67,5**
2004	**34.689.248**	**24,3**	50.621.622	**22,5**	-15.932.374	**68,5**
2005	**41.249.438**	**18,9**	59.941.373	**18,4**	-18.691.935	**68,8**
2006	**53.830.886**	**30,5**	71.867.475	**19,9**	-18.036.589	**74,9**
2007	**56.874.888**	**5,7**	81.915.401	**14,0**	-25.040.513	**69,4**
2008	**67.257.484**	**18,3**	93.159.462	**13,7**	-25.901.978	**72,2**
2009	**78.072.788**	**16,1**	106.775.443	**14,6**	-28.702.655	**73,1**
2010	**95.273.183**	**22,0**	121.997.301	**14,3**	-26.724.118	**78,1**
2011	**124.479.940**	**30,7**	140.715.252	**15,3**	-16.235.312	**88,5**
2012	**142.928.505**	**14,8**	160.223.453	**13,9**	-17.294.948	**89,2**
2013	**163.013.555**	**14,1**	182.688.916	**14,0**	-19.675.361	**89,2**
2014	**184.328.932**	**13,1**	204.400.437	**11,9**	-20.071.505	**90,2**
2015	**220.102.348**	**19,4**	231.545.969	**13,3**	-11.443.621	**95,1**
2016	**255.880.183**	**16,3**	276.535.786	**19,4**	-20.655.602	**92,5**
2017	**288.559.843**	**12,8**	312.734.591	**13,1**	-24.174.748	**92,3**
2018	**369.211.250**	**27,9**	384.961.895	**23,1**	-15.750.645	**95,9**
2019	**424.228.310**	**14,9**	464.172.903	**20,6**	-39.944.593	**91,4**
2020	**472.625.908**	**11,4**	540.095.250	**16,4**	-67.469.343	**87,5**
2021	**633.206.617**	**33,9**	654.819.630	**21,2**	-21.613.013	**96,7**
2022	**1.000.078.911**	**57,9**	1.039.811.397	**58,8**	-39.732.486	**96,2**
2023	**2.192.954.640**	**119,3**	2.232.339.177	**114,7**	-39.384.537	**98,2**
2024	**3.962.466.508**	**80,7**	3.972.816.384	**78,0**	-10.349.876	**99,7**
2025 (Ocak-Ağustos)	3.503.267.424		3.577.349.800		-74.082.376	**97,9**

Tablo incelendiğinde, 2025 yılının ilk 8 ayında 74 milyar TL'lik bir açık oluştuğu görülmektedir. Ancak asıl mesele, bu açığın "finansal" bir açıktan ziyade "yönetimsel" bir açık olmasıdır. Sistem, kendi dinamikleriyle değil, devletin serumuyla ayakta durmaktadır. İktidarın "sosyal güvenlikte altın çağ" söyleminin aksine, sistemin finansmanı tamamen hazineye yaslanmış durumdadır ve bu durum sürdürülebilir değildir.

Hükümet yetkilileri, her fırsatta bütçedeki bozulmayı ve SGK açıklarını EYT'ye bağlamakta, ekonomideki kötü yönetimin faturasını yıllarca hak mücadelesi vermiş EYT'lilere kesmeye çalışmaktadır. Ancak Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı ve bütçe verileri detaylıca incelendiğinde, gerçeğin iktidarın anlattığı gibi olmadığı açıkça görülmektedir.

EYT'nin bütçeye ve SGK'ya getirdiği yük, iddia edilenin aksine "yıkıcı" bir boyutta değildir. Resmi veriler ışığında yapılan hesaplamalar, EYT kaynaklı maliyetin milli gelire oranının en fazla yüzde 0,2 seviyesinde olduğunu göstermektedir.

Bütçeden yapılan transfer kalemlerine ve SGK'nın gelir-gider dengesine bakıldığında, 2026 yılı projeksiyonlarında bütçeden yapılan transfer oranının, 2023 öncesi seviyelerden dahi daha iyi durumda olacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla, hükümetin EYT'nin yarattığı yük üzerine geliştirdiği söylemler, kendi yönetim beceriksizliklerini örtmek için ortaya atılmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminin mali dengesinin gelecekte bozulmasına neden olacak unsur, EYT değil, emekli maaş bağlama sistemindeki adaletsizlikler ve "kök maaş" meselesidir. Mevcut sistem, yüksek prim ödeyenle düşük prim ödeyeni en düşük emekli aylığında (16.681 TL) eşitlemektedir.

Ülkemizdeki 16,1 milyon emeklinin yarıya yakını, kök maaşı ne olursa olsun, hazine desteğiyle tamamlanan en düşük emekli aylığını almaktadır. Bu durum, "çok prim ödeyen çok maaş alır" ilkesini yerle bir etmektedir.

Yüksek prim ödemenin bir avantaj sağlamadığı gören çalışanlar ve işverenler, primlerini asgari ücret üzerinden yatırma eğilimine girecek, bu da SGK'nın prim gelirlerini düşürerek sistemi daha büyük bir açmaza sürükleyecektir.

DENETİMSİZLİK, İŞ CİNAYETLERİ VE KAYIT DIŞI İSTİHDAM

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın varlık sebebi, sadece istatistiksel veriler yayınlamak veya sosyal güvenlik açıklarını hesaplamak değil; her şeyden önce emeğiyle geçinen vatandaşların can güvenliğini sağlamak, insan onuruna yaraşır çalışma koşullarını tesis etmektir. Ancak 2025 yılı içinde yaşanan acı tecrübeler, Bakanlığın bu asli görevini yerine getirmekte büyük bir zafiyet içerisinde olduğunu göstermektedir. Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği kültürü, mevzuatlardan öteye geçememiş, denetimsizlik ve cezasızlık politikaları sonucunda iş kazaları, önlenebilir "iş cinayetlerine" dönüşmüştür.

8 Kasım 2025 tarihinde Kocaeli'nin Dilovası ilçesinde bir parfüm imalathanesinde meydana gelen ve aralarında çocukların da bulunduğu vatandaşlarımızın hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan facia, sistemin çöktüğünün en somut ve acı göstergesidir. Resmî açıklamalara göre "iş kazası" denilerek geçiştirilmeye çalışılan bu olayda; ruhsatsız çalışma, yanıcı maddelerin tedbirsiz depolanması ve en vahimi çocuk işçi çalıştırılması gibi çalışma hayatının en ağır ihlalleri bir arada yaşanmıştır. Bölgedeki yerel yöneticilerin ve vatandaşların defalarca şikâyet etmesine, CİMER başvurularına rağmen denetim mekanizmasının harekete geçmediği veya etkisiz kaldığı anlaşılmıştır. 18 yaşındaki, hatta daha küçük yaştaki çocukların, hiçbir iş güvenliği tedbiri olmaksızın, solvent gibi tehlikeli kimyasalların ortasında çalıştırılmasına göz yuman bir denetim sistemi, işlevini yitirmiş demektir. Bu nedenle Türkiye'de 2024 yılında en az 1.708 işçinin iş cinayetlerinde hayatını kaybetmesiyle Avrupa'da işçi ölümlerinde birinci sırada yer almaktadır.

İş cinayetlerinin ve çalışma hayatındaki usulsüzlüklerin önlenememesinin en temel nedenlerinden biri, denetim mekanizmasındaki yapısal bozukluk ve koordinasyonsuzluktur. Bakanlık ve bağlı kuruluşu SGK bünyesinde; İş Müfettişleri, SGK Müfettişleri ve SGK Denetmenleri olmak üzere üç farklı denetim birimi bulunmaktadır. Bu birimlerin her birinin görev alanı farklı gibi görünse de sahada yetki karmaşası ve bürokratik engeller, denetimin etkinliğini sıfırlamaktadır. Bir işyerine dair ihbar geldiğinde, ihbarın ilk kime düştüğüne göre süreç değişmektedir. Eğer ihbar önce SGK denetmenine giderse, denetmen sadece kayıt dışılık tespiti yapmakta, iş sağlığı ve güvenliği risklerini görse dahi yetkisi olmadığı için müdahale edememekte, dosyayı ilgili müfettişe sevk etmektedir. Yazışmalar, görevlendirmeler ve sevk süreçleri derken aylar geçmekte, bu süre zarfında önlem alınmayan söz konusu işyerinde

facialar yaşanmaktadır. Bu sorunun çözümü, denetim birimlerinin tek bir çatı altında toplanması, koordinasyonun sağlanması ve bürokrasinin ortadan kaldırılmasıdır.

Denetimdeki zafiyetin bir diğer boyutu ise denetimi yapacak personelin motivasyonu ve özlük haklarıdır. Maliye Bakanlığı'ndaki vergi denetmenleri ve müfettişlerinin özlük hakları iyileştirilirken, aynı statüde ve zorlukta görev yapan SGK denetmenlerinin ve iş müfettişlerinin mağdur edilmemesi gerekmektedir.

Denetimsizliğin beslediği en büyük sorunlardan biri de kayıt dışı istihdamdır. Bakanlığın üzerinde çok durmadığı bu sorun, yüzde 30'lara varan oranlarla çalışma hayatını tehdit eder konumdadır. Kayıt dışılık, sadece vergi ve prim kaybı değil, aynı zamanda iş güvenliği kurallarının uygulanmadığı, çocuk işçiliğinin ve sığınmacı sömürüsünün yaygınlaştığı bir bataklıktır.

Bakanlık, kayıt dışı istihdamla mücadelede yetersiz kalmaktadır. Dürüst işveren, sigorta primlerini ve vergilerini ödeyerek ayakta kalmaya çalışırken, yanı başındaki merdiven altı işletme kaçak işçi çalıştırarak maliyet avantajı sağlamakta ve haksız rekabet yaratmaktadır. Özellikle sığınmacıların yoğun olduğu sektörlerde kayıt dışılık, bir norm haline gelmiştir. Bu durum hem yerli işgücünün istihdamını engellemekte hem de sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesini bozmaktadır. Etkin bir denetim mekanizması kurulmadan, sadece teşviklerle kayıt dışılığın önlenemeyeceği açıktır.

Liyakat Sorunu

Sosyal devletin en önemli vasıflarından biri, vatandaşlarına kamuda istihdam olanaklarını eşit, adil ve şeffaf bir şekilde sunmasıdır. Anayasamızın amir hükmü olan "kamu hizmetine girmede eşitlik ve liyakat" ilkesi, devletin vatandaşıyla kurduğu güven ilişkisinin temel araçlarından biridir. Ancak son yıllarda kamu personel alımlarında, mülakatlarda ve kura süreçlerinde yaşanan şaibeler, bu güveni derinden sarsmıştır. 2026 yılı bütçesi görüşülürken, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sorumluluk alanında olan İŞKUR üzerinden yürütülen alım süreçlerindeki adaletsizlikler, milletin devlete olan güvenini sarsmaya devam etmektedir.

Kamu kurumlarına İŞKUR üzerinden yapılan işçi ve personel alımlarında sistematik bir hile ve kayırmacılık düzeni kurulmuştur. Özellikle Sağlık Bakanlığı'na bağlı şehir hastaneleri gibi büyük kamu yatırımlarına personel alımlarında (temizlik, güvenlik, veri giriş personeli vb.)

uygulanan kura yöntemi, dışarıdan bakıldığında adil görünse de işleyişteki boşluklar suiistimallere sebep olmaktadır.

Mevcut uygulamada, personel alımı için başvuran binlerce aday, şartları taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, herhangi bir ön elemeye tabi tutulmadan kuraya dahil edilmektedir. Kura sonucunda asil listede ismi çıkan adaylar belirlenmekte, ancak "yedek liste" açıklanmamaktadır veya süreç şeffaf yürütülmemektedir. Kurada ismi çıkan ancak gerekli şartları taşımadığı sonradan anlaşılan adayların yerine, sistem dışından, liyakat ve sıra gözetilmeksizin, siyasi referanslı kişilerin yerleştirildiği yönünde çok ciddi tespitler ve şikâyetler bulunmaktadır.

Kamuda işe alımlarda yaşanan bu keyfilik, üniversite mezunu gençlerimizin temizlik görevlisi kadrosuna dahi başvurmak zorunda kaldığı bir işsizlik ortamında çok daha yakıcı bir hal almaktadır. İnsanlar, devletin açtığı bir ilana başvurduklarında, sonucun yeteneklerine veya şanslarına göre değil, siyasi yakınlıklarına göre belirleneceğini düşünmektedir. Bu durum gençlerimizin çalışma azmini ve devlete sadakatini törpülemektedir. Özellikle "Toplum Yararına Programlar" (TYP) kapsamındaki geçici alımlarda dahi siyasi referansların belirleyici olması, yoksulluğun bile yönetilebilir bir siyasi aparata dönüştürüldüğünü göstermektedir.

Bu nedenlerle İŞKUR üzerinden yapılan tüm kamu alımlarında, kura öncesi adayların şartları taşıyıp taşımadığı kontrol edilmeli, kuraya sadece geçerli adaylar dahil edilmelidir. Kura sonuçları açıklandığında, asil listenin yanı sıra "yedek liste" de ilan edilmeli ve boşalan kadrolara sıradaki yedeğin çağrılması yasal zorunluluk haline getirilmelidir. Mülakat sistemi, sübjektif değerlendirmelere açık yapısından arındırılmalı, hatta mümkünse tamamen kaldırılarak KPSS puanı esas alınmalıdır.

Çalışma Hayatına İlişkin Diğer Sorunlar

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2026 bütçesi, sadece rakamsal büyüklükleri veya istihdam verilerini değil, aynı zamanda çalışma barışını bozan, toplumun geniş kesimlerinde adalet duygusunu zedeleyen ve yıllardır "çözülecek" denilerek ötelenen kronikleşmiş sorunları da içermektedir. Ne yazık ki Bakanlık, sendikal haklardan sosyal güvenlikteki norm birliğine, taşeron işçilerin kadro hakkından emeklilerin intibak sorununa kadar biriken devasa sorun yumağı karşısında somut bir irade ortaya koymamaktadır.

Çalışma hayatının demokratikleşmesi ve emeğin korunması noktasındaki en büyük engel, sendikal örgütlenmenin önündeki bariyerlerdir. Türkiye'de sendikalaşma oranları, gelişmiş ekonomilerle kıyaslanamayacak kadar düşük seviyelerde seyretmektedir. Resmi verilere göre sigortalı işçilerin sadece yüzde 15'i sendikalı görünmekle birlikte, bu oranın büyük kısmını kamu işçileri oluşturmaktadır. Özel sektörde sendikalaşma oranı ise yüzde 8'ler seviyesine kadar düşmüş durumdadır. İşçilerin yüzde 92'sinin, Anayasal bir hak olan sendikalaşma ve toplu sözleşme hakkından mahrum bırakıldığı bir düzende, emeğin hakkının korunması mümkün değildir.

Mevcut iş yasaları ve uygulamalar, sendikalaşmayı teşvik etmek yerine cezalandıran bir yapıdadır. Sendikaya üye olan işçiler işten atılmakta, yetki süreçleri işverenlerin itirazlarıyla mahkeme koridorlarında yıllarca süründürülmekte ve Bakanlık, yetki belgesini verdiği sendikanın arkasında dahi duramamaktadır.

Bir diğer sorun ise, 2018 yılında çözüme kavuşturulduğu sanılan ancak geride yüz binlerce mağdur bırakan taşeron işçiler meselesidir. 696 sayılı KHK ile yapılan düzenleme, kamudaki taşeron işçilerin bir kısmını kadroya geçirirken, KİT'lerde, belediyelerin şirketlerinde, karayollarında, hastane bilgi işlem merkezlerinde, yemekhanelerde, laboratuvarlarda ve şoförlük hizmetlerinde çalışan on binlerce işçiyi kapsam dışı bırakarak büyük bir adaletsizliğe neden olmuştur. Aynı kurumda, yan yana çalışan iki işçiden biri kadrolu, diğeri taşeron olarak çalışmaya devam etmektedir.

Küçük esnafın ve sanatkârın yıllardır beklediği BAĞ-KUR prim gün sayısı adaletsizliği de çözüm bekleyen acil sorunlar arasındadır. Mevcut sistemde SSK'lı çalışanlar 7200 gün primle emekli olabilirken, BAĞ-KUR'lu esnafımızın emekli olabilmesi için 9000 gün, yani fazladan 5 yıl daha prim ödemesi gerekmektedir. Cumhurbaşkanı, seçim döneminde esnaflar için prim ödeme gün sayısının 7200'e düşürüleceği sözünü bizzat vermiştir. Ancak aradan geçen zamana rağmen bu konuda hiçbir adım atılmamış, esnafımız artan prim yükü altında ezilmeye terk edilmiştir. Kendi işyerinde çalışan işçisi 7200 günle emekli olurken, patronunun 9000 günle emekli olması, sosyal güvenlik sistemindeki norm birliği ilkesine ve hakkaniyete aykırıdır. İYİ Parti olarak talebimiz, BAĞ-KUR'lular için prim gün sayısının derhal 7200 güne düşürülmesi ve bu mağduriyetin sona erdirilmesidir.

Komisyon görüşmelerinde BAĞ-KUR'luların prim gün sayısı sorununun çözülmesi ve taşeronda çalışanların tamamını kadroya geçirilmesi amacıyla ilgili ödenek arttırılması için sunduğumuz önerge Cumhur İttifakı mensuplarınca reddedilmiştir.

Kamu personel rejiminde yapılan kısmi düzenlemeler de yeni mağduriyetler yaratmıştır. "3600 Ek Gösterge" düzenlemesi, kapsamın dar tutulması ve hiyerarşik dengelerin bozulması nedeniyle büyük bir hayal kırıklığına dönüşmüştür. Düzenleme ile belirli meslek gruplarının ek göstergeleri yükseltilirken; kamuda yönetim sorumluluğu üstlenen şefler, teknikerler, veri hazırlama ve kontrol işletmenleri (VHKİ) ve üniversite mezunu olup 1. dereceye yükselmiş binlerce memur kapsam dışında bırakılmıştır. Dönemin Çalışma Bakanı Sayın Vedat Bilgin'in söz verdiği, 1. dereceye gelen tüm kamu görevlilerine 3600 ek gösterge verilmesi düzenlemesi, hâlâ bekletilmektedir. Aynı statüde ve eğitim düzeyindeki memurlar arasında, emekli maaşı ve ikramiyesinde yüzde 40'a varan farklar oluşması, çalışma barışını bozmaktadır.

Bununla bağlantılı olarak, memur emeklilerinin yaşadığı "seyyanen zam" mağduriyeti, vicdanları kanatan bir başka husustur. 2023 yılı temmuz ayında çalışan memurlara verilen 8.077 TL'lik seyyanen zam, emeklilere yansıtılmamış, böylece çalışırken alınan maaş ile emekli maaşı arasındaki uçurum tarihte görülmemiş boyutlara ulaşmıştır. Emekli bir şube müdürü, çalışan memurun yarısı kadar bile maaş alamaz hale gelmiştir. Devlet sözünün yere düşürülmemesi ve milyonlarca emeklinin hakkının teslimi için, seyyanen zammın emekli maaşlarına da yansıtılması gerekmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesinin ilgili ödeneklerinin 3600 ek gösterge mağduriyetinin giderilmesi ve seyyanen zam uygulamasının memur emeklilerine de yansıtılması amacıyla artırılması talebimiz de AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
219.294.468.000	118.921.503.646	275.011.091.000	+25,40 %	%1,45

Bakanlığın 2026 yılı bütçesi, 2025'e kıyasla %25,40 oranında bir artış göstermektedir. Bu oran, genel kamu bütçe artış trendiyle uyumlu olmakla birlikte özellikle belirli harcama kalemlerinde kayda değer farklılaşmaların olduğunu göstermektedir. Bütçedeki artış, çevre koruma, şehirleşme ve iklim değişikliğiyle mücadele alanlarında artan ihtiyaçların finansal karşılığını sunmaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, 2025'e göre %25,40 oranında artmıştır. Bu artış, çevresel sürdürülebilirlik, kentsel dönüşüm ve iklim değişikliğiyle mücadele alanlarındaki ihtiyaçların büyüdüğünü göstermektedir. Bütçe kalemleri incelendiğinde, personel giderlerinin %34,84 ve sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinin %31,11 oranında artması, Bakanlığın insan kaynağını güçlendirmeye ve kurumsal kapasitesini artırmaya yönelik önemli bir adım attığını ortaya koymaktadır. Bu kalemler, 2026 bütçesi içinde sınırlı bir paya sahip olsa da artış oranlarının yüksek olması, personel yapısında genişleme veya iyileştirme amaçlandığına işaret etmektedir.

Mal ve hizmet alım giderlerinin %19,73 oranında artmış olması, Bakanlığın operasyonel faaliyetlerinde maliyetlerin görece dengeli seyrettiğini düşündürmektedir. Buna karşın cari transferlerin %20,79 oranındaki artışa rağmen bütçe içindeki ağırlığı %41,69 ile en yüksek payı oluşturmaktadır. Bu durum, belediyelere, çevre ve şehircilik projelerine, kentsel dönüşüm uygulamalarına ve çeşitli destek mekanizmalarına yapılan transferlerin Bakanlık faaliyetlerinin merkezinde yer aldığını göstermektedir.

Sermaye giderlerinin yalnızca %4,54 oranında artmış olması dikkat çekicidir. Bu düşük artış oranı, 2026 yılı için büyük ölçekli yeni yatırımlar planlanmadığını; daha çok mevcut yatırımların sürdürülmesi ve tamamlanmasına odaklanıldığını düşündürmektedir. Buna karşılık sermaye transferleri kaleminde görülen %299,78 gibi olağanüstü bir artış, bütçenin önemli bir bölümünün dış kurum ve kuruluşlara aktarılacak büyük ölçekli yatırım projelerine yönlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu kalem, bütçe içinde %37,88 gibi çok yüksek bir paya

ulaşarak ikinci büyük harcama alanı haline gelmiştir. Böyle bir artış, özellikle kentsel dönüşüm, afet sonrası yeniden yapılanma, çevresel iyileştirme ve iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında ihtiyaç duyulan yatırımların 2026 yılında yoğun şekilde destekleneceğine işaret etmektedir.

Borç verme kalemi %87,5 oranında artmış olsa da bütçe içindeki payı oldukça sınırlıdır. Bu artış, belirli projelerin finansman desteğine ihtiyaç duyulduğunu gösterse de genel bütçe yapısını belirleyici bir unsur değildir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	15.571.414.000	7.905.760.361	20.996.658.000	**+34,84**	7,63
SGK Devlet Primi Giderleri	2.071.366.000	986.136.080	2.715.924.000	**+31,11**	0,99
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	966.471.000	620.535.089	1.157.166.000	**+19,73**	0,42
Cari Transferler	144.750.175.000	3.265.390.135	114.656.154.000	**+20,79**	41,69
Sermaye Giderleri	29.794.713.000	77.855.151.941	31.149.626.000	**+4,54**	11,33
Sermaye Transferleri	26.060.329.000	28.267.099.541	104.185.563.000	**+299,78**	37,88
Borç Verme	80.000.000	21.430.500	150.000.000	**+87,5**	0,05

1. **Personel giderleri** %34,84 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %7,63'tür.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %31,11 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,99'dur.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %19,73 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,42'dir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)

4. **Cari transferler** %20,79 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %41,69'dur.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
5. **Sermaye giderleri** %4,54 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %11,33'tür.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Sermaye transferleri** %299,78 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %37,88'dir.** (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)
7. **Borç verme** %87,5 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı ise %0,05'tir.** (Bir mali hakka veya devletin mülkiyetinde hisse (sermaye) katılımına neden olan ödemeleri kapsar.)

Genel olarak değerlendirildiğinde, 2026 bütçesi Bakanlığın çevresel ve kentsel sorunlara karşı hem yapısal hem de mali kapasitesini güçlendirmeye yönelik stratejik bir yaklaşım izlediğini göstermektedir. Personel ve kurumsal kapasitedeki artışlar operasyonel güçlenmeyi, sermaye transferlerindeki olağanüstü yükseliş ise büyük ölçekli yatırım ve dönüşüm projelerine verilen önemi ortaya koymaktadır. Sermaye giderlerindeki sınırlı artış, yeni projelerden çok mevcut projelerin sürdürüleceğini düşündürürken, cari transferlerin yüksek payı Bakanlığın belediyeler ve ilgili kurumlarla iş birliği içinde yürüttüğü çevresel ve kentsel politikaların bütçedeki ağırlığını vurgulamaktadır. Bu çerçevede, 2026 bütçesi genel olarak afet risklerine karşı dayanıklılığın artırılması, kentsel dönüşümün hızlandırılması, çevre ve iklim odaklı yatırımların desteklenmesi gibi temel politika önceliklerini güçlü biçimde yansıtmaktadır.

"Yoksullukla mücadele" değil, "yoksulluğu yönetme" politikası iddiası

Hükümet güvenilir, itibarlı ve uzun vadede yoksulluğu ortadan kaldıracak ekonomik politikalar yerine yoksulluğu yönetilebilir düzeyde tutmayı tercih ettiğinin göstergesi 2026 bütçesinden anlaşılmaktadır.

Sosyal yardımların 2026 yılı içinde artış göstereceğine ilişkin beklentiler, kamuoyunda aynı dönemde olası bir "erken" ya da "baskın seçim" sürecinin gündeme gelip gelmeyeceği yönünde çeşitli değerlendirmelerin yapılmasına neden olmaktadır. Vatandaşların ekonomik kırılganlıklarından ve sosyal açıdan dezavantajlı konumlarından yararlanıldığı yönündeki algı,

fakirliğin ve sosyal yardım mekanizmalarının araçsallaştırıldığına dair eleştirel görüşleri güçlendirmektedir. Bu çerçevede, hükümetin 2026 yılı bütçesinde öngördüğü sosyal yardım artışlarının, salt ekonomik gerekliliklere dayanıp dayanmadığı veya bunun yerine siyasal süreçleri yönlendirmeye dönük stratejik bir amaç içerip içermediği yönünde analitik bir sorgulama gündeme gelmektedir.

Hükümet yoksul vatandaşlarımızın refahını sürdürülebilir biçimde artırmak ve günün sonunda yoksul vatandaş sayısını düşürmek yerine, yoksulluğu siyasal sadakat üretmek için araçsallaştırma eğilimi 2026 bütçesinde daha görünür hâle gelmektedir.

Deprem Sonrası Mali Yapı

Mali açıdan depremin yaralarını **milletimiz fazlasıyla sardı...**

6 Şubat Depremleri nedeniyle yapılan harcamalar ile 6 Şubat Depremleri gerekçe gösterilerek yapılan vergi düzenlemerinden elde edilecek ilave gelirin kıyaslanması

	Milyar TL			Milyar Dolar			GSYH'ya Oran		
	Harcama	Gelir	Fark	Harcama	Gelir	Fark	Harcama	Gelir	Fark
2023	1.002	397	-605	43	17	-26	3,7	1,5	-2,2
2024	758	820	62	23	25	2	1,7	1,8	0,1
2025	489	1.057	568	12	27	14	0,8	1,7	0,9
2026	653	1.313	660	14	28	14	0,9	1,7	0,9
2027	349	1.520	1.171	7	30	23	0,4	1,7	1,3
2028	317	1.724	1.407	6	32	26	0,3	1,7	1,4
2023-2025	2.249	2.274	25	78	69	-10	6,2	5,0	-1,2
2026-2028	1.319	4.557	3.238	27	90	63	1,6	5,1	3,6
2023-2028	3.569	6.831	3.263	105	159	54	7,7	10,1	2,4

Kaynak: Bütçe dokümanları ve kendi hesaplamalarımız

Not: 6 Şubat Depremleri gerekçe gösterilerek yapılan vergi düzenlemeleri: Ek MTV, Ek Kurumlar Vergisi, KDV, BSMV, ÖTV, Şans Oyunları Vergisi, Harçlar ve cep telefonu kayıt ücreti artışları.

Yukarıda kapsamı itibarıyla tek tabloda topladığımız deprem harcamaları ile deprem vergileri arasındaki ilişki görülecektir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, aşağıda "deprem vergisi" ifadesiyle kast edilen, 1999 depremi sonrasında ihdas edilen ve kamuoyunda bu adla bilinen vergi türleri değil; bilakis, 6 Şubat depremlerinin ardından özellikle KDV ve ÖTV oranlarında yapılan artışlar ile ek motorlu taşıtlar vergisi benzeri ilave düzenlemeler sonucu ortaya çıkan ek gelir bileşenleridir. Bu kapsamda, Sayın Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek tarafından çeşitli vesilelerle dile getirildiği üzere, söz konusu vergilerin temel gerekçesi, depremin yarattığı mali yükün karşılanmasıdır. Biraz sonra atıf yapılan düzenlemeler, özellikle 2023 yılının temmuz ayında yürürlüğe konulan değişikliklerdir.

Yukarıda anlaşılması daha kolay olması için hazırlanan tabloda, üç ana blok bulunmaktadır. İlk blokta veriler milyar TL, ikinci blokta milyar dolar, üçüncü blokta ise millî gelire oran biçiminde sunulmaktadır. Ayrıca yıllık kırılımın yanı sıra dönem toplamları da gösterilmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere, 2023, 2024 ve 2025 yıllarına ilişkin değerlendirmede, ilk yılın yarı dönem etkisi nedeniyle harcamaların görece yüksek, gelir artışının ise daha sınırlı olduğu çünkü vergi düzenlemelerinin yılın ikinci yarısından itibaren gelir yaratmaya başladığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, 2026 yılına gelindiğinde, Sayın Cevdet Yılmaz ve Sayın Mehmet Şimşek tarafından ifade edildiği şekliyle, bütçeye konulan deprem harcaması ödeneği 653 milyar TL olarak belirlenmiştir. Buna rağmen, Temmuz 2023 düzenlemeleri sonucunda beklenen vergi geliri 1 trilyon 313 milyar TL olarak projekte edilmiştir. Dolayısıyla, aynı yıl özelinde değerlendirildiğinde, deprem nedeniyle artırılan vergiler kaynaklı gelirlerden yapılan harcamalar düşüldüğünde yaklaşık 660 milyar TL tutarında bir fazlanın Hazine'de kalacağı görülmektedir.

Burada önemli olan husus, ek finansman ihtiyacı söz konusu olsa dahi, vatandaşın bu vergi artışlarını —özellikle KDV oranlarına ilişkin artışları— geçmiş örneklerde IMF tarafından önerilmiş olmasına rağmen uzun yıllar boyunca uygulanmamasına karşın, deprem sonrası dönemde herhangi bir toplumsal tepki olmaksızın kabul ettiğidir. Zira tarihsel olarak, KDV oranlarının artırılmasının ekonomiye ilave yük getireceği yönündeki değerlendirmeler nedeniyle bu önerilere direnilmişti ancak deprem sonrası aciliyet gerekçesiyle bu adımlar hayata geçirilmiştir. Dolayısıyla söz konusu vergilerin temel amacı, depremin yarattığı mali tahribatın telafi edilmesidir. Buna karşılık, deprem harcamaları birkaç yıllık geçici bir nitelik taşımasına rağmen, vergisel düzenlemeler kalıcı olarak ihdas edilmiştir.

Tablonun en alt satırına, yani milyar dolar cinsinden ifade edilen toplam projeksiyona bakıldığında ise, 2023–2028 döneminde bütçe dokümanlarında yer aldığı şekliyle, yapılmış ve yapılacağı beyan edilen toplam deprem harcamasının 105 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu tutarın bir bölümü 2025 yılına kadar fiilen gerçekleştirilmiş, kalan kısmının ise ilgili dönem boyunca yapılacağı ifade edilmiştir. Buna karşılık, aynı dönemde toplanan ve toplanacağı tahmin edilen vergi gelirleri toplamı 159 milyar dolardır. Dolayısıyla, 2023–2028 toplamı itibarıyla bakıldığında, Hazine lehine yaklaşık 54 milyar dolarlık bir pozitif marj oluştuğu tespit edilmektedir. Ancak bu pozitif marjın, vergilerin kalıcılaştırılması nedeniyle toplumsal yükün gereğinden fazla ve uzun vadeli hale gelip gelmediği kamuoyunun vicdanına sunulmaktadır.

Kentsel Dönüşüm Başkanlığı

Kentsel Dönüşüm Başkanlığına borçlanma yetkisi tanıyan "Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nin hâlihazırda Genel Kurulda görüşülmektedir. Konunun, Türkiye'nin deprem riski altındaki kent dokusu ve yenilenmesi gereken yapı stoğu dikkate alındığında stratejik önem taşıdığı açıktır. Bununla birlikte, merkezî yönetim bütçesi yapısı içinde Hazineden başka hiçbir özel bütçeli kuruluşun borçlanma yetkisine sahip olmaması, söz konusu düzenlemeyi mevcut mali mimari açısından istisnai ve dikkatle değerlendirilmesi gereken bir nitelik kazandırmaktadır.

Bu çerçevede, ilgili düzenlemenin yürürlüğe girmesi hâlinde ortaya çıkacak mali ve yönetsel sonuçlar, teknik değerlendirme gerektirmektedir. Zira özel bütçeli bir kuruluşa borçlanma imkânı tanınması, bütçe disiplininin bütünlüğünü zedeleme potansiyeli taşıyacağı gibi, kamu finansmanı sisteminde öngörülemeyen bir açığın, adeta bir kara delik, oluşmasına da yol açabilecektir. Bu durum, hem mevcut mali sistematiğin dengesini bozabilecek hem de kamu maliyesi yönetiminin öngörülebilirliğini azaltacaktır.

Söz konusu yetkinin yalnızca Hazine Bakanlığı tarafından kullanılabildiği herkesin malumudur. Bu yapısal sınırın aşılması hâlinde bütçe dışı yükümlülüklerin artış gösterebileceği teknik olarak öngörülebilmektedir. Böyle bir eğilim, kamu kaynaklarının şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde izlenmesini zorlaştırabilecektir.

Bu nedenle, eğer kaynak ihtiyacı mevcut ise, yeni bir borçlanma mekanizması yaratmak yerine, bütçe imkânlarının artırılması ve ilgili kuruma daha fazla ödenek tahsis edilmesi rasyonel bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Nitekim özel bütçeli kuruluşların faaliyetlerini ağırlıklı olarak hazine transferleriyle sürdürdüğü bilindiğinden, ilave kaynak tahsisi hem mevcut mali çerçeveyle uyumlu olacak hem de kurumsal sorumluluk zincirini bozmadan ihtiyacın karşılanmasına olanak sağlayacaktır.

Kentsel Dönüşüm Başkanlığına, iki ayrı tertip üzerinden toplam 196 milyar lira tutarında ilave ödenek öngören önergemiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Barınma Krizi

Türkiye'de güncel sosyoekonomik tartışmaların merkezinde yer alan temel konulardan biri, kira sorunu ve özellikle ilk konut edinimine yönelik güçlüklerle bağlantılı olarak şekillenen konut sahipliği meselesidir.

Bu kapsamda, 2002 yılı verileriyle yapılan mukayeseler dikkat çekici bir görünüm sunmaktadır; öyle ki, Türkiye'de bir veya birden fazla konuta sahip hanelerin toplam haneler içindeki payı, yani konut sahipliği oranı, 2002 yılında %73,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan zaman serileri incelendiğinde, bu oranın özellikle 2014 sonrasında belirgin bir düşüş eğilimine girdiği, 2024 yılı itibarıyla %55,8 seviyesine gerilediği görülmektedir. Böylelikle, yirmi iki yıllık dönemde 17,3 puanlık kayda değer bir azalma ortaya çıkmıştır.

Bu veriler uluslararası karşılaştırmalarla değerlendirildiğinde, konut sahipliği oranlarının özellikle post-komünist ekonomilerde %90'lara ulaşan seviyelerde seyrettiği; buna karşın orta gelir grubunda yer alan veya yakın dönemde üst gelir kategorisine geçen Şili ve Meksika gibi ülkelerde dahi %60'ın üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Şili'de %61,8'dir. Öte yandan, Meksika'da ise %69,6 seviyesinde ölçülen oranların Türkiye'de %55,8 düzeyine kadar gerilemiş olması, uluslararası bağlamda oldukça düşük bir görünüme işaret etmektedir. Dünya ortalamasının %65,7 olduğu dikkate alındığında, Türkiye'nin yaklaşık 10 puanlık bir farkla ortalamanın altında kaldığı görülmektedir.

Konut sahipliği oranlarındaki bu düşüşe paralel olarak, hanehalkı düzeyinde ortaya çıkan farklı bir veri eğilimi dikkat çekmektedir: Hane başına düşen konut sayısı artmaktadır. 2001 yılında 1,07 olan bu değer, 2023 yılı itibarıyla 1,57 seviyesine yükselmiştir. Görünürde çelişkili olan bu durum, iki göstergenin birlikte okunmasıyla anlam kazanmaktadır:

Bir yandan, konut sahipliği oranının düşmesi, özellikle ilk konut edinimi sürecinin yeni haneler açısından giderek zorlaştığını göstermektedir. Diğer yandan, hane başına düşen konut sayısındaki artış, mevcut konut stokunun belirli bir kesimde birikerek yoğunlaştığını, yani birden fazla konuta sahip olan grupların 2'nci, 3'üncü hatta 5'nci konutlara rahatlıkla ulaşabildiğini ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla, niceliksel olarak toplam konut arzında bir yetersizlikten ziyade, konutların mülkiyet açısından dağılımında belirgin bir dengesizlik oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu yapı, sosyal adalet perspektifinden değerlendirildiğinde, hem yeni hanelerin sisteme girişindeki güçlükleri hem de konut mülkiyetinin belirli bir grupta yoğunlaşmasını içeren yapısal bir eşitsizlik problemine işaret etmektedir. Bu sorunun ivedilikle çözülmesi gerekmektedir. Eğer şimdi sorunla yüzleşilmezse ileride, eşitsizlik orta ve uzun vadede daha da derinleşecektir.

Deprem Bitti, Çaresizlik Bitmedi

Türkiye'de 6 Şubat depremlerinin ardından geçen iki yıl, acıların ve öfkenin yanı sıra, aynı zamanda yapısal nitelikte bir yönetim krizinin olduğunu kanıtlamıştır. İletişim Başkanlığı tarafından yayımlanan "Asrın Felaketinin 2. Yılı: İnşa ve İhya Çalışmaları" başlıklı rapordan hareketle; aradan geçen zamana rağmen hâlen 650 bini aşkın vatandaşın konteyner alanlarda, insan onurunu zedeleyici nitelikteki koşullarda yaşamaya devam etmesi, iktidarın hazırlık, planlama ve koordinasyon kapasitesindeki zafiyetleri açık bir biçimde gözler önüne sermektedir. Bölgeye aktarıldığı söylenen devasa bütçelere rağmen kentlerin hâlâ dev bir şantiye görünümünde olması, yapılan işlerin hızından çok yönteminin sorgulanması gerektiğini düşündürmektedir.

İki yılın sonunda kapsamlı ve bütüncül bir şehir planlaması çerçevesinde düşük katlı, güvenli ve yaşanabilir konut stokunun büyük ölçüde tamamlanmış olması beklenirken. Buna karşın bölgeyi ziyaret eden tüm gözlemcilerin ortaklaştığı tablo, yoğun toz ve duman, belirgin düzensizlik ve derinleşen çaresizlik duygusunun hâkim olduğu bir yaşam alanına işaret etmektedir. Konteynerlerde barınmak zorunda kalan yüz binlerce vatandaşın klima veya vantilatör gibi geçici araçlarla "idare" ettirilmeye çalışılması, barınma sorununa kalıcı bir çözüm üretilemediğinin en bariz göstergesidir. Dolayısıyla, kamu kaynaklarının etkinlik ve verimlilik ilkelerine uygun biçimde kullanılıp kullanılmadığına ilişkin ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Depremin üzerinden iki yıl geçmesine rağmen yağışlar sırasında su basan konteynerlerde yaşamın sürüyor olması, iktidarın en büyük utancı olarak tarihe geçecektir. Daha da kaygı verici olan ise mevcut tablonun birkaç yıl daha devam edebileceğine dair çeşitli öngörülerin gündeme gelmesidir. Bu çerçevede, yeniden yapılanmayı geciktiren bürokratik engellerin ve rant odaklı yaklaşımların bertaraf edilmesi; insan onurunu merkeze alan,

sürdürülebilir ve kapsayıcı bir yeniden inşa sürecinin acilen başlatılması gerekmektedir. Öncelikli hedef, konteyner kentlerde yaşamını sürdüren vatandaşların vakit kaybetmeksizin güvenli konutlara yerleştirilmesidir. Aksi hâlde, yaşanan büyük felaket yalnızca doğanın yıkıcı etkilerinin değil, aynı zamanda yönetimsel ihmallerin de uzun yıllar hafızalarda yer etmeye devam eden bir sonucu olarak kaydedilecektir.

Depremzedeye Değil, Müteahhitte Sahip Çıkıldı!

Sayıştay'ın 2024 denetim raporunda ortaya konan tablo, Türkiye'de kentsel dönüşüm politikalarının temel amacından saparak depremzedeleri desteklemek yerine onları borç yükü altına soktuğunu ve buna karşılık yüklenicilere ve rant odaklı projelere geniş alanı açtığını bir kez daha gözler önüne sermektedir. Ak Parti iktidarı kurulduğu günden bu yana parayı ve müteahhiti önceleyen, halkı ve sosyal devleti ikinci plana atan/iten bir iktidar olarak hafızalarda yer alacaktır. Deprem sonrasında toplumsal yaraların ivedilikle sarılması gerekirken, rezerv alan uygulamaları yoluyla yurttaşların toplamda 4,7 milyar TL borçlandırılması, afet yönetiminin sosyal devlet ilkesinden ne denli uzaklaştığını açık biçimde göstermektedir. Dahası, hasarsız veya az hasarlı yapıları da kapsayacak biçimde genişletilen rezerv alan tanımı, özellikle İstanbul gibi rantın yüksek olduğu kentlerde, "deprem riski" bahanesiyle kentsel dönüşümün ticari bir fırsata dönüştüğünü düşündürtmektedir.

Sayıştay raporunda dikkat çeken en çarpıcı bulgulardan biri ise, mükerrer hak sahipliği skandalıdır. "Rapora göre, 6 Şubat depremleri sonrasında AFAD üzerinden hak sahibi ilan edilen afetzedelere aynı zamanda Kentsel Dönüşüm Başkanlığı tarafından da "yerinde dönüşüm" hibesi ve kredisi sağlandı. Denetimlerde, sistemler arasındaki kopukluk nedeniyle mükerrer hak sahipliği oluştuğu tespit edildi. Buna göre Kahramanmaraş'ta 15 kişiye 13,3 milyon TL, Hatay'da 17 kişiye 24 milyon TL, Adıyaman'da ise 1 bin 68 kişiye 161,7 milyon TL tutarında hibe/kredi ve proje desteği verilmesine rağmen, bu kişilerin aynı zamanda AFAD üzerinden kalıcı konut sahibi oldukları belirlendi." Bu açığa çıkan durum, süreçlerin kamu kaynaklarının tahsis mekanizmalarının koordinasyondan uzak olduğuna işaret etmektedir.

Tüm bu süreçlerin ortak çıktısı, devlet mekanizmalarının şeffaflık, hesap verebilirlik ve planlama kapasitesi bakımından ciddi zaaflar içerisinde bulunduğunu apaçık göstermektedir. Deprem gibi toplumsal travmalar, devletin vatandaşına güven vermesi gereken anlar olması gerekirken, Türkiye'de tam tersine güvensizliğin ve adaletsizliğin derinleştiği dönemlere

dönüşmektedir. Bu sorununda yegâne sorumlusu Ak Parti iktidarıdır. Asrın felaketi dedikleri deprem aslında asrın yönetişim krizidir. Yönetim hatalarının faturası ise yine vatandaşa kesilmektedir. Borçlandırılan depremzedeler, tahsil edilemeyen milyonlar, düzenlenemeyen kayıt sistemleri ve rant hırsının gölgesinde kalmış bir kentsel dönüşüm politikası… Bu tablo, Türkiye'nin sadece depremle değil, yönetim krizleriyle de mücadele etmek zorunda bırakıldığının en büyük kanıtıdır.

Bakanlığın Ev Projeleri Hakkında

Kamuoyunun İlk Evim Arsa Projesi hakkında ciddi bir belirsizlik algısı ve artan bir endişe seviyesi taşıdığını göstermektedir. Söz konusu iletişimlerde, projeye ilişkin güncel durumun netleşmemesi nedeniyle "Ne olacak?" sorusunun sıklıkla yöneltildiği görülmektedir. Benzer biçimde, 2023 yılında başlatılan Yarısı Bizden Kampanyası gibi, seçim dönemlerine yakın zamanlarda duyurulan ve uygulama sonuçları bakımından henüz sahaya yansımamış kampanyaların varlığı, kamu nezdinde güven algısının zedelendiği yönünde değerlendirmelere yol açmaktadır.

Örneğin, önceki dönemlerde ilan edilen 1 Milyon Konut Projesi kapsamında verilen taahhütlerin akıbetine dair somut bir gelişme bulunmazken, eşzamanlı olarak 500 bin konutluk yeni bir hedef ilan edilmesi, vatandaşların bu yeni vaadin gerçekleştirilebilirliğine dair haklı tereddütler oluşturmasına neden olmaktadır.

İlk Evim Projesi bağlamında sorunlar arasında ödemelerine düzenli şekilde devam eden hak sahiplerinin, kendilerine "Arsanız hazır." denilmiş olmasına rağmen TOKİ birimlerine başvurduklarında, kimi ilçelerde "Bu bölgeye tahsis edilmiş bir arsa yoktur." yanıtıyla karşılaştıkları bildirilmektedir.

Bölgesel farklılıklar dikkate alındığında, bazı alanlarda arsaların tahsis edilmiş olmakla birlikte parsellenme işlemlerinin tamamlanmadığı, parseli belirlenmiş bölgelerde ise altyapı unsurlarının bulunmaması sebebiyle inşaata başlanamadığı ifade edilmektedir. Daha dikkat çekici olan ise, arsa tahsisi olmadığı belirtilen pek çok il ve ilçede eş zamanlı olarak 500 Bin Konut Projesi kapsamında konut dağıtımı yapılacağının açıklanmasıdır. Bu çelişkiler, kamuoyunda hayal kırıklığı yaratarak "hayal satıldığı" yönünde eleştirilerin dile getirilmesine neden olmaktadır.

Mevcut ekonomik koşullar ve barınma maliyetlerinin ulaştığı seviyeler dikkate alındığında, bir ailenin –kamu sektöründe çalışan beyaz yaka dahi olsa– sıfırdan ev sahibi olma imkânının oldukça zorlaştığı görülmektedir. Bu nedenle devletin bu alana kaynak tahsis etmesi zorunlu hale gelmiş; ancak bu kaynakların etkili biçimde kullanılabilmesi için verilen sözlerin tutarlı bir sıralamayla yerine getirilmesi gereği daha da belirginleşmiştir. Dolayısıyla İlk Evim, İlk Arsa veya benzeri başlıklardaki projelerde somut ilerleme sağlanmadan yeni projelerin açıklanması, kamu güveni açısından risk oluşturmaktadır.

Bu nedenle söz konusu aksaklıkların giderilmesi, tahsis süreçlerinin şeffaflıkla tamamlanması, tapu ve altyapı aşamalarının hızlandırılması ve belirtilen program kapsamında ayrılan ödeneğin artırılması zorunlu hale gelmiştir. Bu zorunluluk çerçevesinde mağduriyetlerin giderilmesi, arsa teslim süreçlerinin hızlandırılması, altyapı çalışmalarının tamamlanması ve kamuoyuna verilen taahhütlerin yerine getirilebilmesi amacıyla verilen önergemiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Türkiye Nefes Alamıyor: Görmezden Gelinen Sessiz Felaket

Türkiye'deki hava kirliliği, Kara Rapor 2025'in ortaya koyduğu kapsamlı bulgular aracılığıyla, çevresel niteliğin çok ötesine geçen ve toplumsal yaşamın tüm katmanlarını etkileyen yapısal bir kriz olarak açıkça görünür hâle gelmektedir. Raporda sunulan veriler, yalnızca atmosferik kirleticilerin yoğunluğunu değil, aynı zamanda halk sağlığından ekonomik sürdürülebilirliğe, bölgesel adaletten yaşam kalitesine kadar geniş bir alanda etki üreten çok boyutlu bir soruna işaret etmektedir. En dikkat çekici tespitlerden biri, 2024 yılı boyunca Türkiye'de hiçbir ilin Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği sınır değerleri karşılayarak "temiz hava" kategorisine girememiş olmasıdır. Bu durum, coğrafi yahut sosyoekonomik ayrımlar gözetilmeksizin, ülke genelinde bütün toplum kesimlerinin kirli hava solumaya maruz kaldığını açıkça göstermektedir.

Hava kirliliğinin yeterli ve düzenli biçimde ölçülemiyor oluşu ise sorunun yalnızca sonuç kısmına değil, aynı zamanda yönetimsel ve teknik altyapısına dair ciddi bir zafiyete işaret etmektedir. Türkiye genelindeki 380 ölçüm istasyonundan yalnızca bir bölümünün düzenli veri üretmesi ve özellikle en ölümcül kirleticilerden biri olarak tanımlanan PM2.5 konsantrasyonunun hâlâ sistematik bir ölçüm altyapısına sahip olmaması hem izleme hem de politika üretme süreçlerini doğrudan zaafa uğratmaktadır. OECD sağlık raporlarında da

belirtildiği üzere hava kalitesi, sağlık göstergeleri üzerinde doğrudan belirleyici bir etkiye sahiptir. Nitekim Kara Rapor 2025'te aktarılan rakamlar, 2024 yılında 62 bini aşkın erken ölüm meydana geldiğini ve çeşitli hastalık kategorilerindeki ölüm oranlarının kayda değer ölçüde hava kirliliğine bağlandığını göstermektedir. KOAH'a bağlı ölümlerin %41,3'ü, kalp hastalıklarına bağlı ölümlerin %27,7'si, inme nedeniyle gerçekleşen ölümlerin %27,4'ü ve akciğer kanseri ölümlerinin %18,6'sı hava kirliliği ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca demans riskinin yaklaşık %8 oranında artış gösterdiği belirtilmektedir. Her gün yüzlerce vatandaşın kirli hava nedeniyle yaşamını yitirdiği bir ülkede bu meselenin hâlen politik öncelikler arasında gereği gibi yer bulmaması ise kaygı verici bir yönetimsel boşluğa işaret etmektedir.

Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde tablo daha da çarpıcı hâle gelmektedir. PM2.5 kaynaklı kirliliğin yıllık ekonomik maliyetinin 138 milyar dolar düzeyine ulaşması, Türkiye'nin GSYH'sinin yaklaşık %10'una denk gelen büyük ölçekli bir kaybı temsil etmektedir. Makroekonomik baskıların yoğun biçimde hissedildiği bir dönemde bu ölçekteki bir maliyetin görünmez kılınması, yönetimsel önceliklendirme kapasitesindeki tutarsızlıkların ve stratejik körlüklerin açık bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu maliyet yalnızca sağlık harcamalarından ibaret de değildir. İş gücü verimliliğinde düşüş, erken ölümler nedeniyle nitelikli emek kaybı, üretkenlikte azalma ve uzun vadeli toplumsal maliyetler gibi bileşenleri de kapsamaktadır.

Havası en kirli iller arasında Iğdır, Erzincan ve Kütahya gibi bölgelerin yer alması, çevresel adalet perspektifinden değerlendirildiğinde önemli bir eşitsizlik göstergesidir. Sanayi yoğunluğu, trafik baskısı, taş ocakları ve termik santral faaliyetlerinin belirgin olduğu bu bölgelerde, halkın yılın yaklaşık 250 gününde sağlıksız hava koşullarına maruz kalması çevresel sorunların mekânsal olarak adaletsiz dağıldığını göstermektedir. Buna karşılık, büyükşehirlerde "hassas" şeklinde tanımlanarak nispeten hafifletilmiş bir yorumla sunulan hava kalitesi uyarılarının, aslında milyonlarca insan için kronikleşmiş bir sağlık tehdidine işaret ettiği de göz ardı edilmemelidir. Bu çerçevede Türkiye'nin hava kirliliği sorunu, artık yalnızca çevre yönetimi kapsamında ele alınabilecek bir mesele olmaktan çıkmıştır. Ölçüm eksikliği, denetim yetersizliği, veri şeffaflığının sağlanamaması gibi yapısal unsurlar nedeniyle derinleşen bir halk sağlığı krizine dönüşmüştür. Mevcut tablo, hava durumu konusunda Türkiye için alarm zillerinin çoktan çaldığını gözler önüne sermektedir.

Göre Göre Gelen Ekolojik Felaketler

Türkiye'nin dört bir yanında yaşanan çevresel yıkımlar, sadece doğanın değil, yıllardır süren ihmallerin, denetimsizliklerin ve bilimsel uyarıların sistematik biçimde kulak ardı edilmesinin acı sonucudur. Sanayileşme uğruna doğayı katletmenin bedeli ödenmektedir. Nasıl ki milyonlarca yurttaşımız soğuk evlerde kaderine terk ediliyorsa, Gönen Çayı'ndan Seyhan ve Ceyhan nehirlerine uzanan bu geniş coğrafya da aynı vurdum duymaz, umarsız ve lakayıt anlayışın sonucunda kirlenmiş, felakete sürüklenmiş ve başı boş bir halde bırakılmıştır. Bugün ülkenin en önemli su kaynakları kapkara akıyor, balıklar ölüyor, doğa felakete sürükleniyor, tarım alanları zehirle sulanıyor ve halk sağlığı ağır risk altına giriyorsa, bunun nedeni yıllardır süren bu yönetim anlayışının çevreyi, ekosistemi ve toplumu korumakta başarısız olmasıdır. Doğanın çığlığı duyulmadığı gibi, sorumluluk sahibi kurumların sessizliği bu felaketi daha da derinleştirmektedir.

Bilim insanlarının yaptıkları ölçümlere göre Gönen Çayı'nda çözünmüş oksijen seviyeleri kritik eşiklerin altına düşmüş, balık ve makro fauna tamamen yok olmuş, su ise artık canlı yaşamını destekleyemeyecek kadar kirlenmiştir. Bugün kapkara akan bu çay, yalnızca bir çevre sorunu değil, yıllardır süren iktidarın ihmallerinin, denetimsizlik politikalarının ve çevresel uyarıların sistematik biçimde görmezden gelinmesinin açık sonucudur.

Organize sanayi bölgelerinden kontrolsüz deşarjların yapılması, tarımsal ve hayvansal atıkların başıboş bırakılması, evsel atıkların arıtılmadan çaya verilmesi hususları, 23 yıldır sürdürülen yönetim anlayışının Gönen'i, Balıkesir'i ve Marmara'yı kaderine terk ettiğini göstermektedir. Halkın sağlığı, tarımsal üretim ve bölgenin geleceği ranta dayalı sanayi düzeninin gölgesinde bırakılmıştır.

Marmara Denizi'nin bir kez daha müsilaj felaketiyle karşı karşıya kalması an meselesiyken, iktidarın bilimsel uyarılara kulak tıkaması kabul edilebilir bir durum değildir. Çevreyi, suyu ve halkı korumakla yükümlü kurumlar suskunluğa bürünmüşlerdir. Bu suskunluğun bedelini ise bölge halkı, çiftçiler, üreticiler ve gelecek nesiller ödemektedir. Gönen Çayı'nın bugünkü durumu, yönetilemeyen çevre politikalarının, uygulanmayan denetimlerin ve ihmale dönüşmüş bir yaklaşımın açık kanıtıdır. Artık gecikmiş tüm önlemlerin derhal hayata geçirilmesi, sorumluların hesap vermesi ve çevre politikasının bilimsel verilere göre yeniden inşa edilmesi kaçınılmazdır. Bu çığlık, sessiz bırakılan doğanın ve unutulan yurttaşın sesidir…

Seyhan ve Ceyhan Nehirleri Göz Göre Göre Zehre Dönüştürülüyor

Doğu Akdeniz'in can damarı olan Seyhan ve Ceyhan nehirleri bugün ağır bir ekolojik felaketin tam ortasında yer almaktadır. Yıllardır süren denetimsizlik, sanayinin baskısı ve etkili bir çevre yönetiminin olmayışı, bu iki büyük nehri adım adım zehir yatağına dönüştürmüştür. Ne yazık ki, nehirlerin Akdeniz'e döküldüğü noktalarda su kalitesi kritik seviyelerin altına düşmüş durumdadır. Balık ölümleri sıradanlaşmış, drenaj kanallarından ise neredeyse siyaha çalan kimyasal kokulu su akmaktadır. Manzara, yaşanan felaketi tüm açıklığıyla gözler önüne sermektedir.

Çukurova Üniversitesi'nin ölçümlerinde Seyhan'ın Baharlı bölgesindeki drenaj kanallarında dip oksijenin sıfırlandığı tespit edildi. Bir litrelik su örneğinde su yerine plastik parçacıkların görülmesi, mikro plastik yükünün nasıl kontrolden çıktığını gözler önüne sermiştir. Geri dönüşüm ve plastik işleme tesislerinin başıboş atıkları, sucul yaşamı boğmuş durumdadır. Dahası, kanal boyunca ağır kimyasal kokular hâkim olmuş ve ne yazık ki kanal boyunca ne balık ne de yaşam kalmıştır.

Bu kirli suyla sulanan tarlalarda patlıcan, mısır, narenciye, buğday yetiştirilmeye çalışılıyor. Basına yansıyan bilgiler bölgedeki çiftçilerin hem kokudan hem hastalıklardan şikâyetçi olduğu yönündedir. Bu sağlıksız durum, çocuklarda sivrisinek kaynaklı sağlık sorunlarını artırmaktadır. Ayrıca, hayvanlarda organ hastalıkları görülmektedir. Bölgede hayvancılıkla uğraşanlar, sudan zaman zaman "tam bir zehir" aktığını belirtmişlerdir.

Sorun sadece Seyhan'la sınırlı değildir. Ceyhan, Tarsus Çayı ve Deliçay da aynı baskı altında olduğu söylenebilecektir. Atık deşarjları çoğu noktada çevresel yükün çok üzerinde olduğu basına yansımıştır. Tarımsal ve hayvansal atıklar kıyılara bırakılmaktadır. Organik ve kimyasal yük, suyun dengesini bozup ekosistemi çökertecek seviyelere ulaşmaktadır.

Mikroplastikler Adana ve Mersin kıyılarına kadar taşınmış durumdadır. Dolayısıyla, balık ölümleri her yıl artmakta, nehirlerin doğduğu yerden denize kadar uzanan hat boyunca doğal hayat tahrip olmaktadır. Bu durum artık bölgede yaşayan herkesin sağlığını, geçimini ve geleceğini tehdit eder hale gelmiş ve sürdürülemez bir döngüye dönüşmüştür. Bugün Seyhan ve Ceyhan nehirleri, kontrolsüz sanayileşmenin, eksik arıtmanın ve yıllara yayılan çevresel ihmalin en açık tanıklarıdır. Akdeniz'e taşınan kirlilik, suyun kokusundan rengine, mikroplastik

yoğunluğundan ötrofikasyon belirtilerine kadar her detayıyla yaklaşan büyük bir felaketi haber vermektedir. “Türkiye Yüzyılı” denirken, doğanın ve halkın unutulduğu bir yüzyıla dönüştüğü açıktır. Doğu Akdeniz’in su kaynakları artık kaderine terk edilmiş olduğu görülmektedir.

Yeşil Bursa’nın Nilüfer Çayı’na Kıymayın

Nilüfer Çayı’nın mevcut durumu, kentsel ekosistem açısından kritik bir sorun alanı teşkil etmektedir. Zira, Bursa’nın içinden geçen bu meşhur akarsu, zamanla işlevsel niteliğinden uzaklaşarak adeta bir atık su kanalına dönüşmüştür. Yerinde inceleme gerçekleştirildiğinde çayın tamamen simsiyah akışla seyrettiği, çevresine yaklaşmanın dahi güçleştiği yoğun ve keskin bir koku alınacağı, dolayısıyla çevresel ve halk sağlığı bağlamında ciddi risk unsurları barındırdığı bilinmektedir. Son iki yıldır milletvekillerimiz konuyu kamuoyu ve bakanlık gündemine getirmektedirler. Mevcut durumun süreklilik arz eden bir problem alanına dönüştüğü anlaşılmakta ve bu çerçevede kapsamlı, bütüncül ve önleyici nitelikte tedbirlerin ivedilikle ele alınmasının zorunlu olduğu görülmektedir.

COP31: Dünya Koşuyor, Türkiye Yerinde Sayıyor

Türkiye’nin CCPI 2026 (İklim Değişikliği Performans Endeksi) sonucu maalesef artık sürpriz olmaktan çıkmıştır. Endeks, Türkiye’nin kronikleşmiş bir iklim politikası sorunu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Rapora göre Türkiye bu yıl 52. sırada ve yine “düşük” performans kategorisinde yer almaktadır. Üstelik Türkiye emisyonlar, enerji kullanımı ve özellikle iklim politikası başlıklarında “çok düşük” not almaktadır. 23’üncü yılını dolduran Ak Parti iktidarının “Türkiye Yüz yılı” hediyesi ve karnesi iklimde sınıfta kaldığı gözler önündedir. Türkiye’nin yenilenebilir enerji potansiyeli yüksek olmasına rağmen bu alanda ancak “orta” seviyeye ulaşılabilmiş olması, iktidarın ülkemizin kapasitesini kullanamadığının en açık göstergesidir. Memleketimizin potansiyeli var, teknolojisi var, kaynağı var ama politik irade ve kararlılık yok.

Basında yer alan haberlere göre, konunun uzmanlarınca Türkiye’nin yetersiz performansı sürpriz değildir. Türkiye’nin 2035’e kadar emisyon artışı öngören hedefler belirlemesi ve kömür teşviklerinden vazgeçmemesi ana sorunların başında gelmektedir. Dünya kömürü terk ederken Türkiye’nin hâlâ kömürlü termik santralleri destekleyen bir

yaklaşımı benimsemiş olması, mevcut hükümetin iklim politikalarının bilimsellikten uzak, kısa vadeli çıkarlarla şekillendiğinin en açık göstergesidir. Bu yaklaşım yalnızca endeksteki sıralamamızı değil, ülkemizin ekonomik geleceğini de riske atmaktadır. Zira, küresel ekonominin yönü çoktan belirlenmiştir o da düşük karbonlu büyümedir. Oysa Türkiye fosil bağımlılığını azaltmak yerine adeta bu modele daha sıkı tutunmaktadır. Kısa vadeyi öncelediğini düşünen iktidar bu politikasıyla Türkiye'nin yıllarından, zamanından ve ekonomik kaynaklarından çalmaktadır. Türkiye'nin iklim politikaları bakımından diğer ülkelerle arasının git gide açılması hem Türkiye'ye hem Türk insanına zarardır.

Türkiye, CCPI'da yıllardır aynı yerde saymaktadır. Türkiye'nin uluslararası alanda rekabet ettiği diğer ülkeler akla ve bilime dayalı güncel iklim değişikliği politikaları ve önlemleri alırken Türkiye'nin yerinde sayması aslında bir anlamda geri kalması anlamına gelmektedir. Bu durumun baş müsebbibi Ak Parti iktidarıdır.

Uygulanan politikalara bakıldığında Türkiye'nin yerinde sayması tesadüf değil, bilinçli bir tercih gibi görünmektedir. Dünya iklim dönüşümünde hızlanırken Türkiye'nin geride kalması, çevresel olduğu kadar ekonomik kayıp anlamına da gelmektedir. Bu tablo değişmediği sürece Türkiye'nin endeksteki sıralamada yukarı çıkması da, iklim politikalarında güvenilir bir aktör haline gelmesi de mümkün gözükmemektedir.

İklim krizi konusunda gerekli önlemlerin alınması için verdiğimiz önergemiz plan ve bütçe komisyonunda Ak Parti ve MHP'li vekillerin oylarıyla reddedilmiştir.

Avustralya Keyfini Sürecek, Türkiye Cefasını Çekecek

Türkiye'nin COP31'e ev sahipliği yapma süreci, içeride ve dışarıda yoğun tartışmaları beraberinde getirmektedir. Antalya'da düzenlenecek zirvenin organizasyon yükünü Türkiye üstlenirken, müzakerelerin yönlendirilmesi ve içerik belirleme yetkisinin Avustralya'ya bırakılması ülkenin diplomatik inisiyatif kapasitesinin zayıfladığına, iklim diplomasisinde edilgen bir konuma sürüklendiğine ve ulusal çıkarların uluslararası pazarlık masasında gereğince savunulamadığına ilişkin ciddi kaygıları artırmaktadır. Diplomatik kazanım bakımından zayıf bir görüntü vermenin de ötesinde Türkiye'nin böylesine önemli bir iklim zirvesinden ne ölçüde fayda sağlayabileceği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Hükümet, kendi iklim aktivistlerini, köylülerini, kadınlarını, gençlerini, iklimi ve doğayı

savundukları için şiddet tekeliyle uslandırmaya çalışırken yurtdışından gelecek olan iklim aktivistleri ile nasıl başa çıkacağı merak konusudur.

Daha önemlisi, Türkiye'nin çevre politikalarındaki sicili COP31'in ruhuyla ters düşmektedir. Marmara Denizi'nin yıllardır süregelen kirliliği, müsilaj felaketi, plansız ve hoyrat kıyı yapılaşması, orman yangınlarına yönelik yetersiz hazırlık ve sıkça tartışılan maden ruhsatları nedeniyle yok edilen doğal alanlar ve Akdeniz'de başlayıp tüm dünyada barışın sembolü olan ama buna rağmen yok edilen zeytinlikler Ak Parti iktidarının çevre konusunda ciddi bir vizyon eksikliği içinde olduğunu açıkça göstermektedir. Ormanlar ve akarsular üzerindeki sorunlar, zeytinliklerin dahi madencilik faaliyetlerine kurban edilmesi, ekosistemleri tehdit etmektedir. Bu içler acısı tablo Türkiye'nin bir çevre zirvesine ev sahipliği yapması, uluslararası kamuoyunda ikiyüzlülük eleştirilerini güçlendirebilir. Dolayısıyla, iktidarın bu ikircikli ve tutarsız politikaları yüzünden Türkiye bu zirveden yarardan çok zarar görebilir.

Ayrıca iç politik koşullar da COP31 için uygun bir ortam oluşturmamaktadır. Basın özgürlüğünden ifade hürriyetine, yerel yönetimlere yönelik baskılardan hukuksuz gözaltılara kadar birçok alanda yaşanan sorunlar, Türkiye'nin demokratik standartlarının gerilediğinin kanıtıdır. Uluslararası bir zirvede aktivistlerin veya çevre savunucularının protesto hakkını kullanmaya çalışması hâlinde neler yaşanacağı sorusu bile endişe vericidir. Ak Parti iktidarı iklim değişikliği gibi küresel bir meseleye dikkat çekmek istiyorsa, öncelikle ülke içinde çevreyi, hukuku ve özgürlükleri koruyan tutarlı politikalar geliştirmelidir. Aksi hâlde COP31, Türkiye için bir prestij etkinliği olmaktan çok, mevcut zafiyetlerin dünyaya daha görünür hâle geldiği bir platforma dönüşebilir.

Kuralık Krizi

Kuraklık Türkiye'nin mevcut koşullar altında en kritik yapısal sorunlarından birini teşkil etmektedir. Özellikle geniş tarımsal üretim kapasitesine sahip ovalarımızda gözlenen su yetersizliği, Türkiye'nin tahıl ambarı Konya, Karaman illerinde de birinci elden gözlemlenebileceği üzere bölgesel bir zorluk olmanın ötesine geçerek kuraklık, ulusal ölçekte gıda arz güvenliğini tehdit edebilecek bir nitelik kazanmıştır.

Bugün yerel düzeyde ortaya çıkan su sıkıntısının, birkaç yıl içinde hububat dâhil olmak üzere pek çok temel tarımsal ürünün verimliliğini düşürebileceği, dolayısıyla, yalnızca herhangi bir bölgeye özgü olmayıp, bütün Türkiye'nin gıda tedarik zincirini olumsuz yönde etkileyebileceği yönünde güçlü bir öngörü bulunmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu havzalara sürdürülebilir kaynak yönetimi vizyonuyla, su temininin sağlanması ve üretim deseninin mantığa uygun bir çerçevede planlanması gerektiği ilgili paydaşlarca ifade edilmektedir. Her ne kadar üretim planlamasının doğrudan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın sorumluluk alanına girmese de konu ulusal ölçekte eşgüdüm gerektiren niteliği nedeniyle sürecin koordinasyonunun Bakanlık tarafından yürütülmesinin daha uygun olduğu değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin geneline yayılan kuraklık sorununa ilişkin çözüm önerilerinin ivedilikle uygulanması gerekmektedir.

Rant Çizgisine Değil, Kıyı Hakkına Bütçe

Ülkemizdeki kıyılardan yararlanma hakkı, Anayasa'nın 43'üncü maddesinde açık biçimde güvence altına alınmış olup, bu anayasal ilkenin uygulamaya aktarılmasını sağlayan kanuni çerçeve 3621 sayılı Kıyı Kanunu aracılığıyla mevzuata dahil edilmiştir.

Bu kapsamda, Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca, kıyı ve sahil şeritlerinde gerçekleştirilecek her türlü planlama ve uygulamanın hukuken geçerli olabilmesi için kıyı kenar çizgisinin bilimsel yöntemlere ve maddi gerçekliğe uygun biçimde tespit edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak, sahil şeritlerinde ve özellikle büyük otellerin yoğun olarak konumlandığı belirli parsellerde kıyı kenar çizgisinin fiili durumdan sapacak şekilde belirlendiği, bu suretle kıyı kenar çizgisi ile yaklaşma mesafesi arasında kalan kullanım alanlarının bazı kişi veya işletmeler lehine genişletildiği ve buna bağlı olarak haksız ticari çıkarların ortaya çıktığı görülmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin kanunda yer alan tanımlarla bağdaşmayacak biçimde ve ilgili tacirlerin menfaatlerini önceleyen bir anlayışla oluşturulması hukuken kabul edilebilir olmadığı gibi Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz." hükmü karşısında eşitlik ilkesiyle de açık bir çelişki doğurmaktadır. Kıyı kenar çizgilerinin maddi gerçeklik temelinde yeniden tespit edilmesini sağlamak ve uygulamadaki mevzuata aykırılıkları gidermek amacıyla ilgili programa ek kaynak artırımı yapılması hakkındaki önergemiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Toplanma Alanlari Ranta, Yeşil Alanlar Betona

Deprem toplanma alanları, afet sonrası ilk saatlerde milyonlarca insanın can güvenliği, barınma, temel sağlık ve lojistik ihtiyaçlarının karşılanacağı hayati kamusal mekânlardır. Sağlıklı bir afet yönetim sisteminde bu alanlar, yalnızca haritalarda işaretlenmiş "boşluklar" değil; altyapısı, erişilebilirliği, büyüklüğü ve kapasitesi planlanmış, nüfusa göre ölçülmüş gerçek yaşam alanları olmak zorundadır. Ne var ki Türkiye'de genel tablo, özellikle büyükşehirlerde deprem toplanma alanlarının sistemli biçimde daraltıldığı, var olan az sayıdaki nitelikli toplanma alanının ise yıllar içinde imara açıldığı yönündedir.

1999 depremlerinin ardından İstanbul'da yüzlerce deprem toplanma alanı belirlenmişken, bunların önemli bir kısmı zamanla alışveriş merkezine, rezidansa, ofis bloklarına ve yoğun yapılaşmaya konu edilmiştir. Bir zamanlar on binlerce insanın çadır kurabileceği, açık hava altyapısı kurulabileceği geniş boşlukların yerinde bugün otoparklar, AVM'ler, lüks konut siteleri yükselmektedir. Deprem tartışmaları her alevlendiğinde "toplanma alanları haritada var" denilse de fiiliyatta bu alanların önemli bir bölümü ya parçalı, küçük ve işlevsizdir ya da imar baskısı nedeniyle niteliğini kaybetmiştir. Bu durum, her sarsıntıdan sonra milyonlarca yurttaşın "Nerede toplanacağız?" sorusunu yeniden sormasına yol açmaktadır.

Son yıllarda "millet bahçeleri" projeleri, özellikle iktidar tarafından deprem toplanma alanı tartışmasına bir cevap gibi sunulmaktadır. Elbette kişi başına yeşil alanın artırılması, park ve rekreasyon alanlarının güçlendirilmesi olumludur. Ancak sınırlı sayıdaki millet bahçesinin, geçmişte sistemli biçimde imara açılan yüzlerce toplanma alanının yerini tutması mümkün değildir. Üstelik bu projelerin önemli bir kısmı, kentin zaten nispeten nefes alabilen eski kamu alanları üzerinde hayata geçirilmekte, yeni ve gerçek anlamda "rezerv" toplanma alanı yaratmak yerine, mevcut kamusal alanın biçimini değiştirerek "yeni proje" olarak sunulmaktadır. Böyle bir yaklaşım, deprem riskini bütüncül bir planlama konusu olarak ele almak yerine, proje odaklı ve parça parça çözümlerle yönetmeye çalışmak anlamına gelmektedir.

Yeşil alanların imara açılması, yalnızca afet sonrası toplanma kapasitesini azaltmakla kalmamakta, şehirlerin ekolojik dengesi, hava kalitesi ve ısı adası etkisi bakımından da ağır sonuçlar doğurmaktadır. Kişi başı yeşil alan miktarının birçok büyükşehirde hedeflenen

standartların altında kaldığı bilinirken, kalan sınırlı kamusal açık alanların da plan değişiklikleriyle konut, ticaret veya karma proje alanına dönüştürülmesi hem çevresel sürdürülebilirlik hem de afet hazırlığı açısından kabul edilemez bir tercihtir. Deprem riski yüksek metropollerde her yeni imar kararı, yalnızca yapılaşma yoğunluğunu değil, aynı zamanda insanların afet anında sığınabileceği açık alan kapasitesini de azaltmaktadır.

Buna rağmen 2026 yılı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bütçesi; deprem toplanma alanlarının nicelik ve nitelik açısından güçlendirilmesini, mevcut yeşil alanların imara karşı kalıcı biçimde korunmasını ve kaybedilen toplanma alanlarının telafisini önceleyen bağlayıcı bir program ortaya koymamaktadır. Bütçede; il il, ilçe ilçe, mahalle mahalle toplanma alanı envanterinin çıkarılması, bu alanların büyüklük ve kapasite standartlarının belirlenmesi, gerekli kamulaştırmalar için kaynak ayrılması ve bu alanlara açık bir "koruma statüsü" tanınması yönünde somut hedefler yer almamaktadır. Tam tersine, planlama sisteminde yeşil alanların imar planı değişiklikleriyle farklı kullanım kararlarına dönüştürülmesini engelleyecek net bir irade görülmemektedir.

Deprem gerçeğiyle yaşayan bir ülkede, özellikle yüksek riskli bölgelerde yeşil alanlar ve toplanma alanları, "arazi rezervi" olarak değil, dokunulmaz kamusal güvenlik altyapısı olarak görülmelidir. 6 Şubat depremleri, toplanma alanlarının önemini acı biçimde hatırlatmış; geniş, erişilebilir ve donanımlı alanların yokluğunun, barınma ve lojistik süreçlerini ne kadar zorlaştırdığını göstermiştir. Buna rağmen aynı anlayış devam ettiği sürece, her yeni depremde aynı soruyu sormaya devam edeceğiz: "Nerede toplanacağız?"

Bu nedenle, 2026 bütçesinde Bakanlığın önceliği, yeni imar rantları yaratmak değil, mevcut ve potansiyel yeşil alanları kalıcı deprem toplanma alanları olarak koruyan ve güçlendiren bir yaklaşım olmalıdır. Deprem toplanma alanları, nüfusa göre hesaplanmış, altyapısı hazırlanmış, imar baskısına karşı güvence altına alınmış bir planlama konusu hâline getirilmedikçe, "afetlere hazırlık" söylemi gerçeği yansıtmayacaktır. Yeşil alanların imara açılması yoluyla hem bugün hem de gelecek kuşaklar için yeni riskler üretilmeye devam edilecektir.

Kağıtla Arsa Dağıtımı

Sertifikaya dayalı arsa tahsisi düzenlemesi, ilk bakışta kentsel dönüşümü ve yeni konut üretimini finanse etmek için geliştirilen teknik bir araç gibi sunulsa da özünde kamuya ait son derece kıymetli taşınmazların değeri belirsiz kâğıtlarla değiştirilmesi riskini barındırmaktadır. Düzenlemenin mantığı, belirli tutarda "sertifika" biriktirenlere arsa tahsis edilmesi, böylece hem projelerin finansmanına katkı sağlanması hem de tasarruf sahiplerine yeni bir yatırım imkânı sunulması olarak ifade edilmektedir. Ancak arsanın somut, kıt ve yüksek değerli bir kamu varlığı; sertifikanın ise değeri, talebi ve ikincil piyasa koşulları belirsiz bir kâğıt olması, bu mekanizmayı baştan sorunlu hâle getirmektedir.

Burada temel sorun, reel ve yüksek katma değerli bir varlık olan arsanın, değeri piyasada nasıl oluşacağı tam belli olmayan, ikincil piyasası zayıf ve kamu güvencesinin sınırları net çizilmemiş sertifikalarla bire bir ilişkilendirilmeye çalışılmasıdır. Arsa hem bugünün hem geleceğin kuşaklarının ortak varlığıdır; bu varlığın, teknik detayları yeterince tartışılmamış, riskleri doğru yönetilmemiş bir sertifika modeliyle tasarruf sahiplerine devredilmesi, kamu lehine bir "değer üretimi"nden çok, potansiyel bir "değer transferi"ne işaret etmektedir. Sertifikanın değeri düşerse zararı kim üstlenecektir, arsa fiyatları yükselirse bu artıştan kim, nasıl pay alacaktır; bu soruların hiçbiri tatmin edici biçimde yanıtlanmış değildir.

Bu çerçevede sertifika, çoğu yurttaş açısından gerçek bir varlığa değil, ancak gelecekte arsa edinebileceği iddia edilen bir kâğıda dönüşmektedir. Özellikle enflasyonun yüksek, gelir dağılımının bozuk olduğu bir ekonomide, finansal okuryazarlığı yüksek ve güçlü sermaye sahibi gruplar bu sertifikaları ucuzken toplama imkânına sahip olurken; dar gelirli yurttaşlar çoğu zaman düşük tutarlı, dağınık birikimlerle sistemin "kenarında" kalacaktır. Sonuçta ortaya; kamuya ait arsa stokunun, değeri belirsiz kâğıtlar üzerinden belirli çevrelere devredildiği; küçük tasarruf sahiplerinin ise riskleri üstlenip getiriden sınırlı pay aldığı bir tablo çıkabilecektir.

Diğer önemli sorun da şeffaflık ve denetim boyutundadır. Hangi arsaların bu kapsama alınacağı, bu arsaların değerlemesinin nasıl ve kimler tarafından yapılacağı, sertifikaların hangi kurum veya fon üzerinden ihraç edileceği, ikincil piyasasının nasıl işleyeceği ve tüm bu sürecin Sayıştay dahil olmak üzere hangi denetim mekanizmalarına tabi olacağı belirsizdir.

Sertifika–arsa ilişkisinin, net, denetlenebilir ve kamuoyunun anlayabileceği bir çerçeveye kavuşmaması hâlinde, bu sistemin; belirli arsa ve projeler etrafında yeni bir rant dağıtım aracı olarak kullanılmasının önünde hiçbir engel kalmayacaktır. Arsa gibi somut bir değeri "değer üretmeyen kâğıt" ile değiştiren her model, mali disiplin ve sosyal adalet bakımından son derece risklidir.

2026 Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bütçesinde ise bu yeni sertifika düzenlemesine ilişkin ne sayısal bir çerçeve ne de detaylı bir etki analizi yer almaktadır. Kaç adet arsanın bu metoda konu edilmesi planlanmaktadır, tahmini sertifika hacmi nedir, yıllar itibarıyla kamuya yüklenebilecek mali risk ne kadardır, kötü senaryoda oluşacak zararın üstlenicisi kimdir; bütçe belgeleri bu sorulara cevap vermemektedir. Bu durum, TBMM'nin bütçe hakkı bakımından da sakıncalıdır; zira ileride kamuya ciddi yük doğurabilecek bir mekanizma, bugün "teknik bir araç" gibi gösterilerek denetim süzgecinden geçirilmek istenmektedir.

Kentsel dönüşüm ve afet güvenliği gibi hayati bir başlıkta, çözümü finansal mühendisliğe indirgemek doğru değildir. Deprem riski altındaki bölgelerde ihtiyaç duyulan, yurttaşın elindeki taşınmazın gerçek değerinin korunması, kamu arazilerinin şeffaf ve adil biçimde değerlendirilmesi, dönüşümün yükünün dar gelirli vatandaşın sırtına bindirilmemesidir. Sertifikaya dayalı arsa tahsisi modeli ise, bu temel hedeflerin hiçbirine doğrudan hizmet etmemektedir. Bu nedenle söz konusu düzenleme, 2026 bütçesi kapsamında yeniden ele alınmalı; arsa gibi kıt ve kıymetli kamu varlıklarının, değeri ve getirisi belirsiz sertifikalar karşılığında elden çıkarılmasına yol açacak her adımdan kaçınılmalıdır.

Tapu Var, Güvence Yok: 2b Ve Kadastroda Kamu Toprağı Erozyonu

Tapu ve kadastro hizmetleri, mülkiyet hakkının güvence altına alınması, şehircilik ve çevre politikalarının sağlıklı yürütülmesi ve kamu varlıklarının korunması bakımından devletin en kritik altyapılarından biridir. Taşınmazların sınırlarının, niteliğinin ve hukuki durumunun doğru ve güncel biçimde kayda geçirilmesi; hem vatandaşın hakkını korumanın hem de planlı kentleşmenin ön koşuludur. Buna rağmen, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesinde tapu-kadastro alanı hâlâ "teknik bir arka ofis işi" gibi ele alınmakta, bu kritik sistemin kurumsal kapasitesini güçlendirecek, veri kalitesini artıracak ve kamu yararını önceleyecek güçlü bir vizyon ortaya konulmamaktadır.

2B arazileri konusunda izlenen politika da bu bakış açısının bir yansımasıdır. Orman niteliğini yitirmiş araziler meselesinin kalıcı ve adil biçimde çözülmesi gerekirken, yıllar içinde 2B düzenlemeleri daha çok kamu arazilerinin parça satışına ve değerli alanların belirli gruplara devrine zemin hazırlayan bir araç hâline gelmiştir. Değer tespitinde izlenen yöntem, ödeme koşulları ve plan değişiklikleri, küçük üreticiyi ve gerçekten o araziye bağımlı olan yurttaşı korumaktan ziyade, imar rantı potansiyeli yüksek taşınmazlar üzerinden yeni bir kaynak aktarımını mümkün kılmaktadır. Şeffaf olmayan değerleme süreçleri, yer siyasi saiklerle şekillenen plan kararları ve yeterli denetime tabi olmayan uygulamalar, kamu toprağının gerçek değerinin altında el değiştirmesi riskini büyütmektedir.

Tapu-kadastro modernizasyonu başlığı altında ise, uzun süredir söz verilen dijitalleşme ve veri bütünlüğü hedeflerinin kağıt üzerinde kaldığı görülmektedir. TAKBİS, mekânsal (sayısal) kadastro, e-devlet entegrasyonları gibi projeler, Bakanlık sunumlarında "tamamlanmış ya da tamamlanmak üzere" gösterilse de sahadaki durum farklıdır. Birçok bölgede tapu kayıtları ile fiilî kullanım arasında ciddi uyumsuzluklar devam etmekte; sınır uyuşmazlıkları, üst üste kayıtlar, hatalı cins tashihleri ve eksik tesciller hem yargının hem vatandaşın üzerindeki yükü artırmaktadır. Kurumun iş yükü artarken, nitelikli teknik personel sayısı yetersiz kalmakta; coğrafi bilgi sistemleri, sayısal harita üretimi, veri analizi gibi alanlarda ihtiyaç duyulan uzman kadrolar gecikmeli ve sınırlı şekilde tahsis edilmektedir.

Üç boyutlu kadastro hedefi, özellikle büyükşehirlerde çok katlı yapılaşma, yeraltı ulaşım sistemleri, altyapı tünelleri, otoparklar ve enerji hatları gibi karmaşık mekânsal ilişkilerin yönetilmesi için zorunlu hâle gelmiştir. Ne var ki 3 boyutlu kadastro, yıllardır strateji belgelerinde yer almasına rağmen, hâlâ birkaç pilot bölge ve sınırlı uygulamanın ötesine geçememiştir. Üst üste mülkiyet (yapı, arsa, bağımsız bölüm, alt yapı tüneli vb.) ilişkisinin açık ve şeffaf biçimde kayıt altına alınmaması, hem yatırımcı hem vatandaş hem de kamu açısından ciddi belirsizlikler yaratmaktadır. Deprem riski, kentsel dönüşüm ve altyapı yatırımlarının yoğun olduğu bir ülkede, taşınmazın yalnızca yatay değil, dikey ve yeraltı boyutlarıyla da izlenememesi, planlama ve denetim kapasitesini zayıflatmaktadır.

Tarafımızın ısrarla vurguladığı şeffaflık, gerçekçi değerleme ve kamu varlığının korunması perspektifinden bakıldığında, tapu-kadastro alanındaki eksiklikler daha da görünür hâle gelmektedir.

Sertifika karşılığı arsa tahsisi benzeri finansal araçlarda olduğu gibi, 2B arazilerden belediyelere ve özel projelere konu edilen kamu taşınmazlarına kadar uzanan geniş bir yelpazede, taşınmazların nasıl değerlediği, hangi yöntemle ve kimler üzerinden el değiştirdiği, bu işlemlerin bütçeye, vatandaşa ve yerel topluma ne tür etkiler doğurduğu şeffaf değildir. Tapu ve kadastro modernizasyonu, yalnızca sayısal sisteme geçişten ibaret görüldüğü sürece, bu alan gerçek anlamda bir "kamu maliyesi ve kamu varlığı yönetimi" meselesi olarak ele alınamayacaktır.

2026 yılı bütçesi, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün kurumsal kapasitesini güçlendirmeye, bağımsız ve bilimsel değerleme mekanizmaları kurmaya, 2B arazilerde rant odaklı yaklaşımı frenlemeye ve üç boyutlu kadastroyu ülke sathında yaygınlaştırmaya dönük somut ve ölçülebilir hedefler içermemektedir. Bütçede; hangi il ve ilçelerde ne kadar alanın mekânsal kadastroya geçirileceği, 3B kadastroya geçiş takvimi, 2B satış ve tahsislerinden elde edilen gelir ile kaybedilen potansiyel değerin karşılaştırılması, taşınmaz işlemlerinin Sayıştay ve TBMM denetimine açılmasına yönelik açık taahhütler yer almamaktadır.

Oysa mülkiyet hakkının güvenliği, kentlerin planlı gelişimi, çevrenin korunması ve kamu varlıklarının gelecek kuşaklara aktarılması için; tapu ve kadastro modernizasyonunun merkezine şeffaflık, hesap verebilirlik ve kamu yararını koymak zorunludur. 2B arazileri de dâhil olmak üzere tüm kamu taşınmazlarında objektif değerleme esas alınmalı, satış ve tahsis süreçleri kamuoyuna açık, izlenebilir ve denetlenebilir hâle getirilmelidir. Üç boyutlu kadastro, deprem ve kentsel dönüşüm politikalarının ayrılmaz bir unsuru olarak acilen yaygınlaştırılmalı; bu alan için gerekli personel ve teknoloji yatırımları, 2026 bütçesinde ayrı ve güçlü bir program başlığı altında ele alınmalıdır. Aksi hâlde, tapu-kadastro modernizasyonu söylemi, sadece teknik bir vitrin olarak kalacak, mülkiyetin, kamu toprağının ve kentlerimizin geleceği üzerindeki belirsizlikler büyümeye devam edecektir.

Kira Bedeli Kadar Aidat Alınan Düzen: Site Yönetimleri Sorunu

Site ve apartman yönetimleri, milyonlarca vatandaşın barındığı toplu konut alanlarında günlük hayatın her anına dokunan bir idari yapı hâline gelmiştir. Elektrik, su, ısınma, güvenlik, temizlik, asansör, otopark ve ortak alan bakımına ilişkin tüm harcamalar, kat maliklerinden ve kiracılardan toplanan aidatlar üzerinden finanse edilmektedir. Ancak son yıllarda aidatlar, özellikle büyükşehirlerde kira bedelleriyle yarışan, hatta birçok sitede kirayı

aşan seviyelere ulaşmış; bu durum geniş halk kesimleri açısından ciddi bir ekonomik yük hâline gelmiştir. Fahiş aidat artışları nedeniyle yalnızca konut kiralarını değil, site aidatlarını da ödeyemediği için evini değiştirmek zorunda kalan ailelerin sayısının artması, sorunun sosyoekonomik boyutunu açıkça göstermektedir.

Aidatların bu ölçüde yükselmesine rağmen, site ve apartman yönetimlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanamamıştır. Harcamaların kalem açıklanmadığı, fatura ve sözleşmelerin maliklerle paylaşılmadığı, yönetim toplantılarının ya hiç yapılmadığı ya da dar bir grubun kontrolünde gerçekleştiği pek çok örnek bulunmaktadır. Güvenlik, temizlik, peyzaj, teknik bakım gibi hizmetler için yönetimlerle bağlantılı şirketlere piyasa koşullarının üzerinde bedellerle iş verildiği; rekabetçi ihale süreçlerinin işletilmediği; yönetim planlarının ise kat maliklerinin büyük çoğunluğunun iradesi dışında fiilen değiştirilip dayatıldığı yönünde yaygın şikâyetler vardır. Uygulamada site yönetiminin hukuken "kat maliklerinin temsilcisi" olduğu unutulmakta, yönetimler kendini adeta maliklerin üzerinde, denetim dışı bir karar mercii gibi konumlandırmaktadır.

Şeffaf olmayan, değer üretmeyen ve denetimden kaçan yapılara karşı kamunun görevi, vatandaşın cebini ve haklarını korumaktır. Nasıl ki değeri belirsiz bir kâğıdın karşılığında reel bir kamu varlığının devri kabul edilemezse, aidat kalemleri gerekçe gösterilmeden ve maliklerin gerçek bilgisi ve rızası olmadan hane bütçesinin kaldıramayacağı seviyelere çıkarılamaz. Yönetim şirketleri ya da kişisel inisiyatiflerle yaratılan bu fiilî durum, mülkiyet hakkının içini boşaltmakta; vatandaşın barınma hakkı üzerinde dolaylı bir baskı oluşturmaktadır.

Son dönemde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve iktidar, "site yönetim yasası" ve Kat Mülkiyeti Kanunu'nda değişiklik başlığı altında bazı düzenlemeler hazırladığını kamuoyuna duyurmuştur. Taslak açıklamalara göre; site yönetim şirketlerinin lisanslanması, aidat artışlarına sınırlama getirilmesi, haksız artışların yaptırıma bağlanması ve yönetim faaliyetlerinin Bakanlık tarafından denetlenmesi öngörülmektedir. Ancak bu düzenlemeler, 2026 bütçesiyle birlikte bütüncül ve bağlayıcı bir program hâline getirilememiştir. Yasa taslağı kamuoyuna parçalı bilgilerle yansımakta; hangi kriterlere göre lisans verileceği, denetimlerin nasıl ve ne sıklıkta yapılacağı, usulsüzlük tespit edildiğinde hangi idari ve cezai yaptırımların

uygulanacağı, aidat artışına getirilecek sınırlamanın hangi objektif göstergelere bağlanacağı netleştirilememektedir.

Diğer yandan, site ve apartman yönetimlerinin suiistimale açık yapısı yalnızca özel şirketler üzerinden yürüyen sitelerle sınırlı değildir. Küçük apartmanlarda dahi, aynı yönetim anlayışının yıllarca değişmeden sürmesi, denetçi seçiminin fiilen kağıt üzerinde kalması, ortak giderlere katılımda arsa payı ve kullanım dengesi gözetilmeden keyfî uygulamalar yapılması, vatandaşın yargı yoluna gitmeden sorunlarını çözebilmesini neredeyse imkânsız hâle getirmektedir. Sulh hukuk mahkemelerinde görülen yüzlerce aidat ve yönetim uyuşmazlığı davası, sistemin kendi içinde bir denetim ve çözüm üretmekten uzak olduğunun göstergesidir. Enflasyon, enerji maliyetleri ve personel ücretlerindeki artışlar elbette maliyetleri etkilemektedir. Ancak bu gerekçeler, her koşulda aidat artışını meşrulaştıran bir çek pas olarak kullanılamaz.

Site yönetim şirketlerinin lisanslanması için kurulacak birimlerin kurumsal yapısı, denetim personeli sayısı, yıllık denetim hedefleri, şikâyetlerin alınacağı ve sonuçlarının izlenebileceği dijital altyapı gibi unsurlar bütçede ayrı ve somut bir program olarak yer almamaktadır. Vatandaşın günlük hayatını doğrudan etkileyen böyle bir alanda yalnızca “yasal düzenleme” vaadi, sahadaki sorunların çözümü için yeterli değildir; bu vaadin arkasında, bütçe kaynaklarıyla desteklenmiş şeffaf bir uygulama takvimi bulunmak zorundadır.

Site ve apartman yönetimleri alanında yaşanan aidat yükü, suiistimal iddiaları ve denetimsizlik, artık münferit şikâyetler olmaktan çıkmış, milyonlarca haneyi doğrudan ilgilendiren yapısal bir sorun hâline gelmiştir. 2026 bütçesinin, bu sorunu yalnızca “fahiş aidatları durduracağız” söylemiyle geçiştirmesi kabul edilemez. Gereken; Kat Mülkiyeti Kanunu’nun çağın ihtiyaçlarına uygun biçimde yeniden yazılması, site yönetimlerinin lisans ve denetim kapsamına alınması, her aidat kaleminin şeffaf ve erişilebilir biçimde raporlanmasının zorunlu kılınması, haksız artışlara karşı etkin idari yaptırımlar öngörülmesi ve vatandaşın basit başvuru mekanizmalarıyla korunmasıdır. Bu yapılmadığı sürece, site ve apartman yönetimleri, “denetlenmeyen, hesap vermeyen ve vatandaşın aleyhine işleyen” bir başka alan olarak kalacaktır. Bu şekilde bütçe hakkı ile birlikte milyonlarca insanın günlük hayatındaki adalet duygusu da zedelenecektir.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
39.035.706.000	14.857.183.557	46.805.514.000	%19,9	%0,25

Dışişleri Bakanlığı bütçesi, ülkemizin uluslararası arenadaki etkinliğini artırmak, dış politika hedeflerini gerçekleştirmek ve vatandaşlarımızın yurt dışında haklarını korumak adına en kritik araçlardan biridir. Ancak 2026 yılı bütçesi incelendiğinde, Bakanlık için öngörülen 46 milyar 805 milyon TL'lik bütçenin yeterliliği ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Dünyadaki ve bölgemizdeki gelişmeler, uluslararası ilişkilerin karmaşıklığı ve büyüyen jeopolitik tehditler karşısında bu bütçenin yetersiz kalacağı tartışılması gereken bir gerçektir.

Bakanlık bütçesi merkezi bütçe içinde binde 2,5 gibi son derece sınırlı bir paya tekabül etmektedir. Bu oran sadece nominal artış üzerinden değil, enflasyon, kur oynaklığı ve artan küresel riskler bakımından değerlendirildiğinde de Türkiye'nin dış politika iddialarıyla çelişmektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı
Personel Giderleri	16.752.212.000	7.218.558.762	19.121.858.000	**%14,15**	**%40,85**
SGK Devlet Primi Giderleri	1.373.716.000	541.587.016	1.538.645.000	**%12,01**	**%3,29**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	6.616.144.000	1.372.941.056	10.124.946.000	**%53,03**	**%21,63**
Cari Transferler	12.383.224.000	5.621.858.842	13.542.207.000	**%9,36**	**%28,93**
Sermaye Giderleri	1.905.100.000	102.237.881	2.471.500.000	**%29,73**	**%5,28**
Borç Verme	5.310.000	0	6.358.000	**%19,74**	**%0,01**

1. **Personel giderleri** %14,14 artmıştır. **Dışişleri bütçesi içindeki payı %40,8'dir.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %12 artmıştır. **Dışişleri bütçesi içindeki payı %3,29'dur.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)

3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %53 artmıştır. **Dışişleri bütçesi içindeki payı %21,6'dır.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar. Devletin, karşılığında herhangi bir mal veya hizmet almadığı karşılıksız ödemeler ile sermaye giderleri kapsam dışındadır.)
4. **Cari transferler** %9,36 artmıştır. **Dışişleri bütçesi içindeki payı %28,93'tür.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
5. **Sermaye giderleri** bir önceki yıla göre %29,73 oranında artmıştır. **Dışişleri bütçesi içindeki payı %5,28'dir.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Borç Verme** %19,74'lük bir artış yapılmıştır. **Dışişleri bütçesi içindeki payı ise %0,01'dir.** (Bir mali hakka veya devletin mülkiyetinde hisse (sermaye) katılımına neden olan ödemeleri kapsar.)

2026 yılı Dışişleri Bakanlığı bütçesi, Türkiye'nin dış politika hedeflerinin "çok boyutlu ve girişimci diplomasi" ilkesi etrafında şekillendiğini iddia etmektedir. Ancak bütçe teklifinde bu hedefin somut göstergeleri bulunmamaktadır. Bütçe, büyük oranda idari giderlere ve temsil harcamalarına dayanmaktadır ve diplomatik etkinlik ve dış politika başarı göstergeleriyle ilişkilendirilmiş performans ölçütleri zayıftır.

Türk dış politikası artık kurumsal diplomasi yerine kişisel ilişkiler ve "şahıs" merkezli bir çizgide yürütülmektedir. Bu nedenle bütçede kurumsal kapasiteyi güçlendiren, liyakat temelli dış temsilcilik yapısına dair herhangi bir vurgu yer almamaktadır.

Bölgesel bir güç ve küresel bir aktör olma hedefi, diplomatik kapasitenin, temsil kabiliyetinin ve dış politika araçlarının güçlü bir bütçeyle desteklenmesini zorunlu kılar. Aksi halde dış politika, reaktif, günübirlik ve kaynak kıtlığı içinde manevra alanı daralmış bir rotaya mahkum olur.

Dışişleri Bakanlığı bütçesi herhangi bir mali metin değil, Türkiye'nin dünyaya dönük vizyonunun maddi izdüşümüdür. Bugün ortaya konulan bütçe, dış politikanın stratejik yönelimiyle bağdaşmayan bir "asgari idare bütçesi" görüntüsü vermektedir.

LİYAKAT EROZYONU VE HARİCİYE GELENEĞİNİN AŞINMASI

Modern devletlerin gerçek gücü, yalnızca sınırlarının genişliği, ordularının kapasitesi veya yasalarının varlığıyla değil; kurumlarının sağlamlığı, bu kurumların taşıdığı gelenek ve kurumsal hafızanın derinliğiyle ortaya çıkar. Devlet aklının sürekliliği, ancak bu kurumsal yapının kökleşmiş teamülleri, disiplin anlayışı ve nesiller boyunca aktarılan profesyonel birikimi sayesinde korunabilir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye'de tesis edilen bürokratik yapılanmalarda da bu yaklaşım belirleyici olmuş; kurumlar birer okul niteliği taşımış, kendi yetiştirdiği kadrolarla sürekliliğini sağlayarak devletin idaresinde rasyonel bir omurga oluşturmuştur. Devletin kurallarla, kurumlarla ve liyakat esaslı işleyişle yürüdüğü bu model, uzun yıllar boyunca hem iç yönetimde hem dış ilişkilerde güvenilirliğin teminatı olmuştur.

Ne var ki son yıllarda bu köklü anlayışın yerini giderek partizanlık, sadakat ilişkileri ve keyfî kadro tercihlerinin aldığı bir tablo ortaya çıkmıştır. Siyasal kadrolaşmanın kurumsal kapasiteyi aşındırması, devlet mekanizmasının hemen her alanında olduğu gibi dış politika bürokrasisinde de belirgin biçimde hissedilmektedir. Kurumsal kültür zayıflamış, tecrübe aktarımının sürekliliği kırılmış, devlet geleneğiyle olan bağlar çözülmeye başlamıştır. Bu tablo, özellikle Cumhuriyet dönemi boyunca Türkiye'nin uluslararası saygınlığının temel taşı olan Dışişleri Bakanlığı açısından son derece kritik sonuçlar doğurmaktadır.

Hariciye geleneği, yüzyılı aşan bir diplomasi birikimi üzerine kuruludur; kariyer memurluğu, liyakat esaslı terfi sistemi, usta–çırak ilişkisi ve kurumsal disiplin bu geleneksel yapının temelini oluşturur. Ancak bugün büyükelçi atamalarından daire başkanlıklarına, terfi ve tayin süreçlerinden üst düzey görevlendirmelere kadar pek çok kritik kararın kurumsal liyakate değil, siyasi sadakat ölçütlerine göre şekillendiğini görmekteyiz. Bu durum, yıllarını ülkenin dış politikasına adamış, diplomasi kültürünü özümsemiş ve kurumun hafızasını taşıyan tecrübeli kadroların geri plana itilmesine yol açmaktadır. Oysa dış politika, doğası gereği süreklilik, deneyim ve öngörülebilirlik gerektiren bir alandır; günübirlik siyasi tercihlere göre şekillendirildiğinde, devletin uluslararası konumlanışı da istikrarsız ve tutarsız bir görüntü vermeye başlar.

Bu nedenle bugün yaşadığımız kırılganlıkların önemli bir bölümü, dış politika bürokrasisinde yaşanan liyakat erozyonunun ve kurumsal aşınmanın kaçınılmaz sonucudur. Bakanlığın insan kaynakları yönetiminin ve büyükelçi atamalarının giderek daha fazla Bakanlık

dışından atanmış isimlere havale edilmesi, köklü hariciye geleneğiyle taban tabana zıt bir uygulamadır. Kariyer diplomatlardan oluşan, usta–çırak ilişkisi içinde yetişen, diplomasi kültürünü içselleştirmiş ve devlet hafızasını taşıyan kadrolar varken bu tür görevlendirmelerin gerekçesi nedir? Devletin güçlü ve birikimli insan kaynağı neden dışlanmaktadır?

Unutulmamalıdır ki bir ülkenin diplomasi kadroları sıradan bir idari yapı değildir; aynı zamanda ulusal hafızanın, devlet aklının ve dış politika sürekliliğinin taşıyıcı unsurlarıdır. Bu hafızayı zayıflatmak, yalnızca kurum içi dengeleri bozmakla kalmaz; Türkiye'nin uluslararası alandaki ağırlığını, güvenilirliğini ve öngörülebilirliğini de azaltır. Dışişleri Bakanlığı bürokrasisinin partili bir organizasyon mantığıyla şekillendirilemeyeceği gerçeği tam da bu noktada önem kazanmaktadır. Hariciye, herhangi bir siyasi partinin dış ilişkiler birimi değil; devletin bağımsız, tarafsız ve sürekliliğe dayalı diplomasi kapasitesidir.

Kısacası, bugün karşı karşıya bulunduğumuz sorun, yalnızca bireysel atamaların veya teknik tercihlerinin ötesindedir; mesele, Türkiye'nin dış politikasının dayandığı kurumsal omurganın aşındırılması, tecrübenin değersizleştirilmesi ve devlet geleneğinin göz ardı edilmesidir. Bu uyarıyı ciddiye almak, Türkiye'nin uluslararası saygınlığını ve diplomatik kapasitesini korumanın zorunlu bir gereğidir.

Kurumsal Aklın Tasfiyesi ve Türkiye'nin Dış Politikada Güç Kaybı

Türkiye'de partili cumhurbaşkanlığı sistemine geçişle birlikte devlet yönetiminin kurumsal mimarisi köklü bir dönüşüm yaşamıştır. Bu dönüşüm karar alma süreçlerinin rasyonel, kural temelli ve kurumsal niteliğini zayıflatarak yönetim anlayışında belirgin bir kırılmaya yol açmıştır. Siyasal sistemin merkezileşmesi yürütme organının denge-denetim mekanizmalarından büyük ölçüde bağımsızlaşması ve kurumsal süreçlerin yerini kişisel tercihlere dayalı yönetsel pratiklerin alması devlet yönetiminde kuralsızlık ve kurumsuzluk olarak tanımlanabilecek bir ortam üretmiştir. Bu ortam yalnızca ekonomi ya da yargı gibi temel politika alanlarında değil dış politika alanında da istikrarsızlık, süreksizlik ve tutarsızlık şeklinde belirginleşmiştir.

Ülkemizin dış politika yapım süreci tarihsel olarak kurumsal hafızaya, bürokratik rasyonaliteye ve çok boyutlu denge siyasetinin gerektirdiği öngörülü davranış kalıplarına dayanmıştır. Ancak partili sistem sonrasında dış politika alanında bu tarihsel sürekliliğin yerini giderek kişiselleşmiş karar alma, ideolojik göndermelerle temellendirilen söylem üretimi ve

günübirlik taktiksel hamleler almıştır. Bu durum Türkiye'nin uluslararası konumlanışını zayıflatmış ve ülkemizi Avrupa'dan Orta Doğu'ya, Kafkasya'dan Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyada oyun kurucu aktör olmaktan uzaklaştırıp gelişmelerin edilgen bir izleyicisi haline getirmiştir.

Türkiye'nin dış politikasındaki bu savrulmalar, devletin diplomatik kapasitesinin temel unsurlarından biri olan kurumsal işleyişin zayıflaması ile doğrudan ilişkilidir. Kurumsuzluk ve keyfi yönetim anlayışı, özellikle Suriye politikası gibi yüksek risk içeren alanlarda daha görünür hale gelmiştir.

Türkiye'de iç politik söylemde zaman zaman Ankara'nın Suriye'deki temel muhatabıymış gibi sunulan Suriye Devlet Başkanı gerçekte sahadaki davranış kalıpları açısından değerlendirildiğinde karar alma süreçlerini büyük ölçüde Washington ve Tel Aviv kaynaklı stratejik yönelimlere göre şekillendirmektedir. Bu durum Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu güvenlik ortamının niteliğini ve bölgesel dengelerin gerçek dinamiklerini açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye açısından Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması hayati önemdedir ve bu ilkesel yaklaşımın rasyonel bir zemini bulunmaktadır. Ancak mevcut sahaya bakıldığında Suriye'nin tarihsel olarak hiç olmadığı kadar fiili bir parçalanmışlık içinde olduğu görülmektedir. Bu parçalanmış yapı yalnızca iç savaşın doğal bir sonucu değildir. Aynı zamanda ABD emperyalizminin ve İsrail'in kendi perspektifinin kesiştiği bir jeopolitik çerçeveyi yansıtmaktadır. Bu bağlamda Suriye'de faaliyet gösteren birçok silahlı yapının, özellikle kuzeydoğudaki aktörlerin, ABD'nin doğrudan desteği ve yönlendirmesi altında hareket ettiği bilinmektedir. Bu durum Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından çok katmanlı bir risk doğurmaktadır.

Türkiye'nin Suriye sahasındaki mevcut durumu değerlendirildiğinde, Ankara'nın uzun süredir dile getirdiği hedeflerle sahadaki fiili gelişmeler arasında belirgin bir uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Suriye'nin kuzeyinde ortaya çıkan yapılanma bir "Türkiye projesi" değil; uluslararası aktörlerin yönlendirdiği, iki ayrı projenin eşzamanlı ilerlediği bir süreçtir. Bu çerçevede Türkiye kendi ulusal güvenlik önceliklerine rağmen bölgede bir terör devleti niteliği taşıyan ancak devlet görünümü kazanan bir yapının oluşumuna engel olamamış; bu yapının ABD ve İsrail tarafından desteklenen bir düzen çerçevesinde güç kazanmasını

engelleyememiştir. Buna karşın Türkiye'nin bu gelişmelere yönelik açık ve kararlı bir itiraz ortaya koyamaması, bölgedeki stratejik kırılganlığı derinleştirmektedir. Bu durum, Türkiye açısından yalnızca bölgesel bir risk değil aynı zamanda ciddi bir ulusal güvenlik ve beka sorunu niteliği taşımaktadır.

Bu kapsamda terör örgütü ~~ypg'~~nin Suriye devletine "entegrasyonu" yönündeki açıklamalar; gerek İbrahim Kalın tarafından geçmişte dile getirilen ifadeler; gerekse Bakan'ın söylemleri bağlamında politik ve sosyolojik açıdan tutarlı bir zemine oturmamaktadır. Zira ~~ypg'~~nin profesyonel mesleki formasyonlarla tanımlanan sivil bir yapısı bulunmamaktadır. Örgüt mensupları mühendislik, öğretmenlik, sağlık hizmetleri gibi sivil alanlara ait rollerle değil, doğrudan silahlı yapı kimliğiyle anılmaktadır. Bu nedenle ~~ypg'nin~~ Suriye devletine entegrasyonundan söz etmek, fiilen örgütün askeri kapasitesinin resmi bir yapıya eklemlenmesi anlamına gelecektir.

Geçmişte iç süreç yürütülürken ~~ypg'~~nin bu sürecin parçası olacağı yönündeki beklentilerin gerçekleşmediği açık şekilde ortaya çıkmıştır. Bugün ~~ypg'~~nin artık hiçbir biçimde iç siyasi sürecin muhatabı olmadığı hem örgüt tarafından hem de süreç aktörleri tarafından ifade edilmektedir.

Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu riskler devam ederken, ~~ypg'~~nin Türkiye açısından nasıl tanımlandığının açık biçimde ortaya konması gerekmektedir. Bu nedenle "YPG Türkiye açısından hâlâ bir terör örgütü müdür?" sorusu güvenlik politikalarının tutarlılığı açısından kritik önem taşımaktadır. Ayrıca Türkiye'nin uzun süredir dile getirdiği ve Cumhurbaşkanı tarafından kamuoyuna defalarca açıklanan "~~ypg'~~ye ABD tarafından 40 bin tır silah verildiği" yönündeki değerlendirmeler sahadaki güç dengesinin niteliğini belirleyen temel unsurlardan biridir. Bu silahların akıbetine ilişkin belirsizlik; silahların imha edilip edilmediği, depolanıp depolanmadığı ya da kimlerin kullanımında bulunduğu Türkiye'nin güvenlik stratejisinde önemli bir soru işareti oluşturmaktadır. Bu nedenle "Bu silahlar nerededir?" sorusunun cevabı, Türkiye'nin Suriye politikasının geleceği açısından hayati nitelik taşımaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'nin dış politika yapım sürecine ilişkin temel soru, fiili bölünmüşlüğün derinleştiği bu ortamda ulusal güvenliğin korunması ve Türkiye'nin bölgesel çıkarlarının savunulması için hangi stratejik araçların devreye sokulduğudur.

ABD’nin Ankara Büyükelçisi ve Suriye Özel Temsilcisi sıfatını taşıyan Tom Barrack’ın, Suriye’de federatif bir modele yakın bir yapının oluşacağını ifade eden açıklaması ülkemize açık bir meydan okuma niteliği taşımaktadır. Bu açıklama Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunmasını ve merkezi bir devlet yapısı oluşturulmasını isteyen Türkiye'nin tutumuna karşıt bir açıklamadır.

Bu beyan, Ankara’nın Suriye politikasının temel dayanağı olan toprak bütünlüğü ilkesini stratejik düzeyde sorgulatmakta ve Türkiye açısından ciddi bir diplomatik sorun alanı yaratmaktadır.

Barrack’ın terör örgütü ~~ypg~~ ile gerçekleştirdiği görüşme sırasında çekilen ve kamuoyuna yansıyan, Hatay’ı Suriye toprakları içinde gösteren haritanın yer aldığı görüntüler ise uluslararası hukuk, egemenlik ilkeleri ve sınırların dokunulmazlığı açısından Türkiye açısından daha da kritik bir nitelik taşımaktadır. Söz konusu olaya karşı Bakanlığın diplomatik tepki düzeyi önemli bir test niteliği taşımaktadır.

Diğer taraftan Türkiye–Avrupa Birliği ilişkileri de kurumsal rasyonalite eksikliğinin yansımalarını barındırmaktadır. AB Genişleme Zirvesi’nde Türkiye’nin adının dahi geçmemesi Türkiye’nin üyelik perspektifinin siyasal söylem düzeyinin ötesine taşınamadığını göstermektedir. Bir aday ülkenin demokratik standartlarında ve hukuk devletinde ciddi gerilemeler yaşarken üyelik sürecini canlı tutması mümkün değildir. Vize süreçlerinde yaşanan ağırlaşma ve ret oranlarındaki artış da Türkiye’nin AB ile ilişkilerinin teknik ve siyasal düzeyde ciddi bir gerileme içinde olduğunun göstergesidir. Bu tablo dış politikanın ideolojik ve kısa vadeli hesaplara indirgenmesinin doğal sonucudur.

Başka bir deyişle Türkiye'nin dış politikası mevcut alışıldık eksenlerin ötesine geçen yeni diplomatik açılımlar geliştirmek zorundadır. Küresel güç dengelerinin hızla değiştiği bir dönemde Türkiye, yalnızca geleneksel müttefiklik ilişkilerine değil, yeni aktörlerle çok boyutlu iş birliklerine de yönelmelidir. Bu kapsamda diplomatik vizyonun, ekonomik, teknolojik ve stratejik kapasiteyi artıracak yeni ortaklık alanlarını proaktif biçimde inşa eden bir niteliğe kavuşması gerekmektedir.

Bu konu özelinde Tayvan örneği öne çıkmaktadır. Türkiye’nin Tayvan ile ilişkileri, küresel tedarik zincirlerinin yeniden şekillendiği ve yüksek teknolojinin ekonomik rekabetin temel eksenini oluşturduğu bir dönemde stratejik açıdan yeniden değerlendirilmesi gereken

bir başlıktır. 23 milyon nüfuslu Tayvan 831 milyar dolarlık milli geliri, 600 milyar doları aşan rezervi, 900 milyar dolara yakın dış ticaret hacmi ve özellikle yarı iletken sanayisindeki küresel tekel konumu ile dünya ekonomisinin merkezi aktörlerinden biridir. Buna karşın Türkiye'nin Tayvan'la ticaret hacmi yalnızca 1,5 milyar dolar seviyesindedir ve bu durum hem ekonomik potansiyelle hem de Türkiye'nin yüksek teknoloji ihtiyacıyla çelişmektedir. Tayvanlı yatırımcıların Çin'den hızla uzaklaştığı, Avrupa ve yeni ülkelere yöneldiği bir dönemde Türkiye'nin halen bakan yardımcısı düzeyinde dahi temas kurmamış olması ülkemizin ekonomik diplomasi kapasitesinde ciddi bir yetersizliğe işaret etmektedir. Oysa ABD, Birleşik Krallık, Almanya, Japonya gibi G8 ülkeleriyle birlikte pek çok Avrupa ülkesi Tayvan'la düzenli ekonomik ve ticari mekanizmalar oluşturmuş durumdadır.

2024 yılında 100 binden fazla Tayvanlının Türkiye'yi ziyaret etmesi dahi Ankara'nın Tayvan politikasının güncellenmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Türkiye'nin yüksek teknoloji üretimine geçiş hedefi, sermaye ihtiyacı ve stratejik sektörlerde dışa bağımlılığının azaltılması gibi ulusal çıkarları gözetildiğinde Tayvan'la ilişkilerin mevcut düzeyde tutulması sürdürülebilir değildir.

Türkiye'nin dış politika alanındaki sorunlarının temelinde, devlet kurumlarının zayıflaması ve kurumsal aklın etkisizleşmesi yatmaktadır. Uluslararası ilişkiler teorisinde devlet kapasitesi ve kurumsal süreklilik bir devletin dış politikasının öngörülebilirliği, istikrarı ve uluslararası sistemdeki konumu açısından kritik öneme sahiptir. Kurumların zayıfladığı, liyakatin erozyona uğradığı, karar süreçlerinin kişiselleştiği bir yönetim modeli dış politikayı kırılgan ve yüksek maliyetli bir alana dönüştürür. Türkiye'nin mevcut durumda karşı karşıya olduğu savrulmanın temel nedeni de budur.

Kıbrıs Türklüğünün Var Olma Mücadelesine Destek Olmak Milli Davamızdır

Kıbrıs meselesi Türkiye'nin dış politika gündeminde tarihsel sürekliliğe sahip en kritik konulardan biri olmayı sürdürmektedir. Kıbrıs Türklerinin siyasi eşitliği, güvenliği ve adadaki varlığının korunması Türkiye açısından yalnızca diplomatik bir mesele değil aynı zamanda milli bir dava niteliği taşımaktadır. Bu nedenle garantörlük hakkımız Türkiye'nin Kıbrıs'taki konumunun hukuki zeminini oluşturmakta ve bu zeminin aşınması Türkiye'nin stratejik çıkarları bakımından ciddi riskler doğurmaktadır.

Son dönem dış politika uygulamalarındaki belirsizlik ve tutarsızlıklar, garantörlük haklarının geleceğine ilişkin kaygıları artırmakta ve Kıbrıs politikasının sürdürülebilirliği konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin Kıbrıs'ta kendi milli menfaatleri aleyhine gelişmelerin önüne geçmek için hangi diplomatik araçları kullandığı, hangi müzakere stratejilerini devreye soktuğu ve uluslararası platformlarda nasıl bir konum aldığı önem taşımaktadır.

Doğu Akdeniz meselesi de son yıllarda enerji jeopolitiği, deniz yetki alanları ve çok taraflı rekabet açısından Türkiye'nin dış politika gündeminde merkezi bir yer edinmiştir. Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) iddiaları, kıta sahanlığı sınırlandırma tezleri ve bölgedeki enerji kaynaklarına yönelik hak ve menfaatleri hem uluslararası hukuk hem de bölgesel güç dengeleri açısından kritik bir tartışma alanıdır. Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin mevcut konumunun ne ölçüde korunduğu, deniz yetki alanlarına ilişkin hangi hukuki ve diplomatik stratejilerin hayata geçirildiği ve Türkiye'nin bölgedeki enerji mimarisine ne düzeyde entegre olabildiği dış politika yapım sürecinin niteliğini değerlendirmek açısından önemlidir.

"POLİTİKASIZLIK POLİTİKASI" İÇİNDE SAVRULAN DIŞ POLİTİKA

Libya politikası da Türkiye'nin Doğu Akdeniz denklemindeki yerini doğrudan etkileyen bir başka alandır. Türkiye'nin Libya'daki askeri ve diplomatik angajmanı başlangıçta belli stratejik hedeflere dayansa da bugün gelinen noktada bu politikanın sürdürülebilirliği, etkinliği ve hedeflenen amaçlara ulaşma kapasitesi tartışmalıdır. Libya'da siyasi parçalanmışlığın derinleşmesi, dış aktörlerin etkisinin artması ve müzakere süreçlerinde ilerleme sağlanamaması Türkiye'nin bu ülkedeki politika araçlarının etkinliğini sınırlayan faktörler hâline gelmiştir.

Türkiye'nin Suriye ve Mısır yönetimiyle yakınlaşma mesajları vermesine rağmen, Münhasır Ekonomik Bölge anlaşmalarının yapılmamış olması dış politikanın tutarlılığı bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer unsurdur. Bu durum hem Doğu Akdeniz'deki dengeleri hem de Türkiye'nin deniz yetki alanları stratejisini doğrudan etkilemektedir.

Bölgedeki bir diğer kritik unsur İran'daki istikrarsızlık potansiyelidir. İran'a yönelik olası bir savaş ya da müdahale senaryosu Türkiye açısından çok boyutlu etkiler doğuracaktır. İran'ın toprak bütünlüğünün korunması, Türkiye'nin güvenlik stratejisi, bölgesel istikrar algısı ve sınır

güvenliği açısından temel bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin İran'ın toprak bütünlüğüne ilişkin pozisyonunun, ulusal güvenlik doktrininin hangi unsurlarına dayandığı ve bu yaklaşımın gelecekte nasıl şekilleneceği önem taşımaktadır.

Bunlara ek olarak bölgesel diplomasi alanında dikkat çeken bir başka gelişme ABD'nin Ankara Büyükelçisi ve Suriye Özel Temsilcisi tarafından dile getirilen "Türkiye ve İsrail savaşmayacak; Hazar'dan Akdeniz'e uzanan bir iş birliği hattı göreceksiniz" ifadesidir. Bu açıklama, bölgesel güç ilişkilerinin yeniden yapılandırılmasına yönelik bir perspektif sunmakta ve Türkiye'nin bu yeni konfigürasyonda nasıl bir rol öngördüğüne ilişkin belirsizlikler doğurmaktadır. Bu açıklamanın akabinde de Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın Devlet Başkanlarının Beyaz Saray zirvesi sonrasında Kazakistan'ın İbrahim Anlaşmaları'na katıldığı duyurulmuştur. İbrahim Anlaşmaları'na katılımının duyurulması, bölgesel güç dengelerinde yeni bir eksenin oluşmakta olduğuna işaret etmektedir. Bu çerçevede Türkiye'nin İbrahim Anlaşmaları'na taraf olup olmayacağı ve bu anlaşmaların Türkiye'nin dış politika doktriniyle ne ölçüde uyumlu olduğu soruları önem kazanmaktadır.

ABD'nin Ankara Büyükelçisi ve Suriye Özel Temsilcisinin Lozan Antlaşması'na yönelik değerlendirmeleri ise Türkiye'nin hukuki temelini oluşturan bir anlaşmaya yönelik söylemsel saldırılar olarak okunmalıdır. Tapu senedimiz Lozan Antlaşması'nın uluslararası hukuk açısından statüsü ve Türkiye'nin dış politikadaki konumu açısından taşıdığı önem dikkate alındığında bu tür açıklamalara karşı Türkiye'nin nasıl bir diplomatik yanıt verdiği ya da vereceği önemli bir tartışma konusudur. Bu konu sessizlikle geçiştirilecek bir husus olarak görülemez ve görülmemelidir.

Utanç Ziyareti: Erdoğan'ın ABD Temasları

Cumhurbaşkanının Birleşmiş Milletler temasları çerçevesinde gerçekleştirdiği son ABD ziyareti gerek sembolik düzlemde gerekse diplomatik içerik açısından Türkiye'nin egemenlik algısını zedeleyen birçok unsur barındırmaktadır.

İlk olarak ziyaret öncesinde 2018'den bu yana uygulanan bazı ek gümrük vergilerinin kaldırılması, Türkiye'nin müzakere gücünü zayıflatan bir ön taviz niteliği taşımaktadır. Bunun hemen akabinde ABD Başkanı Donald Trump'ın "Erdoğan'ın yapacağı en iyi iş Rusya'dan petrol ve doğal gaz almamak olacaktır." yönündeki açıklaması egemen bir devletin enerji tercihlerini belirleyecek mahiyette müdahaleci bir beyan olmasına rağmen Türkiye tarafından karşılıksız

bırakılmıştır. ABD ile yapılan ve basına yansıyan 43 milyar dolarlık LNG anlaşması enerji bağımlılığı ve fiyat politikaları açısından ayrı bir tartışma konusu olmakla birlikte, ziyaretin müzakeresiz taviz niteliğini pekiştirmektedir.

Ziyaretin sembolik boyutu ise diplomasi tarihinde örnek gösterilecek derecede sorunludur. Trump'ın kamuoyuna açık bir ortamda Cumhurbaşkanının sandalyesini çekmesi, uluslararası ilişkilerde "güç hiyerarşisini sembolik hareketlerle tahkim etme" pratiğinin tipik bir örneği olup iktidar çevrelerinde bunun bir jest gibi sunulması gerçek bağlamıyla bağdaşmamaktadır. Nitekim verilen mesaj açıktır: Bu hareket "senin sandalyeni istediğim zaman çekebilirim" anlamı taşımaktadır. Buna rağmen Türkiye'nin hiçbir resmi düzeyde tepki göstermemesi egemenlik hassasiyetinin zayıflamakta olduğuna işaret eden tehlikeli ve ciddi bir göstergedir.

Trump'ın "hileli seçimleri herkesten iyi bilir", "Rahip Brunson'ı mahkeme kararına rağmen aldık" ve Türk bürokratlarına yönelik alaycı ifadeleri gibi diplomatik teamüllerle bağdaşmayan açıklamaları da aynı şekilde yanıtsız bırakılmıştır. Türkiye'nin F-35 programına ilişkin hak iddialarının dile getirilmemesi, Hamas meselesinin gündeme taşınmaması ve tüm bu süreç boyunca hiçbir Türk makamının, hatta en düşük düzeydeki bir temsilcinin dahi diplomatik tepki vermemesi, ziyaretin siyasi ve kurumsal açıdan ciddi bir meşruiyet sorununa dönüştüğünü göstermektedir.

Söz konusu ziyaret Türkiye'nin dış ilişkilerinde giderek "tepkisiz ve edilgen" bir pozisyona sürüklendiği yönündeki tespitleri güçlendirmiştir. Bu durum yalnızca diplomatik saygınlık kaybı yaratmakla kalmamakta, uluslararası hukuk çerçevesinde egemen eşitlik ilkesinin fiili olarak aşınmasına yol açmaktadır. Bir devletin temsilcilerinin açık hakaretler, müdahaleci beyanlar ve sembolik aşağılamalar karşısında hiçbir tepki göstermemesi, Türkiye'nin dış politikada uzun süredir gözlemlenen kurumsal zafiyetlerinin yeni ve çarpıcı bir örneğini teşkil etmektedir.

Fener Rum Patrikhanesi'nin Ekümeniklik İddiasına Sessiz Kalınamaz

14 Mayıs 2025 tarihinde patrikhanenin "ekümenik" unvanını kullandığı ve Papa'yı İznik'te bu sıfatla ağırlamaya hazırlandığına ilişkin açıklamalar patrikhanenin konumuna dair yeni soruları gündeme taşımıştır. Bu çerçevede gerek Lozan Antlaşması'nın açık hükümleri gerekse 10 Ocak 1923 tarihli oturumda kabul edilen ve patrikhanenin yalnızca dinî alanda

faaliyet göstereceğini teyit eden mutabakat patrikhanenin siyasal bir otorite olarak konumlanmasını dışlayan bir çerçeve sunmaktadır.

Dışişleri Bakanlığının 3 Temmuz tarihli yazılı cevabında belirtildiği üzere Lozan Antlaşması doğrudan patrikhanenin statüsüne ilişkin hüküm içermese de patrikhanenin mübadele dışında bırakılan Rum cemaatinin dinî ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı olduğu yönündeki teamül hem tarihsel hem hukuki açıdan belirleyici niteliktedir. Fatih Kaymakamlığının patrikhaneye verilen Trabzonspor formasında "Ekümenik Patrik" ibaresinin kullanılmasını eleştirirken yaptığı açıklamada da bu sınırlar yeniden vurgulanmıştır. Açıklamada patrikhanenin yalnızca İstanbul, Bozcaada ve Gökçeada'daki Rum cemaatine hitap edebileceği ve ekümeniklik iddiasının gerek Lozan mutabakatı gerekse Anayasa'nın eşitlik ilkesi açısından hukuki bir dayanağının bulunmadığı ifade edilmiştir. Azınlık topluluklarına çoğunlukta dahi bulunmayan ayrıcalıkların tanınmasının Anayasa'ya aykırı olduğu belirtilmiş patrikhanenin "ekümenik" sıfatının Türkiye'de hukuken geçerli olmadığı açıkça ortaya konmuştur.

Patrikhanenin son dönemdeki faaliyetleri, yalnızca dini temsil sınırları içinde değerlendirilemeyecek özellikler taşımaktadır. Patrikhanenin uluslararası toplantılara "ekümenik patrik" sıfatıyla katılması, devlet başkanlarıyla resmî nitelikte görüşmeler gerçekleştirmesi ve bazı uluslararası platformlarda patrikhaneye kurumsal statü atfedilmesi, Türkiye'nin Lozan sonrası azınlık rejimiyle uyumlu olmayan pratiklerdir. Bunların "ilahiyat çalışmalarının konusu" olduğu yönündeki açıklamalar, patrikhanenin sahadaki fiili temsil kapasitesinin uluslararası alanda genişlediği gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. Bu gelişmeler dini temsilin ötesine geçmekte ve Türkiye'nin egemenlik yetkileriyle doğrudan ilişkili sembolik ve siyasal sonuçlar üretmektedir.

Patrikhanenin Ukrayna Barış Konferansı'na ekümenik unvanıyla katılması diğer devlet liderleriyle gerçekleştirdiği görüşmelerin resmiyet düzeyi ve patrikhanenin uluslararası aktörler listelerinde yer alması Lozan rejiminin çizdiği sınırların aşılması anlamına gelmektedir. Aynı şekilde patrikhanenin Rumca yazışmayla Antakya Rum Kilisesi'nin yıkılması hakkında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanına hitap etmesi, Sömbeki Adası'na yardımcı piskopos atanması ya da ABD'li aktörlerle Heybeliada Ruhban Okulu üzerinden dış müdahale talep eden temaslarda bulunması egemenlik haklarımıza ve iç işlerimize müdahale talebi niteliği taşıyan pratikler olarak değerlendirilebilir.

Tüm bu girişimlerin tarihsel referanslarla meşrulaştırılmaya çalışılması da ayrıca dikkat çekicidir. Patrikhanenin Romanya'da yaptığı konuşmada 1920 Genelgesi'ne atıf yapması söz konusu belgenin bağlamı itibarıyla "İstanbul'un Yunanistan'a devri" tezine dayanması nedeniyle sembolik ve siyasal açıdan sorunludur. Patrikhanenin 1918–1921 dönemine ilişkin belgeleri referans alması teolojik bir tartışma zemininden çok, uluslararası statü iddialarının tarihsel sürekliliğini pekiştirmeye dönük sembolik bir strateji olarak görülmelidir.

Patrikhanenin ekümeniklik iddiasının gündelik teolojik faaliyetlerle açıklanamayacağı açıktır. Türkiye'nin Lozan sonrası azınlık rejimi, mütekabiliyet ilkesi, ulusal egemenlik anlayışı ve uluslararası hukuk çerçevesindeki konumu dikkate alındığında patrikhanenin giderek genişleyen uluslararası siyasi faaliyetleri sessizlikle geçiştirilemeyecek nitelikte, çok katmanlı ve stratejik bir politika alanı olarak değerlendirilmelidir.

Uygur Türkleri ve Doğu Türkistan'a Sessiz Kalınamaz

Türkiye'nin Doğu Türkistan politikası uzun yıllardır kendisini "mazlumun yanında durma" ilkesiyle tanımlayan dış politika söylemiyle ciddi bir uyumsuzluk içerisindedir. Çin'in Uygur Türklerine yönelik ağır insan hakları ihlalleri, uluslararası toplum tarafından giderek daha fazla "insanlığa karşı suç" ve "soykırım niteliğinde uygulamalar" olarak tanımlanırken Türkiye'nin bu konuda gösterdiği sessizlik, yalnızca diplomatik bir tercih değil aynı zamanda etik ve tarihsel sorumluluk açısından ciddi bir kırılma olarak ortaya çıkmaktadır.

Bölgenin zengin yeraltı kaynakları, Çin ekonomisinin enerji ve gıda güvenliği açısından taşıdığı hayati rol, İpek Yolu hattındaki jeostratejik konumu ve Çin'in küresel hakimiyet vizyonunun merkezinde yer alması; Pekin'in baskıcı politikalarını daha da yoğunlaştırmaktadır.

Bakan'ın Haziran 2024'te Çin'e yaptığı ziyarette Doğu Türkistan bölgesini de ziyaret etmesi Uygurlu soydaşlarımız adına önemlidir. Ancak bu ziyaretin olumlu yönü, Türkiye'nin genel politik düzlemindeki sessizliği ortadan kaldırmamaktadır. Doğu Türkistan'daki baskı politikalarının ulaştığı boyut "zulmün artık arşa yükseldiği" bir durumu işaret etmekteyken Türkiye'nin bu sistematik ihlaller karşısında güçlü ve net bir pozisyon alamaması dış politika kapasitesi açısından önemli bir zafiyet görüntüsü oluşturmaktadır.

Komisyon görüşmelerinde Bakan'ın konuşmasının ilgili bölümünde yalnızca "beklenti ifade eden" tek cümlelik bir atfın yer alması, Türkiye'nin soydaşlarına yönelik insan hakları ihlalleri karşısındaki tepkisinin ne denli sınırlı kaldığını göstermektedir.

Yine diğer boyutuyla 2026 yılı bütçe teklifinde “Uygur Türkleri”, “Doğu Türkistan” ya da “Çin’in Uygurlara yönelik insan hakları ihlalleri” konularına yer verilmemiştir. Uygur Türkleri yalnızca tek bir cümleyle geçiştirilmiştir. Dışişleri Bakanlığı bütçe teklifinde yer alan ifadelerde; “Etnik, kültürel ve dini bağlara sahip olduğumuz Uygur Türklerinin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına matuf insani mülahazalara dayalı tutumumuzun yanısıra Rohingya Müslümanları’nın yaşadığı zor koşulların iyileştirilmesine yönelik çabalarımız da sürdürülecektir.” denilmiştir.

Bu sessizlik, Türkiye’nin dış politikada insan hakları ve Türk dünyası söylemini stratejik olarak seçici biçimde kullandığını, Çin’le ekonomik ve ticari çıkar ilişkileri söz konusu olduğunda bu ilkeleri tamamen geri plana ittiğini göstermektedir.

Türkiye’nin tarihsel, kültürel ve dini bağlara sahip olduğu Uygur Türklerine ilişkin bu düzeyde düşük profilli bir diplomatik yaklaşım benimsemesi, dış politikanın kendi iddialarıyla çelişkili bir hal almasına yol açmaktadır. Soydaşların maruz kaldığı toplama kampları, zorla çalıştırma, asimilasyon, aile bütünlüğünün parçalanması ve inanç özgürlüğünün sistematik olarak ihlal edilmesi gibi uygulamalar karşısında Türkiye’nin güçlü bir söylem dahi kuramaması, devletin normatif dış politika iddiasının içini boşaltmaktadır.

Başka bir boyutuyla Türkiye’de son dönemde özellikle iktidar çevrelerine yakın medya figürleri tarafından “Doğu Türkistan’da zulüm yoktur” temalı içeriklerin artırılması ve AK Parti Gençlik Kollarının Çin’e düzenlediği ziyaretlerden sonra paylaşılan propagandif içerikler dikkat çekmektedir. Zamanlama ve içerik bakımından bu paylaşımlar Çin’in uluslararası imaj yönetimi stratejilerine hizmet eden çalışmalar olarak değerlendirilmektedir. Çin’in “yumuşak güç” araçları kapsamında gazetecileri, gençlik delegasyonlarını ve kanaat önderlerini kontrollü vitrin şehirlerde ağırlaması Türk kamuoyunu yumuşatma ve Uygurlara yönelik eleştirileri etkisizleştirme hedefi taşımaktadır. Türkiye’nin bu tür çalışmalara dolaylı yoldan alan açması, Doğu Türkistan gibi tarihsel sorumluluk taşıdığı bir konuda geri çekilmesine neden olmaktadır.

Uygur Türklerinin ve Doğu Türkistan’ın karşı karşıya kaldığı ihlallerin Türkiye’nin dış politikasında acil ve öncelikli bir konu haline getirilmesi zorunludur. İnsanlığa karşı suç ve soykırım iddialarının Birleşmiş Milletler mekanizmalarında, Uluslararası Ceza Mahkemesi nezdinde ve diğer uluslararası hukuk platformlarında sistematik biçimde takip edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Dışişleri Bakanlığı bünyesinde özel bir hukuki takip ve savunuculuk

birimi oluşturulması, Türkiye’nin hem uluslararası hukuk çerçevesinde hem de kendi tarihsel sorumlulukları doğrultusunda daha tutarlı, etkin ve onurlu bir politika yürütebilmesini sağlayacaktır.

Başka bir açıdan diplomatik temasların çeşitlendirilmesi ve artırılması adına Urumçi’de bir konsolosluk açılması gerekmektedir. Bakanlık tarafından atılacak diplomatik adımlar ile Türkiye’de yaşayan Uygur Türklerine Çin Büyükelçiliği aracılığı ile en azından önemli günlerde aileleri ile görüştürme imkanı yaratılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve halihazırda Doğu Türkistan’da kamplarda tutulanlarla ilgili Çin Hükümeti’nden bilgi talep edebilmek ya da onların iadesini isteyebilmek adına diplomatik kanallar kurulmalıdır. Dolayısıyla Doğu Türkistan’da yaşananlarla ilgili sağlıklı bilgi alabilmek adına Urumçi`de konsolosluk kurma fikrinin hayata geçirilmesi elzemdir.

Kerkük’teki Demografik Değişim Türk Soydaşlarımızı Tehdit Ediyor

Türkiye'nin bekasının teminatı olarak gördüğümüz Kerkük seçimlerinde yaşananlar Türkiye'nin yıllardır savunduğu Irak'ın toprak bütünlüğü ve Türkmenlerin siyasi temsili ilkesinin kırılgan hale geldiğini gözlerimizin önüne sermektedir. Kerkük'ün demografik yapısının değiştirilmesi ve Türk soydaşlarının haklarının ihlali yönündeki iddialar açısından ciddi bir endişe kaynağı olmaktadır.

Kerkük, tarihsel olarak binlerce yıldır Türk yurdudur ve bu gerçeği değiştirmeye yönelik sistematik bir istilayla karşı karşıyadır. Kerkük’te Türk kimliğini hedef alan bir dizi uygulama, demografik yapıyı değiştirmeye yönelik sahte vatandaşlık işlemleri ve Türkmenlerin zorla göç ettirilmesi gibi eylemler kabul edilemez.

Seçim sürecinde sandıkların açılmaması, Türkmen bölgelerinde baskı iddialarının artması ve sonrasında yaşanan sokak olayları, Türkiye’nin Kerkük’teki nüfuzunun zayıfladığı yönünde ulusal ve bölgesel ölçekte tartışmalar yaratmıştır. Bin yıldır bölgenin asli unsuru olan Türkmenlerin siyasi temsili, kurumsal hakları ve güvenlik düzeyi giderek aşınan bir görüntü vermekte bu durum yalnızca insani değil, aynı zamanda Türkiye açısından stratejik bir güvenlik meselesi olarak önem kazanmaktadır.

Bu çerçevede Türkmenlerin uğradığı haksızlıklar karşısında Türkiye’nin sesinin yeterince duyulamaması daha önemlisi sahada etkili bir diplomatik ve kurumsal mekanizma işletilememesi kabul edilebilir bir durum değildir. Zira Türkmenlerin siyasi gücünün zayıflaması

yalnızca bir azınlık sorunu değil Türkiye'nin ulusal güvenliği ve bölgesel denge politikaları açısından da kritik bir kırılma alanıdır.

Bu bağlamda temel sorular netleşmektedir:

Türkiye, Kerkük seçim krizine yönelik olarak hangi somut diplomatik girişimlerde bulunmuştur?

Türkmen Meclisindeki temsil kaybının giderilmesi için nasıl bir yol haritası geliştirmektedir?

Kerkük'teki statü belirsizliği karşısında Ankara'nın koruduğu kırmızı çizgiler nelerdir ve bu çizgiler hangi araçlarla savunulmaktadır?

Özetle; ülkemiz Kerkük'ün demografik yapısındaki değişikliklerin ve Türk nüfusunun haklarının ihlalinin önüne geçilmesi için uluslararası düzeyde daha fazla baskı kurmalı, aynı zamanda Irak hükümeti nezdinde de bu konuda somut adımlar atılmasını talep etmelidir.

Türkiye'nin, Kerkük'teki Türk nüfusunun korunması ve haklarının savunulması noktasında izlediği diplomatik tutum, bölgedeki istikrarı koruma ve Türk soydaşlarının haklarını güvence altına alma açısından büyük önem taşımaktadır. Bu mesele, yalnızca Irak'taki Türk nüfusunun haklarını savunmakla kalmayıp, aynı zamanda bölgedeki barış ve huzurun temin edilmesine de katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla, Türkiye'nin Kerkük'teki gelişmeleri dikkatle izlemesi ve ilgili uluslararası kurumlarla iş birliği yaparak bu konuda etkin bir diplomatik yaklaşım sergilemesi büyük önem taşımaktadır.

Batı Trakya Türkleri Unutulmamalı

Yunanistan'da yaşayan Batı Trakya Türk toplumu uzun yıllardır süregelen sistematik hak ihlalleriyle karşı karşıyadır. Bu topluluğun en temel sorunu, Yunan makamları tarafından etnik kimliklerinin inkar edilmesi ve bu kimliği ifade eden her türlü örgütlenme çabasının engellenmesidir. Adında Türk kelimesi geçen dernekler kapatılmakta veya yeni derneklerin tescil başvuruları keyfi bir şekilde reddedilmektedir.

Batı Trakya Türk toplumunun cesaret ve kararlılıkla sürdürdüğü hak mücadelesi, karşılaşılan sorunların ekonomik, toplumsal, en önemlisi kişi hak ve özgürlükleri düzeyinde olduğunu açıkça göstermektedir. Yaşanan sorunlar her ne kadar birbiriyle bağlantılı olsa da temel hak ve özgürlüklere yönelik baskılar Batı Trakya Türklerinin varoluşsal kimliğini ve

direncini hedef almaktadır. Batı Trakya Türklerinin karşılaştığı en büyük sorun olan kimliklerine ve kültürlerine yönelik haksız uygulamalar, hukukun üstünlüğü ve uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınan temel hakların gasp edilmesi anlamına gelmektedir.

Bu baskıların ortadan kaldırılması ve Batı Trakya Türklerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesi Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası hukuktan doğan diplomatik ve hukuki sorumluluğudur. Yunanistan'ın uluslararası hukuku ve AİHM kararlarını hiçe sayan eylemleri karşısında, Dışişleri Bakanlığı'nın uluslararası platformlarda yürüteceği aktif ve etkin hukuki takip hayati önem taşımaktadır.

Bu süreç uluslararası lobi faaliyetleri, hukuki danışmanlık hizmetleri, uluslararası kurumlar nezdinde sürekli bilgilendirme ve diplomatik baskı mekanizmalarının işletilmesini gerektirmektedir. Bu çok boyutlu diplomatik ve hukuki mücadeleyi kesintisiz sürdürebilmek için bakanlık politikalarında Batı Trakya Türklerinin hak mücadelesine yönelik gerçekçi ve somut adımların atılması gerekmektedir. Bu Türkiye Cumhuriyeti'nin soydaşlarının hak ve özgürlüklerini koruma konusundaki sarsılmaz kararlılığının somut bir göstergesi olacaktır.

Türk Pasaportunun Zayıflayan İtibarı

Dışişleri Bakanlığı bütçesini değerlendirirken tartışma yalnızca mali göstergelerle sınırlı değildir bu bütçe Türkiye'nin güvenliği, egemenliği, uluslararası itibarı ve küresel konumlanışı açısından doğrudan belirleyici niteliktedir.

Dış politika alanında yapılan tercihler yalnızca diplomatik ilişkilere değil aynı zamanda devletin bekasına, toplumun refahına ve Türkiye'nin uluslararası alandaki saygınlığına doğrudan etki etmektedir.

Bu çerçevede Dışişleri Bakanlığının temel sorumluluklarından biri Türk pasaportunun uluslararası alandaki prestijini korumak ve yükseltmektir. Ancak son yıllarda Türkiye'nin bu alanda ciddi bir gerileme yaşadığı görülmektedir.

Türk vatandaşlarının hiçbir dönemde vize başvurularında bu derece zorlanmadığı hatta bu kadar yoğun başvuru yapmak zorunda kalmadığı açıktır. Vize süreçlerinin ağırlaşması ve ret oranlarının yükselmesi yalnızca bireysel mağduriyet üretmekle kalmamaktadır. Türkiye'nin uluslararası itibarına ilişkin daha geniş bir zafiyet alanını da görünür kılmaktadır.

Buna ek olarak aracı firmalar üzerinden yürütülen vize işlemleri önemli bir problem alanı haline gelmiştir. Pasaportların adeta rehin tutulduğuna ilişkin iddialar, fahiş ücret uygulamaları ve vatandaşların yoğun şikayetleri bu alanda ciddi bir denetim eksikliği olduğunu göstermektedir. Bu tablo devletin kendi vatandaşına karşı yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesine ilişkin kaygı yaratmaktadır.

Türkiye'nin uzun vadeli hedefi vatandaşlarının dünyada serbestçe dolaşım hakkına erişebilmesidir. Bu hedefin gerçekleşmesi pasaport itibarının artırılmasını sağlayacak kapsamlı bir dış politika yaklaşımını, çok yönlü diplomatik girişimleri ve vize süreçlerindeki yapısal sorunlarla kararlı bir mücadeleyi gerektirmektedir.

Soydaşlarımız Türk Dili ve Kültüründen Yoksun Bırakılmamalı

Uzun yıllar yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız ve soydaşlarımız hayatın olağan akışı doğrultusunda farklı kültürlerle sürekli etkileşimde olup Türk dilinden ve kültüründen uzaklaşma riskiyle karşı karşıyadır. Yurt dışında yaşayan Türkler arasında Türkçe'nin kullanımının azalması ve yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın Türk kültüründen uzaklaşma riskleri toplumsal yapımızı tehdit etmektedir.

Özellikle kimlik ve aidiyet duygularını koruma konusunda büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Türk okullarının yetersizliği ve bu alanda yatırımların sınırlı kalması kültürel asimilasyon riskini artırdığı gibi devletin yetersiz kaldığı alanlarda paralel yapılanmalara da fırsat doğurmaktadır. Çocuklarımızın yaşadıkları ülkelerde Türkçe öğrenimlerine devam edebilmeleri için devlet destekli eğitim projelerinin artırılması gerekmektedir.

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın Türkçeye ve Türk kültürüne hakim olmaları onların milletimizle ve ülkemizle olan bağlarını da doğrudan etkilemektedir. Bu bağlar devletin yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla olan iletişim altyapısını kuvvetlendirecektir.

Diğer yandan yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız Türkçe'nin ve Türk kültürünün tüm dünyada tanınıp bilinmesi adına önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu vesileyle yurtdışında yaşayan Türklerin, dilimize ve kültürümüze daha hâkim olmaları için yapılacak yatırımlar Türkiye'nin marka değerine yapılmış olacak ve Türk Diasporasını güçlendirecektir.

Gurbetçilerimize Destek Mekanizmaları Yetersiz ve Eksik

Yurt dışında yaşayan ve çalışan vatandaşlarımızın bulundukları ülkelerde günlük yaşamdan çalışma hayatına kadar pek çok alanda çeşitli idari engellerle karşılaştıkları özellikle o ülkelerin bürokratik işleyişini ve mevzuatını bilmedikleri için ciddi güçlükler yaşadıkları sıkça görülmektedir. Vatandaşlarımızın büyük kısmı çalışma ya da eğitim amacıyla yurt dışına gitmekte olup bu süreçlerde ihtiyaç duydukları bilgiye ve yönlendirmeye hızlı şekilde ulaşamamaktadır. Dolayısıyla istihdam, eğitim, başvuru süreçleri ve resmi prosedürler konusunda destek alabilecekleri doğru bilgilendirme sağlayan etkin bir danışmanlık sistemine duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu kapsamda Dışişleri Bakanlığının yurt dışında bulunan vatandaşlarımıza bu hizmeti kurumsal bir çerçevede sunması gerekmektedir.

Farklı ülkelerin hukuk düzenlerine uyum sağlamakta zorlanan vatandaşlarımız çalışma ve oturma izinleri, sosyal güvenlik işlemleri ve vatandaşlık başvuruları gibi temel konularda çoğu zaman bilgi eksikliği nedeniyle mağduriyet yaşamaktadır. Bu alanlarda ihtiyaç duyulan hukuki ve bürokratik bilginin Bakanlık tarafından kolay erişilebilir bir danışmanlık hizmetiyle sunulması vatandaşlarımızın hak kayıplarının önüne geçecektir.

Ayrıca her ülkenin sağlık sistemi farklı bir yapıya sahip olduğundan sağlık hizmetlerine erişim konusunda da benzer sorunlar yaşanmaktadır. Sağlık sigortası, randevu alma, tedaviye erişim gibi konularda yaşanan bilgi eksikliği vatandaşlarımızı daha da zor durumda bırakmaktadır. Bu nedenle sağlık işlemlerine ilişkin yol gösterici ve açıklayıcı hizmetlerin verilmesi büyük önem taşımaktadır.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın maruz kaldığı bu çok boyutlu güçlüklerin yalnız bireysel çabalarla aşılması mümkün değildir. Kurumsal ve sistematik bir destek mekanizmasının hayata geçirilmesi kaçınılmazdır. Dışişleri Bakanlığı tarafından oluşturulacak kapsamlı bir danışmanlık ve rehberlik altyapısı vatandaşlarımızın idari süreçlerde karşılaştıkları belirsizlikleri azaltacak, haklarını etkin biçimde kullanabilmelerini sağlayacak ve bulundukları ülkelerde daha güçlü bir toplumsal konum edinmelerine katkı sunacaktır. Böyle bir yapılanma yalnızca bireysel mağduriyetleri gidermekle kalmayacak Türkiye'nin yurt dışındaki vatandaşlarına yönelik sorumluluklarını yerine getiren, koruyucu ve kapsayıcı bir devlet anlayışının da somut bir göstergesi olacaktır.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
45.332.020.000	15.251.828.758	36.097.800.000	−20,37	0,19

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, önceki yıl bütçesi ile karşılaştırıldığında %20,37 oranında azaldığı görülmektedir. Bakanlık bütçesi 45 milyar TL seviyesinden 36 milyar TL düzeyine gerilemiştir. Bu durum, enerji arz güvenliği, madencilik politikalarının sürdürülebilir yönetimi ve yenilenebilir enerji dönüşümüne yönelik stratejik hedefler açısından yapısal küçülmeyle sonuçlanacağı bir mali tablo ortaya çıkarmaktadır.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	1.124.850.000	550.811.449	1.484.555.000	**+31,97**	**4,11**
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	142.999.000	68.162.731	190.308.000	**+33,08**	**0,53**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	32.227.233.000	11.518.805.557	20.931.494.000	**−35,05**	**57,98**
Cari Transferler	7.097.317.000	2.276.277.719	6.030.657.000	**−15,02**	**16,71**
Sermaye Giderleri	135.541.000	8.756.176	347.100.000	**+156,0**	**0,96**
Sermaye Transferleri	4.450.080.000	828.402.000	6.829.303.000	**+53,46**	**18,92**
Borç Verme	154.000.000	613.127	284.383.000	**+84,66**	**0,79**

1. **Personel giderleri** %31,97 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %4,11 'dir.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %33,08 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,53'tür.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %-35,05 azalmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %57,98'dir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)

4. **Cari transferler** %15,02 azalmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %16,71'dir.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
5. **Sermaye giderleri** %156,0 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,96'dır.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Sermaye transferleri** %53,46 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %18,92'dir.** (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)
7. **Borç Verme** %84,66 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı ise %0,79'dur.** (Bir mali hakka veya devletin mülkiyetinde hisse (sermaye) katılımına neden olan ödemeleri kapsar.)

Küresel ölçekte yapay zekâ teknolojilerinin ivmelenmesi ve bu alana yönelik talebin hızla artması sonucunda, yarı iletken çip üretimine duyulan ihtiyaç belirgin şekilde yükselmiştir. Bu duruma paralel olarak söz konusu çiplerin üretiminde temel bileşen niteliğindeki nadir toprak elementlerine yönelik talep de çok boyutlu ve hızlanan bir artış eğilimine girmiştir. Nadir toprak elementleri, yalnızca yarı iletken ekosisteminde değil aynı zamanda uzay teknolojileri, bilgi teknolojileri ve savunma sanayii gibi yüksek katma değerli sektörlerde kritik önemde bir girdiye sahiptir. Bu nedenle yüksek teknoloji üreten ülkeler, üretim sürekliliğini güvence altına almak ve küresel tedarik zincirlerinde oluşabilecek kırılmaları asgari düzeye indirmek amacıyla bu elementlere erişimi genişletmeye dönük yoğun bir stratejik çaba, hamle ve proje geliştirmektedirler.

Bu bağlamda, mevcut hükümet enerji ve tabii kaynaklara ilişkin arz güvenliğini hiçe sayarak, Türkiye'yi dışa bağımlı bir hale getirmesinin yanı sıra, enerji politikaları aracılığıyla uluslararası meşruiyet aramaktadır. Küresel rekabet koşullarında siyasi manevra alanını genişletme yönünde enerji politikalarını kullanmaktadır. Bununla birlikte, dünya genelinde enerji ve tabii kaynakların jeopolitik önemi artarken bakanlık bütçesinin azaltılması, "yerli ve milli enerji" söyleminin araçsallaştırılmasında yaşanan zafiyetin görünür hâle geldiğine işaret etmektedir.

Bu mali tablonun alt bileşenlerine bakıldığında, mal ve hizmet alım giderlerinde izlenen %35'lik düşüşe karşın sermaye giderlerinde görülen %156,6 düzeyindeki artış ile sermaye transferlerindeki %53,4'lük yükseliş, bakanlığın doğrudan operasyonel hizmet sunumundan ziyade yatırım ve sermaye ağırlıklı bir yapıya yöneldiğini göstermektedir. Buna karşılık sosyal güvenlik primi giderlerinde (%33) ve personel giderlerinde (%31,9) gerçekleşen artışların enflasyon oranına yakın seyretmesi, bakanlık çalışanlarının mali ve özlük hakları açısından reel bir iyileşmenin oluşmadığını ortaya koymaktadır.

2026 yılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesi, sermaye ve yatırım harcamalarına ağırlık vererek kaynak tahsisini bu eksende yeniden konumlandıran, ancak hizmet kalitesi, insan kaynağı kapasitesi ve kurumsal sürdürülebilirlik bakımından bariz bir dengesizlik barındıran bir mali tablo ortaya koymaktadır. Bu durumun orta ve uzun vadede bakanlığın politika yapım ve kapasitesi üzerinde çeşitli riskler yaratabileceği partimiz tarafından öngörülmektedir.

ENERJİ POLİTİKASI, ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ GENEL GİRİŞ

Asrın Soygunu: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)

Hatırlanacağı üzere, 2022 yılında mevzuat düzenlemesi yapılmış, 2023 yılında ise bu çerçevede kapsamlı lisans dağıtımları gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde yaklaşık 33.519 megavatlık bir kapasitede lisans tahsisi yapılmıştır. Ancak bu tahsisin hangi rekabet mekanizmasına dayanarak yürütüldüğü sorusu yanıtsız kalmıştır. Zira ortada herhangi bir yarışma süreci olmamış, firmaların seçimine yönelik bir rekabet uygulanmamış, "ilk gelenin oturduğu" bir yöntem benimsenmiştir.

Bu çerçevede, mevzuat çıkmadan önce yoğun başvurular yapılmış olması, hatta EPDK uzmanlarının depolamalı üretim lisanslarına yönelik söz konusu talep artışını anlamlandıramayarak şaşkınlıklarını dile getirmeleri fakat akabinde düzenlemede; hiçbir yarıştırma yapılmayacağı ve başvuruda ilk gelenin belirlenen fiyat üzerinden lisansı alacağının ortaya çıkması, süreçte bazı kişilerin önceden bilgi alındığına yönelik kuvvetli bir kanaat doğurmuştur.

Ayrıca, dağıtılan bu lisansların herhangi bir katkı payı içermemesi, devlete ödeme yükümlülüğü oluşturmaması, teminat zorunluluğunun bulunmaması, şirketler açısından asgari sermaye şartının aranmaması, lisans devrine elverişli bir zemin yaratmıştır. Bu nedenle, söz konusu lisansların büyük kısmının yatırımcılardan ziyade aracılar tarafından alınmış olduğu, bürokrasi ve/veya siyaset çevrelerine yakın gruplarca lisans devri üzerinden bir rant ve talan için alan oluşturulduğu yönünde kayda değer iddialar oluşturmuştur.

Geçmiş ölçüm verilerinin dikkate alınmaması, YEKDEM'e giriş zorunluluğunun bulunmaması ve piyasa takas fiyatı üzerinden satış mecburiyetinin de tanımlanmamış olmasıyla birlikte 18.649 megavatı rüzgâr, yaklaşık 15 bin megavatı güneş enerjisi olmak üzere toplam 33.519 megavatlık bu lisans dağıtımı, teknik açıdan son derece sorunlu bir çerçevede gerçekleştirilmiştir.

Öte yandan, 2024 yılında Enerji Bakanlığının gerçekleştirdiği 2 bin megavatlık yeni lisanslandırma süreci tamamen farklı bir yöntemle yürütülmüştür. Bu defa fiyat esaslı rekabetin oluşturulmuş olması, yerli malzeme kullanımının zorunlu tutulması, katkı bedeli üzerinden rekabet yaptırılması devletin hem düşük fiyattan elektrik alımını garanti altına almış olmasına hem de devlete katkı payı sağlanması açısından olumlu bir uygulama olarak kayıtlara geçmesine neden olmuştur. Ayrıca yirmi yıllık fiyat garantisi ve inşaatın tamamlanmasına yönelik süre tanımlanmış, önceki dönemin aksine ucu açık, belirsizlik içeren bir yapıdan uzaklaşılmıştır. Ancak rekabetçi ihalenin olumlu sonuçları, önceki dönemde yapılan hataların büyüklüğünü daha görünür hale getirmiştir.

Nitekim rekabetçi ihalenin ardından, EPDK tarafından verilen önceki lisansların piyasa değerinin hızla artarak 1 megavat için ortalama 200 bin dolar seviyesine yükselmiş olması, bu lisansların baştan itibaren yatırımcıya değil, el değiştirme bedeli üzerinden belirli bir avuç ayrıcalıklı insana kazanç sağlayacak ve avantaj yaratacak biçimde tasarlandığını göstermektedir.

Bu noktada temel soru şu olmalıdır; eğer EPDK'nin 34 bin megavatlık lisansı, Bakanlığın rekabetçi yöntemle dağıttığı 2 bin megavatlık lisansın koşullarıyla vermiş olsaydı kamu açısından sonuç nasıl olurdu?

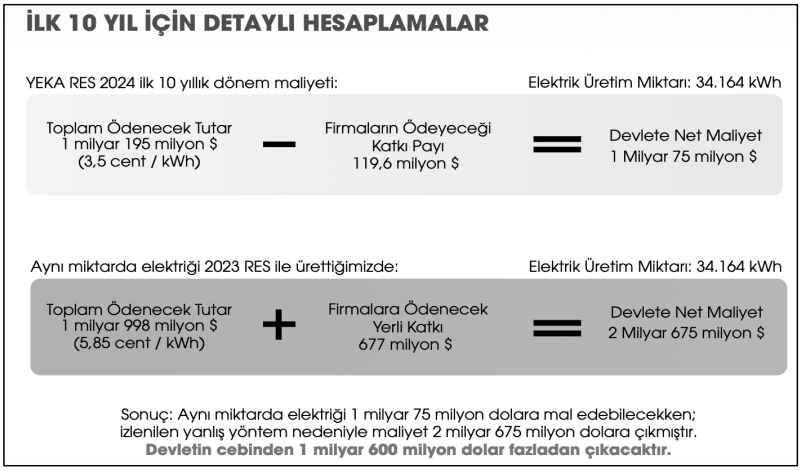

Yapılan tüm hesaplamalar, ilk on yıl ve ikinci on yıl arasındaki teknik parametre farklılıkları da gözetilerek hazırlanmıştır. Rüzgâr enerjisi için yapılan hesaplamalarda, Bakanlığın rekabetçi ihalesi sonucunda 1.200 megavattan alınacak 34.164 kilovatsaatlik elektriğin ilk on yılda devlete maliyetinin 1 milyar 75 milyon dolar olduğu görülmektedir. Buna karşılık aynı miktarda elektriğin EPDK'nin 2023'te dağıttığı lisanslardan sağlanması hâlinde, 5,85 sentlik birim fiyattan toplam 1 milyar 998 milyon dolar ödeme yapılacağı ve yerli katkı ödemesi kapsamında firmalara ilave 677 milyon dolar aktarılacağı için maliyetin 2 milyar 675 milyon dolara çıktığı hesaplanmaktadır. İki yöntem arasındaki fark ilk on yılda 1,6 milyar dolar düzeyindedir.

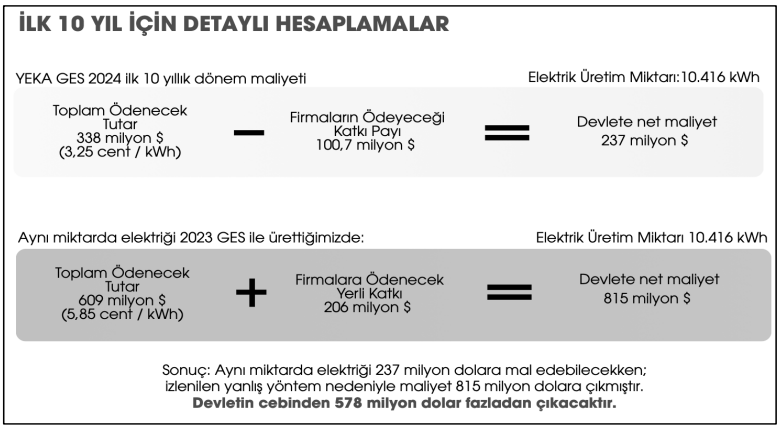

Benzer şekilde, güneş enerjisinde Bakanlığın düzenlediği 800 megavatlık ihalenin ilk on yıl için toplam 338 milyon dolar, katkı payı düşüldüğünde net 237 milyon dolar maliyet oluşturmasına karşın, EPDK'nin yöntemi ile aynı miktarda elektriğin maliyetinin 815 milyon dolara çıkması, 578 milyon dolarlık ilave yük yaratmaktadır.

Asrın **Soygunu!**

	Milyar Dolar
Birinci 10 Yıl	
1200 MW RES'de 1 milyar 600 milyon dolar kamu zararı oluşursa; 18.649 MW da ne kadar zarar oluşur?	24,9
800 MW GES'de 578 milyon dolar kamu zararı oluşursa; 14.870 MW da ne kadar zarar oluşur?	10,7
İkinci 10 Yıl	
1200 MW RES'de 803 milyon dolar kamu zararı oluşursa; 18649 MW da ne kadar zarar oluşur?	12,5
800 MW GES'de 271 milyon dolar kamu zararı oluşursa; 14870 MW da ne kadar zarar oluşur?	5,0
20 Yıllık Toplam Kamu Zararı (en az)	**53,1**

Bu iki karşılaştırmalı yaklaşım 34 bin megavatlık toplam kapasiteye uyarlandığında ilk on yılda rüzgâr kaynaklı 24,9 milyar dolar, güneş kaynaklı 10,7 milyar dolar olmak üzere toplam 35,6 milyar dolar kamu zararına işaret etmektedir. İkinci on yıl için de 17,5 milyar dolarlık ek yük söz konusudur. Böylece toplamda, asgari düzeyde 53,1 milyar dolarlık bir kamu zararının oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu zarar ya elektrik fiyatlarının vatandaşlara yüksek yansıtılması yoluyla ya da vergi gelirleri yoluyla karşılanacak ve nihai olarak milletin üzerine yüklenecektir.

ELEKTRİK DAĞITIM BEDELİ NEREYE KOŞUYOR?

Hani elektrik dağıtımını özelleştirmenin amacı elektrik dağıtım maliyetini düşürmekti!

MESKEN	**2014**	**2025**	**Artış, %**
Krş/kWh			
Kayıp kaçak bedeli	3,35		
Dağıtım bedeli	2,81		
İletim bedeli	0,87		
Toplam kayıp kaçak, **dağıtım**, iletim bedeli	7,03	183,62	2.513,00
Mesken abonesi tek zamanlı **enerji bedeli**	20,79		
Mesken abonesi tek zamanlı **enerji bedeli alt kademe**	20,79	49,41	137,6
Mesken abonesi tek zamanlı **enerji bedeli üst kademe**	20,79	161,55	677
Dağıtım Bedelinin Enerji Bedeline Oranı, %			
Mesken abonesi tek zamanlı	33,8		Üçte biri
Mesken abonesi tek zamanlı **alt kademe**		371,6	3,7 katı
Mesken abonesi tek zamanlı **üst kademe**		113,7	1,1 katı

Diğer taraftan, elektrik dağıtım bedellerine ilişkin 2014–2025 dönemi karşılaştırması da dikkat çekicidir. Mesken gruplarında dağıtım bedellerinde yüzde 2.513 oranında artış, aynı dönemde enerji bedellerinde alt kademede yüzde 137,6, üst kademede ise yüzde 677 artış görülmektedir. Dağıtım bedelinin enerji bedeline oranı 2014'te yüzde 33,8 iken, alt kademede yüzde 371,6'ya, üst kademede yüzde 113,7'ye yükselmiştir. Özelleştirmenin temel gerekçeleri olan verimlilik artışı, maliyet düşüşü ve rekabetin sağlanması beklenirken, dağıtım bedellerinin enerji bedellerini aşan ölçüde artması, özelleştirmenin amaç dışına çıktığını somut biçimde göstermektedir.

ELEKTRİK DAĞITIM BEDELİ NEREYE KOŞUYOR?
Hani elektrik dağıtımını özelleştirmenin amacı elektrik dağıtım maliyetini düşürmekti!

SANAYİ	**2014**	**2025**	**Artış, %**
Kayıp kaçak bedeli (Krş/kWh)	3,35		
Dağıtım bedeli (Krş/kWh)	2,81		
İletim bedeli (Krş/kWh)	0,87		
Toplam kayıp kaçak, **dağıtım**, iletim bedeli (Krş/kWh)	7,03	138,53	1871,4
Sanayi abonesi perakende tek zamanlı **enerji bedeli**	17,6	269,33	1430,7
Dağıtım Bedelinin Enerji Bedeline **Oranı**, %	39,9	51,4	Yarısını geçmiş

Sanayi abone grubunda da 2014'te yüzde 39,9 olan dağıtım bedelinin enerji bedeline oranının 2025'te yüzde 51,4'e yükselmesi, üstelik konut sübvansiyonunun sanayi faturalarına yansıtıldığı düşünülürse gerçekte bu oranın daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum, özelleştirme sonrası oluşan maliyet yapısının hem hane halkı hem de sanayi üzerinde ek yük oluşturduğunu, rekabet ve verimlilik iddiasıyla çeliştiğini apaçık ortaya koymaktadır.

Kaynaklar Gemilere Gidiyor, Enerji Stratejisi Limanda Bekliyor

Doğu Akdeniz'de arama ve derin deniz sondaj çalışmaları ile Karadeniz gaz sahası çalışmaları eş zamanlı olarak Türkiye kamuoyu gündemini meşgul etmektedir. Gemi alım süreçlerinin gerekçelendirilmesi hususunda halk nezdinde bazı soru işaretleri ortaya çıkmaktadır. Zira gemi filosu genişleme eğilimi, özellikle sismik araştırma ve derin sondaj kapasitesinin toplamda 2 adet sismik gemi, 4 adet derin sondaj gemisi ve ilaveten alınmakta olduğu ifade edilen 2 yeni derin sondaj gemisiyle birlikte 8 gemilik bir envantere ulaştığını göstermektedir. Bahse konu gemi envanteri genişlemesinin rasyonel ve uzun vadede

Türkiye'nin lehine olacak saiklerle mi? Yoksa yandaşlara kaynak dağıtmak amacıyla, birilerini zengin etmek için mi? yapıldığı hususu bakanlık tarafından izah edilmeye değer bir konudur. Bu sorulardan hareketle öncelikle şu temel soruya açıklık getirilmesi gerekmektedir. Dünya genelinde kendi gemileriyle petrol araması yapan kaç adet petrol şirketi bulunmaktadır? Zira bilinen uygulama, petrol araması yapan şirketlerin büyük bölümünde kiralama usulünün tercih edildiği yönündedir. TPAO'nun da geçmiş dönemlerde bu yöntemi esas aldığı bilinmektedir. Bu nedenle, mevcut gemi envanterinin genişlemesi yandaşlara kaynak yaratma refleksiyle mi? yoksa stratejik ihtiyaç analizine dayalı olarak mı? yapıldığı konusu açıklığa kavuşturulmalıdır. Aksi takdirde kaynak israfının ötesinde, bakanlığa olan güven sarsılacak ve kamuoyu vicdanı yaralanacaktır.

Ayrıca, kamuoyu tarafından açıklama beklenen bir başka hususta, gemilerin operasyonel kullanım durumuna ilişkindir. Bu gemiler tam olarak nerede ve hangi amaç doğrultusunda kullanılmaktadır? Hâlihazırda 8 geminin âtıl şekilde beklediği, Karadeniz'de yalnızca bir gemiye ihtiyaç duyulduğu ve Doğu Akdeniz bağlamında, "mavi vatan" kapsamında bölgeye yönelik bir gemi konuşlandırmasının bulunmadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu hususta Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlığı bir açıklama yapmalıdır.

Nitekim yakın dönemde yayımlanan haberlerde, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ile Yunanistan'ın bölgede fiilî hâkimiyet oluşturduğu, Türkiye'nin ise hukuki haklarını dahi kullanmakta güçlük çektiği yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu kapsamda, derin sondaj gemilerinin Doğu Akdeniz'de yürütülecek çalışmalar için satın alındığı dikkate alındığında, söz konusu gemilerin Karadeniz ve Marmara Denizi'ne kaydırılması veya limanlarda bekletilmesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından Doğu Akdeniz'deki sondaj faaliyetlerinin durdurulmasının nedenini acilen açıklamaya muhtaç bırakmaktadır. Ayrıca, yukarıdaki durumdan kaynaklı olarak Türkiye'nin bölgedeki haklarını koruma iradesi bağlamında zafiyet algısı oluşturup oluşturmadığının kamuoyuna açıklanması gerekmektedir.

Öte yandan Doğu Akdeniz'de faaliyetlerin ne zaman yeniden başlatılacağı, TPAO'nun mevcut 4 derin sondaj gemisine ek olarak 2 gemi daha almasının hangi teknik ve ekonomik gerekçeye dayandığı, bu gemiler için ödenen bedelin ne olduğu, gemilerde çalıştırılan yabancı personel sayısı ve bunlara ödenen ücretlerin ne düzeyde olduğu, çalışma şartlarının hangi mevzuat çerçevesinde belirlendiği gibi soruların cevaplandırılması da büyük önem

taşımaktadır. Ek olarak, söz konusu gemileri satın almak yerine, özellikle Karadeniz ve Marmara Denizi odaklı çalışmalar için, önceki dönemlerde olduğu gibi kiralama yöntemine başvurulmasının daha ekonomik olup olmayacağı, âtıl durumda limanlarda bekletilen gemilerin günlük masraflarının ABD doları cinsinden ne kadar olduğu ve her bir gemi için bakım gideri olarak bugüne kadar ne kadar harcama yapıldığı da netleştirilmesi gereken konular arasında yer almaktadır.

Karadeniz gaz sahasına ilişkin olarak ise, her bir kuyudan günlük 1 milyon metreküp üretim hedefi çerçevesinde 10 kuyuda 10 milyon metreküp, ikinci fazla birlikte ise 40 milyon metreküp seviyesine ulaşılacağı yönündeki açıklamalar yapılmıştır. Ancak günümüzde Bakanlık tarafından paylaşılan verilere göre üretimin günlük 8,4 milyon metreküp düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, 2023 yılı için önceki bakanlar tarafından kamuoyuna açıklanan hedeflere hangi tarihte ulaşılacağı hususu açıklığa kavuşturulmalıdır. Buna ek olarak, Karadeniz Gaz Sahası Projesi kapsamında 1. faz ve 2. faz için toplam ne kadar yatırım harcaması yapıldığı, bundan sonra ne kadar harcama yapılacağı, sahada üretilen gazın 1.000 metreküp başına üretim maliyetinin ABD doları cinsinden ne olduğu gibi finansal göstergelerin kamuoyuyla paylaşılması, projenin ekonomik sürdürülebilirliği ve hesap verilebilirlik, şeffaf yönetim açısından önemlidir. Rakamların şeffaf biçimde açıklanması hem olası haksız eleştirilerin bertaraf edilmesine hem de varsa planlama hatalarının tespitine katkı sağlayacaktır.

Karadeniz Gaz Sahası'nı işletmek amacıyla kurulan Offshore Technology Center şirketinde personel alımında hangi kriterlerin uygulandığı, yönetim kurulunda sektörden en az bir kişinin bulunup bulunmadığı, belirli personellere ABD doları üzerinden yüksek ücret ödenip ödenmediği gibi sorular da yanıtlanması gereken önemli sorulardır. Bunun yanında, Karadeniz Gaz Sahası'nda üretilen gazın deniz üzerinde işlenmesi amacıyla yurtdışından satın alınan platformun hangi tarihte devreye alınacağı, bu platformun satın alınmasına neden ihtiyaç duyulduğu, üretime nasıl bir katkı sağlayacağı, platform devreye girdiğinde karada büyük yatırımla inşa edilen Filyos tesisinin durumunun ne olacağı, ayrıca, platformda da gemilerde olduğu gibi yabancı personelin ağırlıkta olup olmayacağı da açıklığa kavuşması gereken hususlardır.

Doğu Akdeniz meselesinin Türkiye için ne kadar hayati olduğu ve bu bağlamda, Türkiye'nin neden Suriye ile bir münhasır ekonomik bölge anlaşması yapmadığı sorusu önem kazanmaktadır. Böyle bir anlaşmanın Türkiye'nin bölgedeki konumunu güçlendireceği apaçık ortadadır. Bölgeye ilişkin anlatılması gereken çok daha fazla teknik detay bulunmasına rağmen, mevcut koşullarda Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de etkin olmadığı anlaşılmakta ve acilen yeniden pozisyon alınması gerekmektedir. Libya ile 2019 yılında yapılan Deniz Yetki Sınırlandırma Anlaşması'nın doğru olmakla birlikte yeterli olmadığı, bölgede herhangi bir müttefikimizin kalmadığı ve mevcut konjonktürün Suriye ile yapılacak bir münhasır ekonomik bölge anlaşmasını daha da gerekli kıldığı değerlendirilmektedir. Bu husus, yalnızca Dışişleri Bakanlığı'nın değil, enerji politikaları bağlamında Enerji Bakanlığı'nın da doğrudan ilgi ve yetki alanına girmektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin yararına olacak en önemli adımın Suriye ile münhasır ekonomik bölge anlaşması yapılması olduğu apaçık ortadadır.

Doğu Akdeniz'de arama ve sondaj faaliyetlerinin kesintisiz biçimde sürdürülebilmesi için Mersin Taşucu'ndaki lojistik merkezin güçlendirilmesi, bölgesel operasyonlarda ihtiyaç duyulan saha teçhizatının modernize edilmesi ve sismik/sondaj teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik bütçenin artırılmasının zorunlu olduğu görülmektedir. Ancak, stratejik gerekliliklere rağmen önergemiz AKP ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Dar Gelirliden Çok Zengine Yarayan 'Ücretsiz' Gaz!

Hükümetin ücretsiz doğalgaz uygulaması, başlangıç aşamasında kamuoyuna sürekli ve geniş kapsamlı bir toplumsal refah artışı sağlayan kalıcı bir sosyal devlet politikasıymış gibi sunulmuştur. Ayrıca, hükümet tarafından seçim meydanlarında "milli gaz müjdesi", "artık kendi gazımızı kullanıyoruz" ve "vatandaşa yük değil, güç oluyoruz" şeklindeki sloganlarla tekrarlanan söylemler aracılığıyla, vatandaş nezdinde uzun vadeli ve devamlılığı olan bir fayda sağlayacağı yönünde sistematik bir algı oluşturmak istenmiştir. Ancak, bu uygulamanın içeriği detaylı biçimde incelendiğinde, ortaya konulan tablonun somut gerçeklikten ziyade seçim propagandası niteliği taşıdığı açıkça görülmektedir.

Gerçekte yapılan düzenleme, yalnızca bir ay boyunca tüm fatura tutarının sıfırlanması ve ardından bir yıl süreyle aylık 25 m^3'lük tüketimin devlet tarafından karşılanmasıyla sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla, geniş ölçekli, kalıcı ve sosyal devlet ilkelerine uygun nitelikte bir enerji desteği sunmak yerine, başlangıcı, bitişi ve siyasi hedefleri açık bir şekilde belirlenmiş geçici

bir uygulamaya dönüşmüştür. Nitekim söz konusu düzenlemenin 1 Mayıs 2024 itibarıyla sonlandırılması, uygulamanın geçiciliğini tartışmasız bir biçimde ortaya koymuştur.

Yaşanan bu süreç boyunca kamuoyunda yaratılan beklenti ile uygulamanın fiili kapsamı arasında gece ile gündüz kadar bariz bir uyumsuzluk oluşmuştur. Vatandaşlara "enerjide bağımsızlık" ve "milli kaynaklarla ucuz enerji" söylemleri üzerinden uzun vadeli bir kazanım vaadi sunulmuş olmasına rağmen, bu vaadin seçim döneminin sonlanmasıyla birlikte hızla geri çekildiği gözlemlenmiştir. Bu durum, ekonomik kırılganlığı giderek artan vatandaşlara sürdürülebilir bir güvence sağlamak yerine, kısa süreli bir rahatlama yarattıktan sonra aynı ekonomik baskının daha yoğun biçimde hissedilmesine yol açmıştır.

Üstelik söz konusu desteğin gelir kriteri gözetilmeksizin uygulanmış olması, kamu kaynaklarının sosyal devlet anlayışına uygun kullanılmadığını gözler önüne sermiştir. Dolayısıyla, kaynaklar ihtiyaç öncelikli destek mekanizmaları aracılığıyla uygun biçimde dağıtılmamıştır.

Sosyal politikalar kapsamında dar gelirli haneler için tasarlanması gereken projeler, yüksek gelirli grupları da kapsayacak şekilde genişletilerek toplumsal ihtiyaç hiyerarşisi yerine siyasi önceliklere dayalı biçimde kurgulanmıştır. Bu yaklaşım, sosyal devletin merkezinde yer alan "ihtiyaca göre destek" ilkesini zedelemiş ve kamu maliyesinde kaynak tahsisinin rasyonelliği konusunda ciddi tartışmalar yaratmıştır.

Sonuç itibarıyla, hükümetin "vatandaşına jest" söylemiyle duyurduğu bu düzenleme, sosyal devletin kurumsal sorumluluğunu yerine getiren bir kamu politikası olmaktan ziyade, seçim kampanyasının işlevsel bir unsuru haline getirilmiştir. Oysa sosyal devletin temel görevi, yurttaşın onurlu ve sürdürülebilir bir yaşam sürebilmesi için kalıcı toplumsal mekanizmalar oluşturmaktır. Vatandaşları dönemsel yardımlarla geçici çözümlere bağımlı hale getiren ve destek süreçlerini siyasi takvimlere endeksleyen bir yaklaşım, sosyal devletin güçlendirilmesi değil, aksine içinin boşaltılması anlamına gelmektedir.

Gerçek sosyal politikanın amacı, vatandaşları önce ekonomik olarak sıkıştırıp ardından sınırlı ve geçici yardımlar sunarak bir "lütuf" algısı yaratmak değil; toplumun tüm kesimlerine kalıcı, eşitlikçi ve adil yaşam koşulları sağlayan sistemler kurmak olmalıdır. Fakat iktidarın

öncelikleri halktan yana değil, kendi oluşturduğu bir avuç ayrıcalıklı grubu desteklemek ve beslemek olduğundan, bugüne kadar atılan adımlar, vatandaşın beklentisini yönetmeye ve kısa süreli memnuniyet üretmeye odaklanmıştır. Böylece devletin asli kamusal sorumluluklarının seçim dönemi propaganda aracına dönüştürülmesine ve kamu kaynaklarının siyasi hedefler doğrultusunda yönlendirilmesine zemin hazırlamıştır.

Türk Vatanında Rus Sermayeli Santral: Akkuyu

Ülkemizin stratejik kararları yalnızca bugünümüzü değil, aynı zamanda orta ve uzun vadeli yapısal dönüşümlerimizi de belirleyen kritik sonuçlar doğurmaktadır. Bu çerçevede, 2018 yılında temeli atılan Akkuyu Nükleer Güç Santrali başlangıçta Türkiye'nin enerji arz güvenliği açısından bir dönüm noktası olarak sunulmuş olsa da, 2022 yılında Rusya tarafının 26 Temmuz tarihinde Türkiye'nin mühendislik, satın alma ve inşaat sözleşmesini tek taraflı olarak feshetmesi ve dört gün sonra 30 Temmuz'da üç Rus şirketinin kurduğu yeni bir ortaklıkla projeye devam edeceğini açıklaması, sürecin kurumsal tutarlılık ve şeffaflık bakımından ciddi soru işaretleri doğurduğunu göstermektedir. Bunun yanında, inşaat sürecinde çalışan işçilerin güvenliği, ölümle sonuçlanan iş kazalarının bildirilmesi ve 2023 yılında meydana gelen beton döküm hataları ile çatlak iddiaları, projenin teknik güvenilirliği konusunda ciddi tartışmalar yaratmaktadır. Bu koşullar altında Akkuyu'nun "ulusal enerji bağımsızlığının sembolü" olarak sunulması gerçeklikle bağdaşmamakta, aksine Rusya'ya stratejik bağımlılık üreten bir model ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle Türkiye, şeffaflığı, güvenliği ve kamu yararını merkeze alan bir ülke profili çizmek yerine, yabancı teknolojiye bağımlı, bilgi üretmeyen ve stratejik riskleri yönetemeyen bir ülke görüntüsü vermektedir.

Akkuyu Nükleer Santrali'nin ilk reaktörünün 2025 yılında devreye alınacağı Bakan tarafından bizzat ifade edilirken, 2026 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda ise ilk ünitenin 2026 yılında devreye alınacağı belirtilmektedir. Takvim ötelenmiş ancak sorumluluk üstlenen kimse bulunmamaktadır. Bu bağlamda, nükleer yakıt lojistiğinden atık yönetimine kadar tüm süreçlerin Rusya'ya bağımlı hâle gelmesi, yüzde 100 Rus sermayesiyle yürütülen projede üretilen elektriğin bir kısmına ilişkin döviz bazlı alım garantisi iddialarının hâlen netleşmemesi ve verilen muhtemel yükümlülüklerin kamuoyunda açıklığa kavuşmaması, yerli ve millî enerji politikası söylemiyle gerçek arasındaki tutarsızlıkları gözler önüne sermektedir.

Akkuyu Nükleer Santrali ve TENMAK Performans Göstergeleri Üzerine Değerlendirme

Program	Alt Program	Alt Program Hedefi	Performans Göstergesi	Hedeflenen	Yılsonu Gerçekleşme	Gerçekleşme (%)
Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası	Enerji Kaynakları ile Ürün ve Teknolojileri Ar-Ge	Ülkemizin enerji, maden, iyonlaştırıcı radyasyon, parçacık hızlandırıcıları ve nükleer teknoloji alanındaki altyapı ve kapasitesi ile Ar-Ge altyapısının artırılması ve geliştirilmesi	Nükleer ve radyasyon teknolojileri alanında bilgi ve bilinçlendirmeye yönelik popüler dergi/broşür sayısı	3	5	166
			Proton hızlandırıcısına dayalı araştırma ve geliştirme projesi sayısı (Kümülatif)	14	6	43
			TENMAK Araştırma Merkezleri kurulması için fizibilite çalışmalarının tamamlanma oranı	50	30	60
			Yerli güç reaktörünün tasarlanmasının tamamlanma oranı	25	23	92
	Nükleer Enerji, Radyasyon ve Hızlandırıcı Teknolojileri Ölçüm, Analiz ve Kalibrasyon	Ölçüm, analiz, iyonlaştırıcı radyasyon metrolojisi faaliyetlerinin ve radyasyondan korunma hizmetlerinin kalite ve kapasitesinin arttırılması	Analiz hizmetlerinde taahhüt edilen hizmet süresine uyma oranı	100	98	98
			BIPM CMC veri tabanına yapılan başvuru sayısı	20	8	40
			Hazırlanan radyoaktif standart kaynak ve referans malzeme sayısı (Kümülatif)	15	14	93
			TS EN ISO/IEC 17043 Standardı'na yönelik akreditasyon sertifikasyonu sürecinin tamamlanma oranı	100	80	80
	Radyoaktif Atık Yönetimi	Ülkemizin radyoaktif atık yönetimi altyapısı ve kapasitesinin geliştirilmesi	Ulusal ve uluslararası yeterlilik ve karşılaştırma testi başarı oranı	90	100	111
			İşlenen radyoaktif atık miktarı	1.450	1.410	97
			Radyoaktif atıklar ile ilgili bilimsel yayın sayısı	2	0	0
			Radyoaktif atık envanteri veri tabanı tamamlanma oranı	100	80	80

Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu'nun (TENMAK) 2024 yılı faaliyet raporunda yer alan performans göstergeleri incelendiğinde, nükleer alandaki faaliyetlerin stratejik hedeflerle ve uluslararası normlarla uyumlu, kapsamlı ve bilgi üretimine dayanan bir nükleer politika tarafından desteklenmediği açıkça anlaşılmaktadır.

Raporda "Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası" üst başlığı altında üç alt program tanımlanmış olup bunlardan biri de "Radyoaktif Atık Yönetimi" programıdır. Bu programın temel hedefi, ülkemizin radyoaktif atık yönetimi altyapısını ve kapasitesini geliştirmek olarak belirlenmiştir. Ancak yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere kritik göstergelerden biri olan "radyoaktif atıklar ile ilgili bilimsel yayın sayısı" hedefi yalnızca iki yayın olarak belirlenmiş ve buna rağmen sıfır gerçekleşme ile hiçbir yayının üretilememiş olması, nükleer atık gibi risk seviyesi yüksek bir alanda bilimsel üretimin ve akademik katkının ihmal edildiğini göstermektedir.

Uluslararası nükleer güvenlik pratiğinin bilimsel yayınlar, hakemli araştırmalar ve akademik kalite göstergeleri (örneğin h-index) üzerinden şekillendiği dikkate alındığında, Türkiye'nin bu alanda sembolik seviyede hedefler belirlemesi ve bu hedeflere dahi ulaşamaması kabul edilebilir değildir. Bu durum yalnızca teknik bir eksiklik değil, aynı zamanda ulusal güvenlik açısından da kritik bir zafiyet oluşturmaktadır.

Öte yandan, 2018 yılında temeli atılan Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin 2022 yılında Rusya tarafından Türkiye'den mühendislik, satın alma ve inşaat sözleşmesinin 26 Temmuz'da feshedilmesi ve 30 Temmuz'da üç Rus ortak tarafından kurulan şirketle projeye devam edileceğinin açıklanması, projenin Türkiye tarafından operasyonel kontrol bakımından sorunlu bir yapıya evrildiğinin en büyük kanıtıdır. Böyle sıkıntılı bir projede mevcut hükümet bilgi-birikim transferi gerçekleşeceğini iddia etmektedir. Bu tür hayati projelerde en küçük teknik aksaklığın dahi bölgesel ve ulusal ölçekte ağır sonuçlar doğurabileceği düşünüldüğünde, devlet ciddiyetinden uzak yaklaşımlar Türkiye'nin teknik ve kurumsal kapasitesine yönelik güveni zedelemektedir.

Devletin plan ve program yapma kabiliyetinin altını oymasının yanı sıra bu tür amatörce hatalar ve eksiklikler dolayısıyla Ak Parti iktidarı dosta korku, düşmana güven vermekte ve Türkiye'nin uluslararası itibarına da zedelemektedir.

TÜRKİYE'NİN MADEN STRATEJİSİ: BAĞIMSIZ VE ŞEFFAF MI?

Nadir toprak elementlerine ilişkin mevcut rezerv büyüklüğünün kamuoyunda farklı rakamlarla anılması hem sektörel planlamaların doğruluğu hem de ulusal stratejilerin bilimsel temele dayanması açısından açıklığa kavuşturulması gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Ulusal güvenliği tehlikeye atmama koşuluyla, 694 milyon tonluk rezerv bilgisinin gerçekliğine yönelik tereddütlerin giderilmesi gerekmektedir.

Nadir toprak elementleri kaynağımızın stratejik değeri dikkate alındığında, söz konusu rezervlerin geliştirilmesine yönelik teknolojik sorunların çözümünden, üretim süreçlerinin en kullanışlı hale getirilmesine kadar uzanan geniş ve bir sürü iş ortaya çıkmaktadır. Ancak, bu gerekliliklerin yalnızca söylem düzeyinde dile getirilmesinin yeterli olmadığı, bu doğrultuda somut ve uygulanabilir adımların, planlanmış projelerin veya takvimlendirilmiş faaliyetlerin kamuoyuna bilgilendirilmesi yapılmalıdır.

Yukarıdakilere ek olarak, özellikle partili cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Donald Trump'ı ziyareti sonrası kamuoyunda tartışılan ve ABD'ye yönelik herhangi bir taahhütte bulunulup bulunulmadığına ilişkin soruların açıklığa kavuşturulması, uluslararası ilişkiler bağlamında şeffaflığın sağlanması ve ülkemizin madencilik politikasının dış etkilerden azade, bağımsız olarak yürütüldüğünün kamuoyuna güven veren biçimde ortaya konulması açısından kritik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, 2840 sayılı "Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri İle Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit Ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun" uyarınca Eskişehir Beylikova–Sivrihisar hattındaki maden sahasının işletilmek üzere satılması, devredilmesi veya özel sektör eliyle işletmeye açılmasının mevcut mevzuat kapsamında mümkün görülmediği yönündeki değerlendirmelerin doğruluğunun, hem hukuki istikrar hem de yatırımcı güvenliği açısından netleştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, olası bir mevzuat değişikliği ihtimali teorik olarak mümkün olmakla birlikte, böyle bir değişikliğin Bakanlığın planlamasında yer alıp almadığı hususu da açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer başlık olarak öne çıkmaktadır.

Maden ruhsat sahalarında gerçekleştirilecek denetimlerin etkinliğini artırmak amacıyla gerekli ilave personelin istihdam edilmesi ve modern teknik donanımın temin

edilmesi hedeflenmekte; denetim kapasitesinin güçlendirilmesinin hem işçilerin yaşam hakkını koruyacağı hem de madencilik faaliyetlerinin çevreye ve topluma zarar vermeden yürütülmesini sağlayarak sektörel sürdürülebilirliğe katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda ilgili ödeneklerin artırılması, toplum yararı ve işçi güvenliği bakımından acil ve ertelenemez bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Konu ile ilgili 233 milyon TL'lik ek ödenek önergemiz AKP ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Adana, Osmaniye, Niğde ve Mersin'de konumlanan maden sahalarının Ceyhan ve İskenderun limanlarına yüksek kapasiteyle ve kesintisiz bir hat üzerinden bağlanması, ayrıca Ceyhan Limanı'nın kritik maden ihracatına yönelik özel bir statüye kavuşturulmasıyla birlikte demiryolu–liman entegrasyonunun tamamlanması stratejik bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Güney Anadolu'nun Türkiye'nin stratejik madencilik ve ileri malzeme teknolojileri üssüne dönüştürülmesine yönelik hedeflere doğrudan hizmet edeceği, bu suretle ülkemizin ekonomik, çevresel ve teknolojik bağımsızlığına çok yönlü ve güçlü katkılar sunacağı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda 16 milyar TL tutarında artış sağlanması yönünde verilen önergemiz, Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Vatandaşlarımız Evini Isıtmakta Zorlanıyor

Aşağıda açıklanan veriler, Türkiye'deki vatandaşların evlerini yeterli düzeyde ısıtmakta yaşadıkları güçlüğün boyutlarını ortaya koymakta ve bu durumun hem sosyoekonomik hem de yapısal unsurlar üzerinden nasıl derinleştiğini göstermektedir. Türkiye'de hane halklarının ısınma olanaklarına ilişkin güncel göstergeler değerlendirilmekte olup, özellikle enerji maliyetlerindeki artışın, gelir dağılımı baskılarının ve sosyal devlet mekanizmalarındaki zayıflamanın yarattığı sonuçlar bütüncül bir çerçevede ele alınmaktadır.

AB İstatistik Ofisi'nin 2024 yılına ilişkin verileri incelendiğinde Türkiye nüfusunun yüzde 15,1'inin, diğer bir ifadeyle 12 milyon 934 bin 414 vatandaşın, evlerini ısıtmakta zorlandığı görülmektedir. Görünen o ki Türkiye'de her yedi kişiden birinin temel yaşam gereksinimi olan ısınma ihtiyacını karşılayamadığı apaçık ortadadır.

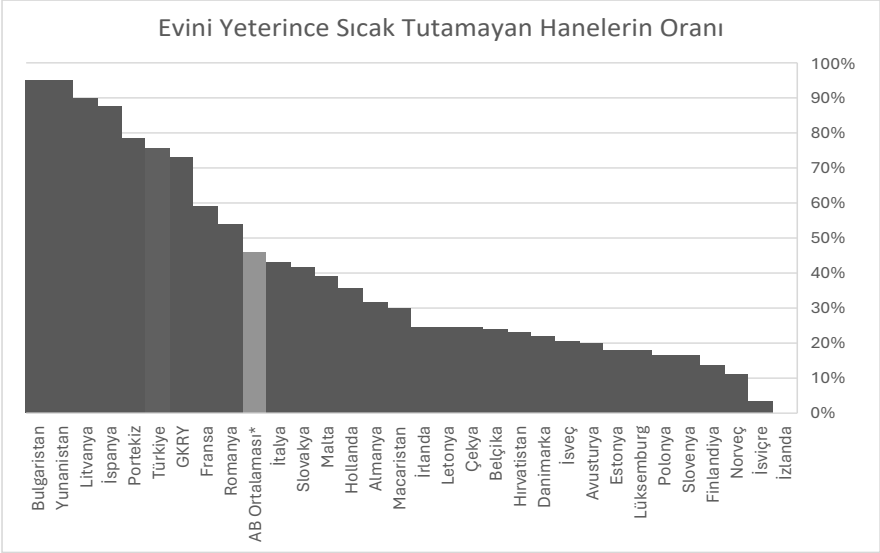

Evlerini ısıtmakta zorlanan, söz konusu 12 milyon vatandaşımızın nüfus olarak büyüklüğü, aynı yılın Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) nüfus verileriyle karşılaştırıldığında, Avrupa Birliği üyesi Belçika'nın (11.817.096), Çekya'nın (10.900.555) ve Portekiz'in (10.639.726) toplam nüfuslarından daha yüksek bir değere işaret etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de ısınmakta güçlük çeken nüfusun tek başına bir AB ülkesinin toplam nüfusunu aşacak büyüklüğe ulaşmış olması, konunun vahametini gözler önüne sermektedir. Ayrıca, bu sorunun yapısal ve derinleşmiş bir sorun hâline geldiğini göstermektedir.

Avrupa Birliği'nde evlerini ısıtmakta zorlanan nüfusun oranı ise yüzde 9,2'dir. AB ortalaması dikkate alındığında, Türkiye'deki evlerini ısıtmakta zorlanan nüfusun oranın AB ortalamasından yaklaşık yüzde 64 daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Nüfus büyüklüğü temel alındığında ise, evini ısıtmakta zorlanan kişi sayısının AB ülkeleri arasında en yüksek seviyenin Türkiye'de olduğu görülmektedir. Bu durum, enerji yoksulluğunun Türkiye özelinde çok derinden hissedildiğine işaret etmektedir.

"Türkiye Yüzyılı" olarak adlandırılan bu dönemde, enerji yoksulluğunun özellikle emekliler, çocuklar, öğrenciler ve dar gelirli aileler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna göre, sıcak bir yaşam alanı sağlayamayan milyonlarca vatandaşın içinde bulunduğu koşullar,

mevcut yüzyılın fiilen soğuk evlerin, donmuş ellerin ve ısınamadığı için kombisini kapatmak zorunda kalan emeklilerin yüzyılı olarak tarihe geçecektir. Ülkemiz ne yazık ki iktidarın yetersiz, amatör ve eksik politikaları yüzünden çocuğuna sıcak bir oda sağlayamayan milyonlarca annenin yüzyılı olarak kayıtlara geçecektir. Bu tablo, evlerini ısıtamayan vatandaşlarımızın suçu değil, onları bu çaresizliğe mahkûm eden iktidarın yanlış politikalarının bir sonucudur.

Bütçe politikalarının enerji yoksulluğu ile mücadeleye öncelik vermek yerine, vatandaşın yaşam maliyetini artıran yeni zam ve vergi düzenlemeleri üzerinden şekillenmesi, mevcut sosyal kırılganlıkları daha da ağırlaştırmaktadır. İktidarın 23 yıllık dönemi boyunca enerji yoksulluğunu, 27 AB ülkesinin ortalama seviyesine dahi yaklaştıramamış olması, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesinde yer alan "sosyal hukuk devleti" ilkesinin uygulamada ne derece aşındığını somut biçimde göstermektedir.

Yanlışta Israr: Kalıcı Yaz Saati Uygulaması

2016 yılında, partili Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın damadı Berat Albayrak'ın Enerji Bakanlığı döneminde başlatılan kalıcı yaz saati uygulaması, Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasındaki saat farkını kalıcı biçimde artırmıştır. Orta Avrupa ülkeleriyle fark 2 saate, İngiltere ile fark 3 saate çıkmıştır. "Enerji tasarrufu" gerekçesiyle yürürlüğe konulan bu uygulama, geçen 9 yıl boyunca toplum genelinde ciddi mağduriyetlere yol açmıştır. Sabahın erken saatlerinde hava karanlıkken işe veya okula gitmek zorunda kalan milyonlarca vatandaşın, özellikle çocuklar ve kadınların, güvenlik endişeleri artmıştır.

Buna ek olarak, karanlıkta başlayan günün psikolojik ve fizyolojik etkileri uyku düzeninin bozulması, biyolojik ritmin sekteye uğraması ve buna bağlı olarak algılama, dikkat süresi ve üretkenliğin azalması şeklinde gözlenmiştir. Bilimsel araştırmalar, biyolojik saatin bozulmasının şeker hastalığı (tip II diyabet), kalp-damar rahatsızlıkları, metabolik sendrom, depresyon, bağışıklık sistemi zayıflaması ve Alzheimer gibi sağlık sorunlarını tetikleyebileceğini göstermektedir. Ayrıca, dikkat dağınıklığı ve yorgunluk nedeniyle iş ve trafik kazalarında artış yaşandığı da gözlenmektedir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar her ne kadar 2016–2024 döneminde 11,252 milyar kWh enerji tasarrufu sağlandığını ve bunun parasal karşılığının

yaklaşık 20 milyar TL olduğunu ifade etse de bu iddianın temelini oluşturan rapor kamuoyuyla paylaşılmamış ve akademik çevreler ile meslek odaları tarafından metodolojik açıdan gerçekçi bulunmamıştır. Dolayısıyla, enerji tasarrufu gerekçesinin toplum sağlığını, refahını ve güvenliğini ikinci plana atan bir bahane hâline gelmesi kabul edilemez. Öte yandan, vatandaşların sabah ezanı okunmadan yola çıkmak zorunda kaldığı, çocukların karanlıkta okula yürüdüğü, çalışanların psikolojik ve fizyolojik olarak yıprandığı bu sistem artık sürdürülebilir de değildir. Bu nedenle, kalıcı yaz saati uygulamasının sonlandırılması ve mevsimsel saat düzenine geri dönülmesi amacıyla hazırlanan ve 5 milyar TL ödenek öngören önergemiz geçen yıl AK Parti ve MHP gruplarının oylarıyla reddedilmiştir.

Kamu kaynaklarını koruma ve bilimsel gerçekler doğrultusunda politika üretme iddiasındaki her yönetim, tasarruf gerekçesiyle toplum sağlığını riske atan bu uygulamaya son vermek zorundadır, aksi hâlde bu uygulama yalnızca saat farkı değil, ülkenin akıl ve bilimle arasındaki mesafenin sembolü olarak tarihe geçecektir. Bu nedenle, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da bu yanlıştan dönülmesi gerektiğini vurgulamaktayız.

Elektrik Dağıtım Şirketleri Denetlenmiyor, Vatandaşlarımız Ölüme Sürükleniyor

2025 yaz aylarında İzmir'de meydana gelen büyük orman yangınları, yalnızca ağır çevresel tahribata yol açan doğal afet niteliğiyle değil, aynı zamanda kamu yönetimindeki yapısal çözülmenin ve denetim mekanizmalarındaki işlevsizliğin görünür hale gelmesi bakımından da kritik bir öneme sahiptir. Yapılan tahmini hesaplamalar, söz konusu yangınların İzmir genelinde yaklaşık 26.260 ile 30.000 hektar arasında değişen bir alanı etkilediğini ortaya koymakta olup bu veriler, afetin boyutunun çevresel faktörlerin ötesine geçtiğini göstermektedir. Nitekim İzmir Valisi Süleyman Elban, yangınların kentin birçok ilçesinde elektrik hattı kaynaklı olarak başladığını kamuoyuna açıklamış ve bu durum, elektrik dağıtım şirketlerinin faaliyetlerine yönelik denetimsel eksikliklerin toplum nezdinde tartışılmasını kaçınılmaz hale getirmiş ve toplum vicdanını yaralamıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın elektrik dağıtım şirketleri üzerindeki denetleyici rolünü gereği gibi yerine getirmemesi sonucunda, bu şirketlerin karlılıklarını azaltmamak adına altyapı yenileme ile bakım faaliyetlerini sistematik biçimde ihmal ettikleri yönündeki değerlendirmeler güç kazanmıştır. Bu ihmal; orman köylülerinin, çiftçilerin, hayvancılıkla uğraşan kesimlerin ve turizm işletmecilerinin ağır ekonomik ve sosyal kayıplar yaşamasına

neden olmuştur. Buna karşın hem dağıtım şirketlerinin hem de ilgili bakanlığın, oluşan zararın sorumluluğunu üstlenme yönünde şeffaf ve hesap verebilir bir tutum sergilememesi kamu güvenini zedeleyen bir başka kritik unsur olarak ortaya çıkmıştır.

Denetimsizlik kaynaklı risklerin yalnızca orman yangınlarıyla sınırlı olmadığı, 12 Temmuz 2024 tarihinde İzmir'de gerçekleşen trajik olayla bir kez daha kanıtlanmıştır. Yoğun sağanak yağış sırasında tıp öğrencisi Özge Ceren Deniz ile ona yardım etmeye çalışan İnanç Öktemay, yağmur suyuyla temas eden izole edilmemiş elektrik kabloları nedeniyle elektrik akımına kapılarak hayatlarını kaybetmişlerdir. Aslında hayatlarını kaybetmemiş, gündüz vakti herkesin gözü önünde, ihmaller ve ilgili kurumların denetim görevlerini yerine getirmemeleri sonucu öldürülmüşlerdir. Kentler içinde sıradan ve neredeyse alışılmış bir görüntü haline gelen bu tür kritik altyapı kusurları, teknik açıdan basit bir arızanın ötesinde, kurumsal yozlaşma, denetim boşlukları ve kamusal sorumluluk alanında ciddi ve bariz bir kriz bulunduğunu göstermektedir.

Sözün özü, İzmir'de yaşanan orman yangınları ile elektrik kaynaklı ölüm vakalarının, elektrik dağıtım şirketlerinin eksik denetimi ile kamusal yönetim süreçlerindeki sistematik aksaklıkların doğrudan sonuçları olduğu açıkça görülmektedir. Denetimsizliğin süreklilik kazanması halinde hem çevresel risklerin hem de insan hayatını tehdit eden teknik arızaların artarak devam edeceği öngörülebilmektedir. Dolayısıyla, ilgili kurumların acil, bütüncül ve şeffaf bir yeniden yapılandırmaya gitmesi gerekmektedir. Denetim süreçlerinin teknik standartlara uygun, bağımsız ve hesap verebilir bir çerçevede güçlendirilmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çerçevede, elektrik dağıtım şirketlerinin yatırım performanslarının, bakım–onarım süreçlerinin, kayıp–kaçak azaltım programlarının ve şebeke güvenliğini önceleyen uygulamalarının bağımsız, teknik yeterliliğe sahip ve etkin mekanizmalar aracılığıyla denetlenmesi zorunluluk arz etmektedir. Dağıtım şirketlerindeki yapısal ve teknik ihmallerin, hem elektrik faturalarında artışa yol açan hem de vatandaşımızın canına kasteden sorumsuzlukların önüne geçilebilmesi için Bakanlık bütçesine ilave kaynak tahsisi yapılmasına yönelik önergemiz AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

“Erdoğan Petrol Buldukça” Benzin-Mazot Zamlanıyor

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının yıllardır sürdürdüğü söylem, “yerli ve millî enerji” vurgusu eşliğinde her yeni petrol keşfini bir “müjde” olarak kamuoyuna sunmakta; özellikle Gabar başta olmak üzere sahalarda artan üretim rakamları sıkça övünç konusu yapılmaktadır. Nitekim Bakanlık, Gabar’da günlük üretimin önce 60 bin varilin üzerine çıktığını, bunun Türkiye toplam ham petrol üretiminin yaklaşık yarısını karşıladığını ve ülkenin petrol ihtiyacının yaklaşık yüzde 8’ine denk geldiğini açıklamaktadır. 2024 yılı sonunda Gabar sahasında günlük 70 bin varilin üzerinde üretim seviyesi telaffuz edilmekte, bu tablo “cari açığı azaltan stratejik başarı” olarak sunulmaktadır. Buna karşılık, bu üretim artışının ne akaryakıt pompa fiyatlarına ne de vatandaşın günlük yaşam maliyetine olumlu bir yansıması görülmemektedir.

Akaryakıt fiyatlarının seyrine bakıldığında, tablo tam tersine işaret etmektedir. 2024 mart ayında benzinin litre fiyatı 42 TL, motorinin litre fiyatı 41,95 TL seviyesindeyken; 2024 sonu ve 2025 ortasında yapılan zamlarla üç büyükşehirde litre fiyatlarının 45–50 TL bandını aştığı, 2025’in haziranında benzin ve motorine yapılan artışlarla pompa fiyatlarının 50 TL’nin üzerine çıktığı kamuoyuna yansımıştır. Aynı dönemde bir yandan “petrol bulduk, üretim rekor kırıyor” denilirken, diğer yandan hem benzin hem motorin tarihî zirve fiyatlara tırmanmakta; vatandaşa yansıyan gerçek, ucuz akaryakıt değil, art arda gelen zamlar olmaktadır. Komisyon görüşmelerinde paylaşılan veriler, 15 Ocak 2025’te Brent petrol fiyatı 81 dolar iken motorin litre fiyatının 45,80 TL, 6 Kasım 2025’te ise Brent’in 63 dolara gerilemesine rağmen motorin litre fiyatının 58,57 TL’ye yükseldiğini göstermektedir; yani küresel petrol fiyatı düşerken iç piyasada motorin fiyatı artmaya devam etmektedir.

Bu çelişkinin ana nedenlerinden biri, akaryakıt üzerindeki dolaylı vergi yüküdür. 2023’ten itibaren yürürlüğe konulan düzenlemelerle, akaryakıtta özel tüketim vergisi (ÖTV) tutarlarının her yıl ocak ve temmuz aylarında yurt içi üretici fiyat endeksine göre otomatik olarak artırılmasının önü açılmış; 2024 Ocak ayında ÖTV maktu tutarları bir anda yüzde 25’in üzerinde artırılmıştır.

2024 temmuzunda üretici fiyat endeksindeki artış gerekçe gösterilerek petrol ürünlerine yönelik ÖTV tutarları yaklaşık yüzde 19,5 oranında yükseltilmiş, yıl sonunda ise benzin ve motorin litre başına ÖTV tutarları yeniden artırılmıştır. 2025 başında yayımlanan

kararla benzin için litre başına yaklaşık 12 TL, motorin için 11 TL civarında ÖTV tahsil edilmekte; bu tutarların üzerine bir de yüzde 20 oranındaki KDV eklenmektedir.

Bağımsız uzmanların hesaplamalarına göre, 2025 başı itibarıyla İstanbul'da 1 litre benzinin yaklaşık 45,29 TL'lik pompa fiyatının 11,98 TL'si ÖTV, 7,54 TL'si KDV olmak üzere toplam 19,52 TL'si vergiden oluşmakta, böylece pompa fiyatının yaklaşık yüzde 43'ü vergi kalemlerinden meydana gelmektedir.

Özetle, hükümetin "petrol bulduk, bağımlılığı azaltıyoruz" söylemi ile vatandaşın istasyonda karşılaştığı gerçek arasında derin bir uçurum vardır. Yerli üretimde kaydedilen artış, ne akaryakıt üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi için kullanılmış ne de pompa fiyatlarına indirim olarak yansıtılmıştır.

Aksine, bütçe açığını dolaylı vergiler üzerinden kapatma tercihi, benzin ve mazot üzerinden alınan ÖTV ve KDV kalemlerini sürekli yukarı çekmiş; reel gelirleri eriyen geniş toplum kesimleri, işine giden çalışan, tarlasına giden çiftçi, nakliye yapan esnaf için akaryakıt, temel bir üretim girdisi olmaktan çok zorlayıcı bir maliyet unsuruna dönüşmüştür.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 2026 yılı bütçesi ise bir yandan önceki yıla göre yüzde 20'nin üzerinde azaltılırken, diğer yandan akaryakıtta vergi yükünü hafifletecek, üretim artışını vatandaşa doğrudan yansıtacak herhangi bir mekanizma öngörmemektedir.

Enerji alanındaki üretim artışları ve yeni petrol keşifleri, iktidarın propaganda söylemine ve bütçe içi vergi tahsilatına hizmet eden bir araç hâline getirilmiş; ancak akaryakıt fiyatları üzerinden vatandaşa adil bir şekilde yansıtılmamıştır.

Sürekli "petrol buluyoruz" denilen bir ülkede benzin ve mazotun bu kadar pahalı olması, "yerli ve millî enerji" söylemiyle bağdaşmamaktadır. Enerji politikasının hedefi, yalnızca üretim rakamlarını ve cari açık hesabını düzeltmek değil, aynı zamanda vatandaşın hayat pahalılığı baskısını azaltmak olmalıdır. Bunun ilk adımı da akaryakıtta ÖTV/KDV politikalarının gözden geçirilmesi, üretim artışının ve küresel fiyat avantajlarının pompa fiyatına şeffaf ve adil biçimde yansıtılmasıdır.

Gizli Zamlanan Elektrik Faturaları

Elektrik, çağdaş yaşamın ve temel sosyal hakların ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Buna rağmen hanehalklarının ödediği elektrik faturaları, son yıllarda art arda yapılan zamlar, tarifedeki değişiklikler ve dağıtım bedeli ağırlıklı yapısı nedeniyle mesken tüketicileri üzerinde ağır bir yük oluşturmaktadır. Birçok vatandaş için elektrik faturası artık aylık bütçenin en belirleyici kalemlerinden biri hâline gelmiş; ısınma, aydınlanma ve temel ev içi ihtiyaçlar, doğrudan fatura endişesiyle planlanır noktaya gelmiştir.

İktidar partisi, evlerde kullanılan elektriğin düşük kademede önemli ölçüde sübvanse edildiğini, bazı örnek faturalar üzerinden elektrik bedelinin su faturalarına göre daha düşük kaldığını ifade etmektedir. Aynı abonenin eylül–ekim dönemine ait faturalarında elektrik bedelinin 765 liraya karşılık su bedelinin 1.045 lira olduğu, başka bir örnekte 535 liralık su faturasına karşılık 290 liralık elektrik faturası ödendiği; benzer şekilde büyükşehirlerde elektrik faturalarının su faturalarından düşük seyrettiği dile getirilmektedir. Yine konutlarda kullanılan elektriğin düşük kademede yüzde 57'sinin, yüksek kademede yüzde 36'sının, doğalgazın ise yüzde 43'ünün devlet tarafından sübvanse edildiği ve 2025 yılı için bu tutarın 694 milyar TL'ye ulaştığı belirtilmektedir. Ancak sahada hissedilen gerçek, bu söylemin tam tersine, vatandaşın her yeni faturada artışla karşı karşıya kalmasıdır.

Son düzenlemelerle birlikte hanehalkı üzerindeki yük daha da ağırlaşmaktadır. 2026 yılından itibaren geçerli olmak üzere, 2025 yılı toplam elektrik tüketimi 4.000 kWh'ı aşan, yıllık elektrik faturası yaklaşık 11.800 lirayı geçen konut aboneleri, sabit fiyat tarifesinden çıkarılarak piyasa takas fiyatının esas alınacağı farklı bir tarifeye geçirilmiştir.

Buna göre bugün aylık 389 lira elektrik faturası ödeyen bir aboneden 2026 yılında 871 lira tahsil edilecek; zam oranı yüzde 124'e ulaşacaktır. 984 liralık faturanın 1.935 liraya (yüzde 97 zam), 1.148 liralık faturanın 2.179 liraya (yüzde 90 zam) çıkacağı hesaplanmaktadır. Apartman ve sitelerde ortak alan elektrik sayaçlarına yapılan yüzde 124'e varan zamlar ise aidatlara doğrudan yansıyacak; daire başına yüzde 10–20'leri bulan "gizli zam" etkisi yaratacaktır. Bu düzenlemelerden yaklaşık 7 milyon hanenin, dolaylı olarak 21 milyon vatandaşın etkileneceği anlaşılmaktadır.

Mevcut kademeli tarifede de benzer bir adaletsizlik söz konusudur. Konutlarda günlük 6,6–7 kWh (aylık yaklaşık 200 kWh) tüketime kadar destek verildiği, 400 kWh üzerindeki tüketimin desteklenmediği ifade edilmektedir. Günümüz ekonomik koşullarında dört kişilik bir hanenin temel ihtiyaçlarını karşılarken bu sınırların altında kalması fiilen mümkün değildir. Böylece kademeli tarife, teoride düşük gelirli haneleri koruyan bir araç gibi sunulsa da pratikte geniş bir kesimi sınırı az aşan "cezalı" tüketici konumuna itmekte; aynı elektrik enerjisi için çok daha yüksek birim fiyatlar ödenmesine yol açmaktadır.

Öte yandan, elektrik faturalarının yapısına bakıldığında, asıl yükün enerji bedelinden çok dağıtım bedeli ve çeşitli ek kalemlerden kaynaklandığı görülmektedir. 2014–2025 dönemine ilişkin veriler, mesken gruplarında dağıtım bedellerinde yüzde 2.513 oranında artış yaşandığını; aynı dönemde enerji bedelindeki artışın alt kademede yüzde 137,6, üst kademede ise yüzde 677 düzeyinde kaldığını ortaya koymaktadır. Dağıtım bedelinin enerji bedeline oranı 2014'te yüzde 33,8 iken, alt kademede yüzde 371,6'ya, üst kademede yüzde 113,7'ye yükselmiştir.

Özelleştirmenin gerekçesi olarak sunulan verimlilik artışı ve maliyet düşüşü hedeflerinin aksine, dağıtım bedellerinin enerji bedelini katlayan bir noktaya gelmesi, sistemin vatandaşa maliyet yükleyen bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Sanayi abonelerinde de dağıtım bedelinin enerji bedeline oranının 2014'te yüzde 39,9 iken 2025'te yüzde 51,4'e yükselmesi, bu maliyet yapısının üretim ve istihdam üzerinde de baskı oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Bu maliyet yapısına, üretim yapmayan ama "kapasite mekanizması" kapsamında hazırda tutulan santrallere aktarılan teşvikler de eklenmektedir. 2014–2025 döneminde TEİAŞ tarafından kapasite mekanizması adı altında santrallere yapılan ödemelerin dolar bazında 2 milyar 88 milyon dolar, güncel kurla yaklaşık 88 milyar TL seviyesine ulaştığı ifade edilmektedir. Bu kaynaklar, doğrudan bütçe veya faturalar üzerinden finanse edilmekte; nihai yük yine tüketiciye, özellikle de mesken abonelerine yansımaktadır. Bir yandan "elektriği sübvanse ediyoruz" denilirken, diğer yandan dağıtım bedeli artışları, kapasite mekanizması ödemeleri ve tarife değişiklikleriyle vatandaşın faturası büyümeye devam etmektedir.

Bu çerçevede, 2026 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesi, mesken tüketicilerinin üzerindeki yükü hafifletecek, tarife yapısını sadeleştirip adil hâle getirecek ve özelleştirme sonrası oluşan maliyet yapısını kamu lehine düzeltecek bir irade ortaya koymamaktadır. Elektrik üretiminde yenilenebilir kaynakların payının artırılması, iletim ve dağıtım yatırımları elbette önemlidir; ancak bu yatırımların bedelinin büyük ölçüde hanehalkı faturalarına yansıtılması, bütçe kaynaklarının ve vergi gelirlerinin bu yükü paylaşmaktan kaçınması, sosyal devlet ilkesine aykırı bir tercih anlamına gelmektedir. Amaç; yalnızca arz güvenliğini sağlamak değil, vatandaşın ödeyebileceği, öngörülebilir ve adil elektrik fiyatlarına erişimini güvence altına almak olmalıdır. Bu yapılmadığı sürece, elektrik faturalarına ilişkin toplumsal sitem ve memnuniyetsizlik devam edecek; enerji politikalarına duyulan güven daha da zedelenecektir.

Madencilikte Rehabilitasyon Masalı

Madencilik politikalarında uzun süredir “çevreyle uyumlu üretim” ve “rehabilitasyon” kavramları öne çıkarılmakta; mevzuat değişiklikleri ve strateji belgelerinde madencilik faaliyetleri sonrası sahaların doğaya yeniden kazandırılacağı sıkça vurgulanmaktadır.

Son yasal düzenlemelerle birlikte rehabilitasyon; bozulan topoğrafyanın düzeltilmesi, üst toprağın serilmesi, bitkilendirme ve ağaçlandırma yapılması, uygun alanlarda rekreasyon sahaları oluşturulması gibi teknik adımları içeren geniş bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Hatta “çevre ile uyum teminatı” yerine getirilen rehabilitasyon bedelinin ruhsat bedeline eşit şekilde alınması ve yükümlülükler yerine getirilmezse üretimin durdurulabilmesi hükme bağlanmıştır. Kâğıt üzerinde bakıldığında, bu çerçeve madencilik sonrası doğa tahribatının giderilmesi için güçlü bir hukuki altyapı varmış izlenimi vermektedir.

Ne var ki denetim raporları ve sahadaki tablo, bu söylem ile uygulama arasında ciddi bir uçurum olduğunu göstermektedir. Orman alanlarında yürütülen madencilik faaliyetleri bakımından yapılan incelemelerde, çok sayıda maden sahasında rehabilitasyon çalışmalarının hiç yapılmadığı ya da eksik ve şeklen yerine getirildiği; bazı sahalarda izin amacı dışında kullanımlar ve izinsiz yapılar bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, rehabilitasyon yükümlülüğünün çoğu zaman faaliyet süresi boyunca ertelendiğini, sahaların kapatılması aşamasında ise şirketlerin hızla bölgeden çekildiğini, geride güvenli olmayan şevler, göçük riski taşıyan boşluklar ve toprağı geri dönülmesi güç biçimde bozulmuş alanlar bıraktığını ortaya koymaktadır.

Devletin kendi eylem planları da bu çelişkiyi dolaylı biçimde doğrulamaktadır. Maden sahalarının rehabilitasyonu için hazırlanan ulusal eylem planlarında, orman alanlarına rastlayan sahalarda madencilik izni verilmesi hâlinde doğaya yeniden kazandırma çalışmalarının hangi kurumlar ve hangi takvim içinde yapılacağı ayrıntılı olarak sıralanmış; ruhsat sahiplerinin her yıl ilerleme raporu sunması ve idarenin sahayı yerinde kontrol etmesi öngörülmüştür. Buna karşın, saha gözlemleri ve akademik çalışmalar, birçok bölgede bu planların ya hiç uygulanmadığını ya da yalnızca sınırlı bir kısmının hayata geçirildiğini göstermektedir. Aynı havzada onlarca yıl süren işletme faaliyetlerinin ardından, rehabilitasyon adı altında kimi yerlerde ince bir toprak tabakası serilip sınırlı bir fidan dikimiyle yetinildiği, derin maden çukurlarının ve atık depolama alanlarının ise olduğu gibi bırakıldığı görülmektedir.

Linyite dayalı termik santrallerin beslendiği geniş kömür havzaları ve büyük ölçekli açık ocak işletmeleri bu tablonun somut örnekleridir. Yıllarca elektrik üretimi için kömür çıkarılan bazı alanlarda, heyelanlar ve çökmeler nedeniyle üretim durdurulmuş; sonrasında sahaların devralınması, güvenli hâle getirilmesi ve yeniden üretime açılması gündeme gelmiştir. Ancak bu süreçte tarım arazilerinin kaybı, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının kirlenmesi, toz ve kül emisyonları gibi çevresel etkiler bölge halkının yaşam kalitesini kalıcı biçimde bozmuş; rehabilitasyon çalışmaları ise çoğu zaman teknik, ekonomik ve güvenlik gerekçeleriyle geciktirilmiştir. Yıllarca “ülkenin enerji umudu” olarak sunulan linyit havzalarının, işletme ömrü dolduktan sonra geride bıraktığı manzara; madencilik sonrası doğaya yeniden kazandırma hedeflerinin kâğıt üzerinde kaldığını göstermektedir.

Orman ekosistemleri üzerindeki etkiler daha da çarpıcıdır. Özellikle açık ocak işletmeleri ve taş ocakları için orman alanlarının madenciliğe tahsis edildiği bölgelerde, yüzlerce yıllık doğal dengenin kısa süre içinde geri döndürülemez biçimde bozulduğu bilinmektedir. Ormansızlaşma, habitat kaybı, toprak erozyonu ve su rejimindeki değişiklikler, yalnızca ruhsatlı alanla sınırlı kalmamakta; civar ekosistemleri de olumsuz etkilemektedir. Orman ve ekoloji bilimciler, pek çok örnekte madencilik sonrası gerçek anlamda bir orman ekosisteminin yeniden kurulmasının neredeyse imkânsız olduğuna, en iyi ihtimalle çok sınırlı bir bitki örtüsü ve rekreasyon alanı elde edilebildiğine dikkat çekmektedir. Buna rağmen yeni düzenlemelerle ÇED süreçlerinin esnetilmesi, ormanların madenciliğe tahsis edilmesini

kolaylaştıran yaklaşımın sürdürülmesi, “rehabilitasyon” söyleminin sahadaki tahribatı gizleyen bir perde olarak kullanıldığı yönündeki kaygıları güçlendirmektedir.

Bu tablo yalnızca çevresel değil, ekonomik ve sosyal açıdan da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Rehabilitasyon yükümlülüklerinin gereği gibi yerine getirilmemesi, heyelan, sel ve taşkın gibi afet risklerini artırmakta; toz, gürültü ve su kirliliği yoluyla halk sağlığını tehdit etmektedir. Tarım ve hayvancılıkla geçinen yerel halk, verimli topraklarını ve temiz su kaynaklarını kaybetmekte; maden işletmesi kapandıktan sonra bölgeye dönüşün maliyeti çoğu zaman kamunun ve yerel toplulukların üzerine kalmaktadır. Özel şirketler üretim aşamasında kârlarını maksimize ederken, sahayı eski hâline getirme yükümlülüğünü asgari düzeyde ve çoğu zaman eksik biçimde yerine getirmekte; aradaki fark, yani “rehabilitasyon açığı” ise gelecek kuşaklara ve kamu bütçesine yüklenmektedir.

Bakanlık bütçesi, bu yapısal sorunu giderecek güçlü bir irade ortaya koymamaktadır. Bütçede yeni maden arama ve işletme faaliyetlerine, ruhsatlandırma süreçlerine ve enerji arz güvenliğini önceleyen projelere geniş yer verilirken; maden sahalarının rehabilitasyonunu, bağımsız çevresel denetimi ve kapatılan sahaların güvenli hâle getirilmesini önceleyen, izlenebilir ve yeterli kaynakla desteklenmiş bir program öne çıkmamaktadır.

Rehabilitasyon bedellerinin tahsil edilmesine rağmen bu kaynakların ne kadarının gerçekten bozulan sahaları onarmak için kullanıldığı şeffaf değildir. Madencilikte rehabilitasyon söyleminin, çevreyle uyumlu üretim iddiasını güçlendiren bir propaganda unsuru olarak kalmaması; bu söylemin somut, ölçülebilir ve denetlenebilir hedeflerle desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde, 2026 bütçesi de önceki yıllarda olduğu gibi; madencilikten kaynaklanan çevresel ve toplumsal maliyetleri geleceğe erteleyen, rehabilitasyon yükümlülüğünü ise kâğıt üzerinde yerine getirilmiş gösteren bir belge olmaktan öteye geçemeyecektir.

Santrallerde Karbon Azalmıyor

Santraller, Türkiye’nin enerji sisteminde sera gazı emisyonlarının en yoğunlaştığı alanlardan biridir. Ülke, resmî olarak 2053 yılı için “net sıfır emisyon” hedefi ilan etmiş olmasına rağmen, elektrik üretiminden kaynaklanan emisyonlar artmaya devam etmektedir. Enerji kaynaklı toplam karbondioksit salımı 2023 yılında yaklaşık 392 milyon ton düzeyine

çıkmış, bu tutarın önemli bir bölümü fosil yakıtlara dayalı elektrik ve ısı üretiminden kaynaklanmıştır. Fosil yakıt ağırlıklı mevcut üretim deseni, Türkiye'yi 2024 itibarıyla Avrupa'da fosil yakıta dayalı elektrik üretiminden en fazla karbon salan ülke konumuna taşımıştır. Bu tablo, santral kaynaklı emisyonların azaltılmasının artık ertelenemez bir zorunluluk olduğunu göstermektedir.

Buna karşın elektrik üretiminde kömürün merkezi rolü hâlen sürmektedir. Kömür santralleri, kurulu gücün yaklaşık beşte birini oluşturmasına rağmen elektrik üretiminin yaklaşık üçte birinden fazlasını karşılamakta ve güç sektöründeki toplam emisyonların en büyük kısmından sorumlu bulunmaktadır. Özellikle yerli linyit ve ithal kömürle çalışan büyük ölçekli termik santraller, her bir kilovatsaat elektrik üretimi başına 1 kilogramın üzerinde karbondioksit salınımıyla elektrik sektörünün en kirletici bileşenidir. Buna rağmen, kömürden çıkış için bağlayıcı bir takvim öngörülmemekte; 2035'e kadar ilave kömür kapasitesi öngören projeksiyonlar yapılmakta ve yeni kömür santrali yatırımları gündemde tutulmaktadır.

Bakanlık sunumlarında, santrallerdeki karbon salınımını azaltmak için doğalgaz dönüşümü, bazı atık bertaraf tesisleri ve nükleer enerji projeleri öne çıkarılmaktadır. Yer yer doğal gazın hava kirliliğini azaltıcı etkisi vurgulanmakta, bir kısım atık depolama tesisinin metan emisyonlarını bertaraf ederek karbondioksit eşdeğeri azaltım sağladığı ifade edilmektedir. Nükleer santrallerin ise devreye girdiklerinde önemli miktarda doğalgaz ithalatının ve buna bağlı karbon emisyonunun önüne geçeceği iddia edilmektedir. Ancak bu yaklaşım, kömür santrallerinden kaynaklanan mevcut ve planlanan emisyon yükünü görmezden gelmekte; karbon yoğun üretimin omurgasını değiştirmeden, sınırlı sayıda projeyi "karbon azaltımı" başlığı altına yerleştirerek sorunun çözülebileceği izlenimi yaratmaktadır.

Somut örnekler bu çelişkiyi açık biçimde göstermektedir. Adana'da inşa edilen Ceyhan/Hunutlu kömürlü termik santrali, ithal kömüre dayalı yapısı ve büyüklüğü nedeniyle bölgesel ölçekte ciddi karbon ve hava kirletici emisyon potansiyeline sahiptir. Uluslararası teknik değerlendirmeler, bu tür santrallerin işletme ömürleri boyunca on binlerce insanın yüksek düzeyde hava kirliliğine maruz kalmasına, binlerce erken ölüme ve tarım alanları ile deniz ekosisteminde ağır metal birikimine yol açabileceğini ortaya koymaktadır. Buna rağmen, bu ve benzeri kömürlü santraller için somut bir karbon azaltım takvimi açıklanmamakta; sadece baca gazı arıtma veya mevzuata uyum gibi dar çerçeveli teknik önlemlerle

yetinilmektedir. Santrallerin toplam emisyon hacmi, ulusal iklim hedefleriyle uyumlu bir şekilde azaltılmamaktadır.

Santrallerdeki karbon salınımının azaltılması meselesi, sadece iklim hedefleri açısından değil, halk sağlığı açısından da kritik önemdedir. Kömür ve diğer fosil yakıtlara dayalı santrallerden kaynaklanan karbondioksit, azot oksitler, kükürt bileşikleri ve partikül maddeler; solunum yolu ve kalp-damar hastalıkları, erken ölümler ve kronik hastalık yükü üzerinden sağlık sistemine ilave maliyetler getirmektedir. İklim değişikliği ise aşırı sıcaklar, orman yangınları, seller ve hava kirliliği artışı yoluyla sağlık altyapısını çok katmanlı bir baskı altına almaktadır. Buna rağmen, enerji alanındaki planlama ve bütçe belgeleri santral emisyonlarını azaltmayı, aynı zamanda bir halk sağlığı politikasının parçası olarak ele almamakta; enerji arz güvenliği gerekçesi, çevre ve sağlık üzerindeki maliyetleri sistematik biçimde gölgeleyecek şekilde kullanılmaktadır.

Uluslararası çalışmalarda, Türkiye'nin 2053 net sıfır hedefine ulaşabilmesi için elektrik sektöründeki karbon yoğunluğunu hızla düşürmesi, kömürden üretimin 2030'lu yılların başında belirgin şekilde azaltılması ve yeni kömür yatırımlarından vazgeçilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Buna karşın, 2026 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesi; kömürden kademeli çıkış için bağlayıcı bir takvim, mevcut kömür santrallerinin emisyon azaltımına yönelik performans kriterleri, karbon fiyatlaması veya emisyon ticaret sistemiyle uyumlu bir yol haritası içermemektedir. Santral işletmelerinin emisyon verilerinin şeffaf biçimde kamuya açıklanmasına, sivil toplum ve yerel halkın karar süreçlerine katılımına ve yüksek emisyonlu santrallerin planlı olarak devreden çıkarılmasına yönelik herhangi bir bütüncül program da bütçe ile birlikte sunulmamıştır.

Santrallerdeki karbon salınımının azaltılması başlığında temel eleştirimiz, hedef–araç uyumsuzluğudur. Bir yandan 2053 için "net sıfır" hedefi dile getirilmekte, diğer yandan kömüre dayalı üretim yapısı büyük ölçüde korunmakta, yeni kapasite yatırımları gündemde tutulmakta ve santrallerin toplam emisyon hacmini düşürecek somut mekanizmalar bütçede yer almamaktadır. 2026 bütçesi; kömürden çıkış takvimi, adil geçiş programları, yüksek emisyonlu santrallerin planlı kapatılması ve temiz enerji yatırımlarına öncelik veren bir yaklaşımla yeniden kurgulanmadıkça, santral kaynaklı karbon salınımının gerçekten azaltılmasından söz etmek mümkün olmayacaktır.

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
231.922.274.000	108.657.950.850	300.302.192.000	%30,7	%1,59

2026 yılı Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesi %29,48 artışla 300 milyar 302 milyon TL olarak teklif edilmiştir. Merkezi bütçe içindeki payı ise %1,59'dur.

Türkiye'de gençler uzun süredir derinleşen ekonomik kriz, yüksek işsizlik oranları, güvencesiz çalışma koşulları ve artan yaşam maliyetleri nedeniyle tarihin en ağır gelecek kaygılarından birini yaşamaktadır.

Eğitim çağındaki gençlerin önemli bir kısmı okul masraflarını karşılayamadığı için eğitimine devam edememekte, iş bulabilmek için okuldan ayrılan gençler ise bu kez işsizliğin duvarına çarpmaktadır. Üniversite mezunları dahi kendi alanlarında iş bulmakta zorlanmakta; ücretlerin yetersizliği, barınma maliyetlerinin yüksekliği ve sosyal desteklerin sınırlı oluşu gençlerin temel yaşam hakkına erişimini zorlaştırmaktadır.

Bu koşullar, gençlerin önemli bir bölümünü yurt dışına yönelten güçlü bir itici faktöre dönüşmüştür. Nitelikli genç iş gücünün ülkeyi terk etmesi, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik geleceğini tehdit eden ciddi bir beyin göçü sorununa yol açmaktadır. Gençlerin kendilerini güvende hissedemedikleri, liyakat yerine kayırmacılığın ödüllendirildiği, sosyal devlet politikalarının giderek zayıflatıldığı bir ortamda genç nüfusun umutlarını yitirmesi kaçınılmaz hâle gelmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın temel misyonu; gençleri bilim, kültür, sanat ve spor alanlarında desteklemek, onlara eşit fırsatlar sunmak ve aktif yurttaşlık bilinci kazandırmaktır. Ancak mevcut politikaların, bu misyona uygun bir yönelim sergilemediği açıktır. Bakanlık bütçesinde gençlerin doğrudan faydalanacağı programların sınırlı kalması, burs ve kredilerin yaşam maliyetleri karşısında yetersizleşmesi ve gençlerin spor-kültür erişimindeki engeller, Bakanlığın hedefleri ile uygulamaları arasındaki makasın her yıl daha da açıldığını göstermektedir.

Bugün Türkiye'de gençler ev kurmakta, barınmakta, beslenmekte ve kamusal hizmetlere erişmekte zorlanmaktadır. Ülkenin geleceğini teşkil eden gençlerin, ekonomik güçlükler ve eşitsizlikler karşısında hayatlarında hep ertelemek zorunda bırakılmaları toplumun tüm kesimleri için alarm verici bir tablodur. Bu bağlamda bu bütçe özelinde gençlik politikalarının yeniden ele alınması, gençlerin güçlenmesini sağlayacak sosyal, ekonomik ve kültürel destek mekanizmalarının güçlendirilmesi artık ertelenemez bir zorunluluktur. Bu bütçe ise bu mekanizmaları hayata geçirecek vizyondan uzaktır.

Bakanlık bütçesi ekonomik sınıflandırma kalemlerine bakıldığında ise artışların farklılıklar gösterdiği görülmektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	2.771.887.000	1.184.577.665	3.750.105.000	**%35,29**	**%1,25**
SGK Devlet Primi Giderleri	398.164.000	167.167.901	551.231.000	**%38,44**	**%0,18**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.094.589.000	567.008.703	2.587.843.000	**%23,55**	**%0,86**
Cari Transferler	178.402.634.000	82.936.030.634	232.877.013.000	**%30,53**	**%77,55**
Sermaye Giderleri	12.508.000.000	4.847.572.434	19.340.000.000	**%54,62**	**%6,44**
Sermaye Transferleri	7.900.000.000	3.196.665.000	4.950.000.000	**%–37,34**	**%1,65**
Borç Verme	27.847.000.000	15.758.928.513	36.246.000.000	**%30,16**	**%12,07**

1. **Personel giderleri** %35,29 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki payı %1,25'tir. (Bu kalemde memur, sözleşmeli personel, işçiler, geçici çalışanlar ve diğer personele ilişkin ödemeler yer almaktadır.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %38,44 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,18'dir. (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölüme kaydedilmektedir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %23,55 artmıştır. 2026 yılında 2 milyar 587 milyon 843 bin TL teklif edilmiştir. Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,86'dır. (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedelleri bu bölüme kaydedilmektedir. Temsil ve tanıtma giderleri, yolluklar, görev giderleri, hizmet alımları bu sınıflandırmada yer almaktadır.)

4. **Cari transferler** %30,53 artmıştır. 2026 yılında 232 milyar 877 milyon 013 TL teklif edilmiştir. Bakanlık bütçesi içindeki payı %77,55'dir. (Karşılıksız olarak yapılan ödemeler bu bölüme kaydedilmektedir.)

232.877.013.000 TL, yani %77,55 ile Bakanlık bütçesi içindeki en büyük pay buraya aittir. Hazine yardımları kapsamında Bakanlık bütçesine aktarılacak kaynak, hane halkı ve işletmelere yapılacak transferler kapsamında burs ödemeleri, kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferler (vakıf, dernekler vb.) bu sınıflandırmada yer almaktadır.

Hazine yardımlarında; yurt hizmetleri, yurt yapımı ve kiralanması, yurtlarda beslenme desteği ve diğer bazı yatırımlara yapılacak ödemelere ilişkin kaynaklar yer almaktadır. 2026 yılı bütçesinde cari transferlerin içindeki payın önemli bir kısmı bu başlıktan oluşmaktadır. Hane halkı ve işletmelere yapılan transferler içinde öğrencilere sağlanan burs desteği önemli bir yer tutmaktadır.

5. **Sermaye giderleri** %54,62 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki payı %6,44'tür. (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Sermaye transferleri** %37,34 azalmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki payı %1,65'tir.
7. **Borç verme** %30,16 artmaktadır. Bakanlık bütçesi içindeki payı %12,07'dir.

Bu sınıflandırmada yükseköğretim kredi desteği yer almaktadır. 2025 yılında 27 milyar 847 milyon TL olan bu ödenek, 2026 yılında 36 milyar 246 milyon TL olarak teklif edilmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığının 2026 yılı bütçesi gençlerin ülkenin geleceğine dair artan umutsuzluğunu gidermeye yetmemektedir. Bugün Türkiye'de gençlerin ruh hali çok sayıda akademik çalışma ve saha araştırmasıyla ortaya konulduğu üzere derin bir karamsarlıkla şekillenmektedir. Hukuksuzluk algısı, liyakat ilkelerinin ihlal edildiği yönündeki yaygın kanaat, mülakatlarda yaşanan sistematik adaletsizlikler, özgürlük alanlarının daralması, çevre ve hayvan haklarında hissedilen duyarsızlık, eğitim ve istihdam alanlarındaki fırsat eşitsizlikleri gençlerin geleceğe güvenle bakmasını engellemektedir. Gençlik politikalarının bilimsel temelde şekillendirilmesi gerekirken Bakanlığın bu alanda kapsamlı ve bağımsız bir etki analizi yaptırmamış olması mevcut bütçenin de gençlerin gerçek sorunlarına temas etmekten uzak kaldığını göstermektedir. Bir başka ifadeyle bütçe rakamsal bir tahsisten ibaret olup gençliğin ruh hâline, beklentilerine ve somut sorunlarına yönelik kurumsal bir farkındalık taşımamaktadır.

2026 yılı bütçesi gençlerin ülkeyi kalıcı olarak terk etme eğilimini azaltacak nitelikte bir perspektif sunmamaktadır. Gençlerimizin değer görmeme duygusu güçlenirken onları ülkede tutacak sosyal, kültürel ve ekonomik güven ortamının tesisine yönelik kayda değer bir yatırım yapılmamıştır. Bakanlık gençlerin neden mutsuz olduğu hangi yapısal sorunların onları göçe zorladığı ve bu eğilimlerin nasıl tersine çevrilebileceği konusunda bilimsel temelli bir çalışma yürütmediğinden bütçe planlaması da sorunun kök nedenlerine dokunmamaktadır.

Gençliği güçlendirmesi gereken bu bütçe hem içerik hem yaklaşım bakımından eksik ve yetersizdir. Gençlerin Türkiye'de geleceğini kurabileceği bir toplumsal iklim sağlanmadığı sürece bütçe ne kadar büyütülürse büyütülsün, yönetsel irade gençlerin beklenti ve ihtiyaçlarını öncelemediği müddetçe gençlik politikalarının etkisiz kalması kaçınılmazdır. Bu nedenle 2026 bütçesi gençlere verilen önemin yerine gençlerin sorunlarını görmezden gelen bir yönetim anlayışının ifadesi olarak karşımızda durmaktadır.

GENÇ NÜFUS ORANI DÜŞÜYOR

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "İstatistiklerle Gençlik 2024" verilerine göre, ülkemizde genç nüfus oranı tarihsel bir düşüş yaşamaktadır. 2024 yılı sonu itibarıyla Türkiye nüfusu 85 milyon 664 bin 944 kişi olmuş, bu nüfusun yalnızca 12 milyon 763 bin 159'unu, yani yüzde 14,9'unu gençler (15-24 yaş grubu) oluşturmuştur. Oysa 1950 yılında genç nüfus oranı yüzde 20,8 düzeyindeydi. Türkiye'nin genç nüfusu, doğurganlıktaki hızlı düşüş ve ekonomik koşulların doğrudan etkisiyle giderek azalmaktadır.

TÜİK projeksiyonlarına göre, genç nüfus oranı 2030'da %14,8, 2040'ta %12,2, 2060'ta %10,3 ve 2080'de %8,8'e kadar düşecektir. Bu eğilim, Cumhuriyetimizin genç nüfusla kurduğu dinamik toplumsal yapının giderek zayıflayacağı anlamına gelmektedir. Türkiye, henüz eğitimde ve istihdamda gençlerin potansiyelini tam olarak kullanamadan, genç nüfus avantajını yitirme riskiyle karşı karşıyadır.

Bu tablo, hükümetin "genç dostu ülke" iddiasını boşa çıkarmaktadır. Genç nüfusun giderek azalmasına rağmen gençlerin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimlerine yönelik yatırımlar yetersiz kalmakta; gençler, ekonomik kriz, işsizlik, barınma ve gelecek kaygısıyla mücadele etmek zorunda bırakılmaktadır.

Bir ülkenin geleceği, gençlerinin niteliğiyle ölçülür. Ancak mevcut politikalar, gençleri desteklemek yerine onları ekonomik zorluklar karşısında yalnız bırakmakta, ülke yönetiminde

gençlerin sesini daha da kısmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bütçesinde "Gençlik Programı"na ayrılan payın yalnızca %4,6 seviyesinde kalması, gençliğin kamusal öncelik olmaktan çıkarıldığının göstergesidir.

Türkiye genç nüfus avantajını kaybetmeden önce, gençlerin nitelikli eğitim, istihdam, sosyal katılım ve yaşam koşullarına erişimini sağlayacak, bütüncül bir gençlik politikası oluşturulmalıdır. Aksi halde ülkemiz hem demografik hem de ekonomik olarak yaşlanan, üretken gücünü kaybeden bir yapıya sürüklenecektir.

Genç nüfusun %30,5'i 15-17 yaş grubunda

Genç nüfus yaş grubuna göre incelendiğinde, 2024 yılında genç nüfusun %30,5'inin 15-17 yaş grubunda, %19,9'unun 18-19 yaş grubunda, %28,8'inin 20-22 yaş grubunda ve %20,8'inin ise 23-24 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir.

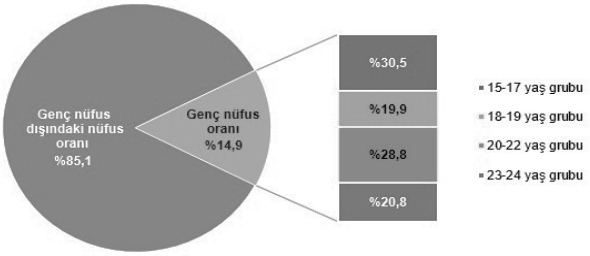

Avrupa'nın En Genç Nüfusu Türkiye'de

Türkiye'nin genç nüfus oranı, Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırıldığında hâlâ oldukça yüksek bir seviyededir. 2024 yılı itibarıyla Türkiye'de genç nüfus oranı %14,9 olarak belirlenmiş, bu oran Avrupa Birliği (AB) üyesi 27 ülkenin ortalaması olan %10,7'nin üzerinde gerçekleşmiştir. AB ülkeleri arasında en yüksek genç nüfus oranına sahip ülkeler %12,6 ile İrlanda, %12,3 ile Hollanda ve %12,2 ile Danimarka olurken; en düşük oranlar %9,2 ile Bulgaristan, %9,5 ile Litvanya, %9,7 ile Malta ve Slovenya'da kaydedilmiştir.

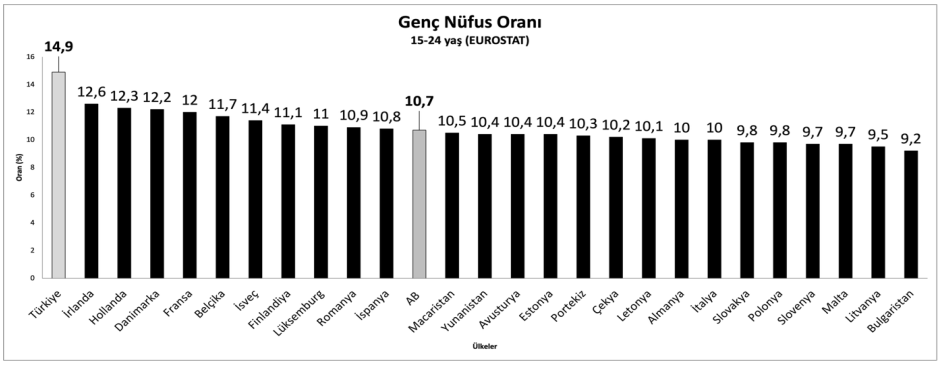

Türkiye'nin genç nüfus oranı Avrupa ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, gençliğe yönelik kamu politikaları ve bütçe yatırımları bu demografik avantajla örtüşmemektedir. Gençliğin eğitim, istihdam, barınma ve kültürel gelişim alanlarında yaşadığı sorunlar, ülkenin sahip olduğu genç potansiyelin etkin biçimde değerlendirilemediğini göstermektedir.

Türkiye, AB ülkelerinden daha genç bir nüfus yapısına sahip olmasına rağmen, gençlerin sosyal hayata, üretime ve karar mekanizmalarına katılımını sağlayacak politikaları hayata geçirememektedir. Gençler eğitimde nitelik sorunlarıyla, işsizlikte belirsizlikle ve kültürel alanda fırsat eşitsizlikleriyle karşı karşıyadır.

Gençliğin dinamizmi, potansiyeli ve umudu sistematik biçimde heba edilmekte; ülkemiz genç nüfus avantajını doğru değerlendiremeyerek kendi geleceğini zayıflatmaktadır.

Genç İşsizlik

Türkiye'de genç işsizlik oranları, çok yüksek seviyelerde seyretmektedir. Üniversite mezunu gençler bile iş bulmakta zorlanmakta, çoğu zaman kendi eğitim seviyelerinin altında işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Gençlerin istihdam piyasasında karşılaştıkları bu sorunlar, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın genç istihdamını desteklemekteki eksikliklerini ortaya koymaktadır. Bakanlık, gençlerin iş bulmasını kolaylaştırmak adına etkili bir politika üretememiş, işsiz gençlerin sayısı giderek artmıştır.

Türkiye'deki genç işsizliğin sebebi olan eğitim ve istihdam dengesi bunca zamandır kurulamamıştır. Eğitim çağında olduğu halde ekonomik dezavantajları nedeniyle çalışmak zorunda kalan gençlerin çoğunlukla umdukları gibi iş piyasasında iş bulamadıkları ya da geçici işlere girmek zorunda kaldıkları bilinmektedir.

Gençler açısından nitelikli ve iyi gelir getiren işler bulabilmelerinin önündeki en önemli engel eğitim eksikliğidir. Eğitim ve istihdamda yer alamayan gençlerin oranının yüksek olması toplumsal istikrarsızlık, suç olaylarının artması, ekonomik ve sosyal maliyet, toplumsal dışlanma, uyum sorunları gibi birçok ekonomik ve sosyal refah göstergesini de olumsuz etkilemektedir.

2024 yılında genç işsizlik oranı %16,3 olarak açıklanmıştır. Erkeklerde %13,1 kadınlarda %22,3 olan bu oran, genç kadınların her beşinden birinin işsiz olduğunu göstermektedir.

Bu oran, yükseköğretim mezunu gençlerin önemli bir kısmının da niteliklerine uygun iş bulamadığını kanıtlamaktadır. Gençler eğitimini tamamladıktan sonra ya kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde çalışmakta ya da uzun süre iş aramak zorunda kalmaktadır.

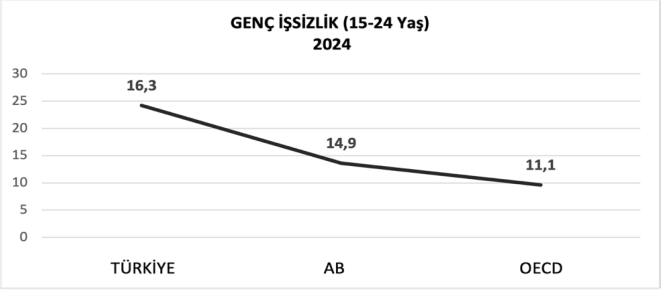

Mevcut iktidarın “istihdam yaratıyoruz” söylemi, genç işsizliğin kronikleştiği gerçeğini gizleyememektedir. Türkiye, OECD ve AB ortalamalarının üzerindedir. İstihdamın niteliği düşmüş, güvenceli iş bulmak gençler için imkânsıza yakın hale gelmiştir.

Gençlerde İşgücüne Katılma Oranı %47,2

2024 yılı itibarıyla gençlerde işgücüne katılma oranı yalnızca %47,2’dir. Yani her iki gençten biri üretim sürecine katılamamaktadır. Erkeklerde bu oran %59,5 iken, kadınlarda yalnızca %34’tür. Bu fark, Türkiye’de genç kadınların sistematik biçimde işgücünün dışında tutulduğunu göstermektedir.

Eğitim politikalarındaki eşitsizlik, bakım yükünün kadınların omzuna yıkılması ve iş piyasasında süregelen cinsiyet ayrımcılığı genç kadınların üretim sürecinden dışlanmasının temel nedenleridir. Türkiye, OECD ortalamasına kıyasla genç kadın istihdamında en alt sıralarda yer almakta; “kadın emeği” hâlâ değersizleştirilmekte ve görünmez kılınmaktadır.

Gençlerde İstihdam Oranı %39,5

2024 yılı itibarıyla gençlerde istihdam oranı yalnızca %39,5'tir. Erkeklerde bu oran %51,7 iken, kadınlarda %26,4 düzeyindedir.

Bu veriler, Türkiye'de gençlerin neredeyse üçte ikisinin üretim sürecine katılamadığını, özellikle kadınların büyük ölçüde sistemin dışında kaldığını göstermektedir. İstihdam edilen gençlerin büyük kısmı ise düşük ücretli, geçici ve güvencesiz işlerde çalışmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bütçesinde istihdama yönelik herhangi bir güçlü programın yer almaması, bu tabloyu daha da ağırlaştırmaktadır. Bakanlığın gençliği yalnızca spor ve sembolik etkinliklerle sınırlayan politikaları, ekonomik ve mesleki destekten uzak kalmıştır.

Her 4 Gençten 1'i Ne Eğitimde Ne İstihdamda

Eğitim almayan, iş olmadığı için çalışamayan ve iş bulma ümidi olmadığından iş aramayı bırakan gençlerimiz ne eğitimde ne istihdamda (NEET- Not in Education, Employment and Training) kategorisine dahil olmaktadır.

2024 yılında 15-24 arasında yer alan gençlerin %22,9'u ne eğitimde ne istihdamdadır. Bu oran, genç nüfusun dörtte birinin sistemin dışında kaldığını göstermektedir. Erkeklerde oran %16,2 iken, kadınlarda %30,1'dir.

Bu tablo, Türkiye'nin eğitim ve istihdam politikalarındaki yapısal çöküşün en çarpıcı göstergesidir. Kadınlarda NEET oranının erkeklere kıyasla yaklaşık iki kat yüksek olması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin vahametini ortaya koymaktadır.

Genç kadınlarda oran Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla çok yüksek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şu anlama gelmektedir Türkiye'de üç genç kadından birisi ne eğitimde ne istihdamda bulunmaktadır.

Bu oranlar yalnızca ekonomik bir veri değil aynı zamanda toplumsal umutsuzluğun ve kayıp bir kuşağın habercisidir. Eğitim ve üretim süreçlerinden koparılan gençlerin geleceğe dair inancı zayıflamakta, yoksulluk kalıcı hale gelmektedir.

Türkiye'de "Ev Genci" Oranı OECD Ülkelerinin En Yükseği

Türkiye'de ne eğitimde ne istihdamda olan yani ne bir işe sahip ne de eğitime devam eden ve "Ev Genci" olarak tanımlanan bu alandaki gençlerimizin oranı hem 15-14 yaş grubunda hem de 15-29 yaş grubunda OECD ülkelerinin en yüksek oranına sahip konumdadır.

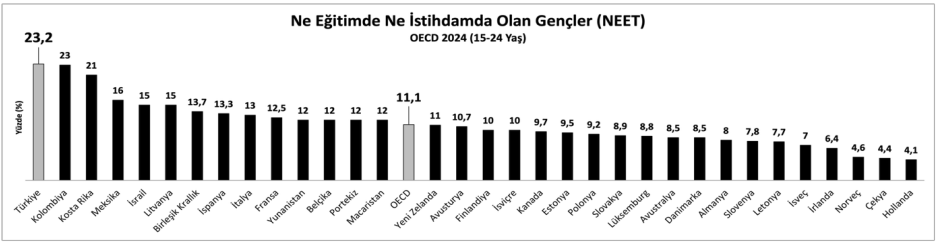

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere OECD 2024 verileri incelendiğinde 15-24 yaş arasında yer alan gençlerde ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı OECD ülkelerinde ortalama %11,1 iken Türkiye %23,2 ile en yüksek orana sahip ülke konumundadır. AB ortalaması ise %9,2 olarak açıklanmıştır.

Yine aşağıdaki grafiğe göre 15-29 yaş arasında yer alan gençlerdeki oranda da ülkemiz %26,4 ile yine OECD ülkelerinin en yüksek oranına sahip ülke konumundadır. OECD ortalaması %12,8 iken en düşük orana sahip ülke %5,8 ile Hollanda'dır. Ülkemiz bu göstergede OECD ortalamasının 3 katı, en düşük orana sahip olan Hollanda'nın ise neredeyse 5 katı oranla gençlerini sistemin dışında bırakmıştır.

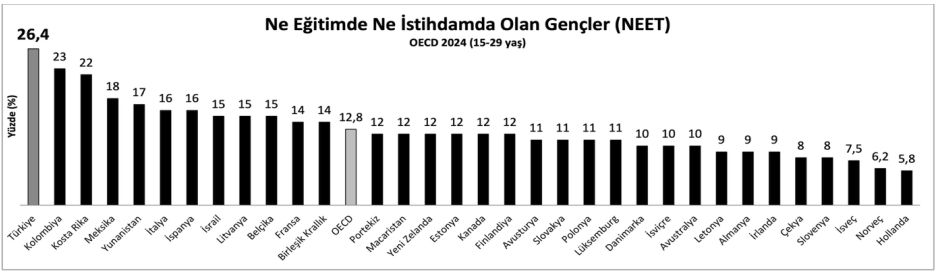

Bu veriler gençliğin sistematik biçimde dışlandığı, eğitimden koparıldığı ve umutsuzluğa sürüklendiği bir ekonomik ve toplumsal düzenin yansımasıdır. Eğer bu gidişata dur denmezse, Türkiye demografik avantajını tamamen yitirecek, ülkemiz "ev genci ülkesine" dönüşecek ve çalışamayan, üretemeyen, umutsuz bir gençlik gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalacaktır.

Üniversite Gençliği Sahipsiz Bırakıldı

Bakanlık bütçesinin yaklaşık %79'unu tek başına Yükseköğretim Programı'nın oluşturması oldukça dikkat çekicidir. Bu devasa payın büyük kısmı yurt hizmetleri, burs-kredi mekanizmaları ve cari transferler yoluyla öğrencilerin temel giderlerine yönelmektedir. Ancak bu büyüklüğe rağmen burs-kredi yapısındaki eşitsizlik, yurt kapasite sorunları ve öğrenci yaşam maliyetlerindeki artışın karşılanamaması, kaynağın verimli dağıtılmadığını göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin artan kira, ulaşım ve beslenme giderleri karşısında yükseköğretim programında yapılan %30'luk artış reel olarak yetersizdir. Ayrıca bu bütçe, gençleri desteklemek yerine önemli ölçüde borçlandıran kredi sisteminin yükünü büyütmektedir.

Performans Göstergesi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
Burs alan kadın öğrenci sayısı	412.392	410.000	412.079	415.000	420.000	425.000
Burs alan öğrenci sayısı (toplam)	629.185	635.000	631.134	678.000	645.000	650.000
Kredi alan öğrenci sayısı	850.324	870.000	845.496	857.000	870.000	865.000

Tablodaki veriler, Türkiye'de yükseköğretim öğrencilerine sağlanan ekonomik desteğin niteliği ve yönelimi açısından son derece dikkat çekici ve aynı zamanda sorunlu bir tabloyu ortaya koymaktadır. Burs alan öğrenci sayısı yıllara göre sınırlı bir artış gösterirken, kredi alan öğrenci sayısının hem mevcut durumda daha yüksek olması hem de gelecek yıllar için planlanan hedeflerde yine bursların üzerinde seyretmesi, gençlerin üniversite yıllarında dahi borçlandırıldığını açıkça göstermektedir.

2024 yılında 629 bin burs alan öğrenciye karşılık 850 bin kredi alan öğrencinin bulunması; yani bu öğrencilerin destek almak yerine borçlanmak zorunda kalması, sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmayan bir uygulamadır. Eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirmek yerine öğrencilerin daha fazla borç yükü altına sokulması, gençlerin eğitim hayatını sürdürülebilir kılmaktan çok uzak bir anlayışa işaret etmektedir.

2026 hedefleri incelendiğinde burs alan öğrenci sayısındaki artışın oldukça sınırlı olduğu, buna karşın kredi alan öğrenci sayısının neredeyse aynı seviyede tutulduğu görülmektedir. Bu durum, hükümetin gençlere yönelik ekonomik destek anlayışının "destek" değil, "borç verme" eksenli olduğunu göstermektedir. Oysa Türkiye gibi gelir dağılımı eşitsizliği

yüksek, derin yoksulluk deneyimlerinin arttığı bir ülkede, öğrencilere borç yüklemek yerine karşılıksız bursların güçlendirilmesi gerekir.

Yoksul ve dar gelirli ailelerin çocukları üniversiteye adım attıkları andan itibaren borçlanmak zorunda kalmakta; mezun olduklarında ise düşük ücretli, güvencesiz ve belirsiz iş piyasasına bu borç yüküyle giriş yapmaktadır. Üniversite eğitimi, gençleri güçlendiren bir araç olması gerekirken, tam tersine mezuniyet sonrasında dahi sürükledikleri maddi bir zincire dönüşmektedir. Bu tablo, gençlerin eğitim süreçlerinin maliyetleri karşısında yalnız bırakıldığını; sosyal devletin asli görevi olan "gelire göre koruyucu ve destekleyici hizmet" sunma sorumluluğunun yerine borçlandırmaya dayalı mekanizmaların ikame edildiğini göstermektedir.

Ülkemizin gençleri, yükseköğretimde okudukları dönemde borçlanmaya değil, yaşam maliyetleri karşısında nefes alabilecekleri güçlü ve sürdürülebilir bir sosyal destek sistemine ihtiyaç duymaktadır. Eğitim hayatının borçla değil, fırsat eşitliğiyle yürütülmesi, sosyal devletin gereği olduğu kadar gençlerin geleceğe güvenle bakabilmesinin de temel şartıdır.

Burs ve Kredi Desteğinin GSYH Oranı Binde 6'ya Düştü

Bakanlığın burs ve harçlık politikalarına ilişkin sunulan veriler son on yılın gençlik desteklerinde yaşanan gerçek erimenin üstünü örtmeye yetmemektedir. Burs ve harçlıkların millî gelire oranı 2006'da %0,11 ve 2016 yılında %0,12 iken bugün bu oran %0,06'ya kadar gerilemiştir. Bu yalnızca teknik bir düşüş değil; sosyal devlet anlayışından bilinçli bir uzaklaşmanın göstergesidir.

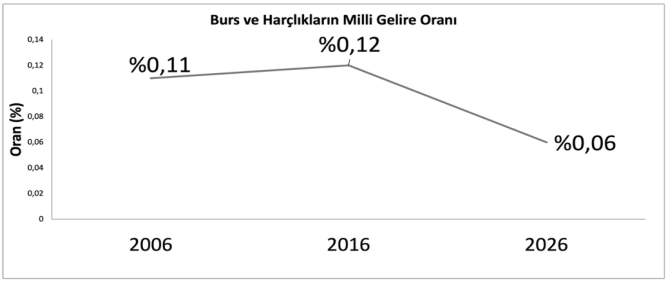

Gençlere "daha çok destek veriyoruz" denilirken millî gelirden ayrılan payın yarı yarıya düşmüş olması desteklerin reel karşılığının azalmasını gizleyememektedir. Bütçe büyürken

gençlere ayrılan pay küçülüyorsa bu tercihin adı genç nüfusu sistematik biçimde ihmal etmektir.

Bütçe belgeleri incelendiğinde bursların millî gelir içindeki payının 20 yıl önceki seviyelerle kıyaslanamayacak ölçüde geriye düştüğü görülmektedir. Bu tablo gençlerin ekonomik gereksinimlerinin devlet tarafından yük olarak görüldüğünün açık bir ifadesidir. Öğrenciler artan yaşam maliyetleri karşısında barınma, beslenme, ulaşım gibi en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta güçlük çekerken, bursların millî gelirden aldığı payın yarıya inmesi kabul edilemez. Devlet, gençlerin eğitim hakkını ekonomik baskı altında bırakmak yerine, burs mekanizmasını millî gelir artışıyla uyumlu biçimde güçlendirmelidir. Aksi hâlde burs politikası bir sosyal destek değil, giderek küçülen bir sembolik jestten ibaret kalacaktır.

Burs Ücretleri Yetersiz: Öğrenci Yoksulluğu Artıyor

Ülkemizde gençlerin, eğitim masraflarını, ulaşım, internet-telefon, beslenme, barınma gibi temel giderlerini karşılamakta büyük güçlük çektikleri bir dönemden geçiyoruz. Bu gerçeklik, gösterişli söylemlerle örtülemez haldeyken, devlet eliyle verilen öğrenim kredisi-burs ödemelerinin öğrenci ihtiyaçlarını karşılayamayan düzeyde kaldığı açıktır.

Cumhurbaşkanı tarafından gençlere “ülkenizi keşfedin, imkanınız varsa dünyayı gezin, farklı kültürleri tanımak için şartları zorlayın” gibi söylemler üretilmektedir. Görünen o ki, bu tavsiyeler yalnızca iktidara yakın azınlıklara yöneliktir. Çünkü, bu ülkede; ailesinden yeterli ya da hiç destek alamayan, sadece devletin verdiği kredi/bursla geçinen, tatilde evine gitmek için dahi parayı zor bulan milyonlarca genç vardır.

2025 yılı itibarıyla, üniversite öğrencilerine ayrılan burs-kredi tutarlarına bakıldığında: lisans/ön lisans öğrencileri için 3.000 TL, yüksek lisans için 6.000 TL, doktora öğrencileri için 9.000 TL olarak ödemeler yapılmaktadır.

Öğrencilerin geçim sıkıntısı zaten hat safhadadır; buna bir de mezuniyet sonrası kredi borçlarının hemen başa sarılması eklenmektedir. Bir genç yükseköğretimi tamamladığında, işi henüz garantilenmemişken borç yüküyle yüzleşmektedir. Bu durum, genç nüfusun hem eğitim sürecinde hem de iş yaşamının başlangıcında yoksullaşma riskiyle karşı karşıya olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu koşullar altında, öğrenim kredi/burs sisteminin yeniden ele alınması kaçınılmazdır. Burs tutarları, güncel enflasyon, temel yaşam giderleri ve gençlerin eğitim sürecinde maruz kaldığı ekonomik baskılar dikkate alınarak gerçekçi ve sürdürülebilir şekilde artırılmalıdır. Ayrıca, kredi ile desteklenen gençlerin mezuniyet sonrası borçlanarak değil, üretime ve istihdama katılarak ilerleyebilmesi için borçların yeniden yapılandırılması, faizsiz ertelenmesi ya da tamamen silinmesi yönünde adımlar atılmalıdır.

Yurtta Kalan Öğrencinin Yaşam Maliyeti 22.490 TL İken Burs 3.000 TL

İstanbul Planlama Ajansı tarafından yayımlanan Öğrenci Yaşam Maliyeti Araştırması, yükseköğrenim gören gençlerin sosyoekonomik koşullarının son bir yıl içerisinde nasıl bozulduğunu tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları özellikle barınma başta olmak üzere öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını, bir üniversite öğrencisi için yaşam maliyetinin artık yalnızca ekonomik bir sorun olmaktan çıkıp sosyal adalet ve eşit fırsat ilkeleri açısından kritik bir mesele haline geldiğini göstermektedir. Nitekim özel yurtta kalan bir öğrencinin yaşam maliyeti yalnızca bir yıl içinde %57,17 artarak aylık 22.920 TL seviyesine yükselmiştir.

Üç öğrenci ile paylaşılan bir evde kalan gençlerin aylık gideri ise %49,59 artışla 18.750 TL'ye ulaşmış ve asgari ücretin dahi üzerine çıkmıştır. Üniversite eğitimi öğrencilerin ve ailelerinin mali gücüyle erişilebilir olmaktan uzaklaşmakta ve ekonomik kaygılar gençlerin eğitim hayatının önüne geçmektedir.

Harcama Kalemi	2024–25 Özel Yurt ₺	2024–25 Öğrenci Evi (Kira) ₺
Barınma Ücreti (Aylık)	16.341₺	9.036₺
Market – Dışarıdan Yemek (Aylık)	3.528₺	5.868₺
Fatura Ödemeleri (Aylık) *(Cep telefonu, internet, elektrik, su, doğalgaz)*	250₺	1.046₺
Kültür, Sanat, Eğlence (Aylık)	803₺	803₺
Ulaşım Harcaması (Aylık) *(Kişisel araç hariç)*	282₺	282₺
Kitap, Kırtasiye (Aylık)	332₺	332₺
Kişisel Bakım (Aylık)	548₺	548₺
Kıyafet ve Aksesuar (Yıllık)	5.165₺	5.165₺
Teknoloji Harcaması (Yıllık)	4.853₺	4.853₺
Toplam Aylık Maliyet	**22.920₺**	**18.750₺**

Araştırmanın ayrıntıları öğrencilerin yalnızca barınma değil market ve dışarıdan yemek, fatura ödemeleri, kültür sanat, kırtasiye, kişisel bakım, ulaşım gibi temel harcama kalemlerinin neredeyse tamamında yüksek oranlı artışlarla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. En yüksek artış kültür-sanat ve kırtasiye harcamalarında görülmüş ve en düşük artış ulaşım ve teknoloji giderlerinde kalsa da bu durum öğrencilerin yaşam kalitesinin gerilemesini engellememiştir.

Barınma ve faturaların payını doğru tespit etmeyi amaçlayan araştırma öğrencilerin bulundukları koşullara göre ayrıştırılmasına rağmen özellikle kira maliyetlerinin astronomik seviyelere ulaştığını teyit etmektedir. Devlet yurtlarının kapasite yetersizliği, artan vakıf ve özel yurt bağımlılığı ve kiralardaki kontrolsüz yükseliş öğrencilerin devlet desteğinden yoksun bırakıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

2013 Yılında KYK Bursu ile 93 Adet Döner Alan Öğrenci Bugün 13 Adet Döner Alabiliyor

Türkiye'de yükseköğretim öğrencilerinin ekonomik durumu her geçen yıl biraz daha kötüleşmektedir. KYK burslarının nominal olarak artıyor görünmesine rağmen, reel alım gücü yıllar içinde azalmıştır.

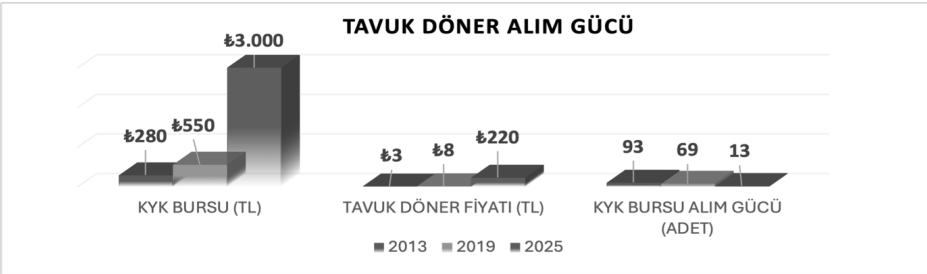

2013 yılında bir üniversite öğrencisi 280 TL KYK bursuyla o dönem 3 TL olan tavuk dönerden 93 adet satın alabiliyordu. 2019 yılında burs 550 TL'ye, döner fiyatı ise 8 TL'ye yükselmiş; öğrencinin döner alım gücü 69 adede düşmüştür. 2025 yılına gelindiğinde ise KYK bursu 3.000 TL'ye çıkarılmış olmasına rağmen ortalama 220 TL'ye satılan bir tavuk döner karşısında öğrencinin alım gücü yalnızca 13 adet dönerle sınırlı kalmıştır. Yani burs miktarı artmış olsa da gençlerin cebindeki para her geçen yıl daha da değersizleşmiştir.

Bugün bir üniversite öğrencisi KYK bursuyla yalnızca birkaç gün yemeğini karşılayabilir hale gelmiş, ay sonunu getirebilmek için ya ailesinden destek almak ya da çalışmak zorunda kalmıştır.

Yurtlarda Manevi Danışmanlık Uygulaması Adı Altında İdeolojik Propaganda mı Yapılıyor?

Gençlik ve Spor Bakanlığının resmi raporlarında yer alan 451 psikolog, 74 sosyal çalışmacı ve 1.194 manevi danışman üzerinden gençlere sunulan destek hizmetlerinde kamuoyuyla açık şekilde paylaşılmayan detayların bu kapsamda verilen hizmetlerin bir güruhun ya da bir siyasi anlayışın propagandası mı yapılıyor sorusunu akla getirmektedir.

1.194 manevi danışmanın 940'ının Diyanet İşleri Başkanlığı personeli olduğu ifade edilmesine karşın geriye kalan 254 kişinin kim olduğu, hangi kurum tarafından görevlendirildiği, hangi yeterliliklere sahip olduğu ve nasıl bir denetim mekanizmasına tabi tutulduğu tamamen belirsizdir. Gençlerin ruh sağlığına yönelik bilimsel ve profesyonel hizmet sunması gereken yurtlarda psikolojik danışman ve rehber öğretmen gibi uzmanların sayısı son derece yetersizken kaynağı, yetkisi ve mesleki niteliği açıklanmayan bir grubun manevi danışman sıfatıyla gençlerle görüşmesi hem hukuki hem pedagojik açıdan ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Kamu kaynakları gençlerin psikolojik halini güçlendirmek yerine ideolojik yönlendirme riskine açık bir yapıya aktarılıyorsa bu tercihin gerekçesi ve dayanağı kamuoyuna şeffaf bir şekilde açıklanmalıdır.

Diğer taraftan devlet yurtlarında ve çeşitli vakıf–dernek yapılarında yürütülen manevi sohbetler, yaz kampları ve eğitim faaliyetlerinin gerçekten gönüllülük esasına göre mi yoksa zımni bir zorunlulukla mı sürdürüldüğü belirsizdir. Bu programların içerikleri, gençlerin hangi çevrelere yönlendirildiği, faaliyetlerin kim tarafından denetlendiği ve bu yapıların mevzuata uygunluğu konusunda kapsamlı bir denetim bulunmamaktadır. Geçmişte farklı yapılanmaların gençler üzerinden kurduğu nüfuz ilişkilerinin yol açtığı ağır toplumsal bedeller ortadayken benzer riskleri yeniden doğurabilecek uygulamalara kapı aralanması kabul edilemez.

Gençlerin dünya görüşüne, yaşam tarzına ve özgür iradesine müdahale anlamına gelebilecek bu uygulamalar derhal gözden geçirilmelidir ve yurt hizmetleri bilimsel temelli, uzman kadrolarla yeniden yapılandırılmalıdır.

Giderlerse Gitsinler Politikası Gençlerimizi Terketmeye Mahkum Etti

Türkiye'nin yükseköğretimde yetiştirdiği insan kaynağını hızla kaybetmesi artık sosyolojik bir uyarı eşiğini aşmıştır. Yıllardır milyonlarca lira kamusal eğitim yatırımı yapılan, çocukluğundan itibaren başta ailelerin ve devletimizin sınırlı imkanlarla da olsa sağlık, eğitim ve sosyal hizmetleriyle büyüttüğü gençler bugün kalıcı olarak ülkeyi terk etmektedir.

Gençler Türkiye'nin geleceğini taşımak için değil kendilerine insanca bir gelecek kurmak için yurtdışına gitmektedir. Bir milletin en nitelikli evlatları kendi ülkelerinin potansiyeline değil başka ülkelerin bilim, teknoloji ve ekonomi kapasitesine katkı sunar hâle gelmiştir. Bu durum yalnızca beyin göçü değil gelecek kaybıdır. Kendi evladı yurtdışında yaşam kurarken bunu engelleyemeyen bir ülkenin milli kalkınma iddiası ciddiyetini yitirir.

TÜİK istatistiklerine göre 2024 yılında yükseköğretim mezunlarının beyin göçü oranı %2,0 olarak açıklanmış, önceki yıllara göre azalma gerçekleşmemiş ve yerinde saymıştır.

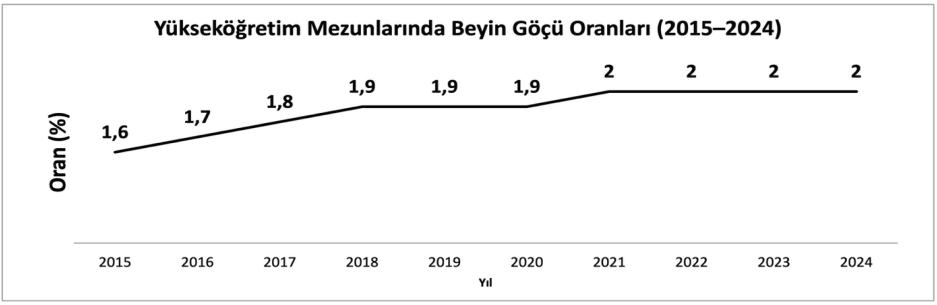

2015 yılında %1,6 olan bu oran her yıl giderek artmaktadır ve bu istatistik son 4 yıldır %2 seviyesinde seyretmektedir.

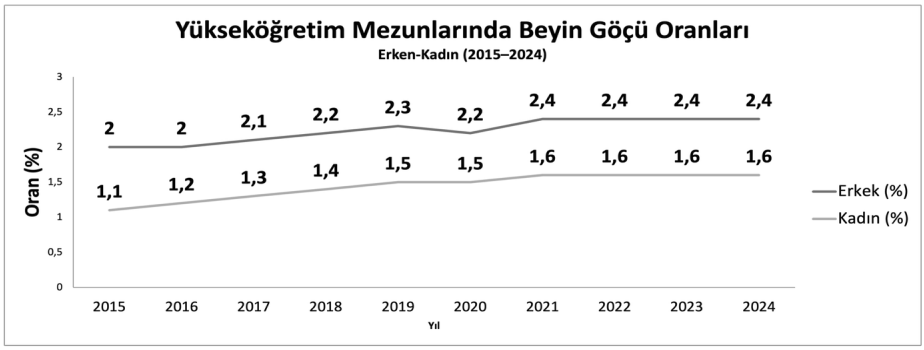

Diğer taraftan diğer grafik ise 2015'ten 2024'e hem kadınlarda hem erkeklerde düzenli bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınlarda oran %1,1'den %1,6'ya, erkeklerde ise %2,0'dan %2,4'e yükselmiştir. Üstelik erkek mezunlarda oran kadınların da üzerinde seyretmektedir bu durum özellikle teknik alanlarda yetişmiş yüksek nitelikli insan gücünün yurtdışına gitme eğiliminin daha güçlü olduğuna işaret etmektedir.

Bu grafikler 2015 sonrası hem ekonomik hem toplumsal bozulmanın etkisinin yükseköğretimdeki insan sermayesi kaybına doğrudan yansıdığını göstermektedir. Bu tabloyu değiştirmek devletin sorumluluğudur ve çözüm gençleri suçlamak değil, onları ülkede tutacak sosyal, ekonomik ve bilimsel ortamı yaratmaktır.

Bakanlık yapısal dönüşüm iddiasında olsa da gençlerin yurt dışına yönelişini durduracak hiçbir stratejik politika geliştirilmemiştir. Genç işsizlik yüksek, akademik ücretler düşük, liyakat mekanizmaları zayıflamış, özgürlük ortamı daralmıştır. Bu koşullarda gençlerin ülkeyi terk etmesi şaşırtıcı değildir. Asıl şaşırtıcı olan buna karşı kapsamlı bir çözüm üretilememesidir. Türkiye yetiştirdiği insan kaynağını koruyamadığı sürece güçlü ülke iddiasını sürdüremez. Sorumluluk gençlerde değil; gençlerin kalabileceği bir ülke yaratamayan iktidardadır.

Bağımlılıkla Mücadeleye Kaynak Yetersiz

Bağımlılıkla mücadeleye Bakanlık 2026 yılı bütçe teklifinin yalnızca 59,4 milyon TL olması ve Bakanlık bütçesi içindeki payının %0,02 gibi yok denecek kadar düşük bir seviyede kalması, gençlerin karşı karşıya olduğu bağımlılık riskinin ciddiyetiyle bağdaşmamaktadır. Türkiye'de uyuşturucu kullanım yaşının düştüğü, teknoloji/oyun bağımlılığı ve davranışsal bağımlılıkların arttığı bir dönemde bu kaleme ayrılan kaynak, programın yalnızca sembolik bir nitelikte olduğunu göstermektedir.

Bağımlılıkla mücadeleye toplam bütçe içinde ise 14 milyar 959 milyon TL ayrılmış olması ülkemizde bağımlılık türlerinin yaygınlığı ve genç nüfusun karşı karşıya olduğu riskler düşünüldüğünde son derece yetersiz bir büyüklüktür. Bu payın düşük kalması yalnızca maddi bir eksiklik değil, aynı zamanda gençlik politikalarının önceliklendirilme biçimine dair ciddi bir yaklaşım sorunu olduğunu göstermektedir.

Bakanlık gençlerin yaşam alışkanlıklarını şekillendiren, onları erken yaşlardan itibaren sporla, sanatla, gönüllülükle ve sağlıklı yaşam pratikleriyle buluşturan temel kurumlardan biridir. Dolayısıyla madde bağımlılığı, yasa dışı bahis, kumar alışkanlıkları, dijital oyun bağımlılığı ve diğer davranışsal bağımlılıklarla mücadelede en güçlü rolü oynayabilecek yapı da yine bu Bakanlıktır.

Gençlik merkezlerinden spor tesislerine, gençlik kamplarından sosyal etkinlik programlarına kadar her alan, gençlerin bağımlılıktan korunması için stratejik fırsatlar sunmaktadır. Buna rağmen bu alana ayrılan bütçenin toplam içindeki payının düşük kalması,

Bakanlığın asli işlevlerinden biri olan koruyucu ve önleyici gençlik politikalarının geri planda bırakıldığını göstermektedir.

Bağımlılıkla mücadele sadece Sağlık Bakanlığı'nın klinik hizmetleri ya da İçişleri Bakanlığı'nın güvenlik tedbirleri üzerinden yürütülemez. Bağımlılık, gençlerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiği, sosyal çevresi, aidiyet duygusu, ekonomik imkanları ve yaşam umudu ile doğrudan bağlantılı bir sosyal risk alanıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı bu denklemde önleyici politika üretme kapasitesi en yüksek kurumdur. Gençlere spor olanakları sunmak, kültürel üretime katılımı artırmak, gençlik çalışması uzmanlarını güçlendirmek, gençlere psikososyal destek mekanizmaları sağlamak ve özellikle çevrimiçi bağımlılık risklerine yönelik farkındalık oluşturmak bu Bakanlığın sorumluluğundadır.

Bugün yasa dışı bahis, dijital oyun bağımlılığı, madde kullanımı ve kumar alışkanlıkları genç nüfusta hızlı ve tehlikeli bir şekilde yayılmaktadır. Bu alanlara ilişkin araştırmalar, gençlerin önemli bir bölümünün risk altında olduğunu, özellikle dezavantajlı bölgelerde koruyucu mekanizmaların neredeyse hiç işlemediğini ortaya koymaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bütçesinde bu programa ayrılan kaynağın düşük kalması, gençliğin karşı karşıya olduğu bu büyük sosyal riske karşı Bakanlığın gereken sorumluluğu üstlenmediğini göstermektedir.

Gençlerin kötü alışkanlıklardan uzak tutulması, bağımlılığın çekim alanından korunması ve yıkıcı etkilerin önlenmesi için bilinçlendirme, sporla kazanım, sosyal fayda üretme ve sağlıklı yaşam kültürü gibi başlıklarda güçlü bir politika setine ihtiyaç vardır. Bu politikanın temel aktörü de Gençlik ve Spor Bakanlığı'dır. Ancak mevcut bütçe, bu misyonu yerine getirecek kapasitenin güçlendirilmediğini; bağımlılıkla mücadelede etkin ve sürdürülebilir bir perspektifin henüz oluşturulmadığını göstermektedir.

Dolayısıyla bağımlılıkla mücadele programının bütçesi, gençlerin korunması ve sağlıklı gelişimi adına çok daha yüksek, hedef odaklı ve kapsamlı bir düzeye çıkarılmalı; Bakanlık bu alanda sorumluluğunu daha görünür ve daha güçlü bir biçimde üstlenmelidir.

Türkiye'nin ulusal uyuşturucu verileri, madde kullanımının hem yaygınlık hem de ölümcül sonuçlar bakımından kritik bir eşiğe geldiğini göstermektedir. Rapor, özellikle genç yaş grubunun giderek artan bir risk altında olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

2024 yılında madde kullanımından ölenlerin %37,5'i 30 yaş altı gençler

Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan "Türkiye Uyuşturucu Raporu"nun 2025 yılı verileri, ülkedeki uyuşturucu tehlikesinin boyutlarını detaylı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

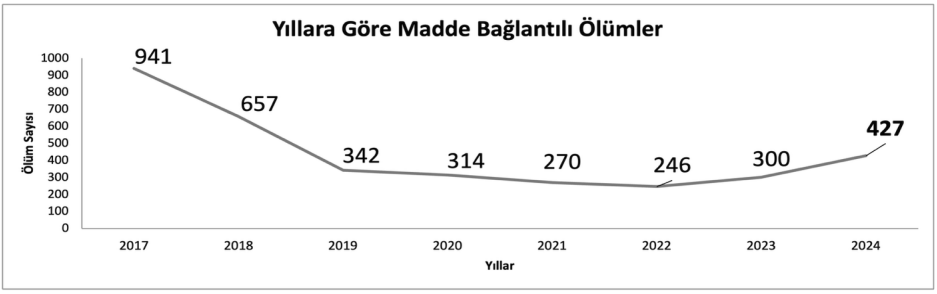

2024 yılında 427 kişi madde bağlantılı nedenlerle hayatını kaybetmiştir; bu sayı bir önceki yıla göre %42,3'lük bir artışa işaret etmektedir. Ölüm vakalarının yaş ortalaması 34,7'dir ve bu durum, uyuşturucu kaynaklı ölümlerin neredeyse tamamının genç yetişkinlik döneminde meydana geldiğini göstermektedir.

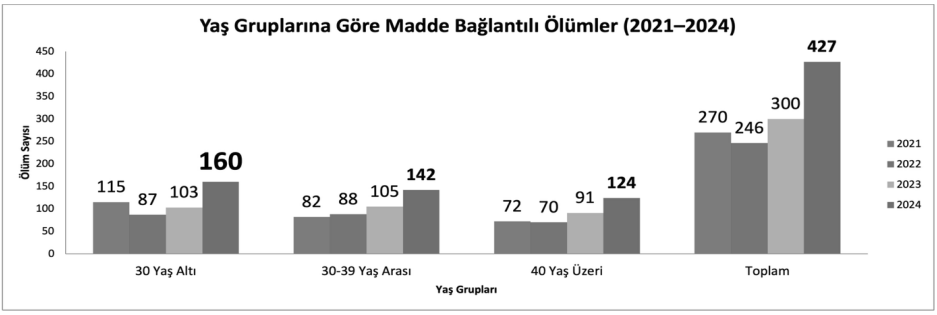

Dahası 30 yaş altındaki ölümler toplam vakaların %37,5'ini oluşturmaktadır, yani her üç ölümden biri doğrudan gençleri etkilemektedir. 15–18 yaş aralığındaki 6 ölüm vakası ise sorunun artık ergenlik dönemine kadar indiğini kanıtlamaktadır.

Raporda, uyuşturucu bağımlılığı tedavisi arayan kişilere ilişkin veriler de yer almıştır. Tedavi merkezlerine yapılan toplam ayaktan tedavi başvuru sayısı 390 bin 778 olarak kaydedilmiştir. Tedavi gören kişilerin sosyoekonomik durumları incelendiğinde; %43,2'sinin düzenli bir işi bulunmadığı, %3,2'sinin ise öğrenci olduğu belirtilmiştir.

Bakanlık Gençlik Etkinliklerinde 10 Kasım'a Neden Yer Vermiyor?

Gençlik etkinlikleri listesinde 19 Mayıs, Sarıkamış, Çanakkale 57. Alay, 30 Ağustos ve Malazgirt gibi önemli tarihlerin yer almasına rağmen Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıldönümü 10 Kasım'a ilişkin hiçbir etkinliğin bulunmaması, gençlik politikaları açısından ciddi bir eksikliktir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı 2026 yılı bütçe teklifinde yer alan detaylara göre bu 10 Kasım ile ilgili bir detaya yer verilmemesi tercih sebebi midir?

Gençlik Etkinlikleri

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 187 nci maddesi çerçevesinde Gençlik Haftası etkinlikleri kapsamında 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı etkinliği, Sarıkamış Şehitlerini Anma Programı ve Yürüyüşü etkinliği, Çanakkale 57. Alay Vefa Yürüyüşü etkinliği, 30 Ağustos Zafer Bayramı etkinliği, Anadolu'nun Kapısı Malazgirt etkinliği vb. etkinlikler düzenlenmektedir.

10 Kasım, yalnızca bir anma günü değil; Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün fikirlerinin, ilkelerinin ve gençliğe bıraktığı mirasın hatırlatıldığı en önemli gündür.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın görev alanı düşünüldüğünde, Atatürk'ün "Bütün ümidim gençliktedir" diyerek doğrudan emanet ettiği bir kurumun 10 Kasım gibi bir tarihe ilişkin özel bir program veya etkinlik planlamaması kabul edilemez bir boşluktur.

Bakanlık, gençlere yönelik etkinlik takviminde milli kimliğin temel taşlarından biri olan bu günü görünmez kılarak hem tarihsel bilinç oluşturma görevini hem de Atatürk'ün gençliğe verdiği değeri sahiplenme sorumluluğunu yerine getirmemektedir.

Gençler arasında Atatürk'ün düşünce dünyasının, bilime ve akla verdiği önemin ve çağdaşlaşma hedefinin yeniden ve güçlü biçimde aktarılması gereken bir dönemde 10 Kasım'ın etkinlik takviminde açıkça dahil edilmemesi politik bir tercih görüntüsü vermektedir.

Önemli günler arasında en yüksek katılımın sağlandığı ve gençlerin en yoğun duygusal bağ kurduğu günlerden biri olan 10 Kasım'ın gençlik etkinlikleri arasında yer almaması gençlik politikaları açısından stratejik bir hatadır.

Gençlerin Atatürk'ü anlamasına ve değerlerini içselleştirmesine katkı sunacak kapsamlı 10 Kasım programları Bakanlığın yıllık faaliyet takvimine eklenmelidir.

Gençlerimiz Spora Yönlendirilmiyor: AB Ülkelerinde Son Sıra Türkiye'nin

Gençlik ve Spor Bakanlığı sporun geliştirilmesi ve desteklenmesine 45,1 milyar TL kaynak ayırmıştır. Ancak bu kaynak gençlik politikaları ile spor yatırımları arasındaki dengesizliği de açığa çıkarmaktadır. Bütçenin büyük kısmı tesis yapımı, bakım-onarım ve spor kulüplerine transferlere gitmektedir. Doğrudan gençlerin sporla buluşmasını artıracak kapsayıcı programlar (okul içi spor, yerel spor kulüpleri, dezavantajlı gençlere spor erişimi vb.) bütçe içinde sınırlı kalmaktadır. Yani bütçe büyümesine rağmen sporun tabana yayılması için daha hedefli harcamalara ihtiyaç vardır.

Eurostat'ın paylaştığı verilere göre Türkiye'de 15 yaş üstü gençlerin haftada en az bir kez spor, egzersiz veya eğlence amaçlı fiziksel aktiviteye zaman ayırdığını belirtenlerin oranı yalnızca %8,2'dir. Bu oran %44,3 olan AB ortalamasının çok altındadır ve Türkiye'nin genç nüfusunun fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimini desteklemede nasıl geri kaldığını açık biçimde göstermektedir. Araştırma da en kötü orana sahip ülke olan ülkemiz ilk sırada yer alan Danimarka'dan neredeyse 10 kat kötü bir orana sahiptir.

Genç nesilleri Cumhuriyetimizin koruyucusu ve teminatı olarak gören Gazi Mustafa Kemal Atatürk "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" sözleri ile Türk gençliğini spora teşvik etmiştir. Ayrıca Anayasamızın 59'uncu maddesinde güvence altına alınarak "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur." ifadelerine yer verilmiştir.

Devlet okullarında spor yapmaya elverişli spor alanlarının sayıları az ve spor malzemelerine erişim de kısıtlıdır. Kırsalda yaşayan veya spor yapma imkânı bulamayan gelir durumu düşük ailelerin çocuklarına hala ulaşılamamaktadır. Geleceğimizin teminatı olan gençlerimizi eğitimin yanında sportif faaliyetlere yönlendirmeli ve en az bir spor dalıyla ilgilenmeleri sağlanmalıdır.

Oyun, Eğlence, Şans Oyunu Görünümlü Kumar Tuzağına Acil Müdahale Şart

Dijitalleşmenin hızla arttığı günümüzde, özellikle sosyal medya ve mobil uygulamalar üzerinden yayılan oyun, eğlence, şans oyunu görünümlü platformlar, milyonlarca vatandaşımızı kontrolsüz biçimde sanal kumarın içine çekmektedir. Bu platformların büyük bir bölümü, masum görünen oyun mekaniğini finansal risklerle birleştirerek kullanıcıları bilinç dışı harcama davranışlarına yönlendirmekte, özellikle gençleri kısa sürede bağımlılığa ve borç sarmalına sürüklemektedir.

Ekonomik koşulların ağırlaştığı bir dönemde gençler, hızlı kazanç ve eğlence vaadiyle kandırılmakta; bu durum psikolojik çöküntü, ekonomik kayıplar ve eğitim hayatında başarısızlık gibi ciddi sonuçlar doğurmaktadır.

Ancak sorun yalnızca gençlerle sınırlı değildir. Orta yaş ve yetişkin nüfusun da giderek artan bir bölümü, çevrim içi bahis ve kumar siteleri üzerinden yüklü borçlar altına girmekte, aile bütçeleri ve sosyal ilişkiler derin şekilde zarar görmektedir. Bu nedenle sanal kumar tehlikesi, artık yalnızca bireysel bir sorun değil, toplumsal bütünlüğü tehdit eden bir halk sağlığı meselesi hâline gelmiştir.

Dolayısıyla Bakanlık ve ilgili kurumlarca yürütülen yasa dışı bahisle mücadelede ortaya çıkan hukuki, idari ve teknik eksikliklerin giderilmesi zorunlu hale gelmiştir. Yasa dışı bahis, herhangi bir yaş sınırlamasının bulunmadığı, kredi kartı üzerinden borçlanmanın kontrolsüz biçimde teşvik edildiği ve yasa dışı para transferlerinin kolayca yapılabildiği bir alan olup, özellikle gençler ve ekonomik kırılganlığı yüksek kesimler açısından büyük bir risk oluşturmaktadır. Bu faaliyetler yalnızca bireysel mağduriyetlere değil, aynı zamanda organize suç yapılarının finansmanına da hizmet etmekte; mali suçlar, kara para aklama ve uyuşturucu ticareti gibi alanlarla doğrudan bağlantı kurmaktadır.

Mevzuat gereği, spor müsabakalarına dayalı bahis ve şans oyunları düzenleme, düzenletme, denetleme ve bu faaliyetlere ilişkin tüm izin süreçleri Spor Toto Teşkilat Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Başkanlığın gözetimi altındaki yasal bahis uygulamaları sorumlu oyunculuk ilkeleri çerçevesinde devlet güvencesi altında işlemektedir. Ancak yasa dışı bahis piyasasının internet ortamında hızla yayılması, mevcut denetim kapasitesini aşmakta ve Başkanlığın yasal yetkilerini etkin şekilde kullanmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle teknik

altyapının güçlendirilmesi, siber izleme kapasitesinin artırılması ve koordineli denetim mekanizmalarının genişletilmesi için ek kaynak ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda etkin denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, gençleri hedef alan manipülatif reklam ve uygulama içi satın alma sistemlerinin düzenlenmesi, bağımlılık yaratan dijital oyun modelleri için özel hukuki çerçeve oluşturulması ve ailelerin ve gençlerin korunmasına yönelik bilinçlendirme programlarının artırılması gibi politikaların hayata geçirilmesi zorunludur.

Futbolda Bahis Skandalı

Türkiye'de futbol alanında ortaya çıkan yasa dışı bahis ve manipülasyon skandalı sistemin bütününde yaşanan çürümenin açık bir göstergesidir. Türkiye Futbol Federasyonunun yürüttüğü soruşturmada yüzlerce hakem ve binlerce futbolcunun bahis oynadığı tespit edilmiş ve profesyonel futbolcuların yüzde 65'inin bahis hesaplarının bulunduğu ortaya çıkmıştır. Yine soruşturma dosyalarına göre yüzlerce profesyonel futbolcu bahis platformlarında işlem yapmış, bazı futbolcular hakkında ise doğrudan soruşturma başlatılmıştır. Daha vahimi, bazı hakemlerin on binlerce kez bahis işlemi yaptığı bir hakemin ise 18.227 kez bahis oynadığı belgelenmiştir. Bu durum birkaç istisna ile açıklanabilecek basit bir disiplin sorununu göstermemektedir açık ve net bir şekilde spor yönetiminin en tepesine kadar uzanan kurumsal bir çürüme haline işaret etmektedir.

Bu kadar yaygın ve organize bir bahis ağının federasyonun Bakanlığın ve ilgili tüm kamu kurumlarının gözünden kaçması mümkün değildir. Kaçmadığı halde engellenmemiş olması ise durumu çok daha vahim bir noktaya taşımaktadır. Geçtiğimiz yıl uyarılar yapılmış kulüplerin bahis çeteleri, kara para aklayıcıları ve organize suç unsurlarıyla olan ilişkilerinin güçlendiği açıkça ifade edilmişti. Ancak görünen odur ki iktidarın spor politikası şeffaflığı sağlamak yerine sorunları görmezden gelen bir yaklaşımı tercih etmiştir. Bu ihmalkarlık kulüplerin, yöneticilerin ve futbol paydaşlarının etik dışı kazanç arayışlarını cesaretlendirmiş ve profesyonel futbol sistemi kontrol edilemeyen bir finansal ve kriminal riske dönüşmüştür.

Ülkemizde Spor Bakanlığının bu süreçlerde etkin bir gözetim ve düzenleyici fonksiyon üstlenmemesi kabul edilemez. Bir ülkede futbolun en üst düzey organizasyonunda görev yapan hakemlerin büyük bölümünün bahis platformlarına bağımlı hale gelmesi iktidar ve politikaları kaynaklıdır.

Profesyonel futboldaki bu kirli tabloyu normalleştirmek sporda münferit hata diye geçiştirmek ya da yalnızca federasyonun iç meselesi gibi görmek mümkün değildir. Bu yıllardır uyarılara rağmen önlem almayan, kulüplerin finansal yapısını şeffaflaştırmayan, bahis platformlarının takibini güçlendirmeyen, etik kurul mekanizmalarını etkisiz bırakan bir yönetim anlayışının ürünüdür. Sporun ruhunu, gençlerin emeğini, taraftarın güvenini, ülkenin spor kültürünü korumak devletin görevidir. Bugün gelinen nokta bu görevin ihmal edildiğinin ve sorumluluğun doğrudan siyasi iradeye ait olduğunun en açık göstergesidir.

HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
6.598.875.177.000	3.228.758.109.267	**8.840.323.158.000**	**%33,97**	**%46,70**

Hazine ve Maliye Bakanlığı 2026 yılı bütçesi 2025 yılı bütçesi olan 6,6 trilyon TL'den %33,94'lik bir artışla 8,8 trilyon TL olarak belirlenmiştir. Bu artış Merkezi Yönetim Bütçe Teklifinde görülen %28,5'lik artışa göre oldukça fazladır. Bu özelliği ile bütçesi en büyük bakanlık konumundadır.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	23.051.411.000	10.898.930.978	30.036.223.000	%30,30	**0,33**
SGK Devlet Primi Giderleri	2.558.431.000	1.188.203.914	3.279.766.000	%28,19	**0,03**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	46.164.380.000	8.592.280.390	41.393.441.000	–%10,33	**0,46**
Faiz Giderleri	1.950.000.000.000	1.110.240.897.983	2.741.656.000.000	%40,60	**31,01**
Cari Transferler	4.248.826.519.000	2.012.845.849.063	5.602.519.317.000	%31,86	**63,37**
Sermaye Giderleri	2.452.000.000	791.412.356	2.917.000.000	%18,96	**0,03**
Sermaye Transferleri	73.365.726.000	17.505.460.268	95.932.594.000	%30,76	**1,08**
Borç Verme	252.456.710.000	66.695.074.315	322.588.507.000	%27,78	**3,64**
GENEL TOPLAM	6.598.875.177.000	3.228.758.109.267	8.840.323.158.000	%33,97	**100**

Bakanlık bütçesinin ekonomik sınıflandırmaya göre en büyük bölümü cari transferlere ayrılmaktadır. 2025 yılında 4,2 trilyon TL olan cari transferler ödeneği 2026 yılında 5,6 trilyon TL'ye yükselmiştir. Cari Transferler, sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.

Diğer bakanlıklarda görmediğimiz faiz giderleri kalemi Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinde ekonomik sınıflandırmaya göre en büyük ikinci gider kalemi olarak karşımıza çıkmaktadır. 2025 yılında 1,95 trilyon TL olan faiz giderleri toplamı %40,6 oranında artarak 2,74 trilyon TL'ye yükselmiştir. Faiz, ödünç alınan paranın kullanımı karşılığında yapılan ödeme olarak tanımlanmaktadır. Bu itibarla, faiz ödemeleri borç alınan paranın anapara geri

ödemesinden ve borçlanma için ödenen komisyon ve ihraç giderlerinden ayrılır. Sadece Devlet borçlarına ilişkin faiz ödemeleri bu bölümde yer almaktadır.

Borç Verme sınıfında bir mali hakka veya devletin mülkiyetinde hisse (sermaye) katılımına neden olan ödemeler bulunmaktadır. Devlet tarafından verilen krediler ve alınan hisseler borç verme olarak sınıflandırılmaktadır. Bu kalemde yer alan ödenek toplamı 2025 yılında 252 milyar TL'den 322 milyar TL'ye yükselmiştir.

"Sermaye Transferleri" kalemi 2025 yılına kıyasen %30,7 oranda artarak 95,9 milyar TL olarak belirlenmiştir. Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.

"Sermaye Giderleri" kalemi %18,9 oranla artarak 2026 yılında 2,9 milyar TL olarak belirlenmiştir. (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)

Personel Giderleri 23 milyar TL'den %30,3 oranla artarak 30 milyar TL'ye yükselmektedir. Bu harcama kalemi, kamu personeli ile kamu personeli olmamakla birlikte mevzuatı gereğince ilgililere bordroya dayalı olarak yapılan ödemeleri kapsamaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri de personel giderlerine paralel bir artış göstererek 2,5 milyar TL'den 3,2 milyar TL'ye yükselmiştir. Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri, bu bölümde izlenmektedir.

Mal ve Hizmet Alım Giderleri, 2025 yılında 46 milyar TL iken %10 oranda azalarak 41,3 milyar TL'ye düşmektedir. Bu kısımdaki giderler, mal ve hizmet karşılığında yapılan faturalı ödemeleri kapsamaktadır. Devletin, karşılığında herhangi bir mal veya hizmet almadığı karşılıksız ödemeler ile sermaye giderleri bu kapsam dışındadır.

Ekonomi Yönetimine Güven Sorunu

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi, ekonomi yönetiminin teknik kapasitesinin ötesinde, uygulanan programın inandırıcılığı ve kurumlara duyulan güven ekseninde derin yapısal sorunları gözler önüne sermektedir. Bir ekonomik programın başarısı, kâğıt üzerine yazılan hedeflerin tutarlılığından ziyade, bu hedeflerin piyasa aktörleri ve toplum nezdinde ne kadar satın alındığına bağlıdır. Ancak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ortaya konulan vizyon ile sokağın ve piyasanın gerçekleri arasındaki makasın giderek açılması,

programın temel dayanağı olan "güven" unsurunu zedelemektedir. Ekonomi yönetiminin "program çalışıyor" iddiasına karşın, enflasyon hedeflerindeki sürekli revizyonlar, denetleyici kurumlardaki yönetim zafiyetleri ve veri güvenilirliğine dair kamuoyunda oluşan şüpheler, dezenflasyon sürecinin maliyetini artırmakta ve sürecin toplumsal tabana yayılmasını engellemektedir.

Enflasyon **Tahminleri**

		2023	2024	2025	2026	2027	2028
Enflasyon Raporu	Tem 2023	58	33	15			
OVP 2024-2026	Eyl 2023	65	33	15,2	8,5		
Enflasyon Raporu	Kas 2023	65	36	14			
Enflasyon Raporu	Şub 2024		36	14	9		
Enflasyon Raporu	May 2024		38	14	9		
Enflasyon Raporu	Ağu 2024		38	14	9		
OVP 2025-2027	Eyl 2024	64,8	41,5	17,5	9,7	7	
Enflasyon Raporu	Kas 2024		44	21	12	7	
Enflasyon Raporu	Şub 2025			24	12	8	
Enflasyon Raporu	May 2025			24	12	8	
Enflasyon Raporu	Ağu 2025			24	16	9	
OVP 2026-2028	Eyl 2025		44,4	28,5	16	9	8
Yetkililerin Açıklamaları	Kas 2025			30-31			

Ekonomik programın en zayıf halkalarından biri enflasyon hedeflerindeki tutarsızlık ve öngörülemezliktir. Orta Vadeli Program (OVP) ve Enflasyon Raporları ile ortaya konulan hedefler, kısa süre içerisinde geçerliliğini yitirmekte ve piyasa gerçeklerinden kopmaktadır. Siyasi irade tarafından belirlenen hedeflerin radikal oranlarda ve sürekli yukarı yönlü revize edilmesi, beklenti yönetiminde başarısız olunduğunun en somut kanıtıdır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, resmî kurumların enflasyon tahminlerindeki sapma oranları, ekonomik öngörülebilirliğin ne denli zayıfladığını kanıtlamaktadır. 2025 yılı için başlangıçta yüzde 15 seviyesinde öngörülen enflasyon hedefi, zaman içerisinde kademeli olarak artırılarak yüzde 17,5 seviyesine, piyasa beklentilerinde ve gerçekleşme tahminlerinde ise yüzde 30-32 bandına kadar yükselmiştir. Bir yıllık süre zarfında hedeflerde yaşanan yüzde 100'ü aşan sapmalar, bütçe büyüklüklerinin de reel zeminden kopmasına neden olmaktadır. Benzer bir durum 2026 yılı hedefleri için de geçerlidir; başlangıçta tek hane olarak yüzde 8,5 seviyesinde hedeflenen 2026 yılı enflasyonu, son güncellemelerle yüzde 16 seviyesine revize edilmiştir. Bu durum, ekonomi yönetiminin kendi koyduğu hedeflere dahi sadık kalamadığını,

dolayısıyla bütçe disiplini ve maliye politikasının dezenflasyon sürecini destekleme kapasitesinin sorgulanır hale geldiğini göstermektedir.

Programın inandırıcılığını zedeleyen bir diğer temel unsur, veri güvenilirliği sorunudur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine duyulan güvensizlik, ekonomi politikasının şeffaflığını tartışmalı hale getirmektedir. Kamuoyunda ve piyasalarda oluşan bu güvensizlik iklimi, verilerin "sipariş üzerine" veya siyasi saiklerle revize edildiği algısını güçlendirmektedir. Enflasyonun hedeflenen patikaya oturmaması durumunda verilerin güncellenmesi veya hedeflerin revize edilmesi, şeffaf bir iletişim yerine "kitabına uydurma" yaklaşımının benimsendiği izlenimini yaratmaktadır. TÜİK'in açıkladığı enflasyon verileri ile vatandaşın çarşıda, pazarda hissettiği enflasyon arasındaki uçurum, kurumlara olan güveni sıfırlamaktadır. Veri güvenilirliğinin sağlanamadığı bir ortamda, yabancı sermaye girişinin kalıcı olması veya yerli yatırımcının önünü görmesi beklenemeyecektir.

12 Ay Sonrası Enflasyon Beklentisi %

	Ekim 2025
Piyasa Katılımcıları	23,3
Reel Sektör	36,3
Hanehalkı	54,4
Hükümetin Beklentisi OVP 2026 Enflasyonu Hedefi)	16

Enflasyonla mücadelede en kritik unsur, beklentilerin yönetilmesidir. Ancak Türkiye ekonomisinde yaşanan güven bunalımı, beklentilerin bozulmasına ve enflasyonun kemikleşmesine yol açmaktadır. Ekonomi yönetiminin hedefleri ile toplumun farklı kesimlerinin beklentileri arasındaki makasın açılması, uygulanan programın toplumsal meşruiyetini zayıflatmaktadır.

Merkez Bankası verilerine dayanarak hazırlanan yukarıdaki grafik, "güven krizinin" sayısal ispatı niteliğindedir. Hükümetin 2026 yılı için yüzde 16'lık bir enflasyon hedefi koyduğu bir ortamda, reel sektörün gelecek 12 ay için enflasyon beklentisi yüzde 36,3; hanehalkının beklentisi ise yüzde 54,4 seviyesindedir. Piyasa katılımcıları, reel sektör ve hanehalkı

beklentileri ile resmi hedefler arasındaki bu devasa fark, toplumun ekonomi yönetimine duyduğu güvenin ne denli düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Üretici fiyatlamasını yüzde 36, hanehalkı ise tüketim davranışını yüzde 54 enflasyon beklentisine göre ayarlarken, hükümetin yüzde 16 hedefi üzerinden bir bütçe ve maaş politikası kurgulaması, gelir dağılımını daha da bozacak bir tercih olarak değerlendirilmektedir. Güvenin olmadığı bir ortamda, salt parasal sıkılaştırma ile enflasyonun düşürülmesi mümkün olmamakta, maliyetler toplumun alt ve orta kesimlerine yüklenmektedir.

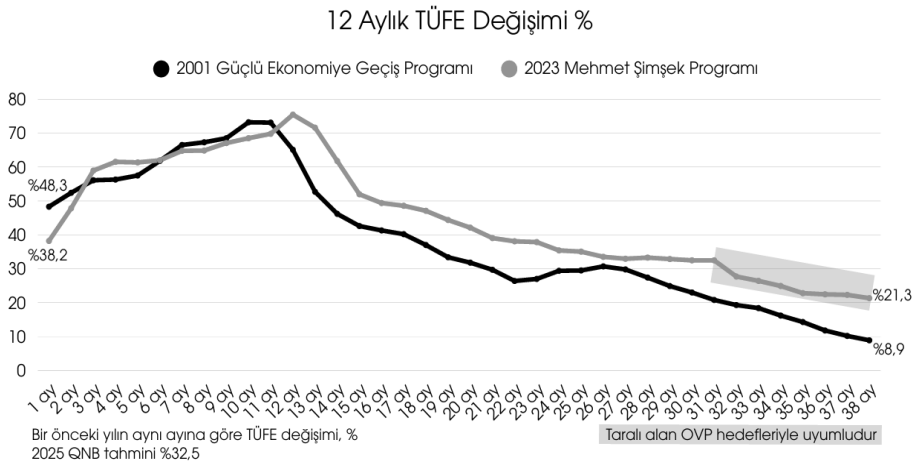

Mevcut ekonomik programın performansı, geçmişte uygulanan dezenflasyon programlarıyla kıyaslandığında da yetersiz kalmaktadır. Ekonomi yönetimi tarafından sık sık "sabır" telkin edilerek sürecin uzun süreceği ifade edilse de Türkiye'nin geçmiş tecrübeleri daha hızlı ve etkili sonuçların mümkün olduğunu göstermektedir. 2001 yılında uygulanan "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" ile mevcut programın enflasyonla mücadele performansı karşılaştırıldığında, bugünkü sürecin çok daha yavaş ve maliyetli ilerlediği görülmektedir.

Grafikte açıkça görüldüğü üzere, 2001 krizinden sonra uygulanan programda enflasyon, 38. ayın sonunda yüzde 8,9 seviyesine, yani tek haneye indirilmiştir. Oysa mevcut programda, aynı sürenin sonunda (OVP hedefleri tutsa dahi) enflasyonun ancak yüzde 21,3 seviyesine inmesi öngörülmektedir. 2001 programında daha hızlı ve keskin bir düşüş sağlanırken, bugünkü programda enflasyonun yapışkanlığı kırılamamakta ve süreç uzadıkça vatandaşın üzerindeki yük artmaktadır. "Sabır" telkinleriyle yürütülen bu sürecin, geçmişteki

başarılı örneklere kıyasla daha başarısız bir performans sergilemesi, sorunun sadece parasal tedbirlerle çözülemeyeceğini, yapısal reform eksikliğinin ve güven sorununun sürecin önündeki en büyük engel olduğunu göstermektedir.

Özetle; Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçe teklifi ve arkasındaki ekonomik program, dayandığı makroekonomik varsayımların gerçekçiliği, enflasyon hedeflerinin tutarlılığı ve veri setinin güvenilirliği açısından ciddi riskler barındırmaktadır. Piyasa beklentilerini yönetemeyen, kendi koyduğu hedefleri sürekli revize etmek zorunda kalan ve veri güvenilirliği konusunda toplumu ikna edemeyen bir ekonomi yönetiminin, dezenflasyon sürecini başarıyla tamamlaması ve kalıcı fiyat istikrarını sağlaması mümkün görünmemektedir. Güvenin tesis edilmediği, şeffaflığın sağlanmadığı ve kurumsal zafiyetlerin giderilmediği bir ortamda, bütçe rakamları sadece birer temenniden ibaret kalmaya mahkumdur.

2026 BÜTÇE TEKLİFİNİN YAPISI: FAİZ KISKACI VE VERGİ ADALETSİZLİĞİ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi, kamu maliyesinin yapısal dönüşümünü ve kaynak tahsis tercihlerini ortaya koyması bakımından kritik bir belgedir. Bütçe teklifinin detayları incelendiğinde, bütçenin temel karakteristiğinin "yatırım ve hizmet" odaklı olmaktan çıkarak, "faiz ve borç transferi" odaklı bir yapıya büründüğü görülmektedir. Kamu kaynaklarının kullanımında faiz giderlerinin payındaki dramatik artış, bütçe dengesini sarsmakta ve mali disiplin söylemlerini boşa çıkarmaktadır. Diğer yandan, vergi gelirlerinin kompozisyonundaki değişim, yükün sermayeden alınarak geniş halk kitlelerinin, ücretli çalışanların ve küçük işletmelerin sırtına yüklendiği adaletsiz bir tabloyu gözler önüne sermektedir. Bu bölüm, bütçenin faiz sarmalına nasıl girdiğini, kurumlar vergisindeki tahsilat sorunlarını, enflasyon muhasebesinin yarattığı çarpıklıkları ve deprem gerekçesiyle toplanan vergilerin bütçe finansmanında nasıl kullanıldığını detaylı verilerle analiz etmektedir.

Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırmasına bakıldığında, faiz giderlerindeki artış hızı, bütçenin en kırılgan noktasını oluşturmaktadır. 2025 yılı için başlangıçta 1 trilyon 950 milyar TL olarak öngörülen faiz giderlerinin, yıl sonu gerçekleşme tahmininde 2 trilyon 53 milyar TL'ye ulaşması beklenmektedir. Ancak asıl vahim tablo, 2026 yılı teklifinde ortaya çıkmaktadır. 2026 yılı için faiz giderlerine ayrılan ödenek, bir önceki yıla göre ciddi bir artışla 2 trilyon 742 milyar TL'ye yükseltilmiştir. Bu rakam, bütçe giderlerinin önemli bir kısmına

tekabül etmektedir. Daha çarpıcı bir karşılaştırma yapmak gerekirse, toplanan her 100 liralık verginin yaklaşık 20 lirası doğrudan faiz ödemelerine gitmektedir. 2002 yılında faiz bütçesini bitirme iddiasıyla yola çıkan bir siyasi anlayışın, yirmi üç yılın sonunda bütçeyi yeniden faiz lobilerine teslim ettiği bir tablo ile karşı karşıya kalınmıştır.

Faiz yükünün bu denli artması, sadece küresel konjonktürle açıklanamayacak kadar derin, yapısal ve yönetimsel hataların bir sonucudur. Özellikle Eylül 2021 sonrasında uygulanan ve iktisat bilimine aykırı olduğu sonradan itiraf edilen "irrasyonel" politikaların maliyeti, bütçe üzerinde kalıcı bir hasar bırakmıştır. Politika faizinin düşürülürken piyasa faizlerinin ve risk priminin patlaması, Hazinenin borçlanma maliyetlerini tarihi zirvelere taşımıştır. Bu sürecin yarattığı tahribat, sadece bugünün bütçesini değil, gelecek yılların bütçelerini de ipotek altına almıştır.

Merkezi Yönetim Bütçesi Faiz Ödeme Yükümlülüğü

Milyar ABD Doları

Eylül 2021 itibarıyla önümüzdeki dönemde ödenecek toplam faiz	125,9
İç faiz	81,2
Dış faiz	44,7
Eylül 2021'den Ağustos 2025'e kadar ödenen iç ve dış faiz toplamı	132,8
Eylül 2025 itibarıyla önümüzdeki dönemde ödenecek toplam faiz	230,1
İç faiz	182,8
Dış faiz	47,4

Eylül 2021'de dükkanı kapatacak olsaydık ödeyeceğimiz faiz yükümlülüğü	(a)	125,9
Eylül 2025'de dükkanı kapatacak olsaydık ödeyeceğimiz ve son 4 yılda ödediğimiz faiz yükümlülüğü	(b)	362,9
Son 4 yılda doğan ilave faiz yükü	(c=b-a)	237,0

Tabloda görüldüğü üzere, irrasyonel politikaların başladığı Eylül 2021 tarihinde Türkiye'nin önündeki dönemde ödeyeceği toplam faiz yükümlülüğü 125,9 milyar dolar seviyesindedir. Eylül 2021'den Ağustos 2025'e kadar geçen dört yıllık sürede Hazine, iç ve dış borç faizi olarak toplam 132,8 milyar dolar ödeme yapmıştır. Normal şartlarda, borç stokunun azalması ve faiz yükünün hafiflemesi beklenirken, Eylül 2025 itibarıyla önümüzdeki dönemde ödenecek faiz yükümlülüğü 230,1 milyar dolara yükselmiştir. Yani, 132,8 milyar dolar faiz ödenmesine rağmen, faiz yükümlülüğü azalmamış, aksine yaklaşık iki katına çıkmıştır.

Bu tablonun analizi, Türkiye ekonomisinin son dört yılda maruz kaldığı "ilave faiz yükünü" de gözler önüne sermektedir. Eğer Eylül 2021'deki şartlar korunabilseydi ödenecek faiz 125,9 milyar dolar olacaktı. Ancak bugün, ödenen 132,8 milyar dolar ve ödenecek 230,1

milyar dolar toplandığında, toplam faiz faturası 362,9 milyar dolara ulaşmaktadır. Aradaki fark, yani yanlış politikaların ve kötü yönetimin ülkeye maliyeti tam 237 milyar dolardır. Bu 237 milyar dolarlık ilave yük, Türkiye'nin kalkınma projelerine, eğitime, sağlığa veya tarıma ayrılabilecekken, faiz lobilerine ve dış finansman kaynaklarına transfer edilen bir servettir. Borçlanma stratejisindeki hatalar, dövize, altına ve enflasyona endeksli borçlanma araçlarının yoğun kullanımı, kur şokları ve enflasyon patlamasıyla birleşince, Hazine'nin faiz yükünü yönetilemez boyutlara taşımıştır.

Maliye politikasının bir diğer önemli ayağı olan gelirler tarafında da ciddi adaletsizlikler ve sapmalar göze çarpmaktadır. 2026 bütçe teklifinde vergi gelirlerinde artış öngörülürken, bu artışın yükü sermaye sahiplerine değil, çalışanlara ve dar gelirlilere yüklenmektedir. Gelir vergisinde yüzde 65'lik fahiş bir artış hedeflenirken, kurumlar vergisinde yüzde 1,5 oranında bir azalma öngörülmesi, vergi adaletinin ne denli bozulduğunun en açık göstergesidir. Çalışanın, emekçinin maaşından kaynakta kesilen vergilerle bütçe finanse edilmeye çalışılırken, kâr rekorları kıran şirketlerin vergi yükünün hafifletilmesi, adalet ilkesiyle bağdaşmayan bir yaklaşımın tezahürüdür. Gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı artarken kurumlar vergisinin payının yüzde 11 seviyelerine düşmesi, vatandaşın yükünün artarken sermayenin yükünün hafiflediğini kanıtlamaktadır.

Merkezi Yönetim Bütçesi 2026

	Geçen Yıl OVP	**Yeni OVP**	**Fark**
Toplam Harcamalar	17.300	18.929	1.629
Faiz Ödemeleri	2.282	2.742	459
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.158	1.250	92
Toplam Gelirler	15.239	16.216	977
Gelir Vergisi	2.447	3.517	1.070
Kurumlar Vergisi	2.182	1.613	-569
Bütçe Dengesi	-2.061	-2.713	-652
IMF Tanımlı Denge	-88	-373	-284
IMF Tanımlı Denge / GSYH %	-0,1	-0,5	-0,4

Bu çarpık tablo ve bütçe hedeflerindeki tutarsızlıklar, aşağıdaki grafikte net bir şekilde görülmektedir. Geçen yılın OVP'si ile yeni OVP arasındaki farklar, yükün nasıl dağıtıldığını ve hedeflerin nasıl saptığını ortaya koymaktadır. Özellikle kurumlar vergisi tahsilatındaki

sapmalar, bütçe disiplini ve gelir tahminlerinin güvenilirliği konusunda ciddi soru işaretleri yaratmaktadır.

Tablo incelendiğinde, 2024 ve 2025 yıllarında kurumlar vergisi tahsilatında büyük sapmalar yaşandığı görülmektedir. 2025 yılı bütçesinde 1 trilyon 637 milyar TL olarak hedeflenen kurumlar vergisi tahsilatının, yıl sonu gerçekleşme tahmininde 1 trilyon 189 milyar TL'de kalacağı öngörülmektedir. Bu, hedeflenen verginin yaklaşık 448 milyar TL'sinin, yani yüzde 27'sinin tahsil edilemediği anlamına gelmektedir. Benzer bir durum 2024 yılında da yaşanmış, bütçe tahmininin 175 milyar TL altında bir gerçekleşme olmuştur. Bir yıl içinde bu denli büyük bir sapma yaşanması, sadece ekonomik durgunlukla açıklanamaz; bu durum, vergi sistemindeki yapısal bozuklukların ve büyük sermayeye sağlanan örtülü muafiyetlerin bir sonucudur.

Merkezi Yönetim Bütçesi 2025

	Bütçe	**Gerçekleşme Tahmini**	**Fark**
Bütçe Dengesi	-1.931	-2.208	-278
IMF Tanımlı Denge	-294	-398	-104
Kurumlar Vergisi	1.637	1.189	-448

2024 Kurumlar Vergisi	
Bütçe Tahmini	1.065
Gerçekleşme	890
Fark	-175

Bu sapmanın ve vergi adaletsizliğinin temel sebeplerinden biri, enflasyon muhasebesi uygulamasındaki çarpıklıklardır. Enflasyon muhasebesi uygulaması, büyük firmalar ile küçük işletmeler (KOBİ'ler) arasında haksız bir rekabet ve vergi yükü dağılımı yaratmıştır. Büyük firmalar, güçlü mali müşavirlik ve danışmanlık kadrolarıyla enflasyon muhasebesi uygulamasına hazırlıklı girmiş, varlıklarını güncelleyerek ve öz sermayelerini güçlü göstererek vergi matrahlarını düşürmeyi başarmışlardır. "Kendi pozisyonlarını alan" bu büyük sermaye grupları, enflasyonist ortamda dahi vergi yüklerini minimize etmenin yolunu bulmuştur.

Buna karşılık, sermayesi zayıf olan, borçla dönmeye çalışan ve stoklu çalışan KOBİ'ler ve küçük esnaf, enflasyon muhasebesinin getirdiği "fiktif kâr" (enflasyon kârı) üzerinden

vergilendirilmekle karşı karşıya kalmıştır. Stoklarındaki malların fiyatı enflasyonla arttığı için kârlı gibi görünen ancak aslında sermayesi eriyen bu işletmelere, gerçekleşmemiş kazançlar üzerinden vergi tahakkuk ettirilmiştir. Sonuç olarak, büyük firmalar enflasyon muhasebesi kalkanıyla vergiden kaçınırken ve kurumlar vergisi tahsilatı hedeflerin çok altında kalırken, bütçenin finansman yükü küçük işletmelerin ve dolaylı vergiler yoluyla vatandaşın üzerine yıkılmıştır. İktidarın, büyük sermayeden tahsilat yapamazken, vatandaşın maaşından kuruşu kuruşuna kesinti yapması, vergi sistemini bir gelir aracı olmaktan çıkarıp bir "adaletsizlik mekanizmasına" dönüştürmüştür.

Bütçe yapısındaki bir diğer önemli tartışma konusu, 6 Şubat depremleri nedeniyle yapılan harcamalar ve bu gerekçeyle toplanan vergilerin bütçeye etkisidir. İktidar temsilcileri, bütçe açığındaki artışı ve ekonomik zorlukları sıklıkla deprem felaketine bağlamakta, "deprem bütçeyi bozdu" algısını işlemektedir. Ancak veriler, bu söylemin gerçeği tam olarak yansıtmadığını, hatta deprem gerekçesiyle getirilen vergilerin bütçe açığını kapatmak için kullanıldığını göstermektedir.

Merkezi Yönetim Bütçesi	**2023**	**2024**	**2025 GT**	**2026 P**
6 Şubat Depremlerine İlişkin Harcamalar	3,5	1,7	0,8	0,8
6 Şubat Depremleri Gerekçe Gösterilerek Yapılan Vergi Artışlarının Etkisi	1,5	1,9	1,7	1,7
Depremin Bütçeye Net Etkisi	-2,0	-0,2	0,9	0,9

(GSYH'ya Oran, %)

Yukarıdaki tabloda net bir şekilde görüldüğü üzere, 6 Şubat depremlerine ilişkin harcamaların GSYH'ye oranı 2023 yılında yüzde 3,5 seviyesindeyken, bu oran 2024 yılında yüzde 1,7'ye, 2025 yılında yüzde 0,9'a ve 2026 yılında yüzde 0,8'e düşmektedir. Yani deprem harcamaları hızla azalmaktadır. Buna karşılık, deprem gerekçe gösterilerek getirilen Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV), KDV artışları, ÖTV artışları ve Kurumlar Vergisi oranındaki artışlar kalıcı hale getirilmiştir. Bu vergilerin bütçeye etkisi 2023 yılında yüzde 1,5 iken, 2024'te yüzde 1,9, 2025 ve 2026'da ise yüzde 1,7 seviyesinde devam etmektedir.

Bu veriler ışığında yapılan analiz, depremin bütçeye net etkisinin 2025 yılından itibaren "pozitif"e döndüğünü göstermektedir. Deprem harcamaları azalırken, deprem vergilerinin devam etmesi sayesinde, bütçe dengesi deprem kaynaklı olarak eksi değil, artı yazmaya başlamıştır. 2025 ve sonrasında depremin bütçe açığını azaltıcı, yani bütçeye net gelir sağlayıcı

bir etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla, "bütçeyi deprem bozdu" söylemi, mali disiplinsizliği ve harcama artışlarını perdelemek için kullanılan bir argümana dönüşmüştür. Depremin yaralarını bütçe değil, ödediği ek vergilerle bizzat milletin kendisi sarmıştır.

Bütçe disiplini ve harcama yönetimi konusunda dikkat çeken bir diğer husus, kamuda tasarruf söylemlerine rağmen devam eden israf ve verimsizliktir. Vatandaştan "kemer sıkması" istenirken, kamu kurumlarının bütçelerinde lüks ve şatafatın devam ettiği görülmektedir. Özellikle bütçe dışı fonlar ve döner sermayeler üzerinden yapılan harcamaların denetim dışı kalması, şeffaflık ilkesini zedelemektedir.

Maliye politikasının programa desteği incelendiğinde, IMF tanımlı bütçe dengesinin negatife gidişi, mali duruşun dezenflasyon sürecini yeterince desteklemediğini göstermektedir. 2026 yılı için öngörülen IMF tanımlı dengenin GSYH'ye oranla yüzde -0,5 olması, maliye politikasının gevşekliğine ve harcama disiplininin sağlanamadığına işaret etmektedir. Dezenflasyon programının başarısı için sıkı para politikasının yanında sıkı maliye politikasının da uygulanması gerekirken, bütçe harcamalarındaki artış ve faiz dışı dengedeki bozulma, enflasyonla mücadeleyi zorlaştırmaktadır.

Bütçenin gelir ve gider yapısındaki bu çarpıklıklar, 2026 yılı bütçesinin bir "hizmet ve yatırım bütçesi" olmaktan çok, bir "transfer ve faiz bütçesi" olduğunu teyit etmektedir. Kaynakların, üretimi, ihracatı ve istihdamı artıracak alanlar yerine, borç finansmanına ve verimsiz harcamalara yönlendirilmesi, Türkiye ekonomisinin büyüme potansiyelini aşağı çekmektedir. Kamunun harcama oburluğu ve faiz yükü, özel sektörün kaynaklara erişimini kısıtlamakta ("crowding out" etkisi), bu da yatırımların durmasına ve ekonomik durgunluğa zemin hazırlamaktadır. Vergi yükünün adil dağıtılmaması ise toplumsal barışı zedelemekte, kayıt dışılığı teşvik etmekte ve vergi ahlakını erozyona uğratmaktadır.

Kısaca Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçe teklifi, faiz kıskacına sıkışmış, vergi adaleti bozulmuş ve harcama disiplininden uzaklaşmış bir mali yapıyı yansıtmaktadır. Deprem vergilerinin kalıcı hale getirilmesi, kurumlar vergisindeki tahsilat zafiyeti ve enflasyon muhasebesinin KOBİ'ler üzerindeki yıkıcı etkisi, bütçenin sürdürülebilirliğini tehdit eden temel unsurlardır. Bu tablo, ekonomik programın maliye ayağının eksik olduğunu ve yapısal sorunların bütçe rakamlarıyla makyajlanmaya çalışıldığını göstermektedir.

Programın Toplumsal Maliyeti: Derinleşen Yoksulluk

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ve uygulanan ekonomik programın toplumsal etkileri incelendiğinde, ekonomi yönetiminin başarı kriterleri ile vatandaşın yaşam gerçekliği arasında derin bir uçurum olduğu görülmektedir. İktidar temsilcilerinin "program çalışıyor" şeklindeki ısrarlı beyanları, makroekonomik göstergelerin teknik detaylarına sıkışmış, sokağın ve hanelerin yangınını görmezden gelen bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Program kâğıt üzerinde bazı dengeleri tutturuyor gibi görünse de bu işleyişin kimin lehine, kimin aleyhine olduğu sorusu bütçenin en can alıcı noktasını oluşturmaktadır. Veriler ve sahadaki gerçekler, programın dar ve sabit gelirli vatandaşlar, emekliler ve asgari ücretliler için değil; sermaye sahipleri ve servet biriktiren küçük bir azınlık için çalıştığını kanıtlamaktadır.

Gelir dağılımındaki adaletsizlik, Türkiye'nin sosyal dokusunu tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Milli gelirden alınan payın dağılımına bakıldığında, toplumun büyük bir kesiminin refah artışından dışlandığı, aksine elindekini de kaybettiği görülmektedir.

Grafikteki pasta dilimleri, toplumsal adaletin nasıl zedelendiğini gözler önüne sermektedir. Türkiye'de nüfusun en zengin yüzde 20'lik kesimi, toplam gelirin neredeyse yarısını (%48,1) alırken, geriye kalan yüzde 80'lik büyük kitle gelirin diğer yarısını (%51,9) paylaşmak zorunda kalmaktadır. Gelir dağılımındaki bu 1'e 4 dengesizliği, ekonomik büyümenin tabana yayılmadığının, aksine servetin belirli ellerde toplandığının en somut ispatıdır. Orta direğin yok olduğu, toplumun zenginler ve yoksullar olarak iki kutba ayrıldığı bu yapı, uygulanan ekonomik programın bir yan etkisi değil, bizzat sonucudur.

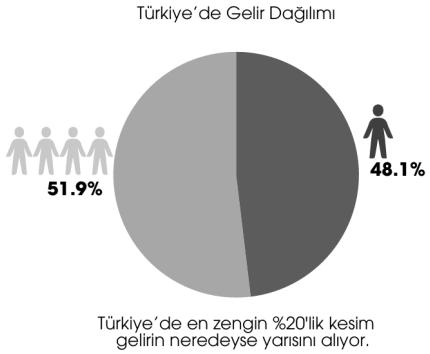

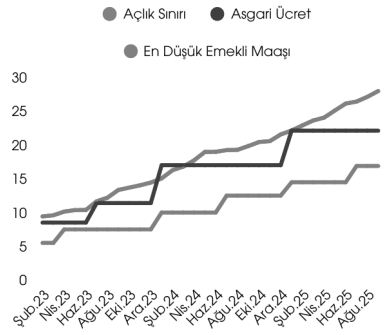

Bu adaletsizliğin en ağır faturasını, sabit gelirli çalışanlar ve emekliler ödemektedir. Yüksek enflasyon ortamında maaş ve ücretler erirken, hayat pahalılığı karşısında vatandaşın alım gücü her geçen gün düşmektedir. Özellikle açlık sınırı ile ücretler arasındaki makasın açılması, çalışan yoksulluğunu derinleştirmektedir.

Grafik incelendiğinde, 2023 yılından itibaren açlık sınırının hızla yükseldiği, buna karşılık asgari ücret ve en düşük emekli maaşının bu artışın gerisinde kaldığı net bir şekilde görülmektedir. 2024 yılı projeksiyonlarında açlık sınırının 28 bin TL seviyelerine doğru tırmandığı bir ortamda, en düşük emekli maaşının 12.500 TL seviyesinde, asgari ücretin ise 17.002 TL seviyesinde kalması, milyonlarca ailenin temel gıda ihtiyaçlarını dahi karşılayamaz hale geldiğini göstermektedir. Kamu kurumlarının raporlarına göre yapılan hesaplamalar Türkiye'de yaklaşık 24 milyon kişinin gelirinin açlık sınırının altında kaldığını ortaya koymaktadır. Bu tablo, asgari ücretli ve emeklinin sadece enflasyona ezdirilmediğini, aynı zamanda açlığa mahkûm edildiğini göstermektedir.

Enflasyonun vatandaşın canını en çok yaktığı iki temel alan olan gıda ve barınma harcamalarındaki olağanüstü artış, Türkiye'nin dünyadan ne kadar negatif ayrıştığını ve yoksulluğun neden bu denli derinleştiğini ispatlamaktadır. Hükümetin "program çalışıyor" iddiasının aksine, veriler programın vatandaşın sofrasındaki ekmeği küçülttüğünü ve barınma hakkını tehdit ettiğini göstermektedir.

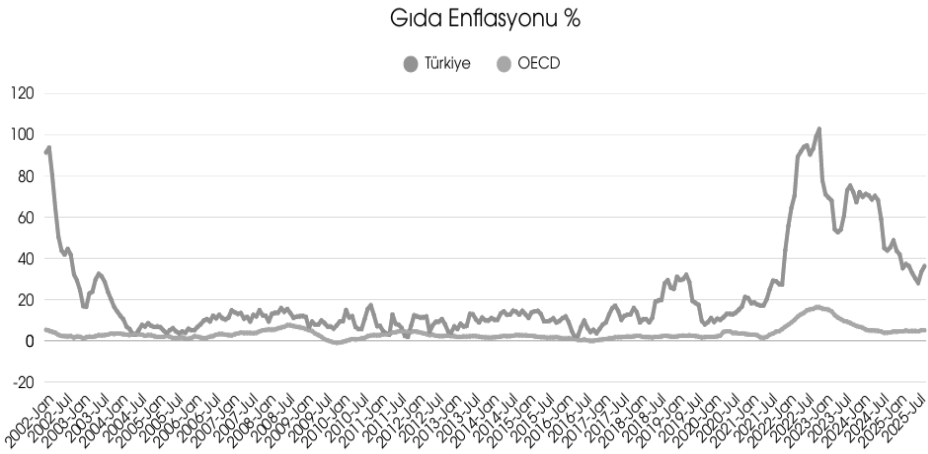

Yukarıdaki grafik, gıda enflasyonunda Türkiye ile OECD ülkeleri arasındaki devasa uçurumu net bir şekilde ortaya koymaktadır. OECD ortalamasının yatay bir seyir izlediği, gıda fiyatlarının stabil kaldığı bir dönemde; Türkiye'de gıda enflasyonunun dikey bir hareketle rekor seviyelere ulaştığı görülmektedir. Dar gelirlinin bütçesinin en büyük kalemini oluşturan gıda fiyatlarındaki bu olağandışı artış, yoksulluğu derinleştiren ve açlık sınırını yukarı çeken en temel faktördür. Vatandaş, dünya ortalamasının katlarca üzerinde bir gıda enflasyonuyla mücadele ederken, "enflasyon düşüyor" söylemi inandırıcılığını yitirmektedir.

Benzer bir vahamet, barınma krizinde de yaşanmaktadır. Kira fiyatlarındaki kontrolsüz artış, vatandaşın en temel hakkı olan barınma güvenliğini ortadan kaldırmış, maaşların büyük bir kısmının kiraya gitmesine neden olmuştur.

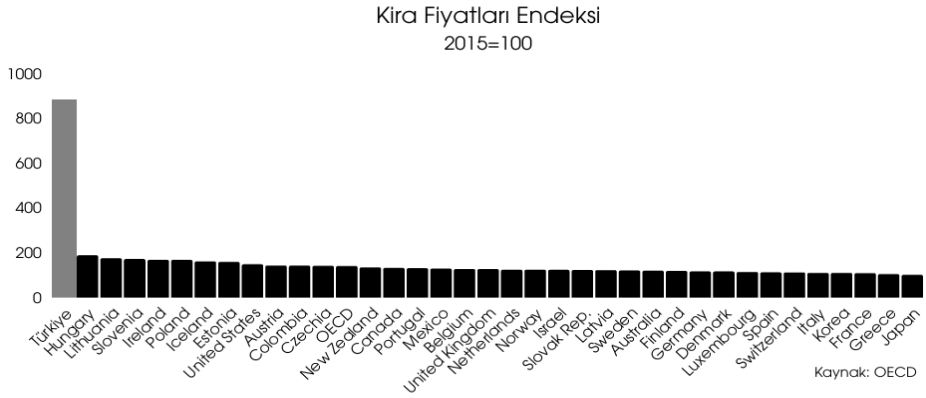

Kira Fiyatları Endeksi grafiği, Türkiye'deki kira artışlarının dünya genelindeki emsallerinden nasıl koptuğunu çarpıcı bir şekilde göstermektedir. 2015 yılı baz (100) alındığında, Macaristan, Litvanya gibi ülkelerde dahi endeks makul seviyelerde seyrederken, Türkiye'de endeks değerinin diğer tüm ülkeleri geride bırakarak devasa bir sütun oluşturduğu görülmektedir. Kira maliyetlerindeki bu astronomik artış, asgari ücretlinin ve emeklinin maaş artışlarını anlamsız kılmakta, vatandaşın barınma ile beslenme arasında seçim yapmaya zorlandığı bir yoksulluk denklemi yaratmaktadır.

Vatandaşın alım gücündeki bu dramatik çöküş, paranın değer kaybı üzerinden de somutlaşmaktadır. 2009 yılında tedavüle girdiğinde 200 TL'lik banknot ile yaklaşık 126 dolar alınabilirken, bugün aynı banknotun karşılığı 4,5 dolara kadar gerilemiştir. Geçmişte bu

parayla bir evin haftalık pazar alışverişi veya temel gıda ihtiyaçları rahatlıkla karşılanabilirken, bugün en büyük kupürlü paramızla 250 gram kıyma veya yarım kilo peynir dahi alınamamaktadır. Avrupalının en büyük banknotuyla Türkiye'de bir hafta tatil yapabildiği, bizim vatandaşımızın ise en büyük banknotuyla bir öğün yemek yiyemediği bu tablo, "tükeniş bütçesi"nin halkın cebindeki yansımasıdır.

Ekonomik programın "kimin için çalıştığı" sorusunun yanıtı ise servet dağılımındaki değişimlerde gizlidir. Bir yanda geniş halk kitleleri, emekliler ve asgari ücretliler gıda enflasyonu altında ezilirken, diğer yanda Türkiye'de servet sahiplerinin sayısı hızla artmaktadır. Kriz, toplumun tabanını yoksullaştırırken, tavanını daha da zenginleştiren bir servet transferi mekanizması olarak işlemektedir.

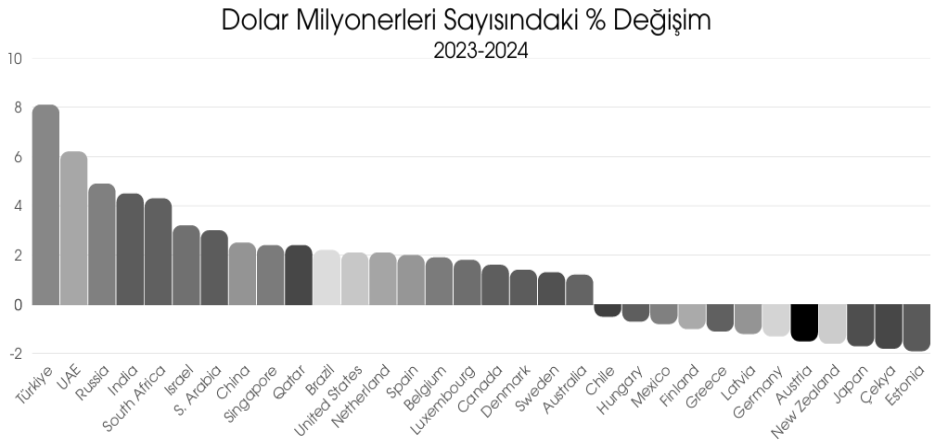

Global Wealth Report 2025 verilerine göre, 2023-2024 döneminde dünyada dolar milyoneri sayısının en çok arttığı ülke Türkiye olmuştur. Rusya, Hindistan, Güney Afrika gibi ülkelerin dahi önünde yer alan bu artış, uygulanan politikaların belirli bir kesimi "ihya ettiğini" ispatlamaktadır. Enflasyonist ortamda varlık fiyatlarının (konut, borsa, araç vb.) aşırı yükselmesi, servet sahiplerinin varlıklarını döviz bazında katlamasına olanak tanırken; geliri Türk lirası olan ve varlığı bulunmayan sabit gelirliler yoksullaşmıştır. "Program çalışıyor ama milyonerler için çalışıyor" tespiti, bu çarpık tablonun en net özetidir.

Gelir dağılımındaki bozulma, sadece bugünün sorunu değil, gelecek nesillerin de ipotek altına alınması anlamına gelmektedir. Zenginleşen azınlık ile yoksullaşan çoğunluk arasındaki

makasın bu denli açılması, sosyal barışı tehdit etmekte ve toplumsal kırılganlıkları artırmaktadır. Programın başarısı, sadece enflasyonun baz etkisi sonucu bir miktar düşmesiyle ölçülmemelidir. Asıl başarı ölçütü, vatandaşın refahında ve alım gücünde sağlanacak iyileşmedir. Ancak 2026 bütçesi ve mevcut ekonomik program, bu iyileşmeyi sağlamaktan uzak, servet transferine dayalı ve yoksulluğu derinleştiren bir yapı arz etmektedir.

MAKROEKONOMİK KIRILGANLIKLAR

Türkiye ekonomisinin en temel yapısal açmazlarından biri olan dış denge sorunu ve buna bağlı makroekonomik kırılganlıklar, 2026 bütçe görüşmelerinin en önemli tartışma başlıklarından birini oluşturmaktadır. Ekonomi yönetiminin "cari açık sorunu çözüldü, program çalışıyor" şeklindeki iddialı söylemlerine karşın gerek Komisyon görüşmelerindeki teknik analizler gerekse Bakanlık tarafından paylaşılan veriler, tablonun sunulduğu kadar parlak olmadığını ortaya koymaktadır. Cari işlemler dengesindeki iyileşmenin yapısal bir dönüşümden ziyade konjonktürel yavaşlamadan kaynaklandığı, Merkez Bankası rezervlerindeki artışın borçlanma ve sıcak para girişine dayalı olduğu ve ülke risk priminin (CDS) halen gelişmekte olan ülkeler ortalamasının üzerinde seyrettiği gerçeği, ekonominin dış şoklara karşı kırılganlığını koruduğunu göstermektedir.

Cari işlemler dengesindeki seyir, iktidarın ekonomi politikasının başarı kriteri olarak sunduğu en önemli başlıklardan biridir. Ancak bu alandaki gelişmelerin niteliği ve sürdürülebilirliği ciddi soru işaretleri barındırmaktadır. Cari açıktaki düşüşü "sorunun bittiği" şeklinde yorumlamak, ekonomik gerçeklikle bağdaşmamaktadır. Cari açığın düşmesi, Türkiye'nin üretim yapısının değişerek ithalata bağımlılığının azalmasından veya ihracatta katma değerin artmasından kaynaklanmamaktadır. Aksine, uygulanan sıkı para politikası ve iç talepteki daralma neticesinde ithalatın baskılanması, bu tablonun ana sebebi olarak görülmektedir.

Girdi, ara malı veya nihai tüketim malı fark etmeksizin, ithalatı ikame edecek yerli üretim kapasitesinde kayda değer bir artış sağlanamamıştır. Dolayısıyla, ekonominin yeniden büyüme trendine girmesiyle birlikte cari açığın tekrar artışa geçmesi kaçınılmaz bir döngü olarak karşımızda durmaktadır.

Cari dengedeki durumu daha sağlıklı analiz edebilmek için, altın ve enerji hariç cari denge verilerine bakmak gerekmektedir. Enerji fiyatlarındaki küresel dalgalanmalar ve altın

ithalatındaki dönemsel hareketler arındırıldığında, ekonominin döviz üretme kapasitesinin gerçek fotoğrafı ortaya çıkmaktadır.

	Toplam Cari Denge		Altın ve Enerji Hariç Cari Denge		Yıllık Büyüme %
	Ocak-Ağustos	Yıllık	Ocak-Ağustos	Yıllık	
2013	-34.834	-49.329	4.878	10.085	8,5
2014	-20.117	-32.110	13.283	20.462	4,6
2015	-16.533	-21.354	3.510	8.197	5,8
2016	-16.567	-22.165	-4.390	133	3,3
2017	-19.247	-35.141	7.560	7.686	7,8
2018	-25.025	-14.603	7.675	31.914	3,5
2019	9.612	15.014	36.724	57.566	1,3
2020	-22.860	-30.980	6.123	15.632	1,8
2021	-7.849	-6.221	16.646	37.980	11,8
2022	-33.505	-46.283	28.928	53.242	5,4
2023	-39.613	-41.469	17.514	36.942	5
2024	-7.998	-10.426	31.224	52.232	3,3
2025	-15.854		26.489		

Yukarıdaki tabloda yer alan veriler incelendiğinde, altın ve enerji hariç cari dengedeki performansın, geçmiş yıllara kıyasla gerilediği görülmektedir. Tabloya göre, 2019 yılında yıllık 36,7 milyar dolar, 2021 yılında 16,6 milyar dolar, 2022 yılında ise 28,9 milyar dolar fazla veren altın ve enerji hariç cari denge, 2024 yılının Ocak-Ağustos döneminde 31,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Ancak bu rakam, ekonominin büyüme dinamikleriyle birlikte değerlendirildiğinde yanıltıcı olabilmektedir. 2022 yılında Türkiye ekonomisi yüzde 5,4 oranında büyürken altın ve enerji hariç 28,9 milyar dolar fazla verilmiştir. Bugün ise büyümenin yavaşladığı, iç talebin kısıldığı bir ortamda verilen fazla, bir başarı hikayesi olarak sunulmaktadır. Oysa büyüme dönemlerinde cari açığın kontrol altında tutulabilmesi asıl başarı kriteri olmalıdır. Ekonomiyi soğutarak cari açığı düşürmek, yapısal bir çözüm değil, geçici bir frenlemedir.

Ticaret Bakanlığı ve ekonomi yönetiminin cari açığın sorun olmaktan çıktığına yönelik siyasi söylemleri, ithalata bağımlı üretim yapısı değişmediği sürece geçerli bir önerme olmayacaktır. Dış ticaret dengesindeki açık, ihracatın ithalatı karşılama oranındaki yetersizlik ve yüksek teknoloji ürünlerinin ihracat içindeki payının düşüklüğü, cari dengedeki kırılganlığın devam ettiğini göstermektedir. İhracatın gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 19,1'den yüzde 17,5'e gerilemiş, yüksek teknoloji ürünlerinin ihracat içindeki payı ise yüzde 7,8'den yüzde 3,7'ye düşmüştür. Katma değerli üretim ve ihracat artışı sağlanmadan, sadece ithalatı kısarak

elde edilen cari denge iyileşmesi, sürdürülebilir bir dış denge politikası olarak kabul görmeyecektir.

Makroekonomik kırılganlıkların en önemli göstergelerinden biri olan Merkez Bankası rezervleri konusundaki tartışmalar, Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçe sunumunda yer alan itiraflarla yeni bir boyut kazanmıştır. Yıllardır muhalefet partileri ve bağımsız iktisatçılar tarafından dile getirilen "Merkez Bankası rezervlerinin eksiye düştüğü" gerçeği, uzun süre iktidar tarafından reddedilmiş veya görmezden gelinmiştir. Ancak Bakanlık tarafından 2025 bütçe sunumunda paylaşılan grafikler, bu gerçeği resmi olarak teyit etmiştir.

Grafikte açıkça görüldüğü üzere, 26 Mayıs 2023 tarihinde swap hariç net rezervler -60,5 milyar dolar seviyesine kadar gerilemiştir. Rezervlerin eksi 60 milyar dolara kadar tüketilmesine neden olan "arka kapıdan döviz satışı" ve "kuru baskılama" politikalarının maliyeti, bugün yüksek faiz ve yüksek enflasyon olarak vatandaşın karşısına çıkmaktadır.

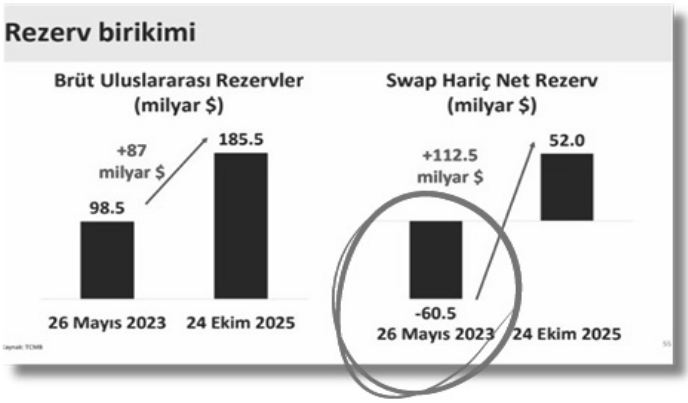

Bugün gelinen noktada brüt rezervlerde ve swap hariç net rezervlerde bir artış olduğu görülmektedir. Grafikte 24 Ekim 2025 itibarıyla swap hariç net rezervin 52 milyar dolar seviyesine ulaştığı belirtilmektedir. Ancak bu iyileşmenin kaynağı ve kalitesi sorgulanmaya muhtaçtır.

Rezerv artışının önemli bir kısmı, yüksek faiz getirisi elde etmek amacıyla ülkeye giren kısa vadeli portföy yatırımları (sıcak para/carry trade) ve dış borçlanma yoluyla sağlanmaktadır. "Taşıma su" niteliğindeki bu kaynaklar, küresel piyasalardaki en ufak bir dalgalanmada veya güven algısındaki bozulmada hızla ülkeden çıkma potansiyeline sahiptir.

Dolayısıyla, rezervlerdeki artışın "ihracat ve doğrudan yatırım" gibi kalıcı ve sağlıklı kaynaklardan ziyade, "borç ve sıcak para" gibi geçici ve maliyetli kaynaklara dayanması, makroekonomik kırılganlığın sürdüğünü göstermektedir. Rezervlerin kalitesi, miktarı kadar önemlidir ve mevcut yapı, dış şoklara karşı tam bir koruma kalkanı sağlamaktan uzaktır.

Ekonomik güvenin ve dış finansman maliyetlerinin en önemli göstergelerinden biri olan ülke risk primi (CDS), Türkiye ekonomisinin uluslararası piyasalardaki algısını yansıtmaktadır. Mayıs 2023 seçimleri öncesinde uygulanan irrasyonel politikalar neticesinde 700 baz puanın üzerine çıkan CDS primi, ekonomi yönetiminin değişmesi ve ortodoks politikalara dönüş sinyalleriyle birlikte düşüş eğilimine girmiştir.

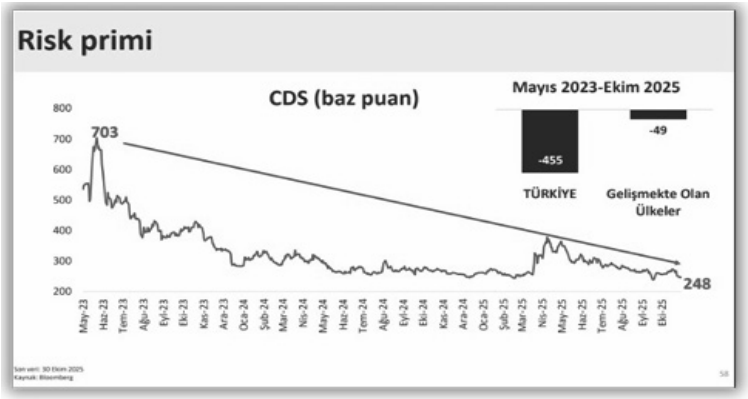

Bakanlık sunumunda yer alan grafikte, CDS priminin 703 baz puandan 248 baz puana gerilediği bir "başarı hikayesi" olarak sunulmaktadır. Elbette risk priminin düşmesi olumludur; fakat 248 baz puanlık seviye, Türkiye gibi bir ekonomi için hala yüksek kabul edilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler ortalamasının üzerinde seyreden bu oran, Hazine'nin ve özel sektörün dış borçlanma maliyetlerini artırmaya devam etmektedir. CDS primindeki düşüş, Türkiye'nin "yatırım yapılabilir" ülke statüsüne yükselmesi için henüz yeterli değildir. Kredi derecelendirme kuruluşlarının not artışlarına rağmen, Türkiye'nin kredi notu hala "yatırım yapılabilir" seviyenin altındadır.

Risk primindeki bu seyir, dış borçlanma faizlerine doğrudan yansımaktadır. Türkiye, dolar bazında yüzde 6-7 civarında faizle borçlanmak zorunda kalmaktadır. Küresel faiz oranlarının düştüğü bir dönemde, Türkiye'nin hala yüksek maliyetle borçlanması, bütçedeki

faiz giderlerini artıran temel unsurlardan biridir. Hazine, sadece anapara değil, yüksek risk primi nedeniyle oluşan yüksek faizleri de ödemek zorunda kalmakta, bu da bütçedeki yatırım ve hizmet kalemlerinden kısıntı yapılmasına yol açmaktadır.

Dış denge ve makroekonomik kırılganlıklar bağlamında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, Kur Korumalı Mevduat (KKM) uygulamasının yarattığı tahribattır. KKM'den çıkış stratejisi kapsamında atılan adımlar, rezervlerin bir kısmının bu alandaki talebi karşılamak için kullanılmasına neden olmaktadır. KKM bakiyesindeki düşüş olumlu olmakla birlikte, bu enstrümanın ekonomiye verdiği hasarın telafisi yıllar sürecektir. KKM nedeniyle oluşan kamu zararı ve servet transferi, makroekonomik dengeleri bozan en önemli faktördür.

Ekonomik programın dış denge ayağındaki bir diğer risk, doğrudan yabancı yatırımların (DYY) istenilen seviyeye ulaşamamasıdır. Türkiye'ye gelen yabancı sermayenin kompozisyonuna bakıldığında, fabrika kuran, istihdam yaratan ve teknoloji getiren doğrudan yatırımların payının düşük olduğu, buna karşılık borsa ve tahvil piyasasına gelen sıcak paranın ağırlıkta olduğu görülmektedir. Güven ve hukuk sistemindeki sorunlar, uzun vadeli yatırımcının Türkiye'ye mesafeli durmasına neden olmaktadır. Oysa cari açığın finansmanında ve rezerv birikiminde sağlıklı olan yöntem, doğrudan yatırımların artırılmasıdır. Hukukun üstünlüğünün sağlanamadığı, yargı bağımsızlığının tartışıldığı ve öngörülebilirliğin olmadığı bir ortamda, kalıcı ve nitelikli yabancı sermayenin gelmesi beklenemez. Sıcak paraya dayalı bir dış denge, her zaman ani duruş (sudden stop) ve tersine sermaye akışı riski taşımaktadır.

Dış denge ve makroekonomik görünüm, kırılganlıkların devam ettiğini göstermektedir. Cari açıktaki düşüş, büyümeden feragat edilerek ve ithalat baskılanarak sağlanmış geçici bir durumdur. Rezervlerdeki artış, borçlanma ve sıcak para girişine dayalı olduğu için kalitesi düşüktür. Risk primi, kriz seviyelerinden inmiş olsa da hala rekabetçi ülkelerin üzerindedir. Ekonomi yönetiminin "başardık" dediği noktalar, aslında 2021 sonrasında bizzat kendilerinin yarattığı kriz ortamının kısmen düzeltilmesinden ibarettir. Eksi 60 milyar dolara düşen rezervleri artıya geçirmek veya 700 puana çıkan CDS'i 260'a düşürmek, bir başarıdan ziyade, "enkazın kaldırılması" çalışmasıdır. Ancak bu enkazın maliyeti, yüksek enflasyon, hayat pahalılığı ve borç yükü olarak vatandaşın sırtına yüklenmiştir. Türkiye ekonomisinin dış şoklara karşı dayanıklı hale gelmesi için, sıcak paraya değil üretime dayalı, borçlanmaya değil ihracata dayalı, inşaata değil teknolojiye dayalı yeni bir büyüme modeline ve bu modeli destekleyecek yapısal reformlara ihtiyaç vardır.

KAMU KAYNAKLARININ KULLANIM TERCİHLERİ

2026 yılı bütçe teklifi ve harcama öncelikleri incelendiğinde, kamu kaynaklarının tahsisinde üretim ekonomisi, gıda güvenliği ve toplumsal refah yerine; faiz lobileri, imtiyazlı şirketler ve verimsiz harcama alanlarının tercih edildiği görülmektedir. Bütçe bir ülkenin sadece gelir ve gider cetveli değil, aynı zamanda siyasi iktidarın tercihlerinin bir aynasıdır. Bu ayna tutulduğunda, tarım sektörüne yönelik destekleme ödeneklerinin yasal sınırından çok düşük seviyelere gerilediği, buna karşılık Kamu-Özel İş Birliği (KÖİ) projeleri aracılığıyla dövize endeksli garanti ödemelerine milyarlarca dolar aktarıldığı, düzenleyici kurumlarda israf ve denetim zafiyetlerinin had safhaya ulaştığı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Kaynakların kıt olduğu bir dönemde, var olan kaynakların kimler için kullanıldığı sorusu, bütçe hakkının kullanımı açısından hayati önem taşımaktadır.

Tarımsal Desteklerdeki Dramatik Düşüş ve Üreticinin Çaresizliği

Türkiye'nin gıda güvenliğini ve stratejik bağımsızlığını temin eden tarım sektörü, 2026 bütçesinde hak ettiği değeri görememiştir. Tarım Kanunu'nun 21. maddesi, tarımsal desteklemeler için bütçeden ayrılacak kaynağın Gayrisafi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYH) yüzde 1'inden az olamayacağını hükme bağlamıştır. Ancak veriler, bu kanuni zorunluluğun yıllardır ihlal edildiğini ve 2026 bütçesinde de bu ihlalin derinleşerek devam ettiğini göstermektedir.

İktidarın tarıma bakış açısındaki negatif değişimi görmek için son yirmi yıllık döneme bakmak yeterlidir. 2006 yılında tarımsal desteklerin milli gelire oranı yüzde 0,63 seviyesindeyken, 2016 yılında bu oran yüzde 0,44'e, 2026 bütçe teklifinde ise yüzde 0,22 seviyesine kadar gerilemiştir. Kanunun emrettiği yüzde 1'lik oranın dörtte birine dahi ulaşılamamıştır. Benzer bir gerileme, tarımsal desteklerin bütçe içindeki payında da görülmektedir. On yıl önce bütçenin yüzde 2'si tarımsal desteklere ayrılırken, bugün bu oran yüzde 0,9'a düşmüştür. Bu durum iktidarın tercihlerinin üretimden yana olmadığının en somut göstergesidir. Kaynak tahsisindeki bu çarpıklık, faiz giderleri ile tarımsal desteklerin karşılaştırılmasıyla daha net anlaşılmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere, 2016 yılında bütçeden faiz giderlerine ayrılan pay, tarımsal desteklere ayrılan payın 4,4 katı iken; 2026 bütçesinde bu oran 16,1 katına çıkmıştır. Bir yanda milyonlarca çiftçinin üretimi sürdürebilmesi için ayrılan 168 milyar TL, diğer yanda faiz lobilerine aktarılacak olan 2 trilyon 742 milyar TL bulunmaktadır. Faiz harcamalarındaki bu

devasa artışın faturası, desteği kesilen çiftçiye ve gıda enflasyonu altında ezilen tüketiciye çıkarılmaktadır.

Son 10 Yılda Tarımsal Destekleme

	2016	2026 Bütçe
MYB Tarımsal Desteklemeler	11,5 Milyar TL	168 Milyar TL
Tarımsal Desteklemelerin Bütçedeki Payı %	2,0	0,9
Tarımsal Desteklemeler / Milli Gelir %	0,44	0,22
MYB Faiz Giderleri / Tarımsal Desteklemeler	4,4 katı	16,1 katı

Kamu tarafından yeterince desteklenmeyen, girdi maliyetleri (mazot, gübre, ilaç) altında ezilen çiftçi, üretimi sürdürebilmek için zorunlu olarak banka kredilerine yönelmektedir. Ancak bu yönelim, tarım sektörünü sürdürülemez bir borç sarmalına sürüklemektedir. İktidar metinlerinde Ziraat Bankası'nın verdiği kredilerle övünülmesi, aslında sektördeki krizin itirafından başka bir şey değildir. Borçlanmanın artması, bir sektörün büyüdüğünü değil, öz sermayesinin eridiğini ve finansman açığı verdiğini göstermektedir.

Tarım Sektörü Bankalara Nakdi Kredi Borcu

	2004	2025 Haziran	
Kredi / Tarım GYSH	9,8%	38,7%	
Kredi (milyar TL)	5,3	1.085	**205 Katına çıkmış**
Tarım GSYH (milyar TL)	54,4	2803*	**52 Katına çıkmış.**

Yukarıdaki tablo, tarım sektöründeki borçluluk krizini net bir şekilde ortaya koymaktadır. 2004 yılında tarım sektörünün bankalara olan nakdi kredi borcunun tarımsal GSYH'ye oranı yüzde 9,8 seviyesindeyken, 2024 yılı haziran ayı itibarıyla bu oran yüzde 38,7'ye

fırlamıştır. Yani çiftçi, 2004 yılında ürettiğinin onda biri kadar borçluyken, bugün ürettiğinin yaklaşık yüzde 40'ı kadar borçlu hale gelmiştir.

Daha da kötüsü, borç artış hızı ile gelir artış hızı arasındaki uçurumdur. Aynı dönemde tarımsal kredi miktarı 205 kat artarken, çiftçinin geliri (tarımsal GSYH) sadece 52 kat artmıştır. Gelirin 52 kat arttığı yerde borcun 205 kat artması, çiftçinin kazancının borç faizine gittiğini, sermayesinin eridiğini ve tarımsal işletmelerin finansal bağımsızlığını kaybettiğini göstermektedir. Bu tablo, tarımın stratejik bir sektör olarak değil, bankacılık sektörü için bir kar merkezi, Hazine için ise yük olarak görüldüğünün ispatıdır.

Kamu-Özel İş Birliği (KÖİ) Projelerinin Bütçeye Getirdiği Yük

Bütçe kaynaklarının kullanımındaki bir diğer temel tercih sorunu, Kamu-Özel İş Birliği (KÖİ) projelerine aktarılan devasa tutarlardır. İktidarın "devletin kasasından beş kuruş çıkmayacak" iddiasıyla savunduğu bu projeler, bütçe üzerinde dövize endeksli, uzun vadeli ve yönetilmesi güç bir yük oluşturmaktadır. Osmangazi Köprüsü, Çanakkale Köprüsü, Avrasya Tüneli, Şehir Hastaneleri ve Zafer Havalimanı gibi projelerde verilen araç, yolcu ve hasta garantileri, projelerin maliyetini ve riskini tamamen kamunun üzerine yıkmıştır.

KAMU ÖZEL İŞBİRLİĞİ PROJELERİ

	2017-2025 Dönemi	2026-2028 Dönemi	2017-2028 Dönemi
Bütçe KÖİ Ödemeleri (Milyar Dolar)	28,1	17,3	43,4

Tabloya göre, 2017-2025 döneminde KÖİ projeleri için bütçeden yapılan ödemelerin toplamı 28,1 milyar dolardır. Yük bununla da sınırlı değildir; 2026-2028 dönemi için bütçelenen ve ödenmesi öngörülen tutar 17,3 milyar dolardır. Sadece bu iki dönem toplandığında, 11 yıllık süreçte (2017-2028) KÖİ projelerine aktarılan kaynağın toplamı 43,4 milyar dolara ulaşmaktadır. Bu tutar, Türkiye'nin birçok stratejik yatırım ihtiyacını karşılayabilecek, tarımı ayağa kaldırabilecek veya eğitim sistemini modernize edebilecek bir büyüklüktedir. Ancak tercih, halkın refahı yerine, belirli şirketlerin döviz bazlı gelir garantilerinin ödenmesi yönünde kullanılmıştır.

Düzenleyici Kurumlardaki Denetim Zafiyetleri ve İsraf

Bütçenin etkinliği, sadece harcanan parayla değil, aynı zamanda finansal piyasaların denetimi ve düzenlenmesiyle de ilgilidir. Ancak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gibi kurumların faaliyetleri, bütçe görüşmelerinde ciddi eleştirilere konu olmuştur. Bu kurumlardaki denetim zafiyetleri ve harcama alışkanlıkları, kamudaki yönetim krizinin bir başka boyutunu oluşturmaktadır.

"Colendibank" isimli kuruluşa bankacılık izni verilirken, kuruluşun ortağının İngiltere Merkez Bankası Finansal Yürütme Otoritesi tarafından kara para aklama şüpheleri nedeniyle yasaklı hale getirilmiş olması, BDDK'nın denetim süreçlerindeki zafiyeti göstermektedir. İngiltere'de finansal sistemden dışlanan bir ismin Türkiye'de banka ortağı olabilmesi, uluslararası standartlarla bağdaşmamaktadır. Benzer şekilde, yasa dışı bahis soruşturmalarının odağında olan "PayFix" adlı ödeme kuruluşunun, "Pozitifbank"ı satın almasına izin verilmesi, suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele konusundaki hassasiyetin yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Finansal sistemin kapılarının şaibeli yapılara açılması, Türkiye'nin uluslararası mali itibarını riske atmaktadır.

Kurumsal yönetim zafiyetleri, üst düzey atamalarda da kendini göstermektedir. Eski Merkez Bankası Başkan Yardımcısı Emrah Şener hakkında gündeme gelen ciddi yolsuzluk iddiaları ve tutuklama süreci, bu kişinin görev yaptığı dönemde kurum içi denetim mekanizmalarının neden çalışmadığı sorusunu beraberinde getirmektedir. Başkanların, yardımcılarının faaliyetlerinden haberdar olmaması veya müdahale etmemesi, yönetim kademesindeki liyakat ve sorumluluk sorununa işaret etmektedir.

Denetleyici kurumların kendi bütçelerindeki harcama tercihleri de tasarruf tedbirleriyle çelişmektedir. BDDK'nın, Merkez Bankası binasında kendisine tahsis edilmiş yeri bulunmasına rağmen, başka bir binada milyonlarca lira kira ödeyerek faaliyet göstermesi, kamu kaynaklarının israf edildiğinin açık bir göstergesidir. Ayrıca, "araç saltanatı" olarak nitelendirilen, Bankalar Birliği üzerinden lüks makam araçları temin edilmesi uygulaması, kamuda tasarrufun sadece vatandaştan beklendiğini, bürokrasinin ise lüksünden taviz vermediğini kanıtlamaktadır.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) cephesinde de benzer bir güven sorunu yaşanmaktadır. SPK Başkanı'nın "Fonlara zarar gelmesin diye bugüne kadar bir şeyler yapmıyorduk" şeklindeki

itirafı, piyasa manipülasyonlarına karşı otoritenin bilerek sessiz kaldığını ortaya koymaktadır. Yatırımcıların birikimlerini korumakla yükümlü olan bir kurumun, manipülasyon iddiaları karşısında harekete geçmemesi, görev ihmali niteliğindedir. Bu durum, sermaye piyasalarına olan güveni zedelemekte ve küçük yatırımcının mağduriyetine yol açmaktadır.

REEL SEKTÖRÜN ÇIKMAZI

2026 yılı bütçesi ve uygulanan ekonomik programın başarısı, yalnızca finansal piyasaların tepkisi veya bütçe dengeleriyle ölçülememektedir. Ekonominin asıl taşıyıcısı olan reel sektörün durumu, üretim kapasitesinin sürdürülebilirliği, ticari hayatın olağan akışı ve kamu idaresinin niteliği, programın uzun vadeli sonuçları açısından hayati önem taşımaktadır. Komisyon görüşmelerinde dile getirilen veriler ve sahadan yansıyan şikayetler, makroekonomik göstergelerdeki kâğıt üzerindeki dengelenmenin, reel sektörde ve çalışma hayatında ağır bir tahribata yol açtığını göstermektedir. Sanayicinin finansmana erişimden üretime, esnafın vergi denetimlerinden haksız rekabete, kamunun ise nitelikli personel kaybına kadar uzanan geniş bir yelpazede yaşanan sorunlar, ekonomik programın "saha gerçekliğinden" kopuk olduğunu ortaya koymaktadır.

Uygulanan sıkı para politikası ve yüksek faiz ortamı, enflasyonla mücadele gerekçesiyle sunulsa da bu sürecin reel sektör üzerindeki yan etkileri yönetilemez boyutlara ulaşmıştır. Sanayiciler, yüksek finansman maliyetleri ve krediye erişim zorlukları nedeniyle yatırımlarını ertelemek zorunda kalmakta, işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Sanayi sektörü temsilcileri de "maliyetlerin arttığını, yatırımların ertelendiğini, krediye erişimin imkânsız hale geldiğini ve halkın alım gücünün yok olması nedeniyle piyasa hareketlerinin durduğunu" dile getirmektedir.

Bu tıkanıklığın en somut ve acı göstergesi, konkordato başvurularındaki artıştır. 2025 yılının ilk yedi aylık döneminde konkordato ilan eden firma sayısı 3.474'e ulaşmıştır. Bu rakam, sadece bir istatistik değil, binlerce işletmenin iflasın eşiğine geldiğinin, tedarik zincirlerinin kırıldığının ve ödemeler dengesinin bozulduğunun alarm zilleridir. Konkordato ilan eden firmaların sektörel dağılımı incelendiğinde, 479 inşaat firması ve 313 tekstil firmasının konkordato sürecine girmesi, krizin derinliğini ve istihdam üzerindeki potansiyel tehdidi gözler önüne sermektedir.

Özellikle tekstil sektöründe yaşanan kan kaybı, Türkiye'nin üretim gücü açısından stratejik bir risk oluşturmaktadır. Artan enerji ve işçilik maliyetleri ile döviz kurunun ihracatçıyı desteklemeyen seviyesi, üreticileri rekabet edemez hale getirmiştir. Sektör temsilcilerinin defalarca dile getirdiği sorunlara iktidar tarafından çözüm üretilememesi, fabrikaların kapanmasına, makinelerin sökülüp yurt dışına götürülmesine ve binlerce çalışanın işsiz kalmasına neden olmaktadır. Türkiye'nin üretim ve istihdam yarışından çekilmesi anlamına gelen bu süreç, "en kötüsü geride kaldı" söyleminin sahadaki karşılığının "üretim göçü ve işsizlik" olduğunu göstermektedir.

BÜYÜME VERİLERİNDEKİ TUTARSIZLIKLAR

Reel sektörde yaşanan bu daralma ve kriz ortamına rağmen, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan büyüme verileri, iktisadi mantıkla izahı zor bir tablo çizmektedir. Büyüme rakamlarının güvenilirliği konusunda ciddi şüpheler uyandırmaktadır. Büyüme hesaplamalarında kullanılan deflatör (fiyat arındırma endeksi) ile enflasyon oranları arasındaki bağın kopmuş olması, verilerin doğruluğunu tartışmalı hale getirmektedir. Normal şartlarda GSYH deflatörünün, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ile Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) ortalamasına yakın bir seyir izlemesi beklenirken, son dönemde bu makasın açıldığı ve deflatörün enflasyon göstergelerinden ayrıştığı görülmektedir. Bu durum, büyümenin reel olarak olduğundan daha yüksek gösterildiği, yani "köpük" bir büyüme hesabı yapıldığı izlenimini doğurmaktadır.

Büyümenin kaynakları incelendiğinde karşılaşılan tablo daha da vahimdir. Yılın ilk yarısında açıklanan büyüme rakamlarına göre, büyümenin önemli bir kısmının "stok artışından" kaynaklandığı belirtilmektedir. Ancak, finansman maliyetlerinin yüzde 50'leri aştığı, krediye erişimin neredeyse imkânsız olduğu ve iç talebin daraldığı bir konjonktürde, firmaların "satamadığı malı üretip stoğa atması" iktisadi rasyonaliteye aykırıdır. Sanayicinin işletme sermayesi bulmakta zorlandığı bir ortamda stok biriktirmesi mümkün değildir. Bu veri, büyüme rakamlarının, vatandaşın ve piyasanın hissettiği durgunluğu (resesyonu) perdelemek amacıyla, "stok artışı" gibi teknik kalemlerle makyajlandığı şüphesini kuvvetlendirmektedir. Ekonomik gerçeklerle bağdaşmayan bu veriler, politika yapıcıların doğru teşhis koymasını engellemekte ve sorunların çözümünü geciktirmektedir.

İYİ Parti olarak Komisyon görüşmelerinde TÜİK'in milli gelir hesaplamalarından sorumlu Ulusal Hesaplar Daire Başkanlığının iş kalitesinin yükseltilmesi amacıyla sunduğumuz ödenek artışı önergemiz Cumhur İttifakı üyelerinin oylarıyla reddedilmiştir.

VERGİ UYGULAMALARINDAKİ ORANTISIZLIK VE TİCARİ HAYATA MÜDAHALE

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın vergi gelirlerini artırma ve kayıt dışılıkla mücadele etme hedefi doğru olmakla birlikte, bu mücadelenin yürütülme şekli ticari hayatın olağan akışını bozmakta ve dürüst esnafı mağdur etmektedir. Vergi denetimlerinin, işletmeleri "potansiyel suçlu" ilan eden, ticari itibarlarını zedeleyen ve iş yapamaz hale getiren bir anlayışla yürütülmesi kabul edilemez.

Kuyumculuk gibi güven ve itibarın en önemli sermaye olduğu bir sektörde, vergi denetimi gerekçesiyle dükkanların gün boyu kapatılarak, müşterilerin gözü önünde sayım yapılması, o işletme hakkında "sahte altın mı satıyor, kaçakçılık mı yapıyor" gibi olumsuz algıların oluşmasına neden olmaktadır. Denetim, işletmenin faaliyetini durdurmadan, itibarını sarsmadan ve ticari sırlarına saygı gösterilerek yapılmalıdır. Aksi takdirde, "vergi toplayacağız" derken, vergi verecek işletmeleri batırma riski ortaya çıkmaktadır.

Benzer bir sorun, "KURGAN" olarak adlandırılan ve riskli görülen firmaların listelendiği uygulamada da yaşanmaktadır. Haklarında kesinleşmiş bir yargı kararı veya somut bir tespit olmadan firmaların "riskli" listelerine alınması ve bu bilginin piyasada yayılması, o firmaların bankalar ve tedarikçiler nezdindeki kredibilitesini sıfırlamaktadır. Devletin denetim yetkisini kullanırken, piyasa dengelerini gözetmesi ve firmaların ticari geleceğini tehlikeye atacak keyfi uygulamalardan kaçınması gerekmektedir.

Vergi kaçağının önlenmesi konusunda devletin yetersiz kaldığı alanlardan biri de elektronik sigara piyasasıdır. Türkiye'de satışı yasak olan ancak fiilen her yerde satılan ve kullanılan elektronik sigaralar, devasa bir kayıt dışı ekonomi oluşturmuştur. Yurt dışından kaçak yollarla getirilen ve yüksek fiyatlarla satılan bu ürünlerden devlet tek kuruş vergi alamamaktadır. Bu alanın yasal bir zemine oturtularak vergilendirilmesi hem sağlık denetiminin sağlanması hem de vergi kaybının önlenmesi açısından rasyonel bir adım olacaktır. Yasak koyarak sorunu görmezden gelmek, milyarlarca liralık bir rantın kayıt dışı alanda kalmasına göz yummak demektir.

Kayıt dışı ekonominin ülke ekonomisi üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alındığında bu alana yönelik mücadelede daha etkili yöntemlerin belirlenmesi için ilgili kalemlerde bütçe artışı teklifimiz AK Parti ve MHP milletvekillerince reddedilmiştir.

Vergi sistemindeki teknik aksaklıklar ve mevzuat çarpıklıkları da işletmeler üzerindeki yükü artırmaktadır. Özellikle Katma Değer Vergisi (KDV) oranlarındaki farklılıklar, sektörlerde ciddi bir finansman ve nakit akışı sorununa yol açmaktadır. Lokanta ve gıda işletmeleri gibi sektörlerde, girdide ödenen KDV ile çıktıda tahsil edilen KDV oranlarının farklı olması (örneğin yüzde 1 ile alıp yüzde 10 ile satmak veya tam tersi), işletmeler üzerinde devreden KDV yükü oluşturmaktadır. Devletten KDV alacaklısı konumuna gelen işletmeler, bu alacaklarını tahsil edemezken, yüksek enflasyon ortamında paraları erimekte ve finansman ihtiyacı için yüksek faizli kredilere yönelmek zorunda kalmaktadırlar. Bu çarpıklık, aynı zamanda kayıt dışılığı teşvik eden bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vergi adaletini zedeleyen bir diğer düzenleme, gayrimenkul sermaye iradı (kira geliri) istisnasında yapılan değişikliklerdir. Kira gelirlerinde uygulanan istisnanın kaldırılması planlanırken, emeklilerin bu istisnadan yararlanmaya devam etmesi, ancak emekli olmayan vatandaşların kapsam dışı bırakılması Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırıdır. Sadece kira geliriyle geçinen, başka bir işi veya geliri olmayan, ancak yaşı nedeniyle henüz emekli olamamış bir vatandaşın, emekli olan bir vatandaşla aynı gelire sahip olmasına rağmen daha fazla vergi ödemek zorunda bırakılması, vergi adaletini zedelemektedir. Vergi politikaları, toplumsal gruplar arasında ayrımcılık yaratmadan, gelire göre ve adil bir şekilde kurgulanmalıdır.

KAMUDA NİTELİKLİ PERSONEL SORUNU VE ÖZLÜK HAKLARINDAKİ ERİME

Makroekonomik göstergelerdeki başarı, sadece rakamların büyüklüğüyle değil, bu bütçeyi yönetecek, denetleyecek ve vergi toplayacak insan kaynağının niteliğiyle de doğrudan ilişkilidir. Ancak son yıllarda kamuda çalışan kariyer meslek mensupları, müfettişler, denetim elemanları ve uzmanlar arasında ciddi bir motivasyon kaybı ve "kan kaybı" yaşanmaktadır. Yüksek enflasyon karşısında eriyen maaşlar ve özel sektörle açılan ücret makası, nitelikli personelin kamudan kaçışını hızlandırmaktadır.

Özellikle İstanbul ve Ankara gibi hayat pahalılığının yüksek olduğu metropollerde görev yapan denetim elemanlarının (örneğin BDDK murakıpları, vergi müfettişleri, SPK uzmanları) mevcut maaşlarla geçinmesi imkânsız hale gelmiştir. Özel sektörde, özellikle bankacılık ve

finans alanında çok daha yüksek ücretlerle iş bulma imkânı olan bu yetişmiş insan kaynağı, devlette tutulamamaktadır. Devletin denetim ordusunu oluşturan, vergi incelemelerini yapan, bütçeyi yöneten ve milyarlarca liralık yolsuzlukları önleme kapasitesine sahip olan bu personelin özlük haklarının iyileştirilmesi, bir lütuf değil, zorunluluktur.

Kamuda nitelikli iş gücünü tutamayan bir devlet ne vergiyi etkin toplayabilir ne de harcamaları etkin denetleyebilir. Söz konusu personele yapılacak maaş iyileştirmesinin bütçeye getireceği maliyet, bu personelin yapacağı tek bir vergi incelemesi veya önleyeceği tek bir usulsüzlükle devlete kazandıracağı kaynağın yanında devede kulak kalacaktır.

Komisyon görüşmelerinde bu iyileştirmenin yapılabilmesi için sunduğumuz ödenek artış önergesi iktidar grubunun oylarıyla reddedilmiş, görüşmelerin son gününde ısrarlarımız sonucu söz konusu personele bir nebze olsun iyileştirme yapılmasına yönelik tüm grupların katılımıyla hazırlanan ortak önerge kabul edilmiştir.

Ülkemiz uzun yıllardır kötü yönetilmektedir. Bu kötü yönetim sonucu toplumun her kesimi, her meslek grubu ekonomik olarak zor bir dönemden geçmektedir. Bu nedenle vatandaşlarımızın tamamına yönelik, refah artışı sağlayacak müdahalelerin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Kamunun nitelikli personel grubunu oluşturan, kariyer uzmanları ve tüm denetim elemanlarının özlük haklarında reel olarak yaşadıkları kayıp daxçok yüksek seviyededir. Bu nedenle devlet bu yüksek nitelikli personeli elinde tutamamaya başlamıştır. Kamu politikalarının oluşmasında, uygulanmasında veya denetleme aşamalarında kritik öneme sahip söz konusu personel için yapılacak her türlü iyileştirme tarafımızca da desteklenmektedir.

Ancak bu durum ilgili düzenlemede kapsama dahil edilmeyen diğer tüm kamu çalışamlarının haklarını ihmal ettiğimiz anlamına gelmemelidir. Bilakis bu düzenlemenin hayata geçmesi diğer grupların özlük haklarında iyileştirme yapılabilmesi için örnek teşkil edecektir.

İYİ Parti olarak biz de üzerimize düşen sorumlulukla herkes için emsal olacak bu iyileştirmenin hayata geçirilmesine yönelik ısrarlı tutumumuzu sürdürmeye devam edeceğiz.

EKONOMİK İSTİKRAR VE KALICI REFAH İÇİN ÖNERİLER

Yapısal Reform Ajandası

İktidarın ortaya koyduğu ekonomik program, Türkiye ekonomisinin karşı karşıya olduğu derin yapısal sorunlara kalıcı çözümler üretmekten uzak, günü kurtarmaya yönelik ve yükü vatandaşın sırtına yıkan bir anlayışla hazırlanmıştır.

Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmeleri boyunca sunduğumuz teknik veriler ve analizlerle ortaya konulduğu üzere, mevcut programın en temel eksikliği güven unsudur. Enflasyonla mücadelenin sadece para politikası araçlarına ve dolaylı vergilerin artırılmasına indirgendiği, harcama disiplininin sağlanamadığı ve yapısal reformların sürekli ertelendiği bir ortamda, ekonomik istikrarın sağlanması mümkün görülmemektedir.

Ekonomik programın başarısı, üç temel ayağın (para politikası, maliye politikası ve yapısal reformlar) eşgüdüm içerisinde yürütülmesine bağlıdır. Ancak mevcut durumda, programın "bir buçuk ayağının olduğu, bir buçuk ayağının ise eksik kaldığı" tespiti yapılmaktadır.

Para politikası ve vergiler yoluyla atılan adımlar, harcama disiplini ve yapısal dönüşümle desteklenmediği için hedeflenen sonuçlara ulaşılamamaktadır. Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu çıkış yolu, pansuman tedbirler değil, devlet yönetiminde ciddiyeti, piyasada güveni ve toplumda adaleti sağlayacak köklü bir zihniyet değişimidir.

Yapısal reform çalışmalarını başlatmak amacıyla Bakanlığın ilgili birimlerinin ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve STK'lerin katılımıyla yeni yapısal reformlar için çalıştaylar düzenlemesi, bu çalıştayların çıktıları ile de yapısal reformlara kurumsal boyutta hazırlık yapması için sunduğumuz ödenek artışı önergesi de yine Cumhur İttifakı tarafından reddedilmiştir.

Ekonomide Güven Tesisi ve Hukuki Altyapının Güçlendirilmesi

Ekonomik istikrarın ön koşulu, yerli ve yabancı yatırımcının önünü görebileceği, kuralların herkes için eşit işlediği bir güven ortamının tesis edilmesidir. Bu güvenin sağlanması için öncelikle güçlü bir çıpaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çıpa, belirsizliği ortadan kaldıracak, beklentileri çıpalayacak ve ekonomi yönetiminin taahhütlerine sadık kalacağını garanti edecek

bir mekanizma olmalıdır. Mevcut programın en büyük eksikliği, piyasaları ve toplumu ikna edecek bu bağlayıcı unsurun bulunmayışıdır.

Güven ortamının inşası, hukuk devleti ilkelerinin tavizsiz uygulanmasından geçmektedir. Bu kapsamda, devlet gücünün siyasi veya ticari rakipler üzerinde bir silah olarak kullanılmasından vazgeçilmesi elzemdir. Kamu otoritesinin denetim ve ceza yetkisini, piyasa oyuncularını terbiye etmek veya sindirmek amacıyla kullanması, yatırım iklimini zehirleyen en büyük faktörlerden biridir. Sermayenin güvenli liman aradığı bir dünyada, devletin sopasını sürekli ensesinde hisseden bir girişimciden uzun vadeli yatırım yapması beklenemez.

Hukuki öngörülebilirliğin sağlanması adına, yargıya müdahale edilmemesi ve yargı bağımsızlığının tam anlamıyla sağlanması gerekmektedir. Adalet mekanizmasının siyasi saiklerle işlediği, kararların talimatla alındığı algısı, mülkiyet hakkını tartışmalı hale getirmekte ve sermaye kaçışına neden olmaktadır. Mülkiyet güvencesinin sağlanması, sadece mevcut varlıkların korunması değil, gelecekte yaratılacak değerlerin de teminat altına alınması anlamına gelmektedir.

Şeffaf bir ekonomi yönetiminin olmazsa olmazı olan basın özgürlüğünün tesis edilmesi, yolsuzlukların ve usulsüzlüklerin ortaya çıkarılması, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve piyasa disiplininin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Özgür basının olmadığı bir yerde, ekonomik verilerin güvenilirliği de sorgulanır hale gelmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin uluslararası itibarını zedeleyen ve risk primini artıran antidemokratik uygulamalardan vazgeçilmesi, dış finansman imkanlarını genişletecek ve maliyetleri düşürecek en etkili adım olacaktır.

Vergi hukukuna güvenin sağlanması için geriye dönük vergi uygulamalarından kaçınılması şarttır. Bu uygulamalar vergiye uyumu azaltmakta ve mükelleflerin devlete olan güvenini sarsmaktadır. Oyun başladıktan sonra kural değiştiren bir devlet anlayışı, yatırımcıyı ürkütmekte ve kayıt dışılığı teşvik etmektedir.

Yolsuzlukla Mücadele ve Denetim Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Kamu kaynaklarının verimli kullanımı ve adil rekabet ortamının sağlanması için yolsuzluk ve kayıt dışılıkla etkin mücadele edilmesi bir tercih değil, zorunluluktur. Bu mücadelenin ilk adımı, Kamu İhale Kanunu'nun ıslah edilmesi ve uluslararası standartlara tam uyumlu hale getirilmesidir. Kamu ihalelerinin "davet usulü" ile belirli firmalara dağıtılması

uygulamasına son verilmeli, açık, şeffaf ve rekabetçi bir ihale sistemi tesis edilmelidir. İhale sistemi, bir rant dağıtım aracı olmaktan çıkarılmalıdır.

Kamu harcamalarının denetimi konusunda Sayıştay'ın denetim etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Sayıştay raporlarının gereğinin yapılması, tespit edilen usulsüzlüklerin yargıya taşınması ve sorumluların hesap vermesi sağlanmalıdır. Ayrıca, kamu kurumlarında zayıflatılan iç denetim sistemine ve teftiş kurullarına etkinlik kazandırılması, yolsuzlukların kaynağında önlenmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

İstihdam Piyasasının Dönüşümü ve Beşerî Sermaye Yatırımları

Türkiye'nin genç nüfus potansiyelini değerlendirebilmesi ve sürdürülebilir büyüme sağlayabilmesi için istihdam piyasasının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, kadınların iş gücüne katılımının artırılması en önemli önceliklerden biri olmalıdır. Kadın istihdamının önündeki engellerin kaldırılması ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi, Türkiye'nin büyüme potansiyelini yukarı çekecek en büyük fırsat penceresidir.

İş gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman sorununun çözümü için iş gücüne beceri kazandırılması programları yaygınlaştırılmalıdır. Eğitim sistemi ile sanayinin ihtiyaçları arasındaki kopukluk giderilmeli, mesleki eğitim cazip hale getirilmelidir. Piyasanın talep ettiği ara/teknik elemanın yetiştirilmesi, sanayicinin eleman bulma sorununu çözecek ve üretim kapasitesini artıracaktır.

Ekonominin teknolojik dönüşümünü sağlamak amacıyla iş gücünün inovatif ve yüksek teknolojili sanayi ve hizmet sektörlerine kaydırılması gerekmektedir. Düşük katma değerli sektörlerden, teknoloji yoğun sektörlere geçiş, ancak nitelikli ve donanımlı bir iş gücü ile mümkündür. Atıl iş gücü oranındaki yüksek seviyeler, mevcut istihdam politikalarının yetersizliğini kanıtlamaktadır. İşsizlik ve atıl iş gücü oranlarını düşürmek için, sadece ekonomik büyüme değil, istihdam dostu ve beşerî sermayeyi geliştiren politikalar benimsenmelidir.

İş Ortamının İyileştirilmesi ve Kurumsal Bağımsızlık

Yatırımcının önünü görebilmesi ve bürokratik engellerin kaldırılması için iş ortamının düzeltilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, bütün izinlerin sarayda toplanmasının önüne geçilmesi ve yetki devrinin sağlanması elzemdir. Karar alma süreçlerinin tek bir merkezde toplanması, bürokrasiyi kilitlemekte ve iş yapma süreçlerini yavaşlatmaktadır. İlgili

bakanlıkların ve kurumların inisiyatif alabileceği, hızlı ve etkin bir yönetim yapısına geçilmelidir.

Piyasaların sağlıklı işleyişi için düzenleyici otoritelerin (EPDK, BDDK, SPK vb.) ahlaklı ve bağımsız çalışması sağlanmalıdır. Bu kurumların siyasi baskılardan arındırılması, piyasa kurallarını herkese eşit uygulamasını ve yatırımcı güvenini tesis etmesini sağlayacaktır. Denetim kurumlarının, belirli grupları koruyan veya cezalandıran bir araç gibi kullanılması, serbest piyasa ekonomisine vurulan en büyük darbedir.

Kaynakların Verimli Kullanımı ve Üretim Ekonomisi

Kıt kaynakların en verimli şekilde kullanılması, kalkınma stratejisinin temelini oluşturmalıdır. Teşvik sisteminin sil baştan gözden geçirilmesi ve etki analizine dayalı bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Mevcut sistemde verilen teşviklerin istihdama, üretime ve ihracata katkısı ölçülmemekte, milyarlarca lira kaynak verimsiz alanlara akıtılmaktadır. Teşvikler; katma değeri yüksek, teknoloji odaklı ve ithalatı ikame eden sektörlere yönlendirilmeli, "ne kadar maliyetle ne kadar istihdam yaratıldığı" sürekli analiz edilmelidir.

Rant ekonomisi yerine üretim ekonomisine geçişin bir gereği olarak, kentsel rantların vergilendirilmesi hayata geçirilmelidir. İmar planı değişiklikleriyle yaratılan değer artışlarının kamuya kazandırılması hem vergi adaletini sağlayacak hem de kaynakların betona değil, sanayiye ve teknolojiye yönelmesini teşvik edecektir. Kaynakların rant alanlarında daha karlı olduğu sürece, sermayenin üretime yönelmesi beklenemez.

Sorunlar derin ve yapısal olsa da doğru politikalar, ehliyetli kadrolar ve kararlı bir siyasi irade ile çözüm mümkündür. 2026 bütçesi, bu reform fırsatını kaçıran, eski alışkanlıkları sürdüren ve sorunları öteleyen bir anlayışla hazırlanmıştır. İYİ Parti olarak, bütçenin bir "faiz ve israf bütçesi" olmaktan çıkarılarak, milletin derdine derman olacak, üretimi ve istihdamı destekleyecek, adil ve kalkınmacı bir bütçe haline getirilmesi yönündeki kararlılığımızı sürdürüyoruz. Milletimizin hak ettiği refah seviyesine ulaşması için bu yapısal reformların takipçisi olmaya ve yapıcı muhalefet görevimizi yerine getirmeye devam edeceğiz.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
96.401.694.000	44.104.625.495	119.506.858.000	%23,97	0.63

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi 18 trilyon 929 milyar lira olup İçişleri Bakanlığı'nın 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise %0,63'tür. İçişleri Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçe teklifi 119.506.858.000 TL olup, 2025 yılı başlangıç ödeneğine göre yaklaşık %23,97 oranında artış içermektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	55.756.297.000	27.993.278.032	70.141.533.000	**%25,80**	**%58,69**
SGK Devlet Primi Giderleri	11.017.387.000	5.507.890.753	13.473.477.000	**%22,29**	**%11,04**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	10.471.033.000	3.790.573.349	13.441.122.000	**%28,36**	**%11,25**
Cari Transferler	4.358.162.000	1.327.544.192	5.150.726.000	**%18,19**	**%4,31**
Sermaye Giderleri	12.580.000.000	4.951.511.971	15.300.000.000	**%21,62**	**%12,80**
Sermaye Transferleri	2.218.815.000	533.827.198	2.000.000.000	**-%9,86**	**%1,67**

7. **Personel giderleri** %25,80 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %58,69'dur.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
8. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %22,29 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %11,04'tür.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
9. **Mal ve hizmet alım giderleri** %28,36 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %11,25'tir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)

10. **Cari transferler** %18,19 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %4,31'dir.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
11. **Sermaye giderleri** %21,62 azalmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %12,80'dir.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
12. **Sermaye transferleri** %9,86 azalmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %1,67'dir.** (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)

İçişleri Bakanlığının 2026 yılı bütçe teklifi 119.506.858.000 TL olup, 2025 yılı başlangıç ödeneği olan 96.401.694.000 TL'ye göre %23,97 oranında artış içermektedir. Bakanlığın bütçesinin, 18 trilyon 929 milyar lira olarak öngörülen 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise %0,63 seviyesindedir. Bu çerçeve, İçişleri Bakanlığının bütçesinin mutlak olarak büyüdüğünü ancak merkezi bütçe toplamı içindeki ağırlığının sınırlı kaldığını göstermektedir.

Ekonomik sınıflandırma itibarıyla bakıldığında; 2026 yılı bütçesinin yaklaşık %58,69'unun personel giderlerine, %11,04'ünün sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerine, %11,25'inin mal ve hizmet alım giderlerine, %12,8'inin sermaye giderlerine, %4,31'inin cari transferlere ve %1,67'sinin sermaye transferlerine ayrıldığı görülmektedir. Personel ve prim kalemlerindeki bu yüksek oran, bütçenin önemli ölçüde mevcut kadroların finansmanına odaklandığını; yatırım, altyapı ve nitelik artırıcı harcama alanlarının ise daha sınırlı paylara sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Böyle bir kompozisyon, güvenlik, afet yönetimi, göç ve yerel yönetimler gibi kritik alanlarda uzun vadeli kurumsal kapasiteyi güçlendirmekten ziyade mevcut yapının sürdürülmesine öncelik verildiğine işaret etmektedir.

Ekonomik kalemlerdeki artış oranları incelendiğinde; personel giderlerinin 2025'e göre %25,80, sosyal güvenlik primi giderlerinin %22,29, mal ve hizmet alım giderlerinin %28,36, sermaye giderlerinin %21,62 oranında yükseldiği, sermaye transferlerinin ise %9,86 azaldığı görülmektedir. Personel ve prim harcamalarındaki artışın niteliğine (teşkilat birimleri, yeni kadrolar, merkez-taşra dengesi, riskli görev alanları gibi) dair ayrıntı paylaşılmaması, bu büyümenin verimlilik ve etkinlik boyutunun Meclis denetimi açısından yeterince görünür olmadığını göstermektedir. Sermaye giderleri ve sermaye transferleri tarafında ise, hangi

projelerin hangi ölçütlerle önceliklendirildiği ya da kısıldığı açık biçimde ortaya konulmadığı için yatırım kararlarının stratejik önceliklerle ne ölçüde uyumlu olduğu net olarak görülememektedir.

Program bazlı sınıflandırma çerçevesinde İçişleri Bakanlığı bütçesinin tamamının programlara dağıtıldığı, program dışı gider öngörülmediği görülmektedir. 2026 yılı için ayrılan 119.506.858.000 TL'lik ödeneğin %37,21'i Yönetim ve Destek Programı'na, %23,87'si Toplum Güvenliği Programı'na, %18,96'sı Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi Programı'na, %18,18'i Vatandaşlık ve Sivil Toplum Programı'na, %1,67'si Karayolu Ulaşımı Programı'na, yalnızca %0,11'i ise Şehit Yakını ve Gaziler Programı'na tahsis edilmiştir. Dış Politika Programı için ödenek ayrılmamıştır. Bu dağılım, idari-yönetsel yapı ile güvenlik eksenli harcamaların ağırlığını koruduğunu; sosyal hassasiyet gerektiren alanların ve şehit yakını ile gazilere yönelik desteklerin bütçe içindeki payının oldukça düşük kaldığını göstermektedir.

Özellikle Yönetim ve Destek Programı'nın tek başına toplam bütçenin üçte birini aşan bir paya ulaşması dikkat çekicidir. Bu program altında toplanan idari, lojistik ve destek nitelikli harcamaların alt kırılımlarının yeterli açıklıkta paylaşılmaması, bu alanın geniş ve denetimi zor bir harcama havuzuna dönüşmesi riskini beraberinde getirmektedir. Diğer yandan, Şehit Yakını ve Gaziler Programı için öngörülen 132.414.000 TL'lik ödeneğin %23,70 oranında artmış olmasına karşın toplam bütçe içindeki payının yalnızca %0,11 düzeyinde kalması, siyasi söylemde sıkça vurgulanan bu kesime yönelik mali karşılığın son derece sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Yerel yönetimler, vatandaşlık ve sivil toplum başlıklarında ise ödenek düzeyi anlamlı bir mali alan yaratmakla birlikte, kaynakların objektif ve şeffaf kriterlere göre dağıtılıp dağıtılmadığı, program dokümanlarından açık biçimde izlenememektedir.

İçişleri Bakanlığının 2026 yılı bütçesi hem ekonomik hem program bazlı sınıflandırma açısından incelendiğinde; önemli ölçüde personel ve idari yapının finansmanına dayalı, yönetim-destek ve güvenlik ağırlıklı bir kompozisyona sahip olduğu; şehit yakını ve gaziler gibi öncelikli olduğu ifade edilen alanlara ayrılan payın ise oldukça düşük kaldığı görülmektedir. Yatırım ve sermaye transferleri tarafında stratejik öncelikleri ve bölgesel adaleti görünür kılan ayrıntılı bir proje listesi ve performans çerçevesi sunulmadığı için, bütçenin kurumsal kapasiteyi kalıcı olarak güçlendirme potansiyeli sınırlı kalmaktadır.

YEREL YÖNETİMLERE MÜDAHALELER VE KAYYUM UYGULAMALARI

2025 boyunca belediyelere yönelik soruşturmalar, görevden almalar ve kayyum atamaları yerel demokrasi, seçmen iradesi ve idari vesayet sınırları açısından ciddi tartışma yaratmıştır. Özellikle bazı belediyelerde yargı süreçleri sonuçlanmadan fiilî idari tasarrufların devreye sokulması, masumiyet karinesi ve seçilmiş organlara saygı ilkesi bakımından eleştirilmektedir. Bu tablo, İçişleri Bakanlığının denetim yetkisini siyasal araç gibi kullandığı algısını güçlendirmektedir.

İktidar, yerel seçim sonuçlarını hazmedemediği her durumda önce belediye başkanlarını ceza soruşturmalarıyla hedef almakta, gözaltı, tutuklama ve görevden uzaklaştırma yoluyla seçilmiş iradeyi tartışmalı hâle getirmekte, bunu başaramadığı, yargısal zeminde delil ve hukuki gerekçe üretemediği hallerde ise bu kez idari tasarruflarla, kayyum atamaları üzerinden belediyelere fiilen el koymaktadır. Böylece, bir yandan soruşturma ve tutuklama tehdidi, diğer yandan kayyum sopası kullanılarak, sandıkta ortaya çıkan irade üzerinde sürekli bir baskı ve vesayet mekanizması kurulmaktadır. Yurttaşın oyu ile göreve gelmiş yerel yöneticiler parti kimliklerine göre ayrıştırılmakta, “makbul olmayan” belediye başkanları hakkında hukuk değil, siyasal sadakat kriterleri işletilmektedir. Bu tablo, devletin meşru yetkilerini kullanma sınırını aşarak, kayyum müessesesini ve ceza süreçlerini yerel yönetimlere yönelik sistematik bir siyasi kontrol ve yıldırma aracına dönüştüren sakat bir anlayışa işaret etmektedir.

Yine 2024 Yerel Seçimlerinden itibaren birçok belediye başkanının da kendilerine oy veren seçmenlerin iradelerinin dışında partilerinden istifa edip başka partilere geçtiği göz ardı edilmemelidir. Öyle ki kamuoyuna bazı belediye başkanlarının haklarında bir soruşturma ya da kovuşturma yapılmasının engellenmesi için ya da farklı baskı gerekçeleri ile parti değiştirdiklerine dair haberler yansımıştır.

Toplum Çalışmaları Enstitüsü’nün(TÇE) 22 Ağustos 2025 tarihli raporunda; “toplam 62 belediyede yönetim değiştiğini bunların 15’inde belediye başkanının tutuklandığı; ikisi büyükşehir olmak üzere toplam 13 belediyeye de kayyum atandığı” belirtilmiştir.

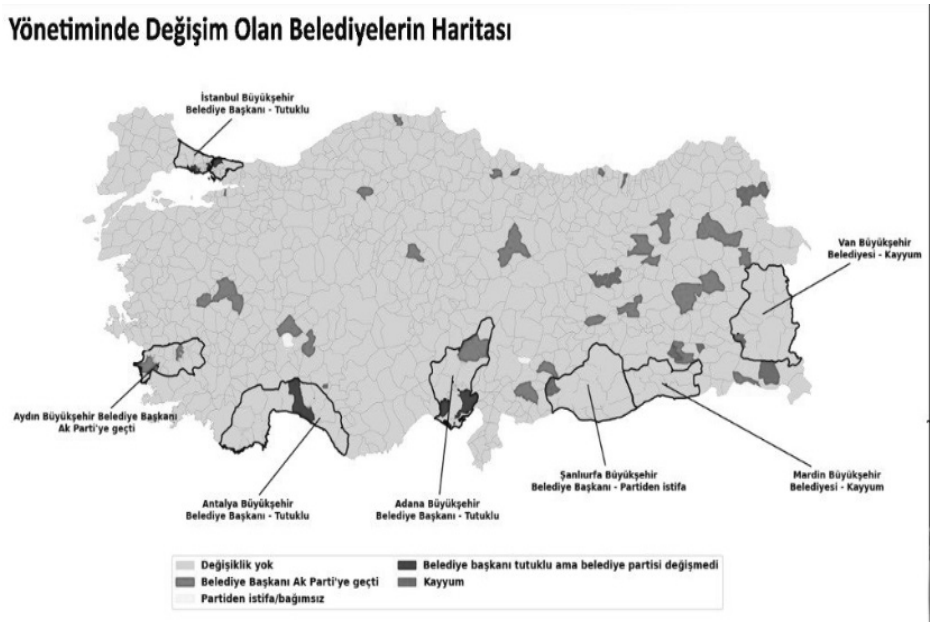

22 Ağustos 2025 tarihinden, 10 Kasım 2025 tarihine kadar ise İstanbul'un Beyoğlu ve Bayrampaşa Belediye Başkanları ve Kırıkkale'nin Yahşihan Belediye Başkanı olmak üzere 3 belediye başkanı tutuklanmıştır

Özetle, toplamda 18 belediye başkanı tutuklanmış, 13 belediyeye ise kayyum atanmıştır.

Kanunda imtiyaz, adalette iltimas olmaz. Eğer bir idarede devletin aleyhine, kanunun hilafına işler varsa tabii ki gereği yapılır, yapılmalıdır da. Lakin kayyumluk müessesesi iktidarın yerel yönetimlere haksız ve hukuksuz el koyma aparatı olarak kullanılamaz.

İYİ Parti'nin kayyum anlayışı, her şeyden önce hukuk devletinin asgari ilkeleriyle, milli iradenin üstünlüğüyle ve kuvvetler ayrılığı düzeniyle uyumlu, ilkesel bir zemine dayanmaktadır. Kayyum, istisnai ve geçici bir tedbirdir; hukuki dayanağı açık, sınırları belirli, denetimi etkili olmak zorundadır. Seçilmiş yerel yöneticilerin, yalnızca siyasi aidiyetleri, düşünceleri veya merkezi iktidarla uyum düzeyleri gerekçe gösterilerek görevden uzaklaştırılması; belediye yönetimlerinin keyfî biçimde merkezileştirilmesi, yargısal ve idari mekanizmaların siyasal baskı aracı hâline getirilmesi, kayyum kurumunu meşru olmaktan çıkarır, rejim krizine dönüştürür. Bizim yaklaşımımızda kayyum, suçu cezalandırmanın değil, hukuku korumanın aracıdır; kişinin değil, kamu düzeninin ve milletin hakkının teminatıdır.

Terörle iltisak, ağır yolsuzluk, örgütlü suç, kamu kaynaklarının sistematik ve kasıtlı kötüye kullanımı gibi ağır ve somut fiiller söz konusu olduğunda, elbette ki devletin harekete geçmesi zorunludur. İYİ Parti, devletin bekasını, milletin güvenliğini ve kamu düzenini tehdit eden hiçbir yapı ve ilişkiye müsamaha göstermez; bu konuda tavrı nettir ve şüpheye yer bırakmaz. Ancak bu zorunluluk, hukukun dışına çıkmanın bahanesi olamaz. İddiaların soyut isnatlara, istihbari söylentilere, siyasi etiketlemelere, medya kampanyalarına veya iktidara yakın çevrelerin takdirine bırakıldığı bir kayyum rejimi, devlet otoritesini güçlendirmez; bilakis, hukuk devletine olan güveni aşındırır, toplumsal meşruiyeti zedeler.

İYİ Parti'ye göre, kayyum uygulamasının meşru olabilmesi için üç temel şart vazgeçilmezdir: Birincisi, somut, denetlenebilir, yargı önüne taşınabilir, delile dayalı hukuki gerekçe bulunmalıdır. İkincisi, tedbir niteliği açıkça korunmalı; kayyum süresi makul, ölçülü ve geçici olmalı; idarenin en kısa sürede normal, seçilmiş işleyişine dönmesi güvence altına alınmalıdır. Üçüncüsü ise, kayyum ataması, yerel demokrasiyi tümüyle askıya alan bir "merkezi vesayet rejimi"ne dönüşmemeli; belediye meclisi ve yerel temsil organları, hukuka uygun çerçevede sürecin asli unsuru olarak konumlandırılmalıdır. İYİ Parti, bu üç şartı

karşılamayan her kayyum tasarrufunu, seçim iradesine müdahale ve hukuk devletine zarar veren siyasi saiklerle malul işlem olarak görmektedir.

Bugün Türkiye'de kayyum müessesesinin pratiğine bakıldığında ise maalesef bambaşka bir tablo ile karşı karşıyayız. Aynı fiile farklı muamele, aynı suçlama karşısında farklı tavır, iktidara yakın olana gösterilen müsamaha ile muhalif olana uygulanan ağır yaptırımlar arasındaki uçurum, en temel adalet duygusunu dahi zedelemektedir. Belediyelere ilişkin kimi iddialar, aylarca, yıllarca soruşturulmazken; bazı yerlerde yargı kararı dahi beklenmeden, savunma hakkı etkin kullanılmadan, seçmen iradesi yok sayılarak kayyum atamasına gidilmektedir. "Bizdense helal, bizden değilse haramdır." anlayışını kurumsallaştıran bu pratik, sadece muhalefeti değil, bütün yurttaşları tedirgin eden bir keyfilik iklimi yaratmaktadır.

İYİ Parti, kayyumun bu şekilde bir siyasi pazarlık, tehdit ve baskı unsuru hâline getirilmesine kategorik olarak karşıdır. Kayyum, iktidarın hoşuna gitmeyen belediye başkanlarını tasfiye etme yolu değildir. Kayyum, yerel seçim sonuçlarını fiilen hükümsüz kılacak, sandığı anlamsızlaştıracak, seçmeni umutsuzluğa sevk edecek bir enstrüman olamaz. "Sandıkta kazanamazsam, idari tasarrufla el koyarım." anlayışı, milli irade kavramını içi boş bir slogana indirger, devletin tarafsızlığını imha eder, siyasete olan güveni geri dönülmesi zor bir biçimde tahrip eder. İYİ Parti, bu zihniyeti reddeder; kayyumun hiçbir koşulda iktidar mühendisliğinin aparatı hâline getirilemeyeceğini savunur.

Bu çerçevede İYİ Parti, çözümün adresi olarak da daima Türkiye Büyük Millet Meclisini göstermektedir. Kayyum uygulamalarını keyfiliğe açık hâle getiren mevzuat boşluklarının giderilmesi, ölçülülük ve denetlenebilirlik ilkelerini esas alan açık hükümlerle düzenlenmesi, belediye meclislerinin devre dışı bırakılmadığı, yargısal denetimin etkili, hızlı ve bağımsız işlediği bir sistemin inşası zorunludur. Seçilmiş belediye başkanının görevden uzaklaştırılması gereken hâllerde, aynı seçmen iradesiyle oluşmuş belediye meclisinin kendi içinden başkan seçebilmesini öngören, süre ve şartları net belirlenmiş mekanizmalar hayata geçirilmelidir. Böylelikle hem kamu düzeni korunacak hem de seçmenin iradesi yok sayılmayacaktır.

İYİ Parti'nin kayyum anlayışı, partiler üstü ve kalıcı bir demokrasi standardı teklifidir. Bu anlayış, herhangi bir partiye veya belediye başkanına angaje değildir; bugün kime uygulanırsa uygulansın hukuksuzluğa karşı çıkmayı, yarın kim iktidarda olursa olsun aynı ilkeyi savunmayı gerektirir. Çünkü mesele, bir belediyenin kime ait olduğu meselesi değil; devletin

hukukla mı yoksa keyfî tasarruflarla mı yönetileceği meselesidir. İYİ Parti için esas olan, kim tarafından kullanılırsa kullanılsın, kayyum yetkisinin hem kanun önünde hem vicdan önünde meşru kalmasıdır.

İYİ Parti, "Kanunda imtiyaz, adalette iltimas olmaz." ilkesini kayyum müessesesine de harfiyen teşmil etmektedir. Devletin aleyhine, kanunun hilafına fiiller varsa gereği yapılmalıdır; ancak bu gereğin adı hukuktur, delildir, adil yargılamadır, şeffaf denetimdir. Kayyumluk müessesesi; intikamın, rövanşizmin, siyasi pazarlığın, parti devletçiliğinin vasıtası hâline getirildiği anda hem meşruiyetini kaybeder hem de devletle millet arasındaki güven bağını koparır. İYİ Parti, işte bu nedenle, kayyum kurumunun gerçek fonksiyonuna döndürülmesi, hukuki çerçevesinin güçlendirilmesi ve milli iradenin tartışmasız üstünlüğünün teminat altına alınması için kararlı bir mücadeleyi savunmaktadır.

TOPLANTI VE GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE MÜDAHALE

Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" başlıklı 34. maddesine göre "Herkes önceden izin almadan silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.". Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak için yetkili makamlardan izin almak gerekmez.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü" başlıklı 11. maddesine göre, "Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 3. ve 10. maddeleri uyarınca kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek için sadece mülki idare amirine bildirimde bulunmak yeterlidir. Bildirimin amacı, öncelikle katılımcıların güvenliğini sağlamaya yönelik önlemlerin alınması olduğu kadar, çevre ve trafik düzeninin korunmasını sağlamaya yöneliktir.

Görüldüğü üzere Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü yapma hakkı T.C. Anayasası'nda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve 2911 sayılı Kanun'da güvence altına alınmıştır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, Anayasa ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış olmasına rağmen, İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk birimlerinin uygulamalarıyla sistematik biçimde ihlal edilmektedir. Barışçıl nitelikteki toplantı ve gösterilere keyfî yasaklama kararları, orantısız güç kullanımı, gözaltı ve idari yaptırımlar

yoluyla müdahale edilmekte; önleyici tedbir adı altında yapılan geniş kapsamlı yasaklamalar, fiilen bir "izin rejimi" yaratmak suretiyle hakkın özünü ortadan kaldırmaktadır. Valilik ve kaymakamlık kararları çoğu zaman somut ve yakın bir tehlikeye dayanmaksızın "kamu düzeni" ve "milli güvenlik" gerekçeleriyle kullanılarak, muhalif seslerin kamusal alanda ifade edilmesi sistematik biçimde sınırlandırılmaktadır. Böylece İçişleri Bakanlığının idari tasarruf ve talimatları, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını bir istisna hâline getiren, yasal güvenceleri etkisizleştiren, demokratik toplum düzeniyle bağdaşmayan bir fiili durum üretmektedir.

İçişleri Bakanlığı, kolluk kuvvetlerinin sevk ve idaresi, valilik ve kaymakamlıklar eliyle toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ilişkin idari tasarruflar ve kamu düzeni politikalarının uygulanmasından birinci derecede sorumludur. 2025 yılı boyunca yaşanan gelişmeler, bu alanlarda Anayasa ve tarafı olunan uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan toplantı ve gösteri özgürlüğü ile kişi güvenliği haklarının sistematik biçimde ihlal edildiğine ve bu ihlallerin cezasızlık algısını güçlendirdiğine işaret etmektedir. Özellikle geniş katılımlı barışçıl gösterilere yönelik yaygın yasaklama kararları, orantısız güç kullanımı ve sonrasında etkili soruşturma yürütülmemesi, İçişleri Bakanlığı bütçesinin "güvenlik" gerekçesiyle büyütülürken, temel haklara saygı ve hesap verebilirlik boyutunun ihmal edildiğini göstermektedir.

2025 yılı Mart ayında ülke genelinde gerçekleşen, büyük ölçüde barışçıl nitelikteki kitlesel protestolar sırasında birçok ilde valiliklerce genel ve süresiz/uzatmalı toplantı ve gösteri yasakları ilan edilmiş, güvenlik güçlerinin göz yaşartıcı gaz, plastik mermi, tazyikli su ve fiziki müdahale yöntemlerini yoğun ve orantısız biçimde kullandığı, binlerce kişinin gözaltına alındığı, yüzlercesi hakkında soruşturma başlatıldığı ulusal ve uluslararası kaynaklara yansımıştır.

Eylül 2025'te İstanbul Valiliği'nin Beşiktaş, Beyoğlu, Eyüpsultan, Kağıthane, Sarıyer ve Şişli ilçelerinde üç gün süreyle her türlü toplantı, gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, stant açma, imza kampanyası, anma ve benzeri etkinlikleri toptan yasaklayan kararı gibi genel, soyut ve fiilen "süresizleşen" nitelikteki yasaklama uygulamaları; Anayasa'nın 13. ve 34. maddeleri ile AİHS'in 11. maddesinde öngörülen ölçülülük, somut tehlike, demokratik toplum düzeninde gereklilik ve hakkın özüne dokunmama güvenceleriyle açıkça çelişmektedir.

Bu tür kararlar, kanunun tanıdığı istisnai ve dar yorumlanması gereken yetkilerin, İçişleri Bakanlığının hiyerarşik gözetimi altındaki mülki idare amirleri eliyle, belirli bir olaya veya somut güvenlik riskine bağlı olmaksızın, geniş coğrafi alanları ve tüm ifade/toplantı biçimlerini kapsayacak şekilde rutin ve refleks bir yasaklama pratiğine dönüştürüldüğünü göstermektedir. Sonuç itibarıyla, belli tarihlerle sınırlı görünse de kapsamı ve tekrarları nedeniyle bu yasaklar, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını fiilen kullanılamaz hale getirerek Anayasa m.34 ile AİHS m.11'in fiili askıya alınması sonucunu doğurmaktadır. İçişleri Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde demokratik meşruiyet, hukukun üstünlüğü ve temel haklara saygı bakımından ağır bir kurumsal sorun alanı olarak eleştirilebilmektedir.

Söz konusu ihlaller Türkiye'nin uluslararası endekslerde de gerilemesine ve ülkemizin itibarının zarar görmesine neden olmuştur. Örneğin, Freedom House'un 2025 Dünya Özgürlükler Raporu'na göre Türkiye, son 10 yılda özgürlüklerin en fazla gerilediği ilk 10 ülke arasında yer almıştır. Türkiye 2025 raporunda da "Özgür Olmayan Ülkeler" kategorisindededir.

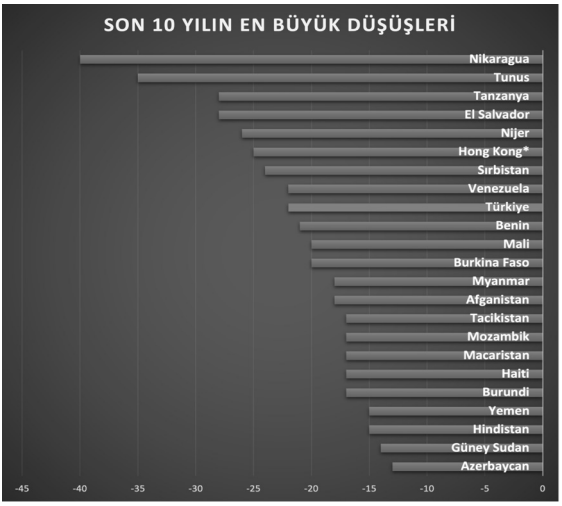

Raporda Türkiye'nin genel özgürlük puanı 100 üzerinden 33 olarak ölçülmüştür. Özgürlüklerin en hızlı gerilediği ülkeler listesinde ilk sırada Nikaragua yer alırken, Nikaragua'yı ise Tunus ve El Salvador takip etmektedir. Nijer, Hong Kong ve Sırbistan gibi ülkelerin ardından Türkiye ve Venezuela 7. sırada yer almıştır.

CIVICUS Monitor, Temmuz 2025'te Türkiye'yi "baskı altında (repressed)" kategorisinde değerlendirerek, barışçıl protestolara yönelik sert müdahaleler, kitlesel gözaltılar ve ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaları temel gerekçe olarak kaydetmiştir. Yine aynı kuruluşun izleme listesinde(watchlist) Türkiye, El Salvador, Kenya gibi ülkelerle yan yana bulunmaktadır. Bu durum ülkemizin itibarına ciddi zarar vermektedir.

Bu göstergeler bir arada değerlendirildiğinde, İçişleri Bakanlığının, toplantı ve gösteri özgürlüğünü istisna, güvenlikçi tedbirleri ise "olağan" hâle getiren bir uygulama çizgisine yerleştiği görülmektedir.

Cezasızlık algısı, bu sürecin en kritik bileşenidir. Toplantı ve gösterilerde orantısız güç kullanımına ilişkin şikâyetler hakkında resen, hızlı ve bağımsız soruşturma yürütüldüğüne dair kamuoyuna açık, düzenli ve güvenilir veri paylaşılmamakta, disiplin ve ceza soruşturmalarının akıbeti izlenebilir olmamaktadır.

Kolluk eylemleri için etkili yaptırım mekanizmalarının işletilmemesi, benzer ihlallerin tekrarlanmasına zemin hazırlamakta; İçişleri Bakanlığının artan bütçesinin, hak temelli güvenlik mimarisi yerine keyfî ve siyasileşmiş bir kolluk pratiğini pekiştirdiği yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir. Toplantı ve gösteri özgürlüğü ile kolluk güçlerinin güç kullanımına ilişkin açık istatistikler (izin verilen/ yasaklanan etkinlik sayısı, müdahale sayısı, gözaltılar, şikâyetler, soruşturma ve mahkûmiyet oranları) düzenli yayımlanmadığı sürece, Bakanlık hem ulusal hem uluslararası düzeyde artan güvensizlik ve cezasızlık algısının sorumluluğunu taşımaya devam edecektir.

TRAFİK VE KARAYOLU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARININ YETERSİZLİĞİ

İçişleri Bakanlığı, karayolu güvenliği, trafik düzeni, denetim, izin ve koordinasyon yetkileri itibarıyla yol güvenliği politikasının ana sorumlusudur. Ancak son yıllara ait resmi veriler, bu sorumluluğa denk düşen bütüncül ve sonuç odaklı bir politikanın tesis edilemediğini göstermektedir.

TÜİK ve Karayolları Genel Müdürlüğü verilerine göre 2024 yılında Türkiye genelinde 1.444.026 trafik kazası meydana gelmiş, 266.854'ü ölümlü-yaralanmalıdır; bu kazalarda 6.351 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu tablo, önceki yıllara göre sınırlı dalgalanmalar olsa da, yol güvenliğinde kalıcı ve yapısal bir iyileşmenin sağlanamadığını; can kayıplarının hâlâ kitlesel bir güvenlik sorunu düzeyinde seyrettiğini ortaya koymaktadır.

TABLO 1.1: TRAFİK KAZA İSTATİSTİKLERİ 2015-2024

YILLAR	TRAFİĞE KAYITLI ARAÇ SAYISI	TOPLAM KAZA SAYISI	ÖLÜMLÜ, YARALANMALI KAZA SAYISI	MADDİ HASARLI KAZA SAYISI	ÖLÜ SAYISI			YARALI SAYISI
					TOPLAM	KAZA YERİNDE	KAZA SONRASI [1]	
2015	19.994.472	1.313.359	183.011	1.130.348	7.530	3.831	3.699	304.421
2016	21.090.424	1.182.491	185.128	997.363	7.300	3.493	3.807	300.812
2017	22.218.945	1.202.716	182.669	1.020.047	7.427	3.534	3.893	300.383
2018	22.865.921	1.229.364	186.532	1.042.832	6.675	3.368	3.307	307.071
2019	23.156.975	1.168.144	174.896	993.248	5.473	2.524	2.949	283.234
2020	24.144.857	983.808	150.275	833.533	4.866	2.197	2.669	226.266
2021	25.249.119	1.186.353	187.963	998.390	5.362	2.421	2.941	274.615
2022	26.482.847	1.232.957	197.261	1.035.696	5.229	2.282	2.947	288.696
2023	28.740.492	1.314.136	235.071	1.079.065	6.548	2.984	3.564	350.855
2024	31.301.389	1.444.026	266.854	1.177.172	6.351	2.713	3.638	385.117

[1]Trafik kazasında yaralanıp sağlık kuruluşlarına sevk edilenlerde kazanın sebep ve tesiriyle otuz gün içinde ölenleri kapsamaktadır.
Kaynak: TÜİK

Uluslararası karşılaştırmalar da mevcut politikanın yetersizliğini teyit etmektedir.

ÜLKE	Ölümlü ve Yaralanmalı Kaza Sayısı	Ölü Sayısı	Bin Kişiye Düşen Otomobil Sayısı	Bir Milyon Otomobile Düşen Ölü Sayısı	Bir Milyon Kişiye Düşen Ölü Sayısı
TÜRKİYE	266.854	6.531	189	402	76
ALMANYA	289.672	2.788	578	57	33
AVUSTURYA	34.869	370	566	72	41
BELÇİKA	37.643	540	507	91	46
BULGARİSTAN	6.605	531	449	185	80
ÇEKYA	19.733	527	582	85	49
DANİMARKA	2.563	154	472	55	26
ESTONYA	1.671	49	622	58	36
FİNLANDİYA	3.110	196	660	53	35
FRANSA	52.371	3.260	570	84	48
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ	372	37	653	62	41
HIRVATİSTAN	10.005	275	478	151	71
HOLLANDA	22.885	655	501	74	37
İRLANDA	6.227	155	443	67	30
İSPANYA	97.916	1.746	553	66	37
İSVEÇ	12.612	227	473	46	22
İTALYA	165.889	3.159	682	79	54
LETONYA	3.729	113	409	148	60
LİTVANYA	2.878	120	578	74	42
LÜKSEMBURG	1.094	36	673	81	55
MACARİSTAN	14.748	537	426	132	56
MALTA	1.275	26	585	82	49
POLONYA	21.322	1.896	584	89	51
PORTEKİZ	34.276	618	552	108	59
ROMANYA	28.010	1.633	413	211	86
SLOVAKYA	4.481	266	471	105	49
SLOVENYA	5.983	85	571	71	40
YUNANİSTAN	10.487	654	550	115	63
AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE OLAN ÜLKELER (AB-27)	**892.426**	**20.653**	**541**	**94**	**47**

2024 yılı ölümlü ve yaralanmalı kaza sayısında Türkiye 266.854 ile Almanya'nın arkasından ikinci sırada gelmekte, ölü sayısında ise 6531 ile ilk sırada yer almaktadır. Bin kişiye düşen otomobil sayısı ise Türkiye'de 189 olup, 409 ile en düşük sayıya sahip olan AB üyesi ülke olan Letonya ile dahi arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Buna rağmen kaza sayısında ikinci, ölü sayısında ise birinci sırada gelmesi oldukça vahimdir. Nitekim bir milyon otomobile düşen ölü sayısı verisi bu tezatı ortaya koymaktadır. Türkiye'de bu sayı 402 olup, AB'de bir milyon otomobile düşen ölü sayısında 211 ile en yüksek orana sahip olan Romanya'nın neredeyse iki katıdır. Bir milyon kişiye düşen ölü sayısında Türkiye, 86 ile Romanya ve 80 ile Bulgaristan'dan sonra 76 ile üçüncü sırada gelmektedir.

2024-2028 yıllarını kapsayan 12. Kalkınma Planında yer alan "Karayolu Trafik Güvenliği Çalışma Grubu Raporuna Göre" 2020 yılında 4.866 kişi trafik kazasından kaynaklı hayatını kaybetmiştir. Yine bu rapora göre can kaybı sayısı 2024 yılında 3.688'e, 2025 yılında ise 3.441 olarak hedeflenmiştir.

Can Kayıplarında Hedef Tablosu

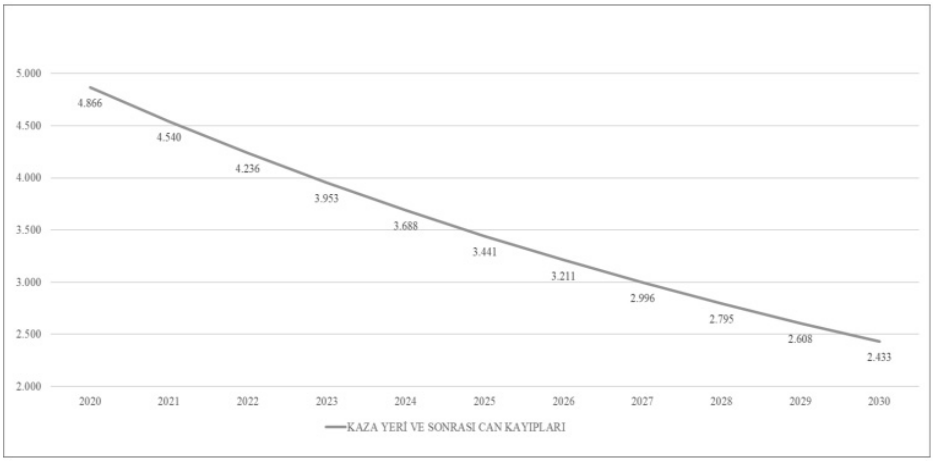

2024 yılında ölü sayısı 6.531 olup çalışma grubu raporundaki hedefin çok uzağında kalınmıştır. 2025 yılına ilişkin Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı aylık istatistikler, yılın ilk aylarından itibaren on binlerce yaralanmalı kaza ve yüzlerce can kaybının devam ettiğini göstermektedir.

TRAFİK KAZALARI VE SONUÇLARININ TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI (Ülke Geneli)

TRAFİK KAZALARI	2025 EKİM YERLEŞİM YERİ	2025 EKİM YERLEŞİM YERİ DIŞI	2025 EKİM TOPLAM
TOPLAM KAZA SAYISI	**51.181**	**7.602**	**58.783**
ÖLÜMLÜ KAZA SAYISI	83	97	**180**
YARALANMALI KAZA SAYISI	21.391	3.229	**24.620**
MADDİ HASARLI KAZA SAYISI(*)	29.707	4.276	**33.983**
ÖLÜ SAYISI (**)	90	111	**201**
YARALI SAYISI	28.296	5.877	**34.173**

TRAFİK KAZALARI	2025 YILI YERLEŞİM YERİ	2025 YILI YERLEŞİM YERİ DIŞI	2025 YILI TOPLAM
TOPLAM KAZA SAYISI	**489.408**	**73.063**	**562.471**
ÖLÜMLÜ KAZA SAYISI	819	1.001	**1.820**
YARALANMALI KAZA SAYISI	208.570	32.080	**240.650**
MADDİ HASARLI KAZA SAYISI(*)	280.019	39.982	**320.001**
ÖLÜ SAYISI (**)	897	1.232	**2.129**
YARALI SAYISI	281.298	62.902	**344.200**

Politika tasarımı; hâlen ağırlıklı olarak “sürücü kusuru” vurgusuna ve bireysel sorumluluğa indirgenmekte, “güvenli sistem” yaklaşımı yeterince içselleştirilmemektedir.

TRAFİK KAZALARINA (Ölümlü-Yaralanmalı) NEDEN OLAN UNSURLAR (Ülke Geneli)

KUSUR UNSURLARI	2025 EKİM	2025 YILI
SÜRÜCÜ	26.703	263.187
YAYA	2.416	22.173
YOLCU	154	1.635
ARAÇ	238	2.430
YOL	112	981
TOPLAM	**29.623**	**290.406**

Bölünmemiş yollar, yetersiz bariyer ve aydınlatma, standart dışı kavşak ve bağlantılar, şehir içi hız sınırı ihlallerine elverişli tasarım, yaya geçitlerinde öncelik kültürünün yerleşmemesi ve motosiklet/bisiklet altyapısının yok denecek düzeyde olması, yapısal riskleri artırmaktadır. Buna karşın, Bakanlık bütçesinde trafik güvenliği için ayrılan kaynakların, kara nokta iyileştirme, denetim teknolojileri, eğitim-programları, acil müdahale kapasitesi ve bağımsız denetim mekanizmalarına ne ölçüde tahsis edildiği şeffaf ve program bazlı olarak gösterilmemektedir. Yol güvenliği harcamaları ile ölüm/yaralanma göstergeleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan performans tablolarının sunulmaması, bütçe hakkını ve kamu denetimini zayıflatmaktadır.

İçişleri Bakanlığının mevcut trafik ve karayolu güvenliği politikası hem ulusal veriler hem de uluslararası endeks ve karşılaştırmalar ışığında, ölçek ve süreklilik bakımından yetersizdir. Yol güvenliğini temel bir kamu güvenliği önceliği olarak ele alan, şeffaf veri paylaşımına dayalı, hedef ve takvim içeren, bağımsız izleme-denetim mekanizmalarıyla desteklenmiş bir "güvenli sistem" yaklaşımının hayata geçirilmesi zorunludur. Aksi halde, artan denetim söylemine rağmen yüksek kaza ve can kaybı düzeyi devam edecek; İçişleri Bakanlığının hem bütçe hem de anayasal sorumluluğu kapsamında bu alandaki performansı ciddi biçimde tartışmalı kalacaktır.

Türkiye'nin Uyuşturucu Raporu

Uyuşturucu, Türkiye'nin kanayan yarasıdır. Her yıl on binlerce gencimizi, ailemizi ve mahallemizi doğrudan etkileyen bu sorun; yalnızca bir güvenlik meselesi değil, aynı zamanda derin bir sosyal, ekonomik ve sağlık sorunu olarak karşımızda durmaktadır. Sokaklarda artan kullanım, cezaevlerinde uyuşturucu suçlarından yatanların oranındaki yükseliş ve madde bağlantılı ölümlerdeki artış; mücadelenin yalnızca polis operasyonlarıyla sınırlı kalamayacağını, önleyici sosyal politikalar, bağımlılıkla mücadele, eğitim ve rehabilitasyon ayağının güçlendirilmesinin zorunlu olduğunu açıkça göstermektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı tarafından yayımlanan ve 2025/4 sayılı yayın olarak kayıt altına alınan "Türkiye Uyuşturucu Raporu", 2018–2024 dönemine ilişkin veriler ışığında ülkemizin uyuşturucu ile mücadele tablosunu resmi olarak ortaya koymaktadır. Bu rapor, İçişleri Bakanlığı bütçe görüşmelerinde, Bakanlığın

sorumluluk alanındaki riskleri ve eksiklikleri doğrudan gösteren bir başvuru metni niteliğindedir.

Rapor, Türkiye'nin yalnızca bir transit ülke olmadığını, sentetik kannabinoidler, metamfetamin ve sentetik ecza başta olmak üzere, yeni nesil uyuşturucu maddeler açısından hedef pazar ve üretim/dönüştürme girişimlerinin odağı hâline geldiğini göstermektedir. İstanbul ve bazı illerde tespit edilen metamfetamin dönüştürme merkezleri ile deniz limanları üzerinden yürütülen kokain trafiği buna somut örnektir. Bu tablo, İçişleri Bakanlığının sınır güvenliği, istihbarat kapasitesi, liman ve gümrük denetimleri ile şehir içi narkotik mücadeleyi eş zamanlı ve bütüncül bir stratejiyle yürütme zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Rapordaki veriler, madde bağlantılı ölümlerin ürkütücü boyutlara ulaştığını göstermektedir. 2024 yılında 427 doğrudan madde bağlantılı ölüm tespit edilmiş; ölümlerin önemli bir kısmı 30 yaş altı genç nüfusta gerçekleşmiştir. Çoklu madde kullanımına bağlı ölümler toplamın yarıdan fazlasına yükselmiş, özellikle sentetik kannabinoid ve metamfetamin kaynaklı vakalar öne çıkmıştır. Bu durum, uyuşturucu ile mücadelenin yalnızca operasyon sayısı ve yakalama miktarına indirgenemeyeceğini; gençleri hedef alan yaygın ve agresif bir risk ortamıyla karşı karşıya olunduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Rapor, sentetik ecza alanında da alarm verici bir artışa işaret etmektedir. Sentetik ilaç niteliğindeki psikoaktif tablet yakalamalarında kısa sürede katlanan oranlar, reçete ve eczacılık denetimlerinden çevrim içi satış kanallarına kadar uzanan geniş bir denetim zafiyetine işaret etmektedir. Bu tablo, İçişleri Bakanlığının sadece klasik sokak satıcılarıyla değil, beyaz yakalı organize yapılar, dijital platformlar ve sahte reçete ağlarıyla mücadele için özel birim, teknik kapasite ve mevzuat uyumu geliştirmesini gerektirmektedir.

Ceza infaz kurumlarına ilişkin veriler, uyuşturucu ile mücadelede izlenen ceza siyasetinin sonuçlarını gözler önüne sermektedir. Rapor döneminde cezaevlerinde bulunan 384.216 kişiden 149.523'ünün uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan içeride olduğu, toplam mahpus sayısında bir yıl içinde çok yüksek oranlı artış yaşandığı görülmektedir. Bu tablo, bir yandan uyuşturucu suçlarının yaygınlığını, diğer yandan ise yalnızca cezalandırmaya dayalı yaklaşımın toplum güvenliğini kalıcı biçimde sağlamaya yetmediğini göstermektedir. Cezaevleri, etkin tedavi ve rehabilitasyon mekanizmalarıyla desteklenmediği sürece, örgütlü suç yapıları için yeniden örgütlenme alanına dönüşme riski taşımaktadır.

Rapor, İçişleri Bakanlığı ve ilgili kurumların yürüttüğü "En İyi Narkotik Polisi: Anne", NARKO NOKTA, NARKO KAAN, UYUMA gibi projeleri ayrıntılı biçimde sıralamakta; ancak bu projelerin madde kullanımını, ölümleri ve örgütlü suç ağlarını hangi ölçüde azalttığına dair somut ve ölçülebilir bir etki analizine sınırlı yer vermektedir. Bu durum, kullanılan bütçe kaynaklarının etkinliği, performans göstergelerinin şeffaflığı ve hesap verebilirlik bakımından ciddi bir sorgulama ihtiyacını gündeme getirmektedir.

Raporun en kritik mesajlarından biri, uyuşturucuyla mücadelenin niteliğine ilişkindir. Resmi veriler; yakalamaların arttığı, projelerin çoğaldığı, fakat buna paralel olarak sentetik maddelerin çeşitlendiği, ölümlerin sürdüğü ve ceza infaz kurumlarının dolduğu bir tabloyu ortaya koymaktadır. Bu çelişki, İçişleri Bakanlığı bütçesinin yalnızca kolluk kapasitesine değil; veri temelli analizlere, önleyici sosyal politikalara, bağımlılık tedavisine erişime, yerel yönetimler ve sivil toplumla iş birliğine dayalı kapsamlı bir stratejiye göre kurgulanması gerektiğini göstermektedir.

Bu çerçevede, Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı'nın resmî verilerine dayanan bu rapor, İçişleri Bakanlığına ayrılan bütçenin "başarı hikâyesi" olarak değil, önümüzde duran ağır risklerin ve politika boşluklarının hesabının sorulacağı bir temel metin olarak değerlendirilmelidir. Bakanlıktan, sentetik maddelerle mücadele, sınır ve liman güvenliği, istihbarat paylaşımı, gençlere dönük önleyici programlar ve ceza infaz kurumlarında rehabilitasyon başlıklarında açık hedefler, takvimler ve performans göstergeleri ortaya koyması beklenmelidir. Bu beklenti, sadece güvenlik politikası değil, kamu yararı ve toplum sağlığı açısından da artık ertelenemez bir zorunluluktur.

Türkiye Uyuşturucu Raporu, Türkiye'nin metamfetamin üretim girişimleri ve limanlar üzerinden kokain trafiğiyle artık yalnızca transit değil, üretim ve dağıtım zincirinin hedef halkası hâline geldiğini, sentetik kannabinoid, metamfetamin ve sentetik ecza kullanımındaki patlamanın ise sağlık sistemi, reçete-denetim mekanizmaları ve çevrim içi satış alanlarında ciddi boşluklara işaret ettiğini ortaya koymaktadır; cezaevlerinde uyuşturucu suçlarından kaynaklanan yüksek tutuklu/hükümlü oranına rağmen sokaktaki riskin azalmaması ve yürütülen projelerin somut etkisine dair performans verisi sunulmaması, İçişleri Bakanlığı bütçesinin salt kolluk odaklı değil, veri temelli, önleyici, tedavi ve rehabilitasyon odaklı, hesap verebilir bir stratejiyle yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılan en çarpıcı uyarı başlığıdır.

Türkiye'de Uyuşturucu İle İlişkili Tablolar

Kolluk birimlerimizce Türkiye genelinde 2023 yılında 251.851, 2024 yılında ise %22,7 artışla 309.028 olaya müdahale edilmiştir. Bu olaylarla bağlantılı 374.948 şüpheli yakalanmıştır.

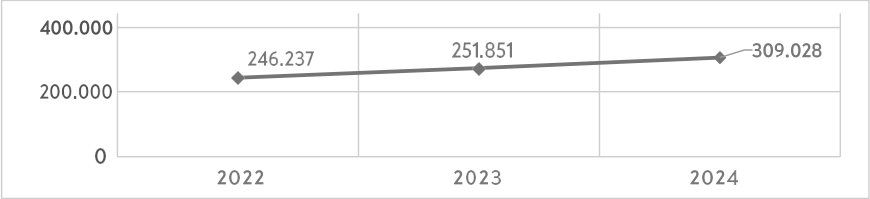

Türkiye'de 2024 yılında gerçekleşen 309.028 uyuşturucu olayının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde;

- 258.141 olayın (%83,5) kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın almak/kabul etmek/bulundurmak(TCK m.191),
- 44.471 olayın (%14,4) uyuşturucu madde imal ve ticareti (TCK m.188),
- 5.498 olayın (%1,8) 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanuna muhalefet,
- 721 olayın (%0,2) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma/ özendirme (TCK m.190),
- 197 olayın (%0,1) ise 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanuna muhalefet kapsamında gerçekleştiği görülmektedir.

EGM/JGK/SGK/GMGM	Olay Sayısı	Yüzde
TCK m. 191	258.141	83,5
TCK m. 188	44.471	14,4
2313 SKM	5.498	1,8
TCK m. 190	721	0,2
3298 SKM	197	0,1
Toplam	309.028	100

2018-2024 Dönemi Türkiye Eroin Yakalama Miktarları (ton)

Türkiye, Avrupa Ülkeleri ve Dünya'da eroin yakalama miktarları son yıllarda azalış trendine girmiştir.

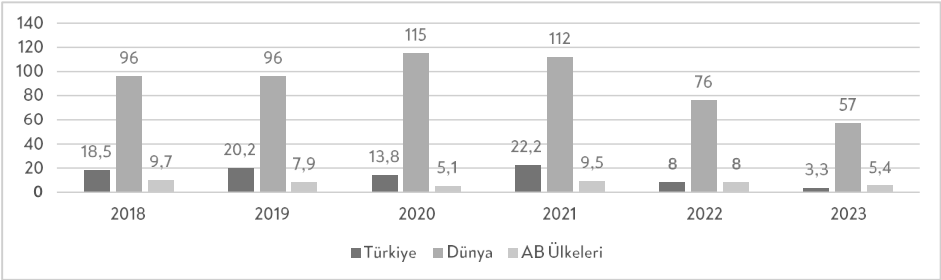

2018-2024 Dönemi Türkiye Esrar Türevleri Yakalama Miktarları (Ton)

Türkiye'de esrar ve türevleri yakalama miktarı yıllarca düzenli bir artış göstermişken 2022 yılında bu rakam en üst düzeyde olmuştur. 2023 ve 2024 yılları değerlendirildiğinde ise artış devam etmektedir.

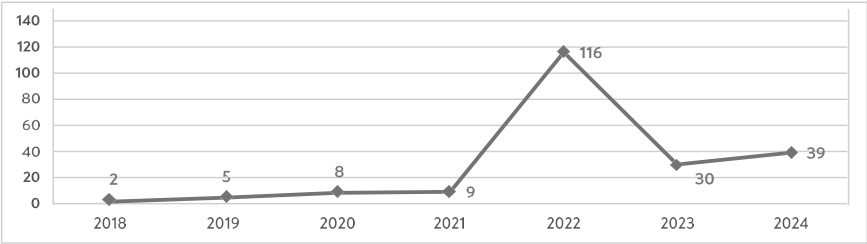

Yıllara Göre Kokain Yakalama Miktarları (kg)

2024 yılında ele geçirilen kokain miktarında bir önceki yıla göre %23,2 artış gerçekleşmiştir.

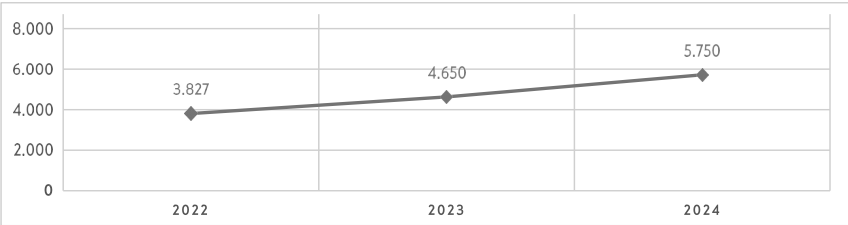

2018-2024 Dönemi Türkiye Ecstasy Yakalama Miktarları (Adet)

Türkiye'de ecstasy yakalama miktarları istatistikleri değerlendirildiği son üç yılda yatay bir yakalama miktarı göze çarpmaktadır.

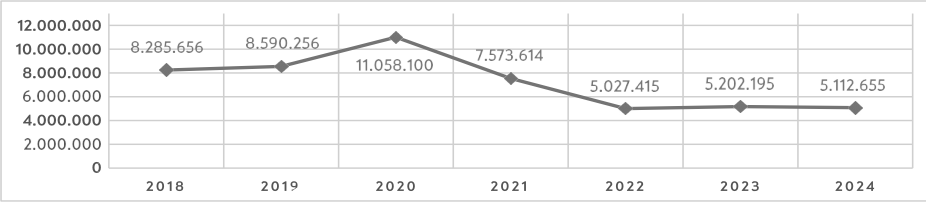

Türkiye Captagon Yakalama İstatistikleri

2024 yılında 2.711 Captagon olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 3.455 şüpheli yakalanmış ve 15.907.961 adet Captagon ele geçirilmiştir.

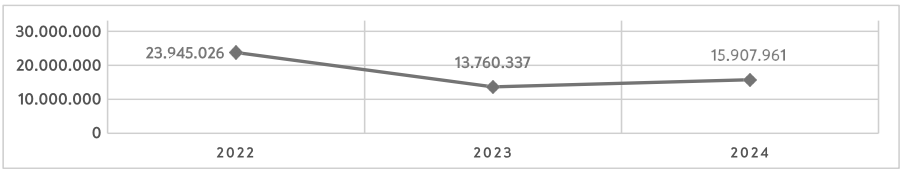

2022-2024 Türkiye Metamfetamin Yakalama İstatistikleri

2019 yılında ülkemizde metamfetamin yakalamalarında başlayan keskin artış, takip eden yıllarda da devam etmiş, 2024 yılında ülke tarihinde en fazla miktarda metamfetamin yakalaması gerçekleştirilmiştir. Yakala- ma miktarlarındaki bu artış kullanım olaylarına da yansımaktadır.2024 yılında Türkiye'de 60.285 metamfetamin olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 80.150 şüpheli yakalanmış ve 33.833 kg metamfetamin ele geçirilmiştir. 2024 yılında ele geçirilen metamfetamin yakalama miktarında bir önceki yıla göre yaklaşık %54,4'lük artış gerçekleşmiştir.

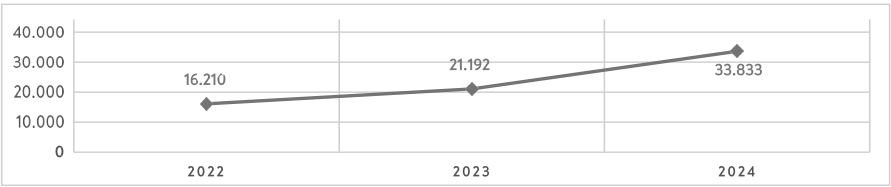

2022-2024 Döneminde Tespit Edilen Dönüştürme Merkezi Sayıları

Dönüştürme merkezi olarak tespit edilen illerimiz arasında, başta İstanbul (44) olmak üzere, Gaziantep (3) ve Hatay (2) yer almaktadır. Dönüştürme merkezleriyle bağlantılı şüpheliler arasında en fazla İran uy- ruklu şahısların öne çıktığı görülmektedir. 2022-2024 yılları arasında tespit edilen dönüştürme merkezle- rinde 24 tonun üzerinde sıvı ve kristal formda metamfetaminin yanı sıra dönüştürme sürecinde kullanılan muhtelif kimyasal maddeler ve ekipmanlar ele geçirilmiştir.

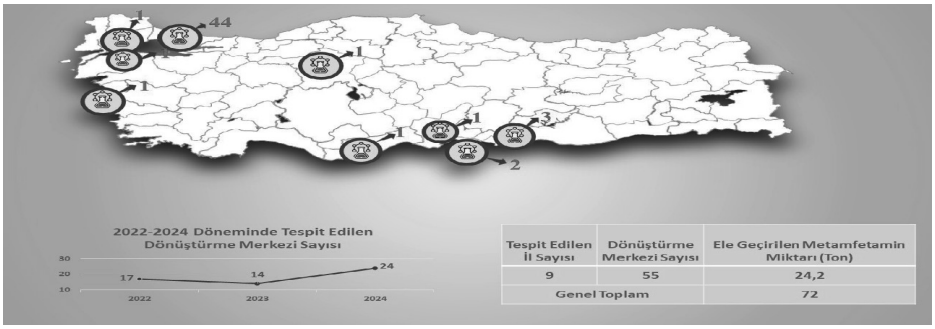

Tespit Edilen İl Sayısı	Dönüştürme Merkezi Sayısı	Ele Geçirilen Metamfetamin Miktarı (Ton)
9	55	24,2
Genel Toplam		72

2018-2024 Dönemi Sentetik Kannabinoid Yakalama Miktarları (Kg)

Sentetik Kannabinoidlere ilişkin yakalama ve ölüm verilerine bakıldığında söz konusu maddelerin tehdit boyutunun tekrar ciddi bir yükseliş gösterdiği görülmektedir. Yüzlerce türü olan sentetik kannabinoid sınıfına giren maddeler arasında MDMB-4en-PINACA, 2. ADB-BUTINACA, MDMB-BUTINACA, MDMB-INACA ve 5F-ADB (5F-MDMB PINACA) ülkemizde en fazla karşılaşılanlardır.

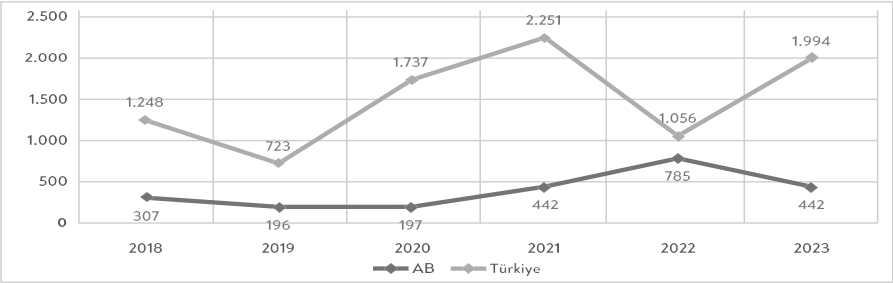

2024 yılında sentetik kannabinoidlerin şüpheli sayısında, bir önceki yıla göre %94,9 oranındaartış gerçekleşmiştir.

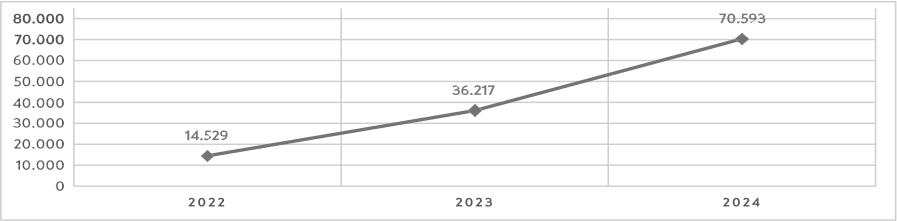

2018-2024 Dönemi Sentetik Ecza Yakalamaları

2024 yılında ülkemizde tüm yılların en yüksek miktarı olan 94.753.500 tablet sentetik ecza/ilaç ele geçirilmiştir. 2024 yılında ele geçirilen sentetik ecza miktarında bir önceki yıla göre %227,2'lik artış yaşanmıştır.

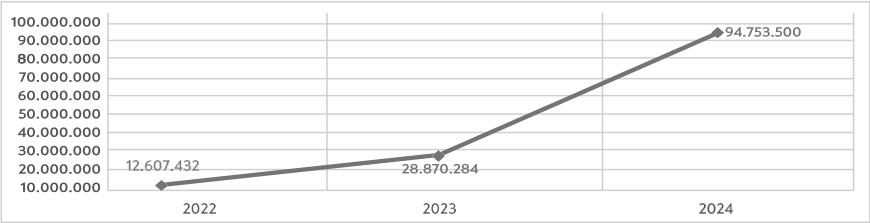

2018-2024 Dönemi Suç Türlerine Göre Sentetik Ecza Şüpheli Sayıları

Sentetik Ecza (adet)	2022	2023	2024
Galara	3.065.938	20.578.469	20.360.512
Gerica	1.267.210	1.675.605	19.052.442
Lyrica	407.359	4.212.020	4.451.224
Regapen	2.156.761	305.804	60.512
Rivotril	4.198	640	175.856
Suboxone	846.745	47.130	13.692
Tramadol	71.899	115.482	414.276
Akineton	7.516	6.826	4.012
Methadone	52.045	34.410	119.287
Smyra	8.438	7.686	2.844
Xanax	439	959	1.207
Tapentadol			2.950
Diğer sentetik eczalar	4.132.578	1.858.908	36.394.991

Yıllara Göre Suç Gelirleri Soruşturma ve Operasyon Sayıları

Yıl	Miktar (TL)	Araç	Taşınmaz
2020	2 Milyar TL	454	700
2021	45 Milyon TL	288	5
2022	345 Milyon TL	41	67
2023	6 Milyar 103 Milyon TL	121	248
2024	32 Milyar 395 Milyon	251	640

Uyuşturucu Bağlantılı Ölümler

Doğrudan madde bağlantılı ölümler (MBÖ), yasa dışı narkotik maddelerin (afyon ve türevleri, kokain, esrar, amfetamin ve türevleri, halüsinojenler ve psikoaktif maddeler) bir ya da birkaçının, bazılarında alkol ve/veya psikoaktif ilaçlarla birlikte alınmasından kaynaklanarak gerçekleşen veya aynı nedenle gelişen koma durumu sonrası hastanede gerçekleşen ölümler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Tüm doğrudan madde bağlantılı ölümler adli soruşturma kayıtları ve otopsi bulgularıyla birlikte teyit edilmektedir.

2024 yılı itibarıyla ülkemizde MBÖ sayısı önceki yıla göre önemli ölçüde artış göstermiştir. Bu durum yalnızca madde kullanım yaygınlığının değil, madde türlerinin tehlike düzeylerinin de değiştiğinin işaretçisi olabilir.

2023 ve 2024 yıllarına ait ölüm verileri analiz edilerek madde türlerindeki öncelik değişimi ve doğrudan madde bağlantılı ölümlerin arkasında yatan nedenler detaylı olarak ele alınmıştır. ATK tarafından 2024 yılına ait Madde Bağlantılı Ölüm sayıları Haziran 2025 tarihinde tamamlanarak EGM'ye iletilmiştir. Gelen sonuçlara göre 2024 yılında 427 doğrudan madde bağlantılı ölüm meydana gelmiştir. 2024 yılında; ölenlerin arasında 6 farklı ülke uyruğuna mensup olanlar da bulunmaktadır. Ölenlerin 413'ü (%98,6) Türk vatandaşıdır.

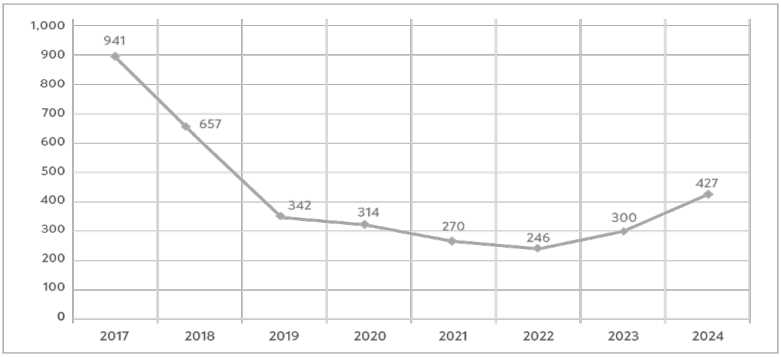

2013 yılında 232 olan doğrudan madde bağlantılı ölüm (MBÖ) sayısı, 2017 yılında %306 artışla 941'e yükselmiştir. 2018 yılından itibaren madde bağlantılı ölümler azalmaya başlamış ve bu düşüş trendi 2022 yılına kadar devam etmiştir. Ancak 2024 yılında, bir önceki yıla göre %42,3 artışla 427 ölüm kaydedilmiştir. Yıllara sair olarak ölümlerin en yüksek seviyeye çıktığı 2017 yılından 2024 yılına kadar ise toplamda %54,6'lık bir düşüş yaşanmıştır.

Madde bağlantılı ölümlerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde; 2023 yılında %92,3'ü (277) erkek, %7,7'si (23) kadın, 2024 yılında ise %93,7'i (400) erkek, %6,3'ü ise (27) kadındır.

2024 yılında
427 madde bağlantılı ölüm olayının
% 47,7'sinde (204) Sentetik Kannabinoide (Bonzai),
% 33,3'ünde (142) Metamfetamine,
% 23,3'ünde (97) Ecstasye,
% 8,3'ünde (35) Eroine rastlanmıştır.

Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu sayısında bir önceki yıla göre %31,86 oranında artış gerçekleşmiştir.

Ceza infaz kurumlarında 2024 yılı itibarıyla toplam tutuklu ve hükümlü sayısı 384.216'dır. Uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan dolayı hükümlü veya tutuklu olanların sayısı ise 149.523'tür.

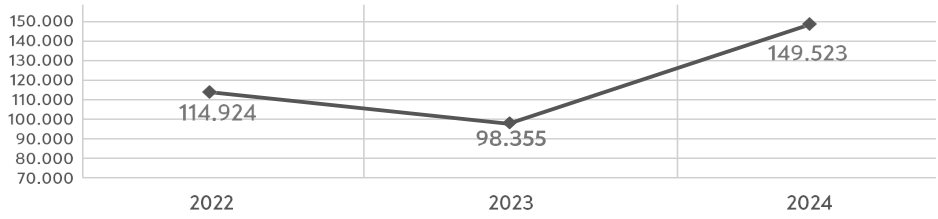

2023 yılında Türkiye'de uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu oranı %33,7 iken 2024 yılında bu oran %38.92'ye yükselmiştir. (Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2025)

Uyuşturucuya İlişkin Resmi Verilerin ve Tabloların Değerlendirilmesi

Tablolar halinde verilen veriler bütün olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'de uyuşturucu ile mücadelede kolluk kapasitesi, yakalama miktarları ve operasyon sayıları hızla artsa da, hem olay sayısındaki yüzde 22,7'lik artış hem de metamfetamin, sentetik kannabinoid ve sentetik ecza gibi yüksek riskli maddelerde tarihsel zirvelere ulaşılması, sorunun ölçeğinin büyümeye devam ettiğini göstermektedir.

Kullanım suçlarının toplam olayların yüzde 80'ini aşması, uyuşturucu pazarının yalnızca arz boyutunda değil, yaygın ve derinleşen bir talep sorunu olarak da ele alınması gerektiğine işaret etmekte; 2024'te madde bağlantılı ölümlerdeki yüzde 42,3'lük artış, madde türlerinin ve kullanım biçimlerinin ölümcüllüğünün yükseldiğini ortaya koymaktadır.

Ceza infaz kurumlarında bulunanların sayısının bir yılda yaklaşık yüzde 32 artarak 384.216'ya, uyuşturucu bağlantılı suçlardan tutuklu/hükümlü oranının ise yüzde 38,92'ye çıkması, mevcut politikanın ağırlıklı olarak cezalandırma ekseninde seyrettiğini; buna rağmen piyasayı daraltma ve kullanım yaygınlığını azaltma hedeflerinde istenen sonuca ulaşılamadığını göstermektedir. Bu tablo, İçişleri Bakanlığının uyuşturucu ile mücadele stratejisinin; yalnızca operasyon ve yakalamalara değil, talep azaltımı, önleme, bağımlılık tedavisi, sosyal rehabilitasyon ve suç gelirleriyle etkin mücadeleyi içeren bütüncül, veri temelli ve sonuç odaklı bir yaklaşımla yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Uyuşturucu kullanımında ve özellikle sentetik maddelerde artış trendinin yüksekliği, klasik sokak satıcılarıyla sınırlı bir yaklaşımın yetersiz kaldığını açıkça ortaya koyduğu için, tarafımızdan hazırlanan önergeyle uyuşturucu ile mücadeleye ayrılan ödeneklerin artırılması, bu kaynakların da beyaz yakalı organize yapılar, dijital platformlar ve sahte reçete ağlarına yönelik özel birimler kurulması, teknik kapasitenin güçlendirilmesi ve mevzuat uyumunun sağlanması amacıyla kullanılması teklif edilmiştir. Böylelikle, yalnızca asayiş odaklı değil, finansal, dijital ve sağlık boyutlarını birlikte hedef alan bütüncül bir mücadele sisteminin kurulması hedeflenmiş; ancak uyuşturucuda hızlı ve yukarı yönlü gidişatın bizzat resmî raporlara da yansımasına rağmen, bu yöndeki ödenek artışı önerimizi AK Parti ve MHP milletvekilleri oylarıyla reddetmiştir.

TÜRK POLİSİ

Türk Polis Teşkilatı, kamu düzeninin sağlanması, can ve mal güvenliğinin korunması, suçun önlenmesi ve adli süreçlerin desteklenmesi bakımından devletin en kritik kurumsal yapılandırmalarından biridir. İçişleri Bakanlığı bütçesinde güvenlik hizmetlerine ayrılan yüksek pay, aynı zamanda polislerin çalışma koşulları, hakları, mesleki standartları ve hesap verebilirlik mekanizmalarının da yakından incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

Ancak mevcut durumda, teşkilat mensuplarının ağır iş yükü, yetersiz dinlenme imkânı, ücret ve özlük haklarındaki adaletsizlik algısı, psikososyal destek eksiklikleri ve kurumsal baskı iddiaları; hem personelin refahı hem de sunulan güvenlik hizmetinin niteliği üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Bu tablo, İçişleri Bakanlığı bütçesinin yalnızca "güvenlik kapasitesini" değil, aynı zamanda insan onuruna yakışır çalışma koşullarını ve hukuka bağlı, tarafsız bir kolluk yapısını güvence altına alacak şekilde yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Türk polisine ilişkin sorunlu konular aşağıda tek tek değerlendirilecektir.

Çalışma Koşulları ve Fazla Mesai Yükü

Polislerin fiilî çalışma süreleri, resmî mesai tanımlarının çok üzerinde seyretmekte; vardiya sistemi, nöbet düzeni ve olağanüstü görevler nedeniyle dinlenme hakkı ciddi ölçüde aşınmaktadır. Sürekli görevlendirme, uzun mesai, tatil ve izinlerin fiilen kullanılamaması, özellikle alt kademede görev yapan personel üzerinde kronik bir yorgunluk ve tükenmişlik hali yaratmaktadır.

Bu durum hem görev performansını hem de hata ve ihlal risklerini artırmakla birlikte kamu güvenliği hizmetinin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bütçe planlamasında personel sayısı, çalışma rejimi ve fazla mesai politikaları birlikte ele alınmadığı sürece, artan ödenekler polislerin çalışma koşullarında somut bir iyileşme yaratmamaktadır.

Personel Yetersizliği ve Görev Dağılımı Sorunları

Birçok birimde personel sayısının iş yüküyle orantılı planlanmaması, asli görevler yanında çok sayıda idari ve tali işin de polisler üzerinden yürütülmesi, saha personelini daha da zorlamaktadır. Trafik, asayiş, çevik kuvvet, özel güvenlik, büro hizmetleri ve etkinlik güvenlikleri arasında dengesiz görevlendirme, bazı birimlerde aşırı yoğunluk, bazı alanlarda ise kapasitenin atıl kalmasına yol açmaktadır.

Stratejik insan kaynağı planlaması yapılmaması, ihtisaslaşmanın sınırlı kalması ve sürekli geçici görevlendirme uygulamaları hem kurumsal verimliliği düşürmekte hem de personelde "sürekli belirsizlik" duygusu doğurmaktadır.

Kurumsal Baskı, Mobbing ve Disiplin Uygulamaları

Teşkilat içinde amir–personel ilişkisinin, hukuki sınırların ötesinde keyfî uygulamalara, haksız disiplin işlemlerine ve fiilî mobbing iddialarına konu olduğu yönünde yaygın bir algı bulunmaktadır. Yer değişikliği, görevlendirme, nöbet dağılımı ve sicil süreçlerinin şeffaf kriterlere dayanmaması, bazı kararların cezalandırma veya yıldırma aracı olarak görüldüğü izlenimini güçlendirmektedir. İç denetim ve disiplin mekanizmalarının hem personeli koruyan hem de kötüye kullanımı önleyen, objektif ve denetime açık bir yapıya kavuşturulmaması, kurumsal bağlılık ve mesleki motivasyonu zayıflatmaktadır.

Psikososyal Destek Eksikliği ve Polis İntiharları

Polisler, yüksek stres, travmatik olaylarla karşılaşma, uzun süreli risk altında çalışma ve yoğun baskı koşulları nedeniyle psikolojik açıdan en kırılgan meslek gruplarından biridir. Buna karşın, kurumsal psikososyal destek mekanizmalarının kapsamı, erişilebilirliği ve etkinliği yetersizdir. İntihar vakaları ve intihar girişimlerine ilişkin verilerin şeffaf biçimde paylaşılmaması, nedenlere dair bilimsel analiz yapılmaması ve önleyici programların güçlendirilmemesi hem teşkilat içinde hem kamuoyunda ciddi kaygı yaratmaktadır. Bu başlık, İçişleri Bakanlığı bütçesi açısından "güvenlik" kadar "insan hayatı" odaklı yaklaşım gerektiren kritik bir zafiyettir.

Ücret Politikası, Promosyon ve Ek Mali Haklar

Polislerin maaş düzeyleri, risk, sorumluluk ve çalışma koşullarıyla kıyaslandığında yetersiz bulunduğu gibi; emniyet personeli banka promosyonları ve ek mali haklar bakımından diğer bazı kamu kurumlarının gerisinde kalmaktadır. Gelir yetersizliği, artan hayat pahalılığı karşısında ekonomik baskıyı artırmaktadır. Fazla mesai, gece çalışması ve yüksek riskli görevlerin karşılığı adil biçimde verilmemektedir.

Bu tablo, meslek itibarını ve motivasyonu olumsuz etkilemekte; bütçedeki güvenlik payının önemli bölümünün personele adil, öngörülebilir ve şeffaf bir mali yapı olarak yansımadığı eleştirilerini güçlendirmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nde görevli personel sayısı sürekli artış göstermektedir:

PERSONEL BİLGİLERİ	2022	2024	2028
Emniyet Müdürü	3457	3636	3922
Emniyet Amiri	486	621	897
Başkomiser	637	1507	5484
Komiser	7236	12916	16454
Komiser Yardımcısı	11001	5369	1831
Başpolis Memuru	3037	2516	1897
Polis Memuru	261029	278348	306505
Çarşı ve Mahalle Bekçisi	29626	31050	33315
Mülki İdare Hizmetleri	1	1	1
Akademik Kadro	106	177	182
Avukatlık Hizmetleri	89	113	162
Genel İdari Hizmetler Sınıfı	3922	5172	7832
Sağlık Hizmetleri	498	498	498
Teknik Hizmetler	1025	1018	1008
Yardımcı Hizmetler	4683	4390	3985
Sözleşmeli	54	50	45
İşçi	5183	4754	4176
Toplam Personel Sayısı	**332.070**	**352.188**	**391.651**

2025 yılında Emniyet Teşkilatı personeli, yüksek enflasyon ve önceki düşük promosyon tutarları nedeniyle, diğer kamu kurumlarıyla uyumlu olacak şekilde promosyon ödemesinin artırılması yönünde güçlü bir beklenti içine girmiştir. Sahadaki genel beklenti, kişi başı tutarın en az 150.000-200.000 TL seviyesinde belirlenmesi, sendikalar ve meslek örgütlerince ise bu tutarın daha da yukarıya taşınması yönünde şekillenmiştir.

Yapılan ihale ve görüşmeler sonucunda, 2025–2028 dönemini kapsayan yeni promosyon protokolü kapsamında Emniyet personeline kişi başı 100.000 TL tutarında promosyon ödenmesi kararlaştırılmıştır. Bu ödeme üç yıllık süre için tek seferde yapılmakta olup, tutar sabit olup enflasyona endeksli değildir.

Belirlenen promosyon tutarı, önceki dönemlere göre nominal olarak artış ifade etmekle birlikte, yüksek enflasyon ve alım gücü kaybı dikkate alındığında, teşkilat mensuplarının önemli bir kısmı tarafından beklentilerin altında kalmış bir seviye olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, polislerin mali ve sosyal hakları bağlamında promosyon uygulamasının yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğine ilişkin tartışmaları güçlendirmektedir

Eğitim, Meslek İçi Gelişim ve Liyakat Sorunları

Kolluk eğitiminin hızlandırılmış programlara dayanması, uygulamalı insan hakları, kriz yönetimi, iletişim ve orantılı güç kullanımı eğitimlerinin yetersiz kalması ciddi bir yapısal sorundur. Terfi ve görevde yükselme süreçlerinde liyakat, objektif sınav ve performans ölçütleri yerine takdir ve referans mekanizmalarının ağırlıkta olduğu algısı, profesyonel kadrolar üzerinde baskı yaratmaktadır. Liyakat zafiyeti hem hizmet kalitesini düşürmekte hem de teşkilatın siyasileştiği yönündeki eleştirileri beslemektedir.

Barınma, Donanım ve Sosyal Haklar

Görev yapılan birçok yerde lojman, dinlenme alanı, karakol ve şube binalarının fiziki koşulları yetersizdir. Koruyucu ekipman, kıyafet, araç ve teknik donanım temininde standart dışı uygulamalar ve gecikmeler yaşanmakta, bazı birimlerde personel kendi imkânlarıyla eksikleri gidermek zorunda kalmaktadır. Sosyal haklar, aile desteği, kreş ve benzeri imkânlar sınırlı olup, bu durum özellikle büyükşehir ve yüksek maliyetli bölgelerde çalışan personel için ciddi bir yük oluşturmaktadır. Bütçede bu alanlara ayrılan kaynakların şeffaflığı ve yeterliliği ayrıca sorgulanmalıdır.

Sendikalaşma ve Temsil Sorunları

Polislerin örgütlenme ve sendikal temsil haklarına yönelik kısıtlı çerçeve, mesleki sorunların kurumsal diyalog yoluyla ifade edilmesini güçleştirmektedir. Hak arama kanallarının sınırlı ve görece "güvencesiz" görülmesi, bireysel başvuruları caydırmakta; bu da yapısal sorunların içerde birikmesine yol açmaktadır. Kurum içi katılım mekanizmalarının geliştirilmemesi, personelin kendi çalışma koşullarına ilişkin kararlara katkı sağlayamaması anlamına gelmektedir.

Kurumsal İtibar, Siyasileşme Algısı ve Toplumla İlişkiler

Polisin tarafsız ve hukukun emrinde bir güç olması, demokratik toplum düzeninin temel şartıdır. Ancak bazı olaylarda kolluk gücünün siyasal tartışmaların tarafı gibi algılanmasına yol açan uygulamalar, miting ve gösterilerde farklı muamele iddiaları, basın ve sosyal medyada yer bulan görüntüler, teşkilatın kurumsal itibarını zedelemektedir. Siyasileşme algısı, hem polislerin üzerinde ek baskı yaratmakta hem de toplum nezdinde güven ilişkisini zayıflatmaktadır. Bütçe ve mevzuat düzenlemeleri, polisin "tarafsız kamu görevlisi" statüsünü güçlendirecek şekilde kurgulanmadıkça bu risk derinleşecektir.

Hesap Verebilirlik, Şikâyet Mekanizmaları ve İç Denetim

Polislerin hem kendi haklarını koruyabilmesi hem de hukuka aykırı eylemin önlenmesi için bağımsız, erişilebilir ve güven veren şikâyet ve denetim mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Mevcut durumda disiplin süreçlerinin şeffaf olmaması, kötü muamele ve hak ihlali iddialarına ilişkin etkili ve bağımsız soruşturma yürütülüp yürütülmediğinin kamuoyunca izlenememesi hem personel hem vatandaş açısından güvensizlik üretmektedir. Hesap verebilirliğin güçlendirilmesi; polisleri hedef alan değil, hukuka bağlı profesyonel kolluğu güvence altına alan bir kurumsal çerçeve olarak ele alınmalı, İçişleri Bakanlığı bütçesinde bu amaçla gerekli kaynak ve yapısal düzenlemelere yer verilmelidir.

Bu bütünlük içinde bakıldığında, polislerle ilgili başlık, yalnızca "personel gideri" değil; insan haklarına uygun, liyakat esaslı, şeffaf ve hesap verebilir bir kolluk yapısının tesisi bağlamında 2026 İçişleri Bakanlığı Bütçesinin en kritik değerlendirme alanlarından biri olarak ele alınmalıdır.

Emniyet Teşkilatındaki İntiharlar ve Sorunlara Yönelik Anket Çalışması

Emniyet Teşkilatı STK'ları Birliği, 15.360 personel ile internet üzerinden anket çalışması, 2024 tarihli bir anket çalışması yapmıştır. 15.360 personelin internet üzerinden anket yoluyla katıldığı bu çalışmada çarpıcı sorular ve cevaplar yer almaktadır.

Söz konusu rapora göre; Emniyet Teşkilatı personelinin büyük bölümü ekonomik sebeplerle görev yaparken, kuruma yönelik memnuniyet oranının son derece düşük olduğu görülmektedir. Uzun ve düzensiz mesai saatleri görev esnasında karşılaşılan en büyük sorun olarak öne çıkmakta, buna ek olarak mobbing, personel tarafından en önemli stres faktörü ve intiharların temel nedeni olarak değerlendirilmektedir. Emniyet personeli intihar vakalarından da çok yüksek oranda etkilenmekte; her 4 personelden 3'ünün tanıdığı bir personelin intihar haberini aldığı, her 10 personelden 3'ünün ise intihar fikrini aklından geçirdiği anlaşılmaktadır. Yine her 10 personelden 7'si istifa etmeyi düşündüğünü, her 10 personelden 8'i başka bir alternatifleri olması durumunda istifa edeceğini belirtirken, her 10 personelden 8'i de mesleğini tanıdıklarına önermediğini ifade etmektedir. Bütün bunlara ek olarak, personelin büyük bölümü bir sorun yaşadığında kurumsal mekanizmalara başvurmak yerine çözüm yolu olarak sosyal medyaya yönelmektedir.

Türk Polisinin Bütçe Bakımından Değerlendirilmesi

Türk Polis Teşkilatı, kamu düzeni ve güvenliğinin teminatı olmasına rağmen, çalışma koşulları, ücret politikası, liyakat, psikososyal destek, kurumsal baskı, donanım ve sosyal haklar, sendikal temsil, siyasileşme algısı ve hesap verebilirlik mekanizmaları açısından ciddi yapısal sorunlarla karşı karşıyadır. Emniyet Teşkilatındaki İntiharlar ve Sorunlara Yönelik Anket Çalışması da personelin büyük bölümünün ekonomik gerekçelerle bu mesleği seçtiğini, kuruma yönelik memnuniyetin düşük olduğunu, uzun ve düzensiz mesainin, mobbingin ve güvencesiz kurumsal iklimin hem intihar eğilimini artırdığını hem de istifa etme niyetini güçlendirdiğini göstermektedir. Bu çerçevede, 2026 İçişleri Bakanlığı Bütçesinin yalnızca güvenlik kapasitesini artırmaya dönük bir "personel gideri kalemi" olarak değil; insan onuruna yakışır çalışma koşullarını güvence altına alan, liyakat esaslı, şeffaf ve hesap verebilir bir kolluk yapısını inşa etmeye yönelik kapsamlı bir reform alanı olarak ele alınması zorunludur.

Türkiye'de tüm çalışan kesimler gibi emniyet mensuplarının da maaşları ve alım gücü ağır hayat pahalılığı karşısında ciddi biçimde erimiş; uzun ve düzensiz mesai, fazla çalışma, yoğun nöbet yükü ve barınma sorunları polislerimizin hem meslekî hem insani koşullarını katlanılamaz bir noktaya taşımıştır. Bu nedenle, İçişleri Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde Emniyet hizmetleri sınıfında yer alan personelin ücretlerinin reel kayıplarının telafisi, fazla mesai ve nöbet karşılıklarının iyileştirilmesi, çalışma ve dinlenme rejiminin insan onuruna yakışır biçimde düzenlenmesine imkân verecek; ayrıca özellikle yüksek maliyetli iller ve riskli bölgelerde polis lojmanı yapımı ile mevcut lojmanların iyileştirilmesi için ilave kaynak öngören bir ödenek artışı teklifi içeren önerge verdik. Böylece yıl içinde yapılacak olası kanun değişiklikleri ve özlük hakları düzenlemeleri karşısında "ödenek yok" gerekçesinin ileri sürülmesinin önüne geçmeyi, polislerimizin hem ekonomik hem sosyal haklarının güçlendirilmesini hedefledik. Ancak emniyet personelinin haklı beklentilerini karşılamayı amaçlayan bu önergemiz de AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

KADIN CİNAYETLERİ

Türkiye'deki kadın cinayetleri sorunu, yalnızca bireysel suç vakalarının toplamı değil; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, cezasızlık algısının ve yetersiz koruma mekanizmalarının bir sonucu olarak karşımızda duran ağır bir yapısal krizdir. Neredeyse her gün bir kadının boşanmak istediği, ayrılmak istediği, çalışma hayatına katılmak istediği ya da kendi hayatına

dair karar aldığı için yakın çevresindeki bir erkek tarafından öldürüldüğü haberleri kamuoyuna yansımakta; koruma kararlarına rağmen işlenen cinayetler, hukuki ve idari mekanizmaların kadınları hayatta tutmakta yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu tablo, kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının kağıt üzerindeki taahhütlerin ötesine geçerek; etkin koruma, hızlı müdahale, caydırıcı yaptırım ve toplumsal dönüşümü hedefleyen bütüncül bir yaklaşım temelinde yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2024 yılına ilişkin "Kadın Cinayetlerine İlişkin Rapor" yayınladı. Bu rapora göre; 394 kadın cinayeti , 259 şüpheli kadın ölümü gerçekleşti.

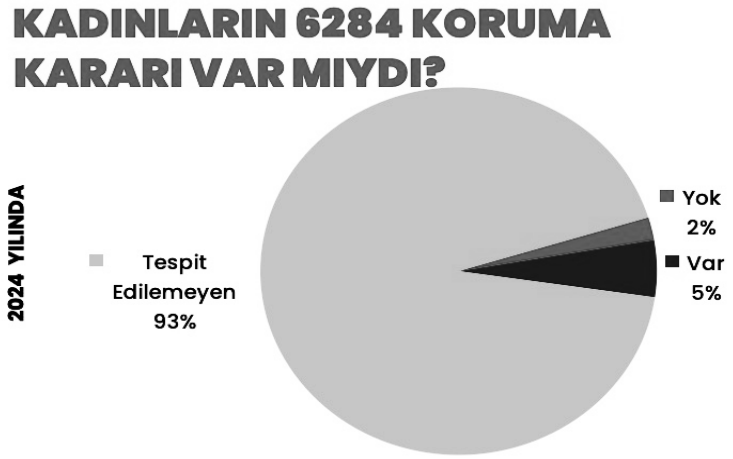

2024 yılında toplam 20 kadının öldürüldüğü anda koruma kararı vardı. Devlet tarafından verilen ve uygulanması gereken bu tedbir kararları kadınlar için can simitidir. Ancak 20 kadın koruma kararları uygulanmadığı için öldürüldü. Öldürülen 368 kadının tedbir kararı durumu tespit edilemiyor. Bu kadınların tedbir kararı alabilecekleri kurumlara erişebilirliklerinde bir aksaklık olduğunu göstermektedir.

Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri, 2025 itibarıyla iç güvenlik politikasının en ağır yapısal sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Resmî veriler ile kadın örgütlerinin verileri arasındaki farklar korunmakla birlikte hem İçişleri Bakanlığı hem de bağımsız platformların rakamları, kadın cinayetlerinin yüksek seyrini doğrulamaktadır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygın ve süreklilik arz eden niteliği, bu olgunun yalnızca sosyal bir sorun değil, doğrudan bir iç güvenlik ve yaşam hakkı meselesi olduğunu göstermektedir. Kolluk kuvvetleri, mülki idare amirleri ve ilgili denetim mekanizmaları İçişleri Bakanlığına bağlı olduğundan, şiddetin önlenmesi, ihbarların etkin değerlendirilmesi, risk altındaki kadınların korunması ve faillerin caydırıcı biçimde takip edilmesi konusunda birincil idari sorumluluk Bakanlık üzerindedir. Bu çerçevede İçişleri Bakanlığı, sahip olduğu yetki, araç ve bütçeye rağmen bütüncül ve etkili bir şiddetle mücadele politikasını kurumsallaştırmadığı ölçüde eleştirilmelidir.

6284 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat, şiddet tehdidi altındaki kadınların korunması için kolluğa açık görev ve yetkiler tanımlamaktadır. Buna rağmen koruma ve uzaklaştırma kararlarının uygulanmasında yaşanan gecikmeler, ihlal eden failler hakkında yeterince hızlı ve caydırıcı işlem yapılmaması, kolluk birimlerinin başvuruculara zaman zaman "aile içinde çözme" veya şikâyetten vazgeçirme yönlü yaklaşım sergilemesi; İçişleri Bakanlığının kendi personelini bağlayıcı, denetlenebilir ve yaptırıma tabi standartlara oturtmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Bakanlığın hukuki yükümlülüklerini yerine getirmediği ve fiilen cezasızlık algısını beslediği yönünde güçlü bir eleştiri gerekçesidir.

Kadına yönelik şiddetin dijital şiddet, çevrim içi taciz ve ısrarlı takip gibi boyutları, doğrudan kamu ve dijital alan güvenliğinin konusu haline gelmiştir. Bu alanda uzmanlaşmış kolluk birimleri oluşturmak, başvuru ve ihbar mekanizmalarını erişilebilir kılmak, dijital şiddet vakalarını sistemli biçimde takip etmek ve failleri etkin soruşturmak İçişleri Bakanlığının sorumluluğundadır. Buna karşın, dijital şiddet ve ısrarlı takibe ilişkin resmî verilerin sınırlı olması, kurumsal kapasitenin ve özel uygulama rehberlerinin kamuoyuna açık, şeffaf ve ölçülebilir şekilde ortaya konmaması; Bakanlığın gelişen şiddet biçimlerine karşı yeterli önleyici altyapıyı kurmadığını göstermektedir.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin boyutları, TÜİK tarafından yayımlanan "Türkiye Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 2024" sonuçlarıyla birlikte artık tartışmaya mahal bırakmayacak şekilde resmî olarak ortaya konulmuştur. Araştırma; 15-59 yaş grubunda, 18.275 kadınla yüz yüze görüşmeye dayanan, ülke geneline yayılmış kapsamlı bir çalışma olup hem aile içi hem aile dışı şiddeti, fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet ile ısrarlı takip ve dijital şiddet dâhil olmak üzere çok boyutlu biçimde incelemiştir.

Bu rapora göre eşi veya birlikte olduğu kişinin şiddetine maruz kalan kadınlar bu durumu; ilk sırada %31,8 ile kendi ailesinden bir kadınla, ikinci sırada %10,2 ile kadın bir arkadaş/tanıdıkla, üçüncü sırada ise %4,4 ile eşinin ailesinden bir kadınla paylaştı. Kadınların %47,7'si ise eşi veya birlikte olduğu kişinin kendisine uyguladığı en son şiddet davranışını kimseye anlatmadı.

Kadınların önemli bir kısmının uğradıkları şiddeti resmî makamlara bildirmemesi veya başvuru mekanizmalarına güvenmemesi, İçişleri Bakanlığı bakımından kritik bir uyarıdır. Kolluk uygulamaları, başvurucuların ciddiye alınmadığı, koruma süreçlerinin öngörülebilir işlemediği veya şiddet faili hakkında etkin işlem yapılmadığı yönünde bir kanaat yaratıyorsa, bu doğrudan Bakanlığın kurumsal kültür ve denetim eksikliğinin sonucudur. İçişleri Bakanlığının; kolluk birimlerine yönelik zorunlu eğitim, iç denetim, disiplin süreçleri ve şeffaf istatistik yayımlama yükümlülüklerini güçlendirmemesi, kadınların devlete başvurma iradesini zayıflatarak şiddet sarmalının sürmesine zemin hazırlamaktadır.

Bu gerekçelerle, kadına yönelik şiddet konusunda İçişleri Bakanlığı; elindeki kolluk ve idari imkânları hak temelli bir güvenlik politikası doğrultusunda kullanmamak, risk odaklı ve veri temelli önleyici strateji geliştirmemek, koruma tedbirlerini etkin ve denetlenebilir biçimde uygulatmamak ve cezasızlık algısını kıracak kurumsal iradeyi göstermemek suretiyle hem hukuki hem siyasi bakımdan doğrudan sorumludur.

DEVLET, KENDİ VALİSİNİ TERÖR ANMASINA TESLİM EDİYOR: BÜLENT TEKBIYIKOĞLU

Tunceli Valisi ve Tunceli Belediyesi kayyumu olarak görev yapan Bülent Tekbıyıkoğlu, 22 Kasım 2024'teki kayyum atamasının ardından 17 Mayıs 2025'te ~~pkk~~ yöneticileri Ali Haydar Kaytan ve Rıza Altun için düzenlenen sözde anma etkinliğine izin vermek istememesine ilişkin süreç sonrasında İçişleri Bakanlığı tarafından merkeze çekilmiştir. Basına yansıyan bilgilere göre Tekbıyıkoğlu'nun, anma etkinliğine Ankara'dan gelen talimat doğrultusunda izin verilmesi nedeniyle 19 Mayıs'ta merkeze çekilme talebiyle dilekçe verdiği iddia edilmekte; 21 Mayıs 2025 tarihli İçişleri Bakanlığı açıklamasında ise sadece "Tunceli Valisi Bülent Tekbıyıkoğlu Bakanlık emrine alınmıştır" denilmekle yetinilmekte, işleme ilişkin herhangi bir somut gerekçe kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Bu yönüyle süreç hem kayyum uygulamalarının siyasi tartışmalarını hem de valilerin görev güvencesi, idari tasarrufların

şeffaflığı ve İçişleri Bakanlığının kriz yönetimi anlayışına ilişkin soru işaretlerini derinleştiren bir örnek olarak ortaya çıkmıştır.

İçişleri Bakanlığının Bülent Tekbıyıkoğlu sürecine ilişkin tutumu, Bakanlığın yönetim anlayışında kurumsal öngörülebilirlik ve hukuki gerekçelendirme yerine, dışarıdan bakıldığında keyfiliğe açık izlenim veren uygulamaların ağır bastığını göstermektedir. Kamu gücü kullanan üst düzey bir mülki idare amirinin görev yerinin, kamuoyuna açık ve denetlenebilir bir gerekçe ortaya konulmaksızın bir gecede değiştirilmesi; hem idarenin kendi personeline karşı şeffaf ve öngörülebilir davranma yükümlülüğüyle hem de kamu yararı ve hesap verebilirlik ilkeleriyle çelişmektedir. Bu tür işlemler, İçişleri Bakanlığı bütçesinin temel dayanakları olan "güvenlik, istikrar ve idari kapasite" söylemini inandırıcılıktan uzaklaştırmaktadır.

Bakanlık, mülki idare pratikleri bakımından kurumsal tutarlılık sergileyememektedir. Yönetim zinciri içerisindeki valilere ilişkin tasarruflarda gerekçesiz, iddiaya açık ve siyasi tartışmalara konu olmaya elverişli yöntemlerin benimsenmesi, İçişleri Bakanlığının tarafsızlık, liyakat ve hukuki güvenlik ilkelerini yeterince gözetmediğini göstermektedir. Bu tablo, Bakanlığın bütçe büyüklüğünden bağımsız olarak, kaynakları hukuka bağlı, tutarlı ve öngörülebilir bir idari yapı inşa etmek için kullanmadığı yönündeki endişeleri güçlendirmektedir.

Tekbıyıkoğlu vakasında olduğu gibi, kritik güvenlik ve hassasiyet içeren konularda sorumluluğun kurumsal olarak üstlenilmemesi, talimat zincirinin ve karar süreçlerinin şeffaf biçimde ortaya konulmaması, İçişleri Bakanlığının kamuoyu nezdinde hesap verebilirlik standardını karşılayamadığını göstermektedir. Bütçe görüşmeleri açısından bu durum, yalnızca "ne kadar harcandığı" değil, "yetkinin ve takdir hakkının nasıl kullanıldığı" sorusunu da gündeme getirmekte; Bakanlığın artan ödeneklerine rağmen demokratik denetim, temel haklar ve idari şeffaflık alanlarında güven veren bir performans ortaya koyamadığını ortaya çıkarmaktadır.

Devletin adına, devletin itibarını ve egemenlik gücünü temsil etmek üzere görevlendirilmiş bir Vali'nin, iki ölü teröriste yönelik anma etkinliğine izin vermek istemediği için merkeze çekildiği iddiası, yalnızca bireysel bir tasarruf değil, devlet aklının ve idari hiyerarşinin vahim bir şekilde tersine döndüğünün göstergesi olarak okunmalıdır. Devlet,

terörle mücadelede kararlılık ve tutarlılık iddiasındayken, sahada devlet adına yetki kullanan en üst mülki idare amirini; terör örgütü mensuplarına yönelik sembolik meşruiyet üretme riski taşıyan bir etkinliğe onay vermediği gerekçesiyle pasifize ediyorsa, burada sorgulanması gereken Valinin tutumu değil, devletin kendi ilke ve önceliklerini inkâr eden bu çelişkili uygulamasıdır.

Bu tablo, Devlet–Vali ilişkisinde hukuki ve kurumsal sadakati değil, talimatlara kayıtsız şartsız itaati esas alan; liyakati, tecrübeyi, güvenlik hassasiyetini ve kamu vicdanını yok sayan bir anlayışa işaret etmektedir. Devlet, kendi temsilcisini, terörle mücadele ilkeleriyle uyumlu, milli güvenlik duyarlılığı içinde hareket ettiği için korumak ve arkasında durmak yerine, tartışmalı bir siyasi tasarrufun günah keçisi hâline getiriyor, böylece hem mülki idare amirlerinin görev güvencesini fiilen aşındırmakta hem de taşra teşkilatına "hukuka, vicdana ve kamu düzenine göre değil, güncel siyasî talebe göre davran" mesajı vermektedir.

Bu durum, idarenin tarafsızlığı ve hukuki öngörülebilirliği bakımından ciddi bir kırılma olduğu gibi, terörle mücadele politikasını da güvenilmez ve araçsallaştırılmış bir zemine çekmekte; kamuoyunun devlete ve hukuka duyduğu güveni sarsmakta, İçişleri Bakanlığının yürüttüğü tüm güvenlik uygulamalarının arkasındaki meşruiyet iddiasını tartışmalı hâle getirmektedir.

GÜVENSİZ SOKAKLAR

İçişleri Bakanlığı, Anayasa ve ilgili mevzuat uyarınca ülke genelinde can ve mal güvenliğinin sağlanmasından, kamu düzeninin korunmasından ve bireylerin en temel hakkı olan "güvende yaşama hakkı"nın teminat altına alınmasından sorumludur. Ancak son yılların verileri ve kamuoyuna yansıyan olaylar, Bakanlığın bu asli görevini yerine getirme kapasitesinin ciddi biçimde sorgulanmasını zorunlu kılmaktadır. Sokaklarımız, gündelik yaşamın içinde rastlantısal biçimde hedef olma riskinin olağanlaştığı mekânlara dönüşmüştür.

2025 yılında pek çok ilde yaşanan ve kamuoyuna yansıyan olaylar, sokakların sıradan bir yurttaş için öngörülemez risk alanlarına dönüştüğünü somut biçimde ortaya koymuştur. Büyükşehirlerin merkezinde sabah saatlerinde yürürken gasp edilip darp edilen yaşlı yurttaşlar, metro ve meydan çevrelerinde geniş kitleler önünde gerçekleşen saldırılar, eğlence ve düğünlerde havaya açılan ateş sonucu hayatını kaybeden çocuklar, mahalle aralarında seyir halindeki araçlardan açılan ateşle vurulan gençler, okul ve hastane çevresinde gerçekleşen

silahlı kavga ve bıçaklamalar, bu güvensizlik ikliminin çarpıcı örnekleridir. Bu vakaların her biri tek başına münferit gibi sunulsa da birlikte okunduklarında ortak bir gerçeğe işaret etmektedir: İçişleri Bakanlığı, şehirlerimizde görünür, öngörülebilir ve caydırıcı bir güvenlik sistemi kuramamaktadır.

2025 yılı boyunca farklı illerde yaşanan ve kamuoyuna yansıyan olaylar, şehirlerimizin gündelik yaşamında tesadüfi şiddet riskinin olağanlaşmakta olduğunu göstermektedir. İstanbul Esenyurt'ta 18.10.2025 tarihinde sokakta yürüyen dört kişiye yönelik silahlı saldırı sonucu bir yurttaşın hayatını kaybetmesi ve üç yurttaşın yaralanması, Adana'nın Kozan ilçesinde bir düğün sırasında havaya açılan ateş sonucu 9 yaşındaki bir çocuğun maganda kurşunuyla öldürülmesi, İstanbul Taksim'de 2025 yaz aylarında sabah erken saatlerde sokak ortasında 67 yaşındaki bir yurttaşın gasp edilip darp edilmesi ve benzeri çok sayıdaki vaka, yalnızca münferit birer olay olarak görülemez.

Bu örnekler, ülkenin en merkezi noktalarından taşra yerleşimlerine kadar geniş bir coğrafyada yurttaşın evinden çıkıp işine, okuluna, çarşıya giderken dahi kendisini korunaklı hissetmediği; kamusal alanların silahlı saldırı, maganda kurşunu, gasp ve fiziki saldırı tehdidine açık olduğu yönündeki haklı algıyı güçlendirmektedir.

Silahlı şiddet verileriyle birlikte değerlendirildiğinde bu tablo, sıradan bir yurttaşın yalnızca yanlış zamanda yanlış yerde bulunması sebebiyle dahi hedef hâline gelebileceği, rastlantısal mağduriyet riskinin belirgin biçimde arttığı, dolayısıyla İçişleri Bakanlığının şehir ve sokak güvenliğini sağlama görevini yerine getirmekte yetersiz kaldığı gerçeğini çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

Yine bu durumların en çarpıcı örneklerinden biri, 24 Ocak 2025'te İstanbul Kadıköy'de yaşanan Mattia Ahmet Minguzzi cinayetidir. Henüz 14 yaşında olan Mattia Ahmet, gündüz vakti, kalabalık bir pazarda, sıradan bir alışveriş sırasında, yaşıtları sayılabilecek faillerin saldırısı sonucu bıçaklanarak ağır şekilde yaralanmış ve tüm müdahalelere rağmen hayatını kaybetmiştir.

Olay, herhangi bir örgütsel yapı, uzun süreli husumet ya da planlı bir saldırı olmaksızın, kısa süreli bir tartışmanın ardından, kamusal alanda, herkesin içinde, birkaç saniye içinde gerçekleşmiştir. Bu cinayet, büyükşehirlerin merkezinde dahi çocukların ve gençlerin

kendilerini güvende hissedemediğini; ailelerin evlatlarını sıradan bir güne uğurlarken dahi "yanlış zamanda yanlış yerde bulunma" kaygısını taşımak zorunda kaldığını göstermektedir.

Mattia Ahmet Minguzzi dosyası, münferit bir adli vaka olmanın ötesinde, İçişleri Bakanlığının sorumluluğu altındaki şehir güvenliği politikalarının yetersizliğini; çocukların suça sürüklenmesini önleyemeyen, kesici-delici alet ve şiddet kültürünün yaygınlaşmasına karşı etkili caydırıcılık sağlayamayan mevcut güvenlik anlayışının yurttaşı korumakta başarısız olduğunu somutlaştıran sembolik bir örnek olarak kayda geçmiştir.

Güvenlik güçlerinin zaman zaman başarıyla sonuçlandırdığı operasyonlar, sosyal medyada ve basın açıklamalarında sergilenen görüntüler ve seçilmiş istatistiklerle oluşturulmaya çalışılan "tam hâkimiyet" algısı, sokakta yürüyen yurttaşın gerçekliğiyle örtüşmemektedir. Yurttaş, evinden çıktığında; gece işten dönerken, toplu taşımayı kullanırken, çocuğunu okula götürürken kendisini koruyan bir hukuk ve güvenlik sistemi olduğuna değil, tesadüflere ve kendi tedbirlerine güvenmek zorunda bırakılmaktadır. Bu durum, demokratik bir hukuk devletinde kabul edilemez bir güvenlik açığıdır.

Bu tablo, İçişleri Bakanlığının güvenlik politikasının, demokratik bir hukuk devletinde asgari düzeyde dahi bulunması gereken öngörülebilirlik, caydırıcılık ve kapsayıcı koruma işlevini yerine getiremediğini açıkça göstermektedir.

Bakanlık, sokakların silahlı saldırı, maganda kurşunu, gasp, darp ve kesici-delici aletli saldırılarla anıldığı bir ülke gerçeği karşısında, başarı hikâyesi üreten vitrin operasyonlarıyla yetinemez; şehir güvenliğini rastlantılara bırakan bu anlayışın sorumluluğunu taşımaktadır.

Bu nedenle, İçişleri Bakanlığının başta büyükşehir merkezleri ve kritik kamusal alanlar olmak üzere ülke genelinde görünür polis varlığını artıran, risk analizine dayalı devriye ve denetim modellerini güçlendiren, çocuk ve gençleri şiddet ve suça sürüklenmekten korumaya yönelik bütüncül sosyal politikalarla desteklenen, silah ve kesici alet taşımaya karşı etkili ve tutarlı bir yaptırım rejimi işleten, veri temelli ve hesap verebilir bir güvenlik stratejisini derhâl hayata geçirmek zorunludur. Aksi hâlde, devletin en temel görevi olan yurttaşın can ve mal güvenliğini sağlama yükümlülüğünü ihmal ettiği, sokakları "güvenli yaşam alanı" olmaktan çıkararak vatandaşı kendi kaderine terk ettiği yönündeki haklı ve derin güvensizlik algısı daha da kurumsallaşacak; bu durum, yalnızca kamu düzenini değil, hukuka ve devlete duyulan inancı da telafisi güç biçimde zedelemeye devam edecektir.

YASA DIŞI KUMAR VE BAHİS İLE KARA PARAYI AKLAMA ENGELLENMELİ

Yasa dışı kumar ve bahis piyasası doğrudan organize suç, kara para aklama, kayıt dışı ekonomi, gençlerin ve düşük gelirli kesimlerin sömürülmesi gibi birçok alanda bu sorumluluğun merkezinde yer almaktadır. Yasa dışı kumar ve bahis ile fiili mücadelenin öncelikli adresi ise İçişleri Bakanlığıdır. Buna rağmen son yılların tablo ve vakaları, İçişleri Bakanlığının bu alanda bütüncül, caydırıcı ve sürdürülebilir bir politika geliştirmekte yetersiz kaldığını, operasyonel başarı söylemiyle yapısal başarısızlığı perdelemeye çalıştığını göstermektedir.

Bakanlık, Anadolu Ajansı verilerine göre 1 Ocak 2024–6 Ekim 2025 döneminde yasa dışı bahis ve kumar suçlarına ilişkin 1120 operasyon gerçekleştirildiğini ve yaklaşık 15,8 milyar TL tutarında mal varlığına el konulduğunu duyurmaktadır.

Buna karşılık, farklı kaynaklarda Türkiye'de yasa dışı bahis hacminin 50 milyar dolar eşiğini aştığı, kapatılan yüz binlerce siteye rağmen her yıl yüz binlercesi yenisinin açıldığı, finansal sistem ve dijital ödeme kanalları üzerinden devasa tutarların aklandığı ortaya konulmaktadır. Bu tablo, İçişleri Bakanlığının açıkladığı operasyon sayılarının, sorunun gerçek ölçeği karşısında sembolik kaldığını; suç ekonomisini küçültmek yerine, yalnızca görünür birkaç şebekeye yönelik vitrin operasyonlarıyla yetinildiğini göstermektedir

Yasa dışı kumar ve bahis piyasasının, POS cihazları, QR ödemeleri, elektronik para kuruluşları, kripto platformları ve paravan şirketler üzerinden yıllarca süren döngüler kurabildiği; bu ağların bir kısmının ancak 2025 yılı itibarıyla gündeme gelen kapsamlı soruşturmalarla görünür hale geldiği anlaşılmaktadır. Bu durum, İçişleri Bakanlığının hem mali istihbarat birimleriyle (MASAK), hem bilgi teknolojileri otoriteleriyle hem de bankacılık ve ödeme sistemleri denetimiyle zamanında, derinlikli ve koordineli bir takip mekanizması kuramadığını ortaya koymaktadır. Milyarlarca liralık işlem hacmine ulaşan ağların uzun süre faaliyette kalabilmesi, yalnızca tekil şahısların değil, bütüncül bir denetim mimarisi eksikliğinin göstergesidir ve bunun siyasi ve idari sorumluluğu doğrudan İçişleri Bakanlığına aittir.

Bakanlık, kamuoyuna ve TBMM'ye sunduğu bilgilerde operasyon sayılarını öne çıkarmakta, ancak şu soruların cevabını sistematik biçimde vermemektedir: Yasa dışı bahis ve kumar gelirlerinin toplam büyüklüğü nedir? Bu gelirlerin ne kadarı kalıcı biçimde engellenebilmiştir? Suç örgütlerinin finansal ağlarını dağıtmaya yönelik kalıcı bir etki yaratılmış

mıdır, yoksa yalnızca yeni aracı hesaplar ve yeni dijital kanallarla sistem kendini yeniden mi üretmektedir? MASAK verileri, her yıl yüz binlerce şüpheli işlem bildirimi, on binlerce yasa dışı bahis bağlantılı analiz ve çok sınırlı sayıda nihai yaptırım/mahkûmiyet tablosu ortaya koyarken, İçişleri Bakanlığı bu verileri politika tasarımına dönüştürememekte; stratejik analiz yerine parçalı operasyonlarla yetinmektedir.

Yasa dışı kumar ve kara para ile mücadelede önleyici güvenlik politikaları da yetersizdir. Dijital platformlar üzerinden agresif reklamlarla gençleri hedef alan yasa dışı bahis siteleri, sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları üzerinden açıkça faaliyet gösterebilmekte; bu kanallar uzun süre etkin bir dijital devriye ve sistematik engelleme mekanizmasıyla karşılaşmamaktadır. Yasadışı kumar oynatılan fiziki alanlar, sözde kafeler, kulüpler ve arka ofisler, yerel düzeyde bilinen adresler haline gelmesine rağmen, süreklilik arz eden denetim mekanizmaları kurulamadığı için bir kısmı uzun dönem faaliyetlerine devam edebilmektedir. Bu tablo, İçişleri Bakanlığının yalnızca "operasyon yapıldığında" görünür olan bir refleks kurduğunu; kalıcı, risk-temelli, veri odaklı bir güvenlik politikası inşa edemediğini göstermektedir.

Kara para aklama boyutunda ise, yasa dışı bahis gelirlerinin gayrimenkul, lüks tüketim, döviz ve kripto varlıklar üzerinden sisteme sokulmasına karşı İçişleri Bakanlığının organize suç ve mali suç birimleri arasında güçlü, şeffaf ve hesap verebilir bir eşgüdüm tesis edemediği görülmektedir. Kapalıçarşı merkezli kara para operasyonları, ödeme kuruluşları ve kripto platformları üzerinden yürütülen soruşturmalar, yasa dışı bahis gelirlerinin ne ölçüde derin ve yaygın bir ağa dönüştüğünü; uzun süre etkili bir ortak izleme sistemi kurulmadığını göstermektedir. Bu gecikmiş müdahaleler, İçişleri Bakanlığının "erken uyarı" kapasitesinin zayıflığına ve suç şebekelerinin devlet denetimini aşan bir hızla örgütlenebildiğine işaret etmektedir.

İçişleri Bakanlığı, yasa dışı kumar, yasa dışı bahis ve buna bağlı kara para aklama faaliyetlerine ilişkin siyasi ve idari sorumluluğunu tam olarak yerine getirememektedir. Operasyon sayıları ve el konulan tutarlar, tek başına bir başarı göstergesi değil; tersine, yıllardır büyümesine izin verilen bir suç ekonomisinin artık görünmez olmaktan çıktığının itirafıdır.

Bakanlık, şu konularda açık ve ölçülebilir taahhütler vermek zorundadır: Yasa dışı bahis ve kumar gelirlerinin toplam hacminin tespiti; bu hacmi belirli bir takvim içinde küçültmeye yönelik somut hedefler; MASAK ve diğer kurumlarla kurumsallaşmış ortak mekanizmalar; dijital platformlar, ödeme kuruluşları ve kripto varlıklar üzerinde gerçek zamanlı denetim; gençler ve kırılgan gruplar için koruyucu politikalar gibi… Bu yapısal adımlar atılmadığı sürece, İçişleri Bakanlığı bütçesinde bu alana ayrılan kaynaklar, etkin kullanılmayan, suç ekonomisini kalıcı olarak daraltamayan ve kamuoyunun güvenini tesis edemeyen bir harcama kalemi olmaya devam edecektir.

TÜRKİYE DÜZENSİZ GÖÇÜN ANA KORİDORU OLDU

Türkiye, jeostratejik konumu nedeniyle uzun süredir düzensiz göç hareketlerinin hem transit hem hedef ülkesi konumundadır. Asya, Orta Doğu ve Afrika kaynaklı göç yollarının kesişim noktasında bulunan ülkemiz; mevcut siyasal krizler, iç savaşlar ve ekonomik yoksunlukların yanı sıra Avrupa Birliği'nin sınır politikaları ve geri kabul mekanizmaları nedeniyle artan bir göç baskısıyla karşı karşıyadır. Bu tablo, İçişleri Bakanlığının sınır güvenliği, düzensiz göçle mücadele, geri gönderme süreçleri ve uluslararası koruma rejimini bütüncül, şeffaf ve insan haklarına dayalı bir anlayışla yürütmesini zorunlu kılmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı'nın resmi verileri ve kamuoyuna yapılan açıklamalara göre, son yıllarda hem sınırda engellenen hem de ülke içinde yakalanan düzensiz göçmen sayılarında yüksek seyir devam etmektedir.

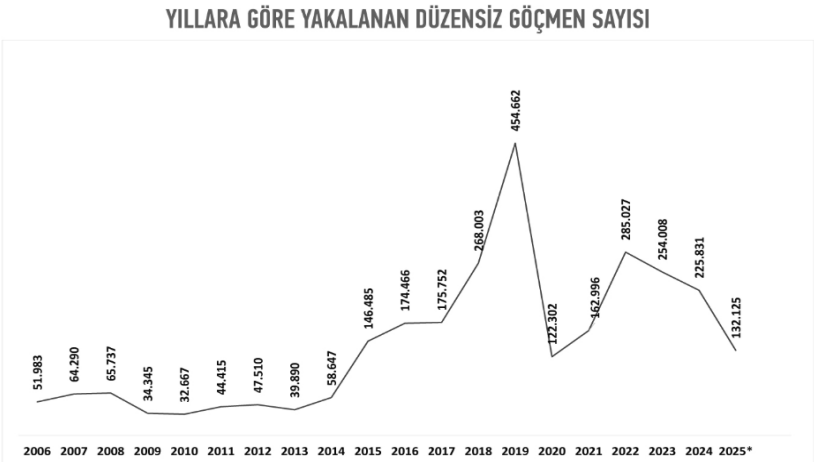

2023 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı 254.008 iken, 2024 yılında 225.831'dir. 11 Kasım 2025 tarihi itibariyle ise 132.125 düzensiz göçmen yakalanmıştır. Bu oran hala çok ciddi seviyede yüksek olup ülkemizin hala düzensiz göçmen rotasında olduğunu göstermektedir.

YILLARA GÖRE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN UYRUK DAĞILIMI

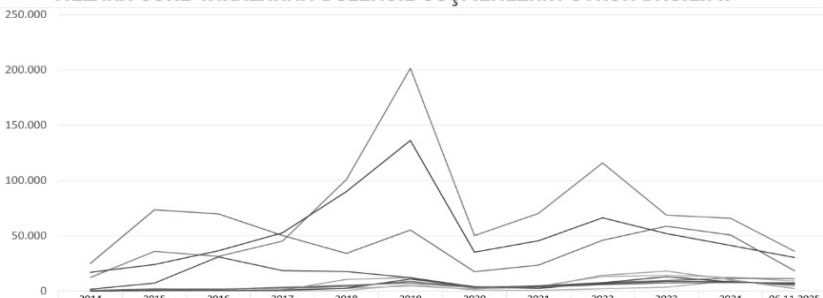

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	06.11.2025
AFGANİSTAN	12.248	35.921	31.360	45.259	100.841	201.437	50.161	70.237	115.775	68.687	65.815	36.002
SURİYE	24.984	73.422	69.755	50.217	34.053	55.236	17.562	23.468	45.909	58.621	50.641	18.362
TÜRKMENİSTAN	817	1.241	1.034	1.302	2.580	4.484	1.882	4.343	13.083	14.328	12.571	9.043
ÖZBEKİSTAN	503	1.393	1.648	3.321	5.203	7.478	3.030	4.819	7.553	9.649	11.521	11.360
FİLİSTİN	508	615	365	832	10.545	12.210	2.059	3.497	14.270	18.113	10.285	2.196
MISIR	53	170	130	119	552	5.951	939	728	2.158	3.478	9.361	4.463
IRAK	1.728	7.247	30.947	18.488	17.629	12.097	3.836	4.404	6.628	8.803	8.535	5.964
FAS	204	525	905	821	2.496	10.836	4.073	2.453	7.523	13.040	8.297	6.811
İRAN	626	1.978	1.817	2.707	4.066	8.753	3.562	3.505	5.849	7.295	7.614	7.601
DİĞER	16.976	23.973	36.505	52.686	90.038	136.180	35.198	45.542	66.279	51.994	41.191	30.323

Düzensiz göçmenlerin uyruğu incelendiğinde; zirvede Afganistan uyruklu göçmenler olup bunları Suriye uyruklu düzensiz göçmenler takip etmektedir.

YILLARA GÖRE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

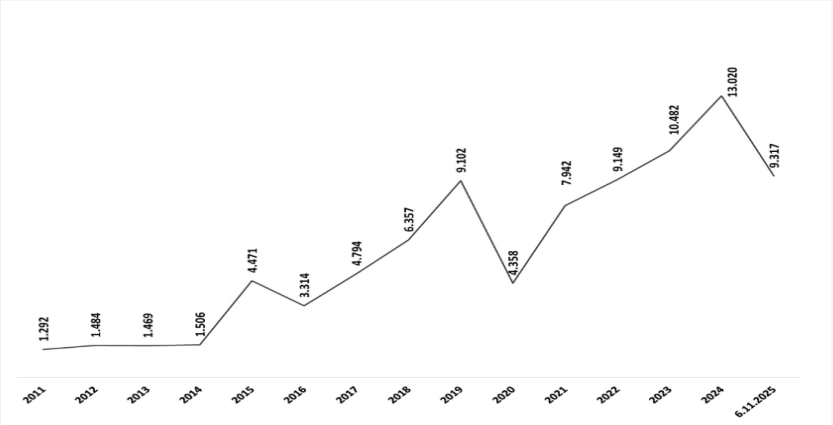

Göçmen kaçakçılığı ise değinilmesi gereken bir diğer husustur. Ülkemizde son yıllar değerlendirildiğinde "göçmen kaçakçılığı" adeta çok fazla rağbet gören bir meslek haline gelmiştir. Öyle ki 6 Kasım 2025 tarihi itibarıyla yalnızca 2025 yılının ilk 11 ayında 9.317 göçmen kaçakçısı yakalanmıştır.

İçişleri Bakanlığının bu verilere dayanarak kurduğu söylem, çoğu zaman "rekor sınır dışı", "dünyaya örnek model", "rota değişti" gibi politik başarı vurgularına odaklanmakta; buna karşın düzensiz göçün nedenlerine yönelik kalıcı çözüm stratejileri, geri gönderme uygulamalarının hukuki güvenceleri, geri kabul anlaşmalarının etkinliği ve paylaşılan istatistiklerin kapsamı konusunda yeterli şeffaflık sağlanmamaktadır.

Türkiye, düzensiz göç akımlarının önemli bir kısmını Avrupa Birliği adına "tutucu hat" olarak karşılamaya devam ederken, bu rolün mali, idari ve sosyal yükü büyük ölçüde merkezi idare ve yerel yönetimlerin omuzlarına bırakılmaktadır. AB ile imzalanan mutabakatlar, geri kabul anlaşmaları ve fon mekanizmaları, kamuoyuna çoğu zaman sınırlı bilgiyle yansımakta; şeffaf ve hesap verebilir bir mali izleme sistemine bağlanmamaktadır.

Düzensiz göçle mücadele adı altında kullanılan bütçe kaynaklarının ne kadarının sınır güvenliği altyapısına ne kadarının kayıt, koruma, entegrasyon ve denetim süreçlerine ayrıldığı; bu harcamaların performans göstergeleriyle ilişkisinin ne olduğu hususlarında ayrıntılı, karşılaştırılabilir ve bağımsız doğrulamaya elverişli veri sunulmamaktadır. Bu durum, 2026 yılı bütçesinin TBMM tarafından etkin şekilde denetlenmesini zorlaştırmakta ve "bütçe hakkı"nın göç politikaları alanında fiilen daralmasına yol açmaktadır.

Düzensiz göçle mücadelede göçmen kaçakçılığı organizatörlerine yönelik operasyonların yoğunlaşması kuşkusuz önemlidir; ancak yakalama ve sınır dışı sayılarına ilişkin başarı söylemi, güvenli ve yasal göç kanalları, bölgesel iş birliği, kaynağında önleme politikaları, sosyoekonomik uyum ve kırılgan grupların korunmasına dair eksiklikleri gölgelememelidir. İçişleri Bakanlığının stratejik plan ve performans programlarında yer alan hedeflerle fiili uygulamalar arasındaki uyumsuzluk, düzensiz göçü besleyen yapısal faktörlere karşı uzun vadeli bir vizyon ortaya konulamadığını göstermektedir.

Bütçe teklifinde, Göç İdaresi Başkanlığı'nın kurumsal kapasitesini nitelikli personel, uzmanlaşmış denetim, veri analitiği, insan hakları eğitimleri ve bağımsız izleme mekanizmaları yoluyla güçlendirecek somut adımlar net biçimde ortaya konulmalıdır.

2026 yılı İçişleri Bakanlığı bütçesi; Türkiye'yi düzensiz göç rotalarında "duvar" haline getiren, sayısal performans göstergelerini öne çıkaran ve çoğu zaman siyasi söylemle desteklenen mevcut yaklaşımın ötesine geçmeyi hedeflemeli; ulusal güvenlik ile insan haklarını birlikte gözeten, veri temelli, şeffaf, hesap verebilir ve uluslararası yükümlülüklerle uyumlu bir göç yönetimi anlayışını kurumsallaştırmalıdır. Aksi halde, düzensiz göç olgusunun ülke içinde güvenlik, toplumsal uyum, emek piyasası, yerel hizmetler ve dış politika alanlarında yarattığı çok yönlü riskler artarak devam edecek; bütçe kaynakları ise kısa vadeli ve gösterge odaklı uygulamalar arasında erimeye mahkûm olacaktır.

Suriyeliler Geri Dönüyor Mu?

Türkiye, 2011 yılından bu yana kitlesel sığınma hareketi sonucunda milyonlarca Suriye uyruklu yabancıya geçici koruma statüsü tanımış; bu durum İçişleri Bakanlığı bütçesinde göç yönetimi, sınır güvenliği, uyum ve geri dönüş politikaları bakımından kalıcı bir politika alanı oluşturmuştur. 2026 Yılı İçişleri Bakanlığı bütçesi görüşülürken, kamuoyunda sıkça kullanılan "Suriyeliler geri dönüyor mu?" söyleminin somut verilerle ve şeffaf göstergelerle değerlendirilmesi zorunludur.

Resmi verilere göre, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı son yıllarda kademeli bir azalma eğilimine girmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı ve İçişleri Bakanı açıklamalarına göre; 2024 yılı ağustos ayında geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı yaklaşık 3,1 milyon iken, adres tahkikatları ve kayıt güncellemeleri sonrasında Kasım 2024 itibarıyla bu sayı 2 milyon 935 bin 742 olarak açıklanmıştır.

Nisan 2025 tarihli açıklamada ise Türkiye'de 2 milyon 782 bin 733 geçici koruma kapsamındaki Suriyelinin bulunduğu bildirilmiş; böylece yaklaşık bir yıl içinde resmî kayıtlarda yüz binlerle ifade edilen bir düşüş olduğu görülmüştür.

28 Mayıs 2025 itibarıyla Bakanlık, geçici koruma altındaki Suriyeli sayısını 2 milyon 711 bin 170 seviyesinde paylaşmıştır. Bu veriler, toplam kayıtlı Suriyeli nüfusun zirve dönemine kıyasla azaldığını göstermektedir; ancak halen milyonlarla ifade edilen bir kitlenin Türkiye'de bulunduğu gerçeği değişmemiştir.

İçişleri Bakanlığı, bu azalmayı büyük ölçüde "gönüllü, güvenli, onurlu ve düzenli geri dönüş" politikalarına bağlamaktadır. Bakanlık açıklamalarına göre 2016 yılından itibaren Suriye'ye gönüllü geri dönüş yapan Suriyelilerin sayısı 2025 yılı mayıs ayında 1 milyon seviyesine ulaştıktan sonra, 2025 yılı yaz ayları itibarıyla 1 milyon 190 bin 172'ye yükselmiştir.

8 Aralık 2024 sonrasında hızlandığı ifade edilen bu geri dönüşlerin önemli bir kısmının, Türkiye'nin kontrol veya gözetimindeki güvenli bölgelere yönelik olduğu belirtilmektedir.

Diğer yandan, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısındaki düşüş sadece gönüllü geri dönüşlerle açıklanamamaktadır. Adres tahkikatları sonrasında uzun süredir kamu hizmeti kullanmadığı tespit edilen ve "fiilen ülkede bulunmadığı değerlendirilen" on binlerce kişinin kayıtlardan düşülmesi de rakamlardaki azalmaya dahil edilmektedir.

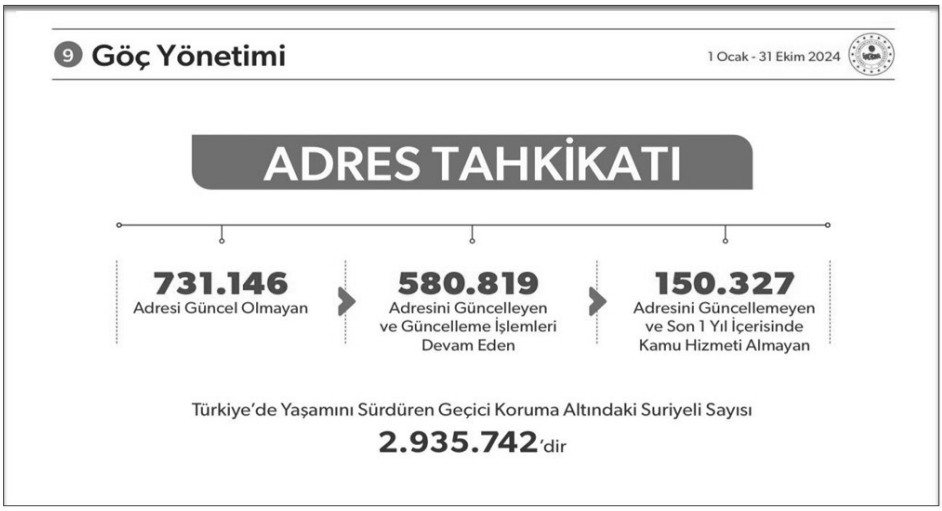

Ayrıca Türk vatandaşlığına geçenler, üçüncü ülkelere yerleşenler veya düzensiz yollarla başka ülkelere geçenler de toplam sayıyı etkileyen unsurlardır.

Bu nedenle, kamuoyuna sunulan “geri dönüş” verileri ile geçici koruma altındaki toplam Suriyeli sayısındaki azalma arasında doğrudan bir nedensellik kurmak, veri setinin kapsamı ve yöntemine dair daha fazla şeffaflık olmadan sağlıklı değildir.

2026 yılı bütçesi açısından temel sorun, Suriyelilerin geri dönüş sürecine ilişkin bu iddiaların ayrıntılı, denetlenebilir ve karşılaştırılabilir performans göstergeleriyle desteklenmemesidir.

Bu çerçevede, “Suriyeliler geri dönüyor mu?” sorusuna verilebilecek nesnel yanıt şudur: Evet, resmî açıklamalara göre son yıllarda yüz binlerle ifade edilen sayıda Suriyeli ülkesine gönüllü geri dönüş kapsamında çıkış yapmıştır; ancak Türkiye halen milyonlar düzeyinde Suriyeli nüfusu barındırmakta, geri dönüşler ise toplam kitlenin sınırlı bir bölümünü kapsamaktadır. Özetle; Rakamlar azalışı gösterse de hakikat milyonların hâlâ Türkiye’de olduğunu göstermektedir.

Türkiye, jeostratejik konumu nedeniyle uzun süredir Asya, Orta Doğu ve Afrika kaynaklı düzensiz göç yollarının hem transit hem de hedef ülkesi hâline gelmiş; bu durum özellikle sınır illerinde, kıyı bölgelerinde ve büyükşehirlerde kamu düzeni, güvenlik, sosyal uyum ve yerel yönetimlerin mali kapasitesi üzerinde ağır bir yük oluşturmuştur.

Suriye iç savaşında çatışma yoğunluğunun bazı bölgelerde görece azalmasıyla birlikte, uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler ilkeleri çerçevesinde Suriyeliler başta olmak üzere ülkemizde çeşitli statülerde bulunan sığınmacı ve misafirlerin güvenli, gönüllü ve onurlu geri dönüşünü destekleyecek, planlı, kademeli ve denetime açık politikaların güçlendirilmesi zorunlu hâle gelmiştir.

Bu anlayışla, Göç İdaresi Başkanlığının 2026 yılı bütçesinde ödenek artışı öngören; sahadaki birimlerde personel sayısı ve niteliğinin artırılmasını, kapasitenin ihtiyaca göre güçlendirilmesini ve Suriye başta olmak üzere ilgili ülkelerle yapılacak protokol ve projeler aracılığıyla güvenli geri dönüş programlarının finansmanını hedefleyen bir önerge verdik.

Düzensiz göçle etkin mücadele edilmesi ve Suriyeliler başta olmak üzere misafirlerimizin ülkelerine güvenli biçimde dönebilmeleri için hazırladığımız bu önerge, AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Türkiye'nin Bitmeyen Çete Sorunu

Türkiye, son yıllarda organize suç ve çete yapılanmalarının yoğunlaştığı, yerel yapılarla sınırlı kalmayan, ulusal ve uluslararası bağlantılara sahip suç ağlarının faaliyet gösterdiği bir ülke konumundadır.

Narkotik ticareti, tefecilik, yasa dışı bahis, silahlı şiddet, tehdit ve haraç, kara para aklama ve siber suçlar gibi farklı alanlarda örgütlenen bu yapılar, kamu düzeni, ekonomik güvenlik ve toplumsal huzur açısından İçişleri Bakanlığının temel sorumluluk alanlarından birini oluşturmaktadır.

İçişleri Bakanlığının resmî açıklamaları ve 1 Haziran 2023–19 Ağustos 2024 dönemini kapsayan 14 aylık süreçte Bakan Ali Yerlikaya'nın paylaştığı verilere göre; kaçakçılık, narkotik ve siber suç alanlarında faaliyet gösteren toplam 660 organize suç örgütüne yönelik 1.640 operasyon gerçekleştirilmiş, 11.635 şüpheli gözaltına alınmış, 4.522 kişi tutuklanmış, 2.367 kişi hakkında adli kontrol kararı verilmiştir.

13 Haziran 2024 tarihli başka bir resmî açıklamada ise son bir yılda 585 organize suç örgütünün çökertildiği ve yaklaşık 106 milyar TL değerinde mal varlığına el konulduğu ifade edilmiştir. 2025 yılı içinde de düzenli aralıklarla kamuoyuna duyurulan operasyonlar, çok sayıda ilde organize suç yapılarının varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Örneğin sadece İstanbul'a ilişkin, İstanbul Valiliği tarafından yapılan açıklamada; 2025 yılının ilk 10 ayında 145 organize suç çetesi çökertildiği, 1643 şahsın yakalandığı belirtilmiştir.

Bu veriler, bir yandan güvenlik birimlerinin operasyonel kapasitesinin arttığını ortaya koyarken, diğer yandan Türkiye'de organize suçun ölçeği ve yaygınlığına işaret etmektedir. Uluslararası bağlantılı suç örgütleri, yabancı suç gruplarının Türkiye'de faaliyet göstermesi, yasa dışı finansal akımlar ve bazı yapılara yönelik "güvenli liman" tartışmaları, ülkenin kara para aklama ve organize suçla mücadele performansının uluslararası izleme mekanizmaları nezdinde de yakından takip edilmesine yol açmaktadır.

Çökertilen çete sayısının yüksekliği, suç ekonomisinin büyüklüğü ve örgütlerin yeniden türeme kapasitesi dikkate alındığında; sorun yalnızca bireysel operasyonlarla değil, mali denetim, şeffaflık, siyasal bağlantı iddialarının etkin soruşturulması ve yargı süreçlerinin tutarlılığı ile birlikte ele alınması gereken yapısal bir güvenlik meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkelerin suç istatistiklerini tutan “Global Organized Crime Index (GI-TOC / OCIndex)” isimli kuruluşa göre Türkiye, “mafia-style groups” yani mafya benzeri grupların en çok olduğu ülkeler listesinde 12. Sırada yer almaktadır. Bir başka deyişle Türkiye en çok çete bulunduran 12. ülkedir.

Ülke	Mafya Tarzı Gruplar	Suçluluk	Suç Pazarları	Suç Aktörleri	Dayanıklılık	Nüfus	Alan (km²)	GSYH Toplam (ABD$ Mil.)
1.Kolombiya	9.50 → 0.00	7.82	7.43	8.20	5.46	52,886,353	1,140,619	428,420.00
1. Somali	9.50 → 0.00	6.55	5.70	7.50	1.88	19,090,151	637,650	10,983.00
1. Venezuela	9.00 → 0.00	7.16	6.63	7.50	2.21	29,432,463	916,445	111,700.00
4. Kongo Demokratik Cum.	9.00 → 0.00	7.47	6.33	8.00	2.81	108,925,104	2,344,860	71,910.00
4. Haiti	9.00 → -0.50	7.16	6.27	6.80	2.21	11,577,125	27,560	26,276.00
4. İtalya	9.00 → 7.00	6.37	5.83	8.20	6.38	58,796,032	301,323	2,097,390.00
4. Libya	9.00 → 0.00	7.05	6.77	7.90	1.98	7,081,023	1,759,540	42,159.00
4. Meksika	9.00 → 0.00	7.68	8.27	7.10	4.50	130,861,027	1,964,375	1,852,723.00
4. Myanmar	9.00 → 0.00	8.08	7.57	8.50	1.46	54,500,991	676,590	61,760.00
10. Ekvador	8.50 → 7.50	7.48	7.07	7.90	4.46	18,453,478	256,370	121,780.00
10. Honduras	8.50 → 7.50	7.10	6.10	8.10	3.92	10,825,703	112,490	36,281.00
12. Brezilya	8.00 → 12.00	7.07	7.23	6.90	5.04	211,998,573	8,515,770	2,171,337.00
12. Orta Afrika Cum.	8.00 → 12.00	7.03	5.97	8.10	2.08	5,330,690	622,980	2,831.00
12. Kosta Rika	8.00 → 0.00	5.90	5.50	6.20	5.63	5,129,910	51,100	95,350.00
12. Guatemala	8.00 → 0.00	7.00	6.23	7.30	4.00	18,406,359	108,890	112,550.00
12. Jamaika	8.00 → 0.00	7.50	5.97	6.80	5.33	2,893,175	10,990	20,869.00
12. Filipinler	8.00 → 0.00	6.83	6.43	6.70	4.46	115,843,670	300,000	461,910.00
12. Güney Afrika	8.00 → 7.50	7.43	7.17	7.70	5.67	64,007,187	1,219,090	400,191.00
12. Türkiye	8.00 → 12.50	7.20	6.90	7.50	3.96	85,318,661	783,350	1,222,370.00
20. Karadağ	7.50 → 7.00	6.33	5.13	6.30	4.83	623,831	13,810	8,023.00
20. Panama	7.50 → 7.50	6.50	6.57	7.30	4.71	4,515,577	75,320	87,690.00
20. Paraguay	7.50 → 7.50	7.48	6.67	8.30	3.29	6,929,153	406,752	43,989.00

Ayrıca yine OcIndex isimli kuruluşa göre Türkiye "genel suçluluk puanı" göze alındığında 193 ülke arasında 10. Sırada yer almaktadır. Kenya, Irak ve Libya gibi ülkelerin suçluluk oranı Türkiye'ye göre daha azdır. Bu vahim bir tablodur.

Suçluluk Puanları	
Ülke	**Suçluluk Puanı**
Myanmar	**8.08** (−0.07)
Kolombiya	**7.82** (+0.07)
Meksika	**7.68** (+0.11)
Ekvador	**7.48** (+0.41)
Paraguay	**7.48** (−0.04)
Kongo, Demokratik Cum.	**7.47** (+0.12)
Güney Afrika	**7.43** (+0.25)
Nijerya	**7.32** (+0.04)
Lübnan	**7.30** (+0.20)
Türkiye	**7.20** (+0.17)
Kenya	**7.18** (+0.16)
Irak	**7.17** (+0.04)
Honduras	**7.10** (+0.05)
Brezilya	**7.07** (+0.30)
Libya	**7.05** (+0.12)

2026 yılı İçişleri Bakanlığı bütçesi bu çerçevede, sadece operasyon sayısını artırmayı hedefleyen bir yaklaşımın ötesine geçmek zorundadır. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele birimlerinin kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi, mali istihbarat ve varlık araştırmalarının derinleştirilmesi, yerel düzeyde çeteleşmeyi besleyen koruma ilişkilerinin üzerine kararlılıkla gidilmesi, yabancı suç örgütlerine yönelik vatandaşlık, oturum ve ticari faaliyet süreçlerinde sıkı denetim uygulanması ve tüm bu alanlarda elde edilen sonuçların düzenli, karşılaştırılabilir ve denetlenebilir veri setleriyle sunulması zorunludur. Aksi takdirde, kamuoyuna açıklanan rakamlar "başarı" göstergesi olarak paylaşılırken, Türkiye'nin çete sorunu; kentlerde güvenlik algısını zedeleyen, ekonomide kayıt dışılığı artıran ve hukukun üstünlüğüne duyulan güveni aşındıran kronik bir risk alanı olmaya devam edecektir.

Organize suç yapılarıyla mücadelede başarının yalnızca gözaltı sayısı veya ele geçirilen malzeme miktarıyla değil, çökertilen örgüt sayısı, ortaya çıkarılan ve dağıtılan mali ağlar, geri kazanılan kamu kaynağı, engellenen kara para akışı ve uzun vadeli caydırıcılık üzerinden ölçülmesi gerektiği anlayışıyla; ilgili programda istihbarat birimlerinin güçlendirilmesi, ileri seviye veri analitiği ve mali izleme merkezlerinin kurulması, uluslararası ortak operasyon kapasitesinin artırılması, uzman personel istihdamı, ileri teknolojik altyapı ve uluslararası

eğitim programları ile mali soruşturma kapasitesine yönelik hedefli bir ödenek artışı öngören bir önerge verdik.

Önergemizle reklam ve vitrin niteliğindeki kampanyalar yerine doğrudan somut ve kalıcı sonuç üretmeye dönük yapısal kapasite yatırımlarının desteklenmesini, böylece hem kamu güvenliğinin güçlendirilmesini hem de Türkiye'nin uluslararası endekslerdeki konumunun iyileştirilmesini amaçladık; ancak organize suçla mücadeleyi güçlendirmeyi hedefleyen bu önergemiz de AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

DEMOGRAFİK KRİZ: TÜRKİYE'NİN NÜFUS POLİTİKASIZLIĞI

İçişleri Bakanlığı, nüfus kayıt sistemi, göç idaresi, vatandaşlık ve ikamet rejimi gibi alanlardaki yetkileri nedeniyle Türkiye'nin nüfus yapısını doğrudan etkileyen temel kurumsal aktörlerden biridir. Buna rağmen, ülkenin uzun vadeli demografik görünümü, bölgesel nüfus hareketleri ve göç dinamiklerini birlikte ele alan bütüncül bir nüfus politikasının kamuoyuna açık, tutarlı ve somut bir çerçevede ortaya konulmadığı görülmektedir. 2026 yılı bütçesi görüşülürken, İçişleri Bakanlığının sadece teknik "nüfus işleri" yürüten bir idare değil, aynı zamanda stratejik bir nüfus politikası aktörü olduğu gerçeği dikkate alınmak zorundadır.

Türkiye'nin kırsal bölgelerinde köylerin hızla boşalması, tarım ve hayvancılık yapılan alanların terk edilmesi, ekilmeyen arazilerin artması ve buna paralel olarak gıda güvenliği risklerinin büyümesi; nüfus politikasının yalnızca doğurganlık oranı tartışmalarıyla sınırlı kalamayacağını göstermektedir. Fırat ve Dicle havzaları başta olmak üzere birçok bölgede üretimden kopan köy yerleşimleri hem ekonomik hem sosyal hem de güvenlik boyutlarıyla ele alınması gereken stratejik bir konudur. Bu çerçevede, yerli nüfusun kırsalda tutulmasına yönelik teşvikler, genç nüfusun tarım ve hayvancılığa geri dönüşünü destekleyen politikalar ve gerekirse belirli alanlara yönelik kontrollü, planlı ve hukuka uygun yerleştirme modelleri; İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre-Şehircilik ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlıklarının ortak sorumluluğunda, eşgüdüm içinde ele alınmalıdır.

Öte yandan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda kurulan yeni kurul ve hazırlanan strateji metinlerine rağmen, Türkiye'nin hızla düşen doğurganlık oranlarına ilişkin somut, takvime bağlanmış ve ölçülebilir tedbirlerin henüz ortaya konulmadığı görülmektedir. Toplam doğurganlık hızının ülke genelinde yenilenme seviyesinin altına inmesi, nüfusun yaşlanması ve bölgesel demografik dengesizliklerin artması, uzun vadede

sosyal güvenlik sisteminden işgücü piyasasına, eğitimden sağlık altyapısına kadar geniş bir yelpazede etkiler doğuracaktır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, doğurganlığın ülke genelinde ortalama olarak azalmasının yanı sıra; bazı bölgelerde olağanüstü düşük, bazı bölgelerde ise görece yüksek seyreden bölgesel farklılıkların dikkatle izlenmesi ve buna uygun, yerel özellikleri gözeten politika setlerinin geliştirilmesidir.

Türkiye'de geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ve diğer düzensiz/misafir nüfus bağlamında, doğurganlık ve yerleşim örüntülerindeki farklılıklar da tartışmanın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Resmî verilerde net olarak izlenemeyen, ancak sahada "sayısı bilinmeyen geniş bir yabancı nüfusun" ülkenin çok farklı illerine, ilçelerine ve hatta köylerine dağılmış olması; uzun vadeli demografik denge açısından ciddi soru işaretleri yaratmaktadır. Bu bağlamda kamuoyunda, özellikle Anadolu coğrafyasının orta ve uzun vadede kimlik, kültür ve nüfus bileşimi bakımından öngörülemez bir dönüşüme sürüklendiğine dair kaygılar dile getirilmektedir. Bu kaygıların, ayrımcılığa düşmeden; hukukun üstünlüğü, insan hakları ve ulusal egemenlik ilkeleri çerçevesinde, açık veriye dayalı ve şeffaf bir nüfus politikasıyla ele alınması zorunludur.

Nüfus politikasının bir diğer boyutu, Türkiye'nin tarihsel ve kültürel bağlara sahip olduğu soydaş topluluklarla ilişkileridir. Uygur Türkleri gibi zulüm ve baskı altında bulunan toplulukların güvenli, insan onuruna yakışır ve hukuken güvenceli statülerle Türkiye'ye kabulü ve sosyoekonomik uyumu hem insani hem de siyasi açıdan önem taşımaktadır. Bu çerçevede, ülkeye gelen Uygur Türklerinin ikamet, çalışma ve vatandaşlığa giden süreçlerde karşılaştıkları sorunlar, İçişleri Bakanlığının doğrudan sorumluluk alanına girmektedir. İnsan Hakları İzleme Örgütü ve benzeri kuruluşlar tarafından, Göç İdaresi Başkanlığı'nın bazı Uygurların uzun dönem veya insani ikamet izinlerini "millî güvenlik riski" gibi muğlak gerekçelerle reddettiği yönündeki tespitler, açıklığa kavuşturulmayı beklemektedir. Soydaş bir topluluğa yönelik böylesi uygulamaların gerekçeleri; Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkiler, üçüncü ülkelerin baskıları veya başka saiklerden bağımsız olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin egemen, bağımsız ve insan haklarına dayalı devlet kimliğiyle uyumlu biçimde kamuoyuna şeffaf şekilde izah edilmelidir.

Bu noktada temel eleştiri, Türkiye'de göç, sığınma, doğurganlık, kırsal nüfus kaybı ve soydaş politikalarının bütünlüklü bir çerçeveye oturtulmamış olmasıdır. Hükümetin; köylerin boşalması, arazilerin âtıl kalması, yerli nüfusun şehirleşme baskısı altında erimesi, doğurganlığın bazı bölgelerde kritik seviyelerin altına gerilemesi ve yabancı nüfusun plansız

yayılımı gibi birbirine bağlı süreçleri tek bir nüfus politikası zemininde ele aldığına dair ikna edici bir strateji belgesi, veri seti ve kurumsal yapı ortaya koyamadığı görülmektedir.

"Türkiye'nin nüfus politikası ihtiyacı", yalnızca doğum oranlarını artırmaya dönük sınırlı teşvik paketleriyle giderilebilecek bir ihtiyaç değildir. İçişleri Bakanlığının sorumluluğu; nüfus kayıtlarını tutmak ve idari işlemleri yürütmekten ibaret olmayıp, ülkenin demografik geleceğine ilişkin risk ve fırsatları gören, kırsal ve kentsel dengeleri, soydaş ve göç politikalarını, sosyal uyum ve güvenliği birlikte planlayan stratejik bir kapasite inşa etmektir. 2026 yılı bütçesi değerlendirilirken, bu eksikliğin altı özellikle çizilmeli; Türkiye'nin demografik yapısını koruyan, güçlendiren ve insan haklarıyla uyumlu, şeffaf ve bilimsel temelli bir nüfus politikasının acilen oluşturulması talep edilmelidir.

TRAFİK CEZALARI GÜVENLİK Mİ YOKSA KASA İÇİN Mİ?

Trafik idari para cezaları, temel olarak karayolu güvenliğini sağlamak, kural ihlallerini caydırmak ve can kayıplarını azaltmak amacıyla öngörülmüş yaptırımlardır. Ancak son yıllarda uygulama pratiğine bakıldığında, vatandaş nezdinde bu cezaların asli amacından uzaklaştığı ve fiilen bir "gelir toplama aracı" hâline geldiği yönünde yaygın ve haklı bir kanaat oluşmuştur. Gelirlerin düştüğü, alım gücünün hızla eridiği, sabit ve dar gelirli kesimlerin temel ihtiyaçlarını dahi zor karşılayabildiği bir dönemde, bir ay içinde bir veya birkaç kez kesilen trafik cezaları, hane bütçelerini ciddi biçimde sarsmakta; cezaların adalet duygusunu zedeleyen niteliği, devlet–vatandaş güven ilişkisini doğrudan etkilemektedir.

Bu algının önemli kaynaklarından biri, karayolu üzerindeki hız limitleri ve trafik levhalarının uygulama biçimidir. Birçok güzergâhta hız limitlerinin kısa mesafeler içinde 90 km/s'den 70'e, oradan 30'a düşüp tekrar 90'a çıkabildiği; bu geçişlerin çoğu kez önceden uyarı levhası, yol tasarımı ve risk analiziyle desteklenmediği görülmektedir. Bu tür ani ve mantıksız hız değişimleri, özellikle 30–40 ton yük taşıyan ağır vasıtalar başta olmak üzere, araçların güvenli fren mesafesi ve sürüş dinamikleriyle bağdaşmamakta; kurala uymaya çalışan sürücüyü bile hem kendi can güvenliği hem de trafik akışı açısından "ikilem" içine sokmaktadır. Böyle bir tasarım, hız limitini aşan sürücüleri tespit etmekten çok, sürücüleri fiilen ihlale zorlayan ve ceza kesilmesini kolaylaştıran bir zemin yaratmakta; bu da kamuoyunda "devlet vatandaşa tuzak kuruyor" algısını pekiştirmektedir.

Radar uygulamalarının konumlandırılması ve işleyişi de bu rahatsızlığı artırmaktadır. Birçok vatandaş, radar noktalarının gerçek risk bölgeleri ve kaza kara noktaları esas alınarak değil, ceza kesme potansiyeli yüksek yerler dikkate alınarak belirlendiğini düşünmektedir. Şeffaf olmayan hız limitleri, yeterince görünür uyarı levhalarının kullanılmaması, bazı bölgelerde ani hız düşüşlerinin hemen ardından radar uygulamasına gidilmesi, caydırıcı ve eğitici bir denetim yaklaşımından ziyade, gelir artırıcı bir ceza politikası izlenildiği izlenimini güçlendirmektedir. İçişleri Bakanlığının, Karayolları Genel Müdürlüğü ile koordinasyon içinde, hız limitlerini bilimsel kriterlere göre yeniden gözden geçirmesi, levha ve radar politikalarını can ve yol güvenliği odaklı, açık ve öngörülebilir bir çerçeveye oturtması zorunludur.

Diğer yandan, trafik cezalarında 15 gün içinde ödeme hâlinde uygulanan indirim düzenlemesi, kâğıt üzerinde vatandaş lehine görünmekle birlikte, fiiliyatta dar ve sabit gelirli kesimlerin büyük bölümü açısından kullanılamaz durumdadır. Aylık gelirini belli tarihte alan bir emekli veya ücretli, cezanın tebliğ tarihi ile maaş ödeme günü arasındaki uyumsuzluk nedeniyle indirimli ödeme imkânından yararlanamamakta; bu nedenle hem cezayı tam ödemek zorunda kalmakta hem de ek faiz ve icra riskiyle karşılaşmaktadır. Bu durum, aynı ihlali yapan vatandaşlar arasında fiilî bir eşitsizlik doğurmakta; nakit akışı güçlü olanlarla olmayanlar arasında adaletsiz bir sonuç yaratmaktadır. İçişleri Bakanlığının, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile birlikte, indirimli ödeme süresinin en az 30 güne çıkarılmasına dönük bir düzenleme için girişimde bulunması hem hukuki eşitlik hem de sosyal adalet bakımından gerekli görülmektedir.

Fahri trafik müfettişliği kurumuna ilişkin şikâyetler de dikkate değerdir. Yurttaşlık görevi bilinciyle, objektif ve hakkaniyetli şekilde denetim yapan fahri müfettişlerin varlığı elbette önemlidir; ancak keyfî değerlendirme, kişisel önyargı ve hatalı tespitlere açık bir yapı, hem vatandaşın haklarını zedelemekte hem de ceza sistemine duyulan güveni aşındırmaktadır. Fahri müfettişlerce düzenlenen tutanakların denetimi, eğitim ve yetkinlik kriterleri, şikâyet ve itiraz süreçlerinin şeffaflığı, İçişleri Bakanlığı tarafından yeniden ve bütüncül biçimde ele alınmalıdır. Bu mekanizma, keyfî cezalandırmayı değil, objektif ve mevzuata uygun denetimi esas alan, ölçülebilir performans kriterlerine bağlanmış ve düzenli olarak gözden geçirilen bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Trafik cezaları alanında yürütülen mevcut uygulama; yol güvenliğini artırmaktan çok, vatandaş nezdinde “cezalar yoluyla gelir yaratma” algısını güçlendirmektedir. Mantıksız hız

limitleri, şeffaf olmayan radar uygulamaları, dar gelirli vatandaşların indirimli ödeme imkânından fiilen yararlanamaması ve fahri müfettişlik kurumuna ilişkin keyfilik iddiaları, İçişleri Bakanlığının bu alandaki politika ve uygulamalarının 2026 bütçe yılı itibarıyla köklü biçimde gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Trafik cezalarının amacı, vatandaşı mali yönden ezmek değil, güvenli sürüş kültürünü yerleştirmek ve can kayıplarını azaltmak olmalıdır. Bu hedef doğrultusunda, ceza rejimi; adalet, öngörülebilirlik ve şeffaflık ilkeleri temelinde yeniden yapılandırılmadıkça, vatandaşın devlete ve kolluğa duyduğu güven zedelenecek; İçişleri Bakanlığının bütçe ve politika tercihleri, "Vatandaş trafik cezaları yoluyla soyuluyor." eleştirisinin odağında kalmaya devam edecektir.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün İçişleri Bakanlığından Koparılması

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçilmesinin ardından, yerel yönetimler alanındaki kurumsal yapı köklü biçimde değiştirilmiş; bu çerçevede Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı teşkilat yapısından kopartılarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesine alınmıştır. 2018 sonrasında yapılan düzenlemelerle, belediyeler, il özel idareleri ve mahallî idare birliklerine ilişkin mevzuat çalışmaları, proje ve teknik destek faaliyetleri, yerel yönetimlerin planlama ve yatırım süreçlerine yönelik politika geliştirme görevleri önemli ölçüde bu yeni yapıya devredilmiştir. Buna karşılık, Anayasa ve temel kanunlarda değişiklik yapılmadığı için mahallî idareler üzerindeki idari vesayet yetkisi, belediye organlarının görevden uzaklaştırılması, bazı kararların onayı, teftiş ve soruşturma süreçleri başta olmak üzere, klasik vesayet ve denetim fonksiyonları İçişleri Bakanlığında kalmaya devam etmiştir.

Yedi yıla yaklaşan uygulama süreci, bu tercihin yerel yönetimler alanında kurumsal parçalanmaya yol açtığını açıkça ortaya koymaktadır. Bir yanda politika, yatırım ve proje desteği başka bir bakanlıkta, diğer yanda idari vesayet, denetim ve yaptırım İçişleri Bakanlığında toplanmış; buna ilave olarak büyükşehirlerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) üzerinden yürütülen süreçler de devreye girmiştir. Sonuçta belediyeler aynı konuda İçişleri, Çevre–Şehircilik ve YİKOB arasında gidip gelen, birden fazla merkezî muhatapla karşı karşıya bırakılmış; yerel yönetimler alanında "tek ve açık sorumluluk zinciri" yerine dağınık, karmaşık ve gri alanları bol bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu durum, hem belediyelerle merkezî idare arasındaki ilişkileri zorlaştırmakta hem de yetki ve sorumluluğun hangi durumda hangi makamda toplandığını belirsizleştirmektedir.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün İçişleri Bakanlığından koparılması, idari vesayet yetkisinin hâlâ İçişleri'nde bulunması gerçeğiyle birlikte değerlendirildiğinde, sistematik bir uyumsuzluk doğurmaktadır. Vesayet denetimi yapan bakanlığın, aynı zamanda yerel yönetim politikası, kapasite geliştirme ve teknik rehberlikten büyük ölçüde dışlanması hem demokratik yerel yönetim anlayışı hem de iyi idare ilkeleri bakımından sorunludur. Yerel yönetimlerin bütüncül bir strateji çerçevesinde desteklenmesi gerekirken, politika ve mevzuat ayrı yerde, denetim ve yaptırım başka yerde konumlanmış; böylece karar alma süreçlerinde koordinasyon zayıflamış, uygulamada çelişkili tutumların ve bürokratik tıkanmaların zemini genişlemiştir.

Bu çerçevede, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün İçişleri Bakanlığından ayrılmasının, aradan geçen süre itibarıyla isabetli bir tercih olmadığı değerlendirilmelidir. Yerel yönetimler gibi demokratik temsil, katılım, hizmet sunumu ve mali özerklik bakımından kritik bir alanın iki ayrı bakanlık arasında bölünmesi ne idari rasyonaliteyle ne de Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminin vaat ettiği "sadeleşme ve hız" ilkeleriyle bağdaşmaktadır. Türkiye'de mahallî idareler politikasının; vesayet, denetim, strateji ve teknik destek boyutlarıyla birlikte bütüncül bir kurumsal yapı içinde ele alınması zorunludur. Bu nedenle söz konusu ayrışmanın gözden geçirilmesi ve yerel yönetimler alanında tek elden, açık yetki ve sorumluluk zinciri öngören bir yapının yeniden tesis edilmesi gerekmektedir.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
53.202.392.000	23.077.322.675	69.999.818.000	%31,57	0,37

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi 18 trilyon 929 milyar lira olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise %0,37'dir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2026 yılı bütçe teklifi **69.999.818.000** TL olarak öngörülmüştür. Bu rakam, 2025 yılı başlangıç ödeneği olan **53.202.392.000** TL'ye göre **%31,57** oranında bir artışa tekabül etmektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	14.588.536.000	7.536.344.452	20.108.666.000	**%37,84**	**%28,73**
SGK Devlet Primi Giderleri	1.826.209.000	943.599.401	2.668.497.000	**%46,12**	**%3,81**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.355.304.000	903.618.705	2.880.233.000	**%22,29**	**%4,11**
Cari Transferler	18.276.587.000	9.532.606.436	24.688.009.000	**%35,08**	**%35,27**
Sermaye Giderleri	13.580.000.000	3.291.205.803	17.097.500.000	**%25,90**	**%24,43**
Sermaye Transferleri	2.575.756.000	869.947.878	2.556.913.000	**-%0,73**	**%3,65**

1. **Personel giderleri** %37,84 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %28,73'tür.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %46,12 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %3,81'dir.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %22,29 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %4,11'dir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)

4. **Cari transferler** %35,08 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %35,27'dir.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
5. **Sermaye giderleri** %25,90 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %24,43'tür.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Sermaye transferleri** %0,73 azalmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %3,65'tir.** (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi 18 trilyon 929 milyar TL olarak öngörülmüş, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ise 69.999.818.000 TL başlangıç ödeneği tahsis edilmiştir. Bakanlığın bütçesi 2025 yılı başlangıç ödeneğine göre %31,57 oranında artmış olmakla birlikte, toplam merkezi yönetim bütçesi içerisindeki payı yalnızca %0,37 seviyesindedir. Bu durum, nominal artışa rağmen kültür ve turizm alanının genel bütçe içindeki ağırlığının sınırlı kaldığını göstermektedir.

Ekonomik sınıflandırma çerçevesinde bakıldığında; toplam ödeneğin %28,73'ü personel giderlerine, %3,81'i sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerine, %4,11'i mal ve hizmet alım giderlerine, %35,27'si cari transferlere, %24,43'ü sermaye giderlerine ve %3,65'i sermaye transferlerine ayrılmıştır. 2025–2026 dönemi değişim oranları dikkate alındığında personel giderlerinde %37,84, SGK primi giderlerinde %46,12, cari transferlerde %35,08 ve sermaye giderlerinde %25,90 oranında artış yaşanırken, sermaye transferlerinde sınırlı bir gerileme söz konusudur. Bu kompozisyon, bütçenin ağırlıklı olarak cari transferler ve sermaye giderleri etrafında şekillendiğini, mal ve hizmet alımlarının ise görece düşük bir payla bırakıldığını ortaya koymaktadır.

Bu yapı, kültürel mirasın korunması, müze ve ören yerlerinin işletilmesi, kültür-sanat kurumlarının sürdürülebilirliği ve turizm hizmetlerinin günlük işleyişi açısından kritik öneme sahip mal ve hizmet alımı kaleminin sınırlı tutulduğu; buna karşılık transfer ve yatırım kalemlerinin öne çıktığı bir bütçe anlayışına işaret etmektedir. Personel ve SGK kalemlerindeki çift haneli artışlar, insan kaynağı tarafında bir genişlemeye işaret etse de, bu büyümenin etkinliğinin değerlendirilebilmesi için kişi başı maliyet, doluluk oranı, hizmet başına personel verimliliği gibi göstergelerin açıklanması zorunludur. Aynı şekilde, gerek cari transferlerin

gerek sermaye gideri projelerinin, proje ve yararlanıcı bazında fayda–maliyet analizleri ve fiziki/nakdî gerçekleşme tabloları yayımlanmadığı sürece, bu kaynak tahsisinin kamuoyu nezdinde denetlenebilirliği ve hesap verebilirliği sınırlı kalmaktadır.

Program sınıflandırması açısından bakıldığında, Bakanlık bütçesinin %72,64'ü programlara, %27,36'sı ise program dışı giderlere yöneltilmiştir. Millî Kültür Programı 33.459.592.000 TL ile bütçenin %47,80'ini ve %19,64'lük artışı; Sanat ve Kültür Ekonomisi Programı 5.336.190.000 TL ile %7,62 payı ve %46,91'lik artışı; Turizmin Geliştirilmesi Programı 4.527.067.000 TL ile %6,47 payı ve %79,64 oranında dikkat çekici bir artışı; Yönetim ve Destek Programı ise 7.522.117.000 TL ile %10,75 payı ve %77,33'lük artışı temsil etmektedir. Program dışı giderlerin yaklaşık üçte birlik paya yaklaşan düzeyi, program esaslı bütçeleme hedefiyle çelişmekte; harcamaların politika hedefleriyle ilişkilendirildiği programlar üzerinden şeffaf biçimde izlenmesini güçleştirmektedir.

Özellikle "Turizmin Geliştirilmesi" ve "Yönetim ve Destek" programlarında öngörülen yüksek oranlı artışların, çıktı ve sonuç temelli güçlü göstergelerle desteklenmesi gerekmektedir. Turizm gelirlerinde, ziyaretçi profili ve nitelikli harcama düzeyinde kalıcı iyileşme, kültürel mirasın korunması ve erişilebilirliğinde somut ilerleme, kültür-sanat üretimi ve yerel/bağımsız sahne desteklerinde ölçülebilir kazanımlar ortaya konulmadıkça, bu büyümenin toplumsal faydaya dönüşüp dönüşmediğini tespit etmek mümkün olmayacaktır. Program dışı giderlerin yüksekliği de, ödeneklerin doğru sınıflandırılmadığı ve politika-bütçe bağının yeterince güçlü kurulmadığı yönündeki kaygıları artırmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesi 2026 yılında nominal olarak önemli ölçüde artmış; yatırım ve transfer ağırlıklı bir kompozisyonla şekillenmiştir. Ancak bu artışın meşruiyetinin ve bütçenin etkinliğinin sağlanabilmesi; ekonomik ve program sınıflandırmalarında yer alan tüm kalemler için proje, transfer ve program bazında ayrıntılı performans göstergelerinin, fayda–maliyet analizlerinin, fiziki ve nakdî gerçekleşmelerin düzenli ve şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşılmasına bağlıdır. Aksi halde, bütçe büyüklüğündeki artışa rağmen kültür ve turizm politikalarının hesap verebilirliği ve kaynak–etki verimliliği bakımından ikna edici bir çerçeve ortaya çıkmamaktadır.

Yiten Canlarımız: Kartalkaya Faciası

Bolu-Kartalkaya'daki Grand Kartal Otel'de 21 Ocak 2025 gecesi meydana gelen yangın, Cumhuriyet tarihinin en ağır otel yangınlarından biri olarak kayıtlara geçmiş; 36'sı çocuk olmak üzere 78 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, çok sayıda kişi de yaralanmıştır. Sömestr tatili nedeniyle yüksek dolulukla çalışan, 12 katlı ve 161 odalı tesis, olay anında yüzlerce misafire ev sahipliği yapmaktaydı. Yangının dördüncü kattaki mutfak/restoran bölümünde başladığı, binanın dış cephesinde ve ısı yalıtımında kullanılan yanıcı malzemeler nedeniyle hızla yayıldığı, tanıklara göre dumanın çok daha erken saatlerde hissedildiği ve buna rağmen alarm sistemlerinin devreye girmediği yönündeki bulgular, bu facianın "önlenebilir" nitelikte bir ihmal zinciri sonucunda ortaya çıktığını göstermektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kurulan Kartalkaya Grand Kartal Otel Yangını Araştırma Komisyonu'nun çalışmaları ve teknik meslek odalarının raporları; yangın güvenliği, kaçış düzeni ve yapı malzemelerine ilişkin çok ciddi mevzuata aykırılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur. Yetersiz ve standartlara uygun olmayan kaçış merdivenleri, yangın güvenlik holü eksikliği, duman sızdırmaz ve yeterli süre yangına dayanıklı olmayan kapılar, asansörlerin yangın algılama sistemine entegre çalışmaması, binanın dış cephesinde ve yalıtımında yanıcı XPS malzeme ve yaygın ahşap kaplama kullanımı gibi hususlar, yangının kısa sürede katlar arasında yayılmasına ve tahliyenin kaosa dönüşmesine yol açmıştır. Komisyon tutanakları; alarm ve algılama sistemlerinin çalışmadığı, panik içindeki misafirlerin karanlık ve yoğun duman altında yönlendirilemediği, bazı vatandaşlarımızın çarşaflarla inmeye çalıştığı veya pencereden atladığı trajik görüntülere işaret etmektedir.

Bu tablo, turizm yatırımları ve işletmelerinin belgelendirilmesi ile denetiminden sorumlu olan Kültür ve Turizm Bakanlığının görev alanıyla doğrudan bağlantılıdır. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve Turizm Tesislerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmelik uyarınca, belgeli tesislerin fiziki şartlarının, işletme esaslarının ve yangın güvenliği dahil olmak üzere güvenlik düzenlerinin süreklilik içinde gözetimi Bakanlığın, dolayısıyla Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü ile kontrolörler teşkilatının sorumluluğundadır. Buna rağmen Komisyon'da yapılan sunumlar, Bakanlık denetimlerinin ağırlıklı olarak sınıflandırma kriterleri ve işletme belgesi odaklı yürütüldüğünü; yangın güvenliği, acil tahliye, yalıtım ve alarm sistemleri gibi kritik başlıkların çoğu kez sadece "gözleme dayalı" biçimde, teknik ölçüm ve bağımsız uzman değerlendirmesi olmaksızın kontrol edildiğini ortaya koymuştur.

26 Şubat 2025 tarihli TBMM'deki Komisyon toplantısında Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerinin beyanları, Grand Kartal Otel örneğinde denetim zincirindeki zafiyetleri somutlaştırmıştır. Otelin en son 2021 yılında denetlendiği, denetim ekiplerinde inşaat mühendisi, elektrik ve yangın güvenliği uzmanı gibi teknik personel bulunmadığı, yangın güvenliği kontrollerinin yalnızca görsel incelemeyle sınırlı kaldığı ifade edilmiştir. Denetim personeli sayısının ülke genelindeki tesis yoğunluğuna kıyasla son derece yetersiz olduğu, denetimlerin sistematik risk analizine değil, büyük ölçüde rutine ve biçimsel kontrole dayandığı anlaşılmaktadır. Komisyon tutanaklarında yer alan tespitler, bu yaklaşımın kartvizitinde "belgeli ve sertifikalı" görünen bir tesisin gerçekte ağır teknik eksikliklerle faaliyet gösterebilmesine zemin hazırladığını göstermektedir.

Faciadan sonra kamuoyuna yansıyan bilgiler, otelin "Sürdürülebilir Turizm Programı" kapsamında sertifika aldığına işaret etmiş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) ile akredite özel denetim şirketlerinin rolü tartışma konusu olmuştur. Sertifikasyon sürecinde yer alan şirket yetkililerinden birinin soruşturma kapsamında gözaltına alınmış olması, belgelendirme ve akreditasyon zincirindeki denetim sorumluluğunun yalnızca özel sektöre havale edilmesinin doğurduğu riskleri görünür kılmıştır. Kamu adına belgelendirme ve denetimi üstlenen Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TGA arasındaki iş bölümünün, yetki zincirinin ve sorumluluk matrisinin şeffaf, hesap verebilir ve izlenebilir olmaması, sürdürülebilir turizm söyleminin, sahada can güvenliğine dönüşmesini engelleyen kritik bir boşluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığının bu derece açık bir sorumluluk alanına rağmen, facia sonrasında gerek siyasi gerek idari düzeyde gerçek anlamda bir hesap verme sürecinin işletilmediği görülmektedir. Olayda asli görevleri, turizm tesislerini belgelendirmek, denetlemek ve gerektiğinde faaliyetten men etmek olan Bakanlık yöneticileri ve ilgili birimlerde görevli kontrolörler ve diğer sorumlular hakkında gerekli ve yeterli adli, idari tahkikatlar yapılmamıştır. Ne üst düzey yönetim kademesinde somut bir siyasi sorumluluk üstlenilmiş, ne de kamuoyuna güven verecek açıklıkta bir idari hesap verme mekanizması işletilmiştir. Bu tablo, yiten canlarımızın ardından hem ailelerin adalet beklentisini hem de toplumun hukuk devleti ve idarenin sorumluluğu konusundaki güvenini derinden zedelemektedir.

TBMM'de kurulan Kartalkaya Araştırma Komisyonu, çok sayıda kurum, meslek örgütü, akademisyen ve aile temsilcisini dinlemiş ve yüzlerce sayfalık sunum, rapor ve tutanağı bir araya getirmiştir. Buna karşın, Komisyonun çalışma süresinin uzatılmasına rağmen raporunu zamanında sonuçlandıramaması, toplantı yeter sayısı sorunları ve çalışmalarındaki aksaklıklar Genel Kurul tutanaklarına yansımıştır. Bu durum, böylesi büyük bir toplumsal travmanın ardından yasama organının denetim kapasitesinin de etkin kullanılamadığını göstermektedir. Kartalkaya faciası, yalnızca yürütmenin denetim ve gözetim zafiyetlerini değil, Meclis'in araştırma komisyonu mekanizmalarındaki yapısal sorunları da görünür kılmıştır.

Tüm bu tespitler, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinin salt yatırım, tanıtım ve teşvik kalemleri üzerinden okunamayacağını ve belgelendirme–denetim, teftiş, rehberlik ve eğitim kapasitesinin nicelik ve nitelik bakımından güçlendirilmesinin, doğrudan insan hayatıyla ilgili bir performans alanı olduğunu göstermektedir. Bakanlığın ilgili genel müdürlükleri, kontrolörler kurulu ve taşra teşkilatında görev yapan denetim kadrolarının sayısı, uzmanlık profili, hizmet içi eğitim programları, saha denetimi sıklığı ve yangın güvenliği başlığı altında yürütülen rehberlik faaliyetleri; bütçe ödenekleriyle ilişkilendirilmesi ve ölçülebilir hedeflerle takip edilmesi gereken temel unsurlardır. Bu yapılmadığı sürece, "belgeli tesis" statüsü ile vatandaşlarımızın fiili can güvenliği arasında derin bir uçurum oluşmakta; Kartalkaya örneğinde olduğu gibi, bedeli telafi edilemez can kayıplarıyla ödenmektedir.

Bu nedenle, 2026 yılı bütçe döneminde Kültür ve Turizm Bakanlığının denetim ve gözetim kapasitesine ilişkin tüm programlarda; yangın güvenliği, acil durum yönetimi, yapı malzemeleri ve kaçış düzenine ilişkin teknik denetimlerin kapsamının genişletilmesi, bu denetimlerin bağımsız ve uzman mühendislik katkısıyla yürütülmesi ve sonuçlarının kamuoyuyla düzenli olarak paylaşılması yönünde açık performans hedefleri konulması zorunludur. Sürdürülebilir turizm sertifikasyon süreçlerinin, yalnızca çevresel göstergeler veya pazarlama unsurlarıyla sınırlı kalmayıp, insan hayatını korumaya dönük bağlayıcı teknik kriterlerle güçlendirilmesi ile TGA ve akredite denetim şirketlerinin faaliyetlerinin Bakanlık tarafından etkin bir şekilde denetlenmesi gerekir.

Kartalkaya faciası, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinin satır aralarında yer alan denetim ve gözetim başlıklarının, gerçekte 78 insanın yaşamıyla, yüzlerce ailenin yasıyla, milyonlarca vatandaşın devlete duyduğu güvenle doğrudan bağlantılı olduğunu acı biçimde hatırlatmıştır. Bu nedenle 2026 yılı bütçesi, yalnızca yeni tesisler, yeni tanıtım kampanyaları

ve yatırım projeleri için değil, yiten canlarımızın hatırasına yakışır şekilde, belgelendirme ve denetim sisteminin köklü biçimde güçlendirilmesi, sorumluluk zincirinin netleştirilmesi ve kamusal hesap verebilirliğin sağlanması için bir "dönüm noktası bütçesi" olarak kurgulanmalıdır. Aksi halde, Kartalkaya'da yanan sadece bir otel binası değil, devletin vatandaşına karşı üstlendiği temel güvenlik taahhüdü olmaya devam edecektir.

Ziyaretçi Sayısı Artıyor, Kişi Başı Harcama Yerinde Sayıyor

Ziyaretçi sayısının ve toplam turizm gelirinin artmasına rağmen, "ziyaretçi kişi başı ortalama harcama" ile "ziyaretçi gecelik ortalama harcama" göstergelerinin uzun süredir yatay seyretmesi, Türkiye'de turizmin nicelik üzerinden büyüdüğünü, buna karşılık katma değer, fiyatlama gücü ve harcama derinliği bakımından sınırlı ilerleme kaydedildiğini göstermektedir. Bu tablo, destinasyon kapasitesi üzerindeki baskı artarken kişi başına kamu gelirinin, istihdam niteliğinin ve yerel refah etkisinin aynı ölçüde yükselmediğine işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, turizmde büyüme "genişlemeci" bir karakter kazanmakta ancak verimlilik ve katma değer üretimi açısından istenen sonuçlar ortaya çıkmamaktadır.

Sorunun temel dinamikleri, turizm ürün karması ve fiyatlama stratejisinin ağırlıklı olarak düşük marjlı "her şey dâhil" ve paket tur modeline dayanmasıyla ilgilidir. Bu model, otel dışı harcama kalemlerinin (yeme-içme, alışveriş, kültür-sanat etkinlikleri, gece ekonomisi, yerel ulaşım vb.) payını sınırlamakta, ziyaretçilerin büyük ölçüde tesis içinde zaman geçirip harcama yapmasına yol açmaktadır. Ortalama kalış süresi ile turizm sezonunun 12 aya yayılması hedefleri ise, talep yönetimi ve destinasyon çeşitlendirmesindeki eksikler nedeniyle sınırlı kalmakta ve kısa konaklama-yüksek yoğunluk döngüsü, gecelik harcama artışını frenlemektedir. Pazar kompozisyonunun birkaç kaynak ülkede yoğunlaşması da fiyat duyarlılığını artırmakta, bu durum birim başına harcama hedeflerinin zayıflamasına neden olmaktadır.

Turizmin yarattığı değerin önemli bir kısmı, yüksek "harcama sızıntıları" nedeniyle yerel ekonomi yerine dışarıya akmaktadır. İthal girdi oranının yüksekliği, yabancı tur operatörleri ve çevrimiçi platform komisyonları ile tedarik zincirindeki dışa bağımlılık, yerel katma değeri aşağı çeken başlıca unsurlardır. Buna ek olarak, deneyim kalitesi ve harcama derinliği yüksek ürünlerin –gastronomi turları, premium kültür-miras deneyimleri, sağlıklı yaşam ve wellness, spor turizmi, kongre/fuar gibi– yeterince ölçeklenememesi, gelir yapısını

sınırlı sayıda ve düşük marjlı ürün grubuna bağımlı kılmaktadır. Böyle bir yapıda, ziyaretçi sayısı artsa dahi kişi başı ve gece başı harcama düzeyleri kalıcı biçimde yükseltilememektedir.

Kur oynaklığı ve yüksek enflasyon ortamında, döviz bazında kişi başı ve gece başı harcama düzeylerindeki reel değişimi sağlıklı biçimde izlemek de güçleşmektedir. Nominal artışlar zaman zaman başarı göstergesi gibi sunulsa da enflasyondan arındırılmış seriler ve döviz cinsinden ölçüm yapılmadığı sürece gerçek tablo ortaya konulamamaktadır. Kayıt dışı işlemler, POS verilerinin ve dijital ödeme altyapısının bütünleşik olarak değerlendirilememesi, şehir içi ve bölgesel kırılımların sağlıklı izlenememesi de güvenilir ölçümün önünde ciddi engel oluşturmaktadır. Bu durum, politika yapım süreçlerinde veri temelli ve hedef odaklı karar almayı zorlaştırmaktadır.

Turistlerin geceleme sayısının artmaması da turizmde nicel büyümenin niteliksel dönüşüme eşlik etmediğini gösteren önemli bir göstergedir. Geceleme süresi artmadığında, konaklama, yeme-içme, kültür-sanat, perakende ve ulaşım gibi alt sektörlerde harcama derinliği sınırlı kalmakta; yerel ekonomiyle kurulan bağ zayıflamaktadır. Kısa konaklama-yüksek yoğunluk döngüsü, destinasyonların fiyatlama gücünü ve ortalama günlük ücret performansını aşağı çekmekte; işletmelerin kapasite planlaması, stok yönetimi ve personel politikaları üzerinde baskı yaratmaktadır. Sezon dışı dönemlerde dolulukların düşük seyretmesi ise, 12 aya yayılmış turizm hedeflerini zayıflatmakta ve mevsimsel istihdamı kırılganlaştırarak nitelikli iş gücünün sektörde kalıcılığını zorlaştırmaktadır.

Geceleme süresinin artmaması aynı zamanda bölgesel yayılma ve kültürel deneyim çeşitliliği açısından da olumsuz etki doğurmaktadır. Ziyaretçiler çoğu zaman otel içi hizmetlerle sınırlı kalmakta, otel dışı harcama –müze ve ören yerleri, yerel etkinlikler, gastronomi, alışveriş ve diğer şehir deneyimleri– görece düşük bir düzeyde gerçekleşmektedir. Bu tablo, kamusal altyapı ve kültürel miras varlıkları üzerindeki tepe saat yoğunluğunu artırırken, birim başına kamu getirisini sınırlı tutmakta çevresel taşıma kapasitesi üzerinde sürdürülebilirlik riskleri doğurmaktadır. Kısa konaklama modelinin hâkim olduğu bir yapı, kongre, sağlık-wellness, spor, yat ve premium kültür-miras gibi yüksek harcama profilli segmentlerin ölçeklenmesini engellemekte; destinasyon algısını “düşük marjlı, hızlı tüketilen ürün” düzeyine sıkıştırmaktadır.

Yıl	Yıllık / Çeyrek	Ziyaretçi ortalama geceleme sayısı
2021	**Yıllık**	**14,2**
	I	17,0
	II	13,0
	III	14,1
	IV	14,2
2022	**Yıllık**	**12,0**
	I	13,3
	II	10,5
	III	12,2
	IV	12,3
2023	**Yıllık**	**11,3**
	I	13,0
	II	10,0
	III	11,4
	IV	11,5
2024	**Yıllık**	**10,7**
	I	11,1
	II	9,5
	III	11,1
	IV	11,0
2025	**Yıllık**	
	I	11,0
	II	9,4
	III	10,7

Bu yapısal sorunların giderilebilmesi için, politika odağının salt sayısal hacimden harcama derinliğine kaydırılması zorunludur. Tanıtım ve pazarlama bütçeleri ile kamu teşviklerinin, “kişi başı ve gece başı ortalama harcama artışı” ve “ortalama kalış süresi artışı”

gibi somut çıktı-sonuç göstergelerine bağlanması gerekmektedir. Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı'nın yürüttüğü kampanyalar dahil tüm tanıtım faaliyetlerinde kampanya başına gelir etkisi, pazar bazlı getiri (yield) ve yüksek harcama profilli segmentlere erişim gibi göstergeler zorunlu performans kriterleri hâline getirilmelidir. "Her şey dâhil" modelinin yerel ekonomiyle bağını güçlendirecek şehir kartları, yerel işletme kuponları, müze ve özel deneyim paketleri gibi otel dışı harcama entegrasyonları, düzenleme ve teşvik araçları ile desteklenmelidir.

Nitelikli konaklama ve deneyim yatırımlarında, sürdürülebilirlik sertifikasyonu, hizmet standardı ve oda başına elde edilen gelir eşikleri gibi kalite kriterlerinin teşvik şartı hâline getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Kongre, sağlık ve wellness, spor, golf, yat turizmi, gastronomi ve tematik kültür rotaları gibi yüksek harcama profilli kısımlar için hedef pazar planları hazırlanmalı; bu alanlarda uzun vadeli marka konumlaması yapılmalıdır. Miras alanlarında dinamik fiyatlama, gece müzeciliği ve "premium rehberli deneyim" modellerinin yaygınlaştırılması; ziyaretçi başına gelir artışına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, alışverişte vergi iade süreçlerinin kolaylaştırılması ve hızlandırılması, turistik POS verileri üzerinden harcama ısı haritalarının düzenli biçimde kamuoyuyla paylaşılması hem şeffaflığı artıracak hem de politika tasarımını güçlendirecektir.

Ölçüm ve raporlama tarafında ise enflasyondan arındırılmış (reel) ve döviz bazlı kişi başı ile gece başı harcama serilerinin eşzamanlı raporlanması; "otel içi–otel dışı" ayrımı, şehir içi bölge kırılımları ve kongre/kültür/deniz-kum-güneş gibi segment bazlı göstergelerin standartlaştırılması gereklidir. Asgari bir çekirdek performans seti olarak; kişi başı ortalama harcama (ABD doları ve reel), gece başı ortalama harcama, ortalama kalış süresi, otel dışı harcama payı, sezon dışı doluluk ve gelir, müze ve ören yerlerinde ziyaretçi başına gelir, kampanya başına gelir ve istihdam etkisi ile pazar çeşitliliği göstergelerinin düzenli ve şeffaf biçimde yayımlanması zorunludur.

Bu çerçeve hayata geçirildiği takdirde, ziyaretçi ve toplam gelir artışı niteliksel bir dönüşümle desteklenebilecek; kişi başı ve gece başı harcamalarda yıllardır süren yatay seyrin kırılması mümkün olabilecektir. Aksi hâlde, turizmde sadece sayıların büyüdüğü, ancak kişi başına refahın ve yerel ekonomiye yansıyan katma değerin sınırlı kaldığı bir yapı devam edecek; turizmin ülke ekonomisine ve toplumsal refaha gerçek anlamda katkı sunma kapasitesi önemli ölçüde kısıtlı kalacaktır.

Her Şeyi Belirsiz Kültür Yolu Festivalleri

Türkiye Kültür Yolu Festivali, Kültür ve Turizm Bakanlığının 2021 yılından itibaren farklı şehirlerde uygulamaya koyduğu, çok sayıda sanat dalını tek bir şehir rotası etrafında buluşturmayı hedefleyen çok şehirli kültür-sanat festivalleri serisidir. Bakanlık sunumunda, Kültür Yolu Festivallerinin kültür ve sanatla bütünleşmiş bir turizm vizyonunun ürünü olduğu, 2021'de 2 binden fazla sanatçının katılımıyla başlatılan programın kapsamının her yıl genişletildiği, 2025 yılı itibarıyla Manisa, Kayseri, Mardin ve Malatya'nın da eklenmesiyle rota kapsamındaki şehir sayısının 20'ye ulaştığı ve kapsadığı alan ile katılımcı sayısı bakımından "dünyanın en büyük festivali" iddiasıyla sunulduğu ifade edilmektedir. Bu yönüyle festival serisinin ilke olarak desteklenmesi, nitelikli kültür-sanat üretiminin ve kültürel katılımın artırılması bakımından önemli bir araç olduğu kabul edilmelidir.

Bununla birlikte, bu denli büyütülmüş ve ülke geneline yayılmış bir festival zincirinde kamu kaynaklarının kullanım biçimi, ihale süreçleri ve sponsorluk ilişkileri bakımından ciddi şeffaflık sorunları bulunmaktadır. Komisyon tutanaklarında festivalin ölçeği, katılımcı sayısı ve kapsadığı şehirler ayrıntılı şekilde anlatılırken, harcama kalemlerinin büyüklüğü, festival başına maliyet, sanatçı ödemelerinin toplamı, organizasyon ve prodüksiyon giderlerinin tutarı gibi temel bütçe bilgilerinin aynı açıklıkla paylaşılmadığı görülmektedir. Festival giderleri, Bakanlık bütçesi ve ilişkili kuruluşlar altında dağınık kalemler hâlinde yer almakta, ihale edilen işlerin türü, bedeli, yöntemi ve yüklenici firmalar, kamuoyu açısından kolayca erişilebilir, karşılaştırılabilir ve denetlenebilir bir formatta yayımlanmamaktadır. Bu durum, "dünyanın en büyük festivali" iddiasıyla sunulan bir programda, kamu yararı, mali saydamlık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle bağdaşmayan bir belirsizlik alanı yaratmaktadır.

Programın merkezden tasarlanan yapısı da önemli bir eleştiri konusudur. Kültür Yolu Festivalleri, Bakanlığın tanıtım ve turizm odaklı politika öncelikleri doğrultusunda, büyük ölçüde Ankara merkezli planlanmakta, içerik seçimi, rota ve etkinlik tasarımı, bütçe dağılımı ve sponsorluk ilişkileri yerel yönetimlerin, bağımsız sanatçıların, meslek örgütlerinin ve sivil toplumun etkin katılımı olmaksızın belirlenmektedir. Bu çerçevede, her ilde tekrarlanan, benzer içerik ve benzer markalar etrafında şekillenen bir festival kalıbı ortaya çıkmakta ve yerel kültürel miras, kentte hâlihazırda üreten bağımsız tiyatro, müzik, sinema ve görsel sanat çevreleri yeterince görünür kılınmamaktadır. Yerel aktörlerin karar süreçlerine kurumsal ve

bağlayıcı biçimde dâhil edilmemesi hem programın meşruiyetini hem de yerel kültür politikalarıyla uyumunu zayıflatmaktadır.

Eleştirilerin bir diğer boyutu, festival takviminin ve içeriğinin krizler, toplumsal hassasiyetler ve yas süreçleriyle uyumlu yönetilememesidir. Son yıllarda büyük afetler, toplu iş kazaları, terör saldırıları ve kamuoyunda derin izler bırakan adli olaylar yaşanırken bazı şehirlerde, henüz toplumsal yas ve muhasebe süreci devam ederken coşkulu festival görüntülerinin sürdürülmesi, kamuoyunda "gösteri odaklı siyaset" eleştirilerini artırmaktadır. Bu çerçevede, festival programlarının iptal, erteleme, sadeleştirme ve biçim değiştirme kriterlerinin yazılı, önceden ilan edilmiş ve demokratik denetime açık kriz yönetimi protokolleriyle belirlenmesi ile yas, anma ve dayanışma dönemleriyle uyumlu bir kültür-sanat takvimi oluşturulması zorunludur.

Miras alanlarının, tarihî meydanların, ören yerlerinin ve tescilli yapıların festival mekânı olarak yoğun kullanımı da "koruma–kullanma dengesi" bakımından sorunlu bir görünüm arz etmektedir. Bakanlığın aynı sunumda "Geleceğe Miras" ve gece müzeciliği gibi projelerle arkeolojik alanlara ve tarihî eserlere yönelik yatırımları öne çıkarması, bu alanların festival kapsamında yüksek sesli konser, yoğun kalabalık ve ağır teknik ekipman kullanımıyla da düzenli olarak tüketilmesini meşrulaştırmamaktadır. Gece müzeciliği uygulamaları ve festival etkinliklerinde, ziyaretçi taşıma kapasitesi, titreşim ve gürültü sınırları, altyapı yükü, erişilebilirlik ve engelli hakları gibi ölçülebilir kriterlere dayalı etki analizlerinin yapılmaması, uzun vadede koruma sorunlarını derinleştirme riski taşımaktadır. UNESCO Dünya Mirası Listesi ve Geçici Listede yer alan alanlarda, festival etkinliklerinin bu çerçevede hazırlanmış yönetim planları ve bilim kurulları denetiminde yürütülmesi gerekirken; uygulamada bu ilkelere ne ölçüde uyulduğu belirsizdir.

Sahada gözlenen lojistik ve operasyonel aksaklıklar da Kültür Yolu Festivallerine yönelik eleştirileri beslemektedir. Bazı şehirlerde etkinliklerin son anda yer veya tarih değiştirmesi, teknik altyapı eksiklikleri nedeniyle programların iptal edilmesi, toplu taşıma ve trafik düzenlemelerinin yetersiz kalması, güvenlik ve kalabalık yönetimi planlarının önceden yeterince duyurulmaması, festivalin yerel halk ve ziyaretçiler nezdinde güvensizlik yaratmasına yol açmaktadır. Engelli bireyler, yaşlılar, çocuklu aileler ve düşük gelir grupları için erişilebilir bilet politikası, uygun ulaştırma imkanları ve engelsiz mekân tasarımı gibi

kapsayıcı tedbirler sistematik bir standart hâline getirilememiştir. Bu durum, kamusal bir kültür-sanat programında eşitlik ve kapsayıcılık ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Türkiye Kültür Yolu Festivali, kapsadığı şehir ve etkinlik sayısı, sanatçı katılımı ve uluslararası görünürlük iddiası nedeniyle artık münferit bir proje değil, Bakanlığın bütçesinde ayrı bir program olarak şeffaf biçimde izlenmesi gereken büyük ölçekli bir kamu harcama alanıdır. Festivalin harcama kalemleri, sanatçı ödemeleri, teknik prodüksiyon ve tanıtım giderleri, sponsorluk ve tedarik zinciri ilişkileri, şehir ve etkinlik bazında ayrıştırılmış, ihale yöntemleri ve sözleşme koşullarıyla birlikte kamuoyuna açık bir veri seti hâlinde yayımlanmalıdır. Yerel kültür bileşenlerinin görünürlüğünü artıracak kota ve destek mekanizmaları oluşturulmalı, karar süreçlerine belediyeler, meslek örgütleri, sanatçı temsilcileri ve bağımsız uzmanların yer aldığı danışma kurulları dâhil edilmelidir. Festivalin performansı, katılımcı sayısı, sosyoekonomik profil, bölgesel dağılım, erişim düzeyi ve TL başına kamu faydası gibi göstergelerle hedef–gerçekleşme ekseninde düzenli raporlanmalı ve bağımsız denetim sonuçları kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Bu alanlarda gerekli kurumsal ve yasal düzenlemeler yapılmadığı sürece, Kültür Yolu Festivalleri Bakanlığın "başarı hikâyesi" olarak değil, şeffaflık, katılımcılık ve hesap verebilirlik bakımından ciddi soru işaretleri barındıran bir bütçe riski olarak görülmeye devam edecektir.

Vatandaşlarımızın Tatil Yapamıyor

Türk vatandaşının tatil yapamaması, yalnızca bireylerin dinlenme ve yenilenme ihtiyacının karşılanamaması değil, aynı zamanda derinleşen ekonomik krizin ve gelir adaletsizliğinin somut bir göstergesi haline gelmiştir. Asgari ücretle ya da düşük maaşla geçinmeye çalışan milyonlarca yurttaş, kira, fatura ve gıda giderlerini dahi güçlükle karşılarken, birkaç günlüğüne dahi olsa tatile gidebilmek, otel ya da ulaşım masrafını karşılayabilmek çoğu aile için artık ulaşılmaz bir lüks durumundadır. Çalışma hayatının yoğun temposu, artan enflasyon, hayat pahalılığı ve ücretlerin reel olarak erimesi sonucunda, Anayasa'da güvence altına alınan dinlenme hakkı kağıt üzerinde kalmakta, yurttaş, yıl boyunca emeğinin karşılığını almadığı gibi, insanca bir yaşamın parçası olan tatil imkânından da mahrum bırakılmaktadır. Bu tablo, sosyal devlet ilkesinin zayıfladığı, refahın adil paylaşılmadığı ve geniş toplum kesimlerinin temel ihtiyaçlarının ötesinde hiçbir hayat standardına erişemediği bir yapıya işaret etmektedir.

IPSOS araştırma "2025 Yaz Tatili Dosyası" verilerini yayımlamıştır. Veriler, geçtiğimiz yıl olduğu gibi bu yıl da her 10 Türk vatandaşından 6'sının yaz tatili yapmadığını ve yapmayı düşünmediğini göstermiştir.

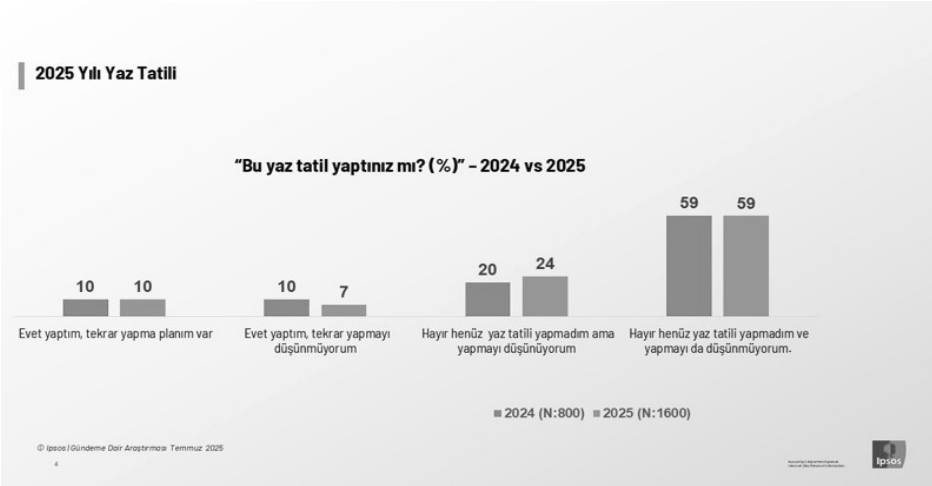

Geçen sene yaz tatili yapamayanların yüzde 69'u bu sene de yaz tatili yapamayacağını, yüzde 22'si de henüz yapmadığını ama yapmayı düşündüğünü belirtmiştir.

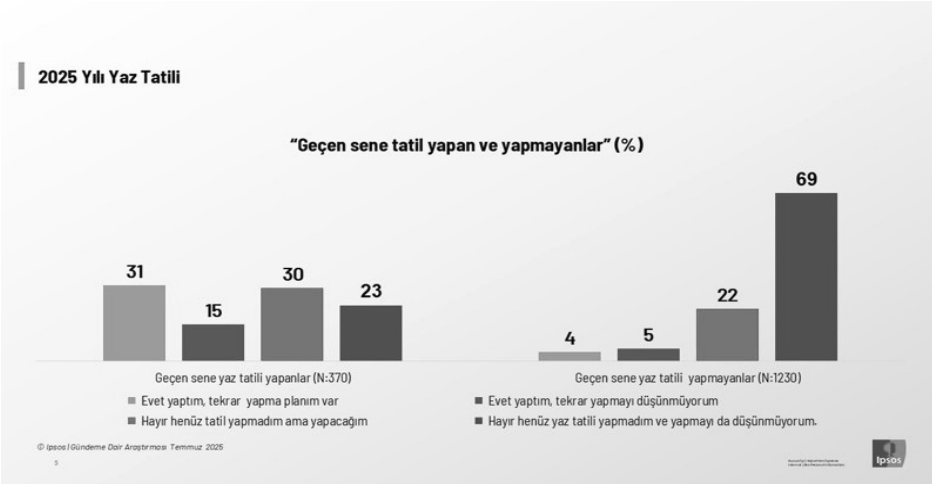

Yaz tatili yapamayan her on kişiden dokuzu ekonomik sebeplerle tatil yapamadığını söylemiştir. Ekonomik nedenlerle tatil yapamayanların oranı geçen yıl yüzde 87 iken bu yıl yüzde 91 seviyesine yükselmiştir.

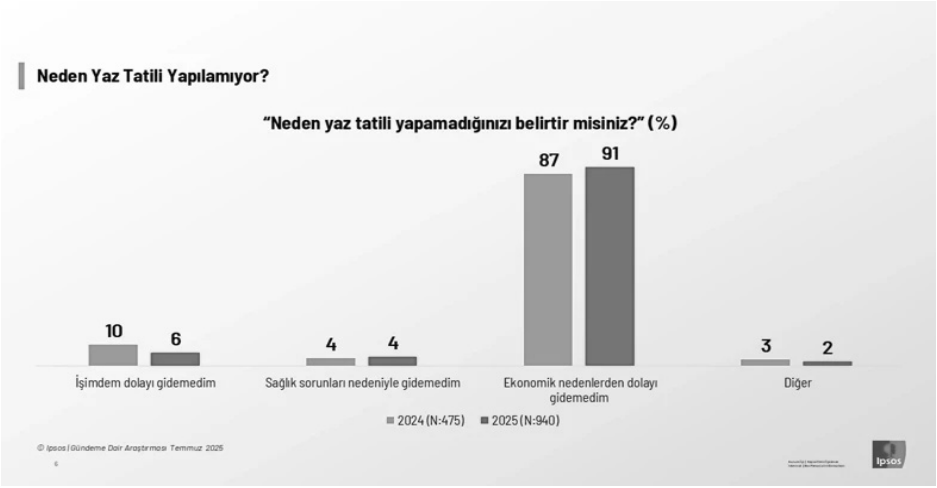

Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat), 2024 yılına ilişkin bir haftalık tatile gitme zorluğu verilerini yayınlanmıştır. Bu istatistiğe göre Türkiye ikinci sıradadır.

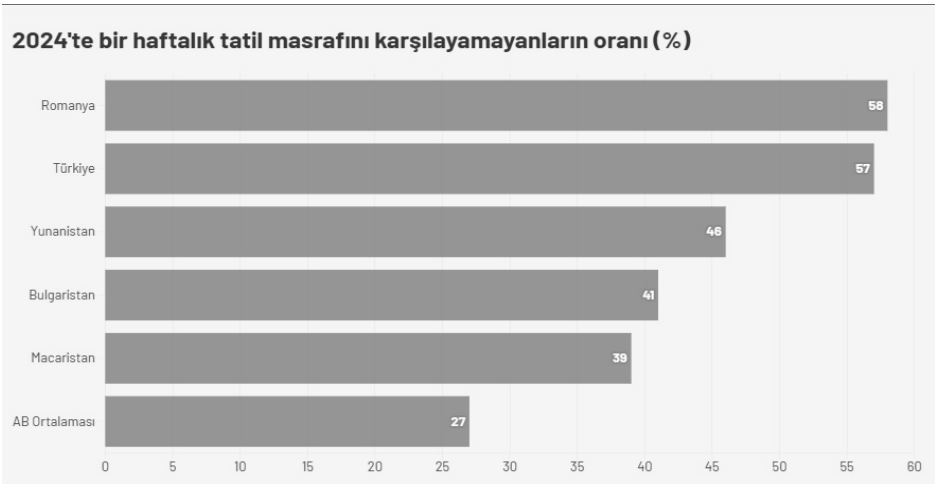

Türkiye'de yerleşik vatandaşların Türkiye'de dahi tatil yapamaması, hanehalkı gelirlerindeki yetersizlik ve maliyet baskısı nedeniyle yaygın bir olgu hâline gelmiştir. IPSOS'un "2025 Yaz Tatili Dosyası" verilerine göre her 10 kişiden 6'sı yaz tatili yapmamış ya da yapmayı düşünmemekte; geçen yıl tatil yapamayanların %69'u bu yıl da yapamayacağını belirtirken, %22'si henüz yapmadığını ancak yapmayı düşündüğünü ifade etmektedir.

Tatil yapamayan her on kişiden dokuzu gerekçe olarak ekonomik nedenleri göstermektedir. Bu oranın bir yılda %87'den %91'e yükselmesi, erişilebilirlik sorununun derinleştiğine işaret etmektedir.

Ayrıca Eurostat'ın 2024 "bir haftalık tatile gitme zorluğu" istatistiğinde Türkiye'nin ikinci sırada yer alması, uluslararası karşılaştırmada da mali engelin büyüklüğünü teyit etmektedir. Bu tablo, iç turizmin kapsayıcılığı açısından gelir destekleri, sezonsal ve bölgesel ulaşılabilirlik uygulamaları, kamu sosyal tesisleri ve sosyal turizm araçlarının güçlendirilmesini, aynı zamanda konaklama ve ulaşımda fiyat şeffaflığı ile tüketici korumasının sıkılaştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Türk vatandaşları arasında bir başlık da emekli vatandaşlara açılması gerekmektedir. Türkiye'de özellikle emeklilerin tatil yapamaması, düşük gelir düzeyi ile konaklama-ulaşım maliyetlerindeki artışın birleşmesi sonucu kronik bir sosyal dışlanma alanına dönüşmüştür. Yabancı ülkelerden gelen emekliler, emekli maaşlarıyla Türkiye'de rahatlıkla tatil yapabilirken; bu ülkenin emeklileri aynı otellerde düşük ücretli, mevsimlik işlerde çalışmak zorunda kalmakta, büyük çoğunluğu ise temel geçim kalemleri nedeniyle tatile erişememektedir. Oysa İspanya gibi ülkelerde devlet, yaşlı yetişkinlerin tatil yapabilmesi için doğrudan sübvansiyonlu "sosyal turizm" programları yürütmekte, kısa ve uzun süreli tatillerde kişi katkı payını düşük tutarak erişimi güvence altına almaktadır. Bu tür modeller, yalnızca emeklilerin dinlenme ve sosyal katılım hakkını desteklemekle kalmamakta, aynı zamanda turizmde mevsimselliği yumuşatıp düşük sezon doluluklarını artırarak yerel ekonomiye ve istihdama da katkı vermektedir.

Bu durumun önüne geçmek için tarafımızca, Komisyonda bir önerge verilmiştir. Bu önerge ile tüm bu veriler ve Anayasa'nın sosyal devlet ilkesi ile dinlenme hakkına ilişkin açık hükümlerine rağmen, emeklilerin, düşük gelirli hanelerin ve gençlerin ülke içinde yılda en az bir kez güvenli ve erişilebilir biçimde tatile çıkabilmesini amaçlayan; gelir/hanebaşı kriterlerine

dayalı iç turizm destek programları, seyahat çeki ve sosyal tatil kampı uygulamalarını öngören, turizm sezonu dışında atıl kapasiteyi de yerel işletmeleri içine alan sosyal turizm anlaşmalarıyla değerlendirmeyi hedefleyen önergemiz, Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir. Bu ret kararı, IPSOS ve Eurostat verilerinin açıkça ortaya koyduğu yapısal eşitsizliği gidermek yerine derinleştirmiştir. 2026 yılı bütçesinde Kültür ve Turizm Bakanlığının "Turizmin Geliştirilmesi" programı altında ayrılan 4 milyar 527 milyon 67 bin TL'lik kaynağın, sosyal turizm ve Türk vatandaşlarının tatile erişimi yerine, yine ağırlıklı olarak döviz kazandırıcı, yabancı ziyaretçi odaklı politikalara tahsis edilmesi tercih edilmiştir.

Ziyaretçi Çok, Gelir Az

Türkiye, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre, 2024 yılında 60,6 milyon ziyaretçi ağırlayarak dünyada ziyaretçi sayısında 4'üncü sırada yer almıştır.

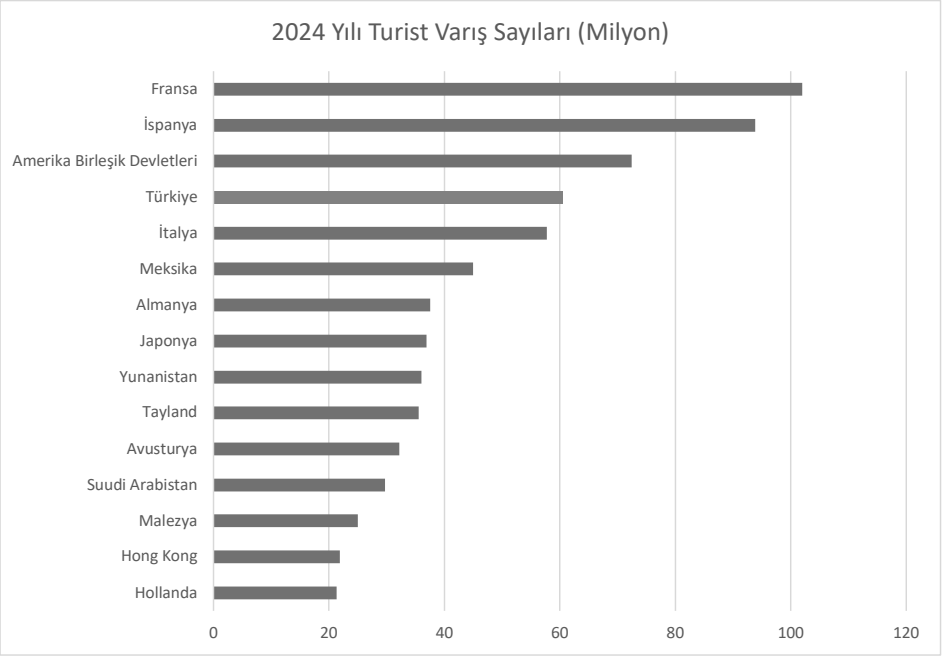

Aynı yıl Türkiye'nin turizm geliri 56,3 milyar dolar olarak kaydedilmiş ve ülkemiz turizm geliri bakımından 7'nci sırada kalmıştır.

Uluslararası Turizm Gelirleri – 2024 (USD milyar)			
Ülke	**Turizm Geliri (USD milyar)**	**Değişim (%)**	**Dönem**
Amerika Birleşik Devletleri	215,0	%13,7	2024
İspanya	106,5	%15,8	2024
Birleşik Krallık	82,5	%14,6	2024
Fransa	77,0	%8,1	2024
İtalya	58,7	%5,0	2024
Birleşik Arap Emirlikleri	57,0	%9,7	Ocak – (yılın ilk dönemi)
TÜRKİYE	**56,3**	**%12,5**	**2024**
Japonya	54,7	%41,7	2024
Avustralya	52,0	%12,7	2024
Kanada	49,9	%9,8	2024
Tayland	42,7	%43,9	2024
Suudi Arabistan	41,0	%13,8	2024
Almanya	40,1	%6,0	2024
Çin	39,7	%58,8	2024

Bu iki gösterge birlikte değerlendirildiğinde, nicelik açısından güçlü bir performansa karşın harcama derinliğinde beklenen seviyeye ulaşılamadığı, "çok turist–görece düşük gelir" dengesizliğinin yapısal bir sorun hâline geldiği görülmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığının Plan ve Bütçe Komisyonundaki sunumunda da bu tablo teyit edilmektedir. Bakanlık, 2024 yılında ülkemize gelen ziyaretçi sayısının bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 10 artışla 62,3 milyon kişiye, turizm gelirinin ise yaklaşık 61 milyar dolar seviyesine yükseldiğini; 2025 yılı Ocak–Eylül döneminde ise 50 milyon ziyaretçi ve 50 milyar dolar gelir elde edildiğini ifade etmektedir. Buna rağmen aynı sunumda kişi başına ortalama harcamanın dokuz aylık veriler itibarıyla 103 dolar seviyesinde kaldığı belirtilmektedir. Bu veriler, tarihsel olarak yüksek toplam gelire rağmen, ziyaretçi başına ve gece başına harcama göstergelerinin hâlen arzu edilen düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır.

Türkiye, birkaç saatlik yolculukla antik kentlerden yaylalara, termal alanlardan masmavi koylara, gastronomi ve kültür–sanat merkezlerinden inanç turizmi destinasyonlarına uzanan son derece zengin bir ürün çeşitliliğine sahiptir. Buna karşın bu çeşitlilikten ekonomiye yansıyan katma değer potansiyelin gerisinde kalınmaktadır. Temel neden, uzun yıllar düşük marjlı paket turlara ve "her şey dâhil" modeline dayalı ürün karmasının otel dışı harcamayı

sınırlaması, ortalama kalış süresinin anlamlı biçimde artmaması ve turizmin belirli aylara ve belirli bölgelerde yoğunlaşan mevsimsellik döngüsüne hapsolmasıdır. Ziyaretçi sayısı yükselirken kişi başına ve gece başına harcama göstergeleri kalıcı biçimde yukarı taşınamamakta, destinasyonun fiyatlama gücü sınırlı kalmaktadır.

Gelir kalitesindeki bu açığın yapısal unsurları açıktır. Otel dışı (yeme–içme, alışveriş, kültür–sanat, gece ekonomisi, yerel deneyimler) harcama kanalları zayıftır. Destinasyon pazarlama ve yönetim araçları turizmi on iki aya yayacak, bölgesel çeşitlenmeyi sağlayacak düzeyde bütüncül çalışmamaktadır; pazar kompozisyonunun birkaç ülkeye ve fiyat duyarlılığı yüksek segmentlere yoğunlaşması, ani talep ve fiyat dalgalanmalarına zemin hazırlamaktadır. Kur oynaklığı ve yüksek enflasyon, döviz bazında reel artışı gölgelemekte; tedarik zincirinde ithal girdiye ve yüksek aracılık komisyonlarına bağımlılık yerel katma değeri aşağı çekmektedir.

Komisyondaki bütçe görüşmelerindeki Bakanlık sunumunda, GoTürkiye dijital tanıtım platformu, sürdürülebilir turizm sertifikasyon programı ve 2030 Turizm Stratejisi çerçevesinde kültür, sağlık, termal, kış, inanç, gastronomi ve doğa turizmi gibi çeşitlendirilmiş ürünlere geçiş hedefleri öne çıkarılmaktadır. Türkiye'nin "dünyanın en çok ziyaret edilen ilk 5 ülkesi" arasına girdiği vurgulanmaktadır. Ancak bu hedeflerin bütçe–program çerçevesinde, gelir kalitesini artıracak somut performans göstergelerine ve bağlayıcı taahhütlere dönüştürülmediği görülmektedir. Turizmin on iki aya yayılması, alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilirlik sertifikasyonunun yaygınlaştırılması gibi başlıklar, henüz kişi başı ve gece başı harcamada ölçülebilir ve kalıcı bir iyileşmeye dönüşmemiştir.

Bu çerçevede sürdürülebilirlik boyutu stratejik bir öneme sahiptir. Kıyı şeridinde yanlış ve yoğun yapılaşma, orman ve doğal alan tahribatı, atık yönetimindeki yetersizlikler ve su–enerji verimsizliği, kısa vadeli gelir uğruna uzun vadeli çekiciliği aşındırmaktadır. Miras alanlarının, kıyı ekosistemlerinin ve kırılgan doğal bölgelerin taşıma kapasitesi dikkate alınmaksızın turizm baskısına açık bırakılması hem çevresel hem ekonomik açıdan risk üretmektedir. Taşıma kapasitesi, çevresel standartlar ve kültürel mirasın korunması; yalnızca etik bir gereklilik değil, aynı zamanda gelir kalitesini ve destinasyon markasını güçlendiren ekonomik bir zorunluluktur. Ekoturizm, doğa temelli deneyimler ve sürdürülebilir turizm sertifikasyonları, ölçülebilir kriterlere bağlanarak yaygınlaştırılmalıdır.

Politika tasarımında odak, “hacim”den “değere” çevrilmelidir. Tanıtım ve destek araçları, sadece toplam ziyaretçi sayısı ve toplam gelir üzerinden değil, kişi başı ve gece başı harcama, ortalama kalış süresi, otel dışı harcama payı ve sezon dışı gelir gibi çıktı göstergelerine koşullandırılmalıdır. MICE (toplantı, kongre ve etkinlik turizmi), sağlık ve wellness, kış ve dağ turizmi, spor organizasyonları, yat turizmi, gastronomi ve nitelikli kültür–miras deneyimleri gibi yüksek harcama profilli segmentler için pazar bazlı yol haritaları uygulanmalıdır. Demiryolu ve iç hat bağlantılarıyla çok duraklı rotalar, şehir kartları ve entegre şehir içi ulaşım çözümleriyle paketlenmiş deneyimler yaygınlaştırılmalıdır. Müze ve ören yerlerinde dinamik fiyatlama, gece programları, rehberli turlar ve “premium” içerikler ziyaretçi başına geliri artıracak şekilde, yerel halkın erişimini gözeterek tasarlanmalıdır.

Enflasyondan arındırılmış ve döviz bazlı kişi/gece başı harcama serileri eş zamanlı ve düzenli olarak yayımlanmalıdır. Otel içi–otel dışı harcama ayrımı, şehir ve bölge kırılımları, pazar ve ürün bazlı göstergeler standardize edilmelidir. Asgari bir çekirdek performans göstergesi seti (kişi başı ve gece başı harcama, ortalama kalış süresi, otel dışı harcama payı, sezon dışı doluluk ve gelir, müze/ören yerlerinde ziyaretçi başına gelir, kampanya başına gelir ve istihdam etkisi, pazar çeşitliliği endeksi) üçer aylık olarak kamuoyuna açıklanmalı; tanıtım kampanyaları ve destek programları için yatırımın geri dönüşü raporlanmalıdır.

Teşvik ve düzenlemelerde de kalite çıtası yükseltilmelidir. Konaklama ve deneyim yatırımları; sürdürülebilirlik sertifikasyonu, hizmet standardı, asgari fiyat/gelir göstergeleri ve yerel tedarik zinciri kullanımı gibi kriterlere bağlanmalı; yerel üretici ve hizmet sağlayıcılarla bağ kuran, harcama sızıntılarını azaltan işletme modelleri öncelikli olarak desteklenmelidir. “Her şey dâhil” modelinde yerel ekonomiyle bağ kuran otel dışı harcama entegrasyonları zorunlu hâle getirilmeli; yerel ürün ve hizmetlerin bu zincire dâhil edilmesini kolaylaştıran düzenlemeler yapılmalıdır. Vergi iade ve geri ödeme süreçleri basitleştirilmeli, şeffaflaştırılmalı ve turisti kayıtlı harcamaya yönlendirecek şekilde hızlandırılmalıdır.

Türkiye’nin yüksek ziyaretçi sayısını nitelikli ve sürdürülebilir bir turizm gelirine dönüştürebilmesinin yolu, sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu, harcama derinliğini ve kalış süresini artıran, ölçülebilir göstergelerle yönetilen bir politika–bütçe çerçevesinin kurulmasından geçmektedir. 2026 yılı bütçe görüşmelerinde, bu dönüşümü somut takvim ve performans hedefleriyle güvence altına alan yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılması zorunludur.

AK Parti'nin Zayıf Restorasyon Karnesi

Kültür ve Turizm Bakanlığının bütçe sunumlarında "tarihin en büyük arkeolojik seferberliği" ve "tarihin en büyük restorasyon çalışmaları" olarak övülen projelerle vitrine çıkarılmaktadır. Nitekim 2025 yılı sonu itibarıyla tescilli taşınmaz kültür varlığı sayısının 129.506'ya, sit alanı sayısının 27.462'ye ulaştığı; "Geleceğe Miras Projesi" kapsamında 65 ilde 255 kazı alanına çıkıldığı, 17 antik kentte ziyaretçi karşılama merkezi ve çevre düzenleme projelerinin tamamlandığı ve bu projeye 2025 yılında 3,5 milyar TL kaynak ayrıldığı Bakan tarafından Komisyon'da ifade edilmiştir. Aynı sunumda 1.200'den fazla uzman ve 3 binden fazla çalışanın istihdam edildiği, 15 binden fazla envanterlik buluntunun gün yüzüne çıkarıldığı belirtilmekte olup Sardes Antik Kenti ve Bintepeler Lidya Tümülüslerinin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne eklenmesiyle listedeki varlık sayısının 22'ye, Geçici Listedeki varlık sayısının ise 79'a yükseldiği vurgulanmaktadır. Yine Vakıflar Genel Müdürlüğü üzerinden, 2025 yılının ilk dokuz ayında 101 eserin onarım ve restorasyonunun tamamlandığı, yıl sonuna kadar bu sayının 121'e çıkmasının planlandığı, son iki yılda 166 vakıf kültür varlığının onarıldığı ve "Ayasofya-ı Kebir Cami-i Bütüncül Projesi"nin tarihte ilk kez tamamlandığı beyan edilmiştir. Bakan, tüm restorasyon faaliyetlerinde "alanında uzman akademisyenlerden oluşturulan bilim kurullarının görev yaptığını, her müdahalenin kurul kararlarıyla uygulandığını" özellikle vurgulamaktadır.

Kâğıt üzerinde son derece güçlü görünen bu tabloya karşın, pratiğe bakıldığında AK Parti döneminde "restorasyon" adı altında yürütülen çok sayıda uygulamanın bilimsel koruma ilkeleri, şeffaf süreç yönetimi ve hesap verebilirlik açısından ciddi tartışmalara konu olduğu görülmektedir. Kamuoyunda geniş yankı uyandıran örnekler, projelendirme ve uygulama safhalarında acelecilik, yanlış malzeme tercihleri, özgün dokuyu zedeleyen müdahaleler, bilim kurulu kararları ile uygulama arasındaki uyumsuzluklar ve yargı sürecine taşınan karar değişiklikleri ile gündeme gelmiştir.

Galata Kulesi'nde 12 Ağustos 2020'de iç duvarlara darbeli matkap (hilti) ile müdahale edildiğini gösteren görüntüler, anıtsal nitelikteki bir yapıda bu tür bir mekanik yıkım/temizleme yönteminin kullanılamayacağı yönünde uzman tepkilerine yol açmıştır. Onaylı restorasyon projesi olmadan çalışma yapıldığına ilişkin iddialar, Koruma Kurulu sürecinin şeffaflığı ve bilim kurulu kararlarının niteliği konusunda soru işaretleri doğurmuş, sonrasında gelen "onay alındı" açıklamaları bile, kamusal denetim sağlanmadığı için

tartışmaları gidermeye yetmemiştir. Bu örnek, Bakanlığın “her işlem bilim kurulu kararına dayanıyor” söyleminin tek başına kalite güvencesi sağlamadığını acı biçimde göstermiştir.

Kız Kulesi’nin güçlendirme ve onarım süreci de malzeme tercihleri (beton–ahşap kullanımı), özgünlük ve “rekonstrüksiyon sınırı” bakımından sert tartışmalara sahne olmuştur. Eleştiriler, kulenin tarihsel karakterine zarar verecek ölçüde yeniden yapım (rekonstrüksiyon) niteliği taşıyan müdahaleler yapıldığı, savunmalar ise seçilen çözümlerin mühendislik ve koruma açısından zorunlu olduğu yönündedir. Akademik değerlendirmeler, taşıyıcı sistem, jeolojik koşullar ve özgün değerler bağlamında bu uygulamaların uluslararası koruma ilkeleriyle ne ölçüde uyumlu olduğuna ilişkin teknik kaygıları ortaya koymuştur.

Diyarbakır Surları örneğinde, UNESCO’nun 2018 yılında yürütülen uygulamaların arkeolojik izleri silme riski taşıdığı gerekçesiyle restorasyonun durdurulmasını istemesi, konservasyon temelli yaklaşım, bilim kurulu ve master plan ihtiyacını açıkça ortaya koymuştur. Bu süreçte yanlış çimento harcı kullanımının ilerleyen yıllarda yeniden müdahale ve söküm gerektirdiği, dolayısıyla hem kültürel mirasa hem de kamu bütçesine ilave yük getirdiği bizzat idare tarafından kabul edilmiştir. Bu vak’a, kısa vadeli, malzeme ve yöntem bakımından yanlış tercihlere dayalı uygulamaların “ikinci bir restorasyon“ ihtiyacını doğurduğunu, bunun da kamu zararına yol açtığını göstermektedir.

Bodrum Kalesi ve Sualtı Arkeoloji Müzesi düzenlemeleri kapsamında hazırlanan projeler ise, Mimarlar Odası ve ilgili meslek çevrelerinin açtığı davalar ve meslek içi tartışmalarla gündeme gelmiştir. Özgün duvar/topografya öğelerinin, iç mekân kurgusunun ve müze anlatısının zarar göreceği, kimi yıkımlar ve yeni eklerin koruma ilkeleriyle çeliştiği yönündeki eleştiriler, ulusal ve uluslararası koruma ilkelerine atıf yapan bilimsel yayınlarda da yer bulmuştur. Kamuoyunda “müze kurgusunun bozulduğu” yönündeki yaygın algı, restorasyonun yalnızca statik ve malzeme boyutunda değil, kültürel anlatı ve müzecilik açısından da sorun ürettiğini ortaya koymaktadır.

Ayasofya örneği, Bakanlığın bütçe sunumunda “tarihin en büyük restorasyon çalışması” olarak övülen bütüncül projeyle, sahada gözlemlenen koruma sorunları arasındaki çelişkiyi göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bakan, “Ayasofya-ı Kebir Cami-i Bütüncül Projesi’nin tamamlandığını, olası risklere karşı koruma çalışmalarının sürdüğünü” ifade ederken, kamuoyuna yansıyan “İmparator Kapısı” tahribatı, zemin kaplamaları, halı kullanımı

ve ziyaretçi yönetimiyle ilgili görüntüler, ibadete açılma sonrası koruma koşullarında ciddi zaaflar bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu tablo, UNESCO Dünya Miras alanı olan Ayasofya'da ziyaretçi akışının, kullanım biçiminin ve fiziki müdahalelerin bilimsel kriterler ışığında yönetilemediğine ilişkin endişeleri güçlendirmektedir. Yine Ayasofya Camii'nin içine hangi saikle olursa olsun tonlarca ağırlığında bir vinç sokulması, bu eşsiz yapının hem tarihi hem de manevi dokusuna açık bir saygısızlık ve ciddi bir risk teşkil etmektedir. Dünyanın gözbebeği olan böylesi bir miras yapıda, mühendislik ve koruma biliminin asgari gerekleri dahi gözetilmeden yapılan bu tür uygulamalar, telafisi imkânsız zararlara kapı aralamaktadır. İktidarın ve ilgili kurumların, Ayasofya üzerinde bu ölçüde keyfî tasarrufta bulunması, toplumun tarihî ve dinî hassasiyetlerini yok sayan, şeffaflıktan ve hesap verebilirlikten uzak bir anlayışın göstergesidir.

Selimiye Camii örneği ise, bilimsel kanıt eşiği, kurul karar süreçleri ve UNESCO yükümlülükleri açısından yapısal sorunları açığa çıkarmıştır. Edirne Milletvekili, Komisyon'daki konuşmasında Selimiye'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük kaynaklarıyla altı yılda inşa edilen, Mimar Sinan'ın "ustalık eseri" olarak tanımladığı ve 2011'den bu yana UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan bir yapı olduğunu; 2021'de başlatılan restorasyonun büyük ölçüde tamamlandığını, ancak 2023 Ağustos–2024 Aralık döneminde yeni sunulan kalem işi restitüsyon projesi nedeniyle çalışmaların durduğunu ifade etmektedir. Bu bilgiler, mevcut restorasyonun dahi henüz tam olarak değerlendirilmeden, kubbe kalem işlerinde "yeni" bir müdahale arayışına girildiğini göstermektedir.

Selimiye dosyasında 2023'te onaylanan ve 2024'te tamamlanan restorasyonun ardından, kubbe kalem işlerine ilişkin "restitüsyon" içerikli yeni bir öneri gündeme gelmiştir. Bu öneri, 2024 yılında bilimsel gerekçe yetersizliği nedeniyle reddedilmiş olmasına karşın, 29 Temmuz 2025 tarihli Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararıyla bu kez onaylanmıştır. Bu durum, daha önce "bilimsel veri yokluğu" gerekçesiyle reddedilen bir yaklaşımın hangi yeni ve somut kanıtlarla kabul edildiği sorusunu gündeme getirmiş, ICOMOS Türkiye başta olmak üzere uzman çevrelerce, "varsayıma dayalı 16. yüzyıl rekonstrüksiyonu" yaklaşımının belgesizlik ve geri dönüşsüz müdahale riski taşıdığı açıkça ifade edilmiştir. Yargısal boyutta Edirne İdare Mahkemesinin 27–29 Eylül 2025 tarihli kararlarıyla uygulamanın yürütmesini durdurması; işlemlerin sürmesi hâlinde tescilli eserde telafisi güç zararların

doğabileceğine vurgu yapması, koruma etiği ve kamu zararı riski bakımından sürecin ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Selimiye Camii gibi UNESCO Dünya Miras alanlarında, “büyük restorasyon” niteliğindeki kararların, UNESCO Dünya Miras Komitesi Operasyonel Rehberi’nin 172. paragrafı uyarınca Dünya Miras Merkezi’ne ön bildirim ve danışma yükümlülüğü doğurduğu hatırlatılmalıdır. Bu çerçevede, Mirasa Etki Değerlendirmesi (Heritage Impact Assessment – HIA) yapılmadan, belgelilik–özgünlük–bütünlük kriterleri nesnel biçimde tartılmadan ve danışma mekanizmaları işletilmeden ilerlenen her karar, alanın uluslararası izleme süreçlerinde olumsuz gündem hâline gelmesi riskini artırmaktadır. Selimiye dosyasında ortaya çıkan tablo, UNESCO paragraf 172 yükümlülüğünün eksiksiz yerine getirilmesi, HIA pratiğinin kurumsal refleks hâline getirilmesi ve bilimsel kanıt eşiğinin yükseltilmesi gereğini açık biçimde göstermektedir.

Bakanlığın bütçe ve politika çerçevesi açısından bakıldığında, “Geleceğe Miras Projesi”, Ayasofya Bütüncül Projesi, çok sayıda cami, külliye ve müze restorasyonu için ayrılan milyarlarca liralık kaynak ile 2025 yılında 6 milyar TL’ye yaklaşan restorasyon ve bakım-onarım ödenekleri, restorasyon yönetimindeki zafiyetlerin yalnızca kültürel mirasa değil, kamu bütçesine de ciddi riskler ürettiğini göstermektedir. Bilgiye dayanmayan karar değişiklikleri, yargısal durdurmalar ve olası revizyon–uygulama tekrarları, doğrudan maliyet artışına ve itibar kaybına yol açmaktadır. “Yanlış malzeme/yanlış yöntem” nedeniyle birkaç yıl içinde yeniden müdahale gerektiren uygulamalar, kamu kaynaklarının etkin kullanımına aykırıdır.

2026 dönemi bütçesi açısından zorunlu olan, Dünya Miras alanları dâhil tüm büyük restorasyon kararlarında UNESCO bildirim süreçlerini kurumsal refleks hâline getirecek uzmanlık kapasitesinin oluşturulması, bilim kurulu ve kurul kararlarına dayanak teşkil eden arşiv ve belgeleme verilerinin eksiksiz ve erişilebilir biçimde yayımlanması, karar değişikliklerinde “yeni ve somut kanıt” eşiğinin açıkça tanımlanması ve bu eşiğin karşılanmasını bağımsız ön inceleme değerlendirmesi mekanizmalarıyla doğrulamaktır. Bu mekanizmaların ihale ve uygulama şartnamelerine performans göstergesi olarak derci, ileride yeni yargısal durdurmaların ve kamu zararı risklerinin önüne geçecektir.

Selimiye, Ayasofya, Galata Kulesi, Kız Kulesi, Diyarbakır Surları ve Bodrum Kalesi örnekleri birlikte değerlendirildiğinde; AK Parti döneminde restorasyon alanında niceliksel

olarak artan faaliyetlere karşın, bilimsel kanıt eşiği, uluslararası ilkelere uyum, şeffaflık ve hesap verebilirlik bakımından yapısal bir sorun yaşandığı görülmektedir. Bakanlığın, özellikle UNESCO Dünya Miras alanlarına ilişkin tüm uygulamalarda Üstün Evrensel Değeri esas alan, "geri dönüşlülük" ilkesini gözeten, ölçülebilir kalite güvencesiyle desteklenmiş ve kamuoyu denetimine açık bir restorasyon politikası benimsememesi, yalnızca kültürel mirasa değil, kamu bütçesine ve ülkemizin uluslararası itibarına da zarar verme potansiyeli taşımaktadır. Bu gerekçelerle, mevcut onayların gözden geçirilmesi, karar süreçlerinin bilimsel ve uluslararası standartlara uygun biçimde yeniden tesis edilmesi ve 2026 bütçesinin bu dönüşümü güvence altına alacak kurumsal düzenlemelerle desteklenmesi zorunludur.

Kağıt Üzerinde Yeşil Gerçekte Sürdürülemez Turizm

Yeşil turizm, diğer adıyla sürdürülebilir turizm, çevreye duyarlı, yerel kültüre saygılı, doğal kaynakların korunmasına öncelik veren bir turizm anlayışını ifade etmektedir. Bu yaklaşım, turizmin ekonomik faydalarını sürdürürken ekolojik dengeyi bozmamayı, kültürel mirası korumayı ve yerel halkın yaşam kalitesini artırmayı amaçlamaktadır. Bu hedeflere yönelik politika ve uygulamaların bütüncül biçimde hayata geçirilmesini gerektirmektedir. Yeşil turizmin temel amacı, doğal kaynakların korunmasını ve israfın azaltılmasını, kültürel miras ile yerel yaşam biçimlerinin yaşatılmasını ve turizm gelirlerinin adil paylaşımı yoluyla yerel refahın artırılmasını sağlamaktır. Bu çerçevede karbon ayak izinin düşürülmesi, su ve enerji verimliliğinin yükseltilmesi, atık yönetiminin iyileştirilmesi ve hassas ekosistemlerde taşıma kapasitesine uygun ziyaretçi yönetimi, sürdürülebilir turizmin olmazsa olmaz bileşenleridir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Plan ve Bütçe Komisyonu tutanaklarında Türkiye'yi "dünya çapında bir turizm markası" olarak tanımlamaktadır. 2025 yılı Ocak-Eylül döneminde 50 milyon ziyaretçi ve bir önceki yıla göre yüzde 5,7 artışla 50 milyar dolar turizm geliri elde edildiğini, 2017'de turist sayısında dünyada 8'inci sıradayken 2024'te 4'üncülüğe, turizm gelirlerinde ise 15'inci sıradan 7'nci sıraya yükselindiğini ifade etmektedir. Bu veriler, turizmin Türkiye ekonomisi için ne denli kritik bir sektör hâline geldiğini göstermektedir. Ancak sorun, bu büyümenin çevresel, kültürel ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarıyla yeterince desteklenmemesi, elde edilen gelir artışının uzun vadeli taşıma kapasitesi, iklim kriziyle uyum ve yerel halkın hakları bakımından kurumsal, bağlayıcı bir çerçeveye oturtulamamasıdır.

Bakanlık Komisyondaki sunumunda özellikle Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) ile yürütülen Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı öne çıkarılmakta, yaklaşık 19 bin konaklama tesisinin sürdürülebilir turizm belgesi veya sertifikası aldığı, 2.084 tesisin ise GSTC kriterlerinin tamamını karşılayarak uluslararası geçerliliğe sahip 3'üncü aşama sertifika elde ettiği belirtilmektedir. Türkiye, bu rakamla dünyada en fazla GSTC sertifikalı konaklama tesisine sahip ülke olarak sunulmakta ve "sürdürülebilir turizm alanında örnek gösterilen ülke" olduğu iddia edilmektedir. Nitekim Bakanlık, 2026 bütçesi görüşmelerinde Türkiye'nin "sürdürülebilir destinasyon olması yolunda ciddi mesafe katettiklerini" ifade etmektedir.

Gerçekten de Türkiye'nin Ulusal Sürdürülebilir Turizm Programı kapsamında GSTC doğrulamalı 2.000'i aşkın otele 25 Eylül 2025 itibarıyla ulaşmış olması ve 2030 yılına kadar tüm oteller için sertifikasyonun zorunlu hâle getirileceğinin açıklanması, kâğıt üzerinde güçlü bir altyapıya işaret etmektedir. Ancak eleştirel bir değerlendirmeyle bakıldığında, bu programın odağının ağırlıklı olarak tesis (otel) ölçeğinde kaldığı, destinasyon ölçeğinde bağlayıcı çevresel ve mekânsal kriterlerin, bağımsız denetim mekanizmalarının ve kamuya açık, karşılaştırılabilir veri setlerinin henüz kurumsallaşmadığı görülmektedir. Taşıma kapasitesi, su ve biyolojik çeşitlilik yönetimi, iklim riski, kıyı ve dağ ekosistemlerinde imar-disiplin ilişkisi gibi alanlarda ülke geneline yayılan bağlayıcı standartların ve yaptırım gücü yüksek yönetişim çerçevesinin yokluğu, mevcut sertifikasyon sürecinin kamuoyunda "yeşil vitrin / yeşil aklama" algısıyla tartışılmasına yol açmaktadır.

Bakanlık, Kapadokya ve Uludağ Alan Başkanlığı uygulamalarını "yetki karmaşasını sonlandıran, bölgenin kültür ve turizm potansiyelini daha görünür kılan" başarılı örnekler olarak sunmakta, Kapadokya'da 1.132 kaçak yapının ortadan kaldırıldığını, 2019–2025 arasında 288 doğal ve kültürel taşınmazın tescillenerek koruma altına alındığını ve peribacalarına acil müdahale yapıldığını ifade etmektedir. Uludağ'da da kaçak yapı ve izinsiz uygulamalara karşı sıkı denetim yapıldığı, uygunsuz yapıların kaldırıldığı, alanın doğal ve turistik değerlerinin "sürdürülebilir bir şekilde yönetileceği" belirtilmektedir. Ne var ki 2025 yılı içinde mimarlar ve koruma uzmanlarının Kapadokya'da bölge siluetini bozan inşaat ve betonlaşma baskısının arttığı, Dünya Mirası kriterlerine uyumun zayıfladığı yönündeki uyarıları, alan yönetimi, imar izinleri ve koruma dengesi arasında ciddi tutarsızlıklar olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Karadeniz yaylalarında –özellikle Ayder ve Uzungöl'de– "koruma odaklı dönüşüm" söylemine karşın yıllardır süren düzensiz yapılaşma, sert

zeminleşme ve kitlesel turizm baskısı, destinasyonun doğallığını ve taşıma kapasitesini aşındırmaktadır. Uzungöl, sürdürülebilir turizm ilkeleri açısından "olumsuz senaryo" olarak anılmaya devam etmektedir.

Kıyı bölgelerinde betonlaşma ve taşıma kapasitesi sınırlarının göz ardı edilmesi, yeşil turizmin inandırıcılığını daha da zayıflatmaktadır. Akdeniz kıyılarında Tisan örneğinde 2025 sonbaharında "kıyıların beton altında kaldığı" yönünde basına yansıyan görüntüler ve haberler, imar kararlarının doğa ve kıyı korumasına üstün geldiği yönündeki eleştirileri tazelemiştir. Bu tür vakalar, destinasyon ölçeğinde çevresel etki değerlendirmesinin, kapsamlı kümülatif etki analizlerinin ve planlama–denetim bütünlüğünün pratikte zayıf kaldığını düşündürmektedir. Dolayısıyla, alan başkanlığı modeli kâğıt üzerinde sürdürülebilirlik iddiası taşırken, fiiliyatta merkezi ve yerel idarenin siyasi ve ekonomik baskılar karşısında yeterince dirençli bir koruma rejimi oluşturamadığı görülmektedir.

Yeşil turizmin en kritik bileşenlerinden biri olan su yönetimi alanında da benzer bir çelişki söz konusudur. Akademik çalışmalar, kitle turizmi bölgelerinde konaklama tipine göre kişi başı günlük su tüketiminin yüksek seyrettiğini; özellikle tatil bölgelerinde ortalama 210 L/kişi-gün düzeyine, lüks yazlık tipinde ise 1.000 L/kişi-gün düzeyini aşabildiğini ortaya koymaktadır. Kuraklığın arttığı Akdeniz havzasında bu tablo, Antalya ve benzeri kitle turizmi destinasyonlarında su yönetimi ile turizm politikalarının entegrasyonunun yetersiz kaldığını göstermektedir. Su stresinin yalnızca tesis içi tüketimle sınırlı olmadığı; büyük havuzlar, yoğun peyzaj sulaması ve yüksek sezonda pik talep artışlarının bölgesel su kaynakları üzerinde ek baskı yarattığı bilinmektedir. Bu nedenle, bazı tesislerin "yeşil otel" uygulamalarını hayata geçirmiş olması kendi başına yeterli değildir; destinasyon düzeyinde bağlayıcı su verimliliği standartlarının getirilmesi, havza bazlı planlama yapılması, izleme–raporlama süreçlerinin şeffaf ve karşılaştırılabilir hâle getirilmesi zorunludur.

Kıyı ve hassas ekosistemlerde turizm–çevre gerilimi, yeşil turizm iddiasını doğrudan test eden bir diğer alandır. Salda Gölü'nde 2025 Ekim ayında gözlenen belirgin su çekilmesinin, yerel yönetim tarafından iklim krizi, aşırı yeraltı suyu kullanımı ve turizm–tarım kaynaklı baskı ile ilişkilendirildiği aktarılmaktadır. Bu durum, koruma–kullanma dengesinin ne kadar kırılgan olduğunu açıkça göstermekte; ziyaretçi yönetimi, havza ölçekli planlama ve su-biyoçeşitlilik ilişkisini birlikte gözeten bir politika çerçevesine duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Deniz kaplumbağalarının üreme alanları arasında sayılan Çıralı, İztuzu ve Patara'da yıllar içinde

geliştirilen koruma modelleri Türkiye açısından önemli ve olumlu örneklerdir; ancak bu iyi örneklerin ülke genelinde standart ve bağlayıcı bir ziyaretçi yönetimi rejimine dönüşmesinde geç kalındığı, düzenlemenin büyük ölçüde yerel inisiyatife bağlı olduğu görülmektedir. Bu durum, politika tutarlılığını zayıflatmakta ve yeşil turizm söylemi ile sahadaki uygulamalar arasındaki mesafeyi büyütmektedir.

Şehir limanları ve kruvaziyer turizmi de sürdürülebilirlik bakımından ciddi soru işaretleri barındırmaktadır. İstanbul/Galataport örneğinde, ulusal ve uluslararası haber akışında kruvaziyer trafiğinin hava kirliliği, atık suları ve deniz ekosistemi üzerindeki etkilerine ilişkin ciddi eleştiriler yer almaktadır. İşletme tarafından su, hava, partikül ve gürültü izlemesi yapıldığı ve su tasarrufu hedefleri konulduğu açıklansa da bağımsız, düzenli ve kamuya açık emisyon raporlamasının ve kümülatif etki analizlerinin şeffaf biçimde paylaşılmadığı bir ortamda, söz konusu faaliyetlerin çevresel yönetimi konusunda kamuoyunun güven duyması mümkün değildir. Yeşil turizm iddiasının inandırıcı olabilmesi için, kruvaziyer limanları da dâhil olmak üzere tüm büyük turizm altyapılarının bağımsız denetimden geçmesi, çevresel performans göstergelerinin yıllık olarak kamuoyuna açıklanması ve gerektiğinde bağlayıcı kısıtlama veya kota mekanizmalarının işletilmesi şarttır.

Bakanlığın 2026 yılı için öngörülen toplam 69 milyar 999 milyon 818 bin liralık bütçesinin; 51 milyar 734 milyon 616 bin lirası cari, 18 milyar 265 milyon 202 bin lirası yatırım ödeneği olarak tasarlanmıştır. Bu büyüklükte bir kaynağa rağmen, bütçe ve performans programı dokümanlarında sürdürülebilir turizm, iklim uyumu, su ve biyolojik çeşitlilik yönetimi ile destinasyon ölçeğinde taşıma kapasitesi planlamasına özgülenmiş kaynakların ne oranda ve hangi araçlarla kullanıldığının açık, izlenebilir ve karşılaştırılabilir biçimde ortaya konulmadığı görülmektedir. Buna karşılık Bakanlık sunumunda; GoTürkiye dijital tanıtım platformu, küresel medya kampanyaları ve Türkiye Kültür Yolu Festivalleri, Türkiye'nin "dünyanın en büyük festivallerinden birini" gerçekleştirdiği, milyonlarca kişiye ulaşıldığı ve onlarca şehirde etkinlik yapıldığı vurgulanarak öne çıkarılmaktadır. Tanıtım ve festival harcamalarının bu ölçüde önceliklendirilmesine karşın, su stresi altındaki bölgelerde altyapının güçlendirilmesine, hassas ekosistemlerde ziyaretçi baskısının azaltılmasına, karbon ayak izinin düşürülmesine ve yerel halkın yeşil turizmden adil pay almasını sağlayacak araçlara dönük bütçesel tercihlerin zayıf kalması, politikanın odağının gelir ve tanıtım eksenine sıkıştığı izlenimini doğurmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'nin sürdürülebilir turizm iddiasının güçlendirilmesi için, tesis ölçeğindeki sertifikasyon başarılarının destinasyon ölçeğinde bağlayıcı yönetişim ilkeleriyle desteklenmesi zorunludur. Taşıma kapasitesi planlaması, su ve biyoçeşitlilik yönetimi, kıyı ve dağ ekosistemlerinde imar disiplininin sıkılaştırılması, hassas alanlarda yapılaşmanın istisnai hâle getirilmesi, bağımsız doğrulanan göstergelerle düzenli ve kamuya açık raporlamanın kurumsallaştırılması, bu yeni yönetişim çerçevesinin temel sütunlarını oluşturmalıdır. Yeşil turizm; yalnızca otellere verilen sertifikalardan ibaret değil, aynı zamanda bölgesel planlar, ulaşım politikaları, enerji ve atık altyapısı, yerel halkın karar süreçlerine katılımı ve hukukun üstünlüğü ile birlikte anlamlı hâle gelmektedir.

Türkiye, turizm gelirlerindeki artış ve küresel sıralamalardaki yükselişle ekonomik açıdan önemli bir başarı yakalamış görünse de, bu büyümenin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik temelli bir çerçeveye oturtulamadığı, mevcut politikaların doğal–kültürel mirasın korunması bakımından ciddi riskler barındırdığı değerlendirilmektedir. Kapadokya'dan Karadeniz yaylalarına, Salda Gölü'nden Akdeniz kıyılarına ve Galataport'a uzanan örnekler, betonlaşma, su stresi, biyolojik çeşitlilik kaybı ve denetim zafiyetlerinin sürdüğünü göstermektedir. Bu nedenle, 2026 yılı bütçesi görüşmelerinde, Kültür ve Turizm Bakanlığının yeşil turizm söylemini sahici kılacak; bağımsız denetim, şeffaf veri, taşıma kapasitesi esaslı planlama ve yerel halkın haklarını önceleyen bağlayıcı düzenlemeleri hayata geçirmesi yönünde güçlü bir irade ortaya koyması gerekmektedir.

Türkiye'de su stresi, atık yönetimi sorunları, imar baskısı ve biyolojik çeşitlilik kaybı derinleşirken; 2026 bütçesinde Turizmin Geliştirilmesi Programı için ödenek yüzde 79,64 oranında artırılmış olmasına rağmen, bu kaynağın turizm bölgelerinde il/ilçe bazlı sürdürülebilir turizm izleme ve uygulama birimlerinin güçlendirilmesi amacıyla kullanılmasına yönelik verdiğimiz önerge AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir. Yeşil/sürdürülebilir turizmin, Bakanlığın resmî belgelerinde doğal kaynakların korunması, su ve enerji verimliliği, atık yönetimi ve yerel halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesi gibi hedeflerle tanımlanmasına karşın, sahada su kullanımı, atık miktarı, arıtma performansı, deniz ve hava kalitesi ile biyolojik çeşitlilik için düzenli veri toplayan, imar baskısını çevresel eşikler çerçevesinde denetleyen, yeşil sertifikasyon süreçlerini ve yerel halkın karar süreçlerine katılımını güvence altına alacak kurumsal yapıların güçlendirilmesine dahi kaynak ayrılmaması, iktidarın sürdürülebilirlik söylemi ile bütçe tercihlerinin birbiriyle çeliştiğini açıkça ortaya koymaktadır.

BAKANLIĞIN ADINDA KÜLTÜR VAR İÇİNDE KÜLTÜR YOK

Kültür ve Turizm Bakanlığının resmî "Misyon" ve "Vizyon" beyanları, kültürel zenginliğin korunması ve geliştirilmesi, kültür-sanata erişimin yaygınlaştırılması, kültürel yatırımların artırılması ile sürdürülebilir turizm hedeflerinin birlikte yürütülmesini öngörmektedir. Bu çerçeve, "kültür" ve "turizm" başlıklarının eş-önceliklendirilmesini ve birbirini besleyen politikalarla icra edilmesini gerektirir. Ne var ki son dönem uygulama ve kamusal iletişimde ağırlık merkezi belirgin biçimde turizm performansı, ziyaretçi-gelir hedefleri ve alan tahsisleri ekseninde toplanmakta; kültür politikaları ise ikinci planda, çoğunlukla turizmin tamamlayıcı öğesi gibi konumlanmaktadır. Bu durum, Bakanlığın beyan ettiği misyon ve vizyon ile sahadaki öncelik seti arasında giderek açılan bir uyumsuzluğa işaret etmektedir.

Öncelikle, kamuoyuna dönük iletişimde başarı göstergelerinin turizm odaklı kurgulanması; kültür kurumlarının kurumsal kapasitesi, kültürel mirasın bilimsel-katılımcı koruma süreçleri, müze ve kütüphanelerin erişilebilirliği ile kültür-sanat üretiminin nitelik ve çeşitliliği gibi "kültür" eksenli hedeflerin görünürlüğünü azaltmaktadır. Başarı anlatısının tek eksende yoğunlaşması, kültür politikalarının ölçülebilir hedefleri ve periyodik raporlamasının geri planda kalmasına yol açmakta; böylece misyonda yer alan "vatandaşların kültür-sanata yoğun, etkili ve kolay erişimi" vaadi somut izleme göstergelerinden mahrum bırakılmaktadır.

Kültürel miras yönetimi, kültür misyonunun asli omurgasıdır. Bilimsel yeterlilik, koruma etiği, paydaş katılımı ve uzun vadeli yönetim planları bu omurgayı ayakta tutar. Son dönem tartışmalar, koruma karar ve süreçlerinde bu ilke setinin kimi örneklerde zayıfladığına ilişkin kaygıları artırmıştır. Kurul kararlarının teknik dayanakları, uzman görüşlerinin konumlanışı, şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının işlerliği; yalnız tekil dosyalar bakımından değil, kurumsal itibar ve kamu güveni yönünden de kritik önemdedir. Kültür mirasının, kısa vadeli ekonomik fayda argümanlarının gölgesinde kalmaması ve koruma-kullanma dengesinin, bilimsel esaslar ve evrensel sözleşme yükümlülükleriyle uyumlu yürütülmesi zorunludur.

Alan kullanım politikaları ve tahsis süreçleri de benzer bir gerilim üretmektedir. Kıyı ve doğal/kültürel peyzaj niteliğindeki alanlarda turizm öncelikli planlamanın, yerel kültür pratiklerine, kamusal erişime ve kültürel sürekliliğe etkileri çoğu kez yeterince analiz

edilmeden ilerlediği yönünde eleştiriler bulunmaktadır. Oysa kültür politikası, yalnızca somut mirasın korunmasını değil; kültürel ekosistemin, geleneğin, hafızanın, ortak mekânların, yaşatılmasını da gerektirir. Bu bağlamda "kamu yararı" ilkesi, ekonomik getirinin ötesinde kültürel değerlerin ve toplumsal faydanın birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılar.

Kültür kurumlarının yönetimi ve kaynak tahsisi, politikanın sürdürülebilirliğini belirleyen bir diğer alandır. Tiyatro, sinema, müze, kütüphane ve benzeri kurumlarda şeffaflık, liyakat, nitelik odaklı programlama ve ölçme-değerlendirme kültürü güçlendirilmedikçe, kültür-sanat üretimi kısa vadeli etkinlik takvimlerine indirgenir. Bu da misyonda yer alan "erişilebilir ve yaygın kültür" hedefini zayıflatır; taşra-merkez dengesizliğini derinleştirir. Kültür yatırımlarının "kalıcı kurumsal kapasite" (insan kaynağı, koleksiyon yönetimi, konservasyon, dijital erişim, bölgesel ağlar) oluşturacak biçimde planlanması esastır.

Bakanlığın kültür alanında bazı adımları elbette mevcuttur. Sinema destekleri, kültür varlıklarının iadesi, belirli festival ve programların yaygınlaştırılması bunlar arasındadır. Ancak bu tür parçalı ve proje-bazlı ilerlemeler, genel yönelimi değiştirmek için tek başına yeterli değildir. Misyon-vizyon ile icra arasında bütüncül uyumu tesis edebilmek için kültür başlığında stratejik hedeflerin, bütçe kompozisyonunun, mevzuat ve kurumsal süreçlerin birlikte gözden geçirilmesi, kültür-turizm dengesinin ilanla değil, kurumsal mekanizmalarla güvence altına alınması gerekmektedir.

Kültür ve turizmin eş-önceliklendirilmesi için, her iki alan adına ayrı ayrı ölçülebilir yıllık hedefler belirlenerek "kültürel erişim, üretim çeşitliliği, koruma kalitesi ve bölgesel yaygınlık" göstergelerinde düzenli kamu performans raporları yayımlanmalı; kültürel mirasın bilimsel koruması, bağımsız uzman havuzları, akran değerlendirmesi ve gerekçeli kurul kararlarıyla güçlendirilerek güncel, katılımcı ve denetlenebilir yönetim planlarına bağlanmalıdır. Turizm odaklı planlamalarda zorunlu "Kültürel Etki Değerlendirmesi (KED)" getirilerek kamusal erişim, yerel kimlik ve somut-somut olmayan miras üzerindeki etkiler kararların asli parametresi hâline getirilmeli; kültür kurumlarında liyakat ve şeffaflık esaslı atama-kaynak tahsisi süreçleri, ölçme-değerlendirme ve Sayıştay bulgularına dayalı düzeltici eylem planlarıyla kurumsallaştırılmalıdır.

Bütçe kompozisyonu, etkinlik-festival ağırlığını dengeleyecek biçimde konservasyon, koleksiyon yönetimi, dijitalleşme, bölgesel kütüphane-müze ağları ve insan kaynağı için çok

yıllı yatırım programlarına yönlendirilmelidir. 81 il ve alt ölçek için erişim normları belirlenerek dezavantajlı bölgelere pozitif ayrımcılık içeren hibe ve altyapı araçları uygulanmalıdır. Sanatçı örgütleri, meslek odaları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplumla karar öncesi-sonrası düzenli istişare mekanizmaları işletilmelidir. Müze, arşiv ve kütüphanelerde dijital erişim hızlandırılırken açık veri politikalarıyla araştırmacı ve vatandaşın bilgiye erişimi artırılmalıdır.

Bakanlık, ilan ettiği misyon ve vizyon uyarınca kültür ve turizmi eş-itibarda konumlandırmakla yükümlüdür. Mevcut uygulama ve iletişim deseni, kültür başlığının turizm performansının gölgesinde kaldığı yönünde güçlü bir algı ve pratik üretmektedir. Bu algının giderilmesi yalnız söylemsel bir tercih değil, bilimsel koruma standartlarının, kurumsal kapasite ve liyakatın, bütçe kompozisyonunun ve katılımcı yönetişimin birlikte güçlendirilmesiyle mümkündür. Önerilen adımlar, kültür politikasını proje-etkinlik bandının ötesine taşıyacak olup kültürel zenginlik ve çeşitliliğin korunması-geliştirilmesi hedefini, sürdürülebilir turizm anlayışıyla dengeli ve kalıcı bir zeminde buluşturacaktır.

KIYILAR KİMİN?

Cevaplanması gereken soru başlıkta yer almaktadır. Hukuki açıdan yanıt açıktır: 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 5. maddesine göre "Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Kıyılar, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır." Anayasa'nın 43. maddesi de kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu, kıyılardan yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetileceğini ve kişilerin bu alanlardan yararlanma imkân ve şartlarının kanunla düzenleneceğini hükme bağlamaktadır. Bu çerçeve, kıyıların asli olarak kamusal alan olduğunu, hiçbir kişi veya şirketin fiilen "özel mülkü" hâline getirilemeyeceğini, erişimin eşit ve serbest olması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Ne var ki uygulamada tam tersi bir tablo yaygınlaşmaktadır. Sahil şeritlerinin özel işletmelerce şezlong, loca, masa ve platformlarla kapatıldığı; vatandaşın denize ulaşımının fiilen engellendiği, kıyıya girişin ya da kıyıdan yararlanmanın "şezlong ücreti", "giriş bedeli", "servis zorunluluğu" gibi adlar altında paralı hâle getirildiği örnekler sıradanlaşmıştır. Muğla'dan Antalya'ya, Ege ve Akdeniz kıyılarında pek çok belediyenin ve kaymakamlığın işgalleri kaldırmaya dönük denetim ve yıkım haberleri, sorunun münferit değil yapısal olduğunu göstermektedir. İşgal edilen sahillerde tutanak tutulmakta, zaman zaman şezlong

ve platformlar kaldırılmakta; ancak aynı sahiller birkaç hafta içinde yeniden işgal edilmekte, caydırıcı ve kalıcı bir kamu politikasına geçilememektedir.

Bakanlığın bütçesinin görüşüldüğü komisyon görüşmelerine da yansıdığı üzere, özellikle "rantı yüksek sahil bölgelerinde" usulsüz imara açma ve uzun süreli tahsis uygulamaları bu sorunu daha da derinleştirmektedir. Komisyon görüşmelerinde muhalefet milletvekilleri, Antalya Gazipaşa'daki Koru Sahili'nin doğal sit alanı statüsüne rağmen Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bir özel şirkete kırk dokuz yıllığına tahsis edildiğini, yine Antalya Kemer'de Beydağları Sahil Millî Parkı sınırları içindeki Alacasu Koyu'nun "günübirlik kullanım alanı" adı altında yirmi yıllığına özel bir firmaya verildiğini belirtmiştir. Halkın ortak doğal mirası olan bu sahillerin uzun süreli sözleşmelerle fiilen özel kullanıma açılmasını sert biçimde eleştirmiştir. Bu anlatımlar, Anayasa ve Kıyı Kanunu'nda tarif edilen "kamusal kıyı" ilkesinin uygulamada şirket lehine daraltıldığını ortaya koymaktadır.

Ayrıca, 26 Haziran 2025 tarihli bir yönetmelik değişikliğine dikkat etmek gerekir. Bu düzenlemede, Bakanlığa tasarruf hakkı verilen orman alanlarından kıyı kenar çizgisinin deniz tarafında kalan alanlar için "tahsis sınırları içinde dâhil edilebilir" hükmü getirilmiş; bu ibareye dayanılarak, kıyı kenar çizgisinin deniz tarafındaki alanların turizm tahsislerinin içine alınmasının önü açılmıştır. Söz konusu yönetmeliğin Anayasa'ya ve Kıyı Kanunu'na aykırı olduğu açıktır. Böylece, kâğıt üzerinde "devletin hüküm ve tasarrufu altındaki" kıyılar, idari işlemlerle turizm tesislerinin arka bahçesi hâline getirilebilmektedir. Bu yaklaşım, kıyıların kamusal niteliğini güçlendirmek yerine, tesis odaklı bir tahsis anlayışını pekiştirmektedir.

Bakanlık, Alacasu başta olmak üzere bazı sahillerin Bakanlığın şirketi TURAŞ tarafından "ücretsiz girişli halk plajı" olarak işletildiğini, başka bir tasarrufta bulunulmadığını savunmakta; ayrıca "vatandaşlarımızın yüksek kalitede hizmet almasını sağlayan nitelikli, ücretsiz halk plajları" yaptıklarını vurgulamaktadır. Kuşkusuz, gerçekten ücretsiz ve engelsiz erişim sağlayan nitelikli halk plajları olumlu örneklerdir. Ancak bu örnekler, kıyıların bütününe ilişkin yapısal sorunu ortadan kaldırmamaktadır. Birkaç seçilmiş sahili "halk plajı" ilan ederken, aynı anda doğal sit alanlarının, millî park sınırlarının ve bakir koyların onlarca yıllığına özel şirketlere tahsisi sürdüğü sürece, kıyıların kamusal karakteri istisna hâline getirilmektedir.

Yargısal içtihatlar da kıyıların kamusal niteliğini teyit etmektedir. Yargıtay'ın emsal kararlarında plajların herkesin ortak kullanımına açık olduğu, özel işletmelerin denize girmek

için şezlong kiralama veya belirli hizmetleri satın alma zorunluluğu getiremeyeceği, vatandaşa "şezlong almazsan denize giremezsin" dayatmasının hukuka aykırı olduğu açıkça vurgulanmaktadır. Bu kararlar, kıyıların "hizmet satışı" bahanesiyle kapatılamayacağını, kamusal alanın ticari sözleşmelerle fiilen özelleştirilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Buna karşın sahada, vatandaşların birçok kıyı şeridinde yalnızca restoran veya işletme üzerinden erişim sağlayabildiği, kamuya ait olması gereken sahil şeritlerinin VIP localar, yüksek ücretli işletmeler ve "özel plaj" levhalarıyla kuşatıldığı görülmektedir.

Öte yandan, Koru Sahili, Alacasu ve benzeri tahsis örnekleri, 26 Haziran 2025 tarihli yönetmelikle deniz tarafındaki orman alanlarının da tahsis sınırları içine alınabilmesi; turizm yoğunluğu yüksek bölgelerde artan nüfus baskısına karşın konaklama vergisi gelirlerinin merkeze çekilmesi; tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde, "kıyılar kâğıt üzerinde herkesin, fiiliyatta ise belli şirketlerin" olduğu bir rejime doğru gidildiği endişesini güçlendirmektedir. Bu tablo, yalnızca çevre ve şehircilik ilkeleriyle değil, Anayasa'nın 43. maddesi ve Kıyı Kanunu'nun 5. maddesiyle de açık bir çelişki içindedir.

Bu nedenle, kıyıların gerçekten kamu yararına ve Anayasa'ya uygun biçimde yönetilmesi için aşağıdaki ilkelerin 2026 dönemi politika ve bütçe çerçevesine yansıtılması zorunludur. Kıyıların hukuki statüsüne aykırı tüm yönetmelik ve idari işlemler gözden geçirilmeli; kıyı kenar çizgisinin deniz tarafındaki alanların turizm tahsisleri içine alınmasına imkân veren hükümler yürürlükten kaldırılmalıdır. Kıyı şeridi boyunca kesintisiz ve ücretsiz yaya geçişini güvence altına alan açık hükümler getirilmeli ve şezlong, platform ve benzeri yer kaplayıcı unsurlar kamusal geçişi engellemeyecek biçimde düzenlenmeli; usulsüz işgaller hızlı ve caydırıcı idari yaptırımlarla sonlandırılmalıdır. Konaklama vergisi gelirlerinin en az yarısı, vergiyi doğuran konaklamanın gerçekleştiği illerde kalmalıdır. Bu kaynağın kullanımı için şeffaf kriterlere dayalı "yerel turizm altyapı ve çevre fonları" kurulmalıdır. Fonların öncelikli kullanım alanları kıyı, doğal alan ve kültürel miras alanlarının korunması, atık ve su yönetimi, kamusal erişim ve denetim kapasitesi olarak tanımlanmalıdır. Kıyı ve sahil tahsislerine ilişkin tüm sözleşmeler, süreler, bedeller ve kullanım şartları; harita ve uydu görüntüleriyle birlikte kamuya açık, çevrim içi bir veri tabanında yayımlanmalı ve kıyılardaki fiilî engeller için vatandaşların başvurabileceği, yanıtları ve sonuçları izlenebilir bir şikâyet mekanizması oluşturulmalıdır. "Ücretsiz halk plajı" uygulamaları, istisnaî vitrin projeleri olmaktan

çıkarılmalı; ülke genelinde erişilebilir, nitelikli ve gerçekten ücretsiz kıyı şeritlerinin sayısı artırılmalı; bu alanların işletme modeli ve denetimi şeffaf kriterlere bağlanmalıdır.

Aksi hâlde "Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki" kıyılar, fiilen özel mülkiyet gibi kullanılmaya ve toplumun ortak doğal mirasına erişim hakkı zedelenmeye devam edecektir. Bu muhalefet şerhi, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesi görüşmeleri bağlamında, kıyıların kime ait olması gerektiği sorusuna, hukuk ve kamu yararı temelinde net bir yanıt vermektedir: Kıyılar, bir grup işletmenin değil, Anayasa'nın emrettiği üzere, 86 milyon vatandaşın ortak hakkıdır. Bu hakkın korunması, yürütmenin inisiyatifine bırakılmayacak kadar temel bir kamusal sorumluluktur.

Asla İstifa Etmeyen Ve Değişmeyen Bakan

Kültür ve Turizm Bakanı, yaklaşık yedi yıldır aynı görevde bulunan, bu açıdan son dönem kabinelerinin en uzun süreli isimlerinden biridir. 2023 seçimleri sonrasında Cumhurbaşkanı, o dönem uygulanan siyasi tercih doğrultusunda kabinedeki hemen tüm bakanları milletvekili adayı yapmış ve kabineyi neredeyse tamamen değiştirmiştir. Bir bakan var ki bu kuralın dışında tutulmuştur. Herkesin malumu üzere bu kişi Mehmet Nuri Ersoy'dur. Kamuoyunun önüne konmayan temel soru şudur: Hangi objektif kritere göre Bakan, değişmeyen ve hesap vermeden görevini sürdüren ayrıcalıklı isimlerden biri olarak seçilmiştir? Bu sorunun ikna edici, sayısal ve kurumsal bir cevabı bulunmamaktadır.

Bu tablo, Kartalkaya'da yaşanan ve ülke çapında derin infial yaratan otel yangını faciası ile daha da ağırlaşmıştır. Onlarca insanın, önemli bir kısmı çocuk olmak üzere hayatını kaybettiği; yangın merdivenleri, acil çıkışlar, duman algılama ve tahliye sistemleri gibi en temel güvenlik önlemlerinin dahi tartışma konusu olduğu bu olay, doğrudan Kültür ve Turizm Bakanlığının sorumluluk alanındaki bir konaklama tesisinde meydana gelmiştir. Buna rağmen Bakan, Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki bütçe sunumunda bu faciaya tek bir cümleyle dahi değinmemiş, ne siyasi, ne idari, ne de ahlaki sorumluluğu çerçevesinde kamuoyuna açıklama yapma ihtiyacı hissetmiştir. Sorumluluk alanında bu ölçekte bir dram yaşanmışken, Bakanın kendi sunumunda bu olayı yok sayması, "hesap verebilirlik" açısından son derece çarpıcı ve olumsuz bir örnek oluşturmaktadır.

Demokratik teamüllerin yerleşmiş olduğu ülkelerde, bir bakanın doğrudan kusurlu olup olmadığı tartışılmaksızın, kendi sorumluluk alanında bu derece büyük bir felaket

yaşandığında istifa etmesi siyasî sorumluluğun doğal gereği olarak görülmektedir. Bakan ise, kamuoyu vicdanında derin iz bırakan bu olayın ardından ne görevinden ayrılmış ne de istifa etmeyi tartışmaya açmıştır. Aksine, kendisine defaatle yapılan "istifa çağrılarına" rağmen görevine devam etmeyi tercih etmiştir. 2018'den bu yana çeşitli dönemlerde kabine üyelerinin değiştiği, birçok bakanın görevden alındığı veya yerlerinin değiştirildiği bir süreçte, Kültür ve Turizm Bakanının bu koltukta kesintisiz biçimde kalmaya devam etmesi; "başarı" ile açıklanamayacak bir siyasal dokunulmazlık algısı yaratmaktadır.

Oysa ortaya konan performans tablosu da bu "dokunulmazlık" izlenimini güçlendirecek nitelikte değildir. Bakan, sunumlarında ağırlıklı olarak ziyaretçi sayıları ve toplam turizm geliri üzerinden övünç tablosu çizmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü verilerine göre Türkiye, ziyaretçi sayısında üst sıralara çıkmış; toplam gelirde de ilk 10 ülke arasına girmiştir. Ancak kişi başına ve gece başına harcama göstergeleri, enflasyondan arındırılmış reel turizm geliri, ürün çeşitliliği ve gelir kalitesi gibi daha nitelikli göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, tablo bu kadar parlak değildir. Ziyaretçi sayısı artarken, harcama derinliği ve kalış süresinde kalıcı bir sıçrama yaşanamamış; "çok turist, görece düşük gelir" yapısal dengesizliği devam etmiştir. Döviz bazında ve küresel enflasyon da dikkate alındığında, turizm gelirindeki artışın önemli kısmının fiyat etkisinden kaynaklandığı, reel sıçrama yaratacak niteliksel dönüşümün sağlanamadığı görülmektedir.

Buna karşın Bakan, hem parlamentodaki sunumlarında hem de kamuoyuna yönelik açıklamalarında, sektördeki bu niceliksel artışları kişisel bir "başarı hikâyesi" olarak sunmakta; turizmin ekonomide üstlendiği rolü kendi siyasi konumunun gerekçesi hâline getirmeye çalışmaktadır. Gerçekte ise, turizmde yakalanan küresel konum, ülkenin jeostratejik konumu, doğal ve kültürel mirası, özel sektörün dinamizmi ve döviz ihtiyacının yarattığı zorlayıcı faktörlerin bir bileşkesi olup, kişisel bir "usta işi yönetim" ürününden ziyade yapısal bir eğilimin yansımasıdır. Kaldı ki, turizm gelirinin çevre, kültürel miras, yerel halkın hakları ve işgücü standartları üzerindeki baskıları giderici bir politika çerçevesine kavuşturulamamış; bu alanda da ciddi sürdürülebilirlik sorunları devam etmiştir.

Bu çerçevede, Kartalkaya yangını gibi ağır bir facianın ardından dahi görevini bırakmayan; Plan ve Bütçe Komisyonu'nda bu olaya değinme gereği duymayan; turizmdeki niceliksel artışları, başarısız olduğu diğer alanların ve ağır sorumlulukların üzerini örten bir perde gibi kullanan bir bakan profili ortaya çıkmaktadır. "Asla istifa etmeyen bakan" ifadesi,

yalnızca sert bir siyasi niteleme değildir. Son yedi yılda yaşanan krizler, tartışmalı uygulamalar ve yargısal süreçler karşısında tek bir defa dahi siyasi sorumluluk üstlenmemiş, oturduğu koltuğunu sorgulamamıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesi görüşülürken, bu durum sıradan bir kişisel tercih veya siyasi takdir olarak görülemez. Bakanın görevde kalmasının değil, bu koşullar altında hâlâ neden görevde olduğunun sorgulanması gerekmektedir. Kartalkaya faciasında ve diğer tartışmalı dosyalarda olduğu gibi, "kusurum yok" savunmasıyla siyasi sorumluluktan kaçınan bir anlayış hem hesap verebilirlik ilkesini hem de kamu vicdanını zedelemektedir. Siyasi sorumluluk yalnızca teknik hata veya bireysel kusurla sınırlı değildir; yönetilen alanda ortaya çıkan ağır sonuçların, kamu adına üstlenilmesini ve gerektiğinde makamın bırakılmasını da içerir.

2026 yılı bütçesi görüşmelerinde Kültür ve Turizm Bakanlığına ilişkin değerlendirme yapılırken, yalnızca turizmdeki niceliksel büyüme rakamları değildir. Kartalkaya başta olmak üzere yaşanan acı tecrübeler, kültürel miras alanlarındaki tartışmalı restorasyonlar, kıyı politikaları ve şeffaflık sorunları ile birlikte bakılmalıdır. "Asla istifa etmeyen bakan" gerçeği, Türkiye'de yürütmenin hesap verebilirliği açısından olumsuz bir örnek teşkil etmekte ve demokrasi kültürünü zayıflatmaktadır. Bu nedenle, Bakanlığın bütçesine ve politikalarına dair eleştirimizin merkezinde, yalnızca programların içeriği değil, aynı zamanda siyasi sorumluluk bilinci ve istifa kurumunun fiilen ortadan kaldırılmış olması da yer almaktadır.

AK PARTİ'NİN MEDYA PATRONU: RTÜK

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), 6112 sayılı Kanun uyarınca radyo-televizyon yayınlarını düzenlemek ve denetlemekle görevli, kamu gücü kullanan bir düzenleyici-kurumsal otoritedir. Kurulun asli sorumluluğu, ifade ve basın özgürlüğü ile birlikte çocukların ve gençlerin korunmasını, insan onuruna saygıyı, şiddetin ve suçun özendirilmeyeceği bir yayın ortamını temin etmektir. Ne var ki son yıllarda, RTÜK'ün bu yönetsel sorumluluğunu özellikle ticari eğlence içerikleri karşısında gereği gibi kullanmadığı; yalnızca muhalif haber kanallarına yönelik cezalarla anıldığı, buna karşılık toplumun geniş kesimlerinin yakındığı gündüz kuşağı programları, yüksek şiddet içerikli diziler ve kumar/bahis reklamları karşısında "müdahalesizlik" çizgisine çekildiği endişesi artmıştır.

Gündüz kuşağı programları bu tablonun ilk ve en görünür boyutunu oluşturmaktadır. Aile içi çatışmaların, şiddet vakalarının, ihanet ve ağır suç iddialarının reyting kaygısıyla teşhir edildiği; kişilik haklarının sistematik biçimde zedelendiği, mahrem hayatın piyasa malzemesine dönüştürüldüğü bu programlar, en savunmasız izleyici gruplarının –ev kadınları, işsizler, çocuklar– ekran başında olduğu saatlerde yayınlanmaktadır. Toplumda bu programlardan ciddi biçimde rahatsız olan geniş bir kesim bulunmakta; bu rahatsızlık, sadece ahlaki bir beğeni meselesi değil, toplumsal değerlerin, aile ilişkilerinin ve adalet duygusunun sistematik olarak aşındırıldığına ilişkin kaygılara dayanmaktadır. Buna rağmen RTÜK'ün gündüz kuşağı içeriklerine ilişkin, kapsamlı, bilimsel temelli bir etki analizi çalışması yaptığına veya bu tür programların sınırlarını net çizgilerle belirleyen bağlayıcı ilkeler yayımladığına dair kamuoyuna açık bir bilgi bulunmamaktadır.

Türk dizileri, bir yandan ülkemiz için önemli bir "yumuşak güç" ve döviz geliri kaynağı hâline gelmiş, yakın ve uzak coğrafyalarda geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Yabancı ülkelerde Türkçe öğrenen, Türkiye'yi merak eden, ülkemizi ziyaret etmek isteyen milyonlarca insanın motivasyonunda bu dizilerin payı yadsınamaz. Ancak bu tablo, dizilerin içerik boyutuna dair ciddi eleştirilerin üstünü örtemez. Başta komşu coğrafyalarda ve Rusya'da olmak üzere, psikolog ve sosyologların Türk dizilerinin yüksek şiddet içeriği, kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesi, mafya ve suç örgütlerinin "çekici" rol modeller olarak sunulması, çocuk ve gençler için uygunsuz cinsellik temsilleri gibi başlıklarda toplumu olumsuz etkilediğine yönelik uyarıları vardır. Nitekim Kazak asıllı bir sosyoloğun, Türk dizilerinin "toplumsal değerleri zehirlediğine" ilişkin analizleri kamuoyuna yansımıştır.

Bu eleştiriler karşısında RTÜK'ün görevi, dizileri sansür etmek değil; bilimsel yöntemlerle, bağımsız uzmanların katkısıyla bu içeriklerin özellikle çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerini araştırmak, sonuçları kamuoyuyla paylaşmak, yayıncı kuruluşlara açık ve öngörülebilir standartlar sunmaktır. Oysa RTÜK'ün bugüne kadar bu konuda kayda değer, düzenli ve kapsamlı bir etki araştırması yayımlamadığı; yalnızca nisan ayında yapılmış sınırlı bir panelin varlığına atıf yapılabildiği görülmektedir. Panel ise, Kurumun görev alanı bakımından bir başlangıç olarak anlamlı olsa da, tek başına bilimsel ve sistematik bir düzenleme-politikası üretmeye yetmemektedir. Kadem'in "Şiddete Seyirci Kalma" başlıklı çalışması, dizi dizi analizlerle televizyon içeriklerindeki şiddetin boyutlarını ortaya koymakta; hem cinsel içerik hem fiziksel şiddet hem de mafya ve uyuşturucuya özendirme anlamında

kapsamlı veriler sunmaktadır. Ancak bu çalışma RTÜK'ün değil, sivil toplumun üretimidir; RTÜK'ün bu bulgular üzerinden nasıl bir düzenleyici yaklaşım geliştirdiğine ilişkin şeffaf bir politika çerçevesi mevcut değildir.

RTÜK'ün düzenleyici ve denetleyici işlevindeki boşluk, yalnızca program içerikleriyle sınırlı değildir; reklam alanında da ciddi bir çifte standart algısı oluşmuştur. Özellikle spor karşılaşmalarında statlardaki LED panolarda dönen bahis ve kumar reklamlarının, yayıncı kuruluşlar aracılığıyla ekrana yansıtıldığı; aynı karşılaşmanın farklı yayıncılarca verilmesi hâlinde, teknolojik imkânlar kullanılarak farklı reklamların ekrana bindirilebildiği bilinmektedir. Buna rağmen, Türkiye'de yayın yapan ve RTÜK denetimine tabi olan kanallarda –örneğin TV8 ekranlarında– ulusal yasaklar kapsamındaki yasa dışı bahis sitelerinin reklamlarının yayımlandığı, aynı maçın yabancı bir kanalda yayınlandığı görüntülerle karşılaştırıldığında, yalnızca Türkiye yayınında bahis reklamı gösterildiği tespit edilmiştir. Bu durum, teknolojik imkânların "yasak içeriklerden kaçınmak" yerine "Türkiye pazarına özel bahis reklamı satmak" için kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Daha vahimi, kamu kaynaklarıyla finanse edilen TRT'ye bağlı platformlarda da benzer örneklerin görülmesidir. TRT'nin dijital platformu Tabii üzerinden yayımlanan bir maçta, Türkiye'de yasaklı olduğu bilinen bir bahis sitesinin reklamının stat reklam panoları üzerinden ekrana yansıdığına dikkat çekilmiştir. Aynı karşılaşmayı yayınlayan yabancı bir kanalda bahis reklamı yerine başka bir içerik gösterilirken, TRT'nin Tabii yayınında yasa dışı bir bahis sitesinin görselinin yer alması, RTÜK'ün ve ilgili bakanlığın sorumluluğu açısından son derece problemli bir örnektir. Bir yandan kumarın aileleri yıkan, gençleri borç batağına sürükleyen bir olgu olduğu resmî söylemde ifade edilirken; diğer yandan kamu yayıncısının ekranından yasa dışı kumar reklamı yapılması, "devlet eliyle kumar özendirilmesi" yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir.

Bugün Türkiye'de kumar yaşı ve uyuşturucu yaşı ile ilgili kaygı verici bir tablo olduğu resmî raporlara da yansımaktadır. İlkokul çağındaki çocuklara kadar inen bağımlılık riskleri tartışılırken, görsel medyada gerek yasal gerek yasa dışı bahis ve kumar reklamlarının bu kadar yoğun biçimde yer almasına RTÜK'ün sessiz kalması, Kurumun varlık gerekçesiyle bağdaşmamaktadır. RTÜK'ün, yasa dışı bahis sitelerinin reklamlarına ve kumarı özendiren içeriklere karşı, haber kanallarındaki siyasi içerikler için uyguladığı hızlı ve ağır yaptırım

refleksini göstermemesi; “RTÜK muhalif kanal kapatmaktan başka ne yapıyor?” sorusunu haklı olarak gündeme getirmektedir.

Bu çifte standart algısını derinleştiren bir diğer unsur, RTÜK’ün siyasal ve ideolojik ayrım gözeten karar pratiğidir. Tarafsız ve bağımsız olması gereken Kurulun, çoğu zaman eleştirel yayın yapan kanallara yüksek para cezaları ve yayın durdurma yaptırımları uygularken; gündüz kuşağı programlarında şiddeti, toplumsal değer erozyonunu ve mahremiyet ihlallerini sıradanlaştıran içeriklere, yüksek şiddet içeriğiyle dizilere ve kumar reklamlarına karşı aynı kararlılıkta davranmaması, kurumsal itibarını zedelemektedir. Bu durum, hem yayıncılar hem de yurttaşlar nezdinde RTÜK’e güveni sarsmakta; düzenleme ve denetim yetkisinin siyasi saiklerle kullanıldığı yönünde güçlü bir kanaat oluşmasına yol açmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, RTÜK’le “ilişkili kurum” konumundadır. Bu nedenle, RTÜK’ün müdahalesizliğine yönelik eleştiriler yalnızca Üst Kurula değil, aynı zamanda Bakanlığa da yöneliktir. Kültür politikası, yalnızca turizm gelirleri ve tanıtım filmleri üzerinden değil; görsel-işitsel medya aracılığıyla toplumda üretilen rol modeller, şiddet algısı, aile ilişkileri ve çocukların maruz kaldığı içerik çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Bakanlığın, RTÜK’ün gündüz kuşağı yayınları, dizilerdeki şiddet, mafya ve uyuşturucuyu özendiren sahneler, yasa dışı bahis reklamları karşısındaki pasifliğini sorgulaması ve bu alanda bilimsel, şeffaf ve bağlayıcı bir düzenleyici çerçeve oluşturulması için inisiyatif alması gerekmektedir.

Bu bağlamda, 2026 yılı bütçe görüşmeleri çerçevesinde talebimiz, RTÜK’ün yalnızca haber ve siyasi programlar üzerinde değil, tüm yayın türleri üzerinde eşit ve objektif bir denetim yapmasını sağlayacak, bilimsel etki analizlerine dayalı, açık ilkeler ve standartlar oluşturulmasıdır. Gündüz kuşağı programları ve diziler için çocukların korunmasına yönelik saat, içerik ve uyarı sistemlerinin yeniden düzenlenmesi; şiddet, mafya, uyuşturucu ve kumarı özendiren sahneler için sıkı kurallar ve sınırlamalar getirilmesi; yasa dışı bahis reklamlarının her türlü mecrada kesin biçimde yasaklanması ve bu yasağın ihlaline ağır yaptırımlar öngörülmesi zorunludur.

“RTÜK’ün müdahalesizliği”, Türkiye’de kültür politikasının en zayıf halkalarından biri hâline gelmiştir. Kültürel kimliğin, toplumsal değerlerin, genç kuşakların ve aile yapısının korunması, yalnızca sloganlarla ve dönemsel kampanyalarla değil; düzenleyici kurumların

etkili, adil ve bilimsel temelli çalışmasıyla mümkündür. Bu nedenle, Kültür ve Turizm Bakanlığının bütçesi değerlendirilirken, RTÜK'e yönelik müdahalesizlik ve seçici denetim eleştirileri de Bakanlığın hesap verme yükümlülüğünün ayrılmaz bir parçası olarak görülmeli ve 2026 yılı için bu alanda somut, takvime bağlanmış ve kamuoyuna açık bir reform taahhüdü ortaya konulmalıdır.

Bu çerçevede, RTÜK'ün artan argo, şiddet, istismar çağrışımlı içerikler, kumar ve bahis normalleştirilmesi karşısında anayasal ve yasal sorumluluklarını yerine getirmemesi, bütçesinin ise etkin ve tarafsız bir denetim yerine işlevsiz bir yapının finansmanına dönüşmesi nedeniyle, Kurulun mali yapısında azalış öngören ve siyasi ile idari bir uyarı niteliği taşıyan bir önerge verdik. Bu önergeyle, hem çocukların ve gençlerin korunması hem yayın ahlakı ve toplumsal değerlerin gözetilmesi hem de kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması yönünde RTÜK'e açık bir mesaj iletilmesi amaçlanmıştır. Ancak söz konusu önergemiz, iktidar çoğunluğunu oluşturan AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Turistin Parası Ankara'ya, Yükü Yerele…

Konaklama vergisi, mahiyeti itibarıyla turizm faaliyetlerinden doğan kamusal ihtiyaçların finansmanına katkı sunmak üzere ihdas edilmiş bir vergidir. Verginin matrahı ve mükellefi konaklama faaliyetiyle doğrudan bağlantılıdır; vergiyi doğuran olay, fiilî konaklamanın gerçekleşmesidir. Bu nedenle konaklama vergisinin, doğduğu yer olan turizm destinasyonlarının altyapı, çevre, ulaşım ve güvenlik yükünü hafifletici bir araç olarak kurgulanması, mali adalet ve yerindenlik ilkeleriyle de uyumlu bir yaklaşımdır.

Mevcut uygulamada ise konaklama vergisinden elde edilen gelir büyük ölçüde genel bütçe havuzuna aktarılmaktadır. Turizm faaliyetlerinin tüm yükünü fiilen taşıyan il ve ilçe belediyeleri ortaya çıkan yoğunluğun altyapı ve çevre maliyetlerini kendi sınırlı bütçeleriyle karşılamak zorunda bırakılmaktadır. Turizm sezonunda nüfusu birkaç kat artan destinasyonlarda su tüketimi, kanalizasyon ve arıtma yükü, katı atık miktarı, trafik sıkışıklığı, kıyı ve doğal alanlara yönelik baskı olağanüstü ölçüde artmakta; bu artış, sadece teknik altyapıyı değil, günlük yaşam kalitesini de doğrudan etkilemektedir.

Yerel yönetimler ve ilgili diğer yerel idare birimleri, bu yoğunluğun gerektirdiği yeni altyapı yatırımlarını gerçekleştirebilmek, mevcut sistemleri güçlendirebilmek ve denetim kapasitesini artırabilmek için ciddi ek kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Buna karşın, konaklama

vergisi gelirlerinin tamamına yakınının merkezde kalması, “vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği yerde hizmetin finansmanı” ilkesini boşa düşürmekte; turizmden elde edilen gelirin, turizmin doğrudan etkilediği sahiller, mahalleler ve kent merkezlerine yeterince geri dönmemesine yol açmaktadır. Bu durum hem mali adaleti hem de bölge insanımız nezdinde turizme yönelik kabul ve desteği zayıflatmaktadır.

Bu çerçevede önerilen düzenleme ile, konaklama vergisi gelirlerinin en az yüzde 50’sinin vergiyi doğuran konaklamanın gerçekleştiği ilde kalması ve bu payın kullanımını düzenleyecek “yerel turizm altyapı ve çevre fonu” kurulması öngörülmektedir. Fon, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinde bu amaca özgülenmiş bir ödenek artışı ile yapılandırılacak; kaynak tahsisi, şeffaf ve nesnel kriterlere dayalı bir formül çerçevesinde ilgili yerel idarelere aktarılacaktır. Böylece merkezin bütçe hakkı korunurken, yerel düzeyde turizmden kaynaklanan yük ve ihtiyaçların karşılanmasına yönelik öngörülebilir, kurumsal bir mekanizma tesis edilecektir.

Söz konusu fon sayesinde, turizm yoğunluğu yüksek illerde ve ilçelerde su, kanalizasyon, arıtma ve atık yönetimi yatırımları finanse edilebilecek, kıyı, doğal alan ve kültürel miras bölgelerinde çevre düzenlemesi, koruma ve bakım-onarım çalışmaları için ilave kaynak yaratılabilecektir. Artan ziyaretçi trafiğine uyum sağlamak üzere toplu taşıma, yol, yaya yolu, otopark ve yönlendirme altyapısı güçlendirilebilecek, gürültü, görüntü ve çevre kirliliği ile aşırı kalabalığın yerel halk üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya dönük düzenlemeler hayata geçirilebilecektir. Ayrıca, turizm gelirinin adil paylaşımı amacıyla yerel esnafa, küçük işletmelere ve yerel üreticilere dönük küçük ölçekli destek programları bu fon aracılığıyla desteklenebilecektir.

Konaklama vergisinden elde edilen kaynağın, turizm faaliyetinden doğrudan etkilenen sokaklara, mahallelere ve şehirlere geri dönmesi, yerel aktörlerin turizme yönelik sahiplenmesini ve iş birliği motivasyonunu artıracaktır. Bu yaklaşım, sürdürülebilir turizm hedefleriyle de uyumludur. Zira sürdürülebilir bir turizm politikasının temel şartı, çevresel ve sosyal maliyetlerin yerel ölçekte fark edilmesi ve bu maliyetlerin giderilmesi için turizmden doğan gelirin bir kısmının yine yerel düzeye yönlendirilmesidir.

Konaklama vergisinin bir kısmının yerelde kalmasını ve “yerel turizm altyapı ve çevre fonu” kurulmasını öngören bu yaklaşım; mali adaletin, yerinden yönetim ilkesinin ve

sürdürülebilir turizm hedeflerinin gereğidir. 2026 bütçesi çerçevesinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı politikalarının bu yönde revize edilmesi, merkezî bütçe ile yerel ihtiyaçlar arasında daha dengeli, şeffaf ve hesap verebilir bir kaynak paylaşımı mekanizmasının hayata geçirilmesi zorunlu görülmektedir. Bu adım atılmadığı sürece, turizmden elde edilen gelir ile turizmin yerelde yarattığı yük arasındaki makas açılmaya devam edecek; yerel halkın yaşam kalitesi ve turizme yönelik toplumsal destek olumsuz etkilenecektir.

Turizm sezonunda nüfusu birkaç kat artan ilçelerin su, kanalizasyon, arıtma, atık, ulaşım ve güvenlik maliyetleri hızla yükselirken; konaklama vergisi gelirlerinin tamamına yakınının genel bütçe havuzunda tutulmasına karşı çıkarak, bu verginin en az yüzde 50'sinin vergiyi doğuran konaklamanın gerçekleştiği il ve ilçelerde kalmasını, "yerel turizm altyapı ve çevre fonu" aracılığıyla doğrudan o faaliyetin etkilediği sokaklara, mahallelere ve şehirlere geri dönmesini öngören önergemiz AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir. Böylece turizmden elde edilen kaynağın, su ve kanalizasyon altyapısı, arıtma tesisleri, kıyı ve doğal alan düzenlemeleri, toplu taşıma, otopark ve yönlendirme yatırımları ile yerel esnaf ve üreticiye dönük küçük ölçekli destekler yoluyla yerel halkın yaşam kalitesini artıracak şekilde kullanılmasının önü kapatılmış; "vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği yerde hizmetin finansmanı" ilkesi ile mali adalet, iktidar çoğunluğunun tercihleriyle bir kez daha göz ardı edilmiştir.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
1.451.715.540.000	678.246.507.864	1.943.965.746.000	%33,9	%10,27

2026 yılı Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi, %33,9 artışla 1 trilyon 943 milyar 965 milyon 746 bin TL olarak teklif edilmiştir. Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki pay ise %10,27'dir.

2026 yılı Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi, ilk bakışta önemli bir artış içeriyor gibi görünse de bütçe kalemleri ayrıntılı olarak incelendiğinde, eğitim sisteminin temel sorunlarını çözmekten uzak bir yapı ile karşı karşıya olduğumuz anlaşılmaktadır. Bakanlık bütçesinin yaklaşık %83'ü personel giderleri ve sosyal güvenlik primleri gibi zorunlu ödemelere ayrılmıştır. Bu durum, bütçenin büyük bir kısmının eğitim niteliğini artırmaya yönelik yatırımlara değil, yalnızca mevcut yapıyı ayakta tutmaya yönelik zorunlu harcamalara gittiğini göstermektedir. Dolayısıyla hükümetin "eğitime yüksek pay ayrıldığı" yönündeki söylemi, gerçekte eğitime yönelik yapısal bir dönüşüm ya da yatırım vaadi taşımamaktadır.

Bu tablo, eğitimin en temel ihtiyaçlarına yeterli kaynak ayrılmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Okulların büyük çoğunluğunda ısınma, hijyen, bakım ve temizlik malzemesi temini gibi en temel ihtiyaçların dahi karşılanamadığı bilinen bir gerçektir. 2026 yılı bütçesinde mal ve hizmet alımlarına ayrılan payın düşük tutulması, bu sorunların yeni yılda da devam edeceğini göstermektedir. Türkiye'nin dört bir yanında okullar hâlâ temizlik görevlisi eksikliği, yetersiz hijyen koşulları, bakım-onarım ihtiyaçları ve ısınma sorunlarıyla mücadele ederken, bu temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik bütçe artışı son derece sınırlı kalmıştır.

Eğitim altyapısının güçlendirilmesi, derslik ihtiyacının giderilmesi, dijital donanımın yaygınlaştırılması, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için gerekli desteklerin sağlanması gibi yapısal reform gerektiren alanlara ayrılan kaynaklar ise bütçe içinde oldukça düşük oranlara sahiptir. Bu durum, 2026 yılı Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin eğitimin gerçek sorunlarına dokunmaktan uzak, sürdürülebilir ve nitelikli bir eğitim sistemi için gerekli yatırımları içermeyen bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

2026 yılı bütçesi, eğitimde kaliteyi yükseltmek, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve Türkiye'nin geleceğine yatırım yapmak için gereken kapsamlı dönüşümü sağlayamamaktadır. Bütçe kalemleri, eğitimi ileriye taşıyacak bir perspektiften ziyade, zorunlu ödemelere dayalı bir "mevcudu koruma" anlayışını yansıtmaktadır. Eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu yapısal reformlar, ancak zorunlu harcamaların dışındaki alanlara daha güçlü kaynak ayrılmasıyla mümkün olacaktır; ancak 2026 bütçesi bu iradeyi ortaya koymamaktadır.

Bakanlık bütçesi ekonomik sınıflandırma kalemlerine bakıldığında ise artışlar farklıklar göstermektedir.

Açıklama	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	2025-2026 Değişim Oranı (%)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	1.030.744.599.000	515.888.644.213	1.435.647.556.000	**%39,28**	**%73,85**
SGK Devlet Primi Giderleri	131.441.299.000	64.321.631.541	174.205.174.000	**%32,53**	**%8,96**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	116.553.046.000	60.235.599.917	134.194.275.000	**%15,14**	**%6,90**
Cari Transferler	31.275.568.000	12.620.351.223	38.454.419.000	**%22,95**	**%1,98**
Sermaye Giderleri	141.254.495.000	25.122.379.971	160.495.553.000	**%13,62**	**%8,26**
Sermaye Transferleri	446.533.000	57.901.000	968.769.000	**%116,95**	**%0,05**
Genel Toplam	**1.451.715.540.000**	**678.246.507.864**	**1.943.965.746.000**	**%33,9**	**%100**

1. **Personel Giderleri** %39,28 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %73,85'tir. (Memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici işçiler ve diğer personele yapılan maaş ödemeleri.)

Personel giderleri 2025'ten 2026'ya %39,28 oranında artmış olup Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin %73,85 gibi çok büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu kalem; memurların, sözleşmeli personelin, ücretli öğretmenlerin, işçilerin ve diğer çalışanların maaş ödemelerini kapsadığı için bütçenin en büyük yükünü oluşturmaya devam etmektedir.

Bakanlık bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içindeki yüksek payı "eğitime önem verildiği" şeklinde yorumlanmak istense de gerçekte tablo böyle değildir. Bu büyüklük eğitime yönelik yatırımların veya projelerin artmasından değil, yalnızca zorunlu personel giderlerinin büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Eğitim bütçesinin yaklaşık %83'ünün personel giderleri ve sosyal güvenlik prim ödemeleri gibi zorunlu kalemlere gitmesi, bütçenin gerçek eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak esnekliğe sahip olmadığını açıkça göstermektedir.

Diğer taraftan öğretmen maaşları hâlâ yoksulluk sınırının altında seyretmekte, öğretmenlerin alım gücü her yıl daha da düşmektedir. Bu durum hem eğitim çalışanlarının koşullarını ağırlaştırmakta hem de mesleki motivasyon ile verimliliği olumsuz etkilemektedir. Öğretmenlerin ekonomik koşulları iyileşmedikçe eğitimde kaliteyi artırmak mümkün değildir.

Diğer yandan atama bekleyen yüzbinlerce öğretmen olmasına rağmen Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi yeni öğretmen istihdamını karşılayacak düzeyde değildir. Bütçenin neredeyse tamamı mevcut personelin maaş ve prim ödemelerine ayrıldığı için yeni atamalar için anlamlı bir kaynak ayrılmamıştır. Derslik başına düşen öğrenci sayısının yüksek olduğu, branş öğretmeni açığının sürdüğü bir ortamda bu bütçe ile öğretmen açığının kapatılması mümkün değildir.

Personel giderlerinin bütçenin %83'ünü kapsayan bir bütçe yapısında, eğitimin niteliğini artıracak yatırımlar için kaynak bırakılmamıştır. Okulların bakım-onarım ihtiyaçları, hijyen ve temizlik sorunları, ısınma problemleri, donanım eksiklikleri ve dijital altyapı yetersizlikleri bu nedenle çözülememektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi eğitimin yapısal sorunlarını gidermeye yönelik bir perspektif sunmamakta; mevcut durumu sürdürmekten öteye geçememektedir.

2. **Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri** %32,53 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %8,96'dır. (Devletin işveren olarak SGK'ya ödediği primlerden oluşur.)
3. **Mal ve Hizmet Alım Giderleri** %15,13 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %6,90'dır. (Temizlik, bakım, materyal alımları, enerji giderleri, eğitim araç-gereçleri vb.)

Mal ve hizmet alım giderleri 2026 yılı bütçesinde yalnızca %6,90'lık bir paya sahiptir ve bu son derece düşük oran 17 milyon öğrencinin bulunduğu bir eğitim sisteminin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Artış oranı her ne kadar %15,13 olarak görünse de bu artışın büyük bölümü enflasyon karşısında anlamını yitirmekte ve okulların gerçek ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde bir kaynak yaratmamaktadır.

Mal ve hizmet alımları; okulların temizlik, bakım-onarım, kırtasiye, enerji giderleri, güvenlik, hijyen malzemeleri, laboratuvar uygulamaları, kütüphane materyalleri ve eğitim araç-gereçlerinin tümünü kapsayan geniş bir alanı ifade etmektedir. Bu kadar kritik işlevi olan bir bütçe kaleminin toplam bütçe içindeki payının düşük tutulması okullardaki yapısal sorunların 2026 yılında da devam edeceğini göstermektedir.

Bugün birçok okulda temizlik görevlisi eksikliği yaşanmakta, bazı okullarda ise temizlik malzemeleri dahi velilerin katkılarıyla karşılanmaktadır. Kalabalık öğrenci nüfusu olan okullarda düzenli temizlik ve hijyenin sağlanması için gereken kaynak çoğu zaman okul yönetimlerinin inisiyatifine ve velilerin imkanlara bırakılmaktadır. Ancak mal ve hizmet alımları bütçesinin sınırlı olması okullarda hijyen koşullarını iyileştirmeyi zorlaştırmakta; özellikle kış aylarında ısınma ve enerji giderlerine yönelik kaynak sıkıntısını derinleştirmektedir. Birçok okulun ısınma ve elektrik faturalarını ödemekte zorlandığı, bu nedenle kaloriferlerin düzenli yanmadığı, kış aylarında sınıfların soğuk kaldığı bilinmektedir.

Eğitim araç-gereçlerine ayrılan payın yetersizliği, sınıflarda kullanılan materyallerin yenilenememesi, deney setlerinin eksikliği ve laboratuvar altyapısının zayıf olması gibi sorunlara da yol açmaktadır. Özellikle fen liseleri, meslek liseleri için hayati öneme sahip olan laboratuvar ekipmanları, teknik cihazlar ve uygulamalı eğitim materyalleri yeterince temin edilememektedir. Bu durum, öğrencilerin nitelikli bir eğitim alma hakkını doğrudan etkilemekte, teorik bilginin pratiğe dönüşmesini zorlaştırmaktadır.

Kütüphane kaynaklarının güncellenmesi, dijital eğitim materyallerinin edinilmesi, internet erişim altyapısının güçlendirilmesi gibi kritik alanlar da bu bütçe kaleminden karşılanmaktadır. Ancak mevcut kaynak düzeyiyle dijital dönüşüm hedefleri gerçekçi değildir. Özellikle dezavantajlı bölgelerde hem fiziki hem dijital altyapı eksiklikleri ciddi bir öğrenme eşitsizliği yaratmakta, öğrenciler arasında sosyoekonomik farklara dayalı başarı uçurumunu derinleştirmektedir.

Mal ve hizmet alım giderlerine ayrılan yüzde 6,90'lık pay, Türkiye'nin büyüklüğünde bir eğitim sisteminin asgari ihtiyaçlarını dahi karşılayacak düzeyde değildir. Bu kaynağın dar tutulması okullarda temizlikten ısınmaya, bakım-onarımdan eğitim materyallerine kadar pek çok temel sorunun çözümünü engellemekte ve eğitimde kaliteyi yükseltmenin en önemli araçlarını zayıflatmaktadır. Eğitim sisteminin sürdürülebilir, güvenli ve sağlıklı bir şekilde işlemesi için bu kalemin ciddi biçimde artırılması zorunludur.

4. **Cari Transferler** %22,95 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %1,97'dir. Bakanlık tarafından yapılan resmi tanıma göre bu kalem, pansiyonlu okullarda öğrenim gören öğrencilerin barınma ve beslenme giderleri ile yurt dışında eğitim alan öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanılmaktadır. Ancak uygulamada bu bütçe

kaleminin, zaman zaman eğitime doğrudan katkısı tartışmalı olan bazı kurum ve kuruluşlara yapılan aktarımları da içerdiği bilinmektedir.

Bu çerçevede, cari transferler kalemiyle ilgili kamuoyunda sıkça dile getirilen soru işaretlerinin giderilmesi zorunludur. Geçmiş yıllarda bu bütçe üzerinden bazı dernek, vakıf veya cemaatlerle iş birliği yapılması çokça tartışılmıştır. Özellikle Bakan Yusuf Tekin'in 26 Aralık 2023'te 2024 yılı Bütçe görüşmelerinde yaptığı "cemaat ve tarikatlarla protokol yapmaya devam edeceğiz" açıklaması sonrasında daha da önem kazanmıştır. Bu açıklama ışığında kamuoyunun bilmek istediği temel hususlar şunlardır:

Millî Eğitim Bakanlığı'nın hangi tarikat ve cemaatlerle protokolü bulunmaktadır? Bu protokoller hangi amaçla yapılmıştır ve hangi bütçe kalemlerinden finanse edilmektedir?

Bu kaynaklardan herhangi biri doğrudan eğitim faaliyeti yürütmeyen, denetime kapalı veya ideolojik amaçlarla faaliyet gösteren oluşumlara aktarılmakta mıdır?

Eğitim sisteminin temel altyapı sorunları çözülememişken ve okulların en basit ihtiyaçları dahi karşılanamazken bu soruların yanıtı kamu kaynaklarının doğru kullanımı açısından hayati önemdedir.

Diğer taraftan Türkiye Maarif Vakfı düzenli olarak kaynak aktarılan kuruluşlar arasında yer almaktadır. Yurt dışında okul açma, işletme ve eğitim faaliyetleri yürütme iddiasıyla kurulan Vakfa her yıl merkezi bütçeden yüksek tutarlarda kaynak aktarılmaktadır. Ancak bu aktarımların kullanım alanları konusunda kamuoyunda ciddi bir şeffaflık eksikliği bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın imzasıyla yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile Türkiye Maarif Vakfı'na 2025 yılı için 6 milyar 774 milyon 954 bin TL'ye kadar kaynak aktarılmasına karar verilmiştir. Türkiye Maarif Vakfı'na 2025 yılı için aktarılmasına karar verilen 6 milyar 774 milyon 954 bin TL tutarındaki kaynağın hangi projelerde, hangi ülkelerde ve hangi faaliyet başlıklarında kullanılacağına ilişkin detaylı bir plan bulunmakta mıdır? Bu sorular yanıtsız kalmış ve net cevaplara ulaşılamamıştır.

5. **Sermaye Giderleri** %13,62 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %8,26'dır. (Okul yapımı, derslik yenileme, güçlendirme, teknolojik altyapı, laboratuvar, spor salonu vb. yatırımlar.)

Bu gider kalemi okul yapımı, derslik yenileme, deprem güçlendirme çalışmaları, teknolojik altyapı yatırımları, laboratuvar kurulumu ve spor salonu gibi öğrencilerin fiziki ve pedagojik ihtiyaçlarını doğrudan etkileyen alanları kapsamaktadır. Türkiye'nin deprem kuşağı üzerinde bulunduğu gerçeği, okul binalarının güvenliği konusunu hayati bir öncelik hâline getirmektedir. Ancak mevcut pay ülke genelinde güçlendirme bekleyen binlerce okul binasının ihtiyacını karşılamak için yeterli seviyede değildir.

Deprem bölgesinde bulunan illerde çok sayıda okul hala geçici yapılarda eğitim vermekte, hasarlı veya güçlendirmeye ihtiyaç duyan binalar uzun süredir yenilenmeyi beklemektedir. Bu durum hem öğrenci hem öğretmen güvenliğini doğrudan riske atmaktadır. Sermaye giderlerinin düşük tutulması, deprem riskine karşı hazırlık çalışmalarının hızlanmasını zorlaştırmakta ve mevcut fiziki sorunların yıllarca devam etmesine yol açmaktadır.

Öte yandan artan öğrenci nüfusu, derslik ihtiyacını her geçen yıl daha da büyütmektedir. Bugün birçok okulda sınıflar 35–40 kişilik ortalamaları aşmakta, bazı büyükşehirlerde bu sayı 50 öğrencinin üzerine çıkmaktadır. Bu yoğunluk hem öğretim kalitesini düşürmekte hem de öğretmenlerin sınıf yönetimini zorlaştırmaktadır. Yeni derslik yapımı için ayrılan kaynağın bu kadar sınırlı olması önümüzdeki yıllarda da kalabalık sınıfların ve ikili eğitimin devam edeceğini göstermektedir.

Teknolojik altyapı yatırımları da bu bütçeden karşılanmaktadır. Ancak mevcut kaynakla, okulların internet altyapısını iyileştirmek, akıllı tahta ve bilgisayar ihtiyaçlarını karşılamak, dijital eğitim materyallerini güncellemek veya laboratuvarları modernize etmek mümkün değildir. Birçok okul hala sağlıklı bir internet erişiminden yoksunken; fen, biyoloji ve kimya laboratuvarlarının önemli bir kısmı kullanım dışı durumda veya çağdaş eğitim standartlarını karşılamamaktadır.

Sermaye giderlerinin payının düşük olması eğitim sisteminin geleceğine yönelik yatırımları sınırlamaktadır. Bu bütçenin düşük olması okul binalarının güvenliği, derslik ihtiyacı, teknolojik dönüşüm ve fiziksel altyapı açısından ciddi bir açık yaratmaktadır.

6. **Sermaye Transferleri** %116,95 artmıştır. Bakanlık bütçesi içindeki pay %0,05'tir. (Bu kalem belediyelere, diğer kamu kurumlarına, yurtdışına ya da özel kuruluşlara yapılan sermaye amaçlı karşılıksız transferleri içerir.)

BAKANLIK BÜTÇESİNDE YATIRIMA AYRILAN GERÇEK BÜTÇE MERKEZİ BÜTÇENİN %1,55'İ

2026 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi ilk bakışta merkezi yönetim bütçesi içinde yüksek bir paya sahipmiş gibi görünse de bütçenin ekonomik dağılımı incelendiğinde eğitime gerçek anlamda kaynak ayrılmadığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

MEB bütçesinin yaklaşık %83'ü zorunlu harcamalara, yani personel maaşları ve sosyal güvenlik primlerine gitmektedir. Bu kalemler, eğitim sisteminin niteliğini artıracak bir yatırım değil, yalnızca mevcut yapıyı sürdürmeye yönelik zorunlu ödemelerdir. Dolayısıyla hükümetin "eğitime yüksek pay ayırıyoruz" söylemi gerçeği yansıtmamakta; eğitim yatırımları için ayrılan kaynakların son derece sınırlı olduğu gerçeği gölgelenmektedir.

Gerçek eğitim yatırımı yapılabilecek kalemleri oluşturan mal ve hizmet alımları ile sermaye giderleri Bakanlık bütçesinin yalnızca %15,16'sını oluşturmaktadır. Bu iki kalem; okul binalarının onarımı, okulların güçlendirmeleri, yeni derslik yapımı, ısınma ve hijyen ihtiyaçları, eğitim materyalleri, teknolojik altyapı, laboratuvarlar ve bakım-onarım gibi eğitimin doğrudan kalitesini belirleyen temel alanları kapsamaktadır. Ancak ayrılan pay Türkiye gibi 17 milyon öğrencinin bulunduğu, binlerce okulun fiziki sorunlarla mücadele ettiği bir ülkede son derece yetersizdir.

Bu tabloyu merkezi bütçe düzeyine uyarladığımızda, 2026 yılında eğitime gerçek anlamda ayrılan yatırım payı yalnızca %1,55 seviyesine denk gelmektedir. Yani Türkiye'nin devasa eğitim sistemine ve gelecekteki kuşakların ihtiyaçlarına yapılan yatırım, merkezi bütçenin yüzde ikisine bile ulaşmamaktadır. Deprem riski altındaki binlerce okul binası, kalabalık sınıflar, yetersiz derslik sayısı, ısınma ve temizlik sorunları bu bütçe yapısıyla çözülemez durumdadır.

2026 yılı MEB bütçesi eğitimin yapısal sorunlarını çözmek bir yana, mevcut sorunların büyüyerek devam edeceğini göstermektedir. Kaynakların büyük kısmının zorunlu ödemelere yönlendirilmesi, okulların en temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmasına yeterli alan bırakmamaktadır. Bu bütçe, eğitimde dönüşüm sağlayacak, okulları güvenli ve donanımlı hale getirecek bir yatırım vizyonu sunmamaktadır. Bu bütçe yalnızca mevcut durumun idare edilmesine yönelik bir anlayışı yansıtmaktadır. Türkiye'nin eğitimi için gerekli atılım ve iyileştirme hamlesi bu bütçede yer almamış, eğitim sistemi kaderine terk edilmiştir.

YILLARA GÖRE MEB BÜTÇESİNİN MERKEZİ BÜTÇE VE GSYH İÇİNDEKİ PAYI

2006 yılından 2025 yılına kadar MEB bütçesi yaklaşık 88 kat artış göstermiştir. Ancak MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içindeki payı azalmıştır.

Yıl	MEB Bütçe Ödeneği (TL)	Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı (%)	MEB Bütçesinin Merkezi Yönetim Bütçesine Oranı (%)	MEB Bütçesinin GSYH Oranı (%)
2006	16.568.145.500	-	%9,47	%2,08
2007	21.355.634.000	%28,85	%10,42	%2,41
2008	22.915.506.000	%7,31	%10,30	%2,29
2009	27.486.778.095	%19,93	%10,47	%2,73
2010	28.237.412.000	%2,73	%9,84	%2,42
2011	34.112.163.000	%20,79	%10,91	%2,43
2012	39.169.379.190	%14,84	%11,16	%2,48
2013	47.496.378.650	%21,24	%11,76	%2,60
2014	55.704.817.610	%17,29	%12,81	%2,71
2015	62.000.248.000	%11,32	%13,11	%2,64
2016	76.354.306.000	%23,21	%13,38	%2,91
2017	85.034.662.000	%11,36	%13,18	%2,71
2018	98.528.652.000	%15,88	%12,13	%2,46
2019	113.813.013.000	%15,48	%11,84	%2,64
2020	125.396.862.000	%10,16	%11,45	%2,48
2021	146.920.234.000	%17,17	%10,91	%2,02
2022	189.010.851.000	%28,63	%10,79	%1,26
2023	435.351.082.000	%130,41	%9,74	%1,64
2024	1.090.229.668.000	%150,60	%9,83	%2,45
2025	1.451.715.540.000	%33,16	%9,85	%2,36
2026	**1.943.965.746.000**	**%33,90**	**%10,27**	**%2,52**

Hükümet her bütçeden aslan payının MEB'e verildiğini iddia ediyor olsa da veriler tersini söylemektedir. 2016 yılı bütçesinde yüzde 13,38 olan MEB bütçesinin merkezi bütçe içindeki payı 2025 yılı bütçesinde yüzde 9,8'e kadar gerilemiştir. 2026 yılı bütçe teklifinde ise yüzde 10,27 olarak teklif edilmiştir.

2024 sonrası görülen yüksek artışlar, gerçek bir yatırım iradesinden çok enflasyonun zorladığı hesap düzeltmeleridir. Nitekim MEB bütçesinin GSYH içindeki payı 2013'teki %2,60–%2,70 seviyelerinden 2020'ler boyunca %2 bandına sıkışmıştır.

Bu tablo, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin son yirmi yılda nominal olarak büyümesine rağmen Türkiye'nin ekonomik gerçeklikleri içinde giderek etkisizleştiğini açık biçimde göstermektedir. Bu veriler eğitimin bütçesi büyütülüyor iddiasının gerçeği yansıtmadığını aksine eğitimde sessiz bir küçülmenin yaşandığını tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır.

MEB YATIRIM BÜTÇESİNİN MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ VE GSYH ORANI

MEB istatistiklerinden alınan veriler açıkça göstermektedir ki Millî Eğitim Bakanlığının yatırım bütçesinin hem GSYH'ye hem de merkezi yönetim bütçesine oranı yirmi yıllık dönemde ciddi biçimde erimiştir.

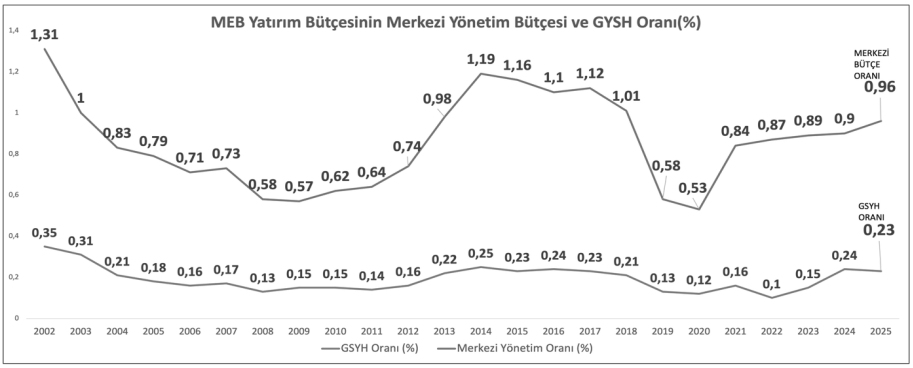

2002'de GSYH'ye oranı %0,35 iken bugün %0,23'e kadar gerilemiş ve merkezi bütçe içindeki payı ise 2002'de %1,31 seviyesindeyken uzun yıllar boyunca kesintisiz bir düşüş yaşamış 2020'de %0,53'e kadar inmiştir. Yatırım bütçesinin millî gelir içerisindeki payının sürekli azalıyor olması Türkiye'nin geleceği için alarm verici bir göstergedir.

MEB BÜTÇESİNDEN YATIRIMA AYRILAN PAY

Aşağıdaki grafik Bakanlığın kendi bütçesi içinden yatırıma ayırdığı payın yirmi üç yıllık seyrini açık biçimde ortaya koymakta ve eğitimin altyapısına yönelik uzun vadeli kamu yatırımının sistematik biçimde zayıflatıldığını göstermektedir.

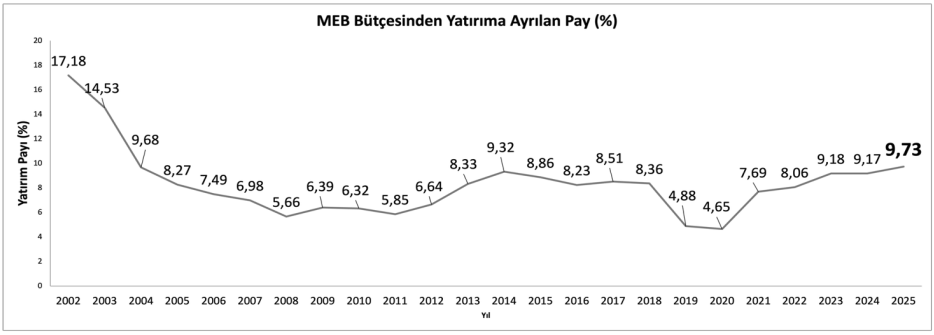

2002'de %17,18 olan yatırım oranı sonraki on yılda hızla eriyerek 2010'da %5,85'e kadar düşmüş bu gerileme, yeni okul yapımı, deprem güçlendirmesi, laboratuvar-atölye kurulumu ve kalabalık sınıfların azaltılması gibi temel ihtiyaçların karşılanmadığını çarpıcı şekilde ortaya koymuştur. 2014–2018 döneminde nispeten toparlanma yaşansa da oran hiçbir zaman 2000'li yılların başındaki seviyelere yaklaşamamıştır. 2019'da %4,65'e inerek tarihsel dip noktalardan birine ulaşmıştır. Bugün oran %9,73'e yükselmiş olsa da bu artış geçmişte oluşan devasa yatırım açığını kapatmak için yeterli değildir. 2026-2028 yatırım programına göre ise MEB yatırım bütçesinin %10 düzeylerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Hükûmet her yıl eğitimin önemini vurgularken rakamlar tam tersine eğitimi ikincilleştiren bir kamu tercihinin varlığını kanıtlıyor.

BÜTÇEDE ASLAN PAYI EĞİTİME DEĞİL FAİZE GİDİYOR

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin yıllar içindeki seyrine bakıldığında, eğitimin kamusal öncelik olmaktan giderek uzaklaştırıldığı açıkça görülmektedir. 2016 yılında faiz giderleri 56 milyar TL düzeyindeyken MEB bütçesi 76,4 milyar TL idi. Yani eğitim bütçesi faiz harcamalarının %36 üzerindeydi. Bugün ise tablo tersine dönmüştür: 2026 için MEB bütçesi 1,944 trilyon TL iken faiz ödemeleri 2,742 trilyon TL'ye ulaşmış ve eğitim bütçesi faiz bütçesinin %29 altında yani ancak %71'i seviyesine gerilemiştir.

Bu durum Türkiye'nin kamu kaynaklarını geleceğin inşasına değil iktidarın borçlarına tahsis eden bir bütçe mimarisine mahkûm edildiğini göstermektedir. Eğitim gibi stratejik bir alandan pay kesilirken faiz ödemelerinin "aslan payı" alması kamunun önceliklerinin toplumsal ihtiyaçlarla uyumsuz hale geldiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Kaynakların bu şekilde kullanımındaki sorun sadece miktar değil, "çıkıtı" odaklı değerlendirme eksikliğidir. Eğitime ayrılan kaynaklar azalırken öğretmen ihtiyacı kronik bir yapıya dönüşmüş; bir tarafta yüz binlerce atanmamış öğretmen, diğer tarafta on binlerce öğretmen açığı bulunan bir sistem ortaya çıkmıştır.

Asıl çelişki de burada yatmaktadır: yanlış önceliklendirme ve yönetimsel tercihlerin sonucu olarak eğitim sisteminin en temel ihtiyaçları giderilememektedir. Eğitime yatırım yapılmaması ülkenin uzun vadeli kalkınma kapasitesini de zayıflatan ciddi bir yapısal sorun hâline gelmiştir. Bu nedenle eğitim bütçesinin faiz gölgesinden çıkarılmasının stratejik devlet politikası olarak ele alınması zorunludur.

TOPLAM EĞİTİM BÜTÇESİNİN PAYI

Son 9 yılda eğitim bütçesinin merkezi yönetim bütçesinden aldığı pay ciddi oranda düşmüştür. Bu pay 2002 yılından bu yana istikrarsız bir eğilim göstermiş, En yüksek oran 2016 yılında %17,6 ile gerçekleşmişken, 2024 yılında bu pay %14,61; 2025 yılında ise %14,8 olarak gerçekleşmiştir. 2026 yılı ise %15,3 olarak planlanmıştır.

Yıl	Toplam Eğitim Bütçesi (TL)	Merkezi Yönetim Bütçesi (TL)	Eğitim / Merkezi Bütçe (%)	Eğitim / GSYH (%)
2006	22.586.889.261	174.321.617.000	**12,96**	**2,84**
2007	28.134.043.000	204.988.546.000	**13,72**	**3,17**
2008	30.385.926.650	222.553.217.000	**13,65**	**3,03**
2009	36.369.667.320	259.155.933.000	**14,03**	**3,61**
2010	37.743.734.600	286.981.304.000	**13,15**	**3,23**
2011	45.776.282.500	312.572.607.000	**14,65**	**3,26**
2012	52.145.541.190	350.948.318.000	**14,86**	**3,30**
2013	63.016.135.150	404.045.669.000	**15,60**	**3,46**
2014	73.003.807.610	436.432.901.000	**16,73**	**3,55**
2015	80.857.739.000	472.942.746.000	**17,10**	**3,44**
2016	100.390.305.000	570.506.708.000	**17,60**	**3,82**
2017	111.077.570.000	645.124.278.000	**17,22**	**3,54**
2018	120.827.565.000	762.753.272.000	**15,84**	**3,21**
2019	147.385.923.000	960.975.683.000	**15,34**	**3,41**
2020	162.260.394.000	1.095.461.069.000	**14,81**	**3,21**
2021	192.959.571.000	1.346.138.654.000	**14,33**	**2,66**
2022	274.384.474.000	1.750.957.322.000	**15,67**	**1,83**
2023	651.377.155.000	4.469.570.019.000	**14,57**	**2,45**
2024	1.619.907.408.000	11.089.037.425.000	**14,61**	**3,63**
2025	2.186.575.227.000	14.731.014.000.000	**14,84**	**3,55**
2026	2.905.040.206.000	18.928.000.000.000	**15,35**	**3,76**

***Toplam Eğitim Bütçesi: MEB Bütçesi+YÖK+Üniversiteler+ÖSYM+KYK+Sosyal Yardımlar)**

Diğer taraftan UNESCO, ülkelerin eğitim bütçelerinin GSYH'nin en az %4-6 arasında olması gerektiğini tavsiye etmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde eğitim bütçesinin GSYH içerisindeki oranı zaman zaman daha düşük kalabilmektedir. Bu durum, eğitimdeki yapısal sorunların derinleşmesine ve eğitim kalitesinin olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir. Eğitim bütçesinin GSYH içerisindeki oranı birçok ülkede eğitim sistemine yapılan yatırımın yeterliliğini değerlendirmek için referans alınan bir hedef olarak kullanılan "en az yüzde 5" hedefinin altında kalmamalıdır. Ülkemizde genel durum %3 düzeyindedir ve 2026 yılında tahmini %3,76 olarak hesap edilmektedir.

MİLLİ EĞİTİME İLİŞKİN İSTATİSTİKLER

Türkiye’de AK Parti hükümetinin iktidara geldiği 2002 yılından itibaren defalarca kez eğitim sistemi değiştirilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığında da 9 kere görev değişikliği yaşanmıştır. Yapılan tüm değişikliklerin etki ve sonuçları tartışmaya açıktır. Göreve gelen her yeni bakan adeta bir enkaz devralmışçasına planlamalar yapmış ancak daha büyük bir enkazı halefine bırakarak ayrılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Millî Eğitim İstatistikleri 2024-2025" verileri incelendiğinde aşağıdaki sayısal çıktılar elde edilmektedir.

Öğrenci sayısı

Türkiye'de okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde 9 milyon 212 bin 833’ü erkek, 8 milyon 743 bin 690'ı kız olmak üzere toplam 17 milyon 956 bin 523 öğrenci eğitim almaktadır.

Öğrencilerden 15 milyon 366 bin 143’ü resmi, 1 milyon 539 bin 579’u özel ve 1 milyon 50 bin 801'i ise açık öğretim kurumlarında okumaktadır.

Örgün eğitimde okul öncesinde 1 milyon 741 bin 314, ilkokulda 5 milyon 704 bin 483, ortaokulda 5 milyon 181 bin 914, ortaöğretimde 5 milyon 328 bin 812 öğrenci eğitim almaktadır.

Öğretmen sayısı

Örgün eğitim kurumlarında görev yapan öğretmen sayısı 2024-2025 eğitim öğretim yılında 1 milyon 187 bin 409 olmuştur. Bu öğretmenlerin 1 milyon 9 bin 671’i resmî okullarda, 177 bin 738’i özel okullarda görev yapmaktadır.

Öğretmenlerin 81 bin 263’ü okul öncesi eğitimde, 322 bin 305’i ilkokulda, 381 bin 12’si ortaokulda ve 402 bin 829’u ortaöğretimde çalışmaktadır.

Okul ve derslik sayıları

Örgün eğitimde 59 bin 336’sı resmî okul, 14 bin 700’ü özel okul ve 4'ü açık öğretim okulu olmak üzere toplam 74 bin 40 okul bulunmaktadır.

Resmî okullarda 618 bin 860, özel okullarda 134 bin 711 olmak üzere örgün eğitimde toplam 753 bin 571 derslik bulunmaktadır.

Özel Okullara Rağbet Arttı

Eğitim sistemi, bir ülkenin geleceğini belirleyen en temel yapı taşlarından biridir. Türkiye'de son yıllarda eğitim alanında önemli değişimler yaşanmakta, özellikle devlet ve özel okullar arasındaki dengenin değişmesi, eğitimde fırsat eşitliği ve erişim gibi konular giderek daha çok tartışılmaktadır. 2013-2024 yılları arasında Türkiye'deki eğitim verilerine bakıldığında, öğrenci ve okul sayısındaki dağılımlar, devlet ve özel eğitim kurumlarının oranları dikkat çekmektedir. Bu dönemde özel okulların sayısındaki hızlı artış ve devlet okullarının payındaki azalma, kamu eğitiminin kalitesi ve kapsayıcılığı hakkında soru işaretleri doğurmuştur.

MİLLİ EĞİTİM İSTATİSTİKLERİ 2013 – 2024 YILI KARŞILAŞTIRMA			
Kriter	**2013 yılı**	**2025 yılı**	**Değişim (Artış/Azalış %)**
Toplam Okul Sayısı	83.769	74.040	**–11,6%**
Devlet Okulu Sayısı	77.199 **(%92,2)**	59.336 **(%80,1)**	**–23,1%**
Özel Okul Sayısı	6.570 **(%7,8)**	14.700 **(%19,9)**	**+123,7%**
Toplam Derslik Sayısı	507.277	753.571	**+48,6%**
Devlet Okulu Derslik Sayısı	464.095 **(%91,49)**	618.860 **(%82,1)**	**+33,3%**
Özel Okul Derslik Sayısı	43.182 **(%8,51)**	134.711 **(%17,9)**	**+212%**
Toplam Öğrenci Sayısı	17.234.452	17.956.523	**+4,19%**
Devlet Okullarında Öğrenci	15.239.702 **(%88,4)**	15.366.143 **(%85,6)**	**+0,83%**
Özel Okullarda Öğrenci	613.064 **(%3,6)**	1.539.579 **(%8,6)**	**+151%**
Açık Öğretimde Öğrenci	1.381.686 **(%8)**	1.050.801 **(%5,9)**	**–23,9%**

2013–2025 eğitim istatistikleri, Türkiye’de eğitimin nasıl bir dönüşüm geçirdiğini bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Bu tablo, yalnızca sayısal bir karşılaştırma değil aynı zamanda eğitimdeki yapısal çürümenin ve kamusal eğitimin bilinçli biçimde zayıflatılmasının somut göstergesidir.

Devlet Okulu Sayısı %23 Azaldı, Özel Okul Sayısı %123 Arttı

2013’te 77 bin 199 olan devlet okulu sayısının 2025’te 59 bin 336’ya gerilemesi, Türkiye’de kamu eğitim sisteminin bilinçli bir biçimde daraltıldığını gösteren en çarpıcı göstergelerden biridir. Bu %23,1’lik düşüş, nüfusun arttığı, öğrenci sayısının yükseldiği bir ülkede asla olağan bir tablo değildir. Devlet, yeni okul yapmak bir yana mevcut okulların önemli bir kısmını kapatmış, birleştirmiş ya da işlevsiz hâle getirmiştir.

Bu azalış artan öğrenci nüfusunun ihtiyaçlarıyla açık bir şekilde çelişmektedir. 2013'te 17,2 milyon olan öğrenci sayısı bugün 18 milyona yaklaşmışken devlet okulu sayısının azalması, sınıf mevcutlarının kalabalıklaşması, derslik başına düşen öğrenci sayısının artması, ikili öğretimin yeniden yaygınlaşması gibi sorunları beraberinde getirmektedir.

Devlet okulu sayısındaki bu düşüş, özel okul sayısındaki patlamayla birlikte değerlendirildiğinde tesadüf olmaktan çıkarak yapısal bir yönelim yani açık bir özelleştirme politikasının sonucudur.

Aynı dönemde özel okul sayısının %123 artması eğitim sisteminin özel sektör için büyük bir pazar hâline getirildiğini göstermektedir. Devletin geri çekildiği, kamu okul kapasitesinin küçültüldüğü bu tablo eğitimin giderek ticarileştirildiğini göstermektedir.

Derslik Sayılarında Devlet Okulları Yavaş, Özel Okullar Şaşırtıcı Hızda Büyüdü

2013–2025 döneminde toplam derslik sayısı %48 artmış görünse de bu artışın devlet ve özel okullar arasında nasıl bölündüğüne bakıldığında tablo son derece çarpıcıdır. Devlet okullarındaki derslik artışı sadece %33'te kalırken, özel okullardaki derslik sayısı tam %212 oranında artmıştır.

Devlet okullarında derslik artışının düşük olması, artan öğrenci sayısına rağmen sınıf mevcutlarının düşürülemediğini birçok okulda kalabalık sınıfların kronik bir sorun olarak devam ettiğini ortaya koymaktadır. Normal şartlarda devlet artan nüfusu karşılamak için yeni derslikler açmalı, fiziki kapasiteyi genişletmeli, özellikle büyük şehirlerde yaşanan yoğunluğu azaltmalıdır. Ancak veriler bu görevin yerine getirilmediğini, kamusal eğitimin altyapısının yıllar içinde genişlemek yerine yavaşladığını göstermektedir. Öte yandan özel sektörün derslik sayısının %212 gibi olağanüstü bir hızla artması özel okulların devasa bir pazar hâline getirildiğinin en net göstergesidir.

Dersliklerde Devlet Aleyhine Büyük Çözülme

Toplam derslik sayısı artmıştır; ancak dağılım ciddi bir sorun göstermektedir: 2013'te dersliklerin %91,5'i devlete aitti. 2025'te bu oran %82'ye gerilemiştir. Özel okulların derslik payı %8,5'ten %17,9'a yükselmiştir. Bu, devlet okullarındaki derslik başına düşen öğrenci sayısının arttığını, kalabalık sınıfların yaygınlaştığını ve devlet okullarının kapasitesinin yetersiz kaldığını göstermektedir.

TÜRKİYE ÖĞRENCİ BAŞINA HARCAMADA 38 ÜLKE İÇİNDE 35'İNCİ

Türkiye, OECD ülkeleri arasında ilköğretimden yükseköğretim düzeyine kadar yıllık bazda devlet tarafından karşılanan giderler bakımından öğrenci başına düşen harcamalarda; ilköğretimde ve yükseköğretimde verisi bulunan 35 ülke içinde 33; ortaöğretimde verisi bulunan 35 ülke içinde 34'üncü sırada yer almaktadır. Aşağıda yer alan grafikte Türkiye'nin durumu kötü tabloyu gözler önüne sermektedir.

Ülke	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim
Avustralya	15.611	18.247	25.162
Avusturya	18.626	20.033	26.190
Belçika	17.224	18.681	25.989
Kanada	15.778	x	27.582
Şili	6.602	6.991	11.639
Kolombiya	m	m	m
Kosta Rika	m	m	18.405
Çekya	11.847	13.995	17.221
Danimarka	16.097	15.838	29.680
Estonya	10.827	10.093	19.011
Finlandiya	13.508	14.213	20.456
Fransa	13.722	15.530	21.379
Almanya	16.433	17.962	23.269
Yunanistan	8.119	8.339	5.620
Macaristan	7.900	7.987	20.476
İzlanda	18.287	17.297	20.234
İrlanda	14.078	14.633	24.241
İsrail	12.372	11.815	15.057
İtalya	13.459	12.622	14.713
Japonya	11.863	13.090	21.836
Kore	22.486	25.267	14.695
Letonya	8.355	8.846	12.416
Litvanya	10.030	10.083	15.950
Lüksemburg	29.238	31.336	60.979
Meksika	3.406	3.422	7.519
Hollanda	17.287	19.058	24.874
Yeni Zelanda	11.112	12.154	18.729
Norveç	20.407	20.954	39.197
Polonya	10.423	9.427	15.897
Portekiz	12.586	13.832	14.155
Slovakya	9.784	9.492	17.188
Slovenya	13.005	12.661	21.147
İspanya	12.231	13.322	17.064
İsveç	15.484	15.401	23.284
İsviçre	m	13.990	m
TÜRKİYE	**4.032 (33)**	**4.087 (34)**	**10.825 (33)**
Birleşik Krallık	15.416	15.843	35.350
ABD	15.799	16.301	36.274
OECD Ortalaması	**13.527**	**14.096**	**21.444**
AB Ortalaması	**12.897**	**13.739**	**20.574**

OECD’nin “Bir Bakışta Eğitim Raporu”na (Education at a Glance) göre, Türkiye’de eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcamalar OECD ortalamasının çok altında seyretmektedir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında eğitime en az harcama yapan ülkelerden biri olarak sıralanmış durumdadır. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerinde yer alan tüm kategorilerde 35’inci sırada yer alarak oldukça düşük bir harcama seviyesi göstermiştir.

Bu durum, eğitim kalitesi ve öğrenci başına sağlanan kaynakların yetersizliğine işaret etmekle birlikte; eğitimde fırsat eşitliğini ve öğrencilerin öğrenim kalitesini olumsuz etkileyecek büyük bir faktör olarak ortaya çıkacaktır.

Okul Öncesi Eğitime Yatırım Yapılmıyor

Okul öncesi eğitim, çocuklarımızın hayat yolculuğuna sağlıklı bir başlangıç yapmaları ve toplumda eşit fırsatlara sahip olmaları açısından hayati bir süreçtir. Bu dönem, çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal becerilerini geliştirerek onları daha sistemli ve destekleyici bir ortamla buluşturacaktır. Bu gelişim süreci çocukların yeteneklerini tanımalarına, rehberlik almalarına ve eğitim sistemine adaptasyon olmalarına olanak tanıyacaktır. Ancak, Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının yetersizliği ve bu eğitimin tam anlamıyla ücretsiz ya da zorunlu olmaması ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

OECD'nin 2025 yılında yayımladığı "Bir Bakışta Eğitim Raporu"na göre, Türkiye'nin okul öncesi eğitimdeki yatırımları yetersiz kalmaktadır. Bu durum, ülkemizin okul öncesi okullaşma oranlarının, OECD ülkelerinin ortalamalarının oldukça gerisinde olduğunu göstermektedir. 3 yaş grubunda Türkiye’nin okullaşma oranı yalnızca yüzde 15 iken, OECD ortalaması yüzde 79 seviyesindedir.

4 yaş grubunda Türkiye’nin okullaşma oranı ise OECD ortalamasının yarısı kadar olup, yüzde 43 düzeyindedir. Bu da Türkiye’nin 4 yaş çocukları için okul öncesi eğitimde büyük bir fırsat eşitsizliği yaşadığını ortaya koymaktadır. 3-5 yaş aralığında da Türkiye'nin okullaşma oranı yüzde 54'le OECD ortalamasının çok gerisinde kalmaktadır. Bu veriler, okul öncesi eğitimde daha fazla yatırım ve reform yapılması gerektiğini ve çocukların eğitimde fırsat eşitliği sağlanması için okul öncesi eğitim sisteminin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin, okul öncesi eğitim gibi temel bir alanda böylesine düşük okullaşma oranları ile sonuçlanacak şekilde yetersiz kalması, eğitim politikalarının gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin OECD ülkeleri standartları ile rekabet edebilir bir eğitim sistemi oluşturması için okul öncesi eğitime daha fazla kaynak ayırması gerekmektedir. Erken yaşlardan itibaren çocukların eğitim süreçlerine dahil edilmesi, uzun vadede ülkemizin eğitimdeki kalite sorunlarını çözmesine yardımcı olacaktır.

PISA Sonuçları Eğitimde Kaybedilen Yılların Kanıtı Oldu

Türkiye'nin PISA sonuçları, eğitim sisteminin temel becerilerdeki önemli eksikliklerini gözler önüne sermektedir. 2022 PISA raporuna göre, Türkiye hem OECD ülkeleri arasında hem de PISA'ya katılan ülkeler arasında eğitimdeki yetersizlikleriyle dikkat çekmektedir.

Matematik, okuma ve fen bilimlerinde alınan düşük puanlar, öğrencilerin analitik düşünme, problem çözme ve eleştirel düşünme gibi temel becerilerde ciddi gerilikler yaşadığını göstermektedir. Bu durum, Türkiye'nin eğitim sisteminin yalnızca teorik bilgi değil, aynı zamanda öğrencilerin çağdaş eğitim ihtiyaçlarına uygun beceriler kazanmasını sağlama noktasında büyük bir eksiklik içerdiğini ortaya koymaktadır.

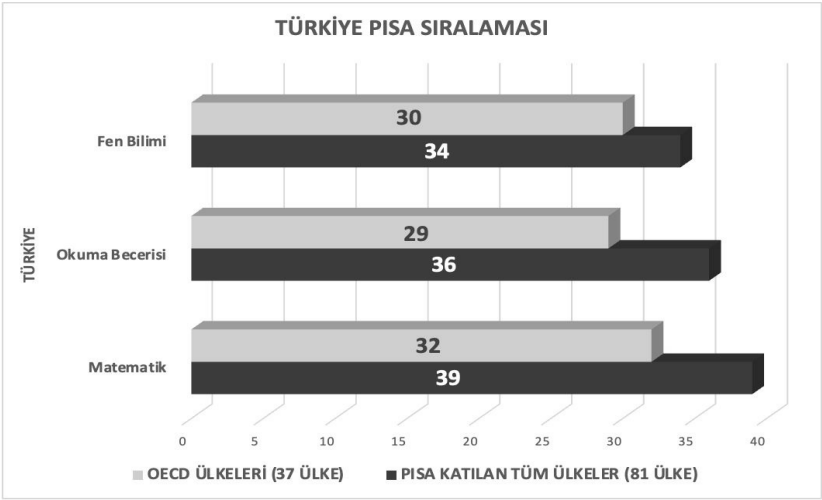

Yukarıda grafikte yer alan PISA verilerine göre Türkiye, 37 OECD ülkesi arasında fen bilimlerinde 30'uncu, okuma becerisinde 29'uncu ve matematikte 32'nci sırada yer alırken, 81 ülke arasında fen bilimlerinde 34'üncü, okuma becerisinde 36'ncı ve matematikte ise 39'uncu sırada yer alarak eğitimde geri kaldığını kanıtlamaktadır.

Bu sonuçlar, Türkiye'deki eğitim bütçesinin öğrenci başına harcama oranlarının düşüklüğüyle yakından ilişkilidir ve eğitimdeki yetersizliklerin sadece yapısal değil, aynı zamanda kaynak tahsisi açısından da çözülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Eğitimdeki bu gerilik, aynı zamanda öğrencilerin dünya çapında rekabet edebilme yeteneklerini de zayıflatmakta ve Türkiye'nin gelecekteki ekonomik ve toplumsal kalkınması üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

PISA 2022'de neredeyse bütün alanlarda 490-575 puan aralığında olup ilk on ülke arasında yer alan Singapur, Hong Kong, Tayvan, Japonya, G. Kore, İsviçre, Kanada gibi ülkelerin eğitim seviyeleri sayesinde dünyaya birçok bilimsel ve teknolojik yenilik kazandırdıkları ve bu yenilikler sayesinde gelirlerini yükselttikleri görülmektedir. Eğitimin ülkenin refahıyla doğrudan ilişkili olduğu burada da görülmektedir.

Türkiye ise PISA 2022 sonuçlarına göre fen bilimleri alanında 475, okuma alanında 456, matematik alanında ise 453 puan alarak tüm alanlarda OECD ortalamasının altında kalmıştır.

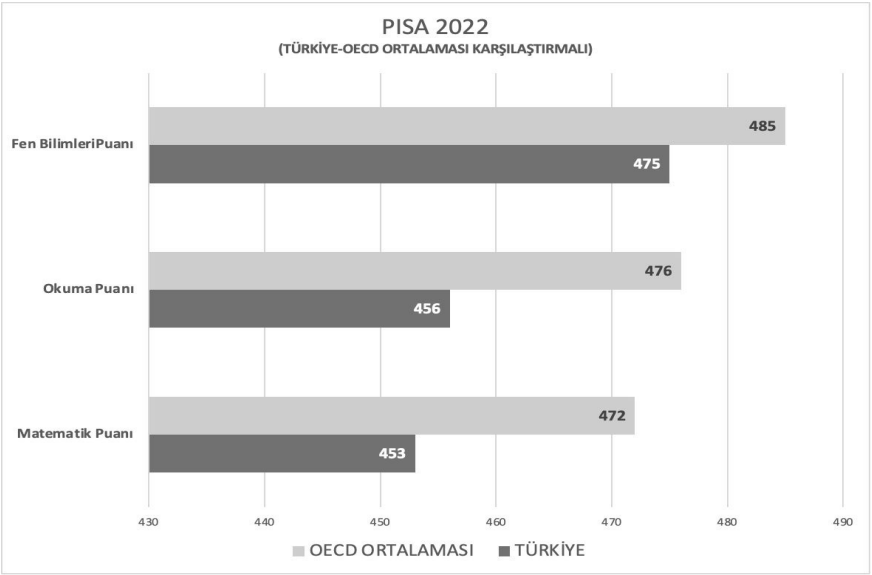

Türkiye eğitimde PİSA sonuçlarının da gösterdiği üzere gelişmiş ülkelerin oldukça gerisindedir. Türkiye'nin üst gelir grubu ülke grubuna girme yolunda atacağı ilk adım eğitim siteminde Avrupa standartlarını yakalamak olmalıdır.

Yoksul ve Kendini Dışlanmış Hisseden Çocukların Ülkesi

Türkiye yoksul ve kendini dışlanmış hisseden çocukların ülkesi haline gelmiştir. Eurostat 2024 yılı verilerine göre Türkiye'de yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olan 18 yaş altı grubun oranı yüzde 39,5'tir. Bir başka deyişle 18 yaşın altında bulunan çocuklarımızın neredeyse yarısı yoksulluk ya da sosyal dışlanmışlık riski altında bulunmaktadır.

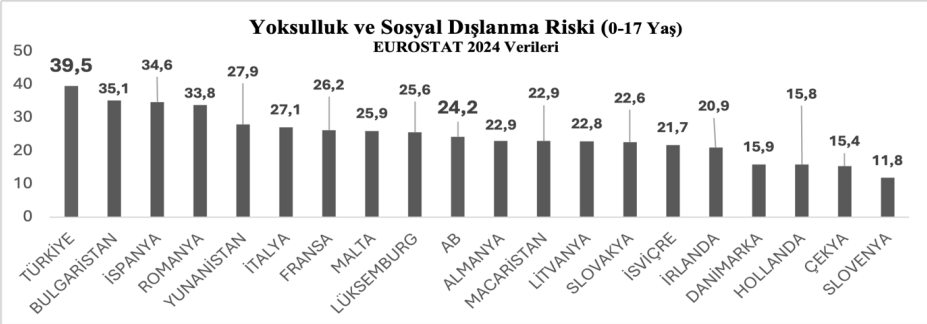

Avrupa Birliği ortalamasının yüzde 24,2 olduğu göz önüne alındığında Türkiye, AB ortalamasının çok gerisindedir. Listede en kötü oranla ilk sırada yer alan ülkemiz en düşük orana sahip Slovenya'nın neredeyse 4 katı kötü bir orana sahiptir.

Öğrencilere Ücretsiz Öğün Sağlanması

Öğrencilerin sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi, sadece fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel sağlıklarının da korunmasıyla mümkün olacaktır. Ancak, özellikle dar gelirli ailelerin çocukları için yeterli beslenme düzenine sahip olamamak, eğitimde başarıyı doğrudan olumsuz etkilemektedir. Günümüzde, eğitimde fırsat eşitliği sağlanması için temel şartlardan biri, öğrencilerin yeterli ve dengeli beslenmesinin temin edilmesidir. Ancak, ekonomik zorluklar nedeniyle birçok aile, çocuklarına sağlıklı öğünler sunmakta zorlanmaktadır. Bu durum, sadece ailelerin finansal yükünü artırmakla kalmayıp, aynı zamanda çocukların gelecekteki gelişimlerini de engellemektedir.

Eurostat verilerine göre, Türkiye'deki çocukların %39,5'i yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olup, bu oran Avrupa Birliği ortalamasının oldukça üzerindedir. AB ülkelerindeki oran %24,2 iken, Türkiye'deki bu yüksek oran, toplumdaki eşitsizliğin bir yansımasıdır. Özellikle düşük gelirli ailelerde, çocukların beslenme ihtiyaçları yeterince karşılanamadığı için, çocuklar okullarda daha fazla mental ve fiziksel zorlukla karşılaşmaktadırlar. Sağlıklı bir öğün,

öğrencilerin ders başarısını doğrudan etkileyen bir faktördür. Dolayısıyla, okullarda ücretsiz öğün sağlanması, öğrencilerin başarı seviyelerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

2021 yılında ilk olarak Partimiz tarafından açıklanan "Rüzgargülü Projesi" bu anlamda okullarda ücretsiz yemek verilmesini sağlayacak bir mekanizmayı hayata geçirmeyi planlamaktaydı. Ancak hükümet bu projeye kulak kapamış ve ücretsiz yemek programını hayata geçirmemeyi tercih etmiştir. Dahası bu hükümet dönemi gelişen ve değişen sistemlere rağmen çocuklarımıza okullarda bir bardak su verecek düzeni bile kurmaktan aciz bir noktaya gelmiştir. Çocuklarımız okullarda içebileceği su bile bulamamakta, içecekler suyu evlerinden getirmekte, parası yoksa musluktan içmeye mecbur kalmakta ya da para vererek su almak zorunda kalmaktadır.

Diğer taraftan Türkiye'de de birçok ülkede uygulanan ücretsiz öğün yemek programı, sadece öğrencilerin sağlıklarını iyileştirmekle kalmaz, aynı zamanda ailelerin üzerindeki ekonomik yükü de hafifletir. Ailelerin yemek giderlerine yapılan bu katkı, dar gelirli ailelerin çocuklarını okula göndermeleri için ek bir teşvik yaratacaktır. Bu, devletin toplumsal sorumluluğunun bir göstergesi olmalı ve toplumun daha geniş kesimlerinin eğitimde eşit fırsatlara erişebilmesi için temel bir adım olarak kabul edilmelidir. Zor durumda olan aileler için ücretsiz yemek, bir lüks değil, temel bir ihtiyaçtır.

Örgün eğitim kapsamında devlet okullarında toplam 15,4 milyon öğrenci bulunmaktadır. Yatılı öğrenciler ve taşıma kapsamındaki öğrenciler çıkarıldığında yaklaşık 14 milyon öğrencinin öğle yemeği kapsamında bir öğün yemek verilebilmesi amacı taşıyacak olan programa dahil edilmesi rapor edilmektedir.

Ülkemizde eğitim-öğretim iş gününün birinci dönem 90, ikinci dönem de 90 olmak üzere toplam 180 gün olduğu koşullarda bu çocuklarımıza yılın yalnızca yarısında her gün bir öğün yemek verilmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda, öğrencilerimize ücretsiz öğün sağlanması amacına yönelik olarak, ilgili bütçede artırıma gidilmesi, çocuklarımızın sağlıklı beslenmelerini garanti altına alacak ve onların eğitim hayatlarını kesintisiz şekilde sürdürebilmelerini sağlayacaktır.

Okullarımızda Şiddet, Güvenlik Açığı ve Akran Zorbalığı Önlenmeli

Okullularımızda yaşanan şiddet olayları, öğretmen ve öğrencilerin karşı karşıya kaldığı saldırılar ile kronikleşmiş güvenlik açıkları artık münferit birkaç olayla açıklanamayacak kadar yaygın ve sistematik bir hal almıştır. Eğitim kurumlarının güvende olması devletin asli sorumluluğuyken yıllardır süren ilgisizlik ve caydırıcı önlemlerin yokluğu okulları savunmasız bırakmıştır. Bu durum eğitim çalışanlarını ve öğrencileri hem fiziksel hem duygusal açıdan risk altına sokmuştur. İktidarın öğretmeni değersizleştiren ve eğitimi itibarsızlaştıran politikalarının bir sonucu olarak okul ikliminde disiplin, saygı ve güven ilişkileri aşınmış bu durum şiddet vakalarının sıklığını artırmıştır. Eğitim alanı bu nedenle, toplumdaki gerilimlerin yansıdığı başlıca mekânlardan biri hâline gelmiştir.

Okullarda güvenliğin sağlanması için yaklaşık yatırım yapılması gerektiği yüksek maliyetli bir talep olarak sunulsa da gerçekte zorunlu bir kamusal yatırımdır. Kamu kaynaklarının vergi imtiyazları ve siyasi tercihler üzerinden belirli kesimlere aktarılması sürerken çocukların ve öğretmenlerin güvenliği için gerekli bütçenin ayrılmaması kabul edilemez bir tercihtir. Okullar en güvenli kamu kurumları olmalıydı ancak hükümetin yıllardır süren ihmalinin sonucu olarak çocuklar, öğretmenler ve eğitim çalışanları risk altında bırakılmıştır.

Öte yandan okullardaki güvenlik krizi yalnızca fiziksel şiddetle sınırlı değildir. Akran zorbalığı çocukların maruz kaldığı en görünmez ama en yıkıcı şiddet türlerinden biri olarak yaygınlaşmaktadır. Psikolojik, sosyal ve dijital zorbalığa uğrayan çocuklar yıllar boyunca süren travmalarla baş başa kalmakta, okuldan soğuma, başarısızlık, özgüven kaybı, sosyal izolasyon ve ağır ruhsal bozukluklar gibi sonuçlarla yaşam boyu etkilenmektedir. Akran zorbalığı vakalarının çoğu okul idarelerince kayıt altına alınmadığı için görünmez kılınmakta ve MEB'in bütüncül bir takip ve önleme sistemine sahip olmaması bu çocukların kaderine terk edilmesine yol açmaktadır. Çocuk hakları sözleşmesinin gereği olan koruma yükümlülüğü yerine getirilmediği gibi okulların rehberlik kapasitesi artırılmadığı, öğretmenler desteklenmediği ve koruyucu sosyal politikalar oluşturulmadığı için sorun giderek derinleşmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve hükümetin görevi okullardaki şiddeti "tekil olaylar" olarak nitelendirmek yerine güvenlikten psikolojik iyilik hâline kadar geniş bir çerçevede çocuğu merkeze alan bütüncül bir okul güvenliği politikası inşa etmektir.

Güvenlik tedbirlerinin artırılması, akran zorbalığına yönelik ulusal bir izleme sistemi kurulması, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve öğretmenlerin güvenli çalışma koşullarının sağlanması artık ertelenemez adımlardır. Hiçbir bütçe kalemi çocuklarımızın, öğretmenlerimizin ve eğitim çalışanlarımızın canından, ruh sağlığından ve eğitim hakkından daha değerli değildir. İktidar derhal sorumluluk üstlenmeli ve okulları hem fiziksel hem psikolojik açıdan güvenli mekanlara dönüştürmelidir.

Çocuklarımız MESEM'lerde Ölüme Mahkum Edildi

Türkiye'de çocuk işçiliğinin ulaştığı boyut artık sosyal politikanın marjında değerlendirilemeyecek kadar yapısal ve derin bir kriz halini almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde örgün eğitim kapsamında yürütülen MESEM programı başlangıçta "mesleki beceri kazandırma" iddiasıyla sunulmuş olsa da fiiliyatta çocukların işgücüne erken yaşta, düşük ücretle ve her türlü iş kazasına açık biçimde sürüklenmesine yol açan bir mekanizmaya dönüşmüştür.

Aralık 2016'da zorunlu eğitim içine alınan sistem diplomayla birlikte ustalık belgesi sunuyor görünse de çocuk hakları savunucularının belirttiği gibi esasen çocuk işçiliğini meşrulaştıran ve yaygınlaştıran bir yapı üretmektedir. Çünkü eğitim ortamı ile iş gücü piyasası arasındaki sınırlar ortadan kalkmış, çocuklar okulda olması gereken saatlerde, ağır ve tehlikeli işlerde çırak statüsü adı altında fiili işçiye dönüştürülmüştür. Bu tablo çocuk hakları, sosyal devlet ilkesi ve iş sağlığı güvenliği bakımından da kabul edilemez niteliktedir.

Veriler bu eleştiriyi doğrular niteliktedir. TÜİK'in 2024 verilerine göre 15–17 yaş arası çocukların işgücüne katılma oranı yüzde 24,9'a yükselmiştir. Bu oran 2020'de yüzde 16,2 idi. Yani sadece dört yılda işgücüne dahil edilen çocuk sayısı 377 bin artmıştır. 2024 yılı itibarıyla 970 bin çocuk kayıtlı işçi olarak çalışmakta, buna ek olarak MESEM kapsamında çalıştırılan 505 bin çocuk bulunmaktadır. Böylece resmi çocuk işçi sayısı 1,5 milyona çıkmıştır. Kayıt dışı çalışan çocuklarla bu sayının 3,5 milyona yaklaştığı tahmin edilmektedir.

İSİG Meclisi aynı dönemde tespit edilebilen en az 85 çocuk işçi ölümünü rapor etmiştir. MESEM'lerde ise 16 çocuğumuzun hayatını kaybettiği kamuoyu tarafından not edilmiştir. Bu veriler çocukların eğitim adı altında iş cinayetlerine sürüklendiğini ve devletin bu yapısal krizi görmezden geldiğini göstermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı çocukları piyasaya ucuz işgücü olarak entegre eden bu sistemi savunmak yerine onların eğitim hakkını güvence altına

almalıdır. Bakanlık çocukların örgün eğitime dönmesi için sosyal destek mekanizmalarını güçlendirmelidir. Aksi hâlde MESEM yalnızca çocuk işçiliğini kurumsallaştıran bir araç olmaya devam edecek ve Türkiye hem eğitim sisteminde hem çocuk haklarında geri dönüşü zor bir tahribata sürüklenecektir.

Köy Okullarımız Kapatılmamalı

Partimizin eğitim politikası parti programında açık biçimde ifade edildiği üzere eğitimin fırsat eşitliği temelinde örgütlenmesini, kırsal bölgelerdeki çocukların nitelikli eğitime erişiminin güvence altına alınmasını ve köy okullarının kapatılmak yerine güçlendirilmesini esas almaktadır. Buna karşın Milli Eğitim Bakanlığının son yıllarda uyguladığı öğrenci sayısı kriterine dayalı merkezileştirme politikası köy okullarını yaşatılacak kurumlar olarak değil "kapatılacak mali yükler" olarak gördüğünü göstermektedir.

Öğrenci sayısı 30'u bulmadığı her durumda okulun kapatılması köyden ilçeye taşınma zorunluluğu taşımalı eğitim uygulamasının kalıcı hâle gelmesi ve köylerde eğitim sürekliliğinin bozulması yalnızca pedagojik değil sosyoekonomik bir tahribat da yaratmaktadır. Üstelik veliler komşu köylerden öğrenciyi getirerek okulu yaşatmak istediğinde bile idarenin çözüm üretmek yerine ısrarla kapatma yoluna gitmesi bu politikanın teknik bir zorunluluktan çok bilinçli bir tercihten kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Ülkemizde köy okullarının kapatılmasının sonuçları yalnızca eğitim alanıyla sınırlı değildir. Tarım sektöründeki insan kaynağının daralması, kırsalın hızla boşalması, kentlerde kontrolsüzleşen nüfus yoğunluğu, yoksulluk döngüsünün kuşaktan kuşağa aktarılması gibi geniş çaplı sorunların temel nedenlerinden biridir. Kırsal bölgede yaşayan bir çocuğun kendi köyünde okula erişememesi, eğitim hakkının fiilen ortadan kalkmasıdır.

Partimizin altını çizdiği üzere köy okulları kırsalın sosyal dokusunu, ekonomik sürdürülebilirliğini ve kültürel devamlılığını ayakta tutan temel yapılardır. Bu nedenle yapılması gereken köy okullarını öğrenci sayısıyla ilişkilendirmek yerine ihtiyaç analizi, bölgesel kalkınma hedefleri, pedagojik gereklilikler ve çocukların üstün yararı temelinde değerlendirmektir. İYİ Parti olarak köy okullarının yeniden açılmasına, güçlendirilmesine ve modern birer eğitim merkezi hâline getirilmesine yönelik politikalarımızı kararlılıkla savunuyoruz. Ülkemizin geleceği için köy okullarımızı yaşatmak, güçlendirmek ve kırsal eğitimde yeniden umut üretmek bir tercih değil bir zorunluluktur.

EĞİTİME YATIRIM ÖĞRETMENE YATIRIMLA BAŞLAR

Eğitim sisteminin bütçe planlamasından stratejik hedeflerine kadar tüm politika süreçlerinde öğretmenin merkeze alınması hem uluslararası literatürün hem de ampirik bulguların zorunlu kıldığı bir yaklaşımdır. OECD, UNESCO ve Dünya Bankası verileri öğretmen niteliğinin öğrenci başarısındaki varyansın en güçlü belirleyicisi olduğunu göstermektedir.

Aynı okul ve sınıf düzeylerinde farklı öğretmenlerin öğrenciler üzerinde yüzde 40'a varan başarı farkı yarattığı doğrulanmaktadır. Özellikle ilkokulun ilk iki yılında öğretmenin pedagojik yeterliği öğrencinin kalıcı öğrenme kapasitesi, özgüven gelişimi ve akademik sürekliliği üzerinde kritik bir etkiye sahiptir.

Araştırmalar öğretmen-öğrenci ilişkisinin niteliğinin yalnızca bilişsel çıktıları değil öğrencinin derse katılımını, okulda kalma oranını, sosyal uyumunu ve risk altındaki grupların eğitime bağlanma düzeyini yükselttiğini göstermektedir. Bu nedenle öğretmen özellikle dezavantajlı çocuklar, kırsal bölgeler, göçmen ve yoksul hanelerin çocukları için toplumsal eşitliğin fiili bir taşıyıcısı olarak konumlanmaktadır. Türkiye'nin geçmiş eğitim deneyimi de öğretmenin sosyal mobiliteyi artıran, sınıfsal farkları azaltan ve ülkenin demokrasi kültürünü güçlendiren rolünü teyit etmektedir.

Uluslararası düzeyde yüksek performans gösteren eğitim sistemlerinin ortak özelliği öğretmenliği yüksek prestijli bir meslek olarak kurmalarıdır. Bu ülkelerde en başarılı öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yöneldiği güçlü mesleki seçilim mekanizmaları, kapsamlı öğretmen yetiştirme süreçleri ve yaşam boyu mesleki gelişim imkanlarıyla desteklenen bir profesyonel yapı bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlik yalnızca dört yıllık bir lisans eğitiminin ardından girilen bir meslek olarak görülemez. Özel yetkinlikler, özel formasyon süreçleri ve sürekli gelişim gerektiren profesyonel bir alan olarak ele alınmaktadır. Öğretmenin niteliği ve çalışma koşulları bir ülkenin toplumsal bütünlüğünü doğrudan belirlemektedir.

Eğitim politikalarının merkezine öğretmenin konulması kalkınma stratejisinin zorunlu bir bileşenidir. Öğretmenin itibarı toplumun kültürel seviyesini; öğretmenin motivasyonu öğrencinin başarısını, öğretmenin çalışma koşulları eğitimin eşitlik seviyesini; öğretmenin yetişme niteliği ise ülkenin uzun vadeli refah kapasitesini belirlemektedir. Dolayısıyla öğretmen yetiştirme, atama, mesleki gelişim ve çalışma koşullarına ilişkin politikaların yeniden yapılandırılması eğitim sisteminin sürdürülebilirliği açısından stratejik önem taşımaktadır.

Öğretmenlere Verilen Desteklerin Yetersizliği Eğitimde Kaliteyi Etkiliyor

2025-2026 yılı için belirlenen eğitime hazırlık ödeneği, öğretmenlerin eğitim sürecindeki çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için kritik bir kaynak sağlamaktadır. Ancak, 5.225 TL'lik tutar, mevcut ekonomik koşullar göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin gerçek ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Eğitim yılı başında öğretmenlerin kırtasiye malzemeleri ve sınıf materyalleri gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla sağlanan bu ödenek, öğretmenlerin eğitimde kaliteyi artırma yolundaki çabalarını engelleyen bir gerçek haline gelmektedir.

Ek ders ücretlerinin de yetersizliği, öğretmenlerin çalışma koşullarındaki bir diğer ciddi sorundur. Mevcut ek ders ücretleri, öğretmenlerin emeklerinin karşılığını tam anlamıyla alamadıkları bir durumu yaratmaktadır. Öğretmenler, ek ders saatlerinden aldıkları düşük ücretlerle hayatlarını sürdürmek zorunda kalmaktadırlar. Eğitimde kaliteyi artırmanın yolu, öğretmenlerin motivasyonunu sağlamak ve çalışma şartlarını iyileştirmektir. Ancak, ek ders ücretlerinin mevcut seviyeleri, öğretmenlerin bu alandaki katkılarının tam anlamıyla takdir edilmediğini ve sürdürülebilir olmayan bir eğitim ortamı yaratıldığını göstermektedir.

Öğretmenlerin eğitimdeki rollerinin ve katkılarının daha sağlıklı bir şekilde desteklenebilmesi için, eğitime hazırlık ödeneği ve ek ders ücretlerinin artırılması, yetersiz çalışma koşullarının düzeltilmesi ve özel okullardaki istihdam politikalarının denetlenmesi gerekmektedir.

Bakanlık özel okullarda çalışan öğretmenlerle ilgili verileri açıklamakta gecikmekte ve bu durum, eğitimdeki adaletsizliklerin daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için, öğretmenlerin insana yaraşır çalışma koşullarına sahip olması, sadece eğitimin kalitesini değil, aynı zamanda toplumsal gelişmeyi de olumlu etkileyecektir.

Öğretmenler Günü'nde 1 Maaş İkramiye Verilmeli

Eğitim, bir toplumun en önemli yapı taşını oluştururken, öğretmenler de bu yapının merkezinde yer almakta ve gelecek nesillerin yetişmesinde kritik bir rol üstlenmektedir. Ancak öğretmen maaşlarının yetersizliği, eğitimcilerin yaşam standartlarını olumsuz etkileyerek ulaşım, beslenme, kişisel ihtiyaçlar ve ders materyalleri gibi temel gereksinimlerini karşılamada zorluk yaşamalarına neden olmaktadır. Bu ekonomik sıkıntılar, öğretmenlerin

işlerine ve öğrencilerine tam anlamıyla odaklanmalarını güçleştirirken; okullarına, sınıflarına huzursuz gitmelerine ve mesleklerine olan motivasyonlarının azalmasına yol açmaktadır.

Bu bağlamda, 24 Kasım Öğretmenler Günü'nde onlara bir maaş tutarında ikramiye verilmesi, eğitim sistemimizin iyileşmesine katkı sağlayacak bir adım olacaktır. Eğitim çalışanlarının değerli çabaları, bu tür desteklerle takdir edilirse, eğitimde kalite artacak ve toplum olarak geleceğe daha umutla bakmamız sağlanacaktır.

Başöğretmenimiz Atatürk'ün Ebediyete İntikali Anmayan Eğitim Sistemi

Türkiye'nin kurucu değerlerinin eğitim sisteminden adım adım uzaklaştırılması sistematik bir hal almıştır. Son yıllarda okul takvimlerinin düzenleniş biçimi 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü'nün öğrencilerin okulda bulunmadığı tarihlere denk getirilecek şekilde planlandığını ortaya koymaktadır.

2019, 2020 ve 2021 yıllarında ara tatil öncesi eğitim süresi 49,5 gün iken bu yıl aynı dönem 44,5 gün olarak belirlenmiştir. Bu fark, yalnızca bir takvim değişikliği değildir doğrudan bilinçli bir politik tercihin göstergesidir. Çünkü 5 gün daha eklenmesi hâlinde diğer yıllarla uyum sağlanacak ve öğrenciler 10 Kasım'da okulda olacaktı. Bu durum tesadüf veya teknik düzenleme olarak açıklanamayacak kadar açık bir eğilimi ifade etmektedir.

10 Kasım'ın okullardan uzaklaştırılması Türkiye Cumhuriyeti'nin ortak hafızasına yönelik bir müdahaledir. Bugün ilkokula başlayan bir öğrencinin bu takvim düzeni devam ettiği sürece hiçbir zaman 10 Kasım'ı okulda anmadan mezun olacağı gerçeği meseleyi pedagojik olmaktan çıkarıp tarihsel ve siyasal bir boyuta taşımaktadır. Atatürk'ü eğitim hayatından sistemli biçimde silmek çocukların Cumhuriyet değerleriyle kurduğu bağı zayıflatmakta, ortak ulusal kimliğin oluşturulması sürecine zarar vermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının görevi eğitim takvimini ideolojik tasarruflarla şekillendirmek değildir. Öğrencilerin Atatürk'ü, Cumhuriyetin temel ilkelerini ve ülkenin kurucu tarihini okul ortamında öğrenmesini ve anlamlandırmasını güvence altına almaktır.

10 Kasım'ın bilinçli bir tercihle okul takviminden dışlanmasına yönelik uygulamalara son verilmesi eğitim politikalarının Cumhuriyet'in kurucu değerleriyle uyumlu şekilde yeniden düzenlenmesi zorunluluktur.

SİYASİ İKTİDAR ÜNİVERSİTELERDEN ELİNİ ÇEKMELİ

Türkiye'de üniversiteler, toplumsal faydayı gözeten ve bilimsel bilgi üreten özerk kurumlar olarak varlığını sürdürmelidir. Ancak, yıllardır devletin yükseköğretime yönelik merkezi müdahaleleri ve siyasi ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan dönüşümler, üniversitelerin özerkliğini zedeleyerek yükseköğretim alanında büyük bir tahribata yol açmıştır. 2026 yükseköğretim bütçesi de bu tahribatın bir yansıması olarak, eğitimin ticarileştirilmesi ve akademiye yönelik siyasi baskıların arttığı bir tabloyu gözler önüne sermektedir.

Açıklama	2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2026 Bütçe Teklifi (₺)	2025 2026 Değişim Oranı (%)	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
Üniversiteler(127Bütçe) (YÖK ve YÖK Kalite Kurulu dahil)	488.405.230.000	**651.020.702.000**	**%33,3**	**%3,44**

Üniversiteler, "kendi kaynaklarını kendisi üreten" ve piyasa ihtiyaçlarına göre hareket eden kurumlar haline getirilmiş, eğitim kamu yararından uzaklaştırılmıştır. Artan üniversite ve öğrenci sayısına rağmen, öğretim elemanı sayısındaki yetersizlik, eğitimde niteliğin düşmesine neden olmaktadır. 2002'den 2024'e kadar öğrenci sayısı hızla artarken öğretim kadrosu aynı hızda genişletilmemiş; bu durum, öğrenci başına düşen akademisyen sayısının yetersizliğiyle kendini göstermiştir. 2026 bütçesi, artan öğrenci ve öğretim elemanı ihtiyacını karşılamaktan uzak olup, eğitimin niteliğini artırmak gibi bir amacı olmadığını ortaya koymaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre yükseköğretime (Yükseköğretim Kurulu, Yükseköğretim Kalite Kurulu ve Üniversiteler dahil) ayrılan toplam bütçenin GSYH içerisindeki payı 2002 yılında yüzde 0,71 iken 2016 yılında yüzde 0,89'a çıkmış 2024 yılında ise bu oran yüzde 0,79'a kadar düşmüştür. 2025 yılında ise yüzde 0,81 olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir. 23 yıldır iktidarda bulunan AK Parti, üniversitelere ve bilime ayırdığı bütçeyi GSYH'nin yalnızca yüzde 0,10 puan kadar artırılabilmiş ve son 9 yıla kıyasla ise yüzde 0,08 puan düşürmüştür.

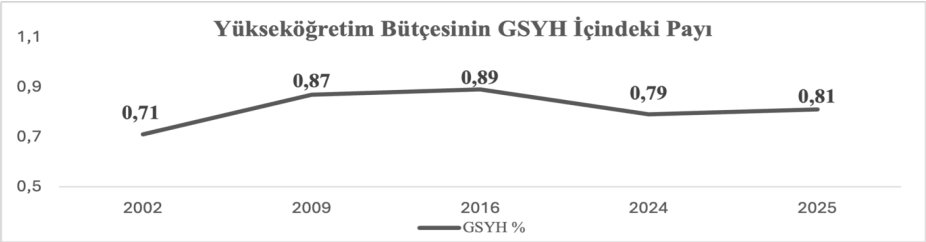

Üniversite ve öğrenci sayılarının yüksek oranda artmış olmasına rağmen aynı artış bütçede gerçekleşmemiştir. 2016 yılında YÖK ve üniversitelerin merkezi bütçe içerisindeki payı yüzde 4,14 iken 2025 yılında yüzde 3,31'e gerilediği görülmektedir.

Üniversitelerin ve yükseköğretim sisteminin güçlü bir şekilde gelişebilmesi için eğitim bütçesinin artırılması, kaynakların doğru ve verimli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Eğitim, bir ülkenin geleceğini şekillendiren en önemli faktörlerden biri olduğuna göre, üniversitelerin gelişimi için ayrılan kaynakların daha fazla artırılması hem toplumsal hem de ekonomik açıdan büyük bir öncelik taşımalıdır.

Yükseköğretime Ayrılan Bütçenin %74'ü "Maaş" %26'sı "Bilim"

Yükseköğretimin 2026 yılı bütçesi 651 milyar TL olarak belirlenmiş ve bu bütçenin büyük bir kısmı personel giderlerine ayrılmıştır. Üniversitelerin toplam bütçesinin yüzde 73,8'i, personel gideri ve sosyal güvenlik devlet primi gibi ödemelere yönlendirilmektedir. Bu oran, üniversitelerin bütçelerinin büyük bir kısmının insan kaynağını finanse etmeye yönelik kullanıldığını göstermektedir.

Bunun yanında, üniversitelerin araştırma-geliştirme (Ar-Ge) çalışmaları, mal ve hizmet alımları gibi diğer ihtiyaçlarına ayrılan bütçe ise çok daha sınırlıdır. Toplam bütçenin yalnızca yüzde 26,2'si, bu tür harcamalar için kullanılmaktadır. Bu durum, üniversitelerin eğitim ve öğretim işlevleri ile insan kaynağı gereksinimlerinin büyük ölçüde finanse edilmesine karşın, araştırma ve diğer akademik faaliyetler için ayrılan kaynağın oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Üniversitelerimizin bütçesi, bilimsel üretim, AR-GE faaliyetleri ve ileri düzeyde akademik çalışmalar gerçekleştirmek açısından yetersiz görünmektedir. Üniversitelerin, uluslararası düzeyde bilimsel rekabet gücünü artırmak ve yenilikçi çalışmalara katkı sağlamak için daha fazla maddi kaynağa ihtiyaç duyduğu açıktır. Bilimsel çalışmalara yeterli destek sağlanmadığında, hem akademisyenlerimizin bireysel ve mesleki gelişimleri hem de öğrencilerimizin aldığı eğitimin kalitesi olumsuz etkilenmektedir.

Üniversitelere Ayrılan Toplam Bütçe	Personel Gideri + Sosyal Güvenlik Devlet Primi Gideri	Diğer Harcamalar İçin Ayrılan Kaynak
651.020.702.000 TL	480.312.051.000 TL	170.708.651.000 TL
Bütçe İçindeki Oranı	**%73,8**	**%26,2**

Üniversitelerin bütçe yapısının bu şekilde şekillenmesi, akademik özgürlük ve araştırma kapasitesinin gelişimi açısından bazı zorlukları beraberinde getirebilir. Zira yükseköğretim kurumlarının bütçelerinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ayrılan kaynakların sınırlı olması, üniversitelerin bilimsel üretkenliklerini ve yenilikçilik kapasitelerini kısıtlayacaktır. Bu nedenle, üniversitelerin bütçelerindeki bu dağılımın gözden geçirilmesi ve araştırma alanındaki kaynakların artırılması, daha dengeli ve verimli bir yükseköğretim sisteminin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Üniversitelerimizde araştırma ve geliştirme faaliyetlerine yeterli ödenek ayrılmadığında, bu durum üniversitelerin global akademik arenada geri kalmasına neden olmaktadır. Maddi yetersizlikler, araştırma projelerinin sınırlı kalmasına, laboratuvar altyapısının eksik olmasına ve bilimsel yayın üretiminin düşmesine yol açmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi için üniversitelere ayrılacak ar-ge desteklerinin artırılması, akademik çalışmaların ve öğrenci eğitim düzeyinin yükseltilmesine katkı sağlayacaktır.

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
623.899.190.000	252.008.365.117	822.930.177.000	%31,9	%4,34

2026 yılı Millî Savunma Bakanlığı bütçesi %31,9 artışla 822 milyar 930 milyon 177 bin TL olarak teklif edilmiştir. Bakanlığın 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise %4,34'tür. Ancak personel gideri ve sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri çıkarıldığında kalan bütçe 379 milyar 597 milyon 929 bin TL'dir. Yani Bakanlık bütçesi içinde savunma yatırımları için kullanılacak asıl kaynak bu kadardır ve bu kaynağın genel bütçe içindeki payı %2 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bakanlık bütçesi ekonomik sınıflandırma kalemlerine bakıldığında ise artışlar farklılıklar göstermektedir.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	273.553.471.000	142.333.776.166	395.725.189.000	**%44,7**	**%48,1**
SGK Devlet Primi Giderleri	32.266.666.000	15.206.741.624	47.607.059.000	**%47,5**	**%5,79**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	305.086.826.000	90.046.844.147	362.698.998.000	**%18,9**	**%44,1**
Cari Transferler	9.824.919.000	3.576.677.807	14.291.854.000	**%45,5**	**%1,74**
Sermaye Giderleri	3.167.308.000	771.325.374	2.607.077.000	**%-17,7**	**%0,31**
Genel Toplam	**623.899.190.000**	**252.008.365.117**	**822.930.177.000**	**%31,9**	**%100**

1. **Personel giderleri** %44,7 artmıştır. MSB bütçesi içindeki payı %48,1'dir. (Memur, sözleşmeli personel, işçiler, geçici süreli çalışanlar, diğer personele yapılan ödemeler bu bölüme kaydedilmektedir.)

2026 yılı bütçe teklifinde personel giderlerine ayrılan 395,7 milyar TL, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin insan kaynağına dayalı yapısının sürdürülebilirliği açısından kritik bir kalemdir. Ancak reel ücretlerde yaşanan erime dikkate alındığında bu artış personelin koşullarındaki kayıpları telafi etmekten uzaktır.

2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %47,5 artmıştır. MSB bütçesi içindeki payı %5,79'dur. (Devletin işveren sıfatıyla SGK'ya ödeyeceği sigorta primleri bu bölüme kaydedilmektedir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %18,9 artmıştır. MSB bütçesi içindeki payı %44,1'dir. (Faturalı olarak veya mevzuata uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedelleri bu bölüme kaydedilmektedir.)
4. **Cari transferler** %45,5 artmıştır. MSB bütçesi içindeki payı %1,74'tür. (Karşılıksız yapılan ödemeler bu kalemde yer almaktadır.)
5. **Sermaye giderleri** Bir önceki yıla göre %17,7 oranında azalmıştır. MSB bütçesi içindeki payı %0,31'dir. (Sermaye giderleri; lojman yapımı, altyapı onarımı, askeri tesislerin yenilenmesi, harita ve uydu projeleri, taşıt alımı gibi sabit sermaye yatırımlarını kapsamaktadır.)

Sermaye giderlerindeki bu ciddi azalış Bakanlığın uzun vadeli yatırımlarının ertelendiğini veya geri plana itildiğini açıkça göstermektedir. Oysa lojman yapımı, altyapı yenilemeleri, deprem sonrası hasarlı askeri tesislerin onarımı ve personelin yaşam alanlarının iyileştirilmesi gibi ihtiyaçlar acil ve ertelenemez niteliktedir. Sermaye bütçesindeki bu daralma mevcut sorunların büyümesine yol açacaktır.

Lojman yetersizliği nedeniyle binlerce askeri personel yüksek kira maliyetleri altında yaşamını sürdürmek zorunda kalırken, yatırım bütçesinin düşürülmesi TSK personelinin sosyal koşullarının iyileştirilmesi yönünde hiçbir adım atılmadığı anlamına gelmektedir.

Bir ülkenin askeri kapasitesi ve güvenlik stratejileri; bağımsızlığın korunması, ulusal çıkarların savunulması ve toplumsal huzurun temini açısından hayati öneme sahiptir. Jeopolitik olarak son derece kırılgan ve riskli bir coğrafyada bulunan ülkemiz için bu durum daha da çarpıcıdır. Milli güvenliğin sürdürülebilir biçimde sağlanması yalnızca fiziki tehditlere karşı savunma mekanizmalarının güçlendirilmesiyle değil aynı zamanda kamu kaynaklarının önceliklere uygun bir bütçe yönetimiyle mümkün olabilir.

Bu çerçevede 2026 yılı için Mili Savunma Bakanlığı bütçesi %31,9 oranında artırılarak 822 milyar 930 milyon 177 bin TL olarak teklif edilmiştir. Bu bütçe merkezi yönetim bütçesinin yaklaşık %4,35'ine karşılık gelmektedir. Ancak personel giderleri ile sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri düşüldüğünde geriye kalan ve doğrudan savunma yatırımlarına, lojistik ve teçhizat ihtiyacına yönlendirilebilecek gerçek kaynak 379 milyar 597

milyon 929 bin TL'dir. Bu kaynağın merkezi yönetim bütçesi içindeki payı ise yaklaşık %2,0 civarındadır. Yani kağıt üzerinde büyük görünen savunma bütçesinin önemli bir kısmı zorunlu personel ödemelerine gitmekte fiilen savunma yatırımlarına ayrılabilen alan oldukça daralmaktadır.

Diğer taraftan Orta Vadeli Program'a göre 2026 yılı GSYH planlaması yaklaşık 77,3 trilyon TL olarak öngörülmektedir. Bu veri esas alındığında, Milli Savunma Bakanlığı bütçesinin milli gelire oranı yaklaşık %1,07 seviyesindedir. Bütçe içinde Ulusal Savunma ve Güvenlik Hizmetlerine ayrılan kaynak ise %1,5 düzeyindedir. NATO standartlarının savunma harcamalarının GSYH'nin en az %2'si düzeyinde olmasını esas aldığı dikkate alındığında Türkiye'nin mevcut savunma bütçesi hem ittifak içi yük paylaşımı hem de bölgesel riskler karşısında caydırıcılık düzeyi bakımından hedefin oldukça gerisinde kalmaktadır.

Bakanlık bütçesi ekonomik sınıflandırma kalemleri itibarıyla incelendiğinde de dengesiz bir yapı göze çarpmaktadır. Personel giderlerinde ve sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi ödemelerinde ciddi artışlar öngörülürken sermaye giderleri kaleminde azalış planlanmıştır. Bu tablo savunma bütçesinin önemli bir kısmının mevcut yapıyı "sürdürmeye", yani maaş ve zorunlu ödemelere ayrıldığını; buna karşılık yeni yatırımlar, altyapı, lojman, modernizasyon ve uzun vadeli kapasite artışının ikinci plana itildiğini göstermektedir. TSK personelinin barınma sorunları, yüksek kira baskısı, lojman yetersizliği ve özlük haklarına ilişkin kronik şikâyetler devam ederken sermaye giderlerinde kısıntıya gidilmesi, sahadaki gerçek ihtiyaçlarla çelişen bir tercihtir.

Bölgemizde süren iç savaşlar, terör örgütlerinin varlığını koruması, düzensiz göç ve mülteci/sığınmacı hareketleri, Karadeniz ve Doğu Akdeniz'deki gerilimler dikkate alındığında Türkiye'nin savunma kapasitesini sürekli olarak güçlendirmesi gerekmektedir.

Ancak ayrılan bütçe bu risk haritasıyla ve Türkiye'nin jeopolitik rolüyle uyumlu bir kararlılık sergilememektedir. Savunma harcamalarının uzun vadeli bir stratejiye bağlanmadığı, daha ziyade kısa vadeli bütçe kısıtları içinde "idare etme" mantığıyla planlandığı görülmektedir. Askeri harcamaların aynı zamanda ekonominin teknoloji, Ar-Ge ve yüksek katma değerli üretim kapasitesini tetikleyen bir alan olduğu unutulmamalıdır. Savunma sanayisine yapılacak planlı yatırımlar yerli üretim kapasitesini artırmakta, nitelikli istihdam

yaratmakta ve Türkiye'yi küresel savunma pazarında daha güçlü bir aktör haline getirebilmektedir.

Ayrıca askeri kapasitenin yalnızca savaş ve çatışma dönemleri için değil büyük afetler, kitlesel göç hareketleri ve ulusal ölçekte krizler için de kritik olduğu, 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde acı biçimde tecrübe edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sahip olduğu insan gücü, lojistik kapasite ve sahra imkanları afetlere müdahale bakımından son derece güçlü olmasına rağmen siyasi iradenin zamanında ve yeterli ölçüde kullanmaması nedeniyle bu kapasite deprem bölgesine geç ve sınırlı ölçekte yansıtılmıştır. 1999 depremlerinde sahaya sürülen askeri imkanların sağladığı etkinlik ortadayken Kahramanmaraş depremlerinde aynı refleksin gösterilmemesi sorunların bütçe büyüklüğünden ziyade yönetim tarzı ve kriz iradesiyle ilgili olduğunu da ortaya koymaktadır.

Tüm bu veriler ışığında Milli Savunma Bakanlığı bütçesinin sadece nominal artış oranlarına bakılarak "yeterli" ilan edilmesi mümkün değildir. Merkezi yönetim bütçesi içinde yaklaşık %4,35'lik, millî gelir içinde ise yaklaşık %1,07'lik bir pay Türkiye'nin NATO yükümlülükleri, bölgesel tehdit algısı ve TSK'nın ihtiyaçlarıyla kıyaslandığında yetersizdir. Dahası, bu bütçenin önemli kısmının personel ve zorunlu ödemelere gitmesi, savunma yatırımları için fiilen ayrılabilen kaynağı %2 civarında bir seviyeye sıkıştırmaktadır.

İYİ Parti olarak savunma bütçesinin hem kaynaklar hem de kompozisyon bakımından yeniden ele alınmasını zorunlu görüyoruz. Bütçe bir yandan TSK personelinin maaş, özlük hakları ve barınma sorunlarını çözecek diğer yandan modernizasyonu, yerli savunma sanayii yatırımlarını ve afetlere hazırlık kapasitesini güçlendirecek şekilde yeniden kurgulanmalıdır. Milli savunma, hiçbir siyasi hesap ve parti çıkarına alet edilmeyecek kadar hayati bir alandır. Türkiye'nin güvenliği ve geleceği, günü kurtaran bütçelerle değil, kararlı, öngörülebilir ve stratejik bir savunma politikasıyla güvence altına alınabilir.

Askerlerimizi Hedef Alan Söylemlere Sessiz Kalınamaz

Plan ve Bütçe Komisyonunun 26.11.2025 tarihli Bakanlık bütçe görüşmelerinde bir milletvekili tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerine yönelik sarf edilen ağır ithamlar yalnızca komisyon çalışmalarının düzenini bozmakla kalmamış devletin bekasının, ülkenin güvenliğinin ve milletimizin ortak değerlerinin temel kurumu olan TSK'nın açık biçimde hedef alınmasına yol açmıştır.

Türk ordusunu bütün mensuplarıyla "sistematik suç işleyen bir yapı" olarak yaftalamak, eleştiri sınırlarını fersah fersah aşan, disiplin yaptırımı gerektiren bir fiildir. Ne var ki bu açık ihlale rağmen görüşmelerde hazır bulunan Millî Savunma Bakanının sessiz kalması; Cumhur İttifakı ortaklarının herhangi bir tepki göstermemesi ve dahası komisyon çoğunluğunun konuyu geçiştirme eğilimi devletin en kritik kurumuna yöneltilen haksız ithamların siyaseten adeta meşrulaştırıldığı bir tablo yaratmıştır. Devlet refleksinin en hızlı ve net biçimde ortaya çıkması gereken alanda sergilenen bu kayıtsızlık bir hükümet sorumluluğu eksikliğini değildir aynı zamanda millî değerler söz konusu olduğunda iktidar blokunun tutarsızlığını da gözler önüne sermiştir.

Komisyon başkanlığı her ne kadar tartışmalar sırasında sözlerini geri alması çağrısı yapmış olsa da TBMM Başkanlığına bildirme görevini yerine getirmemiştir. İçtüzükte yer alan "gereği yapılmak üzere bildirir" hükmü bir tercih değil bir zorunluluktur ve bu zorunluluk görmezden gelinmiştir. Bir milletvekilinin milletimizin ve devletimizin peygamber ocağı Türk Silahlı Kuvvetlerimizin şerefli mensuplarını hedef alan ağır ifadelerinin yaptırımsız bırakılması hem TBMM'nin saygınlığına hem de Türk Silahlı Kuvvetlerinin kurumsal itibarına zarar vermektedir.

İYİ Parti olarak altını çiziyoruz ki: Türk Silahlı Kuvvetleri ne siyasi polemiklerin ne ideolojik yaftaların konusu yapılabilir. Bu kurumun tamamını töhmet altında bırakan söylemlerin karşılıksız bırakılması devlet ciddiyetiyle bağdaşmayan tehlikeli bir ihmaldir.

Komisyon başkanlığının İçtüzük yükümlülüğünü yerine getirmemesi, iktidar milletvekillerinin kayıtsızlığı ve Millî Savunma Bakanının sessizliği tarafımızca kabul edilemez bulunmaktadır. Devletimizin ordusuna sahip çıkmak her şeyden önce bu Meclisin görevidir. Bu sorumluluğun gereği yapılmadığı için bu muhalefet şerhini düşüyor, İçtüzük hükümlerinin işletilmesi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin kurumsal itibarının korunması için gerekli tüm adımların süratle atılmasını talep ediyoruz.

Milli Savunma Bütçe Teklifi Gerekçesinde Şehit Yakını ve Gazilere Ayrılan Bölüm "BOŞ"

Bakanlığın 2026 yılı için sunduğu İdare Bütçe Teklifi Gerekçesi özellikle Şehit Yakını ve Gaziler Programı açısından ciddi bir yetersizlik ve özensizlik içermektedir. Gerekçede programın "şehit yakınları ve gazilerin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan desteklenmesi

amacıyla oluşturulduğu" belirtilmiş; ancak bu iddiayı somutlaştıracak hiçbir faaliyet, hiçbir performans göstergesi, hiçbir hedef ve hiçbir ölçüt yer almamıştır.

İDARE BÜTÇE TEKLİFİ GEREKÇESİ

Bütçe Yılı: 2026
İdare Adı: MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

Program Adı: ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER
Alt Program Adı: ŞEHİT YAKINI VE GAZİLERE YÖNELİK HİZMETLER

Gerekçe ve Açıklamalar
Şehit yakınları ve gazilerin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan desteklenmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Alt Programın Hedefi

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
-							

Şehit Yakınları ve Gazilere Yapılan İlama Bağlı Ödemeler

Bu durum yalnızca teknik bir eksiklik değildir. Bakanlığın şehit yakınları ve gazilere yönelik sorumluluğunu ciddiye almadığının açık bir göstergesidir. Performans göstergeleri hanesinin tamamen boş bırakılması, planlama yapılmadığını, hedef belirlenmediğini, ölçüm yapılmayacağını ve bu alanda herhangi bir politika geliştirme niyeti bulunmadığını ortaya koymaktadır. Bir başka ifadeyle bu programın bütçesi hazırlanmış ancak programın kendisi hazırlanmamıştır.

Şehit yakınları ve gaziler gibi toplumun en hassas ve en kırılgan kesimlerinden biri için "boş sayfa" sunan bir bakanlığın, bu kesime gerçek anlamda sahip çıktığını iddia etmesi mümkün değildir. Bu tablo Bakanlığın bu alandaki yaklaşımının yalnızca sembolik ve göstermelik olduğunu göstermektedir.

Komisyon görüşmelerinde Bakanın "onların bütçesi Aile Bakanlığında" sözleri şehit yakınları ve gazilere ilişkin program gerekçesinin tamamen boş bırakılmasını açıklamamaktadır. Şehit yakınları ve gaziler yalnızca sosyal destek programlarının konusu değildir doğrudan Milli Savunma Bakanlığı'nın muhatabı, kurumsal sorumluluk alanının asli bileşenidir. Bütçe disiplininden bahsediliyorsa o halde bu programın hedefleri, performans ölçütleri, faaliyet planı ve çıktılarına dair somut göstergelerin yer alması zorunludur. Aile Bakanlığının yetkili olması Milli Savunma Bakanlığını bu alanda politika üretmekten, izleme ve koordinasyon görevini yerine getirmekten muaf kılmaz. Eğer Bakanlık bu alanda tek bir faaliyet planlamıyorsa, o zaman bu programı bütçe kitapçığına koymanın da anlamı yoktur ya programı

kapatın ya da millet adına üstlenmeniz gereken sorumlulukları hakkıyla yerine getirin demek zaruri hal almıştır. Bu derece özensiz hazırlanmış bir gerekçe şehit yakınları ve gazilerimizin hakkını teslim eden bir devlet ciddiyetiyle bağdaşmamaktadır.

Ayrıca bu program için ayrılan bütçe %0,03 gibi utanç verici düzeyde bir pay oluştururken Bakanlığın gerekçesinde bu oranın neden bu kadar düşük olduğuna ilişkin tek bir açıklama bile yapılmamıştır. Bunun yerine, içi boşaltılmış klişe bir ifade ile programın amacı geçiştirilmiştir.

Bu yaklaşım devlet-millet bütünlüğünün en temel unsurlarından biri olan şehitlik ve gazilik kavramlarının itibarsızlaştırılması anlamına gelir. Şehit yakınları ve gazilerin hayat standartlarını yükseltmeyi, sosyal destek mekanizmalarını güçlendirmeyi, rehabilitasyon süreçlerini iyileştirmeyi ve ekonomik güvencelerini artırmayı hedeflemeyen bir bakanlık bütçesinin savunulabilir hiçbir tarafı yoktur.

Milli Savunma Bakanlığı bu alanda derin bir plansızlık, kayıtsızlık ve sorumluluktan kaçınma hâli sergilemektedir. 2026 bütçesi şehit yakınları ve gaziler açısından gerçek bir reformu değil yalnızca yıllık idari yükümlülüğün formalitesini yerine getirmeyi temsil etmektedir. Oysa bu kesime yönelik çok daha kapsamlı, detaylı, ölçülebilir ve sonuç odaklı bir program hazırlanması hem toplumsal hem de devlet ahlakı bakımından zorunludur.

MERKEZİ BÜTÇE İÇİNDEKİ PAY: %4,3

"Bölgesinde lider, küresel etkilere sahip, güçlü Türkiye hedefi doğrultusunda; şanlı tarihimizden aldığımız ilham, millî ve manevi değerlerimizden aldığımız güç ile ülkemizin ve milletimizin güvenliğini ve savunmasını sağlamak" vizyonuyla hareket eden Mili Savunma Bakanlığına 2026 yılı bütçesinde ayrılan pay yeterli görünmemektedir.

2022 yılı bütçesinde Milli Savunma Bakanlığına 80,5 milyar TL ödenek tahsis edilmiş, ek bütçe ile bu ödenek 147,8 milyar TL'ye çıkarılmıştır. 2023 yılında 182,7 milyar lira ödenek tahsis edilmiş ve 30,8 milyar TL ek bütçe ile bu ödenek 213,5 milyar TL olmuştur. 2023 yılı yılsonu gerçekleşmesi 239,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında bütçe 440,5 milyar TL olarak teklif edilmiş ve yılsonu gerçekleşmesi tahmini 428,9 milyar TL olmuştur. 2025 bütçesinde başlangıç ödeneği 623, 9 milyar TL planlanmış Bakanlık mali durum ve beklentiler raporuna göre ise yılsonu gerçekleşmesi 666,4 milyar TL olarak tahmin edilmiştir. 2026 yılında ise teklif edilen bütçe 822,9 milyar TL'dir.

Bu ödeneğin genel bütçeye oranı da %4,3 olarak hesap edilmektedir. AK Parti hükümeti savunma politikalarına önem verdiğini, bu amaçla yerliliği ve milliliği artırdığını söylese de Milli Savunma Bakanlığının bütçesinin genel bütçedeki oranı sistematik şekilde düşmüştür.

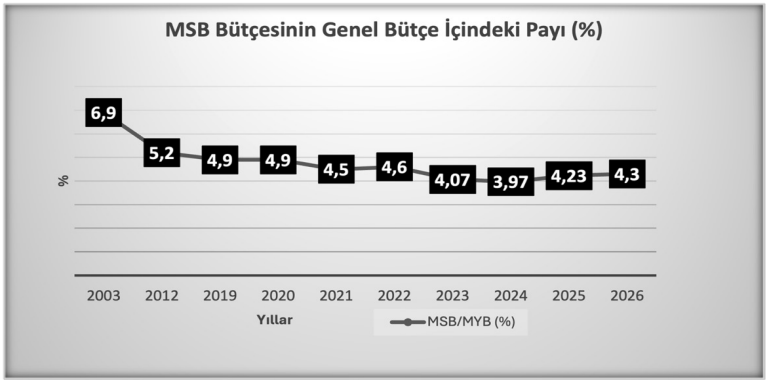

MSB bütçesinin 2003 yılında %6,9 olan genel bütçe içindeki payı 2026 yılı bütçe teklifinde %4,3'e kadar gerilemiştir.

ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK HİZMETLERİNE AYRILAN PAYIN GSYH'YE ORANI %1,5

Türkiye'nin jeopolitik konumu, tarihi mirası ve ulusal güvenlik ihtiyaçları, genel bütçe içinde ulusal savunma ve güvenlik hizmetlerinin aldığı payı stratejik öncelikler arasında üst sıralara taşımaktadır.

Yıl	Ulusal Savunma ve Güvenlik Programına Ayrılan Bütçe (TL)
2010	14.952.000.000
2011	16.197.000.000
2012	18.447.000.000
2013	19.784.000.000
2014	21.256.000.000
2015	22.887.000.000
2016	26.550.000.000
2017	30.780.000.000
2018	41.495.000.000
2019	53.358.000.000
2020	62.784.000.000
2021	101.340.000.000
2022	188.448.000.000
2023	336.910.000.000
2024	**623.936.000.000**
2025 (Tahmini)	**902.906.564.000**
2026 (Planlanan)	**1.183.862.695.000**

2024 yılında Ulusal Savunma ve Güvenlik Programına ayrılan kaynak 623,9 milyar TL'dir. 2025 yılında bu programa ayrılan kaynak 902,9 milyar TL olmuştur. 2026 yılında ise merkezi bütçeden ayrılacak toplam ödenek 1 trilyon 183 milyar TL olarak planlanmaktadır. Bu programın GSYH oranı ise standartların altında kalarak hedeflerden uzak bir düzeyde devam etmektedir.

Son yıllarda bu program kapsamındaki hizmetlerin aldığı payın GSYH'ye oranında gözlemlenen düşüş tartışmaya açık bir konu olarak önümüze çıkmaktadır. Bölgemizde yer alan ülkelerin savunma harcamalarını artırarak Türkiye'ye karşı stratejik avantaj elde etmelerinin önlenmesi adına merkezi yönetim bütçesi içinde ulusal savunma ve güvenlik hizmetlerine ayrılan payın GSYH'ye oranında mutlaka %2'nin üzerine çıkılmalıdır. Bu durum savunma politikalarının ve bütçesinin yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

SIPRI 2024: ASKERİ HARCAMALARIMIZIN GSYH İÇİNDEKİ PAYI %1,9

SIPRI (Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü) verilerine göre 1960–2002 döneminde Türkiye'nin askeri harcamalarının GSYH içindeki payı hiçbir yıl %3'ün altına düşmemiş, hatta 1976'da %5,12, 1977–1980 arasında ise %4–5 bandında seyrederek oldukça yüksek bir seviyede kalmıştır.

Bu dönem, Türkiye'nin NATO içinde yükümlülüklerini yerine getiren, bölgesel tehditler ve güvenlik riskleri karşısında caydırıcılığını koruyan bir savunma bütçesi anlayışının sürdürüldüğü yıllara işaret etmektedir.

Türkiye'nin aşağıdaki tabloya göre NATO standartlarına uygun şekilde GSYH'nin %2'sinin üzerinde harcama yapma geleneği devletin savunma kapasitesine verdiği önemin açık göstergesidir.

Yıllara Göre Türkiye'nin Askeri Harcamalarının GSYH İçindeki Payı (SIPRI)									
Yıl	**%**	**Yıl**	**%**	**Yıl**	**%**	**Yıl**	**%**	**Yıl**	**%**
1960	3,53	1973	3,45	1986	3,53	1999	3,27	2012	2,18
1961	3,76	1974	3,35	1987	3,75	2000	2,67	2013	2,47
1962	3,71	1975	3,19	1988	3,87	2001	2,39	2014	2,27
1963	3,39	1976	5,12	1989	3,92	2002	2,34	2015	2,03
1964	3,42	1977	4,94	1990	4,05	2003	2,20	2016	2,01
1965	3,55	1978	4,71	1991	3,90	2004	2,18	2017	1,92
1966	3,14	1979	4,19	1992	4,14	2005	2,47	2018	1,87
1967	3,26	1980	3,36	1993	4,10	2006	2,27	2019	1,81
1968	3,28	1981	3,90	1994	3,18	2007	2,03	2020	2,05
1969	3,08	1982	3,82	1995	3,88	2008	2,01	2021	2,05
1970	3,26	1983	4,30	1996	3,64	2009	1,92	2022	2,52
1971	3,50	1984	3,94	1997	3,58	2010	1,87	2023	2,69
1972	3,45	1985	3,60	1998	3,77	2011	1,81	**2024**	**1,92**

Ancak 2002 sonrası tablo çarpıcı biçimde değişmektedir. AK Parti iktidarları döneminde askeri harcamaların milli gelir içindeki payı ciddi şekilde düşmüş; 2003'ten itibaren %2 seviyesinin altına inilmiş, 2014–2021 arasında ise oran uzun yıllar boyunca %1,8–%2 bandına sıkışmıştır. NATO'nun müttefik ülkeler için koyduğu açık kriter, savunma harcamalarının GSYH'nin en az %2'si olması gerektiğidir. Türkiye'nin 20 yılı aşkın bir süredir bu standardın altında kalması savunma yükümlülüklerini zayıflattığı gibi güvenlik ihtiyaçları ile bütçe öncelikleri arasındaki kopukluğu da gözler önüne sermektedir.

Bu durum yalnızca bir bütçe tercihi değildir; siyasi yönelimin ve kamu kaynaklarının nereye aktarıldığının da göstergesidir. Tablo incelendiğinde AKP döneminde savunma harcamalarının milli gelirden aldığı pay azalırken aynı dönemde milyarlarca liralık kamu kaynağının rant projelerine, garantili yollara, köprülere, şehir hastanelerine, Varlık Fonu aktarımlarına yönlendirildiği görülmektedir. Savunma bütçesinden kesilen pay, millete, Mehmetçiğe, milli güvenliğe değil; büyük sermaye gruplarına garanti ödemesi olarak gitmiştir.

AKP iktidarları döneminde savunma harcamalarının uzun vadede sistematik bir biçimde azaltıldığını; NATO yükümlülüklerinin ihmal edildiğini ve milli güvenlik ihtiyaçlarının geri plana itildiğini göstermektedir. Türkiye'nin GSYH'si büyümesine rağmen savunma harcamalarının payının küçülmesi, "tasarruf" değil, yanlış önceliklendirme sonucudur. Bu bütçe politikası, Mehmetçiğin ihtiyaçlarını zayıflatmış, modernizasyonu geciktirmiş ve güvenlik risklerini artırmıştır. Savunma gibi hayati bir alanın payının düşürülmesi, Türkiye'nin stratejik kapasitesinin gerilemesine yol açan ciddi bir yönetim hatasıdır.

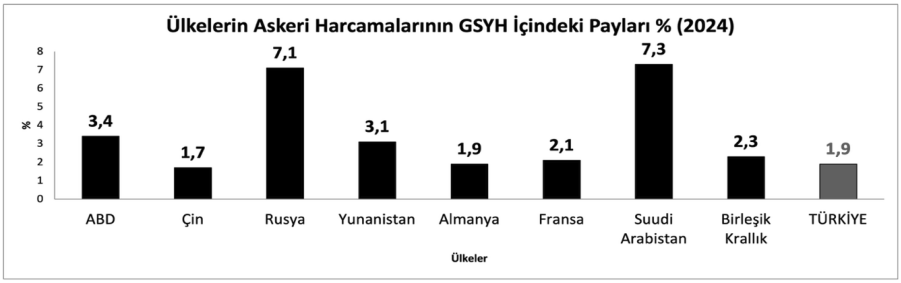

Seçili ülkelerin askeri harcamalarına bakıldığında açıkça gösteriyor ki; Türkiye jeopolitik olarak dünyanın en riskli coğrafyasında bulunmasına rağmen GSYH'si içinde askeri harcamasına ayırdığı pay bakımından ABD, Rusya, Suudi Arabistan ve hatta Yunanistan'ın dahi gerisinde kalmış durumdadır.

Rusya'nın %7,1, Suudi Arabistan'ın %7,3, Yunanistan'ın %3,1, ABD'nin %3,4 seviyelerinde olduğu bir tabloda Türkiye'nin %1,9 ile yer alması yetersizdir. Türkiye'nin hem terörle mücadele ettiği hem Suriye ve Irak sınır hattında aktif operasyon yürüttüğü, hem de Ege ve Doğu Akdeniz'de ciddi güvenlik baskıları yaşadığı göz önüne alındığında bu oranın ülkenin gerçek güvenlik ihtiyaçlarıyla örtüşmediği açıktır.

Daha da vahimi bu gerilemenin AK Parti döneminde kronikleşmiş olmasıdır. 2000'lerin başına kadar Türkiye %3'ün altına neredeyse hiç düşmeyen bir askeri harcama oranıyla NATO taahhütlerini yerine getiriyor ve bölgesel caydırıcılığını koruyabiliyordu. Bugün ise %2'nin altında seyretmeye devam eden bir grafik çizmeye devam ediyor.

Askeri Harcamalarımızın Dünyadaki Payı %1

SIPRI raporlarına göre Türkiye'nin 2024 yılında 25 milyar dolarlık askeri harcama ile küresel askeri harcamalar içinde yalnızca %1 pay alması gerek jeopolitik riskleri gerekse güvenlik tehditlerinin yoğunluğu dikkate alındığında dikkat çekici bir seviyeye işaret etmektedir.

Aynı grafikte ABD'nin %37, Çin'in %12, Rusya'nın %5,5, Almanya ve Birleşik Krallık'ın %3 civarı paylara sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'den ekonomik olarak daha küçük olan Suudi Arabistan'ın bile dünya askeri harcamalarında %3 düzeyinde pay alması hükümetin askeri yatırımlarının bölgesel konum ve stratejik ihtiyaçlara kıyasla geri kaldığını ortaya koymaktadır.

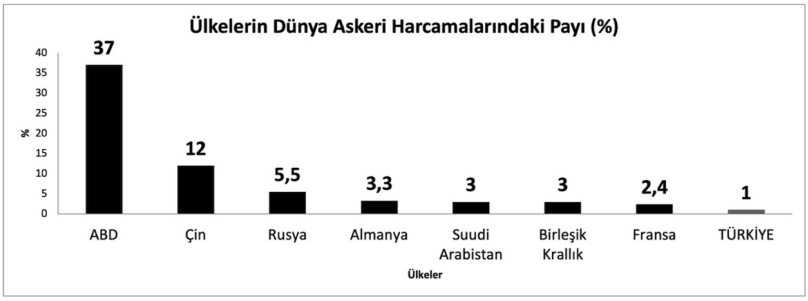

Türkiye'nin dünya askeri harcamasındaki payının %1 seviyesinde kalması savunma kapasitesinin küresel güç dengesinde yeterli görünmesini zorlaştırmakta ve modernizasyon sürecini yavaşlatmaktadır. Hem konvansiyonel caydırıcılık hem de savunma sanayi yatırımlarının sürdürülebilirliği açısından bakıldığında Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda dünya payını artıracak şekilde daha güçlü bir bütçeleme stratejisi oluşturması bölgesel tehditlere karşı daha sağlam bir askeri pozisyon elde etmesini sağlayacaktır.

GÜÇLÜ ORDU GÜÇLÜ TÜRKİYE'DİR

Türk Silahlı Kuvvetlerimizin, dünyada askeri güç endeksine göre ülkeler sıralamasında nerede olduğu da önemli bir faktör olarak görünmektedir. Global Firepower 2025 raporuna göre Türkiye askeri güç sıralamasında 9'uncu sırada yer almaktadır.

Kuruluşun daha önce yapmış olduğu sıralamalarda ülkemiz 2006 yılında 6'ncı sırada yer alırken 2013 yılında 13'üncü sıraya kadar gerilemiştir. 2023 yılında 11'inci sırada yer alan ülkemiz 2024 yılında ise yeniden 8'inci sıraya çıkmıştır. 2025 yılında ise 9'uncu sıraya düşmüştür.

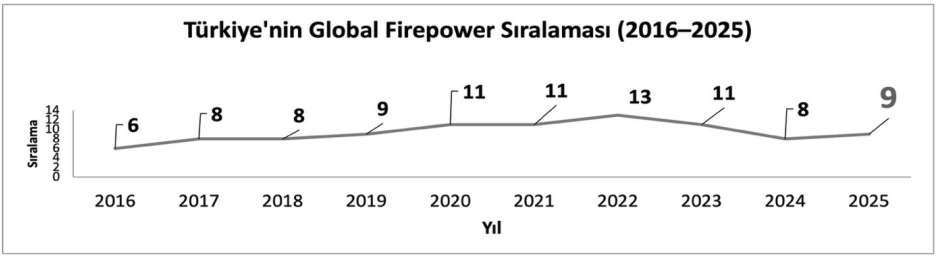

Silahlı kuvvetlerimiz yıllardır terörle ciddi bir mücadele içindedir ve bulunduğumuz coğrafya savaşların, çatışmaların ve toplumsal krizlerin daima sıcak kaldığı bir noktadır.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, İsrail'in Gazze'yi işgali ve Filistin meselesi, İran'daki ayaklanmalar, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi ile yaşanan anlaşmazlıklar, Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarıyla ilgili yaşadığımız hukuki sorunlar, Suriye'deki sınır ötesi operasyonlar, sınırımızda yaşanan çatışmalar ve Orta Doğu'da devam eden savaşlar şüphesiz ülkemizin ve ordumuzun hep teyakkuzda olması gerektiğini göstermektedir. Bu yüzden askeri gücümüz ve savunma kapasitemiz büyük önem ifade etmektedir.

Sürmene Tersanesi Genişletilerek ve Gökçeada'ya Üs Kurularak Deniz Gücümüz Artırılmalı

Ülkemiz üç denizle çevrili jeopolitik konumunda yeniden şekillenen küresel güç dengeleriyle karşı karşıya iken deniz kuvvetlerinin bütçesi, kapasitesi ve konuşlanma altyapısı bu stratejik gerçekliklere yanıt verebilecek seviyeye taşınmamıştır. Karadeniz, Adalar Denizi ve Doğu Akdeniz hattı artık yalnızca çevre denizler değil Türkiye'nin güvenliği, enerji politikaları ve deniz yetki alanları açısından doğrudan etkide bulunan mavi cephelerdir.

Bu bağlamda özellikle Sürmene Yeniçam Tersanesi genişletilmeli ve Gökçeada'ya bir üs kurulması gerekmektedir. Donanma Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının da işaret ettiği üzere Sürmene Yeniçam Tersanesi'nin konumu lojistik erişim imkanları ve mevcut gemi inşa kapasitesi burayı Karadeniz'in doğal üs adayı haline getirmektedir. Tesisin genişletilerek tam teşekküllü bir üs-tersane kompleksine dönüştürülmesi, bakım-onarım sürekliliği, lojistik bağımsızlık ve bölgesel hakimiyet açısından gecikmeye tahammülü olmayan bir gerekliliktir.

Diğer taraftan Ege–Marmara–Akdeniz üçgeninde yer alan Gökçeada stratejik zincirin en batıdaki halkasıdır. Adalar Denizi'nin kontrolü, Çanakkale Boğazı'nın güvenliği ve deniz-hava unsurlarının müşterek harekat kabiliyeti açısından adanın konumu son derece kritiktir. Avrupa devletlerinin bölgeyi yeniden dizayn etmeye yönelik hamleleri, Yunanistan'ın adaları sistematik biçimde silahlandırması ve Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin Doğu Akdeniz'de yürüttüğü dışlayıcı enerji politikaları göz önünde bulundurulduğunda Gökçeada'da kalıcı bir deniz üssünün yokluğu stratejik bir boşluk oluşturmakta ve Türkiye'nin caydırıcılığını zayıflatmaktadır.

Gökçeada'ya kurulacak bir üs-tersane yapısı yalnızca bölgesel güvenlik kapasitesini artırmayacak aynı zamanda Ege–Marmara–Karadeniz hattında çok sahalı bir savunma mimarisinin kurulmasına da imkan sağlayacaktır. Bu iki bölgeye yönelik öneri mevcut tehditler bağlamında deniz yetki alanlarının korunması, için zorunlu bir yeniden yapılanmanın ifadesidir.

Gürcistan'da Düşen Uçak Kazasında 20 Şehit Verdik: C-130 Tipi Nakliye Uçağı İhmal mi?

Türk Silahlı Kuvvetleri envanterinde yer alan C-130 tipi nakliye uçakları 1960'lı yıllardan itibaren hizmete girmiş, ortalama 40 ila 60 yaş aralığında olan hava araçlarıdır. Bu uçaklar geçmiş dönemin teknolojik koşullarında stratejik ve lojistik taşımacılık açısından önemli bir görev üstlenmiş olsalar da günümüzün modern savaş ve uçuş güvenliği standartlarının belirgin şekilde gerisinde kalmıştır. C-130'ların yüksek bakım maliyetleri, yedek parça teminindeki güçlükler ve modern aviyonik sistemlerle uyum problemleri, uzun süredir uzman raporlarında dile getirilmektedir.

11 Kasım 2025'te meydana gelen ve Gürcistan'da 20 askerimizin şehit olmasına sebep olan C-130 uçak kazası, kamuoyunda bu uçakların güvenli kullanım ömrüne dair ciddi endişeleri yeniden gündeme taşımıştır. Son yıllarda benzer nitelikteki askeri nakliye uçaklarında yaşanan arızalar ve acil iniş vakaları göz önünde bulundurulduğunda, uçuş güvenliğine ilişkin sistematik bir değerlendirmenin yapılmadığı veya bu değerlendirmelerin kamuoyu ile paylaşılmadığı anlaşılmaktadır.

TSK envanterindeki uçakların modernizasyonuna yönelik önemli projelerden biri olan Erciyes Projesi, 2000'li yılların başında başlatılmasına rağmen kapsamı ve tamamlanma süreci defalarca ertelenmiştir. Sadece sınırlı sayıdaki uçak aviyonik modernizasyondan geçirilmiş, büyük çoğunluğu ise eski nesil donanım ve sistemlerle uçuşlarına devam etmektedir. Bu tablo, uçuş güvenliği, teknik sürdürülebilirlik ve personel emniyeti açısından ciddi riskler barındırmaktadır. Kazaya ilişkin yapılan kamuoyu açıklamalarının şeffaf olmaması, sivil ve askerî denetim mekanizmalarının işlerliğine dair kaygıları artırmıştır. Hava araçlarının bakım süreçlerinin NATO standartlarına uygun olarak yürütülüp yürütülmediği, hangi firmalarla çalışıldığı ve modernizasyon süreçlerinde hangi teknik yeterliliklerin uygulandığı konuları kamuoyunun hâlen yanıt beklediği sorulardır.

Bu bağlamda söz konusu kaza yalnızca "münferit bir olay" olarak değerlendirilemez; aksine Türkiye'nin askeri hava filosunun yaşlanan altyapısı, eksik modernizasyon politikaları ve denetim eksiklikleri çerçevesinde ele alınması gereken yapısal bir soruna işaret etmektedir. Kamu kaynaklarının etkin, verimli ve güvenli biçimde kullanılması; TSK personelinin can güvenliğinin sağlanması ve şeffaf denetim mekanizmalarının oluşturulması yüksek sorumluluktur.

“Metan Gazından Zehirlenen” 12 Askerimiz Şehit Oldu: İhmal mi var? Terör Saldırısı mı?

6 Temmuz 2025’te Pençe-Kilit Harekâtı bölgesinde yürütülen arama-tarama faaliyeti sırasında meydana gelen ve 12 askerimizin metan gazından zehirlenerek şehit olduğu olay hem Türk Silahlı Kuvvetleri’nin operasyonel hazırlığı hem de güvenlik önlemlerinin yeterliliği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmuştur.

Bakanlığın olayın “öngörülemez ve istisnai” olduğu yönündeki açıklaması TSK’nın daha önce yürüttüğü binlerce benzer mağara operasyonu dikkate alındığında tatmin edici görülmemektedir. Uyarı sistemlerinin, gaz ölçüm cihazlarının ve keşif köpeklerinin kullanılmaması olayın yalnızca bir “kaza” olarak nitelendirilemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Olayla ilgili Milli Savunma Bakanlığı, İletişim Başkanlığı ve TSK kaynaklarının farklı ifadeler içeren açıklamaları süreç konusunda önemli çelişkiler yarattığı gibi benzeri operasyonların güvenliği ve denetimi açısından ciddi eksiklikler bulunduğunu göstermektedir. Özellikle mağaranın iki yıldır TSK kontrolünde olduğu yönündeki açıklamalar ile olay günü ikinci bir katın yeni tespit edildiğinin belirtilmesi istihbarat, keşif-güvenlik hazırlıkları ve risk analizlerinde ciddi ihmal olabileceğine işaret etmektedir.

Ayrıca gazeteci Saygı Öztürk’ün tanıklık aktarımları operasyon öncesinde patlayıcıyla açılan kapılar, içeride tıbbi malzeme odasına ulaşıldığı, askerlerin boğazlarında yanma, kanama, kısa sürede bilinç kaybı gibi metan gazıyla açıklanamayacak bulgular olduğuna ilişkin iddialar, olayın “sıradan bir gaz zehirlenmesi” değil daha karmaşık bir kimyasal etki, patlama veya operasyonel ihmal ihtimalini güçlendirmektedir.

Olay sonrası AFAD ve Zonguldak TTK ekiplerinin özel kıyafet ve maskelerle bile mağarada en fazla 10 dakika kalabilmiş olmaları da ortamda farklı bir gaz veya kimyasal madde ihtimalini artırmaktadır.

Yaşanan bu olay sıradan bir operasyon kazası olarak geçiştirilemeyecek kadar çok boyutlu ve derin soru işaretleri içermektedir. Farklı kurumların çelişkili açıklamaları hazırlık ve güvenlik süreçlerindeki eksiklikleri daha görünür hale getirmiştir. Ortaya çıkan bulgular hem istihbarat hem de risk analizinde ciddi ihmaller olabileceğini göstermektedir. Bu olaya yol açan koşulların hangi hatalardan kaynaklandığının açıklığa kavuşması artık kaçınılmaz bir zorunluluktur. Kamuoyunun beklentisi olayın tüm yönleriyle aydınlatılması ve benzer hataların tekrarına izin vermeyecek mekanizmaların kurulmasıdır.

Bakandan Utandıran Açıklama: "Dün bir tane drone attılar, o da bizim Mehmetçiğe çarptı…"

Milli Savunma Bakanı'nın terör örgütü ~~pkk~~ tarafından düzenlenen bir drone saldırısı sonucu şehit düşen Mehmetçiğimizle ilgili yaptığı "Dün bir tane dron attılar, o da bizim Mehmetçiğe çarptı…" şeklindeki ifadeleri şehitlerimizin hatırasına saygısızlık niteliği taşıyan son derece talihsiz bir açıklamadır.

Türkiye, yıllardır terörle mücadele eden, yüzlerce şehit vermiş bir ülkedir. Bu mücadelede en ön safta canını ortaya koyan askerlerimizin şehadeti hiçbir zaman sıradanlaştırılamaz, hafife alınamaz. Bir şehidin ölümünü bu denli umursamaz, adeta "olağan bir kaza" tonuyla anlatmak, toplumun acısını, ailelerin yasını ve verilen mücadelenin kutsallığını hiçe saymaktır.

Bakanlık makamı güvenlik politikalarının merkezinde yer alır ve bu makamdan yapılan açıklamaların her kelimesi hem toplumsal psikolojiye hem de ulusal güvenlik algısına yön verir. Bu nedenle şehit haberlerinin duyurulması ve değerlendirilmesinde azami hassasiyet, ağırbaşlılık ve sorumluluk gereklidir. Ancak söz konusu açıklama, terör saldırısının ciddiyetini gölgeleyen, askerin can güvenliği konusundaki zaafları maskeleme çabası olarak görülebilecek bir üslup içermektedir. Bugün ülkemizin sınır ötesinde ve içinde yürüttüğü operasyonlarda insansız hava araçlarıyla yapılan saldırılar giderek artarken, konunun teknik, stratejik ve güvenlik boyutlarıyla ele alınması gerekirken; "bir tane dron attılar" ifadesi devletin terörle mücadeledeki kararlılığını küçültür niteliktedir.

Şehit cenazeleri her aile için kapanmayan bir yaradır. Bu milletin evlatlarının kanı üzerinden yürütülen mücadelede hiçbir açıklama hafife alınamaz, hiçbir ifade sıradanlaştırılamaz. Devletin en üst düzey yetkilileri terör saldırılarını küçümseyen değil, engellemek için eksikleri kabul eden, gerekirse öz eleştiri yapabilen bir sorumluluk anlayışını benimsemelidir. Şehitlerimize borcumuz onların hatırasını bu kadar özensiz sözlerle değil, kararlılık ve ciddiyetle anmaktır.

Hipertermi Nedeniyle Yaşamını Yitiren Mehmetçiklerimiz: İhmalin Hesabı Sorulmalı

Hatay İskenderun'da zorunlu görev yapan iki erin hipertermi nedeniyle yaşamını yitirmesi, sıradan bir sağlık vakasıyla açıklanamayacak kadar ağır bir kurumsal ihmal zincirine işaret etmektedir. Gencecik askerlerin, uzun süre yüksek sıcaklık altında susuz bırakılacak koşullara maruz kalması temel askeri disiplinle bağdaşmamaktadır. "Güneş altında kalma"

yönündeki resmi açıklama ne olayın bağlamını ne de ihmali ortadan kaldırmaktadır. Bu askerlerimiz nerede ve hangi görev koşullarında bulunuyordu, şikayetleri neden ciddiye alınmadı, erken müdahale neden yapılamadı soruları yanıtsız bırakıldıkça kamu vicdanındaki şüphe daha da derinleşmektedir. Sağlık durumları bozulmaya başladığında zamanında müdahale edilmemiş olması ihtimali ise olayın vahametini artıran bir başka boyuttur.

Olay sonrası dört askerin TSK'dan ihraç edilmesi yaşanan trajediyi kurumsal düzeyde değerlendirmek yerine bireysel kusura indirgeme çabasını yansıtmaktadır. Oysa iki Mehmetçiğin hayatını kaybetmesine yol açan süreç yalnızca birkaç personelin hatasıyla açıklanamaz. Denetim mekanizmalarının işlemezliği, eğitim ve görev planlamasındaki eksiklikler ve personel sağlığına ilişkin standartların uygulanmamasının sonuçlarıdır.

Bu gerekçelerle meselenin gerçek sorumluları yargı önüne çıkarılmalı, ailelere tazminat hakkı tanınmalı ve benzeri ihlallerin tekrarını önleyecek açık, bağımsız bir inceleme yürütülmelidir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kurumsal itibarını korumanın yolu hataları örtmekle korunmaz. İtibarımızın korunması ihmali bütün yönleriyle ortaya çıkarmaktan ve hesap verilebilirlikten geçmektedir.

SAVUNMA SANAYİ YATIRIMLARI SİYASET ÜSTÜDÜR

Milli savunma yatırımlarının ordumuzu güçlendirme yönünde en önemli adım olduğu aşikardır. Bu doğrultuda savunma sanayinde bu zamana kadar atılan adımları ve yapılacak yatırımları İYİ parti olarak görmezden gelmediğimizi dile getirmiş bulunmaktayız. Nitekim bu hususta çalışan firmalardan yatırımcılara; mühendislerden işçilere daha iyilerini yapabilmeleri için, ülkemize daha fazla katma değeri yüksek savunma teknolojileri kazandırabilmeleri için vereceğimiz partiler üstü desteği önemli bulmaktayız. Ancak savunma sanayisi iktidar partisinin politik propaganda malzemesine çevrilmiştir.

Devletimizin ve ordumuzun savunma sanayi alanında yatırımlar yapıyor olmasının AK Parti tarafından propaganda aracına dönüştürülmesi milli birlik ve beraberlik dokusunu ciddi şekilde zedelemektedir. "Şu parti gelirse savunma sanayisi yatırımları biter, bunlar gelirse savunma sanayisinde yapılan her şey boşa gider" gibi yalan siyaseti üzerinden asla gerçek olmayacağı bilinen söylemler seçim sürecinde bolca kullanılmıştır.

Tavizsiz işletilmesini düşündüğümüz asli kural; politik tartışmalarımız ne olursa olsun, ordumuzun bunun dışında kalmasıdır. Milli savunma politikaları ve savunma sanayisinde atılan

adımlar siyaset ötesi, devlet kazanımı bir mahiyete sahiptir. AK Partinin takındığı bu tutum yapılan yatırımları devlete ait olarak görmektense parti başarısı üzerinden değerlendirmektir. Hatırlatmak gerekir ki ülkemizde savunma sanayisi yatırımları yeni başlamamıştır: Aselsan 1975, HAVELSAN 1982, ROKETSAN 1988, MKE 1950, TEI 1985, TAİ 1973 yıllarında kurulmuştur. Hiçbir hükümette bunları seçim malzemesi yapmamıştır.

Diğer taraftan ülkemizin savunma sanayi yatırımlarını daha güçlü bir noktaya çıkarması açısından önemli bir veri olarak değerlendirilecek En İyi 100 Silah Üreticisi 2023 Raporu'na göre Türk Savunma Sanayii firmaları ASELSAN, BAYKAR ve TUSAŞ 100 şirket arasında yer almıştır. SIPRI raporuna göre, En İyi 100 Silah Üreticisi arasında ASELSAN 54'üncü sırada, BAYKAR 69'uncu sırada ve TUSAŞ 78'inci sırada kendilerine yer bulmuşlardır.

Milli savunma sanayisi bir ülkenin bağımsızlığını güçlendiren, güvenlik politikalarının temel taşını oluşturan stratejik bir sektördür. Bu nedenle bu alandaki yatırımların adil, şeffaf ve milli çıkarlar doğrultusunda yapılması, yalnızca bugünün değil geleceğin de güvenliğini sağlamanın anahtarıdır. Ancak Türkiye'de özellikle Baykar'ın savunma sanayisi yatırımları içerisindeki rolü ve ayrıcalıklı konumu ciddi bir tartışma konusudur ve eleştirilere açıktır.

Türkiye'nin savunma sanayisinde uzun bir geçmişe sahip olan ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN ve MKE gibi güçlü kurumları bulunmaktadır. Bu kuruluşlar yıllardır milli savunma sanayisinin omurgasını oluşturmuş ve teknolojik bağımsızlık için kritik projelere imza atmıştır. Ancak bu kurumların sahip olduğu birikim ve potansiyel göz ardı edilerek, savunma sanayi projelerinin büyük bir bölümünün Baykar'a yönlendirilmesi ciddi bir kaynak tahsis sorununu gündeme getirmektedir. Kamu kurumları doğrudan milletin malıdır ve milli projelerin öncelikli yürütücüsü olması gereken yapılar olmalıdırlar. Baykar'ın ülkemize ve özellikle savunma sanayiimize kattıkları tartışılmaz ve siyaset üstü bir meseledir. Lakin bu ayrıcalıklı konum algısının açıklığa kavuşturulması Baykar başta olmak üzere tüm kurumlarımızın üzerindeki yükü alacaktır.

HUDUT NAMUSTUR

AK Parti'nin izlediği yanlış göç politikası sonucunda Türkiye yakın tarihinin en büyük insanlık dramlarından birine tanıklık etmektedir. Ülkemiz, dünyada en fazla sığınmacıyı barındıran ülke konumundadır. Bu noktaya gelinmesindeki temel etken ise AK Parti hükümetinin sınır güvenliği konusunda adeta bir 'kevgir' politikası izleyerek, ülkenin kapılarını

kontrolsüz bir şekilde dışarıya açmasıdır. Türkiye sınır güvenliği konusunda büyük bir boşluk yaşamakta, bu da dışarıdan gelen göçmenlerin ve sığınmacıların kontrolsüz bir şekilde ülkeye girmelerine neden olmaktadır. Oysa Türkiye'nin stratejik öneme sahip coğrafyasında, sınır güvenliğinin ciddi bir şekilde sağlanması, sadece ulusal güvenlik açısından değil aynı zamanda ülkenin sosyal dokusunun korunması açısından da büyük bir öneme sahiptir.

Türk Silahlı Kuvvetleri hudut güvenliği konusunda büyük bir özveriyle çalışmalarını sürdürse de siyasi iktidarın bu konuda gösterdiği yetersizlik ve kararsızlık sorunun büyümesine neden olmaktadır. Askerlerimizin ve güvenlik güçlerimizin gösterdiği çaba takdire şayan olsa da sınırların korunmasında nihai sorumluluk hükümetin kendisindedir. AK Partinin sınır güvenliği ve sığınmacı politikaları, hem hukuksuz bir şekilde ülkeye gelen bireylerin sayısının artmasına yol açmış hem de bu kişilerin sosyal, ekonomik ve güvenlik açısından oluşturdukları tehditlerle toplumun huzurunu bozan bir yapıya dönüşmüştür. Ülkemizin içinde bulunduğu bu durum siyasi iktidarın bu konuda alması gereken ciddi önlemleri zamanında almadığının ve toplumun düzenini riske atan uygulamalara göz yumduğunun bir göstergesidir.

Bugün Türkiye'de kayıtlı ve kayıt dışı toplam sığınmacı sayısı hakkında iktidar tarafından net bir açıklama yapılmamaktadır. Bu belirsizlik hem toplumda endişe yaratmakta hem de ulusal güvenlik açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Hukuka aykırı bir şekilde, kimlerin vatandaş yapıldığı ve hangi kişilerin uluslararası terör örgütleriyle ilişkisi olduğu konusunda hiçbir şeffaflık bulunmamaktadır. Bu durum Türkiye'nin iç güvenliğini ve geleceğini tehdit eden büyük bir belirsizliğe yol açmaktadır. Bilinmeyen bir şekilde sığınmacıların ve teröristlerin ülkemize girmesi sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal ve kültürel açıdan da büyük sorunlara yol açmaktadır.

Türkiye'nin sınır güvenliği ve sığınmacı politikalarının ciddi bir revizyona ihtiyacı vardır. Hudut güvenliğinin, "hudut namustur" düsturuyla korunması gerektiği gerçeği her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. Türkiye bir an önce tüm kaçak sığınmacıları geri göndermeli ve yasal sığınmacıların durumunu düzenlemek için uluslararası hukukla uyumlu bir çözüm üretmelidir. Bu süreç sadece ulusal güvenliğin sağlanması için değil aynı zamanda ülkenin sosyal yapısının ve kültürel dokusunun korunabilmesi için de hayati önem taşımaktadır.

ASKERİ OKULLAR VE ASKERİ HASTANELER YENİDEN AÇILMALIDIR

15 Temmuz 2016 tarihinde, ~~fetöcü~~ hainlerin gerçekleştirdiği darbe girişimi aziz milletimizin kararlılığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri içinde askerlik yeminine sadık milliyetçi subaylarımızın cesur direnişi sayesinde bertaraf edilmiştir.

Şu açıktır ki; Türk ordusundaki milliyetçi ve vatansever subaylar ~~fetö~~ tarafından sistematik bir şekilde tasfiye edilirken iktidarın bu tasfiyeye göz yumması hatta destek vermesi, hain darbe girişimine zemin hazırlamıştır. Bugün bu gerçeği inkar edenler, tarih ve millet önünde ağır bir vebal taşımaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yönelik ~~fetö~~ kumpasları olan Ergenekon ve Balyoz davaları, AK Parti hükümetinin desteğiyle hayata geçirilmiş, ordu içindeki milliyetçi yapılar zayıflatılmış ve ~~fetöcü~~ unsurların önü açılmıştır. Bu kumpasla Türk ordusunun bağışıklık sistemini çökertmiş, 15 Temmuz gibi bir felaketin yaşanmasına olanak sağlamıştır. Darbe girişiminin ardından hükümet askeri okulları alelacele kapatarak başka bir yanlışın altına imza atmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin temellerini oluşturan ve güçlü ordumuzun yetişmiş insan kaynağını sağlayan askeri liseler ve askeri okulların kapatılması stratejik bir hata ve büyük bir zafiyettir. Kuleli, Maltepe, Işıklar Lisesi gibi okullarımız sadece okul değildir. Bu yapılar Türk ordusunun ruhu, terbiyesi, gelenekleridir ve ordumuzun kurumsallığı bu okullarda şekillenmekteydi. Askeri okulların kapatılması yalnızca yanlış bir yaklaşım değil Türk ordusuna karşı yapılmış büyük bir haksızlıktır.

Askeri okulların yanı sıra askeri hastanelerin kapatılması Türk Silahlı Kuvvetleri'nin operasyonel kapasitesine vurulan bir başka darbedir. Türkiye dünyanın en büyük ordularından birine sahiptir ve jeopolitik olarak en kritik bölgelerden birinde konumlanmaktadır. Böyle bir coğrafyada ordunun savaş cerrahisi gibi özel alanlarda uzmanlaşmış askeri hastanelerden yoksun bırakılması affedilemez bir stratejik hatadır.

Askeri harekatlarda yaralanan Mehmetçiğimizin tedavisi, askeri tecrübeye sahip sağlık ekipleri gerektirir. Sivil doktorların cephe hattına sevk edilmesi hem mümkün değildir hem de sivil sağlık sistemini zora sokar. Askeri hastanelerin kapatılması, operasyon bölgelerinde etkili müdahale imkanlarını ciddi şekilde sınırlamıştır.

Bu kapsamda Türk ordusunun tıbbi hafızasının, harp cerrahisinin, askeri tıbbının kalbi olan GATA yeniden aktif hale getirilmelidir. Sivilleşme adına kapatılan bu kurumun eksikliği hissediliyor ve TSK'nin kendi tıp okulunun olmaması kabul edilemez.

İYİ Parti olarak, Türk ordusunun güçlü, bağımsız ve etkin bir yapıya kavuşması için askeri okulların ve hastanelerin yeniden açılmasını savunuyoruz. Bu kurumların kapatılması, Türk ordusunun tarihsel birikimini ve operasyonel kapasitesini yok saymaktır. Askeri okullar ve hastaneler, orduyu güçlendiren stratejik unsurlardır ve derhal yeniden açılmalıdır.

Şu gerçek unutulmamalıdır ki 2004 yılında alınan MGK kararlarının AK Parti tarafından uygulanmaması, ~~fetöcü~~ hainlerin ordu içerisindeki yapılanmasına zemin hazırlamıştır. Kışlaya siyasetin girmesi, ordunun siyasallaştırılması, tarikat ve cemaatlerin ordu içinde yapılanmasına göz yuman ve destek veren AK Parti, ülkemize 15 Temmuz hain darbe girişimine gidilen süreci acı bir şekilde tecrübe ettirmiştir.

AK Parti hükümeti hatalarından ders almalı ve ordu gibi milli bir yapıyı siyasi malzeme olarak kullanmaktan vazgeçmelidir. Türk ordusu hiçbir siyasi partinin çıkarlarına hizmet eden bir araç değildir; bu ordu milletin ordusudur. Tarih milli çıkarları hiçe sayarak hareket edenleri affetmeyecektir.

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ PERSONELİNİN ÖZLÜK HAKLARI VE İSTİHDAM SORUNLARI

Türk Silahlı Kuvvetlerimizin şanlı personelinin özlük hakları, yıllardır devam eden önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Askerlerimizin her rütbesi ve statüsündeki personelin karşılaştığı bu problemler, sadece askeri etkinliği değil, aynı zamanda kurumsal aidiyeti ve bireysel yaşam kalitelerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bir taraftan emekli askerlerin yaşam standardı düşerken, diğer taraftan görevdeki askerlerin özlük haklarında ciddi eşitsizlikler ve adaletsizlikler ortaya çıkmaktadır. Özellikle personelin görevdeki verimliliğini artırmaya yönelik gereken iyileştirmeler yapılmadan sadece bütçe perspektifinden yaklaşılması, mevcut sorunları çözmek bir yana, daha da derinleştirmektedir.

Astsubayların özlük hakları, ek göstergeleri ve terfi imkanları konusunda yaşadıkları sıkıntılar, motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Askeri personel arasında en fazla mağdur olan grup olmalarına rağmen, astsubayların sorunlarına karşı gerekli adımlar atılmamaktadır. Astsubayların ek göstergeleri, terfi ve maaş düzenlemeleri konusunda acil reformlara ihtiyaç vardır.

Uzman erbaşlar ve sözleşmeli erbaşların sözleşme feshi sonrası kamu kurumlarına atanması konusunda yaşanan sorunlar, askeri personelin istihdam ve özlük haklarına ilişkin en büyük adaletsizliklerden biridir. Uzman erbaş ve sözleşmeli erbaşların meslekten ayrılmadan önce devletin sunduğu bu haklardan yararlanamaması, onları büyük bir belirsizlikle karşı karşıya bırakmaktadır. Türkiye'nin ulusal güvenliği için kritik bir öneme sahip olan bu statüde çalışan askerlerimizin, görev sürelerinin sonunda memuriyet kadrolarına atanamaması, sadece bireysel hak ihlali yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda bu kişilerin kariyerlerinde ilerleme kaydetmelerini de engellemektedir. Çeşitli kamu kurumları, uzman erbaşların atanmasına ilişkin takdir yetkisini kullanmakta ve bu durumun keyfiyet oluşturmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, uzman erbaşların atanma sürecinin, devletin kamu görevine atama mekanizmalarındaki benzer haklar gibi, daha açık ve şeffaf bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

657 ve 3269 sayılı Kanunlarla tanınan devlet memurluğuna geçiş hakları, özellikle kadro yetersizliği ve sınıf uyumsuzluğu gibi gerekçelerle uygulanmamaktadır. Bu durum, askerlerin emeklerinin ve hizmetlerinin karşılıksız kalmasına neden olmaktadır. Uzman erbaşların devlet memuru olabilme hakkı güvence altına alınmalı ve kadro talepleri karşılanmalıdır. Ayrıca, bu düzenleme, sadece uzman erbaşlar için değil, aynı zamanda sözleşmeli erler için de geçerli olmalıdır.

Sözleşmeli erbaşlar, TSK personelinin en genç ve en dinamik grubunu oluşturmakta olup, 6191 sayılı Kanun gereği en fazla yedi yıl görev yapabilmektedirler. Yedi yılın sonunda, görevlerini büyük bir özveriyle yerine getiren bu askerler işsiz kalmakta ve topluma entegre olma konusunda ciddi zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bunun yanı sıra, sözleşmeli erbaşların sözleşme sona erdikten sonra devlet dairelerinde veya güvenlik kadrolarında istihdam edilmeleri, onların kazandıkları yeteneklerin değerlendirilmesi için bir fırsat olabilir. Ancak bu noktada da ciddi bir eksiklik bulunmaktadır. Sözleşmeli erbaşlar ve uzman çavuşlar için kamuya istihdam olanakları oluşturulmalı ve bu gençlerin TSK'deki görevlerini tamamladıktan sonra topluma katkı sağlamalarına olanak tanınmalıdır.

Barınma sorunu, TSK personelinin karşılaştığı en temel sorunlardan biridir. Sürekli atama ve yer değişiklikleri nedeniyle, askerler konut edinme konusunda ciddi zorluklar yaşamaktadır. Lojman sayısının yetersizliği ve kiraların hızla artması, personelin barınma hakkını ciddi şekilde kısıtlamaktadır. TSK personelinin barınma sorunu kalıcı çözüm gerektiren

bir meseledir ve uzun vadeli stratejik bir planlama ile yapılacak yatırımlar, sadece askerlerin değil, ailelerinin de yaşam kalitesini iyileştirecektir. Söz konusu tedbirlerin, sadece doğu görev yerlerinde değil, batı garnizonlarındaki barınma ihtiyacını da karşılayacak şekilde genişletilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Emekli askerlerin mali durumu, TSK'nin özlük hakları ile ilgili bir diğer önemli meseledir. Özellikle emekli binbaşıların aldığı maaşların, daha düşük rütbedeki uzman çavuş maaşlarından dahi az olması, askerlerin emeklilik sonrası yaşam standartlarını doğrudan etkilemektedir. Emekli subaylar ve astsubaylar, geçimlerini sağlamak amacıyla ek iş yapmak zorunda kalmakta ve bu durum hem bireysel hem de toplumsal bir sorun halini almaktadır. Emekli binbaşılar için görev makam tazminatının verilmemesi, askerlerin emeklilik sonrası ekonomik güvencelerini zayıflatmaktadır. Bu sorunun çözülmesi için, emekli askerlere ilişkin tazminat düzenlemelerinin yapılması ve maaş artışlarının sağlanması gerektiği açıktır. Bunun yanı sıra, tüm emekli TSK personelinin sağlık ve sosyal güvenlik haklarının da iyileştirilmesi gerekmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki personelin özlük hakları ve istihdam sorunları, sadece askeri personeli değil, tüm toplumu ilgilendiren önemli bir sorundur. Bu sorunların çözülmesi hem TSK'nın kurumsal yapısını güçlendirecek hem de askerlerimizin daha verimli bir şekilde görev yapmalarını sağlayacaktır. Hükümetin, bu sorunları dikkate alarak hem kısa hem de uzun vadeli çözümler üretmesi, Silahlı Kuvvetlerimizin gücüne güç katacak ve ülkenin güvenliği adına önemli bir adım olacaktır.

SAĞLIK BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
1.020.317.291.000	489.537.522.168	1.474.947.780.000	%44,57	%7,79

Sağlık Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, bir önceki yıla göre %44,56 oranında artarak 1 trilyon 20 milyar TL'den 1 trilyon 474 milyar TL'ye yükselmiştir. Program sınıflandırmasına göre bakıldığında, 2025–2026 döneminde en yüksek artış oranı %48,49 ile Koruyucu Sağlık Programında gerçekleşmiştir. Tedavi Edici Sağlık Programı da %43,36'lık artış oranıyla bütçeden önemli bir pay almıştır. Yönetim ve Destek Programı'nda artış %33,75 seviyesinde gerçekleşirken, Bağımlılıkla Mücadele Programı %21,07 diğer programlara kıyasla daha sınırlı bir yükseliş göstermiştir.

Programlar toplamı, 2025'e kıyasla %44,59 oranında artış kaydederek 1 trilyon 471 milyar TL'ye çıkarak genel bütçe artışının temel belirleyicisi olmuştur. Program dışı giderlerde ise %34,33 oranında bir artış görülmüştür. Ekonomik sınıflandırma açısından bütçe incelendiğinde, personel giderlerinde %52,35, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde %52,40 ve mal ve hizmet alım giderlerinde %43,81 oranında artış olduğu görülmektedir. Sermaye giderleri ise %20,00, cari transferler %23,50 ve sermaye transferleri %21,17 oranında artmıştır.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	566.841.948.000	288.178.911.570	863.556.770.000	**+52,35 %**	**58,54 %**
SGK Devlet Primi Giderleri	67.251.196.000	35.034.301.914	102.510.160.000	**+52,40 %**	**6,95 %**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	189.921.652.000	94.757.777.151	273.138.229.000	**+43,81 %**	**18,52 %**
Cari Transferler	4.603.391.000	2.336.839.787	5.684.621.000	**+23,50 %**	**0,39 %**
Sermaye Giderleri	190.032.000.000	68.884.729.766	228.038.000.000	**+20,00 %**	**15,46 %**
Sermaye Transferleri	1.667.104.000	344.961.980	2.020.000.000	**+21,17 %**	**0,14 %**

1. **Personel giderleri** %52,35 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %58,54'tür.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %52,40 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %6,95'tir.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %43,81 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %18,52'dir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)
4. **Cari transferler** %23,50 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,39'dur.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.)
5. **Sermaye giderleri** %20,00 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %15,46'dır.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Sermaye transferleri** %21,17 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,14'tür.** (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)

6428 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ŞEHİR HASTANELERİNE İLİŞKİN ÖDENEKLER

Açıklama	2025 Başlangıç Ödeneği (TL)	2025 Haziran Sonu Harcama (TL)	2026 Bütçe Teklifi (TL)	2027 Bütçe Tahmini (TL)	2028 Bütçe Tahmini (TL)
1. Hastanelerin Hizmet Alımı Suretiyle Sunduğu Hizmetlere İlişkin Ödemeler	37.420.717.000	23.584.349.598	57.470.103.000	63.755.816.000	68.876.020.000
2. Şehir Hastaneleri Yatırımlarının Kullanım Bedeline İlişkin Ödemeler	67.181.365.000	28.599.441.218	78.678.556.000	85.007.541.000	90.269.571.000
TOPLAM	**104.602.082.000**	**52.183.790.816**	**136.148.659.000**	**148.763.357.000**	**159.145.591.000**

Hizmet Alımı Suretiyle Sunduğu Hizmetler: Özel sektör işletmeci firmaya sözleşme kapsamında devredilen sağlık tesisi ya da hastane yerleşkesinde "hizmet alımı" yöntemiyle gördürülecek hizmetleri kapsamaktadır. Yani devlet hastanesini doğrudan işletmek yerine özel sektörle yaptığı sözleşme çerçevesinde, özel sektörün belirli hizmetleri sağlaması karşılığında ödeme yapılır. Özetle: Bu kalem, özel sektör tarafından verilen hizmetlerin (işletme desteği, bakım-onarım, ekipman hazırlığı vs) kamu idaresi tarafından satın alınmasıdır.

Şehir Hastaneleri Yatırımlarının Kullanım Bedeli: Özel sektör tarafından yapılan tesisin (örneğin şehir hastanesi binası, altyapısı) devlet tarafından kullanım karşılığı ödenen bedeli ifade eder. Bir başka deyişle, devletin o tesisi "kullanma hakkı" için özel işletmeciye yaptığı kira-benzeri ödemedir. Dolayısıyla: Yatırımların kullanım bedeli, özel sektörün yaptığı yatırımı devletin uzun süreli kullanım hakkına devretmesi ve bunun karşılığında yaptığı mali ödemedir.

KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNİN EKSİKLİĞİ

Toplum sağlığı ve koruyucu hekimlik uygulamalarının, bir sağlık sisteminin sürdürülebilir biçimde başarılı olabilmesi için zorunlu ve vazgeçilmez nitelikte olduğu açıktır. Bu nedenle, mevcut sorunların yalnızca Sağlık Bakanlığına atfedilmesi gerçeği tam olarak yansıtmamakta, zira sağlığın bütüncül bir devlet yönetimi anlayışıyla, ülkenin barınma, beslenme, çevre, hijyen ve altyapı gibi temel yaşam parametrelerinin eş zamanlı olarak iyileştirilmesiyle güç kazanabileceği partimiz tarafından değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda, yerel yönetimlerin, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının, TOKİ'nin, İçişleri Bakanlığının, Tarım Bakanlığının ve benzeri kurumların sürecin asli paydaşları olduğu, dolayısıyla toplum sağlığı ve koruyucu hekimlik alanlarında başarı elde edilebilmesi için bu kurumların eş güdüm ve iş birliği içinde hareket etmelerinin zorunlu olduğu anlaşılmaktadır.

Toplum sağlığının belirleyici değişkenleri arasında yer alan barınma ve beslenme problemlerinin, örneğin aylık 22 bin lira gelirle beş kişilik bir hanenin kira, beslenme, ulaşım, eğitim ve enerji giderlerini karşılamakta yaşayacağı güçlükler üzerinden de anlaşılabileceği üzere, sosyal devletin en temel sorumluluk alanını oluşturduğu açıktır. TOKİ'nin uzun yıllara yayılan konut üretim faaliyetlerine rağmen mevcut arzın yetersizliğinin konut ve kira fiyatlarından anlaşılabilmesi, bu ihtiyacın devam ettiğini göstermektedir. Bu çerçevede, Sayın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı tarafından açıklanan 500 bin konut projesi olumlu bir gelişme olarak nitelendirilmekle birlikte, söz konusu projelerin barınma krizi bu denli derinleşmeden çok daha önce hayata geçirilmesinin daha doğru olacağı, ayrıca TOKİ arazilerinin rant amacıyla konut ihtiyacı bulunmayan bir avuç yandaşa değil, gerçek ihtiyaç sahiplerine uygun koşullarla tahsis edilmesinin yerinde bir yaklaşım olacağı partimiz tarafından değerlendirilmektedir.

Kişi başı millî gelirin 17 bin dolar olarak ifade edilmesine karşın bu ortalamanın toplumsal geneli yansıtmadığı; örneğin asgari ücretle geçinen bir vatandaşın yıllık gelirinin yaklaşık 6.300 dolar civarında kaldığı görülmektedir. Ekonomik büyüme sağlansa dahi millî gelirin adil paylaşılmamasının geniş kitlelerin barınma ve beslenme gibi temel gereksinimlere erişimini zorlaştırdığı; dolayısıyla millî gelir artışının tek başına yeterli olmayıp, gelir adaleti sağlandığında toplum sağlığının olumlu yönde etkileneceği, zira temel ihtiyaçların

karşılanamadığı ortamlarda sağlıklı yaşam koşullarının oluşamayacağı ve bireylerin sağlık problemleriyle sık karşılaşacağı açıktır.

Bu kapsamda deprem bölgelerinde boşalan konteynerlerin vakit kaybedilmeden yaklaşık 500 bin tarım işçisinin bulunduğu illere sevk edilmesinin sağlık açısından son derece yararlı olacağı partimiz tarafından değerlendirilmektedir.

Bu yıl kamu vicdanını yaralayan bir diğer olay ise, hükümetin kurumları işlete-memesi ve ortaya çıkan denetimsizlik nedeniyle Böcek ailesinin yaşamını yitirmesidir. Belediye, Valilik ve Tarım Bakanlığı tarafından ilaçlama şirketlerine yönelik denetimlerin zamanında ve eksiksiz yapılması hâlinde, Böcek ailesi hayatını kaybetmemiş olacaktı. Sorumluluk paylaşımının ve kurumlar arası iş birliğinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Konunun daha sistematik biçimde anlaşılabilmesi amacıyla üç ana başlıkta ele alınması uygun olacaktır: Hastaların problemleri, Sağlık çalışanlarının problemleri ve Öneriler.

HASTALARIN PROBLEMLERİ

MHRS sisteminde yapılan iyileştirmelere rağmen vatandaşların randevu almakta hâlen ciddi güçlük yaşadığı görülmektedir. Hasta yoğunluğuna bağlı olarak muayene sürelerinin beş-altı dakikaya kadar düşmesinin güven sorununa, teşhis hatalarına, sağlıkta şiddet riskine, acil başvurularında artışa ve yoğunluk nedeniyle –Böcek ailesi örneğinde olduğu gibi– olası atlamalara yol açabileceği herkesin malumudur.

Dahası, randevu bulamayan hastaların görüntüleme ve ameliyat süreçlerinde uzun bekleme süreleriyle karşılaştığı; MR, ultrason ve endoskopi gibi tetkikler için aylar sonrası tarihler verildiği halktan milletvekillerine direkt olarak iletilmiştir. Aynı zamanda bu hususlar basında da geniş yer bulmuştur. Ayrıca, ameliyatı planlanan hastaların tetkikler tamamlanmasına rağmen evlerine gönderilerek yedi-sekiz ay bekletildiği ve sürecin yeniden tetkik talepleriyle uzadığı da milletvekillerimize iletilmektedir.

Düşük döviz kuru uygulaması nedeniyle 500-600 kalem ilacın bulunamadığı; grip mevsiminde grip aşısı dahi temin edilemediği bu durumun halk sağlığını doğrudan tehdit eder hâle geldiği ortadadır. Buna ek olarak medikal malzemelerde benzer sorunlar yaşandığı

bilinmektedir. Bu husus, sağlık sisteminin sürdürülebilirliğini zayıflatan yapısal sorunların derinleştiğine işaret etmektedir.

Atamaların iller arasında hakkaniyetli yapılmaması nedeniyle bazı illerde ihtiyaç fazlası branşlar bulunurken bazı büyükşehirlerde kritik branşlarda açıkların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bazı hastanelerde bıçak parasının yeniden görülmeye başlamasının endişe verici olduğu ve bu durumun halkın sağlığa erişimini güçleştirdiğini gözlemlemekteyiz.

Vatandaşların ilgisizlik, güvensizlik, randevu alamama, uzun tetkik ve ameliyat bekleme süreleri nedeniyle özel hastanelere yöneldiği, dolayısıyla, devlet hastaneleri ile özel hastaneler arasındaki farkın hastaları istemeden de olsa özel sektöre iten bir dinamiğinin oluştuğu da gözlemlenmektedir.

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ PROBLEMLERİ

Uzun yıllar süren zorlu eğitimlerin ardından toplumun sağlığı için özveriyle çalışan doktorlarımızın, aile hekimlerinin maaşlarının yüzde 65'inin belirsiz kriterlere bağlı olması, uzun süreli hastalık, ameliyat veya izin dönemlerinde maaşların temizlik görevlisi seviyesine kadar düşebildiği bilinmektedir. Bu da adil ve bilimsel temelli bir aile hekimliği sistemine duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Aile hekimlerinin reçete ve rapor yetkilerinin eğitim aldıkları alanlarla uyumlu biçimde genişletilmesi, ikinci basamak üzerindeki yükü azaltacağı öngörülmektedir.

Özel binalarda hizmet veren aile sağlığı merkezlerinde (ASM) kira sorununun devam ettiği bilinmektedir. Bu soruna çözüm olarak, kamuya ait ASM'lerin yaygınlaşmasına kadar kira desteğinin Bakanlık tarafından karşılanmasının uygun olacağı partimiz tarafından önerilmektedir.

Malpraktis yasası ve teşviklerin eşitlenmesi sonucunda cerrahi branşlara ilginin azaldığı ve ne yazık ki orta-uzun vadede ameliyata girecek cerrah bulunamayacağı kamuoyunun gündemine sivil toplum kuruluşları aracılığıyla bildirilmektedir. Cerrahi branşların tercih edilmemesi nedeniyle gelecekte öğretim üyesi bulmanın zorlaşacağı da görülmektedir. Diş hekimliğinde ise 20 bin hekimin tayin beklemesi ciddi bir planlama sorunu olduğunu göstermektedir. Bu sorunlara partimizin çözüm önerisi aşağıdaki gibidir.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gelir adaletinin sağlanması en elzem konuların başında gelmektedir. Millî gelirin hakça ve kardeşçe dağıtımı, toplum nezdinde ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi önemlidir. Bu husus sağlığa bütüncül bir açıdan bakınca ayrılmaz bir parçası olduğu görülmektedir.

Ne yazık ki bugün Türkiye'de plansızlık her yere sirayet etmiştir. Mevcut hükümetin ülkeye verdiği en büyük zararların başında plansız iş yapmak ve kamu kurumlarını kurumsal erozyona uğratmak gelmektedir. Buradan hareketle, tıp fakültelerinde yetersiz altyapı nedeniyle 200 kişilik amfilerde 600 öğrencinin ders görmek zorunda kalması durumlarının nitelikli hekim yetişmesini engellediği görülmektedir.

Eczacılık fakültesi sayısının hızla artmasına karşın yalnızca 17 fakültenin akredite olması; 10 bin eczacının, 20 bin diş hekiminin atama beklemesi planlama eksikliğinin en açık göstergeleridir.

Sağlıkta sevk zincirinin tam uygulanması ve üniversite hocalarının komplike vakalara yönlendirilmesi önemlidir. Aksi takdirde, sevk zincirinde bozulmalar meydana gelmektedir. Bu durumda mevcutta olduğu gibi sağlıklı çalışmayan bir sağlık sistemine delalettir.

Birinci basamağın güçlendirilmesine parti olarak çok önem vermekteyiz. Sağlıkta ilk adım en önemli adımdır. Bu hususta, ASM eksikliklerinin giderilmesi önemli bir rol oynamaktadır. Böylece laboratuvar ve uzman takviyeleri gerekmekte ve yoğun bölgelerde nöbet sistemi adaletli bir şekilde tesis edilmelidir.

İkinci basamakta kapatılan hastanelerin yeniden açılması gerekmektedir. Nüfusa göre 250 yataklı yeni hastaneler yapılmasına öncelik verilmelidir. Üçüncü basamakta acil dışı sevksiz hasta kabul edilmemesi ve öğretim görevlisi sayılarının artırılması hususlarının önemine bir kez daha dikkat çekmekteyiz. Ayrıca, periferik fakültelere dağılımın sağlanması da sağlık sistemi için önemlidir.

Öğretim görevlileri ve hekimlerin özlük haklarının iyileştirilmesine öncelik verilmelidir. Hekimlerin ülkelerinde onurlu bir yaşam sürdürebilmeleri için gerektiği gibi desteklenmeleri gerekmektedir. Ne hekimleri ne de başka bir meslek dalına mensup kişilere, hiç kimsenin "giderlerse gitsinler" deme ve kapıyı gösterme hakkı yoktur.

Özetle, beslenme ve barınma sorunları çözümlenmeden, belirli branşlarda sağlık personeli artırılmadan, birinci basamak güçlendirilmeden, eski hastaneler yeniden açılmadan ve yeni hastaneler eklenmeden, sevk zinciri tam işletilmeden, öğretim üyesi sayıları artırılmadan, üniversite ve eğitim araştırma hastanelerinde acil dışında sevksiz hasta kabulü sınırlandırılmadan mevcut problemlerin devam edeceğini öngörmekteyiz.

HER YIL AYNI SORUN "İLAÇ YOK"

İlaç fiyatlarının Avro kuruna bağlı olarak yılda sadece bir kez güncellenmesi, tedarik zincirinde aksamalara neden olmaktadır. Biraz daha beklerse zamlı fiyattan satacağını düşünen paydaşlar piyasaya ilaç tedariğini kısıtlamaktadır. Bu nedenle fiyat güncellemelerinin yıl içine yayılması ve yılda birkaç defa fiyat güncellemesi yapılması, bu sorunun önemli ölçüde önüne geçecektir. Ak Parti iktidarının döviz kurlarındaki oynaklığı çözememesi, kurlarının neredeyse her gün artması sebebiyle, ilaç piyasasında belirsizlik ve baskı her yıl zamdan önce kendini göstermektedir.

İlaca kısıtlı erişim sağlanması hem tedavi süreçlerini aksatmakta hem de eczacılarımızı zor durumda bırakmakta, halkla karşı karşıya getirmektedir. Zam dönemlerinden önce, kanser, diyabet, hipertansiyon tedavisinde kullanılanlar ile pediatri ilaçları, göz damlaları ve bazı antibiyotikler dâhil birçok ilacın bulunmasında ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Toplum sağlığı hiçbir zaman bir tasarruf kalemi olarak görülemez. İlaç fiyat güncellemelerinin yılda bir kereyle sınırlı kalması, piyasadaki gerçek maliyet artışlarıyla uyumsuz hale gelmiş ve üretimden dağıtıma, dağıtımdan hastaya kadar tüm zinciri olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle fiyat güncellemelerinin yıl içine yayılması, piyasanın dengelenmesi ve ilaç yokluklarının önüne geçilmesi için zorunlu hale gelmiştir. Kalıcı çözümler için sektörün tüm bileşenlerinin ortak bir zeminde buluşması şarttır. Artık her yıl tekrarlanan bu krize dur denmeli ve toplum sağlığını koruyan, sürdürülebilir ve gerçekçi bir ilaç politikası uygulanmalıdır.

AİLE HEKİMLİĞİNDE ÇÖKÜŞ

Aile hekimliği sistemi, Türkiye'de sağlık hizmetlerinin ilk basamakta karşılandığı en kritik alanlardan biri olmasına rağmen yetersiz planlama ve yanlış politikalar nedeniyle ciddi bir tıkanma yaşamaktadır.

Aile sağlığı merkezlerinde yaşanan personel eksikliği de bu yükü daha da ağırlaştırmaktadır. Hemşire, ebe ve tıbbi sekreter sayılarının yetersizliği, aile hekimlerinin idari ve teknik işleri de üstlenmesine yol açmakta; bu durum hekimi asıl görevi olan sağlık hizmeti sunmaktan uzaklaştırmaktadır. Birçok ASM'de tek hemşirenin aynı anda bebek izlemi, gebe takibi, aşı, pansuman ve laboratuvar işlemlerini yürütmeye çalışması hem hizmet kalitesini düşürmekte hem de çalışan sağlığını riske atmaktadır.

Fiziki koşullar da sistemin temel bir başka sorun alanıdır. Türkiye'deki aile sağlığı merkezlerinin önemli bir bölümü kiralık binalarda hizmet vermekte çoğu zaman uygun olmayan dar alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu yapılar; sterilizasyon, engelli erişimi, güvenli bekleme alanları ya da yeterli muayene odaları gibi temel standartları dahi karşılamamaktadır. Basında sık sık ASM'lerin apartman dairelerinde faaliyet gösterdiğine ilişkin haberler yer almakta bu durum hem hizmet alan vatandaşları hem de çalışanları ciddi sağlık ve güvenlik riskleriyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Aile hekimliği çalışanlarının ücret ve çalışma koşulları da sistemin sürdürülemez hale gelmesine neden olmaktadır. Artan enflasyon karşısında eriyen maaşlar, nöbet yükü, performans baskısı ve ek görevlerin sürekli artırılması çalışanların tükenmişlik duygusunu derinleştirmiştir. Aile hekimleri son yıllarda sık sık iş bırakma eylemleri düzenlemiş, sendikalar çalışma koşullarının iyileştirilmesi için defalarca çağrıda bulunmuştur. Ancak hükümetin bu çağrılara gerekli yanıtı vermemesi sorunların kronikleşmesine yol açmıştır.

Bu olumsuz tablo aile hekimliğinin temel amacı olan koruyucu sağlık hizmetlerinin de sekteye uğramasına neden olmaktadır. Aşılama oranları düşmekte, bebek ve çocuk izlemlerinde aksaklıklar yaşanmakta, kronik hastalık takibi olması gereken düzeyde yapılamamaktadır. Oysa bir ülkenin sağlık sistemi temel olarak birinci basamak hizmetlerinin gücüyle ayakta durur. Birinci basamak çöktüğünde, ikinci ve üçüncü basamak hastanelerde de yığılma kaçınılmaz hale gelir; bugün Türkiye'nin yaşadığı tam olarak budur.

Aile hekimliği sistemi yetersiz personel politikaları, fiziki eksiklikler ve düşük ücret politikaları nedeniyle alarm vermektedir. Bu durum hem vatandaşların sağlık hizmetine erişimini zorlaştırmakta hem de sağlık çalışanlarını mesleklerini sürdüremez hale getirmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın birinci basamağı güçlendirmeye yönelik kapsamlı bir

reform yapması artık ertelenemez bir zorunluluk haline gelmiştir. Aksi halde aile hekimliği sistemi üzerindeki bu aşırı yük tüm sağlık sistemini daha da derin bir krizin içine sürükleyecektir.

SAĞLIKTA ŞİDDETE KARŞI KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMELİDİR

Sağlıkta şiddet Türkiye'de artık münferit bir olay değil sistemin içine yerleşmiş her gün tekrar eden bir kriz halidir. Hekimler, hemşireler, teknisyenler ve tüm sağlık çalışanları, görevlerini yerine getirirken sürekli tehdit altında çalışmaktadır. Basına yansıyan olayların sadece görünen kısmı olduğu düşünüldüğünde gerçekte yaşanan şiddetin çok daha büyük bir boyutta olduğu anlaşılmaktadır.

Sağlık-Sen ve TTB'nin verileri her gün en az 30 sağlık çalışanının sözlü ya da fiziksel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Bu da yılda 10 bini aşkın şiddet vakası anlamına gelmektedir ve bu sayı Türkiye'nin sağlık sisteminde olağanüstü bir güvenlik sorunu bulunduğunu apaçık ortaya koymaktadır.

Son yıllarda yaşanan ağır olaylar şiddetin ulaştığı vahim seviyeyi gözler önüne sermektedir. Konya Şehir Hastanesi'nde Kardiyolog Dr. Ekrem Karakaya'nın görevi başında silahlı saldırıyla öldürülmesi tüm sağlık camiasını derin bir yasa boğmuş ancak buna rağmen kalıcı bir önlem alınmamıştır.

İstanbul'da bir aile sağlığı merkezinde çalışan Doktor Fikret Hacıosman'ın öldürülmesi, Ankara Keçiören Eğitim Araştırma Hastanesi'nde sağlık çalışanlarına yönelik toplu saldırı ve acil servislerde yaşanan bıçaklı tehditler, sorunların ne kadar yaygın ve kontrolsüz olduğunu göstermiştir.

Şiddetin bu kadar artmasının ardında yıllardır sağlık çalışanlarını hedef gösteren siyasal söylemler, randevu ve yoğunluk nedeniyle biriken toplumsal öfke, cezaların yetersiz uygulanması ve güvenlik mekanizmalarının zayıflığı bulunmaktadır.

"Doktor efendi dönemi bitti" tarzı popülist söylemler, şiddeti normalleştiren bir iklim yaratmış sağlık çalışanları toplumun gözünde itibarsızlaştırılmıştır. Vatandaşlar randevu bulamadığında, saatlerce hastane koridorlarında beklediğinde ya da MHRS sisteminde yaşadığı aksaklıklarda tepkisini hekime yöneltmekte, idarenin sorumluluğu sağlık çalışanlarına

fatura edilmektedir. Tüm bu sebepler Türkiye'de sağlıkta şiddetin artık yapısal bir sorun olduğunu, çalışma koşullarını ağırlaştırdığını ve hekim göçünün en önemli nedenlerinden birine dönüştüğünü göstermektedir.

Ülkemizde sağlık çalışanlarına yönelik şiddet vakaları her geçen gün artış göstermekte olup, bu durum sadece çalışanların güvenliğini değil, aynı zamanda halkın sağlık hizmetlerine erişim hakkını da ciddi biçimde tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle sağlık çalışanlarının güvenliğini sağlamaya yönelik kapsamlı tedbirlerin hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Sağlık çalışanlarının güvenliğinin sağlanması amacıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibine 35 milyar TL tutarında artış yapılmasına ilişkin önergemiz verilmiş, ancak bu önerge Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

İyi Hal Belgesi (Hekimlerin Sicil Belgesi) ve Hekimlerin Yurtdışını Tercihi

İyi hal Belgesi; yurtdışına eğitim ve çalışma amaçlı giden sağlık personeline verilen bir nevi temiz kâğıdıdır. Siyasi hayatı boyunca toplumun neredeyse her kesimini karşısına alan partili Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan 2022 yılında Kadın Muhtarlarla Buluşma programında; "Bakın açık konuşuyorum. Açık konuşmayı severim. Varsın gidiyorlarsa gitsinler. Bizler de üniversiteleri yeni bitiren doktorlarımızı buralarda istihdam ederiz, bunlarla beraber bu yola devam ederiz. Gerekirse yurt dışından ülkemize dönmek isteyenleri süratle buraya davet eder ve onları da ülkemizde istihdam ederiz. Buralar boş kalmaz, merak etmeyin. Ve şu anda asistan doktorlarımızla biz bu yola devam ederiz. Çünkü buralar boş kalmayacak. Ne gerekiyorsa bunu yapacağız." Demiştir.

Aşağıda Türk Tabipler Birliği'nin açıkladığı rakamlara dayanarak yapılan grafikte 2012-2024 yılları TTB'den alınan "İyi Hal Belgesi" sayıları görülmektedir.

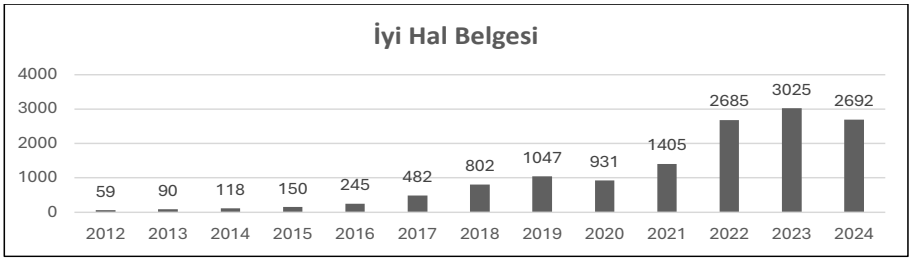

Bu tablo Türkiye'nin sağlık sisteminde sağlık hizmeti veren doktorların neredeyse sistematik, ısrarlı bir şekilde Türkiye'deki sağlık sisteminden bir kaçışın en açık göstergesidir. Bu durum hem geride kalan doktorlar üstünde ekstra iş yükü oluşturmakta, hem yetişmiş iş gücü kaybı anlamına gelmekte hem de kaliteli sağlık hizmeti talep eden halkta kişi başına düşen doktor sayısını düşürmektedir. Partili Cumhurbaşkanının karşısına aldığı bir başka meslek grubu olan doktorlar, dayak yedikleri, yetersiz maaş aldıkları bu ortamı terk etmek istemektedirler. Bu tablo 23 yıldır tek başına iktidarda olan AKP iktidarının Türk milletine faturasıdır. Bu fatura ödemesi ve düzeltmesi zaman alacak bir faturadır.

SAĞLIK BÜTÇESİNDE ÖNCELİK SORUNU: KÖİ MODELİNİN TOPLUMA MALİYETİ

Sağlıkta Dönüşüm Programı ile birlikte sağlık hizmetlerinin organizasyonu ve finansman yapısı köklü biçimde değişmiş; koruyucu sağlık hizmetleri geri plana itilerek kamu kaynaklarının önemli bölümü tedavi edici hizmetlere ve özellikle Kamu-Özel İş birliği (KÖİ) modeliyle inşa edilen Şehir Hastanelerine yönlendirilmiştir. Bu süreçte, KÖİ aracılığıyla halkın vergileri yandaşlara aktarılmış ve ayrıca, bütçe üzerinde giderek büyüyen bir yük oluşturulmuştur.

Ankara Tabip Odası'ndan yapılan (ATO) açıklamaya dayanarak, Sağlık Bakanlığı'nın Bütçe Giderlerinin Faaliyet Sınıflandırması Tablosuna göre "Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Yapılan Sağlık Tesislerine Yönelik Faaliyetler" başlığı altında 2025'in ilk 7 ayında (Ocak-Temmuz) 70 milyar 770 milyon 837 bin 838 lira harcama yapılmıştır.

Kamu-Özel İş Birliği (KÖİ) modeliyle yapılan sağlık tesisleri için ayrılan 70 milyar 770 milyon 837 bin 838 TL'lik kaynak hem birinci basamakta hem de ikinci ve üçüncü basamakta kamusal ve planlı sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla kullanılabilirdi.

Kamu İhale Kurumu ve çeşitli ihale ilanlarında yer alan bilgilere göre, 2025 yılı koşullarında 100 yataklı standart bir devlet hastanesinin inşaat maliyeti yaklaşık 900 milyon TL ile 1 milyar TL arasında değişmektedir. İllerin ve ilçelerin demografik yapısı, kentleşme özellikleri ve ulaşım koşulları dikkate alındığında, 2025'in ilk yedi ayında KÖİ için ayrılan 70,7 milyar TL ile en az 78 adet 100 yataklı devlet hastanesi inşa edilebilir ya da daha önce kapatılan hastaneler modernize edilerek yeniden hizmete açılabilirdi.

Aynı kaynak, birinci basamak koruyucu sağlık hizmetlerini güçlendirmek için de kullanılabilirdi. Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun 2024 sonunda yaptığı açıklamada açıklamada "2025 yılında 1000 yeni Aile Sağlığı Merkezi (ASM) açacağız" demesine rağmen, Türkiye genelinde ASM eksikliği sürmektedir. Şehir hastanelerine ayrılan bu bütçeyle, Aile Hekimlerine kamu mülkiyetinde, kira ödemeden kullanabilecekleri ASM binaları sağlanabileceği gibi, birinci basamak sağlık hizmetlerinde standartlaşma yoluyla eşit ve erişilebilir hizmet sunumu da mümkün olabilirdi.

Öte yandan, 2025'in ilk yedi ayında KÖİ'ye aktarılan kaynakla, ortalama maliyeti 10 milyon TL olan 4 birimli en az 7 bin 70 ASM yapılması da mümkündü.

Kısaca;

En az 78 adet 100 yataklı devlet hastanesi yapılabilirdi.

Ortalama maliyeti 10 milyon TL olan 7.070 yeni ASM kurulabilirdi.

Kapatılan veya eskiyen hastaneler yenilenip yeniden açılabilirdi.

Birinci basamak sağlık hizmeti güçlendirilebilir, ASM'ler için kamuya ait modern binalar yapılabilirdi.

Aile hekimi başına düşen nüfus azaltılır, daha erişilebilir ve eşit sağlık hizmeti sağlanabilirdi.

Tüm bu kaynak, şehir hastaneleri yerine doğrudan kamusal sağlık altyapısına yatırım olarak kullanılabilirdi.

Yukarıdaki manzara, sağlık politikalarının bir tercih meselesi olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Kamu kaynaklarının şirket kârlarını güvence altına almak için değil, eşit, ücretsiz ve erişilebilir sağlık hizmeti sunmak için kullanılması gerekir. Sağlık sistemi, piyasa önceliklerine göre değil, toplumun ihtiyaçlarına göre planlanmalıdır.

Birinci basamak sağlık hizmetleri, vatandaşlarımızın temel sağlık ihtiyaçlarını karşılayan ve koruyucu sağlık hizmetlerini sunan sistemin temel taşıdır. Ülkemizde bu

hizmetler büyük oranda Aile Sağlığı Merkezleri (ASM) üzerinden yürütülmektedir. ASM'ler, kişilere en yakın sağlık hizmetini sunmayı hedeflerken, aynı zamanda hastanelerdeki ikinci ve üçüncü basamak hizmetlerin yükünü azaltma işlevine sahiptir. Ancak mevcut yapıda, ASM'lerin sayıca yetersizliği ve hizmet sunum kapasitesinin sınırlılığı, sistemin etkili çalışmasını engellemektedir. Dolayısıyla Aile Sağlığı Merkezleri'nin sayısının, hizmet çeşitliliğinin artırılamaması ve personel eksikliği vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimini zorlaştırmaktadır.

Diğer taraftan ASM'lerde çalışmakta olan hekimlerimiz ve sağlık çalışanlarımızın daha iyi imkanlarda hizmet sunabilmeleri son derece önemlidir. Aile hekimlerimiz için ayrılan bütçenin az olması nedeniyle ASM'lerin fiziksel koşulları ve teknik altyapısı birçok bölgede yetersiz kalmakta; sağlık çalışanları bu durumun yarattığı olumsuzluklarla mücadele etmektedir. Bu sorunlar yetmezmiş gibi ASM'lerde çalışan hekimlerin performansa tabi tutulmaları ASM'leri daha büyük bir krizle karşı karşıya bırakmıştır. Bu sorunlar çözülemediği sürece, aile hekimliği sistemi etkin çalışamayacak ve vatandaşların birinci basamak sağlık hizmetlerine erişimi sürekli olarak sekteye uğrayacaktır.

Bu sorunlara çözüm amaçlı, bütçenin ilgili tertiplerinde toplam 33 milyar TL tutarında artış yapılmasına ilişkin önergemiz verilmiştir. Ne yazık ki önergemiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Türkiye, OECD içinde gayri safi yurtiçi hasılaya oranla sağlığa en az harcama yapan ülke olup harcama oranı %4,7'dir. Bu OECD ortalaması olan % 9,3'ün neredeyse yarısına eşittir. Türkiye'nin OECD ortalamasını yakalamak için neredeyse 2 katına yakın artış/harcama yapması lazım.

Ak Parti döneminde OECD listelerinin sonunda olmaya alışkın olan Türkiye, bu tabloyu tersine çevirmek için yapması gereken yalnızca sağlık bakanlığın harcanacak olan bütçeyi artırmak değil, kişilerin değil kurumların ve kurumsallığın güçlendiği, planlamanın, hesap verilebilir ve takip edilebilir olduğu, koruyucu sağlık hizmetlerinin önceliklendirildiği yani Ak Parti iktidarının sonlandığı bir yönetimde ancak uluslararası listelerde sonuncu olmaktan kurtulabilir.

OECD 2025 – BİR BAKIŞTA SAĞLIK RAPORU

OECD Ülkeleri İçinde Sağlığa En Az Pay Ayıran Ülke: Türkiye

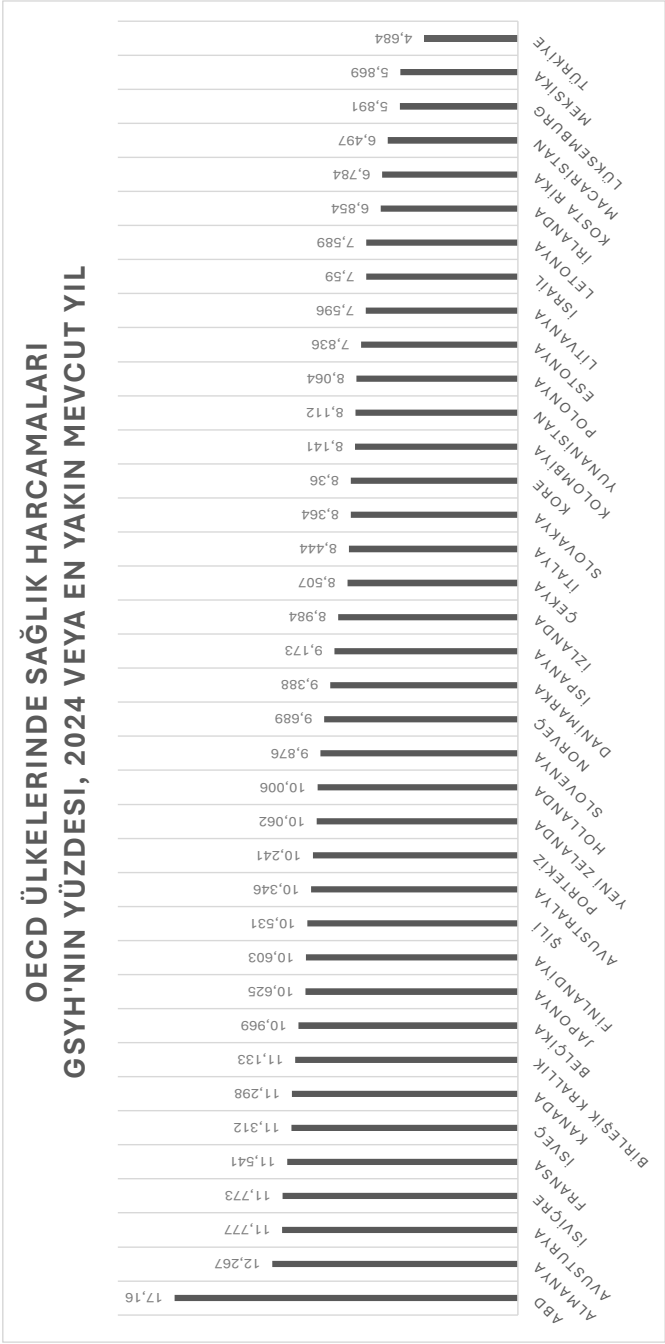

Sigara Kullanımı

Sigara kullanımı; kanserler, kardiyovasküler hastalıklar ve solunum yolu hastalıkları dahil olmak üzere birçok hastalığa neden olur. OECD ülkelerinde, 2023 yılında 15 yaş ve üzerindeki kişilerin %14,8'i her gün sigara içmiştir. Günlük sigara içenlerin oranı Türkiye, Macaristan ve Yunanistan'da en yüksektir; bu ülkelerde her 4 kişiden en az 1'i her gün sigara içmektedir. İzlanda ve Kosta Rika ise günlük sigara içme oranlarının en düşük olduğu ülkelerdir (%6 veya daha az).

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sigarayı bıraktırma konusundaki hassasiyeti herkesin malumudur. Sokakta vatandaşının cebinden sigarasını alan, vatadaşına sigarayı bırakma sözü verdiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, aynı davranışı Gazze konulu Barış Zirvesi için Mısır'da bulunduğu sırada İtalya Başbakanı Giorgia Meloni'ye de "Sigarayı bıraktırmam lazım." diyerek nüktedan bir yaklaşım sergilemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın en hassas olduğu konuların başında gelen bir konuda Sağlık Bakanlığı sınıfta kalmış ve OECD ülkeleri arasında günlük sigara içenlerin oranında Türkiye zirvede yer almaktadır.

Sigara içmek bireyin sağlığına zarar vermenin ötesinde uzun vadede hasta bireylerin bakım, ilaç ve benzeri masrafları göz önüne alındığında kamu maliyesine de yük olacağı aşikardır. Dolayısıyla hem bireye hem topluma bu kadar zararlı olduğu herkesin malumu olan bir konuda Sağlık Bakanlığı yeterli özeni göstermediği görülmektedir.

Sağlık Hizmetlerine Vatandaşların Erişim Memnuniyeti: %41

Türkiye'de sağlık hizmetlerine erişimde memnuniyet oranının yalnızca %41 düzeyinde kalması OECD ortalamasının %64 olduğu düşünüldüğünde sistemdeki yapısal çöküşün en somut göstergelerinden biridir. Bu kadar düşük bir memnuniyet oranı vatandaşların sağlık hizmetlerine ulaşırken yaşadığı randevu krizi, saatler süren bekleme süreleri, tetkik sıraları, yetersiz personel ve hastanelerdeki yoğunluk gibi sorunların toplumda derin bir güvensizlik yarattığını ortaya koymaktadır.

AK Parti yıllardır sağlık sistemini "reform yaptık" diyerek pazarlasa da rakamlar gerçeği açıkça göstermektedir: Vatandaş hastane kapılarında değil artık evinde randevu ekranı başında kuyruk oluşturuyor, aylar sonrasına tetkik günleri veriliyor, acil servisler tıka basa doluyor, nitelikli uzmanlara erişim neredeyse imkânsız hale geliyor.

%41'lik memnuniyet oranı, sağlık sisteminin artık toplumun ihtiyaçlarını karşılamadığını ve vatandaşların büyük bölümünde "artık bu sistem işlemiyor" duygusunun hâkim olduğunu kanıtlamaktadır. İsviçre, Belçika, Danimarka ve Lüksemburg'daki vatandaşlar en yüksek memnuniyet bildiren ülkeler olmuşlardır.

Sağlık Sistemi Kapasitesi ve Kaynaklar

Genel olarak, daha yüksek sağlık harcaması yapan ve daha fazla sağlık çalışanı ile diğer kaynaklara sahip olan ülkelerde; sağlık sonuçları, hizmete erişim ve bakım kalitesi daha iyidir. Ancak yatırılan kaynakların mutlak miktarı, daha iyi sonuçların mükemmel bir göstergesi değildir – sağlık için risk faktörleri, daha geniş sağlık belirleyicileri ve sağlık hizmeti kaynaklarının verimli kullanımı da kritik öneme sahiptir.

Kişi başına sağlık harcaması; İsviçre, Norveç, Almanya, Hollanda ve Avusturya'da da nispeten yüksektir. Meksika, Kolombiya, Kosta Rika ve Türkiye ise kişi başına 2.500 ABD dolarından daha az harcama yaparak en düşük seviyede yer almaktadır.

Türkiye gayrisafi yurt içi hasılasının %4,7'sini sağlık harcamasına ayırmaktadır. Öte yandan bu durum OECD ortalamasında %9,3'tür. Yani Türkiye sağlık harcamalarında OECD ortalamasını tutturmak için yaklaşık %97,87 artırmalıdır. Sağlık harcamalarının büyük bir bölümü, iş gücünün ücretlerine gitmektedir. Bu nedenle doktor ve hemşire sayısı, kaynakların nasıl kullanıldığını görmek adına önemli bir göstergedir. 1.000 kişi başına düşen doktor sayısı, Türkiye'de 2.5 veya daha az, Avusturya, İtalya, Norveç, Yunanistan ve Portekiz'de ise 1.000 kişi başına 5 veya daha fazla olarak gerçekleşmiştir.

OECD ülkelerinde 2023 yılında 1.000 kişi başına ortalama 9'un biraz üzerinde hemşire bulunmaktaydı. Bu sayı, Kolombiya, Türkiye ve Meksika'da 1.000 kişi başına yaklaşık 3 veya daha az iken; İsviçre, Norveç ve İzlanda'da 1.000 kişi başına 15'in üzerinde olmuştur.

Dolayısıyla, hem 1.000 kişi başına düşen doktor hem de hemşire sayılarında Türkiye OECD ortalamasının gerisinde kalmıştır. Komşumuz Yunanistan'da 1.000 kişi başına düşen doktor sayısı 6.6'dır. OECD ortalaması ise 3.9'dur. Türkiye'nin 1.000 kişi başında düşen OECD doktor sayısını ortalamasını yakalaması için %56, Yunanistan'ı yakalaması için %164 bir artışa ihtiyacı vardır.

Yukarıdaki rakamlardan da anlaşılacağı üzere Türk sağlık sistemi hem kaynakların harcanması hem insan gücü bakımından ciddi bir krizle karşı karşıyadır. Az sayıda sağlık çalışanı, doktorların üstündeki iş gücü yükünü artırmakta, artan iş gücü ve baskılar iş hayatından memnuniyetsizlik yaratmaktadır. İş hayatından memnun olmayan doktorlar ise yurtdışına gitmekte ve hem beyin hem de eğitimli iş gücü olmaktadır. Türkiye, eğitimli iş gücünün yurtdışına toplu gidişini Ak Partili yıllarda görmüştür. Giden sayısı her geçen sene artmaktadır.

Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi

Doğuşta beklenen yaşam süresi, yeni doğan bebeğin mevcut ölüm oranları değişmeden devam ederse ortalama kaç yıl yaşayacağının tahmini bir ölçüsüdür. Doğuşta beklenen yaşam süresi, bir ülkenin yaşam kalitesi ve gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi veren önemli bir göstergedir. Toplumdaki ortalama yaşam süresini gösterir. Sağlık hizmetlerinin kalitesi ile yaşam koşullarının ne kadar iyi olduğuna dair önemli bir göstergedir. Gelişmiş ülkelerde bu süre genelde daha uzundur. Ayrıca kadınlar çoğunlukla erkeklerden daha uzun yaşam beklentisine sahiptir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “Hayat Tabloları, 2022-2024” raporuna göre, Türkiye'de 2021-2023 döneminde 77,3 yıl iken 2022-2024 döneminde 78,1 yıl olmuştur. Doğuşta beklenen yaşam süresi, 2018-2019 döneminden sonra 5 kez üst üste kısalırken, 2022-2024’te 5 dönem ardından uzamıştır.

Eurostat verilerine göre, 2024 yılı için 27 AB ülkesi ortalaması 81.7’dir. Akdeniz ülkeleri olan Yunanistan’da 81.9, İtalya’da 84.1, İspanya’da ise 84’tür.

Ülke / Bölge	2024 Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)
TÜRKİYE	**78.1**
AB-27 Ortalaması (Eurostat)	**81.7**
Yunanistan	**81.9**
İspanya	**84**
İtalya	**84.1**

Türkiye, AB ortalamasından yaklaşık 3,6 yıl, Akdeniz ülkelerinden ise 5-6 yıl geridedir. Bu fark ülkelerin sosyo-ekonomik durumu ile yaşam kalitesinin AB ile Türkiye arasında git gide açıldığını gözler önüne sermektedir. Türkiye'nin başta komşusu Yunanistan olmak üzere, diğer AB'ye mensup Akdeniz ülkelerinden ayrışması endişe vericidir.

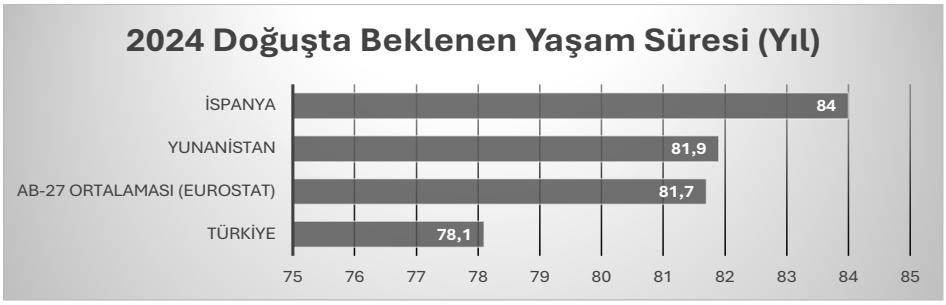

Nadir Hastalıklar

Nadir hastalıklar, sayıca az görülen ancak tedavi maliyetleri son derece yüksek olan tablolar nedeniyle hem hastalar hem de aileleri açısından ağır bir sosyal ve ekonomik yük doğurmaktadır. Mevcut geri ödeme sisteminde bu hastalıkların yalnızca çok sınırlı bir kısmı için, çoğu zaman da yalnızca SMA örneğinde olduğu gibi kısmi ve tartışmalı bir ödeme mekanizması işletilmekte; birçok nadir hastalıkta ise aileler fiilen kendi kaderine terk edilmektedir. Sonuçta, çocukları gözlerinin önünde eriyen aileler sosyal medya kampanyalarıyla, sokaklarda ve meydanlarda bağış toplamaya çalışmakta; çoğu zaman da gereken 1,5–2 milyon dolar düzeyindeki tutarların ancak yarısına, üçte birine ulaşarak tedavi imkânına erişememektedir. Sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmayan bu tablo, 2026 Sağlık Bakanlığı bütçesi tartışılırken çözülmesi gereken temel alanlardan biridir.

Bu çerçevede, "Nadir Hastalıklar Fonu" kurulmasına yönelik öneri, bütçe sistemini bozacak klasik anlamda bir fon mantığından ziyade, nadir hastalıkların finansmanına yönelik istisnai ve şeffaf bir mekanizma olarak ele alınmalıdır. Fonun yönetimi tamamen şeffaf olmalı; gelir ve gider kalemleri, desteklenen hastalık ve hasta sayıları kamuoyuna düzenli biçimde açıklanmalıdır. Fon, bağış ve yardımlarla beslenebilmeli; yalnızca vatandaşlar değil, Türkiye'de faaliyet gösteren çok uluslu ve yerli ilaç şirketleri de kurumsal sosyal sorumluluk çerçevesinde düzenli katkı sunabilmelidir. Nitekim sektör temsilcileri, böyle bir fonun kurulması hâlinde

katkı yapabileceklerini ifade etmekte; bu da bütçeden ilave büyük bir yük ayrılmadan ilave kaynak oluşturulabileceğini göstermektedir.

Fonun önemli işlevlerinden biri de toplu alım yoluyla tedavi maliyetlerini düşürmek olmalıdır. Bugün tek tek aileler üzerinden, kampanyalarla ve dağınık pazarlıklarla yürüyen bir süreçte, bir hastanın tedavisi için 2 milyon dolar civarında bedeller telaffuz edilirken; kamu otoritesi eliyle, şeffaf ve rekabetçi usullerle yapılacak toplu alımlarda bu tutarların önemli ölçüde aşağı çekilebileceği bizzat ilgili taraflarca ifade edilmektedir. Böylece hem aynı bütçe ile daha fazla hasta tedavi edilebilecek, hem de tek tek kampanyalarla zaman ve umut kaybeden ailelerin çaresizliği azaltılabilecektir.

Kurulacak Nadir Hastalıklar Fonu'nun mütevelli heyeti; Sağlık Bakanlığı temsilcilerinin yanı sıra hasta dernekleri, meslek örgütleri ve gerektiğinde bağımsız uzmanların da içinde yer aldığı çoğulcu bir yapıda kurgulanmalı; siyasi ve ticari etkiden arındırılmış biçimde çalışmalıdır. TBMM'nin bütçe hakkı saklı tutulmalı; fonun faaliyetleri her yıl Meclis ve Sayıştay denetimine tabi olmalı, tüm süreçler kamuoyunun gözü önünde yürütülmelidir. Nihayetinde Türkiye bir sosyal devlettir; nadir hastalığa sahip çocukların ve yetişkinlerin tedavi ihtiyacı, ailelerin sosyal medyada "milletten para toplama" mücadelesine bırakılamaz. 2026 Sağlık Bakanlığı bütçesi, bu alanda şeffaf, sürdürülebilir ve hakkaniyetli bir finansman modelini hayata geçirmek için bir başlangıç noktası olarak görülmeli; Nadir Hastalıklar Fonu da bu yaklaşımın somut ve güçlü araçlarından biri olarak kurgulanmalıdır.

Nadir hastalıklar, Avrupa ve diğer gelişmiş ülkelerdeki tanımıyla; 2000 kişide 1 ya da daha az sıklıkta görülen, çoğu ilerleyici, metabolik, kronik ve bazıları ölümcül olabilen hastalıklardır. Literatürde yaklaşık 8000 nadir hastalık tanımlanmıştır. Hastaların yaklaşık %50'sini çocuklar oluşturmaktadır. Nadir hastalığa sahip çocukların %30'u 5 yaşını göremeden vefat etmektedir. Bunun en temel sebeplerinden biri nadir hastalıkların tedavilerinin çok masraflı olmasıdır. Bu özelliği dolayısıyla özel bakım ve tedavi yöntemlerine, ilaçlara, sarf malzemelere, özel besinlere ve tıbbi cihazlara gereksinim duyulmaktadır.

Türkiye'de ekonomik koşulların yarattığı baskı toplumsal dayanışmayı zayıflatmakta dolayısıyla nadir hastalıklarla mücadele eden ailelere devletin güçlü bir destek sağlaması büyük önem taşımaktadır. Nitekim, bu durum Anayasa'nın 56. maddesinde devlete yüklenen

sağlık hizmetlerine ilişkin sorumlulukla da uyumludur. Nadir hastalıklarda her bir hastalığın kendine ait bir özelliği vardır. Nadir hastalıklar konusunda finansal engellerin kaldırılmaması bu hakkı ihlal etmektedir.

Ülkemizde çok sayıda nadir hastalık bulunmaktadır ve devlet tarafından bunların büyük çoğunluğuna yönelik herhangi bir ödeme mekanizması işletilmemektedir. Yalnızca SMA için kısmi nitelikte bir destek sağlanmaktadır. Ancak bu destek, kamuoyundaki algı değişimleri nedeniyle etkisini yitirmekte ve bazı aileler devlet ödemelerinin kendi tercih ettikleri ilaçlara değil diğer ilaçlara yönlendirildiği söylenmektedir.

Nadir hastalığa sahip vatandaşların bireysel anlamda erişimi mümkün olmayan tedavilere erişebilmeleri için Sağlık Bakanlığı öncülüğünde ve bünyesinde Nadir Hastalıklar Tedavi Fonu kurulması başta çocuk hastalarımız olmak üzere yüzbinlerce vatandaşımıza yaşama umudu olacaktır.

Parti olarak her ne kadar fon kavramına prensip olarak sıcak bakmayan ve bütçe bütünlüğünün zedelenmesine karşı duran bir duruşumuz olsa da bu özel durumda fon benzeri bir yapının oluşturulmasının sistematik bir bozulmaya yol açmayacağını öngörmekteyiz. Bu yapının, baştan sona yüksek düzeyde şeffaflık ilkesiyle yönetilmesi, bağış ve yardımlara açık olması ve finansal akışının düzenli olarak kamuya raporlanması gerekmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası ve küresel ölçekteki birçok ilaç şirketi, doğrudan kendi inisiyatifleriyle sosyal yardım projeleri kapsamında yardımcı olabileceğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla, bu fon uygun biçimde kurgulanırsa şeffaf ve hesap verebilir bir mekanizmaya dönüştürülebilecektir.

Toplumdan gelen bağışlar sayesinde, bütçeden zorunlu olarak ilave bir pay ayrılmasına gerek kalmaksızın toplu alım süreçleri oluşturulması mümkün olacak; nitekim hâlihazırda birim maliyeti yaklaşık 2 milyon dolar seviyesinde olan bazı ilaçların toplu alım kapsamında 500 bin dolar bandına kadar düşebileceği partimizin vekillerine iletilmiştir. Bu durum, hem ilaç tedariğinin ekonomik açıdan daha uygun koşullarda gerçekleştirilmesine hem de vatandaşlarımızın çaresizlik içinde bireysel bağış kampanyaları yürütmek zorunda kalmamasına katkı sağlayacaktır.

Zira bu ailelerin maruz kaldığı süreç incelendiğinde açıkça görülecektir ki, çocukları gözlerinin önünde erirken, her biri toplumdan bireysel destek toplamaya çalışmakta, çoğu zaman da hedeflenen tutarların yarısına bile ulaşamadan kampanyaları sonuçsuz kalmaktadır.

Sözün özü, sosyal devlet ilkesinin gereği olarak, nadir hastalıklara sahip çocuklarımız, bizim evlatlarımızdır. Vatandaşlarımızın bu tür hayati ihtiyaçlarının karşılanması devletin temel sorumluluk alanlarından biridir. Kurulmasını önerdiğimiz bu yapı sayesinde, söz konusu ihtiyaçların bütçe üzerinde aşırı yük oluşturmaksızın karşılanabileceğini ve sistematik, sürdürülebilir bir çözüm üretilebileceğini öngörülmektedir.

Bu saikle verdiğimiz 300 milyon TL'lik bütçe artışı önergemizle yalnızca fonun kuruluşunun, yönetiminin ve denetiminin idari masraflarını sağlamak amaçlanmaktadır. Lakin önergemiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

YAŞLILIK HİZMETLERİ

Türkiye'nin demografik yapısı hızla yaşlanmakta, 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içindeki payı her yıl artmaktadır. 2024 yılı itibarıyla 65 yaş ve üzeri yaklaşık 9,1 milyon kişi, nüfusun %10,6'sını oluşturmaktadır. Önümüzdeki dönemde bu oranın daha da yükseleceği; TÜİK projeksiyonlarına göre 2050 yılına gelindiğinde her 4 kişiden 1'inin 65 yaş ve üzeri olacağı ve yaşlı nüfusun 21,6 milyon kişiye ulaşacağı öngörülmektedir. Yaşlı bağımlılık oranının son yıllarda yaklaşık %12,9'dan %15 seviyelerine yükselmesi, çalışma çağındaki nüfus üzerindeki sosyal güvenlik ve bakım yükünün de giderek ağırlaştığını göstermektedir.

Bu hızlı yaşlanma sürecine rağmen, Sağlık Bakanlığının bütçe kompozisyonunda "yaşlılık hizmetleri" başlığı altında bütüncül, hedeflenmiş ve güçlü bir politika setinin hâlâ oluşturulamadığı görülmektedir. Geriatri kliniklerinin sayısal ve niteliksel yetersizliği, kronik hastalıkların yoğunlaştığı 75 yaş ve üzeri gruplarda sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırmakta; yaşlı bireyler için hem tıbbi hem de sosyal bakımdan ciddi bir kırılganlık yaratmaktadır. Birinci basamak sağlık hizmetleri ve aile hekimliği sistemi, yaşlı nüfusun düzenli takibi ve kronik hastalık yönetimi için temel bir araç olmasına rağmen gerek insan kaynağı gerekse altyapı bakımından ihtiyaç duyulan güçlendirme gerçekleştirilememiştir. Komisyon görüşmeleri sırasında da birinci basamağın güçlendirilmesi, yaşlı bakım hizmetleri ve geriatri alanına daha

fazla kaynak ayrılması gereği vurgulanmış; ancak bu vurguya bütçe teklifinde karşılık verilmemiştir.

Mevcut durumda görece iyi işleyen evde bakım hizmetleri, artan yaşlı nüfusun talebi karşısında kapasite sınırına yaklaşmış durumdadır. Bölgesel eşitsizlikler, insan kaynağı ve ekipman yetersizlikleri, evde bakım hizmetlerinin sürekliliğini olumsuz etkilemektedir. Önümüzdeki yıllarda bu hizmetlerin hem kapsamının hem de kapasitesinin kayda değer ölçüde artırılması kaçınılmazdır. Yaşlı nüfusa yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, kronik hastalıkların dijital takip sistemleriyle izlenmesi, evde ve yerinde bakım modellerinin yaygınlaştırılması hem sağlık sisteminin mali sürdürülebilirliği hem de yaşlı bireylerin yaşam kalitesi açısından kritik önemdedir.

Yaşlılık dönemine hazırlanmayı ve uzun süreli bakım ihtiyacını dikkate alan, toplum temelli bir bakım modeli geliştirilmeden, yalnızca hastane merkezli bir yaklaşımla bu yükün taşınması mümkün değildir. Geriatri hekimi ve yaşlı bakım personeli sayısının artırılması, aile hekimliği birimlerinin yaşlı dostu altyapıyla güçlendirilmesi ve uzun dönemli bakım sigortası benzeri yeni finansman araçlarının kademeli biçimde sisteme entegre edilmesi gerekmektedir. Aksi hâlde, hızla yaşlanan nüfusun sağlık ve bakım ihtiyacı, hem ailelerin omuzlarında taşınamayacak bir ekonomik ve psikolojik yük oluşturacak hem de sağlık sisteminin genel işleyişini bozacaktır.

Bu çerçevede, 2026 yılı Sağlık Bakanlığı bütçesinde yaşlı nüfusa yönelik hizmetlerin, bugüne kadar olduğu gibi genel program başlıkları içinde eriyip gitmesi yerine, açık hedefleri ve performans göstergeleri tanımlanmış, özel ödeneklerle desteklenen ayrı bir politika alanı olarak ele alınması zorunludur. Yaşlıların koruyucu sağlık hizmetlerinden evde bakıma, geriatri kliniklerinden rehabilitasyon ve psikososyal destek hizmetlerine kadar uzanan geniş ihtiyaç yelpazesi, sosyal devlet ilkesinin doğal bir gereği olarak kamunun asli sorumluluk alanındadır. İYİ Parti açısından, 65 yaş ve üzeri vatandaşların insan onuruna yakışır koşullarda, erişilebilir, nitelikli ve sürdürülebilir sağlık ve bakım hizmetlerine kavuşması, Sağlık Bakanlığı bütçesinin öncelikli hedeflerinden biri olmalıdır.

Ülkemizin 2024 yılı itibarıyla 65 yaş ve üzeri nüfusu yaklaşık 9 milyon 112 bin 298 kişi, toplam nüfusun %10,6'sine denk gelmektedir. 2023'ten bu yana sürekli artış gösteren yaşlı

nüfusun önümüzdeki yıllarda daha da yükselmesi beklenmektedir. Bu artan eğilim, Türkiye'nin demografik yapısının değişeceğini ve yaşlanan nüfusun daha geniş bir sosyal ve sağlık hizmetleri ağına ihtiyaç duyacağını göstermektedir.

Geriatri hizmetleri, yaşlı bireylerin sağlığı ve yaşam kalitesi için kritik bir alan olup, mevcut kapasitenin bu hızlı demografik dönüşümü karşılamada yetersiz kalabileceği görülmektedir. Geriatri kliniklerinin yetersizliği, yaşlı bireylerin yalnızca sağlık sorunlarını değil, sosyal izolasyon ve ekonomik zorluklarını da derinleştirecektir. Nitekim, günümüz Türkiye'sinde ekonomik koşulların yarattığı baskı, toplumsal dayanışmanın zayıflamasına ve bireylerin daha bireyselci yaşam stratejilerine yönelmesine neden olmakta; bu durum yaşlıların destek mekanizmalarını daha da kırılgan hale getirmektedir. Bu kapsamda, yaşlanan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sağlık politikalarının yeniden düzenlenmesi ve geriatri hizmetlerinin hem nicel hem de nitel açıdan geliştirilmesi gerekmektedir.

Tüm bu gerekçelerle, yaşlı nüfusa yönelik hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinde 33 milyar TL tutarında artış yapılmasına ilişkin önergemiz, Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

SAĞLIK MESLEK MENSUPLARININ İSTIHDAM AÇMAZI

Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği, yalnızca fiziki altyapı ve teknolojik yatırımlarla değil, bu yapıyı ayakta tutan sağlık meslek mensuplarının ve sağlık hizmetlerinde çalışan tüm personelin nitelikli ve güvenceli istihdamıyla mümkündür. Buna rağmen son yıllarda sağlık alanında fakülte ve bölüm sayıları, kontenjanlar ve mezun sayıları hızla artarken, istihdam alanları aynı ölçüde genişlememiştir. Tıp, hemşirelik, diş hekimliği, eczacılık, sağlık bilimleri fakülteleri ve sağlık meslek yüksekokullarından mezun on binlerce genç ya yıllardır atama beklemekte ya da meslekleri dışında, güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Böylece sağlık sektöründeki gençler için atama beklemek adeta olağan hâle gelmiş, istihdam alanları fiilen daralmıştır.

Sağlık iş gücü planlaması, ihtiyaca dayalı, öngörülebilir ve şeffaf bir çerçeveye kavuşturulamadığı için bir tarafta atama bekleyen gençler, diğer tarafta ise özellikle bazı branşlarda ve bölgelerde kronik personel açığı ortaya çıkmaktadır. Hangi alanda, hangi ilde ve hangi süre içerisinde ne kadar sağlık personeline ihtiyaç duyulacağı bilimsel normlar ve nüfus

projeksiyonları üzerinden belirlenmediğinde; eğitim için yapılan kamu harcamaları boşa gitmekte, gençlerin emeği âtıl kalmakta, vatandaşın sağlık hizmetine erişimi ise bölgesel ve sosyal eşitsizliklere göre şekillenmektedir. Sağlık sektöründeki gençler açısından bakıldığında, gelecek planlamasını imkânsız kılan bir belirsizlik ve güvencesizlik iklimi oluşmuştur.

2026 yılı için Sağlık Bakanlığına ayrılan bütçe yaklaşık 1 trilyon 474 milyar TL düzeyine ulaşmakta, bu tutar genel bütçe büyüklüğünün neredeyse onda birine yaklaşan bir payı ifade etmektedir. Nominal artış oranı yüksek görünse de bu artışın önemli bir kısmı kira, hizmet alımı, kamu–özel iş birliği kapsamındaki yükümlülükler ve mal-hizmet giderleri gibi kalemlere yönelmekte; genç sağlık mezunlarının istihdamına ayrılan pay sınırlı kalmaktadır. Bir başka ifadeyle, bütçe büyüklüğü ile istihdam kapasitesi arasında doğrudan bir paralellik kurulmamış, insan kaynağına yatırım geri planda bırakılmıştır.

Bugün kamuda görev yapan sağlık personeli sayısı toplamda 1,5 milyona yaklaşmakla birlikte, kişi başına düşen sağlık çalışanı sayısı, başvuru ve iş yükü dikkate alındığında yetersiz kalmaktadır. Pratisyen ve uzman hekimler, diş hekimleri, hemşireler, ebeler ve diğer sağlık meslek mensupları, yüksek hasta yoğunluğu, uzun nöbet süreleri ve artan bürokratik yük nedeniyle ciddi bir tükenmişlik yaşamaktadır. Alanında çalışan her bir personelin üzerinde biriken bu ağır iş yüküne karşın, yeni mezun gençlerin sisteme dâhil edilmemesi hem hizmet kalitesini düşürmekte hem de genç işsizliğini derinleştirmektedir.

Öte yandan, birçok sağlık alanında mezun sayısı ile istihdam edilen kişi sayısı arasındaki makas giderek açılmaktadır. Daha önce atama sözü verilen diş hekimlerinin önemli bir kısmı hâlen kadro beklemekte; ağız ve diş sağlığı hizmetlerinde vardiya sistemine geçilmesi hâlinde hem istihdam artışı hem de vatandaşın randevuya erişiminde ciddi iyileşme sağlanabilecekken bu adım geciktirilmektedir. Sağlık yönetimi mezunları ile elektronörofizyoloji, diyaliz, tıbbi laboratuvar, radyoterapi, diş protez, acil yardım ve afet yönetimi, yaşlı bakım, fizik tedavi teknikeri, optisyenlik, tıbbi sekreterlik, anestezi teknikerliği gibi pek çok alandaki mezunlar, yıllarca sınavlara hazırlanıp yeni alım ilanı beklemek dışında bir seçeneğe sahip olamamaktadır. Bu durum, “insan kaynağını planlayamayan bir sistem” görüntüsünü pekiştirmektedir.

İstihdam edilen sağlık çalışanlarının çalışma koşulları da bu tablonun bir başka sorunlu boyutunu oluşturmaktadır. Asistan hekim maaşlarının 100–120 bin TL bandında, uzman hekim maaşlarının 140–150 bin TL bandında kaldığı; uzun çalışma saatleri, yoğun nöbet sistemleri ve artan hayat pahalılığı karşısında reel alım gücünün ciddi ölçüde eridiği görülmektedir. Uzun yıllara yayılan eğitim sürecinin sonunda dahi, hekimler ve diğer sağlık meslek mensupları için güvenceli ve insan onuruna yakışır bir çalışma hayatı istisna hâline gelmiş, geçim kaygısı ve mesleki tükenmişlik olağanlaşmıştır. Buna, sağlıkta şiddetin önlenememesi, çalışma ortamlarında güvenliğin tam olarak sağlanamaması da eklendiğinde, sağlıkta istihdamın cazibesi ciddi biçimde azalmaktadır.

Bu koşullar pek çok hekimin ve sağlık çalışanının yurt dışına yönelmesine neden olmakta, beyin göçü artık istisnai bir eğilim olmaktan çıkıp kalıcı bir olgu hâline gelmektedir. Yurt dışında çalışmak üzere iyi hâl belgesi alan hekim sayısının her geçen yıl artması, bu eğilimin boyutunu göstermektedir. Böylece Türkiye, kendi kaynaklarıyla yetiştirdiği nitelikli sağlık insan gücünü kaybetmekte; eğitim için yaptığı büyük kamu harcamalarının karşılığını alamayan, nitelikli insan gücünü başka ülkelere devreden bir ülke konumuna sürüklenmektedir.

Makro düzeyde bakıldığında, sağlık harcamalarının millî gelire oranı da bu sorunlu tabloyu pekiştirmektedir. Sağlığa ayrılan pay, OECD ülkeleri arasında en düşük seviyelerden birinde yer almakta; buna karşın, bütçe içindeki dağılım personel istihdamını önceleyen bir anlayıştan uzakta kalmaktadır.

Sağlık harcamalarının önemli bölümü, uzun vadeli kira sözleşmeleri, hizmet alım sözleşmeleri ve kamu–özel iş birliği modelinin getirdiği yükümlülüklere yönelmekte; doğrudan sağlık hizmeti üreten insan gücüne ayrılması gereken kaynaklar ikincil plana itilmektedir. Bu tercih, gençler için istihdam alanlarını daraltmakta, mevcut çalışanlar için ise iş yükünü ağırlaştırmaktadır.

2026 yılı Sağlık Bakanlığı bütçesinin gerçekten toplum yararına ve geleceğe dönük bir istihdam politikası içermesi için; işsiz sağlık mezunlarının kademeli ve öngörülebilir bir takvimle atanması, birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, aile hekimliği ve

ekiplerinin yaygınlaştırılması, sözleşmeli ve taşeron istihdam biçimlerinin kadrolu ve güvenceli istihdama dönüştürülmesi zorunludur.

Bütçe, yalnızca rakam büyüklüğüyle değil, genç sağlık meslek mensuplarına ne ölçüde iş imkânı sağladığı, sağlık hizmetinin kalitesini artıracak şekilde insan kaynağına ne kadar yatırım yaptığı üzerinden değerlendirilmelidir. Aksi hâlde, sağlık sektöründeki gençlerin atama beklediği, istihdam alanlarının daraldığı, nitelikli sağlık iş gücünün ülke dışına yöneldiği mevcut tablo daha da ağırlaşacak; bu durum hem sağlık sisteminin etkinliğini hem de toplumsal adalet duygusunu derin biçimde zedelemeye devam edecektir.

SAĞLIK TURİZMİNDE POTANSİYELİN ALTINDA KALAN TÜRKİYE

Sağlık turizmi, dünya genelinde hızla büyüyen, yüksek katma değerli bir alan hâline gelmiştir. Küresel ölçekte medikal turizm pazarının 2022 yılında yaklaşık 100 milyar dolar seviyesindeyken 2028'e kadar 300 milyar doların üzerine çıkacağı öngörülmektedir. Türkiye; güçlü sağlık altyapısı, nitelikli hekim kadrosu, coğrafi konumu ve turizm tecrübesiyle bu büyüyen pastadan daha yüksek pay alabilecek imkânlara sahip olmasına rağmen, mevcut durumda bu potansiyelin belirgin biçimde gerisinde kalmaktadır.

Resmî veriler ve sektör raporları, 2023 yılında Türkiye'ye sağlık amaçlı gelen yabancı hasta sayısının yaklaşık 1,4–1,8 milyon bandına, elde edilen gelirin ise 2,3–3,1 milyar dolar düzeyine ulaştığını göstermektedir. Sağlık turizmi gelirlerinin toplam turizm gelirleri içindeki payı 2023–2024 döneminde yüzde 5 civarına yükselmiş olsa da 60 milyar doların üzerindeki toplam turizm gelirleri dikkate alındığında, bu pay hâlâ sınırlıdır. Türkiye'nin mevcut kapasitesi, insan kaynağı ve bölgesel avantajları dikkate alındığında bu rakamlar, "gerçek potansiyel" yerine, ancak sınırlı ve kırılgan bir başarıya işaret etmektedir.

Türkiye, sağlık turizminde büyük ölçüde saç ekimi, estetik cerrahi, diş tedavileri ve benzeri belirli alanlarda yoğunlaşmış durumdadır. Uluslararası basın ve sektör raporları, Türkiye'yi özellikle saç ekimi ve estetik işlemler bakımından öne çıkan bir "paket tur" destinasyonu olarak tanımlamaktadır. Bu durum, kısa vadede gelir yaratıyor gibi görünse de uzun vadede ülkenin sağlık turizmi algısını daraltmakta, onkoloji, organ nakli, kardiyovasküler cerrahi, rehabilitasyon gibi yüksek katma değerli ve bilimsel derinliği olan alanlarda bir marka inşasını gölgelemektedir. Sağlık turizmini yalnızca belirli birkaç girişimsel işlemle sınırlayan bir

yaklaşım, Türkiye'nin sahip olduğu nitelikli tıp fakülteleri, üniversite hastaneleri ve araştırma altyapısıyla çelişmektedir.

Bölgesel ölçekte de benzer bir plansızlık göze çarpmaktadır. Antalya, İzmir başta olmak üzere pek çok il, hem turizm altyapısı hem de sağlık tesisleri bakımından önemli bir potansiyele sahiptir; buna rağmen, sağlık turizmini bu illerin genel kalkınma stratejileriyle bütünleştiren, uzun vadeli ve bağlayıcı bir planlama çerçevesi bulunmamaktadır. Turizmde en yüksek geceleme sayılarına sahip ilçelerde bile kamu hastanelerinin kapatıldığı, yerine yapılacağı söylenen yeni hastanelerin proje ve inşa süreçlerinin yıllarca sürüncemede bırakıldığı bilinmektedir. Bu tablo, bir yandan yerli halkın ve bölgeye gelen turistlerin sağlık hizmetine erişimini zayıflatmakta, diğer yandan Türkiye'nin sağlık turizminde güven veren, öngörülebilir bir destinasyon olma iddiasını zedelemektedir.

Sağlık turizmi alanında denetim ve kalite güvencesi de önemli bir zafiyet başlığıdır. Yetkisiz aracı kurumlar, agresif ve yanıltıcı tanıtım faaliyetleri, paket programlar üzerinden yapılan ve sonrasında ciddi komplikasyonlara yol açan işlem örnekleri, uluslararası medyada sıkça yer almaktadır. Bazı yabancı hastaların tedavi sonrası hayatını kaybetmesine veya ağır komplikasyonlarla ülkelerine dönmesine ilişkin haberler, Türkiye'nin sağlık turizmi markasını riske atan ciddi uyarı işaretleridir. Bu tabloya karşın, sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren özel hastaneler, poliklinikler ve aracı kuruluşlara yönelik denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi; akreditasyon, yetki belgesi, kalite standartları ve şeffaf veri paylaşımı süreçlerinin bütüncül bir sistem hâline getirilebilmesi için hâlen yeterli adım atılmamıştır. Mevcut akreditasyon ve kalite girişimlerinin sahada yaygın, bağlayıcı ve etkili uygulanmadığı anlaşılmaktadır.

Bütün bu yapısal sorunlara ek olarak, sağlık turizmi ile içerdeki sağlık hizmetine erişim arasındaki denge de gözetilmemektedir. Sağlık hizmetlerine erişimde memnuniyet oranının yüzde 41 düzeyinde kaldığı, randevu bulamayan vatandaşların aylar sonrasına tetkik günü aldığı, acil servislerin taşma noktasına geldiği bir sağlık sisteminde; sınırlı sayıda uzman ve yoğun bakım kapasitesinin giderek artan biçimde yabancı hastalara yönlendirilmesi, sağlık hakkı bakımından ciddi bir çelişki doğurmaktadır. Sağlık turizminin, kamu sisteminde zaten var olan randevu krizini, personel yetersizliğini ve eşitsiz erişim sorunlarını büyüten bir faktöre dönüşmesi, toplumsal meşruiyetini de zayıflatacaktır.

2026 yılı Sağlık Bakanlığı bütçesi, sağlık turizmini yüksek katma değerli, planlı ve güvenli bir sektör hâline getirecek nitelikte değildir. Sağlık turizmini, Sağlık, Kültür-Turizm, Ticaret ve Dışişleri başta olmak üzere ilgili tüm kurumların katıldığı bütüncül bir stratejinin parçası hâline getiren; kalite, denetim, insan kaynağı planlaması ve kamu altyapısının güçlendirilmesine öncelik veren bir programlama yerine, parçalı ve kısa vadeli teşvik anlayışı sürdürülmektedir. Oysa Türkiye'nin gerçek potansiyeline ulaşabilmesi için, sağlık turizmi gelirini büyütürken vatandaşların sağlık hizmetine erişimini zayıflatmayan; merdiven altı uygulamaları ve düşük standartlı hizmet sunumunu tasfiye eden; uluslararası alanda güven, kalite ve etik standartlarla anılan bir model kurulması zorunludur.

Bugün geldiğimiz noktada, sağlık turizmi Türkiye için önemli bir fırsat alanı olmakla birlikte, mevcut politikalar ve bütçe tercihleri bu alanın ülke lehine, kalıcı ve dengeli bir kalkınma aracına dönüşmesini sağlayamamaktadır. Sağlık turizminde gerçek potansiyelimize ulaşamamış olmamızın temel nedeni; stratejisiz büyüme, zayıf denetim, sınırlı kurumsal koordinasyon ve iç sağlık sistemiyle uyumlu bir planlama perspektifinin bulunmamasıdır. 2026 Sağlık Bakanlığı bütçesinin bu eksiklikleri giderecek şekilde yeniden kurgulanması, ülkemizin hem sağlık hakkını koruyan hem de yüksek katma değerli sağlık turizmi gelirini adil ve sürdürülebilir biçimde artıran bir rotaya girmesi açısından zorunlu görülmektedir.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
124.497.913.000	47.220.956.112	176.966.775.000	42,14	%0,93

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2026 yılı bütçesi 2025 yılı bütçesi olan 124,5 milyar TL'den %42,14'lük bir artışla 176,9 milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu artış Merkezi Yönetim Bütçe Teklifinde görülen %28,5'lik artışa göre oldukça fazladır. Bu özelliği ile Sağlık Bakanlığından sonra bütçesi en çok arttırılan ikinci bakanlık olmuştur.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	3.538.352.000	1.750.837.628	4.802.717.000	**35,73**	**2,71**
SGK Devlet Primi Giderleri	433.820.000	213.388.643	586.680.000	**35,23**	**0,33**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	604.389.000	157.935.681	723.634.000	**19,72**	**0,40**
Cari Transferler	65.948.390.000	30.995.217.128	96.395.069.000	**46,16**	**54,47**
Sermaye Giderleri	3.107.084.000	526.246.837	7.037.200.000	**126,48**	**3,97**
Sermaye Transferleri	32.430.139.000	7.634.405.705	39.527.437.000	**21,88**	**22,33**
Borç Verme	18.435.739.000	5.942.924.489	27.894.038.000	**51,30**	**15,76**
GENEL TOPLAM	**124.497.913.000**	**47.220.956.112**	**176.966.775.000**	**42,14**	**100**

Personel Giderleri 3,5 milyar TL'den %35,7 oranla artarak 4,8 milyar TL'ye yükselmektedir. Bu harcama kalemi, kamu personeli ile kamu personeli olmamakla birlikte mevzuatı gereğince ilgililere bordroya dayalı olarak yapılan ödemeleri kapsamaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri de personel giderlerine paralel bir artış göstererek 433 milyon TL'den 586 milyon TL'ye yükselmiştir. Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri, bu bölümde izlenmektedir.

Mal ve Hizmet Alım Giderleri, 604 milyon TL'den 723 milyon TL'ye yükselmiştir. Bu kısımdaki giderler, mal ve hizmet karşılığında yapılan faturalı ödemeleri kapsamaktadır.

"Cari Transferler" kalemi de Bakanlık bütçesindeki ortalama artışın üzerinde %54,47 oranla artmaktadır. 2025 yılı için başlangıç ödeneği 65,9 milyar TL olan cari transferler kaleminin ilk 6 ayda yaklaşık 31 milyar TL'sinin kullanıldığı görülmektedir. 2026 yılı için ise 96,3

milyar TL ödenek talep edilmektedir. Cari Transferler, sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.

Sermaye giderleri için 2025 yılında 3,1 milyar TL ayrılmış ve yılın ilk 6 ayı için sadece 526 milyon TL harcama yapılmıştır. 2026 yılı için ise 7 milyar TL'nin üzerinde bir ödenek ayrıldığı görülmektedir. Bu artış sermaye giderleri kaleminin altında yer alan "gayrimenkul sermaye üretim giderleri" kaleminde yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır. Daha detaylı incelendiğinde 2026 yılı için Bakanlığın Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü'nün "Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi Programının" altında "Dış Proje Kredileri" ile finansmanını sağlayacağı bir proje için 5,8 milyar TL'lik harcama planı olduğu görülmektedir. Bu yatırım planlarının 2007 yılı için yaklaşık 7 milyar TL, 2028 yılı için ise yaklaşık 8 milyar TL'lik bütçe ile devam edeceği görülmektedir. Sermaye giderleri, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.

Bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemeleri temsil eden "Sermaye Transferleri" 32,4 milyar TL'den %22,3 artışla 39,5 milyar TL'ye yükselmektedir.

Bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemeleri temsil eden "Sermaye Transferleri" 32,4 milyar TL'den %22,3 artışla 39,5 milyar TL'ye yükselmektedir.

"Borç Verme" kalemi 18,4 milyar TL'den %51,3'lük artışla 27,8 milyar TL'ye yükselmiştir. Borç Verme sınıfında bir mali hakka veya devletin mülkiyetinde hisse (sermaye) katılımına neden olan ödemeler bulunmaktadır. Devlet tarafından verilen krediler ve alınan hisseler borç verme olarak sınıflandırılmaktadır.

BÜYÜME VERİLERİNDEKİ ÇELİŞKİLER VE TOPLAM FAKTÖR VERİMLİLİĞİ

Türkiye ekonomisinin ve sanayi üretiminin karşı karşıya olduğu en temel yapısal sorun, üretim faktörlerinin verimsizliğidir. Sürdürülebilir bir kalkınma hamlesi, yalnızca sermaye stokunu artırmakla veya işgücüne katılımı yükseltmekle değil, bu girdilerin ne kadar etkin kullanıldığını gösteren "toplam faktör verimliliğinin (TFV) artırılmasıyla mümkündür. Ancak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi ve hükümetin genel ekonomi politikaları incelendiğinde,

büyümenin niteliğine odaklanmaktan ziyade, hormonlu ve açıklanması güç büyüme rakamları üzerinden bir başarı hikayesi yazılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Ekonomik büyümenin kaynakları analiz edildiğinde, sermaye kısıtı yaşayan bir ülke olmamız ve istihdam artışının sınırları göz önüne alındığında, Türkiye'nin dinamosu "verimlilik artışı" olmalıdır. Uluslararası kabul görmüş en önemli veri setlerinden biri olan Penn World Table (PWT) verileri incelendiğinde, Türkiye ekonomisinin verimlilik karnesinin endişe verici olduğu ortaya çıkmaktadır. Söz konusu veri setine göre, Türkiye'nin toplam faktör verimliliği seviyesi, bugün itibarıyla 2002 yılı seviyelerine geri dönmüş durumdadır. 2002-2007 döneminde yakalanan verimlilik artışı ve büyümeye pozitif katkı trendi, ilerleyen yıllarda yerini durağanlığa ve gerilemeye bırakmıştır. Bugün gelinen noktada, yirmi yılı aşkın bir sürenin sonunda verimlilikte bir arpa boyu yol gidilememiş olması, sanayi ve teknoloji politikalarının etkinliğini sorgulatmaktadır.

Toplam faktör verimliliği, sadece makinelerin hızı veya işçinin yeteneği ile açıklanamaz; bu kavram, bir ülkenin hukuk sistemini, demokrasisini, yönetim kalitesini, iş yapma ortamını ve eğitim sistemini de kapsayan, "üretimin iklimini" ifade eden bir artık değerdir. Dolayısıyla, hukukun üstünlüğünün zedelendiği, yargı bağımsızlığının tartışıldığı ve kurumların yıpratıldığı bir ortamda, sanayide kalıcı bir verimlilik artışı beklemek iktisadi gerçeklerle örtüşmemektedir.

2025 yılı büyüme verilerine ilişkin Hükümet kanadından yapılan açıklamalar ise üretim sahasındaki gerçeklerle ve iktisadi mantıkla derin çelişkiler barındırmaktadır. Hükümet yetkilileri, 2025 yılının ilk altı ayındaki büyümenin yarısından fazlasının ve yıl sonu büyüme tahmininin önemli bir kısmının "toplam faktör verimliliğinden" geldiğini iddia etmektedir. Ancak 2025 yılı, Türkiye'de siyasi gerilimlerin arttığı, kayyum atamalarının gündem olduğu, hukuk güvenliğinin sorgulandığı ve iş dünyası temsilcilerinin dahi hukuki süreçlerde tedirginlik yaşadığı bir yıl olarak kayıtlara geçmiştir. Demokrasi ve hukuk endekslerinde gerilemenin yaşandığı, iş ortamının bozulduğu böyle bir atmosferde, büyümenin ana kaynağının "verimlilik artışı" olduğunu iddia etmek, iktisat bilimiyle alay etmektir. Bu durum, büyüme rakamlarının hesaplanmasında açıklanamayan bir "artık" değerin verimlilik hanesine yazıldığını ve verilerin güvenilirliğinin sorgulanması gerektiğini düşündürmektedir.

Büyüme verilerindeki bir diğer tutarsızlık ise harcama yönlü milli gelir hesaplarında "stok değişimi" kaleminde görülmektedir. İktidarın açıkladığı büyüme kompozisyonunda,

tüketim ve yatırım kalemlerinin yetersiz kaldığı noktalarda, büyümenin kaynağı olarak "stok artışı" gösterilmektedir. Oysa 2025 yılı, sanayicinin finansmana erişimde tarihin en büyük zorluklarını yaşadığı, ticari kredi faizlerinin yüzde 50-60 bantlarına ulaştığı bir dönemdir. Finansman maliyetinin bu denli yüksek olduğu bir ortamda, hiçbir basiretli sanayicinin yüksek faizle kredi çekip "stoktan büyüme" yaratması rasyonel değildir. Sanayici işletme sermayesi bulamazken, büyümenin stok artışından geldiğini savunmak, milli gelir hesaplarındaki "hata ve noksan" kaleminin büyüklüğünü örtbas etme çabasından başka bir anlam taşımamaktadır.

Kâğıt üzerinde gösterilen büyüme rakamları, sanayicinin, üreticinin ve vatandaşın hissettiği ekonomik daralmayı yansıtmamaktadır. Türkiye'nin ihtiyacı, stok artışlarına veya kaynağı belirsiz verimlilik hesaplarına dayalı sanal bir büyüme değil, hukukun üstünlüğü ve demokrasiyle desteklenen, teknoloji ve inovasyon odaklı, gerçek ve tabana yayılan bir üretim seferberliğidir.

İMALAT SANAYİİNİN YAPISAL SORUNLARI

Sanayi ve teknoloji üzerine derinlemesine incelemeler yapıldığında, Türkiye ekonomisinin üretim cephesinde, makyajlı büyüme rakamlarının ardına gizlenemeyecek kadar derin bir yapısal kırılma yaşandığını göstermektedir. Bir ülkenin kalkınma serüveninde, sanayileşme sadece bir ekonomik aşama değil, toplumsal refahın ve bağımsızlığın teminatıdır. Ancak son yıllardaki veriler, Türkiye'nin bir "sanayileşme" hamlesinden ziyade, tehlikeli bir "erken sanayisizleşme" sürecine sürüklendiğini işaret etmektedir. İktidarın "Türkiye Yüzyılı", "Üretim Üssü Türkiye" gibi iddialı sloganlarına karşın, milli gelir hesapları ve yatırım istatistikleri, sanayinin ekonomideki ağırlığının azaldığını, kaynakların ise üretimden ziyade ranta ve betona aktığını ortaya koymaktadır.

Gelişmekte olan bir ülkenin, orta gelir tuzağını aşıp yüksek gelirli ülkeler ligine çıkabilmesi için imalat sanayiinin GSYH içindeki payının uzun bir süre yüzde 25-30 bandında seyretmesi iktisadi bir zorunluluktur. Dünya örnekleri incelendiğinde; Çin'de bu oranın yüzde 26,2, Güney Kore'de yüzde 24,3, Malezya'da yüzde 23 olduğu görülmektedir. Oysa Türkiye'de imalat sanayiinin payı, olması gereken seviyelerin çok altına, yüzde 20'nin gerisine düşmüştür. 2021 ve 2022 yıllarında konjonktürel etkilerle yüzde 22 seviyelerini gören imalat sanayi payı, 2023 yılında yüzde 19,5'e, 2024 yılında ise yüzde 16,8 gibi alarm verici bir seviyeye gerilemiştir.

Aşağıdaki tablo, Türkiye'nin üretimden nasıl koparıldığının ve imalat sanayinin milli gelir pastası içindeki diliminin nasıl küçüldüğünün tarihsel kanıtıdır.

Türkiye, İmalat Sanayiinin GSYH İçindeki Payı, %					
İmalat sanayii gelişme sürecindeki bir ülkenin en önemli üretim kalemidir. Bu sektörün milli hasıla kompozisyonundaki payının artırılması adına politikalar izlenmesi kalkınma yolunda önem teşkil etmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü üzere 2023 ve 2024 yıllarında imalat sanayiinin GSYH içindeki payı yüzde 20'nin altına düşmüştür. Dünyadaki ülkelerin verileri incelendiğinde imalat sanayiinin GSYH içindeki payları; Çin'de %26,2; Güney Kore'de %24,3; Malezya'da %23; Meksika'da %20 olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler gelişme sürecinin sağlıklı şekilde tamamlanabilmesi için bu oranın uzun yıllar boyunca %25 civarında seyretmesi önemlidir.	**1998**	22,3		**2011**	16,4
	1999	20,0		**2012**	15,8
	2000	18,7		**2013**	16,3
	2001	17,7		**2014**	16,8
	2002	16,9		**2015**	16,7
	2003	17,1		**2016**	16,6
	2004	16,9		**2017**	17,6
	2005	16,9		**2018**	19,1
	2006	17,1		**2019**	18,4
	2007	16,8		**2020**	19,1
	2008	16,3		**2021**	22,2
	2009	15,2		**2022**	22,1
	2010	15,1		**2023**	19,5
				2024	16,8

Tablodan da anlaşılacağı üzere, 1998 yılında yüzde 22,3 olan oran, 2024 yılında yüzde 16,8'e inmiştir. Bir çeyrek asırda sanayinin payının artmak bir yana, 5,5 puan erimesi, uygulanan ekonomi politikalarının üretim odaklı olmadığının ispatıdır. İktidarın "büyüyoruz" dediği dönemlerde dahi sanayinin payının düşmesi, büyümenin sanayiden değil; tüketimden, hizmetlerden ve inşaattan geldiğini, yani "kalitesiz ve istihdam yaratmayan" bir büyüme olduğunu göstermektedir. Bu tablo, Türkiye'nin "üretim ekonomisi" rotasından çıkıp, "borçla finanse edilen tüketim ekonomisi" rotasına girdiğinin resmidir.

Bu yapısal bozulmanın en önemli sebebi, yatırımların kompozisyonundaki çarpıklıktır. Türkiye, kıt olan sermaye birikimini ve dışarıdan bulduğu kaynakları, döviz kazandırıcı ve teknoloji üreten fabrikalara yatırmak yerine; taşa, toprağa, betona ve ranta gömmüştür.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın verileri, özel sektörün sabit sermaye yatırımlarında imalat sanayiinin payının azaldığını, buna karşılık gayrimenkul ve ulaştırma gibi sektörlerin payının arttığını doğrulamaktadır. Sanayici, elindeki sermayeyi yeni bir üretim hattı kurmak,

teknoloji yenilemek veya kapasite artırmak için kullanmak yerine; yüksek enflasyon ve belirsizlik ortamında değerini koruyacağı inancıyla konuta veya arsaya yatırmayı tercih etmektedir. Çünkü mevcut ekonomi yönetimi, üretimi cezalandıran, rantı ise vergisiz bırakarak ödüllendiren bir teşvik mekanizması kurmuştur. Son yıllarda Türkiye'ye giren 20 milyar dolarlık doğrudan yatırımın önemli bir kısmının gayrimenkul alımlarına gitmesi, sanayiye ise dişe dokunur bir kaynağın girmemesi, bu çarpık yapının sonucudur.

Yatırımlardaki bu iştahsızlık ve üretimden kaçış, sanayinin "nabzı" sayılan Kapasite Kullanım Oranlarına (KKO) da yansımıştır. Bir fabrika, elindeki makine parkını ve işgücünü ne kadar verimli kullanıyorsa, o kadar sağlıklıdır. Ancak mevcut veriler sanayinin çarklarının yavaşladığını, makinelerin durduğunu göstermektedir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış KKO, pandemiden sonraki toparlanma sürecini geride bırakmış ve 2024 yılı itibarıyla yeniden düşüş trendine girmiştir. Ekim 2024'te yüzde 75,2 olan KKO, Ekim 2025'te yüzde 74'e gerilemiştir.

Bu düşüş, sadece bir talep yetersizliği değil, aynı zamanda maliyet baskısının bir sonucudur. Sanayicinin enerji maliyetleri son iki yılda yüzde 180 oranında artmıştır. Elektrik ve doğal gaz faturalarının altından kalkamayan, finansmana erişimde yüzde 50'leri aşan faiz duvarına çarpan sanayici, mecburen kapasite düşürmekte, şalter indirmekte veya vardiya azaltmaktadır. Kapasite kullanımının düşmesi demek; birim maliyetlerin artması, verimliliğin düşmesi ve nihayetinde enflasyonun daha da katılaşması demektir.

Aşağıdaki grafik, sanayideki bu yavaşlamayı ve kapasite kullanımındaki erimeyi görselleştirmektedir:

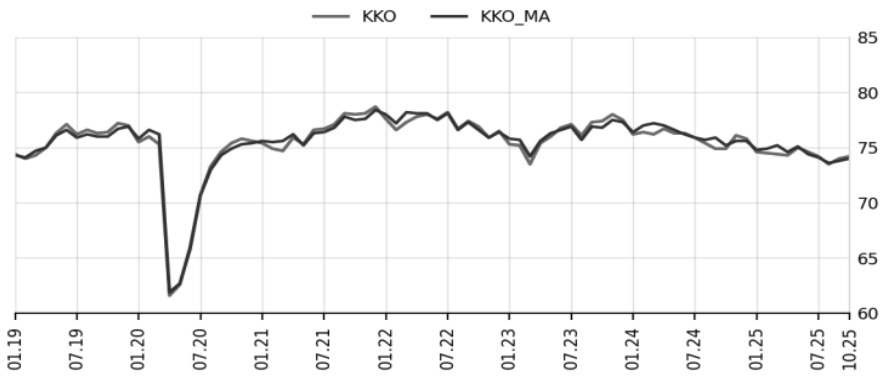

Sanayinin GSYH içindeki payının azalması ve yatırımların yetersizliği, sadece makroekonomik bir veri değil, aynı zamanda bölgesel kalkınma açısından da bir adalet sorunudur. Sanayi yatırımlarının belirli bölgelere (Marmara Havzası) sıkışması, Anadolu'nun üretim potansiyelinin âtıl kalmasına neden olmaktadır.

Sanayi üretiminin İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde yoğunlaşması, hem deprem riski açısından büyük bir ulusal güvenlik tehdidi oluşturmakta hem de diğer bölgelerde işsizliği ve göçü tetiklemektedir. Olası bir İstanbul depreminde, Türkiye ekonomisinin şalterinin ineceği gerçeği, sanayinin Anadolu'ya yayılmasını bir tercih değil, bir beka meselesi haline getirmiştir. Ancak Bakanlık bütçesinde, sanayiyi Anadolu'ya taşıyacak, yeni sanayi havzaları oluşturacak vizyoner bir kaynak tahsisi görülmemektedir. Samsun'dan Trabzon'a, Adana'dan Erzurum'a kadar yeni sanayi koridorları oluşturulmalı, bu bölgelere yapılacak yatırımlar sadece vergi indirimiyle değil, doğrudan altyapı ve enerji destekleriyle teşvik edilmelidir. Bu amaçla sunduğumuz önerge iktidar grubunun oylarıyla reddedilmiştir.

Trabzon "Yatırım Adası" projesinin akıbeti, iktidarın sanayi yatırımlarına bakışındaki ciddiyetsizliğin bir örneğidir. 2014 yılında bizzat Cumhurbaşkanı tarafından sözü verilen, 2019'da "yürürlüğe girdi" denilen Trabzon Yatırım Adası Endüstri Bölgesi'ne, aradan geçen 11 yılda tek bir çivi dahi çakılmamıştır. Trabzonlu sanayici, denizin ortasındaki hayali bir ada için umutla bekletilirken, proje "render" görüntülerden öteye gidememiştir. Fizibilitesi yapılmayan, ödeneği ayrılmayan, sadece seçim meydanlarında vaat olarak kullanılan bu tür projeler, devletin yatırım ciddiyetini zedelemektedir.

2026 yılı bütçesi, Türk sanayisinin yapısal sorunlarına çözüm üretmekten uzaktır. İmalat sanayiinin milli gelirdeki payının erimesine seyirci kalan, özel sektör yatırımlarının ranta kaymasını engelleyecek vergi düzenlemelerini yapmayan, kapasite kullanımındaki düşüşü sadece "dış talep daralması" ile açıklamaya çalışan bir yönetim anlayışı, Türkiye'yi üretim liginden düşürmektedir.

TEŞVİK SİSTEMİNİN SORUNLARI VE KAYIT DIŞI MALİYETLER

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın faaliyetleri değerlendirildiğinde, Türkiye'nin sanayi politikasının en yumuşak karnını, karmaşık, dağınık, verimsiz ve en önemlisi "etkisi ölçülemeyen" teşvik sistemi oluşturmaktadır. Devletin kıt kaynaklarını yatırıma, üretime ve istihdama yönlendirmek amacıyla kurgulanan teşvik mekanizması, yıllar içerisinde stratejik bir

yönlendirme aracı olmaktan çıkmış, adeta bir "istisna tanıma" yarışına dönüşmüştür. Bugün gelinen noktada, hangi kurumun hangi amaçla teşvik verdiği, bu teşviklerin mükerrer olup olmadığı ve en vahimi, harcanan her bir kuruşun ülke ekonomisine ne kadar katma değer olarak döndüğü tam bir muammadır.

Türkiye'de teşvik sistemi sadeleştirilmek yerine her geçen gün daha da karmaşık hale getirilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansları, Ticaret Bakanlığı ve diğer ilgili kurumlar, birbirinden kopuk mevzuatlar çerçevesinde piyasaya kaynak aktarmaktadır. Bu "teşvik enflasyonu", sanayiciyi üretim yapmaktan ziyade "hangi teşviki nasıl alırım" diye mesai harcamaya iten bir "teşvik avcılığı" kültürünü beslemektedir.

Bakanlığın sunduğu etki analizleri incelendiğinde, temel bir metodolojik hata ve şeffaflık sorunu göze çarpmaktadır. Bakanlık, teşvik verdiği projelerin "çıktılarını" raporlamakta; örneğin "şu kadar istihdam sağladık", "bu kadar kapasite yarattık" demektedir. Ancak bu çıktıların "maliyetine" dair veriler ya eksiktir ya da kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Bir politika yapıcı için asıl başarı kriteri, bir sonucu elde etmek değil; o sonucu "en az maliyetle" ve "en yüksek verimlilikle" elde etmektir. Maliyeti bilinmeyen bir başarının, gerçek bir başarı olup olmadığı tartışmalıdır.

Teşvik sisteminin en karanlık ve denetime kapalı alanı, nakdi desteklerden ziyade, "vazgeçilen kamu gelirleri" yani vergi harcamalarıdır. İktidar, bütçeden doğrudan para çıkararak verdiği destekleri (hibe vb.) izlemeye çalışsa da asıl büyük kaynak transferi olan Kurumlar Vergisi istisnaları, indirimleri ve muafiyetlerinin oluşturduğu "Genel Teşvik Sistemi"nin maliyeti konusunda tam bir veri körlüğü yaşanmaktadır.

VERGİ TÜRLERİ İTİBARIYLA TOPLAM VERGİ HARCAMASI TAHMİNLERİ (TL)			
KANUN ADI	**2026**	**2027**	**2028**
GELİR VERGİSİ KANUNU	1.728.957.115.474	1.882.839.142.580	2.059.762.527.979
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU	768.068.934.548	780.158.084.236	800.668.477.979
KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU	728.590.829.514	815.515.203.585	899.093.185.619
ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU	91.717.768.724	103.333.009.888	114.608.905.193
DİĞER KANUNLAR	279.805.353.569	297.985.080.933	313.575.531.323
TOPLAM	**3.597.140.001.829**	**3.879.830.521.222**	**4.187.708.628.093**

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi verilerine göre, devletin teşvik, istisna ve muafiyet adı altında vazgeçtiği kurumlar vergisi geliri (vergi harcaması) tahmini 768 milyar TL gibi devasa bir boyuta ulaşmıştır. Ancak bu rakamın ne kadarının sanayi yatırımlarına ne kadarının bölgesel kalkınmaya ne kadarının ise verimsiz alanlara gittiğine dair geriye dönük bir "idari kayıt" ve "performans denetimi" bulunmamaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın verileri ile Sanayi Bakanlığı'nın teşvik belgeleri arasında entegre bir takip sistemi kurulmadığı için, devlet ne kadar vergi alacağından vazgeçtiğini "tahmin etmekte" ancak "bilememektedir".

Bu durum, devletin sağ cebinden sol cebine koyduğu parayı sayamaması demektir. Bu verisizlik, teşvik sisteminin etkinliğini ölçmeyi imkânsız kılmaktadır. Örneğin, milyarlarca liralık vergi indirimi sağlanan bir sektör, aslında beklenen katma değeri yaratmamakta, sadece kamunun gelir kaybına neden olmaktadır. Bu "kara kutu" açılmadan, Türkiye'de adil ve verimli bir sanayi politikasından söz edilemeyecektir.

Son dönemde sanayi finansmanında öne çıkan ve Merkez Bankası kaynaklarından kullandırılan "Yatırım Taahhütlü Avans Kredisi" (YTAK) uygulaması da benzer bir şeffaflık sorunuyla maluldür. Toplamda 300 milyar TL (son güncellemelerle 500 milyar TL'ye yaklaşan) bir limitin tahsis edildiği bu programda, kredilerin hangi kriterlere göre, hangi firmalara ve hangi teknolojik yetkinlik seviyesine göre dağıtıldığı kamuoyu denetimine açık değildir.

Faiz oranlarının piyasa koşullarının çok altında olduğu bu imtiyazlı krediler, eğer doğru ve şeffaf yönetilmezse, sanayide teknolojik dönüşümü sağlamak yerine, "servet transferi" aracına dönüşme riski taşımaktadır. Bakanlık, YTAK kapsamında desteklenen projelerin teknoloji hazırlık seviyelerini, ithal ikamesi etkilerini ve ihracat potansiyellerini somut verilerle açıklamalıdır. Aksi takdirde, geçmişte Kredi Garanti Fonu (KGF) kredilerinde olduğu gibi, alınan ucuz kredilerin dövize, altına veya gayrimenkule gitmesi, yani sanayi dışı alanlarda kullanılması işten bile değildir.

Teşvik sistemindeki karmaşa, sadece verimlilik sorunu yaratmakla kalmamakta, aynı zamanda büyük bir adaletsizliğe de yol açmaktadır. 2024 yılında toplanan prim teşviklerinin yüzde 74'ü, Türkiye'nin en büyük 500 firmasına gitmiştir. Geriye kalan yüz binlerce KOBİ ve Anadolu sanayicisi ise pastanın sadece yüzde 26'sını, bürokratik zorluklarla mücadele ederek paylaşmak zorunda kalmıştır.

Anadolu'daki bir KOBİ'nin teşvik belgesi alması, dosyasını tamamlaması ve bürokrasiyi aşması ortalama 78 gün sürerken; büyük holdinglerin profesyonel ekipleri ve Ankara'daki lobi güçleri sayesinde bu süreçleri çok daha hızlı tamamladığı bilinmektedir. KOSGEB bütçesinin 2026 yılında reel olarak daraltılması (enflasyonun altında bir artışla 11 milyar TL'den 13,5 milyar TL'ye çıkması), KOBİ'lerin kaderine terk edildiğinin bir başka göstergesidir. Komisyonda sunduğumuz "KOBİ'lere Destek" önergesi bu adaletsizliği gidermeyi, KOSGEB bütçesini 5 milyar TL artırarak KOBİ'lerin dijitalleşme ve yeşil dönüşüm süreçlerine can suyu olmayı hedeflemiştir. Ancak bu önergemiz, iktidar oylarıyla reddedilmiştir. İktidar, tercihini yine "büyükten ve güçlüden" yana kullanmıştır.

Teşvik sistemindeki bu "yap-boz" tahtası anlayışı ve sık sık değişen mevzuatlar, sanayicinin en büyük düşmanı olan "öngörülemezliği" beslemektedir. Bir sanayici, yatırım kararı alırken 5 yıl, 10 yıl sonrasını görmek istemesi olağandışı bir durum değildir. Ancak Türkiye'de teşvik bölgeleri, destek oranları ve başvuru şartları o kadar sık değişmektedir ki, sanayici yatırım fizibilitesi yapamaz hale gelmiştir. Enerji maliyetlerindeki belirsizlik, vergi mevzuatındaki sürpriz değişiklikler ve teşviklerin bütçe kısıtları gerekçesiyle geç ödenmesi, yatırım iştahını kapatmaktadır.

2026 bütçesi, teşvik sistemindeki bu yapısal dağınıklığı toparlayacak, etki analizine dayalı, verimlilik odaklı ve şeffaf bir reform iradesi taşımamaktadır. İhtiyacımız olan; parayı dağıtıp kenara çekilen değil, verdiği her kuruşun hesabını "ulusal katma değer" olarak soran, KOBİ'yi holdinglere ezdirmeyen ve vergi harcamalarını şeffaf bir şekilde raporlayan "hesap verebilir" bir teşvik sistemidir.

AR-GE YATIRIMLARININ İŞLEVSİZLİĞİ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, Türkiye'nin küresel rekabetteki konumunu belirleyecek olan teknolojik dönüşüm, dijitalleşme ve yüksek katma değerli üretim hedefleri açısından değerlendirildiğinde, ne yazık ki "çağı yakalama" iddiasından uzak, statükoyu korumaya odaklı ve vizyoner derinlikten yoksun bir tablo çizmektedir. Dünya, "Endüstri 4.0" aşamasını geçip yapay zekâ, otonom sistemler ve yeşil teknolojilerin domine ettiği "Endüstri 5.0" ve ötesini tartışırken; Türkiye'nin sanayi politikası hala "orta-düşük teknolojili üretim" sarmalından kurtulamamış, AR-GE bütçeleri artırılsa dahi en değerli sermayesi olan yetişmiş insan gücünü yurt dışına kaptıran bir ülke konumuna sürüklenmiştir.

Türkiye sanayisinin karşı karşıya olduğu en büyük dışsal tehditlerden biri Çin'in başardığı teknolojik dönüşümdür. Yıllarca "ucuz işgücü deposu" olarak görülen Çin, son on yılda uyguladığı stratejik planlarla dünyanın en büyük robotik ve otomasyon kullanıcısı haline gelmiştir. Türkiye'nin sanayi stratejisi hâlâ "ucuz işçilik ve lojistik avantaj" üzerine kuruluyken, rakiplerimiz üretim bantlarını robotlarla donatarak verimlilikte ulaşılması güç seviyelere çıkmaktadır. Uluslararası Robotik Federasyonu (IFR) verilerine göre, imalat sanayiinde her 10.000 çalışan başına düşen robot sayısını ifade eden "robot yoğunluğu" liginde Çin, devasa bir sıçrama yapmıştır. 2023 verilerine göre Çin'de 10.000 çalışana düşen robot sayısı 470'i aşmış, bazı raporlarda 500 bandını zorladığı belirtilmiştir. Buna karşılık İngiltere gibi sanayi devrimi yapmış ülkelerde dahi bu rakam 100'ler seviyesindedir. Türkiye ise bu ligde henüz emekleme aşamasındadır.

Bu tablo şunu göstermektedir: Çin, artık sadece ucuz işçilikle değil, "yüksek teknoloji ve sıfır hata" ile üretim yapmaktadır. Türkiye'nin bu hıza, mevcut "emek yoğun" ve "düşük teknolojili" sanayi altyapısı ile direnmesi mümkün değildir. Eğer Türkiye, sanayide dijitalleşme ve otomasyon hamlesini bir devlet politikası olarak, güçlü teşviklerle hayata geçiremezse, hem Avrupa pazarını Çinli rakiplerine kaptıracak hem de içeride sanayisizleşme süreci hızlandıracaktır. Bakanlık bütçesinde, KOBİ'lerin dijital dönüşümü ve robotik yatırımları için ayrılan kaynaklar, bu tehdidi bertaraf etmekten çok uzak görünmektedir.

Türkiye, toplam Araştırma Geliştirme AR-GE harcamasının GSYH içindeki payı, %				
2001	0,52		**2013**	0,81
2002	0,51		**2014**	0,86
2003	0,47		**2015**	0,97
2004	0,5		**2016**	1,12
2005	0,56		**2017**	1,18
2006	0,55		**2018**	1,27
2007	0,69		**2019**	1,32
2008	0,69		**2020**	1,37
2009	0,8		**2021**	1,4
2010	0,79		**2022**	1,32
2011	0,79		**2023**	1,39
2012	0,83		**2024**	1,46

Teknolojik dönüşümün motoru, Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) faaliyetleridir. Bir ülke ne kadar üretirse üretsin, eğer bilim üretmiyorsa, o üretim "fasonculuktan" öteye geçemeyecektir. Almanya'nın sadece sanayi AR-GE bütçesini 78 milyar euroya çıkardığı, Güney Kore'nin yeşil teknolojiye 43 milyar dolar ayırdığı bir dünyada; Türkiye'nin TÜBİTAK'a ayırdığı

1,35 milyar dolarlık (58 milyar TL) bütçe, trajikomik bir rakamdır. Bu bütçe ile ne yapay zekâ yarışına girilebilir ne çip üretilebilir ne de uzay teknolojilerinde rekabet edilebilir.

Türkiye'nin AR-GE harcamalarının Gayrisafi Yurt İçi Hasıla'ya (GSYH) oranı, yıllardır hedeflenen seviyelerin çok altında seyretmektedir. 2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin AR-GE harcaması GSYH'nin yüzde 1,46'sı seviyesindedir. OECD ortalaması yüzde 2,7 civarındadır. Teknoloji devi Güney Kore'de bu oran yüzde 4,96, ABD'de yüzde 3,45, Japonya'da yüzde 3,44'tür.

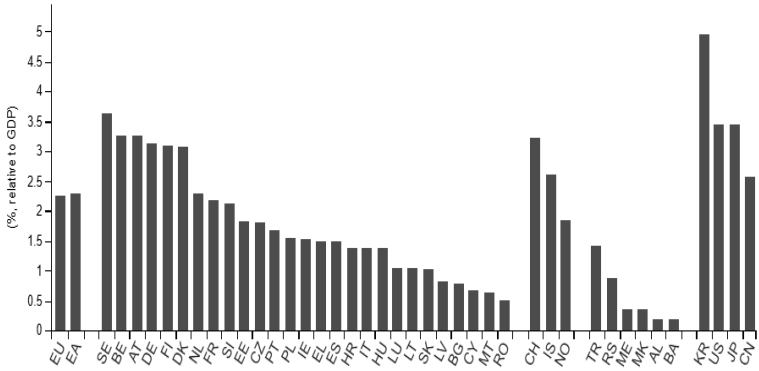

OECD ülkeleri ile karşılaştırmanın yer aldığı grafik, Türkiye'nin AR-GE liginde nerede durduğunu acı bir şekilde göstermektedir. Türkiye, gelişmiş ülkelerin harcadığının yarısını bile AR-GE'ye ayıramamaktadır. Bu fark, sadece bir harcama farkı değil; "teknoloji üreten" ile "teknolojiyi ithal eden" ülkeler arasındaki bağımlılık farkıdır. AR-GE'ye yeterli kaynak ayırmayan bir Türkiye, savunma sanayisinde motoru, otomotivde bataryayı, elektronikte çipi dışarıdan almak zorunda kalmaya devam edecektir.

Türkiye, Yüksek Teknolojili Ürünlerin İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Payı, %		Türkiye, Orta Yüksek Teknolojili Ürünlerin İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Payı, %	
2018	3,5	**2018**	36,4
2019	3,6	**2019**	36
2020	3,4	**2020**	35,9
2021	3	**2021**	33,4
2022	3,1	**2022**	33,8
2023	3,8	**2023**	36,5
2024	3,6	**2024**	37,5
2025 Ocak- Eylül	3,7	**2025 Ocak- Eylül**	38,9

AR-GE yetersizliğinin en somut sonucu, ihracatımızın teknoloji kompozisyonunda görülmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Türkiye'nin imalat sanayi ihracatı içinde yüksek teknolojili ürünlerin payı 2018 yılında yüzde 3,5 iken, 2024 yılında yüzde 3,6 seviyesinde çakılı kalmıştır. 2025 tahmini ise yüzde 3,7'dir. Aradan geçen 7 yılda, onca teşvik ve "hamle" söylemine rağmen, yüksek teknolojili ürün ihracatında bir arpa boyu yol gidilememiştir. Oysa Güney Kore, Malezya gibi ülkelerde bu oran yüzde 20-30 bandındadır. Türkiye, "Orta-Düşük Teknoloji Tuzağına" hapsolmuş durumdadır. İhracat rekorlarıyla övünülse de satılan ürünün kilogram değeri artmamakta, Türkiye "yükte ağır, pahada hafif" ürünler satmaya devam etmektedir.

Türkiye'nin yüksek teknolojili ürün ithalatının imalat sanayii ithalatı içindeki payı 2018 yılında %13,4 iken 2024 yılında %11,1 olarak gerçeklemiştir. Aynı oran orta yüksek teknolojili ürünlerde %42'den %43,9'a yükselmiştir.

Türkiye, Yüksek Teknolojili Ürünlerin İmalat Sanayii İthalatı İçindeki Payı, %		Türkiye, Orta Yüksek Teknolojili Ürünlerin İmalat Sanayii İthalatı İçindeki Payı, %	
2018	13,4	**2018**	42
2019	15,3	**2019**	40,6
2020	13	**2020**	41,7
2021	12,4	**2021**	46,2
2022	9,8	**2022**	41,5
2023	10,7	**2023**	42,9
2024	11,1	**2024**	43,9
2025 (Ocak-Eylül)	11,3	**2025 (Ocak-Eylül)**	44,7

Orta düşük teknolojili ürünlerin imalat sanayii ithalatındaki payı ise 2018 yılından 2024'e %33,2'den %31,2'ye gerilemiştir. Düşük teknolojili ürünlerin payı ise %11,4'ten %13,5'e yükselmiştir.

Türkiye, Orta Düşük Teknolojili Ürünlerin İmalat Sanayii İthalatı İçindeki Payı, %		Türkiye, Düşük Teknolojili Ürünlerin İmalat Sanayii İthalatı İçindeki Payı, %	
2018	33,2	**2018**	11,4
2019	32,1	**2019**	12
2020	34,5	**2020**	10,8
2021	30,4	**2021**	11
2022	36,5	**2022**	12,2
2023	35,2	**2023**	11,2
2024	31,5	**2024**	13,5
2025 (Ocak-Eylül)	31,2	**2025 (Ocak-Eylül)**	12,8

Türkiye'nin 2024 yılı imalat sanayii ihracatı 246,5 milyar dolar olup ithalatı 280 milyar dolardır. İmalat sanayii dış ticareti 33,5 milyar dolar açık vermiştir. Yüksek teknolojili ürünlerde 30,9 milyar dolarlık ithalata karşılık sadece 8,7 milyar dolarlık ihracat yapılabilmiştir. Orta yüksek teknolojili ürün ithalatı 122,8 milyar dolar, ihracatı ise 92,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Orta düşük teknolojili ürün ithalatı 88,3 milyar dolar, ihracatı ise 69,4 milyar dolardır. Düşük teknolojili ürünlerde ise ithalat 37,9 milyar dolar, ihracat 75,9 milyar dolar olmuş, 38 milyar dolar fazla verilmiştir.

Başka bir deyişle Türkiye ekonomisi sadece düşük teknolojili ürünlerde dış ticaret fazlası verirken, orta düşük- orta yüksek- yüksek teknolojili ürünlerde net ithalatçı konumdadır.

İmalat Sanayi Katma Değeri, Milyon dolar					
Yıl	**Türkiye**	**Dünya Toplam**	**Türkiye/ Dünya, %**	**Üst Orta Gelir (ÜOG)**	**Türkiye/ ÜOG, %**
2004	69.295	7.263.984	**0,95**	1.326.282	**5,22**
2005	85.586	7.766.362	**1,1**	1.543.193	**5,55**
2006	95.033	8.396.724	**1,13**	1.833.182	**5,18**
2007	114.493	9.442.908	**1,21**	2.245.866	**5,1**
2008	125.310	10.211.965	**1,23**	2.724.929	**4,6**
2009	98.416	9.339.267	**1,05**	2.712.705	**3,63**
2010	116.964	10.570.200	**1,11**	3.260.597	**3,59**
2011	137.969	11.801.870	**1,17**	3.944.962	**3,5**
2012	139.425	12.050.938	**1,16**	4.224.682	**3,3**
2013	155.928	12.275.692	**1,27**	4.458.316	**3,5**
2014	157.475	12.720.621	**1,24**	4.692.940	**3,36**
2015	144.307	12.351.614	**1,17**	4.548.518	**3,17**
2016	144.327	12.412.329	**1,16**	4.479.529	**3,22**
2017	151.111	13.263.549	**1,14**	4.911.542	**3,08**
2018	148.657	14.194.002	**1,05**	5.326.355	**2,79**
2019	139.853	14.042.879	**1**	5.270.585	**2,65**
2020	137.866	13.651.818	**1,01**	5.177.156	**2,66**
2021	182.322	16.076.811	**1,13**	6.506.723	**2,8**
2022	200.551	16.027.703	**1,25**	6.625.858	**3,03**
2023	215.037	16.635.000	**1,29**	6.550.128	**3,28**
2024	219.000	16.825.000	**1,30**		

Türkiye'de son 20 yılda imalat sanayii katma değeri 69 milyar dolardan 219 milyar dolara yükselmiştir. Aynı dönemde dünyada imalat sanayiinin toplam büyüklüğü 7,2 trilyon

dolardan 16,8 trilyon dolara yükselmiştir. Türkiye'nin dünya imalat sanayii içindeki payı 0,95'ten 1,3'e yükselmiştir.

Bilindiği üzere imalat sanayiinin büyüme hızı gelişmiş ülkelerde yavaş, gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde ise hızlıdır. Ülkeler gelişmelerini tamamladıkça imalat sanayii katma değerinin büyüme hızının yavaşlaması beklenir. Üst orta gelirli ülkelerin imalat sanayii katma değeri aynı dönemde 1,3 trilyon dolardan 6,5 trilyon dolar seviyelerine yükselmiştir. Türkiye'nin bu grup içindeki payı ise %5,2'den %3'e kadar gerilemiştir. Bu durum, Türkiye'nin imalat sanayiinin büyüme hızı üst orta gelir grubundaki rakip olduğu ülkelere göre yavaş kalmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde imalat sanayii hızla büyümeye devam ederken, Türkiye'de büyüme beklenenin altında kalmıştır.

Ülkelere Göre Yüksek Teknolojili Ürünlerin İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Payı, % (2024)				
Avusturalya	26		**G. Kore**	17
Avusturya	17		**Malezya**	28
Belçika	22		**Meksika**	19
Kanada	14		**Hollanda**	21
Çin	23		**Norveç**	24
Hırvatistan	12		**Polonya**	11
Çekya	21		**Romanya**	12
Danimarka	16		**Rusya**	10
Estonya	18		**Singapur**	25
Fransa	21		**İspanya**	12
Almanya	16		**G. Afrika**	5
Yunanistan	14		**İsveç.**	17
Hong Kong	35		**İsviçre**	29
Macaristan	18		**Tayland**	22
İzlanda	33		**İngiltere**	27
Hindistan	12		**ABD**	18
Endonezya	8		**Uruguay**	10
İrlanda	41		**Dünya ort.**	**19**
İsrail	22		**OECD ort**	**18**
Japonya	13		**Türkiye**	**3,6**

Birçok çalışma yüksek teknoloji ürün ihracatı yapan ülkelerin döviz geliri sağlayarak ekonomik refah düzeylerini arttırmakta olduğunu, neticede büyüme ve kalkınmalarının hız kazandığını kanıtlamaktadır.

Yüksek teknolojili ürünlerin üretimi doğrudan ülkenin bilgi ve beceri kapasitesiyle ilgili olup rekabet gücünü artırmaktadır. Bu yönüyle tüm gelişmiş ülkeler üretim kompozisyonlarında yüksek teknoloji ürünlere ağırlık vermek adına AR-GE faaliyetlerine kaynak aktarmakta ve ülkelerinde buna uygun yapısal reformalar izlemektedir.

Tabloda görüleceği üzere yüksek teknolojili ürünlerin imalat sanayii ihracatı içindeki payı karşılaştırmasında Türkiye, gelişmiş ülkelere ve gelişmekte olan ülkelere oranla çok geride kalmaktadır. Türkiye'nin yüksek teknolojili ürün ihracatının imalat sanayii toplam ihracatındaki payı 2024 yılında %3,6 olarak gerçekleşmişken OECD ortalaması %18 civarındadır.

Teknoloji politikasındaki vizyonsuzluğun ve AR-GE bütçelerindeki yetersiz artışların en ağır bedeli, beşerî sermaye kaybı, yani beyin göçüdür. Ayrıca üniversitelerdeki liyakatsiz atamalar, sanayideki düşük ücretler ve gelecek kaygısı, Türkiye'nin en parlak mühendislerini, yazılımcılarını ve bilim insanlarını yurt dışına itmektedir. Son üç yılda 17 binden fazla mühendis ve yazılımcının ülkeyi terk ettiği tahmin edilmektedir. Giden sadece bir birey değil; Türkiye'nin inovasyon kapasitesi, patent üretme potansiyeli ve geleceğidir. Bu beyin göçü durdurulmadan, sadece bina ve makine yatırımı yaparak teknolojik kalkınma sağlanamayacaktır.

Bu karanlık tabloyu tersine çevirmek ve Türkiye'nin bilim ve teknoloji kapasitesini artırmak, AR-GE ve yenilikçilik ekosistemini daha güçlü bir yapıya kavuşturmak amacıyla sunduğumuz önerge, Cumhur İttifakı üyelerinin oylarıyla reddedilmiştir.

KOBİ'LERİN VE EMEK YOĞUN SEKTÖRLERİN ÇÖKÜŞÜ

2026 yılı bütçesi, Türkiye ekonomisinin omurgasını oluşturan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) ve istihdam deposu olan emek yoğun sektörler açısından tam bir hayal kırıklığıdır. İktidarın "büyüme" söylemlerinin aksine, Anadolu'nun dört bir yanındaki sanayi sitelerinden, organize sanayi bölgelerinden (OSB) ve atölyelerden yükselen ses, büyümenin değil, "ayakta kalma mücadelesinin" sesidir. Yüksek enflasyon, fahiş enerji maliyetleri, finansmana erişimdeki imkansızlıklar ve baskılanan döviz kuru nedeniyle rekabet gücünü kaybeden reel sektör, tarihinin en zorlu dönemlerinden birini yaşamaktadır.

Türkiye'nin geleneksel ihracat lokomotifi olan tekstil, hazır giyim, deri ve mobilya gibi sektörlerin nasıl bir uçuruma sürüklendiği yayınlanan veriler ile gözler önüne serilmektedir. Bu sektörler, sadece ihracat geliri sağladıkları için değil, milyonlarca vatandaşımıza, özellikle de

kadın ve gençlere istihdam sağladıkları için stratejik öneme sahiptir. Ancak veriler, bu sektörlerin "gözden çıkarıldığı" izlenimini güçlendirmektedir. Bu verilere göre; Türk hazır giyim sektörünün Avrupa pazarındaki ve dünya ticaretindeki payı, 35 yıl aradan sonra ilk kez kritik eşiklerin altına gerilemiştir. Yıllarca "dünyanın tekstil üssü" olmakla övünen Türkiye, yanlış ekonomi politikaları ve maliyet artışları nedeniyle pazarını Mısır, Bangladeş, Vietnam gibi rakiplerine kaptırmaktadır. Avrupalı alıcılar, Türkiye'deki yüksek fiyatlar ve belirsizlik nedeniyle siparişlerini bu ülkelere kaydırmakta, bu da içeride fabrikaların kapanmasına, vardiyaların azalmasına ve işçi çıkarmalarına neden olmaktadır.

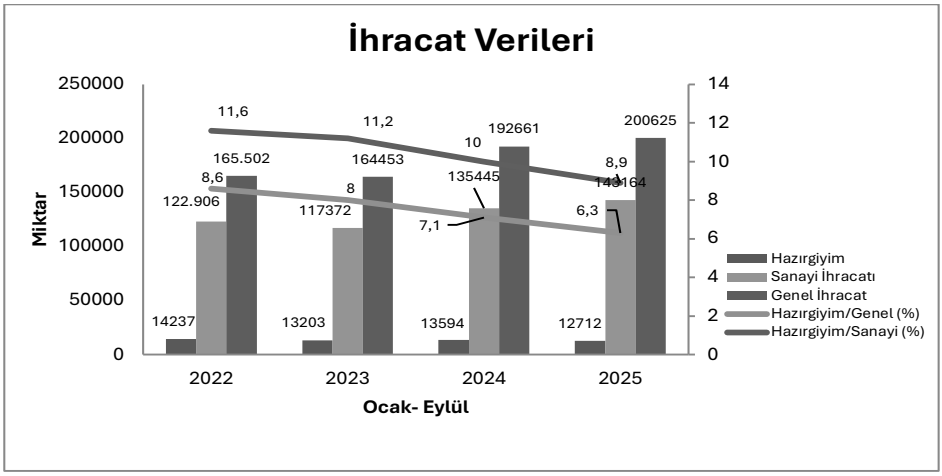

Emek yoğun sektörleri gözden çıkarmanın bedeli, yüz binlerce kişilik istihdam kaybıdır. Eğer bu sektörlerden çıkılacaksa, yerine hangi sektörlerin güçlendirileceği, istihdamın nasıl ikame edileceği planlanmış olmalıdır. Bu nedenle, tekstil ve hazır giyim başta olmak üzere seçilmiş sektörlerde ihracatçıya verilen döviz dönüşüm desteğinin yüzde 2'den yüzde 5'e (toplamda yüzde 8 seviyesine) çıkarılması gerekmektedir. Yüzde 5'lik bir kur/destek avantajı, sektörün nefes almasını ve pazarlarını korumasını sağlayabilecektir. Ancak iktidar, bu rasyonel öneriye dahi kulak tıkamaktadır.

Türkiye'deki işletmelerin yüzde 99'unu oluşturan KOBİ'lerin, Merkez Bankası verilerine göre toplam kredi borcunun 5,4 trilyon TL'ye ulaştığı, ancak bu borcun sadece yüzde 24'ünün uzun vadeli yatırım kredisi olduğu görülmektedir. Yani sanayici, yeni bir yatırım yapmak amacıyla değil, yalnızca mevcut borçlarını ödeyebilmek için borçlanmaktadır.

Kredi faizlerinin yüzde 50'nin üzerine çıktığı, bankaların teminat oranlarını yüzde 130-150 bandına çektiği bir ortamda, bir KOBİ'nin yatırım yapması matematiksel olarak imkansızdır. Her 3 küçük işletmeden 1'i bankalardan ret cevabı almaktadır. Devletin KOBİ'lere uzanan eli olması gereken KOSGEB'in bütçesi ise bu sorunu çözmekten çok uzaktır.

Bu vahim hatayı düzeltmek amacıyla, Adana Milletvekilimiz Sayın Ayyüce Türkeş Taş ve Samsun Milletvekilimiz Sayın Erhan Usta imzasıyla Plan ve Bütçe Komisyonu'na sunduğumuz "KOBİ'lere Destek" önergesi, iktidar milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

KOBİ'lerin yenilikçi, teknolojik ve rekabetçi bir yapıya kavuşmaları yönünde somut bir ilerlemesinin sağlanması, emek yoğun ve istihdam odaklı sektörlerde üretim kapasitesinin güçlendirilmesi, ülkemizin sanayi ve teknoloji alanlarında küresel ölçekte daha güçlü bir konuma gelmesine katkıda bulunması amacıyla sunduğumuz ödenek artışı önergesi iktidar grubunun oylarıyla reddedilmiştir.

Sanayicinin belini büken en büyük girdi kalemlerinden biri enerjidir. Sadece 2025'in ilk dokuz ayında elektriğe 3 kez, doğal gaza 5 kez zam gelmiştir. Bir tekstil fabrikası veya bir dökümhanenin bu maliyetlerle rekabet etmesi mümkün değildir. Daha da kötüsü, fiyatlardaki öngörülemezliktir. Sanayici, bir sonraki ay faturasının ne geleceğini bilmediği için ürününü fiyatlayamamakta, sipariş alamamakta ve ihracat sözleşmesi imzalayamamaktadır. OSB'lerdeki işletmelerin büyük çoğunluğu ulusal tarife sistemine bağlı olduğu için, her zam doğrudan maliyetlere yansımakta ve rekabet gücünü sıfırlamaktadır.

Enerji maliyetlerini düşürmek isteyen sanayicinin tek çıkış yolu, kendi elektriğini üretmek için yenilenebilir enerji (Güneş Enerjisi Santrali- GES, Rüzgar Enerjisi Santrali- RES) yatırımları yapmaktır. Ancak Bakanlık ve EPDK, sanayicinin bu çıkış yolunu da tıkamıştır. 19 Kasım 2022 tarihli EPDK Yönetmelik değişikliği ve sonrasındaki uygulamalar, tam bir skandaldır.

Enerji Bakanlığı'nın yayınladığı kapasite tablolarında, Türkiye'nin 81 ilinde tahsis edilebilecek yeni kapasite miktarı "sıfır megawatt" olarak görünmektedir. Yani sanayiciye "güneş var, çatı var, paran var ama yatırım yapamazsın, kapasite yok" denilmektedir. Ancak aynı trafo merkezlerinde, belirli yandaş şirketlere gece yarısı operasyonlarıyla devasa kapasitelerin tahsis edildiği sektörde herkesin bildiği bir sırdır.

Sanayiciye "kapasite yok" denilirken, çantacı olarak tabir edilen ve üretimle ilgisi olmayan kişilere lisansların dağıtıldığı, bu lisansların bir "borsa kâğıdı" gibi el değiştirdiği bir rant düzeni kurulmuştur. Sanayici, AB Yeşil Mutabakatı ve Sınırda Karbon Vergisi tehdidi altındayken, kendi yeşil enerjisini üretmesine engel olunması, milli sanayiye ihanet olarak görülmelidir.

OSB VE KALKINMA AJANSLARININ YÖNETİM SORUNLARI

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın görev alanı, sadece teşvik dağıtmak veya makro planlar yapmaktan ibaret değildir; aynı zamanda sanayicinin üretim yaptığı fiziksel mekanların, yani Organize Sanayi Bölgeleri'nin (OSB) adil, şeffaf ve verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamak ve sanayimizi küresel ticaretin yeni kurallarına, özellikle de yeşil dönüşüme hazırlamaktır. Ancak 2026 bütçesi ve Bakanlığın sahadaki uygulamaları incelendiğinde, OSB yönetimlerinde derebeylik sistemini anımsatan keyfi uygulamaların arttığı, bölgesel kalkınma ajanslarının kuruluş amacından saparak işlevsizleştiği ve Türk sanayisinin yaklaşmakta olan karbon vergisi sorununa karşı savunmasız bırakıldığı görülmektedir.

Samsun Yeni Organize Sanayi Bölgesi'ndeki yer tahsis skandalı, Türkiye genelindeki OSB yönetimlerinde yaşanan keyfiliğin ve denetimsizliğin bir mikro örneğidir. Samsun'da yatırım yapmak isteyen sanayicilere yer tahsisleri yapılmış, yatırımcılar projelerine başlamış, harcamalar yapmış, ancak daha sonra hiçbir makul ve hukuki gerekçe gösterilmeksizin bu tahsisler iptal edilerek araziler ellerinden alınmış ve başkalarına verilmiştir. Bir sanayici için en büyük risk, piyasa koşulları veya döviz kuru değil; "hukuk güvenliğinin" olmamasıdır. Yatırıma başlamış bir iş insanının elinden, kazandığı hakkın (arsa tahsisinin) keyfi bir kararla alınabildiği bir ülkede, yatırım ikliminden söz edilemeyecektir. Bu tür uygulamalar, sadece o sanayiciyi mağdur etmekle kalmayacak, potansiyel yatırımcıların da güvenini sarsacak ve sermayeyi ürkütecektir.

Sanayi yönetimindeki bir diğer kurumsal zafiyet, Bölgesel Kalkınma Ajanslarının (BKA) durumudur. Kuruluş aşamasında yerel potansiyeli harekete geçireceği, bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltacağı ve bürokrasiyi azaltacağı iddia edilen bu yapılar, "lüzumsuz" ve "verimsiz" kurumlara dönüşmüştür. Ajanslar, proje üreten ve kalkınmaya yön veren merkezler olmak yerine; iktidarın yerel siyasi kadrolarının istihdam edildiği, kaynakların verimsiz projelere dağıtıldığı ve etki analizinin dahi yapılmadığı hantal yapılara evrilmiştir.

Yeşil Dönüşüm

Sanayimizin önündeki en büyük "dışsal" tehdit ise Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı ve Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizmasıdır (SKDM). Türkiye ihracatının yüzde 41'i Avrupa Birliği'ne yapılmaktadır. 1 Ocak 2026 itibarıyla AB, karbon ayak izi yüksek olan ürünlere (demir-çelik, çimento, alüminyum, gübre, elektrik, tekstil vb.) sınırda "karbon vergisi" uygulamaya başlayacaktır. Bu, Türk sanayicisi için ikinci bir gümrük duvarı demektir. Eğer Türkiye'deki fabrikalar "yeşil dönüşümü" gerçekleştiremez ve karbon emisyonlarını düşüremezse, AB kapısında milyarlarca Euro vergi ödemek zorunda kalacak ve rekabet gücünü tamamen kaybedecektir.

Ancak 2026 yılı bütçesi incelendiğinde, bu devasa tehdide karşı ayrılan kaynağın sembolik düzeyde kaldığı görülmektedir. "Yeşil Dönüşüm" ve enerji verimliliği yatırımlarına ayrılan bütçe payı binde 6 seviyesindedir. 100 liralık bütçenin 1 lirasını bile bu dönüşüme ayırmayan bir Bakanlık, sanayiciyi AB'nin karbon duvarı karşısında yalnız bırakmıştır. Güney Kore'nin sadece yeşil teknoloji dönüşümü için 43 milyar dolar fon ayırdığı bir dünyada, Türkiye'nin bu konuyu "pilot projelerle" geçiştirmesi, ihracatımızın geleceğini tehlikeye atmaktadır.

Yeşil dönüşümün en önemli ayağı olan "Yenilenebilir Enerji" yatırımlarında ise Bakanlık ve EPDK, sanayicinin önüne bürokratik duvarlar örmektedir. Sanayici, karbon ayak izini düşürmek ve maliyetini azaltmak için fabrikasının çatısına Güneş Enerjisi Santrali (GES) kurmak istemekte, ancak "kapasite yok" cevabıyla karşılaşmaktadır. IPARD (AB destekli kırsal kalkınma) projeleriyle yaşanan çelişki, plansızlığın en somut göstergesidir. Birbirinden habersiz iki devlet kurumu arasında kalan sanayici, yatırımdan vazgeçmektedir.

Denetim ve Sanayi Mallarının Standardizasyonu

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın sorumluluk alanı, sadece fabrikaların bacasının tütmesini sağlamakla sınırlı değildir; aynı zamanda o fabrikalarda üretilen asansörden elektrikli ev aletlerine, gaz yakan cihazlardan otomotiv parçalarına kadar binlerce sanayi ürününün "güvenli" ve "standartlara uygun" olmasını temin etmektir. Bakanlık, bu sorumluluğu neticesinde "Türk Malı" algısının küresel pazarlardaki itibarının da korunmasına katkı sağlamalıdır.

Piyasa denetimi, sadece iç pazar için değil, ihracat odaklı büyüme hedefi için de bir zorunluluktur. Avrupa Birliği başta olmak üzere küresel pazarlar, artık sadece "ucuz" ürün değil, "güvenli ve standartlara uygun" ürün talep etmektedir. Türk sanayicisinin ürettiği bir makinenin veya elektronik cihazın, uluslararası testlerden geçememesi veya güvensiz bulunarak iade edilmesi, sadece o firmanın değil, tüm sektörün imajını zedelemektedir.

Bakanlığın denetim altyapısını güçlendirmemesi, Türk ürünlerinin yurt dışı pazarlarda "kalite" algısını aşağı çekme riski taşımaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan denetimlerde, piyasadaki ürünlerin önemli bir kısmının teknik düzenlemelere uymadığı, standart dışı olduğu ve tüketici güvenliği açısından ciddi riskler barındırdığı tespit edilmiştir. Denetim sayılarının düşük tutulması, piyasada bir "denetimsizlik" algısına yol açmakta, merdiven altı üretimi cesaretlendirmekte ve haksız rekabet yaratarak dürüst sanayiciyi cezalandırmaktadır. Buna karşılık test laboratuvarlarının kapasitesinin artırılması ve denetimlerin sıkılaştırılması, ihracatta katma değer artışını beraberinde getirecektir. Tüketicinin korunması ile sanayi ürünlerinin kalite ve güvenilirliğinin artırılması hedeflerine ulaşmak, güvenli ürün piyasasını güçlendirmek ve ülkemizin rekabet gücünü yükseltmek için sunduğumuz önerge AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Bakanlığın 2026 yılı bütçesi üzerine yaptığımız detaylı teknik analizler ışığında ortaya çıkan tablo; Türkiye'nin sanayileşme serüveninde kritik bir yol ayrımında olduğunu, ancak siyasi iktidarın bu süreci yönetecek vizyon, planlama ve ciddiyetten yoksun olduğunu göstermektedir. Hazırlanan bütçe teklifi, Türk sanayisini orta teknoloji tuzağından kurtaracak, verimliliği artıracak ve yeşil dönüşümü sağlayacak bir atılım bütçesi olmaktan ziyade; mevcut sorunları öteleyen, kaynakları verimsiz alanlara dağıtan ve üretimi ranta öncelemeyen bir "idare-i maslahat bütçesi" hüviyetindedir.

Sadece bina yaparak veya makine alarak sanayileşmenin mümkün olmadığı, toplam faktör verimliliğindeki durağanlıkla kanıtlanmıştır. Bakanlık bütçesi, sanayicinin enerji faturasını düşürecek, KOBİ'nin krediye erişimini sağlayacak, yüksek teknoloji ihracatını artıracak ve Türkiye'yi küresel rekabette öne geçirecek bir vizyona sahip değildir. Bu bütçe, üretimden kopuşun, ranta teslimiyetin ve bilimi "lüks" gören anlayışın bütçesidir.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
438.122.123.000	195.207.037.074	514.840.483.000	17,51	%2,86

Tarım ve Orman Bakanlığı 2026 yılı bütçesi 2025 yılı bütçesi olan 438,1 milyar liradan %17,51'lik bir artışla 541,8 milyar TL olarak belirlenmiştir. Merkezi Yönetim Bütçesinin toplamı %28,5 büyürken Bakanlık bütçesindeki artış oldukça kısıtlı kalmıştır.

Açıklama	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	2025-2026 Artış Oranı (%)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	58.970.677.000	30.059.498.155	**72.881.121.000**	**23,58**	**13,45**
SGK Devlet Primi Giderleri	7.671.413.000	3.615.423.340	**9.420.337.000**	**22,79**	**1,73**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.653.232.000	987.057.099	**4.003.810.000**	**9,59**	**0,73**
Cari Transferler	182.840.688.000	101.705.351.505	**242.158.950.000**	**32,44**	**44,69**
Sermaye Giderleri	9.829.397.000	1.974.739.809	**11.150.500.000**	**13,44**	**2,05**
Sermaye Transferleri	173.940.955.000	56.332.505.981	**199.725.765.000**	**14,82**	**36,86**
Borç Verme	1.215.761.000	532.461.185	**2.500.000.000**	**105,63**	**0,46**
GENEL TOPLAM	**438.122.123.000**	**195.207.037.074**	**541.840.483.000**	**17,51**	**100**

Personel Giderleri 59 milyar TL'den %23,58 oranla artarak 72,8 milyar TL'ye yükselmektedir. Bu harcama kalemi, kamu personeli ile kamu personeli olmamakla birlikte mevzuatı gereğince ilgililere bordroya dayalı olarak yapılan ödemeleri kapsamaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri %22,79 artış göstererek 7,7 milyar TL'den 9,4 milyar TL'ye yükselmiştir. Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri, bu bölümde izlenmektedir.Mal ve Hizmet Alım Giderleri, 3,6 milyar TL'den %9,59 oranla artarak 4 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu kısımdaki giderler, mal ve hizmet karşılığında yapılan faturalı ödemeleri kapsamaktadır.

Cari Transferler, sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir. Cari transferler kaleminin 2025 yılına göre %32,44 oranla artarak 242,1 milyar TL olarak belirlendiği görülmektedir. Bu kalem içerisinde tarımsal üreticilere yapılan destekler bulunduğundan olumlu karşılanmakla birlikte tarımsal destekleme miktarlarının yetersizliği ilerleyen bölümde detaylı olarak anlatılacaktır.

Sermaye Giderlerinin %13,44 oranla arttığı görülmektedir. 2026 yılı için 11,1 milyar TL'nin üzerinde bir ödenek belirlenmiştir. (Sermaye giderleri, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)

"Sermaye Transferleri" bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir. Bu kalemin %35,28 oranla arttığı görülmektedir. 2025 yılı için 173 milyar lira olarak belirlenmiş 2026 yılında ise sermaye transferleri için 199,7 milyar lira ödenek ayrılmıştır.

Borç Verme; bir mali hakka veya devletin mülkiyetinde hisse (sermaye) katılımına neden olan ödemeleri kapsar. 2025 yılında 1,2 milyar lira ayrılan borç verme kalemine 2026 yılı için 2,5 milyar lira ayrılmaktadır.

TARIMSAL HASILA VE YAPISAL SORUNLAR

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi üzerine yapılan incelemeler, Türk tarımının sadece bütçesel bir kısıtlılık içinde olmadığını, aynı zamanda derin bir vizyon krizi ve yapısal çöküş ile karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır. Tarımsal üretim, doğası gereği stratejik bir planlama ve devlet ciddiyeti gerektiren bir alandır. Ancak mevcut yönetim anlayışı, tarımı "iklim şartlarına ve çiftçinin kaderine terk edilmiş" bir yapıya dönüştürmüştür.

2000 yılından 2025 yılına kadar geçen çeyrek asırlık sürede Türkiye nüfusu 67,8 milyondan 85,66 milyona yükselerek yüzde 26,3 oranında artış göstermiştir. Nüfusun ve buna bağlı gıda talebinin hızla arttığı, sığınmacı ve turist hareketliliğinin tüketimi katladığı bir dönemde, tarımsal hasılanın ve üretimin aynı oranda artırılamaması, hatta bazı stratejik kalemlerde gerilemesi, ulusal gıda güvenliğimiz adına büyük bir tehdittir.

Ekonomik büyüme modellerinde, sanayileşme ve hizmet sektörünün gelişimiyle birlikte tarımın milli gelir içindeki payının oransal olarak azalması beklenen bir durumdur. Ancak Türkiye'deki düşüş, sağlıklı bir yapısal dönüşümün değil, tarım sektörünün ihmal edilmesinin ve üretimden kopuşun bir sonucudur. Veriler incelendiğinde, tarım sektörünün Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) içindeki payının 2003 yılında yüzde 9,79 seviyesindeyken, 2024 yılı itibarıyla yüzde 5,80'e kadar gerilediği görülmektedir. Bu keskin düşüş, tarımın diğer

sektörlerin büyüme hızına ayak uyduramadığını, gerekli teknolojik yatırımların ve verimlilik artışının sağlanamadığını kanıtlamaktadır.

Aşağıdaki tablo, tarımsal hasılanın milli gelir içindeki erimesini yıllar itibarıyla net bir şekilde ortaya koymaktadır:

Tablo: Türkiye tarımsal hasıla ve GSYH'nin gelişimi 2003- 2024						
YILLAR	**2003**	**2007**	**2011**	**2015**	**2019**	**2024**
Tarımsal Hasıla (milyar TL)	46	66	114	161	276	2595
GSYH (milyar TL)	472	887	1.404	2.350	4.311	44.587
Oran (%)	9,79	7,45	8,17	6,86	6,40	5,80

Tarımsal hasılanın dolar bazında incelenmesi de benzer bir tabloyu işaret etmektedir. 2010 yılında 70 milyar dolar seviyesine ulaşan tarımsal hasıla, aradan geçen 14 yıla rağmen 2024 sonunda ancak 74 milyar dolar seviyelerinde kalabilmiştir. 2023 hedeflerinde tarımsal hasılanın 150 milyar doları aşması öngörülmekteyken hedefin yarısına bile ulaşamamıştır. Bu durum, tarım politikalarındaki başarısızlığın en somut göstergesidir. Türkiye, tarımsal büyüme konusunda kendi potansiyelinin çok gerisinde kalırken, küresel rekabette de irtifa kaybetmektedir.

Son 20 yılda uygulanan yanlış politikalar neticesinde, Türkiye'nin küresel tarım katma değerinden aldığı pay yüzde 3 seviyelerinden 2024 itibarıyla yüzde 1,65'e kadar gerilemiştir. Üst-orta gelir grubu ülkelerde tarımsal kişi başı katma değer son on yılda yüzde 20 artarken, Türkiye'de bu artışın yüzde 4 seviyesinde sınırlı kalması, sektördeki verimsizliğin ve gelir kaybının bir başka delilidir. Avrupa'da en yüksek tarımsal hasıla elde eden ülke konumuna yükselmiş olmamız nüfusumuzla birlikte kişi başına düşen tarımsal katma değer düşünüldüğünde bir anlam ifade etmemektedir.

Türk tarımının en kronik ve çözülemeyen sorunu, üretim planlamasının yokluğudur. Tarım ve Orman Bakanlığı, arz ve talep dengesini gözeten, çiftçiyi yönlendiren bir mekanizmayı hayata geçirmekte yetersiz kalmaktadır. Hangi bölgede ne kadar hububat üretileceği, hangi üründe arz açığı veya fazlası oluşacağı bilimsel verilerle değil, rastlantısal süreçlerle belirlenmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kapatılmasıyla başlayan plansız büyüme sürecinde, tarımdaki makro planlama yeteneği kaybolmuş, stratejik hedefler ile sahadaki gerçeklikler arasındaki bağ kopmuştur.

Plansızlığın en acı faturası, her yıl tekrarlanan "arz fazlası ürünlerin tarlada kalması" veya "arz eksikliği nedeniyle fiyatların aşırı yükselmesi" döngüsüdür. Örneğin patates üretiminde yıllık ülke ihtiyacı yaklaşık 4,6 milyon ton iken, plansız ekim sonucu üretim 6,5 milyon tona çıkabilmekte, aradaki 2 milyon tonluk arz fazlası nedeniyle üretici ürününü maliyetinin altına dahi satamaz hale gelmektedir. Bu durum sadece çiftçinin zarar etmesi değil, aynı zamanda milli servetin, toprağın, suyun ve gübrenin israf edilmesi demektir. Bir yıl patates kazandırmadığı için ertesi yıl kimse ekmemekte, bu sefer de fiyatlar fahiş oranda artarak tüketiciyi mağdur etmektedir. Bu "örümcek ağı" döngüsü, Bakanlığın etkin bir yönlendirme yapamamasının sonucudur.

Plansızlığın ve yapısal sorunların en tehlikeli boyutu, toplumun temel besin kaynağı olan tahıl üretiminde yaşanmaktadır. Kriz dönemlerinde süs bitkisi, meyve veya sebze üretiminden geçici olarak vazgeçilebilir ancak tahıl üretimi, bir ülkenin hayatta kalabilmesi için vazgeçilmezdir. Ne var ki son 21 yılda Türkiye, tahıl üretim alanlarında ciddi bir gerileme yaşamaktadır. 2003 yılında 17,4 milyon hektar olan tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin ekim alanı, 2024 yılında 16,8 milyon hektara düşmüştür.

Tablo: Türkiye tahıl ve diğer bitkisel ürün üretim alanı 2003- 2023						
(Bin hektar)	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Tarım Alanı	17.408	6.945	5.692	15.723	15.398	16.822

Özellikle stratejik ürünümüz olan buğdayda durum alarm vermektedir. Son 21 yılda buğday ekim alanlarımızın yüzde 27'sini, yani yaklaşık 21 milyon dekar tarım arazisini buğday üretiminden çıkarmış bulunmaktayız. Nüfusun 20 milyon arttığı bir dönemde, buğday ekim alanlarının bu denli daralması, gıda güvenliği açısından önemli bir risk oluşturmaktadır. Aşağıdaki tablo, buğday üretim alanlarındaki daralmayı ve üretim miktarının nüfus artışını karşılamaktaki yetersizliğini göstermektedir:

Tablo: Türkiye'de buğday üretim alanı ve üretim miktarı 2003- 2023						
YILLAR	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Alan(dekar)	91.000.000	80.977.000	80.960.000	78.668.874	68.463.271	70.238.078
Miktar (Ton)	19.000.000	17.234.000	21.800.000	22.600.000	19.000.000	20.800.000

Tablodan da anlaşılacağı üzere, üretim miktarında teknolojik gelişmelere bağlı kısmi verim artışları sağlansa da toplam üretim miktarı 20 yıl önceki seviyelerde (20 milyon ton bandında) kalmaktadır. Oysa aynı dönemde Türkiye nüfusu yüzde 26,3 oranında artmıştır. Aynı

miktarda buğday ile 20 milyon fazla insanı doyurmaya çalışmak matematiksel olarak imkânsız olduğundan, Türkiye buğday ithalatçısı bir ülke konumuna sürüklenmiştir.

Kişi Başına Düşen Buğday Üretimi (kg)	
2000	310
2007	244
2008	249
2009	284
2010	267
2011	292
2012	266
2013	288
2014	245
2015	287
2016	258
2017	266
2018	244
2019	228
2020	245
2021	208
2022	232
2023	258
2024	243

Bu durumun en çarpıcı göstergesi "kişi başına düşen buğday üretimi" verisidir. 2000 yılında Türkiye'de kişi başına 310 kilogram buğday üretilirken, bu rakam 2024 yılında 243 kilograma kadar düşmüştür. Kişi başı üretimdeki bu dramatik düşüş, ulusal gıda güvencesi açısından olağanüstü bir riskle karşı karşıya olduğumuz anlamına gelmektedir.

Tarım sektöründeki verimsizliğin temel nedenlerinden biri de arazi parçalılığı ve toplulaştırma çalışmalarının bir türlü tamamlanamamasıdır. Türkiye tarımının en büyük yapısal sorunu olan küçük ve parçalı arazi yapısı, işletme maliyetlerini artırmakta ve sürdürülebilirliği engellemektedir. Toplulaştırmanın yapılmadığı, tarla içi hizmetlerin ve kapalı devre sulama sistemlerinin tamamlanmadığı bir ortamda çiftçiden yüksek verim beklemek yanlış olacaktır. Bununla birlikte, köylerdeki tarım arazilerinin ve meraların, köyün yerini dahi bilmeyen kişiler tarafından internet üzerinden yatırım aracı gibi alınıp satılması, tarımsal üretimin geleceğini tehdit eden bir başka yapısal sorundur. Mülkiyetin, üretim yapmayan kişilerin eline geçmesi,

tarımsal arazilerin amaç dışı kullanımına ve spekülatif rant alanına dönüşmesine zemin hazırlamaktadır.

Ayrıca, tarım sektöründeki işgücü ödemelerinin GSYH içindeki payının 1998 yılındaki yüzde 0,32 seviyesinden 2024 yılında ancak yüzde 0,33 seviyesine gelebilmiş olması, çiftçinin ve tarım işçisinin ekonomik refah artışından hiç pay alamadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle çiftçimiz, devletten maaş almadan, sosyal güvence desteğini yeterince görmeden, adeta "ücretsiz işçilik" yapan ve sahipsiz bırakılan bir kesim haline gelmiştir.

Tarımsal üretimden kopuşun ve sektördeki kan kaybının en somut göstergesi, sosyal güvenlik kapsamındaki çiftçi sayılarındaki erimedir. Üreticinin toprağa küsmesi, sadece bir hissiyat değil, istatistiki bir gerçektir. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, 2009 yılında 1 milyonu aşan Tarım BAĞ-KUR'lu (Zorunlu 4b) çiftçi sayısı, artan maliyetler ve yetersiz gelir nedeniyle sistematik bir düşüşle 2024 yılında 413 bin seviyesine kadar gerilemiştir.

Tablo: Türkiye'de Sigortalı Çiftçi Sayıları 2009- 2024(Ağustos)						
	2009	2013	2017	2020	2024 Ağustos	2025 Ağustos
Tarım Zorunlu 4b	1.014.948	928.454	705.592	547.075	413.865	780.043

2025 yılı verisinde görülen ani artış ise sahadaki bir iyileşmeyi veya çiftçiliğe dönüşü değil; sadece ÇKS verilerinin SGK sistemiyle entegre edilmesi sonucu yapılan idari bir güncellemeyi yansıtmaktadır. Bu istatistiki makyaj, üretimden çekilen yüz binlerce çiftçi gerçeğini değiştirmemektedir.

Çiftçilerin ortalama yaşının Avrupa seviyesinin de üzerinde seyretmesi sebebiyle özellikle gençleri ve kadınların tarımsal üretime yönlendirilmesini sağlamak amacıyla sunduğumuz önerge Cumhur İttifakı üyelerinin oylarıyla reddedilmiştir.

TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARININ YETERSİZLİĞİ

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ve Tarım ve Orman Bakanlığı bütçesi birlikte değerlendirildiğinde, iktidarın tarıma bakış açısındaki negatif değişimin derinleşerek devam ettiği görülmektedir. Anayasa'nın sosyal devlet ilkesi ve ilgili kanunların emredici hükümleri, tarımsal üretimin desteklenmesini devletin asli görevleri arasında saymaktadır. Ancak bütçe rakamları, siyasi iktidarın tercihini üretimden, tarladan ve çiftçiden yana değil; faizden ve ithalattan yana kullandığını tartışmaya yer bırakmayacak şekilde kanıtlamaktadır.

Tarımsal desteklemeler, bir lütuf değil, çiftçinin yasal hakkı ve gıda güvenliğinin teminatıdır. Ne yazık ki önümüzdeki yılın bütçesi, bu teminatı yok sayan, çiftçiyi banka kredilerine ve borç batağına mahkûm eden bir anlayışla hazırlanmıştır.

5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 21. maddesi son derece açık bir hüküm içermektedir: "Bütçeden tarımsal desteklemeler içine ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamaz.". Ancak iktidarın tarıma bakış açısındaki negatif değişimi görmek için son yirmi yıllık döneme bakmak yeterlidir. 2006 yılında tarımsal desteklerin milli gelire oranı yüzde 0,63 seviyesindeyken, 2016 yılında bu oran yüzde 0,44'e gerilemiştir. 2026 bütçe teklifinde ise bu oran yüzde 0,22 seviyesine kadar düşmüştür. Yani Kanunun emrettiği yüzde 1'lik oranın dörtte birine dahi ulaşılamamıştır.

Milli gelirden yüzde 1'in ayrılmaması nedeniyle, 2006 yılından bu yana uygulanan eksik ödemeler kümülatif olarak devasa boyutlara ulaşmıştır. Sadece 2026 yılı için çiftçiye verilmesi gereken ama verilmeyen, yani gasp edilen destek miktarı hesaplandığında, çiftçinin kaybı yaklaşık 13 milyar doları bulmaktadır. Mevcut bütçe teklifinde tarımsal destekler için ayrılan 168 milyar TL'lik kaynak, olması gereken 722 milyar TL'nin çok altındadır. Aradaki yaklaşık 554 milyar TL'lik fark, çiftçinin cebinden alınarak başka kalemlere aktarılmıştır. Bu durum, bütçe hakkının ihlali ve üreticinin emeğine konulmuş bir ipotek niteliğindedir. Benzer bir gerileme, tarımsal desteklerin bütçe içindeki payında da görülmektedir. On yıl önce bütçenin yüzde 2'si tarımsal desteklere ayrılırken, bugün bu oran yüzde 0,9'a kadar düşmüştür. Komisyon görüşmelerinde tarımsal destekleme miktarının hiç değilse 2006 yılı seviyesine çıkmasını sağlamak amacıyla sunduğumuz önergemiz iktidar oylarıyla reddedilmiştir.

Son 10 Yılda Tarımsal Destekleme

	2016	**2026 Bütçe**
MYB Tarımsal Desteklemeler	11,5 Milyar TL	168 Milyar TL
Tarımsal Desteklemelerin Bütçedeki Payı %	2,0	0,9
Tarımsal Desteklemeler / Milli Gelir %	0,44	0,22
MYB Faiz Giderleri / Tarımsal Desteklemeler	4,4 katı	16,1 katı

Kaynak tahsisindeki bu çarpıklık, bütçeden faiz giderlerine ayrılan pay ile tarımsal desteklere ayrılan payın karşılaştırılmasıyla çok daha net ve acı bir şekilde anlaşılmaktadır. Aşağıdaki tabloda sunulan veriler, iktidarın önceliklerinin nasıl değiştiğini gözler önüne sermektedir.

Tabloda görüldüğü üzere, 2016 yılında bütçeden faiz giderlerine ayrılan pay, tarımsal desteklere ayrılan payın 4,4 katı iken; 2026 bütçe teklifinde bu oran korkunç bir artışla 16,1 katına çıkmıştır. Bir yanda, gece gündüz demeden, yağmur çamur dinlemeden 85 milyonun gıda güvenliği için çalışan milyonlarca çiftçinin üretimi sürdürebilmesi için ayrılan 168 milyar TL; diğer yanda faiz lobilerine, rantiyeye ve finans kapital sahiplerine aktarılacak olan 2 trilyon 742 milyar TL bulunmaktadır. Faiz harcamalarındaki bu devasa artışın faturası, desteği kesilen çiftçiye, üretimi azalan tarım sektörüne ve nihayetinde gıda enflasyonu altında ezilen tüketiciye çıkarılmaktadır.

Devlet tarafından yeterince desteklenmeyen, mazot, gübre, ilaç ve tohum gibi temel girdi maliyetleri altında ezilen çiftçi, üretimi sürdürebilmek için zorunlu olarak banka kredilerine yönelmektedir. Ancak bu yönelim, bir yatırım veya büyüme hamlesi değil, hayatta kalma çabasıdır. Bakanlık raporlarında Ziraat Bankası'nın verdiği kredi hacminin büyümesiyle övünülmesi, aslında sektördeki krizin itirafından başka bir anlama gelmemektedir. Borçlanmanın artması, bir sektörün büyüdüğünü değil, öz sermayesinin eridiğini ve finansman açığı verdiğini göstermektedir.

Çiftçinin içinde bulunduğu borçluluk krizini analiz etmek için sadece kredi miktarına değil, bu borcun tarımsal hasılaya (çiftçinin gelirine) oranına bakmak gerekmektedir. Aşağıdaki grafik ve veriler, durumun vahametini ortaya koymaktadır.

Tarım Sektörü Bankalara Nakdi Kredi Borcu

	2004	**2025 Haziran**	
Kredi / Tarım GYSH	9,8%	38,7%	
Kredi (milyar TL)	5,3	1.085	**205 Katına çıkmış**
Tarım GSYH (milyar TL)	54,4	2803*	**52 Katına çıkmış.**

Tablo ve veriler incelendiğinde, tarım sektöründeki borçluluk krizinin derinliği net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. 2004 yılında tarım sektörünün bankalara olan nakdi kredi borcunun tarımsal GSYH'ye oranı yüzde 9,8 seviyesindeyken, 2024 yılı haziran ayı itibarıyla bu oran yüzde 38,7'ye fırlamıştır. Çiftçi, 2004 yılında ürettiği her 100 liralık ürünün yaklaşık 10 lirası kadar borçluyken, bugün ürettiği her 100 liralık ürünün yaklaşık 40 lirası kadar borçlu hale gelmiştir. Bu durum, tarımsal gelirin önemli bir kısmının henüz çiftçinin cebine girmeden banka kredilerine ve faiz ödemelerine gittiğini göstermektedir.

Bu tablonun en acı göstergesi borç artış hızı ile gelir artış hızı arasındaki uçurumdur. Aynı dönemde (2004-2024) tarımsal kredi miktarı 205 kat artarken, çiftçinin geliri (tarımsal GSYH) sadece 52 kat artmıştır. Gelirin 52 kat arttığı yerde borcun 205 kat artması, iktisadi olarak sürdürülemez bir duruma doğru gidildiğini göstermektedir. Bu, çiftçinin kazancının borç faizine gittiğini, sermayesinin eridiğini, traktörünün, tarlasının ve ineğinin ipotek altında olduğunu ve tarımsal işletmelerin finansal bağımsızlığını tamamen kaybettiğini göstermektedir. Bu tablo, tarımın stratejik bir üretim sektörü olarak değil, bankacılık sektörü için bir kar merkezi, Hazine için ise yük olarak görüldüğünün ispatıdır.

Borç sarmalının yanı sıra, çiftçimiz doğal afetler ve riskler karşısında da korumasız bırakılmıştır. Artan maliyetler ve iklim krizi, üretimi her geçen gün daha riskli hale getirmektedir. Bu risklere karşı bir güvence olarak sunulan TARSİM (Tarım Sigortaları Havuzu) sistemi ise çiftçinin derdine derman olmaktan uzaklaşmıştır. Don felaketi gibi durumlarda TARSİM primlerinin aşırı yüksek olması nedeniyle çiftçiler poliçe yaptıramamakta, yaptıranlar ise yüksek muafiyet oranları yüzünden zararlarını tazmin edememektedir. Bu gibi durumlarda sigorta yaptırmak, çiftçi için bir güvence olmaktan çıkıp ek bir maliyet kalemine dönüşmektedir.

Girdi maliyetleri konusunda da çiftçi yalnız bırakılmıştır. Dünyada gübre ve enerji fiyatları dalgalanırken, Türk çiftçisi dünyanın en pahalı mazotunu ve gübresini kullanarak üretim yapmaya çalışmaktadır. 2026 bütçesinde mazot ve gübre desteği için ayrılan pay, enflasyon karşısında erimiş, sembolik bir düzeye inmiştir. Desteklerin, çiftçinin ürünü ektikten uzun süre sonra ödenmesi, paranın zaman değerini kaybetmesine ve desteğin anlamını yitirmesine neden olmaktadır. Oysa tarımsal destek, tohum tarlaya düşmeden verilmeli, çiftçinin üretim maliyetini en baştan aşağı çekmelidir.

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDEKİ DARALMA, ET VE SÜT ÜRETİMİNDE KRİZ

Türkiye'nin tarımsal üretimindeki kan kaybının en dramatik ve geri dönüşü en maliyetli olduğu alan, şüphesiz ki hayvancılık sektörüdür. Ülkemizin gıda egemenliğinin ve nesillerinin sağlıklı gelişiminin teminatı olan protein üretimi, yanlış politikalar, ithalata dayalı yem sistemi ve üreticiyi küstüren fiyat baskıları neticesinde derin bir krizin içerisine sürüklenmiştir.

2026 yılı bütçesi ve Bakanlığın sunduğu vizyon belgesi incelendiğinde, bu krizi durduracak yapısal bir reform iradesinden ziyade, "ithalatla terbiye etme" anlayışının devam ettirildiği görülmektedir. Oysa hayvancılık, sanayi üretimi gibi "düğmeye basınca duran, basınca başlayan" bir süreç değildir; biyolojik bir döngüdür ve bir kez bozulduğunda toparlanması on yıllar almaktadır.

Hayvancılık politikalarının başarısını ölçmenin en temel yolu, ülkenin canlı hayvan varlığındaki değişime bakmaktır. İktidarın hayvancılıkla ilgili söylemlerinin aksine, TÜİK ve Bakanlık verileri, ahırların boşaldığını ve sürülerin küçüldüğünü tartışmaya yer bırakmayacak şekilde kanıtlamaktadır. Türkiye'nin toplam canlı hayvan varlığı son dört yılda sistematik bir şekilde erimektedir. 2021 yılında 75 milyon 555 bin olan toplam hayvan sayısı, 2024 yılına gelindiğinde 71 milyon 888 bine gerilemiştir. Yaklaşık 3,7 milyon baş hayvanın sistemden çıkması, orta ölçekli bir Avrupa ülkesinin toplam hayvan varlığı kadar bir kaybı ifade etmektedir.

Tablo: Türkiye canlı hayvan sayıları 2021- 2023

	Toplam	Sığır	Manda	Koyun	Keçi
2021	**75.555.321**	17.850.543	185.574	45.177.690	12.341.514
2022	**73.289.541**	16.851.956	171.835	44.687.888	11.577.862
2023	**68.946.415**	16.421.256	161.749	42.060.470	10.302.940
2024	**71.888.927**	16.824.208	162.051	44.080.584	10.822.084

Tablo incelendiğinde, özellikle sığır varlığında 2021'den bu yana 1 milyon başın üzerinde bir kayıp yaşandığı görülmektedir. Manda sayısındaki düşüş ise çok daha dramatiktir; Anadolu'nun yerli gen kaynağı olan manda, yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Küçükbaş hayvancılıkta (koyun ve keçi) "nüfus başına bir küçükbaş" hedefi konulmasına rağmen, mevcut sayılar bu hedefin çok uzağında kalındığını ve 2021 seviyelerinin dahi yakalanamadığını göstermektedir. Canlı hayvan sayısındaki bu düşüş, doğrudan doğruya et ve süt üretimindeki arz açığına ve nihai olarak da et ve süt fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır.

Hayvancılık sektöründeki diğer sorun, süt üreticisinin yaşadığı maliyet krizidir. Süt hayvancılığı, et hayvancılığının da "anası" konumundadır; çünkü besilik erkek dana, süt işletmelerinden doğmaktadır. Ancak son yıllarda uygulanan baskılanmış çiğ süt fiyatı politikası ve Ulusal Süt Konseyi'nin maliyetlerin altında açıkladığı referans fiyatlar, üreticiyi iflas noktasına getirmiştir. Yem fiyatları döviz kuruna ve küresel piyasalara bağlı olarak her gün artarken, süt fiyatının sabit tutulması, "süt/yem paritesi"ni (1 litre süt ile kaç kg yem alınabildiği) 1,5 olması gereken ideal orandan 1'in altına düşürmüştür.

Zarar eden üretici, çareyi süt ineklerini (anaç hayvanlarını) kesime göndermekte bulmuştur. Kesilen her inek, sadece o günkü süt üretiminin değil, gelecekte doğacak olan dananın ve dolayısıyla gelecekteki et üretiminin de yok edilmesi demektir. Çiğ süt üretimi 2020 yılına kadar artış trendindeyken, bu tarihten sonra düşüşe geçmiş ve sektör bir türlü toparlanamamıştır. Süt üreticisinin küstürüldüğü bir ortamda, kırmızı et krizinin çözülmesi mümkün olmayacaktır.

	Tablo: Türkiye hayvansal ürün üretimi, 2002-2023					
Yıl	**Kırmızı et (Ton)**	**Çiğ süt (Ton)**	**Tavuk Eti (Ton)**	**Yapağı (Ton)**	**Kıl (Ton)**	**Tiftik (Ton)**
2002	778.945	8.408.568	614.745	38.244	2.589	318
2003	755.880	10.611.011	696.187	46.456	2.741	333
2004	736.074	10.679.406	872.419	45.972	2.716	304
2005	737.220	11.107.897	876.774	46.176	2.654	302
2006	754.625	11.952.099	936.697	46.776	2.728	274
2007	796.000	12.329.789	917.659	46.752	2.536	237
2008	828.527	12.243.040	1.068.454	44.166	2.238	194
2009	846.939	12.542.186	1.087.682	40.270	2.002	174
2010	879.819	13.543.674	1.293.315	42.823	2.607	200
2011	969.443	15.056.211	1.444.059	46.586	3.062	194
2012	1.067.553	17.401.262	1.613.309	51.180	3.570	200
2013	1.099.081	18.223.713	1.723.919	54.784	4.902	260
2014	1.123.059	18.630.859	1.758.363	58.402	5.460	280
2015	1.187.018	18.654.682	1.894.669	59.196	5.569	325
2016	1.303.648	18.489.161	1.909.276	58.168	5.518	340
2017	1.440.327	20.699.893	1.879.018	63.315	5.797	356
2018	1.661.767	22.120.716	2.136.734	66.428	5.999	371
2019	1.740.616	22.960.379	2.156.671	70.588	6.162	380
2020	1.785.952	23.503.790	2.138.451	79.754	6.401	463
2021	1.952.038	23.200.306	2.136.263	85.916	6.700	468
2022	2.191.625	21.563.492	2.245.770	84.885	6.393	417
2023	2.384.047	21.481.567	2.417.995	80.195	5.684	347
2024	2.105.895	22.487.757	2.328.791	84.270	6.001	339

Anaç hayvanların kesime gitmesi, kısa vadede piyasaya et arzı sağladığı için et üretim rakamlarını geçici olarak şişirse de orta vadede hayvan varlığının azalmasıyla birlikte üretimde

sert düşüşler yaşanması kaçınılmazdır. Nitekim 2024 verileri, bu kaçınılmaz sonu belgelemektedir. Kırmızı et üretimi son bir yılda yüzde 11,66 oranında azalarak yaklaşık 280 bin ton gerilemiştir. Bu, devasa bir arz şokudur ve et fiyatlarının neden fahiş seviyelere çıktığının en net yanıtıdır.

Tabloda görüldüğü üzere, kırmızı et üretimi bir yılda 2,38 milyon tondan 2,1 milyon tona düşmüştür. Sadece kırmızı ette değil, dar gelirli vatandaşın en temel protein kaynağı olan tavuk eti üretiminde de yüzde 3,68'lik bir düşüş yaşanmıştır. Toplam et üretiminin bir önceki yıla göre yaklaşık 90 bin ton azalması, sofraların boş kalması demektir.

Kanatlı sektöründeki daralma, sadece et üretimiyle sınırlı değildir. Özellikle yumurta tavukçuluğunda yaşanan kriz, kahvaltı sofralarını vurmuştur. Yem maliyetleri ve enerji giderleri nedeniyle kapanan kümesler ve azalan sürü varlığı, üretimi aşağı çekmiştir.

Tablo: Kümes Hayvanları Sayısı

	Yumurta Tavuğu	Et Tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek
2020	121.302.869	258.046.340	4.797.793	1.373.960	559.620
2021	121.000.775	270.393.122	4.703.797	1.477.569	539.897
2022	109.806.327	251.289.799	3.669.726	1.385.507	432.457
2023	114.476.843	254.147.577	3.378.790	1.328.175	420.515
2024	109.100.202	270.526.611	2.826.858	1.303.026	389.957

Tablodan da anlaşılacağı üzere, yumurta tavuğu sayısı 2020 yılında 121 milyon iken, 2024 yılında 109 milyona düşmüştür. 12 milyon yumurta tavuğunun sistemden çıkması, yumurta fiyatlarındaki fahiş artışın sebebidir. Hindi sayısındaki yarı yarıya düşüş ise (4,7 milyondan 2,8 milyona), alternatif protein kaynaklarının da kurutulduğunu göstermektedir.

Hayvancılıktaki bu çöküşün arka planında, sadece ekonomik kriz değil, aynı zamanda meraların ve üretim alanlarının amaç dışı kullanımı yatmaktadır. Örneğin, Edirne Havsa 'da, Tekirdağ Saray'da ve Anadolu'nun pek çok yerinde, hayvanların otlaması gereken, bedava yem kaynağı olan meralara beton dökülmekte, toplu konut projeleri yapılmaktadır. "Mera kadimden beri meradır" ilkesi çiğnenmekte, meralar rant alanına dönüştürülmektedir. Kaba yem ihtiyacını karşılayamayan üretici, pahalı sanayi yemine mahkûm edilmekte, bu da maliyetleri katlamaktadır.

Bununla birlikte, Büyükşehir Yasası ile köylerin mahalleye dönüştürülmesi, kırsal hayvancılığa vurulmuş en büyük darbelerden biridir. Köyünde üç-beş inekle geçimini sağlayan, üretim yapan köylü, "mahalle" statüsü nedeniyle ahırı için, ağılı için şikâyet edilmekte, ceza

yemekte ve üretimden koparılmaktadır. İYİ Parti olarak defalarca dile getirdiğimiz, köylerin tüzel kişiliğinin iadesi ve kırsal mahalle statüsünün etkin uygulanması talebi, hayvancılığın kurtuluşu için elzemdir.

Bakanlığın çözüm olarak sunduğu tek formül ise "ithalat" tır. Avrupa Birliği'ne verilen taahhütler ve açılan fasıllar kapsamında, Türkiye kendi üreticisini desteklemek yerine, yabancı ülkelerin çiftçisini zengin eden bir ithalat politikası izlemektedir. Et ve Süt Kurumu, piyasayı regüle etmek yerine, kasaplık yapan bir ithalat ofisine dönüşmüştür. Canlı hayvan ve karkas et ithalatı, yerli üreticinin rekabet gücünü kırmaktadır.

Et ve Süt Kurumu'nun (ESK), piyasayı regüle ederek vatandaşa ucuz et sağlamak yerine, denetimden uzak ve şaibeli ithalat zincirlerinin merkezi haline getirildiği görülmektedir. 399 sayılı KHK'nin 15. maddesi, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde (KİT) görevli yöneticilerin, kurumun iştigal alanına giren şirketlerde ortak veya yönetici olmasını kesin bir dille yasaklamaktadır.

Ancak Bütçe Komisyonu görüşmelerinde belgeleriyle ortaya konulduğu üzere; ESK Genel Müdürü'nün Macaristan menşeli firmalarla ticari bağlantıları olduğu, "Green Farm And Trade" gibi tabela şirketi hüviyetindeki firmalar üzerinden ESK ile 1 milyar TL'yi bulan işlem hacimleri yaratıldığı anlaşılmaktadır.

Kamunun hayvancılık politikasını belirleyen en üst düzey bürokratın, ithalat yapılan ülkelerde ticari izlerinin bulunması, devlet ciddiyetiyle bağdaşmayan ağır bir çıkar çatışması ve hukuk ihlalidir.

İthalat süreçleri incelendiğinde, sadece Macaristan değil, Polonya hattında da milyarlarca liralık karanlık bir ticaret trafiği olduğu tespit edilmiştir. Polonya'dan yapılan ve 10 milyar TL'yi aşan et ithalatının, ihale süreçleri şeffaf işletilmeden, araya yerleştirilen Türk aracılar ve paravan nitelikli şirketler (Polonya Beef vb.) üzerinden gerçekleştirildiği görülmektedir.

Devletin "ucuz et yedirme" iddiasıyla çıktığı yolda, milyarlarca liralık kaynağın, ihalesiz yöntemlerle ve kişisel bağlantılarla belirli odaklara aktarılması, et fiyatlarının neden düşmediğinin de en net cevabıdır. Kurum, hayvancılığı kalkındırmak yerine, ithalat lobilerini ve yandaş aracıları zengin eden bir mekanizmaya dönüştürülmüştür.

2026 yılı bütçesinde hayvancılık destekleri için ayrılan pay, artan yem, enerji ve işçilik maliyetlerini karşılamaktan çok uzaktır. Hayvan hastalıklarıyla mücadelede (şap, brucella vb.) yetersiz kalınmakta, aşı ve ilaç maliyetleri üreticinin belini bükmektedir. İktidarın ithalat politikası, Türkiye'yi et ve süt ürünlerinde dışa bağımlı ve gıda enflasyonunda dünya lideri bir ülke haline getirmiştir.

Kırmızı etin lüks tüketim maddesi haline geldiği, çocukların süte ve yumurtaya erişmekte zorlandığı bir Türkiye tablosu, sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Hayvancılıkta çözüm; süt üreticisini "yem paritesi" garantisiyle desteklemek, aile işletmeciliğini teşvik etmek ve girdi maliyetlerini düşürecek yapısal reformları hayata geçirmektir. Aksi takdirde kasap reyonlarındaki fiyat etiketleri her gün değişmeye devam edecektir.

GIDA ENFLASYONU VE GIDA GÜVENLİĞİNDE YAŞANAN ZAFİYETLER

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın öncelik vermesi gereken en önemli husus gıda enflasyonudur. Buna rağmen iktidar temsilcileri, gıda fiyatlarındaki fahiş artışları "küresel konjonktür", "iklim krizi" veya "fırsatçı marketler" gibi dışsal faktörlere bağlama eğilimindedir. Ancak uluslararası veriler ve raporlar incelendiğinde, Türkiye'deki gıda enflasyonunun küresel bir sorun olmaktan çıktığı, tamamen "yerli ve milli" bir yönetim krizine dönüştüğü açıkça görülmektedir.

Dünya gıda fiyatları düşüş eğilimindeyken veya yatay seyrederken, Türkiye'de gıda fiyatlarının hiper enflasyonist bir süreç izlemesi, uygulanan tarım ve ekonomi politikalarının iflas ettiğinin en net göstergesidir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Dünya Bankası verileri, Türkiye'nin gıda enflasyonu konusunda nasıl bir uçuruma sürüklendiğini belgelemektedir. OECD Haziran 2025 verilerine göre Türkiye, 38 üye ülke arasında gıda fiyatlarının yıllık bazda en fazla arttığı ülke konumundadır.

Türkiye'de gıda fiyatları yıllık yüzde 30 bandında artış gösterirken, OECD ortalaması sadece yüzde 4,6 seviyesindedir. Yani Türkiye'deki gıda enflasyonu, üyesi olduğumuz OECD ortalamasının yaklaşık 6,5 katıdır. Bize en yakın enflasyona sahip Estonya'da bile bu oran yüzde 8,4 iken, aradaki makasın bu denli açılmış olması iktidarın öne sürdüğü bahanelerle açıklanamayacaktır.

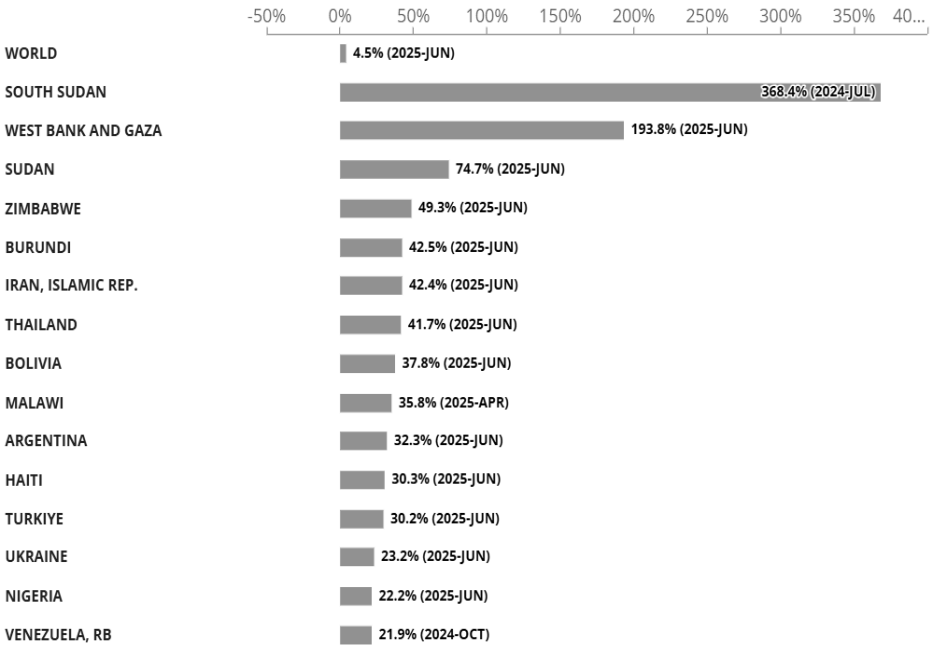

Dünya genelinde gıda enflasyonu ortalaması yüzde 4,5 olarak hesaplanırken, Türkiye gıda enflasyonu sıralamasında dünyanın en kötü 12. ülkesi konumuna gerilemiştir. Türkiye'nin bu ligdeki rakipleri; iç savaşın sürdüğü Sudan, siyasi istikrarsızlığın pençesindeki Haiti, Zimbabwe, Burundi ve Venezuela gibi ülkelerdir. Tarımsal üretim potansiyeli bu denli yüksek, dört mevsimin yaşandığı ve geniş arazileri olan bir ülkenin, gıda enflasyonunda savaş ve kıtlık yaşayan ülkelerle aynı kategoride yer alması tam anlamıyla bir yönetim felaketidir.

Gıda enflasyonundaki bu negatif ayrışmanın tarihsel seyri, aşağıdaki grafikte net bir şekilde görülmektedir. 2004 yılından 2020 yılına kadar OECD ortalaması ile Türkiye verileri arasında paralellik arz eden bir ilişki varken, 2021 ve özellikle 2022 yılında makasın nasıl korkunç bir şekilde açıldığı ortadadır. Pandemi krizinin tarımsal üretim sonuçlarına en yoğun şekilde etki ettiği 2022 yılında dahi OECD ülkelerinde gıda enflasyonu yüzde 13 seviyelerinde tutulabilmişken, Türkiye'de bu oranın yüzde 85'i aşması, bu sorunun 'küresel dalgalanma' ile açıklanamayacağını, bunun tamamen içerideki yönetim zafiyetinden kaynaklandığını kanıtlamaktadır.

Aşağıdaki grafik ise Türkiye'nin OECD ülkelerinden ve dünya ortalamasından nasıl koptuğunu ve sorunun "küresel" değil "yönetimsel" olduğunu çarpıcı bir şekilde göstermektedir.

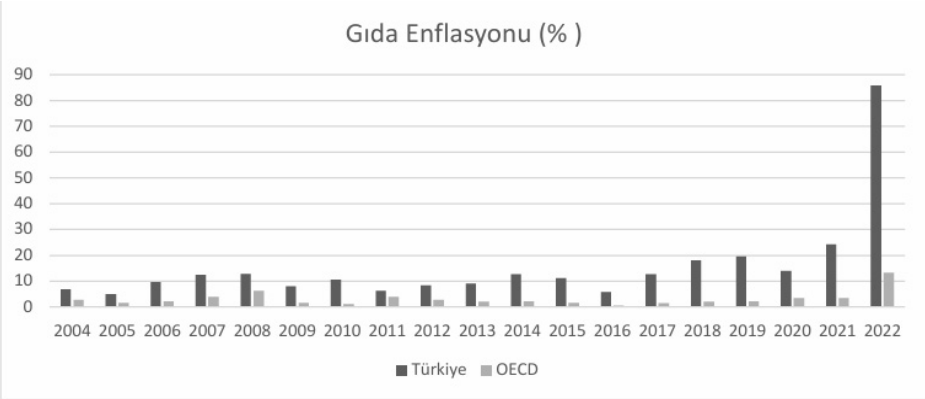

Grafikten de anlaşılacağı üzere, OECD ülkeleri 2009-2020 arasında gıda enflasyonu sorununu çözmüş ve istikrarlı bir seyir yakalamışken, Türkiye'de fiyatlar sürekli yukarı yönlü bir ivme izlemiştir. Özellikle 2022 yılında OECD ortalaması yüzde 13 iken Türkiye'de yüzde 85'leri aşan gıda enflasyonu, vatandaşın alım gücünü tamamen eritmiştir. Bugün gelinen noktada, mutfaktaki yangın sönmemiş, sadece harlanmaya devam etmektedir.

Gıda enflasyonunun temel sebeplerinden biri, tarımsal üretimde kendine yeterliliğin kaybedilmesi ve dışa bağımlılığın artmasıdır. Türkiye, 2000'li yılların başına kadar tarımsal ürünlerde "net ihracatçı" bir ülke iken, uygulanan ithalat odaklı politikalar neticesinde bu vasfını yitirme noktasına gelmiştir.

Tarım ürünleri dış ticaret verileri (ISIC Rev 4) incelendiğinde, tarım ürünleri ihracatının 1990'dan 2024'e kadar yüzde 360 arttığı, buna karşılık tarım ürünleri ithalatının yüzde 866 oranında arttığı görülmektedir. İhracatın artış hızı, ithalatın artış hızının çok gerisinde kalmıştır. Özellikle 2022 yılı, Türk tarımı için bir kırılma noktası olmuş ve tarım ürünleri dış ticaretinde Cumhuriyet tarihinin rekoru kırılarak 7 milyar dolar "açık" verilmiştir. 2024 yılında da bu açık devam etmiş ve 1,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Buğdaydan ayçiçeğine, soyadan mısıra kadar en stratejik ürünlerde dahi ithalata bağımlı hale gelinmiştir. İthalat, döviz kurundaki her artışın gıda fiyatlarına doğrudan yansımasına neden olmaktadır.

Türkiye Tarım Ürünleri Dış Ticareti, 1990-2024							
Yıl	**Toplam İhracat**	**Tarım ihracat**	**Pay (%)**	**Toplam İthalat**	**Tarım İthalat**	**Pay (%)**	**Tarım Net İhracat**
1990	12.959.287	2.060.004	**15,90**	22.302.126	1.139.438	**5,11**	**920.566**
1991	13.593.462	2.396.763	**17,63**	21.047.014	675.838	**3,21**	**1.720.925**
1992	14.714.628	1.949.267	**13,25**	22.871.055	925.520	**4,05**	**1.023.747**
1993	15.345.066	2.093.355	**13,64**	29.428.370	1.358.529	**4,62**	**734.827**
1994	18.105.872	2.055.083	**11,35**	23.270.019	883.087	**3,79**	**1.171.996**
1995	21.637.040	1.861.422	**8,60**	35.709.011	1.908.816	**5,35**	**-47.394**
1996	23.224.464	2.179.084	**9,38**	43.626.642	2.167.235	**4,97**	**11.849**
1997	26.261.071	2.387.020	**9,09**	48.558.721	2.418.434	**4,98**	**-31.415**
1998	26.973.951	2.374.607	**8,80**	45.921.392	2.126.516	**4,63**	**248.091**
1999	26.587.224	2.095.407	**7,88**	40.671.272	1.649.708	**4,06**	**445.699**
2000	27.774.906	1.683.598	**6,06**	54.502.821	2.124.848	**3,90**	**-441.250**
2001	31.334.216	2.006.154	**6,40**	41.399.083	1.410.191	**3,41**	**595.963**
2002	36.059.089	1.432.166	**3,97**	51.553.797	1.511.181	**2,93**	**-79.015**
2003	47.252.836	1.791.146	**3,79**	69.339.692	2.313.142	**3,34**	**-521.996**
2004	63.167.153	1.904.381	**3,01**	97.539.766	2.541.300	**2,61**	**-636.919**
2005	73.476.408	2.249.547	**3,06**	116.774.151	2.557.772	**2,19**	**-308.225**
2006	85.534.676	2.708.083	**3,17**	139.576.174	2.681.819	**1,92**	**26.265**
2007	107.271.750	2.955.112	**2,75**	170.062.715	4.347.065	**2,56**	**-1.391.954**
2008	132.027.196	3.352.483	**2,54**	201.963.574	6.012.272	**2,98**	**-2.659.789**
2009	102.142.613	3.771.857	**3,69**	140.928.421	4.222.935	**3,00**	**-451.079**
2010	113.883.219	4.133.515	**3,63**	185.544.332	6.111.346	**3,29**	**-1.977.831**
2011	134.906.869	4.221.273	**3,13**	240.841.676	8.507.191	**3,53**	**-4.285.919**
2012	152.461.737	4.188.377	**2,75**	236.545.141	6.958.411	**2,94**	**-2.770.034**
2013	161.480.915	5.339.324	**3,31**	260.822.803	7.792.640	**2,99**	**-2.453.317**
2014	166.504.862	5.712.144	**3,43**	251.142.429	8.948.939	**3,56**	**-3.236.795**
2015	150.982.114	5.293.786	**3,51**	213.619.211	7.501.500	**3,51**	**-2.207.713**
2016	149.246.999	5.686.894	**3,81**	202.189.242	7.345.239	**3,63**	**-1.658.344**
2017	164.494.619	5.579.339	**3,39**	238.715.128	9.374.405	**3,93**	**-3.795.066**
2018	177.168.756	5.846.649	**3,30**	231.152.483	9.498.144	**4,11**	**-3.651.495**
2019	180.832.722	5.588.545	**3,09**	210.345.203	9.835.392	**4,68**	**-4.246.847**
2020	169.637.755	5.956.937	**3,51**	219.516.807	9.834.246	**4,48**	**-3.877.309**
2021	225.214.458	7.156.041	**3,18**	271.425.553	12.082.080	**4,45**	**-4.926.038**
2022	254.169.748	7.767.815	**3,06**	363.710.575	14.771.685	**4,06**	**-7.003.870**
2023	255.437.723	9.642.897	**3,78**	361.764.675	13.799.235	**3,81**	**-4.156.338**
2024	261.778.131	9.484.409	**3,62**	344.010.273	11.008.631	**3,20**	**-1.524.222**

Gıdaya erişimdeki zorluğun yanı sıra, erişilen gıdanın güvenliği de büyük bir halk sağlığı sorununa dönüşmüştür. Avrupa Birliği üyelik sürecinde tarımla ilgili açılıp kapatılan tek fasıl "12. Fasıl: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı" faslıdır. Ancak sahadaki gerçekler, bu faslın gerekliliklerinin kâğıt üzerinde kaldığını göstermektedir.

Bakanlık, gıda denetimlerini tek elde toplama gerekçesiyle geçmişte belediyelerin bünyesindeki gıda kontrol laboratuvarlarını kapatmış ve yetkiyi tamamen kendi bünyesine almıştır. Ancak Bakanlığın mevcut personel ve laboratuvar altyapısı, milyonlarca gıda işletmesini ve sürekli artan üretim hacmini denetlemeye yetmemektedir. Büyükşehirlerde gıda üretimi yapan on binlerce işletme etkin bir şekilde denetlenememekte, numune sayıları yetersiz kalmaktadır. Belediyelerin, üniversitelerin ve meslek odalarının sürece dahil edildiği, yerel yönetimlerin gıda kontrol laboratuvarlarının yeniden açıldığı bir sisteme geçilmesi gerekmektedir. Ayrıca, teknolojinin imkânlarından faydalanılarak, gıdalardaki nitrit, nitrat ve zararlı kimyasalları saniyeler içinde tespit eden cihazların denetimlerde yaygınlaştırılması gerekirken, Bakanlık bu konuda da hantal davranmaktadır.

Denetimsizliğin faturası ise halk sağlığına çıkmaktadır. Özellikle son dönemde öğrenci yurtları, kışlalar ve cezaevleri gibi toplu tüketim yerlerinde yaşanan gıda zehirlenmeleri, "kader" değil, ihmal zincirinin sonucudur. Sadece bir hafta içinde bu kurumlarda 376 vatandaşımızın zehirlenerek hastaneye kaldırılması, gıda güvenliği sisteminin alarm verdiğinin kanıtıdır. Bu sorunun çözüme kavuşturulması amacıyla ilgili ödeneklerin artırılmasını sağlayacak önergemiz ise iktidar grubunun oylarıyla reddedilmiştir.

Gıda güvenliğindeki zafiyetin bir diğer boyutu ise ihracattan dönen ürünlerdir. Avrupa Birliği'ne ve diğer ülkelere ihraç edilen tarım ürünlerimiz, pestisit kalıntısı (tarım ilacı), aflatoksin veya yasaklı madde tespiti nedeniyle sınır kapılarından geri çevrilmektedir. 2025 yılının ilk 9 ayında sadece AB kaynaklı 384 ihlal bildirimi yapılmış ve bu ürünler iade edilmiştir. Bakanlık, bu iade ürünlerin akıbeti konusunda şeffaf bir süreç yürütmemekte, halkın endişelerini giderecek verileri paylaşmamaktadır. Taklit ve tağşiş ise piyasanın bir başka kanayan yarasıdır. Bal, zeytinyağı, et ve süt ürünleri başta olmak üzere birçok üründe sahtecilik yaygınlaşmıştır. Bakanlığın ifşa listeleri, sorunun büyüklüğünü göstermekle birlikte caydırıcılıktan uzaktır. Cezaların, sahtecilikten elde edilen rantın yanında çok düşük kalması, gıda teröristlerini cesaretlendirmektedir. Vatandaşlarımız hem pahalı hem de sağlığını tehdit eden gıdaya mahkûm edilmektedir.

Tarım Zararlılarıyla Mücadele

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın asli görevlerinden biri, bitkisel ve hayvansal üretimi tehdit eden hastalık ve zararlılarla bilimsel yöntemlerle mücadele etmek, ürün kayıplarını en aza indirmek ve gıda güvenliğini sağlamaktır. Ancak 2026 bütçe görüşmeleri sürecinde ortaya çıkan tablo, Bakanlığın bu görevini yerine getirirken bilimden, ciddiyetten ve devlet aklından ne denli uzaklaştığını gözler önüne sermiştir. Özellikle Karadeniz Bölgesinde tarımsal üretimi tehdit eden "Kahverengi Kokarca" (Halyomorpha halys) zararlısı ile mücadele sürecinde yaşananlar, Bakanlığın zararlılarla mücadelesinin ne kadar yetersiz olduğunu ortaya koymuştur.

Bakanlık, tarımsal üretimi felç eden ve çiftçinin kâbusu haline gelen kahverengi kokarca zararlısıyla mücadele etmek için ilkokul çocuklarını sahaya süren bir yöntem geliştirmiştir. Ordu, Giresun ve Samsun illerinde İl Tarım ve Orman Müdürlükleri ile Milli Eğitim Müdürlükleri iş birliğinde düzenlenen "Kahverengi Kokarcayı Topla, Bisiklet Kap" kampanyası, devletin tarımsal mücadele politikasının iflas ettiğinin ilanıdır.

Bilim insanlarının "istilacı ve zararlı", halk sağlığı uzmanlarının "tehlikeli", üreticinin ise "felaket" olarak nitelendirdiği bir canlıyı, hiçbir koruyucu donanımı olmayan ilkokul çağındaki çocuklara toplattırmak bilimsel yaklaşımın bütünüyle göz ardı edildiğini göstermektedir. Dokunulduğunda alerjik reaksiyonlara yol açabilen, göze teması halinde körlük riski taşıyan ve salgıladığı koku ile insan sağlığını tehdit eden bir zararlıyla mücadelenin, çocukların ellerine emanet edilmesi son derece tehlikeli sonuçlar doğurabilecektir.

Bakanlığın "çocuklara böcek toplatarak" çözmeye çalıştığı bu sorun, milyarlarca liralık bir milli servet kaybına neden olmaktadır. Fındık başta olmak üzere, mısır, fasulye, domates, biber gibi birçok ürüne zarar veren kahverengi kokarca, Karadeniz Bölgesi'nde üreticiyi zor duruma sokmaktadır. Fındıkta randımanı düşüren, içini çürüten ve ürünü pazarlanamaz hale getiren bu zararlı nedeniyle ihracatımız tehdit altına girmiş, üreticinin emeği heba olmuştur.

Bakanlık yetkilileri, kamuoyunu oyalasa da sahadaki gerçeklik böcek popülasyonunun kontrol altına alınamadığını göstermektedir. Biyolojik mücadelenin yetersiz kaldığı, kimyasal mücadelenin zamanlamasının yanlış yapıldığı ve topyekûn bir seferberlik yerine "göstermelik kampanyalarla" günü kurtarma çabasına girildiği açıktır.

Kahverengi kokarca örneği, Bakanlığın tarımsal zararlılarla mücadele stratejisinin olmadığını göstermektedir. Bir zararlıyla mücadele; popülasyon takibi, erken uyarı sistemleri,

doğru zamanda doğru ilaçlama ve etkin biyolojik mücadele gerektirir. Oysa Bakanlık, sorunu yerel yönetimlere veya vatandaşın, hatta çocukların sırtına yükleyerek sorumluluktan kaçmaktadır.

Ayrıca, akdeniz meyve sineği, şap hastalığı gibi diğer kronikleşen hastalık ve zararlılarla mücadelede de benzer bir vizyonsuzluğun hâkim olduğu görülmektedir. İhraç edilen ürünlerimizin "zararlı organizma" veya "ilaç kalıntısı" nedeniyle geri dönmesi, içerideki mücadele eksikliğinin dışarıya yansımasıdır.

Su Yönetimi, Kuraklık Riski ve Tarımsal Sulama Altyapısındaki Yetersizlikler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinin her geçen gün daha fazla hissedildiği, su kaynaklarının hızla tükenme noktasına geldiği ve kuraklığın artık bir "risk" olmaktan çıkıp "kalıcı bir krize" dönüştüğü bir dönemde hazırlanmıştır. Ancak bütçe teklifi ve yatırım planları incelendiğinde, siyasi iradenin su yönetimini bir "milli güvenlik meselesi" olarak görmekten uzak olduğu, konuyu hâlâ klasik bir altyapı hizmeti olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Oysa su, tarımsal üretimin, gıda güvenliğinin ve toplumsal bekamızın yegâne teminatıdır.

Türkiye, kamuoyunda yaygın olan kanaatin aksine, su zengini bir ülke değildir ve hızla "su fakiri" ülkeler kategorisine doğru sürüklenmektedir. Bir ülkenin su zengini sayılabilmesi için kişi başına düşen kullanılabilir su potansiyelinin yıllık 1.700 metreküpün üzerinde olması gerekmektedir. Ülkemizin teknik ve ekonomik olarak kullanılabilir 112 milyar metreküp su potansiyeli ve 85 milyonu aşan nüfusu dikkate alındığında, kişi başına düşen su miktarı 1.308 metreküp seviyelerine gerilemiştir. Nüfus artışı, sığınmacı yoğunluğu ve iklim değişikliğinin buharlaşma üzerindeki etkisi projeksiyonlara dahil edildiğinde, bu rakamın 2030'lu yıllarda 1.000 metreküpün altına düşmesi ve Türkiye'nin resmen "su kıtlığı çeken ülke" statüsüne girmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Bu karamsar tablo, sadece bir istatistik verisi değil, Anadolu coğrafyasının kurumaya yüz tuttuğunun habercisidir. Afyonkarahisar'ın Eber Gölü örneği, yaşanan ekolojik yıkımın en somut delilidir. Bir zamanlar biyolojik çeşitliliği ve su kapasitesiyle bölgenin can damarı olan Eber Gölü kurumakta, biyoçeşitlilik yok olmakta, ancak 2026 bütçesinde Eber Gölünü veya benzeri sulak alanları kurtaracak somut bir kaynak ayrılmamaktadır.

Su tüketiminin yaklaşık yüzde 75'i tarımsal sulamada kullanılmaktadır. Dolayısıyla su tasarrufu denildiğinde akla ilk gelmesi gereken yer evlerdeki musluklar değil, tarladaki sulama sistemleridir. Ancak Türkiye'de tarımsal sulama altyapısı, çağın gereklerinin çok gerisinde kalmıştır. Ülkemizin ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon hektar tarım arazisinin henüz tamamı sulamaya açılamamış, açılan kısımların önemli bir bölümünde ise hala "açık kanal/kanalet" sistemi kullanılmaktadır. Suyun kaynağından tarlaya ulaşana kadar buharlaşma ve sızıntı yoluyla kaybolduğu, tarlada ise salma sulama (vahşi sulama) yöntemiyle israf edildiği bu ilkel sistem, su kaynaklarımızı heba etmektedir.

Suyun tasarruflu kullanımı için sulama kredilerinin ve desteklerinin "su tasarruflu projelere" (damlama, yağmurlama) endekslenmesi bir zorunluluktur. Klasik açık sistemlerin ivedilikle kapalı basınçlı borulu sistemlere dönüştürülmesi gerekmektedir. Ancak Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü bütçesine bakıldığında, yatırımlara ayrılan payın enflasyon ve inşaat maliyetlerindeki artış karşısında yetersiz kaldığı görülmektedir. 197 milyar TL'den 233 milyar TL'ye çıkarılan DSİ bütçesi (%18,27 artış), yarım kalan baraj ve gölet inşaatlarını bitirmeye, eskiyen sulama kanallarını yenilemeye yetmeyecektir.

DSİ'nin sulama yatırımları bütçesinin toplamda 35 milyar TL artırılmasını öngören önergemiz, ne yazık ki iktidar oylarıyla reddedilmiştir. Önergemizin gerekçesinde de açıkça belirttiğimiz üzere; klasik açık kanal sistemleri hem su kullanım verimliliğini düşürmekte hem de drenaj sorunları nedeniyle toprak kalitesini olumsuz etkilemektedir. Sunduğumuz ek bütçe teklifi, modern kapalı basınçlı borulu sistemlere geçişin hızlandırılması ve su kayıplarının önlenmesi adına hayati bir fırsattı, ancak bu fırsat iktidar tarafından tepilmiştir. İktidar, suyun tasarruflu kullanımını bir temenni olarak dile getirmekte, ancak iş bütçe ayırmaya gelince sessiz kalmaktadır. Önergemizin Tarım Bakanlığı ve iktidar grubu tarafından görmezden gelinmesi üzerine aynı konu üzerine Strateji ve Bütçe Başkanlığının "Yatırımları Hızlandırma Ödenekleri" ne ilave ödenek konulması için sunduğumuz önerge de AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Su yönetimindeki başarısızlığın bir diğer boyutu, tarımsal üretim deseni ile su varlığı arasındaki uyumsuzluktur. Su fakiri olmaya aday bir ülkede, suyun en kıt olduğu havzalarda, en çok su tüketen ürünlerin yetiştirilmesine izin verilmesi, plansızlığın geldiği son noktadır. Konya Kapalı Havzası'nda mısır, Trakya'da ve Ergene Havzası'nda çeltik gibi aşırı su isteyen ürünlerin

ekimi, yeraltı sularını tüketmektedir. Az yağış alan ve yeraltı suyu tükenen bölgelerde çok su tüketen ürünlerde ısrar etmek, sürdürülebilir değildir.

Bakanlık, "Havza Bazlı Destekleme Modeli"ni kâğıt üzerinde kurgulasa da, sahada çiftçiyi suya göre yönlendirecek teşvik ve caydırıcılık mekanizmasını kuramamıştır. Çiftçi, hangi ürün para ediyorsa onu ekmekte, suyun maliyetini veya geleceğini düşünmek zorunda kalmamaktadır. Oysa yapılması gereken; Türkiye'nin yeni bir iklim ve su uyumlu üretim haritasını çıkarmak ve desteklemeleri bu haritaya göre radikal bir şekilde revize etmektir.

Kuraklığın çiftçi üzerindeki mali yükünü hafifletmek amacıyla kurulan TARSİM (Tarım Sigortaları Havuzu) sistemi, uygulamadaki hatalar nedeniyle yeni bir mağduriyet kapısına dönüşmüştür. Kuraklık Verim Sigortası yaptıran çiftçilerimiz, hasat zamanı geldiğinde büyük hayal kırıklıkları yaşamaktadır. Tekirdağ ve Trakya örneğinde görüldüğü üzere, bölgede bariz bir kuraklık yaşanmasına rağmen, TARSİM eksperlerinin belirlediği "eşik verim değerleri" tarım sektörünün gerçekleriyle örtüşmemektedir.

Örneğin, "dekar başına 144 kg" eşik değer belirlenen bir yerde, eksperler " 169 kg verim alınabilir" diyerek hasar ödemesi yapmamakta, çiftçi "verimi tutturamadığı" gerekçesiyle suçlu ilan edilmektedir. Sigorta yaptıran üretici hem prim ödemekte hem de tazminat alamamaktadır. Bu durum, çiftçinin sigorta sistemine olan güvenini sarsmaktadır. Bakanlık, TARSİM'in kâr odaklı bir şirket mantığıyla değil, üreticiyi koruyan bir sosyal güvence mantığıyla işlemesini sağlamalı, ekspertiz süreçlerindeki keyfiliği ortadan kaldırmalıdır.

Tarım Arazilerinin ve Meraların Korunması, Çevresel Tehditler ve Madencilik Baskısı

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi ve stratejik hedefleri değerlendirildiğinde, tarımsal üretimin en temel sermayesi olan toprağın korunması konusunda devletin asli reflekslerini yitirdiği, "kamu yararı" kavramının tarım aleyhine, rant ve madencilik lehine yorumlandığı endişe verici bir tablo ile karşılaşılmaktadır. Tarım arazileri, meralar, zeytinlikler ve su havzaları; bir yandan plansız sanayileşme ve çarpık kentleşme, diğer yandan ise vahşi madencilik faaliyetlerinin ağır baskısı altındadır. Bakanlığın bu süreçteki tutumu ise koruyucu bir kalkan olmaktan ziyade, diğer bakanlıkların ve sermaye gruplarının taleplerine onay veren bir "noter" işlevi görmekten öteye gidememektedir.

Türkiye'de tarım arazilerinin amaç dışı kullanımına yönelik baskı, istisnai bir durum olmaktan çıkıp sistematik bir politika haline gelmiştir. Bu politikanın yarattığı yıkımın en somut

ve güncel örneği, Taşoluk'taki maden projesidir. Afyonkarahisar'ın üretim kalbi olan ve bölgedeki arıcılık faaliyetlerinin yüzde 25'ini karşılayan 696 hektarlık devasa bir alan, maden faaliyetine açılmak istenmektedir. Bu bölge, üzerinde bölgenin ekonomik omurgasını oluşturan polen işleme tesislerinin bulunduğu, binlerce ailenin geçimini sağladığı, tarla ve bahçe vasıflı şahsi mülkiyetlerin yer aldığı canlı bir üretim havzasıdır. Maden faaliyeti başladığında oluşacak toz, titreşim ve kimyasal kirlilik, arı kolonilerini çökertecek, bal ve polen üretimini bitirecek ve tarımsal zinciri yıkacaktır. Tarım Bakanlığı'nın, bölge halkının, üreticinin ve arıcının itirazlarına rağmen bu projeye sessiz kalması veya olumlu görüş vermesi, "görev terki" niteliğindedir. Mesele sadece bir çevre meselesi değil; mülkiyet hakkı, geçim hakkı ve yaşam hakkı meselesi olarak değerlendirilmelidir.

Meraların sadece madencilikle değil, aynı zamanda devlet eliyle yürütülen inşaat projeleriyle de yok edilmesi, tarım yönetimindeki vizyonsuzluğun bir başka göstergesidir. Edirne Havsa'nın Necatiye köyünde hayvancılık yapan köylünün elindeki son 222 dekar mera alanına toplu konut projesi planlanması, Tekirdağ Saray Çayla Merası'na göz dikilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Kaba yem açığı nedeniyle saman ithal eden, yem fiyatları altında ezilen bir ülkede, hayvanların otlayacağı bedava alanlara beton dökmek, hayvancılığa ihanet etmektir. Meraların vasfının değiştirilerek yapılaşmaya açılması, köylüyü üretimden koparıp şehre göçe zorlamakta, köyleri ise sadece yaşlıların kaldığı âtıl yerleşim yerlerine dönüştürmektedir.

Bununla birlikte, "hobi bahçesi" adı altında tarım arazilerinin parçalanmasına karşı çıkılırken, hemen yanı başında sermaye sahiplerine "villa sitesi" veya "sanayi tesisi" için izin verilmesi, çifte standarttır. Danıştay'ın "birinci sınıf tarım arazisidir" diyerek iptal ettiği projelere (örneğin PAKOP), Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün "tarım dışı kullanıma uygundur" görüşü verebilmesi, Bakanlığın toprağı koruma refleksini kaybettiğinin hukuki belgesidir.

Verimli tarım arazilerinin büyük ölçekli şirketler ve yabancı sermayeli firmalar tarafından toplanması, konunun bir diğer stratejik boyutudur. Yarım milyon dönümden fazla arazinin tek bir yabancı firma veya bağlantılı paravan şirketler tarafından tek elde toplandığına dair iddialar mutlaka araştırılmalıdır. Toprağın mülkiyetinin, üretim yapmayan veya spekülatif amaç güden küresel şirketlerin eline geçmesi, gelecekte Türkiye'nin gıdasında dışa bağımlı hale gelmesine yol açabilir.

Ayrıca, köylerdeki tarım arazilerinin ve köy içi boş alanların, TOKİ eliyle internet üzerinden satışa çıkarılması, köyün sosyolojisini ve üretim yapısını bozmaktadır. Köyün yerini dahi bilmeyen, tarımla ilgisi olmayan kişilerin yatırım aracı olarak bu arazileri alması, o köyde yaşayan ve üretim yapmak isteyen çiftçinin toprağa erişimini engellemektedir. Bu araziler satılacaksa öncelik ve uygun fiyat avantajı mutlaka o köyde yaşayan üreticiye verilmelidir. Aksi takdirde, köyler üretim merkezi olmaktan çıkıp, rantiyecilerin arsa deposu haline gelecektir.

Tarım arazileri sadece betonlaşma ve madencilikle değil, aynı zamanda sanayi kaynaklı kirlilikle de verimini kaybetmektedir. Birçok tarımsal üretim merkezi, zehirli atıkların ve kirli suların tehdidi altındadır. Tarım ve turizm bölgelerinin ortasına kurulan çimento fabrikaları, taş ocakları ve enerji santralleri, bulunduğu bölgenin ekolojik dengesini bozmaktadır.

Bakanlığın "Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği" programına 2026 yılı için ayırdığı bütçenin sembolik düzeyde kalması ve program ödeneğinin diğer kurumlarla birlikte reel olarak azalması, iklim kriziyle mücadelede samimiyetsizliği göstermektedir. Kuraklığın, ani yağışların ve doğal afetlerin arttığı bir dönemde, çevreyi ve toprağı koruyacak tedbirlerin bütçede karşılık bulmaması, gıda güvenliğimizin doğal koşullara edildiğini düşündürmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi üzerine yaptığımız detaylı incelemeler, analizler ve Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki müzakereler sonucunda ortaya çıkan tablo; Türk tarımının tarihsel bir kırılma noktasında olduğunu, ancak siyasi iktidarın bu kritik süreci yönetecek vizyondan, ciddiyetten ve planlama yeteneğinden yoksun olduğunu göstermektedir.

Hazırlanan bütçe teklifi, tarımı stratejik bir "milli güvenlik" meselesi olarak ele almaktan ziyade, yönetilmesi gereken bir "yük" ve ithalatla ikame edilebilecek bir "emtia" alanı olarak gören sakat bir anlayışın ürünüdür.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin getirdiği kurumsal erozyon, tarım yönetiminde de kendini hissettirmiş; tarımsal üretimde "devlet aklı" kaybolmuş, yerini günlük kararlara ve lobilerin yönlendirmesine bırakmıştır. Bütçe rakamları, iktidarın tercihini üretimden, tarladan ve çiftçiden yana değil; faizden, ranttan ve ithalattan yana kullandığını açıkça belgelemektedir.

TİCARET BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
56.233.383.000	24.943.411.832	76.251.159.000	35,59	%0,40

Ticaret Bakanlığı 2026 yılı bütçesi 2025 yılı bütçesi olan 56,2 milyar TL'den %35,59'luk bir artışla 76,2 milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu artış Merkezi Yönetim Bütçe Teklifinde görülen %28,5'lik artışa göre bir miktar fazladır.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	17.272.974.000	8.538.483.283	**23.770.360.000**	**37,61**	**31,17**
SGK Devlet Primi Giderleri	2.003.300.000	985.657.394	**2.549.577.000**	**27,26**	**3,34**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.809.023.000	1.223.739.322	**2.269.229.000**	**25,43**	**2,97**
Cari Transferler	33.376.686.000	13.946.497.795	**45.491.773.000**	**36,29**	**59,66**
Sermaye Giderleri	1.769.800.000	247.434.039	**2.138.300.000**	**20,82**	**2,80**
Sermaye Transferleri	1.600.000	1.600.000	**31.920.000**	**1.895**	**0,04**
GENEL TOPLAM	56.233.383.000	24.943.411.832	**76.251.159.000**	**35,59**	**100**

Personel Giderleri 17,2 milyar TL'den %37,61 oranla artarak 23,7 milyar TL'ye yükselmektedir. Bu harcama kalemi, kamu personeli ile kamu personeli olmamakla birlikte mevzuatı gereğince ilgililere bordroya dayalı olarak yapılan ödemeleri kapsamaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri %27,26 artış göstererek 2 milyar TL'den 2,54 milyar TL'ye yükselmiştir. Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri, bu bölümde izlenmektedir.

Mal ve Hizmet Alım Giderleri, 1,8 milyar TL'den %25,43 oranla artarak 2,2 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu kısımdaki giderler, mal ve hizmet karşılığında yapılan faturalı ödemeleri kapsamaktadır. "Cari Transferler" kalemi de %26,29 oranla artmaktadır. 2025 yılı için başlangıç ödeneği 33,3 milyar TL olan cari transferler kaleminin ilk 6 ayda yaklaşık 13,9 milyar TL'sinin

kullanıldığı görülmektedir. 2026 yılı için ise 45,4 milyar TL ödenek talep edilmektedir. Cari Transferler, sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.

"Sermaye Giderlerinin %20,82 oranla arttığı görülmektedir. Sermaye giderleri için 2025 yılında 1,7 milyar TL ayrılmış ve yılın ilk 6 ayı için sadece 247 milyon TL harcama yapılmıştır. 2026 yılı için ise 2,1 milyar TL'nin üzerinde bir ödenek ayrıldığı görülmektedir. (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)

"Sermaye Transferleri" bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir. Bu kalemin %1895 oranla arttığı görülmektedir. Bakanlık bütçesi içinde on binde dört orana sahip olan bu kalemin ödeneği 2025 yılı için 1,6 milyon lira olarak belirlenmiş ve yılın ilk altı ayında bu miktarın tamamının kullanıldığı görülmektedir. 2026 yılında ise sermaye transferleri için 31,9 milyon lira ödenek ayrılmıştır.

DIŞ TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ: İHRACAT-İTHALAT DENGESİ VE NOMİNAL ARTIŞ YANILSAMASI

Ticaret Bakanlığı'nın 2026 Yılı Bütçe Teklifi ve sunulan veriler incelendiğinde, iktidarın ekonomi politikasının temel söylemi olan "ihracat rekorları" ve "dış ticarette başarı" anlatısının, makroekonomik gerçeklerle ve sokağın tecrübesiyle örtüşmediği görülmektedir. Bakanlık tarafından kamuoyuna sunulan verilerde, Cumhuriyet tarihinin rekoru olarak nitelendirilen 390 milyar dolarlık mal ve hizmet ihracatı rakamı ön plana çıkarılmaktadır. Ancak bu nominal artışın, küresel enflasyon, doların değer kaybı ve dünya ticaret hacmindeki parasal genişleme gibi faktörlerden arındırılmadan sunulması, ekonomik performansın olduğundan daha başarılı gösterilmesine yönelik bir "nominal artış yanılsaması" yaratmaktadır. Hayatın olağan akışı içerisinde, nüfusun arttığı, küresel ticaretin parasal olarak büyüdüğü bir ortamda rakamların her yıl "rekor" olarak lanse edilmesi, ihracatın niteliğindeki ve ithalat tarafındaki yapısal bozulmaları perdelemektedir.

Ekonomik başarının ölçütü, sadece ihracatın ne kadar arttığı değil, bu ihracatın ithalatı ne kadar karşıladığı, dış ticaret dengesinin sürdürülebilirliği ve ihracatın milli gelir içindeki payının artıp artmadığıdır. Bakanlık sunumlarında ve iktidar temsilcilerinin açıklamalarında

sıklıkla vurgulanan "ihracatımız artıyor" söylemi, madalyonun sadece bir yüzünü göstermektedir. Oysa dış ticaret, ihracat ve ithalatın bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken bir terazidir. Bu terazinin dengesi bozulduğunda, sadece ihracat kefesindeki artışla övünmek, ekonomik gerçekleri yansıtmamaktadır.

Aşağıda yer alan grafik, iktidarın başarı hikayesi olarak sunduğu ihracat artışının nominal seyrini göstermektedir. Ancak bu grafik, tek başına ele alındığında eksik ve yanıltıcı bir tablo sunmaktadır.

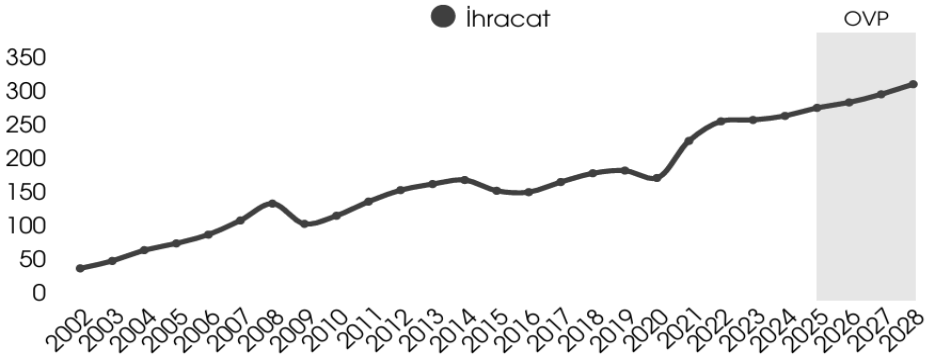

Grafikte görülen yukarı yönlü ivme, ilk bakışta olumlu bir tablo çizse de bu artışın arkasındaki ithalat gerçeği göz ardı edilmektedir. İhracata odaklanıp ithalatı görmezden gelen bu yaklaşım, Türkiye'nin dış ticaret politikasındaki en temel analiz hatasını oluşturmaktadır. Türkiye'nin üretim yapısı, yüksek oranda ithal girdiye dayalıdır. Dolayısıyla ihracat arttıkça, ithalatın da artması kaçınılmaz bir döngü haline gelmiştir. Hatta veriler, ithalatın ihracattan daha hızlı arttığını ve makasın giderek açıldığını göstermektedir.

Aşağıdaki grafik, ihracat ile ithalat arasındaki ilişkinin nasıl koptuğunu ve dış ticaret açığının nasıl kronikleştiğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Grafikte mavi çizgi ihracatı, kırmızı çizgi ise ithalatı temsil etmektedir. Dikkatle incelendiğinde, iki çizgi arasındaki alanın, yani dış ticaret açığının yıllar itibarıyla daralmak bir yana, giderek genişlediği görülmektedir. İhracatın 2002 yılından bugüne kadar gösterdiği performans ile ithalatın performansı kıyaslandığında, ithalatın ivmesinin her zaman daha yüksek olduğu ve Türkiye'nin ithalatla büyüyen bir ülke konumuna geldiği anlaşılmaktadır. İhracatçının büyümediği, buna karşılık ithalatçının büyüdüğü bir ekonomik modelde, "ihracat rekoru" söylemleri, cari açığın

finansmanında yaşanan zorlukları ve döviz ihtiyacını gizlemeye yetmemektedir. Montaj sanayine dayalı, katma değeri düşük ve ithal girdiye bağımlı üretim modeli, ihracat artışını doğrudan ithalat artışına endekslemektedir. Bu yapısal sorun çözülmeden, sadece nominal ihracat rakamları üzerinden başarı hikayesi yazmak mümkün değildir.

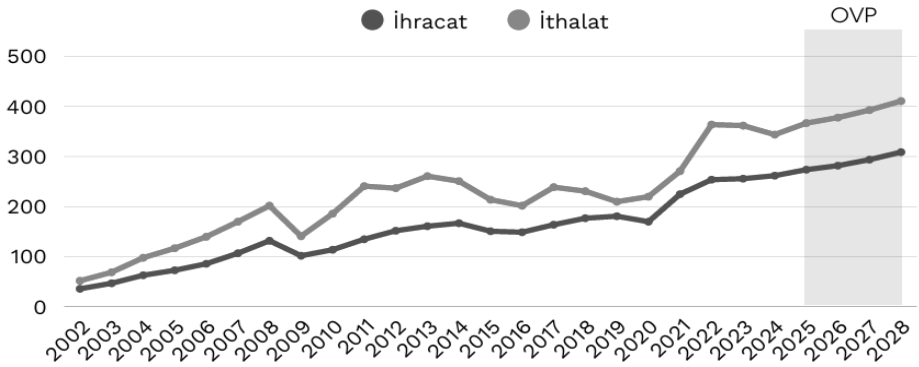

Dış ticaret dengesindeki bu bozulma, sadece mal ticaretiyle sınırlı kalmamakta, genel ekonomik dengeyi de sarsmaktadır. İktidarın "dış ticaret açığımızı azalttık" yönündeki savunmaları, dönemsel ve konjonktürel (enerji fiyatlarındaki düşüş, altın ithalatına getirilen kısıtlamalar veya ekonomideki yavaşlama gibi) etkilerin bir sonucu olup, kalıcı bir iyileşmeye işaret etmemektedir. Dış ticaret dengesinin uzun vadeli seyrine bakıldığında, açığın yapısal bir karakter kazandığı ve "yönetilebilir" olmaktan çıktığı görülmektedir.

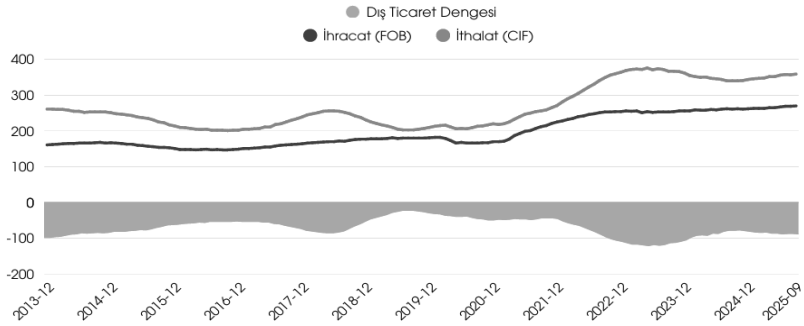

Yukarıdaki grafik, dış ticaret dengesinin (mavi alan) sürekli negatif bölgede, yani açık veren tarafta kaldığını göstermektedir. Son 12 yıllık periyot incelendiğinde, dış ticaret açığında kalıcı bir düzelme trendi görülmemektedir. Aksine, dönemsel iyileşmelerin ardından açığın

yeniden derinleştiği dalgalı bir seyir izlenmektedir. Bakanlığın, enerji ve altın hariç tutulduğunda dengenin daha iyi göründüğü yönündeki savunmaları, Türkiye'nin enerji ve altın ithalatı gerçeğini değiştirmemektedir. Bir ülkenin dış ticaret performansı değerlendirilirken, "bazı kalemleri hariç tutarak" yapılan analizler, ödemeler dengesi finansmanındaki nakit ihtiyacını ortadan kaldırmamaktadır. Sonuç itibarıyla, Türkiye'nin döviz ihtiyacı, toplam dış ticaret açığı üzerinden oluşmaktadır ve bu açık, ekonominin en kırılgan noktalarından biri olmaya devam etmektedir.

	Toplam Cari Denge		Altın ve Enerji Hariç Cari Denge		Yıllık Büyüme %
	Ocak-Ağustos	Yıllık	Ocak-Ağustos	Yıllık	
2013	-34.834	-49.329	4.878	10.085	8,5
2014	-20.117	-32.110	13.283	20.462	4,6
2015	-16.533	-21.354	3.510	8.197	5,8
2016	-16.567	-22.165	-4.390	133	3,3
2017	-19.247	-35.141	7.560	7.686	7,8
2018	-25.025	-14.603	7.675	31.914	3,5
2019	9.612	15.014	36.724	57.566	1,3
2020	-22.860	-30.980	6.123	15.632	1,8
2021	-7.849	-6.221	16.646	37.980	11,8
2022	-33.505	-46.283	28.928	53.242	5,4
2023	-39.613	-41.469	17.514	36.942	5
2024	-7.998	-10.426	31.224	52.232	3,3
2025	-15.854		26.489		

Tablo incelendiğinde, altın ve enerji hariç cari dengedeki performansın, geçmiş yıllara kıyasla zayıfladığı görülmektedir. 2022 yılında Türkiye ekonomisi yüzde 5,4 oranında büyürken altın ve enerji hariç 28,9 milyar dolar cari fazla verilmiştir. Ancak 2024 yılına gelindiğinde, büyümenin yüzde 3,3 seviyesine gerilemesi ve iç talebin daralması, bu fazlanın ancak 31,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Ekonominin soğuduğu, büyüme hızının düştüğü bir dönemde cari fazlanın çok daha yüksek seviyelerde olması beklenirdi. Bu durum, ihracatın rekabet gücünün zayıfladığını, turizm ve hizmet gelirlerinin beklenen katkıyı sağlayamadığını ve dış dengedeki iyileşmenin yapısal değil konjonktürel olduğunu kanıtlamaktadır.

Hükümetin ekonomi yönetimindeki öngörüsüzlüğü ve hedeflerden sapma alışkanlığı, Orta Vadeli Program (OVP) tahminlerindeki tutarsızlıklarla da belgelenmektedir. Bir yıl önce ortaya konulan hedeflerle, bir yıl sonra gerçekleşen veya revize edilen tahminler arasındaki uçurum, ekonomi yönetiminin planlama kapasitesindeki zafiyeti göstermektedir. Aşağıdaki tablo, 2025 yılı için bir önceki OVP'de (2024-2026) konulan hedefler ile yeni OVP'de (2025-2027) revize edilen tahminler arasındaki farkı göstermektedir.

Milli Gelir Yukarı **İhracat Aşağı!**

	2025 TAHMİNLERİ		
milyar dolar	Geçen Yılki OVP (2025 - 2027)	Bu Yılki OVP (2026-2028)	FARK
GSYH	1.465	1.569	104
İhracat	279,6	273,8	-5,8
İthalat	369	367	-2
Dış Ticaret Dengesi	-89,4	-93,2	-3,8
İhracat / Milli Gelir %	19,1	17,5	-1,6
Enerji İthalatı	71,9	64	-7,9

Tablo incelendiğinde çarpıcı bir çelişki göze çarpmaktadır. Hükümet, 2025 yılı için Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) tahminini bir önceki programa göre 104 milyar dolar artırarak 1.569 milyar dolara yükseltmiştir. Yani ekonominin daha da büyüyeceği öngörülmektedir. Ancak aynı dönemde, ihracat hedefi 5,8 milyar dolar düşürülmüştür. Ekonominin (dolar bazında) büyüdüğü bir senaryoda, ihracatın düşürülmesi iktisadi mantıkla izah edilememektedir. Bu durum, büyümenin ihracata dayalı değil, iç tüketime veya verimsiz harcamalara dayalı olacağının bir itirafı niteliğindedir. Daha da önemlisi, ihracatın milli gelire oranındaki düşüştür. Bir önceki programda yüzde 19,1 olarak hedeflenen bu oran, yeni programda yüzde 17,5'e çekilmiştir. 1,6 puanlık bu düşüş, Türkiye'nin "ihracat odaklı büyüme" modelinden uzaklaştığını ve ihracatın milli gelir içindeki ağırlığının azaldığını göstermektedir. Enerji ithalatındaki 7,9 milyar dolarlık düşüş beklentisine rağmen dış ticaret dengesindeki bozulmanın devam etmesi, sorunun sadece enerji fiyatlarıyla açıklanamayacağını, ihracat performansındaki yapısal düşüşün etkili olduğunu kanıtlamaktadır.

Milli Gelir Yukarı **İhracat Aşağı!**

2026 TAHMİNLERİ			
milyar dolar	Geçen Yılki OVP (2025 - 2027)	Bu Yılki OVP (2026-2028)	FARK
GSYH	1.642	1.658	16
İhracat	296,1	282	-14,1
İthalat	390,6	378	-12,6
Dış Ticaret Dengesi	-94,5	-96	-1,5
İhracat / Milli Gelir %	18,0	17,0	-1,0
Enerji İthalatı	72,8	63	-9,8

Bu öngörüsüzlük ve hedeflerden sapma, sadece 2025 yılı ile sınırlı kalmamakta, 2026 yılı projeksiyonlarına da yansımaktadır. Geleceğe yönelik hedeflerde yapılan aşağı yönlü revizyonlar, "Türkiye Yüzyılı" veya "ihracat rekorları" söylemlerinin altının ne kadar boş olduğunu göstermektedir.

2026 yılı tahminleri incelendiğinde, milli gelir hedefinin 16 milyar dolar artırılmasına rağmen, ihracat hedefinin tam 14,1 milyar dolar aşağı çekildiği görülmektedir. İthalat hedefi de 12,6 milyar dolar düşürülmüştür. Bu tablo, Türkiye ekonomisinin dışa kapandığını, dış ticaret hacminin daraldığını göstermektedir. İhracatın milli gelire oranının 2026'da yüzde 17' ye gerileyecek olması, 2002 yılındaki seviyelere yakın bir performansa işaret etmektedir. Aradan geçen 24 yılda, ihracatın milli gelir içindeki payının artırılamaması, hatta düşüş trendine girmesi, uygulanan ticaret politikalarının başarısızlığının en net göstergesidir. Enerji ithalatındaki yaklaşık 10 milyar dolarlık düşüş beklentisine rağmen dış ticaret açığındaki iyileşmenin sınırlı kalması (sadece 1,5 milyar dolar), ihracat tarafındaki kan kaybının boyutunu ortaya koymaktadır.

İhracatın ithalatı karşılama oranı 2024'ün ilk 9 ayında yüzde 68 seviyelerine gerilemiştir. Bu oran, sürdürülebilir bir dış ticaret dengesi için kritik eşiklerin altındadır. 2024 yılı ihracatının kilogram değerinin 1,31 dolara gerilediği yönündeki tespitler de ihracatın niteliksel olarak zayıfladığını, Türkiye'nin "yükte ağır, pahada hafif" ürünler satmaya devam ettiğini göstermektedir. Girdi maliyetlerinin, enflasyonun ve döviz kurundaki baskının arttığı bir ortamda, ihracat birim değerinin düşmesi, ihracatçının kâr marjlarının eridiğini ve rekabet gücünün zayıfladığını göstermektedir.

Kısaca; Ticaret Bakanlığı'nın 2026 bütçe sunumunda ortaya koyduğu "pembe tablo", verilerin detaylı analiziyle uyuşmamaktadır. Nominal ihracat artışları, ithalat artışının ve dış ticaret açığının gölgesinde kalmaktadır. OVP hedeflerindeki tutarsızlıklar, ekonomi yönetiminin ihracat odaklı büyüme hedefinden sessizce vazgeçtiğini, bunun yerine iç tüketime ve ithalata dayalı, cari açık üreten eski büyüme modeline savrulduğunu göstermektedir. İhracatın milli gelir içindeki payının düşmesi, Türkiye'nin küresel tedarik zincirlerindeki konumunu güçlendirmek yerine zayıflattığına işaret etmektedir. "Rekor" söylemleriyle perdelenen bu yapısal sorunlar çözülmeden, Türkiye'nin dış ticaret dengesinde kalıcı bir istikrar sağlaması mümkün görünmemektedir.

İHRACATIN KÜRESEL TİCARET VE MİLLİ GELİR İÇİNDEKİ PAYI

Bir ülkenin ticari başarısı, yalnızca kendi geçmişine göre nominal dolar bazında ne kadar ihracat yaptığıyla değil, küresel ticaretten aldığı payın ne yönde değiştiği ve rakiplerine göre nasıl bir performans sergilediğiyle ölçülmektedir. Dünya ticaret hacminin genişlediği, küresel enflasyonun fiyatları yukarı çektiği ve nüfusun arttığı bir konjonktürde, ihracat rakamlarının mutlak değer olarak artması, "olağan" bir durumdur. Asıl başarı, dünya pastasından alınan dilimin ne kadar büyüdüğü ve bu büyümenin ithalat bağımlılığı yaratmadan sağlanıp sağlanamadığıdır. Ancak veriler, Türkiye'nin dünya ticaretinden aldığı pay artarken, ithalattan aldığı payın çok daha hızlı arttığını, dolayısıyla ekonominin dışa bağımlılığının derinleştiğini göstermektedir.

Türkiye'nin dünya ticaretindeki konumunu analiz ederken bakılması gereken ilk gösterge, ihracatın ve ithalatın küresel toplam içindeki payıdır. İktidar, ihracatın dünya içindeki payının arttığını ifade ederek bir başarı hikayesi oluşturmaya çalışmaktadır. Ancak bu hikâye, ithalatın dünya içindeki payının seyriyle birlikte okunduğunda anlamını yitirmektedir.

Aşağıdaki grafik, Türkiye'nin dünya ticaretinden aldığı payın ihracat ve ithalat bazında 2002 yılından günümüze seyrini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

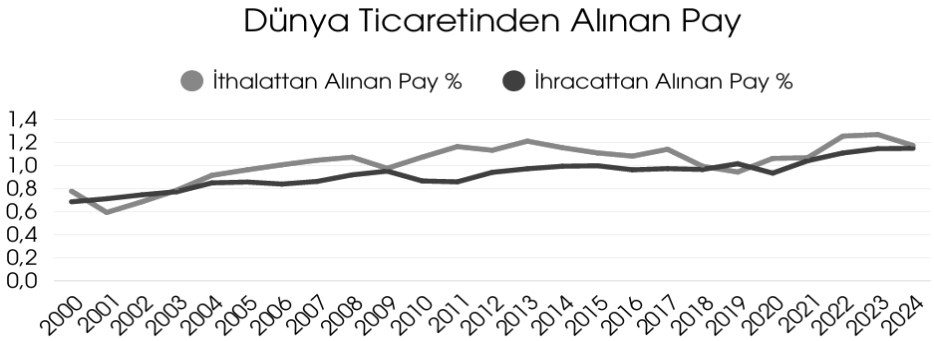

Grafikte mavi çizgi ile gösterilen ihracattan alınan pay, 2002 yılında yüzde 0,55 seviyesindeyken, 2023 yılı itibarıyla yüzde 1,07 seviyesine yükselmiştir. Bu artış, ilk bakışta olumlu bir gelişme gibi sunulsa da kırmızı çizgiyle gösterilen ithalattan alınan payın seyri, tablonun karanlık yüzünü aydınlatmaktadır. 2002 yılında dünya ithalatının yüzde 0,77'sini gerçekleştiren Türkiye, 2023 yılına gelindiğinde bu oranı yüzde 1,49'a çıkarmıştır. Yani Türkiye,

dünyaya mal satma kapasitesini artırırken, dünyadan mal alma iştahını ve zorunluluğunu çok daha fazla artırmıştır. İhracatın dünya ticaretindeki payı yaklaşık 2 katına çıkarken, ithalatın payı da benzer ve hatta daha yüksek bir ivmeyle artış göstermiştir. Bu durum, Türkiye'nin dünya ticaretindeki konumunun "net ihracatçı" değil, "net ithalatçı" ve "pazar" olma yönünde evrildiğini kanıtlamaktadır. Dünya ticaretinden alınan payın artması, eğer ithalat payı ihracat payının sürekli üzerinde seyrediyorsa, ülkenin döviz açığının yapısal olarak büyüdüğü anlamına gelmektedir.

Dış ticaret performansının bir diğer önemli göstergesi, ihracatın ülke ekonomisi içindeki ağırlığı, yani Gayrisafi Yurt İçi Hasıla'ya (GSYH) oranıdır. İhracat odaklı büyüme modelini benimsediğini iddia eden bir ekonomi yönetiminin, ihracatın milli gelir içindeki payını sürekli artırması beklenmektedir. Ancak Türkiye ekonomisinin son 22 yıllık seyri ve Orta Vadeli Program (OVP) hedefleri, bu konuda bir duraklama ve gerileme dönemine girildiğini işaret etmektedir.

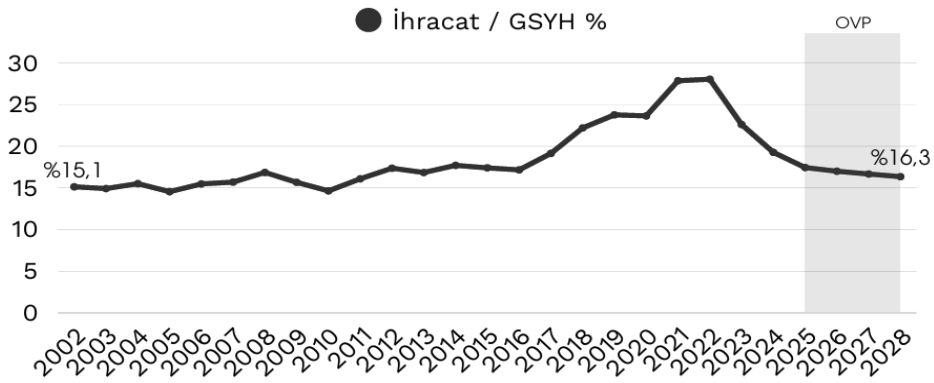

Grafikte görüldüğü üzere, 2002 yılında ihracatın GSYH içindeki payı yüzde 15,1 seviyesindedir. Aradan geçen 22 yılın sonunda, 2024 yılı tahminlerine ve OVP hedeflerine bakıldığında, bu oranın 2028 yılında yüzde 16,3 olması hedeflenmektedir. Çeyrek asrı aşkın bir sürede, ihracatın milli gelir içindeki payının sadece 1,2 puan artırılabilmesi, Türkiye'nin ihracat odaklı bir büyüme hikayesi yazamadığını, büyümenin iç tüketime ve ithalata dayalı kurgulandığını ispatlamaktadır. Grafikteki 2021 ve 2022 yıllarındaki yukarı yönlü sıçrama, kur şokları ve baz etkisiyle oluşan geçici bir durumu yansıtmış, ancak 2023 ve sonrasında eğri yeniden aşağı yönlü bir trende girmiştir.

Bir ülkenin kalkınma stratejisinde ihracatın lokomotif olması hedefleniyorsa, bu oranın yüzde 30-40 bandına yaklaşması gerekirken, Türkiye yüzde 15-16 bandına sıkışıp kalmıştır. Bu durum, uygulanan ekonomi politikalarının yapısal bir dönüşüm sağlamakta yetersiz kaldığını göstermektedir.

Türkiye'nin dış ticaret performansını değerlendirirken, sadece kendi geçmişiyle değil, aynı dönemde benzer koşullara sahip olduğu rakip ülkelerle kıyaslanması gerekmektedir. İktidarın, Türkiye'nin ihracatını artırdığı yönündeki savunması, küresel bir perspektifle bakıldığında başarısız bir tabloya dönüşmektedir. Aşağıdaki grafikler, 2003-2023 döneminde dünya genelinde ülkelerin ihracatlarını ve ithalatlarını kaç kat artırdığını karşılaştırmalı olarak sunmaktadır.

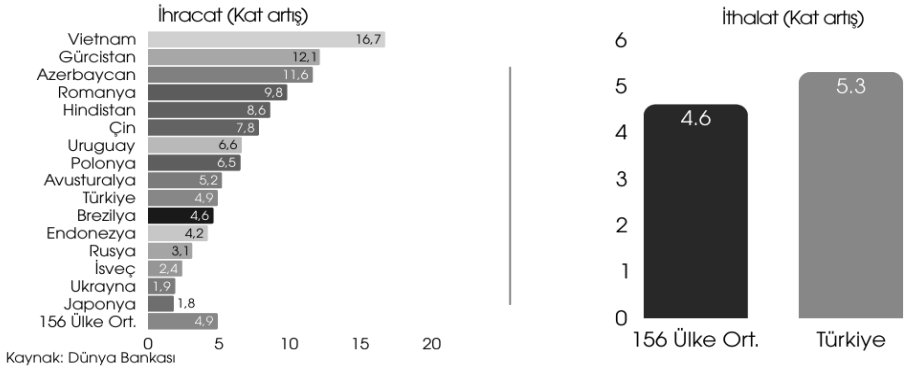

Grafikteki veriler, Türkiye'nin ihracat performansının küresel ligdeki yerini acı bir şekilde gözler önüne sermektedir. 2003-2023 döneminde Türkiye ihracatını 4,9 kat artırmıştır. İlk bakışta yüksek görünen bu oran, dünya genelindeki 156 ülkenin ortalamasıyla (4,9 kat) birebir aynıdır. Yani Türkiye, ihracat artışında dünyadan pozitif yönde ayrışmamış, sadece "ortalama" bir performans sergilemiştir. Ancak asıl çarpıcı olan, aynı dönemde Türkiye ile benzer kategoride değerlendirilen veya Türkiye'nin gerisinden gelen ülkelerin gösterdiği performanstır.

Vietnam ihracatını 16,7 katına, Gürcistan 12,1 katına, Azerbaycan 11,6 katına çıkarmıştır. Avrupa Birliği üyesi olan ve 2000'li yılların başında Türkiye ile benzer ihracat rakamlarına sahip olan Romanya ihracatını 9,8 kat, Polonya ise 6,5 kat artırmıştır. Türkiye, 20

yıl önce rekabet ettiği Çekya, Polonya, Macaristan gibi ülkelerin gerisine düşmüş, Asya ve Doğu Avrupa ülkeleriyle girdiği yarışı kaybetmiştir.

İhracat performansındaki bu "ortalama" seyre karşılık, ithalat tarafındaki artış hızı Türkiye'nin aleyhine işlemektedir. Grafiğin sağ tarafında görüldüğü üzere, 156 ülkenin ithalat artış ortalaması 4,6 kat iken, Türkiye ithalatını 5,3 kat artırmıştır. Dünya ortalaması ile aynı oranda ihracat artışı sağlarken, dünya ortalamasından çok daha hızlı bir ithalat artışı yaşanması, dış ticaret açığının neden kronikleştiğini açıklamaktadır. İthalatın ihracattan hızlı büyümesi, ülkenin döviz ihtiyacını sürekli artırmakta ve makroekonomik kırılganlıkları beslemektedir.

Türkiye'nin küresel ticaretteki konumu, sadece miktar bazında değil, değer bazında da erozyona uğramaktadır. İhracat kilogram değerinin 1,30-1,40 dolar seviyelerine sıkışması, Türkiye'nin "yükte ağır, pahada hafif" ürünler ihraç eden bir ülke konumundan kurtulamadığını göstermektedir. Polonya, Çekya gibi ülkeler yüksek katma değerli ve teknoloji yoğun ürünlerle ihracat gelirlerini artırırken, Türkiye'nin düşük ve orta teknolojili ürünlere dayalı ihracat yapısı, küresel pastadan aldığı payın niteliğini düşürmektedir.

İhracatın milli gelir içindeki payının yerinde sayması, dünya ticaretinden alınan payın ithalat lehine bozulması ve emsal ülkelere göre ihracat artış hızının düşük kalması, dış ticaret politikasının başarısızlığını belgelemektedir. Türkiye, küresel ticarette "lig düşme" tehlikesiyle karşı karşıyadır. İhracatı sadece nominal rakamlar üzerinden okuyan, ithalat bağımlılığını ve rakip ülkelerin performansını görmezden gelen bir anlayış, Türkiye'nin dış ticaret açığı sorununu çözemez. Gerçek bir başarı hikayesi için, ihracatın ithalatı karşılama oranının yüzde 90'lar seviyesine çıktığı, ihracatın milli gelir içindeki payının yüzde 30'lara yükseldiği ve yüksek teknolojili ürün ihracatının arttığı bir tabloya ihtiyaç vardır.

İHRACATIN NİTELİĞİ: KİŞİ BAŞINA DÜŞEN İHRACAT VE TEKNOLOJİ YOĞUNLUĞU

İktidarın ekonomi kadrolarının tamamı ihracatın niteliğinden ziyade niceliği üzerinde durmaktadır. Bir ülkenin kalkınmışlık seviyesini ve küresel rekabet gücünü belirleyen temel unsur, ne kadar mal sattığı değil, sattığı malın ne kadar bilgi, teknoloji ve katma değer içerdiğidir. Türkiye’nin 20 yılı aşkın dış ticaret serüveni bu perspektifle ele alındığında, ihracatın hacimsel olarak büyüdüğü ancak niteliksel olarak yerinde saydığı, hatta bazı kritik göstergelerde geriye gittiği bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’nin ihracat performansını değerlendirirken, toplam rakamların büyüklüğüne sığınmak, ülkenin demografik ve ekonomik potansiyelini göz ardı etmek demektir. Türkiye, nüfus büyüklüğü bakımından dünyanın en kalabalık 18. veya 19. ülkesi konumundadır. Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) büyüklüğü açısından da yıllardır 17. ile 20. sıralar arasında gidip gelmektedir. Böylesine büyük bir nüfusa ve ekonomik hacme sahip bir ülkenin, toplam ihracat rakamlarının belirli bir seviyede olması, bir başarıdan ziyade olağan bir sonuçtur. Ancak asıl mesele, bu potansiyelin verimliliğe ve kişi başına düşen refaha dönüştürülüp dönüştürülemediğidir. Bakanlık, nominal mal ve hizmet ihracatında Türkiye'nin 26. sırada olmasıyla övünürken, bu rakamın nüfusa oranlandığında ortaya çıkan tabloyu görmezden gelmektedir.

Aşağıdaki görsel, Türkiye'nin makroekonomik büyüklüğü ile kişi başına düşen ihracat performansı arasındaki derin uçurumu özetlemektedir.

Görselde yer alan veriler, Türkiye'nin ihracat ligindeki gerçek yerini netleştirmektedir. Nüfus ve toplam GSYH bakımından dünyanın ilk 20 ekonomisi arasında yer alan Türkiye, kişi başına düşen mal ve hizmet ihracatında 167 ülke arasında ancak 75. sırada yer alabilmektedir. Bu sıralama, Türkiye'nin üretim ve ihracat kapasitesini nüfusuna oranla yeterince verimli kullanamadığını, ihracatın tabana yayılan bir zenginlik üretmediğini göstermektedir. Kişi başına düşen ihracatta 75. sırada olmak, Türkiye'nin potansiyelinin çok altında bir performans sergilediğini ve ihracatın niteliksel dönüşümünü sağlayamadığını kanıtlamaktadır.

İhracatın niteliğini belirleyen en önemli gösterge, ihraç edilen ürünlerin teknoloji yoğunluğudur. Yüksek ve orta-yüksek teknolojili ürün ihracatı, bir ülkenin sanayileşme düzeyini, inovasyon kapasitesini ve küresel değer zincirindeki yerini belirlemektedir. İktidar her

ne kadar savunma sanayinde destan yazdığımızı, teknoloji üssü olduğumuzu dile getirse de genel ihracat kompozisyonu içindeki teknoloji payına bakıldığında istisnai bir durum olarak kalmakta, genele yayılan bir sanayi dönüşümüne işaret etmemektedir.

Aşağıdaki grafik, ülkelerin kişi başına düşen orta ve yüksek teknoloji ihracatını karşılaştırmalı olarak sunmaktadır. Bu grafik, Türkiye'nin katma değerli üretimde dünya ligindeki yerini göstermesi açısından son derece çarpıcıdır.

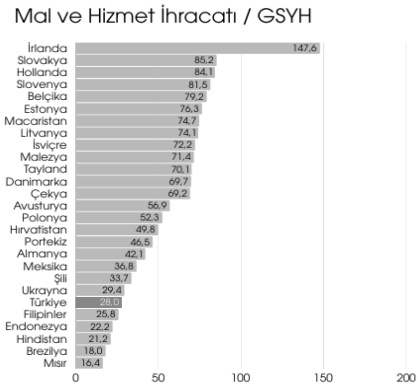

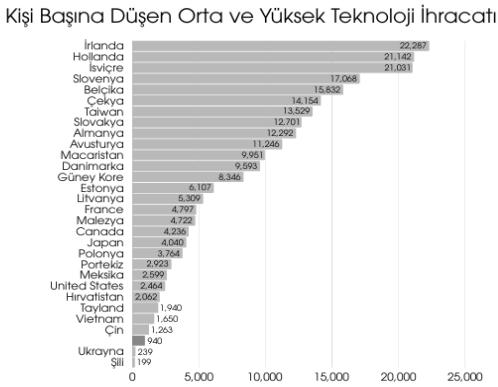

Grafikte görüldüğü üzere, kişi başına düşen orta ve yüksek teknoloji ihracatında İrlanda 22.287 dolar, Hollanda 21.142 dolar, İsviçre 21.031 dolar seviyelerindedir. Türkiye ise bu sıralamada listenin en altlarında, kişi başına sadece 940 dolarlık orta ve yüksek teknoloji ihracatıyla yer almaktadır. Slovenya, Slovakya, Çekya, Macaristan ve Polonya gibi Türkiye ile benzer dönemlerde kalkınma hamlesi başlatan veya Türkiye'nin gerisinden gelen ülkeler, kişi başına 3.000 dolar ile 17.000 dolar arasında değişen teknoloji ihracatı rakamlarına ulaşmıştır.

Özellikle Polonya örneği, Türkiye'nin kaybettiği zamanı ve fırsatı göstermesi bakımından ibret vericidir. 2002 yılında Türkiye ve Polonya yaklaşık 40 milyar dolarlık benzer ihracat rakamlarına sahipken, bugün Polonya 400 milyar doları aşan ihracatıyla Türkiye'ye fark atmıştır. Polonya’nın kişi başına düşen orta ve yüksek teknoloji ihracatı 3.764 dolar iken, Türkiye’nin 940 dolarda kalması, aradaki refah farkının temel nedenidir. Malezya’nın dahi kişi başına 4.722 dolarlık teknoloji ihracatı yaptığı bir dünyada, Türkiye’nin 1.000 doların altında kalması, "sanayi ülkesi" iddiasını zayıflatmaktadır. İktidarın, bu ülkelerin sosyal haklarının zayıf olduğu veya özel koşullara sahip olduğu yönündeki savunmaları, verilerle

desteklenmemektedir. İrlanda, Hollanda, Belçika gibi sosyal devletin ve işçi haklarının en güçlü olduğu ülkelerin bu listede zirvede yer alması, yüksek teknoloji ihracatı ile toplumsal refahın bir arada yürütülebileceğini kanıtlamaktadır.

Türkiye'nin ihracatındaki teknoloji yoğunluğunun zaman içindeki seyri incelendiğinde ise durumun ciddiyeti daha net anlaşılmaktadır. Veriler, Türkiye'nin yüksek teknoloji ihracatında 25 yıl öncesine göre gerilediğini göstermektedir.

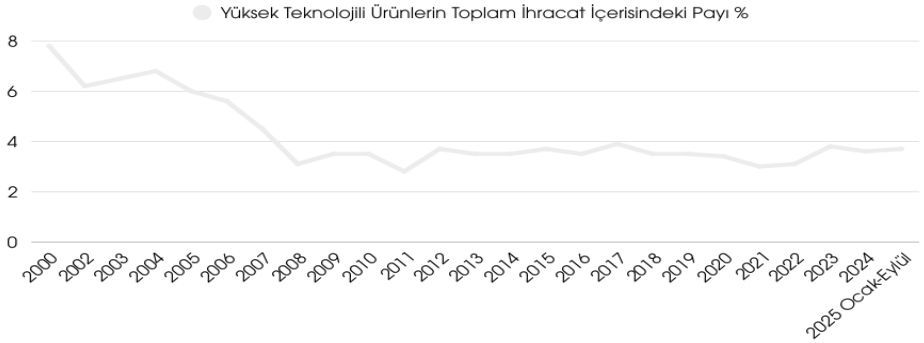

Grafikteki yeşil çizgi, Türkiye'nin ihracatında yüksek teknolojili ürünlerin payının 2000'li yılların başından itibaren nasıl bir düşüş trendine girdiğini göstermektedir. OECD verilerine göre 2000 yılında yüzde 8'e yaklaşan, 2002 yılında yüzde 6,2 seviyesinde olan yüksek teknolojili ürün ihracat payı, 2024 yılı ve 2025 projeksiyonlarında yüzde 3,7 seviyelerine gerilemiştir.

Savunma sanayindeki SİHA ve roket ihracatındaki artışlar olumlu olmakla birlikte, toplam ihracat sepeti içindeki ağırlığı sınırlı kalmış ve genel sanayi üretimindeki teknolojik gerilemeyi telafi edememiştir. Bu tablo, Türkiye'nin ihracat stratejisinin "daha çok satmak" üzerine kurulduğunu, ancak "daha değerli satmak" hedefinin ıskalandığını göstermektedir. İhracatın kilogram değerinin 1,30- 1,40 dolar seviyelerine sıkışması, Türk sanayicisinin fason üretici konumundan markalı ve teknolojik üretici konumuna geçemediğinin bir göstergesidir. Katma değeri düşük ürünlerin ihracatı, yüksek miktarda hammadde ve enerji ithalatını gerektirdiğinden, ihracat artışı dış ticaret açığını kapatmaya yetmemektedir. Bu yapı, ülkenin kaynaklarını ve emeğini ucuza ihraç ederken, teknolojiyi ve katma değeri pahalıya ithal etmesine neden olmaktadır.

Hükümetin, teknoloji odaklı ihracatı teşvik etmek yerine, inşaat ve rant odaklı büyüme modelini tercih etmesi, sanayideki teknolojik dönüşümün önündeki en büyük engeldir. Yüksek teknolojiye geçiş, sadece teşvik vermekle değil; eğitim sisteminin niteliğini artırmak, hukukun üstünlüğünü sağlayarak beyin göçünü durdurmak, üniversite-sanayi iş birliğini gerçekçi zeminlere oturtmak ve Ar-Ge ekosistemini güçlendirmekle mümkündür. Ancak mevcut bütçe ve politika seti, bu yapısal dönüşümü sağlayacak vizyondan yoksundur.

Özetle; İhracatın niteliği ve teknoloji yoğunluğu açısından Türkiye, potansiyelinin çok altında bir performans sergilemektedir. Dünya ticaretinden alınan payın ithalat lehine bozulması, kişi başına düşen ihracatın düşüklüğü ve yüksek teknolojili ürünlerin payındaki gerileme, dış ticaretimiz açısından yapısal zafiyetleri ortaya koymaktadır. Türkiye'nin ihtiyacı olan, sadece ihracat rakamlarını nominal olarak büyütmek değil; ihracatın kilogram değerini artırmak, teknoloji yoğunluğunu yükseltmek ve kişi başına düşen ihracat gelirini gelişmiş ülkeler seviyesine yaklaştırmaktır. Bu dönüşüm sağlanamadığı sürece, ihracat artışları halkın refahına yansımayacak, sadece ithalatın finansmanına ve dış borçların ödenmesine hizmet eden bir araç olarak kalacaktır.

REEL SEKTÖRÜN FİNANSMAN KRİZİ VE SANAYİCİNİN REKABET GÜCÜ

Ticaret Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, ihracat ve iç ticaretin temel dinamiklerini düzenleme iddiasında olsa da reel sektörün içinde bulunduğu derin finansman darboğazını ve rekabet gücü kaybını görmezden gelen bir anlayışla hazırlanmıştır. Ekonomi yönetiminin "enflasyonla mücadele" adı altında uyguladığı sıkı para politikası ve kredi kısıtlamaları, üretim ve ticaretin can damarlarını kesen bir "likidite krizine" dönüşmüştür. Sanayici ve tacir, bir yandan artan enerji, işçilik ve hammadde maliyetleriyle, diğer yandan baskılanan döviz kuru nedeniyle gerileyen rekabet gücüyle mücadele ederken; finansman kaynaklarına erişimin neredeyse imkânsız hale gelmesi, ticari hayatı durma noktasına getirmiştir.

Reel sektörün karşı karşıya kaldığı en yakıcı sorunların başında, ticari kredilere erişimde yaşanan zorluklar ve yüksek finansman maliyetleri gelmektedir. Bankacılık sisteminin, reel sektörü fonlamak yerine, yüksek faiz ortamında risksiz getiriye yöneldiği ve kredi musluklarını kapattığı görülmektedir. Özellikle iç ticaretin ve perakende sektörünün can damarı olan kredi kartı ve POS cihazı komisyon oranlarındaki fahiş artışlar, esnafın ve tacirin kâr marjını yok etmiş, ticaret yapmayı maliyetli bir hale getirmiştir.

Merkez Bankası'nın faiz artışlarını gerekçe göstererek komisyon oranlarını yukarı çeken bankalar, ticaret erbabının sırtından haksız kazanç elde ederken, ekonomi yönetimi ve Ticaret Bakanlığı bu duruma seyirci kalmaktadır. Aşağıdaki tablo, kredi kartı ve POS komisyon oranlarındaki artışı ve bankaların uyguladığı kesintilerin ulaştığı boyutu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

	Kendi Kredi Kartı		**Başka Bankanın Kredi Kartı**	
	İyi Müşteri	Normal Müşteri	İyi Müşteri	Normal Müşteri
Ertesi Gün Geçen				
Poltika Faizi Öncesi	%2	%2.80	%3.20	%3.20
Poltika Faizi Sonrası	%2.66	%2.89	%3.53	%3.73
15 Gün Sonra Geçen				
Poltika Faizi Öncesi		%0.90	1%	
Poltika Faizi Sonrası		%1.19	%2.02	

Kredi kartı ile ortalama alışveriş vadesi 15 gün alınmıştır.
Bankaların Merkez Bankasından kaynak kullanım maliyeti %1.64'tür. (15 günlük bileşik faiz)
Ek olarak:
POS cihazı aylık ücreti **400 TL/ay**
ÖKC bedeli **400 TL / ay**

Tablo verileri incelendiğinde, politika faizi artışlarının ardından POS komisyon oranlarının katlanarak arttığı görülmektedir. Kendi bankasının kredi kartıyla yapılan ve ertesi gün hesaba geçen işlemlerde dahi yüzde 3'lere varan kesintiler yapılırken, başka banka kartlarında bu oranlar yüzde 4'leri zorlamaktadır. Taksitli satışlarda veya vadeli blokaj çözümlerinde ise maliyetler ticaretin sürdürülebilirliğini tehdit eden seviyelere ulaşmıştır. Bir esnafın veya tacirin, yüzde 3-4'lük bir komisyon yükünü kaldırabilecek kâr marjıyla çalışması, mevcut ekonomik durgunlukta mümkün değildir. Bu yüksek maliyetler ya fiyatlara yansıtılarak enflasyonu körüklemekte ya da esnafı taksitli satıştan vazgeçirerek ciroların düşmesine neden olmaktadır. Bankaların Merkez Bankası'ndan kaynak kullanım maliyeti ile piyasaya uyguladıkları komisyon oranları arasındaki makasın bu denli açılması, finans sektörünün reel sektör üzerindeki baskısını kanıtlamaktadır. Ayrıca, POS cihazı ve ÖKC bedelleri gibi aylık sabit giderlerin de artması, küçük işletmeler üzerindeki yükü ağırlaştırmaktadır.

Finansman sorunu sadece iç ticarette değil, sanayi üretiminde de alarm vermektedir. Sanayiciler artık en üst perdeden "maliyetlerin arttığını, yatırımların ertelendiğini, krediye

erişimin imkânsız hale geldiğini ve halkın alım gücünün yok olması nedeniyle piyasa hareketlerinin durduğunu" ifade etmektedirler. Yüksek faiz politikası nedeniyle yatırım kredilerinin maliyeti katlanılamaz boyutlara ulaşmış, işletme sermayesi kredilerine erişim ise limit daralmalarıyla kısıtlanmıştır. Üretmek, istihdam yaratmak ve ihracat yapmak isteyen sanayici, banka kapılarından eli boş dönmekte veya tefeci faizlerini andıran oranlarla borçlanmaya zorlanmaktadır.

Bu finansal sıkışmışlık, Türkiye'nin üretim gücünü tehdit eden bir "göç" dalgasını tetiklemiştir. Özellikle tekstil, hazır giyim ve deri gibi emek yoğun sektörlerde, Türkiye'deki yüksek enerji ve işçilik maliyetleri ile baskılanan döviz kuru, üretimi karsız hale getirmiştir. Türkiye'nin lokomotif sektörleri arasında yer alan tekstil sektörü, büyük oranda Türkiye'yi terk ederek Mısır gibi maliyet avantajı sunan ülkelere gitmektedir. Fabrikaların kapanması, makinelerin sökülüp yurt dışına taşınması ve binlerce nitelikli çalışanın işsiz kalması, Türkiye ekonomisi adına büyük bir kayıptır. İktidarın "yatırım, üretim, ihracat" söylemleri, sahadaki bu kaçış gerçeğiyle çürümektedir. Sanayici, kendi ülkesinde üretmenin cezalandırıldığı, buna karşılık ithalatın ve rantiye gelirlerinin ödüllendirildiği bir ekonomik iklimde faaliyet göstermeye çalışmaktadır.

Reel sektördeki bu yangının en somut göstergesi, konkordato ve iflas sayılarındaki patlamadır. 2025 yılının ilk yedi aylık döneminde konkordato ilan eden firma sayısı 3.474'e ulaşmıştır. Bu rakam, ekonomik krizin derinliğini ve yaygınlığını göstermesi bakımından ürkütücüdür. Konkordato ilan eden firmaların sektörel dağılımına bakıldığında, 479'unun inşaat, 313'ünün ise tekstil sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İstihdam deposu olan bu sektörlerdeki iflas dalgası, sadece sermaye kaybı değil, aynı zamanda büyük bir işsizlik dalgası anlamına gelmektedir. Firmaların borçlarını çeviremediği, nakit akışının durduğu ve finansal sistemden dışlandığı bir ortamda, "en kötüsü geride kaldı" söylemi, sahadaki yangını görmezden gelen bir körlükten ibarettir.

İhracatçı sanayicinin rekabet gücünü kıran bir diğer önemli faktör, döviz kurunun enflasyonun altında bir artış sergilemesi, yani baskılanmasıdır. Artan TL bazlı maliyetler (enerji, işçilik, hammadde) karşısında, döviz gelirlerinin aynı oranda artmaması, ihracatçıyı fiyat tutturamaz hale getirmiştir. Küresel pazarlarda rekabet edilen ülkeler maliyet avantajlarını korurken, Türk ihracatçısı pazar kaybetmektedir. Bu noktada sektör temsilcilerinin en önemli taleplerinden biri, ihracat bedellerinin bozdurulması zorunluluğu karşılığında verilen "Döviz

Dönüşüm Desteği"nin artırılmasıdır. Mevcut durumda yetersiz kalan destek oranının yüzde 3'ten yüzde 8'e çıkarılması, özellikle tekstil, hazır giyim, mobilya ve deri gibi katma değeri yüksek ancak kâr marjı daralan sektörler için hayati önem taşımaktadır. İhracatçıyı kur baskısı altında ezdirmemek, ihracat hedeflerinin tutturulabilmesi için bir zorunluluktur.

Enerji maliyetlerindeki öngörülemezlik de sanayicinin belini büken bir diğer unsurdur. Sanayi tarifelerinde yapılan sık değişiklikler ve yüksek fiyatlar, maliyet hesabı yapmayı imkânsız hale getirmekte ve uzun vadeli sipariş alımını engellemektedir. Sanayici, enerji maliyetlerinde öngörülebilirlik ve yıl boyu geçerli olacak tavan-taban fiyat bantları talep etmektedir. Enerji yoğun sektörlerde rekabetçiliğin korunabilmesi için, enerji fiyatlarının rakip ülkelerle uyumlu seviyelerde tutulması ve üretim odaklı bir enerji tarifesinin uygulanması gerekmektedir.

Reel sektörün bir diğer yapısal sorunu, nitelikli işgücü açığı ve ara eleman sorunudur. Eğitim sistemi ile sanayinin ihtiyaçları arasındaki kopukluk, fabrikalarda makine başında çalışacak teknik personel bulunamamasına neden olmaktadır. Sanayici, "iş var ama çalışacak eleman yok" derken, gençler işsizlik pençesinde kıvranmaktadır. Mesleki eğitimin özendirilmesi ve sanayinin ihtiyaç duyduğu beceri setlerine sahip işgücünün yetiştirilmesi için Ticaret Bakanlığı'nın, Millî Eğitim Bakanlığı ve sanayi odalarıyla eşgüdüm halinde daha aktif politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Ayrıca, dijital ve yeşil dönüşüm süreçleri, Türk sanayicisi için hem bir fırsat hem de büyük bir maliyet kalemidir. Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamındaki sınırda karbon düzenlemeleri, ihracatçıyı üretim süreçlerini yenilemeye zorlamaktadır. Ancak bu dönüşümün finansmanı konusunda devletin sağladığı destekler son derece sınırlıdır. KOSGEB ve Eximbank kaynaklarının, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm yatırımlarına, hibe ve uzun vadeli düşük faizli krediler şeklinde yönlendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, karbon vergileri ve teknik engeller nedeniyle Avrupa pazarındaki payımızın kaybedilmesi riski bulunmaktadır. Komisyon görüşmelerinde ihracatçımızın desteklenmesine yönelik ödeneklerin artırılması amacıyla sunduğumuz önerge iktidar grubu tarafından reddedilmiştir. Kayıt dışı ekonomi ve haksız rekabet de dürüst tacir ve sanayicinin üzerindeki yükü artırmaktadır. Vergisini ödeyen, sigortalı işçi çalıştıran ve yasalara uyan işletmeler, merdiven altı üretim yapan ve kayıt dışı çalışan firmalarla rekabet edemez hale gelmiştir. Denetimlerin, sadece kayıtlı ekonominin üzerine giderek onları cezalandıran bir anlayışla değil, kayıt dışı alanı kayıt altına alacak ve haksız rekabeti önleyecek bir vizyonla yürütülmesi gerekmektedir.

ESNAFIN ÇIKMAZI VE PERAKENDE TİCARETİN DÜZENLENMESİ İHTİYACI

Ticaret Bakanlığı'nın 2026 Yılı Bütçe Teklifinin toplumsal tabandaki karşılığı incelendiğinde, ekonominin omurgasını oluşturan, sosyal dengenin teminatı olan esnaf ve sanatkârların, tarihlerinin en zorlu dönemlerinden birini yaşadığı görülmektedir. Yüksek enflasyon, fahiş kira artışları, katlanan enerji maliyetleri ve ağır vergi yükü altında ezilen esnaf, bir de kontrolsüzce yayılan zincir marketler ve şehir merkezlerini işgal eden AVM'lerin haksız rekabetiyle boğuşmaktadır. Esnafın kepenk kapattığı, rekabet edemez hale geldiği ve borç sarmalına sürüklendiği bir ekonomik yapıda, iç ticaretin sağlıklı işleyişinden ve toplumsal huzurdan bahsetmek mümkün değildir.

Esnaf Kefalet Kooperatifleri aracılığıyla kullandırılan kredilerin faiz oranlarının yüzde 25'ten yüzde 45'e yükseltilmesi, esnafın borç yükünü ikiye katlamıştır. Geçmişte düşük faizli kredi imkânıyla ayakta durmaya çalışan esnaf, bugün borcunu borçla çeviremez hale gelmiştir. Finansman maliyetlerindeki bu artışa rağmen, Ticaret Bakanlığı bütçesinde "Esnaf Destekleri" başlığı altında ayrılan kaynağın sadece 1,9 milyar TL seviyesinde kalması, reel bir erimeye işaret etmektedir. 2022 yılında da 1,9 milyar TL olan bu desteğin, aradan geçen yıllardaki yüksek enflasyona rağmen 2026 yılında da aynı rakamda tutulması, esnafa verilen desteğin "pul olduğu" anlamına gelmektedir. Enflasyon, kur farkı ve kira artışları karşısında savunmasız kalan esnafın, bütçeden aldığı payın reel olarak küçülmesi, sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Maliyet baskısı altındaki esnafın bir diğer büyük sorunu, vergi ve sosyal güvenlik yüküdür. Özellikle Bağ-Kur prim ödeme gün sayısı konusundaki adaletsizlik, esnafın emeklilik hayallerini ötelemektedir. SSK'lı çalışanların 7200 günle emekli olabildiği bir sistemde, kendi nam ve hesabına çalışan, istihdam yaratan ve vergi ödeyen esnafın 9000 gün prim ödemek zorunda bırakılması, Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı bir durum oluşturmaktadır. Ayrıca, basit usulden gerçek usule geçiş kriterlerinin, günümüzün enflasyonist ortamında anlamsız kalan limitlere dayandırılması, birçok küçük esnafı ağır muhasebe ve vergi yükümlülükleri ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu kriterlerin piyasa gerçeklerine göre yeniden belirlenmesi ve esnafın üzerindeki bürokratik yükün hafifletilmesi gerekmektedir.

Esnafın varlık mücadelesindeki en büyük tehditlerden biri, perakende ticaretin yapısını bozan ve haksız rekabet yaratan zincir marketlerin kontrolsüz yayılımıdır. Mahalle aralarına kadar giren, gıdadan elektroniğe, kırtasiyeden zücaciyeye kadar her türlü ürünü satan

marketler, bakkalı, manavı, kasabı ve kırtasiyeciyi yok etme noktasına getirmiştir. 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 16. maddesi, perakende işletmelerin açılış ve faaliyete geçişine ilişkin kriterleri belirleme yetkisini Cumhurbaşkanına vermiş olmasına rağmen, bu yetkinin yıllardır kullanılmaması manidardır. Düzenleme yapılmadığı için, yan yana veya karşılıklı açılan zincir marketler, nüfus ve ihtiyaç kriteri gözetilmeksizin mantar gibi çoğalmaktadır.

Bu kontrolsüzlüğün önlenmesi adına nüfus- mesafe kriterinin acilen hayata geçirilmesi gerekmektedir. İl ve ilçe bazında, kişi başına düşen zincir mağaza ve büyük mağaza yoğunluklarına bir üst sınır getirilmeli; belirli bir nüfusun altındaki yerleşim yerlerinde veya mevcut marketlere belirli bir mesafede yeni zincir market açılışına izin verilmemelidir. Aksi takdirde, yerel esnafın bu dev yapılarla rekabet etmesi mümkün değildir. Esnafın korunması, sadece ticari bir mesele değil, aynı zamanda mahalle kültürünün ve toplumsal dayanışmanın korunması meselesidir. Yeni açılışlarda esnaf koruma etki analizi yapılması ve yerel istihdam ile küçük işletmelere olası etkilerin raporlanması, perakende ticaretin dengeli büyümesi için zorunludur.

Şehir merkezlerini trafik ve yoğunluk açısından felç eden, aynı zamanda şehir esnafının iş hacmini daraltan Alışveriş Merkezleri (AVM) sorunu da çözüm bekleyen bir diğer başlıktır. Gelişmiş ülkelerde şehir dışına konumlandırılan AVM'lerin, Türkiye'de şehrin en işlek caddelerine ve merkezlerine yapılmasına izin verilmesi, şehircilik ilkelerine aykırı olduğu gibi esnafı da bitiren bir uygulamadır. AVM'lerin merkez dışına yönlendirilmesi, mevcutların trafik, otopark ve çevre etkisi analizlerinin yapılarak rehabilite edilmesi gerekmektedir.

Perakende ticaretin şeffaf ve kurallı bir yapıya kavuşturulması amacıyla yıllardır tamamlanarak uygulamaya alınması beklenen PERBİS (Perakende Bilgi Sistemi) projesinin akıbeti de belirsizliğini korumaktadır. Ruhsat süreçlerinin tek bir sistem üzerinden, şeffaf ve denetlenebilir bir şekilde yürütülmesini sağlayacak olan bu sistemin bir an önce tamamlanması gerekmektedir. PERBİS üzerinden yapılacak takiplerle, mevzuata aykırı açılışların önüne geçilmeli ve uygunsuz işletmelere idari yaptırımlar kararlılıkla uygulanmalıdır. Sistemsizlik ve denetimsizlik, kural tanımazlığı ve haksız rekabeti beslemektedir.

Zincir marketlerin ve büyük tedarikçilerin, üretici ve tedarikçi üzerindeki hâkim gücünü kötüye kullanması da ele alınması gereken bir sorundur. Uzun ödeme vadeleri, fahiş raf

bedelleri, keyfi iade ve ceza kesintileri gibi uygulamalar, tedarik zincirinin zayıf halkası olan küçük üreticiyi ve tedarikçiyi ezmektedir. Bu alanda vade sürelerine, liste ve raf bedellerine üst sınır getirilmeli, iade ve ceza kesintilerine bir standart getirilerek keyfiyetin önüne geçilmelidir. Ticaretin ahlakı ve sürdürülebilirliği, güçlü olanın zayıfı ezdiği değil, kuralların herkes için adil işlediği bir piyasa yapısıyla mümkündür.

Esnafın değişen ticaret koşullarına uyum sağlaması ve dijitalleşme sürecine dahil olması da hayati önem taşımaktadır. Geleneksel ticaret yöntemleriyle ayakta kalmanın zorlaştığı bir dönemde, esnafın e-ticaret ekosistemine entegrasyonu desteklenmelidir. Ancak mevcut durumda, dijital pazar yerlerine giriş maliyetleri ve yüksek komisyon oranları, küçük esnaf için caydırıcı olmaktadır. Dijital pazar yerlerine girişin kolaylaştırılması, komisyon oranlarına tavan getirilmesi ve ödeme vadelerinin kısaltılması gibi düzenlemelerle, esnafın dijital ticaretten pay alması sağlanmalıdır. Ayrıca, esnafa yönelik "dijital ve yeşil dönüşüm hibe programları" oluşturulmalı, teknolojik altyapılarını yenilemeleri için finansal destek verilmelidir.

Komisyon görüşmelerinde esnaf ve sanatkarlarımızın tüm bu sorunlarının çözüme kavuşturulması amacıyla Bakanlık bütçesinin ilgili ödeneklerinin artışını amaçlayan önergemiz yine iktidar tarafından dikkate alınmayarak reddedilmiştir.

GIDA TEDARİK ZİNCİRİ VE TARIMSAL TİCARETİN ALTYAPI SORUNLARI

Ticaret Bakanlığı'nın sorumluluk alanında bulunan ve vatandaşın mutfağındaki yangını doğrudan ilgilendiren en kritik başlıklardan biri, gıda tedarik zincirindeki yapısal bozulmalar ve tarımsal ticaretin işleyişindeki aksaklıklardır. Yüksek gıda enflasyonu, sadece parasal genişleme veya maliyet artışlarıyla açıklanamayacak kadar karmaşık, ancak doğru politikalarla yönetilebilir bir sorundur. Ancak iktidarın yıllardır "Hal Yasası'nı çıkaracağız, tarladan sofraya zinciri kısaltacağız" şeklindeki vaatleri havada kalmış, sorunun köküne inmek yerine "fahiş fiyat" suçlamalarıyla günü kurtaran polisiye tedbirlere başvurulmuştur. Üreticinin tarlada ucuza sattığı ürünün, tüketicinin sofrasına fahiş fiyatla gelmesi, aradaki tedarik zincirinin verimsiz, denetimsiz ve çok aktörlü yapısından kaynaklanmaktadır.

Türkiye'de gıda fiyatlarının kontrol altına alınamamasının temel nedenlerinden biri, pazarlama zincirindeki aracılık maliyetlerinin yüksekliği ve ürün zayiatı (fire) oranlarıdır. Tarladan çıkan ürün, tüketiciye ulaşana kadar birçok kez el değiştirmekte, her aşamada

eklenen kar marjları ve lojistik maliyetler, nihai fiyatı katlamaktadır. Ayrıca, uygun depolama ve taşıma altyapısının (soğuk zincir) yetersizliği nedeniyle, üretilen sebze ve meyvenin önemli bir kısmı tüketiciye ulaşmadan çürümekte, bu zayiat maliyeti de sağlam ürünlerin fiyatına yansıtılmaktadır. Bakanlığın bu alandaki temel görevi, sadece fiyatları izlemek değil, tarladan rafa uzanan zinciri rehabilite etmek olmalıdır.

Gıda tedarik zincirinin iyileştirilmesi için atılması gereken ilk adım, rüsum gelirlerinin (hal vergisi) kullanım amacına uygun hale getirilmesidir. Toptancı hallerinde belediyelerce tahsil edilen rüsum gelirlerinin, hal altyapısının modernizasyonu ve soğuk zincir yatırımları yerine, belediyelerin cari harcamalarında kullanılması, sistemin gelişimini engellemektedir. Hal Yasası'nda yapılacak düzenleme ile rüsum gelirlerinin belirli bir oranının zorunlu olarak hal altyapısı, depolama ve soğuk zincir yatırımlarına tahsis edilmesi sağlanmalıdır. Bu sayede ürün kayıpları azaltılacak ve gıda güvenliği artırılacaktır.

Tüketicinin korunması ve piyasa şeffaflığının sağlanması açısından, perakende satış noktasında zorunlu QR künye uygulamasının yaygınlaştırılması hayati önem taşımaktadır. Tüketiciler, satın aldıkları ürünün kim tarafından, nerede, ne zaman üretildiğini, tarladan çıkış fiyatını ve hangi aşamalardan geçerek kaça satıldığını şeffaf bir şekilde görebilmelidir. Mevcut durumda Hal Kayıt Sistemi (HKS) verileri tüketiciye tam olarak yansımamakta, etiketlerdeki bilgiler yetersiz kalmaktadır. QR kod sistemi, hem tüketicinin bilinçli tercih yapmasını sağlayacak hem de fahiş kâr marjı koyan aracıların veya marketlerin otokontrol mekanizmasıyla denetlenmesine imkân tanıyacaktır.

Gıda enflasyonuyla mücadelede en etkili yapısal reform, üretici örgütlerinin (kooperatifler ve birlikler) pazar gücünün artırılmasıdır. Avrupa Birliği ülkelerinde yaş meyve ve sebze pazarında üretici örgütlerinin payı ortalama yüzde 46 seviyesindeyken, Türkiye'de bu oran yüzde 1,5-2 civarında kalmaktadır. Üreticinin örgütsüz olması hem tarlada fiyatın düşük kalmasına hem de pazarda fiyatın yüksek olmasına neden olmaktadır. Üretici birliklerinin lojistik, depolama ve pazarlama kapasitelerinin desteklenmesi, toptancı hallerinde üretici örgütlerine yer tahsisi yapılması ve kira indirimleri sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, belirli büyüklükteki zincir marketlerin, sattıkları yaş meyve ve sebzenin belirli bir oranını (kota) doğrudan üretici birliklerinden almasının zorunlu hale getirilmesi, aracıları devreden çıkaracak en etkili yöntemdir. Gıda tedarik zinciri ve tarımsal ticaretin altyapı sorunlarının ortadan

kaldırılmasına ödenek sağlaması amacıyla sunduğumuz önerge de AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Tarımsal ticaretin bir diğer önemli ayağı, ürünlerin sağlıklı koşullarda saklanmasını ve finansmana erişim aracı olarak kullanılmasını sağlayan Lisanslı Depoculuk Sistemi'dir. Hububat, bakliyat ve yağlı tohumlar gibi stratejik ürünlerde fiyat istikrarının sağlanması, hasat dönemindeki arz yığılmasının önlenmesi ve çiftçinin ürününü değerinde satabilmesi için bu sistemin geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak mevcut uygulamada, sistemin teşvik mekanizmalarında ve işleyişinde aksaklıklar yaşanmaktadır.

Lisanslı depoculuk sistemine olan talebin artırılması ve üreticinin depolama maliyetlerinin düşürülmesi için, üreticilere sağlanan kira desteğinin yüzde 75 seviyesinden yüzde 100'e çıkarılması gerekmektedir. Çiftçinin ürününü emanete bırakırken kira maliyeti düşüncesiyle çekimser kalmasının önüne geçilmeli, devlet bu maliyeti tamamen üstlenmelidir. Ayrıca, Elektronik Ürün Senedi (ELÜS) karşılığında kullandırılan faizsiz veya düşük faizli işletme kredilerinin yaygınlaştırılması ve kullanım şartlarının kolaylaştırılması, çiftçinin nakit ihtiyacını hasat döneminde ürününü ucuza satmadan karşılayabilmesi için elzemdir.

Sistemin güvenilirliği açısından, lisanslı depolarda ürün sınıflandırması yapan yetkili sınıflandırıcıların standartları ve denetimi de önem arz etmektedir. Özellikle hububatta rutubet oranı gibi kalite kriterlerinin belirlenmesinde laboratuvarlar arasında farklılıklar yaşanması, üreticinin mağduriyetine yol açmaktadır.

Ülke genelinde uygulanabilir ve yeknesak bir standardın oluşturulması, analiz cihazlarının kalibrasyonunun sıkı tutulması ve personelin niteliklerinin artırılması gerekmektedir. Ürününü depoya teslim eden çiftçinin, ürün kalitesinin doğru tespit edildiğinden emin olması, sisteme olan güvenin temelidir.

Lisanslı depoculukta dijitalleşme ve şeffaflık da geliştirilmesi gereken bir alandır. Lisanslı Depo Bilgi Sistemi'nin tam kapasiteyle faaliyete geçirilmesi, ürün hareketlerinin, stok durumlarının ve ELÜS işlemlerinin anlık olarak izlenebilmesi sağlanmalıdır. Bu sayede, stokçuluk veya piyasa manipülasyonu girişimleri dijital ortamda tespit edilebilecek ve önlenebilecektir.

DİJİTAL PİYASALAR, E-TİCARET VE REKABET ORTAMININ TESİSİ

Ticaretin dijitalleştiği ve alışveriş alışkanlıklarının köklü bir değişim geçirdiği 21. yüzyılda, Ticaret Bakanlığı'nın düzenleyici rolü, geleneksel piyasaların ötesine geçerek dijital pazarları da kapsayan bir sorumluluk alanına dönüşmüştür. E-ticaret hacminin genel ticaret içindeki payının hızla artması, bu alanda adil rekabetin sağlanmasını, tekelleşmenin önlenmesini ve hem tüketicinin hem de pazaryerlerinde faaliyet gösteren satıcıların (KOBİ'lerin) haklarının korunmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak mevcut yasal düzenlemeler ve uygulamalar incelendiğinde, dijital piyasalarda oyunun kurallarının tam olarak oturmadığı, "Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun" (E-Ticaret Kanunu) ile getirilen kısıtlamaların bazı noktalarda piyasa dinamikleriyle çeliştiği ve Rekabet Kurumu'nun yapısına ilişkin endişelerin sürdüğü görülmektedir. Dijital ekonominin sağlıklı büyümesi, yasakçı veya bir tarafı kayıran değil, rekabetçi, şeffaf ve denetlenebilir bir yasal altyapının tesisiyle mümkündür.

E-ticaret ekosisteminde son dönemde yapılan yasal düzenlemeler, kamuoyunda "e-ticaret yasası" olarak bilinen 6563 sayılı Kanun'daki değişiklikler etrafında şekillenmiştir. Bu düzenlemelerin temel amacı, e-ticaret aracı hizmet sağlayıcılarının (pazaryerlerinin) piyasadaki hâkim durumlarını kötüye kullanmalarını engellemek ve tekelleşmenin önüne geçmek olarak açıklanmıştır. Ancak uygulama süreçleri ve getirilen istisnalar, Kanun'un amacından sapma riski taşıdığına işaret etmektedir. Özellikle e-ticaret devlerine (Çinli Trendyol) tanınan bazı muafiyetler haksız rekabet tartışmalarını yeniden alevlendirmiştir.

Elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcılarına getirilen "lisans ücreti" ve "reklam/indirim bütçesi kısıtlamaları", Kanun'un en çok tartışılan maddeleri arasındadır. Pazarın çok büyük oyuncularının agresif indirim ve reklam kampanyalarıyla rakiplerini piyasadan silmesini engellemek amacıyla getirilen bu kısıtlamaların, uygulamada bazı esnekliklerle delindiği görülmektedir. Özellikle "yurt dışı satış istisnası" olarak tanımlanan ve şirketlerin ihracat performanslarına göre lisans ücretinden muaf tutulmasını sağlayan düzenlemedeki çarpan katsayıları, adalet duygusunu zedelemektedir. Mevcut düzenlemede yer alan geçici 4 ve 3 kat çarpan uygulaması, belirli firmalara haksız bir avantaj sağlamakta ve Kanun'un caydırıcılığını ortadan kaldırmaktadır. Bu geçici çarpanların kaldırılarak, istisnanın makul ve eşitlikçi bir seviyeye çekilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, yurt dışı satışların (e-ihracat) tespiti konusunda da ciddi denetim boşlukları bulunmaktadır. Firmaların beyanlarına dayalı bir sistem yerine, fiziki ihracat tevsikinin zorunlu hale getirilmesi şarttır. Şirketlerin yurt dışına satış yapmış gibi göstererek (fiktif işlemlerle) istisnalardan yararlanmasının önüne geçilmeli, Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS), Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ve gümrük verilerinin tam entegrasyonu sağlanarak çapraz denetim yapılmalıdır. Yurt dışı satış beyanları için "bağımsız denetim raporu" zorunluluğu getirilmesi, şeffaflığın sağlanması adına önemli bir adım olacaktır.

E-ticaret platformlarının kendi markalarıyla (private label) satış yapmasının kısıtlanması ve reklam bütçelerine sınır getirilmesi, platformda satış yapan KOBİ'lerin korunması açısından olumludur. Ancak reklam ve indirim bütçelerinin kullanımında, 7416 sayılı Kanun'daki "çeyreklik yüzde 25 kullanım sınırı" ve paylaştırma kuralının korunması, sponsorluk ve etkinlik harcamalarının da bu havuz içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Sponsorluk adı altında yapılan harcamaların reklam bütçesi sınırının dışına çıkarılması, kısıtlamaların arkasından dolanılmasına imkân tanımaktadır. Bu nedenle sponsorluk istisna oranlarının azaltılması ve harcama limitlerinin sıkı tutulması, rekabet dengesinin korunması için elzemdir.

Dijital piyasaların düzenlenmesinde küresel standartlara uyum da bir diğer gerekliliktir. Avrupa Birliği'nin "Dijital Piyasalar Yasası" (Digital Markets Act - DMA) ile getirdiği çerçeve, Türkiye için de bir referans olmalıdır. Büyük platformların (gatekeeper/eşik bekçisi) pazar gücünü kötüye kullanmasını önleyen, veri taşınabilirliğini sağlayan ve platformlar arası geçişi kolaylaştıran DMA benzeri bir yasal altyapının Türkiye'ye kazandırılması gerekmektedir. Bu düzenleme, sadece yasaklamayı değil, dijital inovasyonu ve yeni girişimlerin pazara girişini teşvik eden bir yapıda olmalıdır.

E-ticaret platformlarında satış yapan mikro ve küçük işletmelerin (satıcıların) haklarının korunması da Bakanlığın öncelikleri arasında olmalıdır. Platformların satıcılara uyguladığı keyfi komisyon kesintileri, uzun ödeme vadeleri ve haksız cezai şartlar, küçük işletmeleri mağdur etmektedir. Bu alanda, mikro ve küçük işletmeler için "kademeli tavan" uygulaması getirilmeli, komisyon oranları ve hizmet bedelleri makul seviyelerde sınırlandırılmalıdır. Ayrıca, platformların keyfi ceza ve kesinti uygulamalarına karşı, yazılı gerekçe sunma zorunluluğu, itiraz mekanizması ve tahkim prosedürü gibi hukuki güvenceler getirilmelidir. Satıcının, platform karşısındaki pazarlık gücünün zayıflığı, yasal düzenlemelerle dengelenmelidir.

Rekabet ortamının tesisi, sadece e-ticaret kanunuyla değil, Rekabet Kurumu'nun etkin ve bağımsız çalışmasıyla mümkündür. Ancak son yıllarda Rekabet Kurumu'nun yapısına ve kararlarına yönelik güvenin azaldığı görülmektedir. Kurul üyelerinin atamasında liyakatin ikinci plana atılması ve Kurul kararlarının yargısal denetimindeki değişiklikler, kurumun bağımsızlığına gölge düşürmektedir. Rekabet Kurulu üyeliği için gerekli olan "10 yıl tecrübe" koşulunun geri getirilmesi ve kurum personelinde liyakatin esas alınması şarttır. Ayrıca, Kurul kararlarına karşı temyiz merciinin İdare Mahkemeleri yerine yeniden Danıştay olması, kararların hukuki denetiminin kalitesini artıracaktır. İdare mahkemelerinin iş yükü ve uzmanlık alanı düşünüldüğünde, milyarlık cezaların ve piyasa düzenlemelerinin temyiz yerinin Danıştay olması hukuki güvenlik açısından daha doğrudur.

Piyasalardaki yoğunlaşmaların ve tekelleşme eğilimlerinin önlenmesi için "birleşme ve devralma" eşiklerinin güncellenmesi gerekmektedir. Dijital ekonomide ciro temelli eşiklerin yetersiz kaldığı, veri gücünün ve kullanıcı sayısının da pazar hakimiyetini belirlediği bir gerçektir. Bu nedenle, mevzuata veri temelli piyasa gücü ölçütlerinin girmesi ve birleşme işlemlerinin bu kriterlere göre de değerlendirilmesi gerekmektedir. Büyük platformların, potansiyel rakip olabilecek küçük girişimleri satın alarak (yutarak) rekabeti öldürmesinin önüne geçilmelidir.

Denetim mekanizmasının etkinliği açısından, orta, büyük ve çok büyük ölçekli e-ticaret aracı hizmet sağlayıcılarının, Bakanlık tarafından en az 2 yılda bir düzenli olarak denetlenmesi yasal bir zorunluluk haline getirilmelidir. Dijital dünyanın hızı ve dinamizmi, denetimlerin de sürekli ve dinamik olmasını gerektirmektedir. Şikâyet üzerine yapılan incelemelerin ötesinde, proaktif bir denetim mekanizması kurulmalıdır.

Ticaret Bakanlığı'nın 2026 Yılı Bütçe Kanun Teklifinin detaylı incelenmesi sonucu karşımıza çıkan tablo; yapısal sorunları çözmekten uzak, makroekonomik gerçeklerle bağını koparmış ve "nominal başarı" hikayelerine sığınan bir yönetim anlayışıdır. İktidarın "Türkiye Yüzyılı" vizyonuyla sunduğu hedefler ile bütçenin sunduğu imkanlar ve sahadaki uygulamalar arasında derin bir uçurum bulunmaktadır. Bakanlık bütçesi, ihracatçıyı küresel rekabette öne geçirecek, esnafı haksız rekabete karşı koruyacak, tüketici haklarını güvence altına alacak ve iç ticaretteki fahiş fiyat artışlarını engelleyecek vizyoner bir yaklaşımdan yoksundur.

Bakanlığın idari yapısındaki dağınıklık ve yönetim zafiyetidir. Çok sayıda genel müdürlüğün bulunduğu, görev ve yetki alanlarının zaman zaman çakıştığı, koordinasyon eksikliğinin hissedildiği bu hantal yapı, hızlı ve etkili karar almayı engellemektedir. Müsteşarlık sisteminin kaldırılmasıyla birlikte, kurumsal hafızanın zayıfladığı ve bürokratik süreçlerin siyasi saiklerle yönetildiği bir modele geçilmiştir. Bu durum, dış ticaretten gümrüklere, iç ticaretten tüketici korumaya kadar geniş bir yelpazede sorumluluğu olan Bakanlığın, piyasa dinamiklerine zamanında ve doğru reaksiyon verememesine neden olmaktadır. Yönetimdeki bu yapısal zafiyet, bütçenin etkin kullanımını da olumsuz etkilemekte, kaynakların verimsiz alanlara dağılmasına yol açmaktadır.

Dış ticaret politikasındaki "nominal artış yanılsaması", Bakanlığın başarı kriterlerini de sorgulatmaktadır. İhracatın miktar ve değer olarak artması elbette olumludur; ancak bu artışın ithalat bağımlılığını azaltmaması, yüksek teknolojili ürün payını yükseltmemesi ve kişi başına düşen ihracat gelirini artırmaması, politikanın niteliksel olarak başarısız olduğunu kanıtlamaktadır. Bakanlık bütçesi, bu yapıyı dönüştürecek Ar-Ge, inovasyon, markalaşma ve tasarım desteklerine odaklanmak yerine, mevcut yapıyı sürdürmeye yönelik harcama kalemlerinden oluşmaktadır.

İç ticaretin düzenlenmesi konusunda da Bakanlığın performansı yetersiz kalmaktadır. Perakende Ticaret Kanunu'nun güncellenmemesi, Hal Yasası'nın yıllardır çıkarılamaması ve zincir marketlerin hakimiyetinin sınırlandırılamaması, esnafı ve üreticiyi mağdur etmeye devam etmektedir. Piyasa aksaklıklarını giderecek, rekabeti tesis edecek ve tedarik zincirini iyileştirecek yapısal düzenlemelerin hayata geçirilmemesi, Bakanlığın düzenleyici rolünü oynayamadığını göstermektedir.

Ticaret Bakanlığı'nın 2026 bütçesi, Türkiye ekonomisinin ihtiyaç duyduğu yapısal dönüşümü başlatacak vizyondan ve kaynaktan yoksundur. Sanayicinin üretimden kaçtığı, esnafın kepenk kapattığı, ihracatçının rekabet gücünü kaybettiği ve tüketicinin korumasız bırakıldığı bir ortamda, bu bütçe teklifi sorunlara çözüm olmaktan uzaktır. İYİ Parti olarak, bütçenin sadece rakamların alt alta toplanması değil, bir tercih ve öncelik meselesi olduğuna inanıyoruz. Bu bütçe teklifinde tercihin üretimden, istihdamdan, adil rekabetten ve tüketiciden yana değil; ithalattan ve zincir marketlerden yana kullanıldığı görülmektedir.

ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

2025 Bütçesi Başlangıç Ödeneği	2025 Harcama (Haziran Sonu)	2026 Bütçe Teklifi (₺)	Değişim Oranı (%) 2025-2026	Merkezi Bütçe İçindeki Payı (%)
479.273.718.000	**187.225.051.169**	**525.260.273.000**	%9,59	%2,78

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesi, önceki yılın gerçekleşen tutarı olan 479,3 milyar TL'ye kıyasla %9,59 oranında bir artış göstererek 525,2 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. 2025–2026 dönemi itibarıyla en yüksek artış oranının %36,68 seviyesine erişen Kombine Taşımacılık, Lojistik ve Tehlikeli Mal Taşımacılığı programında gerçekleştiğini; buna paralel biçimde tarım taşımacılığı alanında %35,27'lik kayda değer bir yükseliş olmuştur. Öte yandan Karayolu Ulaşımı programında %41,44 oranında bariz bir daralmanın meydana gelmesi, taşımaya yönelik politika tercihlerinin yeniden konumlandığına işaret etmektedir. Bu çerçevede Demiryolu Ulaşımı programının %18,37 oranında artış kaydederek 2026 yılı bütçe yapısı içinde önemli bir pay almıştır.

Bakanlık bütçesi ekonomik sınıflandırma ekseninde değerlendirildiğinde, personel giderlerinde %36,85, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinde %40,73 ve mal ve hizmet alım giderlerinde %19,73 oranında artış meydana geldiği görülmekte; bu durum, hem kurumsal operasyonel kapasitenin güçlendirilmesine yönelik maliyet dinamiklerini hem de idarenin hizmet üretim süreçlerinde girdi ihtiyacının genişlediğine işaret eden yapısal bir harcama eğilimini ortaya koymaktadır. Nitekim Bakanlığın bütçesi ekonomik sınıflandırma kalemleri itibarıyla incelendiğinde, artış oranları kendi içinde farklı dağılmıştır.

Açıklama (Ekonomik Sınıflandırma)	2025 Başlangıç Ödeneği	2025 Haziran Sonu Harcama	2026 Bütçe Teklifi	Değişim Oranı (2025-2026)	Bakanlık Bütçesi İçindeki Payı (%)
Personel Giderleri	3.321.325.000	1.600.400.132	4.545.463.000	**+36,85 %**	**0.87%**
SGK Devlet Primi Giderleri	517.644.000	246.931.706	728.503.000	**+40,73 %**	**0.14%**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	203.959.000	110.106.388	244.202.000	**+19,73 %**	**0.05%**
Cari Transferler	152.561.690.000	68.942.413.029	152.709.505.000	**+0,09 %**	**29.07%**
Sermaye Giderleri	125.669.100.000	34.384.477.244	149.962.600.000	**+19,33 %**	**28.55%**
Sermaye Transferleri	197.000.000.000	81.940.722.670	217.070.000.000	**+10,18 %**	**41.32%**

1. **Personel giderleri** %36,85 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,87'dir.** (Kamu personeli ile kamu personeli olmasa bile bunlar gibi çalıştırılan veya hizmetinden faydalanılan kişilere -veya diğerlerine- bordroya dayalı olarak nakden yapılan ödemeleri kapsar.)
2. **Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** %40,73 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,14'tür.** (Devletin işveren sıfatıyla Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyeceği sigorta primleri bu bölümde izlenir.)
3. **Mal ve hizmet alım giderleri** %19,73 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %0,05'tir.** (Faturalı olarak veya ilgili mevzuatına uygun şekilde belgelendirilerek alınan mal ve hizmet bedellerini kapsar.)
4. **Cari transferler** %0,09 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %29,07'dir.** (Sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir.
5. **Sermaye giderleri** %19,33 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %28,55'tir.** (Sermaye harcamaları, sabit sermaye edinimleri, gayrimenkuller ya da gayri maddi aktiflerin edinimi için yapılan ve Devlet mal varlığını artıran ödemelerdir.)
6. **Sermaye transferleri** %10,18 artmıştır. **Bakanlık bütçesi içindeki payı %41,32'dir.** (Sermaye transferleri, bütçe dışına sermaye birikimi amaçlayan ve sermaye nitelikli mal ve hizmetlerin finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemelerdir.)

MÜTEAHHİTE SERVET, MİLLETE SEFALET!

Karayolları Genel Müdürlüğü bütçesinde, "Cari Transferler" (05 kodu) kapsamında ve aynı başlık altında yer alan "Hane Halkı ile İşletmelere Yapılan Transferler" (04 kodu) alt kaleminin işaret ettiği üzere, kurumun ulaştırma projeleri özelinde üstlendiği trafik garantileri ile katkı paylarına ilişkin olarak 2025 yılı için toplam 94 milyar 648 milyon liralık bir ödenek tahsis edilmiştir. Bakanlık, yılın ilk altı ayında, söz konusu ödeneğin 42 milyar 732 milyon liralık bölümü fiilen harcanmıştır. Müteakip yıl için ise garanti ve katkı ödemelerine yönelik bütçede 101 milyar 302 milyon liralık bir kaynak planlaması yapılmıştır.

Kamu-özel iş birliği (KÖİ) modeli altında külliyeye yakın müteahhitlere ve yandaşlara aktarılan bu kaynak, fiiliyatta toplumsal mali yükün geniş kesimlerden alınarak iktidar tarafından seçilmiş ve öncelenen bir zümrenin ekonomisine can katmaktadır. Böylelikle

siyasal otoritenin kontrolündeki sermaye lehine bir servet transferi mekanizması işlemektedir. Nitekim Ticaret Bakanlığının 2026 yılı bütçesi 76 milyar 251 milyon lirayken, aynı yıl için öngörülen garanti ödemeleri bu tutarın %32 üzerinde gerçekleşmektedir. Ödeneğin büyüklüğü diğer bakanlık bütçeleriyle mukayese edildiğinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesinden %180 fazla ve 2,81 kat; Dışişleri Bakanlığı bütçesinden %116 fazla ve 2,16 kat; Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden ise %44,7 fazla ve 1,45 kat düzeyindedir.

Bakanlık Adı	**2026 Bütçesi (TL)**	**Garanti & Katkı Ödemesi için ayrılan pay (TL)**	**Garanti Ödemesi Bakanlık Bütçesinden Ne Kadar Büyük?**	**Kaç Katı?**
Ticaret Bakanlığı	76.251.159.000	101.302.096.000	%32,84 daha büyük	1,33 katı
Dışişleri Bakanlığı	46.805.514.000	101.302.096.000	%116,46 daha büyük	2,16 katı
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	36.097.800.000	101.302.096.000	%180,61 daha büyük	2,81 katı
Kültür ve Turizm Bakanlığı	69.999.818.000	101.302.096.000	%44,72 daha büyük	1,45 katı

Kamu kaynaklarının, ulaşım maliyetlerini azaltmak yerine yap-işlet-devret modeli çerçevesinde belirli şirketlere uzun vadeli gelir garantisi sağlamayı önceleyecek şekilde dağıtılmaktadır. Döviz cinsinden verilen garantiler nedeniyle devlet kur artışlarından doğrudan etkilenmektedir. Vatandaş kullanmadığı köprülerin ve otoyolların maliyetini sırtlamaktadır. Projelerin ekonomik yükü toplumun geniş kesimlerinin omuzlarına yıkılmakta, kamu yatırımları yapılırken halk tarafından beklenen; şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri arka plana itilerek kamu kaynaklarının etkin kullanımı zayıflamakta ve kamusal yarar ikinci plana atılmaktadır.

Ulaşım yatırımlarının zamanlaması ve fizibilite analizlerinin teknik gereklilikler doğrultusunda yapılması, İstanbul Havalimanı örneğinde olduğu gibi, kapasite öngörülerinin gerçekçi biçimde hesaplanmasının maliyet etkinliği açısından kritik önem taşıdığını göstermektedir. Avrupa Sayıştayı raporları da kamu-özel iş birliği projelerinin göründüğü kadar verimli olmadığını, sözleşme risklerinin yüksekliğini, projelerin aşırı iyimser varsayımlarla kurgulandığını ve bu varsayımların çoğunlukla gerçekleşmemesi nedeniyle kamunun ciddi zarara uğradığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bu eleştirilerin uluslararası kurumlar seviyesinde dile getirilmiş olması, Türkiye'de yürütülen projelere ilişkin değerlendirmelerin de bağımsız denetime açılmasının ve risklerin şeffaf biçimde raporlanmasının zorunlu olduğunu göstermektedir. Karayolları bütçesinde yer alan veriler, Cumhurbaşkanlığı tarafından "beş kuruş harcanmadan yapıldığı" iddia edilen projeler için 2026 yılında 101,3 milyar liralık, 2027 yılında 125 milyar liralık, 2028 yılında ise 150 milyar liralık garanti ödemesi planlandığını, 2017–2028 döneminde ise toplam 21,4 milyar (ABD) dolarlık yükümlülük oluştuğunu göstermektedir. Bu çerçevede 2026 yılında bütçeye konulan 101,3 milyar liralık garanti ödeneğinin hangi projelere tahsis edileceğine ilişkin detayın Bakanlık tarafından açıklanması gerekmektedir. Diğer ülkelerden örnek vermek gerekirse, Portekiz'in daha önce yaptığı KÖİ sözleşmelerini yeniden müzakere ederek kamusal maliyetleri düşürmeye yönelik adımlar attığı, sözleşme risklerinin kamu aleyhine işletildiği durumlarda revizyon yoluna gittiği bilinmektedir. Türkiye'de de benzer bir yaklaşımın benimsenmesi mümkündür.

Osmangazi Köprüsü örneğinde görüleceği üzere, toplam maliyet 2,8 milyar (ABD) dolar, garanti edilen gelir 14 milyar (ABD) dolardır. Projelerin mali rasyonalite sınırlarını aşan bir kârlılık düzeyi yarattığını ortaya koymaktadır. Mevcut tarifede vatandaştan alınan 20 (ABD) dolar, şirkete ödenen 57 (ABD) dolar, Hazine tarafından karşılanan 37 (ABD) dolar, günlük 40 bin araç, yıllık karşılığı 540 milyon (ABD) dolar, 18,5 yıllık toplam karşılığı ise yaklaşık 10 milyar (ABD) dolar düzeyindedir. Bu hesaplamalar dahi, kamu kaynaklarının ne kadar verimsiz ve israfa yönelik; sadece bir saraya yakın bir avuç yandaşı zengin etmek için kullanıldığını gözler önüne sermektedir.

Son olarak, bazı otoyol ve köprülerin işletme hakkının yeniden devredileceğine ilişkin bilgilerin kamuoyuna yabancı basın organları üzerinden yansıması, demokratik ve şeffaf yönetim ilkeleri açısından ciddi bir problem oluşturmaktadır. Bu yatırımların önemli kısmının maliyeti zaten halk tarafından karşılanmış olup, yeniden özelleştirme yoluyla üçüncü taraflara devri durumunda yüksek maliyetli yeni bir gelir aktarımı riski doğacaktır. Uluslararası örneklerde, yatırım maliyetini fazlasıyla karşılamış bazı altyapıların sonrasında ücretsiz hale getirildiği görülmekteyken, Türkiye'de tam tersi yönde bir politikanın tercih edilmesi ekonomik ve toplumsal fayda açısından tartışmalıdır. Bu nedenle, kamu yararını önceleyen,

ekonomik verimliliği gözeten ve toplumsal maliyetleri azaltmayı hedefleyen bir yaklaşım çerçevesinde hareket edilmesi, kamu kaynaklarının sürdürülebilirliği açısından zorunludur.

Konuyla ilgili olarak verdiğimiz önergede de görüleceği üzere, 2026 yılında "Ulaştırma Projelerine İlişkin Trafik Garantileri ve Katkı Ödemeleri" başlığı altında ayrılan kaynak 101 milyar 302 milyon TL'dir. Bu kaynak yandaşa değil milletin bizatihi kendine teslim edilmelidir. Dolayısıyla, Karayolları Genel Müdürlüğü'nün bütçesinde öngörülen 101 milyar 302 milyon TL'lik miktar azaltılmakta ve vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini önceleyecek otoyol ve alt- üst geçit projelerine aktarılmaktadır. Bu bağlamda ilgili alana 5 milyar TL'lik ek ödenek tahsisi talebimiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

YAVAŞ VE ÖFKELİ TREN YOLCULUĞU: TÜRKİYE'NİN "HIZLI TRENİ"

Samsun-Delice Hızlı Tren

En az 10 yıldır Karadeniz sahilinin hızlı tren altyapısına kavuşturulacağı yönündeki beyanlar hükümet tarafından sürekli olarak gündeme taşınmış, bu kapsamda 2017 yılında Samsun–Delice hattına ilişkin olarak üç ayrı bölümde proje ihalesi gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, 2025 yılının sonuna gelindiğinde söz konusu projelerin tamamlanmadığı görülmüştür. Bakanlık açıklamaları, mevcut planlamaya göre ancak 2026 yılının sonuna doğru Delice–Çorum hattının açılacağını belirtmişlerdir. Bölgenin ana liman kenti konumundaki Samsun'un iç bölgelerle entegrasyonunu sağlayacak bu ulaşım aksının hayata geçirilmesi, bölgesel ekonomik kapasitenin artırılması açısından kıymetli katkılar yapacağı öngörülmektedir.

Mevcut siyasi taahhütlerin gereği olarak iktidarın, Ankara'yı ve diğer hızlı tren bağlantılarına sahip şehirleri Samsun'a bağlayacak bu projenin tamamlanmasını ivedilikle sağlaması gerekmektedir. Her ne kadar ek kaynağın projenin kayda değer ölçüde hız kazanacağı açık olup, bu durumun icracı kurumlar açısından da olumlu karşılanacağı öngörülse de projenin ivedilikle tamamlanması için 25 milyarlık ek ödenek önergemiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Mersin–Adana–Osmaniye–Gaziantep Hızlı Tren

Mersin–Adana–Osmaniye–Gaziantep hızlı tren projesinin, mevcut ilerleme düzeyi itibarıyla Samsun-Ankara hattı gibi bir yılan hikayesine dönmüştür. Zira Adana etabının aciliyeti, bölgesel ulaşım bütünlüğü, hat kapasitesi yönetimi ve kent içi entegrasyon gereklilikleri açısından ivedilikle bitirilmelidir.

Bu çerçevede yapılan ön değerlendirmeler, söz konusu hattın gecikmesinin bölgesel lojistikte darboğaz yaratabileceğini, buna bağlı olarak şehirlerarası erişilebilirlikte verimlilik kayıplarının artacağını ve aynı zamanda büyükşehir içi raylı sistem entegrasyon projelerinin senkronizasyonunu olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Proje için 20 milyar ek ödenek önergemiz Ak Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Malatya Havalimanı

30 Ekim 2023 tarihinde Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu Kayaşehir-İstanbul Havalimanı Metro hattında incelemelerde bulunduğu sırada bazı açıklamalar yapmıştır. Bir önceki Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Sayın Adil Karaismailoğlu tarafından 06 Şubat 2021'de temel atma töreni yapılmıştır. Törende Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürü Sayın Hüseyin Keskin "Tüm bu yatırımların yaklaşık 195 milyon TL bedelle ihale edildiğini ve yeni terminal binasının 2023 yılının Şubat ayında tamamlanarak hizmete gireceğini" ifade etmiştir.

Sayın bakan Uraloğlu, 2025 Bütçe sunumunda Malatya Havalimanının yeni terminal binasının 2025 yılı içinde "tamamlamayı hedeflediğini" dile getirmişlerdir. Basında iddia edilen bilgilere göre, Nisan 2025 yılında yeni ihaleye çıkılmış ve ihale dosyasına tamamlanması süresi Mayıs 2026 olduğu belirtilmiştir.

2021 yılında temel atıldığı günden bu yana bir türlü bitmeyen havalimanı terminali bakanlık içinde yılan hikayesine dönmüş bir başka proje olarak kayıtlara geçmiştir.

Bakanlık bütçesine ilave ve öngörülmeyen maliyetler yükleyen bu projenin, kamu maliyesinin etkin bütçe kullanımı, verimlilik ve hesap verebilirlik prensiplerini gözetmeden ilerlemiş olması; yalnızca idari kaynak kullanımında değil, aynı zamanda vatandaşlarımızdan

toplanan vergilerin keyfî harcamalarla israf edildiğini gözler önüne sermiştir. Bu çerçevede, projenin gecikme gerekçelerinin teknik verilerle yeniden analiz edilmesi, maliyet-fayda ilişkisine dayalı bağımsız denetim süreçlerinin devreye alınması ve kamu kaynaklarının kullanımına ilişkin şeffaflığın artırılması, oluşan finansal ve yönetimsel risklerin ve krizlerin azaltılması açısından zorunlu görünmektedir.

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ve Bağlı Cetveller'de bulunan B – Cetveli Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdareleri Tarafından, "İlgili Mevzuata Göre Tahsiline Devam Olunacak Gelirler" başlığı altında 5-3-3-01 ve 5-3-2-1 kodlu başlıklara bakıldığında 2026 yılı içinde sırasıyla 93.112.076.000 ve 129.658.000 TL Trafik Para Cezaları bütçeye gelir yazıldığı görülmektedir. 2026 yılı içinde toplamda 93 milyar 241 milyon TL bütçe geliri tahmin edilmektedir.

Gelir kalemi, 2026 için öngörülen bazı bakanlıkların gider kalemlerinden katbekat büyüktür. Örneğin, Dışişleri Bakanlığının bütçesi 2026 yılı için 46 milyar 805 milyon 514 bin lira olarak öngörülmüştür. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesi ise 36 milyar 97 milyon 800 bin lira olarak öngörülmüştür. Dolayısıyla, trafik cezası gelir kalemi, Dışişleri Bakanlığı bütçesinin neredeyse iki katına yakındır. Öte yandan, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesinin ise neredeyse 2,6 katı büyüklüğündedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan 214 sıra sayılı Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3138), Adalet Komisyonu'nda görüşülmüş olmasına rağmen, tali komisyonları olan Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu ile İçişleri Komisyonunda görüşülmeden Meclis Genel Kurulu gündemine alınmıştır.

15 Ekim 2025 tarihinde görüşmelerine genel kurulda başlanmıştır. İlgili kanun teklifi görüşmelerine 16 Ekim 2025'te de devam edilmiş olup, 21 Ekim 2025'te Kanun teklifi aniden genel kurul gündeminden çekilmiştir. İlgili kanun teklifi toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. Kanun teklifi trafik kazalarını önleme iddiasıyla hazırlanmıştır. Ayrıca, kanun teklifinde cezaların artırılmasına ilişkin maddeler vardır. Teklif vatandaşı ceza ile terbiye etmeye çalışmaktadır.

2026 YILI TRAFİK CEZASI YILI – HALKINA PUSU KURAN HÜKÜMET

KODLAR I	II	III	IV	AÇIKLAMA	2026 YILI BÜTÇE GELİRİ	2027 YILI BÜTÇE GELİRİ	2028 YILI BÜTÇE GELİRİ
			34	Diğer Evrensel Hizmet Gelirleri	19.875.000	23.850.000	26.235.000
			99	Diğerlerinden Alınan Paylar	54.566.288.000	60.767.544.000	66.637.060.000
	3			**Para Cezaları**	**388.966.082.000**	**466.522.225.000**	**538.606.482.000**
		1		**Yargı Para Cezaları**	**5.595.333.000**	**6.536.703.000**	**7.507.938.000**
			01	Yargı Para Cezaları	5.595.333.000	6.536.703.000	7.507.938.000
		2		**İdari Para Cezaları**	**81.518.734.000**	**95.718.879.000**	**109.507.843.000**
			01	Trafik Para Cezaları	129.658.000	157.226.000	175.969.000
			02	Karayolu Taşıma Kanununa Göre Alınan İdari Para Cezaları	4.290.672.000	5.045.236.000	5.765.770.000
			04	Çevre İdari Para Cezaları	763.988.000	920.500.000	1.101.145.000
			99	Diğer İdari Para Cezaları	76.334.416.000	89.595.917.000	102.464.959.000
		3		**Pay Ayrılan İdari Para Cezaları**	**93.112.076.000**	**120.248.833.000**	**141.457.846.000**
			01	Trafik Para Cezaları	93.112.076.000	120.248.833.000	141.457.846.000
		4		**Vergi Cezaları**	**205.784.496.000**	**240.570.528.000**	**276.168.572.000**
			01	Vergi ve Diğer Amme Alacakları Gecikme Zamları	161.943.822.000	189.330.339.000	217.336.094.000
			99	Diğer Vergi Cezaları	43.840.674.000	51.240.189.000	58.832.478.000
		9		**Diğer Para Cezaları**	**2.955.443.000**	**3.447.282.000**	**3.964.283.000**
			03	Cezai Faiz (Kaynak Kullanımı Des. Fonu Kesintileri)	--------	--------	--------
			99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Para Cezaları	2.955.443.000	3.447.282.000	3.964.283.000
	9			**Diğer Çeşitli Gelirler**	**497.721.351.000**	**618.893.795.000**	**695.359.537.000**
		1		**Diğer Çeşitli Gelirler**	**497.721.351.000**	**618.893.795.000**	**695.359.537.000**
			99	Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Çeşitli Gelirler	497.721.351.000	618.893.795.000	695.359.537.000

AA özel yayınında ekip, araç ve radar sayılarını artırdığını beyan eden İçişleri Bakanı Yerlikaya ile 2026 bütçe kanununda ulaştırma alanında öngörülen yüksek trafik cezası gelirlerinin birlikte değerlendirildiğinde açıkça görülmektedir ki hükümet trafik güvenliğinden ziyade trafik cezaları ile bütçe gelir kalemine dolayısıyla bütçe dengesine katkıda bulunmak istemektedir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu'nun "Küresel Ulaştırma Koridorları Forumu"na ilişkin basın toplantısında, "trafik cezası kesildi de bütçeye şu kadar kaynak sağlandı vesaire Türkiye'nin bütçesi oraları çok fazla geçti. Öyle bir kaynağa ihtiyacı yok ülkemizin." söylemi akılla ve gerçekle uyuşmamaktadır.

BTK: BİLGİ İSTEYENE IŞIK HIZIYLA 'CEVAP YOK'

Bilgi Teknolojileri Kurumu (BTK) şeffaflık açısında sınıfta kalmaktadır. İstatistiklerle ilgili yapılan bilgi edinme hakkı başvuruların sonuç alınamaması üzerine konu idari yargıya taşınmıştır.

2023 EngelliWeb raporunda ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere, Anayasa Mahkemesi, Yaman Akdeniz'in başvurusunda bilgi edinme hakkıyla bağlantılı olarak ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir. Başvurucu, 2009 yılında BTK'ya yaptığı başvuruda, internet sitelerine yönelik erişim engelleme kararlarına dair istatistikleri talep etmiştir. Ancak BTK bu talebi reddetmiş, karar Danıştay'a taşınmış ve sonrasında bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne gidilmiştir. AYM, BTK'nın erişim engelleme verilerini açıklamayı reddetmesinin, düşünce oluşumunu ve kamuoyunun bilgiye erişimini olumsuz etkilediği gerekçesiyle, Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

İfade Özgürlüğü Derneği Engelliweb 2024 raporunda geçtiği üzere, "AYM kararında özellikle; başvurucunun kamusal tartışmaya katkı sunmak amacıyla bu bilgileri talep ettiğini, erişim engelleme uygulamalarının demokratik denetimi açısından bu bilgilerin yüksek kamusal değere sahip olduğunu ve idarede bu verilerin mevcut olduğunun açık olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, BTK'nın kamuoyuna açık bir şekilde oransal veri yayınlamaya devam ettiğine dikkat çekerek, bu oransal verilerin dayandığı toplam sayıların da mevcut olması gerektiğinin altını

çizmiştir. Aşağıda görüleceği üzere, BTK, GüvenliWeb sitesinde aylık bazda 5651 sayılı yasanın 8. Maddesine istinaden güncel "oransal verileri" yayınlamaya devam etmektedir. Bu görselde yer alan oransal verileri hesaplamak için de toplam sayıların bilinmesi gerektiği açıktır.

AYM, ihlalin ancak yeniden yargılama ile giderilebileceğine karar vermiş; kararın gereği olarak dosya Ankara 2. İdare Mahkemesi'ne gönderilmiş, Mahkeme de AYM kararına uymuştur. Ancak BTK, bu karara rağmen hâlen bilgi vermemekte ve direnmektedir. Danıştay 10. Dairesi, BTK'nın yürütmeyi durdurma talebini 22.11.2023 tarihinde reddetmiştir. Dava hâlihazırda Danıştay nezdinde derdesttir."

ERİŞİMİN ENGELLENMESİ TEDBİRİ İSTATİSTİKLERİ

5651 sayılı Kanunda sayılan katalog suçlar kapsamında, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunda idari tedbir olarak uygulanan erişimin engellenmesi tedbirlerinin suç türlerine göre oransal dağılımı aşağıda verilmiştir.

Eylül 2025 itibariyle Kurumca Resen aktif olarak engellenen kararlar

Tür	Oran (%)
Müstehcenlik	26,01 %
Kumar Oynanması için Yer ve İmkân Sağlama	61,05 %
Yasadışı Bahis	0,79 %
Çocukların Cinsel İstismarı	0,68 %
Sağlık İçin Tehlikeli Madde Temini	0,03 %
Fuhuş	11,35 %
Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde	0,07 %
Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar	0,01 %
İntihara Yönlendirme	*0,01 %*

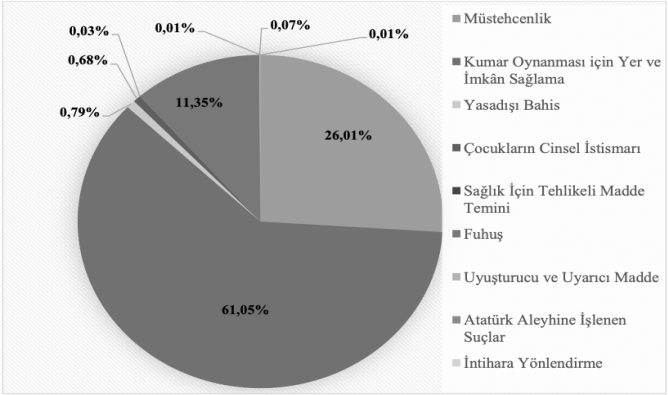

- Kurum tarafından erişim engelleme kararlarının %99,88'ini Çocukların Cinsel İstismarı, Fuhuş, Müstehcenlik, Yasadışı Bahis ve Kumar suçları oluşturmaktadır.

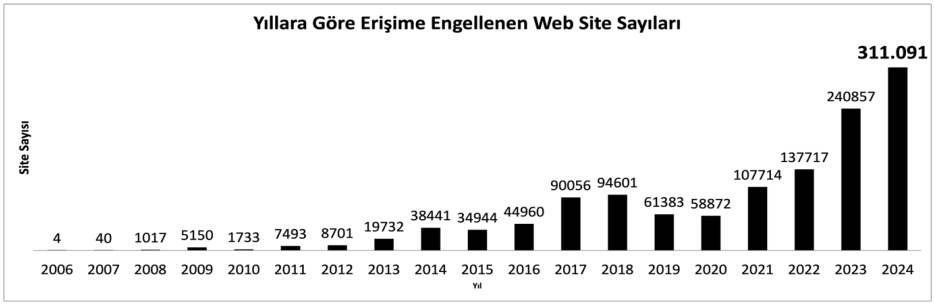

Yukarıdaki görsellerden de anlaşılacağı üzere, BTK hem kurum olarak şeffaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uymamaktadır. BTK yargı eliyle ifade özgürlüğü önünde set oluşturmaktadır. Örneğin, bir din adamının damadının adının geçtiği haberler "millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması gerekçesiyle" ceza hakimliği kararıyla BTK eliyle erişime engellemiştir.

Türkiye'deki İnternet Hızı

Sayın bakanında hızını test ettiği Speedtest internet sitesi, Ekim 2025 tarihi sıralamasına göre, mobil ülke ortalama hızında Türkiye 104 ülke içinde 58'ncidir. Türkiye'nin komşusu Yunanistan listede 32'nci sıradadır. Bir diğer komşusu Bulgaristan ise 5'nci sıradadır. Listede 1'nci sırada Birleşik Arap Emirlikleri, 2'nci sırada Katar, 3'üncü sırada Kuveyt vardır. Türkiye Yüzyılı diye yola çıkıp yüz karası duruma düşülmüştür.

Öte yandan, Speedtest'in sabit genişbant internet hızı, Ekim 2025 tarihi sıralamasına göre Türkiye 156 ülke arasında 95'nci sıradadır. Bu listede Ermenistan, Nepal, Guetemala, savaşta olan Ukrayna ve Rusya, çete savaşlarıyla sarsılan Meksika, iç karışıklık sonrası kendine daha yeni gelen Mısır, Türkiye'yi sabit genişbant internet hızında geçmişlerdir. Dünyanın 2019'da geçtiği 5G teknolojisine Türkiye 6 yıl geriden gelerek takip etmektedir.

Pahalı İnternet Pahalı İletişim

Türkiye'de internet ve iletişim hizmetleri bugün artık lüks tüketim değil, eğitimden sağlığa, ticaretten kamu hizmetine kadar her alanı belirleyen temel bir altyapı unsurudur. Buna rağmen, hane halkına yansıyan tablo; yüksek faturalar, düşük hızlar ve yaygın kapsama sorunu ile karakterize edilmektedir. Komisyon görüşmelerinde de dile getirildiği üzere, büyükşehirlerin

merkez ilçelerinde dahi fiber altyapının tamamlanmamış olması, kırsal alanlarda kapsama eksiklikleri ve kriz anlarında çöken iletişim altyapısı, vatandaşın ödediği bedelin karşılığını alamadığını açıkça göstermektedir.

Özellikle mobil iletişim ve internet paketlerine son yıllarda yapılan zamlar, asgari ücretli, emekli ve dar gelirli kesimler açısından ciddi bir yük oluşturmuştur. Komisyon tutanaklarında, en düşük mobil tarifenin kısa süre içinde 500–600 TL bandından 1.100 TL'ye kadar çıktığı; 30 GB'lık internet paketlerinin 800 TL, 40 GB'lık paketlerin ise 1.100 TL düzeyine ulaştığı ifade edilmektedir. Aynı dönemde ücret artışları ve emekli aylıkları bu ölçüde yükselmediği için, iletişim faturaları hane bütçesi içinde orantısız bir pay almaya başlamıştır. Üstelik bu tarifeler, ilgili kurumların resmî onayıyla yürürlüğe girmekte, vatandaş "seçme şansı" olmaksızın hem yüksek fiyata hem de sözleşme koşullarına mecbur bırakılmaktadır.

Hizmet kalitesi cephesinde de durum iç açıcı değildir. Hız verileri incelendiğinde, mobil internette onlarca ülke arasında orta-alt sıralarda, sabit genişbantta ise listenin sonlarına yakın bir konumda bulunulmaktadır. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın sunumlarında "dijitalleşme, 5G, akıllı ulaşım" başlıkları öne çıkarılırken, vatandaş somut olarak düşük hızda ve sık kopan bağlantılarla karşı karşıya kalmaktadır. Komisyon görüşmelerinde "Avrupa fiyatına, Afrika hızında internet" eleştirisinin dile getirilmesi tesadüf değildir; zira küresel hız liginde geride olan, kriz anlarında ciddi kesintiler yaşayan bir altyapı için yüksek bedel ödenmektedir.

Uluslararası karşılaştırmalarda, Türkiye'nin bazı listelerde nominal olarak "nispeten ucuz" görünebilmesi, vatandaş gerçeğini yansıtmamaktadır. Zira bu listeler tarifeleri döviz cinsinden karşılaştırmakta, hane gelir düzeyini, satın alma gücünü ve ülkedeki yüksek enflasyonu hesaba katmamaktadır. Telekomünikasyon kalemindeki fiyat artışlarının son yıllarda genel enflasyon oranının dahi üzerinde seyrettiği dönemler olmuş, buna karşın gelirler aynı hızda artmamıştır. Bu çerçevede, kâğıt üzerinde "dünya ortalamasına göre ucuz" görünen internet, fiiliyatta asgari ücretlinin, emeklinin, öğrencinin bütçesi için son derece pahalı bir hizmet hâline gelmiştir.

Diğer taraftan, iletişim altyapısındaki bölgesel eşitsizlikler de fiyat tartışmasını daha ağır bir hale getirmektedir. Bazı illerde şehir merkezlerinde dahi sabit internet altyapısının bulunmadığı, çok sayıda köy ve mezrada hem internet hem de telefon şebekesinin olmadığı

bizzat milletvekilleri tarafından tutanaklara geçirilmiştir. Afet anlarında milyonlarca yurttaşın saatlerce, hatta günlerce haberleşemediği; arama-kurtarma çalışmalarının aksadığı, ailelerin yakınlarından haber alamadığı örnekler, yalnızca teknik kapasite değil, aynı zamanda planlama ve yatırım öncelikleri sorunu olduğunu göstermektedir. Böyle bir tabloda, kırsalda çoğu zaman çalışmayan bir hizmet için bile şehirle benzer ücretlerin talep edilmesi kabul edilebilir değildir.

2026 Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bütçesi; internetin ve iletişimin vatandaş için erişilebilir, nitelikli ve adil fiyatlı bir kamu hizmeti olmasını sağlayacak güçlü bir perspektif sunmamaktadır. Mevcut yaklaşım, yüksek tarifeler ile operatör gelirlerini ve garanti edilen ticari çerçeveyi korumaya odaklanmakta; hane halkının ödeme gücünü, bölgesel eşitsizlikleri ve kriz anlarındaki kırılganlığı tali planda bırakmaktadır. Bütçede; tarifelerin gelir düzeyine göre kademelendirilmesi, öğrenciler ve yoksul haneler için asgari bir ücretsiz internet kotasının sağlanması, Evrensel Hizmet Fonu'nun gerçekten kapsama açığını kapatmak için kullanılması ve BTK'nın fiyatlandırma ve şeffaflık konularında etkin bir düzenleyici otoriteye dönüşmesi yönünde somut adımlar atılmadığı sürece, "dijital dönüşüm" söylemi toplumsal gerçeklikle buluşamayacak; internet ve iletişim giderleri milyonlarca yurttaş için ağır bir yük olmaya devam edecektir.

İletişimde Gelinen Nokta "Aradığınız GSM Şirketlerine Şu An Ulaşılamıyor"

Türkiye'de GSM ve mobil internet hizmetleri, artık sadece bir iletişim aracı değil; eğitimden sağlığa, bankacılıktan kamu hizmetlerine kadar hayatın her alanını belirleyen kritik bir altyapı unsuru hâline gelmiştir. Buna rağmen vatandaşın karşısına çıkan tablo; yüksek faturalar, sınırlı yatırım ve özellikle kırsal bölgelerde ciddi kapsama sorunlarıdır. Operatörlerin gelirleri katlanarak artarken, sahada hissedilen hizmet kalitesi ve kapsama düzeyi bu gelir artışına paralel bir iyileşme göstermemektedir. Bilgi ve iletişim sektöründe 2023 itibarıyla elektronik haberleşme gelirleri bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 70'in üzerinde artarken, aynı dönemde kullanıcıların yaşadığı şikâyetlerde belirgin bir azalma olmadığı, aksine hizmet kalitesi ve fiyat şikâyetlerinin arttığı görülmektedir.

Mobil tarifelere son iki yılda yapılan zamlar, özellikle asgari ücretli, emekli ve öğrenciler açısından iletişim hizmetlerini ciddi bir yük hâline getirmiştir. Orta hacimli bir mobil internet paketi için ödenen bedel, birçok hanede elektrik veya doğal gaz faturasıyla yarışır düzeye

gelmiş; gençlerin, öğrencilerin ve işsizlerin önemli bir kısmı daha düşük kotaya mecbur bırakılmıştır. Kâğıt üzerinde bazı uluslararası karşılaştırmalarda "fiyat sepeti" ülke geliriyle kıyaslandığında görece makul görünse de Türkiye'deki yüksek enflasyon, satın alma gücündeki erime ve geniş kesimlerin reel gelirlerindeki düşüş dikkate alındığında, pratikte mobil iletişim hizmetleri milyonlarca yurttaş için pahalı bir zorunlu gider kalemine dönüşmüştür.

Buna karşın, kırsal bölgelerde internet ve GSM kapsaması hâlâ ciddi biçimde yetersizdir. Çok sayıda köy ve mezrada ne mobil genişbant bağlantısı ne de stabil bir GSM çekim alanı bulunmakta; vatandaş, en temel telefon görüşmesini yapabilmek için evinin belirli bir noktasına ya da köyün dışındaki yükseklere çıkmak zorunda kalmaktadır. Resmî istatistikler, "nüfusun yüzde 98'inin mobil şebeke kapsaması altında" olduğunu söylerken, sahadaki gerçek; kapsamanın kâğıt üzerinde var, pratikte ise zayıf ve kesintili olduğu çok sayıda yerleşim yeridir. Bu durum, uzaktan eğitim, uzaktan çalışma ve e-devlet hizmetlerine erişim bakımından kırsal kesimde yaşayan yurttaşlarımızı dezavantajlı konuma itmekte, dijital uçurumu derinleştirmektedir. Evrensel Hizmet Fonu'nun amacı, tam da bu bölgelerde altyapı yatırımlarını hızlandırmak ve eşitsizliği gidermek olması gerekirken, bugüne kadarki uygulamalar bu hedefin layıkıyla yerine getirilmediğini göstermektedir.

İletişim altyapısının kırılganlığı, küçük ölçekli doğal afetlerde dahi bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmaktadır. 6 Şubat 2023 depremlerinde geniş bir coğrafyada mobil şebekelerin uzun süre devre dışı kalması, milyonlarca kişinin saatlerce sevdiklerinden haber alamaması ve arama-kurtarma çalışmalarının iletişim eksikliği nedeniyle sekteye uğraması hafızalardaki yerini korumaktadır. Bu döneme ilişkin olarak GSM operatörleri hakkında soruşturmalar açılmış, afet anında yeterli baz istasyonu kurulumu, jeneratör desteği ve kapasite artırımı yapılıp yapılmadığı tartışma konusu olmuştur. Benzer şekilde, İstanbul'da 2025 yılında meydana gelen 6,2 büyüklüğündeki depremde dahi, çok sayıda kullanıcı "aradığınız GSM operatörüne ulaşılamıyor" anonslarıyla karşılaşmış, hatların anlık yoğunluk artışını kaldıramadığı bir kez daha görülmüştür. Afet iletişiminde bu düzeyde kırılgan bir altyapı, yalnızca teknik değil, aynı zamanda can güvenliği sorunudur.

Tüm bu tabloya rağmen, 2026 Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bütçesi ve sektörden sorumlu düzenleyici kurumların politikaları; GSM operatörlerini kırsal kapsama ve afet

dayanıklılığı konusunda bağlayıcı hedeflere zorlayan, yatırım yapmayanı yaptırımla karşılaştıran güçlü bir yaklaşım içermemektedir. Operatörler, yüksek kârlılık oranlarıyla finansal tablolarını güçlendirirken; 5G'ye geçiş, kırsal alanlarda kapsama genişletilmesi, baz istasyonu paylaşımı ve bağımsız güç kaynakları gibi kritik başlıklarda kamu yararını önceleyen somut yatırım yükümlülükleri üstlenmemektedir. BTK'nın görev ve yetkileri, yalnızca tarifeleri onaylayan ve sektörel gelirleri raporlayan bir çerçevenin ötesine geçerek; afet senaryolarında kesintisiz iletişimi ve kırsal-kentsel eşitliği güvence altına alan, yatırım zorunluluğunu açık kriterlere bağlayan, şeffaf ve hesap verebilir bir denetim organı hâline getirilmelidir.

GSM operatörlerinin yeterince yatırım yapmadığı, hizmetin pahalı olduğu, kırsal bölgelerde kapsamanın düşük kaldığı ve ufak bir doğal afette dahi hatların kopabildiği bir sistem ne çağdaş iletişim anlayışıyla ne de sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmaktadır. 2026 bütçesi, bu alanda kırılganlığı giderecek bir dönüşümün başlangıcı olmak zorundadır. Kırsal kapsama için somut hedefler konulmalı, afet dayanıklılığı yatırım programlarının ayrıntılı bir şekilde bütçede yer alması sağlanmalı, tarifeler gelir düzeyiyle uyumlu hâle getirilmeli ve Evrensel Hizmet Fonu gerçek amacı doğrultusunda etkin biçimde kullanılmalıdır. Aksi hâlde "dijitalleşme" ve "5G" söylemi, yalnızca kent merkezlerinde belli bir kullanıcı kitlesinin deneyimiyle sınırlı kalacak; milyonlarca yurttaş ise pahalı, yavaş ve kırılgan bir iletişim altyapısına mahkûm edilmeye devam edecektir.

Türkiye'nin Kuzeyinden Güneyine Ölüm Yolları

Havza-Vezirköprü-Boyabat güzergâhının kamuoyunda "ölüm yolu" şeklinde nitelendirilmesine yol açan yapısal ve işlevsel eksiklikler, yıllardır partimiz ve vekilleri tarafından dile getirilen ancak halen bütüncül planlama perspektifiyle tamamlanamayan kronik bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Söz konusu güzergâhın gerek 30-40 kilometre gibi görece kısa bir mesafe içermesine rağmen tamamlanamaması, her yıl yitip giden canlarımızı adeta kaderine terk eden bu ihmal zincirinin artık kabul edilemez bir noktaya ulaştığını göstermektedir. Bir başka "ölüm yolu" olarak bilinen ve otuz beş yıldır tamamlanamadığı için ciddi güvenlik, erişilebilirlik ve hizmet sürekliliği problemleri yaratan, aslında oldukça kısa bir mesafe içeren Kozan-Mansurlu-Yahyalı yolunun ivedilikle bitirilmesi amacıyla 5 milyar liralık ek ödenek önergemiz AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Yolların ve Köprülerin Geçiş Ücretleri Cep Yakıyor

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, otoyol ve köprü yatırımlarını her fırsatta "mega proje" ve "başarı hikâyesi" olarak sunmakta, bu projelerin "vatandaşın cebinden beş kuruş çıkmadan" yapıldığını iddia etmektedir. Ancak bugün gelinen noktada tablo bunun tam tersini göstermektedir. Hem geçiş ücretleri doğrudan vatandaşın cebini yakmakta, hem de trafik ve gelir garantileri üzerinden Hazine'den milyarlarca liralık kaynak, belirli şirketlere uzun vadeli ödeme taahhütleri şeklinde aktarılmaktadır. 2026 yılı bütçesinde yalnızca otoyol ve köprü projelerine ilişkin trafik garantileri ve katkı ödemeleri için öngörülen 101,3 milyar TL'lik tutar, pek çok bakanlığın toplam bütçesini geride bırakmakta, kamu kaynaklarının yanlış önceliklere bağlandığını göstermektedir.

Son on yılda köprü ve otoyol geçiş ücretleri bazı hatlarda yüzde 700, bazı hatlarda ise yüzde 1.400'lere varan oranlarda artmıştır. Aynı dönemde ne asgari ücrette ne emekli aylıklarında ne de kamu çalışanlarının ücretlerinde buna yakın bir artış söz konusu değildir. Vatandaş, zorunlu olarak kullanmak zorunda kaldığı bir kamu altyapı hizmeti için, kendi gelir artışının çok üzerinde seyreden bir tarife baskısına maruz bırakılmaktadır. Bu durum, ulaşımın temel bir kamu hizmeti olduğu gerçeğiyle bağdaşmadığı gibi, bölgesel ve sınıfsal eşitsizlikleri de derinleştirmektedir.

Sözleşme koşulları ve kur formülleri nedeniyle, bugünkü yüksek ücret düzeyi vatandaşın fark ettiğinden de ağır bir kamu yükü doğurmaktadır. Örneğin Osmangazi Köprüsü'nde sürücü, otomobil ile tek geçiş için yaklaşık 795 TL öderken, sözleşme gereği araç başına hesaplanan tutar dolar endeksli formüllerle 2.000 TL'nin çok üzerine çıkmakta, aradaki binlerce liralık fark Hazine tarafından şirkete transfer edilmektedir. 1915 Çanakkale Köprüsü'nde günlük 45 bin araç geçiş garantisi verilmiş olmasına rağmen, bayram dönemlerinde dahi fiili geçişlerin bu rakamın üçte birine bile ulaşamadığı, dolayısıyla oluşan farkın yine vatandaşın vergileriyle kapatıldığı kamuoyuna yansıyan verilerle ortadadır.

Bu çerçevede, "geçmeyen araçtan da para alınan" bir model ortaya çıkmıştır. Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 2023 ve 2024 yıllarına ilişkin Sayıştay bulguları ve mali tabloları, yalnızca köprü ve otoyol YİD projeleri için yapılan garanti ödemelerinin 2023'te 56,9 milyar TL'yi, 2024'te ise 60 milyar TL'yi aştığını göstermektedir. 2026 yılı için öngörülen 101,3 milyar TL'lik

garanti ve katkı ödeme yükü, bu eğilimin hızlanarak devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu tutar, örneğin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesinin yaklaşık 2,8 katına, Dışişleri Bakanlığı bütçesinin ise 2 kattan fazlasına denk gelmektedir. Böylece, ulaştırma altyapısı üzerinden yaratılan mali yük, doğrudan eğitim, sağlık, sosyal politika gibi alanlardan kaynak çekilmesi anlamına gelmektedir.

Öte yandan, Bakanlık cephesi Avrasya Tüneli gibi bazı projelerde günlük araç garantilerinin aşıldığını, bu nedenle Hazine'nin ek gelir elde ettiğini ileri sürmektedir. Ancak bu tablo dahi, ücret düzeylerinin ne kadar yüksek tutulduğunu göstermektedir. İstanbul'da bir emekçinin, konutuyla işyeri arasındaki mesafeyi Avrasya Tüneli üzerinden gidip gelerek kat etmeye çalışması hâlinde, yalnızca tünel geçişine ödediği bedel aylık gelirinin kayda değer bir kısmını tüketmektedir. Köprü ve tüneller, kent içi ve bölgeler arası ulaşımda "zorunlu güzergâh" hâline getirildikçe, yüksek geçiş ücretleri fiilen ek bir vergi gibi çalışmakta, özellikle sabit ve düşük gelirli kesimleri orantısız biçimde olumsuz etkilemektedir.

Tüm bu göstergeler, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesinde asli önceliğin vatandaşın cebini rahatlatmak değil, mevcut sözleşme düzenini sürdürmek ve döviz endeksli garanti ödemelerini kesintisiz biçimde finanse etmek olduğunu ortaya koymaktadır. Yolların, köprülerin, tünellerin "yapılmış olması" tek başına bir başarı ölçütü değildir; esas olan bu altyapının vatandaşın makul bir bedelle, güvenli ve süreklilik arz eden bir hizmet olarak kullanabilmesidir. Bugün gelinen noktada ise, tabelalarda yazan kur ve geçiş ücretleri, bu projeleri geniş halk kesimleri için erişilebilir olmaktan çıkarmış; ulaştırma yatırımları, bütçe hakkı ve sosyal adalet bakımından tartışmalı bir yük hâline gelmiştir. Döviz endeksli geçiş garantilerinin Türk lirasına dönüştürülmesi, sözleşme hükümlerinin kamu lehine revize edilmesi, geçiş ücretlerinin hane halkı gelirleri dikkate alınarak makul seviyelere çekilmesi ve KÖİ modeli altında üstlenilen risklerin şeffaf biçimde TBMM denetimine açılması zorunludur. Yol ve köprü politikasının temel amacı, belirli şirketlere uzun vadeli gelir garantisi sunmak değil; vatandaşın güvenli, hızlı ve ucuz ulaşım hakkını korumak olmalıdır.

MİLLETİMİZİN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNE AK PARTİ VE MHP ENGELİ

Komisyon görüşmeleri sırasında vatandaşlarımızın karşılaştığı sorunlara çözüm bulmayı amaçlayan ve milletimizin talepleri doğrultusunda hazırladığımız bütçe ödeneklerinde artış veya tasarrufu önceleyecek, israfı bitirecek olan bütçe ödeneklerinde azalış yapılmasına dair teklif edilen önerilerimiz, Cumhur İttifakı partileri olan AK Parti ve MHP tarafından reddedilmiştir. Reddedilen önergeler, grubumuzun, bütçede yapılması gereken adil dağılımlar ve toplumun çeşitli kesimlerine hitap eden ödenek artışları konusunda yaptığı tüm girişimlerin engellenmesi anlamına gelmektedir.

Milletimizin en temel ihtiyaçlarına karşı duyarsız kalan bu tutum, bu bütçenin, toplumun her kesimine ulaşamayacağı gerçeğini gözler önüne sermektedir. Toplumun her kesiminin talepleri özelinde, yoksulluk, eğitim, sağlık, işçi ve emekçi hakları gibi temel toplumsal sorunlara dair sunduğumuz her bir önerge, iktidar bloğunun siyasi çıkarları uğruna reddedilmiş ve halkın sorunları adeta yok sayılmıştır. Bu durum, bütçenin sadece belli kesimlere hizmet eden, geniş halk kitlelerine hitap etmeyen bir anlayışla şekillendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonunda, 2026 yılı bütçe görüşmelerine ilişkin yapılan tüm toplantılar ve oturumlarda görüşülen tüm idare ve kurum bütçelerinde başta Grubumuz olmak üzere muhalefetin hiçbir önerisi dikkate alınmamıştır.

TBMM, Cumhurbaşkanlığı ve 17 bakanlık dahil toplam 228 kamu kurumunun bütçelerinin görüşüldüğü; 23 Ekim'de başlayıp 1 Aralık'ta tamamlanan, 40 güne yayılan, 21 birleşim, 77 oturum ve yaklaşık 240 saatlik yoğun mesainin sonunda tarafımızca ve muhalefete mensup milletvekilleri tarafından sunulan önergeler doğrultusunda Merkezi Bütçe Kanun Teklifinde ne 1 TL'lik bir artış ne de 1 TL'lik bir azalış yapılmasına ilişkin herhangi bir irade ortaya konulamamıştır.

Herhangi bir farklı önerinin, özellikle de toplumsal faydayı gözeten taleplerimizin göz ardı edilmesi, bu bütçenin toplumsal eşitliği sağlamaktan uzak olduğunu kanıtlamaktadır. Milletimizin hak ettiği adil ve kapsayıcı bir bütçenin önü maalesef siyasi engellerle kapanmıştır.

	KURUM	2026 BÜTÇESİNDE YER ALMASINI İSTEDİĞİMİZ POLİTİKALAR VE AMAÇLARI	TUTAR
1.	Adalet Bakanlığı	Ceza infaz kurumlarının fiziki altyapısının güçlendirilmesi, sağlık, güvenlik, eğitim ve sosyal faaliyet imkânlarının artırılması cezaevi personelinin ücret, ek tazminat, yıpranma payı ve çalışma sürelerine ilişkin iyileştirmelerin yapılması amacıyla	13.000.000.000 TL
2.	Adalet Bakanlığı	Adalet Akademisi eğitim programlarının kapasitesinin artırılması amacıyla	475.000.000 TL
3.	Adalet Bakanlığı	İcra–iflas dairelerindeki dosya yükünün azaltılması amacıyla	4.500.000.000 TL
4.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Suça karışan çocuklar sorununun çözümü ve çocukların güvenli ortamda büyümesi adına koruyucu hizmetlerin güçlendirilmesi amacıyla	20.000.000.000 TL
5.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Engelli vatandaşların sosyal destek ve fırsat eşitliğinin artırılması amacıyla	25.000.000.000 TL
6.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal desteklerin güçlendirilmesi amacıyla	10.000.000.000 TL
7.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Nüfus artış hızının yavaşlamasının engellenmesi adına aile ve çocuk destek programlarının (kreş, beslenme, çalışma modelleri) geliştirilmesi amacıyla	100.000.000.000 TL
8.	Cumhurbaşkanlığı	İletişim Başkanlığı Basın-Yayın Dairesinin kaldırılması amacıyla bütçenin **azaltılması**	**Azalış 3.772.716.000 TL**
9.	Cumhurbaşkanlığı	Yatırımların hızlandırılması için ek kaynak sağlanması amacıyla	25.000.000.000 TL
10.	Cumhurbaşkanlığı	Siber Güvenlik Başkanlığının kurulması ve faaliyete geçirilmesi amacıyla	4.000.000.000 TL
11.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	3600 ek gösterge mağduriyetinin giderilmesi ve seyyanen zam uygulamasının memur emeklilerine de yansıtılması amacıyla	400.000.000.000 TL
12.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	BAĞ-KUR'luların prim gün sayısı sorununun çözülmesi ve taşeronda çalışanların tamamının kadroya geçirilmesi amacıyla	80.000.000.000 TL
13.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Asgari ücret desteğinin 2.000 TL'ye çıkarılması amacıyla	75.000.000.000 TL
14.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Ev kadınları ve doğum borçlanması yapan kadınlara prim desteği amacıyla	50.000.000.000 TL
15.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Ekolojik denge ve çevre bilincini artırmaya yönelik programların desteklenmesi amacıyla	1.300.000.000 TL
16.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Deprem bölgelerinde konut ve altyapı çalışmalarının hızlandırılması amacıyla	25.000.000.000 TL
17.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	İstanbul ve diğer riskli bölgelerde kentsel dönüşümün hızlandırılması amacıyla	196.000.000.000 TL
18.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Kıyı kanununda yer alan tanımlara bağlı kalınarak kıyı kenar çizgilerinin yeniden tespitinin sağlanması amacıyla	26.000.000.000 TL
19.	Dışişleri Bakanlığı	Batı Trakya Türklerinin hak mücadelesine diplomatik destek artırılması amacıyla	1.820.000.000 TL
20.	Dışişleri Bakanlığı	Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın hukuki, sosyal ve idari süreçlerde desteklenmesi amacıyla	4.400.000.000 TL
21.	Dışişleri Bakanlığı	Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın dil ve kültürel kimliklerini korumaya yönelik faaliyetlerin genişletilmesi amacıyla	8.000.000.000 TL
22.	Dışişleri Bakanlığı	Doğu Türkistan'daki insan hakları ihlallerine ilişkin diplomatik temasların geliştirilmesi, Uygur Türklerine yönelik insani destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve Urumçi'de konsolosluk tesis edilmesine yönelik çalışmaların başlatılabilmesi amacıyla	1.850.000.000 TL
23.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Maden ruhsat sahalarında denetimlerin artırılması amacıyla	233.000.000 TL
24.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Doğu Akdeniz sondaj ve arama faaliyetlerinin kapasitesinin artırılması amacıyla	5.000.000.000 TL

25.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Adana başta olmak üzere Güney Anadolu'da maden ve teknoloji üssü kurulması amacıyla	16.000.000.000 TL
26.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Elektrik dağıtımındaki ihmallerin önlenmesi ve denetimin artırılması amacıyla	500.000.000 TL
27.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Bağımlılıkla mücadele programlarının güçlendirilmesi amacıyla	5.000.000.000 TL
28.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Yasa dışı bahisle mücadele kapasitesinin artırılması, teknik donanım, personel, yazılım ve siber güvenlik altyapısının güçlendirilmesi amacıyla	1.000.000.000 TL
29.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Burs ve kredi tutarlarının artırılması ve ilave 1 milyon öğrenciye burs verilmesi amacıyla	52.000.000.000 TL
30.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Yeni devlet yurtları yapılması ve mevcutların iyileştirilmesi amacıyla	40.000.000.000 TL
31.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Merkez kariyer uzmanlarının, müfettişlerin, denetim elemanlarının ve TBMM danışmanlarının özlük haklarında iyileştirme yapılabilmesi amacıyla	50.000.000.000 TL
32.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Kayıt dışı ekonomiyle mücadele için analiz ve kapasite artırımı amacıyla	10.000.000 TL
33.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	TÜİK verilerinin güvenilirliğini artırmak için ek bütçe amacıyla	10.000.000 TL
34.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Bakanlığın ilgili birimlerinin ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve STK'lerin katılımıyla yeni yapısal reformlar için çalıştaylar düzenlemesi, bu çalıştayların çıktıları ile de yapısal reformlara kurumsal boyutta hazırlık yapması amacıyla	50.000.000 TL
35.	İçişleri Bakanlığı	Organize suçla mücadelede personel ve teknik kapasitenin artırılması amacıyla	1.000.000.000 TL
36.	İçişleri Bakanlığı	Suriyelilerin ve sığınma statüsünde yer alan insanların güvenli geri dönüşlerinin sağlanması amacıyla	40.000.000.000 TL
37.	İçişleri Bakanlığı	Emniyet teşkilatımızın ve polislerimizin çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla	78.000.000.000 TL
38.	İçişleri Bakanlığı	Uyuşturucuyla mücadele programlarının güçlendirilmesi amacıyla	20.000.000.000 TL
39.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Emekli ve düşük gelirli hanelere yönelik gelir/hanebaşı kriterlerine dayalı iç turizm destek programlarının hayata geçirilmesi, üniversite öğrencilerini ve gençleri kapsayan indirimli ya da ücretsiz gençlik kampı, kültürel gezi ve konaklama desteklerinin sağlanması ve turizm sezonu dışında âtıl kapasiteyi değerlendiren, yerel işletmeleri de içine alan sosyal turizm anlaşmalarının geliştirilmesi amacıyla	50.000.000.000 TL
40.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Turizm gelirlerinin yerel bölgelere geri dönüşünün artırılması amacıyla	9.064.978.000 TL
41.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	RTÜK'ün etkin, kamu yararı odaklı çalışması için bütçesinin **azaltılması**	**Azalış 20.000.000 TL**
42.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yeşil/sürdürülebilir turizm birimlerinin güçlendirilmesi amacıyla	20.000.000.000 TL
43.	Millî Eğitim Bakanlığı	Alparslan Türkeş Üniversitesi'ne Teknokent Kurulması ve üniversitelerin teknoloji gelişiminin desteklenmesi amacıyla	500.000.000 TL
44.	Millî Eğitim Bakanlığı	Okul öncesi eğitimin ücretsiz ve zorunlu hale getirilmesi amacıyla	65.000.000.000 TL
45.	Millî Eğitim Bakanlığı	Okullarda tüm öğrencilere günlük bir öğün ücretsiz yemek verilmesi amacıyla	117.260.000.000 TL
46.	Millî Eğitim Bakanlığı	Öğretmen ataması yapılması ve sınıf mevcutlarının azaltılması amacıyla	135.000.000.000 TL
47.	Millî Savunma Bakanlığı	Askeri Okulların ve hastanelerin yeniden açılması amacıyla	10.000.000.000 TL
48.	Millî Savunma Bakanlığı	Sürmene Tersanesi'nin genişletilmesi ve Gökçeada'ya Deniz Üssü kurulması amacıyla	2.000.000.000 TL

49.	Millî Savunma Bakanlığı	TSK personelinin özlük haklarının iyileştirilmesi ve yeni lojmanların yapılması amacıyla	37.900.000.000 TL
50.	Millî Savunma Bakanlığı	Uçak envanterimizin yenilenmesi amacıyla	5.000.000.000 TL
51.	Sağlık Bakanlığı	ASM'lerde çalışmakta olan hekimlerimiz ve sağlık çalışanlarımızın daha iyi imkanlarda hizmet sunabilmeleri amacıyla	33.000.000.000 TL
52.	Sağlık Bakanlığı	Nadir hastalıklar fonu kurulması amacıyla	300.000.000 TL
53.	Sağlık Bakanlığı	Sağlıkta şiddetin engellenmesi amacıyla	35.000.000.000 TL
54.	Sağlık Bakanlığı	Yaşlılara sağlık hizmetlerine erişim kolaylığının artırılması amacıyla	33.000.000.000 TL
55.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	AR-GE merkezlerinin güçlendirilmesi ve yeni merkezler kurulması amacıyla	4.000.000.000 TL
56.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	KOBİ'lerin yenilikçi ve rekabetçi kapasitesinin artırılması amacıyla	5.000.000.000 TL
57.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Yeni sanayi bölgelerinin kurulması ve bölgesel istihdamın artırılması amacıyla	25.000.000.000 TL
58.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Tüketici güvenliği ve sanayi ürünlerinin kalitesinin artırılması amacıyla	1.000.000.000 TL
59.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Adana'da genç ve kadın çiftçilere özel destek sağlanması amacıyla	10.000.000.000 TL
60.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Modern sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması amacıyla	35.000.000.000 TL
61.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Gıda güvenliği için denetimlerin güçlendirilmesi amacıyla	8.500.000.000 TL
62.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Tarımsal desteklerin artırılması ve 2006 seviyesine çıkarılması amacıyla	295.000.000.000 TL
63.	TBMM	Yasama ve denetim faaliyetlerine katkı sunan grup danışmanı, danışman, büro görevlisi ve yardımcı personel statüsündeki çalışanların maaşlarının insani ve adil koşullara kavuşturulması amacıyla	700.000.000 TL
64.	TBMM	Sayıştay'ın asli görevine dönmesi, bağımsız ve etkin denetim fonksiyonunu güçlendirmesi amacıyla	50.000.000 TL
65.	TBMM	Sermaye giderlerinin azaltılması ve kamu kaynaklarının daha öncelikli alanlara, özellikle çözüm bekleyen ve kendilerine iyileştirme sözü verilen Meclis personelinin mali ve sosyal haklarının güçlendirilmesine yönlendirilmesi amacıyla	2.000.000.000 TL
66.	Ticaret Bakanlığı	Esnaf ve sanatkârlara destek sağlanması amacıyla	5.000.000.000 TL
67.	Ticaret Bakanlığı	Hal altyapısının güçlendirilmesi ve izlenebilir gıda tedariki sağlanması amacıyla	100.000.000 TL
68.	Ticaret Bakanlığı	İhracatçıların desteklenmesi amacıyla	10.000.000.000 TL
69.	Ticaret Bakanlığı	Orta Karadeniz Serbest Bölgesi liman projesinin başlatılması amacıyla	10.000.000 TL
70.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Kozan–Mansurlu–Yahyalı yolunun tamamlanması amacıyla	5.000.000.000 TL
71.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Mersin–Adana–Osmaniye–Gaziantep hızlı tren hattının hızlandırılması amacıyla	20.000.000.000 TL
72.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Kamu Özel İş birliği projelerinde şirketlere aktarılan kamu kaynaklarının milletimize ağır bir yük olduğu gerçeğinden hareketle "garanti ödemelere" ilişkin ödeneğin **azaltılması** ve vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini önceleyecek otoyol ve alt- üst geçit projelerine aktarım yapılması amacıyla	**Azalış 101.302.000.000 TL** Artış 5.000.000.000 TL
73.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Ankara–Samsun hızlı tren hattı bağlantısının tamamlanması amacıyla	25.000.000.000 TL
74.	2026 Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi Madde 4	Merkez kariyer uzmanlarının, müfettişlerin, denetim elemanlarının özlük haklarında iyileştirme yapılabilmesi amacıyla	50.000.000.000 TL

SON SÖZ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi, memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik darboğazı, siyasal tıkanmışlığı ve toplumsal kırılmaları derinleştiren bir mahiyet taşımaktadır. Bu bütçe Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu kalkınmacı, kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir mali yönetişim yaklaşımını içermemekle birlikte devletimizin kurumsal yapısında yaşanan erozyonu, hukuk ve demokrasi alanındaki gerilemeyi, sosyoekonomik çöküşü ve milletimizin giderek ağırlaşan geçim mücadelesini daha da görünür kılmaktadır.

Bu bütçe yanlış yönetimin, yok olan bir iktidar kapasitesinin ve siyasi istismarın bütçesi; bir başka ifadeyle tükeniş bütçesidir.

Cumhuriyetimizin kurucu değerlerinin tartışmaya açıldığı, Anayasa'nın ilk dört maddesine ve üniter devlet yapımıza yönelik örtülü ve açık saldırıların yaşandığı, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü hedef alan söylemlerin Meclis kürsüsünde dahi dile getirilebildiği böylesi karanlık bu dönemde 2026 bütçesi Türkiye'nin birlik ve beraberliğini güçlendirecek bir vizyon ortaya koymamaktadır. Tam tersine devletin temel kurumlarını zayıflatan, ekonomik bağımsızlığımızı törpüleyen, milli egemenlik ilkesini liyakatsiz ve keyfi yönetim anlayışı altında aşındıran bir çizgi izlemektedir.

İYİ Parti olarak bu bütçe teklifine ret oyu kullanmamız milletimizin birikmiş öfkesinin, itirazının ve iktidarın yarattığı tahribata karşı gösterdiği cevabın Meclis'teki karşılığıdır.

Bizler, devletimizin üniter yapısını, milli kimliğimizi, vatanımızın bölünmez bütünlüğünü, Cumhuriyetimizin kurucu iradesini ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bize emanet ettiği devlet aklını savunmayı namus borcu addediyoruz.

Bu şerh milletimize olan sorumluluğumuzun, devletimizin bekasına duyduğumuz bağlılığın ve Türkiye'nin müreffeh, güçlü, demokratik geleceği için yürüttüğümüz mücadelenin bir parçasıdır. 2026 bütçesine karşı duruşumuz karanlık bir dönemin zorunlu tercihi değil, milletimizin aydınlık yarınlarına duyduğumuz inancın gereğidir.

Bu gerekçelerle 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifine karşı oy kullanıyoruz.

Ayyüce Türkeş Taş	*Erhan Usta*
Adana	Samsun

2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM

KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ

İYİ PARTİ

MUHALEFET ŞERHİ

Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek kabul edilen 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanun Teklifine ilişkin muhalefet şerhimizdir.

2024 MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ KESİN HESABI

2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ GELİR VE GİDER TABLOSU (bin TL)		
Net Bütçe Geliri	**Net Bütçe Gideri**	**Net Gider Fazlası**
8.672.832.067	10.780.614.067	2.107.781.999

2024 yılı merkezi yönetim net bütçe gideri 10.780.614.067.443,16 Türk lirasıdır. 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe geliri 8.672.832.067.897,10 Türk lirasıdır. Buna göre 2024 yılı merkezi yönetim net bütçe gider fazlası 2.107.781.999.546,06 Türk lirası olarak gerçekleşmiştir.

MERKEZİ YÖNETİM 2024 YILI BÜTÇE ÖDENEK VE GİDERLERİ TABLOSU				
(Milyon TL)	**BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ**	**TOPLAM ÖDENEK**	**BÜTÇE GİDERİ**	**KULLANILMAYAN ÖDENEK**
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	11.007.879	11.311.948	10.721.863	590.084
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	1.085.217	1.274.361	1.094.937	179.424
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	38.381	45.706	41.437	4.269

2024 Yılı Genel Bütçeli İdareler, Özel Bütçeli İdareler, Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların başlangıç ödenekleri toplamı 12 trilyon 131 milyar TL olup yıl içi ilave edilen ödenekleriyle beraber toplam ödenekleri 12 trilyon 632 milyar TL olarak belirlenmiştir. Yıl sonu toplam bütçe gideri ise 11 trilyon 858 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kullanılmayan ödenek toplamı ise 773,7 milyar TL olmuştur.

GENEL VE ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER İLE DDK'LERİN TOPLAM 2024 YILI BÜTÇE GELİRLERİ TABLOSU				
GELİRLER (milyon TL)	**Bütçe Geliri Tahmini**	**Bütçe Geliri**	**Red ve İadeler (-)**	**Net Bütçe Geliri**
Vergi Gelirleri	7.409.955	8.393.515	1.097.334	7.311.899
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	210.080	274.685	1.044	273.639
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.065.035	1.085.221	287	1.084.948
Diğer Gelirler	750.387	871.014	15.170	855.842
Sermaye Gelirleri	34.004	43.376	127	43.248
Alacaklardan Tahsilat	10.073	14.485	3	14.481
TOPLAM	**9.479.540**	**10.682.300**	**1.098.235**	**9.584.065**

2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin 5'inci maddesi uyarınca;

"Devlet iç ve dış borçları ile Hazine garantili borçlara ilişkin uygulama sonuçları 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine dahil edilmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanmıştır. Ayrıntısı kesin hesap cetvellerinde gösterildiği üzere;

a-İç Borç

2023 yılından 2024 yılına 3.211.796.554.690,45 Türk lirası iç borç devretmiş ve 2024 yılında ihraç edilen 3.361.043.047.072,64 Türk lirası Devlet tahvili ve Hazine bonosunun ilavesiyle iç borç toplamı 6.572.839.601.763,09 Türk lirasına ulaşmış, yıl içinde bu tutarın l.612.929.275.433 Türk liralık kısmı ödenmiş ve 2025 yılına toplam 4.959.910.326.330,09 Türk lirası iç borç devretmiştir.

b-Dış Borç

2023 yılından 2024 yılına 3.489.022.896.061,81 Türk lirası dış borç devretmiş ve 2024 yılında alınan l.666.721.004.544 Türk lirası dış borcun ilavesiyle toplam dış borç 5.155.743.900.605,81 Türk lirasına ulaşmış, yıl içinde bu tutarın 908.353.833.842,57 Türk liralık kısmı ödenmiş ve 2025 yılına toplam 4.247.390.066.763,24 Türk lirası dış borç devretmiştir.

c-Hazine Garantili Borç

2023 yılından 2024 yılına 656.435.199.838,26 Türk lirası Hazine garantili borç devretmiş ve 2024 yılında sağlanan 893.357.202.272,60 Türk lirası Hazine garantisinin ilavesiyle Hazine garantili borçlar toplamı 1.549. 792.402.110,86 Türk lirasına ulaşmış, yıl içinde ödenen tutarlar sonrası 2025 yılına toplam 787.407.772.301, 18 Türk lirası Hazine garantili borç devretmiştir.

Yıllar	Merkezi Yönetim Bütçesi Başlangıç Yedek Ödenekleri Toplamı (TL)	Merkezi Yönetim Yıl Sonu Yedek Ödenek Toplamı (TL)
2020	3.749.149.000	96.507.777.429
2021	4.122.014.000	96.403.795.978
2022	38.633.925.000	79.167.726.000
2023	41.377.000.000	94.961.168.078
2024	215.332.087.000	184.717.545.676

Yıllar itibarıyla yedek ödenek başlangıç ve yıl sonu kullanılan tutarları tablodaki gibi gerçekleşmiştir. 2024'e kadar yedek ödenek yıl içerisinde arttırılarak kullanılmıştır.

Aşağıdaki tablolarda ise Genel Bütçeli İdareler, Özel Bütçeli İdareler ile Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların 2023 yılı başlangıç ödenekleri, ek bütçe kanunu ile eklenen ödenek, yıl içi ödenek hareketleri ile eklenen ödenek, yıl sonu toplam ödenek, bütçe gideri ve kullanılmayan ödenekler belirtilmiştir.

GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN
BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

KURUM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
1	TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ	9.536.586.000,00	0,00	0,00	856.150.000,00	572.298.000,00	0,00	10.965.034.000,00	10.946.620.006,56	0,00	18.413.993,44
2	CUMHURBAŞKANLIĞI	12.283.843.000,00	0,00	0,00	-7.102.876.200,00	7.762.000.000,00	0,00	12.942.966.800,00	12.572.434.217,57	0,00	370.532.582,43
3	ANAYASA MAHKEMESİ	558.799.000,00	0,00	0,00	-6.480.000,00	43.280.000,00	0,00	595.599.000,00	505.050.900,72	0,00	90.548.099,28
4	YARGITAY	2.910.537.000,00	0,00	0,00	-19.964.000,00	42.000.000,00	0,00	2.932.573.000,00	2.799.614.593,59	0,00	132.958.406,41
5	DANIŞTAY	1.680.171.000,00	0,00	0,00	-10.124.390,00	120.820.000,00	0,00	1.790.866.610,00	1.703.541.423,80	0,00	87.325.186,20
6	HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU	759.957.000,00	0,00	0,00	464.000,00	94.796.000,00	0,00	855.217.000,00	842.120.883,37	0,00	13.096.116,63
7	SAYIŞTAY	2.331.746.000,00	0,00	0,00	132.024.350,00	0,00	0,00	2.463.770.350,00	2.415.480.676,77	0,00	48.289.673,23
8	ADALET BAKANLIĞI	198.703.054.000,00	0,00	0,00	-1.314.471.101,52	6.050.704.000,00	1.117.689.040,00	204.556.975.938,48	200.431.902.091,69	0,00	4.125.073.846,79
9	MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI	440.496.960.000,00	1.247.488.633,77	0,00	82.163.597.629,97	19.284.436.000,00	32.649.206.557,68	575.841.688.821,42	428.981.489.113,70	0,00	146.860.199.707,72
10	İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	76.295.436.000,00	1.255.316.719,86	0,00	-3.854.972.143,00	6.142.645.000,00	3.540.308.851,39	83.378.734.428,25	79.904.049.454,89	0,00	3.474.684.973,36
11	DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	31.373.647.000,00	137.263.883,88	0,00	-2.026.487.750,00	0,00	0,00	29.484.423.133,88	26.624.633.022,04	0,00	2.859.790.111,84
12	HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI	4.564.413.425.000,00	4.875.047.236,67	0,00	10.658.778.182,06	14.287.258.000,00	74.846.841.720,00	4.669.081.350.138,73	4.546.035.368.814,14	0,00	123.045.981.324,59
13	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI	1.092.129.668.000,00	4.905.757.759,92	0,00	16.508.377.633,42	12.604.113.000,00	1.078.462.465,54	1.127.226.378.858,88	1.105.444.631.033,05	0,00	21.781.747.825,83
14	SAĞLIK BAKANLIĞI	732.562.378.000,00	9.206.499,52	0,00	41.596.660.553,79	18.274.384.184,00	164.144.253,85	792.606.773.491,16	783.041.606.581,31	0,00	9.565.166.909,85
15	ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI	369.082.137.000,00	7.055.005.183,07	0,00	-29.569.376.800,40	27.371.677.000,00	3.807.261.475,94	377.746.703.858,61	345.688.878.661,99	0,00	32.057.825.196,62
16	AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI	334.349.925.000,00	405.030.085,48	0,00	-9.369.992.507,00	6.842.000,00	873.885.114,53	326.265.689.693,01	316.661.872.002,74	0,00	9.603.817.690,27
17	ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	48.323.176.000,00	0,00	0,00	-7.460.583.952,00	13.005.000,00	0,00	40.875.597.048,00	38.180.683.353,42	0,00	2.694.913.694,58
18	KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	38.964.106.000,00	1.869.578.944,11	0,00	-477.908.919,00	3.655.147.492,00	12.100.288.648,26	56.111.212.165,37	49.379.941.420,79	0,00	6.731.270.744,58
19	SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	78.995.069.000,00	698.609.437,62	0,00	7.638.248.027,57	4.655.057.000,00	0,00	91.986.983.465,19	89.027.296.977,41	0,00	2.959.686.487,78
20	ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI	271.741.383.000,00	601.240.888,89	0,00	14.800.439.309,41	2.113.500.000,00	128.429.580.128,48	417.686.143.326,78	407.741.765.066,40	0,00	9.944.378.260,38
21	TİCARET BAKANLIĞI	38.501.707.000,00	995.752,25	0,00	3.679.203.229,43	1.169.825.000,00	273.889.800,00	43.625.620.781,68	42.988.263.511,48	0,00	637.357.270,20
22	GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	171.030.724.000,00	41.490.922,07	0,00	-3.854.918.010,00	3.378.250.000,00	3.899.691.640,00	174.495.238.552,07	172.943.491.499,54	0,00	1.551.747.052,53
23	TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	283.124.800.000,00	963.551.018,14	0,00	226.537.158,00	26.141.810.000,00	73.791.594,65	310.530.489.770,79	305.536.573.784,75	0,00	4.993.915.986,04
24	MİLLÎ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	286.061.000,00	0,00	0,00	-2.820.000,00	0,00	0,00	283.241.000,00	260.641.187,69	0,00	22.599.812,31
25	MİLLÎ İSTİHBARAT TEŞKİLATI BAŞKANLIĞI	17.447.418.000,00	0,00	0,00	1.941.839.681,68	4.770.000.000,00	5.882.633,41	24.165.140.315,09	23.927.175.054,49	0,00	237.965.260,60
26	JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	189.693.588.000,00	965.543.939,60	0,00	11.354.628.133,17	10.047.889.931,00	912.271.107,29	212.973.921.111,06	203.038.041.689,48	0,00	9.935.879.421,58
27	SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	11.517.337.000,00	192.406.314,00	0,00	-1.238.166.558,00	662.000.000,00	86.197.492,20	11.219.774.248,20	10.946.115.997,49	0,00	273.658.250,71

GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN
BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

YIL: 2024

(TL)

KURUM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
28	EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	305.479.702.000,00	6.053.618.417,94	0,00	21.348.956.134,42	1.685.300.000,00	1.937.879.378,88	336.505.455.931,24	324.947.331.348,12	0,00	11.558.124.583,12
29	DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	91.824.805.000,00	6.881.248,22	0,00	3.525.607.900,00	2.168.638.000,00	32.242.782,38	97.558.174.930,60	97.259.407.576,80	0,00	298.767.353,80
32	AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	671.317.160.000,00	0,00	0,00	-102.085.364.350,11	698.787.000,00	0,00	569.930.582.649,89	569.729.594.942,35	0,00	200.987.707,54
33	GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	32.104.510.000,00	0,00	0,00	2.522.598.774,00	2.706.044.000,00	0,00	37.333.152.774,00	36.926.201.972,41	0,00	406.950.801,59
34	TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	8.160.971.000,00	327.931.242,04	0,00	389.500.000,00	255.975.000,00	991.568.035,78	10.125.945.277,82	8.934.953.204,95	0,00	1.190.992.072,87
35	METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.592.599.000,00	0,00	0,00	-88.000.000,00	65.000.000,00	0,00	3.569.599.000,00	3.307.041.234,02	0,00	262.557.765,98
36	GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI	21.631.742.000,00	138.478.012,76	0,00	4.768.452.923,11	4.768.853.000,00	0,00	31.307.525.935,87	29.496.087.082,45	0,00	1.811.438.853,42
37	AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI	4.646.786.000,00	0,00	0,00	13.495.000,00	1.781.000.000,00	0,00	6.441.281.000,00	6.401.380.863,05	0,00	39.900.136,95
38	DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI	857.823.000,00	0,00	0,00	-8.750.000,00	0,00	0,00	849.073.000,00	773.413.067,99	0,00	75.659.932,01
39	İLETİŞİM BAŞKANLIĞI	4.126.595.000,00	0,00	0,00	-1.690.000,00	1.000.000.000,00	0,00	5.124.905.000,00	5.057.697.213,06	0,00	67.207.786,94
40	MİLLİ SARAYLAR İDARESİ BAŞKANLIĞI	1.900.146.000,00	4.133.839,12	0,00	107.866.000,00	302.720.000,00	3.023.653.401,19	5.338.519.240,31	5.250.879.258,86	0,00	87.639.981,45
41	STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI	217.183.338.000,00	0,00	0,00	120.466.878.361,00	-184.717.845.676,00	2.327.000.000,00	155.259.370.685,00	3.561.206.566,87	0,00	151.698.164.118,13
105	ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	625.780.424.000,00	16.555.918,05	0,00	-176.205.011.300,00	591.069,00	0,00	449.592.559.687,05	421.348.414.293,73	0,00	28.244.145.393,32
106	İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI	178.814.000,00	0,00	0,00	-390.000,00	21.200.000,00	124.204.000,00	323.828.000,00	300.871.783,19	0,00	22.956.216,81
	TOPLAM	**11.007.879.053.000,00**	**31.771.131.896,98**	**0,00**	**1.955.000,00**	**0,00**	**272.295.940.121,45**	**11.311.948.080.018,43**	**10.721.863.763.428,72**	**0,00**	**590.084.316.589,71**

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN
BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

KURUM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
31	TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU	3.053.427.000,00	0,00	0,00	223.646.000,00	100.000.000,00	79.228.098,00	3.456.301.098,00	3.236.300.277,17	0,00	220.000.820,83
42	ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI	4.692.832.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.082.280.221,20	5.775.112.221,20	5.576.773.144,13	0,00	198.339.077,07
43	SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIĞI	837.052.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	222.783.758,00	1.059.835.758,00	1.002.296.287,23	0,00	57.539.470,77
44	ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU	118.867.000,00	0,00	0,00	-1.070.000,00	3.768.000,00	627.900,00	122.192.900,00	106.284.439,91	0,00	15.908.460,09
45	ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ	60.021.000,00	0,00	0,00	-1.000.000,00	0,00	1.754.000,00	60.775.000,00	50.867.059,51	0,00	9.907.940,49
46	ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	65.927.000,00	0,00	0,00	-1.400.000,00	0,00	7.017.400,00	71.544.400,00	59.346.579,34	0,00	12.197.820,66
47	TÜRK DİL KURUMU	135.346.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.369.170.271,77	1.504.516.271,77	1.110.302.742,21	0,00	394.213.529,56
48	TÜRK TARİH KURUMU	236.961.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.126.740.570,69	1.363.701.570,69	1.082.351.700,61	0,00	281.349.870,08
49	TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU	32.084.581.000,00	5.779.903,11	0,00	29.037.464,00	496.420.000,00	15.241.809.552,47	47.857.627.919,58	42.789.365.762,03	0,00	5.068.262.157,55
50	TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ	119.138.000,00	0,00	0,00	900.000,00	10.500.000,00	4.998.644,76	135.536.644,76	132.596.926,10	0,00	2.939.718,66
51	KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	267.132.848.000,00	3.737.666.896,23	0,00	-26.225.844.098,00	20.407.677.000,00	28.573.360.246,28	293.625.708.044,51	285.282.005.282,75	0,00	8.343.702.761,76
52	DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2.751.127.000,00	0,00	0,00	88.624.000,00	586.956.000,00	76.880.000,00	3.503.587.000,00	3.377.903.691,74	0,00	125.683.308,26
53	DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2.696.748.000,00	0,00	0,00	72.499.000,00	365.747.000,00	21.769.042,47	3.156.763.042,47	3.073.820.125,26	0,00	82.942.917,21
54	ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	27.748.119.000,00	90.334.676,23	0,00	3.376.675.000,00	1.722.000.000,00	2.749.406.874,41	35.686.535.550,64	32.886.805.531,89	0,00	2.799.730.018,75
55	VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.726.625.000,00	13.984.378,73	0,00	0,00	0,00	19.962.076.689,97	23.702.686.068,70	22.606.829.444,83	0,00	1.095.856.623,87
56	TÜRKİYE HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	718.640.000,00	0,00	0,00	-1.200.000,00	0,00	1.087.060.100,00	1.804.500.100,00	954.270.778,60	0,00	850.229.321,40
57	MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.749.987.000,00	0,00	0,00	-210.000.000,00	13.005.000,00	898.034.967,43	5.451.026.967,43	5.370.082.739,70	0,00	80.944.227,73
58	SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	508.297.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	229.965.600,00	738.262.600,00	696.434.239,35	0,00	41.828.360,65
59	TÜRK AKREDİTASYON KURUMU	266.733.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	95.892.500,00	362.625.500,00	319.889.330,40	0,00	42.736.169,60
60	TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ	3.213.465.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.765.227.966,92	4.978.692.966,92	4.479.744.686,65	0,00	498.948.280,27
61	TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU	848.927.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	113.104.600,00	962.031.600,00	865.218.128,66	0,00	96.813.471,34
64	KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI	7.733.324.000,00	0,00	0,00	31.320.000,00	2.297.729.000,00	8.919.503.300,00	18.981.876.300,00	17.480.958.648,24	0,00	1.500.917.651,76
65	TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI	2.612.491.000,00	4.655.205,28	0,00	-11.100.000,00	0,00	600.514.400,00	3.206.560.605,28	2.386.428.060,64	0,00	820.132.544,64

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN
BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

KURUM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
66	GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ	839.316.000,00	0,00	0,00	15.585.530,00	69.508.000,00	11.455.626,00	935.865.156,00	816.130.571,09	0,00	119.734.584,91
67	ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI	376.015.000,00	0,00	0,00	-670.000,00	0,00	29.279.000,00	404.624.000,00	280.829.144,41	0,00	123.794.855,59
68	KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU	235.974.000,00	0,00	0,00	3.950.000,00	34.298.000,00	615.000,00	274.837.000,00	256.793.266,23	0,00	18.043.733,77
69	CEZA İNFAZ KURUMLARI İLE TUTUKEVLERİ İŞ YURTLARI KURUMU	13.575.489.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	22.719.512.900,00	36.295.001.900,00	30.948.008.876,13	0,00	5.346.993.023,87
70	MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU	172.696.000,00	0,00	0,00	-85.000,00	0,00	145.043.000,00	317.654.000,00	261.047.764,03	0,00	56.606.235,97
71	YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI	1.994.658.000,00	13.515.780,00	0,00	-998.000,00	39.840.000,00	46.454.807,00	2.093.470.587,00	1.994.352.614,30	0,00	99.117.972,70
72	TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI	505.292.000,00	0,00	0,00	-79.135.000,00	39.398.000,00	4.083.900,00	469.638.900,00	440.252.278,36	0,00	29.386.621,64
73	DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	405.088.000,00	0,00	0,00	-55.823.585,00	0,00	78.350.352,00	427.614.767,00	362.590.159,19	0,00	65.024.607,81
74	KONYA OVASI PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	439.699.000,00	0,00	0,00	-54.792.650,00	0,00	68.929.300,00	453.835.650,00	422.814.394,22	0,00	31.021.255,78
75	DOĞU KARADENİZ PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	742.277.000,00	0,00	0,00	-85.855.052,00	0,00	21.180.600,00	677.602.548,00	669.625.001,52	0,00	7.977.546,48
76	DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	123.579.336.000,00	153.370.938,86	0,00	-8.021.613.998,00	23.852.930.000,00	13.531.327.226,20	153.095.350.167,06	151.539.182.838,98	0,00	1.556.167.328,08
77	TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ	29.527.000,00	0,00	0,00	-644.100,00	0,00	0,00	28.882.900,00	24.712.828,49	0,00	4.170.071,51
78	TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU	1.298.909.000,00	0,00	0,00	-10.389.750,00	0,00	72.203.470,00	1.360.722.720,00	1.296.635.894,81	0,00	64.086.825,19
79	TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU	179.492.000,00	0,00	0,00	10.851.000,00	9.669.000,00	0,00	200.012.000,00	189.159.585,76	0,00	10.852.414,24
80	TÜRKİYE SAĞLIK ENSTİTÜLERİ BAŞKANLIĞI	1.197.180.000,00	0,00	0,00	-85.900.000,00	0,00	250.000,00	1.111.530.000,00	935.122.977,55	0,00	176.407.022,45
81	HELAL AKREDİTASYON KURUMU	50.880.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7.606.000,00	58.486.000,00	51.040.819,08	0,00	7.445.180,92
83	MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.574.051.000,00	0,00	0,00	-8.000.000,00	0,00	285.289.000,00	3.851.340.000,00	3.118.006.811,47	0,00	733.333.188,53
84	TÜRKİYE UZAY AJANSI	1.702.764.000,00	0,00	0,00	-237.375.000,00	0,00	401.566.095,50	1.866.955.095,50	1.755.950.247,95	0,00	111.004.847,55
85	KAPADOKYA ALAN BAŞKANLIĞI	281.957.000,00	0,00	0,00	-15.103.000,00	0,00	75.901.300,00	342.755.300,00	324.895.344,33	0,00	17.859.955,67
102	TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ	199.890.000,00	0,00	0,00	0,00	18.110.000,00	5.914.000,00	223.914.000,00	187.583.180,63	0,00	36.330.819,37
104	TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU	2.110.004.000,00	0,00	0,00	-84.500.000,00	0,00	116.440.096,56	2.141.944.096,56	1.558.823.863,75	0,00	583.120.232,81
107	ULUDAĞ ALAN BAŞKANLIĞI	60.926.000,00	0,00	0,00	-1.200.000,00	0,00	3.964.000,00	63.690.000,00	38.407.185,64	0,00	25.282.814,36
108	KENTSEL DÖNÜŞÜM BAŞKANLIĞI	219.740.028.000,00	0,00	0,00	0,00	7.500.000,00	626.976.000,00	220.374.504.000,00	99.276.563.920,85	0,00	121.097.940.079,15
401	YÜKSEKÖĞRETİM KURULU	784.675.000,00	0,00	0,00	-832.100,00	0,00	774.410.400,00	1.558.253.300,00	1.197.796.973,58	0,00	360.456.326,42

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN BÜTÇE GİDERLERİ KESİN HESAP İCMALİ

YILI: 2024

(TL)

KURUM		BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
KODU	ADI										
87	RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU	1.081.766.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	266.309.000,00	1.348.075.000,00	1.317.402.196,65	0,00	30.672.803,35
88	BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU	25.000.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4.025.000.000,00	29.025.000.000,00	28.913.031.525,10	0,00	111.968.474,90
89	SERMAYE PİYASASI KURULU	1.500.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.016.492.487,00	2.516.492.487,00	2.383.991.997,70	0,00	132.500.489,30
90	BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	4.409.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4.409.000.000,00	1.910.039.282,72	0,00	2.498.960.717,28
91	ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU	1.783.367.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.214.091.543,99	2.997.458.543,99	2.761.103.615,30	0,00	236.354.928,69
92	KAMU İHALE KURUMU	1.200.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	221.648.000,00	1.421.648.000,00	1.385.880.150,82	0,00	35.767.849,18
93	REKABET KURUMU	913.053.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	524.200.000,00	1.437.253.000,00	1.151.321.883,50	0,00	285.931.116,50
94	KAMU GÖZETİMİ, MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARI KURUMU	404.700.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	404.700.000,00	256.767.038,21	0,00	147.932.961,79
95	KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU	342.300.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	19.000.000,00	361.300.000,00	269.189.413,92	0,00	92.110.586,08
96	NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU	1.419.492.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	38.928.000,00	1.458.420.000,00	763.220.832,52	0,00	695.199.167,48
103	SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU	327.500.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	327.500.000,00	325.370.763,12	0,00	2.129.236,88
	TOPLAM	**38.381.178.000,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**7.325.669.030,99**	**45.706.847.030,99**	**41.437.318.699,56**	**0,00**	**4.269.528.331,43**

TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNDE İSTİKRARSIZLIK

Yaklaşık çeyrek asırdır ülkeyi yöneten AK Parti iktidarı kamu mali yönetiminde derin yapısal sorunlar oluşturmasına rağmen, bu sorunları giderecek kalıcı ve etkin mekanizmaları geliştirememiştir. Oysa mali yönetimde istikrarın sağlanması kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasına, bütçe açıkları ile kamu borçlanmasının sürdürülebilir seviyelere çekilmesine, kamu hizmetlerinin niteliğinin artırılmasına, yürütmenin hesap verebilirliğinin güçlendirilmesine ve bütçe sürecinin şeffaflaştırılmasına bağlıdır. Bu alanlarda yapılması gereken yapısal reformlar geliştirilmediği gibi mevcut düzen de giderek işlevsiz hale getirilmiştir.

Kamu mali yönetimi yalnızca yürütmenin sorumluluğunda değildir aynı zamanda yasama organının denetim görevi de en az bütçeyi hazırlamak kadar hayatidir. Ancak millet iradesinin merkezi olan TBMM cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yarattığı tek adamcı yönetme anlayışı nedeniyle kamu gelirlerinin toplanmasından harcamaların dağılımına, kaynak transferlerinin izlenmesinden kamu politikalarının değerlendirilmesine kadar hiçbir aşamada gerçek bir denetim işlevine sahip olamamaktadır. Yürütmenin kuralsız ve keyfi uygulamaları, kamu harcamalarında şeffaflık ve hesap verebilirliği ortadan kaldırmıştır. Kamu kaynaklarının belli kişi ve gruplara aktarılmasına imkan veren muafiyet ve istisna düzenlemeleri, kurumlarda artan yolsuzluk iddiaları, soruşturulmayan usulsüzlükler ve bağımlı bir yargı düzeniyle birleşerek tamamen yozlaşmış bir mali yönetim tablosu ortaya koymuştur.

KESİN HESAP KANUNU VE SAYIŞTAY RAPORLARI BÜTÇE SÜRECİNİN DIŞINDA BIRAKILMIŞTIR

Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye sunulan kesin hesap kanunu teklifi bir önceki yılın merkezi yönetim bütçesinin fiili sonuçlarını Meclisin onayına sunan en kritik araçtır. Bu süreçte bütçe kalemleri ayrıntılı biçimde karşılaştırılarak gerçek harcama sonuçları ortaya konur. Normal şartlarda bütçe görüşmeleri sırasında kesin hesap teklifinin ve Sayıştay'ın hazırladığı genel uygunluk bildiriminin birlikte ele alınması, kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığının Meclis tarafından denetlenmesini sağlar. Ancak AK Parti iktidarı Anayasa'nın açık hükümlerine rağmen Sayıştay raporlarının ve kesin hesap tekliflerinin tartışılmasını sistematik biçimde budamış, bu süreci TBMM'nin denetim alanından çıkarmıştır.

Oysa Anayasa'nın 160'ıncı maddesi Sayıştay'a kamu gelirlerinin, harcamalarının ve kamu mallarının Meclis adına denetlenmesi görevini açıkça yüklemektedir. Aynı şekilde Anayasa'nın 161'inci maddesi kesin hesabın altı ay içinde Meclise sunulmasını ve genel uygunluk bildiriminin yetmiş beş gün içinde TBMM'ye iletilmesini zorunlu kılmaktadır.

Tüm bu açık hükümlere karşın 2024 Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve Sayıştay raporları Plan ve Bütçe Komisyonu'nun çalışma takvimine doğrudan dahil edilmemiş ve milletvekillerinin kamu harcamalarının gerçek niteliğini inceleme imkanı ortadan kaldırılmıştır. Bu durum hesap verebilir bir iktidar yaratmanın önündeki en büyük engellerden biridir. Sayıştay'ın bulguları dikkate alınsa yürütmenin kaynakları verimli, hukuka uygun ve şeffaf biçimde kullanıp kullanmadığı TBMM tarafından değerlendirilebilecekti. Fakat Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve bakanların tamamı bu denetimden kaçınmayı tercih etmiş böylece bütçe sürecinin özü olan şeffaflık tamamen yok edilmiştir. Demokratik parlamentolarda olduğu gibi bütçenin tüm aşamalarının açık ve hesap verebilir biçimde yürütülmesi artık zorunlu bir ihtiyaçtır.

DENETİMDEN UZAK BÜTÇE

TBMM, merkezi yönetim bütçesinin yıl içinde nasıl uygulandığına dair değerlendirmeyi kesin hesap kanunu aracılığıyla yapar. Kesin hesap kanunu teklifi bütçenin uygulama sonuçlarını ayrıntılı karşılaştırmalarla gösterir ve Meclisin bütçe hakkını kullanmasını sağlar. Bu nedenle bütçe sürecinin en kritik aşamalarından biri Sayıştay tarafından hazırlanan denetim raporlarının işlenmesidir.

Sayıştay'ın rolünü hatırlamak önemlidir: Parlamentoların ortaya çıkışındaki esas amaç olan yürütmenin denetlenmesi modern mali yönetim sistemlerinin de temelidir. Demokratik, hukuk devleti ilkesine bağlı ülkelerde yüksek denetim kurumları halk adına denetim yaparak bütçenin nasıl kullanıldığını tespit eder. Meclis de bu bulgular ışığında yürütmeyi hesap vermeye zorlar. Türkiye'de bu yetkiyi Sayıştay üstlenmesine rağmen, kurum iktidarın baskıları sonucu işlevsiz hale getirilmeye başlanmıştır.

Kamu yararı için var olan bu denetim mekanizmasının sağlıklı işlemesi mali politikaların, harcama önceliklerinin, kamu kaynaklarının kullanımının ve idarenin sorumluluklarının şeffaf biçimde ortaya konmasını sağlar. Sayıştay raporları da tam bu nedenle hayati önemdedir. Ancak

mevcut iktidar bu raporlarda yer alan usulsüzlük tespitlerini görmezden gelmekte, bulguların gerektirdiği idari ve hukuki süreçleri işletmemektedir.

Sayıştay; stratejik planlardan faaliyet raporlarına, bütçeden kesin hesaba kadar pek çok mali belgenin doğruluğunu güven altında tutmakla yükümlüdür. Ne var ki AK Parti'nin kurumları itibarsızlaştıran uygulamaları nedeniyle Sayıştay'ın bağımsızlığı ciddi biçimde zedelenmiş, raporlara güven duyulamaz hale gelmiştir. Kamu yönetimi şeffaflığını kaybetmiş, mali göstergelerle ilgili manipülasyon iddiaları sıradanlaşmıştır.

Sayıştay raporlarından önemli bulguların sistematik şekilde temizlenmesi, Sayıştay denetçilerinin baskıya uğraması, bir kısmının görevden alınması, bakanlıkların parlamenter denetimi yok sayması ve sözlü soru mekanizmasının tamamen kaldırılması denetimin çöküşünün göstergesidir. Bu durum yalnızca kurumların çalışmasını değil, devlet yönetiminin bütünlüğünü de tehdit eden tehlikeli bir tabloyu beraberinde getirmiştir.

Kamu kaynaklarının verimsiz, kanuna aykırı veya israf niteliğinde kullanıldığı durumların hem idari hem hukuki sonuç doğurması gerekirken, bu süreçlerin hiçbir aşaması işletilmemektedir. Yürütme tarafından uygulamaya konan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile yönetim tek merkezde toplanmış, yasamanın düzenleme ve denetim gücü fiilen ortadan kaldırılmıştır. Böyle bir yapıda mali saydamlığın gerçekleşmesi mümkün değildir. Liyakatten uzak kadroların karar alma süreçlerinde ağırlık kazanması da denetim zafiyetini büyütmüştür.

Sayıştay'ın asli görevi, kamunun denetim sürecini güvenilir biçimde yürütmek ve kamu zararına yol açabilecek uygulamaları tespit ederek Meclise bildirmektir. Ancak mevcut iktidar düzeninde Sayıştay, bu misyonunu hakkıyla yerine getiremeyen bir kuruma dönüştürülmüştür. Yayımlanan raporlardaki bulguların eksiltilmesi bunun en çarpıcı örneğidir. Saydamlık yürütmenin mali kararlarının doğru bilgiye dayanmasını ve kamuya karşı hesap verebilir olmasını gerektirir. Sayıştay'ın üzerindeki siyasi baskı kaldırılmalı, kurum asli niteliğine yeniden kavuşturulmalı ve güvenlik altına alınmalıdır.

YENİ BİR BÜTÇE DİSİPLİNİ BENİMSENMELİ VE KESİN HESAP KOMİSYONU KURULMALIDIR

Bütçe kanunun hazırlanması kadar önemli bir diğer aşama, uygulamanın nasıl gerçekleştiğinin Meclis tarafından denetlenmesidir. Kesin hesap kanun teklifi harcamaların ne

şekilde yapıldığını, ödeneklerin nasıl kullanıldığını ve bütçe hedefleriyle gerçekleşmeler arasındaki farkları gösteren temel belgedir. Bu aşama milletin parasının hesabının sorulduğu safhadır.

Bütçelerin güvenilirliği, başlangıç hedefleri ile yıl sonu gerçekleşmeleri arasındaki sapmanın makul düzeyde olmasına bağlıdır. Ancak mevcut ekonomik kriz ortamında iktidar öngörülebilir bir bütçe politikası yürütememekte, başlangıç tahminleri hızla boşa düşmektedir. 2022 ve 2023 yıllarında getirilen ek bütçeler, kontrolsüz ve kuralsız mali yönetimin açık göstergeleridir. Bu uygulama, bütçenin samimiyet ilkesini ortadan kaldırmaktadır.

Kesin hesap süreci ise yıllardır işlevsizdir. Anayasada ve kanunlarda, kesin hesaba ilişkin sürecin nasıl yürütüleceğine dair ayrıntılı bir düzenleme bulunmaması Meclisin bu alandaki denetim gücünü zayıflatmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yürütme, kesin hesap teklifini milletvekillerinin sadece onaylaması gereken bir metin gibi görmeye başlamış; muhalefetin tespitleri tamamen yok sayılmıştır. Bu anlayışın terk edilmesi, TBMM'nin en temel görevlerinden biri olan denetim etkinliğinin güçlendirilmesi için zorunludur.

Kesin hesabın bütçeyle aynı zaman diliminde görüşülmesi, denetim sürecini verimsizleştirmekte ve bütçeyi gölgede bırakmaktadır. Bu nedenle kesin hesap teklifinin ayrı bir takvimde görüşülmesi gereklidir. Mecliste Kesin Hesap Komisyonu kurulması, demokratik parlamentolarda olduğu gibi hesap denetiminin kurumsallaşmasını sağlayacaktır.

Kamu mali yönetiminin hem yürütme hem yasama yönünden yeniden yapılandırılması, denetim kurumlarının üzerindeki baskının kaldırılması, Sayıştay'ın bağımsızlığının teminat altına alınması, bütçe disiplininin güçlendirilmesi, kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığının millet adına hesap sorulabilir hale getirilmesi artık kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Bu gerekçelerle 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanun Teklifi ve 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporları üzerine şerhimizi,

Bilgilerinize arz ederiz.

Ayyüce Türkeş Taş	*Erhan Usta*
Adana	Samsun

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	4

SIRA SAYISI: 226-227

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU 2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ İLE 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ (1/280, 1/279) RAPORLARI

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporlarına İlişkin Karşı Görüşler ve Ek Görüş

2025

CİLT 1/C

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• YENİ YOL PARTİSİ

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2024 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi Karşı Görüş..... **1979**

YENİ YOL PARTİSİ

KARŞI GÖRÜŞ

2026 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİ İLE 2024 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ

YENİ YOL PARTİSİ

MUHALEFET ŞERHLERİ

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek kabul edilen 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ile 2024 Yılı Merkezi Yönetim, Kesin Hesap Kanunu Teklifine ilişkin muhalefet şerhimizdir.

İÇİNDEKİLER

1. DÜNYA EKONOMİSİNDE YAŞANAN KÜRESEL GELİŞMELER VE TÜRKİYE EKONOMİSİNE DAİR GENEL BAKIŞ 5
1.1. DÜNYA EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ 6
1.2. TÜRKİYE EKONOMİSİ 13
1.3. TÜRKİYE'NİN KÜRESEL ÖLÇEKTEKİ GÖRÜNÜMÜ: DEMOKRASİ VE HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNE İLİŞKİN GÖSTERGELER 39
2. BÜTÇEYE GENEL BAKIŞ VE GEÇMİŞ DÖNEM BÜTÇELERİ 45
2.1. BÜTÇE NEDİR? BÜTÇE HAKKI VE BÜTÇENİN TARİHSEL SÜRECİ 45
2.2. GEÇMİŞ DÖNEM BÜTÇE DEĞERLENDİRMELERİ 50
3. 2026 BÜTÇESİNE BAKIŞ 68
3.1. 2026 BÜTÇESİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ 68
SİSTEMSEL SORUNLAR VE YÖNETİM ANLAYIŞI 87
3.2. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ 88
3.3. CUMHURBAŞKANLIĞI 91
ADALET VE GÜVENLİK 100
3.4. ADALET BAKANLIĞI 101
3.5. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI 126
3.6. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI 146
3.7. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI 153
KAMU MALİYESİ VE EKONOMİ 171
3.8. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI 172
3.9. TİCARET BAKANLIĞI 195
3.10. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI 206
YATIRIM VE KALKINMA 283
3.11. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI 284
3.12. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 303
3.13. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI 323
3.14. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI 337
3.15. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI 360
SOSYAL POLİTİKALAR 393
3.16. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI 394
3.17. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 431
3.18. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI 454
3.19. SAĞLIK BAKANLIĞI 471
3.20. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI 511
4. SAYIŞTAY DENETİM RAPORLARI VE 2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMELERİ 535

4.1. ADALET BAKANLIĞI 546
4.2. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI 549
4.3. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI 552
4.4. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI 554
4.5. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI 555
4.6. TİCARET BAKANLIĞI 561
4.7. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI 567
4.8. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI 615
4.9. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 622
4.10. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ 627
4.11. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI 630
4.12. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI 633
4.13. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI 637
4.14. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 640
4.15. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI 653
4.16. SAĞLIK BAKANLIĞI 659
4.17. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI 677
SONSÖZ 698

1. DÜNYA EKONOMİSİNDE YAŞANAN KÜRESEL GELİŞMELER VE TÜRKİYE EKONOMİSİNE DAİR GENEL BAKIŞ

Ekonomik düzen, yalnızca rakamlardan ibaret olmayan; toplumların refahını, adalet duygusunu ve geleceğe dair umutlarını belirleyen temel zemindir. Küresel ölçekte yaşanan her kırılma, her kriz, her teknolojik dönüşüm hem dünya ekonomisinin seyrini hem de Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin manevra alanını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle hem dünya ekonomisindeki eğilimleri hem de Türkiye'nin bu tablo içindeki yerini, bütüncül ve eleştirel bir bakışla yeniden değerlendirmek zorunlu hâle gelmiştir.

Önümüzdeki bölümlerde, önce küresel ekonomideki genel görünümü, büyüme eğilimlerini, jeopolitik gerilimlerin ve krizlerin etkilerini ele alacak; ardından Türkiye ekonomisinin güncel durumunu ve bu küresel çerçeve içindeki konumunu irdeleyeceğiz. Böylece Türkiye'de uygulanan ekonomi politikalarını, yalnızca iç dinamiklerle değil, aynı zamanda uluslararası gelişmelerle birlikte okumaya çalışacağız.

Türkiye, coğrafi konumu, genç nüfusu, üretim kapasitesi ve girişimcilik potansiyeliyle tarımdan sanayiye, teknolojiden eğitime pek çok alanda güçlü bir bölgesel aktör olabilecek imkânlara sahiptir. Ancak AK Parti iktidarının uzun süredir sürdürdüğü öngörüsüz, keyfi ve sık sık değişen ekonomi tercihleri, bu potansiyelin hayata geçmesini engellemiş; ülkeyi derinleşen bir kırılganlık ve belirsizlik sarmalına sürüklemiştir. Plan ve programa dayanmayan, kurumları zayıflatan ve toplumsal maliyeti her geçen gün artan bu anlayış, vatandaşlarımızın sorunlarını çözmek yerine yeni yükler ve yeni kriz alanları üretmektedir.

Türkiye ekonomisini değerlendirirken, önümüzdeki bölümlerde özellikle şu başlıklar üzerinde durulacaktır:

- **Büyüme ve dalgalanma:** Ekonomik büyümenin niteliği, sürdürülebilirliği ve inişli çıkışlı seyrinin vatandaşın hayatına ve yatırım ortamına yansımaları,
- **Enflasyon ve hayat pahalılığı:** Fiyat istikrarının bozulması, para politikası tercihlerinin etkileri ve kalıcı yüksek enflasyonun geniş toplum kesimlerine yüklediği ağır bedel,
- **İşsizlik ve özellikle genç işsizliği:** İşgücü piyasasındaki yapısal sorunlar, nitelikli istihdam eksikliği ve eğitim-istihdam uyumsuzluğunun sonuçları,

- **Dış denge ve kırılganlık:** Cari açık, dış ticaret yapısı, rezerv düzeyi ve dışa bağımlılığın ekonomi politikalarını nasıl daralttığı,
- **Borçlanma ve kırılgan finansman yapısı:** Kamu ve özel sektör borçluluğunun düzeyi, borçlanmanın maliyeti, döviz cinsi borçların kur şoklarıyla birlikte oluşturduğu riskler,
- **Kamu maliyesi ve bütçe politikası:** Bütçe açıkları, vergi yükünün dağılımı, harcama kalıpları ve iktidarın bütçe tercihlerinin büyüme, enflasyon, istihdam ve gelir dağılımı üzerindeki etkileri.

Tüm bu alanlar, Türkiye'de izlenen ekonomik çizginin kısa vadeli pansuman tedbirlerle yürütülemeyeceğini; aksine, demokratik kurumları güçlendiren, öngörülebilirliği artıran, üretimi ve adil bölüşümü esas alan uzun vadeli bir stratejiye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Dünya ekonomisindeki gelişmeleri dikkate alan; ancak yerel ve bölgesel dinamikleri, toplumsal ihtiyaçları ve ülkenin kendi imkânlarını merkeze alan özgün bir kalkınma perspektifinin nasıl inşa edilebileceğine dair önerilerimiz, izleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ortaya konulacaktır.

1.1. DÜNYA EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

Küresel ekonomi, 2023 sonrasında yüksek enflasyon, sertleşen finansal koşullar, yavaşlayan büyüme ve artan jeopolitik risklerin baskısı altında yol almaktadır. Rusya-Ukrayna savaşı ve Orta Doğu'daki çatışmalar enerji ve emtia fiyatlarında dalgalanmaları tetiklerken, enflasyonu kontrol altına almak için devreye alınan sıkı para politikaları pek çok ülkede büyüme hızını aşağı çekmiştir. Buna rağmen tedarik zincirlerindeki aksaklıkların kademeli biçimde giderilmesiyle imalat sanayiinde ve hizmetler sektöründe sınırlı da olsa bir toparlanma gözlenmektedir.

Tablo: Küresel Ekonomik Göstergeler

Tablo 1: Küresel Ekonomik Görünüm (Yüzde Değişim)

	2023	2024	2025T	2026T
Küresel Hâsıla	**3,5**	**3,3**	**3,0**	**3,1**
Gelişmiş Ekonomiler	**1,8**	**1,8**	**1,5**	**1,6**
ABD	2,9	2,8	1,9	2,0
Avro Bölgesi	0,5	0,9	1,0	1,2
Almanya	-0,3	-0,2	0,1	0,9
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	1,9	2,2	1,6	2,1
Yükselen ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	**4,7**	**4,3**	**4,1**	**4,0**
Yükselen ve Gelişmekte Olan Asya	6,1	5,3	5,1	4,7
Çin	5,4	5,0	4,8	4,2
Yükselen ve Gelişmekte Olan Avrupa	3,6	3,5	1,8	2,2
Orta Doğu ve Orta Asya	2,4	2,4	3,4	3,5
Sahra-Altı Afrika	3,6	4,0	4,0	4,3
Dünya Ticaret Hacmi (Mal ve Hizmetler)	**1,0**	**3,5**	**2,6**	**1,9**
Gelişmiş Ekonomiler	0,2	2,0	1,8	1,2
Yükselen ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	2,3	5,8	3,8	3,2
Emtia Fiyatları				
Petrol	-16,4	-1,8	-13,9	-5,7
Yakıt Dışı (Dünya Emtia İthalat Ağırlıklarına Göre Ort.)	-5,7	3,7	7,9	2,0
Tüketici Fiyatları	**6,6**	**5,6**	**4,2**	**3,6**
Gelişmiş Ekonomiler	4,6	2,6	2,5	2,1
Yükselen ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	8,0	7,7	5,4	4,5

Kaynak: IMF Küresel Ekonomik Görünüm (Temmuz 2025), T: Tahmin

IMF'nin Temmuz 2025 tarihli Küresel Ekonomik Görünüm güncellemesine göre, **küresel hasılanın** 2023'teki %3,5'lik artışın ardından 2024'te %3,3; 2025'te %3,0 ve 2026'da %3,1 büyümesi beklenmektedir. Gelişmiş ekonomilerde büyüme oranları 2024–2026 döneminde %1,5–1,6 bandına sıkışırken, yükselen ve gelişmekte olan ekonomiler için büyüme tahminleri %4 civarında seyretmektedir. Bu tablo, dünya ekonomisinin "yüksek enflasyon – düşük büyüme" sarmalından çıkmakta zorlandığını, büyüme dinamiklerinin ise ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelere taşındığını göstermektedir.

Küresel Büyüme Görünümü ve Ayrışmalar

Tabloya göre, ABD ekonomisinin 2024'te %2,8 büyümesinin ardından 2025'te %1,9, 2026'da ise %2,0 büyümesi öngörülmektedir. Avro Bölgesi için büyüme tahminleri 2024'te %0,9, 2025'te %1,0 ve 2026'da %1,2 düzeyindedir; bölgenin lokomotifi Almanya ise ancak kademeli bir toparlanma ile 2026'da %0,9 büyüme patikasına çıkabilmektedir. Buna karşılık, yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerde büyüme 2025'te %4,1, 2026'da %4,0 düzeyinde kalmakla birlikte, dünya ortalamasının belirgin biçimde üzerindedir. Yükselen Asya ekonomileri ve özellikle Çin ile Hindistan, küresel büyümenin ana taşıyıcısı olmaya devam etmektedir.

Dünya ticaret hacmine bakıldığında ise 2023 yılında yalnızca %1,0 artış kaydedilmiş, 2024'te %3,5 ile görece bir toparlanma öngörülmüş, 2025 ve 2026 için sırasıyla %2,6 ve %1,9 gibi

tarihsel ortalamaların altında kalan oranlar tahmin edilmiştir. Mal ve hizmet ticaretindeki bu zayıf seyrin, korumacı adımlar, jeopolitik gerilimler ve küresel talepteki yavaşlamayla yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Enflasyon Dinamikleri ve Politika Alanı

IMF tahminlerine göre küresel **tüketici fiyatları artışı** 2023'te %6,6 iken, 2024'te %5,6'ya, 2025'te %4,2'ye ve 2026'da %3,6'ya gerilemektedir. Gelişmiş ekonomilerde enflasyonun 2025 itibarıyla %2,5, 2026'da ise %2,1 düzeyine inmesi beklenirken, yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerde enflasyonun aynı yıllarda sırasıyla %5,4 ve %4,5 seviyelerinde kalacağı tahmin edilmektedir. Petrol fiyatlarında 2025 için öngörülen %-13,9'luk düşüş, enerji kaynaklı enflasyon baskılarının azalmasına katkı sağlasa da hizmetler başta olmak üzere çekirdek enflasyon unsurlarının dirençli seyrettiği görülmektedir.

Bu çerçevede merkez bankaları, bir yandan enflasyonu kalıcı biçimde hedeflerine yaklaştırmaya, diğer yandan büyümede sert bir daralma yaratmadan faiz indirim sürecini başlatmaya çalışmaktadır. ABD Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası, 2024'ün ikinci yarısından itibaren politika faizlerinde sınırlı ve kademeli indirimlere yönelirken, bu adımların zamanlaması ve hızı küresel sermaye akımları ve finansal istikrar açısından kritik önem taşımaktadır.

Jeopolitik Riskler ve Ticaretin Geleceği

Rusya-Ukrayna savaşı ve İsrail'in Filistin başta olmak üzere bölgedeki ülkelere yönelik uluslararası hukuku hiçe sayan saldırıları, enerji ve emtia piyasalarında ciddi dalgalanmalara yol açmaya devam etmektedir. Bu gerilimler yalnızca petrol ve doğal gaz fiyatlarını etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda deniz taşımacılığından gıda tedarikine kadar pek çok kanalda küresel ticaret ağlarını da kırılganlaştırmaktadır. Buna kuraklık, iklim krizi kaynaklı afetler ve gıda arzındaki bozulmalar eklendiğinde, dünya ekonomisinin önümüzdeki dönemde de yüksek belirsizlik ortamında hareket etmeye devam edeceği anlaşılmaktadır.

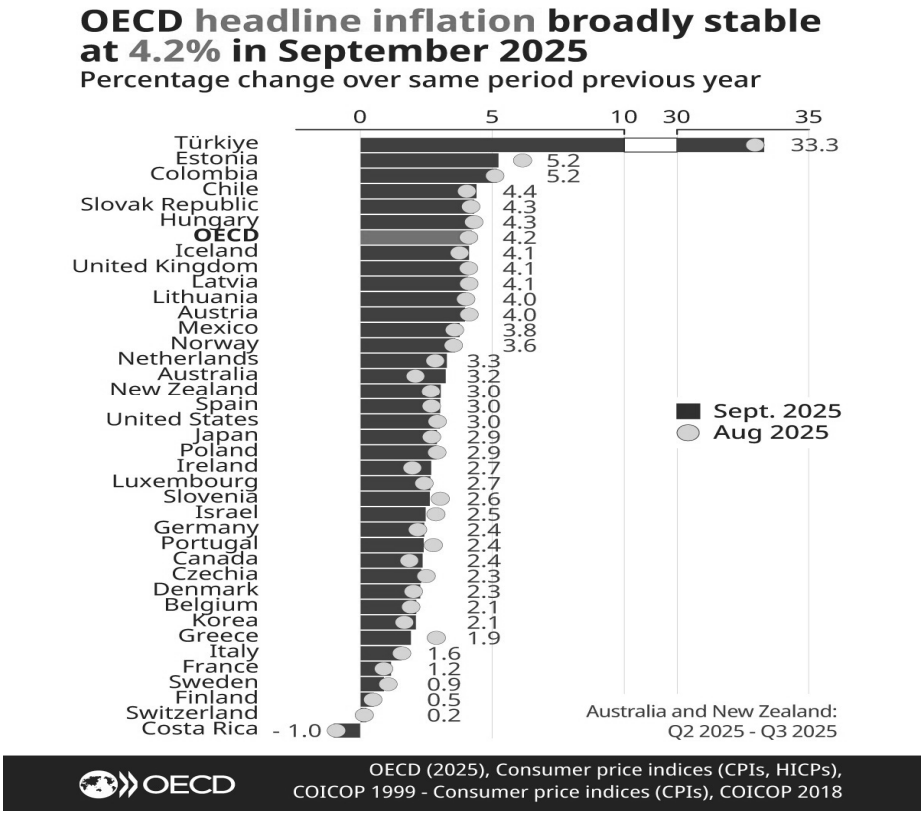

Şekil:. OECD Ülkeleri Eylül 2025 Enflasyon Oranları

OECD'nin Eylül 2025 manşet enflasyon verileri, Türkiye'nin diğer üyelerden ne kadar koptuğunu çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. OECD genelinde yıllık enflasyon oranı **%4,2** seviyesinde iken, Türkiye'de enflasyon **%33,3** ile açık ara ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'yi yaklaşık %5 civarındaki oranlarla Estonya ve Kolombiya gibi ülkeler izlemekte, Almanya (%2,4), Fransa (%1,2), İsviçre (%0,2) ve ABD (%3,0) gibi büyük ekonomilerde ise enflasyon görece düşük ve kontrol altında seyretmektedir. Hatta Kosta Rika'da yıllık enflasyon %-1,0 ile deflasyon bölgesine geçmiş durumdadır.

Türkiye'nin enflasyon oranı, OECD ortalamasının katbekat üzerindedir ve tek başına ortalamayı yukarı çeken başlıca ülke konumundadır. Birçok OECD ülkesinde pandemi ve savaş şoklarının ardından enflasyon yeniden %2–4 bandına çekilmişken, Türkiye'de fiyat artışlarının

hâlâ %30'ların üzerinde seyretmesi; sorunun küresel gelişmelerden çok, içeride izlenen yanlış para ve maliye politikalarından kaynaklandığını göstermektedir. Sadece faizleri artırmaya dayalı, yapısal sorunları görmezden gelen bir yaklaşım, enflasyonu kalıcı biçimde düşürmeye yetmemektedir.

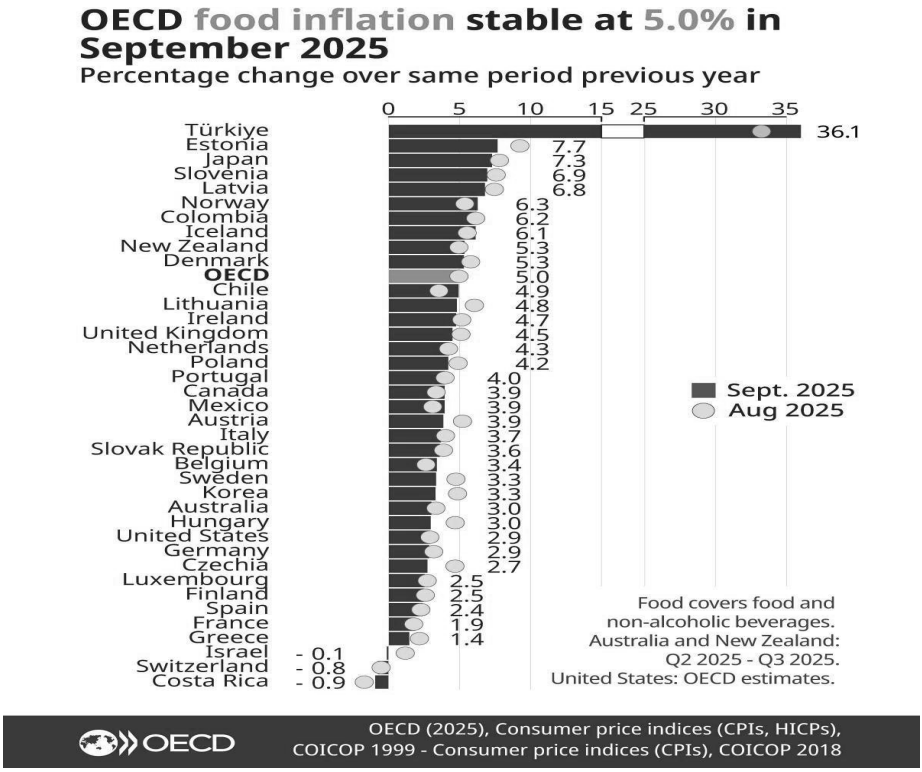

Şekil: OECD Ülkeleri Eylül 2025 Gıda Enflasyonu Oranları

OECD verilerine göre, 2025 Eylül ayında OECD genelinde **gıda enflasyonu ortalaması %5,0**'dir. Buna karşın Türkiye, **%36,1**'lik gıda enflasyonuyla bir kez daha listenin zirvesinde yer almakta; ikinci sıradaki Estonya'nın yaklaşık beş katı bir oran sergilemektedir. Birçok OECD ülkesinde gıda enflasyonu %2–5 aralığında seyrederken, İsviçre (%-0,8) ve Kosta Rika (%-0,9) gibi ülkelerde gıda fiyatları yıllık bazda gerilemiştir.

Üç tarafı denizlerle çevrili, dört mevsimi yaşayan, son derece verimli topraklara sahip ve tarımın millî gelirde önemli bir paya sahip olduğu Türkiye'nin gıda enflasyonunda OECD birincisi olması kabul edilebilir değildir. Gıda fiyatlarındaki bu aşırı artış, özellikle dar ve sabit gelirli hanehalkları için yoksullaşmayı derinleştirmekte, gelir dağılımındaki adaletsizliği büyütmektedir. OECD ülkeleri, planlı tarım politikaları, güçlü kooperatif yapıları ve teknolojik yatırımlar sayesinde gıda fiyatlarını görece sınırlı tutmayı başarırken; ülkemizde üretimden pazarlamaya, depolamadan dış ticarete kadar zincirin tüm halkalarında ciddi bir politika boşluğu ve yönetim zafiyeti bulunmaktadır.

Bu göstergeler, Türkiye'nin tarım ve gıda politikalarını kökten gözden geçirmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Üretim maliyetlerini azaltan, çiftçiyi borç sarmalından çıkaran, küçük üreticiyi zincir marketler ve aracılar karşısında koruyan, sulama ve depolama altyapısına yatırım yapan kapsamlı bir reform paketine ihtiyaç vardır. Yıllardır ifade edildiği üzere, mevcut iktidar bu alandaki sorunları görmezden gelmeye devam ettiği için üretici topraktan kopmakta, köyler boşalmakta, gıda güvencemiz her geçen gün daha fazla riske girmektedir. Böyle devam edilirse, yakında ekilecek tarla bulmakta dahi zorlanacağımız bir tabloyla karşı karşıya kalacağız.

En Büyük 20 Ekonomi

IMF'nin düzenli olarak her yıl açıkladığı En Büyük 20 Ekonomi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo: En Büyük 20 Ekonomi (2024)

Sıralama	Ülke	En Son Yıl	GSYH
1.	Amerika Birleşik Devletleri	2024	29,3 Trilyon Dolar
2.	Çin	2024	18,75 Trilyon Dolar
3.	Almanya	2024	4,68 Trilyon Dolar
4.	Japonya	2024	4,02 Trilyon Dolar
5.	Hindistan	2024	3,91 Trilyon Dolar
6.	Birleşik Krallık	2024	3,64 Trilyon Dolar

7.	Fransa	2024	3,16 Trilyon Dolar
8.	İtalya	2024	2,37 Trilyon Dolar
9.	Kanada	2024	2,24 Trilyon Dolar
10.	Brezilya	2024	2,18 Trilyon Dolar
11.	Rusya	2024	2,17 Trilyon Dolar
12.	Güney Kore	2024	1,88 Trilyon Dolar
13.	Meksika	2024	1,86 Trilyon Dolar
14.	Avustralya	2024	1,8 Trilyon Dolar
15.	İspanya	2024	1,73 Trilyon Dolar
16.	Endonezya	2024	1,4 Trilyon Dolar
17.	Türkiye	2024	1,36 Trilyon Dolar
18.	Suudi Arabistan	2024	1,24 Trilyon Dolar
19.	Hollanda	2024	1,21 Trilyon Dolar
20.	İsviçre	2024	938,15 Milyar Dolar

Kaynak: IMF

IMF'nin 2024 yılı GSYH verilerine göre, dünya ekonomisi büyük ölçüde belli başlı ülkelerin domine ettiği bir yapıya sahiptir. Birinci sırada yaklaşık **29,3 trilyon dolarlık** ekonomik büyüklüğüyle ABD yer almakta, onu **18,75 trilyon dolarla** Çin izlemektedir. Almanya, Japonya, Hindistan, Birleşik Krallık ve Fransa gibi ekonomiler, 3–5 trilyon dolar bandındaki GSYH'leriyle küresel üretimin önemli bir kısmını üstlenmektedir.

Japonya ve Hindistan, Asya'nın öne çıkan ekonomileri olarak dikkat çekerken; Brezilya ve Meksika Latin Amerika'yı, Suudi Arabistan ise enerji gelirlerinin de etkisiyle Orta Doğu'yu temsil etmektedir. Kanada, Avustralya, Hollanda ve İsviçre gibi ülkeler ise görece daha küçük nüfuslarına rağmen yüksek kişi başına gelirleri ve ekonomik istikrarlarıyla öne çıkmaktadır.

Türkiye, **1,36 trilyon dolarlık** GSYH büyüklüğüyle 2024 yılında dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasında **17. sırada** yer almaktadır. Bu sıralama, nicel olarak Türkiye'nin orta-üst

gelirli bir ülke ve bölgesel bir aktör olduğunu ortaya koysa da kişi başına gelir, fiyat istikrarı, teknoloji düzeyi ve kurumsal kalite gibi göstergelerde gelişmiş ekonomilerden ciddi biçimde geride olduğumuzu unutturmamalıdır. Nitekim yukarıda sunulan OECD enflasyon verileri, Türkiye'nin makroekonomik istikrar açısından listesinin en sorunlu ülkelerinden biri hâline geldiğini açıkça göstermektedir.

Dünya ekonomisindeki bu tablo hem küresel düzeyde hem de Türkiye açısından ciddi riskler ve fırsatlar içeren bir geçiş dönemine işaret etmektedir. Bundan sonraki bölümde, Türkiye ekonomisinin bu küresel arka plan içindeki konumu ayrıntılı biçimde ele alınacak; büyüme, enflasyon, işsizlik, dış denge, borçlanma ve kamu maliyesi başlıkları altında iktidarın tercihleri ve yol açtığı tahribat ayrıntılı olarak değerlendirilecektir.

1.2. TÜRKİYE EKONOMİSİ

Küresel ekonomide enflasyonun kademeli olarak gerilediği, büyümenin ılımlı fakat kırılgan bir seyir izlediği bir dönemde Türkiye ekonomisi, benzer ligde yer aldığı ülkelerden keskin biçimde ayrışmaktadır. Dünyada fiyat artışları tek haneye yaklaşırken Türkiye hâlâ yüksek enflasyon, kırılgan büyüme, kronik cari açık, derinleşen gelir adaletsizliği ve güven vermeyen kurumlar bileşimiyle yol almaya çalışmaktadır. Bu bölümde, iktidarın Orta Vadeli Program ve benzeri belgelerde kâğıt üzerinde açıkladığı hedefleri; enflasyon, büyüme, işsizlik, cari denge, kamu maliyesi ve borçlanma göstergeleri ışığında ele alacak, resmi söylem ile vatandaşın mutfağındaki gerçeklik arasındaki makasın nasıl açıldığını ayrıntılı biçimde inceleyeceğiz.

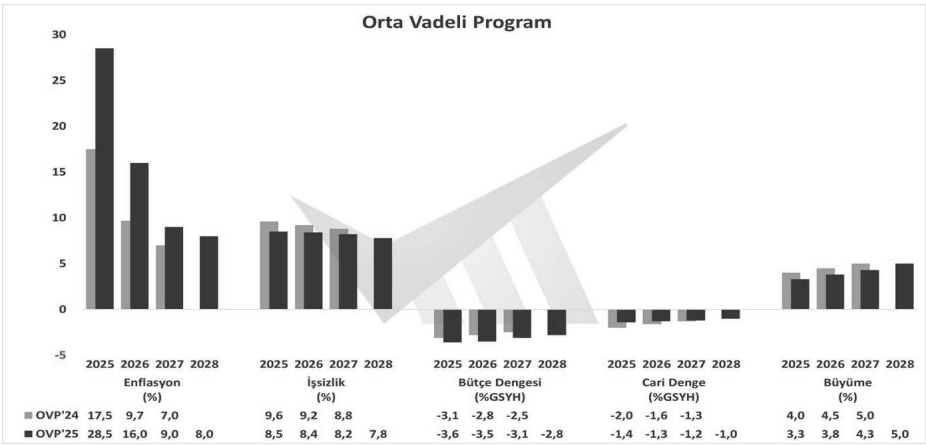

Şekil 1 OVP'24 ve OVP'25 Temel Ekonomik Göstergeler (Kaynak: Verimetrik)

Hükümetin ekonomi için "yol haritası" diye sunduğu Orta Vadeli Program (OVP) hedeflerine baktığımızda, kâğıt üzerinde bir dizi rakam sıralanmış olsa da, bu rakamların hangi politika setiyle, hangi takvimle ve hangi kurumsal kapasiteyle hayata geçirileceğine dair ciddi bir açıklama bulunmamaktadır. OVP, uygulamaya dönük bir programdan çok, iktidarın en iyi bildiği işi, yani algı yönetimini besleyen süslü bir vitrin belgesi olarak karşımıza çıkıyor. Aynı dili 2025 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda da görmek mümkün; vaat bol, somut politika, takvim ve sorumluluk yok.

Bu çerçevede, 2024'te açıklanan OVP'24 ile 2025'te güncellenen OVP'25'in temel göstergelerini yan yana getirdiğimizde tablo daha net ortaya çıkmaktadır:

- **Enflasyon hedefleri adeta itirafnameye dönmüş durumda**

  OVP'24'te 2025 için enflasyon hedefi **%17,5** iken, OVP'25'te bu oran **%28,5**'e çıkarılmıştır. 2026 hedefi **%9,7'den %16,0'ya**, 2027 hedefi ise **%7,0'dan %9,0'a** yukarı revize edilmiştir. Üstelik 2028 için bile hâlâ **%8,0** gibi, tek haneye zor inen bir oran öngörülmektedir. Yani iktidar, bir önceki OVP'deki hedeflerin daha yayımlanırken gerçekçi olmadığını bugün kendi eliyle tescillemiş, "enflasyonu düşüreceğiz" söylemini kâğıt üzerinde bile terk etmiştir.

- **Büyüme hedeflerinde aşağı, enflasyonda yukarı revizyon var**

  2025 büyüme hedefi OVP'24'te **%4,0** iken OVP'25'te **%3,3**'e; 2026 hedefi **%4,5'ten %3,8'e**, 2027 hedefi **%5,0'dan %4,3'e** çekilmiştir. 2028'de ise yeniden **%5,0**'lık bir oran telaffuz edilmektedir. Yani hükümet, daha yüksek enflasyon ve daha düşük büyümenin bir arada olduğu bir patikayı kabul etmiş durumdadır. Buna rağmen programın satır aralarında hâlâ "enflasyon düşerken güçlü büyüme" masalı anlatılmaktadır.

- **İşsizlik rakamları kâğıt üzerinde makyajlanmış**

  OVP'24 ile kıyaslandığında 2025 işsizlik hedefinin **%9,6'dan %8,5'e**, 2026 hedefinin **%9,2'den %8,4'e**, 2027 hedefinin **%8,8'den %8,2'ye** çekildiğini, 2028 için de **%7,8** öngörüldüğünü görüyoruz. Yani; enflasyon daha yüksek, bütçe açığı daha derin, büyüme daha düşük ama işsizlik güya daha hızlı düşecek! Gerçek hayatta karşılığı olmayan bu tablo, OVP'nin bir politika belgesi değil, vitrin metni olduğunu bir kez daha gösteriyor.

- **Bütçe açığı hedefleri daha da bozulmuş durumda**

  OVP'24'te 2025 bütçe açığı hedefi GSYH'nin **%3,1'i** iken OVP'25'te **%3,6**'ya; 2026 hedefi **%2,8'den %3,5'e**, 2027 hedefi ise **%2,5'ten %3,1'e** yükseltilmiştir. 2028 için de **%2,8**'lik bir açık öngörülmektedir. Yani mali disiplin masalları anlatılırken dahi, iktidarın kendi hedeflerinde bile açıklar büyümektedir. Bu, borçlanma gereğinin artacağı, faiz yükünün bütçeyi daha da kemireceği anlamına gelmektedir.

- **Cari açıkta kâğıt üzerinde iyileşme, politikada ise boşluk var**

  Cari denge için 2025 hedefi **%-2,0'dan %-1,4'e**, 2026 hedefi **%-1,6'dan %-1,3'e**, 2027 hedefi **%-1,3'ten %-1,2'ye** revize edilmiştir; 2028'de **%-1,0** hedeflenmektedir. Kâğıt üzerindeki bu iyileşme, enerji ithalatını azaltacak, ithal bağımlılığı düşürecek, yüksek katma değerli üretimi artıracak somut bir sanayi ve teknoloji politikası ile desteklenmediği sürece temenniden ibarettir. Mevcut OVP'de ise bu alanlarda dişe dokunur tek politika başlığı dahi yoktur.

Bu tablo bize şunu söylüyor:

- Enflasyon yukarı doğru revize ediliyor,
- Büyüme hedefleri aşağı çekiliyor,
- Bütçe açığı derinleşiyor,
- İşsizlik rakamları ise yalnızca ondalıklarla oynanarak "makyajlanıyor".

Bunun adı rasyonel program değil, rakamların siyaset için yeniden dizayn edilmesidir.

OVP'nin Yapısal Körlüğü

OVP metinlerine bakıldığında; eğitimden sağlığa, turizmden çevreye, ulaştırma ve altyapıdan tarım, sanayi, bilim ve teknolojiye kadar ülkenin geleceğini belirleyecek alanlarda somut, zamanlanmış, maliyetlendirilmiş reform paketleri göremiyoruz. Üretim odaklı büyümeden, kentsel dönüşümden, yargı ve sosyal güvenlik reformlarından bahsediliyor gibi yapılıyor; ancak ortada ne yol haritası ne takvim ne de sorumluluk üstlenen bir irade var.

- Maliye politikası hâlâ neredeyse sadece vergi oranlarını artırmak ve yeni dolaylı vergiler icat etmekten ibaret görülüyor. Bu anlayış, maliye politikasını tamamen kısır

bir alana sıkıştırıyor; üretimi, istihdamı ve gelir dağılımını iyileştirecek hiçbir vizyon sunmuyor.

- İthal ikame potansiyeli taşıyan sektörlerde, yerli üretimi güçlendirecek yatırım ve teknoloji teşvikleri programda yer almıyor. Dolayısıyla hem cari açığı kalıcı olarak azaltmaya hem de enflasyonist dinamikleri kırmaya dönük ciddi bir politika seti yok.
- Hukukun üstünlüğü, mülkiyet hakkı, yargı bağımsızlığı, liyakat esaslı kamu yönetimi gibi yatırım kararlarının temel belirleyicileri olan alanlarda tek bir inandırıcı reform taahhüdü bulunmuyor.

Bu koşullarda, her yıl OVP'lerde, kalkınma planlarında, Cumhurbaşkanlığı yıllık programlarında tekrarlanan vaatler, iktidarın "umut tüccarlığı"ndan ibaret kalıyor. Yıllardır "bize yetki verin, etkiyi görün" diyen iktidarın, vatandaşın mutfağında, cüzdanında ve sofrasında olumlu bir etkisi görülmüyor. Milletin iktidara güveni de, geleceğe dair ümidi de ciddi biçimde aşınmış durumda.

Büyümenin Niteliği: "Obez Büyüme"

Türkiye ekonomisi 2023 yılında OVP'de öngörülen büyüme oranının üzerinde, yaklaşık **%5,1** oranında büyüdü. Bu, hükümetin sıkça övündüğü bir veri. Ancak bu büyüme:

- Vatandaşın sofrasına yansımayan,
- Gelir dağılımını bozan,
- Ücretleri enflasyon karşısında eriten,
- Üretim yerine tüketimi ve borçlanmayı şişiren

bir "obez büyüme"dir. OECD'nin **%2,7** civarındaki 2023 büyüme ortalamasının üzerinde bir oran yakalamış olabilirsiniz; ama bu, büyümenin kaliteli, kapsayıcı ve sürdürülebilir olduğu anlamına gelmez. Millet sofrada iktidarın slaytlarda anlattığı şekilleri, renkli grafiklerini değil; cebindeki para ile alabileceği ekmeği, sütü, yağı görmek istiyor.

Yeni OVP'de de aynı tablo sürmektedir: Üretim ve yatırım temelli, verimliliği artıran bir büyüme yerine; enflasyonun ve iç tüketimin şişirdiği, hizmet sektörü ağırlıklı bir büyüme

öngörülüyor. Bu yol, hem kırılganlığı artırıyor hem de orta gelir tuzağından çıkış ihtimalini azaltıyor.

Kırılgan Beşli ve Türkiye'nin Ayrışan Olumsuz Performansı

Rusya-Ukrayna savaşı, enerji ve gıda fiyatlarındaki dalgalanmalar, küresel tedarik zincirlerindeki bozulmalar sık sık hükümet tarafından mazeret olarak öne sürülüyor. Oysa Morgan Stanley'in 2013'te tanımladığı **"Kırılgan Beşli"** ülkeler (Türkiye, Hindistan, Brezilya, Endonezya, Güney Afrika) içinde, hâlâ derin yapısal sorunlarını çözmeden yoluna devam eden tek ekonomi Türkiye'dir.

- Diğer kırılgan beşli ülkeleri, son 10 yılda en azından bir kısmında yapısal reformlar, yeni kalkınma modelleri ve kurumsal güçlendirme adımları atarak Türkiye'den pozitif yönde ayrışmıştır.
- Türkiye ise yanlış para politikaları, hukuki belirsizlikler, keyfi kararlar ve üretimi değil inşaatı ve tüketime dayalı modelle 2000'li yılların başındaki kırılgan yapısına geri dönmüştür.
- 2023'te cari açığın GSYH'ye oranının **%4**'ler seviyesine yükselmesi, enflasyonun **%60'ların** üzerinde gerçekleşmesi, bu kırılganlığın en somut göstergeleridir.

FED'in sıkı para politikası, küresel risk iştahını düşürürken, Türkiye gibi yüksek dış finansman ihtiyacı olan ekonomilerde baskıyı artırmaktadır. OVP ise bu gerçeği görüp uzun vadeli çözüm üretmek yerine, kısa vadeli sıcak para girişine bel bağlayan bir iyimserlik üretmektedir.

Tarım, Tedarik Zincirleri ve Bölgesel Savaşların Etkisi

Covid-19 sonrası dönemde Türkiye'nin küresel tedarik zincirlerinde alternatif üretim üssü olabileceği iddia edilmiş, "büyük fırsat yakaladık" söylemleriyle toplum beklentiye sokulmuştur. Ancak:

- Lojistikten enerjiye, finansmandan hukuki altyapıya kadar gerekli adımlar atılmadığı için bu fırsat somut bir kazanıma dönüşmemiştir.
- Tahıl koridoru gibi girişimler uluslararası kamuoyunda olumlu algı yaratmış olsa da, Türkiye'deki çiftçi için anlamlı bir rahatlama sağlamamış; ithalata dayalı tarım politikası devam etmiştir.

- Rusya'nın tahıl koridorundan çekilmesi ve katil İsrail'in Filistin, Lübnan ve İran'a yönelik saldırıları, bölgesel ve küresel tedarik zincirlerini yeniden baskı altına almıştır. Bu insanlık dışı saldırganlık sürdükçe, bölge ülkelerinin ticareti ve ekonomileri de ağır bedeller ödemeye devam edecektir.

Türkiye ise bütün bu şoklar karşısında üretimi güçlendiren, yerli çiftçiyi koruyan, gıda güvenliğini sağlayan bir strateji ortaya koyamamıştır. İthalata dayalı tarım politikası, döviz kaybını artırmakta, gıda enflasyonunu da kronik hale getirmektedir.

Enerji, Vergiler ve Enflasyon Kısır Döngüsü

Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalardan elbette pek çok ülke etkilenmiştir. Ancak birçok ülke, enerji verimliliği yatırımları, yenilenebilir kaynak kullanımı ve hedefli sübvansiyonlarla vatandaşını korumaya çalışmıştır. Türkiye'de ise:

- 2023 Temmuz'unda getirilen ek vergiler ve zamlar, enflasyonu törpülemek yerine adeta yeni bir enflasyon dalgası yaratmıştır.
- Fiyat yapışkanlığı kalıcı hale gelmiş, enerji ve vergi kaynaklı maliyet şokları ücretlilerin ve dar gelirlilerin sırtına yüklenmiştir.
- 2025 için OVP'de enflasyon hedefi **%17,5**'ten **%28,5**'e revize edilmesine rağmen, enerji ve vergi politikalarında bu hedefle uyumlu bir dönüşüm öngörülmemektedir.

Büyüme ile enflasyonu aynı anda yüksek tutan bu yaklaşım, üretim ve yatırım odaklı sağlıklı büyümenin önünü tıkamakta; ekonomiyi kronikleşen bir dengesizlik sarmalına sokmaktadır.

Rakam Değil, Yol Haritası Gerekli

2024 ve 2025 yılları için sürdürülebilir bir kalkınma perspektifi oluşturmak istiyorsak:

- Cari açığı kalıcı biçimde azaltacak,
- Enflasyonu tek haneli seviyelere indirecek,
- Üretim ve verimlilik temelli bir büyüme modeli kuracak,
- Hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığını sağlayacak,

- Eğitimden tarıma, sanayiden sosyal güvenliğe kadar geniş bir alanda yapısal reformları hayata geçirecek

cesur ve tutarlı bir programa ihtiyaç vardır.

OVP ise bugün bu ihtiyaçların hiçbirine gerçek anlamda cevap vermemektedir. Her yıl rakamlarla oynanan, hedefler revize edilen ama politikalarda değişmeyen bu yaklaşım devam ettikçe; milletimiz grafikte büyüyen sütunları değil, mutfağında küçülen tenceresini görmeye devam edecektir.

BÜYÜME

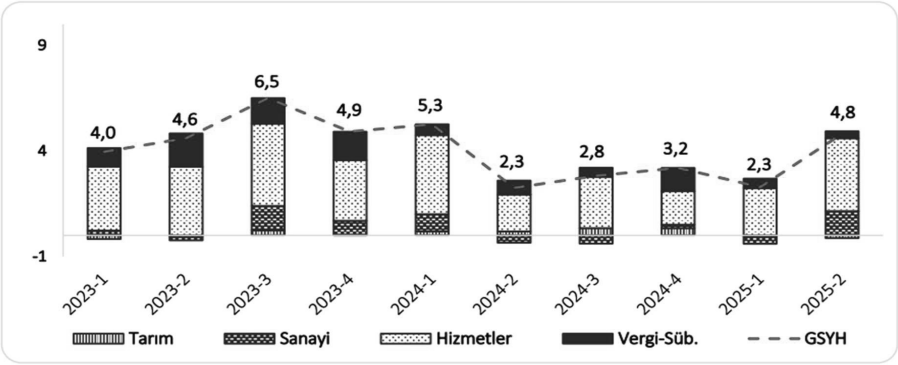

Kaynak: TÜİK, SBB hesaplamaları

Şekil: Üretim Yoluyla GSYH Büyümesi ve Sektörel Katkılar (Yüzde Puan)

Grafikte görüldüğü üzere Türkiye ekonomisi, 2024 yılının ikinci çeyreğinde yıllık bazda yaklaşık **%2,3** oranında büyümüş; bu oran, önceki dönemlere göre belirgin bir yavaşlamaya işaret etmektedir. Büyümenin kompozisyonuna baktığımızda, 2023'ten 2025'in ikinci çeyreğine kadar en büyük katkının sürekli olarak **hizmetler sektörü** ve **vergi–sübvansiyon kaleminden** geldiği, **sanayinin katkısının ise zayıf ve dalgalı**, bazı çeyreklerde neredeyse sıfıra yakın ya da negatif olduğu görülmektedir. Tarımın büyümeye katkısı çoğu dönemde sınırlı kalmakta, 2024'ün ortalarından itibaren ise bazı çeyreklerde negatife dönmektedir. Bu yapı, 2023 yılında olduğu gibi 2024'ün üçüncü çeyreğinde de büyümenin üretken, sanayi ve tarım odaklı bir model yerine iç talep, hizmetler ve mali genişleme ile ayakta durmaya çalıştığını; dolayısıyla büyümenin hem **sürdürülebilirliği** hem de **kalitesi** açısından ciddi soru işaretleri barındırdığını göstermektedir. İktidar gerçek anlamda üretimi, sanayiyi ve tarımı

önceleyen yapısal bir dönüşüm iradesi ortaya koymadığı sürece, açıklanan büyüme oranları kâğıt üzerinde pozitif görünse de vatandaşın hayatına refah olarak yansımayacaktır.

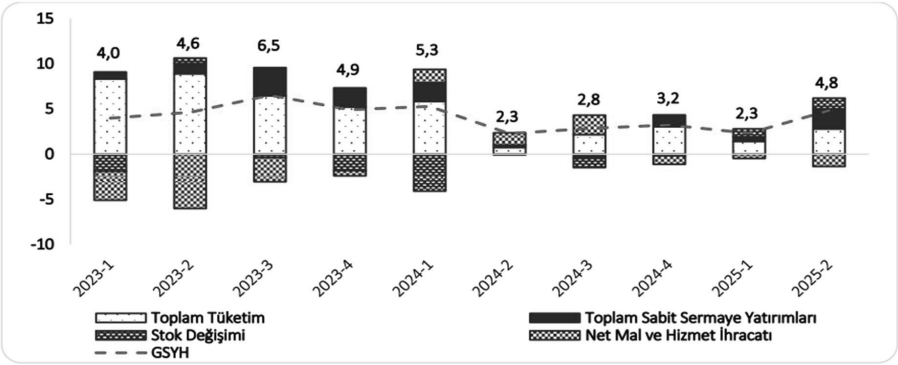

Kaynak: TÜİK, SBB hesaplamaları

Şekil: Harcama Yoluyla GSYH Büyümesi ve Sektörel Katkılar (Yüzde Puan)

Grafikte yer alan veriler, Türkiye ekonomisinin 2023-1'den 2025-2'ye kadar ağırlıklı olarak **tüketim odaklı** bir büyüme patikasında seyrettiğini açıkça ortaya koymaktadır. 2023 yılı boyunca büyüme oranları %4–6,5 bandında gerçekleşirken bu performansın neredeyse tamamı **toplam tüketim harcamalarından** gelmiş, stok değişimleri çoğu çeyrekte büyümeyi aşağı çekerken, sabit sermaye yatırımlarının katkısı dalgalı ve sınırlı kalmıştır. 2024'ün ilk çeyreğinde büyüme %5,3'e kadar çıksa da, ikinci çeyrekte oran **%2,3**'e sert şekilde gerilemiş, 2024-3 ve 2024-4'te sırasıyla **%2,8** ve **%3,2** gibi zayıf oranlarla ancak kısmi bir toparlanma sağlanabilmiştir. 2025-1'de büyüme yeniden **%2,3** seviyesine sıkışırken, 2025-2'de **%4,8** ile görece bir canlanma görülmektedir; ancak bu artışın da temel itici gücünün yine iç tüketim olduğu, yatırımların katkısının sınırlı, net mal ve hizmet ihracatının ise çoğu çeyrekte **negatif** olduğu dikkat çekmektedir.

Bu yapı, Türkiye ekonomisinin üretim ve ihracat kapasitesini kalıcı biçimde güçlendiren yatırım temelli bir model yerine, kısa vadeli büyüme rakamlarını şişiren **iç talep ve tüketim** üzerinden ilerlediğini göstermektedir. Sabit sermaye yatırımlarının yalnızca bazı çeyreklerde anlamlı pozitif katkı verebilmesi, üretim kapasitesini artıracak, teknolojik dönüşümü destekleyecek uzun vadeli stratejik yatırımların yetersiz kaldığına işaret etmektedir. Net ihracat kanalının 2023'te kısmen destekleyici iken 2024 sonrası dönemde çoğunlukla büyümeyi aşağı çekmesi, yüksek ithalat bağımlılığı, katma değeri düşük üretim yapısı ve döviz kurundaki oynaklığın dış dengeyi bozduğunu göstermektedir. Kur artışının "ihracatı patlatacağı" iddia

edilirken, pratikte ithalat faturasının kabarması ve enflasyonun tırmanması sonucunda, dış ticaretin büyümeye olumlu katkı üretmediği, tam tersine kırılganlığı artırdığı görülmektedir.

Tüketim ağırlıklı bu büyüme modeli, yüksek enflasyonla birleştiğinde geniş toplum kesimlerinin alım gücünü eritmekte, gelir dağılımını daha da bozmakta ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden her geçen gün uzaklaşılmasına yol açmaktadır. Sanayi ve tarımda verimlilik artışı sağlayacak, ithal bağımlılığını azaltacak, teknoloji ve Ar-Ge'ye dayalı bir yatırım atağı olmadan açıklanan büyüme oranları "kâğıt üzerinde başarı" olmaktan öteye geçememektedir. Vergi politikaları ise üretimi, yatırımı ve istihdamı desteklemek yerine dolaylı vergiler üzerinden tüketimi vergilendiren, bütçe açığını vatandaşa ödeten bir anlayışla yürütülmektedir; iktidar vergi toplarken kepçeyle almakta, teşvik söz konusu olduğunda kaşığın ucuyla sadece tattırmaktadır. Bu zihniyet değişmediği sürece üretimle kalkınma, bu ülkenin emekçileri ve gençleri için maalesef bir hayal olmaya devam edecektir.

İŞSİZLİK

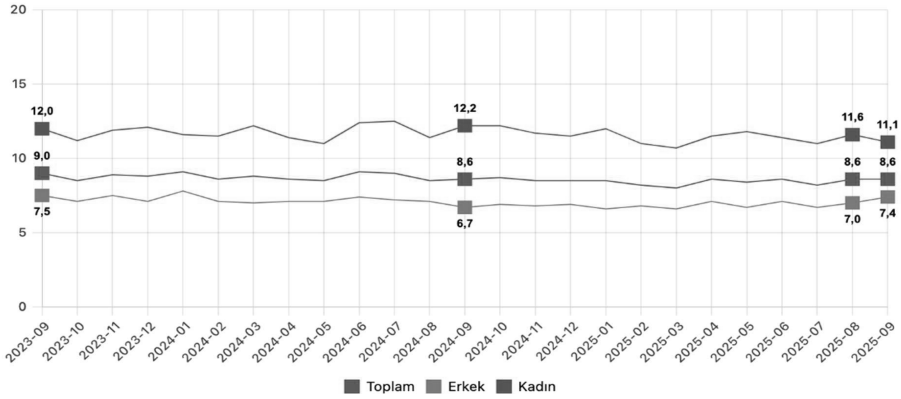

Şekil: Mevsim etkisinden arındırılmış İşsizlik Oranı (Eylül 2023 – Eylül 2025)

İstihdam, bir ülkenin hem ekonomik kalkınmasının hem de toplumsal huzurunun omurgasıdır. Ancak Eylül 2023–Eylül 2025 dönemine ait mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik verileri, Türkiye'de bu omurganın her geçen gün daha da zayıfladığını göstermektedir. Grafiğe baktığımızda toplam işsizlik oranının 2023 Eylül'de **%9,0** iken 2025 Eylül'ünde ancak **%8,6** seviyesine gerileyebildiği görülmektedir. Yani iki yılda kat edilen yol, binde hesaplanacak kadar sınırlıdır; işsizliğin kronik düzeyi aynen devam etmektedir. Daha çarpıcı olan ise cinsiyetler arasındaki uçurumdur: 2023 Eylül'de kadın işsizlik oranı **%12,0**, erkeklerde **%7,5**

iken; 2025 Eylül'ünde kadınlarda **%11,1**, erkeklerde **%7,4** olarak kaydedilmiştir. İki yıl boyunca kadın işsizliği çift haneli oranlardan bir türlü aşağı inmemiş, bütün dönem boyunca erkeklerin en az 3–4 puan üzerinde seyretmiştir. Kısacası iktidar, büyümeden ve Orta Vadeli Program hedeflerinden övgüyle söz ederken; ne toplam işsizliği anlamlı biçimde düşürebilmiş, ne de kadınların işgücü piyasasındaki derin eşitsizliğini giderecek tek bir ciddi adım atabilmiştir. 2025 bütçesinde de istihdamı artıracak, özellikle kadın ve genç işsizliğini azaltacak somut bir strateji yer almamaktadır. Bu tablo, bize Çalışma Bakanlığı'nın kâğıt üzerinde var olsa da, siyasetin öncelik listesinde fiilen yok sayıldığını göstermektedir. İktidar bu umursamaz tutumunu sürdürdükçe, her ay açıklanan işsizlik verileri, sadece istatistik tablolarını değil, gençlerin ve kadınların geleceğe dair umutlarını da kırmaya devam edecektir.

ENFLASYON

Enflasyon, bugün Türkiye ekonomisinin en yakıcı ve en yıpratıcı sorunudur. Geçmişte zaman zaman düşüşler yaşansa da uzun süredir tek başına ülkeyi yöneten AK Parti döneminin özellikle son dönemlerinde bu sorun kronik hale gelmiştir. Böylesine geniş bir zaman dilimi, enflasyon gibi yapısal bir problemi çözmek için fazlasıyla yeterliyken; tutarsız ekonomi tercihleri, rant odaklı yatırımlar ve kurumların itibarsızlaştırılması sonucunda fiyat istikrarı tamamen kaybedilmiştir.

Şaha kalkmış enflasyon, toplumun fiyat algısını altüst etmiştir. Vatandaş artık markette, pazarda bir ürünün ucuz mu pahalı mı olduğunu ayırt edememektedir. Gece yarısı zam geleceği için akaryakıt istasyonlarında oluşan kuyruklar, iktidar tarafından millete "normal" diye dayatılan bir garabet haline gelmiştir. İnsanlar, "bugün aldığım yarın kesin daha pahalı olur" psikolojisiyle, enflasyondan korunmak için mecburen öne çekilmiş tüketime yönelmekte, böylece enflasyon kendi kendini besleyen bir kısır döngüye dönüşmektedir. Bu, izahı olmayan bir ekonomik ve toplumsal cenderedir.

AK Parti'nin 2018 Seçim Beyannamesi'nde vaad ettiği "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile şahlanış dönemi" maalesef enflasyonda, döviz kurlarında, gıda ve akaryakıt fiyatlarında, yasaklarda ve yoksullukta yaşanmıştır. 2017'de %11,92 olan tüketici enflasyonu, 2024 Ekim'inde %48,58'e çıkmış; üretici enflasyonu ise 2022 Ekim döneminde %157,69 gibi olağanüstü bir seviyeye ulaşmıştır. 2017 sonunda 3,77 TL olan dolar kuru bugün 42 TL bandında, 5,08 TL olan motorin fiyatı ise 58 TL'nin üzerine çıkmıştır. Temel gıda ürünleri olan

et, süt, yağ sıradan bir ailenin sofrasında lüks kalemine dönüşmüştür. Eskiden "para var, mal yok" diye anlatılan karne kuyruklarının yerini bugün "mal var ama para yok" gerçeği almıştır.

Barınma krizi, enflasyonun vatandaşın boğazına nasıl çöktüğünün en somut göstergesidir. Ankara'da ortalama kira tutarı 28.588 TL'ye çıkmış, asgari ücret ise 22.104 TL'de kalmıştır. Yani bir çalışanın maaşı, daha cebine girmeden kiraya gitmektedir. Cumhurbaşkanı'nın "Her şeyi devletten beklemeyin" sözleri, sorunun kaynağı olan politikaların sorumluluğundan kaçıştan başka bir anlam taşımamaktadır. Yapılan onlarca zam, ücretleri yükseltmek yerine vatandaşın cebinde yeni delikler açmıştır. Bu taksimatı kurt yapmaz, kuzulara şah olsa!

İktidarın yıllarca ısrarla savunduğu "faiz sebep, enflasyon sonuçtur" söylemi, bugün acı bir gerçeğe dönüşmüştür. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bir yılda yaşanan enflasyon artışı, Türkiye'de bir–iki ayda gerçekleşmektedir. Orta Vadeli Plan'da her seferinde Rusya-Ukrayna savaşı, küresel tedarik zinciri bozulmaları, enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlar gerekçe gösterilmekte; son dönemde İsrail'in insanlık suçu niteliğindeki saldırılarıyla oluşan jeopolitik riskler öne sürülmektedir. Elbette dünyadaki bu gelişmeler etkilidir; ancak aynı şoklara maruz kalan ülkelerin birçoğu enflasyonu yeniden tek haneye indirirken, Türkiye'nin %30–35 bandına sıkışmış olması, sorunun esasen içerideki yanlış politikalar, üretimsiz büyüme modeli ve kuralsız yönetim anlayışından kaynaklandığını açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak enflasyon, Türkiye'de sadece fiyatların değil, umudun da erimesine yol açmaktadır. Yanlış ekonomi politikaları ve verimsiz yatırımlar, enflasyonu düşürmek yerine daha da azdırmış; geniş toplum kesimlerini yoksulluğa, borçluluğa ve çaresizliğe sürüklemiştir. Kalıcı çözüm, vitrinlik OVP metinleriyle veya günü kurtaran pansumanlarla değil; üretimi, adil bölüşümü ve kurallı yönetimi esas alan köklü bir politika değişikliğiyle mümkün olacaktır. Bu değişim yapılmadığı sürece, enflasyonun ateşi hem ekonomiyi hem de toplumsal dokuyu yakmaya devam edecektir.

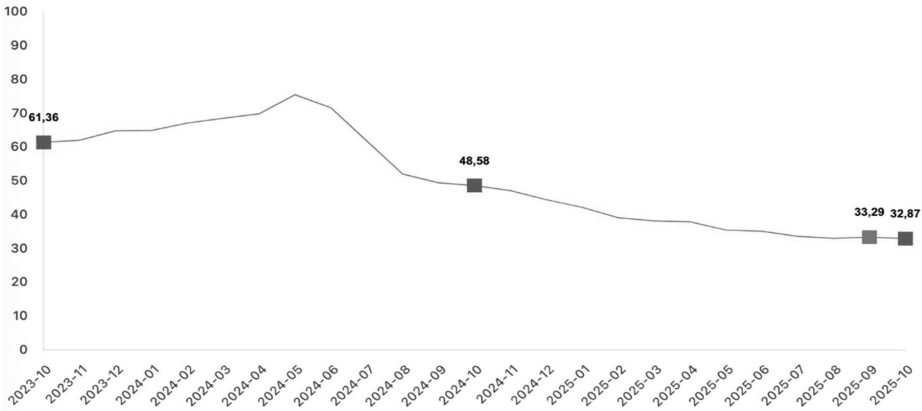

Şekil: Ekim 2025 TÜFE Verileri (Yüzde)

Şekilde görüldüğü üzere yıllık TÜFE, **Ekim 2023'te %61,36** düzeyindeyken 2024 boyunca bir süre daha yükselişini sürdürmüş, ardından **Ekim 2024'te %48,58** seviyesine gerilemiş; 2025'e gelindiğinde ise **Eylül'de %33,29**, **Ekim'de %32,87** bandına inmiştir. Kâğıt üzerinde bir düşüş eğrisi vardır; ancak bu tablo, fiyatların ucuzladığı değil, hâlihazırda çok yüksek bir seviyeye çıkmış olan fiyatların artış hızının bir miktar yavaşladığı anlamına gelmektedir. Vatandaşın mutfağında, cebinde ve kira kontratında hissedilen gerçek budur.

Bu kadar yüksek enflasyona yol açan temel sebep; yanlış para politikalarıyla tüketimi körükleyip kuru patlatan, ardından da ani faiz artışları ve vergi zamlarıyla fren yapmaya çalışan tutarsız ekonomi yönetimidir. Faiz oranlarını bir dönem "sebep" ilan edip sonra alelacele yükseltmek, enflasyonu tek başına ne düşürmüş ne de fiyat istikrarını sağlayabilmiştir. Enflasyonla mücadele; yalnızca faiz ayarıyla değil, üretimi artıran, verimliliği ve istihdamı güçlendiren, vergi yükünü adil dağıtan ve kamuda israfı gerçekten azaltan **yapısal reformlarla** mümkündür.

Ayrıca bu mücadele, sosyal adalet boyutu olmadan eksik kalır. Yüksek enflasyonun en ağır yükünü çeken kesimler; ücretliler, emekliler ve dar gelirli hanelerdir. Gelirleri enflasyon karşısında eriyen bu kesimleri koruyacak güçlü sosyal politikalar devreye alınmadıkça, açıklanan her yeni oran sadece bir istatistikten ibaret kalacaktır. Kısacası, üretim ekonomisine geçişi sağlayan kapsamlı bir vizyon ortaya konulmadıkça, grafikteki düşüşe rağmen enflasyon Türkiye'nin hem ekonomik hem toplumsal geleceğini tehdit eden başlıca sorun olmaya devam edecektir.

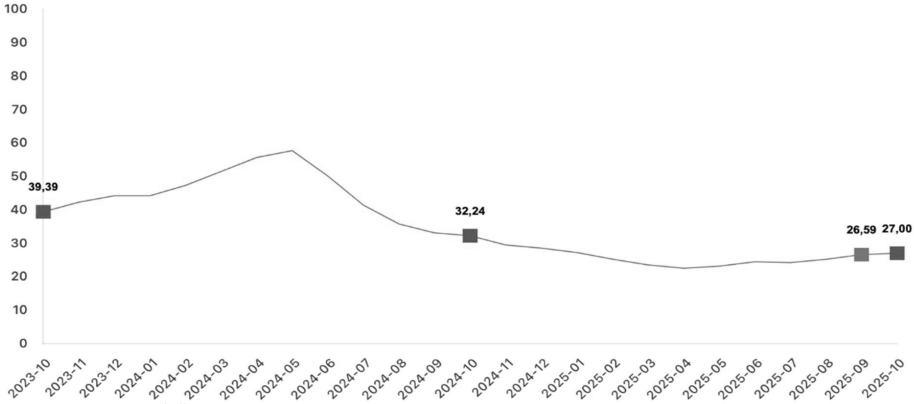

Şekil: Ekim 2025 Yİ-ÜFE Verileri (Yüzde)

Grafikte yer alan veriler, Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi'nin (Yİ-ÜFE) Ekim 2023–Ekim 2025 arasında seyrini göstermektedir. **Ekim 2023'te %39,39** olan yıllık üretici enflasyonu, 2024'ün ilk yarısında **%55'lere** kadar tırmanmış, ardından kademeli bir düşüşle **Ekim 2024'te %32,24** seviyesine gerilemiştir. 2025 yılı boyunca düşüş ivmesi zayıflamış; **Eylül 2025'te %26,59**'a kadar inen Yİ-ÜFE, **Ekim 2025'te yeniden %27,00** düzeyine çıkmıştır. Yani maliyet enflasyonu hâlâ %25–30 bandında dolaşmakta, fiyatlama zinciri üzerinde baskı kurmaya devam etmektedir.

Dünya genelinde enerji ve emtia fiyatları görece normalleşmişken, Türkiye'de üretici fiyatlarının bu kadar yüksek kalmasının başlıca nedeni iktidarın vergi ve kur politikalarıdır. Akaryakıta, elektriğe, doğalgaza getirilen yüksek ÖTV ve KDV artışları; kurdaki tırmanışla birleşince üretim maliyetlerini adeta katlamış, bu yük de kaçınılmaz olarak tüketici fiyatlarına yansımıştır. Seçim dönemlerinde bol keseden yapılan harcamaların açtığı bütçe delikleri, her seferinde yeni vergi paketleriyle kapatılmaya çalışılmış; böylece hem üretici hem tüketici aynı anda ezilmiştir.

TÜFE ve Yİ-ÜFE'nin kalıcı biçimde yüksek seyretmesinin arkasında, iktidarın "her dara düştüğünde yükü millete yıkma" alışkanlığı yatmaktadır. Bir yandan kendi çevresini oluşturan sermaye gruplarını vergi afları ve istisnalarla rahatlatırken, diğer yandan KDV, ÖTV ve dolaylı vergilerle dar gelirlinin cebindeki son kuruşa kadar göz dikilmektedir. Üretim ekonomisi yerine

tüketim ve inşaat odaklı bir büyüme modelinin tercih edilmesi, tarım ve sanayiyi ihmal eden politikalarla birleşince, maliyet enflasyonu kronik bir yapıya bürünmüştür.

Üretim maliyetlerini düşürecek, enerji ve girdi bağımlılığını azaltacak, vergi yükünü adil biçimde dağıtacak bir yapısal dönüşüm olmadan Yİ-ÜFE'deki bu seviyeler ne kalıcı biçimde düşürülebilir ne de TÜFE üzerindeki baskı hafifletilebilir. Ülke ekonomisini bu noktaya getiren iktidarın faturayı her seferinde halka kesmesi, sadece ekonomik bir hata değil, aynı zamanda ağır bir adaletsizliktir. Kalıcı çözüm; kısa vadeli pansumanlar veya yeni vergi paketleri değil, üretim odaklı, adil ve öngörülebilir bir ekonomi programıdır.

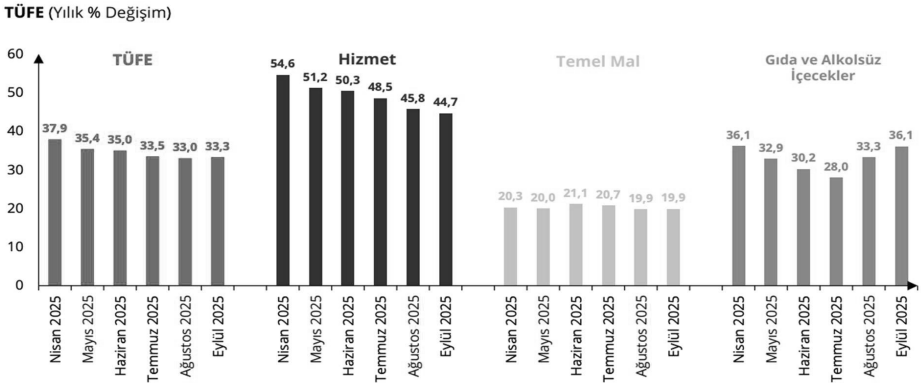

Şekil: Ana Grupların TÜFE Yıllık Enflasyonuna Katkıları

Kaynak: TCMB, TÜİK, (TCMB Başkanı Fatih Karahan'ın Plan ve Bütçe Komisyonu Bilgilendirme Sunumu)

Şekilde, Nisan–Eylül 2025 döneminde yıllık TÜFE ve ana harcama gruplarındaki enflasyon oranları görülmektedir. Manşet enflasyon bu dönemde **%37,9'dan %33,3'e** gerilemiş görünse de alt kırılımlar fiyat artışlarının hâlâ son derece yüksek ve yapışkan olduğunu göstermektedir. Özellikle **hizmet enflasyonu** Nisan'da **%54,6** iken Eylül'de dahi **%44,7** seviyesindedir; yani enflasyonun neredeyse yarısı hizmetlerden gelmektedir. Barınma, ulaştırma, eğitim ve sağlık gibi kalemlerdeki bu yüksek oranlar, geniş kitlelerin yaşam standardını doğrudan aşağı çeken temel baskı unsurudur.

Temel mal grubunda (dayanıklı tüketim, giyim vb.) enflasyon Nisan–Eylül arasında **%20 civarında** yatay seyretmekte; bu da fiyatların düşmediğini, sadece artış hızının yavaşladığını göstermektedir. **Gıda ve alkolsüz içecekler** tarafında ise tablo daha çarpıcıdır: Nisan'da **%36,1** olan gıda enflasyonu, Temmuz'da **%28,0**'e kadar gerilese de Ağustos'ta **%33,3**, Eylül'de tekrar **%36,1** seviyesine sıçramıştır. Yani mutfağın ateşi sönmemekte, aksine yeniden

harlanmaktadır. Bu dalgalı ama yüksek seviye, özellikle dar gelirli haneler için sağlıklı ve yeterli beslenme hakkını ciddi biçimde tehdit etmektedir.

Bu veriler, iktidarın "enflasyon kontrol altına alınıyor" söyleminin tersine, fiyat artışlarının yapısal hale geldiğini ve özellikle hizmet ile gıdada kronikleştiğini ortaya koymaktadır. Üretimi, verimliliği ve tarımsal kapasiteyi artıran politikalar yerine tüketimi körükleyen, kısa vadeli vitrin tedbirlerine dayalı bir anlayış sürdükçe, enflasyonla gerçek anlamda mücadele mümkün değildir. Yerli kaynakların etkin kullanıldığı, tarım ve sanayide ihracat odaklı üretimin güçlendirildiği, barınma ve ulaşımda maliyetleri aşağı çeken yapısal reformlar hayata geçirilmeden; Türkiye, enflasyonla değil rakamlarla oynayarak "düşüş masalı" anlatan bir ülke olmaya devam edecektir.

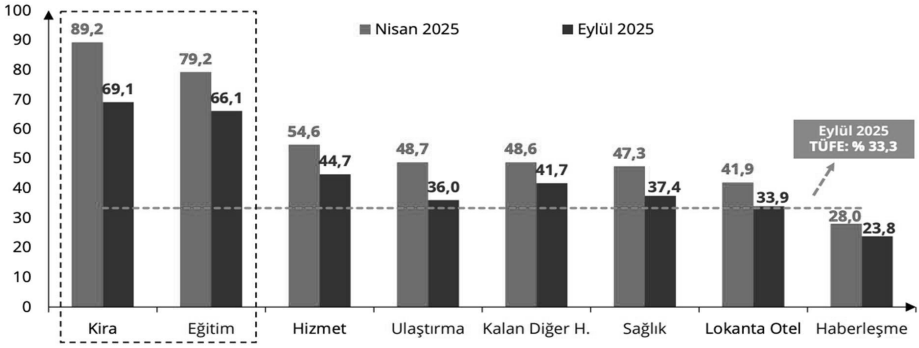

Şekil: Hizmet Alt Kalemleri (Yıllık % Değişim)
Kaynak: TCMB, TÜİK, (TCMB Başkanı Fatih Karahan'ın Plan ve Bütçe Komisyonu Bilgilendirme Sunumu)

Grafik, iktidarın "Eylül 2025'te TÜFE %33,3'e geriledi, enflasyonu kontrol altına aldık" söyleminin gerçeği nasıl örttüğünü çıplak biçimde gösteriyor. Manşet enflasyon %33,3 görünse de vatandaşın gerçek sepetinde yer alan kalemler bunun çok üzerinde seyrediyor:

- **Kira:** Nisan'da %89,2, Eylül'de hâlâ **%69,1**. Yani TÜFE'nin **iki katı**. Asgari ücretlinin maaşı daha cebine girmeden kiraya gidiyor; iktidar ise hâlâ "piyasa kendi dengesini bulur" masalı anlatıyor.

- **Eğitim:** Eylül'de **%66,1**. Çocuğunu okula göndermek, servis–yurt–kitap masrafını karşılamak orta sınıf için bile lüks haline gelmişken, iktidar bütçede eğitim payıyla övünmekten vazgeçmiyor.

- **Hizmet, sağlık, ulaştırma, lokanta–otel:** Hepsi Eylül 2025'te dahi **%33,3'lük TÜFE'nin üzerinde**. Yani barınmak, işe gitmek, bir simit–çay içmek, doktora gitmek enflasyon ortalamasından daha hızlı zamlanmaya devam ediyor.

Kâğıt üzerinde grafiğin birkaç sütunu aşağı yönlü hareket ediyor olabilir; ama gerçek şu: İktidar, enflasyonu değil sadece **rakamları törpülüyor**. Kira ve eğitimde bu kadar yüksek artış varken "fiyat istikrarından" söz etmek, milletle alay etmektir. Yıllardır üretimi değil tüketimi, sanayiyi değil betonu, adaleti değil yandaşı koruyan bu siyaset; en temel ihtiyaçları lüks haline getirmiş, milyonları kalıcı bir pahalılık rejimine mahkûm etmiştir.

Bugün bu tabloyu değiştirecek olan şey, TÜİK'in grafikleri değil, yaklaşımı kökten farklı, üretim ve adaleti önceleyen yeni bir ekonomik ve siyasi akıldır. İktidar değişmedikçe, barınma krizinden eğitim masrafına kadar hayatın her alanında bu yangının sönmesi ne yazık ki mümkün görünmemektedir.

ÖDEMELER DENGESİ - CARİ AÇIK – NET İHRACAT AÇIĞI

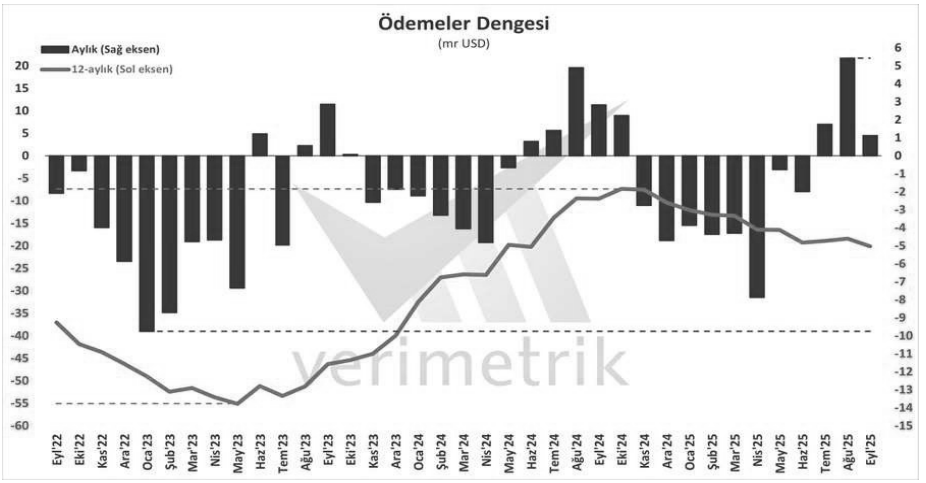

Şekil: Ödemeler Dengesi (Eylül 2022 - Eylül 2025)

Kaynak: Verimetrik

Şekil, Eylül 2022–Eylül 2025 döneminde Türkiye'nin ödemeler dengesini aylık (çubuklar) ve 12 aylık kümülatif cari denge (yeşil çizgi) olarak ortaya koyuyor. Grafik açıkça gösteriyor ki; birkaç aylık "fazla" söylemine rağmen Türkiye hâlâ **kronik cari açık** veren, dış finansmana

bağımlı bir ekonomi olmaya devam ediyor. 2022–2023 boyunca 12 aylık cari açık **-50 milyar dolara** kadar çıkarak derinleşmiş, ancak 2024 ortasından itibaren dış talep, turizm gelirleri ve iç talepteki durgunluk sayesinde kademeli bir toparlanma yaşanmış; Eylül 2025 itibarıyla yıllık cari açık **yaklaşık 20,1 milyar dolara** gerilemiştir.

TCMB verilerine göre **Eylül 2025'te cari işlemler hesabı 1,1 milyar dolar fazla verirken**, altın ve enerji hariç cari fazla **6,8 milyar dolar** olmuştur. Ancak aynı dönemde **ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 5,4 milyar dolar**, yıllıklandırılmış bazda ise **64,8 milyar dolar** düzeyindedir. Buna karşılık hizmetler dengesinin yıllık **62,6 milyar dolar** fazla vermesi, cari açığı taşıyan ana kalemin sanayi ve tarımdaki üretim değil, ağırlıkla turizm ve taşımacılık olduğunu göstermektedir.

Ticaret Bakanı Ömer Bolat, bu tabloyu "cari işlemler dengesi tarihsel ortalamaların altında, istikrarını koruyor" diyerek pembeleştirmeye çalışmakta; Eylül'deki **1,1 milyar dolarlık aylık fazla**yı ve yılın üçüncü çeyreğinde **8,3 milyar dolarlık cari fazla**yı öne çıkararak başarı hikâyesi yazmaktadır. Oysa aynı açıklamada dahi, **yıllık cari açığın 20,1 milyar dolar**, yılın ilk dokuz ayında toplam açığın **14,9 milyar dolar** olduğu itiraf edilmektedir. Bakanlığın referans verdiği OVP'ye göre 2025 yıl sonu cari açık hedefi **22,6 milyar dolar** ve bunun millî gelire oranı **%1,4** olarak "makul" ilan edilmektedir. Yani iktidar, yapısal dönüşüm iddiası taşımayan, cari fazlayı değil "küçük açıkla idare etme"yi başarı diye pazarlamaktadır.

Daha çarpıcı olan ise bu açığın **nasıl finanse edildiğidir**. TCMB'ye göre yıllıklandırılmış cari açığın finansmanında **doğrudan yabancı yatırımlar sadece 5,7 milyar dolar** katkı verirken; **krediler 22,8 milyar dolar**, portföy yatırımları 2 milyar dolar, ticari krediler 1,9 milyar dolar katkı sağlamış; Merkez Bankası'nın döviz rezervlerinde **6,8 milyar dolarlık net azalış** meydana gelmiştir. Yani iktidarın övdüğü cari denge; uzun vadeli kaliteli yatırımlar değil, **borçlanma, sıcak para ve rezerv eritme** yoluyla finanse edilmektedir. Bu yapı, ülkeyi dış şoklara karşı daha kırılgan hâle getirmekte, "cari açık düştü" söylemini kâğıt üzerinde bir rahatlamadan öteye taşımamaktadır.

Grafikte de görüldüğü üzere 2024 ortasından itibaren bazı aylarda fazla verilmesi, Mart 2025'teki sert bozulma ve ardından yeniden açığa yakın seyirle kesintiye uğramış; 12 aylık cari denge eksi bölgede takılı kalmıştır. Bu durum, **ihracatta kalıcı bir sıçrama değil**, iç talepteki baskılanma, ithalatın yavaşlaması ve turizm sezonunun geçici etkileriyle sağlanan "kozmetik

iyileşme"ye işaret etmektedir. Nitekim mal ticaretinde hâlâ büyük bir açık varken; hükümet başarı hikâyesini hizmet gelirleri ve yüksek faizin çektiği sıcak parayla yazmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak, ödemeler dengesi verileri iktidarın anlattığı gibi sağlam bir zemine değil, **kırılgan ve borca dayalı bir modele** işaret etmektedir. Katma değeri yüksek sanayi üretimini, teknoloji ve tarımda verimliliği artıracak yapısal reformlar yerine; seçim ekonomisi, tüketim teşvikleri ve kısa vadeli yabancı kaynak girişlerine yaslanan bu anlayış sürdükçe, bugün "makul" denilen cari açık yarın yeni bir kur ve borç krizinin fitilini ateşleyebilir. Türkiye'nin ihtiyacı, cari açığı sıcak para ve borçla yamayan bu yönetim anlayışı değil; **üretim, tasarruf ve adil bölüşüm eksenli yeni bir ekonomik ve siyasi yöneliştir.**

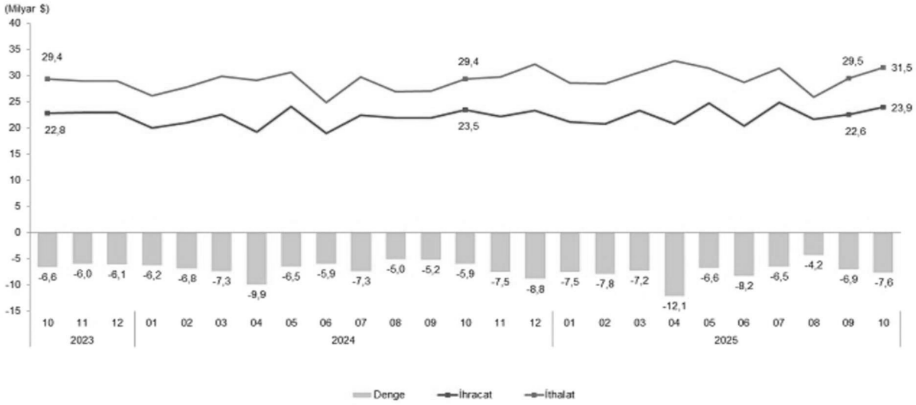

Şekil: İhracat, İthalat ve Dış Ticaret Dengesi (Ekim 2025)
Kaynak: TÜİK

Grafikte Ekim 2023–Ekim 2025 dönemi için dış ticaretin seyri görülüyor ve tablo maalesef iki yıl boyunca hiç değişmiyor: **ithalat çizgisi (mavi) sürekli ihracatın (kırmızı) üzerinde, denge çubuklarının tamamı eksi.** Ekim 2023'te ihracat **22,8 milyar dolar**, ithalat **29,4 milyar dolar**; dış ticaret açığı **–6,6 milyar dolar**. Aradan iki yıl geçiyor, Ekim 2025'e geliyoruz: ihracat **23,9 milyar dolar**, ithalat **31,5 milyar dolar**, açık bu kez **–7,6 milyar dolar**. Yani iktidarın bütün "yeni program, yeni dönem" söylemine rağmen, dış ticaret açığında anlamlı bir iyileşme yok; tam tersine başlangıç noktasından bile daha kötü bir seviyedeyiz.

2024 boyunca dengede ciddi bir düzelme görülmediği gibi, **Nisan 2024'te açık –9,9 milyar dolara**, **Nisan 2025'te ise –12,1 milyar dolara** kadar tırmanıyor; bu iki yılın en kötü rakamı. 2025 Haziran'da açık **–4,2 milyar dolar**a inse de bu düşüş kalıcı olamıyor ve sonbaharda

yeniden **–7 milyar doların** üzerine çıkıyor. İhracat 22–24 milyar dolar bandına sıkışıp kalırken ithalat 29–31 milyar dolar aralığında dolaşıyor; yani yapısal tablo değişmiyor, sadece dalga boyu oynuyor.

Bu grafik, iktidarın "cari açığı kontrol altına aldık, dış dengede tarihi başarı" propagandasını boşa çıkarıyor. Çünkü sorun sadece bir–iki ayın açığı değil; **yıllarca tek bir ay bile fazlaya geçmeyen**, sürekli dışarıya döviz transfer eden bir ekonomiyle karşı karşıyayız. Enerji, ara malı ve yüksek teknoloji ürünlerinde dışa bağımlılığı azaltacak ciddi bir sanayi ve teknoloji politikası olmadan; ithalatı kısmak için vatandaşa kemer sıktıran, ihracatı artırmak için de ucuz işgücüne dayanan bu model ancak kâğıt üzerinde "iyimser cümleler" üretiyor.

Gerçek şu ki, bu dış ticaret yapısı Türkiye'yi her kur şokunda sarsılan, her küresel faiz artışında nefesi kesilen kırılgan bir ülke haline getiriyor. İktidar, bu yapısal problemi çözmek yerine, her ay açıklanan açık rakamının faturasını yeni vergilerle, zamlarla millete kesiyor. Üretimi, yüksek katma değeri ve tasarrufu önceleyen yeni bir ekonomik yönelim olmadan; bu grafikteki sarı çubuklar uzunca bir süre daha eksi hanesinde kalmaya, ülkenin geleceğini ipotek altına almaya devam edecek.

FİNANSAL İSTİKRAR

Finansal istikrar denildiğinde bugün Türkiye'de konuştuğumuz şey, aslında istikrarın kendisi değil; yüksek faiz, yüksek enflasyon ve yüksek borçluluk arasında sıkışmış bir **kırılgan denge**dir. Birkaç yıl önce, "faiz sebep, enflasyon sonuçtur" söylemiyle politika faizi tek hanelere zorla indirilirken, kur patladı, enflasyon kontrolden çıktı, mevduatını korumak isteyen vatandaşa KKM icat edildi. Şimdi ise aynı iktidar, bu defa "rasyonel zemine dönüş" diyerek politika faizini birkaç katına çıkarmış durumda. Yani direksiyon bir duvara çarptırıldıktan sonra, bu kez diğer duvara doğru kırıldı; ortaya ne düşük enflasyon çıktı ne de öngörülebilir bir para politikası.

Merkez Bankası'nın sert faiz artışları, teoride enflasyonu dizginlemek ve kuru sakinleştirmek için atılan adımlar gibi sunuluyor. Oysa pratikte tablo farklı: Bankaların ticari kredi faizleri, ihtiyaç ve konut kredileri, hatta kredi kartı gecikme faizleri tarihi zirvelere tırmandı. Krediye erişim hem zorlaştı hem pahalı hale geldi. Küçük esnaf, KOBİ ve üretici için işletme sermayesine ulaşmak ciddi bir sorun; bu nedenle birçok işletme stoklarını küçültüyor, yatırım kararlarını erteliyor, istihdamı azaltma baskısıyla karşı karşıya kalıyor. Yani "finansal istikrar" adına atılan adımlar, **reel sektörde durgunluk ve nakit sıkışıklığı** üretiyor.

Vatandaş cephesinde ise tablo çok daha ağır. Son yıllarda hızla düşen alım gücü, ücretlerin enflasyon karşısında erimesi ve barınma–gıda–ulaşım gibi kalemlerdeki fahiş artış, haneleri **kredi kartına mecbur** bıraktı. Birçok aile, maaşını aldığı gün kredi kartına yatırıp, sonraki ayın harcamalarını yeniden kartla çeviriyor. Asgari ödeme tutarını zor karşılayan yüz binlerce insan var. Limitler, adeta "gizli bir maaş" gibi kullanılıyor; ancak bu maaş, her ay katlanan faizle birlikte vatandaşı borç tuzağına biraz daha çekiyor. Kredi kartı borçluluğu arttıkça, finansal sistem açısından "tahsili gecikmiş alacak riski", toplum açısından ise **sessiz bir iflas dalgası** ihtimali büyüyor.

Bu yapının bir diğer sonucu, iç talebin kalitesinin bozulması. Tüketim, sağlıklı gelir artışına değil, **borçla finanse edilen erteleme davranışına** dayanıyor. Kredi kartları ve tüketici kredileriyle şişen tüketim, kısa vadede büyüme rakamlarını makyajlıyor gibi görünse de, orta vadede hem bankacılık sistemi hem de hane halkları için ciddi kırılganlık anlamına geliyor. Faizler yükseldiğinde borcun çevrilmesi zorlaşıyor; faizler düştüğünde ise kur ve enflasyon yeniden zıplıyor. İktidar, bu sarmalı kıracak tutarlı bir strateji oluşturmak yerine, her krizi bir sonraki krize erteleyen yamalarla süreci idare etmeye çalışıyor.

Gerçek finansal istikrar; faizi bir dönem yerde süründürüp diğer dönem tavana çakmakla değil, **öngörülebilir, kurala bağlı, bağımsız** bir para politikasıyla sağlanır. Vatandaşın kredi kartına mahkûm edilmediği, ücretlerin enflasyonun altında ezilmediği, bankacılık sisteminin de borç batağına götürülmediği bir yapı kurulmadan; Merkez Bankası'nın attığı her adım, sadece grafikleri düzeltir, hayatı değil. Bugün ihtiyaç duyduğumuz şey; faizle, kurla, kredi kartı limitleriyle oynayarak günü kurtarmak değil, **borçla ayakta duran bir ekonomiden, gelir ve üretimle ayakta duran bir ekonomiye geçiştir.**

Ayrıca son yıllarda carry trade adı verilen bir olgu ile de karşı karşıyayız. Carry trade, kabaca düşük faizli para biriminden borçlanıp yüksek faizli para birimine yatırım yaparak faiz farkından kazanç sağlama stratejisi olup, son dönemde Türkiye'yi yüksek oranlı TL faizleri nedeniyle cazip bir oyun alanına çevirmiştir; ne var ki bu tablo, ülkeyi kalıcı yatırımlardan çok "sıcak para"nın kısa vadeli iniş çıkışlarına bağımlı kılan tehlikeli bir mekanizma üretmektedir. 2024'te mevduat faizlerinin yıllık %60'lara tırmanması, yabancıyı TL varlıklara çekerken, kurda yaşanacak sert bir değer kaybı bu pozisyonların hızla çözülmesine, ani çıkışlara ve rezervlerde ciddi erimelere yol açabilecek kırılgan bir yapı oluşturmuştur; nitekim 2018 ve 2021 deneyimleri, kur şoklarının yatırımcıyı zarar ettirip piyasadan kaçırdığını acı biçimde göstermiştir. Carry trade ile giren bu spekülatif sermaye, üretime ve sanayiye yönelmek yerine

çoğu zaman lüks tüketime ve ithalata akarak cari açığı beslemekte, kur üzerinden de ithal enflasyon baskısını artırmakta, böylece yüksek faizin teorik olarak hedeflediği dezenflasyon sürecini fiilen boşa düşürmektedir. Uzun vadeli sanayi ve teknoloji politikalarının, sürdürülebilir büyüme stratejilerinin önüne geçen bu model, Türkiye'yi uluslararası finans dalgalarına karşı savunmasız ve dış kaynağa muhtaç bir ülke haline getirirken, ekonomik bağımsızlığı ve toplumsal refahı da aşındırmaktadır; bu nedenle faiz politikasının sadece carry trade kazancı gözeten bir anlayıştan çıkarılıp, finansal istikrarı, üretimi ve istihdamı önceleyen makul bir seviyeye çekilmesi ertelenemez bir ihtiyaçtır, aksi halde yeni risklerin birikmesi kaçınılmaz olacaktır.

BORÇLANMA

2002 yılı itibarıyla AB tanımlı genel yönetim borç stoku/GSYH oranı %71,5 seviyesinde olup bu oran Maastricht kriterinin (%60) üzerinde bulunmaktaydı. Aşağıdaki grafik, AB tanımlı genel yönetim borç stokunun millî gelire oranının 2015'ten 2025'in ikinci çeyreğine kadar seyrini gösteriyor ve üç temel döneme işaret etmektedir.

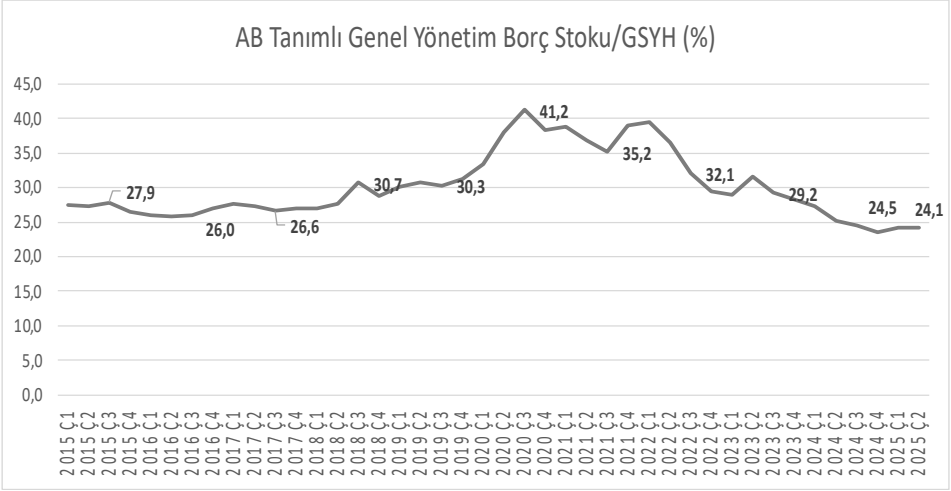

Şekil: AB Tanımlı Genel Yönetim Borç Stoku/GSYH (%)

2015–2019: Görece yatay, düşük oranlı dönem

2015–2017 arasında borç/GSYH oranı yaklaşık **%26–28 bandında** dalgalanıyor; 2018–2019'la birlikte kur şoku ve büyümedeki bozulmanın etkisiyle oran **%30'lar civarına** tırmanmaktadır. Yani kriz öncesi dönemde borç yükü düşük ama ekonominin kırılganlaştığı yıllarda artış başlamaktadır.

2020–2022: Pandemi ve kriz yıllarında sıçrama

2020 ile birlikte grafik keskin bir dönüş yapıyor ve oran kısa sürede **%41,2** ile zirveye çıkmaktadır. Bu, pandemi harcamaları, bütçe açıkları, kurdaki sert artış, irrasyonel ekonomi politikaları ve borçlanma maliyetlerindeki yükselişin birleşik sonucunu yansıtmaktadır. 2021–2022'de oran **%35–40 bandında** kalmaya devam ederek, kamunun krizleri borçla karşıladığını göstermektedir.

2023–2025: Hızlı gerileme – Gerçek bir başarı mı?

2023 sonrası borç/GSYH oranının hızla gerileyip **2024'te %24–25**, 2025'in ikinci çeyreğinde ise **%24,1** seviyesine inmesi ilk bakışta olumlu görünmektedir; zira AB kriteri olan **%60**'lık eşiğin çok altında olduğumuzu göstermektedir. Ancak bu düşüşün önemli kısmı, **yüksek enflasyonla şişen nominal GSYH** sayesinde oran hesabının küçülmesinden kaynaklandığı unutulmamalıdır. Yani payda (nominal milli gelir) enflasyonla şişerken, paydaki borç stoğu aynı hızda artmadığı için oran düşük çıkmaktadır. Bu, vatandaş açısından bir "borç hafiflemesi" değil; tam tersine enflasyon yoluyla görünmeyen bir vergi alınması anlamına gelmektedir.

Dolayısıyla grafik, "Türkiye'nin kamu borcu çok düşük, her şey yolunda" propagandası için kullanılsa da resmin tamamını göstermemektedir. Kur korumalı mevduat yükümlülükleri, Hazine garantili projeler, KİT'ler ve belediyeler üzerinden üstlenilen borçlar gibi **bütçe dışı taahhütler** bu orana dahil değildir. İktidar, yüksek enflasyon ve yaratıcı muhasebe ile borç/GSYH oranını makyajlarken; vatandaş artan vergi yükü, zamlar ve eriyen alım gücüyle bu "başarının" faturasını ödemektedir. Gerçek sürdürülebilirlik, borç oranını enflasyonla eritmek değil; şeffaf, hesap verebilir rasyonel para ve maliye politikalarıyla sağlanabilir.

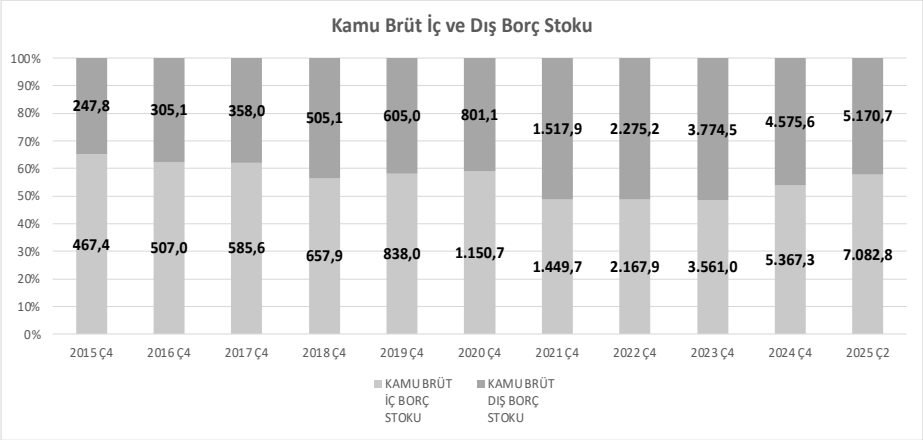

Grafik, 2015 sonundan 2025'in ikinci çeyreğine kadar kamu brüt iç ve dış borç stokunun **tutar olarak nasıl patladığını** çok net göstermektedir.

2015 sonunda yaklaşık **715 milyar TL** olan toplam kamu borcu (467,4 iç + 247,8 dış), 2020 sonunda **yaklaşık 1,95 trilyon TL'ye**, 2022 sonunda **4,4 trilyon TL'ye**, 2025'in ikinci çeyreğinde ise **12,2 trilyon TL'nin üzerine** çıkmış durumdadır (7,082,8 iç + 5,170,7 dış). Yani kaba bir ifadeyle 10 yıl bile dolmadan, kamu borcu neredeyse **17 katına** yaklaşmıştır.

İç / dış borç kompozisyonunu incelediğimizde; 2015–2017 döneminde borcun ağırlığı iç borçta iken (kabaca 2/3 iç, 1/3 dış), 2018'den itibaren özellikle kur şokları ve dış finansmana yönelme ile birlikte **dış borç stokundaki artış hızlanmaktadır**. 2021–2023 döneminde iç ve dış borç neredeyse başa baş gitmekte; her iki kalem de trilyonlar seviyesine sıçramaktadır. 2024 ve 2025'te hem iç hem dış borç aynı anda fırlayarak; iç borç 7 trilyona, dış borç 5 trilyona yaklaşarak kamu maliyesini **faiz ve kur riskine** son derece duyarlı hale getirmiştir.

"Borç/GSYH düşük" söylemi çelişkilidir. Bir önceki grafikte borç/GSYH oranının enflasyon sayesinde %24'lere düştüğünü görmüştük; burada ise nominal borç stokunun geometrik artışına tanık oluyoruz. Bu da iktidarın "AB tanımlı borç oranımız çok düşük" propagandasının, **enflasyonla şişirilmiş milli gelir** üzerinden makyajlandığını, oysa vatandaşın sırtına yıkılan gerçek borç yükünün katlanarak arttığını ortaya koymaktadır.

Bu tablo bize şunu söylüyor: İktidar, krizleri yönetmek için üretimi ve vergi adaletini güçlendirmek yerine, **borçlanmayı temel refleks** haline getirmiştir. Kur yüksek, faiz yüksek,

enflasyon yüksekken iç ve dış borç stokunu bu hızla büyütmek; bütçeyi faiz ödemelerine mahkûm etmek, her yeni şokta yeni vergilerle ve zamlarla halka fatura çıkarılacağı anlamına gelmektedir. Kısacası, grafik sadece bir borç istatistiği değil; yanlış ekonomi tercihlerinin, seçim ekonomilerinin ve şeffaf olmayan kamu harcamalarının on yıl içinde devleti nasıl ağır bir borç sarmalına soktuğunun özetidir.

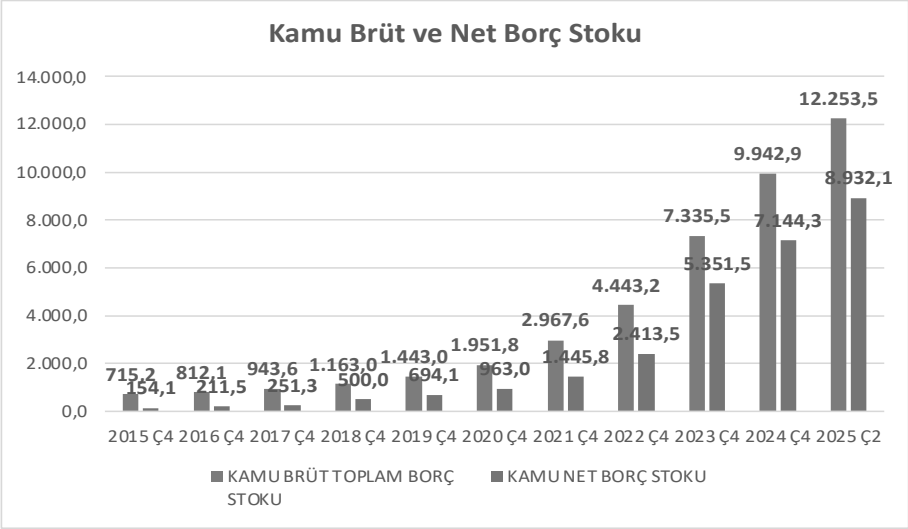

Grafikte 2015 yılı dördüncü çeyreğinden 2025 yılı ikinci çeyreğine uzanan dönemde kamu brüt ve net borç stokunun düzey ve dinamiklerindeki dönüşüm izlenmektedir; buna göre brüt borç stoku yaklaşık 715 milyar TL'den 12,3 trilyon TL'ye, net borç stoku ise 154 milyar TL'den 8,9 trilyon TL'ye yükselmiş, özellikle 2020 sonrasında hem artış eğimi hem de ivmesi belirgin biçimde keskinleşmiştir. Brüt ve net borç serileri arasındaki farkın zaman içinde daralması, genel yönetimin finansal varlık stokunun borç birikimi karşısında görece eridiğine, dolayısıyla kamu kesiminin bilanço pozisyonunda "net yükümlülük" ağırlığının belirginleştiğine işaret etmektedir. Bu görünüm, maliye politikasının şoklara karşı tampon işlevi görebilecek varlık birikimi yerine ağırlıklı olarak borçlanma kanalı üzerinden işletildiğini, bunun da orta vadede

faiz ödemelerinin bütçe içindeki payını artırarak mali alanı sınırlama ve borç sürdürülebilirliği tartışmalarını güçlendirme potansiyeli taşıdığını göstermektedir.

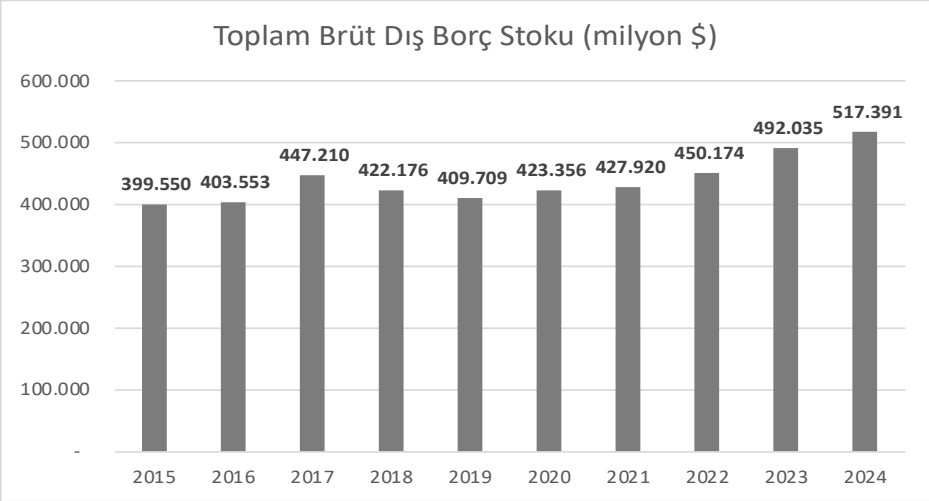

Şekil 2. Toplam Brüt Borç Stoku

Grafikte 2015–2024 dönemine ilişkin toplam brüt dış borç stoku serisi incelendiğinde, ABD doları cinsinden düzeylerin zaman içinde belirgin biçimde yukarı yönlü bir trende oturduğu görülmektedir. 2015 ve 2016 yıllarında yaklaşık 400 milyar dolar civarında seyreden stok, 2017'de 447,2 milyar dolara yükselerek ilk anlamlı kırılmayı gerçekleştirmekte; sonrasında 2018–2021 döneminde 410–430 milyar dolar bandında görece yatay, ancak yüksek bir plato oluşturmaktadır. 2022 itibarıyla ikinci bir hızlanma evresi gözlenmekte ve dış borç stoku 450,2 milyar dolardan 2023'te 492,0 milyar dolara, 2024 yılında ise 517,4 milyar dolar düzeyine ulaşmaktadır. Borç stokunun yerel para birimi değil rezerv para cinsinden ölçülmesi, bu artışın yalnızca kur ve enflasyon etkisiyle açıklanamayacağını, ülkenin dış yükümlülüklerindeki büyümenin reel nitelik taşıdığını göstermektedir. Bu görünüm, küresel faiz oranlarının yüksek olduğu ve likidite koşullarının sıkılaştığı bir konjonktürde Türkiye ekonomisinin dış finansman ihtiyacının azalmadığı, aksine daha yüksek bir borç stoğu ile uluslararası sermaye hareketlerindeki olası tersine dönüşlere ve kur şoklarına daha duyarlı bir pozisyona sürüklendiğini göstermektedir.

Merkezi yönetim iç borç stoku verileri, son on yılda borç dinamiklerinde çok belirgin bir bozulmaya işaret etmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Kamu Borç Yönetimi

Raporu'nda yer alan seriye göre, iç borç stoku 2015 sonunda yaklaşık **440 milyar TL** düzeyinden 2020'de **1,1 trilyon TL** seviyesine, 2022'de **yaklaşık 1,9 trilyon TL**'ye, 2023 sonunda **3,2 trilyon TL**'ye, 2024 sonunda ise **5 trilyon TL'ye yaklaşan** bir hacme ulaşmış; 2025 yazı itibarıyla **7,25 trilyon TL**, Ekim 2025'te ise **7,7 trilyon TL** civarına tırmanmıştır. Buna karşın, yine Bakanlık verileri iç borç stokunun GSYH'ye oranının 2010'lu yılların başında yüzde yirmili seviyelerdeyken 2024 itibarıyla **yaklaşık %11 civarına** gerilediğini göstermektedir. Nominal stoktaki bu hızlı artış ile oranlardaki görece ılımlı hareket arasındaki ayrışma, borç yükünün "hafiflediği" anlamına gelmemekte; aksine, yüksek enflasyonun milli geliri şişirerek oranları aşağı çektiğini, gerçek yükün ise mutlak tutar üzerinden ağırlaştığını göstermektedir.

Borç kompozisyonu dikkate alındığında, iç borcun hem düzey hem de toplam kamu borcu içindeki pay itibarıyla belirgin biçimde yükseldiği, stokta **kısa ve orta vadeli**, TÜFE'ye endeksli ve değişken faizli kâğıtların ağırlığının arttığı, yatırımcı tabanında ise bankacılık sisteminin yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yapı, kamu kesimini hem enflasyon ve faiz yeniden fiyatlamasına hem de iç piyasadaki likidite koşullarına karşı daha duyarlı hale getirmektedir. Nitekim merkezi yönetimin toplam borç stoku 31 Ekim 2025 itibarıyla **13,2 trilyon TL** düzeyine çıkmış; bunun yaklaşık **6,2 trilyon TL'si TL cinsi iç borç**, kalan kısmı ise döviz veya dövize endeksli yükümlülüklerden oluşmuştur. Buna ilave olarak, ekonomi genelinde brüt dış borç stoku 2025 ortasında **550 milyar ABD doları** düzeyine ve GSYH'nin yaklaşık **%28'i**ne karşılık gelmektedir. Dolayısıyla iç borç tarafındaki hızlı şişme ile dış borç cephesindeki yüksek seviye birlikte ele alındığında, bütçe açığını kapatmak için artan borçlanma ihtiyacının, kur ve faiz oynaklığıyla birleşerek kamu finansmanını hem iç hem dış şoklara son derece hassas bir konuma sürüklediği söylenebilir.

Bu çerçevede borç sürdürülebilirliğinin orta vadede güvence altına alınabilmesi; bir taraftan bütçe açığını geçici gelirlerle değil kalıcı ve adil vergi politikalarıyla daraltan, diğer taraftan borç portföyünde döviz ve enflasyona endeksli senetlerin ağırlığını kademeli düşürüp vade yapısını uzatan bir stratejik çerçeveyi gerekli kılmaktadır. Kamu harcamalarında seçiciliği ve verimliliği artıran, büyümenin niteliğini güçlendiren yapısal reformlarla desteklenmeyen bir borçlanma politikası, mevcut eğilimler ışığında, faiz ödemeleri kanalıyla bütçe esnekliğini daha da sınırlayacak ve özel sektör için finansman alanını daraltarak makroekonomik kırılganlıkları derinleştirecektir.

1.3. TÜRKİYE'NİN KÜRESEL ÖLÇEKTEKİ GÖRÜNÜMÜ: DEMOKRASİ VE HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNE İLİŞKİN GÖSTERGELER

Gelir Dağılımı Adaleti

Yüksek enflasyonu dizginlemek iddiasıyla, gerekli altyapı ve koşullar oluşmadan devreye sokulan düşük faiz uygulaması, bütçe disiplinini bozmuş; tarihsel ölçüde büyüyen bütçe açıkları, iktidarı hızla dolaylı vergilere abanmak zorunda bırakmıştır. Bugün devlet gelirlerinin yaklaşık yüzde 65'inin KDV, ÖTV gibi tüketim üzerinden alınan vergilerden sağlanması, yükün esas olarak düşük ve orta gelirli kesimlerin omuzlarına bindirildiğini göstermektedir. Dolaylı vergilerin geniş halk kesimleri üzerindeki baskısı artarken, büyük sermaye gruplarına tanınan muafiyet ve istisnalar vergi adaletini daha da zedelemektedir. TÜİK verileri esas alınarak yapılan hesaplamalar, açıklanan resmi enflasyon ile dar gelirli yurttaşların hissettiği fiilî enflasyon arasında en az 10 puanlık bir makas olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tablo altında 7 milyon asgari ücretli ile yaklaşık 4 milyon düşük gelirli emekli, günlük hayatını borçlanarak sürdürmeye çalışmaktadır. En düşük emekli aylığının asgari ücretin altına düşmemesi, asgari ücretin de en düşük memur maaşının gerisinde kalmaması, sosyal devlet olmanın asgari gereği haline gelmiştir.

Dünya Eşitsizlik Veri Tabanı'na göre Türkiye'de en zengin yüzde 10'luk kesim milli gelirin yüzde 56,7'sini alırken, nüfusun en alt yüzde 50'si toplam gelirin yalnızca yüzde 12,4'üne razı olmak zorunda kalmaktadır. Gelir dağılımındaki bozulmayı izleyen Gini katsayısının son dört yıldır kesintisiz yükselmesi, eşitsizliğin artık yapısal bir nitelik kazandığına işaret etmektedir. Sosyal transferler hariç tutulduğunda yapılan analizler, bu eğilimin daha da sertleştiğini göstermektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verileri, düzenli sosyal yardıma muhtaç hane sayısının son on yılda iki katına çıkarak 4,5 milyona ulaştığını ortaya koymaktadır; bu da nüfusun yaklaşık yüzde 14–15'inin geçimini ancak yardım mekanizmalarına tutunarak sürdürebildiği anlamına gelmektedir. Kısacası, yanlış para ve vergi politikaları sonucu ortaya çıkan enflasyonist baskı, vergi sisteminin adaletsiz yapısıyla birleşerek hem gelir dağılımını

bozmakta hem de toplumun önemli bir bölümünü kalıcı yoksulluk ve sosyal yardıma bağımlılık sarmalına sürüklemektedir.

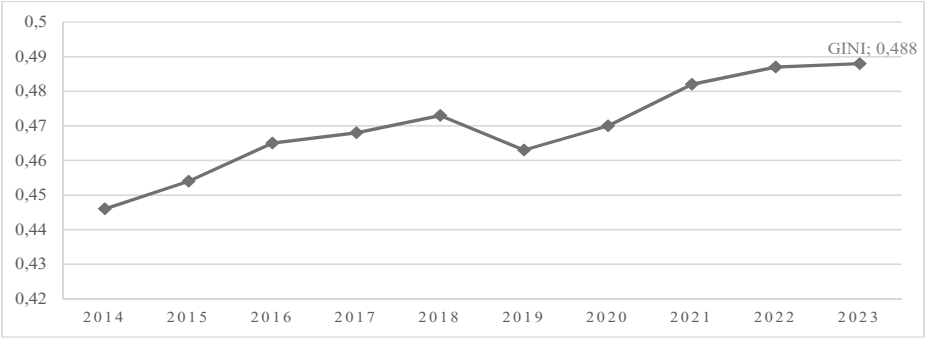

Şekil: GINI Katsayı Verileri

Dünya Bankası verilerine göre, toplam GSYİH açısından dünyanın en büyük yirmi ekonomisi arasında yer alan ülkemiz aynı zamanda gelir eşitsizliği düzeyinde de – Türkiye dışında yalnızca Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin bulunduğu – ilk yirmi ülke arasında yer almaktadır.

Demokrasi ve Yönetişim

İktidarın bir başka temel yanılgısı da adaleti, çoğulculuğu, demokrasiyi ve özgürlükleri gerçek anlamda tesis etmeden –hatta buna yönelik samimi bir çaba dahi ortaya koymadan– ekonomiyi düzeltebileceğini iddia etmesidir. Oysa hukukun işlemediği, ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin kısıtlandığı, adalet duygusunun zedelendiği bir ülkede ne üreticinin ne de tüketicinin geleceğe güvenle bakması mümkündür; böyle bir ortamda ne sağlıklı yatırım gelir ne de kalıcı kalkınma sağlanır.

Washington merkezli, kâr amacı gütmeyen Freedom House adlı kuruluş, demokrasi, siyasal özgürlükler ve insan hakları alanında izleme ve savunuculuk çalışmaları yürütmekte; ülkelerin demokratik kurumlarını ve yönetişim pratiklerini bu çerçevede değerlendirmektedir. Kuruluşun hazırladığı Küresel Özgürlük Skoru, "siyasal haklar" (political rights) ve "sivil özgürlükler" (civil liberties) başlıkları altında verilen puanların toplamından oluşmaktadır. Siyasal haklar; seçim süreçlerinin adilliği, siyasal çoğulculuk ve katılım ile hükümetin işleyişi gibi ölçütler üzerinden incelenirken; sivil özgürlükler, ifade ve inanç özgürlüğü, örgütlenme ve toplanma hakkı, hukukun üstünlüğü, kişisel özerklik ve bireysel haklar gibi alanlarda

değerlendirilmektedir. Puanlama yapılırken yalnızca bu hakların kâğıt üzerinde tanınmış olması değil, fiiliyatta ne ölçüde kullanılabildiği esas alınmakta; 2014'te güncellenen yöntem çerçevesinde 0 "hiç özgür değil", 100 ise "tamamen özgür" ülkeleri ifade edecek şekilde bir skala kullanılmaktadır.

Tablo: Küresel Özgürlük Skoru

TÜRKİYE	Küresel özgürlük Skoru (100)	Durum
2014	55	Kısmen Özgür
2015	58	Kısmen Özgür
2016	53	Kısmen Özgür
2017	38	Kısmen Özgür
2018	32	Özgür Değil
2019	31	Özgür Değil
2020	32	Özgür Değil
2021	32	Özgür Değil
2022	32	Özgür Değil
2023	32	Özgür Değil
2024	33	Özgür Değil
2025	33	Özgür Değil

Kaynak: Freedom House

Bir diğer benzer kuruluş olan İsveç merkezli International IDEA (Institute for Democracy and Electoral Assistance) demokrasilerin geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla dünya çapında demokratik kurum ve süreçleri desteklemek ve güçlendirmek için çalışmalar yapmaktadır. 2016 yılında başlattığı **Demokrasinin Küresel Durumu** (GSoD) Girişimini ile demokrasinin durumu ve kalitesine ilişkin kanıta dayalı analiz ve veriler sağlamaktadır.

Bu veriler dünya genelinde 174 ülkeye ait detayları içermekte ve çeşitli akademisyenler ve kuruluşlar tarafından farklı kaynak türleri kullanılarak geliştirilen 157 ayrı göstergeye dayanmaktadır; Temsil için şeffaf seçimler, kapsayıcı oy hakkı, özgür siyasi partiler, etkin parlamento ve yerel yönetimler gibi başlıklar; Haklar için yargıya erişim, bireysel özgürlükler, temel refah, siyaset önündeki eşitlik gibi başlıklar; ve Hukukun Üstünlüğü ile sivil hareketleri içeren Katılım konularında ölçümler yapılmaktadır.

Tüm puanlamalar 0'dan 1'e kadar olup, 0 tüm örneklemdeki en düşük başarıyı, 1 ise en yüksek başarıyı temsil etmektedir. Türkiye'nin 2010'lu yıllardan bu yana durumu aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Hem Freedom House hem de IDEA ölçümlerinde 2016 itibariyle demokratik kurum ve ilkelerin hepsini ilgilendiren tüm bu alanların puanlamalarında bir kırılım göze çarpmaktadır.

Belirsizlik Endeksi'nin de dayalı olduğu Economist Intelligence Unit'in doğrudan demokrasi skoru ölçümü bulunmaktadır. **Demokrasi Endeksi**, vatandaşların özgür ve adil seçimlerle siyasi liderlerini seçebilme, bireysel özgürlüklerden yararlanabilme, demokrasiyi diğer siyasi sistemlere tercih edebilme, siyasete katılabilme ve katılma ve kendileri yararına hareket eden işlevsel bir hükümete sahip olma derecelerine ilişkin bilgileri bir araya getirmektedir. 0 ile 10 (en demokratik) arasında değişmektedir. Türkiye'nin 2000'li yıllarında endeksin değişiminin zaman çizgisi aşağıda görülmektedir.

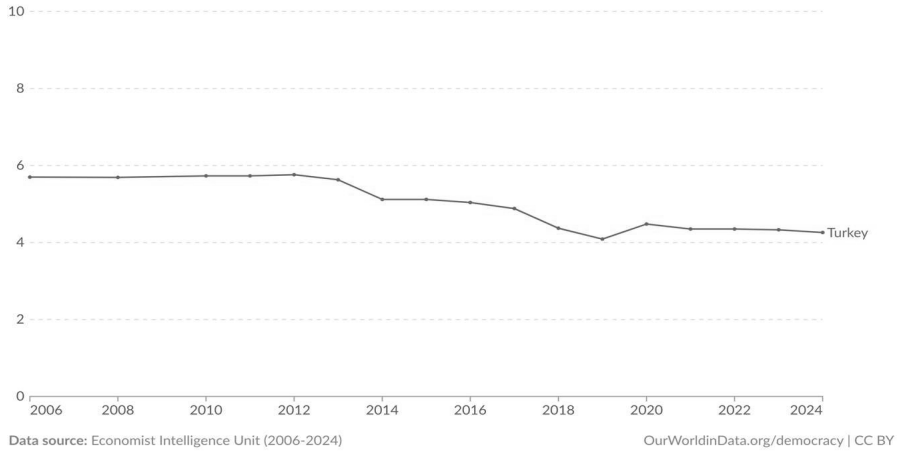

Şekil: Türkiye Demokrasi Endeksi

Kaynak: International IDEA, Global State of Democracy Indices, March 2025

Bu demokrasi endeksi için ülkeler puanlarına göre sıralandığında Türkiye 2024 yılı puanıyla 174 ülke arasında 104. sırada gelmektedir. 2016 yılında 77. sırada; 2011 yılında 71. sırada yer almıştır.

Demokratik kurumsallaşma ve yönetişim konularına gelindiğinde Türkiye'nin kötü gidişatı sürdürdüğü görülmektedir. İsveç merkezli International IDEA'nın (Institute for Democracy and

Electoral Assistance) 173 ülkede yürüttüğü Demokrasinin Küresel Durumu (GSoD) çalışmasına göre tüm bu ülkeler arasında Türkiye temsil konusunda 104, haklar konusunda 135, katılımcı yönetim konusunda 140 ve hukukun üstünlüğünde 143'inci sırada yer almaktadır.

Dünya Belirsizlik Endeksi (World Uncertainty Index), ülkelerin ekonomi-politika gündeminde "belirsizlik" kavramının ne ölçüde öne çıktığını nicel olarak izlemeye imkân veren bir göstergedir ve ekonomik, siyasal ve kurumsal istikrarın değerlendirilmesinde önemli bir referans sunmaktadır. Türkiye için hesaplanan seri, endeksin ülke kırılımını yansıtarak küresel konjonktürden bağımsız olarak içerdeki risk algısının zaman içindeki seyrini ortaya koymaktadır.

Şekil: Türkiye Belirsizlik Endeksi

Kaynak: Dünya Belirsizlik Endeksi (World Uncertainty Index, WUI), Economist Intelligence Unit

Şekilde yer alan Türkiye Belirsizlik Endeksi, 2000'li yılların başında görece düşük ve dalgalı bir bantta seyrederken, küresel finans krizinin yaşandığı 2008–2009 döneminde belirgin bir sıçrama göstermekte; 2013 sonrasında ise siyasi ve jeopolitik gerilimlerle birlikte daha yüksek ve oynak bir rejime geçtiğini ortaya koymaktadır. Özellikle 2015–2016 yıllarında endeksin zirveye yakın değerler alması, 15 Temmuz darbe girişimi ve çevresindeki olağanüstü dönemin ekonomik aktörler nezdinde oluşturduğu güvensizlikten kaynaklanmaktadır. Son yıllara bakıldığında, COVID-19 sonrası küresel belirsizlikler kademeli olarak yatışırken Türkiye serisinin 2023 seçimleri etrafında yeniden yükseldiği, 2024 boyunca dalgalı ancak yüksek bir

patika izlediği ve 2025'in üçüncü çeyreğinde tekrar 0,6 seviyesine yaklaşarak yukarı yönlü bir eğilim sergilediği görülmektedir. Bu görünüm, küresel ölçekte belirsizliklerin görece normalleştiği bir dönemde Türkiye'de politika değişkenliğinin, kurumsal zayıflıkların ve öngörülemeyen düzenlemelerin ekonomik karar alıcılar üzerinde hâlâ güçlü bir belirsizlik baskısı yarattığını, dolayısıyla yatırım iştahı ve uzun vadeli planlama açısından risk primini yüksek tutan yapısal sorunların devam ettiğini göstermektedir.

Her iç ve dış olumsuzlukta sarsılan, temelleri kökten zayıf bu ekonomi anlayışıyla, devlet tam anlamıyla bağımsız diyebilir miyiz?

Dış güçler yaygarasıyla milleti manipüle etmek yerine, dış güçlerin her tehdidinde hırpalanan değil her şart altında geleceğinden emin olunan bir ekonomi inşa etmek iktidarın asıl vazifesi değil midir?

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin vaat ettiği istikrarı üretemediği, belirsizlik göstergelerinin hâlâ bu kadar yüksek seviyelerde dolaşmasından açıkça anlaşılmaktadır. Sözde "güçlü yönetim" modeli, özellikle seçim dönemlerinde ve sonrasında, piyasaların ve toplumun duyduğu kaygıyı azaltmak bir yana, çoğu zaman daha da artırmıştır. Türkiye ekonomisinin ve siyasal yapısının dış gelişmelere karşı yüksek kırılganlığı hem uluslararası yatırımcıların hem de içerideki tasarruf sahiplerinin güven kaybıyla birleşerek belirsizlik hissini derinleştirmiştir.

Bu durum, ekonomik ve siyasal istikrarın güçlenmesi için sadece makyaj düzenlemelerin değil, köklü kurumsal reformların ve güven inşa eden bir yönetim anlayışının şart olduğunu göstermektedir. Özellikle dış politika tercihleri, ekonomi yönetiminin öngörülebilirliği ve hukukun üstünlüğü alanlarında atılacak somut ve tutarlı adımlar; Türkiye'nin hem küresel hem de yerel ölçekte maruz kaldığı belirsizlik algısını azaltmanın ve ülkeyi yeniden öngörülebilir bir rotaya oturtmanın temel anahtarıdır.

2. BÜTÇEYE GENEL BAKIŞ VE GEÇMİŞ DÖNEM BÜTÇELERİ

2.1. BÜTÇE NEDİR? BÜTÇE HAKKI VE BÜTÇENİN TARİHSEL SÜRECİ

Bütçe, bir ülkenin sınırlı ekonomik kaynaklarının nasıl, kim için ve hangi önceliklerle kullanılacağını belirleyen temel bir siyasal ve hukuki araçtır. Bu yönüyle yalnızca muhasebî bir tablo değil, toplumsal refahın artırılmasının, gelir ve fırsat adaletinin sağlanmasının, sürdürülebilir siyasi, ekonomik ve hukuki yapıların inşasının da omurgasıdır. Bütçe hakkı, aynı zamanda ulusal egemenliğin ve bağımsızlığın korunmasında, "kimin adına, kim tarafından ve ne için harcama yapıldığı" sorusuna verilen cevabın demokratik meşruiyet kazanmasında kritik bir rol üstlenir.

Bütçe, kamu malları ve hizmetlerinin üretimine ilişkin devlet faaliyetlerinin yıllık planını ve mali çerçevesini ortaya koyar; devletin gelir-gider dengesini, hangi kaynağın hangi toplumsal ihtiyaca yönlendirileceğini ifade eder. Kelime kökü itibarıyla Latince "bulga" (torba, kese) sözcüğüne dayanan bütçe kavramı, zamanla devlet hazinesini ve kamu gelir-gider planını temsil eder hâle gelmiştir. Türk Dil Kurumu ise bütçeyi, belirli bir dönem içindeki gelir ve giderlerin önceden tahmin edilip kanunla yetkili organlarca görüşülerek onaylandığı hukuki düzenleme olarak tanımlar.

Bütçe Hakkının Tarihsel Gelişimi

Bütçe hakkı, vergi yüklenimi ve kamu harcaması yapma yetkisinin temsil organları eliyle kullanılması ilkesi, demokrasi tarihinin en önemli kilometre taşlarından biridir. "Vergilendirme yetkisi, temsil yetkisiyle birlikte yürümelidir" anlayışı, klasik ifadesiyle "temsilsiz vergi olmaz" ilkesi, modern bütçe hakkının özünü oluşturur.

Bu çerçevede;

İngiltere'de 1215 tarihli Magna Carta ile kralın keyfi vergi koyma ve harcama yapma yetkisine sınırlamalar getirilmiş, mali kararların soylular meclisi (daha sonra parlamento) denetimine açılması yolunda tarihsel bir adım atılmıştır.

1688 Şanlı Devrimi'nin ardından kabul edilen **1689 Haklar Bildirgesi** ile vergi koyma ve harcama yetkisinin parlamento kararı olmaksızın kullanılamayacağı hüküm altına alınmış, böylece bütçe hakkı parlamento egemenliğinin çekirdeği hâline gelmiştir.

Fransa'da 1789 Devrimi ve akabinde hazırlanan 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ve 1791 Anayasası, bütçe yapılması ve vergilendirme yetkisinin ulusal meclise ait olduğunu vurgulayarak, monarşik mutlakiyetten halk egemenliğine geçişte bütçe hakkını temel bir araç olarak konumlandırmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1791 Anayasası çerçevesinde vergi ve harcama yetkisinin Kongreye ait olması, federal yapıda dahi bütçe hakkının yasama organı üzerinden kullanılması gerektiği anlayışını pekiştirmiştir.

Bu gelişmeler, bütçe hakkını yalnızca teknik bir mali düzenleme değil, siyasal temsilin, hukukun üstünlüğünün ve kuvvetler ayrılığının temel unsurlarından biri hâline getirmiştir.

Türkiye'de Bütçe Hakkı ve Bütçe Sürecinin Gelişimi

Osmanlı-Türk mali tarihine bakıldığında, modern anlamda bütçe kavramının özellikle Tanzimat sonrasında şekillendiği görülmektedir.

1855 tarihli Bütçe Nizamnamesi ile "muvazene defteri" terimi ortaya çıkmış; devletin gelir ve giderlerinin belirli bir bütünlük içinde görülmesi amaçlanmıştır.

1873 tarihli Devlet-i Aliye Bütçe Nizamnamesi ve **1876 Kanun-i Esasi** ile "bütçe" terimi resmen kullanılmaya başlanmış, böylece mali işlemler kısmen de olsa anayasal çerçeveye kavuşturulmuştur.

Esasen ülkemizde modern bütçe süreci, **1912 tarihli Muhasebe-i Umumiye Kanunu** ile kurumsal bir zemine oturmuştur. Bu kanun, devlet hesaplarının tutulması, harcamaların kaydı ve kesin hesabın çıkarılması bakımından bir dönüm noktasıdır.

Cumhuriyetin ilanından sonra, 1912 tarihli düzenleme geliştirilerek **1927 yılında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu** adıyla yeniden yürürlüğe konulmuş, böylece bütçe ve muhasebe sistemi Cumhuriyet idaresinin ihtiyaçlarına göre uyarlanmıştır. Bu kanunla birlikte:

- Sadece merkezi idarenin değil, belediyeler ve il özel idarelerinin hesap ve işlemlerinin de TBMM adına **Divan-ı Muhasebat** (bugünkü Sayıştay) tarafından denetlenmesi öngörülmüş,

- Yerel yönetimlerin mali faaliyetlerinin de merkezi ve anayasal denetime tabi olması sağlanmıştır.

Bu çerçevede, **1924 Anayasası** vergilerin ancak kanunla konulabileceği, bütçe kanunlarının bir yıllık olması gibi modern mali yönetim ilkelerine yer vererek bütçe hakkını anayasal güvenceye bağlamıştır. Sonraki anayasalarda da (1961 ve 1982 Anayasaları) bütçe, TBMM'nin asli görevlerinden biri olarak tanımlanmış; vergi koyma, kaldırma ve değiştirme yetkisinin münhasıran TBMM'ye ait olduğu hüküm altına alınmıştır.

1050 sayılı Kanun, 1924 ve 1961 Anayasaları dönemlerinde çeşitli değişikliklere uğramakla birlikte yaklaşık 80 yıl yürürlükte kalmış, 2000'li yıllara kadar bütçe yönetiminin temel hukukî çerçevesini oluşturmuştur. Bu uzun süreli uygulama, Türkiye'de bütçe yönetiminin kurumsal sürekliliğini ve bütçe disiplininin belirli bir çerçevede sürdürülmesini sağlamıştır.

2003 yılında kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Türkiye, bütçe yönetiminde yeni bir döneme girmiştir. 5018 sayılı Kanun ile:

- Performans esaslı bütçeleme, stratejik planlama, çok yıllı bütçeleme gibi çağdaş teknikler bütçe sürecine dâhil edilmiş,
- Mali disiplinin güçlendirilmesi, hesap verilebilirliğin ve mali saydamlığın artırılması hedeflenmiş,
- Merkezi yönetim ve mahalli idareler başta olmak üzere genel yönetim kapsamındaki tüm kamu idarelerinin mali işlemlerinin bütüncül bir kamu mali yönetimi anlayışı içinde ele alınması amaçlanmıştır.
- Son olarak, analitik sınıflandırmayı kullanarak program esaslı bütçeleme sistemine geçilmiştir.

Bu değişim, bütçenin sadece bir gelir-gider tablosu olmaktan çıkarak, politika önceliklerini, stratejik hedefleri ve performans göstergelerini içeren daha bütüncül bir kamu yönetimi aracına dönüşmesini ifade etmektedir.

Bütçe Sürecinde Yaşanan Sorunlar ve Bütçe İlkeleri

Ne var ki gelinen noktada, Türkiye'de bütçe sürecini taşıyan pek çok temel ilkenin fiilen aşındırıldığı görülmektedir. Yıllar boyunca verilen demokratik ve kurumsal mücadele ile geliştirilen bütçe hakkı, mevcut iktidarın bütçeleme tekniklerinde yaptığı değişikliklerle zayıflatılmakta, Meclis'in denetim fonksiyonu giderek daralmaktadır. Torba kanun uygulamaları, bütçe dışı fon ve mekanizmaların yaygınlaşması, ödenek üstü harcamalar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle bütçe gelirlerinin ve ödeneklerinin sık sık değiştirilmesi gibi uygulamalar, parlamentonun bütçe üzerindeki gerçek denetim gücünü sınırlandırmakta; şeffaflık ve hesap verilebilirlikten uzaklaşmaya yol açmaktadır. Bu durum, sadece teknik bir maliye sorunu değil, doğrudan doğruya demokrasi ve hukuk devleti sorunudur.

Devlet bütçesinin temel ilkeleri, mali yönetimin ve demokratik denetimin ana dayanaklarını oluşturur. Bu ilkeler şunlardır:

- **Anlaşılır Olma İlkesi**
- **Birlik İlkesi**
- **Teklik İlkesi**
- **Bölüm Bazında Onaylama İlkesi**
- **Bütçede Tasarruf İlkesi**
- **Denklik İlkesi**
- **Doğruluk İlkesi**
- **Genellik İlkesi**
- **Hazine Birliği İlkesi**
- **Hesap Verilebilirlik**
- **Mali Disiplin**
- **Mali Saydamlık**
- **Önceden İzin Alma İlkesi**
- **Samimiyet İlkesi**
- **Yıllık Olma İlkesi**

Bu ilkeler, bütçenin hazırlanmasından uygulanmasına, denetiminden kesin hesabın çıkarılmasına kadar tüm süreci yönlendiren anayasal ve hukuki güvencelerdir. Anlaşılır olma, birlik ve genellik ilkeleri; bütçenin bütüncül, sade ve herkesce takip edilebilir olmasını amaçlar. Teklik, bölüm bazında onaylama ve yıllıklık ilkeleri; bütçenin farklı başlıklarla parçalanmasını,

keyfi kullanımı ve denetim dışı alanların oluşmasını engeller. Hazine birliği, mali disiplin ve tasarruf ilkeleri; kamu kaynaklarının dağınık, hesap dışı ve verimsiz kullanılmasına set çeker. Doğruluk, samimiyet, mali saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkeleri ise; yönetenlerin kullandığı her kuruşun hesabını halka ve parlamentoya verme zorunluluğunun hukuki karşılığını ifade eder.

Hükümetlerin bu ilkeler doğrultusunda hareket etmesi, sadece teknik bir yükümlülük değil, demokrasiye, hukuk devletine ve toplumsal adalete saygının gereğidir. Bu ilkelerin ihlali ise, bütçe hakkının özünü zedelemekte; hem bugünkü vatandaşların hem de gelecek kuşakların haklarını tehdit etmektedir.

Bütçenin Önemi

Bütçe, kâğıt üzerindeki rakamlardan ibaret değildir; o rakamların arkasında emekçinin ücreti, öğrencinin eğitimi, gencin bursu, çiftçinin desteği, esnafın nefes alması, emeklinin sofrasındaki ekmek, kentin ulaşımı, mahallenin parkı ve daha nice yaşamsal hizmetler bulunmaktadır. Bu nedenle bütçe:

Gelir dağılımının adil olup olmadığını,

Kamu kaynaklarının kimin lehine, kimin aleyhine kullanıldığını,

Devletin sosyal devlet olma iddiasının ne kadar gerçek ne kadar kâğıt üzerinde kaldığını gösteren en somut göstergelerinden biridir.

Demokratik rejimlerde **bütçe hakkı**, temsili demokrasinin kalbidir. Vatandaşlar seçimlerde oy verirken aslında büyük ölçüde, kendilerinden toplanan vergilerin nasıl kullanılacağına, hangi alanlara ne kadar kaynak ayrılacağına dair tercihlerini ortaya koyarlar. Bu nedenle bütçenin hazırlanması ve onaylanması sürecinde parlamentonun güçlü, etkin ve özgür iradesi büyük önem taşımaktadır.

Güçlü bir bütçe hukuku ve sağlam bütçe ilkeleri:

- Ekonomik istikrarın korunmasına,
- Kamu borç yükünün sürdürülebilir olmasına,
- Kaynakların verimli ve şeffaf kullanılmasına,

- Toplumsal barışın, sosyal adaletin ve kurumsal güvenin güçlenmesine hizmet eder.

Buna karşılık bütçenin bir siyasi araç olarak keyfi kullanılması, parlamentonun devre dışı bırakılması, denetim mekanizmalarının etkisizleştirilmesi ve temel bütçe ilkelerinin aşındırılması hem ekonomik krizleri derinleştirmekte hem de demokrasiye olan güveni sarsmaktadır.

Sonuç olarak, bütçe hakkının asırlar içinde verilen mücadelelerle elde edilmiş bir demokratik kazanım olduğu unutulmamalıdır. Bütçenin hazırlanması, görüşülmesi ve denetlenmesi süreçlerinde bu tarihsel birikime, anayasal ilkelere ve toplumsal adalet anlayışına uygun davranmak; bugünün siyasal iktidarlarının keyfî tercihi değil, halkın iradesine ve hukuk devletine karşı yerine getirmek zorunda oldukları temel bir sorumluluktur.

2.2. GEÇMİŞ DÖNEM BÜTÇE DEĞERLENDİRMELERİ

2026 yılına ilişkin sunulan bütçenin daha iyi değerlendirilebilmesi için bu bölümde geçmiş yıllara ilişkin bütçe istatistiklerine değinilecektir. Değerlendirilen veriler, ekonomi ve bütçe yönetiminde dikkate alınması gereken temel göstergeler açısından ele alınmıştır. Söz konusu temel göstergeler bütçe açığı, faiz dışı açık veya fazla, gelirin gideri karşılama oranı, gelirin GSYH içindeki payı, faiz harcamalarının vergi gelirlerine oranı, vergi türlerinin oransal dağılımı ve kamu kesimi borçlanma gereksiniminin GSYH'deki payı gibi önemli verileri içermektedir. Mezkûr veriler aynı zamanda hükümetin bütçe yönetimindeki performansını, diğer bir tabirle ekonomi yönetiminde verdikleri sınavın sonucunu gösteren ekonomik göstergelerdir.

Tabloda yer alan verilerden de anlaşılacağı üzere, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçtiğimiz dönemden itibaren bütçemiz her geçen gün daha da açık vermeye devam etmektedir. Tabloda da görüleceği üzere faiz harcamalarını çıkardığımızda dahi geçmiş yıl bütçelerimiz açık vermiştir. Bu durum kamu mali disiplinini derin bir şekilde bozmuştur. Bu noktada bütçe açığını kapatmak üzere ülkemizin petrol veya doğalgaz gibi doğal kaynak zenginliği de bulunmadığından iktidar sahipleri, ekonomik değer ifade eden birçok kamu kuruluşu ve KİT'i özelleştirmek yoluna gitmiş; böylelikle devlet bütçe politikaları açısından dar bir alana sokulmuştur**. İktidar bu yaptığıyla ne günü kurtarmaktadır ne geleceğimizi korumaktadır**.

Ülkemizin değerli kuruluşlarının özelleştirilmesiyle bugünkü yaşanan sorunların da temeli atılmıştır. Böylesi bir tablo karşısında yapılması gereken iki önemli husus bulunmaktaydı.

Bunlardan birincisi devletin gelirlerin artırılmasıydı. Ki bu durum, vatandaşlarımızın sırtına yeni vergi yükü yüklemek demektir. Diğeri de devletin harcamaların kısılmasıdır ki bu da kamu harcamaların kısılması için kamuda tasarruf uygulanmasını ifade etmektedir. Ne hazindir ki kamuda tasarruf noktasında adımlar atması gereken iktidar siyasi kaygılarla tam tersi uygulamalar içerisinde olmuştur. İktidarın kaynak israfına yönelerek verimsiz kamu harcamalarını azaltmadan borçlanma ve vergi artışlarıyla bütçe açığını kapatmaya çalıştığı açıkça görülmektedir. Bu durumun vatandaşlarımıza yansımaları da vergi yükü olarak dönmüştür.

Tablo: Yıllar İtibariyle Bütçe İstatistikleri (Bütçe Açığı ve Faiz Dışı Açık/Fazla)

Yıllar	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Vergi Geliri	Bütçe Açığı	Faiz Dışı Açık/Fazla
2006	178.126	173.483	137.480	-4.643	41.320
2007	204.068	190.360	152.835	-13.708	35.045
2008	227.031	209.598	168.109	-17.432	33.229
2009	268.219	215.458	172.440	-52.761	440
2010	294.359	254.277	210.560	-40.081	8.217
2011	314.607	296.824	253.809	-17.783	24.448
2012	361.887	332.475	278.781	-29.412	19.004
2013	408.225	389.682	326.169	-18.543	31.443
2014	448.752	425.383	352.514	-23.370	26.544
2015	506.305	482.780	407.818	-23.525	29.479
2016	584.071	554.140	459.002	-29.932	20.315
2017	678.269	630.490	536.617	-47.779	8.932
2018	830.809	757.996	621.536	-72.813	1.148
2019	1.000.027	875.280	673.315	-124.747	-24.808
2020	1.203.737	1.028.446	833.251	-175.292	-41.329
2021	1.603.545	1.402.038	1.164.988	-201.507	-20.655
2022	2.942.748	2.800.088	2.353.438	-142.660	168.243
2023	6.585.456	5.210.488	4.500.866	-1.374.968	-700.353
2024	10.780.614	8.672.832	7.305.279	-2.107.782	-839.446

Tabloda görüleceği üzere bütçe açığı katlanarak büyümektedir. Türkiye'nin yıllık bütçe performansı, özellikle son yıllarda daha da artan bütçe açıklarıyla, ekonomi yönetimindeki sorunları net bir şekilde göstermektedir. 2022 yılına kadar bütçe açığının kademeli bir şekilde sürekli artması, özellikle gelir-gider dengesizlikleri noktasında hükümetin mali disiplindeki

zaaflarına işaret etmektedir. 2023 yılına gelindiğinde ise başta seçim ekonomisi işletilmesinden kaynaklı ek bütçe yapılmıştır. Bütçe açığı 2022 yılına kıyasla 9,5 kat artarak 1.375 trilyon TL olmak suretiyle tarihi zirvesine ulaşmıştır.

2024 yılına gelindiğinde bütçedeki deliğin giderek büyüdüğü görülmektedir. Giderlerin her yıl katlanarak arttığı ve bu harcamaları karşılamak içinde vatandaşın sırtına binen vergi yükününde her geçen gün artırıldığı gözlemlenmektedir. Sonuç itibariyle de kontrolden ve mali disiplinden uzak bir anlayışla yapılan bütçe rekor açık vermiş ve rekor düzeyde faiz dışı açıkta vermiştir. Bütçe açığı 2.107 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Faiz dışı açık ise 839.446 milyar TL'ye gelerek en yüksek faiz dışı açık verisi olarak kayda girmiştir.

Mali tablolarımızın her geçen yıl düzelmesi ve pozitif etkiye dönüşmesi gerekirken aksine daha da kötüleşmektedir. Bu veriler, sorunun sistemde olduğunu ifade eden en önemli göstergelerdir. Bütçede artan harcamalar, enflasyonist yapı, vergi yükünün ağırlaşması ve faiz dışı açığın katlanarak büyümesi; Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'yle birlikte bütçe yapma ve yönetiminde ortaya çıkan sorunların bir sonucudur.

2022 yılında faiz dışı fazla kaydedilmiş olmasına rağmen aslında bu durum Ak Parti iktidarının bütçe politikalarında doğru uygulamalarının sonucu değil ek bütçe ile getirilen vergi oranlarında yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır. 2023 yılında da ek bütçe uygulanmasına rağmen bütçe açığı ve faiz dışı açık Cumhuriyet tarihimizde hiç görülmemiş düzeyde gerçekleşmiştir. Bunun en büyük sebebi, rasyonel olmayan ekonomi politikalarının 2023 yılında patlak vermesinden kaynaklanmaktadır. Yanlış ekonomi politikalarının neticelerini halen yaşamaya devam etmekteyiz.

Bu tablo, ekonomik istikrarın sağlanmasında kritik olan bütçe disiplininin korunmasının ne derece zorlaştığını göstermektedir. İktidar pandemi, savaş ve küresel ekonomik dalgalanmalar gibi unsurlar karşısında maliye politikalarını etkin olarak kullanmamıştır. Hatalı maliye politikaları nedeniyle ortaya çıkan olumsuzlukları pandemi, savaş ve küresel ekonomik dalgalanmalar gibi dış kaynaklı unsurlar iktidar tarafından kötü ekonomik ortamın mazereti olarak öne sürülmektedir. Bu durum aklımıza Cumhurbaşkanının 2000'li yılların başında ifade ettiği cümleleri getirmiştir. Türkiye başımıza bir şey geldiği zaman dış kuvvetler, dış güçler denilmektedir. Ben buna katılamıyorum. Eğer sizin bünyeniz güçlüyse, sağlamsa bünyede olan virüs hiçbir zaman o bünyeye zarar veremez demiştir. El hak çok doğru söylemiştir. Sorunumuz

dış güçler değil bünyemizin sağlam olmamasıdır. Dış güçleri mazeret olarak kullanmak 22 yıldır işbaşında olan iktidarın bu sorunları çözemediğini itiraf ettiğini göstermektedir.

Devlet bütçesinin temel ilke ve disiplinlerden sapması, gelecekte ekonomi üzerinde uzun vadeli ve kalıcı olumsuz etkiler oluşturacağı endişesini doğurmaktadır. Hükümetin bu tabloyu olumlu bir perspektifle sunma çabalarına rağmen, rakamlar gerçek ekonomik zorlukların üstesinden gelinemediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo: Bütçe ve Vergi Gelirlerinin Bütçe Giderine Oranı ile GSYH İçindeki Payı (%)

Yıllar	Gideri Karşılama Oranları (%)		GSYH (2009 Bazlı)	GSYH'a Oranları (%)	
	Bütçe Geliri	Vergi Geliri		Gider	Gelir
2006	97,39%	77,18%	795.757	22,38%	21,80%
2007	93,28%	74,89%	887.714	22,99%	21,44%
2008	92,32%	74,05%	1.002.756	22,64%	20,90%
2009	80,33%	64,29%	1.006.372	26,65%	21,41%
2010	86,38%	71,53%	1.167.664	25,21%	21,78%
2011	94,35%	80,68%	1.404.928	22,39%	21,13%
2012	91,87%	77,04%	1.581.479	22,88%	21,02%
2013	95,46%	79,90%	1.823.427	22,39%	21,37%
2014	94,79%	78,55%	2.054.898	21,84%	20,70%
2015	95,35%	80,55%	2.350.941	21,54%	20,54%
2016	94,88%	78,59%	2.626.560	22,24%	21,10%
2017	92,96%	79,12%	3.133.704	21,64%	20,12%
2018	91,24%	74,81%	3.761.166	22,09%	20,15%
2019	87,53%	67,33%	4.317.810	23,16%	20,27%
2020	85,44%	69,22%	5.048.568	23,84%	20,37%
2021	87,43%	72,65%	7.256.142	22,10%	19,32%
2022	95,15%	79,97%	15.011.776	19,60%	18,65%
2023	79,12%	68,35%	29.545.722	22,29%	17,64%
2024	80,45%	67,76%	44.587.225	24,18%	19,45%

Tablo, bütçe ve vergi gelirlerinin bütçe giderine oranı ile GSYH içindeki payını göstermektedir. Tablo'da ki verilere baktığımızda yıllar itibariyle bütçe ve vergi gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranında istikrarlı bir bütçe politikasının uygulanmadığı görünmektedir. Oysa ki büyük ekonomilerde bütçe ve vergi gelirlerinin bütçe giderindeki ve GSYH içindeki paylarının yüksek olmaması gerekmektedir.

Tabloda yer alan veriler, özellikle 2018 sonrası dönemde merkezi yönetim bütçesinin gelir–gider dengesindeki yapısal kırılganlığı açık biçimde ortaya koymaktadır. Bütçe gelirlerinin giderleri karşılama oranı 2006'da %97,4 iken 2024 itibarıyla %80,45'e gerilemiştir. Vergi gelirlerinin giderleri karşılama oranı da aynı dönemde %77,2'den %67,8'e düşmüştür. Bu tablo, son yıllarda **faiz harcamalarındaki artışın** ve **ağırlaşan vergi yüküne alternatif kaynak olarak vergi dışı gelirlerin bütçedeki ağırlığının artmasının** etkisini göstermektedir.

2009 küresel krizinde bütçe gelirlerinin giderleri karşılama oranı %80'e kadar gerilerken, sonraki yıllarda kısmi toparlanma yaşanmıştır. Ancak 2018 sonrası dönemde — Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle bütçe yönetiminde yapılan değişikler, kur şokları, yüksek enflasyon ve deprem sonrası harcama genişlemesiyle birlikte— bu oran yeniden bozulmuştur.
2023'te %79,1 ve 2024'te %80,45 düzeyinde kalan oranlar, **bütçe disiplininde kalıcı bir zafiyetin** devam ettiğini ortaya koymaktadır.

GSYH içindeki bütçe gideri payı 2009'da kriz koşullarında %26,6'ya kadar yükselmiş, 2022'de %19,6'ya gerilemiş, ancak 2024'te yeniden %24,2'ye çıkmıştır. Buna karşılık bütçe gelirlerinin GSYH'ye oranı aynı yıl %19,45'tir. Bu fark, **mali açığın genişlediğini** ve kamunun ekonomideki kaynak kullanımının vergi gelirleriyle finanse edilemediğini göstermektedir.

Bütçe gelirlerinin GSYH'ye oranı 2006'da %21,8 iken, 2024'te %19,45'e düşmüştür. Bu azalma, vergi tabanının daraldığına, **dolaylı vergilere dayalı sistemin ekonomik dalgalanmalara duyarlılığının arttığına** işaret etmektedir. Özellikle 2021 sonrası yüksek enflasyon döneminde nominal gelir artışına rağmen reel bazda vergi gelirlerinin GSYH içindeki payı artmamıştır.

Sonuç olarak tablo, Türkiye'de son yirmi yılda **gelir politikası ile harcama politikası arasındaki uyumun zayıf** olduğunu göstermektedir. Bütçe gelirlerinin ekonomik büyümeye paralel artmaması, gelirlerin sürdürülebilirliğini zedelemekte; giderlerin ise özellikle transfer ve faiz harcamaları nedeniyle hızla yükselmesi **mali istikrarı tehdit eden bir eğilime** dönüşmektedir.

Yıllar itibariyle bütçe verilerinin (gelir ve giderin) GSYH içerisindeki payı ekonomik kalkınma ve ekonomik gelişme endeksinden uzak olduğunu göstermektedir.

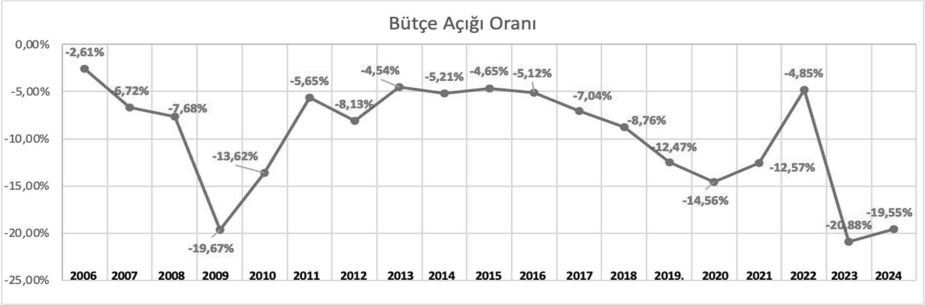

Şekil: Bütçe Açığının Yıllar İtibariyle Oranları (%)

Şekil incelendiğinde, 2006–2024 döneminde Türkiye ekonomisinin bütçe dengesi açısından **sürekli dalgalı bir seyir** izlediği görülmektedir. Bütçe açığı oranı hiçbir dönemde istikrarlı bir iyileşme göstermemiş, aksine ekonomik koşullara, küresel krizlere ve maliye politikasındaki yön değişimlerine bağlı olarak **keskin dalgalanmalar** yaşanmıştır.

2009 yılında yaşanan küresel kriz, bütçe açığını **%–19,67** seviyesine kadar yükseltmiştir. Bu dönem, kamu gelirlerinin daraldığı ve harcamaların ekonomik destek amacıyla genişlediği bir "küresel finans krizi" dönemidir. 2010 sonrasında toparlanma eğilimi görülmüşse de yine 2017-2018 yıllarına gelindiğinde bu toparlanma tersine dönmüş ve **kalıcı mali disiplin sağlanamamıştır**.

2018 sonrası dönemde bütçe açığı yeniden artış eğilimine girmiş; bu süreçte iç talep teşvikleri, seçim ekonomisi uygulamaları, irrasyonel ekonomi politikaları ve kur artışına bağlı maliyetlerin bütçe üzerinde baskı oluşturduğu gözlenmiştir. Kur şoku ve faiz politikalarındaki tutarsızlıklar bütçe açığını yeniden çift haneli oranlara taşımıştır.

2020'de pandemiyle birlikte kamu harcamalarındaki olağanüstü artış sonucu açık oranı **%–14,56** seviyesine yükselmiş, sonraki iki yılda kısmen daralsa da 2023 yılında **%–20,88** ile tarihsel zirveye ulaşmıştır. Bu oran, devletin her **100 liralık harcamasının yaklaşık 21 lirasını borçlanarak** karşıladığı anlamına gelmektedir. 2024 yılı itibarıyla bütçe açığı oranı **%–19,55** seviyesine inse de, bu düşüş bütçe disiplinine dönüşten çok, geçici gelir artışları ve harcama ertelemesine dayanmaktadır.

Veriler, son yirmi yılda bütçe açığının ekonomi yönetiminde **istikrarlı bir mali çerçeveyle yönetilmediğini** göstermektedir. Açığın daraldığı dönemler, yapısal reformlar sonucu değil,

genellikle geçici gelir artışları ve ekonomik büyüme dönemlerinin etkisiyle gerçekleşmiştir. Buna karşılık genişleme dönemlerinde, sosyal transferlerin, faiz giderlerinin ve yatırım dışı harcamaların artışı açık oranını kalıcı biçimde yükseltmiştir.

Türkiye bütçesi son dönemde **yüksek faiz ödemeleri, vergi politikalarının sorunları ve olağanüstü israf harcamalarının** etkisiyle kırılgan bir yapıya sahiptir. Bütçe açığındaki bu oynaklık, makroekonomik istikrarı zedelemekte ve borçlanma gereğini artırmaktadır. Kalıcı mali denge için gelir tarafında vergi adaletinin güçlendirilmesi, gider tarafında ise verimlilik odaklı bir harcama reformu zorunlu hale gelmiştir.

Özetle bu tablo, evimize aldığımız her 10 ekmeğin 2'sini veresiye defterine yazdırarak borçlandığımızı göstermektedir. Bu durum sürdürülebilir değildir. Sıkıntılarını vatandaşlarımız çekmektedir.

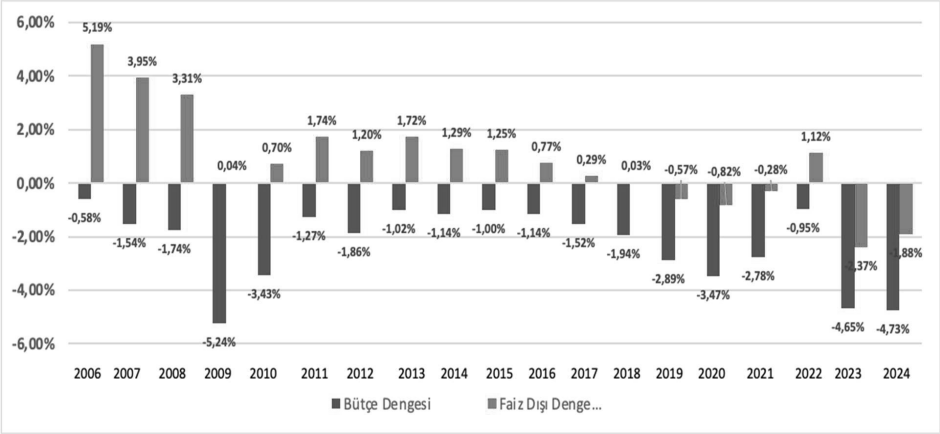

Şekil: Bütçe Dengesi ve Faiz Dışı Dengenin GSYH'ye Oranı (%)

Türkiye'nin 2018 sonrası hem **bütçe dengesi** hem de **faiz dışı denge** açısından belirgin bir bozulma eğilimi sergilediği görülmektedir. 2006–2013 arası dönemde bütçe disiplini görece korunmuş, bütçe açığı GSYH'nin %1–3 aralığında seyretmiş, faiz dışı denge ise genellikle pozitif kalmıştır. Bu dönem, mali disiplinin görece sağlandığı, Maastricht kriterlerine yaklaşan bir mali çerçeveyi yansıtmaktadır.

Ancak 2017 sonrası tablo ciddi biçimde değişmiştir. Özellikle 2018'de yaşanan sistem değişikliği, kur şokları, para ve maliye politikasında yapılan hatalar bütçedeki faiz yükünü

artırmış ve faiz dışı dengenin hızla bozulmasına yol açmıştır. 2019–2021 döneminde ise faiz dışı dengenin negatife dönmesi, kamu maliyesinde yapısal bir kırılmaya işaret etmektedir. Bu yıllarda kamu harcamaları —özellikle cari transferler ve faiz giderleri— hızla artarken, vergi gelirlerindeki artış aynı ölçüde olmamıştır.

2022 ve sonrasında bütçe dengesi yeniden sert biçimde bozulmuş; 2023 yılında açık oranı **%–4,65**, faiz dışı denge ise **%–2,37** olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler bir fecaatin göstergesidir. Bu oranlar, yalnızca Maastricht kriterlerini değil, aynı zamanda **mali sürdürülebilirlik eşiğini** de aşan bir duruma işaret etmektedir. 2024 itibarıyla faiz dışı açık bir miktar daralsa da (%–1,88), bu iyileşme yapısal değil, **geçici gelir kalemleri ve ertelemelere** dayanmaktadır.

Faiz dışı dengenin uzun süreli açık vermesi, mali disiplinin bozulduğunu ve kamunun artık yalnızca faiz ödemelerini karşılayacak bir alan bulmakta zorlandığını göstermektedir. Bu durum, borçlanma gereğini artırmakta ve kamu borç stokunun sürdürülebilirliği açısından risk oluşturmaktadır.

Diğer yandan, bütçe gelirlerinin artmasına rağmen giderlerin çok daha hızlı yükselmesi, kamu kaynaklarının **etkinlik ve verimlilik ilkesine uygun** kullanılmadığını göstermektedir. Özellikle yatırım dışı harcamalar ve cari transferler giderlerindeki artış, bütçenin kalkınma yönünü zayıflatmaktadır. Esas itibariyle bütçe kalemleri içerisindeki en önemli israf kalemi de cari transferler olarak gözlenmektedir. Bu kalem üzerinden yapılan birçok kamu harcamasının detaylarına ulaşılamamaktadır. Bu durum, şeffaflıktan uzak ve hesap vermekten çekinen iktidar anlayışından kaynaklanmaktadır.

Maliye politikasında **istikrarsız bir yönelim** gözlenmektedir. Mali kuralların uygulanmaması, keyfi teşvik ve harcama genişlemeleri, bütçeyi uzun vadeli planlama çerçevesinden uzaklaştırmıştır. Bugün bütçe açığının yüksekliği yalnızca bir finansman sorunu değil, aynı zamanda bir **ekonomik yönetim sorunu** haline gelmiştir.

2010 yılından beri ekonomide Mali Kuralların uygulanması gerektiği sürekli dile getirilmektedir. Mali kuralları ne kadar geciktirirsek sorunlarımız bir o kadar artacaktır. Ayrıca, bütçe gelirlerinin artmasına rağmen giderlerin bu artışı karşılayamaması, hükümetin harcama yapısında ve kamu kaynaklarının dağıtımında etkin olmadığını göstermektedir. Netice itibariyle, bu veriler mali politikalarda, özellikle vergi ve harcama politikalarında, stratejik planlama ve hedef odaklı bir yaklaşımın eksikliğini göstermektedir. Hükümetin, ekonomik büyüme ve kalkınmayı desteklemek adına bütçe disiplinini koruma ve mali sürdürülebilirliği

sağlama konusunda daha etkili adımlar atması gerekmektedir. Bütçe dengesinin iyileştirilmesi, sadece rakamların oynamasıyla değil, toplumsal refahın artırılması ve ekonominin gerçek anlamda büyümesiyle mümkün olacaktır.

Bütçe giderlerinin yüksek kalması ve GSYH'ya oranının yıllar içinde artış göstermesi, hükümetin harcama politikalarını gözden geçirmesi gerektiğini göstermektedir. Kalıcı çözüm; şeffaf, öngörülebilir ve kural temelli bir mali çerçevenin yeniden inşasıyla mümkündür.

Aşağıdaki Tabloda görüldüğü üzere faiz harcamalarının bütçe içerisindeki payı 2006 yılından bu yana genel olarak azalış eğilimi göstermiştir. 2006 yılında bütçe giderlerinin %25,8'i faiz ödemelerine ayrılırken, bu oran 2017'de %8,3'e kadar gerilemiştir. Ancak 2019 yılından itibaren tablo yeniden tersine dönmüş, faiz giderlerinin bütçe içerisindeki payı 2020'de %11,1'e, 2024'te ise %11,8'e çıkmıştır. Bu eğilim, Türkiye'nin son dönemde artan borçlanma gereği ve yükselen faiz oranları nedeniyle faiz yükünün yeniden ağırlaştığını göstermektedir.

Faiz harcamalarının vergi gelirlerine oranı açısından bakıldığında, 2006'da %33,4 olan bu oranın 2016'da %11'e kadar düştüğü görülmektedir. Ancak 2019 sonrası dönemde bu oran yeniden artış trendine girmiş, 2024 itibarıyla %17,4'e yükselmiştir. Bu durum, bütçenin önemli bir kısmının **faiz ödemelerine yönlendirildiğini** ve vergi gelirlerinin kamu hizmetleri yerine borç servisine harcandığını ortaya koymaktadır.

Tablo: Faiz Harcamalarının Bütçe Giderleri ve Vergi Gelirlerine Oranı (%)

Yıllar	Faiz Harcamaları	Vergi Geliri	Bütçe Gideri	Faiz Harcamaları/Bütçe Giderleri (%)	Faiz Harcamaları/Vergi Gelirleri (%)
2006	45.963	137.480	178.126	25,80%	33,43%
2007	48.753	152.835	204.068	23,89%	31,90%
2008	50.661	168.109	227.031	22,31%	30,14%
2009	53.201	172.440	268.219	19,83%	30,85%
2010	48.299	210.560	294.359	16,41%	22,94%
2011	42.232	253.809	314.607	13,42%	16,64%
2012	48.416	278.781	361.887	13,38%	17,37%
2013	49.986	326.169	408.225	12,24%	15,33%
2014	49.913	352.514	448.752	11,12%	14,16%
2015	53.004	407.818	506.305	10,47%	13,00%
2016	50.247	459.002	584.071	8,60%	10,95%

2017	**56.712**	**536.617**	**678.269**	**8,36%**	**10,57%**
2018	**73.961**	**621.536**	**830.809**	**8,90%**	**11,90%**
2019	**99.940**	**673.315**	**1.000.027**	**9,99%**	**14,84%**
2020	**133.962**	**833.251**	**1.203.737**	**11,13%**	**16,08%**
2021	**180.852**	**1.164.988**	**1.603.545**	**11,28%**	**15,52%**
2022	**310.903**	**2.353.438**	**2.942.748**	**10,57%**	**13,21%**
2023	**674.615**	**4.500.866**	**6.585.456**	**10,25%**	**14,99%**
2024	**1.268.336**	**7.305.279**	**10.780.614**	**11,77%**	**17,36%**

Faiz harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payı yıllar içerisinde azalış gösterse de bütçe gelirlerine kıyasen yüksek kaldığı gözlemlenmektedir. Ayrıca faiz harcamalarının yıllar içerisindeki payları düşüş seyrinde olması tek başına yeterli bir değerlendirme değildir. Çünkü; ekonominin genel yapısının da bu durumda etkin olduğunun göz ardı edilmemesi gerekir.

Özellikle 2021 sonrası dönemde CDS primlerindeki artış ve küresel faiz ortamındaki yükseliş, Türkiye'nin borçlanma maliyetlerini belirgin biçimde artırmıştır. CDS primlerindeki gerileme, zaman zaman risk algısının geçici düzelmesiyle ilişkilendirilmiş olsa da, bu durum **borçlanma miktarının azalması anlamına gelmemektedir.** Aksine, 2022 sonrasında kamu borçlanmasının hızla artması faiz ödemelerini büyütmüş; bütçede faiz giderlerinin mutlak tutarı 2006'daki 46 milyar TL düzeyinden 2024'te 1,26 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Dolayısıyla faiz harcamalarının oran olarak düşük seyretmesi, **nominal artışın yarattığı yükü gizleyen bir görünüm** sunmaktadır. Bu oranların düşüşü, harcamaların kontrol altına alındığı anlamına gelmemekte; aksine, faiz yükü bütçe içinde yapısal olarak kalmaya devam etmektedir. Bu nedenle, faiz giderlerindeki bu artışın temel nedeni yalnızca borç miktarı değil, borçlanmanın koşulları, vade yapısı ve risk primi dinamikleridir.

Bu veriler, Türkiye bütçesinin **faiz ödemeleri açısından kırılgan bir yapıya** sahip olduğunu göstermektedir. Faiz giderleri, her ne kadar oran olarak geçmişe göre düşük görünse de, reel bazda kamu kaynaklarını ciddi biçimde tüketmektedir. Kalıcı çözüm için, kısa vadeli borçlanmaya dayalı finansman anlayışının yerine **mali disiplin, düşük risk primi ve uzun vadeli borç yönetimi** temelli bir mali çerçevenin oluşturulması zorunludur.

Tablo: Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Vergi Gelirleri İçindeki Pay (%)

YILLAR	DOLAYLI VERGİLER	DOLAYSIZ VERGİER
2006	68,5	31,5
2007	66,1	33,9
2008	64,9	35,1
2009	64,5	35,5
2010	68,4	31,6
2011	67,7	32,3
2012	66,8	33,2
2013	69,2	30,8
2014	67,5	32,5
2015	68,5	31,5
2016	67,3	32,7
2017	67,0	33,0
2018	62,8	37,2
2019	61,8	38,2
2020	66,3	33,7
2021	64,1	35,9
2022	62,2	37,8
2023	65,46	34,54
2024	65,90	34,10

Yukarıda yer alan tabloda 2006 – 2024 yılları arasında dolaylı ve dolaysız vergilerin vergi gelirleri içindeki payı görülmektedir. Dolaylı vergilerin %65-67 bandında olduğu, dolaysız vergilerin ise %33-35 bandında bulunduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu oranlar tam tersi şeklinde oluşmaktadır. Ancak ülkemizde gelir dağılımında adaletin sağlanamamış olması ve dolaylı vergilerin mali anestezi ile daha kolay tahsil edilmesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle 2023, 2024 ve 2025 yıllarında iktidar partisi dolaylı vergilerde çok büyük artışlara gitmiştir. Hali hazırda vergide adaletin olmadığı bir düzende adaletsizliği artırmaktan başka bir şey yapmamıştır. Adaletsizlik perçinlenmiştir.

Tablo: Vergi Türlerinin 2006-2014 Yılları Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Yıllar ve Vergi Türleri	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gelir Vergisi	21,08%	22,54%	22,62%	22,30%	19,18%	19,23%	20,26%	19,55%	20,96%
Kurumlar Vergisi	8,12%	9,00%	10,06%	10,45%	9,94%	10,64%	10,41%	8,89%	9,16%
Veraset ve İntikal Vergisi	0,09%	0,08%	0,09%	0,10%	0,10%	0,10%	0,10%	0,10%	0,12%
Motorlu Taşıtlar Vergisi	2,18%	2,30%	2,35%	2,61%	2,39%	2,37%	2,41%	2,25%	0,00%
Katma Değer Vergisi	30,07%	28,32%	27,83%	27,25%	29,70%	30,98%	29,26%	30,88%	29,09%
Özel Tüketim Vergisi	26,86%	25,59%	24,88%	25,30%	27,21%	25,29%	25,72%	26,20%	25,84%
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	1,91%	2,06%	2,20%	2,32%	1,70%	1,69%	1,96%	1,89%	2,12%
Şans Oyunları Vergisi	0,27%	0,21%	0,22%	0,23%	0,21%	0,21%	0,22%	0,21%	0,22%
Özel İletişim Vergisi	2,60%	2,75%	2,71%	2,47%	1,96%	1,74%	1,60%	1,39%	1,32%
Dijital Hizmet Vergisi									
Gümrük Vergileri	1,51%	1,60%	1,65%	1,43%	1,54%	1,83%	1,86%	1,66%	1,86%
Damga Vergisi	2,29%	2,38%	2,35%	2,42%	2,41%	2,55%	2,64%	2,89%	2,93%
Harçlar	2,88%	3,10%	3,00%	2,76%	3,34%	3,29%	3,47%	3,97%	4,12%
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	0,11%	0,03%	0,03%	0,35%	0,29%	0,04%	0,03%	0,07%	0,00%

Tablo: Vergi Türlerinin 2015-2024 Yılları Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Yıllar ve Vergi Türleri	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gelir Vergisi	21,03%	21,05%	20,95%	22,36%	24,15%	19,06%	18,85%	15,15%	15,42%	20,91%
Kurumlar Vergisi	8,19%	9,36%	9,86%	12,66%	11,70%	12,61%	15,28%	21,56%	17,47%	12,19%
Veraset ve İntikal Vergisi	0,11%	0,13%	0,13%	0,15%	0,16%	0,16%	0,19%	0,12%	0,09%	0,09%
Motorlu Taşıtlar Vergisi	2,19%	2,18%	2,02%	2,07%	2,15%	1,92%	1,62%	1,00%	0,89%	0,92%
Katma Değer Vergisi	29,69%	28,50%	29,01%	28,74%	26,82%	27,69%	33,08%	32,04%	32,33%	31,85%
Özel Tüketim Vergisi	25,97%	26,23%	25,78%	21,54%	21,83%	24,88%	17,63%	17,84%	20,62%	19,87%
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	2,25%	2,41%	2,47%	2,93%	3,36%	3,25%	2,84%	2,49%	2,95%	4,70%
Şans Oyunları Vergisi	0,21%	0,20%	0,19%	0,19%	0,25%	0,42%	0,52%	0,44%	0,63%	0,50%
Özel İletişim Vergisi	1,16%	1,08%	0,71%	0,55%	0,60%	0,54%	0,57%	0,40%	0,37%	0,41%
Dijital Hizmet Vergisi						0,13%	0,24%	0,23%	0,23%	0,29%
Gümrük Vergileri	2,03%	1,97%	2,30%	2,46%	2,50%	3,08%	2,96%	3,25%	3,16%	3,11%
Damga Vergisi	2,95%	2,92%	2,91%	2,73%	2,80%	2,52%	2,42%	1,78%	1,84%	2,02%
Harçlar	4,16%	3,88%	3,58%	3,49%	3,59%	3,69%	3,61%	3,26%	2,88%	2,83%
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,00%	0,00%	0,09%	0,32%	0,23%	0,01%

Yukarıda yer alan tablolarda (8 ve 9 no'lu tablolar) vergi türlerinin vergi gelirleri içindeki payı gösterilmektedir. 2006–2024 döneminde vergi gelirlerinin bileşimine bakıldığında, Türkiye'de **dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki ağırlığının kalıcı biçimde yüksek** olduğu görülmektedir. Bu yapı, gelir dağılımını olumsuz etkileyen ve vergi adaletini zayıflatan temel unsurlardan biridir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi Dengesi

Gelir Vergisi'nin payı 2006'da %21,6 düzeyindeyken, 2023'te %15,42'ye kadar gerilemiştir. 2024 yılında ise oran tekrar %20,91'e yükselmiştir. Buna karşın Kurumlar Vergisi oranı 2006'daki %8,1 seviyesinden 2022'de %21,56'ye yükselmiştir. 2024 yılında ise bu oran %12,19'a düşmüştür. 2022-2024 yılları arasında Gelir ve Kurumlar Vergisi oranlarındaki yüksek iniş ve çıkışlar makul ve mantıklı değildir. 1-2 yıl farkla böylesi oran değişikliği vergi sistemimizi tekrar gözden geçirmemiz hatta büyük bir vergi reformu yapmamız gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca bu durum, **doğrudan vergiler içinde ağırlığın şirketlere doğru kaydığını**, bireysel gelir vergisi mükelleflerinin ise reel anlamda daha fazla vergi yükü altında kaldığını göstermektedir.
Bunun temel nedeni, Gelir Vergisi dilimlerinin **yeniden değerleme oranlarıyla yeterince güncellenmemesi** ve yüksek enflasyon nedeniyle ücretlilerin daha hızlı şekilde üst vergi dilimlerine girmesidir. Bu "vergi dilimi sürüklenmesi", çalışan kesim üzerinde gizli bir vergi artışı yaratmaktadır. Buna tepki olarak birçok küçük işletme ve esnaf, tüzel kişiliğe geçerek **Kurumlar Vergisi mükellefiyetine yönelmiş**, bu da Kurumlar Vergisi gelirlerinin payını artırmıştır. Ayrıca 2022 sonrası Kurumlar Vergisi oranındaki artış da bu eğilimi güçlendirmiştir.

Katma Değer Vergisi (KDV) ve Özel Tüketim Vergisi (ÖTV)

KDV gelirleri, analiz döneminde sürekli artış göstermiştir. Bu artışın arkasında, **dolaylı vergilere dayalı tahsilat kolaylığı** ve hükümetin gelir açığını kapatmak için tüketim üzerinden vergi alma eğilimi yatmaktadır. KDV'deki yükseliş, vergi adaletinin bozulduğunun en somut göstergesidir; zira düşük gelirli kesimler, gelirlerine oranla çok daha yüksek oranda KDV ödemektedir.
ÖTV gelirlerinde ise 2021–2022 yıllarında oransal bir düşüş yaşanmış, bu durum **istisnalar, muafiyetler ve otomotiv sektöründe yaşanan çip krizi** ile ilişkilidir. 2023'te ise oran yeniden

%20 seviyesine yaklaşmış, bu artışta akaryakıt ve taşıt üzerindeki vergi yüklerinin artırılması etkili olmuştur. Bu gelişme, hükümetin vergi gelirlerini artırmak için **enflasyonist fiyat etkisini** kullanma eğilimini yansıtmaktadır.

Diğer Vergi Kalemleri

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV), Özel İletişim Vergisi (ÖİV) ve Damga Vergisi gibi dolaylı nitelikli vergilerde büyük yapısal değişim görülmemekle birlikte, 2019 sonrası dönemde finansal işlemlerin vergilendirilmesi yönünde bir artış eğilimi dikkat çekmektedir. Özellikle dijital hizmet vergisinin sisteme dahil edilmesi, **vergi tabanını genişletme** çabasını yansıtsa da, toplam gelir içindeki payı hâlen sınırlı düzeydedir.

Genel olarak, 2006–2024 dönemi vergi kompozisyonu incelendiğinde, Türkiye'nin **vergi yapısının giderek dolaylı vergilere bağımlı hale geldiği**, doğrudan vergilerin ise sınırlı kaldığı görülmektedir. Gelir Vergisi'nin payındaki düşüş, gelir dağılımı açısından adaletsizlik yaratmakta; Kurumlar Vergisi ve dolaylı vergilerdeki artış ise sermaye ve tüketim üzerinden vergi toplama eğilimini güçlendirmektedir.

Bu tablo, vergi politikalarının ekonomik büyümeyi desteklemek yerine **kısa vadeli gelir yaratma hedefiyle şekillendiğini** göstermektedir. Kalıcı bir mali denge için vergi sisteminin;

- Gelir kapasitesine göre artan oranlı vergilendirmeyi güçlendirmesi,
- Dolaylı vergilerin payını azaltması,
- Vergi istisna ve muafiyetlerini sadeleştirmesi,
- Enflasyonun vergi adaletini aşındırıcı etkilerini telafi edecek **otomatik endeksleme mekanizmalarını** hayata geçirmesi gerekmektedir.

Tablo: Bütçe Verilerinin Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranları (%)

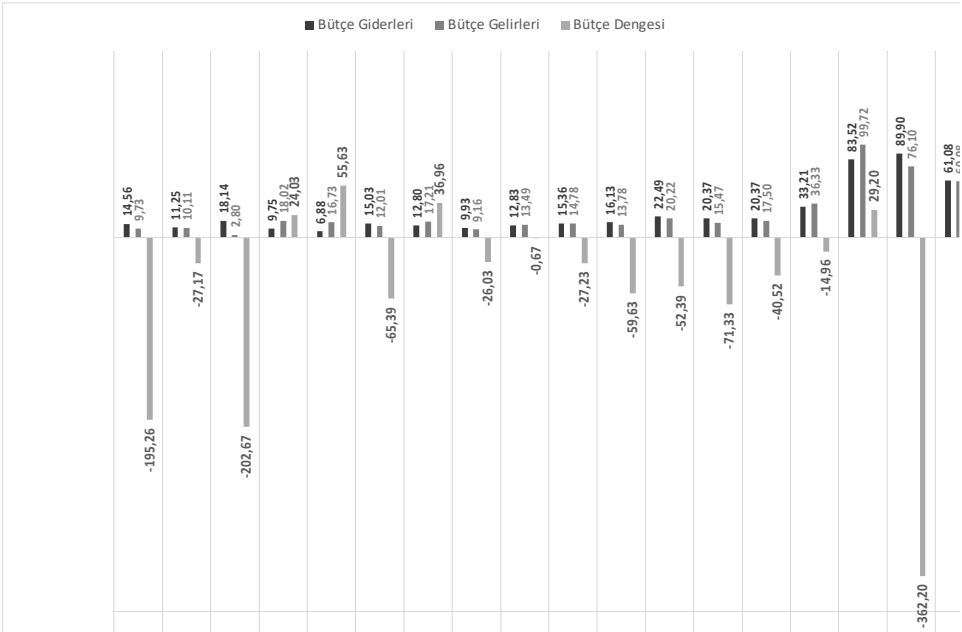

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	20
Bütçe Giderleri	14,56	11,25	18,14	9,75	6,88	15,03	12,80	9,93	12,83	15,36	16,13	22,49	20,37	20,37	33,21	83,52	89,90	61,
Bütçe Gelirleri	9,73	10,11	2,80	18,02	16,73	12,01	17,21	9,16	13,49	14,78	13,78	20,22	15,47	17,50	36,33	99,72	76,10	60,
Bütçe Dengesi	-195,26	-27,17	-202,67	24,03	55,63	-65,39	36,96	-26,03	-0,67	-27,23	-59,63	-52,39	-71,33	-40,52	-14,96	29,20	-362,20	-65

Bu tabloda bütçe verilerinin bir önceki yıl bütçesindeki verilere göre artış oranları gösterilmektedir. Yıllar itibariyle bütçe dengesinde yani bütçe açığında önceki yıl verilerine göre değişkenlikler göze çarpmaktadır. Bütçe giderlerinin özellikle son iki yılda yüzdesel olarak daha çok arttığı gözlemlenmektedir. Bütçe gelirlerinde de aynı durum geçerlidir. Ancak 2022 yılında bütçe gelirlerindeki artışın %100 seviyesine ulaşması yeni vergiler ve vergi oranlarındaki artış nedeniyle kaynaklandığı söylenebilir.

2023 yılında ise yine bütçe gider ve gelirlerindeki büyük artış yine dikkatleri üzerine çekmektedir. Ayrıyeten 2023 bütçe dengesinde yaşanan yüzde değişim adeta kırmızı alarm verildiğinin göstergesidir. Özellikle son dört yıldaki sert yükselişler, bütçenin büyüme hızından çok fiyat artışlarıyla genişlediğini, gelir politikasının harcamaları karşılamakta yetersiz kaldığını göstermektedir. Artan cari harcamalar ve faiz giderleri, yatırım harcamalarının payını daraltmış; bütçenin niteliğini refahı artıran bir araç olmaktan çıkarmıştır.

Genel olarak tablo, 2021 sonrası dönemde uygulanan genişleyici maliye politikasının kalıcı enflasyon ve borçlanma baskısını güçlendirdiğini, bütçenin artık nominal değil **reel disiplinle** yönetilmesi gerektiğini göstermektedir.

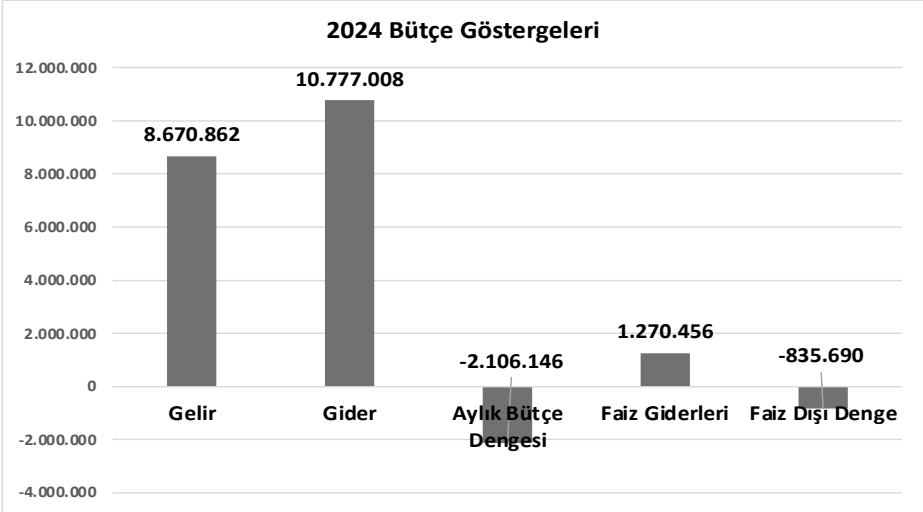

Şekil:. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Göstergeleri

Şekilde görüldüğü üzere 2024 yılı bütçe açığı 2.106 trilyon TL iken, aşağıdaki tabloda görüleceği gibi 2025 yılı Ocak-Eylül ayları arasında 1.217 trilyon TL bütçe açığı verilmiştir. İlk 9 ayda 2024 yılındaki bütçe açığı seviyesine yaklaşılmıştır. 2025 yılı faiz harcamaları çıkarıldığında faiz dışı denge 445.102 milyar TL olarak pozitif durumdadır.

Tablo: Bütçe Dengesi ve Faiz Dışı Denge (Ocak-Ekim 2025)

Milyon TL	Gelir	Gider	Aylık Bütçe Dengesi	Faiz Giderleri	Faiz Dışı Denge
Ocak	**917.083**	**1.056.342**	**-139.259**	**163.018**	**23.759**
Şubat	**723.425**	**1.033.517**	**-310.092**	**139.688**	**-170.404**
Mart	**766.261**	**1.027.727**	**-261.466**	**161.243**	**-100.223**
Nisan	**957.413**	**1.132.127**	**-174.714**	**260.659**	**85.945**
Mayıs	**1.324.971**	**1.089.743**	**235.228**	**111.156**	**346.384**
Haziran	**909.427**	**1.239.603**	**-330.176**	**275.675**	**-54.501**
Temmuz	**1.096.914**	**1.120.775**	**-23.861**	**134.588**	**110.727**
Ağustos	**1.288.072**	**1.191.367**	**96.705**	**179.732**	**276.437**
Eylül	**1.021.358**	**1.331.001**	**-309.643**	**236.621**	**-73.022**
Ekim	**1.147.070**	**1.370.269**	**-223.199**	**157.408**	**-65.791**
Kümülatif Toplam	**10.151.994**	**11.592.471**	**-1.440.477**	**1.819.788**	**379.311**

2025 yılının ilk on aylık bütçe gerçekleşmeleri, mali disiplinin ciddi biçimde zayıfladığını ve bütçe açığının tarihsel ölçekte en yüksek düzeylere ulaştığını göstermektedir. Ocak–Ekim döneminde bütçe gelirleri 10,15 trilyon TL, giderler ise 11,6 trilyon TL olarak gerçekleşmiş; **1 trilyon 440 milyar TL açık** verilmiştir. Aynı dönemde faiz harcamaları 1,82 trilyon TL'ye yükselmiş, faiz dışı denge ise **379 milyar TL fazla** vermiştir. Ancak bu fazla, nominal artışın etkisidir; reel bazda kamu maliyesi hâlâ negatif denge içindedir.

Ocak ayında 139 milyar TL açık verilmiş, bu tutar 2022 yılının **toplam yıllık açığının** dahi üzerine çıkmıştır. Şubat, Mart, Haziran, Eylül ve Ekim aylarında açıklar derinleşmiş, özellikle **Haziran'da 330 milyar TL'lik açık**, yılın en yüksek aylık bütçe dengesizliğini oluşturmuştur. Yalnızca Mayıs ve Ağustos aylarında sınırlı fazla elde edilmiş, diğer aylarda bütçe gelirleri giderleri karşılayamamıştır.

Bu tablo, gelirlerin artmasına rağmen harcamalardaki ivmenin daha yüksek olduğunu göstermektedir. 2025'in ilk on ayında faiz giderleri geçen yılın aynı dönemine göre **%73,5 artış** göstermiştir. Bu durum, borçlanma maliyetlerinin hızla yükseldiğini ve bütçe üzerindeki faiz yükünün kalıcı hâle geldiğini ortaya koymaktadır.

Ekonomide uzun zamandır süregelen **"üçüz açık"** (bütçe, cari işlemler ve tasarruf açığı) yapısı 2025'te de devam etmektedir. Faiz dışı dengenin pozitif görünümü, gelirlerin enflasyonist artış

ve tek seferlik gelirlerle desteklenmesinden kaynaklanmakta; sürdürülebilir bir mali iyileşme anlamına gelmemektedir. Kamu gelirleri nominal olarak artsa da giderler özellikle cari transferler, personel giderleri ve faiz ödemeleri nedeniyle reel olarak çok daha hızlı genişlemektedir.

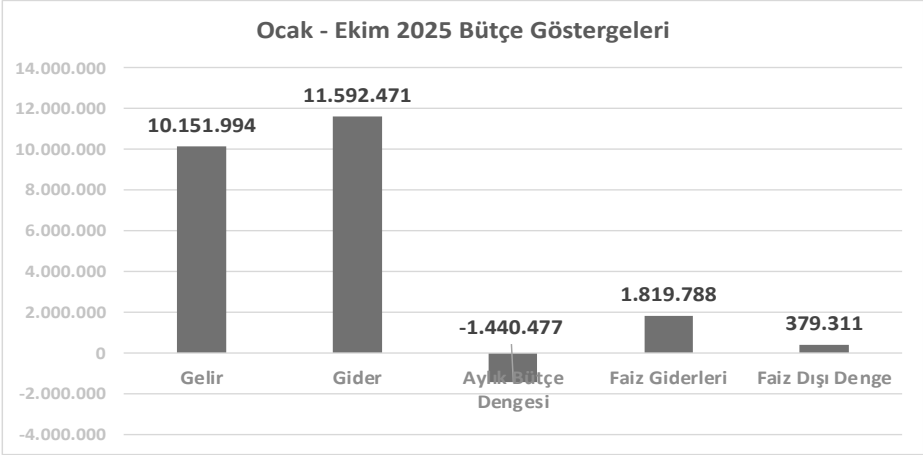

Şekil: 2025 Bütçe Göstergeleri (Ocak-Ekim)

Şekil 32'de bu eğilimi doğrular niteliktedir. 2024 yılı itibarıyla bütçe açığı, 2003–2022 döneminde verilen açıkların toplamını aşmış; faiz harcamaları ise bu dönemdeki toplam bütçe açığından daha büyük bir tutara ulaşmıştır. 2025'te de bu eğilimin sürmesi beklenmektedir.

Merkez Bankası'nın politika faizlerini yükseltmesiyle birlikte mevduat ve kredi faiz oranları keskin biçimde artmıştır. Bu durum yatırımları baskılamakta, bütçe gelirlerini genişleten bir unsur olmamakta; tersine, büyüme hızını düşürerek vergi tabanını daraltmaktadır. Aynı zamanda yüksek faizler, **carry trade** yoluyla kısa vadeli sermaye girişlerini teşvik etmiş, ancak bu girişlerin geçici niteliği bütçe ve finansman dengesi açısından ciddi risk oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, 2025'in ilk dokuz aylık bütçe performansı, **yapısal gelir reformları yapılmadan harcama artışlarının sürdürülebilir olmadığını** ortaya koymaktadır. Faiz yükünün artışı ve reel gelir erimesi, maliye politikasının manevra alanını daraltmaktadır. Kalıcı mali denge için borçlanma stratejisinin yeniden tanımlanması, kamu harcamalarının verimliliğe göre önceliklendirilmesi ve bütçe disiplininin kurala bağlanması zorunludur.

3. 2026 BÜTÇESİNE BAKIŞ

3.1. 2026 BÜTÇESİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

2026 yılı bütçesi, Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu kırılgan yapıyı onarmaktan ziyade, mevcut sorunları öteleyen bir anlayışın ürünüdür. Bütçe, yüksek enflasyonun, artan borçlanma maliyetlerinin ve kamu kaynaklarındaki etkinlik sorunlarının ortasında hazırlanmıştır. Ancak bu tablo karşısında rasyonel ve uzun vadeli bir mali programdan ziyade, **geçici rahatlama sağlayan, günü kurtarmaya dönük politikalar** tercih edilmiştir.

Harcamalar tarafında belirgin bir artış söz konusudur; fakat bu artış üretken yatırım ya da istihdam yaratacak alanlara yönelmemekte, büyük oranda cari transferler, teşvik paketleri ve seçim odaklı harcama kalemleri üzerinden şekillenmektedir. Böyle bir yaklaşım, ekonomik büyümenin kalitesini düşürmekte ve bütçeyi **verimsiz bir harcama döngüsüne** hapsetmektedir.

Gelir politikaları tarafında da tablo pek farklı değildir. Dolaylı vergilere olan bağımlılık devam ederken, vergi tabanını genişletecek, kayıt dışılığı azaltacak ya da gelir adaletini güçlendirecek yapısal adımlar yine atılmamıştır. Vergi politikası, ekonomik adaleti sağlamak yerine, **yükü orta gelirli ve dar gelirli kesimlerin sırtına yıkan** bir mekanizma hâline gelmiştir. Bu durum, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri derinleştirirken, sosyal adaleti zedelemektedir.

2026 bütçesi ayrıca, dış şoklara ve küresel kırılganlıklara karşı dayanıklılıktan yoksun bir görünüm sergilemektedir. Jeopolitik risklerin arttığı, enerji maliyetlerinin dalgalandığı bir dönemde maliye politikasının yönsüz kalması, Türkiye'nin ekonomik kırılganlığını artırmaktadır. Böyle bir bütçe yapısı, **ekonomiyi korumaktan çok, dış dalgalanmalara açık hale getirmektedir.**

Enflasyonla mücadelede maliye politikasının para politikasına eşlik etmesi gerekirken, bu bütçe tam tersine **genişleyici bir etki** yaratmaktadır. Harcamaların enflasyonu besleyen yapısı, Merkez Bankası'nın sıkılaştırma çabalarını gölgeleme riski taşımaktadır. Sonuç olarak, 2026 yılı bütçesi ne fiyat istikrarını ne de gelir dağılımını koruyabilen bir çerçeve sunmaktadır.

Bu yönleriyle 2026 bütçesi, uzun vadeli bir ekonomik vizyondan çok, **kısa vadeli siyasi ve mali manevraların toplamı** görünümündedir. Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu şey, harcamayı kısmaktan ibaret bir kemer sıkma değil; adil, teknoloji ve inovasyonu benimseyen, üretim

odaklı ve sürdürülebilir bir mali yapı kurmaktır. Aksi halde, bu bütçe yalnızca bugünün değil, yarının kaynaklarını da tüketen bir "**borçlanma ekonomisinin**" devamı olacaktır.

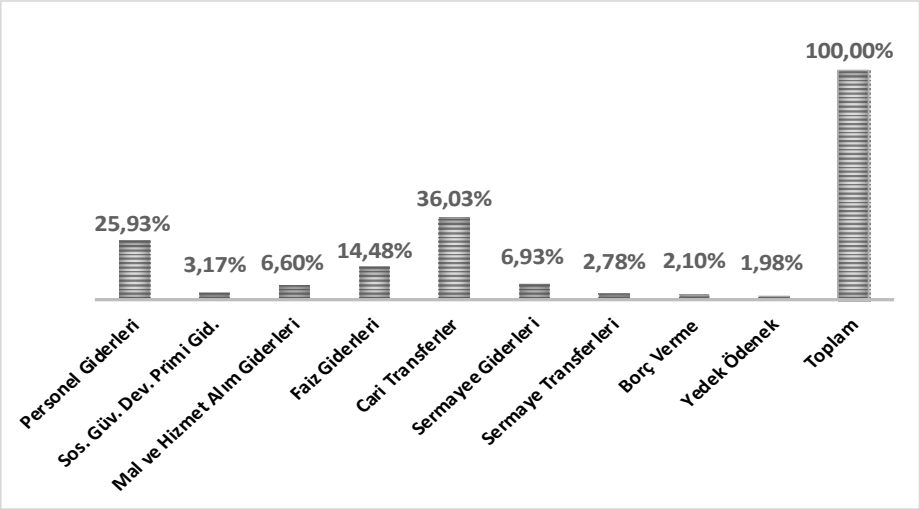

Şekil: 2026 Yılı Bütçesi Ekonomik Sınıflandırma Ödeneklerinin Bütçe İçerisindeki Payı

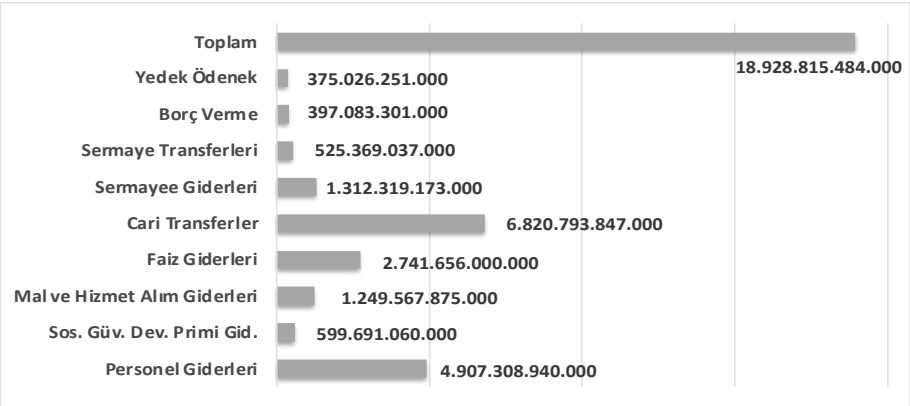

Şekil: 2026 Yılı Bütçesi Ekonomik Sınıflandırma Ödenekleri

2026 yılı merkezi yönetim bütçesinin ekonomik sınıflandırmasına ilişkin veriler, mali yapının niteliksel yönü açısından çarpıcı bir tablo ortaya koymaktadır. Bütçede en yüksek payı **cari transferler (%36,03)** ve **personel giderleri (%25,93)** oluşturmaktadır. Bu iki kalemin

toplamı, bütçe harcamalarının üçte ikisinden fazlasını kapsamakta; bu da harcamaların büyük bölümünün **üretim, yatırım ve verimlilik artırıcı alanlar yerine cari nitelikli kalemlere** yöneldiğini göstermektedir.

Faiz giderlerinin **%14,48'lik payı**, 2026 bütçesinin en baskın sorun alanlarından biridir. Faiz harcamalarına ayrılan bu kaynak, yatırım, eğitim, Ar-Ge veya istihdam programlarının toplamından daha yüksektir. "Faize karşı mücadele" söylemiyle hazırlanan bir bütçenin bu düzeyde faiz yükü taşıması, mali politikanın **retorikle gerçeklik arasındaki kopukluğunu** açık biçimde ortaya koymaktadır.

Cari transferlerdeki yüksek oran, kamu kaynaklarının önemli bir kısmının doğrudan üretime değil, **transfer harcamaları yoluyla tüketime yönlendirildiğini** göstermektedir. Ayrıca, cari transferler ve mal ve hizmet alım giderlerinin yüksek oranları, bütçe kaynaklarının stratejik ve verimli bir şekilde kullanılıp kullanılmayacağı konusunda şüpheler uyandırmaktadır. Çünkü, kamu kaynaklarının israfı bu kalemler içerisinde daha yaygın olarak görülmektedir. Bu kalem altında yer alan sosyal güvenlik açık finansmanı, tarımsal destekler, görev zararları ve teşvik ödemeleri, verimlilikten uzak ve kalıcı sonuç üretmeyen harcama yapısının göstergesidir. Bu durum, Türkiye ekonomisinin "**büyüyen ama üretmeyen**" karakterinin bütçedeki yansımasıdır.

Buna karşılık, **sermaye giderleri (%6,93)** ve **sermaye transferleri (%2,78)** son derece düşük seviyelerde kalmıştır. Yatırım harcamalarının bu ölçüde sınırlı olması, bütçenin **kalkınma perspektifinden uzak, kısa vadeli nakit yönetimi mantığıyla hazırlandığını** göstermektedir. 2026 bütçesi, üretken kapasiteyi güçlendirecek altyapı, sanayi dönüşümü veya teknoloji yatırımlarına kaynak aktarmaktan ziyade, mevcut harcama baskısını sürdürmeye odaklanmıştır.

Mal ve hizmet alım giderleri (%6,60) ile sosyal güvenlik prim ödemeleri (%3,17) de toplam bütçede anlamlı bir yer tutmaktadır. Ancak bu kalemler, kamuda yapısal reform yapılmadığı sürece verimlilik üretmeyen, sadece harcama büyüklüğünü artıran unsurlar olmaya devam etmektedir. Bütçede **yedek ödenek (%1,98)** ve **borç verme (%2,10)** gibi esnek kalemlerin de dikkate değer bir düzeye ulaşması, kaynak kullanımında keyfilik riskini artırmaktadır.

Şekilde görüldüğü üzere, 2026 yılı bütçesi yaklaşık **18,9 trilyon TL** ödenek öngörmektedir. Bunun 6,8 trilyon TL'si cari transferlere, 2,7 trilyon TL'si faiz ödemelerine ve 4,9 trilyon TL'si personel giderlerine ayrılmıştır. Bu dağılım, kamu maliyesinin yapısal bağımlılık içinde

olduğunu, bütçenin neredeyse **tamamının zorunlu ve esnek olmayan giderlerden oluştuğunu** göstermektedir.

Netice itibariyle, 2026 yılı bütçesi yatırım ve kalkınma odaklı olmaktan çok, **faiz ve cari harcama odaklı bir transfer bütçesi** niteliği taşımaktadır. Bu tablo, mali disiplinin zayıfladığını, bütçe kaynaklarının sosyal fayda ve ekonomik üretkenlik yerine borç servisi ve idari giderlere yöneldiğini göstermektedir.

Türkiye'nin sürdürülebilir büyüme hedeflerine ulaşabilmesi için, kamu harcamalarında **önceliklendirme, verimlilik ve hesap verebilirlik** ilkelerinin güçlendirilmesi artık ertelenemez bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bütçelerin memleketin refahı motivasyonu ile hazırlanması gerekirken böyle bir bütçenin nasıl insanımıza müreffeh bir yaşam sunacağı ciddi bir soru işaretidir. **Bu bütçe bu haliyle bir faiz bütçesidir, milletimize, memleketimize bereket getirmesi beklenemez.**

Bütçe harcamalarında, ekonomik büyüme ve kalkınma hedefleriyle uyumluluk bulunmamaktadır. Yatırımlar öncelik olarak görülmemekte bu nedenle kaynakların etkin kullanılmadığı görülmektedir. Bu bütçe kalkınma odaklı değil, israf odaklıdır. Bu bütçe, vatandaşlarımızın sıkıntılarını çözen değil yeni sıkıntılar yükleyen bir bütçedir.

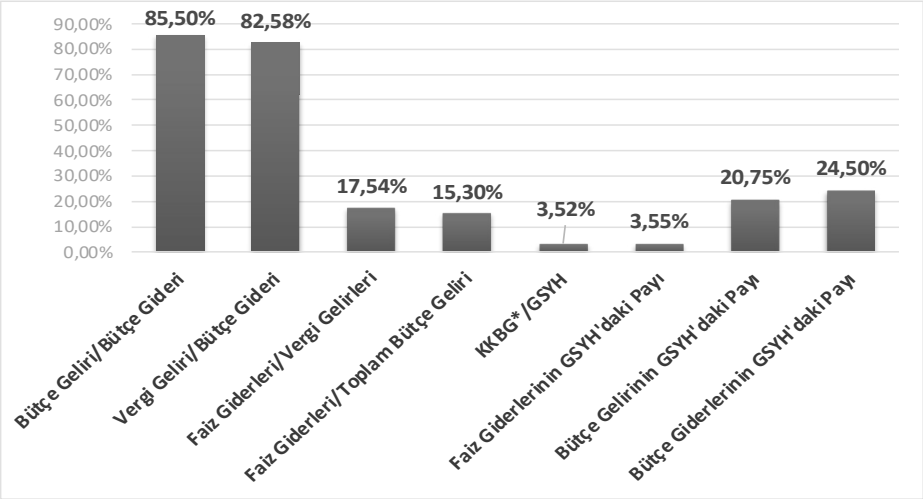

Şekil: 2026 Bütçe İstatistikleri

*KKBG: Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi

Şekil, Türkiye'nin 2026 yılı mali yapısındaki dengesizlikleri bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Grafiğe göre, **bütçe gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranı %85,50**, **vergi gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranı ise %82,58** seviyesindedir. Bu veriler, giderlerin yaklaşık %15'lik kısmının gelirlerle finanse edilemediğini ve bu farkın doğrudan **borçlanma ile kapatıldığını** göstermektedir. Başka bir ifadeyle, devlet her 100 liralık harcamanın 15 lirasını borçla finanse etmektedir.

Faiz giderlerinin toplam bütçe giderleri içindeki payı %17,54, vergi gelirlerine oranı ise **%15,30** düzeyindedir. Bu, vatandaşların ödediği her 100 liralık verginin 15 lirasının doğrudan borç faizi ödemelerine gittiği anlamına gelmektedir. Faiz yükü bu denli yüksekken, yatırım ve kalkınma harcamalarına yeterli kaynak ayrılamamakta, bütçenin gelişme potansiyeli **borç servisinin altında ezilmektedir**.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereksinimi'nin (KKBG) GSYH'ye oranı **%3,52**, faiz giderlerinin GSYH'ye oranı **%3,55**, bütçe gelirlerinin GSYH'ye oranı **%20,75**, bütçe giderlerinin GSYH'ye oranı ise **%24,50** olarak hesaplanmıştır. Bu oranlar, **bütçenin milli gelir içerisindeki büyüklüğünün tehlikeli bir biçimde artmakta** olduğunu göstermektedir. Türkiye ekonomisinde devletin harcama payı her geçen yıl genişlemekte, ancak bu genişleme üretken alanlara değil, borç ödemelerine ve cari harcamalara yönelmektedir.

Maastricht kriterlerine göre bütçe açığının GSYH'ye oranı %3'ü geçmemelidir; oysa Türkiye'de bu oran resmi sınıra yaklaşmış, hatta bazı alt kalemlerde fiilen aşılmıştır. Bu durum, mali disiplinin gevşediğini ve bütçe açıklarının **ekonomik istikrarı tehdit eden bir yapısal soruna dönüştüğünü** göstermektedir.

2026 bütçesi, gelirlerin nominal olarak artmasına rağmen reel anlamda zayıf bir performans sergilemektedir. Enflasyonun etkisiyle şişen vergi tahsilatları, yapısal gelir artışı gibi görünse de gerçekte **alım gücü düşen vatandaşlardan alınan dolaylı vergilerin artışıdır.** Bu durum hem gelir adaletini zedelemekte hem de büyümenin kalitesini bozmaktadır.

Özetle, 2026 yılı bütçesi;

- **Gelir–gider dengesizliği derinleşen**,
- **Faiz ödemeleriyle genişleyen**,
- **Yatırım ve üretimden uzaklaşan**,

- **Borçlanma ile ayakta duran** bir mali yapıyı ortaya koymaktadır.

Bu tablo, Türkiye'nin gelecekteki mali sürdürülebilirliği açısından ciddi bir risk sinyali vermektedir. Kamu harcamalarının üretkenliğe yönelmediği, faiz yükünün büyüdüğü ve gelir yapısının adalet ilkesinden uzaklaştığı bir bütçe, yalnızca günü kurtarır; ancak **gelecek kuşaklara daha ağır bir borç ve enflasyon yükü** bırakır.

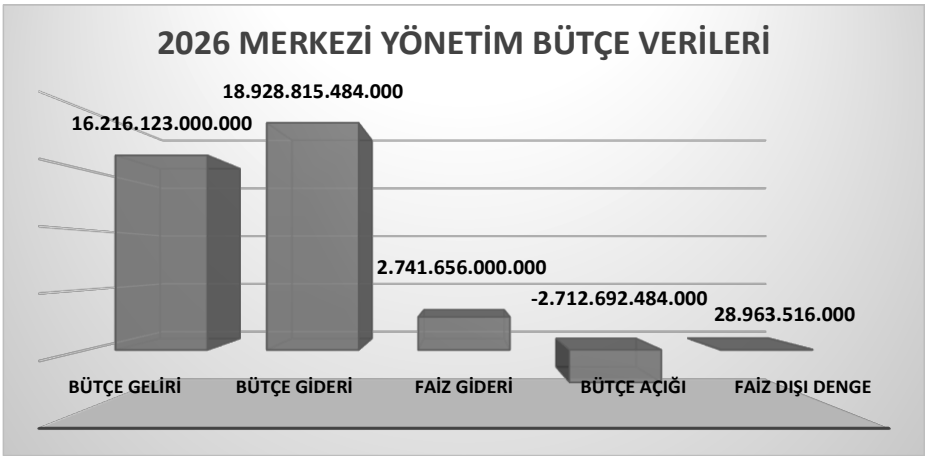

Şekil: 2026 Merkezi Yönetim Bütçesi Verileri

2026 yılı merkezi yönetim bütçesi verileri, Türkiye ekonomisinin mali dengesinde bozulmanın derinleştiğini açık biçimde göstermektedir. Toplam **bütçe gelirleri 16 trilyon 216 milyar TL**, **bütçe giderleri 18 trilyon 928 milyar TL**, **faiz giderleri 2 trilyon 741 milyar TL** olarak öngörülmüştür. Bu verilerle birlikte **bütçe açığı 2 trilyon 713 milyar TL**, **faiz dışı fazla ise 29 milyar TL** düzeyindedir.

2025 yılıyla karşılaştırıldığında, bütçe gelirlerinde **%26,7'lik** bir artış, giderlerde ise **%28,5'lik** bir artış öngörülmektedir. Bunlar gerçekte **vatandaşın üzerine binen vergi yükünün artmasıyla** sağlanmaktadır. Hükümetin mali alanı genişletmek için yeni vergi kalemleri ve oran artışlarına yöneldiği, vergilerle bütçe gelirlerini büyüttüğü anlaşılmaktadır.

Ancak bu gelir artışı, bütçe açığını kapatmaya yetmemektedir. 2026 yılında **bütçe açığı 2,7 trilyon TL'ye** ulaşarak Cumhuriyet tarihinin en yüksek açıklarından birini oluşturmuştur. Faiz dışı dengenin dahi negatif olması, Türkiye'nin artık sadece borç faizlerini değil, ana borç

yükünü de çevirmekte zorlandığını göstermektedir. Bu tablo, mali disiplinin sürdürülemediğini ve borçlanmanın yapısal bir finansman aracına dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Faiz giderlerinin toplam bütçedeki payı yaklaşık **%14,5** civarındadır. Bu oran, bütçede yatırımlara ayrılan payın neredeyse iki katına denk gelmektedir. Devletin her 100 liralık harcamasının 14 lirasının faiz ödemelerine gitmesi, bütçenin kalkınma ve üretim yerine **borç servisine bağımlı hale geldiğini** göstermektedir.

2026 bütçesi, ekonomik istikrar ve büyüme hedefleri açısından sürdürülebilir bir çerçeve sunmamaktadır. Gelir artışları büyük ölçüde enflasyonun yarattığı nominal etkiden kaynaklanmakta, reel anlamda kamu maliyesi güçlenmemektedir. Bu durum, bütçe dengesindeki bozulmanın yapısal hale geldiğine, ekonomik büyümenin ise **vergi artışlarıyla değil, üretim ve yatırım odaklı politikalarla** sağlanması gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, 2026 bütçesi gelir artışına rağmen açık ekonomisidir; harcama kalitesi düşük, faiz yükü yüksek, borçlanma baskısı ağırdır. Bu tablo, ekonomide reform ihtiyacını ve **mali disiplinin yeniden tesis edilmesi gerekliliğini** her zamankinden daha güçlü biçimde ortaya koymaktadır.

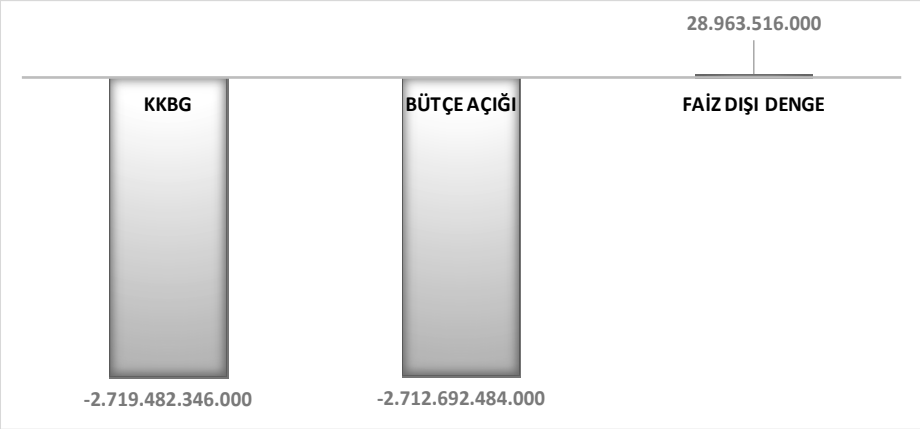

Şekil: 2026 Bütçesi (Bütçe Açığı-Faiz Dışı Açık-KKBG)

Şekil'de yer alan veriler, Türkiye'nin kamu maliyesinde **disiplinin zayıfladığını ve yapısal açıkların kalıcı hale geldiğini** açık biçimde göstermektedir. 2026 yılı bütçe açığı **2 trilyon 713 milyar TL**, faiz dışı fazla **29 milyar TL**, kamu kesimi borçlanma gereksinimi (KKBG) ise **2**

trilyon 719 milyar TL seviyesindedir. Bu büyüklükler, Türkiye ekonomisinin borçla çevrilen bir bütçe mekanizmasına sıkıştığını ve mali sürdürülebilirliğin ciddi biçimde tehdit altında olduğunu göstermektedir.

Bütçe açığının GSYH'ye oranı yaklaşık **%3,1** seviyesindedir. Bu oran, Maastricht kriterlerinin sınır değerine dayanmakta ve Türkiye'nin mali disiplin açısından risk eşiğinde olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu açık, yalnızca ekonomik konjonktürün değil, aynı zamanda **uzun süredir ertelenen yapısal reformların** da bir sonucudur. Üretim ve istihdamı önceleyen politikalar yerine kısa vadeli mali genişleme tercihleri, kamu bütçesini borç-faiz sarmalına sürüklemiştir.

KKBG'nin (2,7 trilyon TL) yüksekliği, kamu finansmanının büyük oranda borçlanmaya dayandığını göstermektedir. Bu durum, bütçenin yalnızca mevcut harcamaları değil, **faiz ödemelerini ve borç çevrimini finanse etmek için de yeni borç yaratmak zorunda kaldığını** ifade etmektedir. Böyle bir yapı, borcun faizini borçla ödeyen bir ekonomi görüntüsünü güçlendirmekte ve borçlanmanın "yapısal bağımlılık" haline geldiğini göstermektedir.

Bu ölçekteki borçlanma gereksinimi, ülkenin kredi notunu aşağı çekerken, dış finansman maliyetlerini artırmakta ve yabancı yatırımcı nezdinde güven erozyonuna yol açmaktadır. Aynı zamanda, artan faiz ödemeleri nedeniyle bütçede eğitim, sağlık, sosyal koruma ve yatırımlara ayrılabilecek kaynaklar daralmakta; kamu hizmetlerinin niteliği düşmektedir.

Faiz dışı dengenin **29 milyar TL fazla** vermesi, ilk bakışta gelir artışlarının harcama artışlarını kısmen de olsa karşıladığını göstermektedir. Ancak bu tutar hem yüksek enflasyon hem de artan vergi yükü dikkate alındığında **son derece sınırlı bir fazla** niteliğindedir ve özellikle hızla yükselen faiz giderlerini karşılamaya yetmemektedir. Başka bir ifadeyle, devlet faiz ödemeleri hariç kalemlerde küçük de olsa fazla verse bile, **faiz yükü eklendiğinde bütçe genel olarak açık vermeye devam etmekte**, bu da mali disiplinin kâğıt üzerinde korunmaya çalışıldığını ancak faiz baskısı nedeniyle bütçe yapısının sürdürülebilir olmaktan uzaklaştığını göstermektedir.

Sonuç itibarıyla, 2026 bütçesi bir **borç ekonomisinin bütçesidir**. Bütçe açığının finansmanı vergi artışlarıyla değil, yeni borçlanma turlarıyla sağlanmakta; bu da borç stokunu büyütmektedir. Faiz giderlerinin ve borçlanma gereksiniminin GSYH'ye oranı, ekonomik büyümeden çok daha hızlı artmaktadır.

Türkiye'nin ekonomik istikrarını yeniden kazanabilmesi için;

- Mali kuralın yeniden tesis edilmesi,
- Bütçede yatırım önceliklerinin belirlenmesi,
- Borçlanmanın sınırlandırılması ve şeffaf raporlanması,
- Kamu harcamalarında verimlilik esaslı bir yeniden yapılanmanın başlatılması zorunludur.

Aksi takdirde, 2026 bütçesi yalnızca bugünün açıklarını değil, **gelecek nesillerin borç yükünü** de büyüten bir mali tablo olarak tarihe geçecektir.

Tablo: 2026 Yılı Bütçe Gelirleri

GELİR TÜRLERİ	2025 BÜTÇE GELİRİ(TEKLİFİ)	BÜTÇEDEKİ PAYI
VERGİ GELİRLERİ	15.631.078.653.000	87,21%
TEŞEBBÜS VE MÜLKİYET GELİRLERİ	301.540.319.000	1,68%
ALINAN BAĞIŞ VE YARDIMLAR İLE ÖZEL GELİRLER	103.150.750.000	0,58%
DİĞER GELİRLER	1.682.866.789.000	9,39%
SERMAYE GELİRLERİ	203.258.310.000	1,13%
ALACAKLARDAN TAHSİLAT	1.910.422.000	0,01%
TOPLAM BÜTÇE GELİRİ	17.923.805.243.000	100%
RED VE İADELER (-)	1.891.772.756.000	
NET BÜTÇE GELİRİ	16.032.032.487.000	

2025 yılına kıyasla 2026 yılındaki Bütçe Gelir kalemlerinin artış oranları;

- Vergi Gelirlerindeki artış oranı **%28,7**
- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerindeki artış oranı **%82,34**
- Alınan Bağış ve Yardımları ile Özel Gelirlerdeki artış oranı **%71,93**

- Diğer Gelirlerdeki artış oranı **%32,83**
- Sermaye Gelirlerindeki artış oranı **%492**
- Toplam Bütçe Gelirlerindeki artış oranı **%26,20**
- Red ve İadelerdeki (Vergi Harcamaları) artış oranı **%23,50**
- Net Bütçe Gelirlerindeki artış oranı ise **%26,54**'dur.

2026 yılı merkezi yönetim bütçesi gelir kalemleri, Türkiye'nin mali yapısında **vergiye dayalı gelir kompozisyonunun daha da ağırlaştığını** ortaya koymaktadır. Toplam bütçe gelirinin **17 trilyon 923 milyar TL** olduğu, bunun **15 trilyon 631 milyar TL'sinin (%87,21)** vergi gelirlerinden oluştuğu görülmektedir. Bu oran, Türkiye'de bütçenin neredeyse tamamen vergiye dayalı olduğunu; kamu gelirlerinde üretimden, mülkiyetten veya yatırım getirilerinden sağlanan payın son derece sınırlı kaldığını göstermektedir.

Vergi gelirlerindeki artış oranı bir önceki yıla göre **%51,8**'dir. Ancak bu artış, ekonomik canlılıktan değil, büyük ölçüde **enflasyon kaynaklı fiyat artışları** ve **vergi oranlarındaki yükseliş** nedeniyle sağlanmıştır. Bu tablo, vatandaşın üzerindeki vergi yükünün 2026'da daha da ağırlaşacağına işaret etmektedir. Dolaylı vergiler (KDV, ÖTV vb.) toplam vergi gelirlerinin yaklaşık üçte ikisini oluşturmaya devam etmektedir. Bu da gelir adaletinin bozulduğunu, düşük ve orta gelirli kesimlerin bütçenin asıl yükünü taşımaya devam ettiğini göstermektedir.

Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri **301 milyar TL** ile bütçenin yalnızca **%1,68**'ini oluşturmuştur. Bu oran, kamunun ekonomik faaliyetlerden elde ettiği gelirin çok düşük düzeyde kaldığını ve **kamu varlıklarının gelir üretme kapasitesinin zayıf** olduğunu göstermektedir. Bu kalem, Türkiye'nin kamusal üretim gücünün ve sürdürülebilir gelir kaynaklarının yıllar içinde nasıl daraldığının göstergesidir.

Alınan bağış ve yardımların **103 milyar TL (%0,58)** seviyesinde kalması, bütçenin dış finansman veya proje bazlı hibelerden sınırlı ölçüde yararlandığını göstermektedir. Uluslararası fonlardan veya kalkınma kuruluşlarından sağlanan katkıların sınırlılığı, dış kaynak kullanımında etkin stratejilerin oluşturulmadığını göstermektedir.

"Diğer gelirler" kalemi **1 trilyon 682 milyar TL (%9,39)** ile dikkat çekici bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bu kalem, çoğunlukla **vergi dışı tek seferlik gelirleri** (örneğin varlık satışları, yeniden değerleme kazançları, kâr transferleri) içermektedir. Bu tür gelirlerin yüksekliği,

bütçenin **sürdürülebilir gelir üretmek yerine geçici kaynaklara dayandığını** göstermektedir.

Sermaye gelirleri ise **203 milyar TL (%1,13)** ile önceki yıllara nazaran aşırı derecede bir artış gözlemlenmektedir.

Tabloda "Red ve İadeler" kalemi, yani **vergi harcamaları**, **1 trilyon 891 milyar TL** olarak belirtilmiştir. Bu rakam, vergi istisnaları, muafiyetler ve indirimler nedeniyle bütçeye girmeyen gelirleri ifade eder. Bu kalemdeki artış, vergi sisteminin **karmaşıklığını ve adaletsizliğini** gözler önüne sermektedir.

Vergi iadeleri her geçen yıl büyümekte; bu büyüme, **büyük sermaye gruplarının lehine işleyen vergi politikalarının** bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Vergi harcamalarının milli gelir içindeki payının artması, sosyal adaletin zayıfladığını göstermektedir. 2026 yılı bütçesi bu yönüyle, **çalışanların ve sabit gelirli kesimlerin değil, büyük sermaye çevrelerinin bütçesi** niteliğindedir.

2026 bütçesi, **vergi adaleti ve gelir çeşitliliği açısından kırılgan bir yapıdadır.** Vergi yükü geniş toplum kesimlerinin üzerine yıkılmış, bütçenin gelir kalitesi düşmüştür. Gerçek bir mali reform için vergi sisteminin sadeleştirilmesi, istisna ve muafiyetlerin azaltılması, kayıt dışılıkla etkin mücadele edilmesi ve **doğrudan vergilerin payının artırılması** gerekmektedir. Aksi takdirde, gelir artışı yalnızca nominal kalacak; vatandaşın reel refahı artmayacaktır.

Tablo: Vergi Sınıflarına Göre Dağılım

AÇIKLAMA	**2026 YILI GELİRİ(TEKLİF)**
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler **(Dolaysız Vergiler)**	**5.298.922.356.000**
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler **(Servet Vergileri-Dolaysız Vergiler)**	**150.750.705.000**
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri **(Dolaylı Vergiler)**	**6.902.043.847.000**
Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergiler **(Dolaylı Vergiler Dahil)**	**2.506.243.226.000**
Damga Vergisi **(Dolaysız Vergiler)**	**313.381.504.000**
Harçlar **(Dolaysız Vergiler)**	**459.574.763.000**
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	**162.252.000**
Vergi Gelirleri Toplamı	**15.631.078.653.000**

- Merkezi Yönetim Bütçe gelirlerinin **%87,21'i Vergi gelirlerinden** oluşmaktadır.
- Vergi Gelirleri içinde **Dolaysız Vergilerin oranı %39,80,**
- **Gelir ve Kurumlar Vergilerinin Vergi Gelirleri içindeki payı %33,90**'dir.
- Vergi Gelirlerinin içindeki **Dolaylı Vergilerin oranı %60,20,**
- **Dahilde ve İthalde Alınan KDV – ÖTV'nin vergi gelirlerine oranı ise %52,36**'dir.
- **Sadece Kurumlar Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi bu bütçede Faiz Harcamalarını karşılayamamaktadır.**
- Vatandaşlarımızın ödediği vergiler faiz lobilerine gitmekteyken insanlarımız vergi yükünün altında ezilmektedir. Vergi yükünün üstüne birde faiz yükü ve Kur Korumalı Mevduattan kaynaklanan yüklerde bulunmaktadır.

Aşağıdaki tabloda bazı vergi türlerinin 2026 yılı büyüklükleriyle vergi gelirleri içindeki oranları yer almaktadır.

Tablo: Vergi Türlerine Göre Gelirler ve Vergiler İçindeki Payı (%)

VERGİ TÜRLERİNE GÖRE BÜTÇE GELİR KALEMLERİ (SEÇİLİ)	2026 YILI GELİRİ(TEKLİF)	TOPLAM VERGİ GELİRLERİ İÇİNDEKİ PAYI
Gelir Vergisi	3.558.110.924.000	22,76%
Kurumlar Vergisi	1.740.811.432.000	11,14%
Veraset ve İntikal Vergisi	12.299.393.000	0,08%
Motorlu Taşıtlar Vergisi	138.306.453.000	0,88%
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	3.539.217.226.000	22,64%
Özel Tüketim Vergisi	2.549.288.172.000	16,31%
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	631.947.749.000	4,04%
Şans Oyunları Vergisi	67.111.752.000	0,43%
Özel İletişim Vergisi	59.306.600.000	0,38%
Dijital Hizmet Vergisi	37.042.392.000	0,24%
Konaklama Vergisi	18.129.956.000	0,12%
Gümrük Vergileri	402.636.875.000	2,58%
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	2.096.431.746.000	13,41%
Damga Vergisi	313.381.504.000	2,00%
Harçlar	459.574.763.000	2,94%
Diğer Vergi Gelirleri	7.481.716.000	0,05%
TOPLAM	12.651.461.859.000	%100

Tablo 13, 2026 yılı için Türkiye'nin vergi yapısındaki ağırlıkları ve dengesizlikleri açık biçimde ortaya koymaktadır. Toplam **12 trilyon 651 milyar TL** olarak öngörülen vergi gelirlerinin bileşimi, vergi sisteminin üretimden ve kazançtan ziyade **tüketim üzerinden gelir yaratmaya dayandığını** göstermektedir.

2026 yılında **gelir vergisi** 3 trilyon 558 milyar TL ile toplam vergi gelirlerinin **%22,76'sını**, **kurumlar vergisi** ise 1 trilyon 740 milyar TL ile **%11,14'ünü** oluşturmuştur. Bu iki doğrudan vergi kaleminin toplam payı yaklaşık **%33,9**'dur. Ancak bu oran, gelişmiş ekonomilerdeki doğrudan vergilerin payının (genellikle %60'ın üzerinde) oldukça altında kalmaktadır. Bu tablo, Türkiye'de vergi yükünün hâlâ çalışanlar, memurlar, küçük esnaf ve tüketiciler üzerinde yoğunlaştığını; sermaye kesiminin ise görece daha az vergi yükü taşıdığını göstermektedir.

Dolaylı vergiler, bütçenin en büyük gelir kaynağı olmayı sürdürmektedir. **Dahilde alınan KDV (%22,64)**, **ithalde alınan KDV (%13,41)** ve **Özel Tüketim Vergisi (%16,31)** kalemleri birlikte değerlendirildiğinde toplam vergi gelirlerinin **%52,36'sını** oluşturmaktadır. Bu oran, vergi sisteminin ağırlıklı olarak **tüketim vergilerine dayalı olduğunu** göstermektedir. Bu tür vergiler gelir düzeyine bakılmaksızın herkesten aynı oranda tahsil edildiği için **adaletsiz ve regresif** bir yapıya sahiptir. Düşük gelirli vatandaş, gelirinin çok daha büyük kısmını tüketime harcadığından, dolaylı vergiler onu orantısız şekilde etkiler.

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (%4,04) ile **ithalat üzerinden alınan KDV ve gümrük vergileri** (%2,58) ekonomik faaliyetin dış ticaret ve finans üzerinden de yüksek vergi yükü taşıdığını göstermektedir. Buna karşılık, **motorlu taşıtlar vergisi (%0,88)**, **dijital hizmet vergisi (%0,24)**, **konaklama vergisi (%0,12)** ve **şans oyunları vergisi (%0,43)** gibi kalemlerin payı oldukça düşüktür. Bu da, Türkiye'nin çağın gereklerine uygun **yeni nesil vergilendirme alanlarını** yeterince etkin kullanamadığını göstermektedir. Dijital ekonomi büyürken dijital hizmet vergisinin payının binde 2 seviyesinde kalması, vergi tabanının hâlâ geleneksel sektörlere sıkıştığının bir göstergesidir.

Vergi Adaleti ve Reform İhtiyacı

Bu dağılım, Türkiye'de **vergide adaletin temel ilkesinden uzaklaşıldığını** göstermektedir. Vergi sisteminin temel amacı, gelir dağılımında denge sağlamak ve sosyal adaleti güçlendirmek olmalıdır. Ancak mevcut tablo, tersine bir etki yaratmaktadır:

- Gelir ve kurumlar vergisinin toplam payı sınırlı kalmakta,
- Tüketimden alınan vergilerin payı sürekli artmakta,
- Vergi istisna ve muafiyetleri büyük sermaye gruplarına avantaj sağlamaktadır.

Vergi politikası bu haliyle, "çok kazananın daha az, az kazananın daha çok vergi ödediği" bir düzene dönüşmüştür. Dolayısıyla **vergi reformu**, artık bir tercih değil, ekonomik istikrarın ön koşulu haline gelmiştir.

Reform süreci, sadece oran değişiklikleriyle değil, **vergi yapısının yeniden kurgulanmasıyla** mümkün olabilir.

- Dolaylı vergilerin payı kademeli olarak düşürülmeli,
- Gelir ve servet üzerinden alınan vergilerin payı artırılmalı,
- Dijital ekonomi, çevre vergileri ve karbon vergisi gibi çağdaş alanlar sisteme entegre edilmelidir.
  Ayrıca, vergi teşvikleri yalnızca **üretim, ihracat ve teknolojik dönüşüm** sağlayan alanlara yönlendirilmelidir.

2026 yılı vergi yapısı, sosyal adaletin zayıfladığını, gelir dağılımı uçurumunun derinleştiğini ve devletin gelir yaratma kapasitesinin büyük ölçüde **tüketici harcamalarına bağımlı hale geldiğini** göstermektedir. Bu tablo sürdürülebilir değildir. Türkiye, ancak **adil, üretim odaklı ve sadeleştirilmiş bir vergi sistemi** kurarak hem bütçe dengesini hem de toplumsal refahı güçlendirebilir.

Tablo: 2022 Yılı Bütçesi İçindeki Faiz Giderleri (İç - Dış Borç)

Detay Türü	2024 Başlangıç	2024 Harcanan	2025 Başlangıç	2025 Harcanan (Haziran)	2026 Bütçe Teklifi
İç Borç	822.933.786.000	897.457.830.323	1.279.681.864.000	865.927.524.691	1.995.722.500.000
Dış Borç	257.456.129.000	198.742.542.932	400.350.357.000	117.342.613.023	303.500.000.000
Diğer	173.610.085.000	172.136.043.099	269.967.779.000	126.970.760.269	442.433.500.000
Toplam	1.254.000.000.000	1.268.336.416.354	1.950.000.000.000	1.110.240.897.983	2.741.656.000.000

2026 yılı bütçesinde toplam faiz harcaması (faiz gideri) 2,741 Trilyon olarak teklif edilmektedir. Yukarıda ki tablo; iç borç, dış borç ve diğer kalemleri göstermektedir. Bu tabloda en önemli göstergelerden birisi iç borcun dış borçtan fazla olması borçlanmada dışarıya bağlı olunmaması açısından önemlidir. Ancak **2026 yılının bütçesi (Gider) içerisinde faiz giderlerinin oranı %4,48'ine tekabül etmektedir. Geçen yıla nazaran faiz harcamalarının**

yine artmıştır. Bütçe gelirlerinin %15,30'u faize gitmektedir. Vatandaşlarımızın ödediği vergi gelirlerinin %17,54'ü faize gitmektedir. Bu oran geçtiğimiz yıllara göre oldukça yükselmiştir. İç borcun bütçe giderlerine oranı %10,54, dış borcun oranı ise %1,60'e denk gelmektedir.

Tablo: Merkezi Yönetim Bütçe Ödeneklerinin Programlara Göre Dağılımı (2024)

PROGRAMLAR	2026 TEKLİF	2026 Oran	2025 Oran
AİLENİN KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ	21.804.400.000	**0,11%**	**0,10%**
AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA	21.541.103.000	**0,11%**	**0,09%**
ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	84.801.928.000	**0,41%**	**0,40%**
BAĞIMLILIKLA MÜCADELE	14.959.024.000	**0,07%**	**0,07%**
BİLGİ VE İLETİŞİM	23.292.789.000	**0,11%**	**0,11%**
BÖLGESEL KALKINMA	8.309.259.000	**0,04%**	**0,04%**
ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	54.803.330.000	**0,27%**	**0,26%**
CUMHURBAŞKANLIĞI	10.803.534.000	**0,05%**	**0,04%**
DEMİRYOLU ULAŞIMI	377.196.243.900	**1,84%**	**1,90%**
DENİZYOLU ULAŞIMI	6.809.995.000	**0,03%**	**0,04%**
DİN HİZMETLERİ VE YAYGIN DİN EĞİTİMİ	170.704.602.000	**0,83%**	**0,79%**
DIŞ DENETİM VE HESAP YARGILAMASI	3.675.430.000	**0,02%**	**0,02%**
DIŞ POLİTİKA	56.756.849.000	**0,28%**	**0,29%**
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	428.249.315.000	**2,09%**	**3,22%**
ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	250.365.813.000	**1,22%**	**1,20%**
FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	103.765.538.000	**0,51%**	**0,51%**
GENÇLİK	14.011.191.000	**0,07%**	**0,07%**
GÖÇ YÖNETİMİ	25.821.430.000	**0,13%**	**0,20%**
HAYAT BOYU ÖĞRENME	42.265.105.000	**0,21%**	**0,22%**
HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	3.003.687.517.000	**14,67%**	**12,54%**
HUKUK VE ADALET	390.922.734.000	**1,91%**	**1,74%**
İNSAN HAKLARI	932.605.000	**0,00%**	**0,00%**
İSTATİSTİK	5.266.293.000	**0,03%**	**0,02%**

İSTİHDAM	400.642.751.000	**1,96%**	**1,94%**
KADININ GÜÇLENMESİ	7.997.891.000	**0,04%**	**0,04%**
KAMU DENETÇİLİĞİ	431.323.000	**0,00%**	**0,00%**
KAMU GELİRLERİ YÖNETİMİ	58.459.523.000	**0,29%**	**0,25%**
KARAYOLU ULAŞIMI	365.156.017.000	**1,78%**	**2,06%**
KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	30.099.870.000	**0,15%**	**0,14%**
KIRSAL KALKINMA	60.502.025.000	**0,30%**	**0,26%**
KOMBİNE TAŞIMACILIK, LOJİSTİK VE TEHLİKELİ MAL TAŞIMACILIĞI	6.044.149.100	**0,03%**	**0,03%**
KORUYUCU SAĞLIK	407.379.487.000	**1,99%**	**1,71%**
METEOROLOJİ	5.276.680.000	**0,03%**	**0,03%**
MİLLİ KÜLTÜR	46.707.185.000	**0,23%**	**0,24%**
ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME	9.269.003.000	**0,05%**	**0,04%**
ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	49.272.453.000	**0,24%**	**0,23%**
ORTAÖĞRETİM	583.300.407.000	**2,85%**	**2,70%**
SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	14.780.112.000	**0,07%**	**0,07%**
SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	177.202.278.000	**0,87%**	**0,81%**
ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	510.884.378.000	**2,50%**	**2,66%**
ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	19.144.716.000	**0,09%**	**0,09%**
SINAİ MÜLKİYET HAKLARI	855.739.000	**0,00%**	**0,00%**
SOSYAL GÜVENLİK	1.872.495.103.000	**9,14%**	**11,37%**
SPORUN GELİŞTİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ	45.375.451.000	**0,22%**	**0,22%**
STRATEJİK YÖNETİM VE KAYNAK TAHSİSİ	10.240.350.000	**0,05%**	**0,05%**
SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	18.948.609.000	**0,09%**	**0,12%**
TABİİ KAYNAKLAR	11.162.158.000	**0,05%**	**0,06%**
TAPU VE KADASTRO	12.648.188.000	**0,06%**	**0,06%**
TARIM	457.587.084.000	**2,23%**	**2,23%**
TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	1.181.520.201.000	**5,77%**	**5,16%**
TEMEL EĞİTİM	1.025.680.044.000	**5,01%**	**4,83%**

TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	60.859.585.000	**0,30%**	**0,35%**
TOPLUM GÜVENLİĞİ	881.944.651.695	**4,31%**	**4,01%**
TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	232.161.510.000	**1,13%**	**1,22%**
TRAFİK GÜVENLİĞİ	49.950.705.000	**0,24%**	**0,25%**
TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	34.677.230.000	**0,17%**	**0,17%**
TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	9.339.479.000	**0,05%**	**0,04%**
ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	1.183.862.695.000	**5,78%**	**5,63%**
ULUSLARARASI EĞİTİM İŞ BİRLİKLERİ VE YURTDIŞI EĞİTİM	17.469.139.000	**0,09%**	**0,10%**
ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ	5.457.454.000	**0,03%**	**0,03%**
UZAY VE HAVACILIK	8.729.002.000	**0,04%**	**0,03%**
VATANDAŞLIK VE SİVİL TOPLUM	21.725.206.000	**0,11%**	**0,10%**
YASAMA	16.128.331.000	**0,08%**	**0,07%**
YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	1.660.502.632.000	**8,11%**	**8,41%**
YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	553.584.143.000	**2,70%**	**2,26%**
YÜKSEKÖĞRETİM	680.585.918.000	**3,32%**	**3,24%**
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	620.605.613.305	**3,03%**	**2,86%**
PROGRAM DIŞI GİDERLER	1.928.593.989.000	**9,42%**	**9,95%**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Hazine Yardımları ve Gelirden Ayrılan Pay Dahil)	**20.475.986.486.000**	**100,00%**	**100,00%**

Tablo, 2026 yılı merkezi yönetim bütçesinde kamu kaynaklarının program bazında nasıl dağıtıldığını göstermektedir. Bu tablo, bütçenin önceliklerinin hangi alanlara yöneldiğini, dolayısıyla iktidarın ekonomi ve sosyal politika tercihlerini de açıkça ortaya koymaktadır.

Faiz Ödemeleri ve Hazine Yönetimi

Bütçe içerisindeki en yüksek pay, **Hazine varlıklarının ve yükümlülüklerinin yönetimi** kaleminde yer almakta olup **%14,67** seviyesindedir. Bu kalem, esasen **faiz ödemelerini** temsil etmektedir. Yani 2026 bütçesinde her **100 liranın yaklaşık 15 lirası faiz ödemelerine** gitmektedir. Bu oran, 2025 yılındaki **%12,54**'lük seviyeye kıyasla belirgin bir artış göstermektedir. Faiz ödemelerindeki bu yükseliş, kamu borçlanmasının büyüklüğünü ve mali disiplinin giderek bozulduğunu gözler önüne sermektedir.

Kısacası, 2026 yılı bütçesi bir **"faiz bütçesi"** niteliğindedir. Bu tablo, hükümetin borç-faiz sarmalına sıkıştığını ve vatandaşlardan toplanan vergilerin önemli bir bölümünün **faiz ödemeleri yoluyla finans çevrelerine aktarıldığını** ortaya koymaktadır. Bu durum, iktidarın "faiz karşıtı" söylemiyle açık bir çelişki içindedir.

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Harcamalar

Sosyal Güvenlik Programı, 2025'e göre payını düşürerek **%11,37'den %9,14'e** gerilemiştir. Bu düşüş, emekli maaşları ve sosyal yardımlarda yapılması beklenen artışların bütçede karşılık bulmadığını göstermektedir. Türkiye'de hızla artan yoksulluk ve yaşlı nüfus dikkate alındığında, bu oran **sosyal devlet ilkesine aykırı** bir tabloyu işaret etmektedir. Yine "Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma" programı %2,70 seviyesinde kalmıştır. Bu oran, ekonomik kriz, yüksek enflasyon ve satın alma gücündeki ciddi erime göz önüne alındığında son derece yetersizdir.

Sağlık ve Eğitim Harcamaları

Sağlık alanında "Tedavi Edici Sağlık" programının payı **%5,77**, "Koruyucu Sağlık" programının payı ise **%1,99** olmuştur. Toplamda yaklaşık **%7,76'lık** bir bütçe payı, halk sağlığı ve tedavi hizmetleri için ayrılmıştır. Ancak bu oran, OECD ortalamalarının oldukça altındadır. Koruyucu sağlık hizmetlerine ayrılan payın düşüklüğü, salgın sonrası dönemde bile halk sağlığı önceliğinin ikinci planda kaldığını göstermektedir.

Eğitimde ise **Temel Eğitim (%5,01)**, **Ortaöğretim (%2,85)** ve **Yükseköğretim (%3,32)** programları birlikte değerlendirildiğinde, toplam bütçeden eğitime ayrılan pay **yaklaşık %11,2** civarındadır. Ancak eğitime ayrılan bu pay, öğrencilerin artan mali yükleri ve okullardaki fiziksel yetersizlikler dikkate alındığında **"nicelik olarak yüksek, nitelik olarak yetersiz"** bir düzeydedir. Eğitim bütçesinin büyük kısmı personel giderlerine ayrıldığından, kalite artırıcı yatırımlar sınırlı kalmaktadır.

Afet Yönetimi ve Yeniden Yapılanma

Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi programı 2025'teki **%2,66** seviyesinden **%2,50**'ye gerilemiştir. 6 Şubat depremleri sonrası yeniden inşa süreci sürerken, bu alana ayrılan payın düşürülmesi büyük bir stratejik hatadır. Afet bölgelerinde konut, altyapı ve istihdam sorunları devam ederken, bu kalemin azaltılması hükümetin afet sonrası planlamasında sürdürülebilir bir perspektifinin olmadığını göstermektedir.

Enerji ve Ulaşım

Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası kalemi 2025'te **%3,22** iken 2026'da **%2,09**'a gerilemiştir. Bu sert düşüş, enerji sektöründe yatırım kapasitesinin zayıflayacağını ve 2026'da **enerji fiyat artışlarına zemin hazırlanabileceğini** göstermektedir. Enerjiye yapılan yatırımın azalması, özellikle dışa bağımlı enerji yapısında uzun vadeli maliyet artışlarına yol açacaktır.

Ulaşımda ise **Karayolu (%1,78)** ve **Demiryolu (%1,84)** kalemleri toplamda **%3,62**'lik pay almıştır. Karayolu ağırlıklı ulaşım politikası, çevre dostu ulaşım hedefleriyle çelişmektedir. Demiryolu taşımacılığına ayrılan kaynak, sürdürülebilir ulaştırma ve karbon emisyonu azaltımı açısından artırılmalıydı.

Tarım ve Kırsal Kalkınma

Tarım programına ayrılan **%2,23**'lük pay, 2025'teki oranla aynı kalmıştır. Bu, çiftçinin artan girdi maliyetleri, kuraklık riski ve gıda enflasyonu dikkate alındığında son derece yetersizdir. Tarımsal üretim maliyetlerindeki yüksek artışa rağmen desteklerin sabit kalması, **gıda arz güvenliği** açısından ciddi riskler doğuracaktır.

Bütçenin Öncelikleri Yanlış Kurgulanmıştır

2026 bütçesinin program bazlı dağılımı, **yatırım ve üretim yerine borç ve faiz ödemelerine odaklı** bir mali anlayışı göstermektedir. Eğitim, sağlık, tarım, afet yönetimi ve sosyal yardım gibi doğrudan halkın yaşamını etkileyen alanların payı azalırken, faiz ödemeleri, yönetim giderleri ve program dışı harcamalar artmaktadır.

Bu tablo, bütçenin halktan yana değil, **borç verenlerden yana** kurgulandığını göstermektedir. Sürdürülebilir ve adil bir ekonomi için:

- Faiz giderleri azaltılmalı,
- Sosyal harcamalar güçlendirilmeli,
- Üretim, istihdam ve enerji yatırımlarına öncelik verilmelidir.

Aksi halde, 2026 bütçesi de önceki yıllarda olduğu gibi **gelir dağılımı adaletsizliğini derinleştiren, büyüme yerine borçlanmayı teşvik eden bir mali plan** olarak tarihe geçecektir.

SİSTEMSEL SORUNLAR VE YÖNETİM ANLAYIŞI

3.2. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Türkiye'nin, resmen 2018'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişi ve sonrasında 2023 seçimlerinde yeni rejimin netleşmesi TBMM'nin fonksiyonlarının kadük hale gelmiş olması, uluslararası alanda ülkemizin prestijine ciddi zararlar vermiştir. İfade özgürlüğü, demokratik standartlar ve kurumsal etkinlik konularında yaşanan gerilemeler, Türkiye'nin global sahnede zayıflamasına neden olmuştur. Liyakatin önemini yitirdiği ve adaletin sağlanamadığı bir ortamda, devlet kurumlarının verimli çalışması engellenmiş ve ülkenin dünya siyasetindeki etkisi azalmıştır.

Yasama sürecinde müzakere ve tartışma, temsil edilen toplumun çıkarlarının korunması ve devletin sağlıklı işleyişi açısından temel bir gerekliliktir. Ancak, mevcut sistemde yasa teklifleri yeterince derinlemesine tartışılmamakta, uzman görüşlerine ve sivil toplum kuruluşlarının katkılarına yeterli önem verilmemektedir. Bu durum, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin "güçlü yasama" iddiasını yalanlar niteliktedir. Yeni sistemle, milletvekillerinin etkili bir yasama faaliyeti yürütebilmesi için gerekli olan altyapı ve ortam ortadan kaldırılmıştır.

Meclis komisyonlarının işleyişinde gözlemlenen aceleci ve düzensiz tutumlar, Meclis İçtüzüğü'ne aykırı uygulamaların artmasına sebep olmaktadır. Komisyon toplantılarının plansız bir şekilde düzenlenmesi, yasa tekliflerinin yeterince değerlendirilememesi ve rapor hazırlama süreçlerindeki eksiklikler, yasama faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Oysa TBMM'ye sunulan yasa tekliflerinin, siyasi partilerin ve sivil toplumun geniş katılımıyla, kapsamlı bir şekilde tartışılması ve şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu tür bir yaklaşımın eksikliği, yasama sürecinin niteliğini düşürmekte ve sistemin yapısal problemlerini gözler önüne sermektedir.

İktidar partisinin hazırladığı yasa tekliflerinin yine iktidar milletvekilleri tarafından yeterince analiz edilmemesi, yasama sürecine dair ciddiyetsiz bir tablo yaratmaktadır. AK Parti'nin benimsediği "Torba Kanun" yöntemi, yasama faaliyetlerinin niteliğini ve ciddiyetini zedelemiştir. Farklı konuların bir arada ele alındığı bu yaklaşım, yasaların detaylı bir şekilde incelenmesini engellemiş ve karar alma süreçlerini karmaşık hale getirmiştir. Sonuç olarak, mevzuatta sürekli değişiklikler yapılmış ve yasal düzenlemeler tutarlılığını yitirmiştir. Yasaların özensiz hazırlanması, hukuki altyapının güçsüzleşmesine yol açmış, bu da mevcut sorunlara etkili çözümler getirilmesini imkânsız hale getirmiştir.

Ayrıca; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapan danışmanlar, yasama süreçlerinde milletvekillerine sağladıkları stratejik destekle parlamenter sistemin işleyişinde hayati bir rol oynamaktadır. Ancak, bu önemli görevlerine rağmen, özlük hakları ve kıdem tazminat hakları konusundaki mevcut düzenlemeler ciddi eksiklikler barındırmaktadır. Danışmanların yoğun iş yükü ve yüksek sorumluluk gerektiren görevleri göz önüne alındığında, bu alandaki hakların iyileştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Danışmanların kıdem tazminatı haklarından mahrum kalmaları, özellikle uzun yıllar boyunca Meclis'e hizmet edenler için büyük bir mağduriyet yaratmaktadır. Ülkemizde kıdem tazminatından faydalanamayan tek çalışan kesim TBMM'de görev yapan milletvekili ya da grup danışmanlarıdır. Çalışma sürelerinin kıdem tazminatına yansıtılmaması ve sözleşme sürelerinin sınırlı olması, çalışanların iş güvencesi ve geleceğe dair finansal planlama yapmasını engellemektedir. Ancak bu sorunların çözümü, samimi bir şekilde konuyla ilgilenmekten geçmektedir. Ayrıca, özlük haklarının yetersizliği, bu görevi cazip olmaktan çıkararak nitelikli personelin TBMM bünyesinde çalışmasını zorlaştırmaktadır.

Bu durum, yalnızca danışmanları değil, yasama süreçlerinin etkinliğini de olumsuz etkilemektedir. Mecliste görev yapan danışmanlarının haklarının iyileştirilmesi, parlamentonun kurumsal kapasitesini güçlendirecek ve yasama süreçlerine daha nitelikli katkılar sağlanmasının önünü açacaktır. Bu alandaki düzenlemeler acilen hayata geçirilmelidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama ve denetim faaliyetlerini bağımsız ve etkili bir şekilde yürütebilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Halkın iradesini temsil eden bu kurumun asli görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi, demokratik yönetimin temel gerekliliklerindendir. Bu bağlamda, tüm milletvekillerinin, siyasi aidiyetlerini bir kenara bırakarak, milletin çıkarlarını savunma ve halkın iradesine sahip çıkma noktasında tarihi bir sorumluluğa sahip olduklarını unutmamaları gerek.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin toplam bütçe ödeneği 2024 yılı için 9.536.586.000 TL iken %15 sapmayla toplam harcama 10.946.620.007 TL olarak gerçekleşmiştir. 2025 yılı için toplam bütçe ödeneği bir önceki yıla göre %87 arttırılarak 17.817.190.000 TL ye çıkartılmış ve Haziran ayı sonu itibariyle 7.240.237.462-TL harcama yapılmıştır. 2026 yılı toplam bütçe ödeneği teklifi 2025 yılına göre %53 artışla 27.235.264.000 TL olmuştur. TÜİK'in açıkladığı enflasyon oranları belliyken, TBMM bütçesi nasıl olurda ENAG'ın açıkladığı enflasyon oranları rayicinde artış gösterebilir? Asgari ücrete yapılacak zam için komik tartışmalar devam ederken,

Meclis'in kendi personel maaşları neredeyse asgari ücret seviyesine yaklaşmışken, TBMM bütçe teklifi 2026 yılı için neden TÜİK'e güvenip %33 artmaz da açıklanmaya muhtaç bir şekilde %53 artar.

2025 yılı Haziran ayı sonu itibariyle 10.400.000 TL "Sermaye Transferi" ile 1.147.283.290 TL'lik "Cari Transfer" harcamalarının nerelere yapıldığının açıklanması gerekmektedir.

Sayıştay

Yaşanan rejim değişikliğine bağlı olarak artık Sayıştay işlevsiz hale gelmiş, tüm raporları sansürlenmiş ve anlamsızlaşmıştır. TBMM bünyesinde yer alan, TBMM'ye yani Yasama'ya karşı sorumlu olan Sayıştay, Külliye'nin emrinde, denetimini gerçekleştiremeyen, hataları gizleyen bir kuruma dönüşmüştür.

Oysa ki Sayıştay'ın görevi; devlet kurumlarının denetiminin en iyi ve hassas bir şekilde yapılmasını sağlayarak, kamu idaresinin halkın menfaatine olacak seviyede çalışmasına olanak kılmaktır. Artık bu kurumda, pek çok diğer kurumda olduğu gibi yeni yönetim sistemiyle birlikte anlamını yitirmiştir.

2025 yılı için Sayıştay'a başlangıç ödeneği olarak 3.259.505.000 TL ayrılmış olup Haziran sonu itibariyle 1.611.936.866 TL harcama gerçekleşmiştir. 2026 yılı için bütçe teklifi 2025 yılına göre %45 artırılarak 4.729.868.000 TL' ye çıkartılmıştır.

Kamu Denetçiliği Kurumu

Kurum; idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmakla görevlidir.

Ülkemizde hiçbir alanda adaletin kalmadığı, insanımızın mahkemelere ve hukuk sistemimize güvenmediği bir ortamda hepimiz yaşamaya değil hayatta kalmaya gayret eder olduk.

Kamu Denetçiliği ya da Ombudsmanlık kurumunun günümüz koşullarında ne kadar gerekli olduğu da tartışmalıdır.

2025 yılı bütçesi kurum için 340.972.000 TL iken %38 artarak 2026 yılı Kamu Denetçiliği Kurumu'na 470.508.000 TL ödenek ayrılmıştır. Her kurumda olduğu gibi burada da artış TÜİK'in açıkladığı enflasyon oranlarıyla bağdaşmamaktadır.

3.3. CUMHURBAŞKANLIĞI

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Türkiye'nin siyasi yapısında önemli bir dönüm noktasıdır. 2017 yılındaki referandumla uygulamaya konulan ve ilk defa 2018 yılındaki seçimlerle hayatımıza giren bu sistem, Cumhurbaşkanı'nın yetkilerinde önemli bir artış ve yönetimin daha merkezi bir yapıya dönüşmesi ile karakterize edilmiştir. Ancak, bu değişikliklerin demokratik ilkeler ve denetim mekanizmaları açısından ciddi zorluklar ve tartışmalar doğurduğu açıkça görülmektedir. Özellikle Cumhurbaşkanı'na verilen geniş yetkiler, demokrasinin temel taşı olan güçler ayrılığı ilkesinde ciddi erozyona yol açmış, yasama, yürütme ve yargı erkleri arasındaki dengede büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Yargı tamamen tarafsızlığını ve bağımsızlığını yitirmiş, Meclis'te milli iradenin tecelligahı olmaktan çıkmıştır.

Demokratik sistemlerin temel prensiplerinden biri olan erkler ayrılığı, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ortadan kalkmış ve bu durum, yasama ve yargı organlarının bağımsızlığını tehlikeye atmıştır. Artık yasama ve yargının cumhurbaşkanının etkisi altında kaldığı bir yapı oluşmuş, bu da hukukun üstünlüğü ve adil yargılama hakkı gibi evrensel demokratik ilkeler açısından kaygılar oluşturmuştur. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusundaki endişeler, özellikle kritik davalarda verilen kararlar ve bu kararların siyasi otoritenin etkisi altında olduğuna dair algılarla daha da güçlenmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, yalnızca erkler arasındaki dengeyi değil, aynı zamanda politika üretim süreçlerini de olumsuz yönde etkilemiştir. Merkeziyetçi bir yönetim anlayışı, meclisin ve yerel yönetimlerin karar alma süreçlerindeki etkisini ciddi biçimde sınırlandırmıştır. Yerel ihtiyaçlar ve farklı toplulukların çıkarları çoğu zaman göz ardı edilerek, politika yapımı neredeyse tamamen merkezi hükümetin kontrolüne geçmiştir. Bu durum, karar alma süreçlerinde çeşitliliği ve temsilin gücünü azaltmış, toplumun farklı kesimlerini dışlayan bir yönetim anlayışına zemin hazırlamıştır.

Ekonomik açıdan ele alındığında; Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin yönetimdeki merkezileşme eğilimi, karar alma süreçlerini hızlandırabilse de, ekonomik politikaların esnekliğini ve çeşitliliğini sınırlamaktadır. Merkezi hükümetin tüm ülkeyi etkileyen ekonomik kararları, bölgesel ekonomik farklılıkları daha da derinleştirebilmekte ve özel sektörün ihtiyaçlarını göz ardı etmektedir. Bununla birlikte, yönetimin bu merkeziyetçi yapısı, ekonomik

kaynakların dağılımında adaletsizliklere yol açmakta, toplumsal çeşitliliği ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan bir sistemin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Yeni sistem ile birlikte Cumhurbaşkanı'nın yetkilerindeki demokratik teamüllere karşı koyan artış, denetim ve denge mekanizmalarını büyük ölçüde etkisiz hale getirmiştir. Cumhurbaşkanlığı makamı, neredeyse tüm kararların alındığı bir güç merkezi haline gelmiştir. Bu durum, demokratik değerlerle bağdaşmayan bir "Tek Adam Yönetimi" algısını güçlendirmiştir. Yasama ve yargının, cumhurbaşkanının etkisinden bağımsız hareket edemediği bir ortamda, hukukun üstünlüğü ilkesinin zayıflaması kaçınılmaz hale gelmiştir. Yargının bağımsızlığını kaybetmesi ve medya kuruluşlarının siyasi iktidar karşısındaki bağımlılığı, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi demokratik ilkeleri tehdit eden unsurlar arasında yer almaktadır.

Medyaya ve cumhur ittifakı haricindeki siyasi partilere sansür uygulamaları ve muhalif seslerin bastırılması, demokratik süreçlerin işleyişini daha da zorlaştırmaktadır. Bu durum, özgür ve adil bir siyasi rekabet ortamının ortadan kalkma riskini beraberinde getirirken, halkın siyasi katılımını da sınırlandırmaktadır. Merkeziyetçi yönetim anlayışının bir diğer etkisi ise sivil toplum kuruluşları ve bağımsız denetim organları üzerindeki baskıdır. Bu baskılar, demokratik katılım alanlarını daraltmakta ve sivil toplumun kamu politikalarını denetleme işlevini zayıflatmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı bütçesinin yönetimi de bu sistemin sorunlu yanlarını ortaya koymaktadır. Cumhurbaşkanlığı için ayrılan bütçenin büyüklüğü, bu bütçenin hangi alanlarda kullanıldığına dair şeffaflık eksikliği ve hesap verebilirlik mekanizmalarının yetersizliği, yönetimde keyfiliğe zemin hazırlamaktadır. Kamu kaynaklarının adil ve etkin kullanımı konusunda ciddi soru işaretleri doğurmakta ve bu durum, toplumun devlet yönetimine olan güvenini sarsmaktadır. Ayrıca, bu tür bir sistem, yalnızca iç politikada değil, uluslararası alanda da Türkiye'nin demokratik itibarına zarar vermektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin bu yapısı, yalnızca hükümetin değil, aynı zamanda Türkiye'nin demokratik geleceğinin üzerinde de ciddi bir gölge oluşturmaktadır. Demokratik süreçlerin işleyişindeki aksaklıklar, bireysel özgürlükler üzerindeki kısıtlamalar ve denetim mekanizmalarının zayıflaması, uzun vadede hem iç politikada hem de uluslararası alanda Türkiye'nin konumunu olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, demokratik değerlerin korunması ve

güçlendirilmesi için daha kapsayıcı, dengeleyici ve şeffaf bir yönetim anlayışına ihtiyaç olduğu açıktır.

Netice itibariyle, Türkiye'nin bu "Tek Adam" sistemine geçişi, siyasi ve demokratik açıdan önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Yönetimin merkeziyetçi yapısı, demokratik denetim mekanizmalarını zayıflatmış, halkın temsil yeteneğini sınırlamış ve toplumsal katılımı azaltmıştır. Bu süreçte, hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü ve demokratik katılım gibi temel ilkeler ciddi zarar görmüştür. Türkiye'nin demokratik geleceği için, daha katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı benimsenmeli, erkler ayrılığı ilkesine saygı yeniden tesis edilmelidir. Sadece bu şekilde, Türkiye'nin demokratik standartlarını yükseltmesi ve uluslararası alanda güçlü bir demokratik örnek haline gelmesi mümkün olacaktır.

2024 yılı için Cumhurbaşkanlığına 12.283.843.000 TL bütçe ayrılmış ancak bütçe aşılarak 12.572.434.218 TL harcama yapılmıştır. 2025 için Cumhurbaşkanlığı bütçesinde %38 artış yapılmış 16.928.146.000 TL ye çıkartılmıştır. 2025 yılı için Cumhurbaşkanlığı'nın günlük harcaması için bütçeden ayrılan ödenek 46.378.482 TL'dir. Yani Külliyenin bir günlük harcaması 2025 yılı için 2.100 asgari ücrettir! 2026 yılı için Cumhurbaşkanlığı bütçesi %26 artışla 21.286.534.000 TL olarak belirlenmiştir. Cumhurbaşkanlığı makamı, itibardan tasarruf olmaz düşüncesiyle inanılmaz bir harcamaya yönelmiştir. Asgari ücret artık başlangıç ücreti olmaktan çıkıp genel maaş seviyesine dönüşmüş, milletimiz eti gramla, meyveyi-sebzeyi adetle almaya başlamışken, Saray 2025 yılında bir günde 2.100 asgari ücret harcamıştır!

Milli İstihbarat Başkanlığı

Ülkemizin bulunduğu konum gereği MİT bizim için en önemli ve hassas kurum birisidir. Son yıllarda yaşanan ciddi tehditler geçmemişken ve daha ne kadar süreceği belli değilken, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin istihbari gücünün önemi her geçen artmaktadır. Bu bağlamda, MİT personelinin eğitim ve donanım seviyesin yüksekliği hem teknolojik bakımdan hem de altyapı bakımından oldukça önemlidir.

2024 yılında MİT için bütçeden 17.447.418.000 TL ayrılmış ve toplam harcama aynı yılın sonunda 23.927.175.054 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu gerçeklikler ışığında MİT bütçesi 2025 yılı için %65 artışla 28.896.461.000 TL'ye çıkartılmıştır. Hepimizin dileği ve umudu; bu ülkede huzur ve güven içinde yaşamaktır. Teşkilatın gücü bunun temelidir

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği

Sekreterlik; Milli Güvenlik Kuruluna ait faaliyetlerin işlemlerini yapmak ve Milli Güvenlik Siyaseti Belgesi'nin hazırlanmasına ilişkin çalışmaları yürütmekle görevlidir. Bu bağlamda yaptığı işler nedeniyle konum itibariyle Cumhurbaşkanı'na karşı sorumlu ve hassas bir noktadadır.

2024 yılında Sekreterlik için bütçeden 286.061.000 TL pay ayrılmış olup yılsonu 260.641.188 TL harcama yapılmıştır. 2025 bütçesi için Sekreterliğe %33 artışla 380.778.000 TL pay ayrılmıştır. 2026 bütçesi için Milli Güvenlik Kurulu genel Sekreterliği'ne bütçeden %55 artışla 590.052.000 TL teklif edilmiştir.

İletişim Başkanlığı

Tanım itibariyle İletişim Başkanlığı; Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olarak devletin her türlü iletişim, basın, yayın ve bilgi alışverişi faaliyetini denetleyen ve idare eden kurumdur. Ancak; ilgili kurum hakkında kamuoyunda oldukça olumsuz bir bakış açısı ve algı vardır. İletişimin engellenmesi, basın-yayın'ın sansürlenmesi milletimiz tarafından sıkça karşılaşılan durumlar arasındadır.

2024 yılında bütçeden İletişim Başkanlığı için 4.126.595.000 TL ayrılmış ancak 5.057.697.213 TL harcama yapılmıştır. 2025 yılı için Başkanlığa %50 kadar artış sağlanmış ve bütçeden 6.155.014.000 TL pay ayrılmıştır. 2026 için bütçe teklifi de %23 artışla 7.564.179.000 TL olmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı

2024 yılı için Başkanlığa 91.824.805.000 TL ayrılmış olmasına rağmen yapılan harcama 97.259.407.577 TL olmuştur. 2025 yılı için %42 artışla Başkanlığın bütçesi 130.119.153.000 TL'ye çıkartılmıştır. 2026 yılı için ise bütçe teklifi %34 artışla 174.389.341.000 TL'ye yükseltilmiştir.

Umuyoruz ki önümüzdeki dönemde ve dönemlerde bu hassas kurum, başkanından imamına, müftüsünden hatibine kadar adına yakışır şekilde bir davranışlar sergileyerek tüm toplumumuz için bir huzur kaynağına dönüşür.

Devlet Arşivleri Başkanlığı

Yakın ve uzak geçmiş tarihi kayıtların düzgün korunması ulusal ve uluslararası hem akademik camia açısında hem de kültürel mirasımız geleceğe aktarımı açısından hem de ihtilaflı konuların aydınlanması çok ciddi önem arz etmektedir.

2024 yılı için Başkanlığa 857.823.000 TL pay ayrılmış olup yıl sonu harcama tutarı 773.413.068 TL olmuştur. 2025 yılı için Başkanlığı bütçesi %41 artışla 1.217.806.000 TL'ye çıkartılmıştır. 2026 için yapılan teklif ise %26 artışla 1.532.578.000 TL'dir.

Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı

Milli Saraylar Başkanlığı 2018 yılına kadar TBMM'ye bağlı iken maalesef yeni sistemle birlikte bu kurumumuzda Cumhurbaşkanlığı'na bağlanmıştır. Kurumun görevi; saray, köşk, kasır, müze ve tarihî fabrikaların, uluslararası müzecilik ve konservasyon standartlarına uygun olarak idaresi, bakımı, onarımı, restorasyonu ve müze olarak işletilmesidir.

2024 yılı için Başkanlığa 1.900.146.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup, kurum %177 fazla harcama yaparak 2024 yılını 5.250.879.259 TL ile kapatmıştır. Bu artış açıklanmaya muhtaçtır. 2025 yılı için kuruma 2024 yılındaki ödeneğe %64 artış yapılarak 3.113.542.000 TL tahsis edilmiştir. 2026 için ise teklif %31 artışla 4.084.667.000 TL olmuştur.

Savunma Sanayi Başkanlığı

Başkanlık; Türkiye'nin savunma sanayisini yönetmek ve askeri teknoloji tedarikini sağlamak amacıyla ve Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olarak hizmet verir. Görev ve yükümlülükleri itibariyle çok hassas bir konumda yer alan Savunma Sanayi Başkanlığı önemli gelişmelere imza atmış ve hepimizi ulusça gururlandırmıştır. Ancak; görünen odur ki kurumun sağladığı imkanlar sadece belli bir grubu ihya etmektedir. Yeni firmalar ve yeni girişimler açısından kuruma karşı güvensizlik olduğu aşikardır. Savunma Sanayi Başkanlığı, firma ve şahıs ayırımı yapmaksızın savunma sanayimize katkı sağlayacak her türlü Ar-Ge faaliyetini ve üretimi desteklemelidir.

2024 yılında başkanlık için bütçeden 837.052.000 TL pay ayrılmıştır. 2025 yılı için ise %36 artışla 1.137.681.000 TL pay ayrılmıştır. 2026 yılı için teklif %36 artışla 1.546.524.000 TL olmuştur.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Strateji ve Bütçe Başkanlığı; stratejik planlama, makroekonomik çerçeve, kamu yatırımları, kamu mali yönetimi, uluslararası kalkınma ve devlet yardımları alanlarında faaliyet gösteren bir kurumdur. Devlet bünyesinde yer alan DPT ve birçok diğer müsteşarlığın yok edilmesinden sonra ortaya çıkmış bir kurumdur. Maalesef yok edilen devlet aklının sonucunda, gıda bolluğu yaşayan ülkemizde insanımız çöpten sebze-meyve toplar olmuş, hayvancılık bitmiş, amiral gemimiz sayılabilecek tekstil üretimimiz Mısır'a kaymış vaziyette… Yani hiçbir alanda strateji belirlenemediği gibi bütçe yapmada da ciddi sorunlar yaşadığımızı görmekteyiz.

2024 yılı için Başkanlığa bütçeden 217.183.338.000 TL ayrılmış olmasına rağmen yapılan harcama 3.561.206.567 TL'dir. 2025 yılı için bütçe %34 arttırılarak 290.238.912.000 TL'ye çıkartılmıştır. Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2025 yılının ilk 6 ayında 656.979.334 TL harcama yapmıştır. Başkanlık kendi tahsisatını eksi yönde ve çok ciddi farkla tutturamamaktadır. Ayrılan bütçe ile yapılan harcamalar arasında muazzam farklılıklar vardır. Yani Başkanlık kendi bütçesinin ve yaptığı harcamanın farkında değildir… Bu farkındalıkla 2026 bütçesinden yapılan teklif 2025 yılına göre %31'lik bir artışla 378.985.152.000 TL olmuştur.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

TMSF; bankacılık sektöründeki istikrarı sağlamak, mevduat sahiplerinin haklarını garanti altına almak ve finansal sistemi korumak amacıyla faaliyet gösteren özerk ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olması gerekirken günümüzde kocaman bir "Kayyım Holding" haline gelmiştir.

Kayyım Holding'in bünyesinde Ekim 2025 itibariyle yaklaşık 1.000 şirket bulunmakta ve 23.800 personel çalışmaktadır!

Yatırım Ofisi Başkanlığı

Yatırım Ofisi Başkanlığı; büyük yatırımcılara destek sağlamak ve yatırımcıların Türkiye'ye gelmelerini sağlamak, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını hızlandıracak yatırımları teşvik etmekle görevli kurumdur.

Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı

Başkanlığın görevleri; Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen amaç, politika ve stratejilere uygun olarak kamunun dijital dönüşümüne öncelik etmek, e-devlet hizmetlerinin sunumuna aracılık etmek, kurumlar arası işbirliğini artırmak ve bu alanlarda koordinasyonu sağlamaktır.

Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi'ne ilişkin mevcut kurumsal yapı ve yaklaşım, güncel teknolojik gelişmeler ve Türkiye'nin stratejik ihtiyaçları karşısında yetersiz kalmaktadır. Ofisin kuruluş döneminde tercih edilen "Dijital Dönüşüm" ismi o günün koşullarında anlamlı olmakla birlikte, bugün gelinen noktada hem kavramsal hem de işlevsel olarak geride kalmıştır. Zira artık mesele yalnızca fiziki süreçlerin dijital ortama taşınması değil, bu dijital süreçlere "yapay zeka" katılması, özerk, öğrenebilen ve değer üreten sistemler inşa edilmesidir.

Bugün dünyada "dijital dönüşüm" artık başlangıç seviyesi bir yetkinlik olarak görülmekte, asıl rekabet alanını yapay zekâ, yüksek performanslı çip üretimi, veri ekonomisi ve bu ekosistemde çalışacak nitelikli insan kaynağı belirlemektedir. Buna karşın, ülkemizde hâlâ "dijital dönüşüm" söylemiyle övünülmekte, yapay zekâ ise TÜBİTAK'taki bir enstitü ile Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi arasına sıkıştırılmış, bütüncül bir kurumsal sahiplikten mahrum bırakılmıştır.

Sanayi devrimini ve otomotiv sanayisini geç yakalamış bir ülke olarak, aynı hatayı yapay zekâ devriminde tekrar etme lüksümüz yoktur. Otomobilin 19. yüzyılın sonunda üretildiği bir dünyada, bugün "araba üretiyoruz" diye övünmenin nasıl sınırlı bir anlamı varsa; yapay zekâ çağında da sadece fiziksel ürün üretmek, o ürünün "beyni" bizde değilse stratejik bir güç kazandırmamaktadır. Nitekim küresel rekabetin geldiği aşamada, klasik sektörlerde pazarın doygunluğa ulaştığı, pek çok otomotiv ve makine şirketinin bile küçüldüğü, şirket satın almalarının ve yoğunlaşmanın arttığı görülmektedir. Artık asıl rekabet, ürettiğiniz çipin, yetiştirdiğiniz uzmanın, topladığınız verinin ve kurduğunuz yapay zekâ altyapısının niteliği üzerinden şekillenmektedir.

Önümüzdeki birkaç yıl içinde ülkelerin küresel ligdeki konumlarının, yapay zekâya ne kadar hazır olduklarıyla yeniden belirleneceği açıktır. Çip üretim kapasitesinden veri merkezlerine, bulut altyapısından siber güvenliğe, yapay zekâ uzmanı insan kaynağından sektör bazlı uygulamalara kadar geniş bir yelpazede yatırım ve kurumsallaşma gereklidir. Ancak mevcut tabloda Türkiye, bu alanlarda dağınık, parça parça ve koordinasyondan uzak bir görünüm sergilemektedir.

Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ve TÜBİTAK bünyesindeki ilgili enstitü, yapay zekâ alanı için adeta "iki arada bir derede" kalmış bir görev paylaşımına sahiptir. Yapay zekâ alanının kurumsal anlamda gerçek bir "sahibi" yoktur. Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi ve 2024-2025 Yapay Zekâ Eylem Planı incelendiğinde de görev dağılımlarının dar bir kurum çerçevesine sıkıştığı, bakanlıklar arası güçlü bir koordinasyon ve zorlayıcı bir siyasi sahiplik tesis edilmediği görülmektedir. Oysa sağlıktan savunmaya, tarımdan turizme, ulaşımdan millî eğitime kadar her alanda yapay zekâ temelli dönüşüm ödevleri bulunmaktadır ve bu ödevlerin üstünde duracak güçlü, hesap verebilir bir çatı kuruma ihtiyaç vardır.

Bugünkü yapı, bu ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Yapay zekâ gibi ülkenin gelecekteki egemenliğini, ekonomik refahını ve güvenliğini doğrudan etkileyecek bir alanda; dağınık görev tanımları, belirsiz sorumluluk alanları ve zayıf kurumsal koordinasyon Türkiye'yi yeni bağımlılık ilişkilerine sürükleme riskini barındırmaktadır. Gereken adımlar atılmazsa, "teknolojiyi alanın Üsküdar'ı geçtiği" bir tabloda, kendi beynini kendisi geliştiremeyen bir ülkenin başkalarının geliştirdiği beyinlere, onların kurduğu ekosistemlere bağımlı hâle gelmesi kaçınılmaz olacaktır.

Bu çerçevede, yalnızca isim düzeyinde değil, kurumsal tasarım ve yetki düzeyinde de köklü bir revizyon zorunludur. "Dijital Dönüşüm" başlığının, Türkiye'nin önüne koyması gereken vizyonu artık taşımadığı açıktır. Kurumun, yapay zekâyı merkeze alan, bu alanda strateji belirleme, kaynak tahsisi, mevzuat yapımı, sektörel koordinasyon ve denetim yetkilerine sahip güçlü bir yapıya dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu ister müstakil bir "Yapay Zekâ Ofisi" ister bakanlık düzeyinde bir yapılanma olsun; sonuçta ihtiyaç duyulan şey, yapay zekâ devrimini merkezine alan, dağınık yapıları tek çatı altında toplayan, doğrudan siyasi sorumluluğu ve hesap verebilirliği olan bir üst kurumdur.

TOGG, İHA/SİHA, savunma sanayi projeleri, milli yazılım çözümleri gibi çıktılar elbette kıymetlidir; ancak bu üretimlerin asıl değerini belirleyecek olan, içinde barındırdıkları "beynin" kime ait olduğudur. Yapay zekâ kapasitesi dışarıdan alınan, kritik algoritmaları ithal edilen, veri kontrolü ve işleme altyapısı yabancı teknoloji devlerine emanet edilen bir modelde, yerli ve milli söylemin içi boşalmaya mahkûmdur. Gurur duyulacak asıl sıçrama alanı, önümüzdeki beş yılda yapay zekâda atılacak adımlar ve kurulacak kurumsal ekosistem olacaktır.

Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi'nin "Türk Beyin", "Dijital Göz" gibi dikkat çekici projeleri elbette olumlu ve desteklenmesi gereken çalışmalardır. Ancak tekil ve proje bazlı

başarılar, zayıf kurumsal mimariyi örtmeye yetmez. Muhalefet olarak temel itirazımız, bu projelerin üstüne inşa edileceği, tüm ülke sathına yayılan, sürdürülebilir, şeffaf ve hesap verebilir bir yapay zekâ kurumsallığının hâlen tesis edilememiş olmasıdır.

Sonuç olarak;

- Yapay zekâ alanında dağınık ve belirsiz kurumsal yapı sürdürülmemeli,
- Dijital Dönüşüm Ofisi, yapay zekâ odaklı yeni bir çatı kurumsal yapıya dönüştürülmeli veya bu alanda müstakil bir üst kurum/ bakanlık tesis edilmeli,
- Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi ve Eylem Planı, tüm bakanlıkları bağlayan, performans kriterleri ve bütçe tahsisleriyle güçlendirilmiş, yaptırım gücü olan bir çerçeveye kavuşturulmalıdır.

Aksi hâlde Türkiye, yapay zekâ çağını da kaçıracak; sadece sanayi ürünlerinde değil, ülkenin zihinsel egemenliğinde de dışa bağımlılığı artacaktır. Muhalefet şerhimizin temel uyarısı ve önerisi, bu ağır riskin ciddiyetle ele alınması ve yapay zekâyı ülkenin birinci önceliği hâline getirecek kurumsal dönüşümün bir an önce başlatılması zorunluluğudur.

ADALET VE GÜVENLİK

3.4. ADALET BAKANLIĞI

Adaletin varlığı, bir devletin meşruiyetinin en temel göstergesidir. Hukuk kurallarının kişisel iradelere göre değil, kamu yararı ve eşitlik ilkesi doğrultusunda uygulanması gerekir. Ne var ki, son yıllarda adalet sistemi, reform söylemleriyle meşrulaştırılan düzenlemeler sonucunda, siyasi müdahalelere açık ve kurumsal bağımsızlığını yitirmiş bir hal almıştır.

Yargı alanında gerçekleştirilen düzenlemeler, çağın gereksinimlerine uyum iddiasını taşısa da sonuçta yürütmenin etki alanını genişleten bir yapı ortaya çıkmıştır. Yargı organları, bağımsız karar alma yetisini kaybetmiş, siyasal baskıların yön verdiği bir mekanizma haline gelmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte kuvvetler ayrılığı ilkesi zedelenmiş, yürütme erkine verilen geniş yetkiler yasama ve yargı üzerindeki denetimi ortadan kaldırmıştır. Yönetimde kişiselleşme artmış, keyfi uygulamalar sıradanlaşarak hukuk devleti ilkesi pratikte işleyemez hale gelmiştir.

Dosya yoğunluğu, uzun süren tutuklama tedbirleri ve yargılamalar, adalete erişimi fiilen engellemektedir. Kalıcılaşan kayyum politikaları, seçmen iradesini hiçe sayan idari tasarruflara dönüşmüştür. İnsan hakları ihlalleri artmış, bağımsız kurumlar işlevsizleştirilmiştir.

Yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığı, demokratik düzenin temel dayanakları arasındadır. Ancak yargı mensuplarının mesleki koşulları, liyakat esasına dayanmayan atamalar, sınav ve mülakat süreçlerinde yaşanan adaletsizlikler yargı etiğini zedelemiştir. Yasama ve yürütme erklerini uzun süredir elinde bulunduran siyasi iktidar, hukuk kurumlarına yaptığı atamalarla yargı üzerindeki etkisini derinleştirmiştir.

Adalet sistemi, devletin sürekliliği ve kamu güvenliği için vazgeçilmezdir. Mevcut durum, yargının bağımsızlığını yeniden tesis edecek, denetim mekanizmalarını işler hale getirecek köklü bir reform ihtiyacına işaret etmektedir. Gerçek bir adalet düzeni, ancak liyakat esasına dayalı atama sistemi, tarafsız yargılama usulleri ve kuvvetler ayrılığı ilkesine sadakatle mümkün olabilir. Aksi halde hukuk ve adalet yalnızca hamasi metinlerde varlığını sürdüren bir kavrama dönüşür.

2026 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi, önceki yılın devamı niteliğinde olup yapısal bir değişimden ziyade kalemlerin büyüklüğüyle dikkat çekmektedir. 2025 yılında 280.275.802.000 TL olan toplam bütçe, 2026 teklifiyle 389.560.443.000 TL'ye yükselmiştir. Bu %38'lik artış, ilk bakışta

yargı sistemine daha fazla kaynak ayrıldığı izlenimi verse de kalemlerin dağılımı bu artışın adalet hizmetini niteliksel olarak güçlendirmediğini göstermektedir.

Bütçede en büyük payı, 245,8 milyar TL ile personel giderleri oluşturmaktadır. Sosyal güvenlik primi ödemeleri 27 milyar TL, mal ve hizmet alımları 72,9 milyar TL, cari transferler 3,5 milyar TL, sermaye giderleri 31,6 milyar TL, sermaye transferleri ise 8,6 milyar TL olarak öngörülmüştür. Bu tablo, bütçenin yaklaşık %70'inin maaş ve prim ödemelerine yöneldiğini ortaya koymaktadır.

- Personel Giderleri: 245.799.177.000 TL
- Sosyal Güvenlik Devlet Primi Giderleri: 27.047.344.000 TL
- Mal ve Hizmet Alım Giderleri: 72.940.860.000 TL
- Cari Transferler: 3.530.622.000 TL
- Sermaye Giderleri: 31.625.000.000TL
- Sermaye Transferleri: 8.617.500.000 TL

2025 yılı bütçesinde olduğu gibi 2026 yılı bütçesinde de bu yüksek oran, yeni istihdam veya verimlilik artışı anlamına gelmemektedir.Artışın temel nedeni, mevcut kadroların maaş güncellemeleri ve genel ücret artışlarıdır. Yargı bağımsızlığını güçlendirecek, liyakat temelli insan kaynağı reformu sağlayacak veya hâkim- savcı teminatını iyileştirecek herhangi bir mali düzenleme bütçede yer almamaktadır.

İkinci en büyük harcama kalemi olan mal ve hizmet alımları, 2025'teki 55,3 milyar TL'den 72,9 milyar TL'ye yükselmiş, ancak bu artışın bilişim altyapısı, dosya yönetimi veya nitelikli mahkeme kararlarının hızını iyileştirecek nitelikte olmadığı görülmektedir.

Bakanlık performans hedefleri hâlâ dosya sayısı, hedef süre, bina sayısı gibi nicelik göstergeleriyle sınırlıdır. Bu durum, adaletin hızını ve kalitesini artırma iddiasını kağıt üzerinde kalan bir hedef haline getirmektedir.

Adaletin hızını artıracak dijital sistemler, dava türü bazında istatistiksel analiz araçları ve yapay zekâ destekli dosya yönetimi gibi modernizasyon alanları düşük bütçelerle geçiştirilmiş, vatandaşın yargıya erişimini kolaylaştırmak yerine kurumsal maliyetin idamesine odaklanan bir yaklaşım benimsenmiştir.

Adalet Bakanlığı bütçesinin ağırlıklı olarak yapı inşasına ve rutin personel giderlerine ayrılması yerine, esas olarak hak arama özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını güçlendirecek

mekanizmalara yönlendirilmesi zorunludur. Bu durum, Adalet Bakanlığı'nın 2026 bütçesinin adaleti hızlandıracak, yargı bağımsızlığını güçlendirecek ve teknolojik dönüşümü sağlayacak reformist bir anlayıştan uzak olduğunu, kaynakların adaletin özüne değil, *beton* ve *bürokrasiye* yönlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Hakimler Savcılar Kurulu

HSK'nın 2026 yılı için öngörülen 1 milyar 548 milyon TL tutarındaki bütçesi, bir önceki yıla göre gerçekleşen yaklaşık %30'luk artışa rağmen, Kurul'un Anayasa'nın 159. maddesinde güvence altına alınan idari ve mali özerkliği ilkesini desteklemekten uzaktır.

Bütçedeki artışın neredeyse tamamının personel giderlerinden kaynaklanması, Kurul'un asli fonksiyonlarına yönelik kayda değer bir yatırım veya kapasite artışı öngörülmediğini göstermektedir. Adalet Bakanlığı'nın toplam bütçesi içerisindeki binde bir seviyesinde kalan bu pay, Kurul'un yürütme organı karşısındaki fiili kurumsal zayıflığını teyit etmektedir.

2026 bütçesinde yargı denetimi, etik ihlallerin soruşturulması ve şeffaflığın artırılmasına yönelik özel ödenek kalemlerinin bulunmaması, bütçenin yalnızca idari sürekliliği finanse etme niteliği taşıdığını, yargı bağımsızlığının güvencesi rolünü mali olarak desteklemediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi'nin 2026 yılı için öngörülen 996,7 milyon TL'lik bütçesi, önceki yıla göre %26 artmıştır. Ancak bu artış, bireysel başvuruların etkin ve makul sürede sonuçlandırılmasını sağlayacak kurumsal bir güçlenmeyi yansıtmamaktadır. Bütçenin yarısından fazlası (577,9 milyon TL) personel giderlerine, geri kalanı ise mal ve hizmet alımlarına yönelmiş; böylece idari işleyiş korunmuş, yargısal kapasiteyi artıracak nitelikli istihdam ve teknik altyapı yatırımları geri plana itilmiştir.

23 Eylül 2012'den bu yana Mahkeme'ye toplam 686.484 bireysel başvuru yapılmış, 3 Ekim 2025 itibarıyla 67.000 dosya sonuçlandırılmış, 5.551 dosyada ise ihlal kararı verilmiştir. 2024 yılında yaklaşık 70.000 başvuruya karşılık, 2025'in ilk yarısında 36.031 yeni başvuru alınması, Mahkeme'nin karar üretim hızındaki artışa rağmen devreden dosya yükünü azaltamadığını göstermektedir. Artan başvuru sayısı ile sınırlı kaynak arasındaki bu dengesizlik, bireysel

başvuru sisteminin yapısal bir tıkanıklık içinde olduğunu ve mevcut bütçe yaklaşımının bu sorunu kalıcılaştırdığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla 2026 bütçesi, bu yapısal darboğazı aşabilecek bir stratejik vizyon ortaya koymamakta; nitelikli personel istihdamı, dijital arşivleme, iş yükü analiz sistemleri ve yapay zekâ destekli karar sınıflandırma modülleri gibi yenilikçi araçlara ise yok denecek kadar az kaynak ayırmaktadır. Oysa Mahkeme'nin gerçek ihtiyacı, nitelikli ve kaliteli kararların sayısını artırarak adaletin gecikmeden, tutarlı ve gerekçeli biçimde sağlanmasını temin etmek; bu amaçla hem niceliksel hem de niteliksel kapasite artışını eş zamanlı olarak güçlendirmektir. Bu yönde bir adım atılmadıkça bireysel başvuru hakkı, kâğıt üzerinde anayasal bir güvence olarak kalacak, vatandaş için adil, erişilebilir ve zamanında bir hukuk yolu olma niteliğini kaybedecektir.

Yargıtay

Yargıtay 2026 bütçesi 5,2 milyar TL'ye çıkarılmış, bir önceki yıla göre yaklaşık %30 artmıştır. Ancak artışın %67'si personel giderlerinden oluşmakta, kurumsal kapasite, dijital dönüşüm ve içtihat birliği gibi asli işlevler için ayrılan kaynak son derece sınırlıdır.

Performans tablolarında ortalama karar süresinin kısaltılmasına veya daireler arası iş yükü dengesinin iyileştirilmesine yönelik bir hedefe yer verilmemiştir. Yargıtay'ın karar yayınlama oranı hâlihazırda %100 olarak gösterilmiş, ancak karar kalitesi ile gerekçe standardı veya istinaf-temyiz koordinasyonu gibi ölçütler performans sistemine dâhil edilmemiştir. Bu durum, yüksek mahkemenin bütçesinin yargısal verimliliği ve içtihat birliğini güçlendirmekten çok, mevcut idari yapıyı sürdürmeye hizmet ettiğini göstermektedir.

Yargıtay Başkanlığı tarafından 2025 yılı Performans Programı ile, Yargıtay İçtihat Merkezi'nin yapay zekâ bileşenlerinin güncellenmesi ve çeşitlendirilmesi ile elektronik posta altyapısının güçlendirilmesi gibi kurumsal kapasiteyi artırmaya yönelik hedefler belirlenmiştir. Bu hedeflerin tamamı için performans riskleri bölümünde ortak risk olarak "ödenek kısıtı" belirtilmiştir.

2025 yılında Yargıtay'a toplam 4.010.716.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup, 2026 yılı bütçe teklifinde bu tutar 5.238.733.000 TL olarak öngörülmüştür. Ancak söz konusu artış, teknolojik altyapı projeleri açısından performans hedeflerinde öngörülen ihtiyaçları karşılayacak nitelikte

değildir. Özellikle Yargıtay İçtihat Merkezi'nin yapay zekâ tabanlı bileşenlerinin güncellenmesi için hizmet alımlarına ayrılan kaynakların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Danıştay

Danıştay 2026 yılı bütçesi 3 milyar 137 milyon TL olarak belirlenmiş, bu tutar bir önceki yıla göre yaklaşık %31'lik artışa karşılık gelmiştir. Ancak artışın %78'i personel giderlerinden kaynaklanmakta, idari yapıyı büyüten bu dağılım yargısal verimliliğe katkı sunmamaktadır.

Devreden dosya sayısının yaklaşık 105 bin düzeyinde sabit kalmış olması, artan bütçeye karşın yüksek idari yargının yapısal tıkanıklığının sürdüğünü göstermektedir. Buna rağmen dijital dönüşüme gerekli ihtimam verilmemektedir. Bu tablo, Danıştay bütçesinin artmasına karşın yüksek idari yargının etkinliğini güçlendirmekten uzak olduğunu göstermektedir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 2026 bütçesi 360,9 milyon TL'ye yükselmiş, bir önceki yıla göre %44 artmıştır. Ancak artışın büyük bölümü personel ve idari giderlerden kaynaklanmakta; kurumun saha denetimleri, eğitim programları ve Ulusal Önleme Mekanizması faaliyetleri için ayrılan kaynak oldukça sınırlı kalmaktadır.

İnsan hakları denetimiyle görevlendirilmiş bir kurumun bütçesinin, esas işlevi olan bağımsız izleme ve raporlama kapasitesini güçlendirmek yerine, idari varlığını sürdürmeye yöneldiği görülmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu

Kişisel Verileri Koruma Kurumu 2026 yılı bütçesi 651,1 milyon TL olup, bir önceki yıla göre yaklaşık %21,5 artış öngörülmüştür. Artışın büyük bölümü personel ve idari giderlerden kaynaklanmaktadır. Kurumun görev alanı dijitalleşme, yapay zekâ ve kamu verisi paylaşımı gibi hızla genişleyen bir alanı kapsamasına rağmen, denetim kapasitesi aynı ölçüde büyütülmemiştir. Bilgi güvenliği, siber saldırıların önlenmesi ve kamu kurumlarındaki veri işleme faaliyetlerinin denetimi için ayrılan kaynak son derece sınırlıdır.

KVKK'nın 2026 bütçesinde, ulusal ölçekte veri güvenliği stratejisini güçlendirecek projeler veya sektörel denetim programları öngörülmemiştir. Son dönemde kamu kurumlarında ortaya çıkan *sahte diploma, veri sızması ve usulsüz belge erişimi* vakaları, kişisel verilerin korunması

alanındaki zafiyetleri de açık biçimde göstermiştir. Buna karşın, Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun 2026 yılı bütçesinde bu tür riskleri önleyecek bilgi güvenliği altyapı yatırımları veya kamu kurumlarının veri işleme faaliyetlerini denetlemeye yönelik bir güçlendirme öngörülmemiştir. Kurumun denetim kapasitesinin, artan dijital güvenlik tehditlerine karşı orantısız biçimde düşük kalması, bütçenin amacına uygun kullanılmadığını göstermektedir.

Türkiye Adalet Akademisi

Türkiye Adalet Akademisi 2026 bütçesi 389,4 milyon TL olup, bir önceki yıla göre %30 artmıştır. Artışın büyük bölümü mal ve hizmet alımlarına yönelmiş, eğitim kalitesini artıracak yatırımlar sınırlı kalmıştır.

Yatırım payı yalnızca %5 düzeyindedir ve bu tutar çoğunlukla bina onarımı ile donanım alımlarına ayrılmıştır. Bütçe ve performans tablolarında insan hakları, eşitlik veya gerekçeli karar yazımı gibi tematik eğitim alanlarına ilişkin açık bir hedef yer almamaktadır. Uluslararası iş birliği faaliyetleri de sınırlı kalmıştır. Bu tablo, Akademi bütçesinin "yargı etiği ve insan haklarına dayalı eğitim" vizyonunu güçlendirmekten çok, mevcut idari işleyişi sürdürmeye odaklandığını göstermektedir.

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu'nun 2026 yılı bütçesi 25 milyar TL olarak öngörülmüştür. Bu büyüklük, rehabilitasyon ve topluma kazandırma odaklı bir infaz sisteminden çok, fiziki kapasiteyi artırmaya ve altyapı yatırımlarını finanse etmeye yönelmiş bir bütçe anlayışını yansıtmaktadır. Sermaye giderleri içinde yer alan 8,5 milyar TL'lik yatırım ödeneğinin önemli bölümü Adalet Bakanlığı'nın cezaevi inşaatı ve donanım projelerine aktarılmakta, eğitim altyapısına ayrılan pay ise yalnızca %0,05 düzeyinde kalmaktadır. Bu tablo, infaz sisteminin ıslah ve rehabilitasyon yerine, cezalandırma merkezli bir yapıya evrildiğini göstermektedir.

Kurumun öz gelirlerinin büyük bölümü mahkûm emeğine dayalı işyurdu üretim faaliyetlerinden elde edilmektedir. 2026 yılı için yaklaşık 13 milyar TL gelir öngörülmesine karşın, bu gelirlerin hükümlülerin eğitimi, psiko-sosyal destek hizmetleri veya mesleki rehabilitasyonu için kullanılmadığı görülmektedir.

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu bütçesi, insan onuruna dayalı infaz politikasından uzaklaşarak, üretim ve inşaat odaklı bir mali modele dönüşmüş; böylece cezanın

infazını değil, infazın ekonomikleştirilmesini önceleyen bir anlayış yerleşmiştir. Topluma yeniden kazandırma hedefi ise cezalandırma pratiklerinin gölgesinde kalmaktadır.

Türkiye'de Anayasal Dönüşüm İhtiyacı

Normlar hiyerarşisinin zirvesinde konumlanan Anayasa, devletin yazılı hukuk düzeninin temel dayanağı ve toplumun ortak iradesini temsil eden en yüksek meşruiyet belgesidir.

Bir anayasanın işlevsellik kazanması, geniş toplumsal mutabakata dayanmasından ve bireylerin temel değerleri etrafında kenetlenmesinden geçer. Cumhuriyet tarihimizin tecrübesi ışığında, Cumhuriyet'in kurucu felsefesi ile devletin temel niteliklerinin Anayasa'da güçlü ve tartışmasız biçimde yer alması zorunlu bir koşuldur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu ilkelerini içselleştirmiş, bireysel hak ve özgürlüklere öncelik veren, sade, anlaşılır ve evrensel hukuka uyumlu hükümler içeren bir anayasal düzenin tesisi, demokratik hukuk devletinin yeniden inşası açısından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, yeni Anayasa'nın ruhu, kuvvetler ayrılığını etkin biçimde tesis eden ve temsilde adalet ile yönetimde istikrarı güvence altına alan Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem ile uyumlu olmak zorundadır.

Tarihsel deneyim göstermiştir ki, yeni bir metnin kabulü tek başına toplumsal sorunları ortadan kaldırmaz, hatta kimi dönemlerde mevcut sorunları derinleştirebilmektedir. Bu sebeple, bir Anayasa'nın gerçek değeri, metnin lafzından çok, hukukun evrensel ilkeleriyle uyumlu ve istikrarlı bir uygulama pratiğiyle anlam kazanır. Kanunların ve anayasal hükümlerin gücü, ancak adaletli, eşit ve tarafsız bir uygulama ile meşruiyet kazanır.

Kâğıt üzerindeki metinlerin kusursuzluğu, hukuk düzeninin sağlıklı işleyeceği anlamına gelmez. Adaletin tesis edilmesi, Anayasa'da yer alan ilkelerin tüm devlet kurumlarınca şartsız biçimde benimsenmesine, yargı bağımsızlığının somut olarak korunmasına ve etkin bir toplumsal denetim mekanizmasına bağlıdır. Bu çerçevede hazırlanacak yeni Anayasa, mevcut metni değiştirme iradesinin ötesine geçerek yürütmenin belirleyici hâle geldiği alanlarda kuvvetler ayrılığını yeniden tesis etmeli, hukukun üstünlüğü ve demokratik meşruiyet ilkelerini güçlendirmeli ve tüm bu yaklaşımı Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem hedefiyle uyumlu biçimde somutlaştırmalıdır.

Yargı Erkinin Teslimiyeti ve Anayasal Düzenin İhmali

Yargı bağımsızlığı, demokratik bir hukuk devletinin varlık koşulu olup, devleti, bireyin hakları karşısında sınırlayan tek anayasal güvencedir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nde yargı sistemi, bu temel direğini yitirerek kuvvetler ayrılığı ilkesinin ağır bir biçimde zedelendiği bir döneme tanıklık etmektedir.

Hukuki meşruiyetimiz, yargı erkinin, bireysel hakları siyasi müdahaleden koruma kapasitesi ile ölçülürken, mevcut durum bu güvencenin kaybolmaya yüz tuttuğunu göstermektedir. Yargı bağımsızlığına yönelik en büyük yapısal tehdit, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun teşkilat yapısında kristalize olmuştur. Kurul üyelerinin belirlenme süreçlerinde yürütmenin nüfuzunun ağırlık taşıması ile seçim usullerinde Anayasa ve yasalara aykırı tutumlar, yargı kararlarının siyasi iklimden bağımsızlığına dair oluşan kamusal algıyı kökten sarsmıştır. Bu siyasi etki, hakim ve savcıların kararlarında tarafsızlık ilkesine riayet etmeleri beklentisini zedelemekte ve hukuki güvenliği temelden dinamitlemektedir.

Bu yapısal zaafın fiili tezahürü, Anayasa Mahkemesi kararlarının alt mahkemelerce uygulamadan kaçınılması vakalarıdır. Yüksek yargı organının bağlayıcı hükümlerinin mesnetsiz gerekçelerle hiçe sayılması, hukukun üstünlüğü ilkesini ihlal etmekle kalmamış, anayasal düzenin işleyişine olan inancı da zayıflatmıştır. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde ülkemiz aleyhine verilen yüzlerce ihlal kararının temelinde de esas itibarıyla yargının tarafsızlık ve bağımsızlık sorunu yatmaktadır.

Yerel Yönetimlerde İdari Denetim, Yargı Baskısı ve Demokratik Gerileme

2016 darbe girişiminin ardından ilan edilen Olağanüstü Hal süreci, güvenlik kaygılarının ötesine geçerek yerel yönetimler sisteminde ciddi ve yapısal bir müdahale alanı oluşturmuştur. Bu dönemde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler, merkezi idarenin belediyeler üzerindeki tasarrufunun hukuki zeminini genişletmiştir. Özellikle halkın oylarıyla seçilmiş belediye başkanlarının yerine atanmış kayyumların getirilmesi, seçimle oluşan meşruiyetin idari kararlara bağlı hale geldiğini ve yerel özerkliğin fiilen daraltıldığını açıkça göstermektedir.

Kayyum atamalarıyla birlikte belediye meclislerinin yasal karar alma gücü zayıflamakta, yerel yönetim bütçesi dar bir kadronun, merkezi idarenin siyasi öncelikleri doğrultusunda kullanabileceği bir araç haline gelmektedir. Dolayısıyla, kayyum yönetimlerinin temel işlevinin güvenlik tedbirinden ziyade, siyasal ve ekonomik denetimi merkeze taşımak olduğu yönündeki

değerlendirmeler güçlenmektedir. Bu durum, kamu kaynaklarının adil dağılımını zedelemekte ve hizmetlerin siyasal önceliklere göre yönlendirilmesi riskini beraberinde getirmektedir.

Kayyum ataması yapılmayan ancak muhalefet partilerince yönetilen büyükşehir belediyelerinde ise baskının şekli değişmektedir. Bu belediyeler, yolsuzluk ve usulsüzlük iddialarıyla açılan yoğun soruşturmalar üzerinden idari ve siyasi olarak hedef alınmaktadır. Açılan bazı dosyalar somut tespitler içerse dahi, önemli bir kısmının yönetim üzerinde sürekli bir baskı kurma ve kamuoyu önünde itibarsızlaştırma amacı taşıdığı izlenimi yaygındır. Yargı süreci tamamlanmadan medyaya servis edilen ve seçilmiş yöneticilerin masumiyet karinesini zedeleyen bu bilgiler, yerel siyasetin dengesini bozmakta, hatta bazı belediye başkanlarının idari tehdit ve soruşturma baskısı altında parti değiştirmesine yol açmaktadır. Bu tür olaylar, yürütme ve yargı arasındaki sınırların belirsizleştiği ve siyasi çıkarlar doğrultusunda kullanıldığı kaygısını artırmaktadır.

Kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmaksızın seçilmiş kişilerin görevden uzaklaştırılması ya da yetkisizleştirilmesi, Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesini ve masumiyet karinesini açıkça ihlal etmektedir. İdari tasarruflarla halkın seçme ve seçilme hakkının dolaylı biçimde etkisizleştirilmesi, demokratik temsilin özünü ortadan kaldırmaktadır.

Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki bu müdahaleci tutumu, yerel özerkliği köklü biçimde sınırlandıran, kamu kaynaklarını siyasal amaçlarla yönlendirme riskini artıran ve hukuki güvenceyi zayıflatan bir yönetim modelini yansıtmaktadır. Demokrasinin güçlendirilmesi ve toplumsal güvenin yeniden tesisi için, yerel yönetimlerin şeffaf, denetlenebilir ve sadece hukuka bağlı bir çerçevede faaliyet göstermesi; bağımsız yargı güvencesinin, hesap verebilirliğin ve adaletin yeniden tesis edilmesi, en temel şart olarak önümüzde durmaktadır.

Olağanüstü Dönem Uygulamaları ve Hukuk Devleti

Adalet hizmetlerinin tüm yurttaşlar için tarafsız, erişilebilir ve eşit biçimde yürütülmesi, Hukuk Devletine ve Demokrasiye verilen önemin politik manifestosudur. Adalet Bakanlığı'nın bütçe tercihleri de bu manifestonun somut bir göstergesidir; ancak mevcut tercihler, bu temel zorunluluğu karşılamaktan ve toplumsal barışı onarmaktan uzaktır.

Yargı kararlarıyla suçsuz bulunmuş (kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı almış olmalarına) veya haklarında adli bir soruşturma yahut kovuşturma bulunmamasına rağmen,

Kanun Hükmünde Kararnameler ile kamudan ihraç edilen bireylerin durumunu düzeltmeye yönelik acil bir plan veya kaynak tahsisi içermediği görülmektedir. KHK süreçleri neticesinde görevlerinden uzaklaştırılan bu yurttaşlar, haklarında kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmaksızın idari tasarruflarla mesleklerinden koparılmışlardır. Bu işlemlerin yargı yoluyla incelenmesinin uzun yıllar sürmesi, hukuk devleti ilkesini zayıflatmış ve adalet mekanizmasına olan güveni temelden sarsmıştır.

Aynı zamanda 31 Temmuz Covid-19 infaz düzenlemelerinin dışında bırakılan hükümlüler açısından da cezada adalet infazda eşitlik ilkesinin ihlalini sürdürmekte ve adalet sistemine ulaşımın tam olarak sağlanamadığını göstermektedir. Bütçe, suç teşkil eden eylemlerde bulunmayan masum yurttaşlar ile somut suçlara karışanları kesin olarak ayrıştıran adaletin ince işçiliğine yatırım yapmak yerine, usuli güvencelerden yoksun uygulamaları sürdürme eğilimindedir. Masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı gibi evrensel ilkelerin ihlali sonucu oluşan kurumsal zafiyeti gidermeye yönelik bir vizyon sergilenmemektedir.

Uluslararası Tescil ve Nitelik Odaklı Personel Krizi

Türkiye'nin yargı sistemindeki ağır tablo, uluslararası arenada tescil edilmiştir. Dünya Adalet Projesi (WJP) tarafından yayımlanan en güncel Hukukun Üstünlüğü Endeksi verilerine göre, Türkiye, değerlendirmeye tabi tutulan 143 ülke arasında 118. sıraya kadar gerilemiştir. Bu gerileme, sistemik bir çöküşün alt detaylarını göstermektedir. Endeksin en kritik alt göstergelerinden olan Hükümetin Yetkilerinin Sınırlandırılması başlıklı bileşende 136. sırada, Temel Haklar alanında ise 134. sırada bulunulması, yargı denetiminin fiilen devre dışı kaldığının ve bireysel özgürlüklerin korunamadığının kanıtıdır.

Bu sorunlar, doğrudan nicelik odaklı personel politikalarıyla beslenmektedir. Güncel resmi verilere göre, ülkemizde 100.000 kişiye düşen 21,41 hakim sayısı, Avrupa ortalaması olan 25'in hala gerisindedir. Hukuk fakültelerinin sayısındaki kontrolsüz artış, meslek içi eğitimlerin yetersizliği ve hakim ve savcıların liyakate yeterince önem verilmeden atanması, yargıdaki kalite sorununu derinleştirmektedir.

Yargı Teşkilatında Mesleki Tıkanmalar ve Etkinlik Sorunu

Türkiye'de adalet hizmetinin temelini oluşturan hâkim, savcı ve avukatların yaşadığı sorunlar artık bireysel zorlukların ötesine geçmiş, yargının etkinliğiyle hukuki güvenliğin kalitesini zedeleyen yapısal bir kriz halini almıştır.

Yargı bağımsızlığının zayıflığı, siyasal etkilerin ve yürütme organının baskısının artmasıyla daha görünür bir hâle gelmiştir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun mevcut yapısı, yürütmenin ağırlığını üzerinde taşıdığı için, liyakat esaslı atama ve terfi sisteminin önünü tıkamaktadır. Bu durum, yalnızca yargı mensuplarının değil, toplumun tamamının adalet duygusunu sarsan bir tablo yaratmaktadır.

Kurumsal zafiyetin bir diğer yansıması, mahkemelerin önüne gelen dosya sayısı ile yargı teşkilatının kapasitesi arasındaki dengesizliğin giderek büyümesidir. Hâkim ve savcılar, yoğun iş yükü ve zaman baskısı altında derinlemesine inceleme yapma imkânı bulamamakta, bu da kararların hem süresini hem de doğruluk oranını olumsuz etkilemektedir. Farklı nitelikte çok sayıda dosyayla ilgilenmek zorunda kalınması, ceza hukuku ve özel hukuk alanlarında farklı mahkemeler arasında görevlendirilmesi ile özellikle uzmanlık gerektiren alanlarda ihtisaslaşmanın sınırlı kalması, yargılamaların uzamasının temel nedenlerinden biridir.

2023 yılında yargı sisteminin iş yükünü hafifletme amacıyla yürürlüğe konulan Hâkim Yardımcılığı sistemi, uygulamada beklenen etkiyi yaratmamıştır. UYAP verileri, bu düzenlemenin yargılama sürelerinde anlamlı bir kısalma sağlamadığını ve yapısal tıkanıklığı gideremediğini ortaya koymaktadır. Eğitim, denetim ve göreve geçiş süreçlerinin yeterli biçimde planlanmaması, sistemin insan kaynağı üretme kapasitesini sınırlandırmıştır. Ne var ki, mahkemelerdeki engellenemez dosya yükü dikkate alındığında, 2026 yılında yalnızca 119 yeni hâkimin atanacak olması, yargı teşkilatının mevcut kapasitesini korumak bir yana, dosya birikiminin daha da artmasına yol açacaktır. Bu tablo, plansız biçimde ihdas edilen bir sistemin, uzun vadeli insan kaynağı projeksiyonu yapılmaksızın uygulamaya konulmasının doğrudan sonucudur.

Savunma makamını temsil eden avukatlar açısından da tablo farklı değildir. Hukuk fakültelerinin kontrolsüz biçimde çoğalması, mesleğe girişte büyük bir yığılmaya yol açmış, gelir adaletsizliği derinleşmiştir. Avukatlar hem ekonomik baskılarla hem de mesleki itibar ve güvenlik sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bu koşullar, savunmanın bağımsızlığını ve adil yargılanma hakkının özünü tehdit eden ciddi bir engel oluşturmaktadır.

Yapısal sorunların en görünür olduğu alanlardan biri, Eylül 2024'te ilk kez uygulanan Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavıdır. Henüz oldukça sınırlı bir uygulama geçmişine sahip olmasına rağmen, sınavın hem ölçme-değerlendirme niteliği hem de düzenleniş amacına uygunluğu konusunda ciddi sorunlar ortaya çıkmıştır. Resmî olmayan verilere göre başarı oranının

yaklaşık %20 - 25 düzeyinde kalması, sınavın asgari mesleki yeterliliği ölçme amacını yerine getirmediğini göstermektedir. Bu sonuç, HMGS'nin, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkeleriyle bağdaşmayacak biçimde fiilen bir eleme mekanizmasına dönüştüğüne işaret etmektedir.

Hukuk fakültelerindeki yüksek kontenjanlar korunurken yalnızca mesleğe giriş aşamasında keskin bir baraj oluşturulması; eğitim politikalarıyla mesleğe erişim politikaları arasında açık bir uyumsuzluk yaratmaktadır.

YÖK'ün üniversitelere test yönteminden uzak durmaları yönünde yazılı bildirimine karşılık, mesleğe girişin tamamen test esaslı bir sınava bağlanması açıklamaya muhtaç bir çelişkidir. Hukuk mesleğinin doğası gereği ölçülmesi gereken muhakeme, yorum, analitik düşünme ve normlar arası ilişki kurma becerilerinin test formatıyla değerlendirilememesi, HMGS'nin mesleki yetkinliği objektif olarak belirleyemediğini ortaya koymaktadır.

HMGS'nin mevcut yapısı, hukuki yeterliliği ölçmekten ziyade ezbere dayalı bir eleme yöntemi niteliği kazanmakta, test formatı nedeniyle mesleğe ilişkin gerçek değerlendirme ölçütlerini karşılamamakta, amaç ile araç arasında açık bir orantısızlık yaratmakta, eğitim ve mesleğe erişim politikaları arasında yapısal bir uyumsuzluk doğurmakta, staja erişimi hukuken ve fiilen geciktirmekte, idarenin ölçme-değerlendirme yaklaşımında kendi içinde ciddi çelişkiler bulunduğunu göstermektedir.

Bu nedenlerle, yargı teşkilatının genel kapasitesini, mesleklere erişim koşullarını ve adalet hizmetinin bütünsel işleyişini doğrudan etkileyen bu yapısal sorunların giderilmesi, insan kaynağı politikalarının hukuk devleti ilkeleri, mesleki yeterlilik esasları ve öngörülebilirlik standartları çerçevesinde yeniden ele alınması zorunludur.

Kronik Dosya Yükü ve Makul Sürede Yargılanma Hakkı

Yargıdaki bağımsızlık erozyonu ve nitelik sorunu, beraberinde adaletin fiilen gecikmesini getirerek vatandaşın makul sürede yargılanma hakkını gasp etmektedir. Adalet Bakanlığı'nın uygulamaya koyduğu Yargıda Hedef Süre uygulamasına rağmen, iş yükü hafifletme çabaları başarısız kalmıştır. Güncel veriler, söz konusu krizin boyutunu somut olarak ortaya koymakta, adalet mekanizması üzerindeki toplam yükün ulaştığı vahim tablo açıkça görülmektedir.

2025 yılı Mart ayında kamuoyuna sunulan 2024 yılı Adalet İstatistikleri, yargının tüm kademelerinde makul sürede yargılanma yükümlülüğünün ciddi ölçüde aşındığını gözler önüne

sermektedir. Ceza Mahkemelerinde ortalama yargılama süresinin 228 gün, Ağır Ceza Mahkemelerinde ise 288 gün olarak gerçekleşmesi, ilk derece yargılamasının giderek uzayan bir takvimle yürütüldüğüne işaret etmektedir. Hukuk mahkemelerinde de tablo benzerdir; Asliye Hukuk Mahkemelerinde ortalama 325 gün, Asliye Ticaret Mahkemelerinde ise 409 gün süren yargılamalar, uyuşmazlıkların çözümünde zaman bakımından öngörülebilirliği yitirdiğini kanıtlamaktadır. Bu süreler, ilk derece mahkemelerinin artan iş yükü karşısında yargılamayı hızlandırma kapasitesini kaybettiğine işaret etmektedir.

Bölge Adliye Mahkemeleri özelinde ortaya çıkan tablo da, istinaf kanun yolunun kuruluş amacından belirgin biçimde saptığını somut verilerle ortaya koymaktadır. 5235 sayılı Kanun ile ihdas edilen istinaf mahkemeleri, 2016 yılında, ilk derece yargılamasının iş yükünü dengelemek, temyiz incelemesi öncesinde hızlı ve etkin bir denetim mekanizması tesis etmek ve yargılamanın makul sürede tamamlanmasına katkıda bulunmak hedefiyle faaliyete başlamış ise de, 2024 yılı itibarıyla Bölge Adliye Mahkemelerinde tespit edilen ortalama inceleme süresi 295 güne erişmiştir. Detaylı bakıldığında, Hukuk Dairelerinde bu süre 373 güne kadar yükselmiş, Ceza Dairelerinde ise 226 gün olarak kaydedilmiştir.

Söz konusu süreler, istinaf sisteminin beklenen “hızlandırıcı ara kademe” işlevini ifa edemediğini, aksine yargılama sürecine yeni bir tıkanma ve süre uzaması katmanı eklediğini göstermektedir. Bu suretle istinaf, kuruluş gerekçesi olan “daha kısa sürede daha etkin denetim” amacını karşılayamamış; yargı sisteminde yapısal bir gecikme halkasına dönüşmüştür.

Gecikme eğilimi, yargı zincirinin son halkası olan Yargıtay aşamasında daha da belirginleşmektedir. Yargıtay Ceza Dairelerinde ortalama inceleme süresinin 2024 yılı itibarıyla 722 güne ulaşması, temyiz merciinin yargılamayı hızlandıran bir denetim mekanizması olma işlevinden tamamen uzaklaştığını açıkça göstermektedir. Bu süre, ceza davalarının ilk derece ve istinaf aşamaları tamamlandıktan sonra dahi, iki yıla yaklaşan bir bekleme dönemine sürüklendiğini ortaya koymakta, Yargıtay Hukuk Dairelerinde ortalamanın 205 gün seviyesinde kalmasına rağmen Ceza Dairelerinde gözlemlenen bu aşırı gecikme, ceza adaletinin en kritik aşamasında sistemsel bir tıkanıklığın mevcudiyetine işaret etmektedir. İlk Derece Ceza yargılamasında ortalama 228 gün olan sürecin, ağır cezada 288 güne, temyizde ise 722 güne ulaşması; Anayasa ve AİHS ile güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkını ciddi biçimde zedelediği izahtan varestedir.

Anayasa Mahkemesine ilişkin 2025 yılı verilerine gelindiğinde ise, yargı sistemindeki gecikme olgusunun yalnızca derece mahkemeleri ve Yargıtay ile sınırlı kalmadığını kanıtlamaktadır. Bireysel başvuruların ortalama incelenme süresinin 411 güne ulaşması, temel hak ihlallerine ilişkin denetimin zaman bakımından etkinliğini önemli ölçüde azaltmaktadır. 2025 yılında 70.699 yeni bireysel başvuru kayda alınarak 66.798 başvuru sonuçlandırılmış olması karşısında, ertesi yıla devreden başvuru sayısının 98.540'a ulaşması dikkat çekicidir.

Söz konusu devir sayısının, toplam başvuru hacmine oranının yüzde 139'a çıkması, bireysel başvuru sisteminin sürdürülebilirliğinin ciddi biçimde zedelendiğini ve AYM'nin bu yük altında etkili ve zamanında denetim yapma kapasitesinin sınırlı kaldığını açıkça göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, hak ihlallerine karşı son başvuru mercii olan Anayasa Mahkemesinin iş yükü, sistemin diğer kademelerinde biriken gecikmenin artık üst yargı organlarına taşındığını ortaya koymaktadır.

Avrupa Konseyi Adaletin Etkinliği Komisyonu raporlarına yansıyan 513 günlük ortalama yargılama süresi, Avrupa standartlarının yaklaşık iki katı olup, adaletin gecikmesinin bir hak ihlali olduğunu kanıtlamaktadır. Uzun süren yargılamaların gözle görünmeyen bir sebebi de, hâkim ve savcıların karar sonrası maruz kalacağı siyasi baskının endişesini taşıması; bu sebeple sorumluluk almaktan kaçınmalarıdır.

Tüm bu veriler güncel UYAP verileri ve Avrupa Konseyi raporları ile değerlendirildiğinde, yargı zincirinin her aşamasında sürelerin sistematik olarak uzadığı, istinaf ve itiraz gibi denetim mekanizmalarının, kuruluş gerekçeleri olan hızlandırma amaçlarını karşılayamadığı, bireysel başvuru yolunun ise kritik bir gecikme baskısı ve derece mahkemeler tarafından uyulmaması riski altında kalarak etkinliğini yitirdiği görülmektedir. Yargılama zincirinin tüm halkalarında ortaya çıkan bu süre uzaması, makul sürede yargılanma hakkının sistematik biçimde ihlal edildiğini ve dolayısıyla, yargının etkinliği ile adalet sistemine duyulan güvenin ciddi biçimde zayıfladığını açıkça ortaya koymaktadır.

Mahkeme Dosya Sayıları

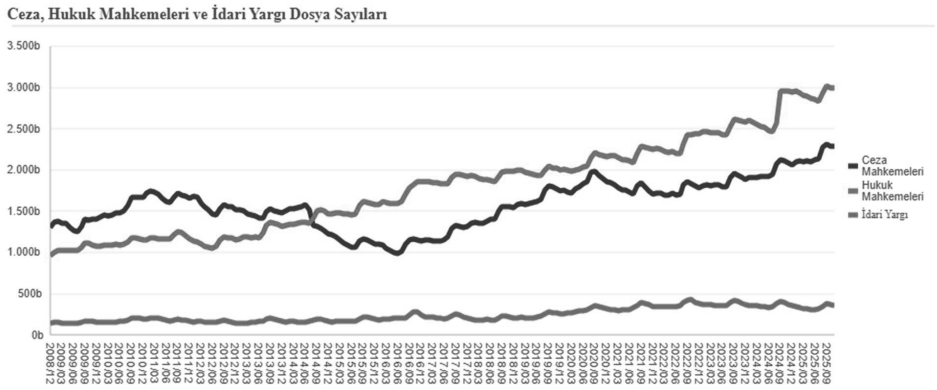

Adalet Bakanlığı tarafından UYAP Bilişim Sistemi üzerinden elde edilen güncel istatistikler, yargı sisteminin iş yükünün yıllar içinde katlanarak arttığını ve mevcut bütçe dağılımının bu kronik krizi çözmekten uzak olduğunu net bir şekilde göstermektedir.

Yargıdaki dosya yükü, tarihsel süreçte kontrol edilemez bir artış sergilemiştir. Ceza mahkemelerinde 2008 yılında yaklaşık 1.400.000 olan iş yükü, 2025 yılına gelindiğinde 2.000.000'u aşmıştır. Hukuk mahkemelerinde ise 2008'de 1.000.000 civarında olan dosya yükü, 2025 itibarıyla 3.000.000'u aşmıştır. İdari yargıdaki dosya yükü de 400.000 dosya seviyesine ulaşmıştır.

4 Kasım 2025 tarihli UYAP verilerine göre mahkemelerdeki derdest dosya sayıları şöyledir:

- Hukuk Mahkemeleri: 3.003.283
- Ceza Mahkemeleri: 2.286.817
- İdari Yargı: 352.529

Bu rakamlar, yargı sisteminin üzerindeki yükün sürekli büyüdüğünü ve mevcut personel ile bilişim altyapısına ayrılan bütçenin bu artışı karşılayacak düzeyde olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Mahkeme Türü	Yıllık Gelen (04.11.2025)	Yıllık Karar (04.11.2025)	Günlük Gelen	Günlük Karar
Ceza Mahkemeleri	3.992.572	3.755.045	6.642	6.807
Hukuk Mahkemeleri	2.576.817	2.511.194	4.245	3.418
İdari Yargı	684.431	658.707	974	823

Ceza mahkemelerine günlük ortalama 7 bine yakın dosya gelmesi ile tüm mahkemelere gelen dosya sayısının, karara bağlanan dosya sayısından istikrarlı bir şekilde yüksek kalması, yargı süreçlerinin hızlandırılmasını imkânsız kılmaktadır. Bu durum, adalete erişimde aksamalara ve hak arama süreçlerinin uzamasına neden olmaktadır.

Ceza, Hukuk Mahkemeleri ve İdari Yargı Dosya Sayıları								
Tarih (Yıllık)	04.11.205		17.11.2024		31.12.2023		31.12.2022	
Dosya İşlemleri	**Yıllık Gelen**	**Yıllık Karar**	Yıllık Gelen	Yıllık Karar	Yıllık Gelen	Yıllık Karar	Yıllık Gelen	Yıllık Karar
Ceza Mahkemeleri	3.992.572	3.755.045	3.754.591	3.522.100	3.229.516	3.103.818	3.671.502	3.595.930
Hukuk Mahkemeleri	2.576.817	2.511.194	2.769.820	2.403.806	2.478.727	2.289.599	2.854.350	2.655.098
İdari Yargı	684.431	658.707	677.589	650.845	698.450	630.417	789.199	763.170

Adalet hizmetlerinde iş yükünün bu denli artması, kronik hale gelen altyapı ve kaynak sorunlarını gözler önüne sermektedir. Yargıda verimliliği artırma iddiasıyla getirilen Hâkim Yardımcılığı gibi yeni bir kurumsal yapının devreye alınmasına rağmen, Adalet Bakanlığı'nın personel atama planında ciddi bir çelişki gözlenmektedir.

2025 yılında gerçekleşen 1.371 hâkim ve savcı atamasına karşılık, 2026 yılı atama hedefinin yalnızca 119 olarak belirlenmesi (%91'in üzerinde düşüş), milyonlarca dosyanın beklediği bir ortamda kritik personel takviyesinin durdurulduğunu göstermektedir. Bu durum, yargının

hızlandırılması ve etkinliğinin artırılması için bilişim altyapısı ve modernizasyon projelerine yönelik yatırımların düşük kalmasına ek olarak, Bakanlık bütçesinde personel giderlerinin 245.799.117.000 TL ile en büyük payı almasına rağmen, Hâkim/Savcı açığının bile bile yaratıldığını göstermektedir.

Personel giderleri ve idari harcamalara yönelik yüksek bütçe payına rağmen, yargının hızlandırılması ve etkinliğinin artırılması için bilişim altyapısı ve modernizasyon projelerine yönelik yatırımların düşük olması, adalet sistemini sürdürülemez bir konuma taşımaktadır. Bu durum; bütçe kaynaklarının, yargının etkin çalışmasını sağlayacak teknolojik ve altyapısal dönüşümlere değil, artan iş yükünü idare etmeye yönelik kısa vadeli ihtiyaçlara yönlendirildiği anlamına gelmektedir.

Yargıdaki dosya artışını sadece Adalet Bakanlığı'na ayrılan bütçe ile çözmeye çalışmak büyük bir hata olacaktır. Zira bu keskin artışın sebepleri derinlemesine araştırılmalı, toplumun her kesimindeki insanları mahkemelere muhtaç eden ekonomik, sosyal ve idari sorunlar tespit edilmelidir. Sorunu kaynağında çözecek olan ilgili Bakanlıklara bütçe ve görev aktarılması gerekmektedir.

Adalet arayışındaki yurttaşlarımızın, meselelerinin daha yargı sürecinin başlangıcında çözüme ulaşamayacağına dair yaygın bir kanaat geliştirmesi, çözüm kapılarının hukuk dışı mecralara kayma riskini beraberinde getirmektedir. Ne yazık ki, ceza davalarının önemli bir kısmı, yargının uzun süreli ve sonuçsuz kalacağına dair yerleşik inançtan doğan veya tetiklenen toplumsal gerilimlerden beslenmektedir. Bu durum, adalete erişimi fiilen imkânsızlaştırmakta, hukuka olan güveni temelden aşındırarak toplumsal huzur ve barışı tehdit etmektedir.

Mevcut idari tedbirlerin ve yasal düzenlemelerin, dosya sayısındaki bu kontrolsüz artışı dengeleme konusundaki yetersizliği, Adalet Bakanlığı'nın önünde kapsamlı ve stratejik bir reform zorunluluğu olduğunu göstermektedir. Bütçe planlamasında, bu sistemik tıkanıklığı giderecek bilişim altyapısı yatırımlarına ve nitelikli personel takviyesine yeterince öncelik verilmemesi, dosya birikiminin kalıcı bir sorun haline gelmesine neden olmaktadır. Yargı mekanizmasının başlangıç noktalarındaki bu zafiyet, sistemin genel performansını dramatik biçimde düşürmekte ve toplumsal adaletin tesisini engellemektedir. Zira geciken adalet, hakikatin inkarı anlamına gelmektedir. Bu nedenle, 2026 bütçesinin önceliklerinin, bu hayati sistemik sorunları kökünden çözmeye odaklanması elzemdir.

Cumhuriyet Başsavcılığı Soruşturma / İhbar Sayıları						
Tarih (Yıllık)	4.11.2025		17.11.2024		31.12.2023	
Dosya İşlemleri	Yıllık Gelen	Yıllık Karar	Yıllık Gelen	Yıllık Karar	Yıllık Gelen	Yıllık Karar
Cumhuriyet Başsavcılığı İhbar Sayıları	223.949	222.954	243.195	237.839	271.089	272.316
Cumhuriyet Başsavcılığı Soruşturma Sayıları	4.651.440	4.661.205	4.806.851	4.605.765	4.606.244	4.366.421
Cumhuriyet Başsavcılığı Toplam Sayıları	4.875.389	4.884.159	5.050.046	4.843.604	4.877.333	4.638.737

Cumhuriyet Başsavcılıklarının verileri, adalet sisteminin taşıma kapasitesini fahiş biçimde aşan bir yükle karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır. Yıl boyunca açılan 4 milyon 875 bin yeni soruşturma ve ihbar dosyasına karşılık, karara bağlanan dosya sayısının 4 milyon 884 bin olarak bildirilmesi, ilk bakışta bir denge varmış gibi bir izlenim yaratsa da sistemin verimli çalıştığını değil, aksine "istatistiksel bir dengeleme" görüntüsü altında birikmiş dosya yükünün kronikleştiğini göstermektedir. Zira derdest dosya sayısının 6 milyon 115 bine ulaşması, adaletin sadece geciktiğini değil, yapısal olarak tıkandığını kanıtlamaktadır.

Her gün yaklaşık 12 bin yeni soruşturma dosyasının açıldığı bir ortamda, mevcut personel ve iş akışı kapasitesinin bu muazzam yükü nitelikli biçimde taşıması imkansızdır. İnsan kaynağı yönetimine bakıldığında, 2025 yılında gerçekleşen savcı başına düşen dosya sayısı (1.714) ile planlanan hedef (1.660) arasındaki olumsuz fark (%3.2'lik sapma), sistemin baskı altında çalıştığını ispatlamaktadır. Ayrıca, 2026 yılı için belirlenen 1.630 dosya/savcı hedefi, büyüyen derdest dosya yığını karşısında politik bir temenniden öteye gidememektedir. Soruşturma süreçlerinin kontrolsüzce uzaması, delil toplama ve değerlendirme aşamalarında hukuki nitelik kaybına yol açmakta; bunun sonucu olarak adaletin zamanında ve etkin biçimde tecellisi engellenmektedir. Cumhuriyet Başsavcılıkları, hukuki sürecin ilk halkası ve yurttaşın devlete duyduğu adalet güveninin test edildiği kritik kurumlardır. Bu ilk aşamadaki tıkanıklık, yalnızca yargılamayı geciktirmekle kalmaz, vatandaşın devlete ve hukuka olan temel inancını da aşındırmaktadır.

Bu yapısal sorunun kökleşmesinde, Adalet Bakanlığı'nın stratejik kaynak ihmali ve insan kaynağı yönetimindeki büyük çelişki temel nedendir. Nitekim, 2025 yılında gerçekleşen savcı başına düşen dosya sayısı (1.714) ile planlanan hedef (1.660) arasındaki olumsuz sapma, sistemin baskı altında çalıştığını ispatlamaktadır. 2026 yılı için belirlenen 1.630 dosya/savcı hedefi, büyüyen derdest dosya yığını karşısında politika temelli bir temenniden öteye gidememektedir.

Bununla birlikte, yargı teşkilatına yapılan hâkim ve savcı atamalarındaki dramatik düşüş, bu çelişkiyi derinleştirmektedir: 2025 yılında gerçekleşen 1.371 atamaya karşın, 2026 yılı hedefinin yalnızca 119 olarak belirlenmesi, %91'in üzerinde bir düşüş anlamına gelmektedir. 6.1 milyon derdest dosya yükü mevcutken, Bakanlığın personel takviyesini öngörüsüz bir politika ile fiilen durdurması, adalete erişim krizini görmezden geldiği anlamına gelmektedir.

Adalet sistemindeki gerçek reform, rakamların makyajlanmasından ziyade, adaletin kalitesinin, hızının ve güvenilirliğinin hissedilebilir biçimde artmasıyla mümkündür. Bütçe, kapanma oranlarını değil, adil yargılanma hakkını güvence altına alacak biçimde yeniden yapılandırılmalıdır.

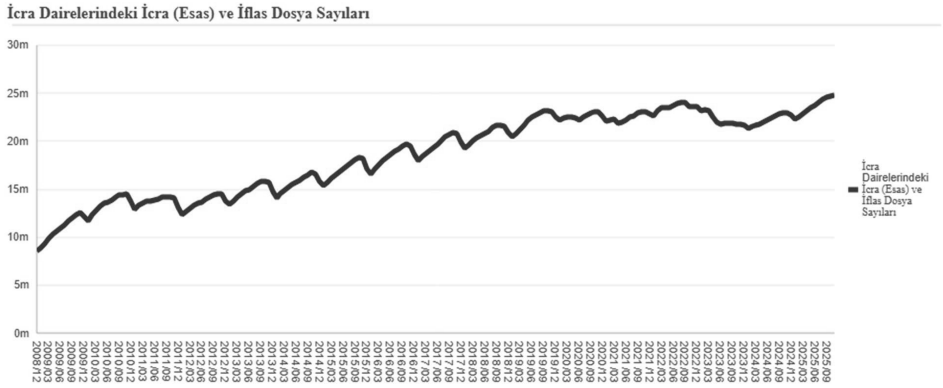

İcra dairelerindeki dosya sayıları, ekonomideki dalgalanmaların ve yönetilemeyen mali krizin adalet sistemine doğrudan ve yıkıcı yansımasını göstermektedir. Bu kriz, 2008 yılında 10 milyonun altında olan icra dosyası sayısının yıllar içinde düzenli bir artış göstererek 25 milyona dayanmasıyla doruk noktasına ulaşmıştır. Bu keskin ve istikrarlı artış, ekonomik koşulların kötüleşmesinin ve bireylerin borçlarını ödeme kapasitesinin sistematik olarak zayıflamasının doğrudan hukuki ve mali sonucudur.

5 Kasım 2025 tarihi itibarıyla icra daireleri verileri, sistemin acil durum seviyesinde çalıştığını göstermektedir. Her 4 (3.71) saniyede 1 yeni bir icra dosyası açılması, ekonomik tahribatın adalet sistemindeki aciliyetini matematiksel olarak kanıtlamaktadır.

İcra Dairelerindeki İcra (Esas) ve İflas Dosya Sayıları								
Tarih (Yıllık)	4.11.2025		17.11.2024		31.12.2023		31.12.2022	
Dosya İşlem Sayısı	Gelen Dosya	Çıkan Dosya	Gelen Dosya	Çıkan Dosya	Gelen Dosya	Çıkan Dosya	Gelen Dosya	Çıkan Dosya
İcra Dairelerindeki İcra ve İflas Dosya Sayıları	8.818.132	6.237.631	7.876.184	6.224.216	7.526.550	6.494.979	8.598.957	7.935.537

24.836.582 derdest dosya yükü, 2008'den bu yana %150'nin üzerinde bir büyüme anlamına gelmektedir. Bu rakam, toplumdaki ekonomik baskının ulaştığı vahim seviyenin açık göstergesidir. 2022, 2023 ve 2024 verilerinde yıllık gelen dosya sayısının çıkan dosya sayısını sürekli ve yüksek farklarla aşması, icra dairelerinde birikmiş dosya yükünün her yıl daha da büyümesine neden olduğunu göstermektedir.

2025 güncel verilerinde de günlük 23.335 gelen dosyaya karşılık 20.320 çıkan dosya olması, günlük olarak 3.015 dosyanın daha yığılmasını garanti altına almaktadır. Nitekim, bu yıl gelen 8.818.132 dosya ile 6.237.631 çıkan dosya sayıları arasındaki büyük fark, önceki üç yılın yıllık performansındaki olumsuz dengenin kontrolsüz bir biçimde artarak devam ettiğini ve icra sistemindeki tıkanıklığın derinleştiğini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

İcra dosyalarındaki bu kronik ve hızlı artış, yalnızca bireylerin ekonomik güçlüklerini değil, aynı zamanda icra dairelerinin bu dosya yükünü modern araçlar ve yeterli personel ile kaldırmakta yaşadığı sistematik güçlükleri de yansıtmaktadır. İcra dairelerinin artan iş yükünü karşılamak için gerekli bilişim altyapısı ve uzman personel desteği yetersiz kalmaktadır. Adalet Bakanlığı'nın bütçesinin büyük bir kısmının personel giderlerine ayrılmasına rağmen, bu miktar artan dosya hacmini yönetmeye değil, sadece mevcut personelin maaş ödemelerine yetmektedir.

Verilerdeki düzenli ve kontrolsüz artış ortadayken, iktidarın hazırladığı bütçe teklifinin icra dairelerinin dijital ve personel kapasitesine somut bir çözüm getirmeyişi, sorunların çözülmek istenmediğinin ya da sorumluluğun alınmadığının bir göstergesidir.

Ekonomik sorunlarla beraber icra dairelerinde artan iş yükü ile açığa çıkan bu kriz, devlet işleyişindeki sorunların birbirine ne kadar bağlı olduğunu kanıtlamaktadır. İcra dosyalarındaki bu yoğunluk, işlemlerin yavaşlamasına, tahsilat süreçlerinin uzamasına ve adaletin gecikmesine neden olmaktadır. Bu durum, sadece bireysel alacaklıları ve borçluları değil, ekonomik sistemin bütününü etkileyen, hukuki güvensizliği körükleyen bir sorundur.

Sonuç olarak, icra dairelerindeki dosya sayısının 25 milyona dayanması, ekonomik sorunların adalet sistemine doğrudan ve tahammül edilemez bir yük olarak yansıdığını ve sistemin mevcut kapasitesinin bu yükü yönetmekte tamamen yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Bu tablo, acil ve etkin reformların gerekliliğini, Adalet Bakanlığı'nın bütçe önceliklerini derhal yargının hızlandırılması, modernize edilmesi ve bilişim teknolojileriyle desteklenmesi yönünde değiştirmesi gerektiğini burada da açıkça göstermektedir.

Cezaevlerinde Kapasite Aşımı ve İnsan Hakları

Uzun süren yargılama süreçlerinin en ağır sonucu, masumiyet karinesini fiilen ortadan kaldıran uzun süreli ve keyfi tutukluluk uygulamalarıdır.

2002 yılında 59.429 olan mahpus sayısının 2025 yılı itibarıyla 428.267'ye yükselerek yaklaşık %620 oranında artması, bu sorunun artık yapısal bir nitelik kazandığını göstermektedir. Tutuklama, soruşturmanın sağlıklı yürütülmesini teminen başvurulan istisnai bir tedbir olmaktan çıkmış, uygulamada fiilî bir cezalandırma aracına dönüşmüştür. Aşağıdaki tablo, Ceza İnfaz Kurumları mevcudunda yaşanan artışı, karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır:

	31.03.2022	**01.12.2023**	**01.10.2024**	**03.11.2025**	**2024–2025 Artış**
Toplam Mahpus	314.502	280.584	362.422	**428.267**	**+65.845**
Hükümlü Toplamı	275.965	235.839	308.621	**363.159**	**+54.538**

Erkek Hükümlü	264.935	225.904	295.134	**346.006**	**+50.872**
Kadın Hükümlü	10.360	9.157	12.439	**15.920**	**+3.481**
Çocuk Hükümlü	670	778	1.048	**1.233**	**+185**
Tutuklu Toplamı	38.537	44.745	53.801	**65.108**	**+11.307**
Erkek Tutuklu	35.318	40.606	48.235	**57.804**	**+9.569**
Kadın Tutuklu	1.813	2.376	3.082	**3.855**	**+773**
Çocuk Tutuklu	1.406	1.763	2.484	**3.449**	**+965**

3 Kasım 2025 itibarıyla ceza infaz kurumlarında 428.267 mahpus bulunmakta olup, toplam kapasitesi 304.964 kişi olan 402 ceza infaz kurumunda bu sayıya ulaşılmıştır. Bu oran, kapasitenin %138'ine denk gelmekte ve Cumhuriyet tarihinde kaydedilen en yüksek doluluk düzeyini ifade etmektedir. Sadece kapalı kurumlarda 300.891 mahpusun barındırılması, barınma, sağlık ve hijyen koşullarında ciddi riskler doğurmaktadır.

3 Kasım 2025 itibarıyla çocuk tutuklu sayısının (3.449), çocuk hükümlü sayısının (1.233) yaklaşık üç katına ulaşmış olması, çocuk adalet sisteminin temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu tablo, çocukların yüksek yararını gözeten ulusal ve uluslararası yükümlülüklere açıkça aykırıdır. Çocukların uzun süreli tutuklu yargılanmaları hem gelişim süreçlerini olumsuz etkilemekte hem de topluma yeniden kazandırılmalarını güçleştirmektedir.

Anayasa'nın 17. maddesi ile Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 10. maddesi, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin insan onuruna uygun koşullarda tutulmasını güvence altına almaktadır. Yüksek mahkeme içtihatlarında da belirtildiği üzere, kişisel alanın

yetersizliği veya ayrı uyku yerinin sağlanmaması gibi durumlar, kötü muamele yasağının ihlaline yol açmaktadır.

İnfaz Hukukunda Normatif Tutarlılık Sorunu

Adli sistemdeki yapısal tıkanıklık ve yargılama süreçlerinin kabul edilemez boyutlara varan uzaması, infaz hukukunun bütünlüğünü doğrudan yıpratan bir bozulma zinciri yaratmıştır. Bu koşullar altında, tutukluluğun fiilen bir cezalandırma işlevi üstlenmesi ve adalet mekanizmasındaki temel aksamalar; yıllar içinde torba kanunlarla yapılan aceleci, palyatif müdahalelere zemin hazırlayarak, farklı infaz mekanizmalarının aynı konumdaki kişiler üzerinde uygulanmasına ve infaz hükümleri arasındaki normatif uyumsuzluğun kronikleşmesine neden olarak, infaz mevzuatını istikrarsızlığa sürüklemiş, öngörülebilirliği sıfırlamış ve hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmazı olan eşitlik ve hukuk güvenliği bakımından ciddi tereddütler doğurmuştur.

İnfaz alanındaki birbiriyle uyumlu bir mimari oluşturmaktan uzak, geçici müdahale refleksleriyle hazırlanmış yamalı bohça misali düzenlemeler, uygulamada hem karar vericiler hem de özgürlüğü kısıtlanan hükümlüler açısından derin bir belirsizlik ortamı oluşturmuştur. Normatif tutarlılığın bu denli zayıflaması, infaz sürecinin temel ilkeleri olan eşitlik, öngörülebilirliği tamamen gölgede bırakmıştır.

Bu nedenle, infaz hukukunun bütüncül bir felsefeyle yeniden ele alınması zaruridir. Yeni bir infaz kanunu, cezanın toplumsal amacını ve insan onurunu gözeten, uygulaması sade ve muğlaklıktan uzak açık hükümler içeren, hak ve yükümlülükleri net biçimde tanımlayan sağlam bir hukuki yapı kurmalıdır. İnfaz hukukunun, popülist saiklerin baskısından ve dönemsel ihtiyaçlarla yapılan değişikliklerden kesinlikle uzaklaştırılarak, sistematik, tutarlı ve uzun vadeli bir devlet aklıyla yeniden yapılandırılması zorunludur.

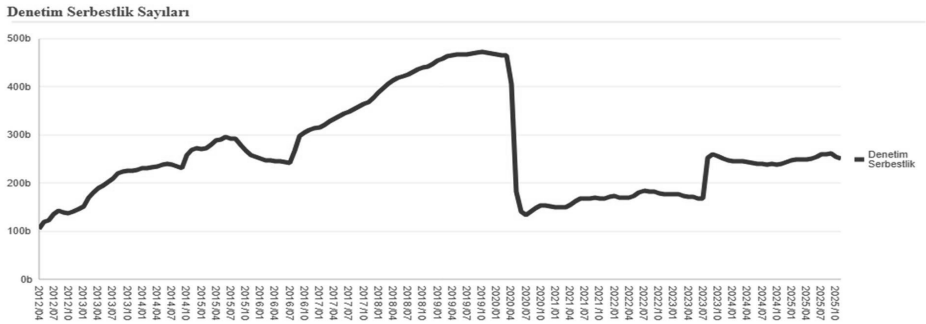

4 Kasım 2025 tarihli denetimli serbestlik istatistikleri, sisteme günlük 1.751 kişinin dahil olduğunu, yıl içinde açılan dosya sayısının 656.241'e ulaştığını ve derdest dosya sayısının 251.577'yi aştığını göstermektedir. Pandemi dönemindeki olağanüstü düşüşün ardından yeniden yükselişe geçen bu yoğunluk, mekanizmanın önceki yıllara özgü artış eğilimine geri döndüğünü işaret etmektedir.

Cezaevlerindeki kapasite baskısını yönetme amacı gösteren denetimli serbestlik sistemi, artan iş yükü karşısında kurumsal kapasitesine bağlı olarak sınırlı bir esneklik sunmaktadır. Dosya hacminin hızla büyümesi, denetimli serbestliğin sağlıklı biçimde işlemesinin teknik altyapı, uzman personel ve rehabilitasyon olanaklarıyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

İnfazın topluma kazandırma amacının karşılanabilmesi için bütçenin yalnızca fiziki kapasite artırımına dayanan mevcut yaklaşımın dışına çıkarılması ve denetimli serbestlik yapısının gelecekte benzer dalgalanmalara karşı daha dayanıklı, öngörülebilir bir çerçeveye kavuşturulması gerekmektedir. Kurumsal kapasiteyi güçlendiren bir yaklaşım, infaz sisteminin bütünlüğünü koruyarak adalet mekanizmasına duyulan güveni artıracak ve topluma yeniden kazandırma amacının hayata geçirilmesini mümkün kılacaktır.

Netice olarak 2026 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi, adalet hizmetlerinin güçlendirilmesi ve yargı bağımsızlığının kurumsallaştırılması hedeflerinden uzak bir tablo ortaya koymaktadır. Bütçe, insan kaynağını nitelik yönünden geliştirmeye, adalete erişim maliyetlerini azaltmaya ve yargı süreçlerini hızlandırmaya yönelik bir stratejik vizyon içermemektedir. Aksine, yapısal reformlar yerine mevcut idari harcamaları sürdürmeyi esas alan bir anlayış benimsenmiştir.

Personel giderlerinin artışı, yargı mensuplarının özlük haklarının iyileştirilmesinden çok, idari kadroların genişlemesine hizmet etmektedir. Bilişim altyapısına, eğitime ve bölgesel adalet

mekanizmalarının güçlendirilmesine ayrılan pay sınırlı kalmıştır. Bu durum, hem vatandaşın adalete erişimini zorlaştırmakta hem de hâkim ve savcıların artan dosya yükü karşısında tükenmişlik riskiyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

İktidar her yıl tekrarlanan bütçelerle "adaletin hızlandırılması" söylemini yinelemiş, ancak fiilen yargı üzerindeki baskı artmış, dosya yükü azalmamış, vatandaş nezdinde adalet duygusu zedelenmiştir. 2026 yılı bütçesi de aynı kalıpların, farklı bir sonuç üreteceği beklentisiyle hazırlanmıştır.

Gerçekte ise, adalet sisteminde yaşanan kriz, artık sadece geciken yargılama süresinden ibaret değildir; toplumun adalete olan inancının aşınmasıdır. Bu bütçe, yargıyı bağımsız, hesap verebilir ve erişilebilir bir kurum haline getirmek yerine, mali göstergelere sıkışmış bir yönetim anlayışını pekiştirmektedir.

Adaletin tesis edilmesi için ilk adım, vatandaşın üzerindeki yargılama maliyetlerinin azaltılması, yargı mensuplarının mesleki güvencelerinin sağlanması ve yargı kurumlarının kurumsal özerkliğinin güçlendirilmesidir. Bu yapılmadığı sürece, bütçenin adı adalet olsa da, işlevi adaleti değil, idari sürekliliği finanse etmekten ibaret kalacaktır.

3.5. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Genel Bütçe Dağılımı ve Öncelikler

Bakanlık bütçesi geneli önceki yıl talep edilen bütçeye kıyasla yüzde 24 artırılmıştır. Yönetim ve Destek programı bütçenin üçte birinden fazlasını almasına rağmen harcamaların gerekçelendirilmesinde şeffaflık zayıftır.

Genel ekonomik sınıflandırmada çoğu başlık bakanlık bütçesi ile paralel bir artışa yakınken "hizmet alımları" kaleminde yüzde 53 artış teklif edilmektedir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün personel giderlerindeki yükseliş de dikkat çekicidir. Personel giderleri ile birlikte bu artışın da yine "hizmet alımları" kaleminde olduğu görülmektedir.

İller İdaresi Genel Müdürlüğünde İşçiler ve Geçici Süreli Çalışanlar bütçeleri yarı yarıya düşmüştür. "Sözleşmeli personel" kalemindeki artış, çalışan statülerinde dönüşüm olarak düşünülebilmektedir. Ancak diğer bazı birimlerde böyle bir dönüşüm dolayısıyla ödeneğin farklı sınıflandırılması gibi yorumlanmanın ötesinde bütçe değişimi görülmektedir. Vatandaşlık ve Sivil Toplum Programı kapsamında Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğüne hasredilen bütçenin "sözleşmeli personel" kaleminde 2,5 katlık bir artış gözlemlenmektedir; bu durumun izahı talep edilebilir. Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğünün "sözleşmeli personel" için ayrılan bütçesi 2 katından fazlaya; Personel Genel Müdürlüğü ve Teftiş Kurulu Başkanlığı için 3 katına çıkmıştır.

Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı bütçesinin önceki yıla göre iki katına çıktığı ve bunda "Gayrimenkul Büyüm Onarım Giderleri" kaleminin 2025 yılı için 25 milyon TL olan bütçesinin neredeyse 1 milyar TL'ye çıkarılmasının etkili olduğu görülmektedir. Bu büyüklükteki giderin kaç binaya ne şekilde harcanacağı önemlidir.

Valilikler ve Kaymakamlıklar için Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderlerinin 8 milyar 777 milyondan 9 milyar 902 milyon çıktığı görülmektedir. Yatırım planlarının proje bazlı açıklanmaması nedeniyle bu artışın ne kadarının zorunlu yenilemeden, ne kadarının yeni inşa veya temsil harcamalarından kaynaklandığı belirsizdir. Sermaye yatırımı kaleminin her yıl artması, "yenileme yerine sürekli yeni inşaat" eğilimi yaratır. Bu durum, kamu taşınmaz portföyünün etkin yönetilmediği izlenimini vermektedir.

Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER) için 40 milyon TL Diğer Sermaye Gideri (sermaye niteliğinde olan teknoloji, donanım ve sistem yatırımları) öngörülmüştür. Bu tutar, GAMER'in tam ulusal entegrasyonu için sınırlıdır; 40 milyon TL yalnızca bakım-yenileme veya kısmi genişleme düzeyinde bir bütçeye işaret etmektedir. Dijitalleşmenin bu denli ön plana çıkarıldığı bir bütçe teklifinde veri merkezleri, güvenli iletişim hatları, yazılım sistemleri ve kriz izleme donanımlarını finanse etmek için daha güçlü teknolojik altyapı modernizasyonu ve bilgi güvenliği yatırımları gereklidir.

Programların alt program ve performans göstergesi detaylarının çok sınırlı olduğu görülmektedir. Ülkemizin belli kapsamlarda yaşadığı sorunlara cevaben daha belirgin alt program ve performans göstergelerinin üretilmesi gerekmektedir. Örneğin Toplum Güvenliği programı kapsamında, kadına yönelik şiddetle mücadele, suça sürüklenen çocuklar ve yükselen nefret söylemi ve nefret suçlarıyla ilgili başlıkların yer alması elzemdir.

Diğer yandan, mevcut alt program ve göstergelerin izlenmesinde sorunlar görülmektedir. Toplum Güvenliği programı kapsamında Suçun Önlenmesi ve Suçla Mücadelesi alt programı için performans göstergelerinde hedeflere ulaşılamadığı görülmektedir. Görevlendirilmesi planlanan korucu sayısı 500 iken (gerçekleşme tahmini 50) gerçekleşen 90 olmuştur. Geçtiğimiz yılki bütçede ileriye dönük her yıl 500 korucu görevlendirilmesi planlanmışken bu yıl hedeflerin düzeltildiği görülmektedir. Yine de 2025 yılında 500 planlamaya karşın yılsonunda 60 görevlendirme yapılacağı tahmin edilmekte ve 2026 yılı için 500 korucu görevlendirme planının güncellenmediği görülmektedir. Korucu görevlendirmesindeki hedefler, planlar ve gerçekleşme sayılarındaki tutarsızlığın "Terörsüz Türkiye" söylemi ile yürütülen süreçle ilgili kararsızlık ve plansızlığı yansıttığı düşünülebilir.

Bütçe genelinde eğitime ayrılan ödenekler azalırken Suçun Önlenmesi ve Suçla Mücadelesi alt programı için performans göstergesi olarak *suçun önlenmesine yönelik proje ve seminerler* gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu proje ve seminerlerin önemi kabul edilmekle birlikte, eğitimin bütçesi kısılırken bu hedefin eklenmesinin gerçekçiliği ve ilgili personele mi yoksa kamuoyuna mı yönelik olacağının açık olmaması gibi hususlar sorgulanmaktadır.

Personel Yönetimi

Kolluk kuvvetlerinin ağır çalışma koşulları, düşük ücretler ve mobbing maruziyeti sıklıkla dile getirilen ve sınırlı biçimde iyileştirme yapılan konulardır. Polis memurları için yıllardır dile

getirilen "ikinci şark görevinin" kaldırılması olumlu bir uygulama olmuştur. Bunun yanında, ağır mesainin yol açtığı sağlık sorunları ve personel eksikliği dolayısıyla katlanan iş yükü gibi konular halen bakanlığın önünde durmaktadır.

Türkiye'de emniyet teşkilatının personel yönetimi, hem çalışma koşullarının sürdürülemezliği hem de kurumsal destek mekanizmalarının zayıflığı nedeniyle yapısal bir kriz görünümü sergilemektedir. TBMM Araştırma Hizmetleri tarafından derlenen veriler, teşkilatta 86 farklı çalışma modelinin uygulandığını ve çok geniş bir personel kitlesinin 12/24, 12/36 ve haftada 57 saate varan mesailerle çalıştığını göstermektedir. Bu ölçüde parçalı ve düzensiz mesai uygulaması, modern polislikte olması gereken standartlaşma ve öngörülebilirlikten uzak olup hem personel sağlığını hem de hizmet kalitesini doğrudan olumsuz etkilemektedir.

Bu ağır çalışma koşullarının sonuçları, personel memnuniyeti ve kurumsal aidiyet göstergelerine de çarpıcı biçimde yansımaktadır. Emniyet çalışanlarının %97'si uzun ve düzensiz mesai saatlerini, %96'sı mobbingi, %91'i yetersiz personel ve araç kapasitesini temel sorun olarak tanımlamaktadır. Bu bulgular, teşkilatta mesleki refahı ve iş barışını önceleyen bir personel yönetimi yaklaşımının gelişmediğini, aksine operasyonel yükün bireysel dayanıklılığa bırakıldığını göstermektedir. Bu koşullar altında nitelikli ve süreklilik arz eden bir kamu güvenliği hizmeti üretmek yapısal olarak mümkün görünmemektedir.

En çarpıcı göstergelerden biri ise polis intiharlarındaki dramatik artıştır. 2025 yılı itibarıyla intihar eden polis sayısının 77'ye çıkması, emniyet teşkilatındaki intihar hızının toplum ortalamasının 3,78 katı olması ve personelin %74,8'inin çevresinde intihar girişiminde bulunan bir meslektaşı olduğunu belirtmesi, personel yönetiminin artık bir psikososyal çöküş noktasına ulaştığını göstermektedir. Bu tablo, yönetsel zafiyetin ötesinde, kurumsal görevin gerektirdiği koruyucu çalışma koşullarının sağlanamamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle, personel sağlığını koruyamayan bir güvenlik kurumunun toplumsal güvenliği sürdürülebilir biçimde sağlayabilmesi mümkün değildir.

Sonuç olarak, emniyet teşkilatındaki mevcut personel yönetimi yapısı, hem hukuki düzenlemelerin hem de kurum içi idari pratiklerin gözden geçirilmesini zorunlu kılan derin bir yapısal sorun alanı ortaya koymaktadır. Aşırı mesai modelleri, mobbing ve yetersiz destek mekanizmaları personeli tükenmişliğe sürüklerken; artan intihar oranları, sorunun artık yalnızca iş sağlığı değil, devlet kapasitesi ve kamu güvenliği meselesi olduğunu göstermektedir.

Emniyet teşkilatının görevini etkin biçimde sürdürebilmesi, ancak personel refahını ve mesleki bütünlüğü önceleyen bütüncül bir reform iradesiyle mümkün olacaktır.

Trafik Güvenliği

Türkiye'de trafik kazaları her yıl binlerce can kaybına, yüz binlerce yaralanmaya ve ciddi ekonomik kayıplara yol açmaktadır. TÜİK'in 2024 verilerine göre 1,44 milyon trafik kazası gerçekleşmiş; 6.351 kişi hayatını kaybetmiş, 385.117 kişi yaralanmıştır. Kazaların %90'ının sürücü hatalarından, neredeyse yarısının hız ihlalinden kaynaklandığı görülmektedir. . Bunun yanında, geçiş önceliğine uymama, emniyet kemeri takmama, cep telefonu kullanımı, alkol etkisi altında araç kullanımı gibi ihmaller de ağır sonuçlar doğurmaktadır. Buna karşın, sorun yalnızca bireysel kusurlarla açıklanamayacak kadar karmaşıktır; denetim zafiyetleri, mühendislik hataları, eğitim eksikliği ve altyapı yetersizlikleri trafik güvenliği üzerinde belirleyici rol oynamaktadır.

Mevcut durumda radar, alkol testi ve diğer kontrol uygulamaları hem sıklık hem de kapsam bakımından yetersizdir; özellikle kırsal bölgelerde neredeyse yoktur. Kent içi yolların büyük bölümünde yetersiz işaretlemeler, düşük kaliteli aydınlatma ve hatalı kavşak tasarımları kazaların riskini artırmaktadır. Yol geometrisi, birleşim noktaları, sinyalizasyon ve şerit düzenlemeleri birçok bölgede çağdaş mühendislik standartlarının gerisindedir. Bu nedenle yalnızca ceza artırımı yoluyla caydırıcılık sağlanamamaktadır; ceza artışlarının ardından trafik kazalarının azaldığına dair net bir korelasyon verisi de sunulmamaktadır. Aksine, hız ihlallerine yönelik milyonlarca cezai işlem yapılmasına rağmen hız kaynaklı ölümler 2025'te de yüksek seyretmektedir.

23 Mayıs 2025'te Meclise sunulan Karayolları Trafik Kanunu değişiklik teklifi, birçok ihlalde idari para cezalarını %200'e varan oranlarla artırmayı öngörmektedir. **Devlete Gelir Sağlamaya Yönelik Ceza Politikası Sosyal Devlet İlkesiyle Bağdaşmamaktadır.**

Bu artışların, trafik güvenliğine ilişkin yapısal sorunların çözümüyle desteklenmediği görülmektedir. 2024'te trafik cezalarından elde edilen gelir 21,2 milyar TL'ye ulaşmış; 2025 için bu rakamın, ceza tutarlarının yılbaşında yeniden değerleme oranı olan %43,9 oranında artırılmış olmasına rağmen, kesilen ceza sayısındaki artış ve yeni teklifin getireceği %200'e varan ceza artışlarıyla bu gelirin yaklaşık 63 milyar TL'ye ulaşması öngörülmektedir. Bu durum, ceza politikasının kamu güvenliğinden ziyade Hazine gelirlerini artırma aracı hâline

geldiği yönünde bir algı yaratmakta; özellikle dar gelirli vatandaşları orantısız biçimde etkilemekte ve cezaların meşruiyetini zayıflatmaktadır.

Trafik güvenliği politikalarının ağırlıklı olarak cezalandırmaya dayanması, fiziksel ve davranışsal riskleri azaltmada yetersiz kalmaktadır. Oysa:

- Yol ve kavşak tasarımı,
- Yatay/düşey işaretleme,
- Aydınlatma,
- Adaptif sinyalizasyon,
- Yaya güvenliği düzenlemeleri,
- Okul bölgesi koridor tasarımları,

kazaları kalıcı biçimde azaltma potansiyeline sahiptir. Türkiye'de hâlâ birçok kör veya karanlık nokta, en temel mühendislik müdahaleleri yapılmadığı için risk üretmeye devam etmektedir. Eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri de benzer biçimde yetersizdir; sürücü davranışlarına yönelik sistematik bir program yürütülmemektedir.

Trafik güvenliği yalnızca merkezi idarenin sorumluluğunda değildir. Belediyeler; yol bakım-onarım, sinyalizasyon, yaya geçidi düzenlemeleri ve hız düşürücü uygulamalar açısından temel aktörlerdir. Ancak son yıllarda merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin politikleşmesi, ortak trafik güvenliği projelerinin verimsizleşmesine yol açmıştır. Yerel ölçekli sorunların merkeze zamanında iletilmemesi ve kaynak aktarımının düzensizliği, kazaların yoğunlaştığı bölgelerde kronik bir risk yaratmaktadır.

Bakan Yerlikaya'nın açıkladığı üzere her gün ortalama 17 kişinin trafik kazasında ölmesi, sorunun aciliyeti konusunda net bir göstergedir. 2025'te trafik kazalarından ölüm oranında iyileşme gerçekleşmiş olsa da (hedef %12,9 – tahmini gerçekleşme %21,4), bu düşüşün sürdürülebilir hâle gelmesi cezaların artırılmasına değil, fiziksel çevrenin güvenli hâle getirilmesine bağlıdır.

Bu çerçevede:

- Yaya geçitleri yükseltilmeli ve güçlendirilmelidir.
- Kavşak yaklaşım açılarındaki kör noktalar giderilmelidir.
- Şerit çizgileri yüksek yansıtıcılı malzemeyle yenilenmeli, gece görüşü iyileştirilmelidir.

- Karanlık noktalara LED aydınlatma ve yaya geçidi uyarı sistemleri yerleştirilmelidir.
- Okul bölgelerinde 30 km/s sınırı, fiziksel hız düşürücülerle desteklenmelidir.

Bu müdahalelerin maliyeti düşük, etkisi yüksek olup birçok ülkede ağır yaralanmalı kazaları %15–40 arasında azaltmıştır.

Trafik güvenliğine ayrılan sermaye giderleri, ceza gelirlerindeki artışa paralel olarak yükselmemektedir. Ceza gelirlerinin belirli bir oranının zorunlu olarak altyapı iyileştirmelerine yönlendirilmesi, hem kamuoyundaki "gelir tuzağı" algısını azaltacak hem de trafik güvenliği programının etkililiğini artıracaktır. Bakanlığın valilikler, belediyeler, Emniyet/Jandarma ve Karayolları ile ortak "Kör Nokta Hızlı Müdahale Programı" başlatması ve altı ayda bir nokta bazlı etki analizi yayımlaması, hesap verebilirlik açısından önem taşımaktadır.

Trafik güvenliğinin sağlanması, yalnızca cezaların artırılmasıyla mümkün değildir. Denetim kapasitesinin güçlendirilmesi, yol altyapısının mühendislik standartlarına uygun hale getirilmesi, yaya odaklı düzenlemelerin yaygınlaştırılması ve yerel yönetimlerle uyumlu bir yönetişim modeli kurulması gerekmektedir. Cezacı yaklaşımın tek başına uygulanması, hem sosyal adalet açısından sorun yaratmakta hem de kazaların temel nedenlerine dokunmadığı için etkisiz kalmaktadır.

Bu nedenle, ceza artışları yerine mühendislik, düzenleme, eğitim ve kurumsal koordinasyona dayalı çok boyutlu bir trafik güvenliği stratejisi, Türkiye'nin can kayıplarını kalıcı biçimde azaltmasının tek yoludur.

Bireysel Silahlanma ve Ruhsatsız Silahlar

İçişleri Bakanlığı'nın 2025 yılı boyunca sürdürdüğü "Mercek" operasyonları, ruhsatsız silah temin eden kişi ve yapılara yönelik yoğun bir baskı mekanizması oluşturmuş; haftalık operasyon bültenlerinde çok sayıda tabanca, tüfek ve parçalanmış silah bileşenlerinin ele geçirildiği bildirilmiştir. Bu operasyonların hacmi, ruhsatsız silah piyasasının sürekliliğini ve örgütlü yapısını göstermektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2022 tarihli verileri yaklaşık bir milyon ruhsatlı silah bulunduğunu ortaya koyarken, bu sayı yetişkin nüfusa oranla sınırlı bir ruhsatlı stok olduğunu düşündürmektedir. Buna karşın ruhsatsız silahların büyüklüğünü kesin olarak ortaya koyan resmî bir veri bulunmamakta; uluslararası Small Arms Survey gibi kuruluşlar geniş bant aralıklı tahminler üretmektedir. Sivil silah stoğunun bu derece belirsiz olması, politika etkisinin izlenmesini güçleştiren yapısal bir boşluğa işaret etmektedir.

Basına yansıyan silahlı şiddet olayları, bireysel silahlanmanın toplumsal yaşama ilişkin doğrudan sonuçlarını göstermektedir. Umut Vakfı'nın medya taramalarına dayalı derlemeleri, son yıllarda ölüm ve yaralanma ile sonuçlanan vakaların sayısında dikkat çekici bir artışa işaret etmektedir. Özellikle düğün ve merasimlerde ateşli silah kullanımı, birçok ilde ölüm ve yaralanmaya yol açmış; Yozgat, Giresun ve Trabzon gibi örnekler, kültürel bir "kutlama pratiği" olarak görülen bu davranışın ciddi bir kamu güvenliği tehdidine dönüştüğünü göstermiştir. Bu olayların büyük çoğunluğunda ruhsatsız silahların kullanılmış olması, hem ruhsat piyasasındaki denetim sorunlarını hem de mevcut cezai yaptırımların caydırıcılık düzeyinin yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Ceza adaleti verileri, bireysel silahlanmanın kamusal alanda yarattığı yükü daha geniş bir çerçeveye oturtmaktadır. Avrupa Konseyi'nin SPACE çalışmalarında Türkiye, cezaevi ve denetimli serbestlik oranlarında Avrupa'nın en yüksek seviyeleri arasında yer almakta; bu durum güvenlik sektöründe baskının yoğunlaştığını göstermektedir. Yalnızca ceza oranlarının artırılması, ne ruhsatsız silah arzını daraltmakta ne de tekrar suç oranlarını düşürmektedir. Organize kaçakçılık ağlarının hızlı uyum kapasitesi ve yasa dışı silah erişim kanallarının çeşitliliği, cezai yaklaşımın tek başına yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

Bu koşullar, bireysel silahlanma sorununa yalnızca cezalandırmaya dayalı bir perspektiften değil, çok boyutlu bir güvenlik, sağlık ve sosyal politika yaklaşımıyla müdahale edilmesi gerektiğini göstermektedir. Ruhsat süreçlerinde psikiyatrik değerlendirme, öfke kontrolü eğitimi ve düzenli yenileme mekanizmalarının güçlendirilmesi; aile içi şiddet, tehdit ve intihar riski gibi durumlarda geçici el koyma usullerinin uygulanması; ele geçirilen silahlara ilişkin balistik izlerin ulusal bir veri tabanında eşleştirilmesi; çevrim içi platformlarda silah parçası ve mühimmat satışına yönelik daha sıkı platform yükümlülükleri getirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, ruhsatsız silahlar için geçici ve bölgesel "cezasız teslim/geri satın alma" programlarının uygulanması, kaçak stokun azaltılmasına katkı sağlayabilir.

Merasim kaynaklı silahlı olayların önlenmesi için organizatörlerin ve işletmelerin idari sorumluluğunun artırılması, ateşli silah kullanımının ruhsat iptali ve hapis alt sınırı ile ilişkilendirilmesi ve yüksek riskli bölgelerde önleyici devriye planlarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca ruhsatlı silah sahipleri için güvenli saklama yükümlülüklerinin tanımlanması, genç erkek gruplarına yönelik risk azaltıcı sosyal programların uygulanması ve kamuoyuna açık düzenli veri setlerinin yayımlanması, bireysel silahlanmanın toplumsal etkilerini azaltmada önemli katkılar sağlayacaktır.

Organize Suçlar ve Kaçakçılık ile Mücadele

İçişleri Bakanlığı bütçe sunumu, organize suç ve uyuşturucuyla mücadele gibi alanlardaki operasyon ve tutuklama sayılarına detaylıca yer vermiştir. Ne var ki bu sayılar, sonuç almada zayıflığı kendiliğinden ortaya koymaktadır: 80 bin operasyon yapıldığı fakat yalnızca 2.334 kişinin tutuklandığı; yani 34 operasyona karşılık 1 kişinin tutuklandığı öğrenilmiştir. Operasyon sayısının olağanüstü yüksek olmasına rağmen tutuklamaların son derece düşük kalması, ya istihbarat sürecinin yeterince sağlam işlemediğini ya da mevcut operasyonların ve hukuki düzenlemelerin suçun tespit ve delillendirilmesinde yetersiz kaldığını göstermektedir. Her iki durumda da kolluk güçlerinin yoğun ve sonuçsuz operasyonları, suçsuz kişilerin yaşam alanlarını etkileyerek toplumun huzurunu pekiştirmek yerine zedeleyen bir uygulamaya dönüşmektedir. Bu tablo, güvenlik politikalarının etkinlik ve orantılılık ilkeleri bakımından yeniden değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Türkiye organize suçlar bakımından oldukça tehlikeli bir hale gelmiştir. Avrupa Polis Teşkilatı'nın (EUROPOL) EU SOCTA 2025 raporuna göre, Türkiye; Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkasya arasında yer alan konumu itibarıyla hem göçmen kaçakçılığı hem de uyuşturucu ve silah ticareti açısından stratejik bir geçiş ülkesi konumundadır. Raporda, Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşan yasa dışı ağların giderek daha karmaşık hale geldiği ve organize suç gruplarının siber suç, kara para aklama ve rüşvet gibi faaliyetlerle bağlantılı olarak hareket ettiği belirtilmektedir.

2025 EU SOCTA raporu, Türkiye'de faaliyet gösteren organize suç gruplarının uluslararası ağlarla entegrasyonuna dikkat çekmekte; özellikle *insan kaçakçılığı, yasa dışı bahis ve silah ticareti* alanlarında artan bir "paralel ekonomi" oluştuğunu tespit etmektedir. Bu dinamikler, Türkiye'yi Organize Suç Küresel Endeksi'nde 193 ülke arasında 2023'teki 14'üncü konumdan 2025'te 10'uncu sıraya taşımıştır. Bu değerlendirme ile ilgili Bakanlığa yöneltilen soru ve yorumlamalara Bakanlık, endeksi ve bunu hesaplayan kuruluşu itibarsızlaştırarak geri dönüş vermiştir. Avrupa Birliği ve INTERPOL gibi kuruluşların desteklediği bu girişim, Bakanlığın ilgili kuruluşlara sunduğu verilere dayanmaktadır. Raporun ortaya koyduğu üzere Türkiye ulusaşırı uyuşturucu, insan kaçakçılığı ve yasadışı mal ticareti gibi konularda önemli bir küresel merkez haline gelmesiyle birlikte daha büyük bir organize suç sorununun parçasıdır.

Benzer biçimde, Alman Friedrich-Ebert-Stiftung tarafından yayımlanan "Türkiye'nin narko-otoriter dönüşümü" (2024) raporu da Türkiye'de mafyatik yapılanmaların siyasallaşma

eğiliminde olduğunu, kara para aklama ve uyuşturucu rotaları üzerinden devlet kurumlarının içine nüfuz eden çıkar ağlarının güç kazandığını iddia etmektedir. Bu durum, suç ağlarının yolsuzluk, yasal iş yapılarının suiistimali ve şiddet kullanımı yoluyla ekonomiyi ve hukukun üstünlüğünü zayıflattığı yönündeki EU-SOCTA bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Türkiye'ye yönelen düzensiz göçün yarattığı suç etkilerinin, terörizme kanal açma ve göçmen kaçakçılığı suçlarında ciddi artış riski taşıdığı değerlendirilmektedir. Ayrıca, göçmen kaçakçılığının yüksek kârlılığı (Afgan, Suriyeli ve Pakistanlıların yalnızca Türkiye'ye kaçakçılığının tahmini piyasa değeri yılda 245.5 milyon ABD Dolarıdır) ve göçmenlerin büyük çoğunluğunun Avrupa'ya devam etme niyeti, kaçakçılık ağları için sürekli bir talep olduğunu göstermektedir. Avrupa Konseyi'nin 2023 tarihli Göçmen Kaçakçılığı (Smuggling of Migrants) Ülke Bilgi Notuna göre, Türkiye'de 2023 yılı içinde 10,482 göçmen kaçakçısı yakalanmış, 2024 yılı Mayıs ayı itibarıyla bu sayı 4,071 olarak kaydedilmiştir.

Kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele stratejilerinin, yalnızca kolluk kuvveti operasyonlarıyla sınırlı kalmaması; *mali izleme mekanizmalarının* güçlendirilmesi, *uluslararası istihbarat paylaşımı* kapasitesinin artırılması ve *sosyal rehabilitasyon politikaları* ile desteklenmesi gerekmektedir.

Kuzey Kıbrıs bağlamında son dönemde ortaya çıkan gelişmeler, organize suçla mücadeledeki yapısal zafiyetlerin bölgesel güvenlik açısından ciddi sonuçlar ürettiğini göstermektedir. Kumarhane ve çevrimiçi bahis sektörleri etrafında oluşan yapılanmaların, farklı ülkelerde uzanan para hareketleriyle birlikte kamu görevlileri, iş insanları ve siyasetçilerle temas kurabildiğine ilişkin aktarımlar, denetim mekanizmalarının etkisizliğini işaret etmektedir. Özellikle Halil Falyalı etrafında şekillenen iddialar, hem kara para aklama hem de şantaj materyallerinin siyasete nüfuz etmesi bakımından kurumsal kırılganlıkları görünür kılmaktadır. Bu tablo, iç güvenlik kurumlarının suç ekonomilerinin örgütlenmesini zamanında tespit ve bertaraf edemediğini düşündürmektedir.

Uluslararası Şeffaflık ilkelerine göre hazırlanan son yolsuzluk algısı raporu ise bu genel manzarayı destekler niteliktedir. Kuzey Kıbrıslı katılımcıların %75'inin rüşvet ve yolsuzluğu "çok yaygın" olarak tanımlaması, kamu ihaleleri ve izin süreçlerinde yoğunlaşan suiistimal iddiaları ve hükümetin kara para aklama ile mücadelede yetersiz bulunduğuna dair %71'lik oran, kurumlara duyulan güvenin zayıfladığını ortaya koymaktadır.

Bunun yanında, adaya getirilen yabancı öğrencilerin bir kısmının insan ticareti amaçlı istismara açık hale gelmesi, hem göç hem de eğitim politikalarındaki boşlukların suç örgütlerince kullanılabildiğini göstermektedir. Bütün bu göstergeler, organize suçla mücadelede istihbarat paylaşımının güçlendirilmesi, mali denetimin uluslararası standartlara uyarlanması ve bağımsız soruşturma kapasitesinin artırılmasının aciliyetini vurgulamaktadır.

Göç Yönetimi

Son yıllarda kamuoyuna yansıyan açıklamalarda düzensiz göç yönetimi büyük ölçüde "yakalama" ve "sınır dışı etme" istatistikleri üzerinden tanımlanmaktadır. Örneğin, düzensiz göçle mücadelede sınır dışı edilen kişi sayılarının "tarihin en yüksek seviyelerine ulaştığı" yönündeki resmi beyanlar, politik başarının temel göstergesi olarak sunulmaktadır. Ancak göç olgusunu yalnızca bu rakamlarla değerlendirmek, Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu çok boyutlu ve kalıcı demografik dönüşümü görünmez kılmaktadır.

Sınır dışı edilen 260 bin kişi ya da gönüllü geri dönüş yaptığı bildirilen 550 bin Suriyeli birey, kapsamlı bir göç yönetiminin ancak sınırlı bir yönüne işaret eder. Zira bu veriler göçün eğitim, sağlık, yerel yönetimler, sosyal uyum, istihdam, güvenlik ve dış politika boyutlarını açıklamaz; göçün nedenlerine, risklerine ve uzun vadeli etkilerine dair politika hesaplarını da karşılamaz. Dolayısıyla göç yönetimini tekil bir "geri gönderme başarısı" söylemine indirgemek, hem toplumsal uyumu hem kamu hizmetlerinin kapasitesini hem de uluslararası yükümlülükleri göz ardı eden bir yaklaşım üretmektedir.

Türkiye'de göç politikalarının tek icracı kurumu Göç İdaresi Başkanlığı'dır. Ancak göçün niteliği gereği eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, çalışma hayatı ve dış politika gibi birçok alanı doğrudan etkilemesine rağmen 2026 Bütçe Gerekçesinin gösterdiği üzere Göç Yönetimi programının tek sorumlu kuru olan idare ve onun da sorumluluğunun yalnızca geri dönüş odaklı olması kurumsal yaklaşımın dar kaldığını göstermektedir. Program performans göstergelerinde tek ölçütün "Gönüllü ve güvenli geri dönüş yapan kişi sayısı" olarak belirlenmesi, göçü çok boyutlu bir yönetim alanı değil, "gelenleri geri gönderme" olarak kurgulayan bir bakışı ortaya koymaktadır.

Göç İdaresi Başkanlığının alt program performans göstergelerinde de benzer biçimde yalnızca yabancı sayıları, başvuru sayıları, vize/izin işlemleri gibi idari işlem odaklı kalemlerin yer alması; uyum, entegrasyon, eğitim, istihdam, yerel yönetim kapasitesi gibi alanların tamamen

boş bırakılması politika tasarımındaki yapısal indirgemeciliği derinleştirmektedir. Bu durum, "insan odaklılık" ve "uyum" söylemlerinin sahada fiilen karşılık bulmadığını göstermektedir.

Merkezi Yönetim Bütçesi'nde göçe ilişkin net, görünür ve hesap verebilir bir "göç fonu" veya "göç yönetimi ödeneği" detaylandırılması bulunmamaktadır. Geçici barınma merkezi işletimi, sosyal uyum, entegrasyon programları, belediye altyapıları, sağlık ve eğitim destekleri gibi alanlara ne kadar harcama yapıldığı kamuoyuyla şeffaf biçimde paylaşılmamaktadır.

Bütçe alt kırılımlarının yayımlanmaması, hem planlama hem de denetim süreçlerinde kurumsal belirsizlik yaratmakta; Türkiye'nin tek başına büyük bir yük üstlendiği algısının doğru biçimde yönetilmesini güçleştirmektedir. Oysa AB fonları dâhil olmak üzere 2016'dan bu yana mülteci destek mekanizmaları kapsamında Türkiye'ye önemli miktarda dış kaynak aktarılmıştır (6 milyar Avro + 2024 sonrası 3 milyar Avro taahhüt). Bu kaynakların kullanımına ilişkin daha şeffaf bir mali raporlama, hem kamuoyu güveni hem de uluslararası yük paylaşımı açısından kritik önemdedir.

Türkiye, 2011'den beri dünyanın en fazla mülteci barındıran ülkesi olup resmî rakamlara göre 4 milyonun üzerinde yabancı nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Buna rağmen politika tasarımında hâlen "geçici durum yönetimi" anlayışı hâkimdir. Uzun vadeli entegrasyon politikalarının yokluğu, Geçici Koruma Yönetmeliği'nin sürekli "kısa vadeli yama"larla güncellenmesi ve kurumsal kapasitenin geçicilik üzerinden şekillenmesi uyum süreçlerini zayıflatmaktadır. Göçün kalıcı toplumsal bir olgu hâline gelmesine karşın politika yapımında sürdürülebilir bir çerçeve oluşturulamamıştır.

Göçün etkisi en fazla yerel düzeyde hissedilmektedir. İstanbul, Gaziantep, Hatay, Kilis, Şanlıurfa gibi iller yoğun göç baskısı altındadır. Buna karşın belediyelerin bütçeleri ve karar alma yetkileri merkezi yönetim karşısında sınırlı tutulmakta; yerel uyum stratejileri politika döngüsüne dâhil edilmemektedir. Yerel yönetimlerin dışlandığı bir sistemde sahadaki uygulamaların etkili olması beklenemez; bu durum hem uyum politikalarını hem de toplumsal huzuru olumsuz etkilemektedir.

Eğitim, istihdam ve kültürel entegrasyon alanlarında kalıcı ve kapsamlı politikaların geliştirilmemesi nedeniyle uyum çoğu durumda yalnızca "yardım temelli" programlara indirgenmiştir. Bu yaklaşım, Türk vatandaşları arasında kaynak paylaşımı ve ayrımcılık algısını

güçlendirmekte; göçmenlerin toplumsal hayata katılımını zayıflatmaktadır. Toplumsal uyumun yerini "yardım ilişkisi" aldığında, karşılıklı güven ve toplumsal barış zedelenmektedir.

Göç, salt iç politika meselesi değildir; komşu ülkelerle diplomasi, uluslararası koruma mekanizmaları, sınır yönetimi ve geri dönüş koşullarının güvenliği gibi çok taraflı süreçlerle ilgilidir. Buna rağmen dış politikanın göç yönetimindeki rolü kurumsal olarak zayıf kalmakta; özellikle üniversite eğitimine kabul almış uluslararası öğrencilerin vize-onay süreçlerinin Göç İdaresi tarafından keyfi biçimde değerlendirilmesi, Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesine zarar vermektedir. Eğitim vizesi alıp ret verilen kişi sayısı ve ret gerekçeleri sorulması kritik bir sorudur. Diğer yandan tüm uluslararası öğrenciler ve burslandırılarak ülkemize getirilen uluslararası öğrencilerle ilgili uygulamaların kamuoyuna açıklanmaması önemli bir politika açığıdır. Türkiye'nin mezunlarla ilişkisini koparmaması için uzun süreli vize, e-vize ve kolaylaştırıcı uygulamalar hayati önemdedir.

Geri dönüş yapan Suriyelilerin önemli bir kısmı Arapça bilmemekte; eğitim hayatının büyük bölümünü Türkiye'de geçirmiş, toplumsal ve kültürel olarak Türkiye'ye entegre olmuş kişiler bulunmaktadır. Üstelik Suriye'de güvenliğin tam olarak sağlanmamış olması geri dönüşleri riskli kılmaktadır. Geri dönen kişilerin Türkiye'ye yeniden girişine kapı kapatılması, hem insan hakları açısından hem de uzun vadeli sosyal uyum açısından sorunludur. Bu kitle için de uzun süreli vize ve e-vize gibi mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Resmî verilere göre:

- 2024'te Türkiye'ye 314 bin kişi göç etmiştir.
- Aynı yıl 424 bin Türk vatandaşı Türkiye'den göç etmiştir.

Dolayısıyla Türkiye net göç veren bir ülke hâline gelmiştir. Nüfusu hızla yaşlanan ve genç nüfusu azalan bir ülke için göç, ulusal kapasiteyi artırabilecek önemli bir araçtır. Bu nedenle göçü sınır dışına iten, toplumu homojenleştirmeye çalışan veya Türkiye'den ayrılanların geri dönmesini zorlaştıran politikalar stratejik açıdan yanlıştır.

Göç alanındaki tartışmalar iki uç yaklaşım arasında sıkışabilmektedir:

- Yabancıları toplumsal sorunların kaynağı olarak gören dışlayıcı söylemler,
- Plansız göçü ekonomik gerekçelerle meşrulaştıran yaklaşımlar.

Her iki uç yaklaşım da sürdürülebilir politika üretmeyi engellemekte; hem sosyal uyumu hem de kamu düzenini olumsuz etkileyebilmektedir. Bilgi temelli, insan hakları odaklı ve güvenlik–özgürlük dengesini gözeten bütüncül politikalar bu nedenle önemlidir.

Sivil Toplum

Türkiye'de kayıtlı 100 bini aşkın dernek bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda, İçişleri Bakanlığının 2024 yılında gerçekleştirdiği 24.540 denetim, sivil toplum alanına yönelik görece yoğun bir idari denetim uygulamasına işaret etmektedir. Denetlenen derneklerin toplam içindeki payı %24,32 gibi yüksek bir orana ulaşırken, aynı yıl Bakanlık bütçesinden proje bazlı mali destek sağlanan dernek sayısının yalnızca 505'te kalması dikkat çekicidir. Bu tablo, sivil toplum ekosisteminin genişliği ile kamu kaynaklarından yararlanabilen kuruluşların sayısı arasındaki belirgin dengesizliği ortaya koymaktadır.

Proje desteklerinin toplam başlangıç ödeneği 251,7 milyon TL, gerçekleşen harcama ise 247,3 milyon TL olup harcama oranı yaklaşık %98'dir; ancak bu yüksek gerçekleşme oranı, destek mekanizmasının erişim, şeffaflık ve değerlendirme kriterleri açısından kapsayıcılığının sınırlı olduğunu örtmemektedir. Kamuya açık belgelerde; toplam proje adedi, seçim/puanlama kriterleri, coğrafi ve tematik dağılım, hak eden–hak etmeyen başvuruların oranları, bağımsız değerlendirme sonuçları, çıktı/sonuç göstergeleri (ör. faydalanıcı sayısı, birim maliyet, sürdürülebilirlik) ayrıntılı biçimde yer almamaktadır. Harcamanın %98 gerçekleşmesi olumlu olsa da etkililik ve verimlilik kanıtı, yalnızca bütçe icrası ile gösterilemez; sonuç odaklı göstergeler ve dış denetim bulguları gereklidir.

Bakanlık dokümanlarında "şeffaflık, katılımcı demokrasi, çoğulculuk ve sivil bilinç" ilkeleri vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, bazı siyasi veya ideolojik aidiyet iddiaları etrafında tartışılan vakıflar/dernekler (kamuoyunda sıkça anılan TÜGVA örneği dâhil) hakkında medyaya yansıyan kayırmacılık, kamu kaynağı tahsisi ve etik dışı uygulamalar iddiaları kamu denetimi açısından açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu tür vakalar, yargı ve Sayıştay/Dernekler Denetçiliği tarafından nötr, delile dayalı soruşturma süreçleriyle incelenmeli; iddia düzeyindeki bilgiler resmi bulgularla ayrıştırılmalıdır. İddialar sonuçlanıncaya kadar kamu kaynağı, tahsis ve protokol ilişkilerine geçici tedbir mekanizmaları getirilebilir.

STK alanında silahlı yapılanma, paramiliter faaliyet, zor/tehdit içeren beyan ve davranışlar iddia dahi olsa hukuk devleti çerçevesinde acil ve şeffaf inceleme gerektirir. Dernekler Kanunu

ve ilgili mevzuatta; silah bulundurma, militan devşirme, kamu görevlisi atamalarında nüfuz kullanma gibi eylemler açıkça suç kapsamındadır. Bu konularda "sıfır tolerans" ilkesi, tarafsız denetim + hızlı adli süreç + kamuya raporlama üçlüsüyle işletilmelidir.

Yerel Yönetimler

Yerel yönetimlerin özerkliği ve merkezi hükümetin denetim-müdahale yetkisi arasındaki gerilim, Türkiye'de giderek daha görünür hâle gelmiştir. Özellikle 2025 yılında, seçilmiş belediye başkanlarının görevden alınması, yerine kayyum atamaları veya yargı süreçleriyle bağlantılandırılan tutuklamalar, uluslararası düzeyde demokratik yerel yönetim ilkeleri açısından eleştirilmiştir. Bu gelişmeler, yerel yönetimlerin kurumsal özerklik kapasitesi ve siyasi tarafsızlık algısı açısından önemli kaygılar doğurmaktadır. Halk iradesinin gaspı ve hukuksuzluk algısı artık toplum içine yerleşmiştir.

Örneğin, Ekrem İmamoğlu'nun 23 Mart 2025'te tutuklanması ve ardından yürütülen süreçler, yerel yönetimlere yönelik müdahalelerin sadece idari değil, aynı zamanda siyasi bir boyut taşıdığını göstermektedir. Bu kontekst içinde, şehir belediyelerinde yürütülen soruşturmalar, belediye yönetimlerinin güvenliği, denetimi ve görevden alınması gibi karar süreçleriyle örtüşmemektedir.

Bu çerçevede, 2024 ve 2025 yıllarında yaşanan olağanüstü siyasi partiler arası geçiş olayları da, yalnızca parti değiştirme anlamına gelmediği, yerel yönetimle merkezi siyasi iktidar arasında kurulan yeni ilişki biçimlerine işaret ettiği yönünde değerlendirilmektedir. Özellikle bazı isimler için bu geçişler soruşturmadan ve hukuki süreçlerden kaçışı kolaylaştıran bir "siyasi iltica" yönü taşıdığı yorumlarını üretmiştir.

Bu olaylar bütününde iki husus özellikle öne çıkmaktadır: (1) Soruşturma ve yargı süreçlerinin yerel yönetimler ve belediye başkanları düzeyinde politikleşmesi ve (2) Yerel yönetim düzeyinde tarafgirlik algısının artması ve bunun yerel hizmet üretiminden karar alma süreçlerine yansıması. Örneğin, yerel yönetimlerin merkezi hükümete yakın kişilere ya da partilere yönelme eğilimi, kamu kaynaklarının tahsisi, ihaleler ve imar kararlarında "yakınlık/bağlılık" temelli düzene dönüştüğü algısını doğurmaktadır. Bu durum, yerel yönetişimin katılımcılık, çoğulculuk ve hesap verebilirlik gibi demokratik ilkelerini zayıflatma riski taşımaktadır.

Ayrıca, yerel yönetimlerin idari özerkliğini koruyacak kurumsal kapasite ve kaynaklara sahip olmaması hâlinde, merkezi hükümet müdahalelerinin "yapılandırılmış baskı" biçimine dönüşmesi mümkündür. Bilimsel literatürde bu durum, Türkiye'de yerel demokrasiye dair çalışmaların ortak bulgularından biri olarak vurgulanmakta; yerel yönetimlerin idari-mali özerklikten ziyade merkezi yönetime bağımlılıkları, demokratik performanslarını sınırlamaktadır.

Bu bağlamda, yerel yönetimlere yönelik soruşturma ve görevden alma mekanizmalarının yasal şeffaflık, bağımsızlık ve orantılılık bağlamında yeniden ele alınması gerekir. Siyasi geçişlerin yerel demokratik işleyişte yarattığı güven düşüşü, sadece bir parti meselesi değil, kurumsal yönetişim sorununa işaret etmektedir. Tarafgirlik ve hizip bağımlılıklarına dayalı yönetişim, yerel halkın karar alma süreçlerine katılımı ve kent yönetiminin yerelde yarattığı değer açısından ciddi bir risk oluşturur.

Dijitalleşme ve Veri Güvenliği

İçişleri Bakanlığı özelinde kamu yönetim sistemlerine hızla entegre edilen dijitalleşme süreçleri, verimlilik ve hizmet kalitesini artırma potansiyeli taşısa da, güncel olaylar **ulusal egemenlik ve kamu güvenliği açısından ciddi riskleri** beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu riskler, yerel güvenlik açıklarından başlayıp, küresel ölçekte "veri kolonyalizmi" tehdidine kadar uzanmaktadır.

Yaz aylarında gündeme gelen sahte e-imza soruşturması ile görüldüğü üzere, mevcut dijital altyapı ve protokollerin zafiyetleri, kamu hizmetlerinin temel güvenilirliğini sarsmaktadır. Uzmanların da belirttiği gibi, 2004 tarihli Elektronik İmza Kanunu'na dayalı, USB ve dört haneli şifre ile korunan kırılgan e-imza sistemi, "NARVAS" ve "Nüfusmatik" gibi yeni ve kritik sistemlerin güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

MEB, YÖK, BTK, Göç İdaresi sistemlerine yapılan yetkisiz girişler; sahte mezuniyet, sınav manipülasyonu ve kişisel veri ihlallerine yol açmıştır. Bu durum, kamu sistemlerinin veri bütünlüğü ve erişim kontrolü açısından temel güvenlik politikalarının yetersizliğini göstermektedir. Sahte belgelerin 250 bin TL ile 2,5 milyon TL arasında kripto para karşılığı satılması, dijitalleşmenin organize suçlar için yeni ve yüksek kârlı bir alan yarattığını, mali suçlarla mücadelede yeni yetkinliklere ihtiyaç olduğunu işaret etmektedir. TÜRKTRUST olayındaki kamu sistemlerine yetkisiz girişler, sahte kayıtlar ve yüksek meblağlı belge satış

iddiaları, yetki kötüye kullanımı ve denetim boşluklarını göstermektedir. Ayrıca bu zafiyet uluslararası güven zincirini zedeleme potansiyeline sahiptir.

Klasik sömürgeciliğin yerini, dijital çağda veriye dayalı tahakküm almıştır. Bu durum, teknik olarak *veri kolonyalizmi* olarak adlandırılmaktadır. Veri kolonyalizmi, küresel Kuzey'in büyük teknoloji şirketleri (Big Tech) tarafından, küresel Güney'deki (Türkiye dahil) bireylerin ve kurumların dijital altyapıları ve ürettikleri ham verinin, ekonomik ve politik katma değerini kontrol etme sürecidir. Vatandaş verileri, davranış örüntüleri, dijital etkileşimler; bu şirketlerin sahip olduğu bulut platformları ve Yapay Zekâ/Makine Öğrenimi (AI/ML) sistemleri aracılığıyla toplanır, işlenir ve analiz edilir. Verinin hammaddesini üreten ülke/birey iken, veriyi işleyip istihbarat ve ekonomik değere dönüştüren altyapı ve algoritma yabancı kontrolündedir. Bu, ulusal veriler üzerinde sahiplik, kontrol ve kullanım hakkının (veri egemenliği) kaybedilmesi anlamına gelir.

İçişleri Bakanlığı'nın biyometrik kimlik doğrulama, Mobil Göç Noktası gibi kritik verileri toplayan sistemlere yatırım yapması, bu verilerin güvenli ve ulusal kontrol altında saklanmasını zorunlu kılmaktadır. Eğer veri yönetimi, uluslararası bulut hizmetleri veya yabancı menşeli yazılımlara aşırı bağımlıysa, kolonyal tahakküm riski artar.

Sigorta sektöründe veri ihlalleri ve basına yansıyan bazı dosyalarda dedektiflik ağlarının kişisel verileri yasa dışı yollardan temin ettiğine ilişkin bulgular, veri tedarik zincirinin zayıf halkalarına işaret eder. Bu verilerin yabancı istihbarat tarafından aracılar üzerinden satın alınabildiğine dair adli süreçlere yansıyan iddialar mevcuttur. MİT ve Emniyet operasyonunda tespit edildiği üzere, özel dedektifler ve mali menfaat karşılığında adres, HTS kayıtları ve uçuş bilgileri gibi hassas kişisel verilerin Mossad'a aktarılması, devlet kurumlarındaki veya bunlarla bağlantılı ticari kuruluşlardaki veri erişim zafiyetini kanıtlamaktadır.

İsrail'in askeri istihbarat birimi 8200'ün, Filistinlilere yönelik kitlesel gözetim ve ölümcül hava saldırılarının planlanmasında Microsoft Azure, Google Cloud ve Amazon Web Services (AWS) gibi platformların bulut depolama ve yapay zekâ yeteneklerini kullanması, Türkiye'nin de benzer bir uluslararası teknoloji bağımlılığı durumunda, stratejik verilerinin dolaylı yoldan hedefli operasyonlarda kullanılabileceği riskini açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum, yabancı teknoloji altyapılarının sadece "hizmet sağlayıcı" değil, potansiyel "istihbarat kanalı" olarak da algılanması gerektiğini göstermektedir.

Bu çerçevede, İçişleri Bakanlığı'nın Dijital Dönüşüm Yatırımlarında, teknolojik kapasite artışının siber güvenlik ve veri egemenliği ilkeleriyle eş zamanlı ve güçlü bir hukuki reformla desteklenmesi hayati öneme sahiptir. Aksi takdirde, dijitalleşme ilerlemesi, ulusal güvenlik açısından kontrolsüz bir zafiyet kaynağına dönüşecektir. Veri kolonyalizmi literatürünün işaret ettiği gibi, kritik kamu verilerinin dış platformlara bağımlı işlenmesi egemenlik maliyeti oluşturacaktır. Bu doğrultuda şu önerilerimiz dikkate alınmalıdır:

- Elektronik sertifika sağlayıcılarının denetim süreçleri, olay sonrası değil, sürekli ve teknolojik güvenlik izleme mekanizmalarıyla güçlendirilmelidir.
- Kurumlar arası veri paylaşımında, tek noktadan sızmayı önleyecek şekilde, mikro-segmentasyon ve uçtan uca şifreleme zorunlu kılınmalıdır.
- Siber güvenlik bütçesi, ulusal çapta anomali tespiti ve tehdit istihbaratı için Yapay Zekâ ve Makine Öğrenimi destekli erken uyarı merkezlerinin kurulmasına odaklanmalıdır.
- 2004 tarihli Elektronik İmza Kanunu yerine, çoklu biyometrik doğrulama içeren ve AB eIDAS 2.0 ile uyumlu yeni bir ulusal mevzuat acilen hazırlanmalıdır.
- Stratejik kamu verilerinin yabancı bulut servisleri yerine, fiziki olarak Türkiye sınırları içinde, ulusal ve güvenilir veri merkezlerinde saklanması hukuki düzenlemelerle zorunlu hale getirilmelidir.

Afet Yönetimi, AFAD Bütçesi ve Performans Bilgisi

Koordinasyon eksikliği ve eylem planı yetersizliği konusunda 6 Şubat depremlerinde devletin müdahalede geç kaldığı en üst düzeyde kabul edilmişken, mevcut afet yönetimi stratejisinin halen sahadaki ihtiyacı karşılayacak nitelikte bir "acil durum eylem planı" sunmadığı görülmektedir. Mevcut planlar risk azaltmaya odaklanmakla birlikte, afet anında inisiyatif almayı sağlayan otomatik bir eylem mekanizmasından yoksundur; şayet etkin bir plan devrede olsaydı, çevre illerdeki (örneğin Adana) AFAD yetkilileri merkezi talimat beklemeksizin görevli oldukları afet bölgelerine (örneğin Hatay) derhal intikal edebilirlerdi. Bu koordinasyon ve planlama eksikliği, Hatay örneğinde olduğu gibi afet bölgelerinin günlerce güvenlik zafiyeti ve yağma olaylarıyla baş başa kalmasına neden olmuş, mevcut planların güncellenmemesi durumunda devletin olası yeni afetlerde de benzer bir acziyet yaşama riskiyle karşı karşıya olduğu vurgulanmıştır.

Afet yönetimindeki bu operasyonel zafiyet, devlet kurumlarına olan toplumsal güveni derinden sarsmış ve yurttaşların AFAD veya Kızılay yerine sivil inisiyatiflerden ve şahıslardan medet

ummasına neden olmuştur . Depremzedelerin en temel ihtiyaçları olan çadırı devlet kurumlarında bulamayıp sanatçılara başvurması, devletin kurumsal kapasitesinin ve hızının sorgulanmasına yol açan "üzücü bir geri kalmışlık" tablosu ortaya çıkarmıştır ,. Bu bağlamda, AFAD'ın yeniden halkın sığındığı temel "umut" ve otorite olabilmesi için risk planlarının ivedilikle güncellenmesi ve sadece kağıt üzerinde kalan analizlerden öte, sahada anlık müdahaleyi mümkün kılan proaktif bir yapıya kavuşturulması elzemdir.

Deprem riski ve afet yatırımları azalmamışken, 2024–2026 döneminde afet konutları ve lojistik depo yatırımları devam ederken, tahmin tablosunda 2027–2028'de yaklaşık 10'da 1 oranında bütçe azalışı öngörülmüştür. Bu iki yılda böyle bir azalışın ekonomik veya operasyonel gerekçesi olamaz. Nitekim, (muhtemelen yatırım fazı tamamlandığı varsayımıyla) 2025'te bütçe düşürülmüş, ancak 2026'da yeniden %40 artış talep edilmiştir. Bu zikzaklı seyir, orta vadeli planlamanın sürdürülebilir olmadığını ve performans hedefleriyle bütçe tahsisinin kopuk olduğunu göstermektedir.

2027–2028 öngörüleri bu büyük projelerin biteceği varsayımına dayanıyor olabilir; ancak Türkiye'nin afet risk profili ve yeniden yapılanma süreci dikkate alındığında bu gerçekçi değildir ve risk bilincinden uzaktır.

2023 ve 2024 yıllarına ait performans göstergelerine bakıldığında, 5 alt programdaki 43 göstergenin birçoğunda hedef belirlenmediği**,** buna karşın 2024 yılı için "gerçekleşme tahmini" sütunlarının doldurulduğu görülmektedir. Ayrıca 2024 yılında belirlenen göstergeler içinde de, birkaç istisna dışında tamamının "sıfır" olarak kaydedilmesi**,** kurumsal planlama açısından ciddi bir tutarsızlığa işaret etmektedir. Bu tablo, İçişleri Bakanlığı'nın stratejik yönetim döngüsünde – özellikle AFAD ve bağlı birimlerde – performans esaslı planlamanın ya tamamlanmamış ya da uygulanmadığını göstermektedir. Stratejik plan ve performans programı arasındaki bu kopukluk, yalnızca teknik bir eksiklik değil, aynı zamanda kurumsal hesap verebilirlik ilkesinin zedelenmesi anlamına gelir.

Türkiye'nin deprem kuşağında yer aldığı, 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin etkilerinin henüz tam olarak giderilemediği ve buna karşın son iki yıldır AFAD'a olağanüstü bütçe kaynakları aktarıldığı hatırlandığında, performans göstergelerinin bu ölçüde boş bırakılması kabul edilebilir değildir. Bu durum, hem bütçe kaynaklarının etkin kullanımının denetlenmesini imkânsız hâle getirir hem de vatandaşa karşı sorumluluk ve şeffaflık ilkeleriyle çelişir.

2025 Bütçe Teklif Dosyası

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2023 Gerçekleşme	2024 Planlanan	2024 YS Gerç. Tah.	2025 Hedef
1- AFAD tarafından işletilmek üzere kurulan deprem gözlem İstasyonu sayısı (kümülatif)	Sayı	0	0	1.200	1.210
2- AFAD Yapı Sağlığı İzleme Sistemi'ne (YSİS) verileri aktarılan kurum sayısı (kümülatif)	Sayı	0	0	2	4
3- Afet Risk Azaltma Sisteminde kaya düşmesi-çığ duyarlılık ve tehlike haritası için yeni geliştirilecek modelin tamamlanma oranı (kümülatif)	Yüzde	0	0	20	40
4- Afet risk çalışmaları tamamlanan kritik altyapıya sahip sektör (sağlık, enerji vb.) sayısı (kümülatif)	Sayı	0	0	6	7
5- Afet ve acil durumlara ilişkin veri yönetim sisteminin ve standartlarının oluşturulma oranı (kümülatif)	Yüzde	0	0	10	80
6- Afet ve acil durumlara ilişkin araştırma veri tabanı ve yeni nesil kütüphanenin oluşturulma oranı (kümülatif)	Yüzde	0	0	10	100
7- Afet ve acil durumlara ilişkin çıkarılacak süreli ve süresiz yayın (kitap ve dergi) sayısı	Sayı	0	0	3	2
8- Afet ve acil durumlarda görev yapmak üzere akredite edilecek ekip (kurum/kuruluş/STK) sayısı (kümülatif)	Sayı	0	0	250	300
9- Çığ önlem projeleri kapsamında kurulan kar gözlem İstasyon sayısı (kümülatif)	Sayı	0	0	0	6
10- Dezavantajlı gruplara yönelik farkındalık ve bilinç artırıcı görsel ve işitsel materyal sayısı	Sayı	0	0	12	12

2026 Bütçe Teklif Dosyası

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef
1- AFAD tarafından işletilmek üzere kurulan deprem gözlem istasyonu sayısı (kümülatif)	Sayı	0	1.210	1.210	1.220
2- AFAD Yapı Sağlığı İzleme Sistemi'ne (YSİS) verileri aktarılan kurum sayısı (kümülatif)	Sayı	0	4	2	6
3- Afet Risk Azaltma Sisteminde kaya düşmesi-çığ duyarlılık ve tehlike haritası için yeni geliştirilecek modelin tamamlanma oranı (kümülatif)	Yüzde	0	40	40	70
4- Afet risk çalışmaları tamamlanan kritik altyapıya sahip sektör (sağlık, enerji vb.) sayısı (kümülatif)	Sayı	0	7	5	6
5- Afet ve acil durumlara ilişkin veri yönetim sisteminin ve standartlarının oluşturulma oranı (kümülatif)	Yüzde	0	80	0	60
6- Afet ve acil durumlara ilişkin araştırma veri tabanı ve yeni nesil kütüphanenin oluşturulma oranı (kümülatif)	Yüzde	0	100	10	60
7- Afet ve acil durumlara ilişkin çıkarılacak süreli ve süresiz yayın (kitap ve dergi) sayısı	Sayı	0	2	3	3
8- Afet ve acil durumlarda görev yapmak üzere akredite edilecek ekip (kurum/kuruluş/STK) sayısı (kümülatif)	Sayı	0	300	380	400
9- Çığ önlem projeleri kapsamında kurulan kar gözlem istasyon sayısı (kümülatif)	Sayı	0	6	1	7
10- Dezavantajlı gruplara yönelik farkındalık ve bilinç artırıcı görsel ve işitsel materyal sayısı	Sayı	0	12	1	2

Sonuç olarak, performans göstergelerinin yokluğu ve hedeflerin sıfır olarak girilmesi, yalnızca bürokratik bir ihmal değil, kurumsal yönetişim eksikliği anlamına gelir. Türkiye gibi yüksek afet riski taşıyan bir ülkede, AFAD'ın stratejik planlama kültürünü içselleştirmemesi ciddi bir yönetim sorunudur. Bütçe büyüklüğünden bağımsız olarak, 2025 itibariyle bu sorunun giderilmiş olması olumlu da olsa önceki yıllardaki bu durumun kurumsal ciddiyetle bağdaşmadığı ve sorumluların hesap vermesi gerektiği açıktır.

3.6. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

Bütçe Artışları ve NATO ile Uyumluluk

Millî Savunma Bakanlığı'nın 2024 bütçesi 440,4 milyar TL olmasına rağmen yılsonunda 11,5 milyar TL'lik ödenek kullanılmamıştır. Buna karşın hükümet, 2025 bütçesini bir önceki yıla göre %42 artırarak 623,9 milyar TL'ye, 2026 teklifi ise %32 artışla 822,9 milyar TL'ye çıkarmıştır. Benzer şekilde savunma ve iç güvenlik için ayrılan toplam bütçe 2025'te 1,6 trilyon TL iken 2026'da 2,15 trilyon TL'ye yükselmiştir. Bu hızlı artış, Türkiye'nin NATO'nun savunma harcamalarını GSYH'nin %5'ine çıkarma hedefi doğrultusunda bir uyum sürecine girdiğini göstermektedir. Ancak bu artışın planlamaya dayalı bir stratejiden ziyade dış yönlendirmelerin etkisiyle şekillendiği görülmektedir.

2025 NATO Zirvesi'nde terör tehdidinin sonuç bildirisine girmesi ve savunma ticareti engellerinin kaldırılmasına yönelik ifadeler Türkiye açısından olumlu yansımış olsa da, zirvenin belirleyici kararı NATO'nun 2035 yılına kadar %5'lik savunma harcaması hedefidir. Türkiye bugün GSYH'nin yaklaşık %2,1'ini savunmaya ayırmaktadır; yeni hedef için her yıl yaklaşık 15 milyar dolar ilave kaynak gerekmektedir. Bu düzeyde bir yük, kamu maliyesini zorlayacak ve sosyal politikalardan savunmaya doğru zorunlu bir kaynak kaymasını beraberinde getirecektir.

Öte yandan, 2024 kesin hesabı, savunma bütçesinin büyüdüğü ölçüde etkin kullanılmadığını göstermektedir. Yatırım niteliği taşıyan kalemlerde ciddi gerçekleşme açıkları oluşmuştur. Harcamaların artırılmasına rağmen ödeneklerin önemli bir kısmının yıl içinde kullanılamaması, tedarik ve proje yönetimi kapasitesinin bütçe artış hızına yetişmediğini ortaya koymaktadır. Bu tablo, NATO hedeflerine rakamsal olarak yaklaşılırken fiili kapasite artışının aynı hızda sağlanamadığını göstermekte; savunma politikalarının şeffaflık ve etkinlik ilkesinden uzaklaştığına işaret etmektedir.

Milli Savunma Bakanlığı 2024 Yılı Kesin Hesap Cetveli (Programlar)

Program Kodu	Program Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Ödenek Üstü Gider	Kullanılmayan Ödenek
10	**Şehit Yakınları ve Gaziler**	200.000.000,00	302.975.596,00	302.749.376,17	0,00	226.219,83
13	**Dış Politika**	972.546.000,00	9.489.855.200,00	9.489.855.200,00	0,00	0,00
43	**Ulusal Savunma ve Güvenlik**	431.480.900.000,00	557.739.499.805,27	412.383.637.575,77	0,00	145.355.862.047,50
98	**Yönetim ve Destek Programı**	7.843.514.000,00	8.309.358.220,15	6.805.246.77976	0,00	1.504.111.440,39
Genel Toplam		**440.496.960.000,00**	**575.841.688.821,42**	**428.981.489.113,70**	**0,00**	**146.860.199.707,72**

2024 Kesin Hesap'ına göre Bakanlığın bütçesinin neredeyse tamamına yakını Ulusal Savunma ve Güvenlik programı kapsamında planlanmışken en fazla kullanılmayan ödenek yine bu programda olmuştur. Savunma sanayi için ek gelir yaratmaya çalışan fon gibi girişimler bulunurken savunma ve güvenlik için hasredilen bütçenin ödeneğinin kullanılmamış olması bir uyumsuzluk olarak görülebilir.

Diğer taraftan Dış Politika programı için 1 milyar TL bile olmayan bütçe tahsisine karşın 9,5 milyar TL'ye yakın gider kaydedilmiştir. Yurtdışı barış destek operasyonları için 8,3 milyar TL ve dış ülkelere yapılacak yardımlar için 194,5 milyon TL dışarıdan ek bütçe alındığı kurumun kesin hesap raporunda not edilmiştir, ancak bu kullanımlar hakkında daha etraflı açıklamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Performans göstergelerine göre her iki alt program için kullanılan göstergeler yalnızca "faaliyet yürütülen ülke sayısı" üzerinden tanımlanmıştır ve bu sayıların hedefle uyumlu olduğu görülmektedir. Yani, ihtiyaç duyulan ek bütçenin neden ortaya çıktığı ve nasıl kullanıldığı raporlardan anlaşılmamaktadır.

Milli Savunma Bakanlığı 2024 Yılı Kesin Hesap Cetveli (Ekonomik Sınıflandırma)

Kodu	Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Ödenek Üstü Gider	Kullanılmayan Ödenek
1	**Personel Giderleri**	213.505.521.000,00	214.252.312.183,00	214.187.771.689,58	0.00	64.540.493,42
2	**Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri**	26.371.769.000,00	25.979.977.817,00	25.939.489.826,38	0.00	40.487.990,62
3	**Mal ve Hizmet Alım Giderleri**	189.406.752.000,00	325.943.775.742,06	180.658.541.917,54	0.00	1485.285.233.824,52
5	**Cari Transferler**	7.960.841.000,00	5.963.066.291,63	5.961.048.639,59	0.00	2.017.652,04
6	**Sermaye Giderleri**	3.252.077.000,00	3.585.664.787,73	2.117.745.040,61	0.00	1.467.919.747,12
7	**Sermaye Transferleri**	0.00	116.892.000,00	116.892.000,00	0.00	0,00
	Toplam	**440.496.960.000,00**	**575.841.688.821,42**	**428.981.489.113,70**	**0.00**	**146.860.199.707,72**

2024 yılı kesin hesap verileri ekonomik sınıflandırmaya göre incelendiğinde, hükümetin savunma sanayiinin güncel tutulması, operasyonel kabiliyetlerin artırılması ve güvenlik kapasitesinin zaaf yaratmayacak şekilde güçlendirilmesi yönündeki sürekli vurgularına rağmen, yatırım nitelikli ödeneklerin önemli bir bölümünün kullanılmadığı görülmektedir. Özellikle mal ve hizmet alım giderleri ile sermaye giderleri kalemlerinde ortaya çıkan bu durum, kamu söylemi ile fiili gerçekleşmeler arasındaki uyumsuzluğu açıkça göstermektedir.

Mal ve hizmet alımlarında toplam ödenek 325,9 milyar TL'ye yükseltilmiş olmasına karşın, gerçekleşme 180,6 milyar TL'de kalmış; yaklaşık 145 milyar TL'lik kayda değer bir kaynak kullanılamamıştır. Benzer şekilde, savunma yatırımlarının doğrudan temelini oluşturan sermaye giderlerinde 3,5 milyar TL'lik ödeneğin yalnızca 2,1 milyar TL'si harcanmış; 1,46 milyar TL yatırım ödeneği yıl içinde devre dışı kalmıştır.

Savunma alanında “süreklilik”, “hazırlık düzeyi” ve “yerli-milli kapasite artırımı” gibi kritik hedefler dile getirilirken, bu hedefleri somutlaştıracak yatırım harcamalarının tam olarak hayata geçirilememiş olması, kapasite artışının gerektirdiği finansal disiplin ile operasyonel ihtiyaçların zamanlaması arasında bir uyumsuzluk bulunduğunu düşündürmektedir. Bu durum ayrıca, tedarik süreçlerinde bürokratik gecikmeler, teknik fizibilite sorunları, ihale iptalleri veya karar alma mekanizmalarında öngörü eksiklikleri gibi yapısal sorunların varlığına işaret etmektedir.

2026 yılı itibariyle de savunma harcamalarındaki bu hızlı yükseliş toplumsal maliyetleri de artırmaktadır. Uzman analizleri, savunmaya aktarılan kaynakların ekonomik büyüme açısından sınırlı fayda ürettiğini; buna karşılık sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi alanlarda yapılacak harcamaların toplumsal refahı daha doğrudan güçlendirdiğini göstermektedir. NATO çerçevesinde belirlenen %5’lik yeni üst sınırın Türkiye için otomatik bir yükümlülük gibi algılanmaması gerekir. Çünkü bu durum, iç güvenlik gerçeklikleriyle uyumsuz bir mali genişleme yaratmaktadır.

Savunma bütçesinin büyümesi tek başına başarı değildir; önemli olan bu kaynakların etkin kullanılması, Meclis denetiminin güçlendirilmesi ve toplumun temel ihtiyaçlarının savunma harcamaları karşısında geri plana itilmemesidir.

Yerli Savunma Sanayi

Türkiye son yıllarda savunma sanayiinde önemli kapasite artışları ve belirli teknoloji alanlarında dikkat çekici atılımlar gerçekleştirmiş olsa da, genel tablo incelendiğinde ulusal savunma politikalarının tutarlı ve uzun vadeli bir stratejiye dayanmadığı açıkça görülmektedir. Hava gücü modernizasyonunda yaşanan dalgalanmalar bunun en belirgin örneğidir. F-35 programından çıkarılma, F-16 Blok 70 paketinin ABD Kongresi’ndeki siyasi şartlara takılması ve “yerli mühimmat takamazsın” kısıtları nedeniyle Ankara’nın bu kez Eurofighter’a yönelmesi; savunma tedarikinin planlı değil, krizlere verilen tepkilerle şekillenen ara çözümlerle yürütüldüğünü göstermektedir. Katar’dan ikinci el Eurofighter alma girişimine kadar uzanan bu tablo, stratejik bir planlamadan ziyade zorunlu rota değişikliklerinin toplamı niteliğindedir.

Bu süreç, yerli savunma sanayi söyleminin altını oyan temel bir yapısal sorunu görünür kılmaktadır: Türkiye hâlâ motor, radar, elektronik sistemler ve yazılımlar gibi kritik bileşenlerde yüksek dış bağımlılık içindedir. KAAN’ın motoru için ABD lisansına ihtiyaç

duyulması, F-16 platformlarında yerli radar ve mühimmatların entegrasyonuna izin verilmemesi veya Eurofighter'ın EJ200 motoru ve Meteor füzesi üzerinden Avrupa konsorsiyumuna bağlanmak zorunda kalınması, "tam bağımsızlık" iddiasının teknik gerçeklikle örtüşmediğini ortaya koymaktadır. Savunma sanayiindeki başarı hikâyeleri, bu bağımlılık zincirinin kritik halkalarını henüz koparamamıştır.

Sonuç olarak Türkiye, savunma sanayi alanında belirli kabiliyetler edinmiş olsa da, bunların ulusal bir strateji içinde bütünleşmesi, dışa bağımlılığın azaltılması ve savunma politikalarının kurumsal, şeffaf ve öngörülebilir bir zemine oturtulması gerekmektedir. Aksi halde artan bütçe ve projeler gerçek bir caydırıcılığa dönüşmeden; siyasi dalgalanmalar, dış ilişkilerdeki belirsizlikler ve içerdeki birkaç aktöre aşırı bağımlılık nedeniyle kırılgan bir savunma mimarisi ortaya çıkmaya devam edecektir.

Personel Yönetimi

2025 yılı Yüksek Askerî Şûra (YAŞ) kararları ve akabinde gerçekleşen atamalar, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin personel rejiminde köklü bir eksen kaymasına işaret etmektedir. Geleneksel "kıdem-liyakat-tecrübe" üçgeninin yerini, "politik uyum ve sadakat" kriterlerinin aldığına dair somut göstergeler mevcuttur. Genelkurmay Başkanlığı seviyesindeki görev değişimlerinden, general kadrolarındaki eğitim profiline kadar uzanan bu değişim, ordunun profesyonel yapısını ve kurumsal hafızasını tehdit eder boyuta ulaşmıştır.

TSK'nın kurmay subay (Harp Akademisi mezunu) geleneği, stratejik planlama ve liderlik yeteneklerinin teminatı olarak görülmekteydi. Ancak 2025 verileri, general kadrolarında kurmay subay oranının dramatik şekilde azaldığını, buna karşılık gerekli üst düzey komuta ve kurmay eğitimini tamamlamamış personelin generalliğe terfi ettirildiğini göstermektedir. Liyakat sistemindeki bu "standart düşürme" politikası, ordunun harekat planlama yeteneğini zayıflatmakta ve TSK'yı bir "uzmanlar ordusu" olmaktan çıkarıp, siyasi saiklerle yönetilen bir yapıya dönüştürme riski taşımaktadır.

2025 YAŞ kararlarında 40'ın üzerinde generalin "kadrosuzluk" gerekçesiyle emekliye sevk edilmesi, bu kavramın istenmeyen personeli tasfiye etmek için bir "kılıf" olarak kullanıldığı şüphesini güçlendirmektedir. 926 sayılı TSK Personel Kanunu'nda belirtilen somut başarı kriterlerini (sicil notu, görev süresi, liyakat) sağlayan personelin terfi ettirilmeyip emekliye zorlanması, İdare Mahkemelerine taşınan "terfi engeli" davalarında artışa neden olmuştur.

Yargıya yansıyan bu dosyalar, idarenin takdir yetkisini keyfi kullandığını ve "eşitler arasında adaletsizlik" yaptığını belgelemektedir.

Atama ve emeklilik süreçleri, şeffaf bir kurumsal iletişim yerine, manipülatif bir medya diliyle yönetilmektedir. Generallerin yasal hakları çerçevesinde yaptıkları emeklilik başvurularının veya idari tasarrufların, medyada "olağan dışı bir tepki" veya "gerekli bir temizlik" gibi sunulması, kurum içi gerçekliği perdelemektedir. Oysa temel sorun, MSB'nin ve komuta katının, personel yönetiminde anayasal güvenceleri ve 926 sayılı Kanun'un "rütbe terfi ve kıdem ilerlemesi liyakatle yapılır" amir hükmünü, denetimsiz bir "takdir yetkisi" arkasına sığınarak işlevsiz hale getirmesidir. Diğer bir taraftan, 6 Mart 2025 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2025/3 Sayılı "İş Yerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi" konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, kamu ve özel sektörde mobbinge karşı "sıfır tolerans" ilkesini getirse de, TSK bu koruma kalkanının fiilen dışında kalmaktadır.

Asker Hakları İnisiyatifi ve baro raporlarına yansıyan verilere göre, son 10 yılda kışla içinde intihar eden asker sayısı (934), terörle mücadelede şehit olan asker sayısını (818) geçmiştir. Bu korkunç tablo, mobbingin bir "iç güvenlik sorunu" haline geldiğini göstermektedir.

2024 yılı sonlarında sıkça gündeme gelen haberlerde, komutanların astlarına yönelik hakaret ve aşağılayıcı tavırlarının, "askeri disiplin tesisi" kılıfı altında meşrulaştırıldığı görülmektedir. Genelge ile kurulan "Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulları"nın sivil denetimden uzak askeri hiyerarşi içinde işlevsiz kaldığı, şikâyet mekanizmasını kullanan personelin ise "emre itaatsizlik" veya "üste saygısızlık" ile suçlanarak daha ağır baskıya maruz kaldığı raporlanmıştır.

Öte taraftan, 2024 ve 2025 yıllarında İdare Mahkemeleri ve Anayasa Mahkemesi'nin gündemini en çok meşgul eden konu, Uzman Erbaşların sözleşmelerinin "kanaat" veya "istihbari bilgi" gibi soyut gerekçelerle feshedilmesidir. Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli kararlarında (Özellikle E.2023/.. ve 2024 tarihli gerekçeli kararlarında), 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun ve ilgili yönetmeliklerin bazı maddelerini, "Masumiyet Karinesi" ve "Suç ve Cezaların Kanuniliği" ilkelerine aykırı bularak iptal veya ihlal kararı vermiştir. Buna karşın İdare, personelin işlediği iddia edilen basit bir suçtan dolayı mahkemenin verdiği "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması" (HAGB) kararını, "kesinleşmiş bir mahkûmiyet" gibi kabul edip sözleşme feshi yoluna gitmekteydi. Ancak Anayasa Mahkemesi, HAGB'nin sanık hakkında hukuki bir sonuç doğurmadığını, kişinin teknik olarak "suçlu" sayılamayacağını ve bu nedenle sözleşmenin feshedilmesinin "orantısız bir müdahale" olduğuna hükmetmiştir. Bu

yargı kararı, TSK yönetiminin personel tasfiyesinde hukuku nasıl "bypass" etmeye çalıştığının en net kanıtıdır.

Ancak AYM kararlarına rağmen, 2025 yılındaki uygulamalarda idarenin mahkeme kararlarını "arkadan dolanarak" uygulamadığı görülmektedir. Mahkeme kararıyla göreve iade edilen personelin, bu kez "kadrosuzluk" veya "farklı bir ilde görevlendirme" (sürgün) yoluyla istifaya zorlanması, hukukun şeklen uygulandığı ancak fiilen etkisizleştirildiği bir "idari vesayet" tablosu oluşturmaktadır.

KKTC ve Doğu Akdeniz

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye'nin sadece tarihi ve kültürel bağlara sahip olduğu bir kardeş ülke değil, aynı zamanda ulusal güvenliğimizin ayrılmaz bir parçasıdır. Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz'in kalbinde yer alması itibarıyla, Türkiye'nin güney güvenlik hattının stratejik kalkanıdır. Adanın jeostratejik konumu hem Orta Doğu'ya hem de Kuzey Afrika ve Avrupa'ya uzanan deniz ulaşım yollarının tam merkezinde bulunması sebebiyle, enerji nakil hatlarından hava savunma hatlarına kadar geniş bir yelpazede kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle KKTC'nin güvenliği, yalnızca Lefkoşa'nın değil, aynı zamanda Ankara'nın da ulusal savunma doktrininin temel unsurlarından biridir.

Doğu Akdeniz'de son yıllarda yaşanan enerji keşifleri, deniz yetki alanları ve Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) tartışmaları, Kıbrıs meselesine yalnızca siyasi değil, aynı zamanda ekonomik ve askeri bir boyut kazandırmıştır. Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY), İsrail ve Mısır gibi ülkelerle yaptığı enerji ve güvenlik anlaşmaları; Türkiye ve KKTC'yi bölgesel denklemin dışında bırakmayı amaçlayan bir stratejiye dönüşmüştür. Bu çerçevede KKTC'nin varlığı, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki hak ve menfaatlerini koruyabilmesinin en önemli dayanağıdır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Ada'daki varlığı, sadece caydırıcılık unsuru değil, aynı zamanda bölgesel istikrarın da garantisidir.

Milli savunma açısından bakıldığında, KKTC; Türkiye'nin hava, deniz ve radar ağının doğal bir uzantısı konumundadır. Adada kurulacak kalıcı deniz ve hava üsleri, Türkiye'nin hem Doğu Akdeniz hem de Orta Doğu'daki savunma alanını genişletme potansiyeline sahiptir. Bu üslerin modernizasyonu, insansız hava araçları (İHA/SİHA) ve erken uyarı sistemleriyle entegre edilmesi, Akdeniz'deki muhtemel tehditlere karşı hızlı tepki kabiliyetini artıracaktır. Ayrıca KKTC'de geliştirilecek savunma altyapısı, Türkiye'nin savunma sanayi ihracatı ve askeri eğitim kapasitesi için de yeni bir merkez işlevi görebilir. Bu sayede Ada hem güvenlik hem de

teknoloji açısından bir savunma üssü haline getirilebilir. Ancak tüm bu avantajlara rağmen, Doğu Akdeniz'deki rekabetin yalnızca askeri değil, aynı zamanda diplomatik ve ekonomik boyutları da bulunmaktadır. Türkiye'nin KKTC üzerinden yürüttüğü savunma politikası, uluslararası hukuk çerçevesinde meşru olmakla birlikte, çok taraflı diplomasiyle desteklenmelidir. AB ve ABD'nin Rum kesimi merkezli politikaları, sahadaki askeri dengeyle tek başına bertaraf edilemez. Bu nedenle KKTC'nin tanınırlığını artıracak diplomatik girişimler, bölgesel işbirlikleri ve ekonomik ortaklıklar, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki askeri varlığını tamamlayıcı unsurlar olarak ele alınmalıdır. Kısacası, Kıbrıs'ın güvenliği Türkiye'nin güvenliğidir; KKTC'ye yönelik her tehdit, Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenlik alanına yöneltilmiş bir tehdit olarak değerlendirilmelidir.

3.7. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

2026 Bütçe Değerlendirmesi

Jeopolitik konumu itibariyle farklı merkez üslerine sahip bölgesel dinamiklerin etkisini ve küresel sarsıntıları doğrudan hisseden ülkemizin dış politika gündemi çok yoğun ve çok çeşitli ülkelerle ve bölgelerle iç içedir. 2025 yılı da hem bölgesel hem küresel hareketliliğin ortasında Dışişleri Bakanlığının birçok sınamaya tabi olduğu bir yıl olmuştur. Ne var ki bu sınamalara karşın başarılar sınırlı olmuştur ve sürdürülebilirliğine iyimser yaklaşılamamaktadır.

Bunun altında yatan en temel sebep ülkemizin yoğun küresel gündem ve bölgesel çekişmeler dolayısıyla kaçınılmaz olan angajmanlarına karşın sahip olduğu kapasiteyi uygun biçimde kullanamamasıdır. Hükümetin hedeflediği dış politika aktivizmi ile Bakanlığın kurumsal kapasitesinin uyuşmazlığı, 2026 yılı için uygun görülen 46.805.514.000 TL'lik bütçe ile de net biçimde değerlendirilebilmektedir. 2024 yılı için bakanlığa hasredilen bütçeye oranla bu bütçe, yüzde 19,9 artış ile enflasyonun ve hatta yeniden değerleme oranının dahi altında bir güncelleme ile belirlenmiştir.

Detaylarına bakıldığında ise, yüzde 14'lük Personel Giderleri artışı Bakanlığın insan kaynağı yönetiminde bir soruna işaret etmektedir. Bakanlık önemli sayılarda yeni meslek memuru ve konsolosluk ihtisas memur alımı yapmaya devam etmektedir. Bu durum, yeni yılda personel maaşlarına yapılacak iyileştirme için bütçe planı yapılmadığı şeklinde yorumlanabilir. Dış politika ve temsil konuları hükümetin itibar adına özellikle vurguladığı alanlarken, bu zorlu görevi dış temsilciliklerde ve Türkiye'de artan enflasyon karşısında gerileyen gelirle zorlu şartlara maruz kalarak yürüten personelin çalışma şartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Grubumuzun personel maaşlarının artırılmasına yönelik verdiği önergenin reddedilmesi, hükümetin itibar anlayışının yalnızca tepe yöneticiler için geçerli olduğunu göstermektedir; çünkü dış işleri personeli itibar bir yana geçimi için yeterli imkandan yoksundur.

Bakanlığın tamamında bütçe artışı sınırlı iken Hizmet Alımları kaleminde yüzde 80'in üzerinde artış görülmektedir. Bu artış için diğer alanlardaki artışlar feda edilmiştir. 2026 yılında NATO dönem başkanı olarak NATO Devlet Başkanları Zirvesi'nin düzenlenmesi ve COP31 Zirvesi için ev sahipliğinin üstlenilmesi dolayısıyla yürütülecek etkinlikler için bu bütçeye ihtiyaç duyulduğu malumdur. Ne var ki bahsedildiği üzere itibarı, uluslararası zirveler düzenlemek olarak görmek son derece sınırlı bir yaklaşımdır. Zirvelerin içeriğini dolduracak, geriplanını güçlendirecek ve ileriki adımlarını takip ederek etkililiğini sağlayacak çeşitli çalışmalar için

güçlü bir kadro ve güçlü bir teşkilat yapısı korunmalıdır. Kesin Hesap değerlendirmesinde teşkilatla ilgili çekinceler de sıralanmıştır.

Bütçe incelemesinde, Bakanlığın 17 Eylül'de temel atma töreni yapılan yeni yerleşkesinin inşaatı sürerken, Sermaye Giderleri kaleminde önemli bir artış olmayışı da dikkat çekmektedir. 2024 Mayıs Ayında TBMM'ye sunulan Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfı için kanun teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında, bahsedilen inşaatın vakıf akarları ile yürütüleceği ifade edilmiştir. Eğer bu plan hayata geçirildiyse, vakfın böyle bir inşa faaliyetinin tamamını karşılayabilecek düzeyde akar oluşturması Bakanlık adına olumlu bir gelişme iken muhalefet tarafından dile getirilen vakfın bütçesinin kamu denetiminden uzak oluşuna dair çekinceleri haklı çıkarmaktadır.

Ancak bu durum da netlik kazanmamıştır. *Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfı* kanununda, vakfın gelirleri arasında özel bir başlık olarak "vize aracılık hizmet gelirlerinden, genel bütçeye aktarılacak pay düşüldükten sonra kalan kısmın vakfa aktarılması" hükmü yer almaktadır (MADDE 6/ğ). Bu ifade, kamuya gelir sağlayan alanın kurumsal bir yapıya devredilmesinin hedeflendiğini; dolayısıyla aracı şirketler üzerinden işleyen mevcut modelin zamanla kademeli olarak azaltılabileceğinin varsayıldığını göstermektedir. Ancak 30760 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan *Vize Aracılık Hizmeti Yönetmeliği* uyarınca aracı şirketlerin seçiminde Bakan'a tanınan geniş takdir yetkisinin, uygulamada ilan, ihale veya rekabetçi değerlendirme mekanizmalarıyla desteklenmemesi; ayrıca mevcut şirketlerin faaliyetlerinin 2026 sonuna dek devam edeceğine dair duyumlar, bu dönüşümün geciktiğini göstermekte ve neden geciktiğini ve vakfın gelir durumunun sorgulanmasını getirmektedir.

Yönetmelik, şirketlerin teknik ve mali yeterliklerini tarif etse de firmaların hangi kriterlerle belirlendiği, sözleşmelerin nasıl yenilendiği ve bu alandaki karar süreçlerinin nasıl işletildiği konusunda kamuya açıklanmış standart bir süreç bulunmamaktadır. Vakfın kuruluş kanununda bu gelir kalemine özel anlam yüklenmişken, uygulamada aynı iş kolunun, Gateway International, Gürsoy Grup, Voya Vize gibi, siyasilerle yakın bağları basında yer almış özel şirketler eliyle sürdürülmeye devam etmesi, *vakfın etkinleştirilmesinin neden geciktiği ve mevcut sözleşmelerin nasıl değerlendirildiği* konusundaki soruları doğal şekilde gündeme getirmektedir. Bu durum, teknik kapasitenin güçlendirilmesi hedefi ile mevcut uygulamanın devamı arasında bir geçiş yönetiminin henüz kurumsallaştırılamadığına işaret etmektedir. Vize başvurularından elde edilen yüksek hacimli gelirin niteliği ve içerdiği hassas veriler dikkate alındığında, söz konusu boşluklar hem kurumsal güvenlik hem de kamu kaynaklarının şeffaf yönetimi bakımından dikkat çekici bir alan oluşturmaya devam etmektedir.

Bakanlığın dış politika alanındaki performansına yeniden bakıldığında, belirli bölge ve ülkelerle ilişkilerin seyri ile Türkiye açısından kritik öneme sahip uluslararası meselelerde izlenen yönelimler, elde edilen sonuçların neden sınırlı görüldüğünü ve mevcut çizginin sürdürülebilirliğine dair kuşkuların neden arttığını açıklamaktadır. Çok eksenli bir dış politika yürütülmesine karşın, kimi tutumların tutarlılık sorunu taşıması ve kurumsal kapasitedeki yapısal eksikliklerin giderilememesi, dış politika yapım sürecinde dikkate değer kırılganlık alanları yaratmaktadır.

KKTC Konusundaki Tutum

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bağlamında ortaya çıkan tablo, Türkiye'nin dış politikasındaki kurumsal kapasite eksikliğinin en görünür örneklerinden birini oluşturmaktadır. KKTC'nin uluslararası alanda tanınma mücadelesi sürerken, ülkedeki denetimsiz finansal faaliyetler, çevrimiçi bahis ağları ve organize suç ekonomilerinin büyümesi yalnızca yerel yönetişimi değil, Türkiye'nin diplomatik konumunu da doğrudan zayıflatmaktadır. Kumar ve yasa dışı bahis sektörünün farklı ülkelerdeki finansal yapılara uzanan bağlantıları, üst düzey kamu görevlileri ve diplomatları da kapsayan bir nüfuz alanı yaratarak dış temsilciliklerin hedef olma riskini artırmaktadır. Bu durum, atama süreçlerinin ve görev dönemlerinin daha sıkı güvenlik ve şeffaflık kriterleriyle değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Aynı şekilde, basın organlarına yansıyan uluslararası öğrencilerin borçlandırma mekanizmaları üzerinden istismar edilmesi, pasaportlarına el konulması ve insan ticareti niteliğine varan uygulamalar, eğitim alanının da suç örgütlerince kullanıldığına işaret etmektedir. Kayıp öğrenci sayısına ilişkin ciddi iddialar, KKTC'nin yalnızca iç güvenlik açısından değil, Türkiye'nin konsolosluk, göç diplomasisi ve uluslararası itibarı bakımından da kırılgan bir alan hâline geldiğini göstermektedir.

Dış politika düzeyinde ise Türkiye'nin KKTC'ye ilişkin yaklaşımının diplomatik açılımlar yerine ağırlıklı olarak tehdit-savunma ekseninde şekillenmesi, bölgesel gelişmeleri yakalamakta zorlandığını ortaya koymaktadır. ABD–Güney Kıbrıs savunma işbirliği yol haritası, AB raporlaması ve Türk devletlerinin Güney Kıbrıs'ı tanıma yönündeki adımları, Ankara'nın mevcut stratejisinin caydırıcılığının azaldığını ve Akdeniz çevresindeki küresel gelişmeleri yakalayamadığını göstermektedir. Bu nedenle Türkiye'nin, KKTC'de meşruiyet krizini aşabilmek için diplomatik tanınma arayışının ötesine geçerek mali şeffaflık, hukuki denetim, Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force – FATF) ile uyumlu bir "şeffaflık yol haritası" ve iki toplum arasındaki güven artırıcı adımlara odaklanan bütüncül bir

yaklaşım geliştirmesi gerekmektedir. KKTC'nin FATF standartlarıyla uyumlu, dış doğrulamaya açık bir mali şeffaflık ve denetim rejimi kurması; hem Türkiye'nin dış politikasındaki kırılgan alanları azaltacak hem de KKTC'nin uluslararası alanda meşruiyetini güçlendirecek temel bir adım niteliğindedir.

Suriye ile İlişkiler

Türkiye'nin Suriye politikasının en belirgin yapısal özelliği, 2011'den bu yana Şam'daki rejim karşısında aldığı konumun ve kurduğu ilişkilerin büyük ölçüde **süreklilik** göstermesidir. Hâlihazırda Dışişleri Bakan Yardımcısının Şam'a büyükelçi olarak atanması ve Ahmed El Şara ile düzenli temasların sürdürülmesi, Ankara'nın yeni Suriye yönetimiyle ilişkileri kurumsallaştırmaya devam ettiğini göstermektedir. Şara'nın ABD'deki temasları ve yaptırımların kademeli biçimde gevşeyeceğine dair işaretler, Suriye'nin uluslararası sisteme kontrollü bir geri dönüş sürecine girdiğini göstermekte; bu durum Türkiye'nin hem güvenlik hem de yeniden inşa bağlamında fırsat ve riskleri aynı anda yönetmesini gerektirmektedir.

Türkiye'nin Suriye politikasında temel risk, sınır güvenliği ve PKK/YPG/SDG hattına ilişkin kaygıları merkeze alırken, ülkenin yeniden inşa ve siyasi normalleşme sürecine zamanında ve kurumsal düzeyde entegre olamamasıdır. Bu durum, güvenlik ve diplomasi arasında bir ikilem oluşturmaktadır. Türkiye'nin Suriye hava sahası ve sınırları konusunda yıllardır uyguladığı angajman kuralları, devlet egemenliği ve caydırıcılık bakımından tutarlı bir çerçeve sunarken; aynı düzeyde sistematik bir diplomatik angajman, özellikle yeni yönetim ve parlamento ile kurumsal ve çok katmanlı bir ilişki ağına henüz dönüştürülememiştir. Bu durum, sahadaki askerî varlığın siyasi sonuç üretme kapasitesini sınırlamaktadır.

Devrim sonrası yeni yönetim altında yapılan seçimler, tüm eksiklerine rağmen Suriye tarihinde ilk kez çok parçalı ve nispeten çoğulcu bir temsil imkânı doğurduğunu göstermektedir. Türkmen, Kürt, Arap, Hristiyan ve farklı siyasi eğilimlerden aktörlerin meclise girmesi; seçim kurulunda iktidarla daha önce ihtilaf yaşamış isimlerin yer alması, Şam merkezli yeni dönemin **en azından biçimsel olarak** kapsayıcı bir yönelime açık olduğunu göstermektedir. Bu tablo, Türkiye açısından hem fırsat hem de sınama içeren yeni bir bağlam yaratmaktadır. Bir yandan Türkiye'nin içeride yürüttüğü PKK'nın silah bırakması ve tasfiyesi sonucu terörün sınırlarından uzaklaştırılmaya çalışıldığı süreç ve diğer yandan Washington–Ankara ilişkilerindeki dalgalanmalar yeni belirsizlikler yaratmaktadır.

Buna karşın, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın YPG'ye yönelik sert çıkışları ve "gerekirse müdahale ederiz" vurgusu, Ankara'nın bu gelişmeleri doğrudan ulusal güvenlik meselesi olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu, tutarlılığı erozyona uğratan bir tutumdur. Normatif tutarlılık açısından bir diğer soruna gelince, Türkiye'nin Suriye'de "kardeş halk" söylemi, tarihsel ve kültürel bağlara işaret etse de, mültecilere dönük iç politik dil ile bölgesel dayanışma söylemi arasındaki mesafe, önemli bir kırılganlık alanı yaratmaktadır. Bir yandan Suriye'de yeni yönetimin çoğulcu ve kapsayıcı bir düzen kurması teşvik edilirken, diğer yandan iç politikada Suriyeli sığınmacıları hedef alan, kimi zaman ırkçı tonda gelişen kampanyaların yeterince sınırlandırılamaması, Türkiye'nin hem bölge halkları nezdinde hem de küresel kamuoyunda normatif güvenilirliğini zedeleme riski taşımaktadır. Suriye'nin toprak bütünlüğü ve toplumlar arası barış savunulurken, Türkiye içinde Arap ve Kürt karşıtı söylemlerle mesafe koymayan aktörlerin görünürlüğü, bu çelişkiyi derinleştirmektedir.

Sahadaki askeri krizler de Türkiye'nin yaklaşımındaki kırılganlıkları artırmaktadır. İsrail'in Suriye hava sahasındaki mutlak üstünlüğü, Türk platformlarının İsrail uçaklarıyla karşı-karşıya gelme riskini beraberinde getirmektedir. Üstelik, İsrail'in Süveyda'daki Dürzi hareketliliğini bahane ederek Şam'daki Genelkurmay karargâhı da dahil olmak üzere rejim hedeflerini vurması, Ahmed El Şara'nın pozisyonunu doğrudan zayıflatmıştır. Şara yönetiminin karşı karşıya olduğu çok katmanlı tehdit ortamı—yabancı radikaller, YPG ile anlaşmazlıklar, güneyde Dürzi gerilimi ve İsrail'in agresif tutumu—Şam'ın istikrar arayışını kırılgan hâle getirmiştir. Bu bağlamda ABD'nin Büyükelçi Tom Barrack ve Dışişleri Bakanı Marco Rubio üzerinden devreye girerek ateşkesi sağlaması, Ankara'nın kendi stratejik çıkarlarını korumak için Washington'da farklı kanallarla temas yürütmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu karmaşık tablo, Türkiye'nin Suriye politikasında **güvenlik odaklı yaklaşım ile diplomatik meşruiyet arayışı arasında sıkıştığını** göstermektedir. ABD'nin çekilme sonrası düzen arayışı, Rusya'nın sahaya geri dönüşü ve İsrail'in agresif hava operasyonları ile Golan Tepelerini işgali, Suriye denkleminde yeni bir dörtgen yaratmıştır (ABD–Rusya–Türkiye–İsrail). Bu durum Türkiye için daha da zorlayıcı bir ortam oluşturmaktadır. Ankara, SDG/YPG hattını etkisizleştirmek isterken, Şam'ın geçiş sürecini kontrollü biçimde kurumsallaştırmak üzere bölgeler ve sosyal güçler arası denge kurma arayışı, Türkiye açısından sahadaki kazanımların siyasal sürdürülebilirliğini zayıflatmaktadır.

Kurumsal kapasite bakımından bir diğer temel sorun, Suriye dosyasının hâlâ büyük ölçüde liderler arası görüşmeler ve dar güvenlik kanalları üzerinden yürütülmesi; buna karşılık, yeni Suriye parlamentosu, yerel yönetimler, aşiret yapıları, sivil toplum ve diaspora ile düzenli ve

kurumsallaşmış temas mekanizmalarının yeterince inşa edilmemiş olmasıdır. Erbil–Bağdat hattında olduğu gibi, Suriye'de de tarım, lojistik, enerji ve yerel kalkınma projeleri üzerinden çok katmanlı bir işbirliği mimarisi geliştirilmediği sürece, askerî caydırıcılık sahada kalıcı siyasi etkiye dönüşemeyecektir. Türkiye'nin Suriye'de "güçlü, sınır bütünlüğünü sağlamış ve İsrail karşısında caydırıcı" bir devlet arzusunun, bu nedenle kapsamlı bir kurumsal vizyonla desteklenmesi gerekmektedir.

Ayrıca, Türkiye'nin Suriye sahasındaki stratejik yaklaşımını çeşitlendirmesi, tek bir aktöre aşırı bağımlılık riskini azaltacaktır. Selefi eğilimler ile pragmatik unsurların birleşiminden oluşan HTŞ yönetiminin, geçtiğimiz hafta Lazkiye Limanı işletmesini Birleşik Arap Emirlikleri merkezli DPW'ye devretmesi dikkatle değerlendirilmelidir. Bölgedeki Türk politikalarına zaman zaman olumsuz yansımaları bulunan Birleşik Arap Emirlikleri'nin Suriye'de artan etkisi konusunda da gerekli hassasiyet gösterilmelidir.

Bu nedenlerle, Türkiye'nin Suriye'deki stratejik önceliklerini yeniden tanımlaması gerekmektedir. Esad sonrası rejimin yeniden yapılanma süreci, yalnızca güvenlik parametreleriyle değil, **ekonomik yeniden inşa ve uluslararası fonlara erişim** perspektifiyle birlikte ele alınmalıdır. Yaptırımların gevşemesi ve Şara'nın IMF ile temasları, Türkiye için yeni ekonomik fırsatlar doğurabilir; ancak bunun için Türkiye'nin normalleşmeyi sadece "göçmen dönüşü" ve "terörle mücadele" çerçevesine sıkıştırmayan, daha geniş kapsamlı bir yeniden inşa vizyonu geliştirmesi gerekmektedir.

Somut olarak Türkiye, Suriye'nin yeniden yapılanmasında **tarım, enerji, limanlar ve lojistik hatlar** gibi sektörlerde rol alarak hem ekonomik etki yaratabilir hem de diplomatik angajmanını güçlendirebilir. Erbil–Bağdat hattında uygulanan modelin Suriye'ye uyarlanması; tarım arazilerinin rehabilitasyonu, sınır ötesi lojistik koridorları ve Türk müteahhitlik kapasitesinin devreye sokulması gibi adımlar, Ankara'nın sahadaki etkisini yapıcı bir çerçeveye oturtabilir.

Sonuç olarak Türkiye'nin Suriye politikasındaki kırılganlık, yalnızca güvenlik tehditlerinin yoğunluğundan değil, **güvenlik kazanımlarının diplomatik ve ekonomik sürdürülebilirliğe dönüştürülemeyişinden** kaynaklanmaktadır. Ankara'nın, Şam ile ilişkileri derinleştirirken yeniden inşa sürecine ekonomik bir vizyon eklemesi; çok taraflı koordinasyonun (BM, bölgesel aktörler, ABD, Avrupa) içine entegre olması ve sahadaki gelişmeleri yalnızca risk olarak değil stratejik kaldıraç olarak görmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, Türkiye'nin Suriye'deki kırılganlık alanlarını azaltacağı gibi, bölgesel diplomasi kapasitesini de güçlendirecektir.

Bölge Dinamiklerinde PKK/YPG/SDG

Türkiye'de yürütülen "terörsüz Türkiye" süreci, içerideki silahsızlanma ve normalleşme beklentisini, Suriye ve Irak sahasındaki güç dengeleriyle doğrudan iç içe geçirmiştir. PKK'nın silah bırakma yönündeki adımları, iç politikada önemli bir eşiği işaret ederken; Suriye'nin kuzeyindeki YPG/SDG yapılanmasının geleceği, bu sürecin sürdürülebilirliği üzerinde belirleyici bir dış değişken oluşturmaktadır.

Güvenlik–diplomasi ikilemi, bu dosyada en keskin biçimde ortaya çıkmaktadır. Türkiye, bir yandan sınır ötesi operasyonlar ve angajman kurallarıyla YPG/SDG hattını baskılamaya çalışırken; diğer yandan Suriye'de yeni yönetimle kurulacak ilişkiler ve Şam–Kürt aktörler arasındaki müzakerelerin seyrini doğrudan etkileyecek bir diplomatik hattı aynı güçle inşa edememektedir. ABD ve diğer bölge dışı aktörlerin SDG'ye verdiği destek, Türkiye açısından meşru bir güvenlik endişesi kaynağı olmakla birlikte; SDG'nin nihai statüsünü belirleyecek asıl zeminin Suriye içi siyasi uzlaşı ve bölgesel düzenlemeler olduğu gerçeği, Ankara'nın diplomasiyi güvenlik siyasetiyle aynı ağırlıkta kurgulamasını gerektirmektedir.

Normatif tutarlılık bakımından, Türkiye'nin terör örgütü tanımları ve kullanılan terminoloji (PKK/YPG/SDG ayrışması) üzerinden geliştirdiği söylem, zaman zaman uluslararası aktörlerin diline göre uyarlanan bir esneklik göstermektedir. Bu esneklik pragmatik açıdan anlaşılabilir olmakla birlikte, içeride "terörle mücadele" söylemiyle dışarıda "müzakere edilir aktör" dili arasında oluşan boşluk, hem kamuoyu açısından kafa karışıklığı yaratmakta hem de Türkiye'nin müttefikleri nezdinde öngörülebilirliğini azaltmaktadır. Aynı şekilde, içeride silahsızlanma ve yeniden entegrasyon süreçlerine dair kapsayıcı bir hukukî çerçevenin hâlâ netleşmemiş olması, "terörsüz Türkiye" hedefinin normatif zemininin yeterince konsolide edilememesine yol açmaktadır.

Kurumsal kapasite eksikliği, bu başlıkta özellikle üç düzeyde hissedilmektedir:

- Suriye ve Irak sahasında PKK/SDG dosyası, Dışişleri, Milli Savunma, MİT ve iç güvenlik kurumları arasında bütünlüklü bir stratejik planlama çerçevesiyle değil, çoğu zaman kriz odaklı ve parça parça reflekslerle yürütülmektedir.

- İçeride, silahsızlanma sonrası yerel yönetim, sosyo-ekonomik rehabilitasyon ve siyasal katılım mekanizmalarını önceden tasarlayan bütüncül bir "geçiş adaleti" mimarisi bulunmamaktadır.

- Bölge ülkeleriyle (özellikle Suriye ve Irak'la) terörle mücadelede kalıcı işbirliği zeminleri, güven inşa edici adımlar ve ortak izleme mekanizmalarıyla desteklenmediği için, sahadaki taktik kazanımlar stratejik ve kalıcı bir güvenlik ortamına dönüşememektedir.

Bu nedenle, "terörsüz Türkiye" hedefi, yalnızca iç güvenlik parametreleriyle değil; Suriye'de siyasi bütünlüğü gözeten bir uzlaşı, Irak'ta çok aktörlü dengeleri dikkate alan bir diplomasi ve bölge dışı güçlere bağımlılığı azaltan bir güvenlik mimarisiyle birlikte ele alınmak zorundadır.

Irak ile İlişkiler

Türkiye–Irak ilişkileri son dönemde hem güvenlik öncelikleri hem de ekonomik entegrasyon hedefleri bakımından daha karmaşık bir görünüm kazanmıştır. Irak'taki seçimlerin Musul–Kerkük hattındaki dengeyi, enerji paylaşımını ve PKK'nın kuzeydeki varlığına ilişkin politikaları doğrudan etkilemesi, Ankara açısından bu süreci stratejik kılmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin Irak politikasında giderek belirginleşen **güvenlik–diplomasi ikilemi**, ilişkilerin siyasi ve ekonomik boyutlarında kırılganlık yaratmaktadır.

Bağdat'ın İran etkisinden tamamen sıyrılmamış olması, KDP–Bağdat hattındaki enerji anlaşmazlıklarının sürmesi ve Sünni Arap, Kürt, Türkmen ve Şii unsurlar arasındaki rekabetin yoğunluğu, güvenlik merkezli yaklaşımın sınırlarını göstermektedir. Bu nedenle Ankara'nın yalnızca Bağdat'la değil, Erbil, Sünni Arap gruplar, Türkmen toplumu, Şii siyasi aktörler ve yerel güvenlik yapılarıyla **eşzamanlı ve çok katmanlı temas** yürütmesi önem arz etmektedir. Aksi hâlde teknik düzeyde ilerleyen projeler siyasi zeminde kolaylıkla tıkanmaktadır. Nitekim Türkiye'nin son yıllarda belirli bir eksene ağırlık vermesi, diğer kesimlerde "dışlanma hissi" yaratarak denge siyasetinin zayıfladığı yönünde algı oluşturmuştur.

Bu bağlamda **Kalkınma Yolu Projesi,** ilişkileri güvenlik ekseninden çıkarıp ekonomik işbirliği düzlemine taşıyabilecek en güçlü araçlardan biridir. Proje, Asya'dan Avrupa'ya uzanan lojistik hattın merkezi bileşeni olarak Irak'ı yeniden bölgesel ticaret sistemine entegre etmeyi, Türkiye'yi ise ana transit ülke hâline getirmeyi hedeflemektedir. Ancak bu hedef, Bağdat–Erbil arasındaki enerji paylaşımı sorunları ve İran etkisinin gölgesi altında siyasi bir kırılganlık taşımaktadır. Teknik ilerleyişin sürdürülebilmesi, Türkiye'nin Irak iç dengelerini gözeten kapsayıcı bir diplomatik çerçeve kurmasına bağlıdır.

Su yönetimi, baraj modernizasyonu ve ortak sulama sistemlerini kapsayan son anlaşma, Türkiye'nin altyapı ve kalkınma odaklı işbirliğine verdiği önemi göstermektedir. Finansmanın

petrol gelirlerinden karşılanması ve Türk şirketlerinin rol üstlenmesi, ekonomik yakınlaşmayı desteklese de seçim öncesi dönemde atılması nedeniyle siyasi anlamlar da yüklenmiştir. Bu durum, "yüksek siyaset"in yanı sıra altyapı, su yönetimi ve yerel kalkınma gibi gündelik işbirliği alanlarının da siyasi rekabet sahası hâle geldiği şeklinde yorumlanabilmektedir.

Sonuç olarak Türkiye'nin Irak politikasının uzun vadeli başarısı, güvenlik kaygılarını merkeze alan dar çerçeveden çıkarak, İran etkisini doğru okuyan, yerel aktörleri dışlamayan, enerji–su–lojistik üçgeninde ekonomik bir vizyon geliştiren çok boyutlu bir diplomatik stratejiye bağlıdır. Bu kapsamlı yaklaşım benimsenmediği takdirde, güvenlik kazanımları kalıcı bir bölgesel ortaklık mimarisine dönüşememe riski taşımaktadır.

Türkiye-Ermenistan-Azerbaycan İlişkileri (Güney Kafkasya)

Güney Kafkasya'da son yıllarda oluşan diplomatik fırsat penceresi, Türkiye açısından hem bölgesel normalleşme hem de uzun vadeli "arabuluculuk kapasitesi"nin güçlendirilmesi için önemli bir zemin sunmaktaydı. Ermenistan Başbakanı Paşinyan'ın Türkiye ile ilişkilerin "bir zaman meselesi" olduğunu, diyaloğun kurumsallaştığını ve sınırların açılmasının kaçınılmaz olduğunu açıkça ifade etmesi; karşılıklı jestlerin ve arka kapı temaslarının hızlanması bu sürecin ciddiyetini göstermekteydi. Avrupa Siyasi Topluluğu'na davet gibi adımlar, Türkiye'nin bölgedeki pozitif diplomasi alanını genişletme potansiyeline işaret ediyordu. Ancak iç politikada milliyetçi söylemin yükselmesi ve bu söylemin dış politikanın tonu üzerinde belirleyici hâle gelmesi, Türkiye'nin bu süreci rasyonel ve kapsayıcı biçimde yönetme kapasitesini zayıflatmıştır.

Ermenistan kamuoyunda hâlen güçlü olan milliyetçi refleksler ve Azerbaycan'a dair şüpheler, Türkiye'nin mesajlarının algılanmasını zorlaştırırken; Ankara'nın normalleşme girişimlerini ağırlıklı olarak Bakü üzerinden yürütmesi Erivan'da güven bunalımını derinleştirmiştir. Oysa bölgesel denklem hızla değişmektedir: Rusya barışa karşı olmamakla birlikte ABD'nin artan rolünden rahatsızdır; İran ise bölgedeki Amerikan ve İsrail etkisinin genişlemesinden kaygı duyarak daha aktif bir caydırıcılık çizgisine geçmiştir. Hindistan'ın Ermenistan–İran hattına yönelmesi, Fransa ve Yunanistan'ın pozisyonlarıyla birleştiğinde, bölge çok yönlü rekabetin merkezine dönüşmektedir. Bu koşullar, Türkiye'nin diplomatik esnekliğe ve kurumsallaşmış bir diyalog kapasitesine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Azerbaycan–Ermenistan barış anlaşmasının paraflanma aşamasına yaklaştığı; BAE'nin arabuluculuğu ve ABD'nin Zengezur koridoru için getirdiği yaratıcı çözüm önerileri, bölgenin

kalıcı barış için kritik bir eşiğe geldiğini göstermektedir. Ne var ki Türkiye'nin süreçteki görünürlüğü, çoğu zaman güvenlik eksenli söylemlerin gölgesinde kalmış; Ankara'nın potansiyel "peacebroker" rolünün bölgesel rakipler tarafından doldurulmasına zemin hazırlanmıştır. Türkiye'nin kırılgan noktası tam da buradadır: Güney Kafkasya'da barışa giden yolu desteklemek için gerekli diplomatik derinliği ve çok taraflı katılımı zamanında kurumsallaştıramamak.

Sonuç olarak, Ankara'nın Bakü ile koordinasyonunu sürdürürken Erivan'la doğrudan ve öngörülebilir temasları güçlendirmesi; söylemini yumuşatarak milliyetçi çerçeveye sıkışmayan bir diplomasi üretmesi, Türkiye'nin kaybettiği arabuluculuk alanını yeniden kazanması açısından kritik önemdedir.

FİLİSTİN - GAZZE

Gazze meselesi, Türkiye'nin dış politikasındaki normatif iddiaların, bölgesel konumlanmanın ve kurumsal kapasitenin ne ölçüde gerçeklikle örtüştüğünü gösteren en sert sınamalardan biri olmaya devam etmektedir. Türkiye, Birleşmiş Milletler ve İslam İşbirliği Teşkilatı zeminlerinde ateşkes, insani koridor ve uluslararası soruşturma çağrılarını güçlü biçimde dile getirmiş; Uluslararası Adalet Divanı'ndaki davaya müdahil olarak hukuki zeminde de pozisyon almıştır. TBMM'nin UNRWA'nın Ankara'da ofis açmasına oybirliğiyle onay vermesi de insani destek mekanizmalarının kurumsallaştırılması açısından kayda değer bir adımdır. Ancak bütün bu girişimlere karşın söylem ile fiilî uygulamalar arasındaki uyumsuzluk ve uluslararası planlara verilen tepkilerin dalgalı seyri, Gazze politikasının kırılgan yanlarını görünür kılmaktadır.

7 Ekim 2023'ten itibaren İsrail'in uluslararası toplumun gözü önünde işlediği soykırım, siyonizmin ırkçı-emperyal karakterini açık biçimde ortaya çıkarmış; buna rağmen demokrasi ve insan hakları iddiasındaki birçok ülkenin sessizliği ciddi bir meşruiyet krizine işaret etmiştir. Buna karşın, dünya genelinde halkların zulme karşı ortak bir duruş sergilemesi, uluslararası siyasette kısmi de olsa bir denge unsuru yaratmıştır. Türkiye'nin Filistin'e yönelik kararlı söylemleri bu atmosferde önemli bir ivme yaratmış olsa da diplomatik temsil düzeyinin düşürülmesinden ticari ilişkilerin askıya alınmasına kadar birçok somut adımın gecikmeli atılması, bu ivmenin yeterince değerlendirilemediğini göstermektedir. Nitekim muhalefetin, özellikle de grubumuzun yönelttiği eleştirilerin başlangıçta sert bir biçimde karşılanmasına rağmen, eleştirilerin ardından atılan adımlar bu uyarıların fiilen dikkate alındığını göstermiştir.

Gelinen aşamada, Türkiye'nin de katıldığı heyetin ateşkes mutabakatına imza atması önemli bir gelişmedir; ancak Gazze'de insani felaketin devam etmesi, uluslararası toplumun çok daha kararlı adımlar atma zorunluluğunu sürdürmektedir. Bu çerçevede Bakanlığın ve hükümetin güvenlik–diplomasi ikilemi iki düzeyde belirginleşmektedir. Birincisi, ABD öncülüğünde hazırlanan ve Gazze için "istikrar gücü", "görev gücü" ya da "silahsızlandırılmış bölge" öngören planlara karşı Türkiye'nin pozisyonu net değildir. Filistin tarafının tamamen silahsızlandırılması, İsrail'in askerî üstünlüğünü pekiştirerek yeni bir sömürgeci vesayet düzenini meşrulaştırma riski taşımaktadır. Türkiye'nin böyle bir plana olası katılımı hem Filistin direnişinin meşruiyeti hem de iki devletli çözüm söylemi açısından ciddi bir çelişki doğuracaktır.

İkincisi, Türkiye'nin İsrail'le askerî, ekonomik ve lojistik ilişkilerini sınırlama konusunda attığı adımlar, kamuoyuna yansıyan sert söylemle kıyaslandığında oldukça sınırlı kalmakta; bu da diplomatik baskı araçlarının inandırıcılığını zayıflatmaktadır. Bu tablo, Türkiye'nin Gazze meselesinde hem normatif iddialarını hem de bölgesel rolünü güçlendirme fırsatlarını tam olarak kullanamadığını göstermektedir. İslam dünyasının büyük bölümünün Abraham (İbrahim) Anlaşmaları ve benzeri normalleşme adımları üzerinden İsrail'le entegrasyona yönelmesi, Filistin davasını giderek retorik bir öğe hâline getirmektedir. Türkiye açısından sorun, bu ikili tabloya karşı yeterince net ve süreklilik arz eden bir çizgi geliştirilememesidir.

Kurumsal kapasite eksikliği, hem Türkiye'nin hem de İslam dünyasının Gazze konusundaki en görünür açığıdır. İki yıl boyunca süren ağır saldırılar karşısında, kapsamlı bir bölgesel diplomasi mimarisi, ortak yaptırım mekanizması ya da barış için alternatif bir güvenlik mimarisi (örneğin Türkiye, Mısır, Suriye ve Irak'ı kapsayan, Kudüs ve Filistin merkezli bir bölgesel pakt) kurulamamıştır. Türkiye'nin bireysel girişimleri önemli olmakla birlikte, bunlar çoğu zaman anlık zirveler ve sembolik bildiriler düzeyinde kalmış; kalıcı, kurumsal ve izlenebilir taahhütlere dönüşmemiştir. Ayrıca, Türkiye'nin kendi iç hukukunda soykırım ve savaş suçlarıyla bağlantılı giriş yasağı, mal varlığı dondurma, vize ve ikamet süreçlerine dair net ve otomatik mekanizmalar oluşturmamış olması, iddia edilen "normatif güç" rolünü zayıflatmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun soykırım ve insanlığa karşı suçlara ilişkin hükümleri ile İstanbul'daki yakalama kararları, evrensel yargı yetkisine dayalı iddialı bir çerçeve sunsa da, yabancı savaş suçluların ülkeye girişini açıkça yasaklayan, vize ve ikamet süreçlerinde otomatik devreye giren özel bir mekanizmanın henüz inşa edilmediği görülmektedir. Mevcut düzenlemelerde, kamu düzeni ve kamu güvenliği kavramları üzerinden dolaylı bir takdir alanı tanınmakta; bu ise uluslararası suçlara karışmış kişilere yönelik muhtemel giriş yasaklarını idari

yoruma fazlasıyla bağımlı bırakmaktadır. Bu noktada, Gazze bağlamında geliştirilen hukuki söylemin, YUKK ve ilgili ikincil mevzuatta açık, ölçütleri belirli bir "uluslararası suçlulara giriş yasağı" rejimiyle desteklenmesi, normatif iddianın inandırıcılığı açısından önemlidir.

Bir diğer gerilim alanı, çok taraflı platformlarda benimsendiği ifade edilen iki devletli çözüm çerçevesi ile Türkiye'nin Gazze'deki fiilî temsil ve güç dengelerini ne ölçüde dikkate aldığı arasındadır. Türkiye, iki devletli çözümü ve 1967 sınırlarında başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız Filistin'i savunan girişimlere katılarak, Gazze'de mevcut koşullarda halkın siyasal iradesini fiilen temsil eden aktörün, pek çok çevrenin meşruiyet tartışmalarına rağmen, Hamas'ın silahsızlanmasını ve yetkinin Filistin Yönetimi'ne devrini bu siyasi ufka bağlayan formülasyonlara destek vermektedir. İki devletli çözüm söyleminin, sahada süreklileşmiş işgal, yerleşim politikaları ve demografik mühendislik karşısında giderek "yapısal çözümsüzlük" üretmesi ve statükoyu tahkim eden bir formüle dönüşmesi, Türkiye'nin de dâhil olduğu diplomatik çerçevede güçlü biçimde sorgulanmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Ankara'nın hem iki devletli çözümü merkeze alan metinlere katılması hem de Gazze'deki direniş ve temsil tartışmalarını bu çerçevenin dışında tutması, Filistin davasına ilişkin tarihsel söylemiyle güncel diplomatik pratikleri arasındaki mesafeyi derinleştirmektedir.

Özetle, Gazze politikasında Türkiye, insani söylemi, uluslararası hukuk vurgusu ve diplomatik girişimleri ile dikkat çekici bir görünürlük kazanmış; ancak bu görünürlüğün sürdürülebilir bir siyasi etkiye dönüşebilmesi, hukukî adımların iç mevzuatla desteklenmesine, ekonomik ilişkilerin şeffaflaştırılmasına ve söylem–eylem uyumunun güçlendirilmesine bağlı hâle gelmiştir. Aksi takdirde, Türkiye'nin bölgede "normatif güç" ve güvenilir arabulucu olma iddiası, kendi koyduğu yüksek standartların gerisinde kalma riskiyle karşı karşıyadır.

Sonuç olarak, Gazze politikasının sürdürülebilir bir etkiye sahip olabilmesi için Türkiye'nin;

- İsrail'le ekonomik ve askerî ilişkilerini şeffaf ve tutarlı kriterlere bağlaması,
- Filistin tarafının meşru taleplerini (devlet, toprak bütünlüğü, mülteci dönüşü, işgalin sona ermesi) merkeze alan müzakere çerçevelerine öncülük etmesi,
- İslam dünyası içinde gerçek anlamda yaptırım ve caydırıcılık içeren, kurumsal bir bölgesel mimari inşa etmesi gerekmektedir.

Aksi hâlde, Gazze dosyasında yükseltilen normatif çıta, Türkiye'nin kendi uygulamaları için de sürekli bir meşruiyet testi olmaya devam edecektir.

ABD

Türkiye–ABD ilişkileri, son dönemde hem **lider merkezli diplomasiye aşırı bağımlılık** hem de ABD'nin İsrail politikaları üzerinden derinleşen **normatif kriz** nedeniyle kırılgan bir zeminde seyretmektedir. ABD yönetiminin, İsrail'e verdiği askerî destek, Gazze'deki saldırıları "meşru müdafaa" söylemiyle himaye etmesi ve ABD iç politikasındaki bazı aktörlerin Knesset'te yaptıkları konuşmalarda İsrail'in işgal ve ilhak politikalarını açıkça övmesi, bu ülkenin Filistin meselesinde soykırıma ortaklık suçlamalarına maruz kalmasına yol açmıştır. Bu tablo, Türkiye'nin hem küresel adalet söylemi hem de NATO müttefiki olarak konumu açısından çelişkili bir çerçeve yaratmaktadır.

Güvenlik–diplomasi ikilemi, Türkiye–ABD ilişkilerinde özellikle Suriye, Irak, PKK/YPG/SDG dosyası ve savunma tedariki üzerinden somutlaşmaktadır. Bir yandan ABD'nin Suriye'de SDG'ye verdiği destek ve İsrail'in güvenliğini merkeze alan bölgesel düzen tasavvuru, Türkiye açısından doğrudan güvenlik tehdidi olarak algılanmaktadır. Diğer yandan, F-16 modernizasyonu, hava savunma sistemleri ve NATO içindeki rol gibi başlıklarda Washington'la kurulan zorunlu işbirliği, Ankara'yı bu tehdidi sınırlı ve parçalı tepkilerle karşılamaya itmektedir. Türkiye'nin Gazze'de soykırım söylemini en yüksek tonda dile getirirken, aynı anda ABD ile savunma temelli ilişkileri sürdürmesi, güvenlik ile normatif iddialar arasındaki gerilimi daha görünür hâle getirmektedir.

Normatif tutarlılık açısından asıl sorun, ABD'nin İsrail'e sağladığı kapsamlı destek nedeniyle küresel kamuoyu nezdinde ağır bir meşruiyet krizi yaşarken, Türkiye'nin bu ülkeyle ilişkilerini hangi ilkelere göre yürüteceğini netleştirememiş olmasıdır. Washington'da İsrail lehine yapılan konuşmalarda, Golan'ın ilhakı, Kudüs'ün "ebedî başkent" ilanı ve Abraham Anlaşmaları üzerinden Filistin'in fiilen tasfiye edildiğinin övülmesi, uluslararası hukukun açık ihlalleridir. Türkiye, bu ihlalleri kuvvetle eleştirirken; ABD ile ekonomik, diplomatik ve askerî ilişkilerini bu ihlallerden normatif olarak nasıl ayrıştıracağını, hangi ilkelere bağlayacağını kamuoyuna ve kurumlarına açık şekilde tanımlayamamıştır. Bu belirsizlik, hem Türkiye'nin ABD'ye yönelik eleştirilerinin inandırıcılığını hem de uzun vadeli ilişki mimarisinin öngörülebilirliğini azaltmaktadır.

Kurumsal kapasite eksikliği, bu dosyada iki yönüyle öne çıkmaktadır. Birincisi, Türkiye'nin ABD nezdinde Kongre, Dışişleri, Pentagon, düşünce kuruluşları ve kamuoyu düzleminde sistematik ve kurumsallaşmış bir etki ağı inşa edememiş olmasıdır. İlişkiler, çoğu zaman liderler arası telefon görüşmeleri, sınırlı sayıda üst düzey ziyaret ve dar teknik müzakereler

üzerinden yürütülmekte; bu da her yönetim değişikliğinde Ankara'nın pozisyonunu yeniden ve sıfırdan savunmak zorunda kalmasına neden olmaktadır. İkincisi, ABD'nin Ankara'daki diplomatik temsilciliğinin zaman zaman iç politika tartışmalarına müdahale eder tonda açıklamalar yapmasına karşın, Türkiye'nin bu tür çıkışlara karşı tutarlı ve caydırıcı bir diplomatik tepki standardı geliştirememiş olmasıdır. Büyükelçilerin, Türkiye'nin dış politika tercihleri ve bölgesel ittifakları hakkında "sömürge valisi" tınısı taşıyan yorumlar yapabilmesi; Dışişleri teşkilatının kurumsal reflekslerini ve caydırıcılık kapasitesini sorgulatmaktadır.

Bu nedenle, Türkiye–ABD ilişkilerinin geleceği, yalnızca taktiksel kriz yönetimiyle değil;

- Gazze ve Filistin bağlamında uluslararası hukuka dayalı açık ilke setleri,
- Suriye ve Irak dosyalarında bölge merkezli bir güvenlik mimarisi ısrarı,
- Washington'da kurumsal ve çok kanallı etki kapasitesi inşası

ile birlikte ele alınmak zorundadır. Aksi hâlde, ilişkiler her yeni krizde kişiselleşen, dalgalanan ve öngörülemez bir hat üzerinde devam edecektir.

Avrupa Birliği

Türkiye–AB ilişkilerindeki güncel durum, savunma alanındaki yakınlaşmanın siyasi ve ekonomik başlıklardaki tıkanıklığı telafi etmeye yetmediğini göstermektedir. Türkiye bir yandan savunma sanayinde bağımsız kapasitesini güçlendirmeye çalışırken, diğer yandan Avrupa savunma ekosistemine yeniden entegre olmak istemektedir. Ancak bu entegrasyon, vize serbestisi, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve insan hareketliliği başlıklarında ilerleme kaydedilmediği sürece kalıcı bir stratejik yakınlaşmaya dönüşemeyecektir. Avrupa kamuoyunda hakim olan "otoriter Türkiye" algısı da teknik işbirliğinin kapsamını sınırlamakta ve siyasi diyaloğun derinleşmesini zorlaştırmaktadır.

Son dönemde İngiltere Başbakanı Starmer ve Almanya Başbakanı Mers'in Ankara'ya yaptıkları ziyaretler, Avrupa başkentlerinin Türkiye ile diyaloğu yeniden canlandırma isteğinin işaretleri olarak kayda değer olsa da, bu temasların simgesel düzeyi aşmadığı görülmektedir. Eurofighter alımına yönelik niyet beyanı, Ankara'nın acil modernizasyon ihtiyacını karşılamaya dönük pratik bir çözüm sunmakla birlikte, Türkiye'nin pazarlık gücünün zayıflığını da açığa çıkarmıştır. Almanya ve İngiltere'den vize kolaylığı, Gümrük Birliği ilerlemesi veya siyasi koşullarda yumuşama gibi somut getirilerin masaya taşınamaması, savunma alanındaki bu hamlelerin daha geniş bir stratejik çerçeveye oturtulamadığını

göstermektedir. Ayrıca, Eurofighter platformunun altyapı, bakım ve eğitim süreçlerinde yaratacağı maliyetler ile Yunanistan ve İsrail'de tetiklediği rahatsızlık, bu kararın bölgesel ve müttefiklik dengeleri açısından dikkatle yönetilmesini gerektirmektedir.

Vize sorunu ise Türkiye–AB ilişkilerinin en görünür kırılganlıklarından biri olmaya devam etmektedir. AB'nin "kademeli Schengen" uygulamasına geri dönüş sinyali, yapısal sorunları çözmekten uzaktır; temel problem randevu sistemi ve üye devletlerin keyfi uygulamalarıdır. Türkiye'nin bu konuda sınırlı diplomatik baskı üretmesi ve çözüm için karşı tarafın takvimine bağlı bir çizgi izlemesi, Ankara'nın sorun yönetimi kapasitesine ilişkin eleştirileri artırmaktadır.

Genel olarak, savunma alanında atılan adımlar Türkiye–AB ilişkilerine kısa vadeli bir ivme kazandırsa da, siyasi reform gündemi, vize serbestisi ve ekonomik entegrasyon başlıkları net ilerleme kaydetmediği sürece bu ivmenin stratejik bir ortaklığa dönüşmesi beklenmemelidir.

Birleşik Arap Emirlikleri

Birleşik Arap Emirlikleri ile ilişkiler, son yıllarda hızlı normalleşme ve artan ekonomik-askerî işbirliği başlıklarıyla görünür bir ivme kazanmış olsa da, bu çerçevenin altında ciddi normatif ve stratejik tutarsızlıklar birikmektedir. Türkiye bugün BAE'ye en fazla savunma ihracatı yapan ülkelerden biri hâline gelmiş; buna rağmen Abu Dabi, Türkiye'yi hem Körfez dengelerinde hem Afrika Boynuzu'nda önemli bir rakip olarak konumlandırmayı sürdürmüştür. Özellikle Sudan ve Somali'de Türkiye'nin uzun yıllara yayılan siyasi, ekonomik ve insani girişimlerinin BAE'nin nüfuz hamleleriyle zayıflatılması, ilişkilerin eşzamanlı işbirliği ve rekabet niteliğini belirginleştirmektedir. Bu durum, Ankara'nın normatif söylemine rağmen sahadaki güç mücadelelerini yönetme kapasitesinin sınırlılığına işaret etmektedir.

Sudan'daki iç savaş, BAE'nin Hızlı Destek Kuvvetleri'ne sağladığı finansman ve silah desteğiyle jeopolitik bir vekâlet çatışmasına dönüşmüş; Türkiye ise meşru hükümete destek verirken iki tarafla iletişim kanallarını açık tutma stratejisi izlemiştir. Bu yaklaşım diplomatik açıdan dengeli görünse de, sahada seçici kapasite desteğiyle masada kapsayıcı bir düzenek arasında kurulamayan tutarlılık, Türkiye'nin arabuluculuk kredibilitesini sınırlamaktadır. Suakin Limanı gibi uzun vadeli stratejik projelerin rejim değişiklikleri karşısında hızla atıl hâle gelmesi de bu kurumsal kapasite eksikliğinin somut bir sonucudur. Bugün Sudan'daki tırmanış yalnızca iç savaşın değil, Türkiye'nin gecikmiş jeopolitik reflekslerinin de göstergesidir.

Somali'de de benzer bir tablo mevcuttur: Türkiye'nin kurduğu güvenlik ve insani altyapı, BAE'nin liman-lojistik zincirleriyle yürüttüğü agresif yatırım diplomasisi karşısında görünür

bir rekabet alanına dönüşmüştür. BAE aynı anda liman işletmeciliği, finansman, medya diplomasisi ve siyasal nüfuz araçlarını birlikte kullanırken, Türkiye'nin kamu diplomasisi yatırımları sınırlı; stratejik iletişim ve kurumsal koordinasyonu zayıftır. Bu nedenle Ankara'nın niyet düzeyinde aktif, kurumsal düzeyde ise pasif kaldığı yönündeki eleştiriler haklılık kazanmaktadır.

Bu kırılganlığın aşılması, Türkiye'nin Afrika ve Kızıldeniz siyasetinde çok boyutlu bir kurumsal mimari kurmasına bağlıdır. Bir "Kızıldeniz ve Afrika Boynuzu Özel Temsilciliği" ihdas edilmesi; TİKA, Kızılay, AFAD, Eximbank, TPAO ve TSK'nın bölgesel faaliyetlerinin tek çatı altında koordine edilmesi; Sudan'da Suakin projesi gibi yarım kalan çalışmaların insani müdahale- lojistik odakta yeniden tasarlanması bu açıdan önemlidir. Türkiye, BAE'nin paramiliter ağlarla desteklenen "yatırım-güvenlik" modeline karşı, normatif tutarlılığı koruyan ve sürdürülebilir kapasite inşasını önceleyen bir stratejik dayanıklılık mimarisi geliştirmek zorundadır. Aksi hâlde bölgedeki rekabet, işbirliği potansiyelini gölgede bırakmaya ve Türkiye'yi uzun vadeli jeopolitik konumlanışta dezavantajlı bir noktaya taşımaya devam edecektir.

DOĞU TÜRKİSTAN

Doğu Türkistan meselesi, Türkiye'nin dış politikasında normatif tutarlılık testinin en görünür örneklerinden birini teşkil etmektedir. Çin'in bölgede yürüttüğü "kültürel soykırım" niteliğindeki uygulamalar—mezarlıkların sistematik biçimde yıkılması, camilerin ticari mekânlara dönüştürülmesi, Uygurca eğitim kürsülerinin kapatılması, sosyal kredi sistemi üzerinden gözetim algoritmalarının hayatın her alanına nüfuz etmesi—yalnızca ağır insan hakları ihlallerine değil, bir halkın tarihsel hafızasının silinmesine işaret etmektedir. Türkiye ise bu süreçte Kaşgar ziyaretleriyle "denge diplomasisi" yürüttüğünü göstermeye çalışmakla birlikte, uzun süredir ölçülü bir sessizlik çizgisini korumaktadır.

Bu sessizlik, iki yönlü bir kırılganlık yaratmaktadır. Birincisi, Türkiye'nin Çin'le genişleyen ekonomik ilişkileri—Kuşak ve Yol girişimindeki entegrasyon, ikili ticaret açığı, finansal swap beklentileri—politik temkin ihtiyacını artırsa da bu durum Türk dünyası söyleminin inandırıcılığını zedelemektedir. Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurumsal mimarisi büyürken, Uygur meselesinin bu platformlarda görünmezleşmesi, Türkiye'nin kimlik temelli dış politika iddiasıyla çelişmektedir. İkincisi, Uygurların yalnızca etnik kimlikleri değil, "namaz kılmak", "dua etmek", "seccade bulundurmak" gibi temel ibadet davranışları nedeniyle cezalandırılması, konuyu doğrudan İslam dünyasının sorumluluk alanına taşımaktadır. Türkiye'nin Gazze

konusunda sergilediği yüksek profilli aktivizmi Doğu Türkistan'da göstermemesi, Ankara'yı "seçici insani hassasiyet" eleştirilerine açık bırakmaktadır.

Ayrıca Çin'in dijital otoriterlik modelinin (China Cables belgeleri, yapay zekâ temelli gözetim ağları, kamp ihaleleri) sessizce tolere edilmesi, uzun vadede Türkiye'nin demokratik meşruiyet algısını da aşındırmaktadır. Uygur diasporasının yıllardır Türkiye'yi bir güven mekânı olarak görmesine rağmen iade anlaşmaları ve hukuki belirsizlikler nedeniyle artan kaygı, bu kırılganlığı derinleştirmektedir.

Bu çerçevede Türkiye'nin tutarlı bir yönelim geliştirebilmesi için hem Türk dünyası hem İslam dünyası bağlamında normatif pozisyonunu güçlendirmesi gerekmektedir. BM ve İİT nezdinde izleme mekanizmaları önerilmesi, Çin ile ekonomik ilişkilerde asgari insan hakları uyum şartı getirilmesi, Kaşgar başta olmak üzere kültürel mirasın korunmasına dönük bölgesel diplomatik girişimlerin teşvik edilmesi ve Türkiye'deki Uygur diasporasının statüsünün açık biçimde güvence altına alınması bu yönde atılabilecek makul adımlardır.

Son tahlilde, ekonomik pragmatizmin gölgesinde ertelenen bu mesele, yalnızca bir insan hakları sorunu değil; Türk dünyasının kültürel sürekliliğini hedef alan sistematik bir tehdit olarak değerlendirilmelidir. Türkiye'nin sessiz kalması hem ahlaki liderliğini hem de bölgesel itibarlılığını aşındıran yapısal bir kırılganlık doğurmaktadır.

Genel Değerlendirme

Türkiye'nin çok eksenli dış politikası, geniş bir coğrafyada eşzamanlı angajman yürütme kapasitesini kanıtlamakla birlikte, üç temel kırılganlık ekseninin giderek belirginleştiği bir döneme girilmiştir. Bu kırılganlıklar—güvenlik–diplomasi gerilimi, normatif tutarlılık sorunu ve kurumsal kapasite eksikliği—politikaların sürdürülebilirliğini sınırlayan yapısal boyutlara işaret etmektedir.

Birinci kırılganlık, Türkiye'nin güvenlik ve diplomasi arasında kurmak zorunda olduğu hassas dengeden kaynaklanmaktadır. Suriye ve Irak dosyalarında birbirini desteklemesi gereken askeri ve siyasi araçlar çoğu zaman farklı hızlarda işlemekte; bu durum, sahadaki kazanımların siyasi çözüme evrilmesini zorlaştırmaktadır. Bölgesel aktörlerin yeniden konumlandığı bir ortamda Türkiye'nin kapasitesini tüketmeyen, aşamalı ve diplomasiyle uyumlu bir güvenlik yaklaşımına ihtiyaç duyulmaktadır.

İkinci kırılganlık, dış politikanın normatif tutarlılığıyla ilgilidir. Türkiye bir yandan Gazze'de insani değerleri savunan güçlü bir söylem geliştirirken, diğer yandan Uygur meselesi veya Körfez rekabeti gibi başlıklarda ekonomik ve stratejik ilişkilerin öncelik kazanması seçici duyarlılık eleştirilerine yol açmaktadır. Dış politika söylemi ile pratik arasındaki bu mesafe, Ankara'nın hem Türk dünyasında hem İslam dünyasında normatif güvenilirliğini zayıflatmakta; insani diplomasi iddiasının kurumsal bir çerçeveye kavuşmasını zorlaştırmaktadır.

Üçüncü kırılganlık ise kurumsal kapasite ve yönetişim alanında görülmektedir. KKTC'nin mali şeffaflığı, savunma tedarik ve ihracatı kararlarının bütüncül planlamadan yoksun oluşu, ABD ve AB ile ilişkilerin lider diplomasisine aşırı bağımlı hâle gelmesi gibi örnekler, Türkiye'nin dış politikasının kurumsallaşma düzeyindeki sınırlılıkları ortaya koymaktadır. Bu durum, krizlere karşı dayanıklılığı azaltmakta ve stratejik öngörü kapasitesini daraltmaktadır.

Bu üç kırılganlık alanı birlikte ele alındığında, Türkiye'nin çok eksenli dış politikasının mevcut sınamalar karşısında daha dayanıklı hâle gelebilmesi için dış politika mimarisinin yeniden güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu çerçevede, diplomatik angajmanların önceliklendirilmesi, normatif hassasiyet ile pragmatik çıkarların açık kriterlerle dengelenmesi ve kurumsal yönetişim kapasitesinin güçlendirilmesi kritik önem taşımaktadır. Stratejik esneklik ile kurumsal istikrar arasındaki denge sağlanmadıkça, dış politika sahasında elde edilen kazanımların kalıcı bir etki kapasitesine dönüşmesi mümkün olmayacaktır.

KAMU MALİYESİ VE EKONOMİ

3.8. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Türkiye'nin ekonomik istikrarı ve mali sağlık için hayati öneme sahiptir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın sorumluluk alanı belirli bir ölçüde daralmıştır. Bu bakanlık, devletin gelir ve giderlerini sağlama, ekonomi politikalarını düzenleme ve ulusal bütçenin sorumluluğunu taşırken, yeni sistemde bu rollerde bazı değişiklikler yaşanmıştır. Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın kurulmasıyla, bütçe hazırlama ve yönetim süreçleri artık Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ortak koordinasyonunda yürütülmektedir. Bu durum, bakanlığın bütçe üzerindeki doğrudan etkisini ve bağımsızlığını kısıtlamış, bu iki kurum arasında daha sıkı bir iş birliği ve koordinasyon gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ancak mevcut Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi altında, bakanlığın bütçe yönetim sürecindeki bağımsızlığı ve şeffaflığı konusunda endişeler ortaya çıkmıştır. **Bu durum da Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın politika belirleme sürecinde tek adam zihniyetiyle yönetilen kararların baskın olmasına neden olmaktadır**. Bu, ekonomiyle ilgili kararlarda siyaset etkisinde daha fazla kalınmasına ve alanında uzman kişilerin çalışmalarının göz ardı edilmesine sebebiyet vermektedir.

Böyle bir yapıdaki bütçe programları, **ekonomi politikalarında uzun vadeli istikrarı ve geniş halk kitlelerine cevap vermesi yerine, dar siyasi çıkarlara hizmet etme riskine neden olmaktadır**. Bu bağlamda, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın bütçe yönetimindeki rolü hem ekonomik istikrarı hem de kamuoyunun güvenliğini sağlamak açısından kritik öneme sahiptir. Bakanlığın şeffaflığı, hesap verebilirliği ve bağımsızlığını artırmaya yönelik adımların atılması, Türkiye'nin ekonomik geleceği için elzemdir. Bunun için bütçe sürecindeki çift başlılık giderilmeli ve Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçe yönetiminde tek yetkili kurum olmalıdır.

Tablo: Ekonomik Sınıflandırma – Genel Bütçeli Kurumlar - Merkezi Yönetim Bütçesi Karşılaştırmalı Tablo

Kurumlar / Sınıflandırma	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Genel Bütçeli Kurumlar (I Sayılı Cetvel)	Merkezi Yönetim Bütçesi Toplamı
Personel Giderleri	30.036.223.000	**4.298.863.077.000**	**4.907.308.940.000**
Sos. Güv. Dev. Primi Gid.	3.279.766.000	**516.933.812.000**	**599.691.060.000**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	41.393.441.000	**1.121.293.990.000**	**1.249.567.875.000**
Faiz Giderleri	2.741.656.000.000	**2.741.656.000.000**	**2.741.656.000.000**
Cari Transferler	5.602.519.317.000	**7.487.917.199.000**	**6.820.793.847.000**

Sermaye Giderleri	2.917.000.000	**786.964.032.000**	**1.312.319.173.000**
Sermaye Transferleri	95.932.904.000	**1.032.325.332.000**	**525.369.037.000**
Borç Verme	322.588.507.000	**390.535.140.000**	**397.083.301.000**
Yedek Ödenek	0	**375.026.251.000**	**375.026.251.000**
Toplam	**8.840.323.158.000**	**18.751.514.833.000**	**18.928.815.484.000**

Hazine ve Maliye Bakanlığının bütçesi içerisinde yer alan en büyük kalemler cari transferler ve faiz giderleridir. Cari transferler içerisinde diğer kurumlara aktarılacak olan ödenekleri bulundurmaktadır. Faiz giderlerinin yüksekliği ise bütçenin önemli bir kısmının faize gittiğinin göstergesidir.

Personel giderleri kaleminden en büyük pay, "Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele programıdır", söz konusu program kapsamında personel gideri 14.308.673.000 TL dir. Program kapsamında denetim görevini yapmakta olan uzmanlar ve müfettişlerin vergi kayıplarını önlemek için sarf ettiği çabanın karşılığını almaları gerekmektedir. Bu kapsamda 2025 bütçesine göre personel giderlerinin kayıt dışı ekonomi ile mücadele kapsamında arttırılması önemli bir gelişmedir.

Personel Giderlerinin Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesi içerisindeki payı %0,33'tir. Cari Transferler kalemi hariç tutulduğunda bakanlık bütçesi içerisindeki payı %0,093'e denk gelmektedir. Dolayısıyla personel giderlerinin bakanlık bütçesi içerisinde yükü düşüktür.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Vergi Denetim Kurulu ve Gelir İdaresi Başkanlığı personel sayısı yetersizdir. **Bütçenin gelirlerini toplamakla görevli olan ve ülke ekonomi yönetiminde en etkin pozisyonda yer alan bir bakanlık için personel sayısının az olması çalışmaların verimliliğini de etkilemektedir.** Devlet kurumları arasında personel iş yükünün adil olması gerekmektedir. Kurum personel eksikliği giderilmeli, mali ve özlük hakları iyileştirilmelidir.

Bakanlık personellerinden Uzman ve Müfettiş kadrosunda yer alanların maaş durumlarının kötüleşmesi bulunmaktadır. İlgili bakanlık personel özlük haklarında iyileştirmeler yapmakta direnç göstermektedir. Vergi Müfettişleri bu nedenle 10. yılını doldurduktan sonra Yeminli Mali Müşavirlik sınavına girip sertifikasını aldıktan sonra meslekten ayrılmaktadır. Kurumun içerisinde değer ve saygı görmemeleri nedeniyle bu durum her geçen yıl artarak devam etmektedir. Bunula beraber denetim faaliyetleri azalmakta ya da yetişmemektedir. Etkin vergi denetimi her geçen gün azalmaktadır. Kayıt Dışı Ekonomiyle mücadelede verimlilik sağlanmak isteniyorsa Vergi Müfettişlerinin özlük haklarında iyileştirmeler yapılmalıdır.

Bir diğer meslek grubu da Gelir İdaresi Başkanlığı'na bağlı Gelir Uzmanlarıdır. Anayasa Mahkemesi'ne 666 sayılı KHK kapsamında yapılan düzenlemenin haksız olduğu gerekçesiyle merkez taşra uzman ayrımının kaldırılması için başvuru yapan meslek mensupları hakkında 2016 yılında anayasa mahkemesinin vermiş olduğu kararda Gelir Uzmanlarını haklı bulmuş ve merkez taşra ayrımını iptal eden hüküm vermiştir. **Ancak o dönemin Maliye Bakanı olan Naci Ağbal anayasa mahkemesinin bu kararına karşı yönetmelikte değişiklik yapmak suretiyle eski haline devam etmiş ve anayasa mahkemesi kararını uygulamamıştır**. Gelir Uzmanları halen farklı mesleklere geçiş yapmaktadır ve merkez uzmanlarla aralarında büyük farklar oluşmuş ve mağduriyetleri daha da artmıştır. Bununla beraber 2023 yılının başlarında TBMM'ye e-dilekçe vermişler ve yaklaşık 30.000 kişinin imzasıyla bu mağduriyeti dile getirmişlerdir.

Hali hazırda bakanlık merkez teşkilatında görevli olan Hazine ve Maliye Uzmanları bütçe sürecinde etkin rol almalarına rağmen kamu işçileriyle yakın maaşı almaktadırlar. Diğer bakanlıkların uzman kadrolarının da benzer sorunları bulunmaktadır. Ancak bütçe yükünün artırması nedeniyle nitelikli uzman ve müfettiş kadrolara hakkaniyetli ücret düzenlemesi gerekmektedir. Liyakatli ve sadakatli memurların artması için doğru bir düşünceyle kamu kurumlarında yapılan uzmanlaşmaya dayalı kadrolar şu anda kendi kurumlarına küsmüş durumdadır. Bu sorun, kamuda belirli alanlarda ihtisaslaşarak uzmanlaşan kadroların özel sektöre geçmesine neden olmaktadır. Gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Tablo: Yıllara göre Merkezi Yönetimde Faiz ve Yatırımlar

Yıl	Faiz	Yatırım	Toplam	Vergi
2003	58,6	8	140,5	84,3
2004	56,5	8,7	152,2	101
2005	45,7	11,7	158,6	119,3
2006	46	14,7	178,1	137,5
2007	48,8	16,5	204,1	152,8
2008	50,7	21,7	227	168,1
2009	53,2	24,4	268,2	172,4
2010	48,3	32,8	294,4	210,6
2011	42,2	37,6	314,6	253,8
2012	48,4	40,4	361,9	278,8
2013	50	51,4	408,2	326,1
2014	49,9	55,7	448,8	352,4
2015	53	67,6	506,3	407,8
2016	50,2	68,6	584,1	459
2017	56,7	84,3	678,3	536
2018	74	105,1	830,8	621,3
2019	99,9	97	1.000,00	673,3

2020	134	108,9	1.203,70	833,3
2021	180,9	156,8	1.603,50	1.165,00
2022	310,9	325,2	2.942,80	2.353,44
2023	**674,6**	**807,1**	**6.585,46**	**4.501,00**
2024	**1.268,00**	**1.328,00**	**10.780.61**	**7.305,28**
2025	**1.950,00**	**2.152,00**	**14.731,01**	**12.651,46**
TOPLAM	**5.450,50**	**5.624,20**	**44.603,18**	**33.863,98**

Yukarıdaki tablo 2003-2025 yılları arasındaki Merkezi Yönetim bütçesinden faize ve yatırıma ayrılan payları göstermektedir. **23 yıllık bütçelerin toplamında faiz harcamalarına ayrılan tutar 5 trilyon 451 milyar Türk Lirası iken, yatırımlara ayrılan tutar ise 5 trilyon 624 milyar Türk Lirasıdır. 2024 yılının gerçekleşen verilerine ve 2025 yılının tahmin edilen rakamlarına baktığımızda; 2024 yılında faiz harcamaları 1 trilyon 268 milyar TL olarak gerçekleşirken 2025 yılında ise 1 trilyon 950 milyar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.**

Bu durumda iktidarın faize toplamda 5 Trilyon 451 milyar TL pay ayrıldığını göstermektedir. Bu rakam 2022 yılının bütçesinden büyüktür. 2018, 2019, 2020, 2021 yılları bütçelerinin toplamından büyüktür ve dahi birçok kıyaslamaya göre faize ayrılan pay birçok yılın bütçesinden büyüktür. **2026 yılında ise faize ayrılacak tutarın 2 trilyon 741 milyar TL olarak öngörüleceği ifade edilmektedir**. Ülkemiz faiz bataklığına batmış durumdadır. Yanlış ekonomi uygulamaları kaynaklarımızın israf olmasına ve açıklarımızı tamamlamak için borçlanmamıza ve faize gitmesine neden olmaktadır. Ak Parti iktidarı bir an evvel faizci anlayışı terk etmelidir. İktidarda kalmanın derdini değil ülkemizi kalkındırmanın ve kaynaklarımızın israf olmamasının derdine düşmelidir.

Devlet bütçelerimizin faiz yükünden kurtularak yatırımlara ve böylelikle kalkınmaya pay aktarılmış olacaktır. **Bunun içinde ekonomide keyfi uygulamalara ve hayali politikalara tevessül edilmemesi gerekir.** Bu uygulamalar gelişmiş ülke standartlarından uzaklaştırdığı gibi aynı zamanda ekonomi yapısını kırılgan hale getirmektedir.

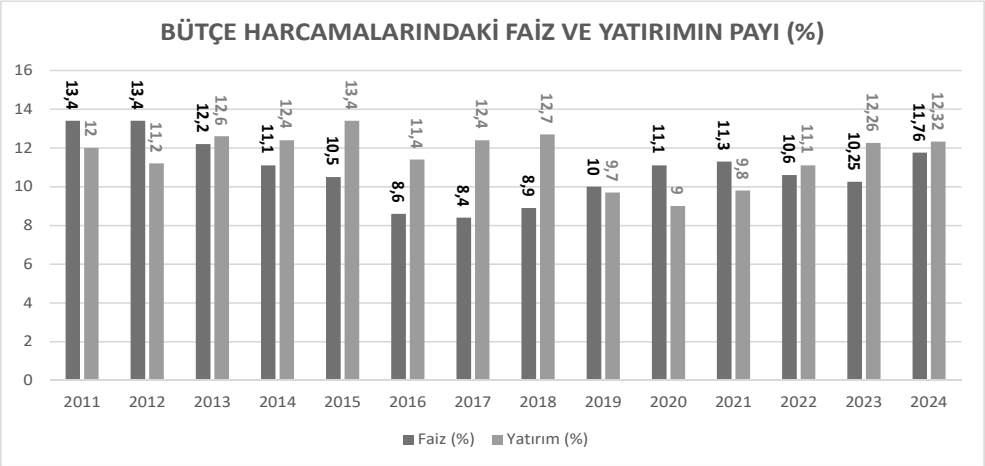

Şekil: Yıllara Göre Bütçe Harcalamalarında Faiz ve Yatırımın Payları

Bu tablo ise 2010-2024 yılları arasında faiz ve yatırımların bütçe içindeki oranlarını göstermektedir. 2016-2017-2018 yıllarında tek haneli oranlara düşen faiz harcamaları ekonomideki keyfi ve gerçeklikten uzak hayali uygulamalar nedeniyle artmıştır. 2024 yılında ise %15 rakamına yükselmiştir. 2024 yılında yatırımlara ayrılan pay 1 trilyon 328 milyar TL iken faize ayrılan pay ise 1 trilyon 268 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2025 yılında ise yatırımlara ayrılan pay 2 trilyon 152 milyar TL iken, faize ayrılan pay ise 1 trilyon 950 milyar TL olarak hedeflenmiştir. Bu rakamlara baktığımızda iktidar partisinin ekonomi yönetimine olan bakışını açık bir şekilde görmekteyiz. **İktidar partisi milletimizin emeğini, alın terini, vergilerini faiz lobilerine yönlendirmektedir.**

Tablo: Faiz Dışı Dengenin GSHY'ye Oranı

Alt Program Performans Göstergeleri							
Performans Göstergeleri	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 Gerç.Tahm	2026 Tahmin	2027 Tahmin	2028 Tahmin
1-Faiz Dışı dengenin GSHY'ye oranı	Yüzde	-1,9	0	-0,3	0	0,3	0,5

Faiz dışı dengenin GSYH'ye oranı 2024 yılında %-3,4 olarak hedeflenmiştir. Yıl içerisinde ihdas edilen ek vergiler ve vergi oranlarındaki değişikliklerle kamu gelirlerinde artış sağlayarak bu oranın %-1,9'a düşeceği öngörülmektedir. **2025 yılında bütçe açığını 1.930 milyar TL olacağı öngörülmektedir.** Faiz dışı dengede 20 milyar TL'lik pozitif denge görülmektedir. Son

yıllarda alışkın olunan faiz dışı açığın bu sene verilmeyeceği öngörülmektedir. Umarız ki, iktidar partisi itibardan tasarruf olmaz gibi gerekçelerle olumlu görünümü bozmaz. **Uzun yıllardır bütçe yönetiminde ve kaynakların etkin kullanımında yaşanan israfın etkisi vatandaşlarımıza vergi olarak dönmüştür.** Bütçenin yönetimi zorlaşmış ve mali disiplin bozulmuştur. Bütçedeki mali disiplinin bozulduğunun ve seçim ekonomisinin bütçede oluşturduğu tahribatların göstergesidir.

YILLAR	FAİZ HARCAMALARI
2009	54.588.423
2010	49.724.617
2011	43.610.638
2012	49.951.134
2013	51.668.316
2014	51.693.198
2015	54.850.975
2016	52.737.351
2017	60.284.880
2018	79.284.346
2019	107.900.095
2020	142.038.659
2021	190.784.485
2022	324.713.054
2023	694.974.188
2024	1.268.336.414
2025	1.950.000.000
2026	2.741.656.000

Yukarıdaki tablo dan anlaşılacağı üzere 2009-2026 yılları arası faiz harcamaları için ödenen miktarların artışları gösterilmiştir. Faiz harcamalarının özellikle 2020 yılından sonra bütçeye ağır bir yük getirdiği aşikardır.

Aşağıdaki grafikte de 2002-2024 yılları arasında bütçe içerisindeki faiz giderlerinin GSYH'ye oranlarını göstermektedir.

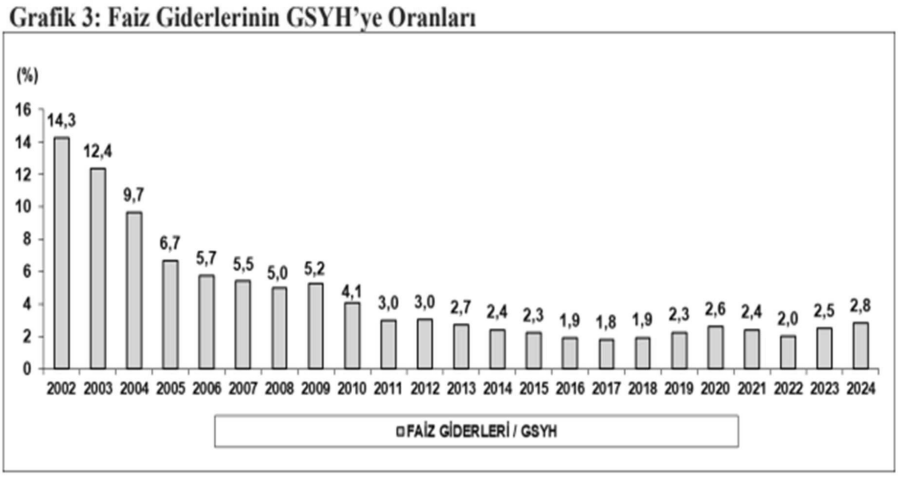

*Şekil: Yıllara Göre Faiz Giderlerinin GSYH'ye Oranları (*Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı)

Bu tablodaki veriler oldukça yüksektir. Faiz giderlerinin GSYH'ye oranı 2002 yılında yüzde 14,3 iken mali tedbirlerin etkisiyle yıllar içinde düşüş göstererek 2024 yılında yüzde 2,8'e gerilemiştir.

2024-2027 OVP'de yer alan verilere göre, 2024 yılı sonunda bütçe açığının GSYH'ye oranının %4,9 olarak gerçekleşmesi beklenmekteydi fakat 2024 yılı için bütçe açığının GSYH'ye oranı yüzde 4,7 olmuştur. 2025 yılında ise bu oranın %3,1 olarak gerçekleşmesi tahmin edilmekteydi. Ancak 2026-2028 OVP'de bu veri 3,6 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Bu iki oranda Maastricht Kriterlerinde belirtilen oranların üzerindedir. Ayrıca 2026 ve 2027 verilerinin de sırasıyla 3,5 ve 3,1 olarak gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Uzun yıllardır bu oranlarımız Maastricht Kriterleriyle uyumlu değildir. Bu durumda ülkemizin yatırım almasına engel olmakta ve başka ülkelerce ekonomik güvenimizin olmadığını göstermektedir. Birçok finansal kuruluş açısından bu oranlar oldukça önemlidir ve ülke ekonomileri için hayati önem taşımaktadır. Bu rasyoların pozitif duruma dönmesi için irrasyonel politikaların terkedilmesi elzemdir.

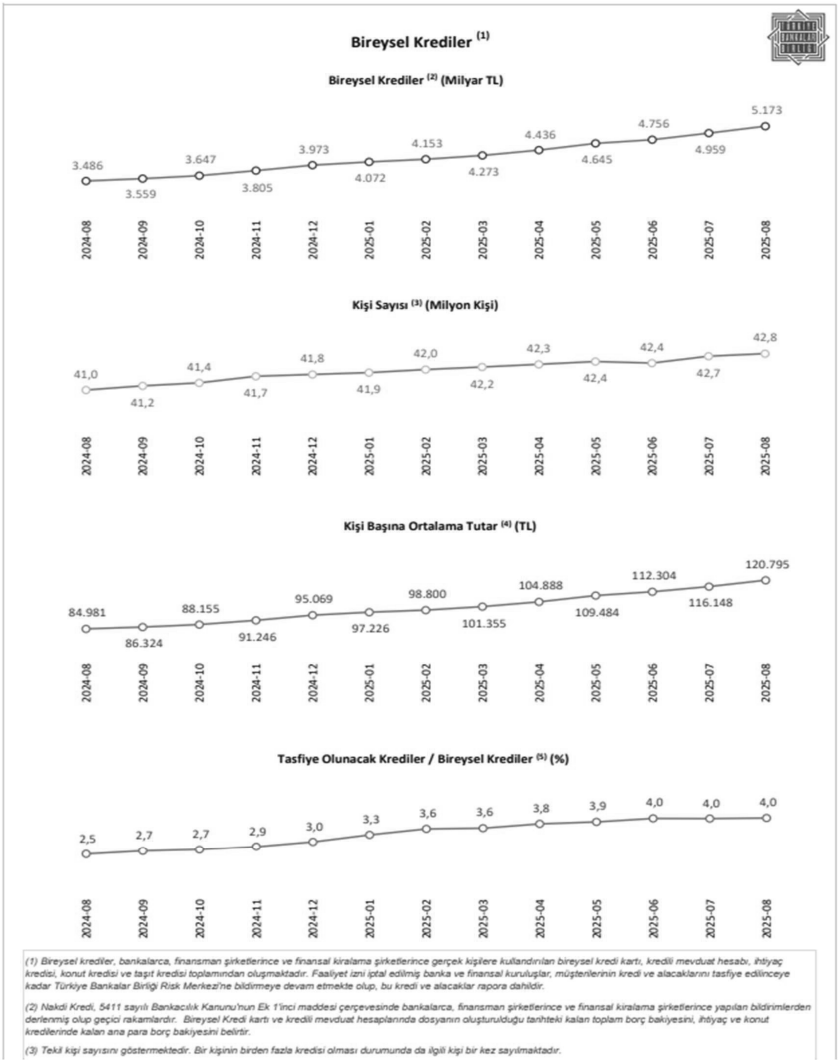

-Türkiye Bankalar Birliği-Risk Merkezi Aylık Bülten-Ağustos 2025

Yukarıda yer alan tabloya baktığımız zaman 2024 yılının Ağustos ayında 3 trilyon 486 milyar olan bireysel kredi tutarı 2025 Ağustos ayında 5 trilyon 173 milyara ulaşarak %49 artış göstermiştir. Tasfiye olunacak krediler ise 2024 Ağustos ayında %2,5 iken, 2025 Ağustos da %4'e ulaşarak 1,5 puan artmıştır.

2024 Ağustos'ta 41 milyon olan kredi kullanıcısı sayısı 2025 Ağustos'ta 42,8 milyona yükselmiş. Artış sınırlı (%4 civarında) olsa da, **zaten nüfusun yarısına yakınının kredi kullanıyor olması**, toplumda borçluluk oranının ne kadar yaygınlaştığını ortaya koyuyor.

2024 Ağustos'ta kişi başına ortalama borç tutarı 84.981 TL iken, 2025 Ağustos'ta 120.795 TL'ye çıkmış. Bu, **%42'lik bir artış** anlamına geliyor. Vatandaşın cebine giren gelir aynı oranda artmadığı için bu tablo, borç yükünün ciddi şekilde ağırlaştığını gösteriyor.

2024 Ağustos'ta tasfiye olunacak kredi tutarı %2,5 iken 2025 Ağustos'ta %4'e yükselmiştir. Yani her 100 liralık bireysel kredinin 4 lirası artık **geri ödenemeyecek duruma** gelmiş. Bu **ödeyemeyenlerin sayısının arttığını**, vatandaşın borcunu çeviremez hale geldiğini gösteriyor. Bankalar açısından risk artarken, hane halkı açısından **borç krizi** derinleşiyor.

Vatandaşlarımızın ağır faiz yükü karşısında ezildiği, kredi borçlarını ödeyemez olduğu bu grafiklerden de gün yüzüne çıkmıştır.

Vatandaşlarımız giderek daha fazla borçlanmak zorunda kalmış, gelir artışlarının ise buna çare olmadığı anlaşılmıştır.

İktidar, kredi genişlemesini "ekonomik canlılık" gibi gösterse de, bu tablo aslında **borçla dönen bir ekonomiyi** anlatmaktadır. Vatandaşın cebindeki gelir artmazken, borcu hızla büyüyor. Borç ödemeleri zorlaştığı için tasfiye oranı yükseliyor; bu da **vatandaşın ödeme gücünü kaybettiğinin göstergesi**dir.

2010-2025 yılları Eylül ayı enflasyon verileri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

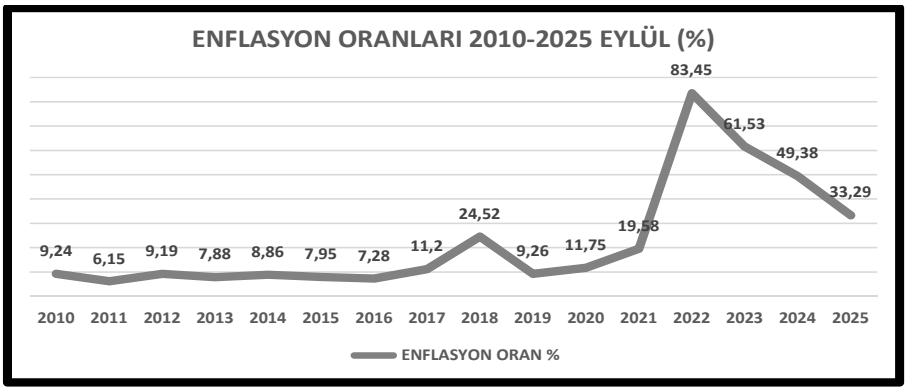

Yukarıdaki tabloyu incelediğimiz zaman; 2021 yılından itibaren ise tablo çok daha dramatik bir hale gelmiştir. Faiz indirimleriyle desteklenen "deneysel ekonomi politikaları" sonucunda 2022 Eylül ayında enflasyon %83,45'e fırlamıştır. Bu oran, Cumhuriyet tarihinin en yüksek seviyelerinden biridir ve vatandaşın alım gücünü hızla eritmiştir.

Sonraki yıllarda 2023–2025 oranlarda düşüş gözlense de bu gerileme fiyatların düştüğü anlamına gelmemektedir; yalnızca artış hızının yavaşladığına işaret etmektedir. Yani, halkın cebindeki para erimeye devam etmektedir. 2025'te dahi %33'ü aşan enflasyon oranı, iktidarın "istikrar" söylemleriyle çelişmektedir.

2025 için başlangıçta yüzde 17,5 olarak açıklanan enflasyon hedefi, önce yüzde 24 bandına, ardından yüzde 25-29 aralığına kadar yükseltilmiştir. Merkez Bankası tarafından son olarak yapılan açıklamada enflasyon beklentisi %31-33 aralığına kadar çıkarılmıştır.

Sonuç olarak, grafik; **ekonomik yönetimin güven ve öngörü oluşturamadığını**, **fiyat istikrarının sağlanamadığını** ve **orta gelirli kesimin giderek yoksullaştığını** açık biçimde ortaya koymaktadır.

Tablo: Hazine ve Maliye Bakanlığı 2026 Yılı Porgram Bazlı Bütçe Dağılımı

ÇOK YILLI BÜTÇE

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE YENİLİK	22.197.525.000	25.942.543.000	29.618.476.000
BİLGİ VE İLETİŞİM	1.578.073.000	1.866.125.000	2.333.678.000
DEMİRYOLU ULAŞIMI	237.308.000.000	258.259.000.000	270.650.000.000
DENİZYOLU ULAŞIMI	99.427.000	117.576.000	147.034.000
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	402.362.889.000	361.790.037.000	393.875.692.000
ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	10.816.255.000	11.242.144.000	12.478.682.000
FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ VE SİGORTACILIK	95.021.438.000	117.901.440.000	121.291.683.000
HAYAT BOYU ÖĞRENME	58.122.000	64.483.000	69.663.000
HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	3.001.083.419.000	3.332.460.482.000	3.766.031.767.000
HUKUK VE ADALET	7.443.115.000	8.648.746.000	26.588.209.000
İSTİHDAM	15.497.000	17.192.000	18.573.000
KADININ GÜÇLENMESİ	1.260.000.000	1.397.811.000	1.510.069.000
KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	16.749.993.000	18.624.312.000	20.208.848.000
KIRSAL KALKINMA	9.879.704.000	10.861.847.000	11.661.879.000
ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	879.149.000	986.948.000	1.098.248.000
ORTAÖĞRETİM	10.180.809.000	11.288.158.000	12.175.569.000
SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ, ÜRETİM VE YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ	74.815.636.000	58.295.618.000	41.233.105.000
ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	180.304.000	187.126.000	195.188.000
ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	17.634.031.000	19.577.525.000	21.395.706.000
SOSYAL GÜVENLİK	1.828.803.168.000	2.132.891.311.000	2.390.783.770.000
SPORUN GELİŞTİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ	206.101.000	243.721.000	304.785.000
STRATEJİK YÖNETİM VE KAYNAK TAHSİSİ	9.331.861.000	10.355.479.000	11.196.754.000
SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	5.516.715.000	6.027.130.000	6.442.903.000
TARIM	266.719.300.000	207.039.300.000	148.359.300.000
TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK	10.000.000.000	11.093.736.000	11.984.670.000
TEMEL EĞİTİM	14.664.274.000	16.288.600.000	17.522.939.000
TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	693.428.000	15.820.002.000	21.025.451.000
ULUSAL SAVUNMA VE GÜVENLİK	337.433.129.000	397.074.897.000	455.218.754.000
YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	1.614.662.318.000	1.894.045.293.000	2.166.514.273.000
YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	169.113.677.000	202.234.809.000	234.813.401.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	28.307.278.000	31.912.357.000	34.909.749.000
Programlar Toplamı	8.195.014.635.000	9.164.555.748.000	10.231.658.818.000
PROGRAM DIŞI GİDERLER	645.308.523.000	726.890.140.000	794.584.272.000
İdare Bütçesi Toplamı	8.840.323.158.000	9.891.445.888.000	11.026.243.090.000

Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinin yarısından fazlası; Hazine Varlıklarının ve Yükümlüklerinin Yönetimi, Sosyal Güvenlik ve Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi programlarına gitmektedir. Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele programına ayrılan pay yine düşük kalmıştır. Halbuki, kayıt dışılıkla en etkin mücadele etmesi gereken bakanlık Hazine ve Maliye Bakanlığıdır. Kayıt dışı ekonominin maliyeti 300 milyar doları (12 Trilyon 600 milyar TL) aşmış durumda iken, bakanlığın kayıt dışı ekonomiyle mücadele programına yaklaşık 16 milyar TL ayırması bu konuya gerekli önemi vermediklerini göstermektedir. **Hali hazırda**

vergi mükellefi olan vatandaşlarımızdan daha fazla nasıl vergi alırım diye düşünmek yerine vergi kaçıranlarla ilgilenmek gerekliliği anlaşılmamıştır. Söz konusu ayrılan tutarın toplam bütçe içerisinde payı %0,19 civarındadır. Öte yandan Gelir İdaresi Başkanlığına 2026 yılı içerisinde ayrılan toplam tutar 70.555.179.000 TL iken kayıt dışı ekonomi ile mücadele kapsamında ayrılan toplam tutarın 5.079.662.000 TL olduğunu görmekteyiz. Bu da yaklaşık %7 gibi bir orana denk gelmektedir. Gerek Hazine ve Maliye Bakanlığına gerekse de Gelir İdaresi Başkanlığına bu program kapsamında ayrılan tutarın yetersiz olduğunu görmekteyiz. Hâlbuki, kayıt dışı ekonomi faaliyetleri kayıt altına almak, rekabet gücünü arttırmak, vergi kaybının önüne geçerek, sürdürebilir bir büyüme ile toplumsal gelir dağılımını daha adaletli bir yapıya kavuşturmak amacıyla kayıt dışı ekonomi ile mücadele hayati bir önem taşımaktadır. Kayıt dışı ekonomi ile mücadeleye gereken önemin verilmesi ve bütçedeki payının artırılması en öncellikli konulardandır.

Kayıt dışı ekonominin tespit edilip, kayıt altına alınması için en hızlı ve en etkin görev yapacak olan kurumumuz Gelir İdaresi Başkanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığıdır. Bu kurumların uzmanlarına gerek inceleme gerekse denetim faaliyetlerini genişletme yetkisi vererek kayıt dışı ile etkin mücadele edilmesini ve kayıt altına alınması sağlanmalıdır.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadelede etkin rol alan kamu personellerinden biri de müfettişlerdir. Müfettişler, yürüttükleri görevler itibarıyla son derece kıymetli katkılar sunmaktadır. Ancak mevcut müfettiş sayısının yetersizliği ve buna bağlı olarak artan iş yükü nedeniyle, bu katkının etkinliği ve verimliliği istenen düzeyde gerçekleşmemektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın kayıt dışı ekonomiyle etkin mücadele edebilmesi için, kamu faaliyetlerinde etkinliği ve verimliliği artıracak bir kamu personel sistemi revizyonu yapması artık tartışmasız bir zorunluluktur.

Bu çerçevede, Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde istihdam edilen ve sahada aktif görev yapan uzmanlara inceleme yetkisinin verilmesi gerekmektedir. Kamu görevlilerinden daha etkin ve verimli bir çalışma bekleniyorsa, bu yetkinin tanınması ve gerekli yapısal çözümlerin üretilmesi Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın sorumluluğudur. Bu sorumluluğun ertelenmemesi, gerekli adımların vakit kaybetmeden atılması gerekmektedir. Aksi halde vergi kayıp ve kaçağı her geçen gün artmaya devam edecektir.

Hazine ve Maliye Bakanlığının toplam bütçesi 8.840.323.158.000 trilyon TL'den oluşmaktadır. Bakanlığın bütçesinin çoğunluğunu Cari Transferler (5.602.519.317.000 Trilyon TL)

oluşturmaktadır. Bu kalem diğer bakanlıklara ve kurumlara Muhasebat Genel Müdürlüğü üzerinden aktarılacak olan rakamları ifade etmektedir.

Bakanlığın bütçesi toplamda 8.840.323.158.000 **trilyon** TL olarak belirlenmiş, 2025 yılına göre **%33** oranında bütçesi artırılmıştır.

Cari Transferler kaleminin detaylarını incelediğimizde dikkat çeken hususlar özet olarak şu şekildedir;

1. AR-GE'ye ayrılan pay, **22.197.525.000** milyar TL, 2025 yılına göre bu rakam %62 oranında artmıştır.
2. Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası için ayrılan pay, **373.997.889.000** milyar TL, 2025 yılına göre bu rakam %24 oranında azalmıştır.
3. Sosyal Güvenlik için, **1.828.803.168.000** trilyon TL, 2025 yılına göre %43 oranında artmıştır.
4. Finansal Sistemin Geliştirilmesi ve Sigortacılık ayrılan pay, **93.241.287.000** milyar TL, 2025 yılına göre %22 oranında artmıştır.
5. Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi için, **70.165.636.000** milyar TL, 2025 yılına göre %13 oranında artmıştır.
6. Tarım için, **225.519.300.000** milyar TL, 2025 yılına göre %11 oranında artmıştır.
7. Ulusal Savunma ve Güvenlik için ayrılan pay, **337.433.129.000** milyar TL, 2025 yılına göre %30 oranında artmıştır.
8. Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi için ayrılan pay, **1.614.662.318.000** trilyon TL, 2025 yılına göre %25 oranında artmıştır.
9. Yoksullukla Mücadele için ayrılan pay, **169.113.677.000** milyar TL, 2025 yılına göre %42 oranında artmıştır.
10. Demiryolu Ulaşımı için ayrılan pay, **237.308.000.000** milyar TL, 2025 yılına göre %26 oranında artmıştır.
11. Hazine Varlıklarının ve Yükümlülüklerinin Yönetimi **3.001.083.419.000** trilyon TL, 2025 yılına göre %50 oranında artmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığımızın 2026 bütçesi incelenirken, yalnızca bütçenin kalemlerine değil, aynı zamanda bu bütçenin yansıttığı ekonomik tablonun gerçeklerine de eğilinmesi gerekmektedir.

Bu bütçe, ülkemizin ekonomi yönetimindeki başarısızlıklarını ve halkımızın yaşadığı derin ekonomik krizi gözler önüne seren bir belge niteliğindedir. Bu çarpıcı gerçek, "Bu ülkede ne oldu?" sorusunun en yalın yanıtını taşımaktadır. Yaşananlar, ekonomi yönetiminde alınan hatalı kararların, mali disiplinsizliklerin ve rasyonel olmayan politikaların sonucudur. Ekonomiyi düzeltmek için hala zamanımız var, ancak **bu yalnızca samimi, tutarlı ve bilimsel politikalarla mümkün olacaktır.**

Vergi Adaleti, Gelir Dağılımında Adalettir!

Yıllardır kamuoyunun gündemini meşgul eden ve beklenen vergi reformu halen beklenmektedir. Türk Vergi Sisteminin karmaşık hali yıllardır sadeleştirilmeyi ve daha etkin şekilde düzenlenmeyi beklerken karmaşık yapı devam ettirilmektedir. Esasen reform haricinde her yapılan düzenlemeler pansuman tedbirlerdir. Günü kurtarmaktan ötesi değildir. Beklenen ise kapsamlı bir vergi reformudur. Vergi kanunlarımızın yapıldığı yıllara baktığımızda 1953, 1960, 1961, 1984 vs. vs. Hatta bunun akabinde teşekkül ettirilen diğer vergi kanunlarımızda geçmişteki kanunlara atıf yaparak ya da dayanak oluşturularak hazırlanmıştır. Dünya ekonomik yapısı değişmiş, ticari ilişkiler ve faaliyetler değişmiş ve gelişmiştir. Ancak ülkemizde vergi kanunlarımız yeniden düzenlenememiş durumdadır. Bu bir eksikliktir. Acilen bir vergi reformuna ihtiyacımız vardır.

Vergide adaletin öncelendiği, dolaylı vergilerin yükünün hafifletilerek **çok kazanandan çok, az kazanandan az vergi alınmasına yönelik düzenlemeler vatandaşlarımız tarafından beklenmektedir.** Ancak ne hazindir ki adeta dağ fare doğurmakta, beklentiler karşılanmamaktadır. Sermaye yine galip gelmektedir. Olan yine emeklimize, asgari ücretlimize, memurumuza ve işçilerimize olmaktadır. Vergi yükü yine dar ve sabit gelirli vatandaşlarımızın sırtına kalmaktadır.

Vatandaşlarımıza tanınan vergisel avantajların ellerinden alındığı bir anlayışın hâkim olduğu ortamda bazı kesimlere vergisel aflar tanınmaktadır.

Yıl içerisinde TBMM'ye sunulan vergi paketinde, yatırım, istihdam, üretim ve ihracatçıların teşvik edilmesine yönelik maddelerin bulunması ve vergi harcamaları bakımından etkin olmayan istisna, muafiyet ve indirimlerin kaldırılacağına dair maddelerin bulunması ve ayrıca yeni getirilen tekno-girişim şirketlerine yönelik istisnaların getirilmesi önemlidir.

Ancak, paket içerisinde uygulanabilirliği olmayan ve hatalı çalışmaların olduğu da görülmektedir. Cezaların 30 katlara varacak düzeyde artırılmış olması doğru değildir. Ayrıca

hasılat tespit denetimlerinin ihdas edilmeye çalışılması modern vergilendirme terminolojisiyle ters düşmektedir. Bu durum, ilkel bir vergilendirme tekniğidir. Ayrıca uygulanabilirliği de bulunmamaktadır. Nitekim uygulamada sorunlar yaşanmaya başlamıştır.

Yoklamalarda tespit edilen kazancın tüm aylara veya tüm yıla teşmil edilmesi vergilemede gerçek mahiyetin esas alınacağına ilişkin ilkeye aykırılık teşkil etmektedir. Ayda en az 3 defa hasılat tespit denetimi yaparak, aylık hasılat tespiti yapılmış olunmamaktadır. Böyle bir karine uygulaması yoktur. O takdirde uzun yıllar önce uygulanan götürü usulü ile beyandan çokta farklı bulunmamaktadır. Hasılat tespiti düzenlemesi birçok yönüyle ele alınabilir olsa da uygulanabilirliği bulunmamaktadır. Umulan sonuçların ortaya çıkması neredeyse imkansızdır.

Diğer taraftan, pakette yer alan en önemli hedeflerinden biri kayıt dışılıkla mücadele olarak ifade edilmektedir. Ne yazık ki bu hedef; kanun teklif metninde yeteri derecede yansıtılamamıştır. Kayıt dışının vergilendirilmesi, vergilendirmede adaleti de sağlayacaktır. Ülkemizde kayıt dışı ekonomi 300 milyar doları geçtiği tahmin edilmektedir. Böylesine devasa bir tutarın vergilendirilmemesi ve bu kanun teklifi içerisinde kayıt dışının vergilendirilmesine yönelik çalışmanın olmaması hayal kırıklığıdır. Ülkemiz kayıt dışı ekonomi cenneti (!) haline mi getirilmek istenmektedir.

Böylesine büyük rakamların vergilendirilmesinin devlet bütçesine katkısı büyük olacaktır. Basit bir hesaplama ile ‘kayıt dışı ekonomi vergilendirilmiş olsaydı bütçeye katkısı ne kadar olacaktı?’ sorusunun cevabına bakalım.

- Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın verilerine göre; 2024 yılı toplam vergi gelirlerimiz 7 trilyon 305 milyar 279 milyon lira olarak kayıtlara geçmiştir.
- TÜİK verilerine göre; 2024 yılı Gayrisafi Milli Hasılamız 44 Trilyon 587 milyar 225 milyon olarak gerçekleşmiştir.
- Bu doğrultuda toplam vergi yükümüz; Toplam Vergi Gelirleri / Gayrisafi Milli Hasıla hesabına göre; %16,03 çıkmaktadır.
- Bu doğrultuda bugün ki kurla kayıt dışı ekonomi boyutu Türk Lirası cinsinden takriben 12 Trilyon 600 milyara tekabül etmektedir. Kayıt dışı ekonomi vergi yükü oranınca vergilendirilmiş olsaydı merkezi yönetim bütçesine vergi geliri kaydedeceğimiz tutar (12 Trilyon 600 milyar * 0,1603) 2 Trilyon 19 milyar Türk Lirasıdır. Buda 2025 tahmini vergi gelirlerinin (vergi harcamaları hariç) %16’sına tekabül etmektedir.

Bu rakamla bütçede kaynak yetersizliği nedeniyle yeteri kadar artırılmayan emekli maaşlarına zam yapılabilirdi. Vatandaşlarımızın sırtına yüklenen vergi yükü hafifletilebilirdi. Çiftçimiz, esnafımız desteklenebilirdi. Çiftçimize tarım girdi maliyetlerinin azaltılması için akaryakıttan ÖTV muafiyeti getirilmek suretiyle gıda enflasyonunda ciddi ölçüde düşüşler sağlanabilirdi. Yıllara sâri şekilde yeni sanayi bölgeleri ve ticaretin canlandırılmasında etkin kalkınma planları yapılabilirdi. Dolaylı vergi yükü azaltılarak vatandaşlarımız rahat nefes alabilirdi. Enflasyonla daha etkin bir şekilde mücadele edilebilirdi. Ancak enerjimizin sürekli farklı alanlara sarf edilmesi nedeniyle kayıt dışı ekonomiyle gerektiği gibi ilgilenilmemekte ve gerekli atılımlar ve çalışmalar yapılamamaktadır.

Paket içerisinde bulunan diğer bir husus ise; Gelir İdaresi Başkanlığı'nın taşra teşkilatında denetim görevinde bulunan personele fazla mesai ücreti ödenmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır. 666 sayılı kanunla düzenlenen fazla mesai ücretinin kaldırıldığına dair madde hükmünü Anayasa Mahkemesi bozarak iptal etmişti. Aradan 12 yıl gibi bir süre geçmesine rağmen hakkın iadesini içeren düzenlemeler yapılmayarak tam aksi yönde düzenlemeler gerçekleştirilmişti. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın bu durumu geçte olsa ve fazla mesai ücreti yetersizde olsa adım atmış olması kıymetlidir. Ancak yeterli düzeye çekilmesi de mutlaka sağlanmalıdır. Bu personel çalışma koşulları itibariyle diğer personele nazaran dezavantajlı durumdadır.

Öte yandan, Türk Parasını Koruma Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 635 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 24.07.2025 tarihli ve 32965 sayılı Resmî Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 18.maddesinde kurumlar vergisi kanunun 32/A maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Bu maddeye göre "32'nci madde kapsamında kurumlar vergisi oranı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından düzenlenen yatırım teşvik belgesi kapsamında gerçekleştirilen yatırımlardan elde edilen kazançlara, yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine indirim hakkının kullanılabileceği ilk hesap dönemi dahil en fazla on hesap dönemi %60 indirimli olarak uygulanır." şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin değişmeden önceki halinde söz konusu indirimli kurumlar vergisi oranı bölgeler itibariyle ayrılmış, dezavantajlı konumda olan bölgelerde %90, %80, %70 olarak uygulanabilen bu oranlar standart hale getirilmiş her bölgeye eşit olarak %60 indirimli kurumlar vergisi oranı bağlamında asgari kurumlar vergisi olan %10'a eşitlenmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 32/C maddesiyle "Yurt içi asgari kurumlar vergisi oranı" getirilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre yurtiçi asgari kurumlar vergisi oranı %10'dan az olamaz. Bu madde değişikliği sebebiyle kurumlar vergisi kanunun 32/A maddesinde değişikliğe gidilmiş, bazı bölgelere tanınan vergisel avantajlar geri alınmıştır.

Halbuki söz konusu bölgesel arası eşitsizliklerin giderilmesi amacıyla bölgeler arası uygulanan indirimli kurumlar vergisinin kaldırılması yerine başka bir formül üzerinde çalışılabilirdi. Söz konusu 32/c maddesine istisna bendi eklenerek indirimli kurumlar vergisi oranı %10'unun altında uygulanabilirdi.

Yap-İşlet-Devret (YİD) Modeli ve Kamu Özel İş Birliği (KÖİ) Modeline göre yapılan projelerden elde edilen kazanç için Kurumlar Vergisi oranı %30'a çıkarılmaktadır. Vergi gelirlerini artırmaya yönelik yapılan bu çalışma önemli ve makuldür. Ancak bugüne değin YİD ve KÖİ ile birçok proje yapılmıştır. Geç kalınan bir düzenlemedir. Diğer taraftan gerek YİD gerekse KÖİ projelerinin sözleşme şartlarında farklılıklar olmaktadır. Bu durum işlerin ve sektörlerin farklılıklarından da kaynaklanmaktadır ve doğaldır. Ancak sözleşmelerin mali sorumluluk kısmıyla ilgili Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın onay süreci ya da bilgi alınması gibi süreçlerin işletilip işletilmediği kamuoyunca ve siyasi partilerimizce malum değildir. Endişe duyduğumuz husus bu sözleşmeler içerisinde oluşacak herhangi bir mali yükün veya sorumluluğun kamuya yükleneceği veya dolaylı yol ve yöntemlerle kamudan tahsil edilmesine (hak edişler ile olabilir) sebebiyet doğuracak maddeler bulunmakta mıdır? Bu modellerin ihale süreçleri şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmamıştır.

Vergi Paketiyle, Dağ fare doğurmuş, vergi reformu beklenirken bazı alanlara vergi beratı verilmiştir. İktidarın ve Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in çokça dile getirmeye başladıkları dolaylı vergi yükünün azaltılarak yerine dolaysız vergilerin artırılması gerektiğine dair sadece dolaysız vergi yükünün arttığı görülmüştür. Dolaylı vergilerden vazgeçmedikleri müddetçe vergide adalet sağlanamayacaktır. **Vergide adalet sağlanamadıkça gelir dağılımında adalette sağlanamayacaktır.** İktidar partisi bu sözlerinde ve programlarında ciddi ise dolaylı vergi yüklerinin azaltılacağını içeren bir kanun teklifini TBMM'ye acilen getirmelidir. Adaletsizlik oluşturulmuştur. **Adalet ve Kalkınma Partisi her geçen gün adaletten hızla uzaklaşmaya ve arasındaki mesafeyi açmaya devam etmektedir**. Unutulmaması ve hatırlatılması gereken bir durumda şudur ki dolaylı vergilerden vazgeçmedikleri müddetçe enflasyonla etkin bir şekilde mücadele edemeyeceklerdir. Dolaylı vergi yükünün hafifletildiği ve oranlarının düşürüldüğü durumda enflasyon düşecek, yaşam

maliyetleri azalacak, halkımızın refahı artacak, lüks gibi görünen birçok ürünün lüks olmadığı anlaşılacaktır. İktidar bunu anladığı zaman ülkemizde ciddi bir vergi reformu gerçekleşecektir.

Vergi mevzuatı sadeleştirilmeli, istisna ve muafiyetler kaldırılmalıdır. Vergide adalet öncelenmeli, gelir dağılımında adaleti bozacak uygulamalardan kaçınılmalıdır.

Ekonomi yönetiminde enflasyonla mücadele etmek için vergi yükü azaltılmalı, KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergi oranları yarı yarıya indirilmelidir.

Piyasa sıkışıklığının giderilmesi için tek seferlik vergi yapılandırması çıkarılmalı ve zor günlerden geçen esnafımız ve iş insanlarımızın rahatlatılmalıdır.

Yaygın denetimlerde vergi cezaları kesilmesi uygulamasından vazgeçilmeli, denetimler etkin ve ticaretle iştigal eden vatandaşlarımızı doğru uygulamalara yönlendirici olmalıdır.

Mali disiplini sağlamak için keyfi uygulamalardan vazgeçilerek israf ve yolsuzlukla etkin mücadele edilmeli, kamu harcamalarını kısıtlayıcı etkin maliye politikaları devreye sokulmalıdır.

Müflis Tüccar Örneği Olarak: Enflasyon Muhasebesi

Ticaretle iştigal eden esnafımızı, iş insanlarımızı ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerimizi doğrudan ilgilendiren, enflasyon muhasebesi uygulamasıyla sorunlar ortaya çıkmıştır. Hazine ve Maliye Bakanımız sayın Mehmet Şimşek ve iktidar, tirajı komik yeni bir soruna sebebiyet vermiştir. Geçtiğimiz yıllarda KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergileri artırmak ve Ek MTV gibi yeni vergiler koymak suretiyle bütçe açığının kapatılması noktasında düzenlemeler yapılmıştır. Ekonomi politikalarını yanlış yöneten AK Parti iktidarı, son yıllarda uyguladığı yanlış vergi politikaları nedeniyle ülkemizi ve vatandaşlarımızı zor sokmaya devam etmektedir. Ekonomide oluşturdukları iklim neticesinde iktidarın vergi politikaları enflasyon üretmeye devam etmektedir. Halbuki israf ve yolsuzlukla etkin mücadele edilerek çözülebilecek olan ekonomi sorunlarımız, hata da ısrar edilmek suretiyle, vatandaşlarımızı yeni bir **haksız vergi** uygulamasıyla karşı karşıya bırakmaktadır.

24.07.2025 tarihli ve 32965 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile ÖTV kanununda yer alan yetkiye istinaden ÖTV kanuna ekli (II) sayılı listedeki ÖTV oranlarında değişikliğe gidilmiştir. Motor silindir hacmi 1600 cm3 ü geçmeyenler için en fazla %80 oranında ÖTV oranı belirlenmişken yeni düzenleme ile motor silindir hacmi 1.4 olan araçlar için belirli matrahı aşanlar için %90 ve

1.4-1.6 arasında motor silindir hacmi olan araçlar için belirli matrahı aşanlar için %100 e kadar ÖTV oranı belirlenmiştir.

Ayrıca, motor silindir hacmi 1.6 ile 2.0 arası olan araçlar için en fazla %150 oranında olan ÖTV oranı %170 e kadar çıkarılmıştır. Yeni düzenleme ile motor silindir hacmi 1.4 geçmeyenler ve özel tüketim vergisi matrahı 650.000 TL'yi aşmayanlar ile özel tüketim vergisi matrahı 650.000 TL ile 900.000 TL arasında olanların ÖTV oranı %70 ve %75 oranında belirlenerek bu araçların fiyatlarında indirime gidilmiş özel tüketim vergisi matrahı 1.100.000 TL aşan araçlar ise daha pahalı hale gelmiştir.

Kur Korumalı Mevduat Sisteminde olduğu gibi **müflis tüccar eski defterleri karıştırırmış** mantığıyla daha öncede hatalı bir şekilde uygulanan Enflasyon muhasebesini tekrar gündeme getirilmiştir. Enflasyon muhasebesi, cümlesine bakınca herkesin makul olarak görebileceği bir anlam gözükmektedir. Enflasyondan kaynaklanan vergi yükünün vatandaştan alınacağı sanılmaktadır. Ancak içeriğine bakıldığında işletmelerin elinde bulunan parasal(nakit) olmayan tüm varlıkların, ürünlerin, stokların değerini belirlenen enflasyon verileri üzerinden güncellemek suretiyle oluşacak olan farktan vergi alınmasından ibarettir. Hangi varlıkların ve ürün kalemlerinin uygulama dışında tutulduğuna ilişkin bir düzenleme bulunmadığından iğneden ipliğe tüm varlıklar ve ürünler enflasyon güncellemesine tabi tutulmuştur.

Örneğin; unlu mamuller sektöründe bulunan bir işletmenin simit ve poğaça gibi ürünleriyle birlikte ürünleri satmak için koyduğu tezgâh, ürün satışından tahsil edeceği yazar kasa, pos cihazı, masa ve sandalye dahil tüm varlıkların enflasyon muhasebesine tabi tutulmak suretiyle vergi oluşmaktadır. Makine sanayiinde imalat yapan iş insanımızın şirketindeki tüm makinelerde enflasyon muhasebesine tabi tutulmak suretiyle vergi oluşmaktadır. Esasen enflasyon muhasebesi adı altında, ticaretle iştigal eden vatandaşlarımızdan **haksız bir verginin** tahsilatı yapmak istemektedir. Oluşturulmak istenen bu vergi **tuzak vergisi** olarak yankı bulmaktadır. **İktidar bu yaptığıyla sineğin yağını çıkarmaya çalışmaktadır**

Oluşan bu vergi dolayısıyla ürün fiyatları artacak ve vatandaşlarımızın alacağı her ürüne **enflasyon zammı** eklenmiş olacaktır. Zammı esnaf değil AK Parti iktidarı yapmaktadır. AK Parti iktidarı tozlu raflardan çıkararak tekrar gündeme getirdiği bu uygulamayla enflasyonla mücadele etmeyi değil **enflasyon canavarının** büyümesine neden olmaktadır. Bu uygulama yanlıştır ve vatandaşlarımıza aleni yalan söylenmiştir.

Ayrıca, nakdi gücü bulunan işletmelerin enflasyon muhasebesinden kaçınma yolları bulunurken nakdi gücü olmayan işletmelerimiz ise **tuzak vergisiyle** karşı karşıya kalmışlardır. Nakdi gücü bulunmayan küçük ve orta ölçekli işletmelerimizi bu uygulama daha derinden etkilenmektedir.

Enflasyon muhasebesi uygulaması, Gelir ve Kurumlar Vergisi Geçici Vergi beyannamesi verilmesi dönemlerinde olmak üzere üçer aylık dönemlerde yılda 3 defa olacak şekilde düzenlenmiştir. Hali hazırda Serbest Muhasebesi Mali Müşavirlerimizin iş yükü ağırdır. Üzerine birde enflasyon muhasebesi ile birlikte evlerine dahi gidemeden geceli gündüzlü bir şekilde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Mesleklerinden soğumakta ve mesleği bırakmanın eşiğine gelmektedirler. Türk Vergi Sistemimiz zaten karmaşık bir vaziyettedir. Bu karmaşıklığın giderilmesi ve vergi kanunlarında sadeleştirme beklenirken aksine enflasyon muhasebesi uygulaması ile daha da karmaşık ve keşmekeş hale getirilmektedir. Uygulama dönemi itibariyle enflasyon halen düşmüş ve makul seviyelere inmemişken enflasyon muhasebesinin doğuracağı sonuç **zamanından önce öten horoz misalidir.**

Ekonomi yönetiminde yapılan yanlışlar silsilesi devam etmekte, fatura vatandaşımıza kesilmektedir. Derhal bu yanlıştan ve anlayıştan vazgeçilmelidir.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin haklı talebine kulak verilmeli ve iş yükü hafifletilmelidir.

Enflasyon muhasebesi matraha etki etmemeli ve vergi oluşmamalıdır.

Uygulama dönemi geçici vergiler döneminde yapılması doğru değildir. Bilanço düzenlemesi yılda bir defa olacak şekilde yıl sonunda yapılmalıdır.

Enflasyon muhasebesi uygulamasına getirilen 50 milyon TL'lik ciro sınırlaması makul değildir bu tutar artırılmalıdır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerimiz ile yatırımcılarımız korunmalıdır.

Ekonomik Yönetimin Gerçekleri

Hazine ve Maliye Bakanı, göreve geldiğinde "rasyonel zemine dönmekten başka çaremiz yok" demişti. Ancak, bugün itibarıyla bu hedefin ne kadar uzağında olduğumuzu açıkça görülmektedir.

Enflasyonla mücadelede beklenen sonuçlar alınamamış, gelir dağılımı daha da bozulmuş, yoksulluk ve hayat pahalılığı geniş kesimlerin hayatını dayanılmaz hale gelmiştir.

2025 için başlangıçta yüzde 17,5 olarak açıklanan enflasyon hedefi, önce yüzde 24 bandına, ardından yüzde 25-29 aralığına kadar yükseltilmiştir. Ayrıca açıklanan enflasyon verilerine ve piyasa beklentilerine bakıldığında oranın %30'un üstünde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Bu denli büyük sapmalar, ekonomik yönetimde ciddi bir koordinasyon eksikliğini ve planlama hatalarını gözler önüne sermektedir. Bugün Türkiye, enflasyon hedeflerinde tutarlılık gösteremeyen bir ekonomi yönetimiyle karşı karşıyadır.

Ayrıca, Merkez Bankası'nın enflasyonla mücadelede yalnız bırakıldığını su götürmez bir gerçektir. Para politikası enflasyonla mücadelede önemli bir araçtır; ancak bu, tek başına yeterli değildir. Harcama politikaları ve gelir politikalarının bu mücadelede etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Kamu harcamalarındaki disiplinsizlik, Merkez Bankası'nın yükünü daha da artırmakta ve halkın bu politikalar üzerindeki güvenini zedelemektedir.

Büyüme, Cari Açık ve Yatırım Eksikliği

Cari açıkta elde edilen iyileşmelerin olduğu ifade edilmektedir. Ancak, bu iyileşmenin sürdürülebilir olup olmadığı sorgulanmalıdır. Cari açıktaki bu daralmanın önemli bir kısmı, enerji fiyatlarındaki geçici düşüşten kaynaklanmaktadır. Bu tür geçici avantajlar, ekonomimizi yapısal anlamda güçlendirmediği gibi, uzun vadeli sorunlarımızı da çözüme kavuşturmayacağı gerçeğini görmek gerekir.

Türkiye'nin büyüme oranları, ekonomik sıkıntıların başka bir yansımasıdır. Yüksek büyüme oranlarıyla övünülen yılların ardından, bugün OECD'nin büyüme beklentilerini aşağı yönlü revize ettiği bir ülke haline geldik. Daha da kötüsü, enflasyon oranımız OECD tahminlerine göre yüzde 29,1 olarak öngörülürken, hükümetin hedeflediği rakamların çok uzağında olduğumuz açıktır.

Üretim ve yatırım tarafında ise durum daha da endişe vericidir. Sanayi üretimindeki kapasite kullanım oranları düşük seyretmekte, yatırım iklimi zayıflamaktadır. Bu tablo, uzun vadede ekonomimizin büyüme kapasitesini daha da zayıflatacaktır. Üretim ve yatırım olmadan ne cari açık sürdürülebilir bir şekilde kapatılabilir ne de enflasyon kontrol altına alınabilir. Bu alandaki başarısızlıklar, Türkiye'nin ekonomik geleceği üzerinde kara bulutlar oluşturmaktadır.

Vergi Politikaları ve Gelir Adaletsizliği

Vergi politikaları, hükümetin ekonomik programındaki bir başka önemli sorun alanıdır. 2025 yılı için öngörülen toplam vergi gelirleri, 2021 yılına göre 8,5 kat artış göstermiştir. Vergi

yükünün bu denli artışı, vatandaşın sırtındaki yükü daha da ağırlaştırmış, enflasyonu körüklemiş ve gelir adaletsizliğini derinleştirmiştir.

Bugün Türkiye, dolaylı vergilerle halkını ezmekte, ancak bu vergilerden elde ettiği gelirleri halkın refahını artırmak için kullanamamaktadır. 2018 yılında 706 milyar TL olan toplam vergi gelirlerinin, 2025 yılında 12 trilyon TL'ye ulaşması, ekonomide yaşanan buhranın en açık göstergelerinden biridir.

İktidarların vazifesi milletin müreffeh bir yaşam sürebileceği ekonomik bir düzen kurmaktır ancak iktidarın ortaya koymuş olduğu ekonomi politikasıyla millet, devletini vergilerle ayakta tutmaya çalışmaktadır.

Ayrıca, 2025 bütçesinde faiz ödemelerine ayrılan miktar 1,95 trilyon TL olarak belirlenmiştir. 2017 yılında 56 milyar TL faiz ödemesi yapan bir ülkenin, bugün bu rakamı 40 kat artırması, mali disiplinin tamamen kaybolduğunu ve ekonomik yönetimin başarısızlığını göstermektedir. Bu kadar yüksek bir faiz yükü altında, halkın refahını artıracak politikalara kaynak ayrılması mümkün değildir.

Tarım ve Gıda Enflasyonu

Gıda fiyatlarındaki artış, enflasyonu tetikleyen temel unsurlardan biridir. Tarım sektöründe uzun yıllardır süregelen yapısal sorunlar, bugün gıda fiyatlarındaki artışın temel nedenini oluşturmaktadır. Tarımsal üretimin artırılması hem enflasyonla mücadelede hem de kırsal kesimde yaşayan vatandaşlarımızın refahını yükseltmede önemli bir rol oynayacaktır. Ancak hükümetin tarım politikalarındaki yetersizlikler, bu alanda da sonuç alınmasını engellemektedir.

Kamu Harcamaları ve İsraf

Kamu harcamaları, halkın ekonomik politikalar üzerindeki güvenini en çok etkileyen alanlardan biridir. Vatandaşlardan kemer sıkmaları beklenirken, kamuda devam eden lüks ve israf algısı, hükümete duyulan güveni ciddi şekilde zedelemektedir. Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması, ekonomik yönetimde başarı için vazgeçilmez bir unsurdur.

Kamu İhale Kanunu'nda yapılacak reformlar büyük önem taşımaktadır. Adrese teslim ihaleler ve gereksiz harcamalar sona erdirilmedikçe, halkın ekonomik reformlara olan desteğini kazanmak mümkün olmayacaktır. Kamu harcamalarının disipline edilmesi ve şeffaf bir şekilde yönetilmesi, ekonomik güvenin yeniden tesis edilmesi için hayati öneme sahiptir.

Türkiye'nin ekonomik sorunları ağırlaşarak devam etmektedir. Hükümetin ekonomi politikaları, halkımızın refahını artırmaktan uzak kalmış, enflasyon, işsizlik ve gelir adaletsizliği gibi sorunlar çözülmek bir yana daha da derinleşmiştir.

Bu tabloyu tersine çevirmek için, üretim ve yatırım odaklı bir ekonomik modele geçiş yapmak zorundayız. Kamu harcamalarını disipline etmek, vergi politikalarını daha adil bir hale getirmek ve dolaylı vergilerin yükünü azaltmak bu dönüşümün temel taşları olmalıdır. Tarım ve sanayi sektörlerinde yapısal reformlara öncelik verilmeli, halkımızın ekonomik güvenini yeniden kazanacak adımlar atılmalıdır. Türkiye'nin ekonomik sorunlarını çözmek, rasyonel, şeffaf ve bilimsel politikalar gerektirir. Bu politikalar uygulanmadığı sürece, vatandaşlarımızın refahını artırmak ve ülkemizi ekonomik olarak daha güçlü bir konuma taşımak mümkün olmayacaktır.

3.9. TİCARET BAKANLIĞI

Ticaret Bakanlığı'nın bütçesi; Türkiye'nin ekonomi politikalarının merkezinde yer almaktadır. Bakanlık; uluslararası ticaretin yönlendirilmesi, iç pazarın düzenlenmesi ve ekonomik faaliyetlerin korunması gibi kritik alanlarda önemli görevler üstlenmektedir. Bu nedenle, Bakanlığın bütçesinin hazırlanması ve kullanımı sürecinde şeffaflık ve hesap verebilirlik temel bir ilke olmalıdır.

Ticaret Bakanlığı'nın politikaları yalnızca kendi faaliyet alanıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda Türkiye'nin genel ekonomik göstergelerini ve büyüme stratejilerini doğrudan etkilemektedir. Ancak son dönemde, Bakanlığın karar süreçlerinin ekonomik verimlilikten çok politik kaygılara dayandığı görülmektedir. Özellikle "Tek Adam" yönetimi anlayışıyla ihracat, ithalat ve dış ticaret politikalarına kararnamelerle yapılan müdahaleler; sektörlerde belirsizlik yaratmakta, bölgesel ve sektörel dengesizlikleri derinleştirmektedir. Bu durum hem bütçenin etkin kullanımını hem de ülkenin ekonomik kalkınmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

Ticaret Bakanlığı'nın bütçesi 2024 yılı için 38.501.707.000 TL olup 2025 yılı için %46 artışla 56.233.383.000 TL olmuştur. 2026 yılı için teklif edilen bütçe ise %36 artışla 76.251.159.000 TL'dir.

PROGRAM ADI	2025 YILI BÜTÇESİ	2026 YILI BÜTÇE TEKLİFİ
KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE	6.407.209.562	8.270.215.000
TİCARETİN DÜZENLENMESİ, GELİŞTİRİLMESİ VE KOLAYLAŞTIRILMASI	43.002.229.838	58.407.235.000
TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	908.899.600	1.100.222.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	5.854.979.000	8.382.254.000
PROGRAM TOPLAMI	56.173.318.000	76.159.926.000
PROGRAM DIŞI GİDERLER	60.065.000	91.233.000
İDARE BÜTÇESİ TOPLAMI	56.233.383.000	76.251.159.000

- Ticaret Bakanlığının Genel Bütçe içerisindeki payı %0,40'tır.
- Bütçe detayları incelendiğinde Ekonomik Sınıflandırma altındaki programlar dahilinde İhracat Genel Müdürlüğü'ne en yüksek payın (33.247.767.000 TL) ayrıldığı görülmektedir.
- İhracat Genel Müdürlüğü'nün Ticaret Bakanlığı bütçesi içerisindeki payı ise %44'e denk gelmektedir.
- Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele'ye ayrılan pay 8.270.215.000 TL ile Ticaret Bakanlığı bütçesinin %11'ine tekabül etmekte ve düşük olduğu gözlemlenmektedir. Halbuki ülkemizdeki kayıt dışılık her geçen artmaktadır. Kayış dışıyla etkin mücadele etmesi gereken en önemli kurumlardan biriside Ticaret Bakanlığı'dır. Ancak ne yazık ki bakanlık kayıt dışıyla mücadeleye gereken önemi göstermemektedir. Kayıt dışı ekonomiyle mücadele programına ayrılan payın içerisindeki en büyü kalem personel giderlerinden oluşmaktadır.
- Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğüne ayrılan payında düşük olduğu görülmektedir. Bu payın düşük olması antrepo ücretlerinin yüksek olmasına neden olmakta ve bu da ürünlerin maliyetini artırmak suretiyle enflasyona sebebiyet vermektedir. Ayrıca ihracat iadesi ürünlere gümrük vergisi uygulamasının gözden geçirilmesi ve kaldırılması gerekmektedir. Bu uygulamadaki vergi oranları akla ziyandır.

İhracat Genel Müdürlüğü, Türkiye'nin ihracat politikalarını belirleyen, yürüten ve geliştiren temel kurumlardan biridir. Görev alanı; ihracatı düzenlemek, desteklemek, ihracatçılara eğitim vermek, ihracatla ilgili mevzuatı incelemek, uluslararası pazarları izlemek ve Türk malının dünya genelinde tanıtımını sağlamaktır. Ayrıca devlet destekleri ve kredileri yönetmek, ticaret heyetleri düzenlemek, fuar organizasyonları yapmak gibi birçok faaliyeti yürütmektedir.

Genel Müdürlük, ihracatın desteklenmesi amacıyla 16 daire başkanlığı şeklinde örgütlenmiştir. Bu yapılanma; tarım, kimya, maden, tekstil, otomotiv gibi sektörlerin yanı sıra markalaşma, KOBİ destekleri, tanıtım, fuarlar ve uluslararası ürünlerin geliştirilmesi gibi alanları kapsamaktadır. Kurumun asli hedefi, üretimi yönlendirmek, ihracatı artırmak ve böylece ulusal ekonomiye sürdürülebilir katkı sağlamaktır.

Ticaret Bakanlığı bütçesi içinde İhracat Genel Müdürlüğü'nün payı %44'tür. Bu oran büyük bir kalem gibi görünse de Türkiye'nin uluslararası ticaretteki rekabet gücü ve dış ilişkilerinin

güçlendirilmesi açısından bakıldığında, bu Genel Müdürlüğün bütçesinin çok daha yüksek olması gerektiği açıktır. Üreten, ürettiğini ihraç eden ve ihracatla büyüyen bir Türkiye vizyonu; yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda diplomatik bağımsızlığın da temelini oluşturur. Böyle bir yapıya ulaşıldığında, Türkiye dış şoklara karşı daha dirençli olacak ve daha itibarlı bir dış politika yürütebilecektir.

Türkiye'nin dış ticaret dengesini sağlamak için ithalat ve ihracat politikaları arasında bütünlük kurulması şarttır. Özellikle ithal edilen mamul ve yarı mamul ürünlerin yerli üretimi, ilgili bakanlıkların koordinasyonuyla teşvik edilmeli ve desteklenmelidir. Kalkınma planlarında bu hedefler yer almasına rağmen, gerekli adımların atılmaması ve kurumlar arası eşgüdüm eksikliği, bu sorunun kalıcı hale gelmesine yol açmaktadır.

Taşra düzeyinde yaşanan yapısal sorunların çözümü için, bakanlıklar arasında koordinasyonu sağlayacak yeni bir kamu kurumuna ihtiyaç vardır. Bu kurum, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'yla iş birliği içinde çalışarak ithalatı azaltacak, üretimi teşvik edecek ve ihracatı çeşitlendirecek programlar geliştirmelidir. Aksi halde üreticilerimiz, sanayicilerimiz ve çiftçilerimiz bu dengesizliklerden zarar görmeye devam edecektir.

Son olarak, ihracat ve ithalat politikalarının enflasyonu düşürme odaklı eylem planlarıyla desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Teknoloji transferi artırılmalı, yabancı yatırımcıların ilgisini çekecek büyük ölçekli fuarlar ve tanıtım organizasyonları düzenlenmelidir. Her ilde sektörel bazda fuarlar organize edilerek kalkınmanın sadece belli bölgelerde değil, ülke genelinde dengeli biçimde gerçekleşmesi sağlanmalıdır. Böylece her ilin gayrisafi yurt içi hasıladan ve dış yatırımlardan adil pay almasının önü açılacaktır.

Ticaret Bakanlığı bütçesi, ekonominin yönlendirilmesi, dış ticaretin dengesinin sağlanması ve tüketici piyasalarının düzenlenmesi gibi hayati görevleri kapsaması nedeniyle, ekonomik programın başarısı açısından belirleyici öneme sahiptir. Ancak bütçe görüşmelerinde, Bakanlığın kaynaklarının verimli kullanımı, performans hedeflerinin takibi ve hesap verebilirlik mekanizmaları açısından ciddi eksiklikler bulunduğu ortaya konmuştur.

Bakanlık sürekli olarak kırılan ihracat rekorlarından, cari dengedeki iyileşmeden ve esnaf desteklerinden öne çıkmaya çalışmış olsa da bu verilerin yapısal dönüşüme dayanmadığı, geçici fiyat ve kur etkilerinden kaynaklandığı aşikardır. Bu durum, ekonomide istatistiksel büyümeyle süreklilik arz eden kalkınma arasındaki farkın giderek açıldığını göstermektedir.

Dış Ticaret Dengesi

İhracat ve ithalat dengesine baktığımızda ülkemiz açık vermeye devam etmektedir. Ekim 2025 itibariyle baktığımızda dış ticaret dengemiz 74,69 Milyar USD eksidedir ve ihracatın ithalatı karşılama oranı %75'tir. Yıllar içerisinde dış ticaret dengemizde dalgalanmalar görünmektedir. Ancak dış ticaret dengemizi pozitife geçecek şekilde kalkınma ve yatırım planlaması bulunmamaktadır.

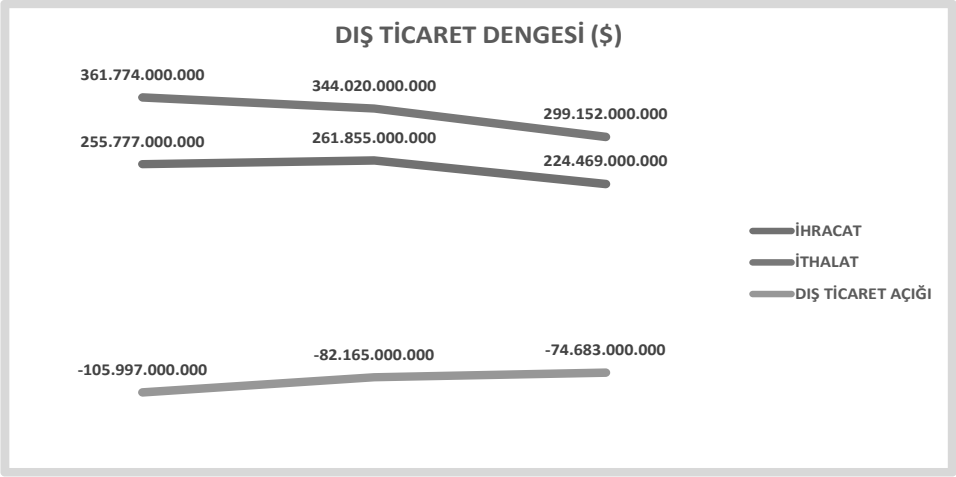

DIŞ TİCARET DENGESİ ($)	2023 (OCAK-ARALIK)	2024 (OCAK-ARALIK)	2025 (OCAK-EKİM)
İHRACAT	255.777.000.000	261.855.000.000	224.469.000.000
İTHALAT	361.774.000.000	344.020.000.000	299.152.000.000
DIŞ TİCARET AÇIĞI	**-105.997.000.000**	**-82.165.000.000**	**-74.683.000.000**
İHRACATIN İTHALATI KARŞILAMA ORANI	**70,70%**	**76,12%**	**75%**

Özellikle 2018 yılından başlayarak uygulanan yanlış ekonomi politikalarının sonucunda ülkemiz her anlamda kur, faiz ve enflasyon sarmalına girmiştir. Bu iktidarın ekonomiyi düzeltme ihtimalinin kalmadığı net bir şekilde ortadadır.

2025 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda büyüme beklentisi %4 olarak açıklanmıştır. Sektörel dağılıma bakıldığında, sanayi sektörünün büyümeye en büyük katkıyı sağlayacağı, tarımın ise bu büyümeyi destekleyeceği öngörülmektedir. Ancak iktidarın ekonomiye dair bu iyimser tablosu, sahadaki gerçeklerle örtüşmemektedir. Tarımda artan maliyetler, düşen üretim oranları ve sanayi üretim endeksindeki gerileme açıkça ortadayken, pembe tablolar çizmek toplumun ekonomik gerçekliğini görmezden gelmektir.

Büyüme verileri incelendiğinde, ekonominin tüketim odaklı bir yapıya dayandığı ve hizmet sektörünün ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ancak Merkez Bankası'nın yüksek faiz politikası, kısa vadede hizmet sektörünü daraltacak, uzun vadede ise yatırım iştahını zayıflatacaktır. Bu durum, yeni üretim kapasitesi oluşturulmasını ve istihdamın artmasını engelleme riski taşımaktadır.

Bu nedenle bütçede, esnafın ve üreticinin sorunlarını çözmeye yönelik somut adımlar atılması zorunludur. Ne var ki mevcut bütçe verileri, üreticiye ve küçük işletmelere yeterli kaynak ayrılmadığını göstermektedir. Üretici yeterli destek almadan üretemez; üretim olmadan da kalkınma gerçekleşemez.

Enflasyonun olumsuz etkilerinden en fazla etkilenen kesim olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) korunması, bu dönemde hayati bir öneme sahiptir. KOBİ'lere yönelik hibe ve destek programları genişletilmeli, üretimi teşvik eden politikalar önceliklendirilmelidir. Ancak bu yapılmadığı sürece, açıklanan büyüme hedefleri sadece kâğıt üzerinde kalacak, reel ekonomide karşılığı olmayacaktır.

KOBİ ve esnaf destekleri artmış görünmekle birlikte, reel sektörün finansmana erişimi bankacılık sistemindeki yüksek komisyon oranları nedeniyle güçleşmiştir. POS kesintileri ve kredi kartı komisyonları artmış, finansman maliyetleri küçük işletmelerin sürekliliğini zora sokmuştur.

Esnaf kredilerinin sübvansiyonlu olmaktan çıkıp performans bazlı, uzun vadeli bir modele dönüştürülmesi gerekmektedir. Bakanlık, erken uyarı mekanizmalarıyla sektörel iflas dalgalarını önleyecek yapısal bir izleme sistemi kurmalıdır.

Yüksek teknoloji içeren ürünlerin ihracattaki payının 2002'de %6,2 iken günümüzde %3,7'ye gerilemesi, Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin ihracata yansıyamadığını göstermektedir. Bu durum, Bakanlığın politikalarının sadece miktar artışına odaklandığını, nitelikli üretim dönüşümü sağlayamadığını göstermektedir.

Bu nedenle, ihracat stratejisinin yalnızca destek mekanizmalarına değil, yüksek katma değerli üretim altyapısının geliştirilmesine yönelik olması gerekmektedir.

İsrail ile Ticaret

Ak Parti hükümeti, 2 yıldır devam eden İsrail'in Gazze işgalini ve Filistin halkına uyguladığı soykırımı her defasında en üst perdeden kınasa da ticaretini başka limanlardan üzerinden devam ettirdiğini maalesef tüm dünya bilmektedir ve bu ikiyüzlülüğün hesabını verecek bir hükümet yetkilisi şimdilik bulunmamaktadır. Ancak Ticaret Bakanlığı 2023 Ekim ayından itibaren dolaylı olarak İsrail'e giden ticari gemilerin muhteviyatını açıklamalıdır.

İktidarı somut adım atmaya çağıran bir takım STK ve kuruluşlar yaptıkları gösterilerde polis müdahalesi ile karşılaşmış ve engellenmişlerdir.

İktidar vatandaşımıza bu muameleyi reva görürken ve ticaret iddialarını yalanlarken hem TÜİK hem TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) verilerinde Türkiye-İsrail arasındaki ticaret ayan beyan ortaya çıkmıştır.

Veriler yapılan ticaretin büyüklüğü bir tarafa muhtevasıyla da dehşet vericidir. İktidar 2023 yılı boyunca İsrail'e 5.173.437.839 $ ihracat yapmış, bu ticaretin içinde her türlü sektörden ürün bulunmuştur. TÜİK verilerine göre ihracat ürünleri içinde silahlar, silah yapımında kullanılan materyal ve askeri önem taşıyan ürünler bulunmaktadır.

Türkiye limanlarından İsrail'e silah ve bomba yapımında kullanılacak materyallerin, demir tellerin, barutun, jet yakıtının, çeliğin gidiyor olmasının bir izahı yoktur.

Herhangi bir ürünün bile satılmaması gereken İsrail'e silah satmak akla, vicdana, izana sığacak bir iş değildir.

2024 Haziran ayı itibariyle yani İsrail ile ticaretin kesildiğinin açıklanmasından bir ay sonra, Filistin devleti ile yapılan ticarette daha önce görülmemiş artışlar söz konusu olmuş, bu durum izaha muhtaç bir zemin oluşturmuştur.

2023 Ekim ayından günümüze kadar İsrail'e doğrudan ya da dolayı yapılmış olunan sevkiyatların muhteviyatları ve ticari getirileri ve bu getirilerin kimlere olduğu Ticaret Bakanlığı tarafından en kısa sürede aydınlığa kavuşturulmalıdır.

Türkiye'nin BRICS Ülkeleri ile İlişkisi ve Gerekliliği

“BRIC” kavramı, ilk kez 2001 yılında yatırım uzmanı Jim O’Neill tarafından, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin’in küresel ekonomide yükselen güçler olarak dikkat çektiği dönemde ortaya atılmıştır. Bu dört ülke, 2006 yılında bir araya gelerek uluslararası ölçekte daha güçlü bir iş birliği mekanizması kurmuş, 2009’da ilk liderler zirvesini gerçekleştirmiştir. 2011’de Güney Afrika’nın da katılımıyla yapı “BRICS” adını almış, 2024 yılı itibarıyla İran, Mısır, Etiyopya ve Birleşik Arap Emirlikleri’nin katılımıyla üye sayısı dokuza yükselmiştir.

BRICS ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika), son yıllarda küresel ekonomik ve siyasi dengelerdeki etkilerini artırmak amacıyla genişleme stratejilerini hızlandırmıştır. 2023 yılında Arjantin, Mısır, Etiyopya, İran, Suudi Arabistan ve BAE’yi üyeliğe davet eden oluşum, 2024 yılında ise Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 13 ülkeyi “ortak ülke” statüsüyle iş birliğine çağırmıştır. Bu gelişmeler, BRICS’in yalnızca ekonomik bir güç birliği değil, aynı zamanda farklı kültür ve siyasal sistemleri bir araya getiren alternatif bir küresel platform olma iddiasını ortaya koymaktadır.

Türkiye, jeopolitik konumu, bölgesel etkisi ve ekonomik potansiyeliyle BRICS’in genişleme politikaları açısından stratejik bir ortak olarak öne çıkmaktadır. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Türkiye’nin BRICS’e olan ilgisini dile getirerek, bu çerçevede bir ortaklık teklifinin kendilerine iletildiğini açıklamıştır. Bu teklifin değerlendirilme süreci, Türkiye’nin BRICS ile ilişkilerinin geleceğini ve küresel ekonomi politikalarındaki yönelimini belirleyecek önemli bir dönüm noktası niteliğindedir.

Küresel ticarette korumacılık artmaktadır. Dünya genelinde devletler yılda 6 binden fazla ticari müdahalede bulunmakta, bu da Türkiye gibi açık ekonomilerin manevra alanını daraltmaktadır. Buna rağmen, Bakanlığın Çin, Hindistan ve AB ülkeleriyle stratejik düzeyde planlı bir ticaret diplomasisi yürütmediği görülmüştür.

Gümrük Birliği’nin güncellenmemesi ve serbest ticaret anlaşmalarının etkisiz kalması, dış ticaret politikasında stratejik vizyon eksikliğine işaret etmektedir.

BRICS ile İş Birliğinin Önemi

BRICS ülkeleri, dünya nüfusunun yaklaşık %40’ını ve küresel ekonominin %25’ini temsil eden büyük bir ekonomik blok olarak hem üretim hem de tüketim kapasitesi açısından dikkate değer bir potansiyele sahiptir. Türkiye’nin BRICS ile geliştireceği ekonomik iş birliği; dış ticaret

hacmini artırmak, teknoloji transferini hızlandırmak ve yeni pazar alanlarına ulaşmak bakımından stratejik fırsatlar sunmaktadır.

Türkiye'nin dış ticaretinde uzun süredir Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri gibi geleneksel ortaklara bağımlı olması, küresel ekonomik krizler ve bölgesel jeopolitik gerilimler karşısında önemli riskler yaratmaktadır. BRICS ülkeleriyle ticari ilişkilerin güçlendirilmesi, Türkiye'nin ihracat yapısını çeşitlendirerek ekonomik kırılganlıklarını azaltabilir. Özellikle Çin ve Hindistan gibi hızlı büyüyen ekonomiler, Türk ürünleri için büyük ve dinamik pazarlar sunmaktadır.

Ayrıca BRICS ülkeleri, Türkiye'nin altyapı ve yatırım projeleri için alternatif bir finansman kaynağı oluşturma potansiyeline sahiptir. Çin'in "Kuşak ve Yol İnisiyatifi" Türkiye'nin jeostratejik konumuyla örtüşmekte; bu da ülkemizin lojistik, ulaştırma ve enerji projelerinde bölgesel bir merkez haline gelmesine zemin hazırlamaktadır. Bunun yanı sıra, BRICS Kalkınma Bankası gibi alternatif finansal mekanizmalar, Türkiye'nin Batı merkezli finansal yapılara olan bağımlılığını azaltarak dış riskleri dengeleme imkânı sunabilir.

Enerji ve doğal kaynaklar açısından zengin Rusya ve Güney Afrika gibi BRICS ülkeleriyle geliştirilecek ortaklıklar, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini güçlendirmesine ve maliyetleri düşürmesine katkı sağlayabilir. Özellikle yenilenebilir enerji ve madencilik alanlarında kurulacak ortak projeler, sadece ekonomik değil, aynı zamanda teknolojik ve çevresel faydalar da sağlayacaktır.

Çok Kutuplu Dünyada Stratejik Konum

BRICS, Batı merkezli dünya düzenine alternatif bir güç odağı oluşturma hedefiyle hareket eden bir blok olarak, Türkiye'nin dış politikasında yeni bir denge unsuru yaratma potansiyeline sahiptir. Türkiye'nin BRICS ile daha yakın ilişkiler geliştirmesi, küresel sistemde tek kutuplu yapıdan çok kutuplu düzene geçişte etkin bir rol oynamasına imkân tanıyabilir.

Türkiye, tarihsel olarak Doğu ile Batı arasında bir köprü ülke konumundadır. BRICS ile ilişkilerin derinleştirilmesi, bu köprü rolünü daha da güçlendirecek ve Türkiye'nin dış politikada daha bağımsız bir yönelim izlemesine katkı sağlayacaktır. Özellikle Rusya ve Çin gibi BRICS üyeleriyle geliştirilecek stratejik ilişkiler, Türkiye'nin NATO ve Avrupa Birliği ile diplomatik dengelerini koruması açısından önemli bir denge aracına dönüşebilir.

Türkiye'nin BRICS ülkeleriyle uluslararası platformlarda daha yakın iş birliği kurması, küresel karar alma mekanizmalarında daha etkin bir aktör haline gelmesini sağlayabilir. Birleşmiş Milletler (BM) ve G20 gibi platformlarda BRICS ülkelerinin desteğini almak, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını daha güçlü biçimde savunmasına yardımcı olacaktır. BRICS aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin sesi olma misyonunu taşımaktadır; bu nedenle Türkiye'nin bu blokla iş birliği yapması, Küresel Güney ile dayanışma mesajı verecek ve gelişmekte olan ülkelerle bağlarını güçlendirecektir.

Türkiye'nin BRICS ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmesi hem ekonomik hem de diplomatik açıdan stratejik bir gereklilik haline gelmiştir. Bu iş birliği, Türkiye'nin küresel sisteme entegre olurken aynı zamanda bağımsız bir dış politika çizgisi sürdürmesine olanak tanıyacaktır. Ekonomik fırsatların değerlendirilmesi, finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve uluslararası arenada daha güçlü bir aktör olma hedefi, Türkiye'nin BRICS ile yakın ilişkiler kurmasını gerekli kılmaktadır.

Uzun vadeli ulusal çıkarlar doğrultusunda, Türkiye'nin BRICS ile ilişkilerini derinleştirmesi ve çok boyutlu bir dış politika vizyonu benimsemesi, ülkenin küresel konumlanışı açısından hayati önem taşımaktadır.

Kalıcı iyileşme için sanayi politikalarının ara malı üretimini destekleyecek şekilde yeniden tasarlanması şarttır.

Yerli ara malı oranının artırılması, enerji bağımlılığının azaltılması ve teknoloji transferine dayalı ortaklıkların desteklenmesi, cari dengenin kalıcı iyileşmesi için zorunludur.

Ticaret Bakanlığı Faaliyetleri ve Bütçesi Üzerinde Genel Değerlendirme

Bütçe rakamları ne yazık ki sokaktaki gerçekliği yansıtmamaktadır. Resmî veriler ve Bakanlığın paylaştığı tablolar, toplumun geniş kesimlerinin yaşadığı ekonomik zorluklarla örtüşmemekte; bu durum, uygulanan politikaların etkinliği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Ekonomik kriz artık yalnızca rakamlarla ifade edilebilecek bir mesele olmaktan çıkmış, toplumun her kesiminde derin izler bırakmıştır. Bugün sanayicimiz, üreticimiz ve esnafımız; uygulanan sıkı para politikaları ve dezenflasyon hedefleri altında ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Ticaret Bakanlığı'nın, bu zor dönemde üreticiye ve esnafa moral verecek somut adımlar atması büyük önem taşımaktadır. Ancak mevcut tablo, bu yönde ciddi bir eksikliğe işaret etmektedir.

Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik krizin en çarpıcı göstergelerinden biri, iflas ve icra dosyalarının 25 milyonu aşmış olmasıdır. Sadece 2025 yılının ilk 9 ayında 8,5 milyon icra ve iflas dosyası oluşmuştur. Bu rakam, yanlış ekonomi politikalarının doğrudan sonucudur. Ticaret Bakanlığı bu tablo karşısında daha güçlü, daha gerçekçi bir strateji ortaya koymak zorundadır. Ancak Bakanlığın, İsrail ile ticari ilişkileri kesme konusunda dahi adım atmaması, bu iradenin eksikliğini açıkça göstermektedir.

Her ne kadar cari açıkta kısmi iyileşmeler yaşandığı belirtilse de bu iyileşmelerin sürdürülebilirliği son derece tartışmalıdır. Türkiye'nin üretim ve yatırım politikalarında yapısal reformlara ihtiyacı vardır. Sanayi ve tarım sektörlerinin gayrisafi yurt içi hasılaya katkısı giderek azalmakta; tarımdaki gerileme sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve stratejik bir risk haline gelmektedir. Sanayideki daralma ise üretim gücümüzü ve ihracat performansımızı zayıflatmaktadır. Bu yapısal sorunlar giderilmeden, cari açıkta kalıcı bir iyileşme sağlamak mümkün değildir.

İthalat kompozisyonundaki bozulma da dikkat çekicidir. Ara malı ve sermaye mallarındaki yetersizlik, Türkiye'nin üretim kapasitesini artıracak yatırımlardan uzaklaştığını göstermektedir. Buna karşın tüketim malları ithalatındaki artış, ekonomimizin üretimden çok tüketime dayalı bir modele sıkıştığının açık kanıtıdır. Bu tablo, enflasyonun kontrol altına alınmasını zorlaştırmakta, sürdürülebilir büyümeyi neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

Net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısındaki azalma da ekonomik politikalarımızın zayıf halkalarından biridir. 2025 yılı için belirlenen 390 Milyar Dolarlık ihracat hedefi yakalansa bile, dış ticaret açığının büyüdüğü gerçeği değişmemektedir. Türkiye, üretim kapasitesini güçlendirmeden kalıcı bir büyüme rotasına giremez. Bugün birçok üretici artan maliyetler ve ekonomik belirsizlikler nedeniyle üretimlerini başka ülkelere taşımaktadır. Mısır gibi ülkelerde yeni üretim tesisleri kuran Türk yatırımcıların sayısındaki artış, bu tehlikenin boyutlarını açıkça ortaya koymaktadır. Ticaret Bakanlığı, üreticilerimizin yaşadığı bu sorunlara karşı daha etkin politikalar geliştirmelidir.

Merkez Bankası'nın arka kapıdan döviz müdahaleleri de ekonominin diğer bir zayıf noktasıdır. 2018'den bu yana yapılan döviz satışlarının toplamının 500 Milyar Doları aştığı tahmin edilmektedir. Bu politikalar, kısa vadede kur artışını frenlemiş gibi görünse de uzun vadede ihracatçılarımızın rekabet gücünü ciddi biçimde zayıflatmıştır. Döviz kurlarındaki dalgalanmaların ihracat üzerindeki olumsuz etkisini hafifletmek için, daha öngörülebilir ve stratejik adımlar atılmalıdır.

İhracat destek programlarının bütçedeki payı son derece sınırlıdır. Ticaret Bakanlığı, ihracatın artırılmasına yönelik kaynaklarını genişletmeli; ancak bu kaynakları özellikle yerli üreticiler ve küçük işletmeler lehine yönlendirmelidir.

E-ticaret sektörünün toplam ticaret içindeki payı %30'a yaklaşmıştır. Bu gelişme olumlu görünse de yabancı sermayeli platformların piyasadaki ağırlığı ciddi bir risk oluşturmaktadır. Gerekli düzenlemeler yapılmazsa, e-ticaret alanı küçük esnaf üzerinde büyük bir baskı yaratacaktır. Bu nedenle daha adil bir rekabet ortamı sağlanmalı ve yerli dijital işletmeler desteklenmelidir.

Dijital platformların pazar gücü, küçük işletmeler üzerinde baskı oluşturmakta, %40'a varan komisyon oranları piyasada tekelleşme riskini artırmaktadır. Bu nedenle, Rekabet Kurumu'nun yetkileri genişletilmeli ve AB Dijital Piyasalar Yasası benzeri bir düzenleme ulusal mevzuata dahil edilmelidir.

Ticaret Bakanlığı, ekonomik politikalar arasında daha güçlü bir koordinasyon merkezi haline gelmelidir. Bugün sahada ciddi bir eşgüdüm eksikliği vardır; bu eksiklik giderilmeden ticaret ve ihracat politikalarında anlamlı bir ilerleme beklenemez.

Sonuç olarak, bu bütçenin mevcut ekonomik sorunlara çözüm üretme kapasitesi sınırlıdır. Türkiye'nin gerçek potansiyeline ulaşması için daha cesur, daha gerçekçi ve üretim odaklı adımlara ihtiyaç vardır.

Helal Akreditasyon Kurumu

Kurum; helal uygunluk değerlendirme alanında faaliyet gösteren kuruluşların HAK tarafından ulusal ve uluslararası kabul görmüş teknik kriterlere göre değerlendirilmesi, yeterliğinin onaylanması, düzenli aralıklarla denetlenmesi ve izlenmesi amacını gütmektedir.

2024 yılı bütçesi 50.880.000 TL iken 2025 yılı bütçesi %44 artışla 73.591.000 TL olmuştur. 2026 yılı için yapılan teklif ise %43 artışla 105.677.000 TL olmuştur.

Rekabet Kurumu

Kurumun esas amacı mal ve hizmet piyasalarındaki rekabetçi sürecin tehdit edilmesini engellemektedir. Bu bağlamda son kullanıcının ya da tüketicinin korunması amaçlanmaktadır.

2024 yılı bütçesi 913.053.000 TL iken 2025 yılı bütçesi %40 artarak 1.278.253.000 TL olmuştur. 2026 yılı için yapılan teklif ise %32 bir artışla 1.679.024.000 TL olmuştur.

3.10. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2026 yılı için teklif ettiği toplam bütçe **447.903.261.000 TL**'dir.

Bu bütçenin programlara göre dağılımı şu şekildedir:

- **İstihdam:** 400.627.254.000 TL
- **Sosyal Güvenlik:** 43.691.935.000 TL
- **Yönetim ve Destek Programı:** 3.584.072.000 TL
- **Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması:** 0 TL

Ekonomik sınıflandırmaya göre bakıldığında, bütçenin neredeyse tamamı **"Cari Transferler"** kalemine ayrılmıştır. Bu kalem tek başına toplam bütçenin **441.887.607.000 TL**'lik kısmını oluşturmaktadır. "Personel Giderleri" için teklif edilen tutar ise 4.156.782.000 TL'dir.

Bakanlığın 2026 yılı için teklif ettiği toplam **447.903.261.000 TL**'lik bütçe, dört ana program etrafında şekillenmektedir:

1. **İstihdam Programı**

Bu program, 400,6 milyar TL'lik bütçesiyle aslan payını almaktadır. Kendi içinde birden fazla alt programa ayrılmıştır:

a) İstihdamın Artırılması ve İşsizlikle Mücadele

- **Ana Hedef:** İstihdam politikalarının etkinliğini sağlamak ve işsizliği azaltıcı tedbirler almak.
- **2026 Performans Hedefleri:**
    - İşsizlik Oranı: **%8,4**.
    - Ar-Ge prim teşvikinden faydalanan kişi sayısı: **169.509**.
    - İşveren prim teşvikinden faydalanan kişi sayısı: **11.789.962**.
    - Ulusal İstihdam Stratejisi kapsamında düzenlenen toplantı sayısı: **2**.

b) İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)

- **Ana Hedef:** İş kazası ve meslek hastalıklarıyla etkin mücadele etmek.
- **2026 Performans Hedefleri:**
    - Ölümlü iş kazası oranı (yüz binde): **6,4**.
    - İSG alanında yetkilendirilmiş kurum denetim sayısı: **673**.
    - İSG'nin geliştirilmesine yönelik etkinlik ve proje sayısı: **75**.

c) Çalışma Hayatı ve Sosyal Diyalog

- **Ana Hedef:** Çalışma hayatında etkin işbirliğini geliştirmek.
- **2026 Performans Hedefleri:**
    - Mobbing kaynaklı başvuru sayısı: **12.000**.
    - Mevsimlik tarım işçisi sayısı: **70.000**.
    - Çalışma hayatı ile ilgili araştırma ve proje sayısı: **4**.

d) Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlara Yönelik Hizmetler

- **Ana Hedef:** Yurtdışındaki vatandaşların hak ve menfaatlerini korumak, sosyal hizmetlere erişimlerini kolaylaştırmak.
- **2026 Performans Hedefleri:**
    - Sosyal güvenlik ve istihdam konularında ulaşılan vatandaş sayısı: **325.000**.
    - Düzenlenen bilgilendirme toplantısı sayısı: **575**.

2. Sosyal Güvenlik Programı

- **2026 Bütçe Teklifi:** 43.691.935.000 TL.
- **Ana Hedef:** Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) finansman açığını karşılamak.
- **2026 Performans Hedefleri:**

- Bayram ikramiyesi alan emekli sayısı: **16.330.000**.
- Devlet katkısının SGK gelirlerine oranı: **%16,4**.
- SGK gelirlerinin giderlerini karşılama oranı: **%99,4**.

3. Yönetim ve Destek Programı

Bu, Bakanlığın kendi idari ve operasyonel giderleri için ayrılan programdır.

- **2026 Bütçe Teklifi:** 3.584.072.000 TL.
- **Gider Dağılımı (Ekonomik Sınıflandırma):**
  - Personel Giderleri: **2.525.846.000 TL**.
  - Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri: **294.848.000 TL**.
  - Mal ve Hizmet Alım Giderleri: **518.203.000 TL**.
  - Sermaye Giderleri: **189.350.000 TL**.

4. Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması Programı

Bütçe teklifinde ilginç bir nokta burasıdır. Teklifte Programın gerekçesi, çocuk işçiliğiyle mücadelenin önemini vurgulamakta ve 2026 yılı performans hedeflerine yer verilmekle birlikte (Çocuk işçiliği ile mücadele kapsamında ulaşılan çocuk sayısı: **30.000)** Bu program için 2026 yılı bütçe teklif icmalinde ayrılan ödenek **0 TL** olarak görünmektedir. (2024 yılında bu programın 28,6 milyon TL başlangıç ödeneği bulunmaktaydı). Üstelik performans hedefleri sadece 2026 yılı değil, 2027 ve 2028 yılları içinde yer almakta ve bu yıllar içinde ödenek planlaması öngörülmemektedir. Bu bağlamda Kocaeli Dilovası'nda, aralarında 16 yaşındaki Cansu Esatoğlu ve 17 yaşındaki Nisa Taşdemir'in de bulunduğu, ikisi çocuk altı kadın çalışanın hayatını kaybettiği yangın, bu ödeneğin hayati önemini en acı şekilde ortaya koymuştur.

Bu çerçevede Bakanlığın 2026 yılı için bütçesini sıfırlayarak fiilen tasfiye ettiği, ancak kendi stratejik planında varlığını sürdürmek zorunda olduğu bir programın anlamlı rakamlarla yeniden tesis edilmesi zorunluluktur. Türkiye'nin geleceği olan çocukların korunması, özellikle de çocuk işçiliği gibi kanayan bir yara ile mücadele, bütçe disiplini veya tasarruf tedbirleri gerekçesiyle feda edilebilecek bir politika alanı değildir.

5. **Diğer Teknik Detaylar**

- **Esnaf Ahilik Sandığı:** Kanun değişikliği ile Sandığın uygulanmasının **1 Ocak 2028 tarihine ertelendiği** belirtilmiştir.
- **Yatırım Teklifleri:** 2026 yılı için toplam yatırım teklifi **730.000.000 TL**'dir. Bunun 530,3 milyon TL'si "İstihdam" programı geri kalanı ise "Yönetim ve Destek Programı" altındadır.

Mesleki Yeterlilik Kurumu Başkanlığı için ise 2026 yılında 280.439.000 TL ödenek planlanmış olup bu bütçenin programlara göre dağılımı şu şekildedir:

- **Personel Giderleri:** 194.456.000 TL
- **Sosyal Güvenlik Dev. Primi Giderleri:** 45.509.000 TL
- **Mal ve Hizmet Alımı:** 41.262.000 TL
- **Cari Transferler:** 191.000 TL
- **Sermaye Giderleri:** 1.200.000 TL
- **Sermaye Transferleri:** 821.000 TL

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2026 yılına ilişkin bütçe teklifini daha iyi anlayabilmek ve değerlendirmek için tek başına ele alınması hatalı olacaktır. Çünkü kamuoyuna sunulan bütçe rakamları detaylı hedef ve politika verilerini içermemektedir. Bu açıdan söz konusu bütçe teklifini değerlendirebilmek için güncel veriler ışığında Cumhurbaşkanlığınca hazırlanan 2025 yılına ait Yıllık Ekonomik Rapor, Orta Vadeli Plan, Bütçe Gerekçesi ve 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programının bir arada ele alınması elzemdir.

2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, Türkiye'nin kamu politikalarında kritik bir dönemece işaret etmektedir. Programın bütünü, bir yanda "İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi" ana hedefi doğrultusunda belirlenen dezenflasyon ve sıkı mali disiplin politikaları ile diğer yanda "Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum" hedefi altında sıralanan sosyal politika öncelikleri arasındaki karmaşık dengeyi yönetme çabasını yansıtmaktadır.

Program, sosyal güvenlik sisteminin finansal sağlığının temel direği olan aktif/pasif oranında (aktif sigortalı sayısının pasif sigortalı/aylık alan sayısına oranı) dramatik ve yapısal bir

bozulma yaşandığını verileriyle ortaya koymaktadır. İktidar Programda 2023 yılında yürürlüğe giren emeklilik koşullarındaki değişikliğin (EYT) doğrudan bir sonucu olarak, 2022 yılında 2,00 (iki çalışanın bir emekliyi finanse etmesi) olan sistemin genel aktif/pasif oranı, hızla gerileyerek 2024 yılında 1,61 seviyesine düştüğünü iddia etmektedir.

Programda bu bozulmanın ciddiyetini daha da netleştiren bir ayrıntıya yer vermektedir: Çırak, stajyer ve kursiyerlerin aktif sigortalı sayısından hariç tutulması durumunda (ki bu gruplar tam prim ödemediği için sistemin gelir-gider dengesine katkıları sınırlıdır), bu oranın 2024 yılı itibarıyla 1,49 seviyesine kadar gerilediği belirtilmektedir. Bu veri, sistemin fiilen 1,5 çalışanın dahi 1 emekliyi finanse edemediği kritik bir mali eşiğe geldiğini resmi olarak kabul etmektedir.

Bu aktüeryal bozulmanın kaçınılmaz ve doğrudan sonucu, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) bütçe üzerindeki yükünün astronomik düzeyde artmasıdır. 2024 yılında 1 trilyon 440,7 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenen merkezi yönetim bütçesinden SGK'ya yapılan toplam transferlerin (prim teşvikleri, ek karşılıklar, açık finansmanı, GSS prim ödemeleri vb. dahil), 2025 yılında 2 trilyon 86,7 milyar TL'ye ve 2026 yılında 2 trilyon 328,6 milyar TL'ye yükselmesi beklenmektedir.

SGK'nın aksine, İşsizlik Sigortası Fonu (İSF) mali açıdan son derece güçlü bir görünüm sergilemektedir. Fonun 2024 yılında 359 milyar TL olan toplam varlığının, 2025 sonunda 562,9 milyar TL'ye ve 2026 yılı sonunda 799,7 milyar TL'ye (yaklaşık 800 milyar TL) ulaşması beklenmektedir. Bu durum, İSF'nin özellikle aktif işgücü programları ve istihdam politikalarının finansmanı için çok önemli bir mali alan sunduğunu göstermektedir.

Programın sosyal güvenlik bölümünün temel amacı, "sosyal güvenlik sisteminin kapsamının artırılması, daha adil ve etkin bir yapıya kavuşturulması ile uzun dönemli mali sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi" olarak tanımlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak "Sosyal güvenlik sisteminde hakkaniyeti ve aktüeryal dengeyi güçlendirecek reformlar hayata geçirilecektir" vaadinde bulunulmuştur.

Ancak, Programın kendi performans hedefleri, bu iddialı "güçlendirme" söylemi ile belirgin bir çelişki sergilemektedir. 2024'te 1,61 (çıraklar hariç 1,49) seviyesine çökmüş olan aktif/pasif oranı için 2025 ve 2026 yılı hedefi "1,6" olarak sabitlenmiştir. Bu hedef, bir "iyileştirme" veya "güçlendirme" değil, mevcut bozulmuş seviyenin daha da kötüleşmesini engellemeye odaklı bir "hasar koruma" stratejisidir.

Bu bağlamda Programda yer alan "reformlar hayata geçirilecektir" ve "Aylık bağlama sistemi kişilerin daha çok istihdamda kalmasını teşvik edecek ve mali yük getirmeyecek şekilde yeniden düzenlenecektir" gibi ifadeler, sistemin parametrelerinde (emeklilik yaşı, aylık bağlama oranları, prim gün sayısı vb.) gelecekte yapılması muhtemel değişikliklerin sinyalini vermektedir. Ancak, bu tedbirlerin 2026 program dönemi içinde hayata geçirilerek oranı 1,6'nın üzerine çıkaracağına dair somut bir hedef veya taahhüt bulunmamaktadır. Programda iktidar aktüeryal yıkımı zımnen kabullenmekte ve bunun mali yükünü (2026'da GSYH'nin %3'ü oranında 2,3 trilyon TL transfer) bütçeye aktararak yönetmeyi tercih etmektedir. "Reform" söylemi, 2026 sonrası için bir niyet beyanı olarak kalmaktadır.

Aktüeryal dengenin (aktif sigortalı sayısı) kısa vadede düzeltilememesi, gözleri sistemin gelir (prim) tarafına çevirmektedir. SGK'nın mali dengesi için prim gelirlerinin artırılması hayati önemdedir. Program, 2024'te %86 olan toplam prim tahsilat oranını 2026'da %88'e çıkarmayı hedeflemektedir.

Bu hedefin ana araçları Programda "Prim borçlarının takip ve tahsilat süreçleri etkinleştirilecektir" ve özellikle "Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücretle mücadelede veri analizine dayalı risk odaklı denetim faaliyetleri artırılarak prim tabanı genişletilecektir" olarak belirlenmiştir. Bu tedbirler, Programın "İstihdam ve Çalışma Hayatı" bölümünde yer alan kayıt dışı istihdam oranını 2026'da %24,9'a düşürme hedefi ile doğrudan ilişkilidir. Prim tabanının genişletilmesi, bütçe transfer ihtiyacını bir nebze olsun azaltmak için Programın elindeki en somut araçtır.

Program, nüfusun yaşlanmasının sosyal güvenlik sistemi üzerindeki uzun vadeli baskılarını hafifletmek için stratejik bir adım olarak "Yaşlı bakım hizmetlerinin finansmanı için bakım sigortası kurulacaktır" hedefini belirlemiştir. Bu hedef salt bir sosyal hizmet tedbiri olarak görülmemelidir. Mezkûr hedef, aynı zamanda Genel Sağlık Sigortası (GSS) üzerindeki uzun vadeli bakım hizmetleri yükünü azaltmayı ve "Kadın" bölümünde detaylıca analiz edildiği üzere, kadınların işgücüne katılımının önündeki en büyük engel olan "bakım yükünü" hafifleterek kadın istihdamını artırmayı amaçlayan çok yönlü bir yapısal reform önerisidir. Program dönemi içinde (2026'ya kadar), bu sigortanın "altyapısının oluşturulması" için çalışmalar yapılması planlanmaktadır. Fakat burada İktidarın yaşlılara yaklaşımının acı bir tezahürünü vurgulamadan geçilmemelidir: yaşlılık bir risk değil, hayatın gerçeği olup bu korumanın "sigorta" adı altında şarta bağlanarak bir fon oluşturulması kabul edilemez. Söz konusu koruma zaten "Sosyal Devlet" ilkesi gereği Devletin sorumluluğunda olan bir olgu olup, iktidar bu korumayı hiçbir şarta bağlı olmadan herkese eşit olarak sunmalıdır. Halbuki sigorta

kavramı sadece katılımcıların yararlanabildiği bir süreci içermektedir. O halde iktidara şu soru sorulmalıdır: "Vatandaş sigorta kapsamında değil ise yaşlandığında Devletçe terkedilerek ayrı bir muameleye mi tabi tutulacaktır? "

SGK'nın mali dengesindeki bozulmanın tek nedeni aktüeryal bozulma değildir; sağlık harcamalarındaki artış da sistem üzerinde büyük bir baskı yaratmaktadır. Program verilerine göre, 2024 yılında SGK'nın ilaç harcamaları 305,5 milyar TL, tedavi harcamaları ise 663,4 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2025 yılı tahmini ise bu kalemlerde sırasıyla 413,8 milyar TL ve 917,2 milyar TL olarak öngörülmüştür. Bu, sadece 2025 yılı için 1 trilyon 331 milyar TL'yi aşan devasa bir sağlık faturası anlamına gelmektedir ve bu eğilimin 2026'da da devam etmesi beklenmektedir.

Programın sağlık harcamalarına yönelik yaklaşımı, "verimlilik artışı" ve "rasyonelleşme" olarak sunulsa da önerilen tedbirler yakından incelendiğinde, bunların aslında hizmete erişimi yöneterek talebi kısmaya ve maliyetleri kontrol etmeye yönelik zımni bir mali disiplin (kemer sıkma) politikası olduğu anlaşılmaktadır.

Programın genel mali disiplin hedefi ve SGK'nın 2026 bütçe transferi hedefinin GSYH'nin %3,0'ü ile sınırlandırılması, bu devasa sağlık harcama kaleminde mutlak bir kontrolü zorunlu kılmaktadır. Bu kontrolün sağlanması için Program dört temel mekanizma önermektedir:

1. **Talep Kontrolü (İlaç):** "Akılcı ilaç kullanımı teşvik edilerek ilaç ve tedavi harcamalarını rasyonelleştirecek tedbirler alınacaktır"

2. **Talep Kontrolü (Hizmet):** "Hizmet basamaklarının etkin kullanımı için sevk zinciri ile katılım payları arasındaki bağlantı güçlendirilecektir"

3. **Arz Kontrolü (Fiyat):** "İlaç ve tedavi hizmetlerinde daha etkin fiyatlandırma mekanizmaları oluşturulacaktır"

4. **Arz Kontrolü (Ödeme):** "Beşerî ve tıbbi ürünlerin geri ödeme sisteminde alternatif modellerin kullanılması sağlanacaktır"

Bu tedbirler seti, ilaç fiyatlandırmasını ve yüksek maliyetli tedavilerin geri ödeme koşullarını sıkılaştırarak *arz yönlü* maliyeti ile sevk zincirini katılım payına bağlayarak ve akılcı ilaç kullanımını teşvik ederek *talep yönlü* maliyeti kontrol etmeyi amaçlamaktadır.

Özellikle Programda yer alan "sevk zinciri ile katılım payları arasındaki bağlantının güçlendirilmesi" ifadesi, mali disiplin hedefinin vatandaşa yansımasını göstermesi açısından kritiktir. Bu tedbir, aile hekiminden sevk almaksızın doğrudan uzman hekime veya hastaneye başvuran hastalardan daha yüksek katılım payı alınması yoluyla, uzman hizmetine erişimi *rasyonelleştirmeyi* (caydırıcılık yoluyla zorlaştırmayı) ve bu yolla toplam talebi ve maliyeti düşürmeyi hedefleyen stratejik bir maliyet kontrol adımıdır.

Program, 2024 yılında %8,7 olarak gerçekleşen işsizlik oranının, 2025 yılında %8,5'e, 2026 yılında ise %8,4'e gerilemesini hedeflemektedir.

İşgücüne katılım oranının (İKO) 2024'te %54,2'den 2026'da %54,4'e; istihdam oranının ise 2024'te %49,5'ten 2026'da %49,8'e yükselmesi hedeflenmektedir. Bu hedefler, Programın geneline yayılan makroekonomik yavaşlama ve dezenflasyon süreciyle uyumlu, ancak istihdam piyasasında yapısal bir sıçramadan ziyade *marjinal* bir iyileşmeyi yansıtmaktadır. İşsizlikte iki yılda hedeflenen toplam 0,3 puanlık düşüş iddialı bir hedef olarak nitelendirilemez.

Programın "İstihdam ve Çalışma Hayatı" bölümünün temel amacı, "ikiz dönüşüm (dijital ve yeşil) sürecinin etkilerinin fırsata dönüştürülmesi" ve "insan kaynağı niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı verimli bir işgücü piyasasının oluşturulması" olarak belirlenmiştir. Bu yüksek vasıflı dönüşümün ana aracı olarak "Yeşil dönüşüm ve dijital dönüşümün gerçekleştiği sektör ve meslekler incelenerek bu alanlarda aktif işgücü programları (AİP) etkin bir şekilde uygulanacaktır" hedefi konulmuştur.

Ancak Programın bu stratejik hedefi ile AİP'leri yürüten İŞKUR'un mevcut operasyonel yapısı arasında ciddi bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Programda yer alan veriler AİP harcamalarının ve katılımcı sayısının tarihsel olarak düşük vasıflı ve geçici istihdam sağlayan "Toplum Yararına Programlar" (TYP) ile çoğunlukla mevcut işyerlerinde ücret sübvansiyonu olarak işleyen "İşbaşı Eğitim Programı" (İEP) tarafından domine edildiğini göstermektedir.

İkiz dönüşümün gerektirdiği *yeni ve yüksek vasıflı becerileri* kazandırmaya yönelik yegâne program olan "Mesleki Eğitim Kursları"ndan yararlanan kişi sayısı, 2024 yılında (İEP'ye katılan 65.739 ve TYP'ye katılan 154.052 kişiye kıyasla) sadece 3.405 kişi ile son derece sınırlı kalmıştır.

Bu durum, Programın en büyük çelişkilerinden birini oluşturmaktadır. Bir yanda, 2026 sonunda 800 milyar TL'lik devasa bir kaynağa ulaşacak olan İşsizlik Sigortası Fonu (İSF) bulunmaktadır. Diğer yanda, bu fonun kullanılması gereken "ikiz dönüşüm" stratejisi vardır.

Ancak mevcut operasyonel yapı, bu muazzam kaynağı yüksek teknolojili "Mesleki Eğitim Kursları"na değil, düşük verimli TYP ve İEP'ye aktarmaktadır. Programın "ikiz dönüşüm" hedefine ulaşması, İSF kaynaklarının kullanımında TYP ve İEP'den "Mesleki Eğitim Kursları"na doğru radikal bir bütçe kaydırması yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Mevcut operasyonel yapı, Programın stratejik hedefini desteklemekten uzaktır.

Program, dijitalleşmenin getirdiği yeni çalışma biçimlerine (platform çalışanları, uzaktan çalışma) karşı yasaklayıcı bir tutum almak yerine, bu modelleri kayıt altına almayı hedefleyen modern bir yaklaşım benimsemektedir. "Uzaktan çalışma gibi esnek çalışma modellerinin kayıtlı ve güvenceli bir şekilde uygulanması ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır" hedefi belirlenmiştir.

Bu hedef, Sosyal Güvenlik bölümündeki "Dijitalleşmeyle birlikte geleneksel işyeri kavramının dışında ortaya çıkan yeni çalışma modellerinin sosyal güvenlik sistemiyle uyumlaştırılması için teknik ve hukuki altyapının güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar yapılacaktır" politikası ile doğrudan bağlantılıdır. Bu yaklaşım, bu alanlarda hızla artan kayıt dışılığı önlemeyi ve Programın 2026 için belirlediği kayıt dışı istihdam oranını %24,9'a düşürme hedefini desteklemektedir. Bu hedef kapsamında planlanan "risk odaklı denetim ve rehberlik faaliyetleri" ile birlikte yürütülecektir.

Program, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) alanında önemli bir tespitte bulunmaktadır. Politika, sadece "iş kazaları" üzerine değil, "İş kazası ve meslek hastalıklarının tespiti ve bildirimi süreçleri iyileştirilecektir" hedefiyle "meslek hastalıklarına" da odaklanmaktadır. Türkiye'de İSG istatistiklerinde meslek hastalıklarının tespiti ve bildirimi, iş kazalarına kıyasla son derece düşük seviyededir. Bu tedbir, İSG alanında göz ardı edilen bu kritik konuya yönelik doğru bir teşhisi yansıtmaktadır.

Program, Türkiye'de kadın istihdamının ve işgücüne katılımının önündeki temel engeli net bir şekilde teşhis etmektedir. "Kadın" bölümünde 21 milyon kadının işgücüne dahil olmadığı ve bunun temel nedeninin "bakım ve ev işleriyle meşgul olma" olduğu açıkça belirtilmiştir.

Bu sorunun çözümü için Program, "merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve STK'larla işbirliğiyle kadın istihdamını artırmak üzere kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine (çocuk, yaşlı, engelli bakımı) ilişkin alternatif modeller geliştirilmesi" politikasını önermektedir. Bu politika, Programda yer alan "Bakım Sigortası" hedefiyle de doğrudan ilişkilidir.

Ancak bu keskin teşhise rağmen Programın 2026 yılı için belirlediği hedef son derece mütevazıdır. 2024 yılında %36,8 olan kadınların işgücüne katılım oranı hedefi, 2026 yılı için yalnızca %37,5 olarak belirlenmiştir. İki yıllık dönemde hedeflenen bu 0,7 puanlık artış, Programın genelindeki mali disiplin baskısının bir yansıması olarak okunabilir. Hedefin bu kadar düşük tutulması, Programda bahsedilen "erişilebilir bakım hizmetleri"nin 2026 yılına kadar yaygın bir altyapıya kavuşturulması için yeterli bütçenin ayrılmayacağının veya bu modellerin pilot aşamada kalacağının zımni bir kabulüdür. Politika teşhisi doğru olsa da hedeflenen sonuç mali kısıtlar nedeniyle iddialı değildir.

Engelli hizmetleri alanında Program, geleneksel istihdam politikalarının (kota/ceza yöntemi) denetim yoluyla güçlendirilmesinin yanı sıra, modern politikalara geçişi de hedeflemektedir. Programda, 81 ilde 350 "engelli iş koçu" aracılığıyla danışmanlık hizmeti verildiği ve "engelli bireyin iş öncesi, iş sırası ve iş sonrasında bir iş ve meslek danışmanı tarafından desteklenmesini içeren destekli istihdam modeline ilişkin mevzuat ve personel altyapısı oluşturulacaktır" hedefi yer almaktadır. Bu yaklaşım, engelli bireyleri sadece istatistiksel bir kota doldurmak için değil, işyerinde kalıcı, verimli ve bağımsız olmalarını sağlayacak mekanizmalarla desteklemeyi amaçlayan olumlu ve yapısal bir adımı temsil etmektedir.

Programın "Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele" ile "İstihdam ve Çalışma Hayatı" bölümleri arasında kurulan bağlantı, Programın en tutarlı, iyi tasarlanmış ve yapısal dönüşüm vaat eden politika setlerinden birini oluşturmaktadır.

Bu strateji, GSYH'nin %1,01'ine ulaşan sosyal yardım sistemini pasif bir harcama kalemi olmaktan çıkarıp, onu aktif bir istihdam arzı aracına dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu politikanın işleyişi üç temel tedbir üzerine kurulmuştur:

1. **Stratejik Amaç (Yardım):** Sosyal yardım sisteminin, "işgücüne katılıma mâni olmayacak şekilde... aile odaklı... yeniden kurgulanması". Bu, "yardım tuzağı" riskine karşı alınan bir önlemdir.

2. **Operasyonel Araç (Yardım):** "Çalışabilir durumdaki sosyal yardım yararlanıcıları tespit edilerek istihdama kazandırılmak üzere İŞKUR sistemine kaydedilecektir" ve bu kişilerin AİP'lere (TYP, Mesleki Eğitim vb.) yönlendirilmesi sağlanacaktır.

3. **Teknik Altyapı (İstihdam):** Bu sistemin çalışabilmesi için gereken teknik altyapı, "SGK, İŞKUR ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü verileri entegre edilecek ve... dar

gelirli hanelere İŞKUR hizmetlerinin sunumunda öncelik sağlanacaktır" hedefi ile tanımlanmıştır.

Bu entegre strateji, hem mali disiplin hedefiyle (sosyal yardım harcamalarını azaltma potansiyeli) hem de istihdam hedefiyle (işgücü arzını artırma) mükemmel bir uyum içindedir. Bu politikanın 2026 yılındaki başarısı, büyük ölçüde Programda tanımlanan kurumlar arası "veri entegrasyonunun" teknik başarısına bağlı olacaktır.

2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nın çalışma hayatı ve sosyal güvenlik bölümleri, mali disiplin hedeflerinin sosyal politikalar üzerindeki belirleyici etkisini açıkça göstermektedir.

Programın sosyal güvenlik bölümü İktidarca iddia edilen fakat gerçeği yansıtmayan 2023'teki EYT düzenlemesinin yarattığı sözde ağır mali tahribatın gölgesinde şekillenmiştir. Bu bölümde iddialı parametrik reformlardan ziyade, "hasarı yönetme" ve "mevcut bozulmuş durumu koruma" (Aktif/Pasif oranını 1,6'da tutma) hedefi hakimdir. Mali disiplin, büyük ölçüde bütçeden yapılacak 2,3 trilyon TL'lik rekor transfer ve sağlık harcamalarında talep kısıcı tedbirler (örn. sevk zinciri-katılım payı bağlantısı) üzerine kurulmuştur. Uzun vadeli tek yapısal reform önerisi "bakım sigortası" altyapı çalışmasıdır.

Programın istihdam bölümü ise, "ikiz dönüşüm" ve "bakım ekonomisi" gibi 21. yüzyılın temel yapısal sorunlarını doğru teşhis etmektedir. Ancak bu teşhislere verilen politika yanıtları (örn. AİP'lerin mevcut yapısı, kadın katılımı hedefleri) 2026 hedeflerine tam olarak yansımamış, hedefler mütevazı kalmıştır. Bu durum, İSF'nin 800 milyar TL'lik devasa kaynağının, stratejik hedefler doğrultusunda etkin kullanılamaması riskini barındırmaktadır.

2026 Bütçe teklifine temel oluşturan 2025 yılına ilişkin olarak Cumhurbaşkanlığınca hazırlanan "Yıllık Ekonomik Rapor 2025"de çelişkili iki tablo sunulmaktadır: Bir yanda parasal sıkılaşma koşullarına rağmen 2024 yılında 988 bin kişilik güçlü bir istihdam artışı sergileyen ve 2025 yılı Ağustos ayı itibarıyla mevsimsel etkilerden arındırılmış bazda %8,5'lik istikrarlı bir işsizlik oranını koruyan bir işgücü piyasası bulunmaktadır.

Ancak bu makro istikrarın altında, raporda detaylandırılan derin yapısal zorluklar yatmaktadır. Bu zorluklar arasında sanayi sektöründe yaşanan istihdam kayıpları, **gerçek işsizliği daha iyi yansıtan ve en son %28,6 olarak gerçekleşen atıl işgücü oranı** ile tarım sektöründe %81,7 gibi endişe verici bir seviyeye ulaşan kayıt dışı istihdam sorunu öne çıkmaktadır.

Eş zamanlı olarak, raporun "Kamu Maliyesi" bölümü, bu işgücü yapısının doğrudan bir sonucu olarak sosyal güvenlik sistemi üzerinde biriken muazzam maliyet baskısını ortaya koymaktadır. 2025 yılının ilk sekiz aylık döneminde, sosyal güvenlik transferlerini de içeren ana harcama merkezi bütçe giderlerinin %37'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Rapor, bu harcamaların "en düşük emekli aylıklarında yapılan iyileştirmeler" ve "emekli bayram ikramiyeleri" gibi doğrudan politika kararlarıyla yönlendirildiğini ve %39 civarında yüksek oranlarda artmaya devam ettiğini teyit etmektedir.

Söz konusu iki kısım birlikte ele alındığında, işgücü piyasasındaki yapısal verimsizliklerin sosyal güvenlik sistemi üzerinde nasıl devasa bir finansman açığı yarattığını ve bu durumun "bütçe disiplini" hedeflerini nasıl tehdit ettiği apaçık ortadadır.

Rapor, 2024 yılında uygulanan parasal sıkılaşma politikalarına rağmen işgücü piyasasının "güçlü seyrini sürdürdüğünü" ve toplam istihdamın tüm sektörlerde 988 bin kişi arttığını ve 2025 yılının ilk yarısında da bu istikrarın korunduğunu belirtmektedir.

Raporda yer alan verilerde 2025 yılı Ağustos ayı itibarıyla Mevsim Etkilerinden Arındırılmış temel göstergeler şu şekildedir:

- **İşsizlik Oranı:** %8,5
- **İstihdam Oranı:** %49,4
- **İşgücüne Katılım Oranı:** %54,0

Rapor, yılın geri kalanında istihdamda ılımlı bir artış öngörmekte ve 2025 yılı geneli için işsizlik oranı beklentisini %8,5 olarak belirlemektedir. Raporda sunulan veriler, işgücüne katılımın, yaratılan net istihdamın hafif üzerinde gerçekleştiğini ve bunun sonucunda işsiz sayısında sınırlı bir artış yaşandığını göstermektedir.

Aşağıdaki tablo Raporda yer alan verilerin yıllık değişimini özetlemektedir.

Temel İşgücü Göstergeleri Karşılaştırması (Ağustos 2024 - Ağustos 2025)

Gösterge (Bin Kişi)	Ağustos 2024	Ağustos 2025	Yıllık Fark (Bin Kişi)
Çalışma Çağı Nüfus	65.979	66.458	+479
İşgücü	36.251	36.526	+275

Gösterge (Bin Kişi)	Ağustos 2024	Ağustos 2025	Yıllık Fark (Bin Kişi)
Toplam İstihdam	33.164	33.420	+256
İşsiz Sayısı	3.087	3.106	+19
Gösterge (%)	**Ağustos 2024**	**Ağustos 2025**	**Yıllık Fark (Puan)**
İşgücüne Katılım Oranı	54,9	55,0	+0,1
İstihdam Oranı	50,3	50,3	0,0
İşsizlik Oranı	8,5	8,5	0,0
Genç İşsizlik Oranı	15,8	16,4	+0,6
(Kaynak: Yıllık Ekonomik Rapor 2025, TÜİK verilerinden)			

Bu veriler bizlere şu kritik noktaları göstermektedir:

1. **İşgücü Arzı ve Talebi:** Çalışma çağı nüfusundaki 479 bin kişilik artışa karşılık, işgücü (çalışan veya aktif iş arayan) 275 bin kişi artmıştır. Aynı dönemde ekonomi 256 bin kişilik net istihdam yaratmıştır. Yaratılan istihdamın, piyasaya yeni girenleri (işgücü) tam olarak karşılayamaması, işsiz sayısına 19 bin kişilik bir ekleme yapmıştır.

2. **Genç İşsizliği:** En dikkat çekici ve endişe verici gösterge genç işsizlik oranındadır. Toplam işsizlik oranı %8,5'te sabit kalırken, genç işsizlik oranı 0,6 puanlık kayda değer bir artışla %16,4'e yükselmiştir. Bu durum, işgücü piyasasına yeni giren gençlerin istihdama erişimde artan bir zorlukla karşılaştığını göstermektedir.

İstihdam piyasası, sektörler arasında belirgin bir ayrışma yaşamaktadır. 2025 yılının ikinci çeyreği itibarıyla:

- **Hizmet Sektörünün Hakimiyeti:** Hizmetler sektörü, toplam istihdamın %58,9'unu (19,2 milyon kişi) oluşturarak piyasanın ana motoru konumundadır. Yıllık bazda 237 bin kişilik net istihdam artışı sağlamıştır.

- **Sanayi ve Tarımda Kan Kaybı:** Aynı dönemde, sanayi istihdamı yıllık 79 bin kişi, tarım istihdamı ise 295 bin kişi azalmıştır.

2025 yılının ikinci çeyreğine ait veriler bu eğilimin çeyreklik bazda daha da keskinleştiğini göstermektedir:

- Sanayi İstihdamı: -156 bin kişi
- Tarım İstihdamı: -95 bin kişi
- Hizmet İstihdamı: +174 bin kişi
- İnşaat İstihdamı: +36 bin kişi

Bu veriler, Türkiye işgücü piyasasının sanayi ve tarımdan hizmetler ve inşaat sektörlerine doğru hızlı bir yapısal kayma içinde olduğunu teyit etmektedir. Raporda sanayi üretim endeksinin ılımlı bir görünüm sergilediği belirtilse de sanayi istihdamındaki bu keskin düşüş sektörün verimlilik, otomasyon veya talep koşulları kaynaklı ciddi bir istihdam daralması yaşadığına işaret etmektedir.

Rapor, işgücü piyasasında esnekliğin önemli bir unsuru olarak kısmi zamanlı çalışmayı analiz etmektedir. 2024 yılında Türkiye'de kısmi zamanlı çalışanların istihdam içindeki payı %11,5 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, %16,6 olan OECD ortalamasının belirgin şekilde altındadır. Raporda bu esneklik aracı doğrudan "özellikle kadınların... işgücüne katılımını desteklemenin" bir unsuru olarak tanımlamaktadır. Ancak, raporun bir sonraki bölümünde vurgulanan kronik düşük kadın katılım oranı ile bu verinin birleştirilmesi, Türkiye'nin potansiyel işgücünü harekete geçirecek kilit bir politika aracını (kısmi zamanlı çalışma) OECD standartlarına kıyasla yeterince kullanmadığını göstermektedir. Bu durum, iş mevzuatının katılığına veya kültürel engellere işaret etmektedir. Mezkûr rapor, kadınların işgücüne katılımını piyasanın en zayıf noktalarından biri olarak tanımlamaktadır. Türkiye'de kadın işgücüne katılım oranı (15+ yaş) %36,3 olarak gerçekleşmiştir. Raporda belirtildiği üzere, bu oran %53,9 olan OECD ortalamasının çok gerisindedir.

Bu açıdan Raporda bu düşük oranın ardındaki tehlikelere dikkat çekilmektedir. Raporda yer alan analize göre Türkiye, "65 yaş üzeri nüfus oranının görece düşük olmasına rağmen" (yani demografik olarak genç bir yapıya sahipken) kadın katılımında diğer ülkelerin gerisinde kalmaktadır. Bu açıdan Raporda geleceğe yönelik iki temel riski vurgulamaktadır:

1. **Demografik Risk:** Nüfusun yaşlanması ve çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş) payının azalması, mevcut düşük katılım eğilimini daha da yavaşlatma riski taşımaktadır.

2. **Ne Eğitimde Ne İstihdamdaki Gençler (NEET):** "Ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) gençlerin oranının azaltılması" orta ve uzun vadeli hedefler için kritik bir unsur olarak belirtilmektedir.

Aslında sunulan veriler Türkiye'nin demografik bir fırsat penceresini kaçırma riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Ülke, genç nüfus avantajını (düşük 65+ oranı) elinde tutarken, potansiyel işgücünün yarısını (kadınlar) etkin bir şekilde mobilize edememektedir. Nüfusun yaşlanmasıyla bu açığı kapatmak daha da zorlaşacaktır. Bu durum, doğrudan sosyal güvenlik sisteminin gelir (prim) tabanını daraltan birincil faktördür.

Raporda kayıt dışı istihdamda uzun vadeli bir iyileşme eğilimi olduğu kabul edilmektedir. Oran, 2010'daki %43,3 seviyesinden 2024'te %26,5'e gerilemiştir. 2025 yılının ikinci çeyreği itibarıyla bu oran %25,9'dur. Ancak yine raporda bu makro oranın ardındaki yapısal kırılmayı net bir şekilde ortaya koymaktadır:

- **Tarım Sektöründe Kayıt Dışılık:** %81,7
- **Tarım Dışı Sektörlerde Kayıt Dışılık:** %16,8

Bu oranlar Türkiye'de kayıt dışılık sorununun tek bir "ulusal" sorun olmadığını, aksine birbirinden tamamen kopuk iki ayrı ekonomik yapının varlığını ortaya koymaktadır. Tarım dışı sektörlerdeki %16,8'lik oran, gelişmekte olan bir ekonomi için yönetilebilir bir seviyeye yakınken, tarım sektöründeki %81,7'lik oran, bu sektörün sosyal güvenlik ve vergi sistemi açısından adeta "kayıp" bir alan olduğunu göstermektedir.

Bu durumun sosyal güvenlik sistemi üzerindeki etkisi yıkıcıdır. Tarım sektöründe istihdam edilen 4,6 milyon kişinin neredeyse tamamının (yaklaşık 3,7 milyon kişi) sosyal güvenlik sistemine düzenli prim ödemediği, ancak potansiyel olarak devletin sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinden faydalandığı bir yapının varlığı raporda yer alan verilerden anlaşılmaktadır.

Söz konusu Raporda kamu maliyesinin 2025 yılında 2023 depremlerinin yol açtığı onarım harcamalarının "yükü" altında olduğunu belirtmektedir. Bu olağanüstü yüke rağmen, bütçe disiplinini korumaya yönelik tasarruf tedbirlerinin uygulandığı ifade edilmektedir. Ancak verilere bakıldığında, 2025 yılının ilk sekiz (Ocak-Ağustos) döneminde merkezi yönetim bütçe harcamaları, geçen yılın aynı dönemine göre %42,8 oranında artmıştır.

Raporda yer alan sosyal güvenlik ile doğrudan ilişkili iki ana kalemin ve bu kalemlerin bütçe içindeki devasa boyutu altı çizilmektedir.

2025 yılının ilk sekiz ayında, sosyal güvenlik transferlerini de içeren cari transferler 3.350,7 Milyar TL tutarındadır. Bu rakam, aynı dönemdeki 8.891,2 Milyar TL'lik toplam merkezi yönetim bütçe giderlerine oranlandığında, bütçe harcamalarının yaklaşık %37'sinin doğrudan sosyal güvenlik ve sosyal transferlere gittiği tespit edilmektedir. Bu bulgu, iktidar tarafından deprem harcamalarının bir "yük" olarak belirtilmesine rağmen esasında sosyal harcamaların bütçenin yapısal ve kalıcı ana gövdesini oluşturduğunu göstermektedir. Keza Sosyal Güvenlik Kurumunun mali istatistiklerinde 2025 Ocak-Ağustos dönemi için yapılan bütçe transferi tutarının toplamda 1.288.217.705.000 TL olduğu görülmektedir. Aynı dönemde SGK'nın prim gelirleri 2.492.193.177.000 TL ve devlet katkısı 558.643.169.000 TL olup devlet katkısı hariç tutulduğunda primlerin giderleri karşılama oranı %69,4 olup devlet katkısı dahil edildiğinde bu oran %97,9 olarak gerçekleşmiştir. SGK'nın ilgili dönem için toplam açık finansmanı ihtiyacı 75.018.000.000 TL olarak gerçekleşmiştir. **Yani esasında Sosyal Güvenlik Kurumuna bütçeden aktarılan tutar aslında toplam giderlerin sadece %14'üne tekabül etmektedir.**

Raporda, %39,2 artan "Cari Transferler" kaleminin ana kaynağının %36,6 artış gösteren "sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderleri" olduğunu belirtmektedir. Fakat SGK mali istatistikleri bütçe giderlerindeki söz konusu artışın sadece enflasyonist ortamdan ve SGK açıklarından kaynaklanan otomatik artışlar olmadığını, aynı zamanda doğrudan politika kararlarıyla yönlendirildiğini göstermektedir.

Aslında 2025 yılı ekonomik verileri bizlere Türkiye ekonomisinin temel bir yapısal açmazı ortaya çıkmaktadır: Sosyal harcamalar, matematiksel olarak sürdürülemez bir finansman denklemi içindedir. Potansiyel işgücünün yarısı olan milyonlarca kadın, %36,3'lük katılım oranıyla işgücü piyasasının büyük ölçüde dışındadır. Tarım sektöründe çalışan 4,6 milyon kişinin %81,7'si kayıt dışıdır ve sisteme prim katkısı sağlamamaktadır. Sosyal güvenlik ve sosyal transfer harcamaları birlikte bütçenin %41'ini tüketmektedir. Fakat bunun sadece %14'ü sağlık ve emeklilik ödemelerinden oluşmaktadır.

Her ne kadar Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Eylül 2025'te yayımlanan 2026-2028 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programın (OVP) temel hedefleri; "mali disiplinin korunması", "enflasyonun orta vadede tek haneye düşürülmesi" ve "sürdürülebilir büyüme" olarak tanımlansa da bu sürdürülebilir büyüme hedefinin alt bileşenleri olan "beşeri sermayenin güçlendirilmesi", "işgücü piyasasının daha etkin hale getirilmesi" ve "ekonomide kayıt dışılığın azaltılması" gibi elzem yapısal reformların ertelenmesi, cari transferlerin bütçe üzerindeki sürdürülemez yükünü artırmaya devam edecektir. 2026-2028 Orta Vadeli Programı, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu en derin

ve birbirine bağlı iki yapısal sorunu olan işgücü piyasası verimsizlikleri ve sosyal transfer sisteminin mali sürdürülemezliği konusunda doğru niyetleri ortaya koymakta, ancak bu hedeflere ulaşmak için gereken somut, ölçülebilir ve takvimlendirilmiş eylem planlarını sunmakta yetersiz kalmaktadır.

Programın paydaşlar (piyasa aktörleri, yatırımcılar, iş dünyası ve sosyal taraflar) için hayati önem taşıyan politika detaylarında stratejik boşluklar bulunmakta, Programın yapısal reform gündemi zayıf kalmaktadır. Program, "işgücü piyasasının daha etkin hale getirilmesi" hedefini, 2025 Yıllık Ekonomik Raporu'nda vurguladığı yüksek genç işsizliği ve katı piyasa yapısı sorunlarını çözecek spesifik politikalarla (örn. erişilebilir çocuk bakım hizmetleri, yeni nesil esnek çalışma modellerine yönelik mevzuat düzenlemeleri, âtıl işgücünü (NEET) hedefleyen aktif programlar) desteklememektedir. Maalesef bu detaylar gerek bütçe teklifinde gerekse OVP metninde bulunmamaktadır. Program, "mali disiplini" temel bir çıpa olarak belirlemesine rağmen, bu disiplinin önündeki en büyük risk olan sosyal güvenlik açıklarının nasıl yönetileceğine dair somut bir yol haritası sunmamaktadır.

Bu bulgular ışığında Programın "mali disiplin" ve "yapısal reform" anlatılarının kredibilitesi üzerinde ciddi bir risk oluşmaktadır. Program, *ne* yapılacağını söylemekte (örn: "işgücü piyasasını etkinleştirmek"), ancak *nasıl* (politikalar), *ne kadar* (sayısal hedefler) ve *ne zaman* (takvim) yapılacağını belirsiz bırakmaktadır. Bu belirsizlik bizlere söz konusu reformların ya henüz teknik detaylarıyla kararlaştırılmadığını ya da siyasi ve sosyal maliyetleri nedeniyle kasıtlı olarak muğlak bırakıldığını göstermektedir.

Orta Vadeli Program'ın (OVP) temel hedeflerinden biri, "beşerî sermayenin güçlendirilmesi" ve "işgücü piyasasının daha etkin hale getirilmesi" yoluyla sürdürülebilir büyümeyi sağlamaktır. 2025 Yıllık Ekonomik Raporu, Türkiye işgücü piyasasının mevcut durumunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ağustos 2025 itibarıyla elde edilen veriler, makroekonomik sıkılaşma politikalarının sürdüğü bir konjonktürde dahi, işgücü piyasasının temel göstergelerinde derin bir atalet ve yapısal sorunların devam ettiğini göstermektedir.

İlk bakışta dezenflasyon sürecinin ve ekonomik yavaşlamanın ortasında işsizlik oranının artmaması olumlu bir gelişme gibi yorumlanabilir. Ancak bu manşet veriler iki temel ve daha endişe verici yapısal sorunu maskelemektedir. İşsizlik oranındaki (%8,5) istikrar, olumlu bir istihdam yaratma kapasitesinden ziyade, işgücüne katılım oranında yapısal düşüklüğün (%53,5) doğrudan bir yansımasıdır. OECD ortalamalarının çok altındaki bu katılım oranı, potansiyel işgücünün önemli bir kısmının iş aramaktan vazgeçerek veya hiç işgücü piyasasına girmeyerek

istatistiksel olarak "işsiz" sayılmadığını göstermektedir. Bu olgu işsizlik oranını yapay olarak düşük tutmakta ve piyasanın gerçek âtıl kapasitesini gizlemektedir.

Manşet işsizlik verisi durağan seyrederken, en endişe verici sinyal genç işsizlik oranından gelmektedir. 15-24 yaş grubundaki genç işsizlik oranı, Eylül 2025'te %14,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu kritik ayrışma, uygulanan sıkı para politikasının ve yavaşlayan iç talebin faturasının, işgücü piyasasına yeni girmeye çalışan genç nüfus tarafından ödendiğini göstermektedir. İstihdam edilenlerin işlerini koruduğu (işgücü piyasası katılığı), ancak yeni iş yaratma kapasitesinin durduğu bir "son giren, ilk çıkar" (veya "hiç giremez") senaryosu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, OVP'nin "beşerî sermayenin güçlendirilmesi" hedefiyle doğrudan ve tehlikeli bir çelişki içindedir; zira en dinamik beşerî sermaye, piyasa dışında âtıl kalarak aşınmaktadır.

OVP, "işgücü piyasasının daha etkin hale getirilmesi" hedefini Programın merkezine yerleştirmektedir. Bu hedefe ulaşmanın, 2025 Yıllık Raporu'nun da teşhis ettiği yapısal sorunlar ışığında, üç temel politika müdahalesi gerektirdiği açıktır: verimliliği ve istihdam yaratmayı teşvik edecek işgücü piyasası esnekliği, işgücüne katılımın yükseltilmesi ve artan genç işsizliğini tersine çevirecek âtıl işgücünün azaltılması.

Ancak OVP metni üzerinde yapılan ve politika adımlarını arayan detaylı incelemeler, Programın tam da bu üç alanda somut politika üretmekten kaçındığını göstermektedir. Bu durum, "politika boşluğu" olarak tanımlanabilecek stratejik bir zafiyettir Türkiye işgücü piyasasının temel sorunlarından biri olan katılık, verimlilik artışının ve formel istihdam yaratılmasının önündeki en büyük engellerden biridir. "Yeni nesil çalışma biçimleri", "kısmi süreli çalışma", "uzaktan çalışma" veya "belirli süreli sözleşmeler" gibi esnek çalışma modellerini güvenceli bir çerçevede (güvenceli esneklik) yaygınlaştıracak spesifik mevzuat düzenlemeleri veya teşvik mekanizmaları OVP metninde yer almamaktadır. Ailelerin işgücü piyasasına girişinin önündeki en büyük engel olan bakım yükümlülüklerinin çözümü olan "erişilebilir, yaygın ve kaliteli çocuk bakım hizmetleri"nin kamu-özel sektör işbirliğiyle nasıl finanse edileceği ve yaygınlaştırılacağına dair somut, bütçelendirilmiş adımlar da OVP metninde bulunmamaktadır. Yine genç işsizliğindeki endişe verici artışa rağmen, "Ne Eğitimde Ne İstihdamda" (NEET) olan bu âtıl işgücünü hedefleyen, sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirecek spesifik aktif işgücü programları (örn: beceri geliştirme, çıraklık, işbaşı eğitim) ve bu programların hedefleri OVP metninde detaylandırılmamıştır.

Programın bu üç kritik alandaki sessizliği, stratejik bir tercihe işaret etmektedir: OVP, işgücü piyasasındaki yapısal sorunları çözmek için spesifik reformlardan ziyade, öncelikle makroekonomik istikrarın (dezenflasyon) sağlanmasına güveniyor görünmektedir. Makro istikrar, yapısal reformlar için *gerekli* bir şart olsa da yeterli bir şart değildir. Bu yapısal ve mikro düzeydeki müdahaleler (esneklik, çocuk bakımı, beceri geliştirme) olmadan, Türkiye ekonomisi dezenflasyon sürecini başarıyla tamamlasa dahi, düşük katılımlı, düşük verimli, yüksek âtıl kapasiteli ve kronik genç işsizliği sorunu yaşayan bir işgücü piyasası yapısı ile baş başa kalacaktır.

2026-2028 OVP'sinin en temel vaadi, makroekonomik istikrarın bir ön koşulu olarak "mali disiplinin korunması"dır. Bu analitik değerlendirme, söz konusu mali disiplin hedefinin önündeki en büyük yapısal riskin, reforme edilmediği takdirde yönetilemez bir boyuta ulaşma eğilimi gösteren sosyal güvenlik sisteminin mali dengesizliği olduğunu savunmaktadır. Bu bölüm, OVP'nin kendi bütçe verilerini kullanarak bu riskin boyutunu teşhis etmekte ve Programın bu riski yönetmek için sunduğu (veya sunmadığı) politika çerçevesini eleştirel bir süzgeçten geçirmektedir.

OVP'nin kamu maliyesi hedefleri, sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan yükün boyutunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Programın kendi projeksiyonları, bu yükün bütçe üzerinde artan bir baskı unsuru olduğunu teyit etmektedir OVP'nin Kamu Kesimi Genel Dengesi tablosu, sosyal güvenlik sistemi açıklarını ve ilgili diğer sosyal destekleri finanse etmek için kullanılan "Transfer Harcamaları" kaleminin nominal olarak hızla büyüdüğünü göstermektedir. Bu kalem, 2026 yılında 5.033,1 milyar TL iken, Program sonunda 2028 yılı için 6.406,9 milyar TL olarak öngörülmüştür. Aynı dönemde (2025-2028), GSYH'nin 77.257 milyar TL'den 101.397 milyar TL'ye (toplam %31,2 artış) yükselmesi hedeflenirken, transfer harcamalarındaki artışın %27,2'de kalması hedeflenmektedir. Bu projeksiyon, Programın transfer harcamalarının GSYH'ye oranını azaltmayı başarmayı varsaydığını göstermektedir. Risklerin gerçek boyutu, 2026 yılı için belirlenen bütçe ödenek tavanlarını gösteren tabloda daha net görülmektedir. Sosyal güvenlik açıklarının finansmanı, doğrudan Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesi üzerinden yapılmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın kendi bütçe tavanı ise bu devasa transferlerin yanında idari bir gider kalemi olarak kalmaktadır; sistemin asıl mali yükü Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yönetilmektedir.

Bu veriler ışığında varılan analitik sonuç şudur: OVP'nin "mali disiplin" hedefi, doğrudan doğruya sosyal güvenlik sistemine yapılan ve bütçenin en büyük harcama kalemlerinden birini oluşturan bu transferlerin kontrol altına alınmasına bağlıdır. Bu kontrol, ancak ve ancak

sistemin gelir (prim) ve gider (emekli aylığı ve sağlık harcamaları) dengesini düzeltecek yapısal reformlarla mümkündür.

Sosyal güvenlik sisteminin mali yükünü hafifletmenin yolu, sistemin aktüeryal dengesini (mevcut ve gelecekteki yükümlülükler ile gelirler arasındaki denge) iyileştirecek yapısal reformlardan geçmektedir. Ancak OVP, bu reformların *nasıl* yapılacağı konusunda stratejik bir sessizlik içindedir.

Program üzerinde yapılan detaylı inceleme, "mali disiplin" vaadine rağmen, sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliğine ilişkin hiçbir spesifik politika adımının Programda yer almadığını doğrulamakta; Programda özellikle Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT) düzenlemesinin getirdiği ek mali yükü dengeleyecek sistemin **aktüeryal dengesinin** yeniden kurulmasına yönelik hedefler, kayıt dışılıkla mücadele yoluyla **prim tabanının genişletilmesi** için somut adımlar veya sistem üzerindeki yükü azaltmak için mevcut teşviklerin rasyonelleştirilmesi/sonlandırılması gibi kritik politika başlıkları bulunmamaktadır.

Bu politika boşluğunun stratejik sonucu son derece ciddidir: OVP'nin bu alanda (en azından kamuoyuna açıklanan metinde) *reform yapmamayı* seçtiğini veya en azından bu siyasi olarak zorlu adımları (özellikle 2028 hedefli bir planda) taahhüt etmekten kaçındığını göstermektedir.

Eğer sosyal güvenlik sisteminde yapısal reformlar yapılmazsa, devasa transfer harcamalarının, Programın öngördüğü gibi GSYH'ye oranla azalması mümkün olmayacak, aksine artma eğilimine devam edecektir. Bu durumda, "mali disiplin" hedefi, harcama reformuyla (kaliteli konsolidasyon) değil, ya gelir artırıcı önlemlerle (ekonomik aktiviteyi yavaşlatacak vergi artışları) ya da üretken kamu harcamalarını (eğitim, sağlık, altyapı yatırımları) kısıtlayıcı önlemlerle (düşük kaliteli konsolidasyon) sağlanmak zorunda kalacaktır. Her iki senaryo da OVP'nin temel amacı olan "sürdürülebilir büyüme" hedefiyle doğrudan çelişmektedir.

Politika adımlarının yokluğuna ek olarak, OVP, sosyal güvenlik sisteminin mali sağlığını izlemek için gereken en temel performans göstergelerini ve hedeflerini de kamuoyuna sunmamaktadır. Bir sistemin mali riskini yönetebilmek için öncelikle o riski şeffaf bir şekilde ölçmek gerekir.

İşgücü piyasasındaki yapısal atalet ve sosyal güvenlik sistemindeki mali sürdürülebilirlik açığı analitik olarak tek bir kilit taşında kesişmektedir: **Kayıt dışılık**.

Kayıt dışılık, Türkiye ekonomisinin sadece bir semptomu değil, aynı zamanda en derin yapısal sorunlarının hem nedeni hem de sonucu olan karmaşık bir olgudur. OVP'nin hedeflerini doğrudan etkileyen çift yönlü bir tahribata yol açmaktadır:

2025 Yıllık Ekonomik Raporu, yüksek kayıt dışı istihdam oranının yapısal bir sorun olarak altını çizmektedir. Bu durum, OVP'nin "işgücü piyasasının daha etkin hale getirilmesi" hedefini doğrudan baltalamaktadır. Kayıt dışı istihdam kayıt dışı firmalar ve çalışanlar, teknolojiye, eğitime ve sermayeye erişimde zorluk yaşar, bu da ulusal verimlilik seviyesini aşağı çeker, yasal yükümlülüklerini (prim, vergi) yerine getiren formel işletmeler üzerinde haksız bir maliyet baskısı oluşturur, bu da formel istihdam yaratma kapasitelerini sınırlar ve çalışanları sosyal güvenceden (sağlık, emeklilik) ve yasal korumalardan (iş güvencesi, kıdem tazminatı) mahrum bırakır, bu da "beşeri sermayenin güçlendirilmesi" hedefiyle taban tabana zıttır.

Kayıt dışılığın en yıkıcı etkisi kamu maliyesi ve sosyal güvenlik sistemi üzerinde görülmektedir. Yüksek kayıt dışı istihdam, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) en temel gelir kalemi olan prim gelir tabanını doğrudan aşındırmaktadır. Prim gelirleri sistematik olarak potansiyelinin altında kaldığında, sistemin aktüeryal dengesi kaçınılmaz olarak bozulmaktadır.

Bu süreç aslında Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinden SGK'ya aktarılan trilyonlarca liralık devasa "Cari Transferler" ve "Devlet Primi Giderleri"nin temel nedenidir.

Bu entegre analizin stratejik çıkarımı şudur: Kayıt dışılıkla mücadele, marjinal bir "vergi denetimi" konusu değil, OVP'nin temel vaatleri olan hem "etkin işgücü piyasası" hem de "mali disiplin" için ön koşul niteliğinde, merkezi bir yapısal reform politikasıdır. Bu sorunu çözmeden ne işgücü piyasası sorunları ne de sosyal güvenlik açıkları kalıcı olarak çözülebilir.

OVP, sorunun farkındalığını metne yansıtmaktadır. Program hem Giriş hem de Genel Değerlendirme bölümlerinde "ekonomide kayıt dışılığın azaltılması" hedefini sürdürülebilir büyümenin bir bileşeni olarak defalarca belirtmektedir. Ayrıca, önceki OVP (2025-2027) döneminde de "kayıt dışılıkla mücadele... yönelik iyileştirici uygulamalar kararlılıkla sürdürülmüştür" ifadesine yer vermektedir.

Ancak 2026-2028 dönemi için bu hedefin nasıl başarılacağına dair somut bir eylem planı sunulmamaktadır. Programda bu kritik kilit taşının çözümü için reform alanında da ciddi politika ve takvim boşlukları bulunmaktadır. Program, kayıt dışılıkla mücadelede hangi yöntemlerin kullanılacağına dair spesifik bilgiler içermemektedir. Güncel ve etkin mücadele için kritik önem taşıyan "yapay zekâ", "büyük veri" analitiği ve risk odaklı analiz gibi teknoloji

yoğun denetim mekanizmalarının nasıl kullanılacağına, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasındaki veri entegrasyonunun nasıl güçlendirileceğine dair somut politika adımları metinde yoktur. Daha da önemlisi "kayıt dışı istihdam denetim" reformlarının ne zaman hayata geçirileceğine dair bir zaman çizelgesi de metinde bulunmamaktadır.

Stratejik olarak Programın hem işgücü piyasasını hem de kamu maliyesini istikrara kavuşturacak bu kilit taşı reform (kayıt dışılıkla mücadele) için eyleme geçirilebilir, teknoloji odaklı ve takvimlendirilmiş bir plan sunamaması, OVP'nin genel yapısal reform gündeminin en zayıf halkasıdır. Hedef belirlenmiş, ancak hedefe giden yol haritası çizilmemiştir.

Programda yer alan politika, hedef ve takvim eksiklikleri, farklı paydaş grupları için somut ve öngörülebilir riskler yaratmaktadır:

Programın "mali disiplin" vaadi, yatırımcılar için temel çıpadır. Ancak bu analizin ortaya koyduğu gibi, bu vaat, bütçenin en büyük risk kalemi olan sosyal güvenlik harcamalarının nasıl kontrol altına alınacağına dair somut bir yapısal reform ile desteklenmemektedir. Bu durum, yatırımcılar için iki olumsuz senaryo anlamına gelmektedir: Bütçe açığı hedeflerinin transfer harcamaları nedeniyle tutturulamaması ve borçlanma ihtiyacının artması veya bu açığı kapatmak için özel sektör ve hanehalkları üzerinde ek vergi yükleri getirilmesi riskidir.

Programın "etkin işgücü piyasası" hedefi, iş dünyasının verimlilik ve küresel rekabetçilik için temel talebidir. Ancak, "yeni nesil esnek çalışma" modellerine dair bir yol haritasının olmaması, mevcut katı yapının devam edeceğini ve verimlilik artışının önünde bir engel olmayı sürdüreceğini göstermektedir. Ayrıca, kayıt dışılıkla mücadele politikalarının somutlaşmaması, yasalara uyan formel işletmeler aleyhine olan haksız rekabetin de devam edeceği anlamına gelmektedir. Program, "beşerî sermayenin güçlendirilmesi" vaadinde bulunmaktadır. Ancak 2025 Raporu'nun teşhis ettiği düşük kadın katılımı ve artan genç işsizliği gibi temel sorunları çözecek somut adımların atılmaması, bu dezavantajlı gruplar için ekonomik fırsatların Program döneminde de sınırlı kalacağını göstermektedir.

Program, önceki OVP'lerdeki (2025-2027) 79 tedbirin takibinden bahsetse de 2026-2028 dönemi için yeni nesil, somut ve takvimlendirilmiş reformları sunmayarak bir "reform duraklaması" veya "reform yorgunluğu" riskini barındırmaktadır. Politikaların 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'na ötelenmesi, bu zorlu yapısal kararların üç yıllık bir taahhüt olmaktan çıkarılıp yıllık, konjonktürel kararlara indirgenmesi riskini taşımaktadır.

En temel risk, "makro-yapısal kopukluktur". Program, tüm enerjisini dezenflasyonu sağlamaya odaklarken, bu dezenflasyon sağlandıktan sonra ekonominin hangi yapısal temelde büyüyeceğini gösteren yapısal reformları (işgücü, sosyal güvenlik) ertelemiş veya muğlak bırakmış görünmektedir. Bu strateji, Türkiye'yi enflasyonu düşmüş ancak verimsiz, düşük katılımlı, yüksek âtıl işgücüne sahip ve sosyal güvenlik açıkları nedeniyle mali açıdan kronik olarak kırılgan bir "istikrarlı durgunluk" patikasına hapsetme riski taşır.

ÇSGB bütçesi, doğası gereği, ekonomik yavaşlama dönemlerinde (dezenflasyon programlarının tipik bir yan etkisi) otomatik stabilizatör olarak devreye giren (örn. işsizlik sigortası ödemeleri, sosyal yardımlar) ve harcamaları artan bir yapıdadır. Ancak OVP, tam tersine, enflasyonla mücadele için harcamaların kısılmasını talep etmektedir. Dolayısıyla, 2026 bütçe teklifi ve performans hedefleri, bu ikili hedef çatışmasının bir yansımasıdır. Bu analiz, bütçe programlarının bu çatışmayı nasıl çözdüğünü, hangi hedeflerin önceliklendirildiğini ve hangi alanların bu süreçte "feda edildiğini" ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bütçenin ezici çoğunluğu, "katı" ve "talebe dayalı" harcama kalemlerinden oluşmaktadır. Bu kalemler, esas olarak personel giderleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) aktarılan devlet katkıları ile İŞKUR'a yapılan işveren prim teşviki ödemelerini içeren "Cari Transferler"dir. Bu harcamalar, yasal zorunluluklara ve ekonomik koşullara (işsiz sayısı, sigortalı sayısı vb.) bağlı olup, idari bir kararla kolayca kısıtlanamaz.

Bu yapı, OVP'nin "mali disiplin" hedefinin, Bakanlığın bütçesindeki çok daha küçük ve "ihtiyari" olan operasyonel programlar (örn. sosyal yardım projeleri, eğitim faaliyetleri, farkındalık kampanyaları) üzerinde orantısız bir baskı yaratmasına neden olmaktadır.

İşsizlik oranı, programın en üst düzey başarı göstergesidir. Hedeflerin zaman içindeki evrimi, politika yapıcıların beklentilerini anlamak açısından kritiktir:

Bütçe teklifindeki gerekçeler, mali disiplin önceliğini teyit eden önemli bir politika tercihini ortaya koymaktadır: Esnaf Ahilik Sandığı'nın uygulanması 1 Ocak 2028 tarihine ertelenmiştir. Bu erteleme, teknik bir ayrıntıdan ziyade, OVP döneminin (2026-2028) ana önceliğinin "dezenflasyon" ve "mali istikrar" olduğunu gösteren stratejik bir karardır. Esnaflar için yeni bir sosyal koruma mekanizmasının devreye alınmasının getireceği ek mali yük (hem işverene prim yükü hem de devlete katkı payı yükü), kısa vadeli makroekonomik istikrar hedefleriyle çeliştiği değerlendirilerek OVP döneminin sonrasına ötelenmiştir. Bu, kısa vadeli istikrarın, uzun vadeli

yapısal sosyal reformlara (esnafın sosyal güvencesi) tercih edildiğini gösteren net bir politika seçimidir.

2026 yılı için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesi, sosyal güvenlik ve iş güvencesi alanındaki ihtiyaçların finansmanına önemli ölçüde odaklanırken, mevcut ekonomik kriz ve işsizlik rakamları düşünüldüğünde daha fazla değerlendirmeye tabi tutulabilir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın kayıt dışı istihdamı azaltmak için yürüttüğü faaliyetlere ayrılan bütçenin artırılması, istihdamın kayıt altına alınmasında pozitif etkiler yaratabilir; fakat bu önlemlerin yalnızca ekonomik teşviklerle değil, denetim ve yaptırımlarla desteklenmesi gereklidir. Bu çerçevede işsizlikle mücadeleye ayrılan kaynakların dağılımı ve etkinliği de sorgulanmaktadır. Çünkü özellikle genç işsizlik oranlarının yüksekliği artık toplumsal yapıyı tehdit eden bir olgu haline gelmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bütçe programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama, genç istihdamı artırma ve iş sağlığı gibi alanlara odaklanması olumlu olduğu görülse de bu kaynakların etkin kullanımı hakkında gerek göstergelerin aksine uygulamaları işaret etmesi gerekse şeffaflık ve denetim eksikliği dikkat çekicidir.

2025 Yılı Yasal Düzenlemeleri: Mali Disiplin Kılıfı Altında Sosyal Devletin Tasfiyesi

2025 yılı Bütçe teklifi OVP ve Ekonomik Hedefler ile birlikte ele alındığında bu çerçevede özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne iktidar tarafından sunulan kanun teklifleri, ilk bakışta bütçe disiplinini sağlamayı, kayıt dışılıkla mücadele etmeyi ve vergi adaletini güçlendirmeyi hedefleyen bir dizi teknik düzenleme paketi olarak görülebilir. Ancak tekliflerin özellikle genel gerekçesinde kullanılan meşrulaştırıcı dilin ve maddelerin teknik detaylarının ardına bakıldığında, karşımıza çıkan manzara çok daha derin ve endişe verici bir siyasi-ekonomik projenin ana hatlarını çizmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik alanına ilişkin getirilen düzenlemeler, münferit mali ayarlamalardan ibaret olmayıp, Anayasa'nın 2'nci maddesinde tanımlanan "sosyal devlet" ilkesini temelden sarsan, yükü sistematik olarak emeğin, emekliliğin ve dar gelirli kesimlerin omuzlarına yıkan, buna karşılık belirli sermaye gruplarına ve uluslararası organizasyonlara cömert imtiyazlar tanıyan tutarlı bir kapitalist saldırının yasal metne dökülmüş halidir.

"Sürdürülebilirlik", "mali disiplin" ve "aktüeryal denge" gibi teknokratik ve nötr görünümlü kavramlar ardına gizlenen bu düzenlemeler, aslında toplumun en kırılgan kesimlerini hedef alan, sosyal koruma kalkanlarını zayıflatan ve kamusal dayanışma ruhunu aşındıran bir servet

transferi mekanizması işlevi görmektedir. İktidarca sosyal güvenlik ve çalışma hayatında yapılan düzenlemeler, bir yandan hizmet borçlanması maliyetlerini fahiş oranlarda artırarak emeklilik hakkına erişimi zorlaştırırken, diğer yandan emeklinin anayasal güvence altındaki maaşına devlet eliyle haciz getirilmesinin önünü açmaktadır. İstihdam üzerindeki prim yüklerini artırarak ve teşvikleri budayarak kayıtlı ekonomiyi cezalandırırken, uluslararası bir spor devine tam vergi muafiyeti tanımakta bir beis görmemektedir. Bu çelişkiler, teklifin temel karakterini ortaya koymaktadır: Bütçe açıklarını kapatma bahanesiyle, sosyal hakları birer maliyet unsuru olarak gören, kamusal sorumlulukları ise seçici bir biçimde dağıtan bir anlayışın tezahürüdür.

İktidar kanadınca yapılan düzenleme ile 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nda yer alan devlet katkısı oranını düzenleyen hükmü değiştirilmektedir. Mevcut sabit oran yerine, Cumhurbaşkanı'na "bu oranı yüzde ellisine kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye" yetkisi verilmektedir. Madde gerekçesi bu adımı, "tasarrufların artırılması", "kamu mali dengesinin gözetilmesi" ve "dengeli büyüme sağlanması" gibi olumlu hedeflerle meşrulaştırmaktadır. Ancak bu teknik ve masum görünen yetki devri, aslında Bireysel Emeklilik Sistemi'nin (BES) temelini oluşturan en önemli güvenceyi, yani devlet katkısının öngörülebilirliğini ve güvenilirliğini ortadan kaldıran son derece tehlikeli bir adımdır.

Bu düzenlemenin altında yatan gizli neden-sonuç ilişkisi, devletin vatandaşa verdiği bir taahhütten tek taraflı olarak ve keyfi bir biçimde cayabilmesinin yasal zeminini hazırlamaktır. BES, vatandaşların uzun vadeli tasarruf yapmalarını teşvik etmek amacıyla kurulmuş bir sistemdir ve bu sistemin en cazip, en temel unsuru devletin sağladığı katkı payıdır. Milyonlarca insan, bu güvenceye dayanarak gelirlerinin bir kısmını on yıllarca kilitlenecek bir sisteme aktarmaktadır. Söz konusu düzenleme, bu hak temelli güvenceyi, bütçe disiplini ve "mali hedefler" gerekçe gösterilerek her an geri alınabilecek konjonktürel bir lütfa dönüştürmektedir.

Yapılan düzenleme ile oluşturulan politikanın işleyiş mekanizması, sistemin ruhuna aykırıdır ve yıkıcı etkilere sahiptir. Bir tasarruf sahibinin 10, 20 veya 30 yıl sonraki emekliliğini planlarken dayandığı en temel varsayım, devlet katkısının devam edeceğidir. Bu katkının oranının "sıfıra kadar" indirilebilme ihtimali, sistemin öngörülebilirliğini tamamen yok eder. Bu belirsizlik, uzun vadeli tasarruf eğilimini teşvik etmek yerine baltalar ve iktidarın "tasarrufların artırılması" iddiasının tam aksine, bu düzenleme tasarrufları cezalandırma riski taşır. Vatandaş, "kamu mali dengesi" bozulduğunda ilk feda edilecek kalemin kendi birikimlerine yapılan devlet katkısı olacağını bilerek neden bu sisteme güvensin ve parasını yatırsın? Bu durum, sistemden toplu çıkışları tetikleyebilir ve fon büyüklüklerinin hedeflenenin

aksine erimesine yol açacaktır. Bu düzenleme hükümete bütçe sıkıştığında kolayca kesinti yapabileceği yeni bir "mali ayar vanası" sunmaktadır. Ancak bu vana, milyonlarca insanın geleceğe yönelik birikim umutlarına bağlıdır. Kısa vadeli bütçe açıklarını yönetmek adına, ülkenin en önemli uzun vadeli tasarruf mekanizmalarından birinin feda edilmesi, sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmaz.

Geniş kapsamlı etki açısından bu tür düzenlemeler, hukuki güvenlik ilkesini de zedelemektedir. Vatandaşların mevcut yasalara güvenerek girdikleri uzun vadeli bir mali ilişkinin kurallarının, yürütmenin tek taraflı bir kararıyla bu denli köklü bir şekilde değiştirilebilmesi, devlet ile vatandaş arasındaki güven ilişkisini temelden sarsar. Bu düzenleme, BES'in temeline yerleştirilmiş bir dinamitten farksızdır ve sistemin sürdürülebilirliğini, iktidarca iddia edilenin aksine, güçlendirmek yerine ciddi bir tehdit altına sokmaktadır.

Yine 2025 yılında yapılan yasal değişiklikler, sosyal güvenlik sisteminin temel parametrelerini, gerekçelerde sunulan "aktüeryal dengeyi koruma" söyleminin aksine, doğrudan doğruya vatandaş ve küçük-orta ölçekli işveren aleyhine değiştiren bir dizi düzenlemeyi içermektedir. Bu maddeler bir bütün olarak incelendiğinde, sosyal güvenlik sisteminin bir "hak" temelli güvence mekanizması olmaktan çıkarılıp, maliyeti sürekli artan ve erişimi zorlaştırılan bir "yükümlülükler" bütününe dönüştürülmek istendiği açıkça görülmektedir. "Sürdürülebilirlik" retoriği, aslında yükün sermayeden ve servetten alınıp, ücretli çalışanların, emeklilik bekleyenlerin ve istihdam yaratan işletmelerin üzerine kaydırılmasını perdeleyen işlevsel bir araç olarak kullanılmaktadır.

İktidarca yapılan düzenlemeler, en başta çalışma hayatında çeşitli nedenlerle kesintiler yaşayan, prim gün sayılarını tamamlamakta zorlanan milyonlarca insanı doğrudan hedef almaktadır Düzenlemelerin temelinde yatan asıl neden-sonuç ilişkisi, yasa metninde açıkça ifade edilenden çok daha derindir. Ücret üzerinde yapılan vergi ve prim yükü değişiklikleri, basit bir maliyet artışından öte, yasal bir değişiklik olmaksızın **fiili bir emeklilik yaşı artışı** politikasıdır. Şöyle ki prim gün eksiği olan ve yasal emeklilik yaşına gelmiş bir vatandaş, borçlanma maliyetindeki bu devasa artış nedeniyle on binlerce, hatta yüz binlerce liralık ek yükü karşılayamayacaktır. Düşük ve orta gelirli vatandaşların bu denli büyük meblağları karşılayacak birikimlerinin olmadığı bir ekonomik gerçekliktir. Dolayısıyla borçlanma seçeneği kâğıt üzerinde varlığını sürdürse de pratikte uygulanamaz hale gelecek ve vatandaşlar, eksik prim günlerini tamamlamak için yasal yaşları dolmasına rağmen yıllarca daha çalışmak zorunda kalacaklardır. Bu, emeklilik yaşını yasal düzenlemeyle yükseltmenin getireceği siyasi maliyetten kaçınarak, ekonomik zorlama yoluyla aynı sonucu elde etme stratejisidir.

İktidarca OVP'de belirtilen hedefleri tutturma amacıyla; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranında işveren hissesi artırılmakta, imalat dışı sektörlerde faaliyet gösteren işverenlere sağlanan prim indirimi düşürülmekte ve genç girişimcilere ilişkin teşvik uygulaması tamamen kaldırılmaktadır. Ancak iktidarca yapılan maliyet-fayda analizi, madalyonun sadece bir yüzünü yansıtmaktadır. Genç girişimci desteğinin "olumlu etkisi tespit edilemediğinden" kaldırıldığı iddia edilse de bu düzenlemelerin kümülatif etkisi, kayıtlı istihdamın maliyetini doğrudan ve ciddi bir şekilde artırmaktır. Bu durumun özellikle emek yoğun çalışan ve kâr marjları düşük olan KOBİ'ler, hizmet sektörü, turizm ve perakende gibi alanlarda yaratacağı olumsuz ekonomik sonuçlar bütünüyle göz ardı edilmektedir.

Bu noktada teklifin altında yatan gizli ve tehlikeli neden-sonuç ilişkisi devreye girmektedir. İstihdam maliyetlerindeki bu ani ve keskin artış, yüksek enflasyon, finansmana erişim zorlukları ve talep daralması gibi sorunlarla boğuşan işletmeleri, maliyetlerini düşürmenin en kestirme ve en yaygın yoluna, yani **kayıt dışı istihdama** itecektir. Hükümet, bir yandan prim tahsilat oranlarını artırarak bütçe gelirlerini yükseltmeye çalışırken, diğer yandan prim tahsilatının yapıldığı kayıtlı istihdam tabanını kendi eliyle daraltma riskiyle karşı karşıyadır. Bu, kısa vadeli bir bütçe hedefi uğruna, Türkiye ekonomisinin en kronik yapısal sorunlarından biri olan kayıt dışılığı daha da derinleştiren, kendi kendisiyle çelişen ve nihayetinde kendini baltalayan bir politikadır.

Bu politikanın işleyiş mekanizması oldukça basittir:

- İşverenlerin yasal istihdam maliyetleri, prim artışı ve teşvik kesintileriyle birden yükseltilmektedir.
- Ekonomik durgunluk ve yüksek maliyet ortamında, işletmeler hayatta kalmak için bu yeni yükü bir şekilde telafi etmek zorundadır.
- Maliyetleri düşürmenin en hızlı yolu, işçiyi sigortasız çalıştırmak, ücretini elden ödemek veya SGK'ya daha düşük bir ücretten bildirmektir.
- Sonuç olarak, kayıt dışı istihdam oranları artacak, SGK'nın beklediği prim geliri artışı hiçbir zaman tam olarak realize olmayacak ve en önemlisi, milyonlarca çalışan emeklilik, sağlık, işsizlik sigortası gibi en temel sosyal güvence haklarından mahrum kalacaktır.

Geniş kapsamlı etki açısından bakıldığında, bu politika Türkiye ekonomisinin rekabet gücünü de zayıflatma potansiyeli taşımaktadır. Uluslararası raporlarda sıklıkla vurgulandığı üzere, istihdam üzerindeki vergi ve prim yüklerinin yüksekliği, yatırım ortamını olumsuz etkileyen ve yabancı sermayeyi caydıran en önemli faktörlerden biridir. Mevcut durumda dahi yüksek olan bu yükü daha da artırmak, ekonomik toparlanma ve sürdürülebilir büyüme hedeflerini doğrudan baltalamak anlamına gelmektedir. Bu yasal düzenlemeler, bütçeye kısa vadede kaynak yaratma arayışının, ülkenin uzun vadeli ekonomik sağlığının nasıl feda edilebildiğinin somut bir örneğidir.

Yine 5510 sayılı Kanunun 82. maddesinde değişikliğe gidilerek, prime esas kazanç (PEK) üst sınırı yükseltilmektedir. İktidar bu değişikliğin "sigortalılar yönünden emekli aylıklarının ve diğer sosyal güvenlik haklarının iyileştirilmesine" ve "Kurumun aktüeryal dengesinin korunmasına" hizmet edeceğini iddia etmektedir. Bu gerekçe ilk bakışta makul ve sosyal faydaya yönelik bir adım gibi görünse de Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan geçmiş bir rapor ***(T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Çalışma Raporları, Prime Esas Kazanç Üst Sınırı Değişiminin Kamu Maliyesi Üzerindeki Etkileri, Şubat 2015***), bu tezin tam tersini kanıtlamakta ve düzenlemenin asıl amacının ne olduğunu gözler önüne sermektedir.

Söz konusu rapor, PEK tavanı artışının kamu maliyesi üzerindeki etkilerini hem kısa hem de uzun vadede analiz etmektedir. Raporun bulguları nettir:

- **Kısa Vadede:** PEK tavanının artırılması, daha yüksek kazançlar üzerinden prim tahsil edileceği için SGK'nın prim gelirlerini artırmaktadır. Ancak, çalışan tarafından ödenen SGK primleri gelir vergisi matrahından düşüldüğü için, artan prim ödemesi doğrudan vergi matrahını azaltmakta ve sonuç olarak devletin **gelir vergisi hasılatında bir düşüşe** neden olmaktadır.

- **Uzun Vadede:** Daha yüksek PEK üzerinden prim ödeyen sigortalılara, gelecekte daha yüksek emekli aylıkları bağlanacaktır. Bu durum, uzun vadede SGK'nın **emeklilik aylığı giderlerini ve dolayısıyla yükümlülüklerini artıracaktır**.

Hazine ve Maliye Bakanlığının kendisinin hazırladığı bu resmi analiz ışığında, söz konusu düzenlemenin gerekçesinde sunulan "aktüeryal dengeyi koruma" iddiası tamamen çökmektedir. Bir düzenleme, nasıl olur da hem bugünün vergi gelirini azaltıp hem de geleceğin gider yükümlülüğünü artırarak aktüeryal dengeyi iyileştirebilir? Bu açık çelişki, düzenlemenin gizli neden-sonuç ilişkisini ortaya çıkarmaktadır: Bu bir sosyal güvenlik reformu değil, toplumun en

üst gelir diliminde yer alan yüksek maaşlı profesyoneller, yöneticiler ve uzmanlar için tasarlanmış bir **vergi optimizasyon aracıdır**.

Düzenlemenin hayata geçirilerek PEK tavanının yükseltilmesi ile mevcut tavanın üzerinde maaş alan bir çalışan, artık daha yüksek bir tutar üzerinden SGK primi ödemeye başlayacak ve çalışanın ödediği bu ek prim tutarı, gelir vergisi matrahından indirilecektir. Sonuç olarak, bu yüksek gelirli çalışan, devlete daha az gelir vergisi ödeyecek ve Devletin bugünkü vergi geliri azalacaktır. Emekli olduğunda ise bu çalışan, yüksekten ödediği primler sayesinde daha yüksek bir emekli aylığı alacak ve gelecekte SGK'nın giderlerini artıracaktır.

Bu zincir, düzenlemenin gerçekte kimin lehine, kimin aleyhine çalıştığını net bir şekilde göstermektedir. Devlet, bugünün kesin ve tahsil edilebilir vergi gelirinden, en zengin kesim lehine feragat etmekte; karşılığında ise geleceğin belirsiz ve daha yüksek bir emeklilik yükümlülüğünü üstlenmektedir. Bu, "aktüeryal dengeyi" iyileştirmek bir yana, tam tersine zaman içinde daha da kötüleştirecek bir adımdır.

OVP hedefleri çerçevesinde 2025 yılında yapılan yasal düzenlemeler, torba yasanın sınıfsal karakterini en çıplak haliyle sergileyen girişimlerdir. Anayasa'nın 73'üncü maddesinde yer alan "Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır" ilkesini açıkça ihlal etmektedir. Toplumun genelinden kemer sıkması istenirken, emekçilerin prim yükü artırılırken ve emeklilerin maaşına göz dikilirken, en üst gelir dilimindeki küçük bir azınlığa vergi avantajı sağlanmaktadır. Bu avantajın maliyeti ise, azalan vergi gelirleri ve artan gelecek borç yükü yoluyla, dolaylı olarak tüm topluma, yani vergi yükünün büyük kısmını omuzlayan milyonlarca dar ve orta gelirli vatandaşa yüklenmektedir. Bu aslında adalet değil, adaletsizliğin yasalaştırılmasıdır.

Yapılan düzenlemeler sosyal vicdanı en derinden yaralayan ve sosyal devlet ilkesine en açık meydan okumayı içermektedir. Sosyal güvenlik alanında getirilen her yükümlülük mevcut sosyo-ekonomik koşullardan bağımsız düşünülemez. Her yıl ABD merkezli danışmanlık şirketi Mercer ve finans eğitimi alanında çalışan CFA Institute tarafından ortaklaşa hazırlanan Küresel Emeklilik Endeksi Raporu, ülkedeki milyonlarca emeklinin içinde bulunduğu vahim tabloyu çarpıcı verilerle ortaya koymaktadır. En son 2025 yılı için hazırlanan rapora göre her bir ülke için 50'den fazla göstergenin incelendiği endekste ilk dört sırayı Hollanda, İzlanda ve Danimarka alırken Türkiye sondan dördüncü olmuştur. TÜİK verileri de bu tabloyu doğrular niteliktedir; 2021'de %11,4 olan 65 yaş üstü nüfusun yoksulluk oranı, 2024'te ikiye katlanarak

%23,3'e fırlamıştır. Bu veriler, Türkiye'de emekli yoksulluğunun konjonktürel bir sorun değil, giderek derinleşen ve yapısal hale gelen bir insani kriz olduğunu göstermektedir.

İşte bu karanlık tablo içerisinde 2025 yılı içerisinde yapılan yasa düzenlemeleriyle, Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK), geçmişten prim borcu bulunan emeklilerin ve hak sahiplerinin aylıklarından doğrudan kesinti yapma yetkisi verilmektedir. Bu düzenleme, basit bir "alacak tahsili" işlemi gibi sunulsa da aslında hukukun temel bir ilkesini ve anayasal bir güvenceyi dinamitlemektedir. 5510 sayılı Kanun'un 93'üncü maddesi, SGK alacakları ve nafaka borçları dışında emekli aylıklarının haczedilemeyeceğini açıkça hükme bağlamıştır. Bu "haczedilmezlik" ilkesi, Yargıtay'ın istikrar kazanmış içtihatlarıyla defalarca teyit edilmiş, emeklinin asgari yaşam standardını ve insan onurunu koruyan temel bir sosyal kalkan olarak kabul edilmiştir. Teklif edilen madde ile gelir veya aylık bağlanmış ancak aynı zamanda genel sağlık sigortası prim borcu dahil prim ve prime ilişkin borcu olan kişilerin bu borçları haciz takip işlemi başlatılmaksızın yahut kişilerin muvafakati alınmaksızın gelir ve aylıklarından kesilmesiyle bu kalkanı bizzat kanun koyucunun eliyle delmektedir.

Bu düzenlemenin altında yatan gizli neden-sonuç ilişkisi, onun en acımasız yönünü ortaya koymaktadır. Bu madde, en çok geçmişte güvencesiz koşullarda çalışmış, primlerini düzenli ödeme imkânı bulamamış, bugün ise en düşük aylıklara mahkûm edilmiş en kırılgan kesimi, özellikle de eski BAĞ-KUR sigortalılarını hedef almaktadır. Açlık sınırının dahi altında bir aylıkla hayata tutunmaya çalışan bir emekli için, maaşından habersiz bir şekilde yapılacak bir kesinti, basit bir gelir azalması değildir. Bu aslında o ayki kira, faturalar, gıda veya hayati ilaç masrafları arasında bir tercih yapmaya zorlanmak demektir. Devlet, Anayasa'nın kendisine yüklediği sosyal koruma sağlama ve insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi temin etme görevini bir kenara bırakarak, en muhtaç vatandaşını, alacaklısı olduğu bir borçlu statüsüne indirgemektedir.

Yıllardır uygulanan yanlış ekonomik politikalar ve yetersiz maaş artışları, milyonlarca emekliyi yoksulluk sınırının altına itmiştir. Geçmişte prim borcu birikmiş olanlar, genellikle en güvencesiz ve en düşük gelirli kesimlerdir. Devlet, bu en yoksul ve en savunmasız emeklilerin, hayatta kalmaları için tek dayanakları olan yetersiz aylıklarına haber vermeden el koyma yetkisini yasalaştırmaktadır. Nihayetinde, yapılan düzenleme emekli yoksulluğunun devlet eliyle daha da derinleştirilmesi ve kurumsallaştırılmasıdır. Bu sürecin neticesi de sosyal güvenlik sisteminin varlık amacının tam tersine çevrilmesidir.

Geniş kapsamlı etki açısından bakıldığında bu madde, devlet ile vatandaş arasındaki sosyal sözleşmenin ruhuna yönelik en ağır saldırılardan biridir. Sosyal Güvenlik Kurumu, vatandaşın hastalıkta, yaşlılıkta ve muhtaçlıkta sığındığı bir güvence kapısı olmaktan çıkarılıp, onu takip eden, maaşına el koyan bir icra dairesine dönüştürülmektedir. Bu dönüşüm hukuki bir düzenlemenin çok ötesinde, sosyal devlet anlayışının tasfiyesine yönelik sembolik ve son derece tehlikeli bir adımdır. Emeklinin onurunu ve asgari yaşam hakkını hiçe sayan bu düzenleme, Anayasa'nın lafzına ve ruhuna açıkça aykırıdır. Bu kapsamda değil emeklinin, dul ve yetim aylığı alanların maaşından doğrudan kesinti yapmak, SGK borcu için haciz yapılabilmesine ilişkin düzenleme bile kaldırılmalıdır.

Yine 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na eklenen geçici bir madde ile İşsizlik Sigortası Fonu'nun (İSF) kaynaklarının, amacının tamamen dışında, imalat sanayiindeki işletmelere "destek" adı altında aktarılmasının önünü açmaktadır. Bu düzenleme, teknik bir kaynak transferi gibi görünse de özünde milyonlarca işçinin ve emekçinin en zor günleri için biriktirdiği, kamuoyunda "işsizlik aylığı" olarak bilinen bir güvence fonunun, siyasi bir tercihle sermayeye peşkeş çekilmesidir. Düzenleme tamamen sosyal devlet ilkesine ve Fon'un varlık nedenine yönelik açık bir ihanettir.

İşsizlik Sigortası Fonu, adından da anlaşılacağı üzere, işini kaybetmiş emekçilere geçici bir gelir güvencesi sağlamak amacıyla kurulmuş, işçilerin, işverenlerin ve devletin katkılarıyla oluşturulmuş bir emanet sandığıdır. Bu Fon'un kaynakları, işsiz kalan bir aşçının, bir tekstil işçisinin, bir madencinin evine ekmek götürebilmesi için kutsal bir amaca tahsis edilmiştir. Ancak bu madde zaten hali hazırda Fon'un esas amacı dışındaki aktarımlarına bir yenisini daha ekleyerek, Fon'u hükümetin sanayi politikalarını finanse etmek için kullanabileceği bir bütçe dışı kaynağa, bir tür "örtülü ödeneğe" dönüştürmektedir. Maalesef fon giderek işsiz kalan insanımızın güvencesi olmaktan çıkarak daha da sermaye grubuna destek fonuna dönüşmektedir.

Bu düzenlemenin altında yatan neden-sonuç ilişkisi, bütçe disiplinindeki başarısızlığın ve mali illüzyon yaratma çabasının itirafıdır:

1. **Bütçe Dışı Finansman Yaratma:** Hükümet, imalat sanayiine destek sağlamak istiyorsa, bunun meşru ve şeffaf yolu, kaynağını genel bütçeden ayırmak ve bu harcamayı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetimine sunmaktır. Ancak bütçe kaynakları kısıtlı olduğunda veya yeni vergilerle siyasi maliyet üstlenilmek istenmediğinde, gözler kolayca İşsizlik Sigortası Fonu'nun birikmiş milyarlarca lirasına

çevrilmektedir. Bu madde, bütçe disiplininden kaçınmanın ve harcamaları parlamenter denetimden uzaklaştırmanın bir aracıdır.

2. **İşçinin Fonuyla Patronu Kurtarma:** "İstihdamı koruma ve artırma" gerekçesi, bu servet transferini meşrulaştırmak için kullanılan bir kılıftır. Bu düzenleme, işçinin işsiz kaldığında doğrudan kendisine ait olan bir kaynaktan alıp, belirsiz bir "istihdam koruma" vaadi karşılığında patrona vermektedir. Bu, riskin toplumsallaştırılması (işçinin fonu kullanılıyor), kazancın ise özelleştirilmesidir (desteklenen şirket kâr edecek). Yarın bir ekonomik kriz patlak verdiğinde ve milyonlarca işçi işsiz kaldığında, kaynakları sanayiye aktarılmış olan bu Fon, asli görevini yerine getirebilecek midir? Bu sorunun cevabı belirsizdir ve bu belirsizliğin faturasını yine işçiler ödeyecektir.

3. **Keyfiyet ve Siyasi Patronaj Riski:** Destek programlarının uygulama esaslarının, ilgili bakanlıklar ve KOSGEB tarafından "müştereken belirlenecek" olması ve Cumhurbaşkanı'na ödenek ekleme yetkisi verilmesi, sürecin şeffaflıktan ve objektif kriterlerden ne kadar uzak olacağının bir göstergesidir. Hangi işletmelerin, hangi kriterlere göre bu destekten yararlanacağı belirsizdir. Bu durum, kaynakların liyakate veya ekonomik rasyonaliteye göre değil, siyasi yakınlığa göre dağıtılacağı bir patronaj sistemi yaratma riskini taşımaktadır.

Geniş kapsamlı etkisi açısından bu madde, İşsizlik Sigortası Fonu'nun varlık nedenini dinamitlemekte ve gelecekteki olası krizlere karşı en önemli sosyal güvenlik tamponlarından birini zayıflatmaktadır. Bu, sadece bir yasa maddesi değişikliği değil, aynı zamanda devletin sosyal koruma rolünden sıyrılıp, emekçinin birikimlerini sermayenin hizmetine sunan bir anlayışın tezahürüdür. Bu düzenleme, Fon'un amacına uygun kullanılmasını savunan tüm sosyal tarafların ve anayasal sosyal devlet ilkesine inanan herkesin kararlılıkla karşı çıkması gereken, son derece tehlikeli bir adımdır.

İşgücü Katılım ve İstihdam Artışının Kaynakları

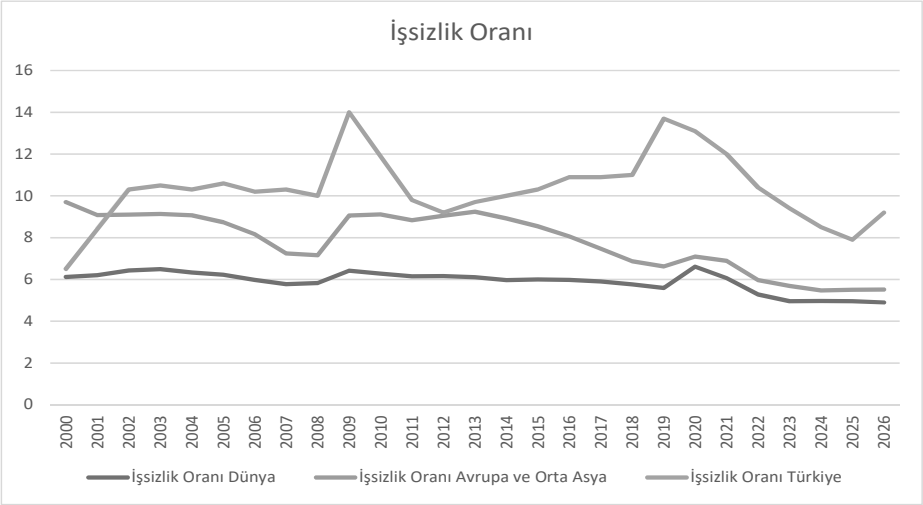

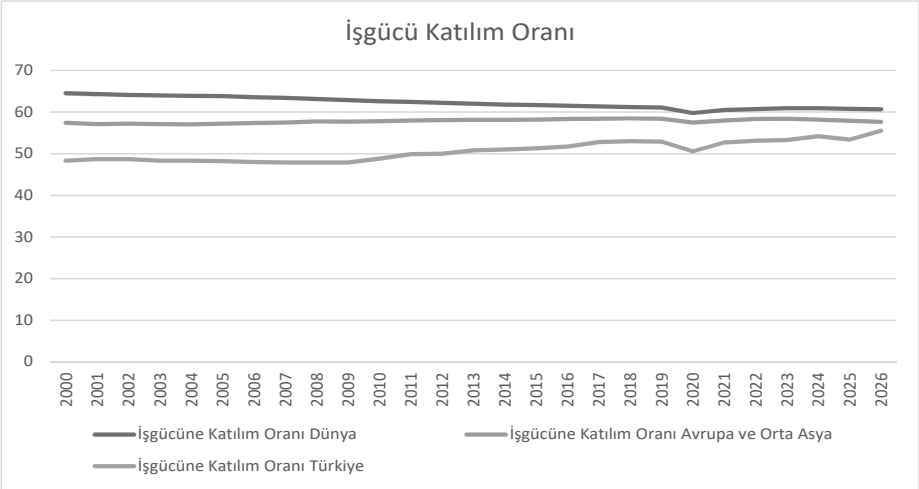

Eylül 2025 verilerine göre Türkiye'de işgücü katılım oranı %48,9 olurken işsizlik oranı %8,6 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin de dahil olduğu 900 milyondan fazla nüfusa sahip 51 ülkeden oluşan Avrupa ve Orta Asya'ya yönelik ILO bölgesine odaklanan ILOSTAT verilerine göre 2025 yılında ortalama işgücü katılım oranının %57,9 ve ortalama işsizlik oranın %5,51 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu açıdan 2025 yılı Eylül ayı Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre işsiz sayısının bir önceki aya göre bir önceki aya göre 12 bin kişi artarak 3 milyon 75 bin kişi olurken işsizlik oranı değişim göstermeyerek %8,6 seviyesinde

gerçekleşmesi gerek bulunduğumuz bölge ortalamasının üstünde olması, gerekse zamana bağlı eksik istihdam, potansiyel işgücü ve işsizlerden oluşan atıl işgücü oranının 2025 yılı Eylül ayında %28,6 olması manşet işsizlik oranının iktidar tarafından oluşturulan bir yanılsama olduğunu bizlere göstermektedir. *(Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), işsizlik oranı hesaplama yöntemini* ***Şubat 2014*** *döneminden itibaren değiştirmiştir. Bu değişiklikle birlikte, işsiz tanımında kullanılan iş arama süresi kriteri "son 3 ay"dan "son 4 hafta"ya indirilmiştir. Bu düzenleme, Avrupa Birliği'nin istatistik kurumu Eurostat'ın standartlarına uyum sağlamak amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, referans dönemi olarak yılın tüm haftalarının dikkate alındığı sürekli bir yapıya geçilmiştir.*) Aslında olan kısa dönem işsizlik oranının uzun dönem işsizlik oranına devrinden ibarettir. İktidar her zamanki gibi kelime oyunlarıyla gerçeği halktan saklamaya çalışmaktadır. Fakat artık emeğin çalınan hakkı hiçbir kılıfa sığmamakta, toplumda en derin bir şekilde varlığı hissedilmektedir.

Türkiye'de dar tanımlı işsizlik oranı ile geniş tanımlı işsizlik oranı arasındaki fark, işgücü piyasasındaki yapısal sorunları ve özellikle işgücüne katılımda yaşanan eksiklikleri açıkça yansıtmaktadır. 2014'te 8,9 puan olan bu farkın, 2025 Eylül itibarıyla 20 puana çıkması, dar tanımlı işsizlik ile geniş tanımlı işsizlik arasındaki uçurumun giderek büyüdüğünü göstermektedir. Türkiye ile ABD ve AB ülkeleri kıyaslandığında, diğer ülkelerde iki işsizlik oranı arasında daha düşük bir fark görülmektedir. Bu fark esasında Türkiye'de iş aramaktan vazgeçen, ancak çalışmaya hazır durumda olan bireylerin sayısının artmasıyla yakından ilişkilidir.

Bu bağlamda Türkiye'de geniş tanımlı işsizlik oranının yüksek seyretmesi, özellikle ekonomik ve sosyal koşullardan dolayı işgücü piyasasına giremeyen, ancak çalışmaya istekli olan bireylerin giderek daha fazla sayıda olduğunu gösterir. Bu bireyler iş bulma umudunu kaybederek iş aramaktan vazgeçmekte ve bu durum geniş tanımlı işsizlik oranını artırmaktadır. Özellikle ülkemizde yaşanan ekonomik dalgalanmalar, düşük gelir seviyeleri ve işgücü piyasasında kalıcı iş fırsatlarının yetersizliği, bu eğilimin temel nedenleri arasındadır.

Bu süreç Türkiye'de işgücüne katılımın teşvik edilmesi ve iş aramaktan vazgeçen bireylerin işgücü piyasasına tekrar kazandırılması için kapsamlı politikalara olan ihtiyacı işaret etmektedir. İşsizlik sigortası kapsamının genişletilmesi, eğitim ve beceri kazandırma programlarının artırılması gibi sosyal destek mekanizmaları, bu eğilimin azalmasında önemli rol oynayacaktır. Fakat önümüze konan bütçe kalemleri ve önceki yıllara ait uygulamalar Hükümetin bu konuda anlamlı bir çözümü önümüzdeki yıllarda da gerçekleştiremeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır.

2025 Eylül ayında işgücüne katılımın %53,5 olarak gerçekleşmesine rağmen eldeki veriler bu oranın sürdürülebilirliği şüpheli hale getirmektedir. İşgücüne katılımın artışı ve istihdamdaki büyümenin esas kaynağı maalesef sanayi ve tarım dışı sektörlere, özellikle hizmet sektörüne dayanmaktadır. Bu veriler bizlere aslında geçen çeyrek asırda istihdam yapımızın anlamlı bir şekilde değişmediğini ve ağırlıklı olarak katma değer üretmeyen hizmet sektörüne dayalı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. İstihdamdaki bu dağılım sanayi sektöründeki yapısal sorunların çözülmediğine işaret ederken, hizmet sektörüne bağımlı istihdam artışı, ekonominin istihdam dayanıklılığı açısından risk taşımaktadır. Veriler bize Türkiye'nin sanayi sektöründe sürdürülebilir büyümeye ulaşmakta zorlandığını, işgücünün daha düşük katma değerli hizmet sektörlerinde yoğunlaştığına işaret etmektedir. Sanayide istihdamın artmaması, yapısal reform eksikliğini ve sanayiye yeterli teşvikin sağlanmadığını göstermektedir. Bu kapsamda, hükümetin ekonomik büyüme politikalarının sanayi ve üretim odaklı olması gerektiği ortadadır; ancak mevcut durumda bu eksiklik sürdürülebilir büyüme açısından büyük bir zafiyet oluşturmaktadır.

Genç İşsizliği ve İstihdam Teşviklerinin Yetersizliği

Eylül 2025 istatistiklerine göre 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı bir önceki aya göre 0,9 puan azalarak %14,9 oldu. Genç işsizlik sorunu sadece Türkiye'nin değil dünyadaki birçok ekonominin önemli sorunlarından birisidir. Fakat diğer ülkelerden farklı olarak ülkemizde 2004 ile 2025 yılları arasındaki süreçte işsizlik ve genç işsizlik arasındaki korelasyon bire bir gerçekleşmektedir. Bu durum diğer ülkelerin aksine Türkiye'de genç işsizliğe ve işsizliğe aynı parametrelerin sebep olduğunu göstermektedir. Ayrıca günümüzde genç işsizlik ve ekonomik büyüme arasındaki korelasyon katsayısı negatif yöndedir. Bu durum büyüme ve genç işsizliğin birbiriyle önemli bir ilişkiye sahip olduğunu göstermekte ve ilginç bir şekilde ülke büyüdükçe genç işsizlerinin tüm işsizler içindeki oranının nispeten arttığını bizlere haykırmaktadır. İktidar gençlere yeni istihdam alanı oluşturmamakta, gençliği daha karamsar bir geleceğe mahkûm ederek yurtdışı hayallerinin gençler arasında daha da yayılmasına sebep olmaktadır.

TÜİK tarafından hazırlanan gençlerin işgücü piyasasına giriş istatistikleri genç işsizlik hakkında çok önemli veriler sunmaktadır. Bu verilere göre Türkiye'deki eğitim sistemi iş gücü piyasasının niteliklerine uygun içerikten yoksundur. Gençlerin önemli bir bölümü son mezun olduğu okulun iş bulmakta hiçbir katkı sağlamadığını söylemektedir. Gençlerin işe yerleşmesinde en önemli araç akraba ve yakın çevre yönlendirmesi iken eğitim kurumlarının ve istihdam ofislerinin payı çok düşüktür. Bu durum gençlerin istihdama girişte önemli bir

rehberlik sorunu yaşadığını, İŞKUR'un bu bağlamda tamamen işlevsiz bir kuruma dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca TÜİK verilerine göre genç işgücünün çoğunluğu niteliksiz ya da düşük nitelikli işlerde çalışmaktadır. Bu nedenle gençlerin ürettiği katma değer oldukça düşüktür. Yapılan analizler inşaat yatırımlarının ve ihracatın genç işsizliği olumlu yönde etkilemeyen bir faktör olduğunu bizlere göstermektedir. Bu durum özellikle gençlerin inşaat sektöründe daha az tercih edilmesi ve ihracat miktarındaki artışın kapasite artışı gerektirmemesi sebebiyle olmaktadır. Hal böyleyken iktidarın halen inşaata ve katma değer yaratmayan ucuz iş gücüne dayalı ihracatla büyümeyi öncelemesinin akla mantığa sığar bir yanı yoktur. Kişi başı gelirdeki adil gelir dağılımı ve sanayi hasılasındaki artış genç işsizliği azaltacak esas unsurlardır. Fakat sadece mezun sayılarına odaklanan bu iktidar döneminde ironik olarak yükseköğretim mezunu genç sayısının artmasının genç işsizliği artırdığı görülmektedir. Gençlerin işgücüne efektif katılım sağlayamaması nedeniyle ekonomimiz potansiyelinin çok altında kalmaktadır. Yeni istihdam girişlerinin sağlanamaması nedeniyle sosyal güvenlik sistemi prim gelirinden mahrum kalmakta ve sosyal güvenlik açığı daha da büyümektedir. Ne acıdır ki iş bulamayan gençlerin geçimleri yine zor durumda olan aileleri tarafından sağlanmaktadır. Gençlerin işgücü piyasasında etkin biçimde yer alması için sanayi üretimini artıracak politikalar derhal uygulamaya konulmalıdır. Mevcut eğitim sistemi gençlere yeterli nitelikleri kazandıramamakta, yükseköğretim mezunu sayısının artması ise genç işsizliği körüklemektedir. Bu çerçevede eğitim politikalarının hızla değiştirilmesi zorunludur. Gençlerin iş gücü piyasasına girişte yaşadığı rehberlik sorunları çözümlenmeli; istihdam ofisleri ve eğitim kurumlarının yapısı bu amaca uygun hale getirilmelidir.

Özellikle doğu bölgelerinde genç nüfusun hızla artması ve girişimcilik faaliyetlerinin yetersizliği, iç göç hareketlerini tetikleyerek genç işsizliği daha da derinleştirmektedir. Tarımla uğraşan nüfusun yoğunluğu, miras yoluyla bölünen ve küçülen tarım alanları nedeniyle hem genç işsizlik hem de iç göç artmaktadır. Eğitim sisteminin durağan bir yapıya kavuşturulamaması ve reel sektörün ihtiyaçlarına yanıt verememesi, genç işsizliğin temel nedenlerinden biridir. Bu sorunu çözmek için yaşam boyu öğrenme süreci, eğitim sisteminin her aşamasına yayılmalı ve gerekli destekler sağlanmalıdır.

Türkiye'de üniversite sayısı ve öğrenci kontenjanlarının sürekli artması, genç işsizlik oranlarını yapay bir şekilde düşük göstermektedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi bireysel ve toplumsal gelişimi artırsa da okuyan birey işsiz sayılmadığı için genç işsizlik oranları düşük çıkmaktadır.

Gençlerde işsizliğin yol açtığı psikolojik sorunlar yaygınlaşmakta; işsizlik, boşanma, bağımlılık, suç oranları ve intihar arasında doğrudan bağlantılar bulunmaktadır. Bu psikolojik

sorunlar ekonomik kalkınmayı da doğrudan engellemektedir. Genç işsizliğe yönelik politikaların başarıya ulaşması, ekonomik kalkınma politikalarının da verimliliğini artıracaktır. Dolayısıyla, genç işsizliğe yönelik politikaların etkisi başta ekonomik büyüme olmak üzere birçok alanda kendini gösterecektir. Her işsiz birey, devletin vergi gelirlerini düşürmekte ve toplam tüketimi azaltmaktadır; bu durum ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır. Genç istihdamı artırmaya yönelik vergi politikaları uygulandığında, toplam talebin artışıyla ekonominin güçlenmesi sağlanacaktır. Bu nedenle, genç istihdamını teşvik edici vergi politikalarının bir an önce devreye alınması gerekmektedir.

Genç işsizliğin yükselmesi, Avrupa Birliği ve OECD ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir. Ancak Türkiye gibi genç ve dinamik bir nüfusa sahip ülkelerde, genç işsizlik daha acil bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ülke kendi koşullarına uygun politika ve stratejiler geliştirirken, Türkiye'nin bu alanda özel çözümler üretmesi bir zorunluluktur.

Türkiye'de İş Gücü Piyasası Gerçekleri

İstihdam bir toplumun ekonomik kalkınmasının ve toplumsal huzurunun en temel taşlarından biridir. Ancak Türkiye'de istihdam sorunu, kronikleşen yapısal eksiklikler ve siyasal iradenin bu alandaki yetersizliği nedeniyle, ekonomik büyümenin önündeki en büyük engellerden biri haline gelmiştir. 2025 verileri Türkiye'nin iş gücü piyasasındaki trajik gerçeği gözler önüne sermektedir. 2025 yılı Eylül ayı itibarıyla 15 yaş üstü için Türkiye'nin işgücüne katılım oranı %53,5 olarak kaydedilmiştir. Türkiye bu oranla OECD ortalaması olan %74'ün oldukça altında olup çalışma dönemi olan 15-64 yaş aralığı baz alındığında Türkiye OECD ülkeleri arasında %48,9 ile OECD ortalaması olan %58'in çok çok altında en düşük istihdam oranına sahip ülke konumundadır. Diğer yandan geniş tanımlı işsizlik oranı %28,6 ile ürkütücü bir seviyeye çıkmıştır. Bu işsizlik oranında katlanarak yükselen bu oran Türkiye'nin artık sadece ekonomik değil, toplumsal bir krizin de eşiğinde olduğunu göstermektedir.

Türkiye'nin iş gücü piyasasındaki en büyük sorunlarından biri de özellikle dar gelirli ailelerin ekonomik hayata katılımının önündeki engellerdir. Kadınların işgücüne katılım oranı da Türkiye'de OECD ortalamasına göre oldukça düşüktür. TÜİK'in Eylül 2025 verilerine göre kadınların iş gücüne katılım oranı yalnızca %35,7'dir ki bu tablo bizlere Türkiye'nin ekonomik potansiyelinin en az yarısını kullanmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, azalan kişi başı gelir ve dengesiz gelir dağılımı nedeniyle kadınlar daha fazla evinin iaşesine destek olmak zorunda kalmaktadır. Ancak kadın istihdamı

buna rağmen düşük kalmaktadır. Bu durumun başlıca nedenleri arasında kreş ve çocuk bakım hizmetlerinin yetersizliğinin yanı sıra esnek çalışma modellerinin ve kadın istihdamına yönelik devlet desteklerinin yetersiz olması yer almaktadır. İktidar, iş gücüne katılımı artıracak politikalara bütçede yer vermediği gibi özellikle her iki ebeveynin de çalışmak zorunda olduğu çocuklu ailelerin, ihtiyaç duyduğu kreş ve tam gün süren anaokulu gibi hizmetleri sunmak bir yana sunanları da engellemeye çalışması bu sorunun daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Bu açıdan özellikle dar gelirli ailelerin ekonomik hayata aktif katılımını sağlamak için kapsamlı kreş ve bakım desteği programları oluşturulmalı, esnek çalışma modelleri yasalaştırılmalı ve aile bazlı girişimcilik desteklenmelidir.

Türkiye'nin işsizlik oranı her ne kadar 2025 Eylül itibarıyla %8,6 olarak kaydedilmiş olsa da bu oran, OECD ortalamasının (%5) neredeyse iki katı olup Türkiye işsizlik oranın en yüksek olduğu üçüncü ülkedir. Ayrıca Türkiye'nin geniş tanımlı işsizlik oranı %28,6 ile AB ortalaması olan %12,5 seviyesinin yaklaşık 2 katından daha fazladır. Aslında bu durum eğitim sisteminin iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verememesi ve gençler için sürdürülebilir iş olanaklarının sağlanamamasının bir yansımasıdır. Türkiye'nin iş gücü piyasasına ilişkin verileri, ülkenin ekonomik ve sosyal alanda acil ve kapsamlı reformlara ihtiyacı olduğunu açıkça göstermektedir. İstihdam oranlarının OECD ortalamalarının oldukça altında seyretmesi, geniş tanımlı işsizliğin ve özellikle genç nüfus arasındaki işsizliğin yüksek seviyelerde olması, ekonominin potansiyelini tam olarak kullanamadığına işaret etmektedir. Türkiye'nin genç nüfusu, ülkenin ekonomik kalkınması için eşsiz bir fırsattır. Ancak bu potansiyel, doğru politikalarla yönlendirilmediği için artık fırsattan ziyade tehdit haline dönüşmektedir. Gençlerin yeteneklerini geliştirebilecekleri eğitim olanaklarının sağlanması ve iş gücü piyasasına entegrasyonlarının kolaylaştırılması, ülkenin uzun vadeli kalkınması için önemlidir. 2022 yılı OECD verilerine göre **Türkiye'de genç işsizlik oranı %14,9'dur ve "NEET" (ne eğitimde ne de istihdamda olanlar) oranı (2024) %26,45 ile OECD ülkeleri arasında en yüksek seviyededir. 2024 yılı itibariyle ILO verilerine göre 15-24 yaş aralığı baz alındığında %22,9 olan NEET oranımız bağlı olduğumuz Avrupa ve Orta Asya bölgesindeki %13'ün oldukça üstündedir.** Bu gençlerin ekonomiye sunabilecekleri katkıları maalesef anne ve babalarının evinin bir köşesinde kendilerine ayrılmış küçük bir odanın içinde çürüyerek kaybolmaktadır. Gençler ne yeteneklerini geliştirebilecek eğitim ne de kendi aile düzenlerini kurabilecek bir gelir imkanına sahiptirler. Artık iktidarın uzun süreli beceriksiz iş gücü ve eğitim politikaları neticesinde babasından harçlık istemeye utanan umutsuzluklarla dolu gençlerimizin karşısında ona iş ve eğitim imkânı sunamamanın utancıyla başını eğen

babalarımızın olduğu patlama hazır başka hiçbir ülkede olmayan anti-teknoloji ürünü "NEET" isimli sosyal bombamız vardır.

Özetle iktidarın bu açıdan gençlerin iş gücü piyasasına girişini kolaylaştıracak mesleki eğitim programları oluşturmaya, staj ve çıraklık sistemlerini etkinleştirmeye ne kabiliyeti ne de gayreti vardır. Yine OECD'nin 2024 verilerine göre eğitim düzeylerine göre istihdam oranlarında Türkiye'nin sonuncu olması yıllar içinde iktidarın günahlarını çeken kaybolan bir nesle işaret etmektedir. Maalesef insanlarımız giderek daha da vasıfsız hale getirilmekte, bunun neticesinde insanımızın emeği katma değeri düşük ucuz ürünlere, artı değer katmayan beton yığınlarına, giderek kaybolan tarlalara gömülerek yok edilmektedir. Bu durum ancak genç bir ruha sahip, geleceği bilen, gençleri anlayan yeni bir iktidarla; yenilikçi sektörlerde genç girişimcilere özel teşvikler verilerek, eğitimi gençlerin ihtiyaçlarına göre şekillendirerek, çiftçilerimizi toplumun en zengin kesimi yaparak, katma değeri yüksek sanayi üretim yatırımlarını gerçekleştirerek ve vasıflı insan kaynağını iktidarının ilk gününden itibaren hızla artırmaya başlayarak düzeltilebilir.

Demografik Fırsat Penceresi

Demografik fırsat penceresi, nüfusun geçiş evresinde ortaya çıkan geçici bir dönemi ifade eder. Bu dönemde, doğurganlıktaki düşüş sonucu çocuk nüfus oranı azalırken, yaşlı nüfus henüz önemli ölçüde artış göstermediği için 15–64 yaşındaki çalışma çağındaki nüfusun toplam içindeki payı yükselir. Böylece bağımlı nüfus oranı düşerek iktisadi kalkınma için bir fırsat yaratılır. Literatürde "demografik armağan" veya "demografik bonus" olarak da adlandırılan bu dönemde, çalışma çağındaki nüfusun, çocuk (0–14 yaş) ve yaşlı (65+) nüfus toplamının oldukça üzerinde olduğu görülür. Tanım gereği, demografik fırsat penceresi, çalışma çağındaki nüfusun bağımlı nüfusun iki katından fazla olduğu; çocuk nüfus oranının %30'un, 65+ nüfus oranının ise %15'in altında kaldığı dönemdir. Bu geçici pencere, uygun politikalarla istihdam artışı ve verimlilik artışı hedeflenerek ekonomik büyüme için değerlendirilebilir; aksi halde "demografik kriz penceresi"ne dönüşme riski taşır.

Türkiye'de demografik fırsat penceresinin ne zaman açıldığı ve ne zaman kapanacağı da demografik projeksiyonlarla belirlenmiştir. Araştırmalar ve TÜİK projeksiyonları, bu dönemin Türkiye için **2005 yılında açıldığını** göstermektedir. Yani 2000'li yılların başlarında doğurganlık hızının düşmesiyle birlikte çalışma çağındaki nüfus payı hızla artmaya başlamıştır. TÜİK'in projeksiyonlarına göre ise penceredeki şartlar **2030'ların başında sonlanmaya** başlayacaktır. Bu tarih, 65 yaş ve üzeri nüfus oranının %15'in üzerine çıkması ile

ilişkilidir. Nitekim TÜİK projeksiyonları, 2030'un ilk yarısında yaşlı nüfus oranının %15'i aşacağına işaret ederek demografik fırsat penceresinin kapanacağını öngörmektedir. Böylece Türkiye, demografik şans dönemi içindedir, ancak bu dönemin sonuna yaklaşmaktadır.

TÜİK verileri, Türkiye'de 15–64 yaş grubundaki çalışma çağındaki nüfusun oranının giderek yükseldiğini ortaya koymaktadır. Örneğin 2024 verilerine göre çalışma çağındaki nüfus toplam nüfusun %68,4'üne ulaşmıştır. Bu oran 2007'de %66,5 iken 2024'te %68,4'e yükselmiştir. Aynı dönemde çocuk nüfus (0–14 yaş) oranı %26,4'ten %20,9'a inerken, 65+ yaş nüfusu %7,1'den %10,6'ya çıkmıştır. Bu eğilimler, çalışma çağındaki grubun genel nüfus içindeki payını artırmış, toplam bağımlılık oranını nispeten düşürmüştür. 2024'te çalışma çağındaki her 100 kişiye 30,6 çocuk ve 15,5 yaşlı düşmektedir; toplam yaş bağımlılık oranı %46,1'dir. Dolayısıyla bağımlı nüfus çalışma çağının yarısından azdır, demografik pencerenin açık olduğunu teyit eder niteliktedir.

Buna karşılık, doğurganlık hızındaki keskin düşüş endişe vericidir. Türkiye'de toplam doğurganlık hızı 2001'de 2,38 iken sürekli gerilemiş ve 2024'te **1,48**'e inmiştir. Bu değer, nüfus yenilenmesi için gerekli 2,1'in oldukça altındadır. OECD raporları da 1960'ta ortalama 3,3 iken 2022'de 1,5'e gerileyen küresel doğurganlık eğilimlerine dikkat çekmiştir. Yaşam beklentisi artarken doğurganlığın bu hızla düşmesi, nüfusun orta vadede yaşlanacağını göstermektedir. Hemen görünen sonuç, çalışma çağı nüfusunun önümüzdeki 10–15 yılda durağanlaşması ve sonrasında azalmaya başlamasıdır.

Demografik pencereden yararlanmak için istihdamın artırılması kritik öneme sahiptir. Ancak Türkiye'de genç istihdamı hâlâ düşüktür. Uzun süreli işsizlik ve kayıt dışı çalışma ise gençler arasında yüksektir. Bu durum esasında genç nüfusun iş piyasasına yeterince katılamaması halinde demografik bonusun etkisinin sınırlanabileceğine işaret etmektedir.

Nüfus yapısındaki bu değişim sosyal güvenlik sistemini de yakından ilgilendirir. Bağımlı nüfus oranı azalmış olsa da yaşlı nüfus hızla artmaktadır. OECD'ye göre doğurganlıkta uzun yıllar süren düşüş ve yaşam beklentisindeki artış, 65 yaş üstü nüfusun hızla yükselmesine yol açacak; bu durum emeklilik, sağlık ve uzun dönem bakım harcamalarında ciddi bir yük artışına neden olacaktır. Türkiye'de 2023'te toplam nüfusun sadece %10,6'sı 65 yaş üstü iken, projeksiyonlar 2050'de bu oranın %23'ü aşacağını göstermektedir. Artan yaşlı nüfus, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) emekli ödemeleri ile sağlık harcamalarını büyütecek; emeklilik fonlarına katkı veren çalışma çağındaki kitleye baskı getirecektir. OECD raporları, genel olarak ülkelerin bu baskıya yanıt olarak emeklilik yaşını yükselttiğini belirtiyor. Raporlarda Türkiye'de de

emeklilik yaşının kademeli olarak artırılması, esnek ve kısmi emeklilik uygulamalarının genişletilmesi gibi adımların önemi vurgulanmaktadır. Fakat hızla değişen esnek istihdam modellerine geçildiği çağımızda gelir idamesi sağlanmadan emeklilik yaşının istihdam piyasası dengesini bozacak ve başka sosyal kırılmalara yol açacak şekilde yükseltilmesinin çare olmadığı da açıktır.

Bu bağlamda, demografik pencereden tam yararlanabilmek için kapsamlı politikalar gereklidir. Öncelikle ve ivedilikle **doğurganlığı teşvik edici önlemler** öncelik taşımalıdır. Ailelere çocuk bakım desteği, kreş olanaklarının yaygınlaştırılması ve doğum teşvikleri ile ailelerin çocuk sahibi olma kararını destekleyen modeller geliştirilmelidir. Ayrıca emeklilik yaşının yükseltilmesine alternatif olarak **aktif yaşlanma ve esnek emeklilik** politikaları uygulanmalıdır. Özellikle yaşlı iş gücünün kalitesini artırmak amacıyla mesleki eğitim ve yaşam boyu öğrenme programları geliştirilmeli; işyerlerinde esnek zamanlı ve gelir idamesinin sosyal güvenlik fonlarından desteklendiği seçenekler teşvik edilmelidir. Bu sayede genç istihdamı azaltıcı etki yaratmadan çalışma süresi uzatılarak emeklilik fonları üzerindeki baskı azaltılırken yaşlı bireylerin gelir ve refahı desteklenmelidir. Yine **aile yapısını destekleyen ve genç istihdamını artırıcı tedbirler** hayata geçirilmelidir. Özellikle çocuklu aileler için esnek çalışma modelleri, ebeveyn izinlerinde eşitlikçi uygulamalar, çocuk bakımı için çalışılamayan sürelerde gelir idame desteği ve ücretsiz bakım hizmetleri ile istihdam imkânları genişletilmelidir. Gençler için ise mesleki eğitim ve girişimcilik destek programları ile staj-çıraklık fırsatları güçlendirilmelidir. Bu sayede demografik "armağan" dönemi, daha fazla geç kalmadan ivedilikle artan işgücü arzını verimli kullanan bir büyüme dinamizmine dönüştürülmelidir.

Meslek Kavramının İçinin Boşaltılması

Türkiye'de genç işsizliği ve eğitim-iş uyumsuzluğu, hükümetin yetersiz politikaları nedeniyle daha da derinleşmektedir. Eğitim ve mesleki gelişim arasındaki bağı güçlendiren somut adımların eksikliği, genç nüfusun iş gücü piyasasına entegrasyonunu engellemekte ve uzun vadede ciddi ekonomik ve sosyal riskler doğurmaktadır. Genç işsizliğe kalıcı çözüm; geçici iş yaratma projeleri yerine, nitelikli eğitim ve beceri geliştirme programları ile gençlere sürdürülebilir iş fırsatları sunmaktan geçmektedir. Bu açıdan özellikle ülkemizdeki meslekleri ve yeterlilikleri tanımlamak ve disiplin altına almak, çalışma hayatına nitelikli ve belgeli işgücü kazandırmak, kalite güvencesi sağlanmış ulusal yeterlilik sistemini işletmek amacıyla kurulan Mesleki Yeterlilik Kurumunun misyonunu tam anlamıyla yerine getirip getirmediği

tartışmalıdır. Zaten söz konusu Kuruma ayrılan bütçenin yetersizliği de mesleki gelişime yeterince verilmeyen önemi göstermektedir.

Türkiye, OECD ortalamasının altında kalan kısmi zamanlı çalışma oranıyla, esnek çalışma modellerini destekleyen politikalardan yoksundur. Hükümetin işgücünü esnek ve kısmi zamanlı istihdama yönlendirecek düzenlemelerden kaçınması, işgücü piyasasında ciddi bir eksiklik yaratmaktadır. Mesleki eğitim programlarının erişilebilirliği, mali yükün azaltılması ve sektör ihtiyaçlarına uyum sağlayacak esneklikte düzenlemelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu düzenlemeler sürekli olarak gözden geçirilmeli, işgücü piyasasında olumsuz etkiler yaratmadan istenilen sonuçlara ulaşılmalıdır.

Meslek kavramının zayıflatılması ve alanında uzman çalışanların iş bulmasının zorlaştırılması, ücret düşüklüğüne yol açmakta ve vasıf gerektiren mesleklerin saygınlığını zedelemektedir. Meslek yeterliliği şartlarının esnetilmesi ve vasıfsız kişilerin mesleğe kolayca kabul edilmesi, iş dünyasında kalifiye istihdamı baltalamakta, daha çok sermaye gruplarının karlılığını gözeten bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Oysa düzenlemeler, iş gücünün vasfını artırmayı ve belirli alanlarda yetkin meslek sahipleri yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Ülkemizde işgücü vasıfsızlaştırılarak asgari ücretin genel ücret haline geldiği bir ortam oluşturulmuştur. Yapılan düzenlemeler, sadece bugünün değil, yarının ihtiyaçlarını da kapsayacak şekilde tüm paydaşlarla ele alınmalıdır. Bu bağlamda her birey, eğitimini aldığı ve uzmanlaştığı alanda istihdam edilmelidir.

Eğitim sisteminin düşük kalitesi sonucu, iş gücü piyasasına giren gençlerin nitelikleri, piyasanın talepleriyle örtüşmemektedir. Türkiye'nin eğitim sistemi, nitelikli ve teknik becerilere sahip bir iş gücü yaratmakta yetersiz kalmakta; bu da genç işsizliğinin yüksek seviyelerde seyretmesine neden olmaktadır. Hükümet, eğitimde reform adı altında sadece diploma sayısını artırmaya odaklanmakta; nitelikli iş gücü yaratma ihtiyacını göz ardı etmektedir. Dijitalleşme ve teknoloji alanındaki yetersizlikler, Türkiye'yi küresel rekabet gücünden mahrum bırakmaktadır. Mevcut tablo, hükümetin gelecekteki iş gücü ihtiyaçlarına yönelik stratejik planlamadan uzak olduğunu açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin istihdam artışı, işgücü piyasasında katma değeri yüksek sektörlerde büyüme sağlayamamaktadır. Kayıt dışı istihdama karşı yeterli tedbirlerin alınmaması, hükümetin iş gücü politikalarında köklü bir reforma ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, hükümetin derhal sanayiye yönelik stratejik teşvikler geliştirmesi, kayıt dışı

istihdamı önleyici düzenlemeler yapması ve gençlerin iş gücüne entegrasyonunu artıracak kapsamlı politikaları hayata geçirmesi gerekmektedir.

İşsizlik Sigortası Fonu'nun Sürdürülebilirliği

İşsizlik Sigortası Fonu'nun kaynaklarından yararlanılmasının uygunluğu, fonun gelir ve giderlerinin dikkatli incelenmesine bağlıdır. Ödeneğin uzun süreli olarak esas amacı dışındaki kullanımı İşsizlik Sigortası Fonu üzerindeki baskı unsuru olacak ve potansiyel sürdürülebilirlik sorunlarını getirecektir. Ayrıca ödeneğin esas amacı dışındaki her uygulama ve şartları ile ilgili karmaşıklıklar ve muhtemel suiistimaller nedeniyle uzak durulması gereken hususlardır. Bu noktada özellikle dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de İşsizlik Sigortası Fonu'nun mali sürdürülebilirliğinin, kısa çalışma ödeneği, asgari ücret desteğinin fondan karşılanması gibi harcama programlarının uygulanıp uygulanmamasına bağlı olarak değişkenliğidir. Fon, mevcut uygulamalarına ek olarak yeni harcama programları getirilmezse ve geçici olarak getirilen istihdam teşviki yüklerinin kanuni süresi içinde sonlandırılması durumunda, gelir fazlası vermeye devam edecektir. Ancak fonun esas amacı dışında yer alan kısa çalışma ödeneği ile asgari ücret desteğinin Fondan karşılanmaya devam edilmesi durumunda, Fonun mali olarak sürdürülebilir durumda olmayacağı yapılan projeksiyonlarda görülmektedir.

Mart 2002 tarihinden 30.09.2025 tarihine kadar işsizlik ödeneğine 22.086.633 kişi başvurmuş, 11.873.412 kişi ödenek almaya hak kazanmıştır.

İşsizlik ödeneğinin işveren teşviklerine oranı son yedi yılda değişkenlik göstermiştir. Özellikle 2018'den sonra işsizlik fonu adeta işverenlere destek fonuna dönüşmüştür. 2018 yılında fonun giderleri içinde patronların payı %53'e ulaşırken işsizlik ödeneğinin payı ise yüzde 24,7'de kalmıştır. 2021'de ise fondan işçilerin aldığı pay %9,5'ta kalırken işveren teşviklerinin oranı %43,2 'ye ulaşmıştır. 2022'de gelindiğinde fonun 55,6 milyar TL olan giderlerinin 38,7 milyar TL'si işverenlere teşvik olarak geri ödenmiştir. Böylece patronların payı yüzde 69,7'ye kadar çıkmıştır. 2023 yılında 117,2 milyar TL olan giderlerin % 67'si olan 78,5 milyar TL'si fondan işverenlere geri ödenmiştir. Esasen 2018 yılından itibaren işverenler fona sundukları katkıdan çok daha fazlasını geri almışlar, diğer bir ifadeyle çalışanın emeğini de hükümet eliyle gasp etmişlerdir.

İşsizlik Sigortası Gelir ve Gider Tablosu			
Bin TL	**2023**	**2024**	**2025 Ocak-Eylül**
Toplam Gelir	**189.915.308**	**335.987.013**	**359.324.325**
• İşçi ve İşveren Primi (%1 + %2)	82.148.496	162.184.971	171.956.783
• Devlet Katkısı (%1)	27.382.832	54.061.657	57.318.928
• Faiz Gelirleri	44.970.136	95.332.471	105.242.129
• Diğer Gelirler	35.413.843	24.407.914	24.806.485
Toplam Gider	**117.270.967**	**173.966.364**	**177.130.499**
• İşsizlik Ödeneği	21.673.856	45.730.000	58.180.441
• Kısa Çalışma Ödeneği	1.251.944	9.202	47.030
• Nakdi Ücret Desteği	703.151	2.581	601
• Yarım Çalışma Ödeneği	55.161	87.406	79.744
• Ücret Garanti Fonu Ödemesi	29.485	125.886	364.656
• Aktif İşgücü Programları	13.096.283	30.868.158	30.063.730
• İşbaşı Eğitim Programları	38.615.715	22.162.637	20.999.979
• Teşvik ve Destek Ödemeleri	39.932.441	71.057.841	63.647.531
• Diğer Giderler	1.912.931	3.922.652	3.746.789
Menkul Kıymet ve Nakit Fon Varlığı	196.951.096	358.971.745	-

2024 yılında da İşsizlik Sigortası Fonu'na işverenlerin yaptığı katkılar ve işverenlere sağlanan teşvikler dikkat çekici düzeylerde gerçekleşmiştir. 2024 yılında işsizlik ödeneği için yapılan ödemelerin toplamı ise 45 milyar 730 milyon TL olmuştur. 2024 yılında İşsizlik Sigortası Fonu'ndan işverenlere yapılan teşvik ve destek ödemeleri 71 milyar TL'ye, işbaşı eğitim ödemeleri ise 22 milyar TL'ye ulaşmıştır. Toplamda 93 milyar TL olan ve işverenlere transfer niteliğinde olan bu ödemeler aynı dönemde işsizlere yapılan toplam ödemenin yaklaşık 2 katı bir miktara tekabül etmektedir. Buna göre işverenler fona yaptıkları 108,1 milyar TL'nin yüzde

86’dan fazlasını geri almışlardır. 2024 yılında fonun toplam geliri 336 milyar TL olurken toplam gider 174 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu noktada esasında yine işverene destek babında aktarımlar olan kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği, yarım çalışma ödeneği, ücret garanti fonu ödemeleri ve aktif işgücü program ödemeleri de hesaplamaya dahil edilirse 2024 yılında sermaye gruplarına işsizlik sigortası fonundan 124 milyar TL aktarım yapılması sağlanmıştır. Aynı durum benzer şekilde 2025 yılında da devam etmektedir. Bu da sermaye grubunun sağladığı destekten çok daha fazlasını fondan geri aldığını bizlere göstermektedir.

Bu veriler İşsizlik Sigortası Fonu'nun işverenlere sağladığı teşvik ve desteklerin miktarının, işsizlere yapılan ödemelerden daha fazla olduğunu göstermektedir. Fonun işverenlere yönelik teşviklerinin boyutları, işsizlikle mücadele ve istihdamın desteklenmesi açısından önemli bir rol oynuyor olabilir ancak bu durum aynı zamanda fonun işsizlere yönelik amacının gözden geçirilmesi gerektiğini de göstermektedir.

Türkiye'de işsizlerin maalesef çoğunluğu işsizlik maaşı alamamaktadır. Eğer amacı dışındaki kaynaklara aktarımlar yapılmazsa fonun sürekli fazla vereceği göz önüne alınarak işsizlik maaşı alabilmek için gerekli şartların esnetilmesi gerekmektedir; bu şartlar arasında işsizlik sigortası primi ödeme süresi ve hizmet akdi süreleri bulunmaktadır. Fakat yapılan düzenlemelerle işsizlik sigortasından esas yararlandırılması gereken işsizler yerine işverene ve emeklilik sistemine kaynak transferi yapılmasına yönelik düzenlemelerin yapıldığını görüyoruz.

Yine işe alınma durumlarına göre İşsizlik Sigortası Fonu’ndan Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan prim ödemeleri de bu minvaldedir. İşsizlere işsiz kaldıkları dönemde aktarılması gereken Fon kaynakları işverenin ödemesi gereken prim ödemelerinden düşülerek emeklilik sistemine aktarılmaktadır. Böylelikle İşsizlik Sigortası Fonu adeta Sosyal Güvenlik Sisteminin destekleyici bir unsuru haline getirilmektedir. Aynı şekilde asgari ücret desteği adı altında işverenin yükümlülüklerinden düşülerek Sosyal Güvenlik Kurumuna fondan yapılan kaynak transferi düzenlemesi de bu kapsamdadır.

Esasında yapılan düzenlemeler bütçe dengesini sağlamak için İşsizlik Sigortası Kanunu’nda yer alan *‘Bu fon bütçe kapsamı dışında olup, gelirlerinden vergi kesintileri hariç hiç bir şekilde kesinti yapılamaz ve Genel Bütçeye gelir kaydedilemez.’* hükmünün işlevsiz bırakılmasına yönelik düzenlemelerdir.

Bu açılardan söz konusu düzenlemelerin ve kaynak aktarımlarının uygun olmadığını, İşsizlik Sigortası Fonu’ndan Sosyal Güvenlik Kurumu’na, işverenlere ve devletin bütçesine kaynak

aktarımına yönelik uygulamalara son verilerek ve işsizlerin kendilerine uygun iş buluncaya kadar daha yüksek gelir seviyesini garanti edecek ve daha esnek yararlanma koşullarını içerecek düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Yine azalan nüfusumuz karşısında nitelikli nüfus artışına destek sağlamak amacıyla yarım çalışma ödeneğinin kapsamının genişletilerek doğum sonrası analık hali izninin bitiminden itibaren çocuğunun bakımı ve yetiştirilmesi amacıyla çalışanlara istekleri halinde ücretlerin yüzde 80'i oranında belirlenecek üst sınıra kadar iki yıl kesintisiz olacak şekilde ücretli izin verilmesi sağlanmalı ve söz konusu döneme ait ücretlerin işsizlik sigortası fonundan karşılanması sağlanmalıdır. Bu durum özellikle ebeveynlerin her ikisinin de istihdama katılmak durumunda olması halinde bu kişilerin çocuk sahibi olmasını teşvik ederken istihdam piyasasından kopmadan gelir idamelerini de sağlamalarını temin edecek ve genel olarak nitelikli nüfus artışına katkı sağlarken istihdam piyasasını da genişletecektir.

Ayrıca asgari ücret desteğinin Hazine'den karşılanması daha yerinde bir düzenleme olacaktır. Çünkü söz konusu fon işsizlerin hakkı olan bir kaynak olup işsizliği azaltmaya yönelik politikalar ve yükümlülükler, esas olarak Devletin asıl kaynaklarından karşılanmalıdır. İşsiz kalanların hakkı olan ve devlete, emekliye ya da işverene ait olmayan İşsizlik Sigortası Fonu'nun başka alanlarda kullanılması tıpkı araçları için Kasko Sigortasına para yatıranların paralarının daha az kaza yapılsın denilerek yol yapımına aktarılması gibidir. Halbuki Kasko yaptıranlar primlerini kaza anında zararlarının karşılanması için ek olarak yatırmaktalar, yol yapımı için MTV, ÖTV ve KDV gibi vergilerini ayrıca ödemektedirler. Bu noktada her kaynak, kuruluş amacına ve hak sahiplerinin hukukuna dikkat edilerek kullanılmalıdır, aksi takdirde Devletin asli unsurlarından birisi olan güven duygusu zedelenecektir.

Fonun amacı dışında kullanımı, gelecekte işsizlik sigortasının asıl işlevini yerine getirmesini tehlikeye sokarak, işsizlikle mücadelede temel araçlardan birinin etkisiz hale gelmesine yol açacaktır. Bu durum hükümetin iş gücü piyasasında uzun süredir devam eden sorunları çözme konusunda etkisiz kaldığının göstergesi olup kalıcı çözüm için yapısal reformlar gerekmektedir. İşten çıkarmalarda oluşabilecek yükü toplumun genelinde bir sosyal güvenlik ağı üzerinden paylaşacak etkin ve etkili bir sisteme geçiş yapılması zorunluluk haline gelmiştir. Bu dönüşüm, siyasi iradenin piyasa katılıklarını gidermek için kararlılık sergilemesini gerektirmesine rağmen halen toplumun geniş kesimlerince kabul görecek ve işçinin kıdem tazminatı hakkını garanti altına alacak bir düzenlemesinin hayata geçirilmemesi ve işsizlik sigortasının amacına uygun kullanılamaması sorunların halen sümenaltı edildiğini göstermektedir.

Kayıt Dışı İstihdam Sorunu:

Kayıt dışı istihdam, 2010'dan bu yana düşüş göstermiş olsa da hâlâ ciddi bir sorun olarak varlığını korumaktadır. Türkiye'nin de dahil olduğu Avrupa ve Orta Asya'ya yönelik ILO bölgesine odaklanan ILOSTAT verilerine göre kayıt dışı istihdam oranı 2024 yılında ortalama %16,7 olarak gerçekleşecektir. Ülkemizde ise 2024 yılında %26,5 olarak gerçekleşen kayıt dışı istihdam oranının 2025 yılı hedeflemesinin ise %25,9 olması artık bu düzeyde kayıt dışı istihdamın kronik bir sorun haline geldiğini bizlere göstermektedir. Özellikle tarım sektöründe kayıt dışı istihdam oranının %81,7 gibi yüksek bir seviyede olması, denetim eksikliğinin ve kayıt dışılığı azaltmaya yönelik stratejik politikaların etkisiz kaldığını göstermektedir. Bu oran işgücü piyasasının belirli kesimlerinde yasal düzenlemelerin uygulanmadığını ve işçilerin sosyal güvenlik haklarına erişimlerinin kısıtlandığını göstermektedir. Ülkemizde diğer ülkelere göre kayıt dışı istihdamın yüksek seviyede olması, sosyal güvenlik sistemi üzerindeki yükü arttırmakta ve gelecekte sürdürülebilir bir emeklilik ve sağlık sigortası yapısını tehlikeye atmaktadır. Bu bağlamda kayıt dışı istihdamı azaltmak için daha etkin ve kapsamlı denetimler ve teşvikler getirilmesi gerekmektedir; aksi takdirde sosyal güvenlik açıkları giderek büyüyecektir. Kayıt dışı istihdam oranının yüksek olması, iş gücü piyasasında eşitsizlikleri derinleştirmekte ayrıca sosyal güvenlik sistemine olan güveni ve uzun vadeli finansal sürdürülebilirliği olumsuz etkilemektedir. Ekonominin dijitalleşme ve küresel değer zincirlerine entegre olma ihtiyacı, bu konudaki reformların gerekliliğini bizlere açıkça göstermektedir. Bütçede, kayıt dışı istihdamla mücadele için çeşitli tedbirler öngörülse de bu tedbirlerin uygulamada yeterince etkili olmadığı SGK ve TÜİK verilerinden anlaşılmaktadır. Özellikle kayıt dışı çalışmanın yaygın olduğu sektörlerde denetimlerin yetersiz kalması, işçilerin sosyal güvenceye erişimini engellemekte ve devletin vergi gelirlerinde kayıplara yol açmaktadır.

Kayıt dışılıkla ilgi bir diğer olgu da ücretlerin tam olarak bildirilmemesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle son 10 yılda kayıt dışı istihdam %35'lerden %26'lara gerilese de Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilen ücretlere göre ortaya çıkan medyan ücretin %90'nından fazlasını asgari ücretin oluşturması bu kayıt dışı ücret tutarının yüksekliğinin en büyük göstergelerinden birisidir.

Asgari Ücret

Asgari ücret, çalışma hayatı üzerindeki etkileri nedeniyle, özellikle çalışanlarının büyük çoğunluğunun asgari ücretten yararlandığı Türkiye gibi ülke ekonomileri için göz önünde

tutulması gereken en önemli konular arasında gelir. Ülkemiz gibi toplam işgücü arzının toplam işgücü talebinden fazla olduğu ve çalışma hayatında yer alanların büyük kısmının vasıfsız işgücüne dayandığı ülkemizde, asgari ücret konusu bilhassa daha önemlidir. Özellikle 1970'lerden sonra gelişen anlayış çerçevesinde günümüzde birçok ülkede özellikle de Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun bu konuda yaptığı çalışmalar doğrultusunda, çoğu ülkede değişik uygulama biçimleriyle çeşitli asgari ücret sistemleri yer almaktadır. Özellikle uluslararası piyasaların güçlenmesi ile oluşan küresel rekabet çerçevesinde asgari ücret uygulaması çalışanın alın teri olan emeğinin karşılığının korunması için vazgeçilmez bir uygulamadır. Ülkelerde asgari ücret uygulamaları çalışma hayatındaki tarafların katılımıyla ya da doğrudan devlet tarafından belirlenebildiği gibi kamu ve sivil toplum kuruluşları ile özel sektörün yer aldığı ortaklaşa bir sistem ile de asgari ücret uygulaması şekillenebilmektedir. Yaş, bölge sektör gibi ülke ülke farklılık gösteren asgari ücret belirlemeye ilişkin unsurlar değişkenlik göstermektedir. Fakat her ülke benzer uygulamalara yer verse de ülkeler arasında sosyal ve ekonomik farklılıklar sebebiyle her ülkede aynı uygulama aynı etkiye sahip olmayabilmektedir. Bu sebeple ülkelerin kendi sosyal ve ekonomik koşullarına göre kendisine özgü bir asgari ücret uygulamasını benimsemesi zaruridir.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde bile ortak bir asgari ücret mevzuatı bulunmazken Türkiye'nin bu konuda kendi koşullarına uygun olmayan bir asgari ücret düzenlemesinde ısrar etmesi uygun olmayan bir istihdam ve ücret politikasıdır.

Asgari ücretin belirlenmesinde devlet müdahalesinin asgari seviyede olduğu ülkelerde asgari ücret seviyesi ağırlıklı olarak toplu sözleşmelerle belirlenmekte ve bu ülkelerde genellikle karşılıklı taraflar arasında etkin ve verimli bir istişare sistemi bulunmaktadır. Dolayısıyla devlet müdahalesi olmaksızın karşılıklı kazan kazan anlayışı ile tespit edilen ücretler hem çalışanın hem de işverenin verimli ve etkin bir çalışma ortamı oluşturmasına imkân vermektedir. Dolayısıyla toplu sözleşme mekanizmasının etkin olduğu bu ülkelerde devlet söz konusu asgari ücret seviyesini kanuni bir zorunluluk olarak dayatmasa bile çalışma hayatındaki her bir bireye asgari seviyede insan onuruna yakışır bir geçim ve yaşam imkânı sağlanabilmektedir. Burada devlet sadece asgari ücretin sigortası sayılabilecek etkin bir işsizlik sigortası, aile hayatına ve çocuklara ilişkin destekler, uygun bir emeklilik planı ve erişimi kolay sağlık hizmetleri gibi sosyal devlet ilkesine uygun mekanizmalarla söz konusu çalışma hayatı düzenin sağlıklı bir şekilde işlemesine katkıda bulunur. Böylelikle ülkedeki insanların iş imkanları genişler ve tüm bunlara rağmen iş bulamayan kişileri de devlet destekleyerek insan haysiyeti ve onuruna yakışır bir gelir elde etmesine imkân tanır. Fakat özellikle son 20 yılda yapılan düzenlemeler ile birlikte

Türkiye'de toplu sözleşme mekanizmasının etkinliğini yitirdiği, işçi sendikalarının gittikçe güçsüz hale getirildiği, iş güvencesi ve iş sağlığına dair tüm uygulamaların bilinçli olarak güçsüz hale getirildiği, asgari ücretin devlet destekli olarak tamamen işveren lehine gelişecek şekilde belirlendiği bir çalışma modeline geçildiği görülmektedir. Asgari ücret neticesinde elde edilen gelirle günümüz koşullarında bir ev kirasının bile ödenemediği gerçeği ortada iken bu ücret seviyesiyle çalışanların geçimlerini idame ettirebilmesini beklememek gerekmektedir. Ülkedeki çalışanların yarısından fazlasının asgari ücret aldığı bir yerde doğal olarak asgari ücret seviyesi de oldukça önemli bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle enflasyon seviyesinin yüksek olduğu ülkemizde asgari ücretin sene de bir ya da iki defa belirlenmesi çalışanları daha da zor duruma sokmakta, çalışma hayatındaki düzenliliği bozmakta ve çalışma barışına ilişkin ortama darbe vurmaktadır.

Genel olarak toplu sözleşme mekanizmasının etkin ve etkili olduğu ülkelerde asgari ücret tarafların tavsiyeleri veya görüşlerine müteakip ya da doğrudan hükümet tarafından belirlenirken, Türkiye'de asgari ücret işçi, işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşan Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenmektedir. Asgari ücretin AB ülkelerinde genelde sosyal tarafların tavsiyeleri veya görüşleri doğrultusunda belirlenmesine karşılık, Türkiye'de sosyal taraflar ve hükümet temsilcilerinden oluşan bir komisyonca belirlenmesi de çok önemli bir farklılık olmamakla birlikte son sözün söylenmesinde devlet ağırlıklı tarafın söz sahibi olması ve bu noktada bir tarafın görüşlerine ağırlık vermesi çoğu zaman dengeyi bozabilmektedir. Sonuç olarak asgari ücret ülkemizde bölge bölge, sektör sektör belirlenememekte bu noktada esas asgari ücreti belirleyici rolü iktidar üstlenmektedir.

Ayrıca ülkemizde **asgari ücret giderek ortalama ücret haline gelmektedir. Diğer bir ifadeyle aldığı ücret asgari ücrete yakın tutarlarda olan çalışanların oranının istihdam piyasasında giderek yükselmektedir.**

Türkiye'de 20 yıl önce çalışanların yaklaşık %40'ı asgari ücretin yüzde 20 fazlasının altında çalışmaktayken bu oran son yıllarda %60'ı geçmiştir. Bu durum bize aynı zamanda taşeron işçiliği de içeren esnek çalışma ilişkilerinin ülkemizde son 20 yıl içinde ne kadar yaygınlaştığının da göstergesidir. Artık vasıflı çalışan olmanın bir önemi kalmamış, hızla değişen ve sendikaların giderek güç kaybettirildiği güvencesiz iş ortamında asgari ücret, genel ücret haline gelmiştir. Ayrıca günümüzde artık asgari ücretin açlık sınırının altında kaldığı da ayrı bir gerçek olarak önümüze çıkmaktadır.

2019 yılında %35 civarında olan kayıt dışı istihdamın oranı 2024 ikinci çeyreğinde %26 olarak gerçekleşmesine rağmen kayıt dışı ücret ödemelerinin yüksek oranda olduğunu Sosyal Güvenlik İstatistiklerinde 2024 yılı için hesaplanan medyan ücretin %90'ının asgari ücret düzeyinde gerçekleşmesinden görülmektedir. TÜİK istatistiklerine göre de 2021 yılında asgari ücret ortalama ücretin yaklaşık %60'ı iken maalesef 2023 yılında ortalama ücret, asgari ücretin de altında kalmıştır. Bu durum kayıt dışılığın giderek arttığının da en önemli göstergesidir. 2018 yılı verilerine göre asgari ücretler sadece 4 AB ülkesinde (Fransa (%66), Portekiz (%64), Slovenya (%62) ve Romanya (%61)) medyan brüt kazancın %60'ından fazlasını temsil etmektedir. Asgari ücretler 11 AB ülkesinde medyan brüt kazancın %50'si ila %60'ı arasında değişmektedir.

Eğer bir ülkede enflasyonist baskı varsa bunun sorumlusu olarak çalışan ücretlerindeki artışları değil daha geniş açıdan değerlendirerek ülkenin genel ekonomik kısır döngüsüne sebep olan unsurlarda aramalıyız. Diğer bir ifadeyle ülkedeki enflasyonun sorumlusu üretime katkısını sunan çalışanların ücretlerinden ziyade kötü yönetilen üretim modellemesine sahip işyerleri, sermaye grupları, velhasıl en nihayetinde çalışma hayatına yönelik politikalardır. Önümüzdeki yıl içinde gerek iş dünyasının gerekse hükümetin öngörüsünde ülkemizde yapılacak ücret artışlarının, beraberinde fiyatlar genel düzeyini yani enflasyonu artıracağı kanaati bulunmaktadır. 2015 yılından sonra senede bir defa artırılan asgari ücretin geçtiğimiz yıl iki defa artırılmasıyla enflasyon oranı daha da mı artmıştır, yoksa bir önceki yıla göre gerilemiş midir; bu bile bahsi geçen öngörünün oldukça yanlı bir bakış açısı içerdiğini bizlere göstermektedir. Sabit gelirli çalışanların ücretlerinde yapılacak bir artış eğer enflasyona neden oluyorsa, bu durumda bizler insanlarımızın daha refah içinde olan bir yaşam seviyesine nasıl getireceğiz? Esasında baktığımızda esas sorumlunun göz önünden kaçırılması için klasik sermaye yanlı politikaların genel söylemi olan "eğer yüksek ücret verirsek rekabet gücünü kaybederiz" teorisini bir kenara koyup asıl sorunun kendisine; ekonominin genel gidişatına göre belirlenecek bir istihdam politikasıyla iş gücü verimliliğine ve istihdam yaratıcı sektörlerin geliştirilmesine odaklanmak gerekir.

Şüphesiz, bugün sanayi devriminin acı kalıntılarını içeren sosyal adaleti dışlayan ve modası geçmiş klasik iktisadın halen hükümetçe çalışma alanında uygulanmaya çalışılması kabul edilemez. Zaten yoksulluk sınırının altında yaşayan çalışanlara verilecek ilave zamların tüketime yöneleceği ve bu yüzden ücret artışları ile çalışanlara yapılacak kaynak transferinin yerine bu kaynağın daha çok yeni yatırımlar yapacağı düşünülen girişimcilere aktarılması düşüncesi bizce yersizdir. Ülkemizde çalışanlara yapılan ödemelerin düşük tutularak satın alma

güçlerini azaltmak hatalı bir politika olacaktır. Hepimiz biliyoruz ki yüksek enflasyon ve faiz ortamının olduğu bir piyasada eğer girişimci beklediği talebi piyasada göremezse biraz önce bahsettiğimiz kaynak transferini yeni yatırımlara değil, aksine faiz getirisine yönlendirecektir. Bu yol da sadece rant ekonomisini büyütme modeli olarak tarihteki yerini alacaktır.

Bir diğer hususta asgari ücretin sigortası olarak nitelendirilebilecek olan işsizlik sigortasındaki hatalı uygulamalar neticesinde işsizlik güvencesinden yeterince çalışanların faydalanamaması durumudur. Özellikle iş değişimlerinin yoğun olduğu ve vasfın önemini yitirdiği ülkemizdeki iş piyasasında çalışanlara gelir idamesi noktasında koruma sağlaması beklenen işsizlik fonu oldukça fazla vermesine rağmen çalışanlar bu güvenceden yeterince faydalanamamaktadır. İşsizlik sigortası esasında kişilerin isteği dışında işsiz kaldığı zaman dilimi içerisinde yeni iş olanaklarını değerlendirirken gelirinin sürekliliğini sağlamak üzerine kurgulanan bir süreci içermelidir. Doğal olarak burada İşsizlik sigortasının başarısı işsiz kalanların ne ölçüde bu güvenceden yararlanabildiği hususudur. Maalesef ülkemizde işsizlik sigortasının kapsam alanına bağlı olarak yararlanma seviyesi özellikle sosyal güvencenin öncelendiği gelişmiş ülkelere göre oldukça geride kalmaktadır. Bunun nedenleri arasında kayıt dışı istihdamın yüksekliğinin yanı sıra, istihdam piyasasındaki iş değişiminin yoğunluğu, uzun süreli istihdamın düşük oluşu, taşeron sistemi kıdem ve ihbar tazminatlarının iş gücü mobilitesini etkilemesinin yanı sıra mobbing yoluyla işten ayrılmanın işveren tarafından tercih edilmesi gibi hususlar ve tüm bunlara bağlı olarak işsizlik ödeneğinden yararlanma koşullarındaki yüksek katılıktır.

Asgari ücretin belirlenmesi noktasında ülkemizde toplu sözleşme mekanizmasının daha etkin ve etkili hale getirilmesi hem çalışanların hem de işverenlerin ortak bir noktada buluşabileceği bir mekanizmanın oluşturulması elzemdir. Böylelikle gerek işverenler gerekse çalışanlar tarafından kabul edilebilir bir ücret seviyesi yakalanabilecektir. Devlet bu noktada ücret seviyesini belirleyici bir rolden daha çok çalışma hayatını destekleyici ve düzenleyici bir role geçmelidir. Bunu sağlamak için uygun ücret seviyesini destekleyici bir işsizlik güvencesi ve geliri sağlamalı, başta aile ve çocuklar olmak üzere herkese asgari düzeyde insan onuruna yakışı gelir transferi imkanını sağlamalıdır. Sadece bununla da kalmamalı, istihdam piyasasının dengesinin sürdürülebilmesi adına verimliliği yüksek, emek yoğun sektörlerin gelişmesinde kaynak transferlerini planlamalı, özellikle tarım ve turizm gibi desteklenmesi zorunlu olan alanlarda çalışanlara doğrudan gelir desteği sağlayarak istihdam piyasasındaki devamlılığın sağlanması temin edilmelidir. Ayrıca görece geri kalmış alanlarda belirlenecek olan asgari ücret tutarının daha uygun seviyede tutulması o bölgedeki istihdam olanaklarını genişletecek şekilde

belirlenmeli, böylelikle yatırımcıların emek yoğun sektörleri bu alanlara yönlendirmesi sağlanmalıdır. Bu çerçevede devlet kendisini daha çok düzenleyici ve denetleyici rolünü ön plana çıkararak bölgesel bazda belirlenecek yoksulluk sınırına göre belirlenecek ücretin altında asgari ücret belirlenmemesi ilkesini benimsemeli, yüksek enflasyonun olduğu ortamlarda fiyat artışlarının belli bir oranı geçmesi halinde sene içinde asgari ücretin otomatik olarak tekrar düzenlenmesini sağlayacak yasal altyapıyı oluşturmalı, böylelikle hem işverenlerin hem de çalışanların mutabık kalacağı öngörülebilir ücret düzeyinde çalışma hayatının devamlılığını sağlamalıdır.

Türkiye'de asgari ücretin, ortalama ücretlere haline gelmesi özellikle kadınlar, gençler ve düşük vasıflı işçiler açısından kayıt içi istihdam yaratmayı zorlaştırmaktadır. Asgari ücretin genel ücret haline gelmesi kayıt içi sektörde istihdam yaratma maliyetlerini artırmakta, bu da küçük ölçekli işletmelerin işçi çalıştırmada informal yolları tercih etmesine yol açmaktadır. Bu durum, kayıt içi işgücüne katılımı sınırlamakta ve sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Bu durum özellikle gençlerin ve kadınların iş gücüne katılımını engelleyen bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde asgari ücretin dengeli bir şekilde artırılması hem çalışanların yaşam koşullarını koruyacak hem de işverenlerin mali yüklerini planlı bir şekilde yönetmelerine olanak tanıyacaktır. Bu kapsamda, asgari ücret artışlarının önceden duyurulmasının, işverenler açısından likidite sorunlarını azaltacaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayinin gelişmesi ve teknolojinin ilerlemesiyle işyerlerinde çalışanların güvenliği ile alakalı hususlar ön plana çıkmaya başlamıştır. Teknoloji geliştikçe işçiler yeni riskler ve tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği (İSG) kavramı bir bütün olmakla beraber kavramın temeli iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi üzerine kurulmuştur. İş sağlığı, çalışılan çevrenin sağlık kurallarına uygun şekilde düzenlenmesini anlatırken, iş güvenliği de çalışma ortamında meydana gelebilecek tehlikelerin kaldırılabilmesi için yapılan çalışmaların tümüdür.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ilkelerine göre İSG'i; "tüm işçilerin toplumsal, ruhsal ve bedensel sağlık refahlarının en iyi seviyeye çekilmesi ve bu durumun sürekliliğinin sağlanması; üretimi yapılan ürünlerin sağlığa zararlı sonuçlarının ortadan kaldırılması, kazalara ve yaralanmalara maruz bırakacak tehlikelerin engellenmesi, işçilerin bedensel ve ruhsal gereksinimlerine uygun iş verilmesi ve bunlara uygun iş ortamı

sağlanması" şeklinde tanımlamaktadır. Tanımdan anlaşıldığı gibi İSG kavramı, meslek hastalıkları ve iş kazalarının tedavisi ve tanısı dışında çalışanların sağlığını koruma, sağlığını bozacak tehlikeleri ortadan kaldırmayı ifade etmektedir.

İSG sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak, güvenli, sağlıklı ve insanca yaşamın mümkün olması için vazgeçilmez bir unsurdur.

İş güvenliği kanunlarla belirlenmiş bir çerçevede sağlanmak zorundadır. İşyeri tehlikelerine karşı gerekli kanunları hazırlamakla yasama organı yükümlüdür. Bu alanda yapılan yasal mevzuat; konuyla alakalı yasalar, tüzük ve yönetmeliklerden oluşmaktadır. Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemeler temel olarak **6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu** ile şekillenmiştir. Bu kanun, işyerlerinde sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesini amaçlar ve işverenlere ciddi yükümlülükler getirir. Bunlar arasında risk değerlendirmesi yapmak, iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini sağlamak ve işyerinde sürekli denetimler yapmak yer alır.

Türkiye'de 2012 yılında çıkarılan bu Kanun ile ilk kez "**çalışan sayısı ve işkoluna bakılmaksızın bütün çalışanların iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinden yararlandırılması**" kuralı getirilmiştir. Bu şekilde elliden az çalışanın olduğu işyerleri de kanun kapsamına alınmış ve iş sağlığı ve güvenliği hizmetinden yararlandırılması sağlanmıştır. Elliden az çalışanın olduğu küçük işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği hizmeti verecek birim kurulması pratikte mümkün olmayacağı için küçük işletmelerin bu hizmetlerden yararlanmasına olanak vermek amacı ile düzenleme yapılması gerekmiş, bu nedenle yasada işyeri sağlık ve güvenlik birimi (İSGB) ve ortak sağlık ve güvenlik birimi (OSGB) olmak üzere iki tanım yer almıştır. Kanunun 3. maddesinde "İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birim" İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi (İSGB) ve "Kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından, işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sunmak üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen birim "İşyeri Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi (OSGB) olarak adlandırılmıştır.

İSG dikkate alınmadığı takdirde iş kazaları ve meslek hastalıkları hızla artmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayımlanan **2024 yılı iş kazası ve meslek hastalıkları istatistiklerine göre, 733 bin 646 iş kazası meydana gelmiştir. 888 çalışan ise meslek hastalığına yakalanmıştır. Gerçekleşen iş kazaları sonucunda 1.897 işçi hayatını kaybetmiştir**. 2024 verilerine göre Türkiye'de iş kazaları ve meslek hastalıkları hâlâ OECD

ortalamalarının çok üzerinde seyretmektedir. ILO'nun 2024 verilerine göre Türkiye'de yaklaşık 100 bin çalışanda ölümlü kaza oranı 11,5 ile OECD ülkeleri arasında ilk sıradadır.

İster küçük bir işletme isterse uluslararası bir kuruluş olsun her işyerinin çalışanlarının, ailelerinin ve toplumun sağlığının korunmasında önemli ve hassas sorumluluklar üstlenmelidir. İş kazalarının neden olduğu sosyal etkiler ve insani acılar hesaplanamaz boyutta olsa da bunların mali etkileri toplumun her düzeyinde son derece önemlidir.

İş sağlığı ve güvenliğinin tesisi ve düzenlenmesinin en önemli belirleyicisi ülkedeki ekonomik göstergelerdir. Bu ekonomik göstergeler içerisinde ise, kişi başına düşen milli gelir, ülkedeki üretim sistemi, çalışanların bilinç düzeyleri, ekonomik gelişmeler bulunmaktadır.

Genel olarak İSG mevzuatının hayata geçirilebilmesi için güçlü bir denetim sisteminin kurulması ve bu denetim sonucunda da İSG kurallarını ihlal edenlere etkili yaptırımların uygulanması zorunludur. Bu nedenle, iş güvenliği denetimlerine sadece yaptırım uygulanması açısından bakılmamalı, bu denetimleri aynı zamanda işverenlere danışmanlık yapılmasının bir aracı olarak da değerlendirilmelidir.

Son yıllarda meydana gelen büyük iş kazaları sonrasında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın iş güvenliği konusunda yeterli uzmanlığa sahip olmayan kişilerle çalıştığına dair eleştiriler öne çıkmaktadır. ILO verilerine göre Türkiye, denetimci sayılarında son sıralarda yer almaktadır. Özellikle iş güvenliğine ilişkin teknokratların atanmasında teknik bilgi ve deneyimden ziyade diğer faktörlerin önceliklendirildiği görülmektedir. Bütçe kalemlerinde de özellikle iş güvenliği ve sağlığına yönelik etkin ve etkili bir mekanizma öngörülmemesi gelecekte de iş güvenliği kültürünün yaygınlaştırılmasının ve kazaların önlenmesi açısından büyük bir engel olarak görülmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın maden kazalarına ilişkin denetim süreçlerindeki eksiklikler hem teknolojik altyapı yetersizlikleri hem de iş güvenliği kültürünün oturmamış olması nedeniyle ciddi sonuçlar doğurmaktadır. İSG denetimlerinin ceza merkezli görüntüsü yıkılarak, daha fazla bilgilendirme ve sadece işçilerin korunması değil aynı zamanda tüm şirketin ve üretimin güvenliğini koruma amacı aktarılmalıdır. Daha etkin ve şeffaf denetim süreçlerinin geliştirilmesi, kazaların önlenmesinde hayati önem taşımaktadır Bunun yanında, güvenlik kültürünün iş yerlerinde yaygınlaştırılması ve iş güvenliği konusunda daha yetkin kadroların atanması gerekmektedir.

Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemeler temel olarak **6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu** ile şekillenmiştir. Bu kanun, işyerlerinde sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesini amaçlar ve işverenlere ciddi yükümlülükler getirir. Bunlar arasında risk değerlendirmesi yapmak, iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini sağlamak ve işyerinde sürekli denetimler yapmak yer alır.

Her ne kadar Türkiye'de kapsamlı bir yasal çerçeve bulunsa da uygulamadaki eksiklikler ciddi sorunlara yol açmaktadır. Özellikle son yıllarda maden işyerlerinde yaşanan kazalar ve benzeri olaylar, bu eksikliklerin belirgin hale gelmesine neden olmuştur. Mevzuata göre işyerlerinin düzenli olarak denetlenmesi gerekirken gerçekte yapılan denetimlerin sıklığı ve etkinliği yeterli olmamaktadır. Özellikle maden sektöründe, bağımsız denetimlerin yetersizliği ve etkili yaptırımların uygulanmaması kazaların artmasına yol açmaktadır. Ayrıca işçilerin yeterli iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almadığı ya da eğitimin sadece formalite gereği yapıldığı durumların sıkça yaşandığı da bilinen bir gerçektir. İş kazaları sırasında işçilerin gerekli güvenlik prosedürlerine tam olarak uymaması da bu eğitimsizliğin sonuçlarından biridir. Yine düzenlemeler ihlal edildiğinde ilgili taraflara uygulanan cezalar çoğunlukla caydırıcı değildir. Eğer caydırıcılık unsuru olsaydı herhalde 2014 yılında yaşanan ve 301 madencinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan Soma Maden faciasından sonra 2022 yılında Amasra'da 42 madencinin hayatını kaybettiği facia ile İliç maden ve Kartalkaya yangın faciasının yaşanmaması gerekirdi. Soma ve Amasra gibi maden facialarında sorumlulara verilen cezalar ve yapılan tazminat ödemelerinin, sistemin iyileşmesi için yeterli baskıyı oluşturmadığı açıktır. Bunlara ek olarak işverenin maliyet unsurlarından dolayı kazalarının önlenmesi için kullanılan teknoloji ve ekipmanların eksik ya da güncel tutmaması, bahsi geçen benzer facialara yol açmaktadır. Bu açıdan yetersiz denetim ve oluşmamış iş güvenliği kültürünün neticesinde maden işletmelerinde tehlike tespit ve acil durum müdahale sistemleri gelişmiş ülkelerde kullanılan standartlara kıyasla geride kalmaktadır. Bunun en büyük göstergesi Avrupa Birliği'nin (AB) resmi istatistik ofisi Eurostat ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) verilerine göre **Türkiye'nin iş kazalarında en fazla insanın hayatını kaybettiği ülkeler sıralamasında birinci olduğu gerçeğidir**.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre işyerinde ortak sağlık ve güvenlik birimi ile iş güvenliği uzmanlarının görev ve yetkileri, işverenin iş sağlığı ve güvenliği konusunda yükümlülüklerini yerine getirmesine yardımcı olmak amacıyla düzenlenmiştir. Ancak, uygulamada bu birimlerin ve uzmanların karşılaştığı bazı eksiklikler sistemin etkinliğini

olumsuz etkileyebilmektedir. 6331 sayılı Kanuna göre iş güvenliği uzmanları, işyerinde sağlık ve güvenlik önlemlerini planlamak, denetlemek ve raporlamakla yükümlüdürler.

İş güvenliği uzmanları ve işyeri sağlık ve güvenlik birimleri, kanunla tanımlanmış geniş bir yetki alanına sahip olsalar da uygulamada karşılaşılan ciddi eksiklikler vardır. Bunların en başında işverenle aralarında iş sözleşmesine ve hizmet alımına bağlı kurulan ilişki neticesinde gelen bağımsızlık sorunudur. İş güvenliği ve sağlığı birimlerinin işverene bağımlı çalışması, bağımsız karar alma mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Özellikle işverene bağlı olarak çalışan iş güvenliği uzmanları işverenin baskısı altında kalmakta ve bu durum işyerinde gerçek anlamda etkin önlemlerin alınmasını engellemektedir. Benzer durumlar işverene iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunan OSGB'lerde işverenle kurdukları hizmet alımı ilişkisinde de ortaya çıkmaktadır. OSGB'ler, işverenler tarafından hizmet alımı yoluyla görevlendirildiği için işverenle aralarında finansal bir ilişki mevcuttur. Kar odaklı çalışan sermaye grubunu temsil eden işverenler doğal olarak maliyetleri düşürmek amacıyla iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınması gereken maliyet artırıcı önlemleri geciktirme veya göz ardı etme eğiliminde olacaklardır. Bu açıdan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin görev yapan birimler işvereni memnun edemediği takdirde hizmet sözleşmeleri yenilenmeyebilir, iş akitleri feshedilebilir, bu da iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin görev yapan birimlerin bağımsız karar alma süreçlerini sürekli olarak baskı altında tutar. Dolayısıyla özellikle iş güvenliği ahlakının oturmadığı yerlerde iş sağlığı ve güvenliği uzmanları işveren baskısı altında çalışarak iş sağlığı ve güvenliği standartlarından taviz vermek zorunda kalır.

İş sağlığı ve güvenliği birimlerinin sunduğu hizmetlerin kalitesi işyerinin güvenliğiyle doğrudan ilişkilidir. Ancak bu birimler ticari işletmeler olarak faaliyet gösteriyorlarsa kâr amacı güden yapılar olarak değerlendirilmelidir. Bu durum işverene bağımlı olarak çalışan **iş güvenliği uzmanlarının** ve **işyeri hekimlerinin** sundukları hizmetlerin kalitesini etkilemesi gibi işverenin dışarıdan bu hizmeti satın alması durumunda da benzer etkilere yol açmaktadır. İşyerinde güvenlik standardına uygun olmayan durumlar ortaya çıktığında, bu durumu rapor etmek ve işvereni yaptırımlar konusunda uyarmak iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin hizmet sunan OSGB'ler müşterisi olan işvereni kaybetme riski karşısında doğal olarak çıkar çatışması yaşayacaklardır. Bu da OSGB' lerin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini tam anlamıyla bağımsız bir şekilde yürütememesine yol açacaktır. Sonuç olarak özellikle tehlikeli işlerde ve büyük işyerlerinde, bir iş güvenliği uzmanının sorumluluğu altındaki işçi sayısının çok fazla olması, etkin bir denetim ve kontrol yapmalarını zorlaştırmaktadır. Her işçi ve her risk unsuru yeterince değerlendirilememekte, bu da kazaların artmasına yol açabilmektedir.

İş güvenliği eğitimlerinde geçen süre işveren tarafından kayıp olarak görülmekle beraber, eğitimlerin süresi ve içeriği çoğu zaman yetersiz kalmakta ve işçiler bu eğitimlerde verilen bilgileri kavrayamadıkları için uygulamada problem yaşamaktadırlar. Bu sebeple iş yerinin faaliyet türü (çok tehlikeli-tehlikeli-az tehlikeli) dikkate alınarak ve işyerinde karşılaşabilecekleri tehlike türleri özelinde eğitimlerin verilmesi, kazaların şiddetini ve sonuçlarının hasarını azaltmanın bir yöntemi olarak düşünülmelidir. Dolayısıyla uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri yasal mevzuat gereği yapılan eğitimler olmaktan çıkarılmalı ve temel eğitimlerin yanında çalışma sahası özelinde içerikler eklenmelidir.

İş güvenliği uzmanlarının iş yeri ve işçiler için yaptığı tespitlerin ve önerilerin işveren tarafından uygulanmaması durumunda, uzmanlar yaptırım uygulama yetkisine sahip değildir. Bu da önerilerin hayata geçirilmesini zorlaştırır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde iş güvenliği uzmanlarının önerileri genellikle maliyet kaygıları nedeniyle göz ardı edilmektedir. İşverenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumları genel itibariyle işin devam edebilmesine yöneliktir. Bu sebeple işveren iş sağlığı ve güvenliği amacıyla gerçekleştirilen harcamaların sağlık ve güvenlik kültürü anlayışına hizmet ettiğini, günün sonunda devam eden işinde veriminin artacağı düşüncesini benimsemelidir. Kanuna aykırı davranan işyerlerine uygulanan cezalar çoğunlukla yeterince caydırıcı değildir. Bu da iş güvenliği uzmanlarının ve sağlık birimlerinin önerilerinin yeterince dikkate alınmamasına yol açar. Tespit ve önerilerin dikkate alınmadığı durumlarda yaşanılan iş kazaları ve meslek hastalıklarının da döngünün ayrı bir parçası olduğu unutulmamalıdır.

İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının ücretlerini bağımsız bir fondan veya sistemden aldığı modeller mevcuttur, ancak bu modeller genellikle daha gelişmiş sosyal güvenlik sistemlerine sahip ülkelerde görülür. Bu tür bir yapı, uzmanların bağımsız hareket etmesini ve işveren baskısından uzak durmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Örneğin İskandinav ülkelerinde uzmanlarının ücretleri, genellikle merkezi bir devlet fonu veya sosyal güvenlik sisteminden karşılanır. İşverenler bu fonlara prim öder, ancak iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri, merkezi bir yapı tarafından finanse edilir ve denetlenir. Bu sistem, uzmanların bağımsız hareket edebilmesini garanti altına alırken işverenin doğrudan müdahale etmesini engeller.

Kanada da benzer bir uygulama mevcuttur. Kanada'nın Quebec eyaletinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri **CNESST** (Commission des normes, de l'équité, de la santé et de la sécurité du travail) tarafından yönetilir. İşverenler, bu kuruma iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı prim öder. Kurum, iş yerinde sağlık ve güvenlik standartlarını uygulamak için denetim ve rehberlik hizmetleri sunar ve bu hizmetler için bağımsız denetçiler ve uzmanlar görevlendirir.

Bu model, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının ücretlerini işverenlerden bağımsız bir fondan almalarını sağlayarak tarafsız bir çalışma ortamı yaratır. CNESST, işverenlerin ödediği primlerle finanse edilen bir sistemdir, bu da İSG uzmanlarının maaşlarının doğrudan işverenler tarafından ödenmemesini sağlar. Uzmanlar, bu bağımsız sistemin bir parçası olarak görev yapar ve işverenlerin mali baskılarından uzak bir şekilde iş yerlerindeki güvenlik politikalarını uygularlar. Bu model, iş güvenliği uzmanlarının bağımsız çalışmasını ve iş yerlerindeki güvenliği tarafsız bir şekilde denetlemelerini mümkün kılar.

Kanada'ya benzer şekilde Yeni Zelanda'da da iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının bazı hizmetleri, devlet tarafından finanse edilen **ACC (Accident Compensation Corporation)** sistemi aracılığıyla sağlanır. Bu sistem, işverenlerin prim ödemeleriyle finanse edilir, ancak uzmanların ücretleri işverenin doğrudan kontrolünde değildir. ACC, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini düzenler, denetler ve iş yerlerinde güvenlik danışmanlığı sağlar.

Yine Almanya'da iş sağlığı ve güvenliği konusunda çok güçlü yasal düzenlemeler mevcuttur. İş yerlerinde tehlike arz eden durumlar ortaya çıktığında, **Berufsgenossenschaften (BG)** adlı mesleki sağlık ve güvenlik sigortası kurumları, iş yerlerini geçici olarak kapatma yetkisine sahiptir. Bu yetki, özellikle ciddi tehlikeler tespit edildiğinde veya işverenler gerekli önlemleri almadığında kullanılabilir. İş sağlığı ve güvenliği uzmanları, iş yeri tehlike arz ediyorsa gerekli düzenlemelerin yapılması için iş yerinin faaliyetini durdurma hakkına sahiptir.

Türkiye'de de adı geçen ülkelerdeki sistemlere benzer fakat Türkiye koşullarına uygun olacak bir sistemin ülkemizde uygulanabilirliği düşünülmelidir. Bu bağlamda bağımsız bir devlet fonu oluşturularak işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri için bu fona katkı yapması sağlanmalı ve bu fon aracılığıyla iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının işyerinin tehlike sınıfı, konumu ve çalışan sayısı gibi kriterlere göre belirlenecek ücretleri karşılanmalı ve atamaları merkezi bir sistemden yetkinliklerine göre işverenin müdahalesi olmadan yapılabilmelidir. Sistemin etkin yürütülmesi ve olumsuz rekabet etkilerinin azaltılması için işverenin atanan uzmanlardan memnun kalmaması durumunda belirli bir süre içinde sınırlı sayıda yeniden atama talebinde bulunması hakkı da sistem içinde bir sigorta unsuru olarak bulunmalıdır. Böylelikle uzmanların bağımsızlığı artırılacak ve işverenlerin maliyet odaklı müdahaleleri azaltılacaktır. Aynı zamanda işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği noktasında sorumlulukları bulunan uzmanlara gerektiğinde acil durumlarda işi geçici olarak durdurma yetkisi verilmedir. Bu geçici durdurmanın gerekli olup olmadığı sonrasında yapılacak denetimlerle tespit edilmeli bu şekilde keyfi durdurmaların önüne geçilmelidir. Böylece iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları daha etkin bir şekilde hayata geçirilebilir. Bu tür bir sistem, iş güvenliği uzmanlarının hem bağımsız

çalışmasını sağlayacak hem de iş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltma hedefinde daha tarafsız bir yaklaşımı mümkün kılacaktır. Ayrıca Türkiye'deki iş sağlığı ve güvenliği sisteminin daha etkin hale getirilmesi için denetimlerin artırılması, yaptırımların caydırıcı hale getirilmesi ve işçilerin kapsamlı eğitimlere tabi tutulması gerekmektedir. Yine teknolojik altyapıların iyileştirilmesi ve gelişmiş güvenlik sistemlerinin kullanılmasının zorunlu hale getirilmesi de gereklidir.

Özetle özellikle maden işyerlerinde yaşanan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin eksiklikler sadece birkaç işyerinin veya Bakanlığın eksikliği değil aslında yıllar içinde çalışma hayatında ve kamuda kapital gücün egemen tutulması, insan unsurunun değersizleştirilmesi sonucunda yaşanan bir yozlaşmanın neticesidir. Bu açıdan yapılması gereken her büyük iş kazası sonrasında özelinde bir düzenleme değil, topyekün çalışma, eğitim ve sosyal hayatın ele alacak bir reform hareketi olmalıdır. Bunun için en başta eğitim ile iş güvenliği kültürü ve ahlakı yediden yetmişe benimsetilmeli, iş sağlığına ilişkin denetim ve gözetim mekanizmalarının sürekli ve rehberlik edici şekilde kurgulanması sağlanmalı, bu noktada başta bağımsız ve liyakat sahibi iş sağlığı ve güvenliği birimlerinin yapılandırılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu başta olmak üzere İş Kanunu ve özellikle maden işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliği başta olmak üzere sektör bazlı yönetmeliklerde, iş kazaları istatistikleri dikkate alınarak eksik ya da değinilmemiş alanlara düzenleme getirilmelidir. Ayrıca Meslek Liselerinin gelişimin sağlanması ve içi boş üniversite bölümleri yerine iş sağlığı ve güvenliği kültürünü edinmiş meslek erbabının yetişmesinin sağlanması önemli ve gereklidir.

Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kuruluşlarının mevcut durumu ve öngörüleri, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği konusundaki zayıflıkları gözler önüne sermektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) gelir-gider dengelerinin ciddi oranda bütçe transferine bağlı olması ve istenen düzeyde prim gelirlerinin sağlanamaması sosyal güvenlik sistemimizin uzun vadede ekonomik olarak sürdürülebilir bir zemine oturmadığını göstermektedir.

2024 yılında merkezi yönetim bütçesinden SGK'ya 1.442,6 milyar TL transfer yapılmıştır. 2024 yılı itibarıyla %0,4 olan SGK'nın GSYH'ya oranla açığının 2025 yılında %0,5'e ulaşması beklenmektedir. Bu bağlamda GSYH'ye oranla 2024 yılı sonunda sosyal güvenlik sisteminde beklenen açığın çok da yüksek olmadığı görülmektedir. Zaten 2025 yılında Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan bütçe transferlerinin GSYH'ye oranının hedeflenen 3,6'nın altında 3,4

civarında gerçekleşeceği öngörülmekte ve bu oranın 2026 yılında %3'e, 2028 yılında ise %2,8'e düşürülmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır.

2026 yılında cari transferler için toplam 6 trilyon 820,8 milyar TL ödenek öngörülmüş olup cari transferler içinde Sosyal Güvenlik Kurumu için öngörülen ödenek tutarı 2 trilyon 328,6 milyar TL'dir. Söz konusu tutarın 2025 yılı için 2 trilyon 86,7 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Öte yandan, İşsizlik Sigorta Fonu (İSF)'nun gelir-gider dengesine bakıldığında 2024 yılında 68,5 milyar TL fazla vermiş ve fon varlığı 358,9 milyar TL'ye ulaşmıştır. Ancak bu fazlalık, İSF'nin esas amacından saparak işverenlere teşvik sağlamak ve prim indirimleri için kaynak olarak kullanılmakta, işsizlerin güvence altına alınması yerine sistemin bir işverenler üzerinden sosyal güvenlik sistemine destek fonuna dönüşmesine neden olmaktadır. Bu durum, İSF'nin işsizlikle mücadelede esas amacını kaybetmesine yol açmaktadır. İşsizlerin yararlanması gereken bu fonun işveren teşvikleri için kullanılmaya devam edilmesi, sosyal güvenlik sistemine olan güveni sarsmakta ve işsizlik sigortasının işlevselliğini zedelemektedir. Bu tablo sosyal güvenlik sisteminin asli amacına uygun çalışmadığını, kayıt dışılığın ve etkin prim tahsilatının sağlanamaması nedeniyle devletin emeklilere ödenen maaşlarının azaltılması başta olmak üzere yetersiz bütçe desteği ve uygun olmayan fon transferleriyle finansal açığını kapatmaya çalıştığını ortaya koymaktadır.

Özellikle ücretler üzerindeki vergi yükü ve giderek artan yaş şartı karşısında azalan emekli maaşları özellikle düşük gelirli çalışanların sırtında sosyal güvenlik sistemini bir yük haline getirmekte, yüksek prim teşvikleri ile işverenlere sağlanan katkılar ise işçi haklarının korunmasını zorlaştırmaktadır. Sosyal güvenlik kurumlarının bir refah devleti ilkesi çerçevesinde faaliyet göstermesi gerektiği unutulmamalıdır. Ancak mevcut politikalar, sosyal güvenlik sisteminin yükünü toplumun sırtına yıkarak bu ilkeyi ihlal etmektedir. Özellikle iktidar sürekli olarak işveren üzerinde sağladığı vergi ve prim indirimleri ile teşviklerini çalışan ücretleri üzerinde yapmamaktadır. Bu çerçevede sosyal güvenlik sisteminin giderek özelleştirilmesi, kamusal yapısının zayıflatılması ve toplumsal dayanışma ilkesinden uzaklaştırılması neticesinde gelecek nesiller giderek büyüyen bir tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadır.

Verimsiz alanlarda ve uzun vadede istihdamı artırmayan prim teşviklerine yapılan artışlar ile teşvik sürelerinin uzatılması devlet bütçesine ek yükler getirerek sosyal güvenlik sisteminin bağımsızlığını zedelemektedir. Bu tür teşvikler kısa vadede istihdam yaratma etkisi sağlasa da

uzun vadede iş ahlakının kaybolmasıyla işverenlerin sosyal güvenlik prim ödeme sorumluluğunu devlete devrederek yükümlülüklerini azaltma yoluna gitmesine neden olmaktadır. Sosyal güvenlik kaynağının sürekli olarak sağlanan verimsiz teşvikler ve kronik kayıt dışılık nedeniyle sürdürülebilir bir finansman modeline dayanmaması, sistemin gelecekte daha büyük bir mali krizle karşı karşıya kalacağına işaret etmektedir.

Emeklilik

Türkiye'de sosyal güvenlik sistemine ilişkin olarak 1946 yılında işçi sigortaları kurumunu oluşturmuş, 1949 yılında ise emekli sandığının farklı devlet kurumlarında çalışan memurları tek çatı altında toplaması ile birlikte o güne kadar dağınık halde bulunan sandıklar birleştirilmiş ve devlet memurlarının emeklilik hakları düzenlemiştir. 1965 yılında yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu işçi statüsündeki çalışanların sosyal güvenlik haklarını kapsarken, 1971 yılında çıkarılan 1479 sayılı Kanun ile serbest meslek sahipleri ve bağımsız çalışanların sosyal güvenlik haklarına ilişkin kurulan Bağ-Kur oluşturulmuştur.

1999 yılında çıkarılan 4447 sayılı Kanun ile sosyal güvenlik sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu reform, emeklilik yaşının kademeli olarak artırılmasını ve prim gün sayısının artırılmasını öngörmüştür. Ayrıca bu reformla birlikte aylık bağlama oranları da düşürülmüştür. Bu değişiklikler sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yapılmış olsa da ilerleyen yıllarda emekli maaşlarının giderek daha fazla düşmesine neden olmuştur.

2008 yılında çıkarılan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, sosyal güvenlik sisteminde köklü değişiklikler getirmiştir. Bu kanunla tüm sosyal güvenlik kurumları tek çatı altında toplanmış ve prim esaslı bir sistem benimsenmiştir. Aylık bağlama oranları, emeklilik yaşı ve prim gün sayısı gibi temel parametrelerde değişiklikler yapılmıştır. Bu reform esasında sistemin finansal sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yapılmış olup emekli maaşlarının hesaplanma yöntemlerinde de azaltıcı yönde değişikliklere yol açmıştır.

Yapılan bu değişikliklerin neticesinde emekli maaşı hesaplaması, sadece çalışan statüsüne ve prim ödeme tarihlerine göre değil, aynı zamanda ilk sigortalı oluş tarihleri ile emekli olma tarihlerine göre değişiklik gösterir. Çalışan statüleri 4A (işçi), 4B (bağımsız çalışan) ve 4C (memur) olarak sınıflandırılırken, prim ödeme tarihleri 2000 öncesi, 2000 Ocak ile 2008 Ekim arası ve 2008 Ekim sonrası olarak üç döneme ayrılmıştır. Özellikle 4A ve 4B statüsündeki çalışanların emekli maaşları, prim ödeme tarihlerine bağlı olarak değişir; bu, aylık bağlanma

oranı ve alt sınır taban maaş oranının değişmesinden kaynaklanır, 2008 Ekim sonrası ödenen primlerde bu etki daha belirgindir.

Her bir sigorta kolunun emeklilik koşulları farklıdır ve sigortalının emekli maaşı, çalışma süresi ile ödenen prim gün sayısına göre hesaplanır. İlk adımda, sigortalının aylık brüt kazancı, SGK'ya bildirilen toplam ücretler üzerinden belirlenir. Ardından, bu kazanca ve prim ödeme gün sayısına dayanarak emekli maaşı hesaplaması yapılır. Genel kural olarak, prim ödeme gün sayısı ne kadar yüksekse emekli maaşı da o oranda artar. Fakat yapılan düzenlemeler neticesinde bu genel kural birçok noktada işlevsiz kalmaktadır.

2008 Ekim ayında yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, çalışma ve emeklilik şartlarını yeniden düzenlemiştir. Bu düzenleme, 4A, 4B ve 4C sigortalıları için emekli maaşı hesaplama yöntemlerinde önemli değişiklikler getirmiş, her bir dönem için özgü formüllerin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bu da Türkiye'deki emeklilik sisteminin karmaşık yapısını gözler önüne serer.

Aylık bağlama oranları (ABO), emekli maaşlarının hesaplanmasında önemli bir rol oynar. 2008 reformu ile ABO'da yapılan değişiklikler, emekli maaşlarının düşmesine neden olmuştur. Reform öncesinde 25 yıl çalışması olan birisi için ortalama %2,6 civarında olan ABO, reform sonrasında ilk defa sigortalı olacaklar için %2'ye sabitlenmiştir. Ayrıca güncelleme katsayısı da enflasyon ve büyüme oranlarına bağlı olarak belirlenmekte ve bu da emekli maaşlarının reel değerini olumsuz etkilemektedir Yapılan değişiklikle birlikte bu katsayıdaki büyüme oranının etkisi %100'den %30'a düşürülmüştür. Bu değişiklikler emekli maaşlarının giderek daha da düşmesine yol açmıştır.

Yıllar İçinde İşçi Emekli Aylığının Brüt Asgari Ücret Karşısındaki Oranı

Tarih	En Düşük İşçi Emekli Aylığı	Brüt Asgari Ücret	En Düşük Emekli Aylığının Asgari Ücrete Göre Oranı	Hükümet-Başbakan
1996/1	₺5,47	₺8,46	-35,30%	Tansu Çiller
1996/2	₺15,96	₺17,01	-6,17%	Necmettin Erbakan
1997/1	**₺17,93**	**₺17,01**	**5,43%**	**Necmettin Erbakan**
1997/2	₺25,86	₺35,43	-27,02%	Mesut Yılmaz
1998/1	₺35,04	₺35,43	-1,11%	Bülent Ecevit
1998/2	₺44,18	₺47,83	-7,64%	Mesut Yılmaz

1998/3	₺49,07	₺47,83	2,59%	Mesut Yılmaz
1999/1	₺65,36	₺78,07	-16,28%	Mesut Yılmaz
1999/2	₺79,59	₺93,60	-14,97%	Bülent Ecevit
2000/1	₺119,10	₺118,80	0,25%	Bülent Ecevit
2001/1	₺121,90	₺139,95	-12,90%	Bülent Ecevit
2001/2	₺196,00	₺146,95	33,38%	Bülent Ecevit
2002/1	₺216,40	₺222,00	-2,52%	Ak Parti
2002/2	₺239,70	₺250,88	-4,45%	Ak Parti
2003/1	₺332,00	₺306,00	8,50%	Ak Parti
2003/2	₺332,00	₺306,00	8,50%	Ak Parti
2004/1	₺364,80	₺423,00	-13,76%	Ak Parti
2004/2	₺400,80	₺444,15	-9,76%	Ak Parti
2005/1	₺424,60	₺488,70	-13,12%	Ak Parti
2005/2	₺449,80	₺488,70	-7,96%	Ak Parti
2006/1	₺463,10	₺531,00	-12,79%	Ak Parti
2006/2	₺476,90	₺531,00	-10,19%	Ak Parti
2007/1	₺500,50	₺562,50	-11,02%	Ak Parti
2007/2	₺526,50	₺585,00	-10,00%	Ak Parti
2008/1	₺536,90	₺608,40	-11,75%	Ak Parti
2008/2	₺575,30	₺693,00	-16,98%	Ak Parti
2009/1	₺597,40	₺666,00	-10,30%	Ak Parti
2009/2	₺608,30	₺693,00	-12,22%	Ak Parti
2010/1	₺668,30	₺729,00	-8,33%	Ak Parti
2010/2	₺692,30	₺760,50	-8,97%	Ak Parti
2011/1	₺752,30	₺796,50	-5,55%	Ak Parti
2011/2	₺782,40	₺837,00	-6,52%	Ak Parti
2012/1	₺835,50	₺886,50	-5,75%	Ak Parti
2012/2	₺851,80	₺940,50	-9,43%	Ak Parti
2013/1	₺887,10	₺978,60	-9,35%	Ak Parti
2013/2	₺922,50	₺1.021,50	-9,69%	Ak Parti
2014/1	₺952,70	₺1.071,00	-11,05%	Ak Parti
2014/2	₺1.007,00	₺1.134,00	-11,20%	Ak Parti
2015/1	₺1.030,40	₺1.201,50	-14,24%	Ak Parti
2015/2	₺1.100,00	₺1.273,50	-13,62%	Ak Parti

2016/1	₺1.242,50	₺1.647,00	-24,56%	Ak Parti
2016/2	₺1.287,60	₺1.647,00	-21,82%	Ak Parti
2017/1	₺1.348,50	₺1.777,50	-24,14%	Ak Parti
2017/2	₺1.427,80	₺1.777,50	-19,67%	Ak Parti
2018/1	₺1.509,10	₺2.029,50	-25,64%	Ak Parti
2018/2	₺1.647,50	₺2.029,50	-18,82%	Ak Parti
2019/1	₺1.815,40	₺2.558,40	-29,04%	Ak Parti
2019/2	₺1.906,40	₺2.558,40	-25,48%	Ak Parti
2020/1	₺2.030,30	₺2.943,00	-31,01%	Ak Parti
2020/2	₺2.147,04	₺2.943,00	-27,05%	Ak Parti
2021/1	₺2.326,75	₺3.577,50	-34,96%	Ak Parti
2021/2	₺2.523,36	₺3.577,50	-29,47%	Ak Parti
2022/1	₺3.166,06	₺5.004,00	-36,73%	Ak Parti
2022/2	₺4.506,89	₺6.471,00	-30,35%	Ak Parti
2023/1	₺5.858,95	₺10.008,00	-41,46%	Ak Parti
2023/2	₺7.323,70	₺13.414,50	-45,40%	Ak Parti
2024/1	₺10.000,00	₺20.002,50	-50,01%	Ak Parti
2024/2	₺12.500,00	₺20.002,50	-37,51%	Ak Parti
2025/1	₺14.469,00	₺26.005,50	-44,36%	Ak Parti

Çalışan grupları arasındaki maaş bağlama ve güncelleme usullerindeki farklılıkların neticesi olarak 2024 yılı başında 4A ve 4B kapsamında emekli olanlar ile kamuda görev yapan ve 4C kapsamında olan 2008 Ekim öncesi girişli memur emeklileri arasında zam farkı ortaya çıkmış ve bunun neticesinde 4C emeklilerine toplu sözleşme kapsamında memurlara yapılan %49,3 oranında artış yapılırken 4A ve 4B kapsamındaki emeklilere enflasyon artış oranı olan %37,57 oranında zam yapılmıştır. Kamuoyunda gündem olmasından sonra 4A ve 4B kapsamındaki emeklilere yasal düzenleme ile 5510 sayılı Kanuna eklenen geçici 102'nci madde ile bu oran 2024 yılındaki emekli maaşları için %49,25'e yükseltilmiştir. Fakat toplu sözleşmedeki hüküm gereği 2024 yılı temmuz ayında temmuzda memur ve memur emeklilerinin maaş zam oranı yüzde 19,3 olarak belirlenirken 4A ve 4B emeklileri açısından ilave zam uygulanmış maaşları yüzde 24,73 olarak daha fazla oranda uygulanmıştır. Böylelikle 2024 Temmuz ayında bu sefer de memur emeklileri daha az oranda zam almış olmuştur. Söz konusu farklılık 2025 yılı içinde devam ederek 2025 yılında da ilk altı aylık dönem için 2008 yılı öncesi girişli memur emeklilerine yüzde 11,54'lük zam yapılırken İşçi ve Bağ-Kur emeklilerine yüzde 15,75 oranında zam yapılmıştır.

Bahsi geçen düzenlemeler neticesinde giderek eriyen emekli maaşları karşısında 17.01.2019 tarihinde yapılan düzenleme ile en düşük emekli aylığı uygulamasına gidilmiş ve 5510 sayılı Kanuna eklenen Ek Madde 19 ile 1.000 lira olarak belirtilen tutar,

2020 Mart ayında 1.500 liraya,

2022 Ocak ayında 2.500 liraya,

2022 Temmuz ayında 3.500 liraya,

2023 Ocak ayında 5.500 liraya,

2023 Mart ayında 7.500 Liraya,

2024 Ocak ayında 10.000 liraya ve 2024 Temmuz ayında 12.500 Liraya yükseltilmiştir. 2025 yılı başında en düşük emekli maaşının 14.469 TL olarak belirlenmiş ve Temmuz 2025'te bu tutar 16.881 olarak revize edilmiştir. Sosyal güvenlik prim gelirlerinin en düşük asgari ücret üzerinden elde edildiğini düşünürsek maalesef **1997 yılında asgari ücretin 1,05 katı olan en düşük emekli maaşı, 28 yıl sonra net asgari ücretin 0,6 katına kadar gerilemiştir. Halbuki 1997 yılında Başbakan Prof. Dr. Necmettin Erbakan dönemindeki oran korunabilmiş olsaydı en düşük emekli maaşının hiçbir ek düzenlemeye ihtiyaç duymadan günümüzde 27.000 TL'nin üstünde olması gerekirdi. Üstelik Prof. Dr. Necmettin Erbakan emekli maaşlarındaki bu artışı asgari ücreti de nerdeyse %100 artırırken başarmıştır.**

Hükümetin Sosyal Güvenlik alanında hiçbir yaraya merhem olmayan geçici uygulamaların yol açtığı diğer bir eşitsizlikte emeklilik yaşıdır. Mevcut EYT düzenlemesi, 01.09.1999 tarihinden sonra işe başlayan bireyler için emeklilik yaşını önemli ölçüde ileriye çekmiştir. Bu tarihten sonra işe girenler, erkekler için en erken 58, kadınlar için ise en erken 60 yaşında emekli olabileceklerdir. 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olan çalışanlar içinse, 2035 yılı itibarıyla kademeli olarak artırılan emeklilik yaşını tamamlamaları gerekecektir. Örneğin, işe başlama yaşını 18 olarak kabul ettiğimizde, 1999 sonrası işe girenlerin en erken emeklilik tarihi 2040 yılı başını bulacaktır. Bu durum göz önüne alındığında, sosyal güvenlik sistemine önümüzdeki 15 yıl boyunca yeni emekli girişinin anlamlı bir artış göstermeyeceği söylenebilir. Böylece, bu süre zarfında mevcut emekli sayısında azalma yaşanacak ve buna bağlı olarak aktif-pasif oranı giderek düzelecektir.

Mevcut düzenlemeler doğrultusunda, kadınlar için emeklilik yaş sınırı 58, erkekler için ise 60 olarak belirlenmiştir ve bu sınırlar 2035 yılına kadar korunacaktır. Ancak, 2036 yılından

itibaren, emeklilik yaş sınırı her iki yılda bir yaş eklenerek artırılacaktır. Bu düzenlemeye göre, 7200 prim günü şartını henüz tamamlayamayan erkekler için emeklilik yaşı 2044 yılına kadar 65'e, kadınlar içinse 2048 yılına kadar 65'e ulaşacaktır. Dolayısıyla, bugün çalışma hayatına yeni başlayan bir erkek sigortalı, 65 yaşında emekli olmayı beklemek durumundadır. Bu artış süreci ve belirlenen yaş koşulları göz önüne alındığında, 2040 yılı sonrasında emekli sayısındaki azalışın devam edeceği öngörülmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin 12. Kalkınma Planı'nda yer alan "Sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla emeklilik kriterlerinin belirlenmesinde doğuşta beklenen yaşam süresi artışı ile uyumlu otomatik ayarlama mekanizmalarına ilişkin çalışmalar yapılacaktır" ifadesi, gelecekteki düzenlemelerde emeklilik yaşının daha da yukarıya çekileceğine işaret etmektedir. Bu ifade, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini koruma amacı güderken, aynı zamanda mevcut çalışanların emeklilik yaşının daha da ileri bir seviyeye taşınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu tür bir otomatik ayarlama mekanizması, bireylerin çalışma hayatında daha uzun süre kalmalarını gerektirecek ve emeklilik süresini geciktirecektir.

Türkiye'de yüksek enflasyon oranları ve döviz kuru dalgalanmaları, emekli maaşlarının reel değerini azaltmaktadır. Enflasyonun yüksek olması, emekli maaşlarının alım gücünü düşürmekte ve emeklilerin yaşam standartlarını olumsuz etkilemektedir. Özellikle 2020 sonrasında yaşanan yüksek enflasyon oranları, emekli maaşlarının reel değerinde ciddi düşüşlere yol açmıştır.

Türkiye'de tüketici fiyatları bazında 2020 yılında %14,6 olan enflasyon oranı 2021 yılında %36,08'e yükselmiştir. Bu oran 2022 yılında %64,27, 2023 yılında 64,77 olurken 2024 yılına gelindiğinde %44,38 düzeyinde gerçekleşmiştir. Enflasyondaki bu yüksek oranlar, emekli maaşlarının değerini aşındırarak emeklilerin yaşam standartlarını korumalarını zorlaştırmıştır. Türk lirasının değer kaybetmesi, birçok emekli için elzem olan ithal mal ve hizmetlerin maliyetini artırdığı için durumu daha da kötüleştirmiştir.

Düşük faiz oranları ve büyük cari açıklar da dahil olmak üzere ekonomi politikaları, bu yüksek enflasyona ve para birimindeki değer kaybına katkıda bulunmuştur. Bu faktörler toplu olarak Türkiye'deki emeklilerin mali istikrarını zayıflatmış ve birçok emekliyi azalan reel gelirlerle hayatını idame ettirme noktasında bırakmıştır.

Yüksek seyreden enflasyon, sosyal güvenlik kapsamında alınan maaşların reel değerini önemli ölçüde düşürerek düşük gelirli vatandaşların geçim sıkıntısını daha da artırmıştır. Emeklilik maaşları ve asgari ücret gibi sosyal güvenlik destekleri enflasyon karşısında yetersiz kalmakta, özellikle emeklilik sisteminde artan enflasyona karşı sosyal korumada ciddi bir açık ortaya çıkmaktadır.

Diğer çarpıcı bir veri de Avrupa ülkelerinde yaşlılık, dul ve yetim aylıklarına ayrılan bütçenin yararlanıcıların sayısına bölünmesiyle ortaya çıkan husustur. Burada da 2014 yılı baz alındığında yıllar içinde tüm Avrupa'da yararlanıcı başına düşen aylık tutar Euro bazında artarken Türkiye'de (2022 yılı itibari ile %45) giderek gerilemektedir. 2022 yılında tüm Avrupa'da yararlanıcı başına düşen aylık gelir en düşük 160 Euro ile Türkiye'dedir.

Sosyal güvenlik kurumlarının artan maliyetleri karşısında ayrılan bütçenin yeterliliği ve etkin kullanımı tartışmalı bir konu olarak öne çıkmaktadır. SGK'nın 2025 yılı için gelirlerinin 4,7 trilyon TL, harcamalarının ise 5,2 trilyon TL olması bekleniyor. Bu 551,8 milyar TL'lik bir açık anlamına gelmekle birlikte 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre, SGK'nın topladığı primlerin dörtte biri oranında devlet katkısı sağlandığını göz önüne almak gerekir. Bu katkı bütçe kalemlerinde SGK'nın normal gelirleri arasında yer alıyor ve doğal olarak açıkların görünümünü azaltıyor. 2025 yılında bu katkının 880 milyar TL olacağı tahmin edilmektedir. Eğer bu katkı olmasaydı, 2025 yılında SGK'nın açığı 551,8 milyar TL yerine 1,432 trilyon TL olacaktı.

2002 yılında Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan transferlerin GSYH'ye oranı %3,1 olarak gerçekleşirken bu oran 2009'da %5,2'ye çıkmış, 2021 yılına kadar %3,4 ile %4,9 arasında devam etmiş ve 2022 yılında %2,6 ile en düşük seviyesine ulaşmıştır. EYT düzenlemesinin hayata geçtiği 2023 yılında %3,7 olarak gerçekleşen bu oranın 2024 yılında %3,2 olarak gerçekleşmiştir. 2025 yılında SGK'ya yapılan transferlerin GSYH'ye oranının %3,6 olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir. Özellikle SGK transferlerinin GSYH'ye oranının artırılması, sosyal güvenlik açıklarının sürdürülebilir bir biçimde finansmanı açısından önemlidir; ancak uzun vadeli reformlar olmadan yalnızca bütçe transferleriyle sürdürülebilir bir güvence sağlanamayacaktır. Ayrıca 2024 yılı Ekim ayı itibariyle 12 milyon civarında yaşlılık aylığı alan kişi sayısının EYT düzenlemesi öncesinde 2023 yılı Ocak ayında 11,1 olması da dikkat çekicidir. EYT düzenlemesi sonrasında yaşlılık aylığı alanların sayısında 900 bin kişi artmasından dolayı sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğinin zorlandığı söyleminin sürekli Hükümet tarafından dillendirilmesi gerçekçi durmamaktadır. Bu bağlamda çalışan başına düşen emekli nüfusunu ifade eden aktif-pasif oranının 1,6'ya düşmesinin esas sebebi

emekli sayısındaki artıştan ziyade yüksek kayıt dışı istihdamın devam etmesi olarak ele alınmalıdır. Ayrıca Avrupa ülkelerinde aktif-pasif oranı daha iyi emeklilik koşullarına rağmen genel olarak aktif-pasif dengesi 1,6 ile şu an Türkiye ile aynı seviyededir. **Örneğin emeklilik koşulları açısından 15. sırada olan Belçika'da aktif-pasif oranı 1,51; 18. sırada olan Finlandiya'da aktif-pasif oranı 1,58; birinci sırada olan İsviçre'de ise 1,64'dür. Türkiye'de ise 2022 yılına kadar aktif-pasif oranı 2'nin üstünde olup 2023 yılından sonra bu oran 2'nin altına düşmüştür. Bu açıdan son yıllara kadar aktif-pasif oranı Avrupa ortalamasının çok üstünde olan Türkiye'nin geçici olarak yaşadığı bu düşüş emekli maaşlarının bütçeye ek yük getirdiği söylemini tamamen geçersiz kılmaktadır.**

Hükümetin yayımladığı ekonomik raporlarda bireysel emeklilik sistemine giderek daha fazla ağırlık verilmesi de dikkat çekmektedir. Otomatik Katılım Sistemindeki (OKS) büyüme, hükümetin sosyal güvenlik yükünü bireylerin omuzlarına yükleme stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. 2025 Eylül itibarıyla 116,5 milyar TL'ye ulaşarak büyük bir ivme kazanmıştır. Ancak, bu büyümenin arkasında, zorunlu hale getirilmiş otomatik katılım sistemi ve bireylerin kendi emekliliklerini güvence altına almak zorunda bırakıldığı bir yapı yatmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin asli görevi olan emeklilik güvencesi sağlama sorumluluğu giderek zayıflamakta; hükümet, yapılan son düzenleme ile Cumhurbaşkanı'na verilen devlet katkısını sıfıra indirme yetkisi ile birlikte bireylerin geleceğini kendi tasarruflarına devrederek bu yükümlülükten sıyrılma yoluna gitmektedir.

Otomatik Katılım Sistemi'ndeki 7,8 milyon çalışanın ve 116,5 milyar TL'lik fon büyüklüğünün de çalışanları zorunlu olarak bu sisteme dâhil eden bir modelle sağlandığı unutulmamalıdır. Çalışanların sisteme gönüllü olarak katılımı yerine, "zorunlu katılım" yoluyla OKS'ye yönlendirilmesi, bireylerin özgür iradelerine dayanmayan, iktidarın ekonomik yükünü bireylerin sırtına yükleyen bir uygulamadır. Bu sistemle, sosyal güvenlik prim yükünü azaltmak ve kamusal emeklilik sistemini giderek geri plana itmek için devlet eliyle bireylerin kendi birikimlerine bağımlı hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu büyüme oranları ve rakamlar, OKS'nin sermaye gruplarının çıkarlarına hizmet eden bir yatırım aracı haline getirildiğini ve sosyal güvenlik açığının giderilmesi bahanesiyle sosyal devlet anlayışından sapıldığını göstermektedir. Kamusal güvence sağlamak yerine, emeklilik sisteminin bireylere yüklenmesi, iktidarın sosyal güvenlik sorumluluğunu göz ardı ettiğini ve bireyleri, sermaye piyasalarında risk altına sokarak kendi birikimlerini değerlendirmek zorunda bıraktığını açıkça ortaya koymaktadır.

Bu durum, sosyal güvenlik sisteminin yükünün aşamalı olarak işverenlerden alınarak sabit gelirli çalışanların omuzlarına yüklenme eğiliminde olduğuna işaret etmektedir. İşverenlerin sosyal güvenlik prim yükünü azaltma hedefi, özellikle sermaye sahipleri için ekonomik bir rahatlama sağlayacaktır. Ancak, bu tür bir politik değişim, sosyal güvenlik fonlarına yapılan katkıların azalmasına neden olarak sistemin gelecekteki dayanıklılığını riske atabilir. Aynı zamanda, bu politika, düşük ve orta gelirli kesimlerin sosyal güvenlik yükünü taşımaya devam edeceği anlamına gelmektedir; böylece, gelir dağılımındaki adaletsizlik derinleşecek ve toplumsal eşitsizlikler daha belirgin hale gelecektir.

Sonuç olarak sosyal güvenlik sistemine yeni emeklilerin katılımının azalmasıyla birlikte, ilerleyen yıllarda işçi maaşları üzerindeki prim yükünün hafifletilmesi yönünde bir siyasi söylem geliştirilmesi mümkündür. Sermaye üzerindeki prim ve vergi yüklerinin azaltılmasına yönelik yapılacak düzenlemeler, sabit gelirli çalışan kesim üzerindeki vergi yükünün artırılmasını da beraberinde getirebilir. Bu tür bir vergi politikası değişimi, çalışan kesimin satın alma gücünü azaltarak ekonomik adaletin bozulmasına yol açacaktır.

Bu gelişmeler, sosyal güvenlik sisteminin asli görevinden giderek uzaklaştığı ve kamu emeklilik sisteminin öneminin geri plana itildiği bir yapı ortaya koymaktadır. Bireysel emeklilik sistemine olan yönelim, devletin toplumsal güvenlikten elini çekmeye başladığı izlenimini uyandırmaktadır. Bu durumda, bireylerin sosyal güvenlikten mahrum kaldığı ve yaşam süresince birikim yaparak emekliliğini kendisinin güvence altına almak zorunda kaldığı bir sistem inşa edilmektedir.

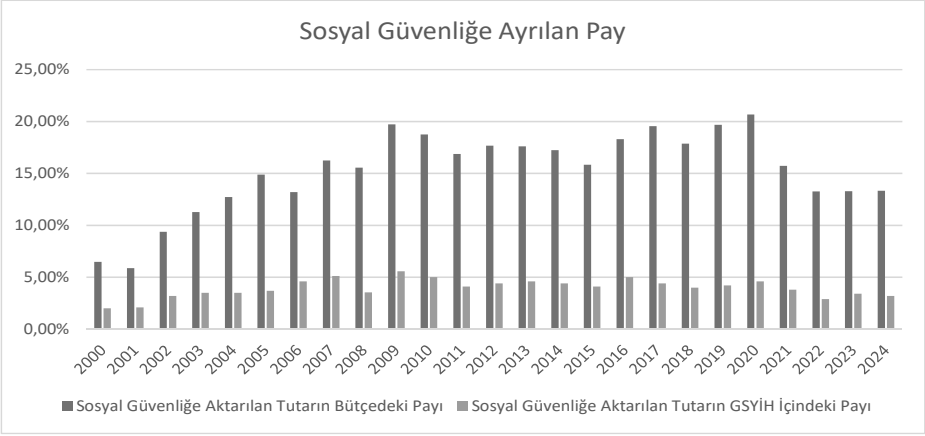

Sosyal güvenliğe bütçeden ayrılan pay bütçenin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte 2009 krizinde ve pandemi dönemindeki sapmaları hariç tutarsak 20 yıldır ortalama %12 düzeylerinde seyretmektedir. GSYİH'den ayrılan pay ise ortalama %4 civarında seyretmekte olup EYT düzenlemesinden sonra %3 düzeylerine gerilemiştir.

Bakanlığın sosyal güvenlik bütçesi retorik olarak sigortasız çalışanları kayıt altına almayı hedeflemekte ve işverenlere teşvikler sunmaktadır. Ancak sistemin kapsayıcılığı ve tüm kesimlerin sosyal güvenceye eşit erişim sağlayıp sağlamadığı konusu eleştirilere açıktır. Türkiye'de hâlâ geniş bir kayıt dışı istihdam oranı bulunmakta ve düşük gelirli çalışanlar, sosyal güvenlik prim ödemelerinde zorluklar yaşamaktadır. Bu durum, gelir adaletsizliğini derinleştirebilirken, aynı zamanda daha düşük emekli maaşları ve güvencesiz bir yaşlılık riskini artırmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin bu kesimler için daha erişilebilir hale gelmemesi, uzun vadede sosyal eşitsizliklerin daha da derinleşmesine neden olacaktır.

Özellikle emekli olma şartında 08.09.1999 tarihinden sonra işe başlayan bireyler için emeklilik yaşına ilişkin olarak prim gün sayısını belirlenecek sınırlar dahilinde erken dönemde tamamlayanların daha erken yaşlarda emekli olma imkânı tanınmalıdır. Bu noktada emeklilik yaşından çok daha önce prim gün şartını tamamlayanlar sisteme daha çok katkı sunacağından dolayı prim gelirlerinde artış yaşanmasının yanı sıra kayıt dışı istihdam ve genç işsizlik problemi çözülecek ve devletin bütçe açığından dolayı yaşadığı borçlanmaya ilişkin faiz giderleri azalacaktır. Çünkü devlet borçlanma ile karşılayacağı gideri sosyal güvenlik sistemine giren erken dönemdeki prim gelirlerini artırarak karşılama yoluna gidecek, böylelikle ihtiyaç duyduğu borçlanma ihtiyacı azalacağından dolayı yüklü bir faiz giderinden kurtulacaktır. Çünkü kişilerden toplanan primler esasında kişiye emekli maaşı bağlanıncaya kadar emeklinin devlete sağladığı reel faizi sıfır olan borç anlamına gelmektedir. Esasında kişilerin emekli yaşının yükseltilmesindeki amaç toplanan primin karşılığında daha kısa süre için daha geç ödeme yapmaktır. Aktüerya hesaplarındaki bu ödeme dengesi primlerin kişilerden sistemdeyken daha genç yaşlarda toplanması sağlanmasıyla kişilerin emekli yaşı düşürülerek ve aylıkları yükseltilerek de sağlanabilecektir. Kişiler ne kadar erken dönemde prim öderlerse daha erken emekli olacakları için o kadar fazla gelir elde etme imkanına sahip olacaklar, ortaya kazan-kazan anlayışı çıkacak ve böylelikle devlet yüklü faiz giderinden kurtulurken bireylerde daha yüksek maaş ile daha erken emekli olma imkanını elde edecektir. Halbuki mevcut sistem prim gün sayısını düşük tutarak geç ödenen primlerle erken dönemde ödenen primlere aynı nominal getiriyi sağladığından yüksek emeklilik yaşıyla sistemde bekleme süresini uzatarak kişilerin erken dönemde prim gün sayılarını tamamlamalarını teşvik etmekten oldukça

uzaktadır. Bu da mevcut prim gün şartının kişilerce emeklilik yaşına yakın dönemde tamamlamasının yanı sıra kayıt dışılığın artmasına yol açmakta ve doğal olarak devletin giderlerini artırmaktadır. Bu açıdan çalışma hayatına hayatının erken dönemlerinde katılım sağlayan ve prim gün sayılarını erken dönemde tamamlayanların yaş şartından dolayı kalan bekleme süreleri orantılı olarak azaltılmalı ve bireylerin hızlı bir şekilde prim gün şartını tamamlamaları sağlanmalıdır. Örnek vermek gerekirse 20 yaşında işe başlayan bir birey ara vermeksizin 20 yıl çalışmışsa 40 yaşında prim gün şartını tamamlayacak ve 60 yaşında emekli olmak için 20 yıl daha bekleyecektir. Aslında basit bir mantıkla devlet burada en son ödediği prim günü esas alsa bile en az 20 yıl vadeli reel faizi %0 olan bir gelir elde etmektedir. Halbuki kişi prim gün sayılarını 60 yaşına yakın tarihlerde tamamlasa bu süre 3-5 yıl ile sınırlı olacaktır, bu durumda devlet mevcut açığı piyasadan topladığı yüksek faizli borçlanma ile giderecektir. Kişi tamamladığı süreye göre daha erken ve daha yüksek maaşla emekli olacağını bilse bu süreyi daha erken tamamlayacağından aslında sosyal güvenlik sistemi açığı daha uzun vadeli ve sıfır faizle elde edilen bir prim geliriyle kapanacaktır. Bu açıdan devlet elde ettiği 20 yılın 10 yılını bile katılımcıya yaş şartından düşerek verse her daim iki tarafta kâr da olacaktır. Bu durum aynı zamanda kişilerin kayıt içi istihdama yönelmelerini sağlayacak ve aynı zamanda genç işsizliğin hızla azalmasına sebep olacaktır. Ayrıca erken dönemde prim yatırmak amacıyla gençlerin iş talebi artacak ve bu amaçla gençlerin rekabet ortamında daha yüksek ücret ile iş bulabilmek amacıyla vasıflarını artırma eğilimlerini yükseltecektir. Bu da dolaylı olarak vasıflı iş gücü kaynağımızın artmasına neden olacak ve genel ücret düzeylerin yükselmesiyle asgari ücretin genel ücret halinden çıkmasına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda kişilere sosyal güvenlik sisteminin prim gelirlerinin ana kaynağını oluşturan ücret gelirlerindeki artışların bire bir olarak emekli aylıklarına yansıtılmasını sağlanması hem bildirilmeyen ücretlerin düşmesine hem de sisteme olan yeni girişlerin artmasına neden olacaktır. Bu açıdan ilk başta artık prim günlerinin büyük kısmını tamamlayan ve çoğunluğu 40 yaş üstü olan 09.09.1999 ile 30.04.2008 tarihleri arasında işe girenler açısından belirli prim gün şartını sağlayanların yaş şartı olmaksızın emekli olmaları sağlanarak bu dönemdeki kişilerin sisteme yeni prim girişlerinin yapılması teşvik edilmeli; 30.04.2008 sonrası ilk defa sisteme dahil olanların kademeli olarak erken dönemde prim günlerini tamamlamaları halinde buna uygun olarak devletin kurtulduğu faiz giderine göre yaş şartları düşürülerek daha erken emekli olmaları sağlanmalıdır. Diğer bir ifadeyle devlet faize ödeyeceği gideri erken dönemde ödenen prim gelir artışları nedeniyle ödememesi nedeniyle elde ettiği geliri aylık ve daha erken emeklilik olarak katılımcılara sağlamalıdır. Yapılan aktüerya projeksiyonlarında böylesine yapılacak bir

düzenlemenin doğru kurgulanması halinde bırakın bütçeye ilave yük getirmeyi aksine azalan reel faiz giderleriyle mali denge olumlu anlamda iyileşecektir.

Tüm bu geçici uygulamalar ve düzenlemeler ışığında Sosyal Güvenlik Sisteminde çalışan grupları arasındaki uygulama farklılıklarının hiçbir yaraya merhem olmayan geçici ve gündelik çözümsüzlüklerle değil, kalıcı öngörülebilir ve adil uygulamalarla düzeltilmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda hükümet emeklilerin bütçeye ek yük getirdiği anlamsız söyleminden vazgeçerek vatandaşlarımızın esas sorunlarına odaklanmalı, farklı emekli grupları arasındaki maaş bağlama usullerindeki ve güncellemelerindeki farklılıklar olumlu yönde kaldırılmalı, her çalışan grubuna gelirine, sisteme katkısına ve çalışma süresine göre eşit emekli aylığı bağlanmalı, başta farklı yaş, gün ve süre şartı olmak üzere güncel maaşlara göre daha düşük emekli maaş artışı uygulamasından vazgeçilerek devlet memuru aylıklarına ve asgari ücrete yapılan zamların baz alındığı gerçekçi bir artış oranında emekli aylıklarına güncelleme ve zam yapılmalıdır.

Ücretler Üzerindeki Artan Vergi Yükü

İktidarın Orta Vadeli Planında çalışanlar üzerindeki sosyal güvenlik primleri hariç vergi yükünün ele alındığı kısımda, ücretler üzerindeki 2024'de %16 olan vergi yükü oranın her yıl yaklaşık olarak %1 artarak, 2028'de %18,4'e çıkarmayı planlandığını görüyoruz. Ayrıca, Sosyal Güvenlik Primleri de dahil edildiğinde ücretler üzerindeki 2024'de %22,4 olan vergi yükünün, 2028'de %25,3'e yükseltilmesi planlanmaktadır. Bu durum, vergi gelirlerini artırmak adına çalışanların üzerine daha fazla yük bindirileceği anlamına gelmektedir. Bu yıl yapılan vergi alanındaki düzenlemelere ile çalışan üzerindeki prim yükünün artırılmasının yanı sıra ücret üzerindeki vergi dilimlerinin aralıklarının düşük tutulması bu hedefe yönelik çalışmalardır. Aslında bütçenin alametifarikası olan bu durum bütçenin gerçek anlamıyla milletin sırtındaki katmerli yumruk olan bir "vergi bütçesi" olduğunu göstermektedir. İktidar yanlış ekonomi politikalarının faturasını daha fazla vergi ile milletin sırtına yüklemekten çekinmemekte, bunu da vergi düzenlemeleri ile açıkça göstermektedir. İktidar, vergiyi tabana yayacaklarını belirtirken, bunu 'adil' olarak tanımlamaktan da geri durmamaktadır. Fakat bilinmelidir ki adalet, çok kazanan sermaye sahiplerinin vergi borçlarını bir kalemde silerken yoksulluk sınırının altında maaş alan milyonlarca çalışanın sırtından geçinmek değildir. Adalet, zenginleri vergi borçlarından muaf tutup, milyonlarca düşük gelirli çalışanın sırtından geçinmek değildir. Bu nedenle, bütçedeki açığı asgari ücretle geçinen emekçilerin ve geçim sıkıntısı çeken memurların vergileriyle kapatma politikasına son verilmelidir.

Özellikle ücretlerin vergilendirilmesinde uygulanan mevcut tarife ve artan oranlar, çalışanlar için ciddi mağduriyet yaratmaktadır. 2025 yılı için ücretlilerde gelir vergisi tarifesinin ilk dilimi 158 bin TL olarak belirlenmiştir. Oysa 2002 yılında gelir vergisi tarifesinin ilk basamağı asgari ücretin 17 katı iken, bugün bu oran 6 katına kadar düşmüştür. Bu çerçevede geçmişte, yıl sonuna kadar ikinci vergi dilimine girmeyen birçok çalışan, günümüzde daha senenin başında bir üst vergi dilimine girmekte ve sene ortasında aldığı zamma rağmen sene başındaki aylığından daha düşük aylık alabilmektedir.

Bir diğer garabet uygulamada asgari ücret üzerindeki vergi istisnasının vergi matrahına dahil edilmesidir. Her ne kadar 2022 yılında asgari ücret, gelir ve damga vergisinden istisna kapsamına alınmışsa da vergi dışı bırakılan bu tutar ne yazık ki gelir vergisi matrahına dahil edilerek vergiden muaf olarak belirlenen bir ödemenin, vergiye esas kazanç hesaplamasına dahil edilmesi gibi akıllara zarar bir uygulama ortaya konmuştur. Bu yanlış uygulamanın neticesinde çalışanların üzerindeki vergi yükü azaltılmamış, aksine asgari ücretin vergiden muaf tutulmasıyla beklenen daha adil gelir dağılımı etkisinin gerçekleşmesi engellenmiştir. Bu bağlamda, asgari ücret istisnası sadece vergiden değil, matrahtan indirim yöntemiyle uygulanmalı; hükümet çalışanın bir cebine koyduğundan fazlasını diğer cebinden almamalıdır. Akla, mantığa ve adil muameleye yatkın olan budur.

Ayrıca vergi dilimleri nedeniyle yıl sonunda ciddi bir vergi yükü altında olan milyonlarca çalışan adına "gelirde adalet, vergide adalet" ivedilikle sağlanmalıdır. Sosyal Güvenlik Sisteminin açığı çalışanlara ve emeklilere değil aksine emeğin gücünü kullanan özel sektörden alınacak vergilerle karşılanmalıdır. Kamu ve özel sektör çalışanlarından alınan vergilerin belirlendiği vergi dilimleri ise yoksulluk sınırına göre yeniden düzenlenmelidir. Bu bağlamda asgari ücret tutarı üzerinden getirilen vergi muafiyetinin tutarı yoksulluk sınırına çıkarılmalıdır. Yoksulluk sınırı altında ücret alan çalışanların aldığı ücret sanki hayatlarını idame ettirmek için fazlasıyla yeterliymiş gibi bir de bu kazançtan vergi almak ne adildir ne de tutarlıdır.

Kamu İstihdamı

Son dönemde özellikle iktidar kaynaklarınca kamu istihdamının bütçeye ek yük getirdiği yönünde söylem geliştirilmektedir. Bu noktada Türkiye'de kamu sektöründeki istihdamın, OECD ortalamasının oldukça altında olduğunu ve mevcut durumun kamu hizmetleri kalitesi açısından değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamak önemlidir. OECD'nin "Kamu İstihdamı ve Yönetim 2023" raporunda yer alan verilere göre, Türkiye'de kamu istihdam oranı %13 civarında iken, OECD ortalaması yaklaşık %19 seviyesindedir. İskandinav ülkelerinde kamu

istihdam oranları Norveç'te %31, İsveç'te %29, Danimarka'da %28 ve Finlandiya'da %25 olarak oldukça yüksektir. Bu ülkelerde kamu istihdamına verilen önem kamu hizmetlerinin kalitesi ve sosyal refah düzeyi ile doğrudan ilişkilidir.

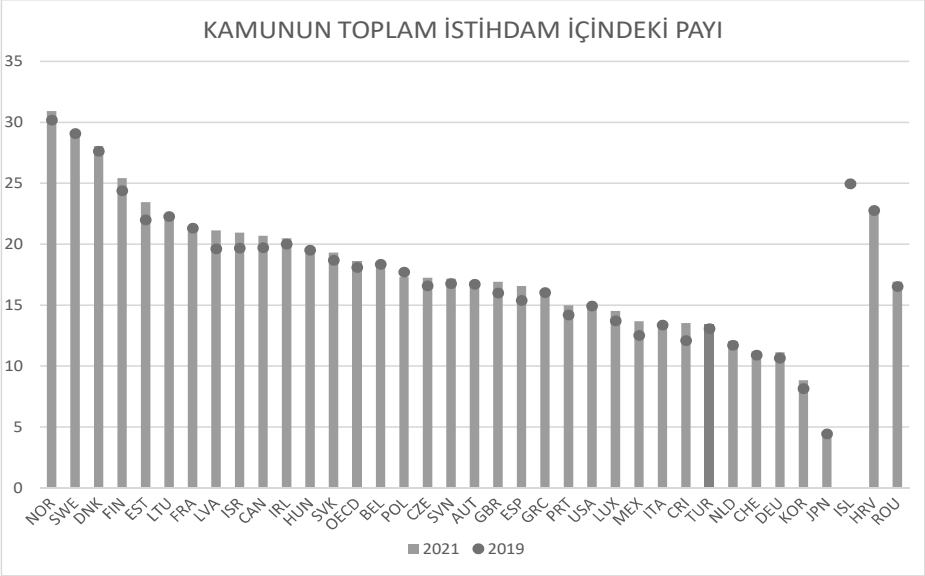

Kamu istihdamını azaltarak bütçeyi rahatlatma amacı kamu hizmetlerinde ciddi kalite kaybı ve erişim güçlüklerine yol açacaktır. Özellikle eğitim, sağlık ve güvenlik gibi kritik alanlarda yeterli kamu personelinin bulunmaması, vatandaşların temel hizmetlere erişimini zorlaştırarak kamu hizmetlerine olan güveni azaltan ve toplumsal memnuniyeti olumsuz etkileyerek uzun vadede sosyal ve ekonomik maliyetler doğuracaktır.

Bunun yanı sıra, kamu istihdamı sosyal dengeyi sağlamak adına da önemlidir. Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde, kamu sektörü istihdamı, özel sektörün istihdam yaratma kapasitesinin sınırlı olduğu dönemlerde önemli bir tampon mekanizması işlevi görmektedir. Son 15 yıl içinde kamu istihdam oranında kayda değer bir artış gözlemlenmemiş olması da bu konuda yetersiz bir gelişmenin varlığını işaret etmektedir. 2007 yılında %13 olan kamu istihdam oranı, 2017'de %11'e kadar gerilemiş ve 2019 yılına gelindiğinde taşeronların kadroya geçirilmesin de etkisiyle yeniden %13'e çıkmıştır. Türkiye'de kamu istihdamı, 2019-2021 döneminde genel bir büyüme göstermiştir. Ancak bu artış, OECD ortalaması (%1,5 yıllık artış) ile kıyaslandığında daha sınırlıdır.

Bu durum kamu istihdamında sürdürülebilir bir artış sağlanamadığını göstermektedir. Öte yandan 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile birçok taşeron işçisi kadroya geçirilmiş olsa da bazı gruplar bu düzenlemenin dışında kalmıştır. Özellikle Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nde (KİT) çalışan taşeron işçiler, belediyelerde şirket kadrosuna alınanlar ve sağlık sektöründe belirli pozisyonlarda görev yapanlar halen kadro beklentisi içerisindedir.

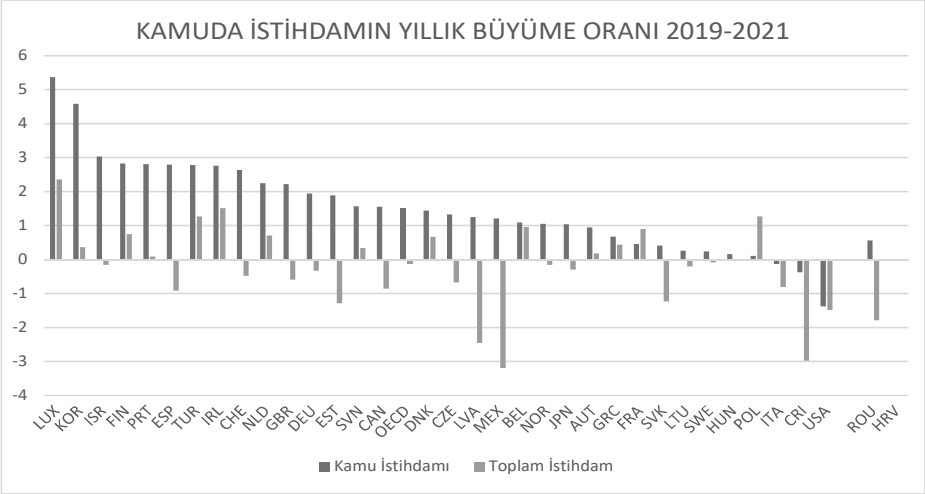

Görüldüğü üzere kamusal istihdamda Türkiye diğer ülkelere göre oldukça geridedir. Hal böyle iken kamu personelinin sayıca çok olduğundan bahisle bütçeye ek yük getirdiği ve ekonomiyi olumsuz etkilediği söylemi yersiz bir yaklaşımdır. Kamu istihdamını azaltmak yerine nitelikli ve liyakatli personelin artırılması ve kamu hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmelidir. OECD ülkelerinde olduğu gibi esnek çalışma modelleri ve kamu personelinin farklı alanlarda görev alabilmesi için mobilite fırsatlarının artırılması, kamu sektörünün verimliliğini ve etkinliğini yükseltecektir. Bu kapsamda iktidarın kamu istihdamını bir mali yük olarak değil, toplumsal refahın ve kamu hizmetlerinin kalitesinin teminatı olarak görmesi ve başta kadroya geçirilmeyen taşeronlar ile atama bekleyen öğretmen, sağlık personeli gibi kamusal istihdam alanlarını genişleterek çözmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak;

İktidar yüzeyde sosyal güvenlik ve istihdamı koruma iddiası taşısa da gerçekte vatandaşların refahına ve sosyal güvenceye yönelik derin bir zafiyet barındırmaktadır. Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal dinamikleri göz önüne alındığında, iktidarın çalışma hayatına yaklaşımı, yapısal

sorunları çözecek gerçekçi bir iradeden yoksundur ve topluma kısa vadeli, günü kurtarmaya yönelik önlemler sunmaktan öteye geçememektedir. Emekçilerin taleplerine ve iş güvencesine dair güçlü bir politika geliştirilmediği sürece iktidarın istihdam ve emeklilere aktardığı yetersiz kaynaklar ancak sosyal adaletsizliği daha da derinleştirecek bir finansal yük olarak kalacaktır.

Özellikle "cari transferler" kalemine yapılan yetersiz artış, artan enflasyon karşısında emekli aylıkları ve sosyal yardım ödemelerinin değerini korunakta yetersizdir. Bu durum toplumun geniş kesimlerinin yoksullukla yüz yüze kalmasına sebep olmaktadır. Sosyal güvenlik reformu adı altında yürütülen geçici düzenlemeler, emekli maaşlarının düşmesine ve çalışma hayatındaki haksızlıkların giderek artmasına yol açmaktadır. Göz boyamaya yönelik açıklamalarla sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilir olduğu iddia edilse de gerçek tabloda sistemin içi boşaltılmakta, emekliler ve çalışanlar hayat pahalılığı karşısında savunmasız bırakılmaktadır.

Kayıt dışı istihdam sorunu, yıllardır süren başarısız politikaların eseri olarak karşımızda durmaktadır. Bu bütçede de kayıt dışılığı azaltmaya yönelik kayda değer bir irade bulunmamakta, denetim mekanizmaları yetersiz kalmakta, işçi hakları hiçe sayılmaktadır. Özellikle iş sağlığı ve güvenliği denetimlerine bütçeden ayrılan sınırlı kaynak, ölümlü iş kazalarının görmezden gelinmesinin bir göstergesidir. Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'na yapılan bütçe tahsisinde dikkate değer bir artış yapılmaması, hükümetin çalışma hayatının güvenliğine ve çalışan haklarına verdiği önemin göstermelik olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bakanlık, genç işsizliğe yönelik çözümler sunduğunu iddia etse de gençlerin iş gücü piyasasına girişi hala büyük zorluklarla doludur. Özellikle eğitim sistemi ve meslek uyumunda yaşanan krizler göz ardı edilmekte, gençler niteliksiz işlerde düşük ücretlerle çalışmaya mahkûm edilmektedir. Sanayi ve üretim odaklı, uzun vadeli bir istihdam politikası geliştirilmedikçe işsizlik bu ülkenin en kırılgan sorunlarından biri olmaya devam edecektir.

Emeklilik sistemine yönelik reformlar ise tam bir finansal hileye dönüşmüş durumdadır. Yıllarca alın teriyle çalışan emekçilere "sürdürülebilirlik" adı altında daha geç emeklilik ve daha düşük maaş dayatılmakta, bireysel emeklilik sistemine zorunlu katkılar yoluyla toplumun sosyal güvenlik ihtiyacı özel sektöre devredilmektedir. Bu yaklaşım sosyal güvenlik sisteminin asli görevinden uzaklaştırılmasına, kamunun bu sorumluluktan elini çekmesine yol açmakta, emeklilik bir hak olmaktan çıkarılıp bir lütuf haline getirilmektedir.

2024 yılı ve öncesindeki uygulamalarıyla hükümetin sosyal güvenlik ve istihdam politikalarında hiçbir ilerleme kaydedemediğinin açık bir belgesi olarak karşımızdadır. Halkın haklarını korumaktan uzak, çalışanlara daha çok yük bindiren, işsizlik ve yoksulluk sorunlarını görmezden gelen bu bütçenin, ülkemizin sosyal güvenlik sistemini çöküşe sürükleyeceği aşikârdır. İktidar, sosyal güvenlik ve çalışma hayatına yönelik stratejik yaklaşımlardan uzak, kısa vadeli popülist politikalarıyla vatandaşlarımızı zor duruma düşürmekte ve Türkiye'yi bir sosyal devlet olmaktan her geçen gün daha fazla uzaklaştırmaktadır. İktidarın ısrarla sürdürdüğü bu politikanın sonucunda toplumsal refah düşecek, gelir dağılımındaki adaletsizlik derinleşecek ve toplumun en zayıf kesimleri, iktidarın vurdumduymaz politikaları altında ezilmeye devam edecektir.

Özetlemek gerekirse iktidar Türkiye'nin sosyal güvenlik ve çalışma hayatındaki sorunlarını çözmekten çok uzaktadır. Ekonomik dar boğazda olan halkın sırtına yeni yükler bindiren, yapısal reform vaatlerinden yoksun bu bütçe, sadece mevcut adaletsizlikleri daha da pekiştirecektir. Hükümetin bu bütçesi, vatandaşlara refah ve sosyal güvence sunma yükümlülüğünü yerine getirememekte, toplumsal dayanışmayı hiçe sayan bir ekonomik programı dayatmaktadır. Türkiye'nin iş gücünü ve sosyal güvenlik sistemini gerçek anlamda iyileştirecek köklü değişiklikler ve halkın refahını önceleyen bir bütçe anlayışı artık zorunlu hale gelmiştir. Bu da ancak yeni ve vizyon sahibi bir iktidarla olacaktır.

YATIRIM VE KALKINMA

3.11. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

2026 yılı bütçe verilerine göre **Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı**'nın toplam bütçesi 176.966.775.000 olarak belirlenmiştir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın özellikle altyapı yatırımları, teknoloji geliştirme ve sanayi üretiminin artırılmasına yönelik harcamalar yapmasına rağmen Sağlık ve Milli Eğitim gibi bakanlıklardan çok daha az bir bütçeye sahiptir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı için 2026 yılı bütçesi kategorilere göre aşağıdaki gibidir:

- Personel Giderleri: 4.802.717.000 TL
- Sosyal Güvenlik Prim Giderleri: 586.680.000 TL
- Mal ve Hizmet Alım Giderleri: 723.634.000 TL
- Cari Transferler: 96.395.096.000 TL
- Sermaye Giderleri: 7.037.200.000 TL
- Sermaye Transferleri: 39.527.437.000 TL
- Borç Verme Giderleri: 27.894.038.000 TL

Bu dağılım Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın bütçesinin büyük bir kısmının cari transferlerine ayrıldığını göstermektedir. Fakat cari transferlerden daha çok özellikle sermaye transferleri kapsamında sanayi geliştirme projeleri için personel ve işletme giderlerine yönelik desteğin artırılması, Ar-Ge yatırımlarına daha fazla kaynak sağlanmasını mümkün kılacaktır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, yenilik ve teknoloji geliştirme çabaları için ayrılan bütçeyi verimli kullanarak öncelikli alanlarda stratejik harcamalar yapmalıdır. Ancak teknolojik altyapıyı güçlendirmek için ek finansman gerekebileceği gibi, bu bütçe dağılımı sanayi ve teknolojinin ülke ekonomisindeki payını artırma hedefine yönelik olarak düşük kalacaktır. Bu kapsamda bakanlığın daha fazla kamu desteğine veya özel sektör ortaklıklarına yönelmesi önem arz etmektedir. Fakat bunu yaparken söz konusu firmaların uzun vadeli rekabet gücü elde etmesini engelleyecek şekilde dış kaynaklı yatırımların teşvik edilmemesi bir gerekliliktir. Bu açıdan 2025 yılı son çeyreğinde yapılan yasal düzenleme ile elektronik ticaret kapsamında uluslararası sermayeli firmalara yönelik ilave vergi indirimlerinin yapılması ve bu firmaların yurtiçi pazarına girerken ekonomik avantaj elde etmelerine yönelik düzenlemeler Bakanlığın hedeflemelerinde ne kadar samimi olduğu hakkında ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

2026 yılı için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesi 176,9 milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu bir önceki yıla göre %42 oranında bir artışı temsil etmektedir. Ancak bu artış, sanayi

altyapısının geliştirilmesi, yüksek teknoloji üretiminin desteklenmesi ve "yeşil dönüşüm" gibi iddialı hedefler doğrultusunda yeterli bir kaynak yaratmakta mıdır? Burada sorgulanması gereken, bu bütçe artışının gerçek ihtiyaçlara yanıt verip vermediği ve sürdürülebilir bir gelişme için stratejik açıdan ne kadar etkin kullanıldığıdır. 2025 yılı haziran sonu itibariyle yatırımları teşvik amacıyla kurum, işletme ve hane halkına yapılan sermaye transferlerinin 857.719.705 TL olduğu görülmektedir. Bu durum yılın ortasına gelinmesine rağmen 5.301.694.000 TL başlangıç ödeneğinin sadece %16'sının kullanıldığı anlamına gelmektedir. Mezkûr bütçe kalemi 2026 yılı için **%37 azaltılarak 2.001.654.000 TL** olarak belirlenmiştir. Sermaye transferleri nitelikli mal ve hizmet kalemlerinin üretimi için yapılan karşılıksız ödemelerdir. Bunun alt kalemi olan yatırımları teşvik amacıyla kurum, işletme ve hane halkına yapılan sermaye transferlerinin azaltılması ve hala nitelikli bir şekilde kullanılmaması bu bütçe üzerinde en büyük sorunlardan bir tanesidir. Ülkemizde üretimin desteklenmesi ve işsizlik oranının düşürülmesi için işletmelere yapılacak olan sermaye transferleri büyük bir önem taşımaktadır. Fakat, 2026 yılı bütçesiyle Bakanlığın bu kalemleri kullanmaması ve azaltma yoluna gitmesi birçok soru işaretinde beraberinde getirmektedir.

Sermaye nitelikli mal ve hizmet alımlarının finansmanı amacıyla yatırıma yönelik yapılan karşılıksız ödemeleri içeren sermaye transferlerinin bakanlığın bütçe kalemlerinde nispeten daha az arttırılmasına karşılık direkt yatırımı etkilemeyen cari nitelikli mal ve hizmet alımlarının finansmanı amacıyla yapılan karşılıksız ödemeleri içeren cari transfer ödeneğinin %47 artırılarak 65.948.390.000 TL'den 96.395.096.000 TL'ye çıkartılması da manidardır.

Bu haliyle ilgili bütçe kaleminin amacı doğrultusunda yatırıma aktarılmaması ve 2026 yılında sermaye transferlerinin çok az bir artışa tabi tutulmasına karşılık direkt yatırıma yönelik olmayan cari transferlerin 2026 beklenen enflasyon oranının yaklaşık üç kattı artırılması enflasyonu daha da arttıracağı gibi kaynakların etkin kullanılmadığının açık bir göstergesidir. Bu bütçeyle belirlenen tutarların enflasyonla mücadeleye zarar vereceği açık olup, sermaye transferleri kalemine gerekli ödeneğin ayrılması, cari transferler kaleminin ise azaltılması gerekmektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2026 yılı bütçesinde **bölgesel kalkınmaya 4.737.471.000 TL,** Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesine 89.027.027.000 TL, Tüketicinin korunması, ürün ve hizmetlerin güvenliği ve standardizasyonuna 2.654.497.000 TL, Yönetim ve destek programına 99.047.185.000 TL ve program dışı giderlere 77.919.590.000 TL ayırmıştır. Burada en dikkat çekici olan bölgesel kalkınmaya ayrılan tutardır. Bu tutarın Bakanlığa ayrılan toplam bütçe içerisinde payı yaklaşık %3 dolayındadır.

Bakanlığın bölgesel kalkınmaya verdiği önem bu bütçe üzerinde ortaya çıkmaktadır. Bölgesel arası eşitsizlikler ülkemizin en acı gerçeğidir. Bu bağlamda gerek vergi kanunları gerek sende Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan nakdi teşvikler ile bu eşitsizlikler bir nebze de olsa giderilmektedir. Fakat son zamanlarda düzenlenen kanun teklifleri ile bu eşitsizlikler daha da artmaktadır. Türk Parasını Koruma Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 635 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 24.07.2025 tarihli ve 32965 sayılı Resmî Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 18.maddesinde kurumlar vergisi kanunun 32/A maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Bu maddeye göre "32'nci madde kapsamında kurumlar vergisi oranı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından düzenlenen yatırım teşvik belgesi kapsamında gerçekleştirilen yatırımlardan elde edilen kazançlara, yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine indirim hakkının kullanılabileceği ilk hesap dönemi dahil en fazla on hesap dönemi %60 indirimli olarak uygulanır." şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin değişmeden önceki halinde söz konusu indirimli kurumlar vergisi oranı bölgeler itibariyle ayrılmış, dezavantajlı konumda olan bölgelerde %90, %80, %70 olarak uygulanabilen bu oranlar standart hale getirilmiş her bölgeye eşit olarak %60 indirimli kurumlar vergisi oranı bağlamında asgari kurumlar vergisi olan %10'a eşitlenmiştir.

Bölgeler arası eşitsizliklerin ihmal edildiği bu kanunda bütün illere aynı oranda indirimli kurumlar vergisi oranı sistemi getirilmiştir. Bu tür kanunlar ile bölgesel eşitsizlikler daha da belirgin olmuş, bütçede ise bu farkı giderecek yeteri miktarda pay verilmemiştir. Kalkınmada geri kalan illerimizin avantajlı oldukları bu durumda ellerinden alınmıştır.

Bölgeler arası eşitsizlik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yayınlanan SEGE-2025 raporu ile kanıtlanmış durumdadır.

İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması

Bu araştırma kapsamında illerin gelişmişlik düzeylerini ölçmek için **8 ana tema** altında toplam **52 değişken** kullanılmıştır.

Belirlenen 8 ana tema şunlardır;

Demografik değişkenler, İstihdam değişkenleri, Eğitim değişkenleri, Sağlık Değişkenleri, Rekabetçi ve Yenilikçi Kapasite Değişkenleri, Mali Değişkenler, Erişilebilirlik Değişkenleri, Yaşam Kalitesi Değişkenleri

Bölgeler ve iller arasındaki gelişmiş düzeyi kriterlerinde değerleri belirlemede kullanılmış 8 başlık altında toplamda 52 alt başlık bulunmaktadır.

Tablo: Değişkenlerin Birinci Temel Bileşendeki Ağırlıkları

Değişken Adı	1.Temel Bileşen Ağırlığı
Hane Başına Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı	0,893
Kişi Başına Düşen Banka Mevduatı Tutarı	0,888
Kişi Başına Düşen GSYH	0,887
Kadınların Çalışma Çağı Nüfusu İçinde Aktif Çalışma Oranı	0,862
Çalışma Çağı Nüfusu İçinde Aktif Çalışma Oranı	0,851
Yüksekokul veya Fakülte Üzeri Mezun Oranı	0,832
Bin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı	0,801
15 Yaş Üzeri Nüfusa Düşen ATM Sayısı	0,791
15 Yaş Üzeri Nüfusa Düşen Fikri Mülkiyet Ortalaması	0,782
Yüksek Lisans veya Doktora Mezunu Oranı	0,777
Ortalama Eğitim Süresi	0,775
Bin Kişiye Düşen AVM Brüt Kiralanabilir Alan	0,768
Okuryazar Kadın Nüfus Oranı	0,760
Otoyol ve Devlet Yollarının Yük-Km Değeri	0,749
Kişi Başına Düşen Mobil Telefon (GSM) Abone Sayısı	0,735
Çalışma Çağındaki Nüfusun İl Nüfusuna Oranı	0,729
Teşvik Belgeli Yatırım Tutarının Türkiye İçindeki Payı	0,714
Sanayi Elektrik Tüketiminin Türkiye Payı	0,712
Primi Devlet Tarafından Ödenen Nüfus Oranı*	0,703
Yüz Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	0,696
Yüz Bin Kişiye Düşen Eczane Sayısı	0,689
15 Yaş Üzeri Nüfusa Düşen E-Ticaret İşlem Sayısı	0,686
Kişi Başına Düşen Vergi Gelirleri Tutarı	0,674
Kişi Başına Düşen Mesken Elektrik Tüketimi	0,669
Banka Kredilerinin Türkiye İçindeki Payı	0,669
İmalat Sanayii İşyerlerinin Türkiye İçindeki Payı	0,668
Kişi Başına Düşen İhracat Tutarı	0,640
Ortalama TYT Puanı	0,637
Demir Yolu Yolcu Sayısının Türkiye İçindeki Payı	0,636
Şehirleşme Oranı	0,634
Ar-Ge Harcamasının Türkiye İçindeki Payı	0,627
Yüz Bin Kişi Başına Düşen Yabancı Sermayeli Şirket Sayısı	0,617
Nüfus Yoğunluğu	0,608

Değişken Adı	1.Temel Bileşen Ağırlığı
Ortaöğretim Net Okullaşma Oranı	0,595
Net Göç Hızı	0,592
Yüksek ve Orta-Yüksek Teknoloji Sektörlerinde Çalışan Oranı	0,592
Hava Yolu Yolcu Sayısının Türkiye İçindeki Payı	0,589
Ortalama Günlük Kazanç	0,560
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü*	0,547
Atık Hizmeti Verilen Nüfusun Toplam İl Nüfusu İçindeki Payı	0,540
Yüz Bin Kişi Başına Sinema ve Tiyatro Koltuğu Sayısı	0,533
Kamuya Açık Alan Oranı	0,521
İstihdam Oranı	0,516
Turizm Yatırım-İşletme ve Basit Konaklama Belgeli Tesislerin Yatak Sayısının Türkiye İçindeki Payı	0,475
Adölesan Doğurganlık Oranı*	0,453
Bebek Ölüm Hızı*	0,445
İmalat Sanayi İstihdamının Sigortalı İstihdam İçindeki Oranı	0,371
İmalat Sanayi Kayıtlı İş Yeri Oranı	0,366
Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı	0,354
Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Payı	0,287
Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı*	0,281
İşsizlik Oranı*	0,276

Söz konusu tabloyu incelediğimiz zaman, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini belirlemede en yüksek ağırlığa sahip değişkenlerin; hane başına sabit genişbant internet abone sayısı, kişi başına düşen banka mevduat tutarı ve kişi başına düşen GSYH olduğu görülmektedir. Buna karşılık, gelişmişlik endeksine en düşük katkıyı sağlayan değişkenler ise işsizlik oranı, ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ve tarımsal üretim değerinin Türkiye içindeki payıdır.

Hane başına sabit genişbant internet abone sayısı; 0,893

Kişi başına düşen banka mevduat tutarı; 0,888,

Kişi başına düşen GSYH olduğu;0,887 değerleri ile ilk sıradayken;

Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye içerisindeki payı 0,287,

Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı 0,281

İşsizlik oranı 0,276 değerleri ile en düşük katkıyı sağlayarak son sıralarda yer almıştır.

Tablo: 2025-Sege Araştırmasında Gelişmişlik Sıralaması

Sıra	İl Adı	Skor	Kademe	Sıra	İl Adı	Skor	Kademe
1	İstanbul	4,419	1	42	Afyonkarahisar	-0,148	4
2	Ankara	2,837	1	43	Çorum	-0,157	4
3	İzmir	1,808	1	44	Malatya	-0,159	4
4	Kocaeli	1,777	1	45	Sivas	-0,160	4
5	Antalya	1,716	1	46	Erzincan	-0,166	4
6	Bursa	1,360	1	47	Elâzığ	-0,174	4
7	Eskişehir	1,295	1	48	Aksaray	-0,184	4
8	Muğla	1,251	1	49	Kastamonu	-0,191	4
9	Yalova	0,983	2	50	Hatay	-0,247	5
10	Tekirdağ	0,880	2	51	Giresun	-0,259	5
11	Denizli	0,819	2	52	Kilis	-0,280	5
12	Sakarya	0,729	2	53	Çankırı	-0,283	5
13	Mersin	0,688	2	54	Ordu	-0,312	5
14	Konya	0,681	2	55	Erzurum	-0,347	5
15	Çanakkale	0,627	2	56	Bartın	-0,360	5
16	Bolu	0,622	2	57	Osmaniye	-0,380	5
17	Kayseri	0,615	2	58	Tunceli	-0,381	5
18	Balıkesir	0,597	2	59	Sinop	-0,384	5
19	Edirne	0,556	2	60	Niğde	-0,466	5
20	Manisa	0,509	2	61	Tokat	-0,476	5
21	Aydın	0,498	2	62	Bayburt	-0,524	5
22	Adana	0,441	3	63	Kahramanmaraş	-0,580	5
23	Kırklareli	0,432	3	64	Yozgat	-0,601	5
24	Trabzon	0,421	3	65	Gümüşhane	-0,873	6
25	Isparta	0,420	3	66	Diyarbakır	-0,881	6
26	Bilecik	0,319	3	67	Batman	-0,929	6
27	Samsun	0,319	3	68	Ardahan	-0,937	6
28	Karabük	0,183	3	69	Adıyaman	-0,944	6
29	Düzce	0,165	3	70	Bingöl	-0,985	6
30	Gaziantep	0,147	3	71	Kars	-1,116	6
31	Kütahya	0,126	3	72	Mardin	-1,174	6
32	Rize	0,115	3	73	Iğdır	-1,182	6
33	Nevşehir	0,112	3	74	Van	-1,345	6
34	Uşak	0,105	3	75	Bitlis	-1,348	6
35	Burdur	0,079	3	76	Siirt	-1,353	6
36	Karaman	0,062	3	77	Hakkâri	-1,471	6
37	Zonguldak	0,055	3	78	Şırnak	-1,497	6
38	Kırıkkale	-0,034	3	79	Şanlıurfa	-1,525	6
39	Amasya	-0,069	4	80	Muş	-1,797	6
40	Kırşehir	-0,129	4	81	Ağrı	-1,826	6
41	Artvin	-0,135	4				

Elde edilen endeks değerlerine göre illerin gelişmişlik seviyeleri altı farklı kademe olarak belirlenmiştir. İl kademelerinin tespiti için endeks değerlerinin doğal kırılımları dikkate alınmıştır. Bölgesel kapasite ve potansiyel ile bireysel refah arasındaki dengeyi gözeterek gerçekleştirilen analiz sonucunda, illerin endeks değerleri 4,419 (İstanbul) ile -1,826 (Ağrı) arasında değişmektedir.

Endeks değerleri; Kırıkkale ilinden itibaren eksi değerleri alarak ortalamanın altında seyretmektedir.

Yukarıda belirtilen değişkenler doğrultusunda belirlenen skorun 44 ilimizde eksi değere sahip olması Türkiye ortalamasının altında gelişmişlik düzeyine sahip olduğunun göstergesidir.

Türkiye ortalaması üzerinde sosyo-ekonomik gelişmiş düzeyi bulunan toplamda 37 ilimiz bulunmaktadır.

Tablo: Gelişmişlik Kademeleri İtibarıyla İllerin Dağılımı

Gelişmişlik Kademesi	Endeks Değeri (ED)	İl Sayıları
1	ED ≥ 1,251	8
2	0,983 ≥ ED ≥ 0,498	13
3	0,441 ≥ ED ≥-0,034	17
4	-0,069≥ ED ≥-0,191	11
5	-0,247 ≥ ED ≥-0,601	15
6	-0,873 ≥ ED	17

Endeks değeri 1 in üstünde olan 8 ilimiz, 0,9-0,4 arasında olan 13 ilimiz,0,4 ile -0,3 arasında olan 17 ilimiz, -0,06 ile -0,19 arasında olan toplam 11 ilimiz, -0,24 ile -0,60 arasında 15 ilimiz ve son olarak -0,8 den büyük olan 17 ilimiz bulunmaktadır.

İllerin Alt Boyutlar İtibarıyla Gelişmişlik Sıralamaları

Demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi olmak üzere sekiz ana başlık altında gruplanan 52 değişken kullanılarak, GTBA yöntemi ile her bir alt boyut için ayrı gelişmişlik endeksleri hesaplanmıştır. Bu endeksler doğrultusunda iller hem genel gelişmişlik düzeylerine hem de alt boyut performanslarına göre sıralanmıştır.

Tablo: İllerin Alt Boyutlar İtibarıyla Gelişmişlik Sıralamaları

İl	SEGE	DEM	İST	EĞT	SAĞ	RYK	MAL	ERİ	YKL
İstanbul	1	2	3	12	9	1	1	1	1
Ankara	2	7	5	1	1	2	2	2	3
İzmir	3	9	13	4	7	4	4	3	5
Kocaeli	4	8	1	8	41	5	3	7	17
Antalya	5	11	8	5	5	6	6	5	4
Bursa	6	17	7	13	31	3	7	10	11
Eskişehir	7	5	6	2	4	17	10	8	9
Muğla	8	3	18	3	15	14	5	13	2
Yalova	9	1	4	10	49	11	9	29	24
Tekirdağ	10	6	2	38	53	12	8	19	22
Denizli	11	30	16	9	11	15	19	18	8
Sakarya	12	22	10	27	38	13	23	12	18
Mersin	13	42	28	28	45	9	14	9	13
Konya	14	49	27	35	14	8	40	4	25
Çanakkale	15	4	21	6	10	24	11	32	23
Bolu	16	18	12	15	6	37	18	28	14
Kayseri	17	45	34	20	18	10	24	15	19
Balıkesir	18	19	19	14	28	23	15	16	6
Edirne	19	50	25	29	3	38	12	23	7
Manisa	20	46	11	45	29	16	20	11	28
Aydın	21	28	36	21	20	21	17	14	12
Adana	22	55	44	41	33	18	21	6	15
Kırklareli	23	12	15	23	27	32	13	41	26
Trabzon	24	23	45	11	8	25	30	25	10
Isparta	25	29	31	7	2	26	28	37	33
Bilecik	26	13	9	30	37	34	16	27	53
Samsun	27	31	35	22	13	22	41	24	21
Karabük	28	16	39	17	35	43	33	48	20
Düzce	29	25	14	40	48	29	38	40	48
Gaziantep	30	67	54	67	59	7	37	21	29
Kütahya	31	38	17	33	22	31	47	42	43
Rize	32	34	41	16	25	41	34	38	31
Nevşehir	33	48	37	31	55	42	27	34	16
Uşak	34	41	20	36	50	40	31	36	32
Burdur	35	20	26	19	30	39	35	58	50
Karaman	36	43	29	37	40	28	32	43	41
Zonguldak	37	40	24	47	19	53	29	26	42
Kırıkkale	38	33	49	25	16	65	43	62	36
Amasya	39	21	33	26	47	64	52	31	46

İl	SEGE	DEM	İST	EĞT	SAĞ	RYK	MAL	ERİ	YKL
Kırşehir	40	37	60	18	42	56	44	54	44
Artvin	41	24	47	34	51	55	22	39	61
Afyonkarahisar	42	57	42	55	26	45	46	20	40
Çorum	43	35	51	52	36	20	49	45	45
Malatya	44	60	43	42	21	35	56	49	34
Sivas	45	47	50	48	12	44	50	33	54
Erzincan	46	36	46	24	43	61	36	52	64
Elâzığ	47	44	61	32	23	36	55	51	55
Aksaray	48	58	40	59	52	49	39	22	38
Kastamonu	49	26	30	60	44	57	25	60	35
Hatay	50	69	66	58	64	19	42	35	27
Giresun	51	14	48	43	17	60	51	64	52
Kilis	52	61	59	54	61	30	61	17	56
Çankırı	53	52	22	63	57	51	45	30	62
Ordu	54	39	53	51	32	54	58	63	30
Erzurum	55	63	58	56	24	33	59	47	51
Bartın	56	27	23	49	56	70	48	57	68
Osmaniye	57	59	64	44	54	47	63	59	39
Tunceli	58	10	32	39	62	62	26	74	74
Sinop	59	15	52	57	39	68	53	69	37
Niğde	60	62	55	53	60	50	57	46	60
Tokat	61	51	57	46	34	59	66	66	58
Bayburt	62	32	56	50	46	66	67	61	72
Kahramanmaraş	63	66	65	66	67	27	60	50	47
Yozgat	64	53	62	61	58	71	62	56	57
Gümüşhane	65	54	67	62	63	69	64	79	71
Diyarbakır	66	71	73	73	65	46	72	44	49
Batman	67	64	71	68	66	52	75	70	65
Ardahan	68	72	38	69	68	79	54	55	79
Adıyaman	69	65	69	64	75	67	69	53	67
Bingöl	70	56	70	65	71	73	70	72	70
Kars	71	78	63	71	69	74	65	67	76
Mardin	72	73	75	77	73	58	73	65	63
Iğdır	73	68	68	72	76	63	68	71	80
Van	74	77	79	75	70	72	78	73	66
Bitlis	75	76	72	74	72	78	76	80	75
Siirt	76	74	78	76	74	77	71	75	69
Hakkâri	77	70	76	70	79	81	74	77	81
Şırnak	78	75	74	78	80	76	77	78	73
Şanlıurfa	79	80	80	81	77	48	79	68	59
Muş	80	79	81	79	81	75	80	81	77
Ağrı	81	81	77	80	78	80	81	76	78

İstanbul ilimiz mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi, Rekabetçi ve Yenilikçi Kapasite, Ankara ilimiz Eğitim ve sağlık, Yalova ilimiz demografi, Kocaeli ilimiz istihdam alanlarında birinci olmuştur.

Öte yandan;

Muş ilimiz istihdam, sağlık ve **erişilebilirlik**, Ağrı ilimiz demografi ve mali, Şanlıurfa ilimiz eğitimde, Hakkâri ilimiz Rekabetçi ve Yenilikçi Kapasite ve Yaşam Kalitesi alanlarında sonuncu olmuştur.

Yukarıda yer alan araştırma sonuçları da göstermiş oldu ki yanlış uygulanan politikalar sonucu bölgeler arası eşitsizlikler daha da artmış, bunun telafisi yönünde herhangi bir adım atılmamış aksine var olan avantajlarda ellerinden alınmıştır. Daha önce var olan vergisel avantajlar ortadan kaldırılmış, bütün bölgelere aynı düzey indirimli kurumlar vergisi oranı uygulanmıştır. Halbuki yapılması gereken ilk işin bölgeler arası eşitsizliği giderecek yasaların oluşturulması için Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı arasında ortaklaşa kurulacak komisyon ile bir takım vergisel ve teşvik paketleri çıkarılması olacaktır.

44 ilimizin puanı Türkiye ortalamasının altındayken bir an önce acil olarak önlem alınmalı, refah ve yaşam koşulları iyileştirilmeli diğer gelişmiş illerimizle rekabet edecek düzeye getirilmelidir.

Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi Programına **89.027.027.000 TL** ayrılmıştır.

Yatırım ödeneklerin sektörler itibariyle dağılımına baktığımızda; KOBİ ve girişimcilik için ayrılan tutarın 35 milyar 840 milyon olduğu görülmektedir. Yine, ekonomik sınıflandırma özelinde bütçe kalemlerini karşılaştırmalı incelediğimizde bunun 34.380 milyon TL si Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğünün bütçesi olarak görülmektedir. Bunun alt detaylarına baktığımızda; genel bütçeli idareler içinde yer alan yurt içi borç verme kalemine 19.222 milyon, dış proje kredilerine ise 14.301 milyon pay ayrılmıştır. Bu sanayinin teşvik edilmesinde ziyade sanayicilerimizi faiz yükü altında ezdirmek anlamına gelmektedir. Zaten, ekonomik konjektürel yapısı itibariyle ve üretim maliyetlerin artması dolayısıyla imalatta zorlanan ve üretim kapasitesi gerileyen sanayicilerimize ekstra yük anlamına gelmektedir. Hâlbuki, yapılması gereken sanayicimizin faizsiz bir şekilde desteklenmesi ve üretim ekonomisi modeline geçilmesidir. Ancak, ne yazık ki biz bunu bu bütçe de görememekteyiz.

Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesinin programına ayrılan payın alt detaylarına baktığımızda; Teşvik uygulama yabancı sermayeler genel müdürlüğüne ayrılan tutarın 51 milyar ayrıldığı, bunun da alt kaleminde hane halkına ve işletmelere yapılan transferler kaleminin 50 milyar 725 milyon olduğu görülmektedir. Ayrılan tutarın hemen hemen

tamamına tekabül eden bu tutarın yüzde kaçının yabancı sermayeye ayrılacağı bilinmemektedir. Yabancı sermayenin bu denli teşvik edilip, yerli sermayemizin faiz yükü, enflasyon, üretim maliyetlerinin yüksekliği altında ezdirilmesi kabul edilemezdir. Bu durum yerli sanayimizin desteklenmediği aksine bütçeden ayrılan tutarın büyük bir bölümün yabancı sermayeye gideceğinin göstergesidir.

Ayrıca, bütçe kalemlerinin alt detaylarına baktığımız zaman Milli Teknoloji Genel Müdürlüğü ve ARGE Teşvikleri Genel Müdürlüğüne ayrılan payın çok düşük olduğu görülmektedir. Kendi teknolojimizi üretmek, üretim teknolojilerimizi geliştirmek, dışarıya bağımlılıktan kurtulmak için bu ödeneklerin yüksek olması gerekmektedir. Gelişmiş ekonomileri yakalama fırsatımız buralardan geçmektedir. Teknolojik mallara yapılacak olan yatırımlarla ülkemizde nitelikli iş gücü oluşacak, cari açığımız azalacak ve nihayetinde ekonomik kalkınmamıza orta ve uzun vadede katkı sağlayacaktır.

Yapay Zekâ

Yapay zekâ insan hayatının hemen her alanına dokunan bir güç hâline gelmiştir. Sağlıktan eğitime, sanayiden iletişime kadar pek çok sektörde yapay zekâ çözümleri, verimliliği artırmak, hataları azaltmak ve insanlara daha güvenli, hızlı ve akılcı hizmetler sunmak için kullanılmaktadır.

Yapay zekâ, insan beyninin öğrenme, düşünme ve karar verme yetilerini taklit eden sistemler geliştirerek, karmaşık problemlerin çözümünde önemli rol oynamaktadır. Örneğin, tıp alanında erken teşhis sistemleri sayesinde hastalıklar daha ortaya çıkmadan fark edilebilmekte; tarımda verimlilik arttırılmakta, ulaşımda sürücüsüz araçlar güvenliği ön plana çıkarmaktadır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Milli Teknoloji Genel Müdürlüğünün görevlerini incelediğimiz zaman karşımıza **"***büyük veri ve yapay zekâ gibi konularda bireylerin ve işletmelerin yetkinliklerinin artırılmasına ve bu teknolojilere dayalı akıllı sistemlerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik tedbirleri almak, destek ve teşvik programları uygulamak, program ve projeler yürütmek," çıkmaktadır.*

Söz konusu Genel Müdürlüğün bütçesine baktığımız zaman 2026 yılı bütçesi için ayrılan payın 633 milyon 704 bin olduğunu görmekteyiz. Toplam bütçe içerisinde yüzde 0,35'e denk gelen bu rakamın yapay zekanın gelişimine nasıl bir katkı vereceği belirsizdir. Yapay zekaya olan yatırımların her gecen gün arttığı günümüz dünyasında, Genel Müdürlüğe ayrılan bu pay yetersiz bir düzeydedir.

Dolayısıyla Genel Müdürlüğe verilen bütçenin arttırılmasının yanında bu kalemin alt detayı olan **"kurum, işletme ve hane halkına yapılan sermaye transferleri"** kalemini en yüksek düzeye çıkarılması hatta yapay zekaya yönelik geliştirici faaliyetlerin desteklenmesi adı altında verilen teşviklerin bu transferler arasında önemli bir paya ulaşması sağlanmalıdır.

Sanayi sektörünün içinde bulunduğu durumun izlenebilmesi için sanayi üretim endeksi, ekonomik güven endeksi ve kapasite kullanım oranı gibi çeşitli göstergeler kullanılmaktadır.

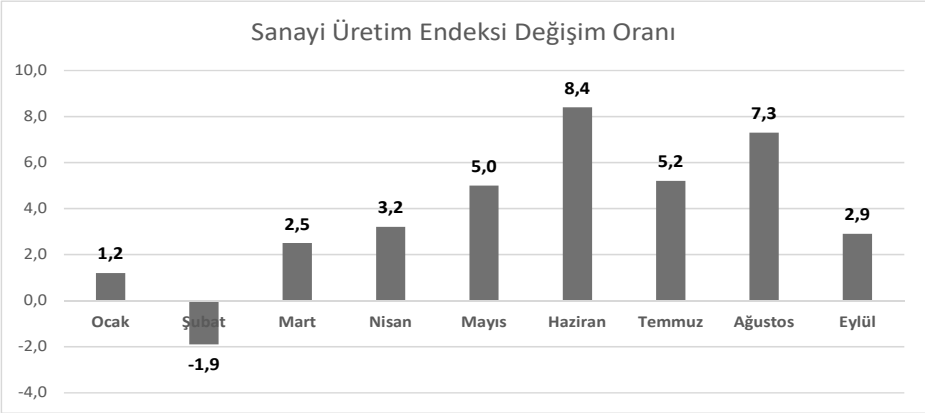

Şekil: Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranı (Ocak 2025 İtibariyle)

Sanayi üretim endeksi; üretim faaliyetlerindeki artış ve azalışların yıllar itibariyle izlenmesini ve sektörün durumunun gözlemlenmesini sağlamaktadır. Sanayi üretim endeksi, teorik olarak katma değeri göstermektedir.

Sanayi üretim endeksi 2025 ocak ayında %1,2 artmış iken, şubat ayında -%1,9 oranında azalarak negatif yönlü bir seyir izlemiştir. Bu durum bizlere kamu maliyesinde seçim sonrasında yaşanan daraltıcı politikaların etkisini göstermektedir. Maalesef iktidar politikaları neticesinde gerek dış gerekse iç talep daralarak sanayi üretimimiz hızlı bir şekilde gerilemiştir.

2023 yılı şubat ayında yaşanan deprem felaketi ve zayıf dış talep koşulları, sanayi sektöründe daralmaya yol açarken hizmetler sektörü güçlü bir artış göstererek milli gelirin büyümesinde ana etken olmuştur. Yılın ikinci yarısında, enflasyonu kontrol altına almak amacıyla uygulanan sıkı para ve maliye politikalarıyla hizmetler sektörü ivme kaybetmiş buna karşılık sanayi sektörü yeterli bir toparlanma sergilememiştir.

2025'ün ilk yarısında ise hizmetler sektöründe katma değer artışı yavaşlamış olsa da maalesef büyümenin ana itici gücü olarak kalmaya devam etmiştir. Sanayi sektörü ise bu süreçte yavaş bir büyüme performansı sergilemiştir.

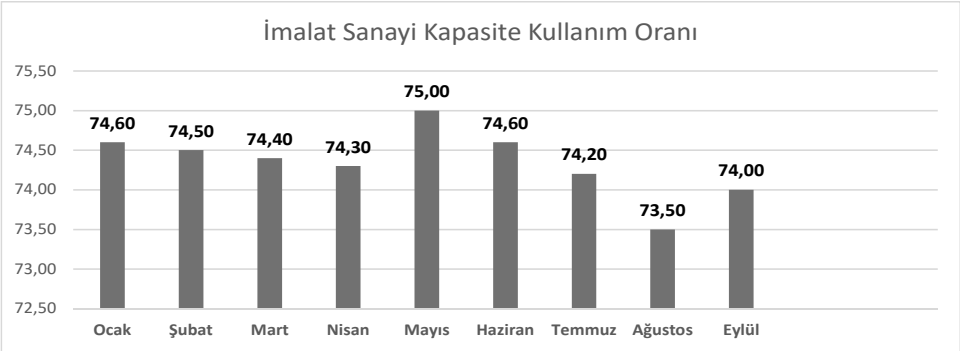

Şekil: İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı-2025 Ocak ayı itibariyle

Kapasite Kullanım Oranı, bir üretim biriminin belirli bir dönemde fiilen gerçekleştirdiği üretim miktarının fiziki olarak üretebileceği en yüksek miktara olan oranını gösterir. Toplam kapasitenin ne kadarlık kısmının kullanıldığını göstermektedir. Kapasite kullanım oranlarındaki artışlar, ekonomik genişlemenin ve artan sanayi üretiminin bir göstergesidir. Ancak bu durum enflasyonist baskıların da arttığını gösterebilir. Kapasite kullanım oranlarındaki düşüşler de ekonomik durgunluk ve daralmanın bir işareti olarak değerlendirilir.

2025 yılının ikinci yarısında, dezenflasyonist politikaların yurt içi talep üzerinde baskı oluşturmaya devam etmesi ile birlikte Ağustos ve Eylül aylarında imalat sanayiindeki kapasite kullanım oranı, geçtiğimiz yılın ortalamasının altında seyretmiştir. Eylül ayında kapasite kullanım oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 0,9 puan düşüşle %74 olarak gerçekleşmiştir. Üçüncü çeyrekte ise reel sektörün kapasite kullanım oranı geçen yılın aynı dönemine göre 4,1 puan azalarak %73,9 olmuştur.

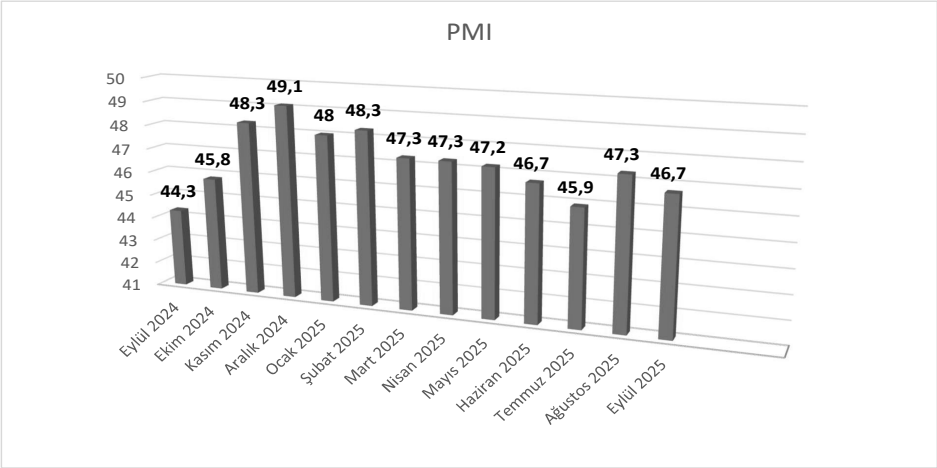

Şekil: Satın Alma Yöneticileri Endeksi-Eylül 2024 ayı itibariylre)

İmalat sektöründeki ekonomik eğilimlerin hâkim yönünü ölçen **Satın Alma Yöneticileri Endeksi** (**İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI**) temmuz ayında 45,9 seviyesinde gerçekleşmiş; Ağustos ve Eylül aylarında sırasıyla 47,3 ve 46,7 seviyelerine gerileyerek faaliyet koşullarındaki durgun görünümü sürdürmüştür.

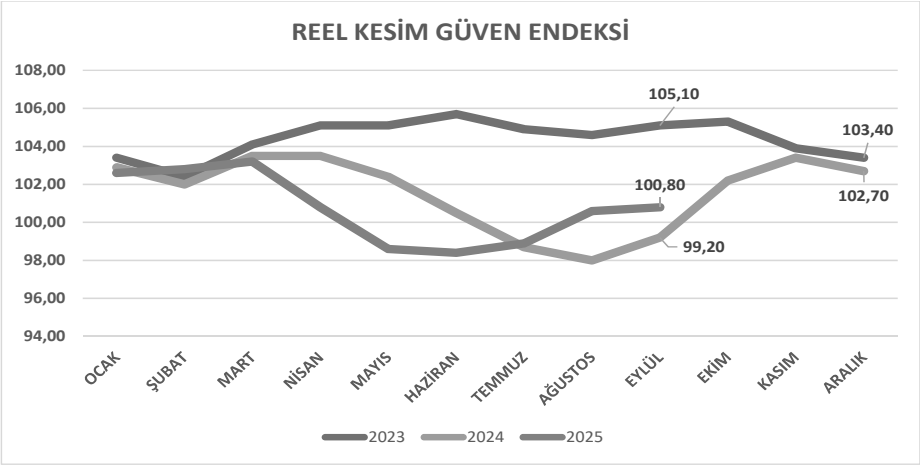

Şekil: Reel Kesim Güven Endeksi(OCAK-2023 itibariyle)

REEL KESİM GÜVEN ENDEKSİ	2023	2024	2025
OCAK	103,40	102,90	102,60
ŞUBAT	102,40	102,00	102,80
MART	104,10	103,50	103,20
NİSAN	105,10	103,50	100,80
MAYIS	105,10	102,40	98,60
HAZİRAN	105,70	100,50	98,40
TEMMUZ	104,90	98,70	98,90
AĞUSTOS	104,60	98,00	100,60
EYLÜL	105,10	99,20	100,80
EKİM	105,30	102,20	
KASIM	103,90	103,40	
ARALIK	103,40	102,70	

Reel sektör temsilcilerinin ekonomik görünüme ilişkin genel izlenimlerini yansıtan **Reel Kesim Güven Endeksi** ise;

2025 yılında ikinci çeyrekte düşüş eğilimine giren endeks Ağustos ayı itibariyle toparlanmaya başlamıştır. Ekonomideki güven endeksinin 100 ün altında seyrettiği Haziran-Temmuz-Ağustos aylarında ekonomimize olan kötümser havanın oluştuğu gözlenmekte olup, 2025 yılı için Bakanlık bütçe kalemlerinin etkin ve verimli kullanılamadığını ortaya koymaktadır.

Bakanlığın Temel Programlar ve Hedefleri ele alındığında;

- **Sanayinin Geliştirilmesi ve Yatırım Teşvikleri**: İmalat sanayisinde güçlenmeyi ve ihracatı 282 milyar dolara çıkarmayı hedeflemek iyi bir başlangıç olsa da bu hedeflerin tutarlılığı sorgulanmaktadır. Orta-yüksek teknolojili sanayi ürünleri ihracatını artırmayı amaçlayan bu plan, mevcut koşullarda ülkenin yüksek teknoloji altyapısını gerçekten desteklemekte midir? Bütçede ciddi bir kaynak ayrılmadan rekabet gücünde somut artış beklemek gerçekçi görünmemektedir.
- **Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi**: Dijital teknolojiler ve yeşil enerji gibi kritik alanlarda yerli üretimi artırmak iddiasıyla yürütülen bu program, uygulamada yetersiz kaynak ve eksik stratejilerle karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'nin stratejik teknolojilerde bağımsızlık hedefine ulaşması için ayrılan kaynaklar yetersiz kalmakta, bu nedenle hedefler iddia edilen sonuçları vermekten uzak görünmektedir.
- **Yeşil ve Dijital Dönüşüm**: Düşük karbonlu üretim ve KOBİ'lerin dijital altyapısını güçlendirme iddiasıyla ortaya konan bu program, ne yazık ki fosil yakıtlara dayalı geleneksel sanayi yapısının değişimine henüz ciddi bir katkı sunmamaktadır. Türkiye'nin iklim hedeflerine ulaşması için daha kapsamlı bir dönüşüm şarttır.

Bütçe gerekçesine bakıldığında özellikle yüksek teknoloji ihracat hedeflerinin yetersizliği göze çarpmaktadır. TÜİK dış ticaret istatistik verilerine göre 2025 ağustos ayında, yüksek teknoloji sanayi ürünlerinin ihracat payının yalnızca %4,2'i olduğu açıklanmıştır. Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşük olan bu oran, Türkiye'nin teknoloji üretim kapasitesindeki zayıflığı gözler önüne sermektedir. Ar-Ge yatırımlarına ayrılan kaynaklar sınırlı kalmakta ve ülke, teknoloji ihracatında sürekli geride kalmaktadır.

Ayrıca sanayi altyapısında yeşil dönüşüm söylemleri güçlü görünse de pratikte yatırımların hala fosil yakıtlara dayalı olması bu söylemi anlamsız kılmaktadır. Yeşil dönüşüm konusunda gerçekçi bir ilerleme sağlanması için yenilenebilir enerjiye daha fazla yatırım yapılmalı, özellikle depolanabilir enerji yatırımları ve çevre dostu teknoloji destekleri artırılmalıdır.

Yine dijitalleşme ve siber güvenlik alanlarında ciddi eksiklikler söz konusudur. KOBİ'lerin dijital altyapısı güçlendirilmediği sürece Türkiye dijital dünyada rekabetten uzak kalacaktır. Bu alana ayrılan kaynakların yetersizliği Türkiye'nin dijital dönüşümünü zorlaştırmakta, ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerini sekteye uğratmaktadır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2025 yılı bütçesi, Türkiye'nin sanayi ve teknoloji alanında bağımsızlık iddiasını taşımaktadır. Ancak bu iddiaların gerçekleştirilmesi, eleştirilerin de işaret ettiği gibi, çok daha geniş kapsamlı bir kaynak desteği ve stratejik odaklanma gerektirmektedir. Neticede yatırımlar, yüksek katma değerli sektörlerde etkin sonuçlar yaratmaktan uzaktır. Mevcut teşviklerin yeterince stratejik olmadığından dolayı özellikle yüksek teknoloji alanlarında yerli üretim kapasitesini artıracak hedefli mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede teknoloji ihracatında artış sağlanması için Ar-Ge faaliyetlerine ciddi bir yatırım yapılmalı, yerli üretim daha fazla teşvik edilmelidir. Yeşil dönüşüm süreci yalnızca sembolik adımlarla sınırlı kalmamalı; fosil yakıtlardan uzaklaşılarak yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı bir altyapı oluşturulmalıdır. Türkiye'nin dijital dünyada rekabet gücünü artırmak için dijital altyapıya daha fazla kaynak ayrılmalı, siber güvenlik kapasiteleri artırılmalıdır. Yatırım teşvikleri daha stratejik bir yaklaşımla yeniden düzenlenmeli, özellikle yüksek katma değerli sektörler için odaklanmış teşvikler uygulanmalıdır.

Türkiye'de sanayinin dijitalleşmesi hedeflenirken, **özellikle KOBİ'lerin bu dönüşümü gerçekleştirmesi için gereken altyapı eksiklikleri** büyük bir sorun teşkil etmektedir. Dijitalleşme projeleri geniş destek ve teşviklerle sunulsa da birçok işletmenin teknoloji adaptasyonu için gerekli bilgi ve insan kaynağına sahip olmaması bu sürecin önünde ciddi bir engel oluşturabilir.

İnovasyon ve Ar-Ge teşvikleri, çoğunlukla büyük firmalar tarafından etkin şekilde kullanılmakta fakat KOBİ'ler bu teşviklere erişim noktasında dezavantajlı konumda kalmaktadır. İnovasyonun tabana yayılabilmesi için özellikle küçük işletmelerin daha çok desteklenmesi gerekmektedir. **Ancak 2025 yılı bütçe kalemleri incelendiğinde KOSGEB'in cari transferler başlangıç ödeneği 5.227.029.000 TL'den haziran ayı sonu itibariyle sadece ödeneğin %64'ı olan 3.388.370.340 TL harcandığı görülmektedir. KOBİ'lerin en çok ihtiyacı olduğu zamanlarda bile bu ödeneklerin yeterince kullanılmaması, zor durumda bulunan küçük esnafımızı kendi haline terk etmek anlamına gelmektedir.**

Buna karşılık 2026 yılı için söz konusu bedelin %20 arttırılarak 6.267.759.000 TL olarak belirlenmesi aslında KOBİ'lere kaynak aktarımının etkin ve etkili planlanmadığını bizlere göstermektedir. Bakanlık krizden çıkış anahtarı olan yenilikçi ve gelişime açık KOBİ'lere daha fazla destek sağlamalı iken mevcut ödeneklerini bile bu alana **aktarmamaktadır. "Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz" atasözünü tam da burada kullanmak yerinde olacaktır.**

Türkiye'nin yüksek teknoloji ürün ihracatını artırma hedefi stratejik olarak doğru bir hedef olmakla birlikte yüksek teknoloji alanındaki nitelikli iş gücü eksikliği ve eğitim sisteminin bu ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalması uzun vadede sürdürülebilirliği zorlaştırmaktadır. Yerli teknolojiyi geliştirme çabaları çoğunlukla kısa vadeli hedeflere odaklanmakta, Ar-Ge yatırımlarının uzun vadede sonuç vermesi beklenirken yeterli süre tanınmadan hızlı geri dönüşler beklenmektedir. **Bu açıdan özellikle küresel ölçekte faaliyet gösteren firmalar karşısında yerli teknoloji firmaların uzun vadede desteklenmesi bir zorunluluktur.**

Sanayi üretiminde sürdürülebilirlik hedefleri belirlenmiş olsa da çevresel standartlar konusunda yapılan düzenlemeler henüz sanayi genelinde bir dönüşüm sağlamaktan uzaktır.

Özellikle enerji yoğun sektörlerde karbon emisyonlarını düşürmeye yönelik rekabeti koruyan yasal düzenlemelere ve teşvik mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Bu açıdan enerji maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla hane halkına yapıldığı gibi stratejik alanda üretim yapan bu tür firmalara sübvansiyonların yapılması ve buna yönelik kilit projelere destek aktarımlarının sağlanması önemlidir. Ayrıca yerli ve milli kaynaklarla üretimi sağlanan ve otomotiv alanında bir dönüşümü temsil eden TOGG ve benzeri firmaların gelişimini desteklemek adına ilk etapta bu ürünleri kullanan son tüketicilerin enerji maliyetlerinin düşürülmesine ve yeni gelişen piyasanın desteklenmesine yönelik olarak yerel şarj istasyonları başta olmak üzere ek kaynak aktarımlarının yapılması oldukça önemlidir.

Haziran sonu itibariyle 2025 bütçe gerçekleşmeleri de göz önüne alındığında 2025 yılı itibarıyla sanayi kapasite kullanım oranlarının düşmesi, yerli üretimde ve ihracatta yaşanan küresel dalgalanmalara karşı dayanıklılığın artırılması gerektiğine işaret etmektedir. Sanayinin esnekliğini artıracak destek programları veya farklı finansman yöntemleriyle sürdürülebilir bir büyüme modeli geliştirilmelidir.

2024 yılı için hedeflenen projelerin çıktılarının düşük kalması ve sanayinin dijitalleşmesi için ayrılan kaynakların yeterli olmadığını ve etkin kullanılamadığını göstermektedir. Başta KOBİ'lerin dijital altyapılarını güçlendirmeyi hedefleyen bütçenin yeterli olmadığı, dijital güvenlik ve siber altyapıya ayrılan kaynakların sınırlı kaldığı ortadadır. **Ayrıca yüksek teknolojili ürün ihracat oranının %4,2 seviyesinde kalacağı öngörüsü, uluslararası rekabet gücü açısından yetersiz bir orandır.**

Sonuç olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2026 bütçe gerekçesinde iddialı hedefler ortaya koymasına karşın bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için gereken mali ve stratejik desteğin bütçe kalemlerindeki eksikliği dikkat çekmektedir. Bütçedeki bu eksiklikler giderilmediği sürece Türkiye'nin sanayi ve teknoloji alanındaki bağımsızlık iddiası yalnızca bir söylem olarak kalacaktır. Cari transferlere ayrılan büyük bütçe, doğrudan yatırımlar ve stratejik projeler için gerekli kaynakları sınırlamakta, hükümetin sanayi sektöründeki uzun vadeli bağımsızlık ve gelişim iddialarını sorgulatmaktadır.

KOBİ'lerin dijitalleşme sürecinde yeterince desteklenmemesi ve bütçe planlamalarında kaynakların etkin kullanılamaması, ekonomik büyümenin tabana yayılması konusunda ciddi bir zafiyet göstermektedir. Bakanlık, bir yandan sanayi ve teknoloji alanında bağımsızlık hedefini vurgularken diğer yandan sektörün kritik ihtiyaçlarını karşılayacak somut adımlardan uzak kalmaktadır. 2024 yılı için sanayide düşen kapasite kullanım oranları ve sınırlı teşvikler, sanayi politikalarının içi boş söylemlerle şekillendiği algısını güçlendirmektedir.

Özellikle yüksek teknoloji ihracatı hedefleri Türkiye'nin küresel rekabette geri kalmaya mahkûm edilmekte olduğunu gösterirken, yerli ve milli teknoloji üretimi söylemleriyle çelişmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı somut ve bağımsız bir kalkınma stratejisi oluşturmak yerine, kısa vadeli ekonomik kaygılarla hareket etmektedir. Bu bağlamda beton binalara yapılan yatırımlar ile verimsiz düşük teknolojiye dayalı sanayi kurgusunun terk edilememesi, yüksek teknolojiye dayalı dönüşüm hedeflerinin samimiyetini sorgulattığı gibi uluslararası alanda sürdürülebilirlik iddialarını da zayıflatmaktadır.

Özetle Bakanlık, kâğıt üzerinde güzellemeler yaptığı vizyonu ile pratikteki uygulama arasındaki uçurumu kapatmadıkça, sanayi sektörünün gerçek potansiyelini ortaya çıkaracak koşulları sağlayamayacaktır. Türkiye'nin sanayi ve teknolojide bağımsız bir aktör olabilmesi, kapsamlı ve kararlı bir bütçe politikası ile mümkün olabilirken mevcut bütçe dağılımı, Bakanlık hedeflerini bir söylemden öteye taşıyamamaktadır.

3.12. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

Tarım üzerine konuşacaksak, önce kavramları doğru koymak zorundayız. Çünkü bugün iktidarın hazırladığı her metinde birbirine karışmış, yer yer çelişen, hatta aynı cümlede iki farklı anlam yüklenen bir tarımsal kavram kargaşasıyla karşı karşıyayız. Bitkisel üretim dendiğinde yalnızca bir bölümün adı anlaşılıyor, hayvancılık tarımın dışında bir faaliyetmiş gibi ele alınıyor, bir yerde "üretim planlaması" denirken başka bir bölümde "planlı üretim" bambaşka bir içerikle kullanılıyor. Kırsal kalkınma Büyükşehir Yasası'ndan kopuk ele alınıyor; kırsalın sosyolojisi, mekânsal gerçekliği ve ekonomik geçişkenliği görülmeden tekil bir başlık gibi yazılıyor. Ormancılık, bitkisel üretimden; kırsal kalkınma, tarımsal üretimden; hayvancılık ise tarımın bütününden soyutlanıyor. Kavramın kendisini bu kadar parçalayan bir yaklaşımın, politikayı bir arada tutabilmesi elbette mümkün değildir.

Bu nedenle şunu en başta söylemek gerekir: Tarım bir başlık değil, **bütündür**. Tarım devasa bir ihtisas alanıdır; bitkisel üretimiyle, hayvancılığıyla, merasıyla, toprağıyla, suyu ve ormanı ile birlikte ekosistemik bir mekândır. Tarım ve kırsal kalkınma, ekonomik olduğu kadar demografik, sosyokültürel, mekânsal ve ekolojik bir geçiş alanıdır; parçaları tek tek yazarak bütün kurulamaz. Türkiye'nin tarıma ihtiyacı süslenmiş afişler değil; makro politika perspektifidir. Kavramı doğru kurmadan politika yazılamaz; politikayı doğru kurmadan tarım yönetilemez.

Şimdi gelelim 2026 yılı Tarım ve Orman Bakanlığımızın bütçesine…

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nde Tarım ve Orman Bakanlığı'na toplam **541 milyar TL** kaynak tahsis edilmiştir. Bunun yalnızca **168 milyar TL'si** tarımsal destek programlarına ayrılmıştır. Bütçenin genel düzeyde büyümesine rağmen, **tarımsal desteklerin milli gelir içindeki payı**, hem **kanuni zorunluluğun hem de sektörün reel ihtiyacının çok gerisinde** kalmaktadır.

5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 21. maddesi son derece nettir:

"Bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamaz."

2026 yılı için GSYH beklentisi **77 trilyon TL** düzeyindedir. Buna göre **tarımsal destek bütçesinin en az 770 milyar TL olması zorunludur**. Ancak 2026 bütçesinde tarımsal desteklere ayrılan kaynak **yalnızca 168 milyar TL**'dir.

Bu şu anlama gelir:

> **“**Destekler, yasanın öngördüğü seviyenin dörtte birine bile ulaşmamaktadır.”

Dolayısıyla, hükümet Tarım Kanunu’nu bir kez daha uygulamamış, kanuni yükümlülüğü sistematik biçimde ihlal etmiştir. Hazırlanan tablolarda da net biçimde görüldüğü üzere, **Tarım Kanunu’nun yürürlüğe girdiği yıldan AK Parti hükümetleri bu yükümlülüğü yerine getirmemiştir**. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, 2026 yılında tarım sektörüyle bağlantılı **vergi harcamalarının (vergi istisnaları, muafiyetler, indirimler nedeniyle oluşan kamu gelir kaybı)** toplam **262 milyar TL** olacağını açıklamıştır.

Bu rakamın anlamı son derece kritiktir:

- Devlet, yanlış planlama, sıfır ve düşük gümrüklü ithalat politikaları nedeniyle **262 milyar** TL gelir kaybına katlanmaktadır**.**
- Bu tutar, bir yıllık tarımsal destek bütçesinin (168 milyar TL) çok üzerindedir.

Bu tablo, Türkiye’de tarımın bir **makro politika olarak hiç ele alınmadığını**, dış ticaret ve üretim planlamasındaki hataların **devasa bir vergi harcamasına** dönüştüğünü göstermektedir.

Başka bir ifadeyle:

- Gümrük vergilerinin indirilmesiyle oluşan farklar nedeniyle kamu ciddi bir gelir kaybına uğramaktadır.
- Bu kayıp, çiftçiye verilmesi gereken desteğin **1,5 katına** eşittir.
- Tarım politikası, yerli üretimi güçlendirmek yerine **ithalatı finanse eden bir mekanizmaya dönüşmüştür.**

Bu nedenle 262 milyar TL’lik vergi harcaması, sektördeki plansızlığın ve öngörüsüzlüğün **en somut kanıtı**dır.

2026 bütçesi incelendiğinde, Temel Destek kaleminde dekara yapılan ödeme **2025 üretim döneminde 244 TL iken 310 TL’ye çıkarılmış**, yani nominal olarak **%27’lik bir artış** yapılmış görünmektedir.
Ancak aynı dönemde bu kalemi finanse eden toplam bütçenin **97 milyar TL’den 90,8 milyar TL’ye düşürülmesi**, desteklerin “arttırıldığı” yönündeki algının gerçeği yansıtmadığını ortaya

koymaktadır. **Birim destek miktarı artırılmış gibi gösterilmiş, fakat toplam havuz küçültülmüştür.**

2026 yılı tarımsal destek bütçesinde öngörülen **%5,7'lik artış**, ilk bakışta desteklerin büyütüldüğü izlenimi verse de, gerçekte **genel enflasyonun, gıda enflasyonunun ve tarımsal girdi enflasyonunun çok altında** kalmaktadır. Artış oranı, Tarımsal ÜFE'nin bile gerisindedir. Bu tablo, üreticinin hızla artan maliyet baskısı altında yalnız bırakıldığını; tarımsal desteklerin **reel olarak ciddi bir erime yaşadığını** göstermektedir.

Desteklerin reel değer kaybına karşılık, tarımsal kredi faiz görev zararlarının **220 milyar TL'yi aşmış olması**, Türkiye'nin tarım finansmanını yanlış bir eksene oturttuğunu ortaya koymaktadır. Bütçe kompozisyonu, tarımsal kaynakların giderek daha büyük bir bölümünün **doğrudan üretimi değil**, finansman sisteminin faiz yükünü karşılamaya yönlendirildiğini kanıtlamaktadır. Kısacası; **çiftçi değil, faiz desteklenmektedir.**

Bu çarpık tablo, 2025 yılı başında yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile daha görünür hâle gelmiştir. Sübvansiyonlu tarımsal kredilerde çiftçinin ödeyeceği faiz yükü bir anda **%50 oranında artırılmış**, bu durum üretici örgütlerinde büyük bir tedirginlik oluşturmuştur. Kamuoyu tepkisinin yükselmesi üzerine karar **30 Ekim 2025'te geri çekilmiş**, ancak bu geri çekiliş herhangi bir iyileştirme anlamına gelmemiştir. Zira:

- **Kredi limitlerinde artış yapılmamış**,
- **Sübvansiyon oranları güncellenmemiş**,
- Faiz oranları yalnızca **mevcut seviyede dondurulmuş**,

böylece yükselen enflasyon ve tırmanan girdi maliyetleri karşısında kredi mekanizması **reel olarak etkisiz hâle gelmiştir.** Kamuoyunda "faiz artışı geri çekildi" algısı oluşturulurken, çiftçi örgütleri bu manipülatif atmosfer nedeniyle sessiz kalmış; sonuçta mevcut durum **fiilen çiftçi aleyhine korunmuştur.**

Daha da dikkat çekici olan ise, aynı karar kapsamında 1 Ocak 2026'dan itibaren yürürlüğe girecek yeni kısıtlamadır. Buna göre, **vergi borcu, SGK primi veya Bağ-Kur borcu bulunan üreticiler düşük faizli ya da sübvansiyonlu kredilerden yararlanamayacaktır.** Bu düzenleme; son yılların en ağır **zirai don**, en yüksek **kuraklık**, ve tarihin en yüksek **mazot, gübre, yem ve enerji maliyetlerinin** yaşandığı bir dönemde uygulamaya alınacaktır.

Ekonomik olarak kırılgan bir süreçte, üreticinin finansal erişimini daha da daraltmak; yalnızca üretim motivasyonunu zayıflatmakla kalmayacak, pek çok işletmeyi de sistem dışına itecektir.

2025 Türkiye Tarımı

2025 yılı, Türkiye tarımı açısından yalnızca zor bir dönem değil; iklim kaynaklı tahribatların ekonomik ve sosyo-demografik baskılarla üst üste bindiği gerçek bir eşik yılı olmuştur. Yılın ilk yarısında ardı ardına gelen şiddetli zirai don ve geniş alanlarda etkili olan kuraklık, bitkisel üretimde uzun yıllardır görülmeyen ölçekte kayıplara yol açmıştır. TÜİK'in 2025 Bitkisel Üretim 2. Tahmini de bu tabloyu açık biçimde teyit etmektedir: meyve üretimi toplamda %30,4, tahıl üretimi %12,4 azalırken; sebze üretimi neredeyse yatay seyirle %0,8 daralmıştır. Bu veriler, iklim şoklarının artık dönemsel bir olumsuzluk değil, üretim planlamasında kalıcı ve sistemik bir risk faktörü hâline geldiğini göstermektedir.

En ağır darbe meyve grubunda yaşanmış; toplam üretim 28,4 milyon tondan 19,8 milyon tona düşerek %30,4 küçülmüştür. Kirazda %70,6, kayısıda %73,9, vişnede %68,5, elmada %48,3, şeftalide %46,1, üzümde %24,5 oranında kayıp yaşanmıştır. Turunçgil grubunda yıllık düşüş %12,4 olmakla birlikte, özellikle limonda %34,8'lik sert bir daralma dikkat çekmektedir. Mandalina %7,1 ile sınırlı bir artış gösterse de genel tablo olumsuzdur. Sert kabuklularda da durum benzerdir: Antep fıstığında %61,1, fındıkta %38,5, cevizde %38,1, bademde %36,6 düşüş beklenmektedir. Bu ölçekte bir üretim kaybı, meyveye dayalı iç pazar ve ihracat zincirlerinde arz istikrarını, kalite sürekliliğini ve işletmelerin nakit akışını kaçınılmaz biçimde zorlayacaktır.

Tahıllarda üretim 39,02 milyon tondan 34,17 milyon tona gerileyerek %12,4 düşmüştür. Kaybın büyük bölümü iki üründe yoğunlaşmaktadır: Buğday üretimi 20,8 milyon tondan 17,9 milyon tona düşerek %13,9 gerilemiş ve beş yıl sonra ilk kez 18 milyon tonun altına inmiştir. Arpa ise %25,9'luk kayıpla 8,1 milyon tondan 6 milyon tona inmiştir. Bu iki üründe 3 milyon tonu aşan daralma, yem ve un sanayinden hayvancılık maliyetlerine, tüketici fiyat istikrarından ithalat baskısına kadar çok sayıda kanalda zincirleme etki oluşturacaktır. Mısır üretimi %4,9 artışla sınırlı bir denge unsuru oluştursa da genel tabloyu değiştirmeye yetmemektedir. TÜİK'in daha geniş sınıflaması olan "tahıllar ve diğer bitkisel ürünler" grubunda üretim 74,88 milyon tondan 67,06 milyon tona düşerek %10,4 gerilemiş; patates üretimi de %13 kayıpla 6,9 milyon tondan 6,0 milyon tona inmiştir.

Kuru bakliyatta da aynı olumsuz trend devam etmektedir. Kırmızı mercimek üretimi %43,2, yeşil mercimek %58,2, nohut %29,3, kuru fasulye %11,4 azalmıştır. Protein dengesi ve gıda güvenliği açısından stratejik bir ürün grubu olan bakliyatta bu ölçekte bir düşüş, hem üretici gelirini düşürecek hem de ithalat faturasını artıracaktır. Yağlı tohumlarda zaten yüksek olan dışa bağımlılık daha da derinleşmektedir; toplam üretim 2,775 milyon tondan 2,341 milyon tona düşerek %15,6 gerilemiş, soyada %17,4, ayçiçeğinde %17,6 kayıp yaşanmıştır. Lifli ürünlerde şeker pancarı %4,1, kütlü pamuk %13,7 düşerken yalnızca tütünde %17,7 artış görülmüştür. Bu bileşim, yağlı tohum ve lifli ürünlerde hem arz açığının hem de işleme sanayinin ithalat bağımlılığının güçleneceğini göstermektedir.

Sebze üretimi toplamda %0,8 gibi sınırlı bir kayıp yaşamış olsa da alt kalemlerde belirgin dalgalanmalar söz konusudur. Karpuz üretimi %8,3, kavun %17,5, kuru soğan %2,6 artarken; domates %7,6, salçalık kapya biber %6,3, taze fasulye %8,3 gerilemiştir. Taze ürünlerde lojistik, enerji, işçilik ve pazarlama kanallarında yaşanan kırılganlıklar, bu tür yıllık dalgalanmaları büyütmektedir.

Türkiye'de Gıda Enflasyonu

2025 yılı itibarıyla Türkiye, gıda enflasyonunda OECD ülkeleri arasında açık ara birinci sıraya yerleşmiştir. OECD'nin Eylül 2025 verilerine göre Türkiye'de gıda enflasyonu %36,1 iken, OECD ortalaması yalnızca %5 düzeyindedir. Bu fark, Türkiye'de gıda fiyatlarının artık küresel eğilimlerden tamamen koptuğunu ve tarımsal üretim yapısının derin bir kriz içinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Gıda fiyatlarındaki artışın temel nedeni, üretim maliyetlerinin sürekli yükselmesi ve tarımsal üretim kapasitesinin giderek daralmasıdır. Kuraklık, enerji ve yem fiyatlarındaki artış, girdi maliyetlerinin döviz bazlı yükselişi ve çiftçinin artan finansman yükü, üretim gücünü zayıflatmış; üretici maliyet artışını satış fiyatına yansıtamadığı için sektörden çekilmeye başlamış, arz daralması da fiyatları doğrudan yukarı itmiştir.

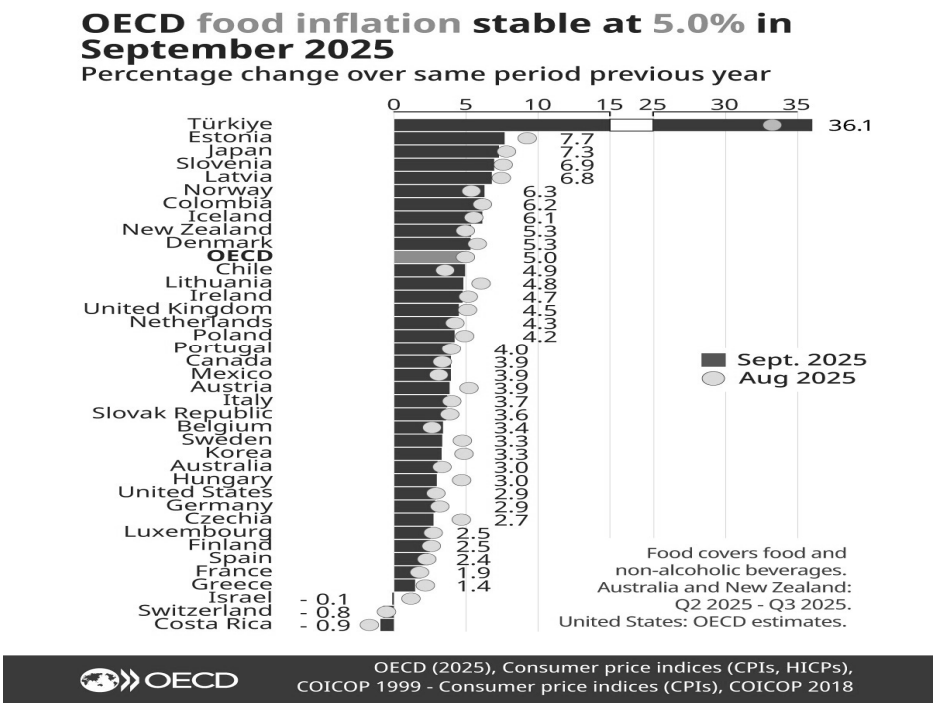

TÜİK'in Ekim 2025 TÜFE verilerine göre genel enflasyon %32,87 iken, gıda enflasyonunun %36,1 seviyesinde olması, fiyat artışlarının artık genel ekonomik baskılardan değil, doğrudan gıda arz zincirindeki bozulmadan kaynaklandığını göstermektedir. Bu tablo yalnızca ekonomik bir sonuç değildir; en temelinde Türkiye'nin gıda güvenliğini tehdit eden bir yapısal kırılganlığa işaret etmektedir. Gıda fiyatları artık sadece bir "pazar fiyatı" ya da "aracı kârı" meselesi olmaktan çıkmış; sağlıklı beslenme hakkını, yoksullukla mücadeleyi ve gelir dağılımını etkileyen derin bir toplumsal mesele hâline gelmiştir.

OECD verileri Türkiye'nin bu kopuşunu daha da netleştirmektedir: Japonya'da gıda enflasyonu %7,3, Estonya'da %7,7, Avrupa Birliği ortalamasında yaklaşık %5 seviyesinde iken; Türkiye'de oran yedi kat daha yüksektir. Bu makas, küresel dalgalanmalarla açıklanamaz; bizzat Türkiye'nin yanlış tarım politikalarının ve üretim planlamasındaki zafiyetlerin bir sonucudur. Yükselen maliyetlere rağmen üretimin desteklenmemesi, planlamanın yapılmaması ve piyasaların yönetilememesi bu tabloyu ortaya çıkarmıştır.

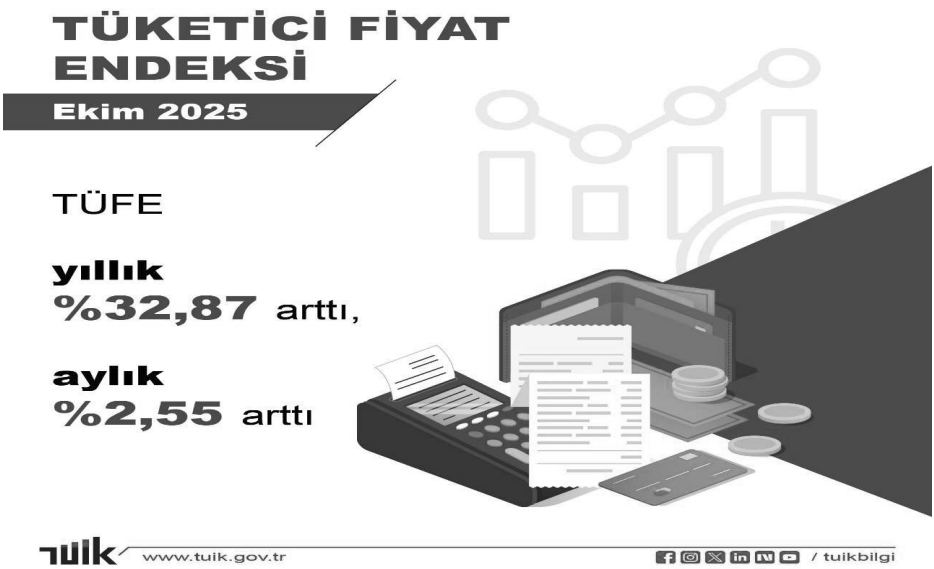

Son dönemde hükümetin "fiyatları artıran aracılar ve komisyoncular" söylemi, bu yapısal sorunları perdelemeye dönük bir günah keçisi arayışıdır. Antalya'da tarladan neredeyse bedava alınan bir kilo domatesin İstanbul'da hiçbir komisyoncu payı olmadan 30 liraya kadar çıkmasının sebebi aracı değil; **üretimin maliyetlenmesi, nakliye-enerji zincirinin kırılganlığı ve üretim planlamasındaki başarısızlıktır**. Üretici mazot, gübre, ilaç ve elektrik zamları altında ezilirken, hükümet tüm sorumluluğu aracılara yükleyerek kendi politikasızlığını görünmez kılmaya çalışmaktadır. Oysa aracı, sistemin doğal bir parçasıdır; sorun aracılar değil, **aracılığın yönetilemediği bozuk sistemdir**.

Bir yıl fazla üretilen ürünün tarlada çürürken ertesi yıl kıtlığa yol açması, Türkiye'de üretim planlamasının neredeyse hiç olmadığını göstermektedir. Hangi ürünün nerede, ne kadar üretileceğine dair bir yönlendirme ve bölgesel uzmanlaşma stratejisi bulunmamaktadır. Bu plansızlığın bedeli üreticiye destek verilerek değil; ithalat kapıları açılarak ödetilmektedir. Türkiye bugün patatesini, soğanını, buğdayını, arpasını, bakliyatını ve hatta samanını bile ithal eden bir ülkeye dönüşmüştür. Ancak ithalatın fiyat istikrarı sağlamadığı artık defalarca deneyimlenmiştir. Her ithalat kalemi, yerli üreticiyi daha fazla zayıflatmakta ve Türkiye başka ülkelerin çiftçilerini desteklerken kendi üreticisini sistem dışına itmektedir.

Bu süreç daha derin bir ekonomik ve sosyal aşınmayla birleşmektedir. Üretici tarafındaki maliyet şoklarına ek olarak reel gelirde yaşanan erime de tabloyu ağırlaştırmaktadır. **Uzmanların analizlerine göre 2003 yılında 1 TL ile 1,65 kilogram buğday alınabilirken 2025 yılında 1 TL ile yalnızca 74 gram buğday alınabilmektedir**. Bu dramatik düşüş, üreticinin maliyet-gelir makasının neden çiftçi aleyhine açıldığını yalın biçimde ortaya koymaktadır. Girdi fiyatları döviz, enflasyon ve iklim kaynaklı ek masraflarla hızla artarken, üreticinin elde ettiği birim gelir aynı hızda artmamakta; hatta reel olarak gerilemektedir.

Demografik yapı da tarımsal üretimin geleceği açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır. Türkiye'de ÇKS'ye kayıtlı 2,3 milyon üretici görünse de aktif üretici yaş ortalaması 53,2 olarak ölçülmektedir; TZOB'a göre bu ortalama **59'dur**. 18–32 yaş arasındaki genç üreticilerin oranı yalnızca %5'tir. Bu durum, gelecek on yıl içinde arz güvenliği, işletme devri ve kırsal nüfusun sürdürülebilirliği açısından alarm vericidir. Geleneksel karma üretim modeli çözülmekte; hayvancılık yan uğraş olmaktan çıkmakta, organik madde dengesi bozulmakta ve döngüsel tarımın getirdiği maliyet avantajları kaybedilmektedir.

Türkiye'de ortalama işletme büyüklüğü **61** dekardır. Hayvancılıkta bu rakam süt sığırcılığında 27 baş, besicilikte 55 baş, küçükbaşta 245 baştır; ancak ekonomik sürdürülebilirlik için gereken eşikler daha yüksektir. Ölçek yetersizliği, mekanizasyon ve dijital izleme yatırımlarını sınırlamakta; birim maliyetler artarken kâr marjları daralmaktadır.

Tarımsal finansman tarafı da benzer şekilde kırılganlaşmaktadır. 2019'da çiftçilerin borçsuz üretim yapabilme oranı **%55 iken 2024'te %28'e** düşmüştür. Banka kredileri üretici finansmanında %61, Tarım Kredi %23, bayiye vadeli borçlanma %21 oranındadır. Kullanılan kredilerin %81'i işletme sermayesi niteliğinde olup yatırım kredisi kullanımı gerilemiştir. Çiftçinin borçlanması büyüme için değil, ayakta kalmak içindir. Bankalara olan toplam kredi borcu 1 trilyon 81 milyar TL'ye yükselmiştir; yıl başında bu rakam **784 milyar TL** idi. Aynı dönemde icra verileri de çarpıcıdır: 52 traktör ve 5.325 tarla satışa çıkarılmış, yaklaşık 500 traktörün haczedildiği ve 10 bine yakın arazinin icralık olduğu bildirilmiştir.

Likidite baskısı TMO'nun uzun vadeli ödeme sistemi nedeniyle daha da artmaktadır. Hububat alımlarında ödeme süresi 2022'de ortalama 10 gün iken 2024'te 45 güne kadar uzamış, 2025'te 30 güne çekilmiş olsa da üretim döngüsü için hâlâ yüksektir. Girdilerin peşin, ürün gelirlerinin geç tahsil edilmesi çiftçiyi sürekli bir işletme sermayesi açığına mahkûm etmektedir.

Tarladan Pazara Kaybeden Üretici

Türkiye'de tarımsal üretimin kaderi artık yalnızca tarlada değil; ürünün pazara ulaşabildiği her kilometrede belirleniyor. Ancak bu zincir her yıl biraz daha kırılıyor. Çiftçi üretmek için mücadele verirken, ürettiği ürünü pazara ulaştırmak için de adeta hayatta kalma savaşı veriyor. 2020 yılında "üretim sonrası sorun yaşamadım" diyen üretici oranının %29'dan 2024'te %11'e düşmesi, bu çöküşün en yalın göstergelerinden biridir. Ürün değerinde satılamıyor, alıcı bulunamıyor, bulunan alıcı da parasını zamanında ödemiyor. Üreticinin emeği, yıl boyunca verdiği alın teri, bir imzaya ve çoğu zaman ödenmeyen bir vaade kalmış durumda.

TMO'nun ödeme vadelerini 10 günden 30 güne, ardından 45 güne çıkarması üreticinin nakit akışını felç etmiş; çiftçiyi tarlasını değil, borç defterini yönetmeye mahkûm etmiştir. Birçok üründe satışların tamamen vadeliye dönmesi, üreticinin sermayesini eritmiş, finansal kırılganlığı artırmış ve üretim motivasyonunu derin biçimde zayıflatmıştır. Pazara erişimde yaşanan sıkışıklık, artık yalnızca bir işletme problemi değil; **Türkiye'nin tarımsal arz güvenliğini tehdit eden bir ulusal güvenlik meselesi** hâline gelmiştir.

Üstelik bu süreç yalnızca üreticinin değil, sektörün tümünün nefesini daraltan bir girdaba dönüşmektedir. 2024 yılında çiftçilerin yalnızca ürünlerini pazarlayabilmek için yaptığı harcama **103,3 milyar TL'dir**. Bu gider, toplam maliyet içinde küçük görünse de, nakit ödeme zorunluluğu nedeniyle üreticiyi en çok zorlayan baskıdır. Finansman sıkıntısıyla boğuşan çiftçi, ürünün gerçek değerini değil; borcunu kapatacak en hızlı nakdi dikkate almak zorunda kalmakta, böylece fiyat oluşumu tamamen üretici aleyhine işlemektedir. Değer zincirinin her halkasında bir pay varken, zincirin en zayıf, en kırılgan ve en az kazanan halkası ne yazık ki ürünü üreten çiftçidir.

Kooperatifleşmenin cılızlığı, üretici birliklerinin göstermelik varlığı ve dijital pazar altyapılarının kurulamamış olması, çiftçiyi piyasada kendi kaderiyle baş başa bırakmaktadır. Kısacası üretici tarlasında tek başına değil; piyasada, ticarette, finansmanda ve lojistikte de yapayalnızdır. Pazarlama aşaması bugün üretim kadar emek yoğun, fakat ondan çok daha belirsiz ve riskli bir süreç hâline gelmiş durumdadır. Bu yapısal tıkanıklık giderilmedikçe, kırsal yoksullaşma hızlanacak, kırsal çözülme derinleşecek ve gençlerin tarımdan uzaklaşması daha da ivme kazanacaktır.

Gelir kompozisyonu da bu çöküşün sosyo-ekonomik arka planını doğrulamaktadır. 2024 itibarıyla kırsal hanelerin **%71'i** tarım dışı gelirle ayakta durmaktadır; emekli aylıkları, ücretli

istihdam ve küçük çaplı ticaret artık kırsal yaşamın temel direkleridir. EYT düzenlemesiyle emeklilik gelirine dayalı yaşam %44'e kadar yükselmiştir. Bu tablo, tarımın artık kırsal hane ekonomisinin "ana faaliyet" olmaktan çıktığını, giderek tamamlayıcı, gelir açığını kapatmaya yarayan bir ikinci iş niteliğine dönüştüğünü göstermektedir. Bu dönüşüm yalnızca ekonomik bir sonuç değildir; Türkiye'nin tarımsal bilgi birikimini, üretici kuşağının sürekliliğini ve gıda güvencesini zayıflatan stratejik bir erozyondur.

2025 yılı ise bu kırılgan yapının üzerine eklenen şiddetli bir stres testidir. Meyvede %30,4'lük üretim kaybı, bazı ürünlerde %70'i aşan çöküşler, tahıllarda buğday ve arpa eksenindeki ciddi daralma, bakliyatta Türkiye'nin protein güvenliğini tehdit eden gerileme, yağlı tohumlarda arz açığını büyüten düşüş ve sebzede görülen bölgesel sarsıntılar, tarım sektörünün ne kadar kırılgan hâle geldiğini gözler önüne sermektedir. Bu üretim kayıpları, pazara erişim sorunları, artan maliyetler, finansman tıkanıklığı, uzun tahsilat süreleri ve yaşlanan üretici profiliyle birleşince, tarım sektörü 2025 yılını geçmişten devraldığı sorunların üst üste bindiği bir kader yılı olarak yaşamıştır.

Bugün Türkiye tarımı, üreticinin tarlada ter döktüğü bir alan değil; tarladan pazara uzanan her aşamada üreticinin kaybettiği, maliyetin büyüdüğü, kazancın küçüldüğü bir "kırılganlık ekonomisi" içine sıkışmıştır. Eğer bu yapı değiştirilmezse, tarımdan kopuş hızlanacak, kırsal çözülme geri döndürülemez bir eşiğe dayanacak ve Türkiye tarımda ithalat bağımlılığını kalıcılaştıracaktır.

Türkiye'de gıda güvenliği son yılların en kritik kamu sağlığı sorunlarından birine dönüşmüştür. Toplu gıda zehirlenmeleri neredeyse haftalık hâle gelmiş, yüzlerce kişinin etkilendiği olaylar sıradanlaşmıştır. Yapılan milyonlarca denetime rağmen tablo değişmemektedir; çünkü sorun sayıda değil, **sistemin işleyişindeki yapısal çöküştedir.** Gıda güvenliği artık "idari bir hizmet" değil, doğrudan halk sağlığını tehdit eden bir kriz alanıdır.

Bugün Türkiye'de kayıtlı **yaklaşık 1 milyon gıda işletmesi** bulunmaktadır. Buna karşılık sahada görev yapan gıda denetçisi sayısı **yalnızca 8 bindir.** Yani bir denetçinin sorumluluğu ortalama **125 işletmeye** denk gelmektedir. Üstelik bu hesap sadece kayıtlı işletmeler içindir; kayıt dışı üretim, mevsimlik satış noktaları, pazar yerleri, toplu tüketim alanları ve turizm bölgeleri bu sayıya dahil değildir. Bu ölçekte bir envanterde, denetimin düzenli, risk esaslı ve etkin yürütülmesi fiilen imkânsızdır. Kağıt üzerinde milyonlarca denetim yapılması, gerçekte gıda güvenliğinin sağlandığı anlamına gelmemektedir.

Sorunun derinliği yalnızca personel eksikliğiyle sınırlı değildir. Riskli işletmelere verilen yaptırımların caydırıcı olmaması, denetim sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılmaması, laboratuvar kapasitesinin sınırlı olması ve sektörde hızla artan kayıt dışılık, güvenlik zincirini kırılgan hale getirmiştir. Türkiye'de gıda zehirlenmelerinin her yıl artmasının sebebi, "denetim azlığı" değil; **denetimin etkisizliği**, denetim kapasitesinin plansız dağılımı ve yönetim modelinin dağınıklığıdır.

Tarımsal Ar-Ge'de Yaşanan Kriz

Türkiye'nin tarımsal AR-GE performansı, son yirmi yılda yaşadığı en sert gerileme dönemine girmiştir. Çağdaş Türk Tarım Platformu'nun kapsamlı analizine göre, Türkiye'nin tarımsal araştırma–geliştirmeye ayırdığı kamu kaynakları 2014'ten bu yana **serbest düşüşe** geçmiştir. 2024 yılında tarımsal AR-GE desteği yalnızca **20,19 milyon dolar** seviyesine inmiş; böylece Türkiye, 2000 yılındaki **23,82 milyon dolarlık** düzeyinin bile gerisine düşmüştür. Platform bu tabloyu, "Bu alanda yokum demek" ifadeleriyle değerlendirmektedir. Oysa tarımda verimlilik artışı, tohum ıslahı, iklim uyumu, su yönetimi, hayvansal hastalıklarla mücadele ve teknoloji temelli üretim modelleri ancak güçlü AR-GE yatırımlarıyla mümkündür.

Veriler, Türkiye'nin bu alandaki uzun dönemli kırılmayı net biçimde ortaya koymaktadır. 2014'te **170 milyon dolar** ile zirve yapan tarımsal AR-GE destekleri; 2018'de **90 milyon dolara**, 2020'de **64 milyon dolara**, 2022'de ise **26,5 milyon dolara** gerilemiş; 2024 itibarıyla **20 milyon doların** altına inmiştir. Bu yalnızca bir bütçe gerilemesi değil; **tarımın geleceğini yönetememe, bilimi sistem dışına itme ve stratejik vizyon eksikliği** sorunudur.

Daha çarpıcı olan ise AR-GE/Üretim Değeri oranındaki çöküştür. Çağdaş Türk Tarım Platformu'nun hesaplamalarına göre Türkiye'de bu oran:

- 2000: **%0,089**
- 2014: **%0,266**
- 2021: **%0,0886**
- 2024: **%0,0243**

24 yılda oran **dörtte bire** düşmüştür. Yani Türkiye üretirken bilimden uzaklaşmış, büyürken geleceğini küçültmüştür.

Aynı dönemde dünya ne yapmıştır? OECD ortalaması 2000'de **%1,141**, 2024'te **%1,114** – yani **istikrarlı**. AB ortalaması 2000'de **%1,525**, 2024'te **%1,6** – yani **yukarı yönlü**.

Türkiye ise **%0,024'e** düşerek OECD ve AB'nin katlarca gerisine inmiştir. Arjantin bile tüm dalgalanmalarına rağmen **%0,198** oranıyla Türkiye'nin çok üzerindedir.

Bu tablo tek bir gerçeği göstermektedir: Türkiye'de tarım, ithalatla, günübirlik müdahalelerle ve pansuman desteklerle yönetilirken; **AR-GE, inovasyon, teknoloji, tohum ıslahı ve su yönetimi gibi geleceğe dair tüm alanlar ihmal edilmiştir.** Çağdaş Türk Tarım Platformu'nun tespiti nettir: Tarımsal AR-GE'nin sürdürülebilir olabilmesi için üç temel şart gerekir: **istikrarlı ekonomi**, **istikrarlı ticaret**, **istikrarlı tarımsal üretim değeri**. Türkiye'de üçünün de eksik olması, AR-GE'nin çöküşünü kaçınılmaz hâle getirmiştir.

Tarımsal Üretim Değeri Mi?-Hasıla Mı?

Türkiye'de tarım tartışmaları artık rakamların etrafında dönen bir "siyah–beyaz" karşıtlığına sıkışmış durumda. Hükümet, 2024 yılı için **"74 milyar dolarlık tarımsal hasıla ile dünyada yedinciyiz"** diye övünürken; bu hasılanın neyi ifade ettiği, hangi kalemlerden oluştuğu ve en önemlisi **çiftçinin cebine giren gerçek değerin** ne olduğu konusunda derin bir karartma yaşanıyor. Çünkü "hasıla" dediğimiz değer, üreticinin eline geçen kazanç değildir; ara tüketim kalemleri düşürüldükten sonra hesaplanan bir teknik göstergedir. Bu nedenle, çiftçinin gerçek gelirini gösteren **"Tarımsal Üretim Değeri"** olmadan yapılan her açıklama, siyahı beyaz, beyazı siyah gösteren bir illüzyondan ibarettir.

Tam da bu nedenle, ülkede veri güvenilirliği azalırken, hesap verilebilirlik zayıflarken ve hayati göstergeler kamuoyundan saklanırken bağımsız araştırmacılar, meslek örgütleri ve akademi, tarımın gerçek resmini dış kaynaklardan, karşılaştırmalı verilerden ve küresel veri setlerinden anlamaya çalışıyor. Çünkü artık Türkiye'de tarımsal üretimin temel taşlarını oluşturan göstergelerin bir kısmı – özellikle "tarımsal üretim değeri" ve "ara tüketim" – 2021'den bu yana yayımlanmıyor. Bu durum yalnızca teknik bir eksiklik değil; tarım politikasının yönünü, bütçe yapısını, destek modelini ve arz güvenliği stratejilerini tümüyle belirsizleştiren **ciddi bir politik sorun** hâline gelmiştir.

Bugün hükümet, hasılayı büyüten bir başarı hikâyesi anlatıyor; ancak üretim maliyetlerinin, kuraklığın, don felaketlerinin, yem fiyatlarının ve finansman krizinin altında ezilen çiftçinin yaşadığı gerçeklik bambaşkadır. Eğer tarımsal hasıla 74 milyar dolarsa, o zaman sorulması gereken asıl soru şudur: **"Tarımsal Üretim Değeri nerede? Çiftçinin gerçek geliri ne kadar?"**

Bu sorunun cevabı yoktur — çünkü kamu, artık bu veriyi yayımlamamaktadır.

Oysa Avrupa Birliği, 2024 yılı tarımsal üretim değerini **531,9 milyar avro** olarak açıklamış, bunun **%50,3'ünü bitkisel üretimin, %41,1'ini hayvansal üretimin** oluşturduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur. AB'de ara tüketim 303,3 milyar avrodur; katma değer 228,6 milyar avrodur; tüm ekonomi içindeki payı %1,2'dir.

Peki ya biz?

"Bilmiyoruz."

Türkiye'de, çiftçinin kapısında oluşan "brüt üretim değeri"nin ne olduğu, bu değerin ne kadarının maliyete gittiği, ne kadarının tarımsal katma değer olarak ekonomiye döndüğü bilinmemektedir. Bilmiyoruz çünkü açıklanmıyor. Bilmiyoruz çünkü hesap sorulamıyor. Ve bilmiyoruz çünkü siyah ile beyaz arasındaki çizgi, bilerek bulanık bırakılıyor.

En acı olan ise şudur: Tarımsal üretim değeri gizlendiğinde, bütçe tartışmaları da, destek programlarının etkinliği de, maliyet analizleri de, ithalat bağımlılığı da doğru zeminde tartışılamaz. Bir ülke tarımını rakamlarla değil, **rakamların arkasındaki gerçeklerle** yönetir.

Bugün Türkiye'de tarım politikasının en kritik sorusu budur: **"Çiftçinin ürettiği gerçek değer nerede?"** Bu soruya yanıt verilmeden yapılan her açıklama yalnızca siyah–beyaz bir tartışmanın devamıdır. Oysa biz, tarımın gri alanlarını değil, gerçeklerini görmek zorundayız.

2025 Türkiye'sinde Hayvancılık

2025 yılı, Türkiye hayvancılığı için yalnızca artan maliyetlerin değil, **son yılların en yıkıcı hayvan sağlığı krizlerinden birinin** yaşandığı bir dönem olmuştur. İlkbaharda başlayan ve kısa sürede ülke geneline yayılan Şap Hastalığı (FMD) salgını, hayvancılık sektöründe üretim kapasitesini, gıda güvenliğini ve dış ticaret kabiliyetini temelden sarsmış; Türkiye'nin kırmızı et, süt ve damızlık yapısını doğrudan tehdit eden yapısal zaafları görünür hâle getirmiştir.

Eski Tarım Bakanı Mehdi Eker'in başkanlığındaki TARPOL tarafından yayımlanan kapsamlı "Şap Hastalığı Raporu", krizin gerçek boyutunu tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Rapora göre Türkiye'deki büyükbaş hayvan popülasyonunun yaklaşık **%30'u hastalıktan etkilenmiştir**. Ekonomik kayıp ise **yıllık en az 4,1 milyar dolar**, yani yaklaşık **162 milyar**

TL'dir. Bu hesaplama sadece doğrudan üretim kayıplarını kapsamaktadır; zincir etkilerle birlikte gerçekte oluşan tahribatın bunun çok üzerinde olduğu açıktır.

Bu krizi önceki dönemlerden ayıran temel fark, virüsün tip değiştirmesidir. Dünya referans laboratuvarlarının bildirimlerine göre Türkiye'de daha önce görülmeyen **SAT-1**, **SAT-2** ve Uzak Doğu kaynaklı **O/ME-SA/SA-2018** varyantı tespit edilmiştir. Virüsün İran ve Güneydoğu sınırlarından giriş yaptığı değerlendirilmektedir. Bu tablo, sınır biyogüvenliği, hayvan hareketi kontrolü ve hızlı müdahale kapasitesi gibi kritik konularda ciddi zayıflıklar olduğunu göstermektedir.

Salgının yayılma hızı öylesine yüksektir ki, Türkiye tarihinde ilk kez **ülke genelindeki tüm hayvan pazarları aynı anda kapatılmıştır**. Zoonotik risk nedeniyle değil, yayılımı durdurmak amacıyla alınan bu karar üretici açısından ciddi bir ekonomik daralma oluşturmuştur; pazarlama, nakit akışı, yem tedariki ve satış süreçlerinde zincirleme sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Kriz yönetimi ise başlı başına ayrı bir sorun alanı olmuştur. Tarım Bakanlığı'nın ilk aşılama uygulamalarında, sahada baskın şekilde görülen **SAT-1** suşunun aşı içeriğinde bulunmadığı tespit edilmiştir. Stoklardan üretilen geçici aşılar virüs tipine tam uyum sağlamamış; etkili suşla hazırlanacak aşıların devreye girmesi aylar sürmüştür. Gecikme, hastalığın batı bölgelerine kadar yayılmasına neden olmuştur. Bazı bölgelerde hiç şap vakası yokken karantina uygulanması üreticiyi mağdur etmiş; salgın ilerledikçe bu kez karantinanın erken kaldırılması virüsün kontrolsüz yayılmasına yol açmıştır. Hem aşı yönetimi hem karantina stratejisi, ciddi koordinasyon eksiklikleri ve planlama hatalarıyla yürütülmüştür.

Daha da önemlisi, hastalığa yakalanan birçok hayvan kısa sürede ikinci ve üçüncü enfeksiyonlara yakalanmış; bu durum virüsün yüksek mutasyon hızına işaret etmektedir. Dolayısıyla sorun sadece bugünün üretimi değil; **gelecek dönem damızlık programlarının da tehlikeye girmesidir**.

TARPOL'un ekonomik kayıp tablosu ise krizin büyüklüğünü sayısal olarak ortaya koymaktadır:

- Et üretim kaybı: **2,3 milyar dolar**
- Süt üretim kaybı: **875 milyon dolar**
- İlaç ve tedavi giderleri: **416 milyon dolar**
- Aşı maliyeti: **50 milyon dolar**

- Buzağı ölümleri: **25 milyon dolar**
- İhracat kısıtları: **437 milyon dolar**

Toplam: ≈ 4,1 milyar dolar (162 milyar TL)

Bu tablo yalnızca kaybın büyüklüğünü değil; **yaklaşan arz şokunun da kaçınılmaz olduğunu** göstermektedir. Süt verimi düşen, tırnak ve meme problemleri yaşayan hayvanların önemli kısmı damızlık olarak kullanılamayacak durumdadır. Sadece büyükbaş değil; küçükbaş hayvancılık da ağır hasar almış, doğurganlık oranları düşmüş, yavru kayıpları artmıştır.

Uluslararası örnekler Türkiye'deki durumun ciddiyetini daha da netleştirmektedir: ABD'de 25 yıl süren mücadele 20–25 milyar dolara mal olmuştur; İngiltere'nin 2001 krizinde 3,8 milyon hayvan itlaf edilmiş, ülke 29 milyar sterlin ekonomik kayıp yaşamıştır. Türkiye'de henüz geniş çaplı bir itlaf yapılmamış olmasına rağmen kayıp **4,1 milyar dolara** ulaşmıştır. Bu süreç kötü yönetilirse, kaybın birkaç katına çıkacağı öngörülmektedir.

Salgının etkisiyle Türkiye hayvansal ürün arzındaki boşluğu ithalatla kapatmaya yönelmiş; 2024'te **373 bin baş** sığır ithal edilirken 2025'in ilk sekiz ayında bu sayı **505 bine** çıkmış, ödenen döviz **794,9 milyon dolara** ulaşmıştır. Son on yılda **10 milyonun üzerinde büyükbaş** ithal edilmiş, **12 milyar doların üzerinde** döviz yurtdışına aktarılmıştır. Ancak ithalat ne fiyatları düşürmüş ne piyasayı istikrara kavuşturmuştur. 2025 sonu itibarıyla dana kıyma **650 TL**, kuşbaşı **780 TL**, bazı kasaplarda **900 TL**'dir. Yani ithalat fiyatı düşürmemekte; iç üretimi çökertmektedir.

Türkiye bugün hayvancılıkta bir kısır döngünün içindedir:

- Üretim maliyetleri artıyor,
- İşletmeler küçülüyor, bazıları kapanıyor,
- Açılan boşluk ithalatla dolduruluyor,
- İthalat yerli üreticiyi daha da zayıflatıyor,
- Bu durum yeni kapanışlara ve daha fazla ithalat ihtiyacına yol açıyor.

Bu döngü sadece ekonomik değil; **stratejik bir gıda güvenliği riski** anlamına gelmektedir. Et ve süte erişim artık sadece fiyat meselesi değil; **toplumsal refahın, kamu sağlığının ve ulusal güvenliğin** bir parçasıdır.

2025 yılı, hayvancılık sektöründe tam bir dönüm noktasıdır. Şap salgını, yalnızca hayvan sağlığı değil; biyogüvenlik, üretim planlaması, aşı yönetimi ve piyasa regülasyonu açısından büyük bir yönetim zaafını açığa çıkarmıştır. Yanlış karantina uygulamaları, geç ve uyumsuz aşılama, koordinasyon eksikliği ve ithalat bağımlılığı Türkiye'nin hayvancılık altyapısını kırılgan hâle getirmiştir. Büyükbaş ve küçükbaşta verim kayıpları, damızlık materyalin azalması ve artan maliyetler; önümüzdeki yıllarda hem süt hem de et arzında daha derin bir açık yaşanacağını göstermektedir.

Türkiye Süt Sektöründe Yaşanan Problemler

Türkiye'de hayvancılık sisteminin omurgasını oluşturan süt sektörü, son yılların en ağır ve en derin yapısal krizlerinden birini yaşamaktadır. Çünkü süt yalnızca bir ürün değildir; **damızlık yapının sigortasıdır, buzağının garantisidir, yarının et arzının temelidir.** Süt üretimindeki kırılma, yalnızca bugünün fiyatlarını değil, Türkiye'nin gıda güvenliğini ve hayvancılığın geleceğini doğrudan tehdit eder. Bugün yaşanan tam olarak budur: Üretici kazanamıyor, damızlıklar kesime gidiyor, hayvan varlığı eriyor ve Türkiye hızla **süt ve et arzında dışa bağımlı bir yapıya sürükleniyor.**

Türkiye'de 1,1 milyon süt işletmesi bulunmaktadır ve bunların %67'si 10 baştan az hayvana sahip küçük aile işletmeleridir. Bu tablo üretimin tabana yaygın olduğunu gösterse de, yapısal kırılganlığı da gözler önüne serer. Çünkü en çok maliyet artışından etkilenen, en düşük pazarlık gücüne sahip olan ve sistem dışına itilmesi en kolay olan işletmeler tam da bu küçük aile işletmeleridir. Bugün binlercesi üretimden çekilmektedir.

Gerçek tablo çarpıcıdır:

- **Süt sığırı varlığı %7 azalmıştır,**
- **Çiğ süt üretimi %4 düşmüştür,**
- **Kişi başına süt üretimi %6 gerilemiştir.**

Türkiye'de inek başına yıllık süt verimi ortalama **3.100 kg** seviyesindeyken, Avrupa Birliği ortalaması **7.300 kg**'dır. Üretici örgütlenememiş, kooperatifler güçlendirilememiş, küçük aile işletmeleri piyasanın insafına terk edilmiştir.

Ulusal Süt Konseyi'nin açıkladığı 19,60 TL/litre çiğ süt referans fiyatı, bugün **21 TL'nin üzerindeki üretim maliyetini dahi karşılayamamaktadır.** Üreticinin ayakta kalabilmesi için fiyatın en az **25 TL** olması gerektiği ifade edilmektedir.

Süt/yem paritesi ise hayati öneme sahiptir. Bir litre sütle en az **1,5 kg yem alınabilmelidir**. Bugün parite **1,1–1,2** seviyesindedir. Yani üretici sattıkça zarar etmektedir. Ekonomi bilimi devre dışı bırakılmış, fiyat baskısı üretimin önüne geçirilmiştir. Sonuç kaçınılmazdır: **Damızlık hayvanlar hızla kesime gitmektedir.** Bu yalnızca bugünün krizi değil, yarının sütünü, buzağısını ve et arzını da ortadan kaldıran bir tahribattır.

Süt üretim maliyetinin %65–70'i yemdir. Türkiye mısır ve soyada dışa bağımlıdır. 2025'in ilk 8 ayında yalnızca bu iki ürün için **2,3 milyar dolar döviz** ödenmiştir. Döviz yükseldikçe yem fiyatı yükselmekte, üretici daha ağır borç yüküyle karşı karşıya kalmaktadır.

Mera alanları ise ıslah edilmediği gibi plansız yapılaşma ve rant baskısıyla kaybedilmektedir. Kaba yem üretiminin zayıflaması, Türkiye'yi doğrudan ithalata, yani enflasyona mahkûm etmektedir.

Bugün süt piyasasında güç dengesi üretici lehine değildir. Büyük işleme tesisleri:

- **Süt alımını azaltmakta,**
- **Sözleşmeleri tek taraflı feshetmekte,**
- **"Yemi benden alacaksın, sütü bana satacaksın" şartlarını dayatmakta,**
- **Üreticiyi fiyat ve koşullarda baskılamaktadır.**

Üretici fiyat belirleyememekte, sözleşme sistemi kâğıt üzerinde kalmakta, kamu otoritesi ise piyasa gözetimini sağlamak yerine seyirci kalmaktadır. Planlama olmadığı için, Türkiye'nin en kaliteli sütü bile bugün mamule değil; **süt tozuna gidecek kadar değersizleştirilmektedir.**

Türkiye son yıllarda **1 milyondan fazla damızlık hayvanını kesmek zorunda kalmıştır.** Bu, üretimin sigortası olan damızlık yapının çözülmesi demektir. Damızlık gittiğinde yarın:

- **Süt azalır,**
- **Buzağı olmaz,**
- **Et üretimi düşer,**
- **Fiyat fırlar,**

- **İthalat zorunlu hâle gelir.**

Bugün kıyma **650 TL**, kuşbaşı **780 TL** seviyesine geldiyse bunun nedeni yalnızca maliyet artışı değil; **damızlık varlığın hızla erimesidir.**

Bu krizi çözmek teknik olarak son derece mümkündür. Türkiye'nin toprağı, merası, genetik altyapısı, üreticisi ve hayvancılık kültürü güçlüdür. Eksik olan tek şey doğru politika ve güçlü iradedir.

Çözümün ana hatları nettir:

✓ **Çiğ süt fiyatı gerçek masrafa endekslenmeli; parite en az 1,5 olmalı.**

✓ **Küçük aile işletmeleri stratejik öncelik hâline getirilmeli.**

✓ **Yem hammaddelerinde yerli üretim artırılmalı, ithalat bağımlılığı azaltılmalı.**

✓ **Meralar korunmalı, ıslah edilmeli, rant baskısından kurtarılmalı.**

✓ **Sözleşmeli üretim hakkaniyetli ve denetlenebilir şekilde işletilmeli.**

✓ **Et ve Süt Kurumu gerçek anlamda piyasa dengeleyici rol üstlenmeli.**

✓ **Damızlık varlık milli güvenliğin bir unsuru olarak korunmalı.**

Türkiye, Avrupa'nın sayılı süt üreticilerinden biridir. Ancak mevcut gidişat değişmezse **kısa sürede süt ithalatçısı bir ülkeye dönüşmek kaçınılmazdır.**

Çünkü **süt sektörü çökerse, hayvancılığın tamamı çöker.**

Orman Yangınları 2025

2025 yılı, Türkiye'nin orman yangınlarıyla mücadelede **en zayıf yönetildiği** dönemlerden biri olarak tarihe geçmiştir. Daha yıl bitmeden **6.800 yangın** çıkmış; bunun **2.800'ü orman**, yaklaşık **4.000'i kırsal alanlarda** meydana gelmiştir. **80 bin hektar** alan kül olmuştur. Bu rakam, Türkiye'yi 2021 felaketinin ardından **son on yılın en büyük ikinci orman kaybı yaşayan ülkesine** dönüştürmüştür. Geçtiğimiz yıl aynı dönemde **28 bin hektar** yanan Türkiye, 2025'te kaybını **üç katına** çıkarmıştır. Bu tablo, yangınların artık doğal bir afet değil, **siyasi yönetim zaafının doğrudan sonucu** olduğunu göstermektedir. En vahim gösterge ise yangınların nedenidir:

Bu yıl çıkan yangınların yaklaşık %50'sinin sebebi hâlâ bilinmemektedir.

Avrupa'da bu oran %10 iken Türkiye'de %50 olması, yangın yönetiminin ne kadar çürüdüğünü gözler önüne sermektedir. Sebebini dahi tespit edemeyen bir yönetim, **yangını da önleyemez, söndüremez, yönetemez.**

2025, aynı zamanda tarım alanlarından ormana sıçrayan yangınların patladığı bir yıl olmuştur. Biçerdöver kıvılcımlarından kontrolsüz anız yakmaya, enerji nakil hatlarındaki bakım eksikliğinden orman sınırındaki yanlış uygulamalara kadar birçok alanda **denetimin çöktüğü** görülmektedir.

Bu noktada açık gerçek şudur:

Türkiye, orman yangınlarıyla değil; yönetim yangınlarıyla karşı karşıyadır. Sorun iklim kadar, hatta iklimden daha fazla, yanlış politikaların, ilgisizliğin, koordinasyonsuzluğun ve sorumluluk almayan bir anlayışın ürünüdür.

Bugün Türkiye'de ormanlar: Plansız kentleşmenin, Enerji hatlarındaki bakım eksikliğinin, Tarım alanlarında kontrolsüz uygulamaların, Denetim zafiyetinin, Eğitim ve farkındalık yokluğunun, Kurumsal kapasite kaybının bedelini ödemektedir. İktidar, 2021'de yaşanan büyük felaketten ders çıkarmamış, çıkarmak istememiştir. Yangın çıktıktan sonra uçak kiralamak, helikopter sayısını açıklamak, sosyal medyada görüntü paylaşmak, **yangın yönetmek değildir.** Yangın yönetimi, ancak **çıkmadan önlemekle** mümkündür. Türkiye ise bugün yangını önlemede sınıfta kalmıştır.

Şu soruları sorma hakkımızın olduğu kanaatindeyiz:

Sebebi bilinmeyen onca yangın neden hâlâ aydınlatılamadı?

- Enerji iletim hatlarının bakımı neden yapılmadı?
- Tarım–orman sınırları neden korunmadı?
- Orman köylüsü neden eğitilmedi?
- Risk haritaları neden güncellenmedi?
- 2021'den sonra hazırlanan sözde reform paketleri neden uygulanmadı?

Bugün ülkenin ormanlarını değil; yönetenlerin ihmallerini konuşuyoruz.

Türkiye'nin ihtiyacı, yeniden "müzakere edilen rakamlar" değil; **gerçek bir devlet ciddiyeti ve ormanı milli güvenlik meselesi olarak gören bir yönetim anlayışıdır.**

Ormanları korumak; yalnızca ağacı, kuşu, böceği korumak değildir. Ormanları korumak; **su kaynaklarını, kırsal yaşamı, tarımsal üretimi ve ülkenin geleceğini** korumaktır. 2025 yılında yaşanan orman kayıpları, artık tesadüf değil; **kötü yönetimin, yok sayılan bilimin, çökmüş denetim mekanizmasının ve ihmaller zincirinin** sonucudur. Eğer bugünkü iktidarın bu zihniyeti değişmezse, 2021 ve 2025 gibi felaket yılları istisna değil; Türkiye'nin **yeni normali** olacaktır.

3.13. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın 2026 bütçesi, rakamsal büyüklüğüne rağmen Türkiye'nin gerçek risk haritası ile örtüşmeyen bir tercih setini yansıtmaktadır. Ülke, tarihinin en büyük deprem felaketlerinden birini yaşamış; iklim krizinin etkileri artık günlük hayatın parçası hâline gelmiş; kuraklık, sel, sıcak hava dalgaları, orman yangınları ve hava kirliliği gibi riskler ulusal güvenlik sorunu boyutuna ulaşmıştır. Böyle bir tabloda bütçenin yönü, yalnızca teknik bir tercihi değil, devletin geleceğe dönük stratejik aklını ortaya koymaktadır. Ne yazık ki 2026 bütçesi, çevresel kırılganlıklarla yüzleşen bir ülkenin ihtiyaç duyduğu güçlü ve bütüncül dönüşümü değil; eski refleksleri, inşaat merkezli yaklaşımı ve risk yönetimindeki yapısal eksiklikleri yeniden üretmektedir.

2026'da "Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi" için ayrılan kaynak artmış görünse de, 2023 depremlerinin açtığı devasa yaralar karşısında bu artışın gerçekçi olmadığı açıktır. Türkiye hâlâ zemin etütleri eksik, mikro-bölgeleme çalışmaları tamamlanmamış şehirlerle yaşamaktadır. Deprem ülkesi olan Türkiye'de afet yönetiminin sadece konut inşasından ibaret görülmesi, risk azaltmanın bilimsel omurgasını her yıl daha da zayıflatmaktadır. Dirençli şehirler; sağlam bina kadar sağlam zemin, sağlam planlama, sağlam ekosistem ve sağlam kurumsal kapasite demektir. Bütçe ise hâlâ bu bütünlüğü kurmayan bir bakış açısını yansıtmaktadır.

Daha da çarpıcı olan, Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği programına ayrılan kaynağın düşmüş olmasıdır. İklim krizi Türkiye'de artık soyut bir tehdit değil; barajlardaki su seviyesinden, tarım üretiminden, hava kalitesinden, sağlık göstergelerinden okunabilen somut bir gerçekliktir. Sıcak hava dalgalarıyla artan ölüm oranları, giderek büyüyen kuraklık riski, büyükşehirlerde alarm veren hava kirliliği, orman yangınlarıyla yok olan ekosistemler… Tüm bunlar iklim bütçesinde artış değil, sıçrama gerektirirken 2026'da açıklanan düşüş, bu alanın hâlâ "tali" bir konu gibi görüldüğünü göstermektedir. Bu yaklaşım, Türkiye'yi küresel iklim politikalarının dışında bırakmakla kalmaz; vatandaşın sağlığını, gıda güvenliğini ve ekonomik refahını da doğrudan tehdit eder.

Benzer şekilde Ormanların ve Doğanın Korunması için ayrılan 2,49 milyar TL'lik bütçe, 2024 ve 2025 yangın sezonlarında yaşanan ağır kayıpların ardından hâlâ yetersizdir. Türkiye, iklim değişikliği çağında "yangın ülkesi" olma riskiyle karşı karşıyadır. Mevsimsel yangın değil, kalıcı ve yaygın bir yangın rejiminden söz ediyoruz. Yangına dayanıklı orman yönetimi, erken uyarı sistemleri, yangın uçakları filosu, yer ekibinin niteliği, teknoloji kullanımı ve ekosistem

temelli yönetim gibi kritik başlıklar hâlâ kronik kaynak yetersizliği ile boğuşmaktadır. Bu durum yalnızca ormanların değil, biyolojik çeşitliliğin, su kaynaklarının ve kırsal ekonominin geleceğini tehdit etmektedir.

Yerel yönetimlere ayrılan pay da benzer bir kırılganlığı yansıtmaktadır. Atık yönetimi, su kaynakları, hava kirliliği, iklim uyum projeleri, yeşil altyapı… Tüm bu alanlarda ana sorumluluk belediyelerdedir. Ancak 2026 bütçesinde yerel yönetimlerin artan yükünü taşıyacak bir kaynak artışı yoktur. Merkeziyetçiliği büyüten, yerelin kapasitesini küçülten bu yaklaşım, iklim krizi çağında Türkiye'yi hazırlıksız bırakmaktadır.

Son olarak enerji alanı… Enerji arz güvenliği ve yenilenebilir enerji yatırımlarında bütçenin düşürülmesi, dışa bağımlılığı azaltma hedefiyle açık bir çelişki içindedir. Dünya, güneşten rüzgâra, depolamadan enerji verimliliğine dönüşüm yatırımlarını hızlandırırken Türkiye'nin bu alandaki kaynak azaltımı, gelecekte daha yüksek maliyetlerle karşılaşacağımızın göstergesidir.

Özetle 2026 bütçesi, Türkiye'nin çevresel ve iklimsel risklerine karşı güçlü bir kalkınma stratejisi değil; gecikmiş, eksik ve parçalı bir yaklaşımın devamı niteliğindedir. Ülkenin ihtiyacı; doğayı, şehri, enerjiyi, iklimi ve afet yönetimini birbirinden koparmayan, bilime dayalı ve uzun vadeli bir çevresel güvenlik politikasıdır. Bu bütçe, böyle bir vizyonu taşımamaktadır.

Rezerv Alan Sorunsalı

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın açıkladığı verilere göre bugün Türkiye'nin 77 ilinde toplam 64 bin hektarı aşan yeni "rezerv yapı alanı" ilan edilmiştir. Bunun yanında 59 ilde 291 riskli alan, 39 ilde 191 kentsel dönüşüm bölgesi ve 11 ilde 20 yenileme alanı bulunmaktadır. Bu büyüklük artık bize şunu göstermektedir: Rezerv alan uygulaması münferit bir afet sonrası araç olmaktan çıkmış, ülke planlamasının ana eksenlerinden biri hâline gelmiştir. Ancak veri büyürken, sahadaki toplumsal tansiyon ve hukuki belirsizlik aynı hızla yükselmektedir.

Bu gerilimin en görünür biçimde patlak verdiği yer Hatay'dır. Antakya ve Defne'de bir gece yarısı kararıyla 207 hektarlık bir bölgenin rezerv alan ilan edilmesi; sağlam binaların da sınır içerisine alınması, binlerce kişiye tebligat gitmesi ve mülkiyet belirsizliğinin büyümesi, yaklaşık 50 bin kişiyi etkileyen bir sosyal krizi beraberinde getirmiştir. Vatandaşların "muhatap bulamıyoruz" isyanı, dönüşüm kararlarının bilgi temelli değil emir-komuta refleksiyle yürütüldüğünün en açık göstergesidir.

Esas kırılma ise 9 Kasım 2023 tarihli mevzuat değişikliğinde yaşanmıştır. Bu değişiklikle "yeni yerleşim alanı" şartı kaldırılmış, rezerv alan tanımı genişletilmiş ve mevcut yerleşimlerin dahi rezerv ilan edilmesinin önü açılmıştır. Bu, yalnızca teknik bir düzenleme değildir; özel mülkiyet hakkı, kamulaştırma rejimi, risk analizinin bilimselliği ve kamu yararı kavramının içi aynı anda tartışmalı hâle getirilmiştir. Bugün pek çok yerde zemin etütleri, mikro-bölgeleme analizleri hatta bilimsel raporlar bile alan ilanından sonra devreye sokulmaktadır. Hukuki güvenlik ilkesi bu kadar hayati bir alanda bu kadar zayıf olmamalıdır.

Sorun yalnızca kentsel alanlarla sınırlı değildir. Rezerv yapı alanı ilanlarının tarım arazilerine, zeytinliklere, narenciye bahçelerine, bağlara ve sulama havzalarına kadar uzanması; meseleye bambaşka ve çok daha kritik bir boyut eklemiştir. Hatay'ın Antakya–Defne–Samandağ hattında ilan edilen alanların önemli bir bölümünün Türkiye'nin en verimli tarım havzalarını kapsaması, yurttaşın yalnızca evini değil, geçim kaynağını, toprağını ve üretim varlığını tehdit etmektedir. Üstelik bu kararların çoğu, tarım alanlarında bir risk tespitine dayanmamakta; zeytinliklerin, seraların, sulama kanallarının bulunduğu bölgeler adeta masa başında haritalanarak rezerv sınırlarına dâhil edilmektedir.

Zeytin ağacı gibi yüz yıllık bir tarımsal varlığı bir "imar kolaylığı" uygulamasına kurban etmek, afet sonrası güvenli yerleşim mantığıyla hiçbir şekilde açıklanamaz. Bu, hem ekonomik hem ekolojik hem de sosyo-kültürel bir tahribattır. Çiftçi "Bizim tarlamız sağlam; risk yok. Peki biz neden yerimizden ediliyoruz?" diyorsa, burada yalnızca yönetimsel bir iletişim sorunu değil, adaletsiz bir planlama modeli vardır.

Sonuç olarak rezerv alan politikası bugün Türkiye'de afet yönetimi ile mülkiyet hakkı, şehir planlaması ile kırsal güvenlik, kentsel dönüşüm ile tarımsal üretim arasında dev bir fay hattı yaratmıştır. Bilimsellikten uzak, şeffaf olmayan ve kamusal yararı zayıf tanımlayan bu uygulamalar devam ettiği sürece; deprem güvenliği sağlanmayacak, toplumsal güven tamamen yok olacak ve kırsal üretimin geleceği geri dönüşü olmayan bir tahribata sürüklenecektir.

2025: Türkiye'nin Çevre Politikaları

2025 yılı, Türkiye'nin çevre, iklim, su ve toprak yönetiminde uzun süredir biriken yapısal sorunların görünür hâle geldiği bir dönemeç olmuştur. Orman yangınlarından kuraklık krizine, barajlardaki alarm verici düşüşten iklim politikalarının hedefle buluşamamasına kadar hemen her alanda yaşanan gelişmeler; ülkenin çevre politikalarının artık iklim çağının gerçekleriyle örtüşemediğini ve kurumsal kapasitenin bu yükü taşımakta zorlandığını göstermektedir.

Yılın daha ilk on ayında, resmi açıklamalara göre yaklaşık 6.800 yangın meydana gelmiş; bunun 2.800'ü orman, 4.000'i kırsal alan olmak üzere yaklaşık 80.000 hektar alan küle dönmüştür. 2024'te aynı dönemde yanan alan 28.107 hektardı. Bir yıl içinde neredeyse üç kat artan bu tablo, sadece iklim koşullarının değil, risk yönetimi kapasitesinin de alarm verdiğini ortaya koymaktadır. Yüksek sıcaklıklar, kuru hava dalgaları ve artan afet riski bilinen gerçeklerdir; asıl sorun, Türkiye'nin bu yeni iklim rejimine uygun bir yangın önleme–erken müdahale sistemine hâlâ sahip olmamasıdır. Yangınların yaklaşık yüzde 50'sinin sebebinin hâlâ tespit edilememiş olması ise çevre yönetiminin en temel eksiğini işaret etmektedir: Bilgi yoksa politika da yoktur.

2025 yılı aynı zamanda su krizinin toplumun gündemine yerleştiği bir yıl olmuştur. DSİ verilerine göre ülke barajlarının doluluk oranı 2025 Ağustos'unda %42,2'ye kadar gerilemiş, bir önceki yıla göre 10 puanın üzerinde kayıp yaşanmıştır. Ankara'da doluluk %9,3'e, İzmir'de ise %4,1'e düşmüş; bu oranlar büyükşehirler düzeyinde artık "kritik eşik" değil, "acil durum" göstergesidir. Türkiye kişi başına 1.519 m^3 kullanılabilir suyla zaten su stresi yaşayan bir ülkedir; yapılan tüm projeksiyonlar bu değerin 2030'larda 1.200 m^3'ün, 2040'larda ise 1.116 m^3'ün altına düşeceğini öngörmektedir. Havza temelli planlamanın yıllardır kağıt üzerinde kalması, tarım-su-toprak ilişkisini yönetecek bütüncül bir yapının hâlâ kurulamaması, bu krizin derinleşmesinin başlıca nedenlerindendir.

İklim politikaları açısından da tablo benzer derecede kaygı vericidir. Türkiye, Climate Change Performance Index'in 2025 sonuçlarına göre 53. sıradadır; yani iklim değişikliğiyle mücadelede yalnızca hedeflerinin değil, performansının da en alt grubunda yer almaktadır. Yenilenebilir enerji kapasitesinde ilerleme sağlanmış olsa da sera gazı emisyonu, enerji verimliliği ve uyum politikalarında düşük performans, iklim krizinin Türkiye'de artık bir çevre meselesi değil bir yaşam güvenliği sorunu haline geldiğini göstermektedir. Yağışların son otuz yıl ortalamasına göre %27 düşmesi, barajların boşalması, yeraltı sularının hızla çekilmesi, tarım alanlarında verim kayıpları ve ekosistem tahribatı; bilimsel temelli havza yönetimi eksikliğinin sahadaki en somut sonuçlarıdır.

Toprak, su ve ekosistemler üzerindeki bu baskının bir başka boyutu ise çölleşme riskidir. Birleşmiş Milletler verilerine göre Türkiye topraklarının %88'i çölleşme tehdidi altındadır. Bu oran, iklim değişikliği kadar yanlış arazi kullanımı, kontrolsüz yapılaşma, aşırı yeraltı suyu çekimi ve plansız tarımsal faaliyetlerin bir sonucudur. Denetim kapasitesinin artırılması olumlu bir gelişme olmakla birlikte; çevre koruma harcamalarının bütçe içindeki payı hâlâ düşüktür ve mevcut seviyelerle Türkiye'nin artan iklim risklerini yönetmesi mümkün değildir.

Bütün bu tabloya ek olarak, Türkiye'nin Avrupa'nın çöp sahası hâline gelmesi ulusal çevre politikasının en karanlık başlıklarından biri olmuştur. AB'nin toplam atık ihracatının %39'unu oluşturan 12,4 milyon ton atık, yalnızca 2022'de Türkiye'ye gönderilmiştir. Bunun 10,7 milyon tonu demir–çelik atığıdır. Geri dönüşüm kapasitesi yetersiz olan ülkede bu atıkların önemli bir bölümü doğrudan toprağa ve suya karışmakta; çevre örgütlerinin de ifade ettiği üzere halk sağlığını tehdit eden büyük bir kirlilik yükü yaratmaktadır. Türkiye, zayıf düzenlemeler nedeniyle Avrupa'nın çevresel yükünü taşırken; kendi çevresel altyapısını da ağır bir baskı altına sokmaktadır.

2025 yılı, Türkiye'nin çevre yönetiminde artık "ertelenemez" bir dönemece geldiğini göstermiştir. Orman yangınları, kuraklık, su kıtlığı, iklim kırılganlığı ve dışarıdan taşınan atık yükü; birbirinden bağımsız sorunlar değil, aynı yapısal zafiyetin farklı yüzleridir. Bu nedenle çözüm, parçalı değil bütüncül; günü kurtaran değil geleceği güvence altına alan; veriye dayalı, şeffaf ve bilim temelli bir çevre politikasıdır. Aksi halde Türkiye, hem doğal varlıklarını hem de iklim çağında toplumunun yaşam güvenliğini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

Kanal İstanbul projesi 2024–2025 döneminde artık bir "ulaşım yatırımı" olmanın ötesine geçmiş, Türkiye'nin en tartışmalı çevresel ve şehircilik başlıklarından biri hâline gelmiştir. Projenin bu yeni evresi, yalnızca teknik ve mühendislik sorunları değil; mülkiyet hakkı, sosyal etki, su güvenliği, ekolojik risk, kamulaştırma süreçleri ve sermaye yoğun imar politikaları gibi çok katmanlı bir dönüşüme işaret etmektedir.

Başlangıçta stratejik bir su yolu olarak sunulan proje, son iki yılda giderek "beklenti üzerinden değer üretme", yeni yerleşim alanı açma ve kamu otoritesini özel sermaye lehine yönlendiren bir kentsel mekanizma görünümüne bürünmüştür. Bu çerçevede projenin karar süreçleri, bilimsel bilgi ile kamu yararı arasındaki mesafeyi büyütmüş; ekonomik getirinin kamuya mı yoksa belirli sermaye gruplarına mı yönelik olduğu sorusunu daha da görünür kılmıştır.

Emlak Konut ve TOKİ'nin 2024–2025 dönemindeki satış verileri, Kanal İstanbul'un "lojistik proje" kimliğinden çok bir "gayrimenkul rant koridoru" olarak işlediğini göstermektedir. Sadece 18 ayda Yenişehir bölgesinde 36 milyar TL'yi aşan konut satışı, altyapı bile başlamadan bölgede yoğun bir spekülatif hareketlilik yaratmıştır. Şehircilik literatüründe "anticipatory speculation" olarak tanımlanan bu süreç, kamu gücüyle oluşturulan beklentinin özel kazanç mekanizmasına dönüşmesi anlamına gelmektedir.

Aynı dönemde Bakanlık 2,5 milyon m² yeni imar planı hazırlamış, TOKİ 9.111 konutluk yeni projeler için ihale sürecini başlatmıştır. Bu adımlar, kamulaştırma süreçlerinin hızlanacağı, mülkiyet yapılarının zorunlu şekilde parçalanacağı ve bölgenin yeni bir demografik yapıyla yeniden şekilleneceği anlamına gelmektedir.

Bu yoğun baskı altında en kritik karar, Sazlıdere Barajı'nın "mutlak koruma havzası" statüsünün kaldırılması ve yapılaşmaya açılmasıdır. Bu karar, İstanbul'un su güvenliğini bilimsel olarak risk altına sokmakla kalmamakta; devlet eliyle ekolojik risk üretildiği yönünde ciddi tartışmalar doğurmaktadır. Uluslararası literatürde "policy-driven ecological risk" olarak tanımlanan bu yaklaşım, uzun vadede onarılamaz zararlar yaratma potansiyeli taşımaktadır.

2025 yılında Danıştay'a sunulan, 21 uzmanın hazırladığı 400 sayfalık bilirkişi raporu da bu kaygıları doğrulamaktadır. ÇED dosyası; jeoloji, hidroloji, deprem riski, sosyo-ekonomik etki ve kültürel miras bakımından tutarsız, eksik ve yanlış bilgilerle dolu olduğu gerekçesiyle ağır bir dille eleştirilmiştir. Raporda, proje güzergâhında 29 adet gömülü fay hattı bulunduğu, kanal suyunun bu faylarla etkileşiminin yerel sismik hareketliliği artırabileceği; ayrıca tuzlu su taşınımının Sazlıdere ve yeraltı su rezervlerini geri dönüşsüz biçimde tahrip edebileceği ifade edilmiştir.

Kültürel miras açısından da risk büyüktür. Rhegion Antik Kenti, Osmanlı suyolları, Mimar Sinan Köprüleri gibi korunması gereken varlıkların etkilenmesine rağmen, ÇED dosyasında bu alanlara yönelik herhangi bir koruma stratejisinin yer almaması projenin planlama disiplinine uymadığını göstermektedir.

Tüm bu veriler, Kanal İstanbul'un İstanbul'un kuzeyinde yeni bir sosyo-mekânsal ayrışma yarattığını göstermektedir. Yenişehir bölgesi yüksek gelir gruplarına yönelik bir "özel konut koridoru" haline gelirken; mevcut köyler, tarım alanları ve düşük gelirli haneler yerinden edilme tehdidi altına girmiştir. Böylece proje, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda sosyal eşitsizliği derinleştiren bir "mekânsal ayrıştırma projesi" niteliği taşımaktadır.

Sonuç olarak, 2024–2025 dönemi verileri Kanal İstanbul'un teknik, çevresel ve sosyal bakımdan ciddi eksikliklere sahip olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya koymuştur. Projenin mevcut hâli; su güvenliği, deprem riski, kültürel miras, ekolojik sürdürülebilirlik ve mülkiyet hakkı gibi temel ilkelere uygun değildir.

Türkiye'nin geleceği açısından Kanal İstanbul'un bilimsel standartlara göre yeniden değerlendirilmesi, kamu yararı–ekolojik denge–afet güvenliği ekseninde bütüncül bir politika

ile ele alınması zorunludur. Aksi hâlde proje, İstanbul'un doğasını, suyunu, kent bütünlüğünü ve sosyal dokusunu geri dönüşü olmayan bir kırılma eşiğine sürükleme riski taşımaktadır.

TOKİ 500 Bin Sosyal Konut Projesi: Ruhu Olmayan Şehirler

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından duyurulan ve 81 ilde toplam 500 bin sosyal konut üretimini hedefleyen proje, kamuoyuna "Türkiye tarihinin en büyük sosyal konut hamlesi" olarak sunulmuştur. Barınma krizinin derinleştiği, kira fiyatlarının tarihi seviyelere ulaştığı, konut sahipliği oranının %65'lerden %55'lere düştüğü bir dönemde açıklanan bu proje, doğal olarak geniş bir beklenti oluşturmuş; ilk günde yaklaşık bir milyon başvuru alınması, barınma krizinin toplumsal ağırlığını bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Ne var ki, projenin kapsamı, tasarımı ve uygulama mimarisi incelendiğinde ortaya çıkan tablo, iddia edilen "sosyal devlet başarısından" çok uzak bir manzaraya işaret etmektedir. Öncelikle başvuru kriterleri, sosyal politika biliminin en temel ilkeleriyle çelişmektedir. Üzerine kayıtlı konutu olmayan vatandaşların başvurabildiği bu sistem, pratikte ciddi bir sosyal adaletsizlik üretmektedir. 28 yaşında, ayrı bir hane kurmuş bir genç; ailesinin üzerine kayıtlı bir ev bulunduğu gerekçesiyle başvuru hakkından mahrum bırakılırken, varlıklı bir ailenin çocuğu, kendi üzerine mülk olmadığı için "konutsuz" kabul edilip başvurabilmektedir. Böylece sosyal konutun hedef kitlesi ile fiilen başvurabilen kitlesi birbirinden kopmaktadır.

Projenin bir diğer büyük sorunu, üretilen konutların tek tip, soğuk, ruhsuz ve kültürsüz bir mimari anlayışla tasarlanmış olmasıdır. Türkiye'nin 81 ili, 81 coğrafyası, 81 kültürü, 81 sosyolojik dokusu vardır; ancak TOKİ'nin ürettiği konutlar sanki tek bir şehir için yapılmış gibi birbirinin aynısıdır. Urfa'ya yapılan evle Bursa'ya yapılan evin aynı olması; Adana'nın iklimine, Van'ın kültürüne, Rize'nin sosyolojisine aynı kalıpla yaklaşılması, şehirlerin kimliğini silen bir anlayıştır. Bir kente yapılan konut, o kentin kültürünü, tarihini, dokusunu, iklimini, sosyolojisini yansıtmalıdır. Ev sadece bir duvarlar bütünü değildir; bir yaşam kültürüdür. Türkiye'de ise sosyal konutlar, yaşanan yerden bağımsız olarak kopyalanan, kimliksiz "blok yığınlarına" dönüşmektedir. Bu yaklaşım, şehirleri tek tipleştirip kimliksizleştirmekte, mimari ruhu ortadan kaldırmaktadır.

Konut tipolojisi ise ülkenin sosyo-demografik gerçekliğiyle örtüşmemektedir. 55–80 m² aralığında üretilen 1+1 ve 2+1 konutların, özellikle çok çocuklu aileler için sürdürülebilir bir yaşam sunması mümkün değildir. Dahası, ihtiyaç temelli yerleştirme yerine kura sistemiyle dağıtım yapılması, sosyal konut politikasının ruhunu tamamen ortadan kaldırmaktadır. Üç

çocuklu bir ailenin kura sonucu 55 metrekarelik 1+1 konuta mahkûm edilmesi ihtimali, sosyal devlet ilkesinin nasıl aşındığını göstermektedir.

Sosyal kiralık konut uygulaması ilk kez deneniyor olması bakımından kıymetli olsa da ölçeksizdir. İstanbul gibi yılda 700 bin kira kontratının yenilendiği bir şehirde 15 bin konutun piyasa üzerinde anlamlı bir etkisi olmayacağı açıktır. İller arası dağılımdaki tutarsızlıklar da benzer şekilde ciddi bir planlama zafiyetine işaret etmektedir. Bu durum, projenin teknik bir hesaplamadan ziyade idari tercihlerle şekillendiği düşüncesini güçlendirmektedir.

Bütün bunların ötesinde, asıl kritik soru şudur:

Neden bu ülkede insanlar dört gözle TOKİ kurası bekler hâle gelmiştir?

Bir ülkede milyonlarca insan, devlete "Beni ev sahibi yap" diye başvuru kuyruğuna giriyorsa, bu sosyal devlet başarısı değil; ekonomik düzenin vatandaş lehine çalışmadığının göstergesidir. İnsanlar kendi imkânlarıyla ev sahibi olamaz hâle gelmişse; konut fiyatları gelir seviyesinin 20–25 katına çıkmışsa; barınma krizi gençlerin aile kurmasını dahi engeller hâle gelmişse; TOKİ'den ev çıkmasını umut etmek bir kader değil, ekonomik politikanın sıkışmışlığının sonucudur. Sosyal devletin görevi, vatandaşına zorunlu olarak "ucuz konut" sunmak değil; vatandaşın kendi imkânı, kendi geliri, kendi emeğiyle ev sahibi olabileceği bir ekonomik düzeni inşa etmektir. Bugün Türkiye'de eksik olan tam da budur.

Sonuç olarak TOKİ'nin 500 bin konut projesi, sosyal konut üretmekten çok, ekonomik kırılganlığı yönetmek için kullanılan bir idari araç hâline gelmiştir. Tek tip, ruhsuz, kültürel dokuyu yok eden konut modeli; adaletsiz başvuru kriterleri; demografik gerçeklikle uyumsuz tasarım anlayışı; gecikmiş teslimat takvimi ve vatandaşın kendi imkânıyla ev sahibi olamamasını görmezden gelen politik yaklaşım nedeniyle proje, "tarihin en büyük sosyal konut hamlesi" değil; sosyal devletin asli görevlerinden uzaklaşmış bir "konut dağıtım mekanizması" görünümündedir.

Konut Yapı Kooperatifleri ve Hobi Bahçeleri

Türkiye'de konut krizi derinleşirken, bir yanda kooperatif mağduriyetleri, diğer yanda hobi bahçeleri adı altında hızla yayılan tarım dışı yapılaşma; şehircilik, sosyal adalet, tarım koruma ve çevre politikalarının bütününü ilgilendiren yapısal bir kırılmaya işaret etmektedir. Bu iki mesele birbirinden bağımsız görülebilir; ancak gerçekte tam tersine, ikisini de aynı kaynağa bağlayan ortak bir sorun vardır: Denetimsizlik, mevzuat boşluğu, ekonomik kırılganlık ve

toprağın rastlantısal kullanımı. Türkiye'nin kentleşme pratiğinin ne kadar savrulduğunu en net gösteren alanlardan biri de burasıdır. Konut yapı kooperatifleri, 1970'lerden 1990'lara kadar dar ve orta gelirli kesim için güvenli, dayanışmacı ve maliyet kontrollü bir konut üretim modeli olarak öne çıkmış; o dönem konut arzının yaklaşık beşte birini karşılamayı başarmıştı. Ancak 2000'li yıllarla birlikte yüksek faiz ortamı, finansmana erişim zorlukları, hukuki mekanizmaların zayıflığı ve denetimin tamamen çökmüş olması nedeniyle kooperatif modeli hızla eridi. 1990'larda %20 olan kooperatif payı, 2005'lere gelindiğinde %6'ya kadar düştü. Bu düşüş yalnızca istatistiksel bir mesele değil; binlerce ailenin yarım kalmış projelerle hem evini hem parasını kaybettiği, hukuki süreçlerde süründürüldüğü, icra tehdidiyle karşı karşıya bırakıldığı bir toplumsal dramın adıdır.

Bugün pek çok kooperatifte benzer suistimaller neredeyse "rutin uygulama" hâline gelmiştir. Tapusunu alıp üyelikten ayrılmış vatandaşların yıllar sonra yeniden üyeliğe eklenmesi, teslim edilmiş konutlar için ikinci hatta üçüncü kez maliyet çıkartılması, sahte üyeliklerle genel kurul çoğunluklarının manipüle edilmesi, mahkeme kararlarının sistematik biçimde uygulanmaması gibi uygulamalar yüzünden Türkiye genelinde on binlerce aile mağdur durumdadır. Kayseri örneği, yaşanan çöküşün çarpıcı bir özeti niteliğindedir: Kooperatiflerin yalnızca %20'si aktif, %53'ü tasfiye aşamasında, %2'si ise doğrudan iflas durumundadır. Bu tablo, kooperatif mağduriyetlerinin artık münferit bir idari sorun değil, ulusal ölçekte bir barınma hakkı krizi olduğunu göstermektedir.

Öte yandan hobi bahçeleri… Modern toplumlarda doğa ile temas, küçük ölçekli yetiştiricilik ve rekreasyon ihtiyacının doğal bir karşılığı olan bu model; Türkiye'de tarım alanlarının hızla bölündüğü, kaçak yapılaşmanın meşrulaştırıldığı, tarım dışı kullanımın yaygınlaştığı, adeta "yeni nesil gecekondu" formuna dönüşmüş durumdadır. Almanya gibi ülkelerde 400 m² sınırla, sıkı standartlarla, belediye ve kooperatiflerin yönettiği bir düzen içinde sürdürülen hobi bahçesi uygulamaları; Türkiye'de tamamen mevzuat dışı, denetimsiz ve tarım arazisini fiilen "konut alanına" dönüştüren bir mekanizma olarak işlemektedir.

5403 sayılı Kanun tarım arazilerinin amaç dışı kullanımını, bölünmesini ve ruhsatsız yapılaşmayı kesin bir dille yasaklamış olmasına rağmen, hobi bahçeleri adı altında binlerce parsel betonlaştırılmış, konteyner evler, prefabrik yapılar, kalıcı tesisler yapılmış; kanalizasyon ve altyapı olmadan kullanılan bu alanlar hem toprağı hem suyu hem de yerleşim çevrelerini tehdit eder noktaya gelmiştir. Sorun cezaların azlığı değil; tanımın olmaması, denetimin zayıflığı ve siyasi iradenin bu alanı görmezden gelmesidir.

Sonuçta Türkiye, bir yanda konut yapı kooperatiflerinde yaşanan yüz binlerce kişiyi etkileyen devasa mağduriyetler; diğer yanda tarım arazilerinin hızla parçalanmasına yol açan hobi bahçeleri üzerinden, kentleşme ve toprak yönetimi açısından çifte bir krizle karşı karşıyadır. Bu iki alan, Türkiye'nin planlama sisteminin çöküşünü, mevzuatın işlerliğini kaybetmesini ve denetimin tümden ortadan kalkmasını açık bir şekilde görünür kılmaktadır. Dolayısıyla mesele, yalnızca barınma politikası veya tarım politikası değil; kamu otoritesinin en temel görevlerinden biri olan mekânsal düzeni sağlama sorumluluğunun artık yerine getirilemediği bir sürece işaret etmektedir.

2025 Türkiye'sinin şehircilik pratiği, afet risklerinin yükseldiği, altyapı kapasitesinin zorlandığı, konut arzının daraldığı ve mekânsal adaletsizliğin derinleştiği bir eşikte durmaktadır. Kooperatif mağduriyetleri ve hobi bahçeleri bu eşikte yalnızca iki başlık değil; tüm şehircilik politikasının ne kadar savrulduğunu anlatan iki güçlü göstergedir. Bu nedenle her iki alanın çözümü, teknik bir düzenleme değil, güçlü bir kentleşme vizyonu, kararlı bir siyasi duruş ve toprağın kamusal değer olduğuna dair net bir devlet politikası gerektirmektedir.

Deprem Gerçeği ve Türkiye'de Derinleşen Kentsel Kırılganlık

2023 Kahramanmaraş depremi, Türkiye'nin afet risk yönetimi alanındaki yapısal zafiyetlerini bütün çıplaklığıyla ortaya koymuştu. Ancak 2024 ve 2025 yıllarında Marmara Denizi açıklarında ardı ardına meydana gelen depremler, bilim insanlarının onlarca yıldır uyardığı "büyük İstanbul depremi" riskinin artık soyut bir ihtimal değil, somut ve her an gerçekleşebilecek bir gerçeklik olduğunu yeniden kanıtladı. Kandilli'nin verilerine göre yalnızca 2025'in ilk sekiz ayında Marmara'da 4.0 üzeri 27 deprem kaydedilmiş durumda. AFAD'ın güncel Afet Risk Haritası ise İstanbul'da 600 binin üzerinde riskli bina bulunduğunu, bunların yaklaşık 90 bininin en kritik hasar sınıfında yer aldığını göstermektedir.

Türkiye'nin karşı karşıya olduğu kırılganlık artık yalnızca bir deprem tehlikesi değil; yanlış kentleşme politikalarının, siyasal tercihlerle şekillenen imar kararlarının ve çarpık planlama anlayışının bir sonucudur. 2023 depreminde yaşanan altyapı çöküşleri, iletişim kesintileri, lojistik darboğazlar ve arama-kurtarma kapasitesindeki yetersizlikler, Türkiye'de afet yönetiminin hâlâ "riski azaltan değil, afeti bekleyen" bir modelle yürütüldüğünü acı biçimde göstermiştir. Toplum Çalışmaları Enstitüsü'nün analizleri de bu gerçeği doğrulamakta; krizin temel sebebinin risk azaltma odaklı planlamanın yokluğu olduğunu vurgulamaktadır.

Avrupa'da kentleşme, iki yüzyıla yayılan bir sanayileşme ve toplumsal dönüşüm sürecinin doğal çıktısı iken; Türkiye'de kentleşme sanayileşme hızını aşan, ekonomik altyapı ve modern kent kültürü oluşmadan yaşanan bir göç dalgasının sonucudur. Sonuç ortadadır: Türkiye, "kentleşmiş" fakat "kentlileşememiş" bir ülke hâline gelmiştir. Kırdan kente göç eden milyonlarca vatandaş, kentin kurallarını içselleştirmeden kendi kırsal normlarını kent mekânına taşımış; siyasal yönetimler ise popülist yaklaşımlarla bu süreci kuralsızlık, imar afları ve rant temelli projeler üzerinden teşvik etmiştir. Böylece kent, bireyin davranışını dönüştürememiş; tam tersine birey, kenti dönüştürmüş ve bugünkü parçalı, öngörüsüz, kırılgan şehir dokusu ortaya çıkmıştır.

TÜİK yapı verileri, 2020–2024 döneminde verilen ruhsatların %58'inin kentsel dönüşüm projelerine ayrıldığını göstermektedir; ancak bu projelerin sadece %12'si deprem güvenliği önceliğiyle yapılmıştır. Birçok projede esas amaç, dayanıklı şehir kurmak değil, mevcut yapıyı daha fazla konut ve ticaret alanına dönüştürmektir. Yeşil alan, ulaşım kapasitesi, su ve kanalizasyon altyapısı aynı ölçüde artırılmadığı için şehirlerin taşıma kapasitesi aşılmakta; İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehirler bu plansızlığın maliyetini her yağışta, her sıcaklık dalgasında ve her nüfus artışında acı biçimde ödemektedir.

Barınma krizi de bu kırılganlığın doğal sonucudur. Konut sahipliği oranı 2015'te %67 iken 2025 itibarıyla %55'e düşmüştür. Büyükşehirlerde kiralar son iki yılda ortalama %212 artmış, İstanbul'da ortalama kira 22 bin TL'ye, Ankara'da 14 bin TL'ye, İzmir'de 16 bin TL'ye çıkmıştır. Kamu destekli sosyal konut projelerine yalnızca ilk 10 günde 936 bin kişi başvurmuştur. Bu tablo, barınma meselesinin artık ekonomik bir sorun değil, doğrudan toplumsal adalet sorunu olduğunu göstermektedir.

TÜİK'in 2025 iç göç verileri, deprem sonrası yaşanan yer değiştirme dalgasının (1,6 milyon kişi) konut piyasalarını altüst ettiğini; bazı şehirlerde kiraların %300'e varan oranlarda yükseldiğini ortaya koymaktadır. İstanbul her yıl 250 bin göç almakta, 300 bin göç vermekte; buna rağmen altyapı baskısı azalmamaktadır. DSİ verileri ise şehirlerin su arz kapasitesinin giderek kritik seviyelere düştüğünü göstermektedir: Son on yılda 11 büyükşehirde kişi başı su arzı %40 azalmıştır. İstanbul'un baraj doluluk oranı 2025 yazında %33'e kadar gerilemiştir.

Bu tablo karşısında Hollanda, Danimarka, Japonya ve Kolombiya gibi ülkeler, açık-katılımcı, şeffaf ve bilim temelli planlama modelleriyle dirençli şehirler inşa ederken; Türkiye'nin planlama mekanizması hâlâ kapalı, merkezi ve siyasi müdahalelere açık bir yapı olarak işlemektedir. Oysa kentleşmeyi yönlendiren üç temel yasa—İmar Kanunu, Kentsel Dönüşüm

Yasası ve Büyükşehir Yasası—artık günün ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Mevzuat parçalı, uygulamalar birbirini bozan, yerel yönetimlerin mali gücü zayıf, toplumsal katılım mekanizmaları ise neredeyse yok hükmündedir.

Türkiye'nin ihtiyacı, parçalı mevzuat tamirleri değil; yeni bir kentleşme paradigmasıdır.

Bilime, şeffaflığa, afet riskinin merkez alındığı planlamaya, yerelin güçlendirildiği yönetime, ekolojik sürdürülebilirliğe ve toplumsal adalete dayalı yeni bir şehircilik anlayışına ihtiyaç vardır.

Aksi hâlde ülke, depremden sele, barınma krizinden su kıtlığına kadar her alanda daha ağır kırılganlıklarla yüzleşecektir.

İklim Politikası: Belirsizlik ve Güvensizlik

Türkiye, 2025 yılı itibarıyla çevre ve iklim politikalarında yeni bir döneme girdiğini ilan etmiş olsa da, bu dönemin ne kurumlarda karşılığı vardır ne sahada güven yaratmaktadır. İklim Kanunu'nun yasalaşması elbette önemlidir; fakat nasıl hazırlandığı, nasıl anlatıldığı, kimleri kapsayıp kimleri dışarıda bıraktığı ve hangi ekonomik-sosyal sonuçları doğuracağı konusunda derin bir belirsizlik hâkimdir. Bu belirsizlik teknik bir kusur değil; su güvenliğinden tarımsal üretime, kentleşme krizinden KOBİ'lerin rekabet gücüne kadar uzanan geniş bir fay hattında kendisini hissettiren yapısal bir kırılganlığın göstergesidir. Türkiye'nin çevre–iklim mimarisinin en zayıf halkası, hâlâ kararların bilimsel değil, siyasal zeminde kurgulanmasıdır.

Türkiye'nin karşı karşıya olduğu en acil tehditlerin başında su krizi gelmektedir. Yağış rejiminin bozulmasıyla birlikte ülkenin can damarı olan İç Anadolu, Güney Marmara, Gediz ve Konya Havzaları'nda yeraltı suları tarihinin en düşük seviyelerine gerilemiştir. Kuraklık artık dönemsel bir istisna değil, sistematik bir gerçekliktir. Bir tarafta kısa süreli şiddetli yağışların yol açtığı seller, diğer tarafta aylarca süren kuraklığın tetiklediği içme suyu sıkıntıları ve tarımsal verim kaybı… Tüm bu tablo hızlı, plansız ve beton odaklı kentleşmeyle birleştiğinde Türkiye için doğrudan bir güvenlik riski doğurmaktadır. İran'ın Tahran için tartışmak zorunda kaldığı "şehri taşıma" senaryosu, bölgesel su krizinin bir ülke sınırında kalmadığını açıkça göstermektedir. Türkiye'nin büyükşehirleri bu tabloyu görmezden gelmeye devam ederse, benzer tartışmaları 10–15 yıl içinde kendisi yapmak zorunda kalacaktır.

İklim Kanunu işte bu riskleri yönetmek için bir çerçeve sunuyor gibi görünse de, kanunun hazırlık ve tanıtım süreci toplumda tam aksine güvensizlik üretmiştir. Kanunun yasalaşma

aşamasında kamuoyunun doğru bilgilendirilmemesi, boşluğu komplo teorilerinin doldurmasına yol açmış; “hayvan sayısı azaltılacak”, “küçük üreticiye karbon vergisi geliyor”, “iklim kanunu aslında bir ticaret anlaşmasıdır”, “Türkiye AB’nin dayatmalarını kabul etti” gibi söylemler hızla yayılmıştır. Bakanlık bu süreçte neredeyse tamamen suskun kalmış; suskunluk ise yanlış bilgiyi doğruluğa, kaygıyı kanaate dönüştürmüştür. Bugün yaşanan güvensizlik yalnızca iletişim kazası değil, devlet–vatandaş ilişkisinde yeni bir kırılma noktasıdır.

Türkiye’nin iklim politikalarındaki bir diğer temel sorun, bu politikaların “yerli ve milli” bir perspektifle yeniden inşa edilememiş olmasıdır. Su krizi, kuraklık, orman yangınları, gıda arzında daralma, kentlerin aşırı hava olayları karşısındaki zayıf durumu… Bunlar dış baskıyla değil doğrudan ülkenin kaderiyle ilgili gerçeklerdir. Fakat mevcut düzenleme çiftçiye, KOBİ’ye, sanayiciye güven veren bir geçiş mekanizması sunamamaktadır. Oysa Türkiye’nin ihtiyacı, AB standartlarının birebir ithal edilmesi değil; bu standartların kendi üretim yapısına, bölgesel farklılıklarına ve sosyo-ekonomik gerçeklerine göre yeniden tasarlanmasıdır. Bu eksiklik giderilmediği müddetçe iklim politikası toplumun değil bürokratik metinlerin içinde kalacaktır.

Su yönetimi, atıksu altyapısı ve havza planlaması da bu eksiklikten payını fazlasıyla almaktadır. Türkiye’de arıtılmış suyun yeniden kullanım oranı hâlâ tek hanelidir; gelişmiş ülkelerde ise %30’ların üzerindedir. Tarımsal sulamada vahşi sulama hâlâ milyonlarca hektarda devam ederken, yeraltı suyu kuyuları Konya Ovası’nı giderek bir obruk tarlasına çevirmektedir. Belediyeler uzun yıllardır yağmur suyu yönetimi konusunda ihmal edilmiş, her ani yağış büyük şehirlerde taşkına dönüşmüştür. Bu gerçekler, “Sıfır Atık” gibi iyi niyetli projelerin altyapı ve finansman olmadan sonuç üretemeyeceğini göstermektedir. Atık yönetiminde dönüştürücü bir etki yaratmak için Türkiye’nin bu alana ayrılan bütçeyi en az iki-üç kat artırması gerekmektedir.

Kentleşme politikaları ise iklim krizinin tüm etkilerini büyüten bir çarpan işlevi görmektedir. Dere yataklarının imara açılması, geçirgen yüzeylerin yok edilmesi, yeşil altyapının güçlendirilmemesi, plansız kentsel dönüşüm uygulamaları ve merkeziyetçi karar alma süreçleri şehirleri savunmasız hâle getirmiştir. Türkiye’nin kentleşme modeli hâlâ Avrupa’daki gibi açık, katılımcı, bilim temelli bir planlamaya dayanmamakta; kapalı, siyasal etkiye açık ve kısa vadeli çıkarlarla biçimlenen bir yapıda devam etmektedir. Bu nedenle iklim krizi, Türkiye’de sadece meteorolojik bir olay değil, doğrudan kentleşme politikasının bir sonucudur.

Tüm bu tablo içinde Türkiye’nin atması gereken stratejik adım, Ar-Ge kapasitesini güçlendirmektir. İklim krizi ile mücadelede teknoloji üretmeden yol almak mümkün değildir.

Su geri kazanımından karbon yakalama teknolojilerine, kuraklığa dayanıklı tarım uygulamalarından enerji depolama sistemlerine kadar pek çok kritik alanda Türkiye'nin ciddi bir bilimsel yatırım açığı bulunmaktadır. Ar-Ge bütçesi bu ölçeği dönüştürmek için yetersizdir. Türkiye'nin iklim politikası ancak bilimle, teknolojiyle ve yerli çözümlerle gerçek anlamda "yerli ve milli" olabilir.

Sonuç olarak Türkiye, çevre ve iklim politikalarında tarihî bir eşikte durmaktadır; ancak bu eşiği gerekli toplumsal güven, kurumsal kapasite ve finansal güçle karşılamamaktadır. İklim Kanunu'nun uygulanabilmesi, su krizinin yönetilebilmesi, kentlerin dirençli hâle getirilebilmesi, üreticinin korunabilmesi ve toplumsal güvenin yeniden tesis edilebilmesi için 2026 bütçesi yalnızca bir harcama programı değil, bir yön değişikliği belgesi olmak zorundadır. Aksi hâlde bugün Tahran'ın tartıştığı senaryoları Türkiye de konuşmak zorunda kalacak; bugün sosyal medyada dolaşan güvensizlik söylemleri yarının ekonomik ve sosyal kırılmalarına dönüşecektir.

3.14. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

İklim değişikliği başta olmak üzere çevre, ekonomik ve sosyal odaklı gelişmeler sürdürülebilir kalkınma hedeflerini öncelikli bir gündem maddesi haline getirmiştir. Bu bağlamda, ulaştırma ve lojistik sektörü, kaynakların etkin kullanımı, yaşanabilir şehirlerin inşası, enerji verimliliği, iklim değişikliği ile mücadele ve afetlere dirençlilik gibi kritik alanları etkileyen bir sektör olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde ulusal ve uluslararası ticaretin dinamikleri değişirken, lojistik süreçlerin yenilikçilik, esneklik, güvenlik ve tedarik zinciri yönetimiyle şekillendiği gözlenmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve stratejik üstünlük elde etmesi için lojistik maliyetlerini etkin bir şekilde yönetmesi büyük önem taşımaktadır.

Küresel tedarik sürecinde yaşanan aksaklıklar sonucunda artan maliyetler ve jeopolitik krizlerin yarattığı belirsizlikler uluslararası ticareti ve dolayısıyla lojistik akışları olumsuz yönde etkilemiştir. Uluslararası ticaretin sağlıklı işlemesi için ulaştırma ve lojistik sistemlerinin güvenli, verimli, hızlı ve esnek olmasının kritik önemi bir kez daha görülmüştür.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı; ulaştırma, denizcilik, haberleşme ve posta iş ve hizmetlerinin geliştirilmesi, kurulması, kurdurulması, işletilmesi ve işlettirilmesi hususlarında, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, milli politika, strateji ve hedeflerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak hususlarında rol üstlenir.

Bakanlığın vizyonu, ulaştırma, denizcilik, haberleşme, uzay ve bilgi teknolojileri alanlarında; dengeli, erişilebilir, ekonomik ve güvenli hizmet anlayışıyla, toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesine ve ülke kalkınmasına katkı sağlamaktır.

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
BİLGİ VE İLETİŞİM	5.068.595.000	5.675.908.000	6.160.598.000
DEMİRYOLU ULAŞIMI	139.888.243.900	174.577.951.000	203.387.811.000
DENİZYOLU ULAŞIMI	6.710.568.000	8.025.300.000	8.987.115.000
KARAYOLU ULAŞIMI	2.956.639.000	3.032.926.000	3.438.204.000
KOMBİNE TAŞIMACILIK, LOJİSTİK VE TEHLİKELİ MAL TAŞIMACILIĞI	6.044.149.100	5.162.528.000	120.245.000
TARIM	1.077.199.000	1.323.197.000	1.496.467.000
TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	535.221.000	653.082.000	736.819.000
UZAY VE HAVACILIK	2.234.808.000	2.759.663.000	3.128.553.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	2.756.320.000	3.013.304.000	3.277.525.000
Programlar Toplamı	167.271.743.000	204.223.859.000	230.733.337.000
PROGRAM DIŞI GİDERLER	357.988.530.000	437.484.353.000	502.342.390.000
İdare Bütçesi Toplamı	525.260.273.000	641.708.212.000	733.075.727.000

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının Genel Bütçe içerisindeki payı 2026 teklifinde **%2,77'dir**. (2024 %3,35, - 2025 %3,25 idi) Bütçe içerisindeki en büyük payın Ekonomik Sınıflandırmaya göre "Sermaye Giderleri", Programlar itibariyle de "Demiryolu Ulaşımı" programı oluşturmaktadır.

Ulaştırma sektörü, hammadde ve ürünün taşınması açısından diğer tüm sektörlerle doğrudan ilişkili olması sebebiyle ekonomik büyüme açısından önem arz etmekle birlikte, ekonomik kaynakların değerlendirilmesi, diğer ülkeler ile bağlantının sağlanabilmesi, lojistik akışların düzenlenmesi, yeni yerleşim sahalarının kurulması, mevcut yerleşim sahalarının gelişmesine olanak sağlayarak istihdam yaratmaktadır. Ulaştırma sistemleri ve hizmetleri gelişmiş ekonomilerin ve toplumsal faydanın vazgeçilmezidir.

Ancak bu vizyon ve hizmetleri açıklandığı şekilde yerine getirmenin yolu bütçeyi en iyi şekilde kullanmaktır ve 2026 yılı bütçesi ile birlikte 2024 yılı kesin hesabı da görüşüldüğüne göre 2011 yılında 2023'e kadar yapılması vaat edilenler incelendiğinde hüsranla karşılaşılmaktadır. 2011 genel seçimleri öncesi "Türkiye Hazır, Hedef 2023" başlığıyla 2023 Hedefleri duyurulmuş ve aradan geçen 13 yılda 13 defa bu hedefler için bütçe tahsis edilmiştir.

Bu 13 yılda Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına; yapılıp bitirilsin diye verilen bütçelerin nerelere gittiğine ve söz konusu hedeflerin gerçekleşme düzeylerine bakmak gerekmektedir.

Ulaştırma Alt Sektörlerinde Modal Dağılım

Yük (Ton-km)				
	Karayolu	Demiryolu	Deniz ve İç Sular	
AB-27	77,9	17,1	5,0 (1)	
Türkiye	90,6	3,5	5,9 (2)	
Yolcu (Yolcu-km)				
	Karayolu	Demiryolu (3)	Deniz ve İç Sular	Havayolu
AB-27	82,2	7,5	0,4	9,9
Türkiye	90,9	1,5	0,4	7,2

Kaynak: 2023 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TCDD, DHMİ
(1) AB-27 ülkeleri için deniz ve kıyı taşımacılığı dâhil olmayıp yalnızca iç suyolu taşıma verisidir.
(2) Türkiye için kabotaj taşıma verisidir.
(3) Kent içi ulaşım taşımaları hariçtir.

Yukarıdaki verilerine göre yurt içi **yük** taşımalarında Türkiye'de yüzde 3,5 olan demiryolu payının, yüzde 17,2 olan AB-27 ülkelerinin ortalamasına kıyasla oldukça düşüktür. Benzer şekilde yurt içi demiryolu yolcu taşımalarında Türkiye'nin yüzde 1,5 olan payı AB-27 ülkelerinin yüzde 7,5 olan payının gerisinde kalmıştır. Bu durum karayolu yük taşımacılığına

olan yüksek talebin demiryoluna kaydırılarak daha dengeli ve verimli bir ulaştırma sisteminin oluşturulması ihtiyacını ortaya koymakla birlikte güçlü bir potansiyele de işaret etmektedir.

Demiryolu Ulaşım Alt Program Hedefleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2023 Gerçekleşme	2024 Planlanan	2024 YS Gerç. Tah.	2025 Hedef	2026 Tahmin	2027 Tahmin
1- Aktif korumalı hemzemin geçit sayısı	Sayı	1.191	1.267	1.216	1.241	1.266	1.291
2- Çift hatlı demiryolu uzunluğunun toplam anahat içerisindeki payı	Yüzde	17	17	17	18	19	21
3- Demiryolu hat uzunluğu (kümülatif)	Kilometre	13.919	13.919	13.919	14.275	14.605,23	15.934
4- Demiryolu yenileme yapılan hat uzunluğu	Kilometre	76	21	21	125	281	44
5- Demiryolu yolcu taşımacılığının toplam içerisindeki payı (karasal)	Yüzde	5,27	5,8	5,8	5,93	6,12	6,3
6- Elektrikli demiryolu hattı oranı	Yüzde	51	52	53	53	56	63
7- Hızlı tren hat uzunluğu (kümülatif)	Kilometre	2.251	2.251	2.251	2.607	2.843	4.122
8- Kentiçi raylı sistem hattı uzunluğu (kümülatif)	Kilometre	398,8	450	454,6	465,8	474,1	498,3
9- Kentiçi raylı sistem istasyon sayısı	Sayı	206	232	236	243	250	266
10- Sinyalli demiryolu hattı oranı	Yüzde	58	62	60	62	66	69

Demiryolu Ulaşım Alt Program Hedefleri (2025 Bütçesi)

(3) ve (7) Toplam demiryolu hat uzunluğu 2022 yılında **13.128 km,** hızlı trende **1.460 km** iken tamamlanan ve yeni açılacak hatlarla **2023** yılında **15.195 km** hızlı trende **2.218 km** olması bekleniyordu. Kaldı ki, 2011 Genel Seçimleri öncesinde AK Parti'nin 'Türkiye Hazır, Hedef 2023' başlığıyla duyurduğu 2023 hedeflerinde hızlı trende **10bin km** toplamda **25bin km** idi.

2023 yılında (3) **13.919 km,** hızlı trende **(7) 2.251 km** olarak gerçekleşmiştir. **Ancak 2024 yılı planlanan ve gerçekleşen hedeflerinde ise bu rakam değişmemiştir. 2024 demiryolu açısından adeta kayıp yıldır.**

2024 yılında, 2023 hedefinin hala gerisinde kalınmış, 2027 hedefi dahi 2023 hedefinin yarısı olarak belirlenmiştir. **Bu durum ekonomik daralmanın yatırım hedefleri üzerindeki etkisini göstermektedir.**

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Aktif korumalı hemzemin geçit sayısı	Sayı	1.191	1.241	1.221	1.246	1.271	1.296
2- Çift hatlı demiryolu uzunluğunun toplam anahat içerisindeki payı	Yüzde	17	18	17	19	21	26
3- Demiryolu hat uzunluğu (kümülatif)	Kilometre	13.919	14.275	13.919	14.437	15.934	17.728
4- Demiryolu yenileme yapılan hat uzunluğu	Kilometre	22,59	125	125	281	44	29
5- Demiryolu yolcu taşımacılığının toplam içerisindeki payı (karasal)	Yüzde	5,25	5,93	5,77	5,93	6,99	7,6
6- Elektrikli demiryolu hattı oranı	Yüzde	52	53	54	55	63	68
7- Hızlı tren hat uzunluğu (kümülatif)	Kilometre	2.251	2.607	2.251	2.769	4.121	5.343
8- Kentiçi raylı sistem hattı uzunluğu (kümülatif)	Kilometre	445,6	465,8	445,6	487,1	522,1	522,1
9- Kentiçi raylı sistem istasyon sayısı	Sayı	238	243	238	260	278	278
10- Sinyalli demiryolu hattı oranı	Yüzde	58	62	60	65	71	76

Demiryolu Ulaşım Alt Program Hedefleri (2026 Bütçesi)

2026 Bütçe teklifinde ise 2025 için verilen (7) 2607 km Hızlı Tren hedefinin gerçekleşmediği, aksine hiçbir ilerlemenin olmadığı, 2023 gerçekleşmesi olan (7) 2251 km'de kalındığı görülüyor.

Projesi kâğıt üzerinde tamamlanan birçok demiryolu hatlarının ekonomik sebeplerle yapımına geçilmediği devam eden hatların ancak 3-4 yıl sonra tamamlanarak hizmete açılacağı anlaşılmaktadır. 2027-2028 yılında açılması muhtemel görünen bu hatlar da Çerkezköy – Kapıkule Demiryolu Hattı, Osmaneli - Bursa – İzmir Yüksek Hızlı Demiryolu Hattı, Polatlı – Afyon – İzmir Yüksek Hızlı Demiryolu Hattı ve Gaziantep – Adana – Mersin Hattıdır.

Ülkelere Göre Demiryolu Ağı ve Verimliliğinin Karşılaştırılması

Ülkeler	Demiryolu Yoğunluğu		Demiryolu Hat Verimliliği (Hat Başına Düşen Trafik-10^3)	Demiryolu Hat Verimliliği (Hat Başına Düşen Tren - 10^3)
	km / bin km²	km / 100 bin nüfus		
Fransa	44	40	4 733	15 155
Çekya	123	88	2 631	18 013
Almanya	110	46	5 957	28 965
Belçika	119	31	6 237	30 612
Avusturya	68	63	6 211	31 137
AB-27	49	43	4 028	18 430
Türkiye	**15**	**13**	**2 980**	**5 368**

Kaynak: 2023 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, TCDD, Uluslararası Demiryolları Birliği (UIC)
Not: Toplam trafik yolcu-km ve ton-km büyüklüklerinin toplamını ifade etmekte olup banliyö yolcu taşımalarını da içermektedir.

2011 Genel Seçimleri öncesinde AK Parti'nin 'Türkiye hazır, hedef 2023' başlığıyla duyurduğu demiryolu 2023 hedefleri şöyleydi;

Hedef: "2015'e kadar 1.300 km, 2019'a kadar 2.600 km, 2023'e kadar ise toplam 4.000 km yeni konvansiyonel demiryolu hattı yapılacaktır."

2011'de 444 km uzunluğunda olan ağ için yüksek bir hedef konmuştu: 10 bin km. Ancak 2023'te Türkiye'de bulunan yüksek hızlı tren demiryolu uzunluğu Ankara – Sivas hattının da açılması ile 1865 km olmuştur. Yani gerçekleşme oranı %14.87'dir.

Hedef: "Yüksek Hızlı Demiryolu Hattı uzunluğu 2015' e kadar 3.500 km'ye 2019'a kadar 6.500 km'ye 2023'te ise 10.000 km'ye çıkarılacaktır."

2011 yılında 3159 km elektrikli demiryolu hattı ile (%26) işletme yapılırken 2023'te toplam demiryolu hat uzunluğunun %47.56'sı (13.128 km / 6.244 km) elektrikli işletilmektedir. Yani gerçekleşme oranı %49.00'dur.

Demiryolu yük taşımacılığında %15 pay, yolcu taşımacılığında %10 pay 2023 hedefiydi. Yine 2023'te 180 adet YHT tren setine sahip olacağımız vaat edildi.

Fakat bugün geldiğimiz noktada bu hedeflerin yarısı bile gerçekleşmedi. Bu hedeflerin gerçekleşememesinin sebebinin araştırılması gerekmektedir.

Otoyol konusunda 2011'de 2 bin 225 km olan otoyol uzunluğunun 2023'e kadar 7 bin 500 km'ye çıkarılması hedefleniyordu. 2023'te toplam otoyol uzunluğu 3 bin 633 kilometredir. Yani gerçekleşme oranı %26.69'dur.

Bölünmüş yol konusunda 2023 hedefi 36 bin 500 kilometreydi. 2011'de uzunluk 21 bin kilometreyken 12 yılda 8 bin kilometre daha yol yapılmış durumda. 2023'te toplam uzunluk 29 bin 158 kilometredir. Yani gerçekleşme oranı: %52.63'tür.

Bitümlü Sıcak Karışım Asfaltlı Yol konusunda hedef 2023'te 70.000 km idi. 2023'te bu rakam 30.115 kilometreye ulaşmıştır. Yani gerçekleşme oranı: %33.30'dur.

Otoyol ve Ulaşım Politikaları

Hükümetin uzun yıllardır süregelen "altyapı devrimi" iddiası, 2025'e geldiğimizde bir kez daha hayal kırıklığıyla sonuçlanmıştır. Verilen sözler, koyulan hedefler ve ulaşılan sonuçlar arasındaki uçurum, bu başarısızlığın açık bir kanıtıdır. Hükümet, sürekli olarak otoyol ve bölünmüş yol projeleriyle övünürken, ortaya çıkan rakamlar bu söylemin altının boş olduğunu gösteriyor.

2025 itibarıyla toplam otoyol uzunluğu sadece **3.796 kilometre**. Bu, hedefin neredeyse yarısı demek ve 7.500 kilometre hedefine ancak 2030 civarında ulaşılabileceği öngörülüyor. Bölünmüş yollar açısından da tablo farklı değil. Aradaki fark sadece gecikmenin değil, aynı zamanda kötü yönetimin ve kaynak israfının açık bir göstergesidir.

Hükümetin altyapı projelerindeki başarısızlığı, Avrupa ülkeleriyle yapılan karşılaştırmalarda daha da belirginleşiyor. İspanya 15.500 kilometre, Almanya 13.000 kilometreden fazla otoyol ağına sahipken, Türkiye bu rakamın çok gerisinde kalmıştır. Hatta Polonya gibi daha küçük yüzölçümüne sahip ülkeler bile Türkiye'den daha fazla otoyola sahiptir. Nüfus bazında değerlendirildiğinde ise Türkiye, Avrupa'nın en az otoyola sahip ülkesi konumundadır. Bu durum, ülkenin altyapı projelerinde ne kadar geri kaldığını açıkça ortaya koyuyor.

2015 yılında güzergâhı belirlenen Bursa – Sivrihisar otoyolunu kaçıncı hükümette yapacaksınız? Antalya-Alanya otoyolu gibi projelerin, yıllık milyarlarca lira tasarruf sağlayacağı iddia ediliyor. Ancak, bu projelerin neden bu kadar yavaş ilerlediği ve neden büyük bütçeler verimsizce kullanıldığı soruları hala yanıtlanmış değil. Hükümetin "Antalya-Alanya otoyolu yıllık 6,6 milyar TL tasarruf sağlayacak" gibi iddialı açıklamaları, yapılan işlerin yavaşlığı ve yetersizliğiyle çelişmektedir.

2025 yılında tamamlanması planlanan otoyol uzunluğu 0 kilometre, 2026 yılı hedefi de 0 kilometre. Bu hızla, 2035 hedefi olan 8.300 kilometreye ulaşmak neredeyse imkânsız görünüyor. Planlama eksikliği ve yönetim zaafı, bu hedeflerin tutturulmasının önündeki en büyük engellerdir. Halkın ihtiyaçlarına uygun bir altyapı oluşturmak yerine, propagandaya dayalı söylemlerle zaman kazanılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye'deki otoyol projelerinin temel problemi, projelerin kamu yararından çok yandaş müteahhitlerin kazancına odaklanmış olmasıdır. "Yap-işlet-devret" modeliyle yapılan projeler, kamuya değil, yandaş firmalara hizmet etmektedir. Döviz üzerinden verilen garanti ödemeleri, özellikle ekonomik kriz dönemlerinde halkın sırtına büyük bir yük bindirmektedir. Kullanılmayan yollar ve köprüler için yapılan milyarlarca liralık garanti ödemeleri, hükümetin kaynakları nasıl heba ettiğini göstermektedir.

Dahası, Türkiye'nin dış borcu ve bütçe açığı, bu projelerin sürdürülemez olduğunu kanıtlıyor. Vatandaşlardan alınan vergiler, altyapı projelerinin değil, borç yüklerinin ödenmesine gitmektedir. Bu da hükümetin "altyapı başarısı" iddialarını inandırıcılıktan uzak bir hale getirmektedir.

İktidar, yıllardır vaat ettiği projeleri tamamlamak bir yana dursun, yarısını bile gerçekleştirememiştir. Halktan toplanan vergilerle yandaşlara verilen ihaleler, proje maliyetlerini katlamış ve vatandaşları borç batağına sürüklemiştir. Bugün ulaşılan tablo, hükümetin yıllardır yanlış bir önceliklendirme içinde olduğunu ve ülkenin kaynaklarını verimsiz kullandığını göstermektedir.

Ulaştırma Alt Sektörlerinde Yük ve Yolcu Taşımaları

					Yıllık Değişim (Yüzde)	
	Birim	2023	2024	2025 (1)	2024	2025
Demiryolu Ulaşımı						
Yolcu Taşıma (Yurt İçi) (2)	Milyon-Yolcu-km	6 036	6 352	6 923	5,2	8,9
Yük Taşıma (Yurt İçi) (3)	Milyon-Ton-km	12 023	12 347	12 595	2,7	2,0
Yük Taşıma (Yurt Dışı)	Milyon-Ton-km	973	1 243	1 301	27,7	4,7
Denizyolu Ulaşımı						
Yük Taşıma (Yurt İçi) (4)	Milyon-Ton	62,6	63,2	68,0	1,0	7,61
Havayolu Ulaşımı						
Yolcu Taşıma (Yurt İçi)	Milyon-Yolcu	90,4	95,4	98,9	5,5	3,7
Yolcu Taşıma (Yurt Dışı)	Milyon-Yolcu	123,3	134,9	145,4	9,4	7,8
Yük Taşıma (Yurt Dışı)	Milyon-Ton	1,6	2,0	2,0	25,0	0
Karayolu Ulaşımı						
Yolcu Taşıma (Yurt İçi) (5)	Milyon-Yolcu-km	380 178	402 145	417 560	5,8	3,8
Yük Taşıma (Yurt İçi) (5)	Milyon-Ton-km	335 126	347 809	361 795	3,8	4,0

Kaynak: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TCDD, KGM, DHMİ
(1) Gerçekleşme tahmini
(2) Banliyö yolcu taşımaları hariçtir.
(3) İdari yük taşımaları hariçtir.
(4) Önceki yıllarda yer alan yurt dışı yük taşıma verisi Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından hesaplanmamaktadır.
(5) KGM'nin sorumluluğu altındaki yol ağında yapılan taşımalardır.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) tarafından Türkiye genelinde sivil hava trafiğine açık 50 havalimanı işletilmektedir. Bunun yanı sıra Eskişehir Teknik Üniversitesi tarafından işletilen Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı, Türk Hava Yolları tarafından işletilen Aydın Çıldır Havalimanı, Savunma Sanayii Başkanlığı denetiminde özel sektör tarafından işletilen İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı ile DHMİ denetimi altında özel sektör tarafından işletilen Zafer, Zonguldak Çaycuma, Gazipaşa Alanya, Çukurova Uluslararası ve İstanbul Havalimanlarıyla birlikte sivil hava trafiğine açık 58 havalimanında hizmet verilmektedir.

Havayolu yolcu trafiğinin yaklaşık yüzde 88,3'ü İstanbul, Antalya, Ankara-Esenboğa, İzmir-Adnan Menderes, Dalaman, Bodrum-Milas, Adana, Trabzon ve İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanlarında gerçekleşmektedir. **Bu da ülkenin nüfusunun büyük bir kısmının hala havayolu kullanmadığını ve dengesiz bölgesel kalkınmayı göstermektedir.**

EUROCONTROL Ödeneği ve Türkiye'nin Hak Kayıpları

Türkiye'nin 1989 yılından bu yana üyesi olduğu Avrupa Hava Seyrüsefer Emniyeti Teşkilatı (EUROCONTROL), 41 üye devletin hava sahasını kullanan uçaklardan geçiş ücreti tahsil

ederek bu gelirleri, ilgili ülkelerde hava trafiği güvenliği yatırımları ve personel yetiştirilmesi için kullanılmak üzere üye ülkelere aktarmaktadır.

Avrupa'nın en büyük hava sahalarından birine ve jeopolitik konumuna sahip olan ülkemizin bu ödemeden aldığı payın benzer özelliklere sahip olmayan Avrupa ülkeleri ile kıyas edilemeyecek kadar az olduğu bilinmektedir. Türkiye ile benzer hava trafik hizmetleri altyapısına sahip Fransa ve Almanya gibi ülkelerde "yol ücretleri birim maliyetleri" ülkemize kıyasla yaklaşık 4 kat fazladır. Bu farkın temel nedeni, Türkiye'de hava trafik altyapısı ve personeline yansıtılan maliyetlerin düşük kalmasıdır.

EUROCONTROL kapsamında havalimanı çalışanlarına "Havacılık Tazminatı" ödenmektedir. DHMİ personeli bu tazminatı 2005 yılında almaya başlamıştır. Ödemeler EURO cinsinden yapıldığından, ülkemize döviz girişi sağlanmakta ve gelir vergisi yoluyla bütçeye katkı oluşturulmaktadır. 399 sayılı KHK Ek 2. madde ve YPK'nın 2012 tarihli kararıyla bu tazminatın usul ve oranları belirlenmiş, çalışanlar 3 maliyet grubuna ayrılmıştır. Ancak özellikle elektrik ve makine personeline düşük tazminat ödenmesi, ülkemizin döviz gelirini azaltmakta ve bu gelirlerin EUROCONTROL'e geri gönderilmesine neden olmaktadır.

Danıştay 12. Dairesi tarafından "Elektrik ve makine/motor personeline de (Mesleki pozisyonlarına paralel olarak) Ek-1 sayılı Cetvelde elektronik personeli için belirlenmiş olan havacılık tazminatı oran ve usulünün aynen uygulanmasına" karar verilmiş ve karar İdari Dava Daireleri Genel Kurulunca onanmış olmasına hatta kararının uygulanması için 11.08.2022 tarihinde Cumhurbaşkanlığı tarafından Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına yazı yazılmış olmasına karşın bu karar hala uygulanmamaktadır.

Danıştay 12. Dairesi ve İdari Dava Daireleri Kurulu kararlarına göre, elektrik ve makine/motor personeline de elektronik personeliyle aynı tazminat oranı uygulanmalıdır. Bu karar doğrultusunda 2022'de Cumhurbaşkanlığı tarafından Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına yazı yazılmış olmasına karşın bu karar hala uygulanmamaktadır. Bu durum, yaklaşık 454,7 milyon Euro'nun geri gönderilmesi anlamına gelmekte; ayrıca ilgili personelin maaşları EUROCONTROL yerine Türkiye bütçesinden karşılandığı için kamuya gereksiz mali yük oluşturmaktadır. Üstelik bu kaybın geçmişe doğru telafisi mümkün değildir.

Türkiye'nin uyguladığı "Maliyetlerin Tam Geri Dönüşümü" modeli, seyrüsefer hizmetlerine yönelik harcamaların kullanıcı ücretleri üzerinden geri alınmasına imkân tanımaktadır. Bu model sayesinde özellikle altyapı geliştirme ve teknoloji modernizasyonu gibi yatırımlar

sürdürülebilir şekilde finanse edilebilmelidir. Ancak uygulamada, özellikle Makine ve Elektrik Birimi'nin ihtiyaçları bu model üzerinden değil doğrudan devlet bütçesinden karşılanmaktadır. Bu da mevcut potansiyelin etkin kullanılmadığını göstermektedir.

Her yeni düzenlemede DHMİ personeli arasında ücret skalası genişlemekte, bazı birimlere fayda sağlanırken büyük çoğunluk dışarıda kalmakta, kurum içinde derin gelir uçurumu ve adaletsizlik oluşmaktadır. Yapılan tazminat artışları sadece kurumun %25'ine fayda sağlamakta, %75'lik kesim ise görmezden gelinmektedir. Bu durum çalışanlar arasında iş barışını ciddi biçimde bozmaktadır. Sayıştay raporlarında da bu yapısal sorunlar yıllardır dile getirilmiş olsa da herhangi bir yapıcı adım atılamamıştır.

Türkiye, verdiği hizmet bakımından EUROCONTROL'e üye 41 ülke içerisinde 2'nci sırada yer alırken, elde ettiği gelir bakımından 6'ncı sıradadır. Personel maliyetlerinin toplam maliyetler içindeki payı Türkiye'de %34,4-%45 arasında değişirken, bu oran Almanya'da %73, İspanya'da %75, Yunanistan'da %80, Romanya'da %81,4'tür. EUROCONTROL ortalamasının %64 olduğu ifade edilmektedir. Avrupa ülkelerinde bir uçaktan ortalama 80 Euro alınırken Türkiye'de bu rakam 30 Euro'dur. Aynı işi yapan personelin maaşı Avrupa'da 8-10 bin Euro iken Türkiye'de 2.300 Euro düzeyindedir. Bu fark nedeniyle ülkemiz her yıl yaklaşık 1 milyar Euro döviz kaybı yaşamaktadır.

Mart 2025'te çıkarılan 7546 sayılı Kanun'un ilgili maddesiyle yapılan düzenleme, havacılık tazminatı sorununu çözmekten uzak kalmış, DHMİ içinde gelir adaletsizliğini ve huzursuzluğu ortadan kaldıramamıştır. Havacılık Tazminatında yaşanan sorunların ortadan kaldırılması ve personelin maksimum düzeyde faydalandırılması için, gerekli yasal düzenlemelerin bir an önce yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Denizyolu Taşımacılığı

Ülkemizde 2024 yıl sonu itibarıyla 13,5 milyon TEU konteyner ve toplam 531 milyon ton yük elleçlemesi yapılmıştır. 2025 yılı sonunda toplam konteyner elleçleme miktarının yaklaşık yüzde 3,5 artış ile 14 milyon TEU, toplam yük elleçleme miktarının ise yaklaşık yüzde 4,5 artışla 556 milyon ton olması beklenmektedir.

Ülkemizde toplam 27 konteyner limanı bulunmakta olup bunlardan 2 tanesi kamu eliyle (Haydarpaşa ve Alsancak) 25 tanesi ise özel sektör tarafından işletilmektedir. 25 limandan ise 2 tanesi yabancı, 7 tanesi ise yabancı ortaklı olup, 16 tanesi yerli firmalarca sahiplidir.

Ülkemizdeki En Büyük 25 Özel Limanın Sahiplik Durumu

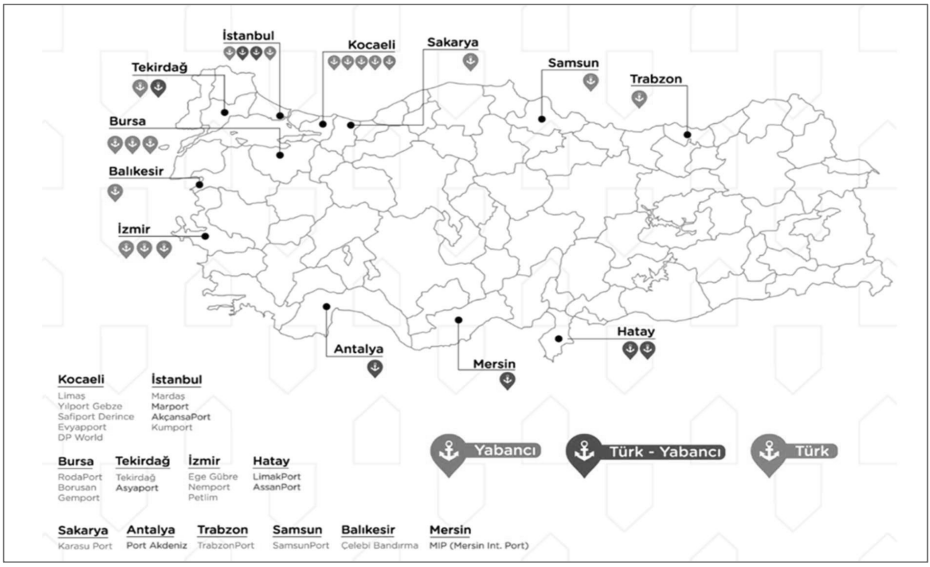

İhracat Yüklerini Taşıyan Araçların Tescillerine Göre Yıllık Dağılımı

Yıl	Taşıma Şekli (%)							
	Deniz Yolu		Kara Yolu		Hava Yolu		Tümü	
	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı
2014	22,5	77,5	82,7	17,3	19,7	80,3	36,5	63,5
2015	21,2	78,8	80,6	19,4	15,2	84,8	34,9	65,1
2016	21,5	78,5	79,9	20,1	19,4	80,6	34,2	65,8
2017	22,1	77,9	80,5	19,5	22,2	77,8	34,2	65,8
2018	23,1	76,9	79,0	21,0	18,6	81,4	33,7	66,3
2019	21,3	78,7	78,3	21,7	14,6	85,4	31,2	68,8
2020	24,9	75,1	77,2	22,8	40,8	59,2	33,7	66,3
2021	26,0	74,0	75,6	24,4	37,4	62,6	34,7	65,3
2022	27,1	72,9	72,0	28,0	38,0	62,0	35,2	64,8
2023	26,1	73,9	68,0	32,0	21,4	78,6	34,0	66,0

İthalat Yüklerini Taşıyan Araçların Tescillerine Göre Yıllık Dağılımı

Yıl	Taşıma Şekli (%)							
	Deniz Yolu		Kara Yolu		Hava Yolu		Tümü	
	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı
2014	13,0	87,0	48,4	51,6	69,5	30,5	15,3	84,7
2015	12,5	87,5	46,5	53,5	70,6	29,4	13,8	86,2
2016	11,6	88,4	46,8	53,2	70,4	29,6	12,9	87,1
2017	10,7	89,3	46,0	54,0	66,0	34,0	12,1	87,9
2018	10,3	89,7	48,8	51,2	73,9	26,1	11,9	88,1
2019	8,9	91,1	49,1	50,9	73,7	26,3	10,5	89,5
2020	8,9	91,1	53,8	46,2	71,3	28,7	10,7	89,3
2021	8,5	91,5	55,2	44,8	72,9	27,1	10,9	89,1
2022	7,6	92,4	58,8	41,2	69,7	30,3	10,7	89,3
2023	7,7	92,3	59,9	40,1	73,7	26,3	11,0	89,0

Denizyolu taşımacılığı, küresel tedarik zincirlerinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Dünya taşımacılığının yaklaşık %85'ı deniz yoluyla gerçekleşmektedir. Türkiye'nin ekonomik büyümesinde ve ekonomik güvenliğinde özellikle ihracatın gelişmesinde denizyolu taşımacılığı önemli rol oynamaktadır. Taşımacılık ve lojistik uygulamalarının yaygınlaşması, ihracatın sürdürülebilir ölçüde gelişip büyümesine katkı sağlayacaktır.

Akdeniz ve Karadeniz'deki Önemli Limanlarda Konteyner Trafiği

Yunanistan'daki konteyner elleçlemesinin yaklaşık yüzde 78'i tek başına Pire Limanında gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de küçük ölçekli, verimsiz ve dağınık liman altyapısı, lojistik maliyetleri yükseltmekte, bununla birlikte sektörde aşırı rekabete yol açarak liman işletmecilerinin kârlılığını azaltmakta ve kaliteli liman altyapısının önüne geçmektedir. Bu çerçevede, ülkemizdeki liman yatırımlarının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

Limanlar	(Bin TEU)
Valensiya-İspanya	5 586
Algeciras-İspanya	4 799
Pire-Yunanistan	4 731
Barselona-İspanya	3 522
Gioia Tauro-İtalya	3 385
Ambarlı Limanları-Türkiye	**3 170**
Le Havre-Fransa	3 061
Cenova-İtalya	2 664
Kocaeli Limanları-Türkiye	**2 159**
Mersin-Türkiye	**1 942**
İzmir Aliağa-Türkiye	**1 586**
Marsilya-Fransa	1 454
Trieste-İtalya	767
Köstence-Romanya	657
İzmir Alsancak-Türkiye	**290**

Kaynak: 2023 yılı AB Ulaştırma İstatistikleri, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Deniz Ticareti İstatistikleri

İzmir Alsancak Varlık Fonuna devredilmiş ancak hala kamu eliyle yönetildiği için gerekli yatırımları alamadığından kapasitesini yükseltememektedir.

Denizyolu Ulaşım Alt Program Hedefleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2023 Gerçekleşme	2024 Planlanan	2024 YS Gerç. Tah.	2025 Hedef	2026 Tahmin	2027 Tahmin
1- Ro-Ro gemileriyle taşınan araç sayısı	Sayı	2.881.829	2.744.105	2.775.000	2.875.000	3.000.000	3.100.000
2- 1000 GRT ve üzeri Türk sahipli deniz ticaret filosu (milyon DWT)	Milyon Detveyt Ton (DWT)	0	41,7	53,11	57,73	62,75	68,21
3- Elleçlenen transit yük hacmi	TEU	2.055.441	2.066.008	2.860.000	3.053.000	3.258.000	3.477.000
4- Kabotaj bölgesinde düzenli sefer izinleri kapsamında yapılan denetim sayısı	Sayı	45	50	50	50	50	50
5- Limanlarımıza uğrak yapan kruvaziyer gemi sayısı	Sayı	1.192	1.250	1.250	1.350	1.500	1.750
6- Özel Tüketim Vergisi indirilmiş yakıttan yararlanan gemilerin yerinde denetim sayısı	Sayı	1.424	900	1.250	1.250	1.250	1.250
7- Türk bayraklı gemilerle limanlarımızda elleçlenen yük miktarı	Ton	95.328.993	96.007.382	95.150.000	96.500.000	97.850.000	99.250.000
8- Yıl içinde onarımı tamamlanan sahil tahkimatı, liman ve iskele sayısı	Sayı	0	0	0	0	3	0
9- Yıl içinde tamamlanan iskele sayısı	Sayı	0	0	0	0	0	0
10- Yıl içinde tamamlanan liman sayısı	Sayı	0	0	0	0	1	0
11- Yıllık denizdibi tarama programı çerçevesinde yapılan tarama miktarı	Milyon m3	0,75	1	1	1	1	1

Denizyolu Ulaşım Alt Program Hedefleri (2025 Bütçesi)

(5) "Limanlarımıza Uğrak Yapan Kruvaziyer Gemi Sayısı" için 2023 yılı bütçe teklifinde hedeflenen (1250) rakam tutturulamamış ve 1192 olarak gerçekleşmiştir. Bu konudaki gerekli tedbirler alınmazsa 2025 hedefinin de (1350) zor gibi gözüktüğünü geçen yılki bütçe şerhimizde dile getirmiştik.

Aşağıda 2026 tablosunda görüleceği üzere (6) "Limanlarımıza Uğrak Yapan Kruvaziyer Gemi Sayısı" için 2024 yılı bütçesinde belirtilen hedefin (1250) yine tutturulamadığı ve 1192 olarak gerçekleştiği görülüyor. 2025 gerçekleşmesini önümüzdeki yıl görerek (1350) hedefinin de tutmadığını müşahede edeceğiz. Öyleyse bu bütçe planlamaları niçin yapılıyor? Bu performansla 2025 /(1350) ve 2026 /(1500) hedefleri hayal gibi gözüküyor.

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Ro-Ro gemileriyle taşınan araç sayısı	Sayı	2.824.130	2.875.000	2.950.000	3.050.000	3.150.000	3.250.000
2- 1000 GRT ve üzeri Türk sahipli deniz ticaret filosu (milyon DWT)	Milyon Detveyt Ton (DWT)	52,9	57,73	57,49	62,49	67,94	73,86
3- Elleçlenen transit yük hacmi	TEU	2.763.369	3.053.000	2.825.000	3.025.000	3.260.000	3.525.000
4- Kabotaj bölgesinde düzenli sefer izinleri kapsamında yapılan denetim sayısı	Sayı	14	50	50	50	50	50
5- Kabotajda elleçlenen yük miktarı	Ton	63.258.440	0	68.010.000	71.990.000	75.230.000	78.610.000
6- Limanlarımıza uğrak yapan kruvaziyer gemi sayısı	Sayı	1.195	1.350	1.350	1.500	1.750	2.000
7- Özel Tüketim Vergisi indirilmiş yakıttan yararlanan gemilerin yerinde denetim sayısı	Sayı	1.351	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
8- Toplam konteyner elleçlemesi	TEU	13.529.731	14.600.000	14.075.000	15.100.000	16.175.000	17.350.000
9- Türk bayraklı gemilerle limanlarımızda elleçlenen yük miktarı	Ton	97.906.049	96.500.000	100.500.000	101.900.000	103.350.000	104.850.000
10- Yıl içinde onarımı tamamlanan sahil tahkimatı, liman ve iskele sayısı	Sayı	0	0	0	0	1	3
11- Yıl içinde tamamlanan iskele sayısı	Sayı	0	0	0	0	0	0
12- Yıl içinde tamamlanan liman sayısı	Sayı	0	0	1	1	0	0
13- Yıllık denizdibi tarama programı çerçevesinde yapılan tarama miktarı	Milyon m3	0,72	1	1	2	3	3

Denizyolu Ulaşım Alt Program Hedefleri (2026 Bütçesi)

Kruvaziyer turizmi 2016 yılında büyükşehirlerde bombaların patlaması vb. terör eylemleri ve ardından 15 Temmuz Darbe Girişimi sebebiyle kesintiye uğramış ve İzmir Liman başta olmak üzere gelen gemilerin pik yaptığı 2013 yılından beri bir daha eski cazibesine kavuşamamıştır.

Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü-Planlama ve İstatistik Dairesi Başkanlığı verilerine göre Türkiye'ye 2003'te yaklaşık 600 bin yolcu ile başlayan kruvaziyer turizmi 2013'te 2 milyon yolcuyu aşmıştır. Ancak 2014'te rüzgar tersine esmeye başlamış ve yolcu sayısı 1 milyon 790 bine düşmüştür. 2015'te 1 milyon 889 bin olmuştur. 2016'da ise kruvaziyer gemilerle gelen, giden ve transit yolcu sayısı 2015'e göre yüzde 67 azalarak 628 bin 33'e gerilemiştir. Limanlara uğrayan gemi sayısı da yüzde 59 azalarak 590 gemiye gerilemiştir.

Limanları bir türlü büyük kruvaziyer şirketlerinin rotasına giremeyen Türkiye'de salgın öncesi 2019'daki yolcu sayısı ise 35 bine düşmüştür. Sektörün Akdeniz'deki yüzde 11-12'lik payı, yüzde 1.5'e düşmüştür. İzmir Limanına ise 6 yıl aradan sonra ilk kruvaziyer gemisi 2022 yılında

gelmiştir. Yeniden uluslararası acenteler ile kapsamlı işbirliği yapılarak Kruvaziyer turizminin acilen canlandırılması gerekmektedir. Kruvaziyer gemilerle gelen yolcuların diğer yollarla ülkemize gelen turistlere göre çok daha fazla katma değer oluşturduğu düşünüldüğünde bu gemilere yönelik hizmetler daha kaliteli hale getirilerek maliyetler açısından diğer ülkelerle rekabet edebilir düzeyde tutulmalıdır.

Tersaneler

Tersaneler, ülke ekonomisine katkısı ve istihdam potansiyeli ile önemli bir sektör olmasına karşın, özellikle iş sağlığı ve güvenliği alanında adeta bir ölüm kapanına dönüşmüştür. Patronların kâr hırsı ve denetim mekanizmalarındaki zaaflar nedeniyle her yıl onlarca işçimiz, göz göre göre iş cinayetlerine kurban gitmektedir. En temel iş güvenliği önlemlerinin alınmadığı, taşeron sisteminin işçiyi köleleştirdiği bu sektörde yaşanan insanlık dışı koşullar artık tahammül edilemez boyuta ulaşmıştır.

Tuzla ve Yalova başta olmak üzere, Karadeniz Ereğli gibi tersane bölgelerinde işçilerin maruz kaldığı koşullar; uzun çalışma saatleri, güvencesiz istihdam, düşük ücretler, barınma ve beslenme sorunları, sendikasızlaştırma ve iş cinayetleriyle anılmaktadır. Tersanelerde çalışan işçiler, canları pahasına üretim yaparken, patronlar daha fazla kâr elde etmek için iş güvenliği tedbirlerini maliyet kalemi olarak görmekte ve denetimsizlikten güç alarak işçilerin canını hiçe saymaktadır.

Taşeron sistemi, tersanelerde sömürünün ana aracı haline gelmiştir. Asıl işlerde dahi taşeron çalıştırılması yaygınlaştırılarak işçilerin sosyal hakları gasp edilmekte, iş güvenliği tedbirleri uygulanmamakta ve yaşanan iş kazaları adeta kader gibi gösterilmektedir. Ancak iş cinayetleri kader değildir; alınmayan önlemlerin, kuralsızlığın ve patronların aç gözlülüğünün sonucudur.

Tersanelerde meydana gelen iş kazalarının büyük çoğunluğu önlenebilir nitelikte olmasına rağmen, işverenlerin ihmalkarlığı ve kamusal denetim eksikliği nedeniyle işçiler, işlerini kaybetme korkusuyla bu tehlikeli koşullara boyun eğmek zorunda bırakılmaktadır. İşçilerin en temel hakları olan sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları sağlanmadan, üretimden verim beklenmesi emekçilerin yaşam hakkına açık bir saldırıdır.

Tersanelerde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yeterince alınmaması, taşeron sisteminin sektörde yarattığı güvencesizlik ve iş cinayetleriyle ilişkisi, denetim mekanizmalarının yeterince işlememesi ve işverenlerin cezasızlıkla korunması, işçilerin çalışma koşullarının ulusal ve uluslararası işçi hakları standartlarına uygun olmaması, uzun çalışma saatleri, düşük ücret ve barınma koşullarının işçi sağlığı üzerindeki etkileri, tersanelerde sendikal

örgütlenmenin önündeki engeller zaten ağır şartlar taşıyan bu sektörü daha da zor hale getirmektedir.

Denizcilikte Tutturulamayan 2023 Hedefleri

2011 Genel Seçimleri öncesinde AK Parti'nin 'Türkiye hazır, hedef 2023' başlığıyla duyurduğu denizcilik 2023 hedefleri şöyleydi;

> *Hedef: "2019'a kadar en az bir limanın, dünyanın en büyük 10 limanı arasında yer alması için çalışacağız. Ülkenin her bölgesinde en az birer adet ana aktarma limanı tesis edilecek."*

Dünyanın en büyük 50 limanı içerisinde limanımız bulunmamaktadır. İlk yüzde ise Ambarlı limanı 74, Kocaeli limanı 89, Mersin limanı 92, Tekirdağ limanı ise 100. sırada kendine yer bulmuştur. İlk 10 liman arasında yer alma hedefi gerçekleştirilememiştir.

> *Hedef: "2023'te ise toplam 7 adet yeni kruvaziyer liman yapılacak ve kruvaziyer gemilere hizmet veren en az 3 adet liman, ana liman niteliklerinde hizmet verecek altyapıya kavuşturulacak."*

2011'de İzmir'e yapılacağı duyurulan ve dünyanın en büyük 10 limanından biri olacağı söylenen Çandarlı Limanı henüz inşa edilmemiştir. Bu süreçte mevcut kruvaziyer liman sayısına ilave 7 liman yapılmamıştır.

> *Hedef: "Bugün 15 bin olan yat bağlama kapasitemizi 2023'e kadar 3 kattan fazla artırarak, 50 bine çıkaracağız. Toplamda marina sayısı 100'e yükseltilecek."*

2023 yılsonu beklenti 30 bin yat bağlama kapasitesidir. Marina Sayısı ise 39 adettir. Her iki hedef de gerçekleştirilememiştir. Bu hedeflerin gerçekleşememesinin sebebi nedir?

15.02.2011 yılında Bakanlığın kamuoyuna sunmuş olduğu "Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi – Hedef 2023" strateji belgesinde bulunan 2035 güzergâh/proje hedefleri de vardı ama bunlar artık dillendirilmiyor. Bu hedeflerin revize edilmesi mi söz konusudur?

Biz yol yapılmasına, köprü yapılmasına karşı değiliz; bunlar yapılırken stratejik hataların karşısındayız. Doğanın katledilmesine karşıyız. Çok daha ucuza yapılabilecekken devasa bütçelerin ayrılmasına karşıyız. Biz hızlı trene karşı değiliz; her seferinde tehir edilen projeler nedeniyle yapılan ciddiyetsizliğe karşıyız. Biz bu bütçeye karşı değiliz; fakat öngörüsüzce hazırlanmış harcama politikalarına karşıyız.

Taşımacılık ve lojistik sektörü başta ekonomi olmak üzere sosyal ve kültürel faaliyetlerin canlanmasında etkin bir rol oynamaktadır. Doğal kaynakların verimli bir şekilde kullanılması,

hızlı mal ve hizmetlerin dağıtımı yapılması, iç ve dış ticaretin geliştirilmesi, sadece etkin bir ulaşım ağı kurulması ve bu amaca hizmet edecek bir milli ulaştırma politikasının oluşturulması ile mümkün olacaktır. Bu amaçla, mevcut imkânlar ve kaynaklar göz önünde bulundurularak uygun politikalar oluşturulmalıdır. Liman ve deniz tesislerinin ulusal ulaşım ve Trans Avrupa ağlarına entegre olması sağlanmalı, Orta Koridor Projesinin hayata geçirilerek Türkiye'nin transit taşımacılıktaki payı artırılmalıdır.

Uluslararası denizyolu taşımacılığında rekabet edebilecek, ülkenin milli menfaatleri doğrultusunda hizmet etmesi hedeflenen, ülkenin dış ticaretindeki taşımayı güvence altına alabilecek MİLLİ DENİZ TİCARET FİLOSUNUN oluşturulması gerekmektedir. Bunun yanında özellikle lojistik ve taşımacılık sektöründeki dijital dönüşüm, Türkiye'nin denizyolu taşımacılığında daha rekabetçi olmasına olanak tanıyabilir.

Yatırımlarda Dışa Bağımlılık

Bunca yatırım yapılan demiryolu koridorlarına milyarlarca para harcanmıştır. Haliyle bu yatırımların sağladığı sosyal faydanın yanında ekonomiye katma değer olarak geri dönmesi de beklenir. Fakat elektrifikasyon ekipmanlarından sinyalizasyon yazılımına, hızlı tren vagon setlerinden yedek parçalarına kadar asıl maliyet tutan kısımlarında dışa bağımlı olduğumuz ve ithal olarak ikame edildiği bilinmektedir. Bu da haliyle hem maliyetleri yükseltmekte hem de yatırımın ekonomiye geri dönüşünü geciktirmektedir.

2024-2028 yılları arasını kapsayan 12. Kalkınma Planında;

"Kamu yatırımları, cari açığın azaltılmasına yönelik yüksek katma değer yaratan ve istihdam artıran özel sektör yatırımları ile eşgüdüm içerisinde, yapılabilirliği dikkate alınarak planlanacaktır."

Yine aynı planda "*Kamu yatırımlarında yerli ürün ve teknolojilerin kullanımına öncelik vermek amacıyla ürün ve teknoloji bazında yerlilik oranı takip edilecek, yaygın olan ürün ve teknolojilerden başlanarak yerlileşmeye yönelik adımlar atılacaktır."* denilmektedir.

Bu noktada somut bir planlama ortaya konmamaktadır. Daha önceki vaatler gibi bu söylemlerin de havada kalma ihtimali oldukça yüksektir.

Yap-İşlet-Devret (YİD) ile yapılan KÖİ Projeleri

Karayolu Mega Projelerine geldiğimizde işin rengi değişmektedir. 2023'e kadar İstanbul Karayolu Tüp Geçişi, Boğaza 3. Köprü, İstanbul-İzmir Otoyolu ve Körfez Geçişi, İstanbul-Çanakkale-Tekirdağ Otoyolları, 2023'e kadar ise Çanakkale Boğaz Geçişi yapılması hedeflenmişti.

Bu proje ve hedeflerin tamamı kamu-özel işbirliği ve **Yap-İşlet-Devret (YİD**) modeliyle gerçekleştirildi. Fakat "***Bütçeden bir kuruş harcamadan köprü, yol, havaalanı yapıyoruz***" denilmesine rağmen şu an ki ekonomik sıkıntıların sebepleri haline geldiler ve gelecek yılların bütçe planlarının kara deliği haline dönüşeceklerdir.

Oldukça pahalı bir finansman modeli olan **KÖİ projeleri** ve projelerin sözleşme maddelerindeki esneklikler, yüklenici lehine yapılan değişiklikler ile döviz kurlarındaki hareketlilik nedeniyle Devletin gelecek yıllara yönelik olarak ne kadar bir yükümlülük altına girdiği, tam olarak bilinmemektedir.

Bakanlığın bütçe sunumunda da KÖİ modeli ile yapılan ulaştırma alt yapı projeleri ile ilgili devam eden süreçler, ödemeler, performans ve verim bilgileri kamuoyuna verilmemektedir. Bu yüzden yöntemin doğruluğu ve gelecek yıllara göre projeksiyon durumları değerlendirilememektedir.

Demiryollarında ise yapılan yatırımların projeler tam tamamlanmadan seçim öncesi açılması, tam emniyet olmadan riskli şartlarda işletmecilik ve bunun sonucunda yaşanan kazalar, projelerin bitirilememesi ve demiryolu sektörünün yük taşımacılığında öncelik bulamaması bu sektörün ana sorunları olmuştur.

Ülkemizde Yap-İşlet-Devret (YİD) modeliyle hayata geçirilen mega projeler, kamusal finansman üzerinde giderek ağırlaşan bir yük oluşturuyor. Sayıştay'ın 2023 ve 2024 yılı denetim raporuna göre, bütçede en büyük harcama kalemi sermaye giderleri olmuş, bunu cari transferler takip etmiştir. Cari transferler kapsamındaki 56,9 milyar TL'lik harcamanın neredeyse tamamı, YİD projeleri için yapılan garanti ödemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu ödemeler, her yıl katlanarak artmış ve kamu maliyesini zora sokmuştur.

Örneğin, 2019 yılında 5,1 milyar TL olan garanti ödemeleri, 2023 yılına gelindiğinde 11 katına 56,9 milyar TL'ye ulaşarak bütçede devasa bir yük haline gelmiştir. 2024 yılı itibarıyla yalnızca otoyol, köprü ve tünel projelerine öngörülen ödeme tutarı 78,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Projelerde verilen geçiş garantilerinin döviz cinsinden belirlenmiş olması, kur artışları ve enflasyon nedeniyle kamu kaynaklarının sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Örneğin, 1915 Çanakkale Köprüsü'nde günlük 45 bin araç geçiş garantisi verilmiş olmasına rağmen, gerçek geçiş sayıları garanti edilenin yalnızca beşte biri düzeyindedir. Bu durum, kamu bütçesine 2023-2024 dönemi için 281 milyon 695 bin 569 € zarar olarak yansımıştır.

Benzer şekilde, Osmangazi Köprüsü için verilen 40 bin araç geçiş garantisi ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü için belirlenen 135 bin araç geçiş garantisi de gerçek kullanım rakamlarına ulaşamamıştır. Bu farklar, işletmeci şirketlere yapılan yüksek ödemelerle telafi edilmekte, mali yük halkın sırtına bindirilmektedir. 1 Ekim 2024 tarihinde yapılan düzenlemelerle, geçmeyen araçlar için kur farkı uygulanarak Osmangazi Köprüsü'nde 1.870 TL, Çanakkale Köprüsü'nde 760 TL, Avrasya Tüneli'nde 238 TL ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nde 204 TL'lik ödemeler belirlenmiştir.

Bu projelerin devasa maliyetlerine rağmen, vatandaşlardan hem vergi hem de kamu hizmetleri için ücret talep edilmesi adaletsiz bir tablo ortaya koymaktadır. Geçiş ücretlerine yapılan düzenli zamlar, bu adaletsizliği daha da derinleştirmektedir. İzmir-İstanbul Otoyolu, Kuzey Marmara Otoyolu ve Avrasya Tüneli gibi YİD projeleri, yalnızca kamu maliyesini değil, bireylerin günlük yaşamını da doğrudan etkilemektedir.

Hükümetin bu projelerdeki sözleşmeleri yeniden müzakere etmesi, devletin işletme ücretlerini azaltması ve şirket kârlarını düşürmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Döviz bazlı garanti ödemelerinin kaldırılması ve geçiş ücretlerinin Türk Lirası olarak yeniden düzenlenmesi, bu yükün hafifletilmesi adına kritik adımlardır. Ancak, projelerin yalnızca mali yönü değil, aynı zamanda şeffaflık eksikliği de bir diğer büyük sorundur. Yatırım maliyetleri ve garanti ödemeleriyle ilgili verilerin kamuoyuyla paylaşılmaması, halkın bu projelere olan güvenini sarsmaktadır.

Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) modeliyle yürütülen bu tür projeler, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışıyla ele alınmalıdır. Örnek olarak, garanti ödemelerinin koşulları yeniden belirlenmeli ve bu ödemeler kamunun menfaatine hizmet edecek şekilde düzenlenmelidir. Ayrıca, kamu maliyesi üzerinde daha fazla yük oluşturmamak adına, gelecekteki projelerde daha temkinli bir yaklaşım benimsenmelidir. YİD projelerinin maliyet ve fayda analizlerinin, uluslararası standartlara uygun olarak yapılması, mali sürdürülebilirlik açısından hayati önem taşımaktadır.

Osmangazi Köprüsü - Çanakkale Köprüsü Karşılaştırması

Osmangazi Köprüsü, Yap-İşlet-Devret (YİD) modeliyle inşa edilmiş ve işletmeye açılmış olup, geçiş garantisi nedeniyle kamu maliyesi üzerinde büyük bir yük oluşturmaktadır. 40.000 araç/gün garantisi verilen köprüde, garanti ödemeleri döviz cinsinden yapılmakta ve döviz kurlarındaki artış nedeniyle vatandaşın ve devlet bütçesinin sırtına ağır bir yük bindirilmektedir.

2016 yılında açılan köprünün maliyeti 1,48 milyar dolar olup, işletme süresi 19 yıl 15 gün olarak belirlenmiştir. Geçiş ücreti 2017 yılında 35 dolar iken 2022 yılında 50 dolara yükseltilmiş, 2025 yılı için ise bu tutar 55 dolardır. Vatandaşın ve Hazine'nin ödediği farklarla birlikte bu model, kamu kaynaklarının verimli kullanımı açısından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) modeli ile hayata geçirilen projelerde, maliyetlerin ve finansman yükünün kamu yararı gözetilmeden belirlendiği, özellikle döviz bazlı garanti ödemelerinin kamu bütçesi üzerinde sürdürülemez bir baskı oluşturduğu açıktır. Örneğin, Osmangazi Köprüsü'nde devlet, garanti edilen geçişlerin tutturulması halinde bile yüksek tutarlarda ödeme yapmaktadır. Bunun sonucunda, 2024 yılında Hazine'den yalnızca bu projeye yapılacak ödeme milyarlarca lirayı bulmuştur. Aynı zamanda, Çanakkale Köprüsü ve Avrasya Tüneli gibi projelerle yapılan kıyaslamalar, kamu zararını gözler önüne sermektedir.

	OSMANGAZİ KÖPRÜSÜ	**ÇANAKKALE KÖPRÜSÜ**	
Açılış	**2016**	**2022**	
Maliyet	**1.48 milyar dolar**	**2.5 milyar Euro (2.62 milyar dolar)**	**1.14 milyar dolar daha fazla**
Geçiş Başına Ödenen	**55 dolar ***	**19.5 Euro (20.4 dolar)**	**Yarısından daha az ödeme**
Araç Garantisi	**40 bin araç**	**45 bin araç**	**Yaklaşık Aynı**
İşletme Süresi	**19 yıl 15 gün**	**16 yıl 2 ay**	**3 yıl daha erken**

	OSMANGAZİ KÖPRÜSÜ	**AVRASYA TÜNELİ**	
Açılış	**2016**	**2016**	**Aynı**
Maliyet	**1.4 milyar dolar**	**1.3 milyar dolar**	**Aynı**
İşletme Süresi	**19 yıl 15 gün**	**24 yıl 5 ay**	**5.5 Yıl Daha Kısa**
İşletme Süresinde Araç Geçiş Garantisi	**278 milyon araç**	**642 milyon 877 bin araç**	
İşletme Süresince Toplam Gelir	**10.5 milyar dolar**	**2.78 milyar dolar**	
FARK	**9.1 milyar dolar**	**1.48 milyar dolar**	
KÂR MARJI	**%650**	**%114**	

Kamuya Açıklanması Gereken Hususlar:

1. Osmangazi Köprüsü ve benzeri KÖİ projelerinde yapılan sözleşmelerin şeffaflığı ve kamuoyu ile paylaşımı,
2. Bu projelerle devlet bütçesi arasındaki mali ilişki ve garanti ödemelerinin kamuya etkisi,
3. Döviz bazlı sözleşmelerin devlet maliyesine yüklediği borçlanma riski,
4. Kamu yararının ne derece gözetildiği ve bu projelerin toplumsal maliyet-fayda analizi,
5. Benzer projelerde farklı ihale yöntemlerinin etkisi ve daha verimli modellerin olup olmadığı,
6. Garanti ödemelerinin yeniden müzakere edilerek kamu zararının azaltılıp azaltılamayacağı,
7. Geçiş garantisi ve işletme süresi hesaplamalarında yapılan olası hatalar ve kamuya zarar veren maddelerin tespiti.

Bu bağlamda, Osmangazi Köprüsü ve benzeri projelerde kullanılan ihale süreçleri, sözleşme detayları, kamuya getirilen yükler, garanti ödeme sisteminin işleyişi ve sözleşmelerin revize edilip edilemeyeceği gibi konuların araştırılması, kamu yararı açısından büyük önem arz etmektedir. Bu projelerin maliyetleri ve sözleşme şartları şeffaf bir biçimde incelenmeli, kamu zararı doğuran unsurlar tespit edilerek gerekli önlemler alınmalıdır.

Sonuç olarak, YİD projeleri ülkenin ekonomik geleceği için önemli bir tehdit oluştururken, bu projelerin yalnızca mali boyutları değil, yönetim süreçleri de ciddi şekilde sorgulanmalıdır. Döviz bazlı ödeme sisteminden Türk Lirası'na geçilmesi, geçiş garantilerinin daha gerçekçi seviyelere çekilmesi ve projelerin daha şeffaf hale getirilmesi, Türkiye'nin mali bağımsızlığını korumak adına hayati önemdedir. Halkın ödediği vergilerin etkin ve adil kullanımı, bu projelerdeki denetim eksikliklerinin giderilmesi ve kamunun çıkarlarını ön planda tutacak politikaların benimsenmesi, uzun vadeli ekonomik istikrarın temel taşları olacaktır.

Acele Kamulaştırma

"Acele Kamulaştırma" usulü istisnai bir uygulama olarak belli koşulların varlığına bağlanmasına karşın; son dönemde kamu idarelerince ve kamu tüzel kişilerince gerçekleştirilen kamulaştırma işlemlerinde vatandaşlarca açılan davaların durdurma kararlarının önüne geçmek ve belli prosedürlerden kaçınmak amacıyla gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların kamulaştırılmasında sürekli hale getirilen bir yöntem olmuştur.

Ayrıca sonradan sonuçlanan mahkemelerle öngörülen ve araziye girildiği tarihteki kamulaştırma bedelleri çok yükselmekte, uzlaşma zemini kaybolduğu için kamulaştırma birim maliyetleri artmaktadır.

Ayrıca Avrupa örneklerinde veya dış finansman kaynaklarının kullanılmasında, finanse eden tarafın hibe şartlarında olduğu gibi; kamulaştırma süreçlerini de takip ederek vatandaşın sosyal olarak etkilenmemesi ve memnuniyetsizlik oluşturulmaması ilke olarak gözetilmekteyken, bu husus ülkemizde maalesef göz ardı edilmektedir.

Kanal İstanbul: Boğazda Sığ Sulara Dalış

Kanal İstanbul, farklı disiplinlerden gelen onlarca raporla teknik, çevresel ve sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmiştir. Çevre, ekosistem, su kaynakları, deprem riski gibi pek çok alanda olumsuz etkiler öngörülmektedir. Özellikle İstanbul'un doğasında geri dönüşü zor tahribatlar yaratacağı ve su kaynaklarının zarar göreceği belirtilmiştir. Buna karşın, hükümet Kanal İstanbul'un olumsuz etkilerinin olmadığını savunarak projeye devam etmektedir. Projenin, ekonomik zorluklar ve halkın öncelikleri göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin sürdürülebilir gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği öngörülmektedir.

Kanal İstanbul'un Ekonomik ve Sosyal Yükü

Proje, sadece bir su yolu oluşturmanın ötesine geçerek İstanbul'un geleceğini şekillendirecek büyük bir kentsel dönüşüm projesidir. Ancak, Kanal İstanbul'un getireceği faydalar, maliyetlerinin çok gerisinde kalmaktadır. Bu kanal, gemi trafiğini düzenlemeyi ve İstanbul Boğazı'ndaki yoğunluğu azaltmayı amaçlasa da, Montrö Boğazlar Sözleşmesi nedeniyle gemiler, kanal yerine Boğaz'dan ücretsiz geçebilecektir. Bu durum, Kanal İstanbul'un gelir beklentilerinin düşük kalacağına ve projenin finansal anlamda kendini uzun yıllar boyunca geri ödeyemeyeceğine işaret etmektedir.

Uluslararası İlişkiler ve Gelecek Senaryoları

Kanal İstanbul, yalnızca Türkiye içindeki değil, uluslararası deniz taşımacılığı açısından da önem taşır. Ancak, projeyle birlikte Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin tartışmaya açılması ve uluslararası hukuki boyutların devreye girmesi ihtimali, projeye dair belirsizlikleri artırmaktadır. Proje, İstanbul Boğazı'na alternatif oluşturmakla kalmayıp, belki de Gelibolu Kanalı gibi gelecekteki projelerin önünü açacaktır. Bu durum, hem Türkiye'nin iç hukukuyla hem de uluslararası deniz hukukuyla çelişen bir süreç doğurabilir.

Kanal İstanbul'un Finansal ve Sosyal Maliyeti

Kanal İstanbul'un yüksek maliyetleri, Türkiye'nin ekonomik krizle boğuştuğu bir dönemde halkın sırtına ek bir yük getirmektedir. Proje, yalnızca devasa bir inşaat yatırımı değil, aynı zamanda büyük bir finansal yük oluşturacaktır. 140 milyar TL'lik bir bütçeyle yapılması planlanan kanalın maliyeti, Türkiye'nin toplam yatırım bütçesinin %11'ini oluşturmaktadır. Bu durumda, projenin sadece inşaatı değil, ilerleyen yıllarda doğacak finansman yükü de göz önünde bulundurulmalıdır. Kanalın yapımı sırasında yaşanacak ekonomik belirsizlikler ve ek maliyetler, Türkiye'nin kaynaklarını daha verimli alanlarda kullanma fırsatını engellemektedir.

Lüks Konut Projesi Olarak Kanal İstanbul

Kanal İstanbul, görünüşte bir ulaşım ve lojistik projeyken, aslında büyük bir emlak ve rant projesine dönüşmektedir. Kanalın etrafında inşa edilecek olan yeni yerleşim alanları, üst gelir grubuna yönelik lüks konutlardan oluşmaktadır. İstanbul'a 1,5 milyonluk yeni bir nüfus getirecek olan bu proje, mevcut İstanbul'un sorunlarına çözüm sunmak yerine, daha da karmaşık hale getirecektir. Ayrıca, bu alanlarda yapılacak büyük yatırımlar, ekosistemi tahrip edecek ve bölgedeki doğal dengeyi bozacaktır. Kanal İstanbul, İstanbul'un sosyal yapısını daha da kutuplaştırarak, sınıfsal farkları derinleştirecek ve düşük gelirli kesimlerin yaşam alanlarını kısıtlayacaktır.

Göç ve Nüfus Yönetim Sorunları

Kanal İstanbul'un yaratacağı yeni yaşam alanları, İstanbul'un mevcut göç yönetimi problemlerini daha da derinleştirebilir. Eğer İstanbul dışından göç alacaksa, bu durum zaten yoğun olan nüfus ve altyapı sorunlarını daha da kötüleştirecektir. İstanbul'un içinden nüfus transferi yapılması durumunda ise, yapı rezervinin yenilenmesi gibi olumlu etkiler olabilse de, göç yönetimi kontrol altına alınmadığı sürece bu da bir çözüm olmaktan çok, daha fazla soruna yol açacaktır.

Kanal İstanbul'a Ayrılan Kaynaklar ve Alternatif Yatırımlar

Kanal İstanbul'a ayrılan bütçe, Türkiye'nin ihtiyacı olan yapısal reformlar ve üretim odaklı projelere yönlendirilebilirdi. Tarım, istihdam ve eğitim reformları gibi temel alanlara yapılacak yatırımlar, ülkenin uzun vadeli ekonomik kalkınmasına katkı sağlayacakken, Kanal İstanbul'a harcanacak bu kaynaklar, sadece kısa vadeli siyasi amaçlara hizmet etmektedir. Ayrıca, kanalın

yapılması için harcanacak bu paralar, Türkiye'nin tarım ve denizcilik sektörlerine yapılan yatırımların önüne geçmekte ve bu alanlardaki potansiyel büyümeyi engellemektedir.

Kanal İstanbul'un Sonuçları ve Geleceğe Dönük Sorular

Kanal İstanbul, bir "yap, işlet, garantini al" modeliyle inşa edilmesi planlanmaktadır. Ancak bu modelin, ülkenin ekonomik yapısına zarar vereceği ve uzun vadede büyük maliyetler yaratacağı öngörülmektedir. Proje yalnızca bir ulaşım yolu değil, büyük bir konut ve inşaat alanı yaratmaya yönelik bir girişimdir. Kanal, hem İstanbul'un doğal yapısını tahrip edecek hem de mevcut ekonomik sorunları daha da derinleştirecektir. Türkiye'nin geleceği için daha üretken, sürdürülebilir ve bağımsız yatırımlar yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın yatırımları, projeleri ve bütçesi genel olarak değerlendirildiğinde;

- **Planlama Eksiklikleri:** Projelerin uzun süre tamamlanamaması, maliyetlerin artmasına ve halkın güveninin azalmasına yol açmaktadır. Yeni projeler, bölgesel ihtiyaçlar doğrultusunda ve maliyet-fayda analizleri yapılarak planlanmalıdır.
- **Kaynakların Etkin Kullanımı:** Kamu-özel iş birliği projelerindeki garanti ödemeleri ve kullanılmayan yatırımlar, kaynakların verimli bir şekilde yönetilmediğini göstermektedir. Kamu kaynakları, öncelikle halkın doğrudan fayda sağlayacağı yatırımlara yönlendirilmelidir.
- **Şeffaflık Eksikliği:** Proje finansmanları ve maliyetlerin kamuoyuna açık bir şekilde paylaşılmaması, hesap verebilirlik ilkesine aykırıdır. KÖİ / YİD projeleri başta olmak üzere tüm projelerin maliyet, tamamlanma durumu ve fayda analizleri kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

3.15. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

Türkiye'nin enerji ve doğal kaynaklar bakımından zengin bir coğrafyada bulunması, bu sektörlerdeki stratejik önemi her geçen gün artırmaktadır. Küreselleşmenin giderek arttığı, iklim değişikliğinin etkilerinin her geçen zaman daha da hissedildiği bir dönemde enerji alanında sürdürülebilir ve çeşitlendirilmiş politikalara ihtiyacımız olduğu açıktır. Bu nedenle Türkiye gelecek dönemde, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımlarını artırarak; çevreye duyarlı, ekonomik açıdan rekabetçi ve enerji güvenliğini sağlayacak adımlar atmalıdır. 2025 bütçesi, her şeyden önce bu hedeflere ulaşma noktasında bir dönüm noktası olmalı ve enerji alanında yeni atılımlara imkân vermelidir.

Bakanlığın Amacı; Enerjinin sürekli, kaliteli, sürdürülebilir, güvenli ve karşılanabilir maliyetlerle arzını, enerji temininde kaynak çeşitlendirmesini ve 2053 yılı net sıfır emisyon hedefini esas alarak yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarını değerlendirerek enerjide kendine yeterliliğini en üst seviyeye yükselten, nükleer teknolojiyi elektrik üretiminde kullanan, enerji verimliliğini artıran, enerji teknolojilerinde yerlileşmeyi önceleyen, yeni teknolojileri entegre eden, uluslararası enerji ticaretinde stratejik konumumuzu güçlendiren rekabetçi bir yapıya ulaşılması temel amaçtır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, ülkenin enerji ve tabii kaynaklara olan kısa ve uzun vadeli ihtiyacını belirlemek, temini için gerekli politikaların tespitine yardımcı olmak, planlamalarını yapmak, enerji ve tabii kaynakların ülke yararına, teknik icaplara ve ekonomik gelişmelere uygun olarak araştırılması, işletilmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve korunması amacıyla genel politika esaslarının tespit ve tayinine yardımcı olmak, gerekli programları yapmak, plan ve projeleri hazırlamak veya hazırlatmak, bu kaynakların değerlendirilmesine yönelik arama, tesis kurma, işletme ve faydalanma haklarını vermek, yeraltı ve yerüstü enerji ve tabii kaynaklar ile ürünlerinin üretim, iletim, dağıtım ve tüketim fiyatlandırma politikasını tayin etme hususlarında rol üstlenir.

Bakanlığın vizyonu, enerji kaynaklarını ve tabii kaynakları verimli ve çevreye duyarlı şekilde değerlendirerek ülke refahına en yüksek katkıyı sağlayan bir kurum olmaktır.

Öncelikle gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de tabii kaynaklar ile enerji konusunun iki ayı bakanlığa ayrılması gerektiğini düşünüyoruz. Yatırımların, enerji teknolojilerindeki gelişmelere ve uluslararası standartlara uygun olarak yapılması için gerekli kaynakların ayrılması büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, enerji verimliliği konusunda toplumsal

farkındalığı artıracak eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerine yönelik bütçe kalemlerine gereken önem verilmelidir.

BÜTÇE YILI: 2025
İDARE ADI: ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

(TL)

Program Adı	2025	2026	2027
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	927.420.000	1.074.924.000	1.012.367.000
SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	18.726.000	21.717.000	24.420.000
TABİİ KAYNAKLAR	30.761.000	35.694.000	40.165.000
YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	31.967.906.000	33.455.695.000	34.985.008.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.011.634.000	1.163.079.000	1.294.540.000
Programlar Toplamı	33.956.447.000	35.751.109.000	37.356.500.000
PROGRAM DIŞI GİDERLER	11.375.573.000	11.549.494.000	12.145.343.000
İdare Bütçesi Toplamı	45.332.020.000	47.300.603.000	49.501.843.000

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	1.472.378.000	1.375.319.000	1.520.237.000
SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	24.671.000	27.512.000	29.967.000
TABİİ KAYNAKLAR	43.081.000	48.038.000	52.334.000
YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	20.604.000.000	17.730.000.000	16.165.000.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.296.544.000	1.431.018.000	1.548.889.000
Programlar Toplamı	23.440.674.000	20.611.887.000	19.316.427.000
PROGRAM DIŞI GİDERLER	12.657.126.000	13.214.144.000	14.682.234.000
İdare Bütçesi Toplamı	36.097.800.000	33.826.031.000	33.998.661.000

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Genel Bütçe içerisindeki payı 2026 yılı teklifinde **%0,19'dur**. (2024 %0,44, 2025 ise %0,31 idi) Bütçe içerisindeki en büyük payın Ekonomik Sınıflandırmaya göre "Mal ve Hizmet Alım Giderleri", Programlar itibariyle de "Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi" programı oluşturmaktadır. Ancak yukarıdaki 2025 ve 2026 tabloları karşılaştırıldığında en büyük paya sahip "**Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi**" programının teklifte ve gelecek yıl hedeflerinde bütçesinin giderek azaltıldığı, bunun sonucunda da diğer kalemler artmasına rağmen Bakanlığın genel bütçe içerisindeki payının da %0,19'a kadar düşerek her yıl azaldığı görülmektedir. **Burada yerel yönetimlere olan desteğin giderek azaltılması dikkat çekmektedir.**

Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası için ayrılan 1.472.378.000 TL, enerji fiyatlarının hızla arttığı ve dışa bağımlılığın enerji güvenliğini tehdit ettiği bir dönemde, Türkiye'nin enerji stratejisinde yenilenebilir kaynaklara geçiş için yeterli destek sağlamamaktadır. Artan döviz kuru nedeniyle dışa bağımlı enerji kaynakları Türkiye ekonomisi üzerinde ağır bir yük oluştururken, bu bütçenin yerli ve yenilenebilir enerji projelerini yeterince teşvik etmemesi, enerji güvenliği konusunda zafiyet oluşturmaktadır.

Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği programı için önerilen 24.671.000 TL, ülkemizdeki hava kirliliği, kuraklık ve su kaynaklarının tükenmesi gibi giderek artan çevre sorunlarına karşı verilen yanıtın ne kadar sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Küresel ısınmanın etkileri Türkiye'de kendini her geçen gün daha fazla hissettirirken, bu bütçenin kapsamlı bir çevre ve iklim politikası geliştirmek için yeterli olmadığı açıktır. Özellikle büyük şehirlerde yaşanan hava kirliliği ve tarımsal alanların kuraklık tehdidi altında olması, hükümetin iklim değişikliği ile mücadelede daha kararlı adımlar atmasını zorunlu kılmaktadır.

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
TABİİ KAYNAKLAR	8.613.111.000	8.592.036.000	9.608.349.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.688.430.000	1.919.055.000	2.093.449.000
İdare Bütçesi Toplamı	10.301.541.000	10.511.091.000	11.701.798.000

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: MADEN VE PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
TABİİ KAYNAKLAR	1.978.936.000	1.119.603.000	934.177.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	618.944.000	691.183.000	754.371.000
İdare Bütçesi Toplamı	2.597.880.000	1.810.786.000	1.688.548.000

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: TÜRKİYE ENERJİ, NÜKLEER VE MADEN ARAŞTIRMA KURUMU

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	2.188.542.000	2.576.694.000	2.840.242.000
TABİİ KAYNAKLAR	527.030.000	581.364.000	635.980.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	648.926.000	666.591.000	718.495.000
İdare Bütçesi Toplamı	3.364.498.000	3.824.649.000	4.194.717.000

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	1.375.258.000	1.507.559.000	1.620.951.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.438.742.000	1.654.494.000	1.844.389.000
Programlar Toplamı	2.814.000.000	3.162.053.000	3.465.340.000
PROGRAM DIŞI GİDERLER	200.000.000	200.000.000	200.000.000
İdare Bütçesi Toplamı	3.014.000.000	3.362.053.000	3.665.340.000

BÜTÇE YILI: 2026
İDARE ADI: NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU

(TL)

Program Adı	2026	2027	2028
	Bütçe Teklifi	Bütçe Tahmini	
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	1.520.228.000	1.906.088.000	2.381.908.000
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.470.435.000	1.837.469.000	2.286.441.000
İdare Bütçesi Toplamı	2.990.663.000	3.743.557.000	4.668.349.000

Enerji alanında ülkemizin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik uygulamalar hayata geçirilirken ülkemizin doğal kaynaklarını koruma ve sürdürülebilir bir şekilde kullanma konusunda hassasiyet göz ardı edilmemelidir. Maden, su, orman gibi kaynaklarımızın akılcı bir biçimde yönetilmesi, gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakma sorumluluğumuzun bilincinde hareket etmemizi gerektirir. Bu doğrultuda, 2026 bütçesi, doğal kaynaklarımızın korunması ve yönetilmesine yönelik projeler için en doğru şekilde kullanılmalıdır.

Ülkemizin enerji bağımsızlığını ve sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek adına enerji ve tabii kaynaklarımızın verimli ve sürdürülebilir bir biçimde yönetilmesi için daha etkin politikaların belirlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

ENERJİ

2000-2024 yılları arasında yıllık ortalama elektrik enerjisi talep artışı dünyada yüzde 3 iken büyüyen ekonomisine paralel olarak ülkemizde bu oran yüzde 4,3 olarak gerçekleşmiştir. Hızla artan enerji ihtiyacı göz önüne alındığında arz güvenliği tehlikeye atılmadan yerli enerji kaynaklarının kullanımının ve enerji verimliliğinin artırılması ile nükleer dâhil yeni teknolojilerin üretim portföyüne dâhil edilmesi öncelik arz etmektedir.

Performans Göstergeleri	Birim	2024	2025 (1)	2026 (2)
Birincil Enerji Talebi	BTEP	163 901(1)	166 325	168 956
Kişi Başı Birincil Enerji Tüketimi	TEP/Kişi	1,91(1)	1,93	1,95
Elektrik Enerjisi Talebi	TWh	353,6	371,3	387,3
Kişi Başı Elektrik Enerjisi Tüketimi	kWh/Kişi	4 127	4 305	4 469
Elektrik Kurulu Gücü	MW	116 265	121 175	128 925
Rüzgâr Kurulu Gücü	MW	12 871	14 800	16 300
Güneş Kurulu Gücü	MW	20 232	22 600	26 100
Yerli Kaynaklardan Üretilen Elektrik Enerjisi Miktarı	TWh	212,0	229,7	242,4
Yenilenebilir Kaynakların Elektrik Üretimindeki Payı	Yüzde	46	48	49
Doğal Gazın Elektrik Üretimindeki Payı	Yüzde	18,9	19,0	18,5
Yer Altı Doğal Gaz Depolama Kapasitesi	Milyar m^3	5,8	6,3	7,1
Enerji Verimliliğinden Sağlanan Tasarruf Miktarı	BTEP	1 544	2 664	3 930
Batarya Depolama Kapasitesi	MW	0	50	2 000

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Not: TEP: Ton Eşdeğer Petrol, BTEP: Bin TEP, kWh: Kilowatt-saat, TWh: Milyar Kilowatt-saat, MW: Megawatt.
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ KAPSAMINDA PROJE KREDİ KULLANIMLARI(1)

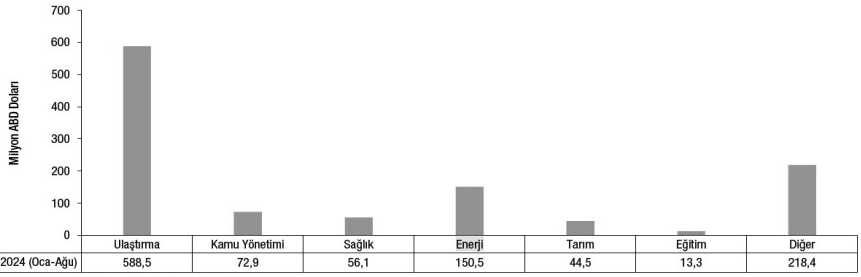

(1) İşlem tarihlerindeki dolar pariteleri ile hesaplanmıştır.

2024 yılı Ocak-Ağustos ayı arasında Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamında kullandırılan proje kredilerinden ENERJİ sektörüne 150,5 milyon dolar harcanarak %13,15 pay almıştır.

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ KAPSAMINDA PROJE KREDİ KULLANIMLARI(1) (2)

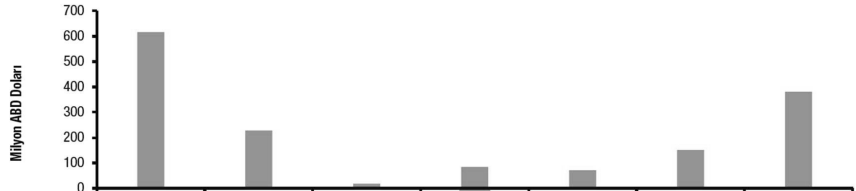

	Ulaştırma	Kamu Yönetimi	Sağlık	Enerji	Tarım	Eğitim	Diğer
2025 (Ocak - Ağustos)	616,6	227,4	18,0	83,8	71,1	151,2	381,1

(1) İşlem tarihlerindeki dolar pariteleri ile hesaplanmıştır.
(2) Orijinal anlaşmadaki iptal miktarının geri ödemesi.

2025 yılı Ocak-Ağustos ayı arasında ise Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamında kullandırılan proje kredilerinden ENERJİ sektörüne 83,8 milyon dolar harcanarak geçen yıla göre yarı yarıya düşüş yaşanmış ve %5,4 pay almıştır.

ENERJİ ENFLASYONU VE AKARYAKIT FİYATLARI

Hükümetin seçim öncesinde müjde olarak sunduğu petrol ve doğalgaz rezervlerinin hane halkı tüketimine, sanayi üretimi sistemine ne zaman dahil olacağını elbette herkes gibi bizler de merak ediyoruz. Ne yazık ki sunulan bu müjdelere rağmen Türkiye enerji enflasyonunun yüksek seyrettiği ülkeler arasında yer alıyor.

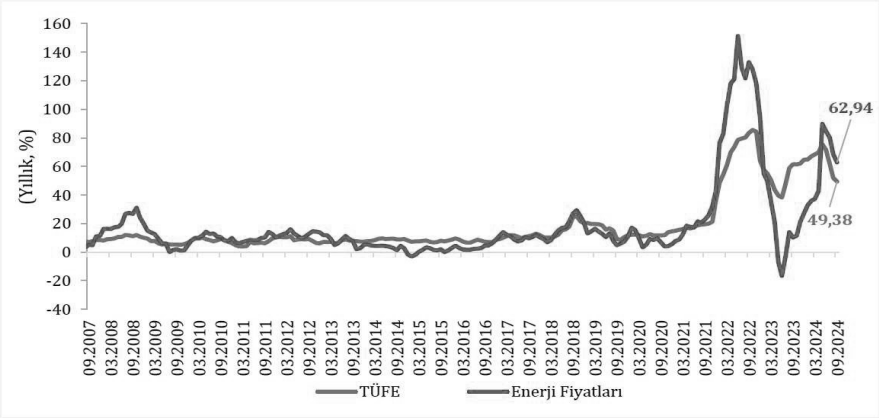

Enerji Fiyatları Yıllık Enflasyonu – Kaynak: TÜİK

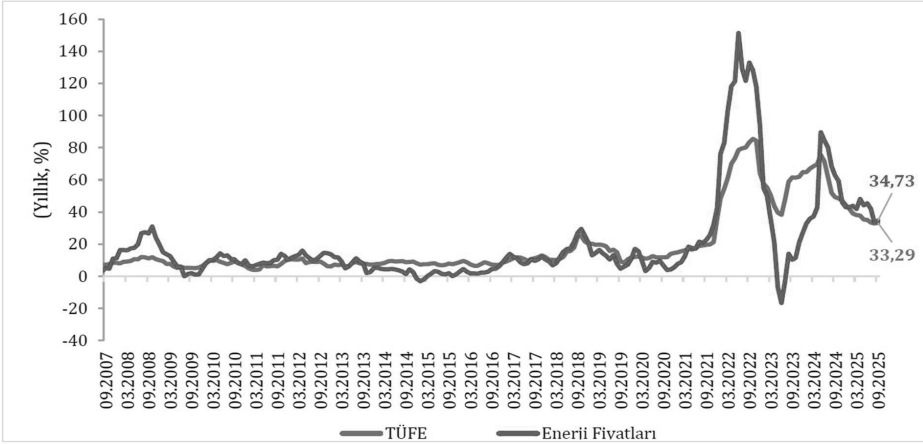

Enerji Fiyatları Yıllık Enflasyonu – Kaynak: TÜİK

TÜFE ile Enerji Fiyatları arasında 2024 yılında açılan makas 2025 yılında yeniden kapanmıştır.

Enerji grubu enflasyonunda doğalgaz ve petrol görünümüne paralel olarak 2025 yılı genelinde geçtiğimiz yıla kıyasla yükseliş hâkim olmuştur. Yılın ilk çeyreğinde Türk lirasındaki değer kaybı ve uluslararası petrol fiyatlarındaki yukarı yönlü eğilimle birlikte enerji fiyatları yıllık enflasyonu yüzde 42,00 oranında gerçekleşmiştir. Bu dönemde enerji grubu enflasyonunu, şebeke suyu fiyatlarındaki artış ile Son Kaynak Tedarik Tarifesi (SKTT) düzenlemesi kapsamında yüksek tüketime sahip mesken abonelerinin elektrik tarifelerinde yapılan ayarlamalar etkilemiştir.

2025 yılının ikinci çeyreğinde enerji fiyatları enflasyonu, Nisan ayında meskenlere yönelik elektrik tarifesinde yapılan yüzde 20,8'lik artışın ardından şebeke suyu fiyatlarında artışlarla yılın ilk yarısında enerji alt kalemleri içinde en yüksek birikimli fiyat artışı bu grupta gerçekleşmiştir. Brent tipi ham petrol varil fiyatı, Mayıs ayında 64 dolar seviyelerine kadar geriledikten sonra Haziran ayında jeopolitik gelişmelerin etkisiyle yükselmiş, ikinci çeyrek sonunda 70 dolar civarında dalgalanmıştır. Bu dönemde sepet kurda önceki çeyreğe göre artış kaydedilmiş ve enerji grubu fiyatları üzerinde kur geçişkenliği artmıştır. Enerji yıllık enflasyonu 2025 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 45,40 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2025 yılının üçüncü çeyreğinde enerji grubu enflasyonu baz etkisi nedeniyle gerilemiştir. Temmuz ayında doğal gaz fiyatlarının yüzde 26,4 oranında yükselmesi ve maktu vergi artışlarının yansımaları belirgin olmuştur. Enerji yıllık enflasyonu 2025 yılının üçüncü

çeyreğinde yüzde 34,73 seviyesinde gerçekleşmiştir. Böylece TÜFE ile Enerji Fiyatları arasında 2024 yılında açılan makas 2025 yılında yeniden kapanmıştır.

Küresel ekonomik faaliyetteki zayıf görünüm ve Çin ekonomisindeki durgunluk, yılın ikinci yarısında petrol fiyatlarının yeniden düşmesine yol açmıştır. 2025 yılının ilk çeyreğinde yatay seyreden petrol fiyatları, ikinci çeyrekte tarife kararlarının oluşturduğu belirsizlik ve arz artışına yönelik adımlar sonucunda keskin bir gerileme göstermiştir. Bu dönemde, başta Gazze'deki soykırım ve On İki Gün Savaşı olmak üzere jeopolitik gerilimler geçici artışlara yol açsa da Brent petrol fiyatları Nisan ve Mayıs aylarındaki düşük seviyelere yeniden inmiştir. İkinci çeyrekte kaydedilen bu gerilemenin oluşturduğu baz etkisi nedeniyle, 2025 ve 2026 yıllarında petrol fiyatlarının bir önceki yıl ortalamasına göre düşmesi öngörülmektedir. (Cumhurbaşkanlığı Yıllık Ekonomik Rapor-2025)

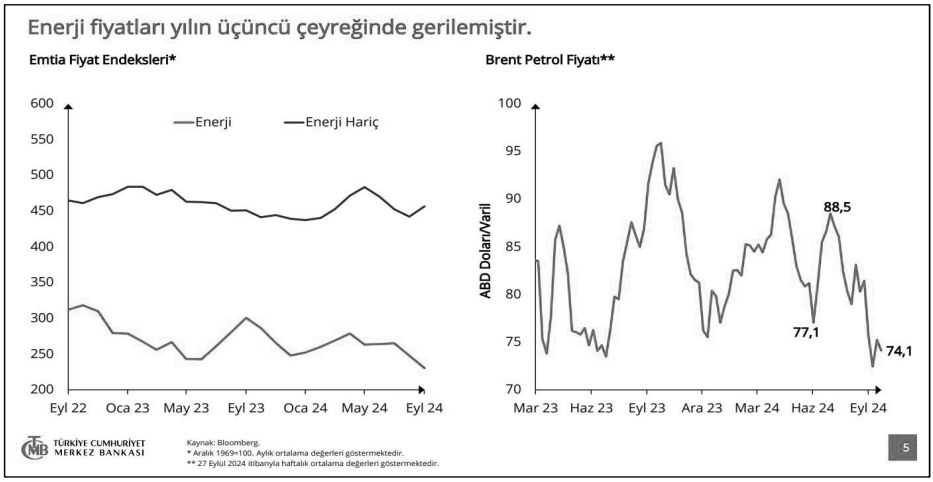

Ancak tüm bu göstergelere ve Merkez Bankası sunumunda yukarıdaki grafiğe göre Dünya genelinde enerji fiyatları da brent petrol fiyatları da ucuzlamasına rağmen ülkemizde akaryakıta, mesken ve iş yeri elektrik fiyatlarına, doğalgaza sürekli zam gelmektedir. Ucuzlayan enerji fiyatları vatandaşlarımıza zam olarak yansımaktadır.

Küresel petrol fiyatları 2024 ve 2025 yılında bir önceki yıla göre daha düşük ancak daha dalgalı bir görünüm arz etmiştir. Rusya- Ukrayna savaşı ile keskin bir biçimde yükselen ve 2023 yılında güçlü seyreden petrol fiyatları, 2024 ve 2025 yılında düşüş eğilimi göstermekle birlikte daha dalgalı bir patika izlemiştir.

TÜRKİYE'DE ENERJİ BAĞIMLILIĞI VE İKTİDARIN POLİTİKASIZLIĞI

Türkiye, 2018'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişten sonra ekonomi politikalarında çeşitli değişikliklere gidilerek ekonomik krizler yaşanmaya başlamıştır. Bu dönemde yaşanan enerji ve akaryakıt enflasyonundaki artış, hükümetin ekonomi yönetiminin başarısızlığı ve dünya enerji piyasalarındaki dalgalanmalara karşı alınan yanlış önlemlerle daha da derinleşmiştir.

Bu kriz, yalnızca enerji sektörüyle sınırlı kalmayıp, ülkenin genel ekonomik dengesini tehdit etmeye başlamıştır. AK PARTİ hükümetinin uyguladığı politikalar ve bu politikalara paralel olarak artan enerji ithalatı, Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını zayıflatmış, halkın alım gücünü düşürmüş ve yaşam standartlarını ciddi şekilde olumsuz etkilemiştir.

Enerji Enflasyonu

Son yıllarda, Türkiye'deki enerji enflasyonu, dünya genelindeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, endişe verici bir hızla artmıştır. OECD ve AB ülkelerinin enerji enflasyonu, Türkiye'nin enerji enflasyonunun çok gerisinde kalmaktadır. Örneğin, 2023 yılı itibarıyla Türkiye'de enerji enflasyonu %398 gibi korkunç bir orana ulaşırken, aynı dönemde OECD ülkelerinde bu oran %141, AB ülkelerinde ise %146 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılı, özellikle Rusya-Ukrayna savaşı ve onun doğurduğu küresel enerji krizinin etkisiyle, Türkiye'nin enerji enflasyonunun zirveye çıktığı bir dönem olmuştur. Türkiye'nin enerji enflasyonu, özellikle 2021 sonrasında, iktidarın yanlış ekonomik politikaları ve enerji arz güvenliğine dair yetersiz önlemler nedeniyle kontrolsüz bir şekilde artmıştır.

Hükümetin, "enerjide dışa bağımlılığı azaltma" söylemi ise sadece seçim vaatlerinden ibaret kalmış, somut adımlar atılmamıştır. 2021 sonunda başlayan "yeni ekonomi modeli" ve buna bağlı olarak izlenen faiz ve döviz politikaları, Türkiye'nin enerjideki dışa bağımlılığını daha da artırmış, enerjideki ithalat bağımlılığı ekonomiyi iyiden iyiye daralmıştır. 2022 yılı boyunca Türkiye, enerji fiyatlarındaki artışı abartılı bir şekilde hissetmiş, bu artış halkın cebine yansımış, yaşam maliyetlerini katlamıştır. Bu süreç, enerji sektörünü yönetemeyen bir hükümetin, sadece ekonomik değil, ulusal güvenlik açısından da büyük bir başarısızlık yaşadığını net bir şekilde ortaya koymuştur.

Akaryakıt Fiyatları: Bir Kriz Daha

Son dönemdeki enflasyon oranları, enerji fiyatlarındaki artışların doğrudan bir sonucu olarak yükselmiştir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye'de akaryakıt fiyatlarında büyük bir artış yaşanmış, sadece 5 aylık bir süre zarfında motorin fiyatları neredeyse iki katına çıkmıştır. Dünya genelinde Brent petrol fiyatları 2023'ün başından itibaren büyük bir düşüş göstermişken, Türkiye'de bu düşüşten herhangi bir fayda sağlanmamıştır. Örneğin, Brent petrolün varil fiyatı 2023 Mayıs ayında 76 dolar civarındayken, Türkiye'de motorin fiyatı neredeyse %94 artmış, petrol fiyatlarındaki artışa paralel olarak, Türkiye halkı her geçen gün daha fazla ödeme yapmak zorunda kalmıştır.

Bununla birlikte, döviz kuru da enerji fiyatlarının artmasında önemli bir rol oynamıştır. Doların Türk Lirası karşısındaki değeri, seçim sonrası süreçte %45 oranında artış göstermiştir. Bu artış, akaryakıt fiyatlarını doğrudan etkileyerek, halkın ulaşım ve üretim maliyetlerini artırmıştır. Akaryakıt fiyatlarındaki bu artış, yalnızca bireysel tüketiciyi değil, tüm üretim süreçlerini de etkilemekte, tarım ve sanayi sektörlerinde maliyet artışlarına yol açmaktadır. Üreticiler, akaryakıt ve enerji fiyatlarındaki artışı, nihai ürün fiyatlarına yansıtarak tüketiciye yüklemektedir. Sonuç olarak, Türkiye'deki enflasyon oranları, enerji fiyatlarındaki bu yükselişle paralel olarak daha da kötüleşmektedir.

Yüksek Akaryakıt Fiyatları ve Hükümetin Yanıltıcı İddiaları

AK PARTİ hükümeti, enerji fiyatlarındaki artışı ve halkın yaşadığı ekonomik zorlukları görmezden gelerek, Türkiye'nin enerji fiyatlarının Avrupa'daki en düşük fiyatlar arasında olduğunu iddia etmektedir. Ancak, bu söylemler gerçeklerle çelişmektedir. Özellikle akaryakıt fiyatları konusunda yapılan açıklamalar, yalnızca aldatıcı ve yanıltıcı bir propaganda aracı olmaktan öteye gitmemektedir. Türkiye'deki asgari ücretle motorin alım gücü, Lüksemburg, Almanya ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinin çok gerisindedir. Temmuz 2023 verilerine göre, Türkiye'de asgari ücretle alınan motorin miktarı, Lüksemburg'daki 1658 litreye kıyasla yalnızca 414 litre seviyesindedir. Bu durum, Türkiye'nin enerji fiyatları açısından Avrupa ülkelerinin gerisinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu yanıltıcı söylemler, halkın gerçek yaşam koşullarını göz ardı eden ve ekonomik acı gerçekleri gizlemeye çalışan bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Türkiye, enerji fiyatlarında düşük gibi görünen rakamlarla halkı kandırmaya çalışırken, gerçekte vatandaşların cebinden çıkan para her geçen gün artmaktadır. Enerji ithalatına dayalı ekonomi, döviz kuru dalgalanmaları ve

küresel piyasalardaki belirsizlikler, Türkiye'yi enerjide dışa bağımlı hale getirmiştir. Bu durum, halkı her geçen gün daha da yoksullaştırırken, hükümetin enerji politikaları giderek daha fazla sorgulanır hale gelmektedir.

Türkiye'nin enerji bağımlılığı, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ulusal güvenlik açısından da büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Hükümetin enerji politikalarında kısa vadeli seçim kaygıları ve yerli kaynakların yeterince değerlendirilmemesi, Türkiye'nin geleceğini tehlikeye atmaktadır. Enerji sektöründeki dışa bağımlılığın azaltılması için, yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla yatırım yapılmalı, yerli üretim teşvik edilmelidir. Türkiye'nin enerji arz güvenliğini sağlamak için nükleer enerji gibi projeler yerine, güneş ve rüzgar enerjisi gibi sürdürülebilir kaynaklar öncelikli hale getirilmelidir.

Ayrıca, döviz kuru manipülasyonlarından ve yanlış ekonomik politikalardan kaçınılarak, enerji fiyatlarının stabil hale gelmesi sağlanmalıdır. Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını sağlayabilmesi için, dışa bağımlılıkla mücadele edilmesi, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmaya başlanması, uzun vadeli bir çözüm stratejisinin parçası olmalıdır. Aksi takdirde, artan enerji fiyatları ve dışa bağımlılıkla boğuşan bir ekonomi, Türkiye'yi daha büyük bir krize sürükleyecektir.

BULUNDUĞU İDDİA EDİLEN DOĞALGAZ VB. KAYNAKLAR

Hükümet son yıllarda özellikle de seçime yaklaştıkça Gabar dağında petrol, Karadeniz'de doğalgaz bulunduğunu açıklamış ve kısa zamanda bu kaynakların kullanıma sunulacağını söylemişti.

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı-2024'te bu konuya ilgili şu ifadelerle değinilmiştir.

"Enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasına ve sanayide hammadde ihtiyacının karşılanmasına yönelik kamu kurumlarınca yürütülen maden, enerji hammaddeleri ve jeotermal kaynak arama ve üretimine yönelik çalışmalara devam edilmektedir. Bu kapsamda, karada ve denizde petrol ve doğal gaz arama faaliyetleri yoğun bir şekilde sürdürülmektedir. Önümüzdeki yıllarda Sakarya Doğal Gaz Sahası ile Gabar Petrol Sahasındaki üretim artışlarıyla yerli doğal gaz ve petrol üretim oranlarının önemli ölçüde yükselmesi beklenmektedir.

Sakarya Sahasında keşfedilen 710 milyar m3'lük doğal gazın üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik yatırımlara devam edilmesi ve denizlerimizde bulunması muhtemel yeni rezervlerin ekonomiye kazandırılmasıyla birlikte enerjide dışa bağımlılığın, cari işlemler ile dış

ticaret açıklarının ve enerji maliyetlerinin azalması beklenmektedir." (Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı-2024)

Doğalgaz Bulundu, Peki Nerede?

Ülkemizde son yıllarda özellikle seçim dönemlerinde, Gabar Dağı'ndan petrol ve Karadeniz'deki doğalgaz keşifleri büyük bir umut kaynağı olarak tanıtıldı. Ancak gelinen noktada, bu projelere dair vaatlerin ne kadarını hayata geçirebildik, bunu sorgulamak kaçınılmaz hale geldi. Hükümet, bu keşifleri "ekonomiyi kurtaracak", "devrim niteliğinde" adımlar olarak sundu ama aradan geçen zaman, verilen vaatlerin gerçeğe dönüşüp dönüşmediğini gözler önüne seriyor.

Gabar'da bulunan petrol ve Karadeniz'deki Sakarya Gaz Sahası, kamuoyuna sunuldukları ilk günden itibaren büyük beklentiler yarattı. Ancak gerçeklerle vaatler arasında uçurumlar olduğu bir kez daha ortaya çıkmış durumda. Bütün bu projeler halka, "hemen fayda sağlanacak" şekilde tanıtılsa da aslında bu projelerin kısa vadede herhangi bir ekonomik rahatlama sağlaması mümkün değil. Üstelik gözden kaçırılan bir başka önemli gerçek var: Bu projelerin gerçekte kime fayda sağlayacağı konusunda ciddi soru işaretleri mevcut.

Karadeniz'deki Sakarya Gaz Sahası keşfi, 2020 yılında duyurulduğunda herkesin ilgisini çekti. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın açıklamalarına göre, burada 710 milyar metreküplük devasa bir doğalgaz rezervi bulunmuştu. İlk açıklamalarda, kısa vadede günlük 10 milyon metreküp, orta vadede ise 40 milyon metreküp üretim hedefi konmuştu. Ancak Enerji Bakanlığı'nın son verilerine göre, şu anki günlük üretim sadece 4 milyon metreküpe kadar ulaşabilmiş durumda. Yani hedeflenenin yarısı bile gerçekleşmedi. Bu noktada, şu soruyu sormak gerek: Hükümetin bu yüksek hedefleri gerçekçi bir şekilde belirlediğinden mi emin olduk? Yoksa bunlar sadece seçim dönemine özgü popülist söylemler mi?

Karadeniz gazı henüz halkın evlerine ulaşmadı. Seçim döneminde verilen "hemen evlere gaz verilecek" vaatleriyle ne kadar ilerleme kaydedildi? Hükümetin bu projeleri tanıtırken gösterdiği hız ve heyecan, şu anda somut bir sonuca dönüşmedi. Hedeflerin gerisinde kalındığı açıkça görülüyor. Üstelik Karadeniz gazının hala test aşamasında olduğunu ve evlere dağıtılmadığını Enerji Bakanı bizzat açıkladı. Bu durumda, seçimden önce verilen müjdelerin gerçekliği hakkında ciddi şüpheler oluşuyor. Hükümet, halkı rahatlatmak adına verilen bu vaatlerin hiçbirini hayata geçiremedi.

Gabar Petrolü ve Yükselen Maliyetler

Gabar Dağı'nda keşfedilen petrol, hükümetin en büyük umutlarından biriydi. Ancak şu anda günlük üretim 18 bin varil seviyesinde ve 2024 sonuna kadar bu miktarın 100 bin varile çıkarılması hedefleniyor. Ancak bu hedefe ulaşmak için yüzlerce yeni kuyu açılması gerektiği de biliniyor. Bunun için yapılacak yatırımlar, yüksek maliyetler ve büyük finansal kaynaklar gerektirecek. Bu da demek oluyor ki, bu projelerin doğrudan ekonomiye katkı sağlaması, ancak yıllar süren büyük yatırımlarla mümkün olacak. Hangi ekonomistler bu kadar uzun vadeli projelere güvenerek kısa vadede halkın gelirini artıracak bir şey bekleyebilir?

Bu projelerin gerçekte kimlere fayda sağladığı ve kimlerin kazançlı çıkacağı sorusu da giderek daha fazla önem kazanıyor. Gabar'da bulunan petrolün bu kadar büyük bir maliyetle çıkarılması, sadece devletin bütçesini değil, halkın sırtındaki yükü de artırıyor. Vatandaş olarak, bu projelerin sonunda sadece büyük şirketlerin mi, yoksa halkın mı kazandığını sorgulamak hakkımız değil mi? Eğer bu projeler gerçekten halka fayda sağlamıyorsa, bu kaynaklar neden böyle büyük maliyetlerle ve belirsizlikle işletiliyor?

Doğalgazın Evlerde Olmadığı Bir Gerçek

Doğalgazın evlere verilmeye başlanacağına dair seçim döneminde verilen vaatler de maalesef yerine gelmedi. Hükümet, doğalgazın kısa sürede evlere ulaşacağını açıkladı. Ancak Enerji Bakanı'nın son açıklamalarına göre, doğalgaz hala test aşamasında. Bu, halkın büyük beklentiler içinde olduğu bir projede nasıl bir gerileme olduğunu ortaya koyuyor. Seçim vaadi olarak sunulan bu müjdelerin, hiç olmadığı kadar belirsiz bir hale gelmesi, projelerin halkın yararına olup olmadığını sorgulamamıza neden oluyor. Doğalgazın evlere gelmesi, şu an için uzak bir hayal gibi duruyor.

Doğalgaz ve petrol projelerinin ekonomik maliyetlerini, sürdürülebilirliklerini ve halk üzerindeki etkilerini ciddi bir şekilde incelememiz gerekiyor. Bu projelerin aslında halkın cebine fayda olarak yansıması gerekirken, çoğu zaman bu kaynakların özelleştirilmesi, özel şirketlere aktarılması, hatta devlet içindeki belli başlı kesimlerin kasasına gitmesi gündeme geliyor. Bu projelere ayrılan kaynaklar, halkın gelirine katkı yapmak yerine, enflasyonun artmasına ve enerji maliyetlerinin yükselmesine yol açabiliyor.

Halk olarak bizler, enerjiye erişimimizi ekonomik, sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde sağlamak istiyoruz. Ancak mevcut projeler, vaatlerle dolu ve şeffaflıktan uzak bir şekilde sürdürülüyor. Hükümetin bu projelerle ilgili yaptığı açıklamalarda, şeffaf bir maliyet analizi

yapılmadığı sürece, bu projelerin gerçekten halkın yararına olup olmadığını sorgulamaya devam edeceğiz.

Popülist Politikaların Bedelini Kim Ödeyecek?

Sonuç olarak, bu projelerin tanıtımı seçim dönemlerinde mi yapılmalıydı, yoksa gerçekten halkın fayda sağlayacağı bir aşamada mı duyurulmalıydı? Hükümetin yaptığı açıklamalarla yaşananlar arasındaki tutarsızlık, enerji politikalarının sadece siyasi bir araç olarak kullanıldığını düşündürtüyor. Bugün hepimizin geleceği, gençlerin yarınları, ülkemizin enerji güvenliği bu projelerin şeffaflığına bağlıdır. Bu projeler için yapılan milyar dolarlık harcamaların hesabını sormak, detaylı bilgi almak hakkımızdır.

Bu projeler yalnızca başlangıçta verilen sözlerle değil, günlük hayatımıza ve faturalara yansıyan sonuçlarıyla değerlendirilmelidir. Seçim dönemlerinde halkı kandırmak için verilen vaatler gerçeğe dönüşmeyecekse, bu kadar büyük yatırımlar neden yapılıyor? Bu projeler halkın menfaati için mi, yoksa yalnızca seçimdeki başarıyı artırmak için mi?

EPDK - SON KAYNAK TEDARİK TARİFESİ 2024 DEĞİŞİKLİĞİ

Enerji Piyasasında Büyük Oyun: EPDK’nın Yeni Kararı

Birkaç gündür gündemi meşgul eden bir karar var: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK), "Son Kaynak Tedarik Tarifesi" adı altında bir düzenleme yaptı. Ve bizler, her zamanki gibi, bu kararı "yine" biraz şüpheli bir şekilde izliyoruz. Çünkü bu karar, daha önce de defalarca gördüğümüz gibi, halkın cebini zorlayacak bir değişim gibi görünüyor. Evet, bu sefer de halkı yakından etkileyen bir adım attılar. Peki, neler oluyor ve bize ne kadar fayda ya da zarar sağlayacak?

Tarife Değişikliği: 5 Bin kWh Limiti, Ama Ne Anlama Geliyor?

Bundan böyle, yani 1 Ocak 2025'ten itibaren, yıllık elektrik tüketimi 5 bin kWh’yi aşan konutlar devlet sübvansiyonu olmadan elektrik kullanacak. Tedarikçilerle özel anlaşma yapamayan bu aboneler, elektriği serbest piyasa fiyatlarıyla almak zorunda kalacak. Ne kadar? Bunu ancak zamanla göreceğiz, ama bu fiyatların yüksek olacağı kesin gibi.

EPDK'nın verilerine göre, Türkiye'deki yaklaşık 45 milyon elektrik abonesinin %20'si, yani 10 milyon kişi, bu yeni düzenlemeden etkilenecek. 2024'te bu gruptaki bir abonenin aylık ortalama tüketimi 417 kWh. Peki, bu ne anlama geliyor? Şu an için, ortalama 1050 TL civarında bir

fatura ödediğini varsayarsak, 5 bin kWh'yi aşan bir tüketimin faturası, spot piyasanın dalgalı fiyatlarına göre değişen oranlarla hesaplanacak. Yani, bu gruptaki vatandaşların elektrik faturaları neredeyse her ay değişebilir. Peki, bu durumda vatandaş ne yapacak? Bugünden sonra elektrik faturasının ne kadar olacağını bilmeden yaşamaya çalışacak.

Serbest Piyasaya Güvenmek: Bir İllüzyon mu?

Hükümetin ve EPDK'nın "serbest piyasa" vurgusu yaptığı yıllardır ortada. Ama gerçek şu ki, bu "serbest piyasa" çoğu zaman sözde kalmış durumda. Elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesiyle birlikte sektörde rekabet olması gerektiği söylenmişti ama sonuç ne oldu? Neredeyse her şeyin tekel haline geldiği, hatta bazen piyasa fiyatlarının tüketicinin kontrolü dışında belirlendiği bir ortamdayız. Bir anlamda, serbest piyasa dediğimiz şey; aslında halkın cebinden para çeken, ama bu parayı nereye harcadığını asla görmediğimiz bir kara delik gibi.

Spot piyasada fiyatlar sürekli artarken, tedarikçilerle ikili anlaşmalar yapmamakta ısrar ediyorlar. Neden? Çünkü bu ikili anlaşmalar, onlara kar sağlıyor. Yani, aslında hükümetin enerji fiyatları üzerindeki etkisi, tüketiciyi doğrudan etkileyen bir faktör değil. Bizler, bu fiyat artışlarının altında bir tür "gizli vergi" gibi olan yüksek enerji faturalarını ödüyoruz.

2025'ten itibaren yıllık 5 bin kWh'nin üstündeki tüketimler devlet desteğinden faydalanamayacak. Yani, 417 kWh'nin üzerindeki tüketimleri olan haneler, konutlardan daha çok sanayi kuruluşları gibi faturalar ödemek zorunda kalacak. Yani bu düzenleme, aslında enerjiye erişimi zorlaştıracak, hem de sabah akşam yapılacak bir şey değil. Çünkü enerjinin ne kadar pahalı olacağını kimse kestiremezken, halkın ödeme gücü de göz ardı ediliyor.

Aslında Tüketim Nedir?

Bir de EPDK'nın yıllardır kullandığı bir hesaplama var; "düşük kademe tüketimi" diye bir kavram. EPDK, 4 kişilik bir ailenin ayda 240 kWh enerji tüketeceğini varsayarak, bir "asgari" tüketim oranı belirledi. Bu rakam, en düşük tarifeden faydalanmak için geçerli olan bir ölçüt. Ancak bu 240 kWh'ye kadar olan tüketim, zaten çok düşük bir seviyede, insanlar sürekli daha fazla enerji harcıyor. Peki ya daha fazlasını kullanan haneler? Elektrik mühendisleri bu durumun büyük bir sorun olacağını söylüyor. Eğer mevcut tarifeye uyulursa, bu hanelerin faturaları her ay değişen yüksek fiyatlarla gelecektir.

Kamusal Denetim ve Sorumluluk

Elektrik, su ve doğalgaz gibi temel hizmetlerin bir meta haline gelmesi kabul edilemez. Bu hizmetler, kamu eliyle verilmesi gereken hizmetlerdir. Ve halkın temel ihtiyacı olan bu hizmetlerin fiyatları, piyasa koşullarına göre belirlenemez. Devletin bu konuda sorumluluğu var, fakat ne yazık ki hükümet, kamu denetimi sağlamak yerine, enerji sektörü üzerindeki etkisini yok denecek kadar azaltmış durumdadır.

Peki, hükümet ne yapıyor? Elektrik dağıtım şirketleri kar elde ederken, her yıl zamlar yapılırken, halkı neyle kandırıyor? Bu serbest piyasa denilen şey, aslında halkın sırtına bindirilmiş bir kambur olmaktan başka bir şey değil. İnsanlar, bu piyasa şartlarına karşılık aldıkları hizmeti dahi bilmeden faturalarını ödemek zorunda kalıyorlar.

Gerçek şu ki, bir krizle karşı karşıyayız. Enerji fiyatları, enflasyonun en büyük tetikleyicilerinden biridir. Ve bu krizi aşabilmek için hükümetin sadece enerji ihalesi yaparak işi geçiştirmesi yetmeyecek. Enerjiye dair kalkınma perspektifiyle hazırlanmış toplumcu bir enerji programının uygulanması zorunlu hale gelmiştir. Bugün, elektrik faturaları artarken halkın elinden daha fazla para çıkarken, hükümetin bu sorumluluğu yerine getirmesi şarttır.

Sonuç olarak, enerjiye erişim, temel bir insan hakkıdır ve halkın bu hakkı kullanabilmesi için devletin sorumluluğundaki sektörlerin etkin bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir. EPDK'nın son kararı, halkı daha da zor durumda bırakacak bir düzenlemedir.

DIŞA BAĞIMLILIK

Ekonomik büyüme ve nüfus artışının beraberinde getirdiği enerji talep artışı ile küresel riskler ve diğer konjonktürel gelişmeler, enerji arz güvenliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ve enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik politikaların önemini artırmaktadır.

Dışa Bağımlılıkla İlgili Gerçekler ve İktidarın Sorumsuz Politikaları

Son 30 yılda Türkiye'nin enerji sektörü, dışa bağımlılığın hızla arttığı bir sürecin içine girmiştir. 1990 yılında enerji arzının %51,6'sı dışarıdan sağlanırken, 2002'de bu oran %67,2'ye, 2015'te ise %76'ya yükselmiştir. 2020'de %70 seviyelerine gerileyen bu oran, hala Türkiye'nin enerji güvenliği açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Enerji ithalatı, Türkiye'nin dışa bağımlılığının ve ekonominin kırılganlığının önemli bir göstergesidir. 2022'de enerji ithalat faturası 96,55 milyar dolara ulaşmış ve bu, ülkenin toplam ithalatının yaklaşık dörtte birini

oluşturmuştur. Bu durum, hükümetin enerji bağımsızlığına dair vaatlerinin ne kadar gerçek dışı olduğunu ortaya koymaktadır.

Elektrik Kurulu Gücü, Üretimi, Tüketimi ve Dış Ticareti

	Birim	2010	2015	2020	2024	2025 (1)	2026 (2)
KURULU GÜÇ	**MW**	**49 524**	**73 147**	**95 891**	**116 265**	**121 175**	**128 925**
TERMİK	**MW**	**32 182**	**41 541**	**46 309**	**46 855**	**46 323**	**48 523**
Yerli Kömür	MW	9 161	10 085	11 336	11 480	11 475	11 475
İthal Kömür	MW	3 281	6 064	8 987	10 456	10 456	10 456
Doğal Gaz	MW	18 213	24 945	25 675	24 662	24 160	25 160
Nükleer	MW	0	0	0	0	0	1 200
Diğer (3)	MW	1 526	446	312	257	232	232
YENİLENEBİLİR	**MW**	**17 342**	**31 606**	**49 582**	**69 410**	**74 852**	**80 402**
Hidrolik	MW	15 831	25 868	30 984	32 203	32 965	33 395
Rüzgâr	MW	1 320	4 503	8 832	12 871	14 800	16 300
Güneş	MW	0	249	6 667	20 232	22 600	26 100
Diğer (4)	MW	191	986	3 098	4 104	4 487	4 607
ÜRETİM	**GWh**	**211 208**	**261 783**	**306 703**	**354 570**	**373 774**	**387 291**
TERMİK	**GWh**	**155 370**	**177 608**	**177 066**	**190 231**	**195 239**	**196 186**
Yerli Kömür	GWh	40 515	36 180	43 306	47 633	51 181	51 266
İthal Kömür	GWh	14 532	39 986	62 506	75 363	72 409	72 695
Doğal Gaz	GWh	98 144	99 219	70 931	66 978	71 077	71 650
Nükleer	GWh	0	0	0	0	0	42
Diğer (3)	GWh	2 180	2 224	323	256	572	533
YENİLENEBİLİR	**GWh**	**55 838**	**84 175**	**129 637**	**164 339**	**178 535**	**191 105**
Hidrolik	GWh	51 795	67 146	78 094	74 853	77 783	78 841
Rüzgâr	GWh	2 916	11 652	24 828	36 828	42 807	47 377
Güneş	GWh	0	194	10 950	30 744	35 597	41 749
Diğer (4)	GWh	1 126	5 183	15 764	21 914	22 348	23 138
İTHALAT	**GWh**	**1 144**	**7 136**	**1 890**	**2 682**	**2 128**	**4 756**
İHRACAT	**GWh**	**1 918**	**3 194**	**2 484**	**3 672**	**4 590**	**4 756**
TÜKETİM	**GWh**	**210 434**	**265 724**	**306 109**	**353 580**	**371 312**	**387 291**

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Fuel-Oil, Motorin, LPG, Nafta vb.
(4) Biyokütle, Jeotermal, Atık Isı

İktidarın Enerji Politikası: Artan Bağımlılık ve Halkın Sırtındaki Yük

AK PARTİ hükümetinin son 20 yılda uyguladığı enerji politikaları, yerli kaynakları geliştirmek yerine dışa bağımlılığı artırmaya devam etmiştir. Petrol ve doğalgazda bağımlılık oranı %90'ın üzerine çıkmıştır. 2021'de Türkiye, doğalgazının %44,87'sini Rusya'dan, %16,07'sini ise İran'dan ithal etmiştir. Ayrıca, elektrik üretiminde %42,3 oranında dışa bağımlılık söz konusudur. Yerli enerji kaynaklarının yeterince kullanılmaması ve yenilenebilir enerji potansiyelinin büyük kısmının göz ardı edilmesi, hükümetin bu alandaki başarısızlığını gözler önüne sermektedir. Türkiye'nin rüzgar ve güneş enerjisi potansiyeli çok yüksek olmasına rağmen, bu kaynaklardan yalnızca %5'lik bir pay kullanılabilmektedir. Bu durum, plansızlık, yetersiz yatırımlar ve halkın çıkarlarını değil, enerji şirketlerinin çıkarlarını önceleyen politikaların bir sonucudur.

Enerji İhtiyacının Hane Halkı Bütçesine Yükü

Enerji fiyatlarının son yıllardaki artış ortalamasına baktığımızda;

Euro bölgesi 2023 ortalaması %41 ve 2024 ortalaması 22,7,

AB ülkeleri 2023 ortalaması %38,7 ve 2024 ortalaması 21,3,

OECD 2023 ortalaması %28,1 ve 2024 ortalaması 19,4'tür.

Türkiye ise 2023'te %137,1 ve 2024'te %85,6'lık artış ile açık ara birinci sıradadır.

Dışa bağımlılığın artması, enerji fiyatlarının hızla yükselmesine neden olmaktadır. Bu oran, OECD ve AB ülkelerinin çok çok üzerindedir. Sonuç olarak, vatandaşlar yüksek doğalgaz, elektrik ve akaryakıt faturalarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Hükümetin "dışa bağımlılığı azaltma" vaatleri, pratikte hiçbir somut adım atılmadan sadece seçim dönemlerine özgü söylemlerle kalmıştır. Döviz krizleri, yüksek enflasyon ve artan enerji maliyetleri birleşerek, halkın yaşam standardını ciddi şekilde düşürmüştür. 2022'de enerji ithalatı faturası 96,55 milyar dolara ulaşmış ve bunun büyük kısmı doğalgaz ve kömür fiyatlarındaki artışlardan kaynaklanmıştır. Ancak hükümet, enerjinin dışarıdan alınmasına devam etmekte ve yerli kaynakları geliştirme konusunda hiçbir ciddi adım atmamaktadır.

Nükleer Enerji ve Rusya Bağımlılığı

Türkiye'nin enerji stratejisi, nükleer enerji projeleriyle daha da karmaşık bir hale gelmiştir. AK Parti'nin en önemli projelerinden biri olan Akkuyu Nükleer Santrali, Rusya ile yapılan bir anlaşma çerçevesinde inşa edilmektedir. Bu santral, Türkiye'nin enerji arzında bağımsızlık sağlamayı hedeflese de, gerçekte Rusya'ya olan bağımlılığı daha da artırmaktadır. Akkuyu, Türkiye için bir enerji kaynağı olmanın ötesinde, Rusya'nın enerji üretiminde önemli bir rol oynamasına olanak tanıyacaktır. Bu durum, Türkiye'nin enerji güvenliğini ciddi şekilde tehdit etmektedir. Hükümetin bu projeyi "yerli ve milli" bir adım olarak tanıtması, aslında Rusya'ya olan bağımlılığı daha da derinleştiren bir hamle olarak değerlendirilmelidir.

Yerli Enerji Kaynakları ve İthalat Yükü

Türkiye'nin enerji ihtiyacının büyük kısmı dışa bağımlı ithalatla karşılanmaya devam etmektedir. Özellikle kömür ve doğalgazda dışa bağımlılık oranı son yıllarda büyük bir artış göstermiştir. 2021'de Türkiye, kömürün %97'sini ve doğalgazın %99'unu ithal etmiştir. Bu durum, Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını tehlikeye atan ve dışa bağımlılığın ne kadar

büyük bir sorun haline geldiğini gösteren somut bir örnektir. Yerli kömür rezervleri dahi dışa bağımlı hale gelmişken, hükümetin dışa bağımlılığı azaltma amacıyla atması gereken adımların hiçbirini atmadığı görülmektedir. 2020'de Türkiye, kömürün %96'sını ithal etmiş ve yerli kaynakların üretimi giderek azalmıştır. Bu durum, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini tehlikeye atarken, yerli kaynakların değerlendirilmemesi de büyük bir kayıp olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hükümetin Cevap Vermesi Gereken Sorular

Hükümete şu soruları sormak gerekmektedir: Enerji kaynaklarında dışa bağımlılığı artırma ve halkı yüksek faturalarla boğma gibi bir başarı öyküsü mü yaratmayı hedeflediniz? Her enerji kaynağımızda yabancı ülkelere bağımlıyız ve bu durum, halkın cebine yansıyor. Yükselen faturalar, düşen alım gücü ve yoksullaşan bir toplum yaratılırken, hükümet ne yapmaktadır? İthal enerji kaynaklarına dayalı bir politika ile Türkiye'nin enerji güvenliği nasıl sağlanabilir? Enerji alanında gerçek bir bağımsızlık ne zaman sağlanacaktır?

Hükümetin enerjide dışa bağımlılığı azaltma konusundaki söylemleri, yıllardır yalnızca seçim dönemi vaatlerinden ibaret kalmıştır. Yerli kaynakların geliştirilmesi, yenilenebilir enerjinin artırılması ve enerji verimliliğinin sağlanması konusunda atılacak somut adımlar, Türkiye'nin geleceği için kritik öneme sahiptir. Ancak şimdilik, dışa bağımlılık ve yüksek enerji maliyetleri halkın sırtındaki büyük bir yük olmaya devam etmektedir. Bu durum, hükümetin halkın çıkarlarını gözetmeyen politikalarla enerji bağımsızlığını sağlamaktan uzak olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

TÜRKİYE'NİN YENİLENEBİLİR ENERJİ VE ENERJİ VERİMLİLİĞİ HEDEFLERİNDE BELİRSİZLİKLER

Türkiye'nin yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği alanındaki hedefleri, büyük bir potansiyele rağmen sürekli değişen politikalar ve belirsizliklerle gölgelendi. 2024 yılı itibarıyla, hükümetin yenilenebilir enerji kapasitesini 2035 yılına kadar dört kat artırarak 120.000 MW'a çıkarma hedefi olduğunu duyurması umut verici olabilir. Ancak, bu hedefin gerçekleşebilmesi için ihtiyaç duyulan 80 milyar dolarlık yatırım, hala ciddi finansal ve yapısal engellerle karşı karşıya. Daha da vahimi, bu projeler için gerekli kurumsal desteğin ve uzun vadeli planlamanın olmayışı, Türkiye'nin enerji dönüşümü için büyük bir tehdit oluşturuyor.

Türkiye'nin enerji politikalarının sürekli değişmesi, yatırımcılar için büyük bir belirsizlik kaynağı oluşturuyor. Yenilenebilir enerjiye yönelmek yerine, fosil yakıtların kullanımını teşvik

eden adımlar atılması, geleceğe dönük sağlam bir enerji altyapısı kurmayı engelliyor. Özellikle 2024'te Dünya Bankası ile imzalanan 895,7 milyon euroluk kredi anlaşması, Türkiye'nin enerji dönüşümünde kullanılacak büyük bir kaynak olarak gözükse de, bu kredinin hangi projelere ayrılacağı ve ne kadarının enerji bakanlığının öngördüğü sürdürülebilir projelere aktarılacağı hakkında bir açıklama yapılmamış olması, şeffaflık eksikliğini gözler önüne seriyor.

Enerji Bakanlığı'nın, bu fonları doğru şekilde nasıl dağıtacağı ve hangi projeleri finanse edeceği konusundaki belirsizlikler, sektördeki denetimsizlik ve düzensizlikle birleşince, halkın hakları ve çevre sağlığı bir kenara itilmiş oluyor. Sadece güneş ve rüzgar enerjisi projelerinde değil, enerji verimliliği projelerinde de sürdürülebilirlik ve çevre dostu çözümler için hükümetin somut bir yaklaşımı yok. Peki, bu kaynağın ne kadarı, Türkiye'nin enerji sektörüne ne kadar katkı sağlayacak? Ya da yine büyük sermaye gruplarının mı işine yarayacak? Hükümetin bu sorulara net cevaplar vermesi şart.

Türkiye'nin rüzgar ve güneş enerjisi potansiyeli oldukça yüksek olmasına rağmen, hükümetin bu potansiyeli değerlendirme noktasındaki yetersizliği, ülkenin enerji bağımlılığını daha da artırıyor. Güneş enerjisi açısından, Türkiye'nin coğrafi avantajları tartışmasızdır; ancak mevcut kurulu güneş enerjisi gücü sadece 10.000 MW civarında kalmaktadır. Oysa Türkiye'nin güneş potansiyeli, yılda 114 gün güneş alan bir coğrafyada, 1.530 kWh enerji üretim kapasitesine sahipken, bu potansiyelin ancak binde 1'i kullanılabiliyor. Bu, ülkenin enerji politikasının ne kadar plansız olduğunun bir göstergesidir.

2025 itibarıyla dünyada güneş enerjisi üretiminde büyük ilerleme kaydeden ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye bu alanda ciddi bir gerilik içerisindedir. Hükümetin, bu potansiyeli değerlendirmek için somut adımlar atmak yerine, hala fosil yakıtlara ve merkezi enerji sistemlerine dayalı çözümleri tercih etmesi, gelecekte büyük bir enerji krizine yol açabilir. Aynı durum rüzgâr enerjisi için de geçerlidir. Türkiye, Avrupa'daki en büyük karasal ve deniz üstü rüzgâr enerjisi potansiyeline sahip ülkelerden biri olmasına rağmen, sadece 11.000 MW'lık bir kurulu güçle yetinmektedir. Üstelik çoğu rüzgâr türbini yurt dışından ithal edilmektedir. Bu da, yerli üretim ve teknoloji geliştirme noktasında Türkiye'nin yetersiz kaldığını gösteriyor.

Yenilenebilir Enerji Lisanslamasında Rant ve Düzensizlik: Nereye Gidiyor Bu Kapasiteler?

Son yıllarda, Türkiye'de güneş ve rüzgar enerjisi santralleri için verilen lisanslar, adeta bir rant alanı haline gelmiş durumda. 2025 yılına gelindiğinde dağıtımı yapılan toplam kapasite 34

GW'tır. Ancak, bu lisansların büyük bir kısmı teknik ve idari denetim olmadan verilmiş, sektörün ciddi şekilde denetlenmediği ortaya çıkmıştır. Bu durum, yatırımcılar arasında kar amaçlı lisans alımına ve projelerin satılmasına neden olmuştur. Hükümetin, yenilenebilir enerjiye olan bu ilgisizliği ve denetim eksikliği, sektördeki güveni büyük ölçüde sarsıyor. Şimdi soralım: Bu kadar büyük bir kapasite, gerçekten hayata geçecek mi? Yoksa sadece birkaç yatırımcıya mı yarayacak?

Enerji Dağıtımı ve İletimi: Şebeke Sorunları Çığ Gibi Büyüyor

Türkiye'nin enerji şebekesi, hızla artan tüketim ve dağıtımda yaşanan dengesizliklerle boğuşuyor. Güneş enerjisi projelerinin çoğu, geniş arazilerin kolayca bulunabileceği doğu illerine kurulurken, üretilen elektrik batıdaki büyük şehirler ve sanayi bölgelerine iletiliyor. Bu da büyük enerji kayıplarına ve ekstra iletim maliyetlerine yol açıyor. Şebeke altyapısının zayıf olması, önümüzdeki yıllarda ciddi sorunlara yol açabilir. Türkiye'nin enerji şebekesi, artan yükü taşıyabilecek seviyeye gelmişken, hükümetin bu konuda herhangi bir adım atmaması, gelecekte büyük bir enerji krizine neden olabilir. Peki, hükümet bu sorunun farkında mı?

Bir diğer çözüm önerisi ise, son yıllarda popülerleşen yüzer güneş enerjisi santralleri. Bu santraller, kara alanlarında kurulan santrallere göre çok daha verimli ve hızlı devreye girebilen alternatifler olarak öne çıkıyor. Ancak, bu potansiyel henüz yeterince değerlendirilmiş değil. Yüzer güneş enerjisi santralleri, özellikle içme suyu amacıyla kullanılmayan barajlarda kurulabileceği için, hem alan sorunu çözülmüş olur hem de elektrik iletiminde yaşanacak kayıplar en aza indirilir. Bu projelerin yaygınlaştırılması için hükümetin acilen harekete geçmesi gerekiyor.

Türkiye, yenilenebilir enerji alanında büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen, hükümetin bu alandaki ilgisizliği, plansızlığı ve eksik stratejileri nedeniyle bu potansiyel kullanılamıyor. Diğer ülkeler, yenilenebilir enerjiye geçiş sürecinde hızla ilerlerken, Türkiye hala fosil yakıtlara bağımlı. Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelik somut bir strateji eksikliği, halkı doğrudan etkiliyor. Enerji maliyetleri yükselirken, çevresel sorunlar daha da derinleşiyor. Hükümetin bu durumu fark edip radikal bir dönüşüm gerçekleştirmesi gerektiği aşikâr.

Sonuç: Acil Eylem Planı Gerekiyor

Türkiye'nin yenilenebilir enerji geçiş süreci, hızla hızlandırılmalı ve halkın çıkarlarını gözeterek yönetilmelidir. Bu noktada, hükümetin enerji politikalarında köklü bir değişiklik

yapması ve daha şeffaf, planlı bir yaklaşım benimsemesi büyük önem taşımaktadır. Eğer bu politikalarla devam edilirse, Türkiye'nin enerji bağımsızlığından ve çevresel sürdürülebilirlikten çok uzak kalacağı açıktır. Enerji sektöründeki belirsizliklerin, ülkenin geleceğine büyük zararlar vermemesi için hükümetin bir an önce harekete geçmesi gerekiyor.

ANKARA ÇAYIRHAN TERMİK SANTRALİ

Çayırhan Termik Santralinin Özelleştirilmesi: Enerji Politikalarının Sorunlu Yönleri

Türkiye'nin enerji sektöründeki özelleştirme politikaları, enerji güvenliği, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal refah açısından derin tartışmalara yol açmaktadır. Bu kapsamda, Ankara'da bulunan Çayırhan Termik Santrali ve Linyit İşletmesi özel bir öneme sahiptir. Çayırhan Santrali'nin özelleştirilmesi, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini tehlikeye atacak, çevresel ve toplumsal maliyetleri artıracak bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Çayırhan Termik Santrali, Türkiye'nin enerji arz güvenliğinde kritik bir rol üstlenmektedir. Yerli linyit kaynaklarıyla çalışan bu santral, ithalata bağımlılığı azaltarak enerji bağımsızlığını desteklemektedir. Türkiye'nin yıllık linyit üretiminin yaklaşık %5-6'sını sağlayan Çayırhan, bu özelliğiyle hem ekonomik hem de stratejik bir öneme sahiptir. Ancak, santralin özelleştirilmesi durumunda bu stratejik avantajların kaybolacağı ve ithal kömüre bağımlılığın artacağı öngörülmektedir. Özel sektörün maliyet düşürme odaklı çalışmaları, yerli kömür yerine ithal kömür kullanımını teşvik edebilir ve bu durum, enerji güvenliği açısından riskler yaratabilir.

Çayırhan Santrali'nin özelleştirilmesi, yalnızca enerji güvenliği açısından değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal etkileri bakımından da sorunludur. Santralin bulunduğu bölgede yapılan kamulaştırmalar, sermaye lehine doğanın ve kamu varlıklarının kullanıma açıldığını göstermektedir. Özelleştirme sonrası, santralde çalışan 2.200 işçinin haklarının korunacağına dair herhangi bir güvence bulunmamaktadır. Bu durum, işçilerin çalışma koşullarında kötüleşmeye ve sosyal hakların kaybına yol açabilir. Ayrıca, yaklaşık 10 bin kişilik bir nüfusun geçimini sağlayan bu işletmenin özelleştirilmesi, bölgesel ekonomik istikrarsızlığa neden olma potansiyeli taşımaktadır.

Enerji Sektöründe Özelleştirme Politikalarının Sorunları

Türkiye'nin enerji sektöründeki özelleştirme uygulamaları, uzun vadeli planlamadan yoksun ve kamu yararını gözetmeyen bir yapıya sahiptir. 2025 itibarıyla elektrik üretiminin %83'ünün özel sektör kontrolünde olduğu Türkiye'de, enerji fiyatları sürekli artış göstermektedir.

Çayırhan Santrali örneği, bu sorunun yalnızca bir parçasını oluşturmaktadır. Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) gibi stratejik kurumların özelleştirilmesi, kamusal denetimi zayıflatmış ve tekelleşmeyi artırmıştır. Özellikle borçların dövizden TL'ye çevrilmesi gibi düzenlemeler, kamu zararını derinleştirerek halkın sırtına ek yükler bindirmiştir. Örneğin, geçmiş özelleştirme uygulamalarında yaşanan döviz kuru farkları nedeniyle milyonlarca dolarlık kamu zararı ortaya çıkmıştır.

Enerji sektöründeki özelleştirmeler, yalnızca ekonomik ve toplumsal etkilerle sınırlı kalmayıp çevresel sürdürülebilirlik açısından da ciddi tehditler oluşturmuştur. Akbelen Ormanı gibi bölgelerdeki madencilik faaliyetleri, doğal kaynakların tahribatına yol açmaktadır. Çayırhan Santrali'nde gerekli çevresel önlemlerin alınmadığı bilinmekle birlikte özelleştirilmeyle benzer sorunların artması muhtemeldir. Yerli kömür çıkarımında çevre dostu yöntemlerin terk edilerek kısa vadeli kâr odaklı stratejilere yönelmek, doğal dengenin bozulmasına ve halk sağlığının tehlikeye girmesine neden olacaktır.

Çayırhan Termik Santrali'nin özelleştirilmesi, Türkiye'nin enerji güvenliğini zayıflatacak, ekonomik bağımsızlığı tehlikeye atacak ve çevresel sorunları derinleştirecek yanlış bir politikadır. Enerji sektöründeki özelleştirme sürecinin kamusal planlamadan yoksun olması, uzun vadeli riskleri artırmaktadır. Özelleştirmelerin kısa vadeli gelir elde etme amacıyla yapılması, halkın refahını düşürmekte ve enerji fiyatlarını yükseltmektedir.

Kamuya ait stratejik enerji tesislerinin özelleştirilmesi yerine, bu tesislerin kamusal denetim altında verimlilik ve sürdürülebilirlik esaslarına göre işletilmesi gerekmektedir. Çayırhan örneği, özelleştirme politikalarının yalnızca ekonomik bir karar olmadığını, aynı zamanda sosyal, çevresel ve stratejik boyutları olan bir mesele olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Gelecekte benzer sorunlarla karşılaşmamak için kamusal çıkarları önceliklendiren enerji politikalarına yönelmek zorunludur.

7 EKİM ÖNCESİ VE SONRASI TÜRKİYE İSRAİL TİCARETİ,

SOCAR VE İSRAİLE GİDEN PETROL

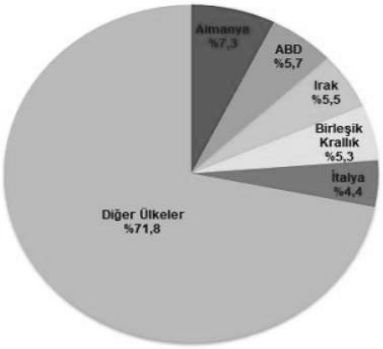

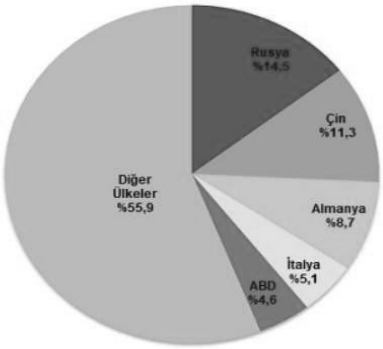

2023'te 5,4 milyar dolar ihracat ile Türkiye'nin ihracat listesinde İsrail 13'üncü sırada yer aldı.(%2,1) / İthalat oranı %0,5

7 Ekim 2023'ten 9 Nisan 2024'e kadar İsrail'e ihracat tam gaz devam ederken, bu tarihinden itibaren, ilk aşamada 54 ürün grubuna yasak geldi. 2 Mayıs 2024 tarihinde ise İsrail'le ilgili ihracat ve ithalat işlemleri tüm ürünleri kapsayacak şekilde durdurulduğu açıklandı.

Türkiye'nin İsrail'e ihracatı 2024 Mayıs ayında yıllık yüzde 99 düşerek 4,42 milyon dolara geriledi. 2024 Nisan'da ihracat 277,3 milyon dolar olarak gerçekleşmişti. 2024 ilk 5 ayında İsrail'e ihracat 2023'ün aynı dönemine göre yüzde 38,4 düşüşle 1,42 milyar dolar oldu.

Filistin'le yapılan 'ticaret' 2024 Ekim ayında 2023'e göre yüzde 672 arttı; 95 milyon 406 bin dolara ulaştı. (Ekim 2023, 13 milyon 521 bin) 31 Ekim 2023'te İsrail'e ihracat rakamı 327 milyon 618 bin olmuştu.

İsrail ülke gümrük kodu 624'tür. Filistin Yükleri için aşağıdaki şartlarla yeni bir prosedür geliştirildi ve Filistin için 625 ülke kodu kullanılarak gönderilmeye başlandı.

- Beyannamede gittiği ülke Filistin açılması gerekmektedir.
- Beyannamede alıcı Filistinli bir alıcı olması gerekmektedir.
- Konşimento üzerinde alıcı ve yük ihbar adresi Filistin'de yerleşik firma olması gerekmektedir.

- 2024 Ekim itibariyle ise Filistin Ekonomi Bakanlığının onayı istenmektedir.

Ancak tüm bu açıklanan durumların İsrail'e yapılan sevkiyatın önüne geçemediği; hem giden ürünlerin anlamsız çeşidinden, hem de Filistin'e izah edilemeyecek şekilde artan ithalat oranından anlaşılmaktadır. Yine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın basın açıklamasında "Teslim noktası İsrail olan" ifadesi ile varış noktası İsrail olan herhangi bir yükleme gerçekleşmediğini iddia edilmektedir. Ancak gemi yoldayken varış noktası değiştirilebiliyor. Daha önce de Ceyhan'dan çıkan petrol tankerinin varış limanını Mısır olarak kaydedip sonra değiştirilerek İsrail'e gittiği 2023 Aralık ayında **www.marinetraffic.com** üzerinden ispatlanmıştı.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı ve SOCAR: İsrail'e Petrol Taşımanın Bedelini Kim Ödüyor?

Son dönemde Türkiye'nin enerji projeleri ekonomik faydalar sağlaması vaatleriyle öne çıksa da, bu projelerin etik ve stratejik boyutları gözden kaçırılmaktadır. Özellikle Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) boru hattı üzerinden taşınan Azerbaycan petrolünün, İsrail'e gönderilmesi, Türkiye'nin dış politikasındaki çelişkileri derinleştirmektedir. Petrol taşımacılığına karşı değiliz, ancak bu sevkiyatların hedefi ve amacı ciddi bir sorgulamayı gerektirmektedir. Özellikle Gazze'de süren insani kriz göz önünde bulundurulduğunda, bu petrol taşımacılığının ne gibi sonuçlar doğurduğu anlaşılmalıdır.

Türkiye'nin Dış Politikasındaki Çelişkiler

BTC boru hattı, Azerbaycan'dan çıkarılan petrolün Türkiye üzerinden dünya pazarlarına taşınmasını sağlar. Ancak, son yıllarda bu hattın işlevi sadece enerji taşımacılığı ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda bir stratejik ikilem haline gelmiştir. Hükümet, Filistin'e yönelik açıklamalarında, İsrail'in Gazze'deki eylemlerini kınarken, aynı dönemde Türkiye toprakları üzerinden İsrail'e petrol sevk etmeye devam etmektedir. Bu durum, hükümetin Filistin'e destek politikasıyla çelişmektedir. Türkiye, her yıl yaklaşık 220 bin varil petrolü BTC hattı aracılığıyla İsrail'e taşımaktadır. Bu petrol, sadece sivil kullanım değil, aynı zamanda askeri operasyonlar için de kullanılmakta, Gazze'deki askeri saldırılar için enerji sağlamaktadır.

Azerbaycan'ın devlet petrol şirketi SOCAR, son yıllarda Türkiye'de önemli yatırımlar yapmaktadır. Ancak SOCAR'ın bu yatırımları, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını mı yoksa uluslararası ticaretin çıkarlarını mı gözettiği sorusunu gündeme getirmektedir. Petrol taşımacılığı yalnızca ticari bir faaliyet değil, aynı zamanda bir diplomatik meseledir. Türkiye, enerjiden elde ettiği gelirle ekonomik bağımsızlık sağlamayı hedeflese de, petrol sevkiyatının

yönlendirildiği ülkelere dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle Gazze'deki insanlık dramı devam ederken, bu sevkiyatların bir anlamı olmalı ve devletin bu konuda vicdanlı bir duruş sergilemesi beklenmelidir.

Petrol Taşımanın Etik Boyutu

Petrol taşımacılığı, ekonomik kazanç sağlamak adına sadece ticari bir faaliyet olarak görülmemelidir. Türkiye'nin topraklarından geçen petrol, Gazze'deki soykırımın sürmesine dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. Petrol sevkiyatları, Türkiye'nin uluslararası arenada barış ve adalet için güçlü bir duruş sergilemesi gereken bir dönemde gerçekleşmektedir. Petrol taşımacılığına yalnızca ekonomik bir iş kolu olarak bakmak, işin insani ve etik boyutunu göz ardı etmek demektir. Türkiye'nin, bölgedeki çatışmaların tırmanmasına katkı sağlayan bu tür sevkiyatları durdurması, uluslararası sorumluluğunun bir gereğidir.

SOCAR'ın Türkiye'deki yatırımları ve Azerbaycan petrolünün İsrail'e taşınması, Türk Devletleri Teşkilatı'nın ilke ve amaçlarıyla çelişmektedir. Bu durum, özellikle Kazakistan ve Azerbaycan gibi Müslüman ülkelerin petrolünün, İsrail'in enerji ihtiyacını karşılamak için kullanılmasının, bu ülkelerin politikalarına aykırı bir durum yarattığını göstermektedir. Hükümetin bu çelişkileri göz ardı etmesi ve halkı konuyla ilgili yeterince bilgilendirmemesi, toplumsal bir sorumluluk eksikliğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası İlişkilerde Adalet ve Vicdan

Gelişmiş ülkeler, enerji ve dış politika ilişkilerini kurarken, her zaman insan hakları ve vicdanı ön planda tutmaktadır. Ancak Türkiye'nin bu iki önemli unsuru göz ardı ederek yalnızca ekonomik çıkarlar doğrultusunda hareket etmesi, dış politikasının eksikliklerini gözler önüne sermektedir. Petrol ve enerji sevkiyatları, sadece ticaret değil, aynı zamanda stratejik tercihlerdir. Bu tercihler, Gazze'deki canların pahasına yapılamaz. Türkiye'nin bu yanlış politikadan dönmesi, sadece Gazze halkı için değil, dünya barışı için de büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin enerji projeleri, ekonomik bağımsızlık için önemli adımlar atılmasını sağlasa da, bu süreçte adalet, vicdan ve insan hakları gibi değerler de göz önünde bulundurulmalıdır. Petrol taşımacılığı, yalnızca ticari bir faaliyet değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde bir vicdan meselesidir. Türkiye'nin bu noktada, ulusal çıkarlarının yanı sıra insani sorumluluklarını da yerine getirmesi gerekmektedir. Gazze'deki vahşete göz yummak ve başka bir ülkenin savaş çabalarını dolaylı yoldan beslemek, hiçbir vicdan sahibi insanın kabul edemeyeceği bir durumdur.

Hükümetin, İsrail'e yapılan petrol sevkiyatlarının Türkiye'ye hangi faydaları sağladığını net bir şekilde açıklaması ve bu çelişkilere son vermesi, ülkenin uluslararası sorumluluğu açısından kritik öneme sahiptir. Bu politikaların yeniden gözden geçirilmesi, hem Türkiye'nin dış politikası hem de bölgedeki barış için gereklidir.

TABİİ KAYNAKLAR

Madencilik faaliyetlerinin bütünleşik bir yönetim sistemi ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde yürütülerek sektörde yatırım ortamının iyileştirilmesi, yurtiçi aramaların artırılması suretiyle ülkemizin maden, jeotermal kaynak, petrol ve doğal gaz potansiyelinin tespit edilmesi, madenlerin işlenerek ara ve uç ürünlere dönüştürülmesi yoluyla katma değerin artırılması, hammadde arz güvenliğinin sağlanması ve dışa bağımlılığın azaltılması temel amaçtır.

Madencilik sektöründe 2024 yılında üretim artışa geçmiş, ihracat önemli oranda artmış, ithalatta iyileşme gerçekleşmiştir. 2025 yılı Ocak-Temmuz döneminde önceki yılın aynı dönemine göre ithalatta yüzde 7 artış, ihracatta yüzde 0,7 azalış, üretimde ise yüzde 1,05 artış gerçekleşmiştir. İhracatta mermer, çinko, bakır, feldspat, krom, kurşun ve bor, ithalatta ise ham petrol ve doğal gaz, taşkömürü ve demir önemli ağırlığa sahiptir.

	2022	2023	2024	2025 (2)
GSYH İçindeki Payı (Yüzde) (Cari Fiyatlarla)	1,4	1,0	0,9	1,0 (3)
Üretim Artışı (Yüzde) (1)	-4,8	-4,4	5,5	1,05
İhracat (Milyon Dolar) (Cari Fiyatlarla)	4 622	3 788	4 497	2 476
İhracat Artışı (Yüzde)	13,9	-18,0	18,7	-0,7
Toplam İhracat İçindeki Payı (Yüzde)	1,8	1,5	1,7	1,6
İthalat (Milyon Dolar) (Cari Fiyatlarla)	75 344	46 310	42 717	26 315
İthalat Artışı (Yüzde)	88,0	-38,5	-7,8	7,0
Toplam İthalat İçindeki Payı (Yüzde)	20,7	12,8	12,4	12,4
Kurulan İşletme Sayısı	841	608	582	313
Kapanan İşletme Sayısı	178	256	202	116

Kaynak: TÜİK, TOBB
(1) NACE Rev.2 Sınıflamasına Göre Aylık Sanayi Üretim Endeksinden (2021=100) yararlanılarak oluşturulmuştur.
(2) Ocak-Temmuz 2025 dönemi
(3) Gerçekleşme Tahmini

Performans Göstergeleri	Birim	2024	2025 (1)	2026 (2)
Madencilik Katma Değerinin GSYH'ya Oranı (Cari Fiyatlarla)	Yüzde	0,9	1,0	1,5
Madencilik İhracatı (Cari Fiyatlarla)	Milyar Dolar	4,5	5,0	7,0
Ara ve Uç Ürün Üretim Şartlı Maden Sahası İhale Sayısı (Kümülatif)	Adet	58	60	76
Doğal Gaz Üretimi	Milyar m^3/Yıl	2,3	3,2	4,9
Ham Petrol Üretimi	Varil/Gün	104 031	135 000	170 000

Kaynak: TÜİK, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

Ham petrol üretimi 2024 yılında bir önceki yıla göre yüzde 30 artarak 104.031 varil/gün ortalamayla 5,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Ham petrol ithalatı 2024 yılında bir önceki yıla göre yüzde 4,4 azalarak 30 milyon ton olmuştur. 2024 yılında yurt içi ham petrol üretiminin toplam petrol arzına oranı yüzde 15'tir. 2024 yılı doğal gaz üretimi bir önceki yıla göre yüzde 176 artarak 2,3 milyar m3 olarak gerçekleşmiştir. Doğal gaz ithalatı ise 2024 yılında bir önceki yıla kıyasla yüzde 3,4 artarak 52,2 milyar m3 olmuştur. 2024 yılında yurt içi doğal gaz üretiminin toplam doğal gaz tüketimine oranı yüzde 4,3 olarak gerçekleşmiştir.

2024 ve 2025 yılı için hedeflenen ile gerçekleşen enerji miktarlarına bakıldığında enerji arzında yerli kömürden hedeflenen enerjinin üretilmediği, dolayısıyla bu enerjinin ithal edildiği gözlemlenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler enerji arzlarını hala kömüre dayalı termik santrallere yatırım yaparak uzun vadede garantiye alırken ülkemizin ETKB bütçesinde yerli kömür üretimi 2026 hedeflerinde neden bir artışa gidilmediği anlaşılamamıştır.

Ayrıca 2024 ve 2025 yılında yerli kömür üretim hedeflerinin yakalanamamasının önünde yatan sorunların tekrar edilmemesi için ne tür önlemlerin alındığı yapılan bütçe sunumlarında belirtilmemiştir. Yıllardır arama çalışmaları devam eden Trakya havzası, İç Anadolu Havzası vb. kömür yatakları için neden yerli kömüre dayalı termik santral yatırımlarına öncelik verilmemesi ayrı bir soru işaretidir.

Nükleer santral teknolojisinin ülkemize taşınması kadar kendi yataklarımızdan radyoaktif yakıt üretim teknolojisine yatırımında önemi bilinmekteyken radyoaktif zenginleştirme yatırımlarına 2026 bütçesi ve sonraki yılların planlamasında öncelik verilmemektedir.

Ülkemizde tabii kaynak aramalarında istikrarsızlıklar mevcuttur. Arama, işletme ve zenginleştirme işlemlerinde farklı bakanlık izin süreçleri oldukça uzun süreçlerdir. Bazen yatırımdan vaz geçilmesine bile sebep olmaktadır. İzin süreçlerinin uzun olması yatırımların

aksamasına ve bütçelerin artmasına sebep olmaktadır. Devlet aynı devlet iken bu izinler devlet kurumları arasında bile hızlandırılmamaktadır.

Son yıllarda maden arama bütçelerinde düşüş yaşanmıştır ve arama projeleri gerektiği gibi desteklenmemektedir? Bulunan yatakların ise belli firmalara verilmesi kamuoyunun takibinde iken bu firmalara neden inisiyatif tanınmaktadır?

Devletin arama ve işletme yapan kurumlarından emekli olan bürokrat ve personelleri belli başlı firmalara danışmanlık vermekte, görev sürelerinde takipsizlik kararı verdikleri projeleri danışmanlık sürelerinde bu özel firmalara kayırabilmektedir. Bu konuda gerekli tedbirler alınmalıdır.

Kritik hammaddeler yeşil enerji dönüşümünde en önemli faktörlerden biri iken kritik hammadde aramalarına Bakanlık yeterli bütçe ayırmamaktadır.

Ayrıca Türkiye'nin Maden haritasını çıkarmak için 2017 yılında Berat ALBAYRAK'ın öncülüğü ile BOTAŞ bünyesinde satın alınan 100'ün üzerinde maden arama makinesi 7 yıldır neden hurdalıkta çürütülmektedir?

MADEN SEKTÖRÜNDE MEVCUT DURUM

Madenlerimizden ileri teknoloji ürünleri üretilerek ihraç edilmeli, kazanılan ülke ekonomisine ve ülke insanlarına yansıtılmalıdır. Bu da yüksek katma değer, istihdam, çalışanlara insan onuruna yakışır bir ücret, refah ve mutluluğun tabana yansıması anlamına gelmektedir. Ülkemiz hammadde üretip satan, başka ülkelerin hammadde kaynağı olan bir ülke konumundan kurtarılmalı, sanayi ürünü satan bir ülke konumuna getirilmelidir.

Türkiye, sahip olduğu kaynakları en iyi şekilde değerlendirmesi gerekirken, bütçede teknoloji transferine önceki yıllarda olduğu gibi bu yılda bütçe ayrılmamıştır. Örneğin; demir çelik endüstrisi, bor endüstrisi, nadir toprak elementleri endüstrisi, endüstriyel hammaddeler vb. Dolayısıyla tüvenan cevher satışları maalesef devam etmektedir.

Küreselci odakların baskıları ile iklim değişikliğine bağlı enerji politikaları ve buna bağımlı bütçe tasarıları hazırlanırken iş güvenliği gibi esas temel hususta bütçe ayrımı yapılmamıştır. Oysa ülkemizde tabi kaynak arama, işletme ve zenginleştirmede ölenlerin sayısı hiç de az değildir.

Türkiye'de madencilik sektörü, yıllardır hem iktidar hem de muhalefet tarafından siyasi amaçlarla kullanılmakta, bu durum sektörün gelişimine olumsuz etkiler yapmaktadır. İktidar, ekonomik kazançları ön planda tutan bir madencilik politikası izlese de, finansman eksiklikleri, yetersiz mevzuat ve denetim mekanizmaları ile sektör aktörlerinin eksikliği gibi bir dizi sorun, çevre dostu üretim yöntemlerinin benimsenmesini engellemektedir. Çevresel sürdürülebilirlik ve yerel topluluklarla kurulan ilişkilerdeki eksiklikler, kamuoyunda sektöre olan güveni zedelemektedir. Bu bağlamda, iktidarın madencilik politikasının daha şeffaf, katılımcı ve çevreyi gözeten bir anlayışla yeniden şekillendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Muhalefet ise, çoğunlukla çevreci söylemlerle madenciliğe karşı çıkarak sektörü olumsuz etkilemektedir. Çevreyi koruma hedefi elbette önemlidir, ancak madenciliğin ülke ekonomisindeki hayati rolü göz ardı edilmemelidir. Çevre ve madenciliği birbirine karşıt gibi görmek, sürdürülebilir kalkınma vizyonuna zarar verir. Sektörün sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için, her iki tarafın da siyasi çekişmelerden uzaklaşıp, çevre dostu ve sürdürülebilir madencilik uygulamalarını desteklemesi gerekmektedir.

Madencilik Sektöründe Siyaset Üstü Bir Yönetim Modeli Gerekliliği

Türkiye'de madencilik sektörü, sıkça siyasi tartışmaların gölgesinde kalmakta ve bu durum sektörü olumsuz şekilde etkilemektedir. Muhalefet, çevreyi koruma adına madenciliği sınırlamayı savunurken, iktidarın mevcut uygulamaları ise verimli ve sürdürülebilir olmaktan uzaktır. Madencilik gibi stratejik bir sektörün, kısa vadeli siyasi hedeflerle şekillendirilmesi yerine, uzun vadeli kalkınma amaçlarına hizmet eden, siyaset üstü bir yönetim anlayışıyla idare edilmesi gerektiği açıktır.

Bu noktada, özerk bir yapının oluşturulması ve bu yapının çevresel sürdürülebilirlik, yenilikçi teknolojiler ve yerel halkların hakları gibi faktörleri göz önünde bulundurarak yönetilmesi, sektörün ihtiyaç duyduğu yapısal dönüşüm için kritik bir adım olacaktır. Ayrıca, devlet, üretici firmalar, yerel yönetimler, bilim insanları ve çevreci sivil toplum kuruluşları gibi farklı paydaşların bir araya gelerek ortak bir strateji geliştirmesi, Türkiye'de madenciliğin hem ekonomik hem de çevresel açıdan sürdürülebilir bir şekilde ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

Sürdürülebilir Madencilik İçin Temel Stratejiler

Türkiye'de madencilik sektörünün sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak için atılacak adımlar şunlardır:

- **Çevre Dostu Teknolojilerin Yaygınlaştırılması**: Çevre dostu madencilik süreçlerine yatırım yapılmalı, ileri teknoloji kullanımı teşvik edilerek Ar-Ge çalışmalarına öncelik verilmelidir.
- **Entegre Üretim ve Katma Değerli Ürünler**: Ham madde ihracatından ziyade, yerli madenlerin işlenip katma değerli ürünlere dönüştürülmesi sağlanmalı ve bu alanda yeni tesisler kurulmalıdır.
- **Özerk ve Siyaset Üstü Yönetim**: Madencilik faaliyetleri, siyasi baskılardan bağımsız, uzun vadeli kalkınma stratejileri doğrultusunda yönlendirilen özerk bir yapı tarafından yönetilmelidir.
- **Çok Paydaşlı İş Birliği**: Devlet, özel sektör, yerel yönetimler, akademik çevreler, mesleki kuruluşlar ve çevreci sivil toplum örgütleri bir araya gelerek madencilik faaliyetlerinin sürdürülebilir ve çevre dostu olmasını sağlamalıdır.

Bu stratejik adımlar, Türkiye'nin madencilik sektörünü çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik büyüme açısından daha verimli bir hale getirebilir.

Türkiye'nin doğal kaynakları, doğru stratejik yaklaşımlarla değerlendirildiğinde, ülkenin ekonomik büyümesine ve milli gelirine önemli katkılar sağlayabilir. Ancak bu süreçte çevresel sürdürülebilirliğin göz önünde bulundurulması gerektiği unutulmamalıdır. Madencilik sektörünün siyasi etkilerden bağımsız bir şekilde yönetilmesi, uzun vadeli kalkınma hedeflerine ulaşmak için kritik bir öneme sahiptir. Atatürk'ün izlediği yolda, doğal kaynakların etkin kullanımı ve çevreye duyarlı madencilik politikaları benimsemek, Türkiye'nin gelecekteki ekonomik başarısının temel unsurlarındandır.

Bu bağlamda, iktidar ve muhalefet arasında sağlanacak yapıcı iş birliği ve diyalog, Türkiye'nin madencilik sektörünü daha güçlü ve sürdürülebilir bir hale getirebilir. Siyasi tartışmaların ötesine geçerek ortak bir vizyon oluşturulması, hem çevresel hem de ekonomik anlamda uzun vadeli faydaların elde edilmesi için önemlidir. Ayrıca, bu yaklaşım gelecekteki nesillerin temiz bir çevrede yaşam hakkını güvence altına almak için de gereklidir.

ERZİNCAN İLİÇ ALTIN MADENİ KAZASI VE HÜKÜMETİN İHMALLERİ

13 Şubat 2024'te Erzincan'ın İliç ilçesindeki Çöpler Altın Madeni'nde meydana gelen facia, Türkiye'deki maden güvenliği, çevre politikaları ve işçi sağlığı açısından ciddi ihmalleri ortaya koymaktadır. SSR Mining ve Çalık Grubu'na bağlı Lidya Madencilik ortaklığındaki Anagold Madencilik tarafından işletilen bu maden sahasında, siyanür içeren liç yığınlarının kayması

sonucu dokuz işçi göçük altında kalmış ve son işçinin bedeni ancak 8 Haziran 2024'te çıkarılabilmiştir.

Kazanın Arka Planı

Kazanın gerçekleşmesinin ardında, daha önceki yıllarda yapılan kapasite artışları, ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) olumlu raporları ve yetersiz denetimler önemli rol oynamıştır. Oysa madenin bulunduğu alan hem Fırat Nehri'ne yakınlığı hem de aktif fay hattı üzerinde yer alması nedeniyle büyük çevresel ve güvenlik riskleri taşımaktadır. 2022 yılında aynı maden sahasında iki ayrı olay daha yaşanmış; Mart ayında bir liç kayması, Haziran ayında ise siyanür taşıyan boruların patlaması sonucu çevreye siyanür sızıntısı olmuştur. Ancak bu uyarılar dikkate alınmamış ve çevresel iyileştirme çalışmaları yeterli olmamıştır.

Yönetimsel Zafiyetler ve Denetimsizlik

Maden kazası öncesinde birçok önleyici tedbirin göz ardı edildiği anlaşılmaktadır. Maden alanında çatlakların tespit edilmesine rağmen, çalışmaların durdurulmaması ve iş güvenliği uyarılarına rağmen madenin faaliyetinin devam etmesi, kazanın önlenebilir olduğunu göstermektedir. Bu eksikliklerin temelinde hükümetin yeterli denetim yapmaması ve iş güvenliğini maliyet unsuru olarak gören madencilik firmalarına taviz vermesi yatmaktadır. Meclis'te yapılan araştırma komisyonu çalışmalarında da bu denetimsizlikler gözler önüne serilmiş; ancak komisyon sürecinde siyasi sorumlular yeterince sorgulanmamış ve gerçek sorumluların üzerine gidilmemiştir.

Çevresel Riskler ve ÇED Raporlarındaki İhmaller

Anagold şirketinin işletmesi için verilen ÇED raporları ve kapasite artış onayları, maden sahasında yapılan çevresel etütlerin yetersiz olduğunu göstermektedir. Madenin, Keban, Karakaya ve Atatürk barajlarını besleyen Fırat Nehri'ne yalnızca 350 metre uzaklıkta bulunması ve aktif fay hattı üzerinde yer alması, olası bir çevre felaketine açıkça davetiye çıkarmıştır. Yine de şirket, kapasite artışı taleplerine sürekli olumlu yanıt almış, 2023 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından "ÇED Gerekli Değildir" kararı bile verilmiştir. Bu durum, hükümetin çevresel riskleri ve halk sağlığını sermaye çıkarlarına feda ettiğinin bir göstergesidir.

İşçi Sağlığı ve Güvenliği İhmal Edildi

Kazanın meydana geldiği gün, sahada çatlak ve kırık oluştuğu yetkililer ve işçiler tarafından fark edilmesine rağmen çalışmaların devam etmesi, iş güvenliği kültürünün yerleşmediğini göstermektedir. Merkezi izleme sistemlerinin yetersizliği, olay günü önlemlerin zamanında alınamamasına yol açmıştır. Bu tür kazaların önlenebilir olduğuna dair bilimsel veriler ve uluslararası iş güvenliği standartları mevcutken, hükümet ve şirket yetkililerinin denetim sorumluluklarını ihmal etmesi, iş güvenliği uygulamalarının yetersiz olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Kriz Yönetimi ve Yetersiz Müdahale

Kaza günü saat 08:00'den itibaren sahadaki çatlakların fark edilmesine rağmen, sahada yeterli önlemlerin alınmadığı, liç sıvısının verilmesinin devam ettiği, gerekli tahliyelerin yapılmadığı ve çatlakların çimento ile kapatılmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu eksik kriz yönetimi, dokuz çalışanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Anagold şirketi ve hükümet yetkilileri arasında yaşanan yetki karmaşası ve sorumluluk eksikliği ise bu durumun daha da kötüleşmesine neden olmuştur.

Bilirkişi Raporu: Kusurlar ve Yönetimsel Zafiyet

Kaza sonrası hazırlanan bilirkişi raporları, olayın önlenebilir olduğunu ve asıl kusurun yönetimde bulunduğunu vurgulamaktadır. Yöneticilerin, çatlak ve hareket tespit edilmesine rağmen riskli bölgede çalışmaya devam ettikleri, güvenlik talimatlarını göz ardı ettikleri tespit edilmiştir. Rapor, 39 kişinin sorumlu olduğunu belirlemiş, 13'ünün asli kusurlu, 26'sının ise tali kusurlu olduğunu ortaya koymuştur.

İliç Maden Kazası, Türkiye'deki iş güvenliği, çevre sağlığı ve maden denetimlerinin yetersizliğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Hükümetin çevresel etki değerlendirmelerinde eksiklikler, denetimlerde gevşeklik ve iş güvenliği konusundaki duyarsızlığı, sermaye sahiplerinin çıkarlarını korurken, işçileri ve çevreyi büyük tehlikelere atmaktadır. Bu felaketin önlenebilir olduğu halde yaşanmış olması, Türkiye'de işçi sağlığı, çevre güvenliği ve kamu denetimi konusunda ciddi bir reform ihtiyacını ortaya koymaktadır. Hükümetin sermaye yanlısı politikaları ve denetim yetersizliği, büyük çevresel ve insani maliyetlere yol açmaktadır.

SOSYAL POLİTİKALAR

3.16. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bir ülkenin toplumsal refahını artırma görevinde başrolde yer almaktadır. Yoksullukla mücadele, ailenin korunması, çocukların korunması, engellilerin toplumsal hayata kazandırılması gibi toplumun en hassas konularında görevler üstlenerek, kritik çalışma alanlarında tedavi edici yöntemler sunması beklenmektedir.

2026 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesi 531 milyar 905 milyon 396 bin TL olarak sunulmuştur.

Bakanlığın 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı ise yüzde %2,8' dir.

Bakanlık bütçesi incelendiğinde,

1. Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi

2025'te bütçeden %4,1 pay alan bu program, 2026'ta da %4,1 pay almıştır. Genel bütçe içinde ailenin korunması ve güçlendirilmesi %0,11 de kalmıştır. Toplumsal refahı doğrudan etkileyen aile kurumunun güçlendirilmesine yönelik kalıcı çözümlerin sunulmayacağını göstermektedir. Hükümet bu bütçe ile aileye verdiği önemi göstermekte yetersiz kalmıştır.

Aile ve sosyal politikalar alanında son yıllarda yapılan söylemsel vurgulara rağmen, bütçedeki payın sabit kalması, bu alanda yapısal bir dönüşüm iradesinin ortaya konulamadığını göstermektedir. 2025 yılında olduğu gibi 2026'da da programın genel bütçe içindeki oranının %4,1 düzeyinde tutulması, aile politikalarının ekonomik ve kurumsal anlamda önceliklendirilmediğini, hükümetin aile kurumunu koruma yönündeki söylemlerinin mali temelde karşılık bulmadığına, dolayısıyla toplumsal refahın güçlendirilmesi yönünde kalıcı çözümler sunma kapasitesinin sınırlı kaldığına işaret etmektedir.

2. Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma

Bu programa ayrılan bütçenin oranı ise 2025'te %3,7 iken 2026'ta %4,05 olmuştur. Program payında gözlenen ufak artış, yaşlanan nüfus oranı varlığında hükümetin yaşlılara yönelik politikalarında değişiklik olmayacağını göstermektedir.

3. Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması

2025'te %10,1 olan bu programın payı, 2026'da %10,31'olarak güncellenmiştir. Programın genel bütçe içindeki payı ise %0,27'dir. Bu düzeydeki bir artış, çocukların mevcut problemleri (**sosyal, ekonomik ve ahlaki sorunlar) dikkate alındığında, ihtiyacı karşılamaktan uzak** kalmaktadır.

4. Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim

Programın genel bütçe içindeki payı ise %1,22'dir. 2025 yılında %24,5 gibi yüksek bir paya sahip olan bu programın bütçesi, 2025'te %24,1'e düşüyor. Paydaki azalma, engelli bireylerin ihtiyaçlarına yetersiz kalmaya devam edileceğinin göstergesidir. Toplumsal destek ve özel eğitim alanında iyileştirme çalışmalarının zayıfladığı izlenimini oluşturmaktadır.

5. Kadının Güçlenmesi

Kadınların güçlenmesine yönelik bütçenin 2025'te %1,2 iken, 2026'ta istikrarını koruyarak %1,2'de kalmıştır. Genel bütçe içindeki payı 2025' te olduğu gibi %0,04'dür. Toplumda kadına yönelik şiddet ve ekonomik eşitsizlik gibi sorunların ciddi boyutlarda olduğu bilinirken, bu alana ayrılan payın artırılmaması, kadınların toplumsal hayattaki rollerini güçlendirme iddiasının yeterince desteklenmediğini ortaya koymaktadır.

6. Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma

2023'te bütçeden %62 bir orana sahip olan Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma Programı, 2026'da %53,51'e gerilemiştir. Her ne kadar bu oran içine düşen miktar bir önceki dönme göre yükselmiş olsa da artan enflasyon, ekonomik kriz ve gelir adaletsizliği gibi yapısal sorunlar ile toplumun bir kısmı yoksulluk ve sosyal yardımlara muhtaç durumdadır. Fakat Program kapsamında Yoksullukla mücadelenin sadece sosyal yardım programlarına dayandırılması, hükümetin sosyal politikalarının sürdürülebilirlikten yoksun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tablo, sosyal yardımların giderek bir istihdam ve refah politikası yerine, yoksulluğu yönetme aracı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Merkezi Yönetim Bütçe Ödeneklerinin Programlara Göre Dağılımı incelendiğinde, yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlaşma programı 2025' te %2,26 iken 2026 da %2,70 olmuştur. Sosyal yardımlara ayrılan bütçenin artışı bir başarı göstergesi değil, aksine sosyal politika eksikliği olarak değerlendirilmektedir. Yoksullukla mücadelenin temel hedefi, bireyleri yardımlara bağımlı hale getirmek değil, onları üretken ve bağımsız bir yaşama kavuşturmak olmalıdır.

Tablo 1. Bütçenin Programlar Bazında Değerlendirilmesi

PROGRAM	2024	%	2025	%	2026	%
AİLENİN KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ	11.904.918.000	3,6	16.666.881.000	4,1	21.804.400.000	4,1
AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA	8.579.113.000	2,6	15.097.557.000	3,7	21.541.103.000	4,05
ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	26.591.046.000	8	41.002.548.000	10,1	54.803.330.000	10,31
ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	72.302.727.000	22	99.602.583.000	24,5	128.186.790.000	24,1
KADININ GÜÇLENMESİ	2.900.813.000	0,9	4.885.568.000	1,2	6.737.891.000	1,2
ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	75.041.000	0	125.303.000	0,03	181.614.000	0,03
YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	205.861.822.000	62	219.723.130.000	54	284.470.466.000	53,51
YÖNETİM DESTEK PROGRAMI	6.134.445.000	1,8	9.907.057.000	2,4	14.179.802.000	2,67
PROGRAMLAR TOPLAMI	334.349.925.000	100	407.010.627.000	100	531.905.396.000	100

1.AİLE

İktidarın, aile kurumuna verdiği önemi ispatlama çalışması olarak "Aile Yılı" ilanı, uygulamada ciddi eksiklikler ve çelişkiler barındırmaktadır. Ekonomik kriz, yüksek enflasyon ve artan yaşam maliyetleri karşısında halkın aile kurma arzusu zayıflamakta, boşanma oranları artarken gençler evlilikten uzaklaşmaktadır. Bu tablo, iktidarın aileyi merkeze alan söylemlerinin halkın gerçek yaşam koşullarını dikkate almadığını ortaya koymaktadır. Sembolik ilan ve aileyi merkeze alan güçlü söylemler, ne yazık ki halkın günlük yaşamında karşı karşıya olduğu **ekonomik yıkımın** gölgesinde kalmaktadır.

Artan konut ve kira fiyatları, çeyiz masrafları ve bir evi geçindirmenin ağır maliyeti nedeniyle, genç nesiller aile kurma fikrinden uzaklaşmaktadır. Mevcut aileler ise artan geçim sıkıntısı nedeniyle büyük bir baskı altında olduğu için bu ailelerinde sürdürülebilirliği tehdit altındadır. Ekonomik stres sebebiyle hane içi huzursuzluklar artmakta ve **boşanma oranlarında artışlara** yol açılmaktadır. Sonuç olarak ailenin temelleri, yapılan sözde ilanlara yenik düşerek ekonomik istikrarsızlık zemininde sarsılmaya devam etmektedir.

Yıllara göre ortalama ilk evlenme yaşı incelendiğinde, her iki cinsiyette de ilk evlenme yaşının arttığı görülmektedir.

Grafik 1: Cinsiyete Göre Ortalama İlk Evlenme Yaşı

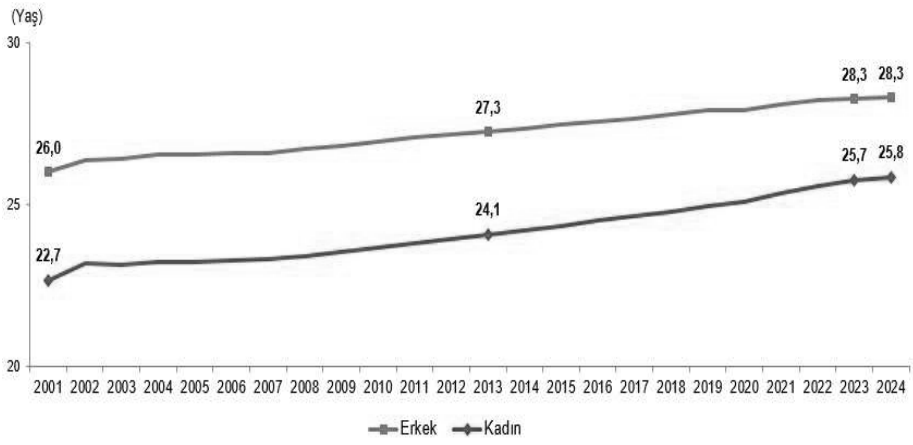

Grafik 2: Evlenme Sayısı ve Kaba Evlenme Hızı

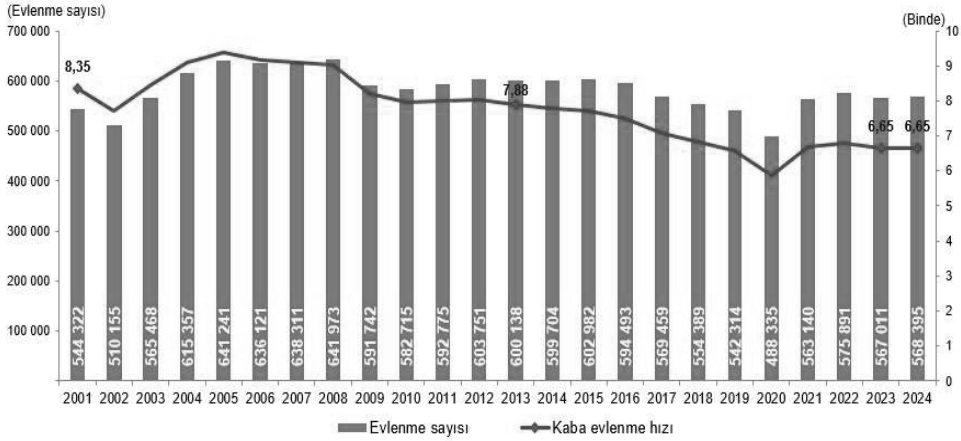

2024 TÜİK evlenme ve boşanma istatistiklerine göre; 2013 yılında 600 bin 138 olan evlenme sayısı, 2024 yılına gelindiğinde 568 bin 395 seviyesinde kalmıştır. 2023 yılına ait veri ile aradaki fark ise kıyas edilemeyecek kadar azdır. Bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı ise 2013 yılında 7,88 iken 2024 yılından 6,65' e kadar gerilemiştir.

Grafik 3: Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızı

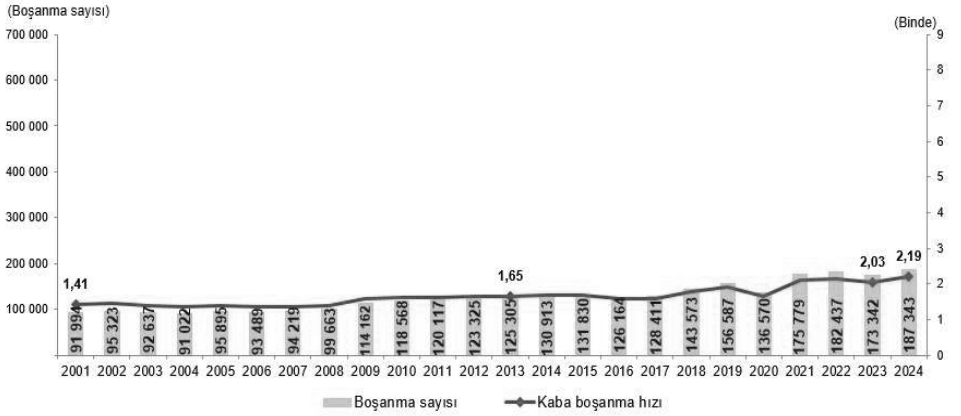

2024 TÜİK evlenme ve boşanma istatistiklerine göre; 2013 yılında 125 bin 035 olan boşanma sayısı, 2024 yılına gelindiğinde 187 bin 343 olmuştur. Bin nüfus başına düşen boşanma sayısını

ifade eden kaba boşanma hızı ise 2013 yılında 1,65 iken 2024 yılında binde 2,19 olarak belirlenmiştir. Aile kurumunun sorunları görmezden gelinmeye devam edildikçe bu oranın da artmaya devam edeceği aşikardır.

Aile müessesesinin desteklenmesi, güçlendirilmesi, gençlerin sosyal risklere karşı korunması ve gelişimleri ile girişimlerine destek sağlanmasına yönelik kaynağın oluşturulması amacıyla 22/11/2023 tarihinde 7474 sayılı Aile ve Gençlik Fonu Kurulması Hakkında Kanun ile Aile ve Gençlik Fonu kurulmuştur. Kanun kapsamında **" Evlenecek Gençlerin Desteklenmesi Projesi"** ilan edilmiştir. Bu proje ile evlenecek gençlerin ekonomik, psikolojik ve sosyal açıdan sunulan desteklerle evliliklerinin daha sağlam temeller üzerine kurulması ve gençlerin evliliğe teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında başvurusu onaylanan kişilere 48 ay vadeli 2 yıl geri ödemesiz kredi desteği ve evlilik öncesinde ve sonrasında danışmanlık hizmetleri sunulmuştur.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre 166.215 çiftin programa başvuru yaptığı açıklanırken, 62.074 çiftin projeden yararlanmaya hak kazandığı ve 49.112 çifte ödeme yapıldığı belirtilmiştir.

Proje kapsamında sunulan 150.000 TL'lik kredi desteği 2026 yılı Ocak ayı itibarıyla arttırılacağı ilan edilmiştir. Başvuru anında eşlerden her ikisinin **18-25 yaş aralığında** (26 yaşını doldurmamış) olduğu başvurularda kredi tutarı **250.000 TL**, en az birinin **26-29 yaş aralığında** olduğu başvurularda ise **200.000 TL** olarak uygulanmaya devam edilecektir. **Kredi fiyatlarının yanında başvuru şartında da güncelleme olacağı belirtilmiştir.** Son 6 aylık gelir durumuna ilişkin başvuru şartı, asgari ücretin **2.3 katından 2.5 katına** yükseltilecektir. Tüm bu güncellemeler, ekonomik krizin sonuçlarını değiştirmemekle birlikte, gençlerin hayalleri, süsletilerek sunulan vaatlerin esiri olmaya devam edeceğinin göstergesidir. Ayrıca, bu şekilde sunulan bir sosyal yardım modeli gençleri borç yükü altına sokmakta, uzun vadede aile içi ekonomik sıkıntılara zemin hazırlamaktadır.

Evlenme Maliyeti

İstanbul Planlama Ajansı tarafından yapılan "Evlilik Maliyeti Fiyat Araştırması" na göre, **2025 yılında İstanbul'da** bir salon düğünü ve yeni bir ev kurma dahil olmak üzere evliliğe ilişkin temel harcamaların ortalama **850.095 TL** olduğu hesaplanmıştır.2024 yılında aynı bileşenler için bu maliyet **589.405 TL** olarak hesaplanmıştır. 2025 yılı için 2024 yılına göre kıyasla harcamalar için gerekli bütçenin **%44,2'lik** artış gösterdiği görülmektedir. Bu artış oranı

gençlerin evliliği bir lüks olarak görmesini doğrular niteliktedir. Proje kapsamında 150.000 TL tutarındaki faizsiz kredi, **850.000 TL'lik ortalama maliyetin yalnızca %17'sine** denk gelmektedir. Ve buda gençlerin omzuna bir borç yükü olarak sunulmaktadır.

Tüm bu maliyetler doğrultusunda evlenme oranları düşmekte ve gençler evlilik fikrinden uzaklaşmaya devam etmektedir. Gerçek bir proje sunulmak isteniyorsa, ekonomik koşullar göz önünde bulundurulmalı, gençleri borçlandırmak değil, yüklerini hafifletmek amaçlanmalıdır. Aile Yılı kapsamında **konut, istihdam ve gelir adaleti** politikalarıyla bütünleşmiş bir "aile politikası çerçevesi" oluşturulmalıdır.

Tablo: Ailenin Güçlendirilmesine İlişkin Alt Program Performans Göstergeleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Afet ve acil durumlarda psikososyal destek hizmetlerine ilişkin eğitim verilen personel sayısı	Sayı	8.054	3.000	8.500	9.000	9.500	10.000
2- Aile eğitim programı katılımcı kadın sayısı	Sayı	514.063	355.000	400.000	405.000	410.000	415.000
3- Aile eğitim programı katılımcı sayısı	Sayı	910.540	610.000	750.000	760.000	770.000	780.000
4- Evlilik öncesi eğitim programı katılımcı sayısı	Sayı	434.179	205.000	300.000	305.000	310.000	315.000
5- Evlilik öncesi eğitimi programı katılımcı kadın sayısı	Sayı	137.901	82.000	120.000	121.000	122.000	123.000

Ailenin güçlendirilmesi başlığı altında gerçekleştirilecek; Aile eğitim programları ve evlilik öncesi eğitim programlarındaki katılımcı sayılarındaki idareli artışlar, aileyi ayakta tutmak için verilmesi gereken psikososyal desteğin dahi enflasyona yenildiğini göstermektedir.

Tablo: Ailenin Korunmasına İlişkin Alt Program Performans Göstergeleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Aile danışmanlık hizmetinden yararlanan kadın sayısı	Sayı	19.940	6.100	12.000	12.500	13.000	13.500
2- Aile danışmanlık hizmetinden yararlanan kişi sayısı	Sayı	23.653	10.500	20.000	21.000	22.000	23.000
3- Aile sosyal destek programı ile ulaşılan hane sayısı	Sayı	1.469.470	900.000	1.500.000	900.000	900.000	900.000
4- Aile sosyal destek programı kapsamında aile ve toplum temelli sosyal destek ağı paydaşları ile gerçekleştirilen farkındalık çalışması sayısı	Sayı	-	-	-	800	1.000	1.200
5- Aile sosyal destek programı kapsamında aile ve toplum temelli sosyal destek ağı paydaşları ile gerçekleştirilen görüşme sayısı	Sayı	-	-	-	30.000	40.000	50.000
6- Aileye yönelik danışmanlık hizmetlerinden memnuniyet oranı	Oran	89,95	85	90	90	90	90
7- Kötü alışkanlık ve bağımlılıkların azaltılmasına yönelik eğitim verilen kişi sayısı	Sayı	324.861	201.000	290.000	295.000	300.000	305.000
8- Sosyal hizmet merkezi sayısı	Sayı	420	429	432	440	450	460
9- Yurt dışı teşkilatı tarafından gerçekleştirilen bilgilendirme ve eğitim faaliyeti sayısı	Sayı	149	110	160	175	190	210
10- Yurt dışı teşkilatı tarafından gerçekleştirilen bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerine katılan kişi sayısı	Sayı	9.058	7.700	12.000	13.000	14.500	16.000
11- Yurt dışı teşkilatı tarafından koruyucu aile eğitimi verilen kişi sayısı	Sayı	2.862	2.750	2.750	3.000	3.250	3.500

Performans göstergeleri incelendiğinde; **Aile danışmanlığı hizmetinden** yararlanacak kişi sayısının **sınırlı tutulması**, aileyi koruma politikasının yetersizliğinin ispatı niteliğindedir.

Birey, aile ve toplumu etkileyen sorunların, ihtiyaçların ve risklerin belirlendiği; ihtiyaç duyan fert ve ailelerin sosyal hizmet ve yardımlar ile kamu hizmetlerine yönlendirmelerin yapıldığı, koruyucu, önleyici, destekleyici ve geliştirici program olarak sunulan **Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)** kapsamında ulaşılacak **hane sayısının sabit tutulması**; toplumun refah seviyesinde bir değişiklik yaşanmayacağı olarak yorumlanabileceği gibi, sürdürülebilir çözümlerden uzak kalındığını da gösterir.

2.KADIN

Türkiye nüfusu 2024 yılı itibarıyla yaklaşık **85 664 000** kişi; kadınlar bu nüfusun yaklaşık **%49,98'ini** oluşturmaktadır.

2.1 Kadın İstihdamı

OECD ülkelerinin kadın istihdam oranlarını gösteren rapor incelendiğinde, İzlanda'nın %81,3'lük oranla en yüksek kadın istihdamına sahip ülke olduğunu göstermektedir. Hollanda (%78,9) ve İsviçre (%76,7) de kadın istihdamında üst sıralarda yer almaktadır. Bu veriler, bu ülkelerde kadınların işgücüne katılımının güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, **Türkiye %35,5** ile kadın istihdam oranında OECD ülkeleri arasında **son sırada** yer almakta olup, kadınların işgücüne katılımının ciddi düzeyde yetersiz olduğunu göstermektedir. OECD ülkelerinin kadın işsizlik oranları incelendiğinde en fazla kadın işsizliği olan üç ülke sırasıyla; %16,44 ile Yunanistan, %14,78 ile İspanya ve %13,46 ile Türkiye olmuştur. OECD ülkelerinin 2023 yılı verileri incelendiğinde, çalışma çağındaki kadınların **%35,5'ini** istihdam eden Türkiye, 20 OECD ülkesi verisi içerisinde **son** sırada yer almıştır.

Tablo: 2015-2024 Yılları Arasında Bazı Ülkelerdeki Kadın İstihdamının Nüfusa Oranı (OECD, 2024)

Ülke	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belçika	58,0	58,1	58,7	60,7	61,7	61,0	61,8	63,2	63,3	63,3
Kanada	69,2	69,4	70,1	70,4	71,2	66,8	70,1	72,8	73,1	71,9
Kolombiya	56,0	55,7	55,5	54,6	53,4	44,9	47,6	49,5	51,4	51,3
Finlandiya	67,7	67,6	68,5	70,6	71,8	70,7	71,7	73,9	74,1	72,4
Fransa	60,6	60,9	61,2	62,0	62,4	62,2	64,5	65,6	66,0	66,4
Almanya	69,9	70,8	71,5	72,1	72,8	71,8	72,2	73,1	73,6	74,0
Macaristan	57,8	60,2	61,3	62,3	63,0	62,3	68,2	70,0	70,6	71,4
İzlanda	79,3	81,1	80,6	79,2	79,1	75,5	76,8	81,2	81,3	82,3
İrlanda	59,3	61,1	62,4	63,3	64,6	62,9	66,0	68,5	69,9	70,7
İsrail	64,6	65,2	65,6	66,4	66,4	64,9	65,1	67,6	68,1	67,9
İtalya	47,2	48,1	48,9	49,5	50,1	49,0	49,4	51,1	52,5	53,3
Japonya	64,6	66,1	67,4	69,6	70,9	70,6	71,3	72,5	73,3	74,2
Kore	55,7	56,1	56,9	57,2	57,8	56,7	57,7	60,0	61,4	62,1
Meksika	44,7	45,1	44,9	45,6	47,0	44,6	46,2	48,0	49,7	50,0
Yeni Zelanda	69,1	70,6	72,0	73,0	73,2	72,2	74,4	75,8	76,2	75,2
Polonya	56,6	58,1	59,5	60,8	61,1	61,5	63,8	65,6	66,9	67,2
Portekiz	61,1	62,5	65,0	67,4	68,0	67,3	68,8	69,0	70,2	70,4
İspanya	53,4	55,1	56,5	57,8	58,8	56,6	58,9	59,2	60,7	61,6
İsveç	74,0	74,8	75,4	75,9	75,4	73,5	73,3	74,6	75,6	75,2
Türkiye	30,5	31,2	32,2	32,9	32,2	29,7	31,7	34,4	35,5	37,0
ABD	63,4	64,0	64,9	65,5	66,3	62,2	64,6	66,5	67,5	67,5

Hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-49 yaş grubundaki bireylerin, kadın istihdam oranı 2014 yılında %59,8 iken 2023 yılında %60,1 olmuştur. Bu oran cinsiyete göre incelendiğinde, 2023 yılında hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-49 yaş grubundaki kadınların istihdam oranının %27,1, erkeklerin istihdam oranının ise %90,1 olduğu görülmektedir. Çocuk bakımı nedeniyle işten uzak kalan kadın çalışanın meslekten uzak kalması, bir sonraki iş arayışında mesleki yeterliliğini de etkileyebilmektedir.

Kaynak: DİSKAR, 2021 (https://arastirma.disk.org.tr/?page_id=4498)

Kadınların çok büyük bir bölümü asgari ücret ve daha altında ücretlerle çalışmaktadır. Tahmini 7 milyon kadın çalışanın yüzde 61,4'ü asgari ücretin altı ve asgari ücretin yüzde 20 fazlası ücretler ile çalışmaktadır. Kadınların yüzde 41'i ise asgari ücret dahi alamamaktadır.

Özel sektörde çalışan kadınlar çok daha büyük bir ücret eşitsizliği ile yüz yüzedir. Özel sektörde asgari ücret altında çalışma genel olarak yüzde 43,9 iken, özel sektördeki kadın işçilerin yüzde 54,5'i asgari ücret altında ücretlerle çalıştırılıyor. Özel sektördeki kadın işçilerin yüzde 14,8'i ise 2.500 TL'nin de altında ücretle çalışmaya zorlanıyor (Veri 2022 olduğundan ücret rakamı bu şekilde).

Bugün Türkiye'de doğurganlık oranı 1,48'e gerilemişse, bunun en temel sebeplerinden biri ekonomik güvencesizliktir. Kadınların büyük bölümü düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Özel sektörde ise kadın işçilerin yarısından fazlası asgari ücretin dahi altında çalıştırılmaktadır. Bu durum, hem çalışma hayatındaki eşitsizliği hem de sosyal politikaların yetersizliğini gözler önüne sermektedir.

Eğer doğurganlık oranlarının artırılması gerçekten hedefleniyorsa, öncelikle kadınlara adil bir yaşam, güvenceli bir iş, insanca bir ücret ve çocuk yetiştirebilecekleri destekleyici bir sosyal politika ortamı sunulmalıdır. Kadından anne olmasını bekleyen ancak anneliği destekleyecek asgari ekonomik ve sosyal koşulları dahi sağlamayan bir anlayışın bu tabloyu değiştirmesi

mümkün değildir. Bu nedenle, kadınların iş gücüne katılımını teşvik eden politikalar, özellikle çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, esnek çalışma modellerinin geliştirilmesi ve aile dostu uygulamaların hayata geçirilmesiyle desteklenmelidir. Böylece kadınların iş yaşamı ile aile sorumluluklarını dengeli bir biçimde yürütebilmeleri mümkün olacak, doğurganlık artışı da ancak bu bütüncül sosyal politika yaklaşımıyla sürdürülebilir hale gelecektir.

2.2. Kadına Yönelik Şiddet

Kadınların %35,9'u yaşadığı çevrede gece yalnız yürürken kendini güvensiz hissetmektedir.

Yaşam Memnuniyeti Araştırması sonuçlarına göre 2024 yılında, yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvensiz hissedenlerin oranı %25,7 iken bu oran kadınlarda %35,9, erkeklerde %15,2 dir. Kadınların %47,8'si, erkeklerin ise %69,7'si yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvende hissettiğini belirtmiştir.

Evde yalnız olduklarında kendilerini güvensiz hissedenlerin oranı 2024 yılında %5,8 iken bu oran kadınlarda %8,4, erkeklerde %3,1 oldu. Kadınların %78,9'u, erkeklerin ise %88,5'i evde yalnız olduklarında kendilerini güvende hissetmektedir.

18 Kasım 2024- 31 Ocak 2025 tarihleri arasında Türkiye genelinde TÜİK tarafından Türkiye'de kadına yönelik şiddete ilişkin mevcut durum, risk faktörleri, sonuç ve etkiler, mücadele yöntemleri ile algı, tutum ve farkındalığın ortaya çıkarılması amacı ile Türkiye Kadına Yönelik Şiddet Araştırması yapılmıştır. Araştırma kapsamında, 15-59 yaş grubunda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı en az bir kadın fert bulunan **22 bin 110 örnek hane** belirlenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, y**aşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete uğramış kadınların oranı %12,8 olarak belirtilmiştir.**

Grafik: Şiddet türüne göre yaşamının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalmış kadınların oranı, 2024

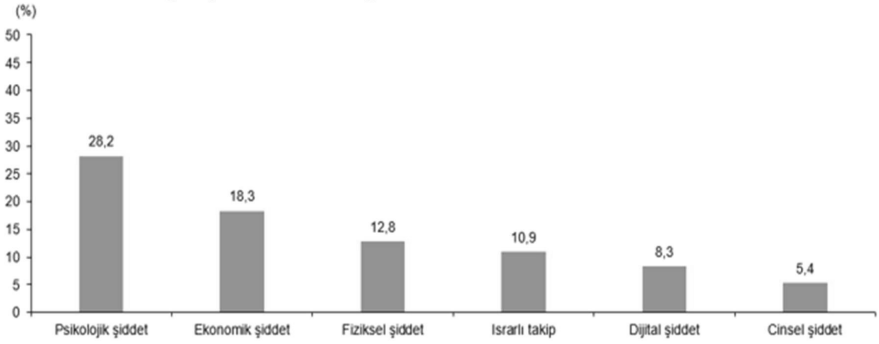

Türkiye % 32 ile OECD ülkeleri arasında 2023' te kadına şiddet oranının en yüksek olduğu ülkedir.

Grafik: OECD Ülkelerinde ve Türkiye'deki Kadına Şiddet Oranı

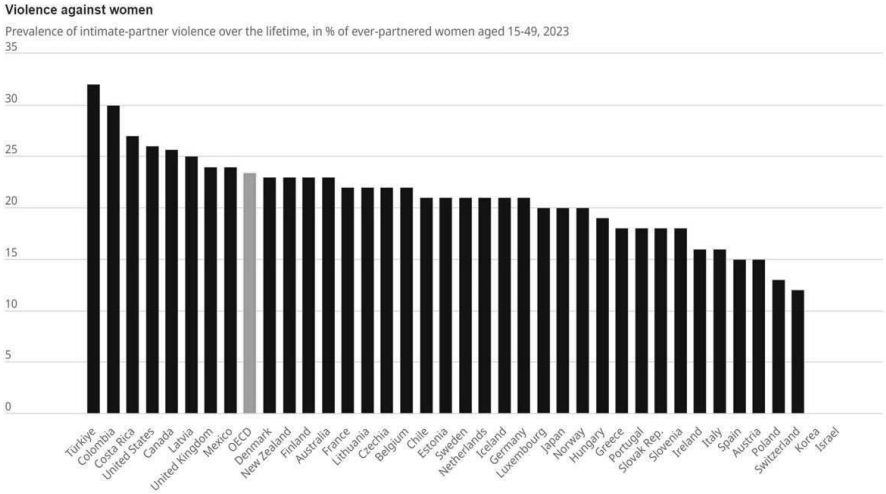

Şekil: 2025 yılı ilk 9 ayda kadın cinayetleri

Türkiye'nin toplumsal yaşamında derin bir yara açan kadına yönelik şiddet, ne yazık ki giderek daha da önlenemez sorunların başında gelmeye devam etmektedir. Şiddet ve kadın cinayetlerindeki veriler bu meselenin sadece bir "toplumsal sorun" değil, aynı zamanda ulusal güvenliği tehdit ettiğini de göstermektedir. Bu artış, mevcut politikaların yetersizliğini ve konunun ilgili makamlar tarafından yeterince önemsenmediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu denli yüksek riskli bir ortamda, şiddet eğiliminde olan bireyler için **bireysel silahlanmaya geniş bir alan tanınması**, toplumsal güvenlik açısından kabul edilemez bir tehdit oluşturmaktadır. Silahlı şiddetin yaygınlığı ile kadın cinayetleri arasındaki doğrudan ilişki, acil bir düzenleme ihtiyacını işaret etmektedir.

Dahası, adalet sisteminin işleyişindeki kritik zafiyetler, mağdurların güvencesizliğini katlamaktadır. Şiddet uygulayan faillerin, şikayetlerin ardından hızla **serbest bırakılarak mağdurlarla tekrar yüzleşmelerine izin verilmesi**, hem şiddetin tekrarına sebep olmakta hem de kadınların adalet mekanizmalarına duyduğu **güveni sarsmaktadır.**

2.2.1. Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporuna İlişkin Değerlendirme

Kadına yönelik şiddet, Türkiye'de artık münferit değil, sistematik bir adaletsizlik zincirine dönüşmüş durumdadır. Bu gerçek karşısında Meclis bünyesinde kurulan Komisyonun, toplumun vicdanına tercüman olacak, sahadaki gerçeklerle yüzleşen, çözüm üreten bir çalışma yürütmesi beklenirdi. Ne yazık ki hazırlanan rapor, teorik bilgilerle sınırlı kalmış; kadınların yaşadığı derin eşitsizlik ve şiddet sarmalını bütün boyutlarıyla görünür kılamamıştır.

Komisyonun oluşumundan itibaren, muhalefet partilerinin temsil taleplerinin dikkate alınmaması, toplantıların diğer komisyonlarla çakıştırılması ve uzman katılımının kısıtlanması, çalışmalara gölge düşürmüştür. Alanında uzman kadın milletvekillerine dahi sınırlı söz hakkı tanınması, bu konudaki kapsayıcı yaklaşım eksikliğinin somut bir göstergesidir.

Komisyonun bilgi toplama süreci ise ciddi hazırlık yetersizlikleriyle yürütülmüştür. Akademisyenler ve sivil toplum temsilcilerinin birikimi dikkate alınmazken, popüler medya figürlerinin hazırlıksız şekilde dinlenmesi, çalışmayı bilimsel ve politik derinlikten uzaklaştırmıştır. Bu durum, şiddetle mücadelenin popülist söylemlere indirgenmesi riskini doğurmuştur.

Hazırlanan rapor, geçmiş dönem komisyon raporlarının ve politika belgelerinin birikimini de değerlendirmemiştir. 2022 tarihli raporda yer alan yerel yönetimlerin, baroların, STK'ların ve özel sektörün mücadeleye etkin katılımına dair öneriler tamamen göz ardı edilmiş, böylece kapsam daralmıştır. Kurumsal faaliyetlerin "eksiksiz yürütüldüğü" yönündeki söylemler ise sahadaki gerçeklerle çelişmektedir. Kadına yönelik şiddet vakalarının artışı, koruma kararlarının ve elektronik izleme sistemlerinin yetersizliği bu tabloyu açıkça göstermektedir.

Kadın cinayetlerinin önlenmesi, yalnızca polisiye tedbirlerle değil, adaletsizliği ve ekonomik çaresizliği besleyen toplumsal yapıların dönüştürülmesiyle mümkündür. Bu nedenle Meclis'in, geçici komisyonlar kurmakla yetinmemesi; önerilerin uygulanmasını denetleyecek kalıcı bir **İzleme ve Değerlendirme Komisyonu** oluşturması zorunludur.

3.YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA

Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistiklerinin hesaplandığı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2024 yılı sonuçlarına ilişkin gelir bilgileri, bir önceki takvim yılı olan 2023 yılını referans almaktadır. Gelir ve yoksulluk hesaplamalarında hanehalkı gelirleri; hanehalkı büyüklüğü ve kompozisyonu dikkate alınarak eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine dönüştürülmektedir.

Dört yıllık panel veri kullanılarak hesaplanan **sürekli yoksulluk oranı**, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ına göre son yılda ve aynı zamanda önceki üç yıldan en az ikisinde de yoksul olan fertleri kapsamaktadır. Buna göre, **2024 yılı sonuçlarına göre sürekli yoksulluk oranı bir önceki yıla göre 0,7 puan artarak %13,7 olmuştur.**

Grafik: Sürekli yoksulluk oranı ve bir önceki yıla göre fark, 2020-2024

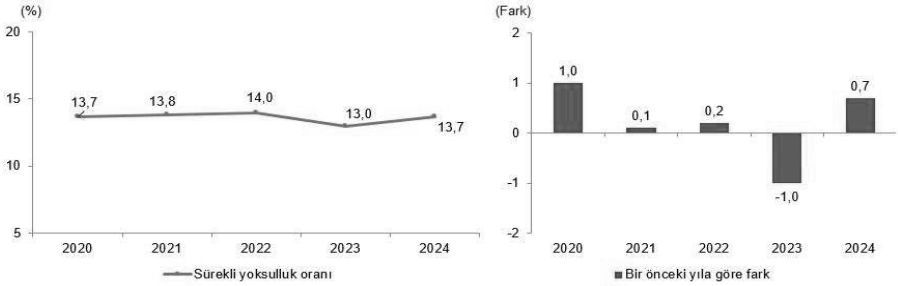

Türkiye Aile Destek Programı Aşırı yoksulluk sınırının altında kalan vatandaşlarımızın sosyal yardım sistemine dâhil edilerek aşırı yoksulluktan kurtulmaları ve düzenli sosyal yardım programlarımız özelinde belirlenen tematik şartları taşımadığı için bu yardımlardan faydalanamayan belirli bir gelir seviyesinin altındaki vatandaşlarımızın da desteklenmeleri amacıyla yalnızca gelir kriteri dikkate alınmak suretiyle 3294 sayılı Kanun kapsamındaki ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza nakdi destek sağlanması amacıyla Türkiye Aile Destek Programı hayata geçirilmiştir. 1 yıl süreyle hayata geçirilen Aile Destek Programının 2024 yılı sonuna kadar uzatılmasına karar verilmiştir. 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olup hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan haneler (hanesinde memur, noter ve muhtar bulunanlar hariç) faydalanabilmektedir. Program kapsamında hane içinde kişi başına düşen aylık gelire göre destek tutarı ve çocuklu hanelere sunulan destek miktarı aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Hane İçinde Kişi Başına Düşen Aylık Gelire Göre Destek Tutarları

Kişi Başına Düşen Aylık Gelir Aralığı	Aylık Destek Tutarı
450 TL ve altı	1.250 TL
450 TL üzeri – 911,15 TL ve altı	1.100 TL
911,15 TL üzeri – 1.372,30 TL ve altı	950 TL
1.372,30 TL üzeri – 5.667,37 TL'den az	850 TL

Çocuklu Hanelere Sunulan Destek Tutarları

Kişi Başına Düşen Aylık Gelir Aralığı	Aylık Destek Tutarı
450 TL ve altı	1.250 TL
450 TL üzeri – 911,15 TL ve altı	1.100 TL
911,15 TL üzeri – 1.372,30 TL ve altı	950 TL
1.372,30 TL üzeri – 5.667,37 TL'den az	850 TL

Türkiye Aile Destek Programı kapsamında 2024 yılında yaklaşık 3,6 milyon tekil haneye aktarılan toplam destek tutarı 46,48 Milyar TL'dir.

Taksit ödemesi veya borcu olanların oranı %56,8 olarak hesaplanmıştır. Geçen yıla göre konut alımı ve konut masrafları dışında borç veya taksit ödemesi olanların oranı 1,2 puan azalarak %56,8 olmuştur. Nüfusun %5,2'sine bu ödemelerden etkilenmezken, %39,1'i etkilenmiş, %12,5'ine ise çok etkilenmiştir.

Tablo: Yoksullukla mücadele alt program göstergeleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Aylık bağlanan bakıma ihtiyacı olan engelli sayısı	Sayı	284.511	285.000	285.000	286.930	288.650	290.380
2- Aylık bağlanan engelli sayısı	Sayı	340.575	340.000	340.000	335.860	332.220	328.595
3- Aylık bağlanan engelli yakını sayısı	Sayı	93.682	90.000	90.000	87.000	85.000	80.000
4- Aylık bağlanan yaşlı sayısı	Sayı	805.554	805.000	805.000	800.302	796.190	792.085
5- İşe başlama yardımından yararlanan kişi sayısı	Sayı	305	100	500	615	650	680
6- İşe yönlendirme yardımından yararlanan kişi sayısı	Sayı	210	90	700	900	1.200	1.400
7- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından istihdama kazandırılmak üzere İŞKUR'a yönlendirilen sosyal yardım yararlanıcısı sayısı	Sayı	139.713	305.000	140.000	181.220	216.600	225.000

Yoksullukla mücadele alt program göstergesine ait veriler değerlendirildiğinde yoksulluğu çözmekten uzak, **yoksulluğu idare etmeye** yönelik politikaların devam edeceğini görülmektedir. Sayısı giderek artan yaşlı nüfusumuza rağmen geliri olmayan yaşlılar için verilen aylık sayının azaltılması ihtiyacın yok sayılmasından kaynaklanmaktadır. Unutulmamalıdır ki bu ülke de inşaat işçisi iken yüksekten düşerek hayatını kaybeden yaşlılarımız bulunaktadır. Yoksulluk ve yaşam koşulları istatistiklerine göre 2024 yılında toplam nüfusun %29,3'ünün yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında iken **yaşlı nüfus için**

bu oranın %23,3 olduğu bilinmektedir. Yaşlı nüfusun işgücüne katılma oranı 2023 yılında %12,2 dir.

Aylık bağlanan engelli ve engelli yakını sayılar incelendiğinde sosyal güvenlik sisteminin yetersiz kalmıştır**.** Engellilerin büyük bir kısmı, düşük ücretler, yetersiz eğitim ve istihdam olanakları nedeniyle ekonomik olarak bağımsız olamamaktadır, bu yüzden devletin yardımlarına bağımlı hale gelmektedir. Amaç, bu sayıyı yardımları keserek değil, istihdam ve sosyal güvence olanaklarını artırarak azaltmak olmalıdır. Bakım aylığının yoksulluk sınırının altında kalması, **adil paylaşımın uygulamadaki başarısıdır.**

SOSYAL YARDIMLAŞMA

AİLE YARDIMLARI	BARINMA-GIDA YARDIMLARI	ENGELLİ-YAŞLI YARDIMLARI
• Doğum Yardımı • Çoklu Doğum Yardımı • Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı • Öksüz ve Yetim Yardımı • Asker Ailelerine Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı • Asker Çocuğu Yardımı • Terör Zararı Yardımları • Afet-Acil Durum Yardımları • İşe Yönlendirme Yardımı-Başlama Yardımı • Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Yardımlar • Vefat Yardımı • Türkiye Aile Destek Programı	• Gıda Yardımları • Öğle Yemeği Yardımı • Aşevleri • Barınma Yardımları • Sosyal Konut Projesi • Yakacak Yardımları • Elektrik Tüketim Desteği • Sosyal Uyum Yardımı (SUY) • Tamamlayıcı Sosyal Uyum Yardımı (T-SUY) • Doğal Gaz Tüketim Desteği • Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Konut Destek Programı	• Yaşlı Aylığı • Engelli Aylığı • Engelli Yakını Aylığı • Engelli İhtiyaç Yardımları • VEFA Programı
SAĞLIK YARDIMLARI	**EĞİTİM YARDIMLARI**	**PROJE DESTEKLERİ**
• Genel Sağlık Sigortası (GSS) Prim Ödemeleri • Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) • Katılım Payı Ödemeleri • Kronik Hastalık Yardımı • Silikozis Hastalarına Yapılan Ödemeler • Kronik Hastalara Kesintisiz Güç Kaynağı Desteği ve Birikmiş Elektrik Borcu Desteği • Sağlık Yardımı • Tip-1 Diyabet Tanısı Almış Kişilere Yönelik Glikoz Ölçüm Cihazı Yardımı	• Ücretsiz Ders Kitabı • Şartlı Eğitim Yardımları • Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı (Y-ŞEY) • Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması • Eğitim Materyali Yardımları • Öğrenci Barınma-Taşıma-Yemek Yardımı • Yurt Yapımı • Kur'an Kursu Destek Programı • Eğitim Yardımları Kapsamında Ulaşım Giderlerinin Karşılanmasına Yönelik Yardım Programı	• Aile Destek Merkezi (ADEM) Projeleri • Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) Projeleri • Evsizlere Konaklama Projesi • Sosyal Hizmet Projeleri • Kuruluş Bakımından Ayrılan Gençlerin Sosyal Yönden Desteklenmesi Projesi

Bakanlığın sunmuş olduğu sosyal yardımlara ait tablo değerlendirildiğinde toplumun her kesiminine ulaşmaya çalışıldığı gözlenmekle birlikte çok sayıda programın oluşu, bunların başvuru süreçlerinin genellikle karmaşık ve vatandaş açısından takip edilmesini zorlaştırmaktadır. Yardımların çoğunlukla "nakdi" şeklinde oluşu geçici bir rahatlama sağlayarak, yoksulluğun yapısal nedenlerini (işsizlik, düşük gelir, eğitim yetersizliği) ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle yardımların yanında istihdam, meslek edindirme ve girişimcilik

destekleri artırılmalıdır. Yardımlar **en alt düzeye anlık çözümler sunmanın ötesine geçememektedir.**

2024 yılı verilerine göre sosyal yardımlardan faydalanan hane sayısı yaklaşık 4 574 684'e ulaşmıştır. Bir diğer ifadeyle, sosyal yardıma muhtaç hane ve kişi sayısı artmaya devam etmektedir. 2024 yılında düzenli sosyal yardım alan kişi sayısı yaklaşık 14,15 milyon olarak kaydedilmiştir. "Türkiye Aile Destek Programı" kapsamında 2024 yılında yaklaşık 3,6 milyon haneye ödeme yapılmıştır. 2025 yılı Ocak-Haziran döneminde ise program kapsamında 2 969 483 haneye yaklaşık 3,555 milyar TL tutarında destek sağlanmıştır. Bu güncel veriler, hâlâ çok sayıda hane için sosyal yardımların birincil geçim kaynağı olmaya devam ettiğini göstermekte, dolayısıyla sosyal yardım politikalarının yoksulluğu ortadan kaldırmaktan ziyade kronikleştirme riski taşıdığını düşündürmektedir**.**

Ekonomik koşullarda kayda değer bir iyileşme yaşanmamasına rağmen, Türkiye Aile Destek Programı'nın 2024 yılı itibarıyla sonlandırılması, sosyal politika açısından ciddi bir tutarsızlık olarak değerlendirilmektedir. Hâlen milyonlarca hanenin bu desteklere ihtiyaç duyduğu bir dönemde programın sona erdirilmesi, yoksullukla mücadelede sürekliliğin sağlanamadığını ve devletin sosyal koruma kapasitesinin zayıfladığını göstermektedir.

Tablo: Sosyal Yardımlaşma Alt Program Göstergeleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Asker ailelerine yönelik yardım programından yararlanan kişi sayısı	Sayı	39.713	37.000	37.000	32.000	25.000	22.000
2- Elektrik tüketim desteğinden yararlanan hane sayısı	Sayı	3.188.347	4.100.000	2.800.000	2.440.000	2.300.000	2.280.000
3- Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı	Sayı	76.545	70.000	70.000	64.000	58.000	52.000
4- Genel sağlık sigortası primi devlet tarafından karşılanan kişi sayısı	Sayı	9.444.458	9.700.000	8.250.000	8.073.000	7.750.000	7.430.000
5- Hane başı ortalama aylık sosyal yardım tutarı	TL	3.088	2.494	4.100	5.050	5.900	6.900
6- Öksüz ve yetim yardım programı kapsamında yardım yapılan çocuk sayısı	Sayı	39.171	30.000	30.000	25.000	17.000	12.000
7- Şartlı eğitim yardımından faydalanan kız çocuklarının okula devam oranı	Oran	89	95	95	95	96	96
8- Şartlı nakit transferinden faydalanan çocuk sayısı	Sayı	3.311.780	3.800.000	3.000.000	2.666.000	2.336.000	2.100.000
9- Şartlı nakit transferinden faydalanan kız çocuğu sayısı	Sayı	1.677.498	1.650.000	1.470.000	1.306.000	1.144.000	1.030.000

Tablodaki veriler genel olarak değerlendirildiğinde, yardım programlarından yararlanan kişi sayısında **azalma** öngörülürken, hane başına düşen yardım miktarında artış hedeflenmektedir. Söz konuşu artışların, enflasyon değerlerine karşılık ihtiyacı gidermekte ne kadar başarılı olunabilir, tartışılır.

Asker ailelerine yönelik yardım programından yararlanan kişi sayısının 2024 yılında 39.713 iken, 2028 yılına kadar 22.000'e düşmesi planlanmaktadır.

Benzer şekilde, elektrik tüketim desteğinden yararlanan hane sayısının da 2024'te 3.188.347'den 2028'de 2.280.000'e gerilemesi beklenmektedir. Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardımlardan yararlanan kişi sayısı da aynı dönemde 76.545'ten 52.000'e düşecektir. Veriler neticesinde iki ihtimal oluşmaktadır, bazı yardım programlarının kapsamının daraltılacağı ya da ihtiyaç sahibi sayısında azalma beklenmesi. Yoksulluk verileri ve ekonomik koşullar göz önünde bulundurulduğunda ihtiyaç sahiplerinde şu dönem için azalma beklenmesi fazla iyimser kalmaktadır. Program kapsamında daraltılmaya gidilme ihtimali ise anlık çözüm sunulan bir kesim için yoksulluğun devam edeceğinin göstergesidir.

Genel sağlık sigortası primi devlet tarafından karşılanan kişi sayısında da azalma öngörülmekte olup, 2024 yılında 9.444.458 olan sayı 2028'de 7.430.000'e inecektir. Buna karşılık, hane başına ortalama aylık sosyal yardım tutarında önemli bir artış hedeflenmiştir. 2024 yılında 3.088 TL olan ortalama yardım miktarının, 2028 yılında 6.900 TL'ye çıkarılması planlanmaktadır. Genel sağlık sigortası primlerinin devlet tarafından karşılandığı vatandaş sayısında da ciddi azalmaların olması sosyal koruma ağlarının daraltıldığını, halkın kendi haline bırakıldığını göstermektedir.

Bu tablo, ülkemizde sosyal yardımların gidişatını göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir. Ancak rakamlar incelendiğinde, ne yazık ki sosyal devlet ilkesinden giderek uzaklaşıldığını, ihtiyaç sahibi vatandaşların sayısının azaltılmasından çok, yardımların kısıtlanmasına dönük bir eğilim izlendiğini görmekteyiz. Hükümetin yoksulluğu azaltıyoruz" söylemiyle çelişmektedir. **Yardıma muhtaç insanların sayısının azalması, onların gerçekten refaha kavuştuğu anlamına gelmez; eğer gelir adaleti tesis edilmemişse, bu azalış çoğu zaman yardımın kısıtlanmasından ibarettir**.

2024 yılında asker ailelerinden, eşi vefat etmiş kadınlara, öksüz ve yetim çocuklara kadar birçok kesime yönelik yardım programlarında yararlanıcı sayılarının önümüzdeki yıllarda ciddi biçimde düşeceği öngörülmektedir

Öte yandan, hane başına düşen sosyal yardım miktarının artırılacak olması olumlu gibi görünse de, bu artışın büyük ölçüde enflasyonun etkisini telafi etmeye bile yetmeyeceği ortadadır. Vatandaşın alım gücü erirken, rakamlarla "artış" gösterilmesi halkın gözünü boyamaktan öteye

geçmemektedir. Sonuç olarak bu tablo, hükümetin sosyal yardım politikalarının şeklen sürdüğünü, fakat özünde sosyal adaleti güçlendirmekten uzak olduğunu ortaya koymaktadır,

4.ÇOCUK

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanmış verilerine göre 2024 yılı sonu itibarıyla, Türkiye nüfusu 85 milyon 664 bin 944 kişi iken bunun 21 milyon 817 bin 61'ini çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk nüfusun %51,3'ünü erkek çocuklar, %48,7'sini kız çocuklar oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler tanımına göre 0-17 yaş grubunu içeren çocuk nüfus, 1970 yılında toplam nüfusun %48,5'ini oluştururken bu oran 1990 yılında %41,8 ve 2024 yılında %25,5' idir.

Nüfus projeksiyonlarının demografik göstergelerdeki mevcut yapının devam edeceğini varsayan ana senaryosuna göre çocuk nüfus oranının 2030 yılında %22,1, 2040 yılında %17,9, 2060 yılında %16,9, 2080 yılında %15,2 ve 2100 yılında %14,5 olacağı öngörülmektedir.

Doğurganlık göstergelerindeki hızlı düşüş eğiliminin devam edeceğini varsayan düşük senaryoya göre çocuk nüfus oranının 2030 yılında %22,0, 2040 yılında %16,7, 2060 yılında %13,9, 2080 yılında %11,1, 2100 yılında %9,9 olacağı öngörülmektedir.

4.1.EĞİTİM HAKKI

Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistiklerine göre okul öncesi eğitim seviyesinde beş yaş net okullaşma oranının, 2022/'23 öğretim yılında %85,0 iken 2023/'24 öğretim yılında %84,3 olduğu görülmektedir. Beş yaş net okullaşma oranı cinsiyete göre incelendiğinde, bu oran erkek çocuklar için %84,5, kız çocuklar için %84,0 olmuştur.
İlkokul seviyesinde net okullaşma oranı 2023/'24 öğretim yılında %95,0, ortaokul seviyesinde net okullaşma oranı %91,5 ve ortaöğretim seviyesinde net okullaşma oranı %88,0 dir.

Grafik: Eğitim Seviyesi ve Cinsiyete Göre Net Okullaşma Oranı

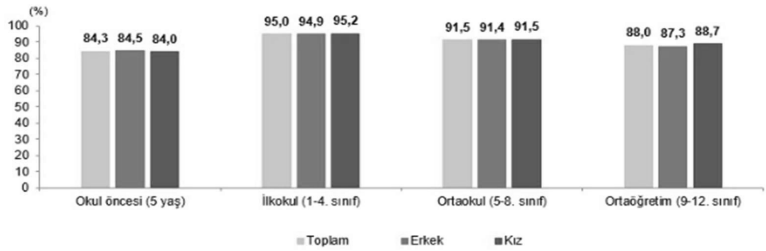

İlkokul tamamlama oranı 2018/'19 eğitim ve öğretim döneminde %98,6 iken bu oran 2023/'24 eğitim ve öğretim döneminde %98,7 olmuştur. Ortaokul tamamlama oranı 2018/'19 eğitim ve öğretim döneminde %97,7 iken bu oran 2023/'24 eğitim ve öğretim döneminde %96,5 oldu. Ortaöğretim tamamlama oranı ise %68,1'den %81,2'ye yükselmiştir. Ortaöğretim okul tamamlama oranı cinsiyete göre incelendiğinde, 2023/'24 eğitim ve öğretim döneminde bu oranın erkek çocuklar için %79,4, kız çocuklar için %83,0 olduğu görülmüştür

Türkiye'de çocuk nüfusunun önemli bir bölümü eğitim hayatına dâhil olsa da, eğitimdeki eşitsizlikler ve toplumsal sorunlar, tüm çocukların eğitim ve gelişim fırsatlarına eşit şekilde erişmesini engellemektedir. Bu durum, özellikle erken yaşta eğitime katılımın önemini daha da artırmaktadır. Dolayısıyla, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve fırsat eşitliğinin sağlanması, hem bireysel gelişim hem de toplumun geleceği açısından büyük bir öneme sahiptir.

Türkiye'nin çocuk nüfusu ve eğitim alanındaki mevcut koşullar değerlendirildiğinde, ülkenin geleceğini şekillendirecek nesillerin eğitimi konusunda atılacak en önemli adım, okul öncesi eğitime erişimin artırılması olmalıdır. Özellikle dezavantajlı bölgelerde ve kırsal alanlarda eğitim altyapısının güçlendirilmesi; gezici anaokulları, mobil eğitim uygulamaları ve uzaktan eğitim teknolojilerinin etkin biçimde kullanımıyla desteklenmelidir. Ayrıca, ailelere yönelik bilinçlendirme çalışmalarıyla okul öncesi eğitimin önemi vurgulanmalı ve ebeveynlerin bu sürece aktif katılımı teşvik edilmelidir. Bu çabalar, yalnızca bireysel gelişimi değil, aynı zamanda toplumsal refahı da güçlendirecek bir yatırım olarak görülmeli; tüm çocukların eşit eğitim fırsatlarına sahip olmasını hedefleyen kalıcı bir devlet politikası hâline getirilmelidir.

Eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalan öğrenciler ve dezavantajlı grupların eğitim hakkına erişimindeki güçlükler dikkate alındığında, eğitim hakkının yaygınlaştırılması için bütüncül politikaların hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, psikososyal destek sağlanması, kapsayıcı eğitim modellerinin uygulanması ve mesleki eğitimin güçlendirilmesi öncelikli hedefler olmalıdır. Ortaöğretimde okul terklerini önlemek için okul psikologları ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılmalı; öğrencilerin sınav kaygısı, ailevi sorunlar ve sosyal çevre baskılarıyla başa çıkmalarını destekleyecek psikososyal programlar ulusal müfredatın bir parçası hâline getirilmelidir. Engelli çocuklar, mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocukları, mülteciler ve azınlık grupları için esnek eğitim modelleri geliştirilerek uzaktan eğitim, hibrit sistemler ve mobil eğitim birimleri gibi yenilikçi yöntemler uygulanmalı; okulların fiziki altyapısı ve uzman personel kapasitesi artırılmalıdır.

Buna ek olarak, mesleki eğitim programları öğrencilerin yetenek ve ilgi alanlarına uygun şekilde çeşitlendirilerek işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla uyumlu hâle getirilmelidir. Tüm bu adımlar, sadece bireysel başarıyı değil, aynı zamanda toplumsal kalkınmayı da destekleyen kapsamlı bir eğitim reformunun temelini oluşturmalıdır.

Eğitim hakkı, tüm çocuklar için temel bir insan hakkı olmakla birlikte; engelli, çalışan, cezaevinde bulunan, mülteci ya da azınlık gruplara mensup çocuklar açısından farklı engeller ve ihtiyaçlar barındırmaktadır. Özellikle özel eğitim alanında yaşanan eksiklikler, engelli öğrencilerin eğitime eşit koşullarda erişimini zorlaştırmaktadır. Bugün ülkemizde yüz binlerce öğrenci özel eğitim kurumlarında öğrenim görmekte, ancak bu kurumların fiziki yetersizlikleri ve uzman personel eksikliği, çocukların nitelikli eğitime ulaşmasını engellemektedir. Öte yandan mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan çocuklar ile sokakta çalışmak zorunda kalan çocuklar, eğitim hayatına katılımda büyük güçlüklerle karşılaşmakta; devamsızlık ve okuldan kopma oranları bu gruplarda ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

4.2. ÇOCUK İŞÇİLİĞİ

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisinin 19 Eylül 2025 tarihinde yayınlamış olduğu raporda; 2024 Eylül-2025 Ağustos döneminde en az 72 çocuk çalışırken hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Yine aynı raporda; TÜİK verilerine göre 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma sıklığı her geçen yıl yükselirken 2024 yılında yüzde 24,9'a ulaştığı, yani 970 bin çocuk işçi olduğu açıklanmıştır. Ancak bu sayıya 505 bin MESEM'li çocuk, bu yaş grubunda çalışan kayıt dışı çalışan çocuklar (özellikle mevsimlik tarım işçileri) ve 15 yaş altı çalışan çocuklar dahil değil. Bu çocuklarda eklendiğinde Türkiye'de çocuk işçi sayısının 3-4 milyona ulaştığının bilgisi verildi.

Grafik: 2023-2024 / 'Çocuk İşçi ' iş cinayetlerinin Yıllara Göre Dağılımı

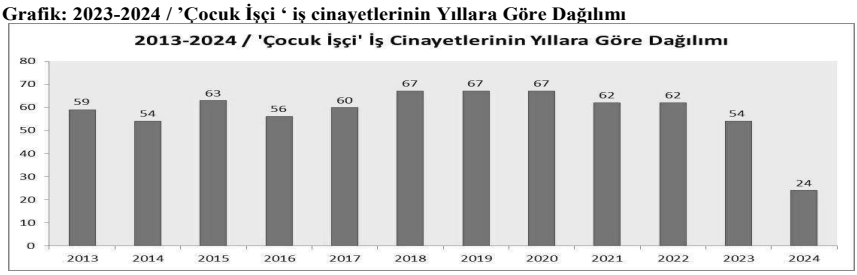

Son on iki yılda (2013-2025 yılları döneminde) en az 770 çocuk işçinin hayatını kaybettiği ülkemizin kaçınılmaz gerçeklerindendir.

Grafik: 2013-2024 / Çocuk işçi iş cinayetlerinin yaşlara göre dağılımı

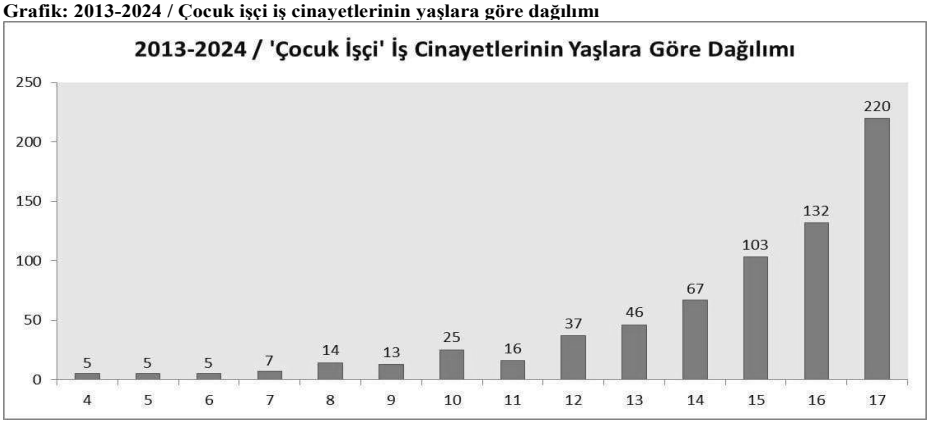

Ölen çocuk işçilerin 240' ı 5-14 yaş aralığında, 455' i de 15-17 yaş aralığındadır. Türkiye'de çalışması yasak olan yaşlarda çalıştırmanın, tehlikeli işkollarında çalıştırma ve denetimsizlik had safhada olduğunun göstergesidir. 10-14 yaş grubundaki çocuk işçiler arasında, mevsimlik tarım ve sokakta çalışma hâlâ yoğun bir şekilde devam etmekle birlikte, 10-12 yaşlarından itibaren tekstil ve metal atölyelerinde çalışan çocuklar görülmektedir. 13-14 yaşlarına gelindiğinde ise tarım, inşaat, sanayi ve hizmet sektörleri ve 15-17 yaş grubunda ise tarım başta olmak üzere konaklama, ticaret, inşaat, metal, tekstil ve gıda sektörlerde çalıştıkları bilinmektedir. İllegal yollarla ve kayıt dışı sektörlerde çalıştırılan çocukların fazlalığı, Türkiye'de bu sorunun derinleşmesine yol açmaktadır. TÜİK' in 2022 yılı verilerine göre, yasal olmayan yollarla çalıştırılan çocuklar, toplam çalışan çocukların %80'ini oluşturmaktadır. Bu durum, çocuk işçiliğinin denetimsizlik ve kötü çalışma koşullarının yaygın olduğu bir ortamda sürdüğünü göstermektedir.

Çocuk işçiler arasındaki ölümler de çalıştıkları sektör ve yaş gruplarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. 5-14 ve 15-17 yaş gruplarında ölümlerin en yaygın nedeni trafik ve servis kazalarıdır. Mevsimlik tarım işçisi çocuklar, tıka basa dolu minibüsler, traktör kasaları veya açık kasa kamyonetlerde taşınmakta ve kazalara maruz kalmaktadır. Ayrıca son dönemde artan motor kurye çocuk ölümleri de bu tabloya eklenmektedir.

5-14 yaş grubunda ölümlerde önemli bir diğer neden boğulmalardır. Mevsimlik tarım işçisi çocuklar, içme suyu ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak için derelere ve su kanallarına girmekte; yaz aylarında 40 dereceyi aşan sıcaklarda korunmak veya yıkanmak için girdikleri bu sularda boğulma riski ile karşı karşıya kalmaktadır.

15-17 yaş grubunda ise ölümlerin önemli nedenleri arasında ezilmeler ve yüksekten düşmeler bulunmaktadır. Metal, gıda, tekstil, inşaat ve kimya sektörlerinde çalışan çocuklar iş kazaları sonucu ciddi yaralanmalar veya ölümlerle karşılaşmakta; inşaat sektöründe yüksekten düşme riski öne çıkmaktadır. Bu tür kazalar yaşamı tehdit ettiği gibi, hayatta kalan çocuklarda uzuv kaybı veya kırılma gibi kalıcı sağlık sorunlarına yol açmaktadır.

Buna ek olarak, şiddet, çocuk işçilerin karşılaştığı bir diğer ölüm ve yaralanma nedenidir. Özellikle 5-14 yaş grubundaki korunmasız çocuklar, tarımda, işyerlerinde ve sokakta fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmakta; bu şiddet çoğu zaman gündelik yaşamlarının bir parçası hâline gelmektedir.

Çalışan çocukların çalışma nedenlerine ilişkin veriler incelendiğinde; çocukların **%35,9'u ailelerinin ekonomik faaliyetlerine** yardımcı olmak amacıyla çalışmaktadır. Bunu %34,4 ile "iş öğrenmek veya meslek sahibi olmak" ve %23,2 ile "aile gelirine katkıda bulunmak" sebepleri izlemektedir. Yoksul aileler, gelirlerinin büyük bir bölümünü temel ihtiyaçlarına harcadıkları için, çocuklarının kazandığı para, onların eğitim alması yerine daha değerli görülmektedir. Bu

Türkiye'de çocuk işçiliği, özellikle kayıt dışı çalışma, ekonomik yoksunluk ve dezavantajlı grupların eğitime erişimde yaşadığı sorunlarla derinleşen bir toplumsal mesele olarak varlığını sürdürmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak, işyerlerinde kayıt dışı çocuk işçiliğini önlemek için denetimlerin artırılması ve caydırıcı yaptırımların uygulanması, çocukların eğitimde kalmasını teşvik eden sosyal yardım ve eğitim destek programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Denetimlerin etkinleştirilmesi ve farkındalık kampanyaları ile işverenler üzerinde baskı oluşturulurken, yoksul ailelere sunulacak maddi teşvikler ve eğitim bursları, çocukların eğitim hayatından kopmasını engelleyecek kritik adımlardır. Bu politikalar, çocuk işçiliğini bir insan hakları ihlali olarak ele alarak, çocukların eğitim ve sosyal gelişim hakkını güvence altına almayı hedeflemektedir.

4.3.ÇOCUK SAĞLIĞI VE YOKSULLUĞU

Çocukların korunması ve gelişiminin sağlanması programının 2026 yılı Bakanlık bütçesi içindeki payı %.10,31 dir.

Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, Çocuk Sağlığı ve Yoksunluğu Modülü sonuçlarına göre 2024 yılında, 15 yaş ve altı tüm çocukların yeni giysilere sahip olduğu hanehalkı oranı %88,6 iken maddi yetersizlik nedeniyle çocukları yeni giysilere sahip olamayan hanehalkı oranı %9,2, diğer nedenlerle çocukları yeni giysilere sahip olamayan hanehalkı oranı ise %2,2 dir.

Çocukların büyüme ve gelişimi için en temel ihtiyaçları olan meyve ve sebzeye dair erişimde dahi eşitlik sağlanamamaktadır. Bir kesim çocuk için sıradan olan meyve, bir kesim için ulaşılmazdır. Günde en az bir kez taze meyve ve sebze tüketimi yapabilen 15 yaş ve altı çocukların bulunduğu hanehalklarının oranı %86,7 dir. Maddi yetersizlikler nedeniyle günde en az bir kez taze sebze ve meyve tüketimi yapamayan hanehalkı oranı %10,0, diğer nedenlerle çocukları günde en az bir kez taze meyve ve sebze tüketemeyen hanehalkı oranı ise %3,3 olarak belirtilmiştir.

Türkiye'de yoksul* çocuk (0-17 yaş) sayısı ve oranının gelişimi

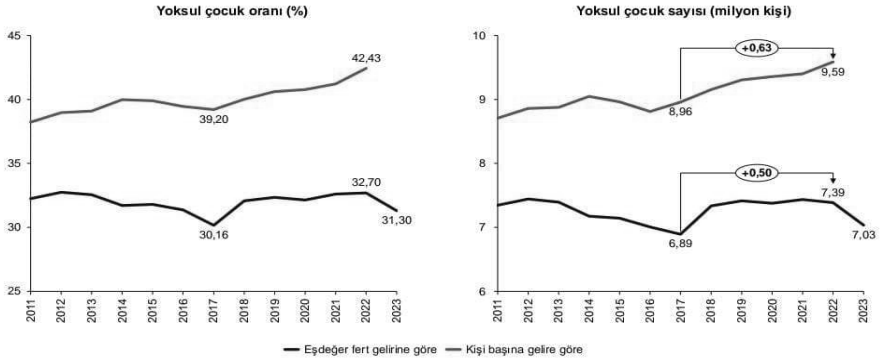

Kaynak: TÜİK, TEPAV hesaplamaları. * Yoksulluk eşiği olarak kişi ve eşdeğer fert başına kullanılabilir medyan gelirin yüzde 60'ı kullanılmıştır.

Türkiye'de yaş gruplarına göre yoksulluğun gelişimi

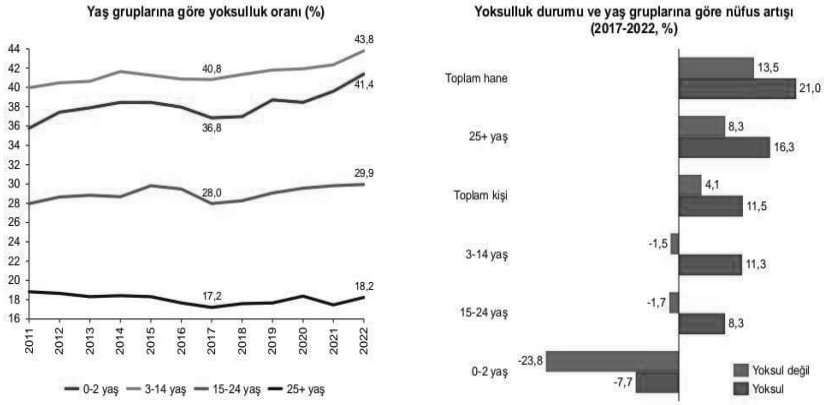

Kaynak: TÜİK, TEPAV hesaplamaları. * Yoksulluk eşiği olarak kişi başına kullanılabilir medyan gelirin yüzde 60'ı kullanılmıştır.

Yoksulluk, bebek ve çocuklarda diğer yaş gruplarına kıyasla daha yaygındır. Kişi başına medyan gelirin %60'ını eşik kabul eden yoksulluk oranı 2022 itibarıyla bebeklerde (0-2 yaş) yüzde 41,4, çocuklarda (3-14 yaş) %43,8, gençlerde (15-24 yaş) %29,9, 25+ yaş nüfusta ise %18,2'dir. Yoksul sayısının yaş gruplarına göre 2017-2022 dönemindeki değişimi incelendiğinde ise çocuk ve genç kategorilerinde yoksul olmayan kişi sayısının azaldığı ama yoksul kişi sayısının arttığı görülmektedir. Bebek kategorisinde, ülkedeki doğurganlık hızı düşüşüne bağlı olarak hem yoksul hem de yoksul olmayan kişi sayılarında azalma görülürken yoksul olmayan kişi sayısındaki azalma, yoksul kişi sayısındaki azalmadan düşüktür. Bu durum, düşük gelirli hanelerdeki çocuk yapma eğiliminin daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır ve yeni doğan bireylerin yoksul doğma ihtimalinin zamanla arttığına işaret etmektedir.

Çocuklarda yoksulluk veya sosyal dışlanma riskinin AB ülkeleri ile karşılaştırılması

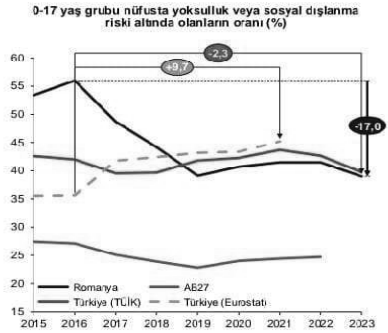

Tablo: Türkiye'de Çocuk ve Yetişkin Yoksulluğu

Yıllar	Toplam Çocuk Nüfusu*	Yoksul Çocuk Nüfusu	Yoksul Çocuk Or. (%)	Yoksul Yetişkin Or. (%) (18+)	Genel Yoks. Or. (%)
2016	22.891.140	7.645.641	33,4	18,5	21,2
2017	22.883.288	7.551.485	33,0	17,8	20,1
2018	22.920.422	7.747.103	33,8	17,6	21,2
2019	22.876.798	7.709.481	33,7	17,9	21,3
2020	22.750.657	7.575.969	33,3	19,0	21,9
2021	22.738.300	7.799.237	34,3	17,9	21,3
2022	22.578.378	7.721.805	34,2	18,0	21,6
2023	22.206.034	7.629.398	34,4	18,1	21,7

* 0-17 yaş grubundaki çocukları kapsamakta, 2023 yılı EUROSTAT tanımında bizim tahminimiz
Kaynak: EUROSTSAT (12 Eylül 2024), Yılmaz, Tekdemir (2020 ve 2024)

Sosyal ve Ekonomik Destek ile Ailesi Yanında Desteklenen Çocuklar

Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Programı, yoksulluk, işsizlik, boşanma, hastalık veya benzeri nedenlerle gelir kaybı yaşayan ailelerinin yanında bakılamayan çocuklara yönelik sosyal ve ekonomik destek sağlamak amacıyla tasarlanmış ve ekonomik yetersizlik nedeniyle çocukların ailelerinden ayrılmadan temel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan önemli bir sosyal politika aracı olarak sunulmuştur.

Performans göstergeleri incelendiğinde SED ile Destek Verilen Çocuk Sayısı; 2023 yılında 164.005 çocuk, 2024 yılında 170.317 çocuk ve 2025 yılında ise 195.000 çocuk olarak belirtilmektedir. 2025 yılı bütçe teklifinde 2026 yılı için tahmini çocuk sayısı 210.000 olarak verilirken, 2026 yılı bütçe teklifinde hedef sayı 195.000 olarak güncellenmiştir.2026 yılı

desteklenecek çocuk sayısının azaltılması, mevcut sosyal sorunların çözümüne yaklaşımın yetersizliğini, sosyal yardımların sürdürülebilir şekilde artırılması beklenirken burada da tasarrufa gidildiğini göstermektedir. Bu güncelleme ailelerin sosyal ve ekonomik olarak rahatlamasından kaynaklı olmadığı tahmin edilebilirdir ve sayının azaltılması ailelerin üzerindeki yükün artması anlamına gelmektedir.

Yoksulluğun çocuklar üzerinde oluşturduğu etkiler, hem fiziksel hem de psikososyal açıdan oldukça derin ve çok boyutludur. Bu nedenle, çocukların hak ve ihtiyaçlarının korunması için sosyal yardımların güçlendirilmesi, çocuk işçiliğinin önlenmesi, erken çocukluk döneminde sağlık ve beslenme hizmetlerinin yaygınlaştırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve psikososyal destek hizmetlerinin artırılması gibi kapsamlı ve eş zamanlı politikaların uygulanması gerekmektedir. Yoksulluk koşullarında büyüyen çocukların ruh sağlığının korunması ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi için psikososyal destek programları hayata geçirilmelidir. Bu tür programlar, çocukların stres, kaygı ve sosyal dışlanma ile başa çıkmalarına yardımcı olacak; özgüvenlerini ve topluma uyumlarını güçlendirecektir.

Yoksul ailelere verilen sosyal yardımların sürdürülebilir hale getirilmesi, çocukların temel ihtiyaçlarının kesintisiz şekilde karşılanmasını sağlayacak; aynı zamanda ekonomik yetersizliklerden kaynaklanan olumsuz etkileri azaltacaktır. Çocuk işçiliğine karşı etkin denetim mekanizmaları kurulmalı ve ihlaller durumunda hukuki yaptırımlar uygulanarak, tüm çocukların eğitim hayatına katılımı güvence altına alınmalıdır.

Erken çocukluk döneminde sunulacak ücretsiz beslenme programları, düzenli sağlık kontrolleri ve büyüme-gelişim takipleri, çocukların fiziksel sağlığını korumanın yanı sıra uzun vadeli eğitim başarılarını da destekleyecektir. Dezavantajlı bölgelerde kapsayıcı eğitim modelleri geliştirilerek, hem okul altyapısı güçlendirilmeli hem de nitelikli öğretmen ve uzman personel sayısı artırılmalıdır.

Tüm bu politikalar, çocuk yoksulluğunu sadece ekonomik bir problem olarak görmekten öteye geçerek, sosyal adaletin sağlanması ve insan haklarının korunması perspektifiyle ele alan bütüncül bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu sayede, her çocuk eşit fırsatlara sahip olacak ve hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha güçlü bir geleceğe hazırlanabilecektir.

4.4.ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET: İHMAL VE İSTİSMAR

Dünyada ve Türkiye'de çocuğa yönelik istismar, yaygın bir toplumsal sorun olarak görülmekte ve önlenmesi gereken bir durumdur. Çocuğa yönelik istismar türleri dört ana başlık altında toplanmaktadır: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ekonomik istismar. Fiziksel istismar, sarsılmış bebek sendromu ve Munchausen sendromu gibi durumları da kapsar. Ayrıca, ensest de cinsel istismarın bir türü olarak değerlendirilmektedir. İstismar çocuk üzerinde; Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), yoğun kaygı bozuklukları, depresyon, kendine güvensizlik, uyku ve yeme bozuklukları, okul başarısında düşüş, yaşa uygun olmayan cinsel içerikli davranışlar, evden kaçma eğilimi, açıklanamayan yaralanmalar gibi yıkıcı etkilere neden olmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün bildirimlerine göre, dünya genelinde erişkinlerin yaklaşık %25'i çocukluk dönemlerinde fiziksel istismara maruz kalmıştır. Ayrıca, kadınların %20'si ve erkeklerin %8'i çocukken cinsel istismar yaşamıştır. Her yıl dünya genelinde 15 yaş altındaki yaklaşık 31.000 çocuğun istismar nedeniyle hayatını kaybettiği rapor edilmiştir.

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2024 yılında, 2023 yılına göre **%9,8 oranında artarak 612 bin 651** olmuştur.

Grafik: Seçilmiş geliş nedenlerinin yıllara göre sayısı, 2020-2024

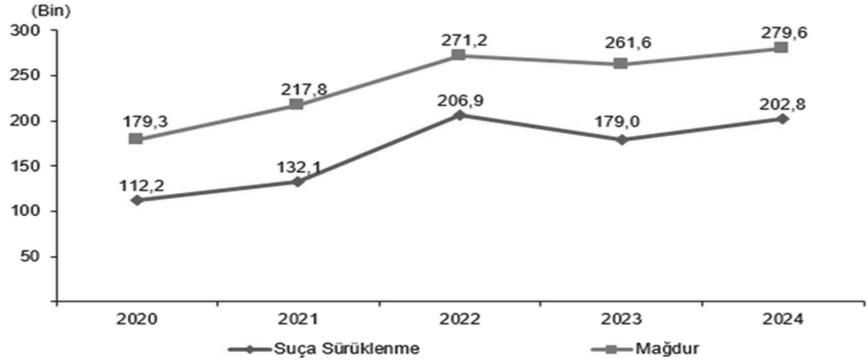

Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olayların 202 bin 785'i suça sürüklenme nedeni ile gerçekleşmiştir. Bu çocukların %40,4'üne yaralama, %16,6'sına hırsızlık, %8,2'sine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak,

%4,6'sına tehdit, %4,2'sine genel tehlike yaratan suçlar, %26,0'ına ise bu nedenlerin dışında kalan diğer suçlar sebebi ile olduğu belirtilmiştir.

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %45,6'sını mağdur çocuklar oluşturmuştur.

Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 279 bin 620 çocuğun %86,1'ini suç mağduru, %13,8'ini takibi gereken olay mağduru çocuklar oluşturdu. Suç mağduru olarak gelen 240 bin 872 çocuğun %55,3'ü yaralama, %10,8'i cinsel suçlar, %9,5'i göçmen kaçakçılığı, %8,0'ı aile düzenine karşı suçlar, %16,5'ine bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur olmuştur.

Grafik: Suç mağduru çocukların mağduriyet nedenlerine göre karıştığı olay sayısı,2022-2024

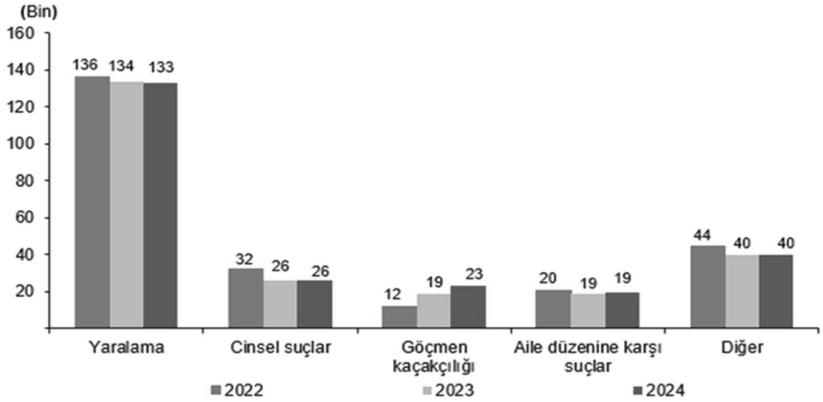

Engelli Merkezleri ve Çocuk Evlerindeki Şiddet İddiaları

Çocuk koruma sisteminde yer alan çocuk evlerinde meydana gelen şiddet ve istismar vakaları, alana dair yapısal sorunların bir yansımasıdır. Engelli bireylere hizmet veren merkezlerde şiddet veya uygunsuz davranışlara yönelik iddialar basında sıkça yer almaktadır.

Bu iddialara yönelik Bakanlık tarafından yürütülen bir denetim veya soruşturma var mıdır? Şiddet gösterdiği tespit edilen kişiler hakkında alınan idari yaptırımlar nelerdir? Ayrıca, bu merkezlere ilişkin denetim sonuçları neden kamuoyuna açıklanmamaktadır? Soruları yanıtsız kalmaya devam etmektedir.

4.5.ÇOCUK KAYIPLARI

TÜİK'in kamuoyuyla paylaştığı son kapsamlı Adli İstatistik verilerine göre, 2008-2016 yılları arasında Türkiye genelinde kaybolan çocuk sayısı 104.531 dir. Bu sayı, söz konusu dönemde **ayda ortalama 968**, **günde ise yaklaşık 32** çocuğun kayıp ihbarı yapıldığı anlamına gelmektedir. TÜİK, 2016 yılından itibaren "kayıp çocuklar"a ilişkin detaylı verileri yayımlamayı **durdurduğu için**, günümüzde bu verinin artış azalışını değerlendirebileceğimiz güncel bir veri bulunmamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlı **Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM Eylül 2024):** "Türkiye'de resmi rakamlara göre yılda 10 binden fazla çocuk kayboluyor" şeklindeki iddiaların **doğru olmadığını** ve kamuoyunu manipüle etmeye yönelik asılsız iddialara itibar edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak bu açıklama, yıllık kesin kayıp ve bulunamayan çocuk sayısını içeren net bir istatistik sunmamıştır.

Kayıp çocukların önemli bir kısmının daha sonra bulunduğu bilinmektedir, ancak geri dönen/bulunan çocukların tam sayısı ve bulunamayanların nihai durumu hakkında detaylı ve güncel resmi bir bilanço kamuoyuna açıklanmamıştır.

Türkiye'de kayıp çocuk vakalarının büyük bir çoğunluğunu genellikle evden kaçan ve/veya daha sonra kendi isteğiyle geri dönen çocuklar oluşturmaktadır. Ancak, kayıp statüsü ne olursa olsun, çocukların kaybolması ve bulunamaması durumları, yüksek riskler taşıyan ciddi bir toplumsal sorundur. Türkiye'de kaybolan çocuklar sorunu, kapsamlı bir strateji ile çözülmelidir. Ulusal Acil Uyarı Sistemi'nin kurulması, veri toplama ve analiz kapasitesinin artırılması, toplumsal farkındalık kampanyalarının yaygınlaştırılması ve uluslararası işbirliklerinin güçlendirilmesi gibi adımlar atılmalıdır. Teknolojinin etkin kullanımı, özellikle yapay zeka ve sosyal medya araçları, kaybolan çocukların hızlıca bulunmasına katkı sağlayacaktır. Hukuki düzenlemeler gözden geçirilerek caydırıcı cezai yaptırımlar artırılmalı, kurumlar arası koordinasyon güçlendirilmelidir. Ayrıca, risk altındaki çocukların erken tespiti için önleyici tedbirler ve bilinçlendirme programları hayata geçirilmelidir. Bu çok yönlü yaklaşım, kaybolan çocuk vakalarının önlenmesinde ve çözülmesinde belirleyici rol oynayacaktır.

Tablo: Çocukların Korunması Alt Program Performans Göstergeleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Çocuk bakım kuruluşlarından hizmet alan çocuk sayısı	Sayı	9.439	8.400	8.000	8.000	8.000	8.000
2- Çocuk bakım kuruluşu sayısı	Sayı	177	180	180	181	182	183
3- Çocuk evi sayısı	Sayı	1.185	1.180	1.185	1.190	1.195	1.200
4- Çocuk evlerinden hizmet alan çocuk sayısı	Sayı	5.696	5.560	5.810	5.835	5.860	5.885
5- Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk sayısı	Sayı	10.430	10.500	10.800	11.300	11.800	12.300
6- Sosyal ve ekonomik destek ile ailesi yanında desteklenen çocuk sayısı	Sayı	170.317	200.000	195.000	195.000	196.000	197.000
7- Sosyal ve ekonomik destek ile ailesi yanında desteklenen kız çocuğu sayısı	Sayı	128.978	108.000	135.000	140.000	145.000	150.000

5.ENGELLİLER

Dünya Sağlık Örgütünün verilerine göre engelli bireyleri dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 15'ini oluşturmaktadır, bunun da 1 milyar kişiye denk geldiği tahmin edilmektedir. Ülkemizde ise TÜİK tarafından gerçekleştirilen nüfus ve konut araştırmasına göre en az bir engeli olan nüfusun oranı yüzde 6,9'dur. Engelli sağlık kurulu raporlarını esas alan Ulusal Engelli Veri Sistemi'nde kayıtlı engelli birey sayısı da yaklaşık 4,5 milyondur.

Engelli bireylerin yaşamını iyileştirmeye yönelik 2005 yılında kabul edilen Engelliler Kanununa rağmen yasal düzenlemeler, engelli bireylerin günlük yaşamında karşılaştığı zorlukları değiştirmemiştir.

2026 yılı Bakanlık Bütçesi içindeki Engellilerin toplumsal hayata katılımı ve özel eğitim programının içindeki payı %24'dür. Engelli bireylerin yaşadığı problemler ve ihtiyaçları dikkate alındığında, bütçenin yetersizliği sorgulanamaz bir gerçektir. Bu bütçe ile engellilerin yaşam standartlarında iyileştirme, toplumsal katılımlarının arttırılması sağlanamamıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının açıklamış olduğu verilere bakıldığında 2024 yılı boyunca **614.532 kişiye yaklaşık 25,1 milyar TL**, 2025 Ocak–Mayıs döneminde **565.039 kişiye 12,5 milyar TL** ödeme yapıldığı bilinmektedir.

Bakanlık tarafından açıklanan destek miktarları ise şu şekildedir;

%40–69 engellilik oranı için **4.302 TL**,

%70 ve üzeri engellilik oranı için **6.454 TL** civarında.

Engelli birey nüfusu göz ununde bulundurulduğunda, destek alan engelli birey sayısı yetersiz kalmakla birlikte yapılan yardımların hak sebebi olduğu gerçeğinin göz ardı edildiğini göstermektedir. Sosyal yardım başlığı altında ödenen bu miktarlar ile engelli bireylerin ihtiyaçlarının yüzde kaçını gerçekleştireceği cevapsız kalmaktadır. Tüm bunların yanında destek şartları (örneğin hanedeki kişi başı gelir, mal varlığı kriteri) engelli bireylerin ihtiyaçlarına karşılık vermemektedir.

Tablo: Engelli Bakımı Alt Program Performans Göstergeleri

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Bakım hizmetleri kalite standartları kapsamında değerlendirme yapılan engelli bakım merkezi sayısı	Sayı	-	-	330	330	330	330
2- Evde bakım yardımından yararlanan engelli kadın sayısı	Sayı	243.216	262.379	262.379	263.000	263.500	264.000
3- Evde bakım yardımından yararlanan engelli sayısı	Sayı	542.619	573.500	573.500	574.000	574.500	575.000
4- Gündüzlü bakım, rehabilitasyon ve aile danışmanlığı merkezleri sayısı	Sayı	-	-	139	141	143	145
5- Gündüzlü bakım, rehabilitasyon ve aile danışmanlığı merkezlerinden yararlanan engelli birey sayısı	Sayı	-	-	1.950	1.970	1.990	2.010
6- Kuruluşlarda bakım hizmetleri kalite standartları kapsamında eğitim verilen kişi sayısı	Sayı	400	1.000	1.000	500	500	500
7- Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezleri sayısı	Sayı	106	106	106	107	108	109

Evde bakım yardımından yararlanan engelli sayısındaki 500 kişilik bir artış,

Gündüzlü bakım, rehabilitasyon ve aile danışmalığı merkezlerinin dağılımı 81 il için yetersizken sayının neredeyse sabit kalması, artmakta olan engelli nüfusu ve geçim sıkıntılarının karşısında yetersiz kalmakta ve bu yetersiz hizmeti de devam ettirmekte zorlandığını göstermektedir.

Bakanlığın bağlı engelli yaşam ve rehabilitasyon merkezlerinin sayısı 2023 yılından bugüne sabit kalmıştır. 2026 yılı için 106 olan merkez sayısı 107 olması hedeflenmiştir. Merkezlerde

bakılan kişi sayısı 2019 yılında 8.077 iken 2024'te 7.076'ya gerilemiştir. 2019 yılında 149 olan umut evi sayısı 2024 yılında 145'e düşmüştür. (ASHB istatistik bülteni, Aralık 2024) Tüm bu veriler engelli bireylere sunulan hizmette kısıtlamaya gidildiği olarak yorumlanabilir.

Engelli bireyler için Özel eğitim kurumlarının sayısı ve niteliği yetersizdir. Eğitim-taşıma gibi hizmetlerine erişiminde fiziki ve denetim eksiklikler sorunların bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Taşımalı eğitim sistemlerinde personel yetersizliği ve araç yetersizliği yaşanmaktadır. Okul binalarında rampaların ve asansörlerin olmaması ise fiziksel alt yapı eksikliklerindendir.

Tüm bunların yanında Engelli bireylere hizmet veren merkezlerde ve çocuk evlerinde şiddet veya uygunsuz davranışlara yönelik iddialar basında sıkça yer almaktadır. Bu iddialara yönelik ''Bakanlık tarafından yürütülen bir denetim veya soruşturma var mıdır? Şiddet gösterdiği tespit edilen kişiler hakkında alınan idari yaptırımlar nelerdir? Ayrıca, bu merkezlere ilişkin denetim sonuçları neden kamuoyuna açıklanmamaktadır?'' soruları yanıtsız kalmaya devam etmektedir.

6.ŞEHİT YAKINLARI VE GAZİLER

Şehit aileleri ve gaziler, sağlık, eğitim ve istihdam gibi sosyal destek hizmetlerine erişim sürecinde çoğu zaman bürokratik engellerle karşılaştıklarını dile getirmektedir. Başvuru süreçlerinin karmaşıklığı, evrak gereksinimlerinin fazlalığı ve hizmetlerin merkezi bir yapı tarafından koordine edilmemesi bu sorunların temelini oluşturmaktadır. Sosyal yardımlardan yararlanmak isteyen kişiler, farklı kurumların onayını almak zorunda kalmakta ve bu durum süreci uzatmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan şehit yakınları ve gaziler, tüm bu aşamaları tamamlasalar dahi hizmetlere erişimde ciddi güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Gazilerin resmi olarak "gazi" unvanını elde etme süreci de önemli bir sorundur. Terörle mücadelede yaralananlar arasında, mevcut mevzuattaki katı kriterler nedeniyle gazi sayılmayan yaklaşık 20.000 kişi bulunmaktadır. Hakların farklı yasalarda dağınık biçimde tanımlanmış olması, hem şehit yakınlarının hem gazilerin statü kazanmasını zorlaştırmakta; bu durum sosyal desteklerden yararlanamamaya yol açmaktadır.

Şehit aileleri ve gazilere ilişkin özlük haklarının sınırlılığı ve mevzuattaki eksiklikler de mağduriyetlere neden olmaktadır. Şehit ailelerine ve gazilere sağlanan maaşlar yetersiz kalmakta, bu ödemelerin memur maaş katsayısına endekslenerek asgari bir standardın korunması gerekmektedir. Mevzuattaki yetersizlikler, hak kayıplarına ve tazminat

ödemelerinde standart dışı uygulamalara sebep olmaktadır. Ayrıca, farklı kategorilerde yer alan gaziler arasında maaş farklarının bulunması, eşitsizlik hissini artırmaktadır. Vefat eden muharip gazilerin şeref aylıklarının yalnızca eşe bağlanması ve çocukların bu haktan yararlanamaması da bir diğer adaletsizlik olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal devlet anlayışı çerçevesinde Şehit yakınları ve gazilerin kamuda istihdamı, vefa borcunun bir gereği olmakla birlikte ''şehitlerin emanetine sahip çıkmak'' ilkesinin ispatıdır. Ancak uygulamada yaşanan problemler, tanınan bu hakkın adaletli ve etkin şekilde kullanılmasını zaman zaman zorlaştırmaktadır. Her yıl düzenli alımlar yapılmasına rağmen, kamuda ayrılan kontenjan, ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Aynı zamanda büyükşehir ve taşra teşkilatlarındaki pozisyon farklılıkları istihdamda adaletsizliği oluşturmaktadır. Çoğu zaman eğitim düzeyi ve mesleki yeterliliklerine uygun olmayan görevlerde çalışmaları hem motivasyon kaybına hem de mesleki tatminsizliğe sebep olmaktadır.

Sosyal yardımların miktarı, ekonomik koşullara göre güncellenmemekte; eğitim, barınma, ulaşım ve sağlık destekleri çoğu zaman yetersi kalmaktadır. Bazı yardımlar ise onay süreçlerindeki gecikmeler nedeniyle aylar sonra ödenmekte, bu da ailelerin mağduriyetini artırmaktadır. Temel ihtiyaç desteği yalnızca su ve elektrikle sınırlı kalmamalı; doğalgaz gibi yaşamsal ihtiyaçları da kapsamalıdır. TOKİ ayrıcalıklarının genişletilmesi, ayrıca engelli vatandaşlara tanınan ÖTV muafiyetinin malul gazileri de kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi, bu kesimin konut ve araç sahibi olabilmesini kolaylaştıracaktır.

Gazilere sunulan sağlık hizmetlerinde de çeşitli aksaklıklar bulunmaktadır. Özellikle ortez ve protez temininde yaşanan güçlükler, düşük kaliteli malzeme kullanımı ve uzun bekleme süreleri, mağduriyetleri artırmaktadır. Pek çok gazi, tedavi için sık sık Ankara'ya gitmek zorunda kalmakta; bu da hem maddi hem manevi açıdan zorluk yaratmaktadır. Gazilerin yaşadığı travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve şehit yakınlarının ihtiyaç duyduğu psikolojik destek hizmetlerinin yetersizliği, bireylerin ruh sağlığına ve toplumsal uyumuna olumsuz yansımaktadır. Bu nedenle, psikolojik destek hizmetlerinin ülke genelinde yaygınlaştırılması, erişimin kolaylaştırılması ve bu hizmetlerin sürekliliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

6353 sayılı Kanun ile şehit ailelerine tanınan ikinci iş hakkının uygulanmasında da aksaklıklar yaşanmaktadır. Özellikle şehidin birden fazla çocuğu olduğunda, ikinci iş hakkının şehidin kardeşine verilmesi, çocuklar arasında mağduriyetlere yol açmaktadır. Bu nedenle iş hakkı öncelikle şehidin çocuklarına tanınmalı, aile içi anlaşmazlıkların önüne geçecek adil bir düzenleme yapılmalıdır.

Şehit ve gazi çocuklarının eğitim süreçlerinde de desteklerin yetersiz olduğu görülmektedir. Eğitim yardımları kapsam olarak sınırlı olup, ekonomik koşullara göre güncellenmemektedir. Üniversitelerde tanınan ücretsiz eğitim hakkının özel ve vakıf üniversitelerini kapsamaması, ayrıca Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile lisans programlarına geçiş yapan öğrencilere desteğin devam etmemesi fırsat eşitliğini zedelemektedir. Bunun yanı sıra, şehit ve gazi çocukları için üniversitelerde ek kontenjan ayrılması da değerlendirilebilecek bir düzenleme olacaktır.

Şehit yakınları ve gaziler, milletimizin fedakârlık ve kahramanlık sembolleridir. Onların taşıdığı yük, sadece bireysel bir fedakârlığın değil; bu vatan topraklarına duyulan derin sevginin göstergesidir. Sunulan destekler, yalnızca bir hak teslimi değil; aynı zamanda milli vicdanın ve toplumsal dayanışmanın güçlenmesidir. Gazilerimizin onurlu bir yaşam sürmesi, şehit ailelerinin kayıplarını gururla taşıyabilmesi; adalet, vefa ve toplumsal birlik değerlerimize olan bağlılığımızın en somut göstergesidir. Şehitlerimizin emanetlerine sahip çıkmak, milletçe taşıdığımız en büyük sorumluluk ve vicdani borcumuzdur.

3.17. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

Genel Görünüm

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrılması planlanan toplam kaynak tutarı 1 trilyon 943 milyar 965 milyon TL olarak belirlenmiştir. Bu tutar, bir önceki yılın başlangıç ödeneği olan 1 trilyon 451 milyar 715 milyon TL'ye kıyasla %34 oranında artış anlamına gelmektedir. Aşağıda, 2026 yılı bütçesinin program türlerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo: Millî Eğitim Bakanlığı 2026 yılı bütçesinin program türlerine göre dağılımı

Program Adı	**2025 Başlangıç Ödeneği (TL)**	**2026 Bütçe Teklifi (TL)**	**2026 Payı (%)**
Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim	84.557.289.000	111.362.768.000	**5,7%**
Hayat Boyu Öğrenme	35.737.840.000	42.206.983.000	**2,2%**
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme	759.742.000	1.189.955.000	**0,1%**
Ortaöğretim	426.177.076.000	573.119.598.000	**29,5%**
Temel Eğitim	758.815.499.000	1.011.015.770.000	**52,0%**
Uluslararası Eğitim İş Birlikleri ve Yurtdışı Eğitim	13.363.432.000	15.158.710.000	**0,8%**
Yönetim ve Destek Programı	132.304.662.000	189.911.962.000	**9,8%**
TOPLAM	**1.451.715.540.000**	**1.943.965.746.000**	**100%**

Tabloya göre, MEB bütçesinin %81,5'i zorunlu eğitim kademeleri olan temel eğitim ve ortaöğretime yönelmiştir. Türkiye'de yaklaşık 24 milyon öğrencinin 18 milyonu bu kademelerde öğrenim görmektedir. Dolayısıyla bütçe dağılımının ağırlıklı olarak bu alana odaklanması yapısal olarak anlaşılabilir bir tercihtir.

Grafik: Eğitim Bütçe Kalemlerinin Oransal Dağılımı

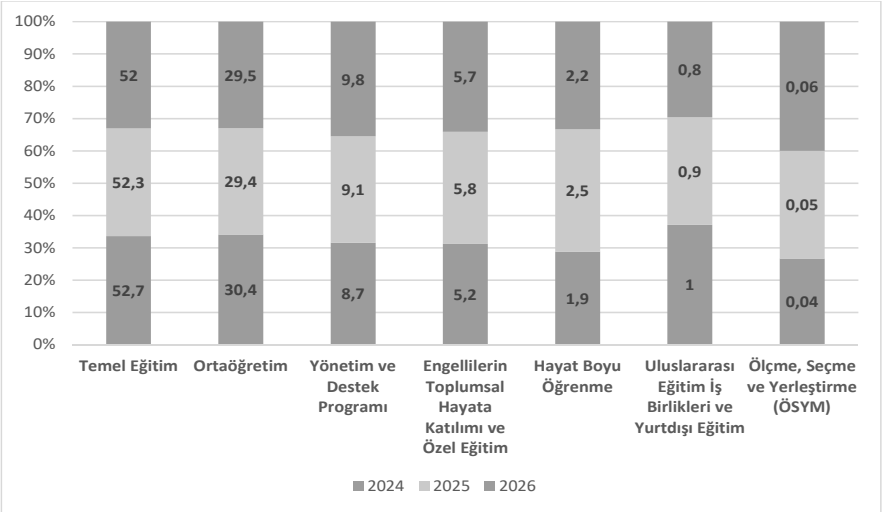

Ancak eğitim sisteminin sürdürülebilirliği ve kapsayıcılığı açısından belirleyici öneme sahip diğer alanlar, özellikle özel eğitim ve hayat boyu öğrenme programları, bütçeden oldukça sınırlı pay alabilmiştir. Özel gereksinimli bireyler için yürütülen programların payı %5,7, hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin payı ise %2,2 düzeyindedir. Bu oranlar, eğitimde fırsat eşitliğini destekleyen politika alanlarının kaynak açısından hâlâ ikincil konumda kaldığını göstermektedir. Yönetim ve destek giderlerindeki %43,5'lik artış, genel artış oranının üzerinde seyretmektedir. Bu artış, idari personel, bina bakımı ve genel hizmet giderlerindeki yükselişle açıklanabilir; ancak aynı zamanda idari maliyetlerin eğitimsel yatırımların önüne geçmeye başladığına da işaret etmektedir. Sonuç itibarıyla, bütçe kompozisyonu eğitim sisteminin mevcut yapısını sürdürmeye yönelik bir eğilim göstermekte; dönüşüm, yenilikçilik ve eşitlik odaklı yatırımlara sınırlı alan bırakmaktadır. Bu eğilimi ekonomik sınıflandırma açısından daha net görebilmek için, bütçenin gider türlerine göre dağılımına bakmak gereklidir.

Tablo: Millî Eğitim Bakanlığı 2025 yılı bütçesinin ekonomik sınıflandırma türlerine göre dağılımı

Gider Kalemi	2025 Başlangıç Ödeneği (TL)	2026 Bütçe Teklifi (TL)	2026 Payı (%)
Personel Giderleri	1.030.744.599.000	1.435.647.556.000	**73,9%**
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	131.744.299.000	174.205.174.000	**9,0%**
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	116.553.046.000	134.194.275.000	**6,9%**
Cari Transferler	31.275.568.000	38.454.419.000	**2,0%**
Sermaye Giderleri	141.254.495.000	160.495.553.000	**8,3%**
Sermaye Transferleri	446.533.000	968.769.000	**0,05%**
Toplam Bütçe	**1.451.715.540.000**	**1.943.965.746.000**	**100%**

Tablo 2, MEB bütçesinin yapısal karakterini açık biçimde ortaya koymaktadır. Toplam bütçenin %82,9'u, yani yaklaşık 1 trilyon 610 milyar TL'si, personel maaşları ve sosyal güvenlik primlerinden oluşan zorunlu cari giderlere harcanmaktadır. Bu oran, önceki yıla göre artış göstermiştir ve bütçenin esnekliğini giderek azaltmaktadır.

Eğitim sisteminin işleyişi açısından kritik öneme sahip mal ve hizmet alım giderleri genel bütçe artışının gerisinde kalmıştır. Bakım, onarım, enerji ve temizlik gibi temel işlevsel harcamalar için öngörülen %15,1'lik artış, okulların günlük finansman sıkıntısının süreceğini göstermektedir. Aynı şekilde, eğitim altyapısını ve uzun vadeli dönüşümü destekleyen sermaye yatırımlarının payı %8,3 düzeyine gerileyerek yatırım kapasitesinin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Sosyal politika boyutunda, fırsat eşitliğini doğrudan destekleyen burs, ücretsiz yemek ve taşımalı eğitim gibi cari transferlerin toplam bütçedeki payı yalnızca %2 seviyesindedir. Bu oran, sosyal koruma hedefleriyle bütçe gerçekleri arasındaki farkın devam ettiğini göstermektedir. Sonuç olarak 2026 yılı MEB bütçesi, artış oranı yüksek olmasına rağmen yapısal olarak "personel ağırlıklı, yatırım oranı zayıf" bir görünüm sergilemektedir.

Kaynakların dağılımı, eğitim sistemini dönüştürmekten ziyade mevcut işleyişi sürdürmeye odaklanmakta; fırsat eşitliği, kalite ve yenilikçilik hedefleri açısından sınırlı bir etki yaratmaktadır.

Eğitimde Rekor Mu, Muhasebe Oyunu Mu? MEB'in Payı Hâlâ Eşik Altında

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın 2026 yılı bütçe sunumuna göre, yükseköğretim kurumları da dâhil edildiğinde eğitime ayrılan toplam kaynak 2 trilyon 896 milyar TL'ye ulaşmıştır. Böylece merkezi bütçeden eğitime ayrılan pay, resmî söylemde %15,3 olarak ifade edilmiştir. Bu oran, Cumhuriyet tarihinde eğitime ayrılan en yüksek düzey olarak sunulmaktadır.

Ancak bu toplam içinde eğitimin ana yüklenicisi olan Millî Eğitim Bakanlığı'nın payı, 2026 yılı teklifinde 1 trilyon 943 milyar 965 milyon TL ile sınırlıdır. MEB'in merkezi yönetim bütçesindeki payı %10,2 düzeyindedir. Dolayısıyla hükümetin "%15,3 ile en büyük pay eğitime ayrıldı" ifadesi, MEB bütçesinin yanı sıra Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler, YÖKAK ve bazı fonlu eğitim kurumlarını da kapsayan geniş bir tanıma dayanmaktadır. Bakanlık ölçeğinde değerlendirildiğinde ise Türkiye, uluslararası standartlarda "genel bütçenin %15'inin eğitime ayrılması" eşiğine hâlâ ulaşamamıştır. Bu durum, eğitim bütçesinin büyüklüğüne rağmen dağılımın merkezî olmayan unsurlar lehine genişlediğini, MEB'in doğrudan politika uygulama kapasitesinin ise sınırlı kaldığını göstermektedir.

Bu çerçevede 2026 bütçesi, kâğıt üzerinde eğitime rekor düzeyde kaynak ayırmış görünmekle birlikte, kaynakların düzeyi ve dağılımı bakımından üç temel sorun alanını öne çıkartmaktadır:

- Bütçenin reel değeri ve alım gücü, yüksek enflasyon ve kur etkisiyle aşınmaktadır.
- MEB bütçesinin payı, toplam eğitim bütçesi söylemine göre daha düşüktür. Programlar arası dağılımda yatırım ve sosyal destek kalemleri sınırlı kalmaktadır.
- Uluslararası standartlara göre öğrenci başına harcama düşüktür ve bu durum, öğrenme çıktıları, PISA sonuçları (yükselmesine rağmen) ve eğitim-istihdam bağlantısına olumsuz biçimde yansımaktadır.

Bütçe Eğitim İçin Yeterli mi?

Eğitim, toplumsal kalkınmanın en temel bileşenlerinden biri olarak ulusal bütçelerde öncelikli konumda olmalıdır. Ancak Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrılan 2026 yılı bütçesi, nominal büyüklüğüne rağmen reel anlamda yetersizdir. Bakanlık bütçesi, 2025'e göre yaklaşık %34

artışla 1 trilyon 943 milyar 965 milyon TL'ye yükselmiş görünmektedir. Fakat bu artış, 2025 yılı boyunca yaşanan yüksek enflasyon ve kur değer kaybı dikkate alındığında, reel olarak bütçenin alım gücünde belirgin bir düşüşe işaret etmektedir.

Bu yetersizlik, bütçe yapısında açık biçimde görülmektedir. Toplam bütçenin %82,9'u personel giderlerine, %8,3'ü sermaye yatırım harcamalarına, yalnızca %2'si ise sosyal destek, burs, taşıma ve ücretsiz yemek gibi cari transferlere ayrılmıştır. Başka bir ifadeyle, her 100 TL'nin 83 TL'si maaş ve zorunlu giderlere, sadece 8 TL'si okulların fiziki kapasitesine gitmektedir. Bu tablo, MEB bütçesinin hâlen "mevcudu sürdürme" niteliğinde olduğunu göstermektedir.

Tablo: Temel Harcama Kalemleri

Ekonomik Kod	**Gider Kalemi**	**2025 Başlangıç Ödeneği (TL)**	**2026 Bütçe Teklifi (TL)**	**Toplam Bütçe İçindeki Payı (%)**	**Yıllık Artış (%)**
01	Personel Giderleri	1.030.744.599.000	1.435.647.556.000	73,9	+39,3
05	Cari Transferler	31.275.568.000	38.454.419.000	2,0	+22,9
06	Sermaye Giderleri	141.254.495.000	160.495.553.000	8,3	+13,6

Tarihsel eğilim de bu durumu teyit etmektedir. 1998'de eğitim bütçesinin %30'unu, 2002'de %17'sini oluşturan yatırım payı, 2026 itibarıyla %8,3'e gerilemiştir. Bu, son yirmi yılda eğitim yatırımlarının yarıdan fazla azaldığı anlamına gelir. Oysa okul yapımı, depreme dayanıklılık güçlendirmeleri, dijital altyapı ve donanım yatırımları gibi kalemler bu dönemde çok daha kritik hale gelmiştir. Bütçedeki bu dengesizlik, doğrudan öğrenme ortamlarının niteliği ve öğrencilerin eğitime erişimi üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin Bakanlığın verilerine göre 2024–2025 eğitim yılında 180 milyon ders kitabı ücretsiz dağıtılmıştır; ancak yardımcı kaynak ve materyal eksiklikleri nedeniyle çok sayıda veli, eğitim materyali temininde özel sektöre

yönelmek zorunda kalmıştır. Bu durum, hane halkı üzerindeki eğitim maliyetinin her yıl artması anlamına gelmektedir. TÜİK'in 2024 verilerine göre, eğitim harcamalarının %21'i haneler tarafından karşılanmaktadır.

Tablo: Mal ve Hizmet Alım Giderleri

Ekonomik Kod	Gider Kalemi	2025 Başlangıç Ödeneği (TL)	2026 Bütçe Teklifi (TL)	Toplam Bütçedeki Payı (%)	Yıllık Artış (%)
03.3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	116.553.046.000	134.194.275.000	6,9	+15,1

Bakanlık, 2026 yılı bütçesini "Cumhuriyet tarihinin en büyük eğitim bütçesi" olarak tanımlamaktadır. Ancak öğrenci başına kamu harcaması göstergeleri, bu iddianın uluslararası ölçekte karşılığının sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. OECD'nin Bir Bakışta Eğitim 2025 raporuna göre Türkiye, ilkokul–ortaöğretim (primary to post-secondary, non-tertiary) düzeyinde öğrenci başına yıllık kamu harcamasında 3.374 ABD Doları seviyesindedir. Aynı gösterge için OECD ortalaması 12.438 dolar düzeyindedir. Bu fark, Türkiye'nin kişi başına eğitim harcamasında OECD ortalamasının yaklaşık dörtte biri seviyesinde kaldığını göstermektedir.

Dolayısıyla, 2026 eğitim bütçesi nominal olarak yüksek görünse de, reel değer, yatırım payı ve uluslararası standartlarla karşılaştırıldığında yetersizdir. Bütçe, eğitim sisteminin yapısal sorunlarını gidermek yerine mevcut harcama kalıplarını sürdürmekte; dijital dönüşüm, nitelik, eşitlik ve fırsat adaleti hedeflerini ertelemektedir. Bu durum, "Türkiye Yüzyılı" söyleminin mali temellerinin zayıf olduğunu göstermekte; eğitime yönelik kamusal yatırım eksikliği, gelecekteki toplumsal refahı sınırlayan önemli bir risk unsuru haline gelmektedir.

Eğitimde Yatırım Çöküşü: Yirmi Yılda Yarıya İnen Sermaye Payı

Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi içinde sermaye giderlerinin payı son yirmi yılda belirgin biçimde azalmıştır. Kurumsal bütçe serileri, 2002 yılında yatırımlara ayrılan payın %17,18 düzeyindeyken, 2022'de %8,06'ya gerilediğini göstermektedir. 2023'te %9,18 oranında sınırlı bir toparlanma yaşanmış, 2024'te ise pay yeniden %9,17 seviyesine düşmüştür.

2026 yılı bütçe teklifi bu eğilimin kalıcı hale geldiğini göstermektedir. Toplam 1 trilyon 943 milyar 965 milyon TL'lik MEB bütçesi içinde sermaye giderleri 160 milyar 495 milyon TL düzeyindedir. Bu tutar, toplam bütçenin yalnızca %8,3'üne karşılık gelmektedir.

Bu tablo, eğitimin fiziki kapasitesini artırmaya ve altyapıyı yenilemeye yönelik kaynakların, personel ve cari harcama yükü altında giderek daraldığını göstermektedir. Yeni okul ve derslik inşaatları, deprem sonrası güçlendirme projeleri, dijital altyapı yatırımları (internet erişimi, akıllı tahta, donanım), laboratuvar, kütüphane ve spor alanı düzenlemeleri için ayrılan payın düşmesi, nitelik temelli iyileşme alanlarını sınırlandırmaktadır.

Saha temelli analizler, okulların bakım, temizlik, ısınma ve donanım ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çektiğini; yerel düzeyde bu açığın çoğu zaman Okul Aile Birlikleri veya hane katkılarıyla desteklendiğini göstermektedir. Bu durum, bütçenin kâğıt üzerinde büyüklüğü artsa da altyapı yatırımlarının bütçe içindeki ağırlığının azaldığı anlamına gelmektedir. Özellikle dezavantajlı bölgelerde bu eğilim, "eski bina – kalabalık sınıf – yetersiz donanım" döngüsünün kırılmasını zorlaştırmakta; eğitimde fırsat eşitliği hedefini sınırlayan yapısal bir faktöre dönüşmektedir.

Grafik: Bazı OECD ülkeleri ve Türkiye'de Eğitime Ayrılan Kaynaklar (GSYH $)

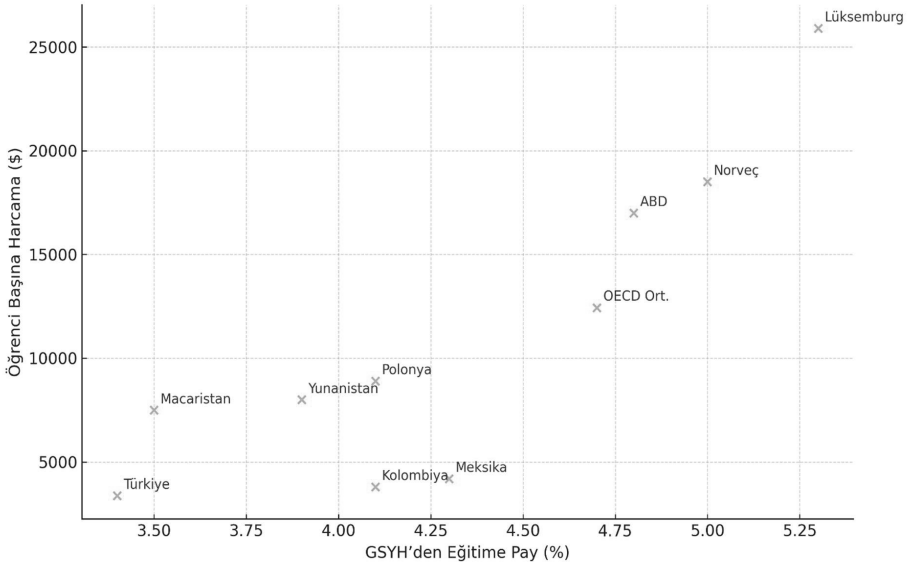

Eğitime ayrılan bütçe payı ile öğrenci başına yapılan harcama birlikte incelendiğinde, ülkelerin eğitim finansmanındaki konumlarının yalnızca bütçenin büyüklüğüne değil, bu bütçenin nasıl önceliklendirildiğine bağlı olduğu açık biçimde görülmektedir. OECD verileri, bu iki göstergenin birbirini tamamladığını; ancak ülkenin ekonomik kapasitesine, politika tercihine ve kamusal öncelik setine göre farklı anlamlar taşıdığını göstermektedir.

Lüksemburg ve Norveç gibi yüksek gelirli ülkeler, GSYH'lerinin yaklaşık %5'ini eğitime ayırmakta ve öğrenci başına 18–25 bin dolar düzeyinde kamu harcaması yapmaktadır. Bu ülkelerde kaynak düzeyi, güçlü öğretmen ücretleri, erken çocukluk hizmetlerine erişim ve modern okul altyapılarıyla birleştiğinde hem yüksek öğrenme çıktıları hem de toplumsal eşitlik üretmektedir.

Meksika ve Kolombiya gibi ülkelerde ise eğitime ayrılan GSYH payı göreli olarak yüksek görünse de, düşük kişi başına gelir nedeniyle öğrenci başına kamu harcaması sınırlı kalmaktadır. Bu durum, "oran yüksek, kapasite düşük" şeklinde özetlenebilecek yapısal bir sınıra işaret eder. Ekonomik taban zayıf olduğunda, bütçedeki yüksek pay bile eğitim kalitesine dönüşememektedir.

ABD ise bu tablonun ters yönlü bir örneğini sunmaktadır. GSYH'sinin yaklaşık %4,7'sini eğitime ayırmasına rağmen büyük ekonomik hacmi sayesinde öğrenci başına kamu harcaması 16–17 bin dolar düzeyindedir. Ancak bu harcama yapısı, kamu ağırlıklı bir eşitleme mekanizması üretmemekte; özel sektör finansmanının baskın olduğu sistem, eyaletler ve gelir grupları arasında belirgin kalite farklarına yol açmaktadır.

Türkiye bu karşılaştırmada en dezavantajlı konumda yer almaktadır. GSYH'den eğitime ayırdığı %3,4'lük pay OECD ortalamasının gerisindedir; öğrenci başına yaklaşık 4.000 dolarlık kamu harcaması ise OECD ortalamasının üçte biri düzeyindedir. Bu göstergeler Türkiye'nin hem ekonomik kapasitesiyle orantılı bir yatırım düzeyine ulaşamadığını hem de eğitimi bütçede öncelikli bir politika alanı hâline getiremediğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Türkiye, eğitim finansmanında eşzamanlı bir öncelik açığı ve kaynak açığı yaşayan az sayıdaki OECD ülkesinden biridir. Sermaye yatırımlarındaki daralma, öğretmen politikalarındaki baskı ve okul altyapısındaki bölgesel eşitsizlikler, sistemin niteliksel dönüşümünü sınırlamakta; 2026 bütçesi büyüklüğüne rağmen eğitimde kalıcı bir altyapı ve kalite sıçraması yaratacak düzeye ulaşmamaktadır.

Eğitime Öncelik Veriyoruz Söylemi OECD Verileriyle Çelişiyor

Uluslararası göstergeler, Türkiye'nin eğitim bütçesinin yapısal olarak yetersiz kaldığını net biçimde göstermektedir. OECD'nin Bir Bakışta Eğitim 2025 raporuna göre Türkiye, ilkokuldan yükseköğretime kadar eğitime GSYH'sinin yalnızca %3,4'ünü ayırmaktadır; OECD ortalaması ise %4,7'dir. Öğrenci başına kamu harcaması da aynı eğilimi yansıtmaktadır: Türkiye'de ilkokul–ortaöğretim düzeyinde öğrenci başına yıllık kamu harcaması yaklaşık 4.000 ABD dolarıdır. OECD ülkelerinde ise bu tutar 10.000–12.000 dolar düzeyindedir. Bu iki gösterge birlikte ele alındığında, Türkiye'nin hem bütçede eğitime ayırdığı pay hem de öğrenci başına sağladığı reel kaynak açısından OECD ortalamasının belirgin biçimde gerisinde kaldığı görülmektedir.

Grafik: Eğitime Ayrılan Kaynak – Türkiye–OECD Karşılaştırması (2025)

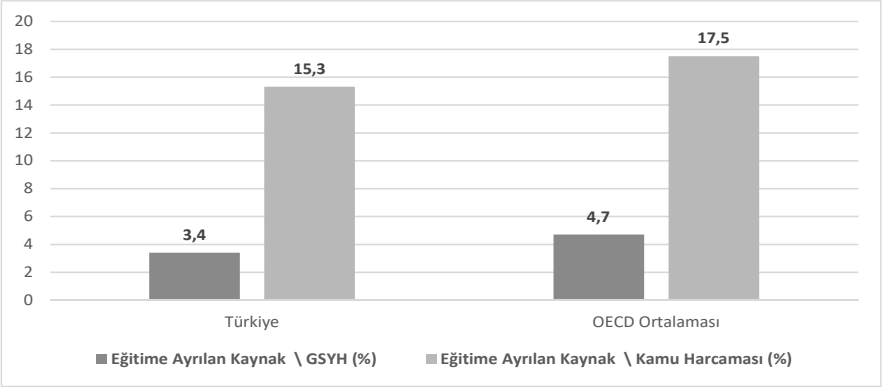

Kaynak: OECD Türkiye 2024

Bu görünüm, Türkiye'nin eğitime bütçesel olarak "görünürde" bir pay ayırmasına rağmen, ekonomik kapasite ve kişi başına kaynak düzeyi açısından OECD ortalamasının belirgin biçimde altında kaldığını göstermektedir. Eğitime ayrılan GSYH payı artmış gibi görünse bile, ülke ekonomisinin büyüklüğüyle orantılı olarak eğitime yönlendirilebilen reel kaynak sınırlıdır. Bu nedenle eğitimin genel bütçe içindeki ağırlığı kâğıt üzerinde yükselirken, öğrenci başına düşen gerçek mali kapasite aynı ölçüde artmamakta; bu da niteliksel dönüşüm için gereken finansman tabanının hâlâ zayıf olduğunu ortaya koymaktadır.

Yıllar içindeki seyre bakıldığında eğitimin kamu harcamaları içindeki payının 2010'lu yılların ortasında %12–13 bandına kadar çıktığı, 2020 sonrasında ise %10'un altına gerilediği görülmektedir. 2026 itibarıyla bu oranın yeniden %15,3 seviyesine yükselmesi dikkat çekici görünmekle birlikte, artışın önemli bir kısmı yüksek enflasyonun ve deprem sonrası zorunlu harcamaların bütçeyi genel olarak şişirmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla nominal büyüme gerçekte bir iyileşmeye işaret etmemekte; reel olarak eğitime yönelen kaynak, geçmiş yıllardaki güçlü düzeyine hâlâ tam anlamıyla ulaşamamaktadır.

Grafik: Öğrenci Başına Kamu Harcaması – Türkiye ve OECD Karşılaştırması (2024)

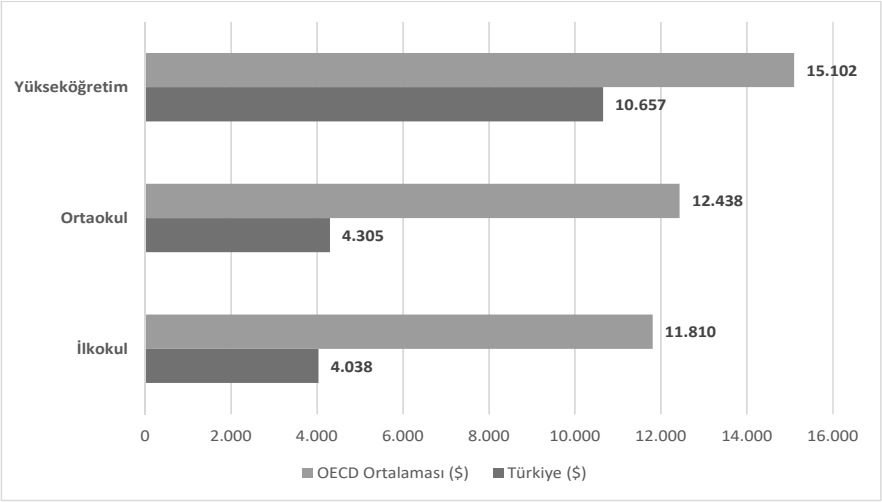

Kaynak: OECD Türkiye 2024

2024 verileri, Türkiye'nin öğrenci başına kamu harcamasının OECD ortalamasının yaklaşık üçte biri düzeyinde kaldığını net biçimde göstermektedir. 2025 yılı itibarıyla tablo değişmemiştir: ilkokul ve ortaokul düzeyinde Türkiye'nin öğrenci başına harcaması 4.000 dolar civarındayken, OECD ortalaması 11.000–12.500 dolar aralığında seyretmektedir. Bu fark yalnızca Türkiye'nin ekonomik kapasitesinin sınırlılığından değil, bütçe dağılımındaki öncelik tercihinden de doğmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin yaklaşık %82'si personel giderlerine ayrılmakta; yatırımlar %8 gibi son derece düşük bir seviyede kalmakta; sosyal destekler ise toplam harcamanın yalnızca %2'sini oluşturmaktadır.

Dolayısıyla hem GSYH'den eğitime ayrılan pay hem de öğrenci başına yapılan kamu harcaması birlikte değerlendirildiğinde Türkiye, OECD ortalamasının yalnızca bütçe oranı bakımından değil, reel harcama düzeyi açısından da belirgin biçimde gerisindedir. Bu tablo, eğitim finansmanının niceliksel büyüklüğünden ziyade yapısal niteliğinin sorunlu olduğunu; fonların dağılımı, yatırımın yetersizliği ve kaynak tahsisindeki önceliklerin güncellenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Eğitimde niteliksel dönüşümün gerçekleşebilmesi için finansman modelinin hem miktar hem de bileşim açısından yeniden ele alınması artık kaçınılmaz görünmektedir.

Yoksulluk Büyüyor, Eğitim Destekleri Yetişmiyor

Türkiye'de eğitim bütçesinin sosyal boyutu, çocuk yoksulluğu ve eğitimde fırsat eşitsizliğiyle mücadelede kritik bir rol oynamaktadır. Ancak mevcut göstergeler, öğrencilere sağlanan sosyal desteklerin hem kapsam hem de etki bakımından sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre 2023–2024 öğretim yılında 1 milyon 146 bin 213 öğrenci ücretsiz taşıma, 1 milyon 29 bin 245 öğrenci ise ücretsiz öğle yemeği hizmetinden yararlanmıştır. Taşıma, yemek ve pansiyon giderleri için 2024 yılı bütçesinde toplam 24,9 milyar TL ödenek ayrılmıştır.

2025 bütçe sunumunda taşımalı eğitim ve yemek hizmetlerinin kapsamının genişletileceği belirtilmiştir. Aynı sunumda, ilgili hizmetlere yönelik kaynak tutarı 33,4 milyar TL olarak planlanmıştır. Bununla birlikte, örgün eğitimde 18 milyona yaklaşan öğrenci nüfusu dikkate alındığında, sosyal desteklerden yararlanan öğrenci oranının hâlâ oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Ders kitaplarının ve büyük ölçüde yardımcı kaynakların ücretsiz sağlanması, hanelerin eğitime ilişkin doğrudan maliyetlerini kısmen azaltmaktadır. Ancak bağımsız saha araştırmaları, beslenme, ulaşım, giyim ve kırtasiye gibi zorunlu giderlerin birçok ilde aile bütçesi üzerindeki yükü artırdığını; özellikle lise çağındaki öğrencilerde bu maliyet baskısının devamsızlık ve okul terki riskini büyüttüğünü göstermektedir. Eğitimle bağlantılı sosyal yardımlar—örneğin Şartlı Eğitim Yardımları—mevcut tutarları ve artan yaşam maliyetleri karşısında sınırlı bir etki üretmektedir.

Ücretsiz öğün politikası, bu tablo içinde en yüksek sosyal çarpan etkisine sahip müdahalelerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bağımsız maliyet analizlerine göre, okul öncesinden lise son sınıfa kadar tüm öğrencilere yılda 185 gün süreyle bir öğün ücretsiz yemek sağlanması için yaklaşık

165 milyar TL düzeyinde bir kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tutar 2024 yılı MEB bütçesinin yaklaşık %13'üne, 2026 yılı bütçesi (1,94 trilyon TL) esas alındığında ise yaklaşık %8,5'ine karşılık gelmektedir.

Uluslararası deneyimler, okul beslenme programlarının yalnızca yetersiz beslenmeyi azaltmadığını; devamsızlığı düşürdüğünü, akademik başarıyı artırdığını ve çocukların fiziksel ile psikososyal iyilik hâlini belirgin biçimde güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle kapsamlı ve düzenli bir okul yemeği programı, eğitimde fırsat eşitliğini artıran en etkili sosyal politikalar arasında değerlendirilmektedir.

TÜİK'in son eğitim harcaması istatistikleri, Türkiye'de toplam eğitim harcamalarının %83,5'inin devlet, %7,9'unun ise haneler tarafından karşılandığını göstermektedir. Ancak gelir gruplarına göre dağılım oldukça eşitsizdir: en alt %20'lik gelir grubunun toplam hane eğitim harcamalarındaki payı %1,5 seviyesindeyken, en üst %20'lik gelir grubunun payı %60'ın üzerindedir. Bu durum, özel eğitim harcamalarının sosyoekonomik eşitsizlikleri derinleştiren bir mekanizma haline geldiğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

TEPAV'ın yoksulluk analizleri ise çocuk yoksulluğunun hâlen yetişkin yoksulluğunun yaklaşık iki katı seviyesinde (%33–34) olduğunu; yoksul çocuk sayısının son yıllarda anlamlı şekilde azalmadığını göstermektedir. Çocuk yoksulluğu, doğrudan eğitim hakkını aşındıran bir olgudur: yetersiz beslenme, ulaşım giderleri ve eğitim materyallerine erişimde yaşanan sıkıntılar, eğitimin sürekliliğini ve eşitliğini doğrudan zedelemektedir.

Bu nedenle 2026 yılı MEB bütçesi değerlendirilirken yalnızca toplam ödenek büyüklüğü ya da personel–yatırım dengesi değil, sosyal destek bileşeninin kapsamı ve etkililiği temel bir kriter olarak ele alınmalıdır. Ücretsiz ve nitelikli okul yemeği, taşıma desteği ve kırtasiye yardımlarının kapsamının kademeli biçimde genişletilmesi; özellikle dezavantajlı bölgelerde bu desteklerin evrensel hak düzeyine çıkarılması, eğitim bütçesinin nicelikten nitelik ve eşitlik eksenine kaydırılmasının en somut adımlarından biri olacaktır.

Konteyner Okullar Kalıcılaşıyor: Afet Bölgesinde Eğitim Hâlâ Geçici

6 Şubat depremlerinin ardından Millî Eğitim Bakanlığı verileri, 11 ilde 3,7 milyon öğrencinin ve 220 bin öğretmenin doğrudan etkilendiğini; yapılan hasar tespitlerinde ise 119.200'den fazla dersliğin kullanılamaz hale geldiğini göstermektedir. Bu tablo, 2025–2026 döneminde MEB bütçesi açısından deprem bölgesine yönelik yatırımları hayati bir öncelik hâline getirmektedir.

Ancak 2026 bütçe belgeleri incelendiğinde kalıcı okul yapımları, geçici konteyner okullar ve güçlendirme projeleri için ayrılan kaynakların ayrı bir alt program altında izlenmediği görülmektedir.

MEB'in 2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025 Yılı Performans Programı ve Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın deprem bölgesine ilişkin değerlendirmeleri birlikte okunduğunda, okul yapımı ve onarım çalışmalarının sürdüğü belirtilmekle birlikte; tamamlanan okul sayısı, devam eden projelerin ilerleme oranı, geçici eğitim alanlarının dağılımı ve il bazında tamamlanma takvimleri gibi performans göstergelerinin bütçe veya rapor metinlerinde ayrıntılı biçimde yer almadığı görülmektedir.

Afetin üçüncü yılına girilirken konteyner ve diğer geçici eğitim yapılarının hâlâ yaygın biçimde kullanılıyor olması, geçici çözümlerin fiilen kalıcı hâle gelme riski taşıdığını göstermektedir. UNDP'nin 2025 değerlendirmesinde birçok okul binasının erişilebilirlik ve sismik dayanım açısından yetersiz olduğu ve güçlendirme süreçlerinde evrensel tasarım ilkelerinin yeterince gözetilmediği vurgulanmaktadır.

2026 yılı MEB bütçesinde deprem bölgesine yönelik yatırımlar ayrı, izlenebilir bir alt program olarak tanımlanmamış; "afet dirençli okul altyapısı" hedefi somut yatırım planlarına dönüştürülmemiştir. Kaynaklar Sermaye Giderleri, Mal ve Hizmet Alımları ve Cari Transferler içerisinde dağınık bir biçimde yer almakta, deprem bölgesine özgü bir izleme kodu bulunmamaktadır. Bu durum, hem kaynak takibini hem de performans denetimini güçleştirmektedir.

Benzer biçimde psikososyal destek alanında da sürdürülebilir bir bütçeleme mekanizması oluşturulmamıştır. 2024 yılında deprem bölgesinde 1 milyonu aşkın öğrenci ve veliyle psikososyal görüşme yapıldığı belirtilmesine rağmen, 2025–2026 döneminde bu çalışmaların sürekliliğini güvence altına alacak özel bir bütçe bileşeni bulunmamaktadır.

MEB'in 2024–2028 Stratejik Planı "afetlere dirençli okul tasarımı" hedefini içermekle birlikte, bu hedef 2026 yılı yatırım programlarında ölçülebilir bir performans göstergesine dönüştürülmemiştir. Güçlendirme ve yeniden inşa süreçlerinde erişilebilirlik, enerji verimliliği ve engelli öğrencilerin eğitime erişimi gibi kritik alanlarda somut hedef tanımlanmamıştır. Böylece, afet sonrası üçüncü yıla girilirken "kaç okulun gerçekten afet dirençli standartlara yükseltildiği" sorusu hâlâ yanıtsız kalmaktadır.

Sonuç olarak, 2026 yılı MEB bütçesi deprem bölgesini öncelikli alan olarak tanımlamakla birlikte; kalıcı okul yapımı, psikososyal destek ve afet dirençli altyapı konularında il bazlı, ölçülebilir ve izlenebilir bir politika çerçevesi sunmamaktadır. Niceliksel ilerlemeler kaydedilmiş olsa da, sürdürülebilirlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından ciddi yapısal eksiklikler devam etmektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2024 yılında kamuoyuna açıkladığı "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli", son yirmi yılın en kapsamlı öğretim programı değişikliklerinden birini temsil etmektedir. Ancak reformun hazırlık süreci, maliyet planlaması ve bilimsel temellendirmesi bakımından ciddi belirsizlikler içermektedir.

Öncelikle, müfredat değişikliğinin bütçeye getireceği mali yük kamuoyuyla paylaşılmamıştır. Öğretim materyalleri, içerik geliştirme, hizmet içi eğitim ve ölçme araçları gibi temel alt kalemlere ilişkin herhangi bir mali hesaplama 2024 Faaliyet Raporu, 2025 Performans Programı veya 2026 Bütçe Sunumu'nun hiçbir bölümünde yer almamaktadır. Bu durum, kapsamlı bir müfredat reformunun mali ve idari planlamasının yapılmadığı izlenimi yaratmaktadır.

Türkiye'de 2005 yılından itibaren uygulanan yapılandırmacı yaklaşım, öğrencinin bilgiyi aktif biçimde inşa etmesini esas almış; bu yönelim 2010'lu yıllar boyunca korumuştur. Ancak 26 Nisan 2024'te açıklanan yeni müfredat, önceki programlardan farklı olarak belirgin bir felsefi yönelim değişikliğine sahiptir. "Hedef Öğrenci Profili" ve "erdem–değer–eylem" odağı, programın bilişsel bir çerçeveden çok idealist ve değer merkezli bir yapıda kurgulandığını göstermektedir.

Müfredatta yer alan kavramsal yoğunluk, uygulamada önemli güçlükler yaratmaktadır. Kavramsal beceri, süreç becerisi, eğilim, eylem, değer, sosyal-duygusal beceri gibi çok sayıda kategori, öğretmenlerin ders planlamasında pedagojik bütünlüğü korumasını zorlaştırmakta; öğrenme sürecini karmaşıklaştırmaktadır.

Yeni müfredatın pilot uygulama yapılmaksızın doğrudan hayata geçirilmesi ise reformun etkililiğini ölçmeyi imkânsız hâle getirmektedir. Pilot çalışmaların yokluğu, programın hangi yaş grubunda veya hangi bölgelerde daha işlevsel olduğuna ilişkin ampirik veri üretilememesi anlamına gelmektedir. Ayrıca ortak metin ve öğretmen kılavuzlarında kaynakça bulunmaması,

programın bilimsel temellerini zayıflatmaktadır. Eğitim Reformu Girişimi ve çeşitli akademik raporlar da bu eksikliğe dikkat çekmektedir.

Ölçme-değerlendirme yapısı da köklü biçimde değişmiştir. Tanılayıcı, biçimlendirici ve düzey belirleyici ölçme yaklaşımı süreci izlemeyi amaçlasa da, kalabalık sınıflarda öğretmen ve öğrenci üzerinde ek iş yükü oluşturmaktadır. 2024–2025 yılında ilk olarak 5. ve 9. sınıflarda uygulanan yeni araçlar, özellikle portfolyo ve performans görevlerinin yoğunluğu nedeniyle uygulamada zorluk yaratmaktadır.

İçerik tasarımına bakıldığında bazı temel öğrenme alanlarının sarmal program anlayışına aykırı biçimde yerinden çıkarıldığı görülmektedir. Bu durum öğrencinin bilgi birikimini basamaklı şekilde inşa etmesini zorlaştırabilir ve yapılandırmacı öğrenme ilkeleriyle çelişebilir.

MEB'in 2024 Faaliyet Raporu ve 2025 Performans Programı'nda yeni müfredatın uygulanmasına ilişkin bütçe, hizmet içi eğitim takvimi veya performans göstergesi yer almamaktadır. Rehber materyal ve uygulama kılavuzlarının önemli bir bölümünün henüz tamamlanmamış olması da reformun sahadaki etkililiğini sınırlamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli eğitim sisteminde kapsamlı bir vizyon değişikliği iddiası taşısa da uygulama sürecinde bilimsel temellendirme, pilot uygulama, öğretmen desteği ve mali planlama açısından önemli boşluklar bulunmaktadır. Programın kavramsal yoğunluğu öğretmen ve öğrenci üzerindeki yükü artırmakta; ölçme-değerlendirme sistemindeki belirsizlikler öğrenme çıktılarını güvenilir biçimde izlemeyi zorlaştırmaktadır. 2026 bütçesinde bu dönüşüme ilişkin herhangi bir özel mali planlama veya performans göstergesinin yer almaması, müfredat reformunun kurumsal bir temele dayanmadığını göstermektedir.

Öğretmen Yoksulluğu Gerçek: Maaşlar Yoksulluk Sınırının Altında

Öğretmenlik, bir ülkenin geleceğini belirleyen beşerî sermayeyi yetiştiren en kritik mesleklerden biri olmasına rağmen Türkiye'de öğretmenlerin gelir düzeyi, bu sorumluluğun ağırlığını yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. TÜRK-İŞ'in Ekim 2025 dönemi için açıkladığı dört kişilik aile yoksulluk sınırı 92 bin TL'nin üzerindedir. Mevcut maaş düzeyleri ise bu sınırın gerisinde seyretmekte; öğretmenlerin önemli bir bölümü temel yaşam maliyetleri karşısında ekonomik olarak kırılgan bir konumda bulunmaktadır.

Bu tablo yalnızca mesleğe yeni başlayan öğretmenleri değil, yüksek kıdeme sahip olanları da etkilemektedir. Büyükşehirlerde hızla artan kira, ulaşım ve gıda maliyetleri öğretmenlerin

maaşlarını aşındırmış; mesleğin ekonomik güvence sağlayan niteliğini belirgin biçimde zayıflatmıştır. Öğretmenlerin bir kısmının geçimini sağlayabilmek için yoğun ders yükü talep etmesi veya meslek dışı alternatiflere yönelmesi bu baskının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu noktada önemli bir yapısal husus gözden kaçırılmamalıdır: Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin çok büyük bir bölümü zaten personel giderlerinden oluşmaktadır. Öğretmenin ekonomik güvenceye kavuşması, yalnızca gelir artışı anlamına gelmez; mesleğin toplumsal prestijini yükseltir, nitelikli iş gücünü sisteme çeker ve mevcut öğretmenlerin motivasyonunu güçlendirir. Kısacası maaşa yapılacak her iyileştirme hem beşerî sermaye niteliğini artırır hem de eğitimde kaliteyi doğrudan destekleyen bir yatırım niteliği taşır.

Gelir düzeyindeki baskı, eğitim sisteminin bütününü etkileyen yapısal sonuçlar doğurmaktadır. Ekonomik güvencesi zayıf bir öğretmen kitlesi, eğitimde sürdürülebilir kaliteyi sağlayamaz; nitelikli gençlerin öğretmenlik mesleğine yönelme eğilimi düşer, meslekte kalma oranları zayıflar. Öğretmen maaşlarının yoksulluk sınırının altında seyretmesi, bu nedenle yalnızca bir ücret değil, aynı zamanda bir eğitim politikası ve toplumsal refah sorunu olarak görülmelidir.

Sonuç olarak, öğretmenlerin temel yaşam maliyetlerine karşı korunaksız kalması ve maaşların yoksulluk sınırının altında seyretmesi, eğitimin niteliğini doğrudan etkileyen yapısal bir risk alanı yaratmaktadır. Öğretmen maaşlarının yaşam maliyetleriyle uyumlu düzeye yükseltilmesi hem çalışanların refahı hem de eğitim sisteminin bütünlüğü ve geleceği açısından ertelenemez bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Grafik: Öğretmenlerin Maaş Memnuniyeti – Türkiye ve OECD Ortalaması

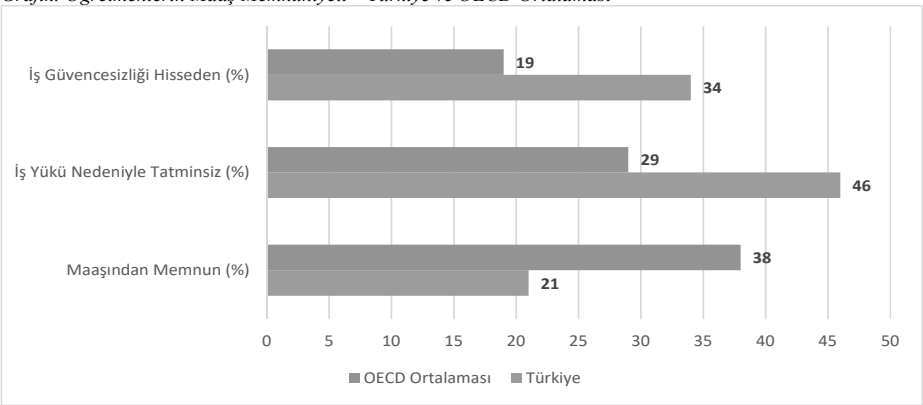

Kaynak: OECD TALIS 2024 Türkiye Raporu

İstihdam türlerine bakıldığında öğretmen kadrolarındaki yapısal sorun daha görünür hâle gelmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2024–2025 öğretim yılı resmî istatistiklerine göre Türkiye genelinde 86.136 ücretli öğretmen görev yapmaktadır. Bu grup, aynı sınıflarda aynı öğretim faaliyetini yürütmesine rağmen kadrolu öğretmenlere kıyasla daha düşük ücret almakta ve herhangi bir iş güvencesi taşımamaktadır.

Buna ek olarak 64.509 sözleşmeli öğretmen de geçici statüde istihdam edilmektedir. Böylece güvencesiz iki istihdam türü toplamda 150.645 öğretmene ulaşmakta ve 1 milyon 187 bin 409 kişilik toplam öğretmen arzının yaklaşık %12,7'sini oluşturmaktadır. Bu oran, eğitim gibi kamu hizmetinin en temel bileşeninin kayda değer bir bölümünün geçici ve kırılgan istihdam koşullarında çalıştığını göstermektedir.

Bu tablo yalnızca öğretmenlerin gelir güvencesi ve mesleki sürekliliği açısından değil, eğitim sisteminin bütünsel işleyişi bakımından da ciddi bir risk taşımaktadır. Güvencesiz istihdamın yüksek olduğu yapılarda öğretmen devri artmakta, okullarda kurumsal hafıza zayıflamakta ve özellikle dezavantajlı bölgelerde uzun vadeli eğitim kalitesi olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle mevcut istihdam yapısı, yalnızca bir personel politikası sorunu değil; doğrudan öğrenme çıktıları, fırsat eşitliği ve eğitimde sürdürülebilirlik açısından da yapısal bir kırılganlık olarak değerlendirilmelidir.

Grafik: Kadrolu – Sözleşmeli – Ücretli Öğretmen Oranı

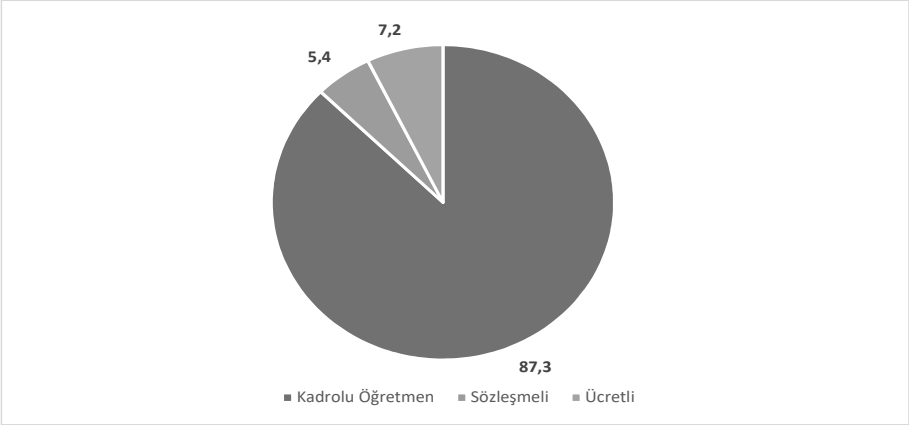

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2024 İdari Faaliyet Raporu, Milli Eğitim İstatistikleri 2024\25

Kariyer basamakları uygulaması, öğretmenler arasındaki ücret ve statü farklılıklarını derinleştiren bir başka unsur olarak öne çıkmaktadır. “Uzman Öğretmen” ve “Başöğretmen” unvanlarının büyük ölçüde merkezi sınav performansına indirgenmesi, mesleki gelişimin bütüncül niteliğini zayıflatmakta; hizmet yılı, sınıf içi deneyim ve pedagojik yeterlik gibi nitelikleri geri plana itmektedir. Bu durum, öğretmenlerin kendi aralarında rekabet baskısını artırmakta ve çalışma ortamındaki profesyonel iş birliğini olumsuz etkileyebilmektedir.

Atama süreçlerinde uygulanan mülakat sistemi de benzer biçimde mesleğe girişte güven sorununu büyütmektedir. Yazılı sınavda başarılı olan adayların mülakatlarda ölçütleri belirsiz değerlendirmelerle elenebilmesi, hem şeffaflık hem de liyakat ilkeleri açısından tartışmalara yol açmaktadır. Genç öğretmenlerde oluşan bu güvensizlik iklimi, mesleğin toplumsal itibarını da zedelemektedir.

Tüm bu unsurlar, öğretmenlerin çalışma koşullarıyla eğitim kalitesi arasındaki bağın ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Ekonomik baskılar, güvencesiz istihdam modelleri ve kariyer sistemindeki belirsizlikler sürdükçe, öğretmenlerin mesleki motivasyonunu ve yenilikçi uygulamalara yönelimini artırmak zorlaşmaktadır. Nitelikli eğitimin ön koşulu, öğretmenlerin insana yaraşır yaşam ve çalışma koşullarına sahip olmasıdır.

Bu çerçevede, öğretmen maaşlarının yoksulluk sınırıyla uyumlu bir düzeye yükseltilmesi, kadrolu istihdamın esas hâline getirilmesi ve mülakat temelli atama uygulamasının gözden geçirilmesi, eğitimde güvenin ve mesleki istikrarın yeniden tesis edilmesi açısından kritik önem taşımaktadır. 2026 bütçesinde ise bu alanlara yönelik somut bir iyileştirme adımı henüz görülmemektedir.

Okullarda Temel Hizmet Krizi: Temizlik ve Güvenlik Geçici Personelle Ayakta Tutuluyor

Türkiye’de eğitimin niteliği yalnızca öğretmen kadrolarının gücüyle değil, okulların temizlik, güvenlik ve bakım-onarım kapasitesinin sürekliliğiyle de yakından ilişkilidir. Millî Eğitim Bakanlığı’nın 30 Eylül 2024 tarihli resmî açıklamasına göre, Bakanlığa bağlı 60.487 okulda temizlik hizmetleri için toplam 143.355 personel görevlendirilmiştir. Bu personelin 49.578’i kadrolu, 30.000’i Toplum Yararına Program (TYP) kapsamında, 63.777’si ise İşgücü Uyum Programı (İUP) kapsamında çalışmaktadır. Aynı dönemde yayımlanan 2024–2025 Örgün Eğitim İstatistikleri, Türkiye’de toplam 74.040 okul bulunduğunu; bunların 59.336’sının resmî, 14.700’ünün özel statüde olduğunu göstermektedir. Bu tablo, temizlik hizmetlerinin neredeyse

tamamının devlet okullarında yürütüldüğünü ve MEB'e bağlı okullarda ortalama 2,4 kişilik bir temizlik personeli kapasitesi oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Personelin büyük bölümünün TYP ve İUP gibi geçici istihdam modellerine dayanması, özellikle öğrenci nüfusunun yüksek olduğu bölgelerde hizmet sürekliliğini zayıflatan yapısal bir unsur hâline gelmektedir. 2025 yılında TYP ve İUP kontenjanlarının artırılmasına yönelik idari adımlar atılmış olsa da, İUP için öngörülen 120 bin kişilik kapasitenin önemli bir bölümü hâlen doldurulamamıştır. Bu nedenle sahada pek çok okulda personel devri, kısa süreli görevlendirme ve il-ilçe bazında dengesiz dağılım sorunlarının devam ettiği görülmektedir. Aynı eğitim yılı içinde birden fazla temizlik personelinin değişmesi, hem hijyen standartlarının korunmasını güçleştirmekte hem de okul operasyonlarında kesintilere yol açmaktadır. Özel okullarda ise TYP ve İUP uygulanmadığı için temizlik ve destek hizmetleri doğrudan istihdam yoluyla sağlanmakta; bu durum kamu ve özel okullar arasındaki hizmet kapasitesi farkını belirginleştirmektedir.

2026 bütçe sunumunda yer alan bilgiler, bakım-onarım, enerji giderleri ve küçük tesisat harcamaları için yaklaşık 16 milyar TL ödenek ayrıldığını göstermektedir. Ancak bu kaynağın okul bazında izlenebilir bir bütçe kalemi altında tanımlanmamış olması, her bir okulun rutin işletme giderlerine ne ölçüde pay aktarılabildiğinin değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Uygulamada özellikle kırsal bölgelerdeki okulların elektrik, su, ısınma ve küçük onarım gibi temel giderleri karşılamak için okul-aile birlikleri veya velilerin gönüllü katkılarına bağımlı hâle geldiği görülmektedir. Bu durum, kamusal eğitimin finansman yükünün giderek hanelere kaydığı ve bölgesel eşitsizliklerin yapısal olarak derinleştiği bir tabloyu işaret etmektedir.

Okul güvenliği ise bu genel resmin en zayıf halkası olarak öne çıkmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, 2025 yılı itibarıyla kadrolu güvenlik personeli sayısına ilişkin güncel bir veri yayımlamamıştır. Bu nedenle kapasite yalnızca il müdürlüklerinin açıkladığı sınırlı bilgiler ve saha gözlemleri üzerinden izlenebilmektedir. Türkiye genelinde 74.040 okul bulunduğu dikkate alındığında, en az her okulda bir tam zamanlı güvenlik görevlisi ihtiyacı sendikalar tarafından dile getirilmektedir. Mevcut durumda güvenlik hizmetleri çoğunlukla TYP–İUP kapsamında görevlendirilen geçici personel veya okul bütçeleriyle sağlanan düşük ücretli çalışanlarla yürütülmektedir. Bu yapı, tıpkı temizlik hizmetlerinde olduğu gibi süreklilik ve kalite standartlarının kırılganlığına yol açmaktadır.

Özel Okullar Teşvikli, Öğretmenleri Güvencesiz

Türkiye'de özel öğretim kurumlarının payı son yıllarda istikrarlı biçimde artmaktadır. Bu artış, kamusal eğitim kapasitesinin sınırlı kaldığı alanlarda özel okulların daha görünür hâle geldiğini göstermektedir. Ancak büyüme eğilimi, kamusal hizmetlerin finansmanı, denetim kapasitesi ve öğretmen istihdamı açısından bazı yapısal tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Özel okullar, 2020 sonrasında doğrudan öğrenci teşvikleri kaldırılmış olmakla birlikte, vergi muafiyetleri, yatırım teşvik belgeleri, arsa tahsisleri ve çeşitli giderlerde sağlanan kolaylıklar gibi dolaylı mekanizmalar aracılığıyla desteklenmeye devam etmektedir. 2014–2019 döneminde yaklaşık 6 milyar TL tutarında doğrudan teşvik sağlanmış olması, özel öğretimin kamu kaynaklarıyla ilişkisini ortaya koyan önemli bir örnektir. Buna karşın, kamu okullarının temizlik, güvenlik, bakım ve işletme giderleri için ayrılan ödeneklerin sınırlı kalması ve okul bazında izlenebilir olmaması dikkat çekmektedir.

Özel okul öğretmenlerinin çalışma koşulları da bu çerçevenin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. MEB istatistiklerine göre yaklaşık 180 bin öğretmen özel öğretim kurumlarında görev yapmaktadır. Bu öğretmenlerin önemli bir bölümü kısa süreli sözleşmeler, düşük ücret düzeyleri ve iş güvencesi eksikliği ile karşı karşıyadır. Sektör raporları ve sendikal veriler, özel okul öğretmenlerinin maaşlarının çoğu zaman asgari ücret seviyesine yakın olduğunu, sigorta primlerinin düşük gösterilebildiğini ve yaz tatillerinde sözleşme gereği maaş kesintilerinin yaşanabildiğini göstermektedir. Bu durum, öğretmenlik mesleğinin bütüncül statüsü üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Kamu okullarında ise aynı dönemde temizlik personeli, güvenlik hizmetleri ve bakım-onarım ödeneği gibi kritik alanlarda kronik kapasite sorunları sürmektedir. Böylece özel okul kapasitesinin büyümesi ile kamusal eğitim altyapısındaki yetersizlikler arasında paralel bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu ilişki, özel öğretimin gelişimini engellemekten ziyade, kamusal eğitim standardının güçlendirilmesi gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır.

Bu çerçevede 2026 bütçesinde, özel öğretim kurumlarına sağlanan dolaylı desteklerin şeffaf biçimde izlenmesi, özel okul öğretmenleri için taban ücret uygulamasının yasal zemine kavuşturulması ve özel–kamu okulları arasındaki kalite farkının düzenli performans göstergeleriyle takip edilmesi gerekli görülmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi, kamusal eğitim sisteminin kurumsal kapasitesinin sürdürülebilir biçimde desteklenmesine bağlıdır.

Ders Kitapları, Yeni Müfredat ve Erişim Sorunu

Ders kitapları, müfredat değişikliklerinin somut yansıması ve eğitimde fırsat eşitliğinin temel araçlarından biridir. Türkiye'de 2003 yılından bu yana tüm kademelerde ücretsiz ders kitabı dağıtımı uygulanmakta; bu politika kamusal eğitimin en köklü sosyal destek mekanizmalarından biri olarak görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2026 Bütçe Sunumunda yer alan verilere göre, 2025–2026 eğitim-öğretim yılında yaklaşık 184 milyon ders kitabının öğrencilere ücretsiz ulaştırılması planlanmaktadır. Uygulamanın başlangıcından bu yana dağıtılan toplam kitap sayısı ise 4,3 milyar adede ulaşmıştır.

Bütçesel açıdan bakıldığında ders kitapları önemli bir mali yük oluşturmaktadır. Bakanlık verileri, 2025 yılı için ders kitabı ve yardımcı kaynakların basım ile dağıtımı amacıyla yaklaşık 8,7 milyar TL ödenek ayrıldığını göstermektedir. Kâğıt fiyatlarındaki artış, döviz kuru dalgalanmaları ve basım kapasitesine ilişkin ihale süreçleri bu kalemi giderek artan bir maliyet unsuru hâline getirmiştir. Yeni müfredatın hayata geçmesiyle birlikte tüm kademelerde öğretim programına uygun yeni kitapların hazırlanması da ilave bir baskı oluşturmaktadır.

Son iki yılda yayımlanan genelgelerde Bakanlık, ücretsiz dağıtım kapsamı dışındaki materyallerin okullarda zorunlu tutulmamasını ve velilere herhangi bir ek mali külfet getirilmemesini vurgulamıştır. Ancak uygulamada bazı okullar, kitap teslimlerindeki gecikmeler nedeniyle eğitim-öğretim yılının ilk haftalarında eski baskılarla veya geçici dijital materyallerle ders işlemeye devam etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, bütçede öngörülen harcamaya rağmen lojistik ve planlama alanlarında hâlâ iyileştirilmesi gereken noktalar bulunduğunu göstermektedir.

Ders kitapları aynı zamanda yeni müfredatın içerik kalitesinin de belirleyicisidir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda hazırlanan yeni kitaplarda değer temelli ve hedef öğrenci profiline dayalı bir yaklaşım benimsenmiştir. Ancak içeriklerin bilimsel derinliği, eleştirel düşünme becerisini destekleme düzeyi ve disiplinler arası bağlantılar açısından çeşitli tartışmalar sürmektedir. İçerik tartışmalarının ötesinde temel mesele, bu materyallerin tüm öğrencilere zamanında, eşit ve eksiksiz ulaştırılabilmesidir.

Mülakat Sistemi Liyakati Gölgeliyor: Yüksek Puanlı Adaylar Eleniyor

Öğretmen atamaları, Türkiye'de kamu istihdamı içinde en geniş hareketliliğe sahip alanlardan biridir. Ancak son yıllarda uygulamaya alınan mülakat sistemi, öğretmenlik mesleğinde liyakat, eşitlik ve öngörülebilirlik tartışmalarını derinleştirmiştir.

2024 yılında yürürlüğe giren yönetmelik değişikliği ile öğretmen atamalarında KPSS puanının %50'si ile sözlü sınav (mülakat) puanının %50'si esas alınmaya başlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan resmî açıklamada, sözlü sınavın amacının "adayın iletişim, pedagojik yeterlik ve mesleğe yönelik tutumunun ölçülmesi" olduğu belirtilmiştir. Ancak değerlendirme ölçütlerinin büyük ölçüde niteliksel olması ve sonuçların dış denetime açık bir şeffaflık mekanizmasıyla desteklenmemesi, uygulamayı tartışmalı hâle getirmektedir.

Bu tartışmalar yalnızca idari değil, hukuki zeminde de karşılık bulmuştur. Danıştay 2. Dairesi, sözlü sınavlarda objektiflik ve ölçülebilirlik sağlanmadığı durumlarda yapılan bazı işlemleri iptal eden kararlar vermiş; yazılı sınav sonuçlarını geçersiz kılacak ölçüde belirleyici olan sözlü sınav uygulamalarının hukuka aykırı olduğunu vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi de kamu personeli alımlarında sözlü sınavların ancak açık, nesnel ve denetlenebilir ölçütlere dayanması halinde Anayasa'ya uygun olabileceğini belirtmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2024 tarihli kılavuzunda mülakat komisyonlarının beş üyeden oluşacağı; değerlendirme formunda "iletişim", "öz güven", "mesleki yeterlik" ve "temsil" gibi başlıkların yer alacağı ifade edilmiştir. Ancak bu başlıkların doğası gereği niteliksel olması, değerlendirme sonuçlarının nesnel olarak doğrulanmasını güçleştirmektedir. Kamuoyunda dile getirilen örneklerde KPSS başarı sıralamasının mülakat sonucunda önemli ölçüde değişebildiğine ilişkin bulgular yer alsa da bu konuda kapsamlı ve resmî veri paylaşılmamıştır.

Mülakat sistemi, liyakat ve güven sorunlarının ötesinde, öğretmen istihdam planlaması açısından da belirsizlik yaratmaktadır. Öğretmen arz-talep projeksiyonlarının sağlıklı yapılması, öngörülebilir ve yazılı sınav temelli bir mevzuat yapısı gerektirirken; sözlü sınava dayalı model, adayların hazırlık süreçlerinde öngörülebilirliği zayıflatmaktadır. Ayrıca mülakat merkezlerinin oluşturulması, komisyonların görevlendirilmesi ve süreçlerin yürütülmesi, MEB bütçesine ayrı bir idari maliyet yükü getirmektedir.

2025 Performans Programı'nda "öğretmen istihdamında niteliğin artırılması" hedefi yer almakla birlikte, bu hedefin ölçülebilir performans göstergeleriyle değil, sözlü değerlendirmeye

dayalı bir yöntemle tanımlanmış olması dikkat çekmektedir. Bu durum, öğretmen atama sürecinin şeffaflığı ve hesap verebilirliği bakımından önemli bir boşluk oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, öğretmen atamalarında uygulanan mülakat sistemi, teorik olarak pedagojik yeterliği ölçmeyi amaçlasa da mevcut haliyle nesnelliği zayıflatan, idari takdiri artıran ve öğretmen adaylarının kamuya olan güvenini aşındıran bir yapı sergilemektedir. Atama süreçlerinin açık, öngörülebilir ve liyakate dayalı biçimde yeniden düzenlenmesi, eğitimde kurumsal adalet duygusunun güçlendirilmesi açısından zaruri görünmektedir.

3.18. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

1. BÜTÇE VERİLERİ

a. Bütçenin Genel Görünümü

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamında Gençlik ve Spor Bakanlığına ayrılan toplam kaynak 300,3 milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu kaynağın program türlerine göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo: Gençlik ve Spor Bakanlığı 2026 yılı bütçesinin program türlerine göre dağılımı

Program Türü	Tutar (TL)	Bütçe Payı (%)
Bağımlılıkla Mücadele	59.494.000	0,02
Gençlik	14.011.191.000	4,7
Sporun Geliştirilmesi ve Desteklenmesi	45.169.350.000	15,0
Yükseköğretim ve Öğrenci Hizmetleri	236.096.790.000	78,6
Yönetim ve Destek Programları	4.965.367.000	1,7
Toplam	**300.302.192.000**	**100,0**

Tablo 1 incelendiğinde, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçesinin program türlerine göre dağılımında yükseköğretim ve öğrenci hizmetleri programı 236 milyar 96 milyon 790 bin TL ile toplam ödeneğin %78,6'sını oluşturmaktadır. Bu program, bakanlık bütçesinin temel ağırlık noktasını teşkil etmektedir. Sporun geliştirilmesi ve desteklenmesi programı 45 milyar 169 milyon 350 bin TL ile %15, gençlik programı ise 14 milyar 11 milyon 191 bin TL ile %4,7 pay almıştır. Yönetim ve destek programları ise 4 milyar 965 milyon 367 bin TL ile toplam bütçenin %1,7'sini kapsamaktadır. Bütçedeki en düşük pay ise 59 milyon 494 bin TL ve %0,02 bütçe oranı ile bağımlılıkla mücadele programına ayrılmıştır.

Veriler, Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinin %93,6'sının yükseköğretim ve spor faaliyetleri ekseninde yoğunlaştığını; gençlik ve bağımlılıkla mücadele alanlarının ise bütçe içinde sınırlı bir payla temsil edildiğini göstermektedir.

Bu dağılım, bakanlığın işlevsel yapısında altyapı, tesisleşme ve yükseköğretim destekleri lehine belirgin bir yoğunlaşma bulunduğunu göstermektedir. Buna karşılık psikososyal destek, gençlik katılımı, istihdam geçişi ve değer eğitimi gibi sosyal politika bileşenlerinin bütçe ölçeğinde marjinal düzeyde düşük kaldığını ortaya koymaktadır.

Tablo: Gençlik ve Spor Bakanlığı 2026 yılı bütçesinin ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımı (İkincil Düzey)

Ekonomik Sınıflandırma Türü	**2026 Bütçe Teklifi (TL)**	**Bütçe Payı (%)**
Personel Giderleri	3.750.105.000	1,25
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	551.231.000	0,18
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.587.843.000	0,86
Cari Transferler	232.887.013.000	77,56
Sermaye Giderleri	19.340.000.000	6,44
Sermaye Transferleri	4.950.000.000	1,65
Borç Verme	36.246.000.000	12,06
Toplam	**300.302.192.000**	**100,00**

Tablo 2, Gençlik ve Spor Bakanlığı 2026 yılı bütçesinin ekonomik sınıflandırma türlerine göre dağılımını göstermektedir. Buna göre toplam 300 milyar 302 milyon 192 bin TL tutarındaki bütçede en büyük kalem cari transferlerdir. Bu kalem, 232 milyar 887 milyon 13 bin TL ile toplam bütçenin %77,56'sını oluşturmaktadır.

Cari transferleri, 36 milyar 246 milyon TL (%12,06) tutarındaki borç verme kalemi ve 19 milyar 340 milyon TL (%6,44) tutarındaki sermaye giderleri izlemektedir. Sermaye transferleri 4 milyar 950 milyon TL (%1,65), personel giderleri 3 milyar 750 milyon TL (%1,25) ve sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri 551 milyon TL (%0,18) düzeyindedir.

Ekonomik sınıflandırma itibarıyla bütçe, ağırlıklı biçimde transfer nitelikli harcamalardan oluşmaktadır. Cari transferler, KYK burs ve kredileri, spor federasyonlarına yapılan destek ödemeleri, hazine yardımları ve diğer nakdi transferleri kapsamaktadır. Sermaye giderleri başlığı altında spor tesisleri, yurt yapımları ve diğer yatırım projeleri yer almaktadır.

2025 yılı bütçesiyle karşılaştırıldığında, toplam ödenek 231 milyar 922 milyon TL'den 300 milyar 302 milyon TL'ye yükselmiştir. Bütçenin nominal artış oranı %29,6 olmuştur. Artış oranı en yüksek kalem, öğrenci kredilerinin pay sahibi olduğu, borç verme (%38,4), en düşük kalem ise personel giderleri (%35,4) olarak gerçekleşmiştir.

b. Bütçe Kalemlerinin Değerlendirilmesi

2026 dönemi Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesi, görünürde büyüyen ancak içerik olarak daralan bir yapı sergilemektedir. Bu eğilimin yönünü ve niteliğini anlamak için son üç yıla ait bütçe verilerinin birlikte değerlendirilmesi anlamlı olacaktır. 2024 yılında 171 milyar TL düzeyinde olan bütçe, 2025'te 231,9 milyar TL'ye, 2026 teklifinde ise 300 milyar 302 milyon 192 bin TL'ye yükselmiştir. Nominal artış oranı %29,6, üç yıllık toplam artış ise yaklaşık %75,5'tir.

2024 yılında cari transferlerin toplam harcamalar içindeki payı %73,1, 2025'te %74,8, 2026'da ise %76,1'e yükselmiştir. Sermaye giderleri aynı dönemde %8,0'den %6,8'e, gençlik programlarının bütçe payı ise %5,0'dan %4,6'ya gerilemiştir. Bu oranlar, bakanlığın politika üretim kapasitesinin giderek azaldığını; kaynakların yatırım, önleme ve sosyal bütünleşmeden çok idari aktarımlara hapsedildiğini göstermektedir.

Grafik: GSB Bütçesinin Senelere Yönelik Oransal Dağılımları, 2024-2025-2026

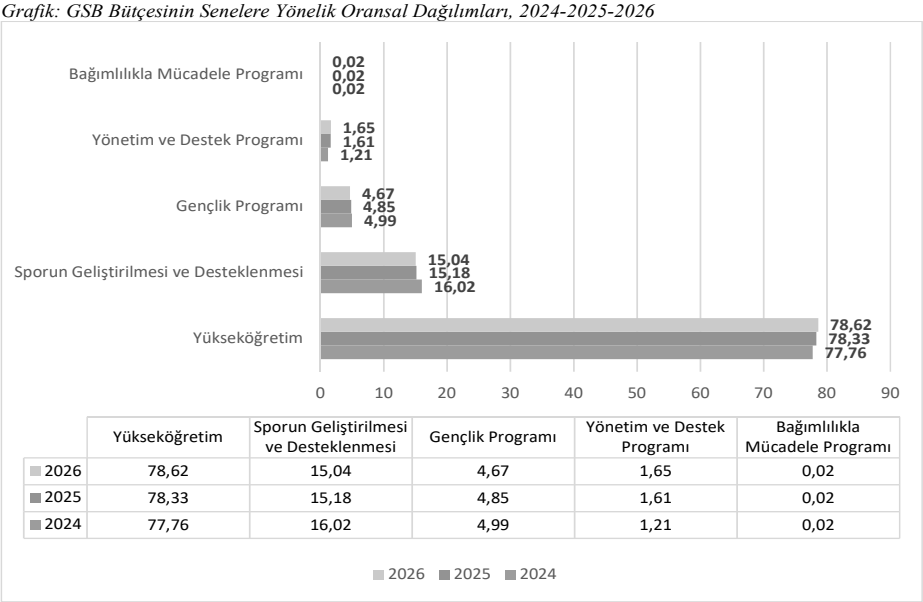

	Yükseköğretim	Sporun Geliştirilmesi ve Desteklenmesi	Gençlik Programı	Yönetim ve Destek Programı	Bağımlılıkla Mücadele Programı
2026	78,62	15,04	4,67	1,65	0,02
2025	78,33	15,18	4,85	1,61	0,02
2024	77,76	16,02	4,99	1,21	0,02

2026 yılı bütçesindeki program bazlı dağılım, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın politika önceliklerini net bir şekilde yansıtmaktadır. Bütçenin yaklaşık dörtte üçünü oluşturan 236,1 milyar TL'lik payıyla yükseköğretim ve öğrenci hizmetleri programı, kaynak tahsisinde ağırlıklı bir konuma sahiptir. Bu kalemin büyüklüğü burs, kredi ve yurt ödemelerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla bakanlığın bütçesinin gençlik politikalarından ziyade yükseköğretim finansmanına odaklandığını göstermektedir.

Sporun geliştirilmesi ve desteklenmesi programı, 45,1 milyar TL ile toplam bakanlık bütçesinin yaklaşık altıda birine karşılık gelmektedir. Ancak bu program kapsamındaki harcamaların ağırlıklı olarak federasyon destekleri ve tesis yatırımlarına yönelik olması dikkat çekmektedir. Spor etiği, genç sporcuların eğitimi ve erişim eşitliği gibi alanlara ayrılan kaynakların görece sınırlı kalması, spor politikalarının daha çok altyapı ve organizasyon odaklı bir çerçevede şekillendiğine işaret etmektedir.

Gençlik programı, 14,1 milyar TL ve %4,7'lik payı ile bütçe içinde oldukça mütevazı bir yere sahiptir. Program kapsamında gençlik merkezleri, kamplar ve gönüllülük projeleri gibi faaliyetler yer alsa da 2025 yılı uygulama sonuçlarına bakıldığında, etkinliklerin kısa vadeli ve idari ağırlıklı bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Mevcut program tasarımının, gençlerin sosyal katılımını ve beceri gelişimini destekleyecek sürdürülebilir bir etki yaratmada yetersiz kaldığı değerlendirilmektedir.

Yönetim ve Destek Hizmetleri Programı ise 5 milyar TL'ye ulaşan bütçesiyle toplamın yaklaşık %1,7'sini oluşturmaktadır. Görünürde küçük bir oranı temsil etse de son üç yılda yaklaşık iki katına çıkan bu artış, idari maliyetlerin bütçe içindeki göreli ağırlığının arttığına dair bir veri sunmaktadır. Bu artışın, bakanlık faaliyetlerindeki genişleme veya enflasyon gibi makroekonomik etkilerle ne ölçüde ilişkili olduğunun detaylı analizi, artışın niteliğini anlamak açısından elzemdir.

Bakanlığın önleyici sosyal politika alanındaki yüzü olan Bağımlılıkla Mücadele Programı'na ayrılan kaynak ise 59 Milyon TL düzeyinde olup, toplam bütçenin yalnızca %0,02'sine denk gelmektedir. Bu oran hem bütçenin genel ölçeği hem de bağımlılıkla mücadelenin toplumsal önemi düşünüldüğünde, sembolik bir düzeyde kalmaktadır.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesi son üç yılda nominal olarak artsa da içerik olarak giderek transfer odaklı ve yatırım kapasitesi zayıflamış bir profil sergilemektedir. Programlar arasındaki kaynak dağılımı, gençlik ve spor politikalarının

sosyal boyutunun yeterince desteklenmediğini, bunun yerine bakanlığın giderek daha fazla "kaynak aktaran" bir role evrildiğini göstermektedir.

2. "BAZI" BAĞIMLILIKLARLA MÜCADELE BÜTÇESİ

Türkiye'de bağımlılıkla mücadele politikaları, genç nüfusun karşı karşıya kaldığı risk çeşitliliğine rağmen dar bir sağlık perspektifiyle sınırlı kalmaktadır. Madde kullanımı, dijital oyun ve sosyal medya bağımlılığı, yasa dışı bahis sistemleri ve ekonomik yönelimler giderek birbirini besleyen karmaşık bir bağımlılık ekosistemi oluşturmaktadır. Bu durum hem bireysel hem de kurumsal düzeyde çok boyutlu bir politika boşluğuna işaret etmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın mevcut programları incelendiğinde, önleyici müdahaleler yerine idari süreçlere, davranışsal dönüşüm yerine ise nicel katılımcı sayılarına odaklanıldığı görülmektedir. Bu yaklaşım, bağımlılık olgusunu suç temelli veya kampanya odaklı bir perspektifle sınırlandırmakta, sorunun kökenindeki toplumsal ve ekonomik dinamikleri yeterince dikkate almamaktadır.

a. Madde Bağımlılığı

Türkiye'de genç nüfus arasında bağımlılık olgusu, madde kullanımı boyutunu aşan, dijital platformlar, davranışsal alışkanlıklar ve ekonomik yönelimleri de kapsayan multidisipliner bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyuşturucu madde kullanımı, yasa dışı bahis sistemleri, dijital oyun bağımlılığı ve sosyal medya kullanım bozuklukları, ortak etiyolojik faktörler taşıyan ve birbirini tetikleyen risk kümeleri oluşturmaktadır. Bağımlılığın bu durumu, gençlerin biyopsikososyal bütünlüğünü tehdit eden sistematik bir tehdit ağı oluşturmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2025 Uyuşturucu Raporu, bu karmaşık sorunun sadece sayısal boyutunu ortaya koymaktadır. Rapora göre 2024 yılında doğrudan madde kaynaklı 427 ölüm kaydedilmiş olup, bu ölümlerin %57'si birden fazla maddenin aynı anda kullanımından kaynaklanmıştır. Ölüm istatistikleri, sentetik kannabinoid (bonzai vb.) ve metamfetamin türlerinin ölümcül vakalarda başlıca neden olduğunu göstermektedir. Sentetik maddelerin ölüm oranları içindeki payının 2022'de %3,3'ten 2024'te %47,6'ya yükselmesi, bağımlılık profilinin özellikle düşük gelirli genç erkek nüfusunda yoğunlaştığını işaret etmektedir.

Grafik: Sentetik Maddelerin Madde Bağlantılı Ölüm Vakalarındaki Payı (2022–2024)

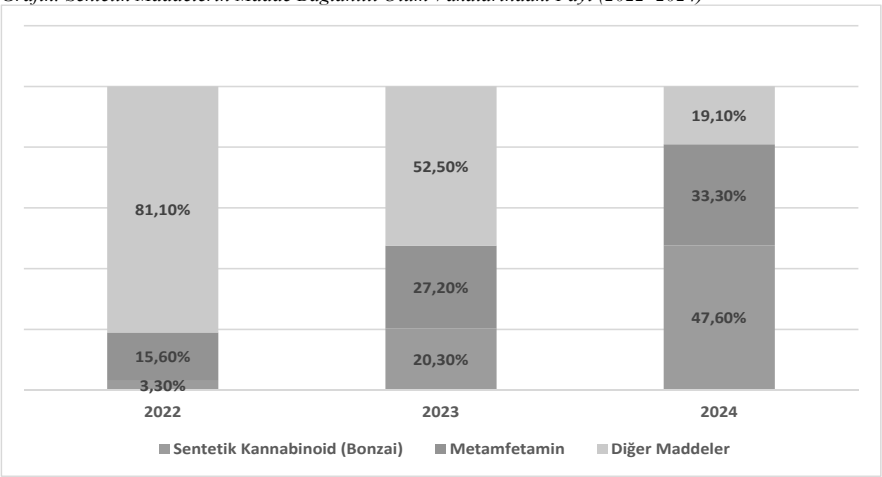

2022–2024 döneminde madde bağlantılı ölümler içinde sentetik maddelerin payı keskin biçimde artmıştır. Sentetik kannabinoid oranı iki yılda yaklaşık on beş kat yükselmiş, metamfetamin oranı da istikrarlı biçimde artış göstermiştir. Bu eğilim, bağımlılık profilinin yüksek riskli ve ucuz erişimli sentetik maddelere kaydığını göstermekte, sosyoekonomik kırılganlıkla bağımlılık türleri arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir.

Medya içerik analizi sonuçları, 2022-2024 döneminde bağımlılıkla mücadele konulu yayınlarda sayısal anlamda %42,3'lük bir artış olduğunu göstermektedir. TRT ve diğer kamu yayın kuruluşlarında 2024 yılı içinde 781 haber bülteni, 502 radyo programı ve toplam 1.264 dakikalık yayın içeriği üretilmiştir. Ancak içerik incelemesi, bu yayınların tematik çerçevesinin ağırlıklı olarak "suç-ceza anlayışı" ve "tehdit odaklı anlatım" çevresinde şekillendiğini göstermektedir. "Önleyici çalışmalar", "tedavi" ve "psikososyal destek" temalarının ise oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, bütçe ve programları medya politikalarının farkındalık düzeyinde artış sağlarken, davranış değişikliği ve önleyici müdahale kapasitesi açısından yetersiz kaldığını düşündürmektedir.

Grafik: Bağımlılıkla Mücadele Medya\Yayın Verileri

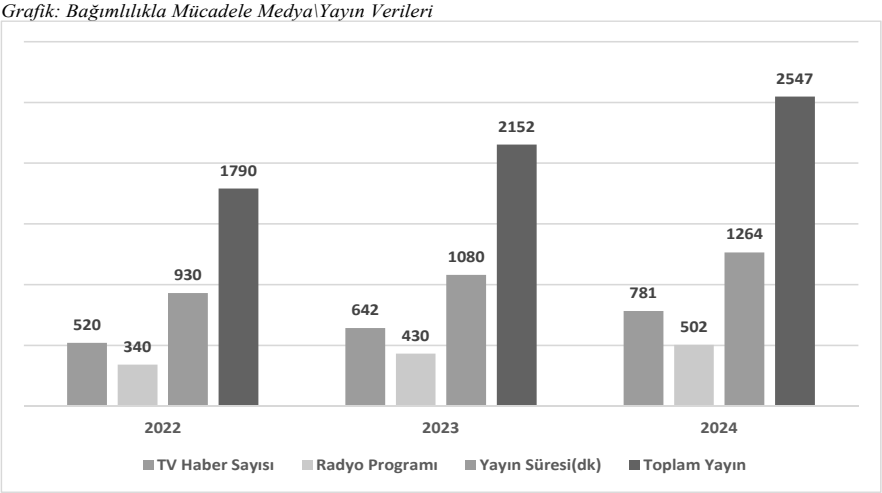

2022-2024 döneminde bağımlılıkla mücadele temalı medya içeriklerinde niceliksel olarak kayda değer bir artış gözlemlenmiştir. TRT ve diğer kamu kanallarında yayımlanan haber ve program sayısı üç yıl içinde toplamda %42,3 oranında artış göstermiştir. Ancak bu artış, içerik kalitesine yansımamıştır. Yayınların büyük bölümü operasyon, tehdit ve suç odaklı bir çerçevede kurgulanmaya devam etmiştir. Bu durum, medya politikalarının toplumsal farkındalık düzeyini artırmada kısmen etkili olurken, davranışsal değişim veya önleyici müdahale kapasitesi açısından yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Artış eğiliminin içerik çeşitliliğinden ziyade benzer formatların tekrarına dayanması, farkındalık ile davranış değişikliği arasındaki kritik boşluğu daha da derinleştirmektedir.

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM), Millî Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Yeşilay iş birliğinde 2013'ten bu yana uygulanmakta olup, 2024 yılı itibarıyla 7.346.812 kişiye ulaşmıştır. Ancak programın etkililiğine ilişkin veriler önemli sorular barındırmaktadır. Eğitimlerin büyük bölümünün tek seferlik seminer şeklinde düzenlenmesi, "davranış değişimi", "risk azaltma" ve "psikolojik dayanıklılık" gibi temel sonuç göstergelerinin izlenememesine yol açmaktadır. Katılım sayılarının bütçe programında başarı ölçütü olarak sunulmasına karşın, TÜİK verileri genç nüfusta madde kullanım sıklığında azalma olmadığını göstermektedir.

Kurumsal bütçe yapısı da bu tabloyu destekler niteliktedir. 2026 yılı bütçesinde Bağımlılıkla Mücadele Programı'na ayrılan kaynak, toplam bütçenin sadece %0,02'sine (59,4 milyon TL)

denk gelmektedir. Bu oran, bakanlığın diğer harcama kalemleriyle karşılaştırıldığında sembolik düzeyde kalmaktadır. Ayrıca ödeneğin sadece uyuşturucu bağımlılığı değil, kumar, dijital bağımlılık ve diğer zorlayıcı davranış bozukluklarını da kapsadığı göz önüne alındığında, kaynak dağılımının sorunun büyüklüğüyle orantısız olduğu açıktır.

Mevcut program yapısı, önleyici ve iyileştirici sosyal politikalardan çok, örgütsel ve idari süreçlere odaklanmaktadır. Oysa gençlik politikaları; psikososyal destek mekanizmaları, erken uyarı sistemleri ve okul sonrası zaman yönetimi gibi unsurlar üzerinden, gençleri suç ve bağımlılıktan koruyacak şekilde tasarlanmalıdır. Mevcut durumda ise madde bağımlılığı, akran zorbalığı, dijital şiddet ve yasa dışı bahis gibi alanlarda sürdürülebilir, kanıta dayalı ve bütünleşik programların eksikliği dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bağımlılıkla mücadele stratejisi, kaynak dağılımı, kapsam ve etkililik açısından yapısal sorunlar taşımaktadır. Sembolik bütçe kalemleri, etkinliği kanıtlanmamış tek seferlik eğitimler ve sınırlı kapsamlı kamp etkinlikleriyle, çok yönlü bir toplum sağlığı sorununun üstesinden gelmek mümkün görünmemektedir. Türkiye'nin, bağımlılık olgusunu bir suç meselesi olmaktan çıkarıp toplum sağlığı perspektifiyle ele alan, kaynaklarını koruyucu önlemlere, erken müdahaleye ve tedaviye yönlendiren, çok disiplinli ve bütünleşik bir ulusal stratejiyi acilen hayata geçirmesi gerekmektedir.

b. Bahis Gelirleriyle Finanse Edilen Ahlak: Spor Ekonomisinde Kurumsal Çelişki

Türkiye'de spor ekonomisinin finansman modeli, giderek bahis gelirleri etrafında şekillenen yapısal bir dönüşüm geçirmektedir. Bu dönüşümün merkezinde, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Spor Toto Teşkilat Başkanlığı yer almaktadır. Teşkilat, yasal bahis organizasyonlarını yürütmekte ve bu faaliyetlerden elde edilen gelirleri spor kulüpleri, federasyonlar ve altyapı yatırımlarına aktarmaktadır. 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporu'na göre Spor Toto'nun brüt hasılatı 193,2 milyar TL, kamu payı ise 53 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutar, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın aynı yılki bütçesinin yaklaşık %23'üne denk gelmektedir. Diğer bir deyişle, bakanlığın finansmanının kayda değer bir bölümü doğrudan bahis gelirlerinden sağlanmaktadır.

Bu durum, kurumsal düzeyde temel bir çelişki yaratmaktadır. Bakanlık bir yandan yasa dışı bahisle mücadele sorumluluğunu taşırken, diğer yandan Spor Toto aracılığıyla yasal bahis gelirlerinin dağıtımını ve yönetimini üstlenmektedir. Böylece, "sporun ahlaki gelişim ve

gençlik eğitimi alanı" olarak tanımlanan politika odağı, kamu eliyle yeniden üretilen bir bahis ekonomisine bağlı hale gelmiştir. Bu ikili yapı, gençlik politikalarının etik temelini zayıflatmakta; "bağımlılıkla mücadele" söyleminin inandırıcılığını sorgulanır kılmaktadır.

Makroekonomik boyutta değerlendirildiğinde, Spor Toto'nun kamu maliyesine katkısı önemli düzeydedir. 2024 yılında elde edilen 53 milyar TL'lik kamu payı, genel bütçe gelirlerinin yaklaşık %0,8'ine karşılık gelmektedir. Ancak bu gelirin büyük ölçüde şans oyunlarına dayalı tüketim harcamalarından sağlanması, yeniden dağıtım etkisini sınırlandırmaktadır. Ekonomik açıdan kısa vadede olumlu bir finansman kaynağı oluştursa da uzun vadede davranışsal bağımlılığın dolaylı olarak teşvik edilmesi gibi sosyal maliyetler doğurabilmektedir.

Benzer bir tutarsızlık, spor politikalarının içeriksel yöneliminde de gözlemlenmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinde "Sporun Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Programı" 2026 yılı itibarıyla 45,1 milyar TL ile ikinci büyük kalem olarak yer almakta; ancak bu kaynağın neredeyse tamamı tesis, organizasyon ve transfer harcamalarına ayrılmaktadır. Spor etiği, disiplin eğitimi, genç sporcuların ahlaki ve sosyal gelişimi gibi alanlara ölçülebilir düzeyde kaynak aktarımı yapılmamaktadır. Oysa Avrupa Birliği ve OECD ülkelerinde spor bütçeleri içinde bu tür sosyal gelişim programlarının payı ortalama %5-7 düzeyinde seyrederken, Türkiye'de bu oran %1'in altında kalmaktadır.

Sonuç olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığı bir yandan bağımlılıkla mücadeleyi politika önceliği olarak vurgularken, diğer yandan finansal olarak bahis gelirlerine bağımlı bir kurumsal yapıyı sürdürmektedir. Bu durum hem mali hem de etik açıdan ikili bir bağımlılık yaratmaktadır: bütçesel bağımlılık ile davranışsal bağımlılıkla mücadele arasındaki sınırlar belirsizleşmektedir. Spor Toto gelirlerinin ekonomik büyüklüğü kısa vadeli bir başarı göstergesi olarak görünse de uzun vadede gençlerin davranış kalıpları, risk algısı ve toplumsal değerler sistemi üzerinde zayıflatıcı etkiler oluşturabilmektedir.

3. GENÇLİK: BÜTÇESİ AZ, KAPSAMI DAR

Gençlik politikaları, biçimsel olarak geniş bir çerçeveye sahip olmasına rağmen, uygulama düzeyinde belirli gruplarla sınırlı kalan dar bir yapı sergilemektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın hizmet evreni, ağırlıklı olarak örgün eğitim sistemine devam eden, KYK yurtlarında barınan ve spor tesislerinden düzenli olarak yararlanan gençlerle sınırlıdır. Bu durum, kamu politikalarının en kırılgan genç nüfusu (eğitim sisteminden kopmuş, sosyal dışlanmaya maruz kalmış) kapsayamamasına neden olmaktadır. Mevcut bütçe mimarisi, bu

grupları ne ayrı bir program başlığı altında tanımlamakta ne de performans göstergeleri aracılığıyla izleyebilmektedir.

a. Suça Sürüklenen Çocuklar, Gençler ve Önleyici Politika Boşluğu

Suça sürüklenen çocukların işlediği suç türlerinin dağılımı incelendiğinde, %40,4'ünün yaralama, %16,6'sının hırsızlık, %8,2'sinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı veya satışı, %4,6'sının tehdit, %4,2'sinin genel tehlike yaratma ve %26'sının ise diğer suçlar kapsamında değerlendirildiği görülmektedir.

Grafik: Emniyet Birimlerine Getirilen Çocuklara İsnat Edilen Suç Türü Dağılımı 2024, TÜİK

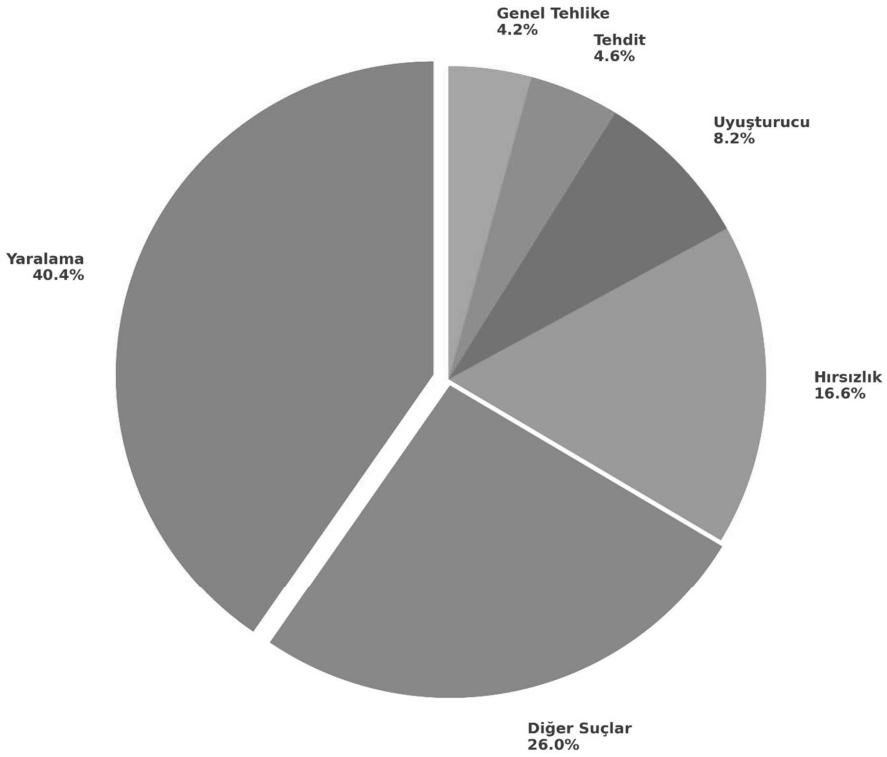

Aynı dönemde, 279 bin 620 çocuğun mağdur olarak güvenlik birimlerine başvurduğu ve bu çocukların %86,1'inin suç mağduru statüsünde olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler, çocukların hem fail hem de mağdur olarak sistem içinde yer alma oranlarının giderek arttığını ortaya koymaktadır. Mevcut tablo, meselenin yalnızca adli bir boyutu olmadığını, aynı zamanda uygulanan çocuk ve gençlik politikalarının önleme düzeyindeki etkisizliğini yansıtan yapısal bir soruna işaret etmektedir.

Grafik: Suça Sürüklenen ve Mağdur Olan Çocuk Sayısı Karşılaştırması 2023-2024

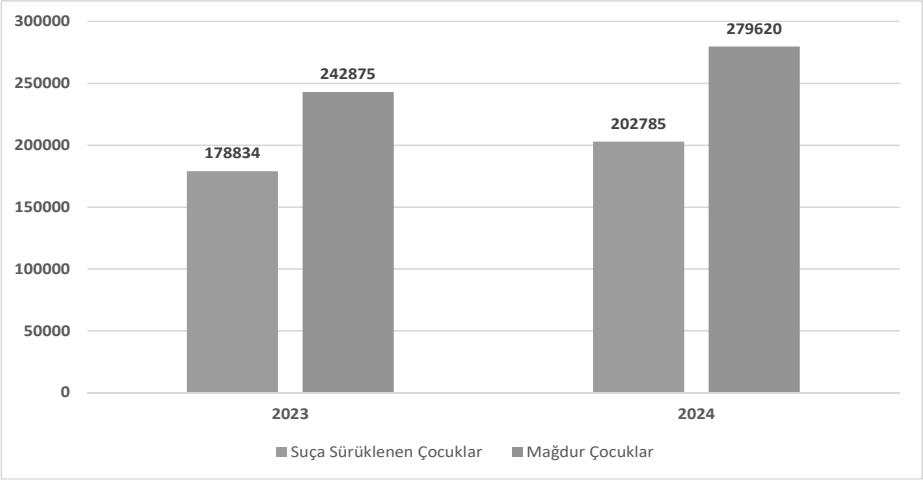

Çocuk koruma, gençlik gelişimi ve suç önleme politikalarının farklı bakanlıklar arasında dağılmış olması önemli bir sorun teşkil etmektedir. Koruma ve bakım hizmetleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın, adli süreçler Adalet Bakanlığı'nın, güvenlik denetimi İçişleri Bakanlığı'nın, eğitim boyutu Millî Eğitim Bakanlığı'nın, gençliğin sosyal yönelimi ve davranışsal gelişimi ise Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın sorumluluğu altındadır. Bu dağınık idari yapı, suça sürüklenmenin önlenmesine yönelik bütüncül bir strateji geliştirilmesini engellemekte ve kaynakların etkin kullanımını sınırlandırmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 3289 sayılı Kanun ve 5018 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca, gençlerin "bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişimini desteklemek" ve "zararlı alışkanlıklardan korunmasına yönelik çalışmalar yapmak" gibi yasal yükümlülükleri bulunmaktadır. Ancak Bakanlığın bu önleyici misyonu somut politikalara dönüştürmede yetersiz kaldığı görülmektedir. 2026 yılı bütçe teklifinde Bağımlılıkla Mücadele Programı'na ayrılan payın

%0,02 (59,4 milyon TL) düzeyinde kalması bu durumu teyit etmektedir. Söz konusu programın kapsamının uyuşturucu bağımlılığının yanı sıra kumar, dijital bağımlılık ve diğer zararlı alışkanlıkları da içermesi, ayrılan ödeneğin sorunun boyutlarıyla kıyaslandığında yetersiz olduğunu göstermektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Yeşilay ile birlikte yürüttüğü Gençlik Kampları projesi bu durumun ne kadar kapsayıcı olduğuna başka bir örnektir. 2024 yılında düzenlenen 21 kamp programı toplam 728 katılımcıya erişebilmiştir. Türkiye'de 12–24 yaş grubunda yaklaşık 20 milyon genç bulunduğu göz önüne alındığında, bu kamp programlarının erişim oranı yalnızca yüzde 0,004 civarındadır; bu da binde birin bile altında bir düzeye karşılık gelmektedir. Ayrıca katılımcı profilinin ağırlıklı olarak gönüllü üniversite öğrencilerinden oluşması, yüksek risk altındaki ve ekonomik açıdan dezavantajlı gençlere yönelik eksikliği ortaya koymaktadır.

b. Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne De Vatanında Olan Gençler

Türkiye'de 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusun yaklaşık dörtte biri ne eğitimde ne de istihdamda (NEET) yer almaktadır. TÜİK'in 2024 verilerine göre NEET oranı %22,9 seviyesindedir. Bu oran, OECD'nin Bir Bakışta Eğitim 2024 raporunda belirtilen %13,5'lik OECD ortalamasının ve Eurostat'ın %11 olarak açıkladığı AB ortalamasının önemli ölçüde üzerindedir. Uluslararası karşılaştırmalar, Türkiye'de genç nüfusta eğitim ve istihdam arasındaki kopuşun yapısal bir sorun haline geldiğini göstermektedir.

Grafik: OECD ve Eurostat Karşılaştırmasıyla NEET Oranları (15–29 Yaş, 2024)

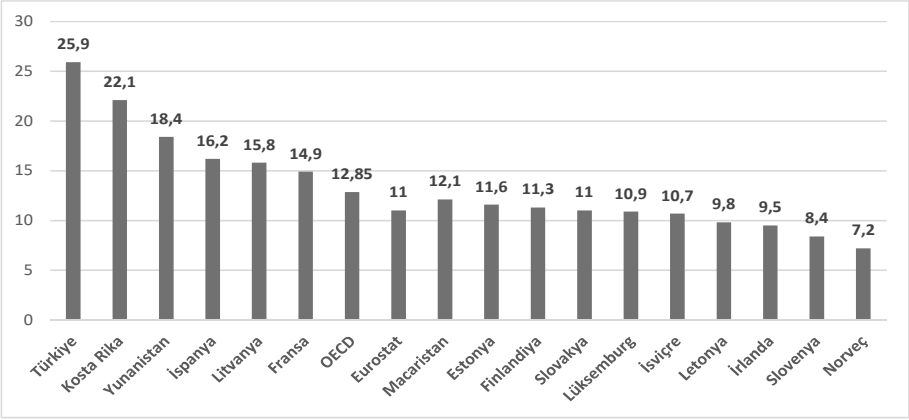

Bu tablo, yalnızca işgücü piyasasındaki daralmayı değil, aynı zamanda eğitimden istihdama geçiş sürecindeki sistemik sorunları da yansıtmaktadır. 15-34 yaş grubunda istihdam oranı %52, işgücüne katılım oranı ise %60 düzeyinde seyretmektedir. Gençlerin önemli bir bölümü yeterli nitelik kazanamadan eğitim sisteminden ayrılmakta veya kayıt dışı, düşük ücretli işlerde çalışmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençlik merkezleri, kariyer danışmanlığı ve dijital beceri atölyeleri aracılığıyla bu soruna çözüm üretmeyi hedeflemektedir. Ancak bu mekanizmaların istihdam üzerindeki somut etkisine ilişkin veriler kamuya açık belgelerde yer almamaktadır. Ne Bakanlık performans raporlarında ne de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın genç istihdamına ilişkin izleme göstergelerinde, "Bakanlık destekli gençlerin istihdam oranı" gibi bir parametre bulunmamaktadır. Bu durum, politika uygulamalarının etkinliğini değerlendirmeyi güçleştirmekte ve faaliyetleri katılımcı sayısı odaklı bir yaklaşıma indirgemektedir.

Uluslararası veriler, Türkiye'nin genç işsizliğiyle mücadelede sürdürülebilir bir strateji geliştiremediğini ortaya koymaktadır. Eğitimden işe geçişi destekleyecek sistematik danışmanlık, staj ve girişimcilik programları yetersiz kalmaktadır. Bunun sonucunda gençler yalnızca istihdam alanında değil, toplumsal aidiyet ve üretkenlik duygusunda da zayıflama yaşamaktadır.

Tüm bu göstergeler, gençlerin yalnızca iş bulmakta değil, aynı zamanda geleceklerini inşa etmekte de zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Mevcut gençlik politikaları, etkinlik ve destek programlarıyla sınırlı kaldığı sürece, bu yapısal sorunların çözümü mümkün görünmemektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın asıl görevi, gençlerin ülke içinde nitelikli istihdam olanaklarına kavuşmasını ve yaşam motivasyonlarını güçlendirecek stratejiler geliştirmek olmalıdır. Aksi takdirde, Türkiye'de gençlik sorunu "ne eğitimde ne istihdamda ne de vatanında" şeklinde özetlenebilecek daha derin bir boyuta evrilecektir.

4. YÜKSEKÖĞRETİMİN KRONİK SORUNLARI: BURSLAR VE YURTLAR

Yükseköğretim, Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinde ağırlıklı bir paya sahiptir. 2026 yılı bütçe teklifinde bu kaleme ayrılan 236 milyar TL, toplam bakanlık bütçesinin %78'ini oluşturmaktadır. Ancak kaynak dağılımı incelendiğinde, bu tutarın yaklaşık %90'lık bölümünün nakdi transfer niteliği taşıdığı görülmektedir. Bu kapsamda yurt işletme giderleri ve diğer hizmet alımları da yer almakla birlikte, bütçenin ağırlıklı olarak burs ve kredi

ödemeleri ile temel hizmetlere odaklandığı görülmektedir. Sosyal yönlendirme, kariyer planlama ve psikolojik danışmanlık gibi alanlarda ise sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir.

KYK lisans burs ve kredilerinin senelere yönelik satın alma gücü analiz edildiğinde, 2015-2025 döneminde TL bazında nominal artışa rağmen döviz karşılığında önemli kayıplar yaşandığı görülmektedir. 2015 yılında 300 TL (137 ABD doları) olan lisans bursu, 2025 yılında 3.000 TL'ye yükselmesine karşın 71 ABD doları seviyesine gerilemiştir. Bu durum, öğrencilerin döviz bazında %48 oranında alım gücü kaybına uğradığını ortaya koymaktadır.

Grafik: KYK Burslarının TL ve USD Karşılığı (2015–2025)

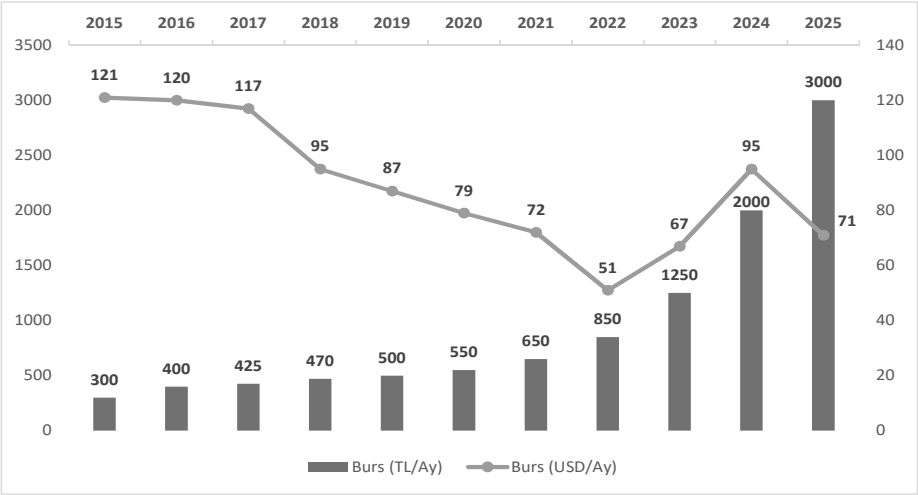

Barınma meselesi, yükseköğretime erişimi doğrudan etkileyen ve her yıl daha da belirginleşen temel sorun alanlarından biri hâline gelmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığının resmî açıklamasına göre, 2024–2025 dönemi itibarıyla KYK yurtlarının toplam kapasitesi 1 milyon yatak seviyesine ulaşmıştır. Ancak başvuru hacmi bu kapasitenin üzerinde kalmaya devam etmektedir. Medyada yer alan haberlerde, 2024–2025 döneminde yurtlara yapılan başvuruların yüksekliği nedeniyle özellikle büyükşehirlerde yurt bulmanın öğrenciler açısından ciddi bir rekabet alanına dönüştüğü aktarılmaktadır.

Barınma maliyetleri açısından da kamu ve özel sektör arasındaki fark belirginleşmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından açıklanan 2024–2025 KYK Tip 1–6 yurt ücretleri aylık 517,50 TL ile 855 TL arasında değişmektedir. Buna karşılık özel yurtlar için Bakanlık tarafından

yayımlanmış ülke geneline ilişkin resmî bir fiyat tarifesi bulunmamaktadır. Medya haberlerinde yer alan örnekler, büyükşehirlerde tek kişilik özel yurt odalarının kamu yurtlarının katbekatı üzerinde seyrettiğini; bazı yerlerde aylık ücretlerin yüksek tutarlara ulaştığını göstermektedir. Bu tablo, düşük ve orta gelirli öğrenciler açısından kamusal barınma kapasitesinin önemini daha da artırmakta; kapasite artışı sınırlı kaldığı sürece barınma eşitsizliklerinin derinleşeceğine işaret etmektedir.

Ekonomik baskıların öğrenci davranışları üzerindeki yansımaları, yalnızca geçim sıkıntısıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda yasa dışı ekonomik ağlara yönelimi de beraberinde getirmektedir. Gelir yetersizliği, barınma maliyetleri ve artan giderler karşısında sıkışan öğrenciler, eğitim odaklı hedeflerinden uzaklaşarak alternatif gelir arayışlarına yönelmektedir. Bu bağlamda, son dönem yargı süreçlerinde ortaya çıkan ve üniversite öğrencilerinin banka hesaplarını yasa dışı bahis ağlarına kiraladıklarını gösteren bulgular, ekonomik stres ile yasa dışı finansal davranışlar arasındaki nedensel ilişkiyi belgelemektedir. Söz konusu olgular, öğrencilerin yalnızca maddi sıkıntılar yaşamakla kalmayıp, aynı zamanda bu sıkıntıların bir sonucu olarak yasal olmayan ekonomik faaliyetlere sürüklenebildiğini ortaya koymaktadır.

5. SPORUN GELİŞTİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ

Türkiye'de spor politikalarının toplumsal tabana yayılımındaki yetersizlik, düzenli fiziksel aktiviteye ilişkin resmî göstergelerden de açık biçimde anlaşılmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığının 2024 Faaliyet Raporu, ülkedeki lisanslı sporcu sayısının 16.927.671'e ulaştığını göstermektedir; ancak düzenli spor yapma davranışına ilişkin bir gösterge sunmamaktadır. Türkiye'de düzenli fiziksel aktivite oranı, TÜİK Sağlık Araştırması 2019'da %4,2, WHO STEPS Türkiye 2017 çalışmasında ise %3–4 düzeyinde ölçülmüştür. Bu oranlar, Eurobarometer 2022'de Avrupa Birliği ortalaması olan %44'ün oldukça altındadır. OECD ülkelerinde ise düzenli fiziksel aktivite düzeyleri genellikle %35–50 aralığında seyretmektedir.

Spor katılımındaki bu sınırlılığın halk sağlığı üzerindeki etkileri, Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Obezite Federasyonu verileriyle de doğrulanmaktadır. Türkiye, Avrupa bölgesinde en yüksek obezite oranına sahip ülkelerden biridir; 2024 itibarıyla yetişkin nüfusun %32,1'i obez, %66,8'i ise fazla kilolu veya obezdir. Bu oranlar, OECD ortalaması olan %25,7'nin ve AB ortalaması olan %20,3'ün belirgin biçimde üzerindedir.

Grafik: Obezite Oranları Karşılaştırması, (Türkiye, OECD, Eurostat)

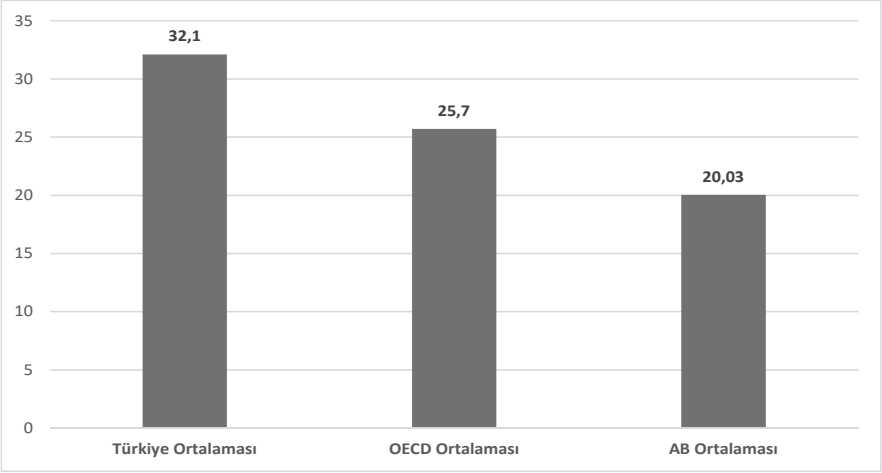

Çocuk nüfusunda da tablo değişmemektedir. Sağlık Bakanlığının Türkiye Çocukluk Çağı Obezitesi Araştırması (COSI-Türkiye) bulguları, 7–8 yaş grubundaki çocuklarda obezite oranının %14,9, fazla kilolu oranının ise %27,8 seviyesinde olduğunu göstermektedir. COSI'nin 2013, 2016, 2019 ve 2023 döngüleri birlikte ele alındığında, çocukluk çağı obezitesinin son on yılda belirgin bir artış eğilimi sergilediği görülmektedir.

Katılım eşitsizliği yalnızca sağlık göstergeleriyle sınırlı değildir; aynı zamanda bölgesel spor altyapısında da keskin farklar ortaya çıkmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2023 Tesis Envanteri verileri il bazında toplam tesis sayılarını ayrıntılı biçimde sunmakta, bu veriler TÜİK nüfus istatistikleriyle oranlandığında Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde kişi başına düşen spor tesisi oranının batı illerinin yarısından daha düşük olduğu görülmektedir. İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerde kişi başına düşen tesis oranı yaklaşık 1/5 düzeyindeyken, Ağrı, Hakkâri ve Bitlis gibi illerde bu oran 1/10–1/12 bandına kadar gerilemektedir. Bu fark, sporun mekânsal erişilebilirliği açısından ciddi bir kırılganlığa işaret etmektedir.

Mevcut spor politikaları incelendiğinde, Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinde "sağlık temelli fiziksel aktivite" ya da "obeziteyle mücadele" başlıklı bağımsız bir programın bulunmadığı görülmektedir. Obezite ve hareketsizlikle mücadele başlıkları, dolaylı biçimde "halk sporları" veya "gençlik etkinlikleri" kapsamında ele alınmaktadır. Sayıştay'ın 2024 yılı denetim raporu,

bakanlık bütçesinin yalnızca %3'ünden daha azının halk sporlarına ayrıldığını tespit ederek kaynak dağılımındaki dengesizliğe dikkat çekmektedir.

Hareketsizlik ile obezite arasındaki ilişkinin Türkiye'de bu denli güçlü seyretmesi, sporun sağlık politikalarına bütünleşik bir boyutla dahil edilmesinin aciliyetini ortaya koymaktadır. Sporun halk sağlığı bileşeni göz ardı edildiği sürece, Türkiye'nin fiziksel aktivite ve obezite göstergelerinde kalıcı bir iyileşme sağlaması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle spor politikaları, yalnızca "katılımı artırma" hedefi etrafında değil, aynı zamanda "sağlıklı yaşam altyapısı" oluşturma perspektifiyle yeniden şekillendirilmelidir.

6. HAZİNE AÇMAZI: DAĞITIMDA BELİRSİZLİK VE ŞEFFAFLIK SORUNU

Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinde yer alan "Hazine Yardımları" kalemi, 2026 yılında da şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından önemli sorunlar barındırmaktadır. Söz konusu kalem, bütçenin yaklaşık beşte birine tekabül eden 24,6 milyar TL'lik bir tutarı kapsamakta olup, farklı programlar altında dağınık bir şekilde yer almaktadır.

Kaynak dağılımının kamuya açık kriterlerle yapılmıyor olması, bu kalemin denetimini güçleştirmektedir. "federasyon desteği", "altyapı transferi" veya "kulüp yardımı" gibi farklı başlıklar altında kullanılan bu kaynakların tahsis sürecinde, yararlanıcı kuruluşların belirlenmesi, destek miktarlarının hesaplanması ve performans göstergelerinin tanımlanmasına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır.

Bu durum, kaynak dağılımında eşitsizliklere yol açabilmekte, aynı kurumun birden fazla kalemden destek almasına imkân verebilmekte ve amatör spor dallarının kaynaklara erişimini kısıtlayabilmektedir.

Sonuç olarak, Hazine Yardımları kaleminin şeffaf bir şekilde yönetilmesi, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın mali disiplininin ve toplumsal hesap verebilirliğinin temel göstergelerinden biri haline gelmelidir. Bu kapsamda, söz konusu kaynakların yararlanıcılar, tahsis kriterleri ve kullanım sonuçları itibarıyla kamuoyuna açıklanması büyük önem taşımaktadır.

3.19. SAĞLIK BAKANLIĞI

Sağlık Bakanlığı'nın 2026 yılı bütçe teklifi, mevcut yapısal sorunları derinleştiren ve halkın sağlık hakkını güvence altına almaktan uzak politikaları sürdürmektedir. Son yıllarda artan randevu ve yatak krizleri, kritik branşlarda uzman hekim açığı, eğitim altyapısındaki yetersizlikler ve koruyucu sağlık hizmetlerinin eksikliği, sistemin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Kronik hastalık yükü, önlenebilir ölümler ve nadir hastalıklara erişimdeki kısıtlar, sağlık hizmetlerinin piyasacı mantıkla yönetildiğinin somut göstergeleridir. Bu bütçe teklifi, sistemin kamusal niteliğini güçlendirmek yerine mevcut tahribatı kalıcılaştırma riskini taşımakta; sağlık hizmetlerine erişimi gelir, bölge ve sosyal konumla sınırlandıran yapısal eşitsizlikleri derinleştirmektedir. Sağlık, bir sektör değil, insan onurunu ve toplumsal vicdanı korumanın en temel ölçütüdür; bütçe ve politika kararlarının bu ilke doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi gerekmektedir.

Ancak bütçe teklifinin sağlıklı biçimde değerlendirilebilmesi için gerekli olan temel veriler kamuoyuyla paylaşılmamıştır. 2025 yılının sonuna gelinmesine rağmen halen Sağlık Bakanlığı'nın "Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2024" yayımlanmamış, bu nedenle analizler yalnızca "2024 Sağlık Haber Bülteni"nde yer alan sınırlı göstergelerle yapılabilmiştir. Diğer tüm veriler ise 2023 yılı istatistikleri üzerinden değerlendirilmektedir. Güncel istatistiklerin yayımlanmaması, yalnızca teknik bir gecikme değil, aynı zamanda hesap verebilirlik ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir. Sağlık alanında izlenen politikaların toplum üzerindeki etkisini değerlendirebilmek için gerekli temel bilgiler dahi kamuoyundan saklanır hale gelmiştir. Bu durum, hem demokratik denetimi hem de bilimsel analiz yapılabilmesini engellemekte; bütçe sürecini, kamuoyunun değil idarenin beyanlarına dayalı bir formaliteye dönüştürmektedir.

1. SAĞLIK SİSTEMİ FİNANSMANI: HARCAMA GÖSTERGELERİ VE BÜTÇE EĞİLİMLERİ

Sağlık hizmetlerinin etkin, erişilebilir ve sürdürülebilir biçimde sunulabilmesi için sağlık harcamalarının genel bütçe içindeki payının uluslararası standartlara göre en az yüzde 10–11 düzeyinde olması beklenmektedir. Bu yılki artış önceki yıllardaki yüzde 0,1–0,4'lük sınırlı yükselişlere kıyasla daha yüksek görünse de, genel bütçeden sağlığa ayrılan pay hâlâ bu eşiklerin oldukça altında seyretmektedir. Dolayısıyla mevcut artış, sağlık sisteminin ihtiyaç duyduğu yapısal güçlenmeyi sağlayacak ölçekte değildir.

Sağlık Bakanlığı Bütçe Payı (2023–2028)

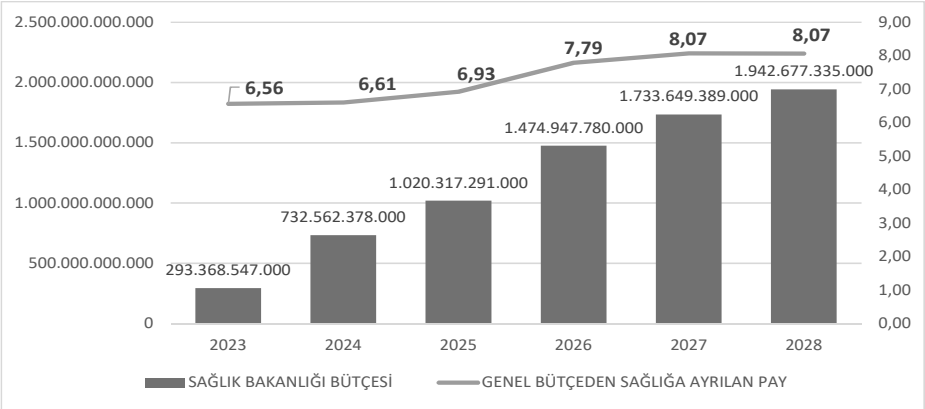

Bakanlığın 2025 yılı bütçe teklifi 1 trilyon 20 milyar 317 milyon TL idi. 2026 yılı bütçesi ise 1 trilyon 474 milyar 947 milyon TL olarak sunulmuştur. İlk bakışta yaklaşık 454 milyar TL'lik bir artışla, nominal olarak yüzde 44,55'lik bir yükseliş olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2025 yılı Eylül ayı itibarıyla açıkladığı 12 aylık ortalama TÜFE oranı yüzde 38,26'dır. Bu oran dikkate alındığında, 2026 yılı bütçesindeki artışın yaklaşık 390 milyar TL'lik kısmı enflasyon tarafından zaten eritilmiş durumdadır. Dolayısıyla 2026 yılı bütçe teklifinin enflasyondan arındırılmış değeri yaklaşık 1 trilyon 81 milyar TL'ye karşılık gelmektedir. Başka bir ifadeyle, Sağlık Bakanlığı bütçesindeki reel artış nominaldeki yüzde 44,6 değildir; enflasyondan arındırıldığında bu artış yalnızca yaklaşık yüzde 6 düzeyindedir.

Yıllara Göre Sağlık Harcamaları

Harcamalar	2003	2006	2009	2012	2015	2018	2021	2022	2023
Toplam Sağlık Harcaması / GSYİH (%)	5,3	5,8	6,1	5,2	5,4	4,4	4,9	4,3	4,7
Kamu Sağlık Harcaması / Toplam Sağlık Harcaması (%)	72	68	81	79	78	77	79	76	77
Cepten Sağlık Harcaması / Toplam Sağlık Harcaması (%)	18	22	14	16	17	17	16	16	17
Kişi Başı Sağlık Harcaması (USD) (PPP-Satın Alma Gücü Paritesi)	471	751	889	968	1150	1259	1635	1827	?
SB Bütçesi / Genel Bütçe (%)	2,4	4,4	4,6	4,1	4,3	4,5	5,8	6,6	6,5
SGK Toplam Sağlık Harcamaları (Milyar TL)	10,7	17,7	28,8	44,1	55,9	91,5	177,2	283,2	533,1

Yıllara göre sağlık harcamaları incelendiğinde; veriler, Türkiye'de sağlık finansmanının son 20 yılda yapısal olarak zayıfladığını göstermektedir. GSYİH içindeki sağlık harcamalarının 2009'da %6,1 ile zirveye ulaştıktan sonra 2022'de %4,3'e kadar gerilemesi, sağlık sistemine yapılan kamusal yatırımın ekonomik büyümenin gerisinde kaldığını ortaya koymaktadır. Bu

düşüşün en belirgin nedeni, kamu kaynaklarının temel sağlık hizmetlerine değil, yüksek maliyetli şehir hastanelerine yönlendirilmesidir.

Kamu payı yüksek görünse de, vatandaşın doğrudan cebinden yaptığı harcamaların reel olarak katlanarak artması sağlık sisteminin piyasalaştığını teyit etmektedir. Ağız-diş sağlığı hizmetlerinden ilaç katılım paylarına kadar geniş bir alanda artan cepten ödeme yükü, sağlık hizmetlerine erişimde gelir temelli bir eşitsizliği derinleştirmektedir.

Öte yandan, Sağlık Bakanlığı bütçesinin genel bütçe içindeki payındaki artış ilk bakışta olumlu görünse de, bu artışın kaynağı koruyucu ve birinci basamak sağlık hizmetleri değil; özel sektör ağırlıklı harcamalar ve şehir hastaneleri sözleşmeleridir. Bu nedenle bütçe büyürken sağlık hizmetleri güçlenmemekte, aksine maliyet baskısı altında daha kırılgan hale gelmektedir. SGK sağlık harcamalarının Bakanlık bütçesinin iki katına ulaşması ise sistemin finansman yükünün giderek sosyal güvenlik kurumuna kaydığını; bunun da sürdürülebilirlik açısından ciddi risk oluşturduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, tablo Türkiye'nin sağlık finansmanında uluslararası standartlara yaklaşmak bir yana, **kamu ağırlıklı, erişilebilir ve eşitlikçi bir sağlık sisteminden uzaklaştığını** net biçimde ortaya koymaktadır. Artan bütçeler, artan sağlık güvencesi değil; artan maliyetler ve artan eşitsizlikler üretmektedir.

Türkiye, 2022 yılı itibarıyla GSYİH'sinin yalnızca %4,3'ünü sağlığa ayırarak OECD ülkeleri arasında **son sırada** yer almaktadır. OECD ortalamasının %9,2 olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'nin sağlık yatırımları konusunda dünya standartlarının neredeyse yarısı kadar kaynak ayırabildiği görülmektedir. Bu durum rastlantı değildir; doğrudan uygulanan siyasi tercihlerden ve bütçe önceliklerinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye'nin sağlık harcamalarının düşük kalmasının temel nedenleri, yıllardır süren yanlış önceliklendirmelerin bir sonucudur. Kamu kaynakları, toplum sağlığını önceleyen alanlara değil; borçlanma maliyetlerine, savunma harcamalarına ve kamu-özel işbirliği projeleri gibi yüksek maliyetli kalemlere yönlendirilmektedir. 2024 yıl sonu itibarıyla 515 milyar dolara ulaşan dış borç stoku ve bunun milli gelirin %42'sine denk gelen büyüklüğü, sağlık gibi kamusal alanların siyasi tercihlerle nasıl geri plana itildiğini açıkça göstermektedir.

Cari Sağlık Harcamasının GSYİH İçindeki Payının Uluslararası Karşılaştırması

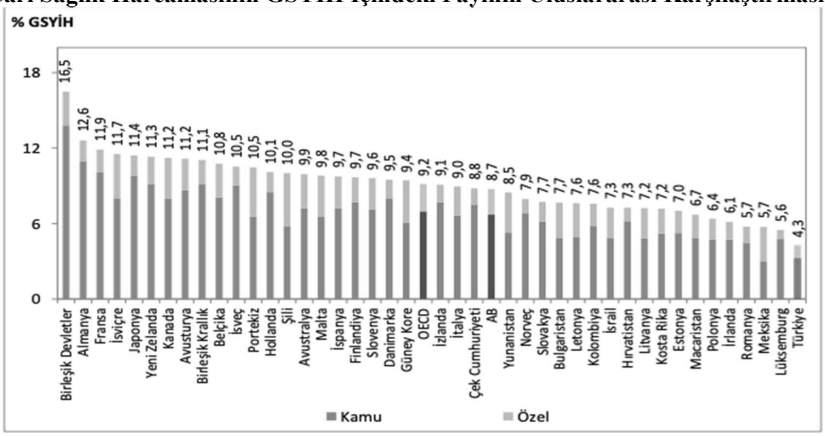

Kaynak: TÜİK, OECD Health Data 2024
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir.

Öte yandan Türkiye'de sağlık harcamalarının düşük olmasının gerekçesi yalnızca bütçe öncelikleri değildir. Sağlık çalışanlarının uluslararası standartlara göre çok daha düşük ücretlerle çalıştırılması, sağlık sisteminin düşük maliyet üzerinden ayakta tutulduğunu göstermektedir. Üniversite hastanelerinin eğitim ve araştırma fonlarının yetersizliği ise Türkiye'nin bilimsel üretim kapasitesini zayıflatmakta, nitelikli sağlık hizmetine erişimi uzun vadede tehdit etmektedir.

Türkiye'nin GSYİH içindeki sağlık harcamasını hızla OECD ortalamalarına yaklaştırması, yalnızca bir "sağlık politikası tercihi" değil; aynı zamanda bir sosyal devlet iddiasının gereğidir. Kaynakların öncelikle **koruyucu sağlık hizmetlerine**, **aşı ve ilaç üretimi gibi stratejik alanlara**, **sağlıkta eğitim ve araştırma yatırımlarına** yönlendirilmesi zorunludur. Aksi takdirde Türkiye, artan yaşlı nüfusun, derinleşen eşitsizliklerin ve giderek pahalılaşan sağlık hizmetlerinin baskısı altında daha kırılgan bir sağlık sistemiyle karşı karşıya kalacaktır.

Şehir Hastaneleri Harcamalarının Sağlık Bakanlığı Bütçesi İçindeki Payı (2023–2028)

Yıllar	Sağlık Bakanlığı Bütçesi	Şehir Hast Hizmet Alım	Şehir Hast Kullanım Bedeli	Toplam	Bütçeye Oranı
2023	293.368.547.000	18.946.000.000	27.716.000.000	46.662.000.000	15,9
2024	732.562.378.000	26.143.118.000	57.554.000.000	83.697.118.000	11,4
2025	1.020.317.291.000	23.584.349.598	67.181.365.000	90.765.714.598	8,9
2026	1.474.947.780.000	57.470.103.000	78.678.556.000	136.148.659.000	9,2
2027	1.733.649.389.000	63.755.816.000	85.007.541.000	148.763.357.000	8,6
2028	1.942.677.335.000	68.876.020.000	90.269.571.000	159.145.591.000	8,2

Sağlık Bakanlığı bütçesi son yıllarda dramatik biçimde artmasına rağmen, bu artışın önemli bir bölümü doğrudan sağlık hizmetlerini güçlendirmeye değil, şehir hastanelerinin hizmet alım ve kullanım bedellerine yönelmiştir. Veriler çok açık bir tablo ortaya koyuyor: 2023 yılında Sağlık Bakanlığı bütçesinin %15,9'u şehir hastanelerine giderken, sonraki yıllarda bu oran yüzdesel olarak düşüyor gibi görünse de, gerçekte şehir hastanelerine aktarılan toplam kaynak miktarı her yıl daha da büyüyor.

2023'te şehir hastanelerine ayrılan kaynak 46,6 milyar TL iken, 2024'te bu tutar 83,7 milyar TL'ye, 2025'te 90,7 milyar TL'ye, 2026'da ise 136,1 milyar TL'ye yükselmiştir. 2027 ve 2028 projeksiyonları da bu yükün giderek artacağını göstermektedir. Yani Bakanlık bütçesi büyüdükçe şehir hastanelerine aktarılan kaynak da aynı hızla genişlemekte; **yüzdelik paydaki görece düşüş, kamuoyuna olumlu bir tablo sunuyor gibi görünse de, gerçekte Bakanlığın mali esnekliğini daraltan ciddi bir kaynak bağlanmasını perdelemektedir.** Bugün geldiğimiz noktada Sağlık Bakanlığı bütçesinin önemli bir bölümü, kamu hizmeti üretmekten ziyade, sözleşme gereği ödenmesi zorunlu olan bu kalemlere mahkûm hale gelmiştir. Bu durum yalnızca bir bütçe tercihi değildir; aynı zamanda bir sağlık politikası tercihidir.

Sağlık Bakanlığı bütçesinin yüzde 9,2'sinin yalnızca şehir hastanelerine ayrılması, geriye kalan yüzde 90'lık kısmın ise Türkiye'nin tüm sağlık yükünü sırtlayan 941 devlet hastanesi, 973 TSM, 28.845 aile hekimliği birimi, 4.498 acil yardım istasyonu ve 824.710 çalışana bölüştürülmek zorunda kalması, bütçe tercihinin ne kadar sorunlu olduğunu gözler önüne sermektedir. Devasa kaynakların kamuya ait olan yapılardan ziyade, kamu-özel ortaklığı modeliyle işletilen birkaç mega komplekse yönlendirilmesi; **bir tercih değil, bir siyasi öncelik meselesidir.**

Şehir Hastaneleri Bütçe Tahminlerindeki Sapmalar

Bütçe Teklifleri	**2026 Bütçe Teklifi**		**2025 Bütçe Teklifi**	
Yıllar	**2026**	**2027**	**2026**	**2027**
Hizmet Alım	57.470.103.000	63.755.816.000	42.439.111.000	46.065.681.000
Kullanım Bedeli	78.678.556.000	85.007.541.000	72.655.084.000	75.576.700.000
Şehir Hastaneleri Toplam	136.148.659.000	148.763.357.000	115.094.195.000	121.642.381.000

Sağlık Bakanlığı'nın, şehir hastaneleri bütçesiyle ilgili öngörülerinin bile tutmadığını ve her yıl öngörülen rakamların ciddi şekilde aşıldığını göstermektedir. Örneğin, 2025 bütçe dosyasında 2026 yılı için tahmin edilen şehir hastaneleri bütçesi 115,1 milyar TL iken, 2026 bütçe teklifinde bu rakam **136,1 milyar TL'ye** yükselmiştir. Benzer biçimde 2027 yılı tahmini de

121,6 milyar TL'den **148,8 milyar TL'ye** çıkmıştır. Sağlık Bakanlığı, şehir hastanelerine ilişkin kaynak ihtiyacını doğru öngörememekte, bu da kamu mali yönetiminde ciddi bir belirsizlik oluşturmaktadır. Bütçe tahminlerinin bu denli tutarsız olması, kaynak planlaması ve diğer öncelikli sağlık hizmetlerinin finansmanı açısından ciddi risk oluşturmaktadır.

Bütçenin Programlara Göre Dağılımı

Program Adı /Bütçe Teklifi	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bağımlılıkla Mücadele Oranı(%)	0,85	0,46	0,44	0,37	0,36	0,51
Koruyucu Sağlık Hizmetlerinin Oranı (%)	28,65	27,64	26,81	27,54	25,55	25,53
Tedavi Hizmetlerinin Oranı (%)	69,55	70,76	71,87	71,27	73,32	73,17

Program Adı	2023 Başlangıç Ödeneği	2023 Gerçekleşen	2024 Bütçe Teklifi	2024 Gerçekleşen
Bağımlılıkla Mücadele	**2.490.653.000**	**951.956.501**	**3.373.023.000**	**1.785.853.890**
Koruyucu Sağlık	84.039.447.000	102.042.946.318	202.463.783.000	191.805.000.524
Tedavi Edici Sağlık	204.035.173.000	298.701.429.229	518.331.810.000	585.202.897.307
Yönetim ve Destek Programı	1.976.283.000	2.042.985.379	6.532.730.000	3.063.966.890
Programlar Toplamı	292.541.556.000	403.739.317.427	730.521.346.000	781.857.718.611
Program Dışı Giderler	826.991.000	630.039.350	2.041.032.000	1.183.887.970
İdare Bütçesi Toplamı	293.368.547.000	404.369.356.777	732.562.378.000	783.041.606.581

Bütçenin programlara göre dağılımı incelendiğinde Türkiye'de sağlık harcamalarının yıllar içinde önceliklendirilmesinde çarpıcı bir dengesizliği ortaya koymaktadır. Koruyucu sağlık hizmetlerine ayrılan pay, 2023'te %28,6 iken 2028'e gelindiğinde %25,5'e gerilemekte; tedavi hizmetlerine ayrılan pay ise aynı dönemde %69,6'dan %73,2'ye yükselmektedir. Yani sağlık harcamalarının büyük çoğunluğu, hastalıkları önlemek yerine tedaviye yönelmekte, koruyucu sağlık hizmetleri giderek daha geri planda kalmaktadır.

Bağımlılıkla mücadeleye ayrılan pay bağımlılık oranlarının arttığı günümüzde, yıllar içinde sürekli düşmüş ve **2026'da %0,37 ile tarihinin en düşük seviyesine inmiştir**. Bu durum, sadece bütçe planlamasında bir eksiklik değil, aynı zamanda **toplum sağlığını önceliklendirmeyen politik bir tercih** olarak yorumlanmalıdır. Bağımlılıkla mücadeleye ayrılan pay oldukça düşük olmasıyla birlikte bu düşük oranın bile kullanılmadığı görülmektedir. **2023 yılında bu programa 2,49 milyar TL başlangıç ödeneği ayrılmışken, gerçekleşen harcama yalnızca 951 milyon TL'de kalmıştır. Yani** ayrılan kaynağın yaklaşık %60'ı kullanılmamıştır. **2024 yılında da benzer bir tablo vardır: 3,37 milyar TL ödeneğe karşılık yalnızca 1,78 milyar TL harcama yapılmıştır. Bu da ödeneğin neredeyse yarısının**

kullanılmadığı anlamına gelir. Bu iki yılın toplamına baktığımızda bağımlılıkla mücadele için konulan bütçenin yaklaşık yarısının harcanmadığı **görülmektedir. Bu, sadece idari bir aksaklık değil, doğrudan toplumsal sağlığı etkileyen ağır bir politika ihmâlidir. Türkiye'de bağımlılık—özellikle uyuşturucu, alkol ve kumar bağımlılığı—giderek derinleşirken, tedavi merkezleri yetersizken, yeşilay danışmanlık merkezlerine başvurular artmışken ayrılan kaynağın bile kullanılmaması kabul edilemez bir tablo ortaya koymaktadır.**

2. 2026 SAĞLIK BÜTÇESİNİN YAPISAL DAĞILIMI

2026 yılı Sağlık Bakanlığı bütçesi incelendiğinde, harcama kompozisyonunun belirgin biçimde personel maliyetleri etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Personel giderleri bir önceki yıla göre olağanüstü bir artış sergileyerek 566,8 milyar TL'den 863,5 milyar TL'ye yükselmektedir. Bu düzeyde bir artış, klasik fiyat güncellemeleriyle ya da rutin maliyet artışlarıyla açıklanabilir olmaktan uzaktır. İstihdam yapısındaki genişleme, sözleşmeli pozisyonların artırılması veya şehir hastanelerine bağlı yeni kadro ihtiyaçları gibi unsurlar bu artışı tetikliyor olsa da, söz konusu büyüme bütçenin diğer bileşenleri üzerindeki baskıyı görünür biçimde artırmaktadır.

Personel kalemindeki bu genişleme ile uyumlu olarak, sosyal güvenlik prim giderleri de 67,2 milyar TL'den 102,5 milyar TL'ye yükselmektedir. Söz konusu paralellik, bütçenin temel yükünün emek maliyetlerinden kaynaklandığını doğrulamaktadır. Bu durum, 2026 bütçesinin ana yöneliminin kurumsal kapasiteyi artırmaktan ziyade, mevcut istihdam yükünü karşılamaya odaklandığını göstermektedir.

Diğer taraftan, sağlık hizmetlerinin niteliğini doğrudan etkileyen mal ve hizmet alımlarındaki artışın görece sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu kalem, 189,9 milyar TL'den 273,1 milyar TL'ye çıkmakla birlikte, artış oranı yüksek enflasyon ve döviz maliyetleri karşısında reel olarak daralmaya işaret etmektedir. Türkiye'nin tıbbi sarf malzemesi, ilaç ve cihaz temininde yüksek düzeyde dışa bağımlı olduğu düşünüldüğünde, bu kalemdeki görece düşük artış, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından risk üretmektedir. Malzeme tedarikinde gecikmeler, kalite düşüşleri ve hizmet sunumunda aksaklıklar gibi sorunların bu yapı içinde derinleşme ihtimali bulunmaktadır.

Yatırım harcamalarını ifade eden sermaye giderleri 190 milyar TL'den 228 milyar TL'ye çıkmakla birlikte, toplam bütçe içindeki payı ve artış hızı dikkate alındığında anlamlı bir kapasite genişlemesi yaratmadığı görülmektedir. Yeni hastane yatırımları, dijital sağlık

altyapılarının güçlendirilmesi veya mevcut tesislerin modernizasyonu gibi alanlarda dikkate değer bir ivme oluşmamaktadır. Bu durum, bütçenin büyümesine karşın sağlık sisteminin fiziki kapasitesinin aynı ölçüde genişlemediğini göstermektedir. Sermaye transferlerinin de düşük seviyede artması, yerel idareler ve diğer kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilebilecek proje desteklerinin sınırlı kaldığını göstermektedir.

Sağlık Bakanlığı 2026 Bütçesi Yapısal Dağılımı

YILLAR	2024 Bütçe Teklifi	2025	2025 (Harcama)	2026	2027	2028
Personel Giderleri	403.926.442.000	566.841.948.000	288.178.911.570	863.556.770.000	1.020.987.911.000	1.154.126.851.000
Sos. Güv. Dev. Primi Gid.	47.721.783.000	67.251.196.000	35.034.301.914	102.510.160.000	120.960.801.000	136.478.403.000
Mal Ve Hizmet Alım Giderleri	134.338.404.000	189.921.652.000	94.757.777.151	273.138.229.000	301.092.798.000	322.824.198.000
Cari Transferler	3.511.559.000	4.603.391.000	2.336.839.787	5.684.621.000	6.206.746.000	6.665.821.000
Sermaye Giderleri	142.095.000.000	190.032.000.000	68.884.729.766	228.038.000.000	282.174.479.000	320.144.245.000
Sermaye Transferleri	969.190.000	1.667.104.000	344.961.980	2.020.000.000	2.226.654.000	2.437.817.000
Genel Toplam	732.562.378.000	1.020.317.291.000	489.537.522.168	1.474.947.780.000	1.733.649.389.000	1.942.677.335.000

3. KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİ

2025 yılında, koruyucu sağlık hizmetlerinin yürütüldüğü aile hekimliklerinde, Sağlık Bakanlığı'nın yönetmelik değişiklikleri sonucunda aile hekimlerinin çalışma koşulları ağırlaşmış, iş yükü artmış ve günler süren eylemler ile iş bırakma protestolarıyla kamu gündemine taşınmıştır. Yeni düzenlemeler, kayıtlı nüfus başına ödeme sistemini sertleştirmiş, nöbet ve çalışma sürelerini artırmış, reçete ve sevk yetkilerini kısıtlamış, görev ve sorumlulukları artırırken hekimlerin iş güvencesi ve maaş haklarını güvence altına almamıştır. Bu uygulamalar, **aile hekimlerini aşırı yük altında bırakmış, koruyucu sağlık hizmetlerinin etkin yürütülmesini engellemiş ve sağlık emekçileri tarafından "eziyet yönetmeliği" olarak nitelendirilerek tepki görmüştür.**

Aile Hekimliğine İlişkin Veriler

	2024	2025	2026	2027	2028
Aile Hekimi Birimi Başına Düşen Nüfus Sayısı	3003	2800	2800	2750	2700
Aile Hekimliği Birimi Sayısı	28845	31528	32164	33076	34024
Kişi Başı Aile Hekimi Başvuru Saysı	5,2	5,1	5,25	5,3	5,35

Resmî veriler aile hekimi başına düşen nüfusun 2025 için ortalama 2.800 civarında olduğunu gösterse de, bu sayı **bölgesel farklılıklar nedeniyle ciddi eşitsizlikler** barındırmaktadır. Bazı illerde aile hekimleri 4.000'den fazla kişiye hizmet vermek zorunda kalmakta, bu durum sağlık hizmetine erişimde ciddi bir adaletsizliğe yol açmaktadır.

Kurum Türlerine Göre Toplam ve Kişi Başı Hekime Müracaat Sayısı, Tüm Sektörler, 2024

Kurum Türü	Hekime Müracaat	Toplam Müracaatlara Oranı
Aile Hekimliği	**449.571.734**	**43**
Verem Savaş Dispanseri	813.169	0
ÇEKÜS*	209.535	0
TSM'ler Tarafından Yapılan Diğer Muayeneler*	2.571.214	0
Özel Poliklinikler	775.575	0
Birinci Basamak Toplamı	**453.941.227**	43
Özel Tıp Merkezleri	13.320.281	1
Hastaneler	**580.616.393**	55
Sağlık Bakanlığı	466.094.368	44
Üniversite	48.283.052	5
Özel	66.238.973	6
İkinci ve Üçüncü Basamak Toplamı	**593.936.674**	**57**
Genel Toplam	**1.047.877.901**	**100**

Kaynak: Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2024 Haber Bülteni

2024 yılı Sağlık Bakanlığı verilerine göre, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerine 593 milyon 937 bin başvuru yapılırken, Aile Hekimlerine yapılan başvuru sayısı 449 milyon 572 bine ulaşmıştır. Bu durum, birinci basamak sağlık hizmetlerinin toplum sağlığı için taşıdığı kritik önemi bir kez daha göstermektedir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'de birinci basamak sağlık hizmetleri olan aile hekimlikleri, **toplam sağlık müracaatlarının %43'ünü karşılamaktadır**. **Ancak bu birimlere ayrılan bütçe**, koruyucu sağlık hizmetleri payı **yalnızca %27 civarındadır**. Yani, halkın neredeyse yarısı birinci basamak üzerinden hizmet alırken, bütçeden aldığı pay çok daha düşük tutulmaktadır. Buna karşın, Bakanlık hâlen Aile Hekimlerinin üzerindeki ağır iş yükünü hafifletmek ve koruyucu sağlık hizmetlerini güçlendirmek için somut adımlar atmamıştır. Aile Hekimleri, asli sağlık hizmetleri dışında kayıt, rapor, performans ve diğer idari angaryalarla uğraşmakta; piyasa koşullarına dayalı emek sömürüsüne maruz bırakılmaktadır. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin kamu yararına uygun şekilde sunulabilmesi için, ASM binaları **devlet tarafından finanse edilen, tüm giderleri (kira, elektrik, su, doğalgaz, iletişim, güvenlik vb.) kamu tarafından karşılanan standart binalarda yapılandırılmalı**, taşeronlaşmaya son verilerek destek personel (temizlik, güvenlik,

hemşirelik vb.) sorunları çözüme kavuşturulmalıdır. Bu yapısal sorunlar giderilmeden, AHB başına düşen nüfusun **bölgesel farklılıklar dikkate alınarak yeniden planlanması**, toplum sağlığını güçlendirecek ve gerçekçi hedeflere dayalı bir birinci basamak sağlık hizmeti modelinin oluşturulması mümkün olmayacaktır.

Aile Sağlığı Merkezlerinde görev yapan hemşire, ebe, acil tıp teknisyeni, tıbbi sekreter ve temizlik personeli gibi "grup elemanlarının" hiçbir iş güvencesi olmaksızın çalıştırılması ise, birinci basamak sağlık hizmetlerinin en derin yapısal sorunlarından biridir. Bu çalışanlar, kamusal bir hizmeti yürütmelerine rağmen kadrosuz, güvencesiz, sözleşmeleri her an feshedilebilecek şekilde istihdam edilmekte; ücretleri ASM'nin bütçesine göre belirlenmekte ve çoğu zaman asgari ücret düzeyinde ya da bir miktar üzerinde kalmaktadır.Kamusal bir hizmet yürütmelerine rağmen izin, kıdem, ücret ve çalışma koşulları açısından hiçbir standartları bulunmamaktadır.

Bu durum yalnızca çalışanların emeğini sömürmekle kalmamakta, **koruyucu sağlık hizmetlerinin niteliğini ve sürekliliğini doğrudan zedelemektedir**. Personel eksikliği, hizmetin aksamasına ve yükün aile hekimlerinin omuzlarına yığılmasına neden olmaktadır. Sağlık Bakanlığı yıllardır bu soruna kalıcı bir istihdam modeli getirmekten kaçınmakta; birinci basamak sağlık hizmetlerini adeta "taşeron emek" üzerine inşa etmeyi sürdürmektedir. **Birinci basamağın güçlenmesi için grup elemanlarının kamu güvencesi altına alınması, standart kadrolu istihdam acilen hayata geçirilmelidir.**

4. HALK SAĞLIĞININ KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Halk sağlığı, bir ülkenin sosyal ve ekonomik gelişmişliğinin temel göstergelerinden biri olarak, devletin en öncelikli sorumluluk alanlarından biridir. Mevcut tabloda sunulan 2024–2028 yıllarına ilişkin performans göstergeleri, obezite prevalansından kanser tarama oranlarına, tam izlenen bebek ve gebe oranlarından bulaşıcı hastalık insidanslarına kadar pek çok alanı kapsamaktadır.

Halk Sağlığının Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Alt program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- 15 yaş ve üzeri bireylerde obezite prevalansı (Ölçüme dayalı)	Yüzde	289	286	286	283	282	28
2- Kızamık insidansı (100.000 nüfusta)	Oran	182	<01	>01	<01	<01	<01
3- Meme kanseri tarama oranı (%)	Oran	443	40	45	46	48	50
4- Tam izlenen bebek oranı	Oran	914	938	915	916	917	918
5- Tam izlenen gebe oranı	Oran	968	975	97	973	975	98
6- Yerli sıtma insidansı (100.000 nüfusta)	Oran	0	0	0	0	0	0

Bebek Ölüm Hızı

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini ve toplumsal refahını değerlendiren demografik göstergeler arasında bebek ölüm hızları en kritik göstergelerden biridir. Bebek ölüm sayısı, 2023 yılında 9 bin 731 iken 2024 yılında 8 bin 475 oldu. Bin canlı doğum başına düşen bebek ölüm sayısını ifade eden bebek ölüm hızı, 2023 yılında binde 10,1 iken 2024 yılında binde 9,0 oldu.

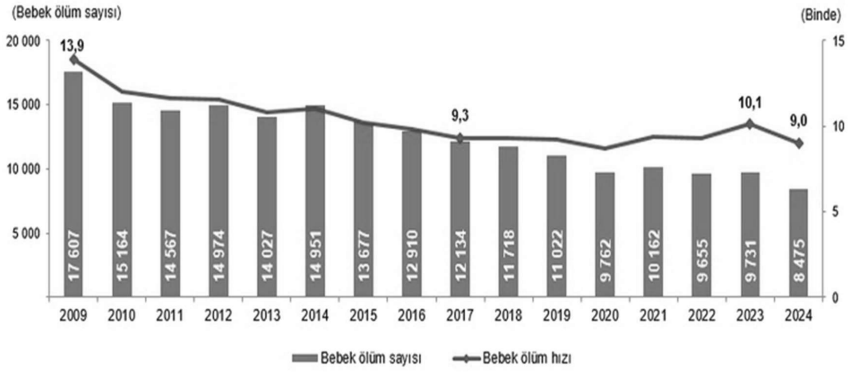

Kaynak: TÜİK, 2024

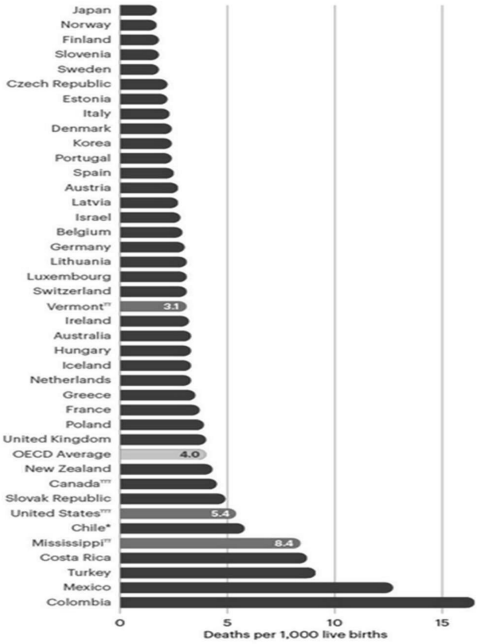

Kaynak: OECD, 2024

OECD verilerine göre, Türkiye'de her 1000 bir yaş altı bebekten 9'u hayatını kaybetmektedir. Her ne kadar bu rakam dünya ortalamasının altında görünse de, **Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında hâlâ iki katından fazla bir kayıp söz konusudur.** Bu tablo, sağlık hizmetlerinde sürdürülen politikaların yetersizliğini ve çocuk sağlığının ihmal edildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye'de yenidoğan ölümlerinin başlıca nedenleri; **erken doğum, doğum komplikasyonları (asfiksi ve travmalar), neonatal enfeksiyonlar ve konjenital anomalilerdir.** Özellikle doğumdan sonraki ilk 28 gün içinde ölen çocuklar, **doğum sırasında ve hemen sonrasında sağlanamayan kaliteli bakım ve tedavi eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu tablo, bireysel hatalardan ziyade sistemin derin yapısal sorunlarını ortaya koymaktadır.** Yani, kayıplar tesadüfi değil, sistematik ihmallerin ve denetimsizliğin sonucudur. "Yenidoğan çetesi" olarak adlandırılan uygulamalar, bu ihmalkârlığın somut bir göstergesidir ve çocuk sağlığının korunmasında ciddi bir zaaf olduğu ortaya koymaktadır. Hükümetin yıllardır çözüm üretmemesi, bu ölümlerin önlenebilir olmasına rağmen sürmesine yol açmaktadır.

5. TEDAVİ EDİCİ SAĞLIK HİZMETLERİ

Tedavi hizmetlerine ilişkin göstergeler, sağlık sisteminin kapasitesini, erişilebilirliğini ve sürdürülebilirliğini anlamak için kritik öneme sahiptir. Bu kapsamda, **hastane sayısı, 100.000 kişiye düşen hastane yatağı, hekim, hemşire, ebe ve diş hekimi sayısı ile kişi başı hekime müracaat sayısı**, tedavi hizmetlerinin etkinliğini ve erişilebilirliğini ölçmek açısından temel göstergeler olarak öne çıkmaktadır.

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- 10.000 kişiye düşen hastane yatağı sayısı	Sayı	31,3	34,5	31,7	33,5	35	36
2- 100.000 kişiye düşen diş hekimi sayısı	Sayı	59	68	62	68	75	82
3- Acil yardım ambulansı başına düşen nüfus	Sayı	15.125	14.000	15.251	14.800	14.600	14.000
4- Anne dostu hastane sayısı	Sayı	156	150	185	200	215	230
5- Kişi başı hekime müracaat sayısı	Sayı	12,2	11,9	12,06	12,45	12,83	13,21
6- Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS) üzerinden yapılan randevulu hasta muayene oranı	Oran	50	52	52	55	58	60

Bu göstergelerin değerlendirilmesinde, **yıllar itibarıyla** sistemin nasıl ilerlediği, hangi alanlarda eksiklikler ve iyileşmeler olduğu **izlenmeli;** ayrıca **uluslararası karşılaştırmalar** yapılarak Türkiye'nin sağlık hizmetlerinin küresel standartlarla uyumu analiz edilmelidir. Bu yaklaşım, hem sağlık politikalarının planlanması hem de kaynak dağılımının etkin ve adil olup olmadığının tespit edilmesi açısından zorunludur.

5.1.Sağlık Hizmeti Verilen Kurum ve Altyapı İstatistikleriYıllara ve Sektörlere Göre Hastane Sayısı

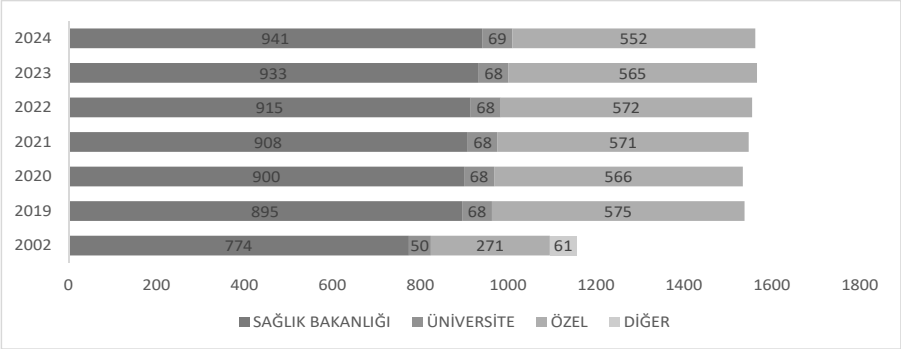

Yıllar	2002	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Toplam Hastane Sayısı	1156	1538	1534	1547	1555	1566	1562

2002–2024 yılları arasında Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastaneler %21 artışla 774'ten 941'e yükselmiş, buna karşın özel hastaneler %103 artışla 271'den 552'ye çıkmıştır. Bu durum, kamusal sağlık altyapısının sınırlı artışı karşısında **sağlık hizmetlerinin giderek özel sektöre kaydığını ve Bakanlık politikalarının özele eğilimli bir yönelim sergilediğini** açıkça göstermektedir. Kamu hastanelerindeki yetersiz artış, halkın sağlık hizmetine eşit erişimini tehdit etmekte, bölgesel ve sosyal eşitsizlikleri derinleştirmektedir.

Yıllara ve Sektörlere Göre Hastane Yatağı Sayısı

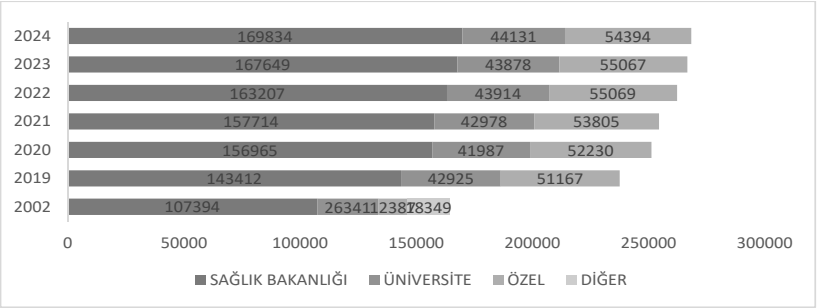

Yıllar	2002	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Toplam Yatak Sayısı	164471	237504	251182	254497	262190	266594	268359

2002–2024 yılları arasında Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastane yatak sayısı %58 artışla 107.394'ten 169.834'e yükselirken, üniversite hastanelerindeki artış %67 ile 26.341'den 44.131'e çıkmıştır. Buna karşın, özel hastanelerde yatak sayısı **tam %339 artış** göstererek 12.387'den 54.394'e ulaşmıştır.

Bu tablo, yıllardır uygulanan sağlık politikalarının **kamusal sağlık altyapısını güçlendirmek yerine özel sektöre yöneldiğini, halkın sağlık hakkını ticarileştirdiğini ve eşitsizlikleri derinleştirdiğini** açıkça ortaya koymaktadır. Kamu yatırımlarındaki sınırlı artış, özellikle nüfus artışı ve sağlık ihtiyacındaki yükselişe rağmen tedavi kapasitesinin yetersiz kalmasına yol açarken, özel sektörün bu alanda hızla büyümesi, Sağlık Bakanlığı'nın önceliklerinin **kamusal sağlık değil, piyasacı çözümler** olduğunu göstermektedir.

Yoğun Bakım Yatak Sayısı

Kurum Türü	Sağlık Bakanlığı		Üniversite		Özel		Toplam		Fark
Yıllar	**2024**	**2025**	**2024**	**2025**	**2024**	**2025**	**2024**	**2025**	
Erişkin	18.240	19.349	4.825	4.992	9.695	8.421	32.760	32.762	**2**
Çocuk	1.694	1.696	689	697	209	164	2.592	2.557	**–35**
Yenidoğan	5.017	5.057	1.634	1.655	7.007	6.597	13.658	13.309	**–349**
Genel Toplam	**24.951**	**26.102**	**7.148**	**7.344**	**16.911**	**15.182**	**49.010**	**48.628**	**–382**

Kaynak: Sağlık Haber Bülteni (2024), Sağlık Bakanı Bütçe Sunumu (2025)

2025 verileri, Sağlık Bakanlığı'nın özellikle büyük kentlerde yoğun bakım kapasitesini fiilen özel sektöre bıraktığını açıkça göstermektedir. Bugün erişkin yoğun bakım yataklarının yaklaşık %26'sı, çocuk yoğun bakım yataklarının %6–7'si ve **en kritik alan olan yenidoğan yoğun bakım kapasitesinin yarısı özel hastanelerdedir.** Yoğun bakım gibi stratejik bir hizmet alanında kamu sorumluluğunun bu kadar zayıflaması, sağlık sistemindeki yapısal kırılganlığın en somut göstergesidir.

Özellikle **yenidoğan yoğun bakım yataklarının yarısının özel sektörde toplanmış olması**, son dönemde ortaya çıkan yenidoğan çetesi soruşturmalarının neden bu kadar geniş bir zeminde geliştiğini de açıklamaktadır. Bu dağılım, planlama ve denetimin yıllarca özel sektörün fiilî kontrolüne bırakıldığını; **suistimallerin ortaya çıkmasının, aslında sistemsel kusurların uzun süredir bilindiğini ve görmezden gelindiğini gösteren açık bir işarettir.**

Bugün özel hastanelerde yoğun bakım yatak sayısındaki gerileme yalnızca teknik bir düzenleme olarak görülemez. Bu durum, geçmişteki **yanlış teşviklerin, eksik denetimlerin ve kontrolsüz kapasite artışının örtülü bir kabulü, adeta sessiz bir itirafıdır**. Asıl sorulması gereken ise nettir: Devlet, en kırılgan hasta grubunun bakımını nasıl olur da bu kadar uzun süre özel sektörün insafına bırakmıştır?

Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelerde Yatak Doluluk Oranı, (%)

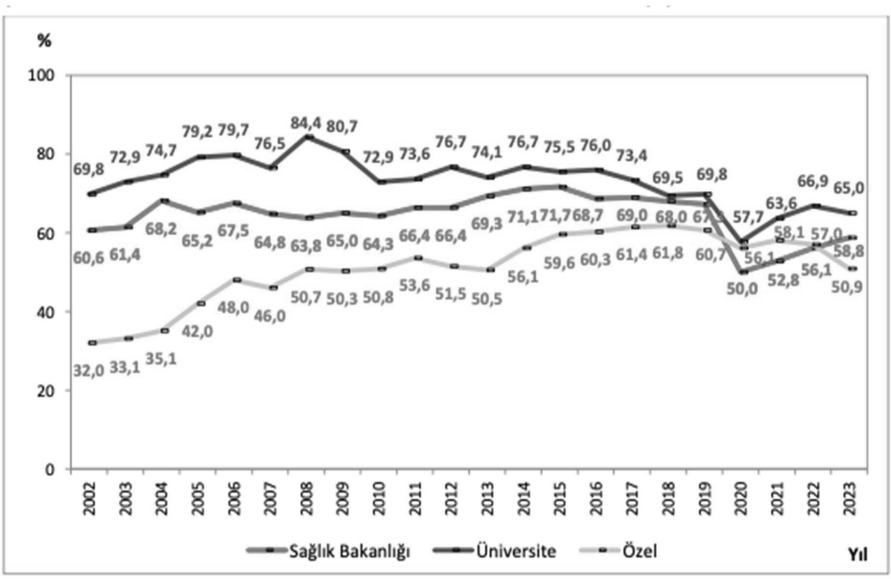

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Yıllara göre yatak doluluk oranları incelendiğinde, 2014-2016 döneminde %70'in üzerinde seyreden oranlar, 2020'den günümüze kadar %50-58 bandına gerilemiştir. Bu düşüş, hastanelerin hizmet kapasitesinde ciddi bir etkinlik kaybını göstermektedir. **Polikliniklerde randevu almak neredeyse imkânsız hâle gelmiş**, **ameliyat gerektiren hastalar ise günlerce, hatta bazen aylarca yatak bulamadıkları için tedaviye erişememektedir**. Hastaların sağlık hizmetine erişimindeki bu gecikmeler, yalnızca bireylerin sağlıklarını riske atmakla kalmamakta, aynı zamanda kamuda ve özelde yatak yönetimi ile hasta planlamasında yaşanan ciddi bir yönetim zaafiyetinin de göstergesidir. Bu tablo, **Sağlık Bakanlığı'nın hizmet sunumunu etkin bir şekilde organize edemediğinin,** halkın temel sağlık hakkını garanti altına almadığının açık bir kanıtıdır.

5.2.Sağlıkta İnsan Kaynakları İstatistikleri

Sağlık Personelinin Sektörlere ve Ünvanlara Göre Dağılımı, 2024

	Sağlık Bakanlığı	Üniversite	Özel	Toplam
Uzman Hekim	61.248	12.958	32.808	107.014
Pratisyen Hekim	48.789	611	5.539	54.939
Asistan Hekim	31.798	27.382	-	59.180
Toplam Hekim	**141.835**	**40.951**	**38.347**	**221.133**
Toplam Diş Hekimi	**13.662**	**7.425**	**29.347**	**50.434**
Eczacı	5.111	750	36.463	42.324
Hemşire	**190.113**	**37.307**	**37.437**	**264.857**
Ebe	56.870	1.040	3.708	61.618
Diğer Sağlık Personeli	202.811	24.694	62.910	290.415
Diğer Personel ve Hizmet Alımı	253.568	68.455	183.882	505.905
Toplam Personel	**863.970**	**180.622**	**392.094**	**1.436.686**

Türkiye'nin sağlık insan gücü dağılımına bakıldığında, kamusal sağlık sisteminin yükü büyük ölçüde Sağlık Bakanlığı personeli tarafından taşınmasına rağmen, özel sektörün hızla büyüyen bir istihdam alanı hâline geldiği açıkça görülmektedir. Toplam 221 bin hekimin yalnızca 141 bini Sağlık Bakanlığı'nda görev yaparken, özel sektörde çalışan hekim sayısı 38 binin üzerine çıkmış durumdadır.

Özellikle dikkat çekici olan ise uzman hekim dağılımıdır:

- Bakanlık: 61.248
- Üniversiteler: 12.958
- Özel sektör: 32.808

Özel sektörün uzman hekim sayısının üniversite hastanelerini neredeyse üçe katlaması, yıllardır izlenen sağlık politikalarının kamusal eğitim–araştırma hastanelerini zayıflattığını ve uzman

hekimlerin daha güvenceli ve yüksek ücretli özel sektöre yönelmesine yol açtığını göstermektedir.

Ancak bu tablo tek başına yeterli değildir.

Bir ülkenin sağlık insan gücünün gerçek kapasitesini anlamak için yalnızca toplam sayılara bakmak yetmez. Bunun uluslararası göstergelerle karşılaştırılması gerekir.

100.000 Kişiye Düşen Hekim

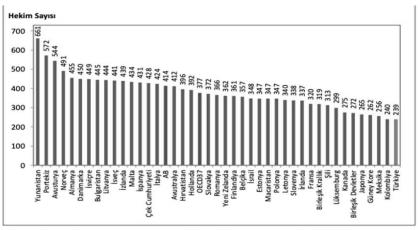

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, OECD Health Data 2024, EUROSTAT Veri Tabanı
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir.

100.000 Kişiye Düşen Diş Hekimi

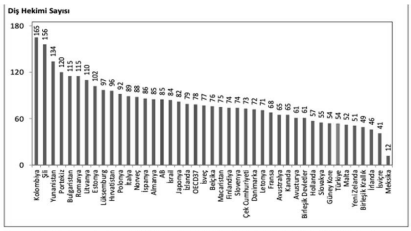

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, OECD Health Data 2024, EUROSTAT Veri Tabanı
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir.

100.000 Kişiye Düşen Eczacı

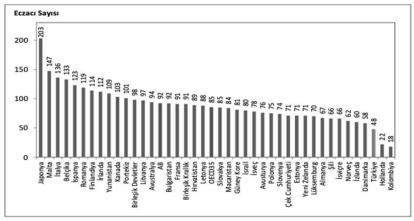

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, OECD Health Data 2024, EUROSTAT Veri Tabanı
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir.

100.000 Kişiye Düşen Hemşire ve Ebe

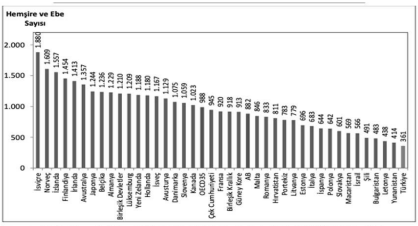

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, OECD Health Data 2024, EUROSTAT Veri Tabanı
Not: Türkiye verisi 2023 yılına aittir. Ülke verileri 2022 yılına veya en yakın yıla aittir.

Türkiye, bu karşılaştırmalar yapıldığında neredeyse tüm temel göstergelerde OECD ülkeleri arasında son sıralarda yer almaktadır.

1000 kişiye düşen hekim, dişhekimi, hemşire ve ebe sayısında yıllardır tablo değişmemekte; Türkiye OECD'nin en alt sırasına adeta çakılıp kalmaktadır. Hemşire/hekım oranı bakımından OECD ortalamasının yarısına bile yaklaşamayan Türkiye, sağlık çalışanlarının omzuna evrensel standartların çok üzerinde bir iş yükü bindirmiş durumdadır. Bu nedenle, grafiklerde de açıkça görüldüğü gibi, Türkiye insan gücü yatırımlarında uzun süredir yerinde sayan değil, geride kalan bir ülkedir. On binlerce çalışanın omuzlarında taşınan bu sistem, artan nüfusu,

yaşlanan demografiyi ve büyüyen sağlık talebini karşılayacak kapasiteden giderek uzaklaşmaktadır.

Hekim hemşire sayısını da müracaaat oranları ile birlikte ele almak gerekmektedir.

Türkiye'de birinci ve ikinci basamak sağlık hizmetlerine yapılan toplam **1 milyar 47 milyon başvurunun**, son derece sınırlı bir sağlık insan gücü tarafından karşılanmaya çalışıldığını göstermektedir. Bu devasa başvuru yükünün, Sağlık Bakanlığı, üniversite ve özel sektör dahil toplam **yaklaşık 221 bin hekim** ile karşılanmaya çalışıldığı düşünüldüğünde, Türkiye'de sağlık çalışanlarının üzerinde nasıl bir baskı bulunduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu tablo, sağlık sisteminin talep karşısında sürdürülemez bir yoğunluğa sürüklendiğini göstermektedir.

Bu verilerle hesaplandığında Türkiye'de **kişi başı hekime yıllık müracaat** sayısı:

1.047.877.901 başvuru / 221.133 hekim = hekim başına yıllık ortalama 4.739 başvuru
Bu da **kişi başına yıllık ortalama 12,2 hekime başvuru** demektir.

Türkiye böylece **OECD ortalamasının iki katı** düzeyinde başvuru ile, hekim başvuru yükünde OECD ülkeleri arasında açık ara ilk sıralarda yer almaktadır. OECD'de kişi başı ortalama hekime müracaat **6–7 civarındayken**, Türkiye'de bu sayı **12'nin üzerindedir**.

Bu durum, kronikleşmiş yapısal bir sorunu işaret etmektedir: **Birinci basamak güçlendirilmemekte, koruyucu sağlık hizmetlerine yatırım yapılmamakta ve hastane merkezli bir sistem giderek daha da ağır işlemektedir.**

Sonuç olarak, bu kadar sınırlı personelin bu kadar yüksek başvuru hacmiyle baş etmeye çalışması yalnızca sağlık çalışanlarını tüketmekte değil; randevu bulamayan, acillerde saatlerce bekleyen, nitelikli sağlık hizmetine erişemeyen milyonlarca vatandaşı da doğrudan etkilemektedir.

Gelir açısından bakıldığında da tablo değişmemektedir. OECD ülkeleri arasında pratisyen ve uzman hekim gelirleri karşılaştırıldığında Türkiye yine son sıradadır. Bu veriler yalnızca bir ücret skalasını değil, sağlık çalışanlarının emeğinin sistematik olarak değersizleştirildiğini ve mesleki motivasyonun aşındırıldığını göstermektedir.

Tüm göstergeler bir arada değerlendirildiğinde ortaya çıkan manzara son derece çarpıcıdır: **En az hekim ve hemşire sayısına sahip ülkeler arasındayız; buna karşılık en yüksek hasta**

müracaat oranlarından birine sahibiz; fakat hekimlerimize ve sağlık çalışanlarımıza en düşük geliri sunuyoruz. Bu üçlü tablo —insan gücü açığı, aşırı başvuru yükü ve düşük gelir— Türkiye'nin sağlık sisteminin yapısal çöküşünü görünür kılmaktadır.

Bu durum tesadüf değildir; yıllardır uygulanan ve kamusal sağlık hizmetini zayıflatan, özel sektör ağırlığını artıran politikaların kaçınılmaz sonucudur. İnsan kaynağı yetersizliğini gidermeyen, sağlık çalışanlarının emeğini değersizleştiren ve vatandaşın birinci basamak yerine hastanelere yönelmesine neden olan bu yaklaşım sürdürülemez hâle gelmiştir.

5.3. Sağlıkta Şiddet

Sağlık Bakanlığı tarafından; sağlık çalışanlarının, hasta veya hasta yakınları tarafından şiddete, tehdite veya diğer suçlara maruz kaldıkları durumlarda olay yerine güvenlik görevlilerinin en hızlı şekilde ulaşması için "beyaz kod" adı verilen bir alarm sistemi kurulmuştur. Buna göre beyaz kod verildiğinde olaya intikal eden güvenlik görevlilerinin tespit, tutanak ve ifadeleri ile birlikte soruşturma açılmaktadır.

Türk Tabipleri Birliği (TTB), sağlık çalışanlarına yönelik şiddetle ilgili Beyaz Kod verilerini almak için Sağlık Bakanlığı'na başvurmuş ancak yanıt alamayınca konuyu mahkemeye taşımıştır. Mahkemeler, verilerin paylaşılması gerektiğine dair karar verse de Sağlık Bakanlığı verileri düzenli olarak paylaşmamaktadır. Eksik veri paylaşımı, sağlıkta şiddeti önlemek için gerekli politikaların geliştirilmesini engellediği gibi, verilerin hukuki mücadeleler sonrası ancak elde edilebilmesi bu politikaların geliştirilip uygulanmasını da geciktirmektedir.

Sağlık Bakanı, sağlıkta şiddetin Beyaz Kod ve yeni başlatılan Gri Kod uygulamalarıyla önemli ölçüde azaldığını ifade ederek, Beyaz Kod vakalarının 1 milyonda 31'den 1 milyonda 14'e düştüğünü, Gri Kod uygulanan bölgelerde ise bu düşüşün %50'yi aştığını belirtmiştir. Ancak, Türk Tabipleri Birliği (TTB) Şiddet Çalışma Grubu'nun anket verileri, **her on hekimden dokuzunun fiziksel, sözel veya psikolojik şiddete maruz kaldığını ve sağlık çalışanlarının üçte ikisinin Beyaz Kod'a başvurmadığını ortaya koymaktadır. Bu veriler, sağlık çalışanlarının Beyaz Kod uygulamasına duyduğu güvenin zayıf olduğunu ve Bakanlık açıklamalarıyla sahada yaşanan gerçeklik arasında ciddi bir tutarsızlık bulunduğunu göstermektedir**. Sağlık çalışanlarının güvenliği ve çalışma koşulları konusunda daha etkin ve güven verici bir politika ihtiyacı, bu bulgularla bir kez daha açıkça ortaya çıkmaktadır.

Sağlık Bakanlığı'nın "Hukukî Yardım ve Beyaz Kod Uygulaması Genelgesi", sağlık çalışanlarını koruma iddiasına rağmen kapsamı daraltılmış, sağlık sisteminin en kırılgan bileşenleri olan **tıp öğrencileri** ile **Aile Sağlığı Merkezlerinde görev yapan grup elemanlarını** kapsam dışında bırakmıştır. Bu iki grubun şiddete uğradıklarında doğrudan Beyaz Kod verememesi, yalnızca bir sağlık çalışanının onayıyla işlem başlatılabilmesi, sağlıkta şiddetle mücadeleyi kurumsal olarak zayıflatan bir tercihtir. Dahası, yıllardır artan şiddet vakalarına rağmen Bakanlık; **beyaz kod sayılarını yıllara, illere, kurumlara, basamaklara ve meslek gruplarına göre açıklamamakta**, üç ayrı mahkeme kararına rağmen şeffaflıktan ısrarla kaçmaktadır. Verilerin gizlenmesi, sağlıkta şiddetin gerçek boyutunun görünmez kılınmasına, politika üretme kapasitesinin zayıflamasına ve sağlık çalışanlarının korunmasız bırakılmasına yol açmaktadır. "Gri Kod" mobil uygulaması gibi yeni araçların etkinliğine dair hiçbir değerlendirme paylaşılmamakta; giderek ağırlaşan şiddet tablosuna karşı bütüncül bir eylem planı ortaya koyulamamaktadır. Bu tablo, Bakanlığın sağlıkta şiddetle mücadele konusunda hem yönetsel hem de hukuki sorumluluğunu yerine getirmediğini göstermektedir.

2025 yılında yaşanan sağlıkta şiddete ilişkin en çarpıcı örnekler:

- Sarıyer Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yaşanan olay, sağlıkta şiddetin ulaştığı vahim boyutu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Kadın doğum acil servisinde görevli Dr. Ayşenur Kundak, muayene sırasını beklemeden ilaç talep eden hastayı kayıt ve muayene işlemlerine yönlendirdiği için hasta ve yakını tarafından hemşireler ve hastane personeliyle birlikte darp edilmiştir. Dr. Kundak'ı ziyarete gelen kardeşi Dr. Gülşah Kundak da saldırıya maruz kalmış, toplam üç sağlık çalışanı yaralanmıştır. Olay sırasında birimde güvenlik görevlisinin ve sekreterin bulunmaması, sabit hatların çalışmaması nedeniyle "Beyaz Kod" verilememesi, güvenlik kameralarının dahi olmaması sağlık çalışanlarının en temel çalışma güvenliğinden mahrum bırakıldığını göstermektedir. Saldırganların ifadeleri bile alınmadan serbest bırakılması ise cezasızlık algısını pekiştirmekte; sağlıkta şiddetin önlenememesinin yapısal bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.
- Kahramanmaraş'ta yaşanan bu trajik olay da sağlık alanında çalışanların maruz kaldığı şiddetin boyutunu ve devletin koruyucu mekanizmalarının yetersizliğini göstermektedir. Özel bir hastanede tıbbi sekreter olarak görev yapan Eser Karaca, hakkında uzaklaştırma kararı bulunan eski eşi Atilla Ayıntaplı tarafından çalıştığı kurumda pompalı tüfekle vurularak öldürülmüştür. Katilin hastaneye silahla

girebilmesi, tartışma sonrası Karaca'nın kaçmak zorunda kalması ve tüm müdahalelere rağmen yaşamını yitirmesi; sağlık kurumlarında güvenlik tedbirlerinin ne denli yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Olayın ardından saldırganın silahı atıp kaçabilmesi, ancak daha sonra yakalanması, hem koruyucu hem de önleyici mekanizmaların etkin çalışmadığını göstermektedir. Bu vahim cinayet, sağlık çalışanlarının yalnızca görev kaynaklı şiddete değil, hayatlarını tehdit eden her türlü risk karşısında savunmasız bırakıldığını çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

- Marmaris'te yaşanan bu olay da sağlıkta şiddetin artık olağanlaşmış bir sorun hâline geldiğini ve sağlık çalışanlarının en temel güvenlik ihtiyaçlarının dahi karşılanmadığını göstermektedir. Muayene için üroloji polikliniğine gelen K.Ç., doktorun kendisini acile yönlendirmesi üzerine önce hakaret etmiş, ardından doktor S.P.'ye tekme atarak fiziksel şiddet uygulamıştır. Saldırganın yalnızca hekime saldırmakla kalmayıp klinikteki bilgisayarlara da zarar vermesi, sağlık kurumlarında hem personelin hem de kamusal malın korunmasına yönelik mekanizmaların yetersizliğini bir kez daha ortaya koymuştur.
- Bursa'nın Yıldırım ilçesinde yaşanan olay ise sağlıkta şiddetin ulaştığı vahim boyutun en çarpıcı örneklerinden biridir. Bir diş kliniğinde çevreyi rahatsız edecek şekilde davranan Hamda Hussein Yasın, diş hekimi H.N.Ö.'nün yaptığı basit bir uyarı üzerine çantasından bıçak çıkararak hekime saldırmış ve H.N.Ö.'yü sol omzundan yaralamıştır. Bir sağlık çalışanının, yalnızca çalışma düzenini sağlamak üzere yaptığı bir uyarı nedeniyle bıçaklı saldırıya uğraması, sağlık çalışanlarının her an ölümcül bir riskle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. olay da, sağlıkta şiddetin anlık öfke patlamalarından ibaret olmadığını; sağlık kurumlarında caydırıcı önlemlerin yetersizliği nedeniyle saldırganların gözlerini bile kırpmadan bıçak kullanabildiğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

5.4. Sağlık Çalışanlarının Yurtdışı Göçü

2012'de 59 olan **yurtdışı çıkışı için alınan iyi hâl belgesi** sayısının 2023'te 3.025'e ulaşması, Türkiye'nin sağlık insan gücünde yaşanan derin yapısal erozyonun en somut göstergesidir. 2017 sonrasında hızla tırmanan bu tablo, hekimlerin performans baskısı, yoğun iş yükü, gelir kaybı ve sağlıkta şiddet karşısında sistemden uzaklaştığını açıkça ortaya koyuyor. OECD ülkeleri arasında en az hekim ve hemşireye sahip, buna karşılık hekime başvurunun en yüksek olduğu, hekim gelirlerinin ise en düşük seviyelerde kaldığı bir sağlık düzeninde bu gidişatın

sürmesi kaçınılmaz hâle gelmiştir. Türkiye artık kendi sağlık çalışanlarını tutamayan ve başka ülkelerin sağlık sistemlerine nitelikli insan gücü aktaran bir "kaynak ülke" konumuna gerilemiştir; bu durum, sağlık politikalarında uzun süredir ısrarla sürdürülen yanlış tercihlerinin doğrudan sonucudur.

İyi Hal Belgesi Alan Hekim Sayısı

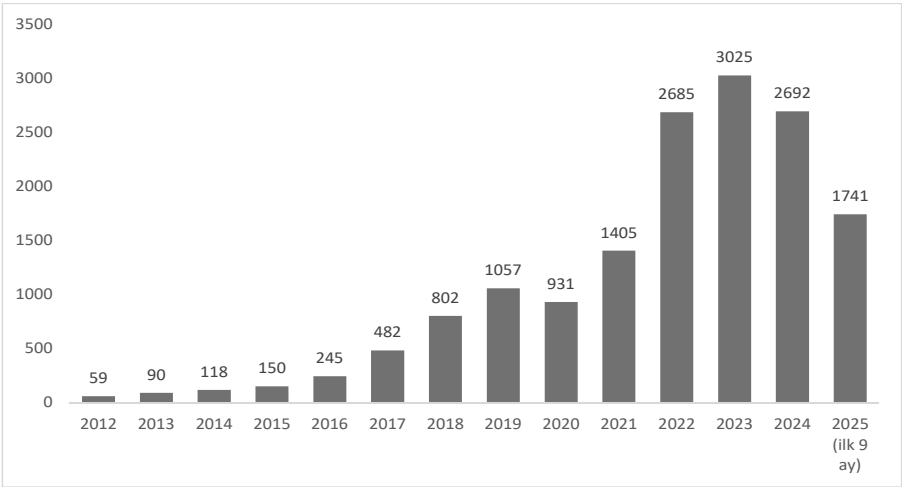

Kaynak: TTB

Almanya Federal Doktorlar Odası verilerine göre, Türk doktorlar, Alman pasaportu olmayan hekimlerin geldiği ülkeler arasında 2.628 kişiyle 6. sırada yer alıyor. Almanya'da bir doktorun yetiştirilmesi toplamda yaklaşık 400 bin euroya mal olurken, yapılan bir araştırmada Türkiye'den giden doktorların Alman sağlık sistemine yaklaşık 3,2 milyar euro tasarruf sağladığı görülmektedir. Bu tablo, Türkiye'nin sağlık insan gücünü yetiştirirken yaptığı ciddi yatırımın başka ülkelere aktarıldığını ve ülkemizin sağlık politikasındaki yanlış yönelimlerin sonuçlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin sağlık insan gücü politikalarında ciddi bir güven krizi olduğunun göstergesi olan iyi hal belgesi alan hekim sayıları, yıllarca eğitimine büyük kamu kaynakları ayrılan hekimlerin yurtdışı planları yapması; sağlık sisteminde çalışma koşullarının, ücret politikalarının ve mesleki saygınlığın sürdürülemez noktaya geldiğinin en net işaretidir. Bu tip belgeler, genellikle **mezuniyet sonrası veya belli bir kıdemden sonra** başvuran hekimlerce alınır. Dolayısıyla 2024'teki gerileme;

- Önceki yıllarda yüksek talep nedeniyle **potansiyel göç adaylarının zaten belgelerini tamamlamış olması**,
- Veya **başvuru sürecinde getirilen bürokratik engeller ve mali yüklerin artması** gibi nedenlerden kaynaklanabilir.

Ama bu, "yurt dışı hekim göçü bitti ya da geriliyor" anlamına gelmez. Gerçek niyeti anlamak için **asıl göstergeler** başka yerde saklıdır:

- Bir ülkenin sağlıktaki beyin göçü eğilimini görmek istiyorsanız, son sınıf tıp fakültesi öğrencilerinin kaçının yabancı dil kursuna gittiğine bakın.

Çünkü göç niyeti, çoğu zaman **belge başvurusundan yıllar önce** başlar. Eğer tıp öğrencileri ve genç uzmanlar arasında yabancı dil öğrenme, yurtdışı sınavlarına hazırlanma ve göçmenlik süreçlerine dair kurs talebi artıyorsa, belge istatistiklerindeki küçük düşüşler sadece **yüzeydeki dalgalanma**dır; alttaki akıntı hâlâ çok güçlüdür.

5.5. Sağlık Eğitimi

Boş Kalan Tus Kontenjanları

- 2025'in ilk TUS'unda açılan kontenjanların %51,7'si boş kaldı.
- İkinci yerleştirmede boş kontenjanların %68,5'i tercih edilmedi.

2025 yılı Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS) 1. dönem yerleştirme sonuçları, Türkiye'nin sağlık sisteminde temel branşlarda ciddi bir kriz yaşandığını ortaya koyuyor. Çocuk sağlığı ve hastalıkları, çocuk cerrahisi, genel cerrahi, kadın doğum ve iç hastalıkları gibi temel uzmanlık alanlarının kontenjanlarının büyük kısmı boş kalırken, plastik, rekonstrüktif ve estetik cerrahi, radyoloji, ruh sağlığı ve hastalıkları gibi branşlarda kontenjanların büyük ölçüde dolduğu görülüyor.

2025 Yılı Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS) 2. Dönem Yerleştirme Sonuçları

Bölüm	Kontenja	Yerleşe	Dolulu
Radyoloji	277	277	100
Kulak Burun Boğaz Hastalıkları	252	252	100
Deri ve Zührevi Hastalıkları	251	251	100
Göz Hastalıkları	235	235	100
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	171	171	100
Üroloji	168	168	100
Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi	137	137	100
Tıbbi Patoloji	120	120	100
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	107	107	100
Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji	91	91	100
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	69	69	100
Nükleer Tıp	46	46	100
Tıbbi Biyokimya	42	42	100
Tıbbi Mikrobiyoloji	36	36	100
Halk Sağlığı	26	26	100
Adli Tıp	20	20	100
Tıbbi Genetik	19	19	100
Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji	15	15	100
Radyasyon Onkolojisi	12	12	100
Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp	7	7	100
Histoloji ve Embriyoloji	5	5	100
Tıbbi Farmakoloji	4	4	100
Anatomi	4	4	100
Spor Hekimliği	4	4	100
Fizyoloji	3	3	100
Hava ve Uzay Hekimliği	2	2	100
Ortopedi ve Travmatoloji	209	208	99,52
Anesteziyoloji ve Reanimasyon	375	372	99,2
Kardiyoloji	280	276	98,57
Göğüs Hastalıkları	190	181	95,26
Nöroloji	220	207	94,09
İç Hastalıkları	500	458	91,6
Aile Hekimliği	2006	1732	86,34
Kadın Hastalıkları ve Doğum	347	298	85,87
Acil Tıp	516	418	81
Beyin ve Sinir Cerrahisi	175	137	78,28
Kalp ve Damar Cerrahisi	156	114	73,07
Genel Cerrahi	375	273	72,8
Göğüs Cerrahisi	92	66	71,73
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	813	475	58,42
Çocuk Cerrahisi	130	59	45,38
Askeri Sağlık Hizmetleri	1	0	0

Örneğin, pediatri kontenjanlarının yüzde 42'si boş kalmış, çocuk cerrahisi kontenjanlarının ise yalnızca yüzde 45,38'i dolmuş durumda. Bu tablo, yalnızca branş tercihleriyle açıklanamayacak kadar ciddi yapısal sorunlara işaret ediyor. Yan dal uzmanlıkları ile ilgili veriler incelendiğinde ise;

- El cerrahisi: 48 kadro, 3 tercih.
- Çocuk yoğun bakım: 47 kadro, 1 tercih.
- Çocuk ürolojisi: 31 kadro, 2 tercih.
- Çocuk enfeksiyon: 49 kadro, 3 tercih.
- Çocuk göğüs hastalıkları: 28 kadro, 1 tercih.

Özellikle plastik cerrahi, dermatoloji, psikiyatri gibi bölümler TUS'ta en çok tercih edilen branşlar olmasına rağmen hekimler kamu yerine özel hastaneleri tercih ediyor. Bu veriler, Türkiye'nin sağlık politikalarında ısrarla sürdürülen hatalı yönelimlerin somut bir sonucu olarak okunmalıdır. Genç hekimler, aşırı iş yükü, düşük gelirler, yetersiz hukuki koruma ve sağlıkta şiddetle karşı karşıya bırakılıyor; bunun sonucunda tıbbın temel branşlarından uzaklaşarak daha güvenli, stres riski, malpraktis davaları ile karşı karşıya kalma riski düşük alanlara yöneliyorlar. **Bu durum sadece mesleki tercih değil, çocuk sağlığı başta olmak üzere toplumun sağlıklı geleceğini doğrudan tehdit eden bir uyarıdır. Sağlığın ticarileştirilmesi ve insan gücü planlamasındaki başarısızlık, temel branşlarda ciddi bir boşluk yaratmış, gelecekte çocuklarımızı donanımlı hekimlere ulaştırma kapasitemizi tehlikeye sokmuştur**. Yetkililerin, pediatri , cerrahi ve diğer temel branşları yeniden değerli kılacak, çalışma koşullarını iyileştirecek ve sağlık çalışanlarını mesleki açıdan güvence altına alacak politikaları acilen hayata geçirmesi gerekmektedir.

Eğitim Niteliği

- Asistan hekim sayısı artsa da öğretim üyesi ve altyapı yetersizliği nedeniyle eğitim kalitesi düşüyor.

- Şehir ve eğitim hastanelerinde çok sayıda asistan hekim bulunuyor, ancak rotasyon, portfolyo ve mesleki gelişim için yeterli öğretim üyesi yok.

2024 itibarıyla Türkiye'de 120'den fazla tıp fakültesi bulunmaktadır. Ancak, birçok fakültede eğitim verecek yeterli sayıda öğretim üyesi bulunmamaktadır. Türkiye'de tıp fakültelerinin sayısı son yıllarda hızla artarken, öğretim üyesi kadrolarının bu artışa paralel olarak genişletilmediği gözlemlenmektedir. Bu durum, özellikle eğitim kalitesinin sürdürülebilirliği açısından ciddi riskler doğurmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) standartlarına göre, kaliteli bir tıp eğitimi için öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının 1:6 ile 1:10 arasında olması gerektiği ifade edilmektedir. Ancak Türkiye'de bu oranın birçok fakültede çok daha yüksek seviyelerde seyretmektedir.. Bazı fakültelerde bir profesör ya da doçent, temel tıp bilimleri ve klinik derslerde aynı anda yüzlerce öğrenciye ders vermek zorunda kalmaktadır. Bu yoğunluk, öğrencilerin birebir eğitim alma şansını neredeyse tamamen ortadan kaldırmaktadır. Öğretim üyesi eksikliği, Türkiye genelinde homojen bir şekilde dağılmamaktadır. Büyük şehirlerdeki köklü üniversiteler nispeten daha fazla öğretim üyesine sahipken, Anadolu'da yeni açılan tıp fakültelerinde ciddi bir açık bulunmaktadır. Klinik branşlarda deneyimli uzman öğretim

üyelerinin eksikliği, öğrenci ve asistan hekimlerin sahada yeterli bilgi ve beceri kazanmasını engellemektedir. Bazı tıp fakültelerinde öğrenciler, uzmanlık eğitimi sırasında yeterli vaka deneyimi elde edememekte ve uygulamalı eğitim açısından ciddi yetersizliklerle karşılaşmaktadır. Tıp eğitiminde en önemli unsurlardan biri olan uygulamalı eğitim, birçok fakültede teknik eksiklikler nedeniyle gerektiği gibi yapılamamaktadır. Kadavra eksikliği, simülasyon cihazlarının yetersizliği ve laboratuvar altyapısındaki sorunlar, öğrenci eğitiminde ciddi aksaklıklara neden olmaktadır. OECD ülkeleri arasında tıp fakültelerinde kadavra başına düşen öğrenci sayısı bakımından Türkiye'nin oldukça geride olduğu bilinmektedir.

Sonuç olarak sağlık eğitiminin sürdürülebilirliği ve niteliğinin artırılması için kapsamlı bir stratejik dönüşüm şarttır. Öncelikle, malpraktis davalarına karşı hekimleri koruyacak düzenlemeler ivedilikle hayata geçirilerek riskli branşlar teşvik edilmelidir. Tıp fakültelerinin sayısını artırma odaklı politikaların yerine mevcut fakültelerin altyapı eksikliklerinin giderilmesi, öğretim üyesi kadrolarının güçlendirilmesi ve teknik donanım ihtiyaçlarının karşılanması önceliklendirilmelidir. Kadavra ve laboratuvar gibi temel eğitim unsurlarının eksiklikleri acil bir şekilde giderilmelidir. Ayrıca, Anadolu'daki tıp fakültelerine özel destek mekanizmaları kurulmalı, eşitsizlikleri azaltacak politikalar uygulanmalıdır. Sağlık Bakanlığı ve YÖK, uzmanlık kadrolarını uzun vadeli bir planlama ile belirleyerek eğitim ve sağlık politikalarını uyumlu hale getirmeli, ülkenin sağlık geleceğini garanti altına almalıdır.

6. AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİNE İLİŞKİN SORUNLAR

Türkiye'de ağız ve diş sağlığı hizmetleri, halk sağlığı açısından hayati öneme sahip olmasına rağmen, mevcut sağlık politikaları ve yönetim uygulamaları, hem hizmet sunumunun niteliğini hem de meslek mensuplarının çalışma koşullarını ciddi şekilde olumsuz etkilemektedir. Ülke genelinde yaşanan sorunlar ve bu sorunların toplumsal etkileri aşağıda özetlenmiştir:

- **MHRS Randevuları ve Kamuda Hizmet Yetersizliği**

Kamuda görev yapan diş hekimleri, Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS) uygulamaları nedeniyle hizmet sunmakta güçlük yaşamaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın kısa süreli randevu politikası (10-20 dakika) bilimsel ve mesleki standartlarla örtüşmemektedir. Örneğin, kanal tedavisi 50-113 dakika, tam protez uygulaması 128-340 dakika sürerken, sistem bu gerçekleri görmezden gelerek hastaların ve hekimlerin mağduriyetine yol açmaktadır. Bu uygulama, sadece muayene sayısını artırmayı hedeflemekle kalmakta; ancak tedavi kalitesini düşürmekte, hasta memnuniyetsizliğini ve hekim tükenmişliğini artırmaktadır.

Sistematik planlama eksikliği, sağlıkta şiddet vakalarını da besleyen bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

- **Fakülte Sayısı ve Eğitim Kalitesi**

Son yıllarda diş hekimliği fakültelerinin sayısı plansız bir şekilde artırılmıştır. 2014'ten bu yana 43 yeni fakülte açılmış, toplamda devlet 75, vakıf 30 fakülteye ulaşmıştır. Ancak fakültelerde öğretim üyesi dağılımı dengesizdir; 17 fakültede hiç profesör bulunmamaktadır ve mevcut 796 profesörün %70'i yalnızca 17 fakültede eğitim vermektedir. Bu durum, eğitim kalitesini düşürmekte ve mezun hekimlerin istihdamını zorlaştırmaktadır. Kontrolsüz fakülte açılışı, genç hekimleri düşük ücretli özel sektöre itmekte ve meslek değerinin düşmesine yol açmaktadır. Fakülte açma kararlarında meslek örgütleri ve akademik çevrelerin görüşleri dikkate alınmamaktadır.

- **Aile Diş Hekimliği Sistemi**

2022'de başlatılan pilot aile diş hekimliği uygulaması, amaçlanan hizmet erişimini ve toplum bilincini artırmakta yetersiz kalmıştır. TDB verilerine göre pilot illerde başvuru oranı %6 civarındadır; 2-12 yaş grubunun %90'ı kontrole gelmemiştir. Ülke geneline yaygınlaştırılması planlanan sistemin ne zaman ve hangi koşullarda uygulanacağı, aile diş hekimlerinin istihdamı ve çalışma şartları hâlâ belirsizdir. Pilot uygulamanın eksiklikleri, etkin bir analiz ve politika değişikliği ile giderilmelidir.

- **Malzeme ve İthalat Sorunları**

Diş hekimliği hizmetlerinin büyük kısmı ithalata bağımlıdır. Döviz kurlarındaki dalgalanmalar, malzeme fiyatlarını hızla artırmakta; örneğin 2022'de 1.500-2.000 TL civarında olan implantlar 2024'te 8.000-12.000 TL seviyelerine yükselmiştir. Yerli üretim yetersiz, ithalat izin süreçleri uzun ve plansızdır. Bu durum, hem hekimlerin hem de hastaların mali yükünü artırmakta ve hizmetin erişilebilirliğini kısıtlamaktadır.

- **Kamu Atama Sorunları**

Her yıl binlerce diş hekimi mezun olmaktadır; buna karşın atama bekleyen diş hekimi sayısı yaklaşık 20.000'dir. 2024 yılı 2. atama kurasında 10.000'den fazla başvuruya rağmen yalnızca ~800 (368 pratisyen, 437 uzman). 2025 yılında ise 508 (306 pratisyen,202 uzman) kişi atanabilmiştir. Bu planlama eksikliği, hem işsizlik hem de kamuda hizmet açığını

büyütmektedir. Halkın sağlık hizmetlerine erişimi, atama gecikmeleri nedeniyle doğrudan etkilenmektedir.

- **Uzmanlık (DUS) ve Doktora Süreci**

DUS yalnızca İstanbul ve Ankara'da yapılmakta, ulaşım ve konaklama maliyetleri adayları ekonomik olarak zorlamaktadır. Uzmanlık kontenjanlarının yetersizliği, sağlık sistemindeki uzman hekim açığını sürdürmektedir.

Bununla birlikte Türkiye'de on binlerce genç diş hekimi atama beklerken yayımlanan ÖSYM sınav takvimi ile (14 KASIM 2025**), geleneksel olarak yılda iki kez gerçekleştirilen Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı'nın (DUS) bu yıl yalnızca bir kez yapılacağı görülmüştür**. Söz konusu değişiklik, sınav takvimine ilişkin herhangi bir ön bilgilendirme veya planlama dönemi sunulmadan duyurulmuş; bu durum, sınava hazırlanan adaylar açısından ciddi bir öngörülebilirlik sorunu doğurmuştur. DUS'un yapılma sıklığındaki değişiklik, halihazırda istihdam ve uzmanlık planlamasında çeşitli aksaklıkların bulunduğu diş hekimliği alanında, insan kaynağı yönetimi ve mesleki yönlendirme süreçleri bakımından önemli bir belirsizlik yaratmaktadır.

Özetle;

- MHRS randevu süreleri bilimsel standartlara göre yeniden düzenlenmeli, hekimlerin görüşleri dikkate alınmalıdır.
- Aile diş hekimliği sistemi ülke geneline yaygınlaştırılmalı; pilot uygulamalar analiz edilip etkinliği artırılmalıdır.
- İlçelerde donanımlı ADSM'ler kurulmalı ve hekim istihdamı artırılmalıdır.
- Yerli üretim desteklenmeli; ithalata bağımlılık azaltılmalı ve AR-GE yatırımları teşvik edilmelidir.
- Fakülte kontenjanları ihtiyaca göre revize edilmeli, eksik fakülteler kapatılmalı ve öğrenci eğitim giderleri desteklenmelidir.
- Özel sektördeki yetkisiz faaliyetler önlenmeli; çalışan hakları kamuyla eşitlenmelidir.
- DUS kontenjanları artırılmalı, sınavlar bölgesel olarak yaygınlaştırılmalı; doktora öğrencilerine maddi destek sağlanmalıdır.

7. SAĞLIKLA İLGİLİ GÜNCEL MESELELER

7.1. "Yenidoğan Çetesi" ne Yönelik Meclis Araştırma Komisyonu

Kamuoyuna yansıyan **"Yenidoğan Çetesi"** için ilgili Türkiye büyük millet meclisinde tüm aktörlerin süreçleri şeffaf biçimde ortaya koymasını sağlamak ve yasal düzenlemelerde gerekli tedbirleri belirlemek amacıyla "**Bazı Özel Sağlık Kuruluşlarında Yaşanan Bebek Ölümlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılması, Özel Sağlık Kuruluşlarının Yenidoğan, Çocuk, Engelli ve Yaşlılarla İlgili Bakım Servislerindeki Uygulamalarının ve Mevzuatın İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu"** kurulmuştur.

Komisyonun kurulmasını takiben, alanında uzman birçok kişi, ilgili dernekler, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri dinlenmiş; alınması gereken önlemlere ilişkin önemli bulgular elde edilmiştir. Ancak, asıl sorumlu olan ve hesap vermesi gereken kişiler sürece katılmamıştır. Özellikle, eski bakanların tamamı çağrıya uymamış; her birinin bu konuda ayrı sorumlulukları bulunmasına rağmen hesap verme yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Bu kapsamda:

- **Recep Akdağ –** Sağlıkta Dönüşüm Programının mimarı olarak 2002–2013 yılları arasında, özel hastanelerin yaygınlaşması, kamu-özel entegrasyonunun zayıf mevzuat çerçevesinde yürütülmesi, denetim mekanizmalarının piyasa lehine gevşetilmesi ve performans odaklı uygulamalarla bugünkü sistemik sorunların temelini oluşturmuştur. Yenidoğan yoğun bakım ünitelerinin özel hastanelerde hızla çoğalması ve kalite denetim kapasitesinin artırılmaması, Akdağ döneminde başlayan politik tercihlerdir. Komisyona davet edilmesine rağmen gelmemiş ve yazılı savunma sunmamıştır.
- **Mehmet Müezzinoğlu** – Akdağ'dan sonra görev yapmış, özel hastanelerin kurumsal yaygınlaşmasını yönetmiş; bakanlığı döneminde yenidoğan üniteleri ve yoğun bakım yatak kapasitesi artmış, ancak denetimler yetersiz kalmıştır. Bazı iddialarda kendi özel hastanesinin dava dosyalarında adı geçtiği belirtilmiş, bu nedenle özellikle dinlenmesi gereken bir kişidir. Komisyona katılmamış, açıklama sunmaktan kaçınmıştır.
- **Fahrettin Koca** – 2018–2024 arasında bakanlık yapmış; yenidoğan ünitelerinde anormal artışlar, faturalandırma şişkinlikleri, usulsüz hasta yönlendirmeleri ve aile şikâyetlerinin dikkate alınmaması gibi sorunların sistematik hale gelmesine izin vermiştir. Denetim birimleri etkili olamamış, soruşturmalar sosyal medya baskısı

sonrası başlatılmıştır. Komisyona davet edilmiş ancak katılmamış, yazılı yanıtları genel ifadelerle sınırlı kalmıştır.

- **Kemal Memişoğlu** – 2016–2024 arasında İstanbul İl Sağlık Müdürü olarak görev yapmış ve olayların başlangıcındaki en kritik idari yetkili konumundadır. Özel hastanelerin denetimi, yenidoğan yoğun bakım açılış izinleri ve şikâyetlerin işleme alınması süreçlerinde birincil idari sorumludur. 2024'te Sağlık Bakanı olarak siyasi sorumluluğu üstlenmiş, ancak geçmiş döneme ilişkin ayrıntılı bilgi paylaşmamıştır. Komisyona davet edilmiş, ancak katılmamıştır.

Bu tablo, yalnızca ilgili bakanların hesap verebilirlikten kaçındığını değil, aynı zamanda sistemin temel yapısında ciddi eksikliklerin ve denetim boşluklarının bulunduğunu da açıkça göstermektedir. Komisyonun etkin çalışabilmesi ve kamu vicdanının tatmin edilmesi açısından, bakanların bu konulardaki sorumluluklarının net şekilde değerlendirilmesi elzemdir.

7.2. Doğurganlık Hızının Düşmesi

TÜİK'in açıkladığı verilerin ülkenin karşı karşıya olduğu tehditleri açıkça ortaya koyduğunu dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Türkiye'nin doğurganlık hızı tarihimizde ilk kez 1,48'e gerilemiş durumda. Bu, bir felaket. Bu rakam, kritik eşik olan 2,1'in çok altında bir seviyedir. İster iktidar ister muhalefet olsun hiç kimse buna kayıtsız kalamaz." şeklinde ifade etmiştir.

Doğurganlık Hızı

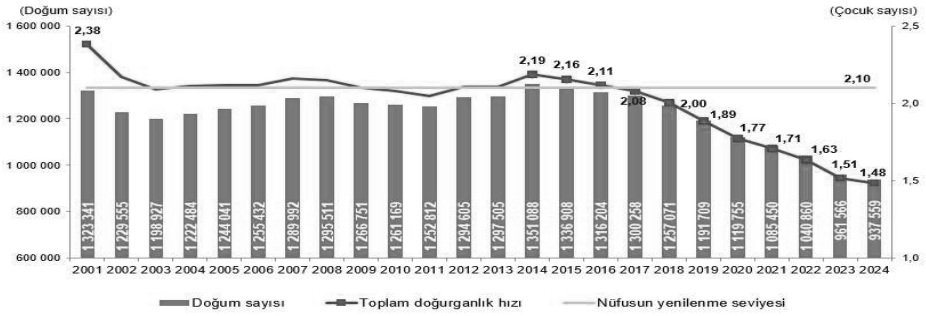

Toplam doğurganlık hızının en yüksek olduğu il 2024 yılında 3,28 çocuk ile Şanlıurfa, 2,62 çocuk ile Şırnak, 2,32 çocuk ile Mardin'dir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyini ve toplumsal refahını değerlendiren demografik göstergeler arasında bebek ölüm hızları en kritik

göstergelerden biridir. Türkiye bebek ölüm sayısı, 2023 yılında 9 bin 731 iken 2024 yılında 8 bin 475 olarka kayıtlara geçmiştir. Bin canlı doğum başına düşen bebek ölüm sayısını ifade eden bebek ölüm hızı, 2023 yılında binde 10,1 iken 2024 yılında binde 9,0'dur

Bölgelere Göre Bebek Ölüm Hızı

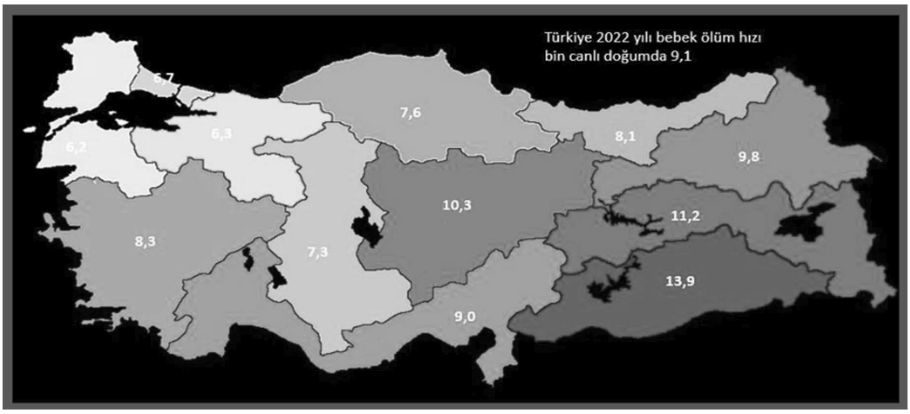

Beş yaş altı ölüm hızı binde 14,5 oldu

Doğumdan sonraki beş yıl içinde ölme olasılığını ifade eden beş yaş altı ölüm hızı, 2022 yılında 11,2 iken 2023 yılında binde 14,5'tir.

BEŞ YAŞ ALTI ÖLÜM SAYISI VE HIZI, 2009-2023

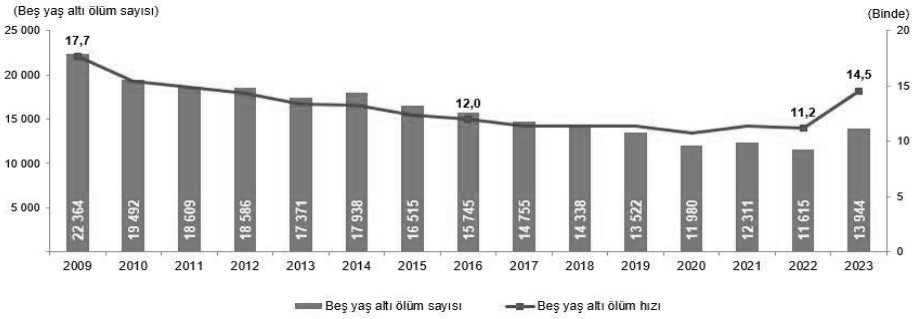

TÜİK'in açıkladığı veriler, doğurganlık oranlarının en yüksek olduğu illerde, aynı zamanda bebek ölümlerinin de en yüksek seviyelerde seyrettiğini açıkça ortaya koyuyor.

Şanlıurfa, Şırnak, Mardin gibi illerde doğurganlık oranları ülke ortalamasının çok üzerindeyken, bebek ölüm hızları da Türkiye ortalamasının katbekat üzerinde olarak görülmektedir. Şanlıurfa'da doğan her 1000 bebekten ortalama 16'sı henüz bir yaşına ulaşamadan ölüyor. Bu tabloya rağmen, sadece doğum sayıları üzerinden ahlaki ya da ideolojik bir ajanda inşa etmek, gerçeğin yalnızca bir parçasını görmek demektir. Devletin görevi yalnızca nüfusu artırmak değil, doğan her çocuğa insanca yaşama hakkı sunmaktır. Bu da ancak bölgesel eşitsizlikleri azaltmakla, sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmakla, bebek ve çocuk sağlığına öncelik vermekle mümkündür.

Kısacası mesele sadece "kaç çocuk doğdu" değil, "kaçını yaşatabildin" sorusudur. Çünkü gerçek felaket, yaşama tutunmaya çalışan çocukların sistematik olarak kaybedilmesidir. Doğurmak kadar yaşatmak da bir irade meselesidir.

7.3. Nadir Hastalıklar

Sağlık, devletin vatandaşa karşı en temel sorumluluğudur; ancak Türkiye'de nadir hastalıklar söz konusu olduğunda bu sorumluluk açık biçimde yerine getirilememektedir. Sağlık sistemi yıllardır maliyet odaklı, piyasacı ve bütçe kalemlerine sıkışmış bir anlayışla yönetilmekte; sonuçta SMA'dan genetik sendromlara, metabolik hastalıklardan nadir kanser türlerine kadar milyonlarca kişi adeta kaderine terk edilmektedir.

Bugün **Türkiye'de 5 milyondan fazla kişi bir nadir hastalıkla yaşamaktadır.** Bu bireyler **doğru tanıya ulaşmak için ortalama 7 yıl** kaybetmekte; bu süreçte **8 farklı uzman değiştirerek** tanı odyssey'si yaşamaktadır. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre 2024 yılında toplam resmi evlilikler içinde, son evliliğinde birinci dereceden kuzenleri ile akraba evliliği yapmış bireylerin oranı %8,1 oldu. Akraba evlilikleri akrabalık türüne göre incelendiğinde, akraba evliliği yapmış bireylerin %46,4'ünün hala/dayı çocukları ile %27,2'sinin amca çocukları ile ve %26,4'ünün ise teyze çocukları ile evli olduğu görüldü. Bu durum, nadir hastalıkların ülkemizde Avrupa ortalamasının çok üzerinde seyretmesinin temel nedenlerinden biri olmakla birlikte bu alanla iligli yapılan çalışmalar çok kısıtlı kalmaktadır. Bununla birlikte akraba evliliği oranı illere göre incelendiğinde, 2024 yılında akraba evliliği oranının en yüksek olduğu ilin %16,9 ile Şanlıurfa, %12,6 ile Siirt ve %12,4 ile Mardin olduğu görülmektedir.

Sağlık politikaları, milyonlarca yurttaşı ilgilendiren bu alana değil; maliyet azaltma, bütçe kısıntısı ve özel sektör önceliklerine odaklanmaktadır. SMA ve diğer nadir

hastalıkların tedavisinde kullanılan hayati önemdeki ilaçlar ya geri ödeme dışında bırakılmakta ya da sınırlı erişim kriterleriyle fiilen ulaşılamaz hale getirilmektedir. Bu durum bu hastalığa sahip bireylerin ve ailelerin bireysel çözümlerine bırakılmakta, insanlar şehir merkezlerine standlar kurmak, sosyal medya kampanyaları düzenleyerek kendi başlarının çaresine bakmak zorunda bırakılmaktadır. Bir diğer ifadeyle hastalığa sahip bireylere ve ailelerine "valilik onayıyla dilencilik" yaptırılmaktadır.

Bu koşullarda tedaviye erişim bir hak olmaktan çıkarak, **yalnızca "parası olanın yaşayabildiği" bir ayrıcalığa dönüşmektedir.** Birçok tedavi hâlâ sadece yurt dışında uygulanabilir durumdadır; bu da geniş halk kesimlerini elemekte, sağlıkta eşitsizliği derinleştirmektedir. **Gerçek çözüm, nadir hastalıkların bir maliyet kalemi değil, bir sosyal devlet yükümlülüğü olarak ele alınmasından geçmektedir.** Teşhis süreçlerinin kısaltılması, geri ödeme kapsamının genişletilmesi, bölgesel eşitsizliğin ortadan kaldırılması gerekmekte, Türkiye "Tedaviye ulaşamadığı için yaşamı riske giren insanlar ülkesi" olmaktan çıkmalıdır.

7.4. Hastane Randevusu ve Yatak Bulamama Sorunu

Sağlık sistemi, son yıllarda artan randevu krizinin ve hastanelerdeki kronik yatak yetersizliğinin gölgesinde derin bir darboğaza girmiş durumdadır. Ülkenin en büyük sağlık yatırımı olarak sunulan şehir hastaneleri dahi, vatandaşların en temel ihtiyacı olan **zamanında tedavi** hakkını karşılamaktan uzaktır. Sorun yalnızca randevu bulamamak değildir; muayene edilse bile ameliyat yapılamamakta, çünkü hastanelerde **servis yatağı ve özellikle yoğun bakım yatağı neredeyse hiç bulunmamaktadır**. Tedavinin gecikmesi, doğrudan **ölüm riskini** artırmakta, birçok hasta en kritik dönemde sağlık sisteminin tıkanıklığıyla baş başa bırakılmaktadır.

Bugün Türkiye'de hastalar randevu bulamıyor; bulsa ameliyat günü alamıyor; ameliyat kararı çıksa yatak olmadığı için bekletiliyor. Bu tablo tesadüf değil, yıllardır uyarılan bir çöküşün artık görünür hâle gelmiş yüzüdür. Bu kriz, yalnızca hizmet sunumundaki bir aksaklık değil; **vatandaşın yaşam hakkını doğrudan etkileyen yapısal bir devlet sorumluluğu krizidir**. Sağlık sisteminin hızla yeniden planlanması, yoğun bakım ve servis yataklarının artırılması, personel eksikliğinin giderilmesi ve şehir hastanesi modelinin gözden geçirilmesi artık kaçınılmazdır.

Ne var ki, tüm bu tablonun aksine, Sağlık Bakanlığı'nın verileri incelendiğinde hastanelerde yatak doluluk oranlarının yalnızca **%58** seviyesinde olduğu görülmektedir. Yani ülkede aslında yatak vardır; fakat vatandaşa tahsis edilememektedir. Ameliyat bekleyen hastalar, yatak dolu

olduğu için değil, sistem yönetilemediği için beklemektedir. Kâğıt üzerinde boş görünen binlerce yatağa rağmen insanların günlerce, hatta aylarca randevu ve yatak sırası beklemesi, bu durumun bir kapasite sorunu değil, çok ciddi bir **yönetim krizi** olduğunu ortaya koymaktadır.

Vatandaş yalnızca randevu bulamadığı ya da yatak beklediği için değil, sağlık sisteminin her aşamasında hissedilen bu yönetim boşluğunun günlük hayata yansıdığını açıkça göstermektedir; insanlar artık yaşadıkları bölgede sunulan hizmete güvenmemekte, memnuniyet oranları bu nedenle 2020'de %62 iken 2022'de %53'e gerilemektedir.

Yaşadıkları Bölgede Sağlık Hizmetinin Kalitesinden Memnuniyet Oranı

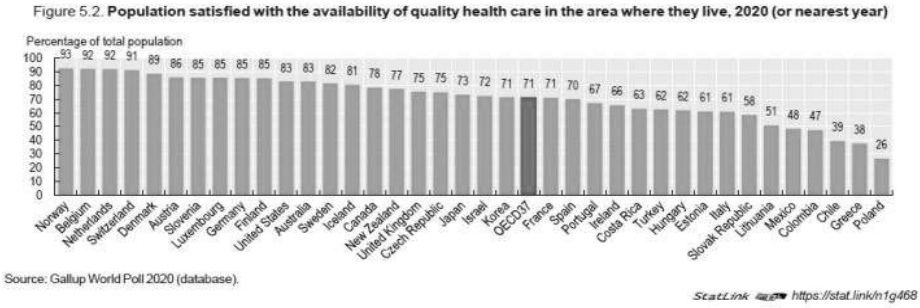

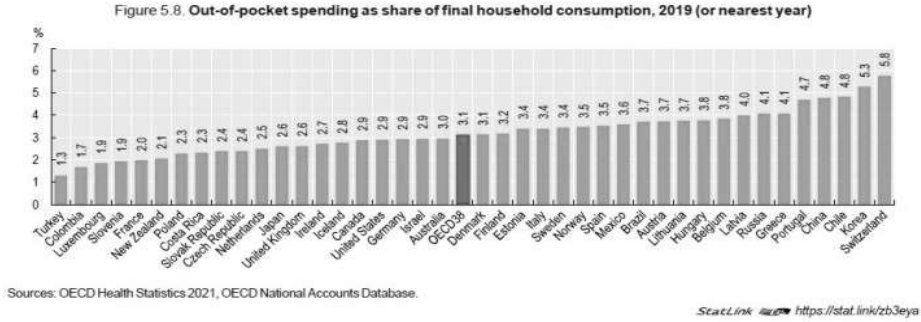

7.5. Kronik Hastalıklarla Mücadele ve Tarama Programları

Kronik hastalıklar, sadece sağlık sisteminin değil, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısının da en ağır yüklerinden biridir. Erken tanı programlarının yetersizliği, koruyucu sağlık hizmetlerinin zayıflaması ve toplum sağlığını öncelemek yerine günü kurtarmaya odaklı sağlık politikaları,

Türkiye'de kronik hastalık yükünü hızla artırmaktadır. Bu tablo, sağlık sisteminin sürdürülemez hâle geldiğinin en somut göstergelerindendir.

Şeker Hastalığı

Yalnızca diyabet verileri bile alarm vermektedir. Şeker hastalığının görülme sıklığı son on yılda iki katına çıkmış; 2021 itibarıyla toplumun **%14,5'i diyabetlidir**. Bu artış, koruyucu sağlık hizmetlerindeki zafiyeti ve toplum sağlığının etkin şekilde yönetilemediğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

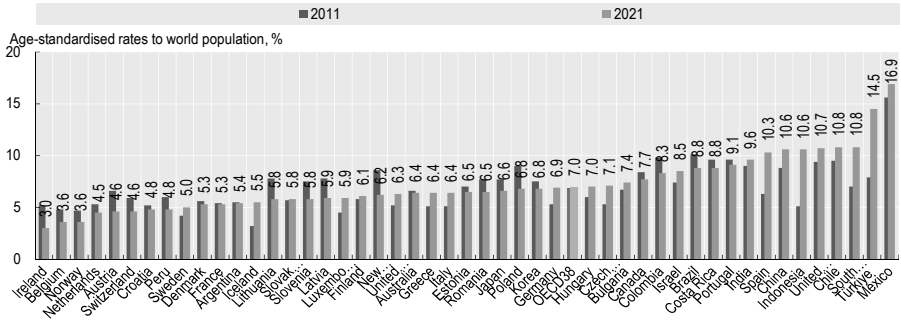

Mamografi Taramaları

2011, 2019 ve 2021 yıllarına ilişkin veriler, Türkiye'de 50-69 yaş aralığındaki kadınlarda mamografi tarama oranlarının hâlâ kritik düzeyde düşük olduğunu göstermektedir. 2011'de sınırlı da olsa yükseliş eğilimi gösteren oranlar, 2019 ve 2021 dönemlerinde ya yerinde saymış ya da gerilemiştir. Bu tablo, aradan geçen on yılın ardından dahi tarama kapasitesinin genişletilemediğini, aksine sistematik bir duraklamanın yaşandığını ortaya koymaktadır.

OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında ise Türkiye'nin performansı **"yapısal bir yetersizlik"** düzeyindedir. OECD ülkelerinde mamografi tarama oranları yüzde 60-70'leri bulurken, Türkiye'nin bu ortalamanın oldukça altında kalması, yalnızca teknik kapasite eksikliğine değil; koruyucu sağlık hizmetlerinin geri plana itilmesine, bütçe önceliklerinin yanlış belirlenmesine ve tarama hizmetlerinin coğrafi olarak adaletsiz dağılmasına işaret etmektedir.

50-69 Yaş Aralığındaki Kadınlarda Mamografi Taraması

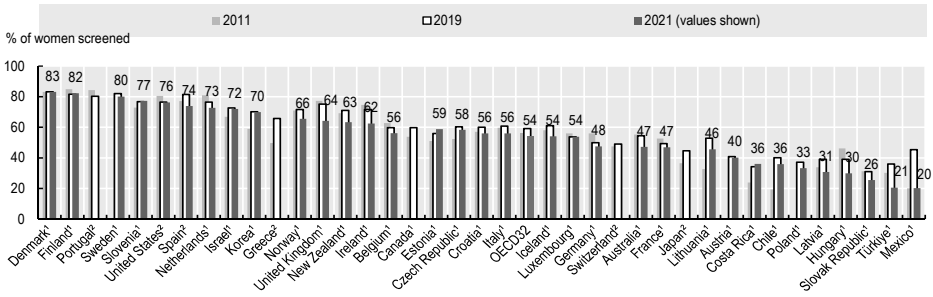

Önlenebilir Nedenlere Bağlı Ölümler Oranı

Türkiye'de kaçınılabilir nedenlere bağlı ölüm oranlarının Avrupa Birliği ortalamasının üzerinde seyretmesi, sağlık sisteminin en kritik alanlarında yapısal bir başarısızlığa işaret etmektedir. Bu ölümler; zamanında teşhis, etkili tedavi ve erişilebilir koruyucu hizmetlerle büyük ölçüde engellenebilir nitelikteyken, Türkiye'nin AB ülkelerinden daha kötü performans göstermesi, hem birinci basamak hizmetlerinin zayıflatıldığını hem de kronik hastalıkların yönetiminde ciddi aksaklıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yüksek oranlar; tarama programlarının yetersizliğini, geç tanı sorununu, bölgesel eşitsizlikleri ve sağlık hizmetlerine erişimde süregelen tıkanıklıkları doğrudan yansıtmaktadır. Kısacası, "önlenebilir" ölümler Türkiye'de hâlâ önlenemiyorsa, mesele vatandaşın risk davranışları değil, devletin etkili bir halk sağlığı politikası oluşturamamasıdır.

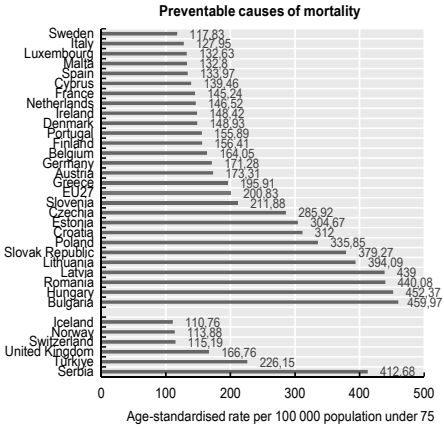

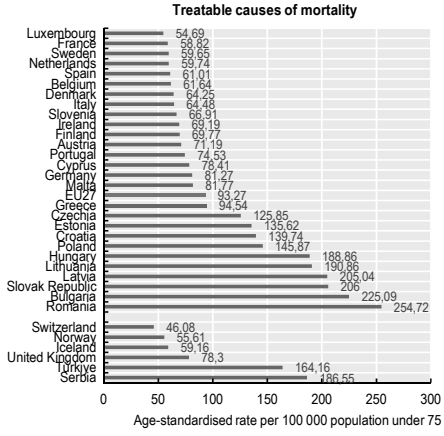

Türkiye Hangi Göstergelerde İyi Veya Kötü Performans Gösteriyor?

Türkiye'nin uluslararası karşılaştırmalarda hangi göstergelerde iyi, hangi göstergelerde kötü performans gösterdiğine dair durumu özetleyen OECD raporuna göre; ncelenen **20 göstergenin yalnızca 7'sinde Türkiye "iyi" kategorisinde yer alırken, geri kalan göstergelerin büyük çoğunluğunda "kötü" seviyesinde** bulunmuştur.

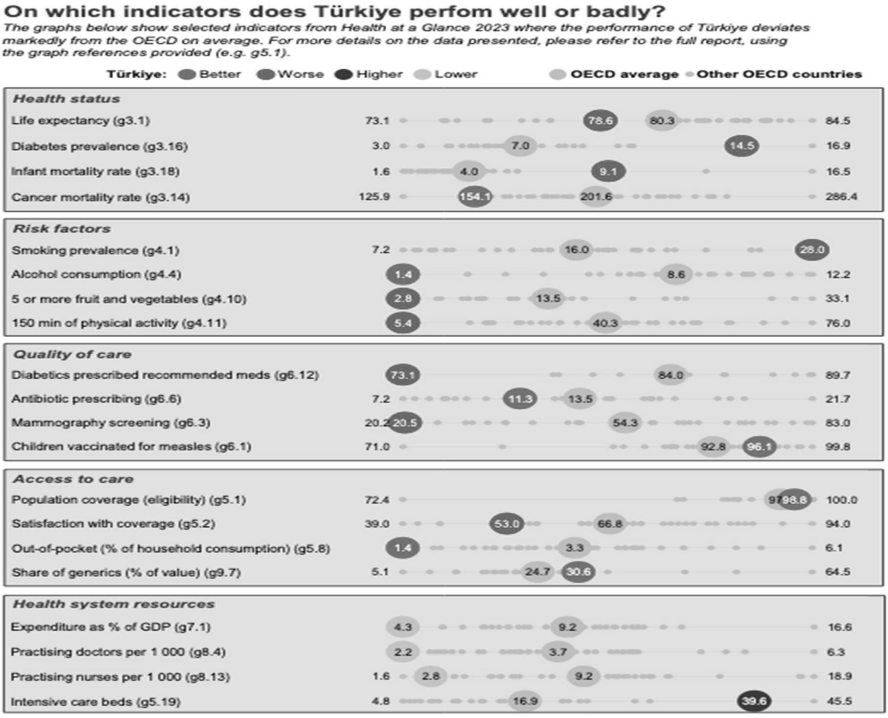

DEĞERLENDİRME

2026 yılı Sağlık Bakanlığı bütçesi, sunulduğu şekliyle Türkiye'nin sağlık sisteminde yıllardır derinleşen yapısal sorunları gidermeye değil, bu sorunları kalıcılaştırmaya hizmet etmektedir. Bütçe büyümüş görünse de reel artışın yalnızca birkaç puanlık sınırlı bir iyileşmeye karşılık gelmesi; koruyucu sağlık hizmetlerinin payının gerilemesi; insan gücü krizinin, şiddet ortamının ve eğitimdeki nitelik kaybının görmezden gelinmesi, sağlık sisteminin sürdürülemez bir hatta ilerlediğini açıkça göstermektedir.

En temel kamusal hizmetlerden biri olan sağlık, bu bütçe ile hâlen **yüksek maliyetli şehir hastaneleri sözleşmelerine**, **özel sektör ağırlıklı harcamalara** ve **idari zorunluluklara** sıkışmış durumdadır. Toplumun beşte birinden fazlasının sağlık hizmetine erişimi hâlâ eşitsizliklerle belirlenirken, koruyucu sağlık hizmetlerinin payının düşmesi, Türkiye'yi hastalık üreten bir sağlık sistemi döngüsüne mahkûm etmektedir. Hekim ve hemşire sayısında OECD'nin en alt sırasına sıkışmış bir ülkede, sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin sürdüğü, genç hekimlerin ülkeyi terk ettiği ve temel branşların dolmadığı bir uzmanlık sistemi, bu bütçeyle daha da zayıflayacaktır.

Yıllardır ısrarla devam eden yanlış önceliklendirmeler, kamusal sağlık altyapısını geri plana itmiş; bütçenin asli amacı olan toplum sağlığını koruma hedefi ikinci plana itilmiştir. Türkiye, sağlık sistemini ayakta tutan temel bileşenlerde—insan gücü, koruyucu sağlık hizmetleri, eğitim kapasitesi, eşit erişim—istikrarlı bir gerileme yaşamaktadır. Bu nedenle söz konusu bütçe, yalnızca teknik bir planlama eksikliği değil, devletin sağlık hakkı konusundaki sorumluluğunu yerine getirmediğini gösteren politik bir tercihtir.

Bugün karşı karşıya olduğumuz tablo nettir: Artan bütçe, artan sağlık güvenliği değil; artan belirsizlik, artan maliyet, artan eşitsizlik üretmektedir. Türkiye'nin ihtiyacı, kamu yararını önceleyen, koruyucu sağlık hizmetlerini merkeze alan, sağlık çalışanlarını koruyan, bilimsel ve şeffaf bir sağlık politikasıdır. 2026 bütçesi ise bu hedeflerin hiçbirini karşılamamakta; toplum sağlığını güçlendirmek yerine geleceğin sağlık krizlerini büyütecek bir yönelim ortaya koymaktadır.

Sağlık Bakanlığı Bütçesinin Yıllar İtibariyle Karşılaştırılması

Program Adı	2024 Bütçe Teklifi	2024 Gerçekleşen	2025 bütçe teklifi	2025 (Haziran Harcama)	2026 teklif	2027 tahmin	2028
Bağımlılıkla Mücadele	3.373.023.000	1.785.853.890	4.507.823.000	1.555.122.599	5.457.845.000	6.295.157.000	9.998.605.000
Koruyucu Sağlık	202.463.783.000	191.805.000.524	273.585.813.000	125.230.340.494	406.255.829.000	442.959.552.000	496.005.124.300
Tedavi Edici Sağlık	518.331.810.000	585.202.897.307	733.273.977.000	360.145.206.871	1.051.247.041.000	1.271.047.679.000	1.421.399.763.000
Yönetim ve Destek Programı	6.532.730.000	3.063.966.890	6.015.516.000	1.955.803.503	8.045.682.000	9.076.616.000	10.657.239.700
Programlar Toplamı	730.521.346.000	781.857.718.611	1.017.383.129.000	488.886.473.468	1.471.006.397.000	1.729.379.004.000	1.938.060.732.000
Program Dışı Giderler	2.041.032.000	1.183.887.970	2.934.162.000	651.048.700	394.383.000	4.270.385.000	4.616.603.000
İdare Bütçesi Toplamı	732.562.378.000	783.041.606.581	1.020.317.291.000	489.537.522.168	1.474.947.780.000	1.733.649.389.000	1.942.677.335.000
PROGRAM BAZINDA DEĞERLENDİRME							
	2024 Bütçe Teklifi	**2024 Gerçekleşen**	**2025**	**2025 (Haziran Harcama)**	**2026**	**2027**	**2028**
Personel Giderleri	403.926.442.000	**433.510.261.983**	566.841.948.000	288.178.911.570	863.556.770.000	1.020.987.911.000	1.154.126.851.000
Sos. Güv. Dev. Primi Gid.	47.721.783.000	**51.586.112.827**	67.251.196.000	35.034.301.914	102.510.160.000	120.960.801.000	136.478.403.000
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	134.338.404.000	**142.562.730.182**	189.921.652.000	94.757.777.151	273.138.229.000	301.092.798.000	322.824.198.000
Cari Transferler	3.511.559.000	**2.424.018.559**	4.603.391.000	2.336.839.787	5.684.621.000	6.206.746.000	6.665.821.000
Sermaye Giderleri	142.095.000.000	**152.037.313.462**	190.032.000.000	68.884.729.766	228.038.000.000	282.174.479.000	320.144.245.000
Sermaye Transferleri	969.190.000	**921.169.568**	1.667.104.000	344.961.980	2.020.000.000	2.226.654.000	2.437.817.000
ŞEHİR HASTANELERİ							
YILLAR	**2024 Bütçe Teklifi**		**2025**	**2025 (Haziran Harcama)**	**2026**	**2027**	**2028**
Hizmet Alım	26.143.118.000		37.420.717.000	23.684.349.598	57.470.103.000	63.755.816.000	68.876.020.000
Kullanım Bedeli	57.554.000.000		67.181.365.000	28.599.441.218	78.678.556.000	85.007.541.000	90.269.571.000
Şehir Hastaneleri Toplam	83.697.118.000		104.602.082.000	52.283.790.816	136.148.659.000	148.763.357.000	159.145.591.000
YILAR İTİBARİYLE ORANSAL KARŞILAŞTIRMALAR							
YILLAR	**2024 Bütçe Teklifi**	**2024 Gerçekleşen**	**2025**	**2025 (Haziran Harcama)**	**2026**	**2027**	**2028**
Bağımlılıkla Mücadele Oranı	0,460441745	0,228066283	0,441805999	0,317671788	0,37003649	0,363115924	0,514681714
Koruyucu Sağlık	27,63775333	24,49486706	26,81379757	25,58135686	27,54374321	25,55069986	25,53203846
Tedavi Edici Sağlık	70,75599643	74,73458529	71,86724987	73,5684581	71,27350915	73,31630531	73,1670534
Şehir Hastanelerinin Oranı	11,43		10,25	10,68	9,23	8,58	8,19

3.20. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür ve Turizm Bakanlığı için 2026 yılı bütçe teklifi, 2025 yılı başlangıç ödeneğine göre %31,6'lık nominal bir artışla **69.999.818.000 TL** (yaklaşık 70 Milyar TL) olarak belirlenmiştir. Söz konusu bütçe, Bakanlığın stratejik önceliklerini net bir şekilde ortaya koymaktadır: Bütçenin aslan payı "Milli Kültür" programına (%47,8) ayrılmıştır.

Ekonomik sınıflandırma incelendiğinde, bütçenin üç ana sütun üzerine inşa edildiği görülmektedir: %35,3'ü "Cari Transferler", %28,7'si "Personel Giderleri" ve %24,4'ü "Sermaye Giderleri". Bütçenin dörtte birini aşan bu yüksek yatırım oranı, Bakanlığın kültürel altyapının (müze, kütüphane, restorasyon) inşası ve yenilenmesine verdiği olağanüstü önemi göstermektedir. Bütçenin yaklaşık %75'i ve yatırım harcamalarının %98,7'si doğrudan "Kültür" alanına yönlendirilmiştir. "Turizm" programının bütçedeki %6,5'lik payı ise yanıltıcıdır; zira asıl tanıtım faaliyetleri, bütçe dışı kaynaklara (turizm payı) sahip olan Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) tarafından yürütülmektedir. Bakanlık bütçesi, turizm için daha çok idari ve düzenleyici bir rolü finanse etmektedir.

Bu artışlar değerlendirilirken, geçmiş yılların fiili harcama eğilimleri de dikkate alınmalıdır. Örneğin, 2024 yılı için 38,9 Milyar TL başlangıç ödeneği ayrılmışken, gerçekleşen "Harcama" tutarı 49,3 Milyar TL'yi aşmıştır. Bu durum yıl içinde ek ödeneklerle bütçenin aşıldığını göstermektedir. Benzer şekilde, 2025 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla 53,2 Milyar TL'lik bütçenin 23 Milyar TL'si harcanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Bütçe Gelişimi (2024-2026)

Bütçe Kalemi	2024 Başlangıç Ödeneği (TL)	2025 Başlangıç Ödeneği (TL)	2026 Bütçe Teklifi (TL)	2025-2026 Değişim (%)
İdare Bütçesi Toplamı	38.964.106.000	53.202.392.000	69.999.818.000	%31,6

Bakanlığın 70 Milyar TL'lik bütçe teklifi, 18,75 Trilyon TL'lik "Genel Bütçeli Kurumlar (I Sayılı Cetvel)" toplamı içinde değerlendirildiğinde, toplam bütçenin yaklaşık %0,37'sini oluşturmaktadır. Bu oran, Bakanlığın mali büyüklük açısından ulusal bütçe içindeki yerini göstermektedir.

Bakanlık Bütçelerinin Karşılaştırmalı Analizi (2026 Teklifi)

Kurum Adı	2026 Toplam Bütçe Teklifi (TL)	KTB Bütçesine Oranı (Kat)
Milli Eğitim Bakanlığı	1.943.965.746.000	27,8
Sağlık Bakanlığı	1.474.947.780.000	21,1
Milli Savunma Bakanlığı	822.930.177.000	11,8
Adalet Bakanlığı	389.560.443.000	5,6
İçişleri Bakanlığı	119.506.858.000	1,7

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, Bakanlık bütçesi, eğitim, sağlık ve savunma gibi temel kamu hizmetlerini yürüten bakanlıkların bütçelerinin oldukça altındadır.

Ancak bu karşılaştırma Bakanlığın etki alanını tam olarak yansıtmamaktadır. Bakanlığın bütçe gerekçelerinde de belirtildiği üzere, turizm tanıtım faaliyetlerinin büyük bir kısmı, merkezi bütçeden bağımsız, "turizm payı" ile finanse edilen Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) tarafından yürütülmektedir. Dolayısıyla, Bakanlığın 70 Milyar TL'lik bütçesi, Türkiye'nin toplam turizm tanıtım harcamalarını içermemektedir. Bu durum, Bakanlığın bütçesel büyüklüğünün (az kaynak) ekonomik etkisinden (turizm gelirleri) katbekat fazla olmasını bekleyen bir finansal kaldıraç yapısını ortaya koymaktadır.

Bütçe teklifi, 2027 ve 2028 yıllarını kapsayan çok yıllı bir perspektif sunmaktadır.

- **2026 Teklifi:** 70,0 Milyar TL
- **2027 Tahmini:** 79,9 Milyar TL (2026'ya göre %14,1 artış)
- **2028 Tahmini:** 87,8 Milyar TL (2027'ye göre %9,9 artış)

2024-2026 dönemi için gözlemlenen yüksek nominal artışların (%30 üzeri), 2026 sonrası için öngörülen %14 ve %10'luk artışlara kıyasla yavaşlaması dikkat çekicidir. Bu durum, 2026 bütçesinin büyük bir "yatırım piki" veya geçmiş harcamaları "normalleştiren" bir düzeltme yılı olabileceğini göstermektedir. 2026 sonrası için öngörülen yavaşlama, Orta Vadeli Program (OVP) hedefleriyle uyumlu bir mali disiplin beklentisini ve büyük sermaye projelerinin 2026'da zirve yapmasının ardından bir stabilizasyon dönemine girileceğini işaret etmektedir.

Aşağıdaki tablo, KTB'nin 2026 yılı genel bütçe ödenek teklifinin ekonomik sınıflandırmasını detaylı olarak göstermektedir.

KTB 2026 Yılı Genel Bütçe Ödenek Teklifi (Ekonomik Sınıflara Göre)

Ekonomik Kod	Açıklama	2026 Bütçe Teklifi (TL)	Toplam Bütçedeki Payı (%)
01	Personel Giderleri	20.108.666.000	28,7
02	Sos. Güv. Dev. Primi Gid.	2.668.497.000	3,8
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.880.233.000	4,1
05	**Cari Transferler**	**24.688.009.000**	**35,3**
06	**Sermaye Giderleri**	**17.097.500.000**	**24,4**
07	Sermaye Transferleri	2.556.913.000	3,7
	TOPLAM	**69.999.818.000**	**100,0**

Toplam bütçenin %28,7'sini oluşturan 20,1 Milyar TL'lik Personel Giderleri kalemi, Bakanlığın önemli bir istihdam sağlayıcı olduğunu göstermektedir. Bu giderlerin alt kırılımı; 12,5 Milyar TL Memurlar, 5,0 Milyar TL Sözleşmeli Personel ve 2,4 Milyar TL İşçiler şeklindedir.

Bu kalemin büyüklüğünün göstergesi Bakanlığın sanatı sadece desteklemediğini, aynı zamanda doğrudan icra ettiğini de göstermektedir. "Sanat ve Kültür Ekonomisi" programının (toplam 5,34 Milyar TL) ekonomik dökümüne bakıldığında, bu program bütçesinin 3,8 Milyar TL'sinin "Personel Gideri", 473 Milyon TL'sinin ise "SGK Gideri" olduğu görülmektedir. Yani Sanat ve Kültür Ekonomisi programının yaklaşık %80'i (4,27 Milyar TL) personel maliyetidir. Bu personel, büyük ölçüde Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı devlet orkestraları, koroları ve topluluklarında görev yapan devlet sanatçılarını ve ilgili teknik/idari kadroları içermektedir. Bu durum Bakanlığın toplam personel bütçesinin beşte birinden fazlasının doğrudan sanatçı ve sanat emekçilerinin istihdamına ayrıldığını kanıtlamaktadır.

Bütçenin en büyük tek kalemi olan "Cari Transferler" (24,7 Milyar TL), Bakanlığın bir finansman kanalı (transfer merkezi) olarak rolünü göstermektedir. Bu kalemin yaklaşık 21,26 Milyar TL'si "Hazine Yardımları" altındadır.

Bu transferlerin nereye gittiğini anlamak için programlara göre dağılıma bakmak gerekmektedir. 24,7 Milyar TL'lik Cari Transferin 17,9 Milyar TL'si "Program Dışı Giderler" altında sınıflandırılmıştır. Bütçe dokümanlarının detayları, bu program dışı Hazine yardımlarının Bakanlığın ilgili kuruluşlarının operasyonel finansmanı olduğunu göstermektedir:

- Güzel Sanatlar (Devlet Opera ve Balesi, Devlet Tiyatroları): 9,7 Milyar TL
- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler (Yunus Emre Enstitüsü): 6,8 Milyar TL
- Kütüphaneler (Milli Kütüphane, Yazma Eserler Kurumu): 1,1 Milyar TL
- Kültür Varlıkları (Türk Tarih Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi vb.): 184 Milyon TL

Bu veriler, Bakanlık bütçesinin en büyük parçasının, aslında bu stratejik öneme sahip ilgili kuruluşların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için aktarılan Hazine yardımlarından oluştuğunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde teyit etmektedir.

2026 yılı bütçe teklifi, kaynakların hangi stratejik alanlara yönlendirildiğini program bazlı dökümde net olarak göstermektedir.

2026 Bütçe Teklifinin Programlara Göre Dağılımı

Program Adı	**2026 Bütçe Teklifi (TL)**	**Toplam İçindeki Pay (%)**
MİLLİ KÜLTÜR	33.459.592.000	%47,8
PROGRAM DIŞI GİDERLER	19.154.852.000	%27,4
YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	7.522.117.000	%10,7
SANAT VE KÜLTÜR EKONOMİSİ	5.336.190.000	%7,6
TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	4.527.067.000	%6,5
İdare Bütçesi Toplamı	**69.999.818.000**	**%100,0**

Bütçe teklifinin ana ağırlık merkezinin "Milli Kültür" programı olduğu açıktır. Bu program, bütçenin neredeyse yarısını (%47,8) almaktadır. Ancak bu resmin tamamı değildir. Ekonomik analiz bölümünde belirtildiği gibi, %27,4'lük paya sahip "Program Dışı Giderler" de (19,15 Milyar TL) büyük ölçüde kültür kurumlarına (Tiyatro, Opera, Yunus Emre Enst. vb.) yapılan transferlerden oluşmaktadır.

Bu iki kalem birleştirildiğinde ("Milli Kültür" + "Program Dışı Kültür Transferleri"), yaklaşık **52,6 Milyar TL**'lik bir "Kültür Bloğu" ortaya çıkmaktadır. Bu, toplam 70 Milyar TL'lik bütçenin yaklaşık **%75**'inin "Kültür" faaliyetlerine ayrıldığını göstermektedir.

Ayrıca "Milli Kültür" programının ekonomik dökümü, bu 33,46 Milyar TL'lik bütçenin 16,5 Milyar TL'sinin "Sermaye Giderleri" (yatırım) olduğunu göstermektedir. Bu, "Milli Kültür" programının kendisinin Bakanlığın ana yatırım unsuru olduğunu ve bütçedeki aslan payını almasının nedeninin büyük ölçüde restorasyon ve inşaat faaliyetleri olduğunu doğrulamaktadır.

Bakanlığın adında "Turizm" olmasına rağmen, bu programa ayrılan %6,5'lik (4,53 Milyar TL) bütçe payı ilk bakışta düşük görülebilir. Fakat bu tablo Türkiye'nin turizm stratejisinin finansman yapısından kaynaklanmaktadır.

Bütçe gerekçelerinde açıkça belirtildiği üzere, "Tanıtım ve Markalaşma Hizmetleri" "Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) tarafından" yürütülmektedir. TGA, 7183 sayılı Kanun ile kurulmuş olup, "turizm payı" adı altında sektörden doğrudan gelir toplayan ve merkezi bütçeden bağımsız bir finansman yapısına sahiptir.

Dolayısıyla "Turizmin Geliştirilmesi" programı için ayrılan 4,53 Milyar TL'lik bütçe, Türkiye'nin toplam tanıtım harcamasını yansıtmamaktadır. Bu bütçe, büyük ölçüde:

1. Bakanlığın turizmle ilgili idari ve düzenleyici personelinin (denetim, belgelendirme) maaşlarını (1,65 Milyar TL Personel Gideri) ve

2. TGA'ya ve diğer turizm altyapı projelerine (kış, termal) yapılan merkezi bütçe katkılarını (2,3 Milyar TL Cari Transfer) finanse etmektedir.

Bu yapı, "Turizm" finansmanının "Kültür" finansmanından stratejik olarak ayrıştığını göstermektedir: Kültür (müzeler, tiyatrolar) büyük ölçüde Hazine (vergiler) tarafından finanse edilirken; Turizm (tanıtım) büyük ölçüde sektörün kendisi tarafından finanse edilmektedir.

Bütçe teklifi, ayrılan kaynakların hangi somut çıktılara dönüştürüleceğini belirleyen performans göstergeleri (KPI) ile desteklenmektedir. Turizmin Geliştirilmesi Programı (4,53 Milyar TL) ile Bakanlığın turizmdeki temel hedefi, turizm sektöründe rekabet gücünü ve marka değerini artırmaktır.

Bu amaçla belirlene Turizmde Tanıtım ve Markalaşma alt programında 2026 yılı için belirlenen temel performans hedefleri iddialıdır, ancak bazı nüanslar içermektedir:

Turizm Programı Seçilmiş Performans Göstergeleri (2024-2028)

Performans Göstergesi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
Ülkemize gelen ziyaretçi sayısı (Milyon kişi)	62,3	63,7	**69,0**	73,0	90,0
Ziyaretçi başına ortalama harcama (Dolar)	959	1.000	**996**	1.015	1.111
Turizm gelirinin gayri safi yurt içi hasılaya oranı (%)	5,0	4,3	**4,2**	4,2	6,3

Tabloda en dikkat çekici gösterge GSYH payıdır. 2026 hedefi (%4,2), hem 2025 planından (%4,3) hem de 2024 gerçekleşmesinden (%5,0) daha düşüktür. Bu durum, ilk bakışta bir başarısızlık hedefi gibi görünse de muhtemelen bir makroekonomik yansımadır. OVP (Orta Vadeli Program) hedefleri doğrultusunda, Türkiye'nin nominal GSYH'sinin (payda), turizm gelirlerinden (pay) daha hızlı büyümesi bekleniyorsa, turizm gelirleri mutlak olarak artsa bile oransal payı düşebilir. Nitekim 2028 hedefinin %6,3'e sıçraması, uzun vadeli yapısal bir iyileşme beklentisini korumaktadır.

Yine Turizm Altyapısı (Kış ve Termal Turizm) programı ile turizmi 12 aya yayma ve çeşitlendirme stratejisi kapsamında, 2026 yılı için 9 adet kış turizmi ve 10 adet termal turizm projesine altyapı desteği verilmesi hedeflenmektedir.

Milli Kültür Programı (33,46 Milyar TL) bütçenin ana omurgasını oluşturmakta olup bu program, kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve erişilebilirliğine odaklanmaktadır. Tarihi ve Kültürel Varlıkların Korunması alt programı ile "Tarihi ve kültürel varlıklar korunarak toplumsal tarih ve kültürel miras bilincinin artırılması" hedeflenmektedir**.**

2026 yılı bütçe dönemi Türkiye ekonomisi için mali disiplinin yeniden tesisi ve dezenflasyon sürecinin derinleştirilmesini hedefleyen kritik bir fazı temsil etmektedir. 2026-2028 Orta Vadeli Programı (OVP) ve 2026 Yılı Bütçe Gerekçesi, bu dönemin makroekonomik çıpasını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Temel hedefler; enflasyonu kalıcı olarak düşürmek, mali disiplini korumak ve ödemeler dengesi pozisyonunu güçlü bir şekilde iyileştirmektir.

Bu makroekonomik çerçevede, Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) merkezi bir rol üstlenmektedir. Bakanlık, bir yandan OVP'nin "harcamaların sistematik olarak gözden geçirilmesi" ve "verimsiz harcama alanlarının tasfiyesi" yönündeki mali disiplin ve tasarruf tedbirlerine uymakla yükümlüdür. Diğer yandan, ödemeler dengesi hedeflerinin ana finansman

kalemi olan turizm gelirlerini rekor seviyelere taşıma sorumluluğunu taşımaktadır. Bu durum, Bakanlığı ikili bir baskı altına sokmaktadır.

KTB için 2026 yılı genel bütçesinden teklif edilen yaklaşık **70 trilyon TL** tutarındaki ödenek, bu ikili baskının finansal bir yansımasıdır. Daha önce de bahsettiğimiz üzere Bakanlık bütçesinin ağırlık merkezi, operasyonel giderlerden ziyade, iki kilit kalemde toplanmıştır: **24.688.009.000 TL tutarındaki "Cari Transferler"** (ağırlıklı olarak Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) tanıtım fonlaması ve bağlı sanat kurumlarının finansmanı) ve **17.097.500.000 TL tutarındaki "Sermaye Giderleri"** (kültürel miras restorasyonları ve yeni altyapı projeleri).

Buradaki temel stratejik bulgu, Türkiye'nin makroekonomik hedeflerine ulaşmasında kritik öneme sahip olan turizm tanıtım faaliyetlerinin (TGA/GoTürkiye), bütçenin "Cari Transferler" kalemi içinde yer almasıdır. Bu durum, OVP'nin mali disiplin hedefleri doğrultusunda "transfer" harcamalarında yaşanabilecek olası kesintilerin, ironik bir şekilde, cari açığı kapatma hedefine sekte vurma riski taşıdığını göstermektedir.

Turizm Sektörü Karnesi (2024-2025): Ziyaretçi Sayıları ve Ödemeler Dengesine Katkısı

Turizm sektörü, son yıllarda yaşanan zorlu makroekonomik tabloda en güçlü performans gösteren sektör olmuştur. 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, 2024 yılı turizm performansını doğrulamaktadır: **60,6 milyon turist** ve **61,1 milyar dolar** gelir. 2025 yılı gerçekleşme tahmini (GT) ise **61,4 milyon turist** ve **64 milyar dolar** gelirdir. Bu veriler, ulusal stratejideki önemli bir değişimi açığa çıkarmaktadır. 2024'ten 2025'e turist sayısında hedeflenen artış sadece %1,3 (+800 bin) iken, gelirlerde hedeflenen artış %4,7 (+2,9 milyar dolar) gibi çok daha iddialı bir seviyededir. Bu hedefler OVP'nin ve Yıllık Program'ın başarısının "daha fazla turist" metriğinden "turist başına daha yüksek harcama" metriğine kaydığını net bir şekilde ortaya koymaktadır. 2024'te yaklaşık 1008 dolar olan kişi başı harcamanın 2025 hedefiyle 1042 dolara yükseltilmesi zorunluluğu, Bakanlığın 2026 bütçesindeki harcama önceliklerini (kalite, niş pazarlar, sürdürülebilirlik) doğrudan şekillendirmektedir.

Aynı zamanda turizm sektörünün kritik bir makroekonomik dengeleyici rolü üstlendiği görülmektedir. 2025 Yıllık Ekonomik Raporu ve OVP, enflasyonla mücadele amacıyla iç talebin (özel tüketim) bilinçli olarak yavaşlatıldığını göstermektedir. Bu yavaşlayan iç talep ortamında, GSYH büyüme hedeflerine ulaşabilmek için net dış talebin (ihracat ve turizm) pozitif katkı yapması zorunludur. 2024-2025 döneminde elde edilen güçlü turizm gelirleri,

sektörün bu anti-enflasyonist programda "feda edilen" iç talebi telafi eden kritik bir stabilizatör olduğunu kanıtlamaktadır. Bu nedenle KTB bütçesi, sadece bir sektör bütçesi değil, ulusal makro-finansal istikrar programının temel araçlarından biri olarak değerlendirilmelidir.

Kültür tarafında ise 2026 Yıllık Programı, kültür ekonomisinin potansiyeline dikkat çekmektedir. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından yayımlanan Küresel İnovasyon Endeksi 2024 Raporuna göre Türkiye'nin, "Yaratıcı Çıktılar" kategorisinde 16. sıraya yükselmiş olması, bu alandaki kamu harcamalarının bir lüks değil, GSYH'ye doğrudan katkı sağlayan ekonomik bir yatırım olduğunu göstermektedir.

Bakanlık bütçesinin ekonomik dökümü incelendiğinde, bütçenin operasyonel maliyetlerden (personel, SGK, mal ve hizmet alımları) ziyade, dışa dönük harcamalara odaklandığı net bir şekilde görülmektedir. Personel giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumuna devlet primi giderleri ve mal ve hizmet alım giderlerinin toplamı yaklaşık 25,7 milyar TL olup, toplam bütçenin sadece %36,8'ini oluşturmaktadır.

Bütçenin ana gövdesini ve stratejik ağırlık merkezini ise defaatle belirtildiği üzere toplam %63,2'lik paya sahip olan üç kalem oluşturmaktadır: Cari Transferler (24,7 milyar TL), Sermaye Giderleri (17,1 milyar TL) ve Sermaye Transferleri (2,6 milyar TL). Bu yüzden bütçe analizinin bu iki ana kalem (Cari Transferler ve Sermaye Giderleri) üzerinden derinleştirilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.

Bakanlığa Bağlı Özel Bütçeli Kuruluşların Finansal Durumu

24,7 milyar TL'lik "Cari Transferler" kaleminin önemli bir bölümü, Bakanlığa bağlı kendi bütçeleri Hazine yardımı ile desteklenen özel bütçeli sanat kurumlarının finansmanı için kullanılmaktadır. 2026 Yılı Bütçe Gerekçesi, bu kurumların 2026 yılı bütçe tekliflerini ve 2025 yılına göre değişimlerini göstermektedir.

KTB'ye Bağlı Özel Bütçeli İdareler 2025-2026 Bütçe Karşılaştırması

Kurum	2025 Bütçe Teklifi (TL)	2026 Bütçe Teklifi (TL)	Yıllık Artış Oranı (%)
Devlet Tiyatroları Gn. Md. (DT)	4.007.399.000	5.295.573.000	32,1
Devlet Opera ve Balesi Gn. Md. (DOB)	3.911.872.000	5.248.396.000	34,2
Toplam (DT ve DOB)	**7.919.271.000**	**10.543.969.000**	**33,1**

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü (%32,1) ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü (%34,2) için 2026 bütçe artışları ilk bakışta yüksek görünse de bu artışların OVP'nin dezenflasyon hedefleri bağlamında analiz edilmesi gerekmektedir. 2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, 2025 yıl sonu TÜFE enflasyon tahminini (gerçekleşme tahmini) %33,3 olarak belirtmektedir. Bu karşılaştırma, 2026 yılı bütçe artışlarının aslında 2025 yılındaki yüksek enflasyonu telafi etmeye yönelik bir enflasyon düzeltmesi olduğunu göstermektedir. Bu bir reel büyüme değildir. Bu durum, bu köklü sanat kurumlarının 2026 yılında reel anlamda sıkı bir bütçe ile yönetileceğini ve OVP'nin mali disiplin politikalarına tam uyum sağlandığını göstermektedir.

Bakanlığın Milli Kültürün Korunması ve Geliştirilmesi Programı ile ulusal düzeydeki stratejik amacı, 2026 Yılı Bütçe Gerekçesi'nde "Kültürel Zenginlik ve Çeşitliliğin Korunup Geliştirilerek Gelecek Nesillere Aktarılması" olarak tanımlanmıştır. Bakanlığın kendi bütçe gerekçesinde ise bu programın alt hedefi "Tarihi ve kültürel varlıklar korunarak toplumsal tarih ve kültürel miras bilincinin artırılması" olarak belirtilmiştir. Bu hedefler, büyük ölçüde sermaye giderleri kalemi aracılığıyla; yani restorasyon, inşaat, kazı çalışmaları ve dijital envanter sistemleri gibi varlık yaratıcı faaliyetlerle finanse edilecektir.

Bakanlığın 2026 Yılı Bütçe Teklifi Gerekçesi, 17,1 milyar TL'lik sermaye harcamasının nereye kanalize edileceğine dair somut hedefler sunmaktadır. Bu harcamalar, "Tarihi ve Kültürel Varlıkların Korunması" alt programı kapsamında yer almaktadır:

- **Restorasyon ve Konservasyon:** 2026 yılı hedefi, **15.000 adet taşınır kültür varlığının** (eser) restorasyon/konservasyonunu tamamlamak ve **100 adet tescilli taşınmaz kültür varlığı** (bina/sit) restorasyon işi yürütmektir.
- **Arkeolojik Faaliyetler:** 2026 hedefi, 800 adet kazı ve yüzey araştırması gerçekleştirmektir.
- **Müzecilik:** 2026 yılında 5 yeni müze ve 5 yeni ören yerinin ziyarete açılması hedeflenmektedir.

Ayrıca Bakanlık ilişkin olarak bütçe gerekçesi, 2026 yılında devam edecek spesifik sermaye projelerini listelemektedir. Bunlar arasında; Hamidiye Tabyası Bonetlerinin Restorasyonu, Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi'nin yenilenmesi, Kocaçimentepe su deposu hattının (Tarihi

Alan yangınla mücadele çalışmaları için kritik öneme sahip) yenilenmesi ve Seyit Onbaşı Heykeli'nin yenilenmesi gibi yüksek profilli projeler bulunmaktadır.

Aşağıdaki tablo, 17,1 milyar TL'lik sermaye giderleri kaleminin somut çıktılara ve hesap verebilir hedeflere nasıl dönüştüğünü göstermektedir.

Milli Kültür Programı Seçilmiş Bazı 2024-2028 Temel Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	**Birim**	**2024 (Ger.)**	**2025 (Plan)**	**2026 (Hedef)**	**2027 (Hedef)**	**2028 (Hedef)**
Kazı ve yüzey araştırma sayısı	Sayı	765	670	**800**	810	820
Müze ve ören yerlerindeki ziyaretçi memnuniyet oranı (%)	Oran	91,52	93	**94**	94	94
Tescilli taşınmaz kültür varlıkları restorasyon işi sayısı	Sayı	192	80	**100**	80	80
Restorasyonu, konservasyonu tamamlanan taşınır kültür varlığı sayısı	Sayı	15.652	15.000	**15.000**	17.000	20.000
Yıl içerisinde ziyarete açılan müze sayısı	Sayı	2	5	**5**	5	5
Unesco somut olmayan kültürel miras listelerinde yer alan unsur sayısı	Sayı	31	33	**35**	37	38

Bu performans göstergeleri iki önemli stratejik değişimi ortaya koymaktadır:

1. **Stratejik Öncelik Değişimi (Nicelikten Niteliğe ve Dijitalleşmeye Geçiş):** Göstergeler, Bakanlığın stratejisinde niceliksel hedeflerden (**örn. ziyaretçi sayısı**) niteliksel hedeflere **(örn. "ziyaretçi memnuniyet oranı")** doğru belirgin bir kayma olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, 2026 hedefleri arasında "Müzecilik ulusal envanter sistemine aktarılan kültür varlığı oranı" (%70) ve "Taşınmaz ulusal envanter sistemine aktarılan kültür varlığı oranı" (%100) gibi dijitalleşme odaklı hedeflerin varlığı, 17,1 milyar TL'lik sermaye bütçesinin sadece fiziki inşaat ve restorasyona değil, aynı zamanda OVP'nin "dijital dönüşüm" hedefiyle uyumlu olarak, kültürel mirasın dijital envanterinin çıkarılmasına yönelik önemli bir teknoloji yatırımı içerdiğini de ortaya koymaktadır.

2. **Mali Disiplinin Restorasyon Projelerine Yansıması:** "Tescilli taşınmaz kültür varlıkları restorasyon işi sayısı" (Bina/Sit Restorasyonu) hedefi dikkat çekicidir. 2024'te 192 olan gerçekleşme, 2025'te 80'e düşmüş, 2026'da ise 100 olarak hedeflenmiştir. Bu, 2024'teki yüksek harcama seviyesinden sonra OVP ile başlayan mali sıkılaşmanın sermaye harcamalarına doğrudan yansıdığını göstermektedir. Buna karşılık, "taşınır kültür varlığı restorasyonu" (Eser Restorasyonu) hedefi 15.000 adet ile yüksek seviyesini korumaktadır. Bu süreç, Bakanlığın maliyetli dış yüklenici inşaat işleri

(taşınmaz) yerine, daha çok kendi personeli ve laboratuvarları ile yürütebileceği (taşınır) restorasyon faaliyetlerine ağırlık vererek tasarruf tedbirlerine uyum sağlamaya çalıştığını gösteren rasyonel bir bütçe stratejisidir.

2026 Yılı Bütçe Gerekçesi'nde "Turizm Potansiyelinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi ile Katma Değerinin Artırılması" ulusal düzeydeki amaçlanan programlardan birisidir. 24,7 milyar TL'lik "Cari Transferler" kalemi, bu programın ana finansman kaynağıdır. Bakanlık bu fonun "Tanıtım ve markalaşma hizmetleri ile Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) faaliyetleri" için kullanılacağını ifade etmektedir.

Ancak bu kalem, aynı zamanda DT ve DOB gibi bağlı sanat kurumlarının yaklaşık 10,5 milyar TL'lik Hazine yardımını da içermektedir. Bu bizlere Bakanlık bütçesinde, 24,7 milyar TL'lik ödeneğin, ulusal tanıtım kampanyaları ve ulusal sanat kurumlarının finansmanı gibi iki devasa ve kritik talep arasında bölünmesi nedeniyle ne kadar gergin ve kritik olduğunu göstermektedir.

2026 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, TGA ve Bakanlığın bu bütçeyi nasıl harcayacağına dair net bir yol haritası sunmaktadır. Ödeneklerin yönlendirileceği temel faaliyetler şunlardır:

- **Dijital Tanıtım Stratejisi:** "GoTürkiye" platformu üzerinden "global kanallarda 200'den fazla ülkede reklam faaliyetlerine devam edilecektir". Bu, Cari Transferler kaleminin ana kullanım alanıdır.

- **Pazar Çeşitlendirmesi:** Kişi başı harcamayı artırma hedefi doğrultusunda, "başta Amerika ve Uzak Doğu ülkeleri olmak üzere turist potansiyeli yüksek ülkelerde" tanıtım çalışmaları yürütülecektir.

- **Sürdürülebilirlik:** "Sürdürülebilir Turizm Programı" kapsamında "Konaklama tesislerinde 3. Aşama Sertifika Belgesi alan tesis sayısı artırılacaktır".

- **Altyapı Yatırımları:** "Dört adet ücretsiz halk plajı yapılacaktır". Bu, 17,1 milyar TL'lik "Sermaye Giderleri" kaleminden finanse edilecek somut bir projedir.

- **Ürün Çeşitliliği:** "Kültürel ve turistik etkinliklerin tanıtımına yönelik faaliyetler artırılacak ve kültürel yolculuk rotalarının sayısı 20'ye çıkarılacaktır".

- **Bölgesel Planlama:** "Kış turizminin sürdürülebilir gelişimini sağlamak üzere Uludağ Alan Planı çalışması tamamlanacaktır".

Aşağıdaki tablo, 2026 yılı turizm politikalarını, ulusal hedefleri ve bu hedefleri finanse edecek bütçe kalemlerini ilişkilendirmektedir.

2026 Yılı Turizm Politikası- Hedef- Bütçe İlişkisi

Politika Alanı	Ulusal Hedef / Proje (2026)	İlgili Belge / Tedbir	İlgili Bütçe Kalemi
Ulusal KPI 1	En çok turist çeken ülke sıralaması (UNWTO): **Hedef 4. sıra**	2026 Bütçe Gerekçesi	
Ulusal KPI 2	Seyahat ve turizm gelişmişlik endeksi (WEF): **Hedef 27. sıra**	2026 Bütçe Gerekçesi	
Dijital Tanıtım	GoTürkiye platformu üzerinden 200+ ülkede reklam faaliyeti	2026 Yıllık Programı (Tedbir 524.3)	Cari Transferler (24,7 Milyar TL)
Pazar Çeşitlendirmesi	Amerika ve Uzak Doğu pazarlarına odaklı tanıtım	2026 Yıllık Programı (Tedbir 528.3)	Cari Transferler (24,7 Milyar TL)
Altyapı Geliştirme	4 adet yeni ücretsiz halk plajı yapımı	2026 Yıllık Programı (Tedbir 527.4)	Sermaye Giderleri (17,1 Milyar TL)
Ürün Çeşitliliği	Kültürel yolculuk rotalarının sayısının 20'ye çıkarılması	2026 Yıllık Programı (Tedbir 527.5)	Sermaye Giderleri (17,1 Milyar TL)
Bölgesel Planlama	Uludağ Alan Planı'nın tamamlanması	2026 Yıllık Programı (Tedbir 527.2)	Mal ve Hizmet Alımları (2,9 Milyar TL)
Sürdürülebilirlik	3. Aşama Sürdürülebilir Turizm Sertifika sayısının artırılması	2026 Yıllık Programı (Tedbir 523.3)	Mal ve Hizmet Alımları (2,9 Milyar TL)

KTB'nin 2026 yılı 69,99 milyar TL'lik genel bütçe teklifi, 2025 yılı 53,2 milyar TL'lik başlangıç ödeneğine göre yaklaşık %31,5 nominal artışa işaret etmektedir. Bu artış oranı 2026 yılı için hedeflenen %19,7 GSYH deflatörünün üzerinde, ancak 2025 yılı %33,3 tahmini enflasyonunun altında kalmaktadır. Bu durum, bütçenin OVP'nin dezenflasyonist duruşuna uyum sağladığını, ancak reel büyüme alanı tanımadığını, yani "enflasyon kadar artış" prensibine dayandığını göstermektedir.

Her ne kadar kültür programları için ayrılan bütçe, mali disiplin altında rasyonel bir şekilde önceliklendirilmiş olsa da Turizm için ayrılan bütçe son derece gergin görünmektedir. Çünkü aynı ödenek kaleminden hem DT ve DOB gibi iki büyük sanat kurumunun (10,5 Milyar TL) hem de TGA'nın 200'den fazla ülkede yürüteceği küresel tanıtım kampanyasının finanse edilmesi de beklenmektedir. Bu süreç neticede TGA'nın tanıtım faaliyetleri için yetersiz kaynak kalması riskini doğurmaktadır.

Türkiye'nin ulusal makroekonomik stratejisinin (cari açığı kapatma) başarısı, OVP'nin diğer hedefi (mali disiplin) tarafından en çok risk altında bulunan bütçe kalemine (Cari Transferler)

bağımlı hale getirilmiştir. 2026'da bütçe disiplini adına tanıtım bütçesinde yapılacak bir kesinti, turizm gelir hedeflerini ve dolayısıyla OVP'nin ödemeler dengesi hedefini doğrudan tehlikeye atacaktır. Bu, 2026 KTB bütçesindeki en büyük yapısal risktir. Özetle turizm tarafında bütçe, yüksek riskli ve yüksek beklentili bir yapıdadır. Bakanlıktan, OVP'nin tasarruf tedbirlerine uyması ve aynı zamanda ulusal ekonominin en büyük döviz kaynağını rekor seviyede artırması beklenmektedir. 24,7 Milyar TL'lik Cari Transfer ödeneğinin performansı, sadece Bakanlığın değil, tüm 2026-2028 OVP'nin başarısı üzerinde belirleyici bir rol oynayacaktır. Bu ödenek, kesintiye uğramaması gereken, stratejik öneme sahip bir ulusal finansal istikrar kalemi olarak değerlendirilmelidir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bütçe teklifi, "turizm" odağı açısından incelendiğinde, kaynakların etkin kullanımından ziyade yapısal bir denetimsizlik ve stratejik bir körlük sergilemektedir. Turizm sektörünü desteklemek adına tanıtım ve pazarlamaya ayrılan kaynakların kullanımı, potansiyelimizi uluslararası platformlarda ne kadar etkin tanıttığımızla değil, bu kaynakların nasıl yönetildiğiyle ilgili ciddi soru işaretleri barındırmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçe teklifi, kamu kaynaklarının kullanımı ve idari yapılanma açısından ciddi iç çelişkiler barındırmaktadır. Bu çelişkilerin merkezinde, 2019 yılında 7183 sayılı Yasa ile kurulan Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) yer almaktadır. Bakanlık bütçesinin yaklaşık yüzde 12'sini (200 milyon dolara varan bütçe iddiası) oluşturan bu devasa yapı, yönetim krizleri, anayasal denetimden kaçınma mekanizmaları ve kamu maliyesinde yarattığı yapısal bozulmalarla bütçe teklifinin en sorunlu alanını teşkil etmektedir. Analiz, TGA'nın yalnızca denetimsiz bir yapı olmadığını, aynı zamanda anayasal denetim mekanizmalarını aktif olarak işlevsiz kılan bir yapıya dönüştürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Yargı Kararına Karşı Yönetmelik: Kamu İhalesizliğinin Yasalaşması

TGA'nın yapısı, en başından beri mali muafiyetler üzerine inşa edilmiştir. Kurum, "yeni bir Varlık Fonuna dönüşmüş" bir yapı olarak, Kamu İhale Kanunu (KİK) ve Sayıştay denetimi gibi temel kamu mali denetim mekanizmalarının dışında konumlandırılmıştır. Bu durum, hukuki bir tartışmayı da beraberinde getirmiştir.

2023 yılında Anayasa Mahkemesi (AYM), TGA'nın KİK ve Sayıştay Kanunu gibi temel kanunlardan muaf tutulmasını sağlayan 7183 sayılı Yasa'nın ilgili maddelerini "Anayasaya aykırı" bularak iptal etmiştir. Bu karar, TGA'nın harcadığı fonların (otel ve işletmelerden

toplanan kamu geliri niteliğindeki paylar) kamu denetimine tabi olması gerektiğine dair hukuki bir zorunluluk getirmiştir.

Ancak bu yargı kararının kamu maliyesinde şeffaflığı tesis etme potansiyeli, yürütmenin hızlı bir manevrasıyla boşa çıkarılmıştır. AYM'nin denetim yolunu açan bu kararının hemen ardından, TGA'nın yapacağı mal ve hizmet alımları, bu kez bir Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yeniden KİK dışına çıkarılmıştır. Bu kararla TGA, KİK'in "muafiyetleri" düzenleyen 3. maddesinin 'z' bendine (uluslararası organizasyonlar ve toplantılar) eklenmiştir. Kararın gerekçesi ise "ülke imajı için büyük önemi haiz olduğu", "kısıtlı zaman diliminde ivedilikle hareket edilmesi" gibi muğlak ifadelere dayandırılmıştır.

Bu hamle, basit bir mali muafiyetin ötesinde, derin bir yönetim krizine işaret etmektedir: *yargısal denetimin yürütme kararlarıyla işlevsizleştirilmesi*. AYM'nin "denetlensin" dediği bir kurum, "ivedi hareket" gerekçesiyle tekrar denetim dışına alınmıştır. Bu durum, TGA'nın "Varlık Fonu" benzetmesini güçlendirmektedir. TGA'nın gelirleri (2025'te yüzde 20 artışla 4,5 milyar TL'ye yaklaşan) sürekli artan, ancak harcamaları sorgulanamayan kapalı bir kutu haline dönüşmüştür. Bütçe teklifi, denetlenebilirliği yargı kararıyla sabitlenmiş bir kuruma değil, bu denetimi aşmak için yasal bir manevra yapmış bir yapıya kaynak aktarmayı önermektedir. Bu tür aktarımlar kamu zararını önleme hedefiyle taban tabana zıttır.

Paralel Bürokrasinin Maliyeti: TGA Varken Tanıtma Genel Müdürlüğü (TGM) Neden Var?

Bütçe teklifindeki bir diğer yapısal verimsizlik alanı, Bakanlık bünyesindeki Tanıtma Genel Müdürlüğü (TGM) ile TGA arasındaki görev çakışmasıdır. 1 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 287. maddesi ile TGM'ye verilen görevler ile TGA Yasası'nın getirdiği görevler arasında açık bir mükerrerlik bulunmaktadır.

TGM'nin resmi görev tanımı, "Yurt içi ve yurt dışı tanıtma için gerekli yayın, doküman ve malzemeyi hazırlamak, hazırlatmak, satın almak ve dağıtmak" gibi faaliyetleri içerir. TGA'nın misyonu ise "Türkiye'nin dünya çapında konuşulan bir marka haline gelmesini desteklemek" olarak tanımlanmıştır. İki kurumun da kâğıt üzerinde "tanıtım materyali satın alma ve yayın yapma" yetkisi bulunmaktadır.

TGM'nin "herhangi bir tanıtım faaliyeti yürütmediği" iddiasına karşın, TGM'nin web sitesi 2025 yılı itibarıyla hâlâ aktiftir ve "Aylık Sınır Bülteni (Eylül 2025)" gibi yayınlar yapmaya

devam etmektedir. Bakanlığın diğer birimleri de "Müzecilik Faaliyetleri" ve "Eğitim Etkinlikleri" gibi yerel tanıtım faaliyetleri yürütmektedir.

Sorun, TGM'nin hiç çalışmamasından ziyade, TGA gibi dev bir bütçeli ve KİK muafiyetli bir "süper yapı" varken, TGM'nin düşük profilli ve mükerrer faaliyetler için hâlâ bir genel müdürlük kadrosunu ve bütçesini işgal etmesidir. TGA, 82 ülkede etkin olmak üzere 200 ülkede uluslararası tanıtımı yapıyorsa, TGM neden hâlâ "aylık bülten" çıkarmaktadır? Bu durum, "yedek birim" tezinden çok, bürokratik atalet ve mükerrer kaynak israfı tezini güçlendirir. Bütçe hem TGA'nın devasa denetimsiz bütçesini hem de onun gölgesinde kalmış, işlevleri büyük ölçüde TGA'ya devredilmiş ancak kadroları korunmuş olan TGM'nin personel giderlerini aynı anda finanse etmektedir.

Kamu Hizmetinde Ayrımcılık: 4 Kat Maaş ve Limitsiz Harcama İddiaları

TGA'nın yarattığı yapısal bozulma, sadece denetim ve verimlilik alanlarında değil, aynı zamanda kamu personeli arasındaki "eşit işe eşit ücret" ilkesini de dinamitlemektedir. TGA personelinin maaşlarının, Bakanlığın TGM'sinde benzer işi yapan bir kamu görevlisinin maaşının ortalama 4 katı kadar fazla olduğu iddiaları mevcuttur.

Bu iddialar, TGA'nın yasal statüsüyle desteklenmektedir. OVP, kamu personel giderlerinin toplu sözleşme oranlarına (Ocak %6, Temmuz %5) ve enflasyon farkına göre belirlendiğini, yani katı bir kamu mali disiplini içinde olduğunu teyit etmektedir. Bakanlık personeli de bu rejime tabidir. Öte yandan TGA, KİK ve Sayıştay denetiminden muaf olmasının yanı sıra, AYM'nin 2023'te iptal ettiği maddeler arasında yer alan Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) katı maaş ve harcırah rejiminden de fiilen muaftır. TGA, iktidarca "diğer ilgili kamu kurumları ve özel sektör kuruluşları" arasında, yani standart kamu personel rejiminin dışında bir aktör olarak konumlandırılmıştır.

Bu "aynı kamu hizmetini" sunan TGA ve TGM arasında, Bakanlık bütçesiyle finanse edilen bir ayrıcalıklı sınıf yaratmaktadır. Bir yanda 300 TL şehir dışı harcırahı ve 460 TL konaklama bedeli ile sınırlanan Bakanlık personeli, diğer yanda "limitsiz kredi kartları" ile "istedikleri otelde" konaklama bedelleri TGA bütçesinden karşılanan TGA personeli iddiaları, kamu vicdanını zedelemektedir. Bütçe teklifi, "kamu hizmeti" tanımını bozmakta ve bütçenin "adalet" ilkesine aykırı bir ayrımcılığı finanse etmektedir.

Aşağıdaki tablo, kamu tanıtım hizmetindeki bu çift başlı ve adaletsiz yapıyı özetlemektedir:

Kamu Tanıtım Hizmetinde Çift Başlılık ve Eşitsizlik (TGA vs. TGM)

Özellik	Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA)	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü (TGM)
Bütçe Kaynağı	Turizm Payı (Otel Gelirleri), Bakanlık Bütçesi	Merkezi Yönetim Bütçesi
KİK Tabi mi?	Hayır (Cumhurbaşkanlığı Kararı ile muaf)	Evet
Sayıştay Tabi mi?	Hayır (AYM iptaline rağmen fiili muafiyet)	Evet
Personel Rejimi	Esnek (Devlet Memurları Kanunu dışında)	Devlet Memurları Kanunu (Katı maaş artışları)
Maaş Düzeyi (İddia)	Yüksek (Bakanlığın 4 katı)	Standart Kamu Maaşı
Harcama Yetkisi (İddia)	Limitsiz (TGA kredi kartı ile)	Harcırah Kanunu ile Sınırlı

Bakanlık bütçesi ve bu bütçeyle desteklenen turizm politikaları, TGA aracılığıyla elde edilen rekor yabancı turist sayıları ve gelirleriyle övünürken, kendi vatandaşını bu zenginliklerden sistematik olarak dışlamaktadır. Ekonomik kriz, fahiş fiyatlar ve altyapısal engeller, yerli turizmi "erişilmez bir lüks" haline getirmiştir.

Yükselen Rakamlar, Dışlanan Vatandaşlar: İç Turizmde Enflasyonist Dışlama

2024 yılı itibarıyla Türkiye vatandaşları için kendi ülkelerinde tatil yapmak, bir "rüya" olmanın ötesinde, ekonomik bir imkansızlığa dönüşmüştür. 2023 yılında 5.000 TL civarında olan bir haftalık mütevazı tatil maliyetinin, 2025 itibarıyla 80.000 TL ile 100.000 TL aralığına yükselmesi, enflasyonist baskının en net göstergesidir.

Bu durum sadece bir gözlem değil, aynı zamanda sektörel verilerle de doğrulanmaktadır. Özellikle kamuoyuna yansıyan medya yansımaları durumu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Haber başlıklarında çoğunlukla "Yerli turist için tatil artık lüks haline geldi.", "Ortalama gelirli bir ailenin Antalya'da bir hafta tatil yapması imkânsız görünüyor.", "İç turizmin daralması, sektörün en büyük güvence damarını kesti." gibi uyarılar bulunmaktadır.

Bu "lüks" olgusunun istatistiksel kanıtı, 2025 yılı 2. çeyrek (Nisan-Haziran) verilerinde açıkça görülmektedir. Yurt içinde seyahate çıkan kişi sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre %13,9

oranında azalmıştır. Buna karşın, seyahat edebilen bu daha küçük ve daha varlıklı kesim, daha fazla harcama yapmıştır.

Bu veri, "enflasyonist dışlama" olarak bilinen olguyu teyit etmektedir. Yüksek gelir grubu seyahat etmeye devam ederken, memurlar, emekliler ve asgari ücretli geniş halk kesimleri, iç turizm pazarının tamamen dışına itilmiştir. Bakanlık bütçesi, TGA aracılığıyla milyarlarca lirayı uluslararası tanıtıma harcarken, kendi vatandaşının erişimini kaybeden bir iç pazarın çöküşünü görmezden gelmektedir.

"Her Şey Dahil" Esareti ve Yerel Ekonominin Çöküşü

Bakanlığın turizm modeli, yerel ekonomiyi canlandırmak yerine, onu "her şey dahil" sisteminin esareti altına sokmuştur. Bu sistem, turistleri "otellere hapsederek" çevredeki restoranlar, hediyelik eşya dükkanları ve diğer yerel işletmelerin ekonomik döngüye katılmasını engellemektedir.

Aslında turizm alanında faaliyet gösteren küçük esnaf, bu sistemi "bölge esnafına da herhangi bir katkı sağlamayan bu sistem" olarak tanımlamaktadır. Turistler otel sınırları içinde "dış dünya ile pek ilgileri olmadan yaşamakta" ve sonuç olarak turizm gelirinin en büyük diliminin bu otellere gittiği görülmektedir. Bu model, sadece yerel esnafı değil, aynı zamanda çevreyi de tüketmektedir. "Her şey dahil" sisteminin "büyük israfa" yol açtığı, özellikle yiyecek, su (lüks otellerde turist başına günde 1.5 ton) ve enerji tüketiminde faturayı kabarttığı rapor edilmektedir.

Makro veriler de bu düşük katma değerli yapıyı doğrulamaktadır. Türkiye'nin 2024 yılında 56,7 milyon ziyaretçiyle turist sayısında dünyada 4. sıraya yükselmesi bir başarı olarak sunulsa da gelirlerde aynı başarıyı gösterememesi, "her şey dahil" gibi geliri tabana yaymayan modellerin hâkimiyetini yansıtmaktadır. Bakanlık bir yandan "İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu" kurarak Konya, Sivas ve Tokat gibi yerel potansiyelleri teşvik etmeye çalışırken, diğer yandan ana gelir modeli olan "her şey dahil" ile bu yerel ekonomilerin gelişmesini bizzat engellemektedir. Bütçe, bu çelişkiyi çözmek yerine derinleştirmektedir.

Altyapı Varsa Yabancıya, Yoksa Yerliye: Sagalassos Örneği

Yerli turistin önündeki engel sadece fahiş fiyatlar değil, aynı zamanda altyapısal dışlamadır. Antalya gibi turizm merkezlerinden Burdur'daki Sagalassos Antik Kenti gibi dünya çapında bir kültürel mirasa ulaşımın zorluğu, bu dışlamanın somut bir örneğidir.

Sagalassos'a (UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi) Antalya'dan (130 km) ulaşım, öncelikle özel araç veya Isparta/Burdur üzerinden karayolları ile sağlanmaktadır. Toplu taşıma ile gitmek isteyen bir vatandaş, en fazla Ağlasun ilçe merkezindeki minibüs kooperatifine ulaşabilmektedir. Antik kentin kendisi, ilçe merkezinden 7 km daha "kuzeye tırmanan manzaralı yolu" takip etmeyi gerektirmektedir. Bu 7 km'lik bağlantı için düzenli bir kamu ulaşım hizmeti bulunmamaktadır.

Bu durumun istisnası, normalde böyle bir hizmetin olmadığını kanıtlar niteliktedir. Haziran 2025'te "Anadolu Ateşi" gösterisi gibi özel bir etkinlik için geçici ve ücretsiz bir ulaşım planlaması yapılmıştır. 2025 Yılı Yatırım Programı'nda Karayolları Genel Müdürlüğü bütçesinden turizm yollarına 840 milyon TL ayrılmış olsa da bu projeler "Bodrum'da turistik yol" veya "Kayseri ve Konya'da turizm alanı yolları" gibi ana arterlere odaklanmakta, Sagalassos gibi "son 7 km" bağlantısını çözecek mikro altyapı projelerini içermemektedir.

Bakanlık, TGA bütçesiyle Sagalassos'u uluslararası alanda tanıtırken, Ulaştırma Bakanlığı ile koordineli olarak oraya erişilebilir bir toplu taşıma altyapısı sağlamamaktadır. Bu durum, kültürel mirasa erişimi fiilen parası olan (özel araç kiralayabilen yabancı turist veya yerli) ve parası olmayan (Ağlasun merkezinde kalan yerli) olarak ikiye ayırmaktadır. Bütçe, kültürel mirası kamusal bir hak olarak değil, özel araç sahiplerine yönelik bir ürün olarak konumlandırmaktadır. Sosyal turizm projelerinin eksikliği, sadece otel masrafı değil, aynı zamanda bu altyapısal dışlamadır. Sagalassos burada sadece bir çok örneğin yansımasının somutlaştırılması adına kullanılmıştır. Yoksa buna benzer yüzlerce örneğin bulunduğu herkesçe bilinmektedir.

Bakanlığın bütçe teklifinde övünülen rekor turist sayıları, yerel halkın yaşam kalitesi, barınma hakkı ve kentsel altyapılar üzerinde yıkıcı bir baskı oluşturmaktadır. "Aşırı turizm" olarak bilinen bu olgunun toplumsal bedeli, bütçede tamamen göz ardı edilmektedir.

Taşıma Kapasitesinin Aşılması: Antalya'nın 25 Milyonluk Yükü

Antalya örneği, bu sürdürülemez büyümenin merkez üssüdür. Kentin yaklaşık 2,6 milyonluk yerleşik nüfusu, sezon boyunca 23,5 milyon yerli ve yabancı ziyaretçiyle birlikte 25 milyonluk bir nüfus yükünü taşımak zorunda kalmaktadır. Bu durum, "trafik ve ulaşım sorunu" başta olmak üzere, kentsel altyapının çöküşüne yol açmaktadır.

2025 yılı için Antalya'ya yönelik sektörel risk analizleri de bu iddiaları doğrulamaktadır. Beklenen riskler arasında "su tüketimi ve atık yönetimi" ile ilgili artan çevresel baskılar ve "yaz aylarında çok yüksek seviyelere ulaşan elektrik tüketimi" yer almaktadır. "Trafik" sorunu da ana gündem maddelerinden biri olarak teyit edilmiştir.

Bakanlık, TGA aracılığıyla talebi artırmaya yönelik milyarlar harcarken, bu talebin yarattığı negatif dışsallıkların (trafik, atık, su kıtlığı) maliyetini yerel yönetimlerin ve halkın üzerine yıkmaktadır. Bütçede, bu "aşırı turizm" yükünü hafifletecek altyapı yatırımları için ayrılan pay, TGA'nın tanıtım bütçesinin yanında yok denecek kadar azdır. Bütçe teklifi, "büyümeyi" finanse etmekte, ancak "büyümenin maliyetini" bütçelememektedir.

Barınma Krizi Regülatörü Olarak Bakanlık: Airbnb Düzenlemelerinin Gizli Gündemi

"Aşırı turizm"in en acı toplumsal sonuçlarından biri, kısa dönemli kiralamaların (Airbnb gibi) tetiklediği barınma krizidir. Turist talebi, "kiraların hızla yükselmesine" ve yerel halkın (memurlar, öğrenciler, yeni evliler) kendi şehrinde "konut bulma sorununu büyütmesine" neden olmaktadır.

Bakanlığın bu soruna müdahalesi, 1 Ocak 2024 tarihinde yürürlüğe giren yeni yasal düzenlemeler ile olmuştur. Bu düzenlemeler, "turizm konutu izin belgesi" alınmasını zorunlu kılmıştır. Ancak bu belgenin alınmasının önkoşulu, "kat malikleri kurulunun oybirliğiyle izin vermesi" olarak belirlenmiştir. İzin belgesi olmayanlara yüksek idari para cezaları ve zorunlu denetimler getirilmiştir.

Bu düzenleme, göründüğü gibi yerel halkın barınma krizini (Kira artış oranları Eylül 2024'te %64,91 olarak açıklanmıştı) çözmeyi amaçlamamaktadır. Aksine, "oybirliği" şartı, tek bir komşunun bile itirazı durumunda bireysel ev sahibinin yasal kiralama yapmasını imkânsız kılarak, turizm piyasasını yeniden şekillendirmektedir.

Bu düzenlemenin fiili sonucu, bireysel ev sahiplerinin (yerel halkın) piyasadan silinmesidir. Kazanan ise, tüm binanın sahibi olan (ve "kat malikleri" sorunu yaşamayan) büyük gayrimenkul şirketleri veya "apart otel" ruhsatlı büyük işletmecilerdir. Bakanlık bütçesi, bu yeni denetim mekanizması için kaynak talep ederken, aslında turizmi tabana yaymak yerine konut piyasasını da turizm sermayesi lehine konsolide etmektedir. Bu, yerel halkı koruyan değil, onu piyasadan dışlayan bir düzenlemedir.

Geciken Rota: Kruvaziyer Turizmindeki Potansiyel Kaybı

Bakanlığın TGA aracılığıyla "ivedi hareket" gerekçesiyle denetimsiz harcama yetkisi talep etmesi, kruvaziyer turizmi gibi stratejik bir alandaki yavaşlıkla çelişmektedir. Türkiye limanlarının büyük kruvaziyer şirketlerinin rotasına girememesi, salgın öncesi 2019'da yolcu sayısının 35 bine düşmesi ve Akdeniz'deki %11-12'lik payın %1,5'e gerilemesi büyük bir stratejik başarısızlıktır.

6 yıl aradan sonra ilk kruvaziyer gemisinin 2022'de gelmesi ile başlayan toparlanma süreci, 2025 yılına gelindiğinde hâlâ "tam yol ileri" hedefi ve "sürdürülebilirlik ve teknolojik dönüşümle büyüme" hedefi belirleme aşamasındadır. TGA'nın milyarlarca liralık denetimsiz bütçesi, bu stratejik ve yüksek harcama potansiyeline sahip alanı neden daha hızlı canlandıramamıştır? Bu durum, denetimsiz harcamanın etkin bir stratejiye dönüşemediğini göstermektedir.

Bakanlığın bütçe talebi, "teşvik", "restorasyon" ve "kültür projesi" başlıkları altında, kamuya ait en değerli doğal ve kültürel varlıkların (Milli Parklar, Haydarpaşa) ticarileştirilmesi ve yapılaşmaya açılması yönündeki endişeleri güçlendirmektedir.

Milli Parklar: "Teşvik" mi, "Yapılaşma" mı?

Bakanlığın "teşvik" adı altında milli parkları "alan başkanlığına" çevirerek "daha verimli kullanılmayı" amaçlaması, "şeffaflık ilkesi hiçe sayılarak bir şekilde ranta kurban edileceği" endişelerini doğurmaktadır.

Bu endişeler, Ekim 2025 itibarıyla somut bir yasal değişiklikle fiili duruma dönüşmüştür. "Milli Parklar Kanunu ve Bazı Kanunlarda... Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" TBMM Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonunda kabul edilmiştir. Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye Ormancılar Derneği, bu yasayı "Milli Parklar yasa kıskacında: Sermaye için yasa" başlığıyla duyurmuştur. Temel eleştiri, bu yasanın "doğayı değil, sermayeyi koruduğu" ve koruma alanlarını "yapılaşmaya açacak" olmasıdır.

Geçtiğimiz sene "endişe" olan bu durum artık bir "ihtimal" değil, yasalaşma sürecine girmiş bir fiili durumdur. Bakanlığın turizm "teşviki", korunan doğal alanların yasal koruma kalkanını zayıflatan bir araca dönüşmüştür. Bütçe teklifi, sadece mevcut turizm alanlarını değil, aynı zamanda gelecekte "turizm potansiyeli" olarak görülen ve bugüne kadar korunan milli parkları da "sermayeye" açacak bir yasal altyapının finansmanını talep etmektedir.

Tarihi Eserler ve Deprem Gerçeği: Hızlandırılmış Onarım mı, Hızlandırılmış Yıkım mı?

6 Şubat 2023 depremleri, Türkiye'nin kültürel mirasının ne kadar savunmasız olduğunu acı bir şekilde ortaya koymuştur. Özellikle 2000 yılı sonrası restorasyonu yapılan birçok tarihi eserin yıkılması veya ağır hasar alması, yapılan restorasyonların niteliğini sorgulatmıştır. Deprem sonrası başlayan onarım çalışmalarının "acele ile başladığı" ve "benzer depremlerde benzer sonuçların elde edilmesi endişesi" taşınmaktadır.

Vakıflar Bölge Müdürlüğü de yaptığı açıklamalarda bu eleştirileri doğrulamıştır: "yapılarımızın... deprem dayanımının iyi olmadığını maalesef çok acı bir şekilde tecrübe etmiş olduk." Her ne kadar Vakıflar Genel Müdürlüğü, "zemin iyileştirmeleri" ve "statik hesaplar" yapıldığını iddia etse de "acele" endişesini teyit edercesine, "2025 yılı içerisinde de geri kalan eserlerimizin neredeyse tamamının restorasyonunun bitirilmesini planlıyoruz" diyerek, nitelikli bir restorasyon için son derece iddialı ve aceleci bir takvim açıklamıştır.

TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın deprem bölgesi raporu (Şubat 2025), bu "acele"nin sahadaki karşılığını ortaya koymaktadır: "restorasyon süreçlerinin şeffaf olmaması" ve "tarihi mekanlara ve sokaklara kepçelerle kontrolsüz müdahalelerin devam ettiğinin" altı çizilmiştir.

Bakanlık bir yandan "hatamızı anladık, artık statiğe bakıyoruz" derken, diğer yandan bağımsız uzmanlar bu sürecin şeffaf olmadığını ve kepçelerle yürütüldüğünü raporlamaktadır. Bütçe teklifi, depreme dayanıklı ve bilimsel restorasyon için değil, TMMOB'nin "kontrolsüz müdahale" olarak tanımladığı, 2025'e yetiştirilmeye çalışılan şeffaflıktan uzak bir inşaat faaliyeti için ödenek talep etmektedir.

Haydarpaşa ve Sirkeci: Kültür mü, Rant mı? Güvensizlik Krizi

Türkiye'nin en sembolik miras alanlarından olan Haydarpaşa ve Sirkeci Garlarının TCDD'den Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devri, bu alanların "rant projesine dönüştürülmesi" ve "özelleştirilmesine zemin hazırladığı" yönündeki güvensizliği derinleştirmiştir.

Bu güvensizliğin kökenleri, 2019'daki TCDD ihalesine dayanmaktadır. Kamuoyundaki tepkiler üzerine Eylül 2025'te Bakan Ersoy net bir dille "Sirkeci Garı kesinlikle AVM olmayacak", "otel ya da AVM olmayacak" garantisi vermiştir.

Bakanlık, Haydarpaşa için (Eylül 2025) kâğıt üzerinde mükemmel bir kamusal alan projesi açıklamıştır: "Anadolu Yakası'nın en büyük kültür sanat merkezi" olacak; içinde performans

sanatları merkezi, kütüphane, tematik müze, sergi salonları, atölyeler ve 2018 kazıları için "Anadolu Yakası'nın ilk Arkeoloji Müzesi" ile "Arkeopark" kurulacak. En önemlisi, "Haydarpaşa'daki tren taşımacılığı ise devam edecek" sözü verilmiştir.

Ancak, Ağustos 2025'te Haydarpaşa Dayanışması, bu resmi plana rağmen, "yeni projenin demiryolu işlevini yok saydığını" ve garı "ticari alanlara dönüştürme riski taşıdığını" iddia etmektedir. Burada birbiriyle çelişen iki gerçeklik sunulmaktadır. Bakanlık "trenler devam edecek" derken, sivil toplum "tren işlevi yok sayılıyor" demektedir.

Bu durum, bir yorum farkından öte, derin bir güven krizidir. Bakanlığın Milli Parklar ve deprem restorasyonlarındaki sicili, sunduğu en olumlu projelerin bile "şeffaflık eksikliği" ve "rant endişesi" ile algılanmasına neden olmaktadır. Bütçe, bir kültür projesini değil, toplumsal güvensizliği finanse etmektedir.

Bütçede Göz Ardı Edilenler: Yerel Projeler ve Sanat Eğitimi

Bakanlığın bütçe teklifi, makro projelere ve denetimsiz tanıtım harcamalarına odaklanırken, kültürün ve turizmin temeli olan yerel projeleri ve sanat eğitimini ıskalamaktadır. Bütçenin "yerel kültür ve turizm projelerine yeterince odaklanmadığı" ve "sanat ve kültür eğitimi için ayrılan bütçe miktarının yetersiz" olduğu eleştirileri, bütçe rakamlarıyla doğrulanmaktadır.

Bakanlığın 2025 yılı toplam bütçesi 53,2 Milyar TL (yaklaşık 16 Milyar TL'si yatırım bütçesi) olarak kabul edilmiştir. Bu devasa bütçenin yanında, sanat eğitimine ve yerel galerilere ayrılan pay mikroskobik kalmaktadır. 2025 yılı tarifesi, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı salonların tahsis ücretlerini (örn: hafta içi 2.000 TL, hafta sonu 3.000 TL) listelemekte; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin (MSGSÜ) öğrenim ücretleri ise sanat eğitiminin artan maliyetini göstermektedir.

Bütçede, yerel bir sanat galerisinin kira gelirine odaklanılırken, TGA'nın denetimsiz harcamalarına milyarlar ayrılması, bütçenin önceliklerinin "kültür"den çok "tanıtım endüstrisi" olduğunu göstermektedir.

Kartalkaya Faciasının Ortaya Çıkarttığı Acı Gerçekler

21 Ocak 2025'te Bolu Grand Kartal Otel'de yaşanan ve 36'sı çocuk olmak üzere 78 kişinin hayatını kaybettiği yangın, kış turizmi altyapısının trajik bir iflasıdır. Bu facia, sadece bir

işletmenin ihmallerinden kaynaklanan adli bir vaka değil, aynı zamanda o işletmenin faaliyet gösterdiği sektörü düzenlemekle yükümlü olan sistemin de bir yansımasıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın temel görevleri arasında, "Turizmi, millî ekonominin verimli bir sektörü haline getirmek için yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını değerlendirmek, geliştirmek ve pazarlamak" ile "Kültür ve turizm alanlarında her türlü yatırım, iletişim ve gelişim potansiyelini yönlendirmek" bulunmaktadır.

Bakanlık, "Turizm Tesislerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmelik" gibi düzenlemelerle bu yatırımların ve işletmelerin standartlarını belirleyen ana otoritedir. Bakanlığın il teşkilatlarının görevleri arasında "Yatırım ve İşletmeler Alanında" sorumlulukları ve "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri" üzerinde planlama yetkisi vardır.

Bakanlığın kâğıt üzerindeki misyonu, sadece "pazarlamak" değil, aynı zamanda "geliştirmek" ve "yönlendirmek"tir. Kartalkaya faciası, bu "yönlendirme" ve "geliştirme" görevlerinin, tesislerin temel "can güvenliği" niteliklerini kapsayıp kapsamadığı veya ne derece etkin denetlediği sorusunu acı bir şekilde ortaya koymuştur. Trajik bir şekilde, dava sürecinde otel sahibinin savunmasının "Aynı gün Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilileri de denetim yapmış. Onlar daha yetkili ve bilgililer" şeklinde olması, bu çatışmayı bir iddiadan somut bir sorgulamaya dönüştürmüştür.

Yukarıda detaylandırdığımız 2026 yılı bütçe teklifi aslında bu çatışmanın finansal boyutunu gözler önüne sermektedir. Bakanlığın yaklaşık 70 Milyar TL'lik bütçesi cari transferler ve büyük ölçüde TGA aracılığıyla küresel tanıtım kampanyalarına ve ulusal sanat kurumlarına aktarılmakta ve geri kalan kısmı ağırlıklı olarak kültürel mirasın korunması, yani restorasyon ve müze inşaatlarına yönelik olarak kullanılmaktadır. Yani Bakanlık bütçesi ulusal hedefler doğrultusunda "Türkiye markasını" dünyaya pazarlamak ve tarihi mirası korumak üzerine kurgulanmıştır. İşte bu noktada şu sorular akıllara gelmektedir: Bütçe, "imajı" finanse etmeye ve "geçmişi" korumaya odaklanmış görünürken, "bugünü" ve "insanı" koruyan denetim mekanizmalarının bütçedeki yeri nedir? Milyarlarca lirayı, turistleri ülkeye davet etmek için harcarken, o turistlerin ve vatandaşların gece konakladıkları tesislerin temel yangın güvenliğini sağlayacak denetim altyapısına ve bu altyapıyı yönetecek kurumsal kapasiteye ne kadarlık bir kaynak ve öncelik atfedilmektedir?

78 insanın hayatını kaybettiği bir otelin bulunduğu bölge, Bakanlığın "turizmi geliştirme" misyonunun ve potansiyel olarak "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi"

planlamasının tam merkezindedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bütçesi, OVP (Orta Vadeli Program) hedefleri doğrultusunda, cari açığı kapatmak için döviz kazandırma baskısı altındadır. Bütçenin daha önce de belirttiğimiz üzere "ekonomik verimlilik" üzerine kuruludur.

Ancak Kartalkaya faciası, bu ekonomik kurgunun karşısına trajik bir "insani sorumluluk" olgusunu acı bir tecrübe ile çıkarmıştır. Yüksek doluluk oranlarıyla zirve sezonunda faaliyet gösteren bir tesisin, temel güvenlik standartlarından yoksun olarak 78 kişiye mezar olması, sektörün en parlak olduğu anda en karanlık yüzünü göstermiştir. 70 milyar TL'lik bir bütçeyle yönetilen bir sektörde, milyarlarca liralık tanıtım ve restorasyon harcaması planlanırken, bu tesislerin "niteliklerini" ve güvenliğini denetlemesi gereken sistemin bariz çöküşü, bütçe önceliklerinin ve kurumsal görev tanımlarının trajik bir şekilde yeniden sorgulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Sonuç

Bu bütçe teklifi, bir "Kültür ve Turizm Bakanlığı" bütçesinden çok, TGA olarak bilinen denetimsiz bir "Tanıtım Ajansı" bütçesine ve onun etrafına örülmüş idari ve inşaat faaliyetlerine yönelik bir finansman paketidir. Bu bütçe Sayıştay Raporlarında da yer aldığı gibi hesap verebilirlik ilkesini reddetmektedir. Bu bütçe, sosyal adalet ilkesini dışlamaktadır. Bu bütçe, sürdürülebilir çevre ilkesini tehdit etmektedir. Bu bütçe, kültürel mirasın korunmasını şeffaflıkla ve toplumsal mutabakatla değil, "acele" ve "rant endişesiyle" yürütmeyi teklif etmektedir.

Sonuç olarak, kamuoyuna ve Meclis'e düşen görev, bu bütçenin kime hizmet ettiğini sormaktır: Rekor kıran ancak yerel esnafa ve vatandaşa dokunmayan ve denetlenmeyen bir turizm endüstrisine mi, yoksa bu ülkenin kültürel ve doğal mirasını adil, şeffaf ve sürdürülebilir bir şekilde koruyup tüm vatandaşlarına sunan bir kamu hizmetine mi? Mevcut bütçe teklifi, tercihini birincisinden yana kullanmakta ve iktidar her zamanki gibi kendi insanını ikinci plana itmektedir.

4. SAYIŞTAY DENETİM RAPORLARI VE 2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMELERİ

2024 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi

Rapor, Türkiye Cumhuriyeti Sayıştay Başkanlığı tarafından, merkezi yönetim bütçe uygulama sonuçları ile kamu mali yönetim hesaplarının denetimi ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu belge, bütçe sonuçlarının güvenilirliği, doğruluğu ve mevzuata uygunluğu için TBMM'ye sunulan temel bir güvence niteliğindedir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 6085 sayılı Sayıştay Kanunu çerçevesinde, **2024 Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve ekleri** esas alınmıştır.

Denetim Kapsamı

Genel bütçeli, özel bütçeli ve düzenleyici-denetleyici kurumlar dahil **227 idarenin** ve **2.344 muhasebe biriminin** hesapları incelenmiştir.

Temel Bulgular

- **Merkezi yönetim brüt bütçe gideri: 11,858 trilyon TL**
- **Merkezi yönetim brüt bütçe geliri: 9,584 trilyon TL**
- **Brüt bütçe açığı: 2,274 trilyon TL**
- **Net gider: 10,781 trilyon TL – Net gelir: 8,673 trilyon TL – Net açık: 2,108 trilyon TL**
- **Yıl sonu ödenekleri: 12,63 trilyon TL – kullanılmayan ödenek: 773,8 milyar TL**
- **Toplam devlet borcu (2025'e devir): 9,207 trilyon TL** (iç 4,960; dış 4,247 trilyon TL)
- **Hazine garantisi stoku (devir): 787,4 milyar TL**; yıl içinde verilen yeni garanti (kur farkı hariç): **105,2 milyar TL**
- **Net dış borçlanma (2024): 121,5 milyar TL**

Bütçe Gider ve Gelirlerinin Yapısı

- **Gider kompozisyonu:** Cari transferler **%38,9**, personel **%22,5**, faiz **%10,7**, mal-hizmet **%6,3**, sermaye giderleri **%8,0**, sermaye transferleri **%8,2**, borç verme **%2,7**.
- **Gelir kompozisyonu:** Vergi gelirleri **%76,3**, bağış-özel gelirler **%11,3**, diğer gelirler **%8,9**, teşebbüs-mülkiyet **%2,9**, sermaye gelirleri **%0,5**.

Yedek Ödenek ve Aktarmalar

GUB, **yedek ödenek** ve yıl içi **aktarma** işlemlerinin kanuni çerçevede yürütüldüğünü not eder. Genel bütçeli idarelerde **%2'lik yedek** ve Bütçe Kanunu uyarınca **%10'luk aktarma sınırı** uygulanır. Yıl sonu itibarıyla **kullanılmayan ödeneklerin 773,8 milyar TL** gibi yüksek bir düzeyde kalması, planlama ve uygulama arasındaki açığı göstermektedir.

Kamu Maliyesinde Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

Sayıştay, tabloların mevzuata **uygun** düzenlendiğini belirtse de, bu raporun "uygunluk" odaklı olduğunu; **harcama kalitesini, etkiyi ve performansı** doğrudan ölçmediğini unutmamak gerekir. Bütçe hakkı açısından, TBMM'nin **çıktı-sonuç odaklı** sorgulaması şarttır.

Bütçe Açığı ve Kompozisyon Riski

Net 2,1 trilyon TL'lik açık, mali disiplinin yeniden tesisi için güçlü bir orta-vadeli çerçeve gerektirdiğini gösteriyor. Giderlerin neredeyse **yarısının (%38,9 + %10,7) cari transfer ve faiz** kalemlerinden oluşması, bütçenin esnekliğini azaltmakta; büyüme ve istihdamı tetikleyecek **yatırım ağırlıklı** kompozisyonu geriye itmektedir.

Borç Yönetimindeki Kırılganlık

9,2 trilyon TL borç stoku ve **787 milyar TL** garanti stoku, kur ve faiz oynaklıklarına duyarlılığı artırıyor. **121,5 milyar TL** net dış borçlanma, küresel finans koşullarındaki sıkılaşma karşısında maliyet riskini büyütüyor. Garanti politikalarının **şeffaf performans göstergeleriyle** izlenmesi ve üstlenimlerin orta-uzun vadeli risk analizleriyle TBMM'de tartışılması zorunludur.

Vergi Politikaları ve Toplumsal Adalet

Gelirlerin **%76,3'ünün** vergiye dayanması, vergi tabanının büyük ölçüde **dolaylı vergiler** üzerinden taşındığı gerçeğini hatırlatıyor. Bu yapı, **alım gücü düşük** kesimler üzerinde görece

daha ağır bir yük yaratmakta; gelir dağılımında adaletsizliği derinleştirme riski taşımaktadır. Vergi kompozisyonunun **doğrudan vergiler** lehine dengelenmesi, adalet ve verimlilik açısından önemlidir.

Harcama Öncelikleri ve Yatırım Payı

Sermaye gideri (%8,0) ve **sermaye transferi (%8,2)** toplamı, cari-faiz yüküne kıyasla sınırlı kalmaktadır. Uzun vadeli büyümeyi destekleyecek **altyapı ve teknoloji yatırımlarının** payı artırılmadıkça, bütçe büyüse de **üretken kapasite** aynı hızda artmayacaktır.

Yedek Ödenek ve Öngörülebilirlik

Yıl sonunda **kullanılmayan ödeneklerin** yüksekliği ve yıl içi aktarmaların payı, **öngörülebilirlik** ve **programlama** sorunlarına işaret eder. Aktarma ve yedek kullanımının **kurum bazında** düzenli olarak yayımlanması, şeffaflığı güçlendirecektir.

Denetim Mekanizmalarının Etkinliği

"Uyumsuzluk yok" ifadesi, **muhasebe uygunluğunu** anlatır; **etkinlik ve etkiyi** değil. Bu nedenle, GUB'un yanına **performans denetimleri** ve **çıktı-sonuç hedefleri** konulmadıkça, kamu harcamalarının toplumsal faydası eksik kalacaktır.

Sonuç

2024 Genel Uygunluk Bildirimi, tabloların **kanuna uygun** düzenlendiğini teyit ederken; bütçenin **yüksek açık**, **vergi bağımlılığı** ve **transfer-faiz ağırlıklı** yapısını da görünür kılıyor. Kamu kaynaklarının **daha şeffaf, adil ve planlı** yönetimi için:

1. **Yatırım ve verimlilik odaklı** harcama kompozisyonu,
2. **Garanti ve borç** yönetiminde risk-performans çerçevesi,
3. **Vergi kompozisyonunda** adalet ve taban genişlemesi,
4. **Yedek/aktarma** süreçlerinin kurum-kurum şeffaf raporlanması,
5. Genel Uygunluk Bildirimi'ni tamamlayan **performans denetimi ve etki ölçümü** acilen güçlendirilmelidir. Bu yaklaşım hem TBMM'nin bütçe hakkını somutlaştıracak hem de kamuda **hesap verebilirliği** kurumsallaştıracaktır.

2024 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu

2024 raporu, 5018 ve 6085 sayılı kanunlar uyarınca TBMM'ye sunulan; idare faaliyet raporları, Genel Faaliyet Raporu ve Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nu dış denetim sonuçlarıyla birlikte değerlendirir ve kamu idarelerinin mali/performans bilgisine güvence sağlamayı hedefler.

İdare faaliyet raporlarının durumu ve temel sayılar

• Değerlendirme 443 idareyi kapsamaktadır: 35 genel bütçe, 147 özel bütçe ve diğerleri ile SGK ve mahalli idareler.

• 2 idare rapor hazırlamamış, 4'ü hazırladığı hâlde yayımlamamıştır; 72 idare raporu mevzuatın öngördüğü tarihte kamuoyuna sunmamıştır.

• 126 idare raporunda zorunlu bölümler eksiktir; 36 idare kullanılan kaynaklara ilişkin bilgi vermemiştir.

Mali bilgi ve bütçe raporlaması

• 254 idare temel mali tablolara (bilanço, faaliyet sonucu, nakit akışı) hiç yer vermemiştir.

• 121 idare varlık ve yükümlülüklerinin tamamını açıklamamıştır; yardım yaptığı birlik/kuruluş bilgisine yer vermeyen idare sayısı 41'dir.

• Bütçe hedef/gerçekleşme tablolarını hiç açıklamayan 64 idare vardır.

• Hedef–gerçekleşme sapmalarının nedenini açıklamayanların sayısı 275'tir.

• Ek kaynakları (özel ödenek, dış kredi, bağış) rapora yansıtmayan 92 idare; başlangıç–yılsonu ödeneklerini ayrı göstermeyen 77 idare tespit edilmiştir.

• Hedefleri ödenek cetvelleriyle tutarsız gösteren 54 idare; yılsonu ödeneklerini hatalı kaydeden 19 idare; ödenek artış-eksiliş ve aktarmalarını mevzuata aykırı yapan 19 idare; düzenlilik denetimiyle karşılaştırıldığında bütçe gerçekleşmeleri "gerçeği yansıtmayan" 19 idare bulunmaktadır.

Performans bilgisi

• 103 idare performans hedef ve göstergelerinin gerçekleşmesini hiç raporlamamıştır.

• Sapma yaşayan 354 idareden 170'i sapma nedenleri için geçerli/ikna edici açıklama sunmamıştır.

Genel Faaliyet Raporu ve Kamu Borcu

• 2024 merkezi yönetim başlangıç hedefi: gider 11.089.037 milyar TL, gelir 8.437.100 milyar TL, bütçe açığı öngörüsü 2.651.937 milyar TL'dir.

• Yıl sonu gerçekleşen bütçe açığı 2.107.782 milyar TL, faiz dışı açık 837.327 milyar TL'dir.

• Yıl sonu merkezi yönetim borç stoku 9.257,3 milyar TL'dir (iç 4.959,9; dış 4.302,3).

• Stokun %69'u sabit faizli; döviz cinsi pay %56,1'dir; borç/GSYH oranı %21,3'e gerilemiştir.

• Hazine nakit açığı 2.093,0 milyar TL; net borçlanma 1.541,2 milyar TL'dir.

• Bütçeden yardım alan STK'ların faaliyetlerine ilişkin bilgiye yine yer verilmemiş; yalnızca hangi idarelerin yardım yaptığı listelenmiştir.

• Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu zamanında yayımlanmış ve Sayıştay'a gönderilmiştir.

Şeffaflık eksikliği kalıcılaşıyor

Yüzlerce idarenin temel mali tabloyu koymaması (254) ve varlık–yükümlülükleri tam açıklamaması (121) "hesap verebilirlik" ilkesini kâğıt üzerinde bırakmaktadır; TBMM'nin bütçe hakkı zayıflamaktadır.

Bütçe yönetimi öngörüsüz

Sapma gerekçesini açıklamayan 275 idare ve ek kaynaklarını göstermeyen 92 idare; yıl içi aktarma ve yedek mekanizmalarının "teknik" değil "bulanık" kullanıldığı izlenimini güçlendirmektedir.

Performans kültürü yerleşmiyor

103 idarenin performans sonuçlarını hiç raporlamaması ve 170 idarenin sapmayı açıklayamaması, program bütçenin omurgasını boşaltmaktadır; hedef var, hesap yoktur.

Borç ve garanti yönetiminde kırılganlık

Döviz cinsi borç payının %56,1 olması kur şoklarına duyarlılığı artırır. Yatırımların verimliliği ve garanti üstlenimlerinin şeffaf izlenmemesi, riskin topluma transferidir.

STK yardımlarında opaklık sürüyor

Yardım alan kuruluşların "faaliyet sonuçları" yerine yalnızca yardım yapan kurumların listelenmesi, kamu kaynağının etkisini görünmez kılmaktadır.

Sonuç ve Öneri

• İdare faaliyet raporları **tam mali tablo** ve **tam varlık–yükümlülük** açıklaması içermeli; ek kaynaklar ve yıl içi aktarmalar **kurum bazında standart bir şablonla** yayımlanmalıdır.

• Hedef–gerçekleşme sapmaları için **zorunlu analitik açıklama** kuralı getirilmeli; performans göstergeleri **doğrulanabilir** ve **bağımsız denetime uygun** olmalıdır.

• STK yardımlarında **faaliyet ve çıktı raporlaması** zorunlu kılınmalı; borç ve garanti yönetimi **risk–performans çerçevesi** ile TBMM'ye periyodik olarak raporlanmalıdır.

Aşağıdaki metin, 2024 Yılı **Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu**nun bulgularını özetler ve muhalefet perspektifinden, abartısız ama eleştirel bir değerlendirme sunar.

2024 Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu

Hukuki Çerçeve ve Amaç

Rapor, 5018 ve 6085 sayılı kanunlar gereği hazırlanmış; TBMM'ye kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu kapsamında mali tabloların güvenilirliği, mevzuata uygunluk ve iç kontrol etkinliği hakkında toplu bir resim sunmuştur.

Kapsam ve Kapsam Genişliği

2024 denetim programında **666** kamu idaresi düzenlilik denetiminden geçmiştir. Bunların **320'sine** ait rapor TBMM'ye sunulmuş; **448** rapor ise yetkili organlarında görüşülmek üzere

ilgili idarelere gönderilmiştir. Böylece rapor sayısı toplam **768**'e ulaşmıştır. Merkezî yönetim (genel/özel bütçe, RDK), SGK, kalkınma ajansları, diğer kamu idareleri, mahallî idareler ve YİKOB'lar kapsama dâhildir.

Bulguların Toplam Yükü

TBMM'ye sunulan raporlarda **1.098** bulgu tespit edilmiştir: **324** mali tablo hatası, **706** mevzuata aykırılık, **68** mali yönetim–iç kontrol eksikliği. Mahallî idareler ve YİKOB tarafında ayrıca **9.471** bulgu (2.474 mali tablo, 6.776 mevzuat, 221 iç kontrol) kayda geçmiştir. Tüm idare türleri birleştirildiğinde **10.569** bulguya ulaşılmaktadır.

Yaygın Sorun Başlıkları

- **Muhasebe ve raporlama:** Yevmiye kayıtları ve mahsup işlemlerinin sonraki yıla sarkması; kurumsal kod hataları nedeniyle gelir/giderlerin yanlış raporlanması.
- **Taşınmaz ve taşınır yönetimi:** Kayıtlara alınmayan taşınmazlar, kira sözleşmelerinde mevzuata aykırılıklar, ihalesiz kullandırmalar, işgalli kullanımlarda yaptırım eksikliği.
- **İhale süreçleri:** İstisna ve pazarlık usulünün koşulları oluşmadan kullanılması; doğrudan teminde limit ve usul hataları; yapım işlerinde proje/keşif yetersizlikleri.
- **Gelir tahsilatı ve alacak yönetimi:** Vadesinde tahsil edilmeyen alacakların takibinde zafiyet; bazı gelir fazlalarının genel bütçeye geç ve eksik aktarılması.
- **İç kontrol–iç denetim:** Uyum eylem planlarının eksikliği; görevler ayrılığı ve iş akışlarında zaaflar; bilgi-iletişim ve izleme bileşenlerinde düşük olgunluk.
- **Tasarruf tedbirleri ve personel işlemleri:** Tasarruf genelgelerine aykırı uygulamalar; danışmanlık/hizmet alımlarında sınırların aşılması; SGK primlerinin yanlış giderleştirilmesi.

Denetim var, fakat aynı hatalar kronikleşiyor

Yıllık rapor sayısı ve kapsama alanı geniş olsa da on binleri bulan bulgu toplamı, tespitlerin kurumsal öğrenmeye yeterince dönüşmediğini gösteriyor. Aynı dosya başlıklarının (taşınmaz kayıtları, istisna/pazarlık usulü, doğrudan temin, alacak takibi) her yıl ilk sıralarda yer alması,

yönetim kültürünün "düzelt ve sürdür" yerine "tespit et ve geç" döngüsünde takıldığını düşündürüyor.

Bütçe büyürken hesap verebilirlik daralıyor

TBMM'ye gelen rapor sayıları yüksek; fakat mahallî idarelere giden binlerce bulgunun kamuoyunda şeffaf biçimde izlenmediği bir düzende siyasî ve idari sorumluluk muğlak kalıyor. Denetimin etkisi, raporların rafta değil Meclis'te ve ilgili idarelerde bağlayıcı takip mekanizmalarına dönüşmesiyle artar. Aksi hâlde denetim, fiilî yönetim zaaflarının istatistik dökümünden öteye gitmez.

İhale ve taşınmaz yönetimi, kamu kaynağının en zayıf halkası

İstisna ve pazarlık usulünün geniş yorumlanması; doğrudan teminle 'parça parça' eşik aşma pratikleri; kira, tahsis ve sınırlı aynî hak işlemlerinde piyasa koşulları ve şeffaflık ilkelerinin ihlâli, kamu kaynaklarında gizli maliyet ve fırsat kaybı üretmektedir. Bu alanlar siyasî nüfuz risklerine de en açık sahalardır.

İç kontrol kâğıt üzerinde, performans ölçümü vitrinlik

COSO bileşenleri bazında düşük olgunluk, birçok kurumda iç denetimin rehberlik kapasitesinin sınırlı kaldığını gösteriyor. Performans göstergeleriyle bütçe/harcama ilişkisinin zayıf kurulması, sonuç odaklı yönetim iddiasını gölgede bırakıyor. Bu tablo, aynı harcamadan daha az kamu değeri üretildiğine işaret eder.

Tasarruf söylemi ile harcama pratiği uyumsuz

Tasarruf genelgelerine aykırılıklar ve danışmanlık/hizmet alımı kanallarının genişliği, kamuda basit mali disiplin adımlarının dahi içselleştirilmediğini düşündürüyor. Bu da enflasyonist ortamda bütçe risklerini büyütürken, vergi mükellefinin yükünü ağırlaştırmaktadır.

Politika ve Yönetim İçin Temel Öneriler

- **TBMM'de "bulgu takip şeması"nın bağlayıcı hâle gelmesi:** İlk 10 bulgu başlığında, tüm idareler için yıllık iyileşme hedefi ve yaptırımı olan bir izleme mekanizması kurulmalıdır.

- **İhale ve taşınmaz işlemlerinde "dar yorum" esası:** İstisna ve pazarlık usullerinin kullanımına objektif eşikler ve otomatik bildirim/ihbar yükümlülükleri getirilmelidir.
- **İç kontrol–iç denetimin profesyonelleştirilmesi:** Üst yönetici performansı, iç kontrol olgunluğu ve bulgu kapanış hızlarıyla ilişkilendirilmelidir.
- **Gelir tahsilatı ve alacak yönetiminde dijital bütünleşme:** Özellikle mahallî idareler için ortak otomasyon ve merkezi entegrasyon zorunlu hâle getirilmelidir.
- **Şeffaflık standartları:** Mahallî idare ve YİKOB raporlarındaki bulgular kamuya açık, makine-okunur ve karşılaştırılabilir formatta yayımlanmalıdır.

Denetim cephesi güçlü; uygulama zayıf. Raporun dili, kamu yönetiminin "hesap verme" kasının hâlâ yeterince çalışmadığını, özellikle ihale–taşınmaz–alacak üçlüsünde yapısal reform ihtiyacının ertelendiğini gösteriyor. Milyonların vergisiyle büyüyen bütçenin, milyonların yaşam kalitesine dönüşmesi; Sayıştay bulgularının Meclis'te siyasî sorumluluk, idarelerde somut iyileşme olarak karşılık bulmasına bağlıdır.

Aşağıdaki metin, 2024 yılına ilişkin **Mali İstatistikleri Değerlendirme** özetidir; temel rakamlar Sayıştay'ın 2024 **Genel Uygunluk Bildirimi** ve ilişkili üst raporlardan alınmış, muhalefet diliyle ölçülü bir eleştiri de eklenmiştir.

2024 Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporu

Amaç ve Kapsam

Değerlendirme, merkezi yönetim hesapları başta olmak üzere 2024 bütçe uygulama sonuçlarının güvenilirliği ve kompozisyonunu ortaya koymak içindir; yıl sonu bütçe dengesi, gider–gelir yapısı ve raporlama çerçevesine ilişkin bilgiler TBMM'ye sunulan Genel Uygunluk Bildirimi ve yıllık üst raporlara dayanmaktadır.

Toplam Büyüklükler

- **Merkezi yönetim brüt gider**: **11,86 trilyon TL**. **Net gider**: **10,78 trilyon TL**.
- **Merkezi yönetim brüt gelir**: **9,58 trilyon TL**. **Net gelir**: **8,67 trilyon TL**.
- **Net bütçe açığı**: **2,108 trilyon TL**; brüt açık **2,274 trilyon TL**.

Gider Kompozisyonu

Ekonomik sınıflandırmada en yüksek pay **cari transferlerde (%38,87)**; ardından **personel (%22,48)** ve **faiz giderleri (%10,71)** gelmektedir. **Sermaye gideri (%7,96)** ve **sermaye transferi (%8,21)** toplamda yaklaşık **%16** paydadır.

Gelir Kompozisyonu

Vergi gelirleri toplam gelirlerin **%76,3**'ünü oluşturmaktadır; bunu **alınan bağış–yardımlar ve özel gelirler (%11,3)** ile **diğer gelirler (%8,9)** izlemektedir.

Raporlama Çerçevesi

Yıl sonu varlık–yükümlülük büyüklükleri Genel Faaliyet Raporu'nda sunulmuş; ödenek işlemleri ve bütçe yönetimine ilişkin düzenlemeler rapor eklerinde gösterilmiştir.

Açık kronikleşiyor, yük vergiye biniyor

Net bütçe açığının **2,1 trilyon TL**'ye çıkması, gelir–gider dengesinin kalıcı biçimde bozulduğunu gösterir. Gelirin **%76'sının** vergiye dayanması, ekonomi politikalarının yükü toplumun geniş kesimlerine yaydığını; bütçe denkleminin sürdürülebilirlik yerine tahsilata yaslandığını düşündürür.

Transfer ağır, yatırım hafif

Giderlerin **%38,9**'unun cari transfer olması; yatırım niteliğindeki **sermaye gideri + sermaye transferi** toplamının yaklaşık **%16**'da kalması, büyüme ve verimlilik üretecek kalemlerin ikinci plana itildiğine işaret eder. Kısacası, bütçe bugün harcıyor; yarına kalıcı kapasite bırakmıyor.

Faiz faturasının gölgesi

Faiz giderlerinin **%10,7** paya ulaşması, borçlanma maliyetlerinin bütçe esnekliğini sınırladığını göstermektedir. Faize giden her 100 liranın, eğitim–sağlık–altyapı gibi kalemlerden çalınan imkân olduğunu unutmamak gerekir.

Şeffaflık ve performans açığı

Üst raporların, yıl sonu varlık–yükümlülük ve ödenek işlemlerine dair çerçeveyi sunmasına rağmen; politika çıktısı–bütçe girdisi ilişkisinin güçlü performans göstergeleriyle desteklenmesi gerektiği açıktır. Raporlama var, fakat sonuç odaklılık zayıf kaldıkça bütçe tartışması teknik tabloya sıkışmaktadır.

Denetim tespit ediyor, yönetim dönüştürmüyor

Sayıştay'ın yıllık değerlendirme seti (Genel Uygunluk, Dış Denetim, Faaliyet Genel, Mali İstatistikler) düzenli biçimde TBMM'ye geliyor; ancak aynı başlıklarda tekrar eden sorunlar, bulguların bağlayıcı bir **takip ve yaptırım** mekanizmasına dönüşmediğini gösteriyor.

- **Yatırım payını yükselt, transferi hedefle.** Cari transferlerde hedefleme–etki analizi zorunlu hâle getirilmeli; sermaye harcamalarında çok yıllı programlarla asgari pay öngörülmelidir.
- **Faiz–borç yönetiminde çıpa.** Borçlanma vadesi ve kur kompozisyonu için açık çıpalar belirlenmeli; faiz yükünün bütçe içindeki payı için orta vadeli bir tavan hedefi açıklanmalıdır.
- **Gelir tarafında kalite.** Vergi kompozisyonunda doğrudan vergilerin payını artıracak reform takvimi TBMM takibine bağlanmalıdır. (Kompozisyon verileri için bkz. gelir tablosu.)
- **Şeffaflık–performans.** Genel Faaliyet ve Mali İstatistikler seti; program başına ölçülebilir çıktı–sonuç göstergeleriyle birlikte, makine-okunur formatta yayımlanmalı; TBMM'de "bulgu kapanış oranı" yıllık hedefi kabul edilmelidir.

Sonuç

2024 kapanışı; yüksek açık, vergiye aşırı bağımlı gelir yapısı ve transfer ağırlıklı harcama kompozisyonuyla "kolay harcayan, zor üreten" bir mali mimariye işaret etmektedir. Meclis denetimi, yatırım odaklı bütçe tasarımı ve bağlayıcı takip mekanizmaları olmadan bu tabloyu çevirmek zordur; kamu kaynaklarının **etkili–ekonomik–verimli** kullanımı için şeffaflık ve plan disiplinine dayalı yeni bir mali çerçeve şarttır.

4.1. ADALET BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Adalet Bakanlığına ilişkin 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, Bakanlığın mali yönetim ve iç kontrol yapısında kalıcı nitelik taşıyan sorunların varlığını ortaya koymaktadır. Raporun bulguları hem kaynak kullanımında hem de mali işlemlerin mevzuata uygun yürütülmesinde süreklilik arz eden aksaklıkları göstermektedir. Bu durum, yargı hizmetleri gibi kamusal önemi son derece yüksek bir alanda, hesap verebilirlik mekanizmalarının yeterince işletilmediğini düşündürmektedir. Özellikle önceki yıllarda tespit edilen hataların giderilmemiş olması, Bakanlığın denetim süreçlerinden öğrenme kapasitesinin zayıf kaldığına işaret etmektedir.

Tek Hazine Cari Hesabının yıl sonunda bakiye vermesi, temel nakit yönetimi kurallarının uygulanmasında yapısal bir soruna işaret etmektedir. Üstelik bu bulgu 2023 raporunda da yer almış ve giderilmemiştir. Bu durum, Bakanlığın Muhasebat Genel Müdürlüğü ile koordinasyonunun yeterli düzeyde sağlanamadığını göstermektedir. Nakit akıştaki aksama yalnızca teknik bir eksiklik değildir, bütçe disiplininin sağlıklı işletilmediğini ve tek hazine sisteminin amacına uygun çalışmadığını ortaya koymaktadır.

Elden çıkarılacak varlıklar hesabı ile birikmiş amortismanlar hesabı arasındaki uyumsuzluk, ilgili varlıkların amortismanlarının doğru şekilde ayrılmadığını ve kullanım ömürlerinin sağlıklı yönetilmediğini göstermektedir. Birikmiş amortismanlardaki bu eksiklikler mali tabloların gerçeğe uygunluğunu bozmakta ve varlıkların gerçek değerinin izlenmesini güçleştirmektedir. Bu teknik durum, Bakanlığın taşınır-taşınmaz varlık envanterinin bütünlüğüne dair genel bir zafiyet olduğunu düşündürmektedir.

Verilen depozito ve teminatların giderleştirilmesi hatası ise 13 milyon TL'ye ulaşmış görünmektedir. Bu tutar, her ne kadar bütçe büyüklüğü içinde düşük kalsa da idarenin temel muhasebe kurallarına uygun işlem tesis edemediğini gösterir. Depozito ve teminatların izlenmemesi, kamu alacaklarının takibini güçleştirerek kamu zararı riskini artırmaktadır.

Yemek servisi ve organizasyon hizmetlerinde KDV tevfikatinin uygulanmaması, Maliye'nin genel düzenlemelerine açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Bu tür eksiklikler, kamu idarelerinin vergi uygulamalarında eşitlik ve doğruluk ilkesini zedelemektedir. Ayrıca, farklı fatura türlerinde farklı uygulamalar yapılması, idari yeknesaklığın olmadığını ortaya koymaktadır.

Cins tashihi yapılmayan taşınmazlar, idarenin taşınmaz portföyünü güncel ve hukuka uygun şekilde yönetemediğini göstermektedir. Bu bulgu 2023 yılında da tespit edilmiş, ancak tam olarak giderilememiştir. Taşınmazların kayıtları ile fiilî kullanım durumları arasındaki tutarsızlık hem bütçe planlamasında hem de yatırım süreçlerinde hatalara yol açabilecek niteliktedir.

Taşınır mal devirlerinde muhasebe birimleri arası işlemler hesabının kullanılmaması ise mevzuatın açık hükmüne rağmen devam eden bir uygulamadır. Bu durum, taşınır yönetimi süreçlerinin merkezî bir kontrol altında olmadığını göstermektedir.

Doğrudan temin yoluyla yapılan ve süresi belirli olan işlerde sözleşme düzenlenmemesi, Sayıştay raporunun en kritik bulgularından biridir. Yapım işlerinde iş tanımlarının "genel ifadelerle" yapılması, ileride kamu zararının tespit edilmesini fiilen imkânsız hale getirmektedir. Bu tür uygulamalar hem 4734 sayılı Kanun'un hem de Kamu İhale Kurumu düzenlemelerinin ruhuna aykırıdır. Şeffaflık ve denetim kapasitesi, sözleşmeye dayalı ilişki kurulmadığında ortadan kalkmaktadır.

Arabuluculuk sisteminin sürekli genişlediği bir dönemde, yaklaşık 45 bini aşan arabuluculara ait aidatların sistematik şekilde takip edilmemesi dikkat çekicidir. 2024 itibarıyla en az 18 milyon TL tutarında aidat tahsil edilmemiş görünmektedir. Bakanlığın sicil ve izleme sistemi kurmamış olması, yalnızca mali bir eksiklik değildir; yetki belgesi verilen profesyonellerin yükümlülüklerinin dahi düzenli takip edilmediğini göstermektedir. Bu durum, arabuluculuk sisteminin bütünlüğü bakımından da sorun yaratmaktadır.

Emanet niteliğinde olmayan tutarların 320 Bütçe Emanetleri Hesabında izlenmesi, bütçenin gerçek yükümlülük yapısının görünmesini engellemektedir. Bu hesap, yalnızca hak sahibine ödenemeyen ancak tahakkuku gerçekleşmiş borçlar için kullanılmalıdır. Hatalı kullanım, mali tabloların doğruluğunu zedeleyen temel sorunlardan biridir.

Geçici kabulü tamamlanmış işlerde yıllarca kesin kabul yapılmaması, idarenin yatırım süreçlerinde ciddi bir denetim boşluğu olduğunu ortaya koymaktadır. Kesin kabul yapılmadığı sürece işin tamamlandığı hukuken kabul edilemez, dolayısıyla kamu kaynaklarının doğru kullanıldığı da tevsik edilemez. Bu bulgu, yatırım süreçlerinin izlenebilirliği açısından dikkat çekicidir.

Sayıştay bulguları, Adalet Bakanlığının mali yönetiminde teknik aksaklıkların ötesine geçen, yapısal ve tekrarlanan sorunlara işaret etmektedir. Önceki yıllarda tespit edilen hataların sürmesi, denetim sonuçlarının etkin bir şekilde değerlendirilmediğini göstermektedir. Özellikle doğrudan temin uygulamaları, varlık yönetimi, arabuluculuk aidatı tahsilatı ve yapım işlerinde kesin kabul süreçleri, kamu kaynaklarının şeffaf ve hesap verebilir biçimde yönetilmesi gereken bir Bakanlık için ciddi risk alanlarıdır.

İdarenin bulguların hemen tamamında tekrarladığı "gerekli tedbirler alınmıştır" yönündeki genel nitelikli beyanları, tespit edilen zafiyetlerin sürekliliği, kapsamı ve geçmiş yıllara sirayet eden tekrar niteliği karşısında ikna edici olmaktan uzak olup, sorunların kaynağına yönelik köklü bir kurumsal iyileştirme stratejisinin bulunmadığını düşündürmektedir.

Bu çerçevede, mali disiplinin sağlanması, iç kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi ve denetim kültürünün kurumsallaştırılması zorunludur. Aksi halde, bütçe büyüklüğü yıldan yıla artsa bile kaynak kullanımındaki verimsizlik ve mevzuata aykırılıklar devam edecek, Bakanlık mali yönetiminde güvenilirlik sorunu derinleşecektir.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

PROGRAM VE EKONOMİK SINIFLANDIRMAYA GÖRE BÜTÇE GİDERLERİ CETVELİ

KURUMU: 8 ADALET BAKANLIĞI

YIL: 2024

(TL)

KODU	ADI	PERSONEL GİDERLERİ	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	FAİZ GİDERLERİ	CARİ TRANSFERLER	SERMAYE GİDERLERİ	SERMAYE TRANSFERLERİ	BORÇ VERME	TOPLAM
1	HUKUK VE ADALET	129.412.009.469,45	14.339.340.907,22	37.267.586.034,36	0,00	2.765.294.783,68	3.618.595.524,30	0,00	0,00	187.402.826.719,01
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.071.071.731,00	133.718.458,96	272.109.816,67	0,00	37.763.027,21	4.989.059.738,84	0,00	0,00	6.503.722.772,68
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	0,00	0,00	0,00	0,00	2.026.907.600,00	0,00	4.498.445.000,00	0,00	6.525.352.600,00
	TOPLAM	**130.483.081.200,45**	**14.473.059.366,18**	**37.539.695.851,03**	**0,00**	**4.829.965.410,89**	**8.607.655.263,14**	**4.498.445.000,00**	**0,00**	**200.431.902.091,69**

2024 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi yıl sonu itibarıyla 204,55 milyar TL ödeneğe karşılık yaklaşık 200,43 milyar TL düzeyinde harcamaya ulaşmıştır. Bütçedeki en büyük kalem yine personel giderleri olmuş; bu kalem yaklaşık 130,48 milyar TL ile toplam harcamanın açık ara en yüksek payını oluşturmuştur. Buna yaklaşık 14,5 milyar TL tutarındaki sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi eklendiğinde, bakanlık bütçesinin çok büyük bölümünün işgücü maliyetlerine gittiği görülmektedir. Bu yapı, Adalet Bakanlığı'na ayrılan kamu kaynaklarının önemli kısmının maaş ve prim yükü tarafından emildiğini göstermektedir.

Mal ve hizmet alım giderleri 2024'te yaklaşık 37,6 milyar TL seviyesine çıkmış ve temel hizmet alımlarının bütçe üzerindeki ağırlığı artmıştır. Bu sonuç, adalet hizmetlerinin günlük işleyişini

sürdüren kalemlere ciddi kaynak ayrıldığını, ancak verimlilik ve tasarruf tartışmalarının da güçlendiğini göstermektedir.

Sermaye giderleri (yatırım harcamaları) yaklaşık 8,6 milyar TL, sermaye transferleri ise yaklaşık 4,5 milyar TL olmuştur. 2023'e göre yatırım kalemi nominal olarak artsa da, toplam içindeki payı hâlâ sınırlıdır. Bu tablo, adalet hizmetlerinde altyapı ve teknoloji yatırımlarının bütçe öncelikleri arasında istenen düzeyde yer bulamadığını, adli sisteme hız ve kalite kazandıracak kalıcı modernizasyon adımlarının sınırlı kaldığını düşündürmektedir.

Cari transferler kalemi 2024'te yaklaşık 4,83 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiş, faiz ve borç verme kalemleri ise pratikte yok denecek kadar düşük kalmıştır. Bu dağılım, bütçe yükünün esasen personel + mal/hizmet ekseninde toplandığını teyit etmektedir.

Sonuç olarak 2024 tablosu, 2023'teki görüntünün ana çizgilerini korumaktadır: bütçe, işgücü ve işletme giderlerine yoğunlaşırken, yatırım ve kurumsal kapasite artırımı görece sınırlı kalmıştır. Halkın adalete hızlı ve nitelikli erişimi, yargılama süreçlerinin kısaltılması, dijital altyapının güçlendirilmesi ve uzman insan kaynağı gibi alanlarda beklenen yapısal iyileşmelerin bütçesel karşılığı bulunmasına rağmen, 4.1 milyar TL ödeneğin hangi gerekçe ile kullanılmadığı ve 2024 bütçesinin "günü çeviren ama yarını dönüştürmeyen" bir kompozisyonu sürdürmekte ısrar ettiği ise hesap vermeyi gerektiren bir yönetim zaafıdır. Etki ölçen, verimlilik getiren ve adalet hizmetini hızlandıracak yatırımların payı belirgin biçimde artırılıp aynı oranda kullanılmadıkça, bütçe büyüse bile sonuç vatandaşın gözünde aynı hızla büyümeyecektir.

4.2. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

İçişleri Bakanlığı için Sayıştay'ın "sorun yok" bulgusunu, denetim literatüründe nadiren rastlanan bir "örnek uygulama" olarak kayda geçirmek mümkündür; ne var ki aynı denetim döneminde bakanlığın bağlı ve ilgili birimlerine ilişkin tespitler, bu mükemmellik hâlinin sahaya yansımadığını göstermektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nde taşınmaz envanteri ve muhasebe kayıtlarının tamamlanmaması, 250–251–252 hesaplarında bilançoyu bozucu etki yaratmaktadır. Ayrıca, yatırım ödeneklerinin izlenmesinde 258 "Yapılmakta Olan Yatırımlar" hesabı yerine 630 "Giderler" hesabının kullanılmasıyla 1.967.174.749,98 TL tutarında sınıflama hatası doğmuş; geçici kabulü tamamlanan işler için 496.299.545,31 TL'nin 252 "Binalar" hesabına aktarılmaması da mali tabloların gerçeğe uygun sunumunu zayıflatmıştır.

Kurum, düzeltim iradesi beyan etse de sorun yapısal niteliktedir: envanter–muhasebe–yatırım döngüsü aynı iç kontrol zincirinde çalışmamakta, taşra–merkez eşgüdümü kırılmaktadır.

Sahil Güvenlik Komutanlığı'nda tahsisli kullanılan yedi taşınmazın 25 "Maddi Duran Varlıklar" grubu içinde kayıt dışı kalması, 500 "Net Değer" hesabı dâhil olmak üzere bilançoyu hatalı göstermektedir. Bu bulgu, tahsis–kayıt–maliyet ilişkisinin yönetilmesine dair basit ama kritik bir kontrol adımının dahi sürdürülebilir işletilemediğini düşündürmektedir.

AFAD'da ise iki katmanlı bir sorun göze çarpmaktadır: (i) TOKİ ve Emlak Konut GYO'ya aktarılan afet konutu ödenekleri 258 yerine 630'da doğrudan giderleştirilmekte; (ii) geçici kabulü tamamlanan konutlar ve il AFAD hizmet/lojistik binaları 252'ye alınmadığı için varlık tabanı eksik raporlanmaktadır. İl müdürlüklerine tahsisli 44 hizmet binası ve 25 deponun kayıtsızlığı ile 252–258 akışı kurulmadan yapılan teslim süreçleri, hem varlık yönetimini hem de kamu borçlandırma/dağıtım mekanizmasını şeffaflıktan uzaklaştırmaktadır.

Denetim tekniği açısından bakıldığında, Sayıştay bulguları düzenlilik boyutunda yerinde ve tutarlıdır; ancak aynı dönemde merkez bakanlık için "tertemiz" bir tabloyla, bağlı/ilgili idarelerde bu ölçekte muhasebe–envanter–yatırım hatalarının bulunması, iç denetim ve mali hizmetler birimlerinin etkinliğine dair soru işaretleri doğurmaktadır. Kısa vadede; taşınmaz fiili envanterlerinin tamamlanması, 258→252 aktarımlarının takvimlendirilerek kapanması, tahsisli varlıkların tekilleştirilmiş envanterde izlenmesi ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği ile Hazine ve Maliye paydaş koordinasyonunun protokolle standardize edilmesi gerekir. Aksi hâlde, "mükemmel" görünen merkez raporu, konsolide kamu mali tablolarında güven sorununu derinleştirecektir.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

İçişleri Bakanlığının Dış Politika programı kapsamında 2023 yılı için bütçe ayırmazken 433 milyon 327 bin TL harcama yaptığı; 2024 yılında da yine bütçe hasredilmemişken 138,5 milyon TL gider kaydedildiği görülmektedir. 2025'te, 2026'da ve önümüzdeki çok yıllı bütçe kapsamındaki yıllarda bu programa İçişleri Bakanlığı sorumluluğu için bütçe ayrılmamaktadır. Buna karşın Bakanlığın önemli bir sorumluluk alanı olan "Şehit Yakını ve Gaziler" programının da üzerinde bir gider oluşturduğu görülmektedir. Dış Politika için Bakanlık sorumluluğunda alt program hedefleri ve performans göstergeleri bulunmaması bir planlama

ve öngörü sorunu olduğunu ortaya koymaktadır. İlgili program için Bakanlık sorumlulukları netleştirilmeli ve bütçe öngörüsü ile gelecek yıl teklifi arasına alınmalıdır.

Karayolu Ulaşımı için Bakanlığa sunulan toplam ödeneğin dörtte birinden fazlasının kullanılmadığı görülmektedir. Trafik güveliğindeki sorunlara dikkat çeken ve giderilmesi için caydırıcı önlemlerin önemine şiddetle vurgu yapan Bakanlığın ilgili bütçeyi güvenli ulaşım için yol aydınlatmaları, şerit düzenlemeleri, kasis ve yaya geçidi uygulamaları gibi yatırım alanlarında kullanarak bu konuda sorumluluğundaki tüm önlemleri aldığını göstermesi ikna edici olacaktır. Bu gibi önlemler sonrasında trafikteki yaralanmalar ve ölümleri azaltma için sürücüler açısından caydırıcılık için yasamadan ilgili kanun tekliflerinin hazırlanması mümkündür.

Halihazırda Bakanlığın toplam ödeneğinin üçte birini oluşturan Yönetim ve Destek Programı için 21,6 milyar TL'lik başlanış ödeneği belirlenmişken 8 milyar TL'ye yakın fazladan ödenek tahsis edildiği görülmektedir. Bu bütçenin de ancak yüzde 30'u yatırımlara ayrılmıştır. Bakanlığın yatırımlara yönelik daha etkin planlarının olması beklenmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kesin Hesabına bakıldığında yatırım bütçesinde harcamanın yüzde 60 civarında kaldığı görülmektedir. Buradan hareketle, emniyet mensuplarının lojman ihtiyacı gibi yaşam ve çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik sıklıkla ifade edilen sorunlara karşın eyleme geçilmekte isteksiz olduğu yorumu yapılabilir. Ödenek üstü gider bulunmaması olumlu bir gelişme iken Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarında kullanılmayan ödeneğin yüzde 60 civarında bulunması bu yorumu güçlendirmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığının "Diğer Sermaye Giderleri" başlığı altında planladığı yatırımların yarısını gerçekleştirmediği görülmektedir. "Diğer" başlığı altında değerlendirilmesi şeffaflık sorunu yaratmakta; planlamayı ve idare harcamasını örtülü tutarak denetimin anlayışından uzak tutmaktadır. Toplum Güvenliği programı kapsamında ve Sınır Yönetimi Genel Müdürlüğü idaresinde olduğu tahmin edilen bu bütçenin ne için planlandığı ve neden harcanmadığı sorgulanmaktadır.

4.3. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Millî Savunma Bakanlığı'nın 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporu, bakanlığın mali yönetim süreçleri, muhasebe uygulamaları ve kaynak kullanımına ilişkin önemli bulgulara işaret etmektedir. Bakanlık bütçesi için 2024 yılında toplamda 440.496.960.000 TL ödenek tahsis edilmiş, harcamalar ise bu bütçenin %97'si olan 428.981.489.114 TL olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu devasa bütçe kullanımına rağmen, raporda ciddi eksiklikler ve yanlış uygulamalar tespit edilmiştir.

Muhasebe süreçleri ve mali raporlama sisteminde de eksiklikler bulunmaktadır. Bakanlık tarafından bazı muhasebe işlemlerinin mevzuata uygun şekilde kaydedilmediği ve mali tabloların doğruluğunu etkileyen hataların olduğu rapor edilmiştir. Ayrıca, döner sermaye işletmelerinin yönetiminde mali şeffaflık eksikliği gözlemlenmiştir.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Milli Savunma Bakanlığı 2024 Yılı Kesin Hesap Cetveli (Programlar)

Program Kodu	Program Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Ödenek Üstü Gider	Kullanılmayan Ödenek
10	**Şehit Yakınları ve Gaziler**	200.000.000,00	302.975.596,00	302.749.376,17	0,00	226.219,8
13	**Dış Politika**	972.546.000,00	9.489.855.200,00	9.489.855.200,00	0,00	0,0
43	**Ulusal Savunma ve Güvenlik**	431.480.900.000,00	557.739.499.805,27	412.383.637.575,77	0,00	145.355.862.047,3
98	**Yönetim ve Destek Programı**	7.843.514.000,00	8.309.358.220,15	6.805.246.77976	0,00	1.504.111.440,3
Genel Toplam		**440.496.960.000,00**	**575.841.688.821,42**	**428.981.489.113,70**	**0,00**	**146.860.199.707,7**

2024 Kesin Hesap verilerine bakıldığında, Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin neredeyse bütününün **Ulusal Savunma ve Güvenlik programı** altında toplandığı, buna karşın yıl sonunda en büyük kullanılmayan ödenek tutarının da yine bu programda ortaya çıktığı görülmektedir. Savunma sanayiine ilave kaynak sağlamak amacıyla çeşitli fon ve mekanizmalar oluşturulurken, savunma ve güvenlik için ayrılmış mevcut bütçe ödeneklerinin önemli bir kısmının dahi fiilen harcanmaması ciddi bir çelişkiye işaret etmektedir.

Buna paralel olarak, **Dış Politika programı** için başlangıçta 1 milyar TL'yi dahi bulmayan bir ödenek öngörülmüşken, yıl sonu gerçekleşmelerinde yaklaşık 9,5 milyar TL düzeyinde harcama kaydedilmiştir. Bakanlığın kesin hesap raporunda, yurt dışı barış destek operasyonları için 8,3 milyar TL, yabancı ülkelere yapılacak yardımlar için ise 194,5 milyon TL tutarında

dışarıdan ek bütçe kullanıldığı belirtilmektedir. Ancak bu kalemlerin hangi somut ihtiyaçlardan kaynaklandığı, ne şekilde programlandığı ve hangi ülkeler veya projeler üzerinden harcandığı hususunda raporun yeterince ayrıntılı bilgi sunmadığı anlaşılmaktadır.

Performans göstergeleri incelendiğinde, her iki alt program için de tek ölçüt olarak "faaliyet yürütülen ülke sayısı"nın esas alındığı, bu göstergelerde hedeflere ulaşıldığının ifade edildiği görülmektedir. Ne var ki, söz konusu göstergeler, ek ödenek ihtiyacının gerekçesini, bu kaynağın verimliliğini ya da dış politika hedefleriyle uyumunu açıklamaya yetmemektedir. Dolayısıyla, Dış Politika programında ortaya çıkan bu büyük ölçekli ek bütçe kullanımının hem planlama hem de hesap verebilirlik açısından daha şeffaf biçimde izah edilmesi gerekmektedir.

Milli Savunma Bakanlığı 2024 Yılı Kesin Hesap Cetveli (Ekonomik Sınıflandırma)

Kodu	Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Ödenek Üstü Gider	Kullanılmayan Ödenek
1	**Personel Giderleri**	213.505.521.000,00	214.252.312.183,00	214.187.771.689,58	0.00	64.540.493,42
2	**Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri**	26.371.769.000,00	25.979.977.817,00	25.939.489.826,38	0.00	40.487.990,62
3	**Mal ve Hizmet Alım Giderleri**	189.406.752.000,00	325.943.775.742,06	180.658.541.917,54	0.00	1485.285.233.824,52
5	**Cari Transferler**	7.960.841.000,00	5.963.066.291,63	5.961.048.639,59	0.00	2.017.652,04
6	**Sermaye Giderleri**	3.252.077.000,00	3.585.664.787,73	2.117.745.040,61	0.00	1.467.919.747,12
7	**Sermaye Transferleri**	0.00	116.892.000,00	116.892.000,00	0.00	0,00
	Toplam	**440.496.960.000,00**	**575.841.688.821,42**	**428.981.489.113,70**	**0.00**	**146.860.199.707,72**

2024 yılı kesin hesap sonuçları **ekonomik sınıflandırma** açısından değerlendirildiğinde, hükümetin savunma sanayiini güncel tutma, operasyonel kabiliyetleri artırma ve güvenlik kapasitesini zafiyete mahal vermeyecek şekilde güçlendirme yönündeki söylemlerine rağmen, yatırım niteliği taşıyan ödeneklerin önemli bir kısmının fiilen devreye sokulmadığı görülmektedir. Özellikle **mal ve hizmet alımları** ile **sermaye giderleri** kalemlerinde ortaya çıkan tablo, siyasi söylem ile gerçekleşmeler arasındaki kopukluğu net biçimde ortaya koymaktadır.

Mal ve hizmet alım giderlerinde toplam ödenek 325,9 milyar TL seviyesine yükseltilmiş olmasına karşın, fiilî harcama 180,6 milyar TL'de kalmış; yaklaşık 145 milyar TL tutarında kayda değer bir kaynağın yıl içinde kullanılamadığı ortaya çıkmıştır. Savunma gücünün sürekliliği ve lojistik kapasitenin güçlendirilmesi açısından kritik önemde olan bu kalemdeki düşük gerçekleşme oranı, planlama, ihale süreçleri ve tedarik yönetimi başlıklarında ciddi bir kapasite sorunu bulunduğuna işaret etmektedir.

Benzer şekilde, savunma altyapısının yenilenmesi ve uzun vadeli projelerin hayata geçirilmesi açısından temel önemde olan **sermaye giderleri** için 3,5 milyar TL düzeyinde ödenek öngörülmüş olmasına rağmen, bunun yalnızca 2,1 milyar TL'si kullanılabilmiş; yaklaşık 1,46 milyar TL'lik yatırım ödeneği yıl sonunda atıl kalmıştır. Bu durum, savunma yatırımlarının bütçe üzerinde yer kaplamasına rağmen fiiliyata yeterince yansımadığını, projelerin planlanan hızda ilerlemediğini ve kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanımına ilişkin ciddi soru işaretleri bulunduğunu göstermektedir.

4.4. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Sayıştay'ın 2024 yılı Dışişleri Bakanlığı denetim raporunda, yurtdışı tedavi giderleri konusunda şu hususlar tespit edilmiştir:

- 2015'ten bu yana çıkarılması gereken **"Yurtdışı Tedavi Yönetmeliği"** yürürlüğe girmemiştir.
- Yurt dışındaki sağlık giderleri, önce Bakanlık tarafından incelenmekte, ardından **SGK tarafından aynı evrak ikinci kez incelenmekte** ve yerel rayiç bedeller üzerinden ödeme yapılmaktadır.
- Ancak SGK, aktardığı tutarları yalnızca toplu düzeyde bildirmekte; **hangi kişi için hangi sağlık hizmeti karşılandığı açıkça belirtilmemektedir.**
- Bu durum, **SGK'nın karşılamadığı bazı hizmetlerin İdare bütçesinden ödenmesi ihtimalini** doğurmaktadır.

Dolayısıyla kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve şeffaflığı açısından, 2024 yılına ait somut rakamların ortaya konması zaruridir.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Personel Giderleri başlangıç ödeneğinin altında kalırken, Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri başlangıç ödeneğinin üstüne çıkmıştır. Sayıştay raporunda ifade edilen yurtdışı sağlık harcamalarıyla ilgili karışıklık dolayısıyla hesaplama hatası olması dolayısıyla bu durumun ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Dış Politika Danışma Kurulu bütçesinin yüzde 60'ının kullanılmadığı görülmektedir. Özellikle Mal ve Hizmet Alımı bütçesinin başlangıç ödeneğinin tamamının kullanılmayan ödenek olarak kaydedilmesi birimin ihdas edilmediğini göstermektedir. Daha önceden aktif olmayan bu kurulun, 2024 bütçesinde ayrılan pay ile anlaşıldığı üzere, yeni bakan döneminde aktifleştirileceği beklentisi oluşmuştu.

Protokol ve Diplomatik İşlemler Genel Müdürlüğü için başlangıçta belirlenen Mal ve Hizmet Alımları bütçesi kadar bir bütçenin dönem içinde birime aktarıldığı görülmektedir. İstihbarat ve Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğünün de 44,5 milyon TL olarak belirlenen başlangıç bütçesinden 5 milyon TL kurum içi aktarmalarla birimden kaydırılmış; buna rağmen yılsonu kesin hesabında 10 milyon TL'lik daha kullanılmayan ödenek kaydedilmiştir.

Dış Politika Danışma Kurulu'nun yeniden aktifleştirilmesi gibi, bu iki genel müdürlüğün kuruluşu da mevcut bakanın tarafından kabine döneminde gerçekleşmiştir. Bakan önceki bütçe görüşmelerinde gündeme getirildiğinde ilgili teşkilat kanunu değişikliğini, görev alanı dağılımı ve yeni görevlerin bakanlığa eklenmesi için son derece önemli bulduğu yönünde savunmuştur. Ne var ki bütçe kullanımları ilgili birimlerin görev alanlarının netleşmediğini ve çalışmalarının dikkatli bir öngörü ile yürümediğini göstermektedir. Buna karşın 2024'te 7 yeni genel müdürlük tesis edildiği görülmektedir.

4.5. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

2024 yılı Sayıştay raporu, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın kamu mali yönetimi açısından Türkiye bütçesinin merkezindeki kilit rolünü ve buna rağmen hesap verilebilirlik, iç kontrol ve mali disiplin alanlarında ciddi zafiyetler bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Rapora göre Bakanlığa tahsis edilen 4 trilyon 564 milyar TL'lik ödenek, genel bütçenin %41,46'sına denk gelmiş ve bu tutarın en büyük kısmı faiz ödemeleri ve cari transferlere yönelmiştir.
2024'te yapılan toplam harcamaların %64,36'sı cari transferlere, %27,9'u ise faiz giderlerine gitmiştir. Yani bütçenin yaklaşık dörtte üçü üretken olmayan kalemlerde kullanılmıştır.

Sistematik Muhasebe Sorunları

Sayıştay'ın belirlediği temel bulgular arasında:

Enflasyon düzeltmesi uygulamalarında eksiklikler, Avukatlık vekâlet ücretlerinin hatalı muhasebeleştirilmesi, İlama bağlı borçların zamanında kaydedilmemesi, Hizmet alımları kapsamında alınan taşınırların kayıtlara hatalı geçmesi, yer almaktadır.

Bu tespitler, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın dahi kendi muhasebe düzenini sağlıklı işletemediğini, yani 5018 sayılı Kanun'un hesap verilebilirlik ilkesinin ihlal edildiğini göstermektedir.

Hatalı Kayıtlar ve Şeffaflık Sorunu

Düzenleyici ve denetleyici kurumların Bakanlığa gelir fazlalarını eksik göndermesi, Mali yıl işlemlerinin bir sonraki yılda yapılmaya devam edilmesi, Vekâlet ücretlerinin dağıtımında sistemsel izleme eksiklikleri bulunmuştur. Bu durum, **devlet gelirlerinin eksik tahsil edildiğini**, yani kamu kaynaklarının "tam ve zamanında" yönetilemediğini göstermektedir. Özellikle gelir fazlalarını göndermeyen kurumlara yönelik yaptırım uygulanmadığı vurgulanmıştır.

İç Kontrol ve Denetim Sisteminin Yetersizliği

Sayıştay, Bakanlığın iç kontrol sistemini değerlendirirken: Yetki devri ve görev tanımlarında kısmi ilerleme olduğunu, Ancak personel performansının düzenli değerlendirilmediğini, Risk analizi ve kontrol süreçlerinin etkin işletilmediğini, İç denetim kapasitesinin düşük kaldığını belirtmiştir.

Bu tablo, **ülkenin mali omurgasını yöneten kurumun dahi kendi iç denetimini sağlıklı biçimde yapamadığını** ortaya koymaktadır.

Bütçe Verilerle Performansı;

2024 yılında Bakanlık harcamalarının büyük bölümü faiz ve transfer kalemlerinden oluşmuştur:

Cari Transferler: 2,9 trilyon TL (%64,36)

Faiz Giderleri: 1,26 trilyon TL (%27,9)

Yatırım (Sermaye) Harcamaları: %1'in bile altında

Bu veriler, bütçenin üretim, yatırım veya sosyal kalkınma yerine borç servisine ayrıldığını göstermektedir. Faiz ödemelerinin tek başına bazı bakanlık bütçelerinin toplamını aşması, ekonomik bağımlılığın ve mali sürdürülemezliğin en açık göstergesidir.

Kurumsal reformlar ve yönetim sorunları

2024'te yapılan düzenlemelerle defterdarlıkların kapatılması ve taşra birimlerinin doğrudan Gelir İdaresi Başkanlığı'na bağlanması, kurumsal bütünlüğü zedelemiş, mali denetim zincirinde karmaşa yaratmıştır.
Sayıştay raporu, bu geçiş sürecinde sorumluluk zincirinin netleşmediğini ve taşra muhasebe sistemlerinde veri bütünlüğü sorunları yaşandığını tespit etmiştir.

2024 Sayıştay raporu, aslında ekonomik krizin yönetimsel boyutunu gözler önüne sermektedir. Faiz ödemeleriyle büyüyen bütçe, üretime değil borca hizmet eden bir mali yapıya işaret etmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın bile kendi muhasebe sisteminde hata yapması, şeffaflık iddiasını boşa düşürmektedir. Gelir fazlalarını göndermeyen kurumlar ve takip edilmeyen kamu alacakları, "gelirde disiplin yok, yük halkın sırtında" gerçeğini ortaya koymaktadır. Kısacası, bu rapor, bütçenin faiz ödemelerine mahkûm hale geldiğini belgelemiştir.

Sonuç olarak; Faiz yükü azaltılmalı, üretim ve istihdam odaklı bütçe yapısına geçilmelidir. Kamu iç kontrol sistemi bağımsızlaştırılmalı, Sayıştay'ın tespitleri doğrultusunda sorumlular hakkında işlem yapılmalıdır. Gelir adaleti, vergi istisnalarının sınırlandırılmasıyla sağlanmalı; kamu alacakları etkin biçimde tahsil edilmelidir. Aksi halde, 2025 ve 2026 bütçeleri de "faiz ödenen ama refah üretmeyen" bütçeler olarak tarihe geçecektir.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

Sayıştay'ın 2024 yılı denetimi, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Türkiye'nin mali sisteminde merkezi bir konuma sahip olmasına rağmen, kurumsal hesap verme, iç kontrol ve mali disiplin alanlarında ciddi yapısal zafiyetler taşıdığını ortaya koymuştur.
GİB'e 2024 yılı için 32,1 milyar TL ödenek tahsis edilmiş, yıl sonunda bu ödenek %115 gerçekleşme oranıyla 36,9 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu artış, harcama disiplini konusunda zaaf olduğunu göstermektedir.

Buna karşın GİB'in yönettiği tahsilat hacmi 5,8 trilyon TL'yi aşmış, ancak bu tahsilatın yaklaşık 1,1 trilyon TL'si iade ve red kalemleriyle geri verilmiştir. Yani toplanan her 5 TL'lik verginin 1 TL'si iade edilmiştir. Bu, vergi sisteminde yapısal bozuklukların açık göstergesidir.

Söz konusu red ve iade mekanizması, sermaye sahiplerinin lehine sonuçlanmaktadır. Öte yandan bütçede en büyük paya sahip olan vergi gelirlerimizin ücretliler, küçük esnaf ve dar gelirli vatandaşlarımızın üzerinde kaldığı aşikar olup, bu rapor sayesinde de kanıtlanmıştır. Red ve iade mekanizmalarının güncellenerek daha adil bir şekilde "çok kazanandan çok az kazanandan az vergi" anlayışı üzerinde revize edilmesi gereklidir.

Muhasebe Hataları ve Tekrar Eden Eksiklikler

Sayıştay raporu, GİB'in yıllardır aynı muhasebe hatalarını tekrarladığını belirtmektedir. Özellikle: 48 milyon TL tutarında taşınmaz harcaması varlık hesabına değil gider hesabına kaydedilmiştir. Faaliyet alacakları tahsil yılı dikkate alınmadan muhasebeleştirilmiştir.

Kamu zararı alacakları birden fazla kez veya yanlış kişiler adına kaydedilmiştir.

Tahsilatlar uzun süre emanet hesaplarında bekletilmekte, bu da fiktif bakiye artışına yol açmaktadır. Diğer kamu kurumlarına ait gelirlerin GİB hesaplarında izlenmesi mali tabloları bozmuştur.

Bu hataların birçoğu 2016'dan beri Sayıştay raporlarında yer almakta, buna rağmen hiçbir yapısal düzeltme yapılmamıştır.

KDV İstisna ve İade Uygulamalarında Usulsüzlükler

Şartları sağlamadığı halde KDV istisna belgesi verilen mükellefler bulunmuştur. KDV iadesine ilişkin damga vergisi tahsilatı yapılmamış, bazı iade işlemleri eksik belgeyle gerçekleştirilmiştir.

En dikkat çekici bulgular arasında "Şartları sağlamadığı halde KDV istisna belgesi verilen mükellefler bulunmuştur." İbaresidir. Söz konusu KDV istisna belgesi ile mükellefler elde ettiği vergi imtiyazı sayesinde mal alış ve satışları sırasında KDV ödememektedir. Devletin bazı alanların gelişmesi ve büyümesi için yaptığı bu imtiyazlar neticesinde Hazinemiz KDV alacağından vazgeçmektedir. Fakat burada bu istisna belgesinin kimlere verileceği veya hangi şartlar altında verilmesi gerektiği kanunlarımızda açıkça belirtilmiştir. Söz konusu hatalar

sonucu Hazinemiz daha fazla zarara uğratılarak vergi gelirlerimiz azalmaktadır. Bu kapsamda yapılan hataların tespit edilip gerekli sorumluların gerekli cezai işleme tabi tutulması gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Matrahında Aşınma ve Denetim Zaafı

Raporda çok sayıda bulgu, vergi matrahının bilinçli ya da denetimsizlik sonucu aşındırıldığını göstermektedir:

- **Finansman gider kısıtlaması** uygulanmamış,
- **Şüpheli alacak karşılıkları** fazla ayrılmış,
- **Reeskont işlemleri** mevzuata aykırı yapılmıştır.

Vergi matrahının bilinçli ya da denetimsizlik sonucu aşındırıldığının tespiti aslında vergi gelirlerimizin bilinçli olarak düşürüldüğünün kanıtıdır. Son zamanlarda, büyük mükellefler üzerinde denetimin zayıflaması bunun aksine küçük ve dar gelirli mükelleflerimizin üzerine olması gerekenden fazla gidilmesi neticesinde vergi gelirlerimiz olması gerekenden çok düşmüş bunun sonucu olarak yapılan muhasebe hileleri ile vergi matrahları aşınmış milyarlarca vergi gelirlerimiz ziyan olmuştur.

Tespit edilen bulgular gelirleri azaltmaya giderleri arttırmaya yönelik muhasebe hileleridir. Bunun sonucunda ise büyük sermaye gruplarına çok düşük miktarlarda vergi çıkmakta aradaki farkın ise dar gelirli vatandaşlarımızın üzerinde kalması neticesinde ülkemizdeki yoksulluk oranları ve işsizlik oranları artmaktadır.

Kamu Zararı ve Sorumluluk Zincirinde Boşluklar

Kamu zararı işlemlerinde müteselsil sorumluluk ilkesi uygulanmamış, zararlardan sorumlu kişilere eşit pay dağıtılarak hesap hatası yapılmıştır.

Ayrıca bazı vergi daireleri, aynı kamu zararını birden fazla kişi adına kaydetmiş, bu da çifte kayıt yaratmıştır.

Bu uygulamalar, kamu zararının tahsilini geciktirmiş ve şeffaflık ilkesini ihlal etmiştir.

Emanet Hesaplarındaki Paralar ve "Kayıp Tahsilatlar"

Sayıştay, **12,7 milyar TL'nin 333-Emanetler Hesabı'nda bekletildiğini** tespit etmiştir. Bu tutarın %27'si "niteliği belli olmayan paralar" olarak kayıtlarda görünmektedir. Yani milyonlarca lira **hangi mükelleften alındığı veya nereye aktarılacağı belli olmadan** GİB kasasında beklemektedir.

İç Kontrol Sistemi ve Kurumsal Zafiyet

Sayıştay, GİB'in iç kontrol sistemini "**tamamlanmamış, etkin olmayan**" olarak değerlendirmiştir. Risk analizleri sınırlı düzeyde yapılmış, Taşra teşkilatında görev tanımları netleştirilmemiş, 25 iç denetçi kadrosundan yalnızca 7'si doludur.

Yani Türkiye'nin 1,2 trilyon dolarlık ekonomisini yöneten kurum, kendi içinde denetim kapasitesinin üçte birini bile dolduramamaktadır. Bu rapor, sadece bir denetim raporu değil; vergi adaletinin, kurumsal liyakatin ve kamu yönetiminde şeffaflığın çöküş belgesidir.

Gelir İdaresi, vergi toplamada etkin ama hesap vermede zayıf hale gelmiştir. Vergi affı, istisna, muafiyet ve iadelerle vergi sistemi yamalı bohçaya dönmüştür. Kurumun iç denetim zaafları, "hesap verebilir devlet" ilkesini ortadan kaldırmaktadır.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın bütçe performansı, adeta "bütçe israfı" ve "yanlış öncelikler" kitabına örnek olabilecek niteliktedir. Bu tablo, yalnızca ekonomik yönetimdeki beceriksizliği değil, aynı zamanda halktan kopuk bir politika anlayışını da gözler önüne sermektedir.

Cari Transferlere Aşırı Bağımlılık: Cari transferler için harcanan 2 trilyon 952 milyar TL, bütçenin bir kara deliği haline gelmiştir. Halkın refahını artıracak somut projelere yönlendirilmesi gereken bu kaynaklar, hangi eller tarafından, nasıl kullanılmıştır? Adeta bir "devasa harcama makinesi" gibi çalışan bu yapı, şeffaflıktan tamamen uzak bir görünüm sergilemektedir.

Sermaye Harcamalarındaki Düşüklük: Sermaye harcamalarına ayrılan cüzi miktar, yatırımların ihmal edildiğini göstermektedir. Kalkınma söylemleri ile meydanları inleten hükümet, bu kadar düşük bir yatırım bütçesi ile mi ülkeyi büyütecek? İşte size büyük söylemler, küçük eylemler!

Sanayi ve Yatırımların Desteklenmemesi: Sanayinin geliştirilmesi ve yatırımların desteklenmesi programına ayrılan ödenek çok düşüktür. Ayrıca programda kullanılmayan 333 milyon TL'lik kaynak, "yatırım destekli büyüme" masalını bir kez daha suya düşürmüştür. İktidar, sanayiye yatırım yapmaktan çok uzak bir bütçe politikası izlemekte, sadece söylemlerle günü kurtarmaktadır.

Kullanılmayan Kaynaklar: Kullanılmayan 123 milyar TL, adeta halka ulaştırılmayan bir umut fonu gibi durmaktadır. Bu kaynaklar etkin şekilde kullanılmadığı için, kamu hizmetlerinin birçok alanda eksik kaldığı açıktır. Halktan toplanan bu vergiler neden atıl bırakılmaktadır?

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 2024 yılı bütçe performansı, ekonomideki kötü yönetimin ve halktan kopuk bir mali politika anlayışının somut bir göstergesidir. Kaynakların yanlış önceliklere yönlendirilmesi, sermaye yatırımlarının ihmal edilmesi ve kullanılmayan ödenekler, bu bütçe yönetiminin halkın gerçek ihtiyaçlarını karşılamaktan ne kadar uzak olduğunu ortaya koymaktadır.

Sloganlar büyük, ama gerçekler acıdır: Bu bütçe politikaları ile Türkiye'nin ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşması mümkün görünmemektedir. Halk, bu kadar devasa bir bütçenin "kimin için harcandığını" sorgulamaktadır. Hükümet ise bu sorulara yanıt vermekten oldukça uzak, kendi bildiği yolda ilerlemektedir. Ekonomide bir "halk için değil, kendine hizmet" anlayışı hâkimdir.

4.6. TİCARET BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Ticaret Bakanlığı'nın 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporu, bakanlığın mali yönetim, iç kontrol süreçleri ve harcama uygulamalarında ciddi eksiklikleri açık bir şekilde gözler önüne sermiştir. Devasa bütçesine rağmen şeffaflık, hesap verebilirlik ve mali disiplin konularında ciddi sorunlar yaşandığı görülmektedir.

Bakanlığa 2024 yılında başlangıçta 38.501.707.000 TL ödenek tahsis edilmiş, bu tutar yıl içinde ek bütçelerle 43.625.620.781 TL'ye çıkarılmıştır. Harcamaların yarıdan fazlası yani 25.117387.700 TL ile cari transferlere ayrılmıştır. Sermaye giderlerine ise yalnızca 1.249.274.981 TL ayrılarak altyapı yatırımlarının ihmal edildiği açıkça görülmektedir.

Dahilde İşleme Rejimi (DİR) uygulamalarında da ciddi hatalar tespit edilmiştir. Döviz kullanım oranlarının hatalı hesaplanması, ithalatın ihracattan daha yüksek olduğu bir sistemde, ülke ekonomisine net döviz kaybı oluşturmaktadır. Bu durum, DİR'in temel amacı olan rekabet gücünü artırma hedefiyle çelişmektedir. Bu durum hatalar zinciri olarak özel sektör yatırımcılarını da etkilemektedir. Ekonomimiz bir bütün olarak olumsuz etkilenmektedir.

Sayıştay raporları, kaynakların etkin kullanıldığını belirtse de performans göstergelerinin eksik olduğu, program bazlı bütçe uygulamalarının yetersiz şeffaflıkla yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bu durum, kamu kaynaklarının sonuç odaklı değil, idari devam zorunluluğuyla yönetildiğini göstermektedir.

Kurumsal hesap verebilirlik; etkin denetim ve şeffaf performans raporlamasıyla sağlanabilir. Sayıştay'ın sadece mali değil, etki odaklı denetim yetkileri de güçlendirilmelidir.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

a) Toplam bütçe büyüklüğü

Ticaret Bakanlığı için 2024 yılı bütçe başlangıç ödeneği 38,5 Milyar TL'dir. Yıl içinde yapılan aktarmalar, ilaveler ve yedek ödenek kullanımlarıyla bu tutar 43,6 Milyar TL'ye yükseltilmiştir. Yıl sonu itibarıyla fiilen yapılan harcama 42,99 Milyar TL, kullanılmayan ödenek ise 637,3 Milyon TL'dir.

Başka bir ifadeyle Bakanlığa yıl içinde "ek kaynak" yaratılmış, bu kaynakların da tamamı harcanmamış; yani planlanan paranın tamamı halka veya ekonomiye dönmemiştir. Kullanılmayan ödenek yaklaşık 0,64 Milyar TL düzeyindedir.

b) Giderlerin bileşimi

2024 harcamalarının yapısı şöyle dağılmaktadır:

- Personel giderleri: 13,35 Milyar TL
- Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi: 1,47 Milyar TL
- Mal ve hizmet alım giderleri: 1,865 Milyar TL
- Cari transferler: 25,097 Milyar TL
- Sermaye giderleri: 1,177 Milyar TL
- Sermaye transferleri: 27,37 Milyon TL

Toplam harcama bu kalemlerle birlikte 42,99 Milyar TL'ye ulaşmıştır.

Burada özellikle cari transferler kalemi tek başına 25,1 Milyar TL ile tüm harcamanın açık ara en büyük kısmını oluşturmaktadır.

c) Cari transferlerin içeriği

Cari transferlerdeki 25,1 Milyar TL'nin 24,86 Milyar TL'si "Hazine yardımları" başlığı altında gerçekleşmiştir. Hane halkı ve işletmelere yapılan transferler ise bu toplam içinde yalnızca 949 bin TL düzeyindedir.

Bu tablo, aktarımın büyük kısmının doğrudan vatandaşa ya da küçük işletmelere gitmediğini; esas ağırlığın Hazine destekleri altında başka kurum ve yapılara yöneldiğini göstermektedir.

d) Mal ve hizmet alımları

Mal ve hizmet alım giderlerinde toplam ödenek 2,127 Milyar TL'ye kadar yükseltilmiş, buna karşılık fiili harcama 1,865 Milyar TL'de kalmıştır; yaklaşık 262,5 Milyon TL ödenek kullanılmadan kalmıştır.

Bu kalem içinde öne çıkan bazı alt başlıklar şunlardır:

- Yolluklar (görevlendirme/seyahat): 297,1 Milyon TL harcama
- Görev giderleri: 494,3 Milyon TL harcama
- Hizmet alımları: 624,9 Milyon TL harcama
- Temsil ve tanıtma giderleri: 151,2 Milyon TL harcama
- "Tüketime yönelik mal ve malzeme alımları": 255,9 Milyon TL harcama
  Bu rakamlar, idari harcama kalemlerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

e) Yatırım (sermaye) giderleri

Sermaye giderleri kapsamında (yani yatırım niteliğindeki harcamalar) toplam ödenek 1,249 Milyar TL civarındadır; bunun 1,177 Milyar TL'si kullanılmıştır. Kullanılmayan tutar yaklaşık 72,3 Milyon TL'dir.

Bu sermaye giderlerinin içinde bina/tesis yapımı, büyük onarımlar, kamulaştırmalar, makine-teçhizat gibi kalemler yer almaktadır; örneğin "gayrimenkul sermaye üretim giderleri" 232,9 Milyon TL, "menkul malların büyük onarım giderleri" 279,4 Milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

f) Program bazında durum

Bakanlığın harcamaları beş ana programda toplanmaktadır:

Ticaretin Düzenlenmesi, Geliştirilmesi ve Kolaylaştırılması Programı (Kod 41) Toplam ödenek 34,247 Milyar TL'ye kadar çıkmış; bunun 33,836 Milyar TL'si harcanmıştır. Kullanılmayan ödenek 410,9 Milyon TL'dir. Bu tek program, bakanlık harcamalarının neredeyse tamamını sürükleyen ana eksendir.

Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Programı (Kod 32) 3,732 Milyar TL ödeneğin 3,696 Milyar TL'si harcanmıştır. 35,8 Milyon TL ödenek kullanılmamıştır.

Tüketicinin Korunması, Ürün ve Hizmetlerin Güvenliği ve Standardizasyonu Programı (Kod 44) 672,4 Milyon TL ödeneğin yalnızca 633,5 Milyon TL'si kullanılmıştır; yaklaşık 38,9 Milyon TL kaynak bu alanda dahi harcanmamıştır.

Yönetim ve Destek Programı (Kod 98) 4,930 Milyar TL ödeneğin 4,785 Milyar TL'si harcanmıştır; 144,8 Milyon TL kullanılmamıştır.

Program Dışı Giderler (Kod 99) 43,73 Milyon TL ödeneğin 36,905 Milyon TL'si harcanmıştır; 6,825 Milyon TL kullanılmamıştır.

Program bazında tablo bize şunu söylüyor: En büyük para "ticaretin düzenlenmesi/kolaylaştırılması" programında; tüketicinin korunması programı ise görece küçük kalıyor.

Kaynak Var Ama Vatandaşa Yok

Cari transferler kalemi 25 Milyar TL'nin üzerine çıkıyor; bunun 24,8 Milyar TL'si "Hazine yardımları" başlığı altında başka kurumlara akıtılıyor. Hane halkına ve işletmelere doğrudan yapılan transfer ise yalnızca 949 Bin TL civarında kalıyor.

Yani bütçenin dili açık: Para vatandaşa gitmiyor.

İktidar, esnafa "yanındayız", tüketiciye "koruyoruz", işletmelere "destek oluyoruz" diyor ama rakam söylüyor ki; halk payına alkış düşüyor, kaynak başkasına akıyor.

Tüketicinin Korunması Kâğıt Üstünde

"Tüketicinin Korunması, Ürün ve Hizmetlerin Güvenliği ve Standardizasyonu" programı için 672 Milyon TL ödenek konmuş ama bunun 633 Milyon TL'si harcanmış; yaklaşık 39 Milyon TL kullanılmadan bırakılmıştır.

Yani halkın güvenli ürüne ulaşması, fahiş fiyatla mücadele, denetim, standart… bunlar bile tam finanse edilmemiştir. Tüketicinin cebindeki yangın görünmüş ama söndürme tüpü dolu bekletilmiş.

Bakanlık, fahiş fiyat ve stokçulukla mücadele kapsamında 470 binden fazla denetim yaptığını ve 2,4 Milyar TL idari para cezası uyguladığını belirtmiştir. Ancak bu uygulamalar, fiyat istikrarına katkı sağlamak yerine piyasada korku ve belirsizlik ortamı yaratmaktadır.

Fiyat dengesinin cezalarla değil, rekabet gücünün artırılmasıyla sağlanabileceği açıktır. Bu nedenle hal yasasının şeffaflık odaklı şekilde güncellenmesi ve aracı maliyetlerinin azaltılması gerekmektedir.

Biz buna şöyle deriz: Etiket fiyatını vatandaşa bırakıp, bütçe musluğunu başka yere çevirmek.

Ticaretin Kolaylaştırılması: Kime Kolay?

"Ticaretin Düzenlenmesi, Geliştirilmesi ve Kolaylaştırılması" programı için 34,2 Milyar TL'ye kadar ödenek yaratılmıştır ve bu tek başına neredeyse tüm bakanlık bütçesini yutmaktadır. Ancak ilginç olan şudur: Devasa ödeneğe rağmen 410,9 Milyon TL harcanmamıştır. Bu şu demektir: Ya planlanan faaliyetler yapılmadı ya da ihtiyaç sahipleri yerine başka öncelikler tercih edildi.

Muhalefet açısından sorulması gereken soru nettir: Bu "kolaylaştırma", kimin ticaretini kolaylaştırdı? KOBİ'nin mi, ihracatçının mı, yoksa belirli ayrıcalıklı grupların mı?

Yönetim ve Destek: Makine Çalışıyor, Ülke?

Yönetim ve Destek Programı'nda 4,93 Milyar TL ödenek ayrılmış, 4,78 Milyar TL harcanmıştır. 144,8 Milyon TL kaynak bile harcanmadan kalmıştır.

Bu program doğrudan vatandaşa hizmet üretmez; bu program kurumun kendisini döndürür. Kendi düzenini sürdürmek için milyarlar harcanırken, tüketicinin korunmasında milyonlar tasarruf ediliyor.

Planlama Zaafı Sabit: 637 Milyon TL Raf Ödeneği

Toplamda 637,3 Milyon TL ödenek yıl sonunda kullanılamadan kalmıştır. Bu sadece teknik bir muhasebe detayı değildir. Bu, şunu söylemektedir:

- Ya ihtiyaç doğru tespit edilmemiştir,
- Ya kaynak doğru hedefe yönlendirilmemiştir,
- Ya da bazı kalemler özellikle kullanılamaz halde tutulmuştur.

"Kaynağım yok" deyip vatandaşı vergiye boğan iktidar, aynı anda yüz milyonları rafta unutur. Bu tesadüf değil, tercih.

Devletin Görevi: Denetim mi, Vitrin mi?

Bütçede en büyük yük personel giderleri (13,35 Milyar TL) ve sosyal güvenlik primleri (1,47 Milyar TL) seviyesindedir. Bu tablo bize şunu söylemektedir; Bakanlık büyük bir teşkilat olarak kendi memur yapısını taşımakta zorlanmakta, kaynaklarının çok önemli bölümünü bu idari yükü sürdürmeye harcamaktadır. Bu kadronun piyasayı etkin, adil ve şeffaf biçimde denetleyip denetlemediği ise ortadadır: Gıda fiyatları, konut kiraları, fahiş zamlar hâlâ hayatın gerçeğidir.

Yani kadro şişkin, piyasa yanık.

Ticaret Bakanlığı'nın 2024 kesin hesabı şunu gösteriyor: Bütçe var, para var, aktarma var, ama adalet yok. Kaynakların büyük kısmı kamu adına konuşanlara gidiyor; halk adına yaşayanlara değil. Tüketiciye "sabret" deniyor, küçük esnafa "dayan" deniyor, ama milyarlar "Hazine yardımı" adıyla görünmeyen kanallara akıyor.

Ticaret Bakanlığı bütçesi, ekonomideki mevcut sorunları giderecek yapısal dönüşümlerden uzak kalmıştır. Bütçe kaynakları, etkinlik ve verimlilikten ziyade idari süreklilik amacıyla kullanılmıştır.

Bu bütçe bir ticaret politikası değildir. Bu bütçe, siyasi tercihlerin muhasebe dökümüdür.

4.7. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

T.C. Sayıştay Başkanlığı tarafından Eylül 2025 tarihinde yayımlanan "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu", denetlenen kurumun mali yönetimi ve idari uyumu hakkında iki farklı ve birbirine zıt tabloyu ortaya koymaktadır. Rapor, iki ayrı hukuki varlığı incelemektedir: (1) Bakanlığın genel bütçeli ana idaresi ve (2) Bakanlığa bağlı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi (DSİ).

Bu iki kurumun denetim sonuçları, Bakanlığın yönetsel kapasitesine dair önemli bir çelişkiyi gözler önüne sermektedir. Bir yanda, ÇSGB Ana İdaresi, 2024 yılı faaliyetlerini 420,9 milyar TL gibi devasa bir "Olumsuz Faaliyet Sonucu" ile kapatmasına rağmen, bu sonucun yapısal (sosyal transferler) kaynaklı olduğu ve operasyonel bir başarısızlık teşkil etmediği anlaşılarak Sayıştay'dan "Olumlu (Şartsız)" denetim görüşü almıştır. Her ne kadar burada söz konusu bakiye, Bakanlığın doğası gereği bir gelir kurumu olmadığı için faaliyetlerinin ne kadar büyük bir kısmının merkezi bütçeden finanse edildiğini gösterse de aynı zamanda ilginç bir şekilde Bakanlığın yüzlerce milyar liralık karmaşık sosyal fon transferlerini muhasebesel açıdan kusursuz yönettiğini teyit etmektedir.

Diğer yanda ise, aynı idari çatı altında faaliyet gösteren ve 2024 yılında 88,17 milyon TL net kâr elde ederek güçlü bir mali performans sergileyen İSG Döner Sermaye İşletmesi, en temel muhasebe standartlarından birini (maliyet muhasebesi) uygulamadığı için Sayıştay'dan "Şartlı (Sınırlı Olumlu)" denetim görüşü almıştır.

Daha da önemlisi, her iki raporda da tespit edilen bulguların, bir önceki denetim dönemi olan 2023 yılından "tekrarlayan" bulgular olmasıdır. Ana İdare'deki idari-hukuki uyum eksikliği (yönetmeliklerin güncellenmemesi) ve Döner Sermaye İşletmesi'ndeki temel mali hata (maliyet hesaplarının kullanılmaması), Sayıştay'ın önceki yıl uyarılarına rağmen 2024 mali yılı boyunca da çözülememiştir.

Bu tablo, bir kaynak veya fon eksikliğinden ziyade, Bakanlığın kendi alt birimleri üzerindeki teknik gözetim, idari takip ve düzeltici önlem alma mekanizmalarında kronikleşmiş bir zafiyete işaret etmektedir. Bakanlık, makro düzeyde (sosyal transferlerin yönetimi) sergilediği mali disiplini, mikro düzeyde (döner sermaye işletmesinin temel muhasebesi) göstermekte başarısız olmuştur.

Aşağıdaki tablo, iki kurum arasındaki bu keskin zıtlığı özetlemektedir:

ÇSGB ve İSG Döner Sermaye İşletmesi 2024 Yılı Denetim Karnesi Karşılaştırması

Gösterge	ÇSGB (Ana İdare)	İSG Döner Sermaye İşletmesi (İSG DSİ)
Denetim Görüşü	**Olumlu (Şartsız)**	**Şartlı (Sınırlı Olumlu)**
Temel Mali Sonuç	420,9 Milyar TL (Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu)	88,17 Milyon TL (Dönem Net Kârı)
Görüşü Etkileyen Bulgu	Yok.	Var: Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması.
Diğer Bulgular	Var: Döner Sermaye Yönetmeliklerinin Güncellenmemesi.	Yok.
Bulgunun Durumu	**Tekrarlayan Bulgu.** (2023 yılından "Kısmen Yerine Getirildi" olarak devretmiştir).	**Tekrarlayan Bulgu.** (2023 yılından "Kısmen Yerine Getirildi" olarak devretmiştir).

1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2024 Denetim Değerlendirmesi

1.1. Olumlu Denetim Görüşü ve Yeterli İç Kontrol Sistemi

Sayıştay denetimi, ÇSGB Ana İdaresi'nin 2024 yılı mali rapor ve tabloları hakkında olumlu (şartsız) görüş bildirmiştir. Denetim raporunda, "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2024 yılına ilişkin... mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır" ifadesi yer almaktadır.

Bu olumlu görüşün temel dayanağı, "A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde "Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir" şeklinde belirtildiği üzere, mali tabloların doğruluğunu ve güvenilirliğini sarsacak önemde bir hata veya usulsüzlüğe rastlanmamış olmasıdır.

Sayıştay, denetim kapsamında Bakanlığın iç kontrol sistemini de değerlendirmiştir. Bu değerlendirme, sistemin genel olarak yeterli çalıştığını ortaya koymaktadır:

- **Kontrol Ortamı:** Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri eğitimlerinin yeterli olduğu, insan kaynakları politikalarının belirlenip duyurulduğu tespit edilmiştir.
- **Risk Değerlendirme:** Stratejik plan ve performans programının mevzuata uygun ve zamanında hazırlandığı, risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapıldığı belirtilmiştir.

- **Kontrol Faaliyetleri:** İş akış süreçlerinin ve yetki devirlerinin mevzuata uygun olduğu, "görevler ayrılığı" ilkesine uyulduğu ve ön mali kontrol sisteminin mevcut olduğu ifade edilmiştir.

- **Bilgi ve İletişim:** Faaliyet raporunun ve Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı'nın mevzuata uygun olduğu saptanmıştır.

- **İzleme:** İç kontrol sisteminin düzenli olarak değerlendirildiği ve 14'ü dolu 25 kadrolu bir iç denetim biriminin faal olduğu raporlanmıştır.

1.2. Mali Yapı Analizi: 420,9 Milyar TL'lik "Olumsuz Faaliyet Sonucu"nun Yeniden Yorumlanması

Bakanlığın 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu, ilk bakışta endişe verici görünen bir rakamı ortaya koymaktadır: 421,5 Milyar TL'lik toplam gidere karşılık 347,6 Milyon TL (İndirimler sonrası 347,4 Milyon TL Net Gelir) gelir elde edilmiş ve dönem 420,9 Milyar TL "Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu" ile kapatılmıştır.

Ancak, bu "olumsuz faaliyet sonucu" ifadesi, ticari bir işletme için "zarar" anlamına gelirken, genel bütçeli ve sosyal politikaları uygulamakla yükümlü bir bakanlık için yanıltıcıdır. Bu rakam bir operasyonel başarısızlık veya kaynak israfından ziyade, Bakanlığın asli görevinin muhasebesel bir yansımasıdır.

Raporun mali yapı bölümündeki verilerin analizi bu durumu netleştirmektedir:

1. **Giderlerin Yapısı:** Bakanlığın 449,6 milyar TL'lik toplam ödeneğinden 421,3 milyar TL bütçe gideri gerçekleşmiştir. Bu giderin %99,22'si, yani 418,06 milyar TL'si "05-Cari Transferler" kaleminden oluşmaktadır.

2. **Transferlerin Hedefi:** Rapor, bu cari transferlerin neredeyse tamamının Bakanlığın ilgili kuruluşlarına aktarıldığını detaylandırmaktadır. Toplam 417,9 milyar TL'lik transferin dökümü şu şekildedir:

    - **Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK):** 340,6 milyar TL (bunun 256,3 milyar TL'si sigorta prim teşvikleridir).

    - **İşsizlik Sigortası Fonu ve İŞKUR'a:** Toplam 77,3 milyar TL (bunun 54,1 milyar TL'si işsizlik primi devlet payı, 3,7 milyar TL'si giderlere katılımdır).

Bu veriler ışığında, 420,9 milyar TL'lik olumsuz faaliyet sonucunun, esasen Bakanlığın sosyal güvenlik sistemini (SGK) ve işgücü piyasasını (İŞKUR) finanse etme görevinin bir sonucu olduğu açıktır. Bakanlığın personel, mal ve hizmet alımı gibi kendi operasyonel giderleri (yaklaşık 3,0 milyar TL) toplam giderler içinde son derece küçük bir paya sahiptir.

Asıl önemli nokta, Bakanlığın bu devasa ve karmaşık fon transferi operasyonunu, Sayıştay denetiminden "Olumlu Görüş" alacak şekilde hatasız ve mevzuata uygun olarak yönetmiş olmasıdır.

Aşağıdaki tablo, 420,9 milyar TL'lik olumsuz sonucun yapısal dökümünü göstermektedir.

ÇSGB 2024 Yılı 420,9 Milyar TL Olumsuz Faaliyet Sonucunun Yapısal Analizi

Kalem	**Tutar (Milyar TL)**	**Açıklama ve Kaynak**
Toplam Faaliyet Gideri	**421,5**	
Bunun İçindeki Fonksiyonel Transferler	*(417,9)*	(Bütçe gideri tablosundaki cari transferler)
SGK'ya Yapılan Transferler	340,6	
İŞKUR / İşsizlik Fonu'na Transferler	77,3	
Bunun İçindeki Diğer Operasyonel Giderler	*(~3,6)*	*(Personel, SGK Primi, Mal ve Hizmet Alımı vb.)*
Toplam Net Faaliyet Geliri	**0,35**	
Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu	**-420,9**	(Enflasyon düzeltmesi hariç)

1.3. Denetim Bulgusu: Döner Sermaye Yönetmeliklerindeki İdari ve Yasal Riskler (Tekrarlayan Bulgu)

Bakanlığın Ana İdare raporunda denetim görüşünü etkilemeyen, ancak "B. Diğer Bulgular" bölümünde yer alan idari açıdan kritik bir bulgu bulunmaktadır: "Bulgu 1: Bakanlığa Devrolunan Döner Sermaye İşletmelerinin Yönetmeliklerinin Mevzuat Değişikliklerine Göre Güncellenmesi Çalışmalarının Tamamlanmaması".

Bu bulgu, yüzeysel bir idari gecikmenin ötesinde, iki ciddi soruna işaret etmektedir:

- Kronik İdari Zafiyet (Tekrarlayan Bulgu):

Raporun "Ek 1: Bulgulara İlişkin İzleme Tablosu", bu bulgunun yeni olmadığını, 2023 yılı Sayıştay Raporu'ndan devrettiğini göstermektedir. Bulgunun durumu "Kısmen Yerine Getirildi" olarak belirtilmiştir. Bu durum, Bakanlığın bir önceki yıl yapılan Sayıştay uyarısına rağmen, (ÇASGEM yönetmeliği hariç) İSG ve Çalışma Genel Müdürlüğü döner sermaye yönetmeliklerini bir yıl içinde güncellemeyi başaramadığını ortaya koymaktadır. Bu, idari süreçlerin yavaş ilerlediğini ve denetim bulgularının takibinde bir zafiyet olduğunu gösteren kronik bir durumdur.

- Hukuki Belirsizlik (Anayasa Mahkemesi İptali):

Bulgunun kendisi, yönetmelik gecikmesinden çok daha derin bir yasal sorunu açığa çıkarmaktadır. Sayıştay, bu döner sermaye işletmelerinin kurulmasına dayanak olan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CBK) 96/Ğ maddesinin, Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) 14/3/2024 tarihli kararı ile iptal edildiğini vurgulamıştır.

AYM kararının gerekçesi, bu işletmelerin gelirlerinin "kamu geliri" niteliğinde olduğu ve bu nedenle kuruluş, sermaye yapısı ve faaliyetlerinin "münhasıran kanunla" düzenlenmesi gerektiğidir.[1] İptal kararının yürürlüğe giriş tarihi 24 Haziran 2025 olarak belirlenmiştir.

Bu durum, Bakanlığı ciddi bir hukuki belirsizlikle karşı karşıya bırakmaktadır. Sorun artık sadece mevcut yönetmelikleri güncellemek değil, 24 Haziran 2025 tarihine kadar bu işletmelerin (kârlı olan İSG DSİ dahil) varlığını ve faaliyetlerini yasal bir zemine (TBMM tarafından çıkarılacak bir kanun) oturtma zorunluluğudur. İdarenin bulguya verdiği cevapta belirttiği "güncelleme çalışmalarının kanuni düzenleme sonrasında yapılabileceği" ifadesi de bu hukuki çıkmazı teyit etmektedir.

2. İSG Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi (İSG DSİ) 2024 Denetim Değerlendirmesi

2.1. Şartlı Denetim Görüşü: Mali Tablolara Güvenin Sınırlandırılması

Ana Bakanlık raporunun aksine, İSG Döner Sermaye İşletmesi'nin (İSG DSİ) 2024 yılı denetimi "Şartlı (Sınırlı Olumlu)" bir görüşle sonuçlanmıştır. Sayıştay, denetim görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: "...mali rapor ve tablolarının, 'Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular' bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır".

Bu "şartlı" görüş, mali tabloların bir bütün olarak güvenilirliğini zedeleyen, etkisi belirli bir alanla (maliyet hesapları) sınırlandırılabilen ancak "önemli" nitelikte bir hata bulunduğunu ifade eder. Bu durum, mali tabloların belirtilen alan *hariç* güvenilir olduğu, ancak bu "hariç" tutulan alanın, işletmenin kârlılık ve verimlilik analizinin temelini oluşturan maliyetler olması nedeniyle, mali tabloların bütünlüğünü ciddi şekilde bozduğu anlamına gelir.

2.2. Şartlı Görüşün Temeli: Bulgu 1 - Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması (Teknik Analiz)

Şartlı görüşün tek ve doğrudan nedeni, "A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde detaylandırılan "Bulgu 1: Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması" tespitidir.

Muhasebe Sorununun Teknik Dökümü:

Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), işletmelerin maliyetlerini izlemesi için 7/A veya 7/B seçeneklerinde maliyet muhasebesi hesaplarını kullanmasını zorunlu kılar. İSG DSİ bir hizmet işletmesi olduğu için, hizmet üretimi için katlanılan maliyetlerin (ilk madde, işçilik, genel üretim giderleri) "740 - Hizmet Üretim Maliyeti" hesabında izlenmesi gerekmektedir.

Ancak denetimde, İSG DSİ'nin bu zorunlu hesabı kullanmadığı tespit edilmiştir. İşletme, hizmet üretim maliyetleri ile yönetim fonksiyonu giderleri (kira, idari personel maaşı vb.) arasında hiçbir ayrım yapmamıştır. Hem hizmet üretim maliyetlerini hem de yönetim giderlerini doğrudan "770 - Genel Yönetim Giderleri" hesabına kaydetmiştir.

Bu temel muhasebe hatası, İşletme'nin 2024 yılı Gelir Tablosu'nu anlamsız ve yapay hale getirmiştir:

- **Satılan Hizmet Maliyeti (SHM) Sıfır Görünmektedir:** 740 hesap kullanılmadığı için, dönem sonunda "622 - Satılan Hizmet Maliyeti" hesabına bir devir yapılmamıştır. Sonuç olarak, Gelir Tablosu'nda "D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)" kalemi **0,00 TL** olarak raporlanmıştır.

- **Brüt Satış Kârı Yapay Olarak Şişirilmiştir:** Net Satışlar (189,0 Milyon TL) ile Satışların Maliyeti (0,00 TL) arasındaki fark olan "Brüt Satış Kârı" da 189,0 Milyon TL olarak görünmektedir. Bu rakam tamamen yapaydır ve işletmenin operasyonel kârlılığı hakkında hiçbir bilgi vermez.

- **Genel Yönetim Giderleri Şişirilmiştir:** Aslında "Satışların Maliyeti" olması gereken tüm giderler, "E- FAALİYET GİDERLERİ (-)" kalemi altındaki "Genel Yönetim Giderleri" hesabına (86,5 Milyon TL) dahil edilmiştir. Bu durum, yönetimin ne kadarının üretim maliyeti ne kadarının idari gider olduğunu bilmesini imkânsız kılmaktadır.

Bu hata, sadece teknik bir muhasebe uyumsuzluğu değil, aynı zamanda ciddi bir "yönetimsel körlük" sorunudur. Maliyetlerini bilmeyen bir yönetim, şu temel sorulara cevap veremez:

- Hangi hizmet (örn: yetki belgesi, ölçüm, analiz) ne kadara mal olmaktadır?
- Hangi hizmet kârlı, hangisi zarardadır (veya maliyetini karşılamamaktadır)?
- Fiyatlandırma politikası doğru ve yasal mıdır?

Sayıştay bulgusu, bu son noktanın altını çizerek, İşletme Yönetmeliği'nin 19. maddesinin "bedelsiz ve emsaline nazaran düşük bedelle iş yapılamayacağı" ve fiyatların "maliyet... dikkate alınmak suretiyle" hesaplanacağı hükmünü hatırlatır. Maliyetler bilinmediği için, İşletme'nin bu yasal zorunluluğa uyup uymadığını denetlemek imkansızdır.

Aşağıdaki tablo, İSG DSİ Gelir Tablosu'ndaki hatanın dökümünü göstermektedir.

İSG DSİ 2024 Yılı Gelir Tablosundaki Hatanın Dökümü

Gelir Tablosu Kalemi	Raporlanan Tutar (TL)	Sayıştay Değerlendirmesi / Analiz
C- NET SATIŞLAR	189.013.920,44	Gerçekleşen hizmet satış gelirleri.
D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	**0,00**	**Hatalı Raporlama.** 740 hesap kullanılmadığı için maliyetler bu kaleme yansıtılmamıştır.
BRÜT SATIŞ KÂRI	**189.013.920,44**	**Yapay ve Anlamsız Tutar.** Maliyetler sıfır varsayıldığı için brüt kâr, net satışlara eşit görünmektedir.
E- FAALİYET GİDERLERİ (-)	86.505.566,61	
3- Genel Yönetim Giderleri (-)	*86.505.566,61*	**Hatalı Sınıflandırma.** Bu tutar, hem gerçek genel yönetim giderlerini hem de 'Satışların Maliyeti' olması gereken hizmet üretim maliyetlerini içermektedir.
FAALİYET KÂRI	**102.508.353,83**	
DÖNEM NET KÂRI	**88.172.242,33**	Kâr rakamı matematiksel olarak doğru olsa da (Gelirler-Giderler), bu kârın operasyonel (brüt) veya idari (faaliyet) kaynaklı dökümü analiz edilemez durumdadır.

3.3 Tekrarlayan Bulgu ve Kronikleşen Uyum Başarısızlığı

Ana Bakanlık raporunda olduğu gibi, İSG DSİ raporundaki bu temel mali hata da kronik bir sorundur. "Ek 1: Bulgulara İlişkin İzleme Tablosu", "Maliyet Hesaplarının Kullanılmaması" bulgusunun 2023 yılı denetim raporundan devrettiğini ve durumunun "Kısmen Yerine Getirildi" olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu durum, İdarenin 2023 yılındaki Sayıştay uyarısına rağmen, tüm 2024 mali yılı boyunca bu temel muhasebe hatasını düzeltmediğinin veya düzeltemediğinin bir kanıtıdır. İdarenin bulguya verdiği cevapta, "maliyet muhasebesi sisteminin tesis ve işleyişine ilişkin teknik çalışmalara başlandığı" ve "740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı'nın kullanımına başlanılmıştır" ifadeleri yer almaktadır. Ancak izleme tablosundaki açıklama ve bulgunun kendisi, bu düzeltmenin 2025 yılı içerisinde yapıldığını ve 2024 yılı mali tablolarında oluşan hatayı düzeltici bir etkisinin bulunmadığını teyit etmektedir.

Bir yıl boyunca temel bir muhasebe hatasının düzeltil(e)memiş olması, ciddi bir idari ihmal veya teknik kapasite eksikliğine işaret etmekte ve Sayıştay'ın "Şartlı Görüş" kararının yerindeliğini güçlendirmektedir.

3.4 Mali Performans: Kârlı ama Hatalı

İSG Döner Sermaye İşletmesi, bu temel muhasebe hatasına ve "yönetimsel körlüğe" rağmen, mali açıdan son derece güçlü ve kârlı bir yapı sergilemektedir.

Raporun "Mali Yapı" bölümündeki verilere göre:

- **Gelir:** 2024 yılı gelir tahmini 210,1 milyon TL iken, gerçekleşen gelir tutarı 204,08 milyon TL olmuştur. Gelirlerin ağırlığını (188,9 milyon TL) mal ve hizmet satış gelirleri, özellikle de "yetki belgesi ve izin hizmeti gelirleri" oluşturmaktadır.
- **Gider:** 2024 yılı gider bütçesi 210,1 milyon TL iken, gerçekleşen gider 90,8 milyon TL'de kalmıştır.
- **Kâr:** Gelir tablosuna göre İşletme, 2024 yılını 88,17 milyon TL "Dönem Net Kârı" ile kapatmıştır.

Bilanço analiz edildiğinde, İşletme'nin 126,9 milyon TL toplam varlığına karşılık 96,3 milyon TL gibi güçlü bir Öz Kaynak yapısına sahip olduğu görülmektedir.

Bu durum, işletmenin "kârlı ama hatalı" bir çelişki içinde olduğunu göstermektedir. İşletme, muhtemelen maliyeti düşük, idari harca dayalı "yetki belgesi ve izin hizmeti gelirleri" sayesinde yüksek kâr marjı yakalamaktadır. Ancak, maliyet muhasebesi olmadan, bu kârlılığın sürdürülebilirliği, hangi hizmetlerin bu kârı yarattığı veya hangi hizmetlerin (varsa) zararına çalıştırıldığı bilinemez. İşletme, "kârlılık körlüğü" yaşamaktadır.

3. Kapsamlı Değerlendirme ve Stratejik Çıkarımlar

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2024 yılı Sayıştay denetim raporlarının birleşik analizi, kurumun mali yönetimine ilişkin çok katmanlı ve stratejik çıkarımları ortaya koymaktadır:

a) **Makro Mali Disiplin Sağlanmıştır:** Bakanlık Ana İdaresi, Türkiye'nin sosyal güvenlik ve işgücü piyasalarının finansman yükünü (417,9 milyar TL transfer) yönetme görevini, muhasebesel açıdan kusursuz bir şekilde yerine getirmiş ve "Olumlu" denetim görüşü almıştır. Bu devasa bütçesine rağmen ironik bir şekilde Bakanlığın ana mali disiplininin ve devasa fonları yönetme kapasitesinin güçlü olduğunu göstermektedir.

b) **İç Kontrol ve Teknik Gözetim Zafiyeti:** Buna karşın, Bakanlığın "kendi evi" (döner sermaye işletmeleri) üzerindeki idari ve teknik gözetimi zayıftır. Yüksek kârlılığa sahip İSG DSİ'nin, en temel muhasebe kuralını (maliyet hesabı) ihlal etmesi ve bu durumun Sayıştay tarafından "Şartlı Görüş" ile tescillenmesi, ciddi bir teknik denetim eksikliğidir.

c) **Kronikleşen Uyum Başarısızlığı:** Raporlardaki en kritik ortak nokta, her iki kurumdaki (Ana İdare ve İSG DSİ) temel bulguların da 2023 yılından "tekrarlayan" bulgular olmasıdır. Bu durum, Sayıştay denetim bulgularının takibi, düzeltici önlemlerin zamanında alınması ve idari süreçlerin tamamlanması konusunda sistemik bir yavaşlık veya zafiyet olduğunu göstermektedir.

d) **Acil Yasal Düzenleme Zorunluluğu:** Ana İdare raporundaki döner sermaye yönetmeliklerine ilişkin bulgu, AYM'nin iptal kararı ışığında, tüm döner sermaye yapısı için acil bir yasal düzenleme (kanun) ihtiyacını ortaya koymaktadır. İdare, 24 Haziran 2025 tarihine kadar yönetmelik güncellemekten daha acil bir "yasal varlık" sorunuyla karşı karşıyadır.

Sonuç olarak; Sayıştay raporu, ÇSGB'nin ana görevini mali açıdan doğru yaptığını (Olumlu Görüş), ancak kendi iç operasyonlarını ve alt birimlerini (özellikle temel muhasebe, idari ve hukuki uyum alanlarında) denetleme ve düzeltici önlem alma konusunda ciddi iyileştirmelere ihtiyaç duyduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

2024 YILI İŞKUR SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

2024 yılı T.C. Sayıştay denetimi, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) yönetimi altında karmaşık ve çelişkili bir mali tablo ortaya koymaktadır. Denetim, birbiriyle ilişkili ancak hukuki olarak ayrı iki varlığı incelemiş ve zıt sonuçlara ulaşmıştır:

a) **Türkiye İş Kurumu (Kurum):** Kurum'un kendi kurumsal mali tabloları için **"Olumlu (Şartsız) Görüş"** verilmiştir. Bu görüş, ana mali tabloların önemli bir hata içermediğini teyit etmektedir.

b) **İşsizlik Sigortası Fonu (İSF):** İŞKUR'un yönetmekle yükümlü olduğu devasa İşsizlik Sigortası Fonu'nun mali tabloları için **"Şartlı Görüş"** verilmiştir. Bu durum, Fon'un mali tablolarının "belirli bir alan hariç" güvenilir olduğunu, ancak o istisnanın mali bütünlüğü bozacak kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Bu ikili yapı, bir yönetim karmaşasını gözler önüne sermektedir. Bir yanda, İŞKUR'un temel muhasebe kayıtları "doğru ve güvenilir" bulunurken, aynı Kurum'un kendi operasyonel süreçlerinde (muhasebe, personel, alacak takibi) ciddi ve kronikleşen zayıflıklar ("Diğer Bulgular") tespit edilmiştir.

Raporun en kritik tespiti, İSF'nin "Şartlı Görüş" almasına neden olan temel muhasebe hatasının, 2023 yılı denetim raporundan devreden ve İdare tarafından **"Yerine Getirilmedi"** olarak statüsü belirlenen bir bulgu olmasıdır.

Bu analiz, basit muhasebe hatalarından ziyade, sistemik bir yönetim krizini ve denetim mekanizmasına karşı kurumsal ataleti ortaya koymaktadır. İŞKUR, bir yandan kendi operasyonel verimsizliklerini (IT entegrasyon eksikliği) bir yıldır tam olarak çözememiş ("Kısmen Yerine Getirildi"), diğer yandan yönettiği Fon'un temel mali tablo bütünlüğünü bozan hatayı ise *hiç* çözmemiştir ("Yerine Getirilmedi"). Bu durum, Fon'un devasa mali büyüklüğü (380 Milyar TL Aktif) karşısında kabul edilemez bir risk teşkil etmektedir.

DENETİM GÖRÜŞÜ: OLUMLU (ŞARTSIZ) GÖRÜŞ

Sayıştay, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 2024 yılı mali rapor ve tabloları hakkında net bir "Olumlu Görüş" (Şartsız Görüş) vermiştir.

Raporda yer alan ifade şöyledir: "Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin... mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.". Bu görüşü destekler nitelikte, "A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" başlığı altında "Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir." ifadesi yer almaktadır.

Bu, Kurum'un ana mali tabloları olan Bilanço ve Faaliyet Sonuçları Tablosu'nun, yürürlükteki Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği ve ilgili mevzuata uygun olarak tutulduğu ve maddi hata içermediği anlamına gelmektedir.

Ancak bu olumlu görüş, Kurum'un *operasyonel verimliliği*, *iç kontrol sistemlerinin etkinliği* veya *bütçe hedeflerine ulaşma başarısı* hakkında bir yorum içermemekte, yalnızca mali kayıtların doğruluğunu (belirli bir önemlilik seviyesinde) teyit etmektedir. Kurum'un operasyonel zafiyetleri, görüşü etkilemeyen "Diğer Bulgular" bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

MALİ ANALİZ VE BÜTÇE PERFORMANSI (2024)

Olumlu denetim görüşü alan İŞKUR'un 2024 yılı temel mali performansı şu şekildedir:

- **Net Bütçe Geliri:** 41.142.948.795,68 TL.
- **Toplam Harcama (Bütçe Gideri):** 38.912.090.759,47 TL.
- **Faaliyet Sonucu:** Kurum, 2024 yılını 2.242.623.235,53 TL "Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu" ile kapatmıştır.

Mali tablolar olumlu bir sonuç (faaliyet fazlası) gösterse de bütçe performansının detayları ciddi bir *planlama ve icraat* zafiyetini ortaya koymaktadır:

1. Kurumun 2024 yılı başlangıç bütçesi 44.8 Milyar TL iken, yıl içinde yapılan revizelerle bu tutar 66.721.416.700,00 TL'ye yükseltilmiştir.
2. Bu revize bütçeye karşılık yapılan toplam harcama 38.9 Milyar TL'de kalmıştır. Bu durum, toplam bütçe gerçekleşme oranının sadece **%58** olduğunu göstermektedir.

3. Bu dramatik düşük gerçekleşme oranının ana kaynağı, Kurum bütçesinin en büyük kalemi olan "05 - Cari Transferler" kalemidir. Bu kalem için ayrılan 58.6 Milyar TL ödeneğin sadece 31.4 Milyar TL'si (%54) harcanabilmiş ve neticede **27.266.283.885,02 TL** tutarında devasa bir ödenek iptal edilmiştir.

Mali kayıtların "doğru" olması (Olumlu Görüş), İŞKUR'un *bütçe hedeflerini gerçekleştirememesini* maskelemektedir. 27.2 Milyar TL'lik iptal edilen ödenek, bir "tasarruf" olarak değil, Kurum'un ana misyonu olan aktif işgücü programları ve istihdam destekleri gibi transferleri ya öngörülenin çok üstünde (gerçekçi olmayan bir şekilde) bütçelediğini ya da bu programları etkin bir şekilde *icra edemediğini* göstermektedir. Bu durum, olumlu mali rapora rağmen, Kurum'un politika uygulama kapasitesi ve performans yönetimi açısından ciddi bir başarısızlığa işaret etmektedir.

DİĞER DENETİM BULGULARI: OPERASYONEL VE SİSTEMSEL ZAYIFLIKLAR

Sayıştay, denetim görüşünü doğrudan etkilemese de Kurum'un iç kontrol sistemindeki ciddi risklere ve operasyonel verimsizliklere işaret eden üç adet "Diğer Bulgu" (B Grubu) tespit etmiştir. Bu bulgular, "Olumlu Görüş"e rağmen Kurum'un altyapısal sorunlarının devam ettiğini göstermektedir.

a) BULGU 1: Muhasebe Sistemindeki Eksikliklerin Hatalara Sebep Olması

Bu bulgu, Kurum'un bilişim altyapısındaki temel bir zafiyeti ortaya koymaktadır: Entegrasyon eksikliği. Muhasebe Sistemi ile banka hesapları, Gelir Gider Modülü, Hukuk Bilgi Yönetim Sistemi ve Personel Bordro Sistemi arasında tam bir entegrasyon bulunmamaktadır.

Bu entegrasyon eksikliğinin sonuçları olarak Sayıştay, çok sayıda temel muhasebe hatası tespit etmiştir:

- Yevmiye defterinde, giriş kaydından önce çıkış kaydı yapılması veya ters bakiye veren işlemlerin bulunması.
- Tüketim malzemelerinin izlendiği 150 (İlk Madde ve Malzeme Hesabı) hesabının hatalı kullanılması; bazı stokların doğrudan giderleştirilmesi.
- Avansların süresi içinde kapatılmaması.

- Peşin ödenen giderlerin 180 (Gelecek Aylara Ait Giderler) ve 280 (Gelecek Yıllara Ait Giderler) hesaplarında doğru izlenmemesi.
- Kıdem tazminatı karşılıklarının 372 ve 472 numaralı hesaplar arasında hatalı kullanılması.

Kurum'un savunması ("manuel kayıtlar yapılması suretiyle düzeltildiği"), sorunun kök nedenini (entegrasyon eksikliği) çözmediğini, bunun yerine hataya açık manuel müdahalelerle sistemin ayakta tutulmaya çalışıldığını göstermektedir.

b) BULGU 2: Personel Sistemlerinin Veri Üretimi ve Kontrolünde Eksikliklerin Bulunması

Bu bulgu, Kurum'un İnsan Kaynakları (İK) ve Bordro sistemlerindeki veri kalitesinin düşüklüğünü ve kontrol zafiyetlerini göstermektedir. Bu durum hem mali hem de hukuki riskler barındırmaktadır:

- **Vergi Hatası:** 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na aykırı olarak, bazı il müdürlüklerinde gelir vergisi matrahlarının eksik hesaplandığı tespit edilmiştir. Bu durum, potansiyel bir kamu zararı riskine işaret eder.
- **SGK Hatası:** 5510 sayılı Kanun'a aykırı olarak, personelin sigorta (sandık) başlangıç tarihlerinin yanlış girildiği tespit edilmiştir.
- **"Hayalet" Ödeme Kalemi:** Kurum'da uygulamasına *2005 yılı itibarıyla son verilen* "lojman tazminatı" gibi, artık geçerliliği olmayan ödeme kalemlerinin bordro sisteminde hâlâ yer aldığı görülmüştür. Bu, Kurum'un IT altyapı yönetiminin ve veri temizliği prosedürlerinin ne kadar zayıf olduğunu kanıtlamaktadır.
- **Manuel İşlemler:** Bazı bordroların manuel hazırlandığı ve Personel Bordro Sistemine aktarılmadığı tespit edilmiştir.

c) BULGU 3: Gelir-Gider Modülünde Takip Durumuna İlişkin Bilgi Olmayan Alacakların Bulunması

Bu bulgu, Kurum'un alacak yönetimindeki zafiyeti vurgulamaktadır. Gelir-Gider Modülü'nde kayıtlı alacakların güncel hukuki durumuna ilişkin bilgi eksiktir. Sistem, bir alacakla ilgili

olarak "icra dosyası açılıp açılmadığına" veya "Hukuk Bilgi Yönetim Sistemine bildirilip bildirilmediğine" dair bilgi içermemektedir.

Bu durum, Bulgu 1 (Muhasebe-Hukuk entegrasyonu eksikliği) ile doğrudan ilişkilidir. Kurum, alacaklarının mevcut durumunu merkezi olarak izleyememektedir. Bu zafiyet, 5018 sayılı Kanun'un 74. maddesinde belirtilen 10 yıllık *zamanaşımı* riskini beraberinde getirmekte ve potansiyel olarak kamu alacaklarının tahsil edilememesi sonucunu doğurabilmektedir.

İZLEME TABLOSU ANALİZİ (KRONİKLEŞEN SORUNLAR)

Raporun Ek-1 İzleme Tablosu, İŞKUR'un denetim bulgularına verdiği tepkinin yetersizliğini ve sorunların kronikleştiğini göstermektedir.

2024 raporundaki "Bulgu 3: Gelir-Gider Modülünde Takip Durumuna İlişkin Bilgi Olmayan Alacakların Bulunması", 2023 yılı raporunda da yer alan bir bulgudur. İzleme tablosuna göre, bu bulgu için İdare Tarafından Yapılan İşlem statüsü **"Kısmen Yerine Getirildi"** olarak belirtilmiştir.

Bu durum, İŞKUR yönetiminin bir yıl içinde alacak takibi gibi kritik bir finansal süreçteki sistemsel eksikliği tam olarak gideremediğini veya gerekli IT entegrasyonunu sağlayamadığını göstermektedir. Bu, "Diğer Bulgular" olarak listelenen operasyonel zayıflıkların neden "kronikleştiğini" ve kök nedenin (entegre bilişim altyapısı eksikliği) çözülmediğini açıklamaktadır.

TÜRKİYE İŞ KURUMU İŞSİZLİK SİGORTASI FONU (İSF) 2024 YILI RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Denetim Görüşü: Şartlı Görüş

İŞKUR'un kendi kurumsal raporunun aksine, İŞKUR Yönetim Kurulu tarafından yönetilen İşsizlik Sigortası Fonu (İSF) raporu, Sayıştay'dan "Şartlı Görüş" almıştır.

Sayıştay'ın görüşü şu şekildedir: "Türkiye İş Kurumu İşsizlik Sigortası Fonu 2024 yılına ilişkin... mali rapor ve tablolarının, **'Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular' bölümünde belirtilen hesap alanları hariç** tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır."

Bu, denetim terminolojisindeki en ciddi uyarılardan biridir. Sayıştay, "Mali tablolar temelde doğrudur, ancak 'hariç tutulan' bir alan vardır ve bu alan, mali tabloların bütünlüğünü bozacak kadar önemlidir, bu nedenle o kısım güvenilmezdir" demektedir.

Şartlı Görüşün Dayanağı (Bulgu 1): Raporlanmayan Milyarlarca Liralık Alacak

Şartlı görüşün tek bir nedeni vardır ve bu, kamu maliyesinin temel bir ilkesinin (tahakkuk) ihlalidir.

- **Bulgu Adı:** "Tahsil Edilememiş İşsizlik Sigortası Primleri ve Gecikme Cezalarından Kaynaklanan Alacakların Muhasebeleştirilmemesi ve Mali Tablolarda Raporlanmaması".
- **Bulgu Detayı:** İSF, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun ve ilgili muhasebe yönetmeliklerinin gerektirdiği *tahakkuk esaslı muhasebe* ilkesine aykırı hareket etmektedir. Fon, sadece *tahsil ettiği* primleri "Gelir" olarak kaydetmekte; ancak işverenlerin borçlu olduğu, henüz *tahsil edilmemiş* prim ve gecikme cezalarını bilançosunda "Alacak" olarak göstermemektedir.
- **İhlalin Anlamı:** Bu, basit bir teknik hata değil, Fon'un *gerçek* varlığını gizleyen temel bir mali raporlama ihlalidir. Bu hata nedeniyle, Fon'un bilançosundaki "Aktifler" (Varlıklar) ve "Faaliyet Sonuçları", *gerçekte olduğundan daha düşük* görünmektedir. Parlamento (TBMM), Bakanlık ve politika yapıcılar, Fon'un gerçek mali büyüklüğünü bilmeden, eksik veriler üzerinden karar almaktadır.
- **İdarenin Savunması:** İdare, bu verilerin Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan (SGK) talep edildiğini belirtmiş olsa da Sayıştay bu savunmayı kabul etmemiştir. 4447 sayılı Kanun ve 5018 sayılı Kanun uyarınca, mali tabloları doğru ve güvenilir bir şekilde hazırlama ve raporlama sorumluluğu doğrudan Fon'un (yani İŞKUR'un) kendisine aittir.

Mali Analiz ve Fon Büyüklüğü (Hatalı Raporlanan Dev Bütçe)

Şartlı görüşün ciddiyeti, Fon'un devasa mali büyüklüğü ile birleştiğinde daha da artmaktadır. İSF'nin 2024 yılı mali verileri (şartlı görüşe konu olan, yani eksik raporlanan haliyle bile) şu düzeydedir:

- **Toplam Bütçe Geliri:** 324.948.929.489,51 TL

- **Toplam Bütçe Gideri:** 178.657.576.143,69 TL
- **Faaliyet Sonucu (Surplus):** 161.314.436.347,92 TL
- **Bilanço (Aktif Toplamı):** 380.368.132.577,11 TL

İŞKUR, 380 Milyar TL'lik (yaklaşık 12-13 Milyar ABD Doları) devasa bir kamu fonunu yönetmektedir. Bu Fon, 2024 yılında 161 Milyar TL'lik rekor bir (faaliyet fazlası) vermiştir.

Ancak "Şartlı Görüş" bize, bu 380 Milyar TL'lik varlığın ve 161 Milyar TL'lik fazlanın eksik hesaplandığını, gerçek rakamın (raporlanmayan alacaklarla birlikte) daha da yüksek olduğunu söylemektedir. Bu büyüklükteki bir fonun, en temel muhasebe ilkesini (alacakların kaydı) yerine getirememesi, kabul edilemez bir yönetim zafiyetidir.

İzleme Tablosu Analizi (Kronik ve Yükselen Risk)

Raporun en kritik tespiti, bu şartlı görüşe neden olan bulgunun kronik olması ve İdare'nin bu konudaki ataletidir.

- 2024 İSF raporunun Ek-1 İzleme Tablosu, 2023 yılı raporunda da "Tahsil Edilememiş İşsizlik Sigortası Primleri..." bulgusunun yer aldığını listelemektedir.
- İdare Tarafından Yapılan İşlem sütununda bu bulgu için **"Yerine Getirilmedi"** ifadesi yer almaktadır.
- Sayıştay, bu durumu "Açıklama" sütununda net bir şekilde ifade etmiştir: "Bulgu konusu husus yerine getirilmediğinden, bulguya raporun **Denetim Görüşünün Dayanakları** bölümünde yer verilmiştir."

Bu, denetim raporlamasındaki eskalasyonun (riskin yükseltilmesi) belgesidir. Süreç şu şekilde işlemiştir:

a) **2023 Yılı:** Sayıştay, İSF'ye "Alacaklarınızı kaydetmiyorsunuz" uyarısında bulundu (muhtemelen "Diğer Bulgular" olarak).

b) **İdare (İŞKUR):** Bir yıl boyunca bu bulguyu çözmek için *hiçbir şey yapmadı* ("Yerine Getirilmedi").

c) **2024 Yılı:** Sayıştay, aynı bulguyu tekrar tespit etti ve İdare'nin ataleti nedeniyle, bulgunun ciddiyetini artırarak onu "Diğer Bulgular" kategorisinden "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" kategorisine *yükseltti*.

d) **Sonuç:** Fon, *doğrudan İŞKUR yönetiminin bir önceki yılın denetim bulgusunu yerine getirmemesi (ihmal etmesi) nedeniyle* "Şartlı Görüş" aldı.

KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRME VE STRATEJİK SONUÇLAR

İŞKUR ve İSF 2024 yılı denetim raporları bir bütün olarak incelendiğinde, temel bulgular ve stratejik sonuçlar şunlardır:

- **Temel Çelişki:** İŞKUR'un yönetişim yapısı, kendi 41 Milyar TL'lik (gelir) kurumsal bütçesinin *kayıtlarını* doğru tutmayı başarırken ("Olumlu Görüş"), yönettiği 325 Milyar TL'lik (gelir) devasa kamu Fonu'nun *temel mali bütünlüğünü* sağlamakta başarısız olmuştur ("Şartlı Görüş").

- **Kök Neden (Entegrasyon Zafiyeti):** Her iki rapordaki (İŞKUR ve İSF) bulguların tamamı tek bir kök nedene işaret etmektedir: **Sistemik IT entegrasyonu ve veri yönetişimi eksikliği.**

    - **İç Zafiyet:** İŞKUR'un "Diğer Bulguları" (Muhasebe-Hukuk-Personel sistemlerinin entegre olmaması), bu zafiyetin *kurum içi* operasyonlara yansımasıdır.

    - **Dış Zafiyet:** İSF'nin "Şartlı Görüş" nedeni (İŞKUR-SGK sistemlerinin veri alışverişi yapamaması), bu zafiyetin *kurumlar arası* yansımasıdır. İdare, kendi içindeki sistemleri entegre edemediği gibi, paydaşı olan (ve aynı Bakanlığa bağlı olduğu) SGK ile de bu entegrasyonu sağlayamamıştır.

- **Denetim İradesine Uyumsuzluk:** İzleme tabloları, Kurum'un denetim bulgularını ciddiye almadığını veya çözme kapasitesine sahip olmadığını göstermektedir. Bir bulgunun "Kısmen Yerine Getirilmesi" (İŞKUR - Alacak Takibi) ve daha kritik olanın "Yerine Getirilmemesi" (İSF - Prim Alacakları), sistematik bir iyileştirme iradesinin olmadığını ve sorunların kronikleştiğini kanıtlamaktadır.

EKLER: KARŞILAŞTIRMALI MALİ TABLOLAR VE BULGU ANALİZİ

Aşağıdaki tablolar, raporda ortaya konan temel ikilemi ve yönetim zafiyetini özetlemektedir.

İŞKUR ve İSF 2024 Yılı Mali Göstergeleri ve Denetim Sonuçları Karşılaştırmalı Tablosu

Gösterge	Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)	İşsizlik Sigortası Fonu (İSF)
Toplam Bütçe Geliri	41,1 Milyar TL	324,9 Milyar TL
Toplam Bütçe Gideri	38,9 Milyar TL	178,7 Milyar TL
Faaliyet Sonucu	+2,2 Milyar TL	+161,3 Milyar TL*
Bilanço (Aktif Toplamı)	7,5 Milyar TL	380,4 Milyar TL*
Sayıştay Görüşü	**Olumlu (Şartsız) Görüş**	**Şartlı Görüş**

**Dipnot: Bu tutarlar, Sayıştay'ın "Şartlı Görüş" gerekçesinde belirttiği (tahsil edilmemiş prim alacakları) tutarları içermediği için gerçekte olduğundan daha düşüktür.*

Sayıştay Denetim Bulguları Özeti ve Kronikleşme Analizi (2023-2024 İzleme)

Varlık	Bulgu Konusu	Bulgu Kodu (2024)	Ciddiyet Derecesi	2023 İzleme Statüsü	Değerlendirme
İŞKUR	Gelir-Gider Modülünde Takipsiz Alacaklar	Diğer Bulgu - 3	Operasyonel Risk	**Kısmen Yerine Getirildi**	Kronik operasyonel zafiyet, alacak riski devam ediyor.
İSF	Tahsil Edilememiş Prim Alacaklarının Raporlanmaması	Görüş Dayanağı - 1	**Mali Tablo Bütünlüğünü Bozucu**	**Yerine Getirilmedi**	**Şartlı Görüşün doğrudan nedeni.** Kurumsal ihmal ve atalet.

2024 YILI MESLEKİ VE YETERLİLİK KURUMU SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Mesleki Yeterlilik Kurumu 2024 Yılı Sayıştay Raporu Değerlendirmesi

T.C. Sayıştay Başkanlığı tarafından Eylül 2025 tarihinde yayımlanan Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) 2024 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, Kurumun faaliyetlerine ilişkin iki yönlü ve çelişkili bir tablo ortaya koymaktadır.

Bir yanda, mali açıdan olağanüstü bir performans sergileyen, bütçe gelir hedeflerini %186,77 gibi istisnai bir oranda aşan, 49 Milyon TL üzerinde bir faaliyet fazlası (kâr) elde eden ve mali tablolarının doğruluğu Sayıştay tarafından "Olumlu Görüş" ile teyit edilen bir kurum yapısı bulunmaktadır.

Diğer yanda ise, bu güçlü mali görünümün arkasında, Kurumun temel idari işlevlerinde (personel yönetimi ve ihale süreçleri) ciddi mevzuat uyum sorunları ve daha da kritik olarak, Kurumun *varlık nedeni* olan temel misyonunda (ulusal meslek standartlarının güncellenmesi) operasyonel zafiyetler tespit edilmiştir.

SAYIŞTAY DENETİM GÖRÜŞÜ: MALİ TABLOLARA ŞARTSIZ ONAY

Raporun en temel çıktısı, Kurumun mali hesap verebilirliği açısından olumlu bir göstergedir. Sayıştay, Rapor'un 6. Bölümünde, MYK'nın 2024 yılına ilişkin mali rapor ve tablolarının "tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği" kanaatine varmıştır.

Bu "Olumlu Görüş" (şartsız görüş), mali tablolarda maddi bir hata veya usulsüzlük bulunmadığı anlamına gelmektedir. Nitekim Rapor'un 7.A Bölümü olan "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" başlığı altında "Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir" ifadesi yer almaktadır.

Bu durum, MYK'nın muhasebe ve raporlama sisteminin (Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na uygun olarak çalıştığını ve finansal verilerin doğruluğunu teyit etmektedir. Ancak bu olumlu görüş, yalnızca mali kayıtların doğruluğunu kapsamakta; Rapor'un "Diğer Bulgular" bölümünde ortaya konulan idari ve operasyonel faaliyetlerin verimliliği veya mevzuata tam uygunluğu hakkında bir güvence sağlamamaktadır.

MALİ YAPI VE BÜTÇE PERFORMANSININ DETAYLI ANALİZİ

MYK'nın 2024 yılı mali performansı, Kurumun gelir yaratma kapasitesinin gücünü net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bütçe Gerçekleşmeleri ve Olağanüstü Gelir Performansı

2024 yılı için 7489 sayılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Kuruma 172.696.000 TL ödenek tahsis edilmiş; bu tutar yıl içi işlemlerle 317.654.000,00 TL toplam bütçe ödeneğine (TBÖ) ulaşmıştır.

Kurumun gider performansı, bütçe disiplini açısından makul bir seviyede gerçekleşmiştir. Yıl sonu itibarıyla 261.047.764,03 TL harcama yapılmış ve TBÖ'ye göre %82,17'lik bir gider gerçekleşme oranı yakalanmıştır. Ödenek üstü harcama yapılmamıştır.

Mali tablonun en dikkat çekici yönü ise gelir performansıdır:

- **Gelir Tahmini:** Kurum için 2024 yılında 170.696.000,00 TL gelir tahmininde bulunulmuştur.
- **Gelir Gerçekleşmesi:** Yıl sonunda elde edilen net gelir 318.805.562,79 TL olmuştur.
- **Gerçekleşme Oranı:** Bu rakam, bütçe tahminine kıyasla %186,77 gibi olağanüstü yüksek bir gelir gerçekleşme oranına tekabül etmektedir.

Tablonun incelenmesi, bu yüksek gelirin ana kaynağının "Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri" olduğunu göstermektedir. Bu kalemde tahmin 142,5 Milyon TL iken gerçekleşme 286,5 Milyon TL (%200,95) olmuştur. Bu durum, Kurumun sınav ve belgelendirme gibi temel faaliyetlerine yönelik talebin, bütçe planlamasında öngörülenin çok üzerinde olduğunu göstermektedir. Ancak, kamu idarelerinde bu denli yüksek bir sapma (%86,77), bütçeleme ve planlama kabiliyetinin zayıflığına veya gelir potansiyelinin muhafazakâr bir yaklaşımla kasıtlı olarak düşük gösterildiğine de işaret edebilir.

Faaliyet Sonuçları ve Finansal Durum

Bu güçlü gelir performansı, doğrudan Kurumun bilançosuna ve faaliyet sonucuna yansımıştır. 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu (Ekler), Kurumun 351,3 Milyon TL net gelire karşılık

303,0 Milyon TL gider kaydettiğini ve enflasyon düzeltmesi sonrası **49.000.162,06 TL Olumlu Faaliyet Sonucu** (Net Kâr/Fazla) ile yılı kapattığını göstermektedir.

Bu mali fazlalık, 5544 sayılı Kanun ile idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kurulan MYK'nın mali bağımsızlığını pekiştiren önemli bir unsurdur. Bilanço (Ekler), 310,8 Milyon TL'lik toplam aktiflerin 307,9 Milyon TL'sinin "Dönen Varlıklar" olduğunu göstermekte, bu da yüksek bir likiditeye işaret etmektedir.

Aşağıdaki tablo, 2024 yılına ait temel mali göstergeleri özetlemektedir:

Mesleki Yeterlilik Kurumu 2024 Yılı Temel Finansal Göstergeler

Gösterge	Tahmin / Başlangıç (TL)	Gerçekleşme (TL)	Gerçekleşme Oranı (%)
Toplam Bütçe Ödeneği (TBÖ)	172.696.000,00	317.654.000,00	-
Bütçe Gideri	(TBÖ üzerinden)	261.047.764,03	%82,17
Bütçe Geliri	170.696.000,00	318.805.562,79	%186,77
Olumlu Faaliyet Sonucu (Net)	-	49.000.162,06	-

Dış Kaynaklar ve Proje Yönetimi

Kurumun mali yapısı, aynı zamanda yönettiği Avrupa Birliği projeleri ile de desteklenmektedir. Kurum, "Ulusal Europass Merkezi ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Ulusal Koordinasyon Noktası" (Toplam 846.666,50 €) ve "CONCRETO" (Toplam 57.860,00 €) projelerini yürütmekte olup bu fonlar için özel hesaplar tutmaktadır.

Ayrıca, 17,5 Milyon € bütçeli "Türkiye Yeterlilikler Sisteminin ve Çerçevesinin Uygulanması Operasyonu (TUYEP)" projesinin de operasyon faydalanıcısı konumundadır.

KRİTİK İDARİ VE OPERASYONEL DENETİM BULGULARI

Raporun mali açıdan olumlu tablosunun aksine, raporda yer alan Diğer Bulgular başlığı, Kurumun idari işleyişinde ve temel misyonunu icra etmesinde ciddi zafiyetler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, mali tabloları doğrudan etkilemese de Kurumun yasalara uygunluk ve yönetişim kalitesi açısından önemli riskler barındırmaktadır.

Bulgu 1: Personel İş ve İşlemlerinde Kapsamlı Eksiklikler

Sayıştay, Kurumun insan kaynakları yönetiminde üç temel eksiklik tespit etmiştir:

a) **Mevzuat Hazırlama Usulüne Uyulmaması:** 03.09.2024 tarihli Mesleki Yeterlilik Kurumu Personel Yönetmeliği değişikliği yapılırken, "Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" gereğince mali konularda alınması zorunlu olan Sayıştay Başkanlığı görüşü alınmamıştır. Bu durum, temel bir usul eksikliğidir.

b) **Kadro İhdasında Hukuki Boşluk:** 2024 yılında "Müdür" kadroları ihdas edilmesine rağmen, bu kadrolara atanacak personelde aranacak öğrenim, yabancı dil bilgisi ve diğer şartlara ilişkin olarak temel dayanak olan Personel Yönetmeliği'nde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

c) **Hukuka Aykırı Görevlendirme (Tedvir):** Kurum, iş mevzuatına (4857 S.K.) tabi "işçi" statüsündeki personeli, "tedviren görevlendirme" (bir kadroya vekaleten veya geçici olarak bakma) yoluyla idari kadrolarda (örn. Müdür) görevlendirmiştir. Sayıştay, Danıştay kararlarına atıf yaparak, bu uygulamanın 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi personel için istisnai durumlarda geçerli olabileceğini, işçi personel için yasal bir dayanağının bulunmadığını ve bu durumun 657'nin temel ilkeleri olan "kariyer" ve "liyakat" ilkelerine aykırılık teşkil ettiğini net bir şekilde ifade etmiştir.

Bu bulgular, MYK'nın insan kaynakları yönetiminde keyfiliğe yol açabilecek ciddi bir hukuki boşluk ve risk barındırdığını göstermektedir. Özellikle "Müdür" kadrolarına nitelik belirlemeden veya bu nitelikleri taşımayan işçi personelin tedviren görevlendirilmesi, liyakat sistemini işlevsiz kılarak kurumsal yapıyı zayıflatma ve personel arasında huzursuzluğa yol açma potansiyeline sahiptir.

Bulgu 2: İhale Süreçlerinde Hatalı Uygulamalar

Kurumun kamu alımları süreçlerinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine aykırı uygulamalar tespit edilmiştir:

a) **Yeterlik Kriteri Hatası (Alt Yüklenici Belgesi):** "Bilgi İşlem Bakım, Onarım, Yazılım Geliştirme ve Destek Hizmeti" alım ihalesinde, İdari Şartname'de (Madde 7 ve 48)

yeterlik kriteri olarak istenen "sızma testi yetki belgesi"nin, ihaleyi kazanan asıl yüklenicide bulunmadığı, bu belgenin alt yükleniciye ait olduğu tespit edilmiştir. Sayıştay, yeterlik kriterlerinin asıl yüklenici tarafından karşılanması gerektiğini belirterek bu durumu mevzuata aykırı bulmuştur.

b) **Doğrudan Temin Limitinin Aşılması (AB Projesi):** "Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi-Ulusal Koordinasyon Noktası" projesi kapsamında alınan bir personel hizmet alımında, 4734 sayılı Kanun ve ilgili 2003/6554 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile belirlenen parasal limitler aşılmıştır. 150.000 € üzerindeki bu alımın, BKK'nın belirlediği (4734 S.K. $22/d$ maddesindeki tutarın 3 katı olan) doğrudan temin limitini aşmasına rağmen, rekabetçi ihale yöntemleri kullanılmadan doğrudan temin ile gerçekleştirildiği görülmüştür.

Bu bulgular, Kurumun kamu alım mevzuatına hakimiyetinde eksiklikler olduğunu ve ihale süreçlerinde rekabetin tesisi ile kamu kaynaklarının etkin kullanımı ilkelerinin zedelendiğini göstermektedir.

Bulgu 3: Temel Misyon Faaliyetlerinde Aksama (Ulusal Meslek Standartları)

Bu bulgu, idari hataların ötesinde, doğrudan Kurumun *varlık nedenini* ve temel misyonunu ilgilendirmesi açısından raporun en kritik tespiti olarak öne çıkmaktadır.

MYK'nın 4 sayılı CBK ile belirlenen temel görevleri "ulusal meslek standartlarını temel alarak... ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek" ve "ulusal meslekî yeterlilik standartlarını dünyadaki ve teknolojideki gelişmelere uygun olarak geliştirmek"tir.

İlgili "Ulusal Meslek Standartlarının ve Ulusal Yeterliliklerin Hazırlanması Hakkında Yönetmelik" (Md. 12), bu standartların güncelliğini korumak amacıyla, yürürlükteki standartların "en geç beş yılda bir" yeniden değerlendirilerek güncellenmesini zorunlu kılmaktadır.

Sayıştay, yaptığı incelemede "beş yıllık süre geçmiş olmasına rağmen bazı standartların değerlendirilmediği/güncellenmediği" tespitini yapmıştır.

Bu tespit, MYK'nın operasyonel bir zafiyetini ortaya koymaktadır. Kurum, mali başarısını büyük ölçüde bu standartlara dayalı sınav ve belgelendirme faaliyetlerinden (Bkz. Bölüm 2, %186,77 gelir) elde etmektedir. Eğer bu belgelerin dayanağı olan "standartlar" güncel değilse,

verilen belgeler iş dünyasındaki ve teknolojideki gelişmelerin gerisinde kalma riski taşır. Bu durum, Kurumun mali sürdürülebilirliğini sağlarken, operasyonel misyonunu ve uzun vadeli meşruiyetini ihmal ettiği yönünde ciddi bir çelişki yaratmaktadır.

Aşağıdaki tablo, rapor kapsamında tespit edilen bu üç bulgunun stratejik etki analizini özetlemektedir:

2024 Yılı Sayıştay Bulguları - Stratejik Etki Analizi

Bulgu Kodu	Bulgu Adı	Etki Alanı	Stratejik Değerlendirme / Risk
Bulgu 1	Personel İş ve İşlemlerinde Eksiklikler	İdari / Hukuki	Liyakat ve kariyer ilkelerinin zedelenmesi. Hukuki riskler (personel davaları). Kurumsal kapasitenin zayıflaması.
Bulgu 2	İhale Süreçlerinde Hatalı Uygulamalar	Mali / Hukuki	4734 S.K.'ya aykırılık. Rekabetin engellenmesi. Kamu kaynaklarının verimsiz kullanımı riski.
Bulgu 3	Ulusal Meslek Standartlarının Güncellenmemesi	**Stratejik / Misyon**	**Raporun en kritik bulgusudur.** Kurumun varlık nedenini ve meşruiyetini tehdit eder. Gelir kaynağı olan belgelerin dayanağını zayıflatır.

YÖNETİMSEL VE KÖK NEDEN ANALİZİ: İZLEME VE DENETİM ZAFİYETİ

Sayıştay raporu, Bölüm 3'te detaylandırılan idari ve operasyonel zafiyetlerin *neden* ortaya çıktığı ve *neden* devam ettiğine dair önemli bir kök neden analizi sunmaktadır.

İç Kontrol Sisteminin Değerlendirilmesi

Sayıştay, 5018 sayılı Kanun uyarınca MYK'nın iç kontrol sistemini de değerlendirmiştir. Rapor, sistemin "Kontrol Ortamı", "Risk Değerlendirmesi", "Kontrol Faaliyetleri" ve "Bilgi ve İletişim" gibi unsurlarının genel olarak yeterli olduğunu, Kurumun "İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı" bulunduğunu ve ön mali kontrol sisteminin kurulduğunu belirtmektedir.

Tespit Edilen Kritik Yönetişim Zafiyeti: "İzleme" Eksikliği

Ancak, sistemin beşinci ve son unsuru olan "İzleme Standartları" başlığı altında, Sayıştay kritik bir tespitte bulunmuştur:

"İç Denetim Birimi Başkanlığının aktive edilmesine yönelik çalışmalar görülmekle birlikte, henüz bir iç denetçi istihdam edilmemesi ve herhangi bir denetim faaliyeti yürütülmemesi sebebiyle, iç kontrol sistemi, İdarenin tüm birimleri tarafından değerlendirilememektedir."

Bu tespit, Kurumun bir "iç denetim" mekanizmasının *fiilen* bulunmadığını ortaya koymaktadır. İç denetim, bir kurumun kendi kendini denetleme, riskleri proaktif olarak belirleme ve hataları düzeltme mekanizmasıdır. Bu mekanizmanın yokluğu, Kurumun idari hatalara karşı savunmasız kalmasına neden olmaktadır.

Bulguların Sürekliliği ve Kök Neden Analizi (EK 1)

Bu izleme eksikliğinin somut sonucu, Raporun EK 1: Bulgulara İlişkin İzleme Tablosu'nda net bir şekilde görülmektedir.

- **2023 Yılı Bulgusu:** "İhale Süreçlerinde Eksik Uygulamalar Bulunması"
- **2023 Bulgusunun Akıbeti:** İdare tarafından yapılan işlem "Kısmen Yerine Getirildi" olarak raporlanmıştır.

Burada bahsi geçen bulguların kök nedenini oluşturan açık bir sebep-sonuç ilişkisi kurulabilmektedir:

a) **Kök Neden (Sebep):** Kurumun "İzleme" fonksiyonu, yani İç Denetim Birimi, "aktive edilmemiştir" (çalışmamaktadır).

b) **Sonuç 1 (Süreklilik):** Bu izleme eksikliği nedeniyle, 2023 yılında tespit edilen "İhale Süreçleri" bulgusu tam olarak giderilememiş, "Kısmen Yerine Getirilmiş" olarak kalmıştır.

c) **Sonuç 2 (Tekrarlama):** Hataların tekrarını önleyecek iç denetim sistemi çalışmadığı için, 2024 yılında *aynı alanda* (ihale süreçleri) yeni ve farklı hatalar (Bulgu 2a ve 2b) tekrar ortaya çıkmıştır.

Değerlendirme neticesinde, Kurumun personel, ihale ve hatta temel misyon (standartlar) alanlarındaki zafiyetlerinin temelinde, bu hataları proaktif olarak tespit edip yönetime raporlayacak ve düzeltilmesini takip edecek bir iç denetim (izleme) mekanizmasının *fiilen* var olmaması yatmaktadır. Kurum, dış denetim (Sayıştay) raporlarına tepkisel ve kısmi çözümler üretmekte, ancak hataların tekrarını önleyecek sistemik ve önleyici bir iç yapı kuramamıştır.

STRATEJİK SONUÇ VE İLERİYE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Raporun Bütüncül Değerlendirmesi: Çift Yönlü Kurum Portresi

Mesleki Yeterlilik Kurumu 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, mali açıdan güçlü ancak idari ve operasyonel açıdan ciddi zafiyetleri olan çift yönlü bir kurum portresi çizmektedir.

Kurum, bir yanda, gelir yaratma kapasitesi yüksek (%186,77 gelir gerçekleşmesi), 49 Milyon TL faaliyet fazlası üreten ve mali kayıtları Sayıştay'dan "Olumlu Görüş" alan başarılı bir mali yapı sergilemektedir.

Diğer yanda ise, bu mali başarının idari disiplin ve temel misyon alanlarındaki zafiyetleri gölgelemesine izin verilmiş görünmektedir. Kurumun varlık nedeni olan meslek standartlarını güncel tutamaması, en ciddi ve stratejik riski oluşturmaktadır.

Öncelikli Risk Alanları ve Eylem Odakları

Rapor, Kurumun en önemli riskinin "mali" değil, "operasyonel", "yasal uyum" ve "itibar" riski olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, Kurum yönetimi için öncelikli eylem alanları şunlar olmalıdır:

a) **Kök Nedenin Giderilmesi (Zorunluluk):** Kurumun idari hataları sürekli tekrarlamasının temel nedeni olan iç denetim boşluğu derhal giderilmelidir. Bölüm 5'teki "İzleme Standartları" bulgusu doğrultusunda, **"İç Denetim Birimi" acilen aktive edilmeli** ve gerekli iç denetçi istihdamı sağlanmalıdır.

b) **Hukuki Uyumun Sağlanması (Acil Eylem):** Bulgu 1 (Personel) ve Bulgu 2 (İhale) kapsamındaki mevzuata aykırı uygulamalar (özellikle işçi personelin tedviren görevlendirilmesi ve doğrudan temin limit aşımları) derhal durdurulmalı ve tüm idari süreçler ilgili mevzuata (657 S.K., 4734 S.K. ve ilgili yönetmelikler) tam uyumlu hale getirilmelidir.

c) **Temel Misyonun Önceliklendirilmesi (Stratejik Eylem):** Raporun en kritik tespiti olan Bulgu 3 (Standartların güncellenmemesi) için acil bir eylem planı oluşturulmalıdır. Kurumun 2024 yılından devreden **49 Milyon TL'lik olumlu faaliyet sonucu**, öncelikle 5 yıllık yasal süresi dolmuş tüm ulusal meslek standartlarının güncellenmesi için kaynak olarak seferber edilmelidir.

Sonuç olarak, Mesleki Yeterlilik Kurumu, gelir yaratma ve mali yönetim konusunda kaydettiği takdire şayan başarıyı, idari disiplin ve temel misyon faaliyetlerine de yansıtamadığı takdirde, uzun vadede paydaşları (iş dünyası, çalışanlar) nezdindeki meşruiyetini ve itibarını kaybetme riskiyle karşı karşıyadır. 2024 Yılı Sayıştay Raporu, mali başarının tek başına yeterli olmadığını; bu başarının ancak güçlü bir yönetişim, tam yasal uyum ve temel misyonun eksiksiz icrası ile sürdürülebilir hale geleceğini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

2024 YILI SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (SGK) SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

T.C. Sayıştay Başkanlığı tarafından Eylül 2025 tarihinde yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) 2024 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, Kurumun mali yönetimi ve operasyonel bütünlüğü hakkında kritik ve sistemik zafiyetleri ortaya koymaktadır. Raporun analitik değerlendirmesi, SGK'nın 2024 yılı mali tablolarının, temel finansal kontrol sistemlerindeki (özellikle yazılım entegrasyonu) kronik ve köklü arızalar nedeniyle Sayıştay'dan "Şartlı Görüş" aldığını göstermektedir.

Raporun ortaya koyduğu en kritik sonuç, EK 1: Bulgulara İlişkin İzleme Tablosu'nda yer almaktadır. Bu tablo, 2023 yılı Sayıştay Raporu'nda tespit edilen 9 temel ve yapısal bulgunun (yazılım entegrasyonu, icra süreçleri, emanet hesapları ve kira yönetimi dahil) tamamının Kurum tarafından "Yerine Getirilmedi" olarak raporlandığını göstermektedir. Bu durum, SGK'nın karşı karşıya olduğu sorunların "kronik" hale geldiğini ve "kurumsal eylemsizlik" olarak nitelendirilebilecek ciddi bir reform ve uygulama kapasitesi eksikliğini işaret etmektedir.

DENETİM GÖRÜŞÜ VE KURUMSAL YÖNETİM KARNESİ

Sayıştay'ın Nihai Kararı: Şartlı Görüş

Sayıştay denetiminin nihai ürünü olan denetim görüşü, bir kurumun mali tablolarının güvenilirliğine ilişkin en üst düzey beyandır. Raporun 6. Bölümünde Sayıştay, Sosyal Güvenlik Kurumunun 2024 yılı mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" (Kategori A) bölümünde detaylandırılan 7 temel hesap alanı *hariç*, "tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği" kanaatine varmıştır.

Bu "Şartlı Görüş", denetim otoritelerinin verebileceği en ciddi uyarılardan biridir ve mali tabloların *tamamen güvenilir olmadığı* anlamına gelmektedir. Sayıştay, SGK bilançosunun temelini oluşturan alacaklar, gelirler, tahsilatlar ve teminatlar gibi en kritik kalemlerin

doğruluğunun ve tamlığının teyit edilemediğini beyan etmiştir. Bu durum, Kurumun kendi mali durumunu doğru bir şekilde yansıtma kabiliyetine ilişkin temel şüpheler oluşturmaktadır.

İç Kontrol Sistemindeki Kritik Çelişki

Raporun 5. Bölümünde yer alan "İç Kontrol Sisteminin Değerlendirilmesi", ilk bakışta olumlu bir tablo çizmektedir. Sayıştay, Kurumun organizasyon yapısı, risk değerlendirme standartları ve kontrol faaliyetlerinin "büyük ölçüde tamamlanmış" ve "sistemin işleyişine ilişkin gerekliliklerin Kurum tarafından yerine getirildiği" değerlendirmesini yapmıştır.

Ancak bu olumlu *de jure* (kâğıt üzerinde) değerlendirme, raporun hemen bir sayfa sonrasında başlayan ve "Şartlı Görüş"e neden olan 7 adet bulguyla taban tabana zıtlık göstermektedir. İç kontrol sisteminin temel amacı, tam da söz konusu bulgularda sıralanan hatalı alacak takibi, entegrasyon eksikliği, emanetlerin yanlış kullanımı gibi temel mali hataları önlemektir.

Bu 7 kritik bulgunun varlığı, iç kontrol sisteminin *fiiliyatta (de facto)* çalışmadığının veya temel fonksiyonlarını yerine getirmede başarısız olduğunun somut bir kanıtıdır. Bu durum SGK'nın prosedürleri yazılmış, birimleri kurulmuş bir kontrol sistemine sahip olduğunu, ancak bu sistemin operasyonel olarak işlemediğini ve mali bütünlüğü sağlayamadığını göstermektedir.

MALİ DURUM ANALİZİ (2024): HATALI FAALİYET SONUCU VE BÜTÇE

Faaliyet Sonuçlarındaki Muhasebe Hatası

Kurumun 2024 yılı performansını özetleyen Faaliyet Sonuçları Tablosu, 108.276.076.036,23 TL tutarında "olumlu faaliyet sonucu" göstermektedir. Ancak Sayıştay denetimi, bu temel performans göstergesinin dahi hatalı hesaplandığını ortaya çıkarmıştır.

Raporda, "enflasyon düzeltmesi işlemleri sonucunda oluşan farkın Faaliyet Sonuçları Tablosunda yer almadığı, söz konusu hata nedeniyle 2024 yılı olumlu faaliyet sonucunun 3.997.101.507,90 TL fazla olduğu tespit edilmiştir". Yaklaşık 4 milyar TL'lik bu hata, Kurumun en temel mali raporlamasındaki güvenilirlik sorununu pekiştirmekte ve bulguların ciddiyetini desteklemektedir.

2024 Yılı Bütçe Gerçekleşmeleri

Kurumun mali yapısı incelendiğinde, bütçe gerçekleşmelerinin parasal büyüklüğü dikkat çekicidir :

- **Gelir Bütçesi (Tablo 2):** 3.799.457.951.000,00 TL (3,80 trilyon TL) olarak tahmin edilen net bütçe geliri, 4.074.437.216.996,62 TL (4,07 trilyon TL) olarak gerçekleşmiştir.
- **Gider Bütçesi (Tablo 3):** 4.100.501.509.213,46 TL (4,10 trilyon TL) nihai bütçe ödeneğine sahip net bütçe gideri, 3.920.817.076.616,01 TL (3,92 trilyon TL) olarak gerçekleşmiştir.
- **Hazine Yardımı:** Kurum, 2024 yılında Hazine'den 54.509.154.709,00 TL (54,5 milyar TL) Hazine yardımı almıştır.

Bu devasa bütçe rakamları, Kategori A bulguları ışığında değerlendirilmelidir. Özellikle bulgular, bu gelirlerin *nasıl* muhasebeleştirildiğine, alacakların *nasıl* takip edildiğine ve "Alınan Bağış ve Yardımlar" (teşvikler dahil) kaleminin doğruluğuna dair ciddi şüpheler barındırmaktadır. Raporlanan gelirlerin önemli bir kısmı (takipli alacaklar, teşvikler) ya kayda eksik girmekte ya da "emanet" hesaplarında hatalı olarak izlenmektedir.

DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI: MALİ KONTROL VE MUHASEBE SİSTEMLERİNDEKİ ÇÖKÜŞ

Sayıştay'ın "Şartlı Görüş" vermesine neden olan 7 adet bulgusu, SGK'nın mali omurgasındaki sistemik arızaları göstermektedir.

Yazılımlarda Entegrasyonun Sağlanmaması

Tüm mali kontrol krizinin temel nedeni bu bulgudur. Kurumun mali omurgası olan Mali Otomasyon Sistemi Projesi (MOSİP), prim tahakkuklarının (Kurum gelirlerinin ana kaynağı) yapıldığı "Güvence ve İşveren Sistemleri" gibi kritik operasyonel yazılımlar ile entegre değildir.

Bu durum, SGK'nın mali (muhasebe) bölümünün, operasyonel (prim tahakkuk) bölümünün ne yaptığını sistemsel olarak göremediği, "çift başlı" bir yapı yaratmaktadır. Bu tek bir IT bulgusu değil, diğer bulguların doğrudan tetikleyicisidir:

a) **Vadesinde Tahsil Edilemeyen Alacakların İzlenmemesi:** Entegrasyon olmadığı için, vadesinde ödenmeyen ve takibe alınan devasa prim alacakları muhasebeye yansımamaktadır. Rapor, 2024 yılında 169.689.251.928,18 TL alacağın icraya intikal

etmesine rağmen, bu tutarların 121 "Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı"na aktarılmadığını tespit etmiştir. **Sonuç: Kurum bilançosu, varlıklarını (alacaklarını) yüz milyarlarca lira eksik göstermektedir.**

b) **Tahsilatların Emanet Hesaplarında İzlenmesi:** Entegrasyon olmadığı için, bankalar aracılığıyla yapılan tahsilatların hangi borca veya gelire ait olduğu sistem tarafından otomatik olarak eşleştirilememektedir. Bu nedenle tahsilatlar, niteliği araştırılmak üzere geçici 333 "Emanetler Hesabı"na alınmaktadır. Bu hesap, 2024 yılı sonunda 27.514.961.351,92 TL (27,5 milyar TL) gibi devasa bir bakiye vermektedir.

c) **Tecil ve Taksitlendirmelerin Muhasebeye Yansıtılmaması:** Benzer şekilde, son 5 yılda 49.716.832.516,00 TL (49,7 milyar TL) tutarında yeniden yapılandırılan (tecil edilen) alacak, operasyonel sistemlerde takip edilirken, muhasebe kayıtlarına (122/222 nolu hesaplar) yansıtılmamıştır.

Sistemsel Arızaların Operasyonel Etkileri

Bu entegrasyon eksikliği, salt muhasebe hatasının ötesinde, Kurumun operasyonlarını ve nakit akışını doğrudan sabote etmektedir:

- **Emanet Hesapları:** Rapor, tahsilatların "Emanetler Hesabı"nda bekletilmesinin, gelirlerin resmi kayıtlara girmesini geciktirdiğini ve bunun sonucunda "alınması gereken devlet katkısının da gecikmeli olarak tahsil edildiğini" belirtmektedir. **Kurum, kendi IT sistemi ve entegrasyon sorunu nedeniyle devletten alacağı parayı geciktirmekte ve kendi nakit akışını bozmaktadır.**

- **İşveren Emanetleri:** Entegrasyonsuzluğun en çarpıcı sonuçlarından biri budur. "İşveren Sistemi"nde, işverenlerin fazla ödemesi gibi nedenlerle biriken 7.073.237.805,61 TL (7,07 milyar TL) emanet tutarı bulunmaktadır. Bu tutarlar MOSİP'e (muhasebeye) aktarılmamaktadır. Rapor, daha da vahim olarak, bu emanetlerin "icra takibindeki alacaklara mahsup edilmediğini" tespit etmiştir. **SGK, bir yandan bir işverenin 100.000 TL'sini "emanet" hesabında atıl tutarken, diğer yandan *aynı işverenin* 80.000 TL'lik prim borcu için icra masrafı yapmakta ve kaynaklarını son derece verimsiz kullanmaktadır.**

- **Hukukta Terkin:** İş ve trafik kazalarından doğan rücu alacakları (140 "Kişilerden Alacaklar Hesabı"), idari takipten hukuki takibe (HUYAP sistemi) geçerken muhasebe

sisteminden "terkin edilmekte" (silinmekte) ve absürt bir şekilde 630 "Giderler Hesabı"na atılmaktadır. **Bu, bir alacağın hukuki süreç bahanesiyle muhasebesel olarak "yok edilmesi" anlamına gelir. Bu işlem, alacağın hukuki süreçteki takibini imkânsız hale getirir ve bilançoyu yapay olarak "temizler".**

- **Eksik Teşvik Tahsilatı:** Mali sistem o kadar bozuktur ki, Kurum diğer bakanlıklardan alması gereken parayı dahi doğru hesaplayıp tahsil edememiştir. Denetim, 2020-2024 döneminde Hazine ve Maliye Bakanlığından 9.308.024.599,68 TL (9,3 milyar TL) ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından 1.157.729.822,61 TL (1,15 milyar TL) eksik teşvik tutarı tahsil edildiğini tespit etmiştir.

OPERASYONEL BAŞARISIZLIKLAR VE YÖNETİLEMEYEN VARLIKLAR

Sayıştayın muhasebe sorunlarına ilişkin bulguları, gerçek dünyadaki parasal kayıplara ve operasyonel felç durumuna dönüşmektedir.

İcra ve Haciz Süreçlerinin Çöküşü

Muhasebesi bozuk olan alacağın tahsilatı (icrası) da çökmüş durumdadır. "İcra ve Haciz Süreçlerinin Sağlıklı İşlememesi" başlığı altında bu çöküşü detaylandırmaktadır.

Raporda aşağıdaki tabloda yer alan verileri, icra performansındaki dramatik düşüşü göstermektedir:

İcraya İntikal Eden Alacaklar ve Tahsilat Tutarları (Özetlenmiş)

Yıl	İcraya İntikal Eden Alacak (TL)	İcra Yoluyla Tahsil Edilen (TL)	Tahsilat Oranı (%)
2020	9.579.722.685,03	4.685.445.139,78	48,91
2021	2.720.344.819,92	10.659.622.094,56	391,85 (Yapılandırma etkisi)
2022	38.344.828.635,68	10.288.790.711,96	26,83
2023	54.234.508.299,75	22.804.818.965,39	42,05
2024	169.689.251.928,18	53.828.931.545,72	31,72
TOPLAM	**274.568.656.368,56**	**102.267.608.457,41**	**37,25**

2020-2024 yılları arasında icraya intikal eden alacakların ortalama tahsilat oranı %37,25'tir. 2024 yılında bu oran %31,72'ye düşmüştür. Bu başarısızlığın operasyonel nedenleri raporda açıkça belirtilmiştir:

1. **İş Yükü ve Gecikme:** Vadesi geçmiş alacakları icraya aktaran "otomatik icra uygulaması" son yıllarda yılda sadece bir kez (ve genellikle 31 Aralık'ta) çalıştırılmıştır. Bu durum, 2024 borçlarının takibinin 2025'e atılmasına, alacakların tahsil kabiliyetini yitirmesine ve icra birimlerinde ani iş yükü patlamalarına neden olmaktadır.

2. **Tebligat Krizi:** İcra süreçlerinin temel adımı olan "ödeme emri tebliği" dahi yapılamamaktadır. Rapor, 2024 yılında icraya intikal ettirilen dosyaların %66,65'inin (üçte ikisinin) *hâlâ tebliğ edilemediğini* tespit etmiştir. Borçlunun haberi olmayan bir borcun tahsil edilmesi mümkün değildir.

3. **Etkisiz Haciz:** Kurum, haciz işlemlerini alacağı tahsil etmek yerine bir "tehdit" unsuru olarak kullanıyor görünmektedir. Hacizli araçların %92,03'ünde sadece "haciz şerhi" (satılamaz) varken, aracın satışına imkân verecek olan "yakalama şerhi" %6,22'sinde bulunmaktadır. Bu durum, haciz konulan varlıkların nakde dönüştürülmesini engellemektedir.

Bulgu B.5: Prim Borcuna Karşılık Alınan Âtıl Varlıklar

Alacak tahsilatındaki başarısızlık, Kurumu hatalı stratejilere itmiştir. 5510 sayılı Kanun'un Geçici 41. Maddesi kapsamında Kurum, prim borçlarına karşılık kamu kurumlarından ve özel mükelleflerden taşınmaz devralmıştır. Satış amacıyla alınan bu taşınmazların sayısı 1.799 adettir ve toplam alış bedeli 9.698.132.722,10 TL'dir.

Ancak denetim, bu stratejinin tamamen başarısız olduğunu göstermektedir. Bu taşınmazların sadece %3,34'ü (değer bazında) satılabilmiştir. 2024 yılında bu kapsamda 335 adet taşınmaz alınırken, sadece 54 adet taşınmaz satışı gerçekleştirilebilmiştir.

Bu, vahim bir stratejik hatadır. SGK, tahsili zor da olsa nakit olan alacaklarını, *illikvid* (nakde çevrilemeyen) varlıklarla takas etmiştir. "Tahsil kabiliyeti düşük" alacaklar, yerini "satış kabiliyeti düşük" varlıklara bırakmıştır. SGK, bir sosyal güvenlik kurumu iken, istemeden başarısız bir "emlak holding"e dönüşmüş ve bu varlıkların yönetimi ve muhafazası konusunda ek yüklere katlanmak zorunda kalmıştır.

Bulgu B.4: Varlık Yönetimi Zafiyeti ve Kayıp Gelirler (Kiralar)

Kurum, sadece alacaklarını tahsil edememekle kalmamakta, aynı zamanda mevcut varlıklarından gelir elde etmede de başarısız olmaktadır. Kurumun kiraya verdiği taşınmazlarda 15, 28, 33, hatta 47 yıl gibi sürelerle aynı kira sözleşmesinin devam ettirildiği tespit edilmiştir.

Temel sorun, bu sözleşmeler yenilenirken kira bedellerinin "rayiç değer" (piyasa değeri) dikkate alınmadan, genellikle düşük yeniden değerleme oranlarıyla güncellenmesidir. Ayrıca, kira bedelleri artmasına rağmen, sözleşmenin başında alınan ve artık komik kalan "teminat tutarları" da güncellenmemektedir. Bu, doğrudan bir kamu gelir kaybıdır ve Kurumun kendi varlıklarını etkin yönetemediğini göstermektedir.

KAMU HİZMETİNDE PROGRAMATİK ZAFİYETLER (GSS VE SAĞLIK)

Rapordaki bulgular, zafiyetlerin sadece mali alanda kalmadığını, Kurumun temel hizmet misyonları olan Genel Sağlık Sigortası (GSS) ve sağlık hizmet sunucularının denetiminde de ciddi programatik başarısızlıklar yaşandığını göstermektedir.

Bulgu B.11: Özel Hastane Denetiminde Yetersizlik (Sapkın Teşvik Yaratma)

Raporun en çarpıcı bulgularından biri, SGK'nın GSS kapsamındaki vatandaşları özel hastanelerin usulsüz uygulamalarından koruyamamasıdır.

Tespitlere göre, bazı özel sağlık sunucuları (SHS), belirli ameliyatlar için hastaları SGK anlaşması kapsamı dışına çıkarıp "özel hasta" veya "ücretli hasta" adı altında kabul etmektedir. Bu yolla, Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) fiyatlarının çok üzerinde, yasal olarak alabilecekleri ilave ücret tavanını aşan tutarlar tahsil etmektedirler.

Bu usulsüzlüğün temel nedeni, SGK'nın ceza mekanizmasının *caydırıcı* olmaktan çıkıp, kural ihlalini *teşvik eden bir sapkın teşvik (perverse incentive)* yaratmasıdır. Kurum ile SHS arasındaki sözleşmeye göre, hastayı SGK kapsamında kabul etmemenin 2024 yılı cezası maktu 31.692 TL'dir.

Sayıştay'ın rapordaki kendi vaka analizi bu durumu kanıtlamaktadır:

a) **Vaka:** Bir hastanın endometriyozis operasyonu.

b) **Yasal Sınır:** Hastanenin SGK anlaşması kapsamında alabileceği yasal tavan ilave ücret: 15.000 TL.

c) **Usulsüz Uygulama:** Hastane, hastayı SGK dışı "ücretli hasta" olarak kabul etmiş ve 120.000 TL ücret almıştır.

d) **Cezai Risk:** Hastanenin şikâyet üzerine yakalanırsa ödeyeceği ceza: 31.692 TL.

e) **Hastanenin Net Kazancı (Kuralı Çiğneyerek):** 120.000 TL (alınan ücret) - 15.000 TL (vazgeçilen yasal ücret) - 31.692 TL (ceza) = **73.308 TL net kazanç.**

Bu hesaplama, hastanenin kurala uymasının, kuralı ihlal edip cezayı ödemesinden daha maliyetli olduğunu açıkça göstermektedir. SGK'nın denetim ve ceza mekanizması, GSS sisteminin özel sektör denetiminin temelden çöktüğünü ve vatandaşın korunmadığını ortaya koymaktadır.

Bulgu B.6: GSS Prim Tahakkuklarındaki Kaos

Kurumun GSS prim tahakkuk sistemi çelişkilerle doludur. Sistem, hem almaması gereken kişiden prim almaya çalışmakta hem de alması gereken kişiden prim almamaktadır:

1. **Hatalı Tahakkuk:** Yaşlılık aylığı aldığı dönemde GSS primi ödememesi gereken 7.023 kişiye hatalı olarak GSS primi tahakkuk ettirilmiştir.

2. **Eksik Tahakkuk:** Kurum denetmenlerince "sahte sigortalı" olduğu tespit edilip hizmetleri silinen kişilere, bu sigortasız dönemler için zorunlu olan GSS primi tahakkuk ettirilmemiştir.

Bu durum Kurumun veri tabanı bütünlüğünün ve temel program yönetiminin zayıflığını göstermektedir.

Bulgu B.9: İadeli Tıbbi Cihaz Takibindeki Başarısızlık

Bu bulgu "entegrasyon" sorununun fiziksel bir yansımasıdır. Kurum, iade alınmak kaydıyla verdiği (non-invaziv mekanik ventilasyon cihazları, akülü tekerlekli sandalye vb.) tıbbi cihazları takip edememektedir. Tıpkı mali sistemler gibi, cihazların takibinin yapıldığı MOSİP ve MEDULA uygulamaları da birbiriyle uyumsuzdur.

Bu uyumsuzluğun sonucu, binlerce cihazın kayıp olmasıdır. Vefat eden kişiler üzerinde zimmetli görünen cihaz sayısı MOSİP verilerine göre 35.460 adet iken, MEDULA verilerine göre bu sayı 19.747 adettir. Kurum, sadece parasal alacaklarını değil, on binlerce fiziksel varlığını da sistemler arası kopukluk nedeniyle kaybetmiştir.

SONUÇ VE NİHAİ DEĞERLENDİRME: KRONİKLEŞEN SORUNLAR VE KURUMSAL EYLEMSİZLİK

Bu analizin ve Sayıştay raporunun vardığı nihai sonuç, rapordaki tekil bulgulardan daha endişe vericidir. Sorun, sadece 2024 yılında hata yapılmış olması değil, bu hataların bilinmesine rağmen çözülmemiş olmasıdır.

Raporun en kritik bölümü, EK 1: Bulgulara İlişkin İzleme Tablosu'dur. Bu tablo, 2023 yılı Sayıştay Raporu'nda yer alan 9 adet temel bulgunun akıbetini listelemekte ve 2024 yılı itibarıyla tamamı için "Yerine Getirilmedi" kararını vermektedir.

2023'ten devreden ve çözülmeyen bu 9 kronik bulgu, 2024 raporunun da ana iskeletini oluşturmaktadır:

a) **Kira Sözleşmeleri (Rayiç Bedel/Teminat)**
b) **Kurum Alacakları Yazılım Entegrasyonu**
c) **Arsa Payı Karşılığı İnşaat Protokolü**
d) **Taşınmaz Kiralamalarında Kontrol Eksikliği**
e) **Faaliyet Tahsilatlarının Emanette İzlenmesi**
f) **Tecil ve Taksitlendirme Kayıtları**
g) **İcra ve Haciz Süreçleri**
h) **İadeli Tıbbi Cihaz Takibi**
i) **Prim Borcu Karşılığı Alınan Taşınmazlar**

Bu tablo, SGK'daki sorunların teknik veya geçici olmaktan çıkıp, "kurumsal eylemsizlik" veya "reform kapasitesinin yoksunluğu" olarak adlandırılabilecek kronik bir zafiyete dönüştüğünü kanıtlamaktadır.

Nihai değerlendirmede SGK, temel mali altyapısı çökmüş, bu çöküş nedeniyle alacaklarını ve varlıklarını yönetemeyen, ciddi gelir kaybına uğrayan ve temel denetim görevlerinde başarısız olan bir kurum görünümündedir. En endişe verici husus, Sayıştay denetimlerinin bu sistemik

sorunları çözmede (EK 1'in görüldüğü üzere) şu ana kadar etkisiz kalmış olmasıdır. Kurumun acil ve radikal bir müdahaleye, özellikle de raporda belirtilen temel IT entegrasyonunu sağlayacak kesin bir yönetsel iradeye ihtiyacı vardır.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın (ÇSGB) 2024 yılı mali performansı, kamu mali yönetiminin iki temel karakteristiğini bir arada sergilemektedir: Bir yandan devasa boyutlu zorunlu sosyal transferlerin yönetimi, diğer yandan bu transferlerin gölgesinde kalan idari/operasyonel faaliyetlerin sıkı mali disiplin altında yürütülmesi.

Bakanlığın 2024 Yılı Bütçesi, **625.780.424.000,00 TL** Bütçe Başlangıç Ödeneği ile onaylanmıştır. Ancak yıl içinde yaşanan mali gelişmeler ve merkezi bütçe yönetimi kararları doğrultusunda, bütçe ödeneklerinde önemli revizyonlar gerçekleşmiştir. Yıl içi ödenek hareketleri (kurum içi ve kurum dışı aktarmalar, yedek ödenekler ve düşüşler) neticesinde, bütçede **176.205.011.300,00 TL** tutarında net bir azalış meydana gelmiş ve **449.592.559.687,05 TL** Toplam Ödenek seviyesine gerilemiştir.

Bu toplam ödenek üzerinden, yıl sonu itibarıyla **421.348.414.293,73 TL** Bütçe Gideri tahakkuk ettirilmiştir. Yıl sonunda **28.244.145.393,32 TL** tutarında ödenek kullanılmayarak iptal edilmiştir. Bu veriler ışığında, Bakanlığın 2024 yılı bütçe gerçekleşme oranı (Bütçe Gideri / Toplam Ödenek) **%93,72** olarak hesaplanmıştır.

Aşağıdaki tablo, Bakanlığın program bazında bütçe uygulama sonuçlarının icmalini sunmaktadır:

2024 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları İcmali (Program Bazında)

PROGRAM KODU	PROGRAM ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	KULLANILMAYAN ÖDENEK
5	ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	28.678.000,00	28.678.000,00	14.461.663,45	14.216.336,55
7	İSTİHDAM	237.903.710.000,00	335.202.788.118,05	335.086.554.487,35	116.233.630,70
9	SOSYAL GÜVENLİK	385.655.371.000,00	112.305.248.000,00	84.284.220.538,39	28.021.027.461,61
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	2.192.665.000,00	2.055.845.569,00	1.963.177.604,54	92.667.964,46
GENEL TOPLAM		**625.780.424.000,00**	**449.592.559.687,05**	**421.348.414.293,73**	**28.244.145.393,32**

2024 yılı kesin hesabı, Bakanlığın mali yapısının iki farklı ve birbirinden ayrışan bütçe karakteristiğini ortaya koymaktadır:

a) **Transfer Merkezi Fonksiyonu:** Bütçenin ana gövdesi, Bakanlığın kendi operasyonel harcamalarından ziyade, "İstihdam" ve "Sosyal Güvenlik" programları aracılığıyla yönetilen devasa sosyal transferlerden (Hazine Yardımları, Görevlendirme Giderleri) oluşmaktadır. Bu iki program, toplam bütçe giderinin %99,5'ini (419,3 Milyar TL) oluşturmaktadır.

b) **Operasyonel Bakanlık Fonksiyonu:** Bütçenin çok küçük bir kısmı (%0,5), "Yönetim ve Destek" ve "Çocukların Korunması" programları aracılığıyla yürütülen idari ve operasyonel faaliyetleri (personel maaşları, mal ve hizmet alımları, sermaye giderleri) finanse etmektedir.

Bu ikili yapı, bütçe hareketlerinin dinamiklerini de belirlemiştir. Başlangıç ödeneği (625,7 Milyar TL) ile yıl sonu toplam ödeneği (449,5 Milyar TL) arasındaki 176,2 Milyar TL'lik negatif fark, bütçenin statik bir belge olmadığını, aksine yıl içinde merkezi bütçe otoritesi (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı- SBB) tarafından aktif olarak yönetildiğini göstermektedir.

Program Bazında Bütçe Giderleri Cetveli bu yönetimin detaylarını göstermektedir:

- **Sosyal Güvenlik:** Bu programdan kurum içi aktarmalarla 100,5 Milyar TL ve kurum dışı aktarmalarla 172,7 Milyar TL olmak üzere toplam **273,3 Milyar TL** düşülmüştür.

- **İstihdam:** Bu programa kurum içi aktarmalarla 100,6 Milyar TL eklenmiş, kurum dışı aktarmalarla 3,3 Milyar TL düşülmüş; net **97,2 Milyar TL**'lik bir artış sağlanmıştır.

Bu devasa ödenek kaydırmaları, Bakanlığın kendi idari tasarruflarından çok, yasal zorunluluklardaki değişimler ve merkezi maliye politikasının doğrudan bir yansımasıdır.

PROGRAM BAZINDA BÜTÇE ANALİZİ: STRATEJİK ÖNCELİKLER VE PERFORMANS

Bakanlığın bütçesi, politika hedeflerini yansıtan dört ana program etrafında yapılandırılmıştır. Bu programların 2024 yılı performansı, ödeneklerinin neden kaydırıldığı ve harcama

oranlarının gerekçeleri, "Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması" ile birlikte incelendiğinde anlam kazanmaktadır.

İstihdam Programı: Finansman İhtiyacındaki Artış ve Tam Kullanım

2024 Programında bütçenin ağırlık merkezi net bir şekilde İstihdam programına kaymıştır. Programa tahsis edilen 237,9 Milyar TL'lik başlangıç ödeneği, yıl içinde yetersiz kalmış ve net 97,2 Milyar TL'lik artışla 335,2 Milyar TL'ye yükseltilmiştir. Bu devasa ödeneğin **335.086.554.487,35 TL**'si harcanmış, sadece 116,2 Milyon TL'lik sembolik bir tutar iptal edilmiştir. Gerçekleşme oranı **%99,96**'dır. "Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması", bu artışın ve tam harcamanın nedenlerini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Harcamalar Strateji Geliştirme Başkanlığı üzerinden iki ana kalemde yoğunlaşmıştır:

- **Görevlendirme Giderleri (05.01):** Bu kaleme, "3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında İşsizlik Sigortası Fonuna yapılan ödemeler (işveren sigorta devlet prim teşviki)" gerekçesiyle **92,5 Milyar TL** kurum içi aktarma yapılmıştır. Toplam 275,9 Milyar TL'lik ödeneğin tamamına yakını (%99,99) harcanmıştır.

- **Hazine Yardımları (05.02):** "İşsizlik Sigortası Fonuna Devlet Katkısı ödemesi ile Türkiye İş Kurumuna Hazine Yardımları" ihtiyacını karşılamak üzere **7,79 Milyar TL** kurum içi aktarma yapılmış ve 57,7 Milyar TL'lik ödeneğin tamamı (%99,99) kullanılmıştır.

Bu veriler, İstihdam programındaki harcamaların Bakanlığın *disiplinli* harcamasından ziyade, kanunlarla belirlenmiş teşvik ve katkı paylarından kaynaklanan *zorunlu* bir harcama olduğunu göstermektedir. Başlangıç bütçesinin yetersiz kaldığı açıkça görülmüş ve yıl içinde zorunlu harcamayı karşılamak üzere bütçe revize edilmiştir.

Sosyal Güvenlik Programı: 28 Milyar TL'lik Kullanılmayan Ödeneğin Analizi

Sosyal Güvenlik programı, 2024 yılı kesin hesabının en kritik ve en çok sapan kalemidir. Programın 385,6 Milyar TL olan başlangıç ödeneği, yıl içinde 273,3 Milyar TL düşülerek 112,3 Milyar TL'ye indirilmiştir. Bu ödeneğin 84,2 Milyar TL'si harcanmış ve Bakanlığın toplam iptal tutarının neredeyse tamamını oluşturan **28.021.027.461,61 TL**'lik kısmı kullanılmayarak iptal edilmiştir. Programın gerçekleşme oranı %75,05'tir. İlk bakışta %25'lik bir başarısızlık veya verimsizlik gibi görünen bu 28 Milyar TL'lik iptal tutarının nedeni, "Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması"nda net bir şekilde açıklanmıştır: *Bu programın tamamı "Sosyal*

Güvenlik Kurumu finansman açığının karşılanması" için tahsis edilmiştir. Açıklama metni, bu ödeneğin kullanım metodolojisini şu şekilde belirtmektedir: *"...ayrıntılı harcama programına bağlanmaksızın* ***bloke olarak tutulması*** *ve ihtiyaç halinde* ***Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından*** *ihtiyaç miktarı kadar serbest bırakılarak kullanılması nedeniyle* ***Bakanlığımızın tasarrufu olmaksızın*** *kalan ödenek iptal edilmiştir.".*

Bu bulgu, 28 Milyar TL'lik tutarın ÇSGB'nin "harcayamadığı" bir ödenek olmadığını, aksine SBB'nin yıl içinde SGK'nın finansman ihtiyacının öngörülenden daha az olduğuna karar vererek Bakanlığa *hiç serbest bırakmadığı* bir merkezi bütçe rezervi olduğunu kanıtlamaktadır. Bu durum, Bakanlığın %93,7'lik genel bütçe performansını yanıltıcı kılmakta; zira Bakanlığın *fiili* kontrolüne verilen ödenekler üzerindeki harcama oranı %100'e çok yakındır.

Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması Programı

Bütçesi değişmeyen tek programdır (28,6 Milyon TL). Yıl içinde 14,4 Milyon TL harcanmış ve 14,2 Milyon TL iptal edilmiştir. %50,43'lük gerçekleşme oranı ile Bakanlığın en düşük performanslı programıdır. Bu programdaki harcama, Çalışma Genel Müdürlüğü altındaki 07.01 (Sermaye Transferleri) kalemindedir. Düşük harcamanın nedeni "Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması"nda belirtilmiştir: Proje 30 Ocak 2024'te tamamlanmış ve AB Delegasyonu onayı ile 2025'e uzatılmıştır. Yıl içi ödeme ile "ulusal katkı payı ödemesi tamamlandığından" harcama oranı düşük kalmıştır. Bu, bir verimsizlikten çok, projenin tamamlanması ve kalan ödeneğin uzatılan süre için revize edilmesiyle ilgili bir durumdur.

Yönetim ve Destek Programı: Operasyonel Faaliyetler ve Tasarruf Tedbirleri

Bu program, Bakanlığın idari ve operasyonel omurgasını (Personel, Destek Hizmetleri, BT, Teftiş vb.) oluşturur. 2,19 Milyar TL'lik başlangıç ödeneği, net 136,8 Milyon TL'lik bir azalışla 2,05 Milyar TL'ye düşmüştür. Yıl içinde 1,96 Milyar TL harcanmış ve **92,6 Milyon TL** iptal edilmiştir. Gerçekleşme oranı %95,50'dir. Bu program, Bakanlığın "Tasarruf Tedbirleri"nden (2024/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi) doğrudan etkilenen ana alanı temsil etmektedir. 92,6 Milyon TL'lik iptal tutarı, ilerleyen bölümlerde detaylandırılacağı üzere, SBB tarafından bloke edilen veya tedarik sorunları yaşanan mal, hizmet ve sermaye alımlarından kaynaklanmaktadır. Bu programdaki ödenek hareketleri aynı zamanda idari bir yeniden yapılanmayı da yansıtmaktadır. Kesin Hesap Açıklamaları, "Mülga Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığı"nın "Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü" ile

birleştirildiğini göstermektedir. Bu birleşme, Mülga Başkanlığın ödeneklerinin ilgili yeni birime aktarılmasına ve cetvellerde karmaşık ödenek hareketlerine neden olmuştur.

EKONOMİK SINIFLANDIRMAYA GÖRE GİDER ANALİZİ: HARCAMA KARAKTERİ VE MALİ DİSİPLİN

Bütçenin ekonomik sınıflandırması, Bakanlığın *neye* para harcadığını (personel, mal, transfer, yatırım) gösterir. 2024 Kesin Hesabı, harcama karakterinin neredeyse tamamen "Cari Transferler" olduğunu teyit etmektedir.

Aşağıdaki tablo, harcamaların Düzey 1 ve 2 bazında dağılımını ve gerçekleşme oranlarını özetlemektedir.

2024 Yılı Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Gider Gerçekleşmeleri (Düzey 1 ve 2)

KODU	ADI	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	KULLANILMAYAN ÖDENEK	GERÇEKLEŞME ORANI (%)
01	**PERSONEL GİDERLERİ**	**2.400.369.669,00**	**2.385.791.567,73**	**14.578.101,27**	**%99,39**
	01.01 Memurlar	2.033.240.800,00	2.026.082.184,07	7.158.615,93	%99,65
	01.03 İşçiler	208.551.069,00	204.706.794,89	3.844.274,11	%98,16
02	**SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ**	**281.018.400,00**	**279.006.159,48**	**2.012.240,52**	**%99,28**
03	**MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ**	**364.594.400,00**	**328.574.624,73**	**36.019.775,27**	**%90,12**
	03.02 Tüketime Yönelik Mal ve Malzeme Alımları	61.474.400,00	51.355.067,57	10.119.332,43	%83,54
	03.03 Yolluklar	106.897.300,00	92.951.880,79	13.945.419,21	%86,95
	03.05 Hizmet Alımları	170.788.800,00	162.328.250,44	8.460.549,56	%95,05
05	**CARİ TRANSFERLER**	**446.086.601.600,00**	**418.065.431.980,07**	**28.021.169.619,93**	**%93,72**
	05.01 Görevlendirme Giderleri	275.901.308.000,00	275.901.305.485,44	2.514,56	%99,99

KODU	ADI	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	KULLANILMAYAN ÖDENEK	GERÇEKLEŞME ORANI (%)
	05.02 Hazine Yardımları	170.043.772.000,00	142.022.744.491,64	28.021.027.508,36	%83,52
06	**SERMAYE GİDERLERİ**	**144.305.918,05**	**56.240.241,54**	**88.065.676,51**	**%38,97**
	06.01 Mamul Mal Alımları	53.479.286,00	10.265.196,35	43.214.089,65	%19,20
	06.03 Gayri Maddi Hak Alımları	18.855.426,00	1.177.460,27	17.677.965,73	%6,24
	06.07 Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	22.953.900,00	21.923.545,12	1.030.354,88	%95,51
07	**SERMAYE TRANSFERLERİ**	**315.669.700,00**	**233.369.720,18**	**82.299.979,82**	**%73,93**

Baskın Harcama Kalemi: Cari Transferler

Bütçe rakamları Bakanlığın bütçe karakterinin neredeyse tamamen "Cari Transferler" olduğunu doğrulamaktadır. Bu kalem, **418,06 Milyar TL** ile toplam 421,3 Milyar TL'lik bakanlık harcamasının **%99,22'sini** tek başına oluşturmaktadır.

Bu kalemdeki harcama performansı, Bakanlığın genel bütçe performansına eşittir. Kullanılmayan **28,02 Milyar TL**'lik ödeneğin tamamına yakını (28.021.027.508,36 TL), Hazine Yardımları kaleminden kaynaklanmaktadır. Bu, daha öncede belirttiğimiz gibi, SBB tarafından bloke edilen ve Bakanlığın tasarrufunda olmayan SGK finansman açığı ödeneğidir.

Operasyonel Harcamalar: Personel ve Prim Giderleri

Zorunlu ve öngörülebilir nitelikteki operasyonel giderler, planlandığı gibi yüksek gerçekleşme oranlarına sahiptir:

- **Personel Giderleri:** 2,40 Milyar TL'lik ödeneğe karşılık 2,38 Milyar TL harcama ile **%99,39** gerçekleşme sağlanmıştır.
- **SGK Prim Giderleri:** 281 Milyon TL'lik ödeneğe karşılık 279 Milyon TL harcama ile **%99,28** gerçekleşme sağlanmıştır.

Bu kalemlerdeki toplam 16,5 Milyon TL'lik (14,5 Milyon + 2 Milyon) kullanılmayan ödenek, yıl içindeki personel hareketliliği (emeklilik, ayrılma) için normal bir "fire" payı olarak değerlendirilmektedir.

Mali Disiplin ve "Tasarruf Tedbirleri"nin Etkisi: Mal/Hizmet ve Sermaye

Bakanlığın transferler dışındaki operasyonel ve yatırım bütçesi, 2024 yılı mali disiplin kararlarından ve özellikle "Tasarruf Tedbirleri" konulu 2024/7 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nden doğrudan etkilenmiştir. "Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması", düşük harcama oranlarının nedeninin "ihtiyaç olmaması" değil, ödeneklerin *idari kararla bloke edilmesi* veya *tedarik sorunları* olduğunu göstermektedir.

Mal ve Hizmet Alım Giderleri

Bu kalemde gerçekleşme oranı **%90,12** olup, **36 Milyon TL** ödenek iptal edilmiştir. "Açıklamalar" incelendiğinde, bu iptallerin büyük ölçüde tasarruf tedbirleri kapsamında SBB tarafından bloke edilen tutarlardan kaynaklandığı görülmektedir. Aşağıda buna örnek olan bazı ödenek iptallerine yer verilmiştir:

- **Tüketime Yönelik Alımlar:** Destek Hizmetleri Dairesi için "...Tasarruf Tedbirleri... kapsamında Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından bloke uygulanan **7.381.300,00-TL ödenek** iptal tutarına dahildir.".

- **Yolluklar:** Çalışma Genel Müdürlüğü için "...Tasarruf Tedbirleri... kapsamında Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından bloke uygulanan **121.900,00-TL ödenek** iptal tutarına dahildir.".

- **Temsil ve Tanıtma:** Çalışma Genel Müdürlüğü için "...Tasarruf Tedbirleri... kapsamında Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından bloke uygulanan **178.600,00-TL ödenek** iptal tutarına dahildir.".

Sermaye Giderleri ve Sermaye Transferleri

Bakanlığın yatırım ve sermaye harcamalarındaki performansı 2024 yılında belirgin şekilde düşük kalmıştır:

- **Sermaye Giderleri:** Gerçekleşme oranı **%38,97** seviyesinde kalmış; 144,3 Milyon TL'lik ödeneğin **88 Milyon TL**'si iptal edilmiştir.

- **Sermaye Transferleri:** Gerçekleşme oranı **%73,93** olup, 315,6 Milyon TL'lik ödeneğin **82,2 Milyon TL**'si iptal edilmiştir.

Bu düşük performansın temel nedenleri "Açıklamalar" bölümünde üç başlık altında toplanmaktadır:

- **Tedarik Sorunları:** Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün (Kod 10) 06.01 (Mamul Mal Alımları) kaleminde, "...DMO üzerinden alımı planlanan bilişim ürünlerinin tedarikinde yaşanan aksaklık nedeniyle bu kapsamda ayrılan yılı ödeneğinde harcama gerçekleştirilememiştir." Bu nedenle 45,4 Milyon TL'lik ödeneğin **42,3 Milyon TL**'si iptal edilmiştir.

- **İhale Süreçlerinde Gecikme:** Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nın (Kod 20) "Dijital Dönüşüm Projesi" için ayrılan 06.03 (Gayri Maddi Hak Alımları) ödeneği, "...yapılacak ihale sürecinin uzun zaman gerektirmesi nedeniyle... alım işlemleri yıl sonuna yetiştirilememiş... harcama yapılamamıştır." 3,9 Milyon TL'lik ödeneğin tamamı iptal edilmiştir.

- **Verimlilik ve Kurum İçi Çözümler:** Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün (Kod 10) 06.03 (Gayri Maddi Hak Alımları) kaleminde, "...yüksek yazılımların... kurum içi imkanlarla ihtiyacın karşılanması neticesinde öngörülenden daha az ödenek kullanılmıştır." 14,9 Milyon TL'lik ödeneğin **13,7 Milyon TL**'si iptal edilmiştir.

Bu bulgular, tasarruf tedbirlerinin Bakanlığı bir yandan verimlilik artışına (yazılımları kurum içinde geliştirmeye) iterken, diğer yandan dijital dönüşüm (Teftiş Projesi) ve temel donanım (Mamul Mal) alımlarını sekteye uğratarak orta vadeli kapasite gelişimini yavaşlattığını göstermektedir.

KURUMSAL YAPI VE MALİ DURUM ANALİZİ

Kurumsal Harcama Dağılımı

Bakanlığın kurumsal harcama dağılımı, harcamanın ezici bir çoğunluğunun tek bir birimde konsolide olduğunu göstermektedir.

2024 Yılı Kurumsal Sınıflandırmaya Göre Gider Gerçekleşmeleri (Seçilmiş Birimler)

KODU	BİRİM ADI	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	KULLANILMAYAN ÖDENEK
105 23	STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI	446.267.364.100,00	418.181.435.054,73	28.085.929.045,27
105 20	REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI	1.033.671.069,00	1.022.962.583,02	10.708.485,98
105 4	DESTEK HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI	477.252.200,00	463.643.511,38	13.608.688,62
105 30	ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	348.739.664,05	306.845.361,61	41.894.302,44
105 10	BİLGİ TEKNOLOJİLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	155.044.900,00	94.787.773,39	60.257.126,61
105 31	DIŞ İLİŞKİLER VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	341.877.364,00	335.898.302,48	5.979.061,52
BAKANLIK TOPLAMI		**449.592.559.687,05**	**421.348.414.293,73**	**28.244.145.393,32**

Yukardaki tablo, Bakanlığın ikili mali yapısını kurumsal düzeyde teyit etmektedir:

1. **Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB):** 418,1 Milyar TL'lik gideri ile toplam harcamanın %99,2'sini gerçekleştirmiştir. Bu durum, SGB'nin sadece bir idari birim değil, aynı zamanda Bakanlığın tüm transfer ödemelerinin (İstihdam teşvikleri ve SGK açığı) yapıldığı merkezi mali operasyon birimi olduğunu doğrulamaktadır.

2. **En Çok Kullanılmayan Ödenek:** Kullanılmayan 28,2 Milyar TL'lik ödeneğin sorumluluğu da bu ikili yapıya göre dağılmıştır:

    - **Strateji Geliştirme Başkanlığı:** 28,08 Milyar TL (Daha önce açıklandığı üzere, SBB tarafından bloke edilen SGK ödeneği nedeniyle).

    - **Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü:** 60,2 Milyon TL (Daha önce açıklandığı üzere, tedarik ve ihale sorunları nedeniyle).

Bakanlığın Mali Durumu

Kesin Mizan, bütçe giderlerinden farklı olarak, Bakanlığın 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla mali fotoğrafını, yani varlıklarını ve yükümlülüklerini (stok değerlerini) gösterir.

2024 Yılı Kesin Mizan Temel Hesap Bakiyeleri (31.12.2024)

HESAP KODU	HESAP ADI	BORÇ KALANI	ALACAK KALANI
102	BANKA HESABI	99.179.807,68	
104	PROJE ÖZEL HESABI	22.911.596,58	
140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR HESABI	24.222.472,17	
162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER HESABI	103.927.855,43	
320	BÜTÇE EMANETLERİ HESABI		14.810.680,68
333	EMANETLER HESABI		12.848.330,97
500	NET DEĞER HESABI		420.009.939,42
580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI HESABI (-)	364.788.752.787,82	
591	DÖNEM OLUMSUZ FAALİYET SONUCU HESABI (-)	420.942.137.055,59	

Mizan analizi, Bakanlığın mali durumu hakkında şu kritik bilgileri vermektedir:

- **Nakit Varlığı:** Bakanlık yılı banka hesaplarında 99,1 Milyon TL nakit ve proje hesaplarında 22,9 Milyon TL ile kapatmıştır.
- **Alacaklar:** 140-Kişilerden Alacaklar hesabında 24,2 Milyon TL'lik bir bakiye bulunmaktadır. Bu tutar, ağırlıklı olarak personele yapılan fazla veya yersiz ödemeler ile diğer kurum alacaklarını temsil etmekte olup, idari takibi gereken bir kalemdir.
- **Ödeme Verimliliği (Bütçe Emanetleri):** 320-Bütçe Emanetleri hesabı, mali yıl içinde tahakkuk etmiş (gider olarak kaydedilmiş) ancak henüz hak sahibine ödenmemiş borçları gösterir. 2024 yılında 421,3 Milyar TL'lik devasa bir bütçe giderine karşılık, yıl sonuna sadece **14,8 Milyon TL**'lik bir borcun (%0,0035) devretmiş olması, Bakanlığın ödeme verimliliğinin ve mali operasyon hızının *istisnai* düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir.

- **Mali Sonuç:** 591-Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu hesabındaki 420,9 Milyar TL'lik bakiye, Bakanlığın (doğası gereği bir gelir kurumu olmadığı için) faaliyetlerinin ne kadar büyük bir kısmının merkezi bütçeden finanse edildiğini göstermektedir.

Varlık Yönetimi Performansı (Taşınır Mal İcmal Cetveli- Örnek 17)

Bakanlığın bütçe harcamalarının fiziksel varlıklara nasıl dönüştüğü, "İdare Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli" üzerinden analiz edilmiştir. Bu cetvel, Bakanlığın sahip olduğu tüketim malzemeleri (150) ve duran varlıkların (253, 254, 255) stok hareketlerini göstermektedir.

2024 Yılı Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmali (Ana Hesaplar)

HESAP KODU	ADI	GEÇEN YILDAN DEVREDEN	YIL İÇİNDE GİREN	YIL İÇİNDE ÇIKAN	GELECEK YILA DEVREDEN
150	İLK MADDE VE MALZEMELER	7.030.807,38	17.111.070,44	12.320.133,20	11.821.744,62
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	19.281.246,45	6.391.963,79	1.034.947,64	24.638.262,60
254	TAŞITLAR GRUBU	26.124.960,14	16.121.773,31	485.731,84	41.761.001,61
255	DEMİRBAŞLAR GRUBU	145.984.700,07	53.380.297,63	23.847.267,96	175.517.729,74
İDARE TOPLAMI		**198.421.714,04**	**93.005.105,17**	**37.688.080,64**	**253.738.738,57**

Taşınır mal analizi, bütçe verileriyle karşılaştırıldığında şu önemli noktaları aydınlatmaktadır:

1. **Stok Yönetimi:** 150-İlk Madde ve Malzemeler hesabında yıl içinde 17,1 Milyon TL'lik giriş (kırtasiye, temizlik, gıda vb.) ve 12,3 Milyon TL'lik çıkış (tüketim) yaşanmıştır. Yıl sonuna 11,8 Milyon TL stok devretmesi, yaklaşık bir yıllık ihtiyacın stokta tutulduğunu gösterir; bu, kamu kurumları için etkin bir stok yönetimi seviyesidir.

2. **Duran Varlık Girişleri vs. Sermaye Bütçesi:** 2024 yılı içinde giren duran varlıkların (253+254+255) toplamı **75.903.034,73 TL**'dir (6,39 Milyon + 16,12 Milyon + 53,38 Milyon). Bu tutar, 06-Sermaye Giderleri bütçesinden yapılan harcamadan (56.240.241,54 TL) belirgin şekilde *yüksektir*. Bu durum, bazı demirbaş, taşıt ve cihaz alımlarının 03-Mal ve Hizmet Alımları bütçesinden finanse edildiğini, ancak muhasebe gereği varlık olarak kaydedildiğini göstermektedir.

3. **Tasarrufa Rağmen Taşıt Alımı:** Sermaye harcamalarının kısıldığı bir yılda, 254-Taşıtlar hesabına **16,1 Milyon TL**'lik yeni giriş olması, bu alımların "Tasarruf Tedbirleri" genelgesindeki *istisnalar* kapsamında SBB onayı ile yapıldığını göstermektedir.

Bakanlık, 2025 yılına toplam **253.738.738,57 TL** tutarında taşınır varlık stoku ile devretmiştir.

KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ VE NİHAİ DEĞERLENDİRME

2024 yılı kesin hesabının tam anlamıyla değerlendirilmesi, "Karşılaştırmalı Bütçe Giderleri Cetveli" kullanılarak son üç yıllık (2022-2024) eğilimlerin incelenmesini gerektirir.

Üç Yıllık Gider Eğilimleri (2022-2024)

Karşılaştırmalı cetvel, 2023'ten 2024'e geçişte Bakanlığın harcama yapısında yaşanan radikal değişimi ve mali disiplinin etkilerini istatistiksel olarak kanıtlamaktadır.

Karşılaştırmalı Bütçe Giderleri (2022-2024, Temel Ekonomik Kodlar) (Tutar: 1000 TL)

KODU	HARCAMA KALEMİ	2022 YILI (A) BÜTÇE GİDERİ	2023 YILI (B) BÜTÇE GİDERİ	2024 YILI (C) BÜTÇE GİDERİ	DEĞİŞİM (%) (2023/2022)	DEĞİŞİM (%) (2024/2023)
01	PERSONEL GİDERLERİ	632.667	1.239.418	2.385.792	%96	%92
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	99.363	166.265	328.575	%67	%98
05	CARİ TRANSFERLER	122.328.089	213.622.464	418.065.432	%75	%96
06	SERMAYE GİDERLERİ	28.641	60.292	56.240	%111	%-7
07	SERMAYE TRANSFERLERİ	37.189	236.364	233.370	%536	%-1
GENEL TOPLAM		**123.209.589**	**215.484.536**	**421.348.414**	**%75**	**%96**

(Not: Mal ve Hizmet Alım Giderleri %98 artış göstermiştir; bu durum muhtemelen 2023'teki düşük bazdan ve 2024'teki idari birleşmelerden etkilenmiştir.)

Karşılaştırmalı analizin ortaya koyduğu temel bulgular şunlardır:

1. **Zorunlu Harcamalarda Nominal Patlama:** 2023'ten 2024'e geçişte, Bakanlığın ana harcama kalemleri olan 01-Personel Giderleri (%92 artış) ve 05-Cari Transferler (%96

artış), yüksek enflasyonist ortam, maaş ayarlamaları, asgari ücret artışlarının tetiklediği teşvikler ve SGK ödemeleri paralelinde nominal olarak neredeyse iki katına çıkmıştır.

2. **Yatırımlarda Reel Çöküş:** Aynı dönemde, 06-Sermaye Giderleri (Bakanlığın doğrudan yatırımı) **nominal olarak %7 küçülmüştür**. Yüksek enflasyon ortamında yaşanan bu nominal daralma, Bakanlığın yatırımlarında *reel* (enflasyondan arındırılmış) olarak çok daha keskin bir çöküş yaşandığının istatistiksel kanıtıdır. 07-Sermaye Transferleri de benzer şekilde %-1 ile yerinde saymıştır.

Bu tablo 2024 mali yılının özetidir: Bakanlık, zorunlu sosyal transferleri ve personel ödemelerini (Bütçenin %99'u) finanse edebilmek için, kendi idari kapasitesini ve teknolojik yatırımlarını (Bütçenin %1'i) *reel* olarak feda etmek ve keskin bir şekilde kısmak zorunda kalmıştır.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2024 Yılı Kesin Hesabı, kurumun mali yapısının *çift karakterli* olduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur.

Birinci Karakter (Transfer Merkezi): Bütçenin %99'undan fazlası, SGK açıkları ve İstihdam teşvikleri gibi *zorunlu* ve *merkezi olarak yönetilen* "Cari Transferler"den oluşmaktadır. Bu alandaki %99,96'lık (İstihdam) ve %75,05'lik (Sosyal Güvenlik) gerçekleşme oranları, Bakanlığın performansından ziyade, merkezi otoritenin (SBB) ödenek yönetimini yansıtmaktadır. Özellikle Sosyal Güvenlik programındaki 28 Milyar TL'lik "kullanılmayan" ödenek, Bakanlığın bir verimsizliği değil, SBB'nin *bloke ödenek* tasarrufu olarak kayıtlara geçmiştir.

İkinci Karakter (Operasyonel Birim): Bütçenin %1'inden azı, Bakanlığın idari faaliyetleridir. 2024 yılı, bu %1'lik alan üzerinde yoğun bir *mali disiplin* ve "Tasarruf Tedbirleri" yılı olmuştur. Bütçe gerçekleşme oranları, *Bakanlığın fiili kontrolüne verilen* ödenekler bazında %100'e yakındır.

Bakanlık, 2024 yılında operasyonel ve yatırım kapasitesini (özellikle Bilgi Teknolojileri ve sermaye alımları) *reel* olarak daraltmak pahasına, zorunlu sosyal transfer yükümlülüklerini (İstihdam ve SGK) yerine getirmeye odaklanmıştır. Sermaye Giderleri'ndeki %38,97'lik düşük gerçekleşme oranı, Bakanlığın birincil önceliğinin yatırım olmadığını; bu alandaki kısıtlamaların hem "Tasarruf Tedbirleri" kapsamında SBB tarafından idari olarak bloke edilmekten hem de "tedarik/ihale süreçlerindeki" (BT) içsel aksaklıklardan kaynaklandığını

göstermektedir. Bakanlık, 421 Milyar TL'lik harcamaya karşılık sadece 14,8 Milyon TL'lik bütçe emaneti devri ile ödeme operasyonlarında yüksek bir verimlilik sergilemiştir.

4.8. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye'nin sanayi politikalarının geliştirilmesi, teknolojik kapasitenin artırılması ve bölgesel kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi bakımından stratejik öneme sahip bir kurumdur. Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasını sağlamakla yükümlü olan Bakanlığın, 2024 yılına ilişkin Sayıştay Denetim Raporu, mali yönetim, iç kontrol sistemi ve muhasebe süreçlerinde bazı yapısal eksikliklerin sürdüğünü göstermektedir.

Sayıştay denetimi; mali tabloların güvenilirliğini, gelir ve giderlerin mevzuata uygunluğunu ve iç kontrol sisteminin işleyişini değerlendirmiştir. Denetim sonucunda Bakanlığın mali raporlarının "önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği" sonucuna ulaşılmış olsa da, üç temel bulgu dikkat çekmiştir. Bu bulgular; **idari para cezalarının eksik tahakkuku**, **indirimlerin yanlış muhasebeleştirilmesi** ve **proje özel hesabının mevzuata aykırı değerlemesi** konularında yoğunlaşmaktadır.

1. Mali Görünüm ve Faaliyet Sonuçları

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile **78,99 milyar TL** ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde yapılan ödenek ekleme ve aktarma işlemleriyle bu tutar **91,98 milyar TL'ye** yükselmiş, yıl sonu itibarıyla **%96,78 oranında gerçekleşme** ile **89,02 milyar TL** harcama yapılmıştır.

Bakanlığın 2024 yılı **toplam gelirleri 970 milyon TL** olarak kaydedilmiştir. Bunun 499 milyon TL'si vergi gelirlerinden, 47,8 milyon TL'si teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden, 275,8 milyon TL'si diğer gelirlerden oluşmuştur. Ayrıca, Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA II) kapsamında **33,5 milyon avro AB fonu** ve **5,6 milyon avro ulusal katkı** sağlanmıştır.

Faaliyet Sonuçları Tablosu'na göre, Bakanlık 2024 yılında **77,98 milyar TL gider**, **2,03 milyar TL faaliyet geliri** ve **2,43 milyar TL enflasyon düzeltmesi** kaydetmiş, sonuçta **-73,5 milyar TL faaliyet zararı** ortaya çıkmıştır.

2. Denetim Bulguları

Bulgu 1: İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Tam Olarak Yapılmaması

Bakanlığın il müdürlükleri tarafından uygulanan idari para cezalarının tahakkuk kayıtlarının eksik yapıldığı tespit edilmiştir. 2024 yılında toplam **328,8 milyon TL** idari para cezası tebliğ edilmesine karşın yalnızca **161 milyon TL'si** tahakkuk ettirilmiştir.

Bu durum, 5018 sayılı **Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 37, 38 ve 51. maddelerinde** öngörülen tahakkuk esasına aykırıdır. Tahakkuk esasının ihmal edilmesi, gelirlerin doğru dönemde muhasebeleştirilmemesine ve mali tabloların gerçeği yansıtmamasına yol açmaktadır.

Bakanlık, bu sorunun çözümü için 2025 yılı itibarıyla **"e-tahsilat sistemi"**ne tam entegrasyon sağlamış olup, idari para cezalarının artık otomatik olarak muhasebeleştirileceğini beyan etmiştir. Ancak, bu sistemin 2025'te devreye alınmış olması nedeniyle 2024 yılı mali tabloları üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

Bulgu 2: İdari Para Cezalarından Yapılan İndirimlerin Tam Olarak Muhasebeleştirilmemesi

İl müdürlükleri tarafından verilen para cezalarına ilişkin erken ödeme indirimleri (örneğin Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca %25 indirim) tam olarak muhasebeleştirilmemiştir. İndirimli tahsilatlar, doğrudan kasa veya banka hesaplarına kaydedilmiş; **610 "İndirim, İade ve İskontolar Hesabı"** kullanılmamıştır.

Bu durum, gelir ve indirim kalemlerinin şeffaf izlenmesini engellemekte ve mali tabloların doğruluğunu zedelemektedir. Sayıştay, indirim tutarlarının doğru şekilde muhasebeleştirilmesi için gerekli düzeltmelerin yapılmasını önermiştir.

Bulgu 3: Proje Özel Hesabında Kayıtlı Tutarın Değerleme İşleminin Mevzuata Uygun Yapılmaması

Bakanlığın **104 Proje Özel Hesabı** (döviz bazlı AB fonları ve proje kredileri), yıl sonu değerlemesinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz satış kuru kullanılmadan hesaplanmıştır.

31.12.2024 tarihinde hesapta **6,37 milyon Avro** bulunmasına rağmen, doğru değerleme yapılmadığından **yaklaşık 12,95 milyon TL** fark oluşmuştur. Bu durum, **Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 25. maddesine** aykırıdır ve bilanço ile gelir tablosunda hatalı sonuçlara neden olmuştur.

3. İç Kontrol ve Yönetim Sistemi Değerlendirmesi

Mali raporlarda yer alan sapmaların nedenlerinin faaliyet raporlarında yeterince açıklanmadığı, bütçe hedefleriyle gerçekleşmeler arasındaki farklara ilişkin analizlerin eksik olduğu belirtilmiştir.

İç Denetim Birimi'nin 20 kadrosundan 14'ünün dolu olduğu, iç denetim faaliyetlerinin etkin biçimde yürütüldüğü, ancak raporların çıktı odaklı analizlerle daha da güçlendirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

4. Döner Sermaye İşletmesi Denetim Bulguları

2024 yılında 7537 sayılı Kanun ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na **500 milyon TL sermayeli döner sermaye işletmesi kurma yetkisi** verilmiştir. İşletmenin 2024 yılı faaliyetleri sonucunda:

- **Net satış geliri:** 1,57 milyar TL
- **Faaliyet gideri:** 410 milyon TL
- **Net dönem kârı:** 1,038 milyar TL

olarak gerçekleşmiştir. İşletme gelirlerinin büyük kısmı, **belgelendirme, izin verme ve test hizmetleri** gibi fiyatlandırılabilir faaliyetlerden elde edilmiştir.

5. Genel Değerlendirme ve Öneriler

2024 yılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sayıştay Denetim Raporu, önceki yıllara kıyasla mali yönetim ve iç kontrol süreçlerinde belirli ilerlemeler sağlandığını, özellikle gelir tahsilat oranlarının arttığını ortaya koymaktadır. Ancak, muhasebe kayıtlarında süregelen eksiklikler, mali tabloların bütünlüğünü olumsuz etkilemektedir.

Bakanlığın şeffaflık, hesap verebilirlik ve mali disiplin ilkeleri çerçevesinde aşağıdaki alanlarda iyileştirmeler yapması önerilmektedir:

- İdari para cezalarının ve indirimlerinin tamamının elektronik ortamda izlenmesini sağlayan **e-tahsilat sisteminin ülke genelinde eksiksiz uygulanması,**
- Döviz bazlı hesapların değerlemesinde **TCMB satış kurlarının** düzenli olarak kullanılması,
- Faaliyet raporlarında **bütçe hedefi-gerçekleşme farklarına ilişkin detaylı analizlere** yer verilmesi,
- İç denetim kapasitesinin güçlendirilerek **risk odaklı denetim modeline** geçilmesi,
- Organize Sanayi Bölgeleri ve Ar-Ge destek projelerinde **maliyet-fayda analizlerinin** düzenli yapılması.

2024 yılı Sayıştay denetimi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın mali raporlarının genel olarak güvenilir olduğunu, ancak bazı hesap alanlarında sistemsel eksikliklerin devam ettiğini ortaya koymaktadır. İdari para cezalarının tahakkuku, indirimlerin muhasebeleştirilmesi ve proje hesaplarının değerlemesi gibi alanlarda yapılacak iyileştirmeler, mali yönetimin şeffaflığını ve doğruluğunu artıracaktır.

Bu sorunların giderilmesiyle birlikte Bakanlık, kamu kaynaklarının daha etkin, verimli ve hesap verebilir bir biçimde yönetilmesini sağlayarak, Türkiye'nin sanayi ve teknoloji politikalarının uygulanmasında güçlü bir kurumsal yapıya kavuşacaktır.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye'nin üretim kapasitesinin geliştirilmesi, sanayi altyapısının güçlendirilmesi ve teknolojik dönüşümün desteklenmesi açısından stratejik öneme sahip bir kurumdur. 2024 yılı kesin hesabı incelendiğinde, Bakanlığın mali kaynaklarını büyük ölçüde yatırım, destek ve teşvik programlarına yönlendirdiği, ancak bazı kalemlerde ödenek kullanımında dengesizlikler ve planlama zafiyetleri yaşandığı görülmektedir.

Bütçe Dağılımı ve Kullanımı

Bakanlığa 2024 yılı için başlangıçta **78,99 milyar TL** ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde yapılan aktarma ve eklemelerle bu tutar **91,98 milyar TL'ye** yükselmiş, yıl sonu itibarıyla **89,02 milyar TL** harcama yapılmıştır. Harcama oranı %96,8 olarak gerçekleşmiştir. Kullanılmayan ödenek tutarı **yaklaşık 2,96 milyar TL**'dir.

Bütçe dağılımı incelendiğinde:

- **Cari transferler** 50,8 milyar TL ile bütçenin en büyük kalemini oluşturmuştur (%57 oranında pay).
- **Sermaye transferleri** 22,18 milyar TL,
- **Sermaye giderleri** 3,17 milyar TL,
- **Borç verme** 9,49 milyar TL,
- **Personel giderleri** 2,71 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Bu tablo, Bakanlığın kaynaklarının büyük kısmını sanayiye yönelik destek programları, yatırım teşvikleri ve kredi mekanizmalarına yönlendirdiğini göstermektedir.

Program Bazında Bütçe Gerçekleşmeleri

Program bazında bütçe uygulamaları, 2024 yılında kaynak kullanımının ağırlıklı olarak **sanayinin geliştirilmesi ve yatırımların desteklenmesi programına** yöneldiğini ortaya koymaktadır.

- **Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi Programı:** Toplam ödenek 41,4 milyar TL olup bunun **%94'ü (38,9 milyar TL)** harcanmıştır. Bu program, Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), yatırım teşvik belgeleri, teknoloji odaklı sanayi hamlesi ve KOBİ destekleri gibi kalemleri kapsamaktadır.
- **Bölgesel Kalkınma Programı:**

  3,08 milyar TL ödenek tahsis edilmiş, **3,07 milyar TL** harcama yapılmıştır. Harcama oranı %99,8'dir. Bu kalem, Kalkınma Ajansları ve bölgesel teşvik projeleri için ayrılmıştır.
- **Tüketicinin Korunması, Ürün ve Hizmetlerin Güvenliği Programı:** 1,61 milyar TL ödenek verilmiş, **1,56 milyar TL'si** harcanmıştır.
- **Yönetim ve Destek Programı:**

  1,47 milyar TL ödenek ayrılmış, **1,39 milyar TL** harcanmıştır.
- **Program Dışı Giderler:**

44,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu kalem, hazine yardımları ve çeşitli transferleri kapsamaktadır.

Kullanılmayan Ödenekler ve Kaynak Dengesizlikleri

2024 yılı bütçe uygulamalarında **yaklaşık 2,96 milyar TL** kullanılmayan ödenek bulunmaktadır. Özellikle **mal ve hizmet alım giderlerinde (100,2 milyon TL)** ve **sermaye projelerinde (178,5 milyon TL)** tam kapasite kullanım sağlanamamıştır.

Bu durum, bazı yatırım projelerinin gecikmeli yürütülmesi, ihalelerde yaşanan iptaller veya fiziki gerçekleşme oranlarının düşüklüğü ile ilişkilendirilebilir. Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü bütçesinin yaklaşık **%9'u**, Milli Teknoloji Genel Müdürlüğü ödeneğinin ise **%85'i** yıl sonuna kadar kullanılamamıştır.

2024 yılı harcamalarının önemli bir bölümü, sanayi altyapısının güçlendirilmesi, Ar-Ge teşvikleri ve bölgesel kalkınma yatırımlarına yönlendirilmiştir.

- **Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü:** 23,9 milyar TL harcama ile en yüksek gider kalemini oluşturmuştur. Bu tutar, yatırım teşvik belgeleri ve yabancı yatırım desteklerine yöneliktir.

- **Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü:** 12,45 milyar TL harcama gerçekleştirmiştir. OSB altyapı yatırımları, kamulaştırmalar ve kredi destekleri bu kapsamda yer almıştır.

- **Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü:** 5,34 milyar TL kaynak kullanımıyla bölgesel kalkınma projelerini desteklemiştir.

- **Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü:** AB projeleri kapsamında 1,14 milyar TL harcama yapmıştır.

- **Milli Teknoloji Genel Müdürlüğü:** 1,09 milyar TL ödeneğin yalnızca **%14'ü (154,9 milyon TL)** kullanılabilmiştir; bu durum, projelerin planlama veya uygulama aşamalarında aksaklıklar yaşandığına işaret etmektedir.

2024 yılı bütçe gerçekleşmeleri, Bakanlığın genel olarak yatırım ve teşvik odaklı bir politika izlediğini, sanayi üretimi ve bölgesel kalkınma önceliklerine ağırlık verdiğini göstermektedir. Ancak bütçe verileri, bazı temel sorun alanlarını da ortaya koymaktadır:

- **Planlama ve uygulama arasındaki uyumsuzluk:** Bazı projelerde yüksek ödenek ayrılmasına rağmen yıl sonu itibarıyla harcama oranlarının düşük kalması, proje planlama süreçlerinde aksaklık olduğunu göstermektedir.

- **Sermaye giderlerinin azalması:** 2023 yılında 5,3 milyar TL olan sermaye giderleri, 2024 yılında **3,17 milyar TL'ye** gerilemiştir. Bu düşüş, sanayi yatırımlarında fiziki altyapı yatırımlarının hızının azaldığına işaret etmektedir.

- **Cari transferlerin aşırı artışı:** 2023'e göre cari transferler yaklaşık %35 artarak 50,8 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu durum, yatırım yerine nakdi desteklerin ön plana çıktığını göstermektedir.

- **Yeşil ve dijital dönüşüm projelerinde sınırlı ilerleme:** Bakanlığın dijital dönüşüm, yeşil üretim ve sürdürülebilir sanayi politikalarına ilişkin ödenekleri düşük kalmıştır.

Sonuç olarak, 2024 yılı kesin hesabı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın ekonomik büyümeyi ve sanayi kapasitesini artırma hedeflerine kaynak aktarmada güçlü bir eğilim gösterdiğini, ancak **bütçe planlama ve uygulama arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi** gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bakanlığın, 2025 ve sonrası dönemde **yatırım verimliliği, proje tamamlama oranı, yeşil dönüşüm yatırımları ve dijital sanayi altyapısına yönelik kaynak tahsisini** artırması; ayrıca **kullanılmayan ödeneklerin nedenlerinin detaylı analiz edilmesi** önem arz etmektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye'nin üretim, yatırım ve teknoloji politikalarının belirlenmesinde kritik bir role sahiptir. Ancak 2024 yılı kesin hesabı incelendiğinde, Bakanlığın bütçesinin önemli bir kısmının **yatırım ve üretim yerine transfer harcamalarına yöneldiği**, planlanan birçok projenin ise tamamlanamadığı görülmektedir. Bu tablo, hem kamu kaynaklarının etkin kullanılmadığını hem de Bakanlığın stratejik hedefleriyle bütçe performansı arasında ciddi bir kopukluk bulunduğunu göstermektedir.

2024 yılında cari transferler 50,8 milyar TL'ye ulaşmıştır. Ancak bu transferlerin büyük bölümü, hangi kuruluşlara, hangi kriterlere göre ve hangi performans ölçütleriyle yapıldığı konusunda **yeterli açıklama içermemektedir**.

Bakanlık, bütçe raporlarında transferlerin "destek ve teşvik" adı altında toplandığını belirtmekle yetinmiş; bu kaynakların **hangi illere, hangi sektörlere veya hangi büyüklükteki işletmelere** aktarıldığını detaylandırmamıştır.

Bu durum, kamu kaynaklarının **şeffaf, hesap verebilir ve denetlenebilir** bir biçimde kullanılmadığına dair güçlü bir izlenim yaratmaktadır.

Sayıştay denetimlerinde de benzer şekilde, bazı teşvik programlarında "gerçekleşme kriterlerinin belirsizliği" vurgulanmıştır.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ve KOSGEB bütçeleriyle yürütülen bölgesel kalkınma desteklerinde **bölgesel dengesizlikler** sürmektedir.

Kaynakların büyük bölümü yine gelişmiş sanayi bölgelerine yönlendirilirken, az gelişmiş illerdeki projeler düşük bütçelerle sınırlı kalmıştır.

KOBİ'lerin dijital dönüşümünü destekleyen projelere ayrılan pay oldukça sınırlı olup, mikro işletmelerin teknolojiye erişimi açısından kayda değer bir iyileşme sağlanamamıştır.

Bu bağlamda; bütçe kaynaklarının y**atırım ve kalkınmaya yönelik olması gerekirken transfer odaklı bütçe kullanımı kaynakların israfına neden olmaktadır.**

KOBİ'lerin dijital dönüşümüne özel destek programları ayrılmalı, bu projelere somut performans ölçütleri getirilmelidir.

Yeşil dönüşüm ve **yenilenebilir enerji yatırımları** için ayrı bütçe kalemleri oluşturulmalıdır.

Ar-Ge fonları daha geniş tabana yayılmalı, büyük firmalar yerine yenilikçi girişimler öncelikli olmalıdır.

Bölgesel kalkınma kaynakları adil biçimde dağıtılmalıdır.

4.9. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2024 yılına ilişkin Sayıştay denetimi, Bakanlığın mali yönetim, muhasebe süreçleri, alacak kayıtları, taşınır-taşınmaz işlemleri ve tarımsal destek mekanizmalarında süregelen yapısal sorunları bir kez daha gözler önüne sermiştir. Raporun

bütünsel değerlendirmesi, Bakanlığın 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun öngördüğü mali saydamlık, hesap verebilirlik ve güvenilir raporlama yükümlülüklerini yerine getirme konusunda önemli eksiklikler barındırdığını ortaya koymaktadır. Özellikle alacak yönetimi, destek geri dönüşleri, kira ve ecrimisil süreçleri, stok yönetimi ve bazı büyük bütçe kalemlerine ilişkin muhasebeleştirme hataları, kurum içinde etkili bir iç kontrol mekanizmasının henüz tesis edilemediğini göstermektedir.

Sayıştay'ın ilk tespitlerinden biri, çevre idari para cezalarında olduğu gibi Bakanlık bünyesinde de farklı kalemlerden doğan **kişilerden ve personelden alacakların doğru hesaplarda izlenmediği** yönündedir. 140 "Kişilerden Alacaklar" ve 141 "Personelden Alacaklar" hesaplarının hem yanlış kullanıldığı hem de bazı birimlerde hiç kullanılmadığı görülmüştür. Bu durum, özellikle tarımsal destekleme fazladan ödemeleri, fazla yatan maaşlar, iade alınması gereken avanslar ve çeşitli yanlış ödeme düzeltmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Sayıştay, bir kısım alacakların doğrudan gelir hesabına yazıldığını, bir kısmının ise hiç kaydedilmediği için sistemde görünmediğini belirtmiştir. Böyle bir uygulama, alacak yaşlandırma analizlerinin yapılamamasına, tahsilat takibinin sağlıklı yapılmamasına ve sonuç olarak kamu zararına yol açabilecek bir boşluğa sebep olmaktadır. Denetim ayrıca, Bakanlığın bu sorunu önceki yıllarda da tespit ettiği, ancak düzeltme yükümlülüklerinin yerine getirilmediğini vurgulamaktadır.

Raporun en önemli bulgularından biri, **Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün arazi iade işlemleri ve taşınmaz satışlarına ilişkin mali kayıtların eksikliği** ile ilgilidir. Sayıştay, iade edilmesi gereken bazı arazi bedellerinin alacak kaydının hiç yapılmadığını, bazı taşınmaz satış bedellerinin gelir hesaplarına yanlış yansıtıldığını ve düzeltme fişlerinin eksik bırakıldığını tespit etmiştir. Bu durum, Bakanlığın en yüksek parasal hacme sahip faaliyetlerinden biri olan arazi yönetiminde mali raporlamanın gerçeği yansıtmasını engellemekte, ayrıca kamu kaynaklarının izlenebilirliğini zayıflatmaktadır. Rapor; arazi iade işlemlerinde net rakamların belirlenememesinin, hem idari sorumluluk hem de mali saydamlık açısından kabul edilemez olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim bu tür işlemlerde hesap hatalarının milyonlarca liralık sapmalara yol açtığı da belirtilmektedir.

Tarımsal desteklemelere ilişkin bulgular da dikkat çekicidir. **Fazla veya hatalı yapılan destek ödemelerinin geri dönüşlerinin muhasebeleştirilmesinde sistematik hatalar** bulunmaktadır. Sayıştay, bazı geri ödeme tahsilatlarının doğrudan gelir hesaplarına işlendiğini, ancak ilgili alacak kaydının kapatılmadığını; bazı destek geri dönüşlerinin ise hiç

muhasebeleştirilmediğini saptamıştır. Bu uygulama, hem tarımsal desteklerin etkinliğinin ölçülmesini hem de bütçe disiplininin sağlanmasını engellemektedir. Ayrıca denetim, destekleme bütçesinin büyüklüğü dikkate alındığında—ki destekler Tarım Bakanlığı bütçesinin en önemli kalemini oluşturmaktadır—bu tür hataların mali tabloların bütünlüğü üzerinde ciddi kırılmalar oluşturduğunu belirtmektedir.

Bakanlığın stok ve taşınır yönetiminde de ciddi eksiklikler tespit edilmiştir. **Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi'nin birçok birimde mevzuata uygun işletilmediği**, sayım sonuçlarıyla sistemdeki kayıtların uyuşmadığı, bazı depolarda manuel kayıt tutulduğu ve bazı malzemelerin fiili stokta bulunmadığı halde sistemde kayıtlı göründüğü belirlenmiştir. Özellikle hayvan sağlığı ilaçları, afet ekipmanları ve laboratuvar sarf malzemeleri gibi kritik taşınırların gerçek stok seviyelerinin belirlenememesi, Bakanlığın operasyonel kapasitesi açısından doğrudan risk oluşturmaktadır. Bu bulgu, hem 150 sayılı Taşınır Yönetmeliği'ne hem de kamu kaynaklarının etkin kullanılmasını amaçlayan 5018 sayılı Kanuna aykırıdır.

Sayıştay'ın üzerinde durduğu bir diğer önemli başlık, **kira, ecrimisil, mera tahsis ücretleri ve orman ürünleri satış gelirleri gibi kamu alacaklarının tahakkuk ve tahsil süreçlerindeki eksikliklerdir**. Denetim, bazı kira sözleşmelerinde tahakkuk etmesi gereken bedellerin hesaplara yansıtılmadığını, bazı ecrimisil alacaklarının geç tahakkuk ettirildiğini veya hiç tahakkuk ettirilmediğini ortaya koymuştur. Mera tahsis gelirlerinde ise bazı illerde tahsilatların gerçeği yansıtmadığı, bazı borçların zamanaşımına uğradığı ve veri tutarlılığının sağlanamadığı tespit edilmiştir. Bu eksiklikler yalnızca gelir kaybına değil, bütçe gelir kalemlerinin doğruluğuna yönelik risklere de işaret etmektedir.

Raporun dikkat çeken bulgularından biri de Bakanlığın **önceki yıllardan taşınan sorunları çözme konusundaki yetersizliğidir**. Sayıştay'ın izleme tablosu, önceki yıl bulgularının önemli bir bölümünün "yerine getirilmediğini" göstermektedir. Özellikle alacak yönetimi, destek geri dönüşleri ve taşınır kayıtları gibi kritik alanlarda sorunlar kronikleşmiştir. Sayıştay, bu durumun Bakanlık iç kontrol sisteminin yetersizliğine işaret ettiğini ve iç denetim mekanizmalarının yeterince işletilmediğini belirtmektedir. Bulguların yıllardır kapanmaması, yalnızca teknik bir sorun değil, aynı zamanda yönetimsel bir zaafiyet olarak değerlendirilmiştir.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2024 yılı kesin hesap verileri, tarım sektörünün en kritik alanlarında ciddi bütçe yönetim sorunlarının sürdüğüne işaret etmektedir. Kesin hesap tabloları,

yıl boyunca yaşanan **kuraklık**, **su yetersizliği**, **girdi maliyetlerindeki sert artış**, **hayvancılık krizleri** ve **artan ithalat bağımlılığı** gibi sorunlara rağmen Bakanlığın sahip olduğu kaynakların tamamını kullanamadığını göstermektedir. Toplam 310,5 milyar TL ödeneğe karşılık, 305,5 milyar TL harcama yapılmış; tam **4.993.915.986 TL** kaynak yıl sonunda kullanılmadan bırakılmıştır. Tarım gibi doğrudan üretici gelirlerini, gıda fiyatlarını ve ülkenin stratejik güvenliğini ilgilendiren bir alanda 5 milyar TL'ye yakın kaynağın kullanılmaması, bütçe planlaması ile gerçek saha ihtiyaçları arasındaki koordine eksikliğini ortaya koymaktadır.

PROGRAM VE EKONOMİK SINIFLANDIRMAYA GÖRE BÜTÇE GİDERLERİ CETVELİ

KURUMU: 23 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

YILI: 2024

(TL)

KODU	ADI	PERSONEL GİDERLERİ	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	FAİZ GİDERLERİ	CARİ TRANSFERLER	SERMAYE GİDERLERİ	SERMAYE TRANSFERLERİ	BORÇ VERME	TOPLAM
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	702.532.337,32	92.247.605,89	0,00	0,00	0,00	2.997.870,00	161.840.100,00	0,00	959.617.913,21
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	1.329.853.941,31	154.470.053,60	8.597.582,83	0,00	0,00	315.919.078,32	11.911.961,83	0,00	1.820.752.617,89
36	KIRSAL KALKINMA	7.702.458.595,94	952.912.840,54	153.749.723,19	0,00	8.460.745.636,16	733.018.791,73	7.758.000,00	837.583.085,93	18.848.226.673,49
39	TARIM	17.216.271.521,04	2.259.132.180,46	439.822.554,07	0,00	85.955.110.337,15	1.676.881.395,79	477.766.512,70	0,00	108.024.984.501,21
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	12.399.728.327,94	1.523.977.752,43	177.069.299,98	0,00	0,00	1.285.907.729,97	0,00	0,00	15.386.683.110,32
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	2.216.739.243,11	273.858.989,44	218.620.049,75	0,00	0,00	271.978.004,77	0,00	0,00	2.981.196.287,07
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	3.885.929.859,13	516.552.291,84	1.782.871.954,51	0,00	396.424.348,75	2.323.577.175,33	0,00	0,00	8.905.355.629,56
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	0,00	0,00	0,00	0,00	30.281.592.050,00	0,00	118.328.165.002,00	0,00	148.609.757.052,00
	TOPLAM	**45.453.513.825,79**	**5.773.151.714,20**	**2.780.731.164,33**	**0,00**	**125.093.872.372,06**	**6.610.280.045,91**	**118.987.441.576,53**	**837.583.085,93**	**305.536.573.784,75**

PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ CETVELİ

KURUMU: 23 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

YILI: 2024

(TL)

KODU	ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	714.328.000,00	0,00	191.857.000,00	104.750.000,00	0,00	0,00	1.010.935.000,00	959.617.913,21	0,00	51.317.086,79
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	8.500.000,00	0,00	-7.500.000,00	-1.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	1.660.421.000,00	0,00	71.403.200,00	137.312.800,00	0,00	0,00	1.869.137.000,00	1.820.752.617,89	0,00	48.384.382,11
36	KIRSAL KALKINMA	19.811.002.000,00	20.132.536,52	-2.161.769.951,00	1.077.484.246,00	380.525.000,00	4.500.000,00	19.131.873.831,52	18.848.226.673,49	0,00	283.647.158,03
39	TARIM	102.946.957.000,00	460.502.800,39	3.562.628.751,00	1.840.370.438,00	7.000.000,00	28.689.319,64	108.846.148.309,03	108.024.984.501,21	0,00	821.163.807,82
44	TÜKETİCİNİN KORUNMASI, ÜRÜN VE HİZMETLERİN GÜVENLİĞİ VE STANDARDİZASYONU	13.674.483.000,00	29.951.157,87	559.695.600,00	1.391.824.652,00	35.000.000,00	31.950,22	15.690.986.360,09	15.386.683.110,32	0,00	304.303.249,77
48	TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ	2.642.673.000,00	2.574.798,33	265.582.500,00	177.144.920,00	26.995.000,00	1.582.442,29	3.116.552.660,62	2.981.196.287,07	0,00	135.356.373,55
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	11.149.554.000,00	450.389.725,03	-2.481.897.100,00	144.233.200,00	117.360.000,00	38.987.882,50	9.418.627.707,53	8.905.355.629,56	0,00	513.272.077,97
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	130.516.882.000,00	0,00	0,00	-4.645.583.098,00	25.574.930.000,00	0,00	151.446.228.902,00	148.609.757.052,00	0,00	2.836.471.850,00
	Toplam Eklenen Ödenek			8.941.611.605,80	11.259.365.000,00	26.141.810.000,00	73.791.594,65				
	Toplam Düşülen Ödenek			8.941.611.605,80	11.032.827.842,00	0,00	0,00				
	GENEL TOPLAM	**283.124.800.000,00**	**963.551.018,14**	**0,00**	**226.537.158,00**	**26.141.810.000,00**	**73.791.594,65**	**310.530.489.770,79**	**305.536.573.784,75**	**0,00**	**4.993.915.986,04**

Kesin hesap verileri program bazında incelendiğinde, **"Ormanların ve Doğanın Korunması ile Sürdürülebilir Yönetimi"** programında toplam 1.010.095.000 TL ödenek kullanılabildiği, buna karşın **51.317.086 TL** kaynağın harcanmadan kaldığı görülmektedir. 2024'te orman yangınlarının arttığı, hava araçları kapasitesinin yeniden tartışıldığı, yangın sezonunda hem teknik ekipman hem personel eksikliği yaşandığı düşünüldüğünde, 51 milyon TL'lik kullanılmayan ödenek, planlama hatasının ötesinde bir sorun olduğunu göstermektedir. Yangın riskinin arttığı bir dönemde ayrılan kaynağın tam kullanılamaması, orman koruma politikalarının bütçe temelli zayıflığını açıkça ortaya koymaktadır.

"Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi" programında da benzer bir tablo mevcuttur. Su kaynaklarının hızla azaldığı, yeraltı sularının aşırı çekildiği, baraj doluluklarının düşüş gösterdiği bir yılda, programa ayrılan ödenekten **48.384.758 TL** harcanamamıştır. Türkiye'nin birçok bölgesinde sulama birlikleri altyapı eksikliği nedeniyle üreticilere düzenli su veremezken, hidrolojik baskının arttığı bir dönemde bu kaynağın kullanılmaması hem su yönetimi hem de tarımsal üretim açısından kritik bir eksikliktir.

En dikkat çekici bütçe yürütme sorunu ise **"Kırsal Kalkınma"** programında görülmektedir. 2024'te tarımsal üretim maliyetlerinin yükselmesi, genç çiftçi kaybı, kırsalda gelir düşüşü ve üretimden kopuş hızlanırken, programa ayrılan ödenekten **283.647.158 TL** yıl sonunda atıl kalmıştır. Bu kalem; kırsal altyapı, IPARD eş finansmanı, genç çiftçi destekleri, tarımsal makine yatırımları gibi kritik başlıkları içerdiği için, kullanılmayan her kuruş, doğrudan kırsaldaki üreticiye verilmeyen bir destek anlamına gelmektedir.

Bakanlığın idari yapısını güçlendirmesi gereken **"Yönetim ve Destek Programı"** da yüksek oranda harcama yetersizliği olan alanlardan biridir. Programa tahsis edilen ödenekten **513.272.077 TL** harcanmamıştır. Bu tutar, Bakanlığın kendi kurumsal kapasitesi, denetim yapısı, bilgi sistemleri, teknik personel istihdamı ve laboratuvar altyapısı gibi yapısal unsurların geliştirilmesinin ertelenmesine yol açmıştır. Kurumsal kapasitenin zayıf kalması, Sayıştay'ın da belirttiği üzere hem çevre cezalarının tahsilatında hem de tarımsal desteklerde izleme-değerlendirme süreçlerinde ciddi boşluklara neden olmaktadır.

Diğer taraftan **"Tüketicinin Korunması, Ürün ve Hizmetlerin Güvenliği ve Standardizasyonu"** programında **304.104.394 TL**, **"Turizmin Geliştirilmesi"** programında ise **135.563.379 TL** 'nin kullanılmaması dikkat çekicidir. Gıda güvenliğinde artan ithalat, pestisit kalıntıları, taklit-tağşiş skandalları ve üretici-tüketici arasındaki fiyat makasının açıldığı

bir dönemde, tüketici güvenliği için ayrılmış kaynağın tam kullanılamaması, sektör denetimlerinin yetersizliğine işaret etmektedir.

4.10. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Sayıştay'ın 2024 yılı denetimi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın hem mali yönetiminde hem de doğal varlıkların idaresinde süregelen yapısal zafiyetleri net bir biçimde ortaya koymaktadır. Raporda görülen ilk ve en kritik tespit, çevre idari para cezalarının tahakkuk kayıtlarının yapılmaması ve bu nedenle faaliyet alacakları hesap grubunda izlenmemesidir. Çevre Kanunu uyarınca kesilen idari para cezaları kamu geliri niteliğindedir ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereği tahsil edilip edilmediğine bakılmaksızın zamanında muhasebe sistemine kaydedilmek zorundadır. Ancak Sayıştay'ın bulguları, Bakanlığın çevreyi kirleten işletmelere uyguladığı cezaların tamamının değil yalnızca tahsil edilen kısmının kaydedildiğini, tahakkuk kaydı yapılmadığı için yıllık toplam ceza miktarının ve tahsilat oranının dahi hesaplanamadığını göstermektedir. Dahası, denetim raporunda 2023 yılına ilişkin aynı bulgunun "yerine getirilmediği" açıkça belirtilmiş; sorunun süreklilik arz eden yapısal bir eksiklik olduğu tescil edilmiştir.

Raporda yer alan bir diğer önemli bulgu, doğal sit alanları ve günübirlik kullanım bölgelerinin kiralanmasına ilişkin sözleşmelerde hukuka aykırı hükümler bulunmasıdır. Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından pazarlık usulüyle yapılan kiralamalarda, Bakanlık olurlarında yer alan hükümler ile sözleşmeler arasındaki tutarsızlıklar tespit edilmiştir. Bu aykırılıklar, 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili yönetmeliklerde açıkça tanımlanan süreçlerin dışına çıkıldığını göstermekte, doğal alanların korunması gereken kamusal niteliğinin ticari kullanıma dönüştüğü izlenimini vermektedir. Sayıştay'ın aktardığı üzere, bazı sözleşmelere amacına aykırı hükümler eklenmiş; pazarlık usulü, istisnai bir yöntem olması gerekirken neredeyse olağan bir kiralama aracı hâline gelmiştir.

Bakanlığın mali raporlamasında yer alan bulgular ise kurumsal kapasite açısından daha derin bir soruna işaret etmektedir. Sayıştay'ın tespitine göre, Döner Sermaye İşletmesi tarafından Bakanlık adına alınan 237.067.918,22 TL tutarındaki varlık, Bakanlığın bilançosunda doğru hesaplara işlenmemiştir. Bu tutarın 57.480.825,10 TL'si bina alımları ve bakım-onarım gideri, 179.587.093,12 TL'si ise yazılım ve "hak" bedelleridir. Varlıkların önemli bir kısmı 252 – Binalar Hesabı ve 260 – Haklar Hesabında eksik veya yanlış gösterilmiş, bu nedenle 932 ve

933 hesapların dipnotlarında varlık kalemleri hatalı görünmüştür. Bu tür bir eksiklik, mali tabloların doğruluğunu zedelemekle kalmaz; çevresel faaliyetlere yönelik yatırımların izlenebilirliğini, dijital çevre izleme sistemlerinin takibini ve kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığına ilişkin hesap verilebilirliği ciddi biçimde zayıflatır.

Sayıştay, raporun ilgili bölümlerinde bakanlığın bu hataları fark ettikten sonra Muhasebat Genel Müdürlüğüne düzeltme yazısı gönderdiğini, ancak düzeltme işlemlerinin tamamlanıp tamamlanmadığına ilişkin somut kanıt bulunmadığını belirtmiştir. Mali tabloların gerçeği yansıtmaması, özellikle çevre yatırımlarının performans değerlendirmesinde büyük bir belirsizlik doğurmakta; bütçe – çıktı ilişkisini net şekilde analiz etmeyi imkânsız hâle getirmektedir.

Denetim bulguları ayrıca önceki yıllarda tespit edilen eksikliklerin 2024 yılında da çözülemediğini ortaya koymaktadır. İzleme tablosu incelendiğinde, çevre idari para cezalarına ilişkin bulgunun 2023 yılında da yer aldığı, gerekli düzenlemelerin hâlâ yapılmadığı ve bu bulgunun "yerine getirilmediği" açıkça belirtilmiştir. Benzer şekilde, doğal sit alanlarının kiralanmasına dair hukuka aykırılıklar önceki yıllarda da Sayıştay tarafından dile getirilmiş; ancak bu konuda da bir ilerleme sağlanamadığı anlaşılmaktadır.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

PROGRAM VE EKONOMİK SINIFLANDIRMAYA GÖRE BÜTÇE GİDERLERİ CETVELİ

KURUMU: 20 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

YILI: 2024

(TL)

KODU	ADI	PERSONEL GİDERLERİ	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	FAİZ GİDERLERİ	CARİ TRANSFERLER	SERMAYE GİDERLERİ	SERMAYE TRANSFERLERİ	BORÇ VERME	TOPLAM
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	4.743.874.436,49	600.478.202,34	132.184.450,45	0,00	91.060.000,00	140.543.889.108,51	3.430.366.109,00	171.825.000,00	149.713.677.306,79
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	32.376.410,72	0,00	0,00	32.376.410,72
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	0,00	0,00	0,00	0,00	318.831.500,00	0,00	0,00	0,00	318.831.500,00
11	YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16.000.000.000,00	0,00	16.000.000.000,00
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	106.690.653,38	18.202.722,06	1.085.624,24	0,00	0,00	4.161.871.120,60	0,00	0,00	4.287.850.120,28
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	772.889.364,59	94.642.221,64	80.577.649,90	0,00	0,00	265.302.735,42	0,00	0,00	1.213.411.971,55
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	836.824.996,61	105.139.901,36	33.650.789,95	0,00	0,00	34.391.122,00	157.927.002,99	0,00	1.167.933.812,91
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	2.684.913.446,63	333.757.734,43	161.247.275,56	0,00	5.715.060.585,83	165.950.978,76	3.208.840.783,83	0,00	12.269.770.805,14
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	1.074.730.319,96	139.931.932,96	34.531.780,24	0,00	0,00	240.000,00	0,00	0,00	1.249.434.033,16
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	93.835.571,57	10.352.552,04	1.414.874,54	0,00	0,00	32.296.422,53	0,00	0,00	137.899.420,68
37	ORTAÖĞRETİM	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	159.685.355,79	0,00	0,00	159.685.355,79
40	TEMEL EĞİTİM	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.021.205.797,30	0,00	0,00	1.021.205.797,30
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.455.992.405,68	244.626.322,30	822.776.936,01	0,00	179.370.449,79	332.623.418,30	0,00	0,00	3.035.389.532,08
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	0,00	0,00	0,00	0,00	217.126.799.000,00	0,00	7.500.000,00	0,00	217.134.299.000,00
	TOPLAM	**11.769.751.194,91**	**1.547.131.589,13**	**1.267.469.380,99**	**0,00**	**223.431.121.535,62**	**146.749.832.469,93**	**22.804.633.895,82**	**171.825.000,00**	**407.741.765.066,40**

PROGRAM BAZINDA BÜTÇE GİDERLERİ CETVELİ

KURUMU: 20 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

YILI: 2024

(TL)

KODU	ADI	BÜTÇE BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	GEÇEN YILDAN DEVREDEN ÖDENEK	KURUM İÇİ AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	KURUM DIŞI AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YEDEK ÖDENEKTEN AKTARMALARLA EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	YIL İÇİNDE EKLENEN / DÜŞÜLEN ÖDENEK	TOPLAM ÖDENEK	BÜTÇE GİDERİ	ÖDENEK ÜSTÜ GİDER	KULLANILMAYAN ÖDENEK
2	ŞEHİRCİLİK VE RİSK ODAKLI BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ	16.083.879.000,00	124.579.981,63	-80.644.000,00	13.718.922.132,49	0,00	124.188.858.128,48	154.035.595.242,60	149.713.677.306,79	0,00	4.321.917.935,81
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	0,00	0,00	0,00	32.376.414,00	0,00	0,00	32.376.414,00	32.376.410,72	0,00	3,28
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	356.000.000,00	0,00	-31.538.000,00	-909.094,06	0,00	0,00	323.552.905,94	318.831.500,00	0,00	4.721.405,94
11	YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	16.000.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16.000.000.000,00	16.000.000.000,00	0,00	0,00
18	ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, VERİMLİLİĞİ VE ENERJİ PİYASASI	4.039.269.000,00	0,00	218.094.000,00	-75.000,00	1.100.000.000,00	0,00	5.357.288.000,00	4.287.850.120,28	0,00	1.069.437.879,72
19	HAZİNE VARLIKLARININ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN YÖNETİMİ	1.282.655.000,00	0,00	13.440.200,00	-12.279.477,00	70.000.000,00	0,00	1.353.815.723,00	1.213.411.971,55	0,00	140.403.751,45
20	ORMANLARIN VE DOĞANIN KORUNMASI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ	1.323.162.000,00	14.476.877,40	18.210.400,00	-67.021.900,00	0,00	6.200.000,00	1.295.027.377,40	1.167.933.812,91	0,00	127.093.564,49
21	SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	10.043.870.000,00	13.304,50	-203.314.300,00	-45.505.343,60	0,00	2.989.522.000,00	12.784.585.660,90	12.269.770.805,14	0,00	514.814.855,76
22	YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ	1.291.954.000,00	0,00	24.175.500,00	-550.000,00	0,00	0,00	1.315.579.500,00	1.249.434.033,16	0,00	66.145.466,84
24	TOPRAK VE SU KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİ	135.579.000,00	0,00	10.036.200,00	-2.755.000,00	0,00	0,00	142.860.200,00	137.899.420,68	0,00	4.960.779,32
37	ORTAÖĞRETİM	0,00	0,00	0,00	159.685.424,00	0,00	0,00	159.685.424,00	159.685.355,79	0,00	68,21
40	TEMEL EĞİTİM	0,00	0,00	0,00	1.021.402.528,58	0,00	0,00	1.021.402.528,58	1.021.205.797,30	0,00	196.731,28
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	1.444.987.000,00	462.170.725,36	31.540.000,00	-2.851.375,00	936.000.000,00	1.245.000.000,00	4.116.846.350,36	3.035.389.532,08	0,00	1.081.456.818,28
99	PROGRAM DIŞI GİDERLER	219.740.028.000,00	0,00	0,00	0,00	7.500.000,00	0,00	219.747.528.000,00	217.134.299.000,00	0,00	2.613.229.000,00
	Toplam Eklenen Ödenek			1.963.109.100,00	15.006.418.099,07	2.113.500.000,00	128.429.580.128,48				
	Toplam Düşülen Ödenek			1.963.109.100,00	205.978.789,66	0,00	0,00				
	GENEL TOPLAM	**271.741.383.000,00**	**601.240.888,89**	**0,00**	**14.800.439.309,41**	**2.113.500.000,00**	**128.429.580.128,48**	**417.686.143.326,78**	**407.741.765.066,40**	**0,00**	**9.944.378.260,38**

2024 yılı kesin hesabı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı açısından sadece teknik bir mali tablo değil; aynı zamanda Türkiye'nin kentleşme, deprem sonrası yeniden yapılanma, iklim krizi ve çevre yönetimi konularında nasıl bir yol izlediğini gösteren siyasi bir röntgen filmi niteliğinde. Rakamlar dikkatle incelendiğinde, Bakanlığın yıl içinde kullanımına sunulan toplam 417,7 milyar TL ödeneğe karşılık 407,7 milyar TL harcama yaptığı, yani yaklaşık 9 milyar 944 milyon TL'lik kaynağın yıl sonunda hiç kullanılmadan Hazine'ye döndüğü görülüyor. Yüksek enflasyon, deprem sonrası ağır finansman ihtiyacı, derinleşen su ve iklim krizinin yaşandığı bir yılda bu büyüklükte bir kaynağın atıl kalması, ekonomi yönetimi açısından "tasarruf" değil, doğrudan yönetim kapasitesi sorunu anlamına geliyor. Klasik bütçe tekniğiyle bakıldığında kullanılmayan ödenek oranı toplam ödeneğin yaklaşık %2,4'üne denk geliyor; ancak hangi programlarda, hangi risk alanlarında bu kaynağın kullanılmadığına baktığımızda problem çok daha büyüyor.

Örnek olarak, Bakanlığın ana omurgasını oluşturan "Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi" programı. 2024 yılında bu programın toplam ödeneği 154 milyar 35 milyon 595 bin TL, fiili harcaması ise 149 milyar 713 milyon 677 bin TL olarak gerçekleşmiş; 4 milyar 321

milyon 918 bin TL ise yıl sonu itibarıyla kullanılmamış. Yani 6 Şubat depremlerinin üzerinden bir yıl geçmiş, yüz binlerce insan hâlâ kalıcı konuta erişememiş, deprem bölgesinde altyapı ve sosyal rehabilitasyon eksikleri sürerken, afet yönetimi programının tek başına toplam kullanılmayan ödeneğin yaklaşık %43,5'ine sahip olduğu bir tabloyla karşı karşıyayız. Borçlanıp faiz ödediğimiz, dolaylı vergilerle vatandaşa yük bindirdiğimiz bir yılda, afet programında milyarlarca liranın masada bırakılması ne iktisadi akılla ne de kamu yararıyla bağdaşır.

İkinci büyük odak, Türkiye'nin geleceğini belirleyecek enerji, iklim ve doğal varlıklar alanı. Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası programında 2024 yılı toplam ödeneği 5 milyar 357 milyon 288 bin TL, harcama 4 milyar 287 milyon 850 bin TL, kullanılmayan ödenek ise 1 milyar 69 milyon 438 bin TL. Yani enerji fiyatları, dışa bağımlılık ve yenilenebilir dönüşümün en yoğun tartışıldığı bir yılda bu programdaki ödeneğin yaklaşık %20'si hiç kullanılmamış durumda.

Çevre ve iklim boyutuna geçtiğimizde "Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği" programı için 2024'te toplam 12 milyar 784 milyon 586 bin TL ödenek ayrılmış, bunun 12 milyar 269 milyon 771 bin TL'si harcanmış; 514 milyon 815 bin TL ise kullanılmamış. Kağıt üzerinde "iklim değişikliğiyle mücadele, hava kalitesi, atık yönetimi, su ve toprak kirliliğiyle mücadele" gibi kritik başlıkların finansmanı için ayrılmış bu kaynağın yarım milyar liralık kısmının atıl kalması, Emisyon Ticaret Sistemi'nin hazırlık sürecinde olduğumuz, sanayi ve belediyelerin uyum yatırımları için desteğe en çok ihtiyaç duyduğu bir dönemde ciddi bir tutarsızlıktır.

4.11. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın 2024 yılı Sayıştay Denetim Raporu, ülkenin ulaştırma ve haberleşme omurgasını yöneten bir kurumun mali yönetiminde hâlâ kapanmayan yapısal açıklar bulunduğunu gösteriyor. Başlangıç ödeneği **369,1 milyar TL** olan bütçe yıl içinde revizyonlarla **377,7 milyar TL**'ye çıkmış; yıl sonu harcaması **345,7 milyar TL** olmuştur (ödenek kullanım oranı %91,5). Dağılımın omurgası **sermaye transferleri** (**150,3 milyar TL**) ve **cari transferlerdir** (**112,8 milyar TL**); **sermaye giderleri** ise **79,6 milyar TL**'de kalmıştır. Personel ve SGK primleri toplamı yaklaşık **2,85 milyar TL**, mal-hizmet alımları ise sadece **160,7 milyon TL**'dir. Bu yapı, "yatırımı doğrudan yapmak" ile "kaynağı başka yerlere aktarmak" arasındaki tercihin hâlâ transfer tarafında ağır bastığını düşündürmektedir.

Raporun iç kontrol ve muhasebe başlıklarında ortaya çıkan hatalar, rakamların arka planındaki zafiyeti somutlaştırıyor: **tecilli/tehirli alacakların 122-222 hesaplarda izlenmemesi** (Bulgu 1), **geçici kabulü yapılmış metro araçlarının 258'te bekletilip 254 Taşıtlar'a aktarılamaması** (Bulgu 2), **kamulaştırılan arazi-arsaların 250 yerine 258'te tutulması** ve **tahsisli taşınmazların kayıtlarında 560,7 milyar TL'lik devasa uyumsuzluk** (250/251/252 ile 500.12 yardımcı hesabı arasında) (Bulgu 3), **yazılım/lisans gibi maddi olmayan varlıkların 260 yerine doğrudan giderleştirilmesi** (Bulgu 4), **müşavirlik ödemelerinin 258'e yazılması** (Bulgu 5). "Diğer bulgular" arasında **Bakanlık spor kulübü tesis giderlerinin bütçeden karşılanması**, **bazı yapım ve hizmet ihalelerinde dokümana aykırı hükümler**, **alacakların takibinden sorumlu bir birim olmaması** ve **fesih sonrası sigorta işlemlerinin yapılmaması** da yer alıyor. Bu durum, "hesap planı var ama planlı hesap yok" duygusunu güçlendirmektedir.

Gelir tarafında ise Bakanlığın **Evrensel Hizmet Gelirleri** kapsamında **7,89 milyar TL**, **Evrensel Posta Hizmeti Geliri** kapsamında **1,29 milyar TL** elde ettiği; faaliyet gelirleri-giderleri dengesi enflasyon düzeltmesiyle **-108,1 milyar TL** sonuç verdiği görülmektedir. Burada da soru nettir: Evrensel hizmet adıyla toplanan kaynaklar, evrensel kaliteye dönüşüyor mu? Yoksa ağdaki boşlukları kapatmak yerine muhasebede "geniş bant" mı açıyor?

- **Kaynak dağılımı şeffaf sonuç üretmiyor.** Sermaye **transferleri**nin, **sermaye giderlerini** sistematik biçimde geride bırakması; "yatırımı kendin yapmak" yerine "kaynak aktarmayı tercih etme" refleksinin sürdüğünü gösteriyor. Bu yaklaşım, yatırımın kalitesine ve kamuya bedeline ilişkin **ölçülebilir performans** beklentisini zayıflatmaktadır.

- **Muhasebe disiplini kırılgan.** Taşınır-taşınmaz ve maddi/maddi olmayan varlık kayıtlarındaki hatalar yalnızca teknik ayrıntı değildir; mali tabloların **doğruluğu ve güvenilirliği** üzerinde doğrudan risk üretir. 500.12 ile 250/251/252 arasındaki **yüz milyarlar düzeyindeki uyumsuzluk**, kamunun mal varlığını sağlıklı izleyemediğine işarettir.

- **İç kontrol zayıflıkları politika riskine dönüşüyor.** Tecilli/tehirli alacakların takipsizliği, müşavirlik ödemelerinin hatalı sınıflandırılması ve ihalelerde dokümana aykırı hükümler; kamu zararına ve gecikmiş projelere zemin hazırlar. Bu tablo, "inşaata hız, hesapta yavaşlık" çelişkisini güçlendirmektedir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, ülkenin büyüme iddiasının taşıyıcı kolonuysa, kolonun demiri **şeffaflık ve hesap verebilirlik** olmalıdır. Transfer ağırlığını azaltıp **sermaye giderlerinde** nitelikli, zamanında ve performans şartlı yatırımı öne almak; taşınır-taşınmaz envanterini **tam ve doğru** muhasebeleştirmek; evrensel hizmet gelirlerini **ölçülebilir çıktı** ile eşlemek ve denetim bulgularını **takvimli düzeltme planı** ile kapatmak zorunludur. Aksi halde bütçe büyür, **hesap hataları da projelerle birlikte büyür**; yol uzar, vatandaşın güveni kısalır.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın 2024 yılı kesin hesap raporu, ülkemizin kamu kaynaklarının yönetiminde ciddi sorunlar olduğunu gözler önüne sermektedir. Sermaye giderlerinde **17,9 milyar TL**, sermaye transferlerinde ise tam **9,05 milyar TL** kullanılmamış olması ve giderlerin dağılımı ile ödeneklerin kullanım oranları incelendiğinde, kaynakların etkin ve verimli bir şekilde değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, halkımızın vergilerinin israf edilmesi riski doğurmakta ve ülkemizin kalkınma hedeflerini sekteye uğratmaktadır. Bu kadar büyük kaynak, bakanlığın elinde atıl kalabiliyorsa, ülkemiz neden hâlâ altyapı eksiklikleriyle boğuşmaktadır?

Öncelikle, ödenek kullanımında ciddi dengesizlikler göze çarpmaktadır. Rapora göre, sermaye giderleri için ayrılan **97,5 milyar TL** ödeneğin yaklaşık **17,9 milyar TL'si** kullanılmamışken, sermaye transferleri için ayrılan **159,3 milyar TL'nin 9,05 milyar TL'si** de aynı şekilde atıl kalmıştır. Kamu yatırımlarında bu denli büyük meblağların kullanılmaması, planlama eksikliğini işaret etmektedir. Örneğin, sermaye transferlerinde "kurum, işletme ve hane halkına yapılan transferlerde" yaklaşık **6 milyar TL'lik** ödenek kullanılmamış olup, bu kalemlerin daha detaylı incelenmesi zorunlu hale gelmiştir.

Bunun yanında, bazı kalemlerde kaynakların adaletsiz dağılımı dikkat çekmektedir. Örneğin, program bazında incelendiğinde, demiryolu ulaşımı için ayrılan **93 milyar TL'nin 78,6 milyar TL'si** kullanılmış olsa da kombine taşımacılık ve lojistik gibi stratejik önemi olan alanlarda sadece **86,5 milyon TL** harcama yapılmıştır. Bu durum, bakanlığın kaynakları dengeli bir şekilde dağıtmak yerine, belli alanlara yoğunlaşarak çeşitliliği ihmal ettiğini göstermektedir. Oysa ülkemizin ulaştırma alanındaki rekabet gücünü artırmak için kombine taşımacılık ve lojistiğe daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir. Taşımada modal dengeyi gözetmeyen, iş yapmayı bilmeyen bir anlayışla ulaşımı ve lojistiği geleceğe taşıyamayız.

Hizmet alım giderlerindeki yüksek âtıl kapasite ise başka bir dikkat çekici konudur. Hizmet alım giderleri için ayrılan **3,65 milyar TL** ödeneğin yalnızca **160,7 milyon TL'si** kullanılmış, geri kalanı âtıl kalmıştır. Bu, kamu-özel sektör iş birliklerinde ya da projelerin zamanında tamamlanmasında ciddi sorunlar yaşandığını işaret etmektedir. Hizmet alımlarında planlama eksikliği, kamunun yüklenicilere olan güvenilirliğini zedeleyebilir ve gelecekteki projelerde ek maliyetlere yol açabilir.

Ayrıca, raporda şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından eksiklikler bulunmaktadır. Bütçenin ekonomik sınıflandırmalara göre detaylı bir şekilde verilmiş olmasına rağmen, harcamaların sonuçlarına dair somut performans göstergelerine yer verilmemiştir. Bu, yapılan harcamaların kamuya ne derece fayda sağladığının ölçülmesini zorlaştırmaktadır. Halkın ödediği vergilerin karşılığında ne elde ettiği konusunda belirsizlikler vardır.

Son olarak, geçmiş yıllardan devreden ödeneklerin büyüklüğü dikkat çekmektedir. 2024 yılında geçen yıldan devreden **7 milyar TL'nin** yanı sıra, **yaklaşık 3,8 milyar TL** yedek ödenek de kullanılmamıştır. Bu, mevcut kaynakların doğru zamanda ve doğru alanlara yönlendirilemediğini göstermektedir. Bu kadar büyük miktarda kaynak kullanılamıyorsa, planlamadaki eksikliklerin bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

Özetle, 2024 yılı kesin hesap raporu, kaynakların etkin yönetilemediğini ve kamu maliyesinin daha sıkı bir şekilde denetlenmesi gerektiğini göstermektedir. Bakanlık, daha şeffaf ve hesap verebilir bir bütçe yönetimi benimsemeli, kaynak israfını önleyecek adımları atmalıdır. Halkın refahını artıracak somut yatırımlara yönelmek, gelecekte benzer kayıpların önüne geçilmesi için elzemdir.

4.12. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2024 raporu, bütçe mimarisinin ağırlığını "günlük işletme"ye verdiğini, yatırımı ise sınırlı tuttuğunu gösteriyor. Başlangıç ödeneği **48,32 milyar TL** iken yıl içi düzeltmelerle **40,88 milyar TL**'ye inmiş; yıl sonu harcaması **38,18 milyar TL** olmuştur (kullanım oranı **%93**). Merkez harcaması **32,11 milyar TL** iken, MAPEG, MTA ve TENMAK'a ayrılan **8,40 milyar TL** transferin **%72,19**'u (6,07 milyar TL) gerçekleşebilmiştir; özellikle **MAPEG'te gerçekleşme %38**, **TENMAK'ta %52**'de kalmıştır. Bu tablo, bağlı/ilgili

kuruluşlara yüksek kaynak taahhüt edilirken projelerin sahada aynı hızla ilerlemediğini düşündürmektedir.

Ekonomik sınıflamada resim daha net: **Mal ve hizmet alımları 26,78 milyar TL** ile toplam harcamanın açık ara en büyük kalemi; bunun da **26,63 milyar TL'si "Genel Aydınlatma"** gideridir. **Cari transferler 8,21 milyar TL**, **sermaye transferleri 2,15 milyar TL** iken, Bakanlığın kendi **sermaye gideri sadece 53,38 milyon TL**'de kalmıştır. Personel (**867,4 milyon TL**) ve SGK primi (**108,6 milyon TL**) toplamı bile, aydınlatma faturasının yanında küçük kalmaktadır. Bu dağılım, "yatırımı doğrudan yapmak" yerine "işletme giderini karşılamak" ekseninin ağır bastığını teyit etmektedir.

Yatırım programı verileri de aynı yönde: 2024'te yatırımlar için ayrılan toplam **90,63 milyon TL** ödeneğin **%58,89**'u harcanmıştır. **Enerji sektörü projelerinde gerçekleşme %61,47** iken, **kamulaştırmada %14,8**'de kalınmıştır. Bu oranlar, proje olgunlaştırma ve kamulaştırma takvimlerinin hâlâ yatırımın zayıf halkası olduğunu göstermektedir.

Mali tablolar tarafında gelir-gider dengesi serttir: **Gider 38,21 milyar TL**, **brüt gelir 12,56 milyar TL**, **ret-iade sonrası net gelir 11,97 milyar TL**; enflasyon düzeltmesi dâhil **dönem faaliyet sonucu -26,20 milyar TL**'dir. Gelirin ana kaynağı "diğer gelirler" başlığıdır; vergi/teşebbüs payı sınırlı kalmıştır. Bu yapı, Bakanlığın bütçesini doğrudan yatırım/gelir yaratma aracı olmaktan çok **sistem maliyeti**ni üstlenen bir "geçiş bütçesi"ne dönüştürmektedir.

Sayıştay'ın iç kontrol ve denetim görüşü bu yıl olumludur; mali rapor ve tabloların "tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir" olduğu ifade edilmiştir. Bu olumlu görüş, muhasebe/raporlama zemininin toparlandığını gösterse de **bütçe tercihleri**nin yarattığı politika sorunlarını ortadan kaldırmamaktadır.

- **Aydınlatma gideri bütçeyi gölgede bırakıyor.** 26,6 milyarlık genel aydınlatma, neredeyse tüm mal-hizmet kalemini yutuyor; aynı yılın sermaye gideri 53 milyon TL'de kalıyorsa, bu tercih ülkenin enerji dönüşümünü erteleyen bir konfor alanına işaret eder. Yolu aydınlatıyoruz ama **enerji geleceğini** karartıyoruz.

- **Bağlı kuruluşlara yüksek ödenek, düşük gerçekleşme.** MAPEG'te %38, TENMAK'ta %52 gerçekleşme, proje yönetimi ve satın alma takvimlerinin zayıf olduğuna işaret eder; ödenek var, ilerleme sınırlı. Bu gecikmeler enerji arz güvenliği ve madencilikte politika riskidir.

- **Yatırım yerine işletme odaklı kompozisyon.** Cari/işletme ağırlığı büyürken, kamulaştırma ve çekirdek yatırım kalemleri düşük gerçekleşiyor; bu, "bugünü çevirmek" için yarının kapasitesinden fedakârlıktır.

- **Büyük açık, küçük kaldıraç.** -26,2 milyarlık faaliyet sonucu; harcamanın etkiyle değil **maliyetle** büyüdüğünü gösterir. Bu, yatırımın çarpan etkisini zayıflatan bir bütçe tasarımıdır.

Aydınlatma maliyetini **hedefli tasarruf** ve **verimlilik projeleri**yle kademeli düşürmek; sermaye giderlerini **şebeke modernizasyonu, depolama, yerli ekipman ve AR-GE** lehine artırmak; bağlı kuruluş transferlerini **zaman-maliyet-kapsam** performans şartlarına bağlamak; yatırım programında **kamulaştırma-proje olgunlaştırma** süreçlerini hızlandırmak artık zorunludur. Sayıştay'ın olumlu görüşü kıymetlidir; şimdi bu zemini **yatırım kalitesini yükselten** bir bütçe mimarisine çevirmek gerekir. Aksi halde bütçe büyür, **enerji dönüşümü** yerinde sayar.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2024 yılı bütçe uygulama sonuçları, kamu kaynaklarının yönetiminde ciddi planlama ve uygulama sorunlarına işaret etmektedir. Hem bütçe ödeneklerinin kullanım oranları hem de harcama kalemlerindeki dengesizlikler, enerji ve doğal kaynakların verimli yönetimi konusundaki endişeleri artırmaktadır.

2024 bütçe kesin hesap raporu, hükümetin enerji yönetimindeki beceriksizliğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Ülkenin enerji güvenliği tehdit altındayken, 37 milyon TL gibi bir kaynak kullanılamamıştır. İklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik gibi hayati meselelerde 1,37 milyon TL ayrılan bütçenin yalnızca 832 bin TL'si harcanmış; bu yalnızca bir ihmal değil, bir aymazlıktır!

Öncelikle, bütçe başlangıç ödeneği ile fiili harcamalar arasındaki farklar, kaynakların planlanan şekilde kullanılmadığını göstermektedir. Örneğin, Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası programına ayrılan 4,15 milyar TL'lik ödeneğin yalnızca 4,11 milyar TL'si harcanmıştır; kalan 37,3 milyon TL kullanılmamıştır. Enerji arz güvenliği gibi stratejik önemi yüksek bir alanda yapılan uygulamaların daha fazla kaynağa ihtiyacı vardır.

İklim değişikliği ve çevre yönetimi konusundaki ihmaller de raporda açıkça görülmektedir. Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği başlığı altında sadece 832 bin TL harcama yapılmış,

başlangıç ödeneği olan 1,37 milyon TL'nin büyük kısmı kullanılmamıştır. Bu durum, Türkiye'nin çevresel sürdürülebilirlik ve iklim kriziyle mücadelede yeterince çaba göstermediğini ortaya koymaktadır.

Bir diğer husus ise, yerel yönetimlere yapılan transferlerin büyüklüğü olmuştur. Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi programına ayrılan 26,88 milyar TL'nin neredeyse tamamı harcanmıştır. Ancak bu harcamaların etkinliği ve somut sonuçlarıyla ilgili detaylı bilgilere açık kaynaklarda ulaşmak mümkün değildir. Şeffaflık eksikliği, bu kaynakların gerçekten kamu yararına kullanılıp kullanılmadığı konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Ayrıca, sermaye giderlerinde düşük kullanım oranları göze çarpmaktadır. Bakanlık, sermaye giderleri için 90,6 milyon TL ödenek ayırmış ancak bunun yalnızca 53,3 milyon TL'sini harcayabilmiştir. Bu durumda, özellikle enerji altyapısının geliştirilmesine yönelik projelerde yetersiz planlama ve uygulama sorunları olduğunu maalesef görmekteyiz.

Bir diğer dikkat çekici konu ise yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerinin ihmal edilmesidir. Bakanlığın bütçe harcamalarında enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik ayrıntılı bir analiz yapılamamakta, bu alanlara yönelik somut yatırımların yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. 21. yüzyılda hâlâ kömür ve doğalgaza bağımlı bir enerji politikası izlemek, bizi uluslararası arenada geride bırakıyor. Oysa güneş ve rüzgâr enerjisine yapılacak yatırımlarla hem enerjide dışa bağımlılığımızı azaltabilir hem de ülkemizi çevresel sürdürülebilirlikte lider bir ülke haline getirebiliriz. Türkiye'nin enerji bağımsızlığını artırmak ve iklim değişikliğiyle mücadelede daha etkin bir rol oynamak için bu konulara öncelik verilmelidir.

Şeffaflık ve hesap verebilirlik sorunları da raporda açıkça hissedilmektedir. Harcamaların detaylarına inilmediği gibi, yatırımların somut etkileri ve faydaları hakkında bilgi sunulmamaktadır. Özellikle büyük harcama kalemleri için performans ölçütlerinin eksikliği, kamu kaynaklarının verimli kullanılıp kullanılmadığını değerlendirmeyi de etkin muhalefeti de zorlaştırmaktadır.

Halk hâlâ yüksek enerji faturalarıyla karşı karşıya iken 2,69 milyar TL kaynağın nasıl harcanmadığı merak konusudur. Bu kadar bütçe kullanılmazken, bize düşen görev, bu beceriksizliğin hesabını sormaktır.

Sonuç olarak, 2024 yılı bütçe kesin hesabı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın kaynak planlamasında ve uygulamasında ciddi eksikliklere işaret etmektedir. Enerji arz güvenliği, çevresel sürdürülebilirlik ve altyapı projeleri gibi kritik alanlara ayrılan kaynakların daha verimli ve etkin kullanılması sağlanmalıdır. Ayrıca, şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmaları güçlendirilerek kamuoyunun harcamalar üzerindeki denetim gücü artırılmalıdır.

4.13. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Nihai ödenek / harcama: 2024 yılında nihai ödenek **326.265.689.693,00 TL**, gerçekleşen bütçe gideri **316.661.872.002,74 TL**'dir. Harcamanın dağılımı personel **%11,16**, SGK primi **%1,87**, mal-hizmet alımları **%4,63**, cari transferler **%81,46**, sermaye giderleri **%0,62**, sermaye transferleri **%0,002**, borç verme **%0,25** olarak gerçekleşmiştir.

Giderlerin ekonomik sınıflaması (tutarlara göre): Toplam gider **316,66 milyar TL**'lik giderin; **35,33 milyar TL**'si personel, **5,93 milyar TL**'si SGK primi, **14,66 milyar TL**'si mal-hizmet alımı, **257,95 milyar TL**'si cari transfer, **1,98 milyar TL**'si sermaye gideri, **5,79 milyon TL**'si sermaye transferi, **802,65 milyon TL**'si borç verme kalemlerinden oluşmaktadır.

Gelir tarafı: Toplam bütçe geliri **6,36 milyar TL**, ret-iade sonrası net bütçe geliri **6,35 milyar TL**'dir; net gelirlerde en büyük pay **%60,90** ile vergi gelirlerine aittir; **%17,96 teşebbüs ve mülkiyet gelirleri**, **%13,59** bağış-özel gelirler, **%7,55** diğer gelirler oluşturmaktadır.

Ödenek süreci: Başlangıç ödeneği **334.349.925.000 TL**; yıl içinde **28,34 milyar TL** ekle ekleme yapılmış ve **36,43 milyar TL** düşülmüştür. Yıl sonunda nihai ödenek **326,27 milyar TL**'dir.

İç kontrol yapısı ve ön mali kontrol süreçleri kurulu; Sayıştay, "**görüşün dayanağı bulgular**" kısmında sıralana alanlar **hariç**, mali tabloların önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olduğu kanaatine varmıştır.

Sayıştay'ın öne çıkan bazı bulgular: İdari para cezalarının tahakkuk esasına göre kaydedilmemesi; bazı alacakların mali tablolarda gösterilmemesi; taşınmaz muhasebesinde değer artırıcı harcamaların maliyete eklenmemesi gibi eksiklikler; "yapılmakta olan yatırımlar" hesabında sınıflama hataları ve tamamlanan işlerin hesaba aktarılmaması; hurdaya ayrılan

varlıkların uygun hesaplarda izlenmemesi; bazı hizmet alımlarında fiyat farkı ek kesin teminatının kesilmemesi/muhasebeleştirilmemesi; mutemetliklerin amacı dışında kullanılması ve şartlı bağışların yükümlülük hesaplarında izlenmeyip doğrudan gelirleştirilmesidir.

Harcama dağılımında; harcamanın **%81,46**'sı **cari transfer** olarak gerçekleşmiştir. Bu durum kaynaklarım mevcut yapının sürdürülmesine yönelik devamı niteliğindedir. Sosyal devleti güçlendirecek kurumsal yatırım yerine, idari masraflar ve transferler tercih edilmiştir.

Para cezaları, şartlı bağışlar, yatırım sınıflamaları gibi tespit edilen eksiklikler, hesap verebilirlikte titiz davranılmadığı izlenimini güçlendirmektedir. Özel bakım ve rehabilitasyon uygulamalarındaki il bazlı farklılıklar eşit dağılımın ve standardın olmadığını göstermektedir. Benzer ihtiyaç düzeyine sahip bireylerin farklı uygulamalara tabi tutulması eşitsizliği artırmaktadır.

Net bütçe gelirinin **6,35 milyar TL** ile sınırlı kalması, buna karşılık giderlerinin çok yüksek olması, sosyal yardım sisteminin etkisini ölçen bir politika anlayışından ziyade harcamaların akışını sürdürmeye odaklandığını göstermektedir.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

PROGRAM VE EKONOMİK SINIFLANDIRMAYA GÖRE BÜTÇE GİDERLERİ CETVELİ

KURUMU: 16 AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

YILI: 2024
(TL)

KODU	ADI	PERSONEL GİDERLERİ	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	FAİZ GİDERLERİ	CARİ TRANSFERLER	SERMAYE GİDERLERİ	SERMAYE TRANSFERLERİ	BORÇ VERME	TOPLAM
3	AİLENİN KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ	7.239.025.395,56	1.113.107.306,72	296.154.604,98	0,00	215.510.175,91	382.127.907,92	0,00	802.650.000,00	10.048.575.391,09
4	AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA	6.149.520.749,83	1.107.186.510,32	2.314.218.717,77	0,00	709.417.128,56	664.435.999,47	0,00	0,00	10.944.779.105,95
5	ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI	10.068.937.202,76	1.803.814.272,21	2.055.885.234,63	0,00	13.672.678.125,80	236.744.206,61	0,00	0,00	27.838.059.042,01
6	ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMI VE ÖZEL EĞİTİM	5.224.059.525,75	938.771.407,95	7.204.204.183,64	0,00	59.030.467.445,33	304.913.298,10	0,00	0,00	72.702.415.860,77
8	KADININ GÜÇLENMESİ	2.105.815.178,82	327.361.713,79	447.031.685,62	0,00	23.672.787,77	120.874.614,65	5.787.159,88	0,00	3.030.543.140,53
10	ŞEHİT YAKINI VE GAZİLER	38.846.241,38	4.158.529,22	24.440.697,42	0,00	577.260,00	270.000,00	0,00	0,00	68.292.728,02
11	YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL YARDIMLAŞMA	80.780.112,60	7.810.702,88	248.414.536,66	0,00	184.278.748.807,06	0,00	0,00	0,00	184.615.754.159,20
98	YÖNETİM VE DESTEK PROGRAMI	4.423.768.525,21	630.977.314,37	2.068.516.524,48	0,00	20.610.770,15	269.579.440,96	0,00	0,00	7.413.452.575,17
	TOPLAM	**35.330.752.931,91**	**5.933.187.757,46**	**14.658.866.185,20**	**0,00**	**257.951.682.500,58**	**1.978.945.467,71**	**5.787.159,88**	**802.650.000,00**	**316.661.872.002,74**

Tabloda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2024 kesin hesabı programlara ve ekonomik sınıflara ayrılarak verilmektedir.

Programlar şu şekildedir; Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi; Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma; Çocukların Korunması ve Gelişiminin Desteklenmesi; Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı

ve Özel Eğitim; Kadının Güçlenmesi; Şehit Yakını ve Gaziler; Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma; Yönetim ve Destek Programı

Ekonomik Sınıflandırmaya göre; Personel, SGK primi, mal-hizmet alımı, faiz, cari transfer, sermaye gideri, sermaye transferi, borç verme kalemleri yer almaktadır.

- Harcamaların büyük bir kısmı **cari transferlerden** oluşmaktadır**.** En büyük iki program "**Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi**" ile "**Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma**"dır. Bu programlarda transfer tutarları, program toplamlarının çok büyük kısmını oluşturmakta ve tablo genelinde ağırlığı belirlemektedir.

- **Yönetim ve Destek Programı:** Personel ve mal-hizmet alımlarına ağırlık verilmiş, doğrudan yardım etkisi sınırlıdır ancak idari yükü taşımaktadır.

- **Diğer Sosyal Programlar: Çocukların Korunması ve Güçlendirilmesi, Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim, Kadının Güçlenmesi, Şehit Yakını ve Gaziler** programlarında hem personel hem cari transferler bulunmaktadır; ancak büyüklükleri yukarıdaki iki ana programın gerisindedir.

Kaynaklar, kalıcı hizmet kapasitesi oluşturmak yerine nakit transferlere yönlendirilmiştir. Yoksulluk için yapılan harcamalar yoğundur. Bu yaklaşım, bireyi güçlendiren sosyal politikalar yerine aylık yardımlara dayalı bir sistemin ön plana çıktığını göstermektedir. En büyük iki programdaki transferlerin ağırlığı, kime, hangi ölçütle, hangi çıktı karşılığında aktarıldığı sorularını belirsizleştirmekle birlikte, ölçülmeyen hedefler ve denetlenmeyen aktarım sorgulanmaya açık bir tablo olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk, kadın ve engelli programlarında personel ve mal-hizmet payları bulunmasına rağmen, toplam bütçedeki büyüklükleri iki ana transfer programının gölgesinde kalmakta ve hak temelli hizmetlerin kurumsal kapasite ile uzman istihdamıyla güçlendirilmesi gerekliliği ihmal edilmektedir. Yönetim ve Destek Programı kapsamında personele ve işletmeye ayrılan kaynak yüksek olmakla birlikte, vatandaşın hayatında somut iyileşmeler tabloya yansımamaktadır; e-devlet hizmetlerinin hızı, saha hizmetlerinin niteliği ve bekleme sürelerinin azalması gibi göstergeler belirsizdir. Sermaye gideri ve transferler düşüktür; huzurevi, bakım merkezi, kadın sığınma evi ve çocuk bakım altyapısı gibi kalıcı yatırımlar ihmal edilmiştir. Mevcut tabloda rakamlar yer almakta ancak somut sonuçlar gözlemlenememektedir.

Sonuç olarak, 2024 kesin hesap tablosu nakit transferlerini öncelik alan ancak kurumsal kapasite üretmeyen bir sosyal politika yapısını ortaya koymaktadır. Sosyal devletin temel omurgası, ulusal ölçekte standartları eşitlemek, kalıcı hizmet ağı oluşturmak ve her transferi ölçülebilir sonuçlarla ilişkilendirmektir. Aksi halde, bütçe büyüse bile yoksulluk sürdürülebilir bir şekilde azaltılamamaktadır.

4.14. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORLARI DEĞERLENDİRMESİ

Sayıştay'ın Millî Eğitim Bakanlığı 2024 yılı kesin hesaplarına ilişkin denetimi, Bakanlığın mali rapor ve tablolarının doğruluğunu, bütçe uygulamalarının mevzuata uygunluğunu ve yatırım faaliyetlerinin etkinliğini kapsamlı biçimde incelemektedir. Rapor, genel bütçe büyüklüğüne ve yüksek gerçekleşme oranına rağmen, Bakanlığın kaynak yönetiminde yapısal sorunların sürdüğünü göstermektedir. Özellikle sermaye giderlerinin kullanımında planlama–uygulama uyumsuzlukları, deprem bölgesindeki yatırımlarda fiziki ilerleme düşüklüğü, taşra birimlerinde mali disiplin sorunları ve performans göstergelerinin sonuç odaklı olmaması, Sayıştay'ın altını çizdiği temel tespitlerdir. Bu bulgular, eğitim bütçesinin nicel büyüklüğüne karşın, harcamaların kurumsal kapasite ve yatırım yönetimi bakımından istenen etkiyi üretmediğini ortaya koymaktadır.

1. **Geçici Kabulü Yapılan Okul Binalarının İlgili Maddi Duran Varlık Hesabına Kaydedilmemesi**

Avrupa Birliği fonlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İnşaat Emlak Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılan okul binalarında önemli bir muhasebe sorunu tespit edilmiştir. Bu okullar inşa edildikten sonra geçici kabul işlemleri yapılmış, yani resmi olarak teslim alınmış ve eğitim-öğretim için kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, bu binalar Bakanlığın mal varlığı kayıtlarına (maddi duran varlık envanterine) hiç işlenmemiştir. Mevcut muhasebe kuralına göre, inşaatı devam eden ve geçici kabul yapılan varlıklar için kullanılan özel bir hesaptan ("Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı"), bu varlıkların geçici kabulünün ardından "Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar" hesabına aktarılması ve böylece eski hesabın kapatılması gerekmektedir. Yapılan inceleme, bu okul binaları için gerekli olan bu muhasebe kayıt aktarımının ve envanter işlemlerinin yapılmadığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, fiilen kullanımda olan ve Bakanlığın mal varlığının bir parçası haline gelen bu binalar, resmi kayıtlarda hala "yapımı devam eden yatırım" olarak gözükmektedir. Bu durum, Bakanlığın resmi mali tablolarının

gerçeği yansıtmamasına ve kamu malvarlığı kayıtlarında doğruluk ilkesinin ihlal edilmesine yol açmaktadır. Bakanlık, yapılan tespitin ardından bu binaların tespit işlemlerinin tamamlandığını ve muhasebe birimlerinden gerekli kayıtların yapılmasının talep edildiğini bildirmiştir.

2. Kamulaştırmaya İlişkin Harcamaların Arazi ve Arsalar Hesabında Muhasebeleştirilmesi

Bakanlığın taşra teşkilatlarında, arazi ve arsa kayıtlarında muhasebe kurallarına aykırı önemli bir uygulama tespit edilmiştir. Yapılan incelemelerde, henüz kamu idaresine tahsis edilmemiş (devir işlemi tamamlanmamış) arsalar için yapılan kamulaştırma bedelleri ve mahkeme masraflarının, doğrudan "Arazi ve Arsalar" maddi duran varlık hesabına borç kaydı olarak yazıldığı anlaşılmıştır. Mevzuata göre, bir taşınmazın "Arazi ve Arsalar" hesabına kaydedilebilmesi için öncelikle tahsis işleminin (devir) tamamlanmış olması gerekmektedir. Tahsis öncesi yapılan bu tür harcamalar, maddi bir varlık yaratmadığı için sermaye hesabına alacak kaydı yapılmadan, doğrudan duran varlık hesabına borç yazılması ihlaldir.

Bu hatalı muhasebe uygulaması, Bakanlığın mali tablolarını gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaştırmıştır. Kayıtlarda, tahsis edilmiş gibi görünen ve değeri olduğu izlenimi veren arsalar bulunurken, gerçekte bu arsalar henüz Bakanlık malvarlığına dahi girmemiştir. Bu durum, bazı illerde kayıtlarda yüksek tutarda arsa değeri görünmesine rağmen, Bakanlığa tahsisli hiçbir arsanın olmaması gibi çelişkili bir tablo oluşturmuştur. Sonuç olarak hem varlık hem de yükümlülük kalemleri olduğundan fazla gösterilerek mali tabloların güvenilirliği zedelenmiştir. Bakanlık, tespit edilen bu hatalı kayıtlar için merkez ve taşra birimlerine gerekli düzeltici talimatları verdiğini bildirmiştir. Sorunun kalıcı çözümü için, tahsis öncesi yapılan tüm harcamaların geçici hesaplarda veya nazım hesaplarda takip edilmesi, tahsis işlemi tamamlandıktan sonra nihai muhasebe kaydının yapılması gerekmektedir.

3. Kıdem Tazminatı Karşılıklarının Eksik ve Hatalı Hesaplanarak Muhasebeleştirilmesi

Bakanlığın merkez ve taşra birimlerinde, personele ödenecek kıdem tazminatlarına ilişkin muhasebe süreçlerinde, temel muhasebe ilkelerine aykırı önemli eksiklikler tespit edilmiştir. Mevzuata göre, "ihtiyatlılık ilkesi" gereğince, henüz ödenmemiş olsa da gelecekte ödeneceği kesin olan kıdem tazminatları için her yıl karşılık ayrılması zorunludur. Bu kapsamda, cari yılda ödenecek tutarlar 372, sonraki yıllarda ödenecek tutarlar ise 472 numaralı hesaplarda takip

edilmelidir. Ayrıca, "dönemsellik ilkesi" uyarınca, bir sonraki yıl ödenecek kıdem tazminatı karşılıkları, o yılın sonunda 472 hesabından 372 hesabına aktarılmalıdır. Yapılan inceleme, bu kurallara uyulmadığını ortaya koymuştur. Gerekli karşılıkların ne tam olarak hesaplandığı ne de ilgili hesaplara doğru şekilde kaydedildiği görülmüştür. En kritik hata, bir sonraki dönemde ödenecek tutarların, dönem sonunda değil, ancak ödeme anında kısa vadeli hesaba alınmasıdır. Bu uygulama, 472 numaralı hesabın gerçeği yansıtmamasına ve Bakanlığın geleceğe dönük yükümlülüklerinin mali tablolarda eksik gösterilmesine neden olmaktadır. Bu durum, Bakanlığın bilançosunda yükümlülüklerin olduğundan az görünmesine yol açarak mali tabloların güvenilirliğini zedelemekte ve gelecekteki nakit çıkışları için sağlıklı bir planlama yapılmasını engellemektedir. Bakanlık, yapılan tespitler üzerine merkez ve taşra birimlerine gerekli düzeltme talimatlarını verdiğini bildirmiştir. Sorunun kalıcı çözümü için, kıdem tazminatı karşılıklarının her yıl sonunda eksiksiz hesaplanması, doğru hesaplara kaydedilmesi ve dönemsellik ilkesine uygun şekilde hesap aktarımlarının zamanında yapılması gerekmektedir.

4. Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının Gerçeği Yansıtmaması

Bakanlık, okullar bünyesinde faaliyet gösteren döner sermaye işletmelerine yaptığı sermaye yatırımlarını muhasebe kayıtlarında doğru ve gerçekçi bir şekilde takip etmemektedir. Mevzuata göre, bu işletmelerin yılsonu kârlarının üçte biri otomatik olarak sermayelerine eklenmek zorundadır. Ayrıca, 2023 yılında alınan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile bu işletmelerin sermayesi 1 milyar TL'ye yükseltilmiştir. Ancak yapılan incelemeler, bu iki kritik duruma ilişkin gerekli muhasebe kayıtlarının hiç yapılmadığını ortaya koymuştur. Ne sermaye artırımı işlemi ne de kârdan sermayeye yapılan otomatik eklemeler muhasebe sistemine işlenmiştir. Daha da çarpıcı olan, "Döner Sermayeli Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler" hesabına son 10 yılda, enflasyon düzeltmesi dışında, hiçbir kayıt girişi yapılmamış olmasıdır.

Bu durum, Bakanlığın mali tablolarında döner sermayeli işletmelere yaptığı gerçek sermaye yatırımının büyük ölçüde eksik gösterilmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak, bilançoda yer alan sermaye tutarı, yasal zorunluluklar ve kararlarla oluşan gerçek sermaye düzeyini yansımamakta, mali tabloların güvenilirliğini ciddi şekilde zedelemektedir. Bakanlık, 2025 yılında bu hatalı kayıtları düzelteceğini bildirmiş olsa da, 2024 yılı mali tabloları bu hataları içermektedir.

5. Beceri Eğitimi Yaptırmayan İşletmelerden Mesleki Eğitime Katılma Payının Tahsil Edilememesi

Yasal bir zorunluluğa rağmen, on ve daha fazla personel çalıştıran ancak öğrencilere beceri eğitimi vermeyen işletmelerden "mesleki eğitime katılma payı" adı altında bir katkı payı alınması gerekmektedir. Ancak yapılan denetimler, Bakanlık bu işletmeleri tespit etse dahi, söz konusu payın tahsil edilmesi için gerekli hiçbir işlemi yürütmediğini ortaya koymuştur. Bu durumun temel nedeni, yasanın işletmelere bu yükümlülüğü getirmesine karşın, payın nasıl tahakkuk ettirileceği, hangi birim tarafından takip edileceği ve ne şekilde tahsil edileceğine dair herhangi bir usul ve esas belirlememiş olmasıdır. Diğer bir deyişle, uygulamayı yönlendirecek bir yol haritası bulunmamaktadır. 5018 sayılı Kanun, bir kamu gelirinin tahsil edilebilmesi için öncelikle ilgili kanununda bu süreçlerin tanımlanmış olması gerektiğini hükme bağlar. Bu düzenleme olmadığı sürece, yasa maddesi uygulanamaz durumda kalmakta ve atıl bir hüküm haline gelmektedir.

Sonuç olarak, mesleki eğitimi teşvik etmek ve işletmeleri bu konuda sorumluluk almaya zorlamak için getirilen bu yükümlülük, mevzuattaki bu kritik boşluk nedeniyle fiilen işlerlik kazanamamaktadır. Bu durum, hem potansiyel bir bütçe gelirinden vazgeçilmesine hem de yasanın amacı olan mesleki eğitimin desteklenmesi hedefinin zayıflamasına neden olmaktadır. Bakanlık, sorunun çözümü için ilgili bakanlıklarla birlikte bir usul ve esas belirlenmesi yönünde çalışma planladığını ifade etmiştir.

6. Öğretim Elemanlarından Alınan Danışmanlık Hizmetlerinde Hizmet Bedelinin Yasal Kesintiler Yapılmadan Ödenmesi

Bakanlık tarafından, çeşitli proje ve çalıştaylar kapsamında üniversite öğretim elemanlarından danışmanlık hizmeti alınırken, yasal olmayan bir ödeme yöntemi izlendiği tespit edilmiştir. Yüklenici firmalar aracılığıyla alınan bu hizmetler için düzenlenen sözleşmelere, ödemelerin doğrudan öğretim üyelerinin kişisel banka hesaplarına yapılacağına dair hükümler konulmuştur. Bu uygulama, iki önemli yasal ihlale yol açmıştır.

Birincisi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre, öğretim elemanlarının bilimsel hizmetleri karşılığında alacakları ücretlerin, bağlı oldukları üniversitenin döner sermayesine gelir olarak kaydedilmesi ve buradan gerekli yasal kesintiler (gelir vergisi, damga vergisi, Hazine payı, üniversite ve araştırma payları) yapıldıktan sonra kendilerine ödenmesi zorunludur. Yapılan doğrudan ödemeler, üniversitelerin döner sermaye gelirlerinden ve

devletin ise vergi gelirlerinden mahrum kalmasına neden olarak ciddi bir gelir kaybı yaratmaktadır. İkincisi, bu yöntem, söz konusu ödemeler üzerinden yapılması gereken yasal kesintileri atladığı için bir vergi kaybı ve bütçe ihlali oluşturmaktadır.

Kısacası, danışmanlık hizmeti alım süreci, yüklenici firma üzerinden yürütülse dahi, nihai ödemenin yasal ve doğru yolu, hizmet bedelinin ilgili üniversitenin döner sermaye işletmesine aktarılmasıdır. Bakanlık, yaptığı incelemeler sonucu bu usulsüzlüğü kabul etmiş ve ileride yapılacak alımlarda sözleşmelere, öğretim elemanları için gerekli yasal kesintileri düzenleyen hükümler koyacağını taahhüt etmiştir. Ancak, kamu kaynakları üzerindeki bu olumsuz etkinin tekrarlanmaması için danışmanlık hizmeti alımlarının doğrudan üniversitelerin döner sermaye işletmeleri kanalıyla yapılması gerekmektedir.

7. Araştırma ve Geliştirme Birimlerinde Görev Alanların Gerekli Nitelikleri Taşımaması

İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesindeki Araştırma-Geliştirme (AR-GE) birimlerinde, bu görevler için özel olarak belirlenmiş niteliklere sahip olmayan personelin görev yaptığı tespit edilmiştir. Söz konusu birimler, stratejik planlama, proje geliştirme ve kalite çalışmaları gibi kritik faaliyetlerden sorumlu olduğundan, burada çalışacak personelin belirli standartları karşılaması zorunludur. İlgili yönerge uyarınca, AR-GE'de görev alacak personelin en az dört yıllık yükseköğrenim mezunu olması, ileri düzeyde bilgisayar kullanabilmesi ve seyahat engelinin bulunmaması temel şartlardır. Daha da ötesi, stratejik planlama veya proje ekiplerinde yer alacak personelin, görev alanına özgü en az 30 saatlik merkezi hizmet içi eğitim almış olması gerekmektedir. Ayrıca, proje ekibinde en az bir personelin belgelenmiş İngilizce dil yeterliliğine (en az B seviyesi) sahip olması zorunludur.

Yapılan incelemeler, bu şartları taşımayan personelin birimlerde görevlendirildiğini ortaya koymuştur. Bazı personel gerekli hizmet içi eğitimleri almamış, bazılarının proje tecrübesi belgelenmemiş ve dil yeterliliği şartı da karşılanmamıştır. Bu durum, AR-GE birimlerinin etkinliğini ve ürettiği işlerin kalitesini doğrudan olumsuz etkilemektedir. Kamu idaresi, yapılan tespitin ardından personel görevlendirmelerinin mevzuata uygun ve daha sistematik bir şekilde yapılması için gerekli çalışmaları başlattığını bildirmiştir. Sorunun kalıcı çözümü, AR-GE birimlerine yapılacak tüm görevlendirmelerde yönerge hükümlerine titizlikle uyulmasından geçmektedir.

8. Bakanlığa Bağlı Muhtelif Birimlerde Görevlendirilenlere Ders Yılı Dışındaki İdari İzinli Sayılan Günlerde de Ek Ders Ücreti Ödenmesi

Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında, yönetici ve öğretmenlere yönelik ek ders ücreti ödemelerinde yasalara aykırı bir uygulama tespit edilmiştir. Mevzuata göre, ek ders ücreti yalnızca ders yılı içindeki günler için ödenebilir. Ders yılı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın çalışma takviminde belirlediği gibi, bir önceki eğitim-öğretim yılı için 14 Haziran 2024'te sona ermiştir. Toplu Sözleşme hükümleri de, sadece ders yılı içinde ve eğitim faaliyetlerinin fiilen yerine getirilemediği günlerde (genel idari izin, toplu öğrenci izni gibi) bu ücretin ödenebileceğini açıkça hükme bağlamaktadır.

Ancak yapılan inceleme, bu tarihten sonraki dönemde, yani ders yılı dışında kalan günlerde, Bakan veya valilik onayı ile görevlendirilen yönetici ve öğretmenlere, "idari izinli" sayıldıkları gerekçesiyle ek ders ücreti ödendiğini ortaya koymuştur. Bu ödemeler, ders yılının bitmiş olması nedeniyle hukuki bir dayanaktan yoksundur ve yersiz ödeme kapsamına girmektedir. Bu uygulama, kamu kaynaklarının usulsüz şekilde kullanılmasına yol açmıştır. Bakanlık, yapılan tespitin ardından ilgili birimlere, ders yılı dışındaki idari izinlerde ek ders ücreti ödenmemesi konusunda gerekli uyarıları yaptığını bildirmiştir. Sorunun tekrarlanmaması için, tüm ek ders ödemelerinin "Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar" ve Toplu Sözleşme hükümleri doğrultusunda ve yalnızca ders yılı içindeki fiili çalışma veya yasalarca sayılan hallerle sınırlı kalarak yapılması gerekmektedir.

9. Yapım İşlerinde Yapı Denetim Görevlisi Tarafından Yerine Getirilmesi Gereken Görevlerde Eksikliklerin Bulunması

Milli Eğitim Bakanlığı'nın taşra teşkilatlarında yürütülen inşaat işlerinde, sözleşme ve mevzuat hükümlerine aykırı olarak temel denetim ve kayıt süreçlerinin büyük ölçüde ihmal edildiği tespit edilmiştir. İnşaat sürecinin şeffaf ve denetlenebilir olmasını sağlayan üç temel dokümantasyon sisteminde ciddi eksiklikler bulunmaktadır:

1. Şantiye Günlük Defteri Eksikliği: Mevzuata göre, işin ilerleyişi, kullanılan malzeme miktarları, teknik elemanların devam durumu, hava şartları gibi tüm ayrıntıların günü gününe kaydedilmesi ve hem yüklenici hem de yapı denetim görevlisi tarafından imzalanması zorunludur. Ancak, bu defterlerin ya hiç tutulmadığı ya da gereken detayda doldurulup imzalanmadığı anlaşılmıştır.

2. Görsel ve Fiziki Delil Eksikliği: İmalatın her aşamasını (temel, betonarme, vs.) belgeleyen fotoğraf, video gibi görsel kayıtların alınması ve saklanması gereklidir. Bu belgeler, yapılan işin kalitesini ve sözleşmeye uygunluğunu kanıtlayan kritik deliller olmasına rağmen, bu uygulamanın da yaygın şekilde ihmal edildiği görülmüştür.

3. Numune Alma ve Malzeme Onay Süreçlerinin İhlali: Kullanılan malzemelerin (çimento, beton, demir vb.) projede ve şartnamede belirtilen standartlara uygun olup olmadığını kontrol etmek için, sahiden numuneler alınarak test edilmesi ve bu malzemelere ait teknik belgelerin (katalog, teknik şartname, uygunluk belgesi) toplanması gerekir. Yapılan incelemeler, birçok işte hiç numune alınmadığını ve malzeme kalite kontrollerinin yapılmadığını ortaya koymuştur.

Bu üçlü ihmal, inşaat kalitesinin denetlenememesi, olası iş ve malzeme hatalarının tespit edilememesi ve kamu kaynaklarının etkin kullanılıp kullanılmadığının kontrolünün önüne geçmektedir. Eksik belgeler, ileride çıkabilecek uyuşmazlıklarda idareyi hukuki ve mali açıdan zor durumda bırakabilecek bir risk oluşturmaktadır. Bakanlık, bu tespitler üzerine İnşaat ve Emlak Genel Müdürlüğü aracılığıyla taşra birimlerine gerekli talimatları verdiğini bildirmiştir. Sorunun kalıcı çözümü, kontrol teşkilatlarının (yapı denetim görevlileri) ve yüklenicilerin mevzuatla kendilerine verilen bu temel kayıt ve denetim görevlerini eksiksiz yerine getirmesi ve bu süreçlerin merkezden düzenli olarak denetlenmesinden geçmektedir.

10. Halk Eğitim Merkezlerine Bağlı Kurslarda Hatalı Uygulamaların Bulunması

Halk eğitim merkezlerinin işleyişine yönelik yapılan denetimlerde, kurumun temel faaliyetlerinde mevzuata aykırılık oluşturan ve verimliliği düşüren beş ana sorun tespit edilmiştir.

1. Eğitim İhtiyaç Analizi Eksikliği: Kursların planlanmasının temelini oluşturan "eğitim ihtiyaç analizi" yöntemli bir şekilde yapılmamaktadır. Mevzuatın öngördüğü toplantı, anket, gözlem gibi yöntemler kullanılmadığı için, açılan kursların talep ve ihtiyaçlarla ne derece örtüştüğü bilinememekte, bu da kamu kaynaklarının etkinsiz kullanılması riskini beraberinde getirmektedir.

2. Kurs Açma/Kapama Süreçlerinde Usulsüzlük: Kursların fiilen başlama ve bitiş tarihleri ile resmi onay tarihleri arasında uyumsuzluklar bulunmaktadır. Bazı kurslar resmi onay alınmadan fiilen başlatılmakta veya erken bitirilmektedir. Bu durum, e-

Yaygın sistemi üzerinden yürütülmesi gereken süreçlerin işletilmediğini ve idari kontrol zafiyeti olduğunu göstermektedir.

3. Usta Öğretici Görevlendirmelerinde Keyfilik: Ücretli usta öğretici alımlarında ciddi usulsüzlükler mevcuttur. Aynı niteliklere sahip bir kişiye farklı merkezlerde farklı puanlar verilebilmekte ve ilan edilen puan sıralamasına riayet edilmeden, daha düşük puanlı adaylar görevlendirilebilmektedir. Bu uygulama, şeffaflık ve eşitlik ilkelerini ihlal etmektedir.

4. Nitelikli Eğitici Eksikliği: Görevlendirilen bazı ücretli usta öğreticilerin, verdikleri kursun öğretim programında belirtilen eğitici niteliklerini taşımadığı tespit edilmiştir. Bu durum, eğitimin kalitesi ve hedeflenen kazanımlara ulaşılması üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

5. Yetersiz Denetim ve İzleme: Kursların denetimi yasal bir zorunluluk olmasına rağmen, bu denetimler yetersiz kalmakta, denetleme defterleri düzenli tutulmamakta ve e-Yaygın sistemi ile kayıtlar tutarsızlık göstermektedir. Özellikle kurum dışında açılan kursların denetimi için gerekli araç ve imkanların yetersiz olması, denetim boşluğunu daha da artırmaktadır.

Bu tespit edilen sorunlar, halk eğitim merkezlerinin amaçladığı hayat boyu öğrenme hizmetlerinin etkinliğini ve kalitesini doğrudan tehdit etmektedir. Bakanlık, e-Yaygın sisteminde düzenlemeler yaparak ve mevzuat değişiklikleri ile bu sorunları çözmeye yönelik adımlar attığını belirtmiştir. Ancak, kalıcı çözüm için taşra teşkilatında süreçlerin titizlikle takip edilmesi ve idari kapasitenin güçlendirilmesi gerekmektedir.

11. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları ile İl Özel İdarelerine Aktarılan Hakediş Tutarlarından Yüklenicilere Kesilen Cezaların Düşülmemesi

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) ve İl Özel İdareleri tarafından Milli Eğitim Bakanlığı adına yürütülen inşaat işlerinde, yüklenicilere sözleşmeden kaynaklanan nedenlerle kesilen cezaların tahsilinde önemli bir usulsüzlük tespit edilmiştir. Söz konusu kuruluşlar, yüklenicilerden kestikleri ceza tutarlarını, Bakanlığa sundukları hakediş ödemelerinin içine dahil ederek kendi hesaplarına aktarmışlardır. Oysa bu işlerin nihai sorumlusu ve kaynağın sahibi Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Yükleniciye kesilen cezalar,

sözleşmenin ihlali nedeniyle Bakanlığın elde ettiği bir gelir kalemi olup, doğrudan Bakanlığın hazinesine iade edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde, bu kurala uyulmadığı, kesilen cezaların YİKOB ve İl Özel İdareleri hesaplarında kaldığı ortaya çıkmıştır. Örneğin, bir okul inşaatına ait hakedişteki 1.182.717,85 TL'lik tahakkuk tutarının 821.853 TL'lik kısmının cezalardan oluşmasına rağmen, bu tutarın tamamının İl Özel İdaresi hesabına aktarıldığı görülmüştür. Bu uygulama, eğitim yatırımları için ayrılan ödeneğin, amacı dışında kullanılmasına yol açarak ciddi bir mali usulsüzlük oluşturmaktadır. Kesilen cezaların Bakanlık bütçesine gelir kaydedilmemesi, kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve bütçe disiplini ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır. Bakanlık, tespit edilen bu usulsüzlüğün giderilmesi için gerekli çalışmaları başlattığını bildirmiştir. Sorunun tekrarlanmaması için, YİKOB ve İl Özel İdareleri tarafından kesilen tüm ceza tutarlarının, hakediş ödemelerinden ayrı olarak doğrudan Bakanlığın hazinesine gelir yazılacak şekilde bir muhasebe sürecinin kurulması gerekmektedir.

12. Bakanlığa Bağlı İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince Gerçekleştirilen Öğrenci Taşıma Uygulaması Kapsamında Taşıma Hizmeti Alımı İhalelerinde Hatalı Uygulamaların Bulunması

Milli Eğitim Bakanlığı'nın taşra teşkilatlarında yürütülen özel eğitim öğrenci taşıma hizmetlerinde, maliyet yapısını yansıtmayan hatalı hesaplamalar ve usulsüz belgeleme tespit edilmiştir. Özel eğitim taşımalarında maliyetin büyük bölümünü (%87-98 oranında) rehber personel giderleri oluşturmasına rağmen, fiyat farkı hesaplamalarında işçilik payı sabit ve düşük bir oranda (%40) kullanılmış; bu hata yüklenicilere gerçek maliyetin üzerinde ödeme yapılmasına ve kamu kaynaklarının verimsiz kullanımına yol açmıştır. Ayrıca, hakediş raporlarının mevzuata uygun şekilde kümülatif olarak hazırlanmaması, ödemelerin takibini ve denetimi zorlaştırarak idari bir zafiyet oluşturmuştur. Bakanlık, tespit edilen bu mali ve idari sorunların giderilmesi için taşıma modülünde düzenleme yapma ve taşra birimlerine gerekli talimatları iletme sürecinde olduğunu bildirmiştir.

13. Haklar Hesabında İzlenmesi Gereken Lisans ve Yazılım Bedellerinin Doğrudan Gider Kaydedilmesi

Mesleki ve teknik öğretim okulları döner sermaye işletmelerinde, satın alınan bilgisayar lisans ve yazılımlarının muhasebeleştirilmesinde mevzuata aykırı bir uygulama tespit edilmiştir. Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği uyarınca, bedeli karşılığı edinilen

lisans ve yazılımların "260 Haklar Hesabı"nda aktifleştirilmesi ve yararlanma süresine göre amortismana tabi tutulması gerekmektedir. Ancak yapılan incelemelerde, bu giderlerin doğrudan genel yönetim gideri olarak kaydedildiği, dolayısıyla işletmenin maddi duran varlıklarının gerçeği yansıtmadığı ve giderlerin bir döneme yığılarak mali tabloların doğruluğunun bozulduğu anlaşılmıştır. Bu hatalı kayıt, hem mali kontrol zafiyetine yol açmakta hem de işletmenin uzun vadeli varlık yapısını ve mali performansını doğru şekilde izlenmesini engellemektedir. Kamu idaresi, tespit edilen bu usulsüzlüğün giderilmesi için ilgili döner sermaye işletmelerine gerekli muhasebe düzeltme talimatını verdiğini bildirmiştir.

14. Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayelerinden Parça Başı Ücret Dağıtımında Hatalı Uygulamaların Bulunması

Mesleki ve teknik öğretim okulları döner sermaye işletmelerinde, üretim sonucunda dağıtılan parça başı ücretlerin mevzuata aykırı şekilde hesaplandığı tespit edilmiştir. Mevcut yönetmeliğe göre parça başı ücret dağıtımı, sipariş bedelinden yapılması gereken yasal kesintiler (en az %5 kar, %11 faaliyet gideri, %1 sosyal hizmetler payı, %1 hazine payı) düşüldükten sonra kalan işçilik bedeli üzerinden yapılmalı ve bu tutarın en az %30'u öğrenci hakkı olarak ayrılmalıdır. Ancak uygulamada, 1997 tarihli eski bir genelge dayanak gösterilerek idarecilere, işçilik bedeli yerine faaliyet giderlerinden parça başı ücret ödemesi yapıldığı anlaşılmıştır. Bu durum hem dağıtım sisteminde şeffaflığı zedelemekte hem de yönetmeliğin öngördüğü usul ve esasların dışına çıkılarak hukuki bir belirsizlik yaratmaktadır. Ayrıca, faaliyet gideri oranının Bakanlık Oluru ile %25'ten %11'e indirilmesi de kanuni dayanaktan yoksundur. Sorunun çözümü için parça başı ücret dağıtımının ilgili Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde yeniden düzenlenmesi ve idari personel ödemelerinin de bu kapsama alınması gerekmektedir.

15. Ders Kitapları İşletmesinin Karlılık ve Verimliliğini Etkileyen Sorun ve Eksikliklerin Bulunması

Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesi'nin karlılık ve verimliliğini ciddi şekilde etkileyen üç yapısal sorun tespit edilmiştir. İlk olarak, gayrisafi hasılatın %15'inin Hazine payı olarak kesilmesi, maliyetleri artırarak işletmeyi piyasa koşullarında rekabet edemez hale getirmekte ve satış fiyatlarını yapay olarak yükseltmektedir. Bu durum, işletmenin atıl kapasiteyle çalışmasına ve teknolojik yenilenme imkanının kısıtlanmasına yol açmaktadır. İkinci sorun, makine parkurunun verimsiz kullanımıdır; modern makinelerin eksik kapasiteyle çalıştırılması, atıl durumda bırakılması ve hurda niteliğindeki ekipmanların varlığı kaynak israfına neden

olmaktadır. Üçüncü sorun ise insan kaynağı yönetimindeki eksikliktir; tüm personelin "beden işçisi" statüsünde kayıtlı olması, ustabaşı ile temizlik personelini aynı kategoride değerlendirerek kariyer basamaklarını ve görev tanımlarını belirsizleştirmekte, iş verimliliğini olumsuz etkilemektedir. Bu sorunların çözümü için Hazine pay oranının gözden geçirilmesi, makine envanterinin etkin hale getirilmesi ve personelin mesleki kodlarla yeniden sınıflandırılarak iş sözleşmelerinin güncellenmesi gerekmektedir.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

Tablo: ***MEB 2024 Bütçesi, Program Türüne Göre Sınıflandırma***

Program Adı	Bütçe Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek
Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim	56.922.916.000,00	70.889.776.784,55	70.131.454.869,41	758.321.915,14
Uluslararası Eğitim İş Birlikleri ve Yurtdışı Eğitim	11.300.859.000,00	10.138.284.000,00	10.023.785.195,65	114.498.804,35
Ortaöğretim	331.287.777.000,00	326.642.437.338,00	317.504.078.114,95	9.138.359.223,05
Temel Eğitim	574.564.240.000,00	596.692.831.883,22	587.335.069.424,10	9.357.762.459,12
Hayat Boyu Öğrenme	21.077.399.000,00	24.656.504.622,32	23.916.694.588,69	739.810.033,63
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme	468.003.000,00	588.266.000,00	563.587.038,27	24.678.961,73
Yönetim ve Destek Programı	94.608.474.000,00	95.718.278.230,79	94.069.961.801,98	1.648.316.428,81
Program Dışı Giderler	1.900.000.000,00	1.900.000.000,00	1.900.000.000,00	0,00
Toplam	**1.092.129.668.000,00**	**1.127.226.378.858,88**	**1.105.444.631.033,05**	**21.781.747.825,83**

2024 yılı bütçe uygulama sonuçları, Millî Eğitim Bakanlığı'na tahsis edilen 1 trilyon 92 milyar TL tutarındaki başlangıç ödeneğinin yıl içinde yapılan aktarmalar ve ek ödeneklerle 1 trilyon 127 milyar TL'ye yükseldiğini göstermektedir. Yıl sonu itibarıyla 1 trilyon 105 milyar TL harcama gerçekleştirilmiş, bütçenin gerçekleşme oranı %99 düzeyinde olmuştur.

Ancak bu yüksek gerçekleşme oranı, bütçenin planlanan hedeflerle niteliksel olarak örtüştüğü anlamına gelmemektedir. Harcamaların büyük bölümü cari gider niteliğindedir; eğitim yatırımlarının payı sınırlı kalmış, program bazlı dağılımda ise yapısal dengesizlikler sürmüştür.

Toplam harcamaların yaklaşık %82'si Temel Eğitim (587,3 milyar TL) ve Ortaöğretim (317,5 milyar TL) programlarında yoğunlaşmıştır. Bu iki program, bütçenin neredeyse tamamını tüketirken diğer programlar, özellikle Hayat Boyu Öğrenme, Özel Eğitim ve Yurtdışı Eğitim İş Birlikleri, görece düşük paylarla sınırlı kalmıştır. Bu durum, bütçenin geniş tabanlı bir eğitim politikasını değil, zorunlu öğretim alanlarını idame ettirmeye odaklı dar bir yapıyı yansıtmaktadır.

Kullanılmayan ödenek tutarı 21,78 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu miktarın büyük kısmı Temel Eğitim ve Ortaöğretim programlarında görülmektedir. Bu tablo, planlama sürecinde ödeneklerin ihtiyaç odaklı dağıtılmadığını, yıl içinde harcama kapasitesinin etkin kullanılmadığını göstermektedir. Ödeneklerin tam kullanılamaması, sahadaki okul yatırımlarının ve bakım-onarım projelerinin planlandığı hızda ilerlemediğini göstermektedir.

Bakanlığın bütçe yönetimi güçlü görünse de etkinlik, etkililik ve sonuç odaklılık bakımından sınırlı bir performans sergilemektedir. Eğitim yatırımlarının oranı artmadığı gibi, bütçenin önemli bir bölümü personel, taşeron hizmet ve idari giderlerde yoğunlaşmıştır. Bu durum, eğitimin niteliğini yükseltmeye dönük dönüşümcü harcama anlayışının hâlâ yerleşmediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, 2024 yılı kesin hesap verileri, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin nicelik olarak büyüyüp nitelik olarak daraldığı bir döneme işaret etmektedir. Planlama süreci ihtiyaç temelli olmaktan uzaklaşmış, harcama etkinliği düşük kalmış ve kaynaklar büyük ölçüde zorunlu cari giderlerle sınırlandırılmıştır. Eğitim sisteminin uzun vadeli hedeflerine ulaşabilmesi için bütçe yönetiminde etkinlik, yatırım önceliği ve sonuç odaklı performans izleme mekanizmalarının güçlendirilmesi zorunludur.

Tablo: ***MEB 2024 Bütçesi, Ekonomik Sınıflandırmaya Göre (İkincil Düzey)***

Kodu	Adı	Bütçe Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Ödenek Üstü Gider	Kullanılmayan Ödenek
01	Personel Giderleri	790.060.716.000,00	796.260.047.380,00	793.013.521.910,31	0,00	3.246.525.469,69
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	94.210.419.000,00	99.939.614.620,00	98.644.583.633,84	0,00	1.295.030.986,16
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	79.707.141.000,00	110.706.887.508,39	103.848.655.980,08	0,00	6.858.231.528,31
05	Cari Transferler	27.794.682.000,00	25.662.871.000,00	25.421.958.625,41	0,00	240.912.374,59
06	Sermaye Giderleri	98.000.000,00	90.578.841.804,96	81.092.468.545,91	0,00	9.486.413.259,05
07	Sermaye Transferleri	356.710.000,00	4.078.076.545,53	3.423.442.337,50	0,00	654.634.208,03
Toplam		**1.092.129.668.000,00**	**1.127.226.378.858,88**	**1.105.444.631.033,05**	**0,00**	**21.781.747.825,83**

2024 yılı bütçe gerçekleşmeleri, Millî Eğitim Bakanlığı'nın harcama yapısının cari ağırlıklı bir nitelik taşıdığını açıkça göstermektedir. Toplam 1,1 trilyon TL'lik giderin yaklaşık %80'i personel ve sosyal güvenlik ödemelerine, yalnızca %7,6'sı sermaye giderlerine yönelmiştir. Bu yapı, eğitimin finansmanında yatırım kapasitesinin oldukça sınırlı kaldığını, bütçenin esasen idari ve maaş yükümlülükleriyle tüketildiğini ortaya koymaktadır.

"Mal ve Hizmet Alım Giderleri" kalemi, 103,8 milyar TL ile dikkat çekici bir artış göstermiştir. Yıl içinde bu kalem için ayrılan ödenek yaklaşık 31 milyar TL artırılmış, harcamalar büyük ölçüde temizlik, bakım-onarım, taşımacılık ve hizmet alımlarına yönelmiştir. Bu tablo, bakanlık harcamalarında taşeronlaşma eğiliminin güçlendiğini ve doğrudan eğitim faaliyetlerine yönelik harcamaların sınırlı kaldığını göstermektedir.

Sermaye giderleri 81,0 milyar TL olarak gerçekleşmiş, yaklaşık 9,5 milyar TL ödenek kullanılmamıştır. Bu oran, yatırım projelerinin planlanan düzeyde ilerlemediğini, özellikle okul yapımı, onarımı ve afet sonrası inşa projelerinde gecikmeler yaşandığını göstermektedir.

Sermaye transferlerinde de benzer biçimde %16 civarında kullanılmayan ödenek bulunmaktadır.

Cari transferler (25,4 milyar TL), başlangıç ödeneğine yakın seyretmiş olsa da bu kalemde yer alan özel okul teşvikleri ve çeşitli kurum destekleri verimlilik ve hedef kitle odaklılık bakımından tartışmalıdır. Bu alanda sistematik performans değerlendirmesi yapılmaması, kaynak tahsisinin etki odaklı yönetilmediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, 2024 yılı ekonomik sınıflandırma sonuçları, MEB bütçesinin idari ve personel giderlerine bağımlı bir yapıda olduğunu; yatırım ve yenilikçi programlara ayrılan kaynağın sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, eğitimde kalite artışını destekleyecek altyapı ve kapasite gelişiminin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

Bakanlık bütçesinin sürdürülebilir biçimde güçlendirilmesi için, sermaye harcamalarının artırılması, hizmet alımı yerine doğrudan kamusal kapasite yatırımlarına öncelik verilmesi ve her program için performans temelli izleme mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir.

4.15. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİMESİ

Sayıştay'ın 2024 yılı denetim raporu, Gençlik ve Spor Bakanlığı hakkında olumlu denetim görüşü bildirmiştir. Ancak bu olumlu görüşün gölgesinde önemli yapısal sorunlar bulunmaktadır. Raporun derinliklerine inildiğinde, 'diğer bulgular' başlığı altında sıralanan 9 kritik tespit, kurumsal yönetimde iyileştirme gerektiren alanlar olduğunu göstermektedir. Özellikle taşra teşkilatlarında mali disiplinin sağlanamadığı, gelir-gider yönetiminde uygulama birliğinin kurulamadığı ve kaynak kullanımında kurumsal tutarlılığın zayıf kaldığı ifade edilmiştir.

Raporda yer alanlar yalnızca teknik bir eksiklikten ibaret değildir. Kamu yönetiminde yerleşen idari esneklik anlayışı, kimi alanlarda kurumsal hesap verebilirliği gölgelemiştir. Bu durum, spor ve gençlik politikalarının sürdürülebilirliği açısından önemli bir handikap oluşturmaktadır. Kaynak dağılımındaki bu dengesizlik, bakanlığın stratejik planlama kapasitesi ve uzun vadeli politika üretme kabiliyeti hakkında sorgulayıcı bir bakış açısı gerektirmektedir.

Taşra Yönetimi ve Mevzuat Eksikliğinde İhmaller

Gençlik ve Spor Bakanlığı taşra teşkilatı, mali yönetim ve denetim sistematiği açısından kronikleşmiş sorunlarla karşı karşıyadır. Sayıştay'ın tespitlerine göre, il müdürlükleri arasında muhasebe ve bütçe işlemlerinde standart bir uygulama bulunmamakta, her il kendi yerel pratiklerini geliştirmektedir. Bu durum, gelir-gider kayıtlarından denetim süreçlerine kadar uzanan bir düzensizlik yaratmakta ve hesap verebilirliği ciddi şekilde zedelemektedir.

Yönetmelik altyapısının çağın gerisinde kalması, sorunun temel kaynaklarından birini oluşturmaktadır. 2007 tarihli "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Bütçe, Muhasebe ve Bilet Yönetmeliği", dijital muhasebe sistemleri, elektronik biletleme, gelir paylaşım modelleri ve sponsorluk anlaşmaları gibi güncel ihtiyaçlara cevap verememektedir. On yedi yılı aşkın süredir güncellenmeyen bu düzenleme, taşra teşkilatını modern mali yönetim standartlarının oldukça gerisine düşürmüştür.

Yeni yönetmeliğin yürürlüğe girmesindeki gecikme, basit bir bürokratik aksaklığın ötesinde anlamlar taşımaktadır. 2025 yılı son çeyreğine girilmesine rağmen "Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği"nin Resmî Gazete'de yayımlanmamış olması, kurumsal reform iradesindeki zafiyeti gözler önüne sermektedir. Bu durum, illerde farklı muhasebe uygulamasının devam etmesine yol açmakta ve mali denetimde ciddi bir kargaşa yaratmaktadır.

Denetim mekanizmalarının "kesin hesap cetvelleri" düzeyinde kalması, performans odaklı denetim anlayışının ve risk temelli kontrol sistemlerinin hayata geçirilememesi, sorunun bir diğer boyutudur. Sayıştay'ın ardışık raporlarında vurguladığı bu eksiklik, artık kronik bir yönetim zaafına dönüşmüştür.

Sonuç olarak, taşra teşkilatındaki mali yönetim sorunları, sadece bürokratik bir meselenin ötesinde, kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve mali şeffaflık açısından kritik önem taşımaktadır. Standart bir mali yönetim sisteminin kurulamaması, kaynak israfına yol açmakta ve kurumsal hesap verebilirliği zayıflatmaktadır. Bu sorunların çözümü, acilen modern bir mali yönetim sistemi kurulmasını ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesini gerektirmektedir.

Kamu Taşınmazlarının Kullanımında Denetimsizlik ve Zafiyetler

Sayıştay'ın 2024 yılı denetim raporu, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na ait taşınmazların yönetiminde ciddi idari zafiyetler olduğunu ortaya koymaktadır. Kamu taşınmazlarının amacı dışında kullanımı ve denetimsizlik, sistematik bir yönetim sorununa işaret etmektedir.

Ankara'daki 19 Mayıs Spor Kompleksi'nde yaşanan uygulama, bu sorunun çarpıcı örneklerinden biridir. Kira sözleşmeleri sona eren çay bahçesi, büfe ve lokanta gibi işletmelerin tahliye edilmemesi ve ecrimisil yoluyla fiili durumun meşrulaştırılmaya çalışılması, kamu malı yönetimindeki zafiyeti gözler önüne sermektedir. Anıttepe'de 12 metrekareden 104 metrekareye izinsiz genişletilen ticari alan ise denetim mekanizmalarının işlevsiz kaldığını belgelemektedir.

İstanbul'un Sarıyer ve Gaziosmanpaşa ilçeleri ile Mersin Erdemli'deki tesislerin protokol hükümlerine aykırı biçimde ticari amaçlarla kullanılması, sorunun yaygınlığını göstermektedir. Sözleşme süresi dolmasına rağmen tahliye işlemlerinin gerçekleştirilememesi, yönetim kademelerinde süreklilik arz eden bir operasyonel zafiyetin varlığına işaret etmektedir.

Bu durum, üç temel sorunu beraberinde getirmektedir: Kamu kaynaklarının amacı dışında kullanımı yoluyla israf, spor tesislerinin asli işlevlerini yerine getirememesi nedeniyle gençlik ve spor hizmetlerinde aksama ve nihayetinde kamu malına yönelik denetim ve yönetim kültürünün zayıflığı.

Sonuç olarak, taşınmaz yönetimindeki bu yapısal sorunlar, sadece mali kayıp değil aynı zamanda kamuya olan güveni de zedelemektedir. Etkin bir taşınmaz yönetimi ve güçlü denetim mekanizmalarının kurulması, artık ertelenemez bir gereklilik haline gelmiştir.

Dijital İşlemlerde Usulsüzlük Riski

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın dijital dönüşüm sürecinde yaşanan sistematik aksaklıklar, kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve mali denetim açısından ciddi riskler barındırmaktadır. Sayıştay'ın 2024 yılı denetim raporu, bakanlığın dijital altyapısında yaşanan dağınıklığı ve standart eksikliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

İl müdürlükleri düzeyindeki dijital uyumsuzluk, kaynak israfı ve denetim zafiyeti yaratmaktadır. 46 il müdürlüğünün herhangi bir yazılım sistemi kullanmaması, 35 ilin ise birbirinden tamamen farklı sistemlerle çalışıyor olması, merkezi yönetim ve denetimi fiilen

imkânsız hale getirmektedir. Bu durum hem veri güvenilirliğini sorgulanır kılmakta hem de her ilin ayrı yazılım çözümleri geliştirmesi nedeniyle milyonlarca liralık ek mali yük oluşturmaktadır.

Eğitim Yönetim Sistemi'ndeki yapısal eksiklikler, mali kontrol mekanizmalarını zaafa uğratmaktadır. Geriye dönük üç günlük veri girişi imkânı, ödemelere esas teşkil eden belgelerde manipülasyon riskini artırmakta; puantaj ve yoklama kayıtları arasındaki uyumsuzluklar ise sistem bütünlüğünü tehdit etmektedir. Ayrıca, resmi görevi bulunmayan eğiticilere yönelik sigortalılık kontrollerinin yapılmaması, hem sosyal güvenlik mevzuatı ihlaline yol açmakta hem de hatalı ödemelere zemin hazırlamaktadır.

Bu tablo, bakanlığın dijital dönüşüm stratejisinin yeniden ele alınması gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Standart bir veri yönetimi sistemi oluşturulması, tüm il müdürlüklerinde ortak yazılım altyapısına geçilmesi ve dijital denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi acil bir ihtiyaç haline gelmiştir. Aksi takdirde, kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve şeffaf yönetimi hedeflerine ulaşılması mümkün görünmemektedir.

Burs Ödemelerinde Eşitsizlik ve Denetim Eksikliği

Sayıştay'ın 2024 yılı denetim raporu, Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü'nün burs süreçlerinde ciddi bir mevzuat ihlalini ortaya çıkarmıştır. Burs Yönetmeliği ve 5102 sayılı Kanun'un açık hükümlerine rağmen, kamu kurumları adına yapılan burs ödemelerinde değerlendirme süreci 2022 yılından itibaren fiilen askıya alınmıştır.

Bu uygulama, aynı sistem içinde ikili bir yapı oluşturmuştur. KYK'nın kendi burs ve kredi programlarına başvuran öğrenciler sıkı denetim mekanizmalarına tabi tutulurken, kamu kurumları tarafından bildirilen 2.427 öğrenci herhangi bir uygunluk kontrolüne tabi tutulmadan desteklenmektedir. Söz konusu 10,5 milyon TL'lik ödemeler, toplam bütçe içinde nispeten küçük bir miktarı temsil etse de sistem bütünlüğü ve eşitlik ilkesi açısından oldukça kritik bir ihlal anlamı taşımaktadır.

Objektif kriterlerin ve merkezi değerlendirme mekanizmasının devre dışı bırakılması, şeffaflık ilkesini zedelemiş ve kamu kaynaklarının dağıtımında keyfiliğe kapı aralamıştır. Bu durum, aynı koşullardaki öğrenciler arasında haksız bir ayrımcılığa yol açarak, burs sisteminin temelini oluşturan adalet ve eşitlik ilkelerini ihlal etmektedir.

Mevzuata aykırı bu uygulamanın sürdürülmesi, kamu kaynaklarının yönetiminde hesap verilebilirlik ve denetim mekanizmalarının işlevsizleşmesine neden olmaktadır. Bu sorunun acilen giderilmesi ve tüm burs süreçlerinde standart, şeffaf ve nesnel kriterlerin uygulanması gerekmektedir.

Spor Gelirlerinde Tahsilat ve Denetim Sorunu

Sayıştay'ın 2024 yılı denetim raporu, spor müsabakalarından alınması gereken Bakanlık paylarının tahsilatında ciddi bir sistem zaafiyetini ortaya koymaktadır. Mevzuata göre spor müsabakaları gelirlerinden %7'lik Bakanlık payının tahsil edilmesi zorunlu olmasına rağmen, bu kuralın birçok kulüp ve il düzeyinde uygulanamadığı görülmektedir.

Özellikle Süper Lig kulüpleri nezdinde yaşanan tahsilat sorunları dikkat çekicidir. Bazü büyük kulüplerin gelir bilgilerini Bakanlığa iletmemesi, loca ve kombine satışlarının kayıt dışı kalması, gelir paylaşım sisteminin işleyişini aksatmaktadır. İstanbul İl Müdürlüğü'nün tespitlerine göre, üç büyük kulüpten hiçbir tahsilat yapılamamış olması, sorunun boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Stadyum reklam gelirlerinden alınması gereken %10'luk payların da tahsil edilememesi ve bu konuda belirsiz alacak davalarının açılmış olması, mali yönetimdeki boşlukları işaret etmektedir. Bu durum, yıllık milyonlarca liralık kamu gelir kaybına yol açmakta ve amatör sporun finansmanını olumsuz etkilemektedir.

Büyük kulüplerin mali yükümlülüklerden muaf tutulduğu algısı, spor yönetişiminde eşitlik ve adalet ilkelerini zedelemekte, sportif başarının kuralların üstünde tutulduğu yönünde olumsuz bir mesaj vermektedir. Bu durum, sadece mali bir kayıp değil, aynı zamanda spor etiği ve kamu güveni açısından da ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

Sorunun çözümü için etkin bir denetim mekanizmasının kurulması, gelir bildirimi ve paylaşımında şeffaflığın sağlanması ve yasal yükümlülüklerin tarafsız bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Ancak bu şekilde spor finansmanındaki adaletsizlikler giderilebilir ve amatör sporun gelişimi için gerekli kaynak aktarımı sağlanabilir.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

2024 yılı kesin hesap kanunu verilerine göre, bakanlık, ayrılan kaynakların yönetimi ve etkin kullanımı konusunda ciddi zafiyetler yaşamaktadır.

Tablo : Gençlik ve Spor Bakanlığı 2004 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları Cetveli

Program Adı	Başlangıç Ödeneği (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Gerçekleşen Harcama (TL)	Kullanılmayan Ödenek (TL)
Bağımlılıkla Mücadele	33.690.000	28.690.000	27.387.021	1.302.979
Gençlik	8.527.496.000	9.323.496.854	9.185.252.923	138.243.932
Sporun Geliştirilmesi ve Desteklenmesi	27.404.760.000	34.130.202.772	33.582.489.257	547.713.515
Yükseköğretim	132.990.126.000	127.389.838.331	127.215.119.582	174.718.749
Yönetim ve Destek Programı	2.074.652.000	3.623.010.595	2.933.242.716	689.767.879
GENEL TOPLAM	**171.030.724.000**	**174.495.238.552**	**172.943.491.500**	**1.551.747.053**

Bütçe uygulama sonuçlarına göre, **başlangıç ödeneği 171,03 milyar TL** olan bakanlık bütçesi **174,50 milyar TL'ye** yükseltilmiş. Bu rakamın da **172,94 milyar TL**'lik kısmı harcanmıştır. Sadece bu toplam rakamlara bakarak bile doğru planlama yapılmadığı söylenebilmektedir.

Gençlik Programı altında başlangıçta öngörülen **8,5 milyar TL'lik** ödeneğin yaklaşık **800 milyon TL** arttırılıp büyük bir çoğunluğu harcanırken; Bağımlılıkla Mücadele Programının başlangıç bütçesi azaltılmıştır.

Tablo. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2024 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları (Ekonomik Sınıflandırma)

Harcama Kalemi	Başlangıç Ödeneği (TL)	Revize Ödenek (TL)	Gerçekleşen Harcama (TL)	Kullanılmayan Ödenek (TL)
Personel Giderleri	1.499.516.000	1.872.402.000	1.843.722.000	28.680.000
SGK Devlet Primi	199.748.000	265.611.000	257.929.000	7.682.000
Mal ve Hizmet Alımı	1.359.302.000	1.630.129.000	1.407.714.000	222.414.000
Cari Transferler	130.693.289.000	131.385.415.000	131.187.633.000	197.782.000
Sermaye Giderleri	9.503.400.000	12.690.333.000	12.096.485.000	593.847.000
Sermaye Transferleri	4.964.469.000	7.081.022.000	6.581.022.000	500.000.000
Borç Verme	22.811.000.000	19.570.327.000	19.568.987.000	1.340.000
TOPLAM	**171.030.724.000**	**174.495.239.000**	**172.943.491.000**	**1.551.747.000**

Personel giderleri gibi kalemlerdeki harcamalar da oldukça dikkat çekicidir. “Geçici süreli çalıştırılan” personeller için öngörülen **başlangıç ödeneğinin 5 katı kadar** bir harcama gerçekleştirilmiştir.

Mal ve hizmet alım giderlerinde ise başlangıçta belirlenen **1,36 milyar TL**’lik ödeneği ek ödeneklerle yaklaşık **300 milyon TL** daha arttırılmıştır. Bu ödeneğin büyük ölçüde kullanıldığı da görülmektedir. Ancak bu harcamaların detaylarında, bazı kritik kalemler için gerekli bütçenin doğru yönlendirilmediği anlaşılmaktadır. Örneğin, temsil ve tanıtma giderleri, hizmet alımları, menkul ve gayrimenkul mal bakım ve onarım giderleri **25 milyon TL** harcanmıştır. Bu rakam “Mal ve Hizmet Alım Giderleri” kaleminin altındaki kalemlerden birkaçı olmasına rağmen kendi başına bir program olan “Bağımlılıkla Mücadele Programı” bütçesi ile yarışmaktadır. **Bağımlılıkla Mücadele** için toplam **27,4 milyon TL** harcanmıştır. Bu rakamlara baktığımızda **iktidar bütçeyi gençleri uyuşturucu çetelerinin elinden kurtarmak için değil bakanlık içindeki itibar ve israf çetelerine harcadığı görülmektedir.**

Sonuç olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın bütçe uygulama sonuçları, kaynakların gençlerin refahı ve spor altyapısının gelişimi için değil, plansız ve verimsiz bir şekilde harcandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, hükümetin politikalarını yalnızca rakamlarla süsleyerek halka sunduğunu, ancak somut fayda sağlamadığını göstermektedir. Gençlik ve sporun geleceğini sözde sahiplenen bu anlayışa karşı muhalefet olarak, bu kaynakların etkin ve adil kullanılması için daha güçlü bir bütçe disiplini ve denetim mekanizması talep ediyoruz.

4.16. SAĞLIK BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

T.C. Sayıştay Başkanlığınca yayımlanan Sağlık Bakanlığı 2024 yılı düzenlilik denetim raporu, Sağlık Bakanlığı’na bağlı döner sermaye işletmeleri 2024 yılı düzenlilik denetim raporunu içermektedir.

Söz konusu raporlardan Sağlık Bakanlığı’na ait ana bulgular aşağıda özetlenmiştir:

BULGU 1: Hizmet Alımı Suretiyle Temin Edilen Uygulama Projeleri ve İhale Dokümanları Hazırlanması İşlerindeki Eksikliklerin Ek Maliyetlere ve Sağlık Tesislerinin Planlanan Zamanda Faaliyete Geçememesine Sebep Olması

Sözleşme Sürelerinin Yetersiz Belirlenmesi

- Uygulama projeleri ve ihale dokümanı hazırlama işlerinde sözleşme süreleri, işin büyüklüğü ve niteliği dikkate alınmadan çoğunlukla **90–180 gün** olarak belirlenmiştir.
- Fiziki büyüklük ve teknik karmaşıklığı tamamen farklı olan işler için **aynı sürelerin** verilmesi, projelerin eksik hazırlanmasına yol açmıştır.
- İncelenen 23 işten **16'sı sözleşme süresi içinde tamamlanamamış**, bazı projelerde gecikme süresi **900 günü aşmıştır**.
- Bu gecikmeler yapım ihalelerini aksatmış, sağlık tesisi yatırımlarının planlanan zamanda başlanamamasına yol açmıştır.

Zemin Etütlerinin Gerçek Durumu Yansıtmaması

- Hizmet alımı kapsamında hazırlanan zemin etütleri birçok projede **arazinin gerçek zemin özelliklerini göstermemiştir**.
- Uygulama aşamasında beklenmeyen su varlığı, oturma sorunları, eğim ve stabilite problemleri ortaya çıkmış; bu durum **zorunlu zemin iyileştirme imalatlarına** ve yüksek oranlı **iş artışlarına** neden olmuştur.
- Üniversite raporlarıyla doğrulanan bu hatalar, projelerin doğru hazırlanmadığını göstermektedir.
- Mevzuata göre bu hatalardan **proje yüklenicisinin sorumlu tutulması gerekirken**, pratikte buna yönelik somut işlem yapılmadığı görülmüştür.

Proje Detaylarının Eksik/Hatalı Olması ve Mevzuata Aykırılıklar

- Hazırlanan projeler, yapım aşaması için gerekli teknik ayrıntıları içermemekte; bazı imalatlar **mevzuata uygun olmayan biçimde** projelendirilmiştir.
- Uygulama sırasında; izolatör-kolon uyumsuzlukları, teknik merkezlerin yetersiz tasarlanması, yangın yönetmeliğine aykırı merdiven detayları, hatalı malzeme türü seçimi gibi nedenlerle çok sayıda **revizyon yapılmış** ve **iş artışları** oluşmuştur.

- Proje yüklenicisinin yönetmeliklere uygun ve birbiriyle uyumlu proje hazırlama sorumluluğu bulunmasına rağmen, incelemeler bu sorumluluğun yerine getirilmediğini göstermektedir.

Hem proje hazırlama sürelerinin gerçekçi belirlenmemesi hem de zemin etütleri ve proje detaylarında görülen eksiklikler nedeniyle: Ek maliyetler ortaya çıkmış, Süre uzatımları kaçınılmaz hale gelmiş, Sağlık tesislerinin planlanan zamanda faaliyete geçmesi **engellenmiştir**. Bu nedenle projelerin **niteliğine ve büyüklüğüne uygun sürelerle** ihale edilmesi, zemin etütlerinin doğru yapılmasının sağlanması ve proje yüklenicilerinin sorumluluğunun etkin biçimde işletilmesi gerektiği belirtilmektedir.

BULGU 2: Yapım İşi İhalelerinde Mevzuata Uygun Olmayan Kefalet Senetlerinin Teminat Olarak Kabul Edilmesi

Yapım işi ihalelerinde, yükleniciler tarafından sunulan kefalet senetlerinin bir kısmının **SEDDK tarafından yetkilendirilmemiş sigorta ve reasürans brokerleri** üzerinden düzenlendiği tespit edilmiştir. Mevzuata göre kefalet senetleri yalnızca **bankalar veya Türkiye'de yerleşik sigorta şirketleri** tarafından verilebilir; brokerlerin teminat verme yetkisi yoktur. Bu nedenle söz konusu senetlerin teminat olarak kabul edilmesi, **4734 ve 4735 sayılı Kanunlar ile sigortacılık mevzuatına aykırıdır**.

İdare, bu tespitle ilgili açıklama yapmamış; bu durum, kamu ihale süreçlerinde **hukuki güvenliği ve kamu yararını zayıflatmaktadır**. Bu nedenle kefalet senetlerinin **doğrulama işlemlerinin SEDDK üzerinden yapılması**, yetkisiz senetlerin kabul edilmemesi ve gerektiğinde **yasal yaptırımların uygulanması** gerekmektedir.

BULGU 3: Yapım İşlerinde Fiyat Farkı Hesaplanmasında Kullanılacak Endekslere Yer Verilmemesi, Sigorta Kapsamında Yer Alması Gereken Teminatların Yer Almaması ve Gerekli Durumlarda Sigorta Bedelinin Artırılmaması ve Sigorta Sürelerinin Uzatılmaması

a) Yapım İşlerine İlişkin İdari Şartname ve Sözleşmelerde Fiyat Farkı Hesaplanmasında Kullanılacak Endekslere Yer Verilmemesi

Bakanlık tarafından gerçekleştirilen yapım işlerinde, ihale dokümanlarında **fiyat farkı hesabında kullanılacak endeksler belirtilmemiştir**. Mevzuata göre her sabit katsayı için hesaplamaya esas endeksin belirlenmesi ve dokümanda gösterilmesi zorunludur.

Bu nedenle, fiyat farkı formülünde yer alan sabit katsayılar için **uygun endekslerin açıkça belirtilmesi gerekmektedir**.

b) İş ve İş Yeri Sigortası Yapılması Kararlaştırılan Bazı Yapım İşlerinde Sigorta Kapsamında Yer Alması Gereken Teminatların Yer Almaması

Bakanlık tarafından gerçekleştirilen yapım işlerinde düzenlenen iş ve iş yeri (İnşaat All Risk) sigorta poliçelerinde, mevzuat gereği bulunması zorunlu teminatların eksik olduğu tespit edilmiştir. Poliçelerde idarenin işveren sıfatıyla yer almaması, proje hatalarına ilişkin teminatların bulunmaması, alt yüklenici ve işçi sorumluluk sigortalarının eklenmemesi, otomatik süre uzatımı ve değer artışı teminatlarının yer almaması, tüm riskler ve koasürans oranları ile ilgili hatalar gibi eksiklikler gözlenmiştir. Bu nedenle, sigorta poliçelerinin mevzuata uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

c) Yapım İşlerinde Ödenen Toplam Hakediş Tutarının Poliçedeki Sigorta Bedelini Aşması Halinde Sigorta Bedelinin Artırılmaması ve Süre Uzatımları Nedeniyle İnşaat Sigorta Sürelerinin Uzatılmaması

Bakanlık yapım işlerinde, toplam hakediş tutarı poliçedeki sigorta bedelini aştığında veya süre uzatımı verildiğinde **sigorta bedeli artırılmamış ve sigorta süreleri uzatılmamıştır**. Mevzuata göre, bu hallerde **zeyilname ile sigorta bedelinin artırılması ve sürenin uzatılması zorunludur**.

BULGU 4: Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerine İlişkin Sorunlar Bulunması

a) Şehir Hastanelerinde Nihai Tamamlama Süreçlerinin Yürütülmemesi

KÖİ modeli ile yapılan şehir hastanelerinde, **fiili tamamlama tarihinden itibaren 24 ay geçmesine rağmen nihai tamamlama süreçleri yürütülmemiştir**. Bu nedenle; sabit yatırım tutarları revize edilmemiş, tıbbi cihaz ve mefruşat eksiklikleri mahsuplaştırılmamış, işletme süreleri ve hizmet değişiklikleri güncellenmemiş, toplam sabit yatırım ve kullanım bedelleri netleştirilmemiştir. Nihai tamamlama süreçlerinin işletilmemesi, **İdare ve Şirket'in hak ve yükümlülükleri açısından belirsizlikler yaratmaktadır**.

b) Yer Teslimi Yapılmadan İnşaat İşleri Başlamasına Rağmen Yatırım ve İşletme Dönemlerine İlişkin Revizyonların Yapılmaması

KÖİ modeli ile yapılan şehir hastanelerinde, **yer teslimi yapılmadan inşaat işlerine başlanmış** ve buna rağmen yatırım ve işletme dönemlerine ilişkin revizyonlar yapılmamıştır. Bu durum, inşaat ve işletme sürelerinin sözleşmeye uygun şekilde hesaplanmamasına yol açmakta ve hak ve yükümlülüklerin netleşmesini engellemektedir. Sürelerin fiili başlangıç tarihleri dikkate alınarak **yeniden hesaplanması gerekmektedir**.

c) Yaptırılmayan/Yapılmayan İmalatlar İçin Toplam Sabit Yatırım Tutarı Revizyonunun Yapılmaması ve Bu Eksikliklerin Etki Ettiği Hizmetler İçin Hizmet Değişikliği Yapılmaması

KÖİ modeli ile inşa edilen şehir hastanelerinde, **yaptırılmayan veya eksik yapılan imalatlar ve teslim edilmeyen ekipmanlar** nedeniyle toplam sabit yatırım tutarının revize edilmediği ve bu eksikliklerin etki ettiği hizmetlerde değişiklik yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, ihale tekliflerinde öngörülen sistem ve bedellerin gerçek durumu yansıtmamasına yol açmakta olup, **toplam sabit yatırım tutarı ve hizmet bedellerinin sözleşme hükümlerine uygun şekilde revize edilmesi gerekmektedir**.

d) Doğal Gaz Tüketiminde Eksik Ölçüm Bedellerine Maruz Kalınması

KÖİ modeli ile işletilen bazı şehir hastanelerinde doğal gaz sayaçlarının projelendirmede öngörülen en düşük saatlik tüketim (Qmin) miktarlarının altında kalması nedeniyle **tüketim olmadığı halde faturalandırma yapılmış** ve eksik ölçüm bedellerine maruz kalınmıştır. Hastanelerde Yönetmelik uyarınca ölçüm kapasitesine uygun sayaç değişimi yapılmadığı için bu sorun devam etmektedir. Bu nedenle **tesisat revizyonları yapılarak Qmin kaynaklı bedellerin önlenmesi ve sorumlulukların belirlenmesi** gerekmektedir.

e) Yatırım Döneminde Katma Değer Vergisi İstisnasından Yararlanan Görevli Şirketlerin İstisna Kapsamında Kira Tutarının veya Kira Süresinin Bir Kısmından Vazgeçmesine İlişkin İşlemlerin Tesis Edilmemesi

KÖİ modeli ile inşa edilen şehir hastanelerinde yatırım döneminde **Katma Değer Vergisi (KDV) istisnasından yararlanan Görevli Şirketler**, bu istisnadan faydalanabilmek için **kira tutarı veya kira süresinin bir kısmından vazgeçmekle yükümlü** olmalarına rağmen, İdare ile bu konuda herhangi bir işlem tesis edilmemiştir. Bu durum, geçici 29'uncu madde kapsamında öngörülen **taahhüt ve indirim mekanizmasının uygulanmamasına** yol açmıştır. Bu itibarla, KDV istisnasından yararlanan projelerde **kira tutarı ve/veya süreden indirim hesaplamalarının yapılması ve Kanun hükümlerine uygun olarak işlem tesis edilmesi** gerekmektedir.

f) Ankara Etlik Şehir Hastanesi İçin Fiili Tamamlama Tarihi Öncesinde Teknolojik Gelişmeler Kalemi İçin Yapılması Öngörülen İş Azalışı Hususunda Mutabakat Sağlanmasına Rağmen Kullanım Bedelinin Revize Edilmemesi

KÖİ modeli ile inşa edilen **Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsü**nde, ihale teklifinde yer almasına rağmen yapılmayan **"teknolojik gelişmeler" kalemi** altındaki imalatlara ilişkin olarak **İdare ile Görevli Şirket arasında iş azalışı konusunda mutabakat sağlanmış** olmasına rağmen, bu azalış **fiili tamamlama tarihi öncesinde kullanım bedeline yansıtılmamıştır**. Bu durum, Sözleşme eki **Ek-22 (Değişiklik Prosedürü)** ve 1 No.lu Ek Mutabakat hükümlerine aykırıdır.

Buna göre, Görevli Şirket ile İdare arasında mutabık kalınan iş azalışı tutarının **orijinal kullanım bedelinden düşülmesi ve işletme döneminde kullanım bedeline yansıtılması** gerekmektedir.

g) İhale Teklifi Birim Fiyatlara Dahil Olmasına Rağmen Hizmet Sunum Alanları İçin Isıtma ve Soğutma Giderlerinin Tahsil Edilmemesi

Bazı şehir hastanelerinde çamaşır, yemek, laboratuvar, görüntüleme ve sterilizasyon hizmetleri için birim fiyatlara dahil olan **ısıtma ve soğutma giderleri**, hizmet ödemelerinden **mahsubu yapılmadan** bırakılmıştır. Sözleşme ve ihale dokümanları uyarınca bu giderlerin ölçülüp mahsup edilmesi veya teknik çalışma ile fiyatlandırılması gerekmektedir.

h) Konya Karatay Şehir Hastanesinde Görevli Şirket Tarafından Sağlık Tesisi Konseptine Uygun Olarak Yer ve Bahçe Bakım Hizmeti Verilmemesi

Konya Karatay Şehir Hastanesinde, Görevli Şirketin Sözleşme gereği üstlendiği **yer ve bahçe bakım hizmeti**, sağlık tesisi konseptine uygun olarak verilmemiştir. Denetimlerde peyzaj alanlarında otların uzun olması, cam ve kuru otların bulunması gibi eksiklikler tespit edilmiştir. İdare, Şirket'in eylemsizliğine rağmen Sözleşme haklarını kullanarak hizmetin sağlanmasını temin etmemiştir. Bu nedenle, sağlık tesisi genelinde yer ve bahçe bakım hizmetinin Sözleşme ve sağlık tesisi gereklerine uygun şekilde sunulması ve gerekirse İdare tarafından Sözleşme haklarının kullanılması gerekmektedir.

ı) Kütahya ve Tekirdağ Şehir Hastanelerinde Ticari Alanlara İlişkin Kabul Süreci Yürütülmemesinden Kaynaklı Olarak Sözleşme Haklarının Kullanımında Belirsizlik Olması

Kütahya ve Tekirdağ Şehir Hastanelerinde, **mecburi ticari hizmet alanlarına ilişkin Koordinasyon Kurulu tarafından ticari faaliyet ücretleri belirlenmemiş** ve Sözleşme eki Ek-12 (Kabul Programı) kapsamında ticari alan kabulleri yapılmamıştır. Bu nedenle, sözleşmenin ilgili maddelerinden doğan hakların kullanımı ve ek ticari alan yapılması durumunda İdare'ye ödenecek bedeller konusunda belirsizlik oluşmuştur. İdare, piyasa rayiç fiyatlarına göre ücret belirlemesini sağlayarak, ticari alan kabul sürecini tamamlamalı ve ek ticari alan bedellerini tespit etmelidir.

j) Kütahya Şehir Hastanesinde Yapı Kullanma İzin Belgesi Alınmaması Nedeniyle Hemodiyaliz Hizmetinin Verilememesi ve Sözleşme Haklarının Kullanılmaması

Kütahya Şehir Hastanesinde, fiili tamamlama tarihinde **Yapı Kullanma İzin Belgesi alınmadığı için hemodiyaliz ünitesi ruhsatlandırılamamış** ve sağlık hizmeti sunulamamıştır. Bu nedenle, sözleşme gereği **kullanım hatası iş ve işlemleri yapılmamıştır**. İdare, yapı kullanma izin belgesinin gecikmeli alınması nedeniyle hizmet verilemeyen alan için kullanım hatası işlemlerini tesis etmelidir.

k) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerinde Ticari Alanlara İlişkin Sorunlar Bulunması

i. İhale Dokümanı ve Projelerde Öngörülenden Daha Fazla Alanın Ticari Alan Olarak Kullanılması

Şehir hastanelerinde bazı Görevli Şirketler, **ihale dokümanı ve onaylı projelerde öngörülenden daha fazla alanda ticari faaliyet yürütmekte** ve İdare kullanımında olması gereken depoları ticari amaçla kullanmaktadır. Bu durum **kullanım bedeline yansıtılmamış** ve ticari alan kabul süreci tamamlanmamıştır. İdare, fazla kullanılan ticari alanların tespitini yaparak **kullanım bedeli revizyonunu gerçekleştirmelidir**.

ii. Ticari Alan İklimlendirme Giderlerinin Tahsil Edilmemesi

Bazı şehir hastanelerinde **ticari alanların iklimlendirme (ısıtma ve soğutma) giderleri tahsil edilmemiştir**. Şirketler, sözleşme gereği ticari faaliyetlerin tüm maliyet, risk ve sorumluluğunu üstlenmekle yükümlüdür. Teknik ve hesaplama eksiklikleri nedeniyle tahsilat yapılamamış olup, **gerekli çalışmalar tamamlanarak iklimlendirme giderlerinin Görevli Şirketlerden tahsil edilmesi** gerekmektedir.

iii. Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerinde Bulunan Ticari Alanlarda Elektrik, Su ve Doğalgaz Sayaçlarının Eksik veya Arızalı Olması

Bazı şehir hastanelerinde **ticari alanlara ilişkin elektrik, su ve doğalgaz sayaçları eksik veya arızalıdır**. Bu nedenle tüketim bedelleri doğru hesaplanamamaktadır. Sözleşme gereği tüm maliyet, risk ve sorumluluk Şirket'e ait olduğundan, **eksik sayaçların kurulması, arızalıların onarılması ve geriye dönük tüketim bedellerinin yasal faiziyle tahsil edilmesi** gerekmektedir.

l) Ek-13 kapsamında Görevli Şirket Tarafından Tedarik Edilmesi Gereken Ekipmanlarda Eksiklikler ya da Uygunsuzluklar Olması

Bazı şehir hastanelerinde, **Ek-13 kapsamında Şirket tarafından tedarik edilmesi gereken tıbbi ekipman ve mefruşatta eksiklikler ve uygunsuzluklar** tespit edilmiştir. Kütahya ve Etlik Şehir Hastanelerinde bazı ekipmanlar ÜTS belgeleri, TSE yeterlilik belgeleri veya HBYS entegrasyonu eksik olup mefruşat da tamamlanmamıştır.

Sözleşme gereği bu ekipman ve mefruşatlar **toplam sabit yatırım tutarına dahil olarak fiili tamamlama tarihinden önce temin edilmelidir**. Eksikliklerin giderilmemesi, sağlık hizmeti sunumunda aksamalara yol açmıştır. Bu nedenle,

eksik ve uygunsuz ekipmanların tamamlanması ve söz konusu süreler dikkate alınarak toplam sabit yatırım tutarının güncellenmesi gerekmektedir.

m) Görüntüleme Hizmetlerine İlişkin Randevu Verme Sürelerinde ve Laboratuvar Hizmetlerine İlişkin Sonuç Verme Sürelerinde Gecikmelerin Meydana Gelmesi ve Bunların Çoğunluğunun Yardım Masasına Bildirilmemesi

Bazı KÖİ modeli şehir hastanelerinde, **görüntüleme hizmetlerinde randevu verme süreleri ve laboratuvar hizmetlerinde sonuç verme süreleri** yöntem beyanı düzenlemelerine göre aşılmıştır. Rutin radyodiagnostik tetkiklerde 3 gün, radyoterapide 15 gün olan sürelerin aşıldığı ve acil hastaların tetkiklerinin geciktiği tespit edilmiştir. Laboratuvar hizmetlerinde ise bazı test gruplarında numune kabulünden sonuç onayına kadar geçen süreler önemli ölçüde uzamıştır.

Ayrıca, yaşanan gecikmelerin büyük çoğunluğu **yardım masasına bildirilmemiş** ve hizmet hata puanı hesaplanmamıştır. Bu durum, sözleşme ve hizmet kalite standartlarına aykırıdır. Bu itibarla, gecikmelerin sebeplerinin araştırılması, çözüm üretilmesi ve **hizmet seviyesi anlaşması (SLA) kapsamında çağrı açılarak hata puanı ve ceza kesintisi gibi yaptırımların uygulanması** gerekmektedir.

n) Görüntüleme ve Laboratuvar Hizmetlerine İlişkin Ek-14 (Hizmet Şartları) ve Yöntem Beyanlarına Göre Gerekli Bazı Cihazların ve Sistemlerin Sağlanmaması

Bazı KÖİ modeli şehir hastanelerinde, **görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerinde Ek-14 (Hizmet Şartları) ve Yöntem Beyanları** gereğince sağlanması gereken bazı cihaz ve sistemlerin temin edilmediği ve kurulmadığı tespit edilmiştir. Örnek olarak:

- **Kütahya Şehir Hastanesi:** FTR binasında temel laboratuvar hizmetleri için biyokimya ekipmanı kurulmamış, PET CT cihazı temin edilmemiştir.
- **İzmir Şehir Hastanesi:** Dijital patoloji hizmeti için gerekli sistem ve cihazlar sağlanmamıştır.
- **Adana Şehir Hastanesi:** Brakiterapi, doppler ultrasonografi ve tavan statifli dijital röntgen cihazları temin edilmemiştir.

- **Gaziantep Şehir Hastanesi:** Tomoterapi ve brakiterapi cihazları ile dijital patoloji sistemleri sağlanmamıştır.

  Kamu idaresi, laboratuvar hizmetlerinde tetkiklerin çalıştığını, görüntüleme cihazlarının temini için müzakerelerin devam ettiğini belirtmişse de saha tespitleri, yöntem beyanlarına göre bazı hizmetlerin gerçekleştirilemediğini göstermektedir. Bu nedenle, **Eksik cihaz ve sistemlerin derhal temin edilmesi ve kurulması, sözleşmeye uygun olarak hizmetin sunulması, hata puanı hesaplanması ve kesintilerin uygulanması** gerekmektedir.

o) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerindeki Görüntüleme Hizmetlerinin Hakedişlerine Yansıyan Puanların Kontrolünün Yetersiz Olması

KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde **görüntüleme hizmetlerinin hakedişlerinde SUT puanlarının kontrolü yetersiz** bulunmuştur. Bazı işlemler, birlikte faturalandırılamayacak olmasına rağmen hakedişe tamamı yansıtılmış ve bir tetkirin ayda birden fazla faturalandırılması kurallarına uyulmamıştır. Bu nedenle, **hakedişlerin SUT kurallarına uygun şekilde kontrol edilmesi ve hatalı yansımaların düzeltilmesi** gerekmektedir.

p) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerindeki Laboratuvar Hizmetlerinin Hakedişlerine Yansıyan Puanların Kontrolünün Yetersiz Olması

KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde **laboratuvar hizmetlerinin hakedişlerinde SUT puanlarının kontrolü yetersiz** bulunmuştur. Bazı tetkikler, birlikte faturalandırılmaması veya süre/branş kısıtına tabi olmasına rağmen hatalı şekilde hakedişe yansıtılmıştır. Bu nedenle, **laboratuvar hakedişlerinin SUT kurallarına uygun şekilde kontrol edilmesi, HBYS'ye gerekli kısıtlamaların tanımlanması ve hatalı yansımaların düzeltilmesi** gerekmektedir.

r) Kamu Özel İş Birliği Modeli ile İşletilen Şehir Hastanelerine İlişkin Sözleşmelerde Azami Hata Puanı Limitlerinin Belirlenmemesi

KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde **hizmet hata puanı limitleri bazı sözleşmelerde belirlenmemiştir**. Bu durum, hata puanlarının izlenmesi, yazılı ihtar veya fesih haklarının uygulanmasını engellemektedir. Bu nedenle, **azami hata**

puanı limitlerinin belirlenmesi ve hizmetlerin performans takibinin sözleşmeye uygun yürütülmesi gerekmektedir.

s) Sözleşme Kapsamında Görevli Şirket Tarafından Getirilen Tıbbi Ekipmanlarda Meydana Gelen Onarım Giderlerinin Karşılanması Konusunda Sorunlar Yaşanması

KÖİ modeliyle işletilen şehir hastanelerinde, **Görevli Şirketler tarafından teslim edilen tıbbi ekipmanların arıza ve hasar onarım giderlerinin karşılanmasında sorunlar yaşanmaktadır**. Arızaların kaynağı (Şirket, İdare veya üçüncü şahıs) net olarak tespit edilememekte ve yüksek sigorta muafiyetleri nedeniyle bazı ekipmanlar uzun süre onarılamamaktadır. Bu durum, sağlık hizmeti sunumunda aksamalara yol açmaktadır. Bu nedenle, **arızalı/hasarlı ekipmanların onarımları için İdare ve Görevli Şirketler tarafından komisyon kurulması, arıza nedeninin ve sorumlunun belirlenmesi ve sözleşme hükümlerine uygun şekilde onarımların gerçekleştirilmesi** gerekmektedir.

t) Pazar Testi Süreçlerinin Yürütülmemesi ve Sonuçlandırılmaması

Bazı şehir hastanelerinde **pazar testi süreçleri yürütülmemiş veya sonuçlandırılmamıştır**. Kayseri ve Manisa Şehir Hastanelerinde süreçler hiç başlatılmazken, Mersin, Yozgat, Isparta, Adana ve Eskişehir'de Bina ve Arazi, Ortak Hizmetler Yönetimi ve HBYS hizmetlerinin pazar testleri tamamlanmamıştır. Elazığ-Fethi Sekin ve Bursa Şehir Hastanelerinde ise ilana çıkılmasına rağmen süreç sonuçlandırılamamıştır.

i. Sözleşmelerde Öngörülen Süre Geçmiş Olmasına Rağmen Bazı Şehir Hastaneleri İçin Pazar Testi Süreçlerinin Yürütülmemesi

ii. Bazı Şehir Hastanelerinde Pazar Testi Süreçlerinin Sonuçlandırılmaması

SAĞLIK BAKANLIĞINA BAĞLI DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİ BULGULARI

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

BULGU 1: Sağlık Tesislerinin Gerçek Kişilerden Alacaklarına İlişkin Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Kayıtları Arasında Uyumsuzluk Olması

Bazı sağlık tesislerinde **gerçek kişilerden alacaklar** hesapları ile Tek Düzen Muhasebe Sistemi (TDMS) ve Hastane Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) kayıtları arasında uyumsuzluklar tespit edilmiştir. Bazı alacaklar HBYS'de yer almasına rağmen TDMS'ye yansımamış, bazı alacaklar ise TDMS'de görünmesine rağmen HBYS kayıtlarında yer almamaktadır. Bu durum, döner sermaye işletmelerinin 120 Alıcılar Hesabı mali tablolarının **doğru ve güvenilir bilgi vermesini engellemektedir**. Alacakların takibi ve muhasebeleştirilmesi için, hizmet bilgileri faturaya dönüştürülerek HBYS ve TDMS kayıtlarına eksiksiz aktarılmalı; sistemler arasında uyum sağlanmalı ve mali işlemler tümüyle kayda alınmalıdır.

BULGU 2: Tahsili Şüpheli Hale Gelen Alacaklarla İlgili Muhasebe Kayıtlarının Yapılmaması

Bakanlığa bağlı döner sermaye işletmelerinde **tahsili şüpheli hale gelen ticari ve diğer alacaklar**, 128 Şüpheli Ticari Alacaklar veya 138 Şüpheli Diğer Alacaklar hesaplarında izlenmemekte ve bu alacaklar için **karşılık ayrılmamaktadır**. Bu durum, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde öngörülen ihtiyatlılık ilkesine aykırıdır ve mali tabloların gerçeği yansıtmasını engellemektedir. Alacakların tahsili şüpheli hâle gelmesi durumunda muhasebe kayıtları **yapılmalı** ve gerekli karşılıklar ayrılmalıdır.

B. Diğer Bulgular

BULGU 1: Ek Ödeme Süreçlerine İlişkin Sorunlar Bulunması

a) Bilimsel Çalışma Destek Puanı Verilen Kişilerin Akademik Teşvik Ödeneğinden Yararlandırılıp Yararlandırılmadığı Hususunda Sistematik Bir Kontrolün Bulunmaması

Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesislerinde kadrosu üniversitede olan personele **bilimsel çalışma destek puanı** ödenirken, aynı dönemde **akademik teşvik ödeneği** alıp almadıkları sistematik olarak kontrol edilmemektedir. Mevzuat gereği, bir personel aynı bilimsel çalışma için her iki ödemeden **aynı anda yararlanamaz**. Ancak veri paylaşımının düzensizliği ve bordro süreçlerindeki farklılıklar nedeniyle mükerrer ödemeler yapılabilmektedir. Bu nedenle, **üniversiteler ile sağlık tesisleri arasında veri alışverişinin düzenli hale getirilmesi ve sistematik kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi** gerekmektedir.

b) Taşınır Kayıt ve Kontrol Yetkililiği Sebebiyle Ek Puan Alan Kişilerden Kefalet Kesintisine Tabi Tutulmayanların Mevcut Olması

Sağlık tesislerinde taşınır kayıt ve kontrol yetkililiği sebebiyle ek puan alan bazı personelden **kefalet kesintisi yapılmamaktadır**. Sorun, birimler arası koordinasyon eksikliği ve bordroların merkezi sistem üzerinden takip edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, **maaş ve ek ödeme bordrolarının koordinasyonu güçlendirilmeli ve merkezi kontrol mekanizmaları oluşturulmalıdır**.

c) Sağlık Tesislerinde Basamaklar Arası Geçişlerde Çalışılmış Sayılan Gün Sürelerinin Takibinin Yapılmaması

Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesisleri arasında becayiş, nakil veya geçici görevle geçen personelin **çalışılmış sayılan gün süreleri takip edilememektedir**. Bunun nedeni, tesisler arasındaki **sistem entegrasyonu eksikliği** ve mutemetlerin yetersiz kontrolüdür. Bu nedenle, **ek ödeme hesaplamalarında muafiyet sürelerinin doğru takip edilebilmesi için sistem entegrasyonu sağlanmalı veya mutemetler bilgilendirilmelidir**.

d) İcap ve Nöbet Yazılan Personele Mesai Dışı Teşvik Ek Ödemesi Yapılması

İcap ve nöbet görevindeki personele yanlışlıkla mesai dışı teşvik ödemesi yapılmıştır. Mevzuata göre bu çalışmalar mesai içi kapsamındadır. Sorun, sistemler arası kontrol eksikliği ve veri yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle **kontrol mekanizması kurulmalıdır**.

BULGU 2: Sağlık Tesisleri Tarafından Temin Edilen ve İlaç Hazırlama Ünitesinde Hazırlanan Kemoterapi İlaçlarının Stok Takibinde ve Süreç Yönetiminde Aksaklıklar Bulunması

Sağlık tesisleri tarafından temin edilen ve ilaç hazırlama ünitesinde hazırlanan kemoterapi ilaçlarının stok takip sürecinin sağlıklı yürütülemediği, hekim tarafından hazırlanan kemoterapi tedavi protokollerinde yer alan bilgilerin sistem üzerinden takibinin yapılmadığı, kemoterapi ilaç hazırlama ve faturalandırma süreçlerinin belirli standartlara bağlanması amacıyla Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan genel düzenlemelerin uygulanamadığı görülmüştür.

a) Sağlık Tesisleri Tarafından Temin Edilen ve İlaç Hazırlama Ünitesinde Hazırlanan Kemoterapi İlaçlarının Stok Takip Sürecinin Sağlıklı Yürütülememesi

b) Hekim Tarafından Hazırlanan Kemoterapi Tedavi Protokollerinde Yer Alan Bilgilerin Sistem Üzerinden Takibinin Yapılmaması

c) Kemoterapi İlaç Hazırlama ve Faturalandırma Süreçlerinin Belirli Standartlara Bağlanması Amacıyla Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Genel Düzenlemelerin Uygulanamamaması

BULGU 3: İcap ve Nöbet Süreçlerine İlişkin Sistematik Bir Kontrolün Bulunmaması

a) Fiilen Çalışılabilir Sürelerin Üzerinde İcap ve Nöbet Yazılabilmesi

Bazı sağlık tesislerinde personelin icap ve nöbet saatleri, fiilen çalışılabilir maksimum süreleri aşacak şekilde yazılmıştır. Bu hataların önlenmesi için hastane bilgi yönetim sistemi ve Ek Ödeme Bordro Sisteminde yazılımsal kontrol bulunmamaktadır. Sistemler üzerinden günlük ve aylık saatlerin izlenmesine yönelik kontrol mekanizmaları geliştirilmelidir.

b) Yıllık İzin, Rapor ve Kongre İzni Gibi Çalışılmayan Dönemler İçin İcap Nöbeti Ücreti Ödenmesi

Yıllık izin, rapor ve kongre izni gibi çalışılmayan günlerde personel icap nöbeti olarak puantaja dahil edilmekte ve ödeme yapılmaktadır. Bu hataların önlenmesi için sistemsel kontrollerin kurulması veya maaş mutemetlerinin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

c) Branş ve Branş Havuz Nöbeti Süreçleri Yürütülmeksizin Branş Bazında Yüksek Saatlerde İcap Nöbeti Yazılması

Branş ve branş havuz nöbet süreçleri uygulanmadan uzman hekimler yüksek saatlerde icap nöbeti tutmakta, bazı durumlarda asistan hekimler devreye girmektedir. Mevzuata uygun nöbet silsilesi takip edilmelidir.

d) Uzman Tabip Dışındaki Personellere İcap Nöbeti Adı Altında Nöbet Tutturulması Neticesinde İdare Aleyhine Açılan Davaların Kaybedilmesi, Bu Kapsamda Ödenmeyen Nöbet Ücretlerden Dolayı Faiz, Yargılama Gideri ve Avukatlık Vekalet Ücreti Ödemelerinde Artış Olması

Uzman tabip dışındaki personele icap nöbeti yazılmış, mahkeme kararıyla ödemeler yapılmış ve idare faiz, yargılama gideri ve avukatlık ücretlerine katlanmıştır. Faiz ve dava giderlerinin önlenmesi için nöbet görevlendirmeleri Yönetmelik'e uygun yapılmalıdır.

BULGU 4: Ticari Alan Kira Tahsilatlarında Mevzuatta Belirtilen Sürelere Uyulmaması

Bazı sağlık tesislerinde ticari alan kira tahsilatları, mevzuatta öngörülen dönemlerden farklı şekilde yapılmaktadır. Hazine taşınmazlarının kiralanmasında, Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik'e göre kira bedelleri üç aylık dönemler halinde tahsil edilmelidir. Ancak denetimde bazı illerde kira tahsilatlarının bir aylık veya farklı dönemlerde yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, kamu alacaklarının zamanında tahsil edilmesini engellemekte ve uygulamada birliği bozmaktadır. Kamu idaresi, 11.04.2025 tarihli 2025/3 sayılı Genelge ile tüm illeri Yönetmelik hükümlerine uyulması yönünde bilgilendirmiştir. Bu itibarla, ticari alan kira tahsilatlarının Yönetmelik'te belirtilen esaslara uygun olarak yapılması gerekmektedir.

YALOVA TERMAL KAPLICALARI İŞLETMESİ 2024 YILI DÜZENLİLİK DENETİM RAPORU

BULGU 1: İşletme İdaresinin Sermayesinin ve Gelirlerinin Faaliyetlerini Karşılamada Yetersiz Kalması

Yalova Termal Kaplıcaları İşletme İdaresinin gelirleri giderlerini karşılayamamış, 2024'te 40,9 milyon TL açık oluşmuştur. Personel giderlerindeki artış ve bakım-onarım için kaynak yetersizliği, tesislerin bakımsız kalmasına yol açmıştır. Faaliyetlerin sürdürülebilmesi için personel rejimi düzenlenmeli, sermaye güçlendirilmeli ve genel bütçeden kaynak sağlanmalıdır.

BULGU 2: İşletme İdaresinin Hukuki Statüsünün Belirsiz Olması

İşletme İdaresinin tüzel kişiliği ve statüsü belirli değildir; ne sosyal tesis, ne döner sermaye işletmesi, ne de KİT statüsündedir. Bu belirsizlik, mevzuatın uygulanmasını, personel statüsünü ve mali yönetimi olumsuz etkilemektedir. Hukuki statüsünü netleştirecek yasal düzenleme yapılması gerekmektedir.

2024 YILI KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

PROGRAM BAZLI KARŞILAŞTIRMA

Program Adı	2024 Bütçe Teklifi	2024 Gerçekleşen
Bağımlılıkla Mücadele	3.373.023.000	1.785.853.890
Koruyucu Sağlık	202.463.783.000	191.805.000.524
Tedavi Edici Sağlık	518.331.810.000	585.202.897.307
Yönetim ve Destek Programı	6.532.730.000	3.063.966.890
Programlar Toplamı	730.521.346.000	781.857.718.611
Program Dışı Giderler	2.041.032.000	1.183.887.970
İdare Bütçesi Toplamı	732.562.378.000	783.041.606.581

Sağlık Bakanlığı'nın 2024 yılı bütçesinde ortaya çıkan tablo, sağlık hizmetlerinin planlanmasındaki yapısal sorunların artık kronikleştiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bağımlılıkla Mücadele Programı için 3,37 milyar TL bütçe teklif edilmiş olmasına rağmen bunun yalnızca 1,78 milyar TL'si harcanmış; yani **yaklaşık 1,6 milyar TL'lik kaynak** kullanılmadan bırakılmıştır. Bağımlılık vakalarının her yıl arttığı, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin kapasite açısından yetersiz kaldığı düşünüldüğünde, ayrılan bütçenin yarısına yakınının bile kullanılamaması, bu alanın siyasal öncelikler arasında yer almadığını acı bir şekilde göstermektedir. Gençlerin yaşamını tehdit eden böylesine yakıcı bir sorun karşısında ortaya çıkan bu kayıtsızlık, yalnızca idari bir zafiyet değil, toplumsal yaraların derinleşmesine göz yuman bir politika tercihi niteliğindedir.

Koruyucu Sağlık Programı için 2024 yılında 202,4 milyar TL öngörülmüş ancak gerçekleşme 191,8 milyar TL'de kalmıştır. Yaklaşık **10,6 milyar TL'lik kullanılmayan kaynak**, Türkiye'de halk sağlığının hâlâ yeterince ciddiye alınmadığını göstermektedir. Salgın hastalık risklerinin sürdüğü, kronik hastalıkların arttığı ve erken tanının hayati önem taşıdığı bir dönemde, koruyucu sağlık programlarının yıllardır olduğu gibi yine ikinci plana itilmesi, sağlık politikasının tedavi yükü altında neden ezildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, toplum sağlığını güçlendiren önlemlere değil, yalnızca ortaya çıkan sorunların yönetilmesine odaklanan sürdürülemez bir sağlık anlayışının devam ettiğini göstermektedir.

Buna karşın Tedavi Edici Sağlık Programı'nda bütçe hem aşılmış hem de olağanüstü bir artışla **518,3 milyar TL'lik teklife karşılık 585,2 milyar TL gerçekleşme** oluşmuştur. Yani tedavi hizmetlerinde yaklaşık **66,8 milyar TL'lik bir aşım** söz konusudur. Bu durum, sağlık sisteminin hâlâ kriz yönetimi mantığıyla çalıştığını; kaynakların tedaviye akıtılmasına rağmen

hastanelerdeki yoğunluğun, randevu krizinin ve erişim sorunlarının çözülemediğini göstermektedir. Tedaviye aşırı yüklenen, koruyucu hizmetleri ihmal eden bu model, yalnızca mali açıdan değil, toplumsal sağlık açısından da sürdürülemez hale gelmiştir.

Koruyucu sağlık hizmetlerinin güçlendirilmediği, bağımlılıkla mücadelede gençlerin kaderine terk edildiği, tedavi bütçesindeki devasa artışa rağmen hastaların hâlâ randevu bulamadığı bir sağlık sistemi, halk sağlığını koruyan bir devlet anlayışını değil, sorunları rakamlarla yönetiyormuş gibi yapan bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Bu kesin hesap, Türkiye'nin sağlık politikasının hâlâ **önleme değil sonuçları yönetmeye odaklı**, bütüncül olmayan ve toplum sağlığını güçlendirmeyen bir çizgide seyrettiğinin itirafıdır.

GİDER KALEMLERİ BAZLI KARŞILAŞTIRMA

Giderler	2024 Bütçe Teklifi	2024 Gerçekleşen
Personel Giderleri	403.926.442.000	433.510.261.983
Sos. Güv. Dev. Primi Gid.	47.721.783.000	51.586.112.827
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	134.338.404.000	142.562.730.182
Cari Transferler	3.511.559.000	2.424.018.559
Sermaye Giderleri	142.095.000.000	152.037.313.462
Sermaye Transferleri	969.190.000	921.169.568

Sağlık Bakanlığı'nın 2024 yılı gider gerçekleşmeleri, bütçenin planlanması ile uygulanması arasındaki uyumsuzlukların artık sistematik bir nitelik kazandığını göstermektedir. **Personel Giderlerinde teklif edilen 403,9 milyar TL'nin 433,5 milyar TL'ye yükselmesi**, yalnızca teknik bir sapma değil, sağlık iş gücüne ilişkin öngörülerin sürekli eksik yapıldığını göstermektedir. Bu durum, hem insan kaynağı planlamasında hem de ücretlendirme politikalarında öngörülebilirliğin sağlanamadığını; sağlık çalışanlarının maliyetlerinin ancak yıl içinde "zorunlu düzeltmelerle" karşılanabildiğini ortaya koymaktadır. Bu gerçeklik, sağlık sisteminin personel ihtiyacını uzun vadeli stratejilerle değil, kısa vadeli müdahalelerle yönetmeye çalıştığını göstermektedir.

Benzer bir biçimde, **Sosyal Güvenlik Devlet Primi giderlerindeki 3,8 milyar TL'lik artış**, maliyet yapısındaki öngörü sorunlarının devam ettiğine işaret etmektedir. Bu iki kalemdeki

düzenli bütçe aşımı, sağlık hizmetlerinin insan kaynağı temelinin güçlendirilmesi için gerekli politikaların bütüncül bir çerçevede oluşturulmadığını ortaya koymaktadır.

Mal ve Hizmet Alım Giderlerinin 142,5 milyar TL'ye yükselmesi, sağlık sisteminin dış girdi maliyetlerine aşırı bağımlılığının bir kez daha görünür hale geldiğini göstermektedir. İlaç, tıbbi sarf ve hizmet alımlarındaki artışın bu denli yüksek gerçekleşmesi, uzun süredir dile getirilen "kamusal kapasitenin zayıflatılması" ve hizmet üretiminin dışa bağımlı bir modele kaydırılması eleştirilerini doğrular niteliktedir. Bu durum, bütçenin önemli bölümünün piyasa koşullarına bağlı olarak şekillendiğini, planlama etkisinin giderek zayıfladığını göstermektedir.

Öte yandan, **Cari Transferlerde teklif edilen 3,51 milyar TL'ye karşılık yalnızca 2,42 milyar TL'lik gerçekleşme** dikkat çekicidir. Bu ölçekte bir kullanım açığı, özellikle koruyucu sağlık, program destekleri, toplum sağlığı projeleri ve bazı sosyal destek mekanizmaları açısından ciddi bir uygulama eksikliğine işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, toplumsal sağlık eşitsizliklerini azaltmayı hedefleyen kalemlerde yıl boyunca ödeneklerin planlandığı ölçüde kullanılmaması, Bakanlığın politika önceliklerinin tedavi odaklı harcamalara kaydığını açık biçimde göstermektedir.

Sermaye Giderlerinin 142,1 milyar TL'ye karşılık 152,0 milyar TL olarak gerçekleşmesi, sağlık altyapısı ve yatırımların yıl içinde öngörülenden daha maliyetli hale geldiğini ortaya koymaktadır. Yatırımlarda bu tür artışlar, planlama ve maliyetlendirme süreçlerinin şeffaflık ve doğruluk açısından yeniden ele alınmasını gerektirmektedir. Bu fark, şehir hastaneleri gibi yüksek maliyetli yatırım modellerinde öngörü hatalarının sürdüğünün dolaylı bir göstergesi olarak da okunabilir.

Son olarak **Sermaye Transferlerindeki düşük kullanım**, yatırım amaçlı kaynakların planlanan ölçüde aktarılmadığını göstermektedir. Bu durum proje takvimlerinin geciktiğini veya bazı yatırımların ertelendiğini düşündürmektedir.

Tüm bu gerçekleşmeler bir arada değerlendirildiğinde, 2024 yılı bütçesi sağlık sisteminde **kaynak tahsisi ile politika öncelikleri arasındaki gerilimin** devam ettiğini göstermektedir. Personel ve mal-hizmet giderleri sürekli artarken, toplum sağlığını önceleyen kalemlerin eksik kullanılması; sağlık politikasının tedavi odaklı, maliyet baskısı altında şekillenen ve uzun vadeli planlamadan uzak bir çizgide ilerlediğini göstermektedir.

Bu tablo, bütçenin yalnızca teknik bir hesap değil; ülkenin sağlık politikası yönelimlerini ve öncelik tercihlerinin nasıl belirlendiğini gösteren en somut belgedir.

4.17. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

2024 YILI SAYIŞTAY RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

T.C. Sayıştay Başkanlığı tarafından Eylül 2025 tarihinde yayımlanan 2024 Yılı Denetim Raporu, Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) ile Bakanlığa bağlı, ancak ayrı bir kamu tüzel kişiliğine sahip olan Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü (DÖSİMM) için iki ayrı denetim çalışmasını içermektedir. Raporun konsolide değerlendirmesi, kamu mali yönetimi ve operasyonel sürdürülebilirlik açısından ciddi ve birbiriyle bağlantılı iki temel sorunu ortaya koymaktadır:

1. **Bakanlık:** Bakanlığın 2024 yılı mali tablolarına, temel muhasebe standartlarına uyulmaması, yüzlerce devlet varlığının kayıtlara alınmaması ve gelir alacaklarının takip edilmemesi gibi temel usulsüzlükler nedeniyle "Şartlı Görüş" verilmiştir. Bu durum, Bakanlığın mali tablolarının, 5,48 Milyar TL olarak raporlanan faaliyet zararı da dahil olmak üzere, "tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi" içermediği anlamına gelmektedir.

2. **DÖSİMM:** Bakanlığın aksine, DÖSİMM "Olumlu Görüş" almıştır. Ancak bu teknik uygunluk, kurumun operasyonel bir başarıya ulaştığı anlamına gelmemektedir. Olumlu görüş, DÖSİMM'in 2024 yılı mali tablolarının, kurumun 2,78 Milyar TL'lik rekor düzeydeki net zararını "doğru ve güvenilir" bir şekilde yansıttığını teyit etmektedir. Bu tespit muhasebesel doğruluk ile operasyonel sağlık arasındaki kritik farkı ortaya koymaktadır; DÖSİMM'in iş modeli finansal olarak sürdürülemez bir noktadadır.

3. **Kronik ve Tekrarlayan Zafiyetler.** Raporun en kritik bulgularından biri, Ekler bölümündeki "İzleme Tablosu"dur. Bu tablo, 2023 yılı raporunda tespit edilen sistemik sorunların (ihale usulsüzlükleri, gelir takipsizliği, varlık yönetimi zafiyetleri) 2024 yılında da çözülmediğini ve "Kısmen Yerine Getirildi" veya "Yerine Getirilmedi" olarak tekrarlandığını kanıtlamaktadır. Bu, idari kapasitede veya sorunları çözme iradesinde kronik bir zafiyete işaret etmektedir.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Mali Performans ve Faaliyet Sonuçlarının Derin Analizi

Bakanlığın 2024 yılı Faaliyet Sonuçları Tablosu incelendiğinde, kurumun mali yapısındaki temel dengesizlikler net bir şekilde görülmektedir. Raporlanan resmi veriler şöyledir:

- **Giderler Toplamı (A):** 62.668.603.797,13 TL
- **Gelirler Toplamı (B):** 17.803.944.764,69 TL
- **Net Gelir (D = B - İadeler):** 17.674.904.718,21 TL
- **Enflasyon Düzeltmesi (E):** 39.505.170.494,88 TL
- **Faaliyet Sonucu:** −5.488.528.584,04 TL

Bu tablo raporlanan 5,48 Milyar TL'lik açığın ötesinde, daha derin yapısal sorunlara işaret etmektedir:

1. **Operasyonel Dengesizlik:** Bakanlığın temel faaliyet giderleri (62,66 Milyar TL), temel faaliyet gelirlerinin (17,80 Milyar TL) yaklaşık 3,5 katıdır. Bu durum, kurumun rutin faaliyetlerini yürütebilmek için gelir yaratma kapasitesinden tamamen yoksun olduğunu ve merkezi bütçe transferlerine mutlak bir bağımlılık içinde olduğunu göstermektedir.

2. **Enflasyon Düzeltmesinin Maskeleme Etkisi:** Raporlanan 5,48 Milyar TL'lik zarar, muhasebesel bir kalem olan 39,50 Milyar TL'lik (pozitif yönlü) "Enflasyon Düzeltmesi" kalemi ile iyileştirilmiş halidir. Bu kalem, nakit bir gelir olmayıp, Bakanlığın sahip olduğu (müzeler, binalar, arsalar gibi) devasa duran varlıkların yeniden değerlemesinden kaynaklanan bir artışı temsil etmektedir.

3. **Gerçek Açık:** Eğer bu muhasebesel düzeltme kalemi (E) dikkate alınmasaydı, Bakanlığın gerçek operasyonel açığı (Net Gelir - Giderler) yaklaşık **45 Milyar TL** seviyesinde olacaktı. Ancak, "Şartlı Görüş" nedeniyle bu rakamların dahi güvenilirliği tartışmalıdır. Burada söz konusu bakiye, Bakanlığın (doğası gereği bir gelir kurumu olmadığı için) faaliyetlerinin ne kadar büyük bir kısmının merkezi bütçeden finanse edildiğini göstermektedir.

"Şartlı Denetim Görüşü"nün Dayanakları: Temel Muhasebe ve Varlık Yönetimi Yetersizlikleri

Sayıştay'ın, Bakanlığın mali tablolarına "güvenilirlik" onayı vermeyip "şartlı" bir görüş belirtmesinin temelinde, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun ruhuna aykırı olan ve mali tabloları doğrudan hatalı hale getiren dört temel bulgu yatmaktadır.

Duran Varlıklar İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların Giderleştirilmesi

- **Tespit:** Bakanlığa tahsisli binalara (kültür merkezleri, kütüphaneler) yapılan ve Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 47 sıra numaralı Tebliği ile belirlenen 114.000 TL'lik limiti aşan "değer artırıcı" (binanın ekonomik ömrünü uzatan, hizmet kalitesini artıran veya maliyetini düşüren) onarım harcamaları, varlığın maliyetine eklenip amortismana tabi tutulması gerekirken, hatalı bir şekilde doğrudan "gider" olarak kaydedilmiştir.
- **Hukuki Zemin:** Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 170. maddesi ihlal edilmiştir.
- **Analiz ve Etkileri:** Bu teknik hata, çift yönlü bir bozulmaya neden olmaktadır:
    - **Bilanço Etkisi:** Bilanço'nun aktif tarafındaki "252 Binalar" hesabı, yapılan bu harcamalar kadar düşük görünmektedir. Devletin varlıkları kâğıt üzerinde erimektedir.
    - **Faaliyet Tablosu Etkisi:** İlgili yılda (2024) "630 Giderler Hesabı", bu sermaye harcamaları tek seferde gider yazıldığı için suni olarak şişirilmiştir. Bu durum, 2024 yılı zararını olduğundan daha kötü göstermektedir. Bu bulgunun 2023 yılı izleme tablosunda "Kısmen Yerine Getirildi" olarak yer alması, hatanın kronik olduğunu göstermektedir.

Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Yer Almaması

- **Tespit:** Bakanlığın fiilen kullandığı **298 adet** taşınmazın (arsa, bina vb.) muhasebe kayıtlarında (bilançoda) hiç yer almadığı tespit edilmiştir.
- **Hukuki Zemin:** Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 172. (Arazi ve Arsalar), 174. (Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri) ve 176. (Binalar) maddeleri açıkça ihlal edilmiştir.

- **Analiz ve Etkileri:** Bu bulgu, mali tablolardaki en ciddi güvenilirlik sorunudur. Bakanlığın bilançosunda görünen "250 Arazi ve Arsalar" (172,4 Milyar TL) ve "252 Binalar" (32,3 Milyar TL) kalemleri, 298 adet mülk eksikken tamamen hatalı ve anlamsızdır. Bir kamu idaresinin, kullanımına tahsis edilmiş yüzlerce mülkü kayıtlara almaması, bu varlıkların yönetilemediği, sigortalanamadığı veya üzerlerinden gelir elde etme potansiyelinin takip edilmediği anlamına gelen bir "varlık yönetimi iflası" durumudur. Bu bulgu, 2023'ten devreden "Cins Tashihlerinin Yapılmaması" bulgusuyla doğrudan ilişkilidir ve idarenin bu konudaki "Yerine Getirilmedi" olarak işaretlenen eylemsizliğini teyit etmektedir.

DÖSİMM'den Aktarılan Şartlı Bağışların Hatalı Muhasebeleştirilmesi

- **Tespit:** Döner Sermaye İşletmesinden (DÖSİMM), örneğin deprem bölgesinde kullanılmak gibi özel bir "şart" ile Bakanlık bütçesine aktarılan bağışlar, "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler" hesabına (bir emanet/yükümlülük hesabı) kaydedilmemiştir. Bunun yerine, bu paralar doğrudan ödenek kaydı yapılarak genel bütçe havuzuna dahil edilmiştir.

- **Hukuki Zemin:** Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 297. maddesi ihlal edilmiştir.

- **Analiz ve Etkileri:** Bu uygulama, "şeffaflık" ve "hesap verebilirlik" ilkelerini temelden sarsmaktadır. "Şartlı" bir bağışın amacı, paranın sadece o şart için harcanmasını garanti etmektir. Bu paranın 380 hesabında izlenmesi, parayı "etiketler". Doğrudan ödenek kaydı ise bu etiketi kaldırır ve paranın gerçekten deprem bölgesi için harcanıp harcanmadığının denetim izini (audit trail) yok eder. Bu durum, bağış amacına aykırı kullanım riskini doğurmakta ve kamu vicdanında soru işaretleri yaratmaktadır.

İdari Para Cezalarının Tahakkuk Kayıtlarının Yapılmaması

- **Tespit:** Bakanlık İl Müdürlükleri tarafından (örn. 1618 sayılı Kanun uyarınca seyahat acentalarına) kesilen idari para cezaları, ceza kesildiği an 5018 sayılı Kanun'un gerektirdiği "tahakkuk esasına" göre "120 Gelirlerden Alacaklar" hesabına kaydedilmemektedir. Kayıt, sadece para tahsil edildiğinde (tahsilat esası) yapılmaktadır.

- **Hukuki Zemin:** 5018 S.K. Md. 51 (tahakkuk esası) ve Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği Md. 51 ve 53 ihlal edilmiştir.

- **Analiz ve Etkileri:** Bu, Bakanlığın ne kadar alacağı olduğunu bilmediği anlamına gelir. Tahakkuk kaydı yapılmayan bir alacağın yasal takibi de yapılamaz. Bu durum, Bilançodaki "120 Gelirlerden Alacaklar" hesabının (sadece 893 bin TL görünmektedir) gerçeği yansıtmamasına ve milyonlarca liralık potansiyel kamu gelirinin kaybedilmesine yol açmaktadır. En önemlisi, bu bulgu 2023 yılı izleme tablosunda "Kısmen Yerine Getirildi" olarak raporlanmıştır. Bu rapor aslında Bakanlığın uyarılara rağmen tahakkuk esasına geçmeyi reddetmesi veya başaramaması anlamına gelir ki, bu da idari kapasite eksikliğinin net bir göstergesidir.

Operasyonel Uygunluk ve İdari Kapasite Sorunları (Diğer Bulgular)

Bu bulgular, mali tabloların güvenilirliğini "şartlı" hale getirecek düzeyde olmasa da Bakanlığın idari işleyişindeki temel bozuklukları, mevzuat ihlallerini ve kaynak israfını göstermesi açısından kritik öneme sahiptir.

Taşınmaz Yönetiminde Çifte Zafiyet

"Şartlı Görüş" bölümündeki kayıt dışı varlıklara ek olarak, "Diğer Bulgular" bölümü kayıtlı varlıkların da yönetilemediğini göstermektedir:

- Bakanlığın kullanımındaki taşınmazların tapu kaydı (örn: "arsa") ile fiili kullanımı (örn: "kültür merkezi binası") birbirine uygun hale getirilmemiştir. Bu, 2023 yılı raporunda "Yerine Getirilmedi" olarak tescillenen bir bulgudur ve idarenin mülk yönetimi konusundaki eylemsizliğini göstermektedir.

- Müze, örenyeri ve kültür merkezi salonlarının "süreli kullanımı" (kısa süreli kiralama) işlemlerinde Süreli Kullanım Yönergesi ihlal edilmektedir. Tespitlere göre; kamu kurumlarına yapılan tahsislerde alınması zorunlu olan `25%' oranında işletme gideri alınmamış, kullanıcılarla sözleşme düzenlenmemiş ve teminat alınmamıştır. Bu durum, doğrudan kamu geliri kaybına yol açmaktadır ve DÖSİMM raporundaki gelir takip zafiyetiyle doğrudan bağlantılıdır.

İhale ve Sözleşme Yönetimi Zafiyetleri

Bakanlık, devasa bütçeli yapım işlerini yönetmekte sistematik hatalar yapmaktadır ve bu hataların tamamı 2023 yılından devredendir.

- Bu noktada iki temel hata tespit edilmiştir:

    1. Endeks Hatası (A): İş programına uyulmadığında, fiyat farkı hesabında "işin fiilen gerçekleştirildiği ayın endeksi ile iş programına göre gerçekleştirilmesi gereken ayın endeksinden düşük olanının" esas alınması gerekirken , İdare'nin yazılımının otomatik olarak hatalı hesaplama yaptığı (örn. fazla imalatı son hakediş ayına atadığı) görülmüştür.

    2. Akaryakıt Fiyatı Hatası (B): Fiyat farkı formülündeki Pn değerinde yer alan AYo (Akaryakıt temel fiyatı) için, "ihale tarihindeki satış fiyatı" yerine "ihale tarihinin içinde bulunduğu ayın ortalama satış fiyatı"nın esas alındığı tespit edilmiştir. Bu teknik hata, fiyatların hızla değiştiği dönemlerde kamu aleyhine veya lehine haksız ödemelere yol açmaktadır.

- Diğer bir bulgu, ihale sürecinin temelden kusurlu olduğunu gösteren üç parçalı bir zafiyeti ortaya koymaktadır:

    1. Teknik Personel Eksikliği: Sözleşmelerde zorunlu kılınan teknik personelin (şantiye şefi, mimar vb.) iş başında bulundurulmadığı, İdare'nin bunu kontrol etmediği ve sözleşmedeki cezai müeyyideleri uygulamadığı görülmüştür. Bu durum, yapılan restorasyon ve inşaat işlerinin kalitesini doğrudan riske atmaktadır.

    2. İhale Birleştirme Hatası: Aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmamasına rağmen, "restorasyon" (yapım işi) ile "masa, sandalye, koltuk, halı" (mal alımı) işlerinin birlikte ihale edildiği tespit edilmiştir. Bu uygulama, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5. maddesinin açık bir ihlalidir. Restorasyon işi yapan bir firmanın, sandalye alımı için de teklif vermeye zorlanması rekabeti engeller ve maliyetleri artırır.

    3. Proje ve Şartname Eksikliği: Hazırlanan proje ve şartnamelerin; detay, uygulama yöntemi, imalat ölçüleri gibi kritik bilgileri içermediği, bu durumun

hem işin denetimini zayıflattığı hem de hangi imalatın nasıl yapılacağı konusunda belirsizlik yarattığı tespit edilmiştir.

Harcama Disiplini İhlali

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen yurtiçi sanat faaliyetlerine katılan sanatçılar ve görevliler için alınan konaklama hizmetlerinin, 6245 sayılı Harcırah Kanunu ve 2024 Yılı Bütçesi (H) Cetveli'nde belirtilen yasal limitlerin üzerinde olduğu ve bu alımın 4734 sayılı Kanun'un 22(d) maddesi (doğrudan temin) yoluyla yapıldığı görülmüştür. Rapor, bu ihlalin altında yatan idari sorunu da ortaya koymaktadır. Devlet Tiyatroları ve Devlet Opera ve Balesi'nin (Bakanlığa bağlı kuruluşlar) kendi özel kanunları (5441 S.K. Ek 2. Md. ve 1309 S.K. 15. Md.) gereği bu limitlerin üzerinde konaklama gideri ödeyebildiği, ancak Bakanlık merkez teşkilatında yer alan Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün böyle bir yetkisi olmadığı belirtilmiştir. İdare, bu kurumsal eşitsizliği kanun değişikliği (yasal yol) ile çözmek yerine, mevcut kanunları ihlal ederek (Harcırah Kanunu'na aykırı doğrudan temin) çözmeye çalışmıştır.

DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ MERKEZ MÜDÜRLÜĞÜ

Mali Performans ve "Olumlu Görüş" Karmaşası

DÖSİMM denetiminde, Bakanlık denetiminin tam tersi bir durumla karşılaşılmaktadır. DÖSİMM'in mali tabloları için "Olumlu Görüş" verilmiştir. Bu, DÖSİMM'in mali tablolarının, tüm önemli yönleriyle, doğru ve güvenilir bilgi içerdiği anlamına gelir.

Ancak, "Olumlu Görüş" alınan bu "doğru ve güvenilir" mali tablolar, DÖSİMM'in 2024 yılında **−2.784.773.641,70 TL (Dönem Net Zararı)** elde ettiğini göstermektedir.

Bu durum analiz edildiğinde, sorunun muhasebe kayıtlarında değil, iş modelinin kendisinde olduğunu ortaya koymaktadır. DÖSİMM Gelir Tablosu incelendiğinde:

- **Net Satışlar:** 16.164.781.985,35 TL
- **Satışların Maliyeti (-):** 12.511.952.152,14 TL
- **Brüt Satış Karı:** 3.652.829.833,21 TL
- **Faaliyet Giderleri (-):** 8.125.268.262,10 TL (Tamamı Genel Yönetim Gideri)

- **Faaliyet Zararı:** −4.472.438.428,89 TL
- **Dönem Net Zararı:** −2.784.773.641,70 TL

DÖSİMM, 16,1 Milyar TL'lik ciroya (büyük ölçüde müze ve örenyeri girişleri) rağmen, bu satışların maliyetini (hizmet maliyeti 12,5 Milyar TL) düştükten sonra elde ettiği 3,6 Milyar TL'lik brüt kar, kurumun 8,1 Milyar TL'lik devasa faaliyet (genel yönetim) giderlerini karşılamaya yetmemektedir.

Sonuç olarak, kamu kaynağı yaratması gereken "döner sermaye" yapısı, operasyonel olarak iflas etmiş durumdadır ve 2,78 Milyar TL'lik zararıyla bir kamu yüküne dönüşmüştür. Sayıştay'ın "Olumlu Görüş" vermesi, bu mali çöküşün muhasebesel olarak doğru raporlandığını teyit etmekten başka bir anlam taşımamaktadır.

Operasyonel Kontrol Zafiyeti

DÖSİMM raporu, "olumlu" görüşe rağmen, gelirlerin takibinde kritik bir operasyonel zafiyeti ortaya koymaktadır. "Tahsis Gelirleri Kapsamında Yapılan Tahsilatlara İlişkin Kontrollerin Sağlıklı Yapılmaması, Takip Sisteminin Kurulmaması." bulgusu ile Bakanlığa bağlı birimlerin (örn. İl Müdürlükleri) Süreli Kullanım Yönergesi kapsamında yaptığı tahsislere (kiralamalara) ilişkin sözleşmelerin DÖSİMM tarafından kontrol edilmediği tespit edilmiştir. DÖSİMM, banka hesabına yatırılan tahsis ücretlerinin hangi kiralamaya ait olduğunu, doğru tutarda olup olmadığını veya gecikme olup olmadığını kontrol edecek bir takip sistemine sahip değildir. Bu bulgu, Bakanlık raporundaki "Süreli Kullanım Hataları" bulgusunun doğrudan bir sonucudur. Sistem şu şekilde çökmüştür:

- Bakanlık (İl Müdürlüğü), bir kültür merkezini kiralarken sözleşme yapmamakta veya zorunlu işletme giderini almamaktadır.
- DÖSİMM (Gelirler Grup Bşk.), sözleşmeyi (asıl belgeyi) görmediği için bankaya yatan eksik tutarı fark edememekte ve sadece gelen parayı "gelir" kaydetmektedir.

Bu kurumlar arası koordinasyonsuzluk, kamu gelirinin (kira, tahsis bedeli) sistematik olarak kaybedildiği bir "iç kontrol" boşluğu yaratmaktadır.

SİSTEMİK DEĞERLENDİRME VE TEMEL ÇIKARIMLAR

Her iki raporun ele alınması neticesinde, Bakanlık ve bağlı yapısındaki sorunların münferit hatalardan ziyade, kurumsallaşmış ve kronik zafiyetlerden kaynaklandığını göstermektedir.

1.1. Kronikleşen Sorunlar: İdari Direnç ve Çözümsüzlük (2023 İzleme Tablosu Analizi)

Raporun Ek-1 İzleme Tablosu, 2024 denetiminin belki de en vahim bulgusunu sunmaktadır: İdarenin, önceki yılın uyarılarına karşı eylemsizliği. 2023 yılında tespit edilen ve 2024 yılında da devam ettiği görülen kritik bulguların durumu aşağıdadır.

2023-2024 Yılları Arası Tekrarlanan Kritik Denetim Bulguları

2023 Yılı Bulgusu (Kategori)	2024 Yılı İzleme Durumu	2024 Raporundaki Yansıması
Gelir Takibi (İdari Para Cezaları)	**Kısmen Yerine Getirildi**	Bulgu (Tahakkuk Kaydı Yapılmaması)
İhale Yönetimi (Fiyat Farkı)	**Kısmen Yerine Getirildi**	Bulgu (Hatalı Fiyat Farkı Hesabı)
İhale Yönetimi (Yapım İşleri)	**Kısmen Yerine Getirildi**	Bulgu (Teknik Personel, İhale Birleştirme vb.)
Varlık Yönetimi (Değer Artırıcı Harcama)	**Kısmen Yerine Getirildi**	Bulgu (Harcamaların Giderleştirilmesi)
Varlık Yönetimi (Cins Tashihi)	**Yerine Getirilmedi**	Bulgu (Cins Tashihlerinin Yapılmaması)

Sayıştay terminolojisinde "Kısmen Yerine Getirildi", idarenin konuya ilişkin bazı adımlar (örn. genelge yaynlamak) atmış olmasına rağmen, denetimde aynı hataların fiilen devam ettiğini; "Yerine Getirilmedi" ise idarenin ilgili bulgu hakkında hiçbir etkili adım atmadığını ifade eder.

Bu tablo, Bakanlığın en temel fonksiyonlarında (Varlık yönetimi, gelir takibi, ihale yönetimi) felç olmuş bir durumda olduğunu göstermektedir. Sayıştay'ın "rehberlik" rolüne rağmen idare, bu temel ve yasalara aykırı uygulamaları düzeltme konusunda ne yeterli kapasiteye ne de

iradeye sahiptir. Bu durum, Bakanlığın raporun 23. sayfasında değerlendirilen İç Kontrol Sisteminin kâğıt üzerinde var olsa da fiiliyatta işlemediğini kanıtlamaktadır.

Genel Değerlendirme ve Stratejik Çıkarımlar

- **Bakanlık: Muhasebe ve Varlık Yönetimi Krizi.** Kültür ve Turizm Bakanlığı, 5018 sayılı Kanun'un emrettiği "tahakkuk esaslı muhasebe" ve "etkin varlık yönetimi" ilkelerinin her ikisini de yerine getirememektedir. Devletin yüzlerce mülkü kayıt dışıdır, mevcut mülklerin kayıtları yanlıştır, gelirler tahakkuk ettirilmemektedir ve harcamalar hatalı sınıflandırılmaktadır. Bu durum, Bakanlığın 5,48 Milyar TL'lik zararının bile güvenilir olmadığı anlamına gelen "Şartlı Görüş" ile tescillenmiştir.

- **DÖSİMM: İş Modeli Krizi.** Döner Sermaye İşletmesi, 2,78 Milyar TL'lik net zararıyla, kamu kaynağı yaratması gereken bir yapının nasıl bir kamu yüküne dönüştüğünün istisnai bir örneğidir. "Olumlu" denetim görüşü, bu mali çöküşün muhasebesel olarak doğru raporlandığını teyit etmekten başka bir anlam taşımamaktadır. Kurumun iş modeli, özellikle 8,12 Milyar TL'lik devasa genel yönetim giderleri altında sürdürülebilir değildir.

- **Kronik Zafiyet ve Koordinasyonsuzluk.** 2023 yılı bulgularının 2024'te de çözülmemiş olması, sorunların münferit hatalar değil, kurumsallaşmış bir idari kapasite eksikliği olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bakanlık personelinin yaptığı kiralama hatalarının, DÖSİMM'in gelirlerini takip edememesine yol açması, iki kurum arasındaki koordinasyon eksikliğinin ve iç kontrol boşluklarının kamu gelirlerinde doğrudan kayba neden olduğunu kanıtlamaktadır.

2024 KESİN HESAP KANUNU DEĞERLENDİRMESİ

2024 mali yılı, Kültür ve Turizm Bakanlığı için bütçe yönetiminde hem rekor düzeyde bir kaynak genişlemesinin yaşandığı hem de bu genişleyen kaynakları kullanma kapasitesinde ciddi zorlukların ortaya çıktığı ikili bir görünüm sunmaktadır. 2024 yılı için Bakanlığa tahsis edilen Bütçe Başlangıç Ödeneği 38.964.106.000,00 TL olarak belirlenmiştir. Ancak yıl içinde yaşanan gelişmeler, bu başlangıç öngörüsünün yetersiz kaldığını göstermiştir. Geçen yıldan devreden 1,87 Milyar TL, yedek ödenekten aktarılan 3,65 Milyar TL ve ağırlıklı olarak yıl içi eklemelerden oluşan 11,62 Milyar TL'lik net artışla, Bakanlığın 2024 yılı Toplam Ödeneği 56.111.212.165,37 TL'ye ulaşmıştır.

Bu nihai ödenek üzerinden yıl sonu itibarıyla gerçekleşen Bütçe Gideri 49.379.941.420,79 TL olmuştur. Sonuç olarak, 6.731.270.744,58 TL tutarında bir kaynak yıl içinde harcanamayarak âtıl kalmıştır.

Yıl içindeki %44'lük (17,15 Milyar TL) olağanüstü bütçe artışı, bütçe kanunuyla öngörülen başlangıç hedeflerinin, yıl içindeki reel ihtiyaçları veya yeni üstlenilen projeleri karşılamaktan uzak olduğunu göstermektedir. Nihai ödeneğin %88'i harcanırken, %12'lik bir kısmı kullanılamamıştır. "Ödenek Üstü Gider" kaleminin sıfır (0,00 TL) olması, bütçe disiplinine şeklen uyulduğunu göstermektedir.

2024 bütçe uygulamasındaki temel çelişki, bir yanda 17,15 Milyar TL'lik devasa bir ek ödenek ihtiyacı doğarken, diğer yanda 6,73 Milyar TL'lik önemli bir kaynağın âtıl kalmasıdır. Bu olgu Bakanlığın farklı birim ve programları arasında ciddi bir planlama-uygulama kopukluğu yaşandığına işaret etmektedir.

Söz konusu 6,73 Milyar TL'lik âtıl kaynağın kökeni incelendiğinde, sorunun kaynağı açıkça görülmektedir:

1. **Ekonomik Açıdan:** Kullanılmayan ödeneğin %84'ü (5,67 Milyar TL) tek bir kalem olan "Sermaye Giderleri" kaleminden kaynaklanmaktadır.

2. **Program Açısından:** Kullanılmayan ödeneğin %85'i (5,75 Milyar TL) tek bir program olan "Milli Kültür" programından kaynaklanmaktadır.

Bu tablo Bakanlığın bazı alanlarda (örneğin tanıtım ve festivaller) bütçeyi yetersiz bulup önemli artışlara giderken, bazı alanlarda (özellikle inşaat ve restorasyon) tahsis edilen bütçeyi kullanma kapasitesinin (emilim kapasitesi) çok altında kaldığını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2024 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları Genel İcmali

Gösterge	**Tutar (TL)**
Bütçe Başlangıç Ödeneği	38.964.106.000,00
Toplam Ödenek (Yıl İçi Değişimler Dahil)	56.111.212.165,37
Bütçe Gideri (Harcama)	49.379.941.420,79
Kullanılmayan Ödenek	6.731.270.744,58
Bütçe Kullanım Oranı (%)	88,00%

PROGRAM BAZINDA BÜTÇE PERFORMANSI: HARCAMA ÖNCELİKLERİ VE SAPMALAR

Bakanlık bütçesi, performansa dayalı program bütçe sistemine göre beş ana program altında sınıflandırılmıştır. Bu bölümde kaynakların hangi stratejik hedeflere yönlendirildiği ve hangi programların bütçe yönetimi açısından hedeflerden saptığı incelenecektir.

Program Bazında Bütçe Performansı

Program Kodu & Adı	Başlangıç Ödeneği	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek	Kullanım Oranı (%)
12- Milli Kültür	19.732.792.000,00	31.638.669.540,00	25.889.334.671,49	5.749.334.868,51	81,8%
23- Sanat ve Kültür Ekonomisi	2.289.270.000,00	2.988.503.421,62	2.800.330.848,57	188.172.573,05	93,7%
48- Turizmin Geliştirilmesi	2.311.130.000,00	5.915.575.007,48	5.283.067.538,83	632.507.468,65	89,3%
98- Yönetim ve Destek Programı	3.654.567.000,00	3.506.021.196,27	3.436.276.611,90	69.744.584,37	98,0%
99- Program Dışı Giderler	10.976.347.000,00	12.062.443.000,00	11.970.931.750,00	91.511.250,00	99,2%
GENEL TOPLAM	**38.964.106.000,00**	**56.111.212.165,37**	**49.379.941.420,79**	**6.731.270.744,58**	**88,0%**

Milli Kültür Programı

"Milli Kültür" programı, Bakanlığın toplam 56,1 Milyar TL'lik nihai ödeneğinin %56'sını oluşturarak en büyük program olmuştur. Başlangıçta 19,7 Milyar TL olan bütçesi, yıl içinde 11,9 Milyar TL artırılarak 31,6 Milyar TL'ye yükseltilmiştir.

Buna rağmen, program sonunda 5,75 Milyar TL'lik ödenek kullanılamamıştır. Bu rakam, Bakanlığın toplam 6,73 Milyar TL'lik kullanılmayan ödeneğinin tek başına %85'ini oluşturmaktadır. Bu durum, "Milli Kültür" programını, Bakanlığın 2024 yılı bütçe hedeflerinden sapmasının ana nedeni olarak konumlandırmaktadır.

Program ve Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri Cetveli incelendiğinde, bu programın harcama karakteri ortaya çıkmaktadır: 25,9 Milyar TL'lik toplam giderin 11,63 Milyar TL'si "Sermaye Giderleri" (inşaat, makine alımı, restorasyon) ve 2,18 Milyar TL'si "Sermaye Transferleri" kalemlerinden oluşmaktadır. Bu, programın "yatırım" ve "proje" odaklı

olduğunu ve bütçe başarısızlığının tam olarak bu yatırım kalemlerinin uygulanamamasından kaynaklandığını doğrulamaktadır.

Kurumsal açıdan bakıldığında, bu programın ana yürütücüleri Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (Merkez: 18 31, Taşra: 18 69) ve Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'dür (Merkez: 18 32, Taşra: 18 70). Kurumsal Sınıflandırma Cetveli, en yüksek âtıl ödeneğe sahip birimlerin tam da bu birimler olduğunu teyit etmektedir:

- Kültür Varlıkları ve Müzeler GM (Taşra): 2,12 Milyar TL kullanılmadı.
- Kütüphaneler ve Yayımlar GM (Merkez + Taşra): 1,30 Milyar + 1,01 Milyar = 2,31 Milyar TL kullanılmadı.

Sonuçta "Milli Kültür" programındaki 5,75 Milyar TL'lik uygulama açığı, spesifik olarak Müzeler ve Kütüphaneler Genel Müdürlüklerinin, özellikle taşra teşkilatları üzerinden yürüttükleri sermaye (inşaat ve restorasyon) projelerini mali yıl içinde tamamlayamamasından kaynaklanmaktadır.

1.1. Turizmin Geliştirilmesi Programı

Bu program, 2024 yılında bütçesi en radikal şekilde artan program olmuştur. Başlangıçta 2,31 Milyar TL olan ödenek, yıl içinde %156'lık rekor bir artışla (3,6 Milyar TL ekleme) 5,91 Milyar TL'ye çıkarılmıştır. Bu yüksek artışa rağmen kullanım oranı %89,3'te kalmış ve 632,5 Milyon TL'lik bir kaynak kullanılamamıştır.

Bu programdaki harcamanın ekonomik dökümü, 5,28 Milyar TL'lik toplam giderin 4,06 Milyar TL'sinin (%77) "Cari Transferler" (05) olduğunu göstermektedir. Bu programın kurumsal karşılığı ise büyük ölçüde Tanıtma Genel Müdürlüğü'dür (18 36).

Kesin Hesap Cetveli'nin detayları incelendiğinde, bu bütçe patlamasının nedeni netleşmektedir: Tanıtma Genel Müdürlüğü'nün (18 36) bütçesine, Finansman Tipi 15 (Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü - DÖSİMM) üzerinden "Hazine Yardımları" (05.02) kalemi altında **2.700.000.000 TL** "yıl içinde eklenen ödenek" kaydı yapılmış ve bu tutarın tamamı harcanmıştır. Bu transferin, Türkiye Turizm Tanıtma ve Geliştirme Ajansı'na (TGA) yapılan kaynak aktarımı olduğu anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla, Bakanlığın 2024 yılındaki bütçe genişlemesinin arkasındaki ana itici güçlerden biri (yatırım projeleriyle birlikte) TGA'ya aktarılan ek tanıtım fonlarıdır.

Diğer Programlar

- **Program 23 - Sanat ve Kültür Ekonomisi:** Toplam 2,99 Milyar TL'lik ödeneğe karşılık 2,80 Milyar TL harcama ile %93,7'lik bir kullanım oranına ulaşmıştır. Güzel Sanatlar GM ve Sinema GM gibi birimleri kapsayan bu program, bütçe disiplini açısından "Milli Kültür" programından çok daha başarılı bir profil çizmiştir.

- **Program 99 - Program Dışı Giderler:** 12,06 Milyar TL'lik ödeneğin 11,97 Milyar TL'si harcanarak %99,2'lik bir kullanım oranına ulaşılmıştır. Bu, operasyonel bir program olmayıp, neredeyse tamamen "Hazine Yardımları" (05.02) ve "Sermaye Transferleri" (07.03) yoluyla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu gibi ilişkili kurumlara aktarılan teknik bütçe kalemlerini içermektedir. Yüksek kullanım oranı bu teknik transferlerin doğasından kaynaklanmaktadır.

EKONOMİK SINIFLANDIRMA ANALİZİ: HARCAMA KOMPOZİSYONU VE VERİMLİLİK SORUNLARI

Bütçenin programatik dağılımı kaynakların stratejik hedeflerini (neden), ekonomik sınıflandırma ise kaynakların harcama türünü (neye) göstermektedir. 2024 Kesin Hesabı'nın en kritik bulguları bu sınıflandırmada yer almaktadır.

Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Bütçe Performansı

Ekonomik Kod & Adı	Toplam Ödenek	Bütçe Gideri	Kullanılmayan Ödenek	Kullanım Oranı (%)
01 - Personel Giderleri	11.357.050.400,00	11.182.758.431,23	174.291.968,77	98,5%
02 - SGK Devlet Primi Giderleri	1.470.692.800,00	1.416.454.338,89	54.238.461,11	96,3%
03 - Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.063.983.064,16	3.739.456.347,41	324.526.716,75	92,0%
05 - Cari Transferler	18.191.238.851,01	17.958.197.385,88	233.041.465,13	98,7%
06 - Sermaye Giderleri	**17.977.858.487,07**	**12.306.218.190,65**	**5.671.640.296,42**	**68,5%**
07 - Sermaye Transferleri	3.050.388.563,13	2.776.856.726,73	273.531.836,40	91,0%
GENEL TOPLAM	**56.111.212.165,37**	**49.379.941.420,79**	**6.731.270.744,58**	**88,0%**

Bütçe Genişlemesinin İkincil Kaynağı: Mal ve Hizmet Alımları

Personel ve SGK giderleri (Kod 01 ve 02), toplam 12,6 Milyar TL harcama ve yüksek kullanım oranları ile zorunlu ödemelerdir ve bütçe sapması göstermemiştir.

Ancak "03 - Mal ve Hizmet Alım Giderleri" kalemi, 1,63 Milyar TL'lik başlangıç ödeneğine karşılık 4,06 Milyar TL'lik toplam ödeneğe ulaşarak %150'lik bir yıl içi artış yaşamıştır. Bu artışın nedeni, ikinci düzey dökümde net bir şekilde görülmektedir: "03.05 - Hizmet Alımları" kalemi, 538 Milyon TL'lik başlangıç seviyesinden 2,74 Milyar TL'lik bir nihai ödeneğe ulaşmıştır.

Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması, bu artışın kaynağını spesifik olarak belirtmektedir: "Yaşayan Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğü" (18 35) bütçesine, Finansman Tipi 15 (DÖSİMM) altında 03.05 (Hizmet Alımları) tertibi için **"1.715.182.960,00 TL ödenek eklenmiştir."** Bu ödeneğin "Kültür Yolu Festivalinde 16 ilde yapılan etkinlik giderleri" için kullanıldığı ve 1.715.178.221,48 TL'sinin harcandığı belirtilmiştir.

Bu durum, 2024 yılı bütçesindeki "Mal ve Hizmet Alımları" artışının, büyük ölçüde tek bir mega-etkinlik olan Kültür Yolu Festivali'nin finansmanı tarafından domine edildiğini göstermektedir.

Sermaye Giderleri Krizi

Bakanlığın bütçe uygulamasındaki temel başarısızlık "06 - Sermaye Giderleri" kaleminde yaşanmıştır. Bu kalem için ayrılan 17,98 Milyar TL'lik nihai ödeneğe karşılık, sadece 12,31 Milyar TL harcama yapılabilmiştir. Sonuç olarak, **5,67 Milyar TL** tutarında bir kaynak âtıl kalmıştır.

Bu rakam, Bakanlığın toplam 6,73 Milyar TL'lik âtıl kaynağının **%84'ünü** tek başına oluşturmaktadır. Bu, 2024 yılı bütçe uygulamasının tanımlayıcı başarısızlığıdır.

Bu 5,67 Milyar TL'lik atıl kaynağın hangi alt kalemlerde yoğunlaştığını görmek için ekonomik sınıflandırmanın ikinci düzeyi incelenmelidir:

- **06.05 - Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderleri** (Yeni İnşaat Projeleri): Toplam 4,91 Milyar TL ödenekten 2,63 Milyar TL'si harcanmış; **2,29 Milyar TL kullanılamamıştır**.

- **06.07 - Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri** (Büyük Onarım ve Restorasyonlar): Toplam 9,38 Milyar TL ödenekten 6,59 Milyar TL'si harcanmış; **2,79 Milyar TL kullanılamamıştır**.

Bu iki kalem, Bakanlığın ana misyonu olan kültür merkezi, müze, kütüphane inşaatları ve tarihi eser restorasyonlarını temsil etmektedir. Bu iki kalem için ayrılan toplam 14,29 Milyar TL'lik kaynağın 5,08 Milyar TL'si, yani **%35,5'i harcanamamıştır**.

Bu 5,67 Milyar TL'lik kaynak "iptal" mi olmuştur, yoksa bir "tasarruf" mudur? Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması ve Kesin Hesap Cetveli'ndeki finansman tipi detayları, bu tutarın bir iptal veya tasarruf olmadığını, büyük ölçüde **"ertesi yıla devir"** olduğunu göstermektedir.

Projelerin zamanında bitirilememesi (ihale süreçlerindeki sorunlar, hak edişlerin mali yıl sonuna yetişmemesi vb.) nedeniyle oluşan bu kaynak ötelemesinin kanıtları açıklamalarda mevcuttur:

1. **Kütüphaneler (18 32):** Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklamasında Finansman Kodu 9 (Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları- YİKOB) altındaki 06.05 (İnşaat) için "698.130.003,10 TL ödenek... kullanılmayarak 2025 yılına devredilmiştir" ve 06.07 (Onarım) için "246.642.537,00 TL ödenek... kullanılmayarak 2025 yılına devredilmiştir" ifadelerini kullanmaktadır. Sadece bu iki kalemde, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, YİKOB projelerindeki gecikmeler nedeniyle yaklaşık **945 Milyon TL**'yi 2025'e aktarmıştır.

2. **Müzeler (18 69):** Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklamasında Finansman Kodu 15 (DÖSİMM) altındaki 06.07 (Büyük Onarım) için 4,05 Milyar TL ödenekten 2,11 Milyar TL harcandığını ve **1,94 Milyar TL**'nin "harcanmayarak ertesi yıla devredildiğini" açıkça belirtmektedir.

3. **Yatırım ve İşletmeler (18 34):** Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklamasında bu birimin de Finansman Kodu 9 (YİKOB) ve 16 (İl Özel İdareleri) kanalıyla yürüttüğü projelerde inşaat (06.05) ve onarım (06.07) kalemlerinden toplamda yaklaşık **478 Milyon TL**'yi 2025'e devrettiğini göstermektedir.

Bu veriler, 2024 bütçesindeki 5,67 Milyar TL'lik sermaye açığının, bir tasarruf değil, Bakanlığın özellikle YİKOB ve DÖSİMM gibi özel finansman kanalları üzerinden yürüttüğü

büyük ölçekli altyapı projelerinde ciddi yönetimsel ve uygulama kapasitesi sorunları yaşadığını gösteren devasa bir proje borcu ve kaynak ötelemesi olduğunu ortaya koymaktadır.

PROJE YÖNETİM KAPASİTESİ VE BÜTÇE DARBOĞAZLARI

Hangi programların ve hangi harcama türlerinin sorunlu olduğunu belirledikten sonra, bu sorunların hangi kurumsal birimlerde yoğunlaştığı incelenmelidir. Kurumsal Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderleri Cetveli, bütçe verimsizliğinin organizasyon şemasındaki yerini net bir şekilde göstermektedir.

Bütçeyi Etkin Kullanan Birimler

Bazı genel müdürlükler, yüksek bütçe kullanım oranları ile öne çıkmıştır:

- **Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü (18 30 + 18 68):** Toplam 8,75 Milyar TL ödeneğe karşılık 8,71 Milyar TL harcama (%99,5 kullanım).
- **Tanıtma Genel Müdürlüğü (18 36 + 18 72):** Toplam 4,32 Milyar TL ödeneğe karşılık 4,26 Milyar TL harcama (%98,6 kullanım).
- **Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı (18 38):** Toplam 6,54 Milyar TL ödeneğe karşılık 6,50 Milyar TL harcama (%99,4 kullanım).

Bu birimlerin yüksek performansı, harcama yapılarının ağırlıklı olarak transferler (Hazine Yardımları, TGA, Yunus Emre Enstitüsü) ve hizmet alımlarından (Kültür Yolu Festivali) oluşmasından kaynaklanmaktadır. Bu harcamalar, mali olarak tek seferde veya hızlıca yapılabilir niteliktedir ve uzun vadeli proje yönetimi gerektirmemektedir.

Bütçe Darboğazları ve Âtıl Kaynağın Sahipleri

Bakanlığın 6,73 Milyar TL'lik âtıl kaynağı, ağırlıklı olarak yatırımcı ve proje yürütücüsü genel müdürlüklerde toplanmıştır:

- **Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı (18 69):** 13,58 Milyar TL'lik toplam ödenekle Bakanlığın en büyük bütçeli birimidir. Ancak bu ödeneğin **2,12 Milyar TL**'si kullanılamamıştır. Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli ve Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli Açıklaması, bu 2,12 Milyar TL'lik açığın neredeyse tamamının (2,03 Milyar TL) Finansman Tipi 15 (DÖSİMM) kaynaklı

projelerden geldiğini göstermektedir. Özellikle müze restorasyonlarını içeren "Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri" (06.07) için ayrılan 4 Milyar TL'lik DÖSİMM kaynağının 1,94 Milyar TL'sinin 2025 yılına devredilmesi, bu alandaki projelerde büyük gecikmeler yaşandığını kanıtlamaktadır.

- **Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (Merkez 18 32 + Taşra 18 70):** Bu iki birim, kurumsal bütçe başarısızlığının merkezinde yer almaktadır. Merkez birimi 1,30 Milyar TL, taşra birimi ise 1,01 Milyar TL olmak üzere, kütüphane hizmetleri toplamda **2,31 Milyar TL**'lik ödeneği kullanamamıştır. Bütçe açıklamaları ve detaylı cetveller, sorunun Finansman Tipi 9 (YİKOB) ve 16 (İl Özel İdare) olduğunu göstermektedir. Kütüphane inşaatları (06.05) ve onarımları (06.07) için YİKOB'lara aktarılan ödeneklerin büyük kısmı (Merkez'den 945 Milyon TL, Taşra'dan 959 Milyon TL) harcanamamış ve 2025'e devredilmiştir.

- **Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (18 34):** Adı "Yatırım" olan bu genel müdürlüğün, 2,36 Milyar TL'lik bütçesinin **968 Milyon TL**'sini (%41) kullanamamış olması kritiktir. Açıklamalar, bu birimin de YİKOB ve İl Özel İdare kanalıyla yürüttüğü Kültür Merkezi inşaat (06.05) ve onarım (06.07) projelerinde toplamda yaklaşık 478 Milyon TL'yi 2025'e devrettiğini teyit etmektedir.

- **Alevi-Bektaşi Kültür ve Cemevi Başkanlığı (18 40):** 419 Milyon TL'lik toplam ödeneğin 54 Milyon TL'si kullanılamamıştır. Bu yeni başkanlığın da YİKOB ve İl Özel İdare kanallarını kullandığı ve bu kanallardaki sermaye projelerinden (mamul mal alımı ve onarım) toplam 45,4 Milyon TL'yi 2025'e devrettiği görülmektedir.

KARŞILAŞTIRMALI TREND ANALİZİ (2022-2024) VE STRATEJİK DEĞERLENDİRME

2024 yılı bütçesini daha geniş bir bağlama oturtmak için, Karşılaştırmalı Bütçe Giderleri Kesin Hesap Cetveli'nde sağlanan 2022 ve 2023 verileriyle karşılaştırmalı bir trend analizi yapılması zorunludur.

2022-2024 Yılları Karşılaştırmalı Bütçe Giderleri (Ekonomik Sınıflandırma- Milyon TL)

Ekonomik Kod & Adı	2022 Gideri	2023 Gideri	2024 Gideri	Değişim (2024/23)
01 - Personel Giderleri	2.527,6	5.494,7	11.182,8	+104%
02 - SGK Devlet Primi Giderleri	421,4	812,0	1.416,5	+74%
03 - Mal ve Hizmet Alım Giderleri	550,5	1.146,1	3.739,5	**+226%**
05 - Cari Transferler	4.889,9	10.373,8	17.958,2	+73%
06 - Sermaye Giderleri	2.478,5	4.241,8	12.306,2	**+190%**
07 - Sermaye Transferleri	609,0	1.461,2	2.776,9	+90%
GENEL TOPLAM	**11.476,6**	**24.753,4**	**49.379,9**	**+99%**

Büyümenin Motorları: Hizmet Alımları ve Yatırımlar

Bakanlığın toplam bütçe giderleri 2022'de 11,5 Milyar TL, 2023'te 24,8 Milyar TL (%116 artış) ve 2024'te 49,4 Milyar TL (%99 artış) olarak gerçekleşmiştir. İki yıl üst üste nominal olarak bütçenin ikiye katlanması, Bakanlığın mali büyüklüğünde dramatik bir ivmelenme olduğunu göstermektedir.

Bu büyümenin 2024 yılındaki motorları, diğer kalemlerden keskin bir şekilde ayrılmaktadır:

1. **Mal ve Hizmet Alımları (03):** 2023'te %108 artan bu kalem, 2024'te %226'lık bir patlama yaşamıştır (1,14 Milyar TL'den 3,74 Milyar TL'ye). Bu, daha önce dikkat çektiğimiz Kültür Yolu Festivali gibi mega etkinliklerin 2024 yılında bütçedeki payını ne kadar artırdığını doğrulamaktadır.

2. **Sermaye Giderleri (06):** 2023'te %71 artan (2,47 Milyar TL'den 4,24 Milyar TL'ye) yatırım harcamaları, 2024'te %190 artarak 12,31 Milyar TL'ye fırlamıştır. Bu, Bakanlığın 2024 stratejisinin, restorasyon ve inşaat yatırımlarına radikal bir odaklanmayı içerdiğini göstermektedir.

Büyüyen Bütçe Gediği: Artan Verimsizlik

Bakanlığın sermaye harcamaları (gider) 2024'te %190 artmıştır; bu, uygulama kapasitesinde bir artış olduğunu göstermektedir. Ancak, aynı kalem için ayrılan ödenek (Toplam Ödenek) 2023'te 7,01 Milyar TL iken 2024'te 17,98 Milyar TL'ye çıkmıştır (%156 artış).

Bu iki veri kullanılarak "kullanılmayan" veya "devreden" sermaye bütçesi (emilim gediği) hesaplandığında, şu sonuç ortaya çıkmaktadır:

- **2023 Yılı Atıl Sermaye:** 7,01 Milyar TL (Ödenek) - 4,24 Milyar TL (Gider) = **2,77 Milyar TL**
- **2024 Yılı Atıl Sermaye:** 17,98 Milyar TL (Ödenek) - 12,31 Milyar TL (Gider) = **5,67 Milyar TL**

Bakanlığın sermaye projelerine harcama kabiliyeti artmış olsa da bütçe planlaması (ödenek tahsisi) bu kabiliyetin çok daha ötesinde büyümüştür. Sonuç olarak, âtıl kalan, devredilen ve bütçe verimliliğini bozan proje stoku 2,77 Milyar TL'den 5,67 Milyar TL'ye, yani **%105 oranında büyümüştür.** Bakanlık, harcayabildiğinden daha hızlı bir proje bütçelemesi yapmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2024 Yılı Kesin Hesabı, bütçe stratejisi ve uygulama kapasitesi arasında belirgin bir ayrışmayı ortaya koymaktadır.

2024 yılı, Bakanlık bütçesinin 39 Milyar TL'den 56 Milyar TL'ye çıktığı bir genişleme yılıdır. Bu genişleme iki ana kanaldan beslenmiştir:

1. **Cari ve Transfer Genişlemesi:** TGA'ya yapılan tanıtım transferleri ve Kültür Yolu Festivali gibi hizmet alımları için yaklaşık 4,4 Milyar TL'lik ek kaynak sağlanmıştır. Bu alan, harcamaların hızlı ve etkin yapılması nedeniyle yüksek bir bütçe performansı (%98+) göstermiştir.
2. **Sermaye Genişlemesi:** İnşaat (müze, kütüphane) ve restorasyonlar için bütçe, başlangıçta 10 Milyar TL iken 18 Milyar TL'ye çıkarılmıştır.

Bakanlığın 6,73 Milyar TL'lik kullanılmayan toplam ödeneğinin %84'ü (5,67 Milyar TL), bu sermaye bütçesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle "Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderleri" (İnşaat) ve "Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri" (Restorasyon) kalemleri, sırasıyla %51 ve %30'luk kullanılmayan ödenek oranlarıyla bütçe başarısızlığının merkezinde yer almıştır.

5,67 Milyar TL'lik âtıl sermaye kaynağı, üç ana yatırımcı birimde yoğunlaşmıştır: Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (2,31 Milyar TL âtıl), Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı (2,12 Milyar TL atıl) ve Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (0,97 Milyar TL atıl). Bu birimler, Bakanlığın kalıcı eser üretme misyonunun ana yürütücüleridir.

Kesin Hesap Açıklamaları, bu âtıl kaynakların "tasarruf" veya "iptal" olmadığını, büyük ölçüde "ertesi yıla devredildiğini" ortaya koymaktadır. Sorunun merkezinde, YİKOB ve DÖSİMM üzerinden yürütülen projelerin 2024 yılı içinde tamamlanamaması yatmaktadır. Bu durum, bu özel finansman kanallarının proje yönetiminde iddia edilen çevikliği sağlamadığını, aksine ödeneklerin yıllar arasında birikmesine neden olarak bütçe şeffaflığını ve "yıllık bütçe" ilkesini zayıflattığını göstermektedir.

2024 Kesin Hesabı, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "yumuşak güç" (tanıtım, festivaller) harcamalarında bütçesini son derece etkin ve genişlemeci kullandığını, ancak "kalıcı eser" (inşaat, restorasyon) harcamalarında ciddi bir emilim kapasitesi sorunu yaşadığını göstermektedir. Bütçe planlaması, Bakanlığın reel proje uygulama hızının çok üzerinde seyretmektedir. Bu durum, 2023'ten 2024'e devreden âtıl sermaye stokunun %105 büyümesine (2,77 Milyar TL'den 5,67 Milyar TL'ye) yol açmıştır. Bakanlık, harcayabildiğinden daha hızlı bir yatırım bütçelemesi yaparak, milyarlarca liralık kaynağın âtıl kalmasına ve projelerin sonraki yıllara ötelenmesine neden olmaktadır.

SONSÖZ

İktidarın önümüze sunduğu **2026 yılına ilişkin bütçenin** gelir ve gider kalemlerinin dağılımı, doğal olarak ülkenin iktisadi faaliyetlerini doğrudan etkileyecek hususları ihtiva etmektedir. Ancak bütçeyi genel hatlarıyla değerlendirmeden önce, AK Parti iktidarının önceki yıllarda kendi koyduğu hedeflere ne ölçüde ulaşabildiğine bakmak, bu bütçeyi daha tutarlı bir çerçevede ele almamızı sağlamaktadır.

Ak Parti iktidarının, her yıl bütçe döneminde millete yeni hedefler vermek, parlak planlar sunmak, umut satmak; ama neticede hedefe koşmamak, plana uymamak, umutları boşa çıkarmak gibi kronik bir alışkanlığı vardır. Kâğıt üzerinde yazılan programlarla, sokakta yaşanan hayat arasındaki uçurum, artık her bir vatandaşımız tarafından bizzat tecrübe edilmektedir.

İktidarın yıllardır dilinden düşürmediği, "dünyanın ilk 10 büyük ekonomisi arasına girme" hedefinin ne kadar uzağında olduğumuzu milletimiz; sofrada, pazarda, mutfakta ve cebine uzandığında çok net görmektedir. Dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girmek bir yana, ilk 20 ekonomi arasında kalmayı dahi başarı sayar hâle gelmiş bir Türkiye tablosu ile karşı karşıyayız. Ülkemizi bu noktaya getirmek, iktidar adına utanılması gereken bir sonuçtur.

Aynı durum; ihracat, cari açık, işsizlik, enflasyon ve daha birçok temel gösterge için de geçerlidir. Rakamları tek tek saymaya gerek yoktur; zira artık "umut tüccarlığı"nın bir bedeli olmadığını düşünen iktidar, her dönem millete hayal satmakta, faturayı ise ağır şekilde millete ödetmektedir. Sandıkta kesilecek bu faturanın gün geçtikçe büyüdüğü açıktır.

2024 yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi, iktidarın bütçe yönetimi, kamu mali disiplini, maliye politikası, hesap verilebilirlik ve şeffaflık bakımından nasıl bir sınav verdiğini gösteren önemli bir sonuç belgesidir. Bu belge, aslında iktidarın "iş tutma biçimini" ortaya koymaktadır. Geçmiş yılların bütçe ve maliye politikalarının bir özetini sunan bu tablo; büyüyen bütçe açığı, artan faiz yükü ve bozulmuş gelir dağılımı ile ciddi endişeleri beraberinde getirmektedir.

2024 yılına ilişkin veriler; bütçe giderlerinin gelirlerin çok üzerinde seyrettiğini, faiz ödemelerinin hızla arttığını, faiz dışı dengenin ise hâlâ kalıcı bir şekilde güçlendirilemediğini ortaya koymaktadır. Bütçe açığının trilyonlarla ifade edildiği, faiz dışı dengenin de sürdürülebilir bir fazlaya kavuşamadığı bir yapı; kamu borçlanmasının artmasıyla ülkenin mali risklerini yükseltmekte, gelecek nesillerin omzuna ağır bir borç yükü bindirmektedir. Bu tablo,

maliye politikasının keyfî değil; gerçekçi bir plan ve programa, etkin–verimli–hesaplı harcama ilkelerine dayalı olması gerektiğini bir kez daha göstermektedir. İktidarın yönetim anlayışını köklü biçimde gözden geçirmesi zorunludur.

Sonuç olarak, **2024 yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi**, uygulanan maliye politikalarının, kamu harcamalarının ve bütçe yönetim sürecinin yeniden ele alınmasını mecbur kılmaktadır. İktidarın, gelecek nesillerin refah içinde yaşayacağı bir ülke hazırlaması gerekirken, bırakmaya hazırlandığı miras, yalnızca ağır bir borç yükü ve yıpranmış bir kamu maliyesidir. Sürdürülmesi giderek zorlaşan bu bütçe ve ekonomi yönetimi için acil, kararlı ve etkili adımlar atılması şarttır. İktidar gerçekten bu millete hizmet etmek istiyorsa, öncelikle bütçeyi **kendi yanlışlarından** korumakla işe başlamalıdır. Böylesine israfla yönetilen bir bütçeye ait kesin hesap sonuçlarını makul bulmuyor ve **2024 yılına ait Kesin Hesap Kanunu Teklifini kabul etmiyoruz.**

Bütçe Kanunu Teklifine gelindiğinde; **2026 yılı için açıklanan makro hedeflerin**, önceki yıllarda olduğu gibi kâğıt üzerinde kaldığını görüyoruz. Yeni Orta Vadeli Program'da büyüme hedefinin yüzde 3,8'e, işsizlik oranı hedefinin yüzde 8'ler seviyesine, enflasyon hedefinin ise yüzde 16'ya revize edilmesi; önceki söylemlerin ne kadar gerçekçi olmadığını ortaya koymaktadır. Cari açığın millî gelire oranının düşük gösterilmesi, yüksek enflasyon ve zayıflayan üretim yapısıyla yan yana konulduğunda, bu hedeflerin ne kadar kırılgan olduğu açıkça görülmektedir.

Mezkûr **2026 Bütçe Kanunu Teklifinde** devletin giderleri gelirlerinden yine belirgin biçimde yüksek öngörülmekte, bütçe açığının millî gelire oranı resmî söylemde belli sınırlar içinde tutulmaya çalışılmaktadır. Ancak bu açığın finansmanında büyük ölçüde **iç borçlanmaya ve vergi gelirlerindeki artışa** yaslanılacağı anlaşılmaktadır. Bu durum, hem küresel borçlanma maliyetlerine maruziyeti artıracak hem de içeride sıkılaştırma politikalarının, ücretli kesimler ve reel sektör üzerinde baskıyı daha da artıracağı anlamına gelmektedir. Bankaların kamuyu finanse etmeye yönlendirilmesi, reel yatırımlara ayrılabilecek kaynakları daraltmakta; reel sektörün ihtiyaç duyduğu finansmana erişimini zorlaştırmaktadır.

Borçlanma tarafındaki bu baskıya ek olarak, vergi gelirleri yapısına baktığımızda, **en adaletsiz vergilendirme biçimi olan dolaylı vergilerin** yine başrolde olduğunu görüyoruz. Katma Değer Vergisi (KDV) ve Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) başta olmak üzere dolaylı vergiler, toplam vergi gelirlerinin en az yüzde 60'ına yaklaşan kısmını oluşturmaktadır. Yani devlet, vergiyi; kazancı yüksek olandan, servet sahibinden, büyük şirketlerden değil; tüketim üzerinden, yani kıt kanaat

geçinen geniş halk kesiminden toplamaya devam etmektedir. Bu tablo; gelir dağılımını daha da bozmakta, yoksulu daha yoksul, zengini daha zengin yapan bir düzeni adeta kalıcı hâle getirmektedir.

Açıkça görülmektedir ki **2026 bütçesi**, ekonomiyi canlandırma, memleketi kalkındırma, milletin yarınlara umutla bakmasını sağlama bütçesi değildir. Bu bütçe, milletin omzundaki yükü artıran, fakiri daha fakir, zengini daha zengin yapan bir tercihler manzumesidir. Bu bütçe ile birlikte, devlete küsen, adalet duygusu zedelenen, emeğinin karşılığını göremeyen milyonlar için "bir gün devlet beni de görür" umudu daha da zayıflamaktadır. Milletini devletine küstüren bu anlayışın karşısında durmak, aklın, vicdanın ve hakkaniyetin gereğidir.

Bu bütçeyle sevinenler; ihale ve imtiyazlarla büyütülen ayrıcalıklı sermaye kesimleri, keyfî imar rantlarından beslenen çevreler ve faiz gelirleriyle kazancını katlayan odaklar olacaktır. Buna karşılık; kahrolanlar köylü, esnaf, işçi, memur, emekçi ve emekli olacaktır. Bu tablo, iktidarın bilinçli bir tercihidir; fakat bu tercih, milletin vicdanında hüküm giymeye mahkûmdur.

Ayrıca 2026 bütçesi; açıklanan büyüme, enflasyon ve bütçe açığı hedefleri birlikte değerlendirildiğinde, mali politikalarda **enflasyonla mücadeleye gerçek anlamda öncelik verilmediğini**, tam tersine yüksek vergi yükü ve harcama kompozisyonuyla enflasyonun körüklendiğini göstermektedir. Vergi gelirlerinde öngörülen yüksek artış oranları, küçülen alım gücüne, daralan gerçek gelirlere rağmen yeni vergi kalemleri ve oran artışlarıyla kasanın doldurulmaya çalışılacağını göstermektedir. "Vergiyi tabana yayma" söylemi altında yapılanlar; aslında vergi yükünü, en zayıf omuzların üzerine yığma gayretinden başka bir şey değildir.

Özetle, Yeni Yol Parti Grubu olarak iktidarın getirdiği bu **2026 Bütçe Kanunu Teklifinde**; harcamaların adaletsiz bir şekilde dağıldığını, insanımızın refahının artırılması için gerekli ve yeterli tedbirlerin alınmadığını, vergi politikasının ise emekli, işçi, esnaf ve memur başta olmak üzere dar gelirli vatandaşlarımızı olumsuz etkilerken, yandaş çevreleri kayırdığını görüyoruz. Daha adil bir gelir dağılımı ve gerçek bir sosyal adalet için, ekonomi yönetiminde köklü bir zihniyet değişikliği ve çok daha fazla çaba sarf edilmesi gerekmektedir.

Bütçeyle ilgili olarak, **adil gelir dağılımına dayalı ekonomik model** doğrultusunda daha çok istihdam ve üretim ortamı oluşturulması elzemdir. Tarımın, sanayinin ve yüksek teknolojinin gerçekten desteklenmesi, yerli üretimin teşvik edilmesi, israfın son bulması ve bütçenin devlet

ciddiyetiyle ele alınması zorunludur. Ancak mevcut iktidarın ne böyle bir iradesi ne de böyle bir kapasitesi bulunmaktadır.

Denk bütçe yapmayı başaramayan iktidar, bütçeyi denkleştirmekten çok kendi iktidar ömrünü uzatmanın telaşı içindedir. "Bu ülkenin sahibi biziz, ne yaparsak kimse karışamaz" anlayışı; ahlaki olmayan, milletin geleceğini tehlikeye atan büyük bir virüstür, büyük bir tehdittir. Milletimiz, mevcut iktidara bugüne dek yirmiden fazla kez bütçe yapma yetkisi vermiş; iktidar ise bu güveni boşa çıkarmıştır. Bütün bütçeleri, yatırım ve üretim yerine büyük ölçüde cari harcamalara, lükse, şatafata ve faiz ödemelerine göre dizayn etmiş; çözüme, reforma, yapısal dönüşüme yönelik kapsamlı bir plan ortaya koymamıştır. Bu durum açıkça göstermektedir ki iktidar; memurun, esnafın, emeklinin, emekçinin, kısacası evini geçindirmekte zorlanan dar gelirli vatandaşımızın hakkını, lüks ve israfa, faiz lobilerine ve küresel sermayeye peşkeş çekmektedir.

Bugün milletin bütçesini kendi çıkarlarına göre şekillendiren bir iktidarla karşı karşıyayız. Ancak bilsinler ki; kelime ve muhasebe oyunlarıyla gerçekleri örtbas ederek tarihin yargısından kaçamazlar. Çünkü tarih, hakikatin terazisidir ve o terazi bir gün mutlaka doğruyu tartacaktır.

İktidar, kendisini uyaranı, yapılan yanlışlara itiraz edeni susturmaya çalışmakta; hakkını arayan milletin sesini kısmaya gayret etmektedir. Bu yol, yol değildir.

İktidarın getirmiş olduğu bu bütçe teklifini kabul etmeyerek tarihe not düşerken, milletimizi de bu itirazımıza şahit tutuyoruz.

Sadullah Kısacık
Adana